

C.C.

XIV + 181 + 4 (BRS.) + XX + 504 + 128 P

SUPPLEMENT

CONTAINING

PRINTED

SUPPLEMENT

TO THE

DRUGS

SUPPLEMENT

TO THE

DRUGS

DRUGS

DRUGS

SUPPLEMENT
AU
CORPS UNIVERSEL
DIPLOMATIQUE
DU
DROIT DES GENS,
CONTENANT
UN RECUEIL
DES
TRAITEZ

D'ALLIANCE, DE PAIX, DE TREVE, DE NEUTRALITE',
de Commerce, d'Echange, de Protection & de Garantie, de toutes les Conventions,
Tranſactions, Pactes, Concordats, & autres Contrats, Capitulations Impériales
& Royales, Donations, Renonciations, Proteſtations, Teſtaments, Investitures,

ET EN GENERAL DE TOUS LES TITRES,

Sous quelque nom qu'on les désigne,

Qui ont échappé aux premières recherches de Mr. DU MONT.

Continué jusqu'à présent par Mr. ROUSSET,

Membre des Académies des Sciences de St. Petersbourg & de Berlin.

TOME I. PARTIE I.

A AMSTERDAM, { Chez les JANSSENS à WAESBERGE, WETSTEIN }
& SMITH, & Z. CHATELAIN.
A LA HAYE, { Chez P. DE HONDT, la Veuve de CH. LE VIER, } LIBRAIRES.
& J. NEAULME.

M. DCC. XXXIX.

SUPPLÉMENT

CORPS UNIVERSEL

DIPLOMATIQUE

DROIT DES GENS

UN RECUEIL

TRAITEZ

DE LA LOI NATURELLE

DE LA LOI POLITIQUE

DE LA LOI CIVILE

DE LA LOI CRIMINELLE

DE LA LOI PROCÉDURE

DE LA LOI COMMERCE

DE LA LOI FINANCES

DE LA LOI MONNAIE

DE LA LOI PUBLIQUE

DE LA LOI PRIVÉE

DE LA LOI NATURELLE

DE LA LOI POLITIQUE

DE LA LOI CIVILE

DE LA LOI CRIMINELLE

DE LA LOI PROCÉDURE

DE LA LOI COMMERCE

DE LA LOI FINANCES

DE LA LOI MONNAIE

DE LA LOI PUBLIQUE

DE LA LOI PRIVÉE

DE LA LOI NATURELLE

DE LA LOI POLITIQUE

DE LA LOI CIVILE

DE LA LOI CRIMINELLE

DE LA LOI PROCÉDURE

DE LA LOI COMMERCE

DE LA LOI FINANCES

DE LA LOI MONNAIE

T A B L E CHRONOLOGIQUE

D U

SUPPLEMENT AU CORPS DIPLOMATIQUE

D U

DROIT DES GENS &c.

TOM. I. PARTIE I.

- ANNO 315.**
30 Mars. **C**ONSTANTINI MAGNI Imperatoris Donatio celeberrima SYLVESTRO Urbis Romæ Episcopo & Papæ atque omnibus ejus Successoribus, qui in Sede Beati PETRI usque in finem seculi sessuri sunt, facta. Romæ, sub tertio die Kalendarum Aprilium, eodem FLAVIO CONSTANTINO AUGUSTO quaestor & GALLICANO Consulibus. Cum diversis Lectionibus ex ISIDORI Decreto tam vulgato quam manuscripto extractis & in margine positis. Pag. 1.
- Ejusdem Donationis aliud Exemplar seu Fragmentum ex BALSAMONIS in PHOTII Nomocanone Commentariis ad Titul. 8. cap. 1. & secundum HENRICI AGYLEI Interpretationem. 4.
- Ex eadem Donatione Excerpta secundum Gratiani Decretum parti. 1. Distinct. 96. c. 14. 5.
- 587.**
28 Novembre. **P**actum Pacificationis & Partitionis inter GUNTCHRAMNUM & CHILDEBERTUM Reges Francorum, atque BRUNCHILAM Reginam in Comitibus Andelavensibus, quo eis placet juxta certam pacificationem olim factam, Regnum in duas partes inter se hereditario jure dividere, nec non Regine BRUNCHILDI Consortem Cadurcum quem primum cedere, compluresque alias post GUNTCHRAMNI Transiitum in dominationem ejusdem Regine reverti debere. Actum die 4. Calendis Anno 26. Regni Domni GUNTCHRAMNI Regis, Domni CHILDEBERTI vero duodecimo anno. ibid.
- 625.**
6 Octob. **T**raité d'Alliance ou Privilege du Prophete MAHOMET pour les Chrétiens habitans de son País, par lequel il promet de les protéger & défendre eux, leurs Temples, Chapelles & autres Lieux & Biens contre leurs Ennemis, tant ceux du dedans que ceux du dehors. Fait le dernier jour de la Lune du quatrieme mois, l'an quatrieme de l'Hegire. 7.
- 798.** **P**actum Legis SALICÆ. Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 798. Indictione VI. Dominus KAROLUS MAGNUS Rex Francorum inclitus hunc libellum tractati Legis Salicæ scribere iussit. 9.
- 817.** **L**UDOVICI PII Imperatoris Pactum Confirmationis de Civitate Roma, cum Ducatu suo & ceteris Civitatibus, Urbibus, Castris, Locis & Terris per PIPINUM Regem & CAROLUM Imperatorem Beato PETRO donatis aut restituti, salva tamen Dominatione suprema. 8.
- 844.**
20 Mai. **I**nstrumentum Donationis Comacii cum toto Territorio factæ per Romanorum Imperatores LOTHARIUM & LUDOVICUM OTTONI Equiti Etsiensi. Datum die 20 Maji, Anno 844. Aquisgran. 21.
- 12 Juin.** **C**AROLI CALVI Privilegia & Immunitates à telonibus aliisque oneribus Civitati & Comitatu BARCHINONENSI concessas, quod SARACENORUM se potestati subtrahens Prædecessoribus suis atque ipsi libera sese ac prompta voluntate subiecit. Datum in Monasterio Sancti Saturnini prope Tolosam in Anno, pridie Idus Junii Anno IV. regnante KAROLO glorioso Rege. 21.
- Donatio LOTHARII I. & LUDOVICI II. Romanorum Imperatorum OTTHONI Equiti Etsiensi facta de Comacio ejusque toto territorio. Datum in Palatio Regio Aquisgran. 20 Maji, anno Imperii Regnorum IV. Indictione XI. Pag. 22.**
- ANNO 854.**
20 Mai. **O**TTONIS I. Imperatoris Pactum Confirmationis, quo Ditiones & Civitates Romanæ Ecclesiæ à Prædecessoribus suis donatas confirmat, nonnullasque de suo proprio Regno addit, salva tamen in omnibus potestate sue & Filii sui, Posterorumque suorum, de modo insuper & ordine in Electionibus Pontificum servando, atque de Justitia Populi recte administranda plura constituit. Datum 13 Februarii, Anno Incarnationis 962. Indictione V. ibid.
- Privilegium OTTONIS III. Romanorum Imperatoris pro VENETIS. Datum 14. Kal. Augusti, Anno Domini 992. Regni sui IX. Indictione V. 24.**
- Fragment d'une Constitution Imperiale, ordonnée dans une Diète tenue sous OTTON III. touchant les Eclésiastiques & autres Etats de l'Empire. 181.**
- Investitura BENEDICTI Pape VIII. pro WIDONE Abbate Beate Marie Virginis in POMPOSA de certis Terris in MASCELLA & MASSA abbasque locis in territorio COMACHENSI sitis, sub cense annuo trium argenteorum solidorum. Datum pridie Nonas Julii, Pontificatus sui Anno II. Indictione XI. 24.**
- Confirmatio HENRICI II. Romanorum Imperatoris ejusdem Donationum, et Privilegiorum à Prædecessoribus PIPINO Rege, CAROLO MAGNO, LUDOVICO PIO, OTTONE I. & OTTONE FILIO ejus B. PETRO & S. Sedi Apollice concessorum, salva in omnibus Dominatione Imperiali, ubi etiam de modo Pontifices Romanos eligendi atque Justitiam Romanæ administrandi juxta Pactum Confirmationis OTTONIS I. de novo constitutum est. 25.**
- Ejusdem Confirmationis aliud Exemplum, vel potius Fragmentum satis diversum, quod tamen DOMINICUS SEGNERUS affirmat se descripsisse ex Originali observato in Alia Arce. 26.**
- HEINRICI II. Romanorum Imperatoris Præceptum, quo ad sedandum inveteratas contentiones homicidique inter Episcopum Wormaticensem & Abbatem Laurishamensem ac utrinque Ecclesiæ Familias perperatas, sub pena sublationis cutis & capillorum, ac combustionis maxillarum severissime prohibet, nequis deinceps alterius domum infringat, aut eam oppugnet. Datum in Triburia, Regia villa 4. Non. Decembris, Anno 1023. 27.**
- PAX PUBLICA in Conventu Alsatico sub HEINRICO III. Nigro, Imperatore Augusto instituta, ut putatur Hagencæ, Anno Domini 1051. ibid.**
- HENRICI IV. Regis Romanorum Confirmatio super antiquis Privilegiis à JULIO CÆSARE & NERONE Terris Aultriacis concessis, ut eandem vim habeant, quam si ab Imperatoribus Christianis data essent. 1058. 4 Octob.**

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO 1058.	essent. Concedit insuper ERNESTO Marchioni Austrie in Adjutorium & subsidium Episcopus Juvaviae & Laureacensis, additis pluribus aliis Prærogativis. Datum 4 Nonas Octobris, Anno Domini incarnationis 1058. Indictione XI. à prima inauguratione ejus V. ab obitu vero Patris II. CUM Privilegiis JULII CESARIS & NERONIS in integro insertis. Pag. 182.	tur. Aëum 7 Kalend. Julii, feria quinta, Indictione III. Pag. 33.	ANNO 1080.
1059.	Constitutio NICOLAI Papæ II. de iis ad quas Electio Romani Pontificis pertinet. Editâ in Concilio apud Lateranum habito. Anno 1059. 28.	Edictum HENRICI IV. Imperatoris ad Clerum Populumque Romanum, ut à Papæ GREGORII obedientia recedant cumque cogant à Sede Apostolica descendere, atque Papam communi Consilio electum recipiant. CUM Litteris ejusdem HENRICI IV. ad eundem GREGORIUM VII. insertis, quibus ius omne & obedientiam antebac præstitam abrenunciat, eique iterato mandat & edicit, ut à Sede Urbis, cuius Patriatus sibi debetur, descendat. Dat. ex Comitibus Brixinensibus Anno 1080. 34.	
1061. 1 Dec.	Decretum BEATRICIS Ducissæ, quæ fuit GOTTFREDI Ducis Coniux & MATHILDIS Comitissæ Mater, quo probatur his temporibus FLORENTIA Imperatori & Imperio parvisse Dat. Kal. Decembris, Anno Domini 1061. Indictione XV. 29.	Litteræ HENRICI IV. Romanorum Imperatoris ad GREGORIUM VII. Papam de sua defectione à Papatu decreta, mandans & imperans ei, ut à Sede Apostolica descendat & meliori se loco faciat. Dat. in Comitibus Brixinensibus Anno 1080. ibid.	
1073. 24 Sep.	Juramentum fidelitatis à RICHARDO Principe Capue GREGORIO VII. Papæ præstitum. ibid.	Querimonia per Legatos RUDOLPHI Pseudo-Regis Romanorum in Synodo Romana contra HENRICUM IV. Imperatorem facta Anno 1080. 35.	
1074. 28 Octob.	Epistola GREGORII VII. Papæ ad SALOMONEM Regem Ungarorum, ut pro Regno suo, quod à Teutonorum Rege accepit, Sedem Apostolicam recognoscat. Datum Rome 5. Kal. Novembr. Indictione XIII. ibid.	Diploma GUELPHONIS V. Ducis & Marchionis, nec non Comitissæ MATILDE, quo Privilegia Libertates & immunitates Mantuanis Civibus & Suburbani per Prædecessores eorum ipsi ablata restituntur. Factum Mantuæ V. Kal. Julii, incarnationis Anno 1090. Indictione XIII. 183.	1090.
1076.	Dictata GREGORII VII. Papæ admodum notabilia, sive Sententiæ breviores de Potestate Pontificia. 30.	Donatio URBANI II. Papæ facta DAIBERTO Pisanorum Episcopo ejusque Successoribus Canonice electis & approbatis de Insula Corsica, ea lege, ut singulis annis Palatio Lateranensi persolveret Lucanæ monete libras quinquaginta. Datum Beneventi 4. Kalendas Julii Anno 1091. Indictione XIV. Pontificatus sui Anno IV. 35.	1091. 28. Julii.
	HENRICI Romanorum Regis Epistola ad universæ S. Romanæ Ecclesiæ Clerum & Populum, qua eos incitat & hortatur, quatenus HILDEBRANDUM (Papam GREGORIUM VII. sic nuncupatum) deponant, æliumque communi Episcoporum Consilio à se Electum in Sedem Apostolicam recipiant. CUM inferia alia ejusdem Regis Epistola ad dictum Hildebrandum directâ, qua ei omne Jus Papatus Sedemque Apostolicam abrenunciat. ibid.	Fragmentum Diplomatis de Titulo Regio per ANACITUM Anti-Papam ROGELIO Lucæ Scilite & Calabria imperito. Datum Beneventi 5. Kal. Octob. Anno Domitice incarnationis 1130. Pontificatus sui Anno I. Indictione IX. 183.	1130. 27 Sep.
	Litteræ Circulares HENRICI IV. Romanorum Imperatoris ad Episcopos Imperio fideles, ut ad Comitibus Wormatiensibus veniant, audiri & judicaturi causam HILDEBRANDI dicti GREGORII VII. Papæ. 31.	Testamentum WILHELMI Ducis Aquitanie, quo necessarius ad vitam Monasticam Filias suas Regi LUDOVICO CRAS-O commendat, LEONORE vero privogenitæ cum LUDOVICO dicti Regis Filio collocande Aquitaniam & Pictaviam relinquit. 35.	1131.
	Placitum plurium Episcoporum Imperialium, quorum nomina hic infra leguntur, adversus GREGORIUM Papam VII. quo vehementer in eundem incedit tanquam Romanæ Ecclesiæ invasorem, Signiferum Schismatis, Facis perturbatorem, perjurum, Scandalosum, eidem præstare obedientiam in futurum recusant, & Papatum ipsius nullum declarant. ibid.	Fœdus sive Epistola Fœderis initii inter CONRADUM III. Romanorum Regem Germanicum & JOANNEM COMMUNUM Romanorum Imperatorem Constantinopolitum, ita ut habeant amicos communes & inimicos, sive in terra, sive in mari. Datum Ratisponæ 18. Kal. Aprilis Anni 1142. 36.	1142. 15 Mars.
	Litteræ ENGELBERTI designati Episcopi Treverensis, quibus declarat, se nullam amplius obedientiam præstiturum GREGORIO VII. Papæ. 32.	Litteræ ALFONSI I. Regis Portugalie, quibus se, Regnum suum, Gentem & Successores ejus sub Beatæ MARIÆ DE CALREVALIE Cisterciensis Ordinis Tutelam, Protectionem, Defensionem & Parricinium subdit, cum obligatione eidem salvendi singulis annis in molum Feudi Vassallitii quinquaginta & orabitus auri probi & probati, salvo tamen Tributo jam Beato PETRO & Successoribus ejus Pontificibus Romanis constituto. Datum in Ecclesia Lanecosi 4. Kalend. Maji, æra 1142. ibid.	28 Avril.
1077.	Decretum Comitum Ticinensium ab HENRICO IV. Romanorum Imperatore, nec non Episcopis ac Principibus Germaniæ, Galliæ & Italiæ contra GREGORIUM VII. Papam, alias HILDEBRANDUM dictum, latum; CUM Insinuatione per ROLANDUM Sacerdotem Parmensem memorato GREGORIO facta. ibid.	Forma Sacramenti quod o'm in Regno Aragonum à Judicis exigebatur in Judicio, cum adjectis Maledictionibus. 1141. 28 Nov.	
	Confirmatio facta ab HENRICO IV. Germaniæ Regi UGONI & FULCHONE, germanis ACZONI Marchionis Filiis in Status & res omnes, quas Marchio ACZO jure tenuit. 33.	Loix Fondamentales du Royaume de PORTUGAL, faites dans la première Convocation des Etats généraux tenue à Lamego, Ville située dans la Province de Beira, sous le règne d'ALPHONSE, premier Roi de Portugal, en l'année 1143. 37.	1143.
1079.	Lettre de GUILLAUME le Conquerant Roi d'Angleterre au Pape Gregoire VII. au sujet de l'Homage & fidélité que ce Pape vouloit qu'il fit de sa Couronne au Saint Siège Apostolique. ibid.	Rescriptum FREDERICI I. Imperatoris Augusti de Jure Imperatorum in Urbem Romanam, sive potius Responsum orationis Legatis Populi Romani datum in Expeditione prima Italica. 39.	1155.
1080. 25 Juin.	Fragmentum Decreti Comitum Brixinæ per HENRICUM IV. Romanorum Imperatorem celebratorum, contra ei tanquam sacrilegi, impio & necromantico detrahatur, ipseque deponendus & expellendus judicatur. 39.	Epistola HADRIANI Papæ ad FREDERICUM Imperatorem, qua de duplici injuria Sedi Apostolicæ per ipsum illata, videlicet de antepositione proprii Nominis in Epistolis, & de homagio ab Episcopis exacto com.	1156.

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE I.

ANNO
1156.

consequitur, eundemque ad respiciendam minis ad-
iectis hortatur. Pag. 39.

Rescriptum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris ad
HADRIANUM IV. Papam, de antepositione No-
minis proprii in Epistola ad eum destinata, tanquam
iusto titulo facta. Exprobrat ei superbiam suam &
Cardinalium suorum, adhortaturque ad humilitatem A-
postolicam. ibid.

Jun. Pax inter WILHELMUM Regem Sicilie & HADRI-
ANUM Papam IV. qua prefatus Rex Jura Ecclesiasti-
ca tam in Regno Sicilie, quam in Ducatu Apuliae &
Calabrie aliisque locis promissis illibata conservare;
predictus vero Pontifex eundem manuscere ac defende-
re in omnibus supradictis, pro quibus illi fidelitatem
juravit & homagium legitime fecit. Datum ante Bene-
ventum, mense Junio, Anno Incarnationis Domini 1156.
Regni WILHELMII Regis VI. 40.

Confirmatio Pacis predictae per HADRIANUM Papam
IV. Datum eadem die. 41.

1157. Epistola ADRIANI IV. Papae ad FRIDERICUM I.
Romanorum Imperatorem, qua memorat Beneficium à
Sancta Sede in eum collatum, videlicet, dum Coro-
nam Imperalem de manu ejus suscepit. ibid.

Edictum FRIDERICI Romanorum Imperatoris de Ar-
rogantia HADRIANI Papae erga Fastidium Caesarum
Regnumque universum Romano-Germanicum Literis ejus
superscriptis & verbis Legatorum satis superque declara-
ta; nec non de Juribus & Dignitate Imperii & Tyran-
nidis ejus & Cardinalium suorum vindicandis. 42.

1858. Epistola FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris ad Ar-
chiepiscopum Treverensem. Probat Imperium non esse à
Papae, sed immediate à Deo addit multa de HADRI-
ANI IV. Romani Pontificis Tyrannide, de usur-
patione ejusdem in Imperio nec non Pseudocariatu in
Ecclesia reprimendis, nec non Primatu Sedis Trevi-
rensis. ibid.

Edictum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris in Co-
mitibus Brixienfibus Procerum Germanie, Gallie & Ita-
lie, ad Mediolanenses bello persequendum. 43.

Decreta FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris facta
in Comitibus apud Roncalias habitis cum Proceribus Ger-
manie, Gallie & Italiae super Regalibus Imperii aliis-
que. ibid.

Epistola Monitoria HADRIANI IV. Papae ad Episcopos
Germanie, ut FRIDERICO I. Romanorum Impera-
tori perjuvant, ut Edictum, tenens de Regno eorum
ad Apostolicam Sedem accedat, revocet, & interdictum
nem exhiberi Romanæ Ecclesie curet ob blasphemias,
quas REINALDUS, prefatus FRIDERICI Cancellarius
& Palatinus Comes in Legatos Pontificios &
predictam Ecclesiam contumunt. 44.

Rescriptum Archiepiscoporum & Episcoporum Germanie ad
Hadrianum IV. Papam, quo significant, universam
Germanorum Rempublicam vehementer commotam fuisse
his Literis, quas per Nuncios Pontificios FRIDERI-
CO I. Imperatori Romanorum misit, nec probare se ea
posse, que his continentur, Imperatorem vero à se mo-
nitioni assensu, cuius etiam Responsum eidem mittunt,
simulque eundem rogant, ut priora scripta sua suavitate
condat. ibid.

1159. Erection du Duché de Bohème en Royaume par l'Empe-
reur FRÉDÉRIC I. en faveur du Duc WLA-
DISLAS, qui est en même tems élevé à la Dignité Royale,
avec Donation & Cession du Tribut que lui & ses
Prédécesseurs étoient accoutumés à lui payer pour le Ro-
yaume de Pologne. 185.

Edictum FRIDERICI I. Imperatoris de Rebelibus Im-
perii per Italiam in ordinem redigendis, & de honore
Germanici Imperii tutando & conservando contra Pa-
paeque. 45.

23 Octob. Literæ FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris ad
HERIMANNUM Episcopum Brixientem de Con-
cilio Papiensi ab se indicto, ad tollendum Schisma Pa-
pale, quibus cum simul hortatur ac regat, ut ibidem
compareat. Datum Crema, 10 Kal. Novembris. ibid.
SUPL. TOM. I. PART. I.

Mandatum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris pro
ALEXANDRO III. Papae, & Cardinalibus, qui
eundem Romanum Pontificem elegerunt, ut se fiant
Concilio Papiensi, ubi de justitia Electionis novi
Papae cognoscatur. Pag. 45.

Edictum proSCRIPTIONIS contra Cremonenses, Mediolanen-
ses & Brixianos per FRIDERICUM I. Romano-
rum Imperatorem latum. 46.

Epistola FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris ad A-
LEXANDRUM III. Papam in Scissione electum, ut
compareat in Concilio Papiensi proxime celebrando &
à se indicto, ad terminandum Negotium duplici E-
lectionis. ibid.

Investitura per FRIDERICUM I. Romanorum Impera-
torem Consuli & Legatis Pisanorum pro Comuni
eorundem data de omni eo, quod prefata Civitas tenet
de Regno, Imperio, sive de Marcha, sive aliter,
presertim de Comitatu in eorum districtu nec non de
Littore maris à Civitate Vecchia usque ad Portum Veneris,
cum medietate Panormi, Messanæ, Salerni &
Neapolis, agrorumque his adjacentium, ac tota in-
super Gaeta, Mazari, Trapani atque omnibus agris
earum. CUM Sacramento prestando à Principibus
sive Ducibus Imperatoris predictis, itur in Expedi-
tionem contra Regem GUILLIELMUM, de Pisanis
servandis & adjuvandis, nec Pace vel Truga inunda
sine consensu omnium Consulum Pisanorum aut majoris
eorum partis: NEC NON securitate à FRIDERI-
CO I. Imperatore Pisanis promissa, si ex precepto suo
bellum fecerint Januensibus: UTI ET Juramento
duplici, alterum quod LAMBERTUS Consul Pisanorum
FRIDERICO Imperatori juravit de fidelitate
à Comuni Pisanorum eidem servanda, & eundem ad-
juvando ad debellandum Siciliam, Apuliam & Cala-
briam: Alterum quod ipse una cum Legatis promissit
Pisanos Consules non presentes vel alio tempore fu-
turos predicto Imperatori vel ejus successoribus esse fa-
cturos. Datum Roma 8. Idus Aprilis 1161. Indictio IV.
Regni illius X. Imperii VII. 50.

Infeudatio Comitatus Provincie, Civitatis Arelatensis,
nec non Comitatus Forocalcherii per FRIDERI-
CUM I. Romanorum Imperatorem RAIMUNDO Co-
miti Barchinonensi facta, sub obligatione 15. Mar-
charum auri boni ad justum pondus Colonie singulis
annis in Purificatione B. Virginie pendendum. Datum
apud Taurinum post destructionem Mediolani 15. Kal.
Septembris Anno 1162. Regnorum FRIDERICI X.
Imperii VIII. 46.

Edicta HENRICI II. Regis Anglorum pro tuitione
Jurium Regalium & Regni contra Clericos Papae ad-
versus & eorum usurpationem, presertim in materia
Interdictorum, Excommunicationum & Appellationum
ad Papam. 47.

Littere HENRICI II. Regis Anglorum ad ALEXAN-
DRUM III. Papam de Controversiis inter eos agitari,
occasione data per THOMAM Archiepiscopum CAN-
TUARIENSEM. 52.

Littere ALFONSI I. Castellæ ac Toleti Regis GAS-
TONO Bearnensi Vice-Comiti date, quibus eum &
Successores illius liberat juramento fidelitatis & homini-
ratione Vasconie prestatæ soliti, uti & omni aliapac-
tione, quo sibi aut Antecessoribus suis vel ipse, vel
etiam Prædecessores illius tenebantur. Datum apud
Burg. 3. die Decembris, Era MC. II. CUM Confir-
matione ALFONSI VI. Romanorum, nec non Castellæ
ac Toleti Regis Datum apud Burgis, 13 Maji Anno
Domini 1270. 53.

Investitura per FRIDERICUM I. Romanorum Impera-
torem, data Civitati Pisanæ de tota Insula SARDI-
NIE & pertinentiis in Feudum perpetuum. Revocat
autem omnes præcedentes Concessionem aliis de eadem In-
sula factas, & promittit nullas in futurum se alii,
quicumque demum fuerit, in contrarium esse facturum.
Datum Francfurti 15. Kal. Maji, Anno Incarnationis
1165. Indictione XIII. Regni sui XIII. Imperii vero
XI. ibid.

Privilegium CAROLI MAGNI Romanorum Impera-
toris pro Civitate Aquisgranensi, ut trans Alpes sit
Caput Regni & in ipsa Successores & Heredes Regni
sui. 1166.

ANNO
1159.

1160.

1161.

1162.
18 Août.

1164.

3 Decemb.

1165.
17 Avril.

1166.
1 Janvier.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO		ANNO
1166.	intiensur. CUM Confirmatione FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris. Datum Aquigrani 6. Idus Januarii. Anno Dominicæ Incarnationis 1166. Regni ejus XIV. Imperii vero XI. Indictione XIV. NICNON FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris ap probatione. Datum Pijsi Mense Augusto Anno 1244. Imperii ejus 24. Regni vero Siciliae 46. Indictione II. Pag. 56.	Donatio Domine PISCIS facta BONIFACIO Marchioni Montisferati de Castro Montis Berzarii & ejus appartenentis. Actum juxta Domum B. Marie de Rocca, medio Octobri 1186. Indictione V. Pag. 65. vers le 16 Octob. 1188. 7. Juillet.
1. Juillet.	Recessus fros Decretum Comitiorum Herbipolensium à FRIDERICO I. Romanorum Imperatore celebratorum super Schismate duorum Pontificum. Datum Wirtzburg Kalend. Julii. 54.	Pax & Concordia inter Pisanos & Januenses, per Cardinales Apostolicæ Sedis Legatos sententiata in Lucana Civitate. Non. Julii, Anno Incarnationis Dominicæ 1188. Indictione VI. CUM CLEMENTIS Pape Confirmatione. Dat. Laterani, 2 Idus Decemb. 1188. 66.
—	Mandatum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris pro executione Decretorum Herbipolensium. 55.	Mandatum HENRICI VI. Romanorum Regis pro Episcopis Mindenensi, Paderbournensi, Osnaburgensi, et eorumque Comitibus, Nobilibus & Subditis de Argentifodina in Episcopatu Mindenensi reperia tanquam Regalibus suis & Imperii non adunda. Datum apud Nonnensteine 12 Kal. Aprilis, Anno 1189. Indictione VIII. vel potius VIII. 68.
—	Concordia per Romanorum Imperatorem FRIDERICUM I. inter GODEFRIDUM Episcopum Trajectensem ab una & FLORENTIUM Comitem Hollandiæ parte ab altera de Comitatu Frifonum firmata. Datum Anno 1166. ibid.	Donatio HENRICI VI. Romanorum Regis Episcopo Mindenensi facta de duabus paribus Argentifodinae in ipsius Episcopatu reperia, tertia parte sibi reservata. Datum apud Nomensteine &c. ut supra. ibid.
1172.	Testamentum GUINARDI Comitis Ruffilionensis, quo Comitatum prædictum, & quicquid ad eundem pertinet ILDEFONSO Regi Aragonensium relinquit, hac conditione, ut que Monasteriis, Templariis, Hospitalariis, Ecclesiis atque aliis per idem Testamentum Sacra legavit atque concessit, mantentat & frui ipsos in pace faciat. Actum 4. Nonas Julii, Anno Incarnationis 1172. Regnante LODOVICO Rege. 58.	Declaratio PHILIPPI Colonienfis Archiepiscopi de Castro Stabeleke & Advocacia in Bacharache à CUNRADO Comite Palatino susceptis ac eodem momento ipsi & Irmengardæ ejus Conjugi in Feudum redditis. Actum Anno Incarnationis 1189. ibid.
4. Juillet.	—	Pax inter HENRICUM VI. Romanorum Regem & HUGONEM Ducem Drivonensem, per quem constituitur, ut ille Dux Imperatori homagium præstet de Comitatu Albonii aliisque Terris & Allodis in Imperio jacentibus. ibid.
Decemb.	Charta Conventionis habita inter ILDEFONSUM Regem Aragonensem & BERTRANDUM Comitem Melgoriensem, quo dictus Comes donat Regi in perpetuum Castrum & Comitatum Melgorii, & iterum ab eodem in Feudum accipit. Actum apud Montem Pissolanum, Mense Decembri, Anno Incarnationis 1172. 59.	Bulla CLEMENTIS IV. ad PHILIPPUM II. de Regalibus que Regi Francorum in Regno suo pertinent super Beneficiis Ecclesiasticis. Datum Viterbi, Idus Septembris Pontificatus sui Anno III. 69.
1178.	Instrumentum Pacis & Concordiæ inter GUILLIELMUM Marchionem Montisferati ejusque Filios ex una, & Homines Alexandriæ ex altera parte, Actum in Territorio Appiani 13. Junii 1178. Indictione XI. CUM Transumpto JACOBI DE CARREXANA. 7. Novembris 1620. Indictione III. 60.	Privilegium HENRICI VI. Romanorum Regis Bononiensibus concessum de Moneta cudenda: Datum Bononiæ pridie Idus Januariæ. 1191. 21 Janu.
13. Junii.	—	Restitutio ORIZONIS Marchionis de Este per HENRICUM VI. Romanorum Regem in Tenutam RODIGII & ejus Comitatus Bononiæ, Idibus Februarii 1191. Indictione VIII. vel potius IX. ibid.
1180.	Decretum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris pro ADILBERTO Episcopo Frisingensi in solenni Curia Ratisbonæ datum, quo Translatio Fori in Vergen cum ponte per HENRICUM de BRUNSWICK Ducem Bavarie & Saxonie in villam Munchen violenter facta, irrita pronuntiatur, ipsiusque Forum cum memorato ponte præfato Episcopo restituitur & confirmatur. Actum Ratisbonæ. 3 Idus Julii, Anno ab Incarnatione Domini 1180. Regni ejus XXIX. Imperii vero XXVI. Indictione XIII. 61.	Donatio per ILDEFONSUM Regem Aragonum facta GASTONI Vicecomiti Bearnenfi & herediis illius, tam masculis quam feminis in Comitatu & Terram Bigorritanam, ea lege, ut Consanguinitatem suam, Filium BERNARDI Comitis de Comenge, Neptem CENTALLI quondam Comitis Bigorritani in matrimonium ducat, ubi ad nubes annos pervenerit, aut ea etiam citius mortua, aliam ex eodem genere sibi accipiat. Factum mense Septembris Anno 1192. ibid.
1182.	Confirmatio FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris super Sententia lata in placito generali pro ALBERTO, OBIZONE & BONIFACIO Marchionibus contra Communem de Este. Data Maguntie 4. Kal. Maji, 1182. Indict. XV. ibid.	Impignoratio Comitatus Meinesfeldæ & Villarum Engelstæd, Hedensheim, & Sickenbach, facta per HENRICUM Ducem & Comitem Palatinum Rheni, HENRICUM, ALBERTO & GODEFRIDO Comitibus de Spanheim pro 1300. Marcis. Actum Stalekæ VI. Kalendas Junii 1197. 70.
1183.	Pax publica per FRIDERICUM I. Romanorum Imperatorem pro partibus Lombardiæ sancita. Concedit Regalia quædam Civitatibus, ceteraque sibi retinet. Gratiam Delicti facit OPYZONT Marchioni Malaspinae. Dat. Constantie in solenni Curia, die 7. Kal. Julii, Anno Incarnationis 1183. Indictione I. Anno Regni ejus 32. Imperii vero 39. Accedit Formula Sacramentorum per Civitates Imperatoris, & per Nuncios Cæsares Civitatibus respectu præstandorum. Cum notitia illorum, qui nomine Civitatum juraverant. 62.	Excommunicatio contra RAYMUNDUM Comitem Tolosanum ob varia ipsius crimina, heresim & homicidia, per INNOCENTIUM III. Papam pronuntiata, qua Subditos ejusdem unâ à Sacramento fidelitatis liberat, ac Terram ipsius à quolibet iuste occupandam ac devinendam declarat. Datum Laterani, 7 Idus Martii Pontificatus sui Anno II. ibid.
1184.	Investitura per FRIDERICUM Romanorum Imperatorem Marchioni OBIZONI de HEST data de Marchia Genue & de Marchia Mediolani, & de omni eo quod Marchio AZO habuit. Actum in Verona in Palatio Sancti Zenonis, die Veneris 13. exeunte Octobris 1184. Indictione II. 64.	Charta Donationis Comitatus de Muha per Comitem ALBERTUM Ecclesiæ Leodiensi libere & absolute facta. Actum Anno Verbi Incarnati 1204. Indictione VII. 72.
1186.	Diploma OTTOKARI Ducis Styriæ, quo LEOPOLDUM Ducem Austrie sibi Successorem nominat in Ducatu, si sine herede decesserit, simulque Privilegia certa Styrensis constituit. Actum 16. Calend. Septembris 1186. Indictione IV. Concurrentium II. 65.	Juramentum Fidelitatis & obedientiæ Summo Pontifici INNOCENTIO III. à PETRO Aragonum Rege in Coronatione sua præstitum, cum obligatione annui Consus ducentarum & quinquaginta Macutininorum Sedi Apostolicæ solvendarum. Actum Roma apud S. Petrum, tercio Idus Novembris, Anno 1204. ibid.

DU SUPPLEMENT, TOM. I PARTIE I.

- ANNO PHILIPPI II. Romanorum Regis Investitura de quibusdam Civitatibus in Episcopatu Vicentino sitis, pro AZONE VI. Marchione Estensi & ALISIA eius Uxorē nec non eorum Hereditibus utriusque sexus, nunc primum ab ipso in Feudum crectis. Datum apud Argentinam, 14 Kal. Julii, Anno Incarnat. 1207. Indictione X. Pag. 72.**
- 1208. 5. Junii.** *Fœdus inter Cremonenses ex una, & Ferrarienses ac Marchionem AZONEM VI. DE HEST ex altera parte initum, quo hi se obligant Cremonenses defendere contra quoslibet, & districtus eorum amissos recuperare. Actum Mantuæ, 5. Junii, Anno ab Incarnat. 1208. Indictione XI. 73.*
- 1210. 20. Janv.** *Investitura per OTTONEM IV. Romanorum Imperatorem AZONI VI. Marchioni Estensi in Marchiam Anconensem concessa. Datum apud Clusinum Civitatem, 19 Kal. Februarii, Indictione XIII. Anno Incarnationis 1210. Regni XII. Imperii I. 74.*
- 1211. 5. Janv.** *Littere FERRANDI Comitis Flandrie & Hannonie, quibus fatetur se esse Hominem Ligium PHILIPPI Regis Francorum. Actum Vicinzi, 5. Januarii Anno 1211. ibid.*
- Juliet.** *Homagium Ligium per ARTURUM Ducem Britanniæ PHILIPPO II. Francorum Regi præstitum de Feudis Britannicæ, nec non de Andegavia, Cenomania, Turonia, uti & de Dominio Pictaviensi si illud acquisierint aliquando. Actum apud Gornacum, mense Julio, Anno 1211. ibid.*
- 1212. 1. Dec.** *Ordinances de SIMON Comite de MONTFORT, General de la Sainte Eglise contre les Albigeois, faictes de l'Avis de plusieurs Evêques, Barons & autres Sages hommes, pour le Gouvernement des Terres conquises par lui sur les Hereges, & pour l'entiere extirpation de l'Herege. A Pamiez, le premier jour de Decembre, l'an de l'Incarnation de nostre Seigneur 1212. 75.*
- 1217. 14. Avril.** *Investitura Marchiæ Anconitanæ per HONORIUM III. Papam AZONI VII. Anconitano & Estensi Marchioni collata, sub censu annuo centum Librarum Provincialis monete & centum militum per mensem in campum educendorum. 77.*
- 1218. 17. Avril.** *Littere EUDONIS DE RUPE DERIANI, quibus Hierosolymam profecturus GAUFRIDO Vicecomiti de Rohan Terram suam in munda Britannia pro sexcentis libris curialis monete pignori tradit, & tam hujus Terræ, quam Castellum de Rupe heredem instituit, si in ea peregrinatione moriatur, & Filius Avunculi sui pariter decesserit, cum conditione, ut alter Fratrum GAUFRIDO ducat Filiam ipsius in uxorem. Actum Anno 1218. ibid.*
- 1219. 7. Julii.** *Donatio FREDERICI II. Romanorum Regis, LUDOVICO Duci Bavarie Comitique Palatino Rheno facta de Auri & Argenti fodinis omnibus, que in Terris Patrimonii & Feudi sui reperiuntur. Datum Anno Dominicæ Incarnationis 1219. Indiç. VIII. Regni eius in Germania VII. ac in Sicilia XXII. ibid.*
- 1220. 30. Julii.** *Littere AGNETIS Ducissæ Lotharingæ super Infeudatione sibi facta per Comitem de Lutzelbourg de Castello Sthenatio. Nonis Julii 1220. ibid.*
- 1220. 30. Julii.** *Littere MATTHEI II. Ducis Lotharingæ & Marchionis, quibus fatetur se à BLANCA Comitissa Trecenti & THEOBALDO Comite Campaniæ Castrum novum & totam Castellaniam predicti Castri in Feudum accepisse. Actum Anno ab Incarnatione Domini 1220. mense Julio III. Kalend. Augusti. ibid.*

SUPL. TOM. I. PART. I.

- FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris Constitutiones, quibus Statuta omnia & Consuetudines editæ per Civitates, Potestates, aut Consules contra Libertatem Ecclesiæ cassantur: Immunitates Personarum & Locorum Religiosorum confirmantur: Jus hospitii Navfragis Peregrinisque quibuscunque in Imperio assertur: Gazari vero, Patreni, Leconitæ, Speronitæ, omnesque alii heretici Banno Imperiali damnantur. Cum HONORIO III. Pape Approbatione & Confirmatione. Pag. 79.**
- Investitura per FRIDERICUM II. Romanorum Imperatorem AZONI VII. Marchioni Estensi collata de Bonis omnibus Eitenensibus, de Comitatu Rodigi, nec non de Adria & Adriano cum adjacentiis & pertinentiis. Dat. apud Brundisium, mense Martii, Anno 1221. Regni eius in Germania IX. in Sicilia XXIII. Imperii vero I. Indictione IX. 81.**
- Carta HELISSENDIS Comitissæ Barri, qua se vendidisse Th. Campaniæ & Briæ Comiti totum suum Dotalitium testatur. Actum mense Augusto, Anno Domini 1225. ibid.**
- Littere FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris, quibus Donatio Terræ Culmenis à CONRADO Duce Mazovie & Cujavie HERMANNO A SALTZA Magno Magistro Ordinis Teutonici, pro præfato Ordine suo oblata confirmatur, eidemque potestas conceditur Terram Pruthiæ cum omnibus suis pertinentiis & juribus oppugnandi, ipsaque & quæcunque alia per eum acquisita & acquirenda Terra dicto HERMANNO ejusque Successoribus in perpetuum cum omnibus Regalibus conferuntur. Datum Arimine, mense Martio, Anno Incarnationis Dominicæ 1225. Imperii VI. Regni Hierosolymitani I. Sicilie vero XXVI. Indictione XIV. 82.**
- Littere LUDOVICI III. Francorum Regis, quibus NUNNONI SANCIO Comiti Rossilonis & hereditibus suis concedit Vicecomitatum Fenoleti & Petraz pertulæ in Feudum ligium & perpetuum, sub certis conditionibus. Actum in Castris juxta Bellum podium, mense Octobris, Anno Incarnationis 1226. 83.**
- Littere LUDOVICI IX. Francorum Regis de eadem re. Actum apud Meledunum, mense Julio, Anno Domini 1228. ibid.**
- Edictum FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris contra GREGORIUM IX. Papam & Cardinales, qui sibi in Imperatorem & Imperium usurpantes, quo simul præfatum Papam serio monet, ut revertentem ad gremium Matris Ecclesiæ benigne recipiat Filium singularem, præferim cum petat instanter veniam absque culpa. ibid.**
- Edictum secundum ejusdem FRIDERICI contra Sententiam Excommunicationis à GREGORIO IX. Papa adversus ipsum latam. 84.**
- Edictum tertium ejusdem FRIDERICI contra Romanos, quod se Pape non opposuerunt, quando in ipsum Sententiam protulit, quo simul ipsos monet ad injuriam illatam ultiscendam. ibid.**
- Pax inter LUDOVICUM IX. Regem Francorum, & RAIMUNDUM Comitem Tolosanum, quo Comes predictus tanquam devotus jam Romane Ecclesiæ Filius omnimodam obedientiam, fidem & obsequium promittit, cum Restitutione univerforum damnorum tam Ecclesiæ quam Ecclesiasticis hominibus in bonis mobilibus & immobilibus factorum: Convenum ad hæc inter ipsos est, ut præfatus Comes tradat Filium suum uni e Fratribus prænominati Regis in Uxorē, qui solus post mortem RAIMUNDI, cæteris omnibus ipsius Posteris vel Consanguineis exclusis, hæres sit. Actum Parisiis, Mense Aprilis, Anno Domini 1228. Regni LUDOVICI Regis III. 85.**
- Declaratio LUDOVICI IX. Regis Francorum de voluntaria RAIMUNDI Comitis Tolosani in capereitate sua Parisiis apud Luparum remanione, pro majore Ecclesiæ ac Regis securitate, donec Filium suam cum quinque Castris in Instrumento denominatis Nunciis Regi in potestatem tradiderit & Tolosæ muros deiecerit. Actum Parisiis, Mense Aprilis, Anno Domini 1228. 87.**

ANNO 1220. 22. Nov.

1221. Mars.

1225. Août.

1226. Mars.

Octob.

1227.

1228. Avril.

De

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO		Declaratio LUDOVICI Regis Francorum super Homagio per RAIMUNDUM Comitem Tolosanum sibi prestito ac sub conditione recepto, si nempe prefatus Comes Articulis in Instrumento Pacis contentis satisfaceret. Actum Parisiis, Mense Aprili, Anno Domini 1228.	ANNO
1228.		87.	
24 Aodt.	HENRICI VII. Romanorum Regis Confirmatio de omnibus & singulis Privilegiis Austriæ & Styriæ per Reges & Imperatores antehac concessis; hoc insuper addito, ut LEOPOLDUS, tunc temporis Austriæ & Styriæ Dux, uti & Successores ejus omnes Feuda sua quæcunque in Ego residentes recipere, & in Principatus Filio Regali Coronæ Diadema solemniter ferre possint. Datum apud Eßlingen, 9. Kalend. Septemb. 1228. Indictione I.	88.	
1230. Jun.	Soutenia per Pares Franciæ alioque Judices in Curia sedentes contra PETRUM Comitem Britanniæ lata, quæ propter defectionem ejus & forsacta de Comitatu suo eiecit. Datum in Castris juxta Ansenix, Anno Domini 1230. Mense Junii.	ibid.	
1231.	Traité de Paix entre LOUIS IX. Roi de France, & PIERRE DE DREUX, dit MAUCLERC, Duc de Bretagne, par lequel le dit PIERRE se soumet lui & son Duché au Roi LOUIS & à ses Successeurs Rois de France, pour le tenir d'eux à Foi & Hommage, sous la Reservation de ses Droits Royaux, Supériorités, Prerogatives, Noblesses & Franchises, selon qu'elles sont exprimées. Donné à Angers, l'an du Seigneur 1231.	ibid.	
1232. 10 Mai.	Privilegium FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris HEINRICO SENIORI & HEINRICO JUNIORI, Dominis de Plaven concessum de Metallis fodendis & moneta cudenda, quo simul ipsi Oppida Aichk & Selb cum omnibus eorum pertinentiis donat. Datum ad Pertum Naonis in Carinthia 10 Maji, Anno ab Incarnatione Domini 1232. Indictione V.	90.	
1233. 13 Juillet.	Arnheimium Oppidum in Civitatem erectum & Privilegia eidem per OTHONEM Comitem Gelrie concessa. Actum Aliene 3. Idus Julii Anno 1233. CUM Ratificatione REINALDI dicti OTHONIS Filii, Regis & speciali licentia HENRICI VII. Romanorum Regis facta. Datum & actum Brummen, Feria tertia in crastino Bonifacii Martyris, Anno 1232.	ibid.	
Novemb.	Littere FEUDALES LUDOVICI IX. Regis Francorum pro GUALTERO DE AVERNIS, Comite Blesensi de Feodo de Andegnies & de Villaribus. Actum Perone, mense Novembri, Anno 1233.	91.	
1235. 15 Aodt.	Dotalitium BLANCHÆ, Filiæ Regis Navarre, per PETRUM Ducem Britanniæ constitutum, cum JOANNE Filius ipsius eandem Blancham in uxorem duceret. Actum apud Castrum Theodorici, die Mercurii post Festum S. Laurentii.	ibid.	
1236. 25 Mai.	Emptio Villæ Gronloe sive Grollæ de HENRICO DE BURKLOE per OTHONEM Comitem Gelrie facta. Actum Zutphanie, 8. Calendas Junii, Anno 1236.	92.	
1237. Avril.	Confirmatio Ducatus Styrensis Ministerialibus & Comprovincialibus ab OTTOCARO Styriæ, & LEOPOLDO, Austriæ ac Styriæ Ducibus datorum, per FRIDERICUM II. Romanorum Imperatorem facta. Datum apud Ansfam, Mense Aprilis 1237. Indictione X. Imperii sui Anno 18. Regnorum Jerusalem XII. Siciliæ XXXVIII.	ibid.	
Jun.	Compositio inter PETRUM Ducem Britanniæ & ANDREAM DE VITRIACO de TERRIS, quas Dominus VITRIACUS, Dominus de COMBOR & D. ALBANUS DE ACTIONEO habent in Britanniâ; videlicet quod dictæ Terræ ipsi & eorum hereditibus in perpetuum libere dimittantur, ac Foresta Redonensis ad eundem VITRIACUM pertinens pro aliis Bonis permutatur. Datum apud Crespeum, Anno 1237. Mense Junii.	93.	
Novemb.	Ratificatio JOANNIS Ducis Britanniæ, postquam etiam legitimum avigrit. Datum Parisiis, die Lunæ post Festum Martini Hyenalis, Mense Novembri, Anno 1237.	ibid.	
	Rescriptum FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris ad Principes Imperii de Superbia GREGORII IX. Papæ ejusdemque iniquitate contra Imperatorem & Imperium.	94.	
	Rescriptum ejusdem ad Senatores & Populum Romanum de Potestate Imperatoris & obedientia Urbis Romæ Imperio contra Papam debita.	94.	
	Compositio inter JOHANNEM Comitem Britanniæ, & RADULPHUM Dominum Fonger, qua Comes promittit RADULPHUM tueri in iuribus suis de Feodo de Porrehoet; Terrasque ipsius liberas & immanes de Ballis & Rachatis pronunciat, nec non Jurisdictionem in Judeos confirmat: RADULPHUS vero predicto Comiti spondet, se illi facturum homagium pro Feodo de Fonger. Actum apud Andeg. Mense Martio 1239.	ibid.	Mars.
	Transactio inter HERVEUM Vicecomitem de Leonta & JOHANNEM Ducem Britanniæ, qua Duci Villa, Castrum & Portus de Brelt remanent contra excambium centum librarum annui redditus; & HERVEUS eidem homagium facit pro Feodis suis. Actum apud Kemperlé, Mense Martio, Anno 1239.	95.	
	Littere de PHILIPPIS Comite de Barz portant Donationem de la Terre de Ligny avec ses Dependances à sa Fille MARGUERITE en faveur de son Mariage avec HENRI Comite de Luxembourg, contenant aussi toutes les autres conditions matrimoniales dudit Mariage, tant à l'égard du Donaire qu'autrement. Fait le lendemain de la Pentecoste au Mois de Juin 1240.	ibid.	1240. 4 Juin.
	Declaration de LOUIS Roi de France, touchant l'hommage lige qui lui a été rendu par ROGER Comte de Foix, avec les Obligations reciproques. Donné à Montargis, l'an 1242. au mois de Janvier.	ibid.	1242. 4 Janvier.
	Littere de ROGER Comte de Foix à RAIMOND Comte de Toulouse, lui déclarant, que pour les raisons y contenues il se croit libre de la Foi & hommage qu'il lui devoit auparavant, & qu'il a transporté l'un & l'autre au Roi de France dont il est présentement Vassal, & qu'il est résolu de rendre au dit Roi & à l'Eglise tout le service qu'il pourra contre lui en Guerre. A Ramies le 3. des Nones d'Octobre 1242.	ibid.	1242. 5 Octob.
	Littere FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris ad Reges & Principes Mundi, ut Romane ac Papalis presumptionis exemplum ex ipso capiant, contra quem INNOCENTIUS IV. Papa, tametsi nec vocatum nec auditum, ausus est Sententiam depositionis statuere: Simul ipsos hortatur, ut nimias Clericis divitiis subtrahant & ad statum primarum reducant.	96.	1245.
	Diploma FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris FRIDERICO II. Duci Austriæ indulgum, quo Ducatus Austriæ & Styriæ ad honorem Regum promovet, Ducemque in Regem evellit, salvo tamen Juribus Imperatoris & Imperii, & ita quidem, ut natus major ex generatione dicti Ducis in Regno succedat. Insuper facit ei potestatem erigendi Provinciam Carniolæ in Ducatum.	97.	1245. 1246.
	Littere Recognitionis HENRICI DE HOMBORCK, quod de communi suorum Heredum voluntate Castrum Lowenstein Duci Brunovicensi & ejus hereditibus in proprium dederit, illaque ab eo pro si suisque hereditibus in Feudum receperit. Actum Tifellis in commemoratione St. Pauli, Anno 1247.	ibid.	1247. 30. Juin.
	Capitulatione della Zarattini colla Republica di Venezia, per la quale essi già vinti & scacciati dalla loro Sede di Zara si sottomettono al Doge ed alla della Republica, cedendo à essa la Città col suo Territorio, e promettendogli perpetua fedeltà.	ibid.	vers l'an 1248.
	Littere WILHELMI Regis Romanorum, quibus ELIDII Sorori suæ, ac JOHANNI DE AVESNI Marito ipsius concedit in connubium Terram quam à Scotie Regibus tenebant Comites Hollandiæ. Datum apud Maguntiam V. Cal. Maji, Anno 1248. Indictione VI.	98.	27 Avril.
	Mandatum ejusdem ad homines Comitatus Namurcensis,	98.	

DU SUPPLÉMENT, TOM. I. PARTIE I.

ANNO 1248. *us accipiant dictum JOHANNEM DE AVERNIS in Dominum & debitum ei proinde homagium faciant. Dat. loco, die, & Anno iisdem.* Pag. 98.

Judicium WILHELMI Regis Romanorum ac Principum Imperii in favorem JOHANNIS DE AVERNIS latum contra BALDUINUM Imperatorem Constantinopolitanum super Comitatu Namurcensi. Actum ut supra. 99.

1250. Testamentum FREDERICI II. Romanorum Imperatoris. CONRADUM Filium ejus primogenitum atque in Regem Romanorum iam electum per heredem principali instituit, eidemque HENRICUM secundum natum, & huic MANFREDUM notum substituit. Precipit insuper, ut HENRICUS Regnum Jerusalemitanum vel Regnum Arlesense, MANFREDUS Principatum Tarentinum cum Balia Regni Siciliæ, & FREDERICUS Nepos Ducatum Austriæ & Syriæ habeant; relictis præterea unicuique eorum certis pecuniis summis. Actum apud Florentinam in Capitanate, die Sabbathi 17. Decembris, Anno ab Incarnatione Domini 1250. Imperii sui 32. Regni Jerusalem 28. Siciliæ 51. Indictione IX. ibid.

1251. Sententia INNOCENTII Pape IV. de Natalibus JOHANNIS & BALDUINI DE AVERNIS, MARGARETHÆ Comitissæ Flandriæ Filiorum, qua declarantur legitimo thoro nati. Datum Lugduni 15. Calend. Maji, Anno Pontificatus VIII. CUM Literis Executoris NICOLAI Cameracensis Episcopi. Datum feria 2. post Quasimodo, Anno Domini 1252. 100.

Octob. Literæ LUDOVICI IX. Regis Francorum ad BLANCHAM Reginam, Matrem suam, ut Compositionem factam cum Abbate Croisensis adimpleret. Actum in Castris juxta Caesarem Palestine, mense Octobri Anno Domini 1251. 101.

1252. Ley, par laquelle la Succession à la Couronne de Castille est réglée en faveur des Aînez de Ligne, & en faveur des Filles au défaut des Mâles. ibid.

Ley, como el Rey d'España & todos los Comers del Regno deven guardar, que el Sennorio s'ia siempre uno, y no lo enajen en lo departir; & como & quienes le deven assi jurar. 102.

1253. Jugement de HENRI Evêque de Liège & Seigneur Fiefdal de Haynaut, portant, que non obstant la Donation du Comté de Haynaut, faite par la Comtesse MARGUERITE au Comte d'ANJOU, néanmoins le Droit en appartient à JEAN D'AVENNES son Fils comme heritier naturel; & que les Sages du dit Comté doivent lui faire hommage. Donné à Malines le Samedi après les Oâves de la Chandeleur l'an 1253. ibid.

Confirmation de WILLAUME Roy des Romains sur le Jugement rendu par HENRI Evêque de Liège, contre la Donation du Comté de Hainaut. Donné à Malines, le Samedi après les oâves de la Chandeleur, l'an 1253. 103.

2 Sept. Alodium OTHONIS Comitis Brubemensis, quod habet in Terra Gelrie infundatum per OTHONEM Comitem Gelrie. Actum Zuphanie, Mense Septembri Anno 1253. ibid.

1254. 15 Juin. Lettres de HENRI Roi d'Angleterre & Duc d'Aquitaine en faveur d'ESQUIVAT Comte de Bigorre nouvellement reçu par lui à foi & hommage. Lui promettant de le protéger & le défendre comme son Vassal & homme lige. Données à St. Macaire le 15 Juin de l'année 38. de son Règne. ibid.

1 Nov. Renunciatio Juris in totam Gasconiam vel partem illius facta ab ALFONSO VI. Rege Castellæ, in favorem EDUARDI, HENRICI III. Regis Angliæ heredem & primogenitum, assensu & Sororum suarum. Factum apud Burgos 1 Novembris Anno Domini 1254. ibid.

1255. 11 Juillet. Homagium ligium LUDOVICO IX. Regi Francorum præstitum ab AYMERICO DE TOHARTIO pro Castillis Bugonii & de Rocha super Oyos. Actum

apud Meladunum, mense Julio, Anno Domini 1255. Pag. 104. ANNO 1255. 1256. 18 Mars.

Instrumentum publicum, quo Pisani nomine suo & universi Imperii agnoscent & eligunt ALPHONSUM Regem Castellæ in Romanorum Regem & Imperatorem, cum clausula Investiture dicti Imperii per Ventus & Novum Testamentum, per Crucem & Ensem; dicto ALPHONSO presente & acceptante. Actum in Soria de Hispania, die 15. Kal. Aprilis, Anno 1256. Indict. XIV. ibid.

Litteræ Promissionis per ALPHONSUM in Romanorum Imperatorem electum Communi Pisarum factæ, uti & de Investitura eidem concessa de Comitatu; Districtu; Civitatibus; Castris & locis omnibus ad eam pertinentibus. Actum &c. ut supra. 105.

Lettres de MARGUERITE Comtesse de Flandre & de Haynaut, par lesquelles elle assure le Comté de Haynaut à son Fils JEAN D'AVENNES & ses Heritiers après lui. Donné au Mois d'Octobre l'an 1256. 106.

Lettre de BAUDOIN D'AVENNES; portant Renonciation en faveur de son Frere JEAN à tous les Droits qu'il pourroit avoir sur le Comté de Haynaut. Donné au Mois d'Octobre l'an 1255. ibid.

Declaration du Procès, des Jurez & Echevins &c. de Valenciennes, par laquelle on se conformant à la disposition de la Comtesse MARGUERITE leur Dame, ils reconnoissent JEAN D'AVENNES son Fils pour son Heritier après elle dans le Comté de Haynaut, & lui promettent toute aide, conseil & obéissance. Donné au mois d'Octobre le Dimanche devant le jour Tous-saints; l'an 1256. ibid.

Echange de quelques Terres fait entre THOMAS DE COUCY de Vrevin & Messires BALDUINS DE AVERNIS Sires de Blamont. Au mois d'Août 1257. 107.

RICHARDI Romanorum Regis Constitutio, continens inter alia, ne Bona ad Ecclesiam devoluta à consecutis Tributis eximantur. Datum Magonie 8. Septembris, Anno Domini 1257. Regni sui I. Indictione XV. ibid.

Litteræ GUIDONIS Flandriæ Comitis & JOHANNIS DE DONNA PETRA Fratris sui, quibus post secundam Compromissionem pro se & Matre sua ex una, nec non JOANNE & BALDUINO Fratribus uterinis ex altera partefactam, ratam habent sententiam LUDOVICI IX. Francorum Regis, & ODONIS Episcopi Tesculani, apostolicæ Sedis Legati, pronunciatam apud Peronam, vel ibi postea confirmatam, super divisione hereditatis MARGARETHÆ Flandriæ Comitissæ, Matris ipsorum. Datum Mense Novembri in die Beate Cecilie, Anno 1257. CUM Literis Regis & Legati de Compromisso in se facto, & Sententia per ipsos lata. Actum Parisiis, Mense Julio, Anno 1249. NEC NON quædam JOHANNIS & BALDUINI quarundam Terrarum, quas in præfata Sententia contenderunt hanc esse conclusas. Januarii, Anno 1248. QUIBUS ACCEDIT alteram Compromissum & Sententiæ prioris Confirmatio. Actum apud Peronam; Mense Septembris, Anno Domini 1256. 107.

Lettres d'Investiture du Duché de Lorraine & Comté de Remirumont & de quelques Droits Royaux attachés au Duché, accordés par l'Empereur ALPHONSE à FREDERIC Duc de Lorraine, après qu'il lui eut fait hommage en 1258. 1258. 185.

Pax & Concordia inter RICHARDUM Regem Romanorum & LUDOVICUM IX. Regem Francorum de Dominis in Gallia sitis, que dicto RICHARDO jure Successionis Paternæ vel fraternæ competere possint. Datum Parisiis, die 8 Junii 1258. 111.

Renonciation de REINHARD Comte de Henau au Château de Königstein & à ses Dependances, comme aussi à tous les Fiefs de la Maison de Nassau, en faveur d'ULRIC de Muntzenberg & de PHILIPPE de Falkenstein. A Muntzenberg le Jour de St. Jacques 1258. 112. Ratis.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO	Ratification des Seigneurs d'Angleterre sur le Traité fait entre le Roi & SIMON Comte de MONTFORT, touchant le Comté de Bigorre. Donné à Londres, le Samedi après la Magdeleine 1259.	Page. 112.	ANNO	Privilegium CONRADI SCANDI, vulgo CONRADINI, Sicilie Regis & Suevie Ducis, Communi & Civitati Senensi de mero & mixto Imperio, gladii potestate & omni jurisdictione aque immunitate à persolvendis Pedagijs, excepto quod apud Casenam Accosolvere tenerentur, concessum. Senis die 7 Julii. Indict. XI. 1265.	Page. 126.		
1259.	25 Juillet.		1268.	7 Juillet.			
1260.	13 Octob.	Instrumentum de Investitura Civitatis ALEXANDRI-NE facta Civibus ejusdem per GUILIELMUM Marchionem Montisferrati Datum 13. Octobris die Mercurii, Anno 1260. Indictione III. CUM Procuratore Civitatis pro PAPERINO GUASCO, die Lunæ 2. exeuntis Augusti 1260. NEC NON Pactis super que Marchio & Procurator prefatus jurarunt, ipsique Jaramento. Datum die Dominica 4. exeuntis Septembris eodem anno 1260. UTI ET Transumptio LEONIS DE PRATO Judicis Clavassii. Datum Clavassii, 26 Maji 1321. Indictione IV.	113.	1269.	22. Juin.	Compromissum inter CAROLUM I. Regem Sicilie & Episcopum Avinionensem, in Arelantensem & Aqueensem Archiepiscopos, ad diffiniendum questiones super Casiris & Villis Novarum, Berbentane & Verqueriarum, inter eos exortas. Actum Florentie 22 Junii, Indictionis I.	ibid.
20 Nov.	Donatio Castri Montispulciani Vallis Clance cum tota sua Curie & Distritu, facta per MANFREDUM Regem Sicilie, Civitati & Comuni Senensi. Datum Foggie, 20 Novembris, Anno 1260.	114.	1269.	1270.	Donation du Comté de Clermont & autres Terres, faite par St. LOUIS Roi de France à son Fils ROBERT, pour les tenir en Fief de la Couronne, & à charge de Reversion, en cas que la Ligne de sa Descendance vienne à defaillir. Fais à Paris au Mois de Mars 1269.	127.	
1261.	21 Mai.	Littere LUDOVICI IX. Regis Francorum de datis in custodiam Abbati & Conventui B. DIONYSII in Francia duabus Coronis aureis pro Coronatione Regum & Reginarum inferendis, nec non alia Coronula aurea, quam Rex die Coronationis solet portare in prandio. Datum apud Villam novam in Leis, Mense Maio 1261.	186.	1270.	14 Avril.	Littere de HENRI Comte de Luxembourg, contenant un Passage & delaisement de ses Biens à ses Fils HENRI & WALESAND, saisi le Douaire qui appartenait à la Comtesse sa Femme. Données le Lundi après Pâques au Mois d'Avril 1270.	ibid.
31 Juillet.	Instrumentum duplex: Primum de Ratificatione Pastorum inter GUILIELMUM Marchionem Montisferrati ex una, & Civis Alexandrie ex altera parte, quibus Marchioni prefato Jura, rationes & fidelitates in Civitatem predictam & homines illius remanent, Domino & fidelitate MANFREDO Regi Sicilie reservatis: Secundum de Pactis inter eundem Marchionem & MANFREDUM Regem Sicilie de se mutuo juvandis & defendendis. Datum in Pertinentiis Celle, 31 Julii 1261. Indictione IV. CUM alio Instrumento de Jaramentis prestitis tam à dicto Marchione de fidelitate & Pactis Regi servandis, quam BERNARDO ARNARIO Regio Capitano in Lombardia de Pactis pariter per Regem adimplendis. Actum 22 Octobris 1261. Indictione IV.	113.	1273.	3 Janu.	Compositio inter CAROLUM I. Sicilie Regem & Commune Pisanum, qua pro satisfactione certarum offensionum, dictum Commune obstringitur solvere Regi duo millia unciarum auri, eique singulo biennio subministrare Electionem Potestatum suorum, ut ex his unum admittere & confirmare valeat. Actum die 3 Januarii 1272. sed verius 1273.	128.	
1264.	11 Août.	Rinovamento di Pace e Capitulatione di Commercio, fatta per XX. Anni tra ELMIRE MOMMINI BUARI Rè di Tunis, e la Città di PISA, per laquale molti Privilegii si concedono assai avantaggiati à la Nazione Pisana, e à quelli chi sotto la sua Protezione vorranno fare Commercio à Tunis, à Buggee, e per tutte la Terre Africane de la Dominatione del detto Rè. Datum à die 14 del Mese de Setiavel, Anno 662. secondo l'ordine della Saracini, à 3 Idus Augusti 1265. Indict. VII. secondo il Corpo della Pisani.	115.	1274.	16 Avril.	Confirmatio Romanorum Regis RUDOLPHI, Civitati Ulmæ de omnibus Jariibus per Antecessores ejus Civitati Ellingæ concessis. Datum Ulmæ, 16. Kalendas Maji, Indictione II. Anno 1274.	129.
1265.	28 Juin.	Investitura Regni Sicilie citra Pharam per Legatos CLEMENTIS IV. Pape in CAROLUM Andegavensem, LUDOVICI IX. Regis Francorum Fratrem collata pro ipso ac heredibus suis tam foeminis quam masculis, sub Censu 8000. Unciarum auri in Festo Sancti Petri annis singulis solvendarum: Hac lege, ut nec ipse, nec Successores ejus in Regno, unquam temporis possint in Romanorum Imperatores eligi. Actum Rome, in Basilica S. Salvatoris, ante Sacratissimum Altare, 4. Kalendas Julii Anno Domini 1265. Pontificatus vero ejusdem CLEMENTIS I. CUM Confirmatione Pontificis predicti CLEMENTIS Pape, data Perusii, per manum Magistri Michaelis de Tholesa 2. Novas Novembris, Incarnationis Dominice Anno 1265. Pontificatus I.	117.	1274.	12 Août.	Romanorum Regis RUDOLPHI Confirmatio omnium Privilegiorum Civitati Ulmæ concessorum. Datum Hagenvæ, pridis Idus Augusti, Indictione II. Anno 1274.	ibid.
1266.	29. Novembre.	Instrumentum publicum de Investitura, Syndicis & Homini-bus Civitatis Hipporegie facta per GUILIELMUM Marchionem Montisferrati de Bonis ipsorum illi antea ceteris conditionibus donatis. Actum in Castro Cleavassii, die Lunæ 2. exeuntis Novembris, Anno 1266. Indictione IX.	123.	1275.	15 Mai.	Diploma RUDOLPHI I. Romanorum Regis pro HENRICO Duce Bavarie, de Jure eligendi Romanorum Regem ab antiquo Ducibus Bavarie competente. Datum Augustæ, Anno 1275.	130.
1267.	4 Juin.	Littere CLEMENTIS Pape IV. ad CAROLUM Sicilie Regem, quo Solio Cesario vacante, cum Vicarium Imperii in partibus Tuscie constituit. Datum Viterbii, 2 Non. Junii, Pontificatus sui Anno III. 125.	125.	1277.	29 Août.	Infestation de la Ville de Womelgen faite par JEAN Duc de Lothir & de Brabant, en faveur de JEAN DE LYRA Chevalier & de ses hoirs. Au Mois de Janvier 1277.	ibid.
1268.	Mars.	Pragmatica Sanctio à LUDOVICO SANCTO Francorum Rege ordinata pro conversatione Libertatum Ecclesie Gallicane, Mense Martio 1268. ibid. & pag. 186.	186.	1277.	29 Août.	Venditio partis Castri Wissenloch per ENGELHARDUM Seniorem & CONRADUM Juniorem de WINSBERG facta LUDOVICO Comiti Palatino Rheni. Datum Schurberech, 3. Kal. Maji 1277.	ibid.
				1278.	2 Mai.	Pacta & Conventiones inter GUILIELMUM Marchionem Montisferrati ex una, & Syndicos Communi & Civitatis Alexandrie ex altera parte, quibus remis-sis utrinque injuriis & offensionibus, nec non captivis sine pretio relaxatis nautam sibi defensionem promittunt & auxilium contra hostes. Actum 2 Maji 1278. Indictione VI.	131.
				1279.	17 Sept.	BERTHOLDI Episcopi Babenbergensis Littere de Infestatione per eum ALBERTO, HARTMANNO & RUDOLPHO, Romanorum Regis RUDOLPHI I. Filiis facta, de universis Feudis, que sibi & Ecclesie per motum Principum Austrie, Styrie, Carinthie, Carniole & Marchie in eisdem Terris vacare coeperunt, & speculiter de Castro Mytembach, cum omnibus harum Terrarum pertinentiis. In quorum compositionem prefatus Romanorum Rex aliquas Advocatas eidem Episcopo sub certa conditione cedit. Datum apud Babenberg Anno 1279. XV. Kalend. Octobris. 134.	134.
				1280.	18 Juillet.	Concordia inita inter LUDOVICUM IX. Regem Francorum & JACOBUM I. Regem Aragonum, qua prefatus LUDOVICUS Rex pro se & Successoribus suis JACOBO Regi & Successoribus illius cedit omne jus quod habet in Comitatu Barchinonensem & alios: JACOBUS vero prenomminatus LUDOVICO Regi pariter cedit omne jus quod obtingit in Comitatu Carcal.	134.

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE I.

ANNO 1280. Carcasione, Redes atque alios. Actum Barchinone 17. Kalendas Augusti 1278. Pag. 135.

1281. 9 Août. Constitutio in Comitibus Generalibus Norimbergie habitis per RUDOLPHUM Romanorum Regem facta, quod donata de Bonis Imperii per RICHARDUM Regem Romanorum aut Praedecessores illius a tempore quo lata fuit in FREDERICUM II. depositionis Sententia, nullum debeant habere firmitatem, nisi a maiore Electorum Imperii parte fuerint approbata. Datum in Nuremberg, 5 Idus Augusti, Anno 1281. Indictione IX. Regni sui VIII. 136.

Litterae RUDOLPHI I. Romanorum Regis pro deputando idem Executore & Commissario, qui D. JOHANNEM DE AVESNIS Comitem Haynoniae mittat in possessionem locorum illi in feudum ab se cum Imperii Principum consensu datorum. Datum Nuremberg, 5 Idus Augusti, Anno Domini 1281. Indictione IX. Regni sui VIII. 136.

21 Nov. Alodium Culenburg per REINALDUM Comitem Gelriae feudatum pro HUBERTO de BOSINCHEM. Actum Anno 1281. feria sexta, quae fuit Vigilia beatae Caeciliae Virginis. 137.

13 Dec. Compositio per RUDOLPHUM Romanorum Regem facta inter WERNHERUM Archiepiscopum Moguntinum ex una, & JOHANNEM ac HENRICUM Comites de Sponeheim ex altera parte super Controversiis de Castro Becklenheim. Actum Moguntiae in praesentia S. Luciae, Anno Domini 1281. 137.

1283. Litterae GERALDI de MALOMONTE ad Abbatem Moysiacensem de portate CAROLO Regi Siciliae a Pontifice MARTINO facta, eligendi unum ex Liberis suis in Regem Aragonum & Comitem Barsalonne, quem placebit. 137.

26 Janv. Pacta & Conventiones inter GUILLELUM Marchionem Montisferrati ex una, & Commune atque Homines Civitatis Albis & eius districtus inita. Actum 26 Januarii 1283. Indictione XI. 138.

27. Avril. Traité entre JEAN I. Duc de Bretagne & HENRI D'AVAGOUR, Seigneur de Maire & de Gello touchant la Terre de Dinan & celle de l'Aigle, Fait à Karsbater, le Mardi après le Dimanche Quasimod. 1283. 141.

21 Juin. Confirmatio per RUDOLPHUM Romanorum Regem ALBERTO & RUDOLPHO Ducibus Austriae, consilio & assensu Principum Electorum facta super Privilegiis omnibus ab antiquis Romanis Imperatoribus, nempe JULIO CAESARE & NERONE Terris & Principatibus Austriae concessis, ac postea per HENRICUM IV. FREDERICUM I. HENRICUM VI. & FREDERICUM II. confirmatis & adaustris. Dat. in Rhynfeldia, 11 Junii 1283. Anno Regni X. 142.

27 Dec. Tractatus Pacis inter Romanorum Imperatorem RUDOLPHUM I. ab una, & PHILIPPUM Comitem Sabaudiae ab altera parte conclusus, quo omnis ira & odium erga dictum Comitem ejusque adiutores habitum remittitur, omnesque in suis iuribus & Possessionibus conservantur. Suae Majestati autem Muratum & Contaminum, atque Advocacia in Paterniaco reservantur. Datum in Castris ante Paterniacum, in die S. Joannis Evangelistae, Anno 1283. 143.

1284. 9. Juin. Epistola CAROLI I. Regis Siciliae ad summum Pontificem per Trivrem Regis Aragonie significat, & subsidium pecuniariale vehementer petit. Die 9 Junii, XII. Indictionis. Cum ejusdem CAROLI alia Epistola ante dictam Capionem ad eundem Pontificem scripta, pro certi copiarum auxilii continuatione. 143.

18 Août. EDUARDI I. Regis Angliae Privilegium pro Mercatoribus Bruxellenfibus ut liberum Commercium possint agere in Regno suo. Datum apud Antverpiam, 18 Augusti, Anno Regni 12. 145.

1285. 17. Fevri. Transactio inter Commune Pisanum ab una, & Nobiles de Donibus Opetingorum & Cadulingorum a parte altera, quo ad sedandas & radicandas exirpandas dissensiones & discordias inter eos subortas, dictum Commune cedit omnia iura, omnesque Actiones & rationes, quas habuit in certis Terris, Locis & Castris in Instrumento speciatim denominatis. Actum Pisis, in Palatio publico 13. Kal. Martii, Anno 1285. Indict. XII. 144.

Septemb. Denotatio facta per PHILIPPEM Regem de France à Roger Bernard Comite de Foix, de tout le Droit qu'il avoit
SUPPL. TOM. I. PART. I.

sur la Ville de Pamiers. Devant Villeneuve en Catalogne, l'an de grace 1285. au Mois de Septembre. Pag. 146.

Capitula sive Statuta pro Regno Siciliae citra Farum, durante CAROLI II. Regis captivitate per HONORIUM IV. Papam edita, quibus Gravamina Populi sublevantur, Modus Regimini emendatur, Regiaeque Auctoritas certis in punctis definitur. 146.

Edictum CAROLI II. Regis Siciliae pro observatione Capitulum summi Pontificis in Regno. Datum Forogae 13 Martii Indictione XIV. 151.

Instrumentum Publicum emancipationis, quo GASTO Vice Comes Bearnensis MARGARITAM Filiam suam secundo genitam extra manum suam ponit, & a Sacris & nexibus suae Patriae Potestatis liberat & eximit. Nonas Maji, Anno 1286. 152.

Instrumentum publicum Donationis inter viros de Vicecomitatibus Bearnii, Brulesii & Gavardini factae a GASTONE Vicecomite Bearnensi MARGARITAE Comitissae Fuxensis, Filiae suae emancipatae, & ROGERIO BERNARDO Comiti Fuxensi, viro illius in augmentum Dotis. Actum apud Marliani, 5 Idus Maji, Anno Domini 1286. 152.

Declaration de WALERANS DE LUXEMBOURG. Sire de Lignei, portant qu'il est devenu Homme lige du Comte HENRI de LUXEMBOURG son Frere pour la Terre de Rouchi, située dans le Pais de Luxembourg, & qu'il se tient satisfait de toutes les Préventions qu'il pourroit avoir contre lui. Fait à Thionville le Samedi, dernier jour de Janvier 1287. 153.

Lettres de CASIMIR Duc d'Oppelen par les quelles, du Contentement & Conseil de ses Amis & Sujets, il cede librement & volontairement a WENCESLAUS Roi de Boheme son Duché d'Oppelen avec toutes les Villes, Châteaux, Terres & Privilèges qui en dépendent. A Prague le 9 Janvier 1289. 154.

Declaratio Romanorum Regis RUDOLPHI I. quod Regibus Bohemiae Officium Pincernatus in Romano Imperio, nec non Jus & Vox in Electione Romanorum Regis competat. Datum Egre, quarto Nonas Martii, Indictione II. Anno 1289. 154.

Traité entre JEAN II. Duc de Bretagne & l'Abbaye de Redon, touchant la Jurisdiction temporelle de l'Abbé & les Appels à la Cour du Duc; où il est parlé du Serment de Calomnie des Plaidiers. Fait le Samedi après l'Exaltation de Sainte Croix, en Septembre, l'an 1289. 155.

Arrêt du Parlement de Paris rendu entre EDOUARD Roi d'Angleterre d'une part, & l'Evesque, Doyen & Chapitre de l'Eglise du Puy d'autre part, touchant l'hommage du Comté de Bigorre & du Château de Lourde, qui sont adjuvés audit Eveque & Chapitre & la question de la propriété demeurant réservée au Roi de France. 155.

Diploma RUDOLPHI I. Romanorum Imperatoris per REINALDO Comite Gelriae, quo illi totam Frisiam committit administrandam. Datum Ephyrdiae, 4 Kalendas Augusti, Anno 1290. Indictione III. Regni sui Anno XVII. Cum Confirmatione ALBERTI Romanorum Regis. Datum apud Popardiam, 7 Kalendas Maji Anno 1290. Indictione XII. Regni sui I. 156.

Sententia per Curiam Regiam lata pro habitantibus Ville de Colchis, contra ROBERTUM Ducem Burgundiae, quod non possint poni extra manum Regis. Actum Parisiis, Mense Septembris, Anno 1290. 157.

Homagium Ligium PHILIPPO PULCHRO Francorum Regi praestitum per JOANNEM DE AVESNIS Comitem Haynoniae pro Feodo ac Terra de Oltrevant. Datum Fologie in Leonibus, Sabbato post Exaltationem S. Crucis, anno 1290. 157.

Rescripte de l'Empereur RUDOLPHE I. portant que les Contrats héréditaires concernant les Etats, Principautés & Fiefs de l'Empire devroient être approuvés & confirmés par l'Empereur, faute de quoi ils demeureroient sans force & valeur. Donné à Erford, le 25 Septembre de l'an de notre Seigneur 1290. & de son Règne le XVII. 158.

Diploma RUDOLPHI I. Romanorum Imperatoris, quo REINALDO Comiti Gelriae potestatem facit apud Veluam, loco qui dicitur Staverà, novam munitionem

fuit 1291. 3. Juin.

ANNO 1285.

Entre le 2. & 7. de Mai.

11 Mai.

1287. 31 Janv.

1289. 9 Janv.

4 Mars.

17. Sep.

1290.

29 Juillet.

Septemb.

16 Sep.

25 Sep.

1291. 3. Juin.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO		ANNO
1291.	<i>fove oppidum adificandi. Actum Maguncie 3. Nonas Junii 1291. Regni sui XVIII. C. et Confirmatione ADOLPHI Romanorum Regis. Datum Wormacie 12. Cal. Augusti, Anno 1295. Regni sui IV. Pag. 157.</i>	1297. <i>creta Cleri Gallicani de solvendis Regi biennii Decimis. Pag. 168.</i>
1292.	<i>Donatio & materna Cessio Regni Hungarie per MARIAM Reginam Sicilie circa Farum & defuncti FRATRIS LADISLAI Regis hereditas; CAROLO ejus Primogenito facta. Actum & Datum Aquis, 6 Januarii 1292. Indictione V. 158.</i>	1297. <i>Errectio Comitatus Britannie & in Ducatum & Pariam Francie per PHILIPPUM IV. Regem, in gratiam JOANNIS II. facta, iidem honoribus & prerogativis, quibus Duces Burgundie utuntur. Actum Curtraci, Mense Septembris, Anno 1297. 169.</i>
1293.	<i>Constitutio ADOLPHI Romanorum Regis; ne Dona ad Ecclesiam devoluta à consuetis tributis eximantur. Datum in Fridberg 2. Nonas. Augusti, Anno Domini 1293. Regni sui II. Indictione VI. 158.</i>	1297. <i>Errectio pari forma & tenore Comitatus Andegavensis in Ducatum & Pariam Francie per undem Regem PHILIPPUM IV. nomine facta in gratiam CAROLI Comitis Andegavensis. Actum &c. ut supra. 170.</i>
11 Octob.	<i>Edictum PHILIPPI IV. Francorum Regis, in gratiam Comitis Haynonie de Terra Oltrevanni. Actum Parisii, Dominica post Festum Beati Dionysii, Anno 1293. 159.</i>	1297. <i>Instrumentum publicum de Interpellatione PETRI Episcopi Carcassensis & PETRI DE BITURIS Succentoris Aurelianensis, Legatorum Regis Gallie, facta JACOBO Regi Aragonie; ut JACOBUM Regem Majoricarum in Regno suo & adjacentes Insulas restituant atque satisfaciatur Tractatui eorum summo Pontifice conclusis, cum Responsione & Exceptione predicti Regis Aragonie. Actum apud Valentiam in Domino Episcopali à 1. die Januarii ad 3. Anno Incarnationis Domini 1297. CUM inferius Procuratoribus PHILIPPI Regis Francie. Datum Parisiis, 14 Novembris 1297. Et Sub-Procuratoribus memoratorum Episcopos Carcassensis & Succentoris Aurelianensis. Datum Perpiniati, Anno Domini 1297. die Martis ante Festum Beati Thomae Apostoli. ibid.</i>
24 Dec.	<i>Vente du Château du Mirewout au Comte de Haynaut par JEAN DE CONS & la Femme. Donné au Mois de Decembre la Vigile de la Nativité de notre Seigneur, l'an de Grace 1293. ibid.</i>	1297. <i>Instrumentum publicum de Interpellatione & optione facta per Procuratores PHILIPPI Regis Francie & JACOBI Regis Majoricarum, Procuratores JACOBI Regis Aragonie pro mutua Restitutione inter dictos Reges facienda, ad normam & mentem Rescriptorum Papalium desuper datorum CUM Responsione. Actum apud Peniffar, Anno Incarnationis 1297. die 30 & 31. Januarii. 173.</i>
1294.	<i>Investitura Principatus Achayæ & Ducatus Athenarum per CAROLUM II. Regem Sicilie circa Farum, PHILIPPO Tarentino Principi suo Filio concessa. Datum Neapoli, 12. Martii 1294. Indictione VII. 159.</i>	1297. <i>Littere OTTHONIS Domini de Buren & ALARDI Fili ipsius, quibus fateretur, quod REINALDO Comiti Gelvie, ob perpetratum excessum Castrum suum Buren resignavit & in Fendum ab eodem receperint. Datum Feria quinta post Octavas Pasche, Anno 1298. 174.</i>
1295.	<i>Protestatio JACOBI Regis Majoricarum super Recognitione de Regno ac Terris suis, quam & & coactus dederat JACOBO Aragonum Regi. Actum X. Calendas Septembris, Anno 1295. 160.</i>	1297. <i>Instrumentum Traditionis per Procuratores Regis Francie & Comitis Andegavensis factæ Regi Majoricarum de Castella & Locis in bello de Regis Aragonum partibus, ut ea eidem Regi restituantur vel restituere faciat, quod ipse Rex Majoricarum pollicetur sub Sacramento prestare & complere. Actum in Castris prope Argilers, Ethenfis Diocesis, die 30 Junii 1298. Anno IV. Pontificatus BONIFACII Pape VIII. Indictione XI. 175.</i>
1296.	<i>Bulla BONIFACII Pape VIII. Clericis Laicos dista, qua prohibet omnibus Ecclesiasticis sub quocunque pre-textu aliquid subdere Imperatoribus, Regibus, aut Principibus sine licentia Sedis Romanæ, & tam eos qui dant, quam qui accipiunt, pronunciat incidere in interdictum Excommunicationis ipso facto. Datum Rome apud S. Petrum, Pontificatus sui Anno II. 161.</i>	1297. <i>Littere JACOBI Regis Aragonum de Restitutione facienda JACOBI Regis Majoricarum in Regnum suum, cum Insulis Minoricæ & Evillæ, ad primam instantis Mensis Augusti, ut tamen conditione, ut fiat sibi prius Restitutio Castrorum inibi notatorum, vel per se fierisse quominus ea fieret. Actum in Castris prope Diocesis Ethenfis, pridie Kal. Junii 1298. ibid.</i>
21 Sep.	<i>Bulla BONIFACII Pape VIII. ad PHILIPPUM PULCHRUM Regem Francorum, qua declarat Reges in Personis Ecclesiasticas nullam habere potestatem, preteritionem eorum vocans insanam: Bullam que incipit Clericis Laicos renovat, ac Regi minatur, nisi fecerit, quod ipse desiderat. Datum Anagnine, 11. Calendas Obobris, Pontificatus sui Anno II. 162.</i>	1297. <i>Littere ALBERTI I. Romanorum Regis de Infeudatione Villæ JOC. in FRIDERICUM II. Ducem Lotharingie fœderatæ & Successoris. Datum 13 Kal. Novemb. Anno Domini 1298. Indictione XII. 176.</i>
	<i>Responsiones nomine PHILIPPI PULCHRI Regis Francorum ad Bullam BONIFACII Pape VIII. 164.</i>	1297. <i>Constitutio ALBERTI I. Romanorum Regis, ne Dona ad Ecclesiam devoluta à consuetis tributis eximantur. Datum apud Frankingfurt 15 Kal. Martii, Anno Domini 1299. Regni sui I. Indictione XII. ibid.</i>
1296.	<i>Instrumentum Publicum de Decima PHILIPPO IV. Regi Francorum concessa à Clero Gallicano. Actum die Mercurii 27 Mensis Martii, Anno 1296. Indictione X. Pontificatus BONIFACII VIII. Anno III. 165.</i>	1297. <i>Littere de BAUDOUIN DE BEAUMONT, par lesquelles il declare s'être volontairement dessaisi & desservi de la Terre de Beaumont entre les mains de JEAN D'AVESNES Comte de Haynaut son Seigneur, duquel il le tenoit en Fief, avec l'acceptation du même Comte. Fait à Valenciennes le 5. Juillet, l'an de grace 1299. ibid.</i>
27 Mars.	<i>1297. Littere Legatorum à Littere BONIFACII Pape VIII. de Trengis seu Inductis ab eodem inter Reges Romanorum & Anglie ab una, & Regem Gallie PHILIPPUM ab altera parte inditis: Nec non de Protestatione dicti PHILIPPI contra eandem Indictionem ut abusivam & aperte Juri Regium suum in temporalibus impugnantem. Datum Creculii, 13 Kalend. Maji 1297. Pontificatus Bonifacii Anno III. 166.</i>	1297. <i>Venditio Castrî & Villæ Vexii, nec non Territorii Coxanæ, aliorumque locorum ad predictum Castrum & Villam pertinens, facta BONDOMINI DE ASSINARIO ab ALBERTO Marchione de CARRETO pro viginti millibus librarum bonorum denariorum Astensium. Actum 10 Martii, Anno 1300. CUM Traditione possessionis corporalis 16 Martii eodem Anno NEC NON Transumpto tam de Venditione facta quam possessione adita. Actum in Villa Vexii, ubi Juri dictus 23 Decembris 1342. Indictione X. 177.</i>
19 Avril.	<i>Littere Legatorum à Littere BONIFACII Pape VIII. de Trengis seu Inductis ab eodem inter Reges Romanorum & Anglie ab una, & Regem Gallie PHILIPPUM ab altera parte inditis: Nec non de Protestatione dicti PHILIPPI contra eandem Indictionem ut abusivam & aperte Juri Regium suum in temporalibus impugnantem. Datum Creculii, 13 Kalend. Maji 1297. Pontificatus Bonifacii Anno III. 166.</i>	
Mai.	<i>Tratè d'Alliance entre PHILIPPE LE BEL Roi de France & JEAN D'AVESNES, Comte de Haynaut pour eux & leurs Successeurs à toujours. Fait à Pont St. Maixence, au Mois de Mai 1296. ibid.</i>	
12 Juin.	<i>Convenances faites entre PHILIPPE IV. Roi de France, du le Bel, & JEAN D'AVESNES, Comte de Haynaut, tant au sujet du libre Commerce, que des Anciens pretenions du Roi sur la Terre d'Oltrevant & autres dépendants de la Couronne. Le tout convenu en neuf différents Articles ou Lettres Royales. Donné à Arras de Mercredi après la Trêve & au Mont St. Eloy, la Vigile St. Luc, l'an de grace 1297. 167.</i>	
17 Octob.	<i>1297. Bulla BONIFACII VIII. Pape, qua interpretans Constitutionem suam incipientem Clericis Laicos, declarat eam non spectare ad Dona vel Manua voluntaria Prelatorum & Personarum Ecclesiasticarum Regni Francie, licet forsitan ad hoc nomine Regis requisitarum, ne dum ad Jura feudalia & Consualla Regi & Successoribus suis debita. Datum apud Urbem viteren, 2 Kal. Augusti, Pontificatus sui Anno III. ACCESSIT DE-</i>	

FIN DES TABLES CHRONOLOGIQUES

DU SUPPLEMENT &c. TOM. I. PARTIE I.

S U P L E M E N T
A U
CORPS DIPLOMATIQUE
D U
DROIT DES GENS,
O U
R E C U E I L
D E S
TRAITEZ D'ALLIANCE,
DE PAIX, DE TREVE, DE NEUTRALITÉ,
DE COMMERCE, D'ÉCHANGE, &c.

ANNO (1) CONSTANTINI * Magni Imperatoris DONATIO celeberrima, SYLVESTRO Urbis Romæ Episcopo & Papæ atque omnibus ejus successoribus, qui in Sede beati PETRI usque in finem sæculi sessuri sunt facta. Romæ sub tertio die Kalendarum Aprilium, eodem FLAVIO CONSTANTINO AUGUSTO quater & GALICANO Consulibus. Cum Diversis Lætionibus ex ISIDORI Decreto tam vulgato, quam Manuscripto extractis, & in margine positis. [Conciliorum Collectio Regia Tom. 2. pag. 132.]

N nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris scilicet, & Filii, & Spiritus Sancti: Imperator Cæsar Flavius Constantinus, in Christo Jesu, uno eadem Trinitate sancta, Salvatore Domino Deo nostro, fidelis, mansuetus, beneficus, Alemanicus, Gothicus, Sarmaticus, Germanicus,

(1) On ne place point ici cette Pièce comme authentique, on n'y ajoute pas ce qu'on a répondu à tout ce qui a été allégué pour en prouver la supposition. Mais cette Donation est si fameuse, & le St. Siège s'y a souvent produite pour fonder ses droits, qu'on a cru qu'il étoit à propos de l'exposer ici au grand jour, afin que chacun pût en juger.

TOM. I. PART. I.

Britannicus, Hunicus, pius, felix, Victor ac Triumphator, semper Augustus, Sanctissimo ac beatissimo Patri Patrum Sylvestro Urbis * Romanæ Episcopo & Papæ, atque omnibus ejus Successoribus, qui in Sede beati Petri usque in finem sæculi sessuri sunt, Pontificibus, nec non & omnibus Reverendissimis & Deo amabilibus Catholicis Episcopis, eidem sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ per hanc nostram Imperialem Constitutionem subiectis in universo Orbe terrarum, nunc & in posterum cunctis retro temporibus constitutis, gratia, pax, charitas, gaudium, longanimitas, misericordia à Deo Patre omnipotente, & Jesu Christo Filio ejus, & Spiritu Sancto, cum omnibus vobis. Ea quæ Salvator & Redemptor noster Dominus Jesus Christus, altissimi Patris Filius, per suos sanctos Apostolos Petrum & Paulum, interveniente Patre nostro Sylvestro summo Pontifice & universali Papa, mirabiliter dignatus est operari, liquida (a) enarratione per hujus nostre Imperialis Institutionis paginam, ad cognitionem omnium populorum in universo Orbe terrarum fluat * propagare nostra manifestissima Serenitas. Pri.

* La même Formule, à quelques mots près, se trouve dans BORTIVS Epô de Tursillenne Ecclesiasticarum temporalis; apud JOANNEM THOMAM DE ROCCABERTI, in Bibliotheca maxime Pontificæ. Tom. 4. pag. 710. C'est aussi du même Bortius que viennent les leçons diverses qui sont marquées, en marge. Il les avoit tirés de deux Exemplaires différens du Dexter d'Hydore Mercator, dont l'un est imprimé in Conciliorum Collectione SYLVESTRI Tom. I. pag. 119. & l'autre M. S. in Bibliotheca Aquinensis [DUM.]

ANNO
315.
* Romæ.

(a) M. S. i. fido. Acqui. sc. habet acquisitionem,
* 16d. habet propagare.

ANNO
315.

(.) M. S. 151
dor. Acquis-
ci. habet *pra-*
latio.

(a) Ibid. ha-
bet significa-
mus.

(e) M. S. I-
fid, non ha-
bet de

(^c) M. S. I-
fid Acquis.
habet *inst.*
* *Id.* habet
NATUM.

(g) M. S. I-
fid. habet
Russet.

(b) M. S. l-
fid. habet
non definit.

(k) Ifid. ha-
bet cultura.

(1) M. S. I-
fid. habet
aff. at.

(m) M. S. I-
fid, habet
plasma sua.

(n) Iſid. ha-
bet *miracula*.

(c) *Ibid.* non
habet nobis.
(n) M. S. f.

fid. habet
exorates.

fid. habet
apissime.

(a) Ifid. ha-
det cognito-

(b) Isider, ha-
bet gratia stema-
ti, & in M.
S. *gratia stema-*
tis, Ind. M. S
habet *stema-*
tism.

Primum eadem noſtram fidem, quam à (c) *præla-*
to beatiſſimo Patre & Oratore noſtro Silveſtro u-
ni-verſalis Pontifice docti fumus, intima cordis con-
feſſione ad intruſdendos omnium veſtrum mentes
proferentes, & ita demum Dei Miſericordiam ſu-
per nos diffuſam annuntians, noſſe vos volumus,
ſicut per anteriorem noſtram ſacram Pragmaticam
Juſſionem (d) *ſignificaviſmus*, nos à cultibus Idolol-
atriæ ſimulacris mutis & ſurdis, manufactis, dia-
bolicis compoſitionibus, atque ab omnibus Satanae
pompis reſciſſe, & ad integram Chriſtianorum
fidem, quæ eſt vera lux & vita perpetua, perve-
niſſe; credentes, juxta id quod nos idem amiſſimus
& ſummus Pater (e) & doctor noſter Silveſter Pon-
tiffex (f) *infruiſus*, in Deum Patrem Omnipotentem
Factorem Cœli & Terræ, viſibilium omnium & in-
viſibilium: Et in Jeſum Chriſtum, Filium ejus *
unigenitum, Dominum noſtrum, per quem creata
ſunt omnia: Et in Spiritum Sanctum, Dominum
& Vivificatorem univerſæ Creaturæ. Hoſ, Patrem
& Filium & Spiritum, conſitemur, ita ut in Trini-
tate perfecta & plenitudo fit Divinitatis, & unitas
Potestaſis. Pater Deus, Filius Deus, & Spiritus
Sanctus Deus, & tres unum ſunt in Jeſu Chri-
ſto. Tres itaque forma, ſed una poſtea. Nam
ſapiens retro ſemper Deus editit ex ſe, per quod
ſemper erant trigenda ſecula, Verbum. Et
quando eodem ſolo ſua ſapientie verbo univerſam
ex nihilo formavit creaturam, cum eo erat, cuncta
ſuo arcano componens myſterio. Igitur perfectiſ-
ſimum virtutibus, & univerſis terræ materiis,
pro ſapientie ſua nutu, ad imaginem & ſimilitu-
dinem ſuam primum de limo terræ fingens homi-
nem, (g) *hinc* in Paradifo locum voluptatis. *
Quem antiquiſſus ſerpens & hoſtis invidens diabo-
lus, per amariffimum ligni vetiti guttum exulem ab
eiſdem fecit gaudiis: eoque expulſo, (h) *non defi-*
vit ſua venenôſa multis modis protelare jacula, ut
à via veritatis humanum abſtrahens genus, idolo-
latriæ (i) *cultura*, videlicet creaturæ, & non crea-
toriſcive fudeat: quatenus per hoc eos,
quos ſui valuerit irretire inſidiis, ſecum æterno
(l) *efficiat* concremandos ſupplicio. Sed Deus
noſter miſericors (m) *plasmaviſus ſui*, dirigens Sanctos
ſuos Prophetas, per hoſ lumen vitæ vitæ, ad-
ventum videlicet ſui ſui, Domini Dei & Salvato-
riſcive noſtri Jeſu Chriſti, annuntians, miſit eundem
unigenitum Filium ſuum & Sapientie Verbum. Qui
deſcendens de Cœlis propter noſtram ſalutem, na-
tus de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, Verbum
caro factum eſt, & habitavit in nobis. Non ami-
ſit quod fuerat, ſed & cepit eſſe quod non erat.
Deum perfectum, & hominem perfectum; ut
Deus mirabilia perficiens, & ut homo humanas
paſſiones ſuſtineret: ita Verbum hominem, &
Verbum Deum, prædicante Patre noſtro Silveſtro
ſummo Pontifice, intelligimus, ut verum Deum,
verum hominem fuiſſe, nullo modo ambigamus.
Elediſque duodecim Apoſtoliſ, (n) *miraculis co-*
ram eis & innumerabiliſ populi multitudine coruſ-
cavit. Conſtituimus eundem Dominum Jeſum
Chriſtum adimpleſſe Legem & Prophetas, paſſum,
crucifixum ſecundum Scripturas, tertia die à mor-
tuis reſurrexiſſe, aſſumptum in Cœlos, atque ſe-
dentem ad dexteram Patris, inde venturum ju-
dicare vivos & mortuos, cujus imperi non erit fi-
nis. Hæc eſt enim ſides noſtra Catholica ortho-
doxa, à beatiſſimo Patre noſtro Silveſtro ſummo
Pontifice (o) *nobis* prolata. (p) *Exhortamur* id-
circo omnem Populum, & diverſas gentes Nationes,
hanc fidem tenere, colere & prædicare, &
in ſancta Trinitatis nomine (q) *baptiſmi* gratiam
conſequi & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum
Salvatorem noſtrum qui cum Patre & Spiritu ſancto
per infinita ſecula vivit & regnat, quem Silveſter
beatiſſimus Pater noſter univerſalis prædicat Pon-
tiffex, coram deo adorare. Ipſe enim Dominus
noſter miſericors mihi peccatoriſ, miſit ſanctos ſuos
Apoſtoliſ ad viſitandum nos, & lumen ſui ſplen-
doris infulſit nobis, ut abſtracted à tenebris, ad
veram lucem & (a) *agnitionem* veritatis me veniſſe
(b) *gratularemini*. Nam dum valida ſqualoris lepra
totam mei corporis inſaſſet carnem, & multorum
medicorum convenientium cura adhiberetur, nec
ulius quidem cura promeruiſſemus ſalutem, ad
(c) *hoc* venerunt Sacerdotes Capitoli� dicentes, mihi
debere fieri fontem in Capitolio, & compleri
hunc innocentium ſanguine, & eo calente * lo-

to me posse mundari. Et secundum eorum diſa,
aggreſſis plurimis innocentibus infantibus, dum
vellet ſacrilegi Paganorum Sacerdotes eos *(d)*
maſcare, & ex eorum ſanguine fontem * repleri,
cernens Serenitas noſtra lacrymas matrem eorum, illico
exhorruſ facinus: mileratusque eas, propriis illis
reſtituſ præcipimus Filios ſuos, datique vehiculis
& donis conceſſis, gaudentes ad propria relaxavi-
mus. Eadem igitur *(e)* tranſacta die, nocturno nobis
facto ſilentio, dum ſonni tempus adveniſſet,
adſunt Apoſtoli S. Petrus & Paulus, dicentes mihi:
Quoniam flagitiis poſuiſti terminum, & effuſio-
nem ſanguinis innocentis horruiſti, miſiſumus a
Chriſto Domino Deo noſtro, dare tibi fanitatis
recuperande conſilium. Audi ergo monita noſtra
& fac quodcumque *(f)* indicamus tibi; Silveſter
Epicoſopus hujus Civitatis ad montem Soracte perſe-
cutiones tuas fugiens, in cavernis petrarum cum
ſuis Clericis latebatur fovet. Hunc ade te cum ad-
duxeris, ipſe tibi piſcinam pietatis oftendet, in
qua dum tertio te merieris, omnis te valetudo iſta
deſeret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc
ſuperſtitudinem tuo Salvatori compenia, ut omnes
juſti tuo per totum orbem reſtaurentur Eccleſiæ.
Te autem ipſum in hac parte purifica, ut reliſta
omni ſuperſtitioſe Idolorum, Deum vivum & ve-
rum, qui ſolus eſt & verus, adores & excolas,
ut ad ejus voluntatem attingas. Exurgens igitur
noſtro, protinus juxta id quod à ſanctis Apoſto-
lis admonitus fuim, peregi: advocatoque eodem
præcipuo & magnifico Patre & illuminatore noſtro
Silveſtro univerſali Papa, omnia à ſanctis Apoſto-
lis mihi præcepta dixi verba; percontante lumen
ab eo, *(g)* qui ipſi eſſent, Petrus & Paulus.
Ille vero, ut omnes Deos vere dici, ſed Apoſtoloſ
Salvatoris noſtri Domini Dei Jeſu Chriſti, reſpon-
dendi. Et rurſum interrogare cepimus eundem
beatiffimum Papam, utrum iſtorum Apoſtolorum imagi-
nes expreſſas haberet, ut ex pictura dicereſus nos
eſſe, quos revelato docuerat. Tunc idem venerabi-
liſſimus Pater imagines eorundem Apoſtolorum per
Diaconum fuum exhiberi præcepit: quas dum alpe-
rent, & eorum quos in ſonno videram, figuras
in ipſis imaginibus cognoviſſem vultus, ingenti
clamore coram omnibus Sacerdotis meis conſtituiſ-
ſum eoſſe, quos in ſonno videram. Ad hac
beatiffimus idem Silveſter Pater noſter, Urbis Ro-
mæ Epicoſopus, indixit nobis poſtenteſſe tempus
tra Palatium noſtrum Lateranenſe, in uno cili-
cio, ut de *(h)* omnibus que à nobis impie peracta,
atque injuſte diſpoſita fuerant, vigiliis, jeuniis,
atque lacrymis & orationibus, apud Deum noſtrum
Deum noſtrum Jeſum Chriſtum Salvatorem veſtram
impetretremus. Deinde per manus impoſitionem
Clericorum, uſque ad ipſum Præſulem veni-
bigem renanſas Satane pompis & operibus ejus,
in univerſis illis manuſcriptis, credere me in
Deum Patrem omnipotentem, factorem Cœli &
Terre, viſibilem omnium & inviſibilem, & in Jeſum
Chriſtum filium ejus unicum Dominum noſtrum,
qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, *(i)* natus
ex Maria Virgine, ſpontanea voluntate coram
omni populo profeſſus fuim. Benediciteque fonte,
que me trina merſione ſanctiſſimi purificavit. Po-
ſtoque me in fontis gremio, manum de cœlo
e contingentem propriis oculis viſi. De qua
undus exurgens, ab omni me lepræ ſqualore mun-
tum agnoviſſe: *(k)* levatoque me de venerabili
tando, induito velibus candidis, ſeptimiſſimis
ſancti Spiritus conſignationem adhibuit beati-
ſſimis unctioſe, & vexillum ſanctæ crucis in
ſua Fronte linivit, dicens: *(l)* ſignet te Deus fi-
dei fidei ſuæ, in nomine Patris, & Filii, & Spi-
ritus Sancti, in conſignatione fidei. Cunctusque
verus reſpondit, Amen. Et adjeſcit Præſuli, Pax
iſta. Prima itaque die poſt perceptum ſacri bap-
tismi myſterium, & poſt curationem corporis
ad lepræ ſqualore, agnovi non eſſe alium Deum,
Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, quem
beatus Silveſter Papa prædicat, Trinitatem in
ſubſtantia, & unitatem in Trinitate. Nam omnes
gentium, quos uſque hactenus colui, Demo-
ſtrum, opera hominum manuſcripta comprobantur. Eodem
quantum poteſtatem idem Salvalor noſter
Apoſtolo B. Petro conſulenti in Cœlo ac Ter-
rucidiſſime nobis idem venerabiliſſimus Pater edi-
dit ſidelem eum in ſua interrogatione inven-
ſus, ait: Tuſ Petrus, & ſuper hanc petram ædi-

ANNO
315.

(d) M. S. 1-
fid. habet
maculars.
* replere.

(e) *Isid. M. S.*
habet *nocturna*
nobis facta
silenzio.

(f) Ifid. ha-
bet indicat-

(g) Isidor.
Abet qui
deus est.

b) Ifid. M.

Mss. A. 9. 2.
Vol. 76.

Id. bz-
lavatique.

fid. M.S.
et signat.

Isid. M.
abet bea-
ms.

ficabo

ANNO
315.

*scabo Ecclesiam meam, & porta inferi non praevalent adversus eam. Adverte Potentes, & aure cordis intendite, quid bonus Magister & Dominus vobis discipulo adjunxit, inquit: Quodcumque ligaveris super Terram, erit ligatum & in Caelis. Mirum est hoc valde & gloriosum in Terra ligare & solvere, & in Caelo ligatum & solutum esse. Et dum hæc, prædicante beato Silvestro, agnoscerem, & beneficiis ipsius beati Petri integerrime sanitate me comperi restitutum; utile judicavimus, una cum omnibus nostris (n) *Satrapis*, & universo Senatu, Optimatibusque meis, etiam & cuncto Populo Romanæ gloriæ Imperio subjacenti, ut sicut in Terris sanctus Petrus Vicarius Filii Dei esse videtur constitutus, etiam & Pontifices, (o) qui successores sunt ipsius Principis Apostolorum, Principatus potestatem, amplius quam terrena Imperialis nostræ Serenitatis manifestudo habere videtur, concessam à nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum Principem Apostolorum, & ejus (p) successores, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut (a) nostram terrenam Imperialem potentiam, sic ejus sacrosanctam Romanam Ecclesiam decrevimus veneranter honorari & amplius quam nostrum Imperium & terrenum thronum, Sedem Sacramentum beati Petri gloriæ exaltari, tribuentem ei potestatem & gloriæ dignitatem atque vigorem & honorificentiam Imperialem; atque decernentes sancimus, ut Principatum teneat tam super quatuor præcipuas Sedes, Antiochenam, Alexandrinam, (b) Hierosolymitanam, & Constantinopolitanam; quamque etiam super omnes in universo Orbe terrarum Dei Ecclesias. Et Pontifex, qui per tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis Sacerdotibus totius Mundi existat, & ejus judicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponatur. Justum quippe est, ut ibi Lex sancta caput tenet Principatus, ubi sanctarum Legum institutor, Salvator noster, beatus Petrus Apostolus obtinere præcepit Cathedralam, ubi & crucis patibulum iustitien, beatæ mortis sumptis poculum sive Magistri & Domini imitator apparuit. Et ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, ubi eorum Doctor beatus Paulus Apostolus pro Christo extenso collo, martyrio coronatus est. Illic nique in finem querant Doctorem, ubi sanctum Doctoris quiescit corpus: & ibi prout ac humilitati, celsitatis Regis Dei Salvatoris nostri Jesu Christi famulentur officio; ubi superbi terreni Regis servient Imperio. Interea nosse volumus omnem Populum universarum Gentium ac Nationum per totum Orbem terrarum, constructis nos intra Palatium nostrum Lateranense eidem Salvatori nostro Domino Deo Jesu Christo Ecclesiam à fundamentis cum baptisterio, & duodecim nos sciat de ejus fundamentis, secundum numerum duodecim Apostolorum, cophinis terræ onustatos propriis asportasse humeris: quam sacrosanctam Ecclesiam, caput & verticem omnium Ecclesiarum in universo Orbe terrarum dici, coli, venerari ac prædicari sancimus, sicut per alia nostra Imperialia Decreta (c) constituimus. Construximus quoque Ecclesias beatorum Petri & Pauli * primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletavimus, ubi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro (cui nulla fortitudo prævalat elementorum) construximus, & crucem ex auro purissimo, & gemmis preciosissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clavis aureis confiximus. (e) *Quibus Ecclesiis* pro concinnatione luminarium, possessionum prædia contulimus, & rebus diversis eas dotavimus, & per nostram Imperialem iustitiam sacram, tam in oriente quam in occidente, vel etiam septentrionali & meridiana plaga, videlicet in Judæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa, & Italia, vel diversis Intulis, nostra largitate eis (f) *libertatem* concessimus, ea prout ratione, ut per manus beatissimi Patris nostri Silvestri Pontificis Successorumque ejus omnia disponantur. Gaudet ergo una nobiscum omnis populus & gentium Nationes in universo Orbe terrarum; & exhortantes, (g) *muneribus* omnes, ut Deo nostro & Salvatori Jesu Christo immensas una nobiscum referant gratias, quoniam ipse Deus in Cælis desuper, & in terra deorsum, (h) *nos* per suos sanctos Apostolos*

TOM. I. PART. I.

visitans, sanctum baptismatis sacramentum percipere & corporis sanitatem, dignos efficit. Pro quo concedimus ipsi sanctis Apostolis Dominis meis beatissimis Petro & Paulo, & per eos etiam beato Silvestro Patri nostro, summo Pontifici, & universali Urbis Romæ Papa; & omnibus ejus Successoribus Pontificibus, qui usque in finem Mundi in Sede beati Petri erunt fessuri, atque de præsentem contradiamus Palatium Imperii nostri Lateranense, quod omnibus in toto Orbe terrarum præfertur atque præcellit Palatiis: deinde Diademam, videlicet Coronam capitis nostri, simulque phrygium, id est, mitram, nec non (i) *superhumera*, videlicet lorum, quod imperiale circumdare assolet collum: verum etiam & chlamyden purpuream, atque tunica (k) *coccineam*, & omnia Imperialia indumenta, sed & Dignitatem Imperialem (l) *Præfidentium* Equitum; conferentes etiam & Imperialia Sceptra, simulque & (m) *cuncta signa*, atque banta vel banda etiam, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostre. Viris autem reverendissimis Clericis in diversis Ordinibus eidem sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servantibus, illud (n) *culmen singularitatis, potentia & præcellentia* habere sancimus, cujus amplissimus noster Senatus videtur gloria (o) *adorari*, id est, Patricios atque Consules effici, nec non & ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis Militia ornatur, ita & Clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis potentia officiis diversis, cubiculariorum nempe & ostiariorum, atque omnium (p) *excutitorum*, ornatur, ita & sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, clericorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ manipulis (q) *lineamentis*, id est, candidissimo colore decorare equos, & ita equitare. Et sicut noster Senatus calcamineis utitur cum udonibus, id est candido lineamine illustratis, sic utantur & Clerici, & sic Ecclesiæ sicut terrena ad laudem Dei decorantur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo Patri nostro Silvestro Urbis Romæ Episcopo & Papa, & omnibus qui post eum in successum, & perpetuis temporibus advenierint, beatissimis Pontificibus, pro honore & gloria Christi Dei nostri, in eadem Dei magna Catholica & Apostolica Ecclesiæ, ex nostro indicio, ut quem placatus proprio consilio * clericari voluerit, & in numero religiosorum Clericorum connumerare, nullum ex omnibus presumentem superbe agere. Decrevimus itaque & hoc, ut idem venerabilis Pater noster Silvester summus Pontifex, & omnes ejus Successores Pontifices, (r) *Diademate* (videlicet Coronam, quam ex capite nostro illi concessimus) ex auro purissimo & gemmis preciosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei & pro honore beati Petri gestari. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronam Clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omni- nio ipsa ex auro non est passus uti Corona: (s) *nos* phrygium quoque (u) *candidi nitoris*, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) *ejus* Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri. Unde ut pontificalis apex non vilescat; (y) *sed amplius* etiam quam terreni Imperii dignitas, & gloriæ potentia decoretur; ecce tam Palatium nostrum, ut prædictum est, quamque (z) *Urbem Romanam* & omnes totius Italiæ & occidentalis Regionum Provincias, loca & Civitates, præfate beatissimo Pontifici nostro Silvestro universali Papæ * concedimus atque relinquimus, & Successorum ipsius Pontificum potestati & ditioni, firma imperiali censura, per hanc divalem nostram & pragmaticum Constitutum, decernimus disponendum, atque juri sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permanfurum. Unde congruum propeximus, nostrum Imperium & Regni potestatem in Orientalibus transferri ac transmutari Regionibus, & in Byzantiæ Provincie optimo loco, nominis nostro Civitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium, quoniam ubi Principatus Sacerdotum & Christianæ Religionis caput ab Imperio

ANNO
315.

(i) M. S. habet & superhumera

(k) l'éd. habet coccineam, (l) l'éd. M. S. habet præfidentium, (m) l'éd. M. S. habet cuncta signa, atque banta vel banda etiam, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriam potestatis nostre.

(n) l'éd. M. S. habet cujus singularitatis, potentia & præcellentia habere sancimus, cujus amplissimus noster Senatus videtur gloria (o) adorari, id est, Patricios atque Consules effici, nec non & ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari.

(p) Idem M. S. habet excutitorum, (q) M. S. habet lineamentis, (r) Idem M. S. habet clericari, & in numero religiosorum Clericorum connumerare, nullum ex omnibus presumentem superbe agere.

(s) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(y) Idem M. S. habet sed amplius etiam quam terreni Imperii dignitas, & gloriæ potentia decoretur; ecce tam Palatium nostrum, ut prædictum est, quamque (z) Urbem Romanam & omnes totius Italiæ & occidentalis Regionum Provincias, loca & Civitates, præfate beatissimo Pontifici nostro Silvestro universali Papæ * concedimus atque relinquimus, & Successorum ipsius Pontificum potestati & ditioni, firma imperiali censura, per hanc divalem nostram & pragmaticum Constitutum, decernimus disponendum, atque juri sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permanfurum.

(u) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(v) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(w) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(x) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(y) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(z) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(a) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(b) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(c) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(d) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(e) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(f) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(g) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(h) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(i) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(j) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(k) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(l) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(m) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(n) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(o) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

(p) Idem M. S. habet nos phrygium quoque (u) candidi nitoris, splendendam resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & teneantes frenum equi illius, pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus; statuentes, eodem phrygio omnes (x) ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri.

ANNO
315.* [id.] habet
permissoria
apud Surium
& in M. S.
Acquile, per-
sonanda.

* Concelli,

ratore ecclesiæ constitutum est; iustum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem. Hæc vero omnia, & per alia divalia Decreta statuimus atque confirmavimus, usque in finem Mundi illibata & inconcussa * permanere decernimus. Unde coram Deo vivo, qui nos regnare præcepit, & coram terribili ejus judicio obtestamur, hoc nostrum Imperiale Constitutum, omnes nostros Successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas, etiam amplissimum Senatum & universum Populum, in toto Orbe terrarum, nunc & in posterum cunctis retro temporibus Imperio nostro subjacentem, nulli eorum quoquo modo licere, hæc quæ à nobis Imperiali sanctione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, vel ejus omnibus Pontificibus concessa sunt, refragari aut infringere, vel in quocumque * convellere. Si quis autem (quod non credimus) in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus subiacet innotatus, & sanctos Dei Principes Apostolorum Petrum & Paulum sibi in presenti & futura vita sentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus, cum Diabolo & omnibus deficiat impiis. Hujus vero Imperialis Decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri Principis Apostolorum posuimus, ibi eidem Dei Apostolo spondentes, nos cuncta inviolabiliter conservare, & nostris Successoribus Imperatoribus conservanda in mandatis relinquere, ac beato Patri nostro Silvestro summo Pontifici & universali Papæ, ejusque cunctis Successoribus Pontificibus, Domino Deo & Salvatore nostro Jesu Christo annuente, tradimus perenniter atque feliciter possidenda. Et subscriptio imperialis: Divinitas vos conservet per multos annos sanctissimi ac beatissimi Patres. Datum Romæ, sub tertio die Kalendarum Aprilium, Domino nostro Flavio Constantino Augusto quater & Galliano viris clarissimis Consulibus.

Ejusdem DONATIONIS, aliud Exemplar, seu Fragmentum, ex BALSAMONIS in PHOTII Nomocanonem Commentariis ad Titul. 8. cap. 1. & secundum HENRICI AGYLÆI Interpretationem. [Bibliotheca Juris Canonici veteris tom. 2. Ex Bibliotheca CHRISTOPHORI JUSTELLI. pag. 929. Græce & Latine.]

Cum omnibus Satrapis nostris, cum universo Senatu, cum Præfectis, denique cum omni Populo potestati Romanæ Majestatis lubdito, convertens esse judicavimus, ut quemadmodum Sanctus Petrus ex Persona Filii Dei [Ecclesiæ Caput] est in terris: ita etiam Episcopi, qui Successores sunt Principis Apostolorum, primariam in terris potestatem habeant: [Et quidem] amplius quam nostræ Gloriæ Imperatoria Majestas habeat. Atque id [quidem] concessum est à nobis, * Augustaque nostra conjuge: ac volumus, ut ipse Princeps Apostolorum, ejusque Successores, ex ipsius persona primi apud Deum Patres sint, atque defensores. Et quemadmodum Imperatoriæ nostræ Majestatis potestas colitur & honoratur: ita sancimus: ut & sancta Romanorum Ecclesia colatur & honoretur; atque supra quam Imperatoria nostra Majestas, terrenumque solum, sancta Sedes Sancti Petri laudibus cumuletur atque exaltetur. [Et] data [jam] ipsi potestate, Majestatisque dignitate, confirmato [deinde] judicio sancimus, ut primariam illam habeat potestatem, atque caput sit quatuor soliorum, Alexandrini videlicet, Antiocheni, Hierosolymitani, & Constantinopolitani: ac [verò] breviter omnium Ecclesiarum universi terrarum Orbis. [U]t etiam qui sanctæ Romanorum Ecclesiæ Episcopus futurus est, gloriosus esse debeat, & supra omnes [totius] Mundi Sacerdotes excelsus. Ut [postremo] si quid ad cultum Dei, Christianamque Fidem instaurandam ac constabiliendam pertineat, [id] ab ipso dijudicetur. Æquum enim est, ut illic sacra Lex originem & initium sumat, ubi sacrosanctus Legislator Servator noster Jesus Christus beatum Apostolum Petrum sedem obtinere jussit, crucis afflictionem sustinuit, beatæque mortis calicem bibit: & ubi [ille] etiam imitator Magistrum atque Domini sui factus est. Ut, [item] illic inclinent gentes capita sua propter confessionem nominis Christi, ubi illarum Doctor

beatus Apostolus Paulus extenso propter Christum collo martirii coronam accepit: Ut [insuper] usque ad finem Mundi [ille] Doctorem quærant, ubi sanctorum ejus reliquie quiescunt. [Ad extremum verò, ut] quo loco superbo illi Regi servivimus eodem supini ac in terram expansi ecclesiæ Regis & Dei & Servatoris nostri Jesu Christi officiis deserviamus. Tradimus itaque ipsis sanctis Apostolis, beatis dominis meis Petro & Paulo, ac post illos beato Silvestro, Patri nostro, magno Episcopo, & Catholico Papæ Urbis Romæ, omnibusque Successoribus ejus, qui ab hodierno [die] usque ad finem Mundi in solio beati Petri præsidebunt, Imperatorium nostrum Palatium Lateranensem, quod superat atque vincit totius Mundi Palatia: præterea etiam Diademam, sive Coronam capitis nostri: tum lorum quoque & humerale, quod Imperatoriæ Majestatis collum cingit: simul etiam purpuream chlamydem, & tunicam coccineam, omniaque Imperatoria indumenta, nec non Imperatoriorum fumentorum insignia: similiter etiam Imperatoria Sceptra, omnia signa, banta reliquæ Imperatoriæ Majestatis ornamenta, & potentie nostræ gloriam. Insuper sancimus, ut viri religiosissimi Clerici multorum Ordinum, qui eidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ deserviant, ornentur & habeant illam sublimitatem & magnificentiam qua ornatus est magnus noster Senatus, Patricii nempe, & Consules, & reliquæ dignitates. Et [quænam] Imperialis Exercitus ornatus est: ita sancimus, ut & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Clerus ornentur. Adhæc quo modo Imperatoria potestas multis officiis exornatur, cubiculariis, ostiariis & excubitoribus, sic etiam sanctam Romanorum Ecclesiam exornari volumus. At [vero] ut Episcopalis splendor in omnibus præluceat, etiam hoc sancimus, ut Clerici sanctæ Romanorum Ecclesiæ calballos candidis lineis ornatos equitent. Et quemadmodum Senatus noster calciamenta sive sandalia ex lineis candida gestat [ita etiam illi: ut] eodem modo ecclesiæ, quo terrestria, ad laudem Dei [spectent] supra omnia in honorem & gloriam ipsius Domini & Servatoris nostri Jesu Christi, ipsi sancti: Patri nostro Silvestro Episcopo & Papæ Urbis Romæ, omnibusque Successoribus ejus beatis Episcopis, in eadem magna atque Apostolica Ecclesiæ potestatem damus ac concedimus, ut si quis ex senatu suapte sponte ac libente voluntate Clericus fieri, numeroque sanctorum Clericorum numerari velit, nullus omnium illi impedimento esse audeat. Sancimus ad hæc, ut, & ipse pius Pater noster Silvester magnus Episcopus, & omnes Episcopi Successores ejus, gestarent Diademam sive Coronam ex puro [puro] auro & inestimabilibus margaritis [confectam] quam ex capite nostro ipsi tradidimus: gestarent autem in capitibus suis ad laudem Dei, & in honorem sancti Principis Apostolorum. Verum ipse beatus Papa Silvester super Coronam five Papalethram quam ad gloriam Dei & sancti Petri habebat, nolebat portare Coronam meam vel margaritarum plenam. Nos verò, propterea quod sanctus Silvester auream Coronam respuisset, sancto ipsius capiti radiantissimum lorum, sacrosanctam resurrectionem denotans, nostris manibus imposuimus, & arrepto, adorationis timore sancti Petri ergo, equi ipsius freno, Stratoris officium fecimus: sancientes, ut omnes Successores ejus ad imitationem Imperatoriæ Majestatis loro utantur in processionibus. Ac verò [id] ideo, ut ne dignitas Episcopalis contemnatur. Quin etiam [ut] ampliore, quam Imperatoria nostra terrena Majestas, potentia quoque splendore adornetur: ecce Palatium nostrum (ut prædiximus) & Urbem Romam, nec non universæ Italia Occidentaliæque Regionum Præfecturas, loca atque castra prædicto beatis Episcopis, & Patri nostro Silvestro Papæ tradimus, & ipsi ejusque Successoribus Imperatoriam imperandi auctoritatem ac potestatem permitimus [atque eam] per hanc divinam jussionem ac pragmaticam Constitutionem firmam permanere sancimus, virisque sanctæ Romanorum Ecclesiæ in æternum concedimus. Quorsum [etiam] utile [fore] consideravimus, si Imperatoriam nostram Majestatem ejusque potentiam in Orientales Regiones transferremus, & in Byzantico agro loco commodo sub nomine nostro Civitatem erigeremus, atque ibi nostram Majestatem collocaremus. Quandoquidem ubi pri-

ANNO
315.

ANNO
315.

marium Sacerdotium, Christianaque Religionis caput coelestis esse constitutum, ut ibidem terrenus Princeps dominatum habeat, haud iustum fuerit. [Qua *sunt etiam de causa*] hoc [orationis] Imperatoris nostrae Majestatis contextu propriis manibus in venerandas sancti Apostoli & Principis Petri reliquias prostrato ac reposito, hæc nos omnia illa conservaturos illic juravimus, & Successoribus nostris Imperatoribus in commentariis nostris eadem servanda tradidimus. Patri [itaque] nostro sancto & Catholico Episcopo & Papæ, atque per ipsum omnibus Successoribus ejus Episcopis, annuente Domino nostro & Salvatore Jesu Christo, omnia ante scripta rectè in æternum conservanda tradidimus.

Ex eadem Donatione CONSTANTINI magni
Excerpta secundum GRATIANI DECRE-
TUM part. 1. Distinct. 96. C. 14. [Cor-
pus Juris Canonici GREGORII Papæ
XIII. jussu editum. part. 1. in GRATIA-
NI Decret. part. 1. Dist. 96. C. 14.]

Utile judicavimus una cum omnibus Satrapis nostris, & universo Senatû, Optimatibusque meis, etiam & cuncto Populo Romanæ gloriæ Imperio subjacenti, ut sicut beatus Petrus in terris Vicarius Filii Dei esse videtur constitutus, ita & Pontifices, qui ipsius Principis Apostolorum gerunt vices, Principatus potestatem, amplius quam terrena Imperialis nostræ Serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam à nobis, nostroque Imperio obtineat, eligentes nobis ipsum Principem Apostolorum, vel ejus Vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostram terrenam Imperialem potentiam, sic ejus sacrosanctam Romanam Ecclesiam decrevimus veneranter honorari, & amplius quam nostrum Imperium, & terrenum thronum, Sedem sacratissimam beati Petri gloriose exaltari: tribuentes ei potestatem, & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam Imperialem. Atque decernentes sancimus, ut Principatum teneat, tam super quatuor præcipuas Sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quam etiam super omnes in universo Orbe terrarum Ecclesias Dei: & Pontifex, qui pro tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior, & Princeps cunctis Sacerdotibus totius Mundi existat, & ejus judicio, quæque ad cultum Dei, vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. & infra.

Ecclesiis beatorum Apostolorum Petri & Pauli pro continuatione luminariorum, & possessionum prædia contulimus, & rebus diversis eas divavimus, & per nostram Imperialem jurisdictionem sacram tam in Oriente, quam in Occidente, vel etiam Septentrionali, & Meridiana plaga, videlicet in Judea, Græcia, Asia, Thracia, Africa, & Italia, vel diversis Insulis nostra largiatæ ei concessimus, et prorsus ratione, ut per manus beatissimi Patris nostri Sylvestri summi Pontificis, Successorumque ejus omnia disponantur: & infra.

B. Sylvestro Patri nostro summo Pontifici, & universali Urbis Romæ Papæ, & omnibus ejus Successoribus Pontificibus qui usque in finem Mundi in Sede beati Petri erunt iussuri, de præsentis contradimus Palatium Imperii nostri, simulque phrygium, nec non & super humerale, videlicet lorum, quod Imperiale circumdare assidet collum, verum etiam & chlamydem purpuream, atque tunica coccineam, & omnia Imperialia indumenta, sed & dignitatem Imperialium Præfidentium Equitum, conferentes etiam & Imperialia Sceptrâ, simulque cuncta signa, atque banda, & diversa ornamenta Imperialia, & omnem processionem Imperialis culminis, & gloriæ potestatis nostræ. Viris autem reverendis Clericis in diversis Ordinibus eidem Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ servantibus illud culmen, singularitate, potentia, & præcellentia habere sancimus, ejus amplissimum nostræ Senatûs, videtur gloria adornari, id est, Patrios, atque Consules effici, nec non & ceteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut Imperialis militia ornatur, ita & Clerum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum Imperialis

potentia officiis diversis, Cubiculariorum nempe, & Ostiariorum, atque omnium Excubitorum ornatur, & ita sanctam Romanam Ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissimè Pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc Clericorum ejusdem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, manipulis, & lineamentis, id est, candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et sicut noster Senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est, candido lineamine illustratis, sic utantur & Clerici, ut sicut cælestia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo Patri nostro Sylvestro, & Successoribus ejus ex nostro indicto, ut quem placatus proprio consilio clericare voluerit, & in religionum numero Clericorum connumerare: nullus ex omnibus præsumat superbe agere. Decrevimus ita & hoc, ut ipse & Successoribus ejus Diademate, videlicet corona, quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis preciosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronam Clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsi ex auro non est passus uti Corona, nos phrygium candido nitore splendidum resurrectionem Dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frenum equi ipsius pro reverentia beati Petri, Stratoris officium illi exhibuimus, statuentes eodem Phrygio omnes ejus Successores singulariter uti in processionibus, ad imitationem Imperii nostri. Unde ut Pontificalis apex non vilescat, sed magis quam terreni Imperii dignitas, gloria, & potentia decoretur, ecce tam Palatium nostrum, ut prædictum est, quam Romanam Urbem, & omnes Italie, seu Occidentalem Regionum Provincias, Loca, & Civitates, præfato beatissimo Pontifici nostro Sylvestro universali Papæ contradimus, atque relinquimus: & ab eo, & à Successoribus ejus per hanc Divalem nostram, & pragmaticum Constitutum decernimus disponenda, atque juri sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus permanura. Unde congruum perpeximus nostrum Imperium, & Regni potestatem in Orientalibus transferri Regionibus, & in Bizantinæ Provincie optimo loco, nomini nostro Civitatem edificari, & nostrum illic constitui Imperium, quoniam ubi principatus Sacerdotum, & Christianæ Religionis caput ab Imperatore coelesti constitutum est, iustum non est, ut illic Imperator terrenus habeat potestatem, hæc verò omnia que per hanc nostram Imperialem sacram, & per alia divalia Decreta statuimus, atque confirmavimus, usque in finem Mundi illibata & inconcussa permanere decernimus. Unde coram Deo vivo, qui nos regere præcepit, & coram terribili ejus judicio obtestamur per hoc nostrum Imperiale Constitutum omnes nostros Successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas, etiam amplissimum Senatûm, & universum Populum in toto Orbe terrarum nunc, & in posterum, cunctis retrò temporibus Imperio nostro subjacentem, nulli eorum quoquomodo licere hæc, aut infringere, aut in quocumque convellere. Si quis autem, quod non credimus, in hoc temeratur, aut contemptor extiterit, æternis condemnationibus subiacet innodatus, & Sanctos Dei, Principes Apostolorum Petrum, & Paulum sibi in præsentia, & in futura vita sentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus, cum Diabolo, & omnibus deficiat impiis. Hujus verò Imperialis Decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri, Principis Apostolorum, posuimus. Datum Romæ 11. Kalend. Aprilis, Domino nostro Flavio Constantino Augusto rv. & Gallicano V. C. Coff.

II.

(1) *Patrum Pacificationis & Partitionis inter 587.*
GUNT. 28 Nov.

(1) Ce Traité est le plus ancien & le plus entier qui nous reste du temps des Rois de France avant Charlemagne. Toutes les Copies qu'on en a viennent de celle que Grégoire de Tours a copiée sur l'original dans ses Histories. Celle-ci en est tirée, selon l'Édition du Père Ruinart, qui est certainement la meilleure. Les asterisques marginaux font voir en quoi elle diffère de celle de Goldast. Touchant la Date nous suivons la Chronologie du Père Labbe, qui est aussi celle du Père Quinart, préférablement à Grégoire qui range ce Traité sous l'an 591. [Du M.]

A 3

ANNO
315.

ANNO
587.

GUNTCHRAMNUM & CHILDEBERTUM Reges Francorum, atque BRUNICHILDEM Reginam, in Comitibus Andelavensibus sanctum, quo eis placet juxta certam Pactionem olim factam, Regnum in duas partes inter se hereditario jure dividere, nec non Regina BRUNICHILDI, Civitatem Carducum quam primum cedere; compluresque alias, post GUNTCHRAMNI transitum in dominationem ejusdem Reginae reverti debere. Actum die 4 Calendis, Anno 26. Regni Domini GUNTCHRAMNI Regis, Domini CHILDEBERTI vero duodecimo anno. [GREGORIUS Turonicus Historiæ Francorum lib. 9. num. 20. col. 439. d'oul l'on atiré certe Pièce qui se trouve aussi dans GOLDASTI Constitutions Imperiales Tom. 1. pag. 13. & dans FAUCHET Antiquités & Histories Gauloises liv. 4. chap. 16. pag. 279. en François.]

Exemplar Pactionis.

Cum in Christi nomine præcellentissimi Domini Guntchramnus * & Childebertus Reges, & gloriosissima Domna Brunichildis Regina, Andelaum caritatis studio convenissent, ut omnia quæ undecumque inter ipsos scandalum poterant generare pleniori consilio definirent; id inter eos, medianibus Sacerdotibus atque Proceribus, Deo medio, caritatis studio fedit, complacuit, atque convenit, ut quamdiu eos Deus omnipotens in præsentis sæculo superesse voluerit, fidem & caritatem puram, & simplicem sibi debeant conservare. Similiter quia Domnus Guntchramnus juxta Pactionem, quam cum bonæ memoriæ Domino Sigeberto inierat, integram portionem quæ est de regno Chariberti, illis fuerat consecutus, sibi diceret in integrum reddiheri, & pars Domini Childeberti, ea quæ pater suus possederat, ad se vellet ex omnibus revocare: id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Civitate Parisiensis cum terminis & Populo suo, quæ ad Domnum Sigibertum de regno Chariberti conscripta Pactione pervenerat, cum Castellis Duno & Vindocino, & quidquid de Pago Stampensi, vel Caroteno * in pervio illo antefatus Rex cum terminis & Populo suo perceperat, in jure & dominatione Domni Guntchramni, * cum eo quod superfluit Domno Sigeberto de regno Chariberti antea tenuit, debeat perpetualliter permanere. Pari conditione Civitates Meldis *, & duas portiones de Silvanectis Turonis *, Picthavis, Abrincetas, Vico Julii *, Conforanis, Lapurdo & Albige, Domnus Childebertus vere cum terminis & præsentis die suæ vindictæ potestati. Ea igitur conditione servata ut quem Deus de ipsis Regibus superfluit esse præcepit, Regnum illius qui absque Filiis de præsentis sæculi luce migraverit, ad se in integritate jure perpetuo debeat revocare, & posteris suis, Domino auxiliante, relinquere. Illud specialiter placuit per omnia inviolabiliter conservari, ut quicquid Domnus Guntchramnus * rex filia suæ Chlothildis contulit, aut adhuc Deo propitiante contulerit, in omnibus rebus atque corporibus, tam in Civitatibus, quam in agris, vel redditibus, in jure & dominatione ipsius debeant permanere: & si quid de agris fiscalibus, vel speciebus atque præsidio pro arbitrio sui voluntate facere, aut quicquam conferre voluerit, in perpetuo; auxiliante Domino, conservetur, neque a quocunque ullo unquam tempore convellatur, & sub tuitione ac defensione Domni Childeberti, cum his omnibus quæ ipsam transitus Guntchramni sui inveniit possidentem, sub omni honore & dignitate secunda debeat possidere. Pari conditione reponit Domnus * Guntchramnus Rex, ut si, ut habet humana fragilitas, quod divina pietas non permittat, nec ille videre desiderat, contigerit Domnum Childebertum, eo superfluit de hac luce migrare, filios suos Theodobertum & Theodoricum Reges *, vel si adhuc alios ipsi Deus dare voluerit, ut pius Pater sub sua tuitione & defensione recipiat, ita ut Regnum Patris eorum sub omni soliditate possideant; & Genitricem Domni Childeberti, Domnam Brunichildem Reginam, vel Filiam ejus Chlodofuindam, Germanam Domni

Childeberti Regis, quamdiu infra * Regionem Francorum fuerit, vel ejus Reginam Fallicubam, tanquam Sororem bonam, & Filias in sua tuitione & defensione, spiritali dilectione, recipiat, & sub omni honore & dignitate cum omnibus rebus eorum, cum Civitatibus, agris, redditibus, vel eundis titulis, & omni corpore facultatis, tam quod præsentis videntur tempore possidere, quam quod adhuc, Christo Præsule, iuste poterint augmentare, sub omni securitate & quiete possideant: ut si quid de agris fiscalibus, vel speciebus, atque præsidio, pro arbitrio sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerint, fixa stabilitate in perpetuo conservetur, nec a quibuscunque voluntas illarum ullo tempore convellatur. De Civitatibus verò, hoc est Burdegala, Lemovica *, Cadurco, Benarno, & Begorra, quas Gaiselin-dam Germanam Domnæ Brunichildis, tam in dote, quam in margangeba, hoc est matutinali dono, in Franciam venientem certum est adquisisse; Quas etiam per iudicium gloriosissimi Domni Guntchramni Regis, vel Francorum, superfluitibus Chilperico & Sigeberto Regibus, Domna Brunichildis noscitur adquisisse; ita convenit sicut et Cadurcum Civitatem, cum terminis & Populo suo, Domna Brunichildis de præsentis in sua proprietate percipiat. Reliquas vero Civitates, ex hac conditione superius nominatas, Domnus Guntchramnus dum advivit possideat, ita ut quandoque post ejus transitum, in dominatione Domnæ Brunichildis hereditumque suorum cum omni soliditate, Deo propitio, revertantur; nec superflite Domno Guntchramno, neque à Domna Brunichilde, neque à Filio suo Childeberto Rege, Filiisque suis, quolibet ingenio, vel tempore repetantur. Simili modo convenit, ut Silvanectis * Domnus Childebertus in integritate teneat; & quantum tertia Domni * Guntchramni exinde debita competit, de tertia Domni Childeberti, quæ est in Roslontensi Domni Guntchramni partibus compensefer. Similiter * convenit, ut secundum pactiones inter Domnum Guntchramnum & bonæ memoriæ Domnum Sigibertum initas, laudes illi, qui Domno Guntchramno, post transitum Domni Chlothacharii *, sacramenta primitus præbuerunt, & si postea convincuntur in parte alia tradidisse, de locis ubi commovere videntur, convenit ut debeant removeri. Similiter & qui post transitum Domni * Chlothacharii convincuntur Domno Sigeberto sacramenta primitus præbuisse, & se in aliam partem transulerunt, modo simili removeantur. Similiter quidquid antefati Reges Ecclesiis aut fidelibus suis contulerunt, aut adhuc conferre cum iustitia, Deo propitiante, voluerint, stabiliter conservetur: & quidquid unicuique fidelium in utroque Regno per legem & iustitiam reddihibetur, nullum ei præiudicium pariat, sed liceat res debita, possidere atque recipere. Et si aliquid cuicumque per interregna sine culpa sublatum est, audientia habita restitueretur. Et de eo quod per munificentias præcedentium Regum unusquisque usque ad transitum gloriose memoriæ Domni Chlothacharii * Regis possidet, cum securitate possideat: & quod exinde fidelibus personis ablatum est, de præsentis recipiat. Et quia inter præfatos Reges pura & simplex est, in Dei nomine, concordia inligata, convenit ut in utroque Regno utriusque fidelibus, tam pro causis publicis quam privatis, quicumque voluerit ambulare, pervium nullis temporibus denegetur. Similiter convenit, ut nullus alterius leudes, nec sollicit, nec venientes excipiat. Quod si forsitan pro aliqua amissione partem alteram crediderit expectandam, juxta qualitatem culpe excusati reddantur. Hoc etiam huic addi placuit Pactioni, ut si quæ Pars præfata Statuta sub quacunque calliditate, tempore quocunque transierit; omnia beneficia, tam reposita, quam in præfatis collata amittat; & illi proficiat, qui inviolabiliter omnia suprafcripta servaverit, & sit de sacramentorum obligatione in omnibus absoluta. His itaque omnibus definitis, jurant Partes per Dei omnipotentis nomen & inseparabilem Trinitatem, vel divina omnia, * quæ superius scripta sunt, absque ullo dolo malo, vel fraudis ingenio inviolabiliter servaturos. Facta Pactio sub die quarto Calendis Decembris, anno 26 regni Domni * Guntchramni Regis, Domni Childeberti vero duodecimo anno.

ANNO
587.

* intra.

* Lemonica.

* Silvanectum.

* Guntchramni.

* Simili modo.

* Chlotharii.

* Chlotharii.

* Pasiatur.

* Chlotharii.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

* Divina omnia.

ANNO

625.

6 Octob.

III.

*Traité * d'Alliance ou Privilege du Prophete MAHOMET pour les Chrétiens habitans de son Pais, par lequel il promet de les protéger & défendre eux, leurs Temples, Chapelles, & autres Lieux & Biens contre leurs Ennemis, tant ceux du dedans que ceux du dehors. Fait le dernier jour de la Lune du quatrieme mois, l'anguatrieme de l'Hegire. [RICAUT, Hist. de l'Etat present de l'Empire Ottoman liv. 2. chap. 2. d'où l'on a tiré cette Pièce qui se trouve aussi dans GERARDI CORN. DRIESCHII Hist. Legationis Cæsareæ Virmontii. lib. 4. pag. 395. sur le François de Ricaut.]*

MAhomet Messager de Dieu, Envoyé pour enseigner les hommes & pour leur déclarer la Commission Divine en vérité, a écrit les choses suivantes, c'est à sçavoir: Que la cause de la Religion Chrétienne ordonnée de Dieu, puisse demeurer libre dans toutes les parties de l'Orient & de l'Occident, aussi bien parmi ceux qui sont du pais, que parmi ceux, qui en sont voisins; aussi bien parmi ceux qui sont étrangers, que parmi ceux qui ne le sont pas.

Je laisse à tous ces peuples-là le présent Ecrit comme un Traité inviolable, & comme une décision parfaite de toutes les contestations & différends à venir, & comme une Loy par laquelle la justice est manifestée, & dont l'observation est enjointe étroitement. C'est pourquoi tout homme faisant profession de la Roy des Musulmans qui negligera d'accomplir ces choses, & qui violera, ou rompra cet Accord à la manière des Infidèles & transgressera les choses que j'y commande, il rompt l'alliance de Dieu, refuse à sa volonté, & méprise son Testament, soit qu'il soit Roy, Prince, ou autre fidele. Par cet accord où je me suis engagé moi-même à la priere des Chrétiens, tant en mon nom, qu'au nom de mes Disciples, d'entrer avec eux dans l'alliance de Dieu, & dans la paix des Prophetes, des Apôtres choisis, des Saints fideles, & des bien-heureux du tems passé, & de celui qui est à venir. Par cette même Alliance donc, que je veux être exécutée aussi religieusement qu'un Prophete envoyé de Dieu, ou qu'un Ange qui approche de la Majesté Divine, est exact & regulier dans l'obéissance qu'il doit à sa Loi, & à ses Commandemens.

Je promets de protéger leurs Magistrats dans mes Provinces, avec mon Infanterie, & ma Cavalerie, avec mes troupes auxiliaires, & avec mes fideles, qui me suivent. Je promets aussi de les défendre contre leurs ennemis, soit qu'ils soient proches, ou éloignez, de les assister en paix, & en guerre, & de conserver leurs Eglises, leurs Temples, leurs Oratoires, leurs Convens, & les lieux où ils font des Pèlerinages, en quelque lieu qu'ils puissent être situés, soit sur des montagnes, ou dans des vallées, dans les cavernes, ou dans les maisons, dans les campagnes ou dans les déserts, ou dans quelque autre sorte de bâtiment que ce soit, & de conserver aussi leur Religion, & leurs biens, en quelque lieu qu'ils soient, soit sur la Terre, ou sur la Mer, à l'Orient, ou à l'Occident, de la même manière que je me conserve, moi, & mon Sceptre, & que je conserve les fideles Croisiers, qui sont mon propre peuple. Je promets aussi de les prendre en ma protection & de les garantir de toutes les violences, & de toutes les vexations qu'on leur pourroit faire, & de repousser les ennemis qui voudroient leur faire du mal, & à moi aussi, & de leur résister vigoureusement tant en propre personne, que par mes serviteurs & par ceux, qui sont de mon peuple, & de ma Nation. Car puisque je suis établi sur eux, je dois, & suis obligé de les défendre, & de les garantir de toute adversité, & d'empêcher, qu'au-

* Le même Ricaut avoit que les Turcs rejettent ce Traité, comme faux, mais qu'il ne laisse pas de passer pour véritable parmi plusieurs bons Auteurs, qui disent qu'il se fit dans un tems où son Royaume étoit faible & qu'il faisoit la guerre aux Arabes, pour n'être pas attaqué par deux Ennemis à la fois. Il ajoute qu'on dit que l'Original en a été porté dans la Bibliothèque du Roi de France. [D u M.]

cun mal ne leur arrive, qui n'arrive auparavant aux miens, & qui travaillent avec moi à la même œuvre. Je promets en outre de les exempter de toutes les charges, que sont obligés de porter les Conféderez, soit par prêt d'argent, ou par impositions; de sorte qu'ils ne seront obligés de payer que ce qu'il leur plaira, sans que l'on puisse leur faire aucun trouble, ni aucune peine pour cela. Un Evêque ne fera point ôté de son Diocèse, ni aucun Chrétien contraint de renoncer sa Foy, ni aucun Moine sa Profession, ni aucun Pelerin troublé en faisant son pèlerinage, ni aucun Religieux dans sa cellule; & on ne pourra non plus ruiner leurs Temples, ni les convertir en Mosquées: pour ce celui qui fait cela, rompt la présente Alliance de Dieu, s'oppose à son Messager, & rend nul le Testament Divin. On ne mettra aucune imposition sur les Moines, ou sur les Evêques, ni sur aucun de ceux, qui ne sont point sujets aux taxes, à moins que ce soit de leur consentement. La taxe que l'on demandera aux riches Marchands, aux Pêcheurs de perles, & aux Mineurs qui tirent leurs pierres précieuses, & leur or, & leur argent, non plus que celles des autres Chrétiens riches & opulents n'excèdera pas un écu par an; & se prendra seulement sur ceux, qui sont domiciliés, & habituez en lieu certain & arrêté, & non pas sur les voyageurs, ou sur ceux qui n'ont point de demeure assurée; qui ne seront sujets à aucunes impositions, ni aux contributions ordinaires, s'ils n'ont des biens, & des heritages. Car celui qui est obligé de payer légitimement & selon la loi, de l'argent à l'Empereur, payera autant qu'un autre, & ne payera pas davantage, & on ne lui demandera rien au delà de ses forces & de ses facultez; tout de même celui qui est taxé pour la terre, pour ses maisons, & pour son revenu ne sera pas chargé immodérément, ni opprimé par de plus grandes taxes que les autres qui payent contribution. Les Conféderez ne seront point obligés d'aller à la guerre avec les Musulmans contre leurs ennemis, soit pour combattre ou pour decouvrir leurs armées, parce que les Alliez ne doivent pas être employez dans des exécutions militaires, ce Traité n'étant fait avec eux, que pour les soulager, & pour empêcher qu'ils ne soient foulez: au contraire les Musulmans veilleront pour eux, feront garde, & les défendront. Qu'on ne les oblige donc point d'aller au combat, de s'opposer aux ennemis, ni de donner des chevaux & des armes, si ce n'est volontairement, & ceux qui en fourniront de la sorte, en seront reconnus & recompensés. Aucun Musulman ne tourmentera les Chrétiens, & ne disputera avec eux si ce n'est de civilité; il les traitera humainement, & s'abstiendra de leur faire aucune violence en quelque manière que ce soit. S'il arrive à quelque Chrétien de commettre un crime, ou de tomber dans quelque faute, le Musulman est obligé de l'assister, d'interceder pour lui, d'être sa caution, & d'accommoder son affaire; il pourra même racheter sa vie, & il ne sera point abandonné, ni privé de secours à cause de la divine Alliance faite avec eux, & qu'ils doivent jouir de ce que jouissent les Musulmans, & souffrir ce qu'ils souffrent; & de l'autre part, que les Musulmans jouissent de ce qu'ils jouissent, & qu'ils souffrent ce qu'ils souffrent: & conformément à ce Traité, qui est fait à la juste prière des Chrétiens, & conformément à la diligence requise pour confirmer son autorité, vous estes obligés de les protéger, de les garantir de toute sorte de calamité, de leur rendre tous les bons offices possibles, & de faire en sorte que les Musulmans partagent avec eux la bonne & la mauvaise fortune. Il faut de plus avoir un soin particulier qu'on ne leur fasse aucune violence en matière de mariage, c'est à sçavoir qu'on ne forcera point les Peres & les Meres de donner leurs Filles en mariage à des Musulmans, & qu'on ne les troublera point pour avoir refusé leurs Fils, ou leurs Filles en mariage, parce que cette action est purement volontaire, & se doit faire de bon cœur & avec joie. Que s'il arrive qu'une femme Chrétienne se joigne à un Musulman, il doit lui laisser la liberté de la conscience, & souffrir qu'elle obéisse à son Pere spirituel, & qu'elle soit instruite en la doctrine de la Foi, sans aucun empê-

ANNO

625.

che.

ANNO
625.

chement. Il la laissera donc en repos, & ne la tourmentera point, soit en la menaçant du divorce, ou en la pressant de renoncer sa Religion; & s'il fait le contraire à cet égard, il méprisera l'Alliance de Dieu, il se revolté contre le Traité fait par son Messager, & devient du nombre des menteurs. Si les Chrétiens veulent réparer leurs Eglises, leurs Monastères, ou les autres lieux, où ils font le Service divin, & qu'ils aient besoin de l'assistance & de la libéralité des Musulmans, ils sont obligés d'y contribuer de tout leur pouvoir, & de leur accorder ce qu'ils demandent, non pas à dessein de le redemander, ou d'en tirer récompense, mais gratuitement, comme une marque de leur bonne volonté pour leur Religion, & pour obéir au Traité fait par le Messager de Dieu, & en vertu de l'obligation qu'ils ont de l'exécuter, & de l'accomplir. Ils n'opprimeront aucun d'eux vivant parmi les Musulmans, ils ne les hauront point, ils ne les obligeront point à porter des Lettres, ou à servir de guides, & ne leur feront violence en quelque manière que ce soit; car celui qui exerce sur eux ces sortes de Tyrannies, est un oppresseur, un ennemi du Messager de Dieu, & un rebelle à ses commandemens. Voilà les choses qui ont été arrêtées entre Mahomet le Messager de Dieu, & les Chrétiens. Les conditions auxquelles je les engage en conscience sont, Qu'aucun Chrétien n'entretienne un Soldat ennemi des Musulmans, & qu'il ne le reçoive point en sa maison soit en public, ou en secret; qu'il ne donne aucune retraite à un ennemi des Musulmans, & qu'il ne souffre point qu'il fasse séjour dans leurs maisons, dans leurs Eglises, ou dans leurs Convents de Religieux; qu'il ne fournisse point sous main le Camp de leurs ennemis, d'hommes, d'armes & de Chevaux, & qu'il n'ait aucune correspondance ou engagement avec eux soit par écrit, ou autrement; mais que se retirant en quelque lieu de sûreté ils songent à leur propre conservation, & à la défense de leur Religion. Qu'ils fournissent pendant trois jours à tout Musulman les choses nécessaires pour sa subsistance & pour celle de ses bêtes, & cela honnêtement, & en différentes sortes de viandes; qu'ils fassent aussi tout leur possible pour les défendre si on les attaque, & pour les garder de tous accidens fâcheux. C'est pourquoy si quelque Musulman souhaite de se cacher dans quelques unes de leurs maisons ils le cachent de bon cœur, & le tireront du péril où il se trouve sans le découvrir à son ennemi. Si les Chrétiens gardent la foi de leur côté, ceux qui violeront quelques-unes de ces conditions, quels qu'ils puissent être, & feront quelque chose au contraire, seront privés des avantages contenus dans l'Alliance de Dieu, & de son Messager, & seront indignes de jouir des privilèges accordés aux Evêques & aux Moines Chrétiens, & les Croysans de ce qui est contenu dans l'Alcoran.

C'est pourquoy je conjure mon Peuple au nom de Dieu, & par son Prophète, d'entretenir fidèlement toutes ces choses, & de les accomplir en quelque lieu de la terre qu'ils soient, & le Messager de Dieu les en récompensera, pourvu qu'ils les observent inviolablement jusques au jour du Jugement, & jusques à la dissolution du monde. Les témoins des présentes Conditions dont Mahomet le Messager de Dieu est demeuré d'accord, sont Abu Bacre Affadiku. Omar ben Alchitab, Othman ben Affan, Ali ben Abitab, & plusieurs autres; le Secrétaire qui les a écrites, est Moavia ben Abi-Sofian, Soldat du Messager de Dieu, le dernier jour de la Lune du quatrième mois, la quatrième année de l'Hégire à Medine. Dieu veuille récompenser ceux qui sont témoins de cet Ecrit. Gloire soit à Dieu, Seigneur de toutes Créatures.

IV.

817. LUDOVICI Pii Imperatoris Pæum Confirmationis de Civitate Roma, cum Ducatu suo, & cæteris Civitatibus, Urbibus, Castris, Locis, & Ter. i. per PIPINUM Regem & CAROLUM Imperatorem beato Petro donatis aut restituis, salva tamen Dominatione supremâ. [CÆS. BARONII Annales Ecclesiastici. Tom. 9. ann.

ANNO
817.

817. num. xi. ex quatuor Vaticanis Exemplariis simul collatis. D'où l'on a tiré ce te Pièce, qui se trouve aussi dans BALUZI *Capitulæ Regum Francorum sub Anno Christi 817. Tom. 1. col. 591. & 592.* dans PHILIPPI LABBEI *Collectio Conciliorum Tom. 7. col. 1515.* ex Monumentis Vaticanis; dans *Chronicon Reicherspergensis ad Annum 817.* dans Ivo Part. 5. C. 51. dans GRAT. Dist. 63. C. dans 30. *Ego Ludovicus*; & dans GOLDASTI *Constitutiones Imperialis. tom. 2. pag. 11.]*

In nomine Domini Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

(1) Ego Ludovicus Imperator Augustus Statuo & concedo per hoc Pæum Confirmationis nostre tibi beato Petro Principi Apostolorum, & per te Vicario tuo Domino Paschali summo Pontifici & universali Pape, & Successoribus ejus in perpetuum, sicut à prædecessoribus tuis vestrisque nunc in vestra potestate, & ditione tenuisti, & disposuisti Civitatem Romanam cum Ducatu suo & suburbanis atque Viculis omnibus & territoriis ejus montanis, & maritimis litoribus & portubus, seu cunctis Civitatibus, Castellis, Oppidis, ac Viculis in Tuscie partibus, id est. Portum, Centumcellas, Cære, Bledam, Marturanum, Sutrium, Nepe, Castellum Gallesti, Hortam, Polimartium, Ameriam, Tuderum, Perusium, cum aliis tribus Insulis suis, id est, Majorem & Minorem, Pulventem & Lacum, Naniam, * Otricoli cum omnibus finibus ac territoriis ad prædictas Civitates pertinentibus, simili modo & in partibus Campanie, Signinum, Agnagnum, Ferentinum, Alatrium, Patricum, Frusinonem, cum aliis partibus Campanie; nec non & Tibur cum omnibus finibus & territoriis ad easdem Civitates pertinentibus.

Nec non & Exarchatum Ravennatensem sub integritate cum * Urbibus, Civitatibus, Oppidis & Castellis, quæ pie recordationis Dominus Papinus Rex, ac bonæ memoriæ Genitor noster Carolus Imperator beato Petro Apostolo & prædecessoribus vestris jam dudum per Donationis paginam restituerunt, hoc est Civitatem Ravennam & Æmiliam * Bobium, Cælenam, Forum Pompilii, Forum Lucii, Faventium, Imolam, Bononiam, Ferrariam, * Comiacum, & Adriam & Gabelum cum omnibus finibus, territoriis atque Insulis in terra marique ad prædictas Civitates pertinentibus. Simul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Humanam, Æsum, Forum Sempronii, Montem Petri Urbinum & territorium * Valente, Calles, Luceolos, Eguubium, cum omnibus finibus ac terris ad easdem Civitates pertinentibus.

Eodem modo territorium Sabinense, sicut à Genitore nostro Carolo Imperatore B. Petro Apostolo per Donationis scriptum concessum est sub integritate, quemadmodum ab Itherico & Maccenatio Abbatibus, Missis illius inter idem territorium Sabinense & Reatinum definitum est. Item in partibus Tuscie Longobardorum Castellum Felicitatis Urbevetum, Balneum Regis, Ferenti Castrum, Viterbium, Martam, Tuicanium, Papolonium, Soanam, Rosellas, & Insulas Corficam & Sardiniam & Siciliam, sub integritate cum omnibus adjacentibus & territoriis maritimis, biforibus, portubus ad prædictas Civitates & Insulas pertinentibus. Item in partibus Campanie, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam & Patrimonia ad potestatem & ditionem nostram pertinentia, sicut est Patrimonium Beneventanum & Salernitanum, & Patrimonium Calabria inferioris & superioris, & Patrimonium Neapolitanum, & ubicumque in partibus Regni atque Imperii à Deo nobis commissi Patrimonia * nostra * vestra, esse noscuntur.

Has omnes prædictas Provincias, Urbes, Civitates, Oppida & Castella, Viculos & territoria, simulque & Patrimonia jam dictæ Ecclesiæ tuæ, Has

(1) La Date manque à cette Pièce dans tous les Exemplaires, mais on la trouve par tout rangée sous l'An 817. L'Auteur a marqué la diversité des Leçons de *Baronius*, la Croix simple; celles de *Baluz* & la Croix double; & celles du *Père Labbe* & de la *Collect. Royale des Conciles*. [DUM.]

ANNO
817.

* Ditionem.

* Potestatem.

* Nostram.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

* Vobis.

beate Petre Apostole, & per te Vicario tuo Spiritali Patri nostro † Domino Paschali Summo Pontifici & universali Papae, ejusque Successoribus usque ad finem Saeculi eo modo confirmamus, ut in suo detineant jure, Principatu, ac Ditione. Simili modo per hoc nostrum confirmationis Decretum, firmamus donationes quas pie recordationis Dominus Pipinus Rex, avus noster, & postea Dominus & Genitor noster Carolus Imperator beato Petro Apostolo spontanea voluntate contulerunt. Nec non & censum & pensiones seu ceteras donationes, quae annuatim in Palatium Regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia Longobardorum sive de Ducatu Spoletano, sicut in supradictis donationibus continetur, & inter Sanctae memoriae Hadrianum Papam, & Dominum & genitorem nostrum Carolum Imperatorem convenit, quando eidem Pontifici idem de supradictis Ducatibus, id est, Tulcano & Spoletano, suae auctoritatis praeceptum confirmavit, eo scilicet modo, ut annis singulis supradictus census Ecclesiae Beati Petri Apostoli persolvatur, salva super eisdem Ducatibus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram * partem subjectione.

Ceterum, sicut diximus, omnia superius nominata, ita ad nostram * partem per hoc nostrae Confirmationis Decretum roboramus, ut in * vestro, vestrorumque Successorum permanente jure, Principatu, atque Ditione, ut neque à nobis, neque à filiis & Successoribus nostris per quodlibet argumentum sive Machinationem in quacunque parte minuatur * vestra Potestas, aut * † nobis de supradictis omnibus vel Successoribus vestris inde aliquid subtrahatur de supradictis videlicet Urbibus, Provinciis, Civitatibus, Oppidis, Castris, * Viculis, Insulis, Territoriis, atque Patrimoniis, nec non & pensionibus atque censibus, ita ut neque nos ea subtrahamus, neque quibullibet subtrahere volentibus consentiamus; sed potius omnia quae superius leguntur, id est, Provincias, Civitates, Urbes, Oppida, Castella, Territoria, Patrimonia atque Insulas, Censum ac Pensiones, Ecclesiae beati Petri Apostoli & Pontificibus in sacratissima illius Sede in perpetuum residentibus, in quantum possumus, defendere nos promittimus, ad hoc ut omnia ea in illius Ditione ad utendum & fruendum atque disponendum firmiter valeat obtinere; nullamque in eis nobis partem aut potestatem disponendi aut judicandi, subtrahendive aut minorandi vendicamus, nisi quando ab † illo, qui eo tempore hujus Sanctae Ecclesiae Regimen tenuerit, rogati fuerimus. Et si quilibet homo de supradictis Civitatibus ad vestram Ecclesiam pertinentibus ad nos venerit, subtrahere se volens de vestra jurisdictione vel potestate, vel quamlibet aliam iniquam machinationem metuens, aut culpam committam fugiens, nullo modo eum aliter recipiemus, nisi ad justum pro eo faciendam intercessionem, ita dumtaxat si culpa quam commisit venialis fuerit inventa, sin aliter, comprehensum vestra potestati eum trademus, exceptis his qui violentiam vel oppressionem potentium passi, id est ad nos * veniant, ut per nostram intercessionem justitiam accipere mereantur, quorum altera conditio est, & à Superioribus valde disjuncta.

Et quando divina vocatione hujus Sacratissimae Sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex Regno nostro aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice, aut private veniendi, aut electionem faciendi, nullusque in Civitatibus vel Territoriis ad Ecclesiam beati Petri pertinentibus, aliquid malum propter hoc facere praesumat, sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sine aliqua perturbatione honorificam Pontifici suo exhibere sepulturam, & eum quem divina inspiratione & beati Petri intercessione omnes Romani uno consilio † & una concordia sine aliqua promissione ad Pontificatus ordinem elegerint; sine aliqua ambiguitate & contradictione more canonico consecrari. Et cum consecratus fuerit, Legati ad nos, vel ad successores nostros Reges Francorum dirigantur qui inter nos * illum amicitiam & charitatem & pacem faciant, sicut temporibus pie recordationis Domni Caroli avi nostri sive Domni Pipini avi nostri vel & Caroli Imperatoris genitoris consuetudo erat faciendi. Hoc autem ut * ab omnibus fidelibus Sanctae Dei

TOM. I. PART. I.

Ecclesiae & nostris firmum esse credatur, firmisque per futuras generationes & Saecula ventura custodiat, propriis manus Signaculo & venerabilium Episcoporum, atque Abbatum, vel Optatum nostrorum sub jurejurando & subscriptionibus padum istud nostrae Confirmationis roboravimus & per Legatum Sanctae Romanae Ecclesiae Theodorum Nomenclatorem Domino Paschali Papae direximus.

Ego Ludovicus misericordia Dei Imperator subscripsi. Et subscripserunt tres filii ejus & Episcopi decem & Abbates octo, & Comites quindecim, & Bibliothecarius unus & Mansionarius unus & Officiarius unus.

VI.

Fastus Legis SALICAE. Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 798. Indictione VI. Dominus KAROLUS MAGNUS Rex Francorum inclitus hunc libellum tractati Legis Salicae scribere iussit. [BALUZZII Capitularia Regum Francorum sub Anno Christi 798. Tom. I. col. 281. & seqq.]

INCIPIUNT CAPITULA LEGIS SALICAE.

1. De manire.
2. De furtis porcorum.
3. De furtis animalium.
4. De furtis ovium.
5. De furtis caprarum.
6. De furtis canum.
7. De furtis avium.
8. De furtis arborum.
9. De furtis apium.
10. De damno in messe vel in qualibet clausura.
11. De servis vel mancipiis furatis.
12. De furtis ingenuorum vel infracluris.
13. De furtis servorum vel infracluris.
14. De ingenuis hominibus qui ingenuas mulieres rapiunt.
15. De eo qui hominem ingenuum expoliaverit.
16. De eo qui villam alienam adaliterit.
17. De eo qui mortuum hominem expoliaverit.
18. De incendiis.
19. De vulneribus.
20. De eo qui hominem innocentem & absentem ad Regem accusaverit.
21. De maleficiis.
22. De eo qui mulieri ingenuae manum firinxerit.
23. De eo qui navem sine permisso domini moverit aut furaverit.
24. De furtis in molino commissis.
25. De caballo sine permisso domini sui ascenso.
26. De his qui pueros vel puellas occiderint vel tetonderint.
27. De adulteris ancillarum.
28. De libertis dimissis.
29. De furtis diversis.
30. De locationibus.
31. De debilitatibus.
32. De conviciis.
33. De via lacina.
34. De eo qui hominem ingenuum sine causa ligaverit.
35. De venationibus.
36. De sepiibus.
37. De homicidis servorum vel ancillarum.
38. De quadrupedibus, si hominem occiderint.
39. De vestigio minando.
40. De caballis furatis.
41. De his qui aliena mancipia sollicitaverint.
42. De servo qui de furto fuerit interpellatus.
43. De homicidiis ingenuorum.
44. De homicidiis à contubernio factis.
45. De homicidiis in convitio factis.
46. De reppus.
47. De eo qui villam alienam occupaverit; vel si duodecim mensibus eam tenuerit.
48. De ossatomie.
49. De furtis, hoc est, qualiter homo furatas res interitare debet.
50. De falso testimonio.
51. De testibus adhibendis.
52. De eo qui fidem factam alteri reddere noluerit.
53. De eo qui Grafionem ad res alienas tollendas injuste invitaverit.
54. De re praestata.

B

55. De

ANNO
798.

55. De manu ab aëro redimenda.
56. De eo qui Grafionem occiderit.
57. De corporibus expoliatis.
58. De incendio vel expoliatione Ecclesie, sive homicidiis Clericorum.
59. De eo qui ad mallum venire contempserit.
60. De Rabinburgiis qui secundum legem non iudicant.
61. De obrenecbruda.
62. De alode.
63. De eo qui se de parentela tollere vult.
64. De charoena.
65. De compositione homicidii.
66. De homine in hoste occiso.
67. De eo qui alterum bereburgium clamaverit.
68. De caballo excoriato.
69. De eo qui hominem de bargo vel de furca dimiserit.
70. De eo qui filiam alienam quesierit, & se retraxerit.
71. De terra condemnata.

INCIPIT LIBER LEGIS SALICÆ.

TITULUS I.

De mannire.

Lib. VII.
Capitular.
c. 47. & VI.
211.

I. Si quis ad mallum legibus dominicis mannitus fuerit, & non venerit, si eum funnis non detinuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

II. Ille verò qui alium mannit, si non venerit, & eum funnis non detinuerit, ei quem mannivit similiter sexcentos denarios, qui faciunt solidos quindecim, componat.

III. Ille autem qui alium mannit, cum testibus ad domum illius ambulet, & sic eum manniat, aut uxorem illius, vel cuiuncumque de familia illius denantiet ut ei faciat notum quomodo sit ab illo mannitus.

IV. Nam si in iussione Regis fuerit occupatus, manniri non potest.

V. Si verò infra pagum in sua ratione fuerit, potest manniri, sicut superius dictum est.

II. De furtis porcorum.

I. Si quis porcellum lactantem furaverit de chranne prima aut de mediana, & inde fuerit convictus, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si verò in tertia chranne furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis porcellum de fude furaverit qui clavem habet, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis porcellum in campo inter porcos ipso porcario custodiente furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis porcellum furaverit qui sine matre vivere potest, quadraginta denariis, qui faciunt solidum unum, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis scrovam subtrahit in furto, hoc est, porcellos à matre subtrahit, ducentis octuaginta denariis, qui faciunt solidos septem, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si quis scrovam cum porcellis furaverit, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si quis porcellum anniculum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si quis porcum bimum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

X. Si quis tertissimum porcellum furaverit usque ad anniculatum, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XI. Si quis verò porcum post anniculatum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XII. Si quis verrum furaverit, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

ANNO
798.

XIII. Si quis scrovam ducariam furaverit, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XIV. Si quis maiorem sacrum, qui dicitur votivus, furaverit, & hoc cum testibus ille qui eum perdidit potuerit adprobare quod sacrum fuisset, septingentis denariis, qui faciunt solidos decem & septem cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XV. Si quis maiorem non sacrum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XVI. Si quis tres porcos vel amplius usque ad sex capita furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XVII. Si quis de grege quindecim porcos furaverit, & reliqui ibi remanserint, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XVIII. Si quis viginti quinque porcos furaverit, & de grege illo amplius non fuerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XIX. Si autem aliqui ex istis porcis supra viginti quinque porcos remanserint, & non fuerint furati, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XX. Si verò quinquaginta porcos furaverit, & aliqui remanserint, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. De furtis animalium.

I. Si quis vitulum lactantem furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis anniculum animal aut bimum vitulum furatus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis vaccam cum vitulo furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis vaccam sine vitulo furaverit, mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis vaccam domatam furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis bovem furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si quis taurum gregem regentem furaverit, qui de tribus villis communes vacas tenerit, hoc est, trespellius, mille & octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si quis taurum furaverit qui unum gregem regit, & iunctus nunquam fuit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si quis bimum taurum furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

X. Si quis taurum Regis furaverit, ter mille sexcentis denariis, qui faciunt solidos nonaginta, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XI. Si quis duodecim animalia furaverit, ut nec unum quidem animal ex eis remanserit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XII. Si autem duodecim furaverit, & super aliqua remanserint, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. Et usque ad viginti quinque uno iudicio terminantur.

XIII. Si quis viginti quinque animalia furaverit, &

ANNO 798. & super aliqua remanserit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. *De furtis ovium.*

I. Si quis agnum lactantem furaverit, septem denariis culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis anniculum vel binum herbicem furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si verò duos aut tres furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. Qui numerus usque ad quadraginta herbices observetur.

IV. Si quis quinquaginta herbices aut sexaginta vel amplius furaverit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

V. *De furtis caprarum.*

I. Si quis capritum sive capram aut duas capras vel tres furatus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si verò supra tres capras furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis buccum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. *De furtis canum.*

I. Si quis canem seipsum furaverit aut occiderit, qui magister sit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis verò seipsum reliquum, aut veltrem porcarium, sive veltrem leporarium, qui & argutarius dicitur, furatus fuerit vel occiderit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis verò canem custodem domus sive curis, qui in die ligari solet ne damnum faciat, post solis occasum solum furatus fuerit vel occiderit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis verò canem pastoralem furatus fuerit vel occiderit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VII. *De furtis avium.*

I. Si quis acceptorem de arbore furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis acceptorem de peritica furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis acceptorem intra clavem repositum furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis sparvarium furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis auferem domesticam aut anetam furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis gallinam aut gallinam furaverit, vel cignum aut gruam domesticam, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si quis turtorem de rete alterius aut quamlibet aviculam de quolibet laqueo vel decipula furatus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. *De furtis arborum.*

I. Si quis pomarium sive quamlibet arborem domesticam extra clausuram exciderit aut furatus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis verò pomarium aut quamlibet arborem domesticam infra clausuram exciderit aut furatus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

TOM. I. PART. I.

quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Hanc quoque legem & de vitibus furatis observari iussimus.

IV. Si quis in silva alienius materiam furatus fuerit, aut incenderit vel concupulaverit, aut ligna alterius furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IX. *De furtis apium.*

I. Si quis unum vas apium deintro clave aut sub tecto furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis unum vas cum apibus, ubi amplius non fuerit, furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis unum vas cum apibus inter alia vasa sub tecto aut sub clave furaverit, causam superius comprehensam convenit observare.

IV. Si verò unum vas cum apibus foris tecto, ubi amplius non fuerit, furaverit, causam superius comprehensam componat.

V. Si quis ex plurimis usque ad sex vasa foris tecto furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si verò septem aut amplius furaverit, & adhuc aliqua remanserint, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VII. Si autem septem aut amplius furaverit, ita ut nulla remaneant, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

X. *De damno in messe vel in qualibet clausura.*

I. Si quis animal aut caballum vel quodlibet pecus in messe sua invenerit, penitus cum lactere non debet.

II. Quod si fecerit, & confessus fuerit, capitale in locum restituat; ipsum verò debile, quod percussit, ad se recipiat.

III. Si verò confessus non fuerit, & inde fuerit convictus, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis animal aut caballum aut iumentum in furto punxerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis in messe sua pecora aliena invenerit, quæ pastorem non habeant, & ea incluserit, & nulli penitus innotescat, & aliqua ex ipsis pecoribus perierint, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis animal vel quodlibet pecus per suam negligentiam nocuerit, & hoc domino eius confessus fuerit, capitale in locum restituat, & illud debile ad se recolligat.

VII. Si verò negaverit, sed tamen convictus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si aliquis porci aut quælibet pecora, pastore custodiente, in messem alienam cucurterint, & ille negando fuerit convictus, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si qua pecora propter dampnum messis alienæ inclausa fuerint, aut minantur, qui ea excutere vel expellere præsumpserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

X. Si aliquis pecora propter dampnum inclausa fuerint, dampnum æstimatum reddat, & insuper decem denarios persolvat.

XI. Si quis propter inimicitiam aut propter superbiam sepem alienam aperuerit, aut in messetur aut in pratrum vel in vineam sive in quemlibet laborem quælibet pecora miserit, & testibus fuerit convictus, ei cuius labor est æstimationem damni reddat, & insuper mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

XI. *De servis vel mancipiis furatis.*

I. Si quis servum aut ancillam alterius furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos

ANNO

798.

ANNO
798.

dos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si servus aut ancilla cum ipso ingenuo de rebus domini sui aliquid portaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura, atque causam quam superius diximus.

III. Si quis servum alienum occiderit aut vendiderit, vel ingenuum dimiserit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis homo ingenuus alienum servum in texaga secum duxerit, aut aliquid cum eo negotiaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis servum aut ancillam valentem solidos quindecim aut viginti quinque furaverit aut vendiderit, seu porcarum aut fabrum five vinitorum vel molinarum aut carpentarium five venatorem aut quemcumque artificem, bis mille octingentis denariis, qui faciunt solidos septuaginta, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si quis puerum aut puellam de ministerio dominorum furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, in capitale restituitur, & insuper mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur.

XII. De furtis ingenuorum vel effraus.

I. Si quis ingenuus foris casa quod valet duos denarios furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si verò foris casa quod valet quadraginta denarios furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis ingenuum casam effregerit, & quod valet duos denarios furaverit, mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si verò quinque aut supra quinque denarios furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis ingenuus casam effregerit aut adulteraverit, & sic domum ingressus fuerit, & inde aliquid per furtum tulerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

VI. Si verò nihil tulerit, sed fugiens evaserit, propter effraus tantum mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XIII. De furtis servorum vel infraus.

I. Si quis servus foris casa quod valet duos denarios furaverit, & inde convictus fuerit, aut flagellis centum viginti ictus accipiat, aut pro dorso suo centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si verò furaverit quod valet quadraginta denarios, aut castrum, aut ducentos quadraginta denarios, qui faciunt solidos sex, reddat. Dominus autem servi qui furtum fecerit, capitale in locum restituat.

XIV. De ingenuis hominibus qui ingenuas mulieres rapiunt.

I. Si tres homines ingenuam puellam de casa aut de sereona rapuerint, unusquisque eorum mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

II. Illi aut qui super tres fuerint, unusquisque eorum ducentis denariis, qui faciunt solidos quinque, culpabilis iudicetur.

III. Qui cum sagittis fuerint, unusquisque eorum centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur.

IV. Raptor verò bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

V. Si verò puella quæ trahitur in verbo Regis fuerit, propter fœdum bis mille quingentos denarios, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, cogatur persolvere.

VI. Si verò puer Regis vel illius ingenuam se-

minam traxerit, de vita componat.

VII. Si verò ingenua femina quemquam de illis sua voluntate secuta fuerit, ingenuitatem suam perdat.

VIII. Si quis ipsam alienam ruderit, & sibi in conjugium copulaverit, bis mille, quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

IX. Sponsio autem ejus sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

X. Si quis puellam, quæ druchte ducitur ad maritum, in via adfallerit, & cum ipsa violenter moechatus fuerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

XI. Si quis ingenuam ancillam alienam in conjugium acceperit, ipse cum ea in servitio implicetur.

XII. Si quis uxorem alienam vivo marito tulerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

XIII. Si quis cum ingenua puella per virtutem moechatus fuerit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

XIV. Si quis cum ingenua puella desponsata ea consentiente in occulto moechatus fuerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

XV. Si quis lidam alienam in conjugium locaverit, mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

XVI. Si quis forem aut fratris filiam aut certè alterius gradus confobrinarum, aut fratris uxorem, aut avunculæ, sceleratis nuptiis sibi junxerit, huic pœnæ subiacet, ut à tali consortio separetur. Atque etiam si filios habuerint, non habeantur legitimi heredes, sed infamia sint notati.

XV. De eo qui hominem ingenuum expoliaverit.

I. Si quis hominem ingenuum in superventu expoliaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

II. Si Romanus homo Francum expoliaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

III. Si verò Francus Romanum expoliaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis hominem præceptum Regis habentem contra ordinationem Regis adfallere vel viæ laciniam ei facere præsumpserit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

V. Si quis hominem ingenuum dormientem furtu expoliaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XVI. De eo qui villam alienam adfallerit.

I. Si quis villam alienam adfallerit, ipse & omnes qui convicti fuerint quod in ejus contubernio fuissent, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, unusquisque ipsorum culpabilis iudicetur.

II. Si quis villam alienam adfallerit, & ibidem ostia frugerit, canes occiderit, vel homines plagaverit, aut in carro aliquid inde abduxerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur, & quicquid inde abstulerit in locum restituat.

III. Et quanticumque in ejus contubernio fuisset convicti fuerint, unusquisque illorum bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

XVII. De eo qui mortuum hominem expoliaverit.

I. Si quis hominem mortuum, antequam in terra mittatur, furtu expoliaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis iudicetur.

II. Si quis hominem mortuum effoderit & expoliaverit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur. Et postea parentes defuncti iudicem rogare debent ut inter homines non habitet auctor sceleris. Et qui ei hospitium dederit antequam parentibus satisfaciatur, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

III. Si quis mortuum hominem aut in nostro aut in petra, quæ vasa ex usu sarcophagi dicuntur, super alium miserit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

ANNO
798.

IV. Si

ANNO
798.

IV. Si quis arsitonem super hominem mortuum capulaverit, de unoquoque sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XVIII. De incendiis.

I. Si quis casam quamlibet intus hominibus dormientibus incendiderit, ei cuius casa fuit bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura. Et quantumque intus fuerint & evaserint, mallare eum debent. Et unicuique illorum bis mille & quingentos denarios, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, componat, & quicquid ibi perdidit in locum restituat. Et si aliquis intus arserit, ille qui incendium misit, parentibus defuncti octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

II. Si quis spicarium aut maholum cum annona incendiderit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis fenum cum porcis, securiam cum animalibus vel fidelem incendiderit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis concidam vel sepe alterius capulaverit vel incendiderit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XIX. De vulneribus.

I. Si quis voluerit alterum occidere, & colpus ei fallierit, vel cum sagitta toxicata eum percutere voluerit, & ei ictus fallierit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, culpabilis iudicetur.

II. Si quis hominem in capite ita plagaverit ut sanguis ad terram cadat, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

III. Si quis hominem in capite ita plagaverit ut inde tria ossa exeant, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis hominem in capite ita plagaverit ut cerebrum appareat, & tria ossa desuper cerebrum exierint, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

V. Si verò intra costas vulnus intraverit, & usque ad iatraneam pervenerit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

VI. Si verò plaga ipsa semper currit, & ad sanitatem non pervenerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur; excepta medicatura, quæ est trecentorum sexaginta denariorum, qui faciunt solidos novem.

VII. Si quis ingenuus ingenuum fuisse percussit, & tamen sanguis non exierit, usque ad tres colpos; pro unoquoque ictu centum viginti denarios, qui faciunt solidos tres, solvat.

VIII. Si verò sanguis exierit, ita componat veluti eum de ferro vulnerasset, id est, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

IX. Si quis ingenuum clausa manu, id est, pugno percussit, trecentis sexaginta denariis, qui faciunt solidos novem, culpabilis iudicetur; videlicet ut pro unoquoque ictu tres solidos reddat.

X. Si quis alterum in via adfallierit & expoliare tentaverit, & ille fuga evaserit, bis mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

XI. Si verò cepit eum & expoliaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

XX. De eo qui hominem innocentem & absentem ad Regem accusaverit.

I. Si quis hominem innocentem & absentem de culpis minoribus ad Regem accusaverit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, culpabilis iudicetur.

II. Si vero tale crimen imputaverit unde mori debuisset si verum fuisset, ille qui eum accusaverit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

XXI. De maleficiis.

I. Si quis alteri herbas dedit bibere, & mortuus fuerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

II. Si verò biberit, & mortuus non fuerit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos

sexaginta duos cum dimidio, ille qui dedit pro aliquo maleficio, culpabilis iudicetur.

III. Si quis alteri aliquod maleficio superjactatus fuerit, sive cum ligaturis in quolibet loco miserit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis mulieri herbas dedit ut infantes habere non possit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, culpabilis iudicetur.

XXII. De eo qui mulieri ingenuæ manum strinxerit.

I. Si quis homo ingenuus feminæ ingenuæ manum aut digitum strinxerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

II. Si verò brachium strinxerit, mille & ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

III. Si autem super cubitum manum miserit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur.

IV. Si ergo mamillam strinxerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

XXIII. De eo qui navem sine permisso domini moverit aut furaverit.

I. Si quis sine permisso navim alienam movere præsumpserit, & cum ea flumen transierit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur.

II. Si verò ipsam navem furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis navem vel alium de intro clave furaverit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis alium de intro clavis repositum & in suspensio pro studio positum furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

XXIV. De furtis in molino commissis.

I. Si quis ingenuus in molino alieno annonam furaverit, ei cuius molinus est sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur. Et si verò ejus annonæ est similiter sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis ferramentum de molino alieno furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis sculam de farinario alieno ruperit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XXV. De caballo sine permisso domini sui ascenso.

I. Si quis caballum alienum sine permisso domini sui ascenderit, & eum callicaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur. Et pro eo quia descendit, similiter aliis sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XXVI. De his qui pueros vel puellas occiderint vel totonderint.

I. Si quis puerum infra duodecim annos sive crinitum sive incrinatum occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis iudicetur.

II. Si quis puerum crinitum sine voluntate parentum totonderit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

III. Si verò puellam totonderit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis feminam gravidam occiderit, viginti octo mille denariis, qui faciunt solidos septingentos, culpabilis iudicetur.

V. Si quis infantem in ventre matris suæ, aut natum antequam nomen habeat, infra novem noctes occiderit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis iudicetur.

VI. Si quis puellam ingenuam infra annos antequam infans possit habere occiderit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

VII. Si quis feminam ingenuam postquam infan-

ANNO
798.

ANNO
798.

tes cœperit habere occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis feminam postquam infantes habere non potuerit occiderit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

IX. Si quis puer infra duodecim annos aliquam culpam commiserit, fœdus ei non requiratur.

XXVII. *De adulteriis ancillarum.*

I. Si quis ingenuus cum ancilla aliena mœchatus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si quis verò cum Regis ancilla mœchatus fuerit, septingentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

III. Si quis francus alienam ancillam sibi publicè junxerit, ipse cum ea in servitio permaneat.

IV. Si servus cum ancilla aliena mœchatus fuerit, & de ipso crimine ancilla mortua fuerit, servus ipse aut castratus aut ducentis quadraginta denariis, qui faciunt solidos sex, culpabilis judicetur. Dominus verò servi capitale in locum restituat.

V. Si autem ancilla propter hoc mortua non fuerit, servus ipse aut centum viginti ictus accipiat, aut centum viginti denarios, qui faciunt solidos tres, domino ancilla cogatur persolvere.

VI. Si quis servus cum ancilla aliena sine voluntate domini sui sibi in conjugium copulaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, aut centum viginti ictus accipiat.

XXVIII. *De libertis dimissis.*

I. Si quis lidum alienum, qui cum domino suo in hoste fuerit, sine consilio domini sui ante Regem per denarium ingenuum dimiserit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur. res verò ipsius ludi legitimo domino restituantur.

II. Si quis servum alienum ante Regem per denarium ingenuum dimiserit, mille & quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, & capitale in locum restituat, & res servi ipsius proprius dominus recipiat.

XXIX. *De furtis diversis.*

I. Si quis tintinnum de porcina aliena furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si verò de pecoribus tintinnum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

III. Si quis schillum de caballis furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Si quis pedicam de caballis furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

V. Si caballi ipsi perierint, capitale in locum restituat.

VI. Si quis messum alienum per furtum metere aut reffare præsumpserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VII. Si quis hortum alienum ad furtum faciendum ingressus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis impotens de melario aut de pirario tulerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

IX. Si verò in horto fuerint, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

X. Si quis melarium aut pirarium decorticaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XI. Si verò in horto fuerint, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XII. Si quis castellum alienum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XIII. Si quis in napinam, in fabariam, in pisariam, in lenticulariam, vel in his familiis ad furtum faciendum ingressus fuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XIV. Si quis in campo alieno linum furaverit, & hoc in caballo aut in carro duxerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XV. Si verò tantum tulerit quantum in dorso suo

portare poterit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XVI. Si quis in agro alieno arborem infertam exciderit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XVII. Si quis campum alienum araverit & seminaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XVIII. Si verò tantum araverit, & non seminaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XIX. Si quis aratrum in campum alienum intrare prohibuerit, vel arantem foras iaculaverit vel testaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XX. Si quis pratum alienum fecaverit, laborem suum perdat, & insuper sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXI. Et si inde fœnum ad domum suam in carro duxerit, & discaricaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XXII. Si verò tantum tulerit quantum in dorso suo portare poterit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XXIII. Si quis vineam alienam per furtum vindemiaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXIV. Et si inde vinum in carro ad domum suam adduxerit, & discaricaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XXV. De messibus autem similiter convenit observare.

XXVI. Si quis clausuram alienam ruperit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXVII. Si quis in silva materiam alienam aut incendit aut capulaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXVIII. Si quis materiam de una parte dolatum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XXIX. Si quis arborem post annum quam fuerit signata capulare præsumpserit, nullam exinde habeat culpam.

XXX. Si infra annum quis eam capulaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XXXI. Si quis rete ad anguillas capiendas de flumine furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XXXII. Si quis statuam aut tremactum vel vertivolum de flumine furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXIII. Si quis scœnonam quæ clavem habet effregerit, & aliquid furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XXXIV. Et si inde nihil tulerit pro sola effractione sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXV. Si verò scœnonam quæ sine clave est effregerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXVI. Si quis cum servo alieno sine consensu domini sui aliquid negotiaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

XXXVII. Si quis mulieri brachile furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XXXVIII. Si quis casam alienam sine permisso possessoris transierit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XXX. *De locationibus.*

I. Si quis furtim aliquem locaverit ut hominem interficiat, & pretium propter hoc dederit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

II. Similiter & ille qui pretium accepit ut hominem occideret, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur.

III. Si

ANNO
798.

ANNO
798.

III. Si verò per tertium locatio ipsa fuerit transmissa, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

Sic dans, accipiens, portans, unusquisque illorum culpabilis iudicetur.

XXXI. *De debilitatibus.*

I. Si quis alteri manum aut pedem truncaverit, vel oculum effoderit, aut auriculam vel nasum amputaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis iudicetur.

II. Si verò manus ipsa solum truncata pependit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

III. Si verò manus ipsa perexcussa fuerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos & dimidium, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis pollicem de manu vel de pede excusserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

V. Si verò ipse pollex truncatus penderit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

VI. Si secundum digitum, quo sagittatur, excusserit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur.

VII. Si quis tres sequentes digitos pariter uno ictu excusserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

VIII. Si quis medium digitum excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

IX. Si quis quartum digitum excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

X. Si minimum excusserit, similiter sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XI. Si quis pedem alterius capulaverit, & ibi mancus remanserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

XII. Si verò pes ipse perexcussus fuerit, bis mille & quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

XIII. Si quis alteri oculum evellet, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

XIV. Si quis nasum excusserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

XV. Si quis auriculam excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XVI. Si quis linguam alterius amputaverit, ut loqui non possit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis iudicetur.

XVII. Si quis dentem excusserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XVIII. Si quis ingenuus ingenuum castraverit, aut virilia truncaverit, ut mancus fiat, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis iudicetur.

XIX. Si verò ad integrum tulerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

XXXII. *De conviciis.*

I. Si quis alterum centum clamaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

II. Si quis alterum concogatum clamaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur.

III. Si quis alterum vulpeculam clamaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis alterum leporem clamaverit, ducentis quadraginta denariis, qui faciunt solidos sex, culpabilis iudicetur.

V. Si qua mulier ingenua aut vir mulierem metreticem clamaverit, & non potuerit adprobare, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

VI. Si quis alteri imputaverit quod scutum suum projecisset in hoste, vel fugiendo præ timore, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, cul-

pabilis iudicetur.

VII. Si quis alterum delatorem clamaverit, & non potuerit comprobare, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

VIII. Si quis alterum falsatorem clamaverit, & non potuerit comprobare, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

IX. Si quis compari suo pitum excusserit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur, aut similem illi reddat, vel cum duodecim juret quod similem illi restituit.

XXXIII. *De via lactis.*

I. Si quis baroni viam suam obtulerit, aut eum impinxerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

II. Si quis mulieri ingenue viam suam obtulerit, vel eam impinxerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

III. Si quis viam quæ ad farinarium ducit clauferit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XXXIV. *De eo qui hominem ingenuum sine causa ligaverit.*

I. Si quis hominem ingenuum sine causa ligaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

II. Si verò eum ligatum in aliquam partem duxerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

III. Si Romanus Francum ligaverit sine causa, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

IV. Si autem Francus Romanum ligaverit sine causa, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

V. Si quis hominem noxium ligatum per vim tulerit Graftoni, vitam suam redimat.

XXXV. *De venationibus.*

I. Si quis de diversis venationibus aliquid aut furaverit aut claverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur. Quam legem tam de venationibus quam & de piscationibus convenit observare.

II. Si quis cervum domesticum signum habentem aut occiderit aut furaverit, qui ad venationem faciendum mansuetus factus est, & cum telibus comprobare dominus ejus potuerit quod eum in venatione habuisset, & cum ipso duas feras aut tres occidisset, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

III. Si quis verò cervum domesticum, qui in venatione adhuc non fuit, aut occiderit aut furaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis cervum quem alterius canes moverunt aut lassaverunt occiderit aut claverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

V. Si quis aprum lassum, quem alius canes moverunt, occiderit vel furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

XXXVI. *De sepius.*

I. Si quis tres virgas cum quibus sepius superligata est, vel retortas quibus sepius continetur, capulaverit, aut tres cambortas excervicaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

II. Si quis per messum alienam, postquam germina produxerit, herpicem traxerit, aut cum carro sine via transierit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur.

III. Si quis per messum alienam, postquam in culmum erigitur, sine via cum carro transierit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis per malum ingenuum in curtem alterius, vel in casam, vel ubi nunc misert aliquid quod furatum est, nesciente domino cujus possessio est, & ibidem inventum fuerit, ille qui per malum ingenuum hoc misert, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

V. Si quis in curte alterius post solis occasum in furtum ingressus fuerit, & ibidem fuerit inventus, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

XXXVII. *De*ANNO
798.

ANNO
798.

XXXVII. De homicidiis servorum vel ancillarum.

I. Si quis servus servum aut ancillam sibi confamilitem occiderit, homicidam illum domini inter se dividant.

II. Si quis ingenuus servum alienum adfallerit & expoliaverit, & convictus fuerit quod ei plus quam quadraginta denarii valeant tulisset, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

III. Si verò minus quam quadraginta denarii valent tulerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim culpabilis judicetur.

IV. Si quis servum alienum flagellaverit, & in quadraginta noctibus operari non potuerit, quadraginta denariis, qui faciunt solidum unum & triente uno, quod est tertia pars solidi, culpabilis judicetur.

V. Si quis homo ingenuus lidum alienum expoliaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

VI. Si quis servum alienum mortuum per furtum expoliaverit, & spolia ipsa plus quam quadraginta denarii valeant, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur.

VII. Si autem spolia minus quam quadraginta denarii valeant, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

VIII. Si servus ingenuum hominem occiderit, ipse homicida pro medietate compositionis hominis occisi parentibus tradatur, & aliam medietatem dominus servi se noverit solvatur. Aut si legem intellexerit, poterit se obmallare ut leudem non solvat.

XXXVIII. De quadrupedibus, si hominem occiderint.

Si quis homo à quolibet pecude domestico fuerit occisus, & hoc parentes illius testibus potuerint comprobare quod dominus pecudis antea legem non adimpleverit, medietatem compositionis dominus ipsius quadrupedis cogatur exsolvere; ipsum verò quadrupedem, qui est auctor criminis, pro medietate compositionis restituitur requirenti; eo videlicet modo, si dominus quadrupedis non intellexerit secundum legem se defendere.

XXXIX. De vestigio minando.

Si quis bovem aut caballum vel quodlibet animal sibi furatum perdidit, & eum per vestigium sequendo fuerit consecutus infra tres noctes, & ille qui eum dicit, se comparasse aut concambiasse dixerit vel proclamaverit, ille qui per vestigium sequitur res suas, debet per tertium manum adhrimire. Si verò jam tribus noctibus exactis, qui res suas quaesierit & invenerit, ille apud quem inventiuntur, si eas emisse aut concambiasse se dixerit, liceat ei adhrimire. Quod si ille qui per vestigium sequitur, quod se agnoscere dicit illo alio reclamante per tertium manum adhrimire noluerit, nec solum secundum legem culcaverit, sed ei violenter quod se agnoscere dicit tulisse convincitur, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XLI. De caballis furatis.

I. Si quis caballum qui carrucam trahit furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis varanionem homini Frânco furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

III. Si quis caballum spadaturn furaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis varanionem Regis furaverit, ter mille sexcentis denariis, qui faciunt solidos nonaginta, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

V. Si quis admistrarium eum grege, hoc est, cum septem aut duodecim equibus furaverit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis judicetur, excepto

capitale & delatura.

VI. Si autem de grege minus fuerit usque ad sex capita, & pretium & causam superius intimatam convenit observare.

VII. Si quis poledrum anniculum vel bimum furaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

VIII. Si verò sequentem poledrum furaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IX. Si quis jumenta aliena tribatterit, & evaserint, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

X. Si autem mortua inde fuerint, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XI. Si quis equam pragnantem furaverit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

XII. Si quis jumentum aut caballum furaverit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XIII. Si quis admistrarium alienum sine consensu domini sui ipadaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur; & per unumquodque jumentum, quæ ille continere confueverat, triens componat, quod est tertia pars solidi, id est, tredecim denarii & tertia pars unius denarii.

XIV. Si quis per superbiam aut per inimicitiam caballos aut jumenta aliena tribatterit vel debilitaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

XV. Si quis caballum alienum sine consensu domini sui excurtaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XVI. Si quis caballum alienum exortcaverit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

XLI. De his qui aliena mancipia sollicitaverint.

I. Si quis mancipium alienum sollicitaverit, & convictus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

II. Si quis servum alienum plagiauerit, id est, per circumventionem de servitio domini sui abstraxerit, & trans mare five in quamlibet regionem ipsum duxerit, & ibidem à domino suo inventus fuerit, & ipsum à quo in patria plagiatum est in malo publico nominaverit, & tres ibidem testes dominus habere debet, & iterum cum servus ipse de trans mare vel de qualibet regione fuerit revocatus, in altero mallo debet nominare qui eum plagiauerit, & ibidem similiter tres testes debent esse. Ad tertium verò mallum similiter fieri debet, ut novem testes jurent quod servum ipsum æqualiter semper super plagiatorem dicentem audissent. Si postea qui eum plagiauerit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura. Ea tamen ratione, ut nomina hominum & villarum æqualiter per totos tres mallos debeat nominare.

III. Si quis hominem ingenuum plagiauerit vel vendiderit, & postea in patriam revertis fuerit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

IV. Si quis hominem ingenuum vendiderit, & postea in patriam ad propria revertis non fuerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

XLII. De servo qui de furto fuerit interpellatus.

I. Si cujus servus de furto fuerit interpellatus, si talis causa est unde ingenuus sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, componere debeat, servus super scamnum tenfus centum viginti ictus accipiat.

II. Si verò antequam torqueretur fuerit confessus, & domino ejus ita placuerit, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, pro dorso suo reddat, & capitale dominus servi in locum restituat.

III. Si autem talis culpa fuerit de qua ingenuus mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, componere debeat, similiter servus centum viginti ictus accipiat tenfus.

IV. Et

ANNO
798.

ANNO 798. IV. Et si in ipso supplicio fuerit confessus, aut castretur, aut ducentos quadraginta denarios, qui faciunt solidos sex, solvat; dominus verò servi capitale in locum restituat requirenti.

V. Et si servus confessus non fuerit, & ille qui eum torquet, adhuc ipsum servum torquere voluerit, etiam nolenti domino servi pignus donare debet, & ipsum servum ad majora supplicia retinere. Et si postea servus ad majora supplicia traditus confessus non fuerit, qui eum torquebat, ipsum habeat; dominus verò servi de quo jam pignus acceperat, pretium pro ipso servo suo suscipiat.

VI. Si verò supra dominum servus confessus fuerit, nunquam illi credatur.

VII. Si verò in majori crimine servus inculpatus fuerit, de quo ingenuus mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, posset culpabilis judicari, & inter supplicia confessus fuerit, capitali sententia feriat.

VIII. Si autem servus de quolibet crimine inculpatus fuerit, & dominus servi ipsius præsens adfuerit, ab eo qui repetit admonetur ut servum suum ad iusta supplicia dare non differat. Et qui repetit, virgas paratas habere debet, quæ in similitudinem minimi digiti grossitudinem habeant; & scammum paratum habere debet, ubi servum ipsum tendere possit.

IX. Quod si dominus servi supplicia distulerit, & servus præsens fuerit, continuo ipse qui repetit, domino servi solem collocet, & ad septem noctes placitum concedat ut servum ad supplicia tradat.

X. Si infra septem noctes servum ad supplicia distulerit tradere, solem ei iteratò is qui repetit collocet, & sic iterum ad alias septem noctes placitum tribuat, id est, ut quatuordecim noctes à prima admonitione compleantur.

XI. Quod si impletis quatuordecim noctibus servum noluerit ad supplicia dare, omnem causam & compositionem dominus in se excipiat; hoc est, ut si talis causa fuerit de qua ingenuus sexcentos denarios, qui faciunt solidos quindecim, componere debet, tantum ipse dominus servi reddat.

XII. Si verò major culpa fuerit, de qua ingenuus mille octingentos denarios, qui faciunt solidos quadraginta quinque, componere debeat, & dominus servum non repræsentaverit, ipsum numerum solidorum reddat, & capitale in locum restituat.

XIII. Quod si adhuc major culpa fuerit quæ servo requiritur, dominus servi non ut servus, sed ut ingenuus, totam legem super se solviturus accipiat.

XIV. Si autem servus abiens fuerit, dominum servi si qui repetit admonere debet secretus ut servum suum infra septem noctes præsentem faciat. Quod si non fecerit, tunc repetens solem illi cum testibus collocet. Et si infra alias septem noctes ipsum servum non præsentaverit, iterum repetens cum testibus solem ei collocet, & tertia vice adhuc septem noctes placitum illi concedat; id est, ut totus numerus ad viginti & unam noctem perveniat. Quod si post tria placita servum noluerit ligatum ad supplicia dare, & per singula placita solem ei collocaverit, tunc dominus servi omnem repetitionem, sicut superius diximus, non ut servus, sed quasi ingenuus hoc commisisset, talem compositionem repetenti restituit.

XV. Si verò ancilla in tali crimine inculpatur de quo servus castrari debebat, ducentos quadraginta denarios, qui faciunt solidos sex, pro ipsa dominus reddat, ut ducentos quadraginta ictus accipiat flagellorum.

XLIII. De homicidiis ingenuorum.

I. Si quis ingenuus hominem Francum aut barbarum occiderit qui Lege Salica vivit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur.

II. Si verò eum in puteum aut sub aquam miserit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

III. Si autem de ramis vel de hallis aut de qualibet re eum cooperuerit aut incendierit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

IV. Si quis eum occiderit qui in trulle dominica est, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

V. Si verò in puteum aut sub aquam miserit, aut

TOM. I. PART. I.

de hallis vel de ramis eum cooperuerit aut incendierit, septuaginta duobus mille denariis, qui faciunt solidos mille octingentos, culpabilis judicetur.

VI. Si quis Romanum hominem convivam Regis occiderit, duodecim mille denariis, qui faciunt solidos trecentos, culpabilis judicetur.

VII. Si Romanus homo possessor, id est, qui res in pago ubi commanet proprias possidet, occisus fuerit, is qui eum occidisse convincitur, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

VIII. Si quis Romanum tributarium occiderit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis judicetur.

IX. Si quis hominem invenerit in quadruvio sine manibus & sine pedibus, quem inimici sui detruncatum dimiserint, & eum vita privaverit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

X. Si quis hominem ingenuum in puteum aut in pelagus aut in quodlibet præcipitum, ubi periculum mortis esse possit, impinxerit, & ille qui projectus est quolibet modo ab eodem periculo vivus evaserit, ille qui eum impinxerit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis judicetur.

XI. Si autem qui præcipitatus est mortuus fuerit, tota lende sua componatur. Atque ita unaquaque persona, quæ majori minorive compositione componi debuerat, si de præcipitum periculo mortis evaserit, medietate leudis suæ componatur quæ componi debuerat si mortuus fuisset. Nam & si mortuus fuerit, unusquisque secundum modum leudis suæ componatur.

XII. Si quis hominem ingenuum culibet socio suo de quolibet crimine accusaverit, & per eum communionem sive mendacium ille qui accusatus est occisus fuerit, si ei adprobatum fuerit, medietatem leudis ejus componat. Ille verò qui eum occidit; secundum Legem pleniter eum componat.

XLIV. De homicidiis à contubernio factis.

I. Si quis collectio contubernio hominem ingenuum in domo sua adfuerit, & ibidem eum occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

II. Si verò in trulle dominica ille qui occisus est fuerat, septuaginta duobus mille denariis, qui faciunt solidos mille octingentos, culpabilis judicetur.

III. Quod si corpus occisi hominis tres plagas vel amplius habuerit, tres qui inculpantur, & quod in eo contubernio fuissent convincunt, Legem superius comprehensam singillatim cogant exsolvere. Alii vero tres de eodem contubernio ter mille sexcentis denariis, qui faciunt solidos nonaginta, unusquisque illorum culpabilis judicetur. Et tres adhuc in tertio loco de eodem contubernio, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, singuli eorum cogantur exsolvere.

IV. Si verò Romanus vel lidus in tali contubernio occisus fuerit, hujus compositionis medietas solvatur.

XLV. De homicidiis in convivio factis.

I. Si in convivio, ubi quatuor aut quinque fuerint homines; unus ex ipsis interfectus fuerit, illi qui remanent, aut unum convictum reddant, aut omnes mortis illius compositionem consecret. Quæ Lex utque ad septem qui fuerint in convivio illo convenit observari.

II. Si vero in illo convivio plus quam septem fuerint, non omnes teneantur obnoxii; sed quibus fuerit imputatum, illi secundum Legem componant.

III. Si quis foris casa, sive iter agens, seu in agro positus, à contubernio fuerit occisus, & tres plagas vel amplius habuerit, tres de eodem contubernio qui convicti fuerint, singillatim mortis illius compositionem componant, & tres alii de ipso contubernio mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, unusquisque illorum culpabilis judicetur. Et tres adhuc alii de ipso contubernio sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, singuli eorum culpabiles judicentur.

XLVI. De reipsum.

I. Si quis homo moriens viduam dimiserit, & eam quis

ANNO 798.

ANNO
798.

quis in conjugium voluerit accipere, antequam eam accipiat, Tunginus aut Centenarius mallum indicent, & in ipso mallo fecum habere debent, & tres homines causas tres demandare. Et tunc ille qui viduam accipere vult, cum tribus testibus qui adprobare debent, tres solidos æquè penſantes & denarium habere debet. Et hoc factò, si eis convenit, viduam accipiat.

II. Si verò ista non fecerit, & sic eam acceperit, illi cui reipſus debetur bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

III. Si autem quæ superius diximus omnia secundum Legem impleverit, & tres solidos & denarium ille cui reipſus debetur acceperit, tunc eam legitime accipiat.

IV. Hoc discernendum videtur, cui reipſus debeat.

V. Si nepos fuerit sororis filius senior, ille reipſum accipiat.

VI. Si verò nepos non fuerit, neptis filius senior ille accipiat.

VII. Quod si neptis filius non fuerit, consobrinus filius qui ex materno genere venit, ipse accipiat.

VIII. Si autem nec consobrinus filius fuerit, tunc avunculus frater matris reipſum accipiat.

IX. Si verò avunculus non fuerit, tunc frater illius qui ipsam mulierem antè habuerat, si in hereditatem defuncti fratris, id est, mariti mulieris illius, venturus non est, ipse reipſum accipiat.

X. Quod si nec ipse fuerit, tunc qui proximior fuerit post superius nominatos, qui singulatum secundum parentelam dicti sunt usque ad sextum geniculum, si in hereditatem illius mariti defuncti non accedat, ipse reipſum accipiat.

XI. Si autem nullus nisi post sextum geniculum proximior fuerit, in filium ipse reipſus vel causa quæ inde orta fuerit colligatur.

XLVII. De eo qui villam alienam occupaverit, vel si duodecim menses eam tenuerit.

I. Si quis super alterum in villam migrare voluerit, & aliqui de his qui in villa consunt eum suscipere voluerint, & vel unus ex ipsis extiterit qui contradicatur, migrandi licentiam ibidem non habeat.

II. Si vero contra interdictionem unius vel duorum in ipsa villa consedere præsumpserit, tunc interdictioni testari debet illi cum testibus ut infra decem noctes inde exeat. Et si noluerit, iterum ad ipsum cum testibus veniat, & testetur illi ut infra alias decem noctes secedat. Quod si noluerit, iterum tertio placito, ut infra decem noctes exeat, denuntiet. Si verò triginta noctes impleta fuerint, & nec tunc voluerit exire, statim illum maniat ad mallum, & testes suos, qui ad ipsa placita fuerunt, secum præstos habeat. Si autem ipse cui testatum est venire noluerit, & eum aliqua funnis non detinuerit, & secundum Legem supradictam testatus fuerit, tunc ipse qui ei testatus est furor fortuna sua ponat, & Gratiam rogare ut accedat ad locum, & ipsum inde expellat. Et si ibi aliquid elaboravit, quia Legem noluit audire, amittat, & insuper mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

III. Si verò quis alium in villam alienam migrare rogaverit antequam conventum fuerit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

IV. Si autem quis migraverit, in villam alienam, & ei aliquid infra duodecim menses secundum legem contestatum non fuerit, securus ibidem consistat sicut & alii vicini.

XLVIII. De assatione.

Hoc convenit observare, ut Tunginus vel Centenarius mallum indicent, & secum in ipso mallo habeant, & tres homines causas tres demandare debent in ipso mallo, & requiratur postea homo qui ei non pertinet, & sic festucam in laisum jactet; & ipse in cujus laisum festucam jactaverit dicat verbum de fortuna sua, quantum ei voluerit dare. Postea ipse in cujus laisum festucam jactaverit, in casa ipsius manere & hospites tres suscipere & de facultate sua, quantum ei datur, in potestare sua habere debet; & postea ipse cui credum est, ista omnia cum testibus collecta agere debet. Postea aut aare Regem

aut in mallo legitimo illi cui fortunam suam deputavit reddere debet; & accipiat postea festucam in mallo ipso ante duodecim menses ipse quem heredem deputavit, in laisum suum jactet, & nec minus, nec majus, nisi quantum ei creditum est. Et si contra hoc aliquid dicere voluerit, debent tres testes testari quod ibi fuissent in mallo ubi Tunginus vel Centenarius indixerunt, & quod viderent hominem illum, qui fortunam suam dedit, in laisum illius quem jam elegerat festucam jactare, & nominare illum debent qui fortunam suam in laisum electi jactavit, necnon & illum in cujus laisum festucam jactavit, & heredem appellavit, similiter nominent. Et aliter tres testes jurati debent dicere quod in casa illius hominis qui fortunam suam donavit, ille in cujus laisum festucam jactavit, ibidem mansisset, & hospites tres vel amplius collegisset & pavisset, & ei ibidem gratias egissent, & in heo de suo pulvis manducassent, & testes collegissent. Ista omnia alii tres testes jurati dicere debent, quoniam in mallo legitimo vel ante Regem ille qui accepit in laisum suum fortunam in mallo publico, hoc est, ante Theada vel Tunginum, fortunam illam, quem heredem appellavit, publice coram omnibus festucam in laisum ipsius jactasset. Et hæc omnia novem testes debent affirmare.

XLIX. De falsitate, hoc est, qualiter homo furatas res interiere debet.

Si quis qui Lege Salica vivit servum aut ancillam, caballum vel bovem, seu jumentum, seu quamlibet rem suam sub alterius potestate agnovit, mittat eam in tertiam manum; & ille apud quem agnoscitur, debet adhrare. Et si intra Ligerim aut Carbonariam ambo manent, & qui agnoscit, & apud quem agnoscitur, in noctes quadraginta placitum faciant. Et in ipso placito quantumque fuerint qui rem interierat venderint aut cambiaverint, aut fortasse in solutionem dederint, omnes intra placitum istum commoneantur ut unusquisque cum negotiatoribus suis alter alterum admoneat. Si quis verò communis fuerit, & aliqua funnis eum non detinuerit, & ad placitum venire distulerit, tunc ille qui cum eo negotiavit, habeat tres testes quod ei manifestet ut ad placitum venire debuisset, & alios tres similiter habeat quod eum eo publice negotiasset. Hoc si fecerit, exivit de latrocinio. Ille autem qui admonitus non venerit, super quem testes juraverint, erit latro illius qui res suas agnoscit, & ei secundum Legem ipsas componat, & insuper pretium illi reddat qui cum eo negotiavit. Ista omnia ubi suis hamallus est, super quem res primitus agnita fuerit aut intertata, fieri debent. Quod si trans Ligerim aut Carbonariam manet ille apud quem res agnoscitur, in noctibus octuaginta Lex ista custodiatur.

L. De falso testimonio.

I. Si quis falsum testimonium præberit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

II. Quod si aliquis alicui imputaverit quod se perjurasset, & non potuerit affirmare, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

III. Si alicui fuerit imputatum quod se perjurasset, & hoc qui imputaverit affirmare potuerit, tres de ipsis conjuratoribus perjuri unusquisque illorum sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

IV. Alii verò qui super ipsos tres fuerint, quavis solidis culpabiles iudicentur.

V. Ipse verò cui imputatum fuerit, excepto causa vel capitale & delatura, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

LI. De testibus adhibendis.

I. Si quis testes necessarios habuerit, & fortasse ipsi ad placitum venire noluerint, ille qui eos necessarios habet, manere illos debet cum testibus ad placitum, ut ea quæ sciunt jurantes dicant.

II. Si verò noluerint venire, & eos funnis non detinuerit, unusquisque illorum sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

III. Si verò præsentis fuerint ad testimonium vocati, & noluerint jurando dicere ea quæ sciunt, & forbaniti fuerint, sexcentis denariis, qui faciunt soli-

ANNO
798.

ANNO 798. *solidos quindecim*, unusquisque illorum culpabilis iudicetur.

LII. De eo qui fidem factam alteri reddere nolu-
erit.

I. Si quis ingenuus aut lidus alteri fidem fecerit, tunc ille cui fides facta est, quadraginta noctes, aut quomodo placitum fecit quando fidem ei fecit, ad domum illius cum testibus ambulare debet, vel cum illis qui pretium adpretiare debent. Et si noluerit fidem factam solvere, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

II. Si verò adhuc supradictum debitum solvere noluerit, debet eum sic admallare: *Rogo te, Iudex, ut hominem illum denominatum, gajacionem meum, qui mihi fidem fecit de debito tali denominato, secundum Legem Salicam mihi inde eum adstringas.* Tunc Iudex dicere debet: *Ego gajacionem tuam illum in hoc mallo quod Lex Salica habet.* Tunc ille cui fides facta est debet testificari fidei iuratori ut nulli alteri nec solvat nec pignus donec solutionem antequam ei impleat unde de fide fecit. Et sic festinanter ad domum illius qui ei fidem fecit cum testibus accedat, & roget eum solvere debitum suum. Quod si noluerit, solem ei colloceat. Et si eum coluaverit, tres solidos super debitum suum addat. Et sic usque ad tres vires per tres manitas facere debet. Istis agitur omnibus factis, si adhuc noluerit debita componere, usque ad novem solidos debitum ascendat; id est, ut per singulas admonitiones, vel solem culcatum, terni solidi adcrevant. Si verò nec fidem factam in placito legitimo solvere noluerit, tunc ille cui fides facta est ambulet ad Grafionem loci illius in cuius pago manet, accipiatque festucam, & dicat verbum istud: *Tu Grafio, rogo te quia ille homo denominatus, qui mihi fidem fecit, quem legitime habeo adstringitum vel admallatum secundum Legem Salicam, & ego super me & super fortunam meam pono quod securus mitto in fortunam illius manum.* & dicat de quanta causa ei fidem fecerat. Tunc Grafio congreget secum septem Rachinburgios idoneos, & cum ipsis ad causam illius fidei iuratori veniat; & roget eum, si præsens est, ita dicens: *Per voluntatem tuam solve homini isti de quo ei fidem fecisti, & hoc quod debes secundum pretium legitime adpretiatum satisfacere sude.* Quod si tunc adimplere noluerit præsens, aut si absens fuerit, statim Rachinburgii pretium adpretiatum, quantum debitum quod debet valuerit, de fortuna illius tollant. Et si fredus antea de ipsa causa non fuerat datus, duas partes ille cuius causa est ad se revocet, & Grafio tertiam partem obtineat.

III. Si autem Grafio ibi invitatus non venerit, & finnis eum aliqua non detinuerit, aut certa ratio dominica, & si distulerit ut ibi ambulet neque mittat ut cum iustitia exigatur debitum, aut se redimat, aut de vita componat.

LIII. De eo qui Grafionem ad res alienas tollendas injustè invitaverit.

I. Si quis Grafionem ad res alienas injustè tollendas invitaverit, antequam gajacionem suam secundum legem habeat admallatam, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

II. Si verò Grafio invitatus contra legem super debitum justum aliquid amplius tulerit, aut se redimat, aut de vita componat.

LIV. De re prestata.

Si quis alteri de rebus suis aliquid præsiterit, & ei reddere noluerit, sic eum debet mallare. Cum testibus ad domum illius cui res præsavit accedat, & sic contestetur ei. *Quia res meas noluisse reddere, quas tibi præsisti, in hoc eas tene nocte proxima quod Lex Salica continet.* & sic ei solem colloceat. Si nec tunc voluerit reddere, adhuc super septem noctes similiter contestetur, sicut antea fecit, ut nocte proxima secundum quod Lex Salica continet res suas tenere debeat. Quod si nec tunc voluerit reddere, iterum post alias septem noctes ad eum similiter cum testibus veniat, & roget ut debitum suum reddat. Ergo si tunc noluerit reddere nec fidem facere reddendi, supra debitum quod ei præsistum est, & super illos novem solidos qui per tres admonitiones accreverunt, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

TOM. I. PART. I.

LV. De manu ab aëno redimenda.

I. Si quis ad aënum mallatus fuerit, & forsitan convenerit ut ille qui admallatus est manum suam redimat & juratores donet, si talis causa est de qua legitime, si convictus fuisset, sexcentos denarios, qui faciunt solidos quindecim, componere debeat, tunc centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, manum suam redimat.

II. Si verò plus ad manum suam redimendam dederit, fredus Grafioni solvatur tamquam si de ipsa causa convictus fuisset.

III. Si verò talis causa fuerit de qua, si convictus fuisset, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, debuisset solvere, & convenit ut manum suam redimat & juratores donet, novem solidis manum suam redimat.

IV. Quod si amplius dederit, fredus Grafioni solvatur tamquam si de ipsa causa convictus fuisset.

V. Quod si major culpa fuerit, de qua sexaginta duos solidos cum dimidio solvere, si convictus fuisset, deberet, & convenit ut manum suam redimat, cum solidis quindecim manum suam redimat.

VI. Et si amplius dederit, fredus Grafioni solvatur tamquam si de ipsa causa convictus fuisset. Ista redemptio usque ad leudem sic permanet.

VII. Si autem leudem alter alteri imputaverit, & eum ad aënum admallatum habet, & convenit ut manum suam redimat & juratores donet, cum solidis triginta manum suam redimat.

VIII. Et si amplius dederit, fredum Grafioni perfolvat tamquam si de ipsa causa convictus extitisset.

LVI. De eo qui Grafionem occiderit.

I. Si quis Grafionem occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis iudicetur.

II. Si quis sagibaronem, qui puer Regis fuerat, occiderit, duodecim mille denariis, qui faciunt solidos trecentos, culpabilis iudicetur.

III. Si quis sagibaronem qui ingenuus est, & se sagibaronem posuit, occiderit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis iudicetur.

IV. Sagibarones in singulis mallobergiis, id est, ubi plebs quæ ad unum mallum convenire solet, plus quam tres esse non debent. Et si causa aliqua ante illos secundum Legem fuerit definita, ante Grafionem removere eam non licet.

LVII. De corporibus expoliatis.

I. Si quis corpus hominis mortui, antequam in terra mitratur, per furtum expoliaverit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

II. Si quis tumulum super hominem mortuum expoliaverit vel dissipaverit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

III. Si quis aristonem, hoc est, stipulam qui super mortuum missus est, capulaverit, aut mandalem, quod est ea structura five selave, qui est ponticulus, sicut more antiquorum faciendum fuit, qui hoc destruxerit, aut mortuum exinde expoliaverit, de unaquaque de istis sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis hominem mortuum super alium in nauso vel in petra miserit, mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur.

V. Si quis corpus jam sepultum effodierit aut expoliaverit, vargus sit, hoc est, expulsus de eodem pago usque dum cum parentibus defuncti conveniret & ipsi parentes rogati sint pro eo ut liceat ei infra patriam esse. Et quicunque antea panem aut hospitalitatem ei dederit, etiam uxore ejus hoc fecerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

VI. Auditor vero sceleris hujus, si ipse hoc fecit, & comprobatus fuerit, vel alium ad istud faciendum locaverit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

VII. Si quis domum in modum basilicæ factam super hominem mortuum expoliaverit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

C 2

LVIII. De

ANNO
798.

ANNO LVIII. De incendio vel expolatione Ecclesie,
798. sive homicidiis Clericorum.

I. Si quis Ecclesiam sanctificatam, vel ubi reliquia sanctorum recondita sunt, incendit, vel infra ipsa Ecclesia aliquam expolationem de altari aut infra Ecclesiam aliquid tulerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis judicetur, excepto capitale & delatura.

II. Si quis Diaconem interfecerit, duodecim mille denariis, qui faciunt solidos quadringentos, culpabilis judicetur.

III. Si quis Presbyterum interfecerit, viginti quatuor mille denariis, qui faciunt solidos sexcentos, culpabilis judicetur.

LIX. De eo qui ad mallum venire contempserit.

Si quis ad mallum venire contempserit, & quod ei a Rachinburgiis iudicatum fuerit implere distulerit, si nec de compositione nec de ulla Lege fidem facere voluerit, tunc ad Regis presentiam ipsum manire debet, & ibidem duodecim testes esse debent qui per singula placita jurando dicant quod ibidem fuissent ubi Rachinburgii ei iudicassent, & ille decretum iudicum contempserit. Iterum alii tres jurare debent quod ibidem fuissent post illam diem in qua ei Rachinburgii iudicaverunt ut aut per aneum aut per compositionem se educeret; hoc est, de illa die in quadraginta noctes in mallo iterum solem culcaverit, & nullatenus Legem implere voluerit, tunc eum debet manire ante Regis presentiam in quatuordecim noctes; & tria testimonia jurando dicant quod eum manisset. Quod si nec tunc venerit, & ista omnia novem testimonia conjungendo quæ superius diximus vera esse dixerint, similiter ei iterum solem culcet, & illos tres testes ibidem habeat. Ubi culcaverit solem, & ista omnia compleverit, qui eum admallat, & ille qui admallatur, ad nullum placitum venire nec per Legem se educere noluerit, tunc Rex ad quem manitus est extra sermonem suum eum esse dejudicat; & ita ille culpabilis & omnes res suas erant in filio, aut cui fiscus dare voluerit. Et quicunque ei panem dederit, aut in hospitium collegerit, etiam uxore ejus propria sit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur, donec omnia quæ ei legibus imputantur, secundum Legem componat.

LX. De Rachinburgiis qui secundum Legem non judicant.

I. Si quidem Rachinburgii in mallo residentes, cum causa discussa fuerit inter duos causatores, admoniti ab eo qui causam requirit ut Legem Salicam dicant, & si legem dicere noluerint, tunc ab eo qui causam requirit sint iterum admoniti ulque in tertia vice. Quod si dicere noluerint, tunc dicat ille qui causam requirit: *Ego vos tangam usque dum vos inter me & contra causatorem meum Legem judicetis.* Et si tunc dicendi se legem distulerint, sole culcato septem de illis unusquisque centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis judicetur.

II. Et si adhuc tunc Rachinburgii depexerint, nec legem dicere voluerint, neque de tribus solidis compositionem facere, tunc unusquisque illorum septem culcato sole sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

III. Similiter si comprobati fuerint Legem non iudicasse, septem ex eis unusquisque sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

IV. Si autem Rachinburgii Legem iudicaverint, & cui iudicatum fuerit hoc sustinere noluerit, & dicit contra Legem iudicasse sibi, & hoc comprobare non poterit, contra unumquemque de septem Rachinburgiis sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis judicetur.

LXI. De chrenechruda.

Si quis hominem occiderit, & in tota facultate sua non habuerit unde totam legem implere valeat, duodecim juratores donet ut nec super terram nec sub terra amplius de facultate non habeat nisi quod donatum habet. Postea intrare debet in causam suam, & de quatuor angulis de terra illa in pugno suo colligere, & stare in durpilo, hoc est, in liminare, &

intus captare, & cum sinistra manu de illa terra ultra suas scapulas jacitare super quem proximior parentem habet. Quod si jam pater aut mater vel frater solverint, tunc super sororem matris aut super suos filios debet illam terram jacitare, id est, super tres de generatione matris qui proximiores sunt. Et postea in camisia discinctus, & discalcatus, cum palo in manu supra seipsum salire debet, ut pro medietate, quantum de compositione digere est, aut quantum Lex dicat, illi tres solvant. Idem illi alii, qui de paterna generatione veniunt, facere debent. Si verò aliquis ex illis pauperior fuerit, & non habet unde ad integrum debitum solvat, quicunque de illis amplius habet, iterum super illum chrenechruda ille qui pauperior est jacet, & ille totam legem componat. Quod si nec ipse habuerit ut totam legem perfolvat, tunc illum qui homicidium fecit, ille qui eum in fide sua habet, per quatuor malos presentem faciat. Et si eum nullus suorum per compositionem voluerit redimere, de vita componat.

LXII. De alode.

I. Si quis homo mortuus fuerit, & filios non dimiserit, si pater aut mater superfuerint, ipsi in hereditatem succedant.

II. Si pater aut mater non superfuerint, & fratres vel sorores reliquerit, ipsi hereditatem obtineant.

III. Quod si nec isti fuerint, sorores patris in hereditatem ejus succedant.

IV. Si verò sorores patris non extiterint, sorores matris ejus hereditatem sibi vindicent.

V. Si autem nulli horum fuerint, quicunque proximiores fuerint de paterna generatione, ipsi in hereditatem succedant.

VI. De terra verò Salica nulla portio hereditati mulieri veniat: sed ad virilem sexum tota terræ hereditas perveniat.

LXIII. De eo qui se de parentela tollere vult.

I. Si quis se de parentela tollere voluerit, in mallo ante Tungrinum aut Centenarium ambulet, & ibi quatuor fustes alminos super caput suum frangat; & illas quatuor partes in mallo jacitare debet, & ibi dicere ut & de juramento & de hereditate & de tota illorum se ratione tollat.

II. Et si postea aliquis de parentibus suis aut mortui aut occiditur, nihil ad eum de ejus hereditate vel de compositione pertineat.

III. Si autem ille occiditur aut moritur, compositio aut hereditas ejus non ad heredes ejus, sed ad fiscum pertineat, aut cui fiscus dare voluerit.

LXIV. De charoena.

I. Si quis alteri de manu aliquid per vim tulerit aut rapuerit, rem pro capitali restituat, & insuper mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

II. Si quis homini aliquid quod ei in tertia manu missum fuerat per vim tulisse convincitur, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis judicetur.

LXV. De compositione homicidii.

I. Si alicujus pater occisus fuerit, medietatem compositionis filii colligant, & aliam medietatem parentes qui proximiores fuerint tam de paterna quam de materna generatione dividant.

II. Quod si de una parte, vel paterna, vel materna, nullus proximus fuerit, portio illa ad fiscum perveniat, vel cui fiscus concesserit.

LXVI. De homine in hoste occiso.

I. Si quis hominem in hoste occiderit, triplici compositione componat, sicut in patria componere debuit, excepto si ex truste regali non fuerit ille homo.

II. Nam si ex truste regali fuerit, eadem compositione quam infra patriam facere debuit culpabilis judicetur, hoc sunt denarii septuaginta duobus mille, qui faciunt solidos mille octingentos.

LXVII. De

ANNO
798.

ANNO LXVII. De eo qui alterum hereburgium clamaverit.

798.

I. Si quis alterum hereburgium clamaverit, hoc est, frioportum, aut qui aneum portare dicitur ubi frige conjuunt, & convincere non poterit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

II. Si quis mulierem ingentiam arian clamaverit aut meretricem, & convincere non poterit, septem mille quingentis denariis, qui faciunt solidos centum octoginta septem cum dimidio, culpabilis iudicetur.

III. Si arian hominem comederit, & convicta fuerit, octo mille denariis, qui faciunt solidos ducentos, culpabilis iudicetur.

LXVIII. De caballo excoxiato.

I. Si quis caballum alienum sine consensu possessoris decoravicaverit, & interrogatus, fuerit confessus, caballum ipsum in capite restituit.

II. Si verò negaverit & convictus fuerit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, excepto capitale & delatura, culpabilis iudicetur.

LXIX. De eo qui hominem de bargo vel de furca dimiserit.

I. Si quis hominem de bargo vel de furca sine voluntate iudicis dimiserit, mille octingentis denariis, qui faciunt solidos quadraginta quinque, culpabilis iudicetur.

II. Si quis hominem sine consensu iudicis de rano ubi inrocatu est deponere presumpserit, mille ducentis denariis, qui faciunt solidos triginta, culpabilis iudicetur.

III. Si quis caput hominis, quod inimicus suus in palo miserit, sine permisso iudicis aut illius qui cum ibi posuit, tollere praesumpserit, sexcentis denariis, qui faciunt solidos quindecim, culpabilis iudicetur.

IV. Si quis vivum hominem de furca dimiserit, quatuor mille denariis, qui faciunt solidos centum, culpabilis iudicetur.

LXX. De eo qui filiam alienam quaeserit, & se retraxerit.

Si quis filiam alienam ad conjugium quaeserit praesentibus suis & puellae parentibus, & postea se retraxerit, & eam accipere noluerit, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

LXXI. De terra condemnata.

Si quis terram alienam condemnaverit, & ei fuerit adprobatur, bis mille quingentis denariis, qui faciunt solidos sexaginta duos cum dimidio, culpabilis iudicetur.

In codice Mazarino Bibliothecae regiae sequens caput additur in fine Legis Salicae.

LXXII. De invictu stricto.

I. Si quis pecto alterius excuserit invita stricto, centum viginti denariis, qui faciunt solidos tres, culpabilis iudicetur.

II. Si verò contra voluntatem domini, & negare voluerit, & ei fuerit adprobatur, capitale restituit, & insuper mille quadringentis denariis, qui faciunt solidos triginta quinque, culpabilis iudicetur.

EXPLICIT LEX SALICA.

VI.

844.
20 Mai. Instrumentum Donationis Comacini cum toto Territorio, factae per Romanorum Imperatores Lotharium & Ludovicum, Ottoni Equiti Effeni. Datum die 20 Maji anno 844. Aquisgran. [Lunig Teutisches Reichs Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 4. Abtatz 30. pag. 703.]

IN CHRISTI NOMINE AMEN. Anno ab ejusdem Nativitate millesimo sexcentesimo, Indictione tertia decima, die vero decima mensis Martii.

ANNO 844.

Hoc est Exemplum Donationis Comacini factae per Lotharium & Ludovicum Imperatores Ottoni Effeni, tenoris, de quo infra.

In nomine Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, Lotharius, & HLudovicus Divina ordinante Providentia Imperatores Augusti, Dilecto, Equiti nostro Ottoni Effeni, ob beneficia, & merita Henrici Patris, ac ipsius in Nos, Regni que nostri fidelem dilectionem, dedimus, damusque Comacium cum toto Territorio, & Aquis, Paludibus, Sylvis & Piscariis ab uno capite ad Insulam Laurenti, seu Canarioli, ab alio vero ad Insulam Lacus, & inde ad Territorium usque ad Aquas Ravennae, inde ad Austrum per Padum ad Fluvium de Fine & Occidentem versus ad Territorium usque Episcopi Ferrariensis: Si quis autem hanc nostram Concessionis auctoritatem irritam facere tentaverit, emunitatis maledictam, id est, argenti lib. XXX. praedicto Equiti perolvere cogatur, & ut hoc Concessionis praecipuum diuturnis temporibus in suo robore permaneat, atque ab omnibus verius credatur, & diligentius observetur, manus nostrae Subscriptione subter annotavimus:

Ego HLotharius misericordia Imperator subscripsi.

Ego HLudovicus Imperator subscripsi.

Datum Mense Majo, die vigesimo, Anno Imperii Regnorum Quarto, Indictione undecima, Actum in Palatio Regis Aquisgrani.

VII.

CAROLI CALVI Privilegia & Immunitates à telonitis, aliisque oneribus Civitati, & Comitatu BARCHINONENSI concessa, quod SARACENORUM se potestati subtrahens, Praedecessoribus suis atque ipsi liberà sefe, ac prompta voluntate subiecit. Datum in Monasterio Sancti Saturnini prope Tolosam in Aghna pridie Idus Junii Anno IP. regnante KAROLO glorioso Rege. [FF. DIAGO Historia de los Antiquos Condes de Barcelona lib. 2. cap. 4. pag. 58. col. 2.]

12. Julii.

Hoc est exemplar praecipii translatum in Civitate Barchinona in anno primo quo obit Odo Rex tempore Domini Borelli Comitis filii quondam Unifredi ejusdem nominis nuncupati post reverentem Barchinonensem. Karolus gratia Dei Rex, si ea quae ob utilitatem Sanctae Dei Ecclesiae Imperialibus Edictis sunt constituta, magnificentiae nostrae conservatione denuo instituentes corroboraverimus; ad diuturnam prosperamque Regni a Deo nobis collati stabilitatem attingere non dubitamus: quin etiam ad capefendum aeternae felicitatis beatitudinem profuturum nobis liquido credimus. Itaque notum sit omni Sanctae Dei Ecclesiae fidelium atque nostrorum, praesentium scilicet & futurorum in partibus Aquitaniae, Septimaniae, sive Hispaniae consistentium, quia progenitorum magnorum nostrorum hortodorum Imperatorum avi videlicet nostri Karoli seu Genitoris nostri Augusti Ludovici auctoritatem imitantes, Gothos sive Hispanos, intra Barchinonam famosi nominis Civitatem vel Terracium Castellum quoque habitantes, simul cum his omnibus qui infra eundem Comitatum Barchinoniae Hispanis extra Civitatem quoque consistunt, quorum progenitores crudelissimum jugum inimicissimae Christiani nominis Gentis Saracenorum evitantes, ad eos fecere confugium, & eandem Civitatem illorum magna potentia liberiter condonarunt seu tradiderunt, & ab eorumdem Saracenorum potestate se subtrahentes eorum nostraeque demum libera & prompta voluntate se subiecerunt, complacuit Mansuetudini nostrae sub immunitatis tuitione defensionisque munimine benigne suscipere ac retinere, & quoad habitationem necessitatis eorum opportunum auxilium sicut & ab illis, progenitoribus eorum & ipsis constat per Imperialium apicum sanctionem concessum, clementer conferre, quatenus & nostra regalis conservatio constructa atque innovatio in eorum beneficiis operibus exaltationi Ecclesiae gloriose Christi sanguine

ANNO
844.

redemptæ & ministret augmentum & animabus eorum ac nostræ proficiat semper in emolumentum. Igitur sicut dictum est ad omnium nostrorum notitiam pervenire volumus, quia eosdem homines sub protectione & defensione nostra denuo receptos sicut in unitate fidei sic etiam in unitate pacis & dilectionis conservare decrevimus, eo videlicet modo ut sicut ceteri franci homines cum Comite suo in exercitum pergant, & in marcha nostra juxta rationabilem ejusdem Civitatis ordinationem atque admonitionem explorationes & excubias, quas usitato vocabulo Guayatas dicunt, facere non negligant, & missis nostris quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut legatis qui de partibus Hispaniæ ad nostras missi fuerint, paratas faciant & ad subjectionem eorum veredos donec, ipsi videlicet & illi quorum progenitoribus, temporibus avi nostri Karoli ad ipsum facere institutum fuit. Si autem hi qui veredos acceperint, reddere eos neglexerint & eorum interveniente negligentia perditu seu mortui fuerint, secundum Legem Francorum eis quorum fuerint secundum Legem Francorum restituatur vel restaurentur. Ecclesiarum vero census, id est, nec pascualia infra eorum terminos, vel eorum villas nec Thelonea infra Comitatum in quo consistunt, nec alia quolibet redditio neque a Comite neque a junioribus aut ministerialibus ejus deinceps ab illis ulla tenus exigatur. Et nisi pro his tribus criminalibus actionibus, id est, homicidio, rapto, & incendio, nec ipsi nec eorum homines a quolibet Comite aut Ministro judicariæ potestatis ullo modo judicentur aut distringantur, sed liceat ipsis secundum eorum legem de aliis hominibus judicia terminare. Et propter hæc tria, & de se & de eorum hominibus secundum propriam legem omnia mutuo definire. Et si quispiam eorum in partem quam ille ad habitandum sibi excoluit, alios homines de aliis generationibus venientes adtraxerit & secum in portione sua, quam aprisionem vocant, habitare fecerit, utatur illorum servitio absque alicujus contradictione vel impedimento. Et si aliquis ex ipsis hominibus qui ab eorum aliquo adtractus est in sua portione collocatus, alium, id est, Comitatus Vice Comitatus, aut Vicarii aut ejuslibet hominis venientem elegerit, liberam habeat licentiam abeundi. Verumtamen ex his quæ possidet, nihil habeat, nihilque secum ferat, sed omnia in dominium & potestatem prioris senioris plenissime revertantur. Placuit etiam nobis illis concedere ut quicquid de Heremi squallore in quolibet Comitatu ad cultum frugum traxerint aut deinceps infra eorum aprisiones excolere poterint, integerrime teneant atque possideant: servitia tamen regalia infra Comitatum in quo consistunt faciant: & omnes eorum possessiones five aprisiones inter se vendere, concambiare, seu donare, posteritque relinquere omnimode liceat, & si filios aut nepotes non habuerint, juxta legem eorum alii ipsorum propinqui illis hereditando succedant, ita videlicet ut quicunque successerint, servitia superius memorata persolvere non contemnant. Simul etiam precipientes eorum aprisionibus vel villis cum sepe memoratis eorum aprisionibus finibus & adjacentis injustam inquietudinem illis inferre præsumat aut aliquam minorationem contra legem facere audeat, sed liceat eis ipsis res cum tranquillitate pacis tenere & possidere, & secundum antiquam Consuetudinem ubique pascua habere, & ligna cedere & aquarum ductus pro suis necessitatibus ubicunque pervenire poterint nemine contradicente juxta priscum morem semper deducere. Si autem illi propter levitatem & mansuetudinem Committis sui, eidem Comiti honoris & obsequii gratia quippiam de rebus suis exhibuerint, non hoc eis pro tributo vel censu aliquo computetur, neque Comes ille aut successores ejus hoc in consuetudinem venire præsumat, neque eos sibi vel hominibus suis aut memsionaticos parare aut veredos dare aut ullum censum vel tributum aut servitium præter id quod jam superius comprehensum est, præstare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis qui præsentem tempore in prædictis locis resident quam his qui adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo confluxerint & in desertis atque incultis locis per nostram vel Comitatus nostri licentiam confedentes, ædificia fecerint & agros incoluerint juxta prædictum modum sub nostra defensione atque protectione in unitate fidei & pacis tranquillitate residere, &

nobis ea que superius diximus tam cum Comite suo quam cum missis ejus pro temporis opportunitate alacriter atque fideliter exhibere. Noverint præterea idem Hispani, sibi licentiam a nobis esse concessam ut se in vassalicum Comitatus nostri sicut alii Franci homines commendent, & si aliquod beneficium quisquam eorum ab eo cui se commendavit fuerit consecutus, sciat se de illo tale obsequium seniori suo exhibere debere, quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis exhibere solent. Ut autem hæc nostræ regalis auctoritatis litteræ erga eosdem Hispanos tenore perpetuo ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris inviolabiliter conserventur, manu propria nostra eas supert firmavimus & annuli nostri impressione signari decrevimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Deornavimus Notarius vice Ludovici recognovi.

Datum pridie Idus Junii anno quarto regnante Karolo glorioso Rege: actum in Monasterio Sancti Saturnini prope Tolosam in Amne feliciter. Amen.

VIII.

(1) *Donatio LOTHARII I. & LUDOVICI II. Romanorum Imperatorum OTHONI Equiti Etsensî facta, de COMACLO ejusque toto territorio. Datum in Palatio Regio Aquisgrani 20 Maii anno Imperii Regnorum IV. Indictione XI. [Produite de la part de la Maison d'Est, dans la Risposta pel diritto Imperiale. Raportée & combatue de faux de la part de la Cour de Rome, dans le Livre intitulé: Il Dominio temporale della Sede Apostolica sopra Comacchio, p. 279.]*

854.
20 Mai

IN NOMINE DOMINI DEI, & Salvatoris Nostri Jesu Christi. HLOTHARIUS & HLUDOVICUS divina ordinante Providentiâ Imperatores Augusti, Dilecto Equiti nostro Othoni Etsensi, ob beneficia & merita Henrici Paris, ac ipsius in nos, Regni que nostri fidelem dilectionem, dedimus damulque Comacnum, cum toto Territorio & Aquis, Paludibus, Silvâ, & Pularis. Ab uno capite ad Insulam Laureti, seu Canarioli. Ab alio verò ad Insulam Lacus, & inde ad Territorium usque ad Aquas Ravennæ. Inde ad Austrum per Padum ad Fluvium de Fine, & Occidentem versus ad Territorium usque Episcopo Ferrarienti. Si quis autem hanc nostram Concessionis Auctoritatem irritam facere tentaverit, emunitatis multam, id est Argenti Libras XXX. prædicto Equiti persolvere cogatur. Et ut hoc Concessionis Præceptum diuturnis temporibus in suo robore permaneat, atque ab omnibus verius credatur, & diligentius observetur, mandis nostræ subscriptione subter annotavimus.

Ego HLOTHARIUS, misericordiâ Dei Imperator. [Locus Monogrammi] subscripsi.

Ego HLUDOVICUS Imperator [Locus Monogrammi] subscripsi.

Datum mense Majo, die vigesimo, Anno Imperii Regnorum quarto, Indictione undecimâ. Actum in Palatio Regio, Aquisgrani.

(1) C'est la même Pièce qui se trouve ci-dessus N. VI. tirée de Luning où elle est rangée sous l'an 844.

IX.

OTTONIS I. Imperatoris Pactum Confirmationis, quo Ditiones & Civitates Romane Ecclesiæ a Prædecessoribus suis donatas confirmat, nonnullasque de suo proprio Regno addit, salva tamen in omnibus potestate sua, & filii sui, posterorumque suorum, de modo insuper, & ordine in Electionibus Pontificum servando, atque de Justitia Populis recte administranda plura constituit. Datum 13 Februarii anno Incarnationis 962. Indictione V. [Collectio Regia Concilior. Tom. 25. pag. 99. ex Autographo aureis literis exarato ac Romæ in Castello Sancti Angeli asservato. D'où cette Pièce a été tirée; elle se trouve aussi dans PHILIPPI LABBEI Collectio Conciliorum. Tom. 9. col. 643. dans GOLDASTI Constitutio.

962.
13 Fevrier

ANNO
962.*Situationes Imperiales.* Tom. 2. pag. 44. & dans
BARONI Annales Ecclesiastici. Tom. 10.
ann. 962. pag. 752.]In Nomine Domini Dei omnipotentis Patris, &
Filii, & Spiritus Sancti.

Ecce Otto Dei gratia Imperator Augustus, una cum Ottone glorioso Rege Filio nostro divina ordinante Providentia, Spondemus atque promittimus per hoc pactum Confirmationis nostræ tibi beato Petro Principi Apostolorum, & clavigero Regni celorum, & per te Vicario tuo Domino Joanni summo Pontifici, & universali XII. Pape, sicut à Prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate atque ditione tenuistis, & disposuistis Civitatem Romanam, cum Ducatu suo, & suburbaniis suis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis & maritimis; litoribus, atque portibus, seu cunctis Civitatibus, Castellis, Opidis, ac Viculis Tuscie partibus, id est portum Centum Cellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Sutrium, Nepes, Castellum, Gallisem, Ortrem, Polimartium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus Insulis suis, id est Majore, Minore, Pulvensem, Narniam, & Utriculum cum omnibus finibus, ac Territoriis, ad superscriptas Civitates pertinentibus. Nec non Exarchatum Ravennatem sub integritate, cum Urbibus, Civitatibus, Oppidis, & Castellis, quæ pie recordationis Dominus Pippinus, & dominus Carolus excellentissimus Imperator, Prædecessores videlicet nostri, beato Petro Apostolo, & Prædecessoribus vestris, jamdudum per Donationis paginam contulerunt, hoc est Civitatem Ravennatam, & Emilianam, Bobium, Cesenam, Forum * populi, Torum Livii, Favensiam, Inolam, Bononiam, Ferrariam, Comiacum, & Hadrianis, atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis, atque Insulis, terra marique ad superscriptas Civitates pertinentibus: Simul & Pentapolim, videlicet * Arminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum, Humanam, Hefim, Forum Sempnii, Montem Feltri, Urbium, & Territorium Balneense, Calles, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus, & territoriis ad easdem Civitates pertinentibus.

Eodem modo Territorium Sabinenfe, sicut à Domino Carolo Imperatore Antecessore nostro beato Petro Apostolo per Donationis scriptum concessum est sub integritate: Item in partibus Tuscie Longobardorum Castellum Felicitatis, Urbem Veterem, Balneum Regis, Ferentum, Viterbium, Ortrem, Martam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas, cum Suburbanis, atque Viculis omnibus, & Territoriis, ac maritimis Oppidis, ac Viculis, seu finibus omnibus. Itemque Almus cum Insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque Provinciâ Venetiarum, & Istriâ, nec non & cunctum Ducatum Spoletanum, seu Beneventanum, una cum Ecclesia Sanctæ Christianæ posita prope * Padum juxta Padum quarto milliario.

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam, nec non Patrimonia ad potestatem, & Ditionem vestram pertinentia, sicuti est Patrimonium Beneventanum, & Patrimonium Neapolitanum, & Patrimonium Calabrie superioris & inferioris. De Civitate autem Neapolitana, cum Castellis, & Territoriis, & finibus, & Insulis suis sibi pertinentibus, sicut ad eandem respicere videntur, nec non Patrimonium Sicilia, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo Civitatem Caietan, & fundum cum omnibus earum pertinentiis.

Insuper offerimus tibi, beate Petre Apostole, Vicarioque tuo Domino Joanni Papæ & Successoribus ejus, pro nostræ animæ remedio, nostrique Filii, & nostrorum parentum, de proprio nostro Regno Civitates & Oppida cum Pileariis suis, id est, Reatam, Amiternum, Furconem, Nuriam, Baluam, & Marim, & alibi Civitatem Interamnem cum pertinentiis suis.

Has omnes supradictas Provincias, Urbes, Civitates, Oppida, & Castella, Viculos, & Territoria, simulque & Patrimonia pro remedio animæ nostræ, & Filii nostri, sive parentum nostrorum, ac Successorum nostrorum, & pro cuncto à Deo conservato, atque conservando Francorum Populo, cum dictæ

Ecclesiæ tuæ, beate Petre Apostole, & per te Vicario tuo spiritali Patrinostro Domino Joanni summo Pontifici, & universali Papæ ejusque Successoribus, usque ad finem sæculi, eo modo confirmamus, ut in suo detineat Jure, Principatu atque Ditione.

Simili modo per hoc nostræ Delegationis pactum confirmamus Donationes, quas pie recordationis Dominus Pippinus Rex, & postea Dominus Carolus excellentissimus Imperator, beato Petro Apostolo spontanea voluntate contulerunt: nec non & censum vel pensionem seu cæteras dationes quæ annuatim in Palatium Regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia sive de Ducatu Spoletano, sicut & in superscriptis donationibus continetur, & inter sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & Dominum Carolum Imperatorem convenit, quando idem Pontifex eidem de superscriptis Ducatibus, id est, Tuscanæ, & Spoletanæ, sive auctoritatis præceptum confirmavit: eo scilicet modo, ut annis singulis prædictus census ad partem Ecclesiæ beati Petri Apostoli perfolvatur: salva super eisdem Ducatibus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem & Filii nostri subjectione. Ceterum sicut diximus omnia superius nominata, ita ad vestram partem per hoc nostræ Confirmationis pactum roboramus, ut in vestro permaneant jure, Principatu atque Ditione, & neque à nobis, neque à Successoribus nostris per quolibet argumentum, sive machinationem in quacunque parte vestra potestas imminuatur; aut à vobis inde aliquid subtrahatur de superscriptis viciis Provinciis, Urbibus, Civitatibus, Oppidis, Castris, Viculis, Insulis, Territoriis, atque Patrimoniis, nec non & pensionibus, atque censibus: ita ut neque nos ea facturi simus, neque quibuslibet ea facere velimus consentiamus. Sed potius omnium, quæ superius leguntur, id est Provinciarum, Civitates, Urbes, Oppida, Castella, Territoria, & Patrimonia, atque Insulæ, Censualesque, & pensiones ad partem Ecclesiæ beati Petri Apostoli, atque Pontificum in Sacratissima illius Sede residentium, nos in quantum postumus, defensores esse testamur, ad hoc, ut ea in illius Ditione, ad utendum, & fruendum, atque disponendum firmiter valeant obtineri, salva in omnibus potestate nostra, & filii nostri, posterorumque nostrorum, secundum quod in pacto, & Constitutione, ac promissionis firmitate Eugenii Pontificis, Successorumque illius continetur, id est:

Ut omnis Clerus, & universa Populi Romani Nobilitas, propter diversas necessitates, Pontificum irrationabiles erga Populum sibi subiectum asperitates retundendas, Sacramento se obligent: quatenus futura Pontificum Electio (quantum uniuscujusque intellectus fuerit) canonice & iuste fiat; & ut ille qui ad hoc Sanctum, atque Apostolicum regimen eligitur, nemine non consentiente, consecratus fiat Pontifex, priusquam talem in præsentia Missorum nostrorum, vel Filii nostri, seu universæ generalitatis, faciat promissionem pro omnium satisfactione atque futura conservatione, qualem Dominus, & venerandus spiritalis Pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur.

Præterea alia minora huic operi inferenda providimus, videlicet, ut in electione Pontificum, neque liber neque servus, ad hoc venire præsumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per Constitutionem Sanctorum Patrum antiqua admittit consuetudo aliquod faciat impedimentum.

Quod si quis contra hanc nostram Constitutionem ire præsumperit, exilio tradatur.

Insuper, ut nullus Missorum nostrorum cujusunque impeditionis argumentum componere in præfatam electionem audeat, prohibemus. Nam & hoc omnimodis instituire placuit, ut qui semel speciali defensione Domini Apostolici, sive nostræ fuerint suscepti, impetrata iuste untantur defensione. Quod si quis quemquam illorum, qui hoc promeruerunt violare præsumperit, sciat se periculum vitæ suæ esse incursum.

Illud etiam confirmamus, ut Domino Apostolico iustam in omnibus servant obedientiam, sive Ducibus, ac Judicibus suis ad iustitiam faciendam. Huic enim institutioni hoc necessarium annexum esse perpeximus, ut Missi Domini Apostolici seu nostri semper sint constituti, qui annuatim nobis, vel Filio nostro renuntiare valeant, qualiter singuli Duces, ac Judices Populo iustitiam faciant. Hanc Imperialem Constitutionem quomodo observent, qui Missi, decernimus, ut primum cunctos clamores, qui

ANNO
962.* Forum
Tompilii.

* Ariminum.

* Paduam.

* Et filii nostri, posterorumque nostrorum. Ces mots manquent dans la Copie de Godesfr.

ANNO
962.

bus per negligentiam Ducum, seu Iudicum fuerint inventi, ad notitiam Domni Apostolici deferant. Et ipse unum de duobus eligat, aut statim per eisdem Missos fiant ipsæ necessitates emendate, aut missi nostro nobis renuntiant per nostros Missos à nobis directos emendentur.

Hoc ut ab omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris firmum esse credatur, propriæ manus signaculo, & Nobilium Optimatum nostrorum subscriptionibus hoc pactum Confirmationis nostræ roboravimus & Bullæ nostræ impressione obfirmari iussimus.

* Archi Episcopi.

- * Signum Domni Otonis Serenissimi Imperatoris, ac suorum Episcoporum Abbatum, & Comitum.
- * Signum Adalgagi Hammaburgensis Ecclesiæ * Episcopi.
- * Signum Hartberti Curienfis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Druogonis Onaburgensis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Votonis Argentinensis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Otuvini Hildesheimensis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Landwarti Mindonenfis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Otgeri Nemetinensis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Gezonis Tortonenfis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Hucberti Parmentis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Widonis Mutinensis Ecclesiæ Episcopi.
- * Signum Antonis Fuldenfis Monasterii Abbatis.
- Signum Guntharii Hersfeldensis Monasterii Abbatis.
- Signum Cherharti Comitis.
- Signum Guntharii Comitis.
- Signum Burgharti Comitis.
- Signum Utonis Comitis.
- Signum Cronratz Comitis.
- Signum Ernulfes.
- Signum Thielheris, Richdages, Lütpeh, Harthwiles, Arnoltes, Ingilthies, Burchartes, Retinges.

Anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo sexagesimo secundo, Indictione quinta, mense Februarii decimo tertio die ejusdem, anno verò Domini Otonis Imperii invictissimi Imperatoris vigesimo septimo, facta est hæc Pactio felicitè:

X.

992.
19 Juillet.

Privilegium OTTONIS III. Romanorum Imperatoris pro VENETIS. Datum 14. Kal. Augusti Anno Domini 992. Regni sui IX. Indictione V. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 311.]

OTTO Dei favente clementia Rex. Ob petitionem & interventum honorande nostræ aviæ, Adeleidis Angulstæ, & pro statu ac incoluntate sacri Imperii, concessimus; Ne in riparum legibus, & transitibus aliquid novi statueretur: ut servi capti redderentur: ut bona Ecclesiæ Gradenfis, & aliarum, itemque Monasteriorum posita in Regno, atque illis in Urbibus, Castris, montibus, campis, nemoribus, aquis, aquarum ductibus, molendinis, piscationibus, & venationibus, à Venetis ante triginta annos possessa, quiete tenerent, & amissa recuperarent. Ut nullus Princeps aliquem Venetorum coercere, aut fodrum exigere, aut banno mulctare posset. Laureum, quo usque aqua falsa pertineret, in eorum potestate maneret. Dat. xiv. Kal. Augusti, Indictione v. Anno Domini DCCCXCII. anno vero Regni nostri nono.

XI.

1013.
6 Juillet.

Investitura BENEDICTI Papæ VIII. pro WIDONE Abbate Beatæ Mariæ Virginis in POMPOSA de certis Terris in MASSECELA & MASSA aliisque locis in territorio COMACHIENSI sitis, sub censu annuo trium argenteorum solidorum. Datum pridie Nonas Julii Pontificatus sui Anno II. Indictione XI. [Produit & publié de la part de la Cour de Rome en 1709. dans le livre intitulé: Il Dominio della Sede Apostolica sopra Comacchio. pag. 280.]

ANNO
1013.

BENEDICTUS Episcopus, Servus Servorum Dei, Dilecto in Domino Filio Widoni Religioso Prelitero & Monacho, atque Coangelico Abbati venerabilis Monasterii Sanctæ & Superexaltatæ Dei Genitricis, semperque Virginis Mariæ Dominæ nostræ, quod dicitur in Pompola, tuisque Successoribus Abbatibus, vestraque alme Congregationi perhenniter in perpetuum. Cum magna nobis sollicitudinis inisset cura, pro universis Dei Ecclesiis ac piis Locis vigilandum, ne aliquam necessitatis jacturam sustineant, sed magis propriæ utilitatis stipendia consequantur: Ideo convenit nos pastoralis tota mentis aviditate eorumdem venerabilium Locorum maxime rationabilitatis integritatem procurare, & sedulæ eorum utilitati subsidia illico conferre, ut Deo nostro omnipotenti id, quod ejus Sancti Nominis honore, gratia, & laude, atque gloria ejus Divinæ Majestatis iisdem venerabilibus nos certum est contulisse Locis, sique acceptabile nobiscum ad ejus locupletissimam misericordiam, dignam hujusmodi pii operis in fideiis confertur arcibus remunerationem. Igitur quia petitis à nobis quatenus ex nostrum largitate nostroque dono, concederemus vestræ Religioni in Mallicella, quæ vocatur Materaria, & in Massa, quæ dicitur Caput Bovi, terram & vineam, sicuti modo vos tenetis à JURÆ BEATI PETRI APOSTOLI, necnon & ripam Fluminis Alemonis juxta Massam, quæ dicitur Prata extendentem ipsa ripam à Bigacciolo usque ad Campobedullum, & terram & vineam juxta muros Civitatis cum Turre umbratica in integrum; & Massam integram, quæ vocatur Lacus Sandus, cum omnibus rebus & pertinentiis suis, cum Plebe & Capellis ac Titulis ipsius, vocabulo Sanctæ Mariæ & Sancti Martini, Sancti Petri, Sandique Venantii cum Piscaria quæ vocatur Tidini & Fossa Archiepresbiteri, & Piscaria quæ vocatur Falce, cum Loco qui dicitur Monticello, Laci sico cum ripis Fluminis Padi, & Gauri ex utrisque partibus usque ad Mare, & à Loco Concæ Agathæ ex una parte usque in Mare cum Loco integro, qui dicitur Malizatica inter affines de toto Loco ac Territorio Massæ, quæ vocatur Lacus Sandus. Ab uno latere Fossæ Molendini de Volta Lageroli descendente in Aquiliolo, & à Fluvio Tribba usque in Helliam, & per Paludem usque mediam Corbam, ultraque Curbam usque Padum, & ultra Padum usque Gazium Episcopi Sanctæ Comacenfis Ecclesiæ, indeque Fluvium, qui vocatur Cesi. Ab alio latere Curso descendente in Concæ Agathæ, & per ipsam in Gaurum. A tertio latere Paludæ, quæ pergit inter Rivum Angeli & Malizaticæ usque Monticello, & Vederola currente in Padum. A quarto latere Vaciolino, & Argere malo, & Cale & Vincareto pergente in Laterolum. Insuper concedimus vobis Piscariam integram, quæ vocatur Volanum cum Rivo Bacerino & Gavallina, majore ad ipsam Piscariam pertinente, cum Porticellis ex utrisque partibus, sicut olim intraverunt in Mare, eisdem similiter pertinentibus. Cuncta prædicta Loca cum omnibus suis integritatibus, ac pertinentiis, quantum SANCTÆ ROMANÆ, cui, Deo Audiore, præsidemus ac deservimus, pertinere videtur ECCLESIAE, vobis ad tenendum, emissâ præceptione, concedimus, inclinati precibus vestris per hujus Præcepti seriem prædicta cuncta Loca cum omnibus suis integritatibus & pertinentiis, ut super legitur, à præsentis XI Indictione vobis, vestrisque Successoribus singulis quibusque annis, PENSIONIS NOMINE rationibus in Sanctæ nostræ Ecclesiæ tres ARGENTEI SOLIDI, difficultate postposita, persolvantur, omnemque, quam indigent. . . . vel sine dubio curante, efficiatur; nullæque præterea ad dandum, annuæ PENSIONIS, à vobis mora proveniant, sed ultro ACTIONARIIS Sanctæ nostræ Ecclesiæ persolvantur. Statuentes quippe Apostolica Censura ex auctoritate B. Petri Apostolorum Principis, sub divinæ obtestationis & anathematis interdictioibus, ut nulli unquam nostrorum Successorum Pontificum, vel alie cuiuslibet magnæ parvaque Personæ, ipsa prænominate Loca à potestate & ditone vestra, vestrorumque Successorum ac vestri Monasterii auferre, vel alienare quoquo modo liceat. Si quis autem temerario ausu, magna parvaque Persona, contra hunc nostrum Privilegium agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum,

ANNO 1013. tum, & è Regno Dei alienum, & cum omnibus Impiis aeterno incendio, ac supplicio condemnatum. At verò qui pio intuitu custos & observator hujus nostri Privilegii extiterit, gratiam, & misericordiam, vitamque aeternam à misericordissimo Domino nostro consequi mereatur in saecula saeculorum, Amen. Scriptum per manum Benedicti Regii Notarii & Serenissimi Sanctae Romanae Ecclesiae, in Mense Julio, functione undecima.

BENÈ VALETE.

Datum Prid. Non. Julii per manus, Dei gratia, Benedicti Episcopi S. Silvae Candidae Ecclesiae, & Bibliothecarii Sanctae Apostolicae Sedis, anno, Deo propicio, Pontificatus D. N. Benedicti SS. S. VIII. PP. anno secundo, Ind. praedicta XI. Mense Julio, die sexto.

XII.

4. **Confirmatio HENRICI II. Romanorum Imperatoris omnium Donationum & Privilegiorum, a Praedecessoribus suis PIPINO Rege, CAROLO MAGNO, LUDOVICO pio, OTTONE I. & OTTONE Filio ejus B. PATRO & S. Sedis Apostolicae concessorum, salvâ in omnibus Dominatione Imperiali; ubi etiam de modo Pontifices Romanos eligendi, atque Justitiam Romae administrandi juxta Patrum Confirmationis OTTONIS I. de novo constitutum est.** * [BARONII *Annales Ecclesiastici*. Tom. XI. sub ann. 1014. pag. 47. num. 7. d'où certe Pièce a été tirée. On la trouve aussi dans *Conciliorum Collectio Regia*. Tom. 25. pag. 276. dans *PHILIPPI LABBEI Concil. Collectio* Tom. 9. pag. 814. & dans *GOLDASTI Constitutiones Imperiales* tom. 1. pag. 217. Le même en ses *Statuta & Rescripta* pag. 42.]

IN nomine a Domini Dei a Omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti. Ego Henricus Dei gratia Imperator Augustus spondeo atque promitto per hoc Pactum Confirmationis nostrae, tibi beato Petro Principi Apostolorum & clavigero Regni Caesorum, & per te Vicario a tuo a Domino Benedicto summo Pontifici a & universali Papae, sicutum Praedecessoribus vestris usque nunc in potestate vestra, ac ditione tenuistis, & dispoñistis, Civitatem Romanam cum Ducatu suo, & Suburbanis, atque Viculis omnibus, & Territoriis ejus, montanis, ac maritimis Littoribus, ac Portibus, seu cunctis Civitatibus, Castellis, Oppidis, a ac Viculis Tusciae a partibus, id est Portum, Centumcellas, a & Ceram, Bledam, a Maturianum, Surrium, Nepem, Castellum a Gallicense, Orthem, Polimarium, a Amerinam, a Tudam, Perusiam cum tribus Insulis suis, id est, a majore & minore, Pulversim & Lacu, Narniam ad supradictas Civitates pertinentibus; nec non & Exarchatum Ravennatem sub integritate, cum a Urribus, Civitatibus, a Oppidis & Castellis, quas pie recordationis a Domini Pipinus, & Dominus Carolus, & Dominus Ludovicus, & Otto, & itidem Otto Filius ejus, Praedecessores videlicet nostri beato Petro Apostolo, & Praedecessoribus vestris jamdum per Donationis a paginam contulerunt, hoc est Civitatem Ravennam, & Aemiliam, Bobium, Cefenam, Forum a Populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, a Comiacum, a Adrianis atque Gabellum cum omnibus Finibus, Territoriis atque Insulis, Terra Marique ad supradictas Civitates pertinentibus: simul & Pentapolis, videlicet Ariminum, a Pausanum, Fanum, Senogalliam, Anconam, a Aesinum, Humanam, a Esim, Forum Sempironi, Montem Feltri, Urbinum, & Territorium a Baluende, a Callen, Luciolis, &

Eugubium cum omnibus Finibus ac Territoriis ad eandem Civitatem pertinentibus. Eodem modo Territorium Sabinese, sicut a praedictis Imperatoribus Antecessoribus nostris beato Petro Apostolo per Donationis Scriptum concessum est sub integritate, & est in partibus Tusciae Longobardorum, Castellum Felicitatis, Urbem veterem, Balneum Regis, a Ferrenti, Viterbium, Orthem, Martam, a Bledam, Tuscanam, Suanam, Populonium, a Roselles, cum Suburbanis atque Viculis, & omnibus Territoriis, ac maritimis Oppidis, seu Finibus omnibus. Itemque a Almus cum Insula Corsica in Suriano, deinde in Montem Bardonis, a deinde in Berceo; exinde in Parma, deinde in Regium, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque Provincia Venetiarum, & Hria, necnon & cunctum Spoletanum Ducatum, seu Beneventanum, unâ cum Ecclesia Sanctae Christinae posita prope Papiam juxta Padum 1111 Milliarum. Item in partibus Campaniae, a Sora, Arces, Aquinum, a Arpinum, Theanum, Capuam, necnon & Patrimonium ad Potestatem a & Ditionem vestram pertinentia, sicut est Patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque Patrimonia Calabriae Superioris & inferioris. De Civitate autem Neapolitana cum Castellis & Territoriis, ac Finibus & Insulis sibi pertinentibus, sicuti ad a eandem aspicere a videntur: necnon Patrimonium a Sicilia, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo Civitatem Caietanam, & Fundum, cum omnibus earum pertinentiis. Super hoc confirmamus vobis a Fuldenae Monasterium, & Abbatibus ejus Consecrationem, atque omnia Monasteria, Curtes & Villas, quas in a ultramontanis partibus Sanctus Petrus habere dignoscitur, a absque Aterna, Vumiteringa, five Vuilmbach, quae a Sancti Petri Ecclesia per Conventionis paginam Episcopo nostro Babemburgensi collatae sunt: pro quibus spei edictae Ecclesiae Sancti Petri transcribimus, concedimus, & confirmamus omnem illam Terram, a quae inter Narniam a Terannem, vel Spoletum ex Regni nostri parte habebimus. Sub Tutione praeterea Sancti Petri & vestra vestrorumque concessimus offerimus, unde sub a pensionis Babemburgensem offerimus, unde sub a pensionis nostrae Equum unum alburn phaleratum ex ejusdem loci Episcopo a vos annuatim fuscipietis a facimus. Offerimus insuper, firmamus, & corroboramus tibi beato Petro ac Vicario tuo Domino Benedicto, & Successoribus ejus, prout bonae mem. Papae Joanni, Iusticiis Successoribus a Praedecessoribus nostris Ostionibus a factum, Civitates & Oppida cum Piscariis suis, Reatem, Amitemum, a Furconem, Nursiam, Balvum, & Marisiam, & alibi Civitatem Terannem cum pertinentiis suis. Has omnes supradictas Provincias, Urbes & Civitates, Oppida atque Castella, Viculos ac Territoria, simulque Patrimonia pro statu Regni a nostri, cunctisque Christianorum Populo conservando iam dictae Ecclesiae tuae beate Petre, Vicarioque tuo Benedicto ac Successoribus ejus, usque in finem Saeculi eodem modo confirmamus, ut in suo detinere Jure, a Principatu, atque Ditione. Simili modo per hoc nostrae Delegationis Pactum confirmamus Donationes, quas pie recordationis Pipinus Rex, & postea Donnus Carolus excellentissimus Imperator, ac deinceps Otrones pissimi beato Petro Christi Apostolo spontanea voluntate contulerunt: necnon & Census, a vel Pensionem, seu ceteras a Donationes, quas annuatim in a Palatio Regis a Longobardorum inferri solebant, five de Tuscia, five de Ducatu Spoletano, sicut in supradictis Donationibus continetur, a & inter Sanctae memoriae Hadrianum Papam, & Donnum Carolum Imperatorem convenit, quando idem Pontifex a eadem de supradictis Ducatibus, id est, Tuscano, & Spoletano suae auctoritatis Praeceptum confirmavit, eo scilicet modo, ut annis singulis praedictus Census partem Ecclesiae Sancti Petri persolvatur, salva super eodem Ducatus nostra in omnibus Dominatione, & illorum ad nostram partem subjectione. Ceterum sicut diximus, omnia supradicta nomina ita ad vestram partem per hoc nostrae Confirmationis Pactum a corroboravimus, ut in vestro permanent Jure, Principatu, atque Ditione, & neque a nobis, neque a Successoribus nostris per quolibet argumentum, five machinationem in quacumque parte vestra Potestas imminuatur, aut a vobis inde aliquid subtrahatur. De supradictis vero Provinciis, Urribus, Civitatibus, Oppidis, Castris, Viculis, Territoriis, ac Patrimoniis, necnon & Pensionibus, atque Census, ita ut nec nos facturi simus, neque a a quibuslibet a facere a re volentibus consentiamus, sed potius omnia, quae

ANNO 1014.

d Territi
d alitum,
d lictum,
d auctelias,

d Alunt,
d dultu-
d dact.

d dion,
d dact.
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

d dactum,
d dactum,
d dactum,

* La Date manque a ce Diplome. Baronius le range sous l'an 1014, & croit qu'il fut donné à Rome au même temps que cet Empereur y fut couronné, avec l'Impératrice Cœsandre la femme; c'est-à-dire vers le mois de Mars. Les leçons divergentes qu'il y a mises en marge, sont à considérer. Elles marquent les différences des Exemplaires dont il s'est servi. *Centulimus liad.* dit-il, cum quatuor diversis Manuscriptis atque ita ob consilia, in quibus varent assensum, ut a. eodum cœsti l'ancarii. B. Volumen Privilegiorum. *Centulimus liad.* G. autographum malis Hadriani, D. nostrum autographum dicitur. (Dum.)

ANNO

1014.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

superius legantur, id est Provincia, Civitates, Urbes, Castella, Oppida, Terræ, Patrimonia atque Insula, Censuses & Pensiones ad partem Ecclesie beati Petri Apostoli, atque Pontificum, in sacratissima Sede illas residentium, nos in quantum possumus, Defensores esse ab eis teneamur, ad hoc ut eam illi Ditionem ad utendum, atque disponendum firmiter valeant obtinere, salva in omnibus Potestate nostra, Posterorumque nostrorum, secundum quod in Pacto & Constitutione, ac promissionis firmitate Eugenii Pontificis, Successorumque illius continetur, ut omnis Clerus & universi Populi Romani Nobilitas propter diversas necessitates, & Pontificum irrationabiles erga Populum sibi subiectum avaritias retundendas Sacramento se obliget, quatenus futura Pontificum Electio, quantum uniuscujusque Intellectus fuerit, canonice & iuste fiat, & ut ille, qui ad hoc Pontificum Regimen eligatur, nemine consentiente consecratus fiat Pontifex, priusquam talem in presentia Missorum nostrorum, seu universæ Generalitatis faciat promissionem pro omnium satisfactione, ac futura conservatione, qualem Dominus & venerandus Spiritualem Pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur. Præterea alia minora huic Operi inferendum prævidimus, videlicet, ut in Electione Pontificum neque Liber, neque Servus ad hoc venire præsumat, ut illis Romanis quos ad hanc Electionem per Constitutionem Sanctorum Patrum antiqua admisit Consuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram Institutionem venire præsumperit, exilio tradatur. Insuper etiam, ut nullus Missorum nostrorum cuiuscumque impeditionis argumentum componere audeat in præstatam Electionem, prohibemus: nam & hoc omnimodo insitueri placuit, ut qui semel sub Spirituali Defensione Domini Apostolici, five nostræ fuerint suscepti, impetrata iustè utantur defensione. Quod si quis in quemquam illorum, qui hoc promoverunt, violare præsumperit, sciat se periculum vite sue esse incursurum. Illud etiam confirmamus, & ut Domino Apostolico iustam in omnibus servent obedientiam, seu Ducibus, & Iudicibus suis, ad faciendam iustitiam. Huic enim Institutioni hoc necessarium annedendum esse perspeximus, ut Missi Domini Apostolici, seu nostri semper sint constituti, qui annuatim nobis remittere valeant, qualiter singuli Duces ad Iudices Populo iustitiam faciant. Hanc Imperialem Constitutionem quomodo observent, qui Missi, decernimus ut primum eundem clamores, qui per negligentiam Ducum, vel Iudicum fuerint inventi, ad nostram Domini Apostolici deferant, & ipse unus & duobus eligat, aut statim per eosdem Missos fiant necessitates emendate, aut Misso nostro nobis remittant per nostros Nuntios à nobis directos emendetur. Hoc ut ab omnibus Fidelibus Sanctæ Dei Ecclesie, & vestris firmiter esse credatur, propriæ manus Signaculo hoc Pactum Confirmationis nostræ roboravimus, & Sigilli impressione assignari iussimus.

✱ Signum Domini Henrici gloriosissimi Romanorum Imperatoris Augusti.

✱ Signum Archidiaconi Maguntini Archiepiscopi.

✱ Signum Heriberti Colonienfis Archiepiscopi.

✱ Signum Bobonis Trevirensis Archiepiscopi.

✱ Signum Thiederic Metensis Episcopi.

Ego Eberhardus Bambergensis Ecclesie Episcopus.

✱ Signum Romane Sedis Subditus subscripsi.

Ego Mazelinus Vuirceburgensis Episcopus subscripsi.

Ego Vualterus Spirensis Episcopus subscripsi.

Ego Ricordarus Constantiensis Episcopus subscripsi.

Ego Zodalricus Curienfis Episcopus subscripsi.

Ego Adalberus Basilienfis Episcopus subscripsi.

Ego Hemmo Vuerdenensis Episcopus subscripsi.

Ego Vualter Heichedenfis Episcopus subscripsi.

✱ Signum Richardi Fuldenfis.

✱ Signum Arnoldi Hersendensis Abbatis.

✱ Signum Diuardi Abbatis.

✱ Signum Gottifridi Ducis.

✱ Signum Beringardi Ducis.

✱ Signum Thiederic Ducis.

✱ Signum Simonis Comitis.

✱ Signum Velphoris Comitis.

✱ Signum Cnonis Comitis.

✱ Signum Kunzadi Comitis.

✱ Signum Ottonis Comitis.

✱ Signum Adilbrahis Comitis.

✱ Bobonis Comitis.

Signum Frederici Comitis.

Signum Bezelini Comitis.

Signum Ezonis Comitis Palatini.

Signum Frederici Camerarii.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

Signum Ezonis d. in Fercore.

ANNO

1014.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

d. deest.

Ejusdem Confirmationis aliud Exemplum, vel potius Fragmentum satis diversum, quod tamen DOMINICUS SEGNERUS affirmat se descripsisse ex Originali asseruato in Alia Arce. Videatur ejus Opus Dei admirabile in Bibliotheca Pontificia Tom. X. pag. 106.

IN Nomine Domini Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ego Henricus Dei gratia Imperator Augustus, ipsonde, atque promitto per hoc Pactum Confirmationis Nostræ Tibi b. Petro Principi Apostolorum, & Clavigero regni Calorum, & per Te Vicario Tuo Domino Benedicto Summo Pontifici & universali Pape, sicut à Prædecessoribus vestris usque nunc in potestate vestra & Ditione retinuitis, & disposuistis Civitatem Romanam cum Ducatu suo, & Suburbanis, & Vinculis omnibus, & Territoriis ejus Montanis, ac Maritimis Litoribus, ac Portibus, sed cunctis Civitatibus, Castellis, Oppidis, ac Vinculis Tuscie-partibus, id est portum Centumcellas, Ceram, Bledam, Maturanum, Sutrium, Nepem, Castellum, Gallium, Northen, Polymartium, Ameriam, Tudam, Perusiam, cum Insulis suis, id est, Majorem & Minorem, Piciensem, & Lacum, Narniam & Utriculum, cum omnibus finibus & Territoriis ad prædictas Civitates pertinentibus, necnon & Exarchatum Ravennatem sub integritate Urbibus & Civitatibus, Oppidis & Castellis, quæ pie record. D. Pipinus, & D. Carolus, & D. Ludovicus, & Otto, Prædecessores videlicet nostri, Beato Petro Apostolo, & Prædecessoribus vestris jam dudum per Donationis Paginam contulerunt, hoc est Civitatem Ravennam, & Ameliam, Bobium, Cesenam, Forum Pompii, Forum Livii, Faventium, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiacum, atque Gabellum, cum omnibus finibus, Territoriis atque Insulis terra, & marique ad prædictas Civitates pertinentibus, simul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senagalliam, Anconam, Auximum, Noman, Asim, Forum Sempronii, Montem Feretri, Urbinum, & Territorium Balvense, Callum, Luculos, & Egubium, cum omnibus finibus ac Territoriis ad eadem Civitates pertinentibus. Eodem modo Territorium Habinense, sicut à prædictis Imperatoribus Antecessoribus nostris b. Petro Apostolo per Donationis Scriptum concessum est sub integritate, & est in partibus Tuscie Longobardorum Castellum Felicitatis. Urbem Veterem, Balneum, Viterbium, Norrem, Martam, Bledam, Tuscanam Populonium, Rosellas cum Suburbanis, atque Viculis, & omnibus Territoriis ac Maritimis Oppidis, seu finibus omnibus; Itemque Almarum cum Insula Corsica in Suriano: deinde in Montem Bardonis, deinde in Veretico, exinde in Parma, deinde in Regium, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque Provincia Venetiarum, & Istriæ, nec non & cunctum Spoletanum Ducatum, ac Beneventanum, una cum Ecclesia Sanctæ Christinæ posita prope Padum juxta Padum quarto Milisario. Item cum Campaniæ partibus Soræ, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam, nec non & Patrimonium ad Potestatem & Ditionem vestram pertinentia, sicut est Patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque Patrimonium Calabria Superioris & Inferioris. Civitatem autem Neapolitanam cum Castellis & Territoriis, ac finibus & Insulis fidei pertinentibus, necnon & Patrimonium Siciliæ, si Deus nostris illud traderit manibus, simili modo Civitatem Cajetanam, & fundum cum omnibus earum pertinentiis super hoc vobis Fuldense Monasterium, & Abbas ejus Consecrationem atque omnia Monasteria, Urbes & Villas, quas in Ultramontanis partibus S. Petrus habere dignoscitur absque Atrach, Vumteringa, five Wilmbach, alias Wiombach, quæ à S. Petri Ecclesia per Conventionis paginam Episcopo Nostrum Bambergensi collata sunt, pro quibus præ-

ANNO
1014.

prædictæ Ecclesiæ S. Petri transcribimus, concedimus & confirmamus omnem illam Terram, quæ inter Narniam, & Spoletanum ex Regni nostri partibus habuimus subiectionem. Præterea S. Petri, & vestra, vestrorumque Successorum, præsentatum Episcopum Bamberg. offerimus, unde sub pensionis nostræ equum unum album phalaratum ex ejusdem loci Episcopo vos annuatim succipientes sancimus; Offerimus insuper, firmamus & corroboramus Tibi B. Petro, ac Vicario Tuo D. Bonifacio, & Successoribus ejus, prout bon. mem. Pape Joanni, suisque Successoribus, à Prædecessoribus Nostris Ottonibus factum, Civitates & Oppida cum Pificariis suis Rearem, Amiternum, Furcorum, Nuriam, Balvam & Martiam, & alibi Civitatem Teramnem cum Perinentiis suis, has omnes supradictas Provincias, Urbes, & Civitates, Oppida atque Castella, Viculos & Territoria, simulque Patrimonia pro statu Regni Nostri, eundemque Christianorum Populo conservando jam dictæ Ecclesiæ tue, B. Petro Vicarioque tuo Bonifacio, ac Successoribus ejus usque in finem sæculi, eo modo confirmamus Donationes, quas pie record. Pipinus Rex, postea D. Carolus Excellentissimus Imperator ac deinceps Otones piissimi B. Petro Christi Apostolo spontanea voluntate convulerunt, nec non & eorum vel pensionem, seu ceteras Donationes, quæ annuatim in Palatio Regis Longobardorum inferri solebant, sicut de Thufcia, sive Ducatu Spoletano, sicut in suprascriptis Donationibus continetur, & inter Sanctæ mem. Adrianum Papam & D. Carolum Imperatorem convenit, quandoque Pontifex eisdem de supradictis Ducatibus, id est Tuscano, & Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmavit, eo scilicet modo, ut annis singulis prædictus Census ad partem Ecclesiæ B. Petri perfolvatur, salva super eisdem Ducatibus nostra in omnibus Donatione & illorum ad nostram partem subiectione. Ceterum, sicut diximus, omnes suprascriptas Donationes ita ad vestram partem per hoc nostrum Confirmationis Pactum corroboravimus, ut in vestro permaneant jure, Principatu atque Ditione, sine machinatione a quacunque parte vestra potestas imminuatur, aut à vobis inde aliquid subtrahatur. De supradictis vero Utibus, Civitatibus, Oppidis, Castris, Vinculis, Territoriis, ac Patrimoniis, nec non & pensionibus atque Census, ita ut nec nos facturi simus, neque quilibet ea facere volentibus consentiamus, sed potius omnia quæ superius leguntur, id est Provincie & Civitates, Urbes, Castella, Oppida, Terræ, Patrimonia, atque Insule, & Pensiones ad partem B. Petri Apostoli, ac Pontificum in sacratissima Sede illius residentium nos inquantum possumus Defensores esse teneamur, ad hoc ut eam Ditionem ad utendum atque disponendum firmiter valeant obtinere.

XIII.

1023.
2 Decem-
bre.

HEINRICI Romanorum Imperatoris Præceptum, quo ad sedandum inveteratas Contentiones, homicidiaque inter Episcopum Wormacensem, & Abbatem Laurishamensem, ac utriusque Ecclesiæ Familias perpetrata, sub pena sublationis cutis & capillorum, ac combustionis maxillarum, severissime prohibet, ne quis deinceps alterius domum infringat, aut eum oppugnet. Datum in Triburia regia villa 4. Non. Decembris anno 1023. [FREDERICI Germanicarum rerum Scriptores. pag. 74.]

IN Nomine Sanctæ & individue Trinitatis. Ego Heinricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus, notum facio omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus tam presentibus quam & futuris, qualiter assidua proclamatio nostras aures inquebat ob inveteratas & frequentes contentiones, & ob immarcescens inimicitias, quæ semper erant inter Wormacensem Episcopum, & Laurishamensem Abbatem & inter familias utrumque Ecclesiæ, quæ jam in tantum convalescerunt, ut etiam innumerabilia inter se ferebant homicidia, & in hoc maximum detrimentum utraque pateretur Ecclesiæ: Quapropter cum consilio meorum fidelium id ordinare disposui, quomodo tanta discordia temerariam presumptionem inter utramque Ecclesiæ & earum familias nunc & in posterum aut omnino dissolverem aut impunitam non relinquerem. Imprimis præcepi & ad hoc peragendum meos nuncios misi, ut omnis iniustitia, quæ jam per multa tempora ex utraque parte in correctâ remaneret, ab Advocatis illorum utrimque pleniter corrigere, & de hinc prævideant, ne talia

TOM. I. PART. I.

apud illos sic inveterescant, & si aliqua nova contentio inter illos exorta fuerit, volo, ut conveniant, & quam citissime possint, corrigant, & ne talis ac tantæ seditionis audacia sine digna ultione inter utramque familias postremaneret, per hujus Cartulæ præceptum istud constitui Decretum. Siquis ex familia S. Petri Wormacensis aliquem ex familia S. Nazarii, vel e contrario aliquem ex familia S. Nazarii quemquam servorum S. Petri insequitur, & ausu temerario & armata manu aliquem ad occidendum, vel ad depradandum, ejus Curtem sive ejus domum infregerit, & eum oppugnaverit. Et si ille aut aufugerit, vel quoquo modo ab ejus potestate sive impugnatione se liberaverit, aut si forte domi non fuerit, illi qui hujus audaciæ & invasionis Dux & Princeps fuerit, tollantur capilli & corium, & insuper in utraque maxilla terro ad hoc facto etiam candenti bene carexetur & comburatur, reliqui ejus sequaces eute, & capillis priventur. Si autem ibi occiditur, omnes qui hujus homicidii vel invasionis participes sunt, eute & capillis perditis supradicta combustionem signentur, ac Verigeldum occisi Domino suo auctor homicidii perfolvit, & cum proximis ejusdem interfecti reconciliationem faciat, & in quocunque loco aliquis ex utraque familia ab utrisque innocens occiditur, homicidia supradictæ sententia subiacet. Hanc Vindictam & illud meum Constitutum Advocatus, in ejus Advocacione hoc evenit, cum scientia Episcopi & Abbatis in præsentia Nunciorum utrorumque fideliter adimpleat. Si vero Advocatus aut mercede conductus, aut gratia commotus, aliqua calliditate hæc Decreta avertere voluerit, gratia nostra & Advocacione carebit, nisi super sacras reliquias hoc jurare audebit, quod eum qui homicidii seu invasionis illius reus est, nulquam acquirere possit, tamen quam citissime poterit acquirat, & si homicidia ex familia Episcopi est, & Advocatus eum acquirere non poterit, tamen quam citissime poterit acquirat, vel si noluerit, fideles Abbatis, si possint illum acquirant, & prædictam penam præsentibus Nunciis utrorumque representent. Similiter fiat ex parte Episcopi.

Et de servientibus Episcopi & Abbatis illud constitutum, ut si quis illorum tale aliquid fecerit, prædictæ penæ subiacet vel 10. Libris denariorum redimatur. Unum autem est, quod volo, jubeo, & firmiter præcipio, ut rem semel bene ac recte desinitam nullus revocare vel iterare audeat.

Si autem prædictus Episcopus aut Abbas hoc Decretum annullare cupiat, mihi vel meo Successori duas libras auri perfolvat; conatum tamen suum nequam perficiat. Et ut hæc Constitutio stabili inconvulsique permaneat, Sigilli nostri impressione hæc Cartam insigniri iussimus. Signum Domini Heinrici Romanorum Invictissimi Imperatoris Augusti. Guntherius Cancellarius vice Arribonis Archicapellani recognovi.

Datum IIII. Non. Decemb. Indi. VI. anno Dominicæ Incarnat. MXXIII. anno Domini Heinrici Secundi regnantis XXIII. Imperii autem anno X. Actum in Triburia, Regia Villa. Amen.

XIV.

PAX Publica in Conventu Alsatico sub HEINRICO III. Nigro Imperatore Augusto instituta, ut putatur, Hagencæ Anno Domini 1051. [GOLDBASTI Constitutiones Imperiales Tom. 2: pag. 47.]

ANNO
1023.

1051.

NOTUM sit omnibus pacem cupientibus, qualiter Alsatenses cum suis Primatibus subnotatam Pacis editionem, juxta Comprovincialium suorum Decretum, conjuraverunt & conjuratum perpetuo, prout homini licet, in hunc modum confirmare.

1. Pacem verò præcipuè & semper ubique; omnibus Ecclesiis, & earum atris; Pacem Clericis omnibus, & feminis, mercatoribus, venatoribus, & causa orationis transeuntibus, & agricolis dum operantur in agris, vel in agrum exeuntibus, vel redeuntibus.

2. Hujus autem conditionis observantiam in dies & in tempora consideratè distributam, à vespere scilicet quartæ feriæ usque ad ortum Solis feriæ secundæ, & in legitimis Vigiliis, & in canonizatis Sanctorum festivitatibus, & in quatuor Jejuniorum temporibus, & ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ, & à Septagesima usque ad octavam Pentecostes, ita jurando sanxere, ut nullus in hujus conditionis terminis

ANNO
1051.

* i. e. Con-
foederatum,
h. e. jura-
menti hujus
foedere con-
junctum,
Endgenos.

mino arma ferat, exceptis necessariò transeuntibus, exclusis omnibus publicis Regiæ Majestatis hostibus.

3. Quicumque autem in prenomiatis diebus & temporibus aliquem suum * Conjuratorem aut rapina, aut incendio, aut captivitate, aut aliqua temeraria praesumptione infra curtis aut domus ipsius consepsum aut conclave invalerit, aut aliquem ad sanguinis effusionem temere percusserit: Liber capitali summa puniatur; Servus autem manu privetur.

4. Si quis huius conditionis reum occultaverit, vel occultatum aufugere fecerit, ipse rei damnationi subiaceat.

5. Et quisquis favore vel aliqua hostili occasione Conjuratores suos injuste acclamaverit, vel temerè evocaverit, & liber & servus præfata damnatione puniatur.

6. Et si quis aliqua intentione quasi reus acclamatus fuerit, & ipse innocentiae suae expurgationem appellaverit, liber vel personatus ferviens, si infra patriam est, post septem dierum inducias cum totidem suae comparitatus testibus: plebejus autem & minoris testimonii rusticus, aqua frigida se expurget iudicio.

7. Si quis fidei unius aut duorum pretii furtum aut predam fecerit, * corium cum capillis perdat. Si secundo vel tanti vel quinque fidorum furtum vel rapinam fecerit, manu priverit. Si tertio, absque omni dubietate suspendatur.

* Videndus
Cujacius ad
Constit. Fri-
der. de pac.
publ. lib. 5.
i. eud. ubi
hunc locum
adducit.

8. Si autem publica Imperatoris expeditio, aut
condicionalis excitati fuerint acclamatione, tribus die-
bus proprio pergant victu: si autem iter prolixius fue-
rit, caballorum tantum cibaria, et ad vefcendum fu-
mant necessaria, et nihil præter herbam, olera, poma,
ligna, et quæ ad venatoria pertinent exercitia, tollere
præsumant. Equi autem admiffarii, quod vulgariter
Etioi vocatur, et vineæ, et segetes, sub hac Pacis
condicione perpetuo permanent: nisi forte aliquis ad
pascendum equum suum in transiundo indigeat, fumat
quod in pascendo fufficit, in via tamen publice.

9. Quod quisque ante hujus conditionis Decretum aliquo vel proprietatis vel regiminis jure possedit, & nunc eodem jure possideat.

10. Si quis autem se se ab hujus Pacis sacramento subdlexerit, aut jurasse falsè confessus fuerit, prænotato testimonii numero, prædictoque testimonii iudicio, infra hujus Decreti terminum converteri voluerit, affirmet. Et si affirmare noluerit, vel aliqua occasione contradixerit, aut conditionali legi subiaceat, aut discedens difcedat.

II. Summopere autem omnibus hujus Decreti in-
vigilandum est & providendum autoribus, ne quid in
hac conditione temerè agatur & sine discretione.

12. Ad huius sacramentum juniores semper inducantur, vel etiam cogantur, hoc attendentes, quia quanto juniores, tanto negligentiores.

13. Et ne tam utile tamque sacrosancta Pacis Decretum odiosè negligatur, à Sacerdotibus diligenter caveatur, & quia * LEONIS PAPÆ banno sanctum est, cunctis Dominicis diebus constanter doceatur. Et semper in quartæ feriæ vespéra, Dei Pacis adventus, ut oportet, cum sonitu campanarum publicè indicatur.

Ejus nomi-
nis IX. qui
fuit natione
Alfatus, ex
familia Co-
nitum
Dagsburgio-
rum.

XV.

1048

*Constitutio Nicolai Papæ II. de iis ad quos
Electio Romani Pontificis pertinet. Editâ in
Concilio apud Lateranum habito. anno 1059.
[Cereemoniale Electionis Romani Pont. jussu
GREGORII XV. editum pag. 16.]*

IN Nomine Domini Nostri JESU CHRISTI, & Salvatoris, ac Incarnacionis eius anno millesimo quinquagesimo nono, mense Aprili, Indictione duodecima, prapostis sacrosanctis Evangelis, prefidente quoque Reverendis, ac Beatissimo Papa NICOLAO, in Basilica Lateranensis Patriarchi, qui cognominatur Constantina: confidentibus etiam Reverendissimis Episcopis, Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apostolica decernens de electione Summi Pontificis inquit. Novit Beatusdo vestra, dilectissimi Frater, & Cosepicio, inferiora quoque membra non latuit, defuncto bene memorie D. Stephano praedecessore nostro, hac Apostolica Sedes, cui auctore Deo servio, quot adversa pertulerit, quot denique per fumicaia heresis trapezitas repetitis malleis, crebrisque unitionibus subjacuit: adeo quidem, ut columna Dei vivens iam pene videretur

tare, & sagena summi Piscatoris, procellis intumescen-
tibus cogeretur in naufragii profunda submergi, unde
si placet Fraternitati vestræ, debemus auxiliante Deo
futuris casibus prudenter occurrere, & ecclesiastico
statui, ne recidiva, quod absit, malè prævaleant præ-
cavere.

Electio Papæ pertinet in primis ad Cardinales Episcopos, qui Metropolitani vice funguntur, deinde ad clericos Cardinales, reliquosque Clerus, & Populus consensum tantum electioni præstant.

§. Quapropter infrūdi Prædesconferum noſtrum, aliorūque ſandorum Patrum auctoritate, decernimus, atque ſtatūmus, ut obeunte huius Romane Eccleſie univerſali Pontifice, in primis Cardinalibus Episcopis diligentiſſimè ſimul de electione tradantes, mox Chriſti Clericos Cardinalis adhibeat, ſicque reliquos Clerum, & Populum ad conſenſum nova: electionis accendat, nimirum præcavens, ne venaliſſimus morbus aliqua occasione ſurſum, & idæo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem ſequaces. Certeſus verò, atque legitimus hinc electionis ordo penditur, ſi perfectis diverſorum Patrum præſcriptis, five geſtis, etiam illa Beatæ Leonis Patris Prædeſconferis noſtris ſententia, recolatur. Nulla, inquit, ſine fine, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à clericis ſunt, nec à laicis, ſed à Metropolitanis nec à comprovincialibus Episcopis, ſed à Metropolitanis iudicio conſecrati; ſed quæ Sedes Apoſtolica in ſibi in Orbeteratrum præſertur Eccleſiæ, atque idæo ſuperius Metropolitanum habere non poteſt; Cardinales Episcopos proculdubio Metropolitanis viſe funguntur, qui videlicet electum Antifiſitem, ad Apoſtolicæ culmiſis apicem provehant conſecrandum.

*Eligi debet Papa de gremio Ecclesiæ Romanæ si reperi-
tur idoneus, alioquin ex alia Ecclesiâ eligendus est.*

s. Eligatur autem de ipsius Ecclesie gremio, si reperiatur idoneus, vel si de ipsa non invenitur, ex alia tumatur; salvo debito honore, & reverentia dilecti filii nostri HENRICI, qui in praesentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente speratur, & jam sibi concessimus, sicut successores illius, qui ab hac Apostolica Sede personaliter hoc jus impetraverint.

Si non potest ob impedimenta eligi Papa in Urbe, potest alibi à Cardinalibus, & aliis, de quibus supra, licet paucis eligi.

§. Quod si pravorum, atque iniquorum hominum
ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque gra-
tuita fieri in Urbe non possit electio, Cardinales Epi-
scopi cum religiosis Clericis, catholicisque laicis, licet
paucis, juxta potestatis obtineant eligendi Apostolicæ Se-
dis Pontificem, ubi congruerit.

Si electus Papa ob impedimenta, de quibus hic, non potest inthronizari, nihilominus est verus Papa, & potest regere Ecclesiam Romanam, & de omnibus facultatibus ejus disponere.

§. Planè postquam electio fuerit facta, si bellica fuerit tempestas, vel quacunque hominum coactus, malignitatis studio relictis, utis, qui electus est, in Apostolica Sede juxta consuetudinem inthronizari non valeat: electus tamen sicut verus Papa obtinet auctoritatem regendi Romanam Ecclesiam, & disponendi omnes facultates illius, quod beatus Gregorius ante hanc consecrationem cognovimus fecisse.

Electus Papa contra formam hujus Decreti, punitur ut hic cum suis fautoribus.

s. Quod si quis contra hoc Decretum nostrum syno-
dali sententia promulgatum, quasi per seditionem
vel præsumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut
inter ordinatus, seu intrinizationis fuerit, auctoritate
divina, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli,
perpetuo anathemate cum suis auctoribus, & fautori-
bus & sequacibus a liminibus Sanctæ Ecclesiæ separa-
tus abiciatur, scilicet Antichristus, & invasor, & de-
structor totius Christianitatis, nec aliqua super hoc in-
cogitanda relinquitur, sed ab omni ecclesiastico gradu
in quocunque fuerat prius sine retractione depona-
tur, cui quisvis adhererit, vel qualemcumque tan-

ANNO
1059.

quam Pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo cum defendere præsumpserit, pari sententia sit mancipatus, quod si quis hujus nostræ Sanctæ Decretalis Sententiae temerario exitierit, & Romanam Ecclesiam sua præsumptione confundere, & perturbare contra hoc Statutum tentaverit; perpetuo anathemate, & excommunicatione damnetur, & cum impiis qui non resurgunt in Judicio, reputetur. Omnipotentis iram contra se sentiat, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, quorum Ecclesiam præsunt confundere, in hac vita, & in futura, furorē sentiat; fiat habitatio illius deserta, & in tabernaculis suis non sit, qui inhabitet: fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua, commotus commoveatur ipse, & filii ejus mendicent, & ejiciantur de habitacionibus suis, feruetur etiam fœnerator omnem substantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus: Orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa sint ei contraria, & omnium Sanctorum quietum merita illum confundant.

Observatoribus hujus Decreti, Papa præcatut Dei gratiam, & peccatorum veniam.

s. Observatores autem hujus nostri Decreti, Ornipotentis gratia protegat, & auctoritas beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ab omnium peccatorum vinculis absolvat.

XVI.

1061.
1 Decem-
bre.

Decretum BEATRICE Ducisse, quæ fuit GOTTFREDI Ducis Conjug, & MATHILDIS Comitisse mater, quo probatur his temporibus, FLORENTIA Imperatori & Imperio paruisse. Dat. Kal. Decembris anno Domini 1061. Indictione XV. [Nova eaque plena Asceticæ Juris, quod Cæsar. Maj. ac S. Imperio in magnum Tuscie competit Ducatum In append. Pag. 63. Ex MS.]

DUM in Dei nomine, in Civitate Florentia, intrus Palatium de domo S. Joannis in Judicio resedebat Dna. BEATRIX Ducissa & Marchionissa, uxor GOTTFREDI gloriosissimi Ducis ad causas audiendas ac deliberandas intentiones ad vicem supra dicti Viri sui resedentibus cum ea Willelmus, qui Bulgatello vocatur; & Wido Comes Rothericus; & Ugo, & Gotsfredus, & Petrus, & alius Petrus Judices, & Winaldus qui Saracino vocatur filio b. m. Aezite, Alberico filio b. m. Joannis & Uberto filio b. m. item Uberti & Alberto filio b. m. Rodoti, & Paganus filio b. m. Rolandi, & Ugo filio idem Ugonis, & Ildebrandi filio b. m. Gherardi & Rainerius filio Gernizi & Theoderico filio Ildebrandi, & Wido filio Cunimundi, & reliqui plures ibique in eorum, & prædictorum præsentia PETRUS Abbas de Ecclesia, & Monasterio Beatissimæ S. MARIE sita in Civitate FLORENTIA, una cum Wido Advocato suo, & eidem Ecclesiæ, & ceperunt dicere, habemus & tenemus, ad proprietatem & partem de supradicta Ecclesia & Monasterio S. MARIE, integram una forte, & res, quæ posita in loco, qui vocatur Mannoze, sita recta est per Joannem Presbyterum, & Azo & Benedicto & Raimberto, & per eorum Confortes, una cum terris, vineis, hortis, & Dominicatis & Massariis, & universis rebus ad ipsam partem sunt pertinentes, & sunt infra Territoria Plebium S. Marie sita Ciliuacolo, & S. Petri in Mercato; si est ullus homo qui adversum nos ad partem supradictæ Ecclesiæ & Monasterii aliquid exinde agere, aut causare vel intentionare mittere vult, parati sumus cum eo in ratione standum, & per legem finiendum, & quod plus est, quærimus vestri mercede, ut vos faciatis pro Dei timore, & Animæ DNI. REGIS, & vestræ remedium, ut mittatis BANNUM super nos, & super prænominatam sortem, & res, ut supra legitur, ad partem supradictæ Ecclesiæ, & Monasterii; & tunc ipsa BEATRIX Ducis per consolationem supradictorum Judicum per FUSTEM, quem sua detinebat manu, misit bannum Domini REGIS supra prædictum Abbatem, & Advocatum ejus, & super jam dictam sortem, & res, qualiter supra legitur ad partem jam dictæ Ecclesiæ & Monasterii S. MARIE in Manculos aures duo millia, ut nullus quislibet homo, magna parvaque persona, jam dictum Abbatem & Advocatum ejus, vel eorum successores ad partem

prænominati Monasterii de prænominata forte, & rebus, sicut superius legitur, audeat eos dividere sine REGALI judicio. Qui hoc vero fecerit, prædictos duo millia Manculos aureos compositum se cognoscat, medietatem CAMERAE DNI. REGIS, & medietatem supra dicto ABBATI, & ADVOCATO ejus ad partem supradicti Monasterii, & de suis Rectoribus, & futura ostensione fieri amoverunt. Quod quidem & ego Joannes Notarius ex præfatione prædictæ BEATRICE Ducis, & Judicum admonitione scripsi An. ab Incarn. Dni. LXI. post mille Kal. Decembris, Indictione XV.

ROTHERICUS Judex interfuit.

UGO Judex Domini Imperatoris interfuit.

PETRUS Judex Sacri Palatii interfuit.

XVII.

Juramentum Fidelitatis a Richardo Principe Capua, GREGORIO VII. Papæ præstitum. [BARONIUS Annales Ecclesiastici. Tom. XI. sub An. 1073. pag. 425. num. 56. d'où l'on a tiré cette Pièce qui se trouve aussi dans Collectio Regia Conciliorum. Tom. 26. pag. 37. PHILIPPI LABBEI, & dans GABR. COSSARTII Conciliorum Collect. Tom. 10. col. 23.]

1073:
24 Sept.

EGO Richardus Dei Gratia & Sancti Petri Capuae Princeps, ab hac hora & deinceps, ero fidelis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ Sedis, & tibi Domino meo Gregorio universali Papæ. In consilio, vel in facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus sis mala captione, non ero. Consilium quod mihi crederis, & contradixeris, ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum, me sciente. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tibi quæ adjutor ero ad tenendum & acquirendum & defendendum regalia Sancti Petri, & jusque Possessiones recta fide contra omnes homines & adjuvabo te, ut secure & honorifice teneas Papatum Romanum, Terram Sancti Petri, & Principatus nec invadere nec acquirere quæram, nec etiam depradari præsumam absque tua tuorumque Successorum, qui ad honorem Sancti Petri intraverint, certa Licentia præter illam quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt Successores. Pensionem de Terra Sancti Petri, quam ego teneo, & tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam Sancta Romana annualiter habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesias quæ in mea persistunt Dominatione cum earum possessionibus, dimittam in tuam potestatem, & defensor illarum ero ad fidelitatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Regi vero Henrico cum a te admonitus fuero, vel a tuis Successoribus jorabo fidelitatem; salva tamen fidelitate Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & si tu vel tui Successores ante me ex hac vita migraverint, secundum quod monitus fuero a melioribus Cardinalibus & Clericis Romanis & laicis adjuvabo, ut Papa eligatur & ordinetur ad honorem Sancti Petri. Hæc omnia suprascripta observabo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tibi recta fide: & hanc fidelitatem observabo tuis Successoribus ad honorem Sancti Petri ordinatis, si mihi firmare voluerint investituram a te mihi concessam. Actum Capua, VIII. Kalendis Octobris, Indictione Duodecima.

XVIII.

Epistola GREGORII VII. Papæ ad SALOMONEM Regem Ungarorum, ut pro Regno suo, quod à Teutonicorum Rege accepit, Sedem Apostolicam recognoscat. Datum Romæ 5. Kal. Novemb. Indictione XIII. [BARONIUS, Annales Ecclesiæ. Tom. X. sub An. 1073. pag. 455. num. 62.]

1074:
23 Octob.

GREGORIUS servus Servorum Dei Salomoni Regi Ungarorum salutem & Apostolicam Benedictionem. Litteræ tuæ ad nos tardè propter moram Nuntii tui allatæ sunt: quas quidem multo benignius manus nostra suscepisset, si tuis in causa condicio non adeo beatum Petrum offenderet. Nam sicut à Majoribus patriæ tuæ cognoscere potes, Regnum Ungariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ proprium est, & Rege Stephano olim

ANNO
1074.

Vim B. Petro cum omni jure & Potestate sua oblatum & devotè traditum. Propterea Henricus pie memorie Imperator ad honorem S. Petri Regnum illud expugnans, victo Rege & facta victoria, ad Corpus B. Petri Lanceam, Coronamque transmisit, & pro gloria Triumphi sui illuc Regni direxit Insignia, quo Principatum dignitatis ejus attinere cognovit. Quæ cum ita sint, tu tamen in ceteris à regia virtute & moribus longè discedens, Jus & honorem S. Petri, quantum ad te, imminuisti & alienasti, dum ejus Regnum à Rege Tentonicorum, in beneficium (sicut audivimus) suscepisti. Quod si verum est, qualiter gratiam B. Petri, & nostram benevolentiam sperare debeas, tu ipse, si iustitiam vis attendere, non ignoras, videlicet, te non aliter eam habiturum, nisi sceptrum Regni quod tenes, correcto errore tuo, Apostolica, non Regie Majestatis beneficium recognoscas. Neque enim nostimore, vel amore, aut aliqua personali acceptione (quantum Deo adjuvante poterimus) debitum honorem ejus, cujus servi sumus, jure quasitum relinquimus. Verum si hæc emendare, & vitam tuam (ut decet Regem) instituere, & Deo miserante adornare volueris: proculdubio dilectionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut Matris dilectus Filius, & nostram in Christo amicitiam plenè habere poteris. Datum Roma quinto Kal. Novemb. Indictione Decimatertia.

XIX.

1076. *Diffata GREGORII VII. Papæ admodum notabilia sive Sententia breviores de Potestate Pontificiâ.* [BARONIUS, Annales Eccles. Tom. XI. sub An. 1076. pag. 475. num. 24.]

QUOD Romana Ecclesia a solo Domino sit fundata. Quod solus Romanus Pontifex jure dicatur universalis.

Quod ille solus possit deponere Episcopos vel reconciliare.

Quod Legatus ejus omnibus Episcopis præsit in Concilio, etiam inferioris gradus, & adversus eos Sententia depositionis possit dare.

Quod absentes Papa possit deponere] quod enim in absentem Regem & Episcopos Sententiam latam esse adversari quereretur; cum tamen ipsi in absentem Papam adeo portentosa decrevisset, ita voluit Pontifex declarasse: rursum verò.

Quod cum excommunicatis ab illo, inter cetera nec in eadem domo debemus permanere.

Quod illi soli licet pro temporis necessitate novas Leges condere, novas plebes congregare, de Canonica Abbatiam facere, & è contra, divitem Episcopatum dividere, & inopes unire.

Quod solus possit uti Imperialibus insigniis.

Quod solus Papæ pedes omnes Principes deosculentur.

Quod illius solius nomen in Ecclesiis recitetur.

Quod unicum est nomen in mundo, *Papæ videlicet.*

Quod illi liceat Imperatores deponere.

Quod illi liceat de sede ad sedem necessitate cogente Episcopos transmutare.

Quod de ordini Ecclesiæ quocumque voluerit, Clericum valeat ordinare.

Quod ab illo ordinatus alii Ecclesiæ præesse potest, sed non militare, & quod ab aliquo Episcopo non debet superiorem gradum accipere.

Quod nulla Synodus absque præcepto ejus debet Generalis vocari.

Quod nullum Capitalum, nullusque liber Canonicus habeatur absque illius auctoritate.

Quod Sententia illius à nullo debeat retractari, & ipse omnium solus retractare possit.

Quod à nemine ipse judicari debeat.

Quod nullus audeat condemnare Apostolicam Sedem appellatam.

Quod majores causæ cujuscumque Ecclesiæ ad eum referri debeant.

Quod Romana Ecclesia nunquam erravit, nec in perpetuum, Scriptura testante, errabit.

Quod Romanus Pontifex si canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur Sanctus, testante Sancto Ennodio Papiensi Episcopo, ei multis Sanctis Patribus faventibus, sicut in Decretis beati Symmachii Papæ continetur.

Quod illius præcepto & licentia subjectis liceat ac-

Quod absque Synodali Conventu possit Episcopos deponere & reconciliare.

Quod Catholicus non habeatur, qui non concordat Romanæ Ecclesiæ.

Quod à fidelitate iniquorum subjectos potest absolvere] hæcenus Gregorius de Privilegiis Romani Pontificis atque Apostolicæ Sedis.

XX.

HENRICI Romanorum Regis Epistola ad Universæ S. Romanæ Ecclesiæ Clerum & Populum, Quæ eos incitat & hortatur, quatenus HILDEBRANDUM (Papam GREGORIUM VII. sic nuncupatum) deponant, aliumque communi Episcoporum Consilio à se electum in Sedem Apostolicam recipiant. Cum Inferia alia ejusdem Regis Epistola ad dictum HILDEBRANDUM directâ, quæ ei omne Jus Papatus, Sedemque Apostolicam abrenuntiat. [FREDERICI Germanicarum rerum Scriptores pag. 122.]

HENRICUS Dei Gratia Rex, universæ S. Romanæ Ecclesiæ, Clero & Populo gratiam, salutem & omne bonum. Hæc fides firma & inconcussa creditur, quæ semper & eadem & præsentibus servatur & absenti, nec diuturna ejus cui debetur absentia, nec longi temporis tædio immutatur: Quam talem vos nobis servare scimus, & gratias agimus, & ut eadem perseveret petimus: videlicet, ut (sicut facitis) amicos nostris amici, inimicos nostris inimici jugiter existatis. Inter quos scilicet Hildebrandum Monachum notantes, vos in ejus inimicitiam excitatis, quod hunc & Ecclesiæ infaurem & oppressorem & Romanæ Reip. vel Regni nostri infidatorem comprehendimus, ut in subsequenti Epistola sibi à nobis directâ pernoscere in promptu est.

HENRICUS Dei gratia Rex, Hildebrando. Quam hæcenus ex te ea quæ patris sunt expectarem, tibi quæ in omnibus magna fidelium nostrorum indignatione crediderim, percipi à te vicissitudinem, qualem oportebat ab eo, qui vitæ Regni nostri perniciossissimus hostis esset. Nam quam in primis omnem hereditariam dignitatem, quæ mihi ab illa Sede debebatur, superbo ausu raptissimè, longius inde progrediens Regnum Italia pessimis artibus alienare tentasti. Nec hæc contentus in Reverendissimos Episcopos, qui nobis velut dulcissima membra uniti sunt, manum mittere non timuisti, eosque superbissimis injuriis, acerbissimisque contumeliis contra divinam & humanam jura, (ut ipsi ajunt) exagitasti.

Quæ omnia, quum ego quadam patientia dissimularem, tu hanc non patientiam sed ignaviam æstimans, in ipsum caput insurgere ausus es; mandans quæ nostri scilicet (ut tuis verbis utar) Quod aut tu morearis, aut mihi animam regnumque tolleres. Hanc inauditam contumaciam ego non verbis sed re confutandam didicans, generalem Conventum omnium Regni Primatum ipsis supplicantibus habui. Ubi quum ea quæ hæcenus metu & reverentia tacebantur, in medium deducta fuissent, veris assentionibus illorum, quas ex ipsorum Literis audies, palam factum est, te nullatenus in Apostolica Sede posse persistere. Quorum Sententiæ quod iusta & probabilis coram Deo hominibusque videbatur, ego quoque assentiens, omne tibi Papatus jus quod habere visus es, abrenuntiatum atque ut & sede Urbis, cujus mihi Patriatus Deo tribuente, & jurato Romanorum assensu debetur, defendas edico.

Hæc series nostræ Epistolæ ad Hildebrandum Monachum. Quam idcirco & vobis scripsimus ut & vobis nostra voluntas, & nobis, imo Deo & nobis vestra satisficiat Caritas. Exurgite igitur in eum fidelissimi, & sit primus in fide primus in ejus damnatione. Non aut ut sanguinem ejus fundatis dicimus: (quippe quum major sibi sit post depositionem poena vitæ, quam mors) sed ut eum si nolit descendere, cogatis, & alium communi omnium Episcoporum & vestro Consilio à nobis electum in Apostolicam Sedem recipiatis, qui quid in Ecclesia vulneravit, curare, & velit, & possit.

ANNO.
1076.

XXI.

Littere Circulares HENRICI IV. Romanorum Imperatoris ad Episcopos Imperio fideles ut ad Comitia Wormatiensia veniant audiuri, & iudicaturi causam HILDEBRANDI dicti GREGORII VII. Papae. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 235. Le même en ses Statuta & Rescripta Imperialia. pag. 45. sous l'an 1077.]

HENRICUS, Dei gratia Rex, gratiam, salutem, dilectionem non omnibus sed paucis eandem. In maximis negotiis, maximis maximorum opus est consiliis, qui & facultatem habent exterioris, & voluntate non careant interioris, ut rei, cui bene cupiunt, bene consulere, & velint & possint. Quia in cuiuslibet profectu nec facultas sine voluntate, nec voluntas sine facultate proderit. Quod utrumque Tu N. fidelissime, ut arbitramur, aequaliter possides: vel, ut verius dicamus, licet maximo tibi maxime non desit facultas, major tamen adhuc maxima facultas, si bene te novimus, & fidem tuam diligenter notavimus, in nostram & regni utilitatem exuberat voluntas. De praeiis enim fideliter exhibitis, in futuris crevit spes fideliter exhibendis. Tuae autem dilectioni committimus, ne spei nostrae desit fides tua, quia de nullius regni Principum vel Episcoporum fidelitate, quam de tua, maiora speramus: scit hactenus non modo in praerentium rerum exhibitione; verum etiam in sperandis promissione tua gavisi sumus. Adit ergo in tempore hoc opportuno tua cum facultate voluntas, quam non modo nostra, verum etiam omnium Coepiscoporum fratrumque tuorum, immo totius oppressae Ecclesiae exoptat necessitas. Non enim hanc oppressionem ignoras, tantum vide ne oppressae Ecclesiae solam sublevis, sed Regno & Sacerdotio condoleas: quo utroque scit lucusque Ecclesia est exaltata, ita nunc heu humiliatur utroque viduata. Nam unus dum utrumque sibi vendicavit, utrumque dissipavit: nec in uno profuit, qui in neutro prodesse voluit nec potuit. Et ne diutius nostri nomine te suspendamus, accipe quem dicimus, Hildebrandum scilicet, Monachum quidem habitum, dictum Apostolicum, non Pastoris cura sed infaustis violentia Apostolicae Sedi praesidentem, & de sede Pacis Catholicae, Pacis unice vinculum dissipantem, ut tibi ipse in promptu esse scire. Ut enim de pluribus pauca referamus, Regnum & Sacerdotium Deo nesciente sibi usurpavit in quo piam Dei ordinationem contempsit, qui non in uno sed in duobus duo, id est Regnum & Sacerdotium principaliter consistere voluit: Sicut ipse Salvator in passione de duorum gladiatorum sufficientia typica intelligi inquit. Cui cum diceretur: Domine, exco tuo gladio hic: respondit, Satis est; significans, hac sufficiente dualitate spirituales & materiales gladium in Ecclesia esse gerendum, quibus omne nocivum foret amputandum; videlicet Sacerdotum, ad obedientiam Regis pro Deo; Regali vero gladio, ad expugnandos & expellendos Christi inimicos exterioris, & ad obedientiam Sacerdotum interioris, omnem hominem docens fore confringendum, ut ita de alio in alium charitate tenderetur, dum nec Sacerdotum Regnum, nec Sacerdotum Regni honore privaretur. Hanc Dei ordinationem qualiter Hildebrandica confuderit infamia, tu ipse nosti, si scire novisti, vel voluisti. Nam nullum eius iudicio licet esse Sacerdotem, nisi qui hoc a factu suo emendicaverit. Me quoque, quem Deus in Regnum, non autem illum vocavit ad Sacerdotium, quia me de Deo, & non de illo regnare velle vidit, quia ipse me Regem non constituit, Regno privare studuit, minitans Regnum animamque mihi se tollere, quorum neutrum concessit. Hac & iis similia quum saepius in nostram, ut ipse nosti, contumeliam struxerit, non tamen adhuc sufficere credit, qui de die in diem nova & exquisita confusionis genera nobis ingerit, ut in nostris Nunciis noviter argumentum dedit. Nam charta exponere non sufficit, qualiter eosdem nostros Nuncios trachaverit, quam indignis modis affecerit, quam crudeliter eos incarceratione, & carceratos nuditate, frigore, fame, siti, ac plagis contriverit, sicque demum ad exemplum per medium civitatis circumductos omnibus spectaculum praebere iussit, ita ut eundem cum Decio tyranno infamare, & Sanctos aslare credas & dicas. Unde ne pigeat, Charissime, communi nostrum, scilicet me & Coepiscoporum tuorum, pe-

ditioni satisfacere, ut in Heptacosten Wormaciam venias, & ibi plura, quorum pauca docet Chartula, cum centum Principibus audias, & quid agendum sit doceas, rogatus per dilectionem Coepiscoporum, oratus per utilitatem Ecclesiae, obligatus per vitae nostrae & Regni totius honorem. Valet.

ANNO
1076.

Placitam plurium Episcoporum Imperialium, quorum nomina hic infra leguntur adversus GREGORIUM Papam VII. quo vehementer in eundem inuicti tanquam Romanae Ecclesiae invasorem, Signiferum Schismatis, Pacis perturbatorem perjurum, scandalosum, eidem praestare obedientiam in futurum recusant, & Papatum ipsius nullum declarant. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 237. Le même en ses Statuta & Rescripta pag. 47.]

1076.

Sigfridus Moguntinus	}	Archiepiscopus
Udo Treverensis		
Wilhelmus Traiectensis,	}	Episcopus
Hermannus Metensis,		
Henricus Leodientis,		
Richardus Verdonensis,		
Libo Tullensis,		
Huzmannus Spirensis,		
Burcardus Halberstadiensis,		
Wernherus Strasburgensis,		
Burkhardus Basilienis,		
Otto Constantiensis,		
Adelbero Wirtzburgensis,		
Rudbertus Babenbergensis,		
Otto Ratiponensis,		
Elingardus Frisingensis,		
Udalricus Eysletensis,		
Fridericus Monasteriensis,		
Eilbertus Mindensis,		
Hezil Hiltinesheimensis,		
Beno Osenburgensis,		
Eppo Neapolitanus,		
Imardus Paderbrunnensis,		
Thiedo Brandenburgensis,		
Burckhardus Lofannensis,		
Bruno Unensis,		

HILDEBRANDO Fratri &c. Cum primum Ecclesiae gubernacula invasisses, et si bene nobis cognitum esset, quam illicitam & nefariam rem contra jus & fas familiari tibi arrogancia praesumpisses, dissimulata tamen, dispensatoria quadam taciturnitate, tam vitiosa introitus tui exordia putavimus, sperantes videlicet tam criminosa principia consequentes regimini tui probitate & industria emendanda, & aliquatenus obliteranda. Verum nunc, ut lamentabilis universalis Ecclesiae status clamat & deplorat, malis iniuriis tuis per peiores actionum decretorumque tuorum progressus, infelici respondens tenore & pertinacia. Cum enim Dominus & Redemptor noster, pacis & charitatis bonum quasi singularem fidelibus suis charaderem imprellerit, cuius rei testimonia existunt plura, quam ut epistolari brevitate comprehendi valeant: tu è contrario, dum prophanis studeas novitatibus, dum magis amplo quam bono nomine delectaris, dum inaudita elatione distenderis, velut quidam signifer schismatis, omnia membra Ecclesiae, quae secundum Apostolum quietam & tranquillam vitam ante haec tua tempora agebant, superba crudelitate, crudelique superbia lacerasti: flammisque discordiae, quas in Romanam Ecclesiam, Germaniam, Galliam, & Hispaniam furiali dementia sparsisti. Sublata enim, quantum in te fuit, omni pietate ab Episcopis, quae eis divinitus per gratiam Sp. S. qui maxime in ordinationibus operatur, collata esse dinoscitur, omnique rerum Ecclesiasticarum administratione plebeio furori per te attributa, dum nemo iam alicui Episcopus aut Presbyter esset, nisi qui hoc indignissima assentione a factu tuo emendicaverit, omnem Apostolicam institutionis vigorem, illamque pulcherrimum membrorum Christi distributionem, quam Doctor gentium toties commendat & inculcat, miserabili confusione miscuisti: sique per haec tua gloriosa Decreta (quod sine lachrymis dici non potest) Christi ferè nomen perit. Quis autem illud pro indignitate rei non stupeat, quod novam quandam indebitamque potentiam tibi usurpando arrogas, ut debita universae Fraternitatis iura destruas? Afferis enim, cuiusvisque nostrum Parochiani aliquid

delic-

ANNO
1076.

delictum ad te vel sola fama perveniat, ultra jam non habere quemquam nostrum aliquam potestatem vel ligandi vel solvendi, præter te solum aut eum, quem tu specialiter ad hoc delegeris. Quæ sententia quod omnem infamiam excedat, quis in sacris literis eruditus non videat?

Quia ergo per hos aliosque præsumptionum tuarum spiritus Ecclesiam Dei tam graviter periclitantem, imò ferè pessundatam, diutius tolerare omni malo deterius judicavimus, placuit, ut communi omnium nostrum consilio tibi, quod hæcenus tacuimus, innotescat, quamobrem nec modò possis, nec umquam poteris consilio tibi, quod numquam vivente ipso Imperatore, aut filio ejus Domino nostro glorioso Rege, qui modò summa rerum præest, Papatum aut ipse susciperes, aut alium, quantum in te est, suscipere patereris, absque assensu & laudamento vel patris, dum viveret, vel filii, dum ipse viveret. Atque hujus sacramenti sunt hodie testes plerique Episcopi, qui hoc tunc & oculis suis videre & auribus audire. Illud etiam recordare, quomodo tu ipse aliquos ex Cardinalibus, cum ambitio Papatus titillaret, ad tollendam æmulationem hac occasione & conditione, ut ipsi hoc idem facerent, sacramento te obligasti, quod numquam Papatum habiturus esses. Utraque hæc sacramentorum quam sanctè, quam cautè observaveris, tu videris. Præterea cum tempore Nicolai Papæ Synodus celebraretur, in qua centum viginti quinque Episcopi confederant, sub anathemate id statutum & decretum est, ut nullus unquam Papa fieret, nisi per electionem Cardinalium, & approbationem populi, & per consensum & authoritatem Regis. Atque hujus Consilii seu Decreti tu ipse author & persuasor subscriptorque fuisti. Ad hæc quasi factore quodam gravissimi scandali totam Ecclesiam replesti de convictu & cohabitatione alienæ mulieris familiariori quam necesse sit. In qua re verecundia nostra magis quam causa laborat; quamvis hæc generalis querela ubique perlonerit, omnia Judicia, omnia Decreta per feminas in Sede Apostolica æstari, denique per hunc seminarium novum Senatuum totius Orbis & Ecclesiæ jura administrari. Nam de injuriis & contumeliis Episcoporum, quos fornicarios & filios meretricum, & cetera id genus indignissime appellas, nulla querimonia sufficit. Quia ergo & introitus tuus tantis perjuris initatus est, & Ecclesia Dei tam gravi tempestate per abusionem novitatum tuarum periclitatur, & vita n per conversationem tuam tam multiplici infamia dehonestata, obedientiam, quam tibi nullam promissimus, nec de cætero ullam servaturos esse, renuntiamus. Et quia nemo nostrum, ut tu publice declamas, tibi hæcenus fuit Episcopus, ita tu quoque nulli nostrum amodo eris Apostolicus.

Litteræ ENGELBERTI designati Episcopi Treverensis quibus declarat se nullam amplius obedientiam præstaturum GREGORIO VII. Papæ. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 236.]

HERRE Sententiam contra Apostolicum, non est tutum; imò insanum & omnino nefarium, aliquid audere in illum, qui in vice sancti Petri fungitur legatione ipsius Christi. Iste autem, qui invasit Sedem Apostolicam, qui inaudita elatione effertur, qui prophetis novitatibus studet, amplo nomine delectatur, quem neque Christianum appellem, quia non habet charactèrem, id est pacem & charitatem, quam Christus suis militibus impressit, qua Christus suos notavit: non occurrere contra hunc, non insurgere, magnum sanctæ Matris Ecclesiæ est periculum; & planè est contra Deum. Quis enim nescit, ex hoc quasi fonte omnis dissensionis, & capite omnis schismatis, exclusa pace Ecclesiæ, discordiam totius mundi emeruisse? Quis, inquam, non videt, per hunc quasi signiferum, tantum sanguinem mundi effusum esse? De multis rationibus; qui non sequitur Christum, neque verè appellare Christianum: ita certè nec Papam, quem video rotas & tam manifestum homicidam. En bonus & sanctus Papa, cujus consilii, cujus instinctu & ductu, membra Christi tot & tam perditis modis sunt dilacerata. En bonus Pastor, qui in illos tanta crudelitate gressitur, pro quibus Christus in cruce pendit, quos ipse proprio sanguine redemit. En verus Pontifex, & justus Sacerdos, qui sicut dubitat, si illud quod sumitur in Dominica mensa sit verum corpus & sanguis

Christi, ita non poenitentibus etiam ea, quæ justè fracta sunt, condonat sacramenta. Nihil certè ita est impium & nefarium, nihil ita detestabile & execrabile, quod ipse curet, dum alios contra Regem armet; dum alios ad bellum, quod ipse omnibus intendit, excitet. Inter has multiplices calamitates & miseras, quas patitur & conqueritur sancta Ecclesia, mihi quoque illata est ab eo tam superba quam violenta injuria. Cum enim Treveris pari consensu tam Cleri quam Plebis electus Episcopus, tamen eo impediante, nullam culpam obtinente, ferè per biennium consecrationem obtinere non potui, omnibus ejusdem Ecclesiæ filiis & Suffraganeis intercedentibus, & inusitatum suæ Metropoleos viduitatem multum querentibus. Nihil mihi profuit sincerus introitus, & legitima mea electio apud illum, nihil valuit consona authoritas Episcoporum; & studiose loci intercessio. Ut taceam mea, ut prætermittam privata: quia malus & non purus ejus introitus, quæ minatus est, pervenit ad perditionem exempla. Ne plus per hunc sancta, quæ modò extremum trahit spiritum, periclitetur Ecclesia, ex me dico, quod nullam ei obedientiam posthac servabo, nec meo judicio amplius sedebit in loco & in vice sancti Petri, quem ipse non sequitur obstupenda abusione novitatis suæ, & inauditi Decreti.

Litteræ THEODORICI VERDUNENSIS Episcopi ad Principes, Archiepiscopos, & Episcopos Imperii, quibus significat se adhaerere Platito eorum contra GREGORIO Papam VII. facto. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 236.]

REGNI nostri perturbatio &, ut verius dicam, nisi Dominus avertat, proxima nimis annullatio, in maximum dolorem nos excitat, in lachrymas vocat, in miserabilem querimoniam coram Deo & hominibus nos animat. Hildebrandus, qui dicitur caput, jam est cauda Ecclesiæ: qui fundamentum, jam derimentum est Ecclesiæ. Hic dispergit, qui dicebatur congregare: hic Ecclesiam odit, qui dicebatur diligere: jam ulque ad omnimodam hæresim infirmat, qui dicebatur Ecclesiam Sanctam confirmare. O inaudita arrogantia hominis, supra omnem Ecclesiam in se gloriantis, supra omnem maliciam male agentis, unitatem Ecclesiæ scindentis; quod inauditum est, Regnum & Regem Catholicum destruere præsumens, impios justificantis, pios injustissimè damnantis, Decreta Patrum pervertentis, Regem adulterinum extollentis, Regem liberum & legitimum etiam cum memoria nominis Regii extinguere meditantis. Perjuria, fidelitatem dicit; idem, sacrilegium facit, inique ab initio fuit mendax pater ejus, per omnia mentitur, & in omnibus veritati contradicit. Videat Deus & judicet: videte vos, & judicate. Hominem impium, hominem abominatum, membra Ecclesiæ subvertentem, caput nostrum faceremus? Nos omni Ecclesiastico honore verissimè destituentem, patrem nobis constitueremus? Vita sua illum accusat, perveritas damnat, obstinatio maliciæ illum anathematizat. In qua re vobiscum esse, vobiscum facere, vobiscum laborem subire, assensum, consilium, auxilium vestrum non recuso. De eligendo autem Pontifice, qui errata corrigat, qui destructa restituat, qui hujusmodi fortia confundat, Deo cooperante vobiscum operabimur, Deo consentiente vobiscum sentiemus, & pro honore Ecclesiæ, & pro recuperatione Regis & Regni, in nullo vobis deerimus. Valere.

XXII.

Decretum Comitiorum Ticinensium ab HENRICO IV. Romanorum Imperatore nec non Episcopis ac Principibus Germaniæ, Galliæ & Italiæ contra GREGORIO VII. Papam alias HILDEBRANDUM dictum, latum, cum Insinuatione per RULANDUM Sacerdotem Parmensem memorato GREGORIO facta. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 314.]

Hildebrandus, qui se Gregorium nuncupat, primus sine consensu nostro adversus Imperatorem Romanum, rerum Domini à Deo constituti, voluntatem, contra morem majorum, contra leges, contra auspicia, Pon-

ANNO
1076.

1077.

ANNO 1077. Pontificatum maximum, quem pridem ambivit, & iudicio convictus perpetuo abjuravit, invasit; Monachus defector est, novis dogmatibus sacrosanctam Philosophiam adulterat, divinas Literas falso interpretando suæ causæ servire cogit, concordiam Collegii scindit, sacra prophana, divina humana commiscet, utraque juxta polluit. Diabolis, hoc est, acerbissimorum hostium spurcissimis criminationibus, iniquorum maledictis autem commodat & credit. Testis, iudex, accusator, inimicus idem est. Maritus ab uxoribus separat; scortata pudicis conjugibus, stupra, incestus, adulteria, castro præsert conubio: populares adversus Sacerdotes, vulgus adversum Episcopos concitat. Neminem initiatum rite esse docet, nisi qui ab eo Sacerdotium emendicaverit: vili plebeculæ gratificari studet, vulgi imperiti auram capiat, simulatam religionem decipit, defraudat, circumvenit: in senatulo muliercularum de sacratissimis Religionis mysteriis pertractat: supremi Numini legem, quæ se idem quoque ligavit, solvit: utrumque & Imperium & Pontificatum, sicuti Decii & filiorum Deorum cultores faciliare consueverunt, usurpat.

Hæc ob causas Sanctissimus Imperator, Pontifices, Senatus, Populusque Christianus, illum Hildebrandum abdicandum, sibi eundem non placere, neque oves lupo committendas censent. Huicque Decreto Germaniæ Gallique, & Italiæ Episcopi ac Proceres, Conventu in hac regia Urbe Papia acto, subscribere, juraruntque, se nunquam Pontificem Maximum isthoc nomine recepturos.

DECRETI APUD PAPAM INSINUATIO.

Rulandus Sacerdos Parmensis Literas Imperatoris, & Concilii Decretum deferens, ad eam sacram, ubi Pontifex Gregorius cum Schismaticis ad Conciliabulum convenerat, ingreditur, & absque omni salutationis honore: Tibi, ad Hildebrandum, inquit, Caesar noster Christianissimus, sanctissimi Italiæ, Germaniæ, Galliæ Episcopi, & sacer ordo Christianus, præcipiunt, ut te munere, quod actu, pecunia, gratia occupasti, confestim abdes. Nec enim fas est, in vitis illis te adversus auctoritatem Imperatoris, contra Christianæ Ecclesiæ Decretum, ovili Dei ultra incubare. Deinde ad cæteros versus: Pientissimi, inquit, Fratres, Pastorem jure vestro deligite, deinde sacratissimus Consul, Tribunus & Princeps vestre more majorum auctor fiat.

XXIII.

(1) *Confirmatio facta ab HENRICO IV. Germanie Rege UGONI & FULCHONI Germanis ACZONIS Marchionis Filiis in status & res omnes, quas Marchio Aczo jure tenuit.* [LUP. ANT. MURATORI, delle Antichità Estensi part. I. cap. 7. pag. 40.]

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Henricus quartus divina favente clementia Rex. Si iustis nostrorum solum petitionibus pietatis nostræ aures inclinaverimus, & eorum iusta desideria Regali decencia compleverimus, & Regni gubernacula melius nos regere credimus, & eos fidelius in nostra fidelitate perseveraturos minime dubitamus. Quocirca omnium fidelium nostrorum, tam futurorum quam præsentium, noverit industria, qualiter nos pro Patris nostri, nostræque remedio animæ, interventu quoque Gregorii Vercellensis Episcopi Nostri Dilecti Cancellarii, Ugoni & Fulghoni, Germanis, Aczonis Marchionis Filiis, omnes res, quæ sunt posite in Comitatu Gavelli, Rodigum Cedermano, Sarzano, Mardimago, & Comitatum, & Armaniam, & quicquid pertinet ad ipsum Comitatum. Abbatiam Burlesiam, Abbatiam Vangadistiam. In Comitatu Patavienfi, Este, Arquada, Passio, Viguzolo, Surfini, Villa Finale, Ancaranum, Carmignano, Villa prænominata Merendola, Montem Geniture, Triblanum, Corrigha, Olesia, Silerum, Milarina, Montagnana, Casale, Altadura, Urbana, Merlaria, & omnes Arimanas, quæ ad istas Curtes pertinent. In Comitatu Ferrariensi Manezo, Baniolo, Sanctum Martinum, Villa Comeda, Arquadam. In Comitatu Vicentino Colugana, Albaretum, Arcule. In Comitatu Veronensi Insula Morori (aut Majori) Summacampagnam (aut Campagnam) In

(1) C'est avec Mr. Muratori que nous rangeons cette Pièce sous l'an 1077. (Dum.)

TOM. I. PART. I.

Comitatu Brisensi Casale Maggiore, Videlliana, Pomponesco, Panguedum. In Comitatu Cremonensi, Sanctum Paulum. In Comitatu Parmensi Soragnum, Pailam, Bufcedum, Noxetum, Gunzengulum Curtesella, Mairagum, Spelium. In Comitatu Lunense, Ponterevulium, Filstram, Castello, Verugula, Mazucasco, Venegia, Comanum, Panigalem, cum omni re Guidonis filii Dodonis, Abbatis Sancti Caprati, Martula, Abbatia Sancti Salvatoris in Linaria, Cervariam, Valeranum, Barderanum, Bucagnolam, Arcolam, Madragnam, Ceulam, Monellam, Adarim, Carcodanum, Vallem planam. In Comitatus Aretino infra Civitatem, Lucensi, Pisenfi, omnem terram quæ Obertenga vocatur. In Comitatu Placentino Abbatia Sancti Joannis de Vigulo, Castro Bancio, Sancto Martino in Strada. In Comitatu Mutinensi, Solera, Herbera, Campo Galano. In Comitatu Tordenensi, Sale, Nazanum, Arquada. Et quicquid ipse Marchio Aczo jure possidet, & jure possidere debet; Et quicquid idem Marchio in omnibus prædictis Comitatibus, & locis jure tenet, & jure tenuit, Ugoni, & Fulghoni prædictis germanis ejusdem Marchionis Aczonis Filiis, per nostri præcepti traditionem, & Confirmationem concedimus, tradimus & confirmamus. Præcipimus igitur, ut nullus Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Castaldus, nulla prorsus nostri Regni magna parvaque persona prædictos germanos prædicti Marchionis Filios de omnibus prædictis rebus molestare, inquietare, disvelire, audeat, vel præsumat. Ubi autem aliquis, quod non credimus, hujusmodi præcepti paginam & confirmationem frigerit, sciat se compositurum auri optimi libras mille, medietatem nostræ Cameræ, & medietatem præfatis germanis. Quod ut verius credatur, manu propria corroborantes, Sigillo nostro infra figillari iussimus.

XXIV.

Lettre de GUILLAUME le Conquerant Roi d'Angleterre au Pape GREGOIRE VII. au sujet de l'Hommage & Fidelité que ce Pape vouloit qu'il fit de sa Couronne au Saint Siège Apostolique. [FR. D'EUDEM RE, Histoire du Roi WILLAUME le Bastard. Ann. 1079. pag. 431.]

WILLAUME, par la grace de Dieu, Roi d'Angleterre & Duc de Normandie. Au tres excellent Pasteur de la Sainte Eglise, GREGOIRE, salut & amitié.

Votre Legat Hubert Pere religieux venant à moi de votre part, m'auroit admonesté, que je vous rendisses, & à vos Successeurs l'honneur de l'Hommage & Fidelité du Regne d'Angleterre & que je me disposasse d'une entière affection à vous envoyer la pecune que mes Predecesseurs avoient accoutumé adresser à l'Eglise Romaine. De ces deux points je lui en ai accordé un; je n'ai admis l'autre; je n'ai pas voulu (dis-je) rendre cet Hommage & cette Fidelité demandée, comme encore je ne veux pas la rendre, à raison que je n'ai pas jamais promis cela, & ne trouves pas que mes Predecesseurs y aient esté obligés par promesse à aucun de vos Antecesseurs. Pour ce qui est de la pecune, elle a esté assez négligemment recueillie ces trois ans derniers que je me voyois être en France: mais rendu & revenu maintenant par la divine grace en ce Royaume, ce qui est ja recueilli vous yra à Rome par vostre Legat; & ce qui reste encore à recueillir, vous fera fait tenir par les Legats de nostre fidele Archevesque Lanfranc quand il sera tems. Priez Dieu pour nous, & pour l'Etat de nostre regne, car nous aurions eu vos Predecesseurs en grande affection, & vous desirons fur tout sincerement affectionner, comme encore humblement recevoir vos Admonitions & Avertissements.

XXV.

Fragmentum Decreti Comitiorum Brixina per HENRICUM IV. Romanorum Imperatorem celebratorum, contra GREGORIUM Papam VII. Quo omnis obedientia, ei tanquam sacrilegio, impio, & Necromantico detrahatur, ipseque deponendus & expellendus judicatur. [COL. Kalend. Julii feria quinta Indi. tertia. 1080. 25 Julii.]

E

DASTI

ANNO DASTI Constitutiones Imperiales Tom. I.
pag. 241. Le même en ses *Statuta & Rescripta Imp.* pag. 49.]

ANNO DOMINI MLXXX. cum apud Brixnam Noricam triginta Episcoporum Conventus, nec non & Optimatum exercitus non solum Italiae, sed & Germaniae, iussu HENRICI Regis congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum Papam, cognominatum Gregorium Septimum, quem Pseudomonachum, sotiisque vanae pestiferum Principem, & praecipue sanctae Romanae Sedis invalorem affirmantes, ab Apostolica Sede depellendum, quavis absentem, dijudicabant; & Wigbertum Ravennensem Archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant.

Huius Decreti conclusio haec est: Quia, inquit, illum constat non à Deo electum, sed à seipso in fraudem ac pecunia impudensissimè obiectum: qui Ecclesiasticum subvertit Ordinem, qui Christiani Imperii perturbavit regnum, qui Regi Catholico ac pacifico corripuit regnum, qui animae insensit mortem; qui percursum defendit Regem; qui inter concordem seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divorcia, & quicquid quiete inter pie viventes stare videbatur, concussit: nos, auctore Deo, congregati in unum, Legatis ac Literis fredi decem & novem Episcoporum, die sancta praeteritis Pentecostes Mognis congregatorum contra eundem Hildebrandum procausissimum, sacrilegia ac incendia praedicantem, perjuriam & homicidia defendentem, Catholicam & Apostolicam fidem de corpore & sanguine Domini in quaestione ponentem, Haereticum Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum Necromanticum, Phytionico spiritu laborantem, & idcirco à vera fide exorbitantem, iudicamus canonicè deponendum & expellendum: & nisi ab ipsa Sede his auditis descenderit, in perpetuum condemnandum. Facta sunt haec VII. Kal. Julii, feria v. Indiæ III.

*Edictum HENRICI IV. Imperatoris ad Clerum Populumque Romanum ut a Pape GREGORIO obedientiam recedant, eumque cogant a Sede Apostolica descendere, aliisque Papam communi Concilio electum recipiant. Cum Literis eiusdem HENRICI IV. ad eundem GREGORIUM VII. insertis, quibus ius omne & obedientiam antebac praestitam abrenuntiat, eique iterato mandat & edicit, ut à Sede Urbis, cuius Parricidius sibi debetur, descendat. Dat. Ex Comitibus Brixinensibus. Ann. 1080. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I. pag. 242. Le même en ses *Statuta & Rescripta Imper.* pag. 49.]*

HENRICUS Dei gratia Rex, universae sanctae Romanae Ecclesiae Clero & Populo gratiam, salutem, & omne bonum.

Hæc fides firma & inconcussa creditur, quæ semper & eadem & presenti servatur & absenti, nec diuturna ejus, cui debetur, absentia nec longi temporis tadio immutatur. Quam talem vos nobis servare scimus, & gratias agimus: & ut eadem perseveret, petimus, videlicet ut (sicut factis) amicis nostris amici, inimicis nostris inimici iugiter existatis. Inter quos scilicet Hildebrandum Monachum notantes, vos in ejus inimicitiam excitatis, quod hunc & Ecclesie invasorem & oppressorem, & Romanae Reipublicae Regni nostri insidiatorem comprehendimus, ut in subsequenti Epistola sibi à nobis directâ pernoctare in promptu est.

HENRICUS DEI GRATIA
REX, HILDEBRANDO.

Quum hæcenus à te ea, quæ sunt Patriis, expectarem, tibi que in omnibus magna fidelium nostrorum indignatione obediunt: recepi à te vicissitudinem, qualem oportebat ab eo, qui vite regnique nostri perniciosissimus hostis esset. Nam quum primum omnem hereditariam dignitatem, quæ mihi ab illa Sede Apostolica debebatur, superbo ausu rapuisses: longius inde progrediens, regnum Italiae pessimis artibus aliena-

re tentasti. Neque hoc contentus, in reverendissimos Episcopos, qui nobis velut dulcissima membra uniti sunt, manum mittere non timuisti, eosque superbissimis injuriis acerbissimisque contumeliis contra divina & humana jura (ut ipsi ajunt) exagitasti. Quæ omnia quum ego quadam patientia diffimularem, tu hoc non patientiam sed ignaviam æstimans, in ipsum caput insurgere ausus es, mandans quæ nollis, scilicet (ut tuis verbis utar) quod *aut tu movereris, aut mihi antimanque regnumque tolles*. Hanc inauditam contumaciam ego non verbis sed re consultandam dijudicans, generalem Conventum omnium Regni Primatum, ipsis supplicantibus, habui. Ubi, quum ea quæ hæcenus metu & reverentia tacebantur, in medium deducta fuissent, veris assertionibus illorum, quas ex ipsorum literis audies, palam factum est, te nullatenus huic Apostolicae Sede posse persistere. Quorum Sententia, quod iusta & probabilis coram Deo hominibusque videbatur, ego quoque assensum omne tibi Papatus jussu, quod habere visus es, abrenuncio, atque ut à Sede Urbis, cuius mihi Parricidius, Deo tribuente, & iurato Romanorum assensu, debetur, defendas edico.

HUCUSQUE EPISTOLA.

2. Hæc series nostræ Epistolæ ad Hildebrandum Monachum. Quam idcirco & vobis scripsimus, ut & vobis nostra voluntas, & nobis, immo Deo & nobis vobis satisfaciatur caritas. Exurgite igitur in eum fidelissimi, & sit primus in fide primus in ejus damna one. Non autem, ut sanguinem ejus fundatis, dicimus (quippe quum major tibi sit post depositionem poena, vita quam mors) sed ut eum, si nolit, descendere cogatis, & alium communi omnium Episcoporum & vestro consilio à nobis electum in Apostolicam Sedem recipiatis, qui, quod iste in Ecclesia vulneravit, curare velit & possit.

Litteræ HENRICI IV. Romanorum Imperatoris ad GREGORIUM VII. Papam de sua dejectione à Papatu decreta, mandans & imperans ei, ut a Sede Apostolica descendat, & meliori se locum faciat Datum in Comitibus Brixinensibus. Anno 1080. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I. pag. 241. d'où l'on a tiré cette Pièce qui se trouve aussi dans. BARONIUS, Annales Ecclesiastici. Tom. XI. sub An. 1080. pag. 531. num. 19. avec quelque difference.]

HENRICUS non usurpativè, sed pia Dei ordinatione Rex, Hildebrando non jam Apostolico, sed falso Monacho,

1. Hanc talem pro confusione tua salutationem promeruisti, qui nullum in Ecclesia ordinem prætermisisti, quem confusionis non honoris, maledictionis non benedictionis participem non feceris. Ut enim de multis paucis & egregie loquar: Rectores sanctæ Ecclesie, videlicet Archiepiscopos, Episcopos, vel Presbyteros, non modò tangere sicut Christos Domini, non timuisti, quin sicut servos, nescientes quid faciat Dominus eorum, sub pedibus suis calcasisti. In quorum conculatione tibi favorem ab ore vulgi comparasti, quos omnes nihil scire, te autem solum omnia nosse judicasti. Quæ utique scientia non ad edificationem, sed ad destructionem tui studiis: ut jure hoc beatum Gregorium, cuius nomen tibi vindicasti, de te credamus prophetasse, sic dicentem: *Ex assensu subsecutorum plerumque animus Prælati extollitur: existimat se plus omnibus nosse, cum se videt, plus omnibus posse.*

2. Et nos quidem hæc omnia sustinimus, dum Apostolicae Sedis honorem conservare studuimus: sed tu humilitatem nostram timorem fore intellexisti: ideoque in ipsam Regiam potestatem nobis à Deo concessam exurgere non timuisti, quam te à nobis auferre ausus es minari, quasi nos à te regnum vel Imperium. Quia Dominus noster Jesus Christus nos ad Regnum, te autem non vocavit ad Sacerdotium. Tu enim his gradibus ascendisti, scilicet astutia & fraude, quodque Monachica Professio abominatur, pecunia favorem, favore ferrum, ferro Sedem pacis adisti, & de Sede pacis pacem turbasti, dum Subditos in Prælatos armasti, dum Episcopos nostros à Deo vocatos tu non vocatus spernendo docuisti: dum Laicis ministerium eorum

ANNO
1080.

ANNO
1080.

eorum super Sacerdotes usurpasti, ut ipsi deponant vel condemnent, qui ipsos de manu Domini per impositionem manuum Episcoporum docentes acceperant.

3. Me quoque (sicut indignus inter Christianos sum ad Regnum undus) reitigisti, quem sanctorum Patrum tradidisti soli Deo iudicandum docuit; nec pro aliquo crimine, nisi à fide (quod absit) exorbitaverimus, deponendum coarserunt. Ipse verò quid verus Papa beatus Petrus clamat? *Deum time, Regem honorificate.* Tu autem, quia Deum non times, me constitutum ejus inhonoras. Unde beatus Paulus, ubi Angelo de cælo, alia si prædicaverit, non peperit, te quoque in terris alia docentem non excepit. Ait enim: *Si quis vel ego, vel Angelus de cælo, præter id quod evangelizavimus vobis, evangelizaverit, anathema sit.* Tu igitur hoc anathemate, & omnium Episcoporum nostrorum & nostro iudicio damnatus, descende, vendicatum tibi Sedem Apostolicam relinque; alius in solium beati Petri ascendat, qui nulla violentiam religione palliet, sed beati Petri sanam doctrinam doceat.

Ego Henricus Rex Dei gratia, cum omnibus Episcopis nostris, tibi dicimus; Descende, Descende.

Querimonia per Legatos RUDOLPHI Pseudo-Regis Romanorum in Synodo Romana contra HENRICUM IV. Imperatorem facta. Anno 1080. [GOLDASTI Constitution. Imperiales. Tom. I. pag. 240.]

Nos ex Legatione Domini nostri Regis RUDOLPHI, & Principum ejus, conquerimur Deo & Sancto Petro, vestraque Paternitati, & cuncto huic sanctissimo Concilio, quod ille HENRICUS, quem vos Apostolica auctoritate deposuistis à Regno, id ipsum Regnum contra vestrum interdictum tyrannicè invasit, omnia circumquaque ferro, præda, incendio devastavit: Archiepiscopos, Episcopos, de Episcopatibus suis impia crudelitate expulit, & eorum Episcopatus suis fautoribus in beneficia distribuit. Per cuius etiam tyrannidem pie memorie Werinarius Magdeburgensis Archiepiscopus occisus est: Adelbertus Wormaciensis Episcopus adhuc ab eo contra Sedis Apostolicæ præceptum in captione cruciatur. Multa hominum millia ejus factione sunt occisa; quàm plures Ecclesiæ, ablatis reliquiis, incensæ, ac penitus destructæ.

2. Innumerabilia quidem facinora sunt, quæ idem HENRICUS in Principes nostros perpetravit, eò quod sibi contra Sedis Apostolicæ Decretum, ut Regi, obedire noluerunt: & Colloquium, quod vos pro inquirenda iusticiâ, & pace componenda fieri decrevistis, ex culpa HENRICI, & fautorum ejus, remansit.

3. Quapropter vestram humiliter imploramus Clementiam, ut nobis, imò sanctæ Dei Ecclesiæ, decretam sacrilego pervasori Ecclesiarum iusticiam faciat. Actum Romæ, anno ab Incarnatione Domini MLXXX. Pontificatus verò Domini Gregorii Papæ Septimi anno VII. Indictione III.

XXVI.

1091.
28 Jun.

Donatio URBANI II. Papæ facta DAIBERTO Pisanorum Episcopo, ejusque Successoribus Canonice electis, & approbatis de Insula Corsicâ, ea lege ut singulis annis Palatio Lateranensi persolvat Lucanæ monete libras quinquaginta. Datum Beneventi 4. Kalendas Julii Anno 1091. Indictione XIV. Pontificatus sui anno IV. [PAOLO TRONCI, Memorie Istoriche della Città di Pisa pag. 31. dell'Original. Si conserva nell'Archivio delle Reformagioni di Fiorenza.]

URBANUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM Dei Dilecto fratri Daiberto Pisanorum Episcopo ejusque Successoribus canonice substituendis in perpetuum.

CUM OMNES Insulæ secundum Statuta legalia Juris publici habeantur, constat etiam eas religioſi Imperatoris Constantinii liberalitate, ac Privilegio in B. Petri, Vicariarumque ejus jux proprium esse col-
TOM. I. PART. I.

latas. Intercidentibus autem plurimis Divinâ dispositione judiciorum calamitatibus, proprietatis hujus in quibusdam passâ est Ecclesiæ Romana jacturam. Ceterum, & Canonicis & legalibus Institutis Romanæ dignitatis proprietates non prolixitate temporum, non divisione Regnorum ulla diuturnitate possessionis excluditur; licet igitur annis plurimis Romana Ecclesiâ, Corsicæ possessione caruerit, Prædecessoris tamen nostri Gregorii VII. in ejusdem jure noscitur auctore Domino rediisse. Nos igitur Dilectissimi fratris nostri Daiberti Pisanorum Episcopi, ac nobilium Civium & carissimæ B. Petri filie Matildæ Comitissæ postulationibus inclinati, quia multum jam dudum obsequi Pisanorum gloriosâ Nobilitas Romanam sibi Ecclesiâ fecit obnoxiam, prædictam Insulam vice nostra Pisanæ Ecclesiæ, consilio Clericorum, Cardinalium, aliorumque nostrorum fidelium committimus, & condonamus, ita videlicet, ut quandiu eadem Piana Civitas Episcopum non invasione tyrannicâ, sed Cleri, & Populi electione Canonica per Romani Pontificis manus acceperit, quemadmodum Landulfum, Geraldum, & te, carissime frater Daiberte, accepisse dignoscitur, & quandiu, in ea quam hodie exhibet Ecclesiæ Romanæ fidelitate persisterit, hujus nostræ Donationis, locationisve gratia persingatur, ea scilicet conditione interjecta, ut per annos singulos Lucanæ monete lib. 50. Lateranensi Palatio remota qualibet occasione persolvat. Hujus ergo nostræ locationis tenorem inconculsum omnino manere nostra Apostolica auctoritate sancimus, quamdiu ac ipsi præscriptæ fidelitatis, pensionisque tenorem debita devotione servaverint. Quocirca Successores nostros rogamus, ut tam pro beate Mariæ semper Virginis reverentia, quam pro nobilissimæ Civitatis Pisanorum amore ac familiaritate, eandem dilectionem, eandem honorificentiam Pisanæ Ecclesiæ semper impendant; rogamus & Daiberti præsentis Episcopi Successores & universos Pisanæ Urbis Cives post præsentia tempora secuturos, ut eandem fidelitatem eademque devotionem Romanæ Ecclesiæ semper exhibeant, ut firma inter utroque fides, benignitas, amicitiaque Domino annuente, permaneat. Dat. Beneventi 10. Kal. Julii per manus Joannis S. Rom. Eccles. Diaconi Cardin. Indict. XIV. Anno Dom. Incarn. MXCI. Pontificatus autem Domini Urbani P. P. II. IV.

Loco ✠ Sigilli.

XXVII.

Testamentum WILHELMI Ducis AQUITANIÆ, quò discessurus ad vitam Monasticam, Filias suas Regi LUDOVICO CRASSO commendat, LEONORÆ verò primogenitæ, cum LUDOVICO dicti Regis filio collocandæ, Aquitaniam & Pictaviam relinquit. [JEAN DE LA HAYE, Origine des Poitevins. chap. 24. pag. 33.]

Vers.-l'an.
1151

IN Nomine Sanctæ & individue Trinitatis, quæ est una Deitas, hoc est Testamentum, quod Ego Wilhelmus Dei gratia Aquitanie Dux, cum D. Wilhelmo Episcopo facio in honorem Salvatoris mundi, & beatorum martyrum, & omnium Confessorum, & Virginum, maxime Virginis Mariæ, Cogitans de meis innumerabilibus peccatis, quæ suadente Diabolo temerarie perpetravi, & timens tremendi judicii diem, videns bona quæ videamur tenere, sicut fumum in aëre inter manus nostras evanescere nosmet etiam in hac peregrinatione sine peccato una hora non posse vivere, & satis parvo tempore manere, & omnia quæ putamus possidere esse caduca, & suis possessoribus gravamen. Commendo me Deo, quem relictis omnibus sequi volo, filias meas Regis Domini mei protectioni relinquo, Leonoram collocandam cum Domino Ludovico Regis filio, si Baronibus meis placuerit, cui Aquitaniam, & Pictaviam relinquo. Peronellam vero filiam meam possessiones meas, & Castellam quæ in Burgundia, ut proles Gerardi Ducis Burgundie possideo. Itaque ne videar degenerare, sed imitari sancta vestigia parentum meorum in bono opere, & commendare me Deo & Sanctis ejus, & in bonis operibus societatem servorum Dei, & benedictionem accipere; Do omnibus Monasteriis Dominationis meæ mille libras terræ distribuendas prout Baronibus meis placuerit, & quicumque hoc nostrum Testamentum disrumpere tentaverit, excommunicatus
E 2

ANNO 1131. us à Deo & hominibus existat; qui vero in hoc Coadjutor fuerit, sit in omnibus particeps. S. Wilhelmi S. Leonora. S. Comitiss Alverentis. S. Domini de Thorcio. S. Richeldi Baronis. S. Brocardi Comitiss. S. Pontii.

XXVIII.

1142.
15. Martii.

Fœdus sive Epistola Federis initi inter Conradum III. Romanorum Regem Germanicum, & JOANNEM COMNENUM Romanorum Imperatorem Constantinopolitanum, ita ut habeant Amicos communes & Inimicos, sive in terra, sive in mari. Datum Ratisponæ (1) 18 Kal. Aprilis anni 1142. [GOLDASTI Constitutiones Imp. Tom. I. pag. 262. On trouve aussi cette Pièce dans OTTON. FRIS. Episcopi de reb. gestis FRIDER. I. Imp. Lib. I. cap. 23. pag. 206.]

CONRADUS Dei gratia Romanorum Imperator Augustus, Joanni eadem gratia Constantinopolitano Imperatori salutem & dilectionem fraternam, amicitiam, honorem, & gloriam.

1. Ut parentes nostri, videlicet Romanorum Imperatores, Antecessores nostri, ad Antecessores vestros, scilicet Regnum & Populum Græcorum constituerunt, confutuo; & sicut servaverunt, conservabo.

2. Non est Gens, Regnum, aut Populus, qui non noverit, nostræ Romanæ Reipub. vestram novam Romanam & dici & fore filiam, ex hujusque radice ramos & fructus ejus processisse. Propter quod hereditatem, quæ à matre debetur filie, constituimus, eternamque volumus; & cò amplius, quod quæ matri debentur, filiam esse cernimus, scilicet ut auctoritas materna præcariis consilio, auxilio; respondeat autem gloria & honore filii filia dilectio.

3. Sine ergo res utriusque communes, utriusque amicus idem, idem inimicus, sive in terra sive in mari; & cognoscat ac timeat matris virtutem & valentiam, qui non honoraverit filiam, sive Nortmannus, sive Siculus, sive quis alter quicumque, ubicunque. Neque enim oblii sumus, vel ego vel Principes nostri Imperii, quoscunque hostium nostrorum incursus vel invasiones in Imperium & magnificentiâ Romanam. Sed cum divina clementia subveniet, retribuemus unicuique ipsorum secundum multitudinem ipsorum malitiæ. Videbit ergo & audiet universa regnorum latitudo, quam facili manu profecerunt latrones, qui insurrexerunt in utriusque Imperii nostri Monarchiam: quia cooperante Deo, si alas excutiemus, hostem modò volitantem capiemus, & cordis ejus eviscerabimus audientiam, quæ modò extollitur contra utriusque Imperii nostri honorem & gloriam. Conservamus igitur quæ iusta & amabilia sunt ad vos, eadem vos ad nos; & tanto studiosius, quanto per conjugium fororis dilectissima conjugis nostræ, Imperatricis videlicet nobilitatæ, & filii tui confederati sumus propinquis.

4. Verum quia de nostris hilarescere successibus, Dilectionis & Nobilitatis tuæ credimus experientiam, quid post discessum prudentissimorum Apocrisiariorum tuorum, in generali & solenni Curia cum universis Imperii nostri Principibus celebrata, cui eos interesse volumus, Deo auxiliante actum sit, tibi sicut unico fratri nostro & amico dilectissimo dignum diximus intimare. Noveris igitur, quod omnes, qui Imperium nostrum offendisse videbantur, cooperante Deo, potenter in nostro Imperiali jure inclinavimus, eosque in plenitudinem gratiæ nostræ suscipientes, universas Imperii nostri partes abundanti pacis ditavimus. Ad hoc Francia & Hispania, Anglia, Dania, cæteraque regna Imperio nostro adiacentia, quotidiana legatione sua, cum debita reverentia & obsequio nos frequentant, ad ea, quæ Imperii nostri mandata sunt, se prompta esse tam obsequiis quam sacramentis affirmantes.

5. Nolumus etiam latere discretionis tuæ prudentiam, quod Dominus Papa, totaque Apulia, Italia, & Longobardia, de die in diem adventum nostrum desiderant: & ut nostra eis Imperiali subveniamus potentia, cum omni devotione expostulant. Hujus rei gratia dilectissimum & præcordiale Imperii nostri

(1) Cette Date est fautive, les Calendes d'Avril ne se comptent que jusqu'à 17. & la Dixième qui seroit le jour précédent se dit idibus. La Copie d'Otton de Frisingue, d'où Goldast aroit sans doute tiré la pièce, ne marque ni le mois ni l'année. Elle y est écrite en cette sorte Datum XVIII. Kal. Ratisponæ, in Christi festo-licitate Ann. (Dux.)

Principem Embrieonem, venerabilem Heribipolensem Episcopum, amicum tuum, ad exquirendam Domini Papæ voluntatem Romanis midimus. Cognita verò ipsius circa nos voluntate, communicato Principum nostrorum consilio, ea quæ ad utriusque Imperii nostri honorem spectant, per charissimos & prudentes Nuncios nostros, Robertum scilicet Principem Capuanum, illustrem utique virum ac nobilem nobisque fidem, nec non Albertum dilectum Capellanum nostrum & in fide constantem, tuæ significamus Nobilitati.

6. Hos igitur tanquam nos audias, & quæ tibi dixerint, sicut decet Excellentiam tuam, & sicut de te speramus & credimus, ad effectum perducas, & honestos & idoneos Apocrisiarios tuos una cum Nunciis nostris sine dilatione ad nos remittas.

7. Præterea de Rutenis, qui ad contemptum Imperii nostri occisis hominibus nostris, pecuniam nostram sibi usurpaverunt, sicut convenit in causâ amici & propinqui tui, & sicut nobis scripsisti, ita facias.

8. Militibus quoque Imperii nostri, Alemannis scilicet, qui apud te sunt, sicut decet Excellentiam tuam, benignus existas.

9. Nihilominus etiam te rogamus, ut hominibus Imperii nostri Teutonicis videlicet, qui Constantinopoli morantur, locum, in quem ad honorem Dei Ecclesiam ædificet, concedas, tum respectu diviniæ remunerationis, tum & interventu & petitione nostræ Dilectionis. Recordari quoque debet tuâ Discretio, quod nos in Literis prioribus, per præfatum Capellanum nostrum tuæ Nobilitati præsentatis, hoc idem à te pro Dei amore & honore petivimus: quia siuple, qui dat salutem Regibus, fuerit in medio nostri, certum est quod non gaudebunt inimici nostri.

Datum XVIII. Kal. Aprilis, MCXLII. Ratisponæ, in Christo feliciter, Amen.

XXIX.

Litteræ ALFONSI I. Regis Portugallicæ quibus 28 Avril. se Regnum suum, Gentem & Successores ejus, sub Beatæ Mariæ DE CLAREVALLÆ Cisterciensis Ordinis, Tutelam, Protectionem, Defensionem, & Patrocinium subdit, cum obligatione eidem salendi, singulis annis, in modum Feudi & Vassaliti quinquaginta Morabitos auri boni & probati, salvo tamen Tributo jam Beato PETRO & Successoribus ejus Pontificibus Romanis constituto. Datum in Ecclesia Lamecenſi 4. Kalend. Maii (1) Era 1142. [ANT. DE SOUSA DE MACEDO, I. Usitanica liberata. In Proœmio II. pag. 138.]

IN Dei Nomine: Quoniam quidem decet unumquemque fidelem de bonis sibi collatis à superna largitore Dei Ministros participes efficere, ut per eos celestium bonorum particeps efficiatur. Ideo Ego Alphonsus miseratione divinâ Portugallicum Rex noviter Deo jubente creatus, quia me plus omnes debitorum sentio, cupio me, & omnia mea Altissimo offerre, ut tam Ego quam Successores mei in perpetuum regnaturi agnoscat habere regnum de manu Domini, qui præsentialiter tradidit eum mihi, ut corde firmo, & Charitate perfectâ fidem Christianam ab infidelium injuriis defenderem & Sanctam Ecclesiam de Regni rebus ditarem, ut fide esset Regnum Sanctum, Deo charum, & in perpetuum stabilium. Et quia jam me, & omnia beato Petro, & ejus Successoribus vegetigalem constitui, cupiens & nunc beatam Dei genitricem apud Deum advocatam habere, de consensu Vassalorum meorum, qui absque externo adjutorio me in Regium solium constituerunt, me ipsum, Regnum meum, Gentem meam, & Successores meos sub Beatæ Mariæ de Clarevalle tutelam, protectionem, defensionem, patrocinium, confutuo, & constituta fore decerno, ordinando, & mandando omnibus & singulis successores meis in hereditatem hujus Regni legi.

(1) Era 1142. C'est une faute. Il faut lire Anno Domini 1142. ou bien Era 1150. comme dans la Lettre du même Roi au Pape. Cette correction ne souffre point de difficulté, mais il y en a beaucoup à savoir si la Date du 4. des Calendes de Mai doit subsister ou non. Tout ce que nous en pouvons dire est, qu'elle ne s'accorde pas avec celle des Ides de Décembre qui se lit dans la Lettre du même Alfonso au Pape Innocent II. & que l'une ou l'autre est vicieuse. Il est évident que si le Tribut à S. Pierre ne fut offert & constitué que le 21. Decemb. ce Prince ne pouvoit en payer le 28. Avril comme d'une chose déjà faite. (Dux.)

ANNO.
1142.

ANNO.
1142.

legitime intransibus, ut singulis annis eidem Sanctæ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ de Claravalle, quæ est Cisterciensis Ordinis, posita in Regno Franciæ in Diocesi Lingoniensi, tribuant in modum Feudi, & vassalitiis. Morabitur autem probati, boni, & digni quod recipiatur. Si vero contigerit per nostrum Dominium aliquem ejusdem Monasterii, & Ordinis præfati intrare, vel transire, vel Monasterium inibi construxerit, personæ, & res talis Monasterii sub tutelâ, & patrocinio Regis erunt, taliter quod à nullo possint molestari, inquietari, perturbari vel à suis bonis defraudari, quod si contingat, in pristinam libertatem restituantur quæcumque horâ temporis, vel momenti in quo majori commoditate fieri quiverit: quapropter bona talium Monasteriorum, & personarum erunt tanquam bona Regalia, & de illis erit Regi eadem cura quam de suis debet habere. Si verò Rex aliquis, vel Tyrannus quem de humilis nostris futurum non credimus, præfatas personas molestaverit, seu illarum bona surripuerit, non eam, aut earum, sed Virginis hereditatem usurpare se credat, & tanquam Domino suo infidelis, sub cujus tutelâ Regnum constitutum, eodem privetur, & semen ejus non eluceat super terram, fratribus vero in dicto Monasterio de Claravalle, & in aliis sui Ordinis Domino famulantibus, cura erit Statum Regni nostri Deo devotè commendare & animam eam, & parentum meorum Missis, & vigiliis adjuvare, & de feudo seu vassallito altare Beate Mariæ reparabunt. Abbas verò Dominus Bernardus, & ejus successores in perpetuum, hujusmodi Feudum annuatim habebunt in die Annunciationis Beate Mariæ Virginis. Et ideo Virgo mater Domini mei Jesu Christi, in cujus laudem hic Ordo constitutus micat, ego humilis servus tuus Adelfonsus Rex Portugall. peto quatenus Regnum meum defendas à Mauris inimicis Crucis filii tui, & Coronam hanc ab omni externo Dominio liberam conserves & de prole meâ fideles servos, & Feudi largitores in Regni Sede corrobore. Si quis verò contra hoc vassallitum, & Feudi testimonium aliquid attentaverit, si vassallis fuerit, à Regno nostro expellatur; si verò quod Dominus non consentiat, Rex fuerit, sit à nobis maledictus, & in stirpe nostra non numeretur, & à Domino Deo qui nobis Regnum dedit, omni dignitate spoliatus, & à suis inimicis victus, & cum Juda traditor in Inferno sepultus. Factâ carta in Ecclesiâ Lamecensi 4. Kalend. Maii. Æra 1142.

Ego ADELPHONSUS Rex.

EGAS Curie Prædes conf.	} Condalsalus DE SOU-
PETRUS PELAIDES Curie	
Signifer conf.	
FUAS POPINIUS Colim-	
bræ Præfect. conf.	ASUS SANGIUS
PELAGIUS DE SOUSA	pro test.
confirmat.	ALFONSUS EGEA
	pro test.

XXX.

1143. *Loix Fondamentales du Royaume de PORTUGAL faites dans la première Convocation des Etats généraux tenue à Lamego, Ville située dans la Province de Beira, sous le regne d'ALPHONSE, premier Roi de Portugal en l'année 1143.*
[LEQUIEN DE LA NEUFVILLE, Historien générale de Portugal, à la tête du Tom. I. On trouve aussi ces Loix dans ANT. DE SOUSA DE MACEDO, Lusitania Liberata. In Procmio II. pag. 134. Ex BRANDAO Monarch. Lusit. p. 3. lib. 10. cap. 43.]

AU nom de la très-sainte Trinité du Pere, du Fils, & du S. Esprit. Trinité inséparable, & qui jamais ne peut être séparée. Moi Alfonso, fils du Comte Henri, & de la Reine Thérèse, petit-fils du grand Alfonso, Empereur des Espagnes; & depuis peu par la miséricorde de Dieu, élevé à la dignité Royale.

Puis que Dieu nous a rendu le repos, & qu'il nous a fait remporter la victoire sur les Maures nos ennemis, voulant profiter du tems & du calme qu'elle nous donne, Nous avons convoqué ceux, dont voici les noms & les qualitez.

L'Archevêque de Brague, les Evêques de Viseu, de Porto, de Coimbra, & de Lamego, avec tous nos

autres Conseillers & Courtisans, ayant leurs familles dans les villes de Coimbra, de Guimaraes, de Lamego, de Viseu, de Barcellos, de Porto, de Trancoso, de Chaves, du Château du Roi, de Bouzellas, de Paredes Velhas, de Sena, de Coultan, de Mont-Mayor, d'Higueire, & de la Maison de campagne du Roi.

Laurent de Viégas, devant porter parole pour le Roi, en qualité de son Procureur général, en présence du Roi, étant en son trône, mais sans aucunes marques Royales; & du Clergé séculier & régulier, assembles dans l'Eglise de Sainte Marie d'Almagave, Laurent de Viégas prit la parole & dit.

Le Roi Alfonso, que vous avez élu & proclamé dans le camp d'Ourique, vous a assemblés ici, afin que vous entendiez la lecture des Brefs de notre saint Pere le Pape Eugene III. pour savoir, si vous voulez qu'Alfonse soit votre Roi. Les Peuples répondirent unanimement, qu'ils voulaient qu'Alfonse fût leur Roi. Si vous voulez, leur dit Viégas, qu'il soit votre Roi, comment sera-t-il votre Roi? Sa Royauté finira-t-elle avec lui, ou bien ses enfans succéderont-ils à la Royauté. Les Peuples reprirent aussitôt, Alfonso sera notre Roi tant qu'il vivra, & quand il mourra, ses enfans mâles seront nos Rois. Si vous désirez cela, répartit Viégas, donnez lui les marques de la Royauté, & les Peuples dirent, Nous les lui donnons, au nom du Seigneur. Pour lors l'Archevêque de Brague se leva, reçut de l'Abbé de Laurbano, une grande Couronne d'or enrichie de perles, & donnée à ce Monastère par les Rois Gots, qui s'en étoient toujours servis, & la mit sur la tête du Roi, qui tenoit son épée nue à la main, & la même qu'il avoit portée à la guerre. En cet état, Alfonso dit à haute voix; *Beni soit Dieu, qui m'a toujours assisté, quand je vous ai délivrés de vos ennemis, avec cette épée que je porte pour votre défense. Vous m'avez fait Roi, & je dois partager avec vous les soins de l'Etat. Je suis donc votre Roi, & puis que je suis tel, suissons des Loix qui établissent la tranquillité dans notre Royaume.* Nous le voulons bien, reprirent les Peuples, faites telles Loix qu'il vous plaira; nous sommes venus ici avec nos enfans & nos familles, pour apprendre & pour suivre ce que vous trouverez bon d'ordonner. Sur cette réponse, le Seigneur Roi appella les Evêques, la Noblesse, & ceux qui étoient chargés de la Procuration des absens, & ils convinrent que d'abord il falloit faire les Loix pour la succession au Trône, qui furent telles qu'elles sont exprimées ici dans les articles suivans.

I.

Que le Seigneur Alfonso Roi vive pendant longues années, & qu'il règne sur nous. S'il à des enfans mâles, qu'ils soient nos Rois, sans qu'il soit nécessaire de faire la cérémonie d'une nouvelle Election. Le fils succédera au pere, puis le petit-fils, & ensuite le fils de l'arrière-petit-fils, & ainsi à perpétuité dans leur descendance.

II.

Si le fils aîné du Roi, meurt pendant la vie de son pere, le second fils, après la mort du Roi son pere, sera notre Roi; le troisième succédera au second; le quatrième au troisième, & ainsi des autres fils du Roi.

III.

Si le Roi meurt sans enfans mâles, le Frere du Roi, s'il en a un, sera notre Roi, mais pendant sa vie seulement, car après sa mort, le fils de ce dernier Roi, ne sera pas notre Roi, à moins que les Evêques & les Etats ne l'éussent, & alors ce sera notre Roi, sans quoi il ne le pourra être.

IV.

Laurent de Viégas se leva pour dire aux Evêques & aux autres Seigneurs, le Roi demande, si vous voulez que les filles entrent dans la succession de la Couronne, & souhaite que sur cela on fasse une Loi. Les Evêques & les Seigneurs, après une longue contestation, arrêterent, que les filles du Seigneur Roi régneraient, mais en cette manière.

V.

Si le Roi de Portugal n'a point d'enfant mâle, & qu'il

ANNO
1143.

ANNO
1143.

qu'il aie une fille, elle sera Reine après la mort du Roi, pourvu qu'elle se marie avec un Seigneur Portugais; mais il ne portera le nom de Roi, que quand il aura un enfant mâle de la Reine qui l'aura épousé. Quand il sera dans la compagnie de la Reine, il marchera à sa main gauche, & ne mettra point sur sa tête la Couronne royale.

VI.

Que cette Loi soit toujours observée, & que la fille aînée du Roi n'ait point d'autre mari qu'un Seigneur Portugais, afin que les Princes étrangers ne deviennent point les maîtres du Royaume. Si la fille du Roi épousait un Prince ou un Seigneur, d'une Nation étrangère, elle ne sera pas reconnue pour Reine, parce que nous ne voulons point que nos Peuples soient obligés d'obéir à un Roi, qui ne serait pas né Portugais, puis que ce sont nos Sujets & nos Compatriotes, qui sans le secours d'autrui, mais par leur valeur, & aux dépens de leur sang, nous ont fait Roi.

VII.

Ce sont les Loix, qui regardent la succession à la Couronne de Portugal, qu'Albert, Chancelier du Seigneur Roi, lut à haute voix. Les Peuples y applaudirent, répondirent qu'elles étoient bonnes & justes, & ajoutèrent qu'ils n'en voulaient point d'autres, soit pour eux ou pour leurs descendants, qui comme eux les observeroient inviolablement & toujours.

VIII.

Laurent de Viégas dit aux Peuples, que le Seigneur Roi demandoit, s'ils voulaient aussi faire des Loix touchant la Noblesse & la Justice. Ils répondirent, qu'ils consentoient qu'on en fit, pourvu qu'elles fussent conformes aux Loix divines, & ce sont celles qui suivent.

IX.

Tous ceux qui sont du Sang Royal, ainsi que leurs descendants, seront reconnus Princes. Les Portugais qui auront combattu pour la personne du Roi, pour son fils, pour son gendre, ou pour la défense de l'Etendard royal, seront Nobles; mais les descendants des Maures, ni les fils des Juifs, ni les enfants des Infidèles, ne pourront aspirer à la Noblesse. Si un Portugais a été fait prisonnier de guerre par les Barbares, & s'il meurt en captivité, sans avoir renoncé à la sainteté de son baptême, ni à celle de la Religion, ses enfants seront Nobles. Celui qui aura tué un Roi ennemi, ou son fils, ou qui aura gagné leur Etendard royal, sera reconnu pour Noble. L'ancienne Noblesse sera toujours estimée telle, & ceux qui ont porté les armes pour notre service dans la fameuse journée de la bataille d'Ourique, seront Nobles, & nommez nos anciens Vassaux.

X.

Si un Noble est assez lâche, pour fuir dans le tems qu'il faudra combattre: s'il a frappé une femme de sa lance ou de son épée; s'il n'a point exposé sa vie pour la liberté de la personne du Roi, pour celle du Prince son fils, & pour la défense de l'Etendard royal, s'il est convaincu de parjure, & d'avoir cédé au Roi la vérité des choses qu'il aura voulu savoir; s'il a mal parlé de la Reine, ou de ses filles; s'il a deserté les armées du Roi pour aller servir chez les Maures; s'il a volé; s'il a blasphémé le saint nom de Dieu; enfin, s'il a attenté à la personne du Roi, cet homme noble sera dégradé de tout caractère de noblesse, ainsi que sa postérité.

XI.

Ce sont là les Loix, qui concernent la Noblesse, qu'Albert, Chancelier du Seigneur Roi, lut à haute voix. Les peuples y applaudirent, répondirent qu'elles étoient bonnes & justes, & ajoutèrent, qu'ils n'en voulaient point d'autres, soit pour eux, ou pour leurs descendants, qui comme eux les observeroient inviolablement, & toujours.

XII.

Les Regnicoles obéiront au Roi. Les Jugemens;

& Ordonnances, que rendront les *Alcauals*, qui sont les Juges établis par le Roi dans le Royaume, pour juger selon les Loix de l'équité, seront exécutés, & nos Sujets obligés de s'y soumettre.

ANNO
1143.

XIII.

Celui qui sera convaincu de vol, sera exposé les épaules nues, dans la Place publique, pour les deux premières fois; s'il récidive, on le marquera au front avec un fer chaud; s'il continue à voler, on instruira son procès; mais s'il est condamné à la mort, les Juges ne feront point mettre leur Arrêt à exécution, sans un commandement exprès du Seigneur Roi.

XIV.

Si une femme mariée commet un adultère, & que le mari fondé sur de bonnes preuves testimoniales, en porte sa plainte au Juge, & de-là au Seigneur Roi, les deux adultères seront condamnés au feu; mais si le mari réclame sa femme, & s'il demande qu'il soit surmis à l'exécution de ce jugement, celui qui aura commis l'adultère avec cette femme, ne sera point puni, parce que la Loi défend de faire mourir un coupable. Lors que celui, ou celle qui aura été complice du même crime, sera absous.

XV.

Tout homicide, tel qu'il puisse être, sera condamné à la mort, aussi bien que celui qui aura violé une fille noble, à laquelle appartiendra tout le bien du violateur. Si la fille n'étoit pas noble, l'homme, sans avoir égard à sa qualité, sera obligé de l'épouser.

XVI.

Quand quelqu'un aura pris par force le bien d'autrui, celui qui aura été volé, portera sa plainte au Juge; pour lors, il lui sera rendu ce qui lui aura été pris.

XVII.

Celui qui aura blessé quelqu'un d'un coup d'épée, d'un coup de pierre ou de bâton, sera condamné par le Juge, à payer au blessé dix marabittins.

XVIII.

Tout homme qui aura fait quelque injure à l'*Alcaual*, qui est le Ministre de la Justice, & à l'*Alcaid*, qui est celui de la guerre, tous deux établis par le Seigneur Roi, pour l'exercice & pour la fonction de leurs Charges, sera marqué d'un fer chaud, en cas qu'il ait osé le frapper, sinon, il sera condamné à payer cinquante marabittins.

XIX.

Ce sont là les Loix qui concernent la Justice qu'Albert, Chancelier du Seigneur Roi, lut à haute voix. Les peuples y applaudirent, répondirent qu'elles étoient bonnes & justes, & ajoutèrent qu'ils n'en voulaient point d'autres, soit pour eux, soit pour leurs descendants, qui comme eux, les observeroient inviolablement, & toujours.

XX.

Laurent de Viégas se leva, & dit aux Peuples: Voulez-vous que le Seigneur Roi aille aux Assemblées du Roi de Léon, qu'il lui paye le tribut, ou à quelque autre personne étrangère, & commise par le Pape qui l'a fait Roi? Chacun se leva en tirant l'épée, & la tenant à la main, dit à haute voix, Nous sommes libres, & notre Roi l'est comme nous; nous devons notre liberté à notre courage, & si le Roi consentoit à faire quelque chose de semblable, il seroit indigne de vivre, & quoique Roi, il ne régneroit point parmi nous, ni sur nous. A ces paroles, le Seigneur Roi ayant la Couronne sur la tête, & l'épée nue à la main, se leva & dit aux Peuples, Vous savez les risques que j'ai courus, & les dangers auxquels je me suis exposés pour vous procurer cette liberté, dont vous jouissez présentement dans mon Royaume. Je vous en prens à témoin, aussi bien que cette épée que je porte pour votre salut & pour votre défense.

Vous

ANNO 1143. Vous le dites bien, si quelque Roi consentoit à faire une action indigne de son caractère & de son rang, il ne mériteroit pas de vivre. Quoique ce fût non fils ou non petit-fils, je le déclare dès à présent indignes de régner, & de me succéder sur le trône que je remplis. Les Peuples applaudirent à ces dernières paroles, & répondirent, que de tels Successeurs devoient plutôt être mis à mort, qu'admis pour leur commander, & qu'ils ne prétendoient pas que leur Roi dût se soumettre à une autre Puissance; à quoi le Seigneur Roi ayant consenti, il leur repliqua, que tout seroit ainsi exécuté.

XXXI.

1155. Rescriptum FRIDERICI I. Imperatoris Augusti de Jure Imperatorum in Urbem Romanam, sive potius Responsum oretenus Legatis Populi Romani datum in Expeditione prima Italica. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 333. On trouve aussi cette Pièce dans OTTONIS FRIS. Episcopi de rebus Gest. Frid. I. Imp. lib. 2. cap. 21. pag. 249.]

Multa de Romanorum sapientia seu fortitudine haecenus audivimus, magis tamen de sapientia. Quare satis mirari non possumus, quod verba vestra plus arrogantiae rumore infusa, quam sane sapientiae condita sentimus. Antiquum quae proponis Urbis nobilitatem, divae tunc Reipub. veterem statum ad fidera fastidiis. Agnosco, agnosco, ut & tui Scriptoris verbis usar, fuit, fuit quondam in hac Repub. virtus; quondam dico, atque id utinam tam veraciter, quam libenter, nunc dicere possemus. Sensit Roma tua, jmo & nostra, vicissitudines rerum: sola evadere non potuit externa lege ab auctore omnium sanctam cunctis sub Lunari Globo degentibus foret. Quid dicam? Clarum est, qualiter primo Nobilitas tua robur ab hac nostra Urbe translatum sit ad Orientis Urbem regiam, & per annorum curricula ubera deliciarum tuarum Græculus effluens fuxerit. Supervenit Francus, vere nomine & re nobilis, eamque, quæ adhuc in te residua fuit, ingenuitatem fortiter eripuit. Vis cognoscere antiquam tuæ Romæ gloriam, Senatorie dignitatis gravitatem, tabernaculorum dispositionem, Equitibus Ordinis virtutem & disciplinam, ad consilium procedentes interemerat ac indomitam audaciam? Nostram intueri Rempublicam, penes nos cuncta hæc sunt. Ad nos simul omnia hæc cum Imperio dimanarunt. Non cessit nobis audum imperium; virtute sua amicum venit, ornamenta sua secum traxit. Penes nos sunt Consules tui, penes nos est Senatus tuus, penes nos est miles tuus. Proceres Francorum ipsi se consilio regere, Equites Francorum ipsi tuam ferro injuriam propellere debebunt.

2. Gloriaris, me per te vocatum esse: me per te primo Civem, post Principem factum: quod tuum erat, à te suscepisse. Quæ dicti novitas, quam ratione abiona, quam veritate vacua sit, æstimationi tue prudentumque relinquatur arbitrio. Revolvamus modernorum Imperatorum gesta, si non Divi nostri Principes Carolus & Otto nullius beneficio traditam, sed virtute expugnatam, Græcis seu Longobardis Urbem cum Italia eriperunt, Francorumque apposuerunt terminis. Docent hæc Desiderius & Berengarius Tyranni tui, in quibus gloriabar, quibus tanquam Principibus imitabar. Eos à Francis nostris non solum subactos & capros fuisse, sed & in servitute ipsorum consensuisse, vitam finisse, vera relatione didicimus. Citeros ipsorum apud nos reconditi evidentissimum hujus rei representant indicium. Sed dicis: Vocatione mea venisti. Fateor, vocatus fui. Redde causam, quare vocatus fuerim. Ab hostibus pullabaris; nec propria manu, Gracorumve mollietate liberari poteras: Francorum virtus invitatione adscita est. Implorationem potius quam vocationem hanc dixerim. Implorasti misera felicem, debilis fortem, invalida validum, anxius securum. Eo tenore vocatus (si vocatio dicenda est) veni. Principem tuum militem meum feci, teque deinceps usque in præsentiarum in meam Ditionem transfudi. Legimus possessor sum: eripiat quis, si potest, clavam de manu Herculis. Siculus, in quo confidis, forte hæc faciet? Ad priora respiciat exemplum. Nondum facta est Francorum sive Teutonicorum manus invalida: Deo largiente, vitæque comite & ipse temeritatis suæ quandoque capere poterit experientia.

ANNO 1155. 3. Justitiam tuam, quam tibi debeam, exquiris. Taceo quod Principem populo, non Populum Principi Leges præscribere oporteat. Prætermitto, quod quilibet possessor possessionem suam ingrederetur, nullum conditionis præjudicium tibi debeat. Ratione contentandam. Proponis (ut mihi viderar) trium sacramentorum exactionem. De singulis respondeo. Dicis me debere jurare, ut Leges Antecessorum meorum Imperatorum eorum privilegia tibi firmatas, & bonas consuetudines tuas observem. Apponis etiam, quod patriæ usque ad periculum capitis tuitionem jurem. Ad ista duo simul respondeo. Ea quæ postulas, aut justa sunt, aut injusta. Si injusta sunt, nec tuum erit postulare, nec meum concedere: si justa, recognosco hæc & debendo velle, & volendo debere. Quare superfluum erit voluntario debito & debite voluntati sacramentum apponere. Quomodo enim tibi tuam justitiam infringere, qui quilibet infamis etiam quod suum est, servare cupio? Quomodo patriam, & præcipue Imperii mei Sedem usque ad periculum capitis non defenderem, qui & ipsius terminos non sine ejusdem periculi æstimatione, quantum est in me, restaurare cogitaverim? Expertus est hoc Dania nuper subacta, Romanoque reddita Orbi, & fortasse plures Provincie, pluraque lentissimè Regna, si præsens negotium non impedisset.

4. Ad tertium venio capitulum. Affirmas pro pecunia quadam juramentum præberi à mea debere persona. Proh nefas! à tuo, Roma, exis Principem, quod quilibet lixa potius petere deberet ab infidore. A captivis hæc penes nos exiguntur. Num in captivitate detineor? Num vinculis hostium urgeor? Nonne multo & forti stipatus militum ineluctus sedeo? Cogitur Princeps Romanus contra suam voluntatem cujuslibet præbitor esse, non largitor? Regatur & magnifice hæcenus mea, cuilibet, & quantum deuit, & præcipue bene de me meritis dare consuevi. Sicut enim à minoribus debitum rite expetitur obsequium, sic à majoribus meritum juste repetitur beneficium. Hunc, quem alibi à Divis parentibus meis acceptum servavi morem, Civibus cur negare, Urbemque meo introitu latam non facerem? sed merito non justa injuste petenti cuncta juste negantur.

XXXII.

Epistola HADRIANI Papæ ad FRIDERICUM Imperatorem, quæ de duplici injuriâ, Scdæ Apostolicæ per ipsum illatâ, videlicet de antepositione proprii Nominis in Epistolis, & de hominibus ab Episcopis exacto conquiritur, eundemque ad respiciendum minis adjectis hortatur. [PHILIPPI LABBEI Concil. Collectio Tom. X. Col. 1149. Appendix vetustissimi Scripti ad RADEVICI FRIS. de rebus Gestis Frid. I. Imp. lib. 2. cap. 21. pag. 249. Ex Chronicis NAUCLERI. GOLDASTI Constit. Imp. Tom. I. pag. 263. Le même en ses Reichs Satzungen 2. Theyl pag. 9. BARONII Annales Ecclesiast. Tom. XII. ann. 1159. num. 6. pag. 412.]

Voyez cette Pièce dans notre *Première Collection* Tom. I. pag. 80. col. I. où elle a été rangée par abus sous l'an 1154.

Rescriptum FREDERICI I. Romanorum Imperatoris ad HADRIANUM IV. Papam de antepositione Nominis proprii in Epistolis ad eum destinatis; tanquam-justo titulo facta. Exprobras ei superbiam suam & Cardinalium suorum, adhortaturque ad humilitatem Apostolicam. [GOLDASTI Constitutiones Imp. Tom. I. pag. 263. Cette Pièce se trouve aussi dans l'APPENDIX vetustissimorum ad RADEVICI FRISING. de reb. gest. Frid. I. Imperatoris lib. 2. cap. 21. pag. 249. Ex Chronicis Naucleri. & dans BARONII Annales Ecclesiast. Tom. XII. ann. 1159. pag. 412. Num. VII.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Hadriano Romanæ Ecclesiæ Pontifici, omnibus illis adherere, quæ cepit Jesus facere & docere.

1. Lex justitiæ unicuique, quod suum est, restituit. Non

ANNO 1156. Non enim parentibus nostris derogamus, quibus in hoc Regno nostro debitum exhibemus honorem, à quibus & Regni dignitatem suscepimus & coronam. Num-

quid tempore CONSTANTINI Sylvester regalis aliquid habuisse dignoscitur? Sed ejus pietatis concessione libertas data est Ecclesie, pax restituta, & quicquid regale Papatus vester habere dignoscitur, largitione Principum obinet. Unde cum Romano Pontifici scribimus, jure & ex antiquo nomen nostrum preponimus, & ad justitiam normam eidem nobis scribenti concedimus. Revolvite Annales, & si lectum neglexistis, quod asserimus, illic invenitur.

2. Ab hiis autem, qui Dii sunt per adoptionem, & regalia nostra tenent, cur homagium & regalia sacramenta non exigamus? cum ille noster & vester institutor, ab homine Rege nihil accipiens, sed omnia bona omnibus conferens, tamen pro se & Petro censum Cæsari perfolvit, & exemplum vobis dedit, ut & vos ita faciatis. Docet itaque vos, dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Aut igitur regalia nostra nobis dimittant, aut si hæc sibi utilia judicaverint, quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari perfolvant.

3. Cardinalibus utique vestris clausæ sunt Ecclesie, & non patent Civitates; quia non videmus eos Cardinales, sed Carinales; non prædicatores, sed prædatores; non pacis corroboratores, sed pecunie raptore; non Orbis reparatores, sed auri insatiabiles corralores. Cum autem viderimus eos, quales requirit Ecclesia, portantes pacem, illuminantes patriam, assistentes causæ humilium in æquitate, necessariis stipendiis & comæatu eos sustentare non differemus.

4. Humilitati autem, quæ est custos virtutum, & mansuetudinis vestrae, non minimam notam inuritis, cum hujusmodi quæstiones, Religioni non multum conferentes, secularibus personis proponitis. Provideat itaque Pateritas vestra, ne, dum talia movet, quæ indigna ducimus, offensiculum ponat illis, qui velut ad imbrem serotinum ori vestro aures suas arrigere festinant. Non enim non possumus respondere auditis, cum superbia detestabilem bestiam usque ad Sedem Petri reptasse videmus, paci Ecclesie bene semper providentes. Valete.

XXXIII.

Jun.

Pax inter WILHELMUM Regem Siciliæ, & HADRIANUM Papam IV. quæ præfatus Rex Jura Ecclesiastica tam in Regno Siciliæ, quàm in Ducatu Apuliæ, & Calabria, aliisque locis promittit illibata conservare, prædictus verò Pontifex eundem manutenere ac defendere in omnibus prædictis, pro quibus illi fidelitatem juravit, & homagium legitimum fecit. Datum ante Beneventum mense Junio Anno Incarnationis Dominicæ 1156. Regni WILHELMII Regis VI. [BARONIIUS Annales Eccles. Tom. XII. sub An. 1156. pag. 395, num. 3.]

IN NOMINE DEI AETERNI & Salvatoris nostri JESU-CHRISTI. Amen.

Domino Hadriano Dei gratia S. R. E. Summo Pontifici charissimo Domino & Patri nostro reverendo, ejusque Successoribus Willelmus eadem gratia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ.

Nostræ semper Consuetudinis exitit, animum nostrum in Triumphis & maximis humiliare Successibus, & tunc nos attentius ad Omnipotentis Dei obsequium, & cultum mansuetudinis exponere, cum ad majorem prosperitatem & gloriam nos vidimus pervenire: tales in tranquillis & prosperis rebus erga nostri Redemptoris obsequium inveniri volentes, ut perceptorum à Rege omnium Regum beneficiorum non appareamus ingrati, & majores Successus atque Victorias de Brachio Virtutis Dei jugiter sperare possimus. Hujus quidem nostræ Consuetudinis consideratione induci, cæsis & comprehensis in manu bellica ad laudem & gloriam Nominis Dei Græcis & Barbaris Nationibus, quæ Regnum nostrum nulla earum vi, sed Proditorum nostrorum dolositate intraverant, devictis & fugatis de Finibus Regni nostri Turbatoribus Pacis, & Proditoribus nostris, humiliandis nos sub omnipotentis manu Dei decrevimus, & ad cultum Humilitatis propensius intendendum.

Discordis igitur illis, quæ inter Romanam Ecclesiam fuerant agitate, finem congruum imponere cu-

piantes: cum appropinquavisset Civitati Beneventi, & Inimici nostri ante faciem indignationis nostræ fugissent, venerabiles Cardinales vestros Hubaldum Tituli Sanctæ Præxedis, & Julium Tituli Sancti Marcelli Presbyteros Cardinales, & cum eis Rolandum Tituli Sancti Marci Presbyterum Cardinalem & Cancellarium vestrum, quos ad nostram Præsentiam direxistis, eo quo decuit honore suscepimus, & desiderium ac Monita vestra de bono Pacis ex ore ipsorum libenti animo audientes, ipsi, & Majone magno Ammirato Ammiratorum dilecto fideli & familiari nostro, & Hugone Panormitano, & Romualdo Salernitano venerabilibus Archiepiscopis, & Willelmo Calano Episcopo, & Marino Cavenfi Abbate fidelibus nostris mediantibus, in hunc vobiscum per eos Pacis devenimus Concordiæ tenorem; videlicet ut de Capitulis illis, de quibus inter Majestatem vestram & nos Controversia vertebatur, quod subscriptum est, observetur.

De Appellationibus quidem ita. Si aliquis Clericus in Apulia, & Calabria, & aliis Terris quæ Apuliæ sunt affines, adversus alium Clericum de Causis Ecclesiasticis querelam habuerit, & à Capitulo, aut Episcopo, vel Archiepiscopo suo, seu alia Ecclesiastica Persona suæ Provinciæ non poterit emendari: liberè tunc vivo-luerit, ad Ecclesiam Romanam appellet. Translationes in Ecclesiis fient, si necessitas, aut utilitas Ecclesiæ aliquem de una Ecclesia ad aliam vocaverit, & vos, aut vestri Successores concedere volueritis. Consecrationes & visitationes liberè Romana Ecclesia faciet Apuliæ vel Calabria Civitatum, ut voluerit, aut illarum partium quæ Apuliæ sunt affines, Civitatibus illis exceptis, in quibus Persona nostra vel nostrorum Heredum in illo tempore fuerit, remoto malo ingenio, nisi cum voluntate nostra nostrorumque Heredum. In Apulia, & Calabria, & Partibus illis quæ Apuliæ sunt affines, Romana Ecclesia liberè Legationes habebit. Illi tamen, qui ad hoc à Romana Ecclesia fuerint delegati, Possessiones Ecclesiæ non devalsent. In Sicilia quoque Romana Ecclesia Consecrationes & visitationes habeat, & si de Sicilia Personas aliquas Ecclesiastici Ordinis vocaverit, Munificentia nostra nostrorumque Heredum pro Christianitate faciendi, vel pro suscipienda Corona, remoto malo ingenio, retinebit quas providerit retinendas. Cetera quoque ibidem habebit Romana Ecclesia, quæ habet in aliis Partibus Regni nostri, excepta Appellatione & Legatione, quæ nisi ad petitionem nostram & Heredum nostrorum, ibi non fient. De Ecclesiis & Monasteriis Terræ nostræ, de quibus Romana Ecclesia quæstio mota fuit, sic fiat: Vos quidem & vestri Successores in eis habebitis eas, quæ in ceteris Ecclesiis, quæ sub nostra Potestate consistunt, solite sunt accipi Consecrationes & Benedictiones à Romana Ecclesia; & debitos insuper & statutos ei Census exsolvent. De Electionibus quidem ita fiat. Clerici convenient in Personam idoneam, & illud inter se secretum habebunt, donec Personam illam Excellentie nostræ pronuntiet, & postquam Persona Celsitudinis nostræ fuerit designata, si Persona illa de Proditoribus aut Inimicis nostris vel Heredum nostrorum non fuerit, aut Magnificentie nostræ non extiterit odiosa, vel alia in ea causa non fuerit, pro qua non debemus assentire, assensum præstabitur.

Profecto vos nobis, & Rogerio Duci Filio nostro, & Heredibus nostris, qui in Regnum pro voluntaria Ordinatione nostra successerint, conceditis Regnum Siciliæ, Ducatum Apuliæ, Principatum Capuæ, cum omnibus Pertinentiis suis; Neapolim, Salernum, & Malthiam cum Pertinentiis suis; Marchiam, & alia quæ ultra Maricam debemus habere, & reliqua Tenimenta, quæ tenemus, à Prædecessoribus nostris hominibus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ jure detenta, & contra omnes homines adjuvabitis honorificè mantere. Pro quibus omnibus vobis vestrisque Successoribus, & S. R. E. fidelitatem juravimus, & vobis Ligium Homagium fecimus, sicut continetur in duobus similibus Capitularibus, quorum alterum penes vestram Majestatem Sigillo nostro auro, alterum verò Sigillo vestro signatum penes nos habetur. Et Centum sexcentorum Schiatarum de Apulia & Calabria, quingentorum verò de Marchia, vel æquivalens in auro vel argento nos ac nostros Heredes Romanæ Ecclesiæ statumis annis singulis soluturos, nisi forte impedimentum aliquod intercesserit, quo cessante, Census ex integro persolvetur. Omnia verò prædicta, quæ nobis concessistis, sicut nobis, ita etiam & Heredibus nostris concedetis, quos pro voluntaria Ordinatione nostra statuerimus, qui sicut nos, vobis vestrisque Successoribus & Ecclesiæ Romanæ fidelitatem facere,

ANNO 1156.

ANNO & quæ præscripta sunt, voluerint observare. Ut autem quæ supra dicta sunt, tam vestro quam vestrorum Successorum tempore obtineant perpetuam firmitatem, nec nostris aut nostrorum Heredum temporibus alicujus valeant presumptione turbari: præsens Scriptum per marum Mathæi nostri Notarii scribi, ac Bulla aurea nostro Typario impressa insigniri, ac nostro Signaculo decorari iussimus. Datum ante Beneventum per manus Majonis magni Admirati Admiratorum, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quinquagesimo-sexto, mense Junii, quartæ Indictionis; anno vero Regni Domini Willelmi Dei gratia magnifici & gloriosissimi Regis Siciliæ, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capuæ sexto feliciter. Amen. ✠

1156.

Confirmatio Pacis prædictæ per HADRIANUM Papam IV. Datum eadem die. [BARONIS Annales Eccles. Tom. XII. sub An. 1156. num. 8.]

HADRIANUS Episcopus Servus Servorum Dei Charissimum in Christo Filio Willelmo illustri & glorioso Siciliæ Regi, ejusque Heredibus, quos pro voluntaria Ordinatione sua statuerit in Regnum, in perpetuum.

Licet ex injuncto nobis à Deo Apostolatus Officio universos Christi Fideles paternæ charitatis brachiis debeamus amplecti, atque ad Pacem eos & Concordiam invitare: Reges tamen & sublimiores quasque Personas tanto amplius diligere & honorare debemus, atque de bono Pacis eos tanto studiosius commovere, quanto Ecclesiæ Dei & fidelibus Christianis major inde fructus spiritaliter ac temporaliter dignoscitur provenire. Constat, charissime in Christo Fili Willelme, gloriose Siciliæ Rex, te inter Reges & celsiores Personas Seculi eximius operibus, potentia, opibus clarere, ita ut ex vigore Justitiæ, quam in Terra sub tua Ditione constituta conservas, ex securitate Pacis, qua omnes per eandem constituentur letantur, & ex terrore, quem Inimici Christiani Nominis per opera magnifica incussisti, usque ad extremos angulos fama nominis tui & gloria protendatur. Quod si quidem nos, dilectissime in Christo Fili Willelme eximie, diligentius attendentes, & insipientes pariter, quantæ utilitates Romanæ Ecclesiæ valeant provenire, si Celsitudo tua per firmam Pacem ei & Concordiam conjungatur: dum in Civitate Beneventana securi & liberi cum Fratribus nostris essemus, ad Pacem tecum habendam diligenter studio decrevimus intendere. Misimus ergo ad Excellentiam tuam quosdam Fratrum nostrorum, scilicet, ut *suprà*, & propolimus per eos nostrum de bono Pacis & Concordiæ desiderium, & invitavimus attentius, & monuimus Excellentiam tuam ad Pacem. Et illius inspirante virgine, qui ad Cœtum iturus Discipulis suis ait: Pacem meam do vobis, Pacem meam relinquo vobis: talem animum tuum invenimus, qualem Filii Pacis & Catholici Principis decuit inveniri. Et mediantibus præfatis Filiis nostris, &c. ut *suprà*. In hanc formam Pacis libera & spontanea voluntate nostra devenimus; Ut videlicet de Capitulis illis, de quibus inter nos & Excellentiam tuam controversia est, per omnia, &c.] ut *suprà* in proximè scripta Regis est Conclusione: pergit. Ut autem quæ supra diximus, tam nostro quam Successorum nostrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem, & nec tuis, nec tuorum Heredum temporibus alicujus valeant presumptione turbari: nos ea de communi Consilio & voluntate Fratrum nostrorum Auctoritate Apostolica confirmamus, & valitura in perpetuum præsentis Scripti Pagina communimus, & tam à nobis quam à nostris Successoribus perpetuis temporibus statuimus observanda. Nulli ergo omnino liceat hanc Paginam nostræ Concessionis & Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare voluerit: Omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus indignationem incurrat. Amen, Amen, Amen. Datum eadem die qua & superior.]

XXXIV.

1157. *Epistola ADRIANI IV. Papæ ad FRIDERICUM I. Romanorum Imperatorem qua memorat Beneficium a Sancta Sede in eum collatum, videlicet dum Coronam Imperialem de manu ejus suscepit. [RADEYICI FRID. TOM. I. PART. I.*

SING. Canon. de Reb. Gest. Frid. I. Imp. ANNO lib. I. cap. 9. pag. 285.

1157.

ADRIANUS Episcopus Servus Servorum Dei, Dalego filio Friderico Illustri Romanorum Imperatori, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Imperatoris Majestati paucis retroactis diebus recolimus scripsisse, illud horrendum & execrabile facinus, & piacularè flagitium tempore nostro commissum, in Teutonicis partibus, sicut credimus, aliquando intentatum; Excellentie tuæ ad memoriam revocantes, non sine grandi admiratione ferentes, quod absque digna severitate vindictæ usque nunc transire passus sis tam perniciosi sceleris feritatem qualiter enim venerabilis frater noster E. Lundonensis Archiepiscopus, dum à Sede Apostolica remearet, à quibusdam Impis & sceleratis, quod sine grandi animi moreno non dicimus, in partibus illis captus fuerit, & adhuc in custodia teneatur. Qualiter etiam in ipsa captione prædicta, viri impietatis, semen nequam, filii sceleratis, in eum & in suos evaginatis gladiis violenter exarserint, & eos ablatis omnibus, quam turpiter atque inhonestè traxerint, & tua serenissima Celsitudo cognoscit, atque ad longinquas & remotissimas Regiones fama tanti sceleris jam pervenit. Ad cujus utique vehementissimæ cinoris ultionem, sicut is cui bona placere mala verò displicere credimus, constantius exurgere debuisti, & gladium qui tibi ad vindictam malefactorum, laudem verò honorum est ex divina provisione concessus, in cervicem delavare oportuit impiorum, & gravissime conterere præsumptores. Tu verò ad ipsum ita dissimulasse diceris, scitavimus negligenter, quod eisdem non est quare peniteat commississe reatum: quia impunitatem Sacilegi quod gesserint, janjam sentiant invenisse. Cujus quidem dissimulationis & negligentie causam penitus ignoramus: quoniam nos in aliquo Serenitatis tuæ gloriam offendisse, Conscientiæ scrupulus nostrum animum non accusat: sed personam tuam sicut Charissimam & specialis filii nostri & Principis Christianissimi, quem in Apostolicæ confessionis petra non ambigimus per Dei gratiam solidatam, fincera semper dilexerimus charitate, & debita n. d. avi misericordie benignitatis affectu. Debes enim, gloriosissime fili, ante oculos mentis reducere, quam granatæ & quam jocundè alio anno Mater tua Sacro-Sancta Romana Ecclesiæ te suscepit quanta cordis affectione traxerit, quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit, & honoris: & qualiter Imperiali insignio Coronæ libentissime conferens benignissimo gremio suo, tuæ sublimitatis apicem studenter confovere, nihil prorsus efficiens quod regiæ voluntati vel in minimo cognosceret obviare. Neque tamen pœnitent nos desideria tua voluntatis in omnibus implevisse, sed si majora beneficia Excellentie tuæ de manu nostra suscepisset, si fieri posset, considerantes quanta Ecclesiæ Dei & nobis per te Incrementa possint, & commoda provenire, non immerito gauderemus. Nunc autem quia tam immensum facinus quod in contumeliam universalis Ecclesiæ & Imperii tui noscitur etiam commissum, negligere ac dissimulare videris, suspicamur utique ac veremur, ne forè in hanc dissimulationem & negligentiam propter hoc tuus animus sit inductus, quod suggestionem perversi hominis Zizania seminantis, adversus Clementissimam Matrem tuam Sacrosanctam Romanam Ecclesiam, & nos ipsos indignationem (quod absit) aliquam conceperis, vel rancorem. Ob hoc igitur, & ob alia omnia negotia, quæ cognoscimus imminere, duos de melioribus & charioribus quos circa nos habemus, dilectos scilicet filios nostros, Bernhardum S. Clementis Presbyterum, Rolandum S. Marci Presbyterum Cardinalem, & Cancellarium nostrum, viros utique Religione, prudentia & honestate conspicuos, Serenitati tuæ de latere nostro ad præsens duximus destinandos, Excellentiam tuam rogantes attentius, quatenus eos tam honorificè quam benigne recipias, honestè tractes, & ea quæ ipsi super hoc, & super aliis ad honorem Dei & Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, ad decus etiam & exaltationem Imperii pertinentia, ex parte nostra Imperatoris proposuerint Dignitatem, sicut si ab ore nostro procedant, absque ulla hesitatione suscipias, & ipsorum verbis, tanquam si ea contingeret nos proferre, fidem non dubites adhibere.

P

XXXV.

ANNO
1157.

XXXV.

Edictum FRIDERICI Romanorum Imperatoris, de Arrogantia HADRIANI Papae erga Fastigium Caesareum Regnumque universum Romano-Germanicum Literis ejus superscriptis & verbis Legatorum satis superque declarata; necnon de Juribus & Dignitate Imperii a Tyrannide ejus & Cardinalium suorum vindicandis. [RADEVICI FRISING. Canon. de rebus. gestis Frider. I. Imp. lib. I. cap. X. pag. 266. GOLDASTI Constit. Imp. Tom. I. pag. 263. On a tiré cette Piece de ce dernier.]

CUM divina potentia, à quo omnis potestas in caelo & in terra, nobis, Christo ejus, Regnum & Imperium regendum commiserit, & pacem Ecclesiarum Imperialibus armis conservandam ordinaverit, non sine maximo dolore cordis conqueri cogimur. Dilectioni vestrae, quod à capite sanctae Ecclesiae, cui Christus pater ac dilectionis suae characterem impressit, causae dissensionum, dissensionum malorum, pestiferi morbi venenum manare videntur. De quibus, nisi Deus avertat, totum corpus Ecclesiae commaculari, unitatem laevari, inter Regnum & Sacerdotium Schisma fieri permesceimus. Cum enim nuper in Curia Bisuntii esset, & de honore Imperii & salute Ecclesiarum debita sollicitudine tractarem, venerunt Legati Apostolici, afferentes se talem Legationem nostrae afferre Majestati, unde honor Imperii non parvum accipere deberet incrementum. Quos cum prima die adventus sui honorifice suscepissemus, & secunda (ut mos est) ad audiendam Legationem eorum cum Principibus nostris confedissemus, ipsi quasi de Mammona iniquitatis inflati, de altitudine superbiae, de fastu arrogantiae, de execrabili tumidi cordis elatione, Legationem Apostolicis Literis conscriptam nobis praesentaverunt, quarum tenor talis erat; quod prae oculis mentis semper deberemus habere, qualiter Dominus Papa insigne Imperialis coronae nobis contulerit: neque tamen penitentia moveretur, si majora Excellentia nostra ab eo beneficia suscepisset.

2. Haec erat illa paterna dulcedinis Legatio, quae unitatem Ecclesiae & Imperii conservare debuit, quae vinculo pacis utrumque colligare. Ad vocem illam nefandam & omni veritate vacuum, non solum Imperialis Majestas debitam indignationem concepit, verum omnes Principes, qui aderant, tanto furore & ira sunt repleti, quod sine dubio illos duos iniquos Presbyteros morbis scelerum damnassent, nisi hoc nostra intercepisset praesentia. Porro quia multa paria Literarum apud eos reperta sunt, & Schedule sigillatae ad arbitrium eorum scribende adhuc, quibus (sicut hactenus consuetudinis eorum fuit) per singulas Ecclesias Teutonici Regni conceptum iniquitatis suae virus respergere, altaria denudare, vasa domus Dei asportare, cruces excoarare, nitebantur, ne ultra procedendi facultas eis daretur, eadem, quae venerant, via ad Urbem eos redire fecimus. Cumque per electionem Principum à solo Deo Regnum & Imperium nostrum sit, qui in passione Christi Filii sui duobus gladiis necessariis regendum Orbem subiecit; cumque Petrus Apostolus hac doctrina mundum informaverit, *Deum time, Regem honorifica*; quicunque nos Imperialem Coronam pro beneficio à Domino Papa suscepisse dixerit, divinae institutioni & doctrinae Petri contrarius est, & mendacii reus erit.

3. Quia verò hactenus honorem ac libertatem Ecclesiarum, quae jam diu indebitae servitutis iugo depressa est, à manu Aegyptiorum studuimus eripere, & omnia eis dignitatum suarum jura conservare intendimus, universitatem vestram super tanta ignominia nobis & Imperio condolare rogamus; sperantes, ne honorem Imperii, qui à constitutione Urbis, & Christianae Religionis institutione, ad vestra usque tempora gloriosus & imminutus extitit, fidei vestrae indivisa syncretitas tam inaudita novitate, tam presumptuosa elatione imminui patiarur: sciens omni ambiguitate remota, quod mortis periculum antè vellemus incurere, quam nostris temporibus tanta confusionis opprobrium sustinere. Valet.

1158. *Epistola FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris ad Archiepiscopum Trevirensium. Probat*

Imperium non esse à Papâ, sed immediatè à Deo; addit multa de HADRIANI IV. Romani Pontificis Tyrannide, de usurpatione eiusdem in Imperio nec non Pseudoviciariatu in Ecclesiâ reprimendis, nec non Primatu Sedis Trevirensis. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 264.]

ANNO
1158.FRIDERICUS IMPERATOR
ARCHIEPISCOPO TREVIRENSI.

CUM Imperatoria Dignitas Imperialibus armis pacem Ecclesiarum ubique tueri debeat, Imperialem manum adversum se commoveret, qui pacem Ecclesiarum disturbat. Judicium quippe portabit, quicunque est ille. Disturbat autem pacem Ecclesiarum, qui reus est Majestatis. Reus est Majestatis, qui Imperatoriae derogat Dignitati. Cum enim pax Ecclesiarum ex Imperatoria dignitate vigeat, paci Ecclesiae studet, qui Imperatoriae non derogat dignitati.

2. Itaque cum paria sint, pax scilicet Ecclesiarum, & Imperatoria Dignitas (quia unum absque altero non constitit: utpote nec Imperatoria Dignitas sine pace Ecclesiarum, neque pax Ecclesiarum sine Imperatoria Dignitate: qui unum offendit, offendit & aliud: quia qui dixit: *Deum time*, idem statim subiunxit: *Regem honorifica*: ut per hoc claresceret, quod Dei timor, Regis esset honor, & e converso Regis honor Dei esset timor) qui Regem inhonorat, Deum non timet. Inhonorat autem, qui dicit, eum ab homine accepisse illud. Cum enim (juxta Apostolum) *Omnis potestas à Deo sit*, mendacii reus est, qui dogmatizat, ab homine esse, quod à Deo constat esse.

3. Pax itaque nostra, & Regnum à Deo est, qui etiam ante mundi constitutionem elegit nos, ut per nos administraretur pax Ecclesiarum. Sed quia vos plurima pars estis de numero latantium in pace Ecclesiarum, ut pote columna & basis Ecclesiarum, quam S. Petrus aliquando suo ditavit baculo, sicut ipse post Deum, ita vos post Petrum gubernate res Ecclesiae. Hoc mare magnum & spaciosum manibus, ubi reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis, in baculo Petri remigatis, in tranquillum charitatis portum anchoram fidei vestrae figatis, innoxie baculo Petri, non sitis arundo vento agitata, nec ut quidem ajunt vos esse baculum arundineum, cui si innixi fuerimus, perforabitis manum nostram.

4. Conquerimur Dilectioni vestrae, quod nuper in Curia Bisuntii, dum de stabilitate Regni & pace Ecclesiarum, debita sollicitudine tractarem, Apostolicus scripto nobis mandavit, quod prae oculis mentis haberemus, quomodo ipse nos in thronum Regni coronaverit, & neque inde penituerit eum, si majora etiam beneficia nostra Excellentia ab eo suscepisset. Ecce audistis blasphemiam. Recolite librariorum, & percontaminum antiquarios vestros, & videte si auditum sit hujuscemodi verbum in diebus eorum, in diebus antiquis. Sed nec patres nostri annuiciaverunt nobis, quod unquam Regnum aliqui Augustorum ab aliquo Apostolicorum beneficiatum sit, sicut iste vesanae mentis vir scripsit, se nos inbeneficasse, pro eo solo, quod solum unctionem per reverentiam B. Petri ab eo accepimus.

5. Ecce schisma, quod, nisi Deus avertat, inficiet totum corpus Ecclesiae, juxta illud: *Necesse est ut veniant scandala*. Sed quid sequitur? *Va autem illi, per quem veniunt scandala*. Per nos igitur non veniunt, sed per illum, qui se dicit Vicarium Petri, & non est, quia si in viridi ligno hoc facit, quid in arido fiet? Tribus toxicatis nos de Mammona iniquitatis suae appetit, videlicet, quod nos in Regnum coronaverit, & neque inde penituerit eum, si majora beneficia ab eo suscepissemus. Videamus igitur si hac vera fuit.

6. Certè nobis coronam per electionem Principum imposuimus: nihil nisi solam unctionem ab eo accepimus: & ubi est beneficium, quod ab eo consecutus sumus? Quae est ergo illa penitentia? & ubi sunt majora beneficia? An potest esse majus beneficium, quam Romanum Imperium? Nos ipsi nobis coronam imposuimus, & quomodo tum coronavit, dum coronam Regni nobis ipsi imposuimus? Regnum non ab eo, sed à Deo suscepimus. Videte ergo, qualiter mentitus sit. Sed quia ipse sibi beneficia usurpavit, sine consensu nostro, & Viterbium, Cameram Regni, sibi fecit sedem, praeponeus caudam capiti, & ancillam praefers dominæ.

7. Et

ANNO
1158.

7. Et quia, te teste, nusquam pejus agitur divinum servitium, quam Roma, ubi domus Petri facta est spelunca latronum, & habitatio Dæmonum: & ubi ille alter Simon haresiarcha, quærens sua non quæ Jesu Christi, cuncta spiritualia habet venalia: nos judicabimus eum in virga Regni nostri, & requiremus ab eo, quæ nostræ Ditionis sunt, Urbes & Castella, munitiones & Oppida, quæ in tota tenet Apulia, & videbimus, quis liberet de manu nostra.

8. Excommunicationem ejus non timebimus, quæ tantum apud suos vilipenditur, despicitur, negligiturque. Numquid potest nos excommunicare paries dealbatus? tunc in supercilio Phariseorum, mortificans animas, quæ non moriuntur, & vivificans quæ non vivunt. Nonne magis secundum B. Gregorium ligandi solvendique potestate se privat, qui hunc pro suis voluntatibus, non pro subjectorum meritis exercet? Quid ejus eis Alpes timeamus excommunicationem? dum trans Alpes ipsi vulgares parvi pendunt suam excommunicationem. Rome in sede sua vilipenditur cum sua excommunicatione, & nobis tam gravis est sua indignatio?

9. Ecce qualis subfannatio? Certè vos ipsi vidistis & audistis, quam derisui nos habuerint, vocantes nos stultos Allemannos, quod ad præceptum ejus staremus subjechi, quorum dexteræ totus Orbis ferre non possent. Igitur quia vos primas estis eis Alpes, & cor Regni, & Metropolis illa vestra Treveris, inquam, inclyta, & quæ inconfutis præpellit tunica Domini, vestro consilio & auxilio summam & mysterialem inconfutilem tunicam Domini, id est, Eriath, de manu illius Amorrhæi, videlicet Apostolici, à quo hucusque scissa & divisa sorte, & in jus Ægyptiorum iterum vendita est, eruenus. Non enim per ostium, sed aliunde ascendit in ovile: fur quippe est & latro.

10. Nos in brachio Regni & arcu extento eam eruenus & vobis, qui ideò secundæ Rome præstiti, ut si ille deviserit, vos conversis confirmetis fratres vestros: quod & vobis in baculo suo Petrus tradidit, sicut ipse à Domino accepit, ut solus sitis inter omnes post Petrum: sicut ipse post Christum: Emath Dei regendam in vice Petri Imperiali auctoritate committimus, ut omnes de Regno nostro eis Alpes, non Viterbii ad novam Romanam, sed Treverim ad secundam Romanam veniant, qui in causa sua secundum judicium & justitiam, non humo cooperante, sicut Romæ, ubi nummus regnat & imperat, quæstiones suas exequantur, dum Deus tantum sit in causa; & ideò Deus merces operis.

11. Nonne & hoc Petrus factis offendit, dum vobis baculum suum præcisum futurorum tradidit? quod adhuc totæ Dignitas Apostolice ad vos tantum Metropolitanum quasi hereditario jure derivaretur. Nonne ideò adhuc Apostolicus sine baculo est, ut vos sitis in baculo ejus? Igitur hæres Petri contra eum, qui se dicit Vicarium Petri, & non est, infurgit; & Suffraganeos vestros, Metensem, Tullenensem & Virdunensem, ut vobis & Regno subscribant, efficit: & vos columna Regni, pro Regno, quod jam titubat, viriliter stete, & stando, quis & quid sitis, factis offendite, ut per vos ceteri nobis fideles assistant, & filius Belial unanimiter, prout Dominus dederit, resistant.

XXXVI.

Edictum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris in Comitibus Brivensibus Procerum Germaniæ, Galliæ, & Italiæ ad Mediolanenses bello persequendum. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 334.]

Imperii Romani, cujus apud nos administratio, penes vos vero, qui Optimates Regni estis, auctoritas residet, nemo nos pro libidine bella gerere existimet, quæ & incertos eventus habent, & plurimis incommodis detrimentisque carere non possunt. Verum Dignitas Imperii, quæ impunitis rebellibus salva esse non potest, nos accendit. Non igitur ego vestris vos patris laibus, sed à Mediolanum exivit. Quod cum à legitimo Imperio defecerit, justam belli causam effecit. Neque nos bellum victoria cupiditate, sed pacis amore suscepimus, ut malorum audacia coerceretur, & bonis fidei sue merita præmia tribuantur. Nam si per desiderium nostram Mediolanensem injuriam gladio non persequemur, indigni erimus, qui eo accingamur, hæc tam in hoc nostra erit patientia collaudanda, quam negligentia improbanda. Quamobrem adeste animis, virtutemque, quam soletis, præstate, ut & adversa-

TOM. I. PART. I.

ANNO 1158.
riorum audaciam contundamus, & Imperii à Carolo & Othone ad vestra usque tempora deducti Dignitatem tueamur. Et quoniam non inferimus, sed propulsamus injuriam, justum bellum cum summa spe laudis, & certa fiducia præmiorum capefite, quæ imperatis meis ad Republicæ utilitatem pro viribus obedite.

XXXVII.

Decreta FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris facta in Comitibus apud Roncalias habitis cum Proceribus Germaniæ, Galliæ & Italiæ super Regalibus Imperii, aliisque. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 334.]

Quoniam Deo placitum est, nos Imperii gubernacula administrare, ob eam rem, quæ ad dignitatem & salutem ejus pertinere videntur, curare ac moliri omnia summo studio ac singulari vigilantia convenit. Optime vero id actum iri arbitramur, si & metu suppliciorum improborum audacia resistemus, & spe præmiorum bonos ad partem capefendam Reipub. invitabimus, neque per locordiam aut insciam nostram aliquid de Imperii rationibus detrahi patiemur, si ve armis si ve legibus Reipub. fuerit opus. Quamobrem quando Dei beneficio armis detrectatis imperium nobis obedire coegimus, sequitur, ut eodem in pace legibus etiam astringamus, & jura, quæ Lotharii & Conradii nostrorum decessorum incuria oblitterata, atque ab Italicis usurpata sunt, repetamus, ac novis institutis stabiliamus. Quæ ut sint utilis, honesta, & temporibus convenientia, multo ante providere oportet. Quamobrem vos hortor, atque etiam oro, ut singuli quid expedire maxime Reipub. existimetis, in commune promutis.

1. Quæ ubi dixit, tum Archiepiscopus Mediolanensis, primus sententiam dicere jussus, improbatæ superiorum Regum multorum tyrannide, & collaudatæ Friderici iustitia atque æquitate, potestatem novi condendi juris ei tribuit, ac voluntatem Imperatoris pro lege habendam esse censuit. Post quem Episcopi & Abbates primum, deinde Principes ac Comites, tum Consules Civitatum rogati sententiam, omnes Archiepiscopo se assentiri dixerunt.

2. Tum de libris appellationum componendis Imperator constituit, in singulis Diocesis iudices ordinarentur, non ex ipsa Diocesi, ne gratia aut odio corrumpetur judicium, sed aut ex hoc Conventu, aut ex aliis Civitatibus edictis, eisque summum de omnibus rebus statuendi arbitrium dedit.

3. De Regni jure constituendo & regalibus imperii Decretum Imperatoris. *Exat Feudor. lib. 2. tit. 56.*

4. Judicium est etiam, in singulis Urbibus Prætores, Consules, ceterosque Magistratus assensu populi per Imperatorem creari oportere, qui sacramentum ei dicerent, ac jus Civium Regumque tueri sicerent.

5. Tum de pacis stabilienda consultum, statumque, ne Civitas Civitatem, privatus privatum oppugnaret injussu Regis: edicto quoque cautum, ut si qua Civitas hæc jura violaret, centenas marcas auri deberet: si Marchio, quinquagenas; si Comes, quadragenas; si Capitaneus, seu alius Valvator major, vicenas; alii vero denas, usque ad tetras. Quod si solvendo non essent, per quinquennium quinquaginta milibus passuum longe à patria extarent.

6. De jure Feudorum constitutum Imperatoris *Exat disto lib. 2. Feudor. tit. 55.*

7. Lex Imperii de iis, qui studiorum causa publica gymnasia frequentant. *Exat in Auth. Habita, C. ne filius pro patre.*

Hæc Comitibus interfuerunt ex Germania, Archiepiscopi, & eorum Legati, Colonienfis, Moguntinenfis, Treverensis, Salisburgenfis, Magdeburgensis, & Hammaburgensis: Episcopi, & eorum Legati, Curienfis, Constantienfis, Augustanus, Wirzburgenfis, Aichstedenfis, Basilienfis, Ultrajectenfis, Cameracenfis, Argentinensis, Spirenfis, Wormatenfis, Bambergensis, Metensis, Virdunensis, Tulenensis, Havelburgensis, Segovienfis, Paraviensis, Frisingensis, Ratisbonensis, Paterbornensis, Verdensis, Leodicenfis, Monasterienfis, Osnabrugensis, Mindenensis, Michsenfis, Martisburgensis, Naumburgensis & Schlefwicenis. Abbates, de Sancto Gallo, Augiensis, Stabulensis, Prumiensis, Campidonensis, Altorphenfis, Elevacensis, Weissemburgensis, Fabariensis, Heresfeldensis, Fulden-

F 2

a Quæ 25 Imperatore re-bellaverat.

ANNO
1158.

sis, Morbacensis, Corbejensis, Werdensis, Tuden-
sis, &c. Principes, Rex Bohemie, Dux Bavarie,
Dux Saxoniae, Marchio Brandenburgensis, Dux Sue-
viae, Dux Dalmatie, Dux Austriae, Conradus Palatinus
Comes Rheni, Dux Meranie, Dux Carinthie,
Marchio Stirie, Dux Lotharingie, Dux Brabantie,
Marchio Histrice, Dux Zaringie, Marchio Baden-
sis, Comes de Lucemburg, Comes de Limburg, Comes
de Holland, Comes de Wirtemberg, Dux Teccen-
sis, Marchio Moravie, & innumeri alii Duces &
Comites. Consules Civitatum & Communitatum,
&c.

De Gallia Archiepiscopi & eorum Legati, Velen-
tinus, Lugdunensis, Arelatensis, Viennensis, Tho-
losanus. Episcopi & eorum Legati, Sedunensis,
Laufanensis, Genevensis, Gratianopolitanus, Valen-
tinus, Avinionensis, Luxoviensis, Segusianus, &c.
Abbat, Claravallensis & Cluniacensis. Principes,
Otto Comes Palatinus Burgundie Dux, Ultrajurana,
Marchio Segusianus, Comes Moriana, Comes Ca-
billonensis, Comes Maticonensis, Comes Orben-
sis, Comes Novoburgensis Comes Viennensis, Comes
Tholosanus, Comes Narbonensis, & alii innumeri
Principes ac Comites.

De Italia, Patriarcha, Aquileiensis & Ravennas.
Archiepiscopi, Mediolanensis, &c. Episcopi, Tau-
rinas, Albenis, Eporediensis, Haftenis, Novariensis,
Vercellensis, Derthonensis, Papiensis, Comensis,
Cremensis, Laudensis, Cremonensis, Placentinus,
Parmensis, Regiensis, Mutinensis, Bononiensis, Man-
tuanus, Veronensis, Brixianus, Bergomensis, Con-
cordiensis, &c. Principes & Comites, Marchio Mon-
tisserrati, Marchio Atestis, Marchio Salutarum, Co-
mes Careti, Comes Malaspinae, Comes Capiti, &c.
Consules ac Potestates Civitatum, Ferrarienses, Parmen-
ses, Ravennates, Mutinenses, Regiensis, Parmenses,
Mantuanis, Cremonenses, Papienses, Laudenses, Co-
mensis, Novarienses, Vercellenses, Haftenenses, Bergo-
matenses, Blanderatenses, Mediolanenses, Insulani,
Pisani, Genuenses, &c.

XXXVIII.

*Epistola Monitoria HADRIANI IV. Pape ad
Episcopos Germanie, ut FRIDERICO I.
Romanorum Imperatori persuadeat, ut Edic-
tum, ne quis de Regno eorum ad Apostolicam
Sedem accedat, revocet, & satisfactionem ex-
hiberi Romanæ Ecclesie curet ob blasphemias,
quas REINALDUS præfati FRIDERICI
Cancellarius & Palatinus Comes in Legatos
Pontificios & prædictam Ecclesiam evomuerunt.
[GOLDASTI Constitutiones Imperiales
Tom. I. pag. 265. On trouve aussi cette Pic-
te dans RADEVICI Frising. Can. de Reb.
gest. FRIDERICI I. Imp. lib. I. cap. 15.
p. 270.]*

HADRIANUS IV. PAPA AD EPISCOPOS
GERMANIE.

Quoties aliquid in Ecclesia contra honorem Dei &
salutem fidelium attentatur, Fratrum & Coepisco-
porum nostrorum, & eorum præcipue, qui Spiritu Dei
aguntur, cura debet existere, ut ea, quæ male gesta
sunt, gratiam Deo correctionem debeant invenire. Hoc
autem tempore, quod absque nimio dolore non dici-
mus, carissimus Filius noster Fridericus Romanorum
Imperator, tale quid egit, quale temporibus antecesso-
rum suorum non legimus perpetratum. Cum enim nos
duos de melioribus Fratribus nostris, Bernhardum tis.
S. Clementis & Rolandum Cancellarium nostrum tis.
S. Marti Presbyteros Cardinales ad ipsius præsentiam
misissimus, ipse cum primis ad ejus præsentiam perve-
nerunt, alacriter visus est eos recepisse. Sequenti vero
die cum redissent ad eum, & Literæ nostræ in ejus au-
ribus legerentur, accepta occasione cum eisdem verbis,
quod ipsarum Literarum series continuebat, insigne vide-
licet coronæ beneficium tibi contulimus, in tantam
animi commotionem exasit, ut convicia, quæ in nos
& Legatos nostros dicitur coecepisse, & quam inobest
ipso à præsentia sua recedere, ac de terra sua velociter
exire compulerit, & audire opprobrium & lamentabile
sit reverse. His autem ab ipsius præsentia excedentibus,
facta Edicto, ne aliquis de Regno vestro ad Apostolicam

Sedem accedat, per omnes fines ejusdem Regni custodes
dicitur posuisse, qui eos, qui ad Sedem Apostolicam ve-
nire voluerint, violententer debamus revocare. Super quo
facto licet aliquantulum perturbemur, ex hoc tamen in
nobis ipsi majorem consolationem accipimus, quod ad id
de vestro & Principum consilio non processit. Unde
confidimus eum à sui animi motu, consilio, & persua-
sione vestra facile revocandum. Quocirca, fratres,
quoniam in hoc facto non solum nostra, sed vestra &
omnium Ecclesiarum rei agi dignoscitur, caritatem vest-
ram monemus & exhortamur in Domino, quatenus
opponatis vos marum pro domo Domini, & præfatum
Filiam nostrum ad viam rectam quam citius reducere
studueris: attentissimam sollicitudinem adhibentes, ut à
Reinaldo Cancellario suo, & Palatino Comite, qui
maghas blasphemias in præfatos Legatos nostros, &
Matrem vestram sanctissimam Romanam Ecclesiam evo-
mere præsumserunt, talem & tam evidentem satisfac-
tionem faciat exhiberi ut sicut multorum aures amari-
tudo sermonis eorum offendit, ita etiam satisfactio mul-
tis ad viam rectam debeat revocare. Non acquiescat
idem Filius noster consilii iniquorum: consideret novissi-
ma & antiqua, & per illam viam incedat, per quam
Jasmanus & alii Catholicis Imperatores incessisse nos-
cantur. Exemplo siquidem & invitatione illorum &
honorem in terris & felicitatem in caelis sibi poterit ca-
mulare. Vos etiam, si eum ad rectam semitam reducere
vultis, & beato Petro Apostolorum Principi gratiam de-
pendetis obsequium, & vobis & Ecclesiis vestris con-
servabitur libertatem, aliquot moverit antedictus Filius
noster ex admonitione vestra, noviter ex promissioni
Evangelice veritate, quod sanctissima Romana Ecclesia
super firmissimum petram. Deo collocante, fundata,
quantocunque ventorum turbine quatitur, in sua fir-
mitate, protegens l'omino, in seculum seculi perman-
nebit. Nec autem, sicut nobis: deceret eum tam
arduam viam absque vestro consilio attingere. Unde
credimus, quod auditis admonitionibus vestris facillime
poterit ad frugem sanctoris studii, sicut vir discretus &
Imperator Catholicus, revocari.

*Rescriptum Archi-Episcoporum, & Episcoporum
Germanie ad HADRIANUM IV. Papam,
quo significant univ[er]sam Germanorum Repub-
licam vehementer commotam fuisse his Literis,
quas per Nuncios Pontificios FRIDERICO
I. Imperatori Romanorum misit, nec probare
se ea posse, quæ his continentur; Imperatorem
verò ab se monitum aium, cujus etiam Respon-
sum Eidem mittunt, simulque Eundem rogant,
ut priora Scripta sua suavitatem condant. [GOL-
DASTI Constitutiones Imperiales Tom. I.
pag. 266. Cette Piece se trouve aussi dans
RADEVICI Frising. Can. de Reb. gestis
FRIDERICI I. Imp. lib. I. cap. 16. pag.
270.]*

Quamvis sciamus & certi simus, quod Ecclesiam
Dei fundatam supra firmam petram neque venti
neque flumina tempestatum possint deicere: nos ta-
men infirmiores & pusillanimes, si quando hujusmodi
contingerint impetus, contentimur & contremisimus.
Inde nimirum graviter conturbati sumus, & contem-
ti super his, quæ inter vestram Sanctitatem & Filium
vestrum devotissimum Dominum nostrum Imperato-
rem, magni mali, nisi Deus avertat, seminarius præ-
bitura videntur.

2. Equidem à verbis illis, quæ in Literis vestris con-
tinebantur, quas per Nuncios vestros prudentissimos
& honestissimos, Dominum Bernhardum & Dominum
Rolandum Cancellarium, venerabiles Presbyteros Car-
dinales, misistis, commota est univ[er]sa Republica Im-
perii nostri: aures Imperialis potentie ac patienter au-
dire non potuerunt, neque aures Principum sustinere:
omnes ita continuerunt aures suas, quod nos, salva
gratia vestre sanctissime Paternitatis, ac tueri propter
sinistram ambiguitatis interpretationem, vel contentu
aliquo approbare, nec audeamus nec possumus, eod
quod insolita & inaudita fuerunt uque ad hæc tem-
pora.

3. Literas autem, quas nobis misistis, debita cum
reverentia suscipientes & amplectentes, commouimus
Filium vestrum, Dominum nostrum, Imperato-
rem, sicut iussistis: & ab eo responsum, Deo gratias,
accepimus tale, quale decebat Catholicum Principem,
in hunc modum.

ANNO
1158.

ANNO FRIDERICI IMPERATORIS RESCRIPTUM ad Episcopos Germaniae.
1158.

Duo sunt, quibus nostrum regi oportet Imperium. Leges sanctas Imperatorum, & usus bonus predecessorum & patrum nostrorum. Istos limites Ecclesie nec volumus praterire nec possumus. Quicquid ab his discordat, non recipimus. Debitam Patri nostro reverentiam libenter exhibemus: liberam Imperii nostri Coronam divino tantum beneficio ascribimus: electionis primam vocem Moguntino Archiepiscopo, deinde quod superest, ceteris secundum ordinem Principibus, recognoscimus. Regalem unctioem Colonienſi, supremam verò, quæ Imperialis est, Summo Pontifici: quicquid præter hæc est, ex abundanti est, à malo est. Cardinales in contemptum dilectissimi & reverendissimi Patris nostri & consecratoris, à sinibus terræ nostræ cogimus non exire: sed cum his & pro his, quæ & scripta & scribenda ferebant, in dedecus & scandalum Imperii nostri, ultra eos prodire pati nolumus. Introitum & exitum Italiae nec clauimus Edictum, nec claudere aliquo modo volumus peregrinantibus, vel pro suis necessitatibus rationabiliter cum testimonio Episcoporum & Prælatorum suorum Romanam Sedem advenimus: sed illis abusionibus, quibus omnes Ecclesie Regni nostri gravatæ & attenuatæ sunt, & omnes pene Clausuales disciplinae emortuæ & sepultæ, obviare intendimus. In capite Orbis Deus per Imperium exaltavit Ecclesiam: in capite Orbis Ecclesia (non per Deum, ut credimus) nunc demolitur Imperium. A pictura coepit: ad scripturam pictura processit: scriptura in auctoritatem prodire conatur. Non patiemur, non sustinebimus: Coronam antè ponemus, quam Imperii Coronam una nobiscum sic deponi consentiamus. Picturæ delectantur, scripturæ re tractentur, ut inter Regnum & Sacerdotium aeterna iniciuntur monumenta non remaneant.

HUGUSQUE EPISTOLA.

4. Hæc & alia, ut puta de concordia Rogerii & Guithelmi Siculi, & aliis, quæ in Italia facta sunt, conventionibus, quæ ad plenum profectui non audemus, ab ore Domini nostri Imperatoris audivimus.

5. Absente autem Palatino Comite, & in præparatione expeditionis in Italiam præmissis, à Cancellario ibidem adhuc presente aliud non audivimus, nisi quod humilitatis erat & pacis, præter quod eis pro periculo vite, quod à populo imminabat, pro viribus suis attulerit, cunctis, qui ibi aderant, hujus rei testimonium ei perhibentibus.

6. De cætero Sanctitatem vestram suppliciter rogamus & obsecramus, ut nostræ parcatis infirmitati, ut magnanimitatem Filii vestri, sicut bonus Pastor, lenitissimis scriptis vestris scripta priora suavitæ meliora dulcorantibus, quatenus & Ecclesia Dei tranquillæ devotione lætetur, & Imperium in sua sublimitatis statu gloriatur: ipso mediante & adiuvante, qui mediator Dei & hominum factus est, homo Christus Jesus.

XXXIX.

1159. *Edictum FRIDERICI I. Imperatoris de Rebellibus Imperii per Italiam in ordinem redigendis & de honore Germanici Imperii tuando, & conservando contra Papiſeqnas.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 269.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus, dilecto suo Alberto Frisingensi Episcopo, gratiam suam & omne bonum. Cum Cæli supercant, & totus Orbis contremiscat, & cuncta turbata constet elementa à facie scelestissimæ perfidie, à nece piacularis malitiæ, ab audita nefandæ traditionis, quam quædam Civitates Longobardie, Mediolanum scilicet, Piacentia, Cremona, Bergomum, Brixia, Parma, Mantua, & Marchia Veronenſis, contra nostram Majestatem, contra Imperii honorem, sine causa, sine aliqua præcedenti culpa commiserunt, super re tam horrida credimus nimirum fidem tuam condolare, & omnia viscera tua conturbari. Non enim in nostram solummodo redundat rebellio personarum, quia jugo dominationis nostræ projecto, Teutonicorum Imperium, quod multo labore, multisque dispendiis, ac plurimorum Principum & Illustrum virorum sanguine emptum, & hæctenus conservatum est, resuta-

re & extirpare conantur, dicentes: *Nolumus hunc regnare super nos, nec Teutonici amplius dominabuntur nostri.* Quia verò, antequam nostris temporibus Imperium destrui paramur, & in posteros nostros tantæ confusionis & jacturæ dispendia transmittamus, malumus honestam mortem,

XL.

Littere FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris ad HERIMANNUM Episcopum Brixinensem de Concilio Papiensi ab se indicto ad tollendum schisma Papale, quibus cum simul hortatur ac rogat ut ibidem compareat. Datum Creme 10. Kalend. Novembris. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I. pag. 271.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus, Herimanno Brixinensi Episcopo salutem & omne bonum.

1. Quod in passione sua Christus duobus gladiis contentus fuit, hoc in Romana Ecclesia & in Imperio credimus mirabili Providentia declarasse, cum per hæc duo rerum capita & principia totus mundus tam in divinis quam in humanis ordinetur. Cumque unus Deus, unus Papa, unus Imperator sufficiat, & una Ecclesia Dei esse debeat, quod sine dolore dicere non possumus, duos Apostolicos in Romana Ecclesia habere videmur. Defuncto itaque Adriano Papa in Kal. Sept. Cardinales, qui columna immobilis esse videbantur, quibus sancta & universalis firmissime inniteretur Ecclesia, non quæ Dei sunt sed quæ quærentes, & unitatem Ecclesie scindentes, duos Pontifices elegerunt, & ambos consecraverunt. Pro tanta namque & tam perniciosa Ecclesie jactura, tota nimirum Italica Ecclesia conturbatur, & dissensionis schismate orto in capite, jam in inferiora membra defluxisset, & totum Ecclesie corpus defecisset, nisi nos consilio & auxilio Religiosorum virorum, qui Spiritu Dei aguntur, tam impudicæ iniquitatis justiciæ rigorem opposuissimus.

2. Ne itaque in tantæ discrimine discordiæ universalis Ecclesia periclitari possit, Romanum Imperium, quod ad remedium tam perniciosis morbi divina Clementia providit, universorum saluti debet sollicitè providere, & ne tanta mala in Ecclesia Dei præmiſceant, futuris casibus solerter obviare.

3. Coadunatis itaque in unum omnibus Episcopis, tam Italicis quam Teutonicis, cæterisque Principibus ac viris religiosis, qui zelum Dei & Ecclesie habere videbantur, quod factum opus esse diligenter investigavimus, ex Decretis Romanorum Pontificum & Statutis Ecclesie veraciter accipientes, quod exorto schismate in Romana Ecclesia ex duorum Apostolicorum dissensione, ambos vocare, & secundum sententiam & consilium orthodoxorum litum decidere deberemus.

4. Ex consilio itaque omnium, qui aderant, Episcoporum, cæterorumque Principum, curiam solennem & generalem Conventum omnium Ecclesiasticorum virorum, in octava Epiphaniæ, Papiæ, celebrandum indiximus: ad quam ambos, qui se dicunt Romanos Pontifices, vocabimus, omnesque Episcopos Imperii nostri, & aliorum regnorum, Francia videlicet, Angliæ, Hispaniæ, atque Ungariæ, ut eorum in præsentia nostra iusto declaretur examine, quæ illorum regimen universalis Ecclesie de jure debeat obtinere.

5. Quia verò ad unitatem Ecclesie reformandam sapientia admodum nobis necessaria est, ut ea nequaquam carere valeamus, dilectionem tuam attentissimè rogamus, & rogando commoneamus, quatenus pro fidelitate Ecclesie & Imperii ad prædictam Curiam omni occasione remota venias, ut in adventu tuo unitas & pax & tranquillitas Ecclesie reformetur. Interim autem prædictæ scissuræ in neutram partem assensum tuum declines, nec tanquam justum & rationabilem aliquatenus recipias. Data Creme, 2. Kalend. Novembris.

XLI.

Mandatum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris pro ALEXANDRO III. Papa, & Cardinalibus, qui eundem Romanum Pontificem elegerunt, ut se fiant Concilio Papiensi, ubi de justis.

ANNO 1159. *Justitia Electionis novi Papae cognoscatur. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 272.]*

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus, Rolando Cancellario, exterisque Cardinalibus, qui eum elegerunt Romanum Pontificem, salutem & omne bonum.

1. Quoniam divina praedominante Clementia, Romani Imperii gubernacula suscepimus, oportet ut in omnibus viis nostris ipsius Legem custodiamus, cuius munere, cuius voluntate Dignitatis nostrae apicem adepti sumus.

2. In hoc itaque sacratissimo proposito constituti, cum omnibus Ecclesiis in Imperio nostro constitutis debeamus patrocinari, sacrosanctae Romanae Ecclesiae tanto propensius debemus providere, quanto ipsius cura & defensus à divina Providentia creditur nobis esse commissa specialius.

3. Ea propter de discordia, quae in substituendo Romanum Pontificem inter vos suborta est, plurimum dolemus, timentes ne occasione huius schismatis Ecclesiae Christi sanguine redempta debeat dilacerari, praefertim cum robur Ecclesiae foris titubare videatur, quoniam unitas ipsius scissuram domesticam interius dilaniatur.

4. Ut autem huius pesti competens & Deo gratum exhibeamus remedium, Religiosorum virorum consilio generalem Curiam & Conventum, in octava Epiphaniae, Papae indiximus celebrandum. Ad quam evocavimus totius Imperii nostri & aliorum Regnorum, scilicet Angliae, Franciae, Ungariae, Daciae, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & viros religiosos ac Deum timentes, quatenus remoto omni seculari iudicio hoc tam magnum Ecclesiae negotium Ecclesiasticarum tantum personarum sententia ita fopiat, ut & Deo debitum exinde honor deferatur, & Ecclesia Romana sua integritate & iustitia non possit à quoquam privari, vel status Urbis, quae caput Imperii nostri est, inquietari.

5. Proinde eruditioni vestrae mandamus, & ex parte Dei omnipotentis & totius Ecclesiae Catholicae precipimus, ut ad eandem Curiam five Conventum veniatis, Ecclesiasticarum personarum sententiam audiri & recepturi. Testis enim nobis est Deus, quia in hac curia nec amore nec odio alicujus personae quicquam aliud querimus, quam honorem Dei & Ecclesiae suae unitatem.

6. Quod si ad tam celebrem Ecclesiae Conventum examinationis causa venire volueritis, Carissimi Principes nostri & Ecclesiae Catholicae, Hermannus Verdensis, Daniel Pragensis, Patres & Episcopi venerabiles, quos de Palatio nostro ad vos transmissimus, una cum Comite Palatino, consanguineo nostro, aliisque Legatis nostris, securum vobis conductum praestabunt.

7. Si vero iustitiam Dei & Ecclesiae in tam solenni Conventu recipere nolueritis, videat Deus & iudicet. Nos autem ipsius favente gratia, qui dat salutem Regibus, iustitiam Dei, quae nullum magis quam Imperatorem Romanum decet, prosequemur.

XLII.

Editum Proscriptionis contra Cremenenses, Mediolanenses, & Brixianos per FRIDERICUM I. Romanorum Imperatorem latum. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 338.]

CUM ob defectionem Cremenensium ipsum Castrum Crema oblideremus, & cum Principibus nostris in tentorio Ducis Henrici nepotis nostri confideremus, consilio & iudicio Principum nostrorum, & omnium Lombardorum, qui nobiscum aderant, ipsos Cremenenses hostes Imperii iudicavimus, & de ipsis talem legem promulgavimus: Quoniam Crema, & omnes Cremenenses nostro banno sunt illigati, statuimus, & Imperiali auctoritate confirmamus, ut omnes Cremenenses, Mediolanenses & Brixiani, & quicunque hoc tempore Cremae sunt, tam feudum, quam allodium totum amittant, & feudum ad dominos redeat. Nos enim personas, & bona eorum publicamus. Atque idem de eorum bonis, qui de Ecclesiis sunt, fiat.

XLIII.

ANNO 1160.

Epistola FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris ad ALEXANDRUM III. Papam in Scissione electum, ut compareat in Concilio Papae proxime celebrando & à se indicto, ad terminandum Negotium duplicis Electionis [RADEVICI Frising. Can. de reb. gestis FRIDERICI I. Imp. lib. 2. Cap. 35. pag. 323. Cette Piece se trouve aussi dans BARONII Annales Eccles. Tom. XII. sub ann. 1159. pag. 428. Num. 65.]

FRIDERICUS Dei Gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus, Rolando Cancellario, ceterisque Cardinalibus, qui eum elegerunt Romanum Pontificem, Salutem, & omne bonum. Quoniam divina praedominante Clementia, Romani Imperii gubernacula suscepimus, oportet ut in omnibus viis nostris ipsius legem custodiamus, cuius munere, cuius voluntate Dignitatis nostrae apicem adepti sumus. In hoc itaque sacratissimo proposito constituti, cum omnibus Ecclesiis in Imperio nostro constitutis debeamus patrocinari, sacrosanctae Romanae Ecclesiae tanto propensius debemus providere, quanto ipsius cura & defensus à divina Providentia videtur nobis esse commissa specialius. Ea propter de discordia, quae in substituendo Romanum Pontificem inter vos suborta est, plurimum dolemus, timentes ne occasione huius schismatis Ecclesiae Christi sanguine redempta debeat dilacerari, praefertim cum robur Ecclesiae foris titubare videatur, quoniam unitas ipsius scissuram domesticam interius dilaniatur. Ut autem huius pesti competens & Deo gratum exhibeamus remedium, religiosorum virorum consilio generalem Curiam & Conventum in octava Epiphaniae Papae indiximus celebrandum. Ad quam evocavimus totius Imperii nostri & aliorum Regnorum, scilicet Angliae, Franciae, Ungariae, Daciae, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & viros Religiosos, ac Deum timentes, quatenus remoto omni seculari iudicio, hoc tam magnum Ecclesiae negotium Ecclesiasticarum tantum personarum sententia ita fopiat, ut & Deo debitum exinde honor deferatur, & Ecclesia Romana sua integritate & iustitia non possit à quoquam privari, vel status Urbis, quae caput Imperii nostri est, inquietari. Proinde eruditioni vestrae mandamus, & ex parte Dei omnipotentis, & totius Ecclesiae Catholicae precipimus, ut ad eandem Curiam five Conventum veniatis, Ecclesiasticarum personarum sententiam audiri & recepturi. Testis enim nobis est Deus, quia in hac curia nec amore, nec odio alicujus personae quicquam aliud querimus, quam honorem Dei, & Ecclesiae suae unitatem. Quod si ad tam celebrem Ecclesiae Conventum examinationis causa venire volueritis, Carissimi Principes nostri & Ecclesiae Catholicae Hermannus Verdensis, Daniel Pragensis, Patres & Episcopi venerabiles, quos de Palatio nostro ad vos transmissimus, una cum Comite Palatino, consanguineo nostro, aliisque Legatis nostris securum vobis conductum praestabunt. Si vero iustitiam Dei & Ecclesiae in tam solenni Conventu recipere nolueritis, videat Deus, & iudicet. Nos autem ipsius favente gratia, qui dat salutem Regibus, iustitiam Dei, quae nullum magis quam Imperatorem Romanum decet, prosequemur.

XLIV.

Infeudatio Comitatus Provinciae, Civitatis Arc-latenfis nec non Comitatus Forocalcherii per FRIDERICUM I. Romanorum Imperatorem RAIMUNDO Comiti Barchinonensi facta sub obligatione 15. Marcharum auri boni ad justum pondus Coloniae singulis annis in Purificatione B. Virginis pendendam. Datum apud Taurinum post destructionem Mediolani 15. Kal. Septembris Anno 1162. Regnorum Friderici X. Imperii VIII [F.F. DIAGO Historia de los Antiquos Condes de Barcelona lib. 2. cap. 174 pag. 256. col. 2.]

1162.
18 Aout.

ANNO 1162. IN Nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Fredericus divina favente gratia Romanorum Imperator

Angustus. Cum Romani Imperii Dignitas, sicut nulli mortalium in dubium venit per se, principaliter, ac singulariter nullo nisi divino innixa podio, totius honestatis omniumque virtutum sit adornata fulgoribus: tantum comparatione Solis quam habet ad alia sidera excellentiori gloria & magnitudine omnia regna & reliquas potestates vel dignitates videtur præcellere, quanto Illustrum Principum ac sapientum virorum qui portant Orbem ampliori numero & merito decoratur. Unde nos qui divino munere Romani Orbis regimus habenas, præclara merita fidelium devotionem ac fidem amicorum præ oculis semper habentes, & imperialibus beneficiis quæ vel immeritis præstare consuevimus remunerare cupientes, sub taciturnitate & silentio velut ingrati nec debemus præterire nec possumus. Verum præ præsentibus apices ad notitiam universorum imperii fidelium deducere & dignum duximus palam omnibus declarare, quam sincera, quam diligens, quam prona & quam fervens circa gloriam & honorem Imperii & circa nosram Dilectionem fides & devoto nostri Charissimi Raimundi Barchinonensis Comitis & Illustrissimi Principis extiterit: & revera magnifica ejus obsequia & præclara opera subsequuta aperitis declarassent, quantæ fidei ac devotionis circa nosram personam fuerit, nisi divina vocante gratia quæ auctori Spiritum Principum de medio ipse sublatus fuisset, de cuius indigno obitu non possumus in perpetuum non dolere. Hæc accedit quod nostra præcordialis dilectio erga talem ac tantum amicum ociosa esse nullatenus potuit, præsertim cum ejus sincerum amorem & studium circa personam & honorem charissimæ neptis nostre Richildis Hispaniarum Reginæ oculata fide perspeximus, & ipso rerum effectu veraciter ita esse probavimus. Id propter cognoscant universi fideles Imperii præsentis & futuri, quod nos ob memoriam tantæ fidei ac dilectionis, quæ a nostro corde nunquam recedet, ejusdem præfati Comitis Charissimi amici nostri nepotem, Raimundum scilicet prædictæ neptis nostre Illustrum maritum vice patrum cum plenitudine dilectionis & gratiæ amplectimur & diligimus, eique ficut dilecto & fideli Principi nostro ejusque herediibus omnibus Comitatum Provinciam concessimus & in feudum dedimus sicut tenuit eum Comes Barchinonensis, & prædecessores ejus incliti Principes tenuerunt, & a Durencia scilicet usque ad Mare & ab Alpibus usque ad antiquum Rodanum, & sicut divisit cum Comite Ampholo, & quod habuit ultra Durenciam five in Avinionem seu alios Castris cum omnibus pertinentiis suis & pertinentiis ad regale vel imperiale servitium. Insuper concessimus ei in feudum Civitatem Arelatensem, ita ut omnes Cives sint ad ejus fidelitatem & servitium, sicut esse deberent ad servitium nostrum, tam milites quam populares. Et quod omnia regalia, ipsius sine tam in Monetis quam Portibus, Ripariis, Pratis, Palscis, Salinis, & omnibus aquis, aquarumque decursibus, & omnia omnino hæc quæ ad jus Imperiale spectant: excepto eo quod Archiepiscopus & Ecclesia Arelatensis habet vel habuit a centum annis retro in eadem Civitate. Præterea damus ei in feudum Comitatum Forcalcherii cum omnibus regalibus suis pertinentibus ad Comitatum: ita quod idem Comes de Forcalcherio faciat Hominium & fidelitatem Comiti Provincie quemadmodum nobis deberet. Quod si facere noluerit, perdat Comitatum. Hoc ideo de Forcalcherii Comite fecimus, quoniam ex quo Romani Imperii diadema Divinitus adepti sumus, ad Curiam nostram venire & beneficium suum a manu nostra recipere contumaciter superedit: ejus Comitatus iusto iudicio ita nobis adjudicatus est quod inde faciamus quicquid nobis placeat. Prædictus vero Raimundus Illustris Comes Provincie juravit nobis fidelitatem contra omnes homines, & hominum præstitit, quod faciet servitium nobis & imperio pro prædicto feudo. Pro regalibus autem quæ concessimus ei tam in Arelate quam in suprascripto feudo, dabit nobis seu successoribus nostris Regibus & Imperatoribus singulis annis in Purificatione S. Marie apud Arelatum tam ipse quam ejus successores legitimi heredes cuncti quincecim Marchas auri boni ad justum pondus Colonie: & Comes faciet Legatum vel Legatos nostros nostrorumque Successorum secure conduci & ei vel eis prout decet & convenit honeste serviri per totam terram suam. Si autem placuerit nobis seu nostris successoribus aliquo tempore incitare Provinciam seu Civitatem Arelatensem, tam Comes quam Comitatus & Civitas & tota Terra erunt ad nostram si-

delitatem & servitium & mandatum vel successorum nostrorum: Sane ne contra hæc nostram donationem vel confirmationem, quis temere venire presumat vel aliquod Rescriptum præfenti pagine obviare vel refragari valeat, omni corroboracionis munimine eam confirmamus. Veniens enim ad præsentiam nostram apud Taurinum Hugo de Baucio duo Privilegia aureis bullis signata attulit, unum videlicet divæ memoriæ Cunradi Regis dilectissimi patris nostri, & aliud nostrum, in quibus continebatur quod patruus noster & nos concessimus ei omnem terram quam tenebat quondam Gislabertus avus ejus & avia ejus. Occasione autem verborum illorum nitebatur probare Marchiam & totum Comitatum Provincie ab utroque sibi esse concessum. Cujus probationem utpote frivolam & omni veritate vacuum verborumque illorum injustam interpretationem, in præsentia Principum & totius Curie cassavimus: & quod Comitatus Provincie seu Marchia, prædictorum Privilegiorum autoritate nullo modo ad præfatum Hugonem de Baucio spectare deberet hæc ratione promulgavimus. Ex uno quod Regem Conradum dilectissimum patrum nostrum nunquam oculis suis vidit, nec corporalem investituram alicujus terræ ab eo unquam suscepit. Ex alio vero quia dum investituram terræ avi sui & avie suæ a nobis peteret, de Comitatu vel Marchia Provincie nullam mentionem fecit, neque nos eundem Comitatum neque Marchiam illo vel aliquo tempore ei concessimus. si ergo prædictus Hugo de Baucio eadem Privilegia ad reiterandam probationem suam pro obtinenda Marchia vel Comitatu Provincie aliquo tempore protulerit, frivola sit & omni carens vigore prædictorum Privilegiorum interpretatio, quæ nos suprascripto Illustri Comiti Raimundo specialiter & nominatim cum omni jure & honore concessimus & præsentis Privilegii autoritate confirmamus, adhibitis idoneis testibus, quorum nomina sunt hæc. Conradus Maguntina Ecclesiæ electus. Vodalricus Aquilegensis Ecclesiæ electus. Hermanus Fardenfis Episcopus. Heinrichus Leodiensis Episcopus. Udo Cicensis Episcopus. Hermanus Hildenesheimensis Episcopus. Uncio Vercelensis Episcopus. Hermanus Herisfeldensis Abbas. Erleboldus Sabulensis Abbas. Edericus Dux Suevorum filius Regis Cunradi. Conradus Palatinus Comes Rheni germanus Domini Imperatoris. Ladizlaus Dux Polonorum. Udalricus Dux Boëmorum. Albertus Marchio Saxonie. Otto Palatinus Comes Unitelnesbach. Burchardus Castellanus Magdeburgensis. Ulrichus de Hurnigen. Wilhelmus Marchio de Monteferrato. Menfredus Marchio de Unasto. Hugo Magnus Marchio de Vualto. Heinrichus Vuerze de Vualto. Hubertus Comes de Blandrato. Marquardus de Grumbach. Gubearius de Luchemberga. Conradus de Balnhufen. Rudolfus. Dapifer. Hermanus Camerarius. Bertolfus Trificamerius. Et alii quam plures.

Signum Domini Frederici Romanorum Imperatoris Invisibilium.

Ego Reinaldus Archicancellarius & Sanctæ Colonienfis Ecclesiæ Archiepiscopus recognovi.

Acta sunt hæc Anno Domini Incarnacionis millesimo centesimo sexagesimo secundo, indictione decima, regnante Domino Frederico Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni ejus decimo Imperii vero octavo. Dat. apud Taurinum post destructionem Mediolani quintodecimo Kalendas Septembris.

XLV.

Edicta Henrici II. Regis Anglorum pro tuitione Jurium regaliū & regni, contra Clericos Papæ adherentes, & eorum usurpationes, præsertim in materia Interdictorum, Excommunicationum, & Appellationum ad Papam. [GOLDASTI Constitutiones Imp. Tom. III. pag. 346.]

Edictum contra Clericos Papæ adherentes.

Henricus Rex Angliæ singulis Episcopis in Anglia constitutis. Nosti quam male Thomas Cantuariensis Archiepiscopus operatus sit adversum me & Regnum meum, & quam male recesserit. Et ideo mando tibi, quod Clerici tui, qui circa ipsum fuerunt potius fugam suam, & alii Clerici, qui detraxerunt honori meo & honori Regni, non percipiant aliquid de redditibus illis,

ANNO 1162.

1164.

ANNO
1164.

illis, quos habuerunt in Episcopatu tuo, nisi per me, nec habeant aliquod auxilium vel consilium à te.

Edictum contra Appellantes ad Papam.

HENRICUS Rex Angliæ singulis Vicecomitibus in Anglia constitutis. Præcipio tibi, quod si aliquis Clericus vel Laicus in Balliua Romanam Curiam appellaverit, eum capias & firmiter custodias, donec voluntatem meam præcipiam: & omnes redditus & possessiones Archiepiscopi laicas in manum meam, sicut Radulphus de Broek & alii Ministri tibi dixerint: & omnium Clericorum, qui cum Archiepiscopo sunt, patres & matres, fratres & sorores, nepotes & neptes, ponas per salvos plegios catalla eorum, donec voluntatem meam inde præcipiam. Et hoc breve tecum afferas, cum summonitus fueris.

Edictum contra eos, qui Litteras banni Papalis deferunt in Regnum.

TENOR Mandatorum, quæ Henricus Rex in Angliam misit: Scilicet ut omnis portus caudissime custodiatur, ne Litteræ interdictionis illatenus illic deferantur. Et si aliquis Regularis illas attulerit, pedibus truncetur: si Clericus, oculos & genitalia amittat: si Laicus, suspendatur: si leprosus, comburatur. Et si quis Episcopus ejus interdictionem metuens, recedere voluerit, nihil secum deferat præter baculum. Vult etiam, ut omnes Scholares reparari cogantur, aut beneficiis suis priventur; & qui remanserint, sine spe remeandi remaneant. Et Presbyteri, qui cantare noluerint, genitalia amittant, omnesque rebelles beneficiis priventur.

Consuetudines avite de juribus Regni, contra Cleri Papalis usurpationes, apud Clarendunum promulgatæ.

ANNO ab incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo quarto, Papatus Alexandri anno quarto. Illustrissimi Regis Anglorum Henrici Secundi anno decimo, in præsentia ejusdem Regis facta recordatio & recognitio cujusdam partis consuetudinum & libertatum & dignitatum antecessorum suorum, videlicet Regis Henrici avi sui, & aliorum, quæ observari & teneri debent in Regno. Et propter dissensiones & discordias, quæ emeruerant inter Clerum & Justitias Domini Regis & Barones Regni de consuetudinibus & dignitatibus, facta est ista recognitio coram Archiepiscopis & Episcopis & Clero & Comitibus & Baronibus & Proceribus Regni. Et easdem consuetudines recognitas per Archiepiscopos & Episcopos & Comites & Barones & per nobiliores & antiquiores Regni.

Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, & Rogerius Eboracensis Archiepiscopus, & Gilbertus Londoniensis Episcopus, & Henricus Wintoniensis Episcopus, & Nigellus Eliensis Episcopus, & Willermus Norwicensis Episcopus, & Robertus Lincolniensis Episcopus, & Hilarius Cicestrensis Episcopus, & Jocelinus Salesberiensis Episcopus, & Richardus Cestrensis Episcopus, & Bartholomeus Oxoniensis Episcopus, & Robertus Herefordensis Episcopus, & David Menenensis Episcopus, & Rogerus Wigornensis Electus.

Concesserunt, & in verbo veritatis viva voce firmiter promiserunt tenendas & observandas Domino Regi & heredibus suis, bona fide & absque malo ingenio, præsentibus istis:

Roberto Comite Lochestrie,
Reginaldo Comite Cornubiæ,
Conano Comite Britannie,
Johanne Comite de Haug,
Rogerio Comite de Clare,
Comite Gaufrido de Mandeville,
Hugone Comite Cestrie,
Willermo Comite de Arundel,
Comite Patricio,
Willermo Comite de Ferrariis,
Richardo de Leici,
Regniale de S. Walterico,
Rogerio Bigot,

Riginaldo de Warenner,
Richerio de Aquila,
Willermo de Bransa,
Richardo de Canvilla,
Nigello de Monbray,
Simone de Bello Caupo,
Hunfrido de Boun,
Mattheo de Herefordia,
Waltero de Mediana,
Manacer de Bifeth Dapifero,
Willermo Maleth,
Willermo de Curci,
Roberto de Duneftavilla,
Jocelino de Baillolio,
Willermo Lawalis,
Willermo de Laisneto,
Gaufrido de Ven,
Willermo de Hastinga,
Hugone de Moravilla,
Alano de Newillis,
Simone filio Petri,
Willermo Malevit Camerario,
Joanne Malevit,
Johanne Mariccallo,
Petra de Mara,

& multis aliis Proceribus & Nobilibus Regni tam Clericis quam Laicis. Consuetudinum vero & dignitatum Regni recognitarum quadam pars præsentis scripto continetur. Cujus partis capitula sunt hæc.

Capitulum I.

DE advocacione & presentatione Ecclesiarum si controversia emerit inter Laicos, vel inter Laicos & Clericos, vel inter Clericos, in Curia Domini Regis tractetur & terminetur.

Capitulum II.

ECCLISIÆ de feudo Regis non possint in perpetuum dari absque assensu & concessione ipsius.

Capitulum III.

CLERICI citati & accusati de quacunque re, five moniti à Justitia Regis, veniant in Curiam ipsius responduri ibidem de hoc unde videbitur Curie Regis quid ibi sit respondendum; & in Curia Ecclesiastica, unde videbitur quid sit ibi respondendum; ita quod justitia Regis mittat in Curiam sanctæ Ecclesiæ ad videndum, qua ratione res ibi tractabitur. Et si Clericus convictus vel confusus fuerit, non debet eum de cætero Ecclesiæ tueri.

Capitulum IV.

ARCHIEPISCOPIS, EPISCOPIS, personis Regni, non licet exire de Regno absque licentia Regis. Et si exire voluerint, si Domino Regi placuerit, asscurentur, quod nec in eundo nec in moram faciendo, nec in redeundo, perquirent malum vel damnum Regi vel Regno.

Capitulum V.

EXCOMMUNICATI non debent dare vadium ad remanens, nec præstare juramentum, sed tantum vadium & plegium standi judicio Ecclesiæ ut absolvatur.

Capitulum VI.

CLERICI non debent accusari, nisi per certos & legales accusatores & testes in præsentia Episcopi, ita quod Archidiaconus non perdat jus suum, nec quicquam quod inde habere debeat. Et si tales fuerint qui culpantur, quod nec velit nec audeat aliquis eos accusare, Vicecomes requisitus ab Episcopo faciet jurare duodecim legales homines de viatico seu de villa coram Episcopo, quod inde veritatem secundum conscientiam suam manifestabunt.

Capitulum VII.

NULLUS qui de Rege teneat in capite, nec aliquis dominicorum Ministrorum ejus excommunicatur, nec ceteris aliquis illorum sub interdictione ponitur, nisi

ANNO
1164.

ANNO nisi prius Dominus Rex, si in terra fuerit, convenia-
1164. tur, vel iustitia ejus, si extra Regnum fuerit, ut rec-
 tum est de iplo faciat: & ita id, quod pertineat ad Cu-
 riam Regiam, ibidem terminetur, & de eo, quod spec-
 tabit ad Ecclesiasticam, ad eandem mittatur ut ibidem
 tractetur.

Capitulum VIII.

DE appellationibus, si emerferint, ab Archidiacono debent procedere ad Episcopum, & si Archiepiscopus defuerit in iustitia exhibenda, ad Dominum Regem est perveniendum postremo, ut præcepto ipsius in Curia Archiepiscopi controversia terminetur, ita quod non debet ulterius procedere absque assensu Regis.

Capitulum IX.

SI calumnia emerferit inter Laicum & Clericum, vel è conversio inter Clericum & Laicum, de nullo tenemento, quod Clericus ad elemosinam velit attrahere, Laicus vero ad laicum feudum, recognitione duodecim legalium hominum, per Capitulis Regis iustitiae considerationem terminabitur, utrum tenementum sit pertinens ad elemosinam sive ad laicum feudum coram ipsa iustitia Regis. Et si recognitionem fuerit ad elemosinam pertinere, placitum erit in Curia Ecclesiastica: si vero ad laicum feudum (nisi ambo de eodem Episcopo vel Barone advocaverint) erit placitum in Curia Regis. Sed si uterque advocaverit de feudo illo ante eundem Episcopum vel Baronem, erit placitum in Curia ipsius: ita quod propter factam recognitionem salisim non amittat, qui prius salisim fuerat.

Capitulum X.

QUI de Civitate, Castello vel Burgo, vel dominio manerio Regis fuerit, si ab Archidiacono vel Episcopo de aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eis respondere, & ad citationem eorum noluerit satisfacere, bene licet eum sub interdicto ponere, sed non debet excommunicari priusquam Capitalis Minister Regis villæ illius conveniatur, ut iustificet eum ad satisfactionem venire. Et si Minister Regis inde defecerit, ipse erit in misericordia Regis, & exinde poterit Episcopum ipsum accusatum iustitia Ecclesiastica cohercere.

Capitulum XI.

Archiepiscopi, Episcopi, & universæ personæ Regni, quæ de Rege tenent in capite, & habent possessiones suas de dominio Regis, sicut Baroniam, & inde respondent iustitiis & Ministris Regis, & sequuntur & faciunt omnes rectitudines & consuetudines Regias, & sicut Barones ceteri debent iudiciis Curie Regis cum Baronibus interesse, usque dum pervenerint in iudicio ad diminutionem membrorum vel mortem.

Capitulum XII.

CUM vacaverit Archiepiscopatus, vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de Dominio Regis, debet esse in manu ejus, & inde percipiat omnes redditus & exitus sicut dominicus. Et cum ventum fuerit ad consulendum Ecclesiæ, debet Dominus Rex mandare posteriores personas Ecclesiæ, & in Capella ejus debet fieri electio assensu Regis & consilio personarum Regni, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet electus homagium & fidelitatem Regi, sicut ligio Domino suo de vita sua & membris & honore suo terreno, salvo ordine suo priusquam sit consecratus.

Capitulum XIII.

SI quisquam de proceribus Regni Archiepiscopo vel Episcopo vel Archidiacono de se vel suis iustitiis exhibere renuerit, Rex debet iustificare. Et si forte aliquis deforciaret Regi rectitudinem suam, Archiepiscopi, vel Episcopi, & Archidiaconi debent eum iustificare ut Domino Regi satisfaciatur.

Capitulum XIV.

Catalla eorum, qui sunt in forisfacto Regis, non detineat Ecclesiæ vel cimiterium contra iustitiam Regis, quia Regis sunt, sive in Ecclesiis sive extra fuerint inventa.

TOM. I. PART. I.

Capitulum XV.

Placita de debitis, quæ fide interposita debentur, vel absque interpositione fidei, sint in iustitia Regis.

Capitulum XVI.

Filii rusticorum non debent ordinari absque assensu Domini, de cujus terra nati dignoscuntur.

Facta est prædictarum Consuetudinum & Dignitatum Regiarum recordatio ab Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Baronibus & Nobilibus terre, & ab antiquioribus Regni, apud Clarendoniam quarto die ante Purificationem Beate Marie, Domino Henrico filio Regis, patre suo ibidem presente.

CONSTITUTIONES;

quas constituit Rex HENRICUS in Normannia, & mandavit iustitiis suis Richardo de Lucy, & duobus Archidiaconis G. & R. & omnibus Principibus & populis Angliæ, Normanniæ & Aquitaniæ jurandas & servandas. Latores earum fuerunt, Guimerus Presbyter & Galterus de Grimesby.

Capitulum I.

SI quis inventus fuerit ferens Litteras Domini Papæ, vel aliquod Mandatum Archiepiscopi Cantuariensis, continens interdictum Christianitatis, in Angliam, capiatur, & de eo sine dilatione iustitia fiat sicut de traditore Regis & Regni.

Capitulum II.

Praterea nullus Clericus, vel Monachus, vel Conventus, vel aliquis Conversionis, permittatur transire vel redire in Angliam, nisi de transitu suo habeat Litteras iustitiæ, & de reditu suo Litteras Domini Regis. Si quis aliter inventus fuerit agens, capiatur & incarcerationetur.

Capitulum III.

NE aliquis appellet ad Papam vel ad Archiepiscopum.

Capitulum IV.

NE aliquod placitum teneatur de mandatis Papæ vel Archiepiscopi, vel aliquod mandatum eorum in Angliā ab ullo homine recipiatur. Si quis inventus fuerit aliter agens, capiatur & incarcerationetur.

Capitulum V.

Generaliter quoque interdictum est, quod nullus ferat aliquod mandatum Clerici vel Laici Domino Papæ vel Archiepiscopo. Si talis inventus fuerit, capiatur & incarcerationetur.

Capitulum VI.

SI Episcopi, vel Clerici, vel Abbates, vel Laici, sententiam interdicti tenere noluerint, sine dilatione de terra ejiciantur, & tota eorum cognatio, ita quod de catallis suis nihil secum ferant.

Capitulum VII.

UT catalla omnium Papæ vel Archiepiscopo faventium, & omnes possessiones eorum, & omnium eis pertinentium, cujuscunque gradus sint vel sexus vel conditionis, capiuntur, & dominica manu Domini Regis confiscantur.

Capitulum VIII.

UT omnes Clerici, qui redditus habent in Angliā, sint summoniti per omnes Comitatus, ut infra tres menses veniant in Angliam ad redditus suos: & si non venerint ad terminum statutum, redditus in manu Regis capiuntur.

ANNO
1164.

Capitulum IX.

UT denarii B. Petri non reddantur ulterius Apostolico, sed diligenter serventur in Thesaurio Regis, expendanturque ad ejus preceptum.

Capitulum X.

Londoniensis & Norwicensis Episcopi sint in misericordia Regis, & summoveantur per Vicecomites & Bedellos, ut sint contra Justicias Regis ad rectum faciendum Regi & Justiciis ejus de eo, quod contra statuta de Clarendonia interdixerunt ex mandato Papae terram Comitibus Hugonis, & excommunicationem, quam Dominus Papa in ipsum fecerat, per suas parochias divulgaverint sine licentia Justiciarum Regis.

XLVI.

1161.
Avril.

Investitura per FRIDERICUM I. Romanorum Imperatorem Consuli & Legatis Pisanorum pro Communi eorundem data de omni eo, quod praefata Civitas tenet de Regno, Imperio, sive de Marcha sive aliter, praesertim de Comitatu in eorum districtu nec non de litore maris à Civitate Vecchia usque ad Portum Veneris cum medietate Panormi, Messanae, Salerni, & Neapolis, agrorumque his adjacentium ac tota insuper Gaeta, Mazari, Trapani, atque omnibus agris earum. Cum Sacramento praestando à Principibus sive Ducibus Imperatoris praedicti, itur in expeditionem contra Regem GUILLELMUM, de Pisanis servandis, & adjuvandis, nec Pace vel Treuga ineunda sine consensu omnium Consulum Pisanorum aut majoris eorum partis. NEC NON Securitate à FRIDERICO I. Imperatore Pisanis promissa, si ex praepcepto suo bellum fecerint Jamensis. UTI ET Juramento duplici alterum quod LAMBERTUS Consul Pisanorum FRIDERICO Imperatori juravit de fidelitate à communi Pisanorum eidem servanda, & eundem adjuvando ad debellandam Siciliam, Apuliam, & Calabriam. ALTERUM quod ipse una cum Legatis promissit Pisanos Consules non praesentes vel alio tempore futuros praedicto Imperatori vel ejus successoribus esse facturos Datum Papae 8. Idus Aprilis Anno 1161. Indictione IX. regni illius X. Imperii VII. [PAOLO TRONCI Memorie Istoriche della Città di Pisa pag. 96.]

Hoc est exemptum, sive transumptum publicum cujusdam Imperialis Privilegii Friderici, Divina favente Clementia, Romanorum Imperatoris ex Originalibus Privilegiis existentibus in Archivio publico Pisani Communis cum Bulla aurea, & filis de Serico rubeo pendentibus, in qua Bulla ab uno latere est Imperialis Majestas cum Sceptro in manu dextera, & cum palli, & cruce in manu sinistra, cum his circum circa legitur: *Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus*, & ab alio latere est Civitas Romana cum litteris in porta videlicet Roma, & cum aliis litteris circum circa, *Roma Caput Mundi regis Orbis frena rotundi*, non viciatum, non cancellatum, non aboli- tum, nec abrasum, seu in aliqua sui parte suspectum, sed omni profluo vitio, & suspitione carens, tenoris, & continetis infra scripta videlicet.

In Nomine Sanctae, & Individuae Trinitatis. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus.

DEcet Imperialem Excellentiam votis omnium, ac petitionibus fidelium suorum clementer annuere, illorum praecipue quorum fides, & devotio circa sub- sistimationem Imperii, & nostram ita liquido resplen- deat, quod ipsorum praclara, & honesta servitia pro magnitudine & multitudine aliis imitanda proponan- tur. Congruum enim, & rationabile videtur, nos

ANNO
1161.

eorum fidelibus obsequiis ex nostra Imperiali Largitio- ne, & ex beneficiorum gratuita collatione ita gran- ter responderi, quod hujus nostrae pietatis exemplo minus fidelium animos ad servendum fideliter Imperio alacris provocemus, quanto enim potiora bene me- rentes à nobis beneficia recipiunt, tanto majorem co- ronae nostrae gratiam accrescere credimus, & perveni- re, unde quia universi Cives Pisani nostri fidelissimi, & Imperio semper devotissimi, pro suis magnificis & multiplicibus servitiis, quae probationem, & commen- dationem fidei suae nobis, & Imperio frequentius ex- hibuerunt, ampliorem dilectionis & gratiae favorem apud nostram Majestatem sibi thesaurizaverunt; om- nium fidelium tam praesentium, quam futurarum, vi- derit aetas, & cognoscat, quanta benignitate, & quam largifica Imperiali munificentia Pisanorum merita, me- rito respeximus, praesertim, cum per suam indust- riam, & virium potentiam, honorem, & gloriam Imperii, atque statum Reipublicae ipsi gloriose semper adauxerint, & semper augere propulerint. Quanta enim fidelitate, & probitate Pisana Civitas à prima sui fundatione caput suum inter alias Civitates extulcrit. Quanta etiam constantia Divis Antecessoribus nostris Regibus Romanorum, & Imperatoribus fidelissime serviendo, perseveranter adhaeserit, nos per multa scripta, & Relationes saepius audivimus, & insuper ex ipsa operum attestatione id ipsum luce clarius constat. Placet igitur nostrae Clementiae, ut Pisanus Populus pro sua fide, & devotione honestissimum de nobis semper accipiat emolumentum, ut & serventior ad promerendum honorem Imperii semper existat, si- dem, & strenuitatem Patrum suorum honestis mori- bus, & perspicuis virtutum operibus amulans. Inde est, quod nos siquidem Fridericus Dei gratia Imperator Augustus, damus, & concedimus in feudum vo- bis Lamberto Consuli Pisano, & Villano, Henrico, & Blofio, Sigerio, & Opizoni Legatis cum eo reci- pientibus pro Civitate vestra totum, quod praefata Civitas, vel qualibet persona habet & tenet de rebus Regni, & totum, quod Regno, & Imperio pertinet, sive de Marcha, vel alio quoque modo, vel consuetu- dine, vel pertinuit retro à triginta annis, vel pertine- bit in Civitate Pisana, & ejus Districtu per terras, & Insulas. Et concedimus, & damus in feudum vobis Comitatum in vestro Districtu, sicut tenet turris Benni ad Arnum, & ad Cannetum & inde ad Barballem & sicut trahit ab Ebula ad Montem Tignolam, & ad Barianum & Quercetum, & ad Castrum Corniae, inde ad Scherlinum, & sicut trahit marina ad Portum Her- culis, ab alia parte fluminis Arni, sicut trahit Plane- sula, & comprehendit Curiam Cintoriae, & sicut tra- hunt confinia inter vos, & Lucenses usque ad pontem Magioniae, & inde sicut sunt confinia Districtus Pisanae Civitatis, & ut Pisani, & ii, qui de eorum Districtu sunt, & eorum res, sint liberi etiam sub Consulatu, & Judicibus, & Potestatibus, sicut eis placuerit, & Pisana Civitas habeat plenam jurisdictionem, & potes- tatem faciendi iustitiam, & etiam vindictam, & dandi Tutores, & Mundualdos, & alia, quae Juxta ordina- rius vel quilibet potestate praedictus ab Imperatore ha- bere debet ex sua jurisdictione in suo Districtu, & in eos, quos concessimus, & concedemus, & Pisani, & qui de eorum Districtu sunt, nullam personam debeant foederari, neque hospitari, & Pisani habeant potes- tatem ducendi eos in expeditionem ad omnem Districtum suum, & quicumque negotiator voluerit transire ad eos causa negotiandi, sive per terram, sive per aquam, secure vadat, & a nullo aliquo ingenio impediatur, nisi sit in banno Domini Imperatoris. Negotiatores autem Pisani per Siciliam, Calabriam, & Apuliam, & Principatum, & per totum Imperium nostrum libere sint, & vadant per terram, & aquam absque omni pe- dagio, & dirittura, nec cogantur emere, vel vende- re, ultra forum velle, nec ullus quilibet aliquo ingenio prohibeatur à Pisanis emere. Et concedimus, & damus vobis in feudum littus maris, & tantum jus hoc quod libere Pisani in eo facere Naves, & Galeras, & exercere suas Mercationes possint, & quod in eo nobis pertinet à Civitate Vecchia usque ad Portum Veneris, & quod nullus possit in eo, vel in faucibus aquarum infradic- tum terminum contentis facere portum, vel applicare cum Mercibus contra voluntatem Pisanorum. Praeterea damus, & concedimus vobis similiter in feudum, medietatem Panormi, & Messanae & Salerni & Neapo- lis cum medietate eorum Districtus, & cum medietate agrorum, & Portuum, & aliorum, quae excoluntur ab ipsis Civitatibus, & totam Gaetam, & Mazari, & Trapani cum totis agris, & ceteris quae supra scripta sunt

ANNO
1161.

sunt & in unaquaque Civitate, quam Guelelmus detinet regam unam cum omnibus convenientem Pisanis Mercatoribus. Volumus quoque & statuimus, & faciemus jurare Episcopo pium communem, & qui investituram, Regalium, & Comitatus a nobis receperit, vel quicumque aliis pro nobis tenuerit, ut faciat Pisanos securos per sacramentum, quod persona, & res eorum salve sint in omni Districtu suo per se, & omnes suos, hæc supradicta omnia damus in feudum, & concedimus Comuni Pisanorum, & per præsentis privilegii paginam confirmamus quam super aurea Bulla nostra signari iussimus, & de supradictis investivimus Pisanos, per entem, quem manu tenebamus, Dantes etiam eis tertiam partem Thesauri Guglielmi dicti Regis, ut sit eorum. Hoc est sacramentum quod præstabit Principes Domini Imperatoris Pisanis.

In Nomine Domini Amen. Principes, qui ibunt, vel erunt in expeditione supra Regem Guglielmum, vel ejus successorem, vel aliquem, qui terram tenuerit, jurabunt quod vivam guerram facient sine malo ingenio, & dolo & Pisanos, & eorum res per bonam fidem servabunt, & eos non derelinquent, nisi iusto Dei impedimento remanserint, sine fraude, & malo ingenio, & quod, nec Imperator, nec ipsi faciant pacem, vel finem, vel treguam, sine parabola omnium Consulum Pisanorum, vel eorum majoris partis, qui in expeditione erunt, data, sive cum Rege Guglielmo, vel ejus successore, vel cum alio, qui illam terram tenuerit, & sine fraude, donec in Expeditione erunt. Præceptum, & conventum factum Pisanis a Dom. Fridrico Romanorum Imperatore salvare jurabunt, & firmum tenebunt, nec erunt aliquo tempore in consilio, vel facto, ibi, vel alibi, ut rumpatur, immò ut salvum fiat, & omnes Rēdores, quos Imperator, vel ipsi in partibus illis constituerit, jurabunt, quod totum, quod Imperator Pisanis dat, & concedit, ibi, sicut in præcepto continetur, firmum tenebunt, nec tollent, vel minuent per se, vel per alios, & si aliquis voluerit tollere, vel minuire, adjurabunt eos per bonam fidem, ita ut omnes Rēdores quos Pisanis ibi constituerint, jurent etiam adjurare Rēdores, quos Imperator ibi habuerit similiter.

Hæc, quæ sequitur est securitas, quam Dominus Fridericus Imperator Romanorum præstitit Pisanis per sacramentum fidelium suorum, & suo mandato facta in præsentia sua.

In Nomine Domini Amen. Imperator D. Fridericus, nec per se, nec per alium facit finem, vel pacem, vel treguam, vel guerram recedutam sine concordatione omnium Consulum Pisanorum, vel eorum majoris partis facta sine vi, & quod Principes, qui ibunt in expeditionem, ante quam ad expeditionem moveantur, jurare faciet, ut dictum est, & faciet exercitum, & vivam guerram supra Regem Guglielmum, vel ejus successorem vel contra omnem hominem, qui eorum terram tenuerit contra ejus voluntatem, in quo exercitu erit ipse, & Magni Principes Alemannie cum suis bona fide, sine fraude & erit exercitus in Apulia ante Calendas Septembris proxime venientis, si nunciaverit Pisanis ab hodie usque ad proximum Pascha Pentecostes, eos velle facere hostem ad Calendas Septembris. Et si Pisanis ad prædictum terminum Pentecostes nunciatum non fuerit, tunc postea Pisanis debeant præstare, si fieri debet, in sequenti ætate usque ad festum mediæ Augusti, & si tunc præstaverint Pisanis movebunt per totum proximum Medium, & postea absque fraude quocumque aliorum mensium voluerit Dom. Imperator usque ad Calendas Septembris, ita quod ex tempore mediæ Augusti præsignet mensem, & si in sequenti ætate non fuisset, debent præstare per unum annum tempus motionis, & tunc in capite anni moti fieri debeat, dum tamen fiat a Calendis Maii usque ad Calendas Septembris, & Imperator per se, vel, ut dictum est, per suos Principes cum exercitu intrabit Apuliam, antequam Pisanis movere debeant, & si Imperator non venerit in hostem, non exiet de Italia, donec Pisanis erunt in Expeditione, & si opus fuerit eis, vel Civitati eorum, occurret, & hoc observabit nisi Dei impedimento remanserit, quo transacto, sine fraude recuperabit, nisi remanserit ex concordia utriusque Partis, & totum, quod dat, & concedit, sicut in præcepto continetur, firmum tenebit, nec tollit, vel minuet per se, vel per alium a vobis Pisanis, & si aliqui voluerint hoc facere, vos inde adjuvabit, & si de feudo, quod vobis dat, & concedit, litrem, & molestiam a Guelione, vel ejus filio, vel eorum successore, vel ab aliqua persona pro eis habueritis, vos, & vestram Civitatem inde adjuvabit

TOM. I. PART. I.

per bonam fidem usque ad finem factam; & si vos stando in servitio Imperatoris, vel faciendo guerram pro eo, vel pro ea occasione aliquis homo, vel Civitas fecerit vobis guerram, inde vos adjuvabit per bonam fidem usque ad pacem factam, nec faciet finem non assensientibus vobis; Et si Pisanis fecerint guerram præcepto Imperatoris cum Januensibus, quoque modo Imperator non faciet cum eis pacem, vel finem, vel treguam, vel guerram recedutam sine concordia omnium Consulum Pisanorum, vel eorum majoris partis, sine vi, & absque mala voluntate, & super eos faciet hostem, & ibit ad obsidionem, ita si Pisanis viderint cum sine fraude, & sine gravissimo impedimento hoc facere non posse, tunc non teneatur, & eo tempore quo viderint, cum sine fraude facere posse teneatur, qui non faciet cum eis finem, quod Januenses Castrum Portus Veneris non dent ei, & tunc, vel si ante cepit illud, ipse dabit Pisanis Disbrigatum cum suo jure, & pertinentis in feudum & per præceptum suum confirmabit, & octo diebus ante quam exercitus Pisanorum esse debeat ad obsidionem, ipse etiam erit ad obsidionem Januæ & postea vivam guerram faciet Januensibus, & Pisanos, & eorum res salvabit, & eos non derelinquet, nisi iusto Dei impedimento remanserit, remota fraude, & malo ingenio, & faciet jurare Marchiones de Monte Ferrato, & de Bari, & del Guasfo, & de Busto, & Oppizzonem Malaspina, & Comites de Lavana, quos poterit sine fraude, ut Pisanis fiat securi in eorum fortia cum suis rebus, & si Januenses fecerint Pisanis guerram, eos adjuvabunt usque ad pacem factam, & vivam guerram facient Januensibus, & si Imperator Januam cepit, vel sine conditione se reddiderit ei Portus Veneris, Castrum disbrigatum Pisanis in feudum dabit, eoique qui pro habitantia remanserint, vel in ejus Districtu juxta marinam & alios qui in castris, & villis juxta marinam pro habitantia fuerint usque ad Portum Veneris, Pisanis jurare coget ad hostem, & adjutorium, & guerram eorum, & non reddere malum meritum eis, etiam si solummodo guerram, vel hostem ex præcepto Domini Imperatoris Pisanis fecerint. Hii vero sunt, qui hoc sacramentum fecerunt, sunt Dominus Curadus, videlicet Illustris Palatinus Comes Rheni, Ullericus Dux, Heberardus Comes de Lucemburgh, & frater ejus, Comes Marquardus, Bruccardus de Harenbrum.

Sequitur Juramentum Consulis Lamberti, hoc est Juramentum, quod Lambertus Consul Pisanorum facit, & quod facient omnes Consules Pisanis, & Commune Civitatis Domino Fridrico, scilicet Consules, qui modo sunt, & qui de cetero erunt debent facere. In Nomine Domini Amen. Ego Lambertus Consul juro, quod ab hac hora in antea fidelis ero D. Fridrico Romanorum Imperatori, sicut jure debeo D. Imperatori meo, & non ero in facto, vel consilio, quod perdat vitam suam, vel membrum, vel Imperium, vel honorem suum, & curabo eum retinere Coronam suam, & Imperium, & honorem, quo navigio poterit, & in illis terris, quæ sunt juxta marinam, & nominatam Civitatem Pisanam cum Comitatu suo, & Districtu contra omnes homines, & si perdidit, juvabo eum recuperare bona fide, & juro, quod Commune Pisanorum faciet hostem, & expeditionem per mare cum sua fortia, postquam Imperatoris exercitus intrabit Apuliam, & manebit per illos terminos, qui statuti sunt in scripto facto inter Pisanos, & Imperatorem, & ibit ad exercitum illius, quanto citius poterit, sine fraude, & malo ingenio, & juvabit D. Imperatorem conquistare Siciliam, & Apuliam, & Galabriam, & Principatus Capuæ, quo ius poterit navigio, & in illis terris, quæ sunt juxta marinam, & si acquisita fuerit Sicilia, vel Apulia, vel Calabria, vel Principatus Capuæ juvabunt Pisanis eum retinere, & si perdidit, recuperare bona fide, & contra omnes homines, & nominatim contra Guglielmum Siculum, & ejus successores, vel quocumque, qui aliquam harum terrarum occupabit, vel tenebit contra voluntatem Dom. Imperatoris, & vivam guerram facient, & non facient finem, neque pacem, neque treguam, neque guerram recedutam cum eodem Guglielmo Siculo, vel ejus successoribus absque licentia Imperatoris, & ejus parabola, & juro, quod faciam jurare Pisanos propria manu hoc sacramentum fidelitatis, & pachi, secundum quod Consules consuevi sunt facere jurare Populum sub Consulatu, & quod jurabunt eum retinere, & si perdidit recuperare totam marinam ab Azelate usque ad montem sancti Angeli, & postquam exercitus Pisanorum se moverit ad hostem, & ad expeditionem, non derelinquet exercitum Imperatoris,

ANNO
1161.

nisi

ANNO
1161.

nisi iustum Dei impedimentum intercesserit, & iuro, quod quicumque Civis Pisanus iurabit, sub meo Consulari, & Populus ipse iurabit. Quod ipsam fidelitatem, quam Consules Imperatori iurant, inde per se observabit, & faciam eum iurare, quod pactum, & concordiam quæ inter dictum Fridericum Romanorum, Imperatorem & Pisanos, facta est, similiter observabit bona fide absque fraude, & malo ingenio. Item iuro, quod si Imperator præceperit Pisanis, ipsi facient guerram Januensibus. & non facient pacem, vel treguam, vel guerram retroduciam cum eis sine parabola Dom. Imperatoris, & si Imperator præceperit, hoc anno Pisani venient in obidionem Januæ cum fortia sua mensis Junii, Julii, vel Augusti, si fecerit eos præscire, ulque ad octavam Pentecostes, & non derelinquent exercitum Imperatoris, nec movebunt se de obidione, nec treguam facient, vel pacem cum Januensibus sine parabola Imperatoris vel ante captionem Januæ, & hæc supradicta omnia, ut dicta sunt, observabo toto tempore mei Consularis, & non recipiam aliquem in Consularum qui hoc sacramentum non faciat, hæc omnia observabo sine fraude, & malo ingenio, nisi iusto impedimento remanserint, vel cum concordia utriusque Partis, illi iuravit Lambertus Consul, Villanus, Henricus, Bosius, Sigerius, & Opizo.

Hæc est Conventio facta inter Dom. FRIDERICUM Imperatorem Romanum, & LAMBERTUM Consulem Pisanum.

IN Nomine Domini. Amen. Ego Lambertus Consul cum Legatis Pisanis, qui mecum sunt pro Civitate nostra, pacifico, & convenio cum Dom. Friderico Romanorum Imperatore, quod fidelitatem, quam ei facio, & sacramentum omnes Pisani Consules, qui non sunt presentes, iurabunt, unusquisque propria manu, & quicumque alio tempore futuri sunt, seu aliquis, qui regimen habebit Civitatis, & Pisani omnes, & eorum Consules semper facient, & observabunt omnibus successibus ejus Regibus, & Imperatoribus, quando requisitum fuerit ab eis per Imperatorem, seu Regem, aut per se, aut per certos nuncios, & firmabunt præceptum factum à Dom. Friderico Imperatore Romano, sicut ab ipso factum, & confirmatum est, quod facere debent: si autem aliquis futurorum Regum, & Imperatorum expetierit à Pisanis hostem, vel eos guerram facere voluerit, secundum quod Dom. Friderico Roman. Imperatori dictum est, eos faciet securos, quemadmodum Dom. Fridericus Romanor. Imperator fecit. Testium, in quorum præsentia supradicta omnia hinc inde ordinata, & confirmata sunt juxta tenorem presentis pagina nomina hæc sunt.

Dom. Reynaldus Colonienfis Archiepisc. Archicancellarius.
Eberhardus Bambergienfis Episcopus.
Henricus Leodiensis Episc.
Orthebus Basilienfis Episc.
Gero Halberstadenfis Episc.
Erlebaldu Stabuli Abbas.
Udalricus Cancellarius.
Henricus Prothonotarius.
Stephanus Cappellanus.
Fridericus Dux Suevorum filius III. Regis Curradi.
Curradus Palatinus Comes Rheni.
Marchio Theodoricus de Saxonia.
Marchio Albertus de Saxonia.
Leopoldus Dux Boemie.
Willelmus Marchio Montisferrati.
Manfredus Marchio del Vasto.
Ugo Magnus Marchio de Vasto.
Opizo Marchio Malaspina. & alii multi Comites & Curiales.

Loco ✕ Signi Dom. Friderici Imperatoris Rom. Triumphatoris Invictissimi.

✕ Ego Reynaldus Rom. Imperii Archicancellarius recognovi subscr.

Ego Odalricus Cancellarius vice Reynaldi Colonienfis Archiepisc. & Archicancellarii recognovi subscr.

Acta sunt hæc. A. D. I. M. C. LXI. Indict. ix. Reg. D. Frider. Rom. Imper. gloriosissimi Anno regni ejus x. Imperii vero vii.

Datum Papæ post destructionem Mediolani viii. Idus Aprilis feliciter. Amen.

XLVII.

ANNO
1164.

Littere HENRICI II. Regis Anglorum ad ALEXANDRUM III. Papam de Contraversiis inter eos agitatæ, occasione data, per THOMAM Archiepiscopum CANTUARIENSEM. [GOLDASTI Constitutiones Imp. Tom. III. pag. 345.]

ALEXANDRO Papæ Henricus Dei gratia Anglorum Rex, Dux Northmannorum & Aquitanorum, & Comes Andegavorum.

Sæpius Nuncios nostros ad pedes Paternitatis vestre direximus, rogantes & supplicantes, quatenus querelis, quas inter nos & Cantuariensem Archiepiscopum vertuntur, finem debitum iustitia mediante poneretis: & tandem placuit Paternitati vestre, ut juxta petitionem nostram de latere Legatos nobis mitteretis, cum potestatis plenitudine, ut omnes controversias nostras plene decidere & definire possent, remoto appellationis obstaculo. Qui cum in potestate fieri Nuncii vestri ad nos reportaverunt, & litteris vestris continebatur expressum, quas adhuc penes nos habemus, quod missi fuissent, sicut per eosdem Legatos, cum ad nos pervenissent, accepimus, potestas illa ad injuriam nostram illis subtrahita est. Unde cum nos ad omnem coram eis emendationem offerremus, præfatus Cantuariensis Archiepiscopus, qui ita inique & malitiose erga me se habet, sicut vobis & toti mundo innotuit, coram illis iusticiis parere omnino contempsit. Ob cuius delictum alios deinceps Nuncios ad Majestatem vestram transmissimus, per quos Litteras vestras recepimus, quas adhuc penes nos habemus, in quibus terram nostram & personas Regni nostri à potestate præfati Cantuariensis exinebat, donec ipse in gratiam nostram rediisset. Quam cum ante restitutionem gratiæ nostræ nescimus ob quam causam immutaveritis, dum alii nostri adhuc in Curia nostra morarentur, & antequam novissimi Legati vestri ad nos pervenissent, Vivianus scilicet & Gratianus, ipse in personas Regni nostri & in quosdam familiares & servientes nostros, qui singulis diebus nobis assistebant, excommunicationis sententiam promulgavit. Cum vero prænominati Nuncios debito honore suscepissemus, qui tam per Litteras vestras quam viva voce protestabantur, quod ad honorem nostrum & exaltationem Regni nostri venissent, primo loco de absolvendis excommunicationis tractavimus, qui non solum ad nostram, verum etiam ad vestram eorundem Legatorum injuriam excommunicationi videbantur, petitionibus illis, quas ex parte nostra nobis proponebant, quantum poteramus ob reverentiam vestram & amorem vestrum pro assensu condescendebamus. Proponebant siquidem Litteræ vestre quatenus sæpe dicto Cantuariensi Archiepiscopo suum pacem & amorem nostrum redderemus: nos vero, proposito omnino honore vestro, communicato consilio

Burdegalenfis & Rothomagenfis Archiepiscoporum:

Cenomanensis,	} Episcoporum:
Redonensis,	
Bajocensis,	
Lexovienfis,	
Constantienfis, &	
Sagienfis,	}
Filicavenfis,	
Becensis,	
Sancti Wandregisili,	
Cadomenfis,	
Troactis,	} & quorundam aliorum Abbatum:
Cerifiaci,	
Rewalles,	
Mortui maris,	
Tironenfis,	
Delbetenfis,	

Necnon & Gaudredi Antiodorensis, & quorundam aliorum virorum Religiosorum, concessimus antedicto Cantuariensi licet ipse, sicut vobis multoties signavimus, absque conscientia nostra & coactione aliqua à Regno nostro exierit, ut in bono & in pace rediret, & possessiones omnes haberet, sicut habuit quando à Regno exivit, & ipse & omnes, qui cum eo vel pro eo exierunt, ob amorem Dei & ob amorem vestrum, salva dignitate

ANNO

1164.

quinto Regni nostri. Cumque Nunciis vestris eorum supra nominatis via responsum hoc abique omni contradictione recipisse, excommunicatos illos, qui praesentes aderant, absolverunt. Convenit autem inter nos; ut alter eorum, Vivianus scilicet, pro hiis, qui in Anglia erant, absolvendis transiret: Gratianus vero ad verba hac nominato Cantuariensi transportanda recederet: Mane autem factio cum ab eis, quibusdam negotiis nos (accepta prius ab eis licentia) trahentibus, recessissemus, noscimus, cujus insinatu, aut quo spiritu concessis stare recitaverunt, eamque verbum illud, quod nos Dignitatem Regni nostri saltem fore dixeramus, quod tam nobis quam illis, qui nobiscum aderant, nullo iure ab eis casari videbatur debere. Nos autem huius rei ad conscientiam duximus, de vestra semper discretione praesumentes, quod vos in nullo honori nostro derogare velitis, vel Regni nostri dignitati, obnixae Serenitati vestrae supplicantes, quatenus attente considerantes honorem & utilitatem, quam vobis & Curia vestra consulimus, & in futurum, nisi per vos fieret, conferemus, sic rem temperetis, ne tantum penes vos sint illius perditionis nostri malitiose blandicia, quantum evidenter tot & tantorum virorum testimonio corroborata causa nostra merita: sed juxta petitionem nostram eos, qui excommunicati sunt, absolvat, & ne in alios venenum suae excommunicationis effundere possit provideatis: ne, si minus in hac justa petitione nostra exauditi fuerimus, tanquam de vestra benevolentia desperantes aliter securitatem nostram & honori prospicere compellamur. Et quoniam singula quae à nobis dicta sunt & proposita, difficile scripto comprehenderentur, transmissimus ad pedes Paternitatis vestrae Clericos familiares nostros, Ricardum Archiepiscopum de Salesberia, Ricardum Barre, qui plenius vobis cuncta, quae hinc inde agitata sunt, exponant: quibus in cunctis, quae ex nostra parte vestrae Sanctitati exponant, fidem indubitanter habeatis, de quorum reditu festinanter maturando, vestra precamur & consulimus sollicitè provideat discretio, quoniam eorum mora diuturnior periculum & damnum intolerabile Ecclesiae potest asserere.

XLVIII.

3. Dec. *Littera ALFONSI I. Castellae ac Tolleti Regis GASTONI Bearnesi Vice-Comiti datae, quibus cum, & successoribus illius liberat juramento fidelitatis & hominibus ratione Vasconiae praestare soliti, uti & omni alia passioe qua sibi aut Antecessoribus suis vel ipse, vel etiam praedecessores illius tenebantur. Datum apud Burg. exp. III. die Decembris Era MCII. CUM Confirmations ALFONSI VI. Romanorum nec non Castellae ac Tolleti Regis. Datum apud Burgis 13. Maii Anno Domini 1270. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn. liv. 7. chap. 8. pag. 601. & Tabulario Palensi.]*

PER praefatus Scriptum notum facimus universis quod nos Alfonso Romanorum Rex semper Augustus, & Castellae, Tolleti, Legionis, Galliciae, Sibiliz, Cordubae, Murciae, Giennii, & Algarbii, vidimus quandam Literam sigillo nostro sigillatam, cujus tenor talis est: Noverint universi quod nos Alfonso Dei gratia Rex Castellae, Tolleti, Legionis, Galliciae, Sebiliz, Cordubae, Murciae, Giennii, quitamus & absolvimus Nobilium virum Gastonem Vicecomitem Bearnesensem pro se & successoribus suis ab omni juramento fidelitatis & hominibus, si quod ipse, vel antecessores sui nobis, aut praedecessoribus nostris ratione terrae Vasconiae fecit, aut fecerunt. Quitamus etiam & absolvimus eundem Gastonem, ac praedecessores suos ab omni passioe, seu aliquo alio genere passionis, si quam vel si quod ipse Gasto, vel praedecessores sui ratione, vel occasione Domini nostri nobis, vel alicui, aut aliquibus antecessorum nostrorum fecit, aut fecerunt. Et volumus ac concedimus quod ipse ac praedecessores sui per huiusmodi quitationem & absolutionem eidem à nobis factam sint omnino à praedictis liberi & soluti. In cuius rei testimonium praesentem chartam fecimus sigilli nostri munimine communiri. Datum apud Burg. Reg. per Archiepiscopum S. Petri Notarium exp. 3. die Decembris. A. Ferrandi scripsit. Era millefima ducentesima secunda. Unde nos praefatus Rex ad precos, & ad instantiam dicti

Nobilis viri Domini Gastonis praedictam literam fecimus innovari. Datum apud Burgis Rege imperante 13 die Maii, Anno Domini M. CC. LXX. Peregrinus scriptis mandato Magistri A. Gardiae Archidiaconi Elepten.

ANNO

1164.

XLIX.

Investitura per FRIDERICUM I. Romanorum Imperatorem data Civitati Pisanae de tota Insula SARDINIAE. & postulantibus in feudum perpetuum. Revocat autem omnes praecedentes Concessionis aliis de eadem Insula factas, & promittit nullas in futurum se alii, quicumque deum fuerit, in contrarium esse facturum. Datum Franchfurti 15. Kal. Maii Anno Incarnationis 1165. Indictione XIII. Regni sui XII. Imperii vero XI. [PAOLO TRONCI Memorie storiche della Città di Pisa pag. 113. Dell' Archivio del Capitolo di Pisa.]

1165.

17 April.

IN NOMINE SANCTAE, ET INDIVIDUAE TRINITATIS, Fredericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus.

Dignitas, & Excellentia Romani Imperii tantae bonitate, & pietate usque ad hac nostra tempora semper exuberavit, quod suorum merita fidelium oculo clementiori respiciere, & largiatis vix beneficiis eis potius augere, quam minuire consuevit. Ibi enim merito locantur beneficia, & premia honoris, ubi & devota servituti resurgunt, & fidelitas ipsa abique omni signo fallaciae immobilis, & constans perseverat. Huius rei causa Pisanam Civitatem, quae inter alias Civitates per Principatum dignitatis caput extulit, quae etiam ab Imperii fidelitate tempore adversitatis, fuit prosperitatis, nunquam recessit, titulo honoris, & ampliori beneficio largiatis dignam duximus honorandam, sicut in sequentibus evidenter declarat.

Cognoscant igitur universi fideles Imperii per Italiam constituti praesentes, & futuri, quod nos ex nostra Imperiali gratia, & largitate, ex consilio Principum nostrorum damus & concedimus, atque tradimus in feudum tibi Uguccioni Pii. Civit. Consuli pro Comm. Pisanae Civitatis recipienti totam Insulam Sardiniae cum suo Districtu, & pertinentiis, & nominatim Turrituram, Callarim, Arboream, & Calluriam, & dampus, & concedimus, & confirmamus in feudum tibi pro Comm. Civitatis Pisanae recipienti plenam, omnemque potestatem, atque iurisdictionem, & districtum, & totum quod in Sardinia est, & quod futurum est, & quod Regno, & Imperio pertinet, aut pertinet, vel pertinebit. Quae omnia tibi pro Communi Pisanae Civitatis in feudum damus, concedimus, & tradimus per vos, & vestros successores in perpetuum, & nullum Jus alicui, vel dationem concedimus, vel facimus in ipsa Insula, nec de ipsa Insula ullo tempore contra liberam voluntatem Universitatis Pisanae, & si quam dationem alicui Civitati, aut Ducis Guesoni, vel alii inde fecimus, aut alicui persone, cui nos dedissemus, eam nunc revocamus, & tibi pro Communi Civitatis Pisanae in feudum concedimus, & damus tibi Consuli Pisano, & ceteris Consulibus Pisanis potestatem ingrediendi in possessionem omnium, quae supra leguntur, & sic per Sceptum nostrum, & Vexillum te Uguccionem Consulem Pisanum pro Communi Pisanae Civitatis investimus, concedimus quoque tibi pro Communi Pisanae Civitatis in feudum, & dampus hac omnia praedicta cum omni integritate, cum omni iure, & pertinentiis suis, cum montibus, vallibus, planitiis, pratis, pascuis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, mercatis, Argenti Fodinis, Piscationibus, Paludibus, Cimetis, & Incipietis, Theolonicis, Ripaticis, divisis, & indivisis, & cum omnibus, quae dici vel nominari possunt, & quod nos firmam tenebimus supradictam dationem, concessionem, sive traditionem, nec rumpemus per nos, nec per alium: Dilectus Princeps noster Uldericus Dux Boemiae ex nostro mandato in nostra praesentia sacramentum prestavit. Statuentes igitur iubemus, ut de cetero nullus Archiepiscopus, nulla Civitas, nulla Polesis, nullum Commune, nullaque persona, magna, vel parva praedictos fideles nostros Pisanos molestare, vel inquietare in hac nostra datione aliquatenus presumat, si quis autem hoc nostrum auctoritatem invaderet,

ANNO
1165.

re presumpserit, mille libras auri optimi pro poena se compositorum cognoscat, dimidium silco nostro & dimidium omnibus fidelibus nostris. Ut autem hoc verius credatur, & ab omnibus inviolabiliter observetur presentem in paginam scribi, & auro nostre Majestatis sigillo iussimus eam insigniri, adhibitis idoneis testibus, quorum nomina sunt hæc.

Thirillius Treverensis Archiepiscopus; Willielmus Bambergensis Episcopus; Hermanus Hersfeldensis Abbas; Curadus Palatinus Comes Rheni; Fridericus Dux Suevorum Filius Regis Curadi; Uldericus Dux Boemia; Marquardus de Brombach; Albertus Comes de Dihingen. Gerardus Comes de Neringen, Comes Otto de Ruberch. Ulrichus de Hormingon, Vuernerus de Haden, Beroldus de Scouvenbich. Henricus Mariscalcus de Poppenheim. Camerarius de Minnefnerch, Curadus Pincerna; Rodulfus Dapifer, Roderigus Camerarius. Vuernerus de Bombacher. Everardus de Reumburgh, Bertoldus de Scampberch, & alii quam plurimi.

Loco ✕ Signi Dom. Friderici Romani Imperatoris
Invidissimū.

Ego Christianus Cancellarius vice Dom. Rainaldi Colonienis Electi Italiae Archicancellarii recognovi.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis M. C. LXV. Indict. XIII. Regnante Domino Friderico Rom. Imperat. Invidiss. Anno Regni ejus XIII. Imperii vero XI. an. feliciter. Dat. in Regali Curte Franchfurii xv. kal. Maii.

L.

2166.

Recessus sive Decretum Comitum Herbipolensium à FRIDERICO I. Romanorum Imperatore celebratorum super Schismate duorum Pontificum. Datum Wirzburg Kalend. Julii [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 342.]

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Imperator & semper Augustus cunctis populis, quos Clementia nostre regit Imperium.

1. Iamdudum innotuisse credimus, qualiter exorta quondam inter Ecclesiæ Romanæ Cardinales de Apostolatu discordia, inter Reges & Regna imperu pessimo est diffusa. Pro qua ad optabile bonum pacis revocanda quondam post beate memorie Papæ Victoris electionem ac confirmationem Catholicam Papæ, Mediolani, Laude, atque in diversis Imperii finibus in corpore nostro labores tam nos quam invidi Principes nostri pertulerimus: quantas rerum copias zelo iustitiæ impendimus: in extremis quoque mundi partibus, jam auditum non dubitamus. Denique beatissimo Papæ Victore in Paradisi gaudia feliciter assumpto, & in ejus locum ab Episcopis & Cardinalibus almæ Sedis Apostolicæ Domino Paschali viro Christianissimo in presentia Episcoporum & Religiosorum Lombardiæ ac Tusciæ, Illustri quoque Urbis Præfeti Romæ, ac multorum Nobilium Romanorum Catholice substitutione: ipsum etiam Dominum Paschalem & Ecclesiæ ac Principum Imperii iudicio atque consilio in Papam & Patrem Catholicum solemniter recepimus, debitoque honore venerari semper intendimus. Proinde obstinata Schismaticorum perfidia mortem viri iusti suis successibus aperta fronte adscribens, Siracensis suis blanditiis mentem quorundam fidelium nostrorum adeo molita est denuo immutare, ut nisi morbis novis nova remedia objicerentur, pars nostrorum non modica videretur ex fiducia nostre lenitatis seducenda.

2. Igitur zelo reformandi decoris domus Dei ardentius accensi, cum Regem Francorum, qui nulla nostra culpa preente, una cum Rolando imperii nostri hoste publico, ejusque sequentibus, Imperialem nostrum honorem manifeste molitur auferre, post multos nostros admonitos irrevocabilem perensissimus: universis Imperii Principibus in sancta Pentecoste Curiam Wirzburg generalem indiximus. Quorum cœtu celeberrimo ibidem solemniter presente, Ecclesiæ Dei statum ac Domini Papæ Paschalis negotium serio ac magnifice duximus roborandum. Invocata igitur Spiritus sancti gratia, & universorum, qui aderant, consilio communicato, ad removendam pro parte nostra omnem ambiguitatem, prorsus ipsi nos manu pro-

pria super Sanctorum reliquiis juramentum publice præstitimus, quod Rolandum Schismaticum, vel ejus successorem, quem pars ipsius elegerit, in Papam nunquam recipimus, nec ad eum recipiendum, assensum unquam alicui præbeamus. Nulli etiam fautorum ejus gratiam unquam nostram reddemus, nisi ab errore vite suæ ad unitatem Ecclesiæ fuerit conversus. Dominum vero Papam Paschalem manutenebimus semper & promovebimus: eique tamquam Patri Catholico & universali Pontifici obedientiam, honorem & reverentiam exhibebimus: & ab ipso, ejusque parte, vita comite, nunquam recedemus. Electos quoque, qui sub eo, aut ejus successore, quem pars ipsius elegerit, consecrationem receperunt, vel adhuc recipiunt, honore aut ordinis suis per ejus obedientiam privati nunquam permittimus: & hujus absolutionem sacramenti nunquam requiremus, nec oblatam recipimus.

3. Præterea noster in Imperio successor, quem Principes universi elegerint, hunc honorem Ecclesiæ Dei & Imperii, & hanc partem nostram sub eodem juramento tuebitur semper atque tenebit.

4. Idem quoque juramentum Archiepiscopi, & omnes Episcopi, atque Electi, qui interfuerunt numero quadraginta, super sancta Dei Evangelia propria manu unusquisque sub sola sua præstiterunt, & publice firmarunt. Nihilominus universi Principes seculares, Dux videlicet Saxonie, & Brandenburgensis Marchio Albertus senior, Conradus Palatinus de Chevo, & Ludovicus Langravius, & reliqui omnes super Sanctorum reliquiis id ipsum juraverunt. Repente autem Spiritus sanctus mentes omnium adeo utinus effecit voluntatis, quod Electi omnes in sabba Quatuor temporum ad laudem Dei & honorem Imperii sacros ordines devotissime susceperunt.

5. Firmiter quoque a nobis, & ab universis decretum est, ut quicumque supertunt ordinandi in primis Quatuor temporibus similiter exequantur, aliquin, dignitatis, ad quam electi sunt, honore, omni remotione, priventur.

6. Ad hæc honorabiles Legati Illustri amici nostri Henrici gloriosi Anglorum Regis ad nos ab ipso transmissi, in totius Curie nostre presentia super sanctorum reliquiis ex parte Regis Angliæ publice juraverunt nobis, quod Rex ipse cum toto Regno suo in parte nostra fideliter stabit, Dominum Paschalem, quem nos tenemus, nobiscum semper tenebit. De Rolando autem Schismatico manuteneudo, nullatenus se de cætero intromittet.

7. Quia vero iustitia, quam hostes Ecclesiæ Dei & nostri live ex superbia, live ex causæ dissidentia deviant, nos semper hacenus stare parati, nunc tandem ad insolita sacramenta ex eorum manifesta oblatione sumus impulsus: à Schismaticorum communione omnis homo omnique ordo caveat. Furores enim eorum ipsi hacenus aliquo modo vitæ est venialis, in posterum prorsus erit irreversibilis.

8. Ad perfectum quoque istius negotii firmitatem, ex totius Herbipolensis Concilii Decreto firmissime præcipimus, ut si quis ad sui mandatum Antistitis sacramentum supra scriptum non præstiterit, si Clericus sit, aut Monachus, Ecclesiastico privetur honore ac beneficio: si Laicus, alodia & beneficia quicumque possidet, nostra ipsi auctoritate à suo iudice vel Domino prorsus adimantur. Data Wirzburg, Kalend. Julii.

Acta Comitum Herbipolensium ex Archivio Vaticano. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 343.]

Alexandro Papæ quidam amicus suus.

IMPERATOR cum Principes suos ad Curiam, quam eis in festo Pentecostes indixerat, adunasset, & Principes ipsi Sabbato ante festum, atque subsequenti secunda feria, de pace inter vos & eum reformanda tractare cœpissent, Reginaldus dictus Colonienis Archiepiscopus adventit, publice assensum & proponens, quod nihil contra vos ad honorem sui labor & studium Imperatoris proficeret, nisi ejus tunc penitus assensum consiliis. Dicebat enim, quod potior pars Imperii vobiscum erat, commemorans scilicet Salzburgensem, Maguntinum, & alios de Alemannia, qui vestra obtinebant sanctitati. Verumtamen ad magnificandum

ANNO
1166.

ANNO 1166. dum seipsum; plures, inquit, quam vos sumus; ad obedientiam Apostolici nostri conquisiti, quos ei Rex Anglorum numero quinquaginta, & plures, juxta Domini Imperatoris beneplacitum exhibebat. Cum igitur ei talia promitteret, & ad certitudinem hujus rei duos Nuncios prædicti Regis præfentialiter exhibenti, de prosequendo ejus consilio suum Imperator polliceretur assensum, in audientia cunctorum Principum hujusmodi consilium Imperatori formavit.

Quod ipse videlicet Imperator in conspectu totius Curie propria manu juraret, quod nullo unquam totius vite sue tempore vos, vel aliquem qui ex parte vestra sit, in Pontificem Romanum reciperet, sed devotioni Papæ sui Paschalis inconcusse semper & inseparabiliter adhereret: si verò mori illi ante contingeret, hoc ipsum juramentum sui successores observarent. Principes vero suos hoc ipsum jurare compelleret, adjecto in eorumdem Principum juramento, quod si prius Imperator obiret, Principes ipsi nullum antea coronarent in Regem, quam is, qui coronandus esset, de tenendo & fovendo eodem Schismatico, & ejus successoribus idem faceret juramentum. Et quod Principes infra sex hebdomadas, postquam de Curia ad propria loca redissent, omnes Abbates, Præpositos, & alios Ecclesiarum Prælatos, Milites quoque & alios omnes, qui in locis eorum aliquos honores obtinerent, hoc jurare compellerent, & eos, qui nolent hoc facere, rebare eorum penitus confiscatis, depositos; & honoris sui cingulo spoliatis; vel si privati homines fuerint, in membris propriis crudeliter mutilatis, à toto Imperio compellerent exulare. Placuit Imperatori forma Consilii.

Sed Archiepiscopo Magdeburgensi, & aliis, qui præfentes erant, Episcopis dura viâ esse admodum & molesta, ita quod idem Magdeburgensis nullum juramentum se præstare velle respondit, nisi prius Colonienfis Ordines & Consecrationem reciperet, per quam omnem dominationem ab ejus & aliorum pectoribus removeret. Unde cum ille id promittere destitisset, acriter eum aggressus Imperator, suamque ipsi malignitatem improperans, in eum verba ista est profectus; Ecce, inquit, manifeste apparet, quod sicut traditor & deceptor in periculum meum Papam mihi præfeceris ignoranti, cum etiam ante receptionem Litterarum mearum; ne de substituendi Pontificis electione tractares, tu statim cum *Te Deum laudamus*, & juxta beneplacitum tuum, novum mihi Pontificem elegisti, plus mihi proditor factus quam Maguntinus Electus, quem reum hujus criminis deserebas: præsertim cum ille dederit mihi salubre consilium, ut ex quo Deus me à prioris periculo liberavit, nullatenus me obnoxium facerem successori. Nunc vero necessario te noveris compellendum, ut laqueum, quem parasti, primus incurras, & aliis etiam id facere recusantibus, solus habebis subire periculum, quod in malitia tua nescitur ceteris preparatum.

Sic ergo ille vehementer astrictus non potuit evadere, quin primus juxta prædictam formam faceret juramentum, & susceptis ordinibus consecrationem quoque se promitteret recepturum. Exhibuit etiam prædictos Nuncios Regis Angliæ, qui in persona Regis Angliæ publice coram omnibus juraverunt; quod quicquid Imperator super hoc se servaturum juraverit ipse quoque tenebit firmiter & servabit. Sic ergo propria manu Imperator supradictum præstavit juramentum, eo tamen ad verbum Archiepiscopi Magdeburgensis determinato, ut si vos & Schismaticum illum eodem tempore obire contingeret & Cardinales utriusque Paris in aliquem unanimiter convenirent; liberum sibi esset, eum recipere, si tamen (quod quidem Colonienfis fecit apponi) de Imperatoris assensu eadem electio proveniret.

Deinde qui præfentes erant Principes, sicut supradictum est, suum præstare singuli juramentum. Cum vero ad Episcopos ventum esset, dicerentque omnes, excepto Verdenfi, velle se potius Regalibus cedere, quam hujusmodi sacramentum præstare, responsum est eis, oportere eos vellent nolent juramentum facere, & regalia retinere. Sicque juravit primus Magdeburgensis, sub ea tamen conditione, si omnes alii, qui ab erant, essent juraturi, & quod solutus esset à juramento, quocumque tempore desineret regalia possidere. Babenbergensis vero Episcopus post multas & varias exculationes ita ipsi Imperatori juravit, quod quandiu voluerit regalia retinere, secundum quod ei proprius sensus dictaverit, eidem Imperatori super negotio auxilium & consilium ministrabit. Verdenfis etiam intrusus & Halberstadtensis absolute, sicut Co-

lonienfis, juraverunt. Virdunenfis, & Frisingensis, propter suorum Archiepiscoporum absentiam; excusati, juramentum facere minime sunt coacti; sed habita licentia libere ad propria redierunt; usque ad festum beatorum Apostolorum Petri & Pauli sibi licentiam impetrantes.

Hi tantummodo Principes juraverunt, Dux Saxonienfis, Marchio Albertus, Comes Palatinus frater Imperatoris, & quidam fororius Imperatoris.

Hi sunt Archiepiscopi, qui juraverunt, Magdeburgensis & Babenbergensis, sub conditione tamen prænominata. Colonienfis autem, & duo suffraganeus ejus absolute juraverunt.

Filius vero Conradi, qui ad Curiam cum mille quingentis militibus venit, ut audivit fieri mentionem de juramento, recessit. Patriarcha Aquileiensis non affuit, neque aliquis Suffraganeorum suorum. Similiter nec Salzburgeris, vel aliquis suorum, neque Treverensis, vel aliquis suorum: & multi de Principibus non affuerunt.

Mandatum FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris pro executione Decretorum Heribipolensium. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 343.]

IPSE cum omnibus Ecclesiæ suæ fidelibus publice iures & observes, & singulis Dominicis diebus & festis in publica Missa, sicut edictum est & sancitum à nobis & à Principibus, publicam orationem per Dominum Papam Paschali nominatim & assidue intrus & foris præcipias recitari. Edictum quoque & statutum est; ut hæc omnia juramenta infra sex hebdomadas ab omnibus compleantur. Quod si aliquis Monachorum, Clericorum, Laicorum, in Imperio nostro huic Confirmationi & Edicto nostro, aliquo modo se opponendo contraxerit, certum sit apud te, quod fisci publicus hostis Imperii, absque omni spe recuperationis judicatus est & damnatus, & ab omni officio & honore & beneficio destitutus.

LI.

Confirmatio FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris super Privilegiis à CAROLO MAGNO Civitati Aquiligranensi olim concessis. Datum Aquiligrani 6 Idus Januarii anno Domini 1166. Regni ejus XIV. Imperii vero XI. Inditæ XIV. 8 Januariæ.

On trouva cette Piece dans la page suivante Num. LIII. avec le Privilege de Charlemagne sous l'an 804.

LII.

Concordia per Romanorum Imperatorem FRIDERICUM I. Inter GODEFRIDUM Episcopum Trajectensem ab una, & FLORENTIUM Episcopum Comitum Hollandiæ parte ab altera; de Comitatu Frisonum firmata. Datum anno 1166. [LUNIG, Teutsch Reichs Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 4. abtatz 24. pag. 492.]

IN nomine Sanctæ & individue Trinitatis, FRIDERICUS divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Controversiarum quæ sententia vel concordia sopiuntur ratio suggerit, ut scriptis & testificationibus designentur, ne forte diuturnitate temporum discordia recidiva resurgat & habeat seculura posteritas, quid de statu præcedentium, fraudibus malignantium convenienter opponat. Ea propter controversias, quæ inter Godefridum Venerabilem Trajectensem Episcopum & Florentium Comitem Hollandiæ de Comitatu Frisonum agitata, nos de Consilio Curie & fidelium nostrorum concorditer decident, eosque favorabili amicitia reconcilians dignum duximus, ut universus tenor Concordiæ describeretur, quemadmodum subnixâ videtur. Statuimus igitur, ut æque participent de prædicto Comitatu Frisonum, Episcopus videlicet & Comes & neuter eorum alio majus habeat in hoc commodum vel proficuum: Ambo concorditer eligent sibi Comitem, qui vices eorum gerat in prædicto Comitatu, qui præsentatus ab eis Do-

ANNO 1166.

ANNO 1166. mino Imperatori Bannum & potestatem iudicandi a manu Domini Imperatoris accipiat, & iuramentum præstabit, quod pro dilectione, vel odio, vel pro argento, vel auro, vel alicuius rei gratia in prædicto Comitatu neutri faciant injuriam, nec unius magis promovebit commodum aut proficuum quam alterius.

Episcopus etiam & Comes ordinabunt de utilitate electi Comitis eorum in prædicto Comitatu. Quod si ipsi concorditer Comitem eligere non poterunt, Dominus Imperator pro consilio suo Comitem eligit, & illi dabit Bannum & ordinabit de sua utilitate. Si vero displicebit Episcopo vel Comiti vel utrique, Episcopus & Comes, quem vel ipsi elegerint, vel quem Imperator eis dederit, mutare possunt eum, quando voluerint. Cum vero intrandi in prædictum Comitatum & iudicandi Maji tempus adveniret, Episcopus videlicet & Comes Hollandiæ simul intrabunt uterque cum XXX militibus, vel si forte in majori vel minori numero convenierint, & postquam intraverint, æque dividunt omnes redditus Curtilium ad Comitatum pertinentium & omnia commoda & emolumenta, quæ de Comitatu vel iudiciis Comitatus pervenerint, æqualiter quoque impartientur damna & defectus Comitatus & separatim uterque in hospitio sui faciet expensas pro voluntate sua; communi quoque consensu & dono investitura locabunt & ordinabunt officia sua. Uterque autem pro libito suo accipiet sibi Advocatum communibus tamen negotiis idoneum. Si autem Advocatus Episcopi, Comiti displicuerit, ad nutum Comitis Episcopus illum deponet & substituit alium, qui Comiti placeat; Si vero Advocatus Comitis Episcopo displicuerit, deponet eum Comes, & alium qui placeat Episcopo substituit. Ab introitu amborum Episcopi videlicet & Comitis exercebit Comes eorum iudicia & iustitias Comitatus, donec peragantur VIII. septimanae; infra has octo septimanas Episcopus non exercebit aliqua Synodalia vel Ecclesiastica iudicia. Transacto autem hoc spatio Comes Hollandiæ, si vult exire poterit, & si vult remaneat ad negotia, si quæ sint, plenius peragenda: Et Episcopus similiter remaneat ad Ecclesiastica iudicia facienda, ambo autem in Mayo debent intrare, ut expeditis singularibus negotiis & iudiciis, Synodalia quoque negotia ante incommoditatem hyemis valeant promoveri. Verum si alter eorum Episcopus videlicet & Comes communis ab altero vel in servitio Imperii vel alterius Domini sui, vel gravi infirmitate occupatus, vel alterius qualibet inevitabili causa detentus, vel pro voluntate sua Comitatum non intraverit, mittet conditam militiam; vel quantum tunc opportunitas temporis exigit, & ipsi inter se convenierint, & æqualem portionem accipiet, & sicut supra dictum est, omnia simul bona & mala partientur. Si vero neuter eorum Comitatum intrare poterit, vel communi consensu intrare visaverint, mittent Comitem suum ad exercenda iudicia Comitatus, & cum illo mittent milites, quotquot voluerint vel nuncios. Et quicquid super lumptus illorum residuum fuerit, æqualiter dividunt inter se. Præterea Comes Hollandiæ iuvabit Episcopum per Werram vel obsequium, quam cum ipso faciet, vel per querimoniam, Castrum recuperare Benthem. Et si quoque modo illud recuperaverit, concedet illud Comiti in feudum salva uniuscuiusque iustitia. Et Episcopus habebit in eodem Castrum, domum & Capellam, granarium & coquinam & ponet in eodem liberum hominem suum, & duos Ministeriales suos & libere ingreditur & egreditur, quando voluerit; Comes autem habebit omnem Munitionem & fortitudinem Castrum, & iuvabit inde Episcopum. Si autem Episcopus Werram habuerit, cum aliquo amico vel homine Comitis, contra quem Comes salvo honore suo Episcopum iuvare non potest, dabit Castrum in potestate Episcopi, ut habeat illud, quando Werra duraverit, accepta tamen securitate, ut finia Werra restituat. Ut autem universam Concordiam Episcopus & Comes teneant & observent, fide data in manu nostra firmiter compromiserunt. Et nos ad maiorem huius Concordiæ firmitatem sub obtentu gratiæ nostræ, & sub poena quingentarum Marcarum argenti eis injunximus, omni tempore observandam. Ceterum si alter ipsorum hanc Concordiam violaverit, & communis ab altero infra XII. hebdomadas non emendaverit, nos Comitem, qui Bannum a nobis habet in præsentiam nostram vocabimus, & ab ipso, ab aliis sex, boni testimonii viris, tribus videlicet ex parte Episcopi, & tribus ex parte Comitis, quos ad hoc eligemus, quis in huius violatione Concordiæ reus sit, investigabimus. Hi septem jurabunt, quod bona fide veritatem dicent;

ANNO 1166. Qui autem ab his 7. viris, vel, si discordes fuerint, a maiori parte, reus esse censetur, quingentas Marcas argenti intra XX. hebdomadas Camere nostræ perfolvet, & reatum suum digne emendabit. Datum An. MCLXVI.

LIII.

Privilegium CAROLI Magni Romanorum Imperatoris pro Civitate Aquisgranensi ut trans Alpes sit Caput Regni, & in ipsâ Successores & Heredes Regni initiuntur. Cum Confirmatione FRIDERICI I. Romanorum Imperatoris. Datum Aquisgrani 6. Idus Januarii Anno Dominicæ Incarnationis 1166 Regni ejus XIV. Imperii verò XI. Indictione XIV. NEC NON FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris approbatione. Datum Pisis Mensis Augusti Anno 1244 Imperii ejus 24. Regni verò Siciliæ 46. Indictione II. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. II. pag. 6. Heiss, Histoire de l'Empire Tom. 4 pag 436. en François.]

In nomine Sanctæ & individue Trinitatis, Amen.

FRIDERICUS SECUNDUS divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Jherusalem & Siciliæ Rex.

Iustus fidelium nostrorum petitionibus condescendere cogimur, quas nisi favorabiliter audiremus, obaudire quod iuste petitur per injuriam videremur. Eapropter per præsens Privilegium novem tam præsens atas quam successura posteritas, quod Wilhelmus Advocatus Aquisgranensis, Henricus frater ejus Tricamerarius noster, & Theodoricus de Orlonesberg, fideles nostri, Nuncii Civium Aquisgranum pro parte universitatis Civitatis ejusdem nostrorum fidelium quoddam Privilegium Divi Augusti Imperatoris Friderici, avi nostri memorie recolende, universitati prædictæ liberaliter dudum indultum, nostro culmini præsentant: supplicantes humiliter & devotè, ut eis illud innovare, & omnia, quæ continentur in eo, confirmare de nostra gratia dignaremur. Cujus tenor per omnia sic est:

In nomine Sanctæ & individue Trinitatis.

FRIDERICUS divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus.

Ex quo primitus divina ordinate Clementia Imperii Romani fastigia gubernanda suscepimus, voluntatis nostræ atque propositi summum desiderium fuit, ut Divos Reges & Imperatores, qui nos præcesserunt, præcipue maximum & gloriosissimum Imperatorem Carolum, quasi formam vivendi, atque Subditos regendi sequeremur, & sequendi præ oculis semper haberemus. Ad cuius imitationem jus Ecclesiarum, statum Reipublicæ & Legum integritatem per totum nostrum Imperium servaremus. Ipse enim tota cordis intentione ad eterne vite premia anhelans, ad dilatandam gloriam Christiani nominis & cultum divine Religionis propagandam, quot Episcopatus constituerit, quot Abbatis, quot Ecclesias à fundamento erexerit, quantis prædiis ac beneficiis illas ditaverit, quantarum largitate elemosinarum non solum in Clivmarinis sed etiam in Transmarinis partibus resplenderit, ipsa ejus opera, & gestorum volumina, quæ plurima sunt & maxima, fide oculata plenius declarant. In fide quoque Christiana dilatando, & in conversione Gentis barbaricæ fortis athleta fuit & verus Apostolus, sicut Saxonia, Frisia, atque Westphalia, Hispani quoque restantur & Wandali, quos ad fidem Catholicam convertit verbo & gladio. Et licet ipse animam gladius non pertraxerit, diversarum tamen passionum tribulatio, & periculosa certamina, ac voluntas moriendi quotidiana pro convertendis incredulis eum martyrem fecerunt. Nunc verò electum & sanctissimum Confessorem eum confitemur & veneramur in terris, quem in sancta conversione vixisse, & pura confessione ac vera poenitentia migrasse, & inter sanctos Confessores sanctum Confessorem & verum, credimus coronatum in caelis.

Est igitur quod nos gloriosis factis & meritis sanctissimi Imperatoris Caroli confidenter animare, & sedula petitione charissimi amici nostri Henrici illustris Angliæ

ANNO 1166. Angliæ Regis inducti, assensu & auctoritate Domini Papæ Palchalis, & consilio Principum universorum, tam Secularium quam Ecclesiasticorum, revelatione, exaltatione, atque canonizatione corporis ejus sanctissimi solemnem curiam in natali Domini apud Aquisgranum celebravimus, ubi corpus ejus sanctissimum pro timore hostis exteri vel inimici familiaris cautè reconditum, sed divina revelatione manifestatum, ad laudem & gloriam nominis Christi, ad corroborationem Romani Imperii, & salutem dilectæ confortis nostræ Beatricis Imperatricis, & filiorum nostrorum Friederici & Henrici, cum magna frequentia Principum, & copiosa multitudine Cleri & populi, in ymnis & canticis spiritualibus, cum timore & reverentia elevavimus & exaltavimus quarto Calendis Januarii.

His autem omnibus & gloriis peractis, cum in prædicto loco, cujus ipse fundator extiterat, de ipsius loci libertate, institutis Legum & pacis atque justitiæ, quibus totum Orbem rexerat, diligenter quæreremus, ecce Fratres ejusdem Ecclesiæ privilegium sancti Caroli de fundatione & dedicatione ipsius Ecclesiæ nobilissimæ, & de institutionibus Legum humanarum & civilis Juris ejusdem Civitatis nobis in medium protulerunt: quod ne vetustas abderet, vel per oblivionem deperiret, nostra Imperiali auctoritate renovavimus. Ejusdem verò Privilegii tenor talis est.

Ego CAROLUS, Qui Deo favente curam Regni gero, & Romanorum Imperator existo, consilio Principum Regni nostri, Episcoporum; Ducum, Marchionum ac Comitum; rogatu verò tam liberorum quam servorum, in plurimo generali Conventu in diversis locis Regni nostri habito, discussi prout iustius ac melius cunctis videbatur: primum de Lege sanctarum Ecclesiarum, de reddendis iustitiis Episcoporum, de vita & jure Presbyterorum & Clericorum. Et hæc omnia indicio & assensu nostro secundum instituta parum meorum corroboravi, firmavi & auxi, nihil de his minuens, quæ Catholici viri ac rectè & legitime vivere volentes ad observandum spirituales & seculari Decreto bonum & utile contulerunt. Deinde, prout cunctis placuit prudentioribus Regni nostri, Legem Saxonom, Noricorum, Suevorum, Francorum, Ripuariorum, Salsicorum, sicut mos & potestas Imperatorum est, & omnium antecessorum meorum semper fuit, distincti, distinctam sub auctoritate Regia & Imperatoria stabili, non ex mea adinventione vel corde prolatam, sed communis consilio à me renovatam & auctam in melius, sicut patres & predecessores mei fecisse perhibentur. Scitis enim, & neminem latet, quia quicquid ab Imperatoribus & Regibus præceptum & decretum est, semper ratum & pro Lege tenendum est, ne dum quod ab universis sentias & iusta discretione vivere volentibus imperatum & actum est, & à nostra Imperatoria & Regia Majestate confirmatum & solidatum.

Nunc Patres, Fratres & amici, fautores & coadjutores gloriæ nostræ & Regni nostri, de omnibus Statutis patris mei Pippini, quæ ad utilitatem & honorem sanctæ Ecclesiæ firmari ac renovari petitis, quæ ad defensionem secularium rerum & Legum stabili quaesitis, nihil minus nec abnuî, sed in melius amplavi, omnium sanis consiliis acquievi, ac sui in medio velutur quasi unus de querentibus & petentibus aequitatem Legis, nulli contradicens ac renitens digne & recte petitioni. Ego vestri Decreti & petitionis voluntarius extiti: vos quasi patres & fratres audivi, nunc quæso ut meæ petitionis & intentionis non solum auditores, sed & benevolos factores fieri velitis, nec quod indecens aut intollerabile fit quærro, sed quod tota Gallia & universi Principes potius concedere quam negare debent. Nostis qualiter ad locum, qui Aquas ab aquarum calidarum aptatione traxit vocabulum, solito more venandi causa egressus, sed perplexione silvarum, errore quoque viarum, à sociis sequestratus veni, terminas calidarum fontium & palatia inibi reperi, quæ quondam Granus unus de Romanis Principibus frater Neronis & Agrippæ, à principio contruxerat, quæ longa verustate deserta ac demolita, fructibus quoque ac veribus occupata, nunc renovavi, pede equi nostri, in quo sedi, inier saltus rivis aquarum calidarum perceptis & reperiis. Ibidem Monasterium sanctæ Mariæ Matris Domini nostri Jesu Christi labore & sumptu, quo potui, ædificavi, lapidibus ex marmore preciosis adornavi, quod Deo adjuvante & cooperante sic formam suscepit, ut nullum sibi queat æquiparari. Inque tam egregio opere hujus eximie Basilicæ non solum pro voto & desiderio meo, verum etiam ex divina gratia ad virginem peractio, pignora

Apostolorum, Martyrum, Confessorum, & Virginum à diversis Terris & Regnis, & præcipue Græcorum, collegi, quæ huic sancto intuli loco, ut eorum suffragiis Regnum firmeretur, peccatorum indulgentia condonetur. Præterea à Domino Leone Romano Pontifice, hujus Templi consecrationem & dedicationem imperavi præ nimia devotione, quam erga idem opus habui, & Sanctorum pignora, quæ inibi recondita meo studio & elaboratu habentur. Decebat enim, ut idem Templum, quod cunctis Monasticis edificis in Regno nostro forma & structura præesse videretur, in honore sanctæ Dei Genitricis à nobis regali studio fundatum dignitate consecrationis præcelleret, sicut ipsa Virgo super omnes choros Sanctorum præcellens exaltata est. Et ideo Dominam Apostolicam, qui omnes præcellit Ecclesiasticos gradus, ad consecrandum & dedicandum idem Templum ex sola cordis mei consideratione elegi & accepi. Accivi etiam cum illo Romanos Cardinales, Episcopos quoque Italie & Gallia: quam plures, simulque Abbates cujusque ordinis, Clerum multum, qui huic sacræ dedicationi interessent. Acciti sunt etiam Romani Principes multi Præfectura & qualicunque dignitate promoti ad hoc solempne, Duces, Marchiones, Comites, Principes Regni nostri; tam Italia: quam Saxonom, tam bavarie quam Alemania:, & utriusque Franciæ tam Orientalis quam Occidentalis, in omnibus voto & desiderio meo obsequentes.

Illic verò Domino Apostolico & omnibus prædictis Nobilibus & egregiis personis congregatis merui ab omnibus obtinere præ nimia devotione, quam erga ipsum locum & Matrem Domini nostri Jesu Christi habebam, ut in Templo eodem sedes Regia locaretur, & locus Regalis, & caput Gallia: trans Alpes haberetur: ac in ipsa sede Regis successores & hæredes Regum incinerarentur, & sic in eam jure digne Imperatorum Majestatem Romæ sine ulla interdicione planius existerent. Confirmatum & sanctum est hoc à Domino Apostolico Leone Romanorum Pontifice, & à me CAROLO Romanorum Imperatore Augusto, & primo auctore hujus Templi & loci, quatenus ratum & inconvulsam hoc Statutum & Decretum nostrum maneat, & hic sedes Regni trans Alpes habeatur, sique caput omnium Civitatum & Provinciarum Gallia:.

Decrevimus etiam ex assensu & benevolentia omnium Principum Regni, qui ad hoc Festum Dedicationis conveniant, ut locum & sedem Regiam pro murali præsidio contra omnes turbines, Episcopi, Duces, Marchiones, Comites, omnes Principes Gallia: fideles Regni tueantur, semper hunc locum venerantes & honorantes.

Decrevimus etiam, ut si qua injuria aut veruscia contra Leges, quas statuimus, surrexerit, libero aut servo nocere temptaverit, Aquas ad hanc sedem Regiam, quam fecimus Caput Gallia:, veniat. Veniant Iudices & Defensores loci, & cum aequitate Legis causæ discernantur, status Legis refurgat, injuria contemnatur: illic iustitia reformetur.

Nunc ergo quia locum hunc Majestate Regiæ Sedis, Domini Apostolici Decreto, & nostra Imperiali potentia, nostro quoque assensu exaltavimus: honestate verò hujus Templi, & plurimorum Sanctorum veneratione magnificavimus: deest nec incongruum videretur quin adhuc meus figatur animus, ut petitio mea, cujus vos non solum auditores, sed & benevolos factores fieri exoravi, apud vos obtineat, quatenus non solum Clerici & Laici, loci hujus indigenæ, sed omnes incolæ & advenæ hic habitare volentes, præfatos & futuri, sub tuta & libera Lege ab omni servili conditione vitam agant, ac omnes pariter ex avis & avis ad hanc Sedem pertinentes, licet alibi moram facientes, ab hac lege, quam dictavimus in præsentiarum à nullo successore nostro vel ab aliquo machinatorum Legumque subverfore infringantur, nunquam de manu Imperatoris vel Regis alicui personæ nobili vel ignobili in beneficio tradantur.

Acquieverunt universi Domini & Magni Imperatoris CAROLI petitioni & voluntati, qui ad hoc solempne Dedicationis ex diversis Regnis confluerunt, ac bonum & acceptum coram Deo & hominibus Domini Apostolici & Imperatoris Decretum affruxerunt: & omnium graduum, Episcoporum, Abbatum quoque, banno corroborari & confirmari hanc Imperatoris petitionem universi, magni & parvi, acclamaverunt.

ANNO
1166.*Desunt nomina testium.*

Leterur igitur & exultet ineffabili gaudio Aquifragnum, Caput Civitatum, venerabilis Clerus cum devotissimo populo, quod in Diademate Regni aliis Principibus & gloriosis locis speciosissimo ornamento distinctis in capite Coronæ positum quasi prædicidarum gemmarum splendore choruscet, & illo singulari & corporali gaudent patrono, qui Christianæ fidei illustratione & legis, qui uniuersique vivere debeat, Romanum decorat Imperium. Hoc est enim mutatio dextere Excelſi, quod pro Grano fratre Neronis fundatore habet sanctissimum Carolum; pro pagano & scelesto Imperatorem Catholicum.

Cujus nos, quantum propria Divinitas concesserit, pietatis vestigiis inherentes, venerabilem Clerum Aquenſem, unā cum Ecclesia sanctissima Dei Genitricis Mariæ, excellentissimo opere constructa, & omnibus prælus ejus, nec non ipsam Civitatem Aquifragnum, quæ caput & sedes Regni Theutonici est, una cum omnibus civibus ejus tam minoribus quam majoribus, sub nostra Imperialis tuitionem suscepimus, & omnem libertatem & justitiam, quam sanctissimus Carolus ejusque successores eis dederunt, ipsis confirmamus, statuamus & lege perpetuæ valitura confirmamus, ut omnes Cives nostri Aqueses per omne Romanum Imperium negociationes suas ab omni theloniei, pedagii, curatie, vestigialis exactione liberi absque omni impedimento liberè exerceant, & sicut sanctissimus Carolus Imperator instituit, indigenas hujus Civitatis faciat & libere nemo de servili conditione impetiat, nemo libertate privare præsumat: insuper omnes ad hanc sedem pertinentes nullus Regum vel Imperatorum, ubicunque morientur, alicui personæ in feudum concedendi habeat potestatem.

Ceterum ut omnes facultatissime Constitutiones beatissimi Caroli totius perennitatis robur obtineant, præsentem inde paginam conferribi, & aurea bulla signique carachte nostri signari jubimus.

SIGNUM DOMINI FRIDERICI
Romani Imperatoris Clarissimi.

Ego Henricus sacri Palatii Protonotarius, vice Christiani Archicancellarii & Moguntina Sedis Electi, recognovi. Datum Aquifragnum, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo sexagesimo sexto, Indictione quarta decima, sexto Idus Januarii: regnante Domino FRIDERICO Romanorum Imperatore gloriosissimo, anno Regni ejus quatuordecimo, Imperii vero undecimo.

Nos igitur, qui fidem & obsequia nostrorum fidelium non patimur irremunerata transire, attendentes fidem puram & devotionem sinceram, quam prædicta universitates, fideles nostri, ad Majestatis nostræ personam & sacrum Imperium habent, pro grati quoque servitii, quæ nobis & Imperio exhibuerunt hadenus fideliter & devotè, & quæ exhibere poterunt inantè gratiam, ipsorum supplicationibus favorabiliter inclinati præscriptum Privilegium Divi Augusti, avi nostri prædicti, huic nostro Privilegio de verbo ad verbum inferi jussimus, omnia quæ continentur in eo de Imperiali præeminencia gratia confirmantes. Statuimus itaque Imperiali fœmmissis Edicto, quatenus nullus Dux, nullus Marchio, nullus Comes, nulla denique persona, alta vel humilis, Ecclesiastica vel mundana, universitatem prædictam contra præsentis Privilegii nostri tenorem ausu temerario inquietare, molestare seu perturbare præsumat. Quod qui præsumpserit, indignationem nostri culminis se noverit incursum, & centum libras auri optimi pro pena compositionum, medietate scilicet Camere nostræ & reliqua medietate passis injuriam applicanda. Ad hujus autem innovationis & confirmationis nostræ futuram memoriam, & robur perpetuè valiturum, præsentis privilegii fieri, & bulla aurea typario nostræ Majestatis impressa jussimus committeri. Hujus rei testes sunt:

Raimundus Comes Tholosanus,
Emico Comes Silvester,
Bartholdus Comes Sacrimontis,
Richardus Comes Casertanus,
Magister Petrus de Vinia,
Theobaldus Franciscus,
Gebehardus de Bittengowen,
& alii quam plures.

SIGNUM DOMINI FRIDERICI II.
*Dei gratia invictissimi Romanorum Imperatoris
semper Augusti, Hierusalem & Siciliæ Rex.*

ANNO
1166.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo quadragésimo quarto, mense Augusti, secunda Indictionis, imperante Domino nostro FRIDERICO SECUNDO gloriosissimo Romanorum Imperatore semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Rege: Romani Imperii ejus anno vicésimo quarto, Regni verò Siciliæ quadragésimo sexto. Datum Pisis, anno, mense, indictione præscriptis.

FRIDERICUS DEI GRATIA ROMANORUM
*Imperator semper Augustus, & Siciliæ
&c. Rex Hierusalem.*

ROMA CAPUT MUNDI REGIT ORBIS
FÆNA ROTUNDI.

LIV.

Testamentum GUINARDI Comitis Rossilonensis, quo Comitatum prædictum, & quicquid ad eundem pertinet ILDEFONSO Regi Aragonensium relinquit, hac conditione, ut quæ Monasteriis, Templariis, Hospitalariis, Ecclesiis atque aliis per idem Testamentum suum legavit atque concessit, maneat, & frui ipsos in pace faciat. Actum 4. Nonas Julii Anno Incarnationis 1172. Regnante Lodoico Rege. [P. TRI DE MARCA Marca Hispanica in Appendice. col. 1360. Ex Archivo Regio Barcinonensi. On trouve aussi cette Piece dans la Catalogne Françoisse pag. 197.]

1172.
4 Juill.

IN Dei nomine. Notum sit cunctis præsentibus atque futuris quod ego Guinardus Comes Rossilonensis, futuri timens discussionem judicii, & heres esse cupiens regni celestis, in meo bono sensu & plenam memoriā condo meum Testamentum totius averi & honoris mei, testesque præsentis subscribere & confirmare illud præcipio. In primis dono Domino Deo & beatæ Mariæ Fontis frigidi me ipsam per vitam & per mortem, ita quod si vivens seculum reliquero, ibi ad religionem veniam, ibique Monachus pauperque miles Christi Jesu efficiar: si autem citra mare mortuus fuero, ibidem corpus meum ad sepeliendum relinquo. Relinquo Monasterio Fontis frigidi mille centum morabatinos bonos, quos donent prædicto Monasterio Templarii pro mea laboratione quam relinquo eis in Pugols. Relinquo prædictis Templariis pro amore Dei & salute anime meæ meum Castrum de Palatio cum omnibus terminis suis, cum ingressibus & egressibus suis, & cum omni jure suo, sicut ego possideo & possidere videor, sicut melius potest scribi & intelligi. Similiter relinquo Templariis furnos de Perpiniano, & ut in prædicti villa furnos vel furni fieri non possint sine licentia eorum. Relinquo etiam eis ipsas heniā de Perpiniano & molinos qui sunt juxta portale qui exit ad Maleolas. Relinquo hospitali de Jerusalem meum Castrum de Malpas cum omnibus terminis suis & cum omni jure suo, cum ingressibus & egressibus suis, sicut ego possideo & possidere videor, & cum terris tam eremis quam condirectis, sicut melius potest scribi vel intelligi. Relinquo Guillelmo de Castro novo ipsam honorem, quem sibi clamabat in prædicto Castro, & teneat illum per prædictos Hospitalarios. Relinquo etiam eis Campum de Sagro qui est in adjacentia Sancti Johannis Perpiniani, de quo eeci aquam, & molinos quos Bernardus Sanctus habet in pignore pro mille solidis, qui sunt subtus domum leproforum. Relinquo Monasterio Sancti Genesii albergam quam in eo habeo, & ut in valle Sancti Petri in proprio honore habeat proprium Custodem qui diligenter custodiat, ne bajulus meus de colligendis expletis aliquid damnum faciat prædicto Monasterio. Relinquo Monasterio Sancti Andree boscum quem habeo in adjacentia & in decimale Sancti Martini de Ripa cum omnibus terminis suis, cum ingressibus & egressibus, & cum omni jure suo, & albergam quam habeo in prædicto Monasterio per me & per omnes successores meos. Relinquo etiam prædicto Monasterio omne pignus quod Bernardus de Rocha habet per me in villa de Cabanas & in villa Sancti Martini de Ripa, & ipsius Abbas Monasterii trahat eam de pignore. Relinquo

ANNO
1172.

quo Ecclesie Sancti Johannis Perpiniani agrarium illorum hortorum qui sunt a Canonica juxta Regum qui vadit ad molendina nova, excepto illo quem dicit leprosus. Relinquo etiam predicta Ecclesie Sancti Johannis Perpiniani Condaminas quas habeo in adjacentia ejus. Relinquo leprosis Perpiniani agrarium de horro Johannis Roberti. Relinquo Guillelmo Sancti Laurentii & Petro Sancti Hippolyti Albergas quas mihi faciebant. Relinquo populo Perpiniani presentem & futuro viduaticum quem in eis accipiebam. Relinquo hominibus de Albera omnes meas novas defensas. Relinquo illud quod supra miseram jugi donatico, excepto legitimo usatico. Relinquo Beatrici confobrinæ meæ meum Castrum de Melova per alodium. Concedo Berengario de Orle unum locum in villa Perpiniani ante furnos ubi possit edificare duos mansos ad recognitionem Poncii de Tacidone & Raymundi de Redorta & Guillelmi Sancti Laurentii. Ecclesia & Populo de Polestres pro malefacto quod eis feci restituo duo mille solidos Melgurienses bonos & mitibiles, ut dividant inter se iuste consilio proborum hominum. Hominibus de Cereto aut hereditibus aut propinquis eorum relinquo pro malefacto quod eis feci mille solidos Melgurienses bonos & mitibiles, ut dividant inter se iuste consilio proborum hominum. Hominibus de Candel, quibus abstuli sum aver, restituo centum solidos Melgurienses. Hereditibus Poncii de Banius & ceteris hominibus predictæ villæ restituo trecentos solidos Melgurienses quibus malum feci. Petro Martino feneratori de Perpiniano pro damno quod ei intulit quidam laico restituo centum quinquaginta solidos Melgurienses. Canonicis Sanctæ Mariæ de Campo restituo ducentos solidos Melgurienses pro malefacto quod eis feci. Restituo hominibus de villa Mulaca pro malefacto quod eis feci mille solidos Melgurienses, ut dividant inter se iuste. Hominibus de Canonals restituo pro malefacto quod eis feci trecentos solidos Melgurienses. Pro parte latrocinii Poncii de Navaga quam ego habui, restituo mille solidos Melgurienses ex quibus induntur centum pauperes tunice novis. Si quid residuum fuerit de illis mille solidis, in cibos pauperum totidem expendatur. Hominibus Maurelianis restituo pro malefacto quod eis feci quingentos solidos Melgurienses. Hominibus de Relon restituo pro malefacto quod eis feci ducentos solidos Melgurienses. Hominibus de Parietes tortas restituo pro malefacto quod eis feci ducentos solidos Melgurienses. Hominibus de domo nova restituo pro malefacto quod eis feci mille solidos Melgurienses. Hominibus de Rogis pro malefacto quod eis feci restituo centum solidos Biterrenses. Restitutionem istam quæ scripta est in hoc Testamento faciant Templarii & Hospitalarii de medietate expletorum illius elemosinæ quæ eis facio, medium per medium, exceptis illis mille centum morabitis quos soli Templarii debent persolvere Monasterio Fontis frigidi. Istam restitutionem predictam faciant Templarii & Hospitalarii ad recognitionem Abbatis Fontis frigidi ad persolvenda debita mea, quæ sunt tria milia quingenti solidi. Relinquo ad recognitionem manumissorum meorum omnia expleta quæ habere debeo in Albera & in Pugols, excepta laboratione quam dono Templariis, & tabernam Perpiniani, & guidaticum vetulum, & expleta quæ exierint de condaminis Perpiniani quæ relinquo Ecclesie Sancti Johannis Perpiniani. Omnia alia expleta quæ habere debeo in villa Perpiniani, excepto illo quod dedi Templariis & Hospitalariis & leprosis & Ecclesie Sancti Johannis, tamdiu teneant donec omnia debita sint persoluta. Quod si post hæc clamor venerit pro debitis vel damnis, secundum recognitionem suam, tamdiu præfati manumissores predicta expleta Alberæ & Pugs & Perpiniani teneant, donec omnia sicut iustitia & ratio didaverit sint persoluta. Omnem meum alium honorem, videlicet Comitatum Rossilonensem, & quicquid ad ius illius pertinet in Petralatensi & in Empuriensi Comitatu, sicut habeo vel habere debeo, & sicut in antiquis Cartis inter me & Comitem Impuriensem scriptum est, exceptis his quæ in hoc Testamento expressè reliqui Monasteriis, Templariis & Hospitalariis & Ecclesie & omnibus meis, totum integritè dono Domino meo Regi Aragonensi & successoribus ejus, si obiero sine infante de legitimo conjugio, tali convenientia & tali inspecta ratione ut ipse ea quæ in hoc Testamento pro salute animæ meæ religiosi & venerabilibus locis reliqui, manuteneat, & predicta religiosa & venerabilia loca ea quæ illis reliqui in pace & quiete absque diminutione seu vexatione in perpetuum tenere ac possidere faciat. Rogo etiam

TOM. I. PART. I.

Domini meum Regem per illam fidem & per illum amorem quem illi demonstro in hoc Testamento, quando meum honorem, qui ad ius illius non pertinebat, illi dono, ut Berengarium de Orle meum parentem & meum carissimum amicum & Poncium de Tacidone & Guillelmum Sancti Laurentii & Raymundum Sancti Laurentii, & omnes meos amicos diligat & defendat ab omnibus hominibus & honoret & omnia que illius sunt. Si quis contra hoc meum Testamentum venire tentaverit, agere non valeat, sed in duplo componat. Factum est hoc Testamentum iv Nonas Julii anno Domini Incarnationis MCLXXII. regnante Lodoico Rege. S. Guinardi Comitis, qui hoc Testamentum scribere iussit, firmavit, testibus firmarique rogavit. Testes huius testamenti sunt Vitalis Abbas Fontis frigidi, & Petrus Abbas Sancti Andreæ, & Raymundus de Caneto, & Raymundus Catalanus, & Berengarius de Orle, & Poncius de Tacidone, & Raymundus de Redorta, & Guillelmus Sancti Laurentii, qui hoc Testamentum testificant, Arnaldus Levita & Monachus Sancti Andreæ, qui hoc Testamentum scripsit sub die & anno quo supra.

LV.

Charitæ Conventionis habite inter ILDEFONSUM Decemb.

Regem Aragonensem & BERTRANDUM Comitem Melguriensem quæ dictis Comes donat Regi in perpetuum Castrum & Comitatum MELGORII, & iterum ab eodem in Feudum accipit. Actum apud Montem Pessulanum Mense Decembri Anno Incarnationis 1172. [Petrus de MARCA Marca Hispanica in Appendice col. 1358. Ex Archivo regio Barcinonensi.]

IN nomine Domini. Anno Domini Incarnationis MCLXXII. Mense Decembris. Notum fit omnibus hæc audientibus quod ego Bertrandus Comes Melgorii filius Beatricis Comitissæ bono animo & meta liberalitate cum hac Carta, nulla vi coactus, sed spontanea voluntate, dono, laudo, & inter vivos transfero & in perpetuum concedo tibi Domino Ildefonso Regi Aragonensi, Comiti Barcehone, Marchioni Provincie, & cunctis hereditibus tuis Dominis Barcehone, scilicet Castrum Melgorii & totum Comitatum Melgorii cum omnibus suis pertinentiis & quæ pertinere debent, salvis Domino Guillelmo Montipessulani teneionibus suis. Ideoque ego Ildefonsus gratia Dei Rex Aragonensis, Comes Barcehone, Marchio Provincie, recipiens hanc supradictam donationem, bona fide & sine dolo cum hac Carta dono, laudo, & concedo in perpetuum ad feudum honoratum tibi Bertrando Comiti Melgorii & heredi tuo, scilicet prædictum Castrum Melgorii & totum Comitatum Melgorii cum omnibus suis pertinentiis & quæ pertinere debent, salvis Domino Guillelmo Montipessulani teneionibus suis. Similiter dono & concedo tibi in hoc ipso feudo omne jus & quicquid habeo & habere debeo in Castro Melgorii & in Comitatu pro expensis quas pater & patravus meus ibi fecerunt & totum aliud jus quod ibi habeo vel habere debeo. Et pro hoc feudo tu, Bertrande Comes, & herus tuus Dominus Melgorii debetis mihi & cunctis hereditibus meis Dominis Barcehone, facere hominum & fidelitatem & sacramentum Castri Melgorii & Comitatus & forciarum quæ modò in toto Comitatu sunt vel inantea fuerint, & debetis mihi vel hereditibus meis Dominis Barcehone reddere Castrum Melgorii & forciæ de Comitatu quæ modò ibi sunt vel inantea fuerint, quotiens voluerimus intra quatuordecim dies postquam à nobis vel à nuntio nostro ammoniti fueritis. Et ego prædictus Bertrandus Comes Melgorii promitto & convenio tibi Domino Ildefonso Regi Aragonensi per stipulationem quod totum hoc ut in hac Carta scriptum est, semper plenariè tenebo & observabo, & nunquam contra hæc aliquo modo vel ratione seu consuetudine vel cuiuslibet rei occasione veniam, nec aliquis homo vel femina auri vel consilio seu ingenio meo, sed omnia ista firma & rata manere faciam. Et si aliquo jure vel ratione contra hæc modò vel in posterum venire possum vel potuero, illi juri vel rationi penitus renuntio. Hæc omnia prædicta, ut in hac pagina continentur, plenariè tenebo & observabo sine dolo & fraude. Sic Deus me adjuvet & hæc sancta Dei Evangelia. Et ego Ildefonsus Rex Aragonensis promitto & convenio tibi Bertrando Comiti

ANNO
1172.

ANNO
1172.

ti Melgorii quod ego non dimittam nec dabo Dominum & Comitatum Melgorii alicui personæ nisi tantum heredi meo Domino Barcheona; & iungo hereditibus meis ut hoc similiter faciant, & Dominum & Comitatum Melgorii nulli personæ donec vel dimittant nisi tantum Domino Barcheona. Acta hæc sunt apud Montepessulanum in domo Magistri Maurini in camera. Testes sunt Raymundus Fulco, Raymundus Comes de Paleris, Raymundus de Montecateno, Guillelmus de Castro veteri, Poncius de Mataplana, Berengarius de Cerritania, Bernardus de Bleta, Raymundus Gancelini de Lunello, Porcellus, Raymundus de Bochetto, Petrus de Marges, Berengarius Bertrandi de Amillavo, Carbonellus de Arlede, Bernardus Bisbe, & Silvester, qui hanc Cartam scripsit.

LVI.

1178.
13 Jun.

Instrumentum Pacis & Concordiæ inter GUILLELMUM Marchionem Montisferrati ejusque Filios ex una, & Homines Alexandriæ ex altera parte. Actum in Territorio Apiani 13. Junii 1178. Indictione XI. Cum Transumptio JACOBI DE CARREXANA. 7. Novembris 1629. Indictione III. [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]

L. H. T. Anno Nativitatis Domini millesimo sexcentesimo vigesimo Indictione tertia die Veneris septimo mensis Novembris Dominus Almerius della Salla Potestas honorabilis Burgi Tridini præcepit mihi Jacobo de Carreana Notario publico Tridini quatenus infrascriptum Instrumentum autenticare & in publicam formam redigerem ita quod vim & robur publici & autentici Instrumenti perpetuo obtineat firmitatem & eidem plena fides adhiberi possit & hoc in præsentia testium ad hoc vocatorum, videlicet Jomxii de Carreana Notarii & Domini Bonifati de Montellis de Hypporigia Juris utriusque periti, tenorem hujusmodi continentem. Anno Domini Incarnationis millesimo centesimo septagesimo octavo die Martii qui est XIII. Mensis Junii Indictione XI^{ma}. Breve concordiæ & Pacis factæ & compositæ inter Dominum Guillelmum Marchionem Montisferrati, & ejus filios, & ex altera parte Homines Alexandriæ Civitatis per eorum milites Dominum Thebaldum de Roglerio Potestatem eorum, & Petrum Caneffum, atque Balernum eorum Consules. Quæ Pax & Concordia talis est. Ipse enim Dominus Marchio per se & per omnes homines suæ Partis, & prænominati Potestas, & Consules Alexandriæ per se, & Alexandrinos, & per omnes homines suæ Partis fecerunt invicem finem, & pacem de omnibus Malefitiis hinc inde ulque modo perpetratis a quocunque, & qualitercunque facta forent. Insuper Dominus dictus Marchio juravit ad Sancta Dei Evangelia, quod bona fide sine fraude tenere habet amodò firmam pacem per se, & suos homines omnibus Alexandrinis, & omnibus hominibus suæ Partis in personis, & rebus eorum omnium, & quod bonâ fide salvare & guardare habet omnibus hominibus Alexandriæ omnes eorum rationes, & bonas ultantias, quas habebant tempore, quo Dominus Fridericus Imperator Primus venit Terdonam & quod laudare, & confirmare habet Statutum Civitatis Alexandriæ, & quod bona fide & sine fraude & malo ingenio dabit operam ad suum posse ut Dominus & Imperator hæc omnia laudet & confirmet, & specialiter Statutum Alexandriæ ut eam in Civitate laudet, & confirmet, & quod omnes qui sunt vel fuerunt de vii. locis ex quibus Alexandria constat & est adificata, sive Domino F. Imperatori fidelitate, vel carcerali custodia tenentur penitus absolvet, & absolvi faciet usque proximum Festum Sti. Petri, nec de cetero aliquem Alexandrinum in habitatore recipiet, nec fraudulenter abstrahet quatenus habitaculum Alexandriæ Civitatis unquam minuatur. Et quod Uberto de Predova bona allodia, & feuda, quæ non à Marebione tenet quæ ubi relinquet, quæ non clara fuerint, & si dubium fuerit per Vassallos & per alios homines cognoscatur, de feudis vero quæ à Marchione tenet, si inde erit controversia sub Curia sua decidatur infra duos menses proximos & quod per eum non fiat quæ causa illa finiatur. Guano vero Guillelmo de Belmonte, & eorum hominibus idem faciet, & observabit, quod faciet hominibus Portæ Gamundii, & Marentii. Confortes vero eorum cum suis hominibus redeant per eorum loca, salvis Justitiis eo-

rum, & Marchionis. Item idem faciet Guillelmo Rogerio, & Confortibus ejus, & filiis Byoni & hominibus de Cassino, quod faciet hominibus Portæ Gamundii, & Marentii. Famulo vero omnem suam rationem dimittere faciente eo sibi rationem. Item juravit, quod faciet filios suos hoc idem sacramentum facere & tantos de sua Curia quantos Alexandrini voluerint, & Dominam Comitissam Uxorem suam nobili fide promittere sic attendere ex sua parte. Et addidit in sacramento: Si Dominus F. Imperator noluerit hoc confirmare nec treguam Alexandriæ tenere, Ipse Marchio bona fide sine fraude adjuvabit Alexandrinos sive alios suos homines, Alexandrini autem facient fidelitatem Marchioni, & Uxori, & filiis ejus, & jurabunt salvare, & guardare Marchionem, & Uxorem, & ejus filios contra omnes homines, & adjuvare eum pro posse ad tenendum omnia sua. Homines vero Gamundii & Marentii fori jurabunt fidelitatem Vassalli, ut Vassalli, ceteri autem ut Pagilani homines vero Bergulii, Roboren. Soler. Oviarum Quargentii jurabunt fidelitatem contra omnes, salvis fidelitatibus & justitiis Dominorum suorum, & omnes Alexandrini jurare debent tenere firmam pacem Marchioni, & ejus filiis, & Marchioni Alberto de Incia, & senioribus de Laverio, & omnibus aliis hominibus suæ Partis, scilicet Lombardis, & quod non recipient amodo aliquem Commitem, nec Marchionem, nec Castellatum in habitatorem, exceptis Marchione Malaspina & Marchione de Cravexana, & illo de Palode & alios quos jam receptos habent, & quod nullum de terra Marchionis accipiant in habitatorem abique ejus parabola, & jurabunt quod non facient juramentum cum Ast, cum Terdonâ, nec cum Papia, & quod dabit Marchioni suum quartum, & sua ficia, & omnes suas rationes & justitias & Pedagium, & Curadiam Civitatis, excepta decima Pedagii, & Curadia quæ est Archiepiscopi Mediolani, quinque vero placita concilia totius Civitatis habeat Marchio, & Pontatium Pontis Tanari, excepta decima quæ est Archiepiscopi, & tertia parte, quæ est Marchionis Malaspina. Et quod facient ei unum exercitum per annum pro communi eorum expensa, Imperator non habente guerram cum Lombardia, vel eo non morante in Lombardia, excepto si Papenses essent in eo Exercitu pro Communi. Item facient ei Palatium unum in Alexandria Civitate & quod bona fide dabit operam ut Dominus Apostolicus & Rectores Lombardiæ hæc omnia laudent, & confirmet, & adjuvent illam partem quæ observare voluerit istam Pacem & cum Consulibus Alexandrini constituerent per singulos Annos, debent jurare, salvare, & custodire Marchionem, & Uxorem ejus & filios & omnia sua. Et si de aliquo Capitulo istorum aliqua oriretur discordia inter Marchionem, & Alexandrinos, reformetur, & decidatur per Magistrum Hospitalis Jherusalem, & per Abbatem Monasterii Sta. Mariae de Sto. Andrea de Sexto. Hæc omnia jurabunt Alexandrini salvis rationibus, & Justitiis, & Concordiis Archiepiscopi Mediolani, & salva Concordia Societatis Lombardiæ juraverunt & tenentur de statu, & unitate Lombardiæ & ejus Societatis, & salvis Conventis & Concordiis, quas habent cum Marchione Malaspina quia inter eos convenit quidem. Et ad hanc Pacem, & Concordiam confirmandam, & laudandam interfuerunt Malfillotus de Ermenulfis & Vilielmus de Osa Consules Communis Mediolani, Obertus de Bonifatio Consul Communis Planc. & Gregorius Bouxatus Consul Communis Novaria Legati Rectorum Lombardiæ, qui ad colloquium Mediolanense conveniant. Unde plures Cartas sunt rogati scribi uno tenore. Actum in Territorio Apiani Fel. Signa manuum infrascriptorum Marchionis & Potestatis, & Consulum Alexandriæ qui hanc Cartam ut supra fieri rogaverunt, & infrascriptorum Legatorum, Rectorum, qui consenserunt atque interfuerunt testes Bernardus Marchio de Occimano, Albertus Marchio de Incia Elemosina Archiepiscopus de Quergento, Ugo de Parma filius Thebaldi, Pastorius de Vignale, Ferrarius de Valenza Accata.

Ego Stephanus Notarius sacri Palatii jussu prædictorum Marchionis, & Potestatis, & Consulum Alexandriæ rogatus scripsi, & interfui, & alii multi ibique de Curia Marchionis juraverunt idem sacramentum, quod fecit Marchio Pastorius, Jacobus Velcomus, Ferrarius de Valenza, Curtus Foncis Amicus de Caliano, Accata Pau. Mut. & Raymundus de Filizano, Manfredus Panza, Guardalotus Oglerius de Castronovo, Nicolaus & Presbiter de Sto. Salvatore Guillelmus Scanzofus Germanus de Camag. Jacobo Pastro-

ANNO
1178.

ANNO
1178.

Pastronus, Obbus & Albertus, & Asclerius de Cor-
texella, Guillelmus Poccapala, Guillelmus Zacca, O-
bertus de Orzano, Guido Putalia, Casul. de Solerio,
Rossinus Gualcus, Petrus Abbas, Johannes de Cerre-
dana, Azus de Cazulino, Johannes de Monte Guime-
rii. Ex parte verò Alexandria juraverunt sic inter sta-
tutum esse, Petrus Canepus, Ballemus Obertus, Nacla,
Accata, & alii plures.

L. H. T. Ego Fremosius Ferrarius Notarius Tridi-
ni prædictum Instrumentum vidi, audiui, & legi, & ni-
hil dicto, quod fiat in ipso mutatum. Ideo me sub-
scripsi, & signum meum consuetum apposui.

L. H. T. Ego Arduinus Trivella Notarius Tridi-
ni prædictum Instrumentum vidi, audiui, & legi, &
nihil de eo, quod erat in ipso mutatum, & ideo me
subscripsi.

L. H. T. Ego Jacobus de Carrexana Notarius pu-
blicus Tridini, hoc exemplum ex autentico Originali
exemplavi, & sicut in eo continetur sic & in isto
continetur exemplo, nihil addito, vel dempto, quod
sensum mutet, vel intellectum, & ideo me subscrip-
si.

Cum ejus Authentico in pergamenta
scripto sic ut supra expedito in fe-
cretiori Archiducali Archivio Man-
tue adervato præsens sumpta co-
pia omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Oslavii
de Mazzis filius Civis, publicus-
que Imperiali auctoritate, Mantue,
Notarius ac dicti Archiducalis
Mantue secretoris Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me,
solita attestatione, subscripti factum
hac die 12. Septembris 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph
Maria Castileonus ejusdem Ar-
chivii Prefectus hac die 13. Sep-
tembris 1720.

LVII.

1180.
13 Juillet.

*Decretum FRIDERICI I. Romanorum Impe-
ratoris pro ADILBERTO Episcopo Frising-
ensi in solenni Curia Ratisbonæ datum, quo
translatio Fori in Vergen cum Ponte per HE-
RICUM DE BRUNSWICK Ducem Bava-
riæ, & Saxonie in villam Munchen violentè
facta, irrita pronuntiatur, ipsunque Forum cum
memorato Ponte præfato Episcopo restituitur, &
confirmatur. Actum Ratisbonæ 3. Idus Julii
Anno ab Incarnatione Domini 1180. Regni ejus
XXIX. Imperii vero XXVI. Indictione XIII.
[GOLDASTI Constitutiones Imperiales
Tom. I. pag. 284.]*

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. FRIDE-
RICUS Dei gratia Romanorum Imperator & Semper
Augustus.

1. Quæ Imperiali constituuntur auctoritate, Literis
competit annotari, ne vel transuentium temporum an-
tiquitate in oblivionem deveniant, vel pravorum ho-
minum fraudulentis machinationibus indignum sui mu-
tationem incurrant.

2. Noverint igitur universi, tam præsentem, quam
post future ætatis, fideles Imperii, qualiter dilectus
noster Adilbertus Frisingensis Episcopus, ad Majestatis
nostræ præsentiam accedens, humiliter nobis con-
querendo significavit, quod Nobilis vir, Henricus de
Brunswick, quondam Dux Baviaræ & Saxonie, forum
in Vergen cum ponte, quod Ecclesia sua à longè re-
troactis temporibus quietè possederat, destruxerit, &
illud in villam Munchen violentè transferit. Cujus
siquidem rei veritas, etsi nostræ constaret Serenitati,
iple tamen cum septem legitimis testibus, in nostra
comprobavit audientia. Sunt autem hi: Conradus
Saltzburgenfis Archiepiscopus, Chuno Ratisbonensis

Episcopus, Berchtoldus Marchio Istrie, Gebhardus
Comes de Sultzbach, Otto Palatinus major, & frater
ejus Otto minor, Fridericus Burggravius.

ANNO
1180.

3. Consequenter igitur super eadem causâ à Principi-
bus Curie nostræ, requisita sententia, iudicatum est,
quod præfati Henrici factum temerarium in irritum du-
cere Imperiales deberet auctoritas.

4. Quocirca secundum juris tenorem, translationem
prædicti fori in vacuum revocantes, ipsum forum cum
ponte memorato, fidei nostro Episcopo Frisingensi,
suisque successoribus, restitimus, & præsentis Scrip-
ti privilegio eis & suæ Ecclesiæ in perpetuum confir-
mamus.

5. Item ad instantem prætaxati venerabilis Episcopi
postulationem ex indulgentia Imperialis Clementiæ per-
missimus & benevolo approbamus assensu, ut prædia
quæcunque sumptibus suis ipse conquisivit, pro libitu
suo Ecclesiis vel aliis religiosis locis, seu ad Altaria
quolibet possit contradere, & de earundem præ alio-
rum rebus pro suo arbitrio ordinare.

6. Et ut hæc nostra Constitutio in omne ævum rata
permaneat & inconvulsa, per præsentem paginam in
memoriam facti conscribi fecimus, & Majestatis nostræ
bulla communiri. Testes hujus rei prædictus

Conradus Saltzburgenfis Episcopus.

Chuno Ratisbonensis Episcopus.

Berchtoldus Marchio Istrie.

Otto Palatinus Major. 3. sc. de Scheiren & Wittesl-

Otto Palatinus minor. 3. pach.

Gebhardus Comes de Sultzbach.

Fridericus Burggravius.

Item alii testes, qui eidem negotio intererant:

Dietholdus Patavienfis Episcopus.

Henricus Curienfis Electus.

Gessodonius Maritimenfis Episcopus.

Gotefridus Cancellarius Imperialis.

Rudolphus Notarius Imperialis.

Romanus Præpositus Halberstattenfis.

Henricus Burggravius.

Siberto Comes de Nuiwenburg.

Heinricus Comes de Altendorff.

Degenhard Comes de Holenstein.

Conrad Burggravius de Nurnberg.

Amelbrecht de Lochhofen.

Heinricus Marchalech de Papenheim.

Burckhardus Camerarius.

Atzo Camerarius.

Regilo Camerarius.

Rudolphus de Waldecke.

Heinricus Felix Prior.

Adilold de Dombach.

Engelram de Achdorff, & frater ejus Heinricus.

Rudolphus de Ried.

Hartinus Malfcadus.

Berchtoldus de Reihemhausen.

Sibor de Holtzhauen.

Ego Gottfridus Imperialis Aula Cancellarius vice Do-
mini Christiani Moguntia Sedis Archiepiscopi, Ger-
mania Archicancellarii, recognovi.

Signum Domini FRIDERICI Romanorum Impe-
ratoris inviolabili.

Acta sunt hæc anno ab incarnatione Domini
MCLXXX. indictione XIII. Regnante FRIDERICO
Romanorum Imperatore gloriosissimo: anno Regni e-
jus XXIX. Imperii vero XXVI. Datum Ratisbonæ in
Iolenni Curia, III. Idus Julii, feliciter: AMEN.

LVIII.

*Confirmatio FRIDERICI Romanorum Impe-
ratoris super sententiâ latâ in placito generali
pro ALBERTO, OBIZONE, & BONI-
FACIO Marchionibus contra Communitatem de
Este. Datum Moguntie. 4. Kal. Maji. 1182.
Indict. XV. [LUD. ANT. MURATORI
delle Antichità Estensi part. I. cap. 35. pag.
349.]*

1182.
28 Avril.

DEI gratia Romanorum Imperator Augustus fide-
libus suis Al. O. & Bo. Marchionibus de Adelfe
gratiam tuam. Didicimus quod sapientes vestri Arar-
dus de Monteuolo, & Bonus Johannes, & Albertus
Iudices talem de placito, quod erat inter vos & homi-
nes

ANNO 1182. nes de Este, dederunt sententiam. In nomine Domini. Cum Marchiones omnes de Este, videlicet Al. O. & Bo. ex Prædecessorum suorum more in placito generali ad singulorum hominum iustitias faciendas in Este residerent, adessent cum eis Arardus, Bonus Johannes, Albertus, Girardus Auliverius Judices, Otolinus de Roca, Gerardus de Lusia, Calzollarius de Pressana, Progerinus Montis scilicet, Artusinus de Noclezola, Mainentus de Rodigio & alii multi, grandem querimoniam jam dicti Marchiones fecerunt supradictis Judicibus de hominibus de Este, qui iniuste tenebant Pallades in Curte Este, quas dicebant fore Regales, & per Imperium ad se pertinere, & alia Regalia tam in fluminibus publicis navigabilibus, quam in viis. Et dicebant, quod invaserant Communia tam in Montibus, quam in planitiis, & in nemoribus, quæ dicebant partim sua, partim Communis de Este fore: quæ tota a juratis electis tam a Marchionibus, quam ab hominibus de Este per sacramentum suum dicta fuerunt, qui omnes singulariter coram Marchionibus, & vicinis, juraverant veritatem omnem dicere, & falsitatem tantum tacere. Ob quam rem prædicti Judices, scilicet Arardus, Bonus Johannes, Albertus, auditis & bene inquisitis juratorum allegationibus, videlicet Johannis de Bruno, Azonis de Ferrario, Roberti de Valle, Petri de Gilla, Manelmi, taliter protulerunt. Videlicet judicaverunt Pallades omnes de Curte Este, quæ a longissimo tempore fuerunt paludes, quarum non exstat ullius memoria non esse paludes, fore Regalia, & ad Marchiones per Imperium pertinere. Et si quid in flumine publico navigabili, vel ex quo navigabile fieri potest, edificatum est, ita ut navigari impediatur, prædicti Marchiones destruant vel destruere faciant. Similiter & si in ripis fluminum aliquid edificatum est, ita quod usus riparum deterior sit, a Marchionibus destruat. Pro invasionibus factis tam in aquis, quam in viis, ut unumquemque invasorem faciant dimittere quod invasit, & pro singulis invasionibus VI. Solidos componat invasor. Set si quis occupavit vel invasit commune in aliquo loco, in monte, seu in plano, dimittat Marchionibus, & Communitati, quod occupavit, & bannum perlovet.

Actum est hoc Anno Domini MC. LXXXII. die Mercurii, qui fuit quintus exeunte Mense Januarii, Indictione XV. in Este in Placito generali juxta Ecclesiam sanctæ Eccle, in presentia Communitatis de Este, & aliorum supradictorum, & Prioris de Carcere, Jordannis de Bulo, Vallariani de Urbana, Musli, Coneti Montis scilicet, Schifati, Turmanni de Castro novo, & aliorum multorum. A qua Sententia prædicti homines de Este ad nos appellaverunt. Ob quam rem habito consilio fidelium & sapientum nostrorum, prædictam Sententiam laudamus, & Imperiali Auctoritate confirmamus, omnibus omnino precipientes, ne contra hanc Sententiam venire præsumant. Datum Maguntie IV. Kalendas Maii.

LIX.

1183.
25 Jun.

Pax publica per FRIDERICUM I. Romanorum imperatorem pro Partibus Lombardiæ sancta. Concedit Regalia quædam Civitatibus; cæteraque sibi retinet; Gratiam delicti facit OPIZONI Marchioni Malaspina. Dat. Constantie in solenni Curia die 7 Kal. Julii anno Incarnationis 1183. Indictione I. anno Regni ejus (1) 82. Imperii vero 39. ACCEDIT Formula Sacramentorum per Civitates Imperatori, & per Nuncios Caesares Civitatibus respective præstandorum. CUM Notitia illorum qui nomine Civitatum juraverunt. [Corp. Juris Civilis. lib. de Pace Constantiæ composita.]

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis: Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Impera-

(1) Cette Constitution est la même que nous avons déjà donnée dans notre première Partie sous l'an 1177. Tom. I. pag. 94. tirée de *Cujas* qui en fut le premier Éditeur; sans faire réflexion à celle qui se trouve dans le *Corps de Droit*, & qui est plus entière & plus ample de la moitié. C'est ce qui nous oblige de la redonner une seconde fois. Au reste il est aisé de voir que les Dates du Règne & de l'Empire, y sont corrompues. L'Empereur *Frideric* I. fut élu le 5. Mars 1152. & couronné à Rome le 18. Juin 1155. Ainsi il faut lire *Regni ejus* 32, *Imperii vero* 39. la corruption vient de ce que les Copistes ont fait un 8. d'un 3. & un 3. d'un 2. Cependant la même figure se trouve dans toutes les Editions du *Corps de Droit*. [D. M.]

tor, semper Augustus, & filius ejus Henricus, sextus Romanorum Rex, Augustus. † Imperialis Clementia immensa Serenitas mansueta, eam semper in Subditis suis dispensationem favoris & gratie habere consuevit, ut quamvis districta severitate excessuum Delicta debeat & possit corrigere: magis tamen studeat propitia tranquillitate Pacis & piis affectibus misericordiae Romanum Imperium regere, & Rebellionem insolentiam ad debitam fidem, & debitam devotionis obsequium revocare. Ea propter cognoscat Universitas Fidelium Imperii tam presentis Aetatis, quam successivæ Posteritatis, quod nos solita benignitas nostræ gratia, ad finem & devotionem Lombardorum, qui aliquando nos & Imperium nostrum offenderant, viscera nobis innata pietatis aperientes, eos & Societatem ac Fautores eorum in plenitudinem gratiæ nostræ recipimus, offensas omnes & culpas quibus nos ad indignationem provocaverant, clementer eis remittentes: eosque propter fidelia devota sinceritatis servitia, quæ nos ab eis credimus certissime recepturos, in numero dilectorum nostrorum Fidelium computandos censuimus. Pacem itaque nostram quam eis clementer indulgam concessimus, præsentis Paginæ iussibus subscribi; & Auctoritatis nostræ Sigillo communiri: cujus est hic tenor & series.

Nos Romanorum Imperator Fridericus, & Filius noster Henricus Romanorum Rex, concedimus vobis, Civitatibus, Locis & Personis Societatis, Regalia & Consuetudines nostras tam in Civitate quam extra Civitatem, scilicet Veronæ & Castro ejus, Suburbis etiam, & aliis Civitatibus & Suburbis, Locis & Personis Societatis in perpetuum; videlicet ut in ipsa Civitate omnia habeatis sicut hæcenus habuistis, vel habetis. Extra vero, omnes Consuetudines sine contradictione nostra exerceatis, quas ab antiquo exercitiis vel exerceatis tam in Foro, vel in Nemoribus & Pascuis, & Pontibus, Aquis & Molendinis, sicut ab antiquo habere consuevistis, vel habetis in Exercitu, in Munitionibus Civitatum, in Jurisdictione, tam in Causis criminalibus, quam in Causis pecuniariis, in ius & extra, & in cæteris, quæ ad commoditatem spectant Civitatum.

Volumus ut Regalia quæ vobis non concessimus, in hunc modum cognoscantur per Episcopum Loci: & homines tam de Episcopatu quam de Civitate eligant Viri bonæ opinionis, & qui ad hoc idonei esse credantur: tales qui nec contra Civitatem, nec nostram Majestatem privato vel speciali odio teneantur: qui jurent quod bona fide & sine fraude perquirent, & inquisita consignabunt ea quæ specialiter ad nostram Excellentiam spectant. Si autem huic inquisitioni superflendum esse putaverint: Censum duorum millium Marcharum argenti per singulos annos petimus. Attamen competenti moderatione moderabimur etiam quantitatem istam, si enormis vila fuerit. Si quis autem super his quæ vobis concessimus vel permittimus, five in Civitate, vel extra Civitatem, querimoniam apud Majestatem ipsam deposuerit: ejus querimoniam non admitemus, & silentium ei imponemus.

Hoc quod nos vel noster Antecessor Rex vel Imperator Episcopis, Ecclesiis, vel Civitatibus, vel aliis quibuscunque Personis, Clericis, vel Laicis ante tempus Guærræ dedit, vel quolibet Concessionis titulo concessit, firmum & ratum habemus: salvis superioribus Concessionibus, ut pro ea solita nobis servitia exhibeantur: sed Censum non præstetur.

Commoditates quas pro bono Pacis Civitatibus concessimus in Civitatibus, vel extra, illorum Regalium nomine non intelligimus, pro quibus Censum debeat præstari.

PRIVILEGIA omnia & data, & Concessionem, quæ in Privilegium vel damnum Civitatum, vel Locorum, vel Personarum Civitatis occasione Guærræ in aliquis injuriarum prædictorum a nobis, vel Nuntiis nostris indulta sunt, cassentur, & in irritum deducantur. In Civitate illa in qua Episcopus per Privilegium Imperatoris vel Regis Comitatum habet, si Consules per ipsum Episcopum Consulatum recipere solent, ab ipso recipiant sicut consueverunt recipere: aliqui unaqueque Civitas a nobis Consulatum recipiat. Consequenter verò in singulis Civitatibus Consules constituentur a Nuntio nostro qui sit in Civitate vel in Episcopatu: & Investituram recipiant; & hoc usque ad quinquennium: finito quinquennio unaqueque Civitas a nobis recipiat, & intra quinquennium a Nuntio nostro, sicut dictum est, nisi in Lombardia fuerint: tunc enim a nobis recipiet. Eadem observentur in Successore nostro. Et omnes Investituræ gratis fiant. Cum autem

ANNO 1183.

ANNO
1183.

autem nos Imperator divina vocatione decesserimus, vel Regnum Iusto nostro concexerimus, simili modo à Filio nostro, vel ejus Successore Investituram recipietis.

IN Conf. Appellatuum, si quantitas viginti-quinque Librarum, et ultra summam exorbitet, Appellatio admittitur, si tamen Jus, et Honor Brixienus Ecclesie in Appellationibus ita tamquam, ut non contingat in Archidiaconum, vel sed nos habere, ut proprium: Numquam in Civitatibus, vel Episcopatibus, de quibus Appellatione cognoscitur, et jurat quod boni fidei, et sine fraude Causas examinet, et de iuris secundum Leges, et Mores ipsius Civitatis, intra duos menses a celebratione Litis, vel tempore Appellationis recesset: nisi juxta impedimento, vel contentio utriusque Partis remaneret. Conditus qui in Civitatibus confiterentur, tales sint qui fiduciariter fecerint nobis, vel sicut antequam Consultatum inciperent.

5. 1. Valli nostri ad nobis Invictum dum recipient,
 & fidelitatem faciant fide Valli, ceteri omnes fide
 Cives à fidecun annis usque ad septuaginta: nisi tale
 Perfora fide, quibus debent & possint fide fraude sa-
 cramentum remitti. 1. Valli, qui tempore Guere v
 Treuge non postularunt Inveffituram, vel debita
 servitia nobis non exhibuerint, hac occasione Peudum
 non amittant. 1. Libellaria & Precaria in suo statu
 permanent, secundum Confuetudinem uniuscuiusque
 Civitatis, non obstante Lege nostra, quod dicat, Im-
 peratori Frederici damna omnia & ablata: etiam injurias
 quas nos, per nos & per nostros ab univerfite
 Societatis, vel ab aliquo de Societate, vel Coadjuto-
 ribus Societatis fufinuimus, per nos cum nostra parte
 remittimus gratis, & plenitudinem fide gratie
 sumus. 1. Moram superfluum in Civitate vel Epilcopa-
 tu pro damno Civitatis non faciemus. Civitates mura-
 re, vel extra Munitiones facere eis liceat. 1. Item So-
 cietatem quam nunc habent, tenere, & quoties vo-
 luerint, renovare eis liceat. 1. Pachones timore nol-
 to, vel per imprefionem Nuntiorum facie, caftrif-
 tur, & pro infectis habentur, nec pro eis aliquod excu-
 gitur. 1. Pacta Pabentiorum, fclilicet Pactum Pontis
 Padis, & fidum ejufdem Pontis, & Regalium, &
 Darum, & Pactum, quod Epilcopus Hugo fecit de
 Calpo Argoato, & si aliqua facta funt familia ab ipfo
 Epilcopo, vel à Comuni, vel ab aliis de Societate
 nobiscum, vel nostro Nuntio, ipfo Ponte remanente
 cum omnibus suis utilitatibus Pabentibus: ita tamen
 quod teneatur pervolvere fidum Abbanfæ Sandæ
 Julię de brixia, & si que funt fimiles,

§ 2. Sententie quoque que de Jure & secundum Leges & Conſuetudines contra aliquem vel aliquos de Societate late Jure, tenent, ſicut de jure contra eos tenent, ſi gratiam noſtram non habuerint. Quæ verò contra aliquem vel aliquos de Societate late Jure occaſi vel Guerre ſine Deſiderio, in irritum deducatur. Poſſuntque omnes quæ quique de Societate tenentur Guerre tenear Jure, ſi per vim abſente ſint ab eis qui de Societate non ſunt, cum fructibus & fine anno reſtituantur: vel ſi non recuperaverint, quæque poſſidentur inter electos Arbitros ad cognitionem reſtatuam nobis assignentur. Opozioni Marchioni omnem officiũ, quam nobis vel alicui Partis noſtre fecerit, poſtquam in Societate fuerit, vel per ſe, vel per aliquam Perſonam cum Societate, vel defendendo aliquem de Societate, Imperiali Clementia per nos & noſtram partem reſtituitur, & in plenitudinem noſtræ gratiæ eum recipimus: nec per nos, nec per interpoſitam Perſonam pro præteritis officiis ſibi vel Partis ſuæ aliquam inferemus injuriã, leſionem, vel coactionem. Amplius eam Jurisdictionem quam Mediolanenſes exercere conſueverunt in Comitibus Sepir, & Martenze, & Burgarie, & in aliis Comitibus, exceptis Locis que Pergamenſes nomine noſtro tenent inter Alduam & Oleum, excepto Romano veteri & Bariano, & eam quam modo exercent, liberè & quærè habeant & poſſident, ſine condonatione noſtra, & Suſceſſorum noſtorum, ſalvis Pacis & Datis, & Conſeſſionibus in ſuo robore durantis, quæ Mediolanenſes per Commune fecerunt Civitatibus Pergama, Novarie, & Laudio: nec per hanc Conſeſſionem laedendis: nec ullum præjudicium facti Juri aut Conſuetudini alicuius Civitatis & Societatis præter dictas Conſeſſiones, & Pacta inter Civitates & Societates quondam facta nihilominus firma & illibata permanent: nec aliqui intelligatur acquirunt Mediolanenſibus in Episcopatu Ludenti præter dictas Conſeſſiones: ſalvo Jure Aqua Lambr Mediolanenſibus, ſi quod habent, vel in Pedagio. Omnes de Societate qui fideliter

nobis jurabant, in Sacramento fidelitatis adjicent; quo Possessiones & Jura quae nos habemus in Lombardia, & possidemus extra Societatem, jurabant bona fide nos manuerent, si opus fuerit; & cum super hoc per nos, vel per certum Nuntium nostrum fuisset requisit; & si similiter, recuperare, ita videlicet quod finitima Civitates obnoxiae sint principaliter ad hoc faciendum; & si opus fuerit, alie teneantur ad competens auxilium praestandum. 7 Civitates quae sunt contra Lombardiam in suo Confinio, similiter teneantur facere. Si qua verò Civitatem ex quae in Conventione Pacis ex parte nostra statuta fuerit, non observaverit, ceterae Civitates eam ad id observandum, bene fide compellant. Pace nihilominus in hoc bene pacis tenente. 7 Nobis autem intrantibus Luce beatam, Lugum in confinium & Regale, quae solent & debent, spectantibus; & vias & Pontes bona fide & sine fraude, & si scilicet reficiant: in eandem & ad eam, Mercatorum sufficiens nobis & nostris euntibus & revertentibus bona fide, & sine fraude praestantur: in omni decennio autem Fidelitatem renovantur in his quibus nobis non fecerunt, cum nos petimus per nos, vel per Nuntium nostrum. Si qui ex parte nostra de suis suis Possessionibus expulsi fuerint, restituantur sine fraude & damno: nisi in Causa principalis fuit Proprietatis Jure positae tunc Potestor, salvis prioribus Concessionibus, & omnes offensiones remittantur; eodemque observando in qui sunt ex parte nostra circa idem negotium, nisi Civitas adstringatur Juramento, ita non restituant: quo casu Arbitrium boni viri volumus pro restitutione succedere; & si qua Contraepta fuerint orta de Fendo inter nos & alium qui sit de Societate, per Pares illius Civitatis, vel Episcopatus in quo descendit, agatur; & secundum Consuetudinem illius Civitatis in eodem Episcopatu terminetur, nisi nos in Lombardia fuerimus: tunc enim in Audientia nostra, si nobis placuerit, agitabitur. 7 Item volentibus venire contra Pacta non per violentiam facta, & Juramento firmata inter Civitates & Civitates, Societates & Societates, & Civitates & alias Personarum, nos Audientiam denegabimus. 7 Item nos restituimus Stratam Venonensibus; & nominatim recipimus Oculum in plenitudine gratiae nostrae, & omnem offensam ei remittimus. Datum apud Constantiam solenni Curia, 7 Calendis Julii.

Sequentia desunt in Editione Cujac.

Hanc igitur secundum formam prescriptam, & ut per Mediatores Pæces, videlicet Guillelmum Episcopum Discentem, Henricum Marchionem Sarnesium, Fratrem Fideiolum de S. Benedicta, & Rodolphum Camerarium nostrum, tam cum sua bona fide intelleximus, & secundum tenorem, quo eandem Pacem & Concordiam juravimus, & secundum quod Lombardi cum bona fide intulerunt, in perpetuum ratum haberi & conservari volumus, & ut firma permaneat & inconvulsa, prædictam Paginam nostram impressione Sigilli ecclesie communi.

Nomina vero Civitatum quibus hic gratiam nostram reddimus, & præscriptam fecimus Concessionem fore Promissionem, hæc sunt: Vercellæ, Novaria, Mediolanum, Laude, Pergurum, Brixia, Mantua, Verona, Vicentia, Padua, Trivisum, Bononia, Faventia, Mutina, Rhegium, Parma, Placentia. Istis autem Civitatibus & Locis Pacem servari volumus, & gratiam nostram reddimus. Præscriptam autem Concessionem fore Promissionem hic non facimus, videlicet Imolæ, Castro Sancti Cassiani, Bobio, Plei-de-Guardabasso, Ferretæ, Belucitæ, Tenetæ. Ferrarie autem gratiam nostram reddimus, & præscriptam Concessionem facimus læa Promissionem, si intra duos menses post reditum Lombardorum à Curia nostra de Pace præscripta fuerint.

. Hanc itaque Pacem & Concordiam, sicut præscriptum est, tam nos, quam Filius noster Henricus Romanorum Rex, per Camerarium nostrum Rodolphum jurari fecimus in animam nostram.

Hi autem sunt Principes & Nobiles Curie, qui præstent Pacem & Concordiam per se firmam tenere iuraverunt: Hermannus Monaster. Episcopus, Henricus Cirenensis electus, Citalinus Curenensis, Abbas Gotifredus Imperialis Aulæ Cancellarius, Otto Dux Bavarie, Fridericus Dux Suroonie, Filius noster Bertoldus Dux Zaemroie, Bertoldus Marchio Hiltire, Hermannus Marchio, Verona. Comes, Henricus Dux Spleten. Comes Theobodus de Lexhomienda, Comes Ludovicus, Frater Cancellarii de Olfestre, Romulphus

ANNO
1183.

ANNO

1183.

dolphus Camerarius, Guarnerius de Lombardia, Can-
no de Minabere, Corradus Pincerna.

Hi sunt Nunci qui ex parte Longobardorum Pacem
prescriptam & Concordiam receperunt, & in presen-
tia nostra Juramento confirmaverunt. † De Mediolano,
Guido de Landriano, Pinamonte de Vicomercato,
Adobatus Bultraffus, Guillelmus Burrus, Guercius
de Buxolla, Aldericus de Bonate, Rogerius Marcellus
de Lotherius Medicus. † De Brixia, Obrandus
de Martinengo, Gozed de Turbiado, Desiderius Ju-
dex, Rodolphus de Concipio, Boccatus de Maner-
bio, Albericus de Caprino. † De Placentia, Girar-
dus de Artizone, Jacobus Strictus, Hermannus de
Carnocampo, Judex. † De Pergamo, Albertus de
Mapello, Attocianus, Joannes de Piterigo, Lanfran-
chus de Monacha, Albertus Attonis, Albertus Al-
bertonis. † De Verona, Corus, Judex; Uberrinus
de Carcere, Valerianus de Castello, Martius de Ca-
stello, Theobaldinus de Nicaudo, Theobaldinus de
Nascengueria. † De Vincentia, Pileus, Judex; U-
bertinus de Fonte-Vivo, Cardenarius Marchus de
Pauliana. † De Padua, Janfuzellinus, Judex; Buge-
leus de Fonte-Glina. † De Tervisio, Florius, Ju-
dex; Gumbertinus. † De Mantua, Alexandrinus,
Jacobus de Amica, Angelus, Judex; Henricus de
Angelo. † De Faventia, Bernardus, Judex; Hugo-
linus de Azo. † De Bononia, Antonius, Potestas;
Rolandus Guacini, Mattheus Rodulphi. † De Mu-
tina, Arlotus, Judex; Reinerius de Bucacabata. †
De Rhegio, Albertus Cambiator, Rolandus de Cha-
ritate. † De Parma, Jacobus Petri Bravi, Molloba-
tus, Judex; Vetus, Judex; Corradus Banzoni. †
De Laude, Vincentius de Sifraga, Anselmus de
Summa-ripa. † De Novaria, Opizo de Briona, Te-
dixius Cabalacius, Gerardus de Bomprando. † De
Verellis, Meardus & Vercellinus. † Haec autem sunt
Civitates & Loca, quae Pacem prescriptam sub Ju-
ramento Lombardorum nobiscum receperunt, & ean-
dem per se juraverunt: Papia, Cremona, Communi-
terdona, Alfa, Celarea, Janua, Alba, & aliae Civi-
tates & Loca, & Personae quae sunt, & quae fuerunt
in Pace nostra. † Haec autem sunt nomina Nuntiorum,
qui Investituram Consulariis & nobis nomine Civitatum
receperunt: De Mediolano, Adobatus. De Placen-
tia, Gaardus Artizonus. De Laude, Vincentius
Corno. De Vincentia, Pileus. De Padua, Janfus.
De Tervisio, Florius. De Mantua, Alexandrinus.
De Faventia, Bernardus. De Bononia, Antonius.
De Mutina, Arlotus. De Rhegio, Rolandus. De
Parma, Jacobus Petri Bravi. De Novaria, Opizo.
De Verellis, Meardus. De Pergamo, Attociarius.
† Signum Domini Frederici Romanorum Inclitiss. Im-
peratoris. Ego Gotifredus Imperialis Aulæ Cancellar-
ius, vice Christiani Moguntinae Sedis Archiepiscopi
& Germaniae Archiepiscopi, recognovi. Acta sunt
haec anno Incarnationis millesimo centesimo octogesi-
mo tertio, Indictione prima: regnante D. Frederico
Romano Imperatore gloriosissimo, anno Regni ejus
octogesimo secundo, Imperii vero 39. Datum apud
Constantiam in solenni Curia 7. Calend. Julii. † In
Christi Nomine juro ego quod à modo ero fidelis Do-
mino Imperatori Frederico, & ejus Filio Regi Henri-
co; non ero in consilio vel facto quod ipsi perdant vi-
tam, vel membrum, aut mentem, seu Coronam Im-
perii vel Regni, vel caput: & si fecerit aliquem fecisse,
vel facere volentem; per me, vel per alium Domino
Imperatori, vel Regi, vel Nuntio ejus, sine fraude
manifestabo eis, & adjuvabo honorem Coronae tenere;
& si perdidit, recuperare bona fide in Exercitu &
Comitatu adjuvabo. Insuper Pacem Domini Impera-
toris Frederici, & Filii ejus Regis Henrici, & suae Par-
tis fidem cum Societate Lombardiae, & ejus Societa-
tis, sicut scriptum est inde, sine fraude intra quin-
decim dies post jurata bono intellectu, & Sigillo Impe-
ratoris sigillata observabo bona fide, & sine fraude, &
hoc jurare faciam omnes Mafculos mecum habitantes à
decimo sexto anno supra usque ad septuagesimum, in-
tra quindecim dies postquam juratum habuerit; excep-
tis Servis: & qui per me jurare noluerint, intra ter-
tiam diem Imperatori, vel Regi, vel suis Nuntiis ma-
nifestabo per Breve. Millesimo centesimo octogesimo
tertio, Indictione prima. Ego juro omnibus Civitati-
bus Societatis Lombardiae, Marchiae, & Romaniae, &
Locis, & Domino Opizoni Marchioni Malepinae, &
omnibus Personis praedictae Societatis, Concessionem &
Permissionem atque Pacta, sicut in Scripto Pacis inter
Nuntios Domini Imperatoris, & Rectores & Nuntios
Civitatum Societatis Lombardiae facto continetur, fir-

mas tenere: nec ero in consilio vel facto ubi aliquis
praedictorum minatur alicui de Societate: & si qua
Persona, aut Civitas, vel Loca alicui Civitati, vel
Loco, aut Personae praedictae Societatis, aut jam dicti
Marchioni auferre, vel diminuire voluerit; eos vel
eas manutene, & defendere bona fide & sine fraude
contra omnes adjuvabo: & omnia Praecepta quae Rec-
tores concorditer omnes, vel major pars mihi fecerint,
sine fraude observabo: & omnia supradicta attendam,
à Calendis Majis usque ad triginta annos; & in capite
uniuscujusque quinquennii, scilicet si per majorem
partem Rectorum requisitus fuero, renovabo: & hoc
totum sine fraude jurare omnes homines meae Civitatis
à decimo-octavo anno usque ad septuagesimum faciam,
& haec omnia faciam jurare Consules vel Potestates
meae Civitatis, & Creditas usque ad illum terminum
qui mihi constitutus fuerit per Rectores Lombardiae &
Marchiae, & Romaniae, in hoc Eloquio.

Die Lunae undecimo Calendis Januarii in Placentia,
in Ecclesia Sanctae Brigidae, in praesentia Mirabelli.
Guillelmi, Garonii Notarii, ibique in eorum presen-
tia Rectores Lombardiae, Marchiae & Romaniae fece-
runt praedictum Sacramentum; nomina quorum sunt
haec: De Brixia, Aldericus de Sella. De Verona,
Vozo, Judex. De Bononia, Predepare, Potestas.
De Padua, Bazotos. De Novaria, Rogerius Mar-
cellinus. Potestas. De Tervisio, Oldericus de Mon-
tello. De Mantua, Guillelmus de Azo. De Placen-
tia, Bonizo, Judex. De Pergamo, Albertus de
Ossa, Potestas. De Plebe de Granatina, Petrus
Collus, Judex. De Faventia, Guillelmus Botinus,
Potestas. De Mediolano, Petrus Vicecomes.

Haec sunt nomina eorum qui juraverunt, ut superius
legitur, ut dicti Rectores juraverunt, ex excepto,
quod non fuerint districti facere jurare homines suae
Civitatis. De Brixia, Desiderius, Judex; Martinus
de Posenalupis, Pax Consiliorum. De Padua,
Ganiphus Achalaone. De Verona, Cancellarius
Cretenonum, & Vivarius Advocatorum. De Ter-
visio, Travinus de Gualpoto. De Pergamo, Lan-
francus de Monacha, Oprandus, Judex; Joannes de
Petengo. De Novaria, Fredericus de Bon, Michael
Capra. De Mutina, Rolandus de Baimonte de Ga-
rino, Bualicellus de Garbonensibus. De Plebe de
Granatoria, Gregorius Consul ita juravit, suus Rector.
De Faventia, Ancus, Judex: anno à Nativitate Do-
mini millesimo centesimo octogesimo tertio, Indictio-
ne prima: & postea sequenti die Martis 12. Calend.
Januarii Armanus de Parma Rector idem Sacramentum
fecit, ut pridem Rectores: & Albertus de Theobaldo
similiter.

LX.

Investitura per FREDERICUM Romanorum
Imperatorem Marchioni OBIZONI DE HEST
daia de Marchia Genue & de Marchia Media-
lani & de omni eo, quod Marchio Azzo habuit.
Actum in Veronâ in Palatio Sancti Zenonis die
Veneris 13. eunte Octobris 1184. Indictione II.
[LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi part. I. cap. 6. pag. 35.]

1184.
19 Octob.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis, Anno
Dominicae Nativitatis MCLXXXIV. die Veneris,
qui est Tertio Decimo exeunte Mense Octobris, In-
dictione secunda. Cum Fredericus Romanorum Im-
perator apud Veronam in Palatio sancti Zenonis cum
maxima Curia esset, ibi in praesentia bonorum homi-
num nomina quorum haec sunt: Conradus Archiepi-
scopus Magontie, Gotifredus Cancellarius, Gotifre-
dus Patriarcha Aquileie, Pistor Episcopus Vicentie,
Drudus Episcopus Feltrensis, D. Wezello de Cammi-
no, Wenzelletus de Prata, Tifolinus de Campo sanc-
ti Petri, Rodolphus Prothonotarius, Rodolphus Ca-
merarius, Leonardus Judex Veronenis, Gerardus de
Rocha, Aldrigerus filius Arardi. In istorum, & alio-
rum multorum Nobilitate Curia praesentia, Dominus
Imperator Fredericus investivit Marchionem Obizo-
nem de Hest de Marchia Genue, & de Marchia Me-
diolani, & de omni eo, quod Marchio Azzo habuit,
& tenuit ab Imperio, ita ut jam dictus Marchio habeat
& teneat praedicto Imperatore rectum Feudum cum
omni honore illud totum, quod ad Imperium spectat
& nominatim de eo quod fuit de Duce Henrico, ut
jure Feudi ab Imperio habeat tantum. Jam dictus Mar-

ANNO 1184. Marchio tali conditione recepit investituram a prædicto Imperatore de feudo, quod olim a jam dicto Duce Henrico habebat. Quod si Dux, vel ejus heredes terram recuperaverint, vel ipse Imperator ei, vel suis heredibus terram reddiderint, quod prædicta investitura nihil debeat ei Marchioni nocere, & insuper omnium rerum possessione, quas ipse possidebat. Et si aliquis aliqui juris in prædictis rebus seu possessionibus occasione alicujus hereditatis habebat vel compete-
tebat, prædicto Marchioni Obizoni, Imperiali Aucto-
ritate dedit, & concessit.

Actum in Verona in Palatio sancti Zenonis.

Ego Manfredinus sacri Palatii atque D. F. Imperatoris Notarius interfui, & scripsi & firmavi.

LXI.

1186. 17. Aout. *Diploma OTTOKARI Ducis Styriae quo LEOPOLDUM Ducem Austriae sibi Successorem nominat in Ducatu, si sine herede decesserit, simulque Privilegia certa Styrensis constituit.*
Actum 16. Calend. Septembris 1186. Indictione IV. Concurrentium II. [R. Streinii Handschriftl. Freyhenden l. Gerechtigkeiten; und brislichen Urkunden de Arz. Herzogthums Oesterreich 1. buch.]

In Nomine Sanctae Trinitatis & individuae Unitatis.

Ottokarus Dux Stiriae omnibus fidelibus in perpetuum. Divinis & humanis Legibus docemur ac propriae naturae disciplina commoneur, nostrorum statuta consulere, & eorum utilitati tam omnino quam in posteris providere, vita namque cujuslibet hominis divitis five pauperis incerta, transit & instabilis. Ideoque quemlibet ante mortem deliberare decet, quid cui qualiter relinquat, quod post retinere non valet. Et quia Deus sola dignatione sine misericordia primo Parentibus nobis, deinde nobis magnam contulit in hominibus & rebus gloriam, sollicitudinem habuimus non minimam, cum non haberemus heredem, cui nostra omnia cederent in hereditatem. Communione igitur meliorum nostrorum Consilio, nobilissimum, strenuissimum fidelissimumque Ducem Austriae Leopoldum, Consanguineum nostrum, si sine herede decesserimus, successorem nobis designavimus. Cuius Provincia cum nostra sit contigua, sub unius Pacis ac Principis facilius valeat utraque moderari Justitia. Quem quia nobis amississimum fore credimus, quam diu vixerit, nihil mali in nos & nostris eum moliri satis confidimus. Veruntamen ne aliquis de successibus suis, paterni moris simul & mutuae familiaritatis obliviscens, in Ministeriales & Provinciales nostros, impie crudeliterve praesumar agere, jura nostrorum secundum petitionem ipsorum scripto statim comprehendere, ac privilegio munire, Imprimis, siquidem statuentes, ut si idem Dux & filius ejus Fridericus, quibus nostra designavimus nos supervixerint, nostros in sua potestate habeant. Adeo, quod si etiam regni gratiam amiserint, a nobis sibi collatos amittere non valeant. Postea quicunque de suis nepotibus sibi succedentibus, Ducatum tenuerit Austriae, Ducatum quoque regat Styriae, ceteris fratribus nullo modo super hoc litigantibus. Si Dux idem sine filio decesserit, Ministeriales nostri, ad quemcunque velint, divertant. Item Dux Petitiones Ecclesiarum, Advocacias Monasteriorum a parentibus nostris fundatorum sine sub-Advocatis maneat, sua Domicilia, Munitiones, terram, ministeriales integraliter possideat, nisi forte petitione parentum ex multis filiis unum contingat alias transferri, causa majoris emolumenti benigna permissione Domini. Item quicunque in Styria vel Austria contraxerint matrimonium, ejus Provinciae jus habeant, in qua habitant. Si Styrensis intestatus obierit, jure succedat hereditatis, qui proximus fuerit sanguinis. Iste exorta vel alteratio super negotio inter Styrenses non Campione, sed probabilium & ceterarum personarum dirimatur credibilis testimonio. Quandocunque querimonia de praedictis fuerit habita, ejusmodi questio terminetur coram Judicibus probatorum & credibilium testium fidei testimonio. In beneficiis nullam Molestiam, quae vulgo *Annual* dicitur, sustinere cogantur, sed etiam qui filios non habuerint, filiabus beneficium dimittere non prohibeantur. Beneficia ab aliis Dominis acquisita, si a Duce Austriae in proprietatem fuerint empti, ei non auferat

TOM. I. PART. I.

qui Jure beneficii possideat. De praedictis, quae Duci Austriae post obitum nostrum designavimus, interim si ex his fidelibus Ministerialibus ac propriis nostris desiderimus, ratum esse decreverimus. Quisquis ergo ille fuerit, qui rerum summam post nos habuerit, ista nostros videlicet Clausterales, Ministeriales & Provinciales hanc formam petitionum earum conscripserit modeste conservabit. Verumetiam ab infestationibus & exactionibus, quas per Praecones Austriae fieri cognovimus, terram nostrae Ditionis sicut hactenus Ministerialis Styrensis alii Styrensi praedia sua vendat, vel etiam gratis tribuat. Similiter quicunque se convertere & deroderebus suis, quod conveniens fuerit Deo conferre disposuerit claustris subter nominatis cum licentia nostra facere poterit, scilicet Traunkirchen, Parthen, Gleinek, Admunde Seckaw, Vitting, Sancti Pauli, Ollach, Rone Vallis sancti Johannis, Seytz, Voraw, Hospitali in Cervald, Lambach, Vorbach, sancti Lamperti ex quibus quaedam Avi & parentes nostri fundaverunt, omnia autem in multis nobis ministraverunt. Quicunque de nostris super querimonia sua iusta sententia coram nobis non fuerit terminata, eam habet opinionem quatenus coram Duce Austriae suam renovet causam. Dapiferi, Pincernae, Camerarii, Marfalei quidem, nostrae sunt Styriae partes, intrant Duci Austriae singuli cum suis objectis per officia sua ministrant, ea disciplina, qua nobis & parentibus nostris ministraverunt, petenti Curiam Imperatoris, aut in expeditionem cuncti, dicti Officiarii paribus hebdomatibus, paribus diebus, paribusque sumptibus serviant, sicut & hi qui de Austria fiunt. Tandem si quis spreto aequitate elementarum gubernare contemplerit, sed quasi Tyrannus in nostris se exerceat, appellandi & adeundi Imperatoris Curiam & patendi per hoc privilegium suam coram Principibus justitiam irrefragabilem habeant licentiam. Praeterea adjuvemur de nostris, ut qui in feudo suo Ecclesiam construere velit, construat, vel parochiam seu aliquod conferre voluerit, conferat. Capellanos nostros & Clericos nostrae sessionem nobis proximam in mensa, sicut a patre nostro habuerunt, habere volumus. Et ne per Maritimum hostium suis expellantur interdiciamus. Acta haec Anno Dominicae Incarnationis millesimo centesimo octagesimo sexto indictione quarta, Concurrentium secundo, sexto decimo Calend. Septembris, die Dominica Lunae vigesima octava, in Monte sancti Georgii apud Anselm Forum, ubi astiti in testimonium sunt, praesentesque fuerunt videntes & audientes, quorum nomina subjunguntur, Cunradus Comes de Peilstein. Sifridus Comes de Morlen. Heinrichus & Sieghardus Comites de Schalach, Sifridus & Otto de Leubenowe, Leopoldus & Heinrichus Comites de Pleien, Conradus Comes de Dornbec. Albertus & Adalramus de Chambe, Wernherus de Haganawe, Wernhardus Comes de Schowberch, Engelbertus de Planckenberg, Hadmarus de Kuffarn, Wernherus de Grizobch, Fridericus de Perge, Ekkebrechtus de Perneke, Otto Comes de Chlame, Otto de Lengenbach, Heinrichus de Wichelberg, Lyndolt de Gutenberch, Conrad & Rudolph de Chymenberch, Wichard de Carlsberch, Rudolph de Fluze, Eberhard de Ethach, & alii quam plures.

LXII.

Donatio Domine Pisciis facta BONIFATIO Marchioni Montis Ferrari de Castro Montis Berzarii & ejus appartenentiis. Actum juxta Domum B. Mariae de Rocca Medio Octobris 1186. Indictione IV. [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue]

Versleté
Oâobre.

L. H. T. Anno Domini millesimo centesimo octagesimo sexto in medio Octobris Indictione quarta, Placuit mihi Domine Pisci bona voluntate, & non coacte donare, & tradere tibi Domino Bonifatio Marchioni Montis Ferrari omne jus & rationem quam habeo vel habere visa sum in Castro Montis Berzarii & in tota ejus Curte, & in omnibus ejus pertinentiis, scilicet in Calis, & sediminibus, & in omnibus hominibus ejusdem Castri, & sine Curtis, & in omnibus redditibus annuibus ad me pertinentibus, & in omnibus servitiis annuibus hominum quae ad me pertinere videntur, scilicet in wats, & scarwats in fodero, & banis, in albergaris, in rosis & carrigiis, & in annuibus fictis in angariis, & perangariis, in curadia, in Pedagiis,

ANNO 1186. & in omnino omnibus servitilis, quæ usque nunc sum solita, & visa habere in toto Castro prænominato, & in tota ejus Curte, & iterum dono omne jus, quod habere visa sum ego Domina Pifcis in Terris arrabili- bus prænominati Castri, & Curtis in Pratis, in gerbis, in memoribus, in Palcuis, in Viis, in Molendinis, & in locis Molendinorum, in aquis, & in aquarum ducti- bus, in Fluminibus, in Ripis, & sub Ripis, & in om- nibus venationibus Nemorum, five aquarum, & in omnibus aliis, si quæ inveniuntur servitia prænominato- rum mei juris, ut amodo in antea prænominatus Marchio Bonifatius, & vestri heredes habeatis omne jus, & rationem secundum quod supra memoratur, quod habere visa sum in Monte Berzario, & in toto ejus Curte proprietario nomine, & teneatis, & u- sufruatibus sine omni meâ contradictione, & lite, in pace, & quiete, & sine requisitione mea vel alterius sub- missæ personæ. Et promitto Ego Domina Pifcis tibi Marchioni Bonifatio, & tuis heredibus præfatam Do- nationem pro posse ab omni homine defendere, & ne- que per me, neque per submissam personam ullo tempore inquietare, sed semper tacita, & quieta me permanere. Et juravi ego Pifcis tactis sacrosanctis E- vangelis omnia superius nominata semper firma tene- re.

Facta est hæc Carta Donationis juxta Domum B. Ma- ritz de Rocca coram Henrico Marchione Incisæ, & Ferrario Valentie, & Tarano, & Guella Villico de Rocca, & Behellehem testibus rogatis.

L. H. T. Ego Scopulus sacri Palatii Notarius hanc Cartam Donationis a Domina Pifce scribere rogatus scripsi, & complevi.

Cum ejus Authentico in pergamena scripto sic ut supra expedito in fe- ceteris Archiducali Archivio Man- tuzæ adservato præsentem jumpnam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Oetavi de Mazzis filius Civis, publicus- que Imperiali auctoritate, Mantuzæ, Notarius ac dicti Archiducalis Mantuzæ secretoris Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 12. Septembris 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonius ejusdem Archivi Præfectus hac die 13. Sep- tembris 1720.

LXIII.

1188.
7 Juillet.

Pax & Concordia inter Pisanos & Januenses per Cardinales Apostolicæ Sedis Legatos Arbitrio sen- tentiata, in Lucana Civitate Non. Julii anno In- carnat. Dominicæ 1188 Indictione VI. CUM CLEMENTIS Papæ III. Confirmatione. Dat. Laterani 2. Idus Decemb. 1188. [PAOLO TRONCI, Memorie storiche della Città di Pisa. pag. 15. Sur l'Original qui se garde dans les Archives de la Reformation de Flo- rence.]

CLEMENS Episcopus Servus Servorum Dei Di- lectis filiis Consulis & Populo Pisane Dio- cesis in perpetuum.

INutiliter inter discordantes compositione five Sen- tentiæ proferuntur, si ad memoriam posterorum non redigerentur in scriptum, & ad recidivæ contentio- nis scrupulum evitandum eis omnis discerpenti aditus clauderetur. Ea propter, dilecti in Domino filii, paci vestræ, & tranquillitati in posterum providere volentes, compositionem, quæ inter vos, & dilectos filios no- stros Consules, & Populum Januensem, & Civitates vestras, per dilectos filios Petrum tit. S. Cecilie Pres- biterum & Sotredum S. Marie in viâ latâ Diaconum Cardinales Apostolicæ Sedis Legatos, est provide con-

firma, sicut in eorum Authentico continetur, & ipsa est à Partibus sine pravitate recepta & juramento firmata, devotioni vestræ duximus confirmandam aucto- ritate Apostolicâ, statuentes ut futuris temporibus in- violabiliter observetur, quam etiam juxta prædictorum Cardinalium Scriptum authenticum præsentis Paginæ duximus inferendam de verbo ad verbum, cujus tenor talis est, videlicet:

Petrus Dei gratia tit. S. Cecilie Presbiter & Sotredus sanctæ Mariæ in viâ latâ Diaconus, Cardinales Apostolicæ Sedis Legati, Universis Dei fidelibus in pace, & dilectione colen. pacis, & dilectionis amorem. Inter cetera, quæ sum- mo Pontifici, ut pote Patri, & Pastori universalis Eccle- siæ, imminet ex officio pastoralis sollicitudinis exequen- da, curam ad hoc tenetur gerere specialem, ut materia fe- ditionis & scandalis prorsus tollatur de medio, & tran- quillitas inter Dei fideles per Christi gratiam, & ejus sollici- tudinem confirmetur. Hæc igitur consideratione induc- ti & specialiter habentes ad subventionem Terræ sanctæ respectum, sel. record. B. P. Gregorius primò, & subsequenter eidem substitutus Ven. P. universalis Ec- clesiæ Clemens per se, & sibi subditos instantissime la- borarunt, ut inter Pisanos & Januenses, quos iniqua & periculosa guerrarum sedio diutius non absque suo, & aliorum discrimine fatigaverat per bonum pacis, ad plenum possent, auxiliante Domino reformati; instan- ter proinde commoniti Consules Pisanorum jurave- runt, prout prædicto Domino P. P. Clementi placuit, super omnibus controversiis, quæ inter Januenses & Pisanos vertebant, stare mandatis ejus, quæcumque per se ipsum vel per certos Nuntios aut Literas suas eis imponeret. Et nobiles prudentesque viri Niccolonus & Picchius, Nuntii Januensium Consulum, continuo hoc idem in animam ipsorum Consulum juraverunt. Quo facto granter pacis osculum ad invicem sibi de- derunt. Dominus P. P. autem de communi consilio suorum Fratrum incontinenti præcepit ipsis Januensibus, ut mille de Civibus suis, quos Pisani eligerent, ut unum hominem in animam totius populi eodem mo- do facerent pacem juramento firmare. Similiter etiam præcepit ipsis Pisanis, ut mille de Civibus suis quos Januenses eligerent, ut unum hominem in animam to- tius Populi eodem modo facerent juramento firmare. Quod per Dei gratiam feliciter adimpletum est, super hoc ergo solitam & paternam gerens sollicitudinem Sum. Pont. ad imponendum finem supradictis litibus; & controversiis, nos, licet insufficientes, & immeritis de communi Fratrum consilio specialiter destinavit, cer- tam in nonnullis Articulis formam diffinienti præfigens. De speciali itaque Apostolicæ Sedis mandato, mercan- di, immo fœnerandi detestabile genus, quod Domi- nicalia consueveritis nomine palliare in Sardinia penitus irritamus, vobis & Januensibus præcipientes sub debito juramenti, ne præteritis hujusmodi contrahebis aliquid addatis, ut ulterius de novo tales præsumatis i- nire. Licentiam, tamen habeatis, ea absque omni dolo, & fraude colligere, quæ vobis è tali mercatione debentur. Præcipimus etiam vobis Pisanis, ne quovis ingenio aliquid impedimentum præsteris, quomi- nus Januenses universa pignora & possessiones, quas in Sardinia habent, vel habere debent, & præcipue pignora, Bariolumque Regis Arboreæ quiete, & pa- cifice teneant, quo usque ipsis de sorte plenaria fuerit satisfactum. Hoc ipsum vobis Januensibus de pigno- ribus, & possessionibus Pisanorum sub districtu simili præcipimus observandum. Vobis quoque Pisanis dis- trictè sub debito juramenti præcipimus, ne aliquid per vos, vel per alios præsteris impedimentum, quomi- nus universi Judices Sardinie, & decem de Magna- tibus, & potentioribus in uno quoque Judicatu, & in- terposito Juramento, promittant omnimodam securi- tatem Januensibus, & universis de eorum districtu in terra & aqua, & ubicumque habent posse, & faculta- tem, atque licentiam, ut de suis hominibus, quoties Januenses contra ipsos quarimoniam deposuerint, fa- ciant eis justitiæ plenitudinem exhiberi, nec impedi- mento sitis, quominus prædicta juramenta securitatis in terra & aqua, & in mari, firma & illibata serven- tur. Vobis etiam tam Januensibus quam Pisanis in commune præcipimus sub debito juramenti, ut libe- ram vobis ad invicem promittatis habere facultatem atque licentiam per Pelagus quocumque volueritis na- vigandi, & ad portum quocumque volueritis appli- candi, & exinde mercimonia tranvehendi. Præterea vobis Pisanis sub debito juramenti præcipimus, ne Ja- nuenses prohibeatis ad Civitatem & alia loca de distric- tu, & Fortia vestra libere accedere, & apud vos, si- cut amicos negotiari. Hoc idem vobis Januensibus sub

ANNO 1188.

ANNO
1188.

sub simili districto egi Pisanos precipimus observandum, salvis Decretis ab utraque Civitate absque malitia factis. De cæteris autem Capitulis id statuentes precipimus observandum, ut siqua Partium, se in aliquo senserit prægavatum, & voluerit iusticiam postulare, illa Pars contra quam fuerit querela deposita, de plano sine omni dolo, & absque ulla malitiosa dilatione & quolibet maligno subterfugio, coram Iudicibus, five Arbitris ab utraque Parte electis, ei Parti, quæ conquesta fuerit, exhibeat iustitiæ complementum. Sententias quoque quas prædicti Iudices five Arbitri duxerint promulgandas, præcipimus utrique Parti, ut Consules suos faciant intra quadraginta dies à tempore latæ Sententiæ numerandos fideliter, & sine fraude executioni mandare. Et ut hoc, quod statuimus debitum fortiaur effectum, præcipimus, ut Januenses de Civitate Pisana & Pisani de Civitate Januense ab hodie intra menses duos vel plures, si voluerint, Iudices, five Arbitros eligant, qui interposito iuramento promittant, se quod prædictum de iustitia faciendi fideliter adimplere. Ut autem, quod in fine ponitur melius memoria commendetur, & tam hoc quam prædicta omnia firmius observentur fidei debito iuramenti vobis Januensibus, & Pisanis districtè precipimus, ut firmam ac perpetuam inter vos de cætero pacem teneatis, & ubique tam in terra quam in mari inconcusse servetis, & in nullo in personis vel rebus studiose vos presumatis offendere. Hæc autem iuramenta pacis per majores Consules Civitatis singulis annis, & per trecentos idoneos viros, quos Pisani de Civitate Januense & alios trecentos, quos Januenses de Civitate Pisana duxerint eligendos, qui tamen pacem istam specialiter non juratam habuerint, & per unum publicum hominem in animam totius Populi præsentem & acclamante Populo de sexto in sextum annum præcipimus innovari. Statuimus quoque, ut Consules, five Rectores, qui pro tempore fuerint in alterutra Civitate prædicta innovationis iuramenta exigant, recipiant & faciant sine dolo & fraude præstari. Si vero quod Deus avertat, contra pacem supra firmatam pro commune alterutrius Civitatis contra alteram offendendo fuerit forsistum, pace in suo robore permanente per Archiepiscopos utriusque Civitatis, & duos viros Jurisperitos, quos ipsi Archiepiscopi elegerint sine dolo & fraude & malitiosa dilatione in integrum emendetur offensa. Illi autem Jurisperiti, quos Archiepiscopi secum elegerint, statuimus, ut jurent, quod bona fide cum ipsis Archiepiscopis ad reformationem pacis laborabunt, & statuimus, atque precipimus, ut Consules Civitatum, juxta quod Archiepiscopi ordinaverint fideliter, & bona fide studeant observare, adimplere & executioni mandare. Statuimus etiam ut Consules illorum Mercatorum qui ad diversas Provincias destinantur, jurent quod de querimoniis quæ ad eos deferrentur, bona fide iustitiam faciant & executioni mandabunt, & ad pacem inviolabiliter observandam absque omni fraude studium adhibebunt, & operam efficient. Hæc omnia iuramenta ex parte Domini Papæ & auctoritate, qua de mandato ejus fungimur, in hac parte vobis Consulibus Pisanis & Januensibus, & per vos universitati Civitatum vestrarum, quarum vicem de Mandato ipsarum geritis, in hac parte mandamus, atque precipimus, ut ad bonum & purum intellectum perpetuo & inviolabiliter observetis, ut autem hæc definitio, & Statutum nostrum perpetuum firmitatem & irrevocabile robur obtineat, præsentem Scripto, & sigillorem nostrorum munimine vobis tradimus insignimus. Data & recitata est hæc Sementia in Lucana Civitate in Curia Domini Episcopi Lucensis, presentibus eodem Domino Guillelmo Episcopo Lucensibus & Alcherio Vecchii Lucensibus Pæfate & domo de Ricottis, & Lothario Bernardi ejus Consiliarii, & Bonifacio ejusdem Lucanæ Civitatis publico Cancellario, & Forte-guerra, & Rolando Guarnignani, & Jacobo de Cervatis Jurisperitis, & Salamocello, & Ildebrandino filio Malpisi, & Boreaino Alteminello de Alteminellis Barrolo, Guidone Uberti de Tralmo, & Ildebrando de Gortellis Egrejis Lucensibus Consulibus, & Gargoffo de Alici, & aliis pluribus Nobilibus Lucanæ Civitatis Concivibus, & multis aliis Lucani Populi, & presentibus Pisanis Consulibus, videlicet Ugone Alde Vicecomite; Ildebrando Bambone, & Vitale Gattahianæ, & Lamberto olim Raineri Pandulphi, & Philippo olim Vernagalli; & Pipino olim Henrici Friderici, & presentibus Viris Sapientibus Civitatis Pisanæ; scilicet Balgherino Vice Comite Ugonis, & Ugucione olim Lamberti Bononis, & Gaetano Burgundi, & Bulfo olim Petri Albitonis, &

Tom. I. PART. I.

Guillelmo filio Gerardi Sereti, & Ugone olim Bernardi Marignani Judice, & Notario; presentibus quoque Nicola Ebriaco Januense Consule, & Nucellone Viro utique sapiente, & Guglielmo Caligopalli Publico Januense Cancellario. Anno autem Incarnationis Domini millesimo centesimo octuagesimo octavo, Indictione sexta, non. Julii, Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis & prædictorum Fratrum nostrorum Sententiæ paginam infringere, vel ei ausu temerario contraire; si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularive Personæ hanc nostræ Constitutionis paginam sciens contra eam temere venire præsumpserit, secundò, tertio communia, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat; & à sacratissimo Corpore & Sanguine Dei ac Domini Redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine divine subjaceat ultionis. Cunctis autem prædictam compositionem, & pacem servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Ego Clemens Catholica Ecclesiæ Episcopus, benevalete.

* Loco Sigilli. In rotunditate Sigilli impressum est.

* Domine doce me facere voluntatem tuam.

Et in medio (Sanctus Petrus) (Sanctus Paulus.)

(Clemens PP. III.)

Ego Joannes tit. S. Marci Presbiter Cardinalis subscipit.

Ego Laborans Presb. Card. S. Mariæ Transiberim tit. S. Callisti subscr.

Ego Pandolphus Presb. Card. Basilicæ XII. Apostolorum subscr.

Ego Albinus tit. S. Crucis in Iherusalem Presb. Card. subscr.

Ego Alexander Presb. Card. tit. S. Sufannæ subscr.

Ego Jacinus S. Mariæ in Colmedia Diaconus Card. subscr.

Ego Gratianus S. S. Cosmæ & Damiani Diaconus Card. subscr.

Ego Ottavianus Sanctorum Sergi & Bacchi Diaconus Card. subscr.

Ego Gregorius Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconus Card. subscr.

Ego Joannes Felix S. Eustachii Diac. Card. juxta Templum Agrippæ subscr.

Ego Joannes S. Theodori Diaconus Card. subscr.

Ego Bernardus Sanctæ Mariæ novæ Diaconus Card. subscr.

Ego Gregorius S. Mariæ in Aquiro Diaconus Card. subscr.

Datum Laterani per manum Moyfi S. Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi vicem agentis Cancellarii secundo Id. Decemb. Anno M. CLXXXVIII. Pontificatus vero Clementis Papæ III. Anno primo.

Rescriptum Papæ ad Pisanos, ut Pacem per Legatos ejus arbitrariam suscipiant & observent. 19 Mai.

Dat. Laterani 14. Kal. Junii ann. 1188.

[PAOLO TRONCI Memorie storiche della Citta di Pisa. pag. 101. Sur l'Original qui se garde dans les Archives de la Reformation de Florence.]

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei.

Dilectis filiis Consulibus & Populo Pisano salutem, & Apostolicam benedictionem.

Pro sedandis injuriis, & contentionibus sopiendis, quæ inter vos, & Januenses infligantur humani generis inimico, à longis retro temporibus, occasione Sardinie pullularum Dilectos filios nostros P. Ecclesiæ S. Cecilie Presbiterum, & S. Marci in via lata Diaconum Cardinalem, Viros utique providos, & discretos, de consilio, & assensu Fratrum nostrorum ad

I 2.

partes

ANNO
1188.

partes illas duximus destinandos. Ut igitur cujuslibet dissensionis scrupulus in hac parte de cetero sopiatur, & nulla possit auctore Domino, materia scandalii suboriri, Universitati vestre sub debito juramenti, quod nobis super hoc præstitistis mandamus, atque præcipimus, quatenus mandata, quæ prædicti Cardinales super omnibus & singulis Capitulis ex parte nostra vobis indixerint, sicut ex ore nostro prolata suscipiatis, & inviolabiliter sine contradictione qualibet observetis; scientes quod Januensis sub simili districtione hoc idem dedimus in Mandatis.

Dat. Laterani XIV. K. Junii Pontif. nostri anno primo.

LXV.

1189.
21 Mars.

Mandatum HENRICI VI. Romanorum Regis pro Episcopis Mindenſi, Paderbornenſi, Osnaburgensi, eorumque Comitibus, Nobilibus, ac Subditis de Argentifodina in Episcopatu Mindenſi reperta tanquam Regalibus suis, & Imperii non adevunda. Datum apud Nonnenſe 12. Kal. Aprilis Anno 1189. Indictione VIII. vel potius VII. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 362.]

HENRICUS Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus, fidelibus suis Episcopis, Mindenſi, Paderbornenſi, Osnaburgensi, Comitibus quoque & Nobilibus, & universis hominibus in eisdem Episcopatibus constitutis gratiam suam & omne bonum.

Cum omnis argentifodina ad jura pertineat imperii, & inter regalia nostra sit computata, nulli venit in dubium, quin ea, quæ nuper in Episcopatu Mindenſi dicitur inventa, ad nostram totaliter spectet distributionem. Unde in ea nulli hominum quicquam juris recognoscimus, nisi hoc à nostra liberalitate valeat specialiter impetrare. Mandamus igitur omnibus vobis & singulis sub obtentu gratiæ nostræ præcipientes, ut nullus vestrum se de prædicta Argentifodina intromittat, nec aliquid juris sine nostra licentia sibi in ea usurpet. Quod si quis temerario ausu forte attemptaverit, indignationem nostram se noverit incursum. Punctum autem latorem fidelem Nuntium nostrum ad partes illas transmissimus, ut de eadem Argentifodina ordinem & disponat, prout nobis videtur expedire. Mandamus itaque Dilectioni vestre attente rogantes, ut ei consilio & auxilio fideliter assistatis, grates affectuosas à Serenitate nostra recepturi. Datum apud Nonnenſe, anno Domini MCLXXXIX. Indictione VIII. XII. Kalend. Aprilis.

Donatio HENRICI VI. Romanorum Regis Episcopo Mindenſi facta de duabus partibus Argentifodinae in ipsius Episcopatu reperta, tertia parte sibi reservata. Datum apud Nonnenſe 12. Calend. Aprilis Anno Domini 1189. Indictione VIII. lege VII. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 363.]

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis Henricus Sextus, divina favente Clementia Romanorum Rex Augustus. Cum Argentifodina, quæ est in Episcopatu Mindenſi constituta, ad jura pertineat Imperii, & inter regalia nostra sit computata: notum fieri volumus universis Imperii fidelibus, presentibus & futuris, quod nos fideli nostro Episcopo Mindenſi & Ecclesiæ suæ, nec non & omnibus successoribus suis, in perpetuum concessimus, & regali auctoritate confirmamus, duas partes ejusdem Argentifodinae, cum omni fructu, & jure exinde rationabiliter proveniente: tertiam vero partem totius Argentifodinae & totius fructus five juris exinde provenientes, five ex divina, quæ in aliis locis recipi solet, five ex jurisdictione vel judicio vel alio quocunque modo proveniente, nobis totaliter & integre salvam esse volumus & quietam conservari: Auctoritate regia firmiter præcipientes, ut nullus Dux, nullus Marchio, nullus Comes, nullus Nobilis, nulla denique persona humilis vel alta, Secularis vel Ecclesiastica, hujus nostræ Concessionis & Confirmationis paginam audeat violare. Si quis autem hoc temerario ausu attemptaverit, in ultionem temeritatis suæ centum libras auri puri componat, medietatem Camerae nostræ, reliquam vero prædicto Episcopo & Ecclesiæ. Testes hujus rei sunt

Henricus de Nerenſen,
Arnoldus de Hornebert,
Hunifredus de Valckenſteine,
Henricus de Lir,
Camerarius Waltherus;
Comes de Sano,
Godeboldus Comes Senegalienſis, & alii plures.
Datum apud Nonnenſe, Anno Domini MC
LXXXIX. Indictione VIII. XII. Kalend. Aprilis.

LXVI.

Declaratio PHILIPPI Colonienſis Archiepiscopi de Castro Stabeleke & Advocatia in Bachrachæ a CONRADO Comite Palatino susceptis, ac eodem momento ipsi & IRMENGARDE ejus Conjugi, in Feudum redditis. Actum Anno Incarnationis 1189. [MARQ. FREHRI Origines Palatinæ Part. I. cap. XI. pag. 110.]

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, PHILIPPUS divina dispensatione sanctæ Colonienſis Ecclesiæ Archiepiscopus, universis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris in perpetuum. Scire volumus omnes in Christo renatos, quod Castrum Stabeleke & Advocatiam in Bachrachæ, à matris Domini Palatini Comitissæ Conradi, cum aliis quæ illis à nobis in beneficio tenuit, ipso rogante & hac nobis resignante suscepimus, & in eodem momento ipsi & ejus jugali Domine Irmengarde ejusque filie Agneti jure feudali concessimus, accepto ab ipsis Dominabus hominibus statueret, ut tam vixerint hæc pariter possideant: & si unus ut duo decesserint, quicunque illorum superstes fuerit, sine omni contradictione idem beneficium habeat. Quod quia piis eorum precibus annuente sic institutum, nec ab aliquo interiorum revocari poterit, in presenti Carta conscribi, & hanc impressione Sigilli nostri muniri fecimus. Facta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXIX. Indictione VII. Clemente III. sanctæ Romanæ Sedis Antistite, regnante Frederico Romano Imperatore, ejusque filio Rege Henrico, sub testibus his: Johanne Trevirorum Archiepiscopo, Bruno Preposito S. Marie in Colonia, ejusque fratre Everardo Comite de Seine, Diadrico Comite de Widum, & filio Tiderico Clerico, Reginbero Comite de Froisbrecht, Ulrico Comite de Nürberg, & ejus filio; Gerardo Comite de Are, Gerardo Comite de Diebha, Bertholdo Comite de Kazenelbogen, Ludovico Comite de Spanheim, Symundo Comite de Sarchbergen, Henrico Comite de Kessele, Reginboldo de Hensburg, Gerlaco de Gouera, Friderico de Erenberg, & ejus filio Friderico, Henrico de Milewalt, Wernerbo de Brunneborn, Henrico de Dicke, ejusque filio Alexandro, Hermanno de Walebach, & ejus fratre Friderico, Vymando, Hemethono, Hereberto conscribitis de Sigenheim, Friderico de Kirberg, Hambero de Sconenborg, Conrado de Boparde, Richardo de Duna, Gerardo Pincerna Episcopo Colonienſi, qui dicitur Suar, Hermanno Advocato Pinguensi, Tidorico de Closevere, Johanne de Daleheim, & aliis quompluribus.

LXVII.

Pax inter HENRICUM VI. Romanorum Regem & HUGONEM Ducem Divionensem, per quam constituitur, ut ille Dux Imperatori homagium præstet de Comitatu Albonii aliisque Terris, & Allodis in Imperio jacentibus. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 363.]

HENRICUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, dilecto & fideli suo, Hugoni Duci Divionensi, gratiam suam & omne bonum. Dilectioni tuæ significamus, & firmiter constare volumus, quod nos Pacem, quæ inter nostram Sublimitatem & tuam Dilectionem ordinata est, secundum eam formam, quæ in presenti pagina subscripta est, sicut in tuis Literis continetur, hominum nobis fides, & ligetatem de rota terra Comitatus Albonii, quæ infra Districtum Imperii continetur, quem modo possides, & in posterum possiditurus es. Bona quoque fide & sano intellectu, secundum usum & consuetudinem Burgundiæ: quæ Provincie recipies, & à nobis recognoscas, Allodium Urici de Blangeio, & alia etiam Allodia, quæ infra terminos

ANNO
1189.

1190.

ANNO 1190. minos Imperii sunt constituta. In hoc etiam voluntati tue consentimus, quod filius tuus, ille qui futurus est Dux Divionensis, salva fidelitate Regis Francie, nobis hominum faciat de Alodio memorati Urrici de Blangio, & similiter de aliis, que habet & que habebit infra Imperium. Hoc quoque ratum simpliciter & firmiter volumus observare, quod si forte Rex Francorum insultum fecerit Imperio, tu in propria tua persona auxilium nobis præbebis de omni casamento, quod à nobis habes. Et si nos Regi Francie & Regno ejus insultum fecerimus, tu similiter in propria tua persona præstabis auxilium de omni casamento, quod de eo habes. Contra omnem etiam hominem, præter Regem Francie, pacem & guerram facies ad mandatum nostrum de universo Comitatu Albonii, salvo jure Ecclesiarum Imperii, &c.

LXVIII.

13 Sept. **Bulla CLEMENTIS IV. ad PHILIPPUM II. de Regalibus que Regi Francorum in Regno suo pertinent super Beneficiis Ecclesiasticis. Datum Viterbii Idus Septembris Pontificatus sui anno tertio.** [Preuves d.s. Libertez de l'Eglise Gallicane. Tom. I. pag. 603.]

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei, charissimo in Christo filio Regi Francorum illustri, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum dilectus filius noster G. titulo Sancti Marci Presbyter Cardinalis auctoritate nostra sibi à nobis oraculo vivæ vocis commissa, Præbendam quæ in Remensi Ecclesia per promotionem venerabilis Fratris nostri J. Archiepiscopi Remensis tunc Canonici ejusdem Ecclesie olim dignoscitur vacavisse, dilecto filio Magistro Joanni de Villanico Remensi Canonico contulisset. Nos collationem hujusmodi ratam habentes & firmam, eam auctoritate Apostolica duximus confirmandam, certo super hoc per nostras Litteras executore concessio, qui eundem Magistrum in possessionem ipsius Præbende auctoritate dictarum Litterarum dicitur induxisse. Verum quia tu ea ratione, videlicet quod vacantes conferri in Ecclesia ipsa Præbende, à tempore quo eandem Ecclesiam Pastoris regimine contingit destituit, donec substitutus illi Archiepiscopus Regalia recipiat à te; hujusmodi collationem in prejudicium tuum asseris esse factam: Nos qui à cujuscumque de pusillis quantumcumque minimis scandalo abstinere intendimus, te quem pro tuis clarissimis meritis interne complectimur brachio charitatis, super hoc scandalisare nolentes, dilecto filio Dionysio Canonico ejusdem Ecclesie damus sub certa forma nostris litteris in mandatis, ut à dicto Magistro Joanne consignationem ipsius Præbende Litterarum auctoritate nostra recipere non omitat. Verum cum eidem Dionysio per alias nostras Litteras injungamus, ut ab eodem Magistro Joanne juxta priorum Litterarum nostrarum tenorem libera ipsius Præbende consignatione recepta, eam vacantem postmodum præfato Magistro Joanni auctoritate nostra, per se vel per alium conferat & assignet, ac eum in possessionem illius inducat, & descendat inductum: contradiutores, persona tua excepta, per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compellendo. Nos quod per præmissa usui quo in præfata Ecclesia circa collationem Præbendarum ipsarum utilis, præjudicare nolumus, nec etiam intendimus; has Litteras nostras in testimonium Sublimitatis Regie duximus concedendas. Datum Viterbii Idus Septembris, Pontificatus nostri anno tertio, *sub plumbo.* *Dn. Tresor. layette Regale II. num. 5.*

LXIX.

1191. 12 Janv. **Privilegium HENRICI VI. Romanorum Regis Bononiensibus concessum de Monetâ cudenda. Datum Bononie pridie Idus Januariarum.** [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 364.]

Nos Henricus Rex Romanorum, studio Bononiensium incitati juxta concedimus pecunie signande in Urbe Bononie, atque Agnellum Eratorem hujus Concessionis munere investimus, ut prout expedire putaverit Civitati, pecuniam percutiendam curet, modo ne monetæ Imperiali sit forma, aut pondere par. Datum Bononie, pridie Idus Januariarum.

LXX.

Restitutio ORIZONIS Marchionis de Este per HENRICUM VI. Romanorum Regem in Tenutam Rodigii, & ejus Comitatus. Datum Bononie Idibus Februarii 1191. Indictione octava. (ou plutôt IX.) [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi part. I. cap. 36. pag. 357.]

Henricus Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus. Decet Regis Sublimitatis eminentiam fidelium suorum utilitatibus clementi benignitate providere, eisque secundum equitatis fructum iura sua illibata conservare. Notum igitur sit universis Insuper fidelibus tam præteritis quam futuris, quod nos Consanguineum, & fideliem nostrum Orizonem Marchionem de Este Regia auctoritate restituimus in tenutam Rodigii & ejus Comitatus, & omnium honorum & jurisdictionum ad Rodigium, & ad ipsum Comitatum pertinentium, seu spectantium, & telonei atque Atheis, & Terræ, volentes ut hæc omnia, sicuti antea quam Azolinus captus esset à Veronensibus Marchio, & tota Domus ejus habebat, & tenebat, pro Imperio, sic de cetero habeat & quiete possideat. Stantes & Regio precipientes Edicto, ut desineat nec ulla Civitas, nec ullum Commune, nec ulla humilis vel alta Persona præmemoratum Marchionem vel ejus heredes, contra hanc Restitutionem nostre paginam molestare, seu inquietare presumat.

Datum Bononie Anno Domini MCXCI. Indictione IX. Idibus Februarii.

LXXI.

Donatio per ILDEFONSUM Regem Aragonum facta GASTONI Vicecomiti Bearnensi, & heredibus illius tam masculis, quam feminis in Comitatum & Terram Bigorritanam ead lege, ut Consanguineam suam, Filiam BERNARDI Comitis de Comenge, Nepem CENTULLI quondam Comitis Bigorritani in matrimonium ducat, ubi ad nobiles annos pervenerit, aut etiam citius mortuâ, aliam ex eodem genere sibi accipiat. Factum Mense Septembris Anno 1192. [PIERRE, DE MARCA Histoire de Bearn. liv. 6. chap. 9. pag. 495. E. Tabulario Barcin. in Reg. lld. fol. 90.]

Norum sit cunctis, quod Ego Ildefonsus Dei gratia Rex Aragon. Comes Barcinon. & Marchio Provincie, commendo & dono tibi Gaston Nobili Vicecomiti Bearnen. totum Comitatum meum, & Terram de Bigorra simul cum dilecta Consanguinea mea, illa dilecti nostri Bernardi Nobilis Comitis de Comenge, Nepte Centulli felicitis recordationis quondam Comitis Bigorritani quam ducas & habes in uxorem cum prædicto Comitatu Bigorritano, statim cum ad nobiles annos pervenerit: hoc modo ut prædictum Comitatum & Terram, simul cum omnibus ad eundem Comitatum pertinentibus, villis scilicet, Castellis, munitioibus atque omnium generum possessionibus, cum Militibus etiam, & aliis hominibus a majori usque ad minorem, habeas & teneas per me & successores meos, ad meam memorumque fidelitatem & servitium, tu, & filii & filie, qui ex te & prædicti consanguinea mea fuerint procreati, & omnes eorum successores perpetui. Verum si contingit præfatum Consanguineam præmori, antequam a te nuptialiter ducta fuerit in uxorem, concedo tibi ut possis ducere aliam que sit de genere memorati Comitis Centulli, quæ ei ut legitima jure succedere possit & debeat, eum qua similiter habeas prædictum Comitatum, & Terram per me & per successores, sicut prædictum est, ad servitium & fidelitatem meam successorumque meorum, tu, & filii, filique tue, qui ex te & illa fuerint progeniti, & eorum successores. Selendum autem sit, quod ita actum est inter me & te, quia si præfata Consanguinea mea, vel illa secundum de qua prædictum est decederet non superstitibus liberis ex te, & altera ipsarum procreatis, vel deficiente quandoocunque legitima prole ex te & altera mulierum descendenti, prædictus Comitatus & tota Terra illa libere, & absolute, & absque omni impedimento, ad me nescique successores incontinenti pleno jure reverteretur. Sed dabo tibi quinquaginta

ANNO
1197.

quinque milia solidorum Morlancensium, aut permit-
tibi habere omnibus diebus vite tue prædictum
Comitatum & Terram, sub prædictis conditionibus &
pactionibus, servata mihi electione ad alterum istorum
faciendum. Ita quod si jam dictam Terram concessero
tibi, in vita tua habere ad obitum tuum, ipso jure li-
bere & in pace & absque omni impedimento ad me
meosque successores prædictus Comitatus & Terra re-
vertatur. Quod si præfata Confranguina cum fuerit
nubilis, non duxeris in uxorem, vel forte interim al-
iam acceperis conjugem, ex tunc totum prædictum
Comitatum, & Terram simul cum sæpèdicta Confranguina
mihi, meisque successoribus & in nostram po-
testatem sine aliquo ingenio & sine aliqua contradic-
tione & dilatione integre & plenarie restitues. Similiter
te mortuo non extantibus liberis ex te & ipsa Confranguina
mea vel ex alia secunda superius dicta procrea-
tis, totus prædictus Comitatus & Terra simul cum Confranguina
vel alia secunda de qua dictum est, si uxor tua fuerit, in meam
meorumque successorum potestatem revertatur. Excipio autem de prædicta
Donatione, & expressim retineo mihi & meis, & proprietati
meæ ac successorum meorum, totam Vallem & Terram
que dicitur Aran cum omnibus vallibus suis, monti-
bus, prunis, inclinis & terminis omnibus simul cum
suis habitantibus & ceteris omnibus ad usum hominis
quoquoque pertinentibus; cum constet prædictam
servam vallis Aran ad ipsum Comitatum nihil omnino
pertinere. Præterea certum sit & cognitum, quod tu
Gaston Vicecomes Bearnen. & successores tui auctori-
tati mihi meisque successoribus tenemini hominio & ju-
ramento corporaliter præstito ad hæc omnia prædicta
servanda & complenda in perpetuum. Et tu & suc-
cessores tui dabis mihi meisque successoribus in per-
petuum potestatem Irati & Pacati, de Lorda, & de
omnibus Castellis, munitionibus, & fortitudinibus
eiusdem Comitatus & Terra, quotiescumque a me vel a
Nunciis meis inde requisiti fueritis. Nec vos inde ye-
tabitis, vel vitabitis videri a me & successoribus meis,
vel a nostris Nunciis & nullis ullo ingenio vel mala ar-
te. Ego itaque Gaston Vicecomes Bearnen. prædictus,
bono animo & gratuita voluntate convenio & promitto
tibi Domino meo supradicto Ildefonso Dei gratia
Illustri Regi, & omnibus successoribus tuis perpetuo,
bona fide, & absque fraude, & malo ingenio, atque
sine omni tuo tuorumque enganno, per me & successores
meos sub omniatico & juramento corporaliter præstito,
hæc omnia ut prædicta sunt complere & attendere.
Sub quo etiam omniatico & juramento promitto me
facturum quod Magnates & Milites prædicti Comitatus
& Terra, & in unaquaque villa centum de majoribus
Populi jurent vobis & successoribus vestris fidelitatem
de prædicto Comitatu & Terra, & de servandis præscriptis
conventionibus & pactionibus. Et promitto etiam per me
ac successores meos tibi & successoribus tuis, quod adjuvemus
vos semper integra fide & legalitate cum prædicto Comitatu
& Terra contra omnes homines & feminas perpetuo.
Hæc autem omnia quemadmodum superius scripta sunt
sunt & ad tuum commodum, Domine Rex, & sine tuo
tuorumque successorum enganno, sano intellectu, in-
telligenda promitto, & convenio attendere & complere
per me & per successores meos per secula cuncta.
Sic Deus me adjuvet & hæc Sacrolandra quatuor
Evangelia Dei. Item ego Rex præscriptus manutenebo
te & defendam tanquam Nobilem Magnatem meum per
bonam fidem. Factum est hoc mense Septembris anno
Domini millesimo centesimo nonagesimo secundo.

LXXII.

1197.
27 Mai.

*Impignatio Comitatus Meinevelde, & Villarium
Engelstad, Hedensheim, & Sickenbach, facta
per HENRICUM Ducem, & Comitum Palatinum
Rheni, HENRICO, ALBERTO, & GODEFRIDO
Comitibus de Spanheim pro 1300. Marcis. Actum
Staleka VI. Kalendas Junii 1197. [Marguar-
di Freheri Origines Palatinæ part. I. cap. XI.
pag. 112.]*

HENRICUS Dei gratia Dux, & Palatinus
Comes Rheni. Omnia facta temporalium tempo-
ralem sequuntur motum, & pereuntibus hominibus ip-
sorum facta simul intereunt. Unde necesse est, ut que
sua natura tendunt ad interitum, litterarum admini-
culo falciantur, & ab oblivionis interitu defendantur.

Notitia igitur tam presentium quam futurorum præ-
sentis scripti testimonio transmittimus, quod cum ad
implendam peregrinationis nostre propensionem pecunia
nobis desset, nos a Comitibus de Spanheim, Henricus
scilicet & Alberto, & Godfrido, sexcentas quingua-
ginta marcas matras accepimus: & pro hæc pecunia
Comitiam in Meinsfelde ex illa parte Moselle, super
petitione annone & denariorum, & aliorum quæstuum
eis in pignore dedimus, sub hac forma, ut quancumque
nos jam dicta bona redimere voluerimus, liberis nobis
vel uxori nostre, vel pueris nostris, vel aliis heredi-
tibus nostris redimendi detur facultas. Impignoravimus
nihilominus eidem Comitibus pro eadem pecunia sub
eodem tenore villas quasdam, Engelstad & Hedens-
heim, hæc duas villas cum Comitibus pro D.L. marciis,
& villam Sickenbach pro G. marciis. Hujus rei testes
sunt Prepositus Genens de Reuengereburne, Emicho
Isatus Comes, Wernerus de Brunshorn, Henricus de
Dicha, Algraudus filius Henrici, Fredericus de
Walbach, Gerlacus de Sickenich, Diehlmarus de Uls-
gelingne, Henricus de Utteibem, Godfridus de Samer-
schenberg, Ebrhardus Berre, Walperus de Bunge,
Bertrannus de Bickenbach, Fredericus de Erenberg,
Godfridus de Enkerich, Wilhelmus de Glone, Enricus
de Dille, Gerlacus de Bommenkirchen, & alii quum-
plures liberi & ministeriales nostri. Facta sunt hæc
anno Domini MCXCVII. Idus. xv. Ne autem in
posterum aliqua super hac impignoratione oritur dubi-
tas, hæc breve recordationis inde conscribi & sigillo
nostro insigniri iussimus. Datum in Staleka, VI. Kal.
Junii.

LXXIII.

*Excommunicatio contra RAYMUNDUM Comi-
tem Tolosanum ob varia ipsius Crimina, hære-
sim, & homicidia, per INNOCENTIIUM III.
Papam pronunciata, qua Subditos ejusdem unâ
à sacramento fidelitatis liberat, ac Terram ip-
sius à quolibet jussu occupandam, ac detinendam
declarat. Datum Laterani 7. Idus Martii
Pontificatus sui Anno II. [CATEL, Hist.
des Comtes de Tolose liv. 2. pag. 240.]*

1199.
9 Mars.

INNOCENTIUS Episcopus Servus Servorum Dei
dilectis nobilibus viris Comitibus, Baronibus & uni-
versis Militibus per Narbonensem, per Arelatensem,
Ebrundensem, Aquisensem, & Viennensem Provin-
cias constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem.
Rem credulam audivimus, & in Communem
luctum generalis Ecclesiæ deducendam, quod cum
sanctæ memoriæ F.P. de Castronovo Monachus & Sa-
cerdos vir inter viros utique virtuosus, viri, scientiæ &
famæ præclarus ad evangelizandam pacem & confir-
mandam fidem, in Provincia Occitania cum aliis des-
tinatus in commissio sibi ministerio laudabiliter profecisset,
& proficere non cessaret, quippe qui plenè in scho-
la Christi didicerat quod doceret, & cum qui secun-
dum doctrinam & fidelem obtinendo Sermonem in sa-
na poterat exhortari doctrinam & contradicentes revin-
cere, paratus omni potestate reddere rationem ut pote-
rat vir in fide Catholicus, in Lege peritus, in Sermone
facundus, concitavit adversus ipsum Diabolus, Mini-
strum suum Comitem Tolosanum Raimundum qui
cum pro multis & magnis excessibus quos in Ecclesiâ
commiserat, & in Deum, sæpe censuram Ecclesiasti-
cam incurrisset, & sæpe sicut homo versipellis & cal-
lidus lubricum & inconstans penitudine simulatâ fue-
rat absolutus, tandem odium continere non prævalens
quod ceperat contra ipsum eo quod noverat in ore
eius verbum veritatis, ad faciendam vindictam in Natio-
nibus & increpationes in Populis, ac eo fortius in eo-
dem Comite quo magis pro majoribus erat ipse facino-
ribus increpandus, tam eum quam collegam suum A-
postolicæ Sedis Legatos ad villam Sancti Aegidii con-
vocavit, promittens super cunctis quibus impetebatur
Capitulis satisfactionem plenariam exhibere. Cum
autem convenientibus illis in villam prædictam præfa-
tus Comes salutaria monita sibi facta modo velut verax
& facilis promitteret se facturum, & modo velut fal-
lax, & durus ea prorsus facere recularer, volentibus
illis demum ad eadem villam recedere mortem est publi-
ce comminatus, dicens quod quocumque vel per ter-
ram divertant vel per aquam vigilantur eorum observa-
ret egredium: & confestim dictis facta compensas com-
plices suos ad exquisitas insidias destinavit. Cumque
verò

ANNO
1199.

vero nec precibus Dilecti filii Abbatis Sancti Aegidii, nec instantia Consulium & Burgenfium furoris ipsi mitigari infamia potuissent, ipsi eos invito Comite nimiumque dolente cum armata manus praesidio prope ripam Rhodani fluvii deduxerunt, ubi nocte quieverunt instante, quibusdam ejusdem Comitis satellitibus ipsi proflus ignotis hospitantibus cum eisdem, qui sicut apparuit in effectu sanguinem quaerebant eorum. In Crastino itaque mane factio & Missa celebrata de more, cum innocui Christi milites ad transfretum se fluminis praepararent, unus de praedictis Satanae satellitibus lanceam suam vibrans praeominatam Petrum supra Christum Petram immobili firmitate fundatam tantae prodicionis incautum inter costas inferius vulneravit, qui prius ipsum respiciens percussorem & Christi Magistri sui cum Beato Stephano secutus exemplum dixit ad ipsum, Deus tibi dimittat quia ego dimitto, pietatis & patientiae verbum saepe repetens eorum. Deinde sic transfixus acerbiter illati vulneris spe caelestium est oblitus: & instanti suae pretiosae mortis articulo cum ministerii sui sociis qui fidem promoverent, & pacem non desinens ordinare post iustas orationes in Christo feliciter obdormivit, qui profecto cum ob fidem & pacem quibus nulla est proflus causa laudabilior ad martyrium sanguinem suum fuderit, claris tam ut credimus miraculis coruscasset nisi hoc illum incredulitas impediret, de quorum similibus in Evangelio legitur, *quia ibi Virtutes Jesus non faciebat multis propter incredulitatem eorum*, quia quumquam lingua non fidelibus sed infidelibus fuit in signum, Saluator tamen praesentatur Herodi qui, teste Luca, valde gavisus est viso ipso pro eo quod signum aliquod ab eo fieri sperabat, & facere designatum est signum & reddere interroganti responsum, sciens, quia incredulitas signorum non creditatis inducit, sed vanitatis illam admirationem delectabat. Licet autem ipsa prava generatio & perversa Provincialium non sit digna ut tam scito sicut forsitan ipsa quaerit, de suo tibi martyre signum detur, expedit tamen credimus ut unus ipse pro ipsa ne tota pereat moreretur, quia contagio haeretica pravitas infecta per interpellantem occisi sanguinem a suo melius revocaret errore. Hoc est enim verus sacrificium Jesu Christi, hoc miraculosum ingenium Salvatoris, ut cum in suis esse virtus putatur, tunc vincat potius in eisdem & ea virtute qua ipse Mortem moriendo destruxit a superatis interdum famulis suis superatores eorum faciat superari: nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet, si autem mortuum plurimum fructum affert. Sperantes igitur quod de morte hujus secundissimi grani sit fructus in Christi Ecclesia proventurus, cum profecto sit dure culpabilis & culpabiliter durus ejus animam ipsum gladius non pertransit, nec umquam penitus deperantes, cum utilitas tanta debeatur in sanguine suo esse, quod suae praedicationis nunciis circa memoratam Provinciam, pro qua ipse in corruptione descendit, ob tanta Deus tribuat incrementa; Venerabiles Fratres nostros Archiepiscopos, eorumque suffraganeos monendos duximus attentius & hortandos per Spiritum sanctum in virtute obedientiae districtae praecipiendo ut verbum pacis & fidei seminatam ab eo suae praedicationis irriguis convalescere facientes & ad pugnandam haereticam pravitatem ac fidem Catholicam confirmandam, ad extirpanda vitia & plantandas virtutes indefesso studio sedulitatis instantes jamdudum Dei famuli occisorem & univerfos quorum ope vel opere, consilio, vel favore tantum facinus perpetravit, receptatores quoque vel defensores illius ex parte omnipotentis Dei Patris, Filii & Spiritus Sancti, auctoritate quoque B. B. Apostolorum Petri & Pauli, & nostra excommunicatos & anathematizatos per suas Dioeceses denunciant univerfis, & omnia loca prorsus ad quae ipse vel aliquis ipsorum devenierint praesentibus eis interdicto faciant Ecclesiastico subiacere singulis diebus Dominicis & festivis sanctis Campanis & Candelis accensis, donec ad Sedem Apostolicam accedentes per satisfactionem condignam mereantur absolvi, sententiam hujusmodi sollemniter innovantes: illi autem qui Orthodoxae fidei zelo succensi ad vindicandum sanguinem iustum qui de terra clamare non cessat ad caelum, donec ad confundendum subversos, & subversores de caelo descendat ad terram Deus ultionum, viriliter se accinxerunt adversus hos pestilentes qui simul in unum pacem & veritatem impugnant, suorum remissionem peccaminum a Deo ejusque Vicario securae promittant indulgentiam: ut eis labor hujusmodi ad operis satisfactionem sufficiat: similiter illis offensis pro quibus cordis contritionem & veram confessionem oris obtulerint vero Deo, hujus-

modi si quidem pestilentes Provinciales non tam nostra diripere, sed nos perimere moliantur, nec solum ad perdendas animas linguas acunt, verum etiam ad perdenda corpora manus extendunt, proditores animarum effecti & corporum percussores. Licet autem praefatus Comes pro multis & magnis flagitiis quae longum esset per omnia enarrare, jamdudum sit anathematis mucrone percussus, quia tamen certis indicibus mortis sancti viri praesumitur esse reus, non solum ex eo quod publice comminatus est ei mortem & insidias paravit eidem, verum etiam ex eo quod occisorem ipsum in multa familiaritatem admisit & magnis donis remuneravit eundem, ut de ceteris praesumptionibus taceamus quae plenius innoscunt multis; ob hanc quoque causam idem Archiepiscopi & Episcopi publice nuntiant anathematizatum eundem. Et cum juxta Sanctorum Patrum Canonicas Sanctiones ei qui fidem Deo non servat fides servanda non sit, a communione fidelium segregato, ut pote qui vitandus est potius quam fovendus, omnes qui dicto Comiti fidelitatis seu societatis, aut foederis hujusmodi juramento tenentur ascripti auctoritate Apostolica denunciant interim absolutos, & culibet Catholico viro licere, salvo jure Domino principali, non solum persequi personam ejusdem, verum etiam occupare & detinere terram ipsius, illius praesertim obtentu quod ab haeresi per suam prudentiam fortiter expiatur, quae per illius nequitiam fuit hactenus turpiter sauciata & maculata: quia dignum est, ut manus omnium contra ipsum consurgant, ejus manus exitit contra omnes. Quod si nec sic vexatio dederit intellectum, manus nostras in eo curavimus aggravare: si quo modo vero satisfactionem promiserit exhibere, ipsum penitendius suae haec signa praemittere oportebit: Ut de toto suo depellat pravitas haeretica sectatores & se paci satagat conciliare fratrem, cum principaliter propter culpam quam in utroque noscitur commississe in eum Ecclesiastica fuerit prolata censura; quamquam si in suis iniquitatis Deus voluerit observare, vix posset congrue satisfacere, non tantum modo pro seipso, sed pro alia multitudine quam in laqueum damnationis induxit. Quia vero secundum sententiam Veritatis timendi non sunt qui corpus occidunt, sed ille qui potest mittere corpus & animam in gehennam, confidimus & speramus in eo qui ut a fidelibus suis timorem mortis auferret mortuus die tertia resurrexit, quod praefati hominis Dei mors, Venerabili Fratri nostro Coleranensi Episcopo, & dilecto filio A. Abbati Cisterciensi Apostolica Sedis Legatis, aliisque Orthodoxae fidei sectatoribus, non solum timorem non incutiet, sed amorem accendet ut ejus exemplo qui vitam aeternam temporali morte feliciter est mercatus, animas suas in tam glorioso certamine, si necesse fuerit pro Christo ponere non formident. Unde Archiepiscopis & Episcopis consulendum duximus admoventes preces preceptis, praecerta precibus inculcantes ut Legatorum ipsorum salubribus monitis, & mandatis efficaciter intendentes, tamquam strenuissimi commilitones assint, idem in omnibus quae propter haec ipsi duxerint injungenda: scientes quod sententiam quam ipsi non solum in rebelles, sed etiam in desides promulgaverint, nos ratam haberi precipimus, & inviolabiliter observari. Ea igitur Christi milites, eia strenui militiae Christianae Tyrones, moveat vos generalis Ecclesiae gemitus, succendat vos ad tantam Dei nostri vindicandam injuriam pius zelus, memento quia Creator nostro servitio non indigeat, ut quasi per illud minus in agendo fatigetur, & sua omnipotentia minor sit obsequio nostro carens, occasionem tamen in hoc articulo nobis tribuit acceptabiliter serviendi. Cum igitur post interfecionem praefati Iusti Ecclesiae quae in partibus illis est absque consolatore in tristitia, & marore sedente fides evanuisse, perisse pax, haeretica pestis & hostilis rabies fortius invaluisse dicatur, ac si poterit in ejus novitate procella non succurratur eidem penes penitus videbitur navis Ecclesiae naufragari. Univerfitem vestram monemus attentius & propensius exhortamur, ac in tante necessitatis articulo in virtute Christi confidenter injungimus, & in remissionem peccaminum indulgemus, quatenus tantis malis occurrere non tardetis & ad pacificandum gentes illas in eo qui est Deus pacis, & dilectionis intendere procuretis & quibuscumque modis revelaverit vobis Deus, haereticam ibi studeatis perfidiam abolere, Sedatores ipsius eo quam Saracenos securius quo peiores sunt illis in manu forti & extenso brachio impugnando. Praeminatim etiam Comitem quasi socius percussisset cum eadem morte,

ANNO
1199.

ANNO
1199.

morre, propria non recogitat, si forte vexatio sibi tri-
buat intellectum & impleta facies ejus ignominia incipiat
inquirere nomen Dei ad satisfaciendum nobis & Eccle-
siae, imo Deo, pondere non definitis inducitur super
eum oppressionis urgere ipsum & fautores ejusdem de
castris Domini depellendo, auferendo terras eorum in
quibus relegatis hereticis habitatores Catholici subro-
gentur, qui scilicet Orthodoxae fidei nostrae disciplinam
in sanctitate & iustitia servant coram Deo.

Datum Laterani 7. Idus Martii, Pontificatus nostri
anno 11.

LXXIV.

1204.

*Charta Donationis Comitatus de Muha, per Co-
mitem ALBERTUM Ecclesiae Leodiensium libere
& absolute factae. Actum anno Verbi incarnati
1204. Indictione VII. [JOANNIS CHA-
PEAVILLI Annotationes, in Aegidii Aureae
Vallis Gesta Pontificum Leodiensium ad
cap. 99.]*

UT ea quae geruntur in tempore non labantur cum
tempore, scripti debent munimine perennari.

Innotescat igitur tam futuris quam praesentibus, quod
Comes Albertus de Muha Alodium suum de Muha &
de Waleve cum familia & omnibus appenditiis suis pro
se & omnibus antecessoribus suis ad honorem Dei, &
beatae Dei Genitricis Mariae, & beati Lamberti Eccle-
siae Leodiensium contulit libere & absolute, tali interve-
niente compositione, quod ipse in priori libera & legi-
tima possessione quamdiu viveret jam dictum Alodium
possidebit. Post mortem vero ejus, si decedat sine
liberis, jure hereditario, omni alio haerede excepto, ad
jam dictam Ecclesiam Leodiensem libere & absolute
cum omni integritate pertinebit. Alioquin si filius vel
filia superstes fuerit, jure hereditario supradictum Al-
odium possidebit hoc modo, quod ab Ecclesia praefata
in feudum recipere & ligium homagium facere tenea-
tur. Qui etiam filius scilicet vel filia, si sine liberis
subinde decesserit usque in tertiam & quartam genera-
tionem & amplius ad praetaxatam Ecclesiam memora-
tum revertetur Alodium libere & absolute. Actum
anno Verbi incarnati 1204. indictione 7.

Sequitur

*Compromissum inter Ducem Lotharingae, videlicet
inferioris, & Episcopum Leodiensem median-
te Abbate Alae Sylvae, de certa pecunia ex su-
pra scripta Donatione Comitatus de Muha de-
bita. [JOANNIS CHAPEAVILLI Anno-
tationes ibidem.]*

EO Henricus Dei misericordia Alae Sylvae dictus
Abbas omnibus ad quos praesens scriptum, Salutem
in futuris auctore.

Novenerint universi quod cum inter Episcopum & Ec-
clesiam Leodiensem ex una parte, & Albertum bonae
memoriae quondam Comitem de Muha ex altera, qua-
estio habita esset in vita ipsius super quadam summa pec-
uniae, & rebus aliis quas idem Comes requirebat,
post mortem ejusdem Comitis Episcopus ex una parte
& Dux Lotharingae & Theobaldus filius ejus Mam-
burnus Gertrudis filiae dicti Comitis ex altera, in nos
compromiserunt voluntarie de his omnibus, & nos
omnibus istis pacatis ordinavimus inter ipsos quod ipsi
sibi invicem, ubi poterunt cum honore, auxilium &
consilium facere & ferre de cetero tenebuntur. Et
qui in his omnibus fuit eorum consensus, praesentem
paginam Sigillo nostro, & Sigillis eorum in testimonium
fecimus communiri.

LXXV.

II. No-
vembre

*Juramentum Fidelitatis & Obedientiae Summo
Pontifici INNOCENTIO III. a PETRO Ara-
gonum Rege, in Coronatione sua praestitum, cum
obligatione annui Censuum ducentarum & quingua-
genta Macenutinarum, Sedi Apostolicae solven-
darum. Actum Romae apud S. Petrum, tertio I-
dus Novembris, anno 1204. [SURITA Indi-*

ces rerum ab Aragoniae Regibus gestarum. ANNO
lib. 1. pag. 87.] 1204.

EGO Petrus Rex Aragonum profiteor, & polliceor
quod semper ero fidelis, & obediens Domino Pa-
pae Innocentio: ejusque Catholicis successores: &
Ecclesiae Romanae: Regnumque meum in ipsius obe-
dientia fideliter conservabo: defendens fidem Catholi-
cam & persequens hereticam pravitatem: libertatem
& immunitatem Ecclesiae custodiam: & earum jura
defendam. In omni Terra meae potestati subiecta pa-
cem & justitiam servare studebo: sic me Deus adju-
vet: & haec sancta Evangelia.

Deinde praefatus Rex cum multo laudis praconio,
& favoris applausu coronatus rediit juxta Domnum
Papam, ad Basilicam S. Petri: super ejus altare seep-
trum, & diademata deposuit: & de manu ejusdem Do-
mini Papae militarem enssem accepit: Regnumque suum
S. Petro Apostolorum Principi obtulit: illudque sibi
constituit censuale per Privilegium paginam: quam eidem
Domino Papae tradidit super ipsum altare: cujus tenor
est talis.

Cum corde credam, & ore confitear, quod Roma-
nus Pontifex, qui est beati Petri successor, Vicarius
fit illius, per quem Reges regnant, & Principes prin-
cipantur, qui dominatur in Regno hominum, & cui vo-
luerit, donabit illud: Ego Petrus Dei gratia Rex Arrago-
nis, Comes Barchinensis, & Dominus Montis Pe-
sulani, cupiens principaliter postea beati Petri, & A-
postolicae Sedis protectione muniri, tibi, Reverendissime
Pater, & Domine summe Pontifex Innocenti, & per
te Sanctae Romanae Ecclesiae offero Regnum meum: il-
ludque tibi, & successoribus tuis in perpetuum divini
amoris intuitu, pro remedio animae meae, & progeni-
torum meorum confutuo censuale: ut annuatim de ca-
mera Regis C. C. L. Macenutinae Apostolicae Sedi red-
dantur: ac ego, sicut & successoribus mei specialiter ei
fideles, & obnoxii teneamur: ac lege perpetua serviendum
fore decerno: quia spero firmiter, & confido,
quod tu & successoribus tui me, ac successoribus meos, &
Regnum praedictum auctoritate Apostolica defendetis:
praeteritum cum ex multo devotionis affectu, me ad Se-
dem Apostolicam accedente, tuis, quasi beati Petri
manibus, in Regem duxeris solemniter coronandum.
Ut autem hac Regalis Concessio inviolabilem obtineat
firmitatem, eam de consilio Procerum Curiae meae,
praesentis venerabili Patre meo Arelateni Archiepisco-
po, & Sanctio Patro meo, & Hugone de Bancio, &
Arnalde de Jociano Baronibus meis Sigilli mei feci mu-
nimine roborari. Actum Romae apud S. Petrum, An-
no Dominicae Incarnationis MCCIV. III. Id. No-
vembris. Anno Regni mei IIX.

LXXVI.

*PHILIPPI II. Romanorum Regis Investitura
de quibusdam Civitatibus in Episcopatu Vicen-
tino sitis pro AZONE VI. Marchione Estensi
& ALISIA ejus Uxore nec non eorum Heredibus
utriusque sexus nunc primum ab ipso in feudum
erectis. Datum apud Argentinam 14. Kal.
Julii Anno Incarnati. 1207. Indictione X.
[LUD. ANR. MURATORI delle Antichità
Estensi. part. 1. cap. 39. pag. 381.]*

1207.
18 Jun.

PHILIPUS secundus Dei gratia Romanorum Rex &
semper Augustus. Regalis eminentiae provida cir-
cumspexio eos in suis desideriis consueta est diligentius
exaudire, per quorum sollicitudinis operam possunt uti-
litates & commoda Imperii beneficiis poscentibus in-
terdum diligentius promoveri. Qua sane considera-
tione habita ad omnium Imperii fidelium praesentis aeta-
tis, & posteritatis succedere notitiam duximus per-
ferendum. Quod nos intuentes sinceram fidem ac de-
votionem, quam erga progenitores nostros semper
habuit, & circa nos incessanter gerit dilectus Constan-
tine noster Azo Marchio Estensis, animadvertentes
quoque obsequia fructuosa, quae ipse Imperio &
nobis imposterum poterit exhibere, regia liberalitate
damus, concedimus, & confirmamus sibi, & uxori
suae Dominae Alisae, & eorum heredibus in rectum &
perpetuum feudum cum Imperiali & Regali per om-
nia jurisdictione, villas subnotatas in Episcopatu Vi-
centino sitas: Prexanam, Coloniam, Baldariam, Si-
mellam & Bagnolum cum silvis, pratis, pascuis, agris,
vineis, molendinis, piscationibus, & cum omnibus
appen-

ANNO 1207. appendiciis earum, & tenementis, sicut prædicta Matrona Alisia de Thelaro suo illas comparavit. Ut deinceps ipsa, & Maritus suus Azo Estensis Marchio, cum plenitudine totius potestatis eas habeant, & cum quiete exerceant, & exigant, non solum per se, sed etiam per Nuntios suos in his rationes & jura universa. Si vero sine heredibus masculis aut feminis simul procreatis prædictarum personarum alteram premori contingat; decernimus ut superstes Marchio, aut ejus Uxor Domina Alis, nec non heredes eorum masculi, seu feminae, sine omni repulsa, in eadem succedant hereditate, & in prememoratis possessionibus plenam & omnimodam, sicut premissum est, pro voluntate sua disponendi habeant facultatem. Et licet Legum sanxerit auctoritas, feminas a civilibus & publicis officiis posse removeri, ex certa tamen scientia indulgentis. Permittimus quoque, ut deficientibus masculis, femine, quæ ex ipso Marchione, & uxore sua procrente fuerint, præ aliis mulieribus eo gaudeant honore, & beneficio ut tanquam legitime hæredes, in eisdem bonis succedant, & quæ personis femine sexus jure regulari denegata sunt Officia, per se & suos Vicarios libere possint exercere. Statuimus itaque, & Regio Edicto firmiter precipimus, ut nulli persone humilium, vel alte, Ecclesiasticæ, vel seculari licitum sit huic nostre Concessionis, & Confirmationis contradicere, vel ipsam aliquo improbitatis ausu in irritum revocare. Quod qui fecerit, in ultionem temeritatis sexaginta libras auri purissimi componat, dimidium fisco nostro, reliquum vero passis injuriam. Ad cuius rei evidentiam in posterum noticiam hanc paginam, exinde conscriptam sigilli nostri munimine iussimus corroborari.

Testes hujus rei sunt Conradus Spirensis Episcopus, Henricus Argentinus Episcopus, Fridericus Dux Lotharingie, Comes Albertus de Tagispurth, Comes Sibertus de Werdia, Comes Rodolfus de Hauspurc, Willemus Viennensis & Malticonensis Comes, Henricus de Kuningipere, Henricus de Histen, Conradus de Korburt, & fratres sui, Cono Mintinberc, Fridericus de Schovinbert, Seifridus Marefcalus de Hagnove & alii quampures.

Datum apud Argentinam Anno Domini Incarnationis millesimo CCVII. XIII. Kalendas Julii, Indictione Decima.

LXXXVII.

1208.
5. Junii

Fœdus inter Cremonenses ex una, & Ferrarienses ac Marchionem Azonem VI. de Hest ex altera parte initum, quo hi se obligant Cremonenses defendere, contra quoslibet, & districtus eorum amissos recuperare. Actum Mantue 5. Junii Anno ab Incarnat. 1208. Indictione XL. [LUD. ANT. MURATORI de Antichità Estensi part. 1. cap. 39. pag. 387.]

ANNO ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo octavo, Indictione Undecima, die quinto intrante Junio, in Civitate Mantue Concordium, & Societas, factum & facta inter Cremonenses, & Ferrarienses, & Marchionem Azonem de Hest cum illis de sua parte Ferrarie & Commune Ferrarie, tale est, videlicet quod Ferrarienses, & Marchio Azo de Hest cum illis de sua parte Ferrarie, & Commune Ferrarie, debeant guardare, & salvare, atque defendere, & manuteneri per totam eorum terram & agrum in eorum Episcopatu & districtu, in eundo, stando, & redeundo, omnes homines Cremonæ & Episcopatus seu Districtus ejus in avere & personis & rebus. Et quod debeant ipsos Cremonenses adjuvare, & manuteneri, & defendere, & recuperare, totam eorum terram & districtum, seu Episcopatum, & totam illam terram, quam tenent, & habent, contra omnem gentem & personam seu personas, & omnem Civitatem, & Civitates, & locum & locos, & specialiter Cremam, & totam Insulam Fulcheriam, & omnes Terras, quæ sint citra Aduam, quas Cremonenses habuerunt vel tenebant aliquo tempore, & quæ tenentur, vel imbrigrantur aliquo modo ab aliqua persona, loco vel locis, Civitate vel Civitatibus, Cremonensibus vel Communi eorum. Nec dictos Cremonenses per se vel per alium in eorum terra vel aqua offendant in avere vel in personis, & semel omni anno ibant in servicio Communis Cremonæ cum Carozolo, & cum omnibus suis Militibus

ANNO 1208. & Peditibus Civitatis & Episcopatus, & cum tota eorum forcia; & his in anno cum omnibus Militibus, & Archatoribus Civitatis & Episcopatus, stando in eorum servicio omnibus suis expensis & perditis per quindecim dies, postquam juncti fuerint ad exercitum Cremonensium; nec non recedent absque parabola Reclitoris, vel Reclitoris Cremonæ, qui per tempora fuerint data in Credentia communiter coalumata, vel Concione, sine fraude. Et transactis diebus quindecim diebus, si Cremonenses voluerint expensas & damna, & perditas rescire rerum, quod teneantur stare per alios quindecim dies, nec non recedere ibique parabola data, ut dictum est. Et hoc sciatis & attendent, quoties ei petitum fuerit per Reclitorum, vel Reclitores Cremonæ vel per Consules Justitiae, vel per Litteras Sigillo Communis Cremonæ sigillatis, eis peti possit. Et post petitionem vel amonitionem eis factam movebuntur infra quatuordecim dies cum Carozolo & cum Militibus & Peditibus Civitatis & Episcopatus, & cum Militibus, & Archatoribus tantum infra decem dies. Et postquam moverentur, citius quam poterunt ad exercitum Cremonensium ibunt, & omnibus inimicis Cremonæ vetabunt stratum succursum, & omnem negotiationem per eorum terram & aquam, & districtum, quibus Cremonenses vengerint, postquam a Cremonensibus denunciatum fuerit, videlicet a Comuni Cremonæ, per ejus Nuncium, vel Litteras infra octo dies; nec ire amplius permittent absque eorum parabola. Item si prædicti cum fuerint, in servicio Cremonæ, caperent aliquem, vel aliquot de inimicis Cremonæ omnes dabunt, & resignabunt Comuni Cremonæ infra octo dies, postquam capti fuerint salvo Cambio, si de suis capti fuerint. Et hæc omnia attendent & observabunt bona fide & sine fraude usque ad annum novum, & alio novo usque ad viginti quinque annos completos. Hoc actio, quod omni anno Potestas vel Consul prædictarum Civitatum debeat jurare hæc omnia prædicta attendere & observare & in Statutis dictarum Civitatum debeat poni, & quod facient jurare Potestatem vel Consules, qui per tempora erunt, ita attendere & observare cum eorum exercitu. Et omnes de eorum Civitate & districtu a quindecim annis supra, & a septuaginta infra, facient jurare omnia prædicta attendere & observare ad terminum inter Potestates locatum; & singulis quinquenniis Sacramenta debeant renovari infra unum mensem, postquam a Comuni Cremonæ, vel ab ejus Nuncio nuntiatum fuerit. Et quod bona fide amplificabunt Societatem dictam cum voluntate Cremonæ, eo salvo, si Ferrarienses, & Marchio, & illi de sua parte Ferrarie, vellet facere Concordium cum Salinguerra & sua parte Ferrarie quod facere possint, dum tamen jurent Sacramentum prædictæ Societatis Cremonæ coram Nuncio Communis Cremonæ, & aliter non possint cum eis concordare. Et si accideret, quod post Concordium Salinguerra, vel sua pars, ad discordiam cum Comuni Cremonæ venirent, vel contra ipsum Commune facerent, quod Ferrarienses, & Marchio per prædictum Sacramentum teneantur adjuvare Commune Cremonæ contra ipsum Salinguerram, & ejus partem. Et hæc omnia attendent, salvo honore Imperii, & salvis Sacramentis factis Comuni Verone, & Comuni Mutine, & Comuni Bononie. Et si accideret, quod Mediolanum pro Comuni, vel diviso, per se, vel eum alio veniret in Episcopatu seu Districtu Brixie eum Exercitu quod dicti Ferrarienses, & Marchio teneantur succurrere Militibus Brixie, qui facient dictum Sacramentum. Et si quid additum, vel mutatum, vel diminutum fuerit a Reclitoribus dictarum Civitatum, qui per tempora fuerint, & a Marchione, in Concordia, voluntate, & consilio ipsarum Civitatum pulsato ad Campanam de addito teneantur, de diminuto sint absoluti. Ibi quæ dictus Marchio Potestas Ferrarie juravit ad Sancta Dei Evangelii pro Comuni Ferrarie attendere, & observare, ut in dicta Carta continetur, & quod facient omnes homines Ferrarie jurare ita attendere & observare, ut dictum est.

Actum fuit coram D. Afavito Sancti Nazarii Potestate Cremonæ, & D. Isaac de Dovaria, & de Guberto Multi Denariis, D. Piceno, & D. Poncio Amato, & Comite Narisio, & Comite Bonifacio, Sancti Martini, & Sopoeto de Forlio, & D. Johanne Bono de Surdo, & D. Johanne Frisono Testibus rogatis. Ego Oldefredus Notarius Sacri Palatii interfui, & hanc Cartam rogatus scripsi.

ANNO

1210.

20. Jan-
vier.

LXXXVIII.

Investitura per OTTONEM IV. Romanorum Imperatorem AZZONI VI. Marchioni Effen- si in Marchiam Anchone concessa. Datum apud Clusnam Civitatem 13. Kal. Februarii, Indictione XIII. Anno Incarnat. 1210. Regni 12. Imperii I. [LUD. ANT. MURATO- RI delle Antichità Estensi part. 1. cap. 39. pag. 392.]

IN nomine Sancte & Individue Trinitatis. Ottho Quartus Divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Imperialis eminentie Cel- situdo præclara suorum fidelium servitia præ oculis suis Majestatis semper habere consuevit. Nobiles quoque viros, & eos, qui pro dilatando Imperiali Corone solo tempore Pacis, & Werre, fideliter, & strenue plurimos labores, & maximas angustias, & fæstas toleraverunt, congruis honoribus & ampli- oribus & amplioris gratiæ beneficiis decorare, ut re- compensatis obsequiis ad nostra magis inanimentur ob- sequia, & alii ad nostros libentius accedant famulatus. Quapropter universorum Imperii nostri fidelium tam præsens ætas, quam successiva posteritas noverit; quod nos attendentes fidelia & præclara servitia, quæ fidelis & cognatus noster Azzo Marchio Estensis nobis, & Imperio hæcenus exhibuit, & in posterum exhibiturum non dubitamus, damus ei atque conce- dimus totam Marchiam Anchone, sicut Marchio Marquardus habuit, & tenuit cum tempore Serenissi- mi Antecessoris nostri Henrici Romanorum Imperato- ris Divi Augusti, melius, & plus si inveniri potest, sicut Alpes Apenini tenditur inferius, scilicet Civita- res, Callaha, Villas, fideles, & servitia: videlicet Civitatem Alci cum toto Comitatu & Episcopatu, Civitatem Firmam cum toto Comitatu & Episcopatu, Camerintum cum toto Episcopatu & Comitatu, Hu- manum cum toto Comitatu & Episcopatu, Aufemum cum toto Comitatu & Episcopatu, Aulenum cum toto Comitatu & Episcopatu, Esium cum toto Comitatu & Episcopatu, Senegallium cum toto Co- mitatu & Episcopatu, Fanum cum toto Comitatu & Episcopatu, Pefurum cum toto Comitatu & E- piscopatu, Fossanbronam cum toto Comitatu & E- piscopatu, Callum cum toto Comitatu & Episcopa- tu, Salsum Ferratum, & Rocham Apenini. Dam- mus etiam prænominato Marchioni aquas, silvas, prata, pascua, campos, vineas, colles, valles fructi- feras, & infructiferas, Pedagia, Bandora, Tholo- na, placita, portos, albergas, foderos, fundos, exercitus, cavalcates, & omnes res, & jurisdictiones ad Imperium pertinentes. Damus itaque prædicto Marchioni atque concedimus plenam potestatem, & licentiam omnium istorum prædictorum tenendi, & possidendi, & quicquid jam dictus Azzo Marchio de prædictis rebus disposuerit, & ordinaverit, apud e- minentiam nostram perhenni gaudebit firmitate. Sta- tuimus igitur, & Imperiali Edicto firmiter sancimus, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Mar- chio, Comes, Vice Comes, Capitaneus, nulla Civi- tas, nullum Commune, nulla denique persona alta, seu humilis, secularis, vel Ecclesiastica, dictum Mar- chionem contra hanc nostræ Serenitatis Concessionem perturbare audeat, vel molestare. Quod qui facere attemptaverit, in ultionem suæ temeritatis C. libras auri puri, medietatem Camere nostræ, & reliquam medietatem injuriam passo solvere cogatur. Ad cujus rei certam impostum evidentiam præsentem paginam inde conscribi iussimus, & nostræ Majestatis Sigillo communiri. Hujus rei testes sunt Wolferus Aquile- gensis Patriarcha, Gregorius Aretinus Episcopus, Heinricus Mantuanus Episcopus Vicarius Curie, Walfredus Clusinus, Episcopus Salinverra de Ferra- ria, Ezelinus de Tervio, Bonus Comes de Monte- fraterno, Heinricus de Ravensburc Camerarius, Al- bertus Strutus Monachus, Passaveria Presbyter, & Ruffinus Judices Curie, & alii quamplures.

Signum Domini Ottonis IV. Romanorum Impera- toris invictissimi.

Ego Conradus Episcopus Imperialis Aule Cancel- larius Vice Domini Thederici Colonienfis Archiepis- copi Italie Archi-Cancellarii recognovi.

Acta sunt hæc anno Domini Incarnationis MCCX. Glorioso Domino Otthone Romanorum Imperatore im-

perante, anno Regni ejus XII. Imperii vero primo. Datum per manum Walterii Protonotarii apud Clusi- nam Civitatem, mense Januario, XIII. Kalendas Fe- bruarii, Indictione XIII.

ANNO

1210.

1211.

5. Jan-
vier.

LXXIX.

Litteræ FERRANDI Comitis Flandriæ & Han- noniæ quibus fatetur se esse Hominem Ligium PHILIPPI Regis Francorum. Actum Vi- cennis 5. Januarii Anno 1211. [FAVIN Theatre d'honneur & Chevalerie.]

Ego Ferrandus Comes Flandriæ & Hannoniæ no- tum facio universis, ad quos hæc præsentis Literæ pervenerint, quod ego sum homo ligus Domini mei Illustrissimi Francorum Regis Philippi contra omnes homines & foeminas qui possunt vivere & mori. Et juravi eidem quod ego faciam ei bonum servitium, & fidele, neque ab eo deficiam, quandiu mihi voluerit facere rectum in Curia sua. Si autem de bono & fi- deli servitio ei deficiam, volo, & concedo, quod omnes homines mei tam Barones, quam Milites, & omnes Communiæ, & Communitates Villarum, & Burgorum Terræ meæ contra me sint eidem Domino meo Regi in auxilium, & mihi sint in nocumentum ad posse suum, usque dum sit Domino meo Regi emen- datum ad gratum suum. Et volo, & præcipio quod prædicti tam Barones, quam Milites, & alii hanc Do- mino meo Regi jurent, & faciant securitatem. Si au- tem aliquis esset, qui nollet hoc jurare, omne malum, quod possum, faciam ei, nec Pacem, nec Treugam cum illo nunquam habere, nisi per voluntatem, & beneplacitum Domini mei Regis esset. Quod ut non possit oblivione deleri, & ut prædicta perpetuum ob- tineant firmitatem, & securitatem præsentis Literas fi- gilli nostri munimine & testimonio corrobore fecimus. Actum Vicennis Anno Domini millesimo ducente- simo undecimo mense Januarii die quinta.

LXXX.

Homagium Ligium per ARTURUM Ducem Bri- tannia PHILIPPO II. Francorum Regi præ- stitum de Feudo Britannia, nec non de Ande- gaviâ, Cenomaniâ, Turiônâ, uti & de Domino Pictavensi, si illud acquisierint ali- quando. Actum apud Gornacum mense Julio Anno 1211. [D'ARGENTRE, Hist. de Bretagne; liv. 4. chap. 70. pag. 259.]

Juillet.

ARTURUS Dux Britannia, Comes Andegavia, & Cenomania, universis quos præsentis Literæ pervenerint, salutem. Noveritis quod ego feci charissimo meo Domino PHILIPPO Regi Francorum illustri, HOMAGIUM LIGIUM contra omnes qui possunt vivere vel mori, de Feudo Britannia, & de Ande- gavia, Cenomania, & Turiônâ, quando, Deo volente, ipse vel ego prædicta acquisierimus, salvo omnibus tenentis, de quibus ipse Dominus Rex, & homines sui tenentes erant eo die, quo ipse diffidavit Joannem Regem Angliæ pro intercessionibus quas ei fecerat de hac ultima guerra, de qua ipse obsedit Houtavani, vi- delicet tali modo quando ego recipiam hominagia de Andegavia, Cenomania, & de Turiônâ, ego reci- piam Homagia illa salvo Conventionibus inter ipsum & me factis, ita quod si ego resiliirem à Conventioni- bus inter ipsum & me factis, ipsi cum Feudis suis ibunt ad Dominum Regem, & ipsum jurebunt contra me. Insuper autem de Domino Pictavensi, feci ei- dem Domino meo Regi HOMAGIUM LIGIUM, si Deus dederit, quod ipse, vel ego eum quocunque modo acquisierimus: Barones vero Pictavenfes, qui in presentia Domini Regis sunt, & alii quando ipsi voluerint, facient ei HOMAGIUM LIGIUM de Terris suis contra omnes, qui possunt vivere vel mori, & de præcepto ipsius facient mihi Homagium ligium salva fide ejus. Si autem illustris Rex Castellæ in Ter- ra alicuius juris clamaverit, per judicium Curie Do- mini Regis Franciæ diffinitur: si ipse Dominus Rex Franciæ prædictum Regem Castellæ, & me de utrius- que nostrum assensu non poterit pacificare. De Nor- mania sic erit, quod ipse Dominus Rex Franciæ hoc quod acquisivit, & de eis quæ Deus ipse dabit ac- quirere, ad opus suum retinebit quantum sibi placue- rit.

ANNO 1211. rit, & hominibus suis, qui pro ipso Terras suas amiserunt, dabit id quod sibi placuerit, de Terra mea Normannica. Actum apud Gornacum, anno Domini M. CCX. mensis Julii.

LXXXI.

1212. 1. Decembre. Ordonnances de SIMON Comte de MONTFORT Général de la Sainte Eglise contre les Albigeois, faites de Pavis de plusieurs Evêques, Barons & autres Sages hommes, pour le Gouvernement de Terres conquises par lui sur les Heretiques, & pour l'entiere extirpation de l'Herésie. A Parniez le premier jour de Decembre l'an de l'Incarnation de notre Seigneur 1212. [CATEL Hist. des Comtes de Thoulouse liv. 2. pag. 268.]

AU nom de notre Seigneur Jesus Christ. Nous acheminons toujours tous nos Conseils, & tous nos Actes, parce que par lui, nous faisons constituer, en Siege de Justice non petit, à fin que ce qui est attempté contre Dieu, l'Eglise Romaine & Justice, soit par notre provision & sollicitude, revoqué à la droicte voye, & dont revoqué soit maintenu en fermeté mesme pour abolir la malice des Heretiques, & extirper celle des predateurs & tous autres malfacteurs. Pour ce nous Simon Comte de Licesire, Sieur de Montfort par la Providence Divine, Visconte de Bessiers & Carcassonne, Sieur d'Alby, & Rhodes: desirant accomplir toutes les choses, sulsdites, avoir & maint sur la terre en paix & repos, à l'honneur de Dieu & de la Sainte Eglise Romaine, de notre Seigneur le Roi de France, & à l'utilité de tous nos Subjects, par le Conseil des venerables Seigneurs, sçavoir est les Archevesques de Bourdeaux, Evêques de Tolose, Carcassonne, Agen, Perigueux, Comersens, Commenge, & Bigorre, & des Sages hommes nos Barons & Principaux Vassaux, mettons en toute nostre terre telles generales coutumes, lesquelles commandans estre de tous inviolablement observées, & sont celles qui ensuivent.

Que tous Privileges des Eglises, & maisons de Religion odroyées de droit Canon ou Humain, & leurs Libertés soient de tous & par tout observées & entretenues: defendons que les Eglises ne soient par les Lays converties en Chasteaux, ou Forteresses, ne reduites en servitude; ainsi commandons, que celles qui l'ont esté soient desmolies, ou réservées à la volonté des Evêques, lesquels toutes fois, ne pourront retenir telles Eglises fortifiées en Chasteaux, & Villes des autres Seigneurs.

Item, toutes primaties soient sans aucune difficulté rendies aux Eglises, selon que Pon a accoustumé les rendre en ce Pais, & toutes dîmes soient payées, comme il est écrit, & commandé par nostre Saint Pere le Pape.

Item, nul Clerc, soit naillé mesmes à cause de l'heritage qu'il a, s'il n'est marchand ou marié, & le semblable soit de la pauvre Vierge.

Item, nulle foire ou marche, soit dorenavant tenu le jour de Dimanche, & s'il s'en trouve aucun qui y ait esté institué, soit remis à autre jour, par la volonté du Seigneur de la terre & du Comte.

Item, quiconque aura p. n. un Clerc, en crime quel qu'il soit, ou en autre maniere, ores qu'il n'aye que la simple tonsure, le rende sans delay à l'Evêque, ou à l'Archidiacre, ou à autre par leur mandement, & s'il le retient soit incontinent excommunié, & par le Seigneur superieur contraint le rendre.

Item, chacune maison habitée de la commune terre conquise, soit tenue payer chacun an trois deniers Melziens, à nostre Saint Pere le Pape, & à la Sainte Eglise Romaine en signe & memoire perpetuelle, que par son aide, elle a esté acquise contre les Heretiques, & donnée à toujours audit Comte & ses Successeurs, & sera le temps pour lever ce devoir, despuis le commencement du Carême jusques à Pasques.

Item, nuls Barons, ou Chevaliers, contraignent les hommes des Eglises, & Maisons de Religion à payer taille, sçavoir est, ceux qu'elles ont par don, ou concession des Roys, Princes, ou autres Seigneurs des terres, ou autre juste maniere jusques à present possédés libres & exempts de toute exaction, envers les Seigneurs & Terres ou Villes desquels s'ils demeurent.

TOM. I. PART. I.

ANNO 1212. rent, & si leur possession, en cest endroit a esté interrompue par la malice des Heretiques, ou autres mauvais Princes, au moyen de quoy y ait doute de leur exemption, la verité en soit enquis sans delay, & la preuve soit recuë sans demeure, & s'il est veritablement trouvé que la violence y soit intervenue, deslors les Seigneurs des Chasteaux & Villes où ledits hommes habitent, s'abstiennent de toute exaction & taille sur eux.

Item, soient contraincts les Paroissiens es jours des Dimanches & Festes, esquelles on cesse des œuvres manuelles venir à l'Eglise, y ouyr la Messe entiere & le Sermon, & s'il advient que ledits jours, le Seigneur, ou la Dame de chacune maison estans en la Ville ou Village, sans empchement de maladie, ou autre cause raisonnable, ne viennent à l'Eglise, ils soient tenus payer six deniers tournois monoye applicable, la moitié au Seigneur desdits Ville, ou Village, & l'autre soit divisée, entre l'Eglise & le Curé.

Item, en tous Villages, lesquels n'y a Eglise, & y a maisons d'Heretiques, la plus propre soit baillée, pour y faire Eglise, & l'autre au Curé, pour habiter, & s'il y a Eglise, & ledit Curé n'aye maison, la plus voisine de ladite Eglise, ayant esté aux Heretiques, soit donnée audit Curé.

Item, quiconque dorenavant, permettra sciemment l'Heretique habiter en sa terre, soit par argent, ou autre cause quelconque, le confesse ou convaincu, pour le seul fait, perdra à tousjours toute sa terre & son corps sera en la puissance de son Seigneur, pour le rançonner à sa volonté.

Item, sera permis à chacun, soit Chevalier ou Roturier, donner de son propre heritage en aumône, jusques au quint, selon la coutume de France, & usage pres Paris, exceptés toutesfois les Baronies, & Forteresses, & droit d'autrui, & laus l'entier service du Seigneur superieur, qui luy demeurera sur les parts appartenans aux Heretiques, par titre de succession.

Item, en office ou rediction de Justice, nulle exaction soit faite sur les parties plaidantes par le Juge, sous pretexte d'aucune coutume, ou occasion de Conseil d'Advocats ou Assesseurs, mais soit la Justice, du tout gratuitement administrée, & l'Advocat distribue par la Cour au pauvre, qui n'en aura.

Item, nul Heretique croyant encore qu'il soit reconcilié à l'Eglise, soit fait Prevost, Bailly, Juge, ou Assesseur en Jugement, ou receu tesmoing, ou Advocat, & le semblable du tout soit du Juis, fors qu'il pourra estre tesmoing contre autre Juis.

Item, nul Heretique vestu ores qu'il soit reconcilié à l'Eglise, ait licence demeurer en la Ville, en laquelle il auroit conversé, durant sa perverse profession, mais puisse habiter hors en tel lieu que le Comte permettra.

Item, tous les Clercs, Religieux Pelerins, & Chevaliers passent par toute nostre terre, francs & exempts de tous peages, s'ils ne sont Marchans.

Item, les Barons de France, & Chevaliers, soient tenus servir le Comte, quant & en tout lieu qu'il aura guerre contre sa personne à cause de cette terre conquise, & celle qui y reste à conquérir, & ce avecque le nombre des Chevaliers, à la charge desquels ledit Comte, leur a donné leursdites terres & revenus, pourveu que ledits revenus, leur ayent entierement & suffisament esté assignés, selon que leur a voit esté promis: car le Chevalier, auquel l'assignation plainement n'auroit esté faite, selon la Convention precedente, ne seroit tenu servir de l'entier nombre des Chevaliers promis, mais selon la raison, & quantité de l'assignation faite, devroit estre déterminé le nombre des Chevaliers pour servir, & si ledit Comte, sans nécessité de defendre la personne, ou ladite terre, ains de sa propre volonté vouloit secourir en guerre aucun, ou aucuns de ses voisins, ou autres, ne seroient ces Chevaliers sulsdits, tenus en ce cas le suivre, ou servir de leurs personnes, ou par autres, s'ils ne le faisoient d'amour, ou leur bon plaisir.

Item, les Chevaliers Francois, devans servir au Comte l'ont tenus le servir avecques Chevaliers Francois, d'icy à vingt ans, sans que il leur soit loisible, durant iceux, au lieu desdits Chevaliers Francois, mettre en son service Chevaliers de cette terre, mais les vingt ans passés chacun les servira, avecque tels Chevaliers idoyens, qu'il pourra trouver en ladite terre.

Item, les Chevaliers qui auront congé d'eux en al-

ANNO 1212. ler en France, n'y devrout demeurer, sans legitime empeschement, que jusques au terme a eux prefix par ledit Comte, lequel neantmoins, leurs devra attendre, sauf son service jusques à quatre mois, après ledit terme escheu, & iceux passés luy sera loisible, nonobstant oppositions, ou appellations quelconques saisir & mettre leur terre en la main, & en disposer en la volonté, s'ils ne luy peuvent montrer plainement la cause inevitable, pour laquelle ils n'ont peu revenir plus tost.

Item, tous Barons, Chevaliers, & autres Seigneurs de la terre dudit Comte seront tenus luy rendre soit courroucé, ou appaisé sans aucun delay ne contradiction, leurs Châteaux, & Fortereses, tenus de luy, toutes fois & quantes qu'il vouldra, aussi ses affaires parachevées, il les leur devra, comme bon Seigneur, rendre en l'estat & valeur qu'ils estoient, lors qu'il les aura receus sans diminution ne dommage.

Item, tous les Barons, & Gens de guerre, Maieurs & moindres appellés seront tenus aller à la Bataille de la Compagnie, ou nommer journée, assignée pour secourir ledit Comte aussi s'il est assiégé, ou à sa retraide: & si aucun Baron, Chevalier, ou autre Seigneur de terre, est bien prouvé avoir defailli, à donner ayde audit Comte, en celle supreme necessité, s'il ne se peut excuser de cause suffisante, la terre qu'il tient dudit Comte sera en sa puissance & volonté, & les autres Gens de guerre moindres, sçavoir Bourgeois & Laboureurs des champs seront tenus, ez cas susdits, s'ils ont esté suffisamment appellés d'aller de chacune maison, deux des meilleurs, si tant y en a, & s'il n'y en a qu'un, il y devra aller, & de celui qui defaindra, s'il ne se peut excuser de cause raisonnable, les biens, meubles, & immeubles, seront par moitié, à la volonté, & puissance dudit Comte & du Seigneur, sous lequel il sera demeurant.

Item, les Barons, Chevaliers, & autres Seigneurs des terres qui doivent service audit Comte, appellés à quinzaine, s'ils ne se rendent au lieu assigné à l'Armée, pour ledit Comte, ou ne s'y soient dedans ladite quinzaine acheminés, le quint des revenus d'un chacun pour un an de la terre qu'ils tiennent dudit Comte sera pour l'amende en sa puissance & volonté, s'ils ne se peuvent excuser d'exoncie suffisant, & s'ils y viennent accompagnés de moindre nombre de Chevaliers, qu'ils doivent, bailleront pour chacun Chevalier, qui defaindra, double gage, jusques à ce qu'ils aient le nombre des Chevaliers: semblable peine sera aux Barons & Chevaliers, nays de cette terre, s'ils ne rendent audit Comte le service qu'ils lui doivent.

Item, nul Subjet dudit Comte entreprenne en sa terre, sans son consentement fortifier de nouveau aucune place, ou redifier Forteresse desmolie.

Item, les Chevaliers Catholiques nays de cette terre ayant jusques icy perseveré en la foy, soient quittes, en faisant le service à leurs Seigneurs, soit ledit Comte ou autres, tels qu'ils doivent faire à leurs propres Seigneurs de cette dite terre, auparavant que les Croisés y vinssent. Mais ceux qui ont esté grovans aux Heretiques, seront tenus servir ledit Comte, & les Barons à leur volonté.

Item, nul Baron, Chevalier, ou autre quelconque Seigneur qui ait terre en ce Pais par don dudit Comte, pourra exiger, outre la mesure de la taille statué, & confirmée par les Lettres de leurs Seigneurs, & dudit Comte, soit sous nom de taille ou queste, bonté, ou autre quelconque cause, sauf toutes fois les centz & autres revenus des terres, vignes, maisons, & autres heritages, & les justices, car cette taille, a esté constituée, modérée & arbitrée pour toute autre taille, soit queste ou amande, afin que outre icelle par aucun ne soit plus chose quelconque exigée ou extorquée, & si aucun est convaincu avoir fait du contraire, & la plainte en soit faite, ledit Comte sera tenu envoyer en la Ville ou au Seigneur d'icelle, à laquelle l'exaction aura esté faite, & contraindre ledit Seigneur à rendre, ou quitter ce qu'il aura exigé ou imposé outre sa chartre, laquelle il sera tenu observer.

Item, sera loisible à tous hommes taillables, se retirer de la subjection d'un Seigneur en la Seigneurie de la autre à leur bon plaisir & sans aucune contradiction à la charge toutes fois, que ceux qui sont de condition libre, n'emporteront que leurs meubles, & lairront à leur precedent Seigneur leurs heritages tant tenus d'eux que d'autrui. Et ceux qui sont de serve condition, que l'on appelle propres hommes, lair-

ront leurs meubles & immeubles à leur Seigneur precedent, lequel ne leur pourra plus rien demander en quelque lieu qu'ils soient, après qu'ils auront demeuré sous autre Seigneur, soit pour raison des meubles, queste, ou autre chose, pourveu qu'ils ne se transfèrent en la domination des Clercs, ou Gens d'Eglise, qui ne leur sera loisible, jusques à ce que de leur consentement, ayent esté baillé Lettres audits Comtes & Barons.

Item, nul homme soit emprisonné, ou pris, retenu, tant qu'il pourra donner suffisants peiges, d'ester à droit.

Item, nul Seigneur receive peigne, ou autre caution de ses hommes, qu'ils ne se retireront en la domination d'autrui, pour la forme dessus escripte.

Item, les Seigneurs reçoivent de leurs hommes les courvées selon l'ancienne coustume des Terres, Villages, & Villages, & selon icelle les nourrissent.

Item, les Sujets des Princes, & Seigneurs, nays en cette terre, font trop grevés de tailles, & exactions, & s'en plaignent audit Comte, il fera assembler les Seigneurs & Chevaliers à fin qu'ils gardent mesure competente & raisonnable, à imposer & lever lesdites tailles, & subides, & si besoin est les y pourra contraindre, à fin que ledits Sujets ne soient grevés, par la trop grande malice des Seigneurs.

Item, les hommes des Villes, & Villages ayent leur usage en bois, eaux, & passages, tels qu'ils ont eu depuis trente ans, jusques à present & si sur ce ferd aucun differend entre le Peuple, & le Seigneur, qui aura la jouissance y demeure jusques à ce que la verité soit enquisse par le serment des Anciens d'icelle terre ou autrement.

Item, nul Subjet soit pris pour le dette de son Seigneur, s'il n'est peigne, ou debteur.

Item, nul Baron, ou Chevalier, Bourgeois, ou Rural soit si osé de gager ou prendre par violence les choses d'autrui, ne celui auquel tort aura esté fait, se venger sans licence du superieur, auquel ils ayent recours, & fassent leurs plaintes. Quiconque aura confessé, ou sera convaincu avoir fait le contraire, l'amendera au Seigneur Superieur, s'il est Baron, de vingt livres, s'il est Chevalier de dix livres, s'il est Bourgeois de cent sols. Et outre rendra par le commandement dudit Seigneur, à celui auquel il a fait tort, tout ce qu'il aura prins, & luy satisfera entierement de ces dommages s'aucuns à eux. Qui se fera vengé de son autorité, l'amendera audit Sieur son superieur, & davantage payera l'amende de soixante sols, à celui duquel il s'est vengé, luy restituera tout ce qu'il luy a prins, & les dommages & interets. De ce toutesfoies est excepté, qu'à chacun est loisible repeller incontinent la force par force.

Item, nuls Barons, Bourgeois, ou Ruraux, soient tant osés de faire en aucune maniere obligation par foy ou serment en aucune conjuration, mesmes sous pretexte de contraire ou autre bien si ce n'est du consentement & vouloir dudit Seigneur, & si aucuns sont prouvés avoir ainsi conjuré contre luy, ils seront de leurs corps & biens en sa puissance & volonté, ains au dommage de quelques autres, les conjurateurs, qui en seront confés ou convaincus, s'ils sont Barons, chacun l'amendera de dix livres, si simples Chevaliers de cent sols, si Bourgeois de soixante sols, si Ruraux de vingt sols: de cette peine sont exceptés Negotiateurs, & Pelerins qui jurent les uns aux autres garder leurs Compagnies & Societé.

Item, quelconques d'oresnavant sans le sceu & vouloir dudit Comte, conduira vivres, ou autres choses quelconques hommes aux Tolousins, ou autres ses ennemis, & en fera confes ou convaincu, perdra pour ce seul fait son heritage à tousjours, avecques tous ses autres biens, & si cest un Sergent ou Baillif qui l'ait fait sans la volonté & sceu de son Seigneur, il confiscuera tous ses biens, & son corps sera en la misericorde dudit Comte, & tous les hommes, & choses prises en telle conduite, seront à celui qui les prendra sans diminution ne reclamation.

Item, quiconques aura pouvoir prendre en la terre dudit Comte, les ennemis de la foy & les siens, & ne l'aura fait, s'il en est convaincu, sa terre sera confiscuée, & son corps en la misericorde dudit Comte: autant sera de celui qui les aura vens, n'aura voulu crier contre eux, & les pourfivre de bonne foy selon la coustume de ladite terre.

Item, les Boulangers fassent & vendent le pain selon la maniere, mesure, & poix à eux donnée par le Seigneur: s'ils ne l'observent, autant de fois qu'ils y con-

ANNO 1212.

D U D R O I T D E S G E N S . 77

ANNO 1212. contre viendront perdront tout le pain, & le semblable soit fait des Taverniers.

Item, les Putains publiques, estans ez Villes, soient mises hors les murs d'icelles: les peages institués par les Princes & autres Seigneurs, depuis vingtuatre ans, soient du tout, & sans aucune dilation offés.

Item, les possessions tenues à cens, ne soient données ne vendues, avecques diminution de la Seigneurie supérieure.

Item, les cens soient rendus & payés aux Seigneurs auxquels ils sont deus, ez termes constitués, & en leurs maisons, & toutesfois & quantes que les debtors n'auront payé dedans le jour, pour chacun terme passé payeront cinq sols au Seigneur pour l'aman-de, & s'ils cessent le payement du cens par trois ans continus, ledit Seigneur pourra sans reclamation du débiteur, donner ou vendre l'heritage à autre, s'il le retient en sa main, sera tenu le rendre en luy payant pour chacune année, es termes escheus, comme dit est, la peine de cinq sols.

Item, tant entre les Barons & Chevaliers que Bourgois, Ruraux les heritiers succederont à leurs heritages, selon la coustume, & usage de France près Paris.

Item, toutes les femmes des traistres, & ennemis dudit Comte, sortiront de la terre, encores qu'elles soient treuvéés Catholiques, à fin qu'aucune suspi-tation ne tombe sur elles; & neantmoins elles auront leurs terres & revenus de leurs mariages, en jurant qu'elles n'en feront aucune part à leurs maris, tant qu'ils seront en guerre contre la Chrestienté, & ledit Comte.

Item, nulles vefves qui soient grandes Dames ou heritiers Gentil-femmes ayant Forteresses & Chasteaux, soient si offées le marier à leur volonté, à hommes de cette terre, sans la licence dudit Comte d'icy à dix ans, pour elviter le peril, qui en pourroit advenir à ladite terre, mais le marient à tels François qu'elles voudront sans congé dudit Comte ne autres, & lesdits dix ans passés, à qui bon leur semblera, soit François, ou nay de cette terre.

Donques ces coustumes generales cy-dessus escri-tes, moy Simon Comte de Licestre, Seigneur de Montfort par la Providence de Dieu, Visconte de Briers, Carcallonne, Alby, & Rhodéz, ay juré garder de bonne foy & semblablement tous mes Barons ont juré les garder, sauf le mandement & melioration de sainte Eglise, & de nosdits Barons, sauf aussi les conventions & privileges octroyés & confir-més par serment à aucuns lieux, & autres coustumes constituées, non contraires à ces presentes. Fait à Pamies en nostre Palais le premier jour de De-cembre, l'an de l'Incarnation de nostre Seigneur mil deux cens.

LXXXII.

1217. Investitura Marchie Anconitanæ per Hono-

RIUM III. Papam AZZONI VII. Anconitano & Effenfi Marchioni collata sub censu annuo centum librarum Pruviniensis monete, & centum militum per mensem in campum educendorum. [LUD. ANT. MURATORI, del-le Antichità Effenfi. part. 1. cap. 42. pag. 424.

ANNO 1217.

Honorius Episcopus Servus Servorum, Dei dilecto filio Nobili Viro Azoni Anconitano, & Effenfi Marchioni, salutem, & Apostolicam benedictionem. Sinceris devotionis, & fidei quam a. l. Nos, & Romanam Ecclesiam, clare memoria Azzo Marchio Pater tuus probatus est habere, promeruit, ut ad tuum commodum & honorem efficaciter intendamus, cum per illius discretionis prudentiam, & strenuitatis virtutem eidem Ecclesie commoda magna provenirent, & per tue quoque probitatis indultam multa sperentur auctore Domino provenitura. Ut ergo te ad ejus obsequium fortius astringamus, de Comuni fratrum nostrorum consilio Marchiam Anconitanam in rectum tibi feudum concedimus, in qua istæ sunt Civitates cum Comitibus five Dioecibus suis, Ancona, Asculum, Humana, Firmum, Camerinum, Auximum, Hefis, Senogallia, Fanum, Pensaurum, Callis, & Forum Sempronii. Quæ omnia, sicut prædictum est, cum jurisdictione, districtu, honore, ac Dominatu, & aliis ad nos temporaliter pertinentibus, in rectum tibi feudum concedimus, sub annuo censu centum librarum Pruviniensis monete Sedi Apostolicæ perolvendo. Ita quod quodcumque ac ubicumque, per totum ipsius Ecclesie patrimonium a Mari usque ad Mare & a Radicofano usque ad Ceperanum requisitus fueris, nobis cum centum Militibus sumptibus tuis uno integro mense per annum, tempore veniendi, & recedendi minime computato ipsamque Marchiam a Sede dumtaxat Apostolica recognosces cujus juris & proprietatis existit, & de illa contra omnem mortalem facies pacem & guerram ad mandatum ipsius. Nos ergo dilectum filium Nobilem Virum Ottonem Ramberti Procuratorem tuum ad hoc specialiter destinatum pro te de Marchia ipsa solemniter investivimus per vexillum. Ita quod tempore congruo ad nostram accedas presentiam, ligium nobis in manibus nostris facturus hominum, & fidelitatis juramentum person-aliter prebiturus. Ne igitur hac nostra Concessio in dubium revocetur, sed debitam potius obtineat firmitatem, eam per presentis Privilegii paginam confirmamus, statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre Concessionis & Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum.

Ego Honorius Catholica Ecclesie Episcopus.

Ego Nicolaus Tusculanus Episcopus.
Ego Peregrinus Albanensis Episcopus.
Ego C. th. Portuensis, & Sanctæ Rufinæ Episcopus.
Ego Leo tit. Sanctæ Crucis in Hierusalem Presbyter Cardinalis.
Ego Petrus Sanctæ Pudencianæ tit. Pastoris Presbyter Cardinalis.

Ego Robertus tit. Sancti Stephani in Celio Monte Presbyter Cardinalis.
Ego Stephanus Basilicæ XII. Apostolorum Presbyter Cardinalis.

Ego

* La date manque à cette Piece. Nous faisons l'arrangement de Month, Muratori en la donnant sous l'an 1217, [D. 1217.]

ANNO 1217. Ego Gregorius tit. Sanctæ Anastasie Presbyter Cardinalis.

Ego Thomas tit. Sanctæ Sabinae Presbyter Cardinalis.

Ego Guido Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus Cardinalis.

Ego Octavianus Sanctorum Sergii & Bacchi Diaconus Cardinalis.

Ego Gregorius Sancti Theodori Diaconus Cardinalis.

Ego Rainerius S. Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis.

Ego Romanus Sancti Angeli Diaconus Cardinalis.

Ego Stephanus Sancti Adriani Diaconus Cardinalis.

Ego Aldobrandinus Sancti Eustachii Diaconus Cardinalis.

Ego Egidius Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconus Cardinalis.

LXXXIII.

14. Avril. Investitura Marchie Guarnierii per HONORIUM III. Papam Marchioni Azzoni VI. Estensis concessa. Actum in Palatio Lateranensi in Consistorio 14. Aprilis 1217. Indictione V. [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Estensi part. I. cap. 42. pag. 423.]

IN nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi milleimo CCXVII. Pontificatus Domini Honorii Papæ Terti primo, die XIII. intrante Mense Aprilis, Indictione Quinta, in presentia & testimonio rogatorum test. um infra scriptorum, coram Cardinalibus, scilicet Dominis G. Pranesino & P. Albanensi, & C. Portuensi Episcopis, nec non Domino L. tituli Sanctæ Crucis, in Hierusalem, Domino P. Sanctæ Potentianæ, Domino S. Basilice XII. Apostolorum, Domino R. tit. Sancti Stephani in Celio monte, Domino Thom. tit. Sanctæ Sabinae, & Domino I. de Columna tit. Sanctæ Praxedis, Presbyteris Cardinalibus, & Domino G. Sancti Nicolai in Carcere, Domino G. Sancti Theodori, Domino S. Sancti Adriani, Domino R. Sancti Angeli, Dom. Ildebrandino Sancti Eustachii, Dom. Egidio Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconis Cardinalibus; Dominus Honorius Papa Tertius de Consensu & Consilio fratrum suorum prædictorum Cardinalium investivit per Vexillum Beati Petri Oddonem Ramberti de tota Marchia Casertensi, nomine & vice Marchionis Azzonis I. Realis recipientem pro eo procuratorio nomine, si cur in vestit fuerunt Pater, & Frater dicti Azzonis per Ecclesiam Romanam, cum omnibus rationibus, & libertatibus, iuribus, & honoribus ejusdem Marchie, scilicet ad voluntatem dicti Marchionis & Matris sue Comit. De spiritualibus ab eadem Marchia perceptis debeat respondere Domino Papæ, & Ecclesie Romanæ. De omnibus vero temporalibus fructibus debeat respondere dicto Marchioni & Matri sue. Et quod dictam Marchiam tenebit & salvabit ad voluntatem dicti Marchionis, & Matris sue pro Ecclesia Romana. Et cum dictus Marchio ad majorem accesserit ætatem quod ipse in propria persona debeat visitare Curiam Romanam, & jurare fidelitatem Domino Papæ & Ecclesie Romanæ pro dicta Marchia. Et hæc omnia attendere & observare dictus Oddo tunc libro corporaliter juravit. Testes Rogati:

Dom. Willielmus Marchio Montisferrati.

Dom. Salinqueria de Ferrara.

Dom. Johannes Capotius Romanus.

Dom. Paganus de Saviola.

Dom. Sacanellus de Ferrara.

Dom. Ugolinus Sancti Johannis.

Dom. Presbyter de Placentia.

Dom. Guido Lihelli de Regio.

Dom. Alvizius de Regio.

Petrus Capotius Hostiaris Domini Papæ.

Petrus Nicolaus Sotio suo.

Zapulinus Notarius de Ferrara.

Actum in Palatio Lateranensi in Consistorio feliciter.

Ego Thomas, qui vocor Rizardus, Domini Ottobonis Imperatoris Notarius interfui, audiui, & scripsi.

LXXXIV.

ANNO 1218.

Litteræ EUDONIS DE RUPE DERIANI, quibus Hierosolymam proficiens GAUFRIDO Vicecomiti de Rohan terram suam in minori Britannia pro sexcentis libris curialibus monetæ pignori tradit, & tam hujus terræ, quam Castellum de Rupe heredem instruit, si in eâ peregrinatione moriatur, & Filius, Avunculi sui pariter decesserit cum conditione, ut alter Fratrum GAUFRIDI ducat Filiam ipsius in uxorem. Actum Anno 1218. [LOBINEAU Histoire de Bretagne aux preuves du 3. liv. pag. 160. tiré des Titres de Bon Repos sous num. 15.]

NOverint universis presentes Litteras inspecturi quod ego Eudo de Rupe Derani tradidi universam terram meam in minori Britannia sitam Gaufrido Vicecomiti de Rohan super sexcentis libris curialibus monetæ quas mihi tradidit Hierosolymam proficenti exceptis dotalicio & matrimonio Vilanæ meæ uxoris, filium quoque & filiam Eudonis de Quemper avunculi mei & Castellum de Rupe dicto Vicecomiti tradidi tali conditione quod ipse Vicecomes ponat in eodem Castello servando quemdam servientem, & dictis filiis fideliter consulat. Si vero me contigerit in peregrinatione decedere & si filius decedat, ad hoc teneatur quod alter fratrum suorum ducat filiam in uxorem. Omnes autem redditus & exitus terræ meæ ad solutionem prædictarum librarum coram loco meo mittentur exceptis expensis quas sepe status Vicecomes vel etiam locati fecerint rationabiliter circa negotia meâ & terram meam tenendam & servandam. Cum autem de Hierosolymitanis partibus Deo favente rediero, nisi summa librarum prædictarum Vicecomiti fuerit integre perfoluta, ego super residuo ipso satisfactionem decedere & si filius decedat, ad hoc teneatur quod alter fratrum suorum ducat filiam in uxorem. Si quid vero ultra solutionem completam dictarum librarum superfuisset, inde mihi Vicecomes dimidium reddens tibi dimidium reliquum retinebit quod volo. Dicta igitur pecunia integre perfoluta sepe status Vicecomes terram meam & castellum & filios dictos pacifice mihi reddet. Testamentum autem meum prout ipsum composuero teneatur fideliter adimplere. Et ut hoc ratum & firmum permaneat in futurum sigilli mei apposui testimonium & munimen, actum anno gratie MCCXVIII.

LXXXV.

Donatio FREDERICI II. Romanorum Regis, 1219. LUDOVICO Duci Bavarie, Comitibus Palatino Rheni facta de Auri & Argentii fodinis omnibus que in Terris Patrimonii & Feudi sui reperiuntur. Datum anno Dominice Incarnationis 1219. Indict. VIII. Regni ejus in Germania VII. ac in Sicilia XXII. [MARQUAR. FREHERI Origines Palatinæ Part. 2. cap. 17. pag. 81. On trouve aussi cette Piece dans GOLDAST, Consist. Imper. Tom. I. pag. 298. sous deux fausses dates, l'une marginale de l'an 1229. l'autre dans la Piece même de l'an 1299.]

FREDERICUS secundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Rex Sicilie. Dignum est & consentaneum rationi, ut hi qui ad exaltationem nostram votis fidelibus & servitiis preclaris aspirant, a munificentia nostra ampliora beneficia consequantur. Hac itaque consideratione induciti universis Imperii fidelibus tam presentibus quam futuris notum facimus, quod nos attendentes sinceram fidem & devotionem, nec non & obsequia, que dilectis consanguineis noster Ludovicus Dux Bavarie, Palatinus Comes Rheni, majestati nostre frequenter exhibuit, & in antea potuit exhibere, ex vera scientia & de mera liberalitate nostra donavimus sibi & heredibus suis & in rectum feudum concessimus, omne genus metalli tam in auro & argento quam in aliis, quod in servis patrimonii & Feudi sui fuerit repertum, cum omni jure & utilitate exinde perveniente, & quam nos & Im-

ANNO 1220. Imperium percipere deberemus. Sciamus igitur & auctoritate regia districtè precipimus, ut nulla unquam persona alta vel humilis, Ecclesiastica vel secularis, contra hanc nostram Concessionem venire presumat; quod qui presumpserit, effusionem nostram & gravem indignationem incurret. Et pro pœna temeritatis sue centum libras auri componas, quarum medietas Camere nostre, altera vero passim injuriam persolatur. Ad hanc autem nostram Donationem & Concessionis memoriam presentem privilegium inde scripti & sigillo magnificentiæ nostre iussibus communi. Hujus rei testes sunt Conradus Ratisponensis Episcopus, Otto Frisingensis Episcopus, Otto Dux Moravie, Palatinus Comes Burgundie, Comes Conradus de Sibirich, Gebardus Landgravius de Luikenberg, Diepoldus frater ejus, Anselmus Marescallus de Frisingen, Ramungus de Swabach, Albertus Lupus, Albertus Rindemul, & alii quam plures. Ego Conradus Metensis Episcopus & Spirensis, Imperiali Aule Cancellarius, vice Domini Sifridi Magnificentiæ Sedis Archiepiscopi & totius Germanie Archiepiscopi recognovi. Acta sunt hæc anno Domini Incarnationis MCCXIX. Indiæ. viii. regnante Domino nostro Friderico Dei gratia illustrissimo Romanorum Rege semper Augusto & Rege Sicilie, anno regni ejus in Germania septimo, & in Sicilia vicesimo secundo, feliciter.

LXXXVI.

17. Avril. *Edictum FRIDERICI II. Romanorum Regis ad universos Archiepiscopos aliosque Praelatos, Marchiones, Comites, Capitaneos, Valvasores, Nobiles, Civitates & Populos per totam Italiam constitutos, de Fidelitate ei & Imperio dovuta, atque juranda in manibus Legati ejus Cesarei. Datum in Francfort in Curia solemnè 15. Kalend. Maii anno 1220. [GOLDASTI Constitut. Imp. Tom. 3. in prætermissis pag. 677.]*

FRIDERICUS Dei gratia Romanorum Rex, & Sicilie: Archiepiscopis, Abbatibus, cæterisque Ecclesiasticis, Prelatis, Marchionibus, Comitibus, Capitaneis, Valvasoribus, & Nobilibus, Potestatibus, Consulibus seu Rectoribus, & Communitatibus omnium Civitatum, & Oppidorum, simul & Rectoribus, atque Populo, & universis per Lombardiam, Romaniam, & Tusciam, atque per totam Italiam constitutis, gratiam & bonam voluntatem suam.

1. Post multas Imperii perturbaciones, post obitum HENRICI patris nostri Imperatoris, sedatis Teutonice factionibus, & pace ubique constituta, cum jam sinu accepturi benedictionem Imperialem, ut inde propositum reformandæ pacis, & unitatis, & concordie nobis & Imperio admodum necessarie per Lombardiam, Romaniam, Tusciam, seu totam Italiam sumiter habeatis; premitimus ad vos Legatum nostrum à latere Episcopum Spirensem & Metensem Conradum; nostræ Imperiali Aule Cancellarium, ut ipse fidelitatem, & alia jura à vobis recipiat, & discordias tollendis nobis viam planam faciat, quatenus adire ad Coronam possimus.

2. Notum facimus vobis, quod huic legalem dedimus potestatem supponendi Civitates, Burgos, Castra, Villas, Marchiones, Comites; Capitaneos, & Valvasores, seu quoslibet universam Italiam, & partes ejus constitutos banno nostro: & extrahendi faciendi concessiones: pœnas citius exigendi: conficiendi tabelliones: dandi possessiones, & restituendi: habendi etiam jus animadvertendi in facinorosos: nec non vicibus nostris agendi, prout commodum & honestum erit Imperio: ratum habituri quicquid ille statuerit, decernimus, ne ab eo fiat appellatio. Mandamus etiam, ut ei, tanquam nobis, obtemperetur. Datur in Francfort in Curia solemnè, Anno Domini MCCXX. 15. Kalend. Maii.

LXXXVII.

7. Juillet. *Littere AGNETIS Ducissæ Lotharingie super infestatione sibi factâ per Comitem de Lutzelbourg de Castello Sethenaio. Nonis Julii 1220. [G. LEIBNITII Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 157.]*

ANNO 1220. Innotescat presentibus, etiam posteris, quod Ego Agnes Ducissa Lotharingie recepi in feodo Castellum de Sethenaio cum omnibus appendiciis à Comite de Lutzelbourg, & modo sicut Pater meus Tb. bone memorie quondam Comes Barrensis habuit, à Domino Henrico quondam Comite Namurcensi, & Luxemburgensi; si autem propter decessum meum, hæc hereditas ad heredem meum, qui sit Dux in Lotharingia pervenerit, ipse Dux dictum Castellum cum appendiciis eo modo à Comite de Lutzelbourg recipiet, sicut ipse à Comite Campanie alia sua feoda recipere confuevit, si verò alter hæres meus, qui non sit Dux vel hæres Ducis, qui Dux non erit, memoratum Castellum in hereditatem habuit, ille, si credant & voluntas Ducis fuerit, supradictum Castellum cum appendiciis recipiet in feodum à Comite de Luxembourg, & de eo homo suus efficietur. Præterea de omni querimonia, de qua Ego, & hæres mei Sethenaio possidebunt, coram prædicto Comite de Luxembourg stare jure volumus, ipse Comes, si quis inde nos impetere voluerit, mihi & meis potenter teneri [tenebitur] astare & consilium suum impendere & conferre. Hoc autem ut firmum, & stabile permaneat, Sigilli nostri munimine feci roborari. Actum Anno Domini Incarnationis 1220. Nonas Julii.

LXXXVIII.

Littere MATHEI II. Ducis Lotharingie & Marchionis, quibus fatetur se à BLANCA Comitissa Trecenti & THEOBALDO Comite Campanie Castrum novum & totam Castellanam prædicti Castri in feodum accepisse. Actum anno ab Incarnatione Domini 1220. mensis Julio III. Kalend. Augusti. [GODEFROI, en ses Notes sur l'Hist. de Charles VI. Roi de France. In 4. pag. 591. On trouve aussi cette Piece dans MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 880.]

EGO Matheus Dux Lotharingie & Marchio. Notum facio universis presentibus & futuris, quod novum Castrum in Lotharingia, quod de alodio meo erat, & totam Castellanam ejusdem Castri, cum omnibus appendiciis que de alodio meo erant, recepi in feodum, & homagium de charissima Domina mea Blancha, Comitissa Trecenti, & de charissimo Domino meo Theobaldo Comite Campanie nato ejus, in augmentum feodi quod de ipsis tenebam, & eis juravi bona fide, & sine malo ingenio; quod quandoque, & quotiescunque fuero requisitus ab ipsis, vel ex parte ipsorum, tradam eis, vel eorum mandato dictum castrum fortiter videlicet & burgum, ut ibi ponant de suis gentibus ad voluntatem suam. Ipsi autem infra quadraginta dies, postquam de essione vel de guerra sui liberati erunt, tenentur mihi reddere per juramentum suum Castrum illud ita munitionem & in eo puncto in quo eis traditum fuerit bona fide. Præterea faciam milites & homines universos de dicto castro, & tota Castellania jurare super sanctos, quo si ego, quod absit Castrum, illud nollem tradere Comitissæ, vel Comiti; vel ipsorum mandato ipsi milites & homines Castrum illud eis vel eorum mandato traderent, & ipsos bona fide juvarent tanquam Dominos suos. Hæc eadem juramenta, & easdem conventiones tenentur facere & observare ad invicem hæreses prædictorum Comitissæ, & Comitis, qui erunt Comites Campanie & hæreses mei, qui novum Castrum tenebunt. Quæ ut nota permaneant & firma teneantur litteris annotata, sigilli mei munimine roboravi. Actum anno ab Incarnatione Domini M. CC. XX. mensis Julio, tercio Calend. Augusti.

LXXXIX.

FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris, Constitutiones quibus Statuta omnia & Consuetudines editæ per Civitates, Potestates, aut Consules contra libertatem Ecclesie cassantur; Immunitates Personarum & Locorum Religiosorum confirmantur; Jus hospitii Navfragis Peregrinisque quibuscunque in Imperio asseritur; Castris vero, Patarum, Lennensis, Sperensise omnes.

22. Novemb.

ANNO
1220.

omnesque alii heretici Banno Imperiali damnantur, cum HONORII III. Pape Approbatione & Confirmatione. [Corp. Jur. Civil. Tit. Constitution. FRIDERICI II.]

Frideriens Dei gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, Marchionibus, Comitibus, cunctisque Populis, quos Clementie nostrae regit Imperium, salutem, & gratiam.

In die *, qua de manu Sacratissimi Patris nostri summi Pontificis recepimus Imperii Diadema. Curavimus ad Dei, & Ecclesie sue honorem edere quasdam Leges, quas in praesenti pagina iussimus annotari, per totum nostrum Imperium publicandas. Per Imperialia vobis scripta, precipiendo mandamus, quatenus eas quisque Litteras in suo Districtu irrefragabiliter, & inconcussè servet.

Et sunt hae Leges.

Ad decus, & honorem Imperii, & laudem Romani Principis nihil omnino magis videtur accedere: quam ut expurgatis quibusdam erroribus, & iniquis quorundam statutis penitus destitutis, de cetero Ecclesia Dei plena quiete vigeat, & secunda gaudeat libertate. Sane ad hoc infidelium quorundam, & injulorum iniquitas abundavit, ut non dubitent contra Apostolicam Disciplinam, & sacros Canones statuta sua confingere contra Ecclesiasticas Personas, & Ecclesie libertatem. Cum ergo dispositione Divina fiverite nihil velit Ecclesia (quae nihil debet praeter bonum appetere) quod nobis eodem concursu, & eadem non placeat voluntate.

1. Nos Fridericus, Romanorum Imperator semper Augustus, hac editali Lege irritamus, & irrita nunciamus omnia statuta, & consuetudines, quae Civitates, vel Loca, Potestates, Consules, vel quaecumque aliae Personae contra libertatem Ecclesie, vel Ecclesiasticas Personas edere, vel servare adversus Canonicas, vel Imperiales Sanctiones praesumpserint: & ea de capitalibus suis mandamus intra duos menses post hujus publicationem Editi penitus aboliri: et si de cetero similia attentaverint, ipso jure decernimus esse nulla, & eos sua jurisdictione privatos, superiori proximus applicanda: nec non locum, ubi delincent talia praesumpta fuerint, banno mille marcarum precipimus subjacere: Potestates vero, Consules, Rectores, Statuarii, & Scriptores dictorum Statutorum, nec non & Consilarii locorum ipsorum, qui secundum statuta, vel consuetudines memoratas judicaverint sint ex tunc ipso jure infames: quorum sententias, & actus alios illegitimos praecipimus aliquatenus non tenere. Quod si per annum hujus nostrae Constitutionis inventi fuerint contemptores: bona eorum per totum nostrum Imperium mandamus impune ab omnibus occupari, salvis nihilominus aliis poenis contra tales in generali Concilio promulgatis.

2. Item nulla potestas, vel Persona publica, vel privata collectas, five exactiones, angarias, vel perangarias Ecclesiis, vel aliis plis locis, aut Ecclesiasticis Personis imponere, aut invadere bona Ecclesiastica praesumant: quod si fecerint, & requisiti ab Ecclesia, vel ab Imperio emendare contempserint, triplum refundant: & nihilominus Banno Imperiali subjaceant: quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur.

3. Item quaecumque Communitas, vel Persona per annum in communicatione facta propter libertatem Ecclesie persistit, ipso jure Imperiali Banno subjaceat: à quo nullatenus extrahatur, nisi prius ab Ecclesia absolutus fuerit.

4. Item statuimus, ut nullus Ecclesiasticam Personam in Criminali Quaestione, vel Civili trahere ad iudicium saeculare praesumat contra Constitutiones Imperiales, & Canonicas Sanctiones. Quod si fecerit, actor à suo jure cadat, & iudicium non teneat: & Index fit ex tunc iudicandus potestate privatus. Statuimus enim, ut si quis Clericis, vel Personis Ecclesiasticis iustitiam denegare praesumpserit tertio requisitus, suam jurisdictionem amittat.

5. Gazaros, Patrenos, Lenonistas, Speronistas, Arnaldistas, Circumcisos, & omnes Hereticos utriusque Sexus, quocumque nomine censeantur, perpetua

damnamus infamia, diffidamus, atque bannimus: precipientes, ut bona talium confiscentur, nec ad eos ulterius reverantur: ita quod filii ad successiones eorum pervenire non possint, cum longe gravius sit aeternam, quam temporalem offendere Majestatem. Qui autem inventi fuerint sola suspitione notabiles, nisi ad mandatum Ecclesiae, juxta considerationem suspitionis, ac qualitatem personae propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, tanquam infames, & banniti ab omnibus habeantur, ita quod si sic per annum manserint, ex tunc eos sicut Hereticos condemnamus.

6. Statuimus etiam hoc Editio in perpetuum valituro, ut Potestates, Consules, seu Rectores, quibuscunque fungantur officiis, pro defensione fidei praestent publicè juramentum, quod de terris suae jurisdictioni subiectis universos Hereticos ab Ecclesia denegatos bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quodammodo quodcumque fuerit quis in potestatem five perpetuam, vel temporalem assumptus, hoc teneatur Capitulum juramento firmare: alioquin nec pro Potestatibus: nec pro Consulibus habeantur: & eorum sententias irritas ex tunc decernimus, & inanes.

7. Si vero Dominus temporalis requisitus, & admonitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab Haeretica pravitate: post annum à tempore admonitionis elapsum, terram illius ipsi exponimus Catholicis occupandam: qui cum exterminatis Haereticis absque ulla contradictione possideant, & in fidei pietate conservent: salvo jure Domini Principis: dummodo super hoc nullum praestet obiaculum, nec aliquid aliud impedimentum opponat: eadem nihilominus Legge servata contra eos, qui non habeant Dominos Principales.

8. Credentes praeterea, Receptatores, Defensores, & Fauctores haereticorum bannimus, firmiter statuentes, ut si postquam quilibet talium fuerit ab Ecclesia excommunicatione notatus, satisfacere contempserit intra annum, ex tunc ipso jure fit factus infamis, nec ad publica officia, seu consilia, vel ad eligendum aliquos ab hujusmodi, neque ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hereditatis Successionem accedat. Nullus praeterea ei super quocumque negotio, sed ipse aliis responderere cogatur. Quod si Index extiterit, ejus Sententia nullam habeat firmitatem: nec caute aliquae ad ejus audientiam proferantur. Si fuerit Advocatus, ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si Tabellio Instrumenta per eum confecta, nullius penitus sint momenti.

9. Navigia quocumque loco pervenerint, si quo calu contingenti rupta fuerint, vel aliter ad terram pervenerint, tam navigia ipsa, quam navigantium bona illis integra reserventur, ad quos spectabant, antequam navigium illud periculum incurrisset, subita omnium locorum penitus consuetudine, quae huic adversatur Sanctioni: nisi talia sint navigia, quae piraticam exercent pravitatem, aut sint nobis, vel Christiano nomini inimica. Transgressores vero hujus nostrae Constitutionis, bonorum suorum publicatione mulcentur: & si res exegerit, eorum audacia juxta mandatum nostrum modis aliis compellatur.

10. Omnes Peregrini & Advenae liberè hospitentur ubi voluerint: & hospitati, si testari voluerint, de rebus suis ordinandi liberam habeant facultatem: Quorum ordinatio inconcussa servetur. Si qui vero intestati decesserint, ad hospitem nihil perveniat, sed bona ipsorum per manus Episcopi loci tradantur haeredibus, si fieri potest: vel in pias causas erogentur. Hospites vero si aliquid de bonis talium contra hanc Constitutionem nostram habuerit, triplum Episcopo restituat, cui visum fuerit assignandum: non obstante Statuto aliquo, seu Consuetudine, seu Privilegio, quae habeant contrarium inducant. Si qui autem contra praesumpserint, eis de rebus suis testandi interdiciamus facultatem, ut in eo puniantur in quo deliquerint: aliàs proinde culpa qualitas exegerit, puniendi.

11. Agricultores, & circa rusticitatem occupati, dum villis insident, dum agros colunt, securi sunt quacumque parte terrarum: ita ut nullus inveniat, tam audax, qui personas, vel boves, agrorum instrumenta, aut liquid aliud sit, quod ad operam rusticalem pertinet, invadere, capere, aut violenter auferre praesumat. Siquis autem hujusmodi Statutum ausu temerario violare praesumpserit, in quadruplum ablata restituat, infamiam ipso jure incurrat, Imperiali animadversione nihilominus puniendus.

Nos vero Honorius Episcopus, Servus Servorum Dei,

ANNO
1220.

* Fridericus II. fuit coronatus à Rome le 22 Novembre 1220, & comme c'est la seule date qui paraisse en cette Piece, on a cru devoir s'y arrêter. [D. U. M.]

ANNO Dei, has leges à Friderico Romanorum Imperatore Filio nostro Charissimo pro utilitate omnium Christianorum editas laudamus, approbamus, & confirmamus, tanquam in aeternam valituras; Et si quis ausu temerario, inimico humani generis suadente, quocumque modò has infringere tentaverit, indignationem Dei omnipotentis, & beatorum Petri, & Pauli Apostolorum le noverit incurfurum.

XC.

1221.
Mars.

Investitura per FRIDERICUM II. Romanorum Imperatorem, AZZONI VII. Marchionis Effenfis collata, de bonis omnibus Effenfisbus, de Comitatu Rodigi, nec non de Adria & Adriano cum adjacentiis & pertinentiis. Dat. apud Brundisium mense Martii anno 1221. Regni ejus in Germania IX. in Sicilia XXIII. Imperii vero I. Inditione IX. [LUD. ANT. MURATORI delle Antichità Effenfis. part. I. cap. 42. pag. 426.]

IN nomine Sanctæ & individue Trinitatis. Fridericus Secundus divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex Siciliæ. Imperiale decet clementiam justis postulationibus suorum fidelium benivolum præbere assensum, illorum maxime, quorum fidei puritas, & sincera devotio, & præclara obsequia nobis & Imperio exhibita plurimum recommendant. Ea propter notum facimus universis Imperii fidelibus tam præsentis ætatis quam futuri posteritatis, quod nos attendentes multimoda & accepta beneficia, quæ Progenitores dilecti fidelis nostri Azzonis Marchionis Effenfis & Anconensis Prædecessoribus nostris clara memoriæ hæcenus exhibuerunt fideliter & devote; & illa præsertim ad memoriam reducentes, quæ quondam Azzo Pater Marchionis prædicti, & Aldobrandinus frater ejus ad nostram Excellentiam fidelissime habuerunt, ad instar Progenitorum nostrorum, & eorum vestigia imitando, dictum Marchionem cum omnibus bonis suis stabilibus & mobilibus sub Imperii & nostra protectione ac defensione fuscipimus speciali, & præsentis Scripti Privilegio communimus. Concedentes eidem Marchioni, suisque heredibus, & Imperiali auctoritate, ex certa scientia, perpetuo confirmantes ea, quæ certis vocabulis inferius diximus nominanda. Videlicet Eftum, Calanum, Cerum, Baonum, Sollegium, Villam cum ejus curte, Montagnanam, Meradinam, Urbanam, Merliam, Villam quæ vocatur Plagenza, Coloniam cum ejus curte, Villam Saleci, Calalem, & Viguzolum. Insuper concedimus, donamus, & largimur, & Imperiali auctoritate

perpetuo confirmamus prædicto Marchioni & suis heredibus Comitatum Rodigi cum omnibus adjacentiis & pertinentiis suis in integrum. Ad hæc etiam concedimus, & donamus, & confirmamus eidem Marchioni, suisque heredibus integraliter Adriam & Adrianum cum omnibus adjacentiis & pertinentiis eorundem. Hæc autem omnia de certa scientia, & plenaria voluntate concedimus prædicto Marchioni, & heredibus suis donamus, & Imperiali auctoritate perpetuo confirmamus cum jurisdictione plenaria, cum omni honore, districtu, & dominio, & omnibus publicis functionibus cum angariis & perangariis, cum jure mercati, pedagiis, & teloneis tam in aqua quam in terra, cum potestate animadvertendi in facinorosos, cum prædictis, silvis, pascuis, venationibus, piscationibus, molendinis, terris cultis & incultis, aquis, aquimolis, laticidiis, aquarumque decursibus, paludibus, & cum omnibus quæ ad integram & plenariam jurisdictionem pertinent, & pertinere videntur, sicut ea omnia Azzo Pater Marchionis prædicti, & Obizo Marchio Azyus prænominati Azzonis olim temporibus nostrorum Prædecessorum Imperatorum vel Regum Divorum Augustorum jure habuisse, & tenuisse ac possedisse noscuntur, vel alii nomine eorundem. Et generaliter omnes Terras, possessiones, & bona omnia quæ nunc idem Marchio, vel alii nomine suo tenent jure & possident ubique concedimus, ipsi Marchioni, & suis heredibus in perpetuum, & Imperiali auctoritate concedimus & confirmamus. Statuentes, & Imperiali Edicto firmiter præcipientes, ut de cætero nulla Civitas, nullum Commune, nullus Dux, nullus Comes, Vicecomes, nulla Potestas, nulla unquam persona magna vel parva, Ecclesiastica, vel Secularis, hujus nostri Privilegii paginam audeat infringere, vel ei aliquo temerario ausu contraire, sed rata permanent prædicta omnia & perpetuo penitus inconvulsa. Quicumque autem hoc attentare præsumpserit, indignationem nostram se noverit graviter incurfurum, & pro suæ temeritatis poena quingentas libras auri optimi compositorum, medietatem Camere nostre reliquam Marchioni prædicto & heredibus suis. Ut autem hæc omnia vera credantur, & perpetuo obtineant firmitatem, præsens Privilegium scribi, & Sigillo nostre Celsitudinis iussimus inferius communiri, non obstantibus aliquibus Legibus, Consuetudinibus, vel Constitutionibus alicujus Civitatis, vel Communitatis, quæ contra prædicta facere viderentur.

Hujus rei testes fuerunt Ulricus Patavensis Episcopus, Albertus Tridentinus Electus, Diupoldus Marchio de Foburg, Bertoldus, Comes de Monte Sacro, Envardus Comes de Feste, Gotsfredus Comes de Blandrato, Anselmus de Justingen Marefcalcus, Conradus de Werde Camerarius, Fridericus de Stopho Pincerna & alii quamplures Nobiles & Barones.

Signum Domini Prædicti Imperatoris

derici invicem Romanorum Imperatoris Augusti & Regis Siciliæ.

col. 934. Ex cartario Campaniæ Colberti. 1225. no.]

XCI.

1225.
Aout.

Carta HELISSENDIS Comitissæ Barri quæ se vendidisse TH. CAMPANIÆ & Briæ Comitum totum suum dotatitium testatur. Datum mense Augusto Anno Domini 1225. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum. tom. I. tom. I. PART. I.]

EGO HELISSENDIS Barri-super-Sequanam Comitissa, notum facio universis, tam præsentibus, quam futuris, me vendidisse Carissimo Domino meo TH. Campaniæ & Briæ Comiti Palatino totum dotatitium meum Comitatus Barri-super-Sequanam, quod scilicet dotatitium movet de feodo Comitatus Campaniæ, & omnes conquestus meos, quos feci tempore bonæ memoriæ M. Comitæ Barri mariti mei, quos habebam & tenebam tempore venditionis, excepto feodo ROBERTI militis de Fontetes, & excepto Bardino qui erat in contentione post dictam venditionem: de qua quidem contentione prædictus TH. Comes,

ANNO mes, & ego, promissimus in Dominum Hugonem
1225. Presbyterum de Barro, & Guillelmum Putemonio,
 qui bonā fidem, & per juramentum suum secundum
 veritatem quam inde sciunt, & secundum legitimam
 inquestam quam inde facient, proferrent dictum suum.
 In hujus rei gratia, &c.

Actum anno Domini MCCXXV. mense Augusto.

XCII.

1226.
 Mars.

Littere FRIDERICI II. Romanorum Impera-
toris, quibus Donatio terre Culmensis à CONRAD
Duce Mazovie & Cujavie HERMANNO A
SALTZA Magistro Ordinis Teutonici pro
prefato Ordine suo oblata confirmatur, eidem-
que potestas conceditur, Terram Prussie cum
omnibus suis pertinentiis & iuribus oppugnandi,
ipsaque & quæcunque alia per eum acquisita,
& acquirenda terra dicto HERMANNO ejusque
Successoribus in perpetuum cum omnibus Regali-
bus conferunt. Datum Arimine mense Martio
Anno Incarnationis Dominice 1226. Imperii
VI. Regni Hierosolymitani I. Sicilie vero
XXVI. Indictione XIV. [GOLDASTI Co-
penlicher Begriff der Reichs-Handlungen. pag.
168.]

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis Amen.
 FRIDERICUS II. divina clementia Romanorum
 Imperator semper Augustus, Jerusalem, & Siciliæ
 Rex.

Ad hoc Deus Imperium nostrum præ Regibus Or-
 bis terræ sublimè constituit, & per diversā mundi cli-
 mata nostræ dititionis terminos amplificavit, ut ad ma-
 gnificandum in seculis nomen ejus, & fidem in genti-
 bus propagandam, prout ad prædicationem Evangelii
 sacrum Romanum Imperium præparavit, sollicitudi-
 nis nostræ cura versetur, ut non minus ad depressio-
 nem, quam ad conversionem gentium intendamus,
 illius provisionis gratia indulgente, per quam viri
 Catholici pro subjugandis Barbaris Nationibus & divi-
 no cultui reformandis, instantiam diuturni laboris as-
 sumant, & tam res quam personas indeficienter expo-
 nant.

Hinc est igitur, quod præsentis scripti serie notum
 fieri volumus modernis Imperii, & posteris universis,
 qualiter Prater Hermannus sacre domus Hospitalis
 sanctæ Mariæ Theutonicorum in Hierusalem venera-
 bilis Magister, fidelis noster, devotam sui animi vo-
 luntatem attentius referendo proposuit coram nobis,
 quod devotus noster CONRADUS Dux Mazovie &
 Cujavie promissit, & obtulit ei providere & Fratri-
 bus suis de terra, quæ vocatur Culmen, & in alia ter-
 ra, inter Marchiam suam videlicet & confinia Prute-
 norum, ita quidem ut laborem assumerent, & insiste-
 rent opportunè ad ingrediendum & obtinendum ter-
 ram Prussie, ad honorem & gloriam veri DEI, quam
 promissionem recepisse distulerat, & Celsitudinem nos-
 tram suppliciter implorabat, quod si dignemur an-
 nuere votis suis, ut auctoritate nostra fretus inciperet
 aggredi & prosequi tantum opus, & ut nostra sibi &
 domui suæ concederet & confirmaret Serenitas; tam
 terram, quam prædictus Dux donare debebat, quam
 totam terram, quæ in partibus Prussie per eorum in-
 stantiam fuerat acquisita, & insuper Domum suam
 immunitatibus, libertatibus, & aliis concessionibus,
 quas de dono terræ Ducis præstiti, & de Prussie con-
 quistione pererat, nostræ munificentie privilegio mu-
 niremus, ipse oblatum donum dicti Ducis reciperet,
 & ad ingressum & conquestionem terræ continuus &
 indefessus laboribus bona Domus exponeret & perso-
 nas.

Nos igitur attendentes promptam & expositam de-
 votionem ejusdem Magistri, qui pro terra ipsa suæ
 Domui acquirenda ferventer in Domino altuabat, &
 quod terra ipsa sub Monarchia Imperii est contenta:
 confidentes quoque de prudentia Magistri ejusdem,
 quod homo fit potens opere & sermone, & per suam
 & suorum Fratrum instantiam potenter incipiet, &
 conquestionem terre viliiter prosequetur, nec desiste-
 rit laboribus in eodem negotio frustra tentatis, cum
 viderentur proficere, defecerunt: auctoritatem eidem
 Magistro concessimus, terram Prussie cum viribus

Domus & totis conatibus invadendi, concedentes &
 confirmantes eidem Magistro, successoribus ejus, &
 Domui suæ in perpetuum, tam prædictam terram,
 quam à præscripto Duce recipiet, ut promissit, &
 quæcunque aliam dabit, nec non totam terram,
 quam in partibus Prussie conquirit, Domino favente,
 velut vetus & debitum jus Imperii, in montibus, pla-
 nicie, fluminibus, nemoribus, & in mari, ut eam li-
 beram ab omni servitio & exactione teneant & immu-
 nem, & nulli respondere proinde teneantur.

Liceat insuper eis de Concessione nostra per totam
 terram conquestionis eorum, sicut acquisita per eos &
 acquirenda fuerit, ad commodam Domus, pascua, &
 thelonea ordinare, nundinas & fora statuere, mone-
 tam cudere, talliam & alia jura taxare, directuram
 per terram in fluminibus, & in mari, sicut utile vide-
 rint, stabilire; fodinas, mineras auri, argenti, ferri,
 ac aliorum metallorum, ac salis, quæ fuerint, & in-
 venientur in ipsis terris, possidere perenniter & ha-
 bere.

Concedimus insuper eis Judices & Rectores creare,
 qui subiectum sibi populum, tam eos videlicet, qui
 conversi sunt, quam omnes alios in sua superstitio-
 ne degentes, iuste regant & dirigant, & excessus male-
 ficiorum animadvertant & puniant, secundum quod
 ordo exegerit aequitatis. Præterea civiles & crimina-
 les causas audiant, & dirimant secundum calculum
 rationis.

Adjicimus insuper ex gratia nostra, quod idem Ma-
 gister, & successores sui, jurisdictionem & potesta-
 tem illam habeant & exerceant in terris suis, quam a-
 liquis Princeps Imperii melius habere dinoscitur in
 terra sua, quam habet, ut bonos usus & consuetudi-
 nes ponant, assillas faciant, & statuta, quibus & fides
 credentium roboretur, & omnes eorum subditi pace
 tranquilla gaudeant & utantur.

Ceterum auctoritate præsentis Privilegii prohibemus,
 ut nullus Princeps, Dux, Marchio, Comes, Mini-
 sterialis, Scultetus, Advocatus, nullave persona subli-
 mis vel humilis Ecclesiastica vel mundana, contra
 præsentis Concessionis & Confirmationis nostræ pagi-
 nam audeat aliquid attentare. Quod qui præsumpserit,
 poenam mille librarum auri se noverit incursum,
 quarum medietas Camera nostræ, reliqua passis inju-
 riam persolveretur.

Ad hujus itaque Concessionis & Confirmationis nos-
 træ memoriam, & stabilem firmitatem, præsentis Privi-
 legium fieri, & Bulla aurea typario nostræ Majestatis
 impressa fecimus auctorari.

Hujus rei testes sunt

Magdeburgensis,

Ravennensis,

Turenensis,

Banormitanus, &

Reginus.

Bononiensis,

Ariminensis,

Cefanus,

Mantuanus, &

Torfanus.

Saxonie, &

Spoleti.

Marchio de Monte Ferraro,

Salingirra de Ferrara,

Henricus de Schwartzburg,

Gunterus de Keyenberg,

Wernherus de Kyburg,

Albertus de Habsburg,

Ludovicus & Hermannus de

Proburg, &

Thomasius de Aceris.

Albertus de Arnstet.

Gotfridus de Hohenloe.

Ricardus Marscalcus, &

Ricardus Camerarius Imperialis Aulae, & alii quam

plures.

Acta sunt hæc Anno Dominice Incarnationis mille-
 simo, ducentesimo, vicesimo sexto, mense Martii,
 decima quarta Indictione, imperante Domino FRID-
 ERICO Dei gratia Serenissimo Romanorum Im-
 peratore semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Re-
 ge, Romani Imperii ejus Anno sexto, Regni Hiero-
 solymitani primo, Regni vero Siciliæ vigesimo sexto,
 feliciter, Amen. Datum Ariminz, Anno, mense
 & Indictione præscriptis.

ANNO

1226.

Octobre.

XCIII.

Littere LUDOVICI VIII. Francorum Regis quibus NUNNONI SANCIO Comiti Rossilonis & heredibus suis concedit Vicecomitatum Fenolethi & Petrapertusa in Fendum ligium & perpetuum, sub certis conditionibus. Actum in Castris juxta Bellumpodium, mense Octob. anno Incarnationis 1226. [PETRI DE MARCA, Marca Hispanica. in Appendice Col. 1411. Ex Authentico Bibliothecæ Colbertinæ]

LUDOVICUS Dei gratia Francorum Rex. Noverint universi presentes pariter & futuri quod nos donamus & concedimus dilecto & fideli nostro Nunnoni Sancio Comiti Rossilonis, Confluentis, Valespirii, & Carritane & heredibus suis in perpetuum Vicecomitatum Fenolethi & Petrapertusa cum pertinentiis & iuribus eorundem. Et ipse Comes Nuno fecit nobis de his homagium ligium contra omnes homines & feminas qui possunt vivere & mori; & ipse & heredes sui similiter facere tenentur heredibus nostris, salva fidelitate Regis Aragonum. Ita tamen quod si aliquo tempore, quod absit, guerra inter nos & dictum Regem Aragonum moveretur, ipse Nuno vel heredes sui non juvant dictum Regem Aragonum contra nos vel heredes nostros, de eo quod tenent de nobis, sed totum illud nobis vel heredibus nostris durante guerra redderent, & illud teneremus quousque guerra finiretur; qua finita, totum illud ad ipsum vel heredes suos sine contradictione alia revertetur. Quod ut perpetuæ stabilitatis robur obtineat, præsentem paginam sigilli nostri auctoritate præcepimus confirmari. Actum in castris juxta Bellumpodium anno Dominicæ Incarnationis M. ducentesimo vicesimo sexto, mense Octobris.

Littere LUDOVICI IX. Francorum Regis de eadem re. Actum apud Meledunum mense Julio Anno Domini 1228. [PETRI DE MARCA, Marca Hispanica in Appendice. col. 1411.] Ex authentico ejusdem Bibliothecæ.

LUDOVICUS Dei gratia Francorum Rex universis ad quos Litteræ presentes pervenerint salutem. Noveritis quod nos dilectum & fidelem nostrum Nunnonem Comitem Rossilonis in hominem nostrum ligium recipimus de terra illa quam clare memoria Ludovicus genitor noster quondam Rex Francorum illustris dedit eidem. Concedimus etiam prædicto Comiti, ut dictam terram teneat & possideat sicut in Carta ejusdem genitoris nostri super hoc concessa, quam idem Comes habet, plenius continetur. Actum apud Meledunum anno Domini MCCXXVIII, mense Julio.

XCIV.

1227.

Edictum FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris contra GREGORIUM IX. Papam & Cardinales jus sibi in Imperatorem, & Imperium usurpantes, quo simul præfatum Papam serio monet, ut revertentem ad gremium Matris Ecclesiæ benignè recipiat Filium singularem, præsertim cum petat instanter veniam absque culpa. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. tom. 3. pag. 372.]

FRIDERICUS IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS REGIBUS ET PRINCIPIBUS MUNDI. Collegervnt Pontifices & Pharisæi consilium in unum adversus Principem & Romanorum Imperatorem. Quid faciamus, inquit, quia hic homo de hostibus sic triumphat? si sic eum dimittimus, omnem sibi subijciet gloriam Lombardorum, & more Casareo veniens non tardabit, ut possit nobis & locum auferat, & destruat gentem nostram. Vineam autem Domini Sabaoth aliis locabit agricolis, & nos absque judicio judicabit, & male perdet. Obstemus ergo principis, ne forte scintilla tenuis in flammam

TOM. I. PART. I.

transeat destructivam, & morbus quidem fistulæ incipiens, non abieciis utique perveniat in medullas. Sæpe enim vix fumus ignis extinguitur, & morbo Chronico salubris serò parabitur medicina. Nullus igitur hujusmodi sermones Principi attendentes, percutiamus acriter (ajebant) ipsius lingua, nec sagitta nostra plus lateat, sed procedat: sic procedat, ut feriat; sic feriat, ut lædat; sic lædatur, quod jaceat; sic prostratur, ut amplius non resurgat; & tunc clare videbitur, si sua somnia profint illi.

2. Super cathedra Moysi sedentes hoc tempore Pharisæi sic moti sunt contra Romanorum Principem oberantes, quod actores malitiæ facti, simul & Judices, aperte judicium perverterunt. Tandem illos sui cordis malitia sic intrus & extra penitus obcecavit, quod una prorsus errante clavium potestate insontem & justum Principem ligaverunt. Sed audite mirabilem tam gloriosi Principis ligaturam. Ille Pater Patrum, qui dicitur *Servus servorum Dei*, omni prorsus exclusa justitia, factus est alpis furda, non admittens Romani Principis allegata; & velut lapis qui de fundâ jacitur, sic emisit subito verbum malum; ac velut omnino respuens in perturbatione consilium, *Quod scripsi scripsi*, vociferans, respuat viam pacis. Sed qui Christi Vicarius diceris, & Petri successores etiam humilis piscatoris, cur accensus furore refugis id, pro quo Rex omnium induit formam servi? Die rogo, quid resurgens a mortuis dixit primo discipulis ille Magister omnium Magistrorum? Non, inquit, arma & scutum sumite, nec sagittam vel gladium, sed *Pax vobis*. Ad quid gloriaris in malitia, qui solus in orbe diceris fraude & dolo? Quid aliud nisi pacem ymnus dicit Angelicus, & tertius Agnus Dei? vel quid ille mirabilis Regis æterni filius, corporali præsentia discessurus, tunc reliquit discipulis, cum rediit unde venit? Certe pax & dilectio sunt principaliter illaduo, quæ teneri voluit post discessum. Ergo si Christi Vicarium, & Petri te asseris successorem, à Christi prorsus & Petri tramite non dicesdas: sed aditus concordant actibus, & Campanus inhæreat Galilæo.

3. Istud autem satis & merito turbat Christi fidelium puritatem, quod Petrus relicto omnibus & rete, sequi Christo vocante voluit viam vite, qui tamquam omnia possidens & nihil habens ad thesaurum celestis patriæ semper ardentius aspirabat. Tu vero tamquam nihil prorsus habens, omnia autem possidens, quæris semper quid derodas, devores & diglutias, nec sedare potest aliquando totus mundus tui ventris ingluviem, quia tibi non sufficit orbis terræ. Petrus autem Apostolus, ut legitur, ad portam veniens speciosum; *Nec aurum nec argentum habeo*, dicit Claudio: tu vero, si forsitan incipit acervus pecunie, quem adoras, nunti, statim cum claudio claudicas, quærens anxie quæ sunt mundi. Sed qui, Christo jubente, prædicas tamquam pastor Ecclesiæ pauperatam, cur refugis quod hortaris, & quæris semper ut copules aurum auro? In his ergo non restat aliud, si non dormis, nisi ut Summi Pontificis prorsus prædicatio contempnatur. De calo namque, si bene recolis, descendit lintheum supra Petrum, cui; *Surge, macta, & comede*, dictum est, dum oraret, qui tamen immunda noluit manducare, dira quamvis esset esurie stimularus. Tu vero ad hoc vivis ut comedas, in cuius vasibus & cyphis aureis scriptum est, *Bibo bibi*. Cujus verbi præteritum sic frequenter in mensa repetis, & post cibum, quod quasi raptus usque ad cælum tertium Hebraice, Græce loqueris & Latine. Postquam autem impleta fuerit vino ventris ingluviem, & stomachus usque ad summum ejus, tunc super pennis ventorum existimas te sedere. Tunc tibi Romanorum substat Imperium, tunc afferunt tibi munerâ Reges terræ; tunc vinum mirabiles cito facit exercitus, & tibi subserviunt omnes gentium nationes.

4. Ploret igitur mater Ecclesiæ, quod pastor gregis Dominici factus est lupus rapax. Crassum quidem de grege comedens, contractum non alligat, & dissolutum ad propria non reducit, sed velut amator schismatis, caput & auctor scandalis, pater doli, contra jura Romani Principis & honorem tuetur Hæreticos, Dei quidem & omnium Christi fidelium inimicos, omni prorsus Altissimi timore postposito, & hominum verecundia retrojecta. Sed ut possit hic melius sui cordis malitiam occultare, prædictis Crucis hostes & fidei fovet, & protegit, sub quadam specie pietatis, adferens se Lombardis ad hoc tantum ferre subsidium in hac parte, ne Casar illos cædat, aut judicet plus, quam requirit series sui juris. Sed dolosæ vulpæ astu-

L 2

ANNO

1227.

ANNO 1227. tia nunquam in hoc fallit ingenium venatoris: ac qui regis Israel, intende singularis gregis Domini palator: dic, rogo, quid est hoc, quod curabat, ut legimus, infirmos à morbis validis umbra Petri? Tu vero, tamquam vir sanguinum, ad hoc solum invigilas, ut facta strage viventium sanguis innoxius effundatur: & de te, Sacerdos male, optime dici potest, qui tuo tempore Deo displicere proponis, & per excellentiam tuam iracundia turpis es imitator, dicens: Guerram veni mittere in terram, & quid aliud volo, nisi ut inter se homines præliantur? Non enim est hoc Romani Pontificis, cui *Pasce, dictum est, oves meas*, ut illas quidem mortifices, quarum pastor & caput diceris, dux etiam & servator. Istud quidem consideres, ut nec voluntas vel furor opprimat jus & verum, quod ille Rex terrestrium & cælorum, in terris diutius conversatus, nil prorsus habere voluit cum terrenis, sed docendo discipulos, *beatos pauperes Spiritus* tunc vocavit. Tu vero tantum in terris habens proprium & commune terrenis, in terris orrea thesaurizas. Sed, prohi dolor, quod thesaurus Ecclesiæ raro vel nunquam in usus erogas egenorum: sed, ut testatur Anagnia, mandasti statim domum fieri mirabilem, sicut regia Solis erat, oblitus prorsus Petri inopie, qui dudum non habuit nisi rete: & quod peius est, etiam illa nostra Hierusalem, in qua Christus effuso sanguine pati voluit & occidi, jacet ancillata canibus, & tributaria Sarracenis. Et tu Christi Vicarius in hoc dormis, nec curas, quod nostra deleatur hæreditas ad alios devoluta. Seder enim deserta civitas, olim plena populo & gentibus speciosa, Romani quidem Auspitis omni prorsus solatio destituta, fundens rivos amaritudinis, quæ lac olim & mel fundere consuevit. Vox cuius vox turritis, quæ pro cantu dat gemitum, viduata plorat anxie, velut filios suos, quos non vidit in templo sancto suo abbata venerari, assidue Regem Regum Romanum expectans Principem, captivitatis suæ fiduciam & sui exterminii redemptionem. Sed tu hostes Herodes impie, illuc ire times, lapis offensivus & petra scandalum, maris & terræ semitas conturbasti, ne Cæsar iste mirabilis, mundi lumen & speculum sine ruga; succurrat more Cæsareo terræ Dei. Sed defensens Hæreticos perditionis filios & errorum, audire potes merito verbum illud: *Error tui non resistitur, approbatur*. nec est mirum: non enim cares occultæ societatis serupulo, cum manifeste facinori desinis obviare.

5. Ad cor ergo revertere, nec opponas te Principi matris Ecclesiæ defensori; sed cogita & attende, quod Silvestro dudum Papæ pauperissimo, latenti tunc temporis in cavernis, respondit, ut deiecit tantum virum, sacri magnificentia Constantini, qui cunctas à lepro vitio dedidit Ecclesiæ: quicquid habet libertatis hodie vel honoris. Sed Silvestri Vicarius male respondet Friderico. Nunquid enim dimittis septuagesies septies, sicut æterni Regis filius dixit Petro, qui non vis infanti semel parcere, sæpe & instanter veniam postulant? Aut cum dicat Apostolus: *Omnis potestas à Domino Deo est: qui potestati resistit, divina potentia contradicit*. Revertentem ergo ad gremium matris Ecclesiæ benigne recipias filium singularem, præsertim cum petat instanter veniam absque culpa: alioquin leo noster fortissimus, qui simulat hodie se dormire, rugitu solo terribili trahet omnes à terræ finibus tauros pingues, & plantando iustitiam, Ecclesiam dirigit, evellens prorsus ac destruens cornu superbiorum.

Edictum secundum ejusdem FRIDERICI contra Sententiam Excommunicationis à GREGORIO IX. Papa adversus ipsum latam. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 373.]

FRIDERICUS Imperator Cardinalibus. Cum sit Christus caput Ecclesiæ, & in Petri vocabulo suam fundaverit Ecclesiam super petram, vosque Apostolorum statuerit successores, ut Petro pro omnibus ministrante vos, qui estis candelabra Ecclesiæ supra montem non sub modio constituti, revera omnibus, qui sunt in domo domini, ex effectu bonorum operum luceatis, nec à publica mundi, vel conscientia generali veritatis, vos subtrahere intendatis, cum ad singula, quæ Præsidens Sedi Petri proponit statuere, vel denunciando decreverit, æqua participatio vos admittat, nisi ipsius religionis Ecclesiasticæ status & zelus effervens evitandi scandalum generale, cau-

telam vobis suggererit ob futura. Quis enim non miretur & stupeat, quod tot venerabilium Patrum aggregatione munitis Ecclesiæ generalis sedens in solio (utinam iustus iudex) inconsulte veli procedere, ac suis moribus excandescens, in Romanum intendat Principem, Advocatum Ecclesiæ, ad præcipationem omnium, Sententiam depositionis statuere, & ob favorem Lombardorum rebellium exercere spirituales gladium, si dici licet, minus iuste; cum alias quicquid ex objectis Ecclesiarum gravaminibus, quæ vel dicuntur objecta, vel quæ ut species à genere per individuum deriventur, vel emendationem ceperint, vel ad liberationem vestri consilii sit in proximo, prout iustis jam præcessit debita, & integra emendatio securatur.

2. Nam ecce per patentes Litteras Prælatorum, per quas mandatum Apostolicum nos. Præstitit monitoris, evidens testimonium declaratur, & præcedens nostra Constitutio super vocatione Prælatorum damna passorum, & de eisdem præstanda integra satisfactione Prælati, tum per Litteras venerabili Archiepiscopo Messanenensi vocato ad hoc Assessorii nostro transmissas; evidens testimonium exhibetur veritatis. Propter quod non indigne dolemus, si pater Apostolicus offendere tam graviter nos intendit, ut nos, dum in constantem virum, tam vehementem cadat injuria; & si patienter ferre voluerimus, immanitas negotii non permittit, quin ad ultiones, quibus Cæsares uti solent, facti violentia nos compellit. Verumtamen dum confideramus impotentiam dominantis vel procedentis, & difficultatem attendimus defensionem, si ex quo liceret privatas exercere vindictas, quas in hominem, per quem scandalum venit, & in sui participes sanguinis compensare possemus, ut in ipsum & suos attentata nostræ Sedis injuria redundaret, tolerabilis ducemus: sed cum nec ipse, nec tota ejus successura progenies tanta foret, ut Imperii culmen zelaret in ultionem ipsum, cumque Apostolicæ Sedis Antistes audacia sibi frenâ relaxet, & tot venerabilium Fratrum suorum moles cum eo concurrere in concepta furoris pertinacia videatur, angit nos altiori mente turbatio, quod dum nos intendimus à persequente defendere, oportet nos defendendo gravius offendere fatigentem, salva in omnibus Ecclesiæ sanctitate, quam cultu sacro, debita reverentia corde & opere veneramus.

3. Quapropter venerandum vestrum coetum affectuosius deprecamur, quatenus motus Summi Pontificis, quos ex causis evidentialibus, tam ministris quam voluntariis mundus agnoscat, ex deliberata modestia compescatis, generali statui Ecclesiæ præsertim & quieti mentium ac scandalis providentes. Nam cum ad salutem & honorem omnium vestrum favorabiliter alligemur, & sic principis obstat non possumus, licite liceat nobis injurias, quasrevocare non possumus, injuriis propulsare. Datum Paduæ.

Edictum tertium ejusdem FRIDERICI contra Romanos quod se Papæ non opposuerunt quando Excommunicationis in ipsum Sententiam protulit, quo simul ipsos monet ad injuriam illatam ulciscendam. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 374.]

FRIDERICUS Imp. Romanis. Cum Roma sit nostri caput & auxilium Imperii, & Romanus Imperator à Romæ vocabulo nuncupetur, ut sibi nostri nominis & honoris processus & auspicia debeamus, in amirationem ducimur vehementem, si, ubi promovendus est honor, & injuria propulsanda inter eos, qui tenentur & debent pro culmine nostro se murum defensionis opponere insurgentibus ex adverso, ipsis audientibus & dissimulantibus contrarium patiamur. Propter quod dolore compellimur, quod Romanus Antistes contra Romanum Principem, quod alibi non auderet, sicut dicitur, in Urbe præsumptum sic Romanum Imperatorem, auctorem Urbis, & benefactorem Populi Romani, ipsis non resistentibus impie blasphemare, dum beneficiorum nostrorum, tam Procere quam Populum Romanum, quibus specialiter & communiter studuimus & liberali ac spontanea munificentia providere, & eorum intendimus continuatis augmentis commoda promovere, recte monemur immemores extitisse, ac inerti sompno detentos, ut de tribu Romulea non esset vir de tot Proceribus & tribu Qui-

ANNO 1227.

ANNO 1227. Quiritum, vel de tot Romani Populi milibus, qui pro nobis exurgeret, & verbum unicum loqueretur, quique nostræ injuriæ conderet, cum nos Urbem triumphorum titulis insignitam nostræ victoriæ successibus honoremus, & ad reformandum nomen, sicut in diebus antiquis, & sedandum statum Romani Imperii, continuis laboribus intendamus.

2. Quapropter necessario decrevimus vos require-re, instanter monere, pariter & hortari, quatenus quod omnium est aliquid negligentia vel torpore, nunc instanter resumere debeatis, inducentes alios monitis & exemplo, ut omnes & singuli prompta voluntate concurrant ad nostrum & vestram injuriam ulciscendam: ne idem blasphemator noster, qui ausus est in nostri nominis blasphemiam prorumpere, de tanta præsumptione gloriari se possit, quod volentibus & nolentibus Romanis contra nos talia perpetravit, quia cum post id posset vestræ magnitudinem imitari, si quod autem impedire laudabilitur potuisset, post factum nostram & vestram injuriam postponat inultam. Nam cum alter ad alterum teneamur, & nos Romanorum honorem, & vos Romanum defendere nomen nostrum, si ad hoc vos segni & negligentes invenierimus, cum nullus timor nos coegerit ad beneficia Romanorum, sed gratia induxerit specialis, per ingratitudinem istam, licet inviti, cogemur ab universis & singulis exhibitam gratiam revocare.

XCV.

1228.
Avril.

Pax inter LUDOVICUM IX. Regem Francorum & RAIMUNDUM Comitem Tolosanum; quæ Comes prædictus tanquam devotus jam Romanæ Ecclesiæ Filius omnem eidem obedientiam, fidem, & obsequium promittit, cum Restitutione universorum damnorum tam Ecclesiæ, quam Ecclesiasticis hominibus in bonis mobilibus, & immobilibus factorum. Conventum ad hæc inter ipsos est, ut præfatus Comes tradat Filiam suam unam id Fratribus prenominati Regis in Uxorem, qui solus, post mortem RAIMUNDI, ceteris omnibus ipsius posteris vel Coniunguntis exclusis hæres sit. Actum Parisiis, Mense Aprilis Anno Domini 1228. Regni Ludovici Regis III. [CATEL, Hist. des Comtes de Thoulouse liv. 2. chap. 6. pag. 332.]

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ludovicus Dei gratia Francorum Rex. Noverint universi præsentis pariter & futuri, quod cum Raimundus filius Raimundi quondam Comitis Tolosani diu in excommunicatione persistens, Ecclesiæ & Dei volens esse longo tempore contumax & rebellis ad cor tamen rediens Domino faciente ad mandatum Ecclesiæ & charissimi amici nostri Romani Sancti Angeli Diaconi, Cardinalis, Apostolica Sedis Legati, & nimium venit humiliter, & devote absolutionem suam petens gratiam & misericordiam Ecclesiæ & nostram, & non iudicium postulando: promissit autem dicto Legato nomine Ecclesiæ Romanæ & nobis, quod Ecclesiæ, & nobis & hæredibus nostris de cætero erit devotus & usque ad mortem fideliter adharebit, & quod Hæreticos & eorum credentes, fautores, & receptatores, in terra quam ipse, & sui tenent & tenebunt semper totis viribus expugnabit, non parens in hoc proximis Vassallis, Coniunguntis nec amicis, & terram tandem purgabit ab Hæreticis & Hæretica fœditate & juvabit etiam purgare & defendere terram quam nos tenebimus & promissit quod iustitiam debitam faciet sine mora de Hæreticis manifestis, & fieri faciet per Bailivos suos viriliter & potenter. Inquiret etiam diligenter & inquire faciet de inveniendis Hæreticis, credentibus, fautoribus & receptatoribus eorumdem secundum ordinationem quam super hoc faciet dictus Legatus: & ut facilius & melius Hæretici valeant inveniri promissit, quod solvet usque ad biennium duas marchas argenti & exinde in perpetuum unam & qui Hæreticum ceperit & per Episcopum loci vel alium qui potestatem habeat ille qui captus erit & fuerit de hæresi condemnatus, ita quod si plures ceperit pro singulis dabit vel dari faciet tantundem. De aliis non manifestis & credentibus & receptatoribus & fautoribus Hæreticorum servabit & servari faciet secundum quod dictus Legatus vel Romana Ecclesia ordinabunt. Item

servabit & servari faciet pacem in terra quam ipse & sui tenebunt & juvabit servari in terra quam nos in manu nostra tenebimus & Ruptarios expellet & puniet animadversione condigna & debita & receptarios eorum: Ecclesiæ & viros Ecclesiasticos defendet & defendi faciet a suis, & iura libertates & immunitates quas habent conservabit eisdem, & faciet firmiter conservari: & ne de cætero in terra ista Claves Ecclesiæ contemnantur, Sententias excommunicationis servabit & a suis servari faciet & per suos.

Excommunicatos vitabit vel vitari faciet. Sicut in Sacris Constitutionibus continetur: & si aliqui in excommunicatione per annum contumaciter permanserint, ex tum idem Raimundus ad mandatum Ecclesiæ ipsos ad sinum Matris Ecclesiæ redire compellet, occupando omnia bona sua, mobilia & immobilia, & tenebit ea donec ad plenum satisfaciatur de causa pro qua fuerunt excommunicationis vinculo innodati, & de damnis datis occasione excommunicationis prædictæ, faciet omnes Baglivos suos institutos & institutos in ipsa institutione jurare quod omnia supradicta fideliter observabunt ita quod si negligentes in his reperi fuerint pro modo delicti punientur, & si culpabiles extiterint, omnium puniantur amissione bonorum.

Instituet etiam Baglivos non Judæos sed Catholicos in terra, & nullius hæresis suspitione notatos, & tales prohibiti non possunt admitti ad emendum redditus Civitatum & Villarum vel castrorum vel pedagiorum, & si fortè talis ignoranter institutus fuerit, expellet eum & puniet dum super hoc fuerit certificatus.

Item, promissit idem Raimundus quod omnia bona immobilia & iura Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum ad præfatus restituet, & restitui faciet ad plenum a suis in tota terra quam ipse & sui tenebunt, illa videlicet quæ Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ tenebant ante primum adventum Crucis Exactorum, vel de quibus constabat eos spoliatos. De aliis autem stabit iuri coram ordinariis, vel coram dicto Legato vel a Sede Apostolica delegatis.

Promissit etiam quod ipse solvet imposuerum integrè decimas, & solvi faciet integrè a suis bona fide, & quod Milites & alii Laici non habeant decimas in terra quam ipse & sui tenent & tenebunt, nec permittet eos habere, sed ad Ecclesiæ juxta dispositionem ipsius Legati vel Ecclesiæ Romanæ integrè revertentur: pro damnis vero illatis a se vel a suis, Ecclesiis vel viris Ecclesiasticis super rebus mobilibus vel destructione Castrorum vel Villarum, vel aliarum rerum exceptis immobilibus de quibus fieri debet restitutio, sicut superius dictum est, solvet decem millia marcharum argenti assignanda bonis personis idoneis & fidelibus quos ipse Legatus eligeret vel Ecclesiæ Romana quæ quantitatè prædictam de honorum virorum consilio proportionaliter & fideliter dividet, juxta quantitatem damnorum, nec poterunt ipse vel ipsi pro damnis mobilium vel destructione donorum vel villarum, sicut expressum est superius, ultra summam illam amplius conveniri.

Item, solvet Abbatie Cisterciensis duo millia marcharum argenti ut emanent inde redditus pro refectione Abbatum & Fratrum in Capitulo generali. Abbatie Clarevallis quingentas Marchas ad emendos redditus pro refectione Abbatum & Fratrum qui conveniunt in festo Nativitatis B. Virginis Abbatie Grandis Silvæ mille Marchas: Abbatie Bellæ-peritæ trecentas Marchas, Abbatie Candelli ducentas Marchas, ad dicta Monasteria construenda, tam pro damnis eisdem illatis in rebus mobilibus, quam pro salute anime sue.

Item, sex millia Marcharum solvet, quæ retinebuntur ad muniendum, infortiandum, & custodiendum Castrum Narbonense, & alia Castra, quæ nos pro Ecclesiæ & nostra securitate tenebimus usque ad decennium prout inferius continetur, & sicut visum fuerit expedire: supradicta vero viginti millia Marcharum solvet hinc ad quatuor annos.

Item, quatuor millia Marcharum deputabuntur ab ipso Raimundo duobus Magistris Theologie, duobus Decretistis, sex Magistris liberalium Artium, & duobus Magistris Grammaticis regentibus Tolosæ quæ dividuntur hoc modo. Singuli Magistrorum Theologie habebunt singulis annis quinquaginta Marchas, usque ad decennium, scilicet annuatim, uterque Magistrorum Decretorum habebunt triginta Marchas usque ad decennium, singuli Magistris Artium habebunt viginti Marchas usque ad decennium.

Item, statim post absolutionem suam assumet pro penitentia Crucem de manu Domini Legati contra

ANNO 1228.

ANNO
1228.

Sarracenos, & ibit ultra mare infra biennium, ibidem per quinquennium integrè continuum moraturus illos autem qui adhaeserunt Ecclesiae nobis, Patri nostro, Comitibus Montisfortis, & adherentibus eis occasione huiusmodi quod adhaeserunt Ecclesiae nobis, Patri nostro, Comitibus Montisfortis & adherentibus eis, non gravabit, sed benignè tractabit idem Raimundus eos tanquam amicos, ac si ei contrarii non fuissent exceptis haereticis & credentibus ipsorum; & Ecclesiae & nos humiliter faciemus illud idem de illis qui ipsi Raimundo contra nos & Ecclesiam adhaeserunt, exceptis illis qui ad pacem Ecclesiae & nostram non veniunt cum eodem Raimundo.

Nos autem attendentes humilitatem eiusdem Raimundi, & sperantes quod in devotione Ecclesiae & fidelitate nostra perseveret fideliter, volentes sibi facere gratiam, filiam suam quam nobis traderet, trademus in uxorem uni de fratribus nostris per dispensationem Ecclesiae, & dimittimus eidem Raimundo totum Episcopatum Tolosanum, excepta terra Marefcalli, quam Marefcallus tenebit à nobis: post mortem autem eiusdem Raimundi, Tolosa & Episcopatus Tolosanus erit fratris nostri qui habebit filiam suam in uxorem, & filiorum succesorum ex ipsis duobus: si autem frater noster, quod abijt, moreretur sine filiis ex ipsa, Tolosa & Episcopatus Tolosanus revertentur ad nos & heredes nostros, & filia, vel alii filii, vel filiae, vel heredes ipsius Raimundi nihil iuris in ipsis poterunt reclamare: & si ipsa filia sine filiis ex fratre nostro moreretur, Tolosa similiter & Episcopatus Tolosanus ad nos & heredes nostros revertentur. Ita quod omni casu contingente, ad nos & heredes nostros Tolosa & Episcopatus Tolosanus revertentur, & nulli poterunt ibi jus aliquod reclamare, nisi filii, aut filiae descendentes ex fratre nostro & filia ejus, si-cut est supradictum.

Item, dimittimus eidem Raimundo Agennensem & Caturcensem Episcopatus: de Episcopatu Albiensi dimittimus eidem Raimundo quicquid de Episcopatu Albiensi citra fluvium de Tarn, videlicet ex parte de Gaillac: & Civitas Albiensis remanebit ex parte nostra, & quicquid est ultra fluvium illum versus Carcassonam in eodem Episcopatu Albiensi, & nos habebimus ripam & aquam ex parte usque ad medium flumen, & idem Raimundus similiter habeat ripam & aquam ad medium flumen ex parte sua, salvis iuribus & hereditatibus aliorum, dummodo de iis qui ex parte Raimundi faciunt quod debebunt, & similiter ex nostra. Episcopatum Caturcensem dimittimus eidem Raimundo, excepta Civitate Caturcensi & Feudis & aliis quae habuit in eodem Episcopatu Rex Philippus avus noster tempore mortis suae: & si dictus Raimundus sine filiis de legitimo matrimonio procreatis decesserit, tota terra remanebit filiae suae, quam habebit frater noster in uxorem & haeredibus susceptis ab ea, ita quod dictus Raimundus ut verus Dominus habeat plenum jus, & liberum Dominium in supradicta terra, quae dimittitur ei, salvis conditionibus supradictis, tam de Civitate Tolosae, & Episcopatu Tolosano, quam de terra alia superius nominata, ut in morte pias elemosinas facere possit, secundum usum, & consuetudines aliorum Baronum Regni Francie: supradicta omnia dimittimus ei salvo jure Ecclesiae, & Ecclesiasticorum virorum, sicut superius est expressum. Unde Viridifolium cum pertinentiis suis, & villam de Lasbordes cum pertinentiis suis dimittimus secundum ordinationem bonae memoriae Patris nostri Ludovici Regis, & Comitibus Montisfortis, Episcopo Tolosano, & Filio O. de Luers, ita tamen quod Episcopus Tolosanus pro Viridifolio faciat Raimundo, quod debebat facere Comiti Montisfortis, & Filius ejusdem faciat quod debebat facere bonae memoriae Regi Ludovico Patri nostro, donationes aliae à nobis vel à Patre nostro, vel à Comitibus Montisfortis factae non teneantur, nec idem Raimundus vel sui ad eas teneantur in terra, quae ipsi Raimundo dimittitur. De omnibus supradictis dictus Raimundus faciet nobis homagium ligium, & fidelitatem secundum consuetudinem Baronum Regni Francie. Totam aliam terram, quae est citra Rhodanum in Regno Francorum, & omne jus siquid ipsi Raimundo competit, vel competere in ea praecise, & absolute quitavit nobis, & haeredibus nostris in perpetuum.

Item, omnes indigenae, qui Faydit fuerunt de terra illa pro Ecclesia, pro Patre nostro, & Comitibus Montisfortis, & adherentibus eis, vel propria voluntate recesserunt ab eadem terra nisi inveniantur Haeretici ab Ecclesia condemnati, integrè restituantur in

statum pristinum quoad hereditates, & possessiones, propter illa, si qua ex causa Donationis à Patre nostro, vel à nobis, vel à Comitibus Montisfortis habuerunt. Si vero aliqui hominum, qui remanebant in terra, quae dimittitur Raimundo, noluerint redire ad mandatum Ecclesiae & nostrum specialiter Comes Fuxensis, & alii, idem Raimundus faciet eis vivam guerram, nec pacem cum ipsis faciet, nec treugas sine assensu Ecclesiae, & nostro, & si terra eorum occupabuntur, remanebunt eidem Raimundo, destructis tamen prius omnibus munitionibus, & fortalitiis, muris, & fossatis, nisi vel pro securitate Ecclesiae & nostra voluerimus ea retinere usque ad decennium post acquisitionem, & tunc cum reductis & proventibus ipsorum castrorum retinebimus ipsa.

Item, idem Raimundus faciet, dirui muros Civitatis Tolosae omnino, & fossata impleri iuxta mandatum, voluntatem, & ordinationem Legati.

Item, diruentur funditus, & replebuntur fossata, triginta Villarum, & Castrorum per ipsum Raimundum videlicet de Fano Jovis, de Castronovo, de la Besseda, de Avinioneto, de Podio Laurentii, de Sancto Paulo, de Vauro, & Rabastensis, de Gaillaco, de Monte-acuto, de Podio-celsis, de Verduno, de Castro Sarraceno, de Moyfaco, de Monte Albano, de Monte-acuto, de Aggenno, de Condomio, de Saverduno, de Alta Ripa, de Castanolo, de Pugeolis, de Alta Villar, de Villa Petrucci, de Layrac, & de quinque aliis ad voluntatem ipsius Legati, nec poterunt reaedificari sine voluntate Ecclesiae, & nostra, nec alibi fient novae fortiae. Villas tamen non infortiatas bene poterit facere idem Raimundus si voluerit in terram quae dimittitur ei: si vero aliqua Villarum, vel Castrorum, quae debent dirui, ut dictum est, essent hominum suorum, & nolent, quod diruerunt, idem Raimundus faciet eis vivam guerram nec pacem vel treugas sine assensu Ecclesiae & nostro cum eis faciet donec diruantur muri, & impleantur fossata omnia supradicta. Promittit & juravit nobis & dicto Legato praefatus Raimundus se firmiter, & perpetuo servaturum bonam fidem, & sine fraude, & malo ingenio, & quod faciet bonam fidem ab hominibus, & vassallis, & fidelibus suis firmiter observari: faciet etiam illud idem jurare omnes cives Tolosanos, & alios homines terrae, quae dimittitur ei, & addet juramento illorum, quod ipsi dabunt operam efficacem, quod ipse Raimundus servet ea, & si idem Raimundus venit contra praedicta, vel aliquod praedictorum ipso facto de voluntate ejus sunt absoluti, & ex nunc ipsi absolvunt à fidelitate, & homaggio, & omni alia obligatione quibus ipsi tenebantur ei, & adhaerebunt Ecclesiae & nobis contra ipsum nisi infra quadraginta dies, postquam fuerit monitus hoc emendaverit, vel juri steterit coram Ecclesia, de iis, quae ad Ecclesiam pertinent, & juri coram Rege de his, quae ad Regem pertinent, & tota terra ipsa quae dimittitur ei incidit in commissum Regis, & erit idem Raimundus in eo statu in quo nunc est quoad Regem, & quoad excommunicationem & omnia alia, quae fuerunt statuta contra ipsum, & Patrem suum in Concilio Generali vel postea. Addetur etiam in juramento ipsorum quod juvabunt Ecclesiam contra Haereticos, credentes, fautores, & receptatores eorum, & contra omnes alios, qui occasione Haereticis vel contemptus excommunicationis Ecclesiae contrarii existent in terra quae dimittitur eis, & in terris aliis supradictis, & Regem juvabunt contra omnes, & eis facient vivam guerram donec ad mandatum Ecclesiae revertantur, & Regis: renovabuntur autem praedicta juramenta de quinquennio ad quinquennium ad mandatum Regis.

Ut autem omnia supradicta adimpleantur & Ecclesiae & nobis plenius & melius observentur, tradet pro securitate Ecclesiae, & nostra in manibus nostris Castrum Narbonense, quod tenebimus usque ad decennium, muniemus, & infortiabimus, si visum fuerit expedire.

Item, tradet nobis pro securitate Ecclesiae, & nostra manibus nostris caput Castrum Vatri, Castrum de Monte acuto, Penam de Agensio, Rupeperusii, Castrum de Cordis, Castrum de Verduno, Castrum de Villo Muri, & usque ad decennium tenebimus ea, ita quod primis quinque annis solvet idem Raimundus nobis pro expensis custodiae quolibet anno mille quintingentas libras Thuronenses non computatis in iis sex millibus Marcharum supradictis: in aliis quinque annis si voluerimus tenere faciemus expensis propriis custodiri: nos tamen poterimus si placuerit Ecclesiae & nobis diruere quatuor Castra de praedictis, videlicet Castrum

ANNO
1228.

ANNO Castrum Vetti, caput Castri Novi, de Villo Muro, & Verdunum, & propter hoc non diminuetur prædicta summa mille, & quingentarum librarum Turonensium reditus, & proventus Castrorum & omnia, que jure Domini percipiuntur erunt Raimundo, & nos ad sumptus nostros tenebimus capita ipsorum Castrorum, & Cordam, & dictus Raimundus habebit ibi Baylivos suos non suspectos Ecclesie & nobis, qui faciant justitiam hominibus, & recipiant reditus & proventus prædictos. Post decennium autem restitue-

1228.

mus dicta capita Castrorum, & Cordam dicto Raimundo libere salvis conditionibus supradictis: & si prædicta omnia quantum ad Ecclesiam & nos fuerint observata, Penam autem de Albigeo tradet nobis infra Kalendas Augusti proximas cum aliis Castris detinendam à nobis usque ad decennium. Si verò illam non poterit habere usque ad terminum illum, tunc obsideri faciet, & vivam guerram fieri tamdiu quousque eam habeat, nec pacem, nec treugam cum ipso faciet, qui tenet eam, vel tenebit, donec ipsam habeat; non tamen propter hoc retardetur à peregrinatione transmarina de qua superius est ordinatum, & si usque ad annum integrum post ipsas Kalendas Augusti tradiderit nobis prædictam Penam de Albigeo, erit in conditione supradictorum Castrorum, scilicet quod reddemus ei quando reddemus alia Castra: si verò post annum prædictum ipsam Penam de Albigeo non poterit assignare, tunc eam tradet Templariis, vel Hospitalariis, sive aliis Religiosis in Elemosynam perpetuam salvis hæreditatibus eorum qui se tenent ex parte nostra possidendam ad voluntatem Legati vel Ecclesie Romane, tali conditione quod ipsi non alienent ipsam de manu sua, nec de ea faciant guerram dicto Raimundo, nisi de mandato Ecclesie. Et si non poterant aliqui Reges ipsi inveniri qui velint eam habere, ducatur omnino, nec possit radicari sine voluntate Ecclesie Romane, & nostra, & ipsius Raimundi. Item donec dictam Penam de Albigeo tradat nobis, vel Templariis, vel Hospitalariis, vel aliis Religiosis, sicut dictum est, tenebimus propter hoc obligatum Penam de Ageneſio & Castrum Narbonense. Et si etiam infra decennium de Penam de Albigeo Templariis vel Hospitalariis vel aliis Religiosis, ut dictum est, tanto tempore post decennium sumptibus nostris tenebimus si voluerimus illa duo Castra prænominata, quanto tempore disuliter tradere Penam. Et si post decennium Pena de Albigeo non esset acquisita, tamdiu post tempus memoratum tenebimus post decennium illa duo Castra, quousque ipsa esset restituta, & esset assignata, sicut superius est expressum.

Et nos absolvimus quantum ad nos pertinet Cives Tolosanos, & alios homines terre, quam ipsi Raimundo dimittimus, à juramento, & aliis obligationibus factis nobis, & Patri nostro & Comitibus Montisfortis vel aliis pro eis à penâ & incurſibus, quibus nobis vel Patri nostro, vel Episcopo Tolosano, vel aliis Prelatis vel aliis Comitibus Montisfortis se obligaverant, si unquam in Dominium ipsius Raimundi, vel Patris ejus reverterentur salvis in omnibus & per omnia conditionibus supradictis. Ut autem prædicta omnia rata maneant, presentem paginam Sigilli nostri auctoritate, & Regii nominis carattere inferius annotato fecimus communiri. Actum Parisiis Anno Domini 1228. Mense Aprilis, Regni verò nostri anno tertio;stantibus in Palatio nostro quorum nomina supposita sunt, & signa, Dapifero nullo, signum Roberti Buticarii, signum Bartholomei Camerarii, signum Matthæi Constabularii, datum vacante Cancellaria, explici.

Declaratio LUDOVICI IX. Regis Francorum de voluntate RAYMONDI Comitiss Tolosani in captivitate sub Parisiis apud Luparam remanſione pro majori Ecclesie ac Regis securitate, donec filium suum cum quinque Castris in Instrumto Pacis denominatis Nunciis Regis in potestate tradiderit & Tolose muros deſce-rit. Actum Parisiis Mense Aprilis Anno Domini 1228 [CATEL, Histoire des Comtes de Tolose. liv. 2. chap. 7. pag. 338.]

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, universis ad quos presentes Literæ pervenerint salutem. No- verit universitas vestra quod Raimundus filius quondam Raimundi Comitiss Tolosani remansit in prisione

noſtra Parisiis apud Luparam ad petitionem suam & de propria ipsius voluntate pro pleniori Ecclesie securitate & nostra, donec idem Raimundus filium suum in potestate nostra apud Carcaſſonem Nunciis nostris tradiderit, & quinque Castra, videlicet Castrum Narbonense, Penam in Ageneſio, Rumpemparve, Cordam & Verdunum nostris similiter Nunciis assignaverit, ita quod cum filium suum & dicta Castra, sicut præmissum est, tradiderit & de hoc nobis & Romano Sancti Angeli Diacono, Cardinali, Apostolica Sedis Legato confiteretur, idem Raimundus libere revertetur, & cum eo revertentur Claudius de Cavallone, Raimundus de Caſtronovo, Bertrandus Descalquens, Pontius Molanus. A. Barraux. Raimundus Yarnus. B. de Villanova. Petrus de Tolosa. Mauran R. filius Egidii Hugonis de Alfario & filius Hugonis Joannis, qui ad majorem securitatem Ecclesie & nostra remanserant obsides cum eodem penes nos, in obſagio remanebunt donec nobis & eidem Legato confiterentur, quod de muris Tolosanis directum sit usque ad quingentas Tayſias raptales in parte illa videlicet quæ circum Castrum Narbonense. Ita quod ad ipsum Castrum liber pateat accessus & repleta sint item ad plenum fossata. Quod cum factum fuerit & de hoc nobis dicto Legato confiteretur idem obsides libere revertantur. In ejus rei testimonium Sigillum nostrum presentibus Literis duximus apponendum. Actum Parisiis anno Domini 1228. mense Aprilis.

Declaratio LUDOVICI Regis Francorum super Homagio per RAIMUNDUM Comitem Tolosanum sibi præſtito ac sub conditione recepto, si nempe præſatus Comes articulis in Instrumto Pacis contentis satisfecerit. Actum Parisiis Mense Aprilis Anno Domini 1228. [CATEL, Histoire des Comtes de Tolose. liv. 2. chap. 7. pag. 339.]

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, universis presentes Literas inspeduris salutem in Domino. Noverit universitas vestra quod cum Raimundus filius quondam Raimundi Comitiss Tolosani venit ad mandatum Ecclesie atque nostrum, nos ipsius homagium sub conditione recepimus: Videlicet si ipse omnia servaret que instrumento Pacis facta inter Ecclesiam, nos & ipsum continentur. Si autem prædictus Raimundus dicta omnia quantum ad nos & Ecclesiam, non servaret, vel in aliquo contraveniret, nos ipsum ex tunc de voluntate sua in eo statu reponimus in quo fuit antequam homagium reciperemus ipsum, & ipso facto ex tunc in eo statu omnimodo erit quod nos & regnum nostrum in quo tunc fuit, & nos & nostri facere possemus currere contra eum & occupare terram quam per pacem dimissimus ei. Noveritis etiam quod nos Castra ipsius quæ usque ad decennium tenere debemus, tenebimus per memoratum spatium pro Ecclesie securitate & nostra: Ita quod si dictus Raimundus conventiones quas habet erga Ecclesiam non servaret & læderet vel dampnificaret eandem, infra decem annos quibus Castra tenebimus antedicta, si ipse infra quadraginta dies emendare noluerit, & tunc nos infra duos menses emendare faciemus. Quod si prædicta Castra omnia, Ecclesia ea habere voluerit, trademus Ecclesie tenenda, ita quod fructus eorundem Castrorum interim percipiet donec sit satisfactum eidem. Et cum fuerit satisfactum Castra nobis restituet memorata, nec illa Castra vel aliquid ex ipsis dicto Raimundo tradet, vel alicui qui nostrum esset vel Regni Francorum inimicus: Et si forte vellet Ecclesia ipsa Castra retinere vel à nobis recipere, nos ipsa tenebimus donec sit ipsi Ecclesie plenarie satisfactum. Si vero post decennium contra Ecclesiam idem Raimundus de terra illa quæ incidit in commissum nostrum cum veniet ad manus nostras, restitueamus Ecclesie possessiones & libertates, & jura rerum immobilium quæ in terra illa dictus Raimundus Ecclesie abstulisset, seu etiam ipsa Ecclesia amisisset. Ut autem præmissa omnia rata & inconcussa permaneant presentes Literas Sigilli nostri munimine fecimus roborari. Actum Parisiis, anno Domini 1228. mense Aprilis.

ANNO
1228;

ANNO

1228.

24. Août.

XCVI.

HENRICI Romanorum Regis Confirmatio de omnibus & singulis Privilegiis Austriæ & Styriæ per Reges & Imperatores antebac concessis; hoc insuper addito, ut LEOPOLDUS tunc temporis Austriæ & Styriæ Dux, uti & Successores ejus omnes Feoda sua quæcunque in Equo residentes recipere, & in Principatus Pileo Regalis Corona Diadema solemniter ferre possint. Datum apud Eßlingen 9. Kalend. Septemb. 1228. Indictione prima. [Tiré des Archives Imperiales du petit Tresor de la Regence & de la Chambre à Vienne.]

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Amen. Henricus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, dignum est nimirum & consentaneum, possibilibus rogantibus Regiam Majestatem omni tempore annuendo, largissime subvenire, ipsosque beniventer adimplere. Noverit igitur omnium Christi nostrisque Regni Fidelium etas & successura posteritas, quod nos Principum, quorum jure quenque Romanorum Regem est eligere, bene placito consilio & favore, omnia jura, gratias & libertates cunctasque bonas consuetudines, Nobilium terrarum scilicet Austriæ & Styriæ, quæ usque ad nos, ab antiquis Imperatoribus Romanorumque Regibus planarie deveniunt, de quibus etiam ritè & rationabiliter noster & sacri Regni dilectus Leopoldus Dux Austriæ & Styriæ, Antiquorum Imperatorum, Romanorumque Regum Literis, quas certitudinaliter, lesione qualibet procul mota, vidimus, plenius nos instruxit. Et cum divina gratia, Regia perfectissimè persequimur potestate, procul dubio nostram Regalem bene concedet largitatem, ut nostros & sacri Regni Principes, eorumdemque tertas Juribus, & gratiis specialibus sublimemus: è quibus specialiter Magnificum & Sacro Regno fidelissimum summum nostrum Principem Leopoldum Ducem Austriæ & Styriæ eisdemque suas terras sequentibus juribus, gratiis & libertatibus, volumus honorare, primum quod si aliquis, alicui Ducum Austriæ & Styriæ, quæcunque censeretur dignitate, suarum terrarum Provincias, & talia cetera quocunque nomine nuncupationeque censcantur, quæ aut à Regali Magnificencia, seu à Principibus spiritualibus, Concessionis, collationisve officio derivaretur, legare, dare, obligare, vendere contingeret, eisdemque venditores, sive obligatores hujusmodi regalis nostra Majestas, nec aliquis hominum aliquatiter valeat impedire. Quod si autem eadem venditio, obligatio, datio, legatio evenire contingeret tam repente, quod nec Regia Sublimitas, nec horummodi Collatores possent aliquatenus requiri, Ducibus Austriæ & Styriæ prædictis in eorum Juribus, ob hoc nullum eveniat penitus detrimentum: etiam idem Generosus Princeps Leopoldus Dux Austriæ & Styriæ, coram nostra Majestatis oculis & Electorum Romani Regni culminis, inquisitione & sententia obtinuit, ut secundum suarum Antiquarum Literarum recitationem, omnia sua jura, seu feoda cujuscunque sint conditionis, in Equo residens recipiat, talibus Collationibus magnifice præditatus; præterea eidem Illustrissimo Principi Leopoldo Duci Austriæ & Styriæ, cunctisque suis sequacibus, hanc largiter concedimus dignitatem, ut in sui Principatus pileo nostre Regalis Corone diadema solemniter ferre possit; volentes largius, omnes suas Terras, seu Ditiones, Districtus & cetera, ad hujusmodi pertinentia, vel quæ in posterum poterint obtinere, habere cuncta jura, libertates, gratias, bonasque consuetudines, quas Duces olim terrarum jam dictarum pie recordationis in commendabilem ex antiquis consuetudinem perduxerunt, aut quæ recenter à nostra manibus Excellentia, susceperunt, quibusvis impedimentis inviolabiliter procul motis, demum mandantes, & sub interminatione gratiæ nostre districtè precipientes, ut nullus sit, qui ausu ductus temerario strenuissimum Principem Leopoldum Ducem Austriæ & Styriæ præfatum, suosque sequaces audeat impedire, vel alicuius ingenii scrupulo molestare. Quod qui facere præsumerit offensam nostræ Celsitudinis se noverit incursum, aut quarum etiam gratiarum concessarum perhennem memoriam, præsentem eis Literarum conscribi, & Sigillo nostro justissimum insigniri. Testes

hui sunt Ludovicus Dux Baviaræ Palatinus Comes Rhæni, Ulricus & Ludovicus Comites de Ferrero, Conradus Purgavius de Nurnber, Fridericus de Trubendingen, Eberhardus Dapifer de Walpurg, Conradus Pincerna de Wintersteten, Cunradus de Schmiedfeld & alii quam plures. Actum apud Eßlingen Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo vicefimo octavo nono Calendis Septembris, Indictione prima.

ANNO

1228.

XCVII.

Sententia per Pares Franciæ aliosque Judices in Curia sedentes contra PETRUM Comitem Britannicæ lata; quæ propter Desfectionem ejus & Forisfacta, de Comitatu suo ejicitur. Datum in Castris juxta Ansenix Anno Domini 1230. mense Junii. [ANNALES DE BELLEFOREST. Tome I. fol. 645.]

1230.
Juin.

Galterus Dei gratia Senonensis Archiepiscopus, Galterus eadem gratia Carnotensis, & Guillelmus Parisiensis Episcopi, Ferdinandus Comes Flandriæ, Theobaldus Comes Campaniæ, Comes Nivernensis, Comes Blesensis, Comes Carnotensis, Comes Montisforti, Comes Vindocinensis, Comes Rouciacensis: Mattheus de Montemorencio Francia Collabularius, Joannes de Suffeione, Mattheus de Sacrocassus, Vicecomes Bellimontis, & alii Barones & Milites, quorum præfenti scripto supposita sunt sigilla: universis tam præsentibus quàm futuris ad quos pervenerit præfens scriptum salutem in perpetuum. Notum facimus quod nos, coram charissimo Domino nostro Ludovico Rege Francorum illustri indicavimus unanimiter quod Petrus quondam Comes Britannicæ propter ea quæ Domino Regis forisfecerat, quæ pro majori parte coram nobis omnibus ibi dicta fuerunt Balia Britannicæ per justitiam amisit: & quod Barones Britannicæ & alii, qui eidem fecerunt homagium, vel fidelitatem ratione illius Balli, sunt penitus abfoluti, & quid ab illa fidelitate, & illo homagio: nec teneantur ei obedire, vel aliquid pro eo facere quod pertinet ad rationem illius Balli. In cujus rei testimonium præfens scriptum fecimus consignari nostrorum impressiõibus Sigillorum. Datum in Castris juxta Ansenix, Anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo, mense Junio.

XCVIII.

Traité de Paix (1) entre LOUIS IX. Roi de France, & PIERRE DE DREUX, dit MAULCELC, Duc de Bretagne, par lequel ledit PIERRE se soumet lui, & son Ducbé, au Roi LOUIS, & à ses Successeurs Rois de France, pour le tenir d'eux à Foi & Hommage, sous la reservation de ses Droits Royaux, Superiorités, Prerogatives, Noblesses, & Franchises, selon qu'elles y sont exprimées. Donné à Angers l'an du Seigneur 1231. [D'ARGENTRE, Histoire de Bretagne. liv. 5. chap. 17. pag. 291.]

1231.

LOYS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE, A tous ceux qui ces présentes Lettres verront & orront, Salut en celui qui est le vray salut de tous. Nous voulons estre notoire à ceux qui sont à advenir, que comme autrefois notre amy cousin PIERRE DE DREUX, autrement de Brenne, Duc de Bretagne, par Pungigation & exhortement de Henry Roy d'Angleterre, eust encommencé guerre à l'encontre de nous, & de ça gasté plusieurs parties de nostre Royaume, & mesme par puissance d'armes eust pris nostre Chateau de Belesme, & iceluy longuement detenu de sa saisine, affirmant avoir droit audit Chateau, pour raison de certaines demandes à nous

(1) D'Argentre en donnant cette Pièce, avertit que ce n'est qu'une Traduction du Latin, qui peut être vicieuse. Le Pere Lobineau la rejette entièrement, comme fautive, & il soupçonne qu'elle a été fabriquée par l'Auteur du *Chronicon Bretonse*, qui la donne sous l'an 1231. Les raisons du Pere Lobineau se peuvent voir au 14. Livre de son Histoire, & aux Preuves. Col. 835. & 1251. [P. 26.]

ANN6
1231.

Nous autresfois exhibées, & par nous pour partie définies, tant pour cause de la succession de bonne mémoire Messire Robert son pere, & nostre frere germain; comme autrement. Nous pour ce desirans à ses malices obvier, & le peuple à nous subiet deffendre des oppressions d'icelle necessité, à ce nous contraignant & interpellant mesme sur puissante Armée encontre de luy, & pour les injures par luy inferées reformer; & obvier à celles qu'il pourroit au temps advenir inferer; & mesmes pour les droicts de nostre heritage conserver & garder, vinsmes en nostre Ville d'Angers, voulans mieux au secours & ayde de nos Subjets & adherens à l'encontre de luy aller, & manifestement recourir, que les perils par luy encommencez & continuez attendre à nos portes. Et comme illec en l'expedition de nostre guerre longuement beuissions la grace de Dieu aydante, & moyennant la supplication de plusieurs Comtes & Barons, nous & nostre dit Cousin aux choses souscrites admettans, & nous considerans les inconveniens & dommages irreparables, lesquels nous pas seulement à nous & à nos Subjets, ou au Duc dessusdict & à ses Subjets, mais à moult d'autres sont advenus, & pourroient avec le temps advenir plus griefs, si par la providence de Dieu par paix & concorde n'estoient estains; & non voulans si grand bien comme le bien de paix, à la desplaisance de nostre Redempteur empeschier, aincois à ce nous rendre de toutes parts appareillez, afin que Dieu vueille adresser & conduire nos affaires, & par la beatitude de paix les Subjets de nous & du dessusdict Duc, puissent vivre & demeurer en seureté & nous & iceluy Duc, par lequel entiere paix est dediée à ceux de bonne volonté plus franchement servir, & à la rage de batailles cesser, eux delecter en la tranquillité & bonté de paix; & que les entreprises d'aucuns forcenent, & comme serpens venimeux decourans par les terres les cornes elevées, & sans aucun frein, en furent par le vouloir de Dieu extirpées du tout en tout, le peuple Chrestien uni en prosperité; & nous & ledit Duc de Bretagne corps & biens & Subjets sans empeschement contraire; puissions contre les mescreans & blasphemés du nom Chrestien, ou passage outre mer expoisons en la guerre de Dieu entendre: laquelle lasi est maintenant contenue en la honte non pas petite de la Chevalerie Chrestienne. Iceles choses & autres qui ensuivent de chacune partie diligemment considerées pour concorde de paix, & perpetuelle memoire & confederation & amitié entre nous & ledit Duc encommencée, sommes convenus & accords en ceste maniere.

C'EST A SÇAVOIR, premierement ledit Duc de toutes ses demandes tant à cause de sa succession devant dicté, comme autrement, nous quittera du tout, ainsi comme de fait IL A QUITTE' ET SUBMIS LEDIT DUC SOY ET SON DIT DUCHÉ A NOUS ET NOS SUCCESEURS ROYS DE FRANCE, de cy en avant sous certains poincts à declarer cy dessous: & pour ceste cause NOUS A FAIT L'HOMMAGE & submision. En outre en bonne foy a promis pour luy & ses successeurs Ducs de Bretagne, nous & nos successeurs contre toutes personnes de quelque dignité, estat, ou preeminence qu'ils soient, ayder & conseiller loyalement selon son pouvoir, sauf & excepté nostre saint Pere le Pape, & l'Eglise sainte de Dieu: lesquels ledit Duc a exceptez & voulu excepter: lesquels submisions & hommages dessusdicts, nous considerans & attendans, eut sur ce meure deliberation, avons promis en bonne foy, & pour nous & nos successeurs Roys de France: & par ces presentes promettons les dessusdict Duc, & ses successeurs Ducs de Bretagne, perpetuellement es temps à advenir loyalement ayder, conseiller, & conforter de sa partie tenir contre tous ses adversaires quelconques qu'ils soient, EXCEPTEZ l'Eglise de Rome, & son Vicaire, nostre S. Pere le Pape, ET TOUS SES DROICTS ROYAUX, ET SON DUCHÉ, ET SUPERIORITEZ, Prerogatives, Noblesses, & Franchises quelconques cy dessous plus à plein declarées. Promettons en bonne foy tenir, garder au temps advenir, entierement & sans aucune diminution selon nostre pouvoir. C'EST A SÇAVOIR, son Parlement, de droict de Regale, lequel es Eglises Cathedrales de son Duché luy compete, & appartient d'ancienneté, ainsi qu'on disoit communement la garde ou sauvegarde dessusdictes Cathedrales, & des autres Eglises, de gens d'Eglise, de veuves, & d'orphelins, la cognoissance & tuition des chemins

TOM. I. PART. I.

publics de son Duché, DE MOUVOIR ET FAIRE GUERRE à ses ennemis, si & autant comme besoin seroit: De defendre ports d'armes en son Duché, DE FORGER ET FAIRE FAIRE SES MONNOYES BLANCHES ET NOIRES, ainsi comme à luy & à ses autres successeurs plaira. De punir & deputer à execution faux Monnoyeurs: D'avoir & exercer toute maniere de justice par luy & ses Seneschaux, Baillifs, & autres ses Justiciers, ainsi comme iceux constituer, & deputer comme luy plaira, DONNER SAUVEGARDES, d'avoir ports de mer, romptures de nefs, avec forsaictures, amendes, & emolumens, tant pour raison de nefs pareilles, comme des brevets, ou seaux de mer; prendre, percevoir, avoir, & lever es villes, havres, & ports de son Duché, & en la mer, toutes & quantes fois le cas esdicts lieux, ou aucun d'iceux adviendra, CONFISCATION DE BIENS des condamnez à mort à cause de l'heresie, biens vacans par exheredation, thesors mucez & trouvez; pelcheries en mer, & ez fleuves doux de son Duché, desiccations en terre, poissions Royaux pris en la mer de Bretagne, brevets, ou seaux de breves: c'est à sçavoir de salvarsions & sauveconduits de vivres pour les marchans & passans par lamer de Bretagne, en la salvation & faveur d'iceux marchans d'ancienneté par certaine composition pour ce ordonnez, tant aux ports, havres, & villes de son Duché, comme aussi à Bordeaux & à la Rochelle; & de depolier & forbannir les malfaicteurs; & de leur pardonner, & eux absoudre de tous crimes: les depolier & forbannis rappeller comme au Duc dessusdict; & à ses successeurs Ducs de Bretagne semblera de faire. Tous lesquels Droicts Royaux, Prerogatives, Superintendances, Noblesses, & Franchises dessusdictes, & chacune d'iceles audit Duc, & non autre d'ancienneté appartenans, & par ledit Duc reservez à luy & à ses successeurs, spécialement en nostre presence & ipeesiez, comme dict est. NOUS PAR LA TENEUR de ces presentes, promettons en bonne foy, & sommes tenus pour nous & nos successeurs Roys de France, sans entraindre en aucune diminution observer & loyalement garder, comme dict est. Lesquelles choses ainsi faictes, reservees, specifiees, & d'un costé & d'autre permises, LE DICT DUC EN SIGNE DE LADICTE SUBMISSION; & en icelle declarant, voulant alors que de son Parlement de Bretagne d'oresnavant on appelleroit, où par ressort seroit devolu en nostre Parlement de France, EN DEUX CAS, TANT SEULEMENT qui s'ensuivent, JACOIT QUE LEDIT DUC ET SES PREDECESEURS n'eussent onques accoustumé jusqu'alors hommage ou submision avoir faict à nous & à nos Predeceesseurs (ainsi comme notoirement & publiquement on disoit.) C'est à sçavoir. LE PREMIER CAS, que de faux & mauvais jugement ou sentence inique en sondict Parlement de Bretagne au temps à advenir données, on appellera d'oresnavant en nostre Parlement. LE SECOND QUE LEDIT DUC semblablement on appellera par faute, ou denegation de droict, ledit Duc toutesfois en personne; si bonnement & en lieu seur il peut estre trouvé par trois fois, & par intervalle de temps, premierement sommé & requis suffisamment: & iceluy Duc (qui ia ne face) ledit droict premier refusant, ou desliant, & pour cause de ressort des deux cas dessusdicts & non autrement. LE DUC NOUS A FAIT LE PREMIER HOMMAGE ou submision, & obeyssance du Duché de Bretagne, & serment de fidelité pour luy, les successeurs, saurez & exceptez tous ces devant dicts droicts, superioritez, & prerogatives quelconques à chacun d'iceux par ledit Duc ainsi comme dict est, reservees, & entierement retenues en la forme & maniere que dessusdict: & ainsi comme luy & ses Predeceesseurs de toute ancienneté les souloient avoir devant ceste submision. Lesquels aussi nous de ceste autorité Royale, & de certaine science, audit Duc & à ses successeurs Ducs de Bretagne, par la teneur de ces presentes, en tant comme besoin seroit, nous reservons. EN OUTRE FUT declare & specifie entre nous & ledit Duc, afin d'eviter toutes dissensions, lesquelles pour ce pourroient (que Dieu ne vueille) sourdre au temps à advenir, que les appellans du dessusdict Duc, en demandant ou en desdendant, ne doivent jouir d'aucune exemption sous la protection Royale, fors es cas, lesquels ils seront appellans tant seulement, & aincois en toutes leurs autres causes, tant en demandant comme en desdendant, demeureroient justiciables dudict Duc, ainsi comme ils estoient, & avoient accoustumé estre par-

ANN6
1231.

ANNO paravant cest hommage & submission. Et fut en-
1231. CORE APPOINTE, & accordé entre nous & ledit
Duc, que lesdits appellans de quelque condition
qu'ils soient, ne puissent ledit Duc ou ses Subjects,
par simples adjournemens, ou autrement, devant
nous ou les gens de nostre Parlement, adjourner &
convenir. FORS EN CAS D'APPELLATION par
faute de droit à nostre Cour justement interposée, ou
de mauvais & faux jugement ou sentence unique au
Parlement dudit Duc donnée, comme dessus est plus
amplement déclaré seulement & non autrement Et
si (QUE JA à Dieu ne plaise) le contraire advenoit,
en ce cas ledit Duc, ny ses Subjects, ne seroient
point tenus à nous, ny aux gens de nostre dit Parle-
ment aucunement obeir : & nous ou nos successeurs
ne pourrions pour ceste cause iceux ou aucun d'eux,
au temps à advenir reprendre, corriger, ny punir.
Toutes lesquelles choses devant dites, & chacune
d'icelles en nos presentes Lettres contenues, tant d'un
costé comme d'autre, avons fermes & agreables : &
icelles d'un commun accord & consentement avons
voulu & voulons, louons, approuvons, confirmons,
& à l'encontre d'icelles avons juré, & de chacune
part jamais au temps à advenir, aucunement non ve-
nir. Lesquelles choses afin qu'elles obtiennent force
de fermeté, nous avons fait ces presentes sceller de
nostre seau. Donnée en nostre ville d'Angers, l'an
de nostre SEIGNEUR, MCCXXXI.

Signé,
LOUIS.
PIERRE. Et DE CREVECOEUR.

XCIX.

1232.
10. Mai.

*Privilegium FRIDERICI II. Romanorum Im-
peratoris HEINRICO SENIORI, & HEIN-
RICO JUNIORI DOMINIS DE PLAÛEN concessum de
metallis fodendis, & moneta cudenda quo si-
mul ipsi Oppida Aschk & Selb cum omnibus
eorum pertinentiis donat. Datum ad Portum
Naonis in Carinthia 10. Mai: Anno ab Incar-
tatione Domini 1232. Indictione V. | GOL-
DASTI Constitutiones Imperiales. Tom. I.
pag. 298.]*

FRIDERICUS II. Dei gratia Romanorum Impe-
rator semper Augustus, Hierosolimitane & Sici-
lie Rex, Dilectis ac Nobilibus sibi Heinrico seniori,
Regni nostri Advocato, & exercitus nostri Capiteo,
Domino de Plaûen, & Heinrico Juniori, strenuo mi-
liti ejus filio, salutem in perpetuum.

Considerata devotione vestra quam geritis circa
Deum, propter quem non tantum laborum & rerum,
verum etiam proprii sanguinis effusione & prodigi
morbis vos indifferenter exposuistis ad propulsan-
dum & evacuandum Gentilitatis errorem, tum maxime
cum circa Ratisbonam Civitatem nostram, sancta Ma-
ria & matris Ecclesie inimicos & campo expulistis &
occidistis, ad laudem Dei nostri & sacri Imperii, vestra
eque stirpis ad honorem, propter quam vestram
strenuitatem, multa commoda nobis & Ecclesie even-
erunt. Comperta igitur fidelitate singulorum & om-
nium vestrorum progenitorum ex nobilissima prosapia
veteranorum Romanorum oriundorum, quam in ob-
sequiis nostris & Imperii indefessam invenimus & pro-
batam. Operaque pretium judicamus vestris expen-
sis & laboribus Imperiali nostra munificentia subveni-
re. Propterea vobis Heinricis seniori & juniori de
Plaûen, & omnibus vestris heredibus facultatem con-
cedimus : & potestatem querere & fodere aurum &
argentum, alique omnia metalla uti debeatis & possi-
tis. Et si que in presenti vel in posterum aurifodina
vel argenti ad cujuscunque aris commoda, vel utilita-
tes in territorio districti Dominationis vestre superve-
nerint, hac vobis & heredibus cedant cum proventu om-
nimodo, Nobis nec alicui ulli aliquid inde teneri debere.
Insuper indulgentes vobis & heredibus vestris masculis,
ut debeatis & possitis aureos Groslos & Denarios mone-
tare, quæ ab omnibus Christi fidelibus, ut bona mo-
neta tanquam nostra accepta debet esse & rata. Do-
namus etiam Oppida Aschk & Selb cum omnibus eo-
rum rebus, quatenus per amborum vestram vitam
de nostro beneplacito & consensu ea possideatis, &
deinceps semper frui possitis. Et si quando contingat,
nos ex hac vita decedere præ omnibus aliis heredibus
nostris oppignorari debent. Ad evidentiam autem &

perpetuitatem omnium promissorum presentem pagi-
nam nostri Sigilli appendente muniamus vobis & heredi-
bus indulgendam. Darum ad Portum Naonis in Ca-
rinthia, Anno ab Incarnatione Domini 1232. 10. Ma-
ij, Indictione quinta.

Ad mandatum Cæsareæ Majest.

C.

*Arnhemium Oppidum in Civitatem erectum, &
Privilegia eidem per OTHONEM Comitem
Gelvie concessa. Altim Altene 3. Idus Julii
Anno 1213. CUM Ratificatione REINAL-
DI filii OTHONIS filii, Regis, & specia-
li licentia HENRICI VII. Romanorum Re-
gis facta. Datum & actum Brunnen feria
tertia in crastino BONIFACII Martyris An-
no 1212. | J. J. PONTANUS, Hist. Gelvie
lib. 6. pag. 182.]*

IN nomine Sanctæ ac Individuæ Trinitatis, Amen.

Reinaldus Comes Gelrensis omnibus harum Lite-
rarum inspectioribus salutem & pacem æternam. Om-
nia facta mortalium temporalium sequuntur motum,
& pereuntibus hominibus ipsorum simul facta intere-
unt. Quare necesse est, ut quæ sui natura tendunt
ad interitum, Literarum adminiculo fusciantur, & ab
oblivionis interitu defendantur. Cum itaque anno
Domini millesimo trecentesimo decimo feria sexta an-
te natiuitatem beate Virgine excellentissimo Principe
Domino nostro Henrico Romanorum Rege in Spira
pro Tribunali sedente in communi Sententiâ per Prin-
cipes videlicet venerabiles Coloniensem ac Magonti-
ensem Archiepiscopos & Spirensem Episcopum, nec
non Illustrem Thybaldu Ducem Lotharingie, Prin-
cipem & Nobilem virum Dominum Gerhardum Comitem
Juliacensem, nostrum consanguineum ac per plures alios
Nobiles affantes quasitum & obtentum fuerit, quod
nullus Princeps aut Dominus potest alicui Opido con-
ferre vel concedere aliquas libertates, vel privilegiare
aliqua Opida absque manu & expresso consensu Regis
in cujus Regno Dominium ipsius Domini situm existit;
& cum etiam eodem modo per dictos Principes & No-
biles quasitum & obtentum fuerit, quod cum nos &
nostri Prædecessores concesserimus quibusdam nostris
Opidanis & præcipue Opido Zurphaniensi, quod sine
solutione telonis solvendi apud Lobede (quod teloni-
um ab Imperio habemus) debeant liberè transire;
& cum ex hujusmodi concessione ipsum feudum dimi-
nuatur in præjudicium ac gravamen Imperii, talem
Concessionem ac Libertatem per nos & nostros Præde-
cessores factas illegitime carere viribus & nullius exis-
tere firmitatis. Præterea cum Serenissimus Dominus
noster Henricus Romanorum Rex prædictus moti
Regis libertatis nobis liberaliter concesserit, quod
omnes Libertates & Privilegia data nostris Opidis per
nos aut per nostros Prædecessores sine etiam manu &
consensu Imperatorum & Regum Prædecessorum suo-
rum & suo, Opidis, quibus voluerimus, poterimus
inviolabiliter & inconvulsa tenere, & quod cum nobis
& nostris heredibus licet imponere & mutare in
Opidis nostris ubi expedire viderimus, tota & nun-
dinalia & hebdomadalia & illa recipere tanquam iusta,
secundum quod præmissa omnia & singula, in Literis
Domini nostri Romanorum Regis prædicti nobis datis
plenus & expressus continetur. Cæterum etiam quia
dilectus Dominus & parens noster Dominus Otho,
quondam Comes Gelrensis prærecordationis, Opidum
de Arnhem olim liberavit, dicens ex parte Regis Ro-
manorum se posse habere (quod bene credimus, licet
nondum vidimus Literas ei à Rege super hoc datas,) vi-
sique quod Literæ sive Chartæ dicto Opido super Li-
bertatibus & Privilegiis per Dominum Patrem nos-
trum prædictum & per nos date, essent annihilatæ &
penitus destructæ; noticie igitur prædicti & poste-
riorum præsentis scripti testimonio transmittimus, quod
nos Reinaldus Comes Gelrensis prædictus, atten-
dentes grata & multimoda obsequia a dicto Opido nostro
de Arnhem nobis impensa & in posterum impenden-
da, ex præhabito Consilio amicorum nostrorum no-
bilium & ministrorum, auctoritate Regis & specia-
li licentia Opidum de Arnhem prædictum de novo liber-
tatis & eidem omnes antiquas Libertates tam per Do-
minum Patrem nostrum prædictum, quam per nos
ipsi olim datas concedimus & innovamus. Quorum
Liber-

ANNO
1232.

1233.
13. Juillet.

ANNO

1233.

Libertatum sive Privilegiorum, prout ex Instrumentis & relatu fide dignorum didicimus, tenor talis est:

In nomine Sancte & Individue Trinitatis Amen. Otto Comes Gelrensis & Zutphanensis omnibus harum Literarum inspectis salutem & pacem eternam. Omnia facta mortalium temporalem sequuntur motum, & pereuntibus hominibus ipsorum simul facta intereunt: quare necesse est ut que natura sua tendunt ad interitum, Literarum adminiculo fulciantur, & ab oblivionis interitu defendantur. Noticia igitur presentium & futurorum presentis Scripti testimonio transmissio, quod ego Otto Comes Gelrensis & Zutphanensis ex prehabito consilio amicorum meorum, nobilium & ministerialium meorum, auctoritate Imperiali & Regia & speciali licentia de Opido Arnheim Civitatem condidit, & ei omnem libertatem cum integritate rerum suarum contulit, ut hæc Civitas gaudeat eadem libertate & homines in ea manentes & manfuri, quæ libera Civitas fruitur & nostra Civitas Zutphanensis, & nullam faciam in ea exactionem, nec accreditum præter Civium voluntatem, influens etiam ut duodecim Scabinorum consilio, qui ibidem eliguntur, eadem Civitas regatur, ut si quæ in ea inordinata fuerint, ipsorum maturiori consilio pertractentur & ad integrum statum reformentur, & omnia in ea fiant secundum ius & bonas consuetudines Civitatis Zutphanensis, iudicio solum excepto, ejus emolumentum meus Juxta capiet sicut ante, qui tamen per sententiam & consilium Scabinorum præjudicabit. Præterea nullum Burgensem in ea degentem infra terminos Comitatus & Terræ meæ duello vultu posse convinci; quin actione adversus ipsum habitæ actor recurrat ad Judicem & Scabios de Arnheim, ut causâ coram eis ventilatâ ipsi super hoc judicent & negotium sine debito exequantur. Ipsi vero Burgenses ab omni exactione telonei & solutione in Terrâ & Comitatu meâ sint immunes nec domorum nec armorum dabunt hereditatem. Si qui verò faciant ad eas inhabitantes, ejusque conditionis fuerint, qui nec domos nec parentes habent, quod consistit Civitati, si decesserint, nec ego, nec villicus meus hereditatem invadat, sed Scabini inter se occupant decimobunt ad annum & sex septimanas, quod si intra annum vel Dominus vel hæres ipsorum comparuerint, qui de hereditate ipsorum proposuerint actionem, Scabini omnem sibi iusticiam facient: si verò nec Dominus nec hæres intra annum venerit, qui ius habeat in hereditate illâ, tunc liberê Comes peregrinetur. Accedentes autem cum curris & carrucis propter forum rerum venalium Sabbato, si sexta feriâ præcedente venerint & Sabbato expediti non fuerint die Dominicâ recedant, & nullo onere telonei premantur, quin salvis rebus eorum salvi recedant. Naves quoque ascendendo & descendendo ibidem applicantes cum mercibus suis, si eadem via revertantur, quæ venerint, & nullum transitum fecerint, absque teloneo recedant. Et ne per me, vel per aliquem hæredum meorum presentis facti memoria aboleatur, & tanti beneficii gratia, juramenta meo cum nobilibus & ministerialibus meis, quos subsequens testimonium declarabit, iactis sacrosanctis reliquis, confirmavimus. Nobilium meorum nomina, qui juraverunt Libertatem prædictam, sunt hæc: *Hermannus de Lohen, Henricus de Kuick, Henricus de Kloute, & Adam filius ejus; Gyselbertus de Bronchorit; Arnoldus, Fredericus & Gerbodus fratres de Reden, Gerardus de Oye, Florentius de Batenburch;* nomina vero Ministerialium & hominum meorum, qui juraverunt eandem Libertatem, sunt hæc: *Christianus & Jacobus filius ejus, milites de Arnheim, Helbertus de Dolre, Jacobus de Driele, Henricus de Langerache, Arnoldus Clericus, Reimerus de Meinersdyck, Arnoldus de Dolre, Wilhelmus de Benthem, Gerlacus Luceus, Gyselbertus de Stochoven, Henricus de Helberge, Theodoricus Doys & alii multi.* Hanc verò Concessionem & donationem Libertatis imperialis & regie potestate & meâ feci Civitati & Civibus de Arnheim, anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio, tertio idus Julii apud Alenis, presentibus testibus subscriptis, *Arnoldo de Walhem, Henrico de Monte, Gerardo de Loen, Jacobo de Arnheim, Conrado de Alenis milicibus, Gyselberto Magistro coquina, Everhardo Boehenoghe, Clerico & Notario & aliis quamplurimis.* Et hanc paginam Sigilli mei impressione feci roborari.

Præmissa omnia & singula auctoritate regia & speciali licentia Domini *Henrici* Romanorum Regis prædicti dicto Opido de Arnheim ratificamus. Et ut præmissarum Libertatum donatio sive Privilegiorum innovatio & confirmatio per nos factæ ratæ inconcussaque & stabiles perseverent, & ne etiam per nos aut per aliquem hæredum nostrorum prædictæ Libertates seu Privilegia Opidanis Arnheim manebantibus & manfuris quocumque modo in posterum violari valeant vel infringi, præsentem paginam duximus nostri Sigilli munimine roborandam. His quidem præmissis omnibus & singulis interfuerunt tanquam testes, videlicet Dominus *Theodoricus* dictus *Loyff* de Clivo, Comes de *Heytherade, Gyselbertus* Dominus de *Bronchorit, Stephanus* Dominus de *Wyche, Theodoricus* Dominus de *Bylandt, Walterus* Dominus de *Keppel, & Dominus Bandinus* de *Avesaet* Milites ac fideles digni, nec non quam plures alii nostri fideles fide digni. Datum & actum *Brummen*, anno Domini *mccc. duodecimo* feria tertia in *crastino Bonifacii Martyris*.

CI.

Litteræ Feudales Ludovici IX. Regis Francorum pro Gualtero de Avesnis Comite Blesensi de Feudo de Andeignies & de Villaribus. Actum Perona mense Novembris Anno 1233. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 974. Ex Ms. Cl. V. Petr. Menard Urbis Turonensis Præfati.]

Ludovicus &c. Noverint &c. quod cum Renerus de Sanis teneret de nobis ligiæ feodum de *Andeignies* & de *Villaribus* quod videlicet feodum *Baudricus de Roisin* tenebat de dicto Renere, ideo quod Renerus feodum illud in manu nostra dimisisset, nos de voluntate ipsius Reneri recepimus in hominem ligum de prædicto feodo dilectum & fidelem nostrum *Galtrum de Avesin* Comitem *Blesensem*, salvo jure alieno, ita quod tam idem Comes quam hæredes sui tenentur reddere nobis & heredibus nostris feodum prænominationum ad magnam vim & ad parvam, quoties super hoc ex parte nostra & heredum nostrorum fuerint requisiti; & sciendum quod sicut de hoc feodo fecit nobis hommagium per se, ita & hæredes ejus tenentur nobis & heredibus nostris facere hommagium de dicto feodo per se. Quod ut &c. Actum *Perona* anno Domini *mccxxxiii.* mensis *Novembris*.

CII.

Dotalitium Blanche Filie Regis Navarre, per P. Ducem Britannie constitutum, cum Joannes Filius ipsius eandem Blancham in uxorem duceret. Actum apud Castrum Theoderici die Mercurii post festum B. Laurentii. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum tom. 1. col. 991. Ex Cartario Campanie Bibliothecæ Regiæ.]

Ego *P. Dux Britannie, Comes Richemontis, & ego Joannes* filius ejus, notum facimus universis presentes Litteras inspecturis, quod cum *Joannes* filius meus duceret in uxorem *Blancham* filiam nobilis viri *Theobaldi* Dei gratia Regis *Navarre, Campanie & Briæ* Comitum *Palatini;* dictus *Joannes* filius meus dotavit eam de tertia parte terræ suæ *Britannie, & de medietate terræ* quam teneo in *Regno Francie, & in Comitatu Campanie* post decessum meum, & de castro de *Fara,* sito infra partem de *Fara.* De hiis conventionibus tenendis requiremus bonâ fide carissimam nostram Comitissam *Drocarum,* quod Litteras suas patentes tradat *Domino Regi Navarre,* de eo quod pertinet ad feodum suum de rebus prædictis: Et si ipsa nollit facere hoc pro nobis, faceremus pro posse nostro, quod *Joannes* filius ejus super hoc Litteras suas patentes daret Regi prædicto, quando venerit ad præteritum. Hæc autem omnia supradicta juravimus fideliter adimplere; & quia ego *Joannes* Sigillum non habebam, rogavi patrem meum, ut pro se & pro me presentes Litteras roboraret.

Actum apud *Castrum-Theoderici,* anno Domini *mccxxxv.* die *Mercurii* post festum beati *Laurentii.*

ANNO

1236.

25. Mai.

CIII.

Emptio Villæ Gronloe sive Grollæ de HENRICO DE BURCKULOË per OTHONUM Comitem Gelricæ facta. Actum Zutphanie 8. Calendas Junii Anno 1236. [J. J. PONTANI Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 139.]

IN nomine Sanctæ individue Trinitatis, OTHO Dei gratia Comes Gelricæ & Zutphanie, universis has Litteras lecturis notum esse cupimus, quod nos erga Litteras Henricum de Burckuloë titulo emptionis comparavimus villam Gronloe, jurisdictionem, instrumentum & monetam, areas, aquam & montem, curtem voce *Grunloe*: Molendinum cum una area eidem Molendino attinenti à nobis tenet in feodo, & firmamentum (sive id *frumentum* est) quantum in sua domo Burckuloë sibi fuerit necessarium, nec proinde aliquid ab eo nec à suis nunciis requiritur. Aqua verò nostrum erit alidiam tali conditione, ut cum nos Gronlo non fuerimus, aqua erit in custodia Henrici: ita quod in ea poterit piscari ad usus suos. Nul-um etiam ibi Molendinum à nobis vel alio locabitur, per quodiam Molendinum videatur ingeri decurientium. In montem autem quicunque caltrum operis (excepto edificio lapideo) poterit sine nostra contradictione collocare. Quicunque verò excesserit infra indicium Gronloe, & quique maleficio confugerit supra montem, in ipso non obligabitur nec accipietur quamdiu in eo manerit, sed cum à monte recesserit juri suo, prout poterit, innaturatur. In bonis etiam dicti Henrici non habebimus largius jus hospitii quam habuit pater nec petitionem faciemus largiorem. Item homines Domini Henrici non recipiunt in villam Gronloe nec ibidem manebunt sine suo consensu & libera voluntate. Si verò Dominus Henricus propter hanc nostræ emptionis causam ab aliquo fuerit impulsus vel gravatus, Nos eidem consilio & auxilio fideliter assistemus, ut autem harum conditionum articulum perpetuo observentur, presentes Litteras Signi nostri munimine roboramus. Huic Instrumento & ordinationi interfuerunt ipsi, Henricus Dominus de Monte, Rutgerus Dominus de Brempt, Andreas Capellanus, frater Godfredus, Peregrinus, Canonici Zutphanensis, Stephanus de Lantdorpe, Gerlaeus Lucentbert, Henricus de Burckloë, Hermannus Wulff, frater suus Henricus Castell, Milites, Bartoldus Lappe de Burckloë & alii. Actum & datum Zutphanie anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo sexto, octavo Calend. Junii.

CIV.

1237.
Avril.

Confirmatio Privilegiorum Ducatus Styrensis Ministerialibus; & Comprovincialibus ab OTTOCARO Styria & LEOPOLDO Austria, ac Styria Ducibus datorum per FRIDERICUM II. Romanorum Imperatorem facta. Datum apud Anasum Mense Aprilis 1237. Indictione X. Imperii sui Anno 18. Regnorum Jerusalem 12. Sicilia 38. [R. STREINII Hand-desten Freyheiten/ Gerechtigkeiten/ brisliche Urkunden/ des Erzhertogthums Oesterreich/ I. buch.]

IN nomine Sanctæ & individue Trinitatis, FRIDERICUS Secundus, Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Hierusalem & Sicilia Rex. Ad Romani Decus Imperii provenit, & Augustalis exigit officium dignitatis, ut Subjectorum Statui benigne prospiciens, ipsos à iugo deprimentium eruat, approbatas consuetudines, & eorum jura restitueret, ac ea, quæ suis provida sunt commodis prosequatur & approbet gratia generali. Hinc est igitur, quod præsentis Privilegii serie notum fieri volumus, modernis ac posteris universis Imperii fidelibus, quod cum Ministeriales Styria fideles nostri, Cellitudini nostræ humiliter supplicarint, ut eos in nostram & Imperii Ditionem perpetuo recipere ac tenere, nullique alii concedere, nec non jura & consuetudines approbatas, quæ per Ottocarium Styria, & per Leopoldum Austria Duces, ex illorum Privilegiis obtinuisse noscuntur, nostri prosequentes approbatione favoris de nostra confirmare gratia dignemur. Nosque attendentes immensam fidem & devotionem sinceram, quibus Ministeriales Styria supra-

dicti, jugum oppressionis & injustitiæ declinando, quod Majestatem nostram & imperii enormiter offende-
bat, nostrum & Imperii justum & dulces dominium sunt affectibus totis amplexi. Univerfos & singulos tam Ministeriales quam ceteros in eodem Ducatu Styria constitutos, fideles nostros, sub nostram & Imperii recepimus ditionem, ut non nisi à nobis Imperatoribus & Regibus successoribus nostris perpetuo teneantur. Si autem prædictorum Ministerialium Styria favorabilis instantia, nostram providentiam pullaverit, ut eundem Ducatum, de manibus nostris & Imperii, alicui Principum, quem nostra viderit dignum ad hoc Sublimitas, porrigamus, non Principi Austria, ut hæcenus fuit consuetum, qui pro tempore fuit, sed specialiter speciali Principi, eundem Ducatum Styria porrigi promittimus, per nos vel nostros successores Imperatores sive Reges, hanc prærogativam nostræ specialis gratiæ, dictis Ministerialibus, pro ipsorum merito speciali per nos factam, hujus nostri Privilegii auctoritate, benignius confirmantes. Confirmamus insuper eis omnes consuetudines approbatas, & jura, quæ prædicti quondam Ottokar Styria & Leopoldus Austria & Styria Duces, ipsis liberaliter confirmarunt, prout in eorum Privilegiis continentur, quæ propriis Capitulis duximus exprimenda, videlicet, quod quicunque fidelis noster de Styria cum aliquo de Austria, vel Australis cum Styrensi contraxerit, utatur & gaudeat consuetudinibus & iuribus Provincia, in qua degit, & suam elegit mansionem, cum per personis singularibus, specialis consuetudo non debeat excipere generalem. Inimicam quoque justitiæ consuetudinem, quæ memoratos Styrenses indebitæ consuetudinem, in eo premere videbatur, per Principes eorum in eo coactum quodammodo matrimonio copulabantur. Nos ut Zelatores æquitatis penitus firmavimus hanc eisdem dantes, ac imperiali justitiâ conservantes Libertatem, ut libere filios ac filias eorum cui voluerint copulare debeant in futurum. Quicunque autem Styrensis ab intellecto decesserit, hæres ejus, vel qui in consanguinitatis linea ei proximus fuerit, succedere debeat bonis suis. Si inter Styrenses quæstionem oriri contigerit, duellum locum non habeat, vel probatio per Campionem, ubi testes idonei producantur, secundum quorum testimonium quæstio dirimatur. Querimonia vero super prædictis habitis, coram statutis Judicibus, auditis assertionibus testium, ordinario judicio, secundum justitiam terminetur. In beneficiis autem molestiam, quæ *Anfel* vulgo vocatur, tanquam bonis & honestis consuetudinibus adversantem penitus amovemus. Ex innata quoque Clementia nostræ gratiæ, præsentis Privilegii auctoritate sancimus, ut filii in bonis patrum succedant, eis herede carentibus masculino, per quas patrum memoria in filiis propagatur. Statuimus insuper, ut beneficia ab aliis acquisita, & tiam si a Domino terræ in proprietatem fuerint emptæ, ei qui jure beneficii possidet, dimittantur. Concedimus insuper eisdem Ministerialibus nostris, & aliis Comprovincialibus Styria, ut liceat eis eorum prædia vendere vel donare. De affluentiori quoque gratia nostra eximimus Ducatum Styria, & habitatores ipsius ab exactionibus & gravaminibus molestiis, quæ per præcones Austria fieri & inferri solebant. Concedimus eis licentiam videlicet, cuicumque de Styria in fundo suo, si voluerit, Ecclesiam construendi vel conferendi de prædictis eorum Ecclesiis, intuitu pietatis. Ad hæc statuimus auctoritate, quæ fingimur, confirmantes, ut læpeditis Ministerialibus ac Comprovincialibus Styria homines ipsorum proprietatis vel in prædictis eorum modo quolibet positos, qui ad Civitates vel villas forenses, quæ erectæ per omnem ipsam terram fuerint, & libertati deditæ, occasione hujus Libertatis confugiant, sine licentia Dominorum, ad quos pertinent, propriis Dominis ipsorum restituantur, cum rebus, occasionebus quibuscumque prætermisissis. Volentes etiam nostræ nostrorumque successorum salutem ac læpeditis Styrensiibus salubriter providere, statumus, ut omnes nate per Styriam, quæ ultra debitum fuerant in suis redditibus aggravate, in summam redditum, quam solverunt prædicti Ducis Leopoldi tempore, revertantur, nullique Principi ejusdem Terræ licet eas præter quod dictum est, quibuslibet exactionibus aggravare. Monetam quoque, quæ singulis annis, avaritiæ expolente, solebat renovari, in præjudicium communis habitatorum ejusdem Terræ, ex nunc volumus sine consilio communi Ministerialium majorem Styria nullatenus renovari, & renovatam in pondere primo per quinquennium perdurare. Statuimus igitur, & imperiali sancimus Edicto, ut nulla persona alta vel humilis,

ANNO

1236.

ANNO 1236. milis, publica vel privata, Ecclesiastica vel Secularis, contra presentis Privilegii confirmationem, ausu temerario venire presumat. Quod qui venire presumpserit, centum libras auri puri componat, medietatem illico nostro, reliqua passim injunxam persolvenda. Ut autem hac nostra

Confirmatio robur obtineat, in posterum perpetuæ firmitatis præsentis Privilegii fieri, & Sigillo nostro Typario Majestatis impressio iussimus insignari. Hujus rei testes sunt hi: Sifridus Moguntinus, & Eberhardus Salzburgerensis Archi-Episcopi, Ekbertus Bambergenensis, Sifridus Ratisbonensis, Imperialis Aulae Cancellarius, Rugerus Patavienfis, Conradus Freytingensis, Episcopi, Otto Palatinus, Comes Rheni, Dux Bavarie, Henricus Landgravius Turingæ, Comes Palatinus Saxonie, Bernhardus Dux Carinthie, Hermannus Marchio de Baden, Conradus Burggravius de Nürmberg, Gottfried de Hohenhof, Fridericus de Truhendingen. Comes Hermannus de Ortenburg. Comes Hartmannus de Tylingen. Comes Wilhelmus de Hunenbourg, Comes Conradus de Hardeckh. Henricus de Schauenburg. Henricus de Prunne. Irmundus de Hinterperech. Hadmarus de Sunnberg, & alii quam plures.

Actum Domini nostri Friderici secundi, Dei gratia invictissimi Romanorum Imperatoris semper Augusti Jerusalem & Sicilie Regis.

Acta sunt hæc Anno dominice Incarnationis, millesimo, ducentesimo, tricesimo septimo, mense Aprilis, decimæ Indictionis, imperante Domino nostro Friderico secundo, Dei Gratia Romanorum Imperatoris, semper Augusti, Jerusalem & Sicilie Regis. Imperii ejus anno octavo decimo, Regni Jerusalem duodecimo, Regni vero Sicilie tricesimo octavo feliciter Amen.

Datum apud Anasum Anno, mense & Indictione præscriptis.

CV.

1237.
Junii.

Compositio inter PETRUM Ducem Britannie & ANDREAM DE VITRIACO de Terris quas Dominus VITRIACUS Dominus de COMBOR & D. ALANUS DE ACIGNEIO, habent in Britannia; videlicet quod dicte Terre ipsi, & eorum heredes in perpetuum libera dimittuntur ac Foresta Redon. ad eundem VITRIACUM pertinet pro aliis bonis permutatur. Datum apud Crespeum A. no 1237. Mense Junii. [LOBINEAU Hist. de Bretagne, aux Preuves du 6. liv. col. 334. tiré des tit. du Chateau de Vitre.]

Universis, &c. P. Dux Britannie, Comes Richemondie, &c. Noveritis quod cum inter nos & Andream de Vitriaco super pluribus contentio vertetur, tandem ad hanc formam pacis devenimus, videlicet quod Terræ Domini Vitriaci, Domini de Combor, & D. Alani de Acigneio quas habebant in Britannia in feodis & in dominicis, remanent eis & hæreditibus suis liberæ & immunes in perpetuum de nobis & hæreditibus nostris, & de omnibus ballis & rachatis & gardis. Item pro matrimonio quod D. Vitriaci habebat in forestis Red. cum Katerina uxore sua, nos excambiamus dicto Andree & hæreditibus suis de dicta Katerina in perpetuum habendum totum jus quod Dominus Fulco Paganelli & uxor sua & heredes sui habebant in Albigneio, pro quo nos assignavimus dicto Fulconi cy. lib. annui redditus in Terra quam D. Guido Malivicius habebat in Normannia de D. Rad. de Fougieris per pacem quam dictus Guido fecit cum eodem Radulpho. Item de Terra & hæreditate D. Vitriaci quam nos occupavimus apud S. Albini & apud Redones per Fortericias nostras, nos faciemus excambium dicto Andree pro ut milites qui possiti fuerunt ad hoc dixerunt; de residuis vero dampnis de quibus illi nihil dixerunt, nos faciemus legitimum excambium ad dictum D. Dolenfis Episcopi & Alani de Acigneio militis. Item de mercato de S. Albino quod staueramus ad diem Martis, quo die mercatum de Chevreio erat ab antiquo, removebimus illud mercatum de S. Albino ad aliam diem. Item de Terris filius Andree quas verimus ad forestas nostras, ita fuit ordinatum, &c. Quoniam autem propter minorem ætatem Johannis filii nostra plena securitas de hoc

non poterat fieri, nos tradidimus Domino nostro Regi Francie omnes Terras quas de eo tenemus in Francia, Normannia & in Terra Castrelicelli & Montis Falconis, excepta Fortericia Castrelicelli, & etiam terram hereditariam fratris nostri Archiepiscopi Remensis, si interim nobis excideret, tenendas in manu sua a tempore legitime ætatis dicti filii nostri, si pacem istam nollet tunc jurare, & exitus inde redderet D. Rex præfatis Andree de Vitriaco, Domino de Combor, & A. de Acigneio. Nos autem tenemur dare plegios D. Regi de MM. marcarum argenti quod si dictus filius noster pacem suprad. non juraret, D. Rex pagaret plegios de dictis MM. marcis argenti quas solvi faceret D. Andree de Vitriaco. Item nos jurabimus pacem istam tenere, & Johannes filius noster idem jurabit intra festum Assumpt. B. M. coram Allocated D. Regis, & quando ad ætatem legitimam pervenerit, eam iterum jurabit & Litteris suis patentibus confirmabit. Item si D. Rad. de Fougieris eand. pacem jurare & per suas patentes Litteras confirmare voluerit, concedimus ei eand. pacem & libertatem de rachatis, ballis, & gardis, in terris suis de Britannia, tam in feodo quam in dominicis, &c. Datum apud Crespeum. Anno Dom. MCCXXXVII. mense Junii.

Ratificatio JOANNIS Ducis Britannie postquam ætatem legitimam attigit. Datum Parisiis die Lunæ post festum B. Martini Hyemalis Mense Novembri Anno 1237. [LOBINEAU, Hist. de Bretagne aux Preuves du 6. livre col. 337. Ibid. Le même Acte se trouve au Ch. de Nantes arm. F. Caff. A. n. 20.]

Johannes Dux Britannie, Comes Richemondie, &c. Ut hæc omnia que superius exprimuntur perpetui robur obtineant, nos in ætate legitima constituti & probata coram excellentissimo Domino nostro Ludovico D. G. Francorum Rege, & ab eodem in hominem recepti, hanc Compositionem concessimus, &c. & proprii Sigilli munimine roboravimus. Datum Parisiis die Lunæ proxima post festum B. Martini Hyemalis. Anno Dom. MCCXXXVII. mense Novembris.

CVI.

Rescriptum FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris ad Principes Imperii de superbia GREGORII IX. Pape ejusdemque iniquitate contra Imperatorem & Imperium. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 392.]

FREDERICUS Imp. Principibus suis. Æmula Regum & Principum Orbis Terræ, ac confortum impatiens, dudum in superbiæ secularium liberaliter adducta Romana Sedes, propter illius, qui Princeps esse dicitur Sacerdotum, in suum adversus nos preconceptum odium, ad universale scandalum hic exaruit, adeo adverso Ecclesiastice Religionis ordine, præter Mandata Legis, quorum lator & Pater esse debeuerat, quæ prævertit, dum se hostilibus rebus immiscens dubios bellorum eventus, cades hominum, obidiones Urbium & universitatum procurat, & undique pericula populorum: sponfam Christi Ecclesiam, matrem nostram, cujus auctoritate libitum pro licito sequitur, & sanctuario Dei suarum vindictam inimicitiarum exercens, reddit (proh dolor!) mundo notabilem, ut sub tam inconstanti, & volubili rerum actore, qui prædest. & nomine Ecclesiæ diversa variat & confingit, experientia facti singulos edocente non immerito ab Ecclesiæ, pro ejus præfide ac patre mendacis, metuculosa suspicio cordibus hominum inferatur.

2. Quapropter devotionem tuam contingentia non patimur ignorare. Nuper enim per quosdam de majoribus fratribus suis, & Religiosis alios viros, aspirantes ad quietum Ecclesiæ statum, & piis zelantes desideris bonum pacis, adhibita est cura propensior intendi modum, & habendi tractatum, per quem inter nos & Pontificem Pharisæum istum, contra nostri honorem nominis prava consilia colligentem, ad certum tempus Treugarum compositio feret, infra quod per te, quem habemus in omni dilectione præcipuum, & alios Principes Orbis Terræ, ad integræ pacis reformationem opportunitas commodior haberetur: Cum

ANNO
1239.

que nos iisdem viris, inventoribus hujus vice, præter ipem & creditum, pro Ecclesiæ reverentia condescendere dignarentur. Gregorius dictus Papa petebat Lombardos rebelles nostros & nostros bannitos Imperii Treugis ipsi debere muniti; quibus exclusis Treugas ipsas non potenter acceptare, ut evidenter daret omnibus intellectum, quod negotium rebellium Lombardorum fovit, & fovet in nostrum odium manifestum, illud gerens & reputans velut suum: quamquam hæcenus alias palliarat, quod non in favorem ipsorum, sed ob transgressionem nostras alias, quas fingebat, contra nos ad excommunicationis Sententiam processisset. Quod intolerabile visum est nobis, ut rebellibus nostris diutino guerrarum discrimine fatigatis, & in majori parte depressis, Treugas concedere deberemus: ad quorum persecutionem & vindictam accendi vexilla necessaria & præpotentia castra nostra triumphaliter duximus educenda. Et licet nobis in confinio castra metatis Campaniæ, suggereretur instantem ad ingressum illius Provinciæ, data plena fiducia de obtento, super quo doloris gladius ad injuriarum nostri animam pertransiret, nos tamen ad presens ob honorem Dei, & reverentiam BB. Apostolorum Petri & Pauli, quibus, utpote qui sacrum Imperii Diadema de ara B. Petri suscepimus, esse volumus non ingrati, ab ingressu & receptione ipsius terræ desistimus, expectantes interim, si nostrum injuriatorem omnia vexatio revocet ab offensis.

3. Præterea non patimur te latere, qualiter homo iste dictus Papa in obidione Ferrariæ civitatis Imperii, & Salinguerræ fidelis nostri, Bononiensibus, Venetis, & aliis convinctis nostris rebellibus convocatis, Legatum suum cum Mediolanensibus fecerit convenire, Ducem ibidem exercitus & rectorem: qui adeo cum suis complicitibus eundem Salinguerram & Ferrariam in exheredationem Imperii coarctavit, quod à suis proditus, receptis tamen promissionibus & pactis de indemnitate personæ suæ ac rerum suarum & de salubri mora suam eadem Civitate, nec non per eundem Legatum, Ducem Venetiarum, Potestates, Rectores, Capitaneos exercitus, & generaliter per totum exercitum juramento firmatis, nomine Ecclesiæ juramentum impendit, ac sæpe dictam Civitatem assignavit Ecclesiæ specialiter possidendam, commissa fide sua fidei Legati Ecclesiæ, quod præstita & jurata sibi securitas plenarie servaretur. Sed post deditionem Civitatis & suam Legatus idem eadem celebritate, qua præstiterat juramenta, cum prædictis omnibus dejerando, demolitis domibus & bonis ejusdem Salinguerræ, ipsum simul duxere fide mentis Venetias captivatum. Ecce qualis inventur in Legato fides? qualis de patre Legati mentienti prodeat auctoritas? ut fidem reputent, fidei juramenta non servare. O quam pestiferum ab Ecclesiæ rectoribus emanat exemplum: quam evidens omnia veritate deceptio: ut Regibus & Principibus Orbis, quibus propter impatientiam invident, sint præcipue præcavendi, ne de facili se præbeant in manus eorandem, qui semper intercepte conantur incautos, & pium reputant innocentiam condemnare. Nos autem qui omnes & singulos eorum tum ex vicinitate, tum ab experto, intus & in cute jam novimus, taliter te per imaginem rerum ab eorum fallaciis cautum volumus observari, ut vobis intendamus præcavere, sperantes in eo, qui Reges & Regna constituit, quod iuste injuriam propullantes, violentiam nobis illatam nostrarum virium conamine propellemus, & in gladio justitiæ, quem auctore Domino bajulamus, Sacerdotum gladiis, quibus abjecta stola lumbos suos inhoneste præcingunt, justius retundemus.

4. Dignum insuper duximus ad tuam noticiam perferendum, quod idem Papa, sicuti est suis motibus præceptis, & inconstans in omnibus viis suis, strenuis viris de Francia, Crucesignatis, & pro voti executione ad iter accinctis, prohibuit Censuræ Ecclesiastica, ne transirent in præsentem, non attendens necessitatem Christiani exercitus in Ultramarinis partibus commorantis, cui in emergentis casus articulo nedum de Crucesignatis, sed de noviter consignandis deberet in auxilium subvenire. Unde ab operibus ejus, quæ fide testimonio profutur, auctorem potes agnoscere, quod duplicatis viarum suarum scandalum generet, & totius universitatis incommodum subministrat.

Rescriptum FRÉDÉRICI II. Romanorum Imperatoris ad Senatores, & Populum Romanum de Potestate Imperatoris, & Obedientiâ Urbis Romæ Imperio contra Papam debitâ [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 393.]

ANNO
1239.

FRÉDÉRICUS Imp. Senatoribus & Populo Romano. Præterite culpæ vestræ convicium, quod sub patientiæ hæcenus regulariter duximus, factionum vestrarum faciente protervia, cum tolerantia pati ulterius non valemus: sed in hoc motus nostros restringimus, & audacia refrenamus instinctum, ne possit ultio culpam excedere, & à quo trames juris oritur, inde justitiæ limites deviant. Quamquam etenim Serenitati nostræ; quam divina potentia servare non cessat, subjacet omne quod volumus, nostræ tamen voluntatis Imperium de rationis fonte colligimus & de virtutum puteo temperamus. Dudum etenim si sub testa, nucleus non celatur, dum victrix Aquila nostri processus prævia, in Romanis prædiis victorica signa pandebat: dum castrorum stabilitate mictricium angulos vestræ perfidiæ cingebamus: dum nostræ victoriæ gladius, qui vinci nescit, per vicinias instantium vobis hæcenus culpe minabatur, dum nostræ potentie fremitu terror & strepitus sic gressus vestros præcluserat, sic pusillanimitatis affectus opprefferat, sicut in experientia libro legere potuistis, quod cordis cogitatio non palpabat intrinsecus, nedum quod in modum audaciæ imo insipientiæ (ut loquela fit proprior) Casaream incitaretis victoriam ad ultionis meritis funera, sicut improvide nuper attemptastis, non attendentes, quod licet nostra non sit ubique corporalis præsentia, nostræ tamen ad longinquos Orbis terminos laxantur habent, potati de calice Babylonis. Nam posse vestrum, fecistis in parebus Tyburinis, ova rumpentes aspidum, ex quibus jam prodi regulus, telas araneas texuistis. Cum itaque omnis subita rerum mutatio non sine quodam quasi consensu proveniat animorum, iniquæ temeritatis eventibus, potentie nostræ proposito mutante iudicium, vestra dissolvitur Babylon: Damacus deficiet, suffultorium consumetur in igne, sedes ab Aquilone posita corruet, & lumbare vestrum circa lumbos apostolicum computrescere faciet nostræ Serenitatis industria, quam divinus intuitus non desinit illustrare. Et quæ livorem cuiuslibet tenebrositatis obducit, cuique fe totus fere Orbis inclinat, faciente divina clementia, per locum à genere Urbem sibi sentiet emolliri, ut à quo Romanum Imperium meruit nominari vere nobis Roma subjacet, quibus terra servit, mare favet, & ad motum omnia desiderata succedunt.

CVII.

Compositio inter JOHANNEM Comitem Britannie & RADULPHUM Dominum FOUGER, quæ Comes promittit RADULPHUM tueri in iuribus suis de Feodo de Porchoet, terrisque ipsius liberas & immunes de ballis, & rachatis pronunciat, nec non jurisdictionem in Judeos confirmat; RADULPHUS vero prædicto Comiti spondet se illi satisfurum homagium pro Feodo de Fougere. Actum apud Andeg. Mense Martio Anno 1239. [LOBINEAU, Hist. de Bretagne aux Preuves du 8. livre. col. 391. Tiré des ch. de Nantes Arm. L. Cassette A. n. 23.]

Mars.

Hæc est forma pacis factæ inter Johannem Comitem Britannie & Radulphum Dominum Fougere. Concessit idem Comes prædicto Radulpho in fidelitate & homagio quod recepit à dicto Radulpho, quod ipse Comes tenebit firmam justitiam & fidem dicto Rad. de Domino Petro de Chemilleo, & de aliis, quos dicit, sive dicit, tenere jura ipsius Rad. de feodo de Porchoet, de quibus dictus Rad. conqueretur. De ballis autem & rachatis concessit idem Comes quod terræ ipsius Rad. & hæredum suorum quæ erunt & immunes, salva assisia Comitibus Gaufridi quondam Comitibus Britannie. De Judeis autem concessit prædictus Comes quod usura essent à tempore principii guerrarum. Quantum vero ad justitiam debitorum Judæorum, quæ ipsi Judæi sibi dicent deberi, concessit idem Comes quod

DU DROIT DES GENS. 95

ANNO 1239. quod prædictus Rad. eandem jurisdictionem habeat omnino quam habet Dominus Vitreii. De firmatura autem Casfri de Marcellio conceffit prædictus Comes quod ipse Rad. firmet ipsum Castrum, secundum quod sibi melius placuerit. Hæc autem pax facta est, salvis aliis iuribus ipsius Comitibus & ipsius Rad. Promisit autem dictus Rad. quod ipse veniet ad homagium ipsius Comitibus de feodo de Folger, ex quo licentiam Domini Regis Francie, ore ad os, vel per litteras pendentes habebit. In cuius rei testimonium & firmitatem perpetuam nos dictus Johannes Dux Britannie & Comes Richem. præfens scriptum sigillavimus. Actum apud Andeg. anno gratie MCCXXXIX. mense Martio.

CVIII.

Mars. *Transactio inter HERVEUM Vicecomitem de Leonia & JOHANNEM Ducem Britannie, quæ duci Villæ, Castrum, & Portus de Brest remanent contra excambium centum librarum annui redditus, & Herveus eidem homagium facit pro feodis suis. Actum apud Kemperlé Mense Martio Anno 1239.* [LOBINEAU, Hist. de Bretagne aux preuves du 8. liv. col. 392. tiré des Ch. de Nantes Arm. L. cassette F.n. 6.]

Universis, &c. Hervens Vicecomes de Leonia, Noveritis quod cum contentio verteretur inter me ex una parte, & nobilem virum Johannem Ducem Brit. & Com. Richem. ex altera, tandem compositum fuit inter nos & ipsum sub hac forma: quod Villa de Brest, & Castrum & Portus, remanent dicto Comiti & hæredibus suis in feodo & hereditate, faciendū mihi excambium C. lib. annui redditus; & ego feci homagium Domino Comiti de feodis meis. Omnes milites & alii homines qui de me tenebant in Villa de Brest, dicto Comiti remanent, & feoda sua quæ habent in terra mea & hominum meorum extra Villam de Brest, de me & hæredibus meis tenebunt, sicut antea tenebant, legitimis redditus suis mihi & hominibus meis perfolvendo; & homines qui extra Villam de Brest ante guerram manebant in feodis meis & hominum meorum, & habebant Plateas & Grangias in dicta Villa, mihi & hominibus meis remanent, & Plateæ & Grangie dicto Comiti & hæredibus suis remanent ad voluntatem suam plenarie faciendam. Hæc omnia ego juravi quod fideliter observabo. In cuius rei testimonium præfentes Litteras Sigillo meo sigillavi. Actum apud Kemperlé anno Dom. MCCXXXIX. mense Martii.

CIX.

1240. 4 Juin. *Lettres de PHILIPPE Comtesse de Bar portant Donation de la Terre de Ligny avec ses dependances à sa Fille MARGUERITE en faveur de son Mariage avec HENRI Comte de Luxembourg, contenant aussi toutes les autres conditions matrimoniales dudit Mariage, tant à l'égard du Douaire qu'autrement. Fait le lendemain de la Pentecoste au Mois de (1) Juillet 1240.* [Van den Haert, Chatehains de l'ille. Liv. 2. chap. 4. pag. 240.]

JE Philippe Comtesse de Bar, say sçavoir à tous ceux qui ces presentes Lettres verront, que j'ay donné à Monsieur Henry Comte de Luxembourg en mariage avec Marguerite ma fille, Linéy & ses appendices, & luy doy faire valoir sept cents livres de terre à fors, en telle maniere que Messire Henry ne peut ceste Terre repeindre d'autre, ne mettre en autrui main, & c'il advenoit que Marguerite ma fille morist sans hoir de son corps, ou li hoir de son corps morist sans hoir d'oir en hoir, Linéy, & les appendices revenront au S. de Bar, & Madame Ermenfens Comtesse de Lutzembourg a devise à Monsieur Henry son Fils, Lutzembourg & les appendices, Erlons & les appendices, la Roiche & les appendices apres son décès, sauf cen qu'elle peut donner à Gerrard son Fils, se elle veut deux cents livres de terre à Metaus en la Chastellerie de Lutzembourg ou de la Roche, fors le fortresse, & Messire

(1) Il faut lire ici Juin au lieu de Juillet. La Pentecoste ne peut jamais échouer en juillet, & en 1240, elle tomba au 3 Juin. [Dum.]

Henry ses fils a drée Marguerite sa femme de Erlons & de la Chastellerie, & des appendices, & c'est douaire doit on faire valoir sept cents livres de terre à fors à plus preis que on porra de Erlons par ledit de deulx pseudommes dont je paieray ung, & li autre partie ung autre, Et cil' aduenoit que acuns de ces morroit celle partie cui li siens morut repenoit un autre, sauf ce que Madame Ermenfens le tenra toute sa vie. Et de ce li ferons Madame Ermenfens la Comtesse & Messieurs Henrys ses fils avoir la scalté des Chevaliers & Bourgeois, & des hommes des villes: & pour cen que Marguerite ma fille ne peut en douaire devant dict, viens paure a la vie Madame Ermenfens la Comtesse pour celi assennent il Esternay & Biedbouch & les appendices, & ly doit on faire valoir sept cents livres de terre à fors: & se aucune chose en desaloit on li aseroit à plus pres que on porroit denqui par ledit de deulx pseudommes qui font devandits: & cil melavenoit par aventure de Monsieur Henry aincois que de Madame Ermenfens la Comtesse que ja n'aviegné, Marguerite ma fille tenroit son douaire d'Esternay & de Biedbouch & toutes les appendices, & lors quand cil d'Erlons escherra de Madame Ermenfens, la Comtesse Marguerite revenra à son douaire qui est devant dis, & cil d'Esternay & de Biedbouch sera neans: & pour en ce que ce soit ferme chose & estable, j'ay fait l'endemain de Pentecoste quand li miliaires courroit par mil deux cents & quarante ans au mois de juillet.

CX.

Declaration de Louis Roi de France, touchant l'hommage lige qui lui a été rendu par ROGER Comte de Foix, avec les obligations reciproques. Donnée à Montargis l'an 1242. au mois de Janvier. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Béarn liv. 8. chap. 23. pag. 764.]

Louis par la grace de Dieu Roi de France, à tous ceux auxquels ces Lettres parviendront, salut. Nous faisons sçavoir que nostre amé & feal Roger Comte de Foix nous a fait homage lige contre tous hommes, & femmes, qui peuvent vivre & mourir, de tout ce dont il estoit Homme de nostre Cousin, & feal Raimond Comte de Tolose, au temps de ceste dernière guerre meü entre nous, & ledit Comte de Tolose. Et avons accordé au mesme Comte de Foix que nous ne le metrons point, ni ses heritiers en l'homage decé Raimond Comte de Tolose, sinon avec le gré & consentement du mesme Comte de Foix, & des ses heritiers. Comme aussi ledit Comte de Foix, ni ses heritiers ne pourront se mettre en l'homage de Raimond Comte de Tolose, sinon de nostre volonté, & celle de nos heritiers. Nous avons aussi octroyé au mesme Comte de Foix, que lui & ses heritiers, tiennent ces choses à perpetuë, en la mesme liberté, en laquelle le Comte de Foix les tenoit du Comte de Tolose. Le mesme Comte de Foix nous a juré aussi, & à nos heritiers fut les Sacrosaincts Evangiles qu'il nous servira fidelement, & à nos heritiers, contre tous hommes & femmes qui peuvent vivre ou mourir. Donnée à Montargis l'an 1242. au mois de Janvier.

CXI.

Lettres de ROGER Comte de Foix à RAIMOND Comte de Toulouse lui declarant que pour les raisons y contenues il se croit libre de la Foi & hommage qu'il lui devoit auparavant, & qu'il a transporté l'un & l'autre au Roi de France dont il est presentement Vassal, & qu'il est resolu de rendre audit Roi & à l'Eglise tout le service qu'il pourra contre lui en Guerre. A Paris le 3 des Nones d'Octobre 1242. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Béarn liv. 8. chap. 23. pag. 763.]

Allustre & Tres-noble homme le Seigneur Raimond par la grace de Dieu Comte de Tolose, Marquis de Provence, Duc de Narbonne, Roger par la mesme grace Comte de Foix, Viconte de Castellan, salut, & travailler en tout & par tout à reténir sçagrée, s'il le pouvoit sans le danger de l'ame, & du corps,

ANNO 1240.

1242. Janvier

5 Octobre

ANNO
1242.

corps, & sans la crainte imminente & évidente de son exheredation, & la perte de sa reputation. Nous ne croyons pas qu'il soit échappé de la mémoire de votre Altesse, comment vous ne laissâtes pas seulement en guerre notre pere de louable mémoire Roger Bernard Comte de Foix, par la paix que vous fîtes à Paris avec le Seigneur Roi de France, mais aussi que vous promîtes de lui faire vive guerre. Et enfin vous donna-tes congé à notre pere, qu'il fit telle paix & accord qu'il aviserait avec le Roi seldit, & l'Eglise. Laquelle paix il fit, comme il peut, & non pas comme il voulut, obligant & foi & ses heritiers à plusieurs pactes & conventions, qui empêchent en cet endroit notre bonne volonté pour votre secours, & pour votre profit. En outre nous croyons, que vous vous resouvenez, comme vous avez baillé notre pere caution pour vous à l'Eglise, & l'avez absous de tout lien de fidélité, homage, & serment, auquel il pouvoit vous être obligé, & l'avez fait jurer d'être du parti de l'Eglise contre vous, si vous failliez jamais la guerre contre le Roi, ou l'Eglise. Et votre Noblesse ne doit point se fâcher, si pour notre excuse évidente & véritable, nous ramenevons l'exheredation que vous avez fait à notre pere, & à nous de la Terre de S. Felix avec ses appartenances, & de plusieurs autres Terres; & néanmoins vous y avez ajouté depuis peu l'invasion des autres Châteaux, que le Roi nous avoit donnez en la Terre de Carcassès, encore que vous n'eussiez aucune juridiction en iceux; & que ces Châteaux nous eussent été bailliez en recompense de la Terre, que notre pere avoit perdue pour vous, & pour votre guerre. C'est pourquoi attendu que le Seigneur Roi de France, auquel nous avons presté homage, & serment de fidélité, avec votre consentement, qui même nous a honorez de plusieurs bienfaits, non seulement en la restitution de nos Châteaux, qu'il nous a rendus reparez, & fortifiez, sans nous précompter aucuns fraix, lesquels peut-être il eust pu demander raisonnablement; mais aussi en plusieurs autres choses, Nous presté avec tres-grande instance par tous les moyens qu'il peut, nous signifie & nous requiert, que nous lui baillions secours contre vous, sans aucun delai, & que nous ne puissions obtenir aucune treve, ni résister à ses commandemens sans être coupables de parjure, & sans encourir le dommage d'exheredation, avec note d'infidélité, & perte de la reputation: Nous signifions par les presentes à votre Altesse, que nous voulons & deliberons de nous attacher fidelement, au mesme Seigneur Roi, & à l'Eglise, leur baillant notre secours, & conseil, comme nous pourrions, estimans que nous sommes en cet endroit entièrement absous de votre fidélité, & homage. Et que votre esprit ne soit point indigné, si étians mus & contrainsts par lesdites raisons, nous vous attaquons à l'avenir. C'est pourquoi nous vous signifions, que nous ne vous sommes aucunement obligés d'homage ou de fidélité en la guerre que nous vous ferons ci-après pour le Roi, ou pour l'Eglise. Donné à Pamiés le troisieme des Nones d'Octobre l'an 1242.

CXII.

1245. *Littere FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris, ad Reges & Principes mundi ut Romane ac Papalis presumptionis exemplum ex ipso capiant, contra quem INNOCENTIUS IV. Papa, tametsi nec vocatum nec auditum ausus est Sententiam depositionis statuere, simul ipsos hortatur ut nimias Clericis divitias subtrahant, & ad statum primum reducant. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 374.]*

FRIDERICUS Imperator Regibus & Principibus mundi. Illos felices describit antiquitas, quibus ex alieno præstatur cautela periculo. Status namque sequens formatur ex principio precedentis, & ut impressionem cera recipit ex sigillo, sic humana vitæ formatur mortalitas ab exemplo. Hanc utinam felicitatem nostra Serenitas prægustasset, ut cautela fortissimi, quam vobis, ô Christiani Reges & Principes, ex nostra Majestatis nimia latione relinquimus, nobis potius Christiani Reges & Principes laici reliquissent.

2. Porro quia Clerici censentur pauperum elemosynis impinguati, filios opprimunt: ipsique nostro filii Subditorum paternæ conditionis obli- nec

Imperatorem nec Regem aliqua veneratione habere dignantur, quotiens in Patres Apostolicos ordinantur. Quod autem circumlocutionibus nostris innuitur, ex Innocentii Papa III. præsumptione probatur, qui vocati Synodo, ut assentiri, generali contra nos non vocatus, nec super aliqua fraude vel priviatis convictus, ausus est Sententiam depositionis statuere, quam præter omnium Regum enormè præjudicium non poterat stabilire. Quid enim vobis, & singulis Regibus singularum regionum, à facie tanti Principis Sacerdotum tremendum non immenso superest, si nos & Principum electione solempni, & approbatione totius Ecclesiæ, ac in Christianæ fidei religione viventium, Imperiali diademate insignitos, & alia Regna nobilia magnifice gubernantes, ille deponendos adgreditur, & cufus, quoad Imperiale Diadema, non iniret aliquid in nos exercere rigoris, etiam si causæ legitime probarentur. Verum id propter quod Sacerdotalis sic infestat abusus potestatis, & à summo nos conatur præcipitare deorsum, nec primi sumus nec ultimi.

3. Et hoc quidem vos facitis obediens religionem simulantibus sanctitatis, quorum sperat ambitio, quod totus mundus inflatur in os suum. O si vestræ credulitatis simplicitas à Scribarum & Phariseorum sermone, quod est hypocritas, juxta sententiam Salvatoris, sibi curaret attendere: quot illius Curie turpitudines execrari possitis? quas inhonestas & pudor prohibet nos effari. Sane redditis copiosi, quibus ex plurium depauperatione Regnorum dicuntur, quemadmodum ipsi nobis, ipsos faciunt infamare. Apud vos Christiani mendicant, ut apud eos Patrenti manducant: ibi vestras domos obstruunt, ut illic adversariorum Oppida construant. Siquæ de vestris elemosynis impinguati tales Christi pauperes sustentantur, qui beneficii compensatione, ea saltem gratitudinis exhibitione vobis se præbent obnoxios, quidem quanto minus eis indigentibus largiores ostenditis, tanto non solum manus, sed etiam m. nus & cubitos avidius adprehendunt, luo vos laqueo detinentes, sicut aviculam, que quanto ad cavallum fortius nititur, tanto firmius alligatur.

4. Hæc vobis in præfens scribenda carivimus mittere, insufficiens experientia votum nostrum. Cetera vero secretis intimanda decrevimus omittere: videlicet in quos usus divites pauperum expendit prodigalitasavarorum. Quid super Imperatore comperimus eligendo, nisi pax, quam per magnos mediatores intendimus reformare inter nos & Ecclesiam saltem superficialiter reformetur: Quid de Regum omnium communi bus specialibus negotiis disponere intendatur. Quid super Insulis Oceani fuerit ordinatum. Quid contra Principes universos quibusdam consiliis vel negotiis, que nos qui nonnullis ibidem habemus familiares & Subditos, sicut clamdesine, latere non possint, illa Curia machinetur. Quantis viribus, quot virorum infidiis, qualiter instructorum ad bella, in hoc ipso vere, quod instat omnes, qui nos opprimunt, opprimere posse speremus, etiam si nobis opponeret totus mundus. Quicquid autem tales & tales fideles nostri, latores præsentium, vobis retulerint, certe credatis, ac etiam si sanctus Petrus iurasset, firmissimum habeatis, nec per hoc quod à vobis petimus, videatur vobis, quod propter in nos latam Sententiam depositionis, nostræ magnanimitas Majestatis aliquatenus incurvetur. Habemus enim conscientie puritatem, ac per consequens, Deum nobiscum: cuius testimonium invocamus, quia semper fuit nostra voluntatis intentio, Clericos cujusunque Religionis ad hoc inducere, & præcipue maximos ad illum statum reducere, ut tales perseverent in fide, quales fuerant in Ecclesia primitiva, Apostolicam vitam ducentes, & humilitatem Dominicam imitantes. Tales namque Clerici solebant Angelos intueri, miraculis coruscare, agros curare, mortuos suscitare, & sanctitate non armis sibi Principes subjugare. At isti seculo dediti, & inebriati deliciis Deum præterponunt, quorum ex affluentia divitiarum Religio suffocatur. Talibus ergo subtrahere nocentes divitias, quibus damnablem onerantur, opus est charitatis potius quam erroris. Ad hoc vos omnes Principes una nobiscum, ut cuncta superflua deponentes, modicis rebus contenti, Deo serviant, cui servant omnia, omnem, quem potestis, debetis diligentiam adhibere.

Diploma FRIDERICI II. Romanorum Imperatoris FRIDERICO II. Duci Austriæ indulgentiam, quo Ducatus Austriæ & Styriæ ad honorem Regium promoveret, Duceque in Regem evolveret, salvo tamen Jure Imperatoris & Imperii; & ita quidem ut natu major ex generatione dicti Ducis in Regno succedat. Insimul facit ei potestatem erigendi Provinciam Carniolæ in Ducatum. [R. STREINII *Hand-bücher der Erzhertogthums Oesterreich* 1. buch. *FUGGER Spiegel der Herrn des Erzhaußes Oesterreich* 1. buch. 3. Capitel. pag. 180. col. 2. d'une copie plus mauvaïse que celle-ci. GOLDAST. *Constitut. Imper.* Tom. 1. pag. 305. LIMNÆUS *Juris publ. Imp. Romano-Germanici* lib. 5. cap. 2. Num. 31.

NB. Toutes ces Copies diferent en quelque chose l'une de l'autre. Cependant *Streinius*, *Fugger* & *Limnæus* citent également les Epîtres de *Pierre de Vineis* qui étoit Secrétaire de l'Empereur *Frideric II.* *Limnæus* cite aussi en second *Cuspinianus* en *Austria* pag. 35. La Date manque entièrement à toutes ces Copies. *Cuspinien* croit que le Diplôme fut donné en 1245. & *Streinius* en 1246. [DUM.]

FRIDERICUS II. Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hierusalem & Sicilia Rex, Friderico II. Duci Austriæ & Styriæ suo Dilecto Principi & Comiti Carniolæ, Gratiâ suam & omne bonum. De fulgore Throni Cæsarei velut ex sole radii sic cæteræ prodeunt Dignitates, ut primæ lucis integritas minoratæ Luminis non sentiat detrimenta, tantoque magis Imperiale Sceptum extollitur, & tanta cura regimini ad sollicitudinibus relevatur, quanto Tribunal ipsius Digniores in circuitu circumspicit consimiles Regiones. Hac igitur consideratione commotus, qui celsæ providentiæ Romani Imperii moderamur habenas, solii nostri Decus tam veterum Dignitatum ornâtibz conservemus, quam novis honoribus ampliâmus. Tuis, igitur, Devotissime Princeps noster, supplicationibus favorabiliter inclinati nec minus ad exaltationem honoris Sacri Imperii nostri respectum habentes de infra Scriptorum Principum nostrorum consilio videlicet C. Ratisponensis Episcopi, L. Wormatiensis Episcopi, O. Bambergensis electi, P. Brixienfis electi, A. Abbatis Campidunensis C. Abbatis Cluniacensis, F. Ducis Brabantie, R. Ducis Bavarie, Ducatus Austriæ & Styriæ cum pertinentiis suis & terminis quos hæcenus habuerunt ad Nomen & honorem regium transferentes te hæcenus prædictorum Ducatum Ducem de potestatis nostræ plenitudine & magnificentiâ speciali promovemus in Regem, eisdem Libertatibus, Immunitatibus & Juribus prædictum Regnum tuum præsentis epigrammaticæ autoritate Donantes, quæ decant regiam auctoritatem, ut tamen ex honore, quem Tibi libenter addicimus nihil honoris & Juris nostri Diadematis aut Imperii subtrahatur quin immo sicut hæcenus tanquam Dux Princeps & Fidei noster exiteras; sic impostum regio decoratus honore tu & successores tui legitimi Principes fideles & devoti nobis & successoribus nostris in Imperio perpetuo persistatis; nihilque propterea Juri & honori Imperii in prædictis regno & terris tuis omnino depereat vel decreseat, & quæ hæcenus in eisdem, eo specialiter & nominatim expresse quod Successores tui non per Electionem Prælatorum, Ducum, Comitum aut quorum Nobilium eligatur in Regem, sed semper major natu seu senior ex generatione tua ex te & ex Successoribus tuis legitime descendentes in Regno succedant, nullusque in eis coronam & consecrationem in prædicto tuo Regno de manu cujusquam accipiat, sed à nobis vel successoribus nostris tantum in Curia nostra vel ab his qui speciale mandatum à nobis super hoc habeant coronationis & consecrationis munus & decus pro tempore consequentur. Alii vero Heredes minores natu non habeant aliud nisi quod ex

TOM I. PART. I.

Regis gratia pòterunt obtinere. Illud etiam Juri regio & honori conjungimus, ut si aliquis Comes, Nobilis aut Ministerialis; vel miles de regno tuo contra te & successores tuos & terram tuam forsitan excesserit & pro suo Excessu Castrum vel munitiones suas ab excedente per te vel per nuncios tuos peti contigerit, ipseque negaverit assignare, ipsum ex Jure Regiæ Dignitatis per Sententiam Curie tuæ bannire & forbannire valeas ipsumque extra legem facere omnis Juris suffragio prout est moris Imperii carcerari. Cæterum ut pacem & Justiciam, quæ sunt regnorum omnium fundamenta, possis in prædicto regno tuo constantius conservare, præsentium tibi auctoritate concedimus, ut si quis in prædicto regno tuo manifestus extiterit malefactor tuo videlicet justo judicio aut Curie tuæ condemnatur, cumque aliquis de prædicto regno tuo tenuerit, foverit, vel defenderit eundem, & requisitus tuo judicio noluerit assignare, eadem poena puniri debeat receptor, eadem Defensor, quæ malefactor ipse tui præsentis Privilegii auctoritate permittimus, ut de Provincia Carniolæ Ducatum facias immediate Tibi subiectum & per te nobis, & successoribus nostris & Imperio responsurum, & ut in Ducatu ipso cognatum tuum fidelem nostrum in Ducem valeas promovere plenam tibi concedimus potestatem ad cujus rei memoriam, & robur perpetuo valiturum præsens Privilegium fieri & Bulla aureo typario nostræ Majestatis impressa jussimus communi.

CXIV.

LITERA Recognitionis HENRICI DE HOMBORCK.

Quod de communi suorum Heredum voluntate, castrum Lowenstein Duci Brunovicensi & ejus heredibus in proprium dederit, illudque ab eo pro se suisque heredibus in feudum receperit. Actum Tjellis in commemoratione SANCTI PAULI ANNO 1247. [LÜNIG *Teutisch Reichs Archiv.* Part. Spec. Continuat. 2. abs. 4. p. 380.]

1247.
ou
1246.

HENRICUS Dei gratia Miles dictus de Homborc, Omnibus quibus hoc scriptum fuerit præsentatum in perpetuum. Quoniam omnia simul cum tempore memoria evanescent, facta digna memorie scriptis non immerito committuntur ad cautelam. Ad notitiam ergo omnium, tam futurorum quam præsentium, volo pervenire, quod ego de communi omnium heredum meorum voluntate pariter & assensu, castrum Lowenstein dedi Illustri Domino meo Duci de Brunsvic & suis heredibus, in proprium & ab ipso recepi in Pheodo: similiter & mei heredes, dictum Castrum a Duce de Brunsvic in pheodo perpetuo recipient & tenebunt. Sane ut hoc factum meum à nullo possit processu temporis immutari; præsens scriptum inde confectum, Sigillo meo ad veritatis judicium communi.

Hujus rei testes sunt, Hermannus Laicus, Gerhardus de Houvardessen; Baldejoins de Blanckenborch, Henricus Advocatus de Tjellis, Henricus de Clinge, Herwicus filius suus, Hartmannus de Osbernhulen, Thidericus de Arca, Everhardus de Oden, & alii quam plures. Acta sunt Tjellis, Anno Dominicæ Incarnationis 1247. in Commemoratione Pauli.

CXV.

Capitulatione delli Zarattini colla Repubblica di Venetia, per laquella essi già vinti e scacciati dalla loro Sede di Zara si commettono al Doge ed alla detta Repubblica, cedendola essa la Città col suo Territorio, e promettendogli perpetua fidelità. [JOANNIS LUCHI *Dalmatini de Regno Dalmatiæ & Croatia.* Lib. 4. pag. 168.]

Vers l'an
1248.

1. Che Zarattini ciedono, & danno liberamente la Città e territorio di Zara al Dose, & al Comun di Venetia & promettono perpetua fidelità & obediencia.

2. Che i Zarattini habiano l'election de l'Arcivescovo di Zara, il qual deba esser presentato al Patriarcha

N

ANNO de Grado, & confirmado, & consagrado da lui.

1248.

3. Che al detto Arcivescovo siano preservate tutte le jurisdiction, & privilegii consueti possiedi da i Arcivescovi predecessori.

4. Che Chierizi debbano ogni anno in la festa della Natività, & della Resurrectione del Nostro Signor. cantar le laude della solennità del Dose di Venetia, & Patriarcha, e Conte, & Arcivescovo per il che ricevano la benediction consueta nella messa solenne della Chiesa Cathedral pregando Dio per la conservatione del Comun di Venetia promettendo essi prima, & poi i sudditi della Città per nome di tutto il popolo perpetua fede & obediencia.

5. Che i Zarattini accettino per suo governo un Conte mandato, & eletto dal Consiglio de Venetia, il qual sia in quel rezimento quanto tempo che sarà limitato dal Dose, el qual Conte habbia il governo libero di quella Città in ogni negotio amministrando Giustizia così nella roba come nelle persone, & in tutte le cose occorrenti per salute di quella Città, & per honor, & conservatione del Comun di Venetia; Reservando però i patti compresi in quelli Capitoli, dovendo quella Città haver li suoi Officiali consueti senza pregiudicio di alcuna sorte del detto Conte.

6. Che mandino i Venetiani appresso il Conte doi Contiglieri per governo di quella Città.

7. Che per salario del detto rezimento debbano dare ogni anno li Zarattini lire do milie Venetiane.

8. Che il Conte debba haver tutte le sue ragioni & honoranze consuete come li altri Conti solevano avere.

9. Che il Conte debba haver per sua habitation la casa che fu de quond. Damian Varicassi con tutte le sue habentie & pertinentie, & sia assegnada a f. Angelo Moresini eletto Conte di quella Città.

10. Che se accadesse che il Dose per qualche occorrenza andasse a Zara, possa volendo abitar nell' Arcivescovado, ovvero siano obligati de darghe una casa honorevole, e conveniente alla Dogal dignità.

11. Che accadendo a Venetiani de far armada che debba passar il numero de trenta galie, le quali passino Ragusi, debbano i Zarattini dar un homo per casa, che siano di continuo a servir fu la detta armada fin che ella starà fuora per li occorrenti bisogni di Venetia.

12. Che facendo esercito li Venetiani non possino i Zarattini dar ne ajuto ne favor, ne in paese, ne occulto à i nemici de i detti.

13. Che à ogni richiesta del Dose debbano li Zarattini mandar a Venetia 90. homini à zurar fedelta, & à renovar il sagramento à i quai sia fatto le spese del Comun di Venetia.

14. Che non possino i Zarattini resar le mura della Città, ne refabbricar le cose rovinate nella presente guerra senza licenza espressa del Dose.

15. Che per il Comun di Venetia sia mandato un Castellano à Zara il quale habiti nel Castello e lo custodisca & habia in guardia anche tutta la munition.

16. Che quindici Zarattini, che sono sia capi, & autori de questa ultima rebellion debbano personalmente vegnir ad habitar à Venetia, e starne cinque anni continui à i quali sia fatto salvocondotto, essendo però obligati regnir le sue famete dentro della Città de Zara.

17. Che per honor, & reverenza del' Altezza Dogal debbano li Zarattini mandar 200. homini armati 100. de i quali siano eletti à volontà del Dose, li quali per no ne de tutta la Città genassili, & prostrati in terra dimandino perdonanza dell' error commesso.

18. Che a Zuanne Michel ultimo Conte de Zara, & decazzado da quella per la rebellion siano dati per la solisation dell' inazua ogni annodal Comun di Zara,

fin che il detto viverà lire 200. Venetiane.

19. Che al detto Zuanne siano restituidi tutti li suoi beni, & possessioni che l'haveva nel territorio de Zara.

20. Che li Zarattini de bano dar in quattro anni ai heredi del quondam Zuanne Erizzo che fu ammazzato in Zara lire 4250. Venetiane.

21. Che i Zarattini, che condurranno legne da Nona à Zara debbano tegnirle, & venderle a volontà del Dose i vero del Comun de Zara.

22. Che li Zarattini predetti, che intraranno in la Città de Zara ogni volta che faranno richiesti dal Dose, e dal Commun de Venetia, e li Nontii de tutta Zara a mazor conformità, & à piu piena deliberation come in la predetta publica convention, patti, promission, obligation, & condition approveranno, & prometteranno per essi, & suoi heredi, & successori col zramento per ciaschedun de tutte, & cadune cose fare, & conservare in perpetuo & non controvenir per alcun modo.

Et così tutte le sopradette cose noi Papo de Petro, ni, & Grifogono de Mauro Nontii, Sinici, Procuratori, & Auditori delli predetti Zarattini promettimo a voi Dose nostro, & nostri successori per el Commun de Venetia, & liurano per li Santi Evangelii de attendere, adempir, & osservar fermamente in perpetuo, & in niun tempo controvenir in alcun modo & causa.

CXVI.

Littere WILHELMI Regis Romanorum quibus AELIDI Sorori suae, ac JOHANNI DE AVESNIS Marito ipsius concedit in connubium Terram, quam à Scotia Regibus tenuerant Comites Hollandiae. Datum apud Maguntiam V. Cal. Maji Anno 1248. Indictione VI. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1032. lig. 14. Ex Cartario Hahnionensi Dominorum de Avelnis.]

27. Avril.

WILHELMUS Dei gratia Romanorum Rex semper augustus, universis hanc Litteram inspecturis salutem & omne bonum.

Significandum duximus, tam presentibus quam futuris, quod nos ex deliberatione Feudum ac Terram quam progenitores nostri Comites Hollandiae à Domino illustri Scotorum Rege & suis progenitoribus haecenus tenuerunt; Karissimam sorori nostrae AELIDAE, ac illustri viro JOHANNI de Avelnis filio Comitissae Flandriae & Haynnoniae marito ejus in connubium duximus conferendum. Volentes quod ipsa soror nostra & heredes suus, etiam si dictum JOHANNEM premoris contingeret, prelibatam Terram liberè tenere debeat, & perpetuo possideret, hoc scilicet pacto interposito & condito, ut non liceat eis vendere ipsam Terram, aut aliquam alienare, nisi manu nostra, & assensu super hoc plenius requisito. Igitur ne super his questio aliqua possit in posterum, aut alicujus dubitationis scrupulus suboriri, praesentes Litteras Sigillo nostrae Serenitatis jussimus communiti.

Datum apud Maguntiam, anno Domini mcccxlviij. v. Cal. Maji. Indict. vi.

Mandatum WILHELMI Regis Romanorum ad homines Comitatus Namurcenis, ut accipiant JOHANNEM DE AVESNIS in Dominum, & debitum ei proinde homagium faciant. Datum apud Maguntiam 5 Cal. Maji Anno Domini 1248. Indictione VI. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1034. Ex Hahnionensi Cartario Dominorum de Avelnis.]

WILHELMUS Dei gratia Romanorum Rex semper augustus dilectis fidelibus suis universis Paribus, Nobilibus, Castellanis, hominibus censuibus ac aliis hominibus omnibus cujuscumque conditionis fuerint, Comitatu & castro Namurcenis attinentibus, gratiam suam

ANNO
1248.

suam & omne bonum. Cùm per Principum & Magnatum & Nobilium Imperii quorum intererat sententiam generalem ab omnibus approbatam BALDUINU Imperatori Constantinopolitano Comitatus & castrum Namurcense & omnia his attinentia abjudicata sunt, ex eo quod ab ipso à quo eadem bona titulo feodo possidere debebat, scilicet de carissimo sororio nostro JOHANNES de Avelinis primogenito Comitissa Flandria & Haynonia infra annum & diem, prout moris & juris est, requirere noluit & contempsit, ad hæc quod ipsum Comitatum & castrum cum omnibus pertinentiis suis absque consensu & voluntate ejus à quo tene-re debebat, & alia bona carissimo fratri nostro & amico L. illustri Regi Francia pignori obligavit. Mandamus igitur prudentia universitatis vestre, nostra & Imperii auctoritate, firmissimè præcipientes, quatinus prædicto sororio JOHANNI de Avelinis cui adjudicatus est prædictus Comitatus & castrum Namurcense cum attinentiis eorumdem, sicut in Instrumento super hoc confecto plenius continetur, ad quem sunt devoluti quidem reus, prævia ratione tanquam domino vero intendatis & respondendis ad plenum recipientes ab eo feoda, nostra, officia & honores seu quæcumque alia bona, quæ usque nunc à Namurcensi Comite tenuistis, debitum ei proinde homagium facientes quod qui facere neglexerit de nostra & Imperii licentia laisare poterit & suis usibus vendicare feodum suum, postmodum si requisitus fuerit, ei iustitiam feudalem de eodem tenetur exhibere. Datum apud Maguntiam anno Domini MCCXLVIII. v. Cal. Maii, Indictione VI.

Judicium WILHELMI Regis Romanorum ac Principum Imperii in favorem JOHANNIS DE AVESNIS latum contra BALDUINU Imperatorem Constantinopolitanum super Comitatu Namurcensi. Actum apud Maguntiam 5. Cal. Maji Anno 1248. Indictione VI. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1032.]

WILLELMUS Dei gratia Romanorum Rex semper augustus universis Imperii fidelibus hanc Litteram inspecturis gratiam suam & omne bonum. Ad litteram singulorum volumus pervenire, quos scire fuerit opportunum, quod constitutus coram nobis ac Principibus & Magnatibus Imperii carissimus sororius noster JOHANNES de Avelinis, primogenitus Comitissa Flandria & Haynonia, propoluit nostræ Celsitudini graviter conquerendo, quod cum ipse nobis in sublimatione electionis nostræ cum aliis Principibus & Magnatibus de Comitatu Namurcensi quem ab Imperio & à nobis titulo feudi possideret, legium & debitum fecerit homagium, BALDUINUS Imperator Constantinopolitanus qui eundem Comitatum ab ipso tenere debuit, postquam idem JOHANNES nobis de ipso fecit homagium & ipsi JOHANNI tale homagium facere quale dictum feodum requirebat, illud feodum, scilicet dictum Comitatum Namurcensem infra annum & diem, prout moris & juris est, nec per se nec per alium requisivit, nec de ipso fecit quod debuit. Ad hæc tam Principibus, quam nobis gravius conquestus est præfatus JOHANNES, quod BALDUINUS imperator Castrum Namurcense, & omnes fortitias ac possessiones ejusdem castro & Comitatu attinentes, sine assensu & voluntate ipsius JOHANNIS, qui præfati Comitatus hæres erat, sicut ille à quo teneri debebat, carissimo Fratri & amico nostro LUDOVICO illustri Regi Francia per mutuum & custodiam obligavit, castri & Comitatus prædictorum eum constituisse possessorem. Quæ omnia ut prædicta sunt dictus JOHANNES manu propria, & per testes idoneos legitime comprobavit, & super hoc petit à nobis ut eidem per Principes & homines nostros de imperio quod jus exigit, faceremus. Nos enim qui vidimus & insepimus quod HENRICUS bone memorie antecessor noster, & nos nunquam habuimus alium hominem de prædicto Comitatu præter dictum JOHANNEM, Principes & homines nostros de Imperio requisivimus, ut ipsi de jure dicerent quid esset dicto JOHANNI super hoc faciendum. Principes autem, Magnates & Nobiles Imperii, quorum intererat, à nostra Celsitudine requisiti hoc tulerunt judicium, & dederunt quod ab omnibus communiter exitit approbatum, quod idem JOHANNES qui dominus est feudi auctoritate nostra & auctoritate judicii per Principes & homines nostros & Imperio prolatus, castrum, Comita-

TOM. I. PART. I.

ANNO
1248.

tum, fortitias, & omnia bona prælibato feudo attinentia de pleno jure suis potest & debet usibus vendicare, & tanquam sua propria perpetuò possidere. Et hoc de jure dicentes dictum Comitatum præfatio B. Imperatori & suis heredibus abjudicaverunt, & sepe dicto JOHANNI adjudicaverunt. Quapropter mandamus universis & singulis infeudatis tam nobilibus quam ministerialibus & castellanis ac hominibus cujuscumque conditionis fuerint, sepe dictis Comitatu & castro attinentibus, nostra & Imperii auctoritate districte præcipientes, ut quemadmodum Principum, Magnatum & Nobilium dicitur judicium coram nobis sepefatto JOHANNI de Avelinis, tanquam vestro Domino intendatis, & respondeatis ad plenum; recipientes ab ipso feuda vestra, officia & honores seu quæcumque alia bona, quæ quondam à Comitibus Namurcensibus hæctenus tenuistis, tale sibi homagium quale debent facientes. Quod qui facere recusaverit, ex jure lati judicii, ac de nostra licentia & mandato, laisare poterit & habere & singula universa feuda, quæ, à castro & Comitatu prænotatis hæctenus possedit. Et postquam ipse laisatus fuerit, omnes infeudati in dicto Comitatu debent ab ipso requirere feuda sua infra annum & diem; quod si non fecerint, ex tunc ipsa tanquam sua propria licite poterit possidere. Ut autem hoc judicium rationabiliter latum & ab omnibus approbatum ratum permaneat in posterum & inconvulsum, præsentem Litteram conscribi & Sigillo nostræ Serenitatis jussimus insigniri, Testes hii sunt. Venerabilis Trevirensis Archiepiscopus, H. venerabilis Spirensis electus imperialis Aula Cancellarius, HERMANNUS Comes de Henneberg, EMICO Comes de Linigern, EMICO Comes Silvester, CONRADUS Comes Insarus, nobiles viri GODEFRIDUS de Eppenstein, RUTHARDUS de Hawogen, ANSELMUS Marefcallus de Insingen, WERNHERUS Dapifer de Bonlandia, WERNHERUS Pincerna filius ejus, WOLRICUS Camerarius de Misenberg, GODEFRIDUS de Biegen, & alii quam plures. Actum apud Maguntiam anno Dom. MCCXLVIII. v. Cal. Maii, indictione VI.

CXVII.

Testamentum (1) FREDERICI II. Romanorum Imperatoris. CONRADUM Filium ejus primogenitum, atque in Regem Romanorum jam electum pro herede principali instituit, eidemque HENRICUM Secundo-natum & huius MANFREDUM Notum substituit. Præcipit insuper ut HENRICUS Regnum Jerusalemitanum vel Regnum Arelatense, MANFREDUS Principatum Trentinum cum Baliatu Regni Sicilia, & FREDERICUS Nepos Ducatum Austrie & Stirie habeant; relictiis præterea unicuique eorum certis pecuniæ summis. Actum apud Florentinum in Capitatione die Sabbati 17 Decembris Anno ab Incarnatione Domini 1250. Imperii sui 32, Regni Jerusalem 28 Sicilia vero 51 Indictione. IX. [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum, Tom. III. in Chronica Sicilia. col. 13.]

1250.
17. Decembre.

„ IN nomine Domini & Dei eterni & Salvatoris nostri JESU-CHRISTI. Anno ab Incarnatione ejus milleesimo ducentesimo quinquagesimo, die sabbati, septimo decimo mensis Decembris, 11111. Indictione. Primi parentis incauta transgressio sic posteris legem conditionis indixit, ut eam nec dil. . . proclivis ad poenam effusio effret. . . adduceret, nec baptismatis tam fabricis un. . . liniret, quin fatali- . . . tatis

(1) Mon Livre ayant été partagé en deux Parties, & imprimé à deux fois, je n'ai pu reciter de la Première le petit Extrait de ce Testament qui s'y trouve Tom. I. pag. 198. tiré de *Godefr. & de Matthieu Paris*. Le voici maintenant tout entier, & d'une Copie passablement bonne pour ces tems-là, dont il ne nous reste guères de Documents qui ne soient corrompus. La date du Samedi 17 Decembre 1250 est juste, car ce jour-là fut effectivement un Samedi, & celle de l'Indiction peut aussi se soutenir en la comptant du 24. Septembre; mais pour celles des Années des Regnes, elles sont absolument fausses. L'Empereur *Frederic II.* fut couronné à Rome le 23 Novembre 1250, à Jerusalem le jour de Pasques 1250. & à Palerme en 1250. selon l'Auteur qui nous fournit ce Testament, c'est à dire trois ans après sa mort de son pere, arrivée le 4. Octobre 1197. Ainsi les Années des Regnes doivent être corrigées & lues en cette manière *imprimé* [sui 31. Regni Jerusalem 22. Sicilia vero 54. Dum.]

N 2

ANNO
1250.

tatis eventus mortalibus senescentis, cui presentis lascivia transgressionis in poenam culpa transfusa tamquam cunctrix ex vulnere remaneret. Nos igitur FRIDERICUS II. divina favente clementia Romanorum Imperator semper augustus, Jerusalem & Sicilie Rex, memores conditionis humane, quam semper comitatur inata fragilitas, dum vite nobis instaret terminus, egri corpore, sani mente, sic anime nostre consulendum providimus. sic de Imperio & Regnis nostris duximus consulendum, ut rebus humanis absumpti vivere videamur & filii nostris, quibus nos divina clementia fecundavit, quos presentis dispositione nostra sub poena benedictionis nostre volumus esse contentos, ut indignatione sublata, omnis materia scandali sopiatur. Statuimus itaque CONRADUM Romanorum in Regem electum & regni Ierosolymitani heredem, dilectum filium nostrum nobis heredem imperio & hominibus aliis emittis & quoquo modo acquisitis, & specialiter in Regno nostro Sicilie, quem si decedere contingeret sine liberis, ei succedat HENRICUS filius noster. Quo defuncto sine liberis, succedat ei MANFREDUS filius noster. CONRADO autem manente in Alemania vel alibi extra regnum, statuimus predictum MANFREDUM huiusmodi dicti CONRADI in Italia & specialiter in regno Sicilie, dantes ei plenam potestatem omnia faciendi, que persona nostra facere posset si viveremus, videlicet in concedendis terris, castris, villis, parentelis, dignitatibus, beneficiis & omnibus aliis juxta dispositionem suam, preter antiqua domania regni Sicilie: & quod CONRADUS & HENRICUS predicti filii nostri, & heredes eorum, omnia que ipse fecerit, firma & rata teneant & observentur. Item, concedimus & confirmamus dicto MANFREDO filio nostro Principatum Tarenti, videlicet a porta Rose- tti usque ad ortum fluminis Brandani, cum Comitatu Montis Caverii, Tibi, Cavei & Gravinæ, prout Comitatus ipse pretenditur a maritima Terra Bari usque ad Pallinarium, & ipsum Pallinarium cum Terris omnibus a Pallinario per totam maritimam usque ad predictam Terram Roseti, scilicet Comitatus, castris, & villis infra contentis, cum iustitiis, & pertinentiis, & rationibus omnibus, tam ipsius Principatus, quam Comitatus predictorum. Concedimus etiam eidem Civitatem Montis S. Angeli cum toto honore suo, omnibus Civitatibus, castris, & villis, terris, pertinentiis, & iustitiis, & rationibus eidem honori pertinentibus, scilicet que de dominio in domanium, & que de servitio in servitium. Concedimus etiam & confirmamus eidem quicquid sibi in Imperio est a nostra maiestate concessum; ita tamen quod predicta omnia a predicto CONRADO teneant & etiam recognoscat: Cui MANFREDO iudicamus sibi pro expensis decem millia unciarum auri. Item, statuimus, quod FRIDERICUS nepos noster habeat Ducatum Austrie & Stirie, quod a predicto CONRADO teneat & recognoscat. Cui FRIDERICO iudicamus pro expensis decem millia unciarum auri. Item, statuimus, ut HENRICUS filius noster habeat Regnum Ierosolymitanum, vel Regnum Arolacense, quorum alterum dictus CONRADUS predictum HENRICUM habere voluerit; cui HENRICO iudicamus pro expensis suis centum millia unciarum auri. Item, statuimus & mandamus, ut centum millia unciarum auri expendantur pro salute anime nostre in subsidio terre sancte secundum ordinationem dicti CONRADI & aliorum nobilium cruce-signatorum. Item, statuimus, quod omnia bona militie domus Templi, que Curia nostra tenet, restituantur eidem, ea scilicet que de iure debent habere. Item, statuimus, ut omnibus Ecclesiis & Domibus religiosis restituantur iura eorum, & gaudeant solita libertate. Item statuimus, ut homines regni nostri Sicilie sint liberi & exempti ab omnibus generalibus collectis, sicut consueverunt esse tempore Regis GUILLELMI II. consobrini nostri. Item, statuimus, quod Comites, Barones, & milites, & alii pheidatarii Regni nostri gaudeant iuribus suis & rationibus omnibus que consueverunt habere tempore Regis GUILLELMI in collectis & aliis. Item, statuimus, Lucerie & Soz. & si que alie laice sunt, per Officialia nostros restituantur. Item, statuimus, quod tota massa nostra, quam habemus apud S. Nicolaum de Aulido, & omnes proventus ipsius deputentur ad reservationem & reparationem pontis ibi constructi vel construendi. I-

tem, statuimus ut omnes captivi in carcere detenti liberentur, preter illos de Imperio, & preter illos de Regno, qui capti sunt ex prodicionis nota. Item statuimus quod prefatus MANFREDUS filius noster omnibus benemeritis de familia nostra [vice nostra] in terris, castris, & villis, salvo de dominio Regni nostri Sicilie; & quod CONRADUS & Henricus filii nostri & heredes eorum ratum & firmum habeant quicquid idem MANFREDUS super hoc duxerit faciendum. Item, volumus & concedimus quod nullus de proditoribus Regni aliquo tempore reverti audeat in Regnum, nec aliqui de ipsorum genere succedere possint: immo heredes nostri teneantur vindictam de eis sumere. Item, statuimus quod Mercatoribus creditoribus nostris debita solvantur. Item, statuimus quod sacrosanctæ Romanæ Ecclesie Matri nostre restituantur omnia iura sua, salvis in omnibus & per omnia iuribus & honore Imperii, & heredum nostrorum, & aliorum fidelium nostrorum, si ipsa Ecclesia restituet iura Imperii. Item, statuimus quod si de presenti infirmitate nos mori contigerit, in majori Ecclesia Panormitana, in qua divi Imperatoris HENRICI & divæ Imperatricis CONSTANTIE parentum nostrorum memorie recolende tumulata sunt corpora, corpus nostrum debeat sepeliri. Cui Ecclesie dimittimus uncias auri quingentas pro salute dictorum nostrorum parentum animarum & nostre per manus BERARDI Panormitani Archiepiscopi, familiaris & fidelis nostri, in reparatione ipsius Ecclesie erogandas, predicta autem omnia que acta sunt in presentia predicti Archiepiscopi, BERTOLDI Marchionis de Bonburgio dilecti consanguinei & familiaris nostri, RICHARDI Comitis Calerani dilecti generi nostri, RUFFI de Calabria Marefcalli nostri magni, RICHARDI de Monte-nigro magnæ Curie nostre Justitarii, Magistri JOHANNIS Yeronimo, FULCONIS RUFFI, JOHANNIS DE OCREA, Magistris JOHANNIS DE PRO-CIDA, Magistris JOHANNIS DE PANORMO, Imperii & Regni Sicilie & magnæ Curie Judicis, & Magistris NICOLAI DE BRUNDISIO publici Tabellionis Imperii & Regni Sicilie, & Curie nostre Notarii nostrorum fidelium, quos presentis dispositioni nostre mandavimus interesse per predictum CONRADUM filium & heredem nostrum, & alios successively fideles nostros sub poena benedictionis nostre tenaciter volumus observari, aliquoquin hereditate nostra non gaudeant. Idem autem universis fidelibus nostris presentibus & futuris sub sacramento fidelitatis, quo nobis & heredibus nostris tenentur, injungimus, quod predicta omnia libenter teneant & observent. Presentes autem Testamentum, nostrum & ultimam voluntatem nostram, quam robur firmitatis volumus obtinere, per predictum Magistrum Nicolaum scribi, & signo sanctæ crucis propriæ manus nostre, sigillo nostro, & predictorum subscriptionibus iustis communiri. Actum apud Florentinam in Capitanata, anno, mense, die, & indictione predictis, anno imperii nostri XXXII. regni Iherusalem XXVIII. regni Sicilie quinquagesimo primo.

CXVIII.

Sententia INNOCENTII Papæ IV. de Natalibus JOANNIS & BALDUINI DE AVEGNIS MARGARETÆ Comitisse Flandrie Filiorum, qua declarantur legitime thoro noti. Datum Lugduni 15. Calend. Maij, Anno Pontificatus VIII. Cum Literis Executoris NICOLAI Cameracensis Episcopi. Datum feria 2 post Quasimodo Anno Domini 1252. [MARTENE, Thesaurus novus anecdotorum Tom. I. col. 1047. Ex Cartulario Dom. de Avennis.]

17 Avril.
1251.

N. Dei gratia Cameracensis Episcopus viris discretis in Christo charissimis Atrebaten[sis], Morinens[sis], Tornacens[sis] & Cameracens[sis] Officialibus salutem in Domino.

Noverit universitas vestra nos Literas Domini Papæ vidisse ac recepisse in hac verba: INNOCENTII Episcopus servus servorum Dei venerabili Fratri Episcopo Cameracensi salutem & apostolicam benedictionem.

LXXX

ANNO
1251.

Lecta nobis dilectorum filiorum nobilium virorum JOHANNIS de Avehis & BALDUNI Cisterciensis natorum nobilis mulieris MARGARETÆ Camustæ Flandriæ & Haynois perito continebat, quod, cum olim super eo quod quidam, ut processu temporis à bonis ad eos hereditario jure spectantibus possent excludi, eis illegitimatis maculam impingebant, id occasione quarundam litterarum super hoc à Sede apostolica obtenturum, plurimorum auribus infundendo: venerabili Fratri nostro Episcopo Catalaunensi, & dilecto filio Abbati sancti Sepulchri Cameracensis nostris dedimus Litteris in mandatis, ut super ipsorum causa natalium, non obstant quod super hoc inter eos ex parte una & nobiles viros GUILLELMUM GUIDONEM & JOHANNEM fratres ipsorum ex altera litigant fuerat, aliquando tamen liti finis imposuisset, coram nobis inquirerent, sicut magis de plano possent diligentius veritatem; & quod canonicum esset, appellatione remota, statuerent, quæstione honorum principali Domino reservata. Idem Episcopus & Abbas Lelientis cui super hoc dictus Abbas commiserat vices suas, Mandati apostolici forma servata, de Jurisperitorum legumina, natalia dictorum JOHANNIS & BALDUNI legitima cosque legitimos ac legitimè natos esse, per diffinitivam Sententiam ratam habentes & gratam, illam auctoritate apostolica diximus confirmandam.

Quocirca fraternitati tue per apostolica Scripta mandamus quatinus dictos Nobiles non permittas contra Confirmationem nostram tenorem super his ab aliquibus indebitè molestari. Molestatores hujusmodi per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Datum Lugduni. xv. Calendas Maji. Pontificatus nostri anno viii.

Hujus igitur auctoritate Mandati vobis mandamus, quatinus in locis vobis subditis, de quibus fueritis requisiti, in generali inhibeatis & inhiberi faciatis, ne aliquis super præmissis dictos Nobiles indebitè contra Confirmationem Domini Papæ molestare præsumat, intinantes publicè animi cum inhibitione prædicta quod nos juxta formam Mandati apostolici ad nos directè molestatores hujusmodi per censuram ecclesiasticam compescemus.

Datum anno Domini mccc. lxi. feria ii. post Quasmodum, quid inde feceritis nobis quilibet vestrum rescribat. Datum ut supra.

CXIX.

Octobre. *Littere LUDOVICI IX. Regis Francorum ad BLANCHAM Reginam Matrem suam, ut Compositionem factam cum Abbate Crassensi adimpleat. Actum in Castris juxta Cesaream Palestine mense Octobri Anno Domini 1251. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I col. 1047. Ex autographo.]*

LUDOVICUS Francorum Rex ad excellentissimam & carissimam Dominam & matrem suam B. Dei gratia Francorum Reginam illustrissimam.

Rogamus vestram Serenitatem quatinus secundum quod videlicet in Litteris parentibus datis apud Aquas mortuas, quibus, secundum que mediante B. de Cane-suspenso inter nos & Monasterium Crassæ intervenit, quadam feuda dicti Monasterii cum feidimentis & hæresibus ipsi restitimus, ipsam compositionem seu ordinationem, nec non concessionem à nobis factam ipsi Monasterio faciatis & mandatis firmiter observari, & ea que in prædictis Litteris continentur adimpleri. Actum in castris juxta Cesaream Palestinæ anno Domini mccc. lxi. mense Octobri.

CXX.

ANNO
1252.

LEY II. Como el [Fijo mayor ha adelantamiento & Mayoría sobre los otros sus ermanos. [Las Siete Partidas. Partida 2. Tit. 15. Ley 2.]

C'EST A DIRE,

Une Loi par laquelle la succession à la Couronne de Castille est réglée en faveur des aînez de Ligne en Ligne, & en faveur des Filles, au défaut des Mâles.

MAYORIA en nâscer primero, es muy grand Señal de amor, que muestra Dios a los fyos de los Reges, aquellos que le da entre los otros sus ermanos, que nasçen despues del. Ca agl aquien esta omra erre fazer, bien da a entender que lo adelanta, & lo pone sobre los otros: por que le deven obedecer, & guardar: assi como a padre, & a Señor. Eque esto sica verdad, pruevasse por tres razones. La primera naturalmente. La segunda por Ley. La tercera por costumbre. Ca segund natura, despues que el padre, & la madre, cobdician avar linaje que crede lo fugo, o quel que primero nasce, & llega mas ayra, para complir lo que desean ellos: aquel por derecho deve ser mas amado dellos, & lo ha de aver. E segund Ley se prueva, por lo que dixo nuestro Señor Dios a Abraham quando le mando, como prouando le, que matasse su fyo Ysac el primero, que mucho amava; & le degollasse por amor del. Esto le dixo por dos razones. La una por quea quel era el fyo que mas amava, assi como assi mesmo por lo que de fuso diximos. La otra, por que Dios le auia escogido por fiano, quando quisio que nasciesse primero, & por esto le mando, que de aquelle fiziesse Sacrificio. Ca segund el dixo a Moyses en la vieja Ley: todo masculo que nasciesse primeramente, seria llamado cosa fiana de Dios. E que los ermanos, le deven tener en lugar de padre se muestra, por que el ha mas dias que ellos, & vino primero al mundo. E que le han de obedecer como a Señor: se prueva por las palabras, que dixo Ysa a Jacob su fyo, quando le dio la bendicion, cuydando que era el mayor: tu seras señor de tus ermanos, & ante ti se encoruaran los fyos de tu madre. E aquel que bendixeres sera bendito: & aquel que mal dixeres caer le ha la maldicion. Onde, por todas estas palabras, se da a entender, que el fyo mayor; ha poder sobre los otros sus ermanos, assi como padre, & señor, & que ellos en aquel lugar le deven tener. O trossi segun antigua costumbre como quier que los padres, communalmente, auian piedad de los otros fyos, non quiesieron que el mayor lo ouiesse todo: mas que cada uno dellos ouiesse su parte. Pero con todo esto, los omes sabios, & entendidos; catando el procomunal de todos, & conociendo que esta particion, non se podria fazer en los regnos, que des truidos non fuesen, segund nuestro Señor Jesu Christo, dixo, que todo regno partido seria estragado, touieron por derecho que el Señorio del regno, non lo ouiesse si non el fyo mayor, despues de la muerte de su padre. E esto usaron siempre, en todas las tierras del mundo, do el Señorio ouieron por linaje: & mayormente en España. E por escular muchos males que acaescieron: & podrian aun ser sechos pusieron que el Señorio del regno, eredassen siempre a aquellos, que viniessen por la lina derecha. Eporede establescieron, que si fyo varon, y non ouiesse, la fya mayor eredasse el regno. E aun mandaron, que si el fyo mayor muriesse, ante que eredasse, si dexasse fyo a fya, que quedasse de su muger legitima, que aquello, o aquella lo ouiesse, & non otro ninguno. Pero si todos estos fallasiesen, deven eredar el regno, el mas propinco pariente, que ouiesse, segund ome para ello: & no auiedo se cho cosa, por que lo deniesse poder. Onde todas estas cosas es el pueblo tenudo de guardar, ca de otra guisa, non podria el Rey ser complidamente guardado si ellos assi non guardassen el regno. Epor ende, qual quier que contra esto fiziesse, faria traycion conocida, & deve auer tal pena, como de flosos dicha, de aquellos que desconocen Señorio al Rey.

ANNO

1252.

LEY V. Como El Rey (de Espana) & todos los del Regno, deven guardar, que el Señorío sea siempre uno, y no lo enajen en lo departir & como & quienes le deven así jurar. [Las Siete Partidas. Part. 2. Tit. 15. Ley 5.]

Fuero & establecimiento fizieron antiguamente en España, que el Señorío del Regno non fuese departido, nin enajenado. E esto por tres razones. La una por fazer lealdad contra su Señor, mostrando que amauan su onrra, & su pro. La otra, por onrra de si mismos, por que quanto mayor fuere el Señorío, & la su tierra, tanto serien ellos mas preciados, & onrrados. La tercera, por guarda del Rey & de si mismos, por que quanto el Señorío fuese mayor, tanto podrian ellos mejor guardaal Rey & assi. E por ende, pu fieron que quando el Rey fuese finado, & el otro nuevo entrasse en su lugar, que luego jurasse si fuese el de edad de catorze años, o dende arriba, que nunca en su vida departiesse el Señorío, nin lo enajenasse. E si non fuese desta edad, que fiziesen la jura por el, aquellos, que diximos en la Ley ante desta, que le han de guardar. E el, que la otorgasse despues quando fuese de la edad sobredicha & todos los que se acercassen con el, que jurassen dos cosas de guardar. La una, aquellas que tase a el mismo: assi como su vida, & su salud, & su onrra, & su pro. La otra de guardar siempre, que el Señorío sea uno, & que nunca en dicho nin en fecho, consientan, nin fagan por que se enajene, nin parta. E desto deven fazer omenajellos mas onrrados omes del Reyno, que y fueren assi como los perlados, & los ricos omes, & los cavalleros, de los syos dalgo, & los omes buenos de las cibdades, & las villas. E esto mismo deven venir a fazer los otros que se non acercassen y. Fuera ende, si algunos oviesse enfermedad: o otro tal embargo por que non podiesse y fser. Ca estonce, deven lo recebir dellos, aquellos que el Rey embiare, fsealadamente para esto. E por que todos non podrian venir al Rey, nin seria guiado, para fazer omenaje, deven lo fazer en cada villa, en esta manera. Primeramente ayuntando todo el concejo apregon ferido. & despues dando omnes fsealados que lo fagan, por todos los otros, tan bien en omes, como en mugeres, grandes & pegueños, assi por los que estonce son bivros, como por los otros que han de venir. E este omenaje, se de e tornar, ementando y que el que lo non touiesse, cayesse por ello en tal pena, como si fiziesse la mayor traycion que podiesse fser fecho. E desque el omenaje desta guisa fuese fecho, deve todo el pueblo, alcar las manos, & otorgarlo. Pero este omenaje que dezimos, non fe entiende sino de aquellos lugares que son del Rey, mas de los otros que los otros omes oviesse por credamieto, en su señorio, los Señores mismos lo deven venir a fazer por si & por los suyos, segund deximos de sufo, en las otras leges. E a on por mayor guarda del Señorío, establecieron los ftabios antiguos, que quando el Rey guisiesse dar eradamiento a algunos, que non lo podiesse fazer de derecho, amenos que non retouiesse y aquellas cosas que pertenescen al Señorío, assi como que fagan dellas guerra & par por su mandado, & que le vayan en huefte: & que corra y sfumoned, & gela den ende, quando gela dieren en los otros lugares de su Señorío: & que le ffinque y justicia en teramente: & las alcadas de los pleytos, & mineras, si las y ouiere. E maguer en el priuilejo del donadio, non dixiesse, que tenia el Rey estas cosas, sfobredichas para si, non deve por esto entender aquel quien lo da, que gana derecho en ellas. E esto es, por que son de tal natura, que ninguno non las puede ganar, nin usar derechamente dellas. Fuera ende, si el Rey gelas otorgasse todas, o algunas dellas, en el priuilejo del donadio. Ea un estonce non las puede auer, nin deve usar dellas, si sfolamente en la vida de aquel Rey, que gelas otorgo, o del otro que gelas quisiere confirmar. E por ende, todas estas cosas que dichas auemos, deve el pueblo guardar que el Señorío sea toda via uno: & non consientan en ninguna manera que se enajene, nin esse departa. Ca los que lo fiziesse, errarian en muchas maneras. Primeramente contra dios, departiendo lo que el ayuntara. E despreciandolo, teniendolo en vil, lo que les el diera por fsonra. Eyendo contra la palabra, que el dixo por Ylajas Profeta, non enajenaras

tu onrra nin la daras a otro. Ea un contra si mismos errarian, si ellos consenjasen al Rey, & le diesse carora para esto fazer: o no lo esfortuasen quanto podiesse que non fuese fecho. E los que assi non lo fiziesse, errarian en traycion: & deven auer tal pena, como aquellos quien plaze, & guisan que su Señor sea desferado.

ANNO

1252.

CXIX.

Jugement de HENRI Evêque de Liège, & Seigneur Feodal de Haynaut portant que nonobstant la Donation du Comté de Haynaut faite par la Comtesse MARGUERITE au Comte d'ANJOU néanmoins le Droit en apartient à JEAN D'AVESSNES son Fils comme héritier naturel, & que les Sujets dudit Comté doivent lui faire hommage. Donné à Malines le Samedi après les Oâves de la Chandeleur l'an 1253. MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1051. Ex Hannonienf Cartario Dominorum de Avelnis.]

1253.

15 Fevrier

Nous HENRI par la grasse de Dieu esliu dou Liege, faisons savoir à tous chiaux qui ces Lettres verront, que le Juey apries les oâves de la Candelier, nous fumes à Malines, en la presençe de mout de nos homes, & la nous moustrames unes Lettres lescuelles la Comtesse de Flandres avoit à nous envoies, qui contenoient ces paroles: Qu'ele avoit donet au Comte d'Anjo la conte de Haynau, à lui & à ses oirs à tous jors, & nous priot & requeroit que nous le Comte d'Anjo retenissens à home de la contet de Haynau. Et le moustra li quens de Lusemborg unes autres Lettres pendans, qui contenoient teles paroles: Que la Comtesse de Flandres faisoit savoir au Comte de Lusemborg, qu'ele avoit donet au Comte d'Anjo le contet de Haynau, & li mandoit & commandoit qu'il fessit homage au Comte d'Anjo de tou qu'il tenoit en la contet de Haynau. Et unes autres Lettres nous au teles: Qu'ele avoit envoier au seigneur de Mortagne, & là vint li quens de Lusemborg, & nous requist que nous li fessissens par droit dire, à cui il devoit faire homage de tou qu'il tenoit en la Contet de Haynau. Et dont vint JEHAN d'Avesnes suus le devant dite Contesse, en la presençe de nous & de nos homes, & dist à nous: Sire, je suis venu à vous, come à mon seigneur & vostre home sui de la Contet de Haynau, & drois hoirs de la terre, & ma mere l'a donet au Conted'Anjo, & mise hors de sa main, & en main d'estrenges gens, dont je vos pri, Sire, & requier come à mon seigneur, ke vous me facies dire par droit, si li home dela Contet de Haynau me doive faire homage par droit. Et nous HENRI par la grasse de Dieu esliu dou Liege, recouneumes bien le devant dit JEHAN a home en la presençe de nos homes, & qu'il est drois hoirs de la contet de Haynau, & four chou ke nos moustrames à nos homes, & four chou ke li devant dit JEHAN monstra pardevant nos, & pardevant nos homes, & li cuens de Lusemborc aussi, nous meismes le jugement four WILLAUME de Hornes, seigneur de Thenay, nostre gentilhome: & li conjurames four le soit qu'il nous devoit, qu'il nos en desist droit. Et il WILLAUMES devant dis & nostre gentilhome furent à conseil, & il WILLAUMES nos dist par jugement que tot li home de Haynau ki tenoient lor fies en la Contet de Haynau dou seigneur de la terre, devoit faire homage au-devant dit JEHAN d'Avesnes come à seigneur, & à droit hoir de la terre. Et nous HENRI par la grasse de Dieu esliu dou Liege, tel jugement loons & approuvons, & voulons qu'il soit tenus, & mandons & coumandons à tous les homes de Haynau, qui fies tienent de la Contet de Haynau, qui facent homage au devant dit JEHAN d'Avesnes come à seigneur, & à droit hoir de la terre, ensi qu'il est jugiet en nostre cort. Et à ce jugement furent come nostre home gentilhome OTHAS cuens de Gelres, HENRY cuens de Lusemborc, ERNOUT cuens de Los & de Cigny, & OTHES provos d'Ays, GODEFROY arceadya kenes de Liege, ENGLEBIERS doiens d'Ureth, ENGLEBIERS arceadya kenes de Liege, THIERS Sires de Faulquemont, HENRI Sires de Hufalisse, WATERS Biereaus, GOSSUINS de Bome, WILLAUME d'Ohena,

ANNO 1253. GOSSEVINS de Aille, & cuenes d'Heire. Et por con que toutes ches choses devant dites soient fermes & estables à tous jors, nos avons fait faielier ces presentes Lettres de nostre propre faiel.

Che fut donnet à Mallines nostre ville, le Samedi après les octaves de Candelier en l'an del Incarnation nostre Seigneur MCC. & ciunquante trois.

Confirmation de WILLAUME Roi des Romains sur le Jugement rendu par HENRI Evêque de Liege contre la Donation du Comté de Hainaut. Donné à Malines le Samedi après les Octaves de la Chandeleur l'an 1253. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1053. Ex eodem Cartario.]

WILLAUMES par la grasse de Diu rois des Romains, & toudis acroissans à tous chiaus qui ces Lettres veront la grasse & tout bien.

Nos faisons savoir à tous, que nous fûmes à Mallines le Juedy après les octaves de la Candelier, en la presense de moit de nos Princes; & là fu dit par droit, & par jugement ke li home qui tenoient terres & fies en la Conté de Haynaud dou seigneur de Haynaud, devoient faire homage à nostre chier Prince & nostre chier serouge JEHAN d'Avesnes, fil la Contesse de Flandres, come à lor seignor, & à droit hoir de la terre, & tel jugement qui là fu fais, nous le loons & approuvons, & volons qui soit tenu à tous jors fermes & estables, ensi qu'il est contenu es Lettres nostre chier Prince & nostre cousin HENRY par la grasse de Diu eussus dou Liege, lesqueles Lettres li devant dit JEHAN a dou devandit eussus. Et toutes ces choses devant dites nous les conferrons come souverains fires par l'autorité roial de nostre propre faiel. Che fu donnet à Mallines l'an de l'Incarnation nostre Seigneur MCC. ciunquante-trois, le Samedi apries les octaves de la Candelier.

CXXII.

Septem- bre. Alodium OTHONIS Comitis Benthemensis, quod habet in terra Gelrie, infundatum per OTHONEM Comitem Gelrie. Actum Zutphanie Mense Septembris Anno 1253. Jo. II. PONTANUS, Hist. Gelrice lib. 6. pag. 144.

Nos Otho de Benthem notum facimus universis prefens scriptum inspecturis, quod nos bonâ nostrâ voluntate, nobili viro Domino Othoni Comiti Gelriensi contulimus totum Alodium nostrum, sicut jacet ab Asperen superius, quam longè terra ejusdem Comitis tendit & durat, videlicet mansionem cum omnibus suis atinentis; tum in hominibus, tum in ministerialibus cum omnibus iuribus suis in perpetuum habendam: Similiter contulimus eidem Comiti Gelriensi totum nostrum Alodium, ubicunque illud jacet in Terra sua. Predictum autem Alodium nos & successores nostri in feudum tenebimus à dicto Comite & suis successoribus, & proinde effecti sumus Ligii homo, quod Teutonice dicitur *Ledigman*, ejusdem Comitis Gelriensis contra quoslibet; præterquam contra Dominos nostros Archiepiscopum Bremensem, Episcopum Traiectensem, Episcopum Monasteriensem & Olinbrugensem: in cujus rei testimonium prefens Scriptum Sigilli nostri munimine roboravimus. Actum & datum Zutphanie 1253, mense Septembris.

CXXIII.

ANNO

1254.
15. Jun.

Lettres de HENRI Roi d'Angleterre & Duc d'Aquitaine en faveur d'ESQUIVAT Comte de Bigorre nouvellement reçu par lui à foi & hommage. Lui promettant de le protéger & le défendre comme son Vassal & homme lige. Données à St. Macaire le 15. Juin de l'année 38. de son Règne. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Béarn, liv. 9. chap. 12. pag. 829.]

HENRI par la grace de Dieu Roi d'Angleterre, Seigneur d'Irlande, Duc de Normandie, & d'Aquitaine, Comte d'Anjou, à tous ceux, qui ces presentes Lettres verront, Salut. Comme ainsi soit que nostre cher & feal Esquivat de Cabanes, Comte de Bigorre, ait receu de nous le Comté de Bigorre avec ses appartenances, pour le tenir lui, & ses hoirs, de nous & de nos successeurs à perpetuité; & que du consentement expres de l'Evêque & Chapitre du Puy, ci-devant Seigneurs directs dudit Esquivat, & de ses predecesseurs Comtes de Bigorre, qui ont cede, quitte, & transporté entierement à nous & à nos hoirs; la Seigneurie qu'ils avoient sur ledit Comté, ledit Esquivat nous ait fait homage lige d'ice lui pour lui; & ses hoirs. Nous promettons de bonne foi, octroyons & protétons par ces presentes, que nous, ni nos successeurs n'exigerons du dit Esquivat, ni de ses hoirs; autres coutumes, ni services, que ceux que ses predecesseurs Comtes de Bigorre avoient accoutumé de rendre à l'Eglise du Puy: sauf toutefois à nous, & nos heritiers l'hommage dudit Esquivat, & de ses hoirs, pourraient dudit Comté. Et lui promettons de lui faire tous les devoirs, que l'Eglise du Puy faisoit aus Comtes de Bigorre. Et assisterons & defendrons ledit Esquivat Comte de Bigorre, & ses hoirs, comme notre homme lige. En tesmoignage de quoi nous avons fait expedier ces Lettres patentes. Temoin moi meisme. A. S. Macaire le 15 de Juin, l'année 38 de notre regne.

CXXIV.

Renunciatio Juris in totam Gasconiam vel partem illius facta ab ALFONSO VI Rege Castellæ in favorem EDUARDI, HENRICI III. Regis Angliæ heredem & primogenitum, Affinem & sororium suum. Factum apud Burgos 1. Novembris Anno Domini 1254. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Béarn liv. 7. chap. 8. pag. 601.]

1 Novem-
bre.

Cum Regalis Celsitudo viros clare propaginis diligere ac honorare teneatur, illis tamen præcipue qui sibi ex consanguinitate, vel affinitate sunt conjuncti, & inveniuntur in beneplacitis promptiores. Idcirco, Nos Alfonso Dei gratia Rex Castellæ, Toleuti, Legionis, Gallicie, Sibilie, Cordubie, Murcie, & Jahn, inclitum & charissimum affinem; & sororium nostrum Edwardum illustris Regis Angliæ primogenitum & heredem, quem cingulo accingimus militari, inter ceteros Orbis Principes, affectione multiplici diligentes, ac affectantes eundem dignis meritis honorare, ipsum speciali gratia prosequimur & favore, Ea propter nos memoratus Rex Castellæ & Legionis per prefens Scriptum notum fieri volumus universis, quod nos prefatum Edwardum amplecti quadam prærogative gratia cupientes damus; dimittimus; cedimus & quitamus pro nobis & heredibus nostris; eidem Edwardo & heredibus; & successoribus suis libere & absolute omni exceptione remota; quicquid juris habemus, vel quasi habemus, vel habere debemus in tota Gasconia; vel in parte, in terris, possessionibus, hominibus, viribus vel quasi, Dominis vel quasi, actionibus & rebus aliis; ratione donationis quam fecit vel fecisse dicitur, Dominus Henricus quondam Rex Angliæ, & Alconora uxor sua Alconora filia sua & bona memoria Alfonso Regi Castellæ, & quicquid juris, vel quasi ibidem habemus, vel habere debemus per successionem supradictorum, vel per collationem Regis Ricardi, seu Regis Joannis, vel per collationem nobis; vel alii cujus jus ad nos pertineat, factam à Regina Berengaria filia Alfonso Regis & Regina Alconora, & omnes Chartas quas habemus super hoc a

pra-

ANNO prædictis, vel aliquibus eorum promittimus bona fide dicto Edwardo restituere vel debere, & volumus quod si invente fuerint ex hac hora inantea sint vacuæ & cassæ. Facta Charta apud Burgos Reg. Christo 1. die Novemb. anno Domini M. CC. LIV. Et nos prænomina-
 1254. Rex Alfonso una cum uxore nostra Regina Yoland, & cum filia nostra Infante Berengaria regnans in Castella, Toledo, Legionis, Galicia, Sibilis, Corduba, Murcia, Jahin, Badolocio, & in Algarbe, universa quæ in hoc Privilegio sunt expressa, volumus pro nobis & heredibus nostris in perpetuum valitura. Et ad majoris roboris firmitatem, hoc Privilegium communium nostro sigillo aureo roboramus. Infans Alfonso Dominus Molin. confirmat. Infans Ericus conf. Infans Fredericus conf. Infans Manuel conf. Infans Ferrandus conf. Infans Philippus electus Hispanen. conf. Infans Sancius electus Ecclesiæ Toletan. Johannes Compotell. Archiepiscopus conf. Alvarus Gar-
 tiæ de Frómesta scripuit.

CXXXV.

1255.
Juillet.

*Hommagium ligium LUDOVICO IX. Regi Franco-
 rum præstitum, ab AYMERICO DE THOARTIO
 pro Castellis Bugonii & de Rocha super Oyon.
 Actum apud Meledunum Mense Julio. Anno
 Domini 1255. [MARTENE, Thesaurus novus
 Anecdotorum Tom. I. col. 1062. Ex M.
 Cl. V. Petri Menard Urbis Turonensis Præ-
 fecti.]*

EGO AYMERICUS de Thoartio, notum facio uni-
 versis præsentis Litteras inspecturis, quod ego
 carissimo Domino meo LUDOVICO Regi Franciæ illu-
 stri hommagium feci ligium contra omnem creaturam
 quæ possit vivere & mori de feodis illis quæ teneo de
 eodem, videlicet de portione illa quam habeo in cas-
 tellis Bugonii & de Rocha super Oyon, & pertinen-
 tiis eorundem, & tactis sacro-sanctis Evangelis, ju-
 ravi quod eidem Domino Regi & ejus heredibus de ce-
 tero fideliter serviam contra omnes, & quod dicta ca-
 stra eidem Domino Regi, sicuti Domino meo ligio,
 vel ejus heredibus, seu eorundem mandato reddam,
 ut magnam vim & parvam, quoniam ex parte ipsorum
 fuero super hoc requisitus. In cujus rei testimo-
 nium, præsentis Litteras feci Sigilli mei munimine ro-
 borari.

Actum apud Meledunum, anno Domini MCCLV.
 mense Julio.

CXXVI.

1256.
18 Mars.

*Instrumentum publicum quod Pisani, nomine suo &
 universi Imperii, agnoscunt & eligunt AL-
 PHONSUM Regem Castellæ in Romanorum Re-
 gem & Imperatorem cum Clausula Investituræ
 dicti Imperii per vetus & novum Testamentum,
 per Crucem & Ensem, dicto ALPHONSO præ-
 sente & acceptante. Actum in Soria de Hi-
 spania die 15. Kal. Aprilis Anno (1) 1256. In-
 dict. XIV. [PAULO TRONCI, Memorie
 Historiche delle Citta di Pisa. pag. 302.] Sur
 la Copie qui se garde dans les Archives de la Re-
 formation de Florence.*

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen.

QUIA Vos Excellentissimum, & invicissimum, &
 triumphatorem Dominum Alphonsum Dei gra-
 tia Regem Castellæ, Toletæ, Legionis, Galleciæ, Si-
 bilis, Cordubæ, Murcia, & Gènes, Comraune Pi-
 sanorum & tota Italia & totus fere mundus cognovit
 excellentiorem super omnes Reges, qui sunt vel fuerunt
 unquam temporibus recolendis, præsertim gratia
 Spiritus sancti Vobis divinitus inspirata vos dote mul-

(1) Cette piece est connue à tous égards. Elle sert entre au-
 tres à prouver contre la plupart des Historiens Modernes, que
 la double election de Richard & d'Alphonse se fit en 1256, & non
 en 1257 ou 1258. Ceux qui alléguent le témoignage de Mathieu
 Paris pour l'an 1257, n'ont pas bien pris garde à les dates & à
 la Narration. Il commence toujours l'année au jour de la Nati-
 vité, & c'est ce qui les a trompés. Voyez ce que nous en avons
 dit dans nos Prolegomenes sur la premiere partie. [D. V. M.]

tiplici decorante, & vos etiam sciveritis præstis pacem, ANN
 1256
 veritatem, misericordiam, & justitiam diligere, & esse præ aliis Christianissimum, & fidelem, & cogno-
 verit etiam vos ad ampliationem honoris Matris Eccle-
 siæ Romanæ, & bonum ejus statum, nec non etiam
 Romani Imperii toto animo aspirantem, & Imperium
 nimis vacasse, & ab amulis dilanatum, & nos cog-
 noverint esse natum de progenie Domus Ducum Sue-
 viæ, ad quam de Privilegio Principum, & de con-
 cessione Romanæ Ecclesiæ Pontificum, Imperium ju-
 ste & digne dignoscitur pertinere, & succedente ad
 vos, qui ex ea domo descenditis recta linea, & per
 vos cum succedatis Excellentissimo Manuelli olim Rom.
 Imperatori, Imperia abusive divisa in unum videantur
 posse colligi, & in vobis divinitus contineri, sicut tem-
 pore Cæsaris, & Constantini Christianissimi fuit unum,
 & propter prædicta non animorum & oculi Sancto-
 rum & discretorum hominum & Principum, & Baro-
 num & Dominorum, & Communium, & totius populi
 Italici, & etiam Teutonicorum, & aliorum de imperio
 in habendo vos dignum, & Romanorum Regem, &
 Imperatorem sunt directi. Idem ego Bandinus Lancea
 filius quondam Domini Guidonis Lancee de Casa Lei
 de Pisis Militicus; Ambasciator Sindicus, & Procura-
 tor Comuni Pisanorum Sindicat. nomine proprio
 Communi, & ex Balis, & Potestatibus, & mandatis
 mihi concessis per publicum Instrumentum ad gloriam
 Dei, & ad honorem Gloriosissime Virginis Mariæ
 Matris Christi Dei viventis, & omnium Sanctorum, &
 Sanctarum Dei, & ad honorem Sanctæ Matris Eccle-
 siæ Romanæ, & ejus Antistitis, suorumque Fratrum,
 & ad honorem & bonum Statum, Principum, Baronum,
 Comitum, Marchionum, Procerum, & aliorum om-
 nium Dominorum, & Civitatum, Terrarum, & om-
 nium Communium, & totius Populi Christiani, & Im-
 perii Romanorum invocata gratia unius Dei & indivi-
 duæ Trinitatis, Vos Dominum Alphonsum prædic-
 tum præsentem pro toto Imperio Romanorum, & ejus-
 dem Imperii nomine & totius Populi de Imperio, ejus
 negotium utiliter gerendo, in Romanorum Regem &
 Imperatorem Romani Imperii nunc vocantis eligo, &
 assumo, promoveo, atque voco. Quare nos prædic-
 tus Alphonsus Rex prædictam assumptionem, promo-
 tionem, & vocationem & omnia prædicta Spiritus
 Sancti gratia invocata, ad gloriam Dei, & honorem
 Virginis Sanctæ Mariæ, & omnium Sanctorum &
 Sanctarum, & ad honorem Sanctæ Matris Romanæ Ec-
 cliæ & ejus Antistitis, suorumque Fratrum, & ad
 honorem & bonum statum Principum, Baronum,
 Comitum, Marchionum, Procerum, & aliorum om-
 nium Nobilium, & Civitatum, Terrarum & omnium
 Communium, & totius Populi Christiani & Imperii
 Romanorum Accepimus, percipimus, volumus, &
 firmamus; & in signum, & Investituram dicti Impe-
 rii, Ego jam prædictus Bandinus Sindicus, Sindicorum
 nomine pro Communi Pisanorum, & pro omnibus su-
 præscriptis, ut servus Jesu Christi per vetus, & novum
 Testamentum, & Crucem, & Ensem Vos prædictum
 Dominum Alphonsum investio, & flexis genibus os-
 culum pacis & fidelitatis pedi vestro porrigo, & ex
 nunc pro Communi Pisanorum, & pro omnibus præ-
 dictis pro Rege Romanorum & Imperatore recipio, &
 ab hac hora in antea habeo, & tenebo, & ut modo
 Legitimo Imperatori adhareo, toto tempore adhare-
 bo, etiam vestris filiis, & heredibus vobis in hoc ho-
 nore succedentibus, & sic ad Sancta Dei Evangelia
 juro. Quam Investituram & omnia prædicta nos præ-
 dictus Alphonsus Rex, sicut dictum est, recipimus,
 & ad veritatis memoriam, de prædictis perpetuo con-
 servandam, & prædictus Dominus Rex me Mattheum
 Notarium filium quondam Salvii de Civitate Pisanum
 de prædictis omnibus ut supra scripta sunt, Cartam,
 & Cartas publicas, unam & plures, & semel & plu-
 ries scribere, & firmare & in publicam scripturam re-
 digere rogaverunt. Acta sunt hæc omnia in Villa de So-
 ria de Hispania Regni Castellæ in palatio Regali su-
 prædicti Domini Regis in presentia mei Matthei Nota-
 rii supradicti & in presentia DD. fratris Stephani de
 Ordine Fratrum Predicatorum Archiepiscopi Turritani
 (alii dicunt Treccani) Fratris Laurentii de Portu-
 gallia de Ordine Fratrum Minorum Penitentiarii Dom.
 Papæ, & prosectoris negotii, cujus in tota Hispania,
 & Suerii Petri Episcopi de Zamorra, jam d. Dom.
 Regis Notarii, & Garzia Petri Archidiaconi Marro-
 chitani, testium adhuc specialiter vocatorum & elec-
 torum d. 1. Anno MCCLVI. secundum Cursum Pisanum
 Indict. XIV. XV. Kal. Aprilis.

Ego Mattheus Salvii quondam filius, Serenissimi Ro-
 mano-

ANNO 1256. manorum Imperatoris Notariis prædictis omnibus interfui. & hæc omnia rogatu præsentis Dom. Alphonſi in Romanorum Regem, & Imperatorem electi, & præfati Sindici ad veritatis memoriam perpetuo conservandam scripti, & meo signo firmavi.

Litteræ Promissionis per ALPHONSUM in Romanorum Imperatorem electum Communi Pisarum factæ: uti & de Investiturâ eidem concessâ de Comitatu, Districtu, Civitatibus, Castris & Locis omnibus, ad eam pertinentibus. Actum in Soria de Hispaniâ 15 Kal. Aprilis Anno 1256. Indictione XIV. (PAOLO TRONCI, Memorie Historiche della Citta di Pisa. pag. 204. Sur la Copie qui se garde dans les Archives de la Reformation de Florence.)

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.

NOs Alphonſus Dei gratia in Romanorum Regem, & Imperatorem electus, Rex Castellæ, Tolleti, Legionis, Gallitiæ, Sibiliz, Cordobæ, Murciæ, & Cienue, Cognoscens devotionem sinceram, & fidei puritatem, quam Commune Pisarum erga Romanum Imperium, & antecessores nostros Romanorum Imperatores, & Majestatem nostram semper habuit præceteris clariorem, & servitiâ, & excellâ, quæ hæcenus præstitit, & in antea, dante Domino, habebit, & affectuose præstitit nobis, & nostris filiis, qui honore Imperii fuerint decorati. Convenimus, & promittimus tibi Nobili viro Bandino Lanceæ filio quond. Dom. Guidonis Lanceæ de Casa Lei de Pisis Militico Ambassadorsi, Sindico, & Procuratori Communis Pisarum, Sindicatus nomine pro ipso Communi, & Civitate Pisarum recipienti, quod faciemus & jurabimus pro toto conamine, & posse nostro quod dante Domino, ejusque favente Clementia, Imperium Romanum consilio, & auxilio Communis Pisarum, & aliorum nostrorum fidelium obtinebimus, & manutenebimus universum, & quod tempore nostræ coronationis Romanæ vel ad DD. PP. secundum quod alterum magis de consilio nostro ipsius Communi Pisarum, & aliorum fidelium Imperii & Regnorum nostrorum præcesserit utile, veniemus magnifice, ac potenter, ut nostram deceat Majestatem, & quod ad Imperium manutenebimus, & augendum erimus studio pro posse nostro, & operam dabimus efficacem. Et quod Imperii fideles nostros manutenebimus iustitia, commodo, & honore, & infideles subjugabimus nobis juxta divinam providentiam nobis datam, & præcipue Pisanos, ut fidelissimos honorabiliter tractabimus, & eos ex nunc sub nostra custodia, tutelâ, protectione, omnimodaque defensione recipimus contra omnem personam, & locum, & omnes suos honores, & jura, dignitates, possessiones, privilegia, bona, consuetudines Comitatus & Districtum eis servabimus, & servari faciemus, & mandabimus per Officiales nostros, prout nunc habent, & tenent, & eisdem à divisi Romanorum Imperatoribus sunt concessa, & ex nunc ea omnia auctoritate qua fungimur, confirmamus, & tempore nostræ Imperialis Coronæ per Privilegium promittimus confirmare, & ex nunc Comitatum, Districtum, Civitates, Castra, Villa, Loca, & Insulas pro ut Communi Pisarum a Divis Rom. Imperatoribus sunt concessa, tibi pro Communi Pisano, & ipsi Communi Pisano in feudum, & nomine feudi damus, concedimus, & largimur, & ea auctorizzare, & defendere ab omni persona, & loco, tibi pro dicto Communi, & ipsi Communi Pisarum promittimus; Et inde te per vexillum quem in manu tenemus de nostris armis investimus, & tempore nostræ Coronationis ensem, & vexillum eidem Communi concedemus. Quare Ego supradictus Bandinus Sindicatus nomine pro dicto Communi Pisarum, & omnibus adherentibus de Communi convenio, & promitto vobis supradicto D. Alphonſo Dei gratia in Romanorum Regem, & Imperatorem electo, quod Commune Pisarum Majestatem vestram, & personam vestram, & filiorum vestrorum & omnium Nuntiorum, qui pro vobis fuerint, salvabit & custodiet in Terra, & Mari, & ubique juxta suum posse, & scire, omni tempore, bona fide; & quod Commune Pisarum non erit in consilio, consensu vel facto quod vestra Majestas, vel filii vestri, vel Vicarius veſter in Italia, vel Capitaneus veſter in Tuscia, five Nuntii, atque Officiales perdant vitam, vel mem-

TOM. I. PART. I.

brum, vel capiantur mala captione, aut perdant imperium, vel honorem, Regnum, vel Terram, quam nunc habetis, vel in ante dante Domino, acquisiveritis, & si sciret, Vos, & ipsos inde defendent juxta suum posse, & si non posset, vestræ Majestati, & filiorum vestrorum, & cuilibet prædictorum citius, quam poterit nuntiabit, & vos, & ipsos recipiet honorabiliter debitis reverentia, & honore, & quod omnia, & singula consilia, quæ vos, vel alii pro vobis petieritis a dicto Communi fideliter, & recte dabit, prout divina gratia ministrabit, & quod omnes credentias, quas sibi mandaverit, vel Vicarius veſter in Italia sibi mandaverit, five Capitaneus in Tuscia, servabit, & tenebit, & ad damnum credentia non manifestabit, & quod operam & studium, & juvamen dabit Commune Pisarum juxta suum posse, ut antecessoribus Imperatoribus fecit, vel facere consuevit, quoad Imperium universum in tranquillitate, & pace habeatis & possideatis in perpetuum, Vos & vestri filii Legitimi, qui vobis in hoc honore successerint bona fide, sicut Romanorum antecessores Imperatores, etiam illi qui de Imperio, vel pro Imperio contraxerint. Et quod omnia, & singula, quæ alicui Romanorum Imperatorum antecessorum vestrorum dictum Commune fecit, vel tenet facere, seu consuevit, faciet vobis & vestris filiis legitimis, qui vobis in hoc honore successerint, tam per mare quam per terram bona fide, sine fraude, & remota omni malitia. Et quod Sacramentum fidelitatis Imperatoribus consuevit, tam per Potestatem, quam per Capitaneum Populi, & Antianos & Senatores, & Capitaneos militum, & Consules ordinis maris, & Consules Mercatorum terræ, & Consules Artium, & omnes Officiales, & Populum universum, tam de Civitate, quam de Districtu, & Insulis per Sacramentum Populi Pisis prestare consueverunt dictum Commune præstabit ad vestram, vestrorumque Nuntiorum requisitionem, & ex nunc Ego dictus Bandinus Sindicatus nomine pro dicto Communi invocata Christi Gratia, & auxilio, ad gloriam Dei omnipotentis, & ad honorem Gloriosissime Virginis sanctæ Mariæ & Archiepiscopi, & Archiepiscopus Pisanus, & Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Majoris, ejusque Capituli, & aliarum Ecclesiarum, & dictorum Potestatis, & Capitanei, Antianorum & aliorum omnium prædictorum in animas dicti Communis, & omnium & singularum Pisarorum, ex licentia, & potestate mihi data per publicum Instrumentum bullæ cereæ Pisis Communis bullatum, Sacramentum fidelitatis facio, sicut Pisani consuevit facere Imperatoribus Romanorum vobis Dom. Alphonſo prædicto excellentissimo & invictissimo Romanorum Imperatori & juro ex nunc Comitatum, Districtum, Civitates, Castra, Villas, Loca & Insulas prout Comuni Pisi à divisi Imperatoribus sunt concessa à M. V. pro Comm. Pisi, Sindicatus nomine me in feudum fateor recepisse, & ad veritatis memoriam de prædictis in perpetuum conservandam præfatus Dominus Imperator, & dictus Syndicus me Matheum Notarium filium quond. Salvii de Civitate Pisarum de præfatis omnibus, ut superius dicta sunt, Cartam, & Cartas publicas, unam, & plures, semel, pluries scribere, & firmare & in publicam redigere, rogaverunt. Acta sunt hæc omnia in Villa de Soria de Hispania regni Castellæ in Palatio Regali supra scripti D. Regis in præsentia mei Mathei Notarii supradicti & in præsentia Dominor. fratris Stephani de Ordine fratrum Predicatorum, Archiepiscopi Trevani, & Fratris Laurentii de Portugalia de Ordine fratrum Minorum, Penitentiarum Dom. Papæ & prosectoris Negotii Crucis in tota Hispania; & Suerii Petri Episcopi de Zamorra jam d. Dom. Regis Notarii & Garzia Petri Archidiaconi Marrochitani testium ad hæc specialiter vocatorum, & electorum D. J. Anno MCCLVI. secundum Cursum Pisarorum, Indict. XIV. 15. Kal. Aprilis.

ANNO
1256.

CXXVII.

Oôobre.

Lettres de MARGUERITE Comtesse de Flandres & de Haynau par lesquelles elle assure le Comté de Haynau à son Fils JEAN D'AVESNES & ses Héritiers après lui. Donné au Mois d'Octobre l'an 1256. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1078. Ex Hafnioniensi Cartario Dominorum de Avesnis.]

Nous MARGUERITE Comtesse de Flandres & de Haynau faisons savoir à tous chiaux ki ces Lettres veront & oront, que nos avons en couvent a JEHAN d'Avesnes notre chier fil, & a ses oirs, que tant que nous vivrons ne serons, ne ne porcherons, ne par nous, ne par autrui, par quoy li devant dis JEHAN, ne li oir, soient eslongiez apries nous de la Conté de Haynau: que le ne viengne a lui, & a ses oirs apries nôtre dechie, ne par don, ne par vendenge, ne par escange, ne par nulle autre maniere d'alienation, sauf çou que ce nos avons aucunes choses donnees, u donrons en la terre de Haynau par l'assentement de nostre fil JEHAN devant dit, estable doivent iestre, & sans les dis le Roy de France en toutes choses. Et s'il avenoit par aventure que nous venissions en contre chouque desueure est dit, nos otroions & volons que li evesque de Cambray & de Tournay, puis que ce seroit couneue par aus de plein, sans debat de plait, nos puisse excuser, & entreprendre nostre Terre, ne relâcier ne doivent ces sentences, jusques adont que nous aurions amandé soufflamment çouque nous aurions entrepris contre ceste convenance desueuredite. Et de ce nous metons nous en la juridiction des Evesques desueuredis, & volons & leur requairons que il a ces choses faire, tout ensi que il est devisé, nos puissent destrindre, & destraignent par justice de sainte, eglise, ce metier estoit, & en toutes ces choses renouons nous apressement a toutes exceptions, & a toutes barres, & a toutes aires de loy de crentienté, & de loy mundaine, & a tous privileges donnees & a donner a nous, au croisies, u a autrui, de par nous & a toutes choses qu'aiidier poroient a mi u a mes hoirs ne a mon Seigneur JEHAN d'Avesnes mon frere, ne a ses hoirs devant dis, ne a ses hoirs desueuredis nuire ne faire damage, ne grevance tant come a çou. Et proumetons en bonne foy & loiaument, que nous en contre la destrainte des Evesques desueuredis, se il le voloient faire, u faisoient ensi que desueure est devisé, ne ne metrons nul debat, ne par nous, ne par autrui de par nous. Et toutes ces choses desueuredites avons nous jurées solemnement a tenir & a garder loiaument, & requairons a tous nos homes de Haynau, & de toutes nos bones viles de Haynau, que si nous aliens encontre ceste convenance desueuredite par nous ne par autrui de par nous qu'il soient en laide dou devant dit JEHAN nostre fil & de ses oirs, & en nôtre grevance d'usques adont que nous aurions amandé çouque nous aurions entrepris contre ceste convenance & leur en prions qu'ils en doissent leur lettres au devant dis JEHAN, & volons que por ce ne messacent riens encontre leur homage, ne encontre la fianche que il nous doivent, & deyront il & lor oir: & porchouque ces choses desueuredites soient fermes & estables, nous avons fait ces Lettres faielier de nôtre faiel, lesquelles furent données en l'an de l'Incarnation nostre Seigneur MCLVI. el mois d'Octobre.

Lettre de BAUDOUIN D'AVESNES portant renonciation en faveur de son Frere JEAN à tous les Droits, qu'il pourroit avoir sur le Comté de Haynau. Donné au mois d'Octobre l'an 1256. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1079. Ex Hafnioniensi Cartario Dominorum de Avesnis.]

JOU BAUDOUIN d'Avesnes fuis a la contesse MARGHERITE de Flandres & de Haynau fac scavoir à tous chiaux qui ces lettres veront ke je par l'asent & par la volenté de Madame ma mere devant dite, por mi & por mes hoirs, de ma bonne volente, sans nule destrece, ai renouchie à la Conté de Haynau & a tous les droits, que je & mi oir i poons avoir de l'esceance Madame ma mere la Contesse devant dite, & si le wel

es otrois por mi & por mes oirs, que la Contes de Haynau devant dit demeure a mon Seigneur JEHANS d'Avesnes mon aîné frere, & a ses oirs apries le dechie de Madamela Contesse devant dite, & si voel & otroie & requier, que tous li home & totes les bones viles de la Conté de Haynau assieurent Montaigneur JEHAN mon frere & ses oirs devant dis, & le recoivent & le tiengnent por Seigneur & por Conte de Haynau, & ses oirs apries lui, apries le deces de madame la Contesse ma mere: j'ai çou chose que de mon Seigneur JEHAN devant desuile devant madame la Contesse ma mere devant dite, & apres, & si requier que tout li home & les bones viles de Haynau soient aidant & consellant a mon Seigneur JEHAN & a ses oirs devant dis encontre mi & encontre mes oirs, s'il avenoit que je & mi hoir, venissions encontre conke desueure est dit. Et ce ai je fais por soufflant par con de terre que je en ai encontre mon Seigneur JEHAN mon frere devant dit dedans la Conté de Haynau, dont je me tieng bien a pajet por mi & por mes hoirs, & s'il avenoit que Melseir JEHANS ne si hoir devant dis vofflent, que je fessie, & desuile autre chose por plus grant seurté faire, le dois sans le mien doner a leur requette, & mi hoir autre fi. Et s'il avenoit que je venille encontre ce que desueure est dit, & mi hoir, je wel & otroie por moi & por mes hoirs, que li Evesque de Cambray & de Tournay, & si uns d'aus puique ce seroit couneue par aus, & par l'un d'aus, de plein sans forme de droif, me puissent excuser, & ma maine & ma Terre entreprendre, & mes hoirs autrui ne relâcier ne doivent ces sentences d'usques adont que jou u mis hoir ariens amandé soufflamment çouque jou, & mi hoir ariens messait encontre chouque desueuredite est, & de ce mai je mi & mes hoirs en la juridiction des Evesques devant dis, & voel & lor requier pour moi & pour mes hoirs, que il a ces choses faire tout ainsi com il est devisé puissent moi & mes hoirs destrindre & destraignent, le mestiers estoit, & toutes ces choses devant dis renouent jou espressement pour moi & pour mes hoirs, a toutes exceptions de boisdie, a toutes barres & toutes ajupes de loi, & de crentienté, & de loi mundaine, a tous Privileges donnees & a donner a moi & a mes hoirs, a croisies, a autrui & a toutes choses qui aidier poroient a mi u a mes hoirs ne a mon Seigneur JEHAN d'Avesnes mon frere, ne a ses hoirs devant dis, ne a ses hoirs desueuredis nuire ne faire damage, u grevance, & proumet a bone foi por moi & por mes hoirs encontre la destrainte des evesques devant dis, se il le voloient faire, u faisoient, si com desueure est dit, je ne mi ou metrons nul debat, ne por nous, ne por autrui, & tutes ces choses devant dites, ai je jurées solemnement a tenir & a garder loiaument, por moi & por mes hoirs. En thiesmougnages de ces choses devant dites, ai je fait faielier ces lettres de mon faiel; lesquelles furent données l'an del Incarnation MCLVI. el mois d'Octobre.

Declaration du Prevost, des Jurez & Eschevins Etc. de Valenciennes par laquelle en se conformant à la disposition de la Comtesse MARGUERITE leur Dame ils reconnoissent JEAN D'AVESNES son Fils, pour son Heritier après elle dans le Comté de Haynau, & lui promettent toute aide, conseil, & obissance. Donné au mois d'Octobre. Le Dimanche devant le jour Tous-saints l'an 1256. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1081. Ex Cartario Hafnioniensi Dominorum de Avesnis.]

Nous Provost, Juret, Eskievin, & li communs de Valenciennes, faisons savoir à tous chiaux ki ces Lettres veront & oront, que nous en la presente nostre chiere Dame MARGUERITE Comtesse de Flandres & de Haynau, & mon Seigneur BAUDOUIN son fil, de lor assens, & à lor requette, avons assieurent mon Seigneur JEHAN d'Avesnes sien fil & ses hoirs de quele euvre qu'il desale de Madame la Contesse devant dite se mere, nous le tenrons por Seigneur, & por Conte de Haynau, & les oirs apries lui, ja fusse çou qu'il desalait de mon Seigneur JEHAN devant dit devant madame la Contesse se mere devant dite, ou apries. Et s'il avenoit que nus se voffist mettre contre lui, ne encontre ses oirs des coles

ANNO
1256.

ANNO 1256. cofes qui defeuze l'ont dites, ne faire anvi, ne deſtour-
bier, ne poumetons que à lui & à ſes oirs nous ſe-
ront aidant & conſellant de toutes nos forces, & de
tous nos poirs, & à chou obligans nous, nous & nos
oirs, ne aurai ne devons, ne poons tenir por ſigneur
ne Conte de Haynau, que mon ſigneur JEHAN d'Avel-
nes, & ſes oirs, après le decies madame ſe mere de-
vant dite. Et toutes ces coſes nos li avons juret ſour
ſains en la preſence noſtre evelque, l'evelque de Cam-
bray, à tenir bien & loiaument. Et por ce que ce
ſoit ſerrement tenu & wardet, ſi avons nous ces let-
tres ſaiſelées del ſaiel de no vile de Valenchienes, &
livrées à mon ſigneur JEHAN d'Avelnes devant ditte par
le requieſte de no Dame le Conteſſe devant nommée,
& de mon ſigneur Bauduin ſen fil.

Ce ſa fait l'an del Incarnation JESU-CHRIST MCLVI.
le diemenſe devant le jour Touſſains; el mois d'O-
ctembre.

CXXVIII.

1257.
Aouſt.

*Echange de quelques Terres fait entre THOMAS
DE COUCY de Vrevin, & Meſſires BALDUINS
DE AVELNES Sires de Biamont. Au Mois
d'Aouſt 1257. [MARTENE, Theſaurus No-
vus Anecdotorum. Tom. I. col. 1091.]*

JE THOMAS de Coucy de Vrevin, ſac ſavoir à tous
chiaux li ces preſentes Lettres veiront & oront,
ke cum mes chiers freres meſires BALDUINS d'Avel-
nes Sires de Biamont, teniſt & euſt Terre en la
Conté de Retefſt; c'eſt à ſavoir à Lauſnoir, à Bleton,
& à Rocourt, dont il eſtoit homs mon ſigneur mon
oncle GAUCHER Conte de Retefſt pour tote cele Ter-
re devandite, laquelle il m'a quēſſe; je li ai donné en
eſchange ſis vins livrées de Terre ke j'etenoie en la
Conté de Haynau, c'eſt à ſavoir de Madame la Conteſſe
de Flandres ſoiſſante livrées, & ſoiſſante livrées de Mon-
ſigneur JEHAN d'Avelnes, ſil madame la Conteſſe de-
vant dite: & de ces ſis vins livrées de Terre devandite,
je l'en doi faire mettre en poſſeſſion, ſelone l'u-
ſage dou pais. Du theſmognage de laquel choſe il ou
en ai ces preſentes Lettres données ſaiſelées de mon
ſaiel.

Ce fut fait en l'an del Incarnation noſtre ſigneur mil
deux cent cincuante & ſiet ou mois d'Aouſt.

CXXIX.

8 Septem-
bre.

*RICHARDI Romanorum Regis Conſtitutio continens
inter alia, ne bona ad Eccleſiam devoluta à
conſueſtis tributis eximantur. Datum Mogun-
tiae 8. Septembris Anno Domini 1257. Regni
ſui I. Indictione XV. [GOLDASTI Conſtitu-
tiones Imperiales Tom. I. pag. 308.]*

RICHARDUS Dei gratia Romanorum Rex Semper
Augustus, Conſulibus & Civibus de N. &c.

1. Specialiter duximus indulgendum, ne aliquis ci-
vium filium vel neptem ſive conſanguineam in uxorem
alieni tradere per nos abſque ſuo pleno conſenſu ali-
quatenus compellatur.

2. Inſuper quod nullus Civium per nos vel per
aliquem alium noſtro nomine pro aliqua pecunia ex-
torquenda ſingulariter ab ipſo aliquatenus capia-
tur.

3. Ad hæc ſtatimus & mandamus, ut omnia bona
& prædia, que hæcenus cum civibus precariam Im-
perio perſolvebant, quomodocunque, ad loca Religio-
ſorum vel perſonas alius Eccleſiaſticas vel mundanas
prædicta bona devolvi & transferri contingat, bona
ipſa ad ſolvendam precariam, ſicut antè, nihilominus
teneantur.

Datum Moguntiae die VIII. Septembris, Indiſt. XV.
anno Domini MCCLVII. Regni verò noſtri anno
primo.

CXXX.

22. No-
vembre.

*LITERA GUIDONIS Flandriae Comitissae & JOHANNIS
DE DOMINA-PETRA Fratris ejus, quibus post
secundam Compromissionem pro se & Matre sua ex
una, nec non JOHANNES & BALDUINUS Fratres
utrinus ex altera parte factam, ratam habent
sententiam LUDOVICI IX. Francorum Regis
TOM. I. PART. I.*

*& Odonis Episcopi Tusculani Apostolicae Sedis
Legati pronuntiata apud Peronam, vel ibi po-
tius confirmata super divisione hereditatis
MARGARETAE Flandriae Comitissae & atris ipso-
rum. Datum Mense Novembrii die Beatae Caci-
liae. Anno 1257. CUM Literis Regis & Legati
de Compromisso in se facto, & Sententiis per ip-
sos latæ. Actum Parisiis Mense Julio Anno 1256.
NEC NON Quitatione JOHANNIS & BALDUINI
quarundam terrarum, quas in præfata Sententiis
contentum baud esse conclusas, Januario An-
no 1248. QUIBUS ACCIDIT Alteram Com-
promissionem, & Sententiam prioris Confirmatio.
Actum apud Peronam Mense Septembrii Anno
Domini 1256. [MARTENE, Theſaurus no-
vus Anecdotorum, Tom. I. col. 1092. Ex
Hasnonienſi Cartario Dominorum de Avel-
nis.]*

NOS GUIDO Comes Flandriae, & JOHANNES Do-
minus Donna-petra fratres milites filii illustriſſi
Dominae MARGARETAE Flandriae & Haynoniae Comi-
tiſſae, notum fieri cupimus univerſis, tam præſentibus,
quàm futuris, quod nos in præſentia Illuſtriſſimi Do-
mini LODOVICI Dei gratia Francorum Regis, Prælati-
rumque plurium, ac Baronum & multorum aliorum,
fide interpoſita, & corporali præſtito ſacramento, pu-
blice & ſolemniſter juravimus, quod nos dictum Do-
mini Regis prædicti, ac venerabiliſſi Patris Domini O-
DONIS Dei gratia Episcopi Tuſculani, tunc Apoſto-
licae Sedis Legati, quod inter ſe eſt inſerutum tenebimus
& ſervabimus inviolabiliter in ſutuſum.

Tenor autem dicti Donnumorum Regis ac Legati
prædictorum talis eſt:

Compromiſſum.

LUDOVICUS Dei gratia Francorum Rex & Odo eâ-
dem gratia Tuſculanus Episcopus Apoſtolicae Sedis Le-
gatus, univerſis præſentibus Literas inſpecturis ſalu-
tem in Domino.

Norum ſacimus, quod cum inter liberos nobilis
MARGARETAE Comitissae Flandriae & Haynoniae, quos
de nobili viro BOZCHARDO de Avelnis ſuſceperat ex
una parte, & eos quos de nobili viro GUILLELMO de
Donna-petra eadem Comitissa ſuſceperat ex altera,
mox eſſet contentio ſuper eo quod utraque Partium
prædictarum Comitatus Flandriae & Haynoniae, & totam
Terram quam tenet dicta Comitissa, dicebat ad ſe
poſt obitum ipſius matris eorum jure hereditario per-
tinere. Tandem de voluntate & aſſenſu præſatae Comi-
tiſſae & utriuſque Partis, amicorum conſilio ſupra-
dicti liberi in nos duos unanimiter compromiſerunt ta-
li modo, quod ſecundum formam juris vel judicii non
eſſet in hoc arbitrio procedendum, cum tota Terra
prædicta per viam juris Parti alteri debere cedere di-
noſceretur; ſed de Terra prædicta debebamus taliter
ordinare, quod utrique Partium de dicta hereditate
partem assignaremus, ſecundum quod nobis videretur
bonum eſſe; ita videlicet, quod ambo capita dicto-
rum Comitatum uni eorum dare, vel alteram uni; &
reliquum alii, vel partem alteri in Comitatu altero,
vel utroque, prout nobis bonum videretur, poſſemus
assignare.

Condictum etiam fuit & conſenſum quod ſi Comita-
tu Flandriae alteri Parti per dictum noſtrum assignato,
alii veſſemus in eodem Comitatu partem terre assigna-
re; ille qui partem illam haberet, Comitatum habenti
de ea homagium faceret, & partem illam teneret de
eodem. Similiter ſi à Comitatu Haynonenſe per dic-
tum noſtrum alicui eorum assignato in Comitatu illo
alii partem assignaremus; ille qui partem illam in Co-
mitatu haberet, comitatum habenti homagium face-
ret, & partem ſuam de illo teneret, niſi Terrae conſue-
tudo in contrarium ſe haberet. Quod ſi eſſet homagium
faceret, & partem ſuam teneret ſecundum quod Terrae
requireret conſuetudo. Inſuper eſt ſciendum, quod
Partes in hoc unanimiter conveniunt, quod ſi ſine
liberis de uxore ſua deſponſata procreandis continge-
ret aliquem prædictorum decedere: frater ejus germa-
nus, vel ſoror ejus germana, ſi decedens fraterem non
haberet germanum, eidem decedenti ſuccederet in to-
ta Terra quam haberet. Fuit etiam concorditer con-
ceſſum, quod ſi nos, ODOMER Legatum hiis exequen-
dis

ANNO
1257.

dis contingeret non adesse: vir nobilis ROBERTUS Comes Atrebatensis, frater Domini Regis ad hæc exequenda recipere sine contradictione aliqua loco notiri. Voluerunt autem Partes & concesserunt, quod illud quod ordinaretur, fieret, salvo honore utriusque Partis: ita tamen quod propter hoc non remaneret, quin partes & divisiones Terrarum & totius hereditatis prædictæ manerent stabiles & firmæ, prout à nobis esset ordinatum. Concesserunt etiam Partes, quod contentæ essent divisionibus illis & partibus quas eis assignaremus, nec contra ordinationem nostram venirent aliquo modo, nec unus in parte alii assignanda, sive in proprietate, sive in possessione, aliquid per se, vel per alium reclamaret; nec moveret quicumque eorum contra alterum super hiis in Ecclesiastica, vel Sæculari Curia, questionem aliquo modo, vel aliquâ ratione juris aut facti. Concessimus autem nos Rex, quod nos reciperemus in hominem de Comitatu Flandriæ, vivente dictâ Comitissa, si ipsa hoc petierit, illum qui per ordinationem nostram dictum Comitatum haberet, salvâ vitâ Comitissæ, & salvo in omnibus jure nostro. Propter absentiam autem utriusque Partis, vel alterius, non dimitteremus, quin si vellemus in eodem arbitrio procederemus; & quidquid fieret vel ordinaretur per nos duos, tantum valeret, & ita tenerentur Partes firmiter observare, ac si ipsi Partibus præsentibus factum esset. Hæc autem omnia facta fuerunt & concessa, eo salvo quod Comitissa prædicta, non obstantibus dictâ compromissione, vel arbitrio nostro, aut ordinatione, quam supra his faceremus, plenam quamdiu viveret habeat potestatem, & administrationem prædictorum Comitatum, & totius Terræ suæ; & de ipsis possit pro voluntate sua facere, sicut poterat ante compromissionem prædictam. Salvo eo quod prædicta Comitissa nulli prædictorum liberorum suorum possit Terram aliquam, seu redditum dare, præter partes quas per nos eis essent assignatæ, nec alicui eorum aliquid dare supra partem alteri assignatam. Supradicta autem omnia & singula promiserunt nobis & sibi invicem dictæ Partes se firmiter servaturas, & contra nullo unquam tempore quocumque modo venturas, præstito coram nobis super his corporaliter iuramento.

Li dis à Paris.

Nos autem in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti. Amen.

In negotio præfato taliter ordinamus, & per dictum nostrum assignamus JOHANNI de Avesnis militi totum Comitatum Haynoniæ cum omnibus pertinentiis: ita quod BALDUINO fratri suo militi tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. GUILLELMO vero de Domina-petra militi assignamus totum Comitatum Flandriæ cum omnibus pertinentiis: ita quod fratribus suis germanis GUIDONI scilicet & JOHANNI, tenetur de eodem Comitatu in portione hereditaria providere. Hæc autem provisiones fient secundum consuetudines Comitatum prædictorum. Hæc siquidem pronuntiamus, retentâ nobis potestate declarandi & exponendi ea quæ in dicto nostro continentur, si forte inter Partes super eo aliqua dubietas oriretur. Prenominate autem Partes dictum nostrum sicut prolatum est approbaverunt, & ratum & gratum habuerunt: promittentes se dictum istud fideliter servaturas, & nullo unquam tempore contraventuras; & ad majorem securitatem Litteras suas super his nobis dederunt Sigillis suis figillatas. In cujus rei testimonium, præsentibus Litteris Sigilla nostra duximus apponenda.

Actum Parisius, anno Domini MCCXLVI. mense Julio.

Tenor autem Declarationis quam super præmissis alias fratres nostri Dominus JOHANNES & BALDUINUS de Avesnis supradicti fecerunt in Gallico, talis est in Latino.

Li reclamations apries le dit.

Nos JOHANNES de Avesnis, & BALDUINUS, fratres milites, filii illustris Domine MARGARETÆ Comitissæ Flandriæ & Haynoniæ, notum facimus universis præfentes Litteras inspecturis & audientibus, quod quando Dominus Rex Francorum, & Episcopus Tusculanus, tunc Legatus in Francia, protulerant dictum suum de compromisso facto in ipsos à nobis ex parte una, & fratribus nostris, GUILLELMO, GUIDONE, & JOHANNNE de Domnapetra ex altera, nos post illud dictum posuimus in calengia, sive reclamavimus Terram de Wa-

veres, de Zubeveland, de Norbeveland, de Bersele, & omnes Insulas Zelandiæ cum pertinentiis earum: Quatuor etiam Officia, Waissam & Terram de Alost, Gertraldi-montem, & omnes dictarum Terrarum pertinentias, & omnes Terras quas Domini Flandriæ tenebant ac tenebant de Imperatore, temporibus illis in quibus Comes Flandriæ non tenebant Haynoniæ Comitatum, & dicebamus quod prædicta non pertinebant ad dictum Regem & Legatū prædictorum, nec erant de pertinentiis Flandriæ.

Li quitations.

Et nos post dictam reclamationem, ad preces & requisitionem karissimæ Domine ac Matris nostræ supradictæ, dimittimus calengiam, seu reclamationem prædictam totaliter, & quitamus in perpetuum, pro nobis & heredibus nostris, fratribus nostris supradictis, & eorum heredibus Terras antedictas & earum pertinentias tali modo, quod neque nos, neque alius ex parte nostra de cetero possumus aliquid reclamare in dictis terris, aut earum pertinentiis, neque in feodis, neque in demaniis, neque in allodis, neque in hereditatibus de quibuscumque teneantur, & renuntiamus expressè pro nobis & nostris successoribus, omnibus juribus, & omnibus legibus, omnibusque consuetudinibus, & usagis, quæ valere nobis in his possent, aut nostris heredibus, contra fratres nostros prædictos, aut eorum heredes. Recognoscimus etiam, quod omnia supradicta, & feudum Angliæ, atque Castellania de Cameraco, & Gavatus de Cambresis, sunt de pertinentiis Flandriæ, & pertinent ad fratres nostros prædictos, & eis debent ac eorum successoribus permanere. Promissimus insuper, fide & sacramento præstitis, quod nunquam ab hæc die, & deinceps contra hanc quitationem, & contra prædicta, per nos, vel per alium veniemus; sed ea servabimus, & tenebimus bene & fideliter omnibus diebus. Et in testimonium & securitatem prædictorum, fecimus præfentes Litteras fieri, & Sigillis nostris figillari.

Actum anno ab Incarnatione Domini nostri MCCXLVIII mense Januario.

Li autres Compromis au Roy.

Cum autem postmodum, defuncto GUILLELMO fratre nostro Comite Flandriæ supradicto, & Illustrissimo Domino LUDOVICO Francorum Rege præfato existente in partibus transmarinis, inter dictos fratres nostros JOHANNEM & BALDUINUM, & suos ex parte una, & dictam Dominam Matrem nostram, & nos ac nostros ex altera, gravis esset iterum orta dissensio; tandem mediantibus bonis viris salubri ducti consilio, in dictum Dominum Francorum Regem dicti fratres nostros JOHANNES & BALDUINUS, pro se & suis successoribus, & dicta Domina Comitissa mater nostra pro se & pro nobis, ac nostris heredibus, compromiserunt de alto & de basso.

Li dis à Pierone.

Qui Dominus Rex apud Peronam, anno Domini MCCLVI. mense Septembri, dicta Domina Mater nostra pro se & pro nobis ex parte una, & dictis fratribus nostris JOHANNNE & BALDUINO ex altera, coram ipso præsentibus, dictum suum protulit, ac solemniter publicavit, & in ipso dicto suo expressit, quod ipsi fratres nostri prædicti dictum & ordinationem ab ipso Domino Rege & venerabili Domino ODONE Tusculano Episcopo, tunc in partibus Franciæ fungente Legationis officio, factam inter ipsos JOHANNEM & BALDUINUM de Avesnis ex una parte, & GUILLELMUM de Domina-petra defunctum, & nos GUIDONEM & JOHANNEM fratres ex altera, ipsi JOHANNES & BALDUINUS de Avesnis perpetuo teneant & firmiter observarent cum declaratione facta postmodum ab ipsis, prout in Litteris eorum super hoc confectis continebatur: hoc salvo quod feudum de Criesveuer & de Allæes, cum pertinentiis eorumdem, & Boucaing & Lofstrevans, sicut eadem Domina Comitissa Mater nostra tenebat ea, antequam Comitissa fuisset, ego GUIDO Comes Flandriæ, & heredes mei ac successores deinceps habemus, possideremus & teneremus hereditarie à Dominis à quibus ipsa tenentur, aut movent.

ANNO
1257.*Comment li Quens de Flandres rendit à ses freres
Lofrevant.*

Nos igitur GUIDO Comes Flandriæ, & JOHANNES Dominus Domina-petræ prædictam compromissionem factam apud PERONAM à dicta Domina Matre nostra, pro se & nobis in dictum Dominum Francorum Regem ratam & gratam habentes pro nobis & successoribus nostris, dictum istud Domini Regis Francorum grato recipientes animo & concordii assensu, ac per omnia approbantes: prædicta omnia & singula, quæ in dicto præfatorum Domini Regis Francorum, ac Domini Episcopi Tusculani, atque in præmissis Declarationis dictorum fratrum nostrorum Litteris continentur, cum præfato Domini Regis dicto, seu arbitrio, solemniter ac publice juravimus, ac promissimus pro nobis & nostris successoribus, nos in perpetuum firmiter & inviolabiliter servaturos, & nullo unquam tempore per nos, aut per alium contraventuros: hoc expresso & salvo, quod ego GUIDO Comes Flandriæ de præfato Domini Regis Francorum dicto seu arbitrato, *Boucaing & Lofrevant*, sicut dicta Domina Mater nostra tenebat ea, antequam fuisset Comitissa, & sicut ad Comitatum seu Comitatus Haynoniæ pertinebant, amicabilem remitto & remisi, ac pro me & meis heredibus, atque successoribus dicto Domino JOHANNI de Avelnis fratri meo, & suis heredibus ac successoribus Comitibus Haynoniæ, libere, spontaneè, ac voluntariè quito in perpetuum & quitavi: ita tamen quod feudum de *Crieveuer* & de *Allues*, cum omnibus pertinentiis suis, ego GUIDO, & heredes, ac successores mei Comitatus Flandriæ in perpetuum habebimus, possidebimus, & hereditarie tenebimus à Domino à quo movet & tenetur, & ad Comitatus Flandriæ sine contradictione & calengia dictum feudum cum suis feodis perpetuo pertinebit dicto Domini Regis & arbitrato super aliis omnibus per omnia salvo remanente.

*Li Cuens reconnoist que jamais il, ne si oir ne puent
rien demander à Haynaut.*

Nos igitur Comitatum Haynoniæ cum suis pertinentiis pro nobis ac nostris successoribus quitamus & concedimus, in quantum ad nos ac nostros successores pertinere potest, Domino JOHANNI de Avelnis fratri nostro & ejus heredibus ad ipsum JOHANNEM post obitum dictæ Matris nostræ jure perpetuo devolvendum, & ad heredes ipsius dicti JOHANNIS, sive ante decessum dictæ Dominae Matris nostræ, sive postea ipsum JOHANNEM decedere vel obire contingat, pro nobis ac nostris successoribus: promittentes fide, & corporali sacramento publice ac solemniter præfatio, quod nullum jus per nos vel per alium reclamabimus in prædictis, vel in aliquo prædictorum, salvo mihi GUIDO & meis heredibus feodo de *Crieveuer* & de *Allues* cum suis pertinentiis, sicut superius est expressum, & salva Domino BALDUINO de Avelnis fratri nostro & ejus heredibus portione sua in dicto Comitatu Haynoniæ, prout inter ipsum & dictum Dominum JOHANNEM specialiter est conventum, & in eorum Litteris super hoc confectis plenius continetur.

*Li Cuens esclaire li quel ses, apertienent a le Conte de
Haynau en ce Marce.*

Declaramus etiam & expressè recognoscimus, tenore præsentis profitescentes, quod homagium de Comitatu seu Marchionatu Namurcensi, & feoda de *Poilewake*, de *Durbuis* & de *la Roche* cum suis pertinentiis sunt de attribuentis Haynoniæ, & ad Haynoniæ Comitatum seu Comitatus pertinent, nec aliquid juris in eis nos aut heredes nostri in perpetuum poterimus reclamare.

Promissimus insuper & juravimus, quod faciemus fideliter posse nostrum, sine nostro dando, ad hoc quod Dominus Rex Alemannie qui fuerit pro tempore institutus & electus, seu Episcopus atque Ecclesia Leodiensis, Episcopus Cameracensis & Domini quicumque de quibus prædictis Comitatus Haynoniæ seu pertinentiæ supradictæ tenentur aut movent, prædicta omnia ac singula rata & grata habebunt, & quantum ad ipsos pertinebit, per suas Litteras confirmabunt; & quod omnia Judicia, si qua facta sunt in dictis Curis vel aliqua seu aliquibus dictarum Curiarum, quæ sint vel esse possint contra prædicta vel aliquod prædictorum, vel quæ possint esse in dictorum Domini JOHANNIS & BALDUINI fratrum nostrorum vel

successorum suorum, quantum ad prædicta præjudicium & gravamen, revocabunt & penitus annullabunt.

Promissimus etiam ac juravimus, quod faciemus fideliter torum posse nostrum, sine nostro dando, ad hoc quod dicti Dominus Rex Alemannie Electus atque Ecclesia Leodiensis, Episcopus Cameracensis, & Domini quicumque de quibus prædicta movent, recipiant ad homagium de Comitatu Haynoniæ, & de homagio Marchionatus Namurcensis, & de omnibus illis quæ supra diximus esse de pertinentiis Comitatus Haynoniæ, dictum Dominum JOHANNEM post obitum dictæ Dominae Matris nostræ, vel etiam ante ejus obitum si ipsa Domina Mater nostra hoc voluerit, & duxerit requirendum, salvo nobis & nostris successoribus feodo de *Crieveuer* & de *Allues* cum pertinentiis eorumdem.

Promissimus insuper & juravimus pro nobis & nostris successoribus, quod nullo unquam tempore faciemus aliquid homagium per nos aut per alios Domino Regi Alemannie, Electo, seu Episcopo vel Ecclesie Leodiensi, seu Dominis quibuscumque de Comitatu Haynoniæ, sive de Terris illis, seu de Marchionatu Namurcensi, seu feodis aut homagiis, seu aliquibus, aut aliquo eorum quæ superius declaravimus esse de Comitatu vel pertinentiis Comitatus Haynoniæ, & ad fratres nostros prædictos perpetuo pervenire, præterquam de feodo de *Crieveuer* & de *Allues* ac eorum pertinentiis. Et ego GUIDO Comes Flandriæ prædictis pro me & meis successoribus omnes adjudicationes & adjudicationes seu omnia judicia, si qua facta sunt, aut dicuntur fuisse facta, in Curia Domini Regis Alemannie; vel Electi Leodiensis, sive alibi contra dictam Dominam Matrem meam, aut dictum JOHANNEM de Avelnis fratrem meum & ejus successores, aut quæ possint in eorum detrimentum vergere seu gravamen, facientia scilicet mentionem de Comitatu Haynoniæ, sive de Marchionatu, aut homagio Namurcensi, sive de terris, feodis, homagiis, aut aliis supradictis, vel aliquo eorum quæ supra declaravimus esse de pertinentiis Haynoniæ, & ad fratrem nostrum Dominum JOHANNEM de Avelnis & ejus successores Comitatus Haynoniæ pertinere, & omnia homagia, si qua dictis Dominis fecerim de prædictis vel aliquo prædictorum; & omnes Litteras, sive Cartas, aut Instrumenta, si qua essent super dictis judiciis vel adjudicationibus & adjudicationibus, aut homagiis confecta, seu de ipsis facientia mentionem à Domino Papa vel ejus Legatis aut Delegatis seu Subdelegatis, vel Rege Alemannie, seu Electo Leodiensi, aut alio quocumque data vel danda, impetrata vel impetranda ex tunc reddo, irrito, casu, renuntio penitus, & annullo, renuntio pro me, heredibus & successoribus meis omnibus singulis Sententiis, Privilegiis, & aliis Litteris Apostolicis, regalibus & imperialibus & aliis Litteris & Privilegiis quibuscumque super præmissis, & eorum quolibet promulgatis, impetratis, obtentis, & quæ possint in posterum impetrari, & modo quolibet obtineri contra prædicta vel aliquod prædictorum.

Renuntio pro me, heredibus meis, & successoribus, omni juri, & juribus realibus & personalibus, utilibus, directis & mixtis, quod, & quæ mihi, heredibus & successoribus meis competierant, & competere poterant, competunt, & possunt competere in futurum, contra prædicta, vel aliquod prædictorum, ex juribus & auctoritate prædictæ Sententiæ, & Sententiarum, Privilegii & Privilegiorum, & Litterarum Apostolicarum, Imperialium & regalium, & aliarum quorumcumque Litterarum, & processuum quorumcumque, & alio quoquo modo. Volens & concedens dicta Judicia, homagia ac instrumenta ex nunc irrita & inania esse, & nullius omnino roboris aut valoris, & ipsa instrumenta reddo ex nunc & resigno, & quodcumque aliqua eorum apparuerint, teneor ea reddere dicto JOHANNI fratri meo, aut ejus mandato ad requisitionem ejus, vel ipsius fratris mei heredibus, ad eorum requisitionem.

Ego etiam JOHANNES Dominus Domina-petræ, pro me & successoribus meis expressè renuntio omnibus supradictis judiciis, seu adjudicationibus, homagiis ac instrumentis, quibus dictus Dominus GUIDO Comes Flandriæ frater meus abrenuntiavit & abrenuntiavit, & ea omnia & singula irrita & inania esse consentio atque volo, & quantum ad me, vel meos successores pertinere potest, irrito & annullo.

Promissimus etiam nos dicti GUIDO & JOHANNES de Domina-petræ, sub præfatis vinculo Sacramenti, quod prædicta omnia faciemus bene & ad legem; secundum

ANNO
1257.

ANNO
1257.

legitimum posse nostrum, sine nostro dando, & recog-
noscemus ea in Curia Domini Regis Alamannia, cum
fuerit institutus, & in Curia Domini Electi, & Ecclesie
Leodensis, prout verbo vel scripto mandaverit, aut
ordinaverit: dicta Domina Mater nostra,

Promissimus insuper ac juravimus, quod si Impera-
tor Romanus, seu Rex Alamannie, qui pro tempore
fuerit, vel illi Domini de quibus movent, seu tenen-
tur, aut tenebuntur Comitatus Haynonie; aut ejus
pertinentie occidit ne d. d. e. Domine Matri nostre, vel
Domino JOHANNI de Avelnis fratri nostro, aut ejus
heredibus de dicto Comitatu, vel ejus pertinentiis, &
Marchionatu predicto, de terris scilicet illis, tenuris
seu Dominiis, aut aliis que Comites Haynoni de dictis
Rege vel Electo, aut aliis Dominis quibuscunque re-
tuerunt, seu tenere consueverunt, prout superius ex-
pressimus, voluerint ire ad malum per ablationem vi-
delicet dictarum Terrarum, Dominiarum, aut tenura-
rum in toto vel in parte aliqua, seu per adjudica-
tionem quancunque de facto vel de jure factam aut fa-
ciendam, contra dictam Dominam Matrem nostram,
aut Dominum JOHANNEM de Avelnis fratrem nostrum,
seu ejus heredes de Terris predictis, Dominiis, aut te-
nuris: nos, vel heredes nostri, aut successores, neque
ratione doni, vel exempli, neque alio modo quocum-
que predictas Terras, Domina, vel tenuras, vel ali-
quod predictorum recipere poterimus per nos, vel per
alium: nec juris aliquid in eis, vel aliquo eorum, per
nos, aut per alium reclamare, neque reclamantibus
prestatibus auxilium, quoad ea, seu consilium, aut
favorem: salvo tamen GUIDONI & meis heredibus feo-
do de *Crievecher* & de *Allues*, cum eorum pertinentiis,
& filia Domino BALDUINO de Avelnis, & ejus he-
redibus, portione sua in Comitatu Haynonie, prout
inter dictum Dominum JOHANNEM & ipsum specialiter
est conventum.

Et quia predicta omnia & singula que sequuntur,
sumissime cupimus observari: volumus, consentimus,
& a sacro-sancta Romana Ecclesia summo Pontifice
humiliter requirimus instanter, quatenus pro tanto bo-
no pacis & concordie conservando, & ne quis de ce-
tero contraire, aut tam periculosa guerrarum discrimi-
na, que hactenus inter nos habita sunt, movere,
aut excitare presumat, predicta omnia & subscripta
confirmare, & Litteras suas inde dare dignetur: in
quibus de verbo ad verbum tenor presentium sit in-
sertus. Supplices summo Pontifici, ac venerabili-
bus Patribus Cameracensi & Tornacensi Episcopis, ut
ad predicta & sequenda omnia & singula firmiter & in-
violabiliter in perpetuum observanda, nos & successores
nostros de plano, ac sine strepitu judicii proceden-
do per excommunicationis in personas nostras, he-
redum, successorum, & adiutorum nostrorum, & in-
terdicti in terras nostras habitas, & habendas Senten-
tias exerceant & compellant: quibus Episcopis, & eorum
successoribus, a Domino Papa supplicamus humiliter,
& cum instanter requirimus, id committi & eosdem
Prelatos ad predicta exequenda fideliter & sine dilatio-
ne per Centuriam Ecclesiasticam ejusdem summi Ponti-
ficis auctoritate compelli.

Volumus autem & concedimus, a Domino Papa
cum instantia requirentes, quatenus ut providet paci
Comitatum Flandrie & Haynonie predictorum, &
multarum regionum ex hoc pendendis, corporumque
ac animarum periculi innumerabilibus occurrant in
personas nostras, heredum, vel successorum & adju-
torum nostrorum excommunicationis, & sententiam ex nunc
ferat in casibus specialiter infrascriptis. Videlicet si
(quod absit) aliquo forte tempore nos contingat, aut
nostros successores, eundo contra predicta, vel ali-
qua predictorum, aut moventes opem dare contra dictum
Dominum JOHANNEM de Avelnis fratrem nostrum,
aut ejus in posterum successores, aut si contingat nos,
vel Successores nostros, aut aliquos ex parte nostra,
vel auxilio nostro occupare in toto vel in parte,
vel invadere, eundo contra predicta, vel aliquod
predictorum, seu etiam reclamare Comitatum Hay-
nonie, Marchionatum Namurcensem, aut ejus per-
tinentias supradictas, videlicet feodum de *Poilewa-
ke*, de *Durbuis*, & de *le Roche* in Terris, Domi-
niis seu tenuris, excepto feodo de *Crievecher* & de
Allues, cum pertinentiis suis: aut si contingeret nos
super premissis in aliqua Curia seculari vel ecclesia-
stica contra dictum Dominum JOHANNEM de Avel-
nis fratrem nostrum, aut ejus successores movere ali-
quam questionem, aut homagium aliquod facere

de predictis, seu homagio aut homagii uti factis aut
faciendis super predictis vel aliquod predictorum
contra ipsum Dominum JOHANNEM de Avelnis fratrem
nostrum aut ejus in posterum successores. In quibus casibus
volumus, consentimus, ac requirimus, quod Dominus
Papa sit contra nos, & heredes, seu successores nos-
tros, ac nostrorum successorum in predictis adutores
excommunicationis ferat sententiam, quod ipso facto
quo nos, heredes, vel successores, & adutores nostri,
aut successorum nostrorum remus contra predicta, vel
aliquod predictorum in casibus memoratis, nos,
heredes, vel successores, & nostri, aut successo-
rum nostrorum in predictis adutores, dictam
excommunicationis sententiam incurramus, & dic-
tam sententiam dictus Dominus Papa jam a se in
dictis casibus esse latam per totas Remensem, Colo-
niensem, Senonensem, & Rothomagensem Provincias,
ac alibi ubicunque dicto Domino JOHANNI, aut ejus
heredibus expedire videbitur, denuntiari faciat, ac
dictis Prelatis per se, ac per alios denuntiandum
committat; & nihilominus committat ac injungat eisdem
Prelatis, ut in personas nostras, heredum, vel
successorum, & adiutorum nostrorum in predictis senten-
tiam excommunicationis aggravent: ac nos ipsam
incurrisse per dictas Provincias ac alibi, ubi dicto JO-
HANNI, aut ejus heredibus visum fuerit expedire, per
se & per alios denuntiet ac promulget, & Terras no-
stras habitas & habendas supponat Ecclesiastico inter-
dicto, & omnia loca in quibus nos, aut familie nostre
erunt, postquam de plano sine strepitu judicii cog-
nitum fuerit ab eis, nos venisse contra premissa, vel ali-
quod premissorum in casibus antedictis: nec predictae
sententie relaxentur, donec quod factum erit contra
premissa, plenarie fuerit emendatum.

Predicta autem supplicamus a Domino Papa dictis
Prelatis ac eorum successoribus sic committi: ut de
Sententia predictis, sive a Domino Papa, sive ab ipsis
Episcopis lata fuerit, absolvere valeant ac relaxare
eisdem, ac dispensare cum Clericis, qui post latam oc-
casione predicta in eos sententiam ingesserint temere
se divinis, post satisfactionem debitam & condig-
nam.

Volumus etiam & concedimus, quod si dictos Episcopos,
aut eorum alterum non superesse, aut legiti-
mo impedimento detineri contingat, Decanus Eccle-
sie Cameracensis loco Cameracensis: Decanus vero
Tornacensis Ecclesie loco Tornacensis Episcopus auctori-
tate Apostolica interim per omnia admittantur, &
predicta exequi sine dilatione fideliter teneantur. Prefatis
autem Episcopis, dictisque Decanis, & eorum suc-
cessoribus in forma precripta instanter requirimus
a summo Pontifice predicta committi, & ad ea exequen-
da ipsos Ecclesiasticam censuram compelli.

In omnibus autem & singulis supradictis renuntia-
mus expresse pro nobis, heredibus, & successoribus
nostris, omnibus Privilegiis & Instrumentis, seu Litteris
Papalibus, vel Imperialibus, seu regalibus, &
aliis quibuscunque impetratis, & impetrando conce-
ssis, & que possint in posterum impetrari, & Privile-
giis cruce signatis & cruce signandis indultis, vel in-
dulgendis, & singulis indulgentiis, gratiis & Litteris
a Domino Papa, Imperatore, Rege, vel alio quocum-
que impetratis, vel impetrandis, concessis & conce-
dendis, & etiam de quibus de verbo ad verbum, &
de toto tenore ipsarum & nominibus impetrantium ge-
neralem, vel expressam, & specialem oporteat fieri
mentionem.

Promittentes sub premissi vinculo sacramenti, quod
nec imperabimus a Domino Papa, Imperatore, Rege,
vel alio quocumque, nec uteremur imperatis contra
predicta, vel aliquod predictorum; & specialiter re-
nuntiamus indulgentie que nobis concedi potest, ne
in nos possint excommunicationis, nec in terram no-
stram interdicti Sententia promulgari: nisi in Litteris
Apostolicis de hujusmodi indulgentia mentio habeatur:
& juri quo cavetur, quod re integra, mortuo
mandatore, expirat mandatum.

Renuntiamus etiam beneficio restitutionis in inte-
grum, & omnis juris auxilio, tam canonici, quam
civilis, & omni consuetudini, usuique, & statuto: &
specialiter usuique, & juri illius loci, vel patrie, si-
ve terre, in qua pro usuique & jure habetur, vel ha-
beri dicitur: quia qui non est adherendus de terra alia
quod feudali, seu alia quacumque, non potest se exhe-
redare de ea, vel ei renuntiare, sive alii concedere
ipsam, vel in alium aliquo modo, seu aliqua ratione
transfere, sive se ad hoc obligare, vel suos successo-
res, seu de ipsa transigere aut pacisci.

Con-

ANNO
1257.

ANNO Constitutioni etiam de duabus Dietis Concilii generalis, & ceteris Constitutionibus factis & faciendis, & omni
1257. appellationi ad quaecumque Curiam, & ceteris omnibus quae possent obijci contra praesens Instrumentum, vel factum, & contra praedicta, seu aliquod praedictorum.

Renuntiamus etiam omnibus actionibus personalibus & realibus, utilibus, directis & mixtis, quae nobis, heredibus, & successoribus nostris competunt & competuerint, quibus possemus in toto, vel in aliqua sui parte, nos, heredes, & successores nostri contra praemissa venire & quodlibet praemissorum; & si quod jus, vel iura, nobis, heredibus, & successoribus nostris, propter quod, vel quae possemus, vel possumus venire contra praemissa in aliquo, vel in parte nobis competant; & possint competere in futurum contra dictos fratres nostros, heredes & successores eorum, contra praedicta videlicet, aut aliquod praedictorum, illi juri & iuribus renuntiamus expressè, & praedictum jus & iura quae nobis competunt, & possint competere in futurum, contra praedicta scilicet, vel aliquod praedictorum pacificando praedictis fratribus nostris, heredibus & successoribus eorum, & ad opus eorum remittimus & quitamus. Dictos autem Praelatos qui dictas ferent & publicabunt, seu facient publicari Sententias, & omnes alios cujuscumque conditionis existant, a quibus, vel per quos dictae Sententiae publicabuntur, aut deferentur, allecuramus ubicumque fuerint, de nobis, & de nostris, & in nostra eos custodia recipimus, & conductu per omnes Districus nostros, atque Terras nostras habitas & habendas. Promittentes sub praestito Sacramento, quod eis, nec in personis per nos, aut per alium noceamus, nec in rebus, neque per nos, aut per alium impedimus, seu faciemus, quominus dictae Sententiae valeant publicari.

Hoc etiam specialiter & expressè hic ducimus inferendum, quod nec nos de Comitatu Flandriae, & Flandriae pertinentiis, sicut sunt in dictorum Domini JOHANNIS & BALDUI de Avelnis fratrum nostrorum Litteris declaratae, neque de terris, feodis, Dominis, & homagiis supradictis, nec dicti fratres nostri de Comitatu Haynoniae, & Haynoniae pertinentiis, sicut superius sunt expressa, neque de Terris, feodis, Dominis, homagiis supradictis, ponimus nos sub iudicio Domini Papae, vel Episcoporum, seu Decanorum supradictorum, ad hoc quod cognoscant utrum ad nos & heredes nostros, an ad ipsos, & heredes eorum debeant pertinere: cum ex praemissis dictis & arbitris, ac ex nostris & dictorum fratrum nostrorum Litteris, praedicta finita sint & sopita, & evidens est & clarum, quis Comitatus, & quae pertinentiae, & quae Terrae Feoda, Dominia, & homagia ad nos & heredes nostros, & quis Comitatus, & quae pertinentiae, & quae Terrae Feoda, Dominia, & homagia ad dictos fratres nostros & heredes eorum debeant pertinere: sed nos dictorum Domini Papae & Episcoporum ac Decanorum jurisdictioni & potestati supponimus nos & successores nostros ad hoc, quod nos & nostros in posterum successores, ad omnia & singula supradicta tenenda, & nullo tempore veniendum contra in toto, vel in parte Ecclesiastica censura compellant, secundum quod supra plenius est expressum.

Renuntiamus insuper specialiter & expressè, nos, vel heredes nostros, seu successores possumus dicere, vel pretendere, quod non teneamus, nec teneremur ad observationem omnium & singulorum quae superius continentur: pro eo quod dicti fratres nostri JOHANNES & BALDUINUS, vel alter eorum, vel heredes ipsius JOHANNIS & successores omnia praemissa & singula non servassent, nisi prius id esset iudicialiter cognitum, & per Sententiam definitum.

Praedicta autem omnia & singula delato nobis juramento super observatione omnium praedictorum & singulorum, & de non veniendo, vel faciendo per nos, nec per heredes, aut successores nostros contra in posterum ex certa scientia, tactis Sacro-Sanctis Evangelii, iuravimus & iuramus, nos in omnibus & singulis servaturos pariter & facturos, & contra in aliquo non venturos, ad hoc nos, & nostros heredes & successores, & bona nostra omnia habita & habenda, mobilia & immobilia praedictis JOHANNI & BALDUINO fratribus nostris obligantes stipulatione solemni.

In praemissorum autem omnium & singulorum testimonium & munimen perpetuum nos GUIDO Comes Flandriae & JOHANNES Dominus Damme-pere fratres milites supradicti praesentibus Litteris Sigilla no-

stra duximus apponenda. Datum anno Domini MCCLVII. mense Novembri in die beate Cecilie.

CXXXI.

ANNO
1258.

1258.
 8. Jun.

Pax Et Concordia inter RICHARDUM Regem Romanorum Et LUDOVICUM IX. Regem Francorum de Dominis in Gallia sitis quae dicto RICHARDO jure Successionis paterne vel fraterne competere possint: Datum Parisius die 8 Junii 1258. Cum Ratificatione RICHARDI Regis. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1105.]

RICHARDUS Dei Gratia Rex Romanorum semper Augustus Universis ad quos praesentes pervenerint salutem.

Noveritis nos vidisse formam Conventionum & Pacis quas Magister Arnaldus Wet Flaviensis Propositus noster Protonotarius & Procurator nomine nostro fecit cum Illustri Rege Francorum, quarum tenor hic est: NOTUM sit omnibus praesentibus & futuris, quod ego Magister Arnaldus Wet Flaviensis Propositus, Protonotarius & Procurator fereatissimi Domini RICHARDI Romanorum Regis Illustris Semper Augusti villa est diligenter perfecta forma pacis ordinate inter Illustris Francia & Anglia Reges & per juramenta Procuratorum dicti Regis Augusti confirmata, eandem pacem ex auctoritate & plenaria potestate mihi data a praedicto Domino meo Rege Richardo, gratam & ratam habeo, & ejusdem Domini mei nomine & heredum quito penitus & remitto dicto Domino Regi Francia praesenti & recipienti pro se, fratribus, necnon & antecessoribus suis, heredibus, ac successoribus, omne jus & omnem actionem, quod vel quae dicto Domino meo Regi jure successionis vel hereditatis paterne vel fraterne seu alio quocumque jure competet vel poterit competere in futurum in terris infra nominatis, videlicet in Ducatu & tota Terra Normaniae, in Comitatu & tota Terra Andegaviae, Turoniae, & Cenomaniae in Comitatu & tota Terra Picavie, in Ducatu & tota Terra Aquitaniae, & generaliter in omnibus Terris, & Feodis & de . . . & de possessionibus in Terra regni Francia constituta, quas vel quae dictus Rex Francia vel fratres ejus habent vel tenent, vel aliquid ex parte ipsorum vel antecessorum suorum ex causa donationis vel permutationis, seu alia quacumque causa: ab hac quittance excipio nominatum jus quod eidem Domino meo competit in Comitatu Angolismensi, vel alibi ex successione materna, hoc excepto, quod si forsitan, quod Deus avertat, successio Regis vel Regni Anglia devolvatur ad ipsum Dominum meum, jus quod tunc ex illa successione competet in Terris & rebus illis, quae secundum formam pacis inter Reges Francia & Anglia remanerent vel debent assignari eidem Domino meo RICHARDO Romanorum Regi, salvam sit, non obstante quittance praedicta: ita tamen quod pro eidem Domino Regi Francia faceret quae Dominus Rex Anglia facere tenebatur. Ex ea dem etiam potestate Procuratoris nomine pro ipso Domino meo Rege Romanorum & jure ipsius quito penitus & expressè eundem Regem Francia & fratres ejus, necnon antecessores, heredes, & successores eorum ex omnibus arreragiis & pertinentiis perceptis, & quae percipi potuerint in omnibus supradictis, & de omni rencore, & contestatione hinc inde habitis, & de omnibus sumptibus, & missis, & damnis occasione guerrarum irrogatis. Promitto insuper Procuratoris nomine pro ipso Domino meo RICHARDO & jure ipsius Regi Francia praesenti & recipienti, quod dictus Dominus meus non nocebit ipsi Regi Francia, ducendo vel mittendo milites, vel dando seu mittendo pecuniam ad faciendam ei guerram, vel Litteras aut Nuntios dirigendo ad guerram ei movendam, vel alias contra visum, & quod ipse Dominus meus personaliter faciet quittationes praedictas, & jurabit omnia praedicta quantum ad ipsum pertinet bona fide servare, nec contra venire per se vel per alium in futurum. Et quoniam de his omnibus Domino Regi suas patentes Litteras, quando Rex Anglia faciet quittationes & alia in pace sua contenta, vel si forte tunc commode non possit quamcito, postmodum poterit bona fide. Quod autem praedictus Dominus meus haec omnia rata habeat & compleat, & bona fide quantum ad ipsum pertine-

ANNO
1258.

bit, observet, in anima iuravi tacis Sanctis Evangelis & eiusdem Domini mei mandato, & auctoritate plenaria ab eodem super hoc mihi data, in quorum omnium testimonium & evidenciam pleniorum, tam viri venerabiles mansueti predicti Capellani Penitentiarii Sigillo, quam meo procuratorio feci presentem Litteram communi.

Actum Parisius viii. die Junii anno Domini mccclyiii. Nos vero dicta forma Conventionum & Pacis visa, & diligenter perlecta, quattationes & juramentum in anima nostra ab eodem Procuratore nostro praestitum, & haec omnia & singula in dicta forma pacis contenturata & firma habemus & praesentis Scripti patrocinio communitimus. Hoc advero duxerat quod si ad nos successio Regis illi Regni Anglie devolvatur, ius quod tunc nobis ex illa successione in Terris & rebus illis quae secundum formam pacis Regi Anglie remanent, nobis salvum manet, eodem modo hereditibus nostris salvum sit, si ad eos contra successione eiusdem Regis vel regni Anglie pervenire, dummodo ipsi Reges Francie faciant quod Rex Anglie facere tenebatur. In cuius rei test. &c. Datum &c.

CXXXII.

25. Juillet.

Verzicht-Brief Graf Reinharbs von Hanau / auf die Burg Königstein und alles was darzu gehöret / wie auch auf alle Lehen / die da ruhen von denen Graffen von Nassau / beschehen in favorem Herrn Ulrichs von Mündenberg / und Philipps zu Falkenstein. Geben zu Mündenberg am St. Jacobstag anno 1258. [LUNIG Teutsch Reichs Archiv. Part. Special. Continuat. Z. Abtheilung. C, Abtatz. pag. 36.]

C'EST A DIRE,

Renonciation de REINHARD Comte de Hanau au Chateau de Königstein & à ses Dependances, comme aussi à tous les Fiefs de la Maison de Nassau, en faveur d'ULRIC de Muntzenberg & de PHILIPPE de Falkenstein. A Muntzenberg le jour de St. Jacques 1258.

Die Ding! die da geschehen in der Zeit / das die mit der Zeit nit beneßallen / so geyemet es wohl / das man sie dem Gedächtnis beße! und mit Warnungen der Brieff beßetige / diß ist / das ich Reinhard von Hanau verzeihen / und an diesem gegenwärtigen Brieff öffentlich erkenne / das ich und Alheit / mein Haug-Frau / mit gemeiner Hand offenbarlich han verzeihen alles Rechten / das wir hatten / und han an der Burg Königstein / und an allen dem / das darzu gehöret / als mein Schwöher Ulrich / und mein Schwager Ulrich / Herren zu Mündenberg / dieselbe Burg / und das darzu gehöret / besaßen / und wir verzeihen auch / das wir verzeihen han aller der Lehen / die da ruhen von dem Edlen Mann / dem Graffen von Nassau / die vorgehenden mein Schwöher / und mein Schwager besaßen / und verlassen alle unser Recht in dem vorgehenden / mit Namen an der Burg / und an allen dem / das darzu gehöret / und die Lehen von Nassau / unsern lieben Magen / Philippsen von Falkenstein / Philippsen und Bernern seinen Söhnen / und ihren Erben / und vermessen uns / unsern Kindern oder unsern Erben vordinne keines Rechten zu den vorgehenden Gütern / als es auch in den Brieffen / die darüber gemacht seynd / ist beschriben / und wir wollen diese Verzeihung stetig fest halten / und ander werde verzeihen wir / und zuletzt erneuen wir es mit diesem Brieff / auch verzeihen Ich / das ich in gutem Treuen gelobt han und geschworen / das ich den vorgehenden meinem Magen / und ihren Erben / ich meine Kinder und meine Erben / sie nimmer bemühen / oder kein Sach gehaben sollen wider das Erb / das ihnen gebät / von ihren wegen / in der Herrschafft Mündenberg /

sondern ich soll ihnen getreulich bestehen nah als dem meinem Vermögen / mit Rath / mit Hilff und mit Gunst / wieder jegl. Ansprecher / und Anvertiger zu dem vorge Erb / das ich und die vorgehenden meine Magen / jegund mit einhaben / oder von Gottes gaben hernach mögen haben / in Behaltis der vorgehenden Gelobt und Eyde / so han ich gebeten den Edlen Mann / Herrn Berner / Propst zu Mains / Einrichen von Leuninge / Eberhard von Dieß / Henr. von Wilnau / Diether von Eagenelenbogen / seinen Bruder Conrad Ruchen / Graffen Gottfried von Eppstein / Gottfried seinen Sohn / Werner von Rolandem / und sein Sohn Phiipp von Höbenfels / und sein Sohn Berner Reingraff / und alle unsere Burgmannen zu Mündenberg / zu Aßenheim / und zu dem Hain / ob ich licht und mein Kind alle diese vorgeschriebene Dinge an keinen Stricken letzeten / oder brechen / das Gott mit wille! so in sollen sie mit keinen Rath noch Hilff thun / sondern sie sollen offenbarlich mich kündigen / treulos und meinedig mit diesem gegenwärtigen Brieff / und sollen mein Magen offenbarlich widert mich mit allem ihrem Mogen / mit Rath / mit Hilff / mit Gunst bestehen / alle diese Ding haben wir die vorge. Edlen und Burgmannen / durch beide Willen / des vorge. Reinharbs von Hanau / gelobt / und in guten Treuen getreulich zu erfüllen / doch also bescheidentlich / wer es / das er keine Ding brecht / und das in einem Mond / nach Rath zweyer oder dreier Edler Mann / und Burgmann / der vorge Reinhard / oder die seine nit in besetzen. In dieses Dings Zeugnis und stetige Bestigkeit ist dieser gegenwärtige Brieff mit unsern und des vorge Reinharbs Insignen besiegelt. Geschehen und gegeben zu Mündenberg / nach Gottes Geburt zwölff hundert Jahr / in acht und fünfzigsten Jahr / an St. Jacobs Tage.

CXXXIII.

Ratification des Seigneurs d'Angleterre sur le Traité fait entre le Roi & SIMON Comte de MONTFORT touchant le comté de Bigorre. Donné à Londres le Samedi après la Magdeleine 1259. [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum Tom. I. col. 1108. Ex Cartario Campaniae Regio.]

A Tous cels qui ces Lettres verront & oiront, VAUTIER par la grace de Dieu Escheve de Vicetire, RICHARS de CLARE Cuens de Gloucestre & d'Erfort, ROGIER de BRIGOT Cuens de Monfort & Marchaus d'Angleterre, HUNEROIS de BOM Cuens de Elfort & de Ellex, WILLAUME de FORT Cuens d'Albemar, HUGO LE BIGOT Justice d'Angleterre, PIERRE de SAVOIE, JEAN MANSEL Tresorier d'Escheve, ROGIER de MORTEMAR, PHILIPPE BLASSET, RICHARD de GREI & PIERRE de MONFORT Luit en notre Signor. Sachés que nos les convenances faites entre leignor lo Roy d'Angleterre d'une part, SIMON de MONFORT Conte de Leycestre d'autre part, d'androit la Comté de Bigorre; que li devandis conte a baillé au devandis Roy selon la forme qui est contenué en l'ecrit qui en est fais autre aus parti par cirographie, loons & consoliions, & avons promis en bonne foy que nos les tanrons, & ferons tenir & accomplir quant a nos an appartient. Et en tesmoiance de ce avons mis nos sceaux an cesles Lettres overtes, qui furent données à Londres l'an de l'Incarnation nostre Signor MCC. & LIX. lo samedi apres la Magdeleine.

ANNO
1260.

CXXXIV.

13. Octo-
bre.

Instrumentum de Investitura Civitatis ALEXANDRIÆ facta Civibus ejusdem per GUILLIELMUM Marchionem Montisferrati. Datum 13. Octobris die Mercurii, Anno 1260. Indictione III. CUM Procuratore Civitatis pro PAPA RINO GUASCO die Lune 2. exeuntis Augusti 1260. NEG NON Patris super qua Marchio, & Procurator prefatus jurarunt ipsoque juramento. Datum die (1) Dominica 4. exeuntis Septembris eodem anno 1260. UTI ET Transumpto LEONIS DE PRATO Judicis Clavasi. Datum Clavasi 26. Maji 1321. Indictione IV. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

ANNO
1260.

L. H. T. In Christi Nomine Amen. Anno Nativitatis Iusdem millesimo trecentesimo vigesimo primo, Indictione quarta die vigesimo sexto mensis Madii. In Clavasi. Presentibus Dominis Henrico de Coconato, Gerauno de la Salla, Oddone de Crapil. Judic. I. ratre Vincentio Converso Sta Maria de Lozed. & pluribus aliis testibus ad hac vocatis. Dominus Leo de Prato Judex Clavasi. sedens pro Tribunali sub Portic. Ecclesie Sti. Michaelis dicti Loci ubi jus redditur, precepit mihi Notario infra scripto ad instantiam & requisitionem Domini Lancea de Cortexellis Generalis & Ordinarii Judicis Illustrissimi Viri Domini Theodori Marchionis Montisferrati quatenus infra scriptum Instrumentum autenticarem, & autenticare deberem in formamque Instrumenti redigere sic quod, robur & vim obtineat publici Instrumenti. Tenor ejus talis est. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Anno Eiusdem millesimo ducentesimo sexagesimo Indictione tertia die Mercurii decima tertia intrantis Octobris. In Alexandria inter domos Domini Bonifarii de Pontis Testes Allamar . . . Ruffinus Barzanas, Carandus de Corticellis, Jacobus de Sto. Sebastianus, Robaudus Faxolius, Arius Afr. & alii multi in quorum presentia Dominus Paganus de Putheo, Ruffinus Guasfa . . . Trefis. Bonellus Rubeus, Occagna de Montecatello, Mustus Gatt, Eriofius Taurus, Brigonis Tarcus, Guardus Muscardus, Nichola Nauonius, Henriottus Baxolius, Ruffinus Dominus Albanus, Opicius Guasfa . . . Amelinus de Bosco Palodius, Vicciatus, Gallielmus Florius, Guilielmus Gambarinius, Jacobus Morzonius, Jacobus Pectinari, Perioia Clarus, Jacob Moycius, Jacob Spanteadenar . . . Manfredus Spanteadenar. Belengius Lorañus, Obertus de Alleriam, Guilielmus Milanus, Jacob Coveram. Beccius Squarzacicus, Ruffinus Guasfa . . . Caxicius Gafaldus, Obertus de Epo. Macharius Pisto . . . Fredericus Rubeus, Bonellus Merlanus, Antonius Trotius, Jacob Stracha Symon Moycius Guertius de Trotius, Frexineira de Casalug. Lanfrancus Mazona Anselmus Pilius, Melanus Squarzacicus, Stordellis Rubeus, Perucius de Ritis Ruffinus de Putheo, Ottacius Vicciatus, Manfredus Tranchedus . . . Judex, Jorius Pellarus, Martinus de Putheo, Bosus Clarus, Albertus Vacca, Ruffinus Galea, Belaccha Invicatus, Bergognonus de Putheo, Balbus Blancardus, Jacob Vicciatus, Petrus . . . Ruffinus Bulfus, Guertius de Putheo, Borgognonus de Pylo, Ruffinus Pecollus, Ruffinus Saccus, Belengius Guasfa, Paganinus de Putheo, Ruffinus de Jacob. Oracius Orabona Anselmus . . . Jacob Afinari, Obertus Muscardus, Henricus Viragius, Perotus Spanteadinar. Nicolaus Rubeus, Jacob Grillus, Baldezonus Scappacaza, Palodius Vicciatus Pattinerius Bucca de latre, Bruzans Virardus, Ruffinus de Putheo & Emanuel Gafaldus, eorum sponte non metu, vel dolo ad hoc induci dederunt Domino Guilielmo Marchioni Montisferrati ipsi presenti & recipienti Dominum Civitatis Alexandrie & insuper dederunt ei omnia ea bona que habent & possident vel habere visi sunt, & tenere titulo donationis ad presens inter vivos ubi in continent dictus Dominus Marchio supradictis omnibus omnia eorum bona titulo donationis data uti supra

præter Dominum Civitatis, quod in se retinuit, restituit. & eis Nobilibus recti, antiqui, paterni, & avi Feudi investivit ut deinceps ex his ratione feudi ut supra faciant quicquid eis utile fuerit sine contradictione dicti Domini Marchionis & ejus heredum & cum ejus defensione. Qua Investitura facta predicti omnes Cives Alexandrie juraverunt fidelitatem dicto Domino Marchioni recipienti pro se & heredibus suis, ita quod amodo erunt veri & fideles dicto Domino Marchioni & suis heredibus & observabunt eidem omnia quæ in forma fidelitatis continentur. Item prescripti omnes nomine suo & nomine totius Communitatis Alexandrie, tactis Evangelis Sacrosanctis jurarunt dicto Domino Marchioni stipulanti observare, & attendere omni tempore pacta infra scripta quæ sic incipiunt. In Nomine Domini Amen. Dicit Dominus Paganus de Putheo, quod ipse & ejus socii & Amici ipsius de Alexandria volunt facere Domino Marchioni fidelitatem & ipsum ubique & ejus heredes jurare tanquam Dominos & Amicos in rebus, & personis & habere & ipsi & . . . prestare consilium & juvamen cum Amicis ad suam voluntatem cum suo honore & utilitate. Item quod volunt tenere dictum Dominum Marchionem tanquam Dominum, & Capitaneum in Civitate Alexandrie, & in Civitate Terdon. & Aquis pro suo posse si placuerit dicto Domino Marchioni. Item, quod facient, & curabunt pro suo posse suo loco, & tempore quod omnia jura quæ habuit dictus Marchio vel ejus Prædecessores in Villis & Castris, que modo tenentur per Civitatem Alexandrie ut restituantur dicto Domino Marchioni, hoc est quam cito habebant Dominum & Baylam in sua Civitate, & quod etiam facient & curabunt pro posse suo quod eligatur Potestas in Civitate Alexandrie cum Consilio ipsius Domini Marchionis. Item dicunt, quod habebunt colloquium cum dicto Domino Marchione & si quid videbitur Marchioni addendum, vel minuendum predictis Capitulis, quod fiat, prout melius videbitur eidem Marchioni, & ipsi Domino Pagano, & quod Castrum Genz. perveniet in ipsum Dominum Marchionem per Comune, & Consilium Alexandrie. Item dicunt & perunt à predicto Domino Marchione, quod volunt, quod ipse, & ejus heredes teneant, & teneantur ex debito Sacramenti juvare & mantere prædictum Dominum Paganum & ejus sequaces, & Amicos de Alexandria, Terdon. & Aquis cum armis, & fine armis, in personis, & rebus, & habere specialiter in Civitate Alexandrie, si opus fuerit, & facere jurare Consilium Villarum, & Castrorum suorum venire in Alexandriam in succursum, & auxilium dicti Domini Pagani. Item quod dabit eis reductionem in Castris, & Villis, & locis suis, & patietur quod ipsi faciant guerram de ipsis locis, & Villis inimicis suis tam de Alexandria quam de alia parte, si opus fuerit, quod non nollit. Item quod faciet guerram omnibus illis, quibus Dominus Paganus, & Amici ejus, facient, ad voluntatem dicti Pagani & ejus Amicorum, & quod teneant ipse Marchio, & ejus heredes venire in Alexandriam cum toto suo exsortio per se & homines suos, ad hoc ut possit habere Dominum & Baylam in Civitate Alexandrie. Item quod non faciet conventionem, nec contrahet Amicitiam cum aliqua persona, vel personis de Alexandria, quæ non sunt Amici ipsius Pagani & ejus Amicorum. Quæ pacta, ut supra jam firmata fuerint per dictum Dominum Marchionem ex una parte, & Paganum Guasfa Procuratorem, Sindicum, Adorem, & certum Nuntium dicti Domini Pagani, & ceterorum qui in Carta Procuracionis continentur vel continentur in Carta hinc infra denotata que sic incipit. Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo Indictione tertia die Dominico quarto exeuntis Septembris. In Agris Turicule, & presentibus Dominis Manfredo & Conrado de Bono, Domino Bon. de Sto. Civo. de Comunitate Blandrata. Amedeo Cattaneo & Domino Buldesen Judic. testibus ad hac rogatis. Ad honorem Dei & Beatiſſimæ Virginis Mariæ & omnium Sanctorum, & ad bonum, & utilitatem Illustris Viri Domini Guilielmi Marchionis Montisferrati & suorum omnium Amicorum & fidelium dictus Dominus Marchio per se & heredes suos, & Vassallos cum consilio prædictorum Testium ex una parte & Paganus Guasfa Actor, Procurator & Sindicus & certus Nuntius Dominorum Pagani de Putheo, Bonelli Rubei, Dulii Gambarini, & ceterorum qui in Carta Sindicatus continentur, eorum omnium, & suo nomine facta eodem anno & Indictione die Lune secundo exeuntis Augusti per manum Amati de Nigro tactis Sacrosanctis Evangelis juraverunt attendere, & observare,

P

ut

(1) Die Dominica 4. exeuntis Septembris. Il y a faute en cette Date. Le 4. exeuntis Sept. Anno 1260, fut un Lundi & non pas un Dimanche la date du Mois d'août est juste. (Dum.)

ANNO
1260.

ut in prædictis Capitulis continetur. Carta Sindicatus fæ incipit: Anno Nativitatis millesimo ducentesimo, sexagesimo, Indictione tertia, die Lunæ secundo exeuntis Augusti. In Alexandria Dominus Paganus de Putheo, Dominus Bonellus Rubens, Dominus Dulus Gambarrinus, Dominus Guillelmus Milanus, Albertus de Putheo, Fultius Paulionus, Simon Moyocius, Peronus Taurus, Stordellus de Rubens, Niger de Boico, Palodius Vicciatus, Dominus Rufinus Rugerius, Castitus Gafaldus, Dominus Facius Vilagius Kall. Canestrus, Gerardus de Occiniano, Rufinus Notarius, Volmanus de Occiniano, Dominus Antonius Notarius. Andreas Sterza, Dominus Bonellus Milanus, & Rufinus Vastamalia, eorum nomine & nomine omnium de parte ipsorum fecerunt, constituerunt & ordinaverunt Paparium Gualeum suum Actorem & Procuratorem, Sindicum, & certum Nuntium specialem ad faciendum Ligam & Conjuratorem cum Domino Guillelmo Marchione, Montisferrati & cum Domino Ug. Erik. Potestate Caliacate & quam plurimum aliorum Militum & quolibet ipsorum communiter & divisim, secundum quod ipsi Procuratori videbatur, dando prædicto Procuratori, Sindico, & Actori plenam, & integram facultatem & Baylam faciendi ipsam Ligam, & conjurationem cum prædictis Domino Marchione & Ug. Erik. quolibet ipsorum ad voluntatem & arbitrium, & ellectum ipsius Procuratoris, & promittendi eis & cuilibet eorum quicquid ei placeret, & videbatur. Promittentes mihi Notario infra scripto recipienti nomine, & vice prædictorum Domini Marchionis & Ug. Erik. & cuilibet eorum fæ ratum & firmum habituros quicquid dictus Procurator & Syndicus fecerit in prædictis, & aliquo prædictorum vel circa prædicta, obligantes inde mihi jam dicto Notario prædicto nomine pignori omnia. Et inde hanc Cartam fieri rogaverunt infra scripsi, Jac. de Putheo, Raynerus Bucca de lacte. Ego Amatus de Nigro Notarius Sacri Pallatii hanc Cartam tradidi, & scripsi. Ego Henricus de Trezo Pallatii Notarius prædictis omnibus tam fidelitate quam Pæctis aliis ut supra firmandis interfui & Instrumenta prædictæ Procuræ vidi & legi & de dictis omnibus de voluntate dicti Marchionis & dictorum Civium Alexandria, hanc Cartam scripsi. L. H. T. Et Ego Antonius de Bayla de Clavax. Notarius dictum Instrumentum ad autentice fideliter exemplavi prout in ipso Originali continebatur & ipsum una cum dicto Domino Judice & infra scriptis Notariis auscultavi, & legi, & quia utrumque concordare inveni me subscripsi & Signum meum consuetum apposui.

Cum ejus Authentico in pergamenta scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptuam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob. olim H. Oðavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti Archiducalis Mantuæ secretioris Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 11. Julii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus hac die 12. Julii 1720,

CXXXV.

-20. No-
vembre.

Donatio Castri Montispulciani Vallis Glane, cum tota sua Curte, & Districu, facta per MANFREDUM Regem Sicilia, Civitatis & Communi Senensi. Datum Foggie 20. Novembris anno 1260. [ORLANDO MALAVOLTI, Historici di Siena. Part. 2. Lib. 2. fol. 25.]

Manfredus Dei Gratia Rex Sicilia, Cedit ad titulos Principis, & spectat ad excellentiam præsentis

servitorum magnitudinem, & devotorum constantiam, condignis beneficiis compensare, ut dum remunerata laborum suorum servitia, devotorum accenderet sinceritatem continuanda devotionis obsequia, cujus fructum gustavit, & meritum, fortius, & studiosius accendatur, ea propter per præsentis Privilegium notum fieri volumus universis tam præsentibus quam futuris quod nos puritatem fidei, & devotionis constantiam attendentes, quam Commune, & homines Civitatis Senensis fideles nostræ divæ memorie Domini patrem, & omnes progenitores nostros continuam tempore devotione habuerunt, considerantes quoque præcursis factis, & grata servitia quæ dictis progenitoribus nostris, & nobis post eos jugiter præstiterunt, inde flosque studio præstant assidue, ut præstare melius possint in futurum, Castrum Montispulciani Vallis Glane cum tota sua Curte, & Districtu, hominibus feudatis, & non feudatis, Terris cultis, & incultis, filvis, pratis, pascuis, nemoribus, aquis, & aquarum decursibus, Domibus, tenuris, possessionibus, afficiis, servitutibus, Censibus, redditibus, usibus, & omnimodam ac plenissimam jurisdictionem, nec non cum omnibus nobis competentibus, & in posterum competituris, & quæ ad Imperium pertinent, & pertinere videntur, & omnibus juribus, & actionibus quocunque modo quesitis, in omnibus supradictis eidem Comuni Senensi in devotione nostri nominis existentibus, in perpetuum de speciali gratia, & ex certa scientia duximus concedendum dantes eidem Comuni liberam & plenam potestatem apprehendendi propria auctoritate corporalem possessionem, & quasi, dicti Castri, & omnium prædictorum, ad hujus autem Gratiæ, & Concessionis nostræ memoriam ac robur perpetuo valiturum, præsentis Privilegium per Magistrum Joannem de Brundisio Notarium, & fidelem nostrum scribi, & Sigillo Majestatis nostræ jussimus communiri. Datum Foggie per manus Gualterii de Oera Regni Sicilia Cancellarii, anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo sexagesimo mense Novembris, vigesima ejusdem quartæ indictionis, Regnante Domino nostro Manfredo Dei gratia Serenissimo Rege Sicilia, Regni ejus anno tertio feliciter. Amen.

CXXXVI.

Instrumentum duplex: Primum de Ratificatione patrum inter GUILLIELMUM Marchionem Montis Ferrati ex una, & GREGORIUM Alexandriæ ex altera parte, quibus Marchioni præfatio jurationes, & fidelitates in Civitatem prædictam, & homines illius remanent, Domino & fidelitate MANFREDO Regi Sicilia reservatis; secundum de pactis inter eundem Marchionem, & MANFREDUM Regem Sicilia de se mutuo juvandis, & defendendis. Datum in Pertinentiis Cellæ 31. Julii 1261. Indictione IV. Cum alio Instrumento de Juramentis præstitis tam à dicto Marchione de fidelitate, & pactis Regi servandis, quam BERNARDO ARNARIO Regio Capiteano in Lombardiis de pactis pariter per Regem adimplendis. Alium 22. Octobris 1261. Indictione IV. [Authentique tiré des Archives Archiducals de Mantoue.]

L. H. T. Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo primo, Indictione quarta die Dominico ultimo Julii. In Pertinentiis Cellæ in præsentia Domini Gislefredi de Rouemburch Marefcalchi Domini Regis, Manfredi Berardi de Aquilena, Domini Henrici de Slegital. Comesstab. Domini Sall. de Drua, Bastardini de Monteferrato & Rufini de Putheo testium ad hoc specialiter rogatorum, & vocatorum. Nobilis Vir Dominus Berardus de Arnario Regius Capitaneus in Lombardia a Papia superius promissit & convenit & ratificavit & acceptavit Domino Guillelmo Illustri Marchioni Montisferrati pacta & promissiones factas nomine, & pro parte ipsius Marchionis prudentibus Viris Sup. Gambarino, Guillelmo Merlano, Milano Squarzafoico & Andrea Stracha, videlicet quod reservabit eidem Marchioni omnia jura, rationes & fidelitates quæ & quas ipse Marchio habet in Civitate, & Hominibus Alexandria & districtu, salvo & re-

ANNO
1260.1261.
31. Julii.

re-

ANNO 1261. reservato Dominio, & fidelitate Illustris Domino Manfredi Dei Gratia Excellentis Regis Sicilie, de quibus omnibus predicti D. D. Berardus Capitaneus & Dominus Guillelmus Marchio rogaverunt me Henricum de Trezo publicum Notarium duo consimilia facere Instrumenta: Unum, nomine, & pro parte dicti Marchionis & reliquum ad cautelam dicti Capitanei suum cultibet tribuendum. Eodem die, & loco & presentibus super scriptis Pacta, & Conventiones facte inter Dominum Guillelmum Illustrum Marchionem Montisferrati ex una parte, & Nobilium Virum Dominum Berardum de Armar. Regium Capitaneum in Lombardia a Papa superius pro parte & nomine Domini Manfredi Excellent. Regis Sicilie ex altera, videlicet, quod dictus Marchio promisit eidem Capiteano recipienti pro parte & nomine predicti Domini Regis, & antecuravit eundem Capitaneum cum gente sua per totam forsam, & districtum ejusdem Marchionis, & ipsam, & gentem suam, & fideles Regios ipsarum Partium a Papa superius juvare totis viribus suis, defendere, & manutene contra omnes volentes ipsos offendere, & guerram, & pacem facere cum eisdem pro honore & servitio predicti Domini Regis, donec Nuntii ipsius Marchionis, & ipsius Domini Capitanei vadunt, & redeunt super certis Tractatibus, & conditionibus habitis inter eos, ad predictum Dominum Regem, qui Dominus Capitaneus & converso promisit, & convenit eidem Marchioni salvare ipsum Dominum Marchionem & suos juvare, & defendere, & manutene cum tota gente sua & fidelibus dicti Domini Regis dictarum Partium contra omnes volentes ipsam offendere, & guerram, pacem cum eodem, donec predicti eorum Nuntii vadunt & redeunt a Domino Rege cum conditionibus supradictis de quibus omnibus predicti Dominus Marchio, & Dominus Capitaneus rogaverunt me Henricum de Trezo publicum Notarium duo consimilia conficere Instrumenta, unum ipsi Marchioni & reliquum eidem Capiteano assignandum.

Ego Henricus de Trezo publicus Notarius rogatus interfui & scripsi.

L. H. T. Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo primo, Indictione quarta, die Sabbathi XXII. Mensis Octobris Testes Bastardinus de Monteferrato, Dominus Baldeser Judex, Dominus Paganus de Puteo, Dominus Sirel, de Drua, Peretrus Alex. Rufinus, Bazanus, Dominus Gandinus, Dominus de Cocconato, & plures alii, in quorum presentia Dominus Guillelmus Montisferrati Marchio habito consilio suo Curie promisit, & tactis Sacrosanctis Evangeliiis corporaliter juravit se facturum, & curaturum pro toto posse suo, quod dicta pacta, tam super Matrimonio, quam aliis per dictum Dominum Regem dicto Domino Marchioni integraliter attendantur & observentur. Et de predictis omnibus predicti Dominus Marchio, & Dominus Berardus Capitaneus rogaverunt me Henricum de Trezo publicum Notarium pro ipso Domino Marchione hoc componere Instrumentum, & Petrum de Cap. ad cautelam Domini Regis Manfredi predicti simile componere Instrumentum.

Ego Henricus de Trezo publicus Notarius hiis omnibus interfui, & hanc Cartam pro parte ipsius Domini Marchionis scripsi.

Cum ejus Authenticum in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantue adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantue Notarius ac dicti Archiducalis Mantue secretoris Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 11. Julii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Prefectus hac die 12. Julii. 1720.

CXXXVII.

Rinovamento di Pace e Capitala'ione di Commercio fatta per XX Anni tra ELMIR. MDMMINI BUABI Re di Tunis e la Citta di Pisa, per laquale molti Privilegii si concedono assai vantaggi a la Nazione Pisana, e a quelli chi sotto la sua Protezione verranno fare Commercio a Tunis, a Buggea, e per tutte le Terre Affricane de la Dominazione del detto Re. Datum a die 14. del mese de Sciavel anno 662 secondo il corso della Saracini, a 3 Idus Augusti (1) 1265. Indict. VII. secondo il corso della Pisani. [PAULO Tronci, Memorie storiche della Citta di Pisa pag. 215.]

1264.
ou 1265.
11 Août.

SANCTI SPIRITUS ADSIT NOBIS GRATIA.
AVE MARIA GRATIA PLENA DOMINUS TECUM.

Questa este la Pace fatta inter Dominum Elmrium Momini Regem Tunichi, & Dominum Parentem Velconte Ampaciadore dello Comuni di Pisa.

Prologus Pacis.

IN Nomine Domini. Per lo comandamento dello Sign. Calisso grande, & alto per la grazia di Dio Elmire Mommini Buabi delle filio de lo alto, e de lo potente, e gentile, cui Dio mantenga, e diale la sua buona voluntade, e rimanga a li Saracini la sua benedictione. In de la presentia delli Testimoni di questo scritto, che questo Testimonio di rinovamento die questa pace la quale este formata per lo comandamento altissimo, che Dio guardi cum Domino Parente Velconte filio quondam Domini Galgani Frossi Velconte Imbasciadore mandato da la Potestade de Pisa in de la Indit, sottoscritta da Domino Guillelmo da Cornafano Potestade de Pisa, e da li Sucha, e de lo Comune di Pisa, dimandando, e fermando la lor parte. Unde giungendo lo sopradetto Imbasciadore, e domandando dalla parte di culoro, che l'havevano mandato carta di pace, de la quale elli haueva Imbasciata, alli parti che elli domandone, e pregone, e piacque, e comandolo l'Altissimo, & lo magno, cui Dio mantenga che li fuisse dato lo suo dimandamento, e la sua voluntade.

Terminus Pacis.

E fermossi questa pace con lui per anni XX. la quale pa-

(1) 1265. C'est à dire de l'Incarnation, qui depuis le 25 Mars revient à l'an de la Nativité 1264. & correspond ju-qu'au 22 Octobre à l'an 662 de l'Hégire, & de même qu'à l'Indiction VII. [Dum.]

116 SUPPLEMENT AU CORPS DIPL.

ANNO
1264.

pace sempre sia ferma in dello sottoscritto termino a die XIII. de lo mese de Sciavel anni LXII. & D. C. de secondo lo corfo delli Saracini, & sub annis Dom. MCCLXV. Indizione VII. tertio Idus Augusti secondo lo corfo delli Pisani, secondo che si contiene anco la Inditione di sotto tutti li Capitoli infra scritti.

Quod Pisani sint sani & salvi.

Et che tutti li Pisani, che verranno in tutta la terra di Affrichiam, & in tutta quella di Buggea, & in delle altre contrade, & XX. de lo d. D. Elmira, lo quale Dio guardi, e difenda sano, & esser debbano salvi, sani, e figuri in persona, & havere, & in fine che questa pace durerane, chome ditto este disopra.

De l'Isule de li Pisani.

Lo quale Dominus Parente disse, e ricordone le confine de le terre loro, le quale messe sono in questa pace & le quale sono in terra ferma, & grande cio este, dallo Corbo in fine a Civitavecchia, & l'Isule le quale sono in Mare, cio este tutta l'Isula de Sardigna, & Castello di Castro, & l'Isula di Corsica, & l'Isula di Pianosa, e l'Isula d'Elba, l'Isula Capraia, e l'Isula di Gorgona, & l'Isula de Gilio, e l'Isula di Monte Chrito.

Di non far male.

Et che nullo delli legni de la forza nostra vegna in de le predette Terre per fare alchuno male, in fin che questa pace durerane.

Delli Fondachi.

Et che dobbiate havere Fondaco in ciascheduna Terra delle predette Terre di Affrichia, e di Puggia, cio este in della Citade, e non debbia in questo stare alcuna altra persona, ne alcuno altro Christiano, set non quelli che li Pisani vorranno, e debbia a loro esser fatto in ciascheduno Fondaco una Ecclesia, & uno Cimiterio, & debbia havere in ciascheduna Terra un bagno, lo quale uno die in ciascheduna Septimana havere debbiano, e che debbiano havere in ciascheduna Terra un forno.

De lo Decimo e de lo Diritto.

Et che di tutte le merci le quali venderanno debbiano pagare il decimo in de lo loro partimento, quelli che partire si vorranno, e quelli che partire non si vorranno, e vorranno dimorare, debbiano lo detto Diritto pagare da inde a treie anni, che essi quine, o vero la giunti fino, & de loro, & de l'ariento debbiano pagare mezzo diritto quando essi giungeranno, secondo che usato este.

De lo naufragio, vel rompicento.

Et se alcuna Naue, & legno loro in alcuna parte de le Terre de Affrichia, vel de Puggia che ditte sono, rompesse, ut andasse ad terra, & impedimento havesse, quelli, li quali fussero nella Naue, ut in de lo legno, possano andare allo luogo pupulato, ut vero in de la quale fusseno legente, e debbiano essere aiutati da loro senza precio alcuno, in fine a tanto che ispedicati fusseno legente, e debbiano essere aiutati da loro senza precio alcuno, in fine a tanto che ispedicati fusseno quelli de la stessa Naue, ut legno & se essi volessero le loro cose tramutare, ut ad altre parte andare, ut ad altra terra quelle portare fare, la portatura secondo, che usato este pagare debbiano, e se discordiane fusse tra lo Christiano, e lo Saracino, debbiano essere a rascione.

De li Pesatori.

Li Pesatori a loro pesare debbiano secondo usato este.

Delle Mercie.

Et chiunque perverrane ad alcuna terra di Affrichia & di Buggea, possa in quella stare, quanto essi vorrane, & possa, & sia lecito a lui di partirsene, & andarne, quando essi vorrane, e possa & sia lecito a loro di comperare quelle cose, che comperare vorranno,

e nominatamente aqua, e vidanda, e possino, e sia lecito a loro di portare le mercantie, che essi recheranno, sed essi quelli vendere non volessero.

Della Douana.

Quelli, li quali sono sopra la Douana, e li Turcimanni e li Garabarii, & li Bastafci, ut vero li portatori non debbiano a loro tollere ne refingere alcuna cosa sed non secondo, che usati sono di tollere e di piliare.

De lo Spedicamento.

E poi che lo Mercante sia spedicato, non habbia esser ritenuto per alchuna causa.

De li Stanieri.

Et se alcuno buono huomo verrave con li Pisani debbia essere, e pagare come Pisano.

De la Falicha.

E che essi possano, e debbiano hauer Faliche, secondo che usato este di fare.

De lo Fondaco in Tunichi.

Et che lo Fondaco, il quale este in Tunichi, lo quale Dio mantenga, debbia essere cresciuto, & ampliato, secondo la grandezza del Fondaco delli Genovesi, & muro si faccia tra noi, e li Genovesi, che noi si a loro, e loro a noi andare non possano, & e converso.

De la Giuletta.

Tutto, e quanto tolto fusse de alcuna mercanzia, che alla Giuletta si recasse, sia, & esser debbia forali Guardiani di detto Luogo.

Delli Fondachi di Buggea.

Et li Fondachi, li quali hanete in Buggea, si debbiano acconciare, & in quelli altro huomo con voi star non debbia, & che si debbia fare in de li Fondachi l'Ecclesia.

De la Rascione.

Et che si debbia a loro fare la rascione, quando unqua essi vorranno.

De l'usanza.

Et che non si debbia a loro tollere alcuna cosa, sed non come usato este.

Del Fondaco di Buona.

Et che a Buona dobbiate hauer Fondaco, & non posse in quello stare, ne albergare alcuna altra persona, sed non culoro, che voi vorrete.

Dello uso come in Tunichi.

Et che in Buona si debbia tenere, e fare ad voi quello uso che este in Tunichi, & in quello medesimo modo e similamente si debba fare ad voi in Affrichia, & in Cappisi, & in Iffchixi & in Tripuli, & in tutte le altre terre, secondo che in Tunichi.

De lo Dritto delle Naue.

Et che non si debbia tollere a voi alcuno diritto de alcuna Naue, la quale voi vendesse ad huomini, che haueressero con voi pace.

Di portar le Mercie.

Et che possiate, & a voi sia lecito portare le mercie vostre, de la quali fusse pagato il diritto a qualsivoglia terra, ut parte delle nostre terre, ut vorrete.

De lo Nanlo aelle Naue.

Et che non debbia ad voi alchuna cosa esser tolta

ANNO
1264.

ANNO di mezo diritto de lo Naulo de le Nauae.

1264.

De le Nauae ad naulo per la Cofa.

Et fe bisognasse alla Corte nostra, possa la Corte pigliare de le treie nauae, una ad naulo, e quella, la quale lo Consulo, che qui ne si per li Pisani vorraue, & eligeraua.

De lo raccomandamento delle cose.

Et sia lecito a ciascheduno Pisano, che diritto 'delle sue cose habbia pagato, lassare, & accomodare le fue cose ad alcuno suo parente, & amico della sua gente.

De la Falucha, ut de lo Moscuato.

Et che tutte le cose, le quali si vendessero in Falicha, de le quali lo precio pagato non fusse, sia, & esser dobbia sopra la Douano, & quelle cose, le quali si vendessero per Turcimanni con testimonia siano, & esser debbiano sopra li Turcimanni.

De la Copia de lo Elmore.

Et che li Consuli delli Pisani una volta ogni mese possano, e debbiano andare a vedere lo Signore, ut lo Soldano, lo quale Dio mantegna, e familiarmente in ciascuna Citade debbiano entrare li Consuli delli Pisani alli Signori, che quine fussero una volta lo mese.

De li Corsali Pisani.

Et se alcuno Corsale Pisano escisse della Citade di Pisa, e de le predette Isule per far male in Affricha, & in Buggea, li Consuli, e li Potestate de li Pisani, li quali per temporali fusseno, quinde vendetta fare debbiano sopra loro, & sopra li loro beni.

De le cose de li Corsali.

Et che li Pisani non debbiano comprare alcuna mercia delli Saracini de Affricha, & di Puggea, le quali a loro per Corsali tolte, o rapite fussero, ne alcuno Schiauo Saracino, & che quelle cose, ut Ilichiani, li quali delle terre delli Pisani venissero, ut reducte fusseno a le nostre terre, che a colui, che le recasse fiano tolte senza alcuno ristauo.

De le brighe, che fussero intra li Pisani.

Et se li Pisani alcuna briga, ut discordia, o vero alcun fatto facessero intra loro, ehe alcuna altra persona inde intramettere non si debbia, set non li Consuli de li Pisani.

De l'usanza de la Duana.

E de la Duana non si debbia tollere alli Pisani alcuna altra cosa, sed non quello che usato esse di piliare.

De lo exemplo di questa pace.

E che si debbia fare exemplo di questa Pace, emanare per tutte le terre nostre, in de le quale li Pisani siano.

Di comprare liberamente.

Et che ad alcuno Mercante Pisano non debbia esser vietato di comperare liberamente lo che unqua comperare vorraue.

Di non vietare il comperare.

Et ne per alcuno Genouefe, ne per alcuna altra persona non debbia essere vietato ad alcuno Pisano, che essi non comperi, & comperare non possa liberamente.

De lo buono uso.

Et che, li Pisani debbiano essere salvati, & guardati a tutti i buoni usi, li quali hauesse alcuno Cristiano, che con noi habbia pace, ut che nella nostra terra usi. Et questo esse lo compimento di tutti li Capitoli di questa pace.

ANNO

1264.

Lo Testimoniamento, e lo date di questa Pace.
Et Testimonio ne Dominus Parente per culoro, che lui mandano in sua bona voluntade, & in sua buona memoria, & in sua buona fanitate, che questa pace a lui piace, e cusi la riceuete, & fersone, & inteseno li Testimoni da lo Seccha grande, & alto & conosciuto Secretario, & faccia di d. Elmira Momini, & facitore di tutti li suoi fatti, lo quale Dio mantegna, & in questo mondo, & in quell' altro, e rimanga sopra li Saracini la sua benedictione. Buabi delle silio dello Seccha, a cui Dio faccia misericordia. Puali A. fen filio de lo Seccha alto, a cui Dio facciamisericordia. Elbulusaid filii Said lo gentile, cui Dio guardi. Et lo compimento di questa pace iscritta, chome d. no esse, in questo modo sentito, & fuscritta in die d. ab. bato, ali die XIII. de lo mese, che si chiama sciauel Anni LXII. & D. C. secondo lo corso delli Saracini, & sub annis Domini millesimo ducentesimo sexagesimo quinto Indicti septima, tertio Idus Augusti secundo il corso delli Pisani. Li nomi delli Testimoni Balcastano Elbecali, Elbinelbaca & Tenuchi, Maometto Benandi de Gebdat, Maometto Erruanti Maometto Benali, & Beneabmi, Abbidheramen Benuemar, Elcarfi Varbellaid, Mer Bidonie, Illi Ebrain, & Beni Biaman. Maometto Bene alraum Lorbori. Et per la gratia di Dio cognoscendo, & sapiendo, & testimoniando queste cose preditte Maometto, Bonnesmetto Benelgamego, lo quale esse Cadi, & habbia salute chiunque la leggera. Rainerius Scorialupi Notarius Scriba publicum Pisanorum, & Communis, Portus in Tunichi praelens translatus hujus Pacti scripsit, existente interprete, probro Viro Bonaiunta de Caiana di lingua Arabica in Latina.

CXXXVIII.

Investitura Regni Siciliae citra Pharus per Legatos CLEMENTIS IV. Pape in CAROLUM Andegavensem LUDOVICI IX. Regis Francorum fratrem collata, pro ipso ac heredibus suis tam feminis quam masculis, sub Censu 8000 unciarum auri in festo Sancti Petri annis singulis solvendarum; hac lege ut nec ipse, nec successores ejus in Regno unquam temporis possint in Romanorum Imperatores eligi. Actum Rome in Basilica S. Salvatoris ante Sacratissimum Altare 4 Calendas Julii anno Domini 1265. Pontificatus vero ejusdem CLEMENTIS 10. Cum Confirmatione pontificia predicti CLEMENTIS Pape data Perusii per manum Magistri Michaelis de Tbolosa 2 Nonas Novembris Incarnationis Dominice anno 1265. Pontificatus 10. (1) Indictione IX. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. II. col. pag. 220. Ex MS. Sancti Vincentii Bifuntini.]

1265.
28. Jun.

CLEMENS Episcopus servus servorum Dei dilecto filio CAROLO Regi Siciliae Illustri, salutem & Apostolicam benedictionem.

Constituti ab eo per quem Reges regnant & Principes imperant, & qui solum habet in regno hominum potestatem super gentes & regna, necesse habemus interdu regnis ipsis, & specialiter quae Romanae Ecclesiae juris & potestatis existunt, cum fratribus nostris ad pacem & justitiam populorum perpetua stabilitate disponere, ac in eorum solis ad regimen gentium subjectionem quos dignos credimus sublimare; & quia instructi ab eo, qui spiritus angelos suos facit, super huiusmodi dispositione regnorum nonnunquam aliquibus ex fratribus ipsis aliqua committimus peragenda, ut ea quae ab ipsis fratribus super illis cum maturitate debita rite ac provide ordinantur, eo ipso quod constat ipsa de nostra fieri iustione, robur obtineant firmitatis: ne tamen vacillent in posterum vel cavillationi subiaceant, eo sunt fortis Apostolico munimine roboranda. Quo circa maiora in quibus majus periculum formidatur, major est cautele discretio adhibenda. Sane porrecta nobis tuae filialis devotionis petitio continebat, quod cum, regno Siciliae & tota Terra citra Pharus usque

(1) Indictione IX. Lilez VIII.

P 3

ANNO
1265.

usque ad confinia terrarum Romanæ Ecclesiæ, quæ de prædicto Siciliæ regno esse dignoscitur, ad dispositionem & ordinationem Sedis Apostolicæ, ad quam specialiter pertinet, plene ac libere devolutis, Sedes ipsa obtentu devotionis, qua persona tua erga prædictam Romanam fulget Ecclesiæ, & pro fidei puritate, qua Christianissimum genus tuum semper nolitur claruisse; perpenso consilio disposuerit ad laudem Dei & honorem & pacem ipsius Ecclesiæ & tranquillitatem & profectum fidelium regni ejusdem de regno ipso performam ac domum tuam regiam honorare, habitis diligentibus & diutius inter te & Sedem eandem Tractatibus de prædictis regno & Terra in feudum tibi & tuis heredibus concedendis, nos ad finalem consummationem eorundem Tractatum & negotii Regni prædicti nostrum animum firmiter dirigentes, dilectis filiis nostris AMBALDO Basilicæ duodecim Apostolorum Presbytero, RICHARDO S. Angeli, JOHANNI S. Nicolai in carcere Tulliano & JACOBO S. Mariæ in Cosmedin Diaconis Cardinalibus de ius Literis in mandatis, ut juxta conditiones & formam tibi per venerabilem fratrem nostrum B. A. chiepsicopum Cusentinum & dilectum filium Magistrum PETRUM Notarium nostrum præsentatas, (quas conditiones & formam & nostram super dicto negotio diffinitionem, aliaque ipsi opportuna negotio fub bal. nostra eisdem Cardinalibus miseramus), ad plenariam executionem ejus negotii, & ad collationem & investituram tibi de prædicto regno auctoritate nostra faciendam efficaciter procedere procurarent, concessa eisdem per dictas Literas à nobis de ipsorum fratrum consilio & assensu procedendi ad consummationem, collationem & investituram hujusmodi plena & libera potestate. Qui considerantes ad diffinitionem prædictam à nobis super dicti regni negotio editam nostra & fratrum nostrorum subscriptionibus & bulla, nec non eorundem fratrum Sigillis ad perpetuum memoriam roboratam, & etiam prædictas conditiones & formam per prædictos Archiepiscopum & Notarium tibi ex parte nostra novissime præsentatas, ac diligentius attendentes, quod ea quæ ante consummationem prædicti negotii tibi faciendæ & implendæ incumbabant, & forma prædicta per te facta fuerant & etiam adimpleta, ad plenariam consummationem ejusdem negotii collationem & investituram faciendam tibi de regno & Terris prædictis juxta præstatas conditiones & mandato nostro & potestate tibi super hoc tradita processerunt, ubique totum regnum Siciliæ & totam Terram quæ est circa Pharium usque ad confinia Terræ prædictæ Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio & omnibus distractionibus & pertinentiis suis per Romanum Pontificem distractis, vel in posterum distrahen. tis, quam sibi Ecclesia Romana usque ad tempus istud retinuit & reservasse dignoscitur, & tunc etiam expresse retinuit, & ad suum Dominium reservavit, in eadem perpetuo tuisque heredibus ex te legibus descendentes, prædictum consummando negotium, sub prædictis conditionibus tibi plenius expressis & expolitis contentis etiam & concedentes interstiterit & per vaxillum Ecclesiæ præsentatiter de eisdem à te vice nostra & prædictæ Romanæ Ecclesiæ fidelitatis juramento recepto, juxta formam in eisdem conditionibus comprehensam, receptione homagii, quod teneris nobis & dictæ Ecclesiæ reddere, nobis specialiter reservata, prout parentibus Literis dictorum Cardinalium inde concessis & ipsorum Sigillis pendentibus communicatis plenius continetur. Ut autem collatio seu concessio & investitura prædictæ sub prædictis forma & conditionibus expressis & appopis robur obtineant firmitatis perpetuæ, humiliter supplicasti, eas sub ipsis forma & conditionibus Apostolicæ confirmationis munimine roborari. Nos igitur volentes tibi & heredibus tuis in posterum super his salubriter providere, tuis supplicationibus inclinati, collationem, concessionem, investituram prædictorum Regni & terræ sub conditionibus & forma prædictis à prænominati Cardinalibus tibi & heredibus tuis factas, ac regnum ipsum ac totam terram prædictam tibi & prædictis heredibus ex certa scientia & fratrum nostrorum consilio & assensu, auctoritate Apostolica confirmamus, ac presentis scripti patrocinio communimus. Ceterum qui in quibusdam Articulis seu capitulis conditionum ipsarum expressus continetur, quod in certis casibus tu & tui heredes excommunicationum sententiarum incurras, & dictum regnum & tue ac ipsorum heredum terræ sine Ecclesiastico supposito interdicto: nos & nunc hujusmodi sententias videlicet excommunicationis in te ac eosdem heredes & interdicti in prædictum regnum, ac terras prædictas, si tui

ANNO
1265.

vel ipsorum culpa hujusmodi casus emerferint, de dictorum fratrum nostrorum consilio auctoritate Apostolica promulgamus, tenorem prædictarum Literarum Cardinalium eorundem de verbo ad verbum inferi facientes, qui talis est.

Illustri & magnifico Principi Domino CAROLO Illustri Regi Siciliæ, Nato clare memoriæ LUDOVICI Regis Franciæ, miseratione divina fratres AMBALDUS Basilicæ XII. Apostolorum Presbyter, RICHARDUS S. Angeli, JOHANNES S. Nicolai in Carcere Tulliano, & JACOBUS S. Mariæ in Cosmedin Diaconi Cardinales ad perpetuum rei memoriam. Quoniam ad substantiam multorum & regimen præstite oportuit unum singulare principium, pro eo quod pluralitas in præsentia scissuram induceret & solidam gubernaculi dirumperet firmitatem, præminent singulis regnis & mundi Provinciis singula regnantium solia, & singule principum potestates: quia dum Reges regnant, prospere imperant & populi Regibus reverenter intendunt, hi humiliter subsunt, & illi devotie præstunt, dum congruis præerunt iustis & bonis illi animis obsecuntur, viget ex hoc in eisdem populis concordium animorum unitas, misericordia & veritas sibi obviat, ac iustitia & pax se invicem amplectuntur. Ideo namque ex summo illo caelesti Regno, per quem singuli Reges regnant & Principes principantur, temporalis gladii ad malorum vindictam laudemque honorum Regibus terrenis attributa est potestas, ut ipsi assumto dominandi officio judicant in æquitate populos & dirigant in terris subiectas sibi gentium Nationes, quatinus sit voluntas eorum in executione iustitiæ, ac meditatio in lege relictudinis, & ob reverentiam sanctæ pacis. Sane regno Siciliæ & tota terra circa Pharium usque ad confinia terrarum Romanæ Ecclesiæ, quæ de prædicto Regno Siciliæ esse dignoscitur, ad dispositionem & ordinationem Sedis Apostolicæ, ad quam specialiter pertinet, plene & libere devolutis, Sede ipsa circa statum ejusdem Regni sollicitè cogitante, illiusque regimen alicui Catholico & devoto Principi cupiente committere, qui ad laudem Dei, honorem & pacem Ecclesiæ, & tranquillitatem fidelium ipsius Regni ejus folio præstideret, tandem quia persona vestra multa erga Romanam Ecclesiæ devotione refulget, vestrumque Christianissimum genus præcipue semper fidei claruit puritate, Sedes ipsa consilio perpetuo disposuerit vos de Regno ipso domanque vestram honorare, habitis igitur diligentibus diutiusque Tractatibus inter eandem Sedem de prædictis Regno & Terra in feudum vobis vestrisque heredibus concedendis, demum Sanctissimus Pater & Dominus noster, Dominus CLEMENS Sacro-sanctæ Romanæ & universalis Ecclesiæ Pontifex ad salutarem consummationem eorundem Tractatum & negotii Regni Siciliæ suum animum firmiter dirigens, suas transmissit nobis Literas in hac forma:

CLEMENS Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis AMBALDO Basilicæ XII. Apostolorum Presbytero, RICHARDO S. Angeli, JOHANNI S. Nicolai in carcere Tulliano, & JACOBO S. Mariæ in Cosmedin Diaconis Cardinalibus salutem & Apostolicam benedictionem. Plene vos scire credimus conditiones & formam dilecto filio nostro CAROLO Andegaveni & Provinciæ Comiti per venerabilem fratrem nostrum B. Archiepiscopum Cusentinum & dilectum filium Magistrum PETRUM Notarium nostrum super negotio Regni Siciliæ ex parte nostra vobis novissime præsentatas, cum & nos illas necnon & nostram super negotio ipso diffinitionem & alia eidem opportuna negotio nuper vobis sub bulla nostra duxerimus destinanda. Volumus igitur, & de fratrum nostrorum consilio & assensu vobis per Apostolica Scripta mandamus, quatinus ad plenariam consummationem ipsius negotii, & ad collationem & investituram de prædicto regno ipsi Comiti faciendam auctoritate nostra juxta eandem conditiones & formam efficaciter procedatis. Nos enim procedendi ad consummationem, collationem, & investituram hujusmodi plenam & liberam de ipsorum fratrum consilio & assensu vobis concedimus auctoritate: nobis tamen receptione homagii, quod per ipsum Comitem sine interpretatione Ministri volumus nobis opportuno tempore præsentatiter exhiberi, specialiter reservata: non obstantes quod dictus Comes ex forma diffinitionis hujusmodi tenebatur infra festum B. Apostolorum Petri & Pauli ad nostram venire præsentiam, collationem & investituram eandem, & etiam ipsius consummationem negotii de nostris manibus recepturam. Datum Perusii xi. calendis Julii Pontificatus nostri anno i.

Nos itaque considerantes diffinitionem ab ipso summo

ANNO
1265.

mo Pontifice editam super dicti regni negotio, & ejusdem Domini Papae & fratrum suorum subscriptionibus, ejusque bulla, & circumdatis fratribus Sigillis ad perpetuam memoriam roboratam ac formam & conditiones & per venerabilem Patrem B. Archiepiscopum Cusentinum & discretum virum Magistrum PETRUM Notarium ipsius summi Pontificis super ipso negotio nobis ex parte ipsius summi Pontificis novissime presentatas, ac diligenter attendentes ea quae ante consummationem predicti negotii vobis faciendam & implendam inculcabantur ex forma praedicta per vos facta sunt & etiam adimpleta, ad plenariam consummationem ejusdem negotii, & ad collationem & investituram faciendam vobis de Regno & Terra praedictis juxta praedictas conditiones & formam, ex mandato ipsius summi Pontificis & potestate tradita nobis, per supradictas Litteras duximus procedendum.

Ad honorem igitur Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti, & B. & gloriosae scilicet Virginitatis MARIE, Beatorum quoque Apostolorum Petri & Pauli, nec non praedicti D. CLEMENTIS Papae IV. & Sacrosanctae Romanae Ecclesiae totum Regnum Siciliae & totam Terram quae est circa Pharium usque ad confinia terrarum Romanae Ecclesiae, excepta Civitate Beneventana, cum toto territorio & omnibus Districibus & pertinentiis suis, quam Romana Ecclesia hactenus sibi reservat, in feudum vobis vestrisque heredibus ex vobis legitime, sicut infra dicitur, descendentibus sub infra scriptis conditionibus auctoritate & potestate nobis in hac parte concessa, dictum ejusdem Regni negotium consummando concedimus atque conferimus, vosque de ipsius Regno & terra per vexillum Ecclesiae praesentialiter investimus, non obstante quod ex forma dictae distinctionis tenebamus infra instantes Beatorum Apostolorum Petri & Pauli ad ipsius summi Pontificis personaliter praesentiam, collationem & investituram eandem & totam ipsius negotii consummationem de suis manibus recipere. Recipimus etiam vice ipsius summi Pontificis & Ecclesiae Romanae juramentum fidelitatis a vobis secundum formam in eisdem contentam conditionibus & inferius annotatam, nec non & aliorum super quibus fecundum tenorem conditionum ipsarum Romano Pontifici & praedictae Ecclesiae praesentem tenemus juramenta, receptione homagii praedicto summo Pontifici generaliter reservata. Omnes quoque concessionis Communitatum, Baroniarum, feudorum, & aliorum quorumcumque bonorum & jurium factas in praedicto Regno Siciliae per quemdam FRIDERICUM, olim Romanorum Imperatorem, & CONRADUM, & MANFREDUM natos ejus, ipsorum Officiales, familiares, fautores, post depositionis Sententiam in ipsum FRIDERICUM per felices recordationis Dominum INNOCENTIVM Papam IV. promulgatam in Lugdunensi Concilio revocamus. Conditiones autem sunt haec:

1. Si in vestro & heredum vestrorum obitu legitimum, prout sequitur, heredem vos aut ipsos, quod abitis, non habere contigerit; regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam, ejusque dispositionem libere reverteretur. Descendentes autem ex vobis & vestris heredibus Siciliae Regibus mares & feminae in eodem Regno succederent: sic tamen quod de Liberis duobus maribus eodem gradu per eandem lineam concurrentibus, primogenitus, & de duobus feminis primogenita; & de mari & femina in eodem gradu similiter concurrentibus, masculus omnibus aliis praefertur. Si vero vos, quod abitis, sine Liberis ex vobis legitime descendentibus mori contigerit: possit vobis in Regno & Terra praedictis succedere duntaxat nobilis vir ALPHONSUS Comes Pictavenis Germanus vester. Et si dictus ALPHONSUS vobis non supervixerit, possit vobis succedere unus ex filiis Domini LUDOVICI Illustris Regis Francorum, videlicet major natu post illum, qui succedit in Regno Francorum. Et haec gratia vel successio nam ex parte vestra, quam ex parte illorum erit tantummodo personalis: ita scilicet quod ad nullum filiorum vel heredum ipsius ALPHONSUS, si ALPHONSUS ipsum praemori contigerit, hujusmodi successio extenditur: sed hujus major natu succedat in regno Siciliae & Terra praedictis: similiter & nullus filiorum vel heredum ipsius majoris natu, si idem major natu vobis non supervixerit, hujusmodi successione habebit, sed Regnum Siciliae & Terra praedicta ad Romanam Ecclesiam, ejusque dispositionem libere devolvuntur. Si vero ALPHONSUS & majorem natu praedictis praemori vobis contigerit: nullus alius vobis five liberis ex vobis legitime descendentibus in eisdem Regno & Terra succedat; sed liberum erit eidem Romanae Ecclesiae de ipsis Regno & Terra disponere, juxta suae beneplacitum voluntatis. Si autem

praedictos ALPHONSUS & majorem natu post successione hujusmodi, aut eorum heredes, sine liberis ex ipsis legitime descendentibus mori contigerit, regnum Siciliae & Terra praedicta similiter ad eandem Romanam Ecclesiam ejusque dispositionem libere reverterentur. Sed si aliquem de aliis successoribus vestris Regem vel Reginam Siciliae sine legitima prole sui corporis mori contigerit, in futurum succedent eidem, servatis gradibus, si superstitibus fuerint, haec persona, videlicet Regis vel Reginae sine prole legitima sui corporis descendentes, frater vel soror ac collaterales superiores, mares & feminae, utpote patris & avunculi, amita & matertera, & sursum usque ad quartum gradum duntaxat, illis collateralibus, quos vos habebitis ad praesens dum vixeritis, & qui post obitum forsitan ex eisdem orientur exceptis, collaterales etiam inferiores succedunt similiter mares & feminae, utpote nepotes & neptis ex fratre vel sorore & inferius usque ad eundem tantummodo quartum gradum. Quod autem de feminabus recte linea & collateralium superius est expressum, intelligendum est tam de nuptis, quam de innuptis, dummodo nuptae sint suorum & Romanae Ecclesiae devotis. Et sicut inter eas personas gradus servari volumus, ut scilicet prior gradus posteriori gradui praefertur; sic in eodem gradu pluribus concurrentibus, priorem natu posteriori & marem feminae in hujusmodi successione volumus antefieri. Personarum autem hujusmodi nulla superstitis, regnum ipsum, ut praefertur, ad Romanam Ecclesiam & ejus dispositionem libere reverteretur. Quod si forte deficientibus masculis, contigerit feminam innuptam in Regno succedere; illa maritabitur persone quae ad ipsius Regni Regimen & defensionem existat idonea, Romani tamen Pontificis super hoc consilio requisiti. Nec nubat nisi viro Catholico, & Ecclesiae Romanae devoto. Et si contra hoc fecerit; licebit eidem Romano Pontifici contra ipsam ad privationem Regni & Terrae praedictorum, sine figura iudicii, & absque omni juris solemnitate, in quacumque aetate femina ipsa constet, procedere, si hoc videbitur expedire. In Regno vero & Terram praedictam nullus succedet qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus.

2. Adhuc tam vos quam viri in Regno heredes Regnum & Terram praedictam nullatenus dividatis, sed semper illa unus tantum sub ipsis conditionibus in membris ac in capite ab Ecclesia Romana tenebit.

3. Vos autem, nobis recipientibus vice praedicti Romani summi Pontificis & Ecclesiae Romanae, praestabitis ad praesens juramentum fidelitatis reservata receptione homagii eidem summo Pontifici juxta ipsius mandatum, & tam vos sibi, quam ejus successoribus canonice intrantibus expressis eorum nominibus & ipsi Ecclesiae, quam vestri in praedicto Regno heredes sub propriis nominibus legitimum homagium facietis, & dictum juramentum fidelitatis faciendo mentionem de praesenti Instrumento seu Litteris praestabitis in hunc modum: Ego CAROLUS Dei gratia Rex Siciliae plenam & legitimum homagium faciens Ecclesiae Romanae pro regno Siciliae & tota terra quae est circa Pharium usque ad confinia terrarum ipsius Ecclesiae, excepta Civitate Beneventana cum toto territorio & omnibus districtibus & pertinentiis suis, secundum antiquos fines territorii pertinentiarum & districtus Civitatis ejusdem per Romanum Pontificem distinctus vel in posterum distinguendus, ab hac hora in antea fidelis ero & obediens B. Petro & Domino meo Dominis CLEMENTI Papae IV. suisque successoribus canonice intrantibus & sanctae Apostolicae Romanae Ecclesiae: non ero in consilio aut consensu vel facto, ut visum perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium quod mihi creditur sunt per se aut nuncio suo sine per Litteras ad eorum dampnum, illud pro posse impediam, & si impedire non possum illud eis significare curabo. Papatum Romanum & regalias Petri, tam in Regno Siciliae & Terra praedictis, quam alibi existentia, adjuver ei ero ad retinendum & defendendum ac recuperandum & recuperata manutendum contra omnem hominem. Unversas & singulas conditiones contentas in praesenti Instrumento seu Litteris plenarie super ipsarum Regni & Terrae concessionem conficiis, & omnia & singula quae continentur in eodem Instrumento, seu Litteris adimplebo & inviolabiliter observabo, nec unquam tempore ulla veniam contra illa. Sic me Deus adjuvet & hac sancta Dei Evangelia.

Hujusmodi autem homagia vos & dicti heredes facere & juramentum fidelitatis praestare secundum formam praescriptam, si Romanus Pontifex in Italia fuerit, intra sex menses; si vero cum extra Italiam esse contigerit,

ANNO
1265.

ANNO
1265.

fit, infra annum, postquam Regni Dominium adepti fueritis, teneamini, & singulis ipsi successioibus & eidem Ecclesie Romanæ renovabitur tam ipsum homagium, quam hujusmodi juramentum. In optione autem & beneplacito erit Romanæ Ecclesie vos vel heredes vestros vocare ad præstandum personaliter juramentum fidelitatis & ligium homagium Romano Pontifici & eidem Ecclesie, dummodo ad hæc vobis locum tutum statuant & assignent; vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesie alium, qui vice Romani Pontificis juramentum juxta eandem formam & homagium recipiat destinare, vosque prædicto Summo Pontifici & Ecclesie in vestris nominibus manibus junctis ad præsens vos ad hæc specialiter obligantes, & tam vos quam vestri in dicto Regno heredes præfato Summo Pontifici & singulis ejus successoribus ac prædictæ Ecclesie, quando præstabitur hujusmodi juramentum fidelitatis, jurabitis vos ad hæc specialiter obligantes, quod nunquam per vos vel alios seu quocumque modo perjurabit, ut eligamini vel nominemini in Regem vel Imperium Romanum, vel Regem Teutoniae, seu Dominum Lombardie seu Tuscie, vel majoris partis earumdem Lombardie vel Tuscie. Et si electionem vel nominationem ad Imperium vel Regnum Romanum, seu Regnum Teutoniae, aut ad Dominium Lombardie vel Tuscie, seu majoris partis earumdem de vobis celebrari contigerit, nullum hujusmodi electioni vel nominationi assensum præstabit, nec intromittetis vos ullo modo de regimine ipsius Imperii vel Regni Romanorum, seu Regni Teutoniae aut Lombardie seu Tuscie vel majoris partis ipsarum, ad quodcumque horum nominati fueritis vel electi. Quod si vos vel aliqui vestrorum in Regno sedentium heredum eodem, procurantibus vobis aut eis ad Imperium ipsum five ad dictum Regnum Romanorum, five regnum Teutoniae, aut Dominium Lombardie seu Tuscie vel majoris partis earum electi vel nominati fueritis vel fuerint: si hoc verum & manifestum fuerit, aut si post talem electionem vel nominationem de Imperii, regni Romanorum seu regni Teutoniae aut Lombardie seu Tuscie seu majoris partis regimine vos mandasse intromiseritis, vel intromiserint, eo ipso à jure regni Sicilie & Terræ prædictæ cadatis vel cadant ex toto, ipsaque prorsus amittatis & amittant, & eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur. Si autem vos aut aliquis ex prædictis heredibus electioni vel nominationi factæ seu juramento renuncietis & renuncient, & quod de imperio seu aliquo alio præmissorum, ad quod electi seu nominati fueritis vel fuerint vos ullatenus intromittatis & intromittant, moniti infra quatuor menses spatio post nominationem hujusmodi, tali electioni vel nominationi seu juri non renuncietis vel renunciant; vel de ipso imperio vel de aliquo præmissorum ad quod electi seu nominati fueritis, vel fuerint, vos intromiseritis vel intromiserint quocumque modo, ex hoc factis & sint eidem Regno Sicilie & Terræ & omni prorsus jure eorumdem privati; & ut dictum est, eadem regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur. Si vero ad vos vel in dicto Regno heredes vestros non poterit commodè talis monito per venire, super quo utique impedimento, videlicet quod moneri commodè nequeatis vel nequeant, credetur, & statuitur assertioni Romani Pontificis, monito publica & solemnis: ita quod si infra vi. menses post illam non renuncietis vel renunciant, aut de imperio seu de aliquo alio prædictorum ad quæ vos vel dicti heredes electi seu nominati fueritis vel fuerint, vos quolibet modo intromiseritis, vel intromiserint; ex hoc cadatis vel cadant omni jure ipsorum regni & Terræ, & regnum & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur. Ceterum si contigerit aliquem ex vestris heredibus, qui deberent in prædictis Regno Sicilie & Terræ succedere, in Regem vel Imperium Romanorum seu in Regem Teutoniae vel Dominum Lombardie seu Tuscie five majoris partis earum nominari seu eligi vel assumi, nullatenus possessionem eorum Regni Sicilie & Terræ nanciscatur & habeat, nec se de illorum cura seu Dominio & regimine per se vel per alios aliquatenus intromittat, nisi prius imperio vel Regno Teutonico aut Dominio Lombardie vel Tuscie, seu majoris earum partis, ad quodcumque eorum electus seu nominatus fuerit vel assumptus; & omnijuri sibi in illo competenti omnino renuntiet, & illorum regimen nec de jure, nec de facto illud gerens vel retinens, omnino dimittat, ipsum nullo unquam tempore retinens: alioquin cadat ab omni successione & jure, quæ in Regno Sicilie & Terræ prædictis sibi com-

petent ipso facto, ita quod eadem regnum Sicilie & Terra ad Romanam Ecclesiam ejusque dispositionem libere devolvatur. Quod si, non extantibus masculis, femina in eisdem Regno & Terræ successerit, illa Regi vel Imperatori Romanorum seu in regnum & imperium electo, aut Regi vel electo Teutoniae aut Domino Lombardie seu Tuscie aut majoris partis earum seu electo ad earum Dominium, nunquam matrimonialiter copuletur; & si contrarium fecerit, eo ipso cadat à Sicilie regno & Terræ prædictis, maneatque prorsus ipsorum jure privata, ipsi Regno & Terræ Sicilie ad eandem Ecclesiam devolutis. Si autem vos vel aliqui vestrum in Regno heredes contra hoc veneritis vel venerint, eo ipso excommunicati, & insuper labe & reatu perjurii respersi & noti existatis vel existant. In hujusmodi quoque juramento vos addetis, & tam per vos quam vestros in dicto Regno heredes addetur expressè, quod nullo unquam tempore regnum seu imperium Romanorum, aut regnum Teutoniae vel Dominium Lombardie, vel Tusciam, vel majorem partem ipsarum, per vos vel per alium aut alios occupabitis, capietis, vel acquiritis, aut vobis alias quolibet modo vindicaveritis; & si secus feceritis secundum præscriptam formam penas similes incurrat. Quod autem dicitur de majori parte Lombardie five Tuscie, intelligitur sciens: si vero igno- rante, eam ad mandatum Ecclesie dimittere teneamini, & si eam ad mandatum dimittatis, non incidatis in penam in isto articulo & in consimilibus constitutam. Si vero moniti non dimittatis, remaneat pena prout est in hoc articulo & in consimilibus constituta. Quod si forte in posterum Regem Sicilie contingat in Imperatorem eligi, postquam fuerit Regi Sicilie possessionem adeptus, non transeat ad imperium; alioquin in penas incidat in hoc articulo vel aliis similibus comprehensas. Quod si regni possessione prædicti nondum habita seu obta, in Imperatorem electus transire voluerit ad Imperium, in manu prius Romani Pontificis, vel illius quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum filium suum successurum in regno cuiuscumque fuerit atque emancipet, & regno renunciet, nihil juris in eo retinens clam vel palam, nec cuiuslibet etiam potestatis nec ipsum filium ad servitium seu subsidium aliquod faciendum juramento vel voto, stipulatione vel pacto, sibi vel successoribus suis astringat, sique factus filius sui juris, ab eodem Romano Pontifice vel alio destinato ab ipso protinus investitur in Regno, ad cuius regni successionem, si forte decederet sine liberis, nullo unquam tempore Parte veniat Imperator existens. Sed si imperio & omnibus que pertinent ad imperium idem pater renunciare voluerit, & regno tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi ad illius successionem libere admittatur: & tunc ab ipso Romano Pontifice vel alio destinato ab eodem investituram recipiat Regni ejusdem.

4. Quod si dictus filius ad regnum assumptus major annis xviii. fuerit, libere administret: sed quamdiu minor extiterit, tam ipse quam regnum ipsius in custodia Romanæ Ecclesie remaneat, donec ipse impleverit supradictam ætatem, fructibus & obventionibus regni, ex quibus sumtus necessarii sciendi pro ejusdem regni custodia deducantur Regi conservandis, eidem, & lucro alterius ratione ipsius custodie non cessuris. Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet regnum possit sub observatione præmissa à patre ad imperium transire dimitti, de filia etiam duximus concedendum. Et si Rex non habens filium in Imperatorem electus, ad Imperium transire voluerit, & de personis, quas supra diximus, liberis non extantibus, in regno posse succedere, aliqui superstitibus fuerint, quæ de filio & filia præordinavimus observentur in illis, excepto emancipationis articulo, quæ in solis ipsis procedere poterit, qui capaces emancipationis existant ratione patris potestatis.

5. Declaramus etiam, si filii Regi Sicilie sine filio decederint, si per se sit filia vel muliercula, quæ juxta prædictam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, quæ Imperatori dum ipse Rex viveret, fuerat desponsata vel nupta, succedat in Regno, & si Regno sibi delato Imperatori nupterit, cadat protinus ab eo, nisi vir ejus imperio prorsus renuntians, regno solummodo sit contentus, imperio autem casu repulsis filia & alia prædicta, ad personam ipsius servatis gradibus Regnum perveniat, quas prænotavimus in Regno posse succedere, si Rege præmortuo filii non superint. In secundo autem casu Regnum ad Romanam Ecclesiam devolvatur, Regnum quoque Sicilie & Terræ prædictæ imperio nullo modo subdantur, seu sibi nullo un-

ANNO
1265.

ANNO
1265. quam tempore in eadem persona quolibet modo venient, & præciè super hoc articulo, tam per pœnas spirituales, quam alias cautiones, cavebitur juxta Ecclesiæ voluntatem, quancumque Romanus Pontifex duxerit requirendum; cum intentionis sit Romanæ Ecclesiæ, ut Regnum & Terra prædicta nullo unquam tempore imperio uniatur, ut scilicet Romanus Imperator & Siciliæ Rex existat. Quod autem circa unionem ipsorum Regni & Terræ cum imperio dicimus, hoc ipsum circa unionem Regni & Terræ cum Regno Romano, aut Regno Theutoniæ, seu cum Lombardia, seu Tusciam, seu cum majori parte ipsarum Lombardiæ vel Tusciam intelligimus, & volumus esse dictum.

6. Pro toto vero generali censu octo millia unciarum auri ad pondus ipsius Regni in festo S. Petri, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ annis singulis perfolventur. Si vero vos vel vestri in dicto Regno heredes quocumque termino non solveritis integre ipsum censum, & expectato per duos menses terminum ipsum immediate sequentes, de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculo innodati. Quod si in secundo termino infra sequentes duos menses eundem censum sine diminutione qualibet non perfolveritis, totum Regnum Siciliæ ac tota Terra prædicta erunt supposita interdicto. Si vero nec in tertio termino, nec infra duos menses proximos per plenam satisfactionem illius ejusdem census vobis duxeritis consulendum; ita ut transactis eodem termino tertio & duobus mensibus proxime sequentibus, non fit de octo millibus hujusmodi prædicti termini ipsi Ecclesiæ integre satisfactum; ab ipsis Regno & Terra ipsorumque jure cadatis ex toto, & Regnum ipsum & Terra ad Romanam Ecclesiam integre & libere revertatur. Si autem de censu octo millium unciarum hujusmodi prædicti termini inter dictos tertium terminum & sequentes duos menses plenarie satisfeceritis, nihilominus semper pro singulis octo millibus unciarum singulorum terminorum, si solummodo in eorum solutione cessaveritis, vel ipsas non solveritis, penas similes incurretis, falsis aliis penis & processibus, quæ vel qui de jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc casu.

7. In quolibet etiam triennio dabitis vos & vestri in dicto Regno heredes Romano Pontifici unum palefrium album, pulcrum & bonum in recognitionem veri Domini eorumdem Regni & Terræ.

8. Adhuc priusquam prædictum Regnum vel tantum de ipso acquireritis, vel adhibueritis, quod etiam si alique ipsius Regni Civitates vel munitiones aut aliqua alia loca adhuc vobis rebellia fuerint, reputemini & pœssitis ipsius Regni Rex vel Dominus reputari, solvetis Romanæ Ecclesiæ quinquaginta millia marcharum sterlingorum per infra scriptos terminos, scilicet quod infra sex menses postquam dictum Regnum acquireritis, prout dictum est, solvetis eidem Ecclesiæ x. millia marcharum sterlingorum, & infra singulos sex menses succedente sequentes solvetis singula x. millia, donec tota prædicta quinquaginta millium summa fuerit integre persoluta. Quod si vos in hujusmodi terminis illa non solveritis, liberum erit Romano Pontifici contra vos pro singulis terminis ad pœnas spirituales procedere, prout sibi videbitur expedire. Quia, vero si ut in Tractatu negotii actum extitit, tempore quo esset tractatus five negotium consummandum, Dominus Papa petitionem super remittendis vobis eisdem x. millibus marcharum factam crederet ex parte saltem aliqua, de qua vos teneri sibi ad gratiam deberetis, nolimus quod per præfixionem hujusmodi aliquid in hoc vobis liceat, vobis per gratiam de prædicta summa x. millium marcharum deducatur.

9. Quancumque autem Romanus Pontifex qui pro tempore fuerit, assenserit, vel dixerit Romanam Ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi ipsius Romani Pontificis simplici verbo stetur, vos vel vestri in dicto Regno heredes, requisiti ab eo in Urbem, in Campaniam, in Maritimam, in Patrimonium B. Petri, Tusciam, in Ducatum Spoletanum, Marchiam Anconitanam, & in præmissam Civitatem Beneventanam, ac ejus territorium & pertinentias quæ remanebunt Ecclesiæ, & omnes Terras alias ipsius Ecclesiæ per Italiam trecentos milites equis & armis bene & decenter munitos & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equituras vel tres ad minus in Ecclesiæ prædictæ obsequium & subsidium transmittatis, per tres menses integros in vestris

TOM. I. PART. I.

vel dictorum in Regno heredum sumptibus & stipendiis semel tantum in anno in servitio ejusdem Ecclesiæ maturaturus, mensibus ipsis à die quo iidem milites Terram vestri Domini vel fines vestri districtus egressi fuerint, per vulgatas dietas & solitas computandi. Quod si maluerit Ecclesiæ eadem ingruere necessitate, qua stetur verbo Romani Pontificis, ut dictum est, navali in mari exercitu prædicti milites, debita taxatione & recompensatione præhabita, in navale stolum committetur.

10. Verum prædicta Civitas Beneventana, quam hæcenus Romana Ecclesiæ sibi retinuit, & in suum Dominium & Dominium cum omnibus juriis & pertinentiis reservavit, & totum teneamentum Civitatis ejusdem cum finibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex quancumque semel, cum sibi placuerit, bona fide distinguit, eidem Ecclesiæ & in ejus proprietate libere remanebit, nullo jure nobis, vel cuicumque cuicumque alii de Regno prædicto seu quolibet reservato. Distinctioni quoque per Romanum Pontificem semel faciendæ, ut dictum est, stabitis absque contradictione seu refectione quacumque, prout ipsa distinctio per Apostolicas Litteras apparebit.

11. Pro prædicta quoque Civitate Beneventana hæc vice rescindenda per Beneventanos, exponitis per septennium pro lignaminibus omnia nemora ipsorum Regni & Terræ, & omnem materiam ad ædificia opportuna, puta lapides, avenam quæ Putcolana vocatur, cæmentum & similia, sine præjudicio juris singularum personarum ad unam dietam prope Beneventum.

12. Præstabitur etiam ipsis securitate per totum Regnum & Terram prædictam, nisi in terra vestra de novo delinquant, propter quod ad vos de jure iustitia pertinebit.

13. Privilegia insuper dictæ Civitatis à Regibus & Principibus concessa illibata servabitis. Omnia statuta per FRIDERICUM olim Romanum Imperatorem, seu quoscumque alios Reges Siciliæ facta contra libertatem Civitatis ejusdem revocabitis in omnibus, & per omnia quæ libertatis fuerint ceteris regnicolis, purificabitis illa, nec aliqua Statuta seu aliquas Leges conditis in posterum, per quæ dictæ Civitati directè vel indirectè possit præjudicium generari, ac pro Apostolica Sedis & B. Bartholomæi patroni Civitatis ejusdem reverentia, fidancias ab omnibus remitti facietis & remitteritis eisdem. Fidantiarum autem remissio est concessio libertatis, ut Cives Beneventani possint libere proprias vineas & Terras excolere, ipsarumque fruges & fructum colligere, & easdem vineas ac Terram vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere sine aliqua exactione vel munere vel etiam datione. Vos autem & vestri in Regno Siciliæ heredes in dicta Civitate ac ejus territorio & pertinentiis quæ remanebunt in Ecclesiæ vel Urbe, seu Campania vel Maritima, seu in Ducatu Spoletano aut Marchia Anconitana, aut in Patrimonio B. Petri in Tusciam five aliquibus eumque Terris aut Dominiis, five feudis ipsius Ecclesiæ ubilibet constitutis, ex successione vel legato aut conditione si ve donatione, aut alio quocumque jure, vel titulo, seu contractu, nihil unquam vobis acqueritis vel vindicabitis, seu poteritis acquirere vel quolibet modo vindicare, & nihil unquam recipietis, habebitis, & retinebitis: seu poteritis recipere, habere vel retinere, ac nullam Potestariam, Capitaneam vel Rectoriam; nullum alium honorem, dignitatem, seu potestatem senatoriam, aliam administrationem vel commendam, nec quodcumque officium recipietis, seu recipere poteritis, habebitis, vel retinebitis, seu habere vel retinere poteritis in eisdem. Hoc autem intelligimus de illis heredibus vestris qui vobis in eodem Siciliæ Regno succedent. Nolumus enim quod delictum vobis in Comitibus & aliis Terris vestris in pœnam heredis, qui est vobis successurus in Regno aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii heredes vestri contra ea, quæ continentur in isto Articulo, forsitan aliquo tempore venire præsumant, acquirendo vel vindicando, aut recipiendo, vel habendo seu retinendo aliquid in Terris in Articulo ipso expressis, vel recipiendo, habendo, seu retinendo in eisdem Terris Potestariam seu Capitaneam, vel aliquid aliud de his quæ articulo continentur eodem, sic semper hoc duximus concedendum, ut videlicet nulli etiam hujusmodi aliorum heredum vestrorum nullo unquam tempore liceat sibi quicquam in eisdem Terris acquirere vel vindicare, recipere, habere vel retinere Potestariam, five Capitaneam vel Rectoriam aut aliquid aliud ex his quæ, prout

Q

dic-

ANNO
1265.

ANNO
1265.

dictum est, in eodem Articulo plenius exprimitur. Quicumque autem ipsorum fecus presumerit, eo ipso excommunicatus existat, nec ipse, nec ejus posteri in perpetuum possint in eodem Regno succedere, si eis in casu aliquo hujusmodi successio devolveretur; sed ab illo repellatur omnino, & nihilominus qui hujusmodi Regni gubernacula possidet, Romano Pontifici contra eum poterit assistere teneatur. Si vero vos vel vestri in Regno heredes predictam Beneventanam Civitatem, Territorium, vel pertinentias ejus, quæ remanebunt Ecclesiæ, vel aliquam partem earum, aut Campaniam, aut Maritimam, seu Urbem aut Ducatum Spoletanum, vel Marchiam Anconitanam, sive Patrimonium B. Petri in Tuscia, aut alias quascunque Terras Romanæ Ecclesiæ ubilibet constitutas occupaveritis, vel occupari feceritis, aut molestari, & postquam super hoc à Romano Pontifice moniti vel requisiti fueritis, vel commodè moneri aut requiri nequiveritis juxta ipsius Romani Pontificis assertionem vel dictum, postquam de hoc tempore publice aut solemniter vos monuerit infra tres menses non restitueritis integre omnia occupata, eo ipso ab ejusdem Regni Siciliæ & Terræ jure cadatis totaliter, ipsaque Regnum & Terram procius amittatis, & hæc ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur.

Quod si etiam restitueritis occupata, nihilominus ad plenum de universis injuriis & damnis illatis ad mandatum ejusdem Romani Pontificis satisfacere teneamini, alii quoque heredes vestri, videlicet qui vobis non succedent in Regno, occupare vel facere occupari easdem Terras Romanæ Ecclesiæ, vel molestari & molestari facere super illis eandem Ecclesiam non attemptent. Illi vero qui fecus attentaverint, præmissas penas, ut videlicet eo ipso sint excommunicati, & tam ipsi quam eorum posteritas in perpetuum ad successiorem predicti Regni, si aliquando forte casu ejusdem successio devolveretur ad illas, nullatenus admittantur, incurrant; & Rex Siciliæ qui tunc erit, teneatur assistere Romano Pontifici contra ipsos, prout superius est expressum.

14. Sane omnibus Ecclesiis tam Cathedralibus quam aliis Regularibus & quibuscumque Religiosis, secularibus nec non omnibus Prælati & Clerici, ac universis personis Ecclesiasticis, secularibus & regularibus, & quibuscumque Religionis locis plenarie dimittentur & restituentur integre omnia bona eorum immobilia & quibuscumque ablata vel occupata sint, & per quoscumque detineantur. Mobilia vero quæ extant & poterunt inveniri simili modo restituantur eisdem. Hæc autem restitutio fiet absque contradictione vel difficultate qualibet, sicut nunciamini prædictorum Regni Siciliæ & Terræ possessionem, hoc modo, scilicet quod statim in illa parte ipsorum Regni & Terræ quæ vobis obediunt restituito ipsa fiet, ipsaque successively consummabitur, sicut eadem Regnum & Terra habebuntur. Ne autem super his rebus restituentis ingeri possit aliqua difficultas, deputabuntur à Romano Pontifice aliqui juris discreti, ad quorum mandatum & arbitrium iurium & rerum immobilium & mobilium quæ extant restitutio plenè fiat: ita quod de his de quorum Dominio vel proprietate seu possessione notorium fuerit, ad eorum mandatum & arbitrium mox reddentur. In dubiis vero per ipsos de plano & absque strepitu judicii veritas diligenter inquiretur. Sufficit enim vocari Cam. seu Bailium, in cuius Jurisdictione vel Ballivia seu Territorio bona, de quibus ageretur, consistant, ad videndum jurare testes, qui in hujusmodi inquisitione depontent.

15. Omnes insuper Ecclesiæ tam Cathedrales quam alie Regulares & Seculares, nec non & omnes Prælati & Clerici, & omnes personæ Ecclesiasticæ Seculares & Religiosæ, & quæcumque religionis loca cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem sive in electione vel post regius assensum vel consilium aliquatenus requiretur. Quam utique libertatem vos & vestri in predicto Regno heredes semper manutenebitis & conservabitis & manuteneri facietis quod in omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem sive in electione vel post regius assensum vel consilium aliquatenus requiretur. Quam utique libertatem vos & vestri in predicto Regno heredes semper manutenebitis & manuteneri facietis ab omnibus Subditis vestris, dictaque Ecclesiæ ac personæ utentur libere omnibus bonis & juribus suis, salvo vobis & vestris in Regno heredibus jure patronatus in Ecclesiis in tantum quantum vel antiqui Re-

ges Siciliæ hujusmodi jus patronatus in ipsis Ecclesiis habuerint.

ANNO
1265.

16. Omnes etiam causæ ad Forum Ecclesiasticum pertinentes libere & absque ullo impedimento agitantur, tractantur & ventilantur coram ordinariis & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminantur per eos. Et si ad Sedem Apostolicam super hujusmodi causis appellari contingerit, tam appellantes quam appellati ad eandem venire Sedem pro appellationum executionibus libere & absque aliqua inhibitione permittantur.

17. Sacramenta vero fidelitatis præstabantur secundum antiquam & rationabilem consuetudinem, prout Canonica Statuta permittunt, ab illis Ecclesiis Prælati, quorum prædecessores antiqui illa Siciliæ Regibus præstaverunt. Ab illis autem Prælati Ecclesiasticis, qui temporalia sive regalia bona tenent, si qui tamen sunt, qui hujusmodi bona tenent à Domino Rege vel aliis Dominis temporalibus, & qui hujusmodi ratione bonorum ab antiquo consueverunt Regibus & ipsi Dominis temporalibus servitia exhibere, hujusmodi honesta & antiqua servitia eis eundem rationabilem & antiquam consuetudinem, & sicut antiqua patitur canonica Statuta impendantur, salva semper circa Ecclesiæ Cathedrales & alias Regulares & Seculares ac personas & loca Ecclesiastica, tam in faciendis provisionibus & electionibus confirmandis, quam in omnibus quibuscumque aliis, Romani Pontificis & Ecclesiæ Romanæ jurisdictionibus ac auctoritate plenaria & libera potestate. Revocabitis quoque omnes Constitutiones seu Leges per dictum FRIDERICUM vel per Reges Siciliæ, seu per CONRADUM ipsius FRIDERICI filium, aut MANFREDUM Principem Tarentinum, qui de facto retinere ipsam regnum occupatum edixit, contra Ecclesiasticam Libertatem, nec Statuta vel condiciones aliquas ecclesiæ, aut etiam promulgabitis, per quæ Juri aut Ecclesiæ Libertati derogatis.

18. Promittitis etiam quod nullus Clericus vel persona Ecclesiastica eorumdem Regni & Terræ in civili vel criminali causa convenietur coram Judice seculari, nisi super feudis iudicio petitorio conveniatur civiliter, sed omnes personæ Ecclesiasticæ omnimodè erunt libere, & in nullo Regi vel Principi subiacebunt.

19. Nullas insuper talias vel collectas imponetis Ecclesiis, Monasteriis, Clericis & nostris Ecclesiis vel rebus eorum, & in Ecclesiis vacantibus, vos vel vestri in Regno heredes nullas habebitis regalia, nullasque fructus, redditus & proventus, nullas obventiones, ac nulla prorsus alia percipientis iisdem, custodia earundem Ecclesiarum interim libere remaneant penes personas Ecclesiasticas juxta Canonicas Sanctiones.

20. Comes vero, Barones, Milites, & universi homines totius Regni & Terræ predictæ vivant in ea libertate, & habebunt illas immunitates, illaque Privilegia, ipsique gaudebunt, quas & quæ tempore clare memorie GUILIELMI II. Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt.

21. Omnes exules Regni Siciliæ & Terræ predictæ, quoscumque conditionis existant, ad mandatum Ecclesiæ redeunt in Regnum & prædictam Terram. Ipsique de bonis & juribus eis debitis restitutio plena fiet, in hujusmodi autem restitutione secundum prædictam formam in capite de bonis Ecclesiasticis tuendis contentam tam in notoriis quam in dubiis procedetur; omnesque captivos & obides, qui tenentur in Regno & Terra predictis, Romanos regnicolas, & alios de Terra Ecclesiæ, Tuscos & Lombardos & illos de Marchia Tarvisina bona fide restitueris libertati pro posse.

22. Heredibus vero quondam RICHARDI Comitis Sorani germani felices recordationis INNOCENTII Papæ IV. jus quod in Comitatu Sorano & aliis Ecclesiis Romanæ fidelibus illud in aliis Comitatibus & bonis, si qua eis in Regno & Terra predictis à Regibus & Principibus concessa obtinent, erit salvum, nec per præsentem ipsorum Regni & Terræ cessionem Comitatum sic concessorum eorumdem cuique ad proprietatem seu possessionem præjudicium generetur, regio in his omnibus jure salvo.

23. Nullam etiam confederationem vel pactiorem, seu societatem cum aliquo Imperatore, vel Rege, vel Principe, seu Barone Saraceno, Christiano, vel Graeco, aut cum aliqua Provincia seu Civitate aut Communitate vel loco aliquo scienter contra Romanam Ecclesiam, vel in damnum Ecclesiæ facietis, & si feceritis ignoranter, teneamini ad mandatum Ecclesiæ revocare.

24. Habeatis autem mille ad minus Ultramontanorum

ANNO
1265.

rum militum comitivam: quorum quilibet equitaturas quatuor secum habebit. Habebitis etiam trecentos balitarios & tot alios bellatores, quot ad prosecutionem negotii fidei sufficere videatur, & usque ad annum à presenti die computandum sic muniti cum tota vestra hujusmodi comitativa esse teneamini, & sic extra fines Comitatus Provinciae versus Italiam vel in Italia; & ex tunc infra tres menses immediate sequentes esse teneamini, & sitis in Terris contiguis Regno Siciliae, nisi forsitan in Italia hostium obstaculo impediamini vel occursu, quorum impugnationem & debellationem quamdiu taliter muniti perseveranter insisteritis, intelligamini negotium proficere, nec vobis tempus praedictum trium mensium currat. Quod si vos sic muniti usque ad hujusmodi annum non fueritis extra fines praedicti Comitatus; vel si infra eosdem tres menses tali non praepediti obstaculo non fueritis in Terris eisdem Siciliae Regno continendis cum comitiva hujusmodi constituti, vel in quocumque casu prosecutionem negotii opportunam non impendebitis operam in eisdem Terris continendis dicto Regno infra ipsos tres menses non fueritis sic muniti, liberum erit Romano Pontifici ac in potestate remanebit ipsius, dicere, pronunciare, vel proferre in scriptis vel sine scriptis, de consilio vel sine consilio fratrum, vobis aut alio etiam quocumque cuius consilio interesset non vocatis, & absque omni juris solemnitate, collationem, concessionem, investituram, vobis & heredibus vestris de Regno & Terra praedictis factas, vacuas omnino esse, nullumque robur vel valorem habere, ac eas revocare, cassare, irritare, ac ipsas cassas & irritas nunciare.

25. Liberum quoque erit eidem Romano Pontifici hoc idem facere, si, quod abest, vel longa praepediti valitudine vel morte praeventi dictum negotium iuxta eandem formam non assumieritis, vel assumunt non fueritis persecuti, nisi forte talis persona & tam idonea iuxta formam eandem vices vestras vel vestrorum heredum in hac parte suppleverit, quae merito ad hoc sufficere & possit & debeat à Romana Ecclesia reputari. Quod si forte vos aliquo impedimento fueritis retenti, & hoc significaveritis Romano Pontifici, in potestate remanebit ipsis dicere, pronunciare & approbare & proferre iuxta formam in capitulo ipso contentam collationem, concessionem & investituram hujusmodi vobis & heredibus vestris factas de Regno & Terra praedictis vacuas omnino esse, nullumque valorem & robur habere ac eas revocare, cassare & irritare, & ipsas cassas & irritas nunciare, vel talem personam & tam idoneam assumere vel admittere ad dictum negotium, quae merito ab ipso sufficiens reputetur. Deinde omnes praemissas conditiones, quae in persona vestra apponuntur, circa vestros etiam in dicto Regno heredes & successores intelligimus & volumus esse dictas, salvis omnibus quae circa alios heredes ordinata consistunt, prout superius est expressum.

26. Vos etiam dabitis privilegium vestrum Domino Papae ac Romanae Ecclesiae, ac bulla aurea bullatum, in quo proprio juramento fidei iuratis & cognoscitis expressis Regnum Siciliae & totam Terram quae est citra Pharium ulque ad confinia Terrarum Romanae Ecclesiae, excepta Civitate Beneventana cum territorio & pertinentiis ejus, quae Ecclesiae remanebit eidem, ex sola gratia & mera liberalitate Sedis Apostolicae vobis vestrisque heredibus de novo fore concessa, vosque recepisse ac tenere Regnum & Terram hujusmodi à dicta Romana Ecclesia sub pactis & conditionibus supra praedictis. Ut autem praedicti negotii consummatio, & haec nostra collatio, concessio & investitura, ac revocatio, ac alia praemissa illibata perpetuo maneant & inconcussam semper obtineant firmitatem, praesens Instrumentum, seu praesentes Literas Sigillorum nostrorum munimine roboratas vobis duximus concedendas. Actum Romae apud Lateranum in basilica S. Salvatoris, quae appellatur Constantiniana, ante sacratissimum altare ipsius Basilicae iv. kalendas Julii anno Domini MCLCLV. Pontificatus vero praedicti Clementis Papae iv. anno primo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Perusii per manum Magistri Michaelis de Tholosa S. R. E. Vice-Cancellarii 11. nonas Novembris indictione nona, Incarnationis Dominicae MCLCLV. Pontificatus vero Domini Clementis Papae iv. anno primo.

CXXXIX.

ANNO
1266.

29. Nov.

Instrumentum publicum de Investitura Syndicis & Homines Civitatis Hyporagiae facta per GUILLELMUM Marchionem Montiserrati de bonis ipsorum illi antea certis conditionibus donatis. Actum in Castro Clevarii die 14. nae 2. exeuntis Novembris Anno 1266. Indictione IX. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

A Anno Dominicae Nativitatis millesimo ducentesimo sexagesimo sexto Indictione Nona die Lunae secundo exeuntis Mensis Novembris. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Cum Comune & Homines Hyporagiae contulissent in Dominum Guillelmum Illustrum Marchionem Montiserrati pro se & ejus heredibus Contile, & Jurisdictionem, merum ac mixtum Imperium Civitatis ejusdem, & districtus, five ipsi Civitati competentes, & competitura, & pacem, & guerram, exercitus, & Cavalcas in Hyporagia, & hominibus Hyporagiae, & districtus, & eis pertinentibus, & subjectis . . . auctoritatem imponendi Potestates, & Rectores in ipsa Civitate, & districtu, dando eidem pro Salario singulis annis libras ducentas Assensium Planorum & contulissent eidem Domino Marchioni pro se & heredibus ejus Pedagia, gabellam, barna, poenas & multas datas, five judicaturas, & alios proventus, Castra, etiam, & res omnes, & jura Comuni praedicto, & eidem Civitati pertinentes, & pertinentia quocummodo & homines dictae Civitatis eidem Domino Marchioni fecissent homagium pro se, & heredibus, & de rebus suis, hominibus, & juribus universaliter, & singulariter eidem Domino Marchioni donationes, & concessionem fecissent. Ecce quod Domini Martinus de Prato, Petrus de S. Andrea, Jacobus Lege Maredonius de Solerio, ac Ugones de Sollaco, & Jacobus Perlostus Syndici Communis & Hominum Hyporagiae, ut apparet per Cartam attestatam factam per me Ottinum de Guatacio Notarium publicum infrascriptum sub praedicta Incarnatione, & Indictione die Martis octavo exeuntis Mensis Novembris, vice, & nomine dicti Communis, & nomine proprio ac omnium & singulorum dictae Civitatis, & districtus ejusdem consentientes omnia, & singula praedicta vera esse eorum proprio nomine, & dicti Communis, & spontanea voluntate laudaverunt, approbaverunt; concesserunt, ac ratificaverunt omnia praedicta, & singula eorum proprio nomine & dicti Communis, & praedictorum omnium, & singulorum Civitatis ejusdem, & districtus, & supplicaverunt eidem Domino Marchioni nominibus antedictis, quod dignaretur homagium, ad fidelitatem, & Vassallagium reducere, & sibi hoc esset ipsi Domino Marchioni pro se, & heredibus suis integraliter, & in solidum concessis & re . . . poenis, & multis, & bannis homicidiorum, furtorum, Incendiorum, & furorum, ac rapinarum, & injuriarum illatarum, vel . . . in Potestates, seu Rectores dictae Civitatis, & districtus, & etiam in Milites & Judices & familiam eorundem medietatem aliarum poenarum, Mularum, seu Bannorum, datarum, five judicaturarum, & medietatem Pedagiorum, & Gabellarum eidem Domino Marchioni concessarum a Comuni jam dicto eidem Syndicis nomine dicti Communis & ipsi Comuni concedere debeat in Fendum gentile, salvo tamen quod Dominus Marchio redditus ipsius gabellarum habeat integraliter hinc ad annum & res omnes singularium hominum eidem Domino Marchioni donatas seu concessas eidem donatoribus infendere, & in feudum gentile concedere dignaretur, sine praedictis Syndicis eorum nomine, & nomine praedictorum, ita tamen quod liceat eidem singularibus hominibus de Hyporagia, & districtu res praedictas, quas petunt sibi in feudum concedi, ut possint vendere, donare, & alienare, tam inter vivos, quam in ultimis voluntatibus salvo jure Domini Marchionis, & heredum ipsius, videlicet in personas dicti loci, & districtus, seu in aliis subjectis Domino Marchioni, quae persona eodem modo eandem res tenere debeat in feudum ab ipso Domino Marchione, & de ipsis eidem fidelitatem facere cum placeat eidem Marchioni, & quod eis praedictum nomine concedatur, quod praedicti homines de Hyporagia, & districtus possint donare, & legare pro animabus ipsorum, & remedio peccatorum suorum ulque ad tertiam

Q 2

ANNO
1266.

partem libere, & si forte ultra donarent vel legarent & videretur Domino Marchioni, quod esset in fraudem, quod Dominus Marchio revocare possit, & infringere id, quod ultra donatum, vel relicum esset, nisi donatarius vel legatarius probare posset, quod bona fide facta fuisset dicta Donatio, vel Legatum, & quod dictus Dominus Marchio concedat, quod sicut Masculi succedunt in feudis, sic & Mulieres succedere possint sicut in Allodiis, & consuevit fieri, etiam Masculi existentibus, & quod possint facere Statuta ad eorum voluntatem, super quibus Potestates, & Rectores jurare debeant, & ea observare, salvis semper præceptis omnibus, & voluntatibus Domini Marchionis, contra ejus præcepta & voluntatem non valeant aliqua Statuta. Qua petitione seu supplicatione facta Domino Marchioni memorati Sindici nomine dicti Communis, & prædictorum omnium, & singulorum iterato resignarunt prout melius potuerunt in manibus Domini Marchionis omnia prædicta bona, & jura tam Communis, quam singulorum hominum, & in ipsum Dominum Marchionem penitus transferunt, quoad Dominum, & possessionem, & quasi, cedentes sibi omnia jura sua, & dicti Communis, & hominum singulorum ex causa donationis, & concessionis prædictæ & præsentis, & pro bono, & utilitate, & defensione Civitatis Hypporigie & districtus, & hominum prædictorum, & dicti Communis se se & ipsum Comune, & homines singulares prædicta omnia & singula nomine dicti Domini Marchionis possidere, & quasi possidere, Qui Dominus Marchio volens dictis Sindicis nomine dicti Communis, & proprio ac etiam nomine singulorum Civitatis ejusdem, & districtus facere gratiam specialem, concessit prædicta in omnibus, & per omnia secundum formam dictæ petitionis, seu petitionum, quam diu dicti Sindici, & Comune, & homines dictæ Civitatis, & districtus eidem Domino Marchioni, & ejus heredibus fideles extiterint, & observaverint omnia, & singula supra prædicta, & omnia & singula eidem Domino Marchioni concessa secundum prædicta, & secundum tenorem Instrumenti scripti seu abbreviati manu Maynfredi cui dicitur Macarius Notarius eodem Anno, & Indictione die Veneris decimo Octavo Mensis Junii, salva tamen gratia & concessione inferius & superius concessis. Unde facta solemnī assignatione, & translatione plenissima in ipsum Dominum Marchionem de omnibus bonis, tam Communis quam singulorum hominum & possessiones ipsorum, & quasi, dictus Dominus Marchio eosdem Sindicos, ut supra eorum nominibus, & dicti Communis, & prædictorum de omnibus prædictis secundum formam petitionum gentilitur, & in gentile feudum investivit per se, & heredes suos, & dictum Homagium ad Vassallagium, seu fidelitatem reduxit, & qui Sindici eorum nominibus & prædictorum omnium, & singulorum & suorum heredum receperunt in feudum gentile in Masculos, & feminas prædicta a prædicto Domino Marchione donata ipsi Domino Marchioni ab ipsis omnibus singularibus personis, & medietatem penarum sive mutarum infrascriptarum, & barnorum, & datarum, seu judicaturarum, pedagogorum, & gabellæ nomine dicti Communis concessam, seu petitam ab ipso Domino Marchione nomine dicti Communis in gentile feudum receperunt. Salvis eidem Domino Marchioni Castris, & ceteris omnibus aliis, & singulis a Comuni prædicto, & hominibus collatis, & donatis prædicto Domino Marchioni, vel ab eo acquisitis. Confitentes, & protestantes dicti Sindici nomine dicti Communis, & omnium & singulorum prædicti loci, & districtus, quod Comune, & homines Hypporigie concesserunt ipsi Domino Marchioni, & adhuc de novo concedunt jus faciendi Castra, & Fortalicias, & munitiones in Civitate Hypporigie, & districtu ad suam voluntatem ubicunque voluerit, & licet alias concesserint, & in prædictum Dominum Marchionem contulerint Castrum Francum, & Villam, iterum dictum Castrum cum Villa, & hominibus, & plena jurisdictione, & imperio, & territorio, & ceteris juribus eidem Comuni pertinentibus integraliter cum fodris, barnis, & ceteris exactionibus, salvis tamen, & debitis redditibus hominum Hypporigie & habitantium in Hypporigie, quos & quæ possint habere, & percipere sicut consueverunt, salvis prædictis pactis, & concessionibus. De debitis vero & obligationibus, & delictis civilibus, & criminalibus ordinariis, & extraordinariis reddatur & fiat jus sub Potestate Hypporigie vel Castellano dicti Castris, videlicet ibi, ubi factus fuisset contractus vel obligatio, seu crimen commissum, & hoc tam de præteritis, quam futuris. Hoc salvo addito expresse de comuni volumi-

tate, quod non liceat dicto Comuni Hypporigie, vel hominibus dicti loci, vel districtus facere juram, conspirationem, pacem seu guerram, vel amicitiam cum aliquo Comuni, vel Universitate, Comitibus, vel Barone, vel Clerico seu Laico sine voluntate expresse dicti Domini Marchionis, vel ejus heredum. Promittentes nominibus, quibus supra, per se, & suos heredibus dicto Domino Marchioni pro se & ejus heredibus stipulanti sub pena totius feudi, & damnorum, & expensarum & interesse restitutione, & sub obligatione bonorum suorum attendere & observare integraliter omnia & singula supra scripta, & omnia, & singula, quæ continentur Instrumento superius nominato, salva tamen gratia, & concessione in præfati Instrumento concessis, ipsa gratia præscripta non observantibus prædicta non profit, sed observantibus, profit. Et promiserunt eidem Domino Marchioni sub obligatione prædicta quod erunt fideles eidem Domino Marchioni, & ejus heredibus in perpetuum sicut boni Vassalli Domino suo tam ipsi quam sui heredes, & quod attendent, & observabunt omnia, & singula, quæ in sacramento fidelitatis continentur, quæ si non facerent, vel contravenirent in toto, vel in parte confiterentur dicti Sindicos, qui contrafacerent, vel non observarent, esse proditores, atque perjuros, & infideles & eos obligant tanquam perjuros, & proditores, atque infideles & Deum, & Beatam Virginem Mariam, & omnes Sanctos, & Sanctas, & virtutes Dei ponunt in auxilium Domini Marchionis & in damnum & detrimentum ipsorum non observantium tam animarum quam corporum. Concedentes eidem Domino Marchioni pro se, & ejus heredibus, quod ipsa pro se & ejus homines amicos & fideles illos capere possit, & punire in personis & rebus, ubicunque voluerit tanquam suos proditores, & malos homines ad quæ omnia se se, & Comune Hypporigie & personas prædictas, & bona ipsi Domino Marchioni specialiter obligaverunt. Renuntiando conditioni sine causa & ex injusta causa, & doli, & in factum, & Legi dicenti donationem non valere sine infirmatione ultra quingentos aureos sive solidos, & ne possint dicere hunc Contractum ipso jure fore nullum, & beneficium in integrum restitutionis, & omni juri, & Legi scriptæ, vel non scriptæ & Consuetudini pro eis introductis: promittentes per stipulationem nomine dicti Communis, & hominum Hypporigie & districtus prædicto Domino Marchioni, ut hæc omnia, & singula faciant, & curabunt cum effectu iterum concedi, & confirmari per totam credentiam majorem & contentem Communis Hypporigie & etiam de ore ad os, & per singulas domos omnium, & singulorum de Hypporigia ad voluntatem Domini Marchionis, & quod ea jurabunt, & jurari faciant per Sta. Dei Evangelia, & firmabunt, prout firmare poterunt ad consilium unius, vel plurium sapientum electorum ab ipso Domino Marchione, & teneatur Comune Hypporigie facere, & jurare, & renovare fidelitatem prædicto Domino Marchioni ad voluntatem & præceptum ipsius Domini Marchionis, quotiescunque sibi placuerit, & ejus heredibus. Qui Dominus Marchio promisit dictis Sindicis eorum, & prædictorum nomine personas dictæ Civitatis & districtus, & eorum feudum prædictum defendere ad omni persona, & personam, Comuni, & Universitate pro toto suo posse, & sub obligatione bonorum suorum & de juribus prædictis superius declaratis secundum tenorem dictarum petitionum datis, seu concessis per dictum Dominum Marchionem. Ipse Dominus Marchio cum baculo uno, quem suis manibus tenebat investivit dictos Sindicos eorum, & prædictorum nomine gentilitur, & per gentile feudum & ipsi Sindici incontinenti eorum nomine, & nomine dicti Communis ipsi Domino Marchioni fidelitatem jurant, & promiserunt attendere, & observare omnia & singula quæ in sacramento fidelitatis continentur, & omnia alia prædicta. Et de prædictis dictus Dominus Marchio, & dicti Sindici eorum, & prædictorum nomine præceperunt mihi Ottino de Guatacio Civi Hypporigensi publico infrascripto, & Maynfredo cui dicitur Macarius Notarius fieri unum, & plura Instrumenta unius tenoris, Actum in Castro Cleavarii. Interfuerunt testes Dominus Guilielmus Archidiaconus Hypporigensis Dominus Gradius de Riparia, Dominus Sidonius, & Dominus Bonifacius de Sto. Georgio, Dominus Arducio de Fronte, Dominus Bastardus de Monteferrato, Frater Agnelinus, & Frater Homarius de Ordine Fratrum Minorum. Dominus Bergontius de Sto. Nazaro, Dominus Rosinus Bagarius, Dominus Raynaldus de Sto. Sebastiano, Dominus Obertus de Platea de Asti Juxda, Dominus Otto Pelizonus de Taur. Juxda, Dominus Ghirardus

ANNO
1266.

Mof.

ANNO
1266.

Moscarius Judex, Dominus Monacus de Pinarolio Judex, Dominus Beterinius de Commentina, Dominus Fredericus de Pontonibus Judex. Johannes de Fronte, Guerinus de Gattinaria, Magister Petrus Phificus, qui habitat in Clivaxio, Raymondinus de Candia, Jacobus Calandus, Ant. Kairafchus Johanninus de Gignola de Hypporigia, & Bonellus Johannes de Hypporigia, & alii plures.

L. H. T. Ego Ottinus Notarius Civis Hypporigia, quondam Domini Bonifatii Guatucci, prædictis interfui & rogatus hanc Cartam tradidi, & scripti sicut superius continetur.

Cum ejus Authentico in pergama scripto sicut supra expedito in secretorio Archiducali Archivio Mantuae servato præsentem fupremam copiam omnino conferre auctor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantue Notarius ac didi secretorio Archiducali Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 27. Junii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus hac die 28. Junii. 1720.

CXL.

1267.
4. Juin.

Littere CLEMENTIS Pape IV. ad CAROLUM Sicilie Regem, quo, solio Casaræo vacanti, eum Vicarium Imperii in partibus Tuscie constituit. Datum Viterbii, 2. Non. Junii Pontificatus sui Anno. III. [Nova eaque plena Assertio Juris quod Cæs. Maj. & S. Imperio in Magnum Tusciæ competit Ducatum. Append. pag. 67. Ex Raynaldo. On la trouve aussi dans THOMÆ FRITSCH Exercitatio Juris publici, de Jure Imperii in Magnum Ducatum Etruriæ. In Append. pag. 3. Lit. C. & dans Recherche de la vérité du Memoire sur la Liberté de Florence. In Append. pag. 2.]

Clemens &c. charissimo in Christo filio, Carolo, Illustri Regi Siciliæ, salutem, & cum Te in partibus Tusciæ, Romano subiectis Imperio nunc vacanti, pacis constituerimus per Nostras sub certa forma Litteras servatorem, in eisdem tibi Paciarri seu pacis servatoris officium committentes; dictum officium, & omnia in eisdem Tibi concessa Litteris, cæteraque ad hujusmodi solidationem negotii pertinentia, ea te lege volumus tantummodo usque ad triennium obtinere, quod si forsan Imperatorem vel Regem Romanorum a Sede Apostolica approbatum infra prædictum tempus regnare contigerit, aut per Sedem eandem prædictum Tibi officium interdicti, Tu amplius eodem officio ultra menssem post interdictum hujusmodi non utaris; & si contrarium feceris, eo ipso personam Tuam excommunicationis, Terram vero interdicti sententis, quas propter hoc ex nunc ferimus, decernimus subjacere. Dat. Viterbii II. Non. Junii Pont. Nostri anno III.

CXLII.

1268.
16 Fevrier

Epistola CLEMENTIS Pape IV. ad C. Regem Siciliæ, quæ eum Imperii Vicarium in Tusciâ constituit. Datum Viterbii 15. Calendas Martii Anno Pontificatus sui IV. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. II. col. 887.]

ANNO
1268.

A Multo tempore scissuris variis Provinciam Tusciæ laceratam ad pacem reducere cupientes Te cujus in majoribus longè negotiis fidem probavimus & industriad, in ipsius Tusciæ finibus Romano subiectis imperio, dudum constitutum Paciarium; sed cum pacis filios in diversis Civitatibus & locis earum partium non inveniis, immò potius turbatores, ne officii commissi tenuitas nostrum possit propositum & tuum impedire processum, nos qui fluctuandis Imperii curam gerimus, te Vicarium ipsius Imperii in dictis partibus constitutum generalem. Confortare igitur; fili carissime, & esto robustus, & sic stude quod injungitur exequi, ut qui pacem diligunt, pacem habeant, & qui eam turbare voluerint, ejus beneficio careant, damnaque propria culpa fenerint, non utique nobis aut tibi, sed temerariis suis ausibus ascripturi. Datum Viterbii xv. calendas Martii anno IV.

CXLII.

Pragmatica Sanctio a Sancto Lthovico Francorum Rege ordinata pro conservatione Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Mense Martio 1268. [Du TILLET, Recueil des Rois de France, aux Memoires sur les Libertez de l'Eglise Gallicane, sur une Copie tirée, dit-il, des anciens Registres, & imprimée es plus viels stiles du Parlement l'an 1515. pag. 356. Cette Piece se trouve aussi dans les Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane, Tom. I. pag. 558.]

Mars

L Udvicens Dei Gratia Francorum Rex, ad perpetuam rei memoriam; pro salubri & tranquillo statu Ecclesiæ Regni nostri nec non pro divini cultus augmento & Christi fidelium animarum salute; utque gratiam & auxilium omnipotentis Dei (cujus solius ditioni ac protectioni Regnum nostrum semper subiectum extitit, & nunc esse volumus) consequi valeamus, que sequuntur, hoc Edicto consulessumo in perpetuum valituro statuimus & ordinamus.

I. Primo, ut Ecclesiæ Regni nostri Prelati, Patroni & beneficiorum collatores ordinarii sui suum plenarie habeant, & unicuique sua Jurisdicção servetur.

II. Item Ecclesiæ Cathedrales, & aliæ Regni nostri, liberis electiones, & earum effectum integraliter habeant.

III. Item Simonie crimen pessimum Ecclesiæ labefaciens, à Regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

IV. Item promotiones, collationes, provisiones, & dispositiones Prælatarum, dignitatum & aliorum quorumcunque beneficiorum & officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri, secundum dispositionem, ordinationem, & determinationem Juri communis, sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque institutorum antiquorum Sanctorum Patrum fieri volumus & ordinamus.

V. Item exactiones & onera gravissima pecuniarum per Curiam Romanam, Ecclesiæ Regni nostri impositas, vel impositas, quibus Regnum nostrum miserabiliter depauperatum extitit, siue etiam imponendas vel imponenda levare aut colligi nullatenus volumus nisi duntaxat pro rationabili, pia & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate ac de spontaneo & expresso consensu nostro & ipsius Ecclesiæ Regni nostri.

VI. Item libertatem, franchisiâs, immunitates, prærogativas, Jura & privilegia per inelucta recordationis Francorum Reges prædecessores nostros & successives per nos, Ecclesiis, Monasteriis, atque locis piis religiosis, nec non personis Ecclesiasticis Regni nostri concessas & concessa innovamus, laudamus, approbamus & confirmamus per præsentis eorum tenore universis Justitiariis, Officiariis & Subditis nostris ac loca tenentibus, præsentibus, & futuris, & eorum cuilibet, prout ad eum pertinuerit, distictè precipiendo mandamus, quatenus omnia & singula prædicta diligenter & attentè servent, teneant & custodiant atque servari, teneri & custodiri inviolabiliter tanciant, nec aliquid in contrarium quovis modo faciant vel attentent, seu fieri vel attentari permittant, Transgressores aut contra facientes, juxta casus exigentiam, tali poenâ plectendo, quod ceteris deinceps cedat in exemplum.

ANNO plum. In quorum omnium & singulorum testimonium,
1268. præfentes Litteras Sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisius anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo, mense Martio.

CXLIIL.

7. Juiller. *Privilegium* CONRADI SCANDI vulgo CONRADINI Sicilie Regis & Suevia Ducis, Communi & Civitati Senensi, de mero & mixto Imperio, gladii potestate, & omni jurisdictione, atque Immunitate à persolvendis Pedagiis, exceptis, quod apud Cathenam Accon solvere tenentur. Concessum Senis die 7. Julii, undecima Indictionis, 1268. [ORLANDO MALAVOLTI, Historia di Siena Part. 2. lib. 2. fol. 37.]

Conradus Scandus Dei Gratia Hierusalem, & Sicilia Rex, Dux Suevia, regie fortune fastigiis, & principibus ejuslibet folio dignitatis inter cetera vehementius expedire cognoscitur, & ad gloriosum virtutum genus adscribitur devotos, benemeritos, & fideles sic gratis benevolentie oculis inuerti, & eis sue gratie janua taliter aperire, quod ipsi in suis petitionibus, præsertim quas meritum suffragia committantur, non repulsam recipiant, sed favorem: per hoc enim regale sceptrum extollitur, per hoc roboratur, & augetur fides, & numerus devotorum, & regius tronus se comperit devotis & fidelibus communitum; Cum igitur Commune, & homines Civitatis Senensis inter ceteros devotos, & fideles nostros Italia purior dilectionis brachiis amplectamur, & habemus merito cariores, & alta servitia, quæ divis Augustus celebris memoria progenitoribus nostris, in quorum fide nunquam aliquibus temporibus reperiuntur, existisse noscuntur, existentibus dudum nobis in Theutonia in tenebræ pueritiæ constitutis, & hereditario regno, ac aliis iuribus nostris per Carolum Province Comitum nequiter occupatis, ac nomine nostro in Italia sub indico silentio, quasi ex toto sepulto fidei nostre predicatoris ineffabiles extiterunt, & nominis nostri gesserunt inconcussa vivacitate vexillum, ac mitentes ad nos crebros nuncios suos ad recuperationem regni prædicti, & aliorum iurum nostrorum, nos fidei instantia induxerunt pro felici adventu nostro in Italiam se, & sua totaliter exponentes, adeo quod ipsi, si verum attenditur, ipsius adventus nostri fuerunt occasio principalis: Nos eorum tam laudabilem fidem, & servitiorum gratitudinem tam acceptam innumeratam transire nolentes, & etiam sine latione Conscientie non valentes, ut in exaltatione nostra, ad quam causam dedere potissimum, ipsi etiam exalterent volumus, & presentium autoritate decernimus, ut cum ad Imperialis dignitatis culmen, ad quod progenitorum nostrorum imitantes vestigia, non immerito aspiramus, scandere nos Deo auctore contigerit, ipsum Commune, & ipsi homines in Civitate, & Comitatu, & jurisdictione Senensi, omnia pedagia, quæ ad Imperii jus, & nostrum spectare noscuntur, omnem jurisdictionem, merum, & mixtum imperium, ac gladii potestatem, quo in facinorosos animadvertere valeant, & eos debite poenæ supplicio coercere: Quæ omnia ex nunc eisdem concedimus, & in perpetuum confirmamus. Amplius cum eisdem ad liberandum de impii manu Tyranni Caroli hostis nostri hereditarium Regnum nostrum Siciliæ, & ipsum in devotionem nostri nominis reducendum, exposuerint liberaliter, & fideliter se, & sua, eisdem de gratia speciali, & ex certa conscientia nostra concedimus, & volumus, ut Cives omnes, & districtuales Civitatis Senensis ubilibet per nostram forum, & virtutem, & specialiter in regnis Hierusalem, & Siciliæ, Apulie, Terræ Laboris, Principatus, & in Accon proficiant liberi, & immunes, & omnes Mercantias per omnes superscriptas regiones, & loca eis libere ducere, & abinde extrahere liceat, sine aliquo jure, vel pedagio persolvendo; Ita tamen, quod apud Cathenam Accon tam in introitu, quam exitu de singulis Centum unum nostre Curie solvere teneantur, in Rive-riis, vel alibi præterquam ad Cathenam prædictam, nihil penitus exolvendo, & si forte (quod absit) aliqui ex dictis Mercatoribus naufragium paterentur, res eorum nulli penitus acquirantur, sed eis salve & inviolate permanent, consuetudine aliqua non obstante

quæ quoad dictos Senenses penitus abolemus. Nulli ergo hominum liceat præsentem paginam nostram infringere, vel ausu temerario contraire, personæ, ac rerum dispendium inremediabiliter incurturum, qui contra hæc præsumpserit attentandum indignationem nostre perpetuam Majestatis. Ad quorum omnium futuram memoriam, & dictorum Senensium cautelam ac robur perpetuo valiturum præfens Privilegium inde sibi fieri & Sigillo Majestatis nostre iussimus communituri. Actum & datum Senis per manus Magistri Frederici, magnæ Curie nostre Protonotarii, Anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo sexagesimo octavo, Die Sabbati septimo Julii undecimæ Indictionis.

CXLIV.

Compromissum inter CAROLUM I. Regem Siciliæ, & Episcopum Avinionensem in Arelatensem & Aqueensem Archiepiscopos, ad diffinendum Questiones super Castrois & Villis Novarum, Berbenzæ, & Verqueriarum inter eos, exortas. Actum Florentiæ 22. Junii, Indictionis prime. [Authentique tirés des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

1269.
22. Junii.

Scriptum est Universis præfentes Literas inspecturis &c. Noverit Universitas vestra, quod inter Procuratorem nostrum, & Procuratorem venerabilis Patris Avinionensis Episcopi coram Senescallo, & Majori Iudice Provincie, questio mota fuit super eo, quod Procurator noster petebat Juramentum fidelitatis, & homagium à dicto Episcopo pro Castrois, & Villis, & Terris, quæ habet, vel habere debet Ecclesiæ Avinionensis infra Comitatum Provincie, & specialiter pro Castrois, & Villis Novarum, Berbenzæ, & Verqueriarum, & eo, quod tenet, in Territorio Ayragæ, Item etiam super eo, quod ipse Procurator noster petebat Calcatam pro dictis Castrois, & Albergum pro Castro Novarum, asserens dictum Episcopum prædicta teneri, sicut alii Prelati, atque Barones de Provincia facere tenebantur, de quibus omnibus assererat Curia fuisse, & esse in possessione, dictus verò Episcopus dicebat, pro Castrois Novarum, Verqueriarum, & pro tenimento de Agello ad prædicta minime se teneri, pro Castro verò Berbenzæ dicebat, quod si Procurator noster prædictus posset per aliquam viam ostendere ipsum Episcopum ad Juramentum fidelitatis, & homagium faciendum teneri, hoc facere promptus erat, prout iuristis suadebat, cum autem idem Procurator noster super prædictis coram Senescallo & Iudice memoratis dictum Episcopum fecisset citari, idem Episcopus excipiendo proposuit, quod non tenebatur coram ipsis super prædictis in aliquo respondere, licet se offerret paratum coram competenti Iudice stare iuri, & sic illicitatus a præsentia dicti Senescalli, vel locum ejus tenentis recessit, prout præfatus Procurator noster dicebat, postmodum cum idem Procurator noster ipsum Episcopum coram prædictis solemniter citari fecisset, idem Episcopus per Procuratores comparuit coram ipsis, & quia dicti Procuratores non inveniebantur de consensu Avinionensis Capituli constituti, pronuntiaverunt Procuratorium non valere, & coram se ipsis debere ipsum Episcopum respondere, & Procuratorem nostrum prædictum in possessionem, vel quasi dictorum Castrorum fore mittendum propter contumaciam in qua dicebatur dictus Episcopus fuisse, & statim infra scripti dicti Procuratores ad Sedem Apostolicam prohi idem asserere Episcopus appellaverunt, cum verò deinde Senescallus, & Iudex appellationem hujusmodi minime deferentes dictum Procuratorem nostrum in possessionem dictorum Castrorum misissent, idem Episcopus, prout fuit Procurator dicebat, eosdem fecerit monere, peremptorie, ut sibi restituerent dicta Castra, & de damnis, & injuriis Ecclesiæ Avinionensis satisfacere procurarent, alioquin contra eos procederetur, prout Iuri consonum videretur, & sic cum dicta restitutio sibi non fieret, dictos Senescallum, & Iudicem Procuratorem, & occupatores dictorum Castrorum, & eorum Fautores, & Consiliarios excommunicationis sententia innodavit. Terras Episcopatus Avinionensis quæ sunt circa Durantiam in sua Diocesi supponens Ecclesiastico interdicto:

ANNO dicto. Ex adverso idem Procurator noster dicebat Sententiam hujus interdicti ipso jure fore nullam, vel saltem injustam, cum lata fuerit, ipso Domino Rege, & Comite non monito, nec etiam requisiti, ut prædicta faceret emendari & etiam sententiam excommunicationis præfatam injulge laram contra Senescallum, Judicem, & alios superius nominatos, quia non fuerunt citati, nec moniti, & quia etiam aliqui ex eis non erant de jurisdictione Episcopi, nec in ejus jurisdictione delinquent vel contemnerent, propter quæ posset in eos Sententiam excommunicationis proferre, & dicebat quod quamvis delictum Episcopi non posset Ecclesia Avinionensi nocere, tamen ipse, propter suam contumaciam privandus erat possessione, vel quasi, & perceptione fructuum omnium prædictorum.

Demum autem post multas contentiones, & Tractatus hinc inde habitos, utraque pars ad viam amicabilem se convertit. Nos igitur viam ipsam etiam acceptantes, damus tenore presentium plenam, & liberam potestatem Guillelmo de Lagonella Senescallo Provincia, ac Guillelmo de Aquis Procuratori Curie nostre dilectis, familiaribus, & fidelibus nostris, ut eorum quilibet in solidum de consensu, & consilio venerabilis Patris A. Dei Gratia Episcopi Silesensis compromittendi alii, & balli de præmissis omnibus Venerabiles Patres, Dominos D. quondam Arclatensem in Sabiniensi, & V. quondam Aquensem Archiepiscopos in Penesitiveni Episcopos electos, licet abiectionem in Arbitros, Arbitrarios, & amicitiales Conventores, sub forma iuribus antiquanda, videbunt, quod dicti Patres per se, vel alios seu alium pædicti Calli, & Terras fructusque extantes, & perceptos, & non consumptos ex eis, nec non res alias omnes ibidem, tempore acceptæ possessionis, inventas ad manus suas recipient, teneant, possideant, & gubernent de restitutione fructuum non extantium, & consumptorum, ac deperitarum rerum, inventarum ibidem tempore possessionis acceptæ faciendæ, si fieri debeat ad arbitrium, & bene placitum Patrum ipsorum, sufficiens & idonea nostro nomine securitas impendat. Quibus peractis dictus Episcopus memoratam interdictorum Sententiam suspendit usque ad tempus de quo videbitur Patribus prædictis, dictum vero excommunicationis Sententiam penitus relaxabit, hisque completis de plano, & absque strepitu, & figura Judicii non oblato libello, & aliis ordine Juris omisso. Hujusmodi questionibus, & alias super damnis, atque injuriis illatis hinc inde audient, & examinant per se, vel per alios tempore feriato, vel non feriato, desinent, & determinabunt utraque parte, præsentem vel absente, aut via absente & præsentem altera semel, vel pluries secundum quid ipsi partibus videbitur expedire, damus etiam eisdem Senescallo, & Procuratori liberam potestatem promittendi nostro nomine sub poena duorum milien Marcarum argenti, Vos impleturos, & inviolabiliter servaturos, quicquid dicti Patres super præmissis de jure vel voluntate seu amicaliter semel, vel pluries ordinandum, arbitrandum, laudandum, diffinendum duxerint, & etiam statuendum, quæ utique poena toties solvatur, quoties commissæ fuerit, & nihilominus prædictorum Patrum arbitrium in sua maneat firmitate. Damus insuper eisdem Guillelmo de Lagonella Senescallo, & Guillelmo de Aquis Procuratoribus nostris, ut eorum cuilibet plenam & liberam potestatem recipiendi ab ipso Episcopo promissionem, & securitatem pro nobis & nostris heredibus in forma prædicta, quod ipse Episcopus, & sui successores observarent dictum arbitrium, & mandatum prædictorum Venerabilium Patrum super omnibus, & singulis supra dictis sub eadem poena, & eadem forma, prout superius continetur; hujusmodi autem Compromissum durare volumus usque ad unum annum, à die quo factum fuerit, computandum. Ita tamen quod prædicti Arbitri possint infra dictum annum prorogare tempus ferendi arbitrii si eis videbitur expedire. In cujus rei testimonium &c. Datum Florentie per eundem Joannem XXII. Junii. Prime Indictionis,

Extracta est præsens Copia ab Originali Regesto Regis Caroli I. signato de Anno 1269. littera A. folio 84. quod conservatur in Archivio Magnæ Regiæ Curie Siculæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, & in fidem Rever. F. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonici Presbyter Cardinalis D. Honuphrius Nicola, Regius Archiepiscopus, à sua Catholica, & Cæsarea Majestate con-

stitutus, post subscriptionem cujuslibet pagine hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 13. Julii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Nicola.

CXLV.

Donation du Comté de Clermont & autres Terres faite par St. Louis Roi de France à son Fils ROBERT pour les tenir en Fief de la Couronne, & à charge de réversion en cas que la Ligne de sa Descendance vienne à defaillir. Fait à Paris au mois de Mars 1269. [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1125.]

1269.
1270.
Mars.

LOys par la Grace de Dieu Roy des Frans. Nous faisons chose cognue tant aux presens comme avenir, que nous à ROBERT notre fil & à les hoirs de son corps donnons & assignons ces choses qui deffous sont denotées après nostre decés, à tenir & posséder c'est à sçavoir nostre chastel de Clermont avec toutes ses appartenances, le Nueville en Hes la forest & les appartenances d'icelle, Crecey avec toutes les appartenances, Sacy avec toutes les appartenances, & tout ce que nous avons à Gournay fur Aronde; & quelcunques autres choses que nous avons & possédions en la Comté de Clermont & Mori avec les appartenances, fiefs & domaines & quelcunques autres choses nous avons illece. Et toutes ces choses devandites yeil ROBERT & si hoirs tenu en fief & hommage lige de nous Roy des Frans. Et de ce seront tenu rendre service de huz à yceux des choses toutes voyes que li Comte de Clermont ont tenu ou devront tenir des Eveques de Beauvais & de l'Abbé de saint Denys, sont tenu tant yceux nostre sieux come le hoir faire hommage à l'Eveque & à l'Abbé, qui aront esté pour le temps. Adecertes cette donation & assignation nous faisons sans les dons fief & aumosnes données & otroïées jusques ai ores lieux & Terre devant dit & sauves donations & restitutions, se aucunes en avons fait ou avons ordonné estre faites à yceux, & sans adecertes & tout le droit d'autrui. Et si il aura avenu par aventure icelui nostre fil ou l'hoir ou les hoirs morir sans hoir de son corps; toutes les choses devandites retourneront franchement à nostre hoir ou successeur que pour le temps aura tenu le Royaume. Que ce soit ferme & estable & permant à tousjours nous avons fait garnir ces Lettres par l'impression de nostre fief.

Fait à Paris l'an du Seigneur MCC.LXIX. au mois de Mars.

CXLV.

Lettres de HENRI Comte de Luxembourg, contenant un Partage & Delaisement de ses Biens à ses Fils HENRI & WALERAND, sans le Douaire qui appartenait à la Comtesse sa Femme. Données le Lundi apres Pasques au Mois d'Avril 1270. [VAN DER HAER, Chateilains de l'Ille. liv. 2. chap. 5. pag. 267.]

1270.
14. Avril.

JE Henry Cuens de Luxembourg & de la Roche & Marchis d'Eilons fais sçavoir à tous que je ay ordonné & ordonne de mes biens que Dieu m'ait donné & presté en tel maniere, que je veuil tous premiers que la Comtesse ma femme ayt & joyet & tiegne son douaire & se que li donna a mariage avec toutes les appendices qui y sont, & qui sont depuis que je le pris à femme, & veuil qu'il tiegne & joyet des tous les aquas que je & elle avons fais puisque nous venimes ensembles par mariage, tout ensi comme les choses devant dites sont divisees en un autre Lettre que je ay fait de ce, après je veuil, ordonne, devise & comant que Henry mes aymez filz ou Wallerans ses freres se de luy defail

ANNO
1270.

defailloit, ait, eigne & joye tout le remanant de ma Terre, & en soit à lieu de moy comme Sires, tant comme je sera ou voyage de la S. Terre d'outre mere, & tant comme je sera dela la mer, ainsi qu'il est contenu plainement en une aultre Lettre, en laquelle mes Testament & ma Terre sont généralement divisei, & veuil, ordonne & command que Henry mes fils pourvoit honorablement & convenablement Walerand son frere de toutes choses & de tout ce que mestier liserà tout comme il feront & accorderont ensamble, & que se il discordoient Henry li donrait & assaurait Terre au dit le Comte de Julley & la Comtesse ma femme, & se soudit Comte defailloit, au dit la Comtesse ma femme & de dous ou trois de mes hommes que la Comtesse ma femme estoit lequel assenement li dis Wallerans mes fils tenoit jusques apres le decesse sa mere, & apres le decesse la Comtesse sa mere revaurait la dite Terre a Henry mon ainnee fils, & Walerans auroit & tanroit par ma divise & mon contentement & par l'otroy de la Comtesse sa mere, & de Henry son frere qui par sa volonte expressement s'est accordé à ce, Linei & la Chastellerie toute, & que la terre, que nous avons ans Flandres, & Roufley le Chastell & toutes les appendices, laquelle terre de Roufley Henry ses freres le doit faire valoir chacun an quatre cens livres de fors, & parmis ce Walerans me meuns fils ne pourait ne ne devrait plus demander a Henry son frere, & est assavoir que le dit Chastell de Roufley & les appendices & la Terre de Roufley dessus dite que li doit estre fait vaillans chacun an quatre cent livres à fors, doit li dis Walerand il & si hoir tenir de Henry ses freres, & ses hoirs agement an fief & an hommaige, & est a entendre des hoirs & tenz qui seront Comte de Lucembourg, que Walerand il & si hoirs seront homme de Roufley, apres ce veul que si une de mes filles qui encor sont a marier & encor aultre marié qu'à l'un des enfans de Flandres apres les convenances accomplies des enfans, le Comte de Flandre & de mes filles qu'il ait cinq cent livres de terre à fort sur mer, & sur la terre, & que Henry son frere li laisse vaillant au plus pres que il porroit du marche tresque a tant qu'il auroit rendu cinq mille livres de tournois, ainsi comme il est devisei aux Lettres de mon testament, & veuil & command que Henry mes fils devant dit ou Walerand ses freres se de luy defailloit paisse les dates ainsi comme on trouverait que je les dois par bon compte loyal, & soient obeissant & ayant ma femme la Comtesse leur meire & a ciaux que j'ay fait executeurs de rendre mes forsaies, & de faire aliez comme il est a une lettre & appert que de ce est faire especiaux, & nous Henry & Walerand frere devant nommei avons jurei & jurons à tenir les devises devant dites, & les choses ainsi qu'elles sont faites & devisee, & vollons par nostre pleindre vollente sens coaction nulle & si nous venions au contraire par aucune occasion que li official de Trièves, de Liege & de Mez, & chacun par luy, nous pussent elcommunier & nostre Terre mettre en antredit, & ancor vollons que se nous faisiens contre les choses devant dites que Dieu ni plaist, que li homme & li sime de la Comté de Lucembourg & de la Roche ne nous faissent adant ne conciliant tant comme nous ne tarrions les choses devant dites, & vollons que Madame la Comtesse ma meire fut creué par sa simple parole, se nous aliens au contraire les choses devisees. Ces choses si comme de fout est dist doiens nous tenir par nostre serment bien & loyalement, & renonçons à benefices, le Droit que nous porroient aidier, avoir & à faire contre les choses devant dites, & si a dire que nous nous faisiens concorder pour paour de poire ou de mere, & à ce que on pourroit dire que nous n'estions mes age souffisant, & que nous fussions de ceu, & généralement a tout benefice de droit, & de fait que aultre nous pourroient avenir & à faire au contraire ces choses dessus devisees, & est a ignoier & entendre ce que defeur est divisei, & laisserent faire. Walerand par le dit de la Comtesse ma femme & de deux ou trois de mes hommes, que la Comtesse ma femme aroit, se du Comte de Julley defailloit, ou il ne fut present au pays, ou a la contrée, ou par aventure occumbée par aucun occasion, en tel maniere que par luy ne pult estre fais li assenement devant dis, & est ancor a entendre ce que de seur est devisei de mes dates a payer, que si de Henry defailloit, que Walerand les parroit, ainsi le veuil je & command si Walerand est Cuens de Lucembourg, & pour ce que les choses devant dites soient fermes, etables, & bien tenues, ay je mis mon seel an ces

lettres, & la Comtesse ma femme, & Henry & Walerand me fils devant nommei, & que a ces choses si comme defeur est divisei se sont accordei, & ont aussi mis leurs seels en tesmoignage de choses devant dites, & a ma priere & ma requeste, la Comtesse ma femme & de Henry & Walerand mes fil. defeur nommei, Reverens Peres Sires Maistres Bernars de Chate nay Chapellain nostre Pere l'Apostol & Legat de la Court de Rome Amnistres de l'Eglise de l'euves en temporels choses, & en Spirituels, & nobles nonmes Willames Cuens de Julley, & mi homme & mi fiau ble l'offroir Sire d'Ault & Gilles Sires Doureion, aussi mis leurs Seels, & tesmoignage de veritei, ce fut fait & donne l'an de nostre Seigneur mil deux cens soixante & dix, le Lundy apres Pasques, au mois d'A-vril.

CXLVI.

Compositio inter CAROLUM I. Sicilia Regem & Commune Pisanum quā, pro satisfactione certarum offensionum, dicta Communis obstringitur solvere Regi duo milia annorum auri, eique singulo biennio submittere Electionem Potestatum suorum, ut ex his unum admittere & confirmare valeat. Actum die 3 Januarii 1272. sed verius 1273. [Authentique tiré des grandes Archives de la Cour Royale de Naples.]

ANNO
1270.

IN Nomine Domini Dominus Orlandus de Navachio Prior Antianorum Pisani Populi pro se, & Sociis suis Antianis pro Comuni Pisano, & ejus viz, & nomine per stipulationem sollemnem convenit & promittit Dominis Philippo Minutolo Canonico Neapolitano, & Aleamo Laudario, Civi Piacentia, Ambasciatoribus, Procuratoribus, & Nuntis Serenissimi Domini Caroli Regis Sicilia, & Vicarii Imperii in Thulcia per Sanctam Romanam Ecclesiam Generalis ad hoc specialiter constitutus ut apparet per Literas ipsius Domini Regis Sigillo cere virnilia pendenti sue Majestatis munitas, quarum tenor inferius continetur, pro ipso Domino Rege recipientibus, & agentibus sub poena quatuor millium Marcarum argenti, stipulatione premissa, quod Comune Pisanum ab hodie diem XX proximos dabit, vel dari faciat eidem Domino Regi, vel alicui legitime persone pro eo in Civitate Pisana duo milia Unciarum auri pro satisfactione offensionum a Pisanis factarum, & per illis impositis post pacem inter ipsum Dominum Regem, & Comune Pisanum factam, & omnibus aliis preceteris, que dictum Dominum Regem tangunt, & quod de predictis Unciis sint solvendi, ut dictum est, supra Comune Pisanum ad requisitionem, & voluntatem suprascriptorum Ambasciatorum & Procuratorum prefatis eidem Ambasciatoribus, & Procuratoribus pro dicto Domino Rege recipientibus in Civitate Pisana fideiussores idoneos, & sufficientes de Civitate Pisana & quod ipsum Comune Pisanum a Calen. Januarii proximo venturi ad annos duos proximo completos tantum in omni anno in ipsos. Terminis duorum annorum eligeret quatuor Potestates, quæ sint de amore dicti Domini Regis, & parte Ecclesie, quas quatuor Potestates primi anni eligeret, hinc ad per totum mensem Augusti proximo venturum, & nomine ipsarum quatuor Potestatum presentari faciat dicto Domino Regi, & quatuor Potestates secundi anni eligeret de alio mense Augusti tunc proximo, & ipse Dominus Rex habebat potestatem quamlibet predictorum duorum annorum a seipsum, & confirmandi unam ex predictis quatuor Potestatibus, quam voluerit, & accepta venit, & ille debet esse Pisanorum Potestas & debet jurare ad breve, & statuta Pisani Communis, & Populi, & observabit statuta & ordinationa omnia & singula Communis Pisani, & Populi, que non sint contra Romanam Ecclesiam, quam acceptionem & confirmationem dictus Dominus Rex facere debet quolibet anno eorum duorum annorum infra quatuor menses tempore a die presentationis ipsarum Potestatum numerandos; qui predicti duo anni computari debant in termino, quo Pisanum Commune ex forma pactarum dudum interitum inter eum, & dictum Dominum Regem teneat eligere Potestates de amaris dicti Domini Regis Sicilia, & Vicarii Imperii & parte Ecclesie,

ANNO
1273.

fic. & in Gibellinis extraneis expellendis de Pisis, & Districtu & in habendo Capiteum Populi & Potestatem de amore Domini Regis, & parte Ecclesie, & in aliis, quæ in Conventionibus continentur, Commune Pisanum pacem observabit inter ipsum Dominum Regem, & eos olim habitum, & tractatam, jure singularium Personarum in omnibus semper salvo. Quapropter prædicti Ambafatores, Procuratores, & Nuntii prædicti Domini Regis Sicilie, & Vicarii Imperii Procuratorio nomine pro dicto Domino Rege Sicilie, & Vicario Imperii per stipulationem sollemnem conveniunt, & promiserunt supra scripto Orlando de Novatio Antiano, & Priori supra scriptorum Antianorum Pisanii Populi pro Comuni Pisano recipienti sub eadem pena quatuor millium Marcarum argenti, stipulatione præmissa, quod præstita prædicta fidejussoria cautione prædictarum duarum unciarum millium auri, uti supra scriptum est, ipsi Ambafatores, Nuntii, & Procuratores prædicti Domini Regis Sicilie, & Vicarii Imperii Procuratorio nomine pro ipso Domino Rege Sicilie, & Vicario Imperii facient Communi Pisano, vel ejus Sindico pro ipso Communi recipere pro prædictis duobus milibus uncis auri finem & refutationem, remissionem, & generalem transactionem & pactum de non petendo, & de non imbricando de cetero de prædictis offensionibus à Pisanis factis, & penis illatis, impositis post prædictam Pacem, si quæ facta, vel illata apparent, & eorum Commune & omnibus aliis præcatis, quæ ipsum Dominum Regem Sicilie, & Vicarium Imperii tangunt, salvo in omnibus jure singularium personarum, & Cartam inde facient pro Communi Pisano recipere, ita quod dicta pena quatuor millia Marcarum argenti, si contingat committi soluta, vel non, nihilominus contra hæc Pacis jam habitus cum pena ibidem adjecta, si quæ est, integraliter perferret, & sic pro prædictis omnibus firmis tenendis, & inviolabiliter observandis prædicti contrahentes oscula Pacis ad firmitatem omnium prædictorum sibi invicem præbuerunt. Tenor verò prædictarum Literarum Domini Regis, & Mandati dictorum Ambafatorum, & Procuratorum dicti Domini Regis talis est: Carolus Dei gratia Rex Sicilie actum penes . . . in domo Ecclesie Sancti Sepulchri, præsentibus Dominis Comite Hugolino de Donoratico; & Joanne Sadobi, & Nicolao Benigni Judicibus, & Girardo de Pagiano Juris Professore. . . . Anno Domini 1272. Indictione XV. quarto nonas Julii. . . . De prædictis pactis, & conventionibus factum fuit publicum Instrumentum continens tenorem Conventionum & Pactorum ipsorum, quod incipit: In Nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Anno Incarnationis ejusdem (1) 1272. die tertio Januarii primæ Indictionis Regnante Domino nostro Carolo &c. Regni ejus anno octavo feliciter. Amen. Nos Berardus de Pacentro publicus autoritate populi Notarius, & Testes subscripti ad hæc specialiter vocati, & rogati, præsentis scripto publico notum facimus Universis præsentibus, & futuris, quod prædictus Magnus Princeps Dominus Carolus Dei gratia Rex Sicilie volens certificari de Pactis, & Conventionibus factis nomine suo per Magnificum Philippum Minutolum Canonicum Neapolitanum, & Aleaum Lavandarium Civem Placentie Procuratores suos cum Sindicis Communis Pisani nomine ejusdem Communis fecit vocare dictum Magnificum Philippum in sua præsentia, & injunxit ei, ut diceret plenarie veritatem de omnibus Pactis & Conventionibus quæ ipsi Philippus, & Alerarmus Socii fecerunt simul, cum Sindicis Communis Pisani, qui Philippus juravit super Sancta Dei Evangelia in persona dicti Domini Regis, & prædictis omnibus dicere veritatem, & dixit sub Sacramento quod ipse Philippus cum dicto Alerarmo fecit Pacta, & Conventiones infra scripti tenoris, & nullas alias. Tenor autem Pactorum, & Conventionum talis est. In Nomine Domini Amen. Orlandus de Navacchio &c. concluditur postea in fine. Actum Neapoli in Castro Capuano Anno, mense, die & Indictione prædictis præsentibus Venerabilibus, & discretis Viris Guillelmo Decano Sancti Petri Viromur, Joanne Archi Diacono Panormitano Petro de Bajocis Canonico Cenoman. Nicolao Bonno Canonico Turonensi Domino, Roberto de Lauen. Juris Civilis Professore, & Joanne de Massleccis, & ad majorem certitudinem omnium præmissorum dictus Magister Philippus huic Instrumento Sigillum

(1) Il faut lire 1273. La date du Faveur du Roi Charles qui précède & celle ci marquée au 3. Janvier de l'indiction première, & de l'an VIII du Règne, le montrent clairement. (D. M.)

sum appositum in testimonium veritatis, & ego Berardus de Pacentro publicus autoritate Populi Notarius de prædictis mandato ejusdem Domini Regis, & dicti Magistri Philippi Minutoli inde feci præsentis publicum Instrumentum, quod propria manu scripti, & solito signo signavi.

Extraña est præsentis Copia ab originali Registro Regis Caroli Primi signato de Anno 1272. littera C. folio 140. quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curie Siciliæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonici Presbyter Cardinalis, D. Honnubrius Nicola Regius Archivarius à sua Catholica, & Cesarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet pagine hic tantum se subscripsit. Datam Neapoli die 11. Julii 1718.

CXLVII.

Confirmatio Romanorum Regis RUDOLPHI, Civitati Ulmæ, de omnibus juribus per Antecessores ejus, Civitati Ellingæ concessis. Datum Ulmæ 16. Kalendas Maji, Indictione II. anno 1274. [Tiré d'une Information de Droit, publiée en 1714. de la part de la Ville d'Ulmæ, sous le Titre de Ulmische gñdliche Refutation ex parte des Lñd. Hartshaus Burslein heraus gegeben Deduction.]

1274.
16. Avril.

Rudolphus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus. Universis sacri Romani Imperii fidelibus, quibus præsentis scriptum fuerit exhibitum, in perpetuum. Consideramus, quod Majestatem decet Regiam ad eorum vota perficenda, qui Romano Imperio tanquam membra capiti conjunguntur, fideliter inclinari. Eorumque justis petitionibus tam benignum tamque favorabilem prebere consensum, quod ex specialis gratiæ prerogativa cognoscant specialius se dilectos. Noverit igitur præsentis ætas & successores posteritas, quod nos attendentes dilectos nostros Cives in Ulma eam fidem semper Romano Imperio observasse, quod dilectionis specialis à Serenitate regia mereant signa specialia reportare. Ipsorumque devotis supplicationibus inclinati jura ipsis concedimus omnia, & præsentis scripti munimine confirmamus, quæ dilectis Civibus Nostri in Ezzingen a Divis Imperatoribus & Regibus inclite recordationis nostris Antecessoribus sunt indulta, tradita & concessa. Statuentes Sanctione Regia & volentes, ut nulla cujuscumque conditionis persona alta vel humilis, Ecclesiastica vel Secularis, hanc nostram Concessionem, & Confirmationem audeat intrinquare, vel ei ausu temerario contraire. Quod qui facere præsumserit, gravem nostræ Majestatis indignationem se noverit incurrisse.

In cujus rei testimonium præsentis scriptum nostræ Majestatis Sigillo duximus roborandum.

Signum Domini Rudolphi Romanorum Regis invictissimi.

Datum Ulmæ, XVI. Kalend. Maji. Anno Domini Mo. CC. LXXIV. Indictione secunda, Regni vero nostri Anno primo.

CXLVIII.

Romanorum Regis RUDOLPHI Confirmatio, omnium Privilegiorum Civitati Ulmæ concessorum. Datum Hagenove pridie Idus Augusti, Indictione secunda anno 1274. [Tiré d'une Information de Droit publiée en 1714. de la part de la Ville d'Ulmæ, sous le Titre Ulmische gñdliche Refutation der ex parte des Hartshaus Burslein heraus gegeben Deduction.]

12. Août.

Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Universis Imperii Romani fidelibus præsentis Literas inspecturis gratiam suam & omne bonum. Universitatis vestræ notitiæ declaramus. Quod

R hos

ANNO
1274.

nos univerſa Privilegia, Libertates, & Jura à dive-
recordationis Imperatoribus, & Regibus Romanis no-
ſtris prædeceſſoribus, dilectis Civibus noſtris in Ulma
tradita, ac a nobis poſtmodum de conſuetudine regalis be-
nignitatis munificentia innovata, ſeu confirmata ac e-
tiam, quæ de novo eiſdem ex prærogativa ſpecialis fa-
voris & gratiæ conceſſimus ipſis volumus iſlibata ſer-
vare, & perpetua roboris ſubſiſtere firmitate. No-
lentes ea a quocumque noſtrorum fidelium in ſuorum ar-
ticulorum partium aliquo violari, & ſuper hoc præ-
ſentium dantes teſtimonium literarum. Datum Hage-
novæ pridie Idus Auguſti. Indictione ſecunda Regni
vero noſtri Anno primo.

CXLIX.

1275.
15. Mai.

*Diploma RUDOLPHI I. Romanorum Regis, pro
HENRICO Duce Bavarie, de jure eligendi Ro-
manorum Regem ab antiquo Ducibus Bavarie
competente. Datum Auguſta Anno 1275.*
[NICOLAI BURGUNDI Electoratus Bavaricus
pag. 20. LUNIG Teutiſches Reichs Archiv.
Part. Special. Continuat. 2. abtheil. 4. abſatz
1. pag. 4. PET. LAMBECCI Comment. de Bi-
blioth. Cæſ. Lib. 2. cap. 8. pag. 828. avec
quelques legeres differences. GOLDASTUS de
Regni Bohemiæ Juribus & Privilegiis. Col.
37. & 38. Idem in *Conſtitutionibus Imperia-
libus* Tom. I. pag. 311. On a tiré cette Piece
de ce dernier Ouvrage.]

Rudolfus Dei gratia Romanorum Rex ſemper-Au-
guſtus, univerſis præſentia inſpecturis in perpetuum
declaramus, quod præſentibus nobis Curia æ-
pud Auguſtam Idibus Maji ſolemniter celebrata, &
conſtitutis ibidem in præſentia noſtra Illuſtrium Principum
Ottockari Regis Bohemiæ Nunciis, & Henrici
Ducis Baviaræ Procuratoribus, ſubortaque inter eos
queſtione ſuper quaſi poſſeſſione juris eligendi Romani
Regem per Procuratores dicti Ducis Henrici &
Illuſtrum Ludovicum Comitem Palatinum Rheni Du-
cem Baviaræ, filium noſtrum chariſſimum, ſuit propo-
ſitum, ratione Ducatus Baviaræ hoc eis competere ex
antiquo. Idemque noſter filius Ludovicus coram
nobis, cunctiſque Principibus, Prælatiſ, Baronibus,
Militibus, & univerſo Populo, qui eidem Curia æſſi-
debant, extitit publicè proteſtatus, quod prædictus
Dux Henricus frater ipſius, olim electioni Incliti Ri-
chardi Romanorum Regis, noſtri prædeceſſoris, unà
cum ipſo præſentialiter cum cæteriſ Principibus Coe-
lectoriſ interſuit, & in eum uterque direx legaliter
votum ſuum, eundem in Romanum Regem cum aliis
Conprincipibus juſ in hoc habentibus eligendo.

2. Deinde verò electionis tempore apud Franchan-
furte de nobis ab omnibus Principibus juſ in electione
habentibus concorditer celebrata, per Nuncios &
Procuratores ejuſdem Ducis Henrici, videlicet Hen-
ricum Præpoſitum (ceingeniſem & Fridericum Recto-
rem Eccleſiæ de Landshut, ipſius abſentiam propter
impedimenta legitima legitime excuſantes, præſente
Venerabili Bercholdo Bâbenbergensi Epifcopo, Pro-
curatore prædicti Regis Bohemiæ, & contradicente
quidem ipſiſ Procuratoribus omnibus tam Eccleſiaſti-
cis quam ſecularibus, non admiſſa, in dictum Ludo-
vicum Comitem Palatinum Rheni noſtrum filium, unà
cum aliis Principibus omnibus, qui in nos direxerant ſua
vota, prout jam dicti Procuratores in mandatis rece-
perant, concorditer extitit compromiſſum, qui com-
miſſum hujusmodi in ſe recipiens, ſuo & dicti Henrici
Ducis fratris ſui, ac omnium aliorum Principum juſ
in electione habentium auctoritate & nomine, in Ro-
manum Regem ſolemniter non elegit, vocibus eorundem
fratrum Ducum Baviaræ, Comitum Palatinorum
Rheni, ratione Ducatus pro una in ſeptem Principum
juſ in electione Regis Romani habentium numero com-
putatis: prout etiam in prædicta Curia Auguſtenſi vi-
ve noſtræ voci� eloquio, utrique ipſorum, in præ-
ſentia Nunciorum præſati Regis Bohemiæ, videlicet
Venerabili Wernhardo Seckoviensi Epifcopo, Magi-
ſtro Henrico Præpoſito Werdenſi, N. Commendatore
Domus Theutonice per Auſtriam, & Wolſingo Ma-
giſtro Hoſpitali S. Johannis de Muurperge, ac om-
nium ibidem præſentium Principum, Prælatorum ac
Baronum recognovimus, & recognoviſimus manifeſte.
In hujus rei teſtimonium, & perennem memoriam præ-

dictorum, præſentes eis Literas donavimus, noſtro Re-
gali Sigillo, nec non ſubſcriptorum teſtium Sigillis mu-
nitas. Qui ſunt

Hartmannus Auguſtenſis } Epifcopus.
Hilprandus Eſſenſis }
Henricus Tridentinus }

N. de Sancto Gallo } Abbates.
N. de Augæ }

Rudolfus Cancellarius noſter.

Ex Laicis verò filius noſter Ludovicus Comes
Palatinus Rheni, Dux Baviaræ.

Philippus Dux Karinthiæ.
Meinhardus Comes Tyrolenſis.
Fridericus Burgravius de Nurnberg.
Henricus Marchio de Burgaue.

Ulricus de Heſenſtein, }
Ludovicus de Oetingen }
Albertus & Buchardus de Hochenberg } Comites.
Henricus de Furtenberg }
Tybaldus de Pirreto }
& Ludovicus de Honburg }
Henricus & Bercholdus de Niſſen }
Albertus de Pruckberch }
Hermannus de Hæginberch }
Volkmarus de Chemnaten } Barones.
& Marquartus filius ſuius }
Winhardus de Rorbach }
Henricus de Prûſingen }

& alii quamplures. Actum & datum Auguſtæ, Anno
Dominicæ Incarnatiſ milleſimo ducentefimo ſep-
tuageſimo quinto; Regni verò noſtri anno ſecundo.

CL.

*Infeodation de la Ville de Womelgen faite par
JEAN Duc de Lothier & de Brabant en faveur
de JEAN DE LYRA Chevalier, & de ſes voirs.
Au mois de Janvier 1277. [JURISPRUD. HE-
ROÏCA; ſeu Commentarius in Ediſtum Ser.
Archid. Alberti & Iſabellæ de Nobilitate &
Inſignibus ad Artic. 8. pag. 406.]*

1277.
Janvier.

Nous Jehans par le Grace de Dieu Duc de Lothier
& de Brabant, faiſons aſſavoir, à tous cheaux,
qui ces Lettres verront & orront, que nous avons don-
net & donnons en droiſt ſief à Monſieur Jean de
Lyra Chevalier ſi Monſieur Ernoù de Lyra, &
à ſes hoers, toute la Ville de Womelgem avec tous
cens, toutes rentes, toutes tailles, toutes drotures,
toutes les Juſtices, hautes & baſſes, & quant que nous
y aviens ou pourriens avoir, en quelconque maniere
ce ſuit, &c. Et pour ce que ce ſoit ferme choſe
& ſtable, & que nous, ne nos hoers nen puiſſion ve-
nir par nous ne par autrui en contre le don, & les
choſes devant dites à nous jour, avons nous les pre-
ſentes Lettres ſcellees de noſtre propre ſecl, avec les
ſeaux de nobles hommes Monſieur Godefroit noſ-
tre frere, Monſieur Henry de Lovaing Seingneur
de Harſtal, Monſieur Gerart Seingneur de Bruec,
& de Marbaix, Godefroit de Vyane, avec les ſeaux
d'autres nos homes, Monſieur Ernoù d'Yſcha,
Monſieur Wautier Volkart, Monſieur Er-
noù de Winegem, qui en conſſiſſance de veriteyt ont
ces Lettres ſcellees de leur propre ſeaux en l'an noſtre
Seingneur 1277. et mois de Janvier.

CLI.

*Venditio partis Caſtri Wiſſenloch per ENGEL-
HARDUM Seniore & CONRADUM Juniore 29. Avril.
de WINSBERG ſaſſa LUDOVICO Comiti Pala-
tino Rheni. Datum Scheurberch 3. Kal. Maij
1277. [MARQ. FREHERI Origines Palatinæ
Part. I. cap. 7. pag. 79.]*

NOs Engelhardus ſenior, & Conradus junior de
Winsberg, tenore præſentium proſitemur, &
notum facimus univerſis intuentibus ſeriem hujus
ſcripti, quod nos Sereniſſimo Domino noſtro Ludwi-
co, inclito Comiti Palatino Rheni, Duci Baviaræ,
accedente conſenſu & voluntate uxorum noſtrarum
cariffimarum, videlicet Agnetis de Lewentſtein, &
Lukardis de Niſſen, nec non Conradi junioris de

ANNO de Weinsberg, & Elisabethæ consortis suæ dictæ de Katzenelbogen, partem nostram castri in Wissenloch cum omnibus suis appendiciis, videlicet jure capellæ ibidem, hominibus & bonis, cultis & incultis, quasi-
1277. tis & inquirendis, quæ nobis competeant vel competere videbantur, vendimus & donavimus jure proprietatis perpetuo possidenda, facientes sibi de hoc guarandiam, quod vulgo *Geuerschafft* vocatur, secundum consuetudinem terræ debitam & perfectam. In cujus rei testimonium præsentem cedulam dedimus nostrorum sigillorum munimine roboratam. Actum & datum Schurberch anno Domini MCCLXXVII. tertio Kal. Maij.

CLII.

1278. *Paſſa & Conventiones inter GUILLELMUM Marchionem Montisferrati ex una, & Syndicos Communis, & Civitatis Alexandriæ ex altera parte. Quibus remissis utrimque injuriis, & offensionibus, nec non captivis sine pretio relaxatis, mutuum sibi defensionem promittunt, & auxilium contra hostes. Actum 2. Maji 1278. Indictione VI. [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]*
Mai.

L. H. T. Anno Nativitatis Domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo, Indictione sexta, Die lune secundo Menſis Madii circa tertiam, in Refectorio Dorcus Fratrum de Lacedonia apud Montem Calium, Præsentibus Dominis Franzino de Castellengo, Guala de Sto. Geminiano Juliano de Cremona Ambaxatoribus Communis Uccellarum, & Dominis Conrado de Opizonis, Guilielmo de Monteculo, Luchio de Castellero, & Ugone de Barocciis Ambaxiatoribus Communis Terton, ibi testibus vocatis & rogatis. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi. Hæc sunt Conventiones, Pacta, Promissiones, obligationes, remissiones, absolutiones, & juramenta inter Egregium Virum Dominum Guillelmum Marchionem Montisferrati pro se suisque hominibus, Subditis & Vassallis ex una parte & Dominos Obertum Canem de Gualchis, Ruffinum de Putho, Dulium Gambarinum, & Guillelmum Cirimelum nomine Communis, & hominum atque Civium, & districtualium, & Vassalorum Alexandriæ, quorum Sindici sunt ex altera, de quo Syndicatu constant publica Instrumenta, unum quorum factum per Thomam Piccenum Notarium hoc eodem anno, & Indictione die Martis decimo nono Aprilis, aliud factum per eundem Notarium hoc eodem anno, & Indictione die Martis decimo nono Aprilis, aliud factum per eundem Sabbathi vigesimo tertio Aprilis, factæ, & facta, firmatæ, & firmata, promissæ, & promissa, juratæ, & jurata per dictas Partes occasione concordie, pacis, & fraternitatis faciendorum inter dictas Partes. In primis fuit pax, & remissio inter ipsum Dominum Marchionem Montisferrati & suos sequaces, Subditos, & Vassalos ex una parte, & Comune, Homines, & Vassalos Alexandriæ, & Districtus.

Hinc inde datis seu factis realiter vel personaliter, communiter seu divisim, seu singulariter quocunque modo hinc retro, & de omni, & toto eo, de quo ipse Dominus Marchio posset appellare, five inquirere aliquo modo aliquem seu aliquos Cives Alexandriæ, five ipsum Comune, five Homines, vel districtuales, vel Vassalos Alexandriæ. Versa vice fiat pax & remissio de omni eo, & toto, de quo Comune, & Homines Alexandriæ five districtuales vel Vassali Alexandriæ posset appellare, seu aliquo modo inquirere ipsum Dominum Marchionem. Item quod per dictum Comune Alexandriæ & homines dictæ Civitatis fiat restitutio eidem Domino Marchioni de Civitate Acquen. & Castro dictæ Civitatis Rocca Valle Urbar. & Castro Carpeneti, & totius juris, seu remissio, salvis & reservatis Dominis qui modo habitant in Villa Rochæ omnibus juribus, quæ habebant in Castro, Villa, hominibus Conſili, & jurisdictione, five in Territorio ipsius loci eo tempore quo Comune & homines Alexandriæ occupaverunt dictum locum, & Castrum. vel quod Castellani tenentes dicta Castra nullo modo extrahantur de ipsis, nisi primo eis satisfactis de toto eo, quod habere debent pro eorum custodia, quæ satisfactio fieri debeat eidem Comuni, & hominibus Alexandriæ vel ab aliis nomine Communis. Item quod ipse Dominus Marchio per se,

TOM. I. PART. I.

& omnes Subditos & Vassalos, & sequaces cum effectu, & toto suo possit teneatur, & debeat omnibus modis juvare, & manutenere & defendere Comune, & homines Alexandriæ, & Districtus & omnes & singulos Cives, & Vassalos Alexandriæ, & omnia jura, omnemque Jurisdictionem & honorem ipsius Communis, & cujuslibet Civis, & Vassali Alexandriæ contra omnia loca, Civitates, Universitates & personas, maxime contra quæ seu quas Comune, & homines Alexandriæ habent seu habebunt, vel habere possent aliquam Guerram, & facere per se, & omnes suos Subditos, Vassallos, & sequaces, vivam, continuam & perpetuam guerram omnibus, & singulis locis, Civitatibus, Universitatibus, & personis cum quibus, seu contra quas, & quæ Comune, & homines Alexandriæ modo aliquo habent seu habebunt guerram, & inde non facere aliquam pacem, treguam, five guerram recreutam, nisi de voluntate expresse Communis Alexandriæ, facto inde inter homines Alexandriæ prius Consilio generali, & teneatur, & debeat ipse eundem, salvari, & gubernare Cives, & homines Alexandriæ, & districtus modis omnibus, & omnia jura omnemque Jurisdictionem, & honorem atque districtum Communis & cujuslibet singularis personæ Alexandriæ, & dare sortiam, aut aliud etiam juvamen Comuni, & hominibus Alexandriæ ad recuperandum Terram & jura, quam, seu quæ Comune, & homines Alexandriæ tenere, seu habere, vel qui aliquo tempore consueverunt a quocunque loco, Universitate, Civitate, vel persona detineantur, quando placebit Comuni Alexandriæ, salvis juribus ipsi Domino Marchioni competentibus & quæ competere consueverunt, & quod non consentiet nec debet consilium, auxilium vel favorem, quod aliqua persona extrahatur nec detineatur, nec extrahi vel detineri possit aliquo modo, vel aliqua de causa de Civitate Alexandriæ, nec districtu contra suam voluntatem, nec etiam hoc faciet ipse, seu fieri faciet, seu permittet, sed suo possit modis omnibus prohibere. Et salvo quod homines Alexandriæ & districtus teneantur ire, & stare in exercitus, qui ordinabuntur, & fient per Comune Alexandriæ. Versa vice, quod Comune, & homines Alexandriæ per se, & suos districtuales, Cives, & Vassallos teneantur, & debeant cum effectu & toto eorum possit modis omnibus juvare & manutenere, ac defendere prædictum Dominum Marchionem, & omnes ejus Subditos, & Vassallos, & omnia jura, omnemque Jurisdictionem, & honorem ipsius Domini Marchionis, & cujuslibet Vassalli ipsius contra omnia loca, Civitates, Universitates & personas, maxime contra quæ five quas prædictus Dominus Marchio habet seu habebit, vel habere possit aliquam guerram, & facere per se & omnes suos Cives, & districtuales & Vassallos & sequaces vivam, continuam, & perpetuam guerram omnibus, & singulis locis, Civitatibus, Universitatibus, & personis cum quibus seu contra quas & quæ dictus Dominus Marchio modo aliquo habet seu habebit guerram, & inde non facere aliquam pacem, treguam seu guerram recreutam, nisi de voluntate expresse dicti Domini Marchionis, & teneatur, & debeant Comune, & Homines Alexandriæ custodire, salvare, & gubernare ipsum Dominum Marchionem modis omnibus & omnia jura omnemque Jurisdictionem & honorem atque districtum ipsius Domini Marchionis, & dare sortiam, auxilium, & juvamen ipsi Domino Marchioni ad recuperandum Terram, & jura, quam seu quæ prædictus Dominus Marchio vel Pater suus teneret, seu haberet, vel qui aliquo tempore consuevit, a quocunque loco, Universitate, Civitate, & persona de teneantur, quando placebit eidem Domino Marchioni, salvis juribus competentibus Comuni Alexandriæ, & quæ competere consueverunt. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur ita facere, & jurare, quod Comune Alexandriæ habeat pacem cum hominibus Papæ & Astæ, salvis omnibus juribus Communis, & hominum Alexandriæ, & per ipsas pacis in nihilo diminendis & salvis omnibus juribus dictorum Communium infra mentes duos, postquam completa seu firmata fuerint pacta inter ipsum, & Comune Alexandriæ, in qua pace juretur expressum, quod Communia, & homines prædictarum Civitatum renuntient omnibus sacramentis, promissionibus, ligis & obligationibus, quæ, & quas habent tam cum Extrinsecis, quam cum Intrinsecis Alexandriæ, & se adstringant esse communales & equales Amici modis omnibus inter homines Alexandriæ, & districtus, & si hæc facere non possent, teneatur & debeat juvare, manutenere, & defendere modis

R 2

om-

ANNO
1278.

ANNO
1278.

omnibus Comune, & homines Alexandria, & districtus contra predicta Comunia & quolibet predictorum & factis, firmatisque juratis Pactis & Conventionibus infra scriptis & insertis per ipsum Dominum Marchionem & Comune Alexandria, & facta remissione & absolutione per Extrinsecos Alexandria de omnibus, & singulis injuriis, promissionibus, & obligationibus, quas habent, vel fecerint, seu aliquo tempore hinc retro habuerint, vel fecerint cum ipso Domino Marchione, atque cum dictis Comunibus Papie & Astie vel aliquo eorum, vel cum aliquibus singularibus personis unquam sint, quæ non sint de Alexandria, possit dictus Dominus Marchio per pacem, & per modum pacis, & tranquillitatis ipsos extrinsecos reducere in Civitate Alexandria, eo salvo, quod antequam ipsos inducat in Alexandriam inter Comune, & intrinsecos Alexandria ex una parte, & extrinsecos ex altera fieri faciet verum pacem, & remissionem omnimodam de omnibus discordiis, injuriis, offensionibus, & damnis, datis quocunque modo inter ipsum, & intrinsecos, & extrinsecos seu aliquos ex ipsis Partibus vicissim factis seu datis realiter, seu personaliter, & postea dare consilium, & jovamen omnibus, & singulis observantibus quam pacem, & contrafacientibus resistere & eos offendere toto suo posse. Eo etiam salvo, quod Comune, & homines Alexandria non astringantur, nec astringi possint modo aliquo, causa, vel jure ad aliquod dandum, concedendum, vel solvendum de avere Communis Alexandria, nec ad remittendum, vel relaxandum alicui personæ vel Universitati de jure, honore, vel jurisdictione Communis, seu Populi Alexandria, vel alicuius singularis personæ de Alexandria, vel districtu. Et quod predicta, & infra scripta Capitula firmiter inter ipsum Dominum Marchionem, & Comune Alexandria, teneatur ipse Dominus Marchio renuntiare omnibus legibus, juramentis, & promissionibus, quibus unquam fuisset astrictus aliquibus tam intrinsecis, quam extrinsecis de Alexandria, & publice protestare in scriptis, quod ipse non vult amplius teneri predictis de predictis nec eis inde aliquid amplius observare. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat reducere & restituere omnes Forenses de Bolco, & de Styanaria, & de omnibus aliis Villis Alexandria in locis, in quibus stare consueverunt in suis possessionibus, & juribus & omnes & singulos Intrinsecos Alexandria restituere teneatur in omnibus suis juribus vel quasi, sicut redierunt, & restituatur illi de Lanzavegis, & Medanis, & eorum parte in Alexandria in eorum juribus, & possessionibus, vel quasi. Eodem modo, & forma intelligatur de Forensibus Villarum, quæ sunt de parte extrinseca. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat infra quindecim dies postquam fecerit fieri pacem inter Comune & Intrinsecos Alexandria ex una parte, & extrinsecos ex altera facere restitui pleno jure Comuni Alexandria omnia Castra, Fortalitias, Villas, & loca, quæ & quas teneat aliqui de Alexandria Intrinseci, vel extrinseci, ita tamen quod si aliquis debet aliquid recipere, seu tenet aliquod Castrum a Comuni Alexandria ex contractu vel obligatione seu promissione quem, vel quam secum fecerit Comune Alexandria pro ipsis Castris, Fortalitias, seu locis non possit inde extrahi, nisi secandum in ipsis Contractibus, promissionibus, & obligationibus continetur. Et quod ipsi faciant Comuni Alexandria, & omnibus, & singulis de Alexandria pacem, finem, & remissionem, vel pactum de non petendo de omnibus offensionibus, damnis, & injuriis rebus, & personis datis, seu factis per ipsum Comune, five per homines Alexandria, & de omni, & toto eo, quod petere possent a Comuni Alexandria, five ab aliquo vel aliquibus de Alexandria predictis de causis. Versa vice, quod Comune, & singulares homines Alexandria faciant predictis Extrinsecis pacem, finem, & remissionem, vel pactum de non petendo de omnibus offensionibus, damnis, & injuriis rebus, & personis datis, seu factis per ipsos Extrinsecos, seu per aliquem ipsorum, & de omni, & toto eo, quod petere possent ab ipsis Extrinsecis five ab aliquo, vel aliquibus ipsorum predictis de causis. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat liberare & absolvere, liberari, & absolvi facere omnes illos, qui sunt five fuerunt in Carceribus ipsius five Treve ipsius, five quondam Domini Bastardini, five quondam Domini Raynerii, five alicujus Vassalli ipsius & castare, & irritare, & castari, & irritari facere omnes promissiones, obligationes, & penas factas, seu promissas per ipsos Carceratos, seu per ali-

quos manulevatores, fidejussores, seu sponsores ipsorum incarceratorum, five per aliquos occasione ipsorum & omnes assecurationes, lutationes & cessiones, cartas, & scripturas & quolibet contractus factos occasione dictarum penarum, obligationum, promissionum, fidejussionum; & intercessionum quocunque modo, & qualitercumque & per quoscunque, & ex nunc ipso jure, & facto predicti omnes contractus, obligationes, penas, fidejussiones, promissiones Cartæ, & scripturæ sint cassi & cassæ, & nullius valoris, & pro cassis, & irritis perpetuo habeantur. Eo salvo quod Comune & homines Alexandria teneantur dare, & solvere illis de Alexandria, quibus fuerunt nomine Communis Alexandria data, five concessa jura contra fidejussores & manulevatores qui manulevarunt Oddinum Cavalarium, & Odonem de Quinzano, & quosdam alios, medietatem ejus quantitatis in qua fuerunt eis data, cessa, five concessa jura eo modo & forma, & eo tempore quo fiet solutio illis qui tenent Castra Aqu. Carpen. & Roche, & ipsi Dominus Marchio debeat curare bona fide sine coactione aliqua quod predictis fiat predicta solutio predicto modo, forma, & tempore, excepto quod si Domino Oberto Cani observabitur id, quod continetur in infra scripto Capitulo quod loquitur de Barbaudo Guascho, nihil habere debeat de predictis, nec occasione predicta. Versa vice, quod Comune & homines Alexandria teneantur, & debeat liberare, & absolvere, & liberari & absolvi facere omnes illos qui sunt, five fuerunt in Carceribus Communis, & hominum Alexandria seu in terra alieni Vassalli ipsius Communis, & castare & irritare, & castari & irritari facere omnes promissiones, obligationes & penas factas five promissas per ipsos Carceratos five per aliquos Manulevatores, fidejussores, five sponsores ipsorum incarceratorum five per aliquos occasione ipsorum, & omnes assignationes, lutationes, & cessiones, Cartas, & Scripturas, & quolibet Contractus factos occasione dictarum penarum, obligationum, promissionum, fidejussionum, & intercessionum quocunque modo, & qualitercumque, & quocunque, & ex nunc ipso jure, & facto predicti omnes Contractus, obligationes, penas, fidejussiones & promissiones, cartas, & scripturæ sint cassi, & cassæ & nullius valoris, & pro cassis, & irritis perpetuo habeantur. Item quod dictus Dominus Marchio promittat juvare, & manutene Dominum Petrum Trotum in Regimine, seu Rectoria Populi Alexandria, & in omni honore, & Baylia quem & quam habet in ipso Populo seu in Comuni Alexandria pro ipso Populo toto tempore ad quod electus est in ipso Regimine per ipsum Populum, & ei faciet solvi totum Salarium sibi ordinatum. Hoc salvo quod si per Populum Alexandria, seu per tam magnam quantitatem hominum Popularem Alexandria dicatur ipse Dominus Marchioni, quod ipse Petrus removeatur ab ipsa Rectoria Populi, quæ recte moveat ipsum Dominum Marchionem ad audiendum ipsos; Tunc possit convocare ad se Consules & Ancianos Populi, & eis injungere, quod ipsi congregent Populum eo modo quo congregare consueverunt pro aliis magnis factis Populi vel Communis Alexandria & in ea Congregatione petant consilium, quod eis videatur faciendum de Regimine Populi ipsius Domini Petri. Et si eis, vel majori ipsorum parum videbitur, quod ipse Dominus Petrus permaneat in ipso Regimine, teneatur ipse Dominus Marchio eum juvare & manutene re modis omnibus ut supra; sin autem eis videbitur quod sic removendus fiat, & plena solutio de toto eo, quod est sibi ordinatum pro salario Regiminis ipsius Populi pro toto tempore ad quod fuit electus antequam inde removeatur, & interim donec sibi fuerit integrè satisfactum ut supra teneatur ipse Dominus Marchio ipsum Dominum Petrum manutene re & juvare modis omnibus ut supra, postquam autem sibi integre satisfactum fuerit de toto suo Salario ut supra, removeatur seu removeri possit ab ipso Regimine secundum voluntatem ipsius Populi ut supra. Et si Consules, & Anciani non congregent Populum quando eis injungeretur per Dominum Marchionem; tunc liceat ipsi Domino Marchioni predicta de causa ipsum Populum facere congregari observando semper omnia, & singula inserta. Item quod ipse Dominus Marchio promittat, & promittere debeat manutene re Populum & Societatem Populi, & Rectorem, & Consules, & Ancianos ipsius Populi, qui modo sunt & qui pro tempore fuerint, & quolibet de ipso Populo & de Societate Populi, in omni suo jure & honore, statu, & baylia, & prerogativa in quo vel

ANNO
1278.

qui-

ANNO
1278.

quibus modo sunt vel esse consueverunt, seu aliquo tempore in majori, & meliori fuerunt, seu esse consueverunt & in Consiliis Populi & Communis publicis & secretis & in Statutis tam Populi, quam Communis & in omnibus & singulis honoribus, Officiis, & Bailiis, & prohibere eam eligi ne aliqua Societas, liga vel unitas seu conspiratio, vel alio quocunque modo censetur, fit, vel esse possit in Alexandria vel districtu nisi tantummodo Populus & Societas Populi, non obstantibus aliquibus Statutis, Capitulis vel Ordinamentis, seu pactis generalibus, vel specialibus superius vel inferius seu alibi factis, seu quæ fieri possent. Item quod dictus Dominus Marchio procuret bona fide facere & fieri facere concordiam inter Dominos Ruffinum de Putheo, Petrum Trotum, & hæredes quondam Ruffini Troti & alios habentes iura a quondam Domino Alberto de Incisa ex una parte & Possessores vel quasi bonorum, & iurium, quæ quondam dictus Dominus Albertus habuit, tenuit, & possedit, vel quasi in Incisa, Bergomasco, Castro novo, & Jurisdictione Incisæ. Læsi hoc facere non poterit, teneatur cognoscere, desinire, & terminare summariæ & sine strepitu Iudicii inter ipsas Partes de prædictis questionibus & mandare executioni quod terminaverit & desinuerit quæ facere teneatur ulque ad Festum Nativitatis Domini proximum venturum. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat reducere Caparos & alios extrinsecos Bergamaschi in Bergomascho, & restituere in omnibus suis bonis, possessionibus, & iuribus quæ, & quas habere, tenere, & possidere & quasi consueverunt in loco, & Poderio Bergomaschi & in Terra Marchionum de Incisa, & quod omnes securitates, quas fecerunt prædicti de Caparis versus Marchiones de Incisa, sive versus aliquem ex eis, videlicet Oberius, Jacob, & Guillelmus occasione fugæ, quam fecerunt a Carceribus, cassentur & ab omnibus obligationibus factis prædicta de causa ipsi infideliores, & malevolentes a prædictis Marchionibus penitus absolvantur, & hæc omnia fiant, & fieri debeant infra dies quindecim postquam ipse Dominus Marchio intra-averit in Civitatem Alexandriæ. Et salvo quod si prædictis de causis aliquid voluissent non fiat eis inde aliquod restitutum. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur manuteneat Dominum Paganum de Putheo, & Liberos in omnibus Iuribus suis sibi competentibus, & cuilibet ipsorum versus Commune Alexandriæ. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur ita facere & curare sine coactione quod satisfaciatur Domino Rombeocotti de Cnasche per Mulinarios Alexandriæ, & ab ipsis de toto salario eis ordinato per ipsos Mulinarios vel aliquos ex eis, & de toto tempore ad quod fuit ellectus, vel quod non removebit eum vel faciet remove-ri, donec ipse fuerit satisfactus ut supra. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur & debeat liberare, & liberari facere Barisardum Custum a Carceribus, ubi est a Comuni d'Asi, & si dictum Comune d'Asi noller liberare dictum Barisardum, & relaxare seu liberari, & relaxari facere ab illis qui eum detinent in dictis Carceribus sine aliquibus expensis, exceptis expensis factis in cibo, & potu, & guarandis, precibus & Mandato Domini Marchionis, dictus Dominus Marchio non debeat consentire alicui tregue seu paci, quam faceret Comune Alexandriæ, seu facere vellet cum Comuni d'Asi, donec dictus Barisardus esset liberatus a dictis Carceribus. Et prædicta omnia fiant, & attendantur infra Menses duos postquam completa fuerint Pacta, & Conventiones inter ipsum Dominum Marchionem, & Comune Alexandriæ, vel si prædicta fieri non possent, extrahatur, & liberetur dictus Barisardus a dictis Carceribus, expensis Communis Alexandriæ ulque in quantitate librarum trecentum Assensium, & non plus quas Comune Alexandriæ eidem Barisardo vel alii pro eo dare teneatur infra mensem unum, elapsis prædictis duobus mensibus. Et ipse Dominus Marchio teneatur facere, & jurare bona fide, quod prædicta attendantur, & observentur. Item quod dictus Dominus Marchio promittat jurare, manuteneat, & defendere Dominum Conradum de Bosco, donec fuerit rescriptus in omnibus suis rebus & iuribus toto suo posse & facere vivam guerram tenentibus res & iura ipsius Domini Conradi, donec fuerit restitutus ut supra. Et salvo, quod si Dominus Thomas Malaspina se compromittat in ipsum Dominum Marchionem ad voluntatem Domini Marchionis de discordiis, quæ sunt inter ipsum ex una parte & ipsum Dominum Conradum ex altera, & si Dominus Conradus noller se compromittere, non teneatur dictus Dominus

Marchio de prædictis contra Dominum Thomam, & si dictus Dominus Thomas non observaret cum effectu dicta, seu pronunciata per ipsum Dominum Marchionem, tunc ipse Dominus Marchio teneatur contra ipsum Thomam, ut supra. Item quod ipse Dominus Marchio sit Capitaneus Communis, & hominum Alexandriæ, & districtus ulque ad quatuor annos tantum ad manutenendum & conservandum pacem quæ let inter partes Alexandriæ & ad resistendum omnibus, & singulis contra ipsam pacem facientibus, & ad dandum cuilibet Potestati, qui erit in Regimine Alexandriæ, favorem, & auxilium ad faciendum suam Regimen, & puniendum Maleficia, & etiam si contigerit, quod Comune Alexandriæ habeat aliquam guerram, ad faciendam ipsam guerram, & omnia, & singula pertinentia ad ipsam guerram secundum voluntatem, & consilium Consilii generalis Alexandriæ, & ad conservandum, & conservari faciendum omnia, & prædicta & singula, & hæc pro salario ipsius Capitanei pro quolibet anno lib. mille Papiens, & non plus. Item quod dictus Dominus Marchio teneatur, & debeat jurare, manuteneat, attendere, & observare in perpetuum omnia prædicta, & singula & etiam infrascripta & nullo jure, modo vel causa contrafacere, vel venire, nihil diminueri de honore, Jurisdictione, Imperio mero, & misto, potestate, & baylia, quod, quam, quæve Comune, & homines Alexandriæ habent seu habere & tenere consueverunt tam intra Civitatem Alexandriæ, quam extra & nulli volenti diminueri consentire sed & modis omnibus se opponere, & quod non possit aliquid ulterius, seu plus, quam in istis Capitulis continetur de jure vel de facto in homines seu contra homines Alexandriæ & districtus nec in Civitate Alexandriæ, vel districtu habere, petere seu acquirere vel acquirere per se, nec per alium, per aliquem modum, nec etiam a Comuni seu ab aliquibus sive ab aliquo offerentibus in prejudicium seu diminutionem juris vel honoris vel Jurisdictionis Communis Alexandriæ recipere aliquo modo, sive ingenio vel causa, quæ dici vel excogitari possit, & si contra prædicta seu aliquid prædictorum, seu infrascripta vel aliquid infrascriptorum in aliquo faceret vel veniret vel modo aliquo haberet, acquireret, reciperet seu peteret vel faciendum committeret quod ei facere aliquo modo non liceat, non valeant, neque teneant prædicta, nec aliquid de prædictis & infrascriptis in prejudicium observantis. Et Comune, & homines Alexandriæ non teneantur eidem in aliquo de prædictis, & quicquid haberet, acquireret, seu reciperet per se vel alium ultra, præter, vel contra prædicta seu aliquid de prædictis aliquo titulo, dignitate, honores, seu baylia quocunque nomine censetur, vel quolibet alio modo, totum sit cassum, & irritum, & nullius valoris, & pro casto, & irritum habeatur, excepto, quod possit petere gratis, & recipere a singularibus personis Communis Alexandriæ, & districtus sine prejudicio, & diminutione Communis Alexandriæ, & iurium ipsius Communis. Veni vice quod Comune, & homines Alexandriæ teneantur, & debeant jurare, manuteneat, & attendere & observare in perpetuum omnia prædicta & singula, & etiam infrascripta, & nullo jure, modo, vel causa contrafacere, vel venire, & nihil diminueri de honore, Jurisdictione, Imperio mero, & misto, & potestate, & baylia, quod, quam, quæ dictus Dominus Marchio habet, seu habere, & tenere consuevit ipse, & Pater suus, & nulli volenti diminueri consentire, sed ei modis omnibus se opponere, & quod non possit aliquid ulterius, seu plus, quam in istis Capitulis continetur de jure, vel de facto in homines, sive contra homines districtus vel de districtu dicti Domini Marchionis habere, seu acquirere vel acquirere per se, vel per alium per aliquem modum ab aliquo seu aliquibus offerentibus in prejudicium sive diminutionem juris, vel honoris, vel Jurisdictionis ipsius Domini Marchionis recipere aliquo modo, sive ingenio, vel causa, quæ dici vel excogitari possit, & si contra prædicta vel aliquid prædictorum, seu infrascripta, vel aliquid infrascriptorum in aliquo faceret, vel veniret, vel modo aliquo haberet, acquireret, seu reciperet, seu peteret, vel faciendum committeret, quod ei facere modo aliquo non liceat; Non valeant neque teneant prædicta, nec aliquid de prædictis & infrascriptis in prejudicium observantis, & Dominus Marchio non teneatur eidem Comuni, & hominibus in aliquo de prædictis, & quicquid haberet, acquireret, seu reciperet per se, vel per alium ultra præter, vel contra prædicta, seu aliquid de prædictis, totum sit cassum, & irritum, & nullius valoris, & pro casto,

ANNO
1278.

ANNO
1278.

callo, & irrito habeatur. Exceptio, quod possit petere gratis, & recipere a dicto Marchione, & a singulis personis districtis ipsius sine prajudicio & diminutione iurium ipsius Domini Marchionis. Quæ omnia, & singula jurentur, & firmantur, & promittantur attendi & observari secundum purum, & simplicem intellectum litterarum per ipsum Dominum Marchionem, & per Castellanos, Vassallos, & homines ejusdem per tot, quot videbitur Comuni Alexandria. Verâ vice, quod prædicta omnia, & singula jurentur, firmantur, & promittantur attendi, & observari secundum purum & simplicem intellectum litterarum per Comune, & Homines Alexandria, & per Vassallos, & Cives Civitatis prædictæ per tot, quot videbitur eidem Domino Marchioni. Et quæ omnia & singula inferat prædictus Dominus Marchio, pro se, & suis subditis, & Vassallis & dicti Sindici nomine dicti Communis & hominum, & Vassalorum Alexandria sibi ad invicem attendere, & observare solemnem stipulationem promiserunt, & nullo tempore modo, vel causa contra facere, vel venire, & Sacramento corporaliter prædicto juraverunt, & perinde ipse Dominus Marchio prædictis Sincis dicto nomine obligavit pignori omnia sua bona, & dicti Sindici prædicto nomine ipsi Domino Marchioni omnia bona Communis Alexandria, & inde plura Instrumenta super omnibus prædictis, & quolibet prædictorum dictæ Partes fieri rogaverunt mihi Rustino de Bredolano Notario Domini Marchionis, & Guillelmo Frischare Notario Communis Alexandria.

L. H. T. Ego Rustinus de Bredolano Notarius ab Imperatore Frederico, & tunc etiam Notarius ejusdem Domini Marchionis hiis omnibus interfui, & rogatus scripsi.

Cum ejus Authenticum in pergamenâ scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumpsum copiam omnino conferre attester.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 11. Julii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileon, ejusdem Archivi Præfectus hac die 12. Julii. 1720.

CLIII.

1279.
17. Sep-
tembre.

BERTHOLDI Episcopi Babenbergensis Litteræ, de Infeudatione per eum **ALBERTO, HARTMANNO & RUDOLPHO, Romanorum Regis RUDOLPHI I. Filiiis**, facta de Universis Feudis, quæ sibi & Ecclesiæ per mortem Principum Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Marchiæ in eisdem Terris vacare ceperunt, & specialiter de Castro Mytenbach cum omnibus harum Terrarum pertinentiis. In quorum compensationem præfatus Romanorum Rex aliquas Advocatias eidem Episcopo sub certa conditione cedit Datum apud Babenberg Anno 1279. XV. Kalend. Octobris. [Tiré des Archives Imperiales du petit Tresor de la Régence & de la Chambre à Vienne.]

Bertholdus Dei gratia Babenberg. Ecclesiæ Episcopus Omnibus imperpetuum. Equitas rationis & censura justitiæ nos inducunt, ut memoriter recol-

tes, & devotione laudabili attendentes illa largiflua munera gratiarum, quæ Serenissimus Dominus noster Rudolphus Romanorum Rex Inclitus, siquæ prædecessores divi Imperatores, & Reges Romanorum Illustris nobis & venerande Babenbergensi Ecclesiæ liberaliter impendunt, ad reddendam sibi & suis condigne vicissitudinis repensivam prout affectibus & promptis effectibus inclinamus, ut dum per eorumdem Principum munificentiam nos & Ecclesiam nostram dotatos pariter & ditatos esse cognoscimus, digne ipsis gratitudinis debitum laudabiliter exsolvamur, Eapropter nosse volumus universos tam posteros quam presentes, quod nos tantorum beneficiorum quæ nos & Ecclesia nostra de manibus Principum Romanorum, & specialiter Domini nostri Rudolphi Romanorum Regis prædicti recepimus, non immemores nec ingrati, ut nostre fidei claritas quam ad ipsam & Romanum Imperium gerimus sibi plene claresceret, ipsum in liberis suis specialiter duximus honorandum. Nam feuda illa universâ & singula quæ nobis & Ecclesiæ nostre per mortem clare memorie Principum Austriæ, Styriæ, Karinthiæ, Carniolæ & Marchiæ in eisdem Terris vacare ceperunt, & specialiter Castrum Mytenbach cum multa & omnibus suis pertinentiis Illustribus viris filiis suis Alberto, Hartmanno & Rudolpho, ac eorum Liberis heredibus mascululis tantum, contulimus, ipsosque ad instar & signam dictorum Principum infeudavimus de eisdem, ita tamen, quod feudorum hujusmodi dictis suis filiis concessorum ordinatio & conservatio in ipsis Domini nostri Regis manibus remanebit tantum pro tempore vite sue. Si vero dicti liberi sui decederent, sine filiis heredibus, dicta feuda vacantia & absoluta ad Babenbergensem Ecclesiam libere revertentur. Hanc nostre fidei claritatem quam ipsi Domino nostro Regi in liberis suis ostendimus, & obsequio devotionis promptitudinem qua suum & Imperii honorem & gloriam sicut tenebamur ex debito hæcenus indefesse coluimus, idem Dominus noster Rex gratioso vultu respiciens, & propter hoc & alia quæ & sibi Imperio tempore quo imminerebat necessitas constanter impendimus, nostre devotionis obsequia, nolens nos & Ecclesiam nostram digna retributionis vicissitudine defraudari, hiis nos libertatibus & gratiis quæ inferius annotantur de regia pietate decrevit liberaliter honorandos. Primo videlicet, quod ab Advocatiâ in Velkirchen suo, & filiorum suorum nomine vel cujuscunque tempore Principis aut Domini futuri in Karinthia, nichil aliud exigatur, recipiatur aut etiam requiratur, nisi tantum jus illud quod in Litteris super collatione dictæ Advocatiæ confectis venerabilis quondam Hermannii Babenbergensis Episcopi, & Illustris quondam Hermannii Ducis Karinthiæ Sigillorum munimine roboratis, evidenter est expressum. Injustis judiciis, exactionibus & stauris indebitis & aliis vexationibus quæ dicta Advocatiâ ultra jus in dictis Instrumentis expressum hæcenus sunt extorte, sublatis penitus & deletis. Preterea renunciavit & cessit idem Dominus noster Rex pro se & filiis suis, ac omnibus futuris Austriæ & Styriæ Ducibus & Dominis omni juri quod sibi competit in Advocatiis de Hage, de Chirchdorf & valle Gerstental, quos quondam Principes Austriæ & Styriæ, ab Ecclesiâ Babenbergensi in feudum tenuerunt, ipsas Advocatias cum redditibus, proventibus, judiciis, filijs, pratis, pascuis, nemoribus & generaliter omnibus juriis & bonis quæ sitis & inquirendis ad dictas Advocatias pertinentibus, nobis & Ecclesiæ nostre libere & absolute relinquens, ac volens nos & successores nostros in sepedictarum Advocatiarum ac ipsis attinentium possessione pacifica illos perpetuo conservari. Ita tamen quod nos & quilibet Episcoporum Babenbergensium Successorum nostrorum qui pro tempore fuerit, de prædictis Advocatiis singulis annis, in festo S. Georgii viginti talenta Wiennensium denariorum nostre & Successorum nostrorum in eisdem Principatibus, camere solvere teneatur. Idem renunciavit & cessit Dominus noster Rex prædictus omni actioni seu juri quod sibi in quadam area in Castro Stradlitz competeit five competere videbaturque per quondam Babenbergensem Episcopum Ducem Karinthiæ data fuit. Insuper quia nos tempore quo filius Domini nostri prædictus feuda terrarum pranotata contulimus, Castrum Werdenbach cum quadraginta marcarum denariorum redditibus de feudis ante dictis destitimus, nobis & Ecclesiæ nostre de beneplacito Domini Regis prædicti perpetuo retinendum, idem Dominus noster Rex, pro se, filiis suis prædictis & universis Successoribus suis in Principatum Karinthiæ deditioni, retentioni & reservationi castri prædicti cum omnibus juriis & pertinentiis suis consensum suum perpetuum ad-

ANNO
1279.

ANNO adhibuit & assensum. Promittens firmiter pro se & filiis suis ac Principibus predictis, nos & Ecclesiam Babenbergensem pro dicto Castro & suis atinenciis nunquam de cetero impeti vel turbari. Hoc tamen signanter adjecto, quod redditus Castri predicti, qui redditus XL. marcarum denariorum exceperint, suis & Successorum suorum usibus atinebunt. Provinciali iudicio quod eidem Castro usque modo deservire consuevit, ipsi XL. Marcarum denariorum redditibus nichilominus intercluso. Promisit insuper Dominus noster Rex predictus, pro se, filiis suis & successoribus suis, nobis & Ecclesie nostre predictae, quod iidem Principes nobis & nostre Ecclesie ac Successoribus nostris aderunt consilio, auxilio & favore, ad hoc; quod universa feuda que nobis & Ecclesie nostre jam vacant, & que deinceps in dictis terris per mortem ejusdemque, & in aliis terris per mortem Principum, Comitum, Nobilium, Ministerialium, vel aliarum personarum ejusdemque conditionis aut status existant, vacare inceperint, & nos & Ecclesia nostra plene & integraliter allequamur. Similiter in feudis illis que nobis & Ecclesie nostre per statuta sive traditiones Imperiales & Regales aut per Sententias iudicarias, vel per modum alium debitum & consuetum vacare ceperunt vel ceperint in futurum, nobis & nostre Ecclesie acquirendis dictum Dominum nostrum Regem, liberos suos, ac Successores suos predictos adiutores habebimus, & utiles promotores. In quorum feudorum iuribus & libertatibus conservandis, ipse Dominus Rex, filii & Successores sui in terris predictis prefate Ecclesie nostre defensores esse tenebuntur pariter & tutores. Acta sunt hec presentibus viris & Dominis venerabilibus: Petro Pataviensi Episcopo Johanne Garcesii Episcopo, Rudolfo Imperiali Aule Cancellario. Magistro Gotsfrido Domini Regis protonotario. Viris quoque Illustrissimis & Spectabilibus, Domino Alberto Duce Saxonie, Friderico Burgavio de Nurenberch, Eberhardo Comite de Catzenellpogen, Gerardo Comite de Rineke, Ulrico de Tiwers, & aliis quampluribus. In predictorum omnium testimonium & perpetui roboris firmitatem presentes Litteras, Sigilli nostri munimine roboramus. Nos quoque Henricus Prepositus, Emicho Decanus totiusque Capitulum Babenbergensis Ecclesie in signum ratificationis omnium Promissorum, & pleni consensus nostri quoad predicta accessit Sigillum Capituli nostri presentibus duximus appendendum. Datum apud Babenberch. Anno Domini millesimo ducentesimo septimo VIII. xv. Kalendas Octobris.

CLIV.

1280. **18. juillet.** *Concordia inita inter LUDOVICUM IX. Regem Francorum, & JACOBUM I. Regem Aragonum, quæ presatus LUDOVICUS Rex pro se & successoribus suis JACOBO Regi & successoribus illius cedit omne jus, quod habet in Comitatu Barchinonensem & alios; JACOBUS vero pre-nominatus LUDOVICO Regi pariter cedit omne jus quod obinet in Comitatu Carcaffona, Redes atque alios. Actum Barchinone 17. Kalendas Augusti 1278. [PETRI DE MARCA, Marca Hispanica in Appendice col. 1444.]*

Noverint universi quod cum inter nos Jacobum Dei gratia Regem Aragonum, Majoricarum, & Valentie, Comitum Barchinonæ & Urgelli, & Dominum Montipessulanum ex una parte, & Ludovicum eadem gratia Regem Francie Illustris ex altera, suborta esset materia questionis super eo quod idem Rex dicebat Comitatum Barchinonæ, Urgelli, Bisuldunensem, Rossilonis, Empurdanensem, Cerritanie, & Confluentis, Gerundensem, & Ausonensem cum eorum pertinentiis de regno Francie & de feudis suis esse, & nos ex adverso dicebamus nos jus habere in Carcaffona & Carcaffes, in Redis & Redes, Lauraco & Lauragnes, Termis & Termenes, Biterris & Vicecomitatu Biterrensi, Agde & Agades, Alby & Albeges, Ruthena & Ruthenes, Comitatu Fuxenii, Caturcensi & Caturcino, Narbona & Ducatu Narbonensi, Minerva & Minerbes, Fenoleto & Fenoledes, Terra de Salu, Petrapertusa & Petrapertusii, Amiliano cum toto Comitatu Amiliani, Credona cum toto Vicecomitatu Credonensi, Nemauso, Nemaufi, Nemaufensi, Tolosa cum toto Comitatu Tolosæ & Sancti Egidii, cum honoribus, districtibus, & iuribus universis ac pertinentiis eorumdem, tandem post multos Transitus habitos hinc inde, bonorum mediante con-

silio cum ipso Rege Francie ad hanc Compositionem & Transactionem devenimus. Quod idem Rex pro se & heredibus ac successoribus suis nobis & heredibus ac successoribus nostris & a nobis & antecessoribus nostris causam habentibus & nostris Procuratoribus ac Nuntiis pro nobis & vice nostra presentibus, recipientibus, & admittentibus dissinivit, quitavit, cessit, & omnino remisit quicquid juris & possessionis vel quasi habebat, siquidem habebat vel habere poterat seu dicebat etiam se habere tam in Domaniis five Dominicaturis quam feudis & in aliis quibuscunque in predictis Comitatibus Barchinonensi & Urgelli, Bisuldunensi, Rossilonensi, Empurdano, Cerritano, Confluentino, Gerundensi, & Ausonensi, cum omnibus honoribus, homagiis, districtibus, jurisdictionibus, & iuribus universis, ac pertinentiis eorumdem, & cum omnibus fructibus & proventibus per nos & antecessores nostros inde perceptis ac quæ etiam percipi poterunt, promittens & ad hoc se & successoribus suos obligans in perpetuum quod in predictis omnibus & singulis nihil de cetero per se aut per alium reclamabit aut petet, renuntians omnino specialiter & expresse pro se & heredibus suis ac successoribus omnibus, Chartis & Instrumentis, si quæ super his habuit vel habebat, volens ac decernens ea penitus esse nulla, ac promittens quod ea omnia reddet nobis, renuntians etiam pro se & heredibus & successoribus suis omni iuris auxilio tam canonici quam civilis nec non consuetudinarii & omni Privilegio reali & personali quibus contra predicta vel aliquid predictorum juvare se posset.

Nos autem similiter vice versa pro nobis, & heredibus & successoribus nostris prefato Regi Francie & heredibus ac successoribus suis & ab ipso & antecessoribus suis causam habentibus dissinivit, quitamus, & cedimus, atque remittimus omnino specialiter & expresse quicquid juris & possessionis vel quasi habebamus vel habere poteramus five dicebamus etiam nos habere tam in Domaniis seu Dominicaturis quam feudis & aliis quibuscunque in Carcaffona & Carcaffes, in Reddis & Reddesio, Lauraco & Lauragnes, Termis & Termenes, Biterris cum Vicecomitatu Biterrensi, Minerva & Minerbes, Agde & Agades, Alby & Albeges, Ruthena & Ruthenes, Caturco & Caturcino, Narbona & Ducatu Narbonensi, Podio Laurentii, Karbus, Castro fideli, terra de Salu, Fenoleto & Fenoledes, Petrapertusa & Petrapertusii, Amiliano & Comitatu Amiliani, & Gavalano, Credona & Vicecomitatu Credonensi, Nemauso & Nemaufensi, Tolosa & Comitatu Tolosæ & Sancti Egidii, & omni alia Terra & jurisdictione Raimundi quondam Comitatus Tolosani, cum omnibus honoribus, homagiis, districtibus, jurisdictionibus, ac iuribus universis & pertinentiis eorumdem, cum omnibus fructibus & proventibus per ipsam Regem Francie vel antecessores suos inde perceptis & quæ etiam percipi poterunt. Condidimus est tamen & ordinatum quod si aliqua feuda moventia de dominatione Fenoledes sita sint infra terminos Comitatus Rossilonis vel Bisuldunensi seu aliorum Comitatum predictorum, de quibus Comitatus nobis quitationem facit Rex Francie memoratus, penes nos & heredes ac successores nostros perpetuo remanebunt, & ea nobis & heredibus ac successoribus nostris cessit idem Rex Francie & omnino quitavit, salvo tamen jure, si quod fuerit, alieno. Similiter si aliqua feuda moventia de dominatione Comitatum eorumdem sita sint infra terminos Fenoledes, penes ipsum Regem Francie ac heredes & successores suos perpetuo remanebunt, & ea sibi, heredibus, ac successoribus suis dissinivit, cedimus, & quitamus omnino; salvo tamen jure, si quod fuerit, alieno. De Amiliano autem & Comitatu Amiliani sciendum est, nos quitationem & cessionem facere pradicto Regi Francie, sicut ea tenet & possidet idem Rex Francie, & ab ipso & suis tenentibus & possidentibus. Præterea memorato Regi Francie per hanc compositionem cedimus penitus & expresse concedimus ac heredibus & successoribus suis & ab ipso causam habentibus omne jus repetendi pignoris & actioni quam habemus in predictis Amiliano & Comitatu Amiliani, Credona & Vicecomitatu Credonensi, & in Gavalano, cum pertinentiis eorumdem, quæ quidem bonæ memoriæ Petrus quondam Rex Aragonum genitor noster olim titulo pignoris obligaverat Raimundo quondam Comiti Tolosano; & per hanc compositionem omnes Chartas & Instrumenta quæ habemus super dicto negotio confecta reddemus plenarie Regi Francie memorato. Per eandem etiam compositionem cedimus, penitus concedimus, & donamus expresse pro nobis & heredibus ac successoribus

ANNO
1280.

ANNO
1280.

bus nostris prædicto Regi Franciæ & heredibus & successoribus & ab ipso causam habentibus quicquid juris nobis competit, si quod competit, vel quocunque casu seu ratione vel titulo posset ad nos vel heredes aut successores nostros nunc vel in futurum aliquatenus devenire in Tolosa & toto Comitatu Tolosæ & Sancti Aegidii & in Terris Agenesi & Venesini ac in tota alia terra, jurisdictione, ac potestate Raymundi quondam Comitis Tolosani. Hæc si quidem omnia & singula, sicut superius continentur, pro nobis & heredibus ac successoribus nostris diffinimus, quitamus, cedimus, & remittimus omnino specialiter & expresse prædicto Regi Franciæ & heredibus ac successoribus suis & ab ipso & antecessoribus suis causam habentibus ac Nuntio & Procuratoribus suis presentibus coram nobis & pro ipso Rege vice & nomine ipsius recipientibus & admittentibus diffinitionem, cessionem, & quitationem, omnium prædictorum, cum honoribus, hominibus, districtibus, jurisdictionibus, & iuribus omnibus ac pertinentiis eorundem, & cum omnibus fructibus & proventus per ipsum Regem Franciæ & antecessores suos inde perceptis & qui etiam percipi poterunt, promittentes & ad hoc nos & heredes ac successores nostros specialiter obligantes quod in prædictis omnibus & singulis nihil de cetero per nos vel per alium reclamabimus aut petemus, nec ipsum Regem Franciæ nec heredes aut successores suos seu causam ab ipso vel antecessoribus suis habentes super prædicta aut aliqua prædictorum per nos vel per alium molestabimus in futurum, renuntiantes omnino specialiter & expresse pro nobis & heredibus ac successoribus nostris omnibus Chartis & Instrumentis, si quæ super ipsis habuimus vel habemus, volentes & decernentes ea penitus esse nulla quoad ipsum Regem Franciæ præiudicium & suorum, & quod ea omnia reddemus eidem. Renuntiamus etiam penitus & expresse pro nobis & heredibus ac successoribus nostris omnis juris auxilium tam canonicum quam civile ac consuetudinarii & omni privilegio reali & personali quibus nos vel heredes aut successores nostri contra prædicta vel aliquod præmissorum nos iuvare possemus. In cuius rei testimonium presentem Chartam Sigilli nostri plumbei fecimus impressione muniti. Acta fuerunt hæc Barchinonæ in palatio nostro XVII. Kalendas Augusti Anno Domini MCLXVIII.

CLV.

1281.
9. Aout.

Constitutio in Comitibus Generalibus Norimbergæ habitis per RODULPHUM Romanorum Regem facta, quod donata de bonis Imperii per RICHARDUM Regem Romanorum aut Predecessores illius à tempore quo lata fuit in FREDERICUM II. depositionis sententia, nullam debeant habere firmitatem, nisi à maiori electorum Imperii parte fuerint approbata. Datum in Nuremberg 5. Idus Augusti Anno 1281. Indictione IX. Regni sui VIII. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1169. Ex Hahnionensi Cartario Dominorum de Avelnis.]

NOs RODOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, tenore presentium protestemur, & publice protestamur, quod nobis pro Tribunali sedentibus in solenni Curia nostra apud Nuremberg, sententiam exitit coram nobis, omnium Principum, Nobilium, ac aliorum fidelium nostrorum qui fuere presentes, applaudente consensu, quod omnia donata confirmata, seu facta quocunque modo alio de rebus vel bonis Imperii, per quondam RICHARDUM Regem illustrem, aut prædecessores suos in Romano Imperio, à tempore quo lata fuerat in olim FREDERICUM Imperatorem II. depositionis Sententia: nullius habere debeant roboris firmitatem, nisi consensu maioris partis Principum in electione Romani Regis vocem habentium fuerint approbata. In cuius rei testimonium præsens scriptum conscribi fecimus, & Majestatis nostræ Sigillo iussimus communicari.

Datum in Nuremberg, v. Idus Augusti, Indiæ. ix. anno Domini MCLXXXI. Regni vero nostri anno VIII.

CLVI.

ANNO
1281.

Littere RODULPHI I. Romanorum Regis pro de-9. Aout. putando idoneo Executore, & Commissario, qui D. JOHANNEM DE AVESNIS Comitem Haynoniæ mittat in possessionem locorum illi in feudum ab se cum Imperii Principum consensu datorum. Datum Nuremberg V. Idus Augusti Anno Domini 1281. Indictione IX. Regni sui VIII. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1170.]

RODOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, universis sacri Imperii Romani fidelibus presentes Litteras inspecturis gratiam suam & omne bonum.

Ad universitatis vestre notitiam duximus deferendum, quod nobis pro Tribunali sedentibus apud Nuremberg, sententiam exitit coram nobis, omnium Principum & Nobilium ceterorumque fidelium nostrorum qui fuere presentes applaudente caterva, quod cum spectabili viro JOHANNI de Avelnis Comiti Haynoniæ dilecto fideli nostro propter suæ fidei & probitatis præstantiam, Terram de Aloß, Terram super Scaldam, Terram Gerald-montis, Terram Wafæ, & Terram Quatuor-officiorum cum omnibus attinentiis suis in feudum concesserimus, & eum investiverimus de eisdem, prout in Instrumentis sibi super hoc traditis plenius continetur: Nos eidem executorem idoneum, quem ipse Comes nominaret, deputare & concedere deberemus, qui principaliora loca prædictarum terrarum accedens, & tam Investituram prædictam, quam nos earundem Terrarum esse Warandos pronuntians, sæpeditum J. Haynoniæ Comitem, vel certum Procuratorem ipsius nomine suo in corporalem possessionem prænotatam Terrarum & attinentiarum suarum quarumlibet nostra auctoritate regali induceret cum solemnitatibus debitis & consuetis, & nihilominus ab omnibus super earum Terrarum districtibus constitutis præciperet auctoritate regia sibi tanquam Domino suo debitam obedientiam & reverentiam exhiberi. In cuius rei testimonium, præsens scriptum exinde conscribi, & Majestatis nostræ Sigillo fecimus communicari.

Datum Nuremberg, v. Idus Augusti, Indictione IX. anno Domini MCLXXXI, Regni vero nostri VIII.

CLVII.

Allodium Culenburg per REINALDUM Comitem 21. No- vembre. Gelriæ infeudatum pro HUBERTO DE BOSIN- CHEM. Actum Anno 1281. feriâ sextâ, quæ fuit Vigilia beate Cecilie Virginis. [J. J. PONTANUS, Hist. Gelriæ lib. 6. pag. 158.]

EGO Hubertus dictus de Bosinchem presentis scripto protestor & recognosco evidenter me nobilit viro Reinaldo Comiti Gelriæ & Duel Limburgensi castrum meum dictum Culenburg de libera meâ voluntate pro centum libris Hollandicorum denariorum hereditarie vendidisse in hunc modum, quod ipse Comes & sui heredes de ipso Castro profectum suum facere poterunt & utilitatem contra quoscunque; nec hoc ego Hubertus prædictus seu mei heredes contradicere poterimus nec debemus vel impedire. Ego etiam Hubertus prædictus ac mei heredes à Comite prædicto suisque heredibus Castrum prædictum hereditarie tenebimus & possidebimus jure Zutphanienfi, in testimonium & robur hujus facti Sigillum meum presentis Litteræ duxi apponendum. Datum anno Domini millesimo ducentesimo octuagesimo primo feriâ sextâ, quæ fuit Vigilia beate Cecilie virginis.

CLVIII.

Compositio per RODOLPHUM I. Romanorum Re- 13. De- gem facta inter WERNERUM Archiepiscopum cembre. Moguntinum ex una, & JOHANNI M. ac HENRICUM Comites de Sponheim ex alterâ parte, su- per

ANNO
1281.

per controversiis de castro Beckelheim. *Alum Moguntin in professo S. Lucie Anno Domini 1281.* [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. 1. pag. 313.]

RODOLPHUS Dei gratia Rex Romanorum semper Augustus, notum facimus universis ac singulis has Literas lecturis aut legi auditoris; Quod nos omnem discordiam, litem & contentionem, quæ fuerunt inter dilectos Principes nostros, Wernherum Archiepiscopum Moguntinum, Ecclesiam suam, Henricum fratrem Comitis de Sponheim, cum omnibus amicis & auxiliariis eorum, partibus ex altera, complanavimus, concordavimus & pacificavimus integraliter, perfectè ac in perpetuum super omnibus factis commissis & perpetratis, in toto tempore illo, quo discordia inter eos cepit & duravit, in hunc modum.

2. In primis castro Beckelheim, castrensis hominibus & bonis, quæ præfatus Archiepiscopus emerat, sicut habetur in Literis divisionis inter Comitem Johannem & Henricum fratrem ejus factæ, renunciavit prædictus Comes Johannes, cum uxore & fratre suo Everhardo, pro se & cunctis hæredibus suis, coram nobis in perpetuum: debetque meo iudicio, sub quo dicta bona constare noluerunt, facere omnia & singula, quæ ordo juris cum Warandia expostulat. Comes Henricus sua tertia parte ibidem debet esse contentus, quemadmodum hucusque tenuit eandem; & Archiepiscopus cum Ecclesia Moguntina in duabus partibus, quas ei vendidit Henricus frater Comitis Johannis, sine alicujus eorum molestatione in possessione quieti permanebit.

3. Captivi omnes facto jurejurando pacis, ut moris est, liberi dimissi sunt.

4. Omnia præscripta Johannes & Henricus Comites de Sponheim, se firmiter observaturos, super sancta Dei Evangelia juraverunt. Quod si hanc concordiam & pacis nostram Compositionem ad injuriam Archiepiscopi & Ecclesiæ Moguntinæ præfati Comites violare præsumpserint, tunc nos una cum Civitatibus Regni, Francofordia, Fridburg, Wetzlaria, Geilenhausen, Oppenheim, Welsala, ac Bopardia, & ipse nobiscum adversus eos, sepe dicto Archiepiscopo & Ecclesiæ ejus auxilium ferentes, assistentiam faciemus. Contra hæc auxilium ferre præfatis Comitibus Johanni & Henrico non debentur Fridericus Comes de Liningen, neque filius ejus, neque Everhardus Comes de Katzenellenbogen, neque Emicho Comes de Liningen, seu aliquis eorum, adversus Archi-Episcopum & Ecclesiam Moguntinam.

5. Hanc autem concordiam & pacis Compositionem de consensu & bona voluntate præfatorum, Archiepiscopi Moguntini, & Comitum Johannis & Henrici de Sponheim fecimus, & ad instantiam eorumdem sigillum nostrum Regium, una cum sigillis eorum, & Friderici Comitis de Liningen, & Everhardi Comitis de Katzenellenbogen, his Literis fecimus appendi. Actum Moguntie, anno Domini MCCLXXXI. in professo S. Lucie.

CLIX.

1283.

Litteræ GERALDI DE MALOMONTE ad Abbatem Moysiacensem de potestate CAROLO Regi Siciliæ à Pontifice MARTINO factâ eligendi unum ex liberis suis in Regem Aragonum, & Comitem Barsalonæ quem placuerit. [Gesta Comitum Barcinonensium apud PETRUM DE MARCA in Marcâ suâ Hispanicâ col. 593. Ex Archivo Monasterii Moysiacensis.]

Venerabili Patri in Christo Domino Abbati Moysiacensi Magister Geraldus de Malomonte Domini Regis Clericus salutem & paratam ad sua beneplacita voluntatem: Noveritis quod Rex Aragonum in die impressi certaminis inter ipsum ex una parte & Illustrum Regem Siciliæ Karolum ex altera vilitè omnino defect, nullam habens exultationem proprii corporis, cum die præcedenti ad duas leucas de Burdegala Domino Johanni de Greilly Senescalco Valconie fuerit locutus in propria persona. Nec prætextu alicujus metus juvare vel exulare se potest, cum habeat Literas Domini Regis Siciliæ de securo & salvo conductu, & Dominus noster Rex Nuntius ejus, qui propter hoc venerat, obulcrit se daturum eidem Literas suas de salvo & securo conductu & dictam securitatem jurari facere ab omnibus Baronibus qui e-

TOM. I. PART. I.

rant Burdegala cum eodem.

Dominus Cardinalis offendit Domino nostro Regi Literas summi Pontificis, quarum auctoritate Dominus noster Rex potest unum ex liberis suis, de quo sibi placuerit, in Regem Aragonum & Comitem Barsalonæ eligere seu etiam nominare, & sic electo vel nominato ab eo debet idem Cardinalis regnum deputare prædictum. Quia verò prædictæ Literæ continebant quandam periculosa & quandam obscura, Dominus Rex nondum concessionem hujusmodi acceptavit, sed mittitur ad Curiam pro periculis tollendis & ambiguis declarandis. Quibus sublati & declarati, dictus Dominus noster Rex est in firmo proposito concessionem hujusmodi simpliciter acceptandi. Mittit tamen nihilominus ex nunc magnam multitudinem armatorum in Regnum Navarra ad aggrediendum dictum Petrum quondam Regem & Regnum Aragonæ, vel forte Regnum Castellæ, contra Xancium rebellem filium Regis Castellæ, si secundum rei exigentiam, cum illic venerit, sibi magis viderit expedire. Dominus Rex declinat apud Tolosam, ibi moram facturus & circa donec audiverit quid inchoaverit & quid fecerint filii quos mittit. Barones de Francia fere pro majori parte die Martis ac die Mercurii post Pentecosten ab ipso licentiam habuerunt. Ipse facit convocationem generalem omnium Baronum in villa de Tolosa in festo Annuntiationis beate Mariæ, aggressurus alterum ex dictis Regnis cum manu potenti & forti, prout secundum illa quæ interim acciderint tunc sibi visum fuerit expedire. Alia quæ acta sunt, cum vos videbitis, vobis latius exponemus. Valeat vestra Paternitas reverenda.

CXL.

Paña & Conventiones inter GUILLIELMUM Marchionem Montis Ferrati, ex una & Commune, atque homines Civitatis Albæ, & ejus districtus inter. Alim 26. Januarii 1283. Indictione XI. [Authentique tirée des Archives Archi-Duales de Mantoue.]

26 Janv.

Incipiunt Paña, & Conventiones quæ, & quas Illustris Dominus Guilielmus Marchio Montisferrati habuit cum hominibus Civitatis Albæ & districtus secundo quod in scripto Instrumento plenius continetur.

Anno a Nativitate Domini millesimo ducentesimo octogesimo tertio Indictione undecima die Martis vigesimo sexto mensis Januarii in Ecclesia Sancti Laurentii Albeni in plena convocatione per Campanas, & voce preconiæ more solito congregata, presentibus Venerando Viro Domino Benedicto Deigratia Abbate Sancti Victoris de Guaxano Domino Mainfredo filio Illustris Viri Domini Thome Marchionis Salustiarum, Dominis Johanne Polgio, Anselmo, & Guilielmo de Giano, Bonifacio de Cilio, Antonio Crofello de Parma Judice, Brennio de Beage de Cremona Judice, Domino Guilielmo de Buxero Canonico Albeni, Mainfredo de Sta. Julia, Domino Jacobo Panterio de Alba Judice, Girardo de Bafignana, Anselmo Bruto, & Pontio Costantio testibus rogatis, & infra scripti interfuerunt Notarii Mainfredus Macharius Ameor de Prato, Odonus de Begono, Bartholus Costancius, & Obertus Rasteri. In nomine Domini nostri Jesu Christi amen. Infra scripta paña, & conventiones voluit Dominus Guilielmus Rapa Capitaneus Albenis, & homines Albæ fieri, & firmari cum Illustris, & Excell. Domino Domino Guilielmo Marchione Montisferrati, primo cum tractetur per Dominum Episcopum Albeniensem, & Dominum Joannem de Mella Concordia inter dictum Dominum Capitaneum & homines, & Comune Albæ ex una parte & Guastagnos, five Forestatos Albæ ex altera, si per ipsos inveniri poterit de voluntate, & consensu ipsarum partium & quod ipsa concordia isto modo fiat & fit, & si non reperiretur concordia ut supra, prædictus Dominus Marchio teneatur ipsos Guastagnos, five Forestatos Albæ concordare, & in Albam reducere, sicut placeret Domino Marchioni prædicto cum consilio D: Episcopi Albenis, & Domini Guilielmi Rapæ prædicti, & Sapientium ad hoc electorum, five eligendorum per ipsos D. Episcopum, & Capitaneum, & Consilium Albæ. Item voluit, & concedunt quod dictus Dominus Marchio Montisferrati per se, & filios mascululos ab ipso descendentes habeat Civitatem Albæ, & homines, Castra, & Villas, Jurisdictionem, & jura omnia Civitatis ejusdem cum toto posse, & districtu, & pertinentiis, & cum mero, & mixto Imperio libere,

ANNO
1283.

re, & expedite exercendis secundum modum, & formam inferius denotatam excepto Castro, Villa, Jurisdictione, & Concilio Montisfortis, & Castri, & Ville ipsius loci que sint, & esse debeant Domini Guilielmi Rape pro se, & suos heredes cum mero, & mixto Imperio faciendo, & reddendo ibi iusticiam de Civilibus, & Criminalibus sicut Dominus, non obstantibus aliquibus Statutis factis, vel faciendis per Comune Albæ, in quo Castro & Villa, Comune, & homines Albæ habeant pacem, guerram, treugam, exercitum, Cavalcatam, & reductum contra quoscunque, personam, Collegium, & Universitatem, quam Civitatem, Jurisdictionem, homines, & jura dictus Dominus Marchio salvis Pactis & Conventionibus infrascriptis, que Pacta & Conventions dictus Dominus Marchio & filii ejus prædicti observare teneantur, & per Officiales suos facere inviolabiliter observare, & dictum Castrum, & Villam, & Jurisdictionem Montisfortis teneatur defendere pro posse suo, & manutene dicto Domino Guilielmo Rape, & heredibus ejus tenentibus ipsum Castrum in gentile feudum à dicto Domino Marchione, & eidem fidelitatem prestantibus. Eo tamen salvo quod ultra fidelitatem de Castro prædicto dictus Dominus Guilielmus dicto Domino Marchioni aliquid aliud facere non teneatur nisi modo, & forma quo, & qua sicuti facerent alii Cives Civitatis Albenis. Item volunt quod omnes homines Albæ, & districtus, qui emerunt regalia seu coanceas ipsas habeant, & teneant sine aliqua inquietatione usque ad tempus quod constitit ipsos eas emisse, vel eas concessas fuisse à Domino Rege Sicilia, five Officialibus ejus vel à Comuni Albæ & modo, & forma contenta in Instrumento dictarum coancearum, five Emptionis ipsarum. Et teneatur dictus Dominus Marchio firma habere, & haberi facere pacta omnia, & singula venditionis novæ Gabellæ, & novi molecii, & obligationem, seu Contractum factum de Notaria, five Officio Notariæ Civitatis Albæ & de . . . & Capitulum factum, & scriptum in volumine Capitulorum Civitatis Albæ de solutione faciendi pro mercibus ductis usque marinam, & de marina in Albam in omnibus, transacto vero tempore venditionis prædictarum Coancearum dictus Dominus Marchio habeat coanceas supra dictas, & transacto tempore novæ Gabellæ, & novi Molecii prædicti nihil tamen postea exigatur, & firma sit venditio prædicta, five venditionis prædictæ novæ Gabellæ & novi Molecii . . . propter hoc dictus Dominus Marchio, vel alius pro eo possit tamen aliquando habere, vel aliam Gabellam, seu novum Molecium facere prædicto vel alio modo, & postquam prædictæ coanceas in ipsum Dominum Marchionem pervenerint, ipse Dominus Marchio faciat expensas Pontium, & alias expensas omnes quas, & sicut faciunt vel facere debent Emptores dictarum coancearum. Item volunt posse eligere tres homines de terra dicti Domini Marchionis, vel de parte sua de quibus contentus esset ipse Dominus Marchio omni anno, & dictus Dominus Marchio unum illorum quem voluerit ponat in regimine Potestariæ Civitatis Albæ, & districtus, habendo, & tenendo dictus Potestas Judicem, & militem, & familiam competentem in dicto Regimine: Et Comune Albæ teneaturolvere omni anno pro salario dicti Potestatis, & aliorum Officialium, & familiæ suæ libris ducentas Astenles donec dictæ Coanceas pervenerint in prædictum Dominum Marchionem, & non ultra, & ab inde in antea dictus Dominus Marchio prædictum Potestatem, & alios Officiales habeat, & teneat suis propriis expensis in dicto regimine habendo ex nunc dictus Dominus Marchio bannum, & datas omnia, & omnes impostorum committenda seu committendas statuta, & statutas per Capitulum Civitatis Albæ, vel que in posterum statuentur per Comune prædictum. Comissa autem vel comissa hinc retro minime possent exigere, vel habere in totum, vel in parte. Et si prædicti tres renuntiarent Potestariam prædictam, alii eligantur modo prædicto quousque unus reciperet dictam Potestariam. Item teneatur dictus Dominus Marchio procurare, & facere bona fide quod Comune Albæ habeat, & recuperet quicquid dictum Comune habere consuevit in balneis, salvo jure Ecclesiæ Astenlis, si quod habet. Item teneatur dictus D: Marchio, & ejus Officiales regere temper Civitatem Albæ, & districtum secundum formam Statutorum Civitatis Albæ conditorum, vel condendorum per ipsum Comune que statuta fieri possint per Comune prædictum super Civilibus, & Criminalibus, & ordinamentis aliis super negociis Civitatis & districtus ad voluntatem liberam Communis

prædicti omni anno, dummodo ipsa statuta non sint contra Ecclesiæ libertatem, nec contra D: Episcopum Albensem, vel Terram suam, & dummodo ipsa statuta non obviarent prædicti Donationi & Concessioni factæ dicto Domino Marchioni sicut superius, & inferius continetur. Item quod prope Civitatem Albæ per miliaria quadraginta teneantur facere exercitum generalem per mensem unum in anno, eorum expensis, si fuerint requisiti à dicto Domino Marchione, computando à die quo moverent de Alba & diebus quibus redirent computatis, ita tamen quod si aliquo anno non facerent exercitum prædictum pro prædicto Domino Marchione ob hoc non possent in aliquo alio anno requirere exercitum pro tempore preterito, hoc tamen addito, quod si prædictus Dominus Marchio exercitum prædictum in quadraginta miliaria prædicta ultra prædictum mensem vellet retinere, hoc possit facere suis propriis expensis, stipendiis idoneis. Milites vero, seu equites habentes equos de armis per Lombardiam tantum secum, & nisi esset, personaliter ducere possit quocunque voluerit, dando eisdem militibus idonea stipendia. Item teneatur dictus Dominus Marchio salvare, defendere, & custodire bona fide, & pro posse suo Domino Episcopo Albeni, & aliis Episcopis, qui pro tempore fuerint totam terram, & homines, Episcopatus, & jura ipsius Episcopatus Albenis contra quoscunque personam, Collegium, & Universitatem, quicquid dictus Dominus Episcopus rehet, & possidet, vel visus est tenere, & possidere vel quasi, & omnia demum, & singula facere dicto Domino Episcopo quod Comune Albæ, & Potestas Albæ ipsi facere teneatur, fidelitatem vero facere possit, & teneatur per Potestatem suam Albæ omni anno; quod si contingeret, quod Deus advertat, quod per Comune Albæ, vel per aliquam singularem personam Civitatis ejusdem, vel districtus contra prædictam Donationem, vel aliquid de prædictis faceret, tunc prædictus Dominus Episcopus pro suo posse bona fide per se & terram suam manuteneat, defendere, & recuperare teneatur dicto Domino Marchioni, & si fieret exercitum per Comune Albæ, prædictus Dominus Episcopus dictam Civitatem custodire teneatur, dum Albenenses flarent in exercitu sicut facere consuevit. Item quod dictus Dominus Marchio, five aliquis alius pro eo non possit, nec debeat petere, vel exigere, vel exigi permittere, . . . ab hominibus Civitatis Albæ, vel districtus generaliter, neque specialiter talliam, neque fodrum aliquod, neque aliquam exactionem neque questum angariam, vel per angariam, neque mutuum coactè, preter quod in Castro, & Villa, & Hominibus Cornelianis, in cujus Villa hominibus tantum possit fodrum imponere, & excus facere pro custodia, & guardia dicti Castri. Comune autem Albæ non, hoc addito quod si aliquis Cives Albenis habitans in Civitate Albæ habeat aliquas Possessiones, vel Domos in Villa, & posse Cornelianis, quod de dictis Possessionibus, & Domibusolvere non teneatur, neque debeat fodrum, neque talliam in Corneliano, nisi Comuni Albæ, sicuti faceret de aliis Possessionibus quas habet in posse Albæ. Item quod dictus Dominus Marchio vel filii ejus, non possint vendere, vel alio titulo alienare in aliam personam nisi in heredes suos legitimos masculos prædicta sibi donata, nec aliquid ex prædictis, nec pignori generaliter nec specialiter, vel expresse obligare exceptis fructibus, & redditibus, & obventionibus de dictis rebus donatis provenientibus, quos liceat eis obligare prout ipse voluerit, vel aliter alienare de quinquenio in quinquenium, vel infra, & non aliter. Item quod dictus Dominus Marchio dimittat Civibus habitantibus in Civitate Albæ Castra propria eorum, & Villas quas, & quas tenent, & possident, & hactenus tenere, & possidere consueverunt, nec ipsi Civibus in dictis Castris, seu locis aliquam jacturam, vel molestiam inferat nec occasione dictorum Castrorum quamdiu erit in fidelitatem, & obedientiam dicti Domini Marchionis. Item quod aliqua singularis persona Civitatis Albæ, vel districtus pro aliqua causa Civili, vel Criminali, vel pro aliqua re non compellatur exire Territorium Civitatis Albæ, sed in Civitate Albæ fiat rogatio, & sententia feratur, & executio sequatur de his que agitantur in Civitate Albæ vel Districtu, & hoc intelligatur de his que aguntur tam in causa principali, quam in causa appellationis, & non possit aliqua persona extrahi de Alba occasione alicui debiti, vel iustitiæ faciendæ, seu in obsequium, absque voluntate Concilii Civitatis Albæ, vel majoris partis. Item quod quilibet persona de Alba, & Districtu habeat libertatem, & liberam facult.

ANNO
1283.

ANNO 1283. cultatem faciendi Testamentum, & disponendi quocumque modo voluerit de rebus suis in ultima voluntate & contrahendum inter vivos donando, vendendo, vel alio quovis titulo alienando, sicut de Jure hactenus poterat, & in successionebus ab intestato decedendum serventur Jura, nulla pactione suprascripta, vel inscripta, vel consuetudine quavis obstante; hoc pacto quod ipse Dominus Marchio non possit, nec debeat, nec heredes sui, vel ei locumtenens aliquid exigere, vel habere de successionebus decedentium Jure successioneis, nec de contractibus inter vivos celebratis, nisi aliquis propria voluntate ipsi Domino Marchioni, vel suo successori aliquid reliquerit, vel aliquo contractu concesserit, & nisi de Jure Dominus Marchio predictus, vel ejus successores succedere deberent in defectu Testamenti, & aliorum qui deberent definito succedere ab intestato, & expressum actum sit quod in rebus, & possessionibus singulorum nihil venderet supradictus Dominus Marchio, vel ejus Curia præter ea, que in Instrumento specialiter essent concessa super rebus singularium, & que sibi alias de Jure Communi, vel municipali obveniret ratione delicti, vel alia justa de causa. Item dictus Dominus Marchio teneatur facere, & curare suo posse bona fide quod Joannes, & Martinus de Sancto Stephano, & nepotes recuperent, & habeant eorum bona, & jura que habere debent in Sancto Stephano de Aftizio, & posse, vel ita facere quod Comes Manuel ipsa emat preto competenti. Item quod omnes homines Albe, & districtus; & Villarum Domini Episcopi Albenis ejuslibet malatoris, & ejuslibet alterius exactionis per totam Terram dicti Domini Marchionis sicut ceteri homines terre ipsius Domini Marchionis, generaliter sint immunes, & idem intelligatur de Terra, quam dictus Dominus Marchio in posterum habebit. Item quod dictus Dominus Marchio, & ei successores debeant attendere, & observare hominibus Albe, & districtus, & Universitatibus, & Universis hominibus Albe, & districtus, & attendi, & observari facere omnes consuetudines, & bonos usus eos quos, & quas habent, & usque nunc retro habere consueverunt vel de cetero habuerunt, dummodo non derogent donationi, & concessioni prædictæ ut superius, & inferius continetur. Item quod omnes, & singuli de Civitate & Districtu Albe qui habent, vel habuerint quatuordecim annos, vel amplius jurent, & jurare teneantur si fuerint requisiti à Domino Marchione, vel ejus locum-tenente fidelitatem dicto Domino Marchioni, vel alii recipienti de mandato, & nomine ipsius, & ejus filiis prædictis in perpetuum, & custodire, & defendere ipsum Dominum Marchionem, & successores, & totam ejus Curiam, & omnia ea attendere, & servare quæ in Capitulo fidelitatis continentur, & specialiter jurabunt omnia que continentur in hac donatione, vel concessione, & conventionibus in hoc Instrumento contentis inviolabiliter observare. Item teneatur dictus Dominus Marchio, & filii ejus prædicti retinere omnia Castra, & omnes Fortalicias Communis Albe, videlicet Castrum, & Villam Corneliani, Castrum, & Villam Monteforte, Castrum, & Villam Barbaricchi, & Villam Montilupi, & Castrum novum cum tota Rocha de Macerie quæ consuevit esse Communis Albe, resistent dicto Communi pretium Jacobo de Chocho, quod dederit in dicta Rocha, & omnia alia Castra, & Fortalicias, excepto Castro, & Villa, & pertinentiis Montisfortis de quibus sit, ut superius continetur, auctoritate prædicta, vel aliquorum prædictorum non debeat, nec possit alienare, obligare, vel in aliquam personam transmutare aliqua ratione vel causa, occasione alicujus contractus hinc retrofactis, vel qui de cetero fiunt, sed semper, & continue ipse, vel ejus successores nomine ipsius prædicta Castra, & Villas debeat custodire, & ad manus suas tenere, ita quod nulla persona Jus aliquod habeat in prædictis, vel aliquo prædictorum. De redditibus vero sit, ut superius continetur, ipsis Castris, & villis semper facientibus, & facere teneantur quicquid hactenus fecerunt pro Communi Albe, & consuetum est fieri in fodris, & talis solvendis, & exercitiis, & cavalcatis, & omnibus aliis: Præter Castrum, & villam Corneliani, in quo Commune Albe, non possit imponere fodrum, vel talem, nec exigere, eo tamen excepto, & sano intellecto quod si aliqua persona de Civitate Albe, & districtus haberet aliquos redditus, vel aliquod factum, vel aliquas concessiones in prædictis villis, vel aliqua ip-

sarum, quod dicta facta, redditus, & possessiones eisdem salva remaneant, eo addito, & expressum dicto quod dictus Dominus Marchio teneatur Castrum Polenci refacere in duos annos proximos venturos à die præsentis Conventionis. Item si qua persona, Collegium, Universitas vel Universitas inciperet, & faceret guerram in Commune, & homines Albe, seu dictum Dominum Episcopum Albensem vel Terram ipsius, seu villas supradictas, vel aliquam prædictarum, dictus Dominus Marchio ipsos, & ipsas bona fide pro posse suo defendere, & jurare teneatur, & guarere offendentes prædicta vel aliquod prædictorum, & ipsa Guerra perseverare ad voluntatem Communis Albe, donec pacem sufficientem dedisset dicto Communi & prædicto Episcopo, & si postquam requisitus esset dictus Dominus Marchio à Communi, vel Nuntio Communis Albe, dum ipse Dominus Marchio esset in Lombardia, si ejus locumtenens regeret, & non observaret ut supra in mensum unum à die requisitionis. Commune Albe prædictum ad conventiones supradictas observandas minime teneatur, & teneatur dictus Dominus Marchio per se, & filios suos Communi Albe prædicto redere, & restituere, & restitui facere omnia Castra, Villas, & Jurisdictiones quæ, & quas prædictus Dominus Marchio, vel alius pro eo, teneat, vel haberet occasione donationis prædictæ, & quæ sibi concessæ sunt in præsentis conventionem: si vero cum hominibus Albe dictus Dominus Marchio, vel ejus filii prædicti, seu ejus locumtenens vinceat, vel occuparet aliquod Castrum vel villam cujuscumque sit per decem miliaria prope Civitatem Albe, illud & illa sit, & esse debeat de jurisdictione Civitatis Albe, & semper facere teneantur pro Communi Albe in solvendis fodris, & talis, & omnibus aliis, sicut faciunt & facere consueverat prædictæ Villæ Civitatis Albe, excepto eo quod invenitur fuisse Feudum dicti Domini Marchionis, vel quod inveniretur proprium Dominium alicujus Ecclesiæ, teneatur etiam dictus Dominus Marchio per se, & filios suos prædictos Civitatis Albe Castra, & villas & Jurisdictionem, & jurapsum, & singulatum personarum, & singulas personas ejusdem Civitatis & districtus, & terre Domini Episcopi Albenis manuteneri, salvare, & defendere toto posse suo contra quemcumque personam ut superius continetur. Item teneatur dictus Dominus Marchio dare fortiam, & juvamen heredibus Thomæ Constanti quondam ad habendum, & recuperandum Castrum, sive Castrum Rochæ, & jura quæ ibi habere debent, vel consueti sunt habere, & si recuperabitur ab heredibus prædictis teneatur ab ipso Domino Marchione in Feudum gentile per supradictos hæredes. Prædicta Dominus Marchio prædictus per se suosque filios predictos promittat omnia, & singula supradicta attendere, & observare ita in omnibus, & per omnia in perpetuum bona fide, & juret tacto libro corporaliter, & nullo tempore contravenire per se, vel per alium interposita stipulatione & quilibet ejus filius idemque successor teneatur facere simile juramentum, & omnia prædicta, & singula attendere, & observare: Prædicta autem fiant, & esse intelligantur omnia, & singula in omnibus, & singulis, salvo Domino Romano Imperatore coronato, & confirmato ab Ecclesia Romana, & regnante, & imperante in Lombardia pro majori parte. Cui tunc respondeatur per Commune prædictum de recipiendo potestatem ab eo, & de sibi prestando fidelitatem, & de faciendo pro eo futuram guerram, sicut consuetum est dictum Commune facere Imperatori, & de faciendo omnia, & singula que constant per Privilegia, vel publica Instrumenta fieri debent per Commune Albe Domino Imperatori, non obstantibus supradictis, vel aliquo prædictorum. Vacante vero sede Imperii prædictus Dominus Marchio, & sui hæredes prædicti habeat, & habeant integre ipso jure omnia, & singula supradicta sibi concessa per presentem donationem, quibus omnibus conventionibus, & Capitulis, & singulis superius declaratis, solemniter clare, & aperte, & ad veram intelligentiam lectis, examinatis, & diligenter intellectis in concilio generali Communis, & Civitatis Albe coadunato super votis Sancti Laurentii more solito voce preconia, & sicut moris est in Ecclesia Beati Laurentii Paganus Alexius Civis Albe Sindicus, & Procurator Communis, & Universitatis Civitatis Albe ad supradictum, seu præsens negotium explicando, sicut constat per cartam publicam factam, & editam, cujus Cartæ tenor inferius denotatur: ex certa scientia & consensu expresso prædicti concilii generalis, & ejuslibet

ANNO 1283.

ANNO
1283.

libet persone in dicto concilio existentis, & omnium astantium in convocacione predicta, nemine discordante, de omnibus Dominio, jurisdictione, mero, & mixto Imperio & Districtus Albæ, & de omnibus Castris, Villis, Coanceis, & Juribus pertinentibus ad Civitatem, & Communem predictam sicut eo modo quo in predictis Conventionibus, & Capitulis continentur, singulariter de omnibus hiis, & singulis que in predictis Capitulis exprimuntur, fecit sicut melius libera Civitas potuit, jure, & nomine Communis hominum, & Universitatis Civitatis Albenfis donationem puram, meram, & irrevocabilem, eo modo, jure, & ratione quo, vel qua melius valere poterit predicto Domino Guilielmo Illustri Marchioni Montiserrati presenti, & recipienti, quam Donationem, & que pacta, & quas conventiones dictus Sindicus predicto nomine fecit, & exposuit dicto Domino Marchioni, ob multas rationabiles causas, potissimum, quia Commune Albæ ad Communitatis suis, & forensibus Civitatis predictæ Gueris, & Injuriis opprimebantur non modicis, nec per se se poterant absque maxime periculis defendere: Et quia auxilio, & defensione dicti Domini Marchionis non modicus indigebant, nec aliter bono modo Albenfis Civitas poterat in suo jure, vel statu defendi nisi per modum predictum subiretur jurisdictioni, & subjectioni eidem Domini Marchionis, & hæc omnia ibidem publice predictus Sindicus nomine quo supra dixit, & protestatus fuit manifestè, & publice, exponendo quod predicta facta sunt, & faciebant propter causas supradictas, & ob utilitatem manifestam, & evidentem Communis, & hominum Albæ, ac districtus, & ideo dicebat, & protestabatur predicto nomine ex certa scientia in predictis pactis, Conventionibus, donatione, & contractu Commune Albæ, vel homines non fore lesos, & in aliqua idcirco quod ex nunc renuntiabat predicto nomine omni beneficio in integrum restitutionis & quod predicta dici non possint esse facta sine causa, vel propter injustam causam. Remittendo ex nunc per pactum predicto nomine dictum beneficium restitutionis in integrum & quod non possit dicere predicta fore causata. Insuper dictus Sindicus predicto nomine cessit, consultit, & mandavit dicto Domino Marchioni presenti, & recipienti ex causa donationis ut supra, conventionis vel pacti eo modo quo melius valere poterit omnia iura omnesque actiones reales, & personales atque mixtas, & generaliter omnes alias pertinentes Civitati, & Communi Albæ in omnibus, & singulis que superius declarantur, & in presentis Conventionibus, seu Capitulis sunt expressa ita, & eo modo quo predictus Dominus Marchio, tam in agendo, petendo, excipiendo quam etiam retinendo in omnibus predictis, & circa predicta ea possit agere, & uti illis eidem Juribus, rationibus, & jurisdictionibus, ac Imperiis quibus uti poterat, vel posset, Commune Albæ predictum constituendo ex nunc predictum Dominum Marchionem in omnibus predictis, & circa ea, que in dictis Capitulis continentur, per se, & hæredes suos procuratorem tanquam in rem suam propriam. Qui Paganus in signum veri Domini, & possessionis vel quasi secundum formam predictam omnium predictorum que in ipsis conventionibus sunt narrata naturaliter tradidit, & dedit eidem Domino Marchioni Clavam unam seu maciam dando, & concedendo nomine predicto eidem Domino Marchioni licentiam, & liberam auctoritatem ut per se, & hæredes suos masculos possit quandocunque voluerit, vel etiam per nuntios suos apprehendere predictorum omnium que dicta sunt supra possessionem corporalem vel quasi, & ex nunc dictus Sindicus nomine Communis Albæ constituit se vice ipsius Domini Marchionis tenere, & possidere predicta vel quasi, donec idem Dominus Marchio per se, vel per alium de predictis corporaliter possessionem habuerit apprehensam vel quasi, promittendo eidem Domino Marchioni stipulanti interveniente nomine quo supra sub obligatione omnium bonorum Communis Albæ omnia ea que dicta sunt supra, & que in dictis Capitulis, conventionibus narrantur expedire, guarire, & defendere ab omni homine, & persona, Collegio, & Universitate, preterea dixit, fuisse confessus & protestatus dictus Paganus Sindicus nomine Communis Albæ quod nunquam dictum Commune veniet contra predicta, vel aliquod predictorum pretextu maxime quod dici possit dictam Donationem indigere insinuatione vel quod alegari possit Commune Albæ non esse integrum vel vicem Universitatis non optinere ex eo quod Gual-

flagni, vel pars Gualagnorum, sive foresta à Civitate Albæ, & non interfuerunt predictis, renunciando ex nunc omnibus juribus, & legibus loquentibus de insinuatione donationum, & constituendo, & ordinando predicto nomine ea que dicta sunt & que in predictis conventionibus continentur, eo modo, & forma quo vel qua melius fieri possint particulares Donationes. Ita quod quilibet per se non possit insinuatione aliquatenus indigere, & ad majorem cautellam & firmitatem omnium predictorum Reverendus Pater Dominus Bonifacius de Sancta Julia Dei Gratia Albenfis Episcopus, & Dominus Guilielmus Rapa Capiteanus, & Potestas Civitatis Albenfis predictis omnibus simul, & quilibet per se se concesserunt, & ea laudaverunt, approbaverunt, & confirmaverunt, & videntes, & sentientes manifeste utilitates que erant in predictis pro Communi Albæ, & pericula que deviabatur, & evitabantur per Commune, homines Albæ si predicta forentur effectum, & complerentur ea, & singula que dicta sunt supra insinuaverunt, & in ipsis, & quolibet Capitulo ipsorum suam auctoritatem interposuerunt solemniter, & decretum predicta atque omnia, & singula dictus Paganus nomine supradicto de voluntate omnium Albenfis existentium in predicta Ecclesia, & super animarum ipsarum juramento corporaliter prestito tacto libro firmavit, & perpetuo convenit, & promisit inviolabiliter attendere, & servare. Verba vice Dominus Guilielmus Illustris Marchio Montiserrati diligenter certificatus super omnibus que dicta sunt supra, & super cujuslibet Capitulis, & Conventionibus predictis ibidem lectis, & recitatis juravit ad Sancta Dei Evangelia corporaliter tacto libro ea & quodlibet eorumdem perpetuo observare, & sine corruptione aliqua attendere secundum modum, & formam descriptam superius, & taxatam, & ita de predictis, & quolibet predictorum Capitulum fieri iusta sunt, & etiam refici si opus fuerit plura publica Instrumenta tam per Notarium Domini Marchionis, quam per Notarium Civitatis Albenfis constantius, & ad majorem utilitatem, & firmitatem dictarum Partium fieri poterunt, vel dictum Instrumentum Procuracionis, & Sindicatus Paganus Alexii. Anno Domini à nativitate millesimo ducentesimo octuagesimo secundo Indictione decima die vigesimo quarto intrante mensis Decembris Albæ, super volitis Sancti Laurentii, Presentibus Arderitone Censio de Mainfredo de Marcenafcho Nitola, & Matheo Nuntius Communis Albæ in pleno, & generali Concilio Civitatis Albæ mandato Domini Guilielmi Rapa Potestatis, & Capitanei dictæ Civitatis per Campanam bis pullatam more solito, ad hæc specialiter congregato, in quo Concilio adherent due partes Conciliariorum dicti Concilii salvo pluri dictus Dominus Guilielmus Rapa Capiteanus, & Potestas consensu, & voluntate dictorum Conciliariorum nemine discrepante quorum Conciliariorum nomina inferius describuntur, & ipsi Conciliares unanimiter, & concordantes auctoritate dicti Domini Guilielmi Potestatis, & Capitanei fecerunt, constituerunt, ordinaverunt, & creaverunt Paganum Alexium presentem, & volentem eorum, & dictæ Universitatis, seu Communis Albæ nuntium, & Procuratorem, Sindicum, & Actorem, & id quod de jure melius, & firmitus esse poterit ad dandum, & donandum, & quovis titulo alienationis voluerit alienandum, transferendum, & concedendum Magnifico Viro Domino Guilielmo Illustri Marchioni Montiserrati pro se suisque filiis masculis eisdemque hæredibus ipsum Dominum Marchionem per se suosque filios masculos eisdemque hæredes, & cuilibet, & quemlibet ejus nuntium eorum nomine dictam Civitatem, & Communem, & Homines Albæ, & jura dictæ Civitatis, & Castra, Villas dictæ Civitatis, & Dominium, & Jurisdictionem omnium predictorum, & merum, & mixtum Imperium secundum Pacta & Conventiones habitas, & tractatas inter dictam Paganum Alexium, & dictum Dominum Marchionem, & examinatus per Sapientes Civitatis Albæ, & ad faciendum, & firmandum Pacta & Conventiones nomine dicti Communis cum dicto Domino Marchione, & quolibet ejus Nuntio seu Procuratore, & ad faciendum fidelitatem de predictis predicto Domino Marchioni, & cuilibet ejus Nuntio, seu Procuratori, & ad recipiendum promissiones, & obligationes, & Sacramentum à dicto Domino Marchione, & quolibet ejus Nuntio, seu Procuratore, & ad faciendum predicto Domino Marchioni, & cuilibet ejus Nun-

ANNO
1283.

ANNO 1283. tio seu Procuratori. Et deinceps ad omnia, & singula exercenda, & facienda, & complenda nomine dicti Communis, cum dicto Domino Marchione, & quolibet ejus Nuntio qui ipse Dominus Capitaneus, & Potestas, & dicti Consiliarii, & Commune facere possent si presentes essent, dantes, & concedentes dicti Domini Potestas, & Capitaneus consensu, & voluntate ipsorum Consiliariorum, & ipsi Consiliarii autoritate dicti Potestatis, & Capitanei Sindico supradicto liberam, & generalem administrationem, & specialem mandatum in omnibus, & singulis supradictis, promittentes predicti Potestas & Capitaneus consensu, & voluntate dictorum Consiliariorum, & ipsi Consiliarii mihi Notario publico inscripto recipienti vice, & nomine Domini Marchionis predicti, & filiorum eorumque heredum ipsius cuilibet personæ cuius interest, vel interesse possent, se se rata, & firma habere perpetuo, & tenere omnia in predictis, & circa predicta, & non contrafacere, vel venire sub obligatione omnium Bonorum dicti Communis qui & mihi Notario nomine quo supra pignori obligaverunt, nomina autem Consiliariorum ibidem presentium sunt hæc: Novellus Costantius, Rossinus Bertrius, Lanfranchinus Costantius, Benedictus Conradengus de Pactio, Dominus Guillelmus Formajarius iudex, Manuel Costantius, Joannes Tardicus Galvagnus, Costantius dicto Bonpetus, Jacobus Faletus, Pontius Zacharie, Dominus Joannes de Mella, Bertus Paletus, Anselmus Bertrius, Banduinus Pontus Costantius, Dominus Jacobus de Montalto, Anselmus de Castegliono, Thomas Unus, Georgius de Mella, Robaldus Censodus, Dominus Obertus Marelcortus, Henricus de Marcenafcho, Laurentius Zachar, Benedictus Paletus, Egidius de Marcenafcho, Guillelmus de Nicia, Thebandus Paletus, Obertus Bellancius, Thomas filius Bay, Galvagnus Conradengus, Egidius Zacharengus, Guillelmus Malifa, Philibertus Zachar, Jacobo Dorexius, Egidius de Ulmo, Fradricus de Mella, Georgius Banduinus, Guido, Rastellus, Thomas Costantius, Marchius Rapa, Bonifacius Beccarius, Otto Cliricatus, Thomas Formajarius, Nicolinus Rapa, Guillelmus Faletus, Bertus Cavalerius, Jacobo de Marcenafcho, Obertus Rasterius, Bertholomeus Miracelus, Rodulfus Lunellus, Obertus Banduinus, Thomas Soaria Rapa, Henricus Rapa, Mundinus Rapa, Leo Rapa, Rodulfus Costantius, Henricus Maixtra, Guillelmus Cupinus, Jacob de Vriolio, Jacob Maixtra, Obertus de Summaripa, Matheus Maixtra, Odinus de Costeglores, Dumoteus Banduinus, Laurentius Boverius, Boninus Borellus, Jacobus de Creto, Henricus Cavalerius, Jacobus de Somano, Henricus de Costa, Guifredus Banduinus, Boninus Balestrellus, Nicola Cetraxius, Gilius Natarelus, Henricus Pitata, Henricus Bandus, Facinus Gilio, Ubertinus Pancrerius, Henricus de Marcenafcho, Joannes de Vicia, Bergoncius Costantius, Jacobus de Ecclesia, Otto Comes Telmidus Clericatus, Robandus Burarius Egidius Vilcardus, Rodus Gifilfus, Romanus Costantius, Oppici Rapa, Tebandus de Castegliono Egidius Rapa, Obertus Urnus, Guillelmus Costantius, Dominus Petrus Cap., Dominus Henricus de Ulduno, Jacob Coradengus, Guillelmus de Incunirio, Albertus Costantius, Jacob. Burtus Victus, Joannes de Sancto Stephano, Egidius Costancius, Joannes Censodus, Guillelmus Tomus, Egidius Balbus, Guillelmus Pinta, Obertus Cap., Mainfredus Banduinus, Percivalus Costancius, Philibertus Alexius, Guillelmus de Vineis, Jacob. de Marcenafcho, Egidius Beninus, Oddinus de Zocho, Jacob Gilius, Turchus Bellancius, Petrus Alanania, Belardus de Uduno Dominus Thomas Rapa, Treacia Banduinus, Raglucius Rastellus, Matheus Ciramius, Henuniorus Aqueus, Mainfredus de Marcenafcho, Beninus de Rodella Ardicio, Censodus Cairetus, Costantius Communis Alba hiis omnibus interfui, & hanc cartam sic tradidi & scripsi.

Et ego Obertus Banduinus Notarius hiis omnibus interfui, & hanc cartam rogatus tradidi & scripsi.

Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantua adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attester.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantua Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 13. Julii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus hac die 21. Julii. 1720.

CLXI.

Traité entre JEAN I. Duc de Bretagne, & 27 Avril.

HENRI D'AVANGOUR, Seigneur de Maine & de Guello, touchant la Terre de DINAN & celle de L'AIGLE. Fait à Kaerbaer, le Mardi après le Dimanche Quasimodo 1283. [LOBINEAU, Histoire de Bretagne Aux Preuves col. 430.]

A tous ceux qui oïront & verront cestes presentes Lettres Henri de Valgor Chevalier Seigneur de Maine & de Goylou salut en nostre Seigneur. Nos faisons à savoir que comme matere de descorde fut entre nostre chier Seigneur Jehan Duc de Bretagne d'une part, & nous d'autre, sus ce que ledit Duc tenoit Dinan & tote la terre qui fut nostre mere en Dinan & hors Dinan que elle tenoit au jour que elle alla de vie à mort, pour reson de ce que nous, si comme il disoit, ne li avions pas delivré l'hommage de nouvent, ne rendu deniers ne autres convenances accomplies dedens le jour que nous li devions faire; & pour celi defaut il avoit alené à ladite terre de Dinan, & les tenoit comme sèrès par les convenances qui estoient acordées entre nous & lui, & icelles dou sel nostre Seigneur lou Rey de France; à la parfin, dou conseil de bonnes gienz, nous suimes venuz à acort en la maniere qui se suit. Ce est assavoir que nous baillions audit Duc en recompensation des choses dessusdites la terre de l'Egle, domaines, fiez & rierefiez, en la maniere que nostre cher aieul Mofor Henri d'Avallor les tenoit ou temps que il s'en dessaisit & entra en Religion, à tenir par ledit Comte & ses heirs, & il promettons l'en fere mettre en l'hommage nostre Seigneur lou Rey de France. De rechef o toute la terre de l'Egle nous li baillions & à ses heirs, une piece de terre que Pon appelle Margon, fiez & rierefiez o toutes les appartenances, laquelle piece de terre nous bailla en mariage le Viconte de Beaumont o sa fille nostre sœur, & la li promettons delivrer & garantir envers toutes gienz, & à hoster tout hommage d'entre ledit Duc & ladite terre par la reson de sa terre dou Perche, hors l'hommage de Monfor Jehan de Lour, par lequel, si nous ne les poins hoster dedenz un an, nous li sommes tenus à donner cent marcs d'argent, passé ledit terme. Et sommes tenuz li delivrer ladite terre de l'Egle dedenz un an tote quille de rachaz & autres choses, ou six cens livres chacun an jusqu'à ce que ladite terre soit delivree, conté toutes vaes en icelles six cent livres ce que ledit Duc levera en icelle terre. Et pour assurance baillions Monseigneur Jehan Boterel Seigneur de Quintin, Rolland Viconte de Tonguedec, Monseigneur Pierre Tournemine Chevaliers pieges pour nous pour les six cent livres paier, en telle maniere que ils rendront hostage dedans la ville de Kerhaer en Bretagne, & ne porront eistre de la banleue de ladite Ville, si n'est de l'assentement doudit

ANNO 1283. Duc, jecque à tant que nous aïons delivré la terre audit Duc, &c. De rechief volons & orroïons que ledit Duc nostre Seignour tiengne ladite terre de Dinan en ville & hors ville o toutes les appartenances que à nous appartient par la reison de la descendue de nostre mere, tant come il vivra, laquelle revendra en suite à nos & à nos heirs, &c. Et volons que la moitié de Dinan en champ & à ville, le Chastel de Lehon, & les autres choses qui furent Monseur Alain d'Avan-gour nostre chier pere, demore audit Duc & à ses heirs, &c. De rechief nous volons que ledit Duc ait dous mille livres ez termes qui se levent, ce est assavoir mille livres de deux Pasques prochaines à venir, & les autres M. liv. ez autres Pasques prochaines ensuivant. Et est acordé entre le Duc & nous, que nous aurons la moitié des choses de Dinan que le Duc fust, après sa mort, païant avant, à lui ou à son commandement D. liv. pour nostre partie des facons desdites choses, ne ne pourrons riens demander audit Duc ne à ses heirs de levées qu'il a levées ne qu'il levera le cors de sa vie es choses ne es places où les chous sont assises, & en ce faisant nous sommes quites de quant que il nous poiet demander des levées de achunes années que nous avions fait de la terre de Dinan qui fut nostre mere, & des deniers que il avoit baillés à Monseignour Guillaume de Beaumont pour faire une somme de deniers que ledit Duc bailla pour la convention qui fut faite entre ledit Duc & nostre chier pere, & de toute autre somme de deniers que il püst demander jusqu'au jourd'hui. Et est accordé que nous ne porrons plus fere de fortificacions ou Chastel Audren, ains demourra ou point où il est, se n'est par le congé dudit Duc. Et toutes ces choses ferons graver à Dame Marie nostre femme & li fere jurer & donner ses Lettres avec dous feaus ou trois autentiques. Et ensi le jurons touchés les Evangiles, &c. Et les Lettres de nostre femme sommes tenuz fere avoir au Duc dedenz Madeleine prochain à venir, scellées dou seel de ladite Dame & de dous Eveques. Et meismes nostre seel à ceses presentes: & nous les davant diz Jehan, Rolant, & Pierre, & la requeste doudit Henri i meismes nos feaus, & requiesmes ensemble redouté Pere en Christ Guillaume par la grace de Dieu Eveque de Rennes que il mist son seel. Donné à Kærhaer le jour de Mardi après li Dimanche auquel on chante *Quasimodo*. L'an de grace MCLXXXIII.

CLXII.

11 Juin. *Confirmatio per RUDOLPHUM Romanorum Regem, ALBERTO & RUDOLPHO Ducibus Austria, consilio & assensu Principum Electorum facta, super Privilegiis omnibus ab antiquis Romanis Imperatoribus nempe Julio Cesare & Nerone, Terris & Principibus Austriacis concessis; ac postea per HENRICUM IV. FRIDERICUM I. HENRICUM VI. & FRIDERICUM II. confirmatis, & adauctis. Dat. in Rhynfeldia 11 Junii 1283. anno Regni X. [X. Strein Hand-Besken / Gerechtigkeiten / und Urkunden des Erzbischofthums Oesterreich / 1. buch. Fuggers Spiegel des Ehren des Erz-Haues Oesterreich pag. 196. en Allemand.]*

NOS RUDOLPHUS Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, Notum fecimus, quod nos intuentes, & in dignitate Regia sincero animo favorabiliter meditantes, cum quo possumus nostrum sanguinem laudabiliter sublimare, ejusque honorem, & jura roborare, Noverint igitur Universi Christi Sacri Romani Imperii, & nostri fideles, tam presentes, quam futuri, quod venientes ad nos ingenui Principes, dilecti nostri filii, Albertus & Rudolphus Duces Austriae, & Styriae Domini Carniole Marchiae & Portus Naonis Comites in Habsburg, & in Kiburg, ac Landgravii Alsatiae, & cum ipsis meliores terrarum suarum, quarum sincera fides coram Celsitudine nostra Regia velut lucens facula coruscabat; Nosque humiliter exorabant, quatenus confirmare dignemur Literas datas favorabiliter predictis Terris ab antiquis gentilibus Romanis Imperatoribus & Regibus ob magna bonorum beneficia, ipsisque desuper acquirere confirmationes Principum Electorum, tum

ANNO 1283. quia in eisdem Terris Domini novi torrent, tum etiam quia eadem Literae essent integre & convulsae in omnibus earum articulis atque punctis. Prima Litera data est, per felicis recordationis quondam Heinricum quartum, Romanorum Regem natum Heinrici Imperatoris in qua confirmatae sunt duae Literae Paganicae, quarum una data est per Iulium primum Caesarem, altera per Neronem Caesarem Tiranicum, eademque Litera Heinrici Regis data est ERNESTO Marchioni Austriae in Turtbuch de Anno Domini incarnationis millesimo quinquagesimo octavo. Secunda Litera data est per felicis memoriae Fridericum primum Romanorum Imperatorem, qua fecit Terram Austriae in Ducatum, & qua data magno Principi Heinrico Austriae Duci primo, Ratisbonae de Anno Nativitatis Domini millesimo centesimo quinquagesimo sexto. Tertia Litera data est per Heinricum felicis recordationis quondam Romanorum Regem confirmantem etiam omnes libertates predictae Terrae Austriae, qua data est Leopoldo strenuo Duci Austriae, & Styriae in Erlzeling de Anno nativitatis Domini millesimo ducentesimo vigesimo octavo. Quarta Litera data est per felicis memoriae Fridericum secundum Romanorum Imperatorem Hierusalem & Siciliae Regem, qua confirmat omnes libertates predictarum Terrarum Austriae & Styriae, qua data est formidabili Principi Friderico Duci Austriae & Styriae, nec non Domino Cornioli, cui Litera nos per teste inscripti fuimus tempore, quo eramus Comes, Datum in Berne, Anno Nativitatis Christi millesimo ducentesimo quadagesimo, hoc fecimus, & confirmavimus etiam omnes Literas, libertates & gratias in eisdem Literis comprehensas, de voluntate & assensu Principum Electorum, Quorum nomina sunt haec Wenceslaus Rex Bohemiae, Wernhardus Archiepiscopus Maguntinus, Seyfridus Archiepiscopus Coloniae, Heinricus Archiepiscopus Treveris, Albertus & Joannes Duces Saxoniae, Otto Marchio Brandenburgensis, Ludovicus Comes Palatinus Rheimi & Dux Bavariae ita videlicet quod predicti Principes Albertus & Rudolphus Duces nostri nati dilecti, eorumque Haeredes & successores in eisdem Terris, omnia jura, Libertates, & gratias habere debeant, ac si ipsimet data forent in omnibus terris, quas ad praesens habent in posterum vel acquirant, non debet etiam predictis nostris filiis eorumque haeredibus & successoribus, ac ipsorum terris ullum afferre praedictum si predictarum Literarum aliqua vel specialiter aliquis Articulus in eisdem convulsus vel ruptus esset; occasione Otakari Regis Bohemiae, vel Bela Regis Hungariae vel a quovis alio vel adhuc tempore possent, qui predictas terras iniuste & spoliis titulo tenuerunt, minime habere debent omnia & singula jura, libertates & consuetudines in omnem modum prout sonant Literae memoratae. Datum in Rhinfeldia per manum Magistrum Henrici nostri Prothonotarii, undecima Die Mensis Junii Anno Nativitatis Domini millesimo ducentesimo octuagesimo tertio. Regni nostri Anno Decimo.

(1) Cette Date est corrompue, & avancée de plus de 30 ans. L'Empereur Henri VI. surnommé le Severe mourut à Messine le 29. Sept. 1197. & le Duc Leopold dit le Vaillant étoit mort, comme on croit dès l'an 1194. [Dum.]

CLXIII.

Tractatus Pacis inter Romanorum Imperatorem RUDOLPHUM I. ab una, & PHILIPPUM Comitem Sabaudiae ab altera parte conclusus. Quo omnis ira & odium erga dictum Comitem, ejusque adjutores, habitum, remittitur, omnesque in suis juribus & possessionibus conservantur. Suae Majestati autem Muratum & Contaminum, atque Advocatiam in Paterniaco, reservantur. Datum in castris ante Paterniacum in die S. Joannis Evangelistae, anno 1283. [LUNIG Zeitsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Contin. I. ab. 1. abl. 2. p. 558.]

RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus. Universis Sacri Romani Imperii fidelibus, praesentes Literas inspicitur, gratiam suam & omne bonum. Ad veram notitiam cupimus pervenire. Quod nos cum Nobili Philippo Comite Sabaudiae, bonam pacem & firmam super guerra quae inter nos

27. Decembre

ANNO
1283.

nos & ipsum vertebatur, fecimus in hunc modum. Primum quod ipsi Philippo Comiti Sabaudia & omnibus & singulis suis vassalibus & adiutoribus, & specialiter Civibus de Murato & Contamino bonam, perfectam & stabilem pacem damus, & facimus, & omnem indignationem, iram, rancorem & odium quos & quæ contra ipsos habuimus, & puro corde & bona fide eis remittimus integrè & liberaliter indulgemus. Item dictus Comes nobis reservet & concedat Muratum & Contaminum, & resignabit Advocatiam & quicquid juris habet in Paterniaco. Item Civibus Murati & Contamini, nulla damna seu gravamina inferamus pro eo quod dicto Comiti adhaeruerunt, sed eos in iuribus suis, possessionibus & libertatibus dignabimur conservare. Item prefato Philippo Comiti Sabaudia, nec questionem, nec guerram per nos, nec per alium movebimus, tempore vite sue, super possessionibus, hominibus aut fortalibus Imperii, quas & quos & quæ hodie possidet, aut in sua retinet potestate. Item Prior & Monasterium ac habitatores Paterniaci conservabimus in possessionibus, libertatibus & iuribus suis, nec ipsis aliqua damna seu gravamina quoad vixerimus, inferemus: propter quod dicto Comiti adhaeruerit, tali conditione addita quod nos Advocatiam in Paterniaco nomine Imperii retinebimus, tanquam Successoribus nostris, Regibus, & Imperio, & similiter Priori & Monasterio, omne Jus & omnis libertas remaneat salva in futurum, sicut ei competit, seu competere potuit, primo die antequam hæc pax & concordia esset facta. Item Captivi hinc inde absoluti liberè dimittuntur. In cuius rei Testimonium præsens scriptum exinde describi, & Majestatis nostræ Sigillo fecimus communi. Datum in Castris ante Paterniacum in die Beati Joannis Apostoli & Evangeliste. Indiç. XII. Anno Domini MCLXXXIII. Regni vero nostri, anno undecimo.

CLXIV.

1284.
9. Junii.

Epistola CAROLI I. Regis Siciliae, ad summum Pontificem MARTINUM IV., quæ captionem Primogeniti per Trivrem Regis Aragonie significat, & subsidium pecuniale vehementer poscit, Die 9 Junii XII. Indiçionis. Cum Eiusdem CAROLI alia Epistola ante dictam Captionem ad eundem Pontificem scripta pro certi copiarum auxilii continuatione. [Authentique tirée des Archives de la grande Cour Royale de Naples.]

De nono Junii XII. Indiçionis apud Neapolim Scriptum est Domino, Pape in hæc verba. Etsi semper in cordis & oris organo tanquam gratitudinis Filius, prompta recognitione, cecinerim me inter cæteros Mundi Principes Coelesti Regi, & ejus in terris Vicario plus teneri, de quorum manibus potioris liberalitatis, & gratiæ dona suscepi. Ne tamen humana quidquam de se præsumat elatio, vires meas pro Regni Siciliae restauratione quæsitæ, ea lege disponit Alacritus, quod quantumlibet ad id consilium fuerim, & coniar, totum tamen liceat à divina gratia, & Apostolicæ Sedis ope pendere. Noverit itaque Sanctitas Vestra quod pridem sexto præsentis Mensis Junii oram Tuæ, & Campani litoris cum Vascellorem meorum extollo prætergressus in Gayetana Maritima Nuntium habui sollicitudinis & angoris, de quo fimiter credo, jam, usque ad Sanctitatis vestre auditorium pervenisse fragorem, quod cum Vascella Rebelligi Siciliae in Neapolitanam maritimam navigassent, Carolus Primogenitus meus Carolus Princeps Salernitanæ & honoris Montis Sancti Angeli Dominus, tunc Regni Vicarius, actus impatientiæ stimulatus, & vesanis quorundam consilii instigatus, spreto, etiam clam elusis repugnantibus ejus voto, consilii Reverendi Patris Domini G. Sabinenfis Episcopi, & in eodem Regno Siciliae Apostolicæ Sedis Legati, & aliorum Judicii senioris Galeas novas in Neapolitano litore pro mei extolli Galeas construendas, in mare deduci, & raptim quod diuturna erat provisiōe gerendum, mandat armari ejusque cum plurium Nobilium Comitum consensu hostes prædictos, qui, & quantitates, & armationis prerogativa gaudebant, die Lunæ quinto prædicti Mensis impetu temeritatis invaserat, & sic hostili protinus

classè circumdatus, quamvis ibi casâ fuisset impugnantium multitudo, demum tamen in hostium venerat potestatem. Quo sic raptò reliquarum Galearum Pugna succisa, hostes prædicti discesserant & in Insulam se receperant Capritanam: cujus rumoris gravitate percussus versus partes discriminis, toto posse contendit, & comperto per hostes adventu modo præscito, Siculas partes petiverant. Die Jovis octavo Mensis ejusdem cum prædicto extollo ad Neapolitanam Civitatem applicui, ubi, licet nonnulli leves, & viles post prædicti Principis captionem contumaci crassantia excessissent, à Nobilibus tamèn & reliquis probis Viris Civitatis ipsius satis sum letanter exceptus. Et quamvis ad prædicti rumoris strepitum in adjacenti Provincia quam plures Terræ fuerint quadam concussione turbata, statim tamen post adventum meum turbatio conquievit. Licet itaque de ipsius Principis captionem quo ad ejus considerationem paternæ Charitatis viscera moveatur, Attendens tamen quod Divina gratia me per eum locupletavit in sobole ac potens est Dominus ejus continere laqueum, & in adjutorio Domini liberetur, & quod ex ejus captionem quamvis nonnulli Nobiles, unde potissime moveor, in prædicta pugna ceciderint, & nonnulli sint comites captionis, modicum tamen, aut nihil est de mea potentia diminutum. Attendens etiam quod in Neapolitano Portu de partibus Provincie Galeæ munitione triginta quatuor & Galeoni quatuor, & de confusis in eodem Portu Galeæ decem & novem, Gerdia una, & Galeoni tres, Brundusii vero multiplica Vascella verbum meæ iustitiae expectant, quodque Milium & Navium per Dei gratiam copiae mihi suppetunt, cum quibus multo grandius negotium felicem dignè sperare posset eventum. Illud autem omnibus anteponeo, quod in mea iustitia causam simul honoris Divini prosequor, & Ecclesiasticæ libertatis, suscepi negotium non minori sed eo majori, quam acutus animo de Divina & Apostolica consilii gratia, continuare constituo, quo post ejusdem Principis captionem majora cernuntur onera meis humeris imminere. Verumtamen cum tanto apparatu nihil præter pecuniam deesse noscatur, ad Paternitatis Vestre subsidium cum omni humilitate recurro, suppliciter orans ut meditantes, si placet, quam devotè semper me pro Ecclesiæ libertate quibuslibet discriminis opposuerim, & opponam, & quam certa, ex apparatu prædicto de communibus hostibus promittitur Victoria, si pecuniale tantummodo subsidium intercedat, nec non quantum sequi posset, quod absit, ex neglectu dispendium, circa id, si placet, sic liberaliter, & celeriter providere dignemini, pias etiam super hoc preces ad Dominum emittentes, quod optatus finis oneroso negotio, & læta quies tam longis laboribus imponatur. Ego autem prædictis Vascellis Provincie, ac Terræ Laboris in apparatu relicti, ad partes Apulia festinus accedo, facturus Vascella ipsarum partium similiter apparari, ut omni dilatione præcisa, ex utroque Regni latere simul tempore prædictorum Vascellorem extollia in Siciliam, Duce Domino dirigantur.

Item tertio ejusdem Junii, scriptum est eidem Domino Pape in hæc verba.

Ita liquet, ut expressione non egeat, quod Regni mei Status adeo conformiter a Status Matris Ecclesiæ qualitate dependet, ut sicut Capitis sanitas vel languor in membris, sic in meis negotiis ejusdem Ecclesiæ status, & dispositio sentiat. Ut igitur in contingentibus omnibus, in quibus Ecclesiæ veritate interesse, vestra beneplacita præponatur, qui Matris Ecclesiæ providendo negotiis, meis per consequens providens, contentus sum, quod Stipendiarii, qui fuerunt olim sub Capitania Nobilis Viri Joannis de Heps Militis, Dilecti Consiliiarii, & Familiaris nostri nunc in Campania commorantes, adhuc in partibus ipsis morentur, si eos ibidem creditis pro Ecclesiæ servitiis diutius opportunos. Dummodo ex parte Sanctitatis Vestre mandetur eisdem, quod si forte in aliquibus Regni partibus circa Consilia opus esset subsidio, & specialiter in Aprutio, non differant subvenire. Si vero in eisdem Campaniæ partibus ulterius necessarij non credantur, humiliter supplico ut eos pro aliquo competentem tempore de solita vestre Munificentia gratia solidatos ad mea in Regno servitia venire mandetis.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Caroli Primi signato de Anno 1283. littera A. folio 150. quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curia Sicilæ

ANNO
1284.

ANNO 1284. Sicile, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salvo, Et in fidem Reverend. U. J. D. Sancta Metropolitana Ecclesie Neapolitane Canonicus Presbyter Cardinalis, D. Honuphrius Nicola Regius Archievianus à sua Catholica, & Casarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet pagine hactenus se subscripsit. Datam Neapoli die 2. Julii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Nicola.

L.S.

CLXV.

1285.
1. Fe-
vrii.

Transactio inter Commune Pisanum ab una & nobilibus de Domibus Opetingorum & Cadulingorum a parte altera, quod ad sedandas & radicitus extirpandas dissensiones & discordias inter eos subortas, dictum Commune cedit omnia jura, omnesque actiones & rationes, que & quas habuit in certis Terris, Locis & Castris in Instrumento speciatim denominatis. Act. Pisis in Palatio publico 13 Kal. Martii anno 1285. Indict. XIII. [PAOLO TRONCI, Memorie storiche della Città di Pisa. pag. 250.]

In nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen.

Um inter Commune Pisanum & Nobiles de Domino five de Domibus Opetingorum, & Cadulingorum hucusque discordie, & dissensiones quam plurime fuerint, causa, & occasione infra scriptarum jurisdictionum, Terrarum, & Locorum, & Iurium, & propter hoc predicti Nobiles videantur discessisse & demansisse à fide, & amore servitutis, & devotionis, & propter presentes Conditiones & statum Pisani Communis occurrentem predictæ discordie videantur, sint & esse possint multum damnoſe, & prejudiciales Communi Populo, ejusque districtualibus. Ideo nos Ugulinus Comes de Donoratico Dominus sextæ partis regni Calaritanæ, Pisanorum Dei gratia Potestas, potestario nomine, & Homita Argentarius Juxta Antianorum, Villanus Tollarius, Bartholomeus Parafonis, Leo Tabernarius, Paulus Bonamici, Ciohus Guami, Sigerius Cionetti Judex, Gerhardus Danicus, Gerhardus Ormentinus, Henricus Lagius, Landus Catusus, & Landus Vinarius, Antiani Populi Pisani Antiananus nomine pro bono & pacifico statu, & pro utilitate & salute Pisani Communis & Populi ejusque districtus, volentes presentes Nobiles ad devotionem, & amorem, atque servitiam perpetua Pisani Communis, & Populi reducere, & revocare, & predictas discordias, & omnem aliam Materiam questionis, & scandali, que est vel esse possit inter Commune Pisanum & prefatos Nobiles sedare, & radicitus extirpare ex Italia, & potestate, & auctoritate nobis data, credita & concessa à Consilio Senatorum credentis, & ad eorum ordinem Pisani Communis celebrato Dominice Incarnationis Anno 1285. Indict. 13. Kal. Martii ipsorum Consiliorum & consensuum eorum sequentes pro Commune, & Populo Pisano, & vice, & nomine Pisani Communis & Populi, ex certa scientia & non per errorem datum, tradimus, concedimus, mandamus, atque refutamus vobis Domino Ciano Burdonensi, & Cereo quondam Domino Ruberti de Calcinaria Nobilibus de dicta Domino Opetingorum, & Cadulingorum agentibus, & recipientibus pro vobis ipsis & Nobilibus aliis Nobilibus predictæ Domus Opetingorum, & Cadulingorum, & vestris, & eorum, & cujusque eorum, & Castrorum heredibus, & pro heredibus in perpetuum omnia jura, omnesque actiones, rationes & nomina, tam utiles, quam directas, reales, personales, & mixtas, nobis pro Comuni Pisano, & Populo Pisano, & ipsi Comuni, & Populo competentia, atque competitura, quocumque modo vel jure, in infra scriptis terris, & locis, quæ terre & loca sunt hæc: V. Curtis de Marticum Cappella, & Castello Sancti Martini, quæ curis est in loco, quæ dicitur Scalzavacca, usque ad locum, qui dicitur Trebrina sicut rivus Cerreti trahit, & a dicto Trebrino usque ad Vallem Ramiffæ, & usque ad fontem Citeriæ, & à dicto fonte usque ad Arnium, &

ANNO 1285. sicut Arnus currit usque ad fontem Pertecchii, & per dictum locum Scalzavacca, ut habetis, & tenetis vos & dicti Nobiles, & vestri, & eorum Antecessores habuerunt, & teneantur à loco, qui dicitur Memiato, usque ad Vallianum, & usque ad pedem Monticelli, & sicut vallis de Gello trahit usque ad Campatorium usque ad Arnium, & sicut Arnus currit à dicto Campatorio usque ad fontem Rivi Rinoniæ, & sicut ipse rivus currit usque ad locum, ubi olim posita Crux Galleris, & à predicto loco Crucis usque ad Nemoretum. Hi autem sunt fines ex una parte Arni, infra hos Confines extant Volea, Appianum, Petiolum, Pinocchium, aliud Pinocchium Ripava, Rixanum, Silve, Gellu, Schitoulis, Castellare, Malilianum, Burgoniam, Longorum, Cisanum cum Curte sua, & cum omnibus Ecclesiis & pertinentiis ad prænomina pertinentibus, & quicque habetis, & tenetis vos, & dicti nobiles vestri, eorumque antecessores habuerunt five in terris five in aquis, seu in hominibus five ullo alio jure & villa de Calcinaria & inter ipsos Confines istarum terrarum, & locorum omnium superius nominatorum omnia pedagia & ripas ubicumque habetis, & habuistis vos, & dicti Nobiles, & vestri & eorum antecessores, dum tamen Calcinaria cum ejus pertinentiis & confinibus, & homines ipsius Castris intelligantur in predictis. Et ex alia parte Arni Castrum Cintoria, & Ecclesia S. Stephani, S. Laurentii & S. Martini cum tota Curte sua, quæ est in loco, qui dicitur Peralata, usque via publica tendit usque ad viam quæ est ibi Ecclesia S. Cassiani, sicut ipsa via tendit usque ad locum, in quo fuit salix Bencie, & à dicto loco usque ad foveam Maltraversi, & sicut ipsa fovea currit usque ad Passum de domo Damiani, & sicut ipsa via, quæ est ultra foveam Ladari recta linea à domo Damiani, & sicut illa via tendit usque ad Callem foveæ Ugucionis, & usque in Cilechum vetus, & sicut Cilechum currit in foveam Archiepiscopii, & sicut illa fovea currit usque ad locum de Calii, & à dicto loco usque ad portum de Calio, & sicut via publica iuxta paludem tendit usque ad Callem Opetingorum, & Cadulingorum, in quo est Catriva usque ad silvam de Pefali, & sicut illa via tendit usque ad rivum de falis, & sicut ille rivus usque ad sagum computentur, & ferram, quæ est inter rivum, & dictas falas, quæ tendit, usque ad locum, qui dicitur Canerum, & usque in Rigombulo, & usque ad rivum Bientine, & sicut Rigombulo currit, ex parte Arni, quæ est ex latere vici, & Cintoria, omnia pedagia, & ripas, quæ, & quas vos, & alii nobiles habuistis, & vestri & eorum Antecessores habuerunt, & Thoram cum tota curte sua & Arnium portuum inter Calcinariam, & Cisanum, usque ad Casagium, quod est in curte Cintoria, & in hominibus, & personis statarum, terrarum, & locorum, & in jurisdictione, & de jurisdictione predictorum hominum ex forma contractus rogati ab Henrico Notario de Vico Cancellario tunc Pisani Communis una cum Burgundio Notario tunc scriba publico Cancellarium Pisani Communis, & scripti in actis dictæ Cancellarie ab ipso Burgundio sub Anno Dom. 1284. indict. XII. 6 Kal. Martij prima die bifessili, & alterius contractus subsequentis in ipsis actis à dicto Burgundio Notario rogati anno indict. & die, & alterius Contractus scripti in dictis actis à S. Henrico Notario & Cancellario anno 1285. indict. 12. pridie Kal. Aprilis, & alterius contractus in dictis actis eodem anno & indict. 6 id. Junij, & alterius contractus scripti in dict. actis cancellariæ eod. Anno & indict. 5 Kal. Julij, in quibus contractibus continetur, qualiter, D. Gualterius & Castellanus Gemini quondam D. Periccioli de Calcinaria, & alii nobiles dicta de domo Opetingorum, & Caduling. in presentia Antianorum Populi Pisani tunc temporis recipientium, & stipulantium pro Comuni Pisano & vice & nomine Pisani Communis, & Populi eorum spontanea voluntate ex certa scientia & non per errorem dixerunt, & confessi fuerunt, quam supradictæ Terræ, & loca & homines, & personæ ipsarum Terrarum & locorum erant, & fuerant de Jurisdictione, & Potestate, & Comitatu Pisani Communis & omnia jura & nomina, & actiones & rationes eisdem Nobilibus competentes & competentia predictis Antianis, & recipientibus pro Commune Pisano & vice & nomine Pisani Communis dederunt & concesserunt, & insuper ipsi Antianis recipientibus pro Comuni Pisano fecerunt finem & refutationem, & generalem transactionem & remissionem in totum de omni Jurisdictione & Potestate & imperio meo, & mixto D. D. Nobilibus com-

petenti,

ANNO
1285.

petenti & competituro in prædictis, eam, & occasione prædictorum, & omnem Jurisdictionem, & Potestatem, & omne Imperium merum, & mixtum, quod inde dictis Nobilibus competeat in dictis Antianis pro Communi Pisano transfulerunt, & cætera in D. D. contrahibus comprehensa, confitendo & affirmando nos Ugulium Communis Pisani Potestas, & Antiani pro Communi & Populo Pisano ex certa Scientia, & non per errorem, quod prædicto confesso iurum & nominum cesso, finis & refutatio & Jurisdictionis tractatio, & cætera comprehensa in prædictis contrahibus, quæ facta fuerunt à D. D. Nobilibus prædictis Antianis pro Communi & Populo Pisano, facta fuerunt contra jus & iustitiam, & sine causa sive indebita, & non iusta causa, ut hiis omnibus & singulis prædicti Domini Ciano & Cerio pro vobis & aliis prædictis de Domo Opeting, & Caduling, & iuri & eorum heredes, & ipsi utiliter, & directe agere, experiri, excipere possint, & valeant, & possint, & valeant contra Commune Pisani & contra omnem personam, & locum insuper præcipimus, & scientiam, & potestatem damus & concedimus Vobis D. D. Ciano, & Cerio, & recipiunt. prædicti. M. ut dictum est finem habere & refutationem, & generalem transactionem, & remissionem in totum & pactum de non petendo, & non imbrigando, vel molestando, sive inquietando agendo vel defendendo, vel aliquo modo de cætero, de omni, & toto eo, & iis omnibus & singulis quod de prædictis vel pro prædictis nominibus & iuribus cessis, datis & concessis à D. D. Nobilibus St. Antianis Pisani Populi recipiunt pro Communi & Populo Pisano quod in contrahibus rogatis, & scriptis à D. D. Henrico & Burgundio Notariis continetur petere, vel exigere contra vos & alios Nobiles prædictos aut vestros, & eorum heredes, & bona usque hodie poteramus, & in antea possemus, aut Commune Pisani poterat, aut posset & per solemnem stipulationem. Nos prædicti Pisani Potestas, & Antiani Populi Pisani convenimus, & promittimus vobis ipsis D. D. Ciano, & Cerio recipientibus pro omnibus statibus ut dictum est, quod istam dationem, cessionem, finem & refutationem, remissionem & pactum, & omnia & singula supradicta, & quolibet supradictorum, & singulorum omnium semper, & omni tempore habebimus, & tenebimus & Comm., & Populus Pisani habebit & tenebit firma, & rata, & contra ea vel aliquod eorum non faciemus, vel veniemus, nec Comm. aut Populus Pisani, vel faciet ullo modo, vel iure seu aliqua occasione vel causa nullo unquam tempore, & quando de prædictis, vel pro prædictis nominibus, & iuribus, seu causa & occasione statutorum nos vel Comm. aut Populus Pisani per se vel per alium nullo modo vel ingenio de cætero in perpetuum non imbrigabimus vel molestabimus, neque per placitum, vel alio modo fatigabimus, de iure vel de facto vos antedictos Nobiles, vel aliquem vestrum, seu eorum, aut vestros heredes, seu bona, nec questionem, vel quærelam aliquam iuris, vel facti movebimus, vel faciemus, aut moveri, vel fieri faciemus, sive permittemus contra vos, & eos, vel aliquem vestrum, & eorum, sed auctores, & defensores erimus pro Communi, & Populo Pisano vobis, & eis ab omni imbrigante persona, & loco, de rato, & facto Pisano Communi tamen. Et quod prædictam dationem, cessionem, vel aliquod prædictorum, sive hunc contractum de iure, vel de facto, vel ex quacunque alia causa, quæ excogitari posset per vos Commune & Populum Pisani sive per alium non revocabimus, vel retractabimus, nec revocari aut rescindi patiemur, vel faciemus, seu permittemus, nec aliquam restitutionem in integrum contra prædicta, vel aliquod prædictorum postulabimus, vel impetrabimus ullo modo, alioquin poenam Marcarum mille optimi auri, & poenam dupli totius ejus, de quo ageretur, & contra fiet, & dampnum & dispendium totum, quod postea haberetur, & fieret vobis ipsis D. D. Ciano, & Cerio recipientibus pro vobis & aliis supradictis Nobilibus, ut dictum est per solemnem stipulationem, per Commune & Populum Pisani componere & dare convenimus, & permitimus, quæ poena totiens pro singulis Capitulis non servatis, & præteritis quotiens commissa fuerint, & semel & pluries commissa, & præterita, nihilominus hæc omnia, & Capitula, & hic contractus in suo robore, & firmitate persistant, obligando se pro nomine Communi & Populi Pisani, & omnes nostros successores, Comm. & Popul. Pisani, & ejus bona vobis supradictis & Ciano & Cerio reci-

TOM. I. PART. I.

piantibus pro vobis & aliis stat. vestris & eorum heredibus renunciando omni iuri nobis pro Com. & Populo Pisano & ipsi Comm. & Populo competenti, & competituro cum prædicta. Præterea prædictos contractus rogatos & scriptos à prædictis Burgundio, & Henrico Notariis in his omnibus, & singulis, quæ sunt contra vos, & Nobiles prædictos, & vestros & heredes eorum cassamus, & irritamus, & cassa & irrita & nullius valoris & momenti vocamus, & effo dicimus, & volumus, & cassari & irritari præcipimus, salvo, & intellecto in prædictis ex pacto inter nos contrahentes supradicto modo, ut dictum est, specialiter habito, & apposto, quod vos, & dicti Nobiles, per vos & alium ullo unquam tempore, quoquo modo vel iure, non possitis, vel debeatis petere vel exigere adversus, & contra Commune Pisani vel aliquam aliam personam pro Communi Pisano aliquid permittere, seu dampnum, vel interesse, vel injuriis, vel quacunque alia causa, quæ dici vel excogitari possit pro eo, quod dicti Com. Pisan., per se vel per alium huculque tenuit, & possedit aliquid de prædictis, vel Jurisdictionem Civilem, aut Criminalem per se, aut per alium ibi exercuit, seu pro eo, quod per se, vel per alium, in antea habuit, & percepit seu exegit, aut habere & percipere, seu exigere potuit, vel debuit, & salvis & firmis, & ratis manentibus omnibus pactis, habitis, & factis huculque à Comm. Pisano cum quibuscunque personis & locis, & omnibus immunitatibus, & franchigiis à Communi Pisano concessis quibuscunque personis, & locis, & omnibus etiam venditionibus factis, usque hodie à Communi Pisano quibuscunque personis, & locis, introitibus, ditichibus, & redditibus Dohane falis, & aliis, & de Dohana ferri de Ilba, & Gabellarum Pisan. Com. & modis & passagii pecudum, & salvis etiam omnibus pertinentiis, in prædictis & de prædictis, & quolibet prædictorum contra prædictos, & aliquem prædictorum cassandi, & irritandi, cassari & irritari faciendi, & cassas & irritas, & nullius momenti vocandi, sicut & eo modo nobis, ut dictum est, videbitur. Ita & totum, & quidquid ea omnia & singula, quæ in prædictis & de prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, & eorum occasione, & causa, facta, provisã, statuta, & ordinata fuerint, valeant & teneantur firma & rata sint, & executioni mandentur, & mandari debeant, auctoritate vestri consilii, vestra parabula, & concilio, vel quid inde vobis placet, & sit faciendum consilite, salvo, & intellecto in prædictis, quod per hoc Consilium de Castro, & Hominibus Pontis Heræ, vel pertinentiis, & iuribus & Jurisdictionibus dicti Castri & ad ipsum Castram, & Commune Pisani pro ipso Castro pertinentibus nullum pactum, aut promissio, vel obligatio, concessio, vel datio aliqua fieri possit, vel debeat ullo modo.

Summa istius Consilii celebrati Pisis in Palatio Pisani Com., ubi fuit Consilia partito inde facto ab ipso D. Potestate & sedendum, & levandum, ut moris est, & super toto dicto titulo, ut in ipso titulo per omnia, & singula continetur Dominice Incarnationis Anno M. CCMLXXXV. Indiçt. xlii. xlii. Kal. Martii.

C. Ego Thadeus quondam Gerhardi Notarii de Ponte Serchii Imper. Auctoritate Notarius prædicta omnia, ut in Actis Antianorum Populi Pisani inventi, ita scripsi, & in publicam formam redegi.

C. Ego Guido filius Ugulini Gherbassi Imperialis Aulæ Notarii nunc Scribe publici Antianorum Pisani Populi prædicto Consilio interui ipsi, & in Actis prædictorum Antianorum scripsi, & redegi, & ad omnem evidentiam & certitudinem hic subscripsi & meum signum apposui.

CLXVI.

EDUARDI I. Regis Anglie Privilegium pro Mercatoribus Bruxellenfis ut liberum commercium possint agere in Regno suo. Datum apud Antverpiam 18. Augusti, anno Regni 12. [Le Lustre & la Gloire du Duché de Brabant sous l'an 1294. pag. 60.]

Eduardus Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hierusalem, & Dux Aquitanie, omnibus ad quos presentes Litteræ pervenerint, salutem. Scitis quod ad instantiam Nobilis & Potentis viri Johannis Ducis Brabantie consanguinei nostri carissimi, & ob affectionem quam Mercatores & Burgenfes Ville Bru-

ANNO
1285.1284.
18. Août.

xellen-

ANNO xellenfis, in Brabantia, erga nos, & nostros habent,
1284. conspicimus, concessimus dictis Mercatoribus & Burgenfis libertates suprascriptas habendas, quamdiu nostrae plauerit voluntati, videlicet:

Quod si ipsi, & eorum Hæredes & successores Villæ prædictæ, sub salvo & securo conductu, & sub protectione, & defensione nostris veniant infra Regnum nostrum cum Rebus, & Marchandisiis suis, ibidem morentur, Marchandisiis suas exercent, & exinde cum rebus & Marchandisiis suis, quo & quando voluerint recedant: ita tamen, quod ad terras nobis guerinas nullatenus se divertant, nec inde cum inimicis nostris communicent, quo quodammodo consuetudines, & costumas de hujusmodi rebus Marchandisiis debitas & usitatas, in Regno nostro solvant & faciant ut debebunt.

Concessimus etiam eisdem Mercatoribus & Burgenfis & eorum hæredibus & successoribus prædictis, quod ipsi aut eorum bona seu Marchandisiis, prætextu alicuius Guærræ hæctenus quocumque tempore motæ seu ex nunc movende inter nos, & alium quemcumque Regem aut Dominum Terræ, cuius cumque Nationis, nec pro alienis transgressionibus debitis conventionibus infra regnum nostrum nullatenus arrestentur, nisi dumtaxat pro transgressionibus debitis, conventionibus & Contractibus suis propriis & pelegariis, secundum Legem Mercatoriam, vel communem Legem Regni Angliæ: dum tamen Domini Villæ prædictæ, hæredes aut successores sui contra nos de Guerra non fuerint, nec adherentes aliquibus contra nos de Guerra existentibus, in quo casu volumus, & concedimus quod prædicti Mercatores & Burgenfes Hæredes & successores sui infra quadraginta dies à tempore quo hinc Guerra mota & publicata fuerit, exeant Regnum & Potestatem nostram cum bonis, & rebus suis, absque impedimento seu disturbance nostræ seu Ministrorum nostrorum quorumcumque. Insuper concessimus, eisdem Mercatoribus & Burgenfis Hæredibus & successoribus eorumdem, quod panni facti in Villa prædicta, & per eos vel servientes eorum suo nomine infra Regnum nostrum adducti, infra quinque dies à tempore quo dispaçati, seu apperti fuerint, per vlnatores nostros, & locis ubi pannos illos adduci contigerit absque ulteriori dilatione vventur & signentur, ad hæc concessimus Mercatoribus & Burgenfis prædictis quod ipsi atque eorum Hæredes & successores, Lanæ, & alias Marchandisiis quascumque, ubicumque infra Regnum nostrum emere, & eas extra idem Regnum solutis prius costumis & aliis consuetudinibus inde debitis, absque impedimento ducere possint, ita tamen quod se cum Lanis & Marchandisiis illis ad Terras nobis Guerrinas non divertant, nec cum inimicis nostris communicent, de eisdem concessimus etiam, quod propria bona & Marchandisiæ didorum Mercatorum & Burgenfis, dictæ Villæ Bruxellensis Hæredum seu successorum suorum prædictorum, prætextu alicuius delicti vel forisici valetorum, seu servientium suorum eadem bona & Marchandisiis in custodia sua habentium, nullatenus confiscentur nec pro forensicis habeantur, dummodo idem Mercatores & Burgenfes legitime probare poterint, eadem bona & Marchandisiis sua propria, & non valetorum, & servientium suorum extitisse, & si idem valetii & servientes infra Regnum nostrum decesserint, sine Testamentum fecerint sive non, bona & Marchandisiæ ipsorum Mercatorum & Burgenfis, hæredum & successorum suorum prædictorum quæ in didorum valetorum & servientium custodia tunc fuerint, nullatenus attachientur, seu arrestentur, sed sine difficultate ipsis Mercatoribus & Burgenfis & eorum hæredibus & successoribus & executoribus, plenarie liberentur, quatenus probare poterint eadem bona & Marchandisiis ad ipsos de iure pertinere debere, ita tamen quod prædicti Mercatores, & Burgenfes dictæ Villæ Bruxellensis aliquos Mercatores extraneos, qui non fuerint de eadem Villa Bruxellensi non advocent ad prædictas libertates vel aliquam earundem quomodo calumniandum vel habendum; & si contingat nos prædictas concessiones nostras ex causis aliquibus revocare ne talis revocatio dici possit dictis Mercatoribus vel Burgenfis seu eorum Hæredibus aut successoribus capiosa, volumus, & concedimus quod dictæ concessiones nostræ per unum annum continuum a tempore quo dictam revocationem ipsis Mercatoribus & Burgenfis aut Hæredibus vel successoribus suis prædictis intromitti fecimus in suo robore perseverent.

rent. In rei testimonium has Litteras nostras fieri fecimus Patentes. Datum apud Antuerpiam decimo octavo die Augusti, anno Regni nostri duodecimo. Et ibidem erat scriptum: sic superscriptum per ipsum Regem. Et paulo inferius: *Collatio facta est cum Littera Originali Onder stont: getrokken upt het wit Privilegi-Boek/ ende is daer mede gebonden accordeerde by imp/ ende waer onbetrekerht M. van der REEST Laaght stont: Collata concordat cum sua Copia autentica quod attestor, ende waer onbetrekerht.*

HEN. IGNAT. RINGLER. Nots. 1698.

Concordantiam cum sua Copia Authentica attestor
J. B. ANSEMS Protonots. Apoll. Nots. Reg.
&c. 1699.

CLXVII.

Donation faite par PHILIPPE Roi de France, & à ROGER BERNARD Comte de Foix, de tout le Droit qu'il avoit sur la Ville de Pamiers. Devant Villeneuve en Catalogne l'an de grace 1285. au Mois de Septembre. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn livre 8. Chap. 24. pag. 785.]

1285.
Septemb.

Philippe par la grace de Dieu Roi de France. Nous seious à scavoir à tous presens & avenir, que nous à nostre amé & à nostre feal Rogier Bernard Comte de Foix donons, otroions, & delissions tout le droit, & ce que nous avions ne avoir devons, en la Ville de Pamiers, & es appartenances, par raison de garde, & par quelque autre reson, excepté le resort & la Souveraineté, que nous retenons du default, & de Pape par dudit Comte, & de la Cort, à tenir, à avoir, & posséir à celui Comte & à ses hoirs, à mes toujours empres la fin de sept ans; & des ores en avant en la dite ville, ne es appartenances ne prendrons compagnie de donation, sans la volonté du devandit Comte ou de ses hoirs, sauf en toutes choses le droit d'autrui. Et que ce soit ferme & stable nous avons fait sceller ces Lettres de nostre seel. Fet es heberges devant Villeneuve en Catalogne, l'an de grace 1285. ou mois de Septembre.

CLXVIII.

(1) Capitula sive Statuta pro Regno Siciliae citra Farum durante CAROLI II. Regis captivitate, per HONORIUM IV. Papam edita; quibus Gravamina Populi sublevantur. Modus Regiminis emendatur, Regiaque auctoritas certis in punctis definitur. [Authentique tiré des Grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

Honorius Episcopus Servus Servorum Dei: Ad perpetuum rei memoriam. Iustitia, & Pax complexæ sunt se, & ita invicem se tenent indissolubili societate, ac se comitatu individuo comitantur; ut una sine altera plenè non possit haberi, & qui ledit alterum pariter: offendit utramque hic complexus earum graviter impeditur injuriis, per eas etenim lesa Iustitia, Pax turbatur, ipsaque turbata facile in Guerrarum discrimina labitur: Quibus invalescentibus, Iustitia inefficax redditur, dum debitum fori nequit effectum, sique ipsa sublata nimirum Pax, tollitur opus ejus, & ipsius fructus subducitur seminandus in pace, ac proinde complexis deficientibus, necessario deficit & complexus, in horum vero defectu licentia laxata, diffidii multiplicatur bella, pericula subeunt, animarum, & corporum crimina frequentantur, nec rerum vastitas præterit, hæc in præsidium injurious processibus, & inducitur oppressum in Subditos excessibus patent apertius, & evidentiis ostenduntur; in quorum multiplicatione fatiantur corda lesorum, & quanto minus datur oportunitas licèd propulandi, quæ inferuntur illicitè, tanto rancor alterius radicatur interius, & periculo-

(1) Cette Piece est fort corrompue, & la date y manque. Celle de l'an 1285. s'est trouvée en marge de l'Authentique venant de Naples, & l'on s'y conforme. [D'Uss.]

ANNO 1285. culosus prorumpit excessus, oportunitate concessa sunt enim plerumque hostes ex subditis, transeunt auxilia securitatis in metum, munitiones in formidinem convertuntur; nutant Regnantium folia, redundant regna periculis intellusis, quatuntur infidels, extrinsecis insulubris impetuntur audacius, & Regnantes in eis, qui operantes Justitiam exaltationis gloriam mererentur humilitati propter injustitias frequenter opprobrium defectionis incurrunt. In premissis, etsi Scripturæ nos instruant, efficacius tamen notis nobis docemur exemplis. Quantis enim tempore quondam Federici olim Romanorum Imperatoris, propter illatas Regnicolis afflictas illicitas, & oppressiones indebitas, in Regno Sicilia non absque immensitate gravaminis inducitas ab ipso, Regnum ipsum tempestatibus fluctuaret: Quot, & quantis rebellionibus consensum existeret: Quot invasionibus attentatum: quantum per ipsum, & Posteriores depauperatum opibus: Quot incolarum exiliis, & stragibus diminutum, nullum ferè angulum Orbis laret. Quam præcipiti Federici idem, & genus ipsius ruina corruerit, probat notorius casus ejus, & manifestum eorumdem exterminium posterorum. Verum adeo Federici ejusdem vindicta continuata, & aucta posteris, ac in aliis exemplari derivatione transfusa: Proceedit iniquitas, quod per eum invecita gravamina usque ad hæc tempora duravissent; nec non & augmentata dicuntur aliqua eorumdem, & adjecta nihilominus alia, non minora, propter quod nonnullorum supponit opinio, quod clare memoria Carolum Regem Siciliæ, quem prosecutionis dictorum gravaminum eorumdem Federici, & posterum perniciosa exempla fecerunt, saltem permissione participem, dum opinaretur licita, quæ ab illis audierat, tam longinquis temporibus usurpata, reddiderunt, & prædictorum consilientium, ad illa discrimina non profus exierim, prout Siculorum rebellio multis onusta periculis, aliorumque ipsamque foventium persequito manifestant, non solum in ejusdem Regis, ac hæredum suorum, gravi adeo excruciatum discrimen, quod ipsis Hæredibus, nisi per nos celerius occurratur, prædictorum subditiorem gravaminum, insans perditionis totius dicti Regni periculum comminatur: sed, & grande nostrum, & Ecclesiæ Romanæ dispendium, cum sit per ea in Sicilia Insula, & in nonnullis aliis ejusdem Regni partibus, ipsorum incolis, nec nobis, nec Ecclesiæ ipsi parentibus, nec adherentibus potius Inimicis, nostra, & ipsius Ecclesiæ civilis interverfa processio, & in cæterarum aliquibus turbata frequentius, & turbetur. Ex qua datur patenter intelligi, quantum in his nostrum & Ecclesiæ nostræ præstatum interesse versetur, quantumque ad nostrum spectet officium, & hæredum ipsorum præcipue necessitas exigit non tantum præmissis obortis in eodem regno, quod est ipsius Ecclesiæ speciale, tanquam ad jus, & proprietatem ejus pertinens, dictique Regi & Hæredibus, in seipsum ab ipsa concessum, obviare periculis; sed, & nè similia oriantur in posterum, diligentem curam, & curiosam diligentiam adhibere: præacta gravamina eorumdem periculorum, ut veritati concurret expressio, manifestas occasiones, & causas, congruæ provisionis beneficio abrogando, cum proprietatis Domino prædium, in quo est ius aliis constitutum, pro eo quod sua interest tueri, finesque ipsius custodire liceat, eo etiam, cuius debetur, invito, Custodia autem nomen id habeat, quod qui tenentur ad eam, non solum id debeat, ut si casu videri in re custodienda fieri quid adversum, prohibeat facientem, Verum etiam, ut curet dare operam, nè id fiat. Multiplex itaque nos ratio interpellat, & exigit, in hujusmodi gravaminibus, super quibus fama publica, & variæ inquisitiones per Venerabilem Fratrem nostrum T. Sabinensem Episcopum Apostolicæ Sedis Legatum factæ de speciali mandato Sedis ipsius, & indagines alias habite, nos in formam nostræ provisionis Edicto remedium adhiberi, per quod injustis submotis oneribus, atque iis in Regno præfato solide stabilitis, Justitia Regium Tronum firmit, & Pacis tranquillitatem producat: sit nobis tranquillitatis silentium fructus ejus, & ipsa vinculum Societatis humanæ, sic superiore populo sibi subiecto domesticit, eique ipsius Populi commoda consolidat, quod superior infidiarum sollicitudine absolutus, securitatis jucunditate lætetur: Populus pressuris indebitis liberatus in Pacis pulchritudine sedeat, in requie opulenta quiescat, & unanimite ipsorum, ac mutuo sinceritatis affectu ejus-

TOM. I. PART. I.

ANNO 1285. dem Regni status roboratus pacificetur, nec sit, profugatis hostibus, qui foris extereat, aut qui pacatos incolarum ejusdem animos intus perturbet. Instantia quoque præmissa interpellationis non modicum adjicit quod memorati Regis, dum viveret, & dilecti filii Nobilis viri Caroli sui primogeniti, ex eo manifestè perceperimus, ad id vota concurrere, quod idem Rex super directione, ordinatione, reformatione, seu quacumque alia dispositione collectarum, exactionum, matrimoniorum, aut aliorum quorumlibet, quæ gravamina dicerentur, vel dici possent, tam circa Ecclesias, Monasteria, & alias Ecclesiasticas personas, quam circa Communitates, & Universitates Civitatum, Castrorum, & aliorum Locorum, & etiam circa singulares personas totius Regni prædicti, aut cujuslibet partis ejus felicis recordationis (1) Honorii Papa Quarti prædecessoris nostri directioni, reformationi, dispositioni, & ordinationi, se plene, ac libere, alte, & basse submisit, dans & concedens super iis plenam, & liberam potestatem, ac promittens quicquid per eundem Prædecessorem ipso Rege, dictove primogenito, tunc ejus Vicario in Regno eodem & aliis suis Officialibus requisitis, vel inrequisitis, actum foret, se, ac Hæredes suos ad hoc specialiter obligando, inviolabiliter observare, ius super hoc patentibus Literis Prædecessoris concessis. Idem præmissa quoque in mortis articulo per alias suas similiter patentes Literas plenius repetens, & confirmans eidem Prædecessori per eas humiliter supplicavit, ut omnia onera fidelium Regni sui, & quæ gravamina dici possent, removere, tollere, & cassare, dictumque Regnum prospere reformare, omniaque statuere, quæ ad bonum statum Hæredum suorum, & fidelium eorumdem expedire viderentur, sua provisione curaret, non obstante, si Regem ipsum tunc infirmatè graviter laborantem, naturalis debiti solutione contingeret præveniri, sicut præmissa ipsius Regis Literæ, quæ per nos, & aliquos ex Fratribus nostris diligenter inspectæ, in Archivio ejusdem servantur Ecclesiæ, manifestius attestantur, & tam idem Rex, quam dictus Primogenitus super tollendis aliis quibus eorumdem gravaminum constitutiones varias edidisse dicuntur: licet, & illa plenioris executionis observatione indigeant, non plene ut intelleximus hactenus observate; Volentes igitur, & illis robur Apostolicæ confirmationis adiacere, ut inferius exprimetur, & prædictum nostrum exequi hac commode provisionis adjectione proposuimus: Infra scripta omnia, prout subiecta eorum series indicat, de Fratrum nostrorum consilio, & assensu, ac potestatis plenitudine providendo, à gravamine illo deliberavimus inconcussam, quod majorem laudabili materiam, & generalius ministrabat: Ideoque ut omnino cesset in Regno ipso onerosa exactione collectarum præfati edictali provisione ac constitutione valitura, perpetuo prohibemus per Reges, qui pro tempore fuerint, seu pro eis dominantes in Regno prædicto, vel Ministros ipsorum Collectas fieri, nisi in tantum, in quantum casibus infra scriptis permittitur, videlicet: Primus est pro defensione Terræ, si contingat invadi Regnum invasione notabili, sive gravi, non procurata, non simulata, non momentanea, seu transitoria facile, sed manente, aut si contingat in eodem Regno notabilis Rebellio, sive gravis, similiter non procurata, non momentanea, sive facile transitoria, sed manens. Secundus est, pro Regis persona redimenda de suis redditibus, & collecta, si eam ab inimicis captivari contingat. Tertius est, pro militia sua, seu fratris sui consanguinei, & uterini, vel saltem consanguinei, sive alicujus ex liberis suis, eum se, vel hujusmodi fratrem suum, vel aliquem ex eisdem liberis militari cingulo decorabit. Quartus est, pro maritanda sorore simili conjunctione conjuncta sibi, vel aliqua ex filiabus, aut nepotibus suis, seu quolibet alia de genere suo, ab eo per rectam lineam descendente, quam, & quando eam ipse dotabit. In prædictis enim casibus prout qualitas tunc imminens casus exegerit, licebit Regi collectam imponere, ac exigere à subiectis, dum tamen pro defensione, invasione, seu rebellionis prædictis, aut ipsius Domini redemptione, quinquaginta millium, pro militia duodecim millium, pro maritaggio vero quindecim millium unciarum auri summam, colle-

(1) Honorii Papa Quarti. C'est une faute toute évidente. Il faut lire Martinus Papa quarti. [D. U. M.]

ANNO
1285.

leste Universalis totius Regni ejusdem, tam ultra Farum, quam citra, quantitas non excedat, nec concurrentibus etiam aliquibus ex prædictis casibus collecta in uno, & eodem anno, nisi tantummodo una imponatur.

Sicut autem collecta quantitas prædictas summas, in suis casibus limitatas excedere, ut præmittitur prohibemus, sic nec permitimus indistincte ad ipsas extendi, sed tunc tantum, cum casus instantis qualitas id exposcit, & ut in prædictis etiam casibus possit Rex, qui pro tempore fuerit, eo vitare commodius gravamina subditorum, quo uberiores fuerint redditus, & obventiones ipsius, eum à domaniorum donatione volumus abstinere, id sibi consiliis suadentes.

Simili quoque prohibitioni subjecimus mutationem monetæ frequentem, apertius providentes, quod curialibus Regis Sicilia liceat semel tantum in vita sua novam facere cudi monetam, legalem tamen, & re-nata secundum consilium peritorum in talibus electorum, sicut & in Regnis illis observatur, in quibus est usus Legalium monetarum, quodque usualis monetæ sit valoris exigui, & talis, quod in eodem valore sit apta, manere toto tempore vite Regis cuius mandato ceditur: nec propterea vel aliqua magna monetæ, quam idem Rex semel tantum in vita sua fecerit expendenda, fiat collecta, vel distributio: sed campforibus, & aliis mercatoribus, volentibus eam sponte recipere, tribuatur, & hoc ita præcipimus perpetuis temporibus observari.

In homicidiis clandestinis providendo præcipimus, nihil ultra poenam inferius annotatam ab Universitatibus exigendam videlicet: ut pro Christiano quem clandestine occisum inveniri contingeret ultra centum Angustales, pro Judæo vero vel Saraceno, ultra quinquaginta, nihil penitus exigatur. Angustales, quod circa eandem poenam idem Rex dicitur induxisse, omnino sublato, præsertim cum memorati Rex & primogenitus dicantur, idem per suas Constitutiones noviter statuisse, quas quoad hoc decernimus inviolabiliter observandas, & hoc intelligi tantum in homicidiis vere clandestinis, in quibus ignoratur maleficus, nec aliquis accusator apparet. Adicientes, quod non nisi tantum in Locis magnis & populosis exigi possit quantitas supradicta, in aliis vero infra quantitatem eandem pro qualitate locorum exactio recupetur.

Eidem provisioni adiciendo præcipimus universitatibus ad emendationem furtorum, quæ per singulas personas contingit fieri nullatenus compellendas.

Nec ad mutandum Regi, aut Curie suæ, aut Officialibus, vel Ministris ipsorum, aut recipiendam aliquid Regiæ massariæ custodiam, sive onus, sive Procuratorium regium procuracionem, aut Gabel-læ, vel Navium, seu quorumque Vascellorum fabricandorum, curam quemquam cogendum invitum, usurpationibus, quæ contrarium inducebant, penitus abrogatis, maxime cum dicti Rex & Primogenitus ad relevanda non tamen plene gravamina in præmissis indulta, Constitutiones varias promulgasse dicantur. Concedimus autem, ut si casus emergat, in quo sit necessarium naves, vel alia vascella pro utilitate publica fabricari: liceat tunc Regnanti committere fabricaciones hujusmodi, expensis Regis faciendas personas idoneis videlicet his, qui hujus rei peritiam habent, & quos Officium tale decet & ipsis satisfiat pro susceptione Curie prædictæ, de competenti mercede, & idem servari præcipimus in faciendi biscotto.

Ad captivorum custodiam Universitates, vel singulares eorum persone nullatenus compellantur, præsertim cum hoc ipsum dicatur Regis constitutione provium, quod præcipimus inviolabiliter observari.

Gravamen, quod in pecunia Regi vel Regali Camera, seu ad loca quæcunque alia apportanda Universalitatis alicujus expensis per authenticas personas ejusdem Universalitatis periculo eligendas inferri dicti Regni Universalitatis dicebatur provisione similis, prohibemus ipsis Universalitatibus, vel singularibus personis earum de cætero irrogari, maxime cum dicatur idem quoad Universitates dicti Primogeniti prohibitoria constitutione provium, quam in hac parte decernimus inviolabiliter observari.

Illud, quod in eodem Regno dicitur usurpatum, videlicet, quod Incolæ ipsius Regni ad reparanda Castra & conservanda in eis expensis propriis nova ædificia cogebantur, emendatione congrua, corrigentes providendo, præcipimus, ut nihil ultra expensas

neceffarias, ad reparacionem illorum antiquorum Castrorum, quæ consueverunt hæcenus incolarum sumptibus reparari, & ædificiorum, quæ in hujusmodi Castris fuerunt ab antiquo, ab eisdem incolis peti possit, & Constitutio, quam circa hoc idem primogenitus edidisse dicitur, in hujusmodi antiquis Castris, & ædificiis solummodo intelligenda servetur, antiqua vero Castra intelligi decernimus, in hoc casu, quorum Constitutio annorum quinquaginta jam tempus excessit.

Circa personas accusatas, quæ in eodem Regno injuste capi dicebantur, si etiam idoneos Fideiubres offerrent, licet dictus Rex aliquid statuisse dicatur, ad gravamen hujusmodi temperandum: Nos tamen ut nulla super hoc quærela superfit, providendo præcipimus jura civilia observanda, & eadem observari jubemus, circa defensionem possessorum, Comitum, Baronum, & quorumlibet aliorum, qui per Regalem Curiam, & Officiales ipsius, ac alios alienigenas, feudatarios tenentes in Regno, suis possessionibus, scilicet cum Curia, Officialibus, vel alienigena prædicti se jus habere prætendebant in illis, spoliari, aut destitui dicebantur, & de possessionibus ejici possessoribus nullo juris ordine servato: Nec non, & cum aliquis dicitur invenisse thesaurum, & etiam cum quis apud eandem pro alio fideiussit, itaque nec aliquis suæ destitatur possessionis commodum, vel spoliatur, aut destitatur eodem, nec quoad illum, qui desertur, aut convinctur de inventione thesauri, nec quoad Fideiussores Curie datos, aliter, quam eadem jura statuunt, procedatur.

Regibus futuris, qui pro tempore erunt in Regno prædicto, & memoratis Incolis, qui de inordinata passuum ejusdem Regni custodia quærebantur, se immoderate gravari similiter providentes eidem custodiæ moderamen competens adhibemus videlicet: Quod tempore impacato, seu imminente turbatione, aut verisimili turbationis suspitione, contra ipsum Regem, aut dictum Regnum, Rex possit facere passus eosdem ad evitandum pericula custodiri: Tempore vero pacifico, Incolis Regni habitantibus in eodem, ac aliis non suspectis libere sit ex eo exitus, & ingressus in illud, ita tamen quod equi ad arma, nullo tempore sine Regis licentia extrahantur exinde ad vendendum.

Victualia vero quælibet de suis possessionibus, vel massariis, seu Oves, Boves, & alia animalia humano competencia usui, de Gregibus, propriis armentis, vel redditibus habita, extra Regnum, dum tamen non ad inimicos eorumdem Regis, aut Regni, unusquisque libere mittat, etiam ad vendendum, nisi sterilitas, aut præfata turbationis iusta, aut verisimilis suspicio suaserit circa millionem hujusmodi per Regem ejus temporis aliud ordinandum, si vero prædicta victualia, vel Animalia ex negociationis commercio habeantur, etiam fertilitatis tempore, abique Regnantis licentia, extra Regnum mittere, vel ex ipso extrahere non liceat sic habenti, in omnibus præmissis millionis, vel extractionis casibus, jure quocumque Regi competenti, per omnia semper salvo, infra Regnum etiam per mare liceat cullibet.

Item statimus super eo, quod Regnicolæ conque-rebantur, quod eis gravatis pro relevationis obtinendo remedio ad Regem aditus non patebat, ut per Regem taliter provideretur, quod quærelæ Subditorum ad eum valeant libere pervenire. Item prohibemus, ne quisquam pro animali silvestri extra defensam, vel limites defensionis invento, sine authentica invenientis impulsionem, arte, vel fraude, aliquatenus puniatur, etiam si illud capiat, vel occidat.

Nullus Comes, Baro, vel alius in Regno prædicto de cætero compellatur ad tendas, vel alia quæcunque Vascella propriis sumptibus faciendi, per hoc autem juri Regi in lignaminibus, vel marmoreis, vel à servitio Vascellorum, quæ à quibusdam Universalitatibus, & locis aliis five personis singularibus dicti Regni debentur dicuntur, nolumus in aliquo derogari.

Si contingerit aliquem Baronem mori, filio vel filia superstibus ætatis quæ debet cura Balii gubernari, providendo præcipimus, quod Rex alicui de consanguineis ejus Balium concedat ipsius, & quoad hoc inter consanguineos proximior si fuerit, idoneus præferatur.

Si aliquem feudum à Rege tenentem in capite, vel etiam subfeudatarium nullo hærede legitimo per lineam descendendum relicto, sed fratre, aut ejus Li-

ANNO
1285.

beris superstitibus, mori contingat, si descendens feudum ab aliquo ex parentibus sibi, vel fratri communibus pervenerat ad defunctum.

Idem frater, aut ex Liberis suis usque ad trinepotem, ille, qui tempore mortis supererit, defuncto proximior, in feudo succedat habiturus illud cum onere servitii confueti.

Ad successionem feudi omnibus personis feudatario, aut feudatario defuncto, simili gradu conjunctis, eodem ordine admittendis, in successione vero premissa inter feudatarios & subfeudatarios viventes in Regno eodem jure Francorum, sextus & primogenitura prerogativa servetur, ut inter duos eodem gradu feudatario conjunctos, feminam Masculus, minorem major natu præcedat, siue sint masculi, siue femina concurrentes, nisi forsan duobus concurrentibus, esset primogenita maritata, & minor remaneret in capillo, tunc enim minor, quæ in capillo remaneret primogenite maritate in successione hujusmodi præferatur, sed si nulla remaneret in capillo, duæ vel plures fuerint maritate, majori natu ipsa primogenitura servetur, ut alias in dicta successione præcedat: si vero feudum, de quo agitur, non ab aliquo parentum processerit, sed incepit à defuncto, tunc solum defuncti frater in eo succedat, nisi lex concessio in præmissis aliud induxerit, & hoc ita de cætero præcipimus observari qualibet contraria consuetudine vel constitutione cessante.

Providendo præcipimus, ut si quando in Regno prædicto contra autenticam personam fuerit inquisitio faciendæ, nisi ea præsentem, vel se per contumaciam abstantem, non fiat: si vero præsens fuerit, exhibeantur sibi Capitula, super quibus fuerit inquirendum, ut sit ei defensionis copia, & facultas, simili provisione præcipimus, ut pro generalibus inquisitionibus nihil, vel sub compositionis colore, vel alias ab Universitatibus exigatur, sed si procedendum fuerit, iuste procedatur ex eis, præsertim cum Dominus Rex id statuisse dicatur.

Huic præcepto adjicimus, ut si quando inter Fiscum, & privatum causam moveri cogerit, non solum in examinando jura Partium, sed etiam ad definitivam sententiam iuste ferendam siue pro privato, siue Fisco, nemo ad ipsius executionem, nulla in hoc difficultate ingerenda per Fiscum efficaciter procedat: Ita quod in prædicto examine, nec in prolatione vel executione sententiæ iniquitas virorum, vel aliam injuriam patiat, per Fiscum potentiam iustitiæ privatorum.

Omnes Ecclesiasticæ, singularesque personæ Regni Siciliae libere suis salinis utantur, & præsentis provisionis oraculo prohibemus, nè illis per Regem, Officiales, aut quoscunque Ministros ipsius, usus, aut exercitium interdicatur earum, neve quisque prohibeat sal de salinis ipsis proveniens emere ab eisdem.

Providendo districtius inhibemus, forestas per Regem, aut Magnates suæ Curie, vel Officiales, siue quoscunque Ministros in Terris fieri privatorum, vel aliquarum forestarum occasione per Regiam Curiam Magistratos, vel custodes forestarum ipsarum, aliquem in culturam Terrarum suarum, seu etiam perceptionem fructuum impedire, siue ipsis damnum aliquod propter hoc vel injuriam irrogari, factas vero forestas hujusmodi omnino præcipimus amoveri.

Abasiones Castellorum, per quos homines dicti Regni ad portandum pascuas, ligna, & res alias etiam sine pretio cogebantur inviti, & quæ iisdem Castellani de rebus, quæ per Casalia, seu per castra eadem portabantur in pedagia exigebant, præsentis provisionis beneficio prohibemus.

Ejusdem provisionis Edicto præcipimus, ut pro Literis Regiis, & sigillo nihil ultra ipsius Regni antiquam consuetudinem exigatur, videlicet:

Pro Literis iustitiæ nihil omnino.

Pro Literis vero gratiæ, in qua non est Feudi, vel Terræ concessio, nihil ultra quatuor Tarenos auri ab imperatore solvatur, nulla in præmissis distinctione habita inter clausas Literas, & apertas.

Pro Literis autem super concessione Feudi, vel Terræ concessis, nec non ex Privilegiis aliis pro concessione, siue Privilegiis qualitate, & benevolentia concedentis Curia satisfaciatur, dum tamen summam decem unciarum pro quolibet feudo, integro concessio, satisfactio non excedat, sed nec prætextu Sigilli Regii, iustitiæ, siue gratiæ Literis in aliquo casum prædictorum impressi, vel appositi forsan imperatris ultra quam præmittitur, solvere compellatur.

Animalia deputata molendinis, quæ centimula vulgariter nuncupantur, per Regalem Curiam, vel Officiales, aut Ministros ipsius Curie sequentes stipendiarios, vel quoscunque alios, nullo modo ad aliquod eorum Ministerium Dominis capiantur invitis, nec alia etiam, sed competenti pretio, de quo conventum fuerit inter Partes, à volentibus conducantur, & hoc ita præcipimus observari, maxime cum idem Rex statuisse dicatur, quod Iustitiarum, seu Officiales eorum, ac stipendiarii non capiant Animalia deputata ad Centimulos, sed cum est necesse inveniantur alia animalia habilia ad ducturam, & lucrum conveniens tribuatur: Et qui contrafecerint, restituis animalibus, cum toto damno eorum Dominis poenæ nomine, & pro qualibet vice, & pro quolibet animali solvant Curia unciam Auri unam, præmissam quoque Constitutionem dicti Regis similiter præcipimus observari.

De creatione Officialium præsertim extraneorum, qui propter ignorantiam status Regni, & favorem, qui eis à Regali Curia præstabitur subjectos impliffime gravabant, consule subsecimus, quod Rex creare studeat Officiales idoneos, qui iniuste non gravent subjectos.

Nullus subfeudatarius de Feudo quod sub aliquo Feudatario Regis tenet, compellatur ipsi Regi servire, sed si aliquod aliud feudum ab ipso Rege tenet in capite, pro eo sibi serviat, ut teneatur.

Vassalli Baronum per Curiam, vel Officiales ipsius ad aliqua privata Officia non cogantur, & si ea voluntarii subeunt, ratione delicti & hujus Officii receptione, vel gestione contracti, vel delicti forsan in eo commissi Baronibus eorum Dominis in bonis Vassallorum ipsorum, vel aliis præjudicium nullum fiat aliquo modo.

In Terris Ecclesiarum, Comitum, vel Baronum Regni prædicti Magistratos juratos poni de cætero prohibemus, & positos exinde de cætero præcipimus amoveri.

Ad conjurantias novas Vassalli, Baronum, vel aliorum ire non compellantur inviti, sed nec voluntarii admittantur, si sint ascriptione simili sue formatione, vel ratione personæ, non tamen rerum personalibus servitiis obligati: si vero ratione rerum tantummodo hujusmodi servitiis teneantur, & ad easdem conjurantias transire voluerint: Res ipsas Dominis ipsis sine contradictione dimittant.

Barones, vel alii extra Regnum nec servire personaliter, nec Adohamenta præstare cogantur. In casibus vero in quibus intra Regnum servire, vel Adohamenta præstare tenentur, servitia exhibeant, & Adohamenta præstent antiquitus consueti, videlicet: Ut vel tribus mensibus personaliter serviant cum numero Militum debitorum, vel pro singulis Militibus, ad quos tenentur pro quolibet trium mensium prædictorum tres uncias, & dimidiam auri solvant, & hoc ita de cætero inconcussè de nostro præcepto servetur.

Si contingat subfeudatarium aliquod crimen committere, propter quod publicanda eorum bona fuerint, aut ipsum sine legitimis Hæredibus facti munus implere, si feudum ejus fuerit quaternatum, nihilominus immediatus Dominus illud cum onere servitii consueti personæ concedat idoneæ Regi postmodum præsentandæ, ut ejus super hoc habeatur assensus: si vero quaternatum non fuerit, sic ad eundem immediate Dominum revertatur, ut ipsum hujusmodi personæ pro sua voluntate concedat: Nec eam Regi præsentare, aut ejus super hoc requirere teneatur assensum. Lis itaque deinceps ex nostro præcepto servandis, constitutione, vel consuetudine contraria non obstante.

Cæterum, ut contra pericula, quæ sicut prætaxatum est, propter gravamina illata subditis, excitata creduntur; ne, quod absit, recidant in tanto periculosius residuum, quanto recident soler esse deterius, quam cadenti, eo magis sit Regnantibus in Regno prædicto securius, quo minus erit libera, eadem gravamina irrogandi facultas, provisioni præmissæ subiungimus, ad perpetuum sui roboris fulcimentum, quod si venturus fuerit in aliquo contractu, ea licitum sit Universitatibus, & gravato cuiuslibet libere ad Apostolicam Sedem habere pro sua querela exponenda, & obtinenda illati gravaminis emendatione, recursum. Adiciemus inter illa, in quibus contra provisionem eandem fieri contingeret, congrua distinctione, decretum, videlicet, ut si ea fuerint, quæ per ipsam prohibitionem, siue prohibitionem vel præcep-

ANNO
1285.

tione, sunt provisæ, & specialiter factum Regnantis respiciunt. Nec solent absque ipsius auctoritate præsumi, ut est collectarum impositio, monetæ mutatio, matrimoniorum prohibitio, vel impedimentum aliud decem dies revocaverit per se ipsum, eo ipso Cappella sua Ecclesiastico sit supposita interdictio duratura solum quousque gravamen fuerit revocatum, in reliquis vero prohibitoriis, & præceptoris, & specialiter si Universitatis, singularive persona gravata volens propterea recurrere ad Sedem eandem per Officiales Regios, seu per quoscunque Ministros, vel quoslibet alios fuerit impedita, vel ipse, aut alius pro eis, exinde damnum passi, nisi satisfactione læsis præstita, impedimentum, infra mensem postquam ipse Rex sciverit, revocetur: etiam tunc fit Cappella eadem similiter interdicta, in quolibet autem casuum præmissorum; si Regnans interdictum hujusmodi per duos menses sustinuerit animo contumaci, abinde Loca omnia, ad quæ ipsam uxorem vel filios suos declinare contingeret, donec ibi præsentis fuerint, simili subiacent Interdicto, & si deinde per sex menses interdicta hujusmodi sustinuerit animo indurato; exinde fit sententia excommunicationis innodatus, quam si per alios sex menses contumacia obstinata sustineat, ex tunc subditi ad mandatum Sedis ejusdem ipsi propterea faciendum, in nullo sibi obediunt, quamdiu in hujusmodi obstinatione persistet, ad majorem quoque provisionis hujusmodi firmitatem eidem specialiter illud adicimus, quod quilibet Rex Siciliæ quando Juramentum fidelitatis, & homagii præstabit summo Pontifici solemniter eidem, & Ecclesiæ Romanæ pro se, ac suis Hereditibus in Regno sibi successoribus, eodem promittere teneantur, quod provisionem presentem in omnibus, & per omnia, quantum in eis erit, observabunt inviolabiliter, & facient in eis observari, nec contra eam vel aliquam partem ipsius, per se, vel alium quocummodo aliquam attentabunt, & super hoc tam ipse, quam quilibet eorumdem successorum det ipsi Pontifici & Ecclesiæ suas patentes Literas, Sigilli sui pendentes munimine roboratas. Licet autem in præmissis provisionibus verba gravamina certa respiciant, de quibus ad nos querela pervenit, Reges tamen, qui continuanda temporum, & successionum perpetuitate regnabunt in Regno prædicto, non propterea extiment gravandi alios Subditos arbitrium sibi fore concessum: sed sciant potius, se debere ipsos in bono statu tenere, ab omnibus illicitis exactionibus, & indebitis eorum oneribus, per se, ac alios abstinendo, sane siquidem in eadem provisione, vel aliquo ejus articulo, non tam subtilem, quam rationabilem dubitationem, oriri contingat, interpretationem dubii hujusmodi, nobis quantum etiam de jure competit, reservamus expresse. Decernimus quoque ut nulli omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ provisionis, constitutionis, inhibitionis, præcepti, declarationis, abolitionis & abrogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc adtentare præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Tiburini per manum Magistri Petri de Mediolano Sacra Romana Ecclesiæ Vice-Cancellarii decimo quinto Kalendas Octobris, Indictione decima quarta, in Carnationis Dominicæ Anno millesimo, ducentesimo, octuagesimo quinto, Pontificatus vero Domini Innocentii Papæ quarti. Anno primo.

Honoris Episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam dilectus filius Nobilis Vir Carolus, claræ memoriæ Caroli Regis Siciliæ Primogenitus, tunc Princeps Salernitanus, ejusdem Regis in Regno Siciliæ Vicarius Generalis, tanquam vir Catholicus de genere ortus Christianissimo, devotum ad eum, & ipsius Ecclesiæ mentem gerens, ejusdem Genitoris vestigia imitatur pro bono statu Ecclesiæ Regni prædicti, & ad conservationem jurium earundem inter cætera, licet sub alio forsan verbo themate dicitur statuisse, & mandasse inviolabiliter observari, quod Decime quæ debebantur Ecclesiis & Personis Ecclesiasticis Regni ejusdem Catholicorum Regum Siciliæ temporibus, & debentur, & recipi ab Ecclesiis consueverunt eidem ipsi Ecclesiis, sine difficultatis obstaculo, ac moræ dispendio perfolvantur. Scilicet quæ debentur in pecunia in festo Pentecostes, & alia, quæ debentur in frumento, & aliis victualibus, Vino, Oleo, & fructi-

bus, aliis illis temporibus, quibus percipiuntur, & Anno si alia sint, quæ cæteris diebus perfolvi consueverunt, die debito perfolvantur, & ne de hoc Ecclesiæ vel persone Ecclesiasticæ necesse habeant singulis annis Curia Litteras impetrare; statuit, quod sub poena dupli ejus, quod pro decimis vel aliis juribus, personis, vel Ecclesiis, quibus secundum ordinationem præmissam solum non fuerit, debetur: secreti Magistrum procuratorem, ac Magistrum salis, Bajuli, vel alii Officiales, qui eas debent perfolvere, tam presentes quam futuri teneantur ea integraliter solvere, secundum quod superius est distinctum, nullo Judicis mandato alio expectato.

Item, quod Comites, Barones & cæteri qui tenentur ad decimas & jura alia Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis pro bonis, quæ tenent, ea teneantur solvere suis temporibus, quibus hætenus extitit consuetum, adiciens, quod ad hæc auctoritate sui statuti, super hæc, & ad requisitionem personarum, quibus debentur, per Justitiarum Provincie compellantur, quodque solvantur à Bajulis quibuscunque, per quos Bonæ Pupillorum, Terras, & Feuda tenentium procurantur, five balivæ Curia teneat, five alii sint Commissarii, five Terræ five Feuda aliquorum occasione delictorum, vel quacunque alia causa per Curiam teneantur.

Item, quod Clerici, nisi pro bonis feudalibus prout continetur in Conventionibus inter dictum Regem, & Romanam Ecclesiam habitis ad judicia secularia non trahantur.

Item, quod Ecclesiæ in toto Regno prædicto gaudeant Privilegio eis per communia jura indulto, scilicet: quod rei, qui ad Ecclesiis confugiunt, ab inde non extrahantur inviti, nisi in casibus à jure permixtis.

Item, quod Domus Prælatorum Religiosorum, & aliarum Ecclesiasticarum Personarum, sine voluntate ipsorum, causa hospitandis, ab Officialibus vel aliis personis, eis invitis nullatenus capiantur, & si de voluntate ipsorum Prælatorum, Religiosorum, vel aliarum personarum Ecclesiasticarum recepte sunt, vel fuerint, ibi criminalia judicia exercere aliquatenus non possint. Nec lectos, vel res eorum contra voluntatem eorum accipiant, & si secus factum fuerit, post emendationem, & restitutionem damni; si Comes fuerit, vel Baro, qui contrafecerit, teneatur ad poenam unciarum duodecim auri: si simplex Miles, ad sex: si Burgensis, ad penam unciarum trium.

Item, quod Officiales, Comites, Barones, vel alie quæcunque persone Laicales non intromittant se de electionibus Prælatorum, vel collationibus Præbendarum, seu quorumlibet Ecclesiasticorum Beneficiorum directè, nec de aliis ad spiritualia pertinentibus, nisi quantumatratione Juris Patronatus aliquibus competit, vel privilegio est concessum, nec propter Prælatos, Capitula Ecclesiæ, seu Convenus, Piorum Locorum, ipsorum consanguinei Vassalli quomodolibet molestantur.

Item quod Clerici, qui clericaliter vivunt, in collectis, & taxationibus aliis quibuscunque, nec pro patrimonialibus, pro portionibus eos legitime contingentibus cum aliis teneantur.

Item, quod res, & possessiones, quæ non sunt in aliquo Curia, vel alii obligatæ, dari, donari possint, & obligari, licet ea obligatione teneantur, per quam datio, donatio, vel legatio de jure impediri non possit, hoc casu res, & possessiones hujusmodi præstatis titulis cum onere suo ad Ecclesias transferantur.

Item, quod Vassallis Ecclesiæ, qui ea, quæ habent ab Ecclesiis, & sunt eidem Ecclesiis ad servitia personalia obligati Officia per Curiam Comites, & Barones, vel alios sine ipsorum Prælatorum licentia nullatenus committantur.

Item, quod Privilegia, & jura concessa Ecclesiis, & Personis Ecclesiasticis à Catholicis, & antiquis Regibus Siciliæ, in quorum possessione sunt, serventur illæ, de illis vero, in quorum possessione non sunt, fiat eis sine difficultate Justitia in Curia competentis.

Item, quod Officiales & Commissarii Curia possessiones, & res, quæ ab Ecclesiis possidentur, non auferant: Nec in ipsis easdem Ecclesias contra justitiam perturbare præsumant.

Item, quod Officiales, seu seculares persone nullatenus se intromittant ad cognoscendum de aliquo crimine Ecclesiastico, nec impediant Prælatos, aut ipsorum Officiales, quin de hujusmodi crimine libere cognoscant, & puniant: ut est juris & rationis.

Item, quod Justitiiarii, vel alii Officiales, Vassal-

ANNO 1285. Ios Ecclesiarum coram se, vel ad ipsorum iudicia in Civilibus trahere non presumant.

Item, quod Prælati Ecclesiarum, Ecclesiasticæ personæ, ac Officiales ipsorum, Vassallos earum, debitores suos possint, prout eis competit, compellere ad satisfaciendum sibi de debitis, & Juribus eorumdem, contradictione aliqua illegitima non obstante.

Item, licet idem Princeps stauerit, aliqua de Vassallis Ecclesiarum eis ad personalia servitia obligatis, si forsan à Terris, in quibus morari debent, aufugerint, per Prælatos & personas Ecclesiasticas revocandis: Nos tamen dicimus distinguendum, ut si ratione personæ ad huiusmodi servitia teneantur, possint, si recesserint, legitime revocari. Si vero tenentur rerum tantum ratione, & recedere voluerint, res ipsas Ecclesiis & Personis ejusdem omnino dimittere compellantur.

Item, quod Judæis, qui sunt Ecclesiarum Vassalli, nulla committantur Officia, nec eis aliæ oppressiones vel gravamina inferantur. Nos namque, cum fratribus nostris deliberatione præmissa in favorem Ecclesiarum Dei, & Ministrorum ipsius accedenter inducta de ipsorum Fratrum consilio, & assensu, ac plenitudine potestatis ea firmitatis perpetuæ robur statimur obtinere, ipsaque præcipimus perpetuis temporibus inviolabiliter observari.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis atque præcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum ut supra.

Finium Capitula Papæ Honorii. Amen.

Exemplata est presens Copia à Libro intitulado Bullarum, Confirmationum, & aliarum Notabilium rerum presens Regni Neapolitani folio I. & VII. aservato in Magno Regie Camere Archivio, in Camera prima sub littera O. Sanctia Quinta Numero CXXVI. cum quo facta collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidei & de Mandato orationis Illustris Domini Marchionis Castri novii D. Vincentii Frascione Presidentis Commissarii subscripsit Magnificus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli, & in eodem Magno Regie Camere Archivio die 4. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

L.S.

CLXIX.

1286.
13. Mars.

Edictum CAROLI I. Regis Siciliæ pro observatione Capitulorum summi Pontificis in Regno. Datum Fogiæ 13 Martii Indictione XIV. [Authenticum tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

Scriptum est Justituario Basilicate &c. Cum Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus, Dominus summus Pontifex super statu, & Regimine Regni Capitula certa ediderit ab olim per Nostrum prædictum Tombaldum, propterea devotioni vestræ fidei expressus mandamus quatenus sicut personam vestram diligitis, nec vultis aut nostro honori, & profectui derogare capitula eadem quatenus ad vos spectant observetis, & faciatis per Officiales Curie, tam secretos, Vicelecretos, Castellanos forestæ, quam quolibet alios inviolabiliter observari scituri, quod quidquid per vos, vel illos fieret contra transgressores ad poenam debitam procederet instantur. Datum Fogiæ Die XIII. Martii XIV. Indictionis. Similes factæ sunt Domino Alberto de Aureliano Justituario Capitanatæ, Domino Ronforiato Justituario Terræ Idrunti, Domino Guillelmo de Festis Justituario Terræ Bari, Petro de Scapis secreto Apulie. Datum ut supra.

Extracta est presens Copia ab originali Regesta Re-

gis Caroli II. signato de Anno 1291. littera A folio 943 quod conservatur in Archivio Magnæ Regie Curie Siciliæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidei Reverend. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonici Præbyter Cardinalis, D. Honuphrius Nicola Regius Archivarius a sua Catholica, & Casarea Majestate constitutus hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 21. Junii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Nicola.

L.S.

CLXX.

Instrumentum publicum emancipationis, quo GASTO Vicecomes Bearnensis MARGARITAM Filiam suam secundò genitam extra manum suam ponit, & à sacris & nexibus sue patriæ potestatis liberat & eximit Nonas Maji Anno 1286. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn liv. 7. chap. 25. pag. 657. E Chartario Palenfi.]

Entre les 2 & 7 de Mai.

Noverint universi, quod illustris vir Dominus Gasto Del gratia Vicecomes Bearnensis Dominus Montis Catani & Castri veteris, sedens per Tribunal, convocata presente & constituta ad hoc specialiter Curia sua Baronum, & Militum, & aliorum Nobilium, nec non Bearn. ut Pater spontanea voluntate filiam suam naturalem & legitimam Margaritam secundò genitam, uxorem Domini Rogerii Bernardi Comitis Fuxi, & Vicecomitis Castriboni, de consensu expresso ejusdem Comitis viri sui presentis consentientis & volentis, petentem ac expresse consentientem coram se, ut coram Domino Bearn. & Majore Judice ejusdem Terræ Jurisdictionem ordinariam in ea habente & exercente, & apud se & dictam Curiam emancipavit, & extra manum suam posuit, & à sacris & nexibus sue patriæ potestatis liberavit, & exemit; dans & concedens eidem filie suæ potestatem licitam, & liberum arbitrium agendi, respondendi, contrahendi, obligandi se aliis, & alios sibi, & cetera omnia celebrandi, ordinandi, & faciendi in judicio, & extra judicium quæ quælibet mater familias, & sui juris facere potest, sine impedimento quocunque, & objectu patriæ potestatis. Et prædictæ emancipationi dictus Dominus Gasto, ut Dominus, & Vicecomes, & major Judex Vicecomitatus Bearn. & Jurisdictionem omnimodam exercent in eo, & dicta Curia cum eo, juxta requisitionem & voluntatem dictæ Domine Margaritæ, & prædicti Comitis viri sui, impenderunt solemniter auctoritatem suam judicalem, & decretum, his presentibus scriptura & actis. Actum est hoc voluntate & assensu prædicti Domini Comitis, ut est dictum, qui sigillum suum, & dictus Dominus Gasto, & dicta Domina Margarita famuliter sua, ad majorem firmitatem omnium prædictorum huic publico Instrumento apponi fecerant. Quibus Sigillis extantibus vel non extantibus, voluerunt quod presens Instrumentum & omnia contenta in eo perpetuo obtineant roboris firmitatem. Horum omnium sunt testes Dominus Arnaldus Raimundi de Asello, Dominus Rogerius de Monte alto, Dominus Raimundus Wilhelmii de Marcafaba, Dominus Cicardus de Lerano milites, Dominus Arnaldus Novelli Legum Professor. Magister Guillelmus Raimundi de Miramonte Canonicus Vafatenfis, Magister Raimundus de Bazergue Judex dicti Domini Comitis Fuxi, Magister Brinus de Bentaon Notarius de Morl. Et ego Bernardus Pontonerii publicus Notarius Savarduni & Savartefi, omnibus prædictis presens fui, & rogatus & mandatus hanc Chartam scripsi Nonas Maji, Anno M. CC. LXXXVI. Regnante Philippo Rege Franciæ, Edoardo Rege Angliæ & Duce Aquitanie, dicto Domino Gastone Vicecomitatus Bearnensis. Arnaldo de Moriana Lascurens. Episc.

CLXXI.

ANNO
1286.

CLXXI.

11. Mai.

Instramentum publicum Donationis inter vivos de Vicecomitatibus Bearnii, Brulefii, & Gavadini facta à GASTONE Vicecomite Bearnensi MARGARITÆ Comitissæ Fuxensi Filie sue emancipatæ, & ROGERIO BERNARDO Comiti Fuxensi viro illius in augmentum dotis. Actum apud Morlanis s. Idus Maij Anno Domini 1286. [PIERRE DE MARCA, Histoire de Bearn. liv. 7. chap. 26. pag. 661.]

NOverint universi presentes pariter & futuri quod Nobilis vir Dominus Gasto Dei gratia Vicecomes Bearn. Dominus Montis Catani & Castri Veteris, de expresso consensu, & voluntate Domine Constantie primogenite sue, & Domine Guillelmæ de Montecatano ejusdem D. Gastonis filie donavit titulo presentis Donationis inter vivos, gratis & spontanea voluntate per se, heredes & successores suos Domine Margaritæ Comitissæ Fuxensi filie sue emancipatæ, & D. Rogerio Bern. Comiti Fux. viro suo, in augmentum dotis, & heredibus & successoribus suis ex ipsis ambobus communiter procreatis, Vicecomitatibus Bearn. Brulefii & Gavadani in forma, & sub forma quæ sequitur. Videlicet quod si contingat ipsum Gastonem non supersitite herede legitimo masculo, ex se & conjuge sua Domina Beatrice vel alia conjuge legitima superinducenda, ex carnali legitimo matrimonio procreato decedere, & contingat similiter Dominam Constantiam supradictam, sine prole ex carnali matrimonio & legitimo procreata decedere, habebit & habeat ex presenti collatione dicta Domina Margarita sui que heredes & successores, & retinebit pleno jure ex paterna munificencia & concessione hujusmodi Vicecomitatum & Terrarum Bearn. cum omnimoda jurisdictione & iustitia & omnibus iuribus, districtis & pertinentiis universis eidem D. Gastoni ex hereditaria successione vel alio quocunque modo ex nunc vel in futurum undecunque spectantibus. Et in hoc casu eadem Domina Margarita de expresso assensu viri sui quitavit & remisit dicto Dom. Gastoni Vicecomitatibus & Terras Brulefii, & Gavadani, & Terras Catalon. Majoricar. & Aragon & alias Terras & bona ipsius Dom. Gastonis ubicunque sint pro voluntate ejusdem Dom. Gastonis heredumque suorum & successorum omnimoda faciendi. Si vero contingat ipsum Gastonem supersitite herede legitimo ex se masculo de carnali matrimonio procreato decedere, habeat & habeat idem masculus Vicecomitatum & Terrarum Bearn. cum iuribus & pertinentiis universis. Et in casu hujusmodi si contingat prædictam Dominam Constantiam sine liberis ex carnali matrimonio procreatis decedere, habebit dicta Domina Margarita sui que heredes & successores, & Comes, Vicecomitatus Brulefii & Gavadani ex presenti collatione cum omnibus iuribus & pertinentiis suis, & in eo casu quitavit & remisit dicta Domina Margarita dicto D. Gastoni suisque heredibus & successoribus Vicecomitatum Bearn. supradictum; & omnes alias terras suas ubicunque sint, de assensu dicti Comitis viri sui. Et si forte dictus heres masculus decederet sine prole ex carnali & legitimo matrimonio procreata, Vicecomitatus Bearn. sub modis & conditionibus prædictis ad dictam Margaritam & Comitem heredesque successores suos libere devolvatur. Et in casibus in quibus Vicecomitatus Bearn. deveniret & devenire debet secundum quod superius est expressum, ad dictam Dom. Margaritam & Comitem ejus virum suosque heredes prædictos, solvent dicta Margarita & Comes vel eorum heredes debita Domini Gastonis contracta & contrahenda circa portus, & injurias & damna emendabunt. Verum qui habebunt in Brulefio & Gavadano, solvent debita in Brulefio & Gavadano contracta, & pro quibus sunt Brulefium & Gavadanum obligata, & injurias & damna ibi data emendabunt. Salvo etiam & retento, quod idem D. Gasto in Vicecomitatu & Terra prædicta Bearnensi, tam de Terra quam de aliis posset donare, servitoribus suis, & legare pro salute anime sue, & obligare pro debitis contractis & contrahendis, injuriis, & emendis, in feudum, manumittere sive afranquiere, prout sibi in bona fide & sine fraude visum fuerit expedire; Exceptis castris,

burgis, & vallibus, scilicet Castris & villis de Ortesio, de Salvaterra, de Oleiron, de Monein, de Salinis, de Pardinis, de Monteguisardo, de Morlan, d'Aslon, d'Igon, de Montanerio, de Invidia, de Palo, de Sambucis, de Pulcro loco, de Mongaltone, de Navarrencis, de Garos, & de Lobiein; & Vallibus de Ursilatu, de Alpa, & de Baretons, & aliis vallibus, & montibus, & fortalicis vallium. Poterit tamen idem Dominus Gasto obligare pro debitis, legatis, injuriis, in testamento suo, Castra & Villas de Ortesio, de Salvaterra, & de Palo, & de Salinis, & castra & loca Larvalli, & Riperia Gavari, & totam Terram d'Agarncis sine proprietatis alienatione. Tamen Bajulus de Palo, sive executor dicti Testamenti non recipiet de redditibus, sive de exitibus castri de Palo, nisi mille solidos annuatim, quos idem Dominus Gasto eidem in dictis locis & exitibus assignavit, & redditus clausuræ castri uno cum Lantenera, Molendino, vinea, & virgulto. Et quod executores Testamenti ipsius Gastonis secundum mandatum suum tepent prædicta castra, & loca, & villas proxime superius scriptas, cum redditibus, Jurisdictione, & pertinentiis universis, tandiu donec debita ipsius Domini Gastonis, & legata fuerint soluta, & injuriæ emendatæ, & Testamentum omnino complerum, vel donec prædicta Domina Margarita, & Comes, & eorum successio plenam quitationem, & liberationem habuerint ad arbitrium executorum, à creditoribus, legatis, injuriis & damna passis, & ab aliis quibus idem Dominus Gasto prædictis modis fuerit obligatus. Si forsan guerra insurgeret in Terra, vel contra Terram Bearnens. dicta Margarita, & Comes, & eorum successio de locis prædictis poterunt se juvare; Ita tamen quod castrorum fortalicia sint & remaneant in potestate executorum, secundum mandatum Domini Gastonis, cum Jurisdictione ut dictum est, & iuribus universis. Veruntamen in hominibus & habitationibus dictorum locorum, & pertinentium habebunt dicta Margarita, & Comes, & eorum successio exercitum, & Cavalciam pro defensione terre, & iustitiam sanguinis exercebunt, & habebunt juramentum fidelitatis in casibus supradictis. Gagia vero, poenæ, & leges dictorum executorum, & bajulorum erunt. Item est actum, quod Bajuli castrorum omnium & locorum, qui nunc sunt, & pro tempore erunt, jurent ad Sancta Dei Evangelia, quod prædictas conventiones, & ordinationes servabunt, & casibus prædictis possessionem castrorum & locorum sine difficultate & mora reddent & liberabunt, si Dominus Gasto filium Masculum, ut dictum est, habuerit, filio illi; & si filium non habuerit, vel ille filius decederit sine prole de legitimo & carnali matrimonio procreata, dictæ Margaritæ, Comiti, eorumque successioni juxta formas superius nominatas. Vult etiam idem Gasto, quod executores teneantur ad præmissa castra, & loca reddenda, sub modis & formis prædictis, cum testamento fuerit satisfactum, & quod non intermittent possessionem prædicto filio in suo casu, vel Margaritæ, & Comiti, & successioni eorum, & quod pro eis & eorum nomine constituent se possidere sub modis & conditionibus supradictis. Et si aliquis eorum castra, vel eorum aliquod teneat, idem juret. Fuit etiam actum, quod in casu quo Vicecomitatus Brulefii & Gavadani perveniret, vel pervenire debet ad Dominatam Margaritam & Comitem heredesque successores suos, Heres Bearnens. debet & teneatolvere Margaritæ, Comiti, heredibusque suis, decem milia librarum Turonensium nigrorum, pro liberatione Brulefii super omnia bona sua. Item fuit actum, quod in prædictis casibus, in quibus secundum præmissas conditiones seu conventiones, Vicecomitatus Bearnensis, vel Brulefii & Gavadani debent pervenire ad dictam Margaritam, & Comitem, vel ad eorum heredes, ex nunc dictus Gasto transferebat ex causis prædictis dominium & possessionem omnium prædictorum & singulorum in eos, recognoscit & constituit se possidere præmissa pro ipsis, & eorum nomine, & in possessione esse pro eis. Et concessit, quod prædicta Domina Margarita, Comes, sui que heredes & successores ex nunc de dictis Vicecomitatibus, si dictus casus vel conditiones prædictæ adveniant, possint intrare, adipisci, & retinere corporalem iustitiam, possessionem, vel quasi, omnium prædictorum, & singulorum, auctoritate, motu, & voluntate propriis, sine cuiuscunque Principis, Domini, vel Iudicis alicujus, vel alterius voluntate & auctoritate aliqua, seu mandato. Et actus possessionis, vel qui pos-

ANNO
1286.

ANNO
1286.

possessionem seu falfinam tribuunt vel concedunt, & retento fua tenuta D. Galfonis vel alterius alicuius contra ordinationem & confeffionem fupradictam, eidem Margaritæ, Comitæ, & fuis fuccelforibus non præjudicat, led potius fuis tribuat, vel pro eis & eorum nomine poffeffiffe intelligantur, ac tum in his rebus & iuribus corporalibus & incorporalibus adipifcendi falfinam feu poffeffionem vel quali prædictam dictæ Margaritæ, Comitæ, & eorum heredibus & fuccelforibus, idem Dominus Gaflo conceffit. Salvo & retento prædicto D. Galfoni, & exceptis & retentis fuperius per eum/lem, quod per præmiſſa in aliquo fibi vel illis pro quibus præmiſſam retentionem facit, retento vel tenuta non præjudicat nec præjudicare poſſit; imo eis non obſtantibus prædicta excepta & retenta falva ſint & firma. Ita quod fi dictus Gaflo filium matulcum ex liſta uxore vel alia fuperinducenda habuerit ex carnali & legitimo matrimonio procreatum, idem D. Gaflo non intelligatur poſſidere vel poſſideſſe per ea quæ nunc fuerunt, Vicecomitum & Terram Bearn. nomine dictæ Margaritæ, & Comitæ, Fuxen. nec dominium tranſuſile in eos, fed pro ſe tantum, ſicut verus Dominus ad quem dictus Vicecomitatus Bearnenſis, in illo caſu pertinet pleno jure, in tantum etiam quod five exiſtente filio mafculo D. Galfonis ut prædictum eſt, five non exiſtente, ea quæ idem D. Gaflo de prædicto Vic. & Terra Bearn. donavit, legavit, obligavit, ordinavit, vendidit, infeudavit, vel pro injuriis ſuis, & emendis dimiſerit inter vivos aut in teſtamento ſuo, aut caufa mortis, vel codicillis, ſeu alia quolibet ultima voluntate, five pro debitis ſolvendis, five pro ſervitoribus remunerandis, five pro anima ſua, five pro complendo & exequendo teſtamento ſuo, vel alia quacunq; cauſa, vel ratione, juxta tamen formam & conventionem ſuperius expreſſas, occasione prædicta ſcilicet recognitionis, poffeffionis prædictæ, vel quaſi; quam Dominus Gaflo faciet, ſcilicet quod poſſideat ex nunc nomine ipſius Marg. & Comitæ, & Dominium tranſferat in eos in caſibus prædictis, in toto vel in parte, nec in aliquo valeant infirmari. Si vero Dom. Gaflo moreretur, uxore ſua remanente prægnante de Filio, & dicta Margarita, & Comes ſiſque heredes receperint poffeffionem Vicecom. & Terræ Bearn. nomine illius filii intelligantur poſſideſſe; & non nomine ſuis; ſi tamen ille filius deſceſſerit prole ſibi ſuperſtite de carnali & legitimo matrimonio procreata, alioqui dicti Margarita, & Comes, ſiſque heredes nomine ſuo tantum poſſideant, & poſſideſſe videantur. Si forte Domina Margarita, & Comes, vel eorum ſuccelfor prædictis executoribus vel bajulis, ſuper executione teſtamenti Domini Galfonis inferant injuriam, violentiam, vel gravamen, ſi requiſiti per dictos executores vel eorum alterum non emendaverint: . . . Et eo emendato ſint ſub Sacramento fidelitatis ſecit primo. Item ſuit actum quod in prædictis caſibus, in quibus ſecundum præmiſſas conditiones Vicecomitatus Bearn. vel Bruleſii, & Gavardani debent pervenire ad Dominam Margaritam, ſi ipſa dicto viro ſuo ſupervixerit, ipſa ad vitam ſuam teneat Vicecomitatus prædictos, five ſint liberi, five non. Et ſi Comes eidem Margarita ſupervixerit, tenebat ad vitam ſuam Vic. prædictos, ſi tamen ſuccelfor ſuperſtes fuerit, & non aliter, ex ipſis Margarita, & Comite procreatus. Si tamen dicti Comes & Margarita ſine legitimis liberis ex ſe procreatis, vel ipſi liberi ſine legitimis liberis ex ſe legitime procreatis decederent; dicti Vicecomitatus Bearnenſis, Bruleſii, & Gavardani in ſuis caſibus ad proximiores dicti Domini Galfonis ſecundum ipſius Dom. Galfonis ordinationem revertantur; ſalvo & retento quod heredes Comitæ habeant retentionem terræ de Riparia de Navarrenx, & de Bardinis, & de Garos, cum pertinentiis, ultra loca ipſi Comitæ pro ſuo debito obligata, pro eo quod Terra Bearn. invenietur ipſi Comitæ vel ſuis heredibus obligata. Si qua vero contingerit per Dominum Galfonem ſecundum formam prædictam conventam alienari, ſub Diſtrictu, Dominio, & feudo Vicecomitatus Bearn. remanebunt. Sed ſi qua Eccleſiis, vel piis locis, aut religioſis ſecundum modum prædictum dederit, ſecundum formam libertatis qua data fuerint, remanebunt, tamen ſemper remanentibus in diſtrictu Domini Bearnenſis. Item ſuit actum quod ille heres Comitæ & Margaritæ, qui habebit Bearnum, habeat Comitatum Fuxen, ita quod æquid vel ſeparari non poſſint. Et ſuper his dictus Comes dabit ſecuritatem quam poterit bono modo, & faciet per Barones, Nobiles, Milites ſuos, Com-

TOM. I. PART. I.

munitates villarum hoc jurare, & dare Literas ſigillis ſuis pendensibus ſigillatas. Volverunt etiam prædicti Gaflo, Conſtantia, Margarita, & Guillelma, quod Barones, Milites, & Communitates locorum Bearn. qui juraverunt & qui jurabunt, teneantur ſub virtute juramenti prædicti omnia tenere, complere, & ſingula etiam obſervare. Item D. Gaflo confeſſus fuit, & aſſeruit quod de prædictis locis que alienare non debet, nullam donationem, vel alienationem fecit, niſi Domine Conſtantie, & Margaritæ, & Comitæ. Et ſi quam de dictis locis fecit in aliam perſonam, vel ſciſſe inveniat, eam ex nunc revocat, & definit irritam & inanem, & ſi quam aliam de dictis locis deinceps faciet, aliam quam in præſenti Inſtrumento eſt, conventio, ex tunc eam viribus omnino carere. Item eſt actum quod Comes faciat homagium Domino Regi Angliæ, & illud quod Dominus Bearn. debet facere pro Bearn, & pro aliis locis, ſi ad ipſum pervenerint, in ſuis caſibus, ſicut D. Gaflo facere tenebatur. Et eſt actum quod procurabunt bona fide prædicti Gaflo Comes, & Margarita quod illiſtris Rex Angliæ prædictis auctoritatem ſuam & decretum interponet. Supradicti vero D. Gaflo, Comes, Conſtantia, Margarita, Guillelma tenere, ſervare, complere, & non contravenire de jure vel de facto, omnia & ſingula ſupraſcripta per ſe & per ſuccelfores ſuos promiſerunt, quantum ad eos vel eorum quælibet pertinet, & ad ſancta Dei Evangelia manu tacta corporaliter juraverunt. Prædictis autem omnibus & ſingulis idem D. Gaflo ut Dominus & Vicecomes terræ Bearn. ſedens pro Tribunali & Curia Bearn. tantum donationi ſolemniter inſinuatæ coram Magiſtratu potestatem habente, & Jurisdictionem, ſecundum morem patriæ, auctoritatem ſuam poſuerunt & decreverunt. Et nihilominus ad majorem firmitatem, prædicti D. Gaflo, Comes, & Conſtantia, Margarita & Guillelma ſigilla ſua, una cum ſigillis Guillelmi Arnaldi de Andonis, Raim. Arn. Domini de Dominio Juratorum Curie Bearn. appoſuerunt huic publico Inſtrumento; quibus extantibus vel non, ſigillis, prædicta omnia & ſingula & hoc Inſtrumentum in ſuo robore permanerent. Actum ſunt hoc apud Morlan. ſ. Idus Madii Anno Domini millefimo ducent. ſimo octogefimo ſexto. Regnante Philippo Rege Franciæ, Edoardo Rege Angliæ, & Duce Aquitaniæ, dicto D. Galfone Vicec. Bearn. D. Arnaldo de Morlana Epifcopo Lascurren. Horum omnium ſunt teſtes Arnaldus Guillelmi Domini de Andonis, Raim. Arn. Dom. de Gerzeres, Bernardus Dom. de Caudaraſſa, Raim. Arnaldi de Dominio, Dom. Jordanes de Inſula Junior, Dom. Rogerius de Monte alto, Dom. Raym. Guillelm. de Marqueſave, Ayntius de Navalles. Frater Raimundus d'Ogeu Gardanus Fratrum minorum Tolofæ, Magiſter Arnaldus Novelli Juriſ Civilis Profeſſorum Magiſter Guill. Raim. de Miramonte Canonicus Valaten. Et ego Magiſter Brunus de Gentano publicus Notarius Morlan. qui hiſ interſui, & de voluntate & aſſenſu dictorum Galfonis, Conſtantie, & Guillelme ad requiſitionem dictorum Comitæ & Margaritæ hoc Inſtrumentum ſcripſi, in eodem ſignum meum appoſui conſuetum, inſuper ad firmitatem & robur omnium præmiſſorum, ſigilla Garcia Arnaldi, de Navalles, & de ſaltu, & Arnaldi de Gairoſſe, D. de Balex, &c.

CLXXII.

Declaration de Walerans de LUXEMBOURG Sire de Lignei, portant qu'il eſt devenu homme Lige du Comte HENRI de LUXEMBOURG ſon Frere, pour la Terre de ROUCHI ſituee dans le Pais de Luxembourg, Et qu'il ſe tient ſatisfait de toutes les preſentations qu'il pourroit avoir contre lui. Fait à Thionville le (1) Samedi dernier jour de Janvier 1287. [VAN DER HAER Chateilains de Pille liv. 2. chap. 5. pag. 470.]

1287.
128.
31. Janv.

JE Walerans de Luxemburg Sire de Ligné ſay cognoiſſant à tous ceux, qui ces preſentes Lettres

(1) Cette Date eſt juſte ſelon l'année Paſchale de France qui depuis le 1. Janvier juſqu'au Samedi de pâques, correſpondoit à l'an 1288. de l'ère vulgaire de Chriſt; que nous ſuivons. [D.M.]

ANNO
1286.

ANNO
1288.

verront ou oïront; Ke je reconnois & ay reconnut que je suis devenu homme liges devant tous homs à noble Monsieur Henry Comte de Luxembourg & de la Roche & Marchi d'Erlois mon trischier S. & frere de ma maison de Rouchy & de toute la Terre & les appendices de celle Terre, maison, & de tout cen que je tieng en la Comtei de Luxembourg & dont ay eu & ai parchon de frere contre ledit Comte de Luxembourg & aussi devront de venir homme lige mi hoir Seigneur de Rouchy audit Monsieur & frere Comte de Luxembourg, ou à son hoir Comte de Luxembourg: Et fay encore asçavoir que je acquitte & ay acquitté plainement & entierement mondit S. & frere le Comte de Luxembourg dessus die de tout ce que je li poois ou savoie ou devoie demander sans nul reclain faire de ci en avant en toutes choses en quelconque maniere que cen fut, ne par quelconque cause ou occasion que ce fust ou püst estre; ou avoir esté chis en arriere, & que ne mi hoir nen poons audit Monseigneur & frere Comte de Luxembourg ou à son hoir dessus nommeis tiens nul demandeur de chose nulle qui ayt esté entre li & mi cy en devant jusques aujourd'huy que ces presentes Lettres fussent faictes, Et est encore à sçavoir que se je ay de cen ne lettre ne exploit nul ne je ne autres pour mi qui aidier me pourroient ou püssent mi ou mon hoir en ceste chose, & ledit Monsieur & frere Comte de Luxembourg ou son hoir dessus nommeis nuire ou greverre. Je pour mi & pour mon hoir renonce & veuille que toutes Lettres, & tout exploit de cen soit soient & sont nul & de nulle vertu, & de nulle forche pour mi & pour mon hoir parmy ceste Lettre presente, & pour cen que toutes les choses soient bien tenues & fermement vardiées & estajées. En telmoing de veritei je ay mis mon propre saiel à ces presentes Lettres en cognouissance aussi de veriteit & je Joffrois Sire d'Aix à la proye, & à la requeste Monsieur de Liney dessus dit ay mis mon Sayel avec le Sayel ledit S. de Laine à ces presentes Lettres en telmoing aussi de veriteit. Cen fut fait à Thionville en l'osteil le Comte dessusdit & donneit le samedy darien jour de Janvier devant la Chancelleur, Pari de grace mil deux cents quatre vingts & sept ans.

CLXXXIII.

1289.
9. Janvier.

Cessions-Brief Casimiri Herzogs zu Oppeln wodurch er König Wenzeln in Böhmen / mit Rath und Willen seiner Freunde und Unterthanen das Fürstenthumb Oppeln samt allen Besen / Gädten / und Unterthanen / mit samt seinen Freyheiten und Privilegien übergibt. Gesehen zu Prag den 9. Jenner anno 1289. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat 1. abl. 3. p. 277.]

C'est-à-dire.

Lettres de CASIMIR Duc d'Oppeln par lesquelles, du consentement & conseil de ses Amis & Sujets, il cede librement & volontairement à WENCESLAUS Roi de Boheme son Ducé d'Oppeln avec toutes les Villes, Châteaux, Terres, & Privileges qui en dependent. A Prague le 9. Janvier 1289.

Ein Hochberühmten Fürsten und Herrn Wenceslaw, König in Böhmen / meine getreue Dienst: Nachden ich die vorstehenden gegenwärtigen und künftigen Dinge betrachte / darneben auch welcher gestalt der berühmte König in Böhmen Privilas Ortagarus, kühnlicher Gedächtnis / samt seinen Vorfahren / meinen Vetter und seinen Vorfahren, in Ihnen angelegenen Nothwendigkeiten rathlich und behülflich gewesen / und dieweil ich wol weiß / was ich und meine Vorfahren vor vielfältige Gewalt erlitten / Nun aber bey mir beschlossen / meines Vettres Fußstapfen nach zu folgen / und darneben mit / meinen Söhnen Unterthanen / und meinen ganzen Herzogthumb guten Frieden zu bestellen. Dementwegen gebe ich mit gutem Bedacht / zeitlichen Rath / Wissen und Willen meiner Herren und Freunde / und meiner Unterthanen mein Fürstenthumb Oppeln / ohne allen Zwang / und wil es hiemit in Betrachtung / mit / meinen Söhnen / und allen Unterthanen / einen Frieden und alles guts zu erhalten / gütwillig übergeben haben Wenceslaw dem

Könige / und allen nachkommenden Königen in Böhmen / samt allen denselben Fürstenthumb Schloßern / Befestigten / und offenen Stätten / und allen meinen Gütern / samt dem Herrn und Unterthanen / den künftigen und künftigen / alle Lehen und Mannschafften / auch welche meiner Vorfahren und mir zugehörig gewesen / mit ich hiemit für mich und meine Nachkommen / los und ledig gelassen / und dem König in Böhmen und seinen Nachkommen übergeben haben. Dergleichen thu ich auch alle meine und meines Landes samt meiner Vorfahren und Nachkommen Freyheiten und Privilegien zu einem ewigen Lehen hiemit übergeben. Dessen zu ur und hab ich diesen Brief mit meinem Siegel bekräftigen und übergeben lassen / darneben auch die Hoch- und Ehrwürdige Männer erbeten / daß sie darneben Ihre Siegel angedruckt / als nemlich die Bischöffe von Prag und Bland / die Abbt von Breteum / Cereham / Djeich und Kladrau / darneben viel Dreyßig und Sechzig. Gesehen zu Prag / auf den Königliden Saal / in Gegenwart aller in dem Lande Herren / und Ritters / bezeugenden auch in Gegenwart der Böhmenischen Herrn / Priester / Richter / Richter / und vielen andern Volk / so hier zu erfordert gewesen / Anno 1289. den Neundten Januarii.

ANNO
1289.

CLXXIV.

Declaratio Romanorum Regis RUDOLPHI I. 4. Mars.
Quod Regibus Bohemia Officium Pincernatus in Romano Imperio, necnon Jus & Vox in Electione Romanorum Regis competat. Datum Agra quarto Nonas Martii, Indictione II. Anno 1289. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Special. Contin. I. fortsetzung 1. abl. 1. pag. 10. d'où cette Piece est tirée. On la trouve aussi dans BOHUSLAI BALBINI Miscell. Historic. regni Bohemiar; Decad. I. lib. 8. Epistolae. Epistola 21. pag. 23.]

NOS RUDOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus. Ad universorum sacri Romani Imperii fidelium notitiam cupimus pervenire, quod Nos ex officio Nostrae Celsitudinis divinitus juncto, cupientes jura quorumbet salva (nam verè justitia virtus hæc est, alterum non lædere; unicuique tribuere; quod est suum) maxime tamen Virorum illustrium dispendiis præcavere; quorum insudare nos semper perdecet commodis, & honori Inquisitionis circumspectæ præhabito scrutinio; quid, quantumve Juris in Romanorum competat Imperio, Inclyto Regi Bohemia Wenceslaw Principi nostro & Imperii Pincerna charissimo; necnon suis hereditibus, licet de ipsius Juribus verissima notitia nobis constet, ad majorem tamen cautelam, & evidentiæ indagantes, ac indagari facientes, ut dicti Regis jura lucidius patefierent universis, communi testimonio, & asseritione comperimus assonante, quod Rex supra dictus jus, ac officium Pincernatus, pariter & ejus heredes, in Romano obtineat Imperio; nec non in Romanorum Regis Electione instar aliorum Principum, in ipsa electione habentium jus & vocem, quoad idem jus & vocem eligendi potestate parli potiantur, quæ jura ipsis competere profitemur, presentibus, & autoritate Regia approbamus, presentium testimonio Literarum. Datum Agra, quarto Nonas Martii, Indictione secunda, Anno Domini 1289. Regni nostri Anno sexto decimo.

CLXXV.

Traité entre JEAN II. Duc de Bretagne, & 17. Sep- l'Abbaye de Redon, touchant la Jurisdiction; temporelle de l'Abbé, & les Appels à la Cour du Duc; où il est parlé du serment de Calomnie des Plaidours. Fait le Samedi après l'Exaltation de Sainte Croix en Septembre l'an 1289. [LOBINEAU, Histoire de Bretagne. Aux Preuves col. 433.]

A Toz ceus qui cestes presentes Lettres verront on orront, Jahan Duc de Bretagne, Comte de Richemont, salut en nostre Seigneur. Sachent tous que come contens fust eimen entre bone memoire Jahan jadis Duc de Bretagne nostre pere ou tens que il viveit, e nos son fiz eñe e son heir en après de uns partie, e Religions homes le Abbé e le Convent de l'Abaye

ANNO 1289. l'Abaye de Redon par refon de lor moultier; de l'autre, sus plufors articles contencions de juridiction temporelle e de plufors autre chofes; a péz e a acort veniffimes en la maniere que s'enfeut; c'est affaivoer que les Religius devant dit ne obeiront pas davant nous ne en nostre Cort, fus aétions pures perfonnes ne de moubles qui ne aparteniffent ou ne feient demanz par refon de immobile, ne ne feront pas contrainz à ce, mes lefditz Religius c'est affaivoer le Abbé e le Convent e les Priours e toz lor Miniffres e lor homes manfioniers obeiront davant nos e en nostre Court de totes aétions reales e de toutes les chofes immobiles en quelque lou que eles fayent e de toutes demandes de heritage, e les homes manfioniers aldz Religius obeiront por nous e en nostre Court fus toutes aétions, quar il estayt acoustumé anciennement, fauf lor refireyt de leur Court, la où il fiet par cofume de la terre, e fauves leur iustices, fauf le dreit de nos fougéz; excepté ce que lefditz Religius ont es paroffes de Redon, de Bayng, de Brein, de Langon, e es leus de Brulis en la Paroffe de Noéal, & de faint Cogo, & de Reccac, defquelles chofes exceptées lefditz Religius obeiront davant nous e davant nostre Senefchal de Renes à Renes e non ayllors, en caufe de appeau, de deffaut de dreit, e en caufe de jugement de la Court aldz Religius contredit tant feulement. Le plentiff por deffaut de droit, jurra fus Sainz que il a bone caufe de foi plaindre e de apeler fi come il croit; e cil ferement fet davant nous ou davant nostre Senefchal de Renes, lefditz Religius feront ajornez par Lettres de nostre feau ou feau à nostre Senefchal de Renes clofes; e pendant le apeau lefditz Religius ne contreindront pas en leur propre quecele les plentis ou cas davant dit à obeir davant eus; mes ils porront les iustifier por lor rentes acoustumées e pour leur deveirs. De rechef fi partie fe plaint de l'apeler en autre cas que en celui de l'appeau davant eus, ils jurra que cele plainte ils ne fet par malice, ne par achefon de l'appeau; lequell ferement fet le Abbé conoytra de la caufe fauves totes les rayfons e les deffenses de celui qui aura appellé. E fi cest appeler par jugement de nostre Court esteit tenu aucune chose rendre ou amander l'exécution ferait fete en fes biens par ledit Abbé dedenz treyz femaynes; e fi le Abbé ne le fefayt; nos ou nostre Senefchal de Renes la ferions ou ferions fere; e se il aveneyt que lefditz Religius cheyffont en la caufe de l'apeau, la caufe principal demorroit en nostre Court e lefditz Religius n'en feront autre amende ne n'en enccorront peyne enver nos pour ce, fauf le dreit de la Partie averfe. De rechef le contredit qui fera fait en la Court audit Abbé vendra en nostre Court à Renes, e illeques sera déclaré fi le jugement de la Court à l'Abbé est bon ou mauves, e renvayé à l'Abbé dedenz un mayns empres ce que le contredit ferait présenté à nous ou à nostre Senefchal à Renes; e fi le jugement que l'Abbé aureit fet esteit mauves, por ce ne ferait l'Abbé point de amende à nous, mes ce que sera jugié en nostre Court tendra. De rechef touz les homes aldz Religius des davant diz leus exceptez, est affaivoer des paroffes de Redon, de Bayng, de Brein, de Langon, e es leus de Brulis en la paroffe de Noéal, e de faint Cogo, e de Reccac, respondront & obeiront davant nous e davant nostre Senefchal de Renes en nostre propre quecele pour meffet fet à nous ou à ceux qui ferayent en nostre fervice, e seront ajornéz par l'Abbé par Lettres clofes fi come il est davant dit; e jurra le denoncier que il creit avoir bone caufe de denoncier: mes des autres loeus nous iustifieront en nostre propre quecele senz prendre ferement de denoncier; e en autre cas, fi come il est dit davant, les homes manfioniers des Religius es leus exceptez defufditz ne obeiront en nostre Court, ne mes es cas defuz diz fi come il est defufdit. De rechef nos volom e otreyon que les avenages e les gelinages es leus efquies nobles homes feuz Guillaume de Loheac e Guillaume de la Motte Chevaliers leveront aucune feyz es parreyffes de Bayng, de Brein, de Langon, e en autres leus, lefquels diz avenages e gelinages bone memoire Jahan jadis Duc de Bretagne nostre Seigneur e nostre pere leva aucune feis e fist lever par ocafon defdiz Chevaliers; e les avenages e les gelinages que il levoit ou fist lever fus les homes de la Priouré de faint Goeal, deshores en avant ne leveront ne feront lever par nous ne par au-

tre, ne rien ne demanderont deshores en avant. E volom que si nous ou noz genz forprenont ou ufiont outre ce qui est defufdit fus lefditz Religius ou fus lor homes que ce ne leur peult fere nelance, e que la tenor de cestes Lettres fayt à touzjorz mes guardée. C'est affaivoer que les homes manfioniers de la Priouré de nostre Dame davant dit jusqu'à à l'Eglise faint Denis, e jusqu'à la meson meffre Pierres l'Examinor comprenant ladite meson audit meffre Pierres, e juque à la meson dou Sepulcre, obeiront fi come il ont acoustumé ça en ariere; e par ceste peznos quitoz lefditz Religius de totes mifes de touz depenz e domages que nous e nostre Seigneur e pere davant dit avon eu en quelque maniere par reynon dou content defufdit en la Court de Rome e ayllors en quelconque leu; e iceux Religius quitoz nous e les nos de toutes les levées que nous e nostre pere davant dit avon eu e receu par nous e par autres des chofes appartenantes à eux ou à lor moultier tant en avenages e gelinages que en rentes e en quelconques autres chofes; e releffent totes les demandes que ils ont ou poent avoir contre nous e les noz fus les chofes davant dites & par refon de les, tant par refon de domages, de couz, de depens, e de totes autres chofes; e volons nous e lefditz Religius communement d'une part & d'autre que tous les efplez e erremenz fez fus lefdites chofes ou par refon de eles en la Court de Rome e en la Court nostre Seigneur le Roy de France ou ayllors par l'autorité de ycelle Court en quelconques autres Courz en quelque maniere il fayent fetz entre nostre Seigneur e pere davant dit e les fiens d'une part, e lefditz Religius e les leur d'autre, fayent annulez, e y renuncions e les annulons par cestes peznos tozjorz mes; e à toutes cestes chofes tenir e accomplir en bone fey nous Duc de Bretagne davant dit, obligons nous e les noz, e les prometons en bone fey tenir & garder à touzjorz mes e que en outre ne vendrons ou tens avoir. E en tesmoing de cestes chofes e que ce fut ferme e estable nos donames aldz Religius cestes Lettres fellees de nostre feau, ce fut donné ou jours de Samedy après l'Exaltation Sainte Croix en Septembre en l'an de grace mil e dous cenx e quatrevingt e neuf. *Tu. de Redon. Scllé d'un grand feau où est representé le Duc à cheval, l'espée nue à la main, le contriel un escu eschiqueté au canton d'hermines. Voi num. LXXX.*

CLXXVI.

Arrêt (1) du Parlement de Paris rendu entre 1290.
EDOUARD Roi d'Angleterre d'une part,
& l'Evesque, Doyen & Chapitre de l'Eglise
du Puy d'autre part, touchant l'hommage
du Comté de Bigorre & du Château de Lourde,
qui sont adjugés audit Evesque & Chapitre,
la Question de la propriété demeurant
réservée au Roi de France. [P. DE MARCA,
Hist. de Béarn. Liv. 9. chap. 14. pag. 837.]

Comme ainsi soit, qu'entre notre cher Cousin & feal Illustre Roi d'Angleterre d'une part, & nostre feal l'Evesque, Doyen, & Chapitre de l'Eglise du Puy d'autre, il y eut procez pendant en nostre Cour depuis longtems, sur ce que l'Evesque, Doyen & Chapitre, disoient que le Roi d'Angleterre les avoit spoliez injustement de la possession de l'hommage du Comté de Bigorre, excepté l'hommage du château de Lourde; recevant à hommage dudit Comté, fauf ledit château, Elquivat de Chabanes, qui avoit occupé par violence la possession dudit Comté horsmis ledit château, après le décès de Simon de Montfort Comte de Bigorre; mesmes que ledit Roi les avoit troublez en plusieurs façons en la possession de l'hommage dudit château de Lourde, en telle sorte qu'ils ne pouvoient jouir paisiblement de ce droit, d'autant que le Roi s'estoit faisi du château, y avoit fait demolir quelque muraille, pris & tué quelques hommes, & commis d'autres violences:

(1) L'Original de cet Arrêt étoit Latin. Ceci n'en est qu'un Extrait assez maigre. On a cra pourtant ne devoir pas le négliger. L'Auteur nous apprend qu'il fut donné au Parlement de la Chancellerie 1290. [D.M.]

ANNO
1290.

lences: quoi que l'on avoit fait que ledit chateau estoit tenu & possédé par le Roi de Navarre, comme sien propre, & qu'il le relevait de l'Evesque, Doyen & Chapitre du Puy, comme Seigneurs fеоdaux; c'est pourquoy ils concluoient à estre remis en la possession de l'homage du Comté, à la restitution de laquelle le Roi d'Angleterre seroit condamné; sauf & réservé le chateau de Lourde; pour raison duquel ils demandoient que defences fussent faites audit Roi, de leur donner aucun trouble, ni empeschement en la possession de l'homage dudit chateau. Le Procureur du Roi d'Angleterre proposoit au contraire, que le Roi n'avoit point spolié, ni dessaisi les Demandeurs, de la possession de l'homage dudit Comté; & qu'il ne les avoit point troublez injustement en la possession de l'homage du chateau de Lourde; & disoit, que ci-devant le Roi d'Angleterre avoit acquis la possession de l'homage dudit Comté, & du Chateau de Lourde, de Bernard Evesque, du Doyen, & Chapitre du Puy, de sorte que c'estoit du gré & du consentement de l'Evesque & Chapitre du Puy, que le Roi d'Angleterre tenoit & possédoit tous les droits qu'il avoit sur le Comté de Bigorre. Sur quoi, apres que les deux Parties eurent allegué plusieurs choses, ouïes leurs raisons, veu aussi le titre produit par le Roi d'Angleterre, & l'enquête sur ce faite par ordonnance de Louis Roi de France de glorieuse memoire nostre ayeul. Il a esté prononcé par jugement de nostre Cour, que le Roi d'Angleterre avoit injustement spolié, l'Evesque, Doyen & Chapitre du Puy, de la possession de l'homage du Comté de Bigorre, excepté le Chateau de Lourde, & en outre qu'il avoit injustement troublez ledits Evesque, Doyen & Chapitre en la possession de l'homage du Chateau de Lourde; & qu'il estoit obligé à la restitution de la possession de l'homage du Comté, & à ôter & faire cesser tous empeschemens qui pourroient estre donnés en la possession de l'homage du Chateau, réservant audit Roi la question de la propriété.

CLXXVII.

29. Juillet. *Diploma RUDOLPHI I. Romanorum Imperatoris pro REINALDO Comite Gelricæ quo illi totam Frisiam committit administrandam. Datum Erphordie 4. Calendas Augusti Anno 1290. Indictione III. Regni sui Anno XVII. Cum Confirmatione ALBERTI Romanorum Regis. Datum apud Popardiam 7. Calendas Maji Anno 1290. Indictione XII. Regni sui I. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 171.]*

Albertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus universis sacri Romani Imperii fidelibus præfentes Literas inspecturis gratiam suam & omne bonum: Ad universitatis vestre notitiam tenore præsentium cupimus pervenire, quod nos Literas in charta recordationis quondam Rudolphi Regis Romanorum illustris genitoris nostri Clarissimi, spectabili viro Reinaldo Comiti Gelricæ traditas vidimus in hæc verba: Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus universis & singulis sacri Romani Imperii fidelibus gratiam suam & omne bonum. Attendentes virtutum beneficia, meritum insignia, constantis fidei suffragia, quibus spectabilis vir Reinaldus Comes Gelricæ, fidelis noster dilectus erga nos & sacrum Romanum Imperium dignoscitur relucere, gerentes confidentie plenitudinem de eo dicto, nobili Reinaldo Comiti Gelricæ, totam Frisiam, quæ dicitur vulgariter *Ost-Vrieslant*, & omnem aliam Frisiam ad nos & Imperium spectantem, exceptâ duntaxat illa parte ad nobilem virum Comitum de Hollandiâ pertinente, de nostrorum Procerum consilio duximus committendam, dantes eidem plenariam per se & per suos de delictis cognoscendi & puniendi, judicandi, sententiandi, in facinorosos homines animadvertendi, penas imponendi, jura nostra & Imperii recuperandi, ampliandi, collectas seu precarias, cum sibi expedire videretur, faciendi, in ipsâ Frisîâ officiosos Judices pro se constituendi, jura condendi, ea observare faciendi, & omnia ac singula faciendi, ordinandi, disponendi, tractandi, quæ facere, ordinare, disponere & tractare possemus, si effemus ibidem personaliter constituti, potestatem. Ita quod de justis rebus de justo judicio provenientibus nobis vel no-

stris in Imperio successoribus legitimam tenebatur computationis reddere rationem: Porro Frisîa prædicta, quam dicto Gelro Comiti duximus committendam per nos vel nostros successores non debet ullatenus avocari, nisi prius de expensis & impensis, quas in recuperatione, attractione, nec non reformatione ipsius Frisîæ pro se & suis duxerit faciendas & exponendas, sibi vel suis heredibus per nos vel successores nostros penitus refusus, præhabita computationis legitimâ ratione, donis vero liberalibus, xenis, concessionibus, redditibus seu proveniuntibus seu quibuscunque curialitatibus sibi factis vel faciendis, ratione administrationis ipsius Frisîæ, quæ sunt Comiti prædicto, per Frisiam prædictam, per dictum Comitem aut ejus heredes nobis vel nostris successoribus nullatenus computandis. Sanè si dictum Comitem in Frisîâ prædicta aliquas terras seu possessiones contingerit comparare ad Imperium tamen non spectantes, illas pacifice à nobis & ab Imperio titulo fœdi possidere. Ceterum in dicti Comitis laborum & sollicitudinum recompensam quatuor millia marcarum argenti puri & examinati dignum duximus eidem Comiti largiundi. Et si nos vel successores nostros dictam Terram Frisîæ à dicto Comite contingerit avocare, priusquam terram restituar, dicta quatuor millia marcarum per nos vel successores debent eidem Comiti assignari & integratè solvi. Testes autem hujus Commissionis fuerunt infra cognominati, venerabilis Rudolphus Archiepiscopus Saltzburgerensis, illustris Albertus Dux Saxonie, nobilis Fredericus Burgravius de Nurenburch, Everardus Comes de Catzenellebogen, Comes Albertus de Hohenberch, Ulrichus de Hannover, Gerlacus de Bruberch, Magister Henricus de Chlingenberch Aulæ nostre Protonotarius, & quamplures alii nobiles & potentes. In præmissorum omnium testimonium & robur, præsens Scriptum conscribi & Majestatis nostre sigillo justissimum communi. Datum Erphordie quarto Calendas Augusti, Indictione tertiâ anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo, Regni verò nostri anno septimo decimo. Nos verò prædictam commissionem gratam ac ratam habentes eam prout de verbo ad verbum superius est expressa de benigne regie confirmamus. In cujus rei testimonium præsens scriptum exinde conscribi & Majestatis nostre sigillo justissimum communi. Datum apud Popardiam VII. Calendas Maji Indictione duodecimâ anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono, Regni verò nostri anno primo.

CLXXVIII.

Sententia per Curiam Regiam lata pro Habitatione Septemb. Ducem Burgundie quod non possint poni extra manum Regis. Actum Parisiis Mense Septembri Anno 1290. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. 1. col. 1240. Ex Mf. Cl. V. Petri Menard Urbis Turo-nensis Præfetti.]

Philippus Dei gratia Rex, universis præfentes Literas inspecturis salutem.

Nunc facimus, quod cum nos dilecto & fideli nostro ROBERTO Duci Burgundie, Francia Camera-rio, dedissemus & concessissemus illud quod habebamus in villa de Colchis, specialiter omnimodam jurisdictionem & gardam, & quicquid in dicta villa & ejus pertinentiis habere poteramus, retentis nobis feodo & ressorto, sicut hæc in Literis nostris inde confectis plenius continetur, hominibus dictæ villæ se opponentibus & dicentibus sibi per privilegia prædecessorum nostrorum Regum Francie concessum esse, quod villam de Colchis extra manum & protectionem regiam ponere non possumus, dicto Duce contrarium asserente, & dicente quod cum prædecessor noster PHILIPPUS Francorum Rex per Abbatem & Conventum Flaviniacensem in dicta villa associatus fuerit, & nulla Conventio facta fuerit cum dictis hominibus, dictis Abbate & Conventu consentientibus, à dictâ associatione licet recedere poteramus, parte dictorum hominum contrarium asserente, & dicente quod ad eorum commodum, & pro certo emolumento quod nobis reddunt, dicta associatio facta fuit. Tandem auditis hinc inde partibus, & earum rationibus, & propofitis plenius intellectis, visis etiam char-

ANNO
1290.

157

ANNO
1290.

Actum apud Domum nostram *Foley* in Leonibus,
anno Domini MCCXC. mense Septembri.

Kaisers RUDOLPH des I. Rescript, daß die Erberbtråg über die Fürstenthum und Reichs-Lehen müssen durch den Kayser bestättigt werden/ wann sie gultig seyn sollen. Geben zu Erfurt anno 1290. den 25. Septembris seines Reichs im 17. Jahr. [GOLDASTI Reichs-Sagungen theil 2. pag. 24.] 25. Septemb.

CLXXIX.

Reſcript de l'Empereur RODOLPHE I. portant que les Contrats hereditaires concernant les Etats, Principautés. & Fiefs de l'Empire devront être approuvés & confirmés par l'Empereur, ſaute de quoi ils demeureront ſans force & valeur. Donné à Erford le 25. Septembre l'an de notre Seigneur 1290. & de ſon Règne le XVII.

[illegible]

Diploma RUDOLPHI I. Romanorum Imperatoris quo REINALDO Comiti Gelhiae potestatem facit apud Veluam loco, qui dicitur Stavera, novam munitionem, sive Oppidum edificandi. Actum Maguncie 3. Nonas Junii 1291. Regni sui XVIII. Cum Confirmatione ADOLPHI Romanorum Regis. Datum Wormatie 12. Cal. Augusti Anno 1295. Regni sui IV. [J. J. PONTANUS, Hist. Gellicae lib. 6. pag. 168.]

ADOLPHUS Dei gratiā Romanorum Rex semper
Augustus Univerſis Sacri Romani Imperii fide-
libus gratiam ſuam & omne bonum: Felices recorda-
tionis Rudolphi quondam Dei gratiā Romanorum
Rex; prædeceſſor noſter viro ſpectabili Reinaldo Co-
miti Geliæ conſanguineo & fideli noſtro dieſto, cu-
jus conferendis merita, quibus ſe Romano Imperio
reddiderat generoſum, gratiam & Literas, ſub modo
& forma infra ſcriptis conceſſit:

Rudolphus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus Universis Sacri Romani Imperii fidelibus gratum suum & omne bonum: Digna consideratione nos inducit, ut petitiones illorum, quos grata devotio & exhibiti gratitudo servicii nostri iugiter culmini representant acceptos, effectu debito compleamus, ut, quae postulant, aequantur & nostris fe praebeant obsequiis promptiores. Sanè cum nobilis vir Reinboldus Comes Geltrix fidelis nostri dilecti, sua praeclarae fidei puritate, qua erga nos & sacrum Romanum

Philippus Dei gratia Francorum Rex. Notum facimus universis, tam presentibus, quam futuris, quod nobilis vir fidelis et rectus noster Jo. de Avelinis Comes Haynonie nobis fecit homagium ligum pro ceteris hominibus, quod illud feodum de Terra de *Oftrevant*, quem in noftro hominum ligum nos recepimus, quo adjecto, quod fi in praedicta Terra fit aliquid quod non fit de regno noftro, & fit extra Regni noftri, & de quo inquiri faciemus veritatem, rationibus utriusque Partis auditis; & illud quod perierit esse extra fines regni noftri & de quo inquiri faciemus veritatem, rationibus utriusque Partis auditis, & illud quod reperierit esse extra fines Regni noftri, nec erit de Regno noftro, de feodo noftro non erit, nec ad id praedictum homagium le extendet. Et sciendum est quod praedictam terram tenebit a nobis & fuccelforibus noftis in Baronia, & nobis faciet fervitium cum quinque militibus pro eadem, ficut alii Barones noftri. Confeuetudines vero in praedicta Terra haecenus obfervate, quantum ad Subditos in perturbatione obfervabuntur. Emendavim vero, feu forficandam quam petebamus occasione homagii haecenus pro eundem nobis non impendi, ad fupplicationem ipfius Comitis & amicorum fuorum, eidem remittimus. Nec occasione alicuius facti, feu delicti in ipsa Terra per ipsum, vel gentes suas ulque nunc pertrahati, coram nobis nos pertinere refpondere. Et quia nos dicebamus nos nos pertinere gardas, feu cuftodias Ecclefiarum & Abbatum in praedicta Terra: eadem gardas, feu cuftodias Ecclefiarum *Oftrevant* in manu noftra pofuimus, & inquiri faciemus, tam de iure noftro & Ecclefiarum, quam de fuo & iufu, rationibus Partis auditis utriusque; & fi reptum fuerit eandem ad nos pertinere, eandem retinebimus, alioquin refittuimus eandem, quam tenebit ad homagium fupradictum. Guardam etiam Ecclefiae de *Faini* in manu noftra pofuimus, quam ad nos pertinere dicebamus, & de bonis ipsius Ecclefiae ablatis per gentes fuas, & capitis tam in praedicta Ecclefia, quam in domibus de *Oftrevant*, quo pertinent ad ipsam Ecclefiam locum faciet refaltari, & fuper eadem guarda veritas inquiratur. Et fi reptum fuerit eandem ad nos pertinere, & in Regno noftro esse firmitatem, eam retinebimus, & ipfe Comes damna illa praedictae Ecclefiae per gentes fuas refittuit: alioquin fi reperierit esse extra Regnum noftro, nos non introritemus. Refconfas vero & injurias factas per gentes fuas fervientibus noftis, ut dicebant, emendavit nobis ad noftre libitum voluntatis. Omnia vero fupraferipta

ANNO
1291.

num Imperium permanet, ejus stabilitas devotio nos inducit, quod omnibus his liberiter intendere debeamus, quæ sibi noscimus profutura. Nos ipsius devotis precibus favorabiliter inclinati ex liberalitate regia hanc gratiam faciendam duximus, quod auctoritate regia Majestatis ei indulgerimus, & presentibus indulgemus, quod apud Velum loco, qui dicitur Stavera, novam munitionem sive novum Opidum de novo edificare valeat & firmare: Ita quod ministeriales, advocatiales, fideles, servos, liberos ac alios homines cujuscunque conditionis vel de quacunque provincia proveniant; exceptis fidelibus & hominibus Imperii Romani & omnino sine præjudicio imperatorie Majestatis in dicto Opido Opidanos recipere poterit, & retinere sub statutis & Reip. ordinationibus, quas ipsi decreverit suis Literis patentibus ordinare; nullique hominum liceat hanc paginam nostre Concessionis infringere; vel ipsi in aliquo ausu temerario contrariare. Quod qui fecerit, nostre Majestatis offensam se noverit graviter incursum. In cujus rei testimonium has Literas ei concessimus & Majestatis nostre sigillo duximus communiri. Datum Maguncie tertio nonas Junii Regni nostri anno decimo octavo, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo. Nos igitur prædicti prædecessoris nostri vestigiis rationalibus non immerito inherentes dictam gratiam sic concessam animo renovandi seu de novo concedendi, eandem, auctoritate regia; maturâ deliberatione præhabita, ratam habemus & ex certâ conscientia confirmamus presentium, quibus sigillum nostre Majestatis apponi iussimus, testimonio Literarum. Datum Vormacie XII. Cal. Augusti Regni nostri anno quarto, Anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quinto.

CLXXXII.

1292.
6. Janvier.

Donatio & materna Cessio Regni Hungarie, per MARIAM Reginam Sicilia citra Farum, & defuncti Fratris LADISLAI Regis heredem, CAROLO ejus Primogenito facta. Altum & Datum Aquis 6. Januarii 1292. Indictione V. [Authenticæ tiré des Archives de la grande Cour Royale de Naples.]

MARIA Dei Gratia, Regina Jerusalem, Sicilia, & Ungarie, Provincia & Forcalquerii Comitissa, ad faciendam Justitiam in Nationibus, & pacem in Populis nutriendam constituit Dominus Princeps super Terram, quibus deficientibus, perit Justitia, pax turbatur, insurgunt odia, bantur injurie, Cædes accedunt, ut ascendat Clamor ad Dominum, & abominatio subsequatur, presentis itaque Privilegii nostri tenore notum facimus, Universis, presentibus, & futuris quod Magnifico Principe Domino Ladislao Illustri Rege Ungarie carissimo Fratre nostro ab anno jam, & ultra, prout factorum crudelitate permixtum est, subdito de medio, nullis legitimis liberis superstitibus ex eodem, nobis agentibus, prout adhuc agimus in remotis, turbato protinus ejusdem Regni regimine versæ sunt illic omnium manus ad spolia, rapinas, & strages, adeo quod relegata Justitia, & Judicio dissoluta, ibi jam non juribus, sed viribus decernatur, de quibus omnibus miserabili pluries ejusdem Regni fidellum ad nos rumore perlato, volentes ejusdem Regni statum providere, sive successione, sive consuetudinis, sive electionis, sive quocunque alio Jure, vel modo id competere dinoscatur, Carolum Primogenitum nostrum Salernitanum Principem & honoris Montis Sancti Angeli Dominum ad ejusdem Regni Ungarie Sedem, & Regimen, ac in ipsius Regni Regem, ex deliberato fidelium consilio eligentes, ac præligentes, Regnum ipsum Ungarie cum hominibus Vassallis, honoribus, dignitatibus, Principatibus, Marchionatibus, Ducatibus, Comitibus, Baronis, Civitatibus, Castris, Villis, Insulis, Planis, Montibus, Aquis maritimis, Juribus, Jurisdictionibus, meri mixtisque Imperiis, & gladii potestate, nec non servitiis tributis, rationibus, & pertinentiis suis omnibus tam infra quam extra Regnum ipsum, ad idem Regnum spectantibus, prout prædictus Frater noster, aut alii Prædecessores nostri prædicta omnia, vel singula tenuerunt, vel tenere debuerunt, viro Nobili Henrico Comiti Vademontis fidei nostro ad hac solemniter constituto recipienti nomine, ac pro parte ipsius Ca-

roli primogeniti nostri, ac per eundem Comitem eundem Caroli, & ejus heredibus ex ipsius corpore legitime descendentibus perpetuum, patis, vel de cætero nascituris de mera liberalitate speciali gratia, & maternæ caritatis affectu concedimus, donamus, & tradimus vel quæ, omneque Dominium directum, & utile ipsius Regni in eundem Comitem recipientem nomine, ac pro parte prædicti Caroli primogeniti nostri, ac per eundem Comitem in eundem Primogenitum transferentes, eundem Comitem recipientem nomine, ac pro parte ipsius Primogeniti nostri exinde per Coronam auream, & ejusdem Regni vexilla solemniter investimus maternæ benedictionis gratia, & mandato subjuncto, quod idem Primogenitus noster & heredem ipsius ejusdem Regni populos caritate custodiat, justitia dirigat, ac pace disponat. In cujus rei fidem perpetuamque memoriam, ac ejusdem Caroli Primogeniti nostri, & heredum suorum cautelam præsens Privilegium sibi exinde fieri, atque Sigillis Principis incliti Domini Viri Nostri Domini Caroli Secundi Dei gratia Regis Jerusalem, Sicilia, Ducatus Apulie, & Principatus Capue, Provincia & Forcalquerii Comitissæ & nostro fecimus communiri. Datum, & Datum Aquis in presentia ejusdem Domini Regis viri nostri, ac venerabilium in Christo Patrum Romanæ Archiepiscopi Aquis, & Guillelmi Episcopi Digneis, nec non Nobilium Virorum Bertrandi de Bautio Comitissæ Avelini, Guacherii de Rocca, Hugonis de Bautio, Joannis Scoti Regie Marecallæ Magistris, Mathei de Atria Regni Siciliae Thesaurarii, & Magistris Rationalis Alfanti de Soleris Senescalli Provincie Militum, & aliorum quam plurimum Anno Incarnationis millesimo ducentesimo nonagesimo secundo die VI. Januarii V. Indictionis.

Extracta est præsens Copia ab originali Regeſto Regis Caroli II. ſignato de Anno 1291. & 1292. inter A. G. folio. 27. at quæ conſervatur in Archivio Magnæ Regiæ Curie Siciliæ, cum quo facta collatione concordat, melior tamen ſemper habet. Et inſidem Reverendiſſimi U. F. D. Sanctæ Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ Canonici Præſbyter Cardinalis, D. Honuphrius Sicola Regius Archivarius à ſua Catholica, & Cæſarea Majestate conſtitutus poſt ſubſcriptionem cujuſlibet pagine hic tandem ſe ſubſcripſit. Datum Neapoli die prima Julii 1718.

Canonici D. Honuphrius Sicola.

CLXXXIII.

Constitutio ADOLPHI Romanorum Regis ne bona ad Ecclesiam devoluta à consuetis tributis 4. Août. 1292. eximantur. Datum in Frideberg 2. Nonar. Augusti Anno Domini 1293. Regni sui II. Indictione VI. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales, Tom. I. pag. 315.]

NOS ADOLPHUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, Consilibus & Civibus de N. Præcipimus & Regali facimus edicto, ut omnia bona infra districtum Civitatis constituta, quocunque nomine censentur, que futuram seu precariam periculum seu aliorum cujuscunque conditionis manus, quocunque alienationis titulo, transferantur, more solito futuram seu precariam in perpetuum contribuant & persolvant, quemadmodum ab excellentissimo Principe, inclito quondam RUDOLPHO Romanorum Rege, nostro prædecessore, id ipsam sanctum extitit Edictum. Datum in Frideberg, 2. Nonar. Augusti, Indictione 6. Anno Domini MCCXCIII. Regni vero nostri anno secundo.

ANNO

1293.

CLXXXIV.

ii. Odo. *Edictum PHILIPPI IV. Francorum Regis in gratiam Comitiss Haynoniæ de terrâ Ostrevanni. Actum Parisiis Dominicâ post festum Beati Dionysii Anno 1293.* [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1256. Ex Cartario Haynoniensi Dominorum de Avesinis.]

PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex Bailivo Viromandensi salutem. Cum intentionis sit nostre quod dilectus & fidelis noster Comes Hannoniæ Terram & Baroniam suam de Ostrevanno teneat atque iusticiet & regat sicut alii Barones nostri suas tenent & regunt Baronias sub nobis.

Item, quod ipse consuetudines, quæ ab antiquo in terra prædicta servabantur, antequam fecisset ipse nobis homagium exinde, modo consueto faciat, sicut ad eum pertinet, observari & teneri; mandamus tibi quatinus nullum eidem Comiti vel suis genibus in prædictis apponas vel apponi facias impedimentum, nec aliquid attentas vel attentari per tuos patris iusticiarios contra consuetudines antedictas, hoc proviso quod ressortum dicte Terræ Ostrevanni nultatenus per iusticiam vel dominium Alemanniæ, vel Hannoniæ; sed per nostrum Franciæ ressortum & superioritatem nostram quam ibidem habemus, iusticiari & explectari permittas.

Volumus insuper quod servientes tue Bailivie non permittas in Terra Ostrevanni iusticiare vel explectare nisi in casu ressorti & aliis casibus ratione superioritatis ad nos pertinentibus, & tunc etiam de speciali mandato tuo, vel prepositorum tuorum, & non alias id faciant. Et si contra hæc dicti servientes aliquid attentaverint; illud facias in pristinum reduci; dictos servientes secundum quod in huiusmodi deliquerint puniendo.

Item, cum tu quosdam homines de Terra Ostrevanni teneas vel teneri facias per Prepositum sancti QUINTINI ratione quarundam Treugarum, quæ contra patriæ consuetudinem, ut dicitur, ab eisdem petuntur; mandamus tibi, quatinus si ipsi propter huiusmodi Treugas vel quicquam aliud ad quas vel quod ipsi non teneantur de patriæ consuetudine defensi sint; ipsos deliberes abique difficultate quatinusque; nec compellas eos ad patriæ consuetudinem infringendam. Si vero dubium aliquod in huiusmodi fuerit dictos homines recedas usque ad proximum Parlamentum; & diem ibidem partibus super hoc assignas ad diem tue Bailivie Parlamentum prædicti.

Item, mandamus tibi quatinus tenorem Litterarum nostrarum quas habet idem Comes super homagio quod ipse nobis fecit de Terra Ostrevanni diligenter observans; si aliquid contra id attentatum fuerit, illud ad debitum facias statim reduci, præsentibus apud eundem Comitem remanentibus.

Actum Parisiis dominica post festum beati Dionysii anno Domini MCCXCIII.

CLXXXV.

24. Decembre.

Vente du Château au Mirewaut au Comte de Haynaut par JEANDE CONS & sa Femme. Donné au mois de Decembre la vigile de la Nativité de Notre Seigneur l'an de grace 1293. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1259. Ex Haynoniensi Cartario Dominorum de Avesinis.]

NOUS JEHANS Sires de Cons; & nous JABIAUS sa femme; fille Monigneur HENRY seigneur de Mirewaut ki fu; faisons savoir à tous ke nous avons vendut pour nous & pour nos hoirs à haut prinche & noble Monigneur. JEHAN d'Avesines Comte de Haynaut; & haute dame & noble Madame PHELIPPA Contesse femme audit Comte JEHAN, & à leur hoirs à tous jors perpetuelment & hyre-taument, le castiel de Mirewaut en Ardenne, & tout le droit ke nous avons, poons, & devons a voir en la terre, & es appartenances de Mirewaut, en fons, en comble, en hommages, en hommes, en fies, en alloés, en fories, en jauges, en Terre wai-

gnuales, en preis, en bos, en cens, en rentes, en sonnius, en winnage, en l'avocrie de Saint Hubert, & en toutes autres choses & revenues queiles keles soient, & en quele maniere keles puissent estre apielées, ki muevent, & ke on tengu del eveke de Liege, de la Castellierie de Buillon, dou Conté de Lussenbouch, & del Eglise Monigneur Saint Hubert, horsmis tant seulement la ville de Neufvillers, & la ville de Biertheis, avec leur appartenances, lequeiles nous retenons entierement pour nous & pour nos hoirs à tous jors. Et promontrons par nos fois franchises; & four peinne de pierdre tout le droit ke nous avons audit Castiel de Mirewaut, & en toutes les choses defeseurdes; ke quant lidis Cuens & Contesse nos averont payés & delivres cunc cens livres de boins noirs tournois petis, & fait pleine seurté de deux cens livrées de terre en boins noirs tournois petis de annuée pension à la vie de nous YSABEL devandite; & tie trois mil & vit cens livres de la monnoie defeseurde; & delivroit à nous Lettres saielées de leur propres saiaus, & dou saiel de la ville de Binch; & dou saiel de la ville de Maubuege, & Lettres saielées dou saiel des pleiges donnez à nous par la ville de Maubuege, si com il est contenuz es Lettres ke nous avons pardeviers nous saielées des contre-saiaus le Conte & la Contesse devandis, sauf chou ke s'il y avoit aucun des pleiges nommez jusques à deus u trois ke on ne peut avoir; nous feriens tenu de prendre aussi souffisans ou liu de chiavz.

Et toutes ces choses devandites acomplies, si com dit est, nous, à la requeste doudit Conte, u de celui ki à chou seroit par luy effausis vit jors a-pries seriens & sommes tenu de venir a Buillon, & apres sauve loyal esnoigne devant les autres signeurs defeuze nommez de reporter le castiel de Mirewaut, & toutes les choses defeseurdes vendues par nous es mains as devandis Seigneurs de qui on les tient, & de nous deviesir pour les dis Contes & Contesse à heriteir, u celui ki de par le dit à chou venroit ou non dou dit Conte & pour lui. Et se nous estiens en deffaute de faire, ensi com dit est; li dis Castiaus de Mirewaut, & toutes les choses defeseurdes, demorroient audit Conte & Contesse; & à leur hoirs comme leur.

Encore avommes nous en couvent audit Conte & Contesse, ke nous ledit Castiel, & toutes les choses defeseurdes par nous vendues, quiterons en tort de Sainte Eglise à chou nous otrierons ke nos ordennares leur en doint les Lettres saielées dou saiel de sa cort; premiers acomplis les couvens & devant toutes choses; ke li dis Cuens u Contesse tiout ont ensi comme defeuze est dit; & que nous leur rendrons & delivrons toutes Lettres faites; instrumens & reconnoissances, ke nous avons; & avoir porons, ki à ce vendage leur vaille, & puissent valoir; & ke toutes ces choses defeseurdes soient entendues en boine maniere & en boine loiauteir par le theimoing de ces Lettres saielées de nos propres saiaus, ki furent faites l'an de grace MCCXCIII. la vigile de la Nativiteit Nostre Signeu ou mois de Decembre.

CLXXXVI.

Investitura Principatus Achayæ & Ducatus Athenarum per CAROLUM II. Regem Siciliae citra Farum, PHILIPPO Tarentino Principi suo Filio concessa. Datum Neapoli 12 Maii 1294. Indictione VII. [Authentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

1294.

12. Mai.

CAROLUS Secundus, Dei gratia, Rex Jerusalem &c. Universis præsens Privilegium inspecturis tam præsentibus; quam futuris. Experimento cognoscitur; & à discriminum variis, & diversis eventibus certitudinaliter demonstratur defensionis unitas fortiorem personis; & rebus præbere custodiam, viresque conglutinas in unum adversantium impetus enervare facilius, & expeditius vacuare, funiculus quidem multiplex difficile rumpitur, fulcimentis mutuis, & monumentis unitæ societatis adiutus. Sed animalia divisa per partes imbecillitatis, nonnumquam incommodum sublinent, & annihilationis opprobrium frequenter incurunt. Quantis itaque procellosis Græcorum altius Principatus Achayæ;

ANNO chaye, & Ducatus Athenarum cum Terris, & per-
tinentiis eorum omnibus immediate ad Nostrum Do-
minum pertinentes, temporibus retroactis potuerint,
1294. recedentes in recti Judicii consideratione deduximus,
diffensiones dominantium in Principatu, & Ducatu
eisdem agressionibus hostium in eisdem non levem
dedidisse materiam, quorum vota, si fuissent concor-
dia, salvassent in pluribus utique se, & suos. Uti-
gatur saluti Subditorum nostri, Philippum Tarentinum
Principem carissimum filium nostrum defensioni dic-
tarum Terrarum providimus, deputandum, cui cum
Domicella Tamera filia Viri magnifici Nuchifori
Despoti sit pro Coniuge matrimonialiter juxta Tracta-
tum habitum copulanda; tamquam ei & Patrie ma-
gis accomodam sibi, & suis heredibus utriusque
sexus, ex suo corpore legitime descendendibus in
perpetuum gratiose donavimus, Vassallagium, seu
Homagium Nobis debitum a prefato Despoto, &
Jus servitii, & Relevii, Nobis competentes pro eis-
dem. Volentes autem eundem Filium nostrum in
manu forti Hostium aggressuris resistere ac in poten-
ti dextera Provinciam gubernare, Homagium, ser-
vitiium, relevium, ceteraque Jura per liabellam
Principissam, & Florentium de Hannonia Principem
Achaie Conjuges, & heredes ipsorum nobis debita,
nec non Homagium, servitiium, relevium, & omnia
Jura quae Guotius Dux Athenarum, & heredes
ipsius etiam nobis debent, dicti scilicet Principissa
& Principes pro praedicto Principatu Achaie, & tota
Terra, quam tenent, & tenere debent a nobis,
& a nostris in Regno heredibus in Imperio Romanie,
dictisque Dux pro Ducatu praedicto, quem a nobis,
& nostris similiter in Regno heredibus in
eodem Imperio tenet, & debet tenere nominatim,
& expressim cum iure appellationum, & interponen-
darum ab Hominibus, & sub relictis dictorum Principi-
scus, Ducatus, & Terrarum eorum, quod nobis
hucusque sicut majori Domino debebatur eidem Phi-
lippo Tarentino Principi filio nostro, suisque here-
dibus utriusque sexus ex suo corpore legitime
descendendibus in perpetuum donamus, & donando tradi-
dimus, eumque praedictis omnibus, sicut moris est,
& consuetudinis per nostrum Anulum investimus: Ita
videlicet, quod ipse Philippus, & sui heredes praedi-
cta omnia teneant a nobis, & nostris in Regno
Siciliae heredibus in Feudum Nobile, pro quibus, &
per omnia recipienda, & habenda per eum a prefato
Despoto pro parte dictae Uxoris suae nobis, &
nostris in Regno heredibus juxta usum & consue-
tudinem Imperii Romanie servire in ipso Imperio
teneantur, de servitio debito nobis, & eisdem nostris
heredibus per praedictos Principem, & Principissam,
& eorum heredes pro Principatu, dictumque
Ducem, & heredes ipsius, pro Ducatu praedi-
ctis, ac etiam per praefatum Despotum pro praedi-
cta Terra, quam, ut praedixit idem Princeps fili-
us noster recipiet, & habebit ab eo, pro quibus
omnibus a praedicto Tarentino Principe filio nostro
ligium Homagium, & fidelitatis debite recepimus
Juramentum, quod quidem Homagium, & Jura-
mentum Princeps ipse, dictique sui heredes nobis
& nostris in dicto Regno heredibus per suas vires
debitas praestare, & facere teneantur. Reservatis nobis,
& nostris in dicto Regno heredibus, in praemi-
ssis omnibus appellationibus per praefatos Principi-
ssam, & Principem, heredesque suos, dictumque
Ducem, & successores ipsius, & interponendis a
dicto Principe Tarentino, suisque heredibus ad nos,
& nostros in dicto Regno heredes fidelitate nostra,
& nostrorum in dicto Regno heredum, & ceteris
omnibus, quae nobis, & eisdem in dicto Regno
heredibus competunt, Majoris Domini ratione
secundum usum & Consuetudinem Imperii antedicti.
In cuius rei fidem, perpetuamque memoriam &
praedicti Principis, ac heredum ejus cauthelem praesens
Privilegium exinde fieri & pendenti Majestatis
nostrae Sigillo iussimus committi. Actum Neapo-
li praesentibus viro Nobili Joanne de Monteforte
Squillati & Montis Caveoli Comite Camerario,
Raynaldo de Avellis Ammirato Regni Siciliae, Petro
de Insula, & Joanne Pipino de Barolo Magne
Curiae nostrae Magistro Rationali, Militibus dictus
Consiliariis, familiaribus, fidelibus nostris, & plu-
ribus aliis, Anno Domini 1294 die 12. Madii VII.
Inditionis. Datum vero Aquila per manus Bartholomei
de Capua Milites &c. die 29 Septembris VIII.
Inditionis.

Extracta est praefens Copia ab originali Regeffo Regis Caroli II. signato de Anno 1295. littera D folio 60. quod conservatur in Archivo Magne Regie Curie Siculae, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. J. U. D. Sanctae Metropolitanae Ecclesiae Neapolitanae Canonici Praebyter Cardinalis, D. Honuphris Nicola Regius Archivarius a sua Catholica, & Caesarea Majestate constitutus post superscriptionem cujuslibet pagina hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 13. Januarii 1718.

Canonicus D. Honuphris Nicola.

L. S.

CLXXXVII.

Protestatio JACOBI Regis Majoricarum super recognitione de Regno ac Terris suis, quam vi 23. Aout. 1295. Et coactus dederat JACOBO Aragonum Regi. Aetum X. Calendar Septembris Anno 1295. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1272. Ex MS. Colbertino.]

Pateat Universis, quod nos JACOBUS Dei gratia Rex Majoricarum, Comes Rossilonis & Ceritanie, & Dominus Montipessulani, professamur, & in veritate constitemur coram Notariis & testibus infra scriptis, quod cum Dominus JACOBUS inclitae recordationis Dei gratia quondam Rex Aragonum, & Majoricarum & Valentiae, & Comes Barchinonae, & Dominus Montipessulani pater noster, volens dividere regna & alias Terras suas inter filios suos, PETRUM quondam olim Regem Aragonum fratrem nostrum primogenitum, & jure hereditatis donasset, & assignasset praedicto PETRO fratri nostro Regna Aragonum & Valentiae, & Comitatus Barchinonae, & quaedam alia: Nobis autem similiter donasset & assignasset jure hereditario Regnum Majoricarum cum insulis Minoricarum & Emisae, & aliis insulis dicti Regno adjacentibus, & Comitatus Russilonis & Ceritanie, Confluenti, ac villam ac Baroniam Montispetri cum quibusdam aliis pro libero & franco alodio cum Instrumentis publicis, laudatis & juratis, & homagio patri nostro & nobis etiam ad invicem praefato & facto roboratis, tam per dictum PETRUM fratrem nostrum, quam etiam per nos. Postea etiam praedictus frater noster, ad requisitionem & preces nostras, praedictam donationem & divisionem dictarum Terrarum per dictum patrem nostrum factam laudavit, & generaliter & favorabiliter approbavit per se, & abente & ignorante Patre nostro adhuc vivente, cum alio publico Instrumento; ac etiam dictus Pater noster confirmavit tempore mortis suae cum Testamento suo & codicillis, prout haec omnia & singula superscripta in Instrumentis publicis dictae divisionis & hereditamentis, & dictae ratificationis, seu confirmationis, & in testamento & codicillis praedictis latens & plenius continentur. Et mortuo dicto Patre nostro, dictus PETRUS frater noster simpliciter veniens contra proprium juramentum, & homagium, & confirmationem, & approbationem suam, & ordinationem paternam, movisset nobis questionem de omnibus praedictis Terris a dicto Patre nostro Nobis datis & assignatis, petendo ipsas a Nobis penitus sibi dimitti & desamparari cum fructibus & redditibus, exitibus a Nobis inde perceptis: volendo etiam super hoc nobis movere guerram. Et super hoc nos habuimus recursum ad Romanam Ecclesiam, tamquam ad matrem spiritualem, & ratione dicti sacramenti facti ad illos amicos nostros, ut nos ab ejus violentia protegerent. Quod facere recularunt. Quare nos videntes & cognoscentes non ita esse potentis, quod ejus potentia resistere, nec contra ipsum nos & Terras nostras bono modo defendere valeremus, metu & timore ipsius & potentia suae, & propter minas & terrores, quos nobis inferebat, habuimus, & oportuit nos de necessitate sibi facere quam-

ANNO 1295. dam recognitionem de accipiendo pro ipso in feudum honoratum prædictum Regnum Majoricarum, alias Terras nostras sub certis conditionibus, excepta villâ Montispefulani & castro Letarum; & quod alia pæcia & conventiones fuerunt factæ, & in his inter nos ad partem, inter quas ad invicem nos obligavimus & promissimus nos juvare contra omnes homines de mundo, prout in eodem Instrumeto plenius & latius continetur. Processu verò temporis, cum Ecclesia Romana propter invasionem & occupationem, quam ipse fecerat de Insula Siciliæ, contra ipsum fratrem nostrum processisset, ipsum excommunicando, & omnes ejus fautores & coadjutores; & ipsum per sententiam privasset omnibus Regnis & Terris quas tenebat cum honore & dignitate regia, & absolveret omnes Vassallos & Subditos suos, ab omni Sacramento fidelitatis & homagio, quibus ad sibi antea tenebantur, & alias penas gravissimas imposuisset omnibus coadjutoribus suis, & cunctis aliis adherentibus, prout hæc omnia & alia in prædicta Sententia contra ipsum lata per summum Pontificem latius continentur. Et dicentur quod illustris Rex Francorum tamquam adiutor & tutor Ecclesiæ, ac mandato & auctoritate summi Pontificis pararet se ad veniendum manu armatâ contra dictum PETRUM fratrem nostrum & Terram Catalogiæ: & ipse per virtutem dictarum Conventionum de juvando nos ad invicem fecisset nos moneri, & requiri, ut ipsum juvare debeamus contra dictum Regem Franciæ; & nos deliberatis ibi respondissemus, quod nos illum in tali casu adjuvare non tenebamur, nec debebamur, cum guerra ipsa esset guerra Ecclesiæ, quam injustè & injuriosè, & sine consilio & voluntate nostra sibi procuraverat, invadendo & occupando dictum Regnum Siciliæ, quod erat & est patrimonium Romanæ Ecclesiæ: & sic per pacta illa, vel conventiones generales quæ erant inter nos & ipsum, nos non eramus astricti ad ipsum juvandum, cum hoc etiam sibi promississemus specialiter & expressè ad quod minime tenemur, adjacentes quod patrem nostrum, si viveret, in tali casu nullatenus juvaremus. Ipse verò, non obstantibus omnibus & singulis supradictis, absque omni causâ rationabili, atque conditionaliter & injustè, nobis etiam jacentibus de maxima & gravissima infirmitate, post suam visitationem factam per quemdam Militem, nomine BERENGARIUM DE ROSANES, quem Nobis per tres dies admiserat, ad videndum & visitandum nos, & consulendum & offerendum pro ipso nobis omnia quæ nobis grata esse possent, sicut fieri debet & consuevit inter bonos fratres, manu armatâ & exercitibus congregatis, invasit villam nostram Perpiniâni & Castrum dictæ villæ, in quo eramus & jacebamus infirmi, ut supra dictum est, expugnavit & cepit, nos & Reginam consortem nostram, ac liberos nostros, & Consiliarios similiter nostros, & captos tenuit. Personam autem nostram divina miseratio de manibus ejus miraculose eripuit. Reginam autem prædictam cum quatuor filiis nostris in Cataloniam secum duxit, & prædictos nostros Consiliarios, quos magnis quantitatibus redimi fecit. Consequenter autem filium suum primogenitum ALPHONSUM quondam cum magno navigio & multitudine magna hominum armatorum, tam equitum, quam peditum, ad Insulam & Terram Majoricarum transiit, & ipsam cum ipsa Insula similiter Ensisæ per ipsum ALPHONSUM capi & occupari fecit. Qui quidem ALPHONsus ejus filius post mortem in dictas Terras, sive Insulas Majoricarum & Ensisæ cum Insula Minoricarum, quam postea manu armatâ invasit, devastavit, & occupavit, durantiis Treugis, & quamdiu vixit, tenuit occupatas. Postea verò, mortuo dicto ALPHONSO, JACOBUS de Aragonia ejus frater, nunc vivens successores ejus, prædictas omnes Terras nostras similiter adhuc injustè & injuriosè detinet occupatas. Nos autem super hujuscemodi injuriis, invasionibus, & violentiis nobis illatis sic indebitè & injustè habuimus recursum ad summum Pontificem & Romanam Ecclesiam, tamquam ad illam, pro qua omnia prædicta mala & damna sustinemus. Ideo quia fratrem nostrum contra ipsum juvare nolumus, & etiam ad alios amicos nostros, in quibus reputam & defectum invenimus: in tantum quod nos prædictas Terras nostras sic à nobis ablatis & occupatas propter defectum potentæ & juvennis Ecclesiæ Romanæ & aliorum amicorum nostrorum, nec alia jura nostra recuperare potuimus, nisi sub modo & forma facta & ordinata per summum Pontificem cum Rege Siciliæ,

TOM. I. PART. I.

ANNO 1295. in pace per ipsum tractata inter illustres Reges Franciæ & Siciliæ ex una parte, & dictum JACOBUM de Aragonia nepotem nostrum, seu eorum nuntios ex altera. In qua nos intendit infringere, ad renovandum prædictam recognitionem dicto JACOBO de prædictis Regno & Terris nostris. Nos igitur volentes nobis providere, & præcavere ne propter prædictam renovationem prædictæ recognitionis posset videri quodam modo aliquod præjudicium generari, si gratis & voluntariè consentiremus, Deo nobis teste, profitemur & protestamur, quod nos prædictam novationem recognitionis, & alia. . . fecimus coacti & inviti, sive compulsi, scilicet quia aliter prædictum Regnum nostrum Majoricarum, quod est caput nostrum, & nominis & honoris nostri, & major pars matrimonii, & Insulas, sive Terras Minoricarum & Ensisæ recuperare non poteramus: providentes & protestantes coram Notario & tabellione, & testibus infra scriptis, per nos & successores nostros, quod nos non intelligimus, aut reputamus per hanc recognitionem, nec per aliqua alia nunc facta vel dicta, faciendi vel dicendi, per nos vel successores nostros etiam obligatos vel astrictos ad ea tenenda vel observanda, vel aliquid prædictorum, nec ipsa servare, nec attendere nos, nec successores nostros, nisi secundum ordinationem paternam superius expressam & confirmatam postea per dictum fratrem nostrum: immo contravenire suo loco & tempore opportunis. Protestantes etiam recognitionem & renovationem istam nullius fore momenti, cum dictus JACOBUS de Aragonia nepos noster dictum Regnum nostrum, & Terras nostras, five Insulas vi à nobis possideret, & sit successor invicem patris, & etiam fratris sui, & nullum jus habeat in veritate in prædictis, quod in nobis vel alium transferre posset, nec facultatem habet de jure in prædictis Terris nostris aliquid nobis, vel alicui alii dandi, vel etiam concedendi. Protestamur etiam quod si forte adhuc contingeret nos aliquo modo facere, vel dicere aliquid, propter quod videretur nos renunciare, vel aliquid præjudicium huic Protestationi facere, quod illud similiter faceremus inviti & coacti, & propter illud & eundem timorem de amittenda Terra nostra. Protestamur etiam insuper quod istam Protestationem nos oportet de necessitate facere sic secretè, & dicto JACOBO nepote nostro ignorante, quia aliter commodè fieri non possit: quia constat nobis & est notorium, quod si in ejus præsentia eam facere tentaremus, ipse ad restitutionem nobis faciendam dictarum Terrarum nullatenus assentiret, & nos prædictum Regnum nostrum & alias Terras nostras aliter recuperare non possemus: immo oporteret nos inde spoliatos remanere. Et de prædictis mandamus per Notarium infra scriptum fieri publicum Instrumentum, quod fuit actum x. Calendas Septembris, an. Domini MCCXCV. in præsentia &c., & mei Michaelis Rollandi Notarii Publici Perpiniâni.

CLXXXVIII.

Bulla BONIFACII Papæ VIII. Clericis 1296.

Laicos dicta, quæ prohibet omnibus Ecclesiasticis sub quocunque pretextu aliquid solvere Imperatoribus, Regibus, aut Principibus sine licentia Sedis Romane, & tam eos qui dant, quam qui accipiunt, pronunciat incidere in sententiam Excommunicationis ipso facto. Datum Romæ apud S. Petrum Pontif. nostri Anno II. [Hist. du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL Roy de France, aux preuves pag. 14.]

BONIFACIUS Episcopus servus servorum Dei ad perpetuum rei memoriam. Clericis Laicos infestis oppido tradit antiquitas: quod & præsentium experimenta temporum manifestè declarant, dum suis finibus non contenti, nituntur in veitum, ac illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt, quam sit eis in Clericos Ecclesiasticos-ve personas, & bona interdicta potestas: Ecclesiarum Prælati, Ecclesiis, Ecclesiasticisq; personis regularibus & secularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum provenientium, vel bonorum dimidiam, decimam, seu vicefimam, vel quovis aliam portionem aut quotam exigunt, & extor-

quent

ANNO
1294.

chayæ, & Ducatus Athenarum cum Terris, & pertinentiis eorum omnibus immediate ad Nostrum Dominum pertinentes, temporibus retroactis potuerint, recolentes in recti iudicii consideratione deduximus, dissensiones dominantium in Principatu, & Ducatu eisdem aggressionibus hostium in eisdem non leuem dedidisse materiam, quorum vota, si fuissent concordia, fallissent in pluribus utique se, & suos. Urigitur saluti Subditorum in nostris Juribus consularum partem corporis nostri, Philippum Tarentinum Principem carissimum filium nostrum defensionem dicatarum Terrarum providimus, deputandum, cui cum Domicella Tamera filia Viri magnifici Nuchifori Despoti sit pro Coniuge matrimonialiter juxta Tractatum habitum copulanda, tamquam ei & Patrie magis accomodam sibi, & suis heredibus utriusque sexus, ex suo corpore legitime descendentes in perpetuum gratiose donavimus, Vassallagium, seu Homagium Nobis debitum a prefato Despoto, & Jus servitii, & Relevii, Nobis comperentes pro eisdem. Volentes autem eundem Filium nostrum in manu forti Hostium aggressuris resistere ac in potenti dextera Provinciam gubernare, Homagium, servitium, relevium, ceteraque Jura per Isabellam Principissam, & Florentium de Hannonia Principem Achaie Conjuges, & hæredes ipsorum nobis debita, nec non Homagium, servitium, relevium, & omnia Jura quæ Giotius Dux Athenarum, & hæredes ipsius etiam nobis debent, dicti scilicet Principissa & Princeps pro predicto Principatu Achaie, & tota Terra, quam tenent, & tenere debent a nobis, & a nostris in Regno hæredibus in Imperio Romanie, dictisque Dux pro Ducatu predicto, quem a nobis, & nostris similiter in Regno hæredibus in eodem Imperio tenet, & debet tenere nominatim, & expressim cuncti jure appellationum, & interponendarum ab Hominibus, & sub rebus dictorum Principatus, Ducatus, & Terrarum eorum, quod nobis hucusque sicut majori Dominio debebatur eidem Philippo Tarentino Principi filio nostro, suisque hæredibus utriusque sexus ex suo corpore legitime descendentes in perpetuum donamus, & donando tradimus, eumque predictis omnibus, sicut moris est, & consuetudinis per nostrum Anulum investimus. Ita videlicet, quod ipse Philippus, & sui hæredes predicta omnia teneant a nobis, & nostris in Regno Siciliae hæredibus in Feudum Nobile, pro quibus, & per omnia recipienda, & habenda per eum a prefato Despoto pro parte dictæ Uxoris suæ nobis, & nostris in Regno hæredibus juxta usum & consuetudinem Imperii Romanie servire in ipso Imperio teneantur, de servitio debito nobis, & eidem nostris hæredibus per predictos Principem, & Principissam, & eorum hæredes pro Principatu, dictumque Ducem, & hæredes ipsius, pro Ducatu predictis, ac etiam per prefatum Despotum pro predicta Terra, quam, ut prædictum idem Princeps filius noster recipiet, & habebit ab eo, pro quibus omnibus a predicto Tarentino Principe filio nostro ligium Homagium, & fidelitatis debite recepimus Juramentum, quod quidem Homagium, & Juramentum Princeps ipse, dictique sui hæredes nobis & nostris in dicto Regno hæredibus per suas vires debitas præstare, & facere teneantur. Reservatis nobis, & nostris in dicto Regno hæredibus, in premissis omnibus appellationibus per prefatos Principissam, & Principem, hæredesque suos, dictumque Ducem, & successores ipsius, & interponendis à dicto Principe Tarentino, suisque hæredibus ad nos, & nostros in dicto Regno hæredes fidelitate nostra, & nostrorum in dicto Regno heredum, & cæteris omnibus, quæ nobis, & eisdem in dicto Regno hæredibus competunt, Majoris Domini ratione secundum usum & Consuetudinem Imperii antedicti. In cuius rei fidem, perpetuamque memoriam & prædicti Principis, ac hæredum ejus cautelam præsens Privilegium exinde fieri & pendenti Majestatis nostræ Sigillo iussimus committi. Actum Neapoli præsentibus viro Nobili Joanne de Monteforte Squillati & Montis Caveosi Comite Camerario, Raynaldo de Avellis Ammirato Regni Siciliae, Petro de Insula, & Joanne Pipino de Barolo Magne Curie nostræ Magistro Rationali, Milibus dilectis Consiliariis, familiaribus, fidelibus nostris, ac plaribus aliis, Anno Domini 1294 die 12. Madii VII. Indictionis. Datum vero Aquile per manus Bartholomei de Capua Milites &c. die 29 Septembris VIII. Indictionis.

ANNO
1294.

Extracta est præsens Copia ab originali Regesto Regis Caroli II. signato de Anno 1295. littera D folio 60. quod conservatur in Archivo Magne Regie Curie Sicilie, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva, Et in fidem Reverend. F. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonici Præbyter Cardinalis, D. Honuphrius Nicola Regius Archidiaconus a sua Casbolica, & Casarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet pagine hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 13. Januarii 1718.

Canonici D. Honuphrius Nicola

L. S.

CLXXXVII.

Protestatio JACOBI Regis Majoricarum super recognitione de Regno ac Terris suis, quam vi 23. Aout. 1295. Et coactus dederat JACOBO Aragonum Regi. Actum X. Calendæ Septembris Anno 1295. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1172. Ex MS. Colbertino.]

Pateat Universis, quod nos JACOBUS Dei gratia Rex Majoricarum, Comes Rossilonis & Ceritanie, & Dominus Montipessulani, protestamur, & in veritate confitemur coram Notariis & testibus infrascriptis, quod cum Dominus JACOBUS inclitus recordationis Dei gratia quondam Rex Aragonum, & Majoricarum & Valentie, & Comes Barchinonæ, & Dominus Montipessulani pater noster, volens dividere regna & alias Terras suas inter filios suos, PETRUM quondam olim Regem Aragonum fratrem nostrum primogenitum, & jure hereditatis donasset, & assignasset predicto PETRO fratri nostro Regna Aragonum & Valentie, & Comitatum Barchinonæ, & quædam alia: Nobis autem similiter donasset & assignasset jure hereditario Regnum Majoricarum cum insulis Minoricarum & Ensisie, & aliis insulis eidem Regno adjacentibus, & Comitatus Russilonis & Ceritanie, Confluenti, ac villam ac Baroniam Montisperi cum quibusdam aliis pro libero & franco alodio cum Instrumentis publicis, laudatis & juratis, & homagio patri nostro & nobis etiam ad invicem præfatum & factu roboratis, tam per dictum PETRUM fratrem nostrum, quam etiam per nos. Postea etiam prædictus frater noster, ad requisitionem & preces nostras, prædictam donationem & divisionem dictarum Terrarum per dictum patrem nostrum factam laudavit, & generaliter & favorabiliter approbavit per se, & abiente & ignorante Patre nostro adhuc vivente, cum alio publico Instrumento, ac etiam dictus Pater noster confirmavit tempore mortis suæ cum Testamento suo & codicillis, prout hæc omnia & singula suprascripta in Instrumentis publicis dictæ divisionis & hereditamenti, & dictæ ratificationis, seu confirmationis, & in testamento & codicillis prædictis latè & plenè continentur. Et mortuo dicto Patre nostro, dictus PETRUS frater noster supripit veniens contra proprium juramentum, & homagium, & confirmationem, & approbationem suam, & ordinationem paternam, movisset nobis questionem de omnibus prædictis Terris à dicto Patre nostro Nobis datis & assignatis, petendo ipsas à Nobis penitus sibi dimitti & desamparari cum fructibus & redditibus, exitibus à Nobis inde perceptis: volendo etiam super hoc nobis movere guerram. Et super hoc nos habuimus recursum ad Romanam Ecclesiam, tamquam ad matrem spirituales, & ratione dicti sacramenti facti ad illos amicos nostros, ut nos ab ejus violentia protegerent. Quod facere recularunt. Quare nos videntes & cognoscentes non ita esse potentes, quod ejus potentia resistere, nec contra ipsum nos & Terras nostras bono modo defendere valeremus, metu & timore ipsius & potentia suæ, & propter minas & terrores, quos nobis inferebat, habuimus, & oportuit nos de necessitate sibi facere quam-

ANNO 1295. dam recognitionem de accipiendo pro ipso in feudum honoratum prædictum Regnum Majoricarum, alias Terras nostras sub certis conditionibus, exceptâ villâ Montipesculani & castro Letarum; & quod alia pacta & conventiones fuerint factæ, & in his inter nos ad partem, inter quas ad invicem nos obligavimus & promissimus nos juvare contra omnes homines de mundo, prout in eodem Instrumento plenius & latius continetur. Processu verò temporis, cum Ecclesia Romana propter invasionem & occupationem, quam ipse fecerat de Insula Siciliæ, contra ipsum fratrem nostrum processisset, ipsum excommunicando, & omnes ejus fautores & coadjutores; & ipsum per sententiam privasset omnibus Regnis & Terris quas tenebat cum honore & dignitate regia, & abfolvisset omnes Vassallos & Subditos suos, ab omni Sacramento fidelitatis & homagio, quibus ad sibi antea tenerentur, & alias penas gravissimas imposuisset omnibus coadjutoribus suis, & cunctis aliis adherentibus, prout hæc omnia & alia in prædicta Sententia contra ipsum lata per summum Pontificem latius continentur. Et diceretur quod illustris Rex Francorum tamquam adiutor & fautor Ecclesiæ, ac mandato & auctoritate summi Pontificis pararet se ad veniendum manu armatâ contra dictum PETRUM fratrem nostrum & Terram Cataloniæ: & ipse per virtutem dictarum Conventionum de juvando nos ad invicem fecisset nos moneri, & requiri, ut ipsum juvare debeamus contra dictum Regem Franciæ; & nos deliberatè ibi respondissemus, quod nos illum in tali casu adjuvare non tenebamur, nec debebamur, cum guerra ipsa esset guerra Ecclesiæ, quam injustè & injuriôsè, & sine consilio & voluntate nostra sibi procuraverat, invadendo & occupando dictum Regnum Siciliæ, quod erat & est patrimonium Romanæ Ecclesiæ: & sic per pacta illa, vel conventiones generales quæ erant inter nos & ipsum, nos non eramus alitri ad ipsum juvandum, cum hoc etiam sibi promississemus specialiter & expressè ad quod minime tenemur, adjuvantes quod patrem nostrum, si viveret, in tali casu nullatenus juvaremus. Ipse verò, non obstantibus omnibus & singulis supradictis, absque omni causa rationabili, atque prodictionaliter & injustè, nobis etiam jacentibus de maxima & gravissima infirmitate, post suam visitationem factam per quemdam Militem, nomine BERENGARIUM DE ROSANES, quem Nobis per tres dies admisit, ad videndum & visitandum nos, & consulendum & offerendum pro ipso nobis omnia quæ nobis grata esse possent, sicut fieri debet & consuevit inter bonos fratres, manu armatâ & exercitibus congregatis, invasit villam nostram Perpiniani & Castrum dictæ villæ, in quo eramus & jacebamus infirmi, ut supra dictum est, expugnavit & cepit, nos & Reginam consortem nostram, ac liberos nostros, & Consiliarios similes nostros, & captos tenuit. Personam autem nostram divina miseratione de manibus ejus miraculosè eripuit. Reginam autem prædictam cum quatuor filiis nostris in Cataloniâ secum duxit, & prædictos nostros Consiliarios, quos magnis quantitatibus redimi fecit. Consequenter autem filium suum primogenitum ALPHONSUM quandam cum magno navigio & multitudine magna hominum armorum, tam equitum, quam peditum, ad Insulam & Terram Majoricarum transmisit, & ipsam cum ipsa Insula similiter Ensisse per ipsum ALPHONSUM capi & occupari fecit. Qui quidem ALPHONSUM ejus filius post mortem in dictas Terras, sive Insulas Majoricarum & Ensisse cum Insula Minoricarum, quam postea manu armatâ invasit, devastavit, & occupavit, duravit Treugis, & quamdiu vixit, tenuit occupatas. Postea verò, mortuo dicto ALPHONSO, JACOBUS de Aragonia ejus frater, nunc vivens successor ejus, prædictas omnes Terras nostras similiter adhuc injustè & injuriôsè detinet occupatas. Nos autem super hujusmodi injuriis, invasionibus, & violentiis nobis illatis sic indebitè & injustè habuimus recursum ad summum Pontificem & Romanam Ecclesiam, tamquam ad illam, pro qua omnia prædicta mala & damna sustinemus. Ideo quia fratrem nostrum contra ipsum juvare nolumus, & cum ad alios amicos nostros, in quibus respualim & defectum invenimus in tantum quod nos prædictas Terras nostras sic à nobis ablatis & occupatas propter defectum potentis & juvenis Ecclesiæ Romanæ & aliorum amicorum nostrorum, nec alia jura nostra recuperare potuimus, nisi sub modo & forma factâ & ordinata per summum Pontificem cum Rege Siciliæ,

TOM. I. PART. I.

ANNO 1295. in pace per ipsum tractata inter illustres Reges Franciæ & Siciliæ ex una parte, & dictum JACOBUM de Aragonia nepotem nostrum, seu eorum nuntios ex altera. In qua nos intendit aliter, ad renovandum prædictam recognitionem dicto JACOBO de prædictis Regno & Terris nostris. Nos igitur volentes nobis providere, & præcavere ne propter prædictam renovationem prædictæ recognitionis posset videri quodam modo aliquod præjudicium generari, si gratis & voluntariè consentiremus, Deo nobis teste, profitemur & protestamur, quod nos prædictam novationem recognitionis, & alia, fecimus coacti & inviti, sive compulsi, scilicet quia aliter prædictum Regnum nostrum Majoricarum, quod est caput nostrum, & nominis & honoris nostri, & major pars matrimonii, & Insulas, sive Terras Minoricarum & Ensisse recuperare non poteramus: providentes & protestantes coram Notario & tabellione, & testibus infra scriptis, per nos & successores nostros, quod nos non intelligimus, aut receptum pro hac recognitionem, nec per aliqua alia nunc facta vel dicta, facienda vel dicenda, per nos vel successores nostros etiam obligatos vel astrictos ad ea tenenda vel observanda, vel aliquid prædictorum, nec ipsa servare, nec attendere nos, nec successores nostros, nisi secundum ordinationem paternam superius expressam & confirmatam postea per dictum fratrem nostrum: immo contravenire suo loco & tempore opportunis. Protestantes etiam recognitionem & renovationem istam nullius fore momenti, cum dictus JACOBUS de Aragonia nepos noster dictum Regnum nostrum, & Terras nostras, sive Insulas vi à nobis possideat, & sit successor invicem patris, & etiam fratris sui, & nullum jus habeat in veritate in prædictis, quod in nobis vel alium transferre posset, nec facultatem habet de jure in prædictis Terris nostris aliquid nobis, vel alicui alii dandi, vel etiam concedendi. Protestamur etiam quod si forte adhuc contingeret nos aliquo modo facere, vel dicere aliquid, propter quod videretur nos renunciare, vel aliquid præjudicium huic Protestationi facere, quod illud similiter faceremus inviti & coacti, & propter illum & eundem timorem de amittenda Terra nostra. Protestamur etiam insuper quod istam Protestationem nos oportet de necessitate facere sic secretè, & dicto JACOBO nepote nostro ignorante, quia aliter commodè fieri non possit: quia constaret nobis & est notorium, quod si in ejus præsentia eam facere tentaremus, ipse ad restitutionem nobis faciendam dictarum Terrarum nullatenus assentiret, & nos prædictum Regnum nostrum & alias Terras nostras aliter recuperare non possemus: immo oporteret nos inde spoliatis remanere. Et de prædictis mandamus per Notarium infra scriptum fieri publicum Instrumentum, quod fuit actum x. Calendis Septembris, an. Domini MCCXCV. in præsentia &c. & mei Michaelis Rollandi Notarii Publici Perpiniani.

CLXXXVIII.

Bulla BONIFACII Pape VIII. Clericis Laicos dicta, qua prohibet omnibus Ecclesiasticis sub quocunque pretextu aliquid solvere Imperatoribus, Regibus, aut Principibus sine licentiâ Sedis Romanæ, & tam eos qui dant, quam qui accipiunt, pronunciat incidere in sententiam Excommunicationis ipso facto. Datum Rome apud S. Petrum Pontif. nostri Anno II. [Hist. du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL Roy de France, aux preuves pag. 14.]

1296.

BONIFACIUS Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Clericis Laicos infestis oppidò tradit antiquitas: quod & presentium experientia temporum manifestè declarant, dum suis solum non contenti, nituntur in vestitus, ac illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt, quàm sit eis in Clericis Ecclesiasticis-ve personas, & bona interdicta potestas: Ecclesiarum Prælati, Ecclesiis, Ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera gravia, ipsosque talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum proveniunt, vel bonorum dimidiam, decimam, seu vicissimam, vel quamvis aliam portionem aut quotam exigunt, & extor-

quent

ANNO
1296.

quent, eosque moliantur multifarie subicere servituti, suaeque submittere ditioni: & (quod dolenter referimus) nonnulli Ecclesiarum Prelati, Ecclesiasticaeque personae, trepidantes ebi trepidandum non est, transitoriam pacem querentes, plus timentes Majestatem temporalem offendere, quam aeternam, talium abusus non tam temerarie, quam improvide acquiescunt, Sedis Apostolicae auctoritate seu licentia non obtenta: Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, de Fratrum nostrorum consilio Apostolica auctoritate statuimus, quod quicumque Prelati, Ecclesiasticaeque personae, Religiosae, vel seculares, quorumcumque Ordinum, conditionis, seu status, collectas vel tallias, decimam, vicissimam, seu centesimam suorum & Ecclesiarum proventuum, vel bonorum, Laicos solverint, vel promiserint, vel se solutos consenserint, aut quamvis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum proventuum, vel bonorum, estimationis vel valoris ipsorum sub adjutorii, mutui, subventionis, subsidii, vel doni nomine, seu quovis alio titulo, modo, vel qualitate colore, absque auctoritate Sedis ejusdem: nec non Imperatores, Reges, seu Principes, Duces, Comites, vel Barones, Potestates, Capitanei, vel Officiales, vel Rectores quocumque nomine censeantur, Civitatum, castrorum, seu quorumcumque locorum, consuetorum ubilibet, & quivis alii, cuiuscumque praerogative, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, vel receperint, aut apud aedes sacras deposita Ecclesiarum, vel Ecclesiasticarum personarum, ubilibet arretraverint, falsaverint, seu occupare praesumpserint: vel arrestari, falsari, aut occupari mandaverint; aut occupata, falsata, seu arrestata receperint: nec non omnes, qui scienter dederint in praedictis auxilium, consilium, vel favorem, publicum, vel occultum, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Universitates quoque, quae in his culpabiles fuerint, Ecclesiastico supponimus interdictum. Prelatis & personis Ecclesiasticis supradictis, in virtute obedientiae, & sub depositionis poena districtè mandantes, ut talibus absque expressa licentia dictae Sedis nullatenus acquiescant: quodque preterea cuiuscumque obligationis, promissionis & confessionis, factarum hactenus, vel faciendarum inantea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu praecceptum ad notitiam ipsorum pervenerit, nihil solvant: nec supradicti seculares quoquo modo obsequant. Et si solverint, vel praedicti receperint, in excommunicationis sententiam incidunt ipso facto. A supradictis autem excommunicatione & interdicti sententia, nullus absolvi valeat, praeterquam in mortis articulo, absque Sedis Apostolicae auctoritate & licentia speciali: cum nostrae intentionis existat, tam horrendum secularium Potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire. Non obstantibus quibuscumque privilegiis, sub quibuscumque tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione concessis Imperatoribus, Regibus, & aliis supradictis: quae contra praemissa in nullo volumus alicui, vel aliquibus suffragari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae Constitutionis, prohibitionis seu praeccepti infringere, seu ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beati Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Dat. Romae apud S. Petrum Pontifici nostri anno 2.

21. Sep-
tembre.

Bulla BONIFACII Papae VIII. ad PHILIPPUM PULCHRUM Regem Francorum quae declarat Reges in personas Ecclesiasticas nullam habere potestatem, praetentionem eorum vocans insanam; Bullam, quae incipit Clericis Laicos, renovat, ac Regi minatur nisi secerit, quod ipse desiderat. Datum Anagnini 11. Calendas Octobris Pontificatus nostri Anno 11. [Hist. du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL Roy de France, aux preuves pag. 15.]

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Philippo Regi Francorum illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Ineffabilis amoris dulcedine sponso suo, qui Christus est, sancta mater Ecclesia copulata dotes & gratias ab ipso suscepit amplissimas, ubertate fecundas, & specialiter inter eas beneficium libertatis. Voluit e-

nim peramabilem sponfam ejus libero fidelibus Populis praefisse dominio, ut velut in filios haberet more matris in singulis potestatem, ac etiam cum cum filiali reverentia tanquam universalem matrem & Dominam honorarent. Quis itaque illam offendere vel provocare injuriis non pavelet? Quis ausum credulitatis assumeret sponsum in sponfae contumelia non offendi? Quis Ecclesiasticae libertatis infractor contra Deum & Dominum, cuiusvis defensionis clypeo protegetur, ut supernae virtutis malleo comminui & redigi nequeat in pulverem & favillam? Non avertas o fili a voce patris auditum, quum ad te paternus sermo de dulcedine pectoris cum amaricatione, quam addita novi casus immerio introduxit. Tua enim interesse conspicimus, attenta mente suscipere quae scribuntur. Ad nostrum siquidem non sine grandi admiratione, quin imò perturbatione pervenit auditum, quod tu consilio deceptibili, ut credimus, & maligno Constitutionem talem hiis diebus, ut asseritur, edidisti, cuius estis patenter verba non expriment suadentium, tamen eam fieri utinam non edentis fuisse videretur intentio impingere in Ecclesiasticam libertatem, ipsamque in Regno tuo, ubi vigere solet ab olim quoad Ecclesias & Ecclesiasticarum personarum bona, ut de nobis & Fratribus nostris sub silentio taceamus, ad praesens voluisse subvertere, non sine gravi tua nota, magnisque discrimine ac tuorum gravamine subiectorum, & aliorum etiam qui solent in Regno praedicto hactenus conversari. Cum igitur interis veri patris consilium pro filiis capere, bonique Pastoris errantes oves a devio revocare, diligentes amici suadere salubria, & in summo militantis Ecclesiae iustitiae folio praesidentis non solum omne malum, sed & mali speciem in Subditis dissipare, Nos qui Pastoris Pastorem, & Jesu Christi filii sumus Patris aeterni, licet immeriti, ejus favente clementia gerimus vices in Terris & in excessu folio summi Apostolatus videlicet praesidemus, & reque praecipua sinceritate prosequimur, prout prosequi sumus ab olim dum nos minor talis haberet, horum circa te officia pro affectu & efficaci studio providimus exequenda, pro te filio praedicto salubre capiendum consilium, & reque ab invio revocando, in quo consilio te deviasse creditur impulsio fraudulenta, ac dissipando malam notam & mali speciem quae consuleretur eum malignorum temerarius ausus induxit. Praestertim si ad hoc Constitutionis praemissa referatur intentio, ad quod jam creditur secundum eorum intentum, qui eam fieri dolose ac improvide fuerunt. Non debuit fili, anima tanti Regis in tale venire consilium, non deculit Excellentiae tuae prudentiam abire in consilio talium impiorum, qui ut fluctus, flagitant, & te, ut demergaris, impingunt. Sed saltem postquam super hoc tuos oculos paternum lumine aperimus, si per te non debes in via talium peccatorum, sed attentius praecavere te convenit, ne impulsu pravorum actuum tui solii cathedra pestilentiae dici possit. Nec licuit, nec etiam expediret quod ad tuam considerationem pateret ingressus (tua & dicti Regni moderati temporis qualitate pensata) tam insolite quam indebitè novitati, per quam de Regno non oriundis eodem conversandi in ipso, mercimoniam licita & actus non prohibitos cum liberate solita exercendi via pracluditur, & actus denegatur, in multorum & etiam Subditorum tuorum non leve dispendium & gravamen. Ipsi quidem Subditi adeo sunt diversis oneribus aggravati, quod eorum ad te solita & subiecta multum putatur infringisse devotio, & quanto amplius aggravantur, tanto potius in posterum refrigeret. Nec parum amissile censetur qui corda perdidit Subditorum. Habet interdum usus secularium Principum vel abusus hostibus de filiis Terris subtrahere commoda, & ut ad inimicorum Terras subiecti non transiant, nec Terrarum suarum bona portentur ad illos. Sed sic generale proferre sententiam, sed etiam in exteris cujuslibet Nationis. Non videtur si oculata fuisse prudentia, qui praeteritum non meminit, praesentia non respicit, nec habet ad futura respectum. Et si (quod absit) fuerit condensationis intentio, ut ad nos, & Fratres nostros Ecclesiarum Prelatos, Ecclesiasticave personas, & ipsas Ecclesias, ac nostra & ipsorum bona non solum in Regno tuo, sed etiam constitutorum ubilibet extendatur; hoc non solum fuisset improvidum, sed insanum velle ad illa temerarias manus extendere, in quibus tibi secularibusque Principibus nulla est attributa potestas, quin potius ex hoc contra liberta-

ANNO
1296.

ANNO
1296.

nerabilem fratrem nostrum Vivariensem Episcopum, virum quidem probatè Religionis, scientiæ eminenti, circumspiciendi maturæ, ex conversatione diutina nobis & Fratribus nostris notum, & carum, ac tui honoris & commodi zelatorem, qui & de Regno & Terra tuis traxit originem, ad te providimus destinandum, ut præmissa solerter & clarè Celsitudini Regiæ oraculo vivæ vocis exponat, & exprimat, ut præmittitur, mentem nostram. Quem super præmissis & ea tangentibus plenè duximus informandum. Serenitatem itaque Regiam monemus, rogamus, & hortamur, attentè per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus non animum revocans, sed gratanter accipiens quòd te instantè nitimur reducere ad salutem, paterna medicamina suscipias reverenter, nostrisq; tibi & tuo Regno salubribus monitis acquiescas, errata corrigens per te ipsum, nec permittens in anima per falsa contagia te seduci. Ita quòd à Deo præmium exinde consequaris, nostram & dicte Sedis benevolentiam tibi conserves & gratiam, & apud homines bonam famam. Nec oporteat nos ad alia & minus usitata remedia perleverant, instante ac pulsante, necnon cogente iustitia, extendere manus nostras, quamvis hoc inviti & voluntarii faceremus. Datum Anagninæ 11. Calendas Octobris, Pontificatus nostri anno secundo.

*Responsiones nomine PHILIPPI PULCHRI
Regis Francorum ad Bullam BONIFACII
Pape VIII [Hist. du différend entre le Pape
Boniface VIII. & PHILIPPE LE
BEL Roi de France, aux preuves pag. 21.]*

ANTEQUAM essent Clerici, Rex Francia habebat custodiam Regni sui, & poterat Statuta facere, quibus ab inimicorum insidiis & nocuentis sibi & Regno præcaveret, & per quæ inimicis subtraheret omnimoda subsidia, quibus ipsum & Regnum possent gravius impugnare. Hac de causâ Dominus Rex, qui nunc est, equos, arma, pecunias, & similia generali Edicto prohibuit extrahi de Regno suo, ne forsitan talia per malignorum fraudulentiam ad manus inimicorum in Domini Regis & Regni præjudicium devenirent: nec hoc simpliciter prohibuit, sed adjecit hoc non debere fieri absque ejus licentia speciali, super hoc habens rectam intentionem, quòd quando sibi constaret pro certo, quòd talia, sic ab ipso prohibita, essent bona clericorum; & quòd extrahi de Regno, sibi & Regno non obessent, nec inimicis prodessent, nulli sic petenti, & præmissa probanti, licentiam denegaret. Et videtur satis mirabile, quòd carissimus filius Pape, non solum Clericorum bona, sed etiam personas detinet violentè, nec propter hoc Dominus Papa ipsum denunciavit sententiam excommunicationis incurrisse. Sancta mater Ecclesia, sponsa Christi, non solum est ex Clericis, sed etiam ex Laicis: imò sacra testante Scriptura, sic à primo iusto usque ad ultimum ex omnibus Christi fidelibus, una est Ecclesia, ipsi Christo, ecclesiæ sponso, annulo fidei desponsata, quam ipse à servitute peccati, & iugo Veteris Legis, ac Dominio hostis antiqui per mortem suam misericorditer liberavit, qua libertate gaudere voluit omnes illos, tam Laicos quàm Clericos, quibus dedit potestatem filios Dei fieri, iis videlicet, qui credunt in nomen ejus, & susceperunt Christianæ fidei Sacramenta. Nunquid solum pro Clericis Christus mortuus est, & resurrexit? absit. Nunquid est personarum acceptio apud Dominum, ut solum Clerici in hoc mundo gratiam, & in futuro gloriam consequantur? absit. Sed per indifferentiam, omni credenti, operanti bonum per fidem & dilectionem, æternæ retributionis præmium reponitur. Et quia Clerici in Ecclesia, ut patet per prædicta, sunt, & merito, & numero potiores, non debent, nec possunt, nisi forsitan per abusum, sibi appropriare, quasi alios excludendo, Ecclesiasticam libertatem, loquendo de libertate, qua Christus nos sua gratia liberavit. Multæ verò sunt libertates singulares, non universales Ecclesiæ, sponse Christi, sed solum ejus Ministrorum, qui cultui divino ad edificationem Populi sunt, vel esse debent spiritualis deputati: quæ quidem libertates per Statuta Romanorum Pontificum, de benignitate, vel saltem permissione Principum secularium sunt concessæ, quæ quidem libertates sic concessæ vel permissæ, ipsis Regibus Regnorum suorum gubernatio-

nem ac defensionem auferre non possunt; nec ea quæ dicte gubernationi & defensioni necessaria, seu expedientia, deliberato bonorum ac prudentium consilio judicantur, dicente Domino Pontificibus Templi. *Reddite ergo quæ sunt Cesaris Cesaris, & quæ sunt Dei Deo.* Et quia turpis est pars, quæ suo non congruit universo, & membrum inutile, & quasi paralyticum, quod corpori suo subsidium ferre recusat, quicunque, five Clerici, five laici, five nobiles, five ignobiles, qui capiti suo, vel corpori, hoc est Domino Regi & Regno, imò etiam sibi, auxilium ferre recusant, semetipsos, partes incongruas & membra inutilia, & quasi paralytica esse demonstrant: unde si à talibus pro rata sua subventionum auxilia requiruntur, non exactiones, vel extoriones, vel gravamina dici debent: sed pondus capiti, & corpori, & membris debita subsidia; sed & pro defensoribus & pugilibus ipsorum, quibus non licet, vel qui non possunt, pugnare per seipsos, stipendia præparata. Nemo quidem tenetur pro aliis propriis stipendiis militare: & quod, si inimicorum rabies invaleceret contra Regnum, constat quòd bona Clericorum penitus dissiparentur; quare, multo plus aliis, indigent ab hostili impugnatione defendi: idèquæ in naturalis juris injuriam esse videtur, prohibere cuicumque servo vel libero, clerico vel laico, nobili vel ignobili, clypeum defensionis obijcere contra hostem gladium, aut stipendia solvere defensori. Nónne merito Deus tales tradidit in reprobum sensum, qui jus naturale & antiquum nituntur subvertere pro suæ libito voluntatis? Et quæ sapiens & intelligens hæc, non incidit in vehementem stuporem, audiens Vicarium Jesu Christi prohibentem tributum dari Cesaris, & sub anathemate fulminantem, ne Clerici, contra iniquæ & injustæ persecutionis incursum, Domino Regi & Regno, imò sibi metipsis, pro rata sua, manum porrigant adiutricem? Dare verò histrionibus, & amicis carnalibus & neglectis pauperibus, expensas facere superfluas in robis, equitativis, comitativis, comestationibus, & aliis pompis secularibus, permittitur eisdem, imò conceditur, ad perniciosæ imitationis exemplum. Hoc enim natura & ratio, jus divinum & humanum, pariter deservantur, ad illicita fræna laxare, & licita, imò necessaria, cohibere. Quis enim sanæ mentis judicaret licitum & honestum, sub anathemate cohibere, ne Clerici, ex devotione Principum incrassati, impinguati, & dilatati, pro modulo suo eisdem Principibus assistant, contra ingruentes injustarum persecutionum adversitates, quocunque colore excogitato, doni, vel mutui, vel subventionis, pro seipsis, pro Rege, & Regibus pugnantibus, & resistentibus inimicis vi armorum, alimenta præbendo, vel stipendia persolvendo? Non enim prudenter attendunt qui talia prohibent, vel rehuunt, quòd hoc nihil aliud est, quàm inimicos juvare, & crimen læsæ Majestatis incurrrere, & quasi velle prodere ipsum Republicæ defensorem: ad quod crimen puniendum intendimus plus solito, volente Deo oculos aperire. Deum quidem fide & devotione colimus, & Ecclesiæ Catholicæ, ac Ministris ejus multipliciter veneramur in Terris, sicut & omnes Patres nostri: sed hominum minas, minis rationabiles, & injustas, minime reformidamus: nam coram Deo, favente ejus clementia, semper iustitia invenietur in nobis. Nónne Rex Angliæ quondam homo noster ligius vocatus ad judicium coram nobis, cum omni solennitate quæ decuit, ad imperium Domini sui venire contempsit? Quare necesse habuimus Terras, quas à nobis tenebat, ad manum nostram trahere, iudicio & iustitia mediante, cujus occasione dictus Rex Angliæ homagium & fidelitatem, quibus nobis adstringebatur ratione Terrarum, quas à nobis tenebat in feudum, renunciavit expresse, & postea contra nos insurgens crudeliter, prædictas Terras nilus est sibi acquirere, non tam vi armorum, quàm dolo, via iustitiæ, & rationis, & consuetudinis approbatæ, penitus prætermissa. Quis Rex, quivè Princeps, Terras feudales sic à Vassallo suo dimissas, & tam multipliciter forestas, ad se non traheret, & non defenderet, tanquam suas? Nec super hoc debetur ab aliquo increpari, sed potius de contrario reprehendi. Et Regi Theotonie quid potuit, vel debuit, plus offerri, quod esset rationis & pacis, quàm quòd quatuor viri eligerentur idonei, duo pro nobis, & duo pro ipso, qui de limitibus Regni & Imperii cognoscerent, & tractarent, & quidquid super hoc ordinaret, ambo Reges in perpetuum observarent: Et si prædicti quatuor discordarent, ipsi possent eligere quintum, qui eorum discordiam concor-

ANNO
1296.

concor-

ANNO 1296. concordiam revocaret? Et si dictus Rex Theutonice de Comitatu Burgundie conqueratur, sua querimonia nulla ratione fulcitur. Nam notorium est omnibus, quod post guerram apertam, & diffidationem superbam, à dicto Rege nobis factam, dictum Comitatum nobis duximus acquirendum. Nam in diffidatione sua contra nos graviora facere minabatur, & jam forsitan fecisset, si ad hæc sibi se obtulisset facultas. Nōne sanctæ matri Ecclesiæ nos, & Antecessores nostri, multa grata servitia ab antiquo, & immensa beneficia contulimus, quibus Ministri ejusdem multo pinguius, & gloriosius, quàm in aliis Regnis temporalibus exaltantur? Super quo velit Deus, quod ingratitude vitium non incurrant: non enim debent debitas subventiones negare, sed ultro quicquid habent offerre, præsertim cum videant manifestè, quod prædicti Reges injuste, & sine causa rationabili, nos impugnant. Quare modò non fuissimus ab Ecclesiâ amplioribus injuriis provocandi, sed potius ab ea, sanguinem à pia matre fovendi & placandi, & à malis imminuentibus efficaciter consolandi. *Hætenus in Regio.*

CLXXIX.

1296. *Instrumentum publicum de Decima PHILIPPO IV. Regi Francorum concessa à Clero Gallieno. Actum die Mercurii 27. mensis Martii Anno 1296. Indictione X. Pontificatus BONIFACII VIII. Anno III. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1277. Ex Archivis Illustrissimi Archiepiscopi Albienis.]*

Universis per præsens Instrumentum publicum notum fiat quod anno MCCXCVI. Indiæ X. die Mercurii XXVII. mensis Martii Pontificatus Domini Bonifacii Papæ VIII. anno MI. venerabiles ac reverendi in Christo Patres & Domini Rotomagensis, Senonensis, Remensis, Narbonensis & Turoensis Archiepiscopi, Cathalaunensis, Laudunensis, Morinensis, Tornacensis, Sylvanectensis, Cenomanensis, Cotodiensis, Autissiodorensis, Abrincensis, Ancienensis, Lemovicensis, Parisiensis, Trecentis, Andegavensis, Carnotensis, Sagienensis, & Merunensis Episcopi, necnon discreti viri Magister Petrus de Versione Domini Bituricensis Archiepiscopi & præfatus Dominus Autissiodorensis Episcopus Domini Sisenensis Episcopi vicarii, prout in ipsorum Dominorum Bituricensis Archiepiscopi & Suseffensis Episcopi Litteris videbatur prima facie contineri, Mathæus Cantor Ecclesiæ Belvacensis Domini Belvacensis, Gerardus de Capella Canonicus Cabillonensis, Guillelmus de Eilloto Domini Lingonensis, & Geraldus de Lifona Domini Laistoriensis Episcoporum Procuratores per Litteras procuratorias eorumdem sigillis pendentibus roboratas, ut prima facie apparebat. Item die Jovis proximo subsequenti Magalonensis, Vasaensis, & Santonensis pro se ac pro Petragoricensi & Engolismensis Episcopis, Ebroicensis, Imbracensis Episcopis, ac Religiosis viri Frater Odo Abbas Monasterii de Fontaneto Cisterciensis Ordinis, Procurator, ut dicebat, Domini Edoensis Episcopi, ac Magister Gualterius de Bello-ferri Procurator Domini Aurelianensis Episcopi, per Litteras procuratorias ipsius Episcopi sigillo pendenti munitas, ut prima facie videbatur. Item, die sabbati subsequenti penultima die mensis Martii Magister Reginaldus de Carnaco Domini Bituricensis Episcopi Vicarius, ut dicebat, & Geraldus de Golsadeto Domini Claromontensis Episcopi Procurator, prout in ipsius præsentibus Litteris videbatur prima facie contineri.

Item, die Dominica subsequenti ultima die mensis Martii Dominus de Leussif Episcopus.

Deinde anno, Indictione, Pontificatu præscriptis die Mercurii III. mensis Aprilis Religiosis viri Abbas Monasterii de Pessano Ordinis Sancti Benedicti Auxitanensis Diocesis Dominorum Auxitanensis Episcopi, & Adurensis & Tarbiensis Episcoporum, Procurator, Magister Guillelmus de Celamino Officialis Conferanensis Domini Episcopi ejusdem loci & Petrus Bloyni Canonici Burdigalensis Decani & Capituli Burdigalensis Sede vacante, & electo ejusdem loci in re motis agente Procuratores, prout in Litteris procuratoris inde confectis prima facie videbatur, ac Domino Meldensis Episcopo per patentes Litteras suas dicto Domino Senonensi Archiepiscopo directas, prout

exemptione illarum plenius apparebat, dicti Archiepiscopi & Episcopi, ac Vicarii & Procuratores prædicti nominibus Dominorum suorum prædictorum, Præfatus quilibet pro sua persona & Vicarii ac Procuratores præfati pro personis Dominorum suorum prædictorum duntaxat, in præsentia mei Notarii & testium subscriptorum, concesserunt excellentissimo Principi Domino PHILIPPO Dei gratia Francorum illustri pro subsidio defensionis intrinsecæ Regni sui adversus præsentis impugnationes hostiles, Apostolica fieri licentia quam vidi & legi, decimam unam in festo Pentecostes futuro proximo fore dandam, & aliam decimam III. Calendas Octobris subsequenibus solvendam, si pax interim non interveniret aut trega quæ guerram præsentem cessare faceret, ipsa durante colligendam & levandam, utramque decimam prædictam auctoritate Ecclesiæ & non auctoritate brachii secularis vel per potentiam laicalem, protestatione præmissa, quod intentionis erat & voluntatis eorum in concessione hujusmodi formam Apostolicarum Litterarum super concessa prædicta hujusmodi subventionis licentia directarum eisdem in omnibus & per omnia observare, nec contra eorum tenorem quicquam agere circa negotium subventionis ejusdem, nec aliter consentire. Hoc etiam expressè actò in Concessione prædicta, quod si aliud onus grave ipsis Præfatis vel Ecclesiis Gallicanis medio tempore imponi contingeret, ad decimam non solutam, ut præmittitur, concessam ab eis, nullatenus tenerentur. Acta fuerunt hæc anno, Indictione, diebus & pontificatu præscriptis præsentibus in Concessione hujusmodi facta à dictis Dominis Archiepiscopis die Mercurii & die Jovis prædictis in Episcopali Palatio Parisiensi, Dominis JOHANNES Cathalaunensis, ROBERTO Laudunensis, & ROBERTO Coteranensis Episcopis, & pluribus aliis ibidem assistantibus in Concessione auctoritate à dictis Episcopis, Vicariis & Procuratoribus diebus Mercurii & Jovis & loco prædictis sic facta G. Rotomagensis, P. Remensis & STEPHANO Senonensis & aliis Archiepiscopis ibidem assistantibus testibus in Concessione dicti Domini Ebroicensis Episcopi ab eodem facta in hospitio dicti Domini Rotomagensis Archiepiscopi ad Parisius juxta Ecclesiam Ordinis Minorum, discretis viris Magistris Roberto de Carnoto Autissiodorensis, & Roberto de Fraxinis Ebroicensis Ecclesiarum Canonici, ac nobili viro Nicolao dicto Madargent milite testibus in Concessione dicti Domini Ambianensis Episcopi sic facta dicta die Jovis in hospitio suo sito Parisius juxta portam Macelli; Johanne Franci, & Roberto dicto Lo Barbeir perpetuo Capellano in Ecclesia Albienensi testibus in Concessione Reginaldi Vicarii Rutinensis, & Geraldus Procuratoris Claromontensis Episcoporum prædictorum, dicta die sabbati facta apud sanctum Germanum de Pratis juxta Parisius in camera reverendi Patris Domini P. Dei gratia Penestrancensis Episcopi; Dominis Narbonensi & Senonensi Archiepiscopis, Autissiodorensi, Morinensi & Sylvanectensi & aliis Episcopis ibidem præsentibus testibus in Concessione dicti Domini Dolensis factum apud sanctum Marcellum prope Parisius in hospitio suo die Dominica supradicta; Nicolao de Forestis Clerico, Guillelmo & Ugoneto dictis Chansecrariis testibus in Concessione dicta die Mercurii tertia mensis Aprilis in camera dicti Domini Penestrancensis prædicta ab Abbate de Pessano, à Magistris G. Officiali Conferanensi & P. Bloy Procuratoribus antedictis, nominibus dictorum Dominorum suorum, ac in exhibitione prædictarum Litterarum Domini Meldensis Episcopi de consensu suo super præmissis in hujusmodi suis Litteris comprehenso, præsentibus Narbonensi, Senonensi & Remensi Archiepiscopis, & Morinensi, Autissiodorensi & Sylvanectensi Episcopis, Magistris Hugone de Plezio Canonico Carnotensi & Johanne de Brugeria Clerico testibus vocatis specialiter & rogatis, & ego Albertus de Machovilla Clericus Rotomagensis Diocesis Apostolica publicus auctoritate Notarius præmissis, ut supra scribuntur, præfens interfui & Vicariorum ac Procuratorum dicti Domini Meldensis Litteras, de quibus fit mentio vidi & legi, præmissaque scribi feci & publicavi, & de voluntate & consensu dictorum Prælatorum meoque consueto signo, signavi rogatus.

ANNO 1297.

ANNO

1297.

CXC.

19. Avril. *Litteræ Legatorum a Latere BONIFACII Papæ VIII. de Treugis seu Induciis ab eodem inter Reges Romanorum & Angliæ ab una, & Regem Gallie PHILIPPUM ab altera parte indicitis; nec non de Protestatione dicti PHILIPPI contra eandem Indictionem, ut abusivam & aperte Jus Regium suum in temporalibus impugnantem. Datum Credulii 13. Kalend. Maii 1297. Pontificatus Bonifacii anno III. [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium; in Mantissa part. 2. pag. 291.]*

U Niverfis præfentes Litteras inspecturis, miseratione divina B. Albanensis, & S. Prenestinis Episcopi, salutem in Domino. Notum facimus quod cum nos exposuissimus oraculo vivæ vocis excellenti Principi Domino Philippo Francorum Regi Illustri, treugas per Sanctissimum Patrem & Dominum nostrum, Dominum Bonifacium Papam VIII. Litteris suis patentibus jam dudum indicitis, usque ad festum Nativitatis Beati Joannis Baptiste proximo jam elapsum, ipsi Regi ac Romanorum & Angliæ Regibus Illustribus, super guerris inficante Diabolo sulcatis inter Romanorum & Angliæ Reges prædictos, seu quælibet eorumdem ex una parte & prædictum Franciæ Regem ex altera, quas Treugas publicare, & dictas Litteras præsentare Francorum & Angliæ Regibus ipsis distuleramus ex causa; nec non [nec non &] ad prorogationem dictarum Treugarum, ante tempus earum finitum, Litteris suis patentibus per dictum Dominum nostrum factam, a dicto Festo B. Joannis Baptiste proximo præterito usque ad biennium percompletum; ac etiam usque ad dictum tempus Treugas de novo indicitis, sententias insuper excommunicationis in contravenientes latas per ipsum Papam, prout in dictis Litteris plenius continentur: Cumque dictas Litteras præsentaremus dicto Regi Franciæ legentis, idem Rex in continenti antequam eadem Litteræ legerentur nomine suo, & se præsentem fecit exprimi, & mandavit in nostra præsentia protestationes hujusmodi, & alia, quæ sequuntur: Videlicet, regimen temporalitatis Regni sui ad ipsum Regem solum & neminem alium pertinere, seque in eo neminem superiorem recognoscere, nec habere, nec se intendere, supponere vel subicere modo quocunque viventi alicui super rebus pertinentibus ad temporale Regimen Regni, sed potius se intendere Feoda sua iustitiam, Regnum suum defendere continere, jusque Regni per omnia prosequi cum Subditis suis, amicis & valitoribus, prout hæc Dominus ministrabit: maxime cum dictarum Treugarum indictionis virtus, vel indicentis intentio, ipsum Regem aliquatenus non impediatur in præmissis vel aliquo eorumdem, ut dicebat; nec aliquem obicem contrarietatis opponat: sed dicti Regis Regni que sui turbatores, & emulos archibus reprimat, illorum compescat audaciam, ausus frænet, ac excommunicationis Sententias, si contra Treugarum tenorem ipsarum venire præsumpserint, ipso Rege dictoque Regno suo remanentibus non ligatis, juxta declarationem per dictum Dominum Papam factam Litteris suis patentibus ipsi Regi directis: à quibus declaratione & protestationibus verbo vel facto, nunc vel in futurum idem Rex non intendit recedere, ut dicebat. Quatenus autem ipsius Regis tangit animam, & ad spiritualitatem attinet, idem Rex prædecessorum suorum sequens vestigia, paratus est, monitionibus & præceptis Sedis Apostolicæ devotè ac humiliter obedire, in quantum tenetur & debet, & tanquam verus & devotus filius Sedis ipsius, & sanctæ Matris Ecclesiæ reverentiam observare. Quibus præmissis, nos ad publicationem dictarum Treugarum & earum prorogationis ac (sententiarum prædictarum, dictaque Litteras Apostolicas & earum tenorem legi & feriatim exprimi facimus Regi prædicto. In quorum testimonium signilla nostra presentibus duximus apponenda. Datum Credulii Bellocensis Diocesis, decimo tertio Kalend. Maii, anno millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, Pontificatus prædicti Domini Bonifacii Papæ VIII. anno tertio. Sigillatum duobus sigillis dictorum Cardinalium.

CXCI.

ANNO

1297.

Mai.

Traité d'Alliance entre PHILIPPE LE BEL Roi de France, & JEAN D'AVESSNES Comte de Haynaut pour eux & leurs successeurs à toujours. Fait à Pont St. Maixence au Mois de Mai 1296. [MARTENE, Thesaurus Novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1284. Ex Habsbonienfi Cartario Domino- rum de Avesnis.]

C'est l'y Alliance entre le Roy de France & ses hoirs d'une part, & le Comte de Haynaut & ses hoirs d'autre, à touz jorz.

PHILIPPUS par la grace de Dieu Rois de France, nous faisons assavoir à tous presens & à venir, que nous por nous & pour nos successeurs Rois de France, avons fait Alliance à nostre amé & feel JEHAN d'Avesnes Comte de Haynaut, & à ses hoirs à touz jorz, & li dis Cuens pour luy & pour ses hoirs, à nous & à nos successeurs Rois de France, en la maniere qui s'enluit.

PREMIEREMENT nous pramettons en bone foi à luy & à ses hoirs Contes de Haynaut confort & aide, nommeement contre GUY de Dampierre jadis Conte de Flandre, & ses hoirs, & contre tous autres, es cas en quoi faire le porrions, sans nous meffaire vers nos hommes. Et li dis Cuens assit pour luy & pour ses hoirs a pramis en bone foi conseil & aide à nous & à nos successeurs nommeement contre ledit GUY & ses hoirs, & contre tos autres, excepté les personnes de ses Seigneurs, c'est assavoir le Roy d'Alemaigne, & l'Evesque de Liege tant seulement, es cas où il se porroit meffaire vers eus, ou envers ses hommes.

Et por ce que nous & li dis Cuens avons à present matre de descort & de guerre envers ledit GUY Conte jadis de Flandre, & les siens & ses aidans, nous sommes aliez especiallement ensamble en ce descort, & en ceste guerre, & en autres, de aidier l'un l'autre en bone foi, en la maniere qui s'enluit.

C'est assavoir que nous les devons aidier à ce ke il reconvre envers ledit GUY & ses hoirs son heritaige, & ait ses jugies fais & à faire, nomeement la Terre de Namur.

Et ne poons audit GUY, ne à ses hoirs faire pais, ne donner trieves, sans le gré dudit Conte de Haynaut: & tout en autelle maniere ne puet li dis Cuens faire pais, ne donner trieves sans nostre gré audit GUY, ne à les hoirs, & nous doit & est tenu à nous aidier à venir en nostre raison envers ledit GUY & ses hoirs.

La maniere comment lidis Cuens & si hoir Conte de Haynaut doivent nous & nos successeurs Rois de France aidier contre ledit GUY & ses hoirs, & ses aidans, & autres, & nous aussi, luy & ses hoirs à tos jours, est telle.

Li Cuens nous doit aidier en la Terre de Haynaut & en la Contée de Flandres à milles armures de fer, & à cinq cens armures de fer, jusques au fleuve de Seine, au gaiges acoustumés en France. C'est à sçavoir por le Bannerer vint sols, pour le Bachelier dis sols, & pour l'Esuyeur cinc sols ternois, & doivent y estre li cheval dudit Conte & de sa gent estimé & prisé & mis en esloit, & outre le retour acoustumé en France nous en ferons selonc nostre bon esgart. Et est à entendre des gaiges & retours devantdis en bonne foi de plus d'armures de fer plus la ou nous & li Cuens nous acorderons, & de mains, & de ce est il en nostre volenté durant les guerres. Et est à entendre que pour les fortrees de ladite Conté garder, & les perils ki à venir en porroient eschiver, & por les avenues grever, doit y estre envoiés un pseudon Chevaliers de par nous, qui loialment par son fairment, selonc l'estat des besongnes, & les condicions des lieux, mettra gens d'armes outre les residens es lieux, selonc ce ki vera en bone foi le bon sera, à nos gaiges & retours acoustumés, selonc ce que il est devant dit. Derechud se il avenoit aucuns de nos gens, ou des gens dudit Conte, estre pris de guerre par les ennemis, ou adversaires, ou aucun heritage perdu, nous, & li dis Cuens, nous ferons pais, ne donnerons trieves aus ennemis,

ANNO 1297. mis, jusqu'à tant ke li prison soient delivré, & li heritaige recouvré, & doivent y estre fetes les semonces & les chevaichies en bone foi por le pais defendre, & pour chevaichier sur les ennemis par le conseil de chevalier devant à nos gaiges & reours accoustumés, si com il est dit devant.

Adecertes se aucun venoient à armes sus le dit Conté, & entroient en sa Terre, ou en la Terre de sa gent, ou alloient leur fortereces, nous y devons envoier & secourre soufflamment pour ceus remettre en bone foi en l'aide de nous & de nostre Roiaume, le besoing est, & il en soit requis, doit occurrer au gaing & reours accoustumés, si comme il est dit devant, sauf ce lât ne se mefface vers ses seigneurs & hommes devandis.

Et est assavoir, ke ces alliances & ces cozes devandies, toutes & chacune par soy doivent tenir & durer perpetuellement en la fourme & en la maniere devant expressees, & doivent y estre de nous & de nos successeurs, & de luy & des siens de chacun diz ans en diz ans.

Et toutes les fois ke noviaux Rois, ou Cuens de Haynnau venront à Terre tenir, à greignour fermeté, & memoire des cozes devandies.

Et quant au cozes deslivrées, & chacune par soy garder, tenir, & fermement accomplir en la maniere devandite, nous nous obliions & sommes obligiez por nous & pour nos successeurs à luy & à ses hoirs, & assis à nous & à nos successeurs.

Et pour ce que ces cozes soient fermes & estables à toz jours, nous avons fait mettre nostre saiel en ces presentes Lettres.

Ce fut fait à Pont-saint-Messance, l'an del Incarnation nostre Seigneur MCCXCVII. ou mois de May.

CXCH.

12. Juin & 17. Octobre. *Convenances faites entre PHILIPPE IV. Roi de France dit le Bel, & JEAN D'AVESNES Comte de Haynau, tant au sujet du libre Commerce, que des anciennes prétentions du Roi sur la Terre d'Ostrevant & autres dépendantes de la Couronne. Le tout contenu en neuf différents Aïes ou Lettres Royaux. Donnée à Arras le Mercredi après la Trinité & au Mont St. Eloy la Vigile St. Luc l'an de grace 1297. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1291. Ex Habsionensi Cart. Dominorum de Avesnis.]*

I.

Des Marchandises du Royaume venir en Haynnau.

PHILIPPE par la grace de Dieu Roy de France à tous ceus qui ces presentes Lettres verront & oront salut. Sacent tuit ke nous ordenons, volons & consentons, que les marchandises de nostre Royaume puissent aler & venir paisiblement de nostre Royaume en la Conté de Haynnau à estre despendues de ceus de la Conté, & usées, & de ses aidans, & les marchandises de ladite Conté de Haynnau en nostre Royaume durant les aillances faites entre nous d'une part, & nostre amé & feel JEHAN d'Avesnes Comte de Haynnau d'autre, & volons ke tous nos Justiciers sans autres Lettres voir & demander laissent paisiblement lesdites marchandises passer selonc ceste Ordonance, & commandons à tous nos Sugis de nostre Royaume, ke ceste Ordonance soit tenuë & gardée en tos lors lieux entierement, sans nul epenchement, sauf ce que les droitures acoustumées à payer par la raison desdites Marchandises soient entierement payées. Et volons ke ces Lettres venent à celui li les portera soient sans nul contredit rendus. En thielmoing de ce, nous avons audit Conte baillé ces presentes Lettres, saielées de nostre saiel, qui furent faites à Arras le merkredi apriés la Trinité l'an de grace mil deux cent quatre vint & dis sept.

II.

Sur la garde des Abbayes d'Ostrevant.

PHILIPPE par la grace Dieu Roys de France à toz ceus li ces Lettres veront salut. Nos faisons assavoir ke nous tele saïe de la garde des Abbayes & Eglises de l'Ostrevant qu'elle de la main de nostre amé & feel le Conte de Haynnau nous avons prise & mise en la nostre, avons remise en la main dudit Conte, en la maniere qu'ele y estoit devant, sauf en totes cozes nostre droit, & le droit d'autrui. En thielmoing de laquele coze nous avons fait mettre nostre saiel en ces presentes Lettres.

Donnés es tentes de les Seclin le merkredi apriés les octaves de la Triniteit l'an MCC. LXXXVII.

III.

Sur le requeste qui doit estre faite sur l'ommage d'Ostrevant.

PHILIPPE par la grace Dieu Roy de France à tous ceus qui ces Lettres veront & oront salut. Sacent tuit ke nostre ententions fuet, est encore, que l'ommage lequel nos amés & feus JEHAN d'Avesnes Cuens de Haynnau nous fist de la Terre d'Ostrevant s'estendent des cozes qui sont en nostre Royaume & dedans les fins & non pas aus cozes qui seront trovées estre hors des fins de nostre Royaume, & por ce à ce parfaitement savoir, nous nous sommes agréé & otroïé que quatre pseudommes soient pris, doi de par nous & doi de par ledit Conte de Haynnau, qui la verité des devandies cozes enquerront, c'est-à-savoir qu'iens choses en l'Ostrevant sont de nostre Royaume, ou dedens les fins de nostre Royaume, & qu'iens choses non. Et selonc la verité que cil quatre pseudomme oront trovée, & à nous rapportée, nous devons ledit Conte retenir en nostre hommaige de ce qui sera trové en l'Ostrevant estre de nostre Royaume, ou dedans les fins de nostre Royaume. Et des autres choses qui seront trovées estre hors les fins de nostre Royaume, soit en tout u en partie, nous nous en devons souffrir & deporter. En thielmoing de ce nous avons baillé audit Conte ces presentes Lettres saielées de nostre saiel, qui furent faites & données à Arras le merkredi apriés la Triniteit l'an de grace MCCXCVII.

IV.

Le Roy de France annulle toutes les Lettres qu'il a données de Valenciennes.

PHILIPPE par la grace Dieu Roy de France à tous ceus li ces Lettres veront & oront salut. Sacent tuit, que nous volons, greons & otroïons que les convegnences & les Lettres dequale teneur, condition & maniere que eles soient, que li Borgois & la Communauté de la ville de Valenciennes nous ont faites & données touchant nostre amé & feel JEHAN d'Avesnes Conte de Haynnau, & en son prejudice soient de nule valeur, en quelconques lieux que eles soient trovées, & les anuls des or endroit. Et se par aucune aventure en aucun temps eles pooient estre trovées nous promettons bonement, ke nous iceles audit Conte ou à son comandement les ferons rendre & delivrer sans nul contredit. En thielmoing de ce nous avons fait bailler audit Conte ces Lettres saielées de no saiel, qui furent faites & données à Arras le merkredi apriés la Triniteit, l'an de grace MCCXCVII.

V.

Le Roy quitte au Conte toutes les obligations par la raison des contens qui furent entr'eux.

PHILIPPE par la grace Dieu Roys de France à toz ceus qui ces presentes Lettres veront & oront salut.

Comme contens fust jadis meus entre nous d'une part, & nostre amé & feel J. d'Avesnes Conte de Haynnau d'autre part, & icis Cuens se fust mis dou tot en nostre volenté, sacent tuit ke nous le devant-dit Conte de toutes les choses & les obligations es-queles il estoit, u pooit estre tenu, à rendre, & à payer

ANNO 1297.

ANNO 1297. payer à nous, & que nous le peussions demander à nous rendre & payer comment & en quelle manière que ce fust, par l'occasion dudit content à dont meurt dou tot en tot de grace & de nostre bonne volenté le quitrons, & quitte clamons, & l'en absolvons, & volons que totes les Lettres que nous avons ou devons avoir de lui, de ce qu'il se founist à nos volentez, & doudit que nous en deïsses de nous rendre & payer aucunes cozes, queles qu'elles soient, li soient rendues & delivrées sans nul debat, se autres articles ni estoient contenuz, & des maintenant nous les tenons quant à ce por nulles, & de nulle valor, sauf ce que nous entendons & volons que les Lettres que nous avons del hommage de la Terre d'Ostrevanz demeurent en leur vertu ausiut comme eles estoient devant le tans de ces Lettres dounées. En tesmoing de ce nous avons baillé audid Conte ces Lettres faicelées de nostre faiel, qui furent faïtes à Arras le merkredi après la Triniteit l'an de grace mil deux cens quatre vingt & dix-sept.

VI.

Don ressort del Ostrevanz.

Nous RAULS de Clermont Conestables de France & Sires de Neele, JAKES de Castillon Sires de Lenzes & de Condé, & SYMON de Monlemy Marescaux de France faisons savoir à tous que nous avons pourpris & pourprenons four nous dou consentement tres-excellent Prince nostre chier Seigneur PHILIPPE par la grace de Dieu Roy de France, que s'il avoient ke questions de ressort meult en le tiere d'Ostrevanz pendant l'enqueste ki doit y estre faite en l'Ostrevanz par quatre preudomes, deus de par nostre Seigneur le Roy, & deux de par noble home le Conte de Haynnau, essiut nous en ferons tant faire & ouvrer en tel maniere, qu'il souffrira au Conte devantdit en tesmoing de ces presentes Lettres faicelées de nos faïals.

Dounées l'an de grace MCCXCVII. le merkredi après le Triniteit.

VII.

De victualibus.

PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex, universis Iudiciariis, Subditis & custodibus passagiorum, marchiarum & exituum Regni nostri, ad quos presentes Littere pervenerint salutem.

Cum nos dilecto & fideli nostro J. Comiti Hannonie quod ad Comitatum ipsius, blada, vina & alia victualia, de quibuslibet partibus Regni nostri portari, vehi & duci facere valeat duxerimus concedendum; mandamus vobis & vestrum singulis, quatenus dictum Comitem seu mandatum suum presentes, aut ipsius Comitis facientes de presentibus mentionem Litteras deferens huiusmodi victualia, ducere sive duci, vehi & portari facere liberè absque impedimento & molestia quibuslibet permissis: scituri quod si ea arrestaveritis vel detinueritis minus iuste, aut propter deliberationem arrestorum seu detentorum à vobis, aut altero vestrum aliquid exegeritis, aut receperitis munera, que ab illo qui talia receperit restitui volumus, aut aliud impedimentum præsiteritis, per quod dictum Comitem vel ejus mandatum aliquod danum contingat incurrere, delinquentem aut talia committentem graviter puniemus.

Actum in castris ante Insulas xii. die Julii anno Domini MCCXCVII.

VIII.

Des quatre homages ke li Roys dona le Conte de Haynnau.

PHILIPPE par la grace de Dieu Roys de France à tous chiaux ki ces presentes Lettres veront & oront salut. Nous faisons savoir à tous, que nous avons doné & oroté à nostre amé & feal JEHAN d'Avesnes Conte de Haynnau quatre homages, ki estoient tenuz de GUY de Dompierre jadis Conte de Flandres, che est à savoir de HUON de Mandé, GERRART de Pothes, MAHIEU de Laval & ROBERT de Mandé Chevaliers, à recevoir & tenir dou devantdit Conte de Henaut & de ses oirs

perpetuelement, & mandons & commandons demaintenant à dis Chevaliers qui el entrent en la feautet dudit Conte, & fachtent homage tel que il a acoutumé à faire dulques à ore lesquels quatre homages pour l'estimation que il seront prisiet cherront en rabatre de quatre mil lib. de Terre, que nos li devons affeoir de conquestes de Flandres. En tesmoing de ces coles nos li avons donet nos Lettres faicelées de nostre feal.

Donné à Mont Saint Eloy la vigile Saint Luc l'an de grace MCC quatre-vins & dis-sept.

IX.

De VI. mil lib. de Terre que li Roys donna au Conte de Haynnau.

PHILIPPE par la grasse de Deu Roys de France à tous cheus qui ces presentes Lettres veront & orront salut. Savoir faisons que nos permettons & nos obligons tres maintenant envers nostre amé & feal J. d'Avenne Conte de Haynaut de sis milles lib. de tornois petis de rente perpetuelment, desquels sis mille lib. de rente par an, si com il est dit, nos li devons affeoir quatre mille lib. en sen souffilant des conquestes de Flandres, & deus mille lib. cascan an en nostre bourle, à payer à termes accoustumez, jusques à tant que nos li aurons assis en sen souffilant. Et est à savoir que de sis mille lib. devant-dites doit li dis Cuens venir en nostre homage. Et en tesmoing de choses desulidites, nos avons fet feeler ces Lettres de nostre feal.

Donné à Mont S. Eloy, la vigile Saint Luc, l'an de grace MCCXCVII.

CXCIH.

Bulla BONIFACII VIII. Papæ quæ interpretans Constitutionem suam incipientem Clericis Laicos, declarat eam non spectare ad Dona vel Mutua voluntaria Prælatorum & Personarum Ecclesiasticarum Regni Franciæ, licet forsitan ad hoc nomine Regis requisitarum, nolum ad Jura feudalia, & Censualia Regi & successoribus suis debita. Datum apud Urbem veterem 2. Kal. Augusti Pontificatus sui anno III. ACCESSIT Decretum Cleri Gallicani de solvendis Regi biennii decimis. [Histoire du différend de BONIFACE VIII. avec PHILIPPE LE BEL. Aux preuves p. 39. MARTENE, Thesaurus Anecdotorum, Tom. I. col. 1288. avec des différences assez grandes. C'est aussi du Pere MARTENE que nous tirons le Decretum Cleri Gallicani.]

UNIVERSIS præsentibus Litteras inspecturis Offic. Cur. Par. salutem in Domino. Noveritis nos anno Domini millesimo trecentesimo tertio, die Veneris post Nativitatem Domini vidisse quidam Litteras sub hac forma: Bonifacius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filiis electis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Capitulis, & aliis personis, necnon & nobilibus viris, Ducibus, Comitibus, Baronibus, militibus & ceteris per Regnum Francorum constitutis. Ad perpetuam rei memoriam. Etsi de statu Regni cujuslibet in quo Catholicæ fidei cultus viget, paternæ sollicitudinis studio cogitemus, ad statum tamen Christianissimi Regni Franciæ, in quo semper anteaçtis temporibus erga Romanam Ecclesiam matrem viguit devotionis integritas, reverentiæ plenitudo resplenduit, servituti obedientiæ promptitudo, tanto solertiùs aciem considerationis extendimus, & circa illud cogitationis nostre versatur instantia, quantò ipsium uberiori favore prosequimur, & sincerius gerimus in visceribus caritatis. Dudum siquidem Pastoralis Officii debitum exequentes in favorem Ecclesiarum, & Ecclesiasticæ libertatis auctoritate Apostolica duximus statuendum, ne Prælati, & personæ Ecclesiasticæ cujuscumque dignitatis, status, aut conditionis existant, sub adiutorii, muni, vel doni nomine, Imperatoribus, Regibus,

ANNO 1297. gibus, Principibus, aut Præsidentibus cæteris, præsent abique Apostolicæ Sedis auctoritate subsidia, quocunque nomine censentur, néve Imperatores, Reges, Principes, aut aliter præsentibus ea imponere, exigere, vel recipere ab eisdem Prælati & personis Ecclesiasticis audeant, certis penis adjectis nihilominus in hac parte. Verum nonnulli nostræ intentionis ignari, suæque prudentiæ innitentes, hujusmodi Constitutionem nostram non rationabili, aut æquitate consone, sed voluntariæ interpretationi subicere moliantur, non attendentes, quod ad eum qui condidit interpretatio noscitur pertinere. Nos igitur huic morbo congruum intendentes adhibere modelam, & ut eujuslibet ambiguitatis scrupulus in hac parte tollatur, & veritatis puritas elucescat, auctoritate præsentum declaramus, quod constitutio ipsa, vel ejus prohibitio, ad donaria vel mutua, seu quavis alia voluntaria Prælatorum & personarum Ecclesiasticarum ejusdem Regni, cujuscunque status, ordinis, vel conditionis existant, omni prorsus tractione, aut exactione cessante, se aliquatenus non extendat, licet ad id forsitan casu in Christo filii nostri Philippo Francorum Regis illustris, vel successorum suorum qui pro tempore fuerint, ut Officialium eorundem, seu Ducum, Baronum, Nobilium, vel aliorum dominorum temporalium de Regno prædicto, requisito curialis, & amica præcedat, quodque feudalita, censuaria, five quælibet in Rerum Ecclesiasticarum datione retenta, vel alia servitia consueta Regi ejusque successoribus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus & aliis temporalibus Dominis supradictis, tum de jure quam de consuetudine à personis Ecclesiasticis debita præfata constitutio non includat, vel aliquatenus comprehendat, & quod personæ Ecclesiasticæ pro Ecclesiæ suarum utilitatibus, compositionis, aut transactionis titulo, vel alio quovis modo, seu pro libertatibus acquirendis, cum Rege, suisque successoribus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, & aliis Dominis temporalibus prælibatis, prout conscientis eorum videtur, & ante constitutionem eandem poterant, liberè valeant convenire, nec illas pro ipsius constitutionis vigorem in his contingat aliquatenus impediri; quodque Constitutio eadem Clericos clericatim non viventes, scilicet mercationibus, & mercimoniis præsertim inhonestis & vilibus, vel sævis immoventibus actibus non defendat. Adjicimus insuper hujusmodi Declarationi nostræ, quod si præfatus Regi, & successoribus suis pro universali, vel particulari ejusdem Regni defensione periculosa necessitas immineret, ad hujusmodi necessitatem casum se nequaquam extendat Constitutio memorata; quin potius idem Rex, ac successores ipsius possint à Prælati, & personis Ecclesiasticis dicti Regni petere, ac recipere pro hujusmodi defensione subsidium, vel contributionem, illudque ad illam Prælati & personæ prædicti, præfati Regi, suisque successoribus, inconsulto etiam Romano Pontifice, teneantur & valeant, sub quocunque nomine, aut aliis etiam imperari, non obstantibus Constitutione prædicta, seu quovis exemptionis, vel alio quolibet privilegio sub quacunque verborum forma confecto, à Sede Apostolica impetrato; quodque necessitatis declaratio supradictæ ipsius Regis, & successorum suorum conscientis, dummodo successores ipsi vicefimum ætatis annum exegerint, relinquatur, super quo dictorum Regis, & successorum conscientias onerari, eisque innoscere volumus, quod quicquid recipi ultra ipsius defensionis casum contingit, in suarum recipient periculum animarum, sub quo nisi salubriter providere, aut attendere poterunt, in quo periculo remanerent. Si verò defensionis prædictæ tempore hujusmodi ætatis annum præfati non exceperint successores, declaratio necessitatis ejusdem Prælatorum, Clericorum, & Laicorum, qui de ipsorum successorum stricto consilio, seu majoris partis ipsorum fuerint, conscientis relinquatur, quorum similiter conscientias onerari volumus, eisque plenius aperiri, quod si quid ultra casum defensionis recipere ejusdem, in dispendium salutis Consiliorum recipere ipsorum, illudque restituere teneantur: quodque præterea non existit intentionis nostræ, non existit, nec existit per Constitutionem prædictam, seu Declarationem præsentem, jura, libertates, franchias, seu consuetudines quæ præfatus Regi & Regno, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, & quibuscumque aliis temporalibus Domini editionis præfate Constitutionis tempore, ac etiam ante illud competere noscebantur, tollere, diminuire, vel quovis modo mutare, aut eis in aliquo derogare, seu novas servitutes, vel submissiões imponere, sed jura, libertates, franchias, & consuetudines supradictas, præfatis Regi, & aliis, illas & integre conservare. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli ejus se noverit incursum. Datum apud Urbem veterem 11. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno tertio. In cujus Rei testimonium sigillum Curie Parisiensis præsentibus Litteris duximus apponendum. Datum anno & die prædictis.

Decretum Cleri Gallicani de solvendis Regi biennii decimis.

Cum igitur præfato Domino Regi, prout inter cætera liquidò patet, à supradicto Domino Pontifice fit concessum quod si ipsi vel successoribus ejus pro universali & particulari Regni prædicti defensione periculosa necessitas immineret, ad casum hujusmodi se nequaquam extenderet Constitutio prælibata, quin ipse Rex & successores sui possint à Prælati & personis Ecclesiasticis dicti Regni petere ac recipere pro hujusmodi defensione subsidium vel contributionem, illudque vel illam Prælati & personæ prædictæ præfati Regi suisque successoribus, inconsulto etiam Romano Pontifice teneantur & valeant sub quocunque nomine aut alias etiam imperari, quodque necessitatis declaratio ipsius Regis conscientiam relinqueretur; cumque præfatus Dominus Rex vocatis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & aliis personis Ecclesiasticis dicti Regni Parisiis congregatis, perlecta & exposita sibi concessione prædicta, necessitatem sui Regni evidentem aperiens, & expostulans eidem pro hujusmodi necessitate subveniri, in sua declaravit conscientia necessitatem ad præfens imminere periculosam: adeo quod à Prælati & personis Ecclesiasticis subsidium & contributionem petere & recipere necesse haberet pro Regni defensione prædicti, asserens subsidium decimæ biennii reddituum & proventuum personarum Ecclesiasticarum quatenus eas contigit etiam si statim eas solveret, non satis sufficere pro defensione prædicta. Nihilominus præfati congregati Prælati subsidium seu contributionem hujusmodi instantem & rationabilem existimantes, eam spontanea voluntate præfato Domino Regi pro dicta defensione concesserunt exhibendam & reddendam, videlicet decimam unius anni in instanti media Quadragesima, & aliam decimam in instanti.....

CXCIV.

Erectio Comitatus Britannie & in Ducatum & Septentrionem Francie per PHILIPPUM IV. Regem in gratiam JOANNIS II. facta, iisdem honoribus & prerogativis, quibus Dux Burgundie utuntur. Actum Curtraci. Mensis Septembris anno 1297. [LOBINEAU, Histoire de Bretagne, au volume des Preuves col. 442. D'où cette Piece est tirée. Elle se trouve aussi dans les Annales de BELLEFOREST. Tom. I. fol. 767. & dans D'ARGENTRE, Histoire de Bretagne livre 5. pag. 320.]

PHilippus Dei gratia Francorum Rex. Ad honorem cedit & gloriam regnantium & regnorum, si ad Regiæ potestatis dirigendi, negotia insignibus viri conspicui præficientur Officiis, & inclitis personæ præclaræ dignitatibus præferantur; ut & ipsi sua gaudeant nomina honoribus intulata magnificis, & cura regiminis talibus decorata laceribus, à sollicitudinibus releveretur, pacifice ac justitie robore, quæ Regnorum omnium fundamenta constituunt, conservari commodius valeant & efficacius ministrant; & per hoc etiam gratiam credimus extolli regnantium & vigorem crescere fidei & devotionis in Subditis, si viri præclari virutibus, & nitore conspicui meritorum, congruis essentur honoribus, & fidelium obsequio devotio cognignis præmiorum retributionibus prosequatur; ut & ipsi pro sua meritis probitatis sibi honoris titulos acceverint congaudeant, & alii eorum exemplo ad similia ferventius animentur.

ANNO

1297.

Notum igitur facimus universis tam presentibus quam futuris nos, quod attendentes devotionis, fidei, fidelitatis probatam constantiam, nec non prudentiam & providam circumspectionis industriam dilecti & fidelis nostri Joannis Ducis Britannie, grata & accepta servitia quae nobis in nostris & Regni nostri negotiis, probatis effectibus, impendit diutius & exhibet incelsanter, ac labores etiam & expensarum onera, quae ad nostrum ipsius Regni honorem subisse dignoscuntur: considerantes insuper, quod duodecim Parium, qui in praedicto nostro Regno antiquitus esse solebant, est adeo numerus diminutus, quod antiquus ejusdem Regni status diminutione hujusmodi deformatus multipliciter videbatur, sicque volentes eundem Ducem hujusmodi, suae probitatis & praecellentium meritorum obtenta, honoribus promovere praecipuis, & non minus Regni nostri statum veterum dignitatum ornatus reformare; ipsum, de gratia nostra, abundantia & plenitudine Regiae potestatis praefati Regni nostri Franciae creamus & promovemus in Parem & Paritatis hujusmodi dignitatem Britanniae Ducatui annexentes, praesentium tenore statuiamus ut tam ipse quam successor ejusdem Ducis Britanniae, qui pro tempore fuerit, Par ejusdem Regni perpetuis temporibus habeatur, omnigenae Paritatis ejusdem, quemadmodum dilectus & fidelis noster Dux Burgundiae compar ejus, & praerogativa laetetur. Pro qua quidem Paritate nobis hominagium praestitit idem Dux; ac successores sui Britanniae Duces nobis & successoribus nostris Francorum Regibus praestare perpetuo tenebuntur. Et ne possit in dubium revocari Ducem ipsum, qui Comes fuit aliquando nostris vocatus in Litteris, Ducem fore & terram Britanniae Ducatum existere, ipsumque Ducem in posterum debere vocari, auctoritate Regia ex certa scientia declaramus & tenore praesentium confirmamus. Quod ut ratum & stabile perseveret, praesentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum Curtraci anno Domini millesimo nonagesimo-septimo, mense Septembri.

Erectio pari formae & tenore Comitatus Andegavensis in Ducatum & Pariam Franciae per eundem Regem PHILIPPUM IV. nomine facta in gratiam CAROLI Comitis Andegavensis. Actum Curtraci mense Septembri Anno 1297. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1300. Ex Mf. Cl. V. Petri Menard Urbis Turonensis Praefecti.]

PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex. Ad honorem cedit & gloriam Regnantium & Regnorum, si ad Regiae Potestatis dirigenda negotia insignibus viri conspicui praeficiantur Officiis, & inclytis Israelitae personae dignitatibus praefertantur, ut & ipsi sua graecant nomina honoribus intumescant magnificis, & cura Regiminis talibus decorata literis, à sollicitudinibus relevetur pacisque ac iustitiae robora quae Regnorum omnium fundamenta consistant conservari commodius valeant, & efficacius ministrari. Ex hoc etiam gratiam credimus extolli Regnantium, & vigorem crescere fidei & devotionis in Subditis, si viri praecleari virtutibus, & nitore conspicui, meritis & congruis offerantur honoribus, & fideliū obsequiosa devotio condignis praemiorum retributionibus prosequatur; ut & ipsi pro sua merito probitate sibi honoris titulos accrevisse gaudeant, & alii eorum exemplo ad similia ferventius animentur. Notum igitur facimus universis presentibus & futuris, quod nos attendentes devotionis, fidei, & fidelitatis probatam constantiam, necnon prudentiam, & providam circumspectionis industriam carissimi germani & fidelis nostri CAROLI Comitis Andegaviae, grataque & accepta servitia quae nobis in nostris & Regni nostri negotiis probatis effectibus impendit datus, & exhibet incelsanter, ac labores etiam & expensarum onera quae ad nostrum & ipsius Regni honorem subisse dignoscuntur: considerantes etiam quod XII. Parium, qui in praedicto Regno nostro antiquitus esse solebant, est adeo numerus diminutus, quod antiquus ejusdem Regni status ex diminutione ejusmodi deformatus multipliciter videbatur: sicque volentes eundem Comitem hujusmodi suae probitatis & praecellentium meritorum obtenta honoribus promovere praecipuis, & non minus Regni nostri statum veterum

dignitatum ornatus reformare, Comitem ipsum de gratia nostra abundantia & plenitudine Regiae potestatis, praefati Regni nostri creamus & promovemus in Parem, & paritatis hujusmodi dignitatem Andegaviae Comitatus annexantes, praesentium tenore statuiamus, ut tam in se quam successoribus ejusdem Comitis Andegavensis, qui pro tempore fuerint, Par ejusdem Regni perpetuis temporibus habeatur, omniumque Paritatis ejusdem, quemadmodum diligens, & fidelis noster Dux Burgundiae compar ejus jure & praerogativa laetetur: pro quali quidem Paritate nobis hominagium praestitit idem Comes ac successores sui Andegavenses Comites nobis & successoribus nostris Franciae Regibus praestare perpetuo tenebuntur. Quod ut ratum & stabile perseveret, praesentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum.

Actum Curtraci anno Domini MCCXCVII. mense Septembri.

CXCX.

Instrumentum publicum de Interpellatione PETRI

Episcopi Carcassonenfis & PETRI DE BITURIS Succentoris Aurelianensis, Legatorum Regis Galliae, facta JACOBO Regi Aragoniae, ut JACOBUM Regem Majoricarum in Regno suo & adjacentes Insulas restituat, atque satisfaciatur Tractatui coram S. Pontifice concluso, cum Responsione & Exceptione praedicti Regis Aragoniae. Actum apud Valentiam in domo Episcopali a 1. die Januarii ad 3. anno (1) Incarnationis Domini 1297. CUM Insuper Procuratoris PHILIPPI Regis Franciae. Datum Parisius 14. Novembris 1297. Et sub procuratoris memoratorum Episcopi Carcassonenfis & Succentoris Aurelianensis. Datum Perpiniani anno Domini 1297. die Martis ante festum Beati Thomae Apostoli. [STEPHANI BALUZII Vitae Paparum Avenion. Tom. II. col. 26. Ex authentico.]

IN nomine Domini. Amen. Notum sit cunctis hoc Instrumentum publicum inspecturis quod anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, primo die mensis Januarii, venerabiles & discreti viri Domini Guillelmus de Castilione Archidiaconus Carcassonenfis & Stephanus Cadelli Prior de Betolla ex parte Reverendi Patris Domini Petri Dei gratia Carcassonenfis Episcopi, & Magistri Petri de Bituris Succentoris Aurelianensis excellentissimi Principis Domini Regis Franciae Clerici praesentaverunt & legi fecerunt incito & magifico viro Domino Jacobo de Aragonia quassdam Literas patentes dicti Domini Regis Franciae sigillo ipsius Domini Regis pendenti cereo sigillatas. Item praesentaverunt & legi fecerunt eidem Domino Jacobo quassdam alias Literas patentes sigillis ipsorum Domini Episcopi & Succentoris pendentibus cereis sigillatas. Quorum Literarum tenores tales esse noscuntur.

PHILIPPUS Dei gratia Franciae Rex universis praesentes Literas inspecturis salutem. Notum facimus quod nos ob reverentiam sacrosanctae Romanae Ecclesiae & propter bonum pacis omnia & singula facere & complere volentes quae secundum Tractatum pacis habitum coram summo Pontifice inter nos & carissimum germanum & fidelem nostrum Karolum Valesiae Comitem seu Nuncios nostros ex una parte, & nobilem virum Jacobum de Aragonia seu Nuncios & Procuratores ejus ex altera, & juxta tenorem papalium Rescriptorum per nos faciendi & adimplenda existunt, ne circa hoc possit nobis defectus aliquis imputari, dilecto & fideli nostro Episcopo Carcassonenfi & Magistro Petro de Bituris Succentori Aurelianensi Clerico nostro exhibitoribus praesentium damus & concedimus plenam & liberam potestatem re-

(1) Cette Date doit être nécessairement entendue de l'Incarnation à la Romaine, qui étant plus courte d'un an que l'Ere vulgaire, fait que le Mois de Janvier 1297, de l'Incarnation répond au Mois de Janvier 1298, de la Nativité. Les Dates des deux Procurations insérées dans l'Instrument, l'une du 14. Novembre, l'autre du Mardi avant le 28. St. Thomas 1297, ne laissent la-dessus aucun sujet de doute [D. 926.]

ANNO

1297.

1297.

1298.

1-2. & 3.

Janvier.

ANNO

1297.

1298.

stituendi castra & fortalicia ac stabilia omnia quæ tenemus, seu alter pro nobis occasione guerræ inter nos & dictum Jacobum existentis, & specialiter castrum de Salvaterra, quod est in confinio regnorum Navarræ & Aragoniæ, restituiti Jacobo memorato, necnon & castra illa quæ pro nobis & nomine nostro tenet inclitus Princeps carissimus avunculus noster Jacobus Rex Majoricarum illustris, ac ponendi vallem de Herants in manu sequestri seu sequestrorum, compromittendique pro nobis & nomine nostro cum dicto Jacobo vel ejus gentibus in quascunque personas super possessione & jure dictæ vallis, ac omnia & singula ad præmissa pertinentia faciendi & complendi quæ circa hæc per nos faciendi sunt & complenda juxta dictum pacis Tractatum & tenorem papalium Rescriptorum, ratum habituri & firmum quicquid per ipsos super præmissis fuerit pro nobis & nomine nostro factum, dantes omnibus Justiciariis & Subditis nostris tenore presentium in mandatis ut in præmissis & ea tangentibus eisdem efficaciter pareant & intendant. In cujus rei testimonium presentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum Parisius XIII. die Novembris anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo.

MAGNIFICO AC POTENTI VIRO Domino Jacobo de Aragonia Petrus divina permissione Episcopus Carcassoniensis & Petrus de Biteris Succentor Aurenliensis excellentissimi Principis Domini Franciæ Regis Clericus salutem & paratam ad ejus beneplacita voluntatem. Cum serenissimus Princeps Dominus noster Dominus Philippus Dei gratia Franciæ Rex prædictus ob reverentiam sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ & propter bonum pacis omnia & singula facere & complere volens quæ secundum Tractatum pacis habitum coram sanctissimo Patre nostro Domino summo Pontifice inter eundem Dominum Regem & germanum ipsius Dominum Karolum Valesii & Aragoniæ Comitum filium N. nuncios eorundem ex una parte & vos seu Nuncios & Procuratores vestros ex altera, & juxta tenorem papalium Rescriptorum per eisdem Dominum Regem Franciæ & ejus fratrem prædictum faciendi & complendi existunt, ne circa hoc possit eadem Domino Regi defectus aliquis imputari, nobis dederit & concesserit plenam & liberam potestatem restituiti vobis castra & fortalicia & stabilia omnia quæ idem Dominus noster Rex tenet, seu alter per eo, occasione jam motæ guerræ inter ipsum Dominum nostrum Regem & vos ac prædecessores vestros, & specialiter castrum de Salvaterra, quod est in confinio Regnorum Navarræ & Aragoniæ, necnon castra omnia illa quæ tenet pro dicto Domino nostro Rege inclitus Princeps Dominus Rex Majoricarum avunculus & valitor ipsius, ac etiam ponendi vallem de Herayn in manu sequestri seu manibus sequestrorum, ac compromittendi pro ipso Domino nostro Rege & suo nomine vobiscum super possessione & jure dictæ vallis seu cum Procuratoribus vestris habentibus super hoc plenam & liberam potestatem, insuper faciendi & complendi pro ipso Domino nostro Rege omnia & singula ad præmissa pertinentia quæ circa ipsa per ipsum Dominum nostrum Regem faciendi seu complenda sunt juxta pacis Tractatum & secundum tenorem papalium Rescriptorum, nos volentes efficaciter ejusdem Domini nostri parere mandatis, ne eidem Domino nostro ob nostram, quod absit, negligentiam possit defectus aliquis imputari, ejusdem nomine & pro ipso pro executione prædicti mandati procedimus in hunc modum, & per presentem Epistolam & insuper per venerabiles & discretos viros Dominos Guillelmum de Castillione Archidiaconum Carcassoniensem & Stephanum Cadelli Priorem de Berolla presentium exhibitores Nuncios nostros, quos ad hoc specialiter destinamus, Celsitudini vestræ offerimus quæ sequuntur, videlicet restitutionem castrorum & fortalitiorum ac stabulium omnium quæ idem Dominus noster Rex tenet, seu alter per eo, occasione jam motæ guerræ inter ipsum Dominum nostrum Regem & vos & prædecessores vestros, & specialiter castra de Salvaterra, quod est in confinio Regnorum Navarræ & Aragoniæ, necnon castrorum omnium illorum quæ tenet pro eodem Domino nostro Rege inclitus Princeps Dominus Rex Majoricarum avunculus & valitor ipsius. Offerimus etiam nos paratos ponere vallem de Herayn in manu sequestri seu manibus sequestrorum, & compromittere pro ipso Domino nostro Rege & suo nomine vobiscum vel cum vestris Procuratoribus super possessione & jure dictæ vallis, & insuper facere & complere pro ipso Domino nostro

TOM. I. PART. I.

tro Rege omnia & singula ad præmissa pertinentia quæ circa ipsa per ipsum Dominum nostrum Regem faciendi sunt & complenda juxta pacis Tractatum & tenorem papalium Rescriptorum. Requiritur insuper & interpellamus, cum instantia quia majori possumus, dominationem vestram ut per vos juxta prædictum pacis Tractatum & secundum Ordinationem Apostolicam impleantur à parte vestra quæ implenda & faciendi sunt. Et si infra nativitatem Domini instantem hæc per vos non fuerint adimpleta, & specialiter restitutio Regni Majoricarum cum pertinentiis suis facta, protestantes quod non intendimus recedere nec volumus à termino præfixo vobis ad hujusmodi complenda per sanctissimum Patrem Dominum nostrum summum Pontificem, sed volentes quod lapsus illius termini illum quem potest & debet fortituri effectum, hoc salvo requirimus ut supra & interpellamus magnificentiam vestram ut nihilominus quantocius post terminum prædictum moram, si quam contraxeritis, purgare curetis; aut quod factum non fuerit nec completum ex parte vestra, interpellamus & requirimus quod illud quantocius compleatis, secundum quod ordinatio Apostolica vos altringit. Et specialiter requirimus & interpellamus quod restituatis plenarie secundum dictum pacis Tractatum & Ordinationem Apostolicam Regnum Majoricarum cum Insulis Minoricarum & Evicæ & aliis eidem Regno adjacentibus & castrum & vallem de Rippis inclito Domino Jacobo Regi Majoricarum dicti Domini Regis valitori, aut ejus certo mandato. Restituat insuper & faciat quæcunque alia restituenta & faciendi sunt ex parte vestra prædictis Dominis Franciæ & Majoricarum Regibus & valitoribus eorundem. Nos enim pro complendis & perficiendis actualiter & cum effectu quæ ex parte Domini nostri Regis Franciæ implenda & perficienda sunt offerimus & nos etiam altringimus ad expectandum vos per triginta dies computandos à die præsentationis presentis Epistolæ vobis faciendæ apud Parisienses vel circa, in loco communi tamen & convenienti vobis & nobis. Requiritur autem magnificentiam vestram ut nos de die certa, quam de dictis triginta diebus elegeritis, ad comparitionem vestram & nostram in loco aut locis prædictis absque defectu tempestive certificare nos curet per Literas patentes nobis per exhibitores presentium deferendas. Hæc autem nobis intimantibus prædicto Domino Majoricarum Regi, idem Dominus Rex prædicta tempus & locum acceptavit; & ibidem simul nobiscum personaliter intererit, Deo dante, pro faciendis & complendis quæ secundum dictum pacis Tractatum & Ordinationem Apostolicam in hujusmodi ex parte sua faciendia fuerint & complenda. In quorum testimonium & fidem plenorem huic Epistolæ presentis sigilla nostra duximus apponenda. Datum Perpiniani anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, die Martis ante festum beati Thomæ Apostoli. QUIBUS Litteris in præsentia ipsius magnifici Domini Jacobi de Aragonia & testium infrascriptorum lectis, & Litteris dictorum Domini Episcopi & Succentoris eidem traditis, ac copia Litterarum dicti Domini Regis Franciæ sibi facta, & transcripto eorundem sibi tradito, prædicti Domini Archidiaconus & Prior obulerunt ore tenus pro dictis Dominis Episcopo & Succentore, requisiverunt, & interpellaverunt, ac protestati fuerunt eidem Domino Jacobo sicut in dictis Litteris Dominorum Episcopi & Succentoris plenius & latius continetur. Et dictus Dominus Jacobus dixit & respondit quod super præmissis deliberaret, & deliberatione habita responderet. Acta sunt hæc omnia apud Valentiam in Domo Episcopali prima die mensis Januarii anno prædicti, in præsentia & testimonio venerabilis Patris Domini Raymundi Dei gratia Episcopi Valentini, Dominorum Guillelmi de Namontaguda & Petri Costæ Jurisperiti, Raymundi de Capraria Canonici Illerdensis, Gonçalbo Garcia Militis, Dominorum Jacobi de Bernicio utriusque Juris Professoris & Berengarii de Calderis Militis, Guillelmi Maurini Rectoris Ecclesiæ de Ruppenegata, Johannis Palagani Presbyteri, Magistri Bartholomæi Vesiani publici auctoritate imperiali Notarii, & mei Laurentii Plasense Notarii publici Perpiniani, qui prædictis omnibus actis coram præfato Domino Jacobo de Aragonia unâ cum dictis testibus præsens interfui, & requisitus & mandatus per dictos Jacobum de Bernicio & Berengarium de Calderis hæc omnia manu propria scripsi. ПОСТНАС, еodem anno, die tertia præmissi mensis Januarii, die

Y 2

tus

ANNO

1297.

1298.

ANNO

1297.

1298.

tus Dominus Jacobus de Aragonia, deliberatione habita, Responſionem ſuam præſatis Dominis Archidiacono & Priori reſpondit in ſcriptis per hunc modum, & eam legi fecit, & verbo tenus etiam reſpondit in effectu ſicut in ipſa ſcriptura continetur. Cujus ſcriptura tenor talis eſt.

AD LITTERAM Regis Franciæ ſupradictam per Guillelmum de Caſtione Archidiaconum Carcaſſonenſem & Stephanum Catelli Priorem de Betolla Nuncios venerabilis Epilcopi Carcaſſonenſis & Petri de Bituris Succentoris Aurelianenſis excellentiſſimo Domino Jacobo Dei gratia Regi Aragoniæ illuſtri exhibitam & contentam in ea reſpondet & dicit præſatus Dominus Rex Aragoniæ quod præſatus Rex Franciæ, ſecundum quod in Tractatu pacis actum fuerat & conventum, tenebatur jamdiu reſtituere prædicto Regi Aragoniæ & debebat caſtra, fortalicia, & ſtabilia quæ ipſe Rex Franciæ & inclitus Dominus Jacobus patruus ipſius Domini Regis Aragoniæ vel alius pro ipſo Rege Franciæ ſeu nomine ſuo tenet occasione guerræ inter ipſum Regem Aragoniæ & prædeceſſores ſuos & dictum Regem Franciæ diu motæ. Unde quia nunc reſtituendi dicto Domino Regi Aragoniæ caſtra, fortalicia, & ſtabilia ſupradicta, ac omnia alia faciendi ad quæ dictus Rex Franciæ prædicto Regi Aragoniæ tenetur, dedit præſatus Rex Franciæ prædictis Epilcopo & Succentori plenam & liberam poteſtatem, mandatum ipſius Regis Franciæ ſuper prædictis factum & poteſtatem prædictis Epilcopo & Succentori, ut prædicatur, attributam, quantum ad reſtitutionem dicto Regi Aragoniæ faciendam de prædictis caſtris, fortaliciis, & ſtabilibus, & aliis eidem complendis, idem Dominus Rex Aragoniæ grata habet plurimum & accepta, offerens ſe paratum recipere caſtra, fortalicia, & ſtabilia ſupradicta, & alia quæ per dictum Regem Franciæ juxta Tractatum pacis prædictum debent eidem Regi Aragoniæ fieri & compleri. Placet etiam eidem Regi Aragoniæ quod vallis de Arayn ponatur & ſit in ſequeſtro Romanæ Eccleſiæ, & de poſſeſſione ejusdem vallis, ſalvo jure proprietatis utriusque Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis prædicto extitit ordinatum & continetur in eo; & de hoc dabit poteſtatem Nunciis ſuis ſuper hoc deſtinandis. Ad Litteram autem Epilcopi Carcaſſonenſis & Magiſtri Petri Aurelianenſis Succentoris prædictorum per præſatos eorum Nuncios dicto Domino Regi Aragoniæ exhibitam & contentam in ea & ad propoſita per ipſos Nuncios reſpondet prædictus Dominus Rex Aragoniæ quod ea quæ circa reſtitutionem caſtrorum, fortaliciorum, & ſtabilium omnium quæ præſatus Rex Franciæ & præſatus Jacobus patruus ſuus ſeu alter pro dicto Rege Franciæ vel nomine ejus occasione guerræ prædictæ tenent prædicto Regi Aragoniæ faciendam, & alia etiam quæ per eundem Regem Franciæ debent prædicto Regi Aragoniæ fieri & compleri, per prædictam Litteram Epilcopi & Succentoris ex poteſtate per dictum Regem Franciæ eis data & per præſatos eorum Nuncios eidem Regi Aragoniæ ſunt oblata, idem Rex Aragoniæ recipit & admittit, offerens etiam, ut prædicatur, & proteſtans ſe paratum recipere caſtra, fortalicia, & ſtabilia ſupradicta, & alia quæ per dictum Regem Franciæ juxta Tractatum pacis debent eidem Regi Aragoniæ fieri & compleri. Et ad habendum viſtas cum prædictis Epilcopo & Succentore ſuper recipiendis prædictis caſtris, fortaliciis, & ſtabilibus ſuos ſpeciales Nuntios deſtinabit; qui erunt verſus collem de Panicars in loco communi & utrique parti decenti infra triginta dies ab hodie in antea computandos, parati recipere caſtra, fortalicia, & ſtabilia antedicta, ac alia quæ, ut prædicatur, per dictum Regem Franciæ juxta Tractatum pacis debent eidem Regi Aragoniæ fieri & compleri. Placet etiam eidem Domino Regi Aragoniæ quod vallis de Arayn ponatur & ſit in ſequeſtro Romanæ Eccleſiæ, & de poſſeſſione ejusdem vallis, ſalvo jure proprietatis utriusque Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis prædicto extitit ordinatum, & continetur in eo; & de hoc dabit poteſtatem Nunciis ſuis ſuper hoc deſtinandis. Dicit etiam dictus Dominus Rex Aragoniæ quod Tractatum pacis qui per Regem Franciæ & illuſtrum Karolum fratrem ejus ac Procuratores & Nuncios eorum ex una parte & per ipſum Regem Aragoniæ, Procuratores & Nuncios ſuos ex altera, coram ſummo Pontifice conceſſus extitit & firmatus, & per ipſum ſumum Pontificem approbatus & confirmatus, ipſe Rex Aragoniæ complevit & ſervavit, & compleri & ſervari fecit, & intendit ſervare in

poſterum & tenere. Veruntamen ſi qua forte apparerent quæ per eum adhuc fieri debeant & compleri juxta Tractatum pacis prædictum, proteſtatur idem Dominus Rex Aragoniæ & offert ſe paratum ea facere & complere. Ad prædictam autem requiſitionem & interpellationem per Litteram prædictorum Carcaſſonenſis Epilcopi & Succentoris Aurelianenſis ac prædictos eorum Nuncios dicto Regi Aragoniæ factam ſuper facto Regni Majoricæ & aliarum Inſularum eidem Regno adjacentium & aliis quæ juxta Tractatum pacis & Ordinationem ſummi Pontificis aſſerunt prædicti Epilcopus & Succentor in ſua Littera jam prædicta, ac Nuncii eorum præſati, ipſum Dominum Regem Aragoniæ debere facere & complere, dicit idem Dominus Rex Aragoniæ quod de requiſitione & interpellatione prædictis quamplurimum admiratur, cum ſecundum tenorem Litteræ Regis Franciæ ſupradictæ dicti Epilcopus & Succentor fines Mandati Regis Franciæ maniſeſtiſſime excedentes, ſuper prædictis requiſitione & interpellatione faciendis nullam habeant ab eodem Rege Franciæ poteſtatem, maxime cum requirant eundem Regem Aragoniæ ac etiam interpellent ſuper Regno Majoricæ & appendiciis ejus, quæ in Tractatu pacis prædicto, qui per ipſum Regem Aragoniæ ac Procuratores & Nuncios ſuos ex una parte & præſatos Regem Franciæ & Karolum fratrem ejus ac Nuncios & Procuratores eorum ex altera coram ſummo Pontifice conceſſus extitit & firmatus, & per eundem ſumum Pontificem approbatus & confirmatus, nullatenus obvenierunt, nec continentur in eo. Dicit etiam dictus Rex Aragoniæ quod nec ſcit nec credit ſuper facto Regni Majoricæ prædicti ac appendiciarum ejusdem Regni terminum aliquem per Romanam Eccleſiam aſſignatum, nec Ordinationem aliquam eſſe factam quæ ipſum Regem Aragoniæ ad reſtitutionem Regni prædicti & appendiciarum ſuarum ardent in aliquo ſeu aſtringant. Dicit tamen idem Rex Aragoniæ quod ipſe ad preces ſummi Pontificis litterariè ſibi factas paratus fuit tunc & gratiòſè etiam poſtea infra annum immediate ſequentem, jamdiu tamen lapſum, ſuper facto Regni Majoricæ prædicti ac appendiciarum ejusdem Regni cum prædicto patruo ſuo ob reverentiam Sedis Apoſtolice & gratiam Regis Franciæ convenire; ſed ipſe patruus ſuus noluit conſentire nec etiam acceptare quod idem Rex Aragoniæ ſe tunc, ut prædicatur, facere ob prædictorum reverentiam & gratiam offerebat. Verum cum idem Rex Aragoniæ zelans cum prædictis Rege Franciæ & patruo ſuo pacis ſœdera reformare & habere veram dilectionem & concordiam cum eiſdem, & ad inſtantiam illuſtris Regis Cecilie patris ſui cariliſſimi ſuos propterea ſpeciales & ſolempnes Nuncios ad prædictum Regem Franciæ duxerit deſtinandos, offert ſe paratum ſequi & obſervare ea omnia quæ Nuncii ſui prædicti cum prædicto Rege Franciæ circa reformationem pacis prædictæ ordinanda duxerint & firmandam. Et ſi contingeret nuncios ſuos prædictos ſuper articulo aliquo reformationis pacis prædictæ non poſſe cum prædicto Rege Franciæ convenire, paratus eſt idem Rex Aragoniæ, volens dare in quantum poterit locum paci, ſuper hoc ſtare Ordinationi Domini Bonificii ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Papæ octavi. Acta fuerunt hæc a paragrapho ſuprà facto citra tertia die menſis Januarii anno prædicto apud Valentiam in Domo Epilcopali, in præſentia & teſtimonio teſtium præſcriptorum & mei dicti Laurentii Plaſenſis Notarii publici Perpiniani, qui unum cum prædictis teſtibus ad prædicta præſens interfui, & requiſitus ac mandatus per dictum Dominum Jacobum de Aragonia necnon & prædictos Dominos Guillelmum de Caſtione Carcaſſonenſem Archidiaconum & Stephanum Cadelli Priorem de Betolla hæc omnia manu propria ſcripſi, & in hanc publicam formam redegi, & hoc ſigno noſtro conſuecto ſignavi.

ANNO

1297.

1298.

ANNO

1297.

1298.

30. & 31.
Janvier.

Instrumentum publicum de Interpellatione & Optione facta per Procuratores PHILIPPI Regis Francie, & JACOBI Regis Majoricarum, Procuratoribus JACOBI Regis Aragonie pro mutua Restitutione inter dictos Reges faciendâ, ad normam & mentem Rescriptorum Papalium, desuper datorum, cum Responsis. Actum apud Panissars anno (1) Incarnationis 1297. die 30. & 31. Januarii. [STEPHANI BALUZII Vitæ Papar. Avenion. Tom. 2. col. 36. Ex authentico.]

IN nomine Domini. Amen. Anno ab Incarnatione ejusdem millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, videlicet tertio Kalendas Februarii, quæ fuit tricesima dies mensis Januarii. Notum sit cunctis quod convenientibus ad vias apud Panissars in Ecclesia B. Mariæ ejusdem loci Reverendo Patre Domino Petro Dei gratia Carcaffonenſi Episcopo & venerabili ac provido viro Magistro Petro de Bituris Succentore Aurelianensi pro serenissimo Principe Domino Philippo Dei gratia Rege Francie illustri, ac venerabilibus viris Dominis Bremundo de Monteferrario & Jacobo de Muredine Militibus & Arnaldo Bajuli Judice illustris Domini Regis Majoricarum pro ipso Domino Rege Majoricarum ex parte una, necnon & discretis viris Dominis Berengario de Castro Eulino Vicario & Raymundo Caluci Judice Gerundenſi pro magnifico & inclito Domino Jacobo de Aragonia, ex altera, prædictis Reverendis Pater Carcaffonenſis Episcopus & Magister Petrus de Bituris Succentor pro dicto Domino Rege Francie obtulerant prædictis Dominis Berengario de Castro Eulino & Raymundo Caluci Nunciis dicti Domini Jacobi de Aragonia pro ipso, dixerunt, petierunt, requirerunt, & interpellaverunt, ac protestati fuerunt, & optionem eis quibus supra nominibus dederunt in scriptis ut sequitur. HÆC SUNT QUÆ offerimus & petimus nos Petrus permissione divina Carcaffonenſis Episcopus & Petrus de Bituris Succentor Aurelianensis Nuncii seu Procuratores ad infraſcripta excellentissimi Principis Domini Philippi Dei gratia Regis Francie illustris. Et in primis offerimus nomine dicti Domini nostri Regis Francie vobis prædictis Vicario & Judici Nunciis seu Procuratoribus dicti Domini Jacobi de Aragonia ipsius nomine nos facturos totaliter & cum effectu & sine moræ dispendio bona fide, & de plano, & sine aliquo malo ingenio restitutionem caſtrorum, foraliciorum, ac ſtabulium omnium quæ idem Dominus noster Rex tenet, seu alter pro eo, occasione jam motæ guerræ inter ipsum Dominum Regem Francie & dictum Dominum Jacobum & prædeceſſores suos, & ſpecialiter caſtrum de Salvaterra, quod eſt in conſinio Regnorum Navarræ & Aragoniæ, necnon caſtrorum omnium illorum quæ tenet pro eodem Domino Rege inclitus Princeps Dominus Rex Majoricarum avunculus & valitor ipſius. Offerimus etiam nos paratos ponere vallem de Herany in manu ſequeſtri ſeu manibus ſequeſtrorum, & compromittere pro ipſo Domino nostro Rege & ſuo nomine vobiscum ſuper poſſeſſione & etiam jure dictæ vallis, & inſuper facere & complere pro ipſo Domino nostro Rege omnia & ſingula ad præmiſſa pertinentia quæ circa ipſa per ipsum Dominum nostrum Regem faciendâ ſunt & complenda juxta pacis Tractatum & ſecundum tenorem papalium Reſcriptorum ſuper iſis conſectorum, dum tamen dictus Dominus Jacobus vel vos aut alii pro ipſo impleveritis quæ implenda ſunt Dominis Franciæ & Majoricarum Regibus ac valitoribus & Subditis eorundem, ea ſcilicet quæ ſecundum Tractatum pacis habitum coram ſanctiſſimo Patre nostro Domino ſummo Pontifice inter eundem Dominum Regem Franciæ & germanum ipſius Dominum Karolum Valezæ & Alanconii Comitum ſeu Nuncios eorundem ex parte una, & ipſum Dominum Jacobum de Aragonia ſeu Nuncios & Procuratores ſuos ex altera, & juxta tenorem papalium Reſcriptorum adimplenda exiſtunt, ea quæ per ipſum ſumum Pontificem ordinata ſunt & in ſuis contenta Litteris, & ſpecialiter quoad restitutionem Regni Majoricarum & Inſularum Minoricæ & Evigæ & aliorum eidem Regno adjacentium, necnon caſtris &

villis de Rippis inclito Domino Jacobo Regi Majoricarum dicti Domini Regis valitori aut ejus certo mandato faciendam, reſtitueritque inſuper & ſeceritis quæcunque alia reſtituenda & faciendâ ſunt ex parte dicti Domini Jacobi de Aragonia prædictis Dominis Franciæ & Majoricarum Regibus ac valitoribus & Subditis eorundem juxta pacis Tractatum prædictum & Ordinationem Domini Papæ prædictam. Super quibus aliis meminimus nos interſaſſe per Litteras & ſolempnes Nuncios noſtros prædictum Dominum Jacobum de Aragonia, prout in Inſtrumentis publicis inde conſectis apud Valentiam in præſentia ipſius Domini Jacobi plenius & latius continetur. Et ſuper quibus etiam vos dictos Dominos Vicarium & Judicem Nuncios ſeu Procuratores ejusdem Domini Jacobi de Aragonia & ipſum Dominum Jacobum per vos majori quæ poſſumus inſtantia iteratò interpellamus ut omnia & ſingula quæ per dictum Dominum Jacobum tam ſuper reſtitutione Regni Majoricarum & Inſularum prædictarum & aliorum eidem Regno adjacentium quam caſtris & villis de Rippis & aliorum quæ ex parte dicti Domini Jacobi de Aragonia adimplenda & perficienda exiſtunt, omnino compleatis. Et ſi forte prædicta completa non ſunt aut non fuerint per dictum Dominum Jacobum de Aragonia juxta prædictum pacis Tractatum & Ordinationem Apoſtolicam terminò ad hoc præfixo ſeu per eundem ſumum Pontificem aſſignato vel ordinato, proteſtato & ſalvo quòd non intendimus recedere nec volumus à dicto termino ſic præfixo ſeu ordinato ad hujusmodi complenda per dictum ſumum Pontificem, ſed volentes quòd lapſus illius termini illum quem poteſt & debet ſortiri effectum, requirimus & interpellamus ut ſuprà vos nomine ipſius Domini Jacobi, & ipſum per vos, ut nihilominus quantocvis poſt terminum jam lapſum moram quam dictus Dominus Jacobus contraxit in iſtis ipſe vel vos aut alii pro ipſo purgare curetis; aut quod factum non eſt nec completum ex parte ipſius Domini Jacobi interpellamus & requirimus quòd illud idem Dominus Jacobus vel vos aut alii pro ipſo quantocvis implere curetis, prout Ordinatio Apoſtolica ad hæc ipſum aſtringit. Et ne forſitan quis prior complere debeat, nos videlicet vel vos, quæ ſecundum Tractatum pacis & Ordinationem Apoſtolicam ab utraque parte, & à nobis, & à vobis, nomine Dominorum noſtrorum complenda ſunt, quaſito aut ſcrupulorum aut cuiuſcunque ſubterfugii occaſio valeat ſuboriri, ad hoc tollendum omnino offerimus vobis, ſi tamen habetis ſuper iſis quæ hinc inde faciendâ incumbunt à vestro Domino poteſtatem, & per vos dictos Dominos vestro obtinem ut eligatis duorum alterum, videlicet quòd per nos primitus impleantur prædicta quæ implenda ſunt à prædictis Franciæ & Majoricarum Regibus, & vos præſtetis nobis ſecuritatem ſeu firmitatem nobis acceptabilem & indubitabilem de complendo ilico poſt infra diem certam & convenientem quæ complenda ſuprà petimus & interpellaviſſimus faciendâ, prout in dictis Litteris noſtris ac in Inſtrumentis publicis hæc interpellatio & quadam alia plenius continentur, aut ſcilicet quòd primitus reſtitutionem Regni Majoricarum & Inſularum & aliorum eidem Regno adjacentium, necnon & caſtri & vallis de Rippis, & aliorum quæ ex parte ipſius Domini Jacobi de Aragonia implenda & perficienda exiſtunt juxta dictum pacis Tractatum & Ordinationem Apoſtolicam ex nunc re & verbo, prout eſt poſſibile, faciatis, & abſque diſgreſſu non neceſſario & moræ diſpendio reſtitutionem prædictorum & eorum quæ ſui natura inſunt tali reſtitutioni continuare curetis. Et nos offerimus in continenti abſque intervallo temporis rei agendæ non neceſſarii præſtare vobis firmitatem acceptam ſecundum dictamen vestrum & vestro arbitrio, naturæ rei de qua agitur convenientem, quæ complenda ſunt ex parte dictorum Dominorum Regum Franciæ & Majoricarum, & nobis complenda mandantur, ſcilicet ſuper dictâ reſtitutione prædictorum caſtrorum, foraliciorum, & ſtabulium, & aliorum complendorum, prout ſuperius continetur. Quibus quidem oblationibus, petitionibus, interpellationibus, proteſtationibus, & obtioni ſeu obtionibus ſupraſcriptis prædicti Domini Bremundus de Monteferrario & Jacobus de Muredine Milites & Arnaldus Bajuli Nuncii ſeu Procuratores dicti Domini Regis Majoricarum pro ipſo & nomine ipſius conſentientes obtulerunt, petierunt, interpellaverunt, & proteſtati fuerunt, & obtionem dederunt, quatenus ad ipſum Dominum Regem Majoricarum pertinet

ANNO

1297.

1298.

(1) *Anno Incarnationis.* Voyez la Note ſur la Date de la Piece précédente. Elle ſervira d'Interpretation à celle-ci. [DUM.]

ANNO

1297.

1298.

tinet seu pertinere potest vel debet, in omnibus & per omnia præfatis Nunciis seu Procuratoribus dicti Domini Jacobi de Aragonia sicut per præfatos Dominos Carcaffonenfem Episcopum & Magistrum Petrum de Bituris Nuncios seu Procuratores dicti Domini Regi Francie oblatum, petitum, interpellatum, protestatum, & obtioni datum extitit, prout superius continetur. Quorum omnium præscriptorum prædicti Procuratores seu Nuncii prædicti Domini Jacobi de Aragonia copiam sibi fieri petierunt, ut super illis deliberare valeant & ad ea respondere, si eis videatur fore respondendum. Quam copiam & transcriptum omnium prædictorum prædicti Domini Procuratores seu Nuncii dictorum Francie & Majoricarum Regum concesserunt & fieri etiam mandaverunt in crastinum mane apud Panisfars. Et cum dicti Procuratores seu Nuncii dicti Domini Jacobi de Aragonia requisiti fuissent per præfatos Nuncios seu Procuratores dictorum Dominorum Regum Francie & Majoricarum quod de mandato suo copiam eis facerent, iidem Nuncii seu Procuratores dicti Domini Jacobi de Aragonia ostensa & publicè lecta quadam Littera parenti sigillo ipsius Domini Jacobi, ut prima facie apparebat, pendenti cereo sigillata, copiam de dicta Littera seu Mandato, sine tamen die & anno & aliquo titulo dignitatum ipsius Domini Jacobi, concedentes, tradiderunt quandam papyri cedulam prædictis Procuratoribus seu Nunciis prædictorum Regum pro transcripto dictæ Litteræ seu Mandati prædicti. Cujus cedulæ tenor talis est. **JACOBUS** &c. Confidentes de fide & discretione fidelium nostrorum Berengarii de Castro Eulino Vicarii Gerunde, Raymundi de Toyano & Raymundi Calcei Judicum nostrorum, eis & cuilibet eorum in solidum recipiendi castra, fortalicia, & stabilia omnia quæ illustri Rex Francie & inclitus Dominus Jacobus patruus noster vel alius pro ipso Rege Francie seu nomine suo tenent occasione guerræ inter nos & prædecessores nostros & dictum Regem Francie diu motæ & omnia alia quæ per dictum Regem Francie juxta Tractatum pacis qui per dictum Regem Francie & illustrem Karolum fratrem ejus ac Procuratores & Nuncios eorum ex una parte, & per nos, Procuratores, & Nuncios nostros ex altera coram summo Pontifice concessus extitit & firmatus, & per ipsum summum Pontificem approbatus & confirmatus, debent nobis fieri & compleri à venerabili Petro Carcaffonenfi Episcopo & Petro de Bituris Succentore Aurelianensi, qui à prædicto Rege Francie restituendi nobis prædicta castra, fortalicia, & stabilia, & faciendi & complendi omnia supradicta plenam habent & liberam potestatem, & consensendi etiam & firmandi quod vallis de Herany ponatur & sit in sequestro Romanæ Ecclesiæ, & quod de possessione ejusdem vallis, salvo jure proprietatis utriusque Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis prædicto extitit ordinatum & continetur in eo, auctoritate præsentium plenam tribuimus & concedimus potestatem, ratum & firmum habituri quicquid per ipsos vel eorum alterum super prædictis fuerit pro nobis & nomine nostro factum. In cujus rei testimonium &c. Acta sunt prædicta apud Panisfars in Ecclesia prædicta beate Mariæ anno & die prædictis, præsentibus ad hæc venerabilibus & discretis viris Dominis Guillemo de Castillione Archidiacono Carcaffonenfi, Stephano Cadelli Priore de Betolla, Geraldo Aderto Dominicello, Bernardo Columbi Notario de Figueris, Eueno Guillemoti Rectore Ecclesiæ de Montecelaro, & Bartholomæo Vesani publico auctoritate imperiali Notario, testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis, & me Laurentio Platenfem Notario publico Perpiniani. Quo crastino supradicto, scilicet pridie Kal. Februarii, tricesima prima die mensis Januarii, mane, anno prædicto, convenerunt apud Panisfars in Ecclesia beate Mariæ prædicta suprascripti Nuncii seu Procuratores dictorum Dominorum Francie & Majoricarum Regum ex parte una, & prædicti Vicarius & Judex Gerundenfis Nuncii seu Procuratores dicti Domini Jacobi de Aragonia ex altera. Et tunc iidem Procuratores seu Nuncii ipsius Domini Jacobi de Aragonia protestati fuerunt pro ipso & obulerunt prædictis Procuratoribus seu Nunciis dictorum Regum ut infra sequitur, & eandem protestationes & oblationes scriptas tradiderunt in quadam papyri cedula; quasque etiam protestationes & oblationes in effectu heri in loco prædicto fecerant Dominis Procuratoribus seu Nunciis Regum prædictorum. Cujus papyri cedulæ dictas protestationes &

oblationes continentis tenor talis est.

NOVERINT universi quod anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, pridie Kal. Februarii, nos Berengarius de Castro Eulino Vicarius Gerunde & Bisulduni pro Domino Rege Aragonia, & Raymundus Calcei Judex ipsius Domini Regis Procuratores dicti Domini Regis Aragonia in hac parte, protestamur vobis venerabilibus viris Domino Petro Episcopo Carcaffonenfi & Petro de Bituris Succentori Aurelianensi Nunciis seu Procuratoribus illustri Regis Francie quod nos nomine Domini Regis Aragonum sumus parati & offerimus nos paratos recipere castra, fortalicia, & stabilia, si ea nobis tradere volueritis, quæ illustri Rex Francie & inclitus Dominus Jacobus patruus dicti Domini Regis Aragonum vel alius pro ipso Rege Francie seu nomine suo tenent occasione guerræ inter Dominum Regem nostrum Aragonum & prædecessores dicti Domini Regis & dictum Regem Francie diu motæ. Sumus etiam & offerimus nos paratos firmare, ponere, & consensire pro Domino Rege Aragonia antedicto quod vallis de Aran sit in sequestro Romanæ Ecclesiæ, & quod de possessione ejusdem vallis, salvo jure proprietatis utriusque Parti, cognoscatur, prout in Tractatu pacis habito inter prædictos illustrem Regem Francie & illustrem Karolum ejus fratrem ac illustrem Regem Aragonum, vel eorum Nuncios ordinatum extitit & conditum. Qua papyri cedula lecta & tradita, prædicti Domini Procuratores seu Nuncii dictorum Dominorum Regum Francie & Majoricarum obulerunt eidem Procuratoribus seu Nunciis dicti Domini Jacobi de Aragonia, petierunt, interpellaverunt, protestati fuerunt, & obtionem dederunt in omnibus & per omnia sicut heri fecerant, & prout superius continetur, requirentes eosdem Procuratores seu Nuncios dicti Domini Jacobi de Aragonia quod ad præmissas oblationes, petitiones, interpellationes, protestationes, & obtiones responderent, & quod copiam & transcriptum eorundem recipere; quod transcriptum paratos eis incontinenti tradere se dixerunt. Qui respondentes dixerunt quod non habebant potestatem respondendi ad præmissa à dicto Domino suo, nec recipere transcriptum prædictum curabant, quia nec mandatum habebant ad hæc à dicto suo Domino, ut dixerunt, afferentes quod non venerant, nec potestatem aliam habebant, nisi solum ad recipiendum castra, fortalicia, & stabilia prædicta, & ad facienda alia quæ in supra proxime scripta papyri cedula per eos tradita continentur. Acta sunt hæc omnia suprascripta apud Panisfars anno, diebus, mense, & loco prædictis, præsentibus ad ea omnibus testibus supra nominatis seu scriptis ad hæc specialiter vocatis & rogatis, & me dicto Laurentio Platenfem publico Notario Perpiniani, qui præmissis omnibus & singulis actis apud Panisfars in Ecclesia beate Mariæ prædicta per dictos Dominos Procuratores seu Nuncios dictorum Dominorum Francie & Majoricarum Regum ac prædicti Domini Jacobi de Aragonia illustri præfens una cum dictis testibus interfuit, & requisitus ac mandatus ab eisdem Procuratoribus seu Nunciis dictorum Dominorum Regum Francie & Majoricarum hæc omnia suprascripta manu propria scripti, & in hanc publicam formam redegit, & hoc meo solito signo signavi.

CXCVI.

Litteræ OTHONIS Domini de Buren & ALARDI Filii ipsius, quibus fatentur, quod REINALDO Comiti Gelrie ob perpetratum excessum castrum suum Buren resignavint, & in Feudum ab eodem receperint. Datum feria quintâ post octavas Pasche Anno 1298. [J. f. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 6. pag. 170.]

1298.
7. Avril.

UNiversis presentes Litteras visuris Otho miles, Dominus de Buren, & Alardus suus filius salutem in perpetuum & gestæ rei cognoscere veritatem. Noverint præfentes & posteræ, quod nos ab excessu perpetrato, contra illustrem virum Dominum Reinaldum Comitem Gelrie, castrum nostrum ab Buren ob gratiam ejus obtinendam in manus prædicti Domini absolute resignavimus: & idem Dominus noster ob multimodas preces amicorum nostrorum idem castrum nobis reddidit in feudo ab ipso & suis hæredi-

ANNO hereditibus successoribus tenendum & habendum, & ipsum castrum in feudum accepimus ab eodem, quod 1298. de eodem sui liberi erimus fideles, & nihil contra ipsum auxilio nec consilio attentabimus, quod liberi fideles contra feudum Dominum facere non tenentur, & non sustinebimus quod ex ipso castro aliquod damnum sibi seu suis seu sue Terræ aliquatenus inferatur; quod si contigerit, quod absit, hoc sibi emendabimus. Si verò tempore guerra seu discordiæ præfatus Dominus noster seu sui heredes prædicto castro indigeant, ipsum castrum sibi & suis sine contradictione tradere & aperirent, quod in ipso castro suum possit facere profectum & utilitatem, quæ guerra & discordia terminata, ipsum castrum nobis reddetur, & si tempore guerra sua ipsum castrum a nobis non requiritur, ipsum sub nostris laboribus & expensis servemus & teneri faciemus: Et in præmissorum testimonium & robur sigilla nostra apposuimus testium scripto. Datum anno 1298. feria quinta post octavas Pasche.

CXCVII.

30. Juin. *Instrumentum Traditionis per Procuratores Regis Francie & Comitis Andegavensis factæ Regi Majoricarum de Castris & Locis in bello de Rege Aragonum partis, ut ea eodem Regi restitueret, vel restituere faciat; quod & ipse Rex Majoricarum pollicetur, sub sacramento, præstare & complere. Actum in Castris prope Argilers Elenensis Diocesis die 30. Junii, 1298. anno IV. Pontificatus BONIFACII Pape Indictione XI. [STEPH. BALUZII Vitæ Pape. Avenion. Tom. II. col. 51. Ex vetustissima schedâ.]*

NOTUM sit universis hoc præfens Instrumentum publicum inspecturis quod nos Petrus permissione divina Carcallonensis Episcopus & Petrus de Bituris Succesor Aurelianensis Nuntii & Procuratores ad infrascripta excellentissimi Principis Domini Philippi Regis Francie illustris & incliti Domini Karoli ejus germani Valensii, Alençonii, Carnotensis, & Andegavensis Comitis, attendentes & considerantes in Ordinatione summi Pontificis facta per eundem tempore Tractus pacis inter dictos Dominos nostros seu eorum Nuntios & Procuratores ex parte una & magnificum Dominum Jacobum Regem Aragonie seu ejus Procuratores & Nuntios ex altera, & in ipso Tractu pacis inter cetera contineri quod omnia finibilia capta hinc inde occasione guerra quæ tunc erat inter dictas Partes, adjutores & valitores & subditos eorundem, hinc inde debere restitui five reddi, ideoque nos volentes perficere & adimplere quæ dictis Dominis nostris perficienda & adimplenda incumbunt secundum tenorem Tractus pacis & Ordinationis prædictorum, castrum de Salvaterra & castra sua loca de VI & de Filera sita in Aragonia capta occasione dictæ guerra per gentes dictorum Dominorum nostrorum, auctoritate & potestate à dictis Dominis nostris datis nobis & concessis, vobis Domino Jacobo Regi Majoricarum illustri tradidimus verbo, & ipsa realiter & de facto vobis seu illi quem super hoc duxeritis deputandum auctoritate qua fungimur tradi per gubernatorem Navarræ præcipimus & mandamus, per vos illustrissimo Regi Aragonum antedicto vel ejus certo Mandato pro ipso restituenda secundum Ordinationis papalis tenorem quando per eum vel ejus certum Mandatum fueritis requisiti, vel etiam non requisiti, prout fore vobis videbitur faciendum. Et nos dictus Rex Majoricarum dictum castrum de Salvaterra & loca prædicta de VI & de Filera recipientes nomine & vice vestri Domini Regis Aragonum boni nepotis nostri, promittimus castrum & loca prædicta cum omnibus pertinentiis & juribus eorundem restituere vobis vel Lupo Ferrant Procuratori vestro generali in Aragonia quodcumque per vos vel vestrum certum Mandatum fuerimus requisiti, ita tamen quod nobis liceat castrum & loca prædicta vobis vel dicto Procuratori vestro seu ejus locumtenenti restituere quantumcumque non fuerimus requisiti. Et quod prædicta omnia teneamus & observemus & inviolabiliter compleamus super hoc ad sancta Dei Evangelia juramus à nobis corporaliter gratis facta, & nihilominus homagium vobis ore & manibus facimus in præfenti. In cu-

ANNO jus rei testimonium hoc præfens Instrumentum sigillorum nostri Regis Majoricarum & Nuntiorum prædictorum appensione duximus roborandum. Acta sunt hæc in castris prope Argilers Elenensis Diocesis anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo. Indictione undecima, trigesima die mensis Junii, Pontificatus Domini Bonifacii Pape VIII. anno quarto, præsentibus Reverendo Patre Domino R. Dei gratia Episcopo Elenensi, venerabili fratre Raymundo de Ripellis Castellano Emposte Magistro Ordinis Hospitalis in Aragonia & Cathalonie, Dominis Gaudrigo Abbate Faxensi, Poncio Præposito Solsonensi, Bernardo de Sarriano, Bernundo de Monteferrario, Jacobo de Mora, Berengario de Villareguto Militibus, fratre Raymundo de Guardia Ordinis militia Templi, Arnaldo Bajuli Jurisperito, Guilermo de Podio Orfila, testibus ad hoc vocatis, & me Bartholomæo Vossani publico auctoritate imperiali Notario, qui hæc omnia manu scripti propria, & etiam signo meo solito signavi requisitus & mandatus.

Litteræ JACOBI Regis Aragonum de Restitutione faciendâ JACOBI Regis Majoricarum in Regnum suum cum Insulis Minoricæ & Evissæ, ad primam instantis Mensis Augusti, ea tamen conditione, ut fiat sibi prius Restitutio Castrorum inibi notatorum, vel sibi sufficienter consiet quod minus ea fieret. Actum in Castris prope . . . Diocesis Elenensis pridie Kal. Julii 1298. [STEPH. BALUZII Vitæ Pape. Avenion. Tom. II. col. 44. Ex Authentico.]

NOTUM sit universis quod nos Jacobus Dei gratia Rex Aragonum, Valencia, & Murcie, & Comes Barchinonæ, attendentes & considerantes quod nos tertio Kal. Julii anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo sollempniter nos obligavimus & firmiter nos astrinximus vobis Domino Jacobo Dei gratia Regi Majoricarum, Comiti Rossilonis & Ceritanie, & Domino Montipessulani castillimo patruo nostro, & vobis venerabili Petro Episcopo Carcallonensi & Petro de Bituris Successori Aurelianensi Nuntiis & Procuratoribus illustrissimi Regis Francie & incliti Karoli Alençonii, Valensii, Carnotensis, & Andegavensis Comitis ejus germani, de restituendo vobis Regi Majoricarum prædicto vel vestro certo Mandato in instanti festo Nativitatis Domini Regnum Majoricarum & Insulas Minoricæ & Evissæ & alias Insulas eidem Regno adjacentes, necnon castrum & vallem de Rippis, prout continetur in Instrumentis dictæ die receptis, scriptis manu Michaelis Rotlandi Notarii publici Perpiniani, ob honorem & amorem consanguinei nostri Regis Francie antedicti, & ob sinceræ dilectionis affectum quam ad vos Regem Majoricarum castillimum patruum nostrum singulariter . . . offendendum magis & clarificandum bonum animum nostrum & bonam voluntatem & intentionem quam ad vos habemus, non recedentes ab obligationibus antedictis, nec eisdem in aliquo detrahentes, nec ipsarum novationem aliquam facientes, sed easdem corroborantes & fortificantes . . . adherentes promittimus vobis karissimo patruo nostro Regi Majoricarum prædicto & vobis Nuntiis & Procuratoribus antedictis nos restituros vobis vel vestro certo mandato hinc ad primam diem instantis mensis Augusti, quæ intulatur Kal. Augusti, Regnum Majoricarum & Insulas Minoricæ & Evissæ & alias eidem adjacentes, necnon castrum & vallem de Rippis, tenenda per vos & habenda à nobis simul cum ista Terra vestra juxta conventiones, pacta, & conditiones factas & facta dudum inter illustrissimum Dominum Petrum felicis recordationis patrem nostrum . . . noviter renovatas & renovata, prout consistit per publicum Instrumentum manu Michaelis Rotlandi Notarii publici Perpiniani factum, volentes & mandantes & præcipientes quod nobis Raymundo Fuleonis Procurator noster generalis in Catalonia se vobis cum sacramento & homagio obliget . . . de restituendo vobis dictum Regnum Majoricarum & Insulas antedictas dicto tempore, & facta tamen nobis prius restitutione castrorum inferius notatorum; vel etiam non facta dicta restitutione, si per nos vel partem nostram staret quod minus fieret restitutio dictorum

ANNO 1298. torum castrorum, & posita valle de Aran in manu vestri Regis Majoricarum tamquam in manu sequestri, tradidistis vobis nomine nostro recipiendi castrum de Salvaterra & locis de VI & de Fiera, de quorum vallibus & castris de Salvaterra & locorum VI & de Fiera positione in manu vestra credatur solo simplici verbo vestro vel Littera vestra bona fide sine..... Raymundo Fulconis. Et quod ita teneamus & compleamus, & quod contra predicta vel aliquid predictorum non veniamus, bona fide & per stipulationem vobis promittimus sub honorum nostrorum omnium Hypotheca, & juramus ad sancta Dei quatuor Evangelia a nobis gratis tacta. Et homagium..... presenti. Ad hac nos Raymundus Fulconis Dei gratia Vicecomes Cardone de Mandato dicti Domini Regis Aragonum, quod nos Rex Aragonum confitemur esse verum, tenentes Regnum Majoricarum & Insulas antedictas nobis commendatum & in manu nostra positum..... Aragonum, ut melius & commodius possit fieri restitutio eorundem vobis Domino Regi Majoricarum predicto promittimus vobis dicto Domino Regi Majoricarum quod facta prius per vos dictorum castrorum restitutione, vel etiam non facta, si per nos faret quod minus fieret restitutio dictorum..... Majoricarum cum Insulis Minoricis & Evissis & aliis eidem Regno adjacentibus vobis restituamus vel vestro certo Mandato hinc ad primum diem instantis mensis Augusti, quae intulabitur Kal. Augusti. Et quod ita teneamus & effectualiter compleamus, promittimus vobis dicto Domino..... nostrorum omnium hypotheca, & juramus ad sancta Dei quatuor Evangelia a nobis gratis tacta, & homagium inde vobis facimus ore & manibus in presenti. Nomina autem castrorum restituendorum per vos dictum Regem Majoricarum sunt haec, videlicet castra de Castronovo..... Podio, de sancto Felice, medietas castrum de Cereto, salvo tamen jure Dominae Ave matris Jazberti de Castronovo in dictis castris & villa de Cereto; de Bastida, salvo jure vestri Domini Regis Majoricarum ratione obligationis quam inde habetis ratione cessionis vobis factae per nobilem..... Arnaldum de Corlavino ratione novem milium solidorum Melgorienium. Item castrum de Rainio, verbaliter tamen & etiam realiter soluto debito pro quo est obligatum vobis. Item castrum de Paladano, item de Fontanils, item de Rocabertino, item de Capmayn, item de Capraria, item de Massanes, item de Cantabris, item de Joncheria, item de Requelen, item de Avalrino, salvo jure Ferrariae & filiarum suarum. In quorum testimonium hoc praefens Instrumentum publicum & authenticum sigillorum nostri Regis Aragonum & Raymundi Fulconis predictorum appensione duximus roborandum. Actum est hoc in castris prope..... Diocesis Elnensis, videlicet pridie Kal. Julii, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo octavo. Signum Jacobi Dei gratia Regis Aragonum predicti, qui hoc laudamus, firmamus, & juramus. Signum Raimundi Fulconis predicti, qui hoc laudamus, firmamus, & juramus. Signum Reverendi Domini Raymundi Dei gratia Episcopi Elnensis, fratris Raimundi de Ribebes Castlani Empolste Magistris Hospitalis in Aragonia & Catalonia, fratris Raimundi de Guardia Ordinis militiae Templi, venerabilis Jaufredi Abbatis Fuxensis, Jacobi de Muredine & Berengarii de Villaragut Militum, testium. Michael Rodandi Notarius publicus Perpiniensi hanc cartam scripsit Mandato Domini Regis Aragonum & nobilis Raimundi Fulconis predictorum, & hoc signum fecit.

CXCXVIII.

20. Octob. *Littera ALBERTI Romanorum Regis de Institutione Ville Ive in FRIDERICUM II. Ducem Lotharingie suoque heredes, & successores. Datum 13 Kal. Novemb. anno Domini 1298. Indictione XII. [BALEICOURT, Traité Hist. & critique de la Maison de Lorraine. Aux preuves. pag. lxxxviii.]*

Albertus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, universis Sacri Romani Imperii Fidelibus. Romani Imperii zelator honoris magnificus, Illustris Fridericus Dux Lotharingie, Princeps noster dilectus, non dubitans sibi cedere ad gloriam &

ANNO 1298. honorem, si Nos & Imperium congrua colens reverentia, Imperiali se applicet & archidioni, Villam de Ive sibi jure proprietario pertinentem in manibus nostris, sponte cessione libera assignavit, a Nobis & Imperio infeedari cupiens de eadem. Nos itaque votis suis benignius annuentes, dictam Villam ipsi Duci, heredibus suis, cum banno & appenditiis suis liberaliter duximus conferendam a Nobis, & Imperio tenendam titulo feudali, sicut alia feoda Imperialia dignoscitur obtinere; & ut placida benevolentiae suae merita gratiosis augustalis beneficentiae favor excipiat, memorato Duci & heredibus suis regia benignitate concedimus, & liberaliter indulgemus, ut in predicta Villa cadere sibi & eisdem heredibus suis monetam liceat, & opus monetarium exercere, quemadmodum alii Principes, Barones & Nobiles illius patrie seu Provinciae, habentes monetas, faciunt, & facere consueverunt. Regali sanctientes Edicto, ut nullus eundem Ducem in monetam hujusmodi & gratis sibi factis per nos, gravare praesumat, vel audeat impedire. Quod si secus attentare praesumpserit, gravem nostrae Majestatis offensam se noverit incursum. In cujus rei testimonium hanc exinde conscribi paginam, & sigillo nostro Regio justissimum. Datum 13 Kal. Novembris, Anno Domini 1298. Indictione XII. Regni vero nostri anno primo.

CXCIX.

Constitutio ALBERTI I. Romanorum Regis ne bona ad Ecclesiam devoluta a consuetis tributis eximantur. Datum apud Frankensfurt 15. Kal. Martii Anno Domini 1299. Regni sui I. Indictione XII. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales, Tom. I. pag. 316.]

NOS ALBERTUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, ad universorum noticiam deducimus per praesentes, quod volumus, praecipimus & mandamus, quatenus omnia bona infra districtum Civitatis Imperialis constituta, quocunque nomine censeantur, ad quascunque manus devoluta, & quocunque titulo alienata, five ad Religiosos, five ad alios, quae steuram seu precariam perolvere consueverunt, eandem steuram seu precariam in presenti perolvant pariter & in futuro. Datum apud Frankensfurt, XV. Kal. Martii, Indictione XII. anno Dom. MCCXCIX. Regni vero nostri anno primo.

CC.

Lettres de BAUDOUIN DE BEAUMONT par lesquelles il déclare s'être volontairement déssaisi & devesse de la Terre de Beaumont entre les mains de JEAN D'AVESNES Comte de Haynaut son Seigneur, duquel il la tenoit en fief, avec l'acceptation du même Comte. Fait à Valenciennes le 5. Juillet l'an de grace 1299. [MARTENE, Thesaurus novus Anecdotorum, Tom. I. col. 1209. Ex Hainoniensi Cart. Dominorum de Avesnis.]

JOU BAUDUINS Escuyer Sires de Biaumont, fils jadis à noble homme Monseigneur JEHAN d'AVESNES, fac savoir à tous chiaux ki ces presentes Lettres veront & oront, que pour le vraie amour, & le grant bien, que treshaut Sires & poissans me tres chers & amés Sires meires JEHANS d'AVESNES Cuens de Haynaut, & Medame PHILIPPE se chiere compaignie Contesse de Haynaut ont monstret par cevre à JEHAN men frere cui Dieus absolle, & à mi, & pour le ferme eperance que j'ai en jauls à avoir au salut & au pourfit de m'aume & de men cors plus ke en nus autres vivans de me boine volenter, & de me pure liberauteiz, sans destrainte & sans enhortement d'autrui poissans, de mi, en men boin sens, en me boine memoire, & en sain avis ai reportet tout absolument & entièrement, bien & souffissamment en le main Monseigneur le Conte devandit, Biaumont & toutes les appendanches, & le fief tout entièrement que jou tenoi de lui pardevant plusieurs de ses hommes de fief mes per

ANNO 1299. per pour chou & à chou specialement apièles & assen-
lés, c'est assavoir, HENRY Signeur de Liny, JEHAN
de Jenville signeur d'Anerville, BAUDRI Signeur
de Roisin, BAUDUIN d'Aubrechicourt, BAUDUIN
de Montigny, NICHOLAS de Housdeng, GRART
Signeur d'Elcaillon Chevaliers, HONN Conte de Sois-
sons Signeur de Chimay, RENAUT d'Audenarde Pre-
voist de Rothnay, JEHAN de S. Amant Prevost des E-
glises de Mons, PH. de Puy, BAUDUIN dou Cais-
noy Doyen de Songn. JEHAN de Maub. Canone de
Condé, JEHANS de Housdeng, DRUART dou petit
Caisnoy, COLAART de Chastiel, & JEHAN Cauffethi-
re, & m'en suis desherités, desvieffis, & horsmis
bien, & aloy dou tout en tout, & tant en ai fait, que
je n'y ai, ne retiench riens pour aheriter JEHAN de
Haynnau fol ainet fils, men très-chier & aimé cou-
sin. Et en conjura mefres li Cuens devantdis Mon-
signeur JEHAN de Jenville Signeur d'Anerville seu
homme lur le gyaute, que il desist par jugement
se iou de ce fief devantdit avoie tant fait, que
je n'y avoie riens, & se je m'en estoie desheri-
tés, desvieffis, & horsmis bien, & aloy. Liqueles
mefres JEHANS conjurés & confillés four chou à ses
pers là presens, dist pour droit par jugement, que
iou selonc le loy, le coustume & l'usage de le terre
& dou pays de Haynnau avoie reporté ledit fief en
le main Monsigneur le Conte devantdit, & m'en
estoe desherités, desvieffis, & hors mis bien & à
loy soufflancement, & tant en avoie fait, que je n'y
avoie mais riens, & que mes chers Sires devantdis en
pout bien & à loy aheriter Jehan sen fil, men chier
cousin devantdit, & de chou l'enfuiert li homme
Monsigneur le Conte devantd nomei concordablement.

Après mes chiers Sires devantdis adherita JEHAN
sen ainet fil, de Biamont, des appendances, & de
tout le fief devantdit entierement, bien, & à loy
pardevant les hommes devantdis, & lidis JEHANS en
entra en le fayatei & el homage mon chier Signeur
devant nomme.

En derchief Meffres li Cuens devantdis conjura
Monsigneur JEHAN de Jenville par sen ferment qu'il
li desist par jugement se Jehan les ainsnes suils estoit
bien & à loy aherités de Biamont, des appendan-
ces, & de tout le fief se je avoie renut de Monsigneur
le Conte devantdit, douquel je estoie desherités bien
& à loy, si com dit est. Liqueles Meffres JEHANS de
Jenville conjurés & coñfillés à ses pers soufflan-
ment dist pour droit par jugement, que lidis JEHANS
mes cousins estoit aherités bien & à loy de Biau-
mont, des appendances, & de tout le fief devant
nommés, & bien en estoit en le loyauté en l'omaige
de mon chier Signeur devant nomme. Et dist toutes
ses coles y estre bien faites, & à loy selonc le loy,
l'usage & le coustume de le terre & dou pays de
Haynnau. Et de chou l'enfuiert li homme Mon-
signeur le Conte devantdit paisiblement & sans debat,
si com j'entench, ou tiesmoingnaige desquelles cho-
ses, pour chou que jou n'avoie mies mont grant faiel
aveoc mi, jou ai mis men petite bulleite, approvée,
& conneute en court pardevant les hommes Mon-
signeur le Conte devantdis, & de coi jou uloi en mes
beloignes à ces presentes Lettres. En tiesmoingnaige,
en surete, & en reconnaissance des cozes devantdi-
tes. Et ai prijet & requis, prie & requier à men
chier Signeur le Conte de Haynnau devantdit, & as
hommes devantdis jadis mes pers, que il voellent
iestre souvenaule de ces cozes, & mettre leur faiaux
aveoc le mien à ces presentes Lettres, en signe de ve-
rité de tiesmoingnaige & de surete.

Et nous JEHANS d'Avesnes Cuens de Haynnau, à
le supplication & à le requeste BAUDUIN no chier
cousin devantdit, avons mis no faiel à ces presentes
lettres avec le sien, comme surete des cozes dessusdi-
tes. En tiesmoingnaige qu'elles sont bien faites &
à loy, & de warandir comme sires. Et nous li hom-
me deureur nomme, à le requeste BAUDUIN de Biau-
mont à chou & pour chou apiellet fumes à toutes les
cozes devantdis, com homme de fief à Monsigneur
le Conte de Haynnau, no chier & amet Signeur de-
vantdit, & jadis par ledit BAUDUIN. Et les tiesmoi-
gnons y estre vraies, & faites bien & à loy, selonc
le loy, l'usage & le coustume de le terre & dou pays
de Haynnau, si com dit est deureur. Et en signe de
veritee, de tiesmoingnaige & de surete, nous en avons
mis nos faiaux avec le faiel nudit Signeur, & avec
le faiel doudit BAUDUIN à le requeste à ces pre-

sentes Lettres.

Ce fu fait à Valenc. en le maison kon dist Mon-
signeur Pieron Vigerens, le cinquieme jour dou mois
de Jule entrans, l'an de gralce MCC. nonante &
noeuf.

CCI.

*Venditio Castri, & ville Vexii nec non terri-
torii Coxani, aliorumque locorum ad prædic-
tum castrum & villam pertinentium facta*
BONHOMINI DE ASINARIO ab AL-
BERTO Marchione de CARRETTO pro vi-
ginti milibus librarum honorum denariorum
Assensum Actum 10. Martii Anno 1300.
Indictione XIII. CUM Traditione posses-
sionis Corporalis 16. Martii eodem anno. NEC
NON Transumpto tam de venditione facta,
quam possessione addita. Actum in villa Vexii
ubi jus dicitur 23. Decembris 1342. Indictio-
ne X. [Autentique tiré des Archives Ar-
chiducals de Mantoue.]

ANNO
1299.

1300.
10. Mart.

L. H. T. Anno Domini millesimo trecentesimo
quadragésimo secundo, Indictione septima die
vigésimo tertio Decembris. Actum in Platea Villæ
Vexii ubi Jus redditur. Presentibus Domino Pres-
bytero Alberto de Camerascio de Monticlaro Cano-
nico Plebis de Vexio. Petro de Rippa, Dominico
Galatore, & Bono tempore omnibus de Vexio vo-
catis & rogatis, quorum præsentia Dominus Guilliel-
mus Brocardus de Vexio Vicarius, & jus reddens
totius Terræ, & locorum Dominorum Bonifatii
Georgii Petri & Antonii de Asinariis præcepit,
& licentiam dedit mihi Guillelmo Zeverino de Viro-
lengo Notario publico quatenus ad postulationem
dictorum Dominorum Bonifatii, Georgii Petri &
Antonii autenticarem infrascriptum Instrumentum
non insum, non cancellatum, non abolitum, nec in
aliqua sui parte vicarium, sed omni suspitione caren-
te & in formam publicam redigerem, ut vim &
robur publici obtineat firmitatem; tenor cujus talis
est.

L. H. T. Anno Domini millesimo trecentesimo,
Indictione decima tertia, die Jovis Decimo Mensis
Martii, præsentia testium infrascriptorum Dominus
Albertus Marchio de Careto filius Domini Man-
fredi, quondam Marchionis de Careto vendidit, &
ex causa venditionis consensu fuit le vendidit, ex-
tradidit & quasi tradidit libere & in alodium
Domino Bonhomini Asinario, Civili Assensu eminenti
pro se hereditibus & successoribus suis tam ex Tes-
tamento quam ab intestato & habentibus seu habi-
turis causam ab eo Terras, Possessiones, & res &
jura infrascripta & infrascriptas, prout inferius con-
tinetur & sub patris & conventionibus infrascriptis.
Primo Castrum & Villam de Vexio & Edifi-
cia dicti Castri cum terris & locis Villeriis, & per-
tinentiis ipsius Castri & Villæ de Vexio, & Terra-
rum, & locorum prædictorum, quibus Posses Vexii
& Villeriis, Terris, locis & pertinentiis ipsius Cas-
tri & Villæ coheret, Posses, & Territorium de Cox-
ano, Posses Pirlerti, Posses Cepolarum, Posses & Terri-
torium Castri Casteni, Posses Ulmi & Posses Rocchæ.
Item omnes Terras & possessiones cultas & incultas,
Prata, Vincas, Gerba, Nemora, & Castagneta,
Rupes & Alpes, Domos & Sedinia, & quascunque
alias Possessiones cujuscunque conditionis existant,
pertinentes & pertinentia quocunque modo vel qu-
cunque occasione prædicto Domino Alberto, in dicto
Posses de Vexio, & infra fines & Territorium ipsius
Castri & Villæ de Vexio, & Terrarum, & locorum,
& Villeriorum ipsius Castri, nihil in se de prædictis
modo aliquo retinendo. Item totum Dominium con-
stitum, Segoritur aquaticum pascuaticum, Venationem,
piscationem, Pascua, Fornos, Molendina, & jura
faciendi, & habendi Fornos & Molendina, Campa-
rias, Fodra, Banna, Acconzanita, & successiones &
jura succedendi five jus Patronatus Ecclesiarum, &
Capellarum dicti Castri & Villæ de Vexio, & Posses
ad dictum Dominum Albertum pertinentia in Vexio
& posses, & omnia jura competentia dicto Domino
Alberto pro exactione & executione omnium, & fin-

ANNO
1300.

gutorum prædictorum. Item totum id & quicquid habet & habere videtur & omne jus competens, vel quod competere videatur quocunque modo causa vel jure ipsi Domino Alberto in dicto Castro, & Villa de Vexio, vel ipsi Domino Alberto, occasione ipsius Castri & Villæ, & locorum & Villeriorum, & Terrarum prædictarum, & in Dominio Confito, & segurito aquatico, pascuatico, Venatione, Piscatione, Pascuis, Furnis, Molendinis, Campariis, Fodris, Bannis, successioneibus, Portonaticis, & Aconzanitis, mero, & mixto Imperio, & omnimoda jurisdictione, Avocatus, five jure Patronatus in Ecclesiis, & Capellis Castri, & Villæ de Vexio & posse, & Terrarum, & locorum pertinentium ipsi Castro, & Villæ, vel ipsi Domino Alberto occasione ipsius, in quibuscunque rebus & bonis consistant, & in prædictis rebus & juribus, & occasione ipsarum & ipsorum. Item tertium, five tertiam partem Pedagii, five jure tertie partis percipiendi, exigendi, & excutendi pedagium, quod colligitur, seu colligi, & exigi consuevit in Vexio, vel in Posse Vexioni. Item omnes sctus directos, quartos, quintos, Roxias, carigias, Capones, Gallinas, Sparolos, Polastros, Spalas, Porcos, Granum, Anonam, & quoscunque redditus & debitoras, & obventiones, quos & quas dicitur Dominus Albertus habebat, vel habere debebat, seu haberi debere reperiretur quocunque modo, vel quacunque causa, vel quocunque jure ab hominibus de Vexio, & de posse, & de Terris, & de locis ipsius Castri, & Villæ de Vexio. Item omnes homines & Vassallos, & jura ipsorum hominum, & Vassallorum quos ipse Albertus habebat, & habere debere reperiretur in Castro, & Villa de Vexio, & Posse, & Terris, & Locis, & Villeriis ipsius Castri, & Villæ de Vexio. Item Medietatem totius grani, quod ipse Dominus Albertus habet intus Castrum de Vexio. Item medietatem totius Speltæ, & Anonnæ & Medietatem totius Vini, & omnes Arcas & serinea, excepto serineo Domine Thiburgie, Bancas, & Sedes & Trispes. Item omnes Carrarias, & Tinnas que sunt intus Castrum de Vexio, & que ad ipsum Dominum Albertum pertinent in dicto loco. Item medietatem totius Foeni, quod est, & esse reperiretur ipsius Domini Alberti. Item medietatem omnium debitorum, qui ex quacunque causa debent ipsi Domino Alberto in dicto loco, & Posse Vexii, seu ad Vexim pertinentibus, seu qui per Vexim distringi consueverunt nihil in se retinendo, sed in ipsum Emporem pro se, & hæredibus, & successoribus suis totaliter transferendo. Et hoc pro pretio librarum, viginti millium bonorum denariorum Astenfium. Quod pretium habuisse Dominus Albertus confessus fuit de integro habuisse, & recepisse a dicto Domino Bonhomine, seu sibi vel alteri pro eo, & de voluntate ipsius integre, & perfecte solum esse. Et de dicto pretio fe vocavit tacitum, & contentum & bene solum & integre satisfactum. Renuntiandi exceptioni non numerate pecunie, & non receptæ, & pretii prædicti non habiti, & sibi non soluti, & exceptioni doll mali & in factum conditioni & exceptioni sine causa, vel ex injusta causa, & ne possit dicere, vel opponere, se fore læsum vel circumventum in dicta Venditione ultra dimidiam justii pretii, vel in aliqua parte ipsius pretii, & omni, & cuilibet alii exceptioni & juri. Ea ex prædicta causa Venditionis, & pro pretio supradicto dictus Dominus Albertus cessit & mandavit, dicto Domino Bonhomini omnia sua Jura omnesque rationes, & actiones reales, & personales, utiles, & directas reales & personales, utilia & directa sibi competentes, & competentia & que eidem quocunque modo vel quacunque occasione competunt, vel competere posse videntur in prædictis Castro, & Villa, & Terris, & locis, & Pertinentiis ipsius Castri, Villæ & Terrarum, & locorum ipsius Castri & Villæ loci prædicti. Et in Terris & Possessionibus cultis & incultis, Pratis, Vineis, Gerbis & Nemoribus, Castagnetis, Rupibus & Alpibus, Domibus & Sedibus, & quibuscunque aliis Possessionibus ipsi Domino Alberto pertinentibus in loco prædicto & Posse, & districtu ipsius loci & in Dominio confita, Segurito aquatico, pascuatico, Venatione, & Piscatione, Pascuis, Furnis, Molendinis, Campariis, Fodris, Bannis, Successioneibus, Portonaticis & Aconzanitis mero & mixto Imperio, & omnimoda jurisdictione, Avocatus five jure Patronatus in Ecclesiis & Capellis Castri & Villæ de Vexio, & Terrarum & locorum ipsius Castri, &

Villæ. Item in tertia parte dicti Pedagii, five percipiendi & exigendi pro tertia parte dictum Pedagium, quod colligitur, seu colligi consuevit in Posse, & finibus Vexi. Item & in sctis dictis quartis quintis Roxiis Carrigiis, Gallinis, Caponibus, Sparioliis, Solastris, Spalis, Porchis, Grauo Blava & Anonna, & quibuscunque redditibus & debitoris, quos & quas dictus Dominus Albertus habebat vel habere debebat, seu habere debere reperiretur, quocunque modo, vel quacunque causa, vel jure ab hominibus de Vexio, & Posse, & de Terris, & locis pertinentibus ipsi Castro, & Villæ vel ipsi Domino Alberto occasione ipsius. Item in omnibus hominibus Vassallis, & Juribus ipsorum hominum, & Vassallorum, quos ipse Dominus Albertus habebat, & quos habere debere reperiretur in dicto Castro, & Villa de Vexio & Terris & locis, & pertinentiis prædicti Castri, & Villæ Vexi. Item & in Aquis & rippatu aquarum & aquarum ductu, & in omnibus aliis rebus, & juribus supradictis, & adversus omnes & singulas res prædictas, & adversus quoscunque personas, & res tam occasione divisionis factæ inter ipsum Dominum Albertum, ex una parte & Dominum Odonem de Carreto, ejus fratrem ex altera parte, quam alia quacunque occasione, jure, vel modo & generaliter omnia jura, & omnes actiones sibi competentes, & competentia pro prædictis rebus sibi venditis, & in prædictis rebus venditis & occasione ipsarum rerum venditarum contra quoscunque personas & res. Tali modo facta est dicta Venditio, & Jurium cessio per prædictum Dominum Albertum, quod dictus Dominus Bonhomo de cætero per se suosque hæredes & habentes, seu habituros causam ab eo de cætero prædictas res venditas, omnes & singulas habeat teneat quieteque possideat, & ex eis & in eis, quicquid voluerit faciat sine contradictione dicti Domini Alberti suorum hæredum, & cuilibet persone. Et de prædictis Juribus, actionibus & rationibus ita possit de cætero agere, causari, excipere & replicare. Et dicta debita, debitoras & pedagia, & omnia alia, & singula supradicta petere, & exigere, & asssequi cum effectu & modis omnibus realiter, & personaliter, utiliter & directe uti in Judicio & extra prædictas res omnes & singulas supradictas venditas ut supra habendo tenendo & possidendo, & quasi possidendo, retinendo, & retentione utendo, petendo, & exigendo, & adversus quoscunque personas, & res utendo, cogendo, & penas & banna imponendo & exigendo. Et generaliter modis omnibus quibuscunque, quæ admodum dictus Dominus Albertus, in omnem casum, & eventum facere poterat, vel facere posse videbatur, vel facere potuisset si presentem venditionem, & cessionem non fecisset. In quibus Juribus & actionibus dictus Dominus Albertus constituit dictum Dominum Bonhominem Procuratorem suum, ut in rem suam. Quas res venditas omnes & singulas, & quamlibet earum, & quæ jura, & quas actiones dictus Dominus Albertus per se, & hæredes suos promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti pro se, & hæredibus suis, & successoribus & habentibus & habituris causam ab eo defendere, auctorizare, desbrigare, & expedire, & vacuum, & expeditam possessionem rem prædictarum tradere, & deliberare ab omni persona, & personis, Collegio & Universitate. Eo salvo quod ad Commune Astenie, dictum Castrum Vexi occasione feudi dicti Communis defendere minime teneatur, si ab ipso Comuni occasione dicti feudi, dictum Castrum appellaretur vel evinceretur. Et prædictam Venditionem & omnia & singula supradicta prædictis Dominus Albertus promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti rata & firma perpetuo habere & tenere, & contra ea ullo modo facere vel venire per se vel per alium modo aliquo, aliqua ratione, vel modo de jure, vel de facto, nec ipsi Domino Bonhomini, vel habentibus seu habituris causam ab eo, super rebus, & juribus prædictis vel aliqua ipsarum venditis, & cessis ut supra quæstionem aliquam inferre vel inferrenti consentire per se, vel per alium aliqua ratione, jure vel modo, sed ipsas res & jura ipsi Domino Bonhomini, habere licere. Et si prædicta omnia & singula non attenderet & observaret, vel prædicta omnia, & singula facere noller, aut non posset, aut quovis ingenio se subtrahere quereretur, tunc ei duplum reficere promisit secundum quod dicta res venditæ quæ evincerentur, vel non expederentur melius valuerint, pro tempore meliorata fuerint, vel estimatione

ANNO
1300.

ANNO 1300. tione pretii rerum prædictarum in loco consilii cum omnibus damnis, expensis, & interesse, quæ, quod, vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo, vel habens ab eo causam faceret, incurreret, vel sustineret eundo, redeundo, stando coram Judic. premio mutuo, vel alio quocunque modo occasione prædictis, vel aliqua earum. Credendo de ipsis in ejus verbo simpliciter, & sine Sacramento alia qualibet probatione. Et volens dictus Dominus Albertus transferre Dominium & possessionem seu quasi possessionem prædictarum rerum venditarum, & jurium, rationum, & actionum venditorum in dictum Dominum Bonhominem constituit se tenere & possidere prædictas res venditas, & jura, rationes, & actiones prædictas nomine dicti Domini Bonhomini, quo usque de ipsis rebus venditis, & Juribus cessis dictus Dominus Bonhomo corporalem apprehenderit possessionem, & quasi, quam ei apprehendere liceat quodocunque voluerit sua propria auctoritate, & sine contradictione dicti Domini Alberti Vendoritis, suorumque hæredum, & cujuscunque personæ, & sine auctoritate, & decreto cujuscunque Judicis, vel alterius cujuscunque Magistratus, ad quæ faciendâ, & in Juribus, rationibus & actionibus prædictis constituit dictum Dominum Bonhominem Procuratorem ut in rem suam. Insuper dictus Dominus Albertus promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti se facturum, & curaturum sic quod Francechinus ejus filius de prædictis omnibus, & singulis se tenebit tacitum & contentum, & quod ipse Francechinus contra prædictam Venditionem ullo modo faciet, vel veniet aliqua ratione, vel modo, & quod in prædictis rebus venditis vel aliqua earum aliquo jure vel modo nullum Jus postulat, sive requirit, quodque prædictas res, vel aliquam earum aliquo jure vel modo non appellabit, petet, vendicabit sive requirit, & quod perpetuo de prædictis, & omnibus & singulis stabit tacitus, & contentus, & si contrafaceret, vel veniret, promisit eidem Domino stipulanti, eidem Francechino non dare consilium, auxilium vel favorem, sed eidem Domino Bonhomini restituere duplum rerum quas dictus Francechinus vel alius pro eo seu habens causam ab eo evinceret a dicto Domino Bonhomine. Et insuper eidem Domino Bonhomini restituere, & refarcire omnia damna & expensas, quæ, quot, vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo faceret, incurreret, vel sustineret in Judicio, vel extra eundo redeundo stando coram Judic. premio mutuo, vel alio quoque modo occasione prædicta, credendo eidem de ipsis in ejus verbis simpliciter sine Sacramento & alia qualibet probatione. Hoc æto in presenti Venditione & cessione, & Instrumento præsentis in principio, medio, & fine, & inter dictas partes extitit ordinatum pacto speciali inito inter ipsas: Quod dictus Dominus Bonhomo per se, & suos hæredes, seu habentes vel habituros causam ab eo ex causa dictæ Venditionis, & pro pretio supradicto habeat, & habere debeat, & vendita, & cessa esse intelligantur eidem omnia illa jura, & res quas & quæ Plebs de Vexio habebat in Cefolis, & quæ & quæ dicta Plebs dederat in Cambio dicto Domino Alberto pro rebus quas ipse Dominus Albertus dedit in Cambio dictæ Plebi in Vexio, dummodo non inveniretur dictum Dominum Albertum per Instrumenta, vel alia documenta, quas Dominus Manfredus Marchio de Carretto, quondam ejus Pater, vel ejus Antecessores habuissent, vel fecissent cum Domino Guilielmo de Carretto, sive de Pontibus non posse fecisse dictum Cambium, vel aliquod acquisivisse in Cefolis, si vero reperiretur dictum Dominum Albertum non posse acquisivisse in Cefolis illa jura, & res, de quibus fuit factum dictum Cambium ut supra, dictus Dominus Bonhomo dicta jura, & res minime habere possit, vel ei vendita, & cessa esse intelligantur; sed habeat in casu prædicto, venditæque, & cessæ sint, & esse intelligantur illæ res & bona quæ, & quas dictus Dominus Albertus dedit in Cambium in Vexio dictæ Plebi. Et in casu prædicto quo reperiretur dictum Dominum Albertum non posse fecisse dictum Cambium forma alicujus Conventionis, vel pacti inito, vel facti prædecessoribus suis cum dicto Domino Guilielmo de Pontibus, teneatur, & promisit dicto Domino Bonhomini facere dissolvi dictam permutationem, sive Cambium prædictam ad voluntatem dicti Domini Bonhomini, & facere ita, quod ipse Dominus Bonhomo ipsas res habeat, & habere & pacifice tenere, & possidere possit sine contradictione alicujus

TOM. I. PART. I.

personæ. Quæ omnia, & singula supradicta vendita & cessa, & promissa ut supra per dictum Dominum Albertum, idem Dominus Albertus promisit dicto Domino Bonhomini stipulanti solemniter, attendere & observare, & attendi & observari facere cum effectu & hoc sub reflectione & restitutione damnorum & interesse, & expensarum quæ, quod, vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo faceret, incurreret, vel sustineret in Judicio, vel extra, eundo, redeundo, stando coram Judic. premio mutuo vel alio quoque modo prædicto taxatione; vel aliqua earum credendo ei, & habenti ab eo causam de ipsis ejus verbo simpliciter, & sine Sacramento, & alia qualibet probatione ac Judicis taxatione, & sub obligatione omnium bonorum suorum, quæ perinde ac pro prædictis omnibus, & singulis attendendis, & observandis omnia sua bona mobilia & immobilia habita, & habenda dicto Domino Bonhomini pignore obligavit. Renunciando in prædictis omnibus, & singulis ne possit dicere, vel opponere se obligatum fore sine causa, vel sine iusta causa, vel dolum, fraudem vel errorem alicujus intervenisse, vel incidisse in præsentem Venditione & Cessione supposito, vel re ipsa forti privilegium, ita quod ubique, & sub quolibet Judice, vel Magistratu, suo vel non suo possit realiter, & personaliter conveniri. Renunciando ex certa scientia Privilegio, sive exceptioni Fori, & omni alii exceptioni & defensionibus, & Juri de qua, vel de quo modo aliquo tueri posset se. Insuper Dominus Bartholomeus Gavarius Lovazolo Procurator gentilis Domine Thiburgie Uxoris dicti Domini Alberti, ad promittendum per ipsa, & ejus nomine, & ad renunciandum juri hypotecarum & omni juri sibi competenti in dictis rebus venditis occasione facta dotis, & qualibet alia occasione, ut de Procuratore ipsius apparebat per publicum Instrumentum factum per Conradum Clericum Notarium, hoc anno, & Indictione die decimo octavo Mensis Februarii, & certificatum prædicto nomine per me Notarium infra scriptum de Venditione prædicta, & de jure, quod dicta Domina Thiburgia habebat in rebus, bonis, & juribus traditis, venditis, & cessis ut supra occasione suæ dotis & certa scientia, nomine, & vice dictæ Domini Thiburgie, consensu & voluntate dicti Domini Alberti ejus Mariti, Renunciando dicto Domino Bonhomini omnia jura competentia ipsi Domine Thiburgie in rebus prædictis venditis ut supra, & in bonis dicti ejus Mariti occasione venditionis prædictæ. Renunciando juri Hypotecæ, Senatus Consulto Velleiano, & omni alii juri & legum statutorum auxilio. Promittens prædicto nomine dicto Domino Bonhomini stipulanti prædictam Venditionem, & omnia & singula supradicta rata & firma, & rata, & firma perpetuo habere, & tenere, & contra ea nullo modo facere, vel venire & nullum jus in dictis rebus venditis petere occasione dictæ dotis suæ, vel alia occasione aliqua ratione vel modo. Et si contra prædicta faceret vel veniret, promisit prædicto nomine dicto Domino Bonhomini stipulanti restituere ei omnia damna, interesse & expensas, quæ quod vel quas perinde dictus Dominus Bonhomo, vel habens ab eo causam faceret, incurreret, vel sustineret eundo redeundo, stando coram Judic. premio mutuo vel alio quoque modo & occasione prædictis vel aliqua earum, credendo ei de ipsis in ejus verbo simpliciter, & sine Sacramento, & qualibet probatione. Et pro prædictis omnibus & singulis attendendis, & observandis omnia bona dictæ Domine Thiburgie dicto Domino Bonhomini pignore obligavit. Renunciando etiam prædicto nomine ne possit dicere obligatum fore sine causa, vel ex injusta causa, Juri hypotecario, Senatus Consulto Velleiano, & omni alii juri & Legum, Statutorum auxilio

Actum est in Claustro Aoniorum sive Ecclesia Fratrum Minorum Conventualium Assensum sub Porticu Refectorii ipsorum Fratrum. Testes interfuerunt vocati Dominus Andreas Garettus Doctor Legum, Dominus Henricus Pecia Jur. Per. Benere de Solario & Martinus Gut. Georgius Assur. Georgius Apheius, Corradus Cacaranus & Rolandus Zaretus Notarius. Et ego Petrus Claverius Notarius Palt. his interfui & hanc Cartam sic scripsi.

L. H. T. Et Ego Guilielmus Zeverinus de Virolengo Imperialis auctoritate Notarius prædictum Instrumentum transcripsi, & exemplavi præcepto, & licentia Domini Vicarii supradicti, pro in-

Z 2

ANNO 1300.

ANNO 1300. principali Instrumento continebatur, nihil addito vel mutato præter forte punctum, vel silabam, quod sensum mutet, vel variet intellectum, & sicut in dicto Originali continetur, sic fideliter exemplavi, & transcripsi, ad maioremque rei certitudinem me subscripsi, signum quoque meum apposui consuetum.

L. H. T. Anno Domini Millefimo trecentesimo quadragesimo secundo, Indictione decima die 23. Decembris. Actum in Villa Vexi ubi jus redditur Præsentibus testibus Domino Presbitero Alberto Camerasco Canonico Plebis de Vexio, Petro de Rippa, Dominico Gallatore & Bonotempore omnibus de Vexio vocatis & rogatis. Quorum præsentia Dominus Guilielmus Brocardus Vicarius generalis totius Terræ Dominorum Bonifatii, Georgii, Petri, & Antonii de Affin. & jus reddens in Terris, & locis dictorum Dominorum præcepit, & licentiam dedit mihi Guilielmo Notario publico, quatenus ad postulationem & instantiam prædictorum Dominorum Georgii, Petri, & Antonii infra scriptum Instrumentum non incitum, non cancellatum, non abolum, nec in aliqua sui parte viciatum, sed omni suspitione carente autenticarem, & in formam publicam redigerem, ut vim, & robur publici obtineat firmitatem. Tenor cuius Instrumenti talis est.

L. H. T. Anno Domini Millefimo trecentesimo, decima die Mercurii, XVI. Mensis Martii in præsentia testium Infra scriptorum Dominus Albertus Marchio de Carretto volens ut tenebatur, & debebat, tradere possessionem corporalem de Castro Vexi Domino Bonhomini Afinario, cui ipse Dominus Albertus vendidit dictum Castrum, Terras, & possessiones & res quæ, & quas habebat in Poste & Territorio dicti Castri, & cui vacuum possessionem, expedire & tradere promiserat, ipsum Dominum Bonhominem in dictum Castrum corporaliter, introduxit & Claves ipsius Castri seu Portæ dicti Castri manualiter tradidit dicto Domino Bonhomini abdicando a se possessionem dicti Castri, & in ipsum Dominum Bonhominem ipsius Castri vacuum possessionem totaliter transferendo, qui Dominus Bonhomo animo apprehendendi corporalem possessionem dicti Castri, & pertinentiarum ipsius in ipsum Castrum intravit, & claves ipsius habuit, & recepit a Domino Alberto prædicto animo habendi, & tenendi possessionem ipsius & pertinentiarum naturalem, & civilem. Et de

prædictis unum, & plura Instrumenta dictæ Partes fieri præceperunt. Actum in Castro Vexi in Caminata ipsius Castri. Testes interfuerunt vocati Dominus Andreas Garretus, Legum Doctor, Dominus Georgius Afinarius, & Dominicus Afinarius, Dominus Bartholomæus Gavarius de Lovazolio, Conradus Clericus, Moradus de Monte Claro, & Dominus Guilielmus de la Turre. Et ego Petrus Claverius, Notarius personaliter his interfui, & hanc Cartam sic scripsi.

Et ego Guilielmus Zevarius de Virolengo Imperiali auctoritate Notarius prædictum Instrumentum transcripsi, prout in principali continebatur nihil addito, vel mutato, quod sensum mutet vel variet intellectum, & sicut in eo continetur sic fideliter exemplavi, & transcripsi, & ad maiorem rei certitudinem me subscripsi, & signum meum apposui consuetum.

Cum ejus Originali in Pergamena scripto, ac Bulla Imperiali extra capitulam in cera impressa, ac cordulis sericis coloris rubei, albi, & cinericei pendente, sicut expedita, in secretiori Archiducali Mantuæ Archivio adservato præsentem sumptam Copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 12. Septembris 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 13. Septembris 1720.

FIN DE LA PREMIERE PARTIE
DU TOME I. DE CE SUPPLEMENT.

APPENDIX.

A LA PREMIERE PARTIE DU TOME I.

DU SUPPLEMENT

AU CORPS DIPLOMATIQUE.

I.

ANNO

1001. Ein Stück oder Theil des Reichs-Tage unter
Kaiser Otto dem III. gehalten / von Sat-
zung und Ordnung der Kurfürsten des Römi-
schen Reichs und anderer Stände. [GOL-
DASTI Copeptlicher Begriff Verschiedener
Reichs-Handlungen pag. 16.]

C'est-à-dire,

*Fragment d'une Constitution Imperiale ordonnée
dans une Diète tenue sous OTTO III.
touchant les Electeurs & autres Etats de
l'Empire.*

Nun die Fürsten und Herrn als bey dem Kayser wa-
ren / so sprach der Kayser zu in: Lieben Fürsten und
Herrn / so man einen Römischen König kuren und wölen sol-
so ist gar viel Fürsten und Herrn / die sich selb oder ihre
Freund erwölen an das Reich / und wöde groß Zwietracht
und mißheit davon kommen. Darum das ihr das verse-
hen / so sollent ihr also wol thun / und erwölen under euch
etlich Fürsten / die von einer aller wegen nun und hiernach
mühen einen König erwölen. Und je lügel der ist / je myn-
der der mißheit und Krieg mag under sy gesellen. Und so
die einträchtig under sich seyn in der Kessung / so myn-
Kriegs und Unwredens den Länden und euch davon kompt.
Und ich rat auch / daß ihr dieselben Fürsten erwölen auß
des Reichs Kurfürsten: Wann sy allermeist wissen des
Gelegenheit. Sie frageten / wer die Herren? Er sagt / das
sind die Herren in Römischen Lande / als Francken / Beyer /
und Sachsen.

Nach vil red ward mit des Kayfers und der Herren al-
ler will und Guntz aufgesetzt und beschlossen / daß der Kur-
fürsten sollent syben seyn / und die syben Kurfürsten einen
Römischen König einträchtiglich oder mit dem meysen part
sollent erwölen und kiesen. Und under dem solten seyn drey
als Geistliche Kengler / und vier Weltliche.

Wer die Syben Kurfürsten seyn / insunderheit mit
ihren Namen und Ampten oder beuel /
die sy dem Reich pflichtig seyn.

Meintz.

Und seyn die Geistliche Fürsten / die drey-Cangler des
Reichs. Der Erst ist der Bischoff von Meintz / der ist des
Reichs Oberster Cangler in Germania / das ist zwischen Un-
gerland und dem Reyn.

Trier.

Der Ander ist der Bischoff von Trier / der auch des
Reichs Oberster Cangler ist in Gallia / das ist das Län-
partisch Geyrig in Teutschen Länden.

Köln.

Der Dritte ist der Bischoff von Köln / der ist des Reichs

Oberster Cangler innerhalb des Meers in Italian / das ist
in Wältschen Länden. ANNO
1001.

Pfalzgraff bey Rheyn.

Die andern vier Kurfürsten das seynd Weltliche Fürsten.
Der Erst ist Pfalzgraff bey Rhein / der ist des Reichs O-
berster Truchses

Herzog von Sachsen.

Der Ander ist der Herzog von Sachsen-Lande / der ist
des Reichs Oberster Marschalck und Schwertrager.

Marggraff von Brandenburg.

Der Dritte ist der Marggraff von Brandenburg / des
Reichs Kancrer.

Herzog von Beham.

Der Viert ist der Herzog von Beham / und ist des Reichs
Schent.

Diese vorgenannten Syben Kurfürsten / sollent seyn des
Reichs Obrist Amptleit / als vorgelagt ist / und sol an sy
gekeh seyn / daß sy mühen ein Römischen König oder Kayser
erwölen / wann das Reich unversatt stat / oder so die und
manigverff dem Reich not ist einen Römischen Kayser zu
kiesen.

Folget das Corpus oder Lichnam des Heiligen
Römischen Reichs / mit sinen Obristen
Güldern / wie es wart in Ordnung
gebracht durch KEYSER R.
ID und den Fürsten.

Item IIIL. Herzog-n / { Sachsen /
und werden genent die III. { Beyer /
Hohen Herzogdum. { Swaben /
Lothringen.

Item IIIL. Marggraffen { Meysen /
{ Brandenburg /
{ Merckern
{ Baden.

Item IIIL. Landgraffen { Sülzingen /
{ Hessen /
{ Kurlenberg /
{ Eulfsag.

Item IIIL. Burggraffen { Brandenburg /
{ Merckern /
{ Kurlenberg /
{ Eulfsag.

Item IIIL. Grafen { Cleve /
{ Schwaburg /
{ Alze /
{ Euphon.

ANNO

1001.

Jean III. Fryhern

Limberg/
Thuis/
Befterburg/
Widenwalden.

Jean III. Ritter

Andelau/
Wedingen/
Strumet/
Frauenberg.

Jean III. Etete

Augspurg/
Ach/
Wiek/
Lubeck.

Jean III. Doreff

Bamberg/
Hlin/
Nagenu/
Schlesstat.

Jean III. Buren

Eblon/
Kegenburg/
Constant/
Salzburg.

II.

1058.
4. Octob.

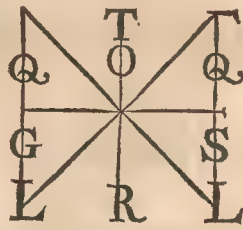
HENRICI IV. Regis Romanorum Confirmatio super antiquis Privilegiis a Julio Cesare & Nerone Terris Austriacis concessis, ut eandem vim habeant, quam si ab Imperatoribus Christianis data essent. Concedit insuper Ernesto Marchioni Austrie in Adjutorium & subsidium Episcopatus Juvavie & Laureacensis, additis pluribus aliis Prærogativis. Datum 4. Nonas Octobris Anno Dominice Incarnationis 1058. Indictione XI. a prima inauguratione ejus V. ab obitu vero patris II. Cum Privilegiis Julii Caesaris & Neronis in integro inseritis. [R. STEIN Handb. d. Gesch. d. Reichs u. d. Kaiserthums d. Habsburger u. d. Habsburger Reich. I. Buch. La même Pièce se trouve dans Fugger Spiegel der Ehren 2. Buch. 2. cap. pag. 163. mais les deux Privileges de Jules Cesar, & de Neron y manquent. Il se contente de les indiquer & d'en donner les premiers mots.]

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Amen. Heinricus Divina favente Clementia Rex Romanorum Augustus quondam Domini Heinrici felicitis memoriæ Romanorum Imperatoris genitus: Ex quo decet Celstrudinem Imperiale magnificorum Virorum & Nobilissimorum Principum etiam consideratione intercessorum eorumdem justas admittere petitiones. Nos preces præclarissimi & Nobilissimi Principis Domini Ernesti Margravii Austrie, Sacri Romani Imperii Prioris & fidelissimi Principis & Generosissime Domine Domine Agnetis Romanorum Imperatricis, Genitricis nostræ Carlismæ, Compositricis ejusdem per Portas admittimus exauditionis, eis favorabiliter annuere volentes. Cum ipse Princeps dicti Imperii Honores & Utilitates procuret seu jugiter prosequatur, & nihilominus in instanti anno cum exercitibus suis bellatorie illas terrarum partes contra Paganos obtinuit vicibus trinis, eosque exinde pepulit cooperante divino auxilio potenter. Cujus Principis preces hoc exigunt, quod nos roboris firmiter perpetuamus concessiones, seu privilegia suo Nobili Marchionati Austrie ab antiquis Paganorum Imperatoribus concessa, Quorum Privilegorum tenores sequuntur, & primi Privilegii sic sonant: Nos Julius Imperator, Nos Cesar & Cæsar Deorum, Nos supremus Terra Imperialis Augustus, Nos Sustentator Orbis universi, Plage Orientalis, Terræque suis incolis Romanam Veniam & nostram pacem. Vobis mandamus per nostrum Triumphantem, quod illi præfeto Senatori nostro Avunculo pareatis. Quoniam nos eadem & suis heredibus sueque domus descendentibus donavimus Vos in feudatariam possessionem perpetuo tenendam, sibi & suis por-

teris in perpetuum relinquentes quod nullam potestatem super eos statuere debemus; Nos eis & dictis suis successoribus largimur omnes Utilitates Terre Orientalis memorate. Insuper nos eundem Avunculum nostrum & omnes ejus successores assumptimus: Consiliarium in secretissimum Consilium Romanum taliter quod deinceps nullum perpetuum negotium, siue causa fieri debeat suo sine scitu. Datum Romæ Capitali Mundi, Die Veneris Regni nostri Anno primo & exactione auri anno primo. Et Secundi Privilegii sic sonat Tenor: Nos Nero Amicus Deorum & Fidei Eorum propalator, præceptor potestatis Romana, Imperator & Cesar Augustus; Nos sumus deliberati, cum omni nostro Senatu, Quod eximi debeat illa Terra Orientalis ante alias terras, quia ipsa, & ejus habitatores ante omnes illos qui Romani Imperii Subditi sunt, laudabiliter eluceat, ob hoc dicimus nos illam eandem Terram in perpetuum liberam, quin etiam & absolutam omnispensionis & census, qui jam impositus est, vel erit in futurum ab Imperiali potestate aut a nobis, vel successoribus nostris, seu quibuscumque aliis. Nos volumus etiam quod eadem Terra in perpetuum libera perseveret. Etiam præcipimus nos ex Romanæ Potestate, quod cum nullâ adversitate illa Terra supra nominata ab aliquo in aliquo molestetur, si quis autem contra hoc faceret, quam cito hoc perpetrasset, ille esse debeat in Banno Romani Imperii & nunquam inde tempore aliquo exire. Datum apud Lateranum in die Martis illius magni Dei. &c. Quamobrem nos prænominatus Rex Heinricus intuiti sumus & rememorati, quod homines qui in infidelitate persistunt Literas dant aliis hominibus qui illius fidei & credulitatis sunt, inutiles ac infructuosæ sunt illis hominibus & gentibus, qui in Jesum Christum credunt & Terris eorumdem; propter hoc nos illi generoso Principi prænominato Ernesto, Margravio Austrie & suis heredibus ac ipsi Terræ Austrie corroboravimus & fecimus innovari illas præscriptas Literas, quæ in lingua Paganorum conscriptæ fuerunt, & quas in Latinum sermonem convertimus, & transulimus, ita duntaxat quod eadem Literæ prænominato Ernesto Margravio & Terræ sue Austrie ac suis posteris ac successoribus honorem & fructum apportent & inducant, ac si eadem id seu eadem a Divis & Christianissimis Imperatoribus datæ forent. Insuper intuiti sumus omni puro desiderio nostre mentis, quod prænominatus Illustris Princeps Ernestus, Margravus Austrie adeo bene meritis & dignus est, quod eadem ipsum Sanctum Romanum Imperium adjutorium esse debeat, quia ipse situtus & constitutus est in uno sine Christianitas & omni tempore inciat & exerceat opera Domini Nostri Jesu Christi, damus & concedimus nos eadem in adjutorium & subsidium illos Episcopatus cum omnibus bonis ipsorum, quæ hæcenus a longævis temporibus cognominata sunt & fuerunt Juvavie, Laureacensis, ita tamen, quod ille prænominatus Marggravus & sui successores ac Terræ Austrie advocati & Domini super illis esse debeant: Insuper concedimus nos & damus sæpe nominato Ernesto suisque posteris ac ipsi Terræ Austrie illam gratiam quod ipsi gladium Judicii ipsorum & Banderiam siue Vexillum Terræ ipsorum publice ante Imperium & ante totum Mundum & populum deferre debeant atque possint, quia ipse & sua Terra sæpe sapienter laudabiliter in Dei servitio emicuit & apparuit gloriose. Et, ut hæc nostra traditio stabilis & inconvulsa omni permaneat ævo, hanc paginam inde conscribi, manque propriâ, ut subius videretur, corroborantes sigilli nostri impressione justissimus insigniri.

ANNO

1058.

Signum Domini Heinrici Quarti Regis, Gevehar. dus

ANNO 1058. *Dus Cancellarius vice Luitboldi Archi-Cancellarii recognovi Dat. quarta Non. Octobris, Anno Domini Incarnationis millesimo quinquagesimo Octavo, indictione undecima, Anno autem ordinationis Domini Henrici quarti Regis V. Regni vero II. Actum Türrimbuche, in Dei nomine feliciter Amen.*

III.

1090. *Diploma GUELPHONIS V. Ducis & Marchionis nec non Comitisse Matildæ, quo Privilegia Libertates & Immunitates Mantuanis Civibus & Suburbanis per Predecessores eorum ipsi ablata restituuntur. Factum Mantue V. Kal. Julii Incarnationis Anno 1090. Indictione XIII. [Lud. Ant. Muratori dele Antichità Estensi part. I. cap. 29. pag. 280.]*

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Guelpho Dei gratia Dux, & Marchio, Matilda Dei gratia si quid est iustis petitionibus adquisicere & nostris fideles honoribus & commodis ampliari per omnia nostram concedet potestatem. Qua propter omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque Fidelium tam futurorum quam presentium noverit industria, qualiter nostri fideles Mantuani Cives nostram adierunt clementiam, quorundam suorum Concivium oppressiones relevari petentes, & Erimannos omnes, & communes res sue Civitati a nostris Predecessoribus illis ablatas sibi restitui postulant. Et nos ob memorabilem eorum fidelitatem, & servitium, iustis eorum precibus annuentes, omnes exactiones, & violentias non legales funditus deinceps abolendas, & radicitus extirpandas, modis omnibus decernimus & firmamus. Statuentes etiam ut neque nostri heredes, neque ulla magna, parvaque nostra potestatis persona, predictos Cives in Mantuana Civitate, vel in suburbio habitantes, vel deinceps habituros, de suis personis, sive de illorum servis, vel ancillis, seu de liberis hominibus in eorum residentibus Terra, vel de Ermanna, & Communibus rebus ad predictam Civitatem pertinentibus ex utraque parte fluminis Mincii sitis, sive de beneficiis, libellariis, precariis, investituris, seu etiam de omnibus eorum rebus mobilibus, & immobilibus, adquisitis, vel adquirendis inquietare, molestare, disvellere sine legali iudicio, vel ad aliquam publicam exactionem, vel functionem, cogere presumat. Sed & neque in predicta Civitate in domo alicujus, vel in suburbio, in domo militis, vel in caneva alicujus, illis invitis, hospitari audeat. Insuper & illis restituimus omnes res communes, parentibus illorum concessas per preceptum Imperatorum, scilicet nominative faccam, septingenti & Carpenetam, & quicquid de Armanorio nobis hucusque retinebamus, sive per cetera loca in Comitatu Mantuano reagentia, pificationes & per flumina, & paludes, scilicet utraque ripas fluminis Tartari, deinde sursum usque ad flumen Olei. De alia parte usque in fossam altam. De tertia parte usque in Ecclesiam Sancti Faustini in caput Variana, & deinde seorsum usque in Agricia Majore, ut liceat illis pabulare, capulare, seccare, venari & quicquid juris ipsorum parentes antiquitus in illis habuerant. Decernimus etiam, ut liceat omnibus predictis Civibus & suburbanis per omnem nostram potestatem secure ire & redire, sive per aquam & per Terram quocumque voluerint, ita ut nec tholonicum, nec ripaticum dent. Et insuper illam bonam & iustam consuetudinem eos habere firmamus, quam quilibet optima Civitas Longobardie obtinet. Quicunque, vel nos supra scripti Dux Guelpho, & Comitissa Matilda, vel nostri heredes, aut quilibet nostra potestatis magna parvaque persona hujus concessionis, & restitutionis violator extiterit, libras auri centum componat supradictis Civibus & suburbanis, illorumque heredibus, ita ut medietas expendantur in restitutione, & post penam solum hac concessio, & confirmatio in sua remaneat firmitate. Et ut hac nostra confirmationis auctoritas stabilis, atque firma permaneat, hanc cartam inde conscriptam manu propria, ut

infra videtur, corroborantes, sigilli nostri impressione jussimus signari.

ANNO 1090.

V X WELFOS,

MA TIL
DA DI
GRA SI
qd EST

IV.

Fragmentum Diplomatis de Titulo Regio per A. 1130. NACLETUM Antipapam ROGIERO Duci 27. Sep. Sicilie & Calabria impertito. Datum Beneventi 5 Kal. Octob. anno Domini Incarnationis 1130. Pontificatus sui anno primo. (1) Indict. IX. [BARONII Annales Eccles. Tom. 12. ann. 1130. pag. 203. num. 61.]

..... E Cclesiam, predecessorum nostrorum Urbani & Paschalis venerandæ memoriæ Romanorum Pontificum, & innumeris deservivit obsequiis, felices etiam recordationis mater tua, viri sui nobiliter vestigia subsequens, pro datis sibi à Domino facultatibus eandem Dei Ecclesiam larga liberalitatis manu officiosissime honorare & sustentare curavit. Tu quoque, cujus divina Providentia inter reliquos Italiane Principes amplior sapientiæ & potestatis prerogativa excessit, predecessores nostros magnificentius honorare & abundantius deservire studuisti: perlonam tuam & heredum tuorum perpetuis gratiæ & honoris titulis adornare & exaltare decrevit. Concedimus igitur, & donamus, & auctorizamus tibi, & filio tuo Rogerio, & aliis filiis tuis, secundum tuam ordinationem in regnum substituendis, & heredibus tuis coronam regni Siciliæ, & Calabria, & Apuliæ, & universæ terræ, quarum tam nos quam & predecessores nostri predecessoribus tuis Ducibus Apuliæ nominatis, Roberto Guiscardo, Roberto ejus filio dedimus & concessimus, & ipsum Regnum habendum, & universam regiam dignitatem, & jura regalia, jure perpetuo habendum in perpetuum & dominandum. Et Siciliam caput regni constituimus. Porro auctorizamus & concedimus, ut per manus Archiepiscoporum terræ tue, quos volueris, juxta tuam voluntatem, assistentibus aliis Episcopis, quos volueris tu & tui heredes, in Reges inungamini, & in Statutis temporibus coronemini. Item omnes concessionis, donationes, & consensus, quos predecessores nostri predecessoribus tuis Roberto Guiscardo, Roberto filio ejus, Willelmo Ducibus Apuliæ, & tibi concesserunt, donaverunt, & contulerunt, donamus, concedimus, & consentimus tibi & filiis tuis, & heredibus tuis habendum & possidendum in perpetuum. Donamus etiam & auctorizamus tibi & tuis heredibus Principatum Capuanum cum omnibus terminis suis, quemadmodum Princeps Capuanorum tam in presentem quam in preterito tenuerunt: honorem quoque Neapolis, ejusque pertinentiarum, & auxilium hominum Beneventi contra hostes tuos largimur & confirmamus. Tuis porro petitionibus annuentes concedimus Panormitano Archiepiscopo, ejusque successoribus, & Panormitanæ Ecclesiæ, consecrationes trium Episcoporum Siciliæ, videlicet Syraculani, Agrigentini, & Mazariensis, vel Catanensis, ea ratione, ne supradictæ Ecclesiæ in Diocesis vel possessionibus suis à Panormitano Archiepiscopo, vel ab ipsa Panormitana Ecclesia diminutionem aliquam patiantur. De reliquis vero duobus pleniori nostro

(1) Indict. IX. Il sunt lino VIII.

ANNO
1130.

consilio reservamus. Hæc omnia supradicta, has nostras concessiones sic concedimus, tradimus, & auctoritatem tibi & tuis filiis habenda & possidenda jure perpetuo, dum nobis nostrisque successoribus hominibus & fidelitatem, competentem nobis & vobis, & ceteroque loco facies vel facient, juraveris vel juraverint, si in nobis vel nostris successoribus non remanserint, non ideo honoris seu dignitatis, vel terræ suæ patiantur diminutionem. Tu autem censum . . . & heredes tui videlicet sexcentos schifatos, quos annis singulis Romanæ Ecclesiæ persolvere debes, si requisitus fueris: quod si requisitus non fueris, facta requisitione persolvas, nulla de non solutis habita occasione . . . si qua sane in posterum Ecclesiastica secularisve Persona huic nostræ concessionem vel donationi obviare tentaverit, nisi satisfactione congrua resipuerit, anathematis gladio feriatur. Omnibus vero, has nostras condiciones, concessiones, & consensum servantibus, fit pax Domini nostri JESU CHRISTI. Amen.

Ego Anacletus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Matthæus Presbyter Eudoxia.

Signum manus Petri Leonis Romanorum Confusilis, & signum manus Rogerii fratris ejus, & signum manus Petri Uguicionis filii, & signum manus Cencii . . . Guidonis, & signum manus Petri Leonis de Fundis, & signum manus Abucii, & signum manus Joannis Abdicii, & signum manus Milohis. Datum Beneventi per manum Saxonis S. R. E. Presbyteri Cardinalis, V. Kal. Octobris, Indictione nona, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo trigesimo, Pontificatus Domini Anacleti Secundi Papæ anno primo.

V.

1145.
28. Novembre.

Forma Sacramenti quod olim in Regno Aragonum à Judeis exigebatur in Judicio, cum adjectis Maledictionibus. [Fueros y Observancias de las Costumbres de Aragon. Inter Foros quibus in Judiciis nec extra ad presens non utuntur Aragonenses, propter correctionem illorum. Lib. 8. fol. 9. & 10.]

Juras tu, o Judæe, per illum qui dixit non est Deus, Deus præter me. Respondeat Judæus, juro. Item juras per illum qui dixit, ego sum Deus omnium, qui extraxi te de Terra Egypti, & de domo servitutis. Respondeat Juro. Juras per illum qui dixit non facias Statuam vel imaginem quæ sit de Cælo, de Terra, de subtus mare, nec infra, nec ullas Statuas adorabis, nec pro Diis eastenebis, Resp. Juro. Juras per illum qui dixit, ego sum Deus tuus, fortis & Zelator qui visito peccata parentum in filios filiorum, usque in tertiam & quartam generationem qui me abhorruerunt & facio misericordiam illis qui diligunt & servant mandata mea. Re. Juro. Juras per illum qui dixit, memento quod sanctifices diem Sabbati, & operaberis sex diebus & facies omnia opera, & requiesces die septima, quia Deus tuus die septima requievit, & non facies opus tu, nec uxor tua, nec tuus filius, nec tua filia, nec extraneus, qui est intra portas tuas: quia fecit Deus in sex diebus Cælum & Terram, mare & omnia quæ in eis sunt, & requievit die septima, & ideo benedicte diem Sabbati & fecit sanctum. Re. Juro. Juras per illum qui dixit non occides. Re. Juro. Juras per illum, qui dixit non loqueris falsum testimonium contra tuum vicinum, & per illum qui dixit non occides. Re. Juro. Juras per illum qui dixit non concupisces rem proximi tui, non uxorem, non filiam, non bovem, non asinum, nec aliquam rem suam. Dic. Juro. Juras per V. libros Legis, & per totum illud, quod in eis scriptum est, & per Sanctum qui dixit, ego sum, & ille qui misit me vobis heye, heye, eya eyo, Dic. Juro. Juras per nomen mirabile Annelor, quod edixit Moyses, & divisit mare in 12, vias & transierunt omnes filii Israël per siccum, & obivit ibi Pharaon, & exercitus ejus in mari rubro. Dic. Juro. Juras per Tabernaculum & per sanctam mensam, & per Candelabrum aureum, & per Arcam Fœderis, & per duas Tabulas, quas posuit Moyses

mandato Domini. Dic. Juro. Juras per cortinam quæ erat extenta ante Cherubinum, & per Sanctas Vestes Aaron, & per Sanctam dilectionem, quam promissit Deus filiis Israël in monte Sinai in manu Moysi. Dic. Juro. Juras per sanctam Juram quam juravit Dominus ad Abraham in monte Manna, & per Terram promissionis & Jerusalem & per Cathedram honoratam Cæli & Angelos ministrantes ante sanctum Benedictum, laudantes & benedictes magnis vocibus Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth, sunt Cæli & Terra, gloria tua, Dic. Juro. Juras per omnes Angelos qui sunt in cælo, & per omnes Sanctos & Prophetas Dei, & per Nomina sancta & honorata & admirabilia quæ nominantur. Dic. Juro. Juras per omnia Nomina sancta, & omnes Prophetas, Dei qui sunt in cælo, & per omnia Scripta Legis, & per totum illud quod scriptum est, & per Benedictiones, & Maledictiones quæ datæ fuerunt in Monte Gan, super monte Ebel, & per duodecim Tribus Israël. Dic. Juro.

ANNO
1130.

He sunt Maledictiones.

Si scis veritatem, & vis jurare mendacium, veniant super te hæc Maledictiones, & comprehendant te. Responde Amen. Maledictus eris in Civitate, & maledictus extra Civitatem, & maledictus in Campo, & maledictus horreus tuus, & tua requies, in maledictione. Responde. Amen. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, & buſtas boum, & greges tuarum ovium, & maledictus intrabis, & maledictus exibis. Re. Amen. Dominus nutriet super te famem, inopiam, opprobrium in omnia opera quæ tu facis, quousque te conterat & destruat propter inventiones tuas malas in quibus tu me dimisisti. Re. Amen. Adjiciat tibi Deus pestilentiam & famem quousque te devasset in Terra in qua tu ibis ad manuteneſcendum eam. Re. Amen. Percutiat te Deus febre, ardore, & calore, & aere corrupto, erugine, & persequatur te, usque pereas. Re. Amen. Cælum quod est super te sit æneum, & terra quam teris sit delicta: det tibi Deus pulverem in terra pro pluvia: & descendat super te de cælo cinis usque sis contritus. Re. Amen. Cadas ante tuos inimicos, per unam viam intres contra illos & per duodecim fugias & sis expersus per omnia Regna Terræ. Resp. Amen. Tuum cadaver comedant Volatilia Cæli & Bestiæ Terræ, & non fit qui quærat te. Re. Amen. Percutiat te Deus stultitia & cecitate in parte corporis tui unde tu iſbis. Re. Amen. Percutiat te Deus de scabie & pruritu, ita quod non possis curari. Re. Amen. Percutiat te Deus cecitate & furore, & ira & meditatione, sicut consuevit facere: palpes in meridie, sicut consuevit facere cæcus in tenebris & nunquam in aliquo tempore in vis tuis dirigat te, fed semper subſterneris calumnia, & sis oppreſſus crudelitate, & non habes qui te illuminet. Re. Amen. Uxorem accipies, & alius conſupret eam. Re. Amen. Domum facias, & non habites ibi; vineam plantes & non vindemias eam, bos tuus occidatur ante te, & non comedas ex eo. Re. Amen. Aſinus tuus tibi auferatur & non reddatur. Re. Amen. Oves tuæ ſint traditæ inimicis tuis & non fit qui adjuvet. Re. Amen. Filii & Filiz tui ſint traditi populo extraneo, & videant hoc oculi tui, & deſiciant tibi, & non fit fortitudo manu tua. Re. Amen. Populus quem non cognoviſcis comedat fructus, & labores tuæ Terræ, & ſubſtineas calumnia & ſis oppreſſus in omni vita tua, & timeas de omnibus quæ videbis cum tuis oculis. Re. Amen. Percutiat te Dominus de mala plaga in genibus & cruribus & a planta pedis usque ad caput, & non possis curari. Re. Amen. Adducat te Dominus & uxorem tuam & filios & filias in Gentem quæ te non cognoscat & conſanguineos tuos, ſervias Diis alienis, & ligno & ſis monſtratus in proverbium & in ſtabulum omnibus Populis quibus te ducet. Re. amen. Ejicias multum ſemen in Terra, & non colligas aliquid ex eo quia comedant illud Locuſtæ: vineam plantes, & non bibas da vino, nec colligas aliquid ex ea, quia comedant eam vermes: olivas habes in omnibus terminis tuis, & non ungas te cum oleo quia excurrat ſe & pereat. Re. amen. Filios & filias habes, & videas eos quando ſecerint in captivitate: omnes arborum fructus & Terræ tuæ comedantur: extraneus qui non vivit tecum in Terra erit altior te, & tu deſcendes & ipſe exaltabitur plus quam tu, & ipſe caput & tu cauda

ANNO cauda & veniant super te hæc maledictiones scriptæ in
1130. libro hoc quousque sis confectus. Re. Amen. Ser-
vius inimico quem mittet tibi Deus, in fame, siti, &
nuditate & in omni inopia, & mittat humerum suum
super cervicem tuam, quo usque te conterat, & ad-
ducatur Dominus Gentem de longinquo & de ultimis
finibus Terræ in similitudinem Aquilæ volantis ita veni-
at emissæ, quod non possis intelligere Linguam suam.
Re. Amen. Gens rabiosa que non parcat alicui,
nec misereatur parvuli, devoret partus omnium bestia-
rum & omnium totius Terræ tuæ, & non dimittat tibi
tritum, vinum, nec oleum, nec greges Ovium tua-
rum, quousque te destruat & conterat & comedat
fructum ventris tui & carnes filiorum & filiarum tua-
rum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi in angus-
tia & vastitate, & opprimat te inimici tui. Re. A-
men. Tua vis sit consummata in malo tuo, & terra
tua non det tibi fructum suum; & mittat tibi Domi-
nus bestias campi que te consumant: tui Bestiarii
siant pauci: Deus conterat te, & det tibi penuriam
de pane tuo, quod comedas illum ad pentum, & te
videas non saturum: non parcat tibi Dominus quan-
do tu petieris veniam, sed tunc ipse sit iratus contra
te, & veniant super te maledictiones que sunt scriptæ
in hoc libro, & destruat Dominus nomen tuum de
libro viventium, & non scribaris cum iustis, sed
in perditione duodecim Tribuum Israël secundum ma-
ledictiones que sunt scriptæ in libro hoc. Re. Amen.
Tui filii siant orphani, & uxor tua vidua, & siant si-
cut palea ante ventum; & Angelus te impugnet, &
mensam tuam, & sint obscuro oculi tui, ne videant,
& tergum tuum semper in Terram: & Dominus
mittat tibi iram suam, & furor meditationis ejus te
comprehendat. Re. Amen. Et adducat tibi Dominus
malum super malum, & non intres in sua Justitia, &
Dominus tua sit deserta, & non sit qui habitet in ea:
Sanguis tuus sit expansus sicut fumus, & tuum cor-
pus sit sicut stercus, & aurum & argentum non te
liberet in ira Domini. Re. Amen. Percutiat te Deus
multis plagis, sicut percussit Pharaonem & Populum
suum, si scis veritatem & vis jurare mendacium. Re.
Amen. Percutiat te Deus sicut Egyptum de ranis,
mulcis & mortalitate, & bestiis, & de nacentiis, &
de viciis, & de Petris, & de locustis & de tenebris
& mortalitate illorum qui sunt primogeniti. Re.
Amen. Maledictiones quibus maledicit Josue Jerico
veniant super te, & domum tuam, & super omnia
que habes. Re. Amen. Uxor tua & filii tui vadant
mendicando de ostio in ostium, & non inveniant qui
eos invitet, & in ira & in furore Domini Regis &
omnium illorum qui te videbunt venias, & illi qui
erant amici tui, sint inimici tui, & semper te deri-
deant: & cadas & non sit aliquis qui te adjuvet ad sur-
gendum: pauper & miser vivas, & non invenias qui
te sepeliat: si scis veritatem, & vis jurare menda-
cium, cadat anima tua ubi canes mingunt. Respon-
deat Amen, Amen, Amen. Datum Gerunde 4. Ca-
lendas Martii. Era 1179.

De Sacramento Sarracénorum.

Juras ó Sarracene per Bille, Ylledi, Ylleu, Bua-
bat, Bedal, Hamble, Tamon, Ham, Media, Hua-
bi, Mecael, Ychach, Aleynec; Nunath, Bua-
mur, Bytayeb.

VI.

1159. Kayser FRIDERICI I. Diploma wodurch er
WLADISLAUM Herzog in Böhmen zu einem
König und das Herzogthum zu einem König-
reich erhöhet/ mitts Überlassung derjenigen Tributs/
so Ihn und seinen Vorfahren aus dem Kö-
nigreich Pohlen hat pflegen erlegt zu werden.
Geben zu Regensburg Anno Christi 1159.
[GOLDASTI Reichs-Sagungen Theil 2.
Pag. 13.]

C'est-à-dire,

Erection du Duché de Bohême en Royaume par
l'Empereur FRÉDÉRIC I. en faveur du

TOM. I. PART. I.

Duc WLADISLAS qui est en même tems
élevé à la Dignité Royale, avec Donation
& Cession du Tribut que lui & ses Predeces-
seurs étoient accoutumés de lui payer pour le
Royaume de Pologne.

ANNO
1159.

Im Namen der Heiligen und ungetheilten Dreifaltig-
keit Amen Wir Friedrich von Gottes Gnaden/ Ro-
mischer Keyser/ allerhöchster Herrscher des Reichs. Sientmal uns
das nachstehende Gesch unterwisset/ daß wir einem jeglichen
wol thun solten/ insonderheit aber denen/ so bey und neben
uns seist und getreulich halten und stehen/ und uns wi-
der all unser Feinde zuist leisten/ damit auch unser Reich-
thum erweitert/ mit allen möglichen Fleiß darnach trach-
ten/ Kriege führen/ und sich unsern-ge in allerley Geis-
lichkeit begeben/ dieselbigen sind wir mit besondern unsern
Gnaden zu versehen pflichtig/ und zu erhöhen ganz geneiget.
Und dieneil wir mit allen Fleiß darnach getrachtet/ haben
wir aus angehörner Güte vor billich rechtmäßig und gut
angehen und beslossen/ damit derjenige/ welcher mit desto
größerer Mühe Krieg führt/ dagegen auch desto größere
Hoffnung einer mildern Belohnung haben/ und derselben ge-
meinen möge.

Derwegen funde ich zu wissen sep inahnlich/ den
künftigen so wol als den gegenwertigen/ daß wir Fried-
rich dem Wladislaw Herzogen in Böhmen/ und seinen Nach-
kommen/ von wegen seiner Vorfahren geistlichen Dienst-
ste/ die sie uns und unsern Vorfahren jederzeit geleistet/ die
Herrscher der Königlich Würdigkeit/ deren sich weyland Wra-
dislaw sein Großvater gebrauchet/ wiederum überantworten
und zuignen/ damit er sein Haupt mit der Könighen
Ehon zieren/ und dieselbe tragen: er auch und seine Nach-
kommen zu ewigen Zeiten sich des Könighen Titels gebrau-
chen sollen. Welches wir hienit/ daß er Wladislaw von Dniele Bis-
choff zu Prag/ und Joanne dem Bischoff zu Würzen/
nach Einigung und Gehand der Prager Kirchen/ so wol
auch seine Nachkommen von den künfftigen Bischoffen ge-
sahet werden sollen. Da fern aber der Dnitzer Bischoff nie
gegenwärtig sein könnte/ so soll der Prager nach der höhern
Dignität beyder Bischoff statt versehen. Derselbigen soll
es auch verstanden werden/ wann der Prager zur Stelle ni-
sein könnte.

4. Über dieses verleißen wir obgedachten Wladislaw
und seinen Nachkommen/ daß er dieselbe Steuer/ welche un-
sern (al. seinen) Vorfahren aus dem Lande zu Pohlen ge-
folget worden/ und deren genossen/ nun forhin er und sei-
ne Nachkommen zu ewigen Zeiten empfangen/ und deren ge-
nossen sollt.

5. Damit auch diese unsere dem Wladislaw und seinen
Nachkommen gegebne Gnad ein ewig wehrende Kraft errei-
chen möchte/ haben wir diesen unsern Brief affigieren/ und
denselbigen in Gegenwartigkeit der hochwürdhigen Männer/
Erhardi des Erzbischoffs zu Straßburg/ und Raimund des
Erzbischoffs zu Magdeburg/ auch in Beyseyn anderer Geis-
tlichen und Gassen unserer lieben getreuen/ verfertigt lassen:
dessen Datum zu Regensburg Anno Christi 1159.

VII.

Lettres d'Investiture du Duché de Lorraine,
en Comté de Remirimont, & de quelques
Droits Royaux attachez au Duché, ac-
cordés par l'Empereur ALFONCE A FRE-
DERIC Duc de Lorraine, après qu'il lui eut
fait Homage. en 1258. [Tiré d'un Regis-
tre du Tems du Duc Ferry. conservé dans
le Trésor des Chartes de Nancy.] 1258.

IN aeterni Dei nomine Amen, Patet universis
presentes paginas inspecturis, quod nos Alfonsus
Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Ca-
stellæ, Toleti, Legionis, Gallicie, Sibilie, Cordubæ,
Murcie, Giennii & Algarbi Rex, ad instan-
tiam & supplicationem tui magnifici viri Frederici
Ducis Lotharingie & Comitum Romanicensis, attenden-
tes predecessorum nostrorum gloriosissimorum vesti-
gia, & merita tua, & servitia debita nostre aulæ
tam

A a

ANNO
1258.

tam prædecessoribus nostris quam nobis facta & facienda, & quod de jure infra scripta facere debemus; sedentibus nobis in publica Curia nostra & te dicto Duce & Comite flexis genibus ante pedes Majestatis nostre existente, investimus te dictum Ducem & Comitem de quinque vexillis in signum quoque Dignitatum quas in feudum ab Imperio tenere debes.

§. 2. Et de Infrascriptis Dignitatibus & feudis primum vexillum damus tibi pro Ducatu in feudum, in quo, & per quod debes esse summus Senescallus in Aula nostra citra Rhenum, Et debes nobis servire in annali-bus festis de primo ferculo eques. Et si contigerit ire ad Parlamentum cum armis contra Regem Franciæ, debes facere nobis antecustodiam in eundo, & retro-custodiam in redeundo; & debes nobis præstare in terra dicti Ducatus forum de necessariis & victualibus. Et si contigerit nos ire ad prælium citra Rhenum, debes habere primum confectum, & debes nobis facere antecustodiam in eundo, & retrocustodiam in redeundo. Secundum vero vexillum damus tibi in signum quod debes recipere a nobis duella Nobili-um commorantium inter Rhenum & Mosam, prout meta super hoc distincta dividunt. Tertium quoque vexillum damus tibi in signum pro feudo & nomine feudi de Comitatu Romariensi. Quartum autem, quod debes habere custodiam publicarum fratarum in dicto Comitatu, tam per aquam, quam per terram. Quintum damus tibi in signum & investituram pro vexillis nostris in monasterio Sancti Petri Metensis, & in alio monasterio Sancti Martini Metensis, & quod debes habere custodiam Ecclesiarum in Ducatu tuo. Et prædicta omnia vexilla damus tibi pro feudo in nomine feudi, & pro investitura & nomine in-vestituræ, investientes te cum bastis & vexillis præ-dictis de manu nostra in manu tua pro prædictis omni-bus, & aliis de quibus te jure investire & infeudare debemus.

§. 3. Et ego dictus Dux Lotharingæ & Comes Ro-maricensis sic recipio & sic recognosco omnia & sin-gula supra dicta esse vera & debita, & promitto bona fide me facturum & impleturum omnia & singula, & alia quæ prædecessores mei prædecessoribus vestris, de jure vel consuetudine, quacunque causa, modo vel jure fecerunt vel facere debuerunt, vobis Domino Alfonso Romanorum Regi, Imperatori fu-turo; Et manus meas junctas in manibus vestris misto, & vobis Sacramentum fidelitatis & homagii facio, si-cut Domino meo Romanorum Regi legitimo & Im-peratori futuro. Hoc tamen salvo, quod si infra duos annos contigerit, Vos ad Imperium non venire (quod Deus avertat) quod ex tunc de isto Sacra-mento fidelitatis & homagii nunc præstito non te-neat. De quo Sacramento, si casus ille evenierit, (quod absit) quod nos dictus Rex in Imperium non introverimus infra biennium, ut dictum est, te dictum Ducem & Comitem volumus non teneri. Salvo sem-per jure utriusque, tam nobis pro Regno & Impe-rio Romanorum, quam tibi. Ita quod omnia sint in eodem statu in quo erant heri, ante celebrationem istius præsentis contractus.

§. 4. Et ad majorem roboris firmitatem & eviden-tiam pleniorum nos dictus Rex, & ego dictus Dux & Comes præsentem cartam fecimus sigillorum nos-trorum munimine roborari. Actum Toleti pridie Idus Martii, Præsentibus Illustribus, Nobilibus, Ve-nerabilibus, & honestis personis infra scriptis, Do-mino Alfonso Infante de Molina, Domino Philippo & Domino Ludovico germanis Domini Regis, Dompno Pascaſio Episcopo Giennensi, Dompno Suerio Episcopo Camorensi, Dompno Petro Episcopo Pal-sensi, Dompno Petro Joannis Magistro Ordinis Cala-travensis, Dompno Simone Roderici de los Came-ros, Dompno Martino Egidii de Portugalia, Dompno Petro Nunni de Guzman, Dompno Nunio de Guzman, Dompno Petro Corneli de Aragonia, Dompno Eximilio Corneli, Garſia Martini Castellæ Proconatario, Magistro Martino quondam Archidiacono Valentino, Dompno Augustino Petri Decano Segobienſi de Alemannia, Dompno Raynaldo Comite de Caſtris, Dompno * * * Comite de Leunſſeyn, Dompno Girardo de Fontenay, Dompno Elia de Bobardia Castellani Caſtri de Cognie, & aliis quam pluribus, Anno Domini Millesimo Ducentesimo quinquagesimo octavo. Petrus Stephanus scripsit.

VIII.

ANNO
1261.

May.

Litteræ LUDOVICI IX. Regis Francorum de datis in Custodiam Abbati & Conventui B. DIONYSII in Franciâ duabus Coronis aureis pro Coronatione Regum & Reginarum in-servandis; nec non alia Coronula aurea quam Rex die Coronationis solet portare in prandio. Datum apud Villam novam in Leis Menſe Majo 1261. [PHILIP. LABBE Alliance Chronologique Tom. II. au melange cu-rieux pag. 659. Tiré de l'Abbaye de St. Denis en France.]

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex. Notum facimus, quod Duas coronas aureas cum lapidi-bus pretiosis, quæ ab inclyte recordationis Rege Phi-lippo avo nostro pro coronandis Regibus & Reginis Francorum olim factæ in thesauris Regis servaban-tur, & unam coronulam auream cum lapidibus pre-tiosis, quam consuevit Rex die Coronationis suæ in prandio deportare, dilectis nostris Abbati & Con-ventui B. Dionysii in Francia custodiendas commisi-mus in Thesaurio, cum aliis indumentis, & orna-mentis Regalibus pro coronandis Regibus & Reginis Francorum assumantur, & in solemnitatibus præcipuis circa altare una cum aliis Coronis Regum Franciæ prædecessorum nostrorum ad ornatum & de-corem altaris ejusdem secundum quod de aliis coro-nis consuevit fieri, collocentur. Promittunt autem nobis Abbas & Conventus prædicti & nobis de hoc suas patentes Literas concesserunt, quod coronas & coronulam antedictas nobis & nostris successoribus Regibus Franciæ tradent sine difficultate vel contra-dictione quacunque, quoties à nobis vel ipsis succes-soribus nostris pro coronatione Regum vel Regina-rum, seu pro alia causa quacunque fuerint requisiti. In cujus Rei memoriam præsentem Literas sigilli nostri fecimus impressione muniri. Actum apud Villam novam in Leis anno Domini MCCLXI. menſe Majo.

IX.

La Pragmatique Sanction (1) de S. Louis Roy de France du mois de Mars 1268. [G.G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Append. pag. 157.] 1268: Mars.

Ludovicus Dei gratia Francorum Rex, ad per-petuum rei memoriam. Pro salubri & tranquillo Statu Ecclesiæ regni nostri, nec non pro divini cultus augmento, & Christi Fidelium animarum salu-tate, utque gratiam & auxilium omnipotentis Dei (cujus solius ditioni ac protectioni Regnum nostrum semper subiectum extitit, & nunc esse volumus) consequi valeamus; quæ sequuntur hoc edicto con-sultissimo in perpetuum valituro, statuimus & ordi-namus.

Primo, ut Ecclesiæ Regni nostri Prælati, Pa-troni & beneficiorum Collectores ordinarii jux suum plenarie habeant, & uniceque sua jurisdic-tio servetur.

II. Item Ecclesiæ Cathedralis, & aliæ Regni nostri, liberas electiones & earum effectum integraliter habeant.

III. Item Simonia crimen pestiferum Ecclesiæ la-befaciens, a Regno nostro penitus eliminandum volumus & jubemus.

IV. Item promotiones, collationes, provisiones, & dispositiones Prælaturarum, dignitatum, & alio-rum quorumcumque beneficiorum & officiorum Ec-clesiasticorum Regni nostri, secundum dispositionem ordinationem, & determinationem juris Communis, Sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque insti-tutorum antiquorum Sanctorum Patrum, fieri volumus & ordinamus.

V. Item exactiones & onera gravissima pecunia-rium, per Curiam Romanam Ecclesiæ Regni nostri impo-

(1) C'est ici la première Loy de ce genre faite en France, elle servit de base à la fameuse Pragmatique Sanction dressée dans l'Assemblée de Bourges en 1438. sous le Roy Charles VII.

DU DROIT DES GENS.

187

ANNO 1268. impositas vel imposita, quibus Regnum nostrum miserabiliter depauperatum extitit, siue etiam imponendas vel imponenda, levare aut colligi nullatenus volumus: nisi duntaxat pro rationabili, pia & urgentissima causa, & inevitabili necessitate, ac de spontaneo & expresso consensu nostro & ipsius Ecclesie Regni nostri.

VI. Item *libertatem*, *franchisas*, *immunitates*, *prærogativas*, *jura* & *privilegia* per inclita recordationis Francorum Reges Prædecessores nostros & successives per nos Ecclesiis, Monasteriis, atque locis piis, religiosis, nec non personis Ecclesiasticis Regni nostri, concessas & concessa, innovamus, laudamus, approbamus, & confirmamus per præsentem. Earum (que) tenore universis Justitiariis, & Officia-

riis & Subditis nostris ac loca tenentibus, præsentibus & futuris, & eorum cuilibet prout ad eum pertinerit, districte præcipiendo, mandamus, quatenus omnia, & singula prædicta diligenter & attente servant, teneant, & custodiant; atque servari teneant, & custodiri inviolabiliter faciant; nec aliquid in contrarium quovis modo faciant vel attentent, seu fieri vel attentari permittant: transgressores aut contra facientes, juxta casus exigentiam, tali poena puniendo, quod ceteris deinceps cedat in exemplum. In quorum omnium & singulorum testimonium præsentem Literas sigilli nostri appensione muniri fecimus. Datum Parisiis anno Domini 1268. Mensis Martii.

ANNO 1268.

FIN DE L'APPENDIX
DU TOM. I. PART. I.

T A B L E CHRONOLOGIQUE

D U

SUPPLEMENT AU CORPS DIPLOMATIQUE

D U

DROIT DES GENS &c.

TOM. I. PARTIE II.

ANNO 1301.
15. Mai. **E**pistola EADWARDI I. Regis Angliæ ad BONIFACIUM VIII. Papam, de Jure Superioritatis ac Dominii directi, quod Reges Angliæ ab antiquis temporibus habent & tenent in Regnum Scotiæ; Protectione præmissa, quod hæc Deductio non sumenda sit tanquam in forma Judicii exhibita, sed omnino extra Judicium, datum apud Kynardsey, Idibus Maii, anno 1301. Regni ejus XXIX. Pag. 1.

Litteræ Comitum & Baronum Angliæ ad Papam BONIFACIUM VIII. quibus dicitur negant, Regnum Scotiæ ullis temporibus ad Ecclesiam Romanam pertinuisse, aut de præsentis pertinere. Datæ Lincolnæ anno 1301. 3.

Decemb. Tabule, quibus BONIFACIUS VIII. Pontifex Maximus CAROLO VALESIO, nomine Imperii Officium Vicarii in Tuscia confert. Dat. Laterani 6. Nov. Decemb. anno VII. 4.

Decemb. Breve illud famosum BONIFACII VIII. Papæ ad PHILIPPUM PULCHrum Regem Franciæ datum, quo strictissimis verbis significat illum subesse sibi, non tantum in Spiritualibus, sed etiam in Temporalibus. Datum Laterani Nonis Decembris, Pontificatus sui anno VII. CUM Responso præfati Regis satis contumeliose conscripto. ibid.

Decemb. Bulla BONIFACII Papæ VIII. ad PHILIPPUM Regem Franciæ, Auscultat Fili Charissime nuncupat. Atque deo constitutum esse super Reges & Regna ad evellendum, destruendum, disperdendum, dissipandum, edificandum: quod Rex credere non debeat se superiorem non habere, nec Papæ subiectum esse; quia desipit qui sic sapit & est infidelis: Monet Regem, ut Regnum suum aliter moderetur & meliores Consiliarios adhibeat: Denique ad recuperandam Terram Sanctam eundem adhortatur. Datum Laterani, Nonis Decembris, Pontificatus sui anno VII. 5.

Bulla duplex BONIFACII VIII. Papæ, quæ Privilegia PHILIPPO PULCHRO Regi Franciæ, ejusque Successoribus, nec non Clericis & Laicis stricti sui Consilii concessa revocat, certumque Terminum assignat, quo dicta Privilegia sibi exhibeantur examinanda. Dat. Laterani, Non. Dec. Pontificatus sui anno VII. 7.

19 Dec. Pax inter OTTONEM, LUDOVICUM & HENRICUM Duces Carinthiæ, Advocatos Ecclesiarum Aquilegensis, Tridentinæ & Brixionensis eorumque sequaces ex una, nec non Capitaneos & Communia Mantuæ & Veronæ ipsiusque Adherentes ex altera parte; qua remissis utrinque damnis & iniquis per bellum illatis, captivis relaxatis, reditu fugitivis concessis, ablata per vim, liquido ante possessa restituantur: De controversiis vero in certos Arbitros sit componissio: Episcopusque Tridenti obligatur investire præfatos Duces de Feudis paternis, & si Paci huic non acquieverit, Commune Mantuæ ac Veronæ ei auxilium haud amplius præstabit contra præfatos Duces. Añum Veronæ 29 Decembris anno 1301. Indictione XIV. CUM Ratificationibus, añum Veronæ & Mantuæ, Mense Januario, anno 1302. 8.

1302. 10. Avril. Litteræ des Princes, Ducs, Comtes, Barons, & Nobles du Royaume de FRANCE au Sacre College des Cardinaux SUR. TOM. I. PART. II.

contre le Pape BONIFACE VIII. lequel ils accusent d'avoir attenté sur l'Autorité temporelle du Roi & sur les Libertés & Privilèges de l'Eglise Gallicane; d'avoir apaisé le Peuple par ses exactions, rempli les Cathedrales & Collegiales d'Enfants, d'Etrangers & de Gens incapables; & enfin, d'avoir fait tous ses efforts pour rompre l'Union de l'Eglise & de l'Etat, ce qui ne convient qu'à l'Antechrist. Pour Conclusion ils requièrent les Cardinaux comme établis & appelés en partie au Gouvernement de l'Eglise, de trouver & apporter quelque remède à ces maux. Donné à Paris le 10. Jour d'Avril 1302. Pag. 13.

ANNO 1302.
26 Juin. Responso Cardinalium ad Litteras Procerum Franciæ. Datum Agnaniæ 6. Kal. Julii. Pontificatus Bonifacii Papæ anno VIII. 14.

Fœdus ad triennium inter Capitaneum Placentiæ ex una & Capitaneos Mantuæ & Veronæ ex altera parte initum, quo fidelitatem & auxilium mutuum sibi promittunt adversus Civitates & homines de Lombardia & Marchia Tarvina, constituta 100. Marchiarum argenti pena in contravenientes huic fœderi. 7. Septembris anno 1302. 15.

Pax ordinata & auctoritate Regiæ per PHILIPPUM IV. Regem Franciæ pronuntiata inter Comitem FUXEN 1303.
SEM & MARCARETHAM Comitissam ejus Matrem, Natam quondam GASTONIS Vicecomitis Bravenensis, & CONSTANTIIUM Primogenitum ejusdem Gastonis ex una, & Comitem ARMENTACI & MATHIAM Comitissam, Natam quondam ejusdem Gastonis ex altera parte, super certis Terris, immunitis, Dominis, honoribus & juribus, que utraque Pars ex successione dicti Gastonis ad se pertinere dicebat. Datum die Jovis post Festum Beati Vincentii, Mense Januario 1303. 16.

13 Juin. Instrumentum publicum de accusationibus contra BONIFACIUM Papam VIII. per LUDOVICUM Regis Franciæ Filium Ebroicensem, GUIDONEM S. PAULI & JOANNEM Drocensem Comites, nec non GUILLIELMUM DE PLESSIANO Dominum Vicenobii sub juramento factis & ad PHILIPPUM Regem Franciæ in Præsentia Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Baronum, Comitum & aliorum solemniter directis, quibus prædictus Bonifacius 20. Capitibus tanquam heretica pravitate infectus & aliorum diversorum horribilium & destabilium criminum reus insinuitur; & Rex velut Pugil fidei rogatur, ut opem suam conferat pro convocatione Concilii Generalis ad persequendum in eodem præfatum Bonifacium, vel illius potius mores, vitam & crimina. Añum 13. Junii anno Domini 1303. Indictione I. Pontificatus illius anno IX. CUM assensione prædicti Regis Philippi, de convocando tali Concilio. Añum Parisiis apud Luperam, die quo supra. 17.

15 Juin. Litteræ Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum Prælatorum Regni Franciæ, quibus declarant, se Regis, Regine, nec non Filii ipsorum Hereditas personas, statum, honorem & Jura contra quemcumque, etiam BONIFACIUM Papam VIII. defensores, & adheutores Appellationi ad Concilium Generale à Rege & ipsis factæ. Datum Parisiis 15. Junii 1303. 20.

Frax.

TABLE CHRONOLOGIQUE

- ANNO** Fragmentum Epistolæ ALBERTI I. Imperatoris ad BONIFACIUM VIII. Papam de Romano Imperio per Sedem Apostolicam à Grecis in Germanos translato, æque de jure eligendi Romanorum Regem cæcis Principibus Ecclesiasticis & Secularibus per eandem Sedem concessio. Datum apud Noremberg 16. Kal. Augusti, anno Domini 1303. Regni vero sui V. Indict. II. Pag. 21.
- 1303.**
17 Juill.
- 15 Août.** Bulla BONIFACII Papæ VIII. Apologetica simul & increpatoria, de criminationibus, quibus falso eum infamulare volunt. Narrat enim prius omnibus, quæ Patris coram Rege Francorum, illoque favente acta & dicta fuerunt, conqueritur de dicto Rege ac de suis adherentibus, qui os suum ponentes in coelum mendaciter blasphemarunt blasphemis, & exaltarunt vocem contra Sanctum Israël, id est Dei Vicarium & Petri Successorem, cui dictum est: Pæce Oves meas. Exsertat omnem Appellationem factam, aut faciendam, de Papa ad futurum Papam, vel ad Sanctam Ecclesiam Romanam, vel ad Concilium Generale congregandum, quod etiam negat congregari posse sine eo. Datum Anagnin 18. Kal. Septemb. Pontificatus sui anno IX. 21.
- 8 Septemb.** Excommunicatio per BONIFACIUM Papam lata contra PHILIPPUM Francorum Regem, quæ insuper Subditor ejus ab omni juramento fidelitatis liberos pronunciat, ipsosque exhortatur, ut ad obedientiam redeant ac Sanctæ Matri Ecclesiæ reconciliantur, ne ulterius cogitur iusto in eundem iudicio animadvertere. Datum Anagnin 6. Idus Septembris, Pontificatus sui anno XI. 22.
- 16 Sept.** Lettres de l'Evêque de SPIRE, portant, qu'il s'engage & promet de défendre & maintenir la Ville de SPIRE dans tous ses Privilèges: de se conformer aux Sentences qu'elle rendra judiciairement pour ou contre lui; & de ne faire souffrir aucune personne soit Ecclesiastique ou Laïque, si elle n'est auparavant convaincue de crime. Du Lundi après l'Exaltation de la Sainte Croix 1303. 24.
- 1304.**
13 Mai. BENEDICTI Papæ XI. Revocatio & Cassatio suspensionum, Processuum & Sententiarum omnium, per BONIFACIUM VIII. contra PHILIPPUM Francorum Regem ejusque Regnum in puncto Privilegiarum & aliter editarum, dictum Regem & Regnum cum Consiliariis & Officialibus in priorem statum, in quo ante suspensionem erant, restituens, GUILLELMO DE NOGARETO excepto, ejus absolutionem sibi reservat. Datum Perusii 8. Idus Maji, Pontificatus sui anno I. ibid.
- vers l'an**
1305. Supplication du Peuple de France au Roi PHILIPPE LE BEL contre le Pape BONIFACE VIII. en l'on soutient qu'il erra manifestement & fit péché mortel lorsqu'il prétendit étendre sa Puissance Spirituelle sur la Souveraineté Temporelle du Royaume, & où l'on demande, qu'il soit déclaré Hérétique & comme tel puni, quoiqu'après sa mort, dans la manière qu'il se pourra & se devra. 25.
- 5 Mai.** Instrumentum Publicum de Societate faciendâ inter Communitatem Brixie & Communitatem Mantuæ ac Veronæ ad Consilium quadringentorum Brixie. Actum 5 Maji 1305. Indictione III. 27.
- 14 Mai.** Approbatio Ligæ per Ambasciatores BRIXIENSES Communi & Magistratui MANTUÆ propositæ, ab eodem Communi & Magistratu in Consilio generali facta, cum insertis Ligæ articulis & Mandato ipsorum Procuratori dato coram Consilio Brixienfi eandem approbandi & confirmandi, nec non jurandi in antis prædicti Magistratus & Communitatis Mantuæ de Pactis his perpetuo observandis. Actum in Consilio generali Mantuæ 14 Maji 1305. Indictione III. 28.
- 21 Mai.** Liga & Societas inter Communitatem BRIXIÆ ex una & Communitatem VERONÆ & MANTUÆ ex altera Parte, quæ sponte se eodem Amicos & Inimicos habitura & adiutorium mutuum sibi prestitura in bello, nec Pacem se initura nisi de consensu mutuo & voluntate. Ordinatur ut de his Pactis fiant Statuta Specialia in singulis Civitatibus, quibus derogari per alia non debeat. In contravenientes pena 10. mille librarum Imperialium Lombardorum constituitur. Actum Brixie 21 Maji Anno 1305. Indictione III. 30.
- ANNO** Pax inter ALBERTUM I. Romanorum Regem & WENCESLAUM V. Bohemiæ & Polonia Regem, quæ WENCESLAUS Banno in Patrem ejus Bohemiæ & Poloniæ Regem, nec non heredes & successores illius promulgato absoluitur, aliqui eidem Adherentes honoribus ac Juribus plene atque integre restituitur. Datum apud Nurmberg 15. Calend. Septembr. Anno Domini 1305. Regni sui VIII. Indict. III. Pag. 33.
- 1305.**
18 Août.
- 8 Novemb.** Fœdus inter Communitatem PARMÆ ex una, & Communitatem VERONÆ ac MANTUÆ ex altera Parte. Promittunt sibi invicem amicitiam firmam & stabilem, defensionem & auxilium mutuum adversus quoscunque, præsertim vero Marchionem ESTENSEM. Actum Veronæ 8 Novembris Anno 1305. Indictione III. 34.
- 1306.**
11 Janv. Liga & Fœdus perpetuum inter Civitatem BONONIÆ ex una & Civitatem MANTUAM ac VERONAM ex altera Parte. Promittunt se eodem Amicos & Inimicos habituros; hostes oppugnatos communibus armis Terra marique; nec pacem aut aliam Conventionem facturos sine mutuo consensu. Actum Mantuæ 11 Januarii 1306. Indictione IV. 36.
- 11 Janv.** Ordinationes post Ligam factæ de paranda viâ inter BONONIAM & MANTUAM, atque edificandâ Turri, seu fortalio in Terra Solarie pro securitate dictæ viæ, & ad prohibendum ne merces ducantur per Camale Mutinæ, nec non de obsidendis Castris & Terris BREGENSINI & RAZOLI à Marchione ESTENSI detentis. Actum Mantuæ 11 Januarii 1306. Indictione IV. 38.
- Accessio Capitaneorum (Grafulorum Mutinæ ad Ligam Civitatum Bononiæ, Mantuæ & Veronæ superscriptam cum earundem unanimi acceptione sub certis conditionibus, ut videlicet, duo Castra Carpi & Mirandulæ redderentur ad oppugnandum melius Marchionem Estensem. Actum Mantuæ eodem die & anno, 11 Januarii 1306. Indict. IV. 39.**
- 15 Janv.** Liga perpetua inter FRANCISCUM Marchionem Estensem ex una, & Civitates BONONIÆ, PARMÆ, VERONÆ & MANTUÆ ex altera, contra AZONEM Marchionem Estensem, ad recuperandam præcipue ab eodem Civitatem FERRARIÆ & Comitatum RODIGII. Actum Mantuæ 15 Jan. 1306. Indictione IV. 42.
- 1 Fevrier.** Bulla CLEMENTIS V. Papæ super Bullam BONIFACII VIII. quæ incipit: Unam Sanctam, quam quidem non revocat, sed tali modo debilitat, ut ex ea nullum præjudicium Regi & Regno Franciæ possit generari. Datum Lugduni Kalendis Februarii, Pontificatus sui anno I. 46.
- Bulla CLEMENTIS Papæ V. quæ penitus revocat Bullam BONIFACII VIII. quæ incipit: Clericis Laicis. ibid.**
- 11 Fev.** Societas Filiorum Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, Civitatum nempe BONONIÆ, PARMÆ, MUTINÆ, REGII, VERONÆ, BRIXIÆ & MANTUÆ; ita ut habeant communes amicos & inimicos, ac sibi mutuo auxilium ferant contra quoscunque per aquam & terram, nulla pace pægendâ nisi de communi Consensu. Actum Bononiæ 11 Februarii anno 1305. Indictione IV. ibid.
- 1307.**
6 Mars. Mandatum PHILIPPI Regis Franciæ pro apprehensione Bonorum Templariorum in Britannia existentium Datum apud Clariacum 6 Martii 1307. 48.
- 14 Mars.** Liga inter Civitates BONONIÆ, PARMÆ, BRIXIÆ, MANTUÆ & VERONÆ, & FRANCISCUM Marchionem Estensem contra AZONEM Marchionem Estensem & Civitatem FERRARIÆ, quamdiu erit sub præfati AZONIS regimine. Per dictam Ligam datur facultas Capitano Mantuæ recipiendi in illam Dominos de Polenta, nec non Communitatem & homines Civitatum Ravennæ & Cerviæ. Actum Mantuæ 14 Martii anno 1307. Indictione V. Cum admissione Dominorum de Polenta & Civitatum superiorum nominatarum. Actum Mantuæ 10 Aprilis, anno & Indictione eisdem. ibid.
- 1 Avril.** Pax inter Civitates BRIXIAM, VERONAM & MANTUAM ex una, nec non PERGAMUM ex altera Parte

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO
1307.

parte inita, qua damnis ac iniuriis utrinque remissis, Captivisque relaxatis, firmam ac stabilem amicitiam ad invicem servare promittunt. Actum Pergoni Calendis Aprilis, anno 1307. Indictione V. Pag. 51.

13 Avril. Liga inter Civitates MANTUE, VERONÆ, PARME, REGII, MUTINÆ & BRIXXE, qua sibi auxilium & defensionem mutuam promittunt contra omnes & singulos, per aquam & terram, in quocunque loco, territorio & districtu. Actum Mantue 13. Aprilis anno 1307. Indictione VI. 54.

1308. Pax perpetua inter FRESUM Marchionem Etsensem & Commune FERRARIÆ ex una, nec non Communia MANTUE & VERONÆ ex altera parte inita, qua offensæ atque iniuriæ remissæ, Captivisque relaxatis, securitatem mutuam ac personarum sibi promittunt, cum obligatione restituendi que de Territorio aliquis partis per aliam partem occupata sunt. Actum Padue 3 Martii 1308. Indictione VI. 59.

19 Avril. Lettres de PHILIPPE, Comtesse de Haynaut, faisant foy de la Donation & Transport des Terres de Doullens, Thirimont & Conforre, fait par BEATRIX Comtesse de Luxembourg à HENRI Comte de Luxembourg son Fils. Fait à Valenciennes le Vendredi après Pasque l'an 1308. au Mois d'Avril. 61.

25 Avril. Societas ad sexdecim annos inita inter OTTONEM Ducem Carinthie, Advocatum Ecclesiarum Tridentine & Brixienfis, HENRICUM Regem Bohemie, Fratrem ejus & GUILLELMUM & ALDEBRANDUM de Castro-Barco ex una, nec non Communia VERONÆ & MANTUE ex altera parte, qua sibi defensionem & assistentiam mutuam pro se, subditis & Amicis suis contra omnes homines de hoc mundo promittunt. Actum Verone 25 Aprilis, anno 1308. Indictione VI. 62.

7 Juillet. Pax inter Civitates BRIXXE ex una & CREMONÆ ex altera parte inita, per quam, abolitis & remissis iniuriis atque offensis, Captivisque relaxatis, ex utraque parte 25 equitibus cum Capivano, pro maiore securitate in Ripa Olci eundem reponuntur in eum statum; in quo fuerunt post Pacem apud Pontem vicum anno 1306. conclusam. Actum in Ripa Olci 7. Julii anno 1308. Indictione VI. Cum approbatione Consilii generalis quadringentorum ex ordinatione Practicorum & Arrium. 9 ejusdem mensis Brixie facta, altero die habita. Actum Brixie 10. Julii, anno & Indictione eisdem, NEC NON Transiuno, Actum Mantue 8 Augusti, anno & Indictione quibus supra. 63.

28 Juillet. Pax inter Commune MANTUE ex una, & Commune LAUDÆ ex altera parte, qua vicum & mercimoniorum securitate stipulata omnia restituantur in eum statum, in quo fuerunt post pacem factam apud Pontevicum. Actum Mantue 28 Julii anno 1308. Indictione VI. 65.

1 Août. Pax inter Commune MANTUE ex una & CREMONÆ ex altera parte, qua stipulatione de Mercatura & vicum securitate facta, atque aliis Communis libertate in hanc pacem intrandi, capitula restituantur in eum statum, in quo fuerunt post pacem ad Pontem vicum contractam. Actum 1 Augusti anno 1308. Indictione VI. 66.

Octobre. Affecuratio per Procuratores OTTONIS & WOLDEBERTI Marchionum Brandenburgensis & RUDOLPHI & LUDOVICO Comitibus Palatinis Rheni data, de Concordia servanda in Electione Romanorum Regis, atque Juribus prefatorum Principum post electionem manutinentis. Datum in Poperdia, feria sexta ante Simonis & Jude. anno 1308. 67.

15 Octobre. Admissio Civitatis MANTUE ad pacem, que facta est inter Commune MEDIOLANI ex una, & Commune BRIXXE ex altera parte. Actum Mediolani 15 Octobris anno 1308. Indictione VII. Cum Mandato Civitatis Mediolanensis, Mantuanos ad hanc pacem adhibendi. Actum ibidem 14 Octobris, anno & Indictione eisdem. 68.

1309. Admissio Civitatis PLACENTIE in Ligan perpetuam defensionem & assistentiam contra quoscunque, quam Com-

SURL. TOM. I. PART. II.

munia VERONÆ, MANTUE, PARME, BRIXXE & MUTINÆ inter se iurant, tenere ipsius Lige in hanc admissionem inferre. Actum Parme 13 Junii Anno 1309. Indictione VII. Cum Mandatis Civitatis Mantue & Placentie, nec non Alberti Scoti, Civis Placentini, datis Mantue, Placentie, Parme 24 Maji, 6. 9. & 12. Junii, anno & Indictione quibus supra. Pag. 69.

Reversales aurea Bulla bullata, per ROBERTUM Regem Siciliæ citra Farum CLEMENTI Papæ V. datæ, quibus proprio Juramento satetur & recognoscit Regnum Siciliæ ex sola, mera liberalitate Sedis Apostolicæ tenere, cavetque juxta Pontificis voluntatem, ne unquam Rex vel Regina Siciliæ sit uno eodemque tempore Imperator vel Imperatrix: Promittit insuper, pro se & heredibus suis in Regno, quod singulis annis ipse & ipsi solvant in Festo Beati Petri Sanctæ Sedis Apostolicæ Census annuum 8000. Unciarum Auri & unius Palafrisi albi, cum aliis plurimis conditionibus. Datum Avinioni die 26 Augusti, Anno Domini 1309. Indictione VIII. Regni ejus primo. 73.

Lettres de PHILIPPE LE BEL Roi de France pour YOLANDE Duchesse Douairière de Dreux, portant que l'Erection de la Bretagne en Pairie de France ne pourra prejudicier à ses Enfants, ni les empêcher de jouir des Avantages fondés sur la Coutume de Bretagne. Donné à Poissy le 23 Septembre 1309. 77.

Sentence rendue par les Princes de l'Empire assemblez en Diete Generale à Francfort sous l'Empereur HENRI VII. contre HENRI Roi de Bohême, Fils de MEINHARD Duc de Carinthie, par laquelle il est privé du Royaume & même du Duché, parce qu'il s'est emparé du dit Royaume injustement; & qu'il a été un Fief de l'Empire; il doit y retourner par suite d'héritiers légitimes. 73io. ibid.

Tractatus Pacis, Amicitie & Confederationis inter HENRICUM VII. Regem Romanorum ab una, & PHILIPPUM PULCHRUM Regem Gallie ab altera parte, in emolumentum & promotionem totius Reipublice Christiane. Datum Parisiis, die Veneris post Festum S. Joannis Evangeliste Anno 1310. Cum Ratificatione Regis Romanorum HENRICI super hoc Tractatu. Actum in Castro ante Bressam 23. Septembris Anno 1311. ACCEDIT Transumptum hujus Tractatus originalis per Joannem Chalie Pribyterum Aurelianensis Diocesis publicum Notarium collationatum. ITEM Plenipotencia PHILIPPI Regis Gallie, Procuratoribus super predicto Tractatu data. Actum apud Fontem Eblandi die 14 Februarii, Anno 1310. 78.

Diploma HENRICI VII. Romanorum Regis, pro Communitate Helvetica SWITS, quæ Jure Civitatis Imperialis donatur. Turgo 3. Nonis Maji, anno Domini 1310. 79.

Syndicus factus per homines GUELFFORT Paris extrinsecus Civitatis MUTINÆ ad confirmandum Compromissum factum per predictos ex una, & homines de Mutina ex altera parte, in Personis Dominorum ALBRINI DE LA SCALA, PASSARINI DE BONACOLSIS & GUBERTI DE CORIGIA super facto Pacis & Concordie tractanda. Actum in Terra Saxoli in loco Podium dicto, die Martis 13. Octobris, 1310. Indictione VIII. 79.

Privilegium HENRICI VII. Romanorum Regis pro Ordine Teutonico, quo confirmatur omnia Jura & Possessiones prefato Ordini in Pomerania aliisque Terris, quas legitimo emptoris aut alio jure acquisitis Titulo jam possidet, aut in posterum adipisci poterit. Datum Brixie quarto Idus Julii, anno Domini 1311. Regni sui III. 80.

Sententia de Extinctione TEMPLARIORUM, a CLEMENTE Papæ V. lata in Concilio Viennensi. 81. 2 Mai.

Littera PHILIPPI Regis Gallie ad CLEMENTEM Papam, qua consentit, ut Bona Ordinis Templi transferantur in Ordinem Hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, juxta Concilii Viennensis Decretum. Datum Parisiis 14 Augusti 1312. 82.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO 1313.	Sententia Banni & Proscriptionis per HENRICUM VII. Romanorum Imperatorem in ROBERTUM, qui se Siciliæ Regem intulit & plura Beneficia ab Imperio tenuit, lata, ob Seditiones & Bella contra eum & Imperium mota, iniuncta cum Rebelligis Florentinis, Lucanis & Senensibus Fœdera. Actum Pisis 7. Kalend. Maji, Regni ejus anno V. Imperii vero I. quod fuit 1311.	ULRICI Alstadiæ Landgraviæ Litteræ, quo Oppidum Sanctum Hippolitum, Castrum Kunesperg, Villam Lusheim &c. possident cum Fratribus in Feudalitate FRIDERICT Ducis Lotharingæ. Actum die Sancti Martini anno 1316.	ANNO 1316.
25 Avril.			11 Nov.
1314.	Accord entre CHARLES Comte de Valois, d'Alençon & de Chartres, d'Anjou & du Maine, Fils de Roi de France & ses Sujets d'Anjou & du Maine. Fait à Pontcise, le jour de St. Marc 1314.	Traité entre FERRY III. Duc de Lorraine & EDWARD Comte de Bar, par lequel le Duc FERRY s'engage de garder la Neutralité durant la Guerre que le Comte EDOUARD va entreprendre contre le Roy de Bohême; EDOUARD s'obligeant en échange de reprendre en Foi & hommage tous les Fiefs qu'il possédait entre Meuse & Moselle, & qui lui étoient échus de la Succession de PIERRE LE BAR son Oncle. Fait le Dimanche après la St. Urbain au Mois de Mai 1322.	1322.
25 Avril.			30 Mai.
23 Octob.	Epistola & Decretum Quinque Electorum Imperii ad Papam futurum, quo notificatur Electio LUDOVICI BAVARI die 20 Octobris peracta, simulque ab eodem Papa futuro requiritur, ut suo tempore ei coronam imponat. Datum apud Frankenford 10. Kal. Novembris 1314.	Capitula convēnta inter Principem TARENTI & Principem ACHAYE de transitu dicti Principis ACHAYE ad partem Romanie; nec non de modo & numero Militum utrique eorum contingente ad Expeditionem faciendam contra hostes communes. Actum Neapoli die 18. Madii 1323.	1323.
25 Nov.	Litteræ HENRICI, Electoris & Archiepiscopi Colonienfis, ad omnes Principes & Status Imperii. Significat FRIDERICUM Ducem Austrie in Romanorum Regem rite & legitime electum fuisse, atque etiam ab se bonne unctum & coronatum: Exhortatur illos & requirit, ut fidelitatem & obedientiam debitam illi præstent, non obstant Electione præfensa LUDOVICI BAVARI, quam nullam & attentoriam, utpote separatim de sequenti, priore subsistente, factam. Actum 25 Novembris Anno 1314. Indictione XIII.	Litteræ JOANNIS Papæ XXII. quibus asserta sibi primam universæ Jurisdictione in Imperium Solo vacante, Excommunicationem fulminat contra eos, qui Jure Vicariatus administrationem ejus assumunt, cassatque, irritat & annullat omnes Conföderationes super hoc factas, licet juramento vallatas. Actum Avinionis 2. Calendis Aprilis.	18 Mai.
			31 Mars.
16 Dec.	Procuratio ROBERTI Jerusalem & Siciliæ circa Farum Regis, ad recipiendum Sacramentum FREDERICI de Aragonia Principis, super Induciis inter eosdem initis usque ad Mensum Martii 14. Indictionis proxime future. Cum Capitulis earundem Induciarum in dicta Procuracione contentarum. Datum Neapoli 16 Decembris anno 1314. Indictione 13. anno Regni VI. ibid.	Bulla JOANNIS Papæ XXII. quæ eundem LUDOVICUM Bavarium discordat electum Romanorum Regem ob contumaciam suam & in malo perseverantiam jure Regni & Imperii ex dicta electione competenti privat. Datum Avinionis 5. Idus Julii, Pontificatus sui anno VIII.	21 Juillet.
1315.	Declaration des ESTATS DE BRETAGNE solennellement assemblés au sujet du Drois de Regale & de la Garde des Eglises, qu'ils reconnoissent appartenir au Duc comme Seigneur Souverain & Fondateur. Le Jeudi après Misericordias Domini 1315.	Edictum famosum LUDOVICI Bavari, Romanorum Regis contra JOANNEM XXII. Papam publicè in Committis Ratificationibus pronunciatum & applicatum affixum, quo cum hominem pecuniosum, avidum Imperii, Simoniacum, Sacra profanas miscentem, Violentem Juri Gentium & Legum Naturalium, Monstrum Biceps, Ludibrium nature abominabile, Antichristi Præcursorum & Antechambulonem nuncupat. Datum Reginoburgi, mense Augusto, anno Domini 1324.	Août.
25 Mai.	Epistola ROBERTI Regis Siciliæ circa Farum ad Paduanenses. quæ, enarratione premissa pactorum Dotulium Sororis ejus BEATRICIS cum AZONE Marchione Estense, conqueritur de indebita occupatione tertie partis Landenarie ad dictam BEATRICEM pertinentis per ipsos facta, rogatque ut sine frustratoria vel cavillatoria tarditate omnia restituant. Datum Neapoli 25 Maji 1315. Indictione 13. Anno Regni ejus VII.	Revers de la Ville de Quedlinbourg, portant qu'elle se soumet à la Protection de l'Evêque d'Halberstadt, avec promesse de lui payer annuellement une reconnaissance de cinquante Marcs d'argent. Fait à Quedlinbourg le jour des St. Tiburce & Valentin 1326.	1326.
			13 Avril.
25 Mai.	LUDOVICI Bavari Regis Romanorum Rescriptum, quo Civitates UNDERWILD, URACH & SWITZ, quæ ad instantiam Abbatis Eremi & LEOPOLDI Ducis Austrie à Judicio Rotuensi proscriptæ & ab Episcopo Constantienfi excommunicatæ fuerant, auctoritate Imperiali absolvuntur, & Imperii Societati restituntur. Datum in Nuremberg 8. Kal. Junii, Regni ejus anno I.	Lettres de Protection accordées par JEAN Roi de Bohême à CASIMIR Duc de Tschén pour lui, ses Biens & Droits; avec promesse qu'en cas que JEAN Duc d'Ausontzyn, autrement d'Auschnitz, vienne à mourir sans heirs de son Corps, il lui donnera cette Principauté. A Prague le 24. Fevrier 1327.	1327.
11 Sept.	Liga defensiva inter Communia VERONÆ, VINCENTIÆ, MANTUÆ ac MUTINÆ ex una, nec non PISÆ atque LUCCÆ ex altera parte, quæ sibi invicem Consilium, auxilium & defensionem contra hostes promittunt. Insertum est primum Projectum istius Lige contrahende. Actum Pisis 3. Idus Septembris Anno 1315. Indictione XII. Cum Mandato Communis Pisanorum pro prædicta Liga iniuncta. Actum Pisis, Indictione, anno, mense & die quibus supra.	Bulla JOHANNIS Papæ XXII. quæ LUDOVICUM Bavarium discordat electum in Romanorum Regem, ob eusdem contumaciam nequitiam, excessus despectabiles, proteram contumaciam, culpas horrendas, injurias & iniurias, Ducatu Bavarie & omni jure in eodem competentis, nec non omnibus Feudis Ecclesiasticis & Imperialibus privat. Datum Avinionis 3. Nonas Aprilis, Pontificatus sui anno XI.	3 Avril.
			107.
10 Octob.	Accord entre JEAN III. Duc de Brabant & La Ville de MALINES, par lequel cette Ville s'oblige à le servir en guerre contre ses Ennemis, comme aussi de le secourir contre les siens. Fait le Lundi après le jour de St. Denis l'an 1315.	Citatio LUDOVICI Bavari per JOHANNEM Papam XXII. ad audiendam sententiam super crimine Heresi. Datum Avinionis III. Nonas Aprilis anno XI.	3 Avril.
1316.	Transactio seu Deliberatio Communis CASALII cum MARCHIONE MONTISFERRATI de Reditu ejus eorum Communis annuatim habendis. Actum Casali 31. Augusti Anno 1316. Indictione XIV. Cum Transumpto ejusdem. Datum 13 Septembris anno 1324. Indictione VII.	Bulla JOHANNIS Papæ XXII. quæ LUDOVICUM Bavarium jam excommunicatum, nec non jure Regni & Imperii, quemadmodum etiam Ducatus Bavarici privatum monuit, ut Lombardia exeret, idque sub gravissimis penis Anathematiz, aliisque ab ipso jure inflicti, mortis quoque ac mutilationis membrorum. Avinionis 5. Idus Aprilis, Pontificatus Anno XI.	9 Avril.
31 Août.		Declaratio JOHANNIS Papæ XXII. contra LUDOVICUM Bavarium tanquam Hereticum, cum inhibitione ad universos, nominatim vero Mediolanenses, Sagonenses, Cumanenses aliasque Universitates & Civitates,	22 Octob.

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO 1327. *viciter, ne prefato LUDOVICO in aliquo favent vel adherent. Datum Avinionis, 10. Kalendas Novembris, Pontificatus sui Anno XII. Pag. 109.*

1328. *Fragmentum Sententie à LUDOVICO Bavaro Romano- rum Imperatore contra JOHANNEM Papam XXII. lata.* 111.

Lettres de non-prejudice données par PHILIPPES Roi de France à JEAN III. Duc de Bretagne, portant, que les bons services qu'il lui a rendus à ses depens dour la Guerre de Flandres, ne pourront être tirés à consequence de devoir ou de servitude accoutumée. Donné à Paris, l'an de grace 1328. 112.

18 Avril. LUDOVICI IV. Bavarici, Imperatoris Processus contra JACOBUM DE CATURCO, nunc se Papam JOHANNEM XXII. (us verba habent) licet mendaciter asserere non verentem. Datum & actum extra Basilicam Apostolorum Principis Beati Petri in Urbe Romana, 18 Aprilis. Anno ab Incarnatione 1328. Anno Regni XIV. Imperii vero I. Indictione XI. ibid.

Sententia LUDOVICI IV. Bavarici, Romanorum Imperatoris adversus JACOBUM DE CATURCO, alias JOANNEM Papam XXII. lata, qua ipsum tanquam hereticum notorium & manifestum omni Dignitate Ecclesiastica, potestate & autoritate privatum, depositum & excommunicatum, ab omnibus Catholicis evitandum pronunciat. Datum & actum in Urbe Romana, in platea publica extra Basilicam S. Petri 18 Aprilis 1328. Anno Regni XIV. Imperii vero I. Indictione XI. CUM Mandato Speciali Cesario prefatum sententiam in omnibus Christianis, Diocesisbus ac locis Imperio subiectis publicandi. Datum in Civitate Pisana, 12 Decembris, Anno Domini 1328. Regni sui XIV. Imperii vero I. 114.

Edictum aliud prefati Imperatoris in eundem Datum & factum extra Templum Augustissimum divi Petro atque Paulo Legatis Christi dedicatum, in Urbe Romana 18 Aprilis, cunctis Sacrificiis, universo populo Romano in Regione pro Concione publice ejus rei gratia coacto, Anno 1328. Regni sui XIV. Imperii I. 120.

20 Juin. *Alliance entre les Villes de Louvain, Bruxelles & Anvers, pour la defense de leurs Droits, Privileges & Costumes, contre ceux qui voudraient les enfreindre. Faite le 20. Juin 1328.* 121.

1329. *Pacta, Concordia & Liga, fra le Città & Comuni di Pisa, Firenze, Pistoia, Volterra, Massa, Prato, Colle & Collegali, Samminiato Fucechio, Sante Croce & Castel Franco, à favore del Papa GIOVANNI XXII. contra l'Imperatore LUDOVICO il Bavaro. Renunciamo i Pisanì à l'obediencia del detto LUDOVICO, & prometiamo di mandare Ambasciatori al sommo Pontefice GIOVANNI à domandar assoluzione, pace & misericordia, con che saranno rimessi nel medesimo stato ch' erano avanti la venuta del Bavaro &c.* ibid.

11 Mai. *Testament de JEANNE de Bourgogne, Reine de France & femme du Roi PHILIPPE DE VALOIS. Fait à St. Denys le Mercredi 11 Mai 1329.* 123.

23 Sept. *Privilegium LUDOVICI Bavari Imperatoris, quo AZO de Vicecomitibus constituitur in Vicarium Cesarum Mediolani Comitatus & districtus. Datum Papie 23 Septembris, Anno 1329. Indictione XIII.* 125.

6 Octobre. *Donatio per THOMAM de CARRETTO facta PHILIPPO DE SABAUDIA Principi Achaie de Caesaris ac locis Altaris, Malarum, Cingii, Rochæ & Rochetæ Albenis Diocesis, cum omnibus Juribus & pertinentiis suis. Actum Pinaroli, 6 Octobris Anno 1329. Indictione XII.* 126.

1332. *Accord entre FRIDERIC SEVERE Margrave de Misnie, & HENRI de Plauen le jeune, au sujet de leurs Differens & Preventionz. Fait le jour de St. Pierre aux liens, l'an 1332.* 127.

1333. *Acta Venditionis Ville Machliniensis in Brabantia, facta LUDOVICO Comiti Flandrie ab ADOLPHO Episcopo Leodiensi totoque Capitulo Majoris Ecclesie pro centum millibus librarum Taronenfum nigrorum, hac simul conditione, ut tam dictus Comes, quam Successor. TOM. I. PART. II.*

cessores illius & heredes memoratum Fondum redicare ab Episcopis Leodiensibus quovis tempore teneantur. Datum 1333. 127.

Paix de Burg, faite & conclue entre FRIDERIC Landgrave de Thuringe & HENRI Landgrave de Hesse, touchant la Ville de Treffurt, dans laquelle les Ennemis de l'un ou de l'autre ne pourront être reçus, le Dimanche Cantate 1333. 129.

Ordonnance de PHILIPPE DE VALOIS Roi de France pour le Conservation de son Droit de Regale sur les Eglises & Benefices du Royaume. Donné à Vincennes, au mois d'Octobre 1334. 134.

Pax inter OBIZONEM & NICOLAUM Marchiones Esfenus ex una, ac GUIDONEM & MANFREDUM de Piti ex altera parte inita, per quam prefatis Marchionibus Civitas & districtus Mutine certis conditionibus traditur, qualiter à Guidone & Manfredo fuit possessus; ipsi vero Terra Carpi, cum mero & mixto Imperio reliquique iuribus & pertinentiis libere relaxatur. Actum Verona, 17 Aprilis, Anno 1336. Indictione IV. 130.

Sentence Arbitrale de l'Empereur LOUIS entre FRIDERIC SEVERE Margrave de Misnie & les Seigneurs de PLAVEN, sur les Differens qu'ils avoient au sujet des Mines de Hohenfort. Fait à Slusing, le Mardi après la Conception de la Sainte Vierge, 1337. 134.

Tractatus inter EDUARDBUM III. Anglie Regem ab una, atque BALDEVINUM Archiepiscopum Treverensem ab altera parte; quo ille ab Archiepiscopo auxilium & assistentiam requirit, & pro his sexaginta & unum mille florenorum se daturum promittit, atque in magis idoneam cautionem memorato Archiepiscopo Corenam Regni Anglie titulo pignoris obligat. Actum Anno 1338. secundum Stylam Ecclesie Anglicane & Provincie Treverensis, die penultima Februarii. CUM Confirmatione dicti Regis super hoc Tractu. Datum Anno 1338. die 18 Mensis Martii. ibid.

Accord entre OTTON Comte d'Orlamunde & JEAN Burgrave de Nuremberg, par lequel celui-ci prêtant à l'autre 4000. livres de bons Hellens, reçoit en hypothèque la Ville de Culmbach avec ses dépendances outre quoi le même OTTON Architeus son herities dans Plaisenberg, dans Culmbach, & dans tous les autres Biens en cas qu'il vienne à mourir sans enfans mâles, à condition neantmoins de marier ses filles convenablement. Le Burgrave en échange s'oblige, que s'il vient à mourir avant ledit Comte OTTON, laissent l'un & l'autre des Fils, les siens payeront à ceux d'OTTON encore 3000. livres de Hellens, moyennant quoi ils jouiront à leur égard des mêmes Droits dont lui Burgrave jouit à l'égard d'OTTON. Fait la veille du Dimanche des Palmes, l'an 1338. 135.

Promissio sive Obligatio STEPHANI Comitis Palatini Rheni & Ducis Bavarie, de Juribus & Privilegiis Regni Romanorum & Coelectorum suorum, in Electione Romanorum Regis manutentendis & defendendis. Datum Rhenis in campo, die Jovis post S. Margarithæ, Anno 1338. 137.

Decretum LUDOVICI IV. Bavari Romanorum Imperatoris Ordinunque Imperii de Majestate Imperatoria, & quod Imperator sit, qui ab Electoribus electus est, etiam si à Papa non sit unctus, consecratus & coronatus. Actum in Comitibus Rensensibus 6. Julii Anno Christiane libertatis 1338. Pontificatus BENEDICTI XII. Anno IV. 138.

Edictum LUDOVICI IV. Bavari Romanorum Imperatoris de diversis Potestate Cesaris & Papæ, ubi simul JOHANNIS XXII. Papæ injustitiam ac tyrannidem erga se & Imperium commissam pluribus persequitur & ad futurum Concilium appellat. Datum in oppido Francofordia, die 6 Augusti, Anno Christiane libertatis 1338. Regni sui XXXIV. Imperii XI. 139.

Rescriptum Apologeticum LUDOVICI IV. Romanorum Imperatoris contra JOHANNIS XXII. Papæ Bullam Excommunicationis, que nullius valoris ac momenti esse, quemadmodum etiam Sacerdotum & Imperium distinguunt, nec hoc ab illo ulla ratione dependere, sed ad eodem

ANNO 1333.

1334. Octobre. ibid.

1336. 17 Avril.

1337. 9 Decemb.

1338. 27 Fev.

4 Août.

6 Juillet.

6 Août.

8 Août.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO			ANNO
1338.	eodem utrumque principio, hoc est, Solo Deo, procedere, ex Sacris Canonibus varie probatur & ostenditur. Datum in Oppido nostro de Frankenfurt, 8 Augusti Anno Domini 1338.	à St. Quentin en Vermandois, le 5 Juin, Pan de grace 1347. Pag. 161.	1347. 21 Sept.
1339.	Constitutio LUDOVICI Bavari Romanorum Imperatoris de Imperii Juribus, excellentia & potestate Electi Romanorum Regis, lata in Comitibus Francofurtenfibus. Datum in Civitate Francofurti, in Quadragesima, Anno 1339.	Alliance perpetuelle entre JEAN III. Duc de Brabant, pour lui & pour ses Villes, avec les Villes & Pays de Liège & de Huy, contenant une Obligation reciproque de s'enr'aider & secourir dans leurs Guerres. Fait à Thilmont, le 21 Septembre 1347.	1348. 2 Juin.
28 Mars.	Consensus & Assensus JOHANNIS Regis Bohemia super Ordinatione per LUDOVICUM Romanorum Imperatorem & LUDOVICUM Marchionem Brandenburgensem facta de Jure & voce in Electione Romanorum Regis RUDOLPHO Comiti Palatino Rheno competenti. Datum Francofurti quinta feria proxima ante diem Palmorum, Anno Domini 1339. Cum Vidimacione & Testimonio CAROLI IV. Romanorum Regis. Datum in Keyserberg, II. Kal. Junii 1354. Regnorum suorum VIII.	Venditio Civitatis Avenionensis cum Territorio & Confiniis ejus facta per JOHANNAM Reginam Sicilie contra Farum, Sancte Sedis Apostolicæ, CLEMENTE Papa VI. emente pro 80000. Florenorum Florentinorum. Acta Avenione, 12 Mensis Junii 1348. Indictione I. Pontificatus Anno VII.	1348. 7 Mars.
3 Decemb.	Alliance faite & conclue entre JEAN III. Duc de Brabant, LOUIS Comte de Flandres, de l'avis & consentement de leurs Villes & Pais, portant, que leurs dits Pais en cas de Guerre s'enr'aideront mutuellement; que l'un ne pourra point commencer une Guerre, contre qui que ce soit, ni la finir quand elle sera commencée, sans le consentement de l'autre; que leurs foyes & habitans pourront acheter, vendre & emporter leurs Marchandises des Pais l'un de l'autre sans aucun empeschement; & qu'ils n'aient ensemble qu'une même commune Monnoye &c. AGant, le 3 Decembre 1339.	Confederation entre les Villes de Brabant pour demeurer inseparablement unies sous un même Seigneur, en cas que le Duc Regnant vint à mourir sans hoirs mâles, & sans avoir fait quelque Reglement de Succession, & pour prevenir les Differens qui pourroient en arriver, Fait à Louvain, le 7 Mars 1354.	1354. 15 Mai.
1340. 12 Mai.	EDUARDI III. Regis Anglie Investitura de Principatu Wallie per Coronam, anulum aureum & virgam argentam, in EDUARDUM Ducem Cornubie, Et filium ejus & certum heredem. Dat. apud Westmonasterium, 12 Maji.	Litteræ CAROLI IV. Romanorum Regis ad RUDOLPHUM Saxonie Ducem, quibus eum requirit, ut in Literas de Jure & Voce in Electione Romanorum Regis RUPERTO Comiti Palatino Rheno concessas, suum Consensum præbeat. Datum Oppenheim, Feria tertia ante ascensionem Domini 1354.	1355. 9 Mars.
1344.	Epistola PETRI IV. Regis Aragonie ad CLEMENTEM Papam VI. Conqueritur vehementer de Inductis, auctoritate Pontificia inter eum & JACOBUM Regem Majoricarum Inductis; Negat Papam in questione mere temporalis se intrinsece debere, potissime cum ipse, vel Regis Hispanie, nullum post Deum Superiorem in temporalibus agnoscat. Dat. Barchinæ, 8. Kal. Martii, Anno Domini 1344.	Declaration & Ordinance de l'Empereur CHARLES IV. en faveur de RUPERT Comite Palatin comme aîné de la Famille & plus prochain Heritier de son Frere RODOLPHE, portant que ledit RUPERT est vrai Electeur, & que nul autre ne peut en cette qualité avoir Droit & Suffrage à l'Electio d'un Roi des Romains. Donné à Colmar, le jour de la Feste de l'Ascension, l'an de la Nativité 1354. & de ses Regnes VIII.	1355. 26 Août.
6 Juin.	Pax inter JOANNEM Marchionem Montisferrati, ejusque sequaces ex una, & JACOBUM de Sabaudia, Principem Achaie & illius adherentes ex altera parte; constans plurimis Articulis, de exsiliis reducendis, captivis liberandis, Controversiis Judicialibus amicabilem & per viam Juris coram Judicio competente terminandis, auxilio certo Regi & Regine Sicilie mittendo etiam contra Compertem contrahentem, absque eo quod per hoc Pax ista lesa credatur. Defensores dicte Pacis constituentur Pape & Collegium Cardinalium, Rex Francorum, & Comes Sabaudie. Actum in campis Gaxini Taurinensis Diocesis, 6 Junii, Anno 1344. Indictione XII.	Tenor compositionis inter CAROLUM IV. Regem Romanorum & Florentinos, Anno 1355. initæ.	1355. 7 Janvier.
31 Août.	Instrumentum publicum Juramenti & Homagii ligii per JOANNAM Jerusalem & Sicilia circa Farum Regnam summo Pontifici Romano pro dicto Regno prestiti, quo Conditiones & Obligationes quibus præfata Regina sese erga Romanam Ecclesiam obstringit, discrete stipulantur, juxta tenorem Litterarum Apostolicarum in eo contentarum. Cum Speciali Ratificatione dicte Regine JOANNÆ super eodem Instrumento facta die ultimo Mensis Augusti, Anno Domini 1344. Regni ejus secundo, Indictione XII.	Vicariatus & CAROLO IV. Romanorum Imperatore Communi Pisanorum irrevocabiler per omnia tempora collatus in Civitate Lucana, ejus Castro, Comitatu & districtu atque aliis locis, dans illi merum, absolutum & mixtum imperium, hoc est, potestatem gladii, vestigalia & gabellas constituendi, nec non plenum, liberam & commodam Jurisdictionem in rebus & personis prædictæ Civitatis Lucanæ & aliorum locorum. Actum Pisis, 7 Idus Martii, Anno 1355. Indictione VIII. Regnorum ipsius IX. Imperii I.	1355. 170.
1346. 7 Septemb.	Privilegium LUDOVICI Bavari Romanorum Imperatoris, de non dividendo, vendendo, obligando, oppignorando vel alienando Comitatus & Dominia Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Frisiæ. Datum Frankford, 7 Septembrii, Anno 1346. Regni ejus 32. Imperii vero 19.	Ejusdem Federis alterum Exemplum ex parte JOANNIS Regis Francie exhibitum, absque dato.	1355. 1357.
1347. 5 Juin.	Litteræ de PHILIPPE VI. Roi de France, par lesquelles il s'engage & promet à LOUIS Comte de Flandres, de le liberer & garantir de tous les Devoirs & Obligations dont il pourroit être tenu envers l'Evêque de Liège, à cause de la Ville de Malines. Données	Consensus GERLACI Archiepiscopi & Electoris Moguntinensis super Constitutione CAROLI IV. Imperatoris in gratiam Bohemorum sancita, quod videlicet nulla Persona citari extra Regnum Bohemie possit: quodque Rex teneat vultus auri & argenti Fodinas invendendas; ut & facultatem habeat cudiendi Monetam auri & argenti in omni loco & parte Regni sui &c. Datum in Nuremberg, in crastino Epiphaniæ, Anno 1356.	1357.
		Bulle de l'Empereur CHARLES IV. établissant la Succession des Ducs de Saxe dans les Dignités d'Electeur & d'Archimarchal, savoir que l'Electeur & les autres Dignités qui y sont attachées, doit passer au Duc RODOLPHE le Jeune & à ses heritiers, au défaut desquels il passera à l'aîné de ses Freres & à ses heritiers, & au défaut des heritiers de celui-là au Duc ALBERT, Fils d'OTTO, qui doit Frere Cadet de RODOLPHE, & à son Fils aîné; & enfin au défaut de cette Ligne, au plus prochain heritier personnel	

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO 1357. *teruel qui soit Laïque. Donné à Metz, l'an 1357. Pag. 171.*

12 Fev. Diploma CAROLI IV. Romanorum Imperatoris, quo Privilegia & immunitates Urbis Noviomagenſis ab aliis Imperatoribus concessa confirmat ac ratificat, ejusque Chribus permittit, ut absque omni exactione telonii, cum rebus ac mercibus suis per universum Romanum Imperium libere transire possint. Datum Aquisgrani, 2. Idus Februarii, Anno Domini 1357. Indictione X. Regnorum suorum Anno XI. Imperii vero II. 172.

1359. Constitutio prima CAROLI IV. Romanorum Imperatoris de Immunitate Ecclesiastica in Imperio. Datum Prage, 3. Idus Octobris, Anno Domini 1359. Regnorum suorum XIV. Imperii vero V. Indictione XII. ibid.

13 Nov. Privilege de CARLES IV. Empereur des Romains pour la Ville d'ULME, portant exemption de toute Jurisdiction étrangère. A Prague, le Mercredi après la St. Martin, 1359. 173.

1360. Lettres de CHARLES Duc de Normandie, Fils aîné de JEAN Roi de France, contenant les Treves accordées jusqu'à la St. Michiel 1361. entre ledit Roi JEAN son Père, & EDOUARD Roi d'Angleterre. Données à Chartres le 5. Jour de Mai 1360. AVEC le Pourvoir dudit Roi JEAN pour le Duc de Normandie à l'effet des dites Treves, du 14 Avril 1359. La Confirmation ou Ratification du même, du 14 Juin 1360. Sa Promesse au Roi d'Angleterre de venir loyale Prison, dudit jour 14 Juin 1360. Et plusieurs autres Pièces considérables appartenantes au même Traitée. 174.

Août. Contrat de Mariage entre LOUIS Fils de France, Comte d'Anjou & du Maine, & MARIE de Bretagne, fille de CHARLES de Blois, lequel lui assigne pour Dot, Guise, Angleur, Mayenne, Challi, Longjumeau, Nigeon &c. avec 1500. livres de rente à prendre sur les Receptes de Nantes. Fait au Châtel de Samsur, au Mois d'Août l'an 1360. 183.

26 Octob. Alliance faite, conclue & jurée entre JEAN Roi de France & EDOUARD Roi d'Angleterre après le Traité de Breitigni. A Boulogne, le 26 Octobre, l'an de grâce 1360. 184.

Abte de Resurrection par lequel le Roi de France déclare, que ses Alliances avec le Roi d'Ecosse tiendront & subsisteront, jusqu'à ce que le Roi d'Angleterre ait fourni de sa part les Renonciations qu'il a promises. Donné à Bouloigne, le 26 Octobre 1360. 185.

1 Novemb. Lettre de JEAN Roi de France, avec serment, d'envoyer au Roi d'Angleterre les Offages qu'il lui a promis & de lui remettre aussi les Torres & Villes portées par leur Traité. Donné à St. Omer, le 1 Novembre 1360. 186.

4 Decemb. Littere Permutationis Romanorum Imperatoris CAROLI IV. quibus sua Majestas Imperiali auctoritate & de Consilio atque assensu Electorum & Principum Imperii Castra Parkstein & Karlsvald cum oppido Weiden ad Imperium pertinentia in proprietatem Regni & Coronae Bohemie redigit: Et vicissim Castra Lauterburg & Rosenstein cum Oppidis Allen & Heibach Sacro Romano Imperio ejusque Camere addit & adjungit. Datum Norimberge Anno 1360, die 4 Decembris. CUM Confirmatione Imperatoris ejusdem super hac permutatione. Datum Norimberge, 18 Maji 1361. ibid.

12 Dec. Traité de Paix entre JEAN Roi de France & CHARLES Roi de Navarre, fait ensuite & en conséquence de la Paix de Breitigni. AVEC le Serment des deux Rois, fait à St. Denis, le 12 Decembre, 1360. 188.

1361. Convention entre RODOLPHE IV. Duc d'Autriche, & JEAN Evêque de Basse, par laquelle ledit Duc reçoit de l'Evêque JEAN la Seigneurie de Ferrette en Eief pour lui & pour ses Freres, avec toutes ses Villes, Châteaux, Dependances & Appartenances, à condition néanmoins, de ne rien aliéner ni soustraire au prejudice de l'Evêché de Basse. 189.

3 Août. Privilege accordé par l'Empereur CHARLES IV. aux Ducs d'Autriche RODOLPHE, FRIDERIC, AL-

BERT & LEOPOLD, portant Confirmation de leurs Immunités, savoir, que leurs Sujets d'Autriche, de Styrie, Carinthie, Carniole, Portenau, & Windischmarc, Suabe, Alsace, Sautgau, & Turgau, Bourgogne, Glarus & Forest Noire, & ceux de leurs Dependances, ne pourront être cités, accusés ni appelés devant aucun Juge étranger, soit de l'Empire soit autre, si non en cas de denégation de Justice. A Prague le jour de l'Invention de St. Estienne 1361. AVEC la Confirmation de ce Privilege par le même Empereur, en faveur des Ducs ALBERT & LEOPOLD. A Vienne, le Samedi après l'Invention de la Ste. Croix 1366. ET AVEC le Transumpt de ces deux Pièces par NICODEME Evêque de Frisingen, à Vienne, le 8 Avril 1435. Pag. 189.

Reunio & Consolidatio Ducatus Burgundiae, & Campaniae Tolosae Comitatum, nec non Ducatus pariter Normaniae sub certa conditione cum Regno Franciae per JOANNEM Francorum Regem facta. Datum Parisijs Mense Novembri, Anno Domini 1361. 191.

Instrumentum de Donatione GALEATII de Salutis facta AMADEO Comiti Sabaudiae de omnibus Terris ac Bonis suis, nec non de eorum Infeudatione per dictum Comitem Sabaudiae in continentem facta in favorem ejusdem GALEATII, juramento atque osculo interveniente cum expressione fidelitatis & homagii ligi. Actum apud Veroniam, 23 Julii, Anno 1363. Indictione I. 192.

Paite d'Avocatie & de Protection entre ENGELBERT Comte de la Mark & la Ville de DORTMUND. Fait la quatrieme Ferie après la Fete St. Mattheu 1364. 193.

Traité de JEAN IV. Duc de Bretagne & Comte de Montfort, avec l'Evêque & le Chapitre de St. Malo, touchant certaines Impositions sur les Marchandises. Fait à Dinant, le Vendredi avant la Fete de la Nativité de St. Jean Baptiste 21 Juin 1365. 194.

Diplome de l'Empereur CHARLES IV. par lequel il confirme aux Ducs d'Autriche ALBERT & LEOPOLD toutes les Avocaties & Droits d'Avocatie qu'ils ont possédés jusques à present dans leurs Etats sur les Evêchés, Abbayes, Prelatures & Monasteres &c. A Vienne, le Samedi après la St. Florian 1366. 195.

Lettres d'ajournement personnel, décernées par CHARLES V. Roi de France contre le PRINCE de GALLES comme Duc d'Aquitaine, à ce qu'il fut à comparoitre par devant la Cour des Pairs, pour répondre aux plaintes portées contre lui, par les Prelats & Seigneurs du Pais. Données à Paris, le 25 Janvier 1369. ibid.

Instrumentum de Protestatione nomine BERNABOVIS de Vicecomitibus Mediolani coram Procuratoribus Urbani V. Pape, CAROLI IV. Imperatoris, aliorumque Principum Italiae interjectis, quod Pax inter ipsos contrahenda prajudicare non debeat Juri predicti BERNABOVIS. CUM Responsis praefatorum Procuratorum prenominae Protestationi non assensientium, in quantum paci stipulandae derogare possint. Actum Bononiae, 11 Februarii, Anno 1369. Indictione VII. ibid.

Lettres de CHARLES Roi de France, par lesquelles, en aquit d'une Somme de dix mille livres de terre, dont il étoit redevable à LOUIS Comte de Flandre, il lui donne & transporte les Villes, Châteaux, & Chateletiers de Lille, Douay, & Archies pour lui & pour ses Successeurs Comtes & Comtesse, à la charge néanmoins de Rachapt dans les cas y spécifiés. Données à Paris, le 25 Avril 1369. & de son Regne le VI. 196.

Edictum Romanorum Imperatoris CAROLI IV. quo Marchionatus Lusatiae à sua Majestate coemptus & comparatus, cum omnibus Juribus & Pertinentiis, nec non Dominis Milberg, Strel & Werdenheim, de consilio Electorum atque plenitudine potestatis Imperiali Regno & Coronae Bohemae incorporatur. Porro etiam de citando hujus Marchionatus incolae ad aliena judicia universaliter prohibetur: Tum etiam adversus hoc Edictum attentata vel attentanda annullantur. 1370. 1 AOÛT.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO		ANNO
1370.	<i>tur, nec non potna salium transgressorum statuitur. Datum Prage, 1. Augusti 1370. Pag. 198.</i>	TUM ETIAM Ratificatio WENCESLAI Romanorum Regis. Data Prage, Kalend. Septembris Indicti. IV. Anno 1381. Pag. 210.
1371.	Confederation entre les Villes de Brabant, pour d'autant plus fidellement assister leurs Princes, aider à garder le Pais & maintenir leurs Privilèges, Chartres & Libertés. Fait à Bruxelles, le 18 Fevrier 1371. 200.	Accord entre CONRAD de Brunsberg, Maître de l'Ordre de SAINT JEAN en Allemagne, & BERNARD DE SCHALLENGER, Baillif du Bailliage de la Marche de Brandebourg, portant, qu'à l'avenir toutes les fois qu'il sera nécessaire, les Frères de ce Bailliage pourront élire entr'eux leur Baillif, & que leur Election sera confirmée par ledit Maître & par ses Successeurs. A Heymbach, le jour & Fête de St. Barnabe 1382. 214.
1375.	Bulla GREGORII Papæ XI. de Regalibus Regi Christianissimo in Regno suo debitis super Ecclesia Rothomagensi. Datum apud Villam Novam, V. Kalendas Septembris, Pontificatus sui Anno V. 201.	Littere WENCESLAI Romanorum Imperatoris de Feudis GUILLIELMO Duci Gelrie & Comitibus Zutphanie ab se tanquam Rege Romanorum concessis, en conditione, ut cum vexillis & aliis solemnitatibus illa recipiat, si Ducatus ipse aliquando appropinquaverit. Datum ipso die Luca Evangeliste, Anno 1383. Regnum suorum Bobemie XXI. Romani VIII. 215.
1376.	Decretum WENCESLAI Romanorum Regis pro RUFERTO seniore, Comite Palatino Rheni, quo ei facultatem concedit & transfert ut Primarias Preces sibi tanquam Coronato Romanorum Regi de jure & ab antiqua consuetudine competentes per Civitatem ac Diocesium Spirensem & Wormatiensem porrigere valeat in singulis tam Cathedralibus quam Collegiatis & Conventualibus Ecclesiis & Monasteriis utriusque sexus. Datum Aquisgranii, in Oslava Beatorum Petri & Pauli Apostolorum, Anno Domini 1376. Regnorum suorum Bobemie XIII. Romani I. ibid.	Testament de LOUIS Duc d'Anjou, Fils par nature de JEAN Roi de France, & par adoption de JEANNE I. Reine de Naples. Après beaucoup de legs pieux, il y regle le Donaire de la Duchesse son Epouse, & partage ses Etats entre ses Fils, voulant qu'on redemande au Pape CLEMENT VII. les 400 mille Florins qu'il a dépenses à l'entreprise dont ils étoient convenus, & que cependant s'il peut parvenir à la possession du Royaume de Naples, & ce soit son Fils aîné LOUIS qui lui succède à cette Couronne, comme aussi au Comté de Provence, & aux Duchés d'Anjou & de Touraine. Datum Tarenti, die 25 Decembre 1383. ibid.
1377.	Constitutio secunda CAROLI IV. Romanorum Imperatoris de Libertate Ecclesiastica. Datum Minde 15. Calend. Decembris, Anno Domini 1377. Regnorum suorum XXXII. Imperii XXIII. 202.	Confirmatio Privilegiorum Craffenfis Abbatis per JOHANNEM Regem Aragonum. Datum Perpiniani, 23 Martii Anno Domini 1386. Regni sui 10. 221.
1378.	Rescript de l'Empereur CHARLES IV. portant que nulle ville ou Forteresse ne pourra être battue dans le Voisinage de la Ville Impériale de Nuremberg jusqu'à la distance d'un Mile, & que semblablement nul Tribunal Criminel Municipal ne pourra y être établi. Donné à Oppenheim, le jour de St. Mathias, 4 ^{me} de la Nativité 1378. de ses Regnes le XXXIII. & de son Empire le XXIII. 203.	Traité entre JEAN IV. Duc de Bretagne & OLIVIER Sire de Clifon Comtable de France, pour lors son Frisonnier, portant, que ledit de Clifon fera remettre toutes ses Places au Duc à certains jours marqués, après quoi elles lui seront rendues à certaines conditions très dures. Fait le 7. jour de Juin 1387. Avec la Confirmation du Sire de Clifon sur ce Traité à Montcontour, le 14 Juillet 1387. 222.
1379.	Compromis pour la Paix à traiter & à faire entre CHARLES Roi de France & JEAN Duc de Bretagne, par l'Arbitrage de LOUIS Duc d'Anjou de la part du Roi & du Comte de Flandres, du Sire de Laval, du Visconte de Rohan & des Sires de Montabaillet & de Beaumenois, de la part du Duc. Fait en double le 24 & 26. Octobre 1379. 204.	Union hereditaire entre GUILLAUME & BALTHASAR Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie, portant, que si l'un des deux vient à deceder sans héritiers, ses Biens & Domaines passeront à l'autre & à ses hoirs procréés de son Corps. Ils s'y promettent aussi de s'entraider, défendre & protéger mutuellement en leurs Biens, Terres, Droits &c. Fait à Rochlitz, le Mardi après la St. Elisabeth 1387. 223.
1380.	WENCESLAI Romanorum Regis & futuri Imperatoris Epistola ad JODOCUM Marchionem Moravia, Vicarium Generalem in Italia & Ultramontanum partibus, quâ illi committit ac potestatem facit inquirendi, quis sit duobus, urrum BARTHOLOMEUS Archiepiscopus Barenfis, dictus URBANUS VI. an ROBERTUS de GERBENA Cardinalis, dictus CLEMENS VII. sit verus Pontifex, vultque ut eadem faciat obedi. Datum &c. &c. 204.	Investitura totius Terræ & Dominiis Hibernie & Insularum eidem Terræ adjacentium per RICHARDUM II. Regem Anglie ROBERTO de VERE Comiti Oxonie collata cum Titulo Ducis Hibernie maximeque Regalibus & Preerogativis. Dat. in Parlamento 13. Octobris. 224.
1380.	Traité de Paix entre CHARLES VI. Roi de France & JEAN IV. Duc de Bretagne. Fait le 15 Janvier 1380. Avec les Ratifications du Duc en date du 6 Avril de la même année, & celles d'un grand Nombre de ses Sujets, Nobles & Bourgeois. 205.	Loi & Statut fait & ordonné par RICHARD II. Roi d'Angleterre, pour le bon Gouvernement du Royaume, dans son Parlement tenu & commencé à Cambridge, le lendemain de la Nativité de la Sainte Vierge 1388. 225.
1381.	Retour donné par JEAN Viconte de Rohan, RAOUL, Sire de Montfort & autres à JEAN IV. Duc de Bretagne, par lequel ils s'obligent à le servir contre le Roi de France en cas qu'il vienne à manquer aux choses qu'il lui a promises dans le Traité & hors le Traité. 210.	Infrumenta bina, primum scilicet de Colloquio in Castro Turonensi habito per JOHANNEM Ducem Buriæ & LUDOVICUM Ducem Burgundie cum JOANNE Duce Britannie pro Pace & Concordia inter Regem Francie & eundem Ducem reducenda, ubi plura de Superioritate Regia in Ducatu, nec non de libertatibus & Franchisiis eundem hinc inde adducuntur: Alterum vero de placido exitu hujus Collocationis atque Duci admodum secundo. Data sunt ambo in Castro Turonensi, die 26 Januarii, Anno Domini 1391. secundum usum computationis Gallicæ. Indictione XV. 227.
1381.	Traçtatuz Amicitie & Confederationis inter RICHARDUM Anglie & Francie Regem, atque WENCESLAUM Romanorum & Bobemie Regem, contra omnes Schismaticos & Romane Ecclesie Rebelles conclusus: quo inter alia etiam Matrimonium inter Regem Anglie prefatum & ANNAM prefati Regis Romanorum Sororem contractum est. Actum Londonie, 2 Maji, Anno 1381. CUM Litteris Pleni-potentialibus WENCESLAI Romanorum Regis. Datum Norimberge, Calendis Februarii, Indictione 4. Anno 1381. ACCEDUNT Mandata prefate ANNE Sponse ad dictum Matrimoniale Contractum, data in Castro Purgelbent, Anno 1381. NEC NON WENCESLAI Romanorum Regis de dato Norimberge, Anno & die ut supra, ELISABETHE Romanorum Regine, de dato Prage, penultima Januarii 1381. RICHARDI Anglie Regis, Datum Londonie in Palatio Regio Westmonasteriensis die 2 Maji 1381.	Protocolum Compromissorum que fecerunt JOANNES GALEAZ Vicecomes Mantue, Communitas & Populus PERUSII, Communitas & Populus SENARUM pro se & nomine Adherentium eorum ab una parte: Nec

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO 1392. Nec non Lige FLORENTINORUM, BONONIENSIVM, FRANCISCI JUNIORIS DE CARRARIA, DOMINI PADUE, ASTORGI DE BAGNACAVALLIO, DOMINI IMOLE, pro se & nomine ALBERTI Marchionis Estensis, & DOMINI MANFREDI DE FAVENTIA aliorumque Colligatorum, Adherentium & Recommendarum ab altera parte, de pace inter eos firmiter pargenda, in Arbitrium RICARDI CARAZOLI S. Sedis Apostolice Legati, & ANTONIATI DE ADURRIS Ducis Janue, cum Communitate & Populo: quo continentur præter Pacta & Conventiones dictorum Compromissorum & Sententias Arbitrales primam & secundam, omnes petitiones, procuraciones, allegaciones, defensiones & Ratificationes in hoc Negotio ab omnibus partibus exhibitæ à 21 Decembris 1391. ad 26 Januarii 1392. Pag. 229.

1391. Enquête notable du Droit Souverain que les Anciens Ducs de Bretagne prétendaient en leur País. Faite à Rennes, le 24 Mars 1391. 276.

1392. Investitura per Annulum de Comitatu Albæ cum omnibus Juribus & pertinentiis, nec non mero ac mixto Imperio à LUDOVICO II. Rege Hierusalem ac Sicilia LUDOVICO DE SABAUDIA & Heredibus illius collata cum onere præstandi servitii, quotiens id in Regno Sicilia per Curiam Regiam indicabitur. Datum Neapoli, 5 Octobris Anno 1392. Indictione I. Regnorum suorum VIII. 277.

5 Octob. Alia Investitura de Civitate Ortonæ in Provincia Apulii ultra flumen Fischardie, nec non de Civitate Sancti Angeli, Terre Piscarie, Francavillæ, Burlani aliisque annexis, cum omnibus Juribus, mero ac mixto Imperio ac eodem Rege prædicto LUDOVICO DE SABAUDIA sub simili onere concessa. Datum Neapoli, 5 Octobris, Anno 1392. Regnorum suorum VIII. Indictione I. 278.

1393. Confirmatio Constitutionis FRIDERICI II. & CAROLI IV. Imperatorum in favorem Ecclesiasticæ Libertatis, per BONIFACIUM Papam IX. facta. 280.

1394. Union entre les Freres FRIDERIC, BERNARD & HENRI, Ducs de Brunswick, & Disposition de leurs Etats, portant, que sans les drcister, ils seront toujours regis par le Frere aîné. A Gifhorn le jour de l'Ascension de notre Seigneur 1394. 281.

4 Juin. Donatio CLEMENTIS VII. Antipape facta CAROLO VI. Francorum Regi de omni jure Superioritatis & Dominiis temporalis in Civitatibus & Territoriis Macloviensibus, quod antea Sanctæ Sedi Romane pertinuerit, cum omnibus emolumentis, prerogativis, feudis, & retrofeudis, pertinentiis ac dependentiis illorum. Datum Avinionis, 2 Nonas Junii, Pontificatus sui Anno XVI. ibid.

1396. Alliance très-étroite entre JEAN Duc de Guenne & de Lancastre & JEAN IV. Duc de Bretagne, avec promesse de Mariage entre leurs Enfants. Donné le 25 Novembre 1395. avec les Articles convenus séparément entr'eux touchant le dit Mariage. 282.

Littere WENCESLAI Romanorum Regis ad WILHELMUM Ducem Juliacensem & Gelresensem, quibus ei transmittit Possessionem realem Ducatus Juliacensis ad eum per mortem GUILLIELMI Patris ejus devoluti, sub conditione, ut ad manus GUILLIELMI Ducis Montensis, Commissarii Cesaris, homagium Imperatori & Imperio debitum præstet, ac requisitus veniat personaliter ad talia donno præstanda. Datum Præge, Anno 1396. Regnorum suorum Bohemie XXXIV. Romani XX. 283.

1398. Alliance & Convention entre JEANNE Duchesse de Brabant, & les Maîtres, Jurés, Gouverneurs, Conseil & Université de la Cité de LIÈGE, pour eux & pour tout le País & Evêché de Liège, touchant la liberté du Commerce & la manière de finir les difficultés qui pouront survenir entre les deux Provinces. A Dieff, le 6 Fevrier 1398. 284.

14 Dec. Pax, Conventio & Pacta inter MULEY BUFFERII Regem Tunisi ac totius Barbarie ex una, & Civitatem Pisanam ex altera parte inita, quibus amplius securitati & commodis Pisavorum aliorumque Christianorum sub Pisavorum nomine in terris ac portibus. SUPPL. TOM. I. PART. II.

bus dicti Regis mercaturam agentium providitur. Actum 14 Decembris, Anno Incarnationis 1398. secundum cursum Civitatis Pisarum. Pag. 287.

1399. Declaration des Electeurs, concernant le Païs fait entr'eux & avec quelques puissants Princes, pour élire un nouveau Roi des Romains à la place de l'Empereur WENCESLAS. A Mayence, l'an de Jesus-Christ 1399. 287.

Rotulus Parliamenti summonei & teni apud Westmonasterium in Festo Sanctæ Fidis Virginis, Anno Regni Regis HENRICI IV. post conquestum primo. In quo continentur Acta Renunciationis & Depositionis RICARDI II. Anglie & Francie Regis de omni potestate ac Regimine: Videlicet, OBJECTA contra dictum Regem: SENTENTIA Depositionis per Proceres contra eum lata: VENDICATIO præfati Anglie Regni per HENRICUM Ducem Lancastrie: ET SUSCEPTIO ad Regimen & Coronam præfati Lancastrie Ducis per Archiepiscopum Cantuariensem publicatæ. 29 Sept. ibid.

Instrumentum publicum de Translatione Domini Civitatis SENARUM ejusque Comitatus in Dominum JOANNEM GALEAZ Ducem Mediolani. Actum Papie, Anno 1399. Indictione VII. 18 Novembris. 294.

Pacta inter Dominum JOANNEM GALEAZ Ducem Mediolani pro se & Filiis ejus atque descendensibus Masculis ab una, & Syndicos Procuratoresque Communis SENARUM ab altera parte conventa, quibus, manente semper Deditione & submissione totius Communis populique sub Dominio præfati Ducis & Descendentium suorum, provifum est de modo quo Civitas illa bene regatur & salubriter gubernetur. Actum Papie, Anno 1399. die 21 Decembris. 296.

Instrumentum Translationis pleni & liberi Domini Civitatis & Comitatus PISARUM in Dominum JOANNEM GALEAZ Ducem Mediolani, factæ per Communitatem Civitatis præfate. Actum Papie, Anno vero Domini Incarnationis 1400. ultima Martii, Indictione VII. secundum cursum Civitatis Pisarum 1399. 1400. 31 Mars. 298.

Conventiones & Pacta per Dominum JOANNEM GALEAZ, Ducem Mediolani, cum Syndicis & Civibus Pisanis facta, postquam hi sponte liberum Dominium dictæ Civitatis & districtus in memoratum Ducem transfuissent. Acta Papie in Castro præfati Principis, Anno 1399. die ultima Martii, Indictione VII. 299.

Capitulation de ROBERT Comte Palatin, faite avec les Electeurs avant son Election à l'Empire, en 1400. 301.

Littere RUPERTI Romanorum Imperatoris ad Priores Artium & Commune Civitatis Florentinæ, de pecuniis tam dono ei dandis, quam mutuo accipiendis. Datum Nuremberg 23 Maji Anno 1401. Regni sui I. 302.

Privilegium RUPERTI Romanorum Regis, concessum Populo & Comuni FLORENTIA. Datum Mogentie 4 Mensis Julii, Anno Domini 1401. Regni vero sui I. ibid.

Codicillus GUILLIELMI Gelrie & Juliaci Ducis, quibus Testamentum à se factum confirmat, & varia Legata ordinat. Actum Arnhemii, 11 Januarii Anno 1402. Indictione X. Pontificatus Bonifacii IX. Papæ Anno XIII. 303.

Union hereditaire entre BALTHASAR, les deux GUILLAUMES & les deux FRIDERICS, tous Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie, pour eux, leurs Terres, Hommes & Seigneuries, portant, que si l'un d'eux vient à deceder sans hoirs légitimes de son corps, ses Etats seront devolus à l'autre & que cependant il y aura entr'eux une étroite Alliance pour la mutuelle défense de leurs Etats. A Freyberg la Vigile de la St. Gregoire 1403. 306.

Decretum SIGISMUNDI Regis Hungarie super Donationibus Possessionum Infidelium ac Rebdlum in prædicto Regno Fidelibus ejusdem Regni à se factis. Datum Budæ. 1404. 6 Mars. 307.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO		ANNO
1404.	<i>Bude, feria tertia, proxima post Dominicam Invocavit, Anno Domini 1404.</i> Pag. 308.	1406.
21 Avril.	<i>Donatio Castri & Terræ Salugiarum cum omnibus appendentiis suis per PHILIPPUM MARIAM, Comitem Papie, THEODORO Marchioni Montisferrati facta. Datum Papie, 21 Aprilis Anno 1404. Indictione XII.</i> 309.	1407.
26 Juillet.	<i>Mandatum LADISLAI Regis Sicilie circa Farum, PINO de Squillacio, ut Decimas per summum Pontificem super Prelatos, Clericos & Personas Ecclesiasticos Regni concessas exigeret & recolligeret, ac Rationem earum Camera Regie summarie faceret. Datum in Terra Sancti Lucidi, die 26 Julii Anno 1404. Indictione XII.</i> 310.	1408.
3 Novemb.	<i>Confirmation de WENCESLAS Empereur des Romains, tant pour lui, que pour JORST & PROCOPE Margraves, de Moravie, sur l'Union hereditaire de Succession faite autrefois entre l'Empereur CHARLES IV. d'une part, & les Ducs d'Autriche, RODOLPHE, ALBERT & LEOPOLD d'autre part, Ladite Union y est loutée, renouvelée & corroborée. A Budweis le Lundi après la Fête de tous les Saints 1404.</i> <i>ibid.</i>	22 Juillet.
1406.	<i>Privilège de GUILLAUME Duc d'Autriche, donné en son propre nom & au nom du Duc ALBERT son Oncle, aux Etats du Pais, par lequel ils confirment la Société ou Confédération des Chevaliers mit den Eilbern & Stritt ordonnant, que suivant l'ancienne coutume il y ait toujours en chaque Conseil du Pais six assesseurs tirés de l'Ordre des Chevaliers & Nobles pour y rendre la justice. Avec divers autres Reglements sur le Point des Investitures, de l'Institution des Actions forenses, des Desses, ou Iniminations d'hostilité, des fugitifs & desobéissans &c. Donné à Vienne le Dimanche avant la Fête de la Purification de la Sainte Vierge, 1406.</i> 311.	1409.
23 Avril.	<i>Lettres de Combourgeoisie accordées par les Seigneurs du Canton de Berne à ceux de la Ville de Neuchâtel, avec obligation de secours & défense reciproque, sauf en toutes choses le St. Empire Romain, les Cantons de Fribourg & de Soleure, & le Seigneur dudit Neuchâtel. A Berne la sixieme Ferie avant la Fête St. George l'an de grace 1406. AVEC le Vidimé & Renouvellement desdites Lettres, en date du Vendredi devant la St. Laurent Maris 1417. COMME AUSSI l'Acceptation de la dite Combourgeoisie faite & signée par les Deputés de Neuchâtel, à Berne ledit jour sixieme Ferie avant la Fête de St. George 1406.</i> 311.	30. Juin,
29 Avril.	<i>Contrat entre JEAN Seigneur de Hohenlohe & JEAN Evêque de Wurzburg, par lequel le dît de Hohenlohe vend, cède & transporte au dît Evêque toute la part qui lui appartient dans les Villes & Places de Kitzingen, Landsbourg & Hornbourg, comme aussi au Rachapt des Biens de Jagsberg & Louden, pour la Somme de 65000 Florins. A Wurzburg le Jeudi avant le Dimanche Jubilate 1406.</i> 314.	1. Juillet,
2. Juillet.	<i>Contrat, par lequel HENRI Bourgrave de Misnie & CATHERINE sa Femme, vendent à VITUS Seigneur de Schonenbourg le Château de Hartenstein avec les Appartenances & quelques autres Biens, pour la Somme de 8000. vieux florins de Bohème; à condition de rachapt pour la même somme dans le terme de huit ans, si les Vendeurs le desirent. Fait à Tsenach, le jour de la Visitation de la Sainte Vierge 1406.</i> 315.	10 Mars.
24 Juillet.	<i>Lettre de JEAN Seigneur de Hohenlohe, par laquelle il remet à l'Evêque de WURTZBOURG les hommes & sujets des parties des Villes de Kitzingen, Landsbourg & Hornbourg qu'il lui a vendues. Fait la Vigile de St. Jacques 1406.</i> 316.	16 Mars.
11 Sept.	<i>Declaratio CAROLI VI. Regis Francorum de Annatis. Datum Parisiis in Curia Parlamenti, 11 Septembris Anno Domini 1406. Regni sui XXVI.</i> 317.	1. Juillet,
1406.	<i>Edictum CAROLI VI. Regis Francorum super Libertate Ecclesiarum Regni & Delphinatus, quoad Exactiones, Annatas & gravamina per Papam imposita.</i> <i>ibid.</i>	
1407.		
4 Fevrier.	<i>Datum 28. Februarii, Anno 1406.</i> <i>ibid.</i>	
	<i>Accord entre ARTUR de Bretagne, Comte de Richemont & Messire ROLAND de Dinan, touchant la Terre & Seigneurie de Moncontour, que celui-ci cède à l'autre en échange de la Seigneurie de Gavre. Fait le 4 Fevrier 1407.</i> 318.	
	<i>Venditio Municipij Burchi, totiusque Ditionis Batenburgensis, cum omnibus Territoriis, Prefecturis, Mercatibus & Appertinentiis facta Domino JOHANNI A BARLAIS per Dominum GISEBERTUM BRONKHORSTIUM, Dominum Anholstæ, & MARGARETAM A GIEMEN, uxorem illius pro certa pecunie summa. Datum Dominica post diem qui dicitur Margarætæ est facer, Anno 1408.</i> 319.	
	<i>Littere JOHANNIS A BARLAIS, quibus declarat Burgi municipium ac Ditionem Batenburgensem ab se emptam de Domino GISEBERTO BRONKHORSTIO ejusque uxore MARGARETA A GHEMEN, redimi ab eisdem posse, si datum pretium refundierint.</i> <i>ibid.</i>	
	<i>Sententia Arbitralis per OTHONEM Episcopum Monasteriensium, ABOLPHUM Ducem Bergensem & FRIDERICUM Comitem Moricie pronunciata super controversiis inter REINALDUM Ducem Gelrie, & JOANNEM Arculem Dominum ejusque Filium de Urbe Gorichemensi una cum Ditione Arculensi ac Scabinatu. Actum Anno 1409.</i> 320.	
	<i>Lettres de HENRI Seigneur de Hombourg, par lesquelles, supposé le cas qu'il vint à mourir sans héritiers il cède & transporte sa Seigneurie de Hombourg à BERNARD Duc de Brunsvich-Lunebourg & à ses héritiers après lui; outre quoi, il lui en cède par avance la quatrieme Partie, moyennant une somme de 5500. Marcs d'argent une fois payée, & une pension annuelle de 200. Marcs d'or. Fait le jour & Fête de St. Denis 1409.</i> <i>ibid.</i>	
	<i>Patte d'Avocat & de Protection entre la Communauté d'Erlenbach & le Comte JEAN de Wertheim, par lequel divers avantages sont accordés audit Comte, à cause de la dite Protection. Fait le Dimanche après la Fête de St. Jean Baptiste, dite Sonnnewenden, 1409.</i> 321.	
	<i>Traité de JEAN V. Duc de Bretagne avec l'Abbé & les Moines de St. Mahé pour la Cloture & fortification de leur Ville. Fait à Rennes, le 1. Juillet 1409.</i> 323.	
	<i>Confirmatio Privilegiarum Civitatis Gorichemensis per REINALDUM Ducem Gelrie facta, cum Promissione; quod eandem nunquam amplius separaturus sit à Ducatu Gelrie. Datum in Urbe Gorichemensi 25 Augusti Anno 1409.</i> 324.	
	<i>Recès entre FRIDERIC & GUILLAUME le jeune d'une part, & FRIDERIC l'aîné d'autre part, tous trois Landgraves de Thuringie & Margraves de Misnie; par lequel ils conviennent du Partage de l'héritage qui leur a été laissé par BALDASAR & GUILLAUME l'aîné, Margraves de Misnie, & s'unissent héréditairement pour le maintenir. A Numburg le Jeudi avant la Fête de St. Pierre & les 325.</i>	
	<i>Obligation d'OTTOŃ Raurgræve, & de sa Femme à LOUIS Eleveur Palatin du Rhyn, portant, que s'ils deviennent à deceder sans hoirs mâles, tous leurs Biens seront dévolus audit Eleveur & à ses héritiers, lesquels pourront aussi retirer tous ceux qui se trouveront engagés. Le Jeudi avant le Dimanche Lætare 1412.</i> 327.	
	<i>Consentement de CUNON Raurgræve, & Doyen de Cologne, à la précédente Obligation du Raurgræve OTTOŃ & de sa Femme, avec Renonciation à leur Succession en cas qu'elle vint à s'ouvrir en sa faveur. Fait la sixieme Ferie du Dimanche Lætare 1412.</i> 328.	
	<i>Concessio Vicariatus S. Romani Imperij per Imperatorem SIGISMUNDUM, LUDOVICO de Sabaudia, Principi Achaye facta, super Civitatibus, Castellis, Oppidis & Terris, que & quas ipse tenet in partibus Pedemontii. Datum Bude, 1. Julii Anno Domini</i>	

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO mini 1412. ac Regni ejus, Hungarie XXV. Romanorum vero II. Pag. 323.

19 Juillet. Contrat de Mariage entre CHARLES Fils aîné de JEAN Duc de Bourbon & ANNE Fille aînée de JEAN Duc de Bretagne. Fait le 19 Juillet 1412. 330.

8 Nov. Impignoratō tredecim Oppidorum in Comitatu Scetpensi suorum, à SIGISMUNDO Romanorum Imperatore & Hungarie Rege facta ULADISLAVO Regi Polonie pro mutuo acceptis 37000. sexagenorum latorum grossorum. Dat. Zagrabie octavo die omnium Sanctorum, 1402. 331.

1413. 23. Avril. Paix hereditaire entre WOLDEMARE, GEORGE, JEAN, SIGISMUND & ALBERT, Princes d'Anhalt pour le Partage des Biens possédés jusqu'alors entre eux par indivis. Fait le jour de Pâques 1413. 332.

25 Avril. Union de la libre Noblesse Imperiale d'Algoi, de Hegou & du Danube pour le maintien de leur bonne intelligence & Amitié, & pour l'Administration de la Justice entre eux. Fait le Mardi après la Fête St. Georges 1413. 333.

16. Mai. Declaration de CHARLES VI. Roi de France en faveur des Chaperons blancs de Paris, portant approbation de tout ce qu'ils ont entrepris de plus séduiteux & de plus violent contre divers Princes & Princesses, Seigneurs & Dames, comme ayant été fait pour la défense, honneur & service de sa personne, & pour le bien du Royaume. Donné à Paris le 24 Jour de l'an 1413. 334.

1414. 20 Sept. Vicariatus Generalis in partibus Lombardie per SIGISMUNDUM Romanorum Imperatorem THEODORUM Marchionem Montisferrati collatus. Datum Heidelberg 20 Septembris. Anno Domini 1414. Regnorum suorum Hungarie &c. 28. Romanorum vero V. ibid.

18 Octob. Salsus Conductus JOANNI HUSS à SIGISMUNDO Romanorum Imperatore datus. Actum Spire 18 Octobris Anno 1414. Regnorum suorum Hungarie XXVIII. Romanorum vero V. 336.

8 Nov. Ordinance & Declaration de l'Empereur SIGISMUND, établissant la Succession à l'Electoral & à l'Office d'Archidapifer dans la Maison des Comtes Palatins du Rhyn, en sorte que ledit Electoral avec toutes les Dignités, Droits & honneurs qui en dependent, devront passer à LOUIS son Neveu, fils de sa Sœur, & après sa mort à son Fils aîné, étant Laïque, & en cas que celui-ci vint à deceder sans heritiers, au second Fils, puis au troisieme, & enfin au defaut de toute Posterité masculine dudit LOUIS, à ses Freres & à leurs Enfants qui soient Laïques, selon l'ordre de Primogeniture. Donné à six la Chapelle le jour de son Couronnement qui fut le 8 Novembre de l'an 1414. de ses Regnes le XXVIII. de Boheme & de son Election Romaine le V. 337.

13 Dec. Investiture de SIGISMUND Roi des Romains pour ERIC Duc de Saxe-Lauenbourg, du Duché de Saxe, du Palatinat de Westphalie & autres Lieux denommés dans les Lettres mêmes. A Francfort le jour de Sainte Lucie 1414. 338.

1415. 1 Juillet. SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris Edictum pro Securitate Concilii Constantiensis. Datum Constantie 1 Julii Anno 1415. Regnorum suorum, Hungarie XXIX. Romane Electionis V. Coronationis vero I. 339.

10 Octob. Donation de toute la Seigneurie temporelle qui appartenait à la Couronne de France sur la Ville & Territoire de St. Malo, faite par le Roi CHARLES VI. à JEAN V. Duc de Bretagne. Fait à Rouen, au mois d'Octobre 1415. ibid.

4 Novemb. Union & Confederation entre les Prelats, les Nobles & les Villes de Brabant, portant, qu'ils se tiendront en separablement unis, & que si quelcun venoit à les molester, eux ou le Duc leur Prince, ou ses Pairs, ils repousseront ces injures aux depens de leurs Biens & de leurs vies. Fait le 4 Novembre 1415. 340.

SIGISMUNDI Imperatoris Laudum, ut telonia nova ab ADOPHO Duce Montensi, nec non novae Mantionis Mulbrenii & Duitii &c. contra atque à regione ad vicinia Civitatis Colonienfis tempore Belli, quod praedictus ADOLPHUS cum Archiepiscopo Colonienfi, S. R. J. Electore & Urbe praefata habuit, erecisse tollatur. Actum Constantie, die Jovis ante Festum S. Georgii Anno 1417. Regni sui Hungarici &c. XXXI. Romani vero VII. CUM Mandato ad Magistratum Coloniensem, ut sumptus hanc in rem faciendos praestent. Datum Constantie 15 Maji Regnorum suorum, Hungarici quidem &c. XXXI. Romani vero Anno VII. Pag. 341.

Revers donné par le Duc de Holstein à la Ville d'Hambourg portant, que le Secours qu'elle doit lui donner contre le Roi de Danemarck, ne pourra être tiré à consequence contre ses Privilèges. A Hambourg le Mardi avant la Fête de St. Jacques 1417. 343.

Traité de Mariage entre HENRI & BERNARD Ducs de Brunswick-Lunebourg pour OTTON, Fils dudit Duc BERNARD d'une part, & HERMAN Comte d'Eberstein pour sa Fille ELISABETH d'autre part. Le Comte y promet, que le Mariage étant consommé il remettra aux Ducs sa Seigneurie d'Eberstein avec toutes ses Dependances & se contentera de la posséder en commun avec eux: En échange de quoi ils promettent aussi de lui ceder le Chateau de Neuland pour sa vie durant, Fait le Samedi avant le Dimanche des Rameaux. 1418. 343.

Union renouvelée pour huit ans entre EBERHARD Comte de Wirtemberg & la Ville Imperiale d'Esslingen. Le Comte y promet sa protection à la Ville & à ses dependances pendant ce tems là. A Kirchheim la Vigile de St. Thomas 1418. 344.

Litterae universales JOANNE II. Reginae Sicilie citra Farum, pro Convocatione Praelatorum, Procerum, Comitum, Feudatariorum & Sindicorum &c. ad Convocationem ejus brevi celebrandam, cum plena libertate & securitate pro personis, familiis & sacris, eundo & redeundo. Dat. in Castro novo Neapolit. 4 Octobris 1419. Indictione XIII. 345.

Traité de Protection entre EMICH, Comte de Linange & la Ville de SPIRE, pour la conservation des Droits, Libertés & Jurisdicions de la dite Ville. Fait le Samedi avant le Dimanche Judica 1420. 347.

Privilege de SIGISMUND Empereur des Romains pour la libre Noblesse Imperiale en Allemagne, par lequel il lui est permis de s'unir pour leur plus grande sureté & pour le maintien de leurs Droits, comme aussi d'inviter les Villes Imperiales à cette Union. Donné à Nuremberg, le jour avant l'Exaltation de la Sainte Croix, l'an 1422. ibid.

Amplissima Privilegia Ordinum Ducatus Gelriae, Comitatusque Zutphaniae una cum Fodere per eisdem antea pacto ab ARNOLDO Duce stabilita & confirmata. Datum Niemagi, Anno 1415. 348.

Confirmatio Bullae Aueae Brabantine per SIGISMUNDUM Romanorum Imperatorem. Datum Bude, 6 Januarii 1424. 349.

Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris de Bulla Aueae Brabantina strictè servanda. Datum Bude, 7 Januarii 1424. ibid.

Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Regis ad Civitates Gelriae & Zutphaniae, quo illis declaratur, se Gelriae & Zutphaniae Feuda post Reinaldi Ducis obitum ad Imperium devoluta ADOLPHO Juliacensi concessisse, monetur ut eidem obedientiam ac Sacramentum fidelitatis praestent, & non ARNALDO Egmondano. Datum Osse proxima Septimana post Pentecosten Anno 1425. 350.

Conventiones & Pacta inter AMADREUM I. Sabaudie Ducem, nec non PHILIPPUM MARIAM ANGLIUM Ducem Mediolani, de Civitate & Territorio Astenfi facta, quas hic se obstringit de non alienando praefata Civitatem ulli alii quam praedicto Duci Sabaudie, Asta Taurini, Anno 1427. Indictione 6. die 2 Decembris. ibid.

ANNO 1417. 29 Avril.

20 Juillet.

1418. 19 Mars.

20 Dec.

1419. 4 Octob.

1420. 23 Mars.

1422. 13 Sep.

1423.

1424. 6 Janv.

7 Janv.

1425. 13 Juin.

1427. 7 Decemb.

TABLE CHRONOLOGIQUE

- ANNO 1428.**
7 Septemb. *Transation entre FRIDERIC Duc de Saxe & Landgrave de Thuringe d'une part, & HENRI DE PLAUREN Burgrave de Meissen d'autre part, touchant le Burgraviat de Meissen, qui avoit été conféré audit PLAUREN par SIGISMUND Roi de Romains, & pour lequel le Duc lui donne le Château de Frauenstein avec ses Fiefs, Juremens & Juridictions, comme aussi une somme de 14736 florins du Rhyn & divers autres Biens, Rentz & Revenus. Fait à Arnshaus la Vigile de la Nativité de la bienheureuse Vierge Marie 1428. Pag. 351.*
30. Sep. *Revers de JACQUES Marcegrave de Bade & de FRIDERIC Comte Palatin de Veldentz, promettant de ne point troubler LOUIS Comte Palatin du Rhyn dans la Possession de la cinquième partie hereditaire du Comté de Sponheim, qui lui a été laissée par ELISABETH, Comtesse Palatine, du consentement de JEAN Comte de Sponheim. Fait à Heidelberg le Jeudi après la Fête de St. Michel 1428. 353.*
1431. *La première & plus ancienne des Matricules de l'Empire, faite à Nuremberg en Diète generale sous l'Empereur SIGISMUND, pour l'Expédition contre les Bohémiens en 1431. ibid.*
- *Sentence rendue par PIERRE COUCHON Evêque de Beauvais, assisté de JEAN LE MAISTRE, Vicaire Inquisiteur de la Foi contre JEANNE D'ARC dite la PUCELLE pour cause de l'Impiété & d'herésie, portant, qu'attendu sa Repentance & grande Contrition, elle est déliée de la Sentence d'excommunication, & condamnée seulement à passer sa vie en prison perpétuelle, au pain de douleur, & eau de tristesse. 356.*
- *Lettre de HENRI Roi d'Angleterre à PHILIPPES Duc de Bourgogne, lui donnant part du Procès deux fois fait à la Pucelle d'Orléans par les Juges Ecclesiastiques pour cause d'herésie & de Sorcelle, & de sa Condamnation au supplice du feu par la Justice Seculière. ibid.*
- 20 Avril. *Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Regis AMEDEO Duci Sabaudie sub ea fide qua illi & Imperio sacro existit obnoxius, ut tanquam fidelis Vassallus & Princeps Imperii se disponat & actualiter procedat ad servendum Majestati sue in Recuperationem Jurium Imperii contra Venetos, Terras, Civitates & Dominia ad ipsum Imperium in Lombardia spectantia usurpantes. Datum Nuremberge 20 Aprilis 1431. 357.*
- 25 Avril. *Bulle d'or de l'Empereur SIGISMUND donnée en Diète generale à Nuremberg contre les Pfälzburgers & ceux qui les reçoivent, & contre ceux qui oppriment les Ecclesiastiques qui se sont rangés sous quelque protection. Les Alliances qui se font à l'insu & sans la permission de l'Empereur & de l'Empire, y sont severement défendues. Donné à Nuremberg le Mercredi après la St. Gregoire, l'an 1431. de son Regne de Hongrie XL. du Romain le XXI. du Bohémien le XI. 358.*
- 7 Novemb. *Affurance donnée par LOUIS Landgrave de Hesse au Magistrat & à la Commune de la Ville de Dornburg, portant, que si en consequence de la Fraternité hereditaire contractée entre les Maisons de Saxe & de Hesse, la dite Ville venoit à lui échoir, en ce cas il la maintiendra dans tous ses Droits, Libertés & Privilèges. Le Lundi après le jour de la Fête de tous les Saints 1431. 360.*
- 11 Nov. *Constitutio EUGENII Papæ IV. qua declarat quod S. R. E. Cardinales in Consistorio secreto pronunciati, non dicantur creati Cardinales, quousque Cardinalatus insignia non susceperint, nec votum habeant in eligendo summo Pontifice, aut alio actu, quousque licentiam Summus Pontifex eis impertiatur. Datum Rome 3. Idus Novembris Anno Incarnationis Dominicæ 1431. Pontificatus sui Anno 1. 361.*
1432. *Pax inter AMADEUM Ducem Sabaudie ex una, & JOANNEM JACOBUM Marchionem Montisferrati ex altera parte, qua prefatus Marchio cederet Duci Clavatum, Septum, Vulpianum, Aridanum, Librum, & generaliter quicquid habuit & habet in Dominio, jurisdictione, superioritate nec non Feudis, fidelitatis & homagii citra Padum, perpetuo remittere debet, ut JOANNES de Montisferrato Filius ipsius primogenitus, Ducis memorati Nepos, pro se & suis ascendentibus & collateralibus Agnatis sub certis conditionibus de eisdem infunderetur. Datum Tironi 13 Februarii Anno 1432. Indictione X. Pag. 361.*
- Aurea Bulla SIGISMUNDI Romanorum Regis de sua Concilio Basiliensi adhesionem. Datum Mediolani 22 Novembris, Anno Domini 1432. Regnorum suorum, Hungarie XLVI. Romanorum XXII. Bohemie vero XIII. Læta fuit hæc Bulla in Congregatione generali Concilii Basiliensis die Lunæ, 19 Januarii 1433. 364.*
- Union hereditaire entre les Comtes de HOHENSTEIN de SCHWARTZBOURG & de STOLBERG, pour la Conservation & defense mutuelle de leurs Biens & de leurs Personnes, avec Paix de Succession, portant que si l'une des trois Maisons vient à manquer par extinction des Mâles, les deux autres lui succéderont par égale moitié. Fait le Mardi après la Fête de la Bienheureuse vierge qu'on appelle Wortzewyrch Anno 1433. 364.*
- Bulla aurea SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris de Jure & Successione Electorum Palatinorum Datum Basilee 8. Martii 1433. Romani XXIV. Imperii vero 1. 367.*
- Edictum SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris de competentia Concilii in judicandis causis Imperii. Datum Ulme, die XXVIII. Julii Anno Domini 1434. Regnorum suorum Hungarie XLVII. Romanorum XXIV. Bohemie XV. Imperii vero II. 369.*
- Declaratio Domini PHILIPPI MARIE ANGLI Ducis Mediolani, super limitibus Civitatis Vercellarum, per ipsum Dominum AMADEO Sabaudie Duci remissa atque concessa. Data Abbatii 14. Octobris Anno 1434. 370.*
- Convention entre JEAN Evêque de Wurzburg & son Chapitre d'une part, & la NOBLESSE IMPERIALE de Franconie, habitants du Diocèse d'autre part, touchant la Regence audit Evêché & l'Administration de la Justice. Traité le Samedi, jour & Fête de St. Erhard. 1435. 371.*
- Donatio per JOANNEM JACOBUM Marchionem Montisferrati AMADEO Duci Sabaudie facta de Clavatis & locis aliis plurimis in ipsa donatione expressis. Actum Taurini 27. Januarii Anno 1435. Indictione XIII. CUM Ratificatione ejusdem Marchionis & JOANNIS DE MONTEFERRATO ejusdem Primogeniti. Datum Casalis 8. Aprilis 1435. 374.*
- Accord sententié par SIGISMUND Empereur des Romains entre REINHARD Comte de Hanau & la Ville de FRANCKORT touchant la justice de BORNHEIM appelée communement Berg-Gericht, à Vienne le Vendredi après l'Ascension 1436. 377.*
- Promesse de l'Empereur SIGISMUND aux Villes de Bohême, portant qu'elles ne seront pas contraintes à recevoir chez elles & à recevoir dans leurs Benefices les Prêtres & autres Ecclesiastiques qui en ont été chassés. Donné à Iglau, le jour de Sainte Marie Magdalène l'an 1437. de son Regne de Hongrie le I. du Romain le XXVI. du Bohémien le XVI. & de l'Empire le IV. 378.*
- Constitution de l'Empereur SIGISMUND, qui accorde aux Etats Sub utraque du Royaume de Bohême la liberté d'élire l'Archevêque de Prague & les autres Evêques du Royaume, se réservant le Droit de les confirmer. Donné à Iglau, le jour de St. Apollinaire, l'an 1436. ibid.*
- EUGENII IV. Papæ Concessio facta EDUARDO Regi Portugalie & Successoribus ejus, quod sibi facram Regalem Unionem in brachio & anno, solitaque insignia cum solemnitatibus fieri consuevis à Bracharensi Archiepiscopo impendi & exhiberi facere valeant. Datum Bononie 10 Kalendas Novembris, Anno 1436. 378.*
- Lettres de PHILIPPE Duc de Bourgogne, portant. Delaissement & Transport du Comté d'Auxerre à JEAN de Bourgogne Comte d'Etampes son Neveu, pour la somme de 6000. livres de Rente annuelle, qu'il avoit 1437. 7 Août.*

ANNO 1432.

12 Nov.

1433.

1434.

8 Mars.

28 Juillet.

14 Octob.

1435.

2 Janv.

27 Janv.

1436.

27 Mai.

22 Juillet.

23 Juillet.

23 Octob.

1437.

7 Août.

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO 1437. Jevois promis de lui donner & assigner en faveur de son Mariage. Donnés à l'Isle le 7 d'Août 1437. Pag. 379.

1438. Paix Publique ordonnée à Nuremberg par l'Empereur ALBERT II. en 1438. 380.

1439. Convention faite & passée entre FREDERIC Duc d'Autriche & les Etats du Pais au dessus & au dessous de l'Enz, assemblez pour cet effet en Diète à Vienne après la mort d'ALBERT II. leur Duc & Empereur, dont la Veuve étoit demeurée enceinte. Les Etats y remettent l'Administration du Gouvernement audit Duc FREDERIC comme à l'ainé de la Maison & le plus proche à succéder en cas d'ouverture, comme aussi la Tutelle du Prince dont on espère la naissance, pour l'exercer par le Conseil des Eshats jusqu'à ce qu'il ait atteint l'âge de Majorité, & non au delà ce que le Duc promet, avec Declaration, que dès à présent, comme pour lors, il les degage de tout serment de fidélité à l'égard de l'Administration, au cas que ce terme venu, il refuse de s'en remettre: Il promet aussi tant pour lui que pour son Frere ALBERT & son Cousin SIGISMOND, que si l'Impératrice accouche d'une Fille, il maintiendra le Droit héréditaire de la Maison d'Autriche en son entier, & ne prendra la Succession que sur le pied des anciennes Coutumes de la dite Maison. Fait à Vienne le Mardi après la Fête de St. André 1439. AVEC la Vidimus de MARTIN Abbé de la Schotte, en date du Samedi après la Fête de St. Ulrich 1452. 382.

1440. Sentence Arbitrale rendue par FRIDERIC le jeune, Margrave de Brandebourg entre les Princes d'Anhalt GEORGE, ADOLPHE, SIGISMOND, JEAN & ALBERT d'une part, & la Ville de Zerbst d'autre part, pour l'Accommodement des Differens qui étoient entr'eux. Fait à Zerbst, le Samedi avant le jour St. Maurice 1440. 384.

1441. Revers de LOUIS Landgrave de Hesse, donné aux Villes du Comté de Waldeck, à l'occasion de l'hommage qu'elles lui ont rendu par ordre des Comtes, portant, qu'il les protégera, défendra & maintiendra dans leurs Droits & Privilèges. A Corbach, le jour de St. Gall. 1441. 385.

1442. Accord fait par la Mediation de LOUIS Landgrave de Hesse, entre GUILLAUME Duc de Brunswick-Lunebourg & ses Fils GUILLAUME & FREDERIC d'une part, & le Bourguemaitre, le Magistrat & toute la Bourgeoisie de la Ville de Brunsvich d'autre part, contenant une entière reconciliation de la dite Ville avec les Ducs, lesquels la recevoient en leur bonne grace, & se départent de toute mauvaise volonté à son égard. A Mulhausen, le Mercredi après le Dimanche Judica 1442. ibid.

25 Juillet. Confirmation Generale de tous les Privilèges de la Maison & du Pais d'Autriche, accordée par FREDERIC Roi des Romains, du conseil, avis & consentement des Electeurs aux Ducs d'Autriche LADISLAS, qui étoit aussi Roi d'Hongrie, ALBERT & SIGISMOND, donné à Francfort sur le Meyn le jour de St. Jacques l'an 1442. AVEC le Consentement des Electeurs de Mayence, de Cologne, de Treves, du Palatinat, de Saxe & Brandebourg, donné le Jeudi après l'Assomption de la Vierge 1442. ET CELUI de GEORGE Roi de Boheme, donné le jour de St. Pierre in Cathedra 1463. 386.

11 Août. Confirmatio & Ampliatio Privilegiorum pro urbe Neomageni, concessa per FREDERICUM IV. Regem Romanorum. Actum 11 Augusti, Anno 1442. Regni sui III. 387.

1443. Capitula Pacis & Concordie inter EUGENIUM Papam IV. & ALFONSUM Aragonum ac utriusque Siciliae Regem inter quibus præter solitas stipulationes Rex ALFONSOUS agnoscit EUGENIUM pro vero & indubitato Papæ, promittens eum adjuvare cetero copiarum numero contra Duces Mediolanenses, Papæ vero amplietur ALFONSOUS ut Filium, eumque pollicetur investire ac infeudare de Regno Siciliae atque etiam per Legatum suum coronari facere. Actum Terracina 14 Junii 1443. CUM Ratificatione EUGENII Papæ data Senis pridie Nonas Julii Anno 1443. 388.

SUPL. TOM. I. PART. II.

EUGENII Papæ IV. Investitura de Regno Siciliae citra Farum pro ALFONSO Rege Arragonie, JOANNÆ, Regine filio adoptivo, Successoribusque ab ipso per rectam Lineam masculinam descendentibus, sub obligatione fidelitatis atque homagii ligii Romanis Pontificibus præstandi. Cæter insuper Papæ, ne præfatus Rex, aut Successores ejus Romanum Imperium, aut Dominium Lombardie unquam ambiant, neque ultro eis oblatum acceptent. Datum Senis, 14ibus Julii, Anno 1443. cum juramento fidelitatis inserto. Pag. 390.

EUGENII Papæ IV. Donatio ALFONSO Aragonio utriusque Siciliae Regi facta de quinquaginta millibus Marchis, quorum Sedi Apostolicæ tentatur per Investitura Regni Siciliae citra Farum. Datum pridie Nonas Septembris Anno 1443. Pontificatus sui XIII. 396.

Ejusdem Papæ Remissio Articuli de restituendis Rebellibus & Exulibus eidem ALFONSO Aragonio facta. Dat. 14ibus Sept. Anno 1443. 397.

Extensio Infeudationis Regni Siciliae citra Farum ad transversales Lineas, Directa deficiente, per eundem Papam Regi eidem concessa. Romæ, 14ibus Decembris, Anno 1443. ibid.

EUGENII Papæ IV. Concessio ALFONSO Aragonum & Siciliae citra & ultra Farum Regi facta, quod Talles Ecclesiis, Monasteriis, locis piis & Personis Ecclesiasticis in Regno citra Farum imponere valeat, & quod non teneatur admittere in Regno prædicto Prælatos sibi suspectos. Dat. Romæ, 14ibus Decembris 1443. ibid.

Sentence Arbitrale rendue par FREDERIC Electeur de Brandebourg entre l'ABBESSE de Quedlinbourg & le PRÉVÔT de St. Wiprecht d'une part, & le Magistrat de la Ville de Quedlinbourg d'autre part, touchant le Droit des Moulins du Lieu. A Berlin, le Samedi jour de la Conception de la Vierge 1444. 398.

Instrument du Partage héréditaire entre GUILLAUME Duc de Saxe & Landgrave de Thuringe & son Frere le Duc FREDERIC. A Altenbourg, le Vendredi après la Fête de la Nativité de la bienheureuse Vierge Marie 1445. 399.

Sentence Arbitrale rendue par FRIDERIC Archevêque de Magdebourg, FRIDERIC Margrave de Brandebourg, & LOUIS Landgrave de Hesse, entre FRIDERIC & GUILLAUME Landgraves de Thuringe, sur les Differens qu'ils avoient au sujet du Partage héréditaire. La Saxe & la Misnie avec leurs Dependances y sont adjugées à FRIDERIC, & la Thuringe avec le reste à GUILLAUME. Au Monastere de Neumwerk, le Samedi après la Fête de la Conception de la Ste. Vierge 1445. Suivent les Lettres Transmissoriales de FREDERIC aux Etats de Thuringe, portant, qu'ils devront reconnoître GUILLAUME pour leur Prince & lui faire hommage. Donnée le Dimanche après la Fête de la Conception de Marie 1445. 401.

Rescript de l'Empereur FREDERIC III. portant que les Causes des Princes de l'Empire ne seront point portées au Jugement de la Chambre, mais à l'Empereur même, assisté des Princes de l'Empire selon les Droits & Prerogatives des Princes. Donnée à Neustadt la Vigile de St. Bartholémi, l'an de la Nativité 1448. de son Regne le IX. 402.

Renunciatio Papatus ejusque oneri, Dignitati, & possessioni à FELICE V. in Concilio generali Lausanensi facta. VII. Idus Aprilis, Anno à Nativitate Christi 1459. Pontificatus sui IX. 403.

Ordonnance de CHARLES VIII. Roi de France, pour la Conservation de son Droit de Collation aux Benefices vacans en Regale, jusqu'à ce que l'Eveque ait personnellement prêté le serment de fidélité. Donnée à Montil les Tours le 14 Fevrier 1541. & de son Regne le 30. 403.

Sacramentum FRIDERICI III. Romanorum Regis factum NICOLAO Papæ V. de Sancta Romana Ecclesia & Sanctitate sua exaltanda, nec facinorosis illis Electis 403.

ANNO 1443. 15 Juillet.

45Septemb.

13 Sep.

13 Dec.

1444.

8Decemb.

1445.

10 Sep.

11 Dec.

1448.

23 Août.

1449.

7 Avril.

1451.

1452.

14 Fev.

1452.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO aut Ordinationibus in Roma sine ipsius consilio. Pag. 403.

1452. Sentence Arbitrale rendue par BURCHARD Evêque de Halberstadt entre l'Abbesse & le Chapitre de Quedlinbourg d'une part, & le Magistrat de la Ville d'autre part, touchant le Droit des Moulins & autres Droits controversés entr'eux. Le Samedi après le jour de Sainte Marguerite 1452. 404.

1453. Sentence rendue par SIGISMOND Duc d'Autriche entre BALTHASAR de WELSPERG & les habitants de Primor, par laquelle la Forêt voisine est adjugée audit de Welsperg. Donnée à Inspruc, le Mercredi avant la Fête de St. Antoine. 1453. ibid.

1454. Obligation de GERARD Comte d'Oldenbourg & Delmenhorst pour lui & ses héritiers à son Frère CHRISTIAN Roi de Danemarck, portant qu'il sera toujours prêt à restituer à lui ou à ses héritiers, quand il leur plaira la portion qu'il tient des Comtes d'Oldenbourg & Delmenhorst. A Hadersleben, le Vendredi après la Conception de la S. Vierge 1454. 405.

1455. Lettres de CHARLES & de BERNARD Freres & Marquises de Bade, par lesquelles ils déclarent d'avoir pris la Ville d'Eslingen sous leur protection à la requête & par commandement de l'Empereur FREDERIC III. Fait le Samedi après le Nouvel an dit en Latin Circumcisio Domini, l'an 1455. 406.

1456. Declaration d'ALAIN Legat à Latere en France, où il reconnoît, qu'il ne peut user de la Puissance de sa Légation dans le Royaume sans la permission du Roi, promettant de ne rien faire contre les Droits de la Couronne. Donné en Avignon, le 1er Janvier 1456. ibid.

1457. Union héréditaire entre FREDERIC Electeur de Saxe, GUILLAUME son Frere, & LOUIS Landgrave de Hesse d'une part, & FREDERIC Electeur de Brandebourg, avec les Marc-Graves JEAN, ALBERT & FREDERIC, ses Freres d'autre part, portant, que si la Ligne légitime Masculine d'une des Parties vient à defaillir, celle de l'autre Partie lui succedera. On y convient aussi de la maniere dont il seroit pourvu en ce cas à la subsistence de la Veuve, des Filles & des Sœurs. Fait à Nuremberg, le Vendredi après le Dimanche Quasimodogeniti, Anno 1457. AVEC la Confirmation Imperiale de FREDERIC III. de même lieu, au & jour. 407.

1458. Traité d'Alliance & d'Amitié entre RUDOLPHE Marquis de Hochberg & Comte de Neuchâtel d'une part, & les Seigneurs du Canton de Berne d'autre part, par lequel l'ancienne Comboungioise de Berne & Neuchâtel est renouvelée, confirmée & amplifiée. A Berne le Vendredi après le jour de Pâques 1458. 409.

14 Avril. Traité de Comboungioise entre RUDOLF Marquis de Hochberg & Comte de Neuchâtel, & l'Avoyer, vint & jeunes Conseillers de Soleure. Fait le jour & Fête de St. Georges Chevalier 1458. 411.

10 Nov. PII Pape II. Investitura pro FERDINANDO de Aragona, ALPHONSI Regis primo quidem genito, sed illegitime nato de Regno Terrae Siciliæ citra Farum concessa, sub variis conditionibus, præsertim de fidelitate & hominaggio præstando, nec non de costa 8000. Unciarum auri, singulis annis Camera Apostolica solvenda. Datum Romæ IV. Idum Novembris Anno 1458. 412.

1459. Bulla PII II. Pape, qua Appellantes à Summo Romano Pontifice ad futurum Concilium eorumque Consiliarios & Fautores ponit Excommunicationis, Criminalis Lesæ Majestatis divine & humane subjeit. Datum Mantuæ 15. Kalendas Februarii, Anno Incarnationis Dominicæ 1459. Pontificatus sui II. 418.

1461. Lex de Subditis inter se Guerrentibus in Civili per JOANNEM II. Regem Aragonum lata Calatayubii, Anno 1461. ibid.

Lex Regis ejusdem de Jure Coronationis Regem, Anno & loco isdem lata. 420.

Alia ejusdem Regis Lex de Dotibus Filiarum Regum Aragonie. Argo & loco ut supra. ibid.

Revers donné par ALBRECHT Archiduc d'Autriche à GEORGE Roi de Bohême sous la protection duquel les Etats d'Autriche au dessous de l'Enz s'étoient auparavant rangés à cause de l'oppression qu'ils avoient soufferte du temps de l'Empereur FREDERIC, & des charges insupportables qui leur avoient été imposées, mais qui maintenant se remettent à l'obéissance audit Archiduc ALBERT du consentement du même Roi de Bohême & par son Assistance avec celle de quelques autres Princes de l'Empire. Le Duc y promet pour soi & ses héritiers d'administrer la Justice selon les anciennes Loix & coutumes de la Patrie, de ne donner les Charges de Marechal, Sous-Marechal & Assesseurs du Pais qu'à des Membres des Etats, de conférer les Investitures à ceux, à qui il appartient, de garder & maintenir les Privilèges & immunités accordées aux dits Etats par ses Prédecesseurs Ducs d'Autriche, de ne point troubler ceux qui ont des Offices héréditaires dans leur Droit & possession, & de ne pas permettre qu'ils y soient troublés &c. Donné à Freysenstadt, le Mardi après la Fête St. George 1461. Pag. 421.

Convention entre JEAN Evêque de Wurzburg & son Chapitre d'une part, & la NOBLESSE LIBRE IMPERIALE de Franconie habitante du Diocèse, par laquelle le dit Evêque promet à la dite Noblesse de garder inviolablement tous les Droits & Privilèges. Il y convient aussi de tout ce qui regarde les Jugemens tant Seculiers qu'Ecclesiastiques, & en particulier ceux qu'on appelle Bruken-Gericht & Cent-Gericht. Fait le Samedi après la St. Gall 1461. 422.

Conventio FRIDERICI Electoris Palatini, suo & Filii sui PHILIPPI, nec non utriusque Heredum nomine cum JOANNE Episcopo Spirensi sancta & qua dictum Episcopum & Episcopatum, omnesque Ditiones & Subditos ejus in Tutelam & protectionem recipit suam, promittens porro nullam unquam litem & bellum eis movere, verum cuncta eorum Privilegia & Jura perpetuo protegere & conservare. Datum Heilsholberg, die St. Bartholomæi, Anno 1462. 423.

Reversales dicti Episcopi & Capituli Spirensis, datæ Electori eidem eisque Filio pro se & Successoribus eorum, quibus se eidem perpetuo sincera fide devotissimè fore & nullo unquam tempore bellum cum ipsis & Palatinatu ad Rhenum susceptoribus promittunt. Actum Udenheimi, die & anno isdem. 424.

Transaction entre GEORGE Roi de Bohême & OTTON Comte Palatin du Rhin par la Médiation de LOUIS Comte du Rhin, touchant certaines Villes & Places fortes possédées par le Palatin, & qui sont Fiefs de la Couronne de Bohême. Le Roi lui en donne l'Investiture, & en échange il s'oblige à les tenir ouvertes au Roi & à la Couronne de Bohême en tout cas de nécessité. A Prague le Dimanche après la St. Marguerite 1465. 425.

Renonciation de JEAN Comte de Nevers & de Rethel à tous Droits, Actions & Partage qu'il avoit ou pouvoit avoir aux Duchés & Seigneuries de Lothier, Brabant, Lembourg, Anvers & Outre-Meuse, lesquels il déclare nuls & invalides, les cedant & délaisant autant que besoin seroit à CHARLES Duc de Bourgogne. A Englemonster le 22 Mars 1465. AVEC la Protestation du même Prince contre ladite Renonciation, comme ayant été forcée. Datée de même jour & au. 426.

Quintatio Camere Apostolicæ pro BORSIO I. Estensi, Duce Mutine & Regini, & Comite Rhodigi & Ferrarie de solutis ab eodem quatuor milibus flororum auri annui censui, ob Ducatum, Territorium & Districum prædictum præfate Camere debiti. Datum Romæ 30 Januarii Anno 1467. Pontificatus Pauli II. Papæ III. Indictione XV. 429.

Investitura per JOANNEM GALEAZIUM, MARCIANUM SFORZIAN Viccomitem, Ducem Mediolani collata GUILLIELMO Marchioni Montisferati & Legationis ejusdem Successoribus in Marchionatu, de Terris Cassinarem, Filicani & Refranconii eorumque juribus & dependentiis, cum juramento fidelitatis per GUILLIELMUM prædicti Procuratorem præstito. Actum in 25 Fev. 1467. 30 Janv.

ANNO 1461. 28 Avril.

17 Octob.

1462. 24 Août.

1465. 14 Juillet.

1465. 22 Mars.

1467. 30 Janv.

25 Fev.

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO in Castro Papie, 25 Februarii Anno 1467. Indictione
1467. Pag. 429.

16 Mai. Lettres de LOUIS XI. Roi de France, pour relever
JEAN Comte de Nevers des Renonciations faites par
lui aux Duchez de Brabant & de Lembourg & au
Marquisat d'Anvers, comme ayant été forcées. Don-
né à Paris le 16 Mai 1467. 432.

4 Septemb. Contrat entre ULRIC Comte d'Oettingen, & LOUIS
Comte Palatin du Rhyn, Duc de Baviere, par lequel
ULRIC vend à LOUIS la Ville de Wernbdingen
avec les Villages de Laub & Metzau & toutes leurs
appartenances. Fait le Vendredi après la St. Gilles
1467. 434.

1470. Capitoli de ferma e referma, per i quali l'Illustrissimo
28 Avril. Signore LUDOVICO Marchese de Mantua se recon-
duce e referma alli Soldi, servitii & stipendii del Ex-
cellentissimo Signore GALEAZ MARIA Duca de
Milano e della Excellentissima Madona BONA Du-
chessa sua Conforte, & del Signor JOHAN GALEAZ
MARIA, loro Primogenito, & de li altri suoi Suc-
cessori nel Ducato di Milano &c. Datum 28 Aprilis
1470. Indictione III. 436.

1472. Paite de Succession entre ENGELBERT & JEAN le
8 Avril. jeune, Comtes de Nassau, Freres & Fils de JEAN
Comte de Nassau & de MARIE DE LOON. Fait
le 8 Avril 1472. 438.

18. Avril. Autre Paite juré entre les mêmes le 18. Avril 1472.
439.

7 Decemb. Impignoratio Ducatus Gueldrie & Comitatus Zutpha-
miz per ARNOLDUM Ducent in extremum gesta-
tem redactum; CAROLO Duci Burgundie pro summa
300. millium florenorum facta. In Oppido Ru-
remondensi die 7 Decembris 1472. CUM Declara-
tione CAROLI Ducis, qui Jus redimendi dicto Duci
ARNOLDO & suis heredibus reservatur. Dat. in
Oppido Brugensi die 30 Decembris 1476. 440.

13 Dec. Sentence Arbitrale rendue par JEAN Archevêque de Tye-
ves, entre ULRIC Comte de Wirtemberg & la Vil-
le Imperiale d'ESLINGEN, au sujet de quelques
Biens de la Ville situés dans le Territoire du Comte.
La Vigile de la Circoncision du Seigneur 1472. 442.

1473. Vente & Tradition du Duché de Gueldres & Comté de
Zutphen avec tous ses Droits & appartenances à
CHARLES Duc de Bourgogne, par GERARD Duc
de Juliers & de Mons pour la somme de 80. mille
florins du Rhyn. Fait au Chateau de Nydek Van
1473. le 20. du Mois. — AVEC la Confirmation
de FREDERIC Empereur des Romains, à Treves le
6. de Novembre 1473. 443.

1474. Executio Holfatiz in Ducatum per Aureum Bullam FRI-
14 Fev. DERICI Romanorum Imperatoris. Datum in Civi-
tate Rotenburg 14. Februarii 1474. Imperii sui XXII.
Regni Hungarie XV. 444.

11. Juin. Traité de Paix & d'Alliance, fait & conclu par la
Mediation de LOUIS XI. Roi de France entre SI-
GISMOND Duc d'Autriche d'une part & les Can-
tons Suisses de Zurich, Berne, Uri, Switz, Un-
derwalden & Zug d'autre part. La Liberté du Com-
merce y est rétablie entre les Provinces, Villes &
Sujets de part & d'autre, avec une entière sécurité.
Si quelque différent survient entre les dites Parties &
qu'on ne puisse pas le terminer à l'amiable, la Deci-
sion en sera remise à l'Evêque & à la Ville de Bas-
le, & elle p. f. sera dans trois mois, sans plus long de-
lai. On gardera de part & d'autre ce que l'on a
gagné ou acquis pendant la Guerre, mais les Heris
& Documents concernant les Terres & Païs du Duc
SIGISMUND, lui seront rendus par les Cantons.
Le secours mutuel & reciproque est stipulé en cas de
violente invasion, mais aux dépens de la Partie qui
en aura besoin. Fait à Sens le 11. Juin 1474.
445.

24 Août. Transaction faite & conclue entre FREDERIC Empe-
reur des Romains & FREDERIC, Electeur Palai-
stin par la Mediation de PIERRE, Cardinal &
Evêque d'Autbourg, portant que l'Empereur oubliant
ses mécontentemens passés, lui rend les bonnes grâces

et lui accorde l'investiture de ses Etats, promettant en
outre de lui payer en quatre ans une somme de vingt
mille florins. En échange de quoi l'Electeur remet &
cede Sa Majesté tout ce qu'il possédait dans le Grand
Bailliage ou Landvogtie de Haguenau & de Mortenau,
remettant aussi certaines dettes à l'Electeur de Mayen-
ce & à d'autres Princes. A Autbourg le Mardi Vi-
gile de la St. Barthelemi 1474. 446.

Declaration de FREDERIC Electeur Palatin au sujet
de la precedente Transaction, portant, que bien qu'elle
lui soit extrêmement préjudiciable; il ne laissera pas
néanmoins de l'observer exactement en tous ses Points
& Articles, son intention étant de complaire à Sa
Majesté en toutes choses & de lui en donner toutes
les marques possibles. A Oppenheim le Mercredi après
le jour de St. François 1474. 448.

Privilege de FREDERIC Empereur des Romains ac-
corder à SIGISMOND Duc d'Autriche pour lui &
tous ses Successeurs Princes du Païs, portant que leurs
Sujets ne pourront être cités aux Jugemens Secrets
de Westphalie, sur les peines portées par la Reforma-
tion de l'Empereur CHARLES IV. donnée à Aus-
bourg au sujet desdits Jugemens, avec Cassation &
annulation de toutes les Sentences qui y seront rendues.
Donné ou Camp Imperial près de Neus, le 26 Juin
1475. 449.

Accord entre ULRIC Comte de Wirtemberg & la Vil-
le Imperiale d'Eslingen touchant le Péage de Canstade
accordé quelques années auparavant audit Comte par
l'Empereur FREDERIC, A Stuttgart le Jeudi après
Pâques 1477. ibid.

Revers donné par GERHARD Evêque d'Halberstadt &
par son Chapiere à HEDWIGE Abbessé de Quedlin-
bourg, portant Promesse de ne s'attribuer à l'avenir
aucun Droit de Jugement, d'Avocat, de Supériorité
ou de Jurisdiction sur les Villes de la dite Abbaye,
ou le Village de Disfort, contre & au prejudice de
la Sentence rendue sur cela par GUILLAUME le
Vieux, Duc de Brunswick. Fait au Camp près de
Disfort, le Samedi, Vigile de St. Laurent 1477. 450.

Alliance hereditaire & perpetuelle entre SIGISMOND
Duc d'Autriche d'une part & les Cantons Suisses de
Zurich, Berne, Lucerne, Uri & Solcure d'autre
part. Les deux Parties entretiendront ensemble une
fidelle & constante paix, amitié & bon Voisinage: Si
l'une des deux est attaquée, l'autre sera obligée de ve-
nir à son secours à main armée, non à ses propres
dépens, mais aux dépens de la Partie à qui le secours
sera donné. Cette Alliance est purement defensive &
ne tend au prejudice de personne, mais elle sera con-
siderée entre les Parties comme la premiere & princi-
pale. Il sera libre aux Cantons de Switz, Under-
walden, Zug (c'est-à-dire Zug) & Glaris, d'y ac-
ceder, s'ils le trouvent à propos. Fait à Zurich le
Lundi avant la Fête de St. Gal 1477. 451.

Confirmation de l'Empereur FREDERIC sur la Transaction
faite entre les Seigneurs de Pappenheim HENRI,
CONRAD, GEORGE, RODOLPHE & SIGIS-
MOND Freres, au sujet de l'Office hereditaire, de
Marechal de l'Empire, portant, qu'il sera toujours
exercé par l'aîné d'entr'eux. Fait à Sierx le 18 Fe-
vrier 1478. 452.

Donatio inter vivos de Oppido Caltrinovi Districtus Der-
thone per Dominam BONAM & JOANNEM GA-
LEAZ MARIAM SPORTIA Ducis Mediolani,
Domino HERCULI Ferrarie Duci, Marchioni Etsch-
falta, pro ipso & ejus heredibus masculis legitimis
in perpetuum, reservatis tamen nominibus iuribus.
Datum Mediolani die 10 Aprilis 1478. CUM subsecuta
Conventione inter eosdem de Inimicis & Rebellibus non
prosequendis, atque de transitu, hospitio & victu invi-
cem, quandoquocumque opus fuerit, prebendo. Actum
die 12 Aprilis 1478. NEC NON alia Conventione,
sua Contracta, quo certis de causis ibidem expressis
prefatum Caltrum novum relinquatur vel restituitur
ROBERTO de Aragonia de S. Securo & loco il-
lius, Terra Berselli & Terra Castri novi Parmensis
dantur & ceduntur dicto Domino Duci Ferrarie per
medium Contracambii. Actum Mediolani die XI. Oc-
tobris Anno 1479. ibid.

TABLE CHRONOLOGIQUE

ANNO 1479.
22. Avril. Diplome de l'Empereur FREDERIC III. par lequel il confirme à la Ville d'Ulme l'exemption de toute Jurisdiction étrangère qui lui avoit été accordée par les Empereurs précédents. A Gratz, le 22 Avril 1479. 456.

1481. Exposition e Requisitione fatta per parte de Messer THOMASINO DE CAMPO FREGOSO, Governatore del Insula de Corfica alli Signori Governatori & Configlieri del Duca di Milano, toccante all' alienatione de detta Insula de Corfica. Actum Mediolani, die 18 Februarii, Anno 1481. Indictione XIV. 457.

II Avril. Traité entre le Canton de Lucerne d'une part & les trois Cantons d'Ury, Switz & Onderwald d'autre part, pour le maintien & l'interprétation de la Ligue auparavant faite entr'eux. Le premier Mercredi avant le Dimanche des Rameaux, l'an 1481. 458.

9 Octob. Revers donné par ERNEST postulé Archevêque de Magdebourg, au Magistrat de la Ville de HALL, portans, que la Vente faite par lui à JEAN Evêque de Mimie des cinq Sauneries de Hall, ne doit tourner en aucune manière au prejudice de la Ville. A Calbe, le jour de St. Denis 1481. ibid.

30 Octob. Renouvellement du Paite d'Avocat & de Protection entre JEAN II. Duc de Cleves & la Ville de Dortmund. Fait la Fête troisieme après la Fête de St. Simon & Jude, l'an 1481. ibid.

8 Dec. ALPHONSI de Aragonia, Ducis Ville Formose, Donatio prefati ducatus Villæ Formosæ FERDINANDO Filio suo, tunc in etate duorum annorum constituto. Actum in Suburbio de sancti Guillelmo intra monia Civitatis Valentie, die 8 Decembris 1481. 460.

1482. Transaction entre les Comtes de Wirtemberg EBERARD le jeune, & HENRI son Frere, par laquelle tous leurs differens au sujet de la succession paternelle sont accommodés, en sorte que HENRI cède à son Frere EBERARD le Comté de Mompelgard, autrement Mombellard, avec la Ville de Blamont & autres Bieuz, en échange de quoi il doit avoir une Pension de 5000. florins du Rhyn avec les Villes de Reichenweiler & Bilslein & la Seigneurie de Horbourg. A Reichenweiler le Vendredi après le jour de St. Mars 1482. 462.

1483. Lettres de non-prejudice données par FREDERIC III. Empereur à SIGISMOND Duc d'Autriche au sujet des secours qu'il avoit reçus de ce Prince contre le Roi de Hongrie, portans, qu'ils ne devront & ne pourront être virez à conséquence contre les Exemptions & Privileges qui appartiennent aux Ducs & à la Maison d'Autriche. A Vienne le 11. Janvier 1483. 463.

1485. Contrat fait entre OTTON Comte Palatin du Rhyn, & JEAN Evêque de Worms, par lequel OTTON vend & transporte héréditairement à l'Evêque JEAN, pour une certaine somme le Chateau de Hemsbach, avec les Villages de Hemsbach, Sultzbach, Lauterbach, qui en dépendent, comme aussi avec tous leurs Droits & Juridictions, excepté seulement le Peage qu'ils se réservoient. Fait à Neumark, le Jeudi après la Fête de St. Apollinie 1485. 464.

26. Avril. Instrument du Partage héréditaire entre ERNEST Electeur, & ALBERT Duc de Saxe, par lequel leurs Principautés & Seigneuries sont divisées en deux parties égales, celle de Weimar, & celle de Misnie, & par ce que la portion de Mimie leur a paru plus considérable que l'autre à cause de sa situation, de son importance & de ses Bâtimens, ils conviennent que celui à qui elle écherra, payera cent mille florins à l'autre dans le tems de quatre ans, & que par dessus cela il devra payer annuellement à la Princesse leur Mere, pendant tout le tems de sa vie la somme de 1330. pièces de soixante gros, & 20 gros par dessus, qui lui appartiennent en vertu de ses Pactes matrimoniaux, & qui auparavant lui étoient assignés sur le Pais de Weimar. Fait à Leipsick, le Vendredi après la Fête de St. Barthelomi 1485. 465.

1485. Constitutio de Successione in Ducatu Britannia per FRANCISCUM II. Ducem Britannie in Conventu Generali Statuum facta in favorem Masculorum, horum vero in defectu pro Filibus, ac nominatim pro ANNA & ISABELLA juxta ordinem primogenitarum, cum Approbatione Statuum & juramento prefato de eadem

Constitutione servanda. Actum Redonibus in Aula Palatii Episcopalis in Conventu trium Statuum Britannie ab 8. ad 10. Februarii Anno 1485. Indictione III. Innocentii VIII. Pape I. 459.

Serment prêt par tous les Seigneurs Ecclesiastiques & Seculiers assemblés aux Etats de Bretagne touchant le Drois de la Succession au Duché, lequel ils reconnoissent appartenir aux Filles du Duc regnant, avec Promesse de la défendre & maintenir. A Rennes au Mois de Fevrier 1485. 471.

Sentence Arbitrale rendue par JEAN Evêque de Mimie, les Chevaliers RENSSSENDE PLAUVEN, HUGOLD DE SCHLEINITZ, HENRI DE MILTITZ, GASPAR DE SCHONBERG, & les Seigneurs de Einsfeld, Entte & Muntwitz, entre ERNEST Electeur, & ALBERT, l'un & l'autre Ducs de Saxe, & Landgraves de Thuringe, sur certains Droits & Pretensions qui n'avoient pas été réglées par le Partage de l'an 1585. A Naumbourg, le Dimanche après la Fête de St. Jean Baptiste 1485. 472.

Lettres de CHARLES VIII. Roi de France, portant Réunion à la Couronne du Comté de Provence & de Forcalquier à perpétuité, sans pouvoir jamais en être séparés, aliénés ni transférés à autre personne, sauf en tout les Privileges, Chapitres de Paix, Conventions & Libertés du Pais. A Compiegne au Mois d'Octobre l'an 1485. 473.

FREDERICI Romanorum Imperatoris Confirmatio omnium Jurium Marchionis Montisferrati, in favorem BONIFACII Marchionis concessa, prefertim Locorum Altaris, Millefimi, Desii, Carcharæ, Cruciferae, Gallizani, Murcaichi, Peralchi, & Grozverdi; Cum derogatione alienationum quorumlibet Jurium dicti Status & Occupationum factarum per LUDOVICUM Ducem Sabaudia ejusque Progenitores, & Privilegiorum aliorum Personarum, etiam ab Imperiali Celsitudine concessorum in prejudicium dictæ Marchie. Datum Norimbergæ, die sexta Mensis Septembris, Anno Domini 1487. Regnorum suorum, Romani 48. Imperii 35. Hungariae vero 29. 474.

Conclusion du College Electoral, portant qu'à l'avenir le Roi de BOHEME devra être toujours appelé à l'Élection d'un Roi ou Empereur des Romains, sur peine de cinq cents Marcs d'or, payables à la Couronne de Bohême pour chaque manquement, à laquelle peine chacun des six Electeurs consent & se soumet pour lui & pour ses successeurs. Donné l'an de notre Seigneur 1489. 476.

Prohibitio INNOCENTII Pape VIII. ne Pragmatica Sanctio Gallicana in Britannia ullo modo publice vel occulte accipiat. Datum Romæ 8. Idus Januarii 1491. 477.

Accord fait & ordonné par MAXIMILIEN I. Roi des Romains entre ALBERT Duc de Bavière d'une part & la Ville de Ratisbonne d'autre part. Le Duc y doit vendre & céder pour toujours à la Ville tous ses Droits, Revenus, Peages, Dignités & Jurisdiction haute & basse: En échange de quoi il demeurera quitte envers la dite Ville d'une Reite de 1000. florins au Capital de 20000. qu'il lui avoit assignés par Thonauhauff, comme aussi d'une autre somme de 6000. florins qu'il lui devoit; & même elle lui payera tous les ans au jour & fête de St. George une Pension de 400. florins de Rhyn, rachetable néanmoins à sa volonté, au Capital de vingt pour un. La Ville sera de plus obligée, toutes les fois que le Magistrat élira son Bailiff, vulgo Schultheiff, de le présenter au Duc & à ses Successeurs après lui, selon l'ancienne coutume, pour être par lui & par eux, confirmé & investi de la Jurisdiction criminelle, & ce qu'aussi le Duc & ses Successeurs seront tenus de faire, dans dix jours gratis, & sans rien exiger ni prétendre. 1492. 478.

Investitura MAXIMILIANI I. Romanorum Imperatoris, collata MARIE, Dispositæ Servie, Marchionisse Montisferrati, pro GUILIELMO, Filio suo primogenito, de universa Marchia Montisferrati, ac signanter de Turri, Insulis prope Frastumetum, Ponto Castorio, Pareto Montalerio, Altari, Dego alique locis & castris in Privilegiis atque Investituris CAROLI IV. WENCESLAI, FRIDERICI IV. nec non Si-

ANNO 1485.
1486. Fevrier.

1486. 25. Juin.

Octobre.

1487. 6 Sep.

1489.

1491. 6 Janv.

1492. Mai.

1494. 19 Mars.

DU SUPPLEMENT, TOM. I. PARTIE II.

ANNO 1494. SIGISMUNDI Romanorum Imperatorum comprehensis atque expressis; quâ simul occupationes certiorum Feudorum Regalium per alios quoscumque extortas vel indebite obtentas cassas & irritas, ac Privilegia & Libertates ipsius Principatus ab Imperatoribus ullo tempore concessa renovat & confirmat. Datum in Oppido Insprugk, 14. Martii, Anno 1494. Regnorum suorum Romani IX. Hungarie IV. Cum Privilegiis WENCESLAI datis Prage, 17. Martii, Anno 1348. Indictione VIII. Regnorum suorum Bohemie XXI. Romanorum VIII. NEC NON CAROLI IV. Piffis, IV. Maji, Anno 1355. Indictione VIII. Regnorum suorum IX. Imperii II. Item Luca, 8 Maji, Anno 1364. Indictione VII. Regnorum suorum XXIII. Imperii XIV. Ut & quinque aliis FREDERICI IV. primo & secundo in nova Civitate, 14 Maij 1464. Regnorum suorum, Romani XXV. Imperii XIII. Hungarie VI. Tertio Ferrarie, 1 Februarii 1469. Regnorum suorum, Romani XXIX. Imperii XVII. Hungarie. Quarto in Oppido Insprugk, 8 Julij 1485. Regnorum suorum, Romani XLVI. Imperii XXIV. Hungarie XXVII. Quinto, in Oppido Norimbergæ, 6 Septembris 1487. Regnorum suorum Romani XLVIII. Imperii XXXVI. Hungarie XXIX. AC DENIQUE SIGISMUNDI, Heidelbergæ, 20 Septembris 1414. Regnorum suorum, Hungarie XX. Romanorum V. Pag. 480.

1495. Instrumentum publicum Investiture Ducatus Mediolani, Comitatusque Papiæ & Anglerie à Mandatariis Cæsareis LUDOVICO MARIE SPORTIE tradite in forma solenni, videlicet per Annulum, Chlamidem hermalino federatum, Mitram Ducalem, Gladium, Baculum & Vexillum, Juramento fidelitatis prefinito &c. Actum Mediolani die 28 Maji, Anno 1495. CUM MANDATO MAXIMILIANI I. Romanorum Regis MELCHIORI Episcopo Brixienfi, & CONRADO DE BUCHEN, Cancellario suo ad effectum prædictæ Investiture. Datum Wormatiæ, die 23 Aprilis 1495. 491.

1496. Capitula & Conventiones, quibus Odonus ex Marchionibus Incisæ remittit GUILLIELMO Marchioni Montisferrati Castrum, Marchionatum & Locum Incisæ cum pertinentiis. Actum in Castris Civitatis Casalis, die 14 Januarii 1496. Indictione XIV. 495.

Cessionis ejusdem Instrumentum aliud. Actum in Castro Incisæ, 10 Maji. Pag. 496.

ANNO 1496. Articles accordés & convenus entre LOUIS XII. Roi de France, & la Reine ANNE Duchesse de Bretagne, dans le tems de leur Mariage, pour le maintien des Libertés & Franchises des Etats des Cours de Justice & de tous les Sujets du Duché de Bretagne. A Nantes, au Mois de Janvier 1498. 493.

ANNO 1500. Bulla Papæ ALEXANDRI VI. quâ EMANUEL I. Portugallie Regi concedit facultatem nominandi Commissarium Apostolicum ad Civitates & Loca à Promoterio vulgo Bonæ Spei, usque ad Indiam superiorem detecta, mittendum, qui incolas ad fidem Catholicam adducere & in illa instruere possit. Datum Rome, die 26 Martii, Anno 1500. 499.

2. Juillet. Regence Imperiale, institutée par MAXIMILIEN I. Roi des Romains, de l'avis & consentement des Electeurs, Princes & autres Etats de l'Empire, pour tenir ses Séances à Nuremberg, d'où elle ne pourra pas être transportée ailleurs, si ce n'est pour quelque cause importante. Ladite Regence sera ses fonctions lorsque les Diètes de l'Empire ne seront pas assemblées, & elle aura soin de maintenir la Paix publique selon qu'elle a été déclarée & publiée, & de faire exécuter les Jugemens rendus & les Compromis faits, & de pourvoir à toutes les affaires qui intéresseront la Chrétienté & le Saint Empire & dont l'importance ne souffrira point de délai. Elle sera composée de vingt Personnes, qui seront tirées alternativement des trois Colleges de l'Empire, savoir six Electeurs, l'un desquels y assistera toujours en personne pendant trois Mois: Deux Princes, un Ecclesiastique & un Seculier: Un Conseiller des Terres Autrichiennes appartenantes audit Empereur: Un autre Conseiller des Terres de l'Archiduc Philippe son Fils: Un du Corps des Prelats: Un du Corps des Comtes: Deux du Corps des Villes: Et enfin six autres Conseillers dela Noblesse & des Docteurs & Licentiés choisis dans les six Cercles. Sa Majesté Royale Romaine y assistera en personne, si cela se peut, & en son absence le Commissaire qu'elle établira pour y presider en son Nom, & qui pour le moins sera toujours un Comte ou un Baron. Donné à Ausbourg, le 2 Juillet 1500. 500.

FIN DES TABLES CHRONOLOGIQUES

DU SUPPLEMENT &c.

TOM. I. PARTIE II.

S U P L E M E N T
A U
CORPS DIPLOMATIQUE
D U
D R O I T D E S G E N S
O U
R E C U E I L
D E S
T R A I T E Z D' A L L I A N C E,
D E P A I X, D E T R E V E, D E N E U T R A L I T É,
D E C O M M E R C E, D' É C H A N G E, & c.

I.

ANNO 1301.
15. Mai.
Epistola EADWARDI I. Regis Angliæ ad Bonifacium VIII. Papam de jure Superioritatis ac Dominiæ directæ quod Reges Angliæ ab antiquis temporibus habent & tenent in Regnum Scotiæ, Protestatione præmissa, quod hæc Deductio non sumenda sit, tanquam in forma Judicii exhibitæ, sed omnino extra Judicium. Datum apud Kynardesey Idibus Maii anno 1301. Regni ejus XXIX. [G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium; in Mantissa part. 2. pag. 282.]

Anticissimo in Christo Patri Domino Bonifacio, divina &c. Edwardus, &c. Infrascripta, non in forma nec in figura Judicii, sed omnia extra Judicium, pro servanda sanctæ Paternitatis vestræ constantia, vobis transmissimus exhibenda.

2. Altissimus inspector eorum vestra serinio memorie indelebili stylo novit inscribi, quod antecessores & progenitores nostri Reges Angliæ, jure superioris & directi Domini, ab antiquissimis retro temporibus, Regno Scotiæ & omnibus ipsius Regibus & temporibus annexis præstuerint, & ab eisdem pro Regno Scotiæ & ejusdem proceribus, à quibus habere volebant, *legatia bonagiam* receperunt. Nos

juris & Domini possessionem continuantes hujusmodi, pro tempore nostro, eadem juramenta recepimus tam à Rege Scotiæ, quam ipsius Regni Proceribus. Quinimo tanti juris & Domini prærogativa super Regnum Scotiæ & ejusdem Reges gaudebant, quod Regnum ipsum fidelibus suis conferbant. Reges etiam ex justis causis amovebant, & infituerunt sub se loco ipsorum alios regnuros. Quæ procul dubio ab antiquo notoria fuisse & esse creduntur apud omnes, licet aliud forsan paternis vestris auri-bus per pacis æmulos & rebellionis filios, falsa insinuatione suggestum fuerit: à quorum imaginosis & imaginariis fgmentis, ut vestra Sanctitatis oculus advertatur, suppliciter quæsumus & paternam clementiam & excellentiam devotis affectibus exoramus. Ut brevitas causa, gestis antiquorum temporum salvis, quiddam exempli causa tangamus: sub temporibus itaque *Heli & Samuelis Prophetarum* vir quidam strenuus & insignis *Brusus* nomine, de genere *Trojanorum*, post excidium Urbis Trojanæ cum multis Nobilibus Trojanorum applicuit in quandam Insulam tunc Albion vocatam, à gigantibus inhabitatam, quibus sua & suorum seductis (subactis) potentia & occisis, eam nomine suo Britanniam, sociosque suos Britannos appellavit & edificavit Civitatem, quam *Trinovantum* nuncupavit, quæ modo *Londinum* nuncupatur. Et postea Regnum suum tribus filiis suis dimisit, scilicet *Loerino* primogenito illam Britannicam partem, quæ nunc Anglia dicitur, & *Albanatio* filio secundo nato illam partem, quæ tunc *Albania* à nomine *Albana*cti, nunc vero *Scotia* nuncupatur: & *Cambro* filio juniori partem illam nomine suo tunc *Cambriam* vocatam, quæ nunc *Wallia* vocatur, res-

ANNO
1301.

A

servata

ANNO
1301.

Servata Locrino Regia dignitate. Itaque biennio post mortem Bruti applicuit in Albania quidam Rex Hunnorum, nomine *Humber*, & Albanactum fratrem Locrini occidit. Quo audito Locrinus Rex Britonum percutus est eum. Qui fugiens submersus est in flumine, quod de nomine suo *Humberus* vocatur: & sic Albania revertitur ad illum Locrinum. Item *Dunwallio* Rex Britonum *Scatarum* Regem *Scotie* sibi rebellem occidit, & Terram ejus in deditionem recepit. Item duo filii *Dunwallionis*, scilicet *Belinus* & *Brennius*, inter se Regnum patris sui dividerunt: ita quod *Belinus* senior *Diadema* Insule cum *Britannia*, *Wallia* & *Cornubia* possideret: *Brennius* vero sub eo regnatus, *Scotiam* acciperet. Petebat enim *Trojana* consuetudo, quod dignitas hereditatis primogenito perveniret. Item *Arturus* Rex Britonum *fanosissimus* *Scotiam* sibi rebellem subjecit, & pene totam gentem delevit. Et postea quendam nomine *Aselunum* Regem *Scotie* prefecit. Et cum postea idem Rex *Arturus* apud *Civitatem* Legionum festum faceret celeberrimum, interfuerunt ibi omnes Reges sibi subiecti: inter quos *Aselunus* Rex *Scotie* servitium pro Regno *Scotie* exhibens debuit, gladium Regis *Arturi* desulit ante ipsum. Et successively omnes Reges *Scotie* omnibus Regibus Britonum fuerunt subiecti, succedentibus autem Regibus Anglie in predicta Insula, & ipsius Monarchiam & Dominium obtinentibus subsequenter.

3. Anno gratie 907. *Eadwardus* senior *Alfridi* Regis, filius, dictus filius *Chifodi* Regis Anglie *Scotorum*, *Cumbrorum* & *Strigewallorum* Reges, tanquam superiori Domino, subiectos habuit & submissos. Anno gratie 933. *Ethelstanus* Rex Anglie, *Consilium* Regem *Scotie* sub se regnatum constituit, dicens gloriosius esse Regem facere, quam Regem esse. Et est memoria, quod item *Ethelstanus* intercedente *Santo Johanne de Beverlaco*, quondam Episcopo *Eboracensi*, *Scotos* rebellantes ei devicit: qui gratias Deo devote agens, Deum exoravit, petens ut interveniente Beato *Johanne*, ei aliud signum evidens ostenderetur, quo tam succedentes quam precedentes cognoscere possent *Scotos* jure subjugari Regno Anglorum; & videns quosdam scopulos juxta quendam locum de *Dumbar* in *Scotia* praeeminere, extracto gladio de vagina percussit in filicem, qui lapis ad ictum gladii Dei virtute ita cavatur, ut mensura ulnae posset longitudini coequari. Et hujus rei hactenus evidens signum apparuit in *Beverlacenſi Ecclesia* (& in *Legenda Beati Johannis* quasi singulis hebdomadis per annum ad laudem & honorem Sancti *Johannis* pro miraculo recitatur. Et de hoc extat celebris memoria tam in Anglia quam in *Scotia* usque in diem presentem. Item *Consilantinus* Rex *Scotorum*, & *Eugenius* Rex *Cumbrorum* ad predictum Regem Anglie *Ethelstanum*, post aliquam dissensionem inter eos habitam venientes, se cum Regnis suis eidem *Ethelstano* dedidere. Cujus facti gratia filium *Consilanti* ipse *Ethelstanus* de *Sacro fonte* suscepit. Anno gratie 948. *Eadredo* Regi Anglie *Scoti* sine bello se subdiderunt, & eidem Regi *Eadredo* tanquam Domino fidelitatem juraverunt. Item anno gratie 974. cum *Eadgarus* Rex Anglie *Reges* *Scotorum* *kinadium*, & *Cumbrorum* *Malcolmum* *Regeſque* plurimarum *Insularum*, scilicet *Maccum* alioque quinque Regulos subjugasset, videlicet *Dunwal*, *Siferth*, *Huwal*, *Jacob*, *Inchel*; & remigando per flumen *Devæ*, in quadam navi prope proram sedisset, fertur ipsum dixisse, successores suos posse gloriosi se Reges Anglorum esse, cum tanta honoris prerogativa fruenter, quod subiectam haberent tot Regum potentiam. Post dictum *Eadgarum* successively regnaverunt Reges Anglie: *Dominus* *Eadwardus* Martyr, *Ethelredus* frater ejus, *Eadmundus* dictus *Ironſide* filius *Ethelredi*, & *Cnutus* anno gratie 1001. qui eorum temporibus Regnum *Scotie* in sua subjectione pacifice tenuerunt, hoc duntaxat excepto quod 15. anno predicti *Cnuti* idem *Cnutus* *Scotos* rebellantes expeditione illuc ducta, & Regem *Scotie* *Malcolmum* parvo subegit negotio, subditusque est eidem predictus *Malcolmus*. Quibus *Haraldus* filius *Cnuti* & *Hardecnutus* frater ejus, unus post alium Reges Anglie successerunt, qui sibi sic regnantibus subjectionem Regni *Scotie* pacificam habuerunt. Anno gratie 1054. sanctus *Eadwardus* Rex Anglie Regnum *Scotie* *Malcolmo* filio Regis *Cumbrorum* de se dedit tenendum. Item anno gratie 1072. *Gulibelmus* *Bastardus* Rex Anglie, cognatus dicti *Eadwardi*, à *Malcolmo* Rege *Scotie*, tanquam à suo homine sibi subdito recepit homagium. Anno gratie 1091. *Gulibelmus*

Rufus Regi Anglie predictus *Malcolmus* Rex *Scotorum* juramento fidelitatis subiectus fuit. Anno gratie 1092. predictus *Gulibelmus* *Dunwaldum* de Regno *Scotie* ex iustis causis amovit, & *Duncanum* filium *Malcolmi* Regno *Scotie* prefecit, & recepit ab eo fidelitatem & juramentum, dictoque *Duncan* no dolose perempto, dictus Rex prafatum *Dunwaldum*, qui iterum Regnum *Scotie* invaserat, amovit ab eodem & *Eadgarum* filium *Malcolmi* Regem *Scotie* constituit, & eidem Regnum illud donavit. Cui successit *Alexander* frater *Eadgari* consensu Regis Anglie *Henrici Primi*, fratris dicti Regis *Gulihelmi* *Rufi*. Anno gratie 1126. *Mathildi Imperatrici* filia & heredi *Henrici* Regis predicti, *David Rex* *Scotie* fecit homagium & fidelitatem. Item Regi Anglie *Stephano* *Henricus* filius dicti Regis *David* fecit homagium. Item *Gulibelmus* Rex *Scotie* pro Regno *Scotie* & *David* filius ejus, *Comites* & *Barones* Regni *Scotie* devenerunt homines *Henrici* filii Regis *Henrici Secundi* in crastino coronationis predicti *Henrici* filii Regis *Henrici* Patre adhuc vivente, & fidelitatem ei juraverunt contra omnes homines salva fidelitate debita Patri viventi. Anno vero 20. Regni Regis *Henrici* secundi predicti, dictus *Gulibelmus* Rex *Scotorum* rebellare incipiens venit in *Northumbriam* cum exercitu magno & exercuit in *Populo* stragem magnam, cui occurrentes milites *Comitatus* *Eboracensis* apud *Alnewyke* ipsum ceperunt, & *Dominus* Regi Anglie reddiderunt Anno (1178.) sequenti quinquagesimo Kalend. Martii est idem Rex *Gulibelmus* permixtus libere abire, postea vero apud *Eboracum* anno eodem septimo Kalendas Septembris, idem *Gulibelmus* Rex *Scotorum* de consensu *Praetorum*, *Comitum* & *Baronum*, *Procerum* & aliorum *Magnatum* Regni *Scotie*, *Dominio* suo Regi Anglie *Henrico* filio *Mathildis* Imperatricis predicti, suis *Literis* *parentibus* cavisse nescit, quod ipse & haeredes & successores sui Reges *Scotie*, de quibus *Dominus* *Henricus* habere voluerit, facient *Regibus* Anglie homagium, fidelitatem & ligeanciam, ut *Ligeio* *Dominio* contra omnem hominem; & in signum subjectionis hujus idem *Gulibelmus* Rex *Scotorum* capulum, lanceam & cellam suam super altare *B. Petri* *Eboraci* obtulit, quæ in eadem Ecclesia usque in hodiernum diem remanent & servantur. Item *Episcopi*, *Comites* & *Barones* dicti Regni *Scotie* conventionaverunt, ut verbis ejusdem conventionis uterentur *Dominio* Regi Anglie & *Henrico* filio suo predictis, Quod si Rex *Scotie* aliquo casu à fidelitate Regis Anglie & conventionem predictam recederet, ipsi cum *Dominio* Rege Anglie tenebant sicut cum *Ligeo* *Dominio* suo contra Regem *Scotie*, quousque ad fidelitatem Regis Anglie redeat. Quam quidem compositionem felices recordationis *Gregorius* *Papa* *Nonus* in diversis *Scriptis* Regibus Anglie & *Scotie* directis, mandavit firmiter observari, continentibus etiam inter cetera, quod *Gulibelmus* & *Alexander*, Reges *Scotie*, Regibus Anglie *Johanni*, & *Henrico* *Ligeum* *Homagium* & fidelitatem fecerunt: quæ tenentur successores eorum, *Comites* & *Barones* Regni *Scotie* ipsi & suis successoribus exhibere. Item quod idem Rex *Scotie* homo ligus sit ipsius *Henrici* Regis Anglie & eidem fidelitatis prastitit juramentum, quo se principaliter attrinxit, quod in ipsius Regni & Regis Anglie detrimentum nihil debeat penitus attemptare. Et *Papa* *Clemens* scribens Regi Anglie pro *Johanne* Episcopo *S. Andree*, expulso ab Episcopatu suo per Regem *Scotie*, inter cetera rogavit, ut *Gulibelmum* *Scotie* moveret & induceret, & si necessarium fuerit, districtione regali, qua ei pater [lego: parti] praeeminet, & concessa sua Regia *Celsitudini* potestate compelleret, ut ipse Episcopus omnem rancorem animi remitteret, & Episcopatum suum eum habere in pace permitteret. Et post conventionem predictam in Ecclesia *Beati Petri* *Eboracorum* predictis Regibus Anglie & *Scotie* & *David* de fratre suo, & universo *Populo*, *Episcopi*, *Comites* & *Barones* & *Milites* Terræ Regni *Scotie* juraverunt *Dominio* Regi Anglie & *Henrico* filio suo, & haeredibus eorum, fidelitatem contra omnem hominem, sicut *Legis* *Dominum*. Anno 1194. idem *Gulibelmus* Rex *Scotie* ad mandatum *Henrici* Regis predicti venit apud *Northampton* ad *Parlamentum* *Domini* sui, adducens secum omnes *Episcopos*, *Abbat* & *Priores* totius Regni sui. Et venit etiam ad mandatum ejusdem Regis in *Normanniam*. Et idem Rex *Scotorum* *Gulibelmus* post decessum Regis *Henrici* veniens *Cantuariam* *Richardo* Regi Anglie

ANNO
1301.

ANNO 1301. glie filio & hæredi dicti Henrici fecit homagium. Quo Richardo viam universæ carnis ingresso, prædicti prædicti Richardi, extra civitatem Lincoln. in conspectu totius Populi super quendam montem fecit homagium & juravit ei fidelitatem super cruce Huberti, tunc Cantuariensis Archiepiscopi, & eidem Johanni Domino suo concessit per chartam suam, quod Alexandrum filium suum, sicut hominem ligium suum maritaret, promittendo firmiter in charta eadem, quod idem Gulielmus Rex Scotiæ & Alexand. filius suus Henrico filio Johannis Regis Angliæ, tanquam Ligio Domino suo contra omnes morales fidem & fidelitatem tenerent. A quo quidem Gulielmo Rege Scotiæ postmodum pro eo, quod desponderat filiam suam Comiti Bologniæ præter Regis Johannis Domini sui assensum, & pro transgressionem & temeraria presumptione hujus debitam satisfactionem suscepit. Item Alexander Rex Scotiæ, *Johannis noster*, Regi Angliæ Henrico patri nostro pro Regno Scotiæ, & postea nobis fecit homagium. Vacante deinde Regno Scotiæ per mortem Alexandri filius, & subsequenter per mortem Margarete ejusdem Scotiæ Reginiæ & Dominiæ proneptis nostræ; Episcopi, Abbates, Priores, Comites & Barones, proceres & ceteri Nobiles & Communitates totius Regni Scotiæ ad nos tanquam ad *legem defensorem*, ducem, *aurigam*, capitaneum, & *dominum capitalem* ejusdem Regni Scotiæ sic vacantis, gratis & spontanea voluntate accedentes, prout tenebantur de jure, jus nostrum, progenitorum & antecessorum nostrorum ac possessionem superiorem & directi Domini in Regno eodem, & ipsius Regni subjectionem ex certa scientia, purè, simpliciter & absolute recognoverunt, & præstitis ab eis nobis, tanquam *superiori & directo Domino* Scotiæ, debitis & consuetis fidelitatis juramentis ac Civitatibus, burgis, villis & ceteris munitionibus in manu nostra traditis ad custodiam ejusdem Regni certos jure nostro regio Officiales & Ministros deputavimus, quibus ipsi tempore vacationis hujus concorditer fuerunt obediens, & intendentes Regis nostris præceptis & mandatis. (Anno 1291.) postmodum autem diversæ persone super successione in dictum Scotiæ Regnum jure hereditario inter se contentantes, ad nos tanquam ad superiorem Dominum Regni Scotiæ accesserunt, petentes super successione Regni prædicti sibi per nos exhiberi in Regnum prædictum justitiam complementum; volentes & expresse consentientes coram nobis tanquam coram superiori & directo Domino Regni Scotiæ in omnibus ordinandis stare & obtemperare. Ac de omnibus judicialiter propositis & sufficienter auditis, rîmatîs, examinatis & diligenter intellectis partium juribus, finaliter & in presentia omnium Prælatorum & Nobilium quasi totius Regni Scotiæ, & de voluntate & consensu expresso eorumdem procedentes, *Johannem de Balliolis debitis præstis in Regem Scotorum*, quem tunc successivè in ejusdem Regni hæredis jura invenimus habere potiora. Qui quidem Prælati, Comites & Barones, Communitates ac ceteri incolæ Regni ipsius sententiam nostram expresse audierunt, acceptaverunt & approbaverunt, & ipsum Johannem de Mandato, virtute hujus Judicii, in Regem suum admiservunt.

4. Ac idem Johannes, Rex Scotiæ, pro Regno suo prædicto nobis homagium debitum & consuetum fecit & fidelitatis juramentum præstitit, & ex tunc *tam in Parliamentis quam Consilii nostris*, de mandato nostro veniens, tanquam Subditus noster, sicut alii de Regno nostro, interfuit. Et nostri tanquam Domini sui superiori beneplacitis & Mandatis in omnibus obediens & intendens extitit. Quousque idem Johannes Rex Scotiæ & Prælati, Comites & Barones, Nobiles, Communitates, ac ceteri incolæ majores ejusdem Regni ex præconcepta malicia, ac prolocuta [præmeditata] & præordinata prodicione, communicato consilio tunc cum inimicis nostris capitalibus notoriis amicitias copularunt; ac pactiones, conspirationes & conjurationes, in exheredationem nostram & heredum nostrorum, ac Regni nostri, contra debitum homagium, in crimen læsæ Majestatis nequiter incidendo, [contra] fidelitatis juramentum inierunt cum eisdem. Verum cum præmissa, relatione fama publica consentiente, ad aures nostras devenissent, volentes futuris periculis præcavere, quæ ex his & aliis possint nobis, Regno nostro & Regni nostri incolis verisimiliter provenire; pro asscuratione Regni nostri accessimus ad consilium Regni utriusque pluries mandantes eidem Johanni, tunc

TOM. I. PART. II.

Regi Scotiæ, ut ad certa loca in consilio prædicto ad nos accederet, super præmissis & aliis asscurationis statum, tranquillitatem & pacem Regni utriusque contingentibus, tractaturus. Qui spretis Mandatis nostris, in sua persistens perfidia, ad bellicos apparatus cum Episcopis; Prælati, Comitibus & Baronibus Regni Scotiæ, ac etiam aliis exteris conducticiis contra nos, Regnum nostrum & Regni incolas hostiliter se convertens accinxit, & ad hostiles aggressus & incursum procedens, Regnum nostrum invasit, & quasdam villas Regni nostri Angliæ per se & suos deprædatus est, eas vastavit incendio, homines nostros interfecit, & nonnullis nautis nostris per eos peremptis, naves hominum nostrorum Regni Angliæ comburi fecit & è vestigio aggredi: denegatque nobis homagium & fidelitatem, tam pro se quam pro aliis quibuscunque Regni sui incolis per literas ejusdem Regis, verba offensionum exprimentes, & inter alia, verba diffidationis continentes, Comitatus nostros Northumbriæ, Cumbriæ & Westmerlandiæ Regni nostri Angliæ, congregato exercitu ingenti hostiliter per se & suos invasit, stragem innumeram hominum nostrorum, incendia Monasteriorum, Ecclesiarum & villarum inhumane perpetrando, & patriam undique depopulando, infantes in cunabulis, mulieres in puerperio decubantes gladio trucidarunt, & quod auditu horrendum est, à nonnullis mulieribus mamma atrociter absciderunt, parvos Clericulos primam tonsuram habentes & Grammaticam addicentes, ad numerum circiter ducentorum, in Scholis existentibus obstrictis ostiis scholarum, igne supposito cremaverunt. Nos quoque cernentes tot damna, opprobria, facinora & injurias, in exheredationem nostram & destructionem Populi nostri prout rationem; nolentes ratione juramenti, quoad conservationem jurium coronæ Regni nostri sumus adstricti, præmissa facinora ulterius concelare, nec jura nostra relinquere indefensa: cum per leges ipsum Johannem tunc Regem Scotiæ gentemque suam nobis subditam justificare possemus, nec ipsum Regnum Scotiæ, quod a longissimis temporibus, sicut superius exprimitur, nobis & progenitoribus nostris feudale extitit: * in causis præmissis contra dictum Johannem gentemque Scotorum vires potentie nostræ extendimus, prout de jure nobis licuit, & processimus contra ipsos, tanquam hostes nostros & proditores. Subiecto itaque Regno Scotiæ & jure proprietatis ditioni nostræ subacto, prædictus Johannes, *quendam Rex Scotiæ, ipsam Regnum Scotiæ, quatenus id factum tenuit, sponte, purè & absolute reddidit in manus nostras*, proditores & scelera memorata coram nobis & proceribus nostris publice recognoscens. Quo pacto, prælati Comites & Barones, Nobiles & Communitates Regni Scotiæ, quos ad pacem nostram regiam suscepimus, subsequenter homagia & fidelitatem nobis tanquam immediato Domino & proprio ejusdem Regni Scotiæ fecerunt. Ac etiam redditus nobis ejusdem Regni Civitatibus, villis, castris, munitionibus ac ceteris locis omnibus, ad dictum Regnum spectantibus Officiales nostros & Ministros ad regimen ejusdem Regni Scotiæ præfecimus jure nostro: Et cum jure pleni Domini in possessione ejusdem Regni existeret dinoscatur, non possumus nec debemus, quin insolentiam Subditorum nostrorum rebellium, si quos invenerimus, præminencia Regia, prout expedire viderimus, reprimamus. Quia vero ex præmissis & aliis constat evidenter, & notorium existit, prælibatum Regnum Scotiæ, tam possessionis quam proprietatis ad nos pertinere pleno jure, nec quicquam fecimus vel * caverimus, scripto vel facto, sicuti nec possemus, per quæ juri aut possessioni prædictis debeat aliquoties derogari; Sanctitati vestræ humiliter supplicamus, quatenus præmissa provida præmeditatione pensantes ex illis [illis] vestri animi motu [motus] dignemini informare, suggestionibus contrariis emulorum in hac parte fidem nequaquam adhibendo, quinimo statum nostrum & jura nostra regia supradicta habere velitis, si placet, paternis affectibus commendata. Conservevitur Paternitas vestra ad regimen Ecclesiæ suæ sanctæ, per tempora prospera & longæva. Datum apud Kynardesley Idibus Maii, anno 1301. & Regni nostri 29.

II.

Litteræ Comitum & Baronum Angliæ ad Papam BONIFACIUM VIII. quibus diserte negant

ANNO
1301.

negant Regnum Scotie ullis temporibus ad Ecclesiam Romanam pertinuisse, aut de pre-
senti pertinere. Datis Lincolnie anno Domini
1301. [G.G. LEIBNITZII Codex Ju-
ris Gentium in Mantissa. Part. II. pag. 287.]

Sanctissimo in Christo Patri, Domino Bonifacio, divina Providentia sancte Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici, sui devoti filii Johannes Comes Warren. Thomas Comes Lancastrie, Radulphus de Monte Hermeti Comes Glocestrie & Hertfordie, Humfridus de Bohun Comes Hereford. & Essex. & Constabularius Angliæ, Rogerius Bigot, Comes Norf. & Marcellus Angliæ; Guido Comes Warwic. &c. devota pedum oscula beatorum &c. Sancta Romana mater Ecclesiæ per cujus ministerium fides Catholica [f. conservatur] in suis adibus, cum ea, ut firmiter credimus & tenemus, maturitate procedit, quæ nulli præjudicare, sed singulorum jura conservare velit illæsa. Sane convocato nuper per Serenissimum Dominum nostrum Eadvardum, Dei gratia, Regem Angliæ illustrem, Parlamento apud Lincolniam generali, idem Dominus noster *quidam Litteras Apostolicas*, quas super certis negotiis conditionem & statum Regni ex nostra [f. vestra] parte receperat in medio exhiberi, ac seriose nobis fecit exponi: Quibus auditis & diligentius intellectis tam sensibus nostris admiranda quam hæcenus inaudita in eis audivimus contineri. Scimus enim, Pater sanctissime, & est notorium in partibus nostris, ac nonnullis aliis non ignoratum, quod a prima institutione Regni Angliæ, Reges ejusdem Regni, tam temporibus Britonum quam Anglorum, superius & directum Dominum Regni Scotiæ habuerunt in possessione, vel Capitanei superioritatis, & rectitudinis [lego: recti Domini, id est Domini directi] ipsius Scotiæ successivis temporibus extiterunt: nec ullis temporibus ipsum Regnum in temporalibus perinuit vel perinet, quovis jure, ad Ecclesiam vestram supradictam. Quinimo idem Regnum Scotiæ progenitoribus dicti Regis nostri, Regibus Angliæ, atque sibi, feudale exitit ab antiquo; nec etiam Reges Scotorum, & Regnum aliis, quam Regibus Angliæ, subfuerunt vel subjici consueverunt. Neque Reges Angliæ super iuribus suis in Regno predicto aut aliis suis temporalibus, coram aliquo Judice Ecclesiastico vel seculari ex præeminencia status sue Regiæ dignitatis & consuetudinis, cunctis temporibus irrefragabiliter observata, responderunt, aut respondere debebant. Unde habito tractatu & deliberatione diligenti super contentis in Litteris vestris memoratis; communis, concors, & unanimis omnium nostrum & singulorum consensus fuit, est, & erit inconcussus, Deo propitio, in futurum; quod præfatus Dominus noster Rex super iuribus Regni Scotiæ; aut aliis suis temporalibus nullatenus respondeat judicialiter coram vobis, nec iudicium subeat quoquo modo, aut jura sua prædicta in dubium questionis deducat, nec ad præsentiam vestram Procuratores aut Nuncios ad hoc mittat, præcipue cum præmissa cederent manifeste in exheredationem juris Coronæ Regni Angliæ, & Regiæ dignitatis ac subversionem status ejusdem Regni notoriam nec non in præjudicium libertatis, consuetudinum & legum patrumque; ad quarum observationem & defensionem ex debito præstiti juramenti attingimur. Et quæ in manu tenebimus toto posse, totique viribus cum Dei auxilio defendemus. Nec etiam permittemus, nec aliquoties permittemus, sicut non possumus nec debemus, præmissa tam insolita, indebita, præjudicialia, & alias inaudita prælibatum Dominum nostrum Regem, etiam si vellet, facere, seu modo quolibet attemptare. Quo circa, Sanctitati vestræ reverenter & humiliter supplicamus, quatenus eundem Dominum nostrum Regem, qui inter alios Principes orbis Terræ Catholicum se exhibet, & Romana Ecclesiæ devotum, jura sua & Libertates, & Consuetudines & Leges prædictas, absque diminutione & inquietudine pacifice possidere ac illibata persisteri [f. percipere] benignius permittatis. In cujus rei testimonium signilla nostra, tam pro nobis quam pro tota Communitate prædicti Regni Angliæ, præsentibus sunt appensa. Datis & actis Lincolnie anno Domini 1301.

III.

ANNO
1301.

*Tabulæ quibus BONIFACIUS VIII. Pontifex
Maximus, CAROLO VALESIO, nomine
Imperii Officium Vicarii in Tuscia confert.
Datum Laterani 6 Non. Decembris anno VII.
[Nova eaque plena Assertio Juris quod Cæsar. Maj. ac S. Imperio in Magnum Tusciæ
Ducatum competit. In Append. pag. 68.
Ex Raynaldo.]*

Venerabili Fratri Portuensi Episcopo.

Cum nobilis Provincia Tuscia multis foret confossa doloribus, guerrarum concitata dissidiis, civilibus bellis licentia laxatis habens, ac deformata ruinis, decuit Nos ad animarum, corporum & rerum vitanda pericula, in ipsa prosequi vias pacificas, & ad unitatem reducere differentes, ne se mutuo lacerarent, impetrent, ac molestantur injuste; ut tam nobilis tantaque Provincia in Tabernaculis fiducie requiesceret, & in pacis dulcedine habitaret; & per hoc in ea purgaretur hæretica pravitas, cohiberetur prædonum audacia, honoraretur S. R. Ecclesiæ, & fidelium devotio nutritur. Ad nos namque Relatio fide digna perduxerat, quod nonnulli de dicta Provincia cum malitiae fuz conficiis, atque confortibus habentes de ipsiusurbatione prurium malignitatis suæ, in favorem Nostrorum, & Apostolicæ Sedis rebellium, suos illicitos conatus moliebantur extendere, ut non cuiquam sua confirmaretur iustitia, non cuiquam status suis debitis meritis fervaretur. Unde cum Fratribus Nostris, habita deliberatione matura, attendentes quod Romanum vocat Imperium, cujus ad Nos, præsertim hoc tempore pacifica conservatio dignoscitur pertinere; dilectum filium, nobilem Virum Carolum, natum claræ memoriæ Philippi Regis Francorum, Comitem Andegavensem: de cujus strenuitate, armorum experientia & bonitate confidimus; conservatorem pacis in ea parte ipsius Thusiæ, que predicto Imperio subiacet, de Fratrum eorundem consilio duximus deputandum. Qui Provinciam ipsam potenter & prudenter ingressus, hujusmodi commissum sibi paciariatus, seu conservandæ pacis officium, Divina fide assistente virtute, cospit laudabiliter exercere: ita quod devoti & fideles Ecclesiæ sæpe dictæ, de ipsa Provincia habere poterunt, dante Domino, bonum statum, e-runtque prava in directâ, & via asperæ planabuntur. Verum, ut hæc salubris & efficacis impleantur cum quiete ac pace, Te, de cujus legalitate, bonitate, circumspectione, & experientia matura confidimus, ad partes easdem providimus destinare, in eadem Provincia Nostra tibi auctoritate concessa; per cujus dictus Comes favorem protectus, directus consilio, & maturitate adjutus, commissum sibi officium, juxta beneplacitum Divinum & Nostrum, cum moderatione, ac mensura, tranquillius & utilius possit debite executioni mandare.

Quo circa Fraternalitatem Tuam rogamus, mone-mus & hortamur attente, per Apostolica Tibi scripta mandantes, quatenus Te celeriter accingens, & ad partes illas personaliter festinus accedas, & ad ea, quæ Comiti memorato commissum efficaciter promovenda, & laudabiliter consummanda in Provincia sæpe dicta per Te & alios, de quibus expedire videris, ipsum soleriter inducas, & tam Tu, quam ipse vestra studia convertatis ad seminandum in ea semen charitatis & pacis: ut sedatis guerrarum & dissensionum turbinibus, qui nimis invaluerunt ibidem, Provincia ipsa tot impulsibus agitata, quasi post noctis tenebras, florum diei lumen adspiciat; post glaciæ frigus hyemis, aurea sibi tempora, & serena succedant, in quibus afflicti non solum temporalem letitiam, sed æternam, auctore Domino, consequantur, contradictores & rebelles auctoritate Nostra per Te, vel per alium, seu alios, per spirituales poenas, appellatione postposita, compescendo &c. Datum Laterani VI. Non. Decembris anno VII.

IV.

Brevé (1) illud famosum BONIFACII VIII. Pa-

5. De-
cembre.

(1) Volla bien des Auteurs qui ont tous rapporté la Lettre de Boni-

ANNO
1301.

tinet potestatem: ad te tamen hujusmodi Ecclesiarum, Dignitatum, Personarum, & Beneficiorum, Canonica collatio non potest quomodolibet pertinere, nec pertinet, nec per tuam collationem in ipsis, vel eorum aliquo potest alicuius jus adquiri, sine auctoritate, vel consensu Apostolica Sedis, tacitis, vel expressis, quos qui acceperit, & se denegat accepisse, eis per ingratitudinem est privandus, & etiam ille qui permixta vel concessa abutitur potestate, & qui contrarium tibi suadet, est contrarius veritati. Nihilominus tu metas & terminos tibi possitos irreverenter excedens, ac factus impatiens super hoc injuriose obvias ipsi Sedi, ejusque collationes canonicas factas executioni mandari non sultines, sed impugnas quatenus tuas qualitercunque factas precedere dignoscuntur; & cum in judicio esse debeat distinctio personarum, tu tamen in propriis causis jus tibi dicere, & non in communi, sed in proprio judicio partes actus, & Judicis fortassis, & si quengam injuriari tibi reputas, contemnis de ipso conqueri coram competentibus Judice, seu etiam coram nobis, quantumcumque injurias sit persona Ecclesiastica, vel mundana de Regno tuo, vel extrâ, & de illatis per te vel tuos injuriis atque damnis, ac de tuis & tuorum excessibus reulas per aliquem judicari, & ad satisfacienda, & occupanda Ecclesiastica bona & jura pro libito voluntatis occuparier manus extendis in casibus tibi non concessis ab homine vel à jure. Prelatos insuper, & alias personas Ecclesiasticas, tam Religiosos quam seculares Regni tui etiam super personalibus actionibus, juribus, & immobilibus bonis, quæ à te non tenentur in feudum, ad tuum judicium pertrahis & coarctas, & inquestas fieri facis, & decimas nullas, licet in Clericis, & personas Ecclesiasticas nulla sit laicis attributa potestas: præterea contra injuriatores, & molestatos Prelatorum, & personarum Ecclesiasticarum eos uti spiritali gladio qui eis competi, libere non permittis, nec jurisdictionem eis competentem in Monasteriis, seu locis Ecclesiasticis quorum recipis guardiam, vel custodiam, vel à prædecessoribus tuis receptam proponis, pateris exercere; quin potius sententias, seu processus per dictos Prelatos, ac personas Ecclesiasticas licitos promulgatos, & latos, si tibi non placeant, directè vel indirectè revocare compellis. Et quod tacere volumus, Lugdunensem Ecclesiam, tam nobilem, tam famosam, tam charam in prædictæ Sedis pectore constitutam, & in spiritualibus & temporalibus hæcenus resorbatur, tu & tui injuriis gravaminibus, & excessibus ad tantam inopiam, & oppressionis angustiam deduxisti, quod vix adjicere poterit, ut resurgat, quam constat non esse infra limites Regni tui; nõque qui quandoque Canonicus fuimus in eadem Ecclesia, ejusque libertatem, privilegiorum, & jurium notitiam plenam habemus, non revocamus in dubium, quod injuriis nimis tractas eandem. Vacantium Regni tui Ecclesiarum Cathedralium redditus, & provenus, quos tui, & tu appellas REGALIA per abutem, tu & ipsi tui non moderate percipitis, sed immoderate consumitis; sic fit, ut quorum custodia fuit ab initio Regibus pro conservatione comissa, nunc ad consumptionis noxam discriminosè deveniant, & discriminosè abutibus exponantur. Quod enim custodiendum est rapitur, & quod conservandum illicitè devoratur, & Custodes sunt lupi rapaces effecti, & sub prætextu custodias status Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum dispendia perfert, damna sustinet, & miserabilis sortitur eventus, primæ conservationis spe utique defraudatur. Et quidem Prelati & Ecclesiasticæ personæ, nedum iis quos Regni tui continet incolatus, sed per illud alienigenæ etiam transientes bona propria mobilia de Regno ipsos nequaquam extrahere permittuntur, ex quo diversa patiuntur incommoda, & qui super hoc libero uti debent arbitrio, servitutis quasi iugo prepinguntur. Sicut de mutatione monetæ, aliisque gravaminibus, & injuriis processibus per te ac tuos magnis ac parvis Regni ejusdem incolis irrogatis, & habitis contra eos, qui processu temporis explicari poterant, taceamus ad præsens, qualiter in præmissis, & aliis libertas Ecclesiastica, & immunitas tuis sunt enervate temporibus, qualiter tu à sacris & piis, providis & maturis progenitorum tuorum vestigiis, quæ per universam climata emebant illustrissimos radios claritatum, degenerare noscaris. Nempe multorum ad nos insinuat clamorosa perducit, ac nedum in Regno ipso, sed in diversis mundi partibus innotescit, & Ecclesiæ dicti Regni quæ solebant hæcenus libera-

tibus, & quiete vigere; nunc factæ sunt sub tributo, sicut lucuosus clamor earum sub intolerabili persecutione testatur. Nec ignoras quod super iis, & consimilibus de te ad Deum, nec non ad sæpius, nedum sæpe clamavimus, & exaltavimus vocem nostram, annuicavimus sceleris, delicta deteximus, sperantes te ad poenitentiam salubriter revocare, & adeo defudavimus inclamando, quod raucæ factæ sunt fauces nostræ: sed tu velut alpis furda obturasti aures tuas, & nostra salubria monita non audisti, nec recepisti ea velut medicamenta curantis. Verum licet ex præmissis contra te sumere arma, pharetram atque arcum non indigēs, nec injustè possemus, ut te à tanto revocarem invio ad semitam reducendo salutis; adhuc nihilominus dum filialiter metuas, hæc tibi prægnificare decrevimus, ut saniori ductus consilio à facie arcus inflexibilis sententiæ potius, imò prorsus effugias, quam expectes debita judicium ultionis, cum tutius dignoscatur ante casum occurrere, quàm remedium querere post ruinam. Cum autem nos debitum pastoralis Officii urgeat, & publicæ utilitatis interit, ut qui nec Deum timeat, nec deferunt Ecclesiæ, neque censuram Canonum reverentur, & quasi descendentes in profundum malorum contendunt, quamvis eis displiceat, ad salutem etiam trahamus invitos: Nos nolentes ne ex dissimulatione tam longa nos tua culpa reddat obnoxios, ne si nos, vel te, quod abfit, incorruptum Deus de hac vita subtraheret, anima tua de nostris manibus requiratur, neve tui custodia quam suscepimus in commisso nobis Officio Apostolice servitutis, in nostrum cedat periculum, & discrimen ac perditionem multorum, dissimulando talia, & diutius tolerando ea: amore paterno commoti, qui omnem vincit affectum, ex affluentia maternæ sollicitudinis excitati ad providendum ne perdat Deus cum impiis animam tuam, neve tua, & tam amati Regni Claritas malis actibus, & detestandis insolentis denigretur, deliberatione cum Fratribus nostris super hoc habita pleniori, venerabiles Fratres nostros Archiepiscopos, Episcopos, ac dilectos filios Electos, & Cisterciensium Cluniacensium Premonstratensium nec non S. Dionysii in Francia Parisien. Diocesis, & Majoris Monasterii Turo-nen. Ordinis S. Benedicti Monasteriorum Abbates, & Capitula Ecclesiarum Cathedralium Regni tui, ac Magistrum in Theologia, & in Jure Canonicum, & civili, & nonnullas alias personas Ecclesiasticas oriundas de Regno prædicto, per alias nostras patentes Litteras certo modo ad nostram præsentiam evocamus; Mandantes eisdem, quod in kalend. Novemb. futuris proximè, quas eis pro precepto termino assignamus, nostro se conspectui repræsentent, ut apud te ac alios sublata repentina exceptione Consilii, quinimo maturiori cautela servata, & frustratoris objectibus amputatis, super præmissis, & aliis deliberatè consulamus eisdem, cum quibus sicut cum personis apud te suspitione carentibus, quin potius acceptis, & gratis, ac diligentibus nomen tuum, & affectantibus statum prosperum Regni tui, tractare consultius & ordinare salubrius valeamus, quæ ad præmissorum emendationem, quàm directionem, quietem, atque salutem, ac bonum & prosperum Regimen ipsius Regni, videbimus expedire. Si tuam itaque rem agi putaveris, eodem tempore per te vel per fideles viros, & providos tue consilios voluntatis, ac diligenter instructos, de quibus plenè valeas habere fiduciam, iis poteris interesse, alioquin tuam vel ipsorum absentiam divina replente præsentia in præmissis, & ea contingentibus, ac aliis, prout nobis superna ministraverit gratia, & expedire videbitur, procedemus. Tu autem audies quid loqueretur in nobis Dominus Deus noster, in quibus tamen sine offensa Dei, scandalo, & periculo Ecclesiæ, offensione justitiæ, ac utilitatis publicæ læsione, & honoris tui poterimus minorationis vitare dispendia, deferre tibi disponimus, & tui etiam culminis salubria commoda promovere, si te correxeris, & habilitaveris ad gratiam promerendam. Cæterum licet super præmissis, & similibus ad excusandas excusationes in peccatis, te aliqui excusare nitarunt, non tantum ea tibi, quantum & tuis pravis Consiliariis imputando, in hoc tamen tu inexcusabilis comprobaris, quod tales Consiliarios honoris tui utique destructores, tuæque salutis, & sanæ salutis, & implos consumptores, assumis & retines, ejusque Regium præbes assensum, qui ad tam enormia, & detestabilia te inducant: Hi sunt quasi falsi Prophætæ fluantes tibi falsa & stulta, quia non viderunt à Domino vi-

ANNO
1301.

visionem.

ANNO
1301.

fionem. Ergo fraudulenti detractionibus & subversionibus talium, sub adulationis, & falsi consilii utique velamento consiliis minime quasumus acquiescas, quia in vastitate quadam hostili devorant incolas Regni tui, & non tibi, sed eis mellificarunt apes, isti sunt secretiora illa hostilia, per quæ Ministri Bel sacra quæ superponebantur à Rege clanculo asportabant, ii sunt qui sub umbra tui longa manu, tua & aliorum bona diripiunt, & sub obtentu justitiæ palliati Subditos opprimunt, Ecclesias gravant, & redditus alienos violententer invadunt, pupillo & viduæ non intendunt, sed impingunt lacrymis pauperum, & divitum oppressione discordias suscitant ac fovent, guerras nutriunt, ac pacem de Regno tollere pravis operationibus non verentur. Verumtamen cadit in hæc illa prava dissimulatio Judæorum, qui dum linguis crucigentes Dominum, dicentes tamen eis non licere interficere quemquam, tradebant eum occidendum militibus, ut ab eis culpa in alios transferretur. Tantum namque prudentiam Deus tibi ministrat ex alto, tantum vides & audis in aliis, quorum potes exemplo doceri, totque tibi meminimus salubria consilia destinasse, quod si tua studia converteres solerter ad bonum, talium te curares consiliorum juvenine communicare, qui te in stultum finem nequaquam impingerent, sed ad incrementa salutis, & utilitatis publicæ prudentius animarent: sed timemus ne apud te (cujus interioris oculi putantur illicitis execrati) vilescat sermo Dominicus, & verba edificativa vitæ, productiva salutis, amoris deusculi ascribantur.]

Ad hæc ne Terræ Sanctæ negotium, quod nostris, & tuis, ac aliorum fideliū debet archiis insidere præcordiis, nos putes oblivioni dedisse: memorare Filii, & dicite quod primogenitores tui Christianissimi Principes, quorum debes laudanda vestigia solerti studio, & claris operibus imitari, exposuerunt olim personas, & bona in subsidium dicte Terræ: sed Saracenorum invalescente perfidia, & Christianorum [ac maxime tua,] & aliorum Regum, & Principum devotione solita tepescente, Terra eadem tuis utique temporibus, heu perditā nescitur & prostrata. Quis itaque Canticum Domini canit in ea, quis affurgit in ejus subsidium, & recuperationis opportuna juvenam adversus impios Saracenos magnificantes, & operantes iniquitatem, debacchantes in illa. Ad ejus quippe succursum arma bellica perisse videntur, & abjecti sunt Clypei fortium qui contra hostes fidei dimicare solebant. Enses & gladii evaginantur in Domesticis fidei, & seviunt in effusione sanguinis Christiani, & nisi à Populo Dei Domestice insolentia succedantur, & pax ei perveniat salutaris, Terra illa fecunda actibus malignorum, à periculo desolationis, & miserie per ejusdem Populi ministerium non resurgit. Si hæc & similia iis benevola mente revolvas, invenies quod obscuratum est aurum, & color optimus est mutatus. An non ignominia & confusio magna tibi, & aliis Regibus, & Principibus Christianis adeffe dignoscitur, quod versa est ad alienos hereditas Jesu-Christi, & sepulcrum ipsius ad extraneos devolutum? Qualem ergo retributionis gratiam merebantur apud Deum Reges & Principes, & ceteri Christiani, in quibus Terra querit respirare prædicta, si non est qui sustentet eam ex omnibus Filiis quos Deus ipse genuit, nec est qui supponat manum, ex omnibus quos nutrit. Clamat enim ad Dei Filios Civitas Hierusalem, & suas exponit angustias, & in remedium doloris ejus Filiorum Dei implorat affectus. Si ergo Filius Dei es, dolores ejus excipias, tristare, & dolo cum ipsa, si diligis bonum ejus. Tartari quidem, Pagani & alii infideles eidem Terræ succurrunt, & ei non subveniunt in ea Christi sanguine pretioso redempti, nec est qui consoleretur eam ex omnibus charis ejus. Hoc à dissidiis privatis obvenit, dum utilitas publica cupiditatis ardore consumitur, nonnullis quæ sunt sua querentibus, non quæ Christi, quorum peccata Deus ultionum Dominus non solum in ipsis vindicat, sed etiam in progenies eorumdem. Tremenda sunt itaque Dei judicia & timenda, quibus non parentes iustitia damnabuntur, iustus autem de angustia liberabitur, & cadet impius in laqueum quem extendit. Tu verò Fili, communiens in tribus temporibus vitam tuam ordinando præsentia, rememorando præterita, & providendo futura, sic te prepares in præmissis [& aliis sic reformes, quod ad iudicium Dei, & nostrum ab illo dependens, non damnandus accedas,] sed in præsentii divinam gratiam, & in futuro salva-

tionis, ac retributionis æternæ gloriam merearis. Datum Laterani Non. Decembris, Pontificatus nostri anno 7.

ANNO
1301.

Odoricus Raynaldus Tomo XIV. Annalium Ecclesiasticorum. post Baronium ad annum 1301. §. 31. hanc Bullam edidit, demptis locis quæ includuntur hamulis hujusmodi [], & loco integro ab his verbis, *Sanè fili, cur ista dixerimus &c.* usque ad hæc verba, *Ad hæc ne Terra Sancta, &c.* & notat hæc omnia non reperiri in registris Vaticanis, & erasa penitus, & deleta jussu Clementis V. Papæ in gratiam Philippi Regis Francorum.

Bulla duplex BONIFACII VIII. Papæ quæ privilegia PHILIPPO POLCHRO Regi Franciæ, ejusque successoribus nec non Clericis & Laicis stricti sui Consilii concessa revocat, certumque terminum assignat quo dicta privilegia sibi exhibeantur examinanda. Datum Laterani. Non. Decembr. Pontificatus sui Anno VII. [Histoire du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL Roi de France, aux preuves pag. 42. Voyez aussi G. G. LEIBNITZII odex Juris Gentium. In Mantissa Part. 2. pag. 299. OL-DORICI RAINALDI Annal. Eccles. Tom. 14. ad ann. 1301. num. 30. où il avertit que la Bulle Salvator Mundi fut entièrement effacée sur les Registres du Vatican, par ordre du Pape CLEMENT V. à la prière du Roi de France.]

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio Philippo Regi Franciæ illustri salutem, & Apostolicam Benedictionem. *Nuper ex rationalibus causis moti, præsertim ad relevanda gravamina, & quali importabilia onera Ecclesiæ, Prælatorum, & Ecclesiasticarum personarum, regularium & secularium, Regni tui, Literas infra scripti tenoris fieri fecimus, & bulla nostra bullari, quarum tenorem ad tuam providimus notitiam præsentibus deducendum. Tenor autem talis est. Bonifacius Episcopus, servus servorum. Ad perpetuam rei memoriam. Salvator mundi secundum ordinatissimam distributionem temporum, naturæ potissimum durum Mosaicæ, ac tandem Evangelicæ gratiæ suave ac leve jugum imposuit; & idcirco non mirandum si ejus Vicarius, Petricus successor, secundum varietatem temporum, personarum & locorum qualitate pensata, statuta, privilegia, indulgentias, concessionem & gratias quæ à Sede Apostolica pro tempore conceduntur, credente ipsa conjectura prodesset, aut necessitate urgente, vel utilitate publica suadente, postquam experimento inutilia comprobantur, suspendit, revocat, & immutat, præsertim propter ingratitudinem vel abusum illorum, quibus hujusmodi gratiæ, ac privilegia & indulgentiæ sunt concessa, & tendit ad noxam quod concessum fuerat ad medelam. Ejus quoque quod ex causa conceditur, ea cessante cessare debet effectus. Juræque patet pariter & exemplo quod promissa vel concessa, ex causa revocantur postmodum rationabiliter & mutantur. Nec Romanus Pontifex in concedendis gratiis, sic plenitudinem potestatis astringit, quin possit eas cum decet & expedit, revocare, ac etiam immutare. Nos igitur attendentes quod nonnulla privilegia, indulgentias & gratias Carissimo in Christo filio nostro Philippo Regi Franciæ illustri, ejusque successoribus, & specialiter pro defensione Regni sui, sub certis formis duximus concedenda, & gratiose aliqua concessimus Clericis & Laicis, qui de suo, & successorum suorum fructu consilio fuerunt, vel majori parti eorum; quorum Privilegium, gratiarum, indulgentiarum, & concessionum occasione, per abusum, Ecclesiis & Ecclesiæ Prælati, ac personis Religiosis, & secularibus dicti Regni magna dispendia, & gravamina sunt illata, & gravia scandala sunt exorta, & inane possent oriri ac præcaventes ne tali pretextu, supra dicti Ecclesiæ Prælati, ac personæ Ecclesiasticæ plus graventur, providimus super hoc salubre remedium adhibere. Unde illa omnia, quantum ad omnem ipsorum effectum,*

ANNO festum, de Fratrum nostrorum consilio, usque ad
1301. predictæ Sedis beneplacitum duximus suspenden-

1301.

da, illa maxime quæ occasione guerrarum, quibus
dicti Regni status pacificus turbabatur, tunc tem-
poris fuisse concessa. Nec considerationem nostram
pertransit, quod divina faciente Clementia per mi-
nisterium nostrum, inter ipsum, & Carissimum in
Christo Filium nostrum E. Regem Angliæ illustrem,
paci est reformatio subsecuta, & saltem non est
tanta necessitas defensionis hujusmodi, cum tanto o-
nere aliorum; at si qua sit, esse dignoscitur culpa
sua. Insuper quicquid Prælati & personis Eccle-
siasticis regularibus & secularibus dicti Regni, sub
titulo decimæ vel cuiusvis subsidii, quocumque no-
mine censetur impositum, fuerit petendum, vel re-
quisitum ab eis, etiam ad illud solvendum Prælati,
& personæ predicti assensum præstiterint, vel ad hoc
se duxerint obligandos, nec adhuc exactum fuerit,
vel solutum, absque Sedis ejusdem speciali Manda-
to decernimus non solvendum. Executoribus super
præmissis, vel aliquo præmissorum à dicta Sede con-
cessis, districtè mandantes, ut contra hujusmodi sus-
pensionem & decretum nostrum, aliquos non aggra-
vent, vel molestent, aut contra eos hujusmodi oc-
casione vel causa aliquo modo procedant; & si se-
cus fecerint, illud decernimus irritum, & inane, &
nullius volumus existere firmitatis. Ceterum quia
labilis est humana memoria, & ipsi Regi se corri-
genti & habilitanti ad gratiam promerendam, liben-
ter quantum cum Deo possumus, absque multorum
scandalo complacemus, dictis suspensione ac decreto
in sua firmitate manentibus, Kalendas Novembres
proximæ venturas, pro preceptorio termino assigna-
mus, ut omnia Privilegia, gratiæ, indulgentiæ, &
concessionis, quæ dicto Regi, & successoribus suis,
ac Clericis & Laicis, de ipsorum consilio, illa præ-
feram quæ dum in Urbe veteri, vel Anagnina cum
nostra moremur Curia, sub quavis forma noscitur
concessisse, dictæ Sedis conspectui præsententur, &
ad nostram, & ipsius Sedis noticiam deducantur, ut
consideratis ipsis & visis, provideri possit, si dicta
suspensio fuerit in aliquo vel aliquibus moderanda.
Dat. Lateran. 11. Noias Decembris, Pontificatus
nostri anno septimo.

Tu igitur, sicut filius predilectus, in iis quæ ra-
tionabiliter, & pro utilitate publica fecimus, non
turbaberis, sed ea æquanimiter tolere, prudenter at-
tendens, quia ut præmittitur, terminum assignamus,
quo Privilegia, indulgentiæ, gratiæ & concessionis
predictæ nostro conspectui præsententur, & ad nos-
tram, & dictæ Sedis noticiam deducantur, ut consi-
deratis ipsis & visis, provideri possit, si dicta sus-
pensio fuerit in aliquo vel aliquibus moderanda. Dat.
Lateran. Non. Decembr. Pontificatus nostri anno
septimo.

V.

29. De-
cembre.

Pax inter OTTONEM, LUDOVICUM & HEN-
RICUM Duces Carinthiæ, Advocatos Eccle-
siarum Aquilegensis, Tridentinæ, & Brixien-
sis eorumque sequaces ex una, nec non Capita-
neus, & Communia Mantuæ & Veronæ
ipsiusque adherentes ex altera parte, quæ re-
missis utrimque damnis & injuriis per bellum
illatis, captivis relaxatis, reditu fugitivis
concesso, ablata per vim, liquidò antè possessa,
restituuntur, de controversiis verò in certos
Arbitros sit compromisso, Episcopusque Tri-
denti obligatur investire præfatos Duces de
Feudis paternis, & si paci huic non acquie-
verit, Commune Mantuæ ac Veronæ ei au-
xilium baud amplius præstabit contra præ-
fatos Duces. Actum Veronæ 29. Decembris
Anno 1301. Indictione XIV. Cum Ratifi-
cationibus. Actum Veronæ & Mantuæ men-
se Januario Anno 1302. Indictione XV.
[Autentique tiré des Archives Archi-Du-
cales de Mantoue.]

IN nomine Christi die Lunæ vigesimo secundo Ja-
nuarii millesimo trecentesimo secundo Indictione

Reliqua desiderantur, cum fuerint a mu-
ribus corrupta

ANNO
1301.

ac Bulino Cive
veritatis testibus rogatis, & adhibitis. Cum hoc sit
quod viri Nobiles videlicet Dominus Henricus de
Rotemburch Magister Curie & Dominus Ulricus de
Ragonia Capiteaneus Tridentinus, & Dominus Henri-
cus Marefcaleus de Laubers tanquam veri Nuncii,
& Procuratores legitimi Illustrissimi Principum Do-
minorum Ottonis, Ludovici, & Henrici Ducum Carin-
thiæ, & Comitum Tirolis, & Goriciæ, Ecclesia-
rum Aquilegensis, Tridentinæ, & Brixienfis Advo-
catorum, & Procuratorio nomine pro dictis Domi-
nis Ducibus ex una parte, ut constat Instrumento
Procuracionis scripto manu Rivamundi sacri Palatii
Notarii die quattordecima intrantis Decembris anno
millesimo trecentesimo primo, quattordecimæ Indictio-
nis, & Vir prudens Dominus Nicolaus olim Domini
Bernardi de Altemanno Legumi Doctor Veronen-
sis Civis tanquam Nuncius, & Procurator Nobilis,
& Magnifici Domini Bertholomei de Scalas, Com-
munis, & Populi Veronæ Capitanei Generalis, &
Communis Veronæ Procuratorio nomine ipsius Do-
mini Capitanei, & Communis Veronæ, ut constat
Instrumento Procuracionis scripto sub signo, & no-
mine Bonaventura de Sancta Sofia Imperiali aucto-
ritate Notarii die Veneris vigesimo secundo Decem-
bris, anno, & Indictione antedictis, & sapientes Viri
Domino Guido a Turri, & Guilielmus de Axan-
dris Mantuani Cives, tanquam Actores, Procurato-
res, & Sindici Nobiles, & Magnifici Domini Gui-
donis de Bonacollis perpetui Capitanei Mantuani
Communis, & Universitatis Mantuæ Procuratorio
nomine ipsius Domini Guidonis Capitanei, & Com-
munis Mantuæ, & Universitatis, ut patet Instru-
mento scripto sub signo, & nomine mei Adelberius
de Adelberis Notarii infra scripti die Veneris vige-
simo secundo Decembris anno, & Indictione supra-
scriptis ex altera, vicissim, & unanimiter fecerint,
& contraxerint Pacem factam, & laudabilem, &
perpetuo observandam inter prenomatos Dominos
Duces, & Capiteaneos, & Communia Veronæ, &
Mantuæ, sic lucide, & evidenter patet, & noscitur
contineri in publicis Literis, & scripturis manibus
Rivamundi Benedicti, ac Adelberis Notariorum, eod-
dem tenore conscriptis, quarum Literarum, & scrip-
turarum ejusdem pacis, & concordia tenor talis est.
In Nomine Domini Nostri Jesu Christi amen, die
Sabbathi vigesimo nono Decembris Veronæ in Ma-
jori Ecclesia coram Venerabili Patre Domino Sigi-
frido Episcopo Curienfis præfatus, venerabilibus viris
Dominis Venerio Abbate Monasterii Vueltenensis
Vuarnerio de Sigiborch Archidiaconi Curienfis, Irtre
Bonincontro, Priore Fratrum Predicatorum Conven-
tus Tridentini, Nobilibus viris Dominis Henrico de
Trangenberch, Baylardino de Nogarolis, sapientibus
viris Magistro Paulo, & Domino Ueberino de
Romano altero Decretalium, altero Legum Doctore,
Honestis viris Dominis Iosifino Canonico Caprini,
Dom. Ottone Presbitero Ecclesiæ Sancti Johannis ad
Torum, Dom. Iusto Presbitero Majoris Ecclesiæ Ve-
ronensis, ac discretis viris Bonaventura Notario Na-
to Domini Johanni de Sancta Sophia, Antonio ejus
fratre, Gerardo Domini Johannis, & Gerardo No-
tario quondam Bonaventuræ omnibus Civibus, &
habitoribus Veronæ, testibus rogatis, & aliis. Ad
honorem omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ Virgi-
nis ejus Matris, & omnium Sanctorum, & Sanctarum
Dei, Nobiles, & discreti viri Domini Henricus de
Rotemburch Magister curiæ, Ulricus de Ragona Ca-
pitaneus Tridentinus, & Henricus de Laubers Mar-
fcaleus, Nuncii, & Procuratores Illustrissimi Principis
Domini Ottonis Ducis Carinthiæ, Comitum Tirolis,
& Goriciæ pro se, & Fratribus suis Dominis Ludovico,
& Henrico Procuratorio nomine, ut supra, ad
infra scripta specialiter constituti, ut constat Instru-
mento Procuracionis scripto sub signo, & nomine
Rivamundi Notarii Sacri Palatii die quattordecima
intrante Decembris anno, & indictione infra scriptis
ex una, & vir prudens Dominus Nicolaus olim Do-
mini Bernardi de Altemanno Legum Doctor Veronæ
Civis, Nuncius, & Procurator Nobilis, & Magni-
fici

ANNO fici Domini Bertholomei de la Scala Communis, & Populi Verone Capitanei Generalis, & Communis

1301.

Verone Procuratorio nomine ipsius Domini Capitanei, & Communis Verone, ut constat in Instrumento Procuratorio scripto sub signo, & nomine Bonaventuræ Notarii Sacri Palatii die Veneris vigesimo secundo Decembris, in anno, & Indictione infra scriptis, ac Viri prudentes Domini Guido à Turri, & Guilelmus de Alexandris Mantuani Cives, Adiores, Procuratores, & Sindici Nobilis, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis perpetui Capitanei Mantuani Communis, & Universitatis Mantuæ Procuratorio nomine ut supra, ad infra scripta specialiter constituti, ut patet Instrumento Procuratorio scripto sub signo, & nomine nunc Adelberii de Adelberis Notarii infra scripti die vigesimo secundo Octobris, anno, & Indictione infra scriptis, ex altera parte infimul & unanimiter fecere, interiunt, atque contraxerunt bonam, & firmam pacem perpetuo duraturam inter predictos Dominos Duces, & Capitaneos & Communia Veronæ, & Mantuæ, padis, & conditionibus infra scriptis. Primo videlicet hæc est forma pacis incutenda occasione novæ guerræ in anno millesimo trecentesimo primo, Indictione quattordecima inter Illustres Principes Dominos Ottonem, Ludovicum, & Henricum Duces Carinthie, Comites Tirolis, & Goriciæ pro se, & nobilibus Viris Domini Guillelmo de Castrobarcho, & nepotibus ejus, & ceteris eorumdem servitoribus, & amicis ex una, & Egregios, & Magnificos Dominos Bartholomeum de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitaneum Generalem, & Commune Veronæ, ac Guidonem de Bonacolis, perpetuum Capitaneum Communis, & Populi Mantuani, & Commune Mantuæ pro se, & Dominis Oderico de Aron, & ceteris eorumdem servitoribus, & amicis ex parte altera, primo quod bona, firma, & perpetua pax fit, & fiat inter predictas partes perpetuo, & inviolabiliter bona, integra, & sincera fide debeat observari. Item quod fiat, & sit fruis, & libera remissio de omnibus damnis, & injuriis, & offensis hinc inde illatis occasione presentis guerræ. Item quod omnes fratre cum personis, & rebus universis hinc inde currant libere, & secure cum pedagis, & datis consuetis, & per Dominos predictos habitantes, & transientes stratarum didorum Dominorum defensorum, & teneantur fideliter. Item Carcerati utranque Partium libere relaxentur pace firmata, salvo jure Domini Ulrici de Ragonia in tribus carceratis pro quibus dicitur solvisse quinquaginta Marchas, Item licentiam, fugitivi, & expulsi de Civitate, & Dioecesi Tridentina possint redire ad ipsam Civitatem, Dioecesim, & districtum, exceptis, quos Domini Duces suspectos habuerint ex certis causis, quos dicti Domini Duces hinc ad quindecim dies debeant exprimere, & nominare qui morari debent extra Civitatem, & Dioecesim Tridentinam, quia Domini Duces habent in potestate sua, ita tamen quod Vicecomites, Procuratores, & familiares eorum possint morari in dicta Civitate, & Dioecesi, & frui, & uti rebus ejuslibet eorumdem. Item ob reverentiam Dei, & beatissime Mariæ Virginis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Tridenti infra scriptæ conventiones fiant, & observentur Venerabiles in Christo Patri Domino Joanni Philippo Episcopo Tridentino, & Dominis Ducibus Carinthie, memorantes primo, quod sepedictus Dominus Episcopus Tridentinus adhibeat omnem diligentiam, & operam quod omnes sententie & processus habiti per Sedem Apostolicam, aut delegatos vel subdelegatos conservaciones & executiones quoscunque contra predictos Dominos Duces, & sibi adherentes relaxentur & quod Sindici Domini Ducis, & sibi Adherentes quoad omnem dignitatem & jura, & honorem reducantur in eum statum, in quo fuerunt ante morantem litens & hoc procurent expensis Dominorum Ducum, salvo quod infra dicent. Item quod Dominus Episcopus memoratus debeat relaxare omnes omnino sententias, & suspensiones excommunicationis, & interdicti per se, vel per alium in quantum patitur forma gratiæ à Sede Apostolica sibi date, vel in quantum alias potest de jure, & pro sienda absolutione nihil debeat per dictum Dominum Episcopum extorqueri. Item quod Castrum boni Confilii, & Doms de Vanga sint in manibus communis persone, videlicet Domini Sigisfridi Venerabilis Episcopi Curienfis, & Civitas Tridentina regatur in temporalibus iuste per Capitaneum Dominorum Ducum, Item quod Dominus Episcopus Tridentinus possit habere Vicarium in Civitate, & Dioecesi Tridentina, qui possit libere exercere Jurisdictiones in spiritualibus in ipsa Civitate, & Dioecesi Tridentina. Item quod predicti Domini Duces, & sui sequaces libere restituant omnes Possessiones, & jura, redditus, & bona liquida, seu confelsata, pertinentia ad Episcopatum Domino Episcopo Tridentino. Ita tamen quod Dominus Episcopus Curienfis tanquam media persona per Capitaneos suo arbitrio deputandos temporalem regat jurisdictionem per Dioecesim, ea præter, quæ tenent in sua potestate ipsi Domini Duces, interque liquida hæc sunt confelsata primo Civitas Tridentina salvo quod dicitur de Castro, & Fortalicii Civitatis ejusdem & de Capitanearu, & salvo jure Advocatiæ Castrum Trentum, Castrum Buscini, item Vallis Annanie, exceptis Castris Flonni, Taoni, Sancti Remedum, Castell Fondo, Sanctæ Lucie, Cilli, Moluini, Valeri, & Domo Badesche cum juribus, & jurisdictionibus ad ipsa Castra pertinentibus, & salvis aliis que in dicta valle pertinere possent ad dictos Dominos Duces & fideles & homines eorum, Castrum Volsane, cum Valle Solis, salvis juribus si qua Domini Duces, & eorum homines habent in ipsa Valle, Castrum Tridentini, salvis jurisdictionibus, & possessionibus Dominorum Ducum, & hominum eorum in Plebatu Cالدanie, Tremint, Enneclai, & eorum pertinentiis, Castrum Levig, burgus Bolzani, cum suis pertinentiis excepta Turri una & Turri cum Domo apud Sanctam Afram Virco, quod fuit illorum de Vanga Jurisdictione temporalis in ipso Burgo, cum suburbis verius Griez, & salvis aliis juribus que ipsi Duces, & eorum Fideles habent, tam in hominibus, quam in Possessionibus dicti Burgi & pertinentibus ad ipsum. Item quod de prædicta jurisdictione, & redditibus Episcopatibus scilicet percipiendis de Civitate Tridentina, & de aliis locis, & Terris, que relaxabunt de novo, eidem custodiantur castra, & salaria deputent, videlicet Castrum boni Confilii Doms de Vanga, Castell Trentum, & Porte Civitatis ejusdem, & salaria Capitaneorum solvantur, residuum vero pertineat, & perveniat ad Dominum Episcopum Tridentinum, super quibus redditibus colligendis suos constituere debet Officiales. Item super receptis arbitri eligendi arbitrentur, ita quod super modico arbitrium promulgent, aut omnino remittant damna, injurias, & recepta prædicta. Item quod processus iuste habiti, & sine iusto promulgate per Dominum Mainardum, Patrem quondam prædictorum Dominorum Ducum, & suos Officiales, & Judices, aut per predictos Dominos Duces, vel eorum Officiales, & Judices per Dominum Episcopum prædictum ratificentur. Item quod Clericis familiaribus Dominis Ducibus pro quibus petendum duxerint usque ad numerum quinque personarum debeat Dominus Episcopus sepedictus facere plenam remissionem omnium perceptorum, & excessuum, aut gravaminum. Item quod de Feudis Paternis, & antiquis dictus Episcopus debeat investire predictos Dominos Duces, & eorum sequaces de adquisitis per eosdem Dominos Duces, si de jure poterit, debeat investire, & si aliqua de jure non possit eidem conferre, non inquietabit eos, non eorum sequaces tempore vite sue. Item de Domino Guilelmo de Castelbarcho, & nepotibus suis quod debeant esse in eisdem Pactis, & conditionibus in quibus sunt Domini Duces prædicti quantum ad bona Episcopalia, isto tamen modo, videlicet, quod ipse Dominus Guilelmus, & sui Nepotes, & sequaces teneantur, & debeant libere, & pacifice relaxare, & restituere in continenti facta pace, Domino Episcopo Tridentino, Castra, Possessiones, jura, & bona pertinentia ad Ecclesiam Tridentinam, liquida scilicet, & notoria quæ ipsi nunc tenent, & de aliis, de quibus possit rationabiliter dubitari, fiat Compromissum, cui arbitrio in alto, & basso preceatur, de damnis autem illatis per eum, nepotes, & sequaces eorum Ecclesiæ Tridentinæ ac de perceptis per eum compromittant in communem amicum, vel amicos, ut ita merito possit absolutionis beneficium obtineri, qui arbitri de modico, ut dictum est de Dominis Ducibus, arbitrentur. Porro, & de Feudis ipsi Domini Guilelmi fiat illud quod fieri debet de Feudis Dominorum Ducum, de bonis autem Communis Veronæ, Dominorum de Roviono, & aliorum servitorum Domini Episcopi Tridentini, & Communis Veronæ provideatur per Dominum Ducem Ottonem, & Dominum Bartholomeum Capitaneum Veronæ, usque ad principium quadragesimæ proxime venientis, Bannis quidem & sententiis per prædictum Dominum Capitaneum, seu

TOM. I. PART. II.

ANNO
1301.

Potesta-

ANNO

1301.

Potestatem & Commune Veronæ, aut eorum Officiales factis contra prædictum Dominum Guilielmum, & ejus Nepotes, penitus relaxatis; quod si dictus Dominus Guilielmus, & ejus Nepotes facere, & attendere recusarent, vel facta non fuerint ad terminum antedictum, remanente tamen per partem dicti Domini Guilielmi, vel nepotum suorum, vel remanente per dictum Dominum Ottonem Ducem, tunc, & deinde dicti Domini Duces, & eorum sequaces teneantur eis non dare auxilium, nec favorem, dantibus per se, vel per alium consentire. Item quod de non liquidis compromittatur in arbitros communes Amicos, quorum arbitrio alte & basse parent, quibus quomodolibet terminatis Civitas Tridentina, cum Fortaliciis, Castrum Tridentinum, ac alia omnia Castra liquida libere, & plene restituantur, & relaxentur Domino Episcopo, & etiam ea, quæ per arbitros fuerint arbitrata eidem Domino Episcopo pertinere, ei restituantur, & relaxentur, & quod in prædictis quæ ex nunc seu etiam in posterum restituentur eidem tanquam liquida, vel ex arbitrio, vel ad arbitrium Arbitrorum, & etiam de his quod dictus Dominus Episcopus, vel alius pro eo in presentiarum tenet, videlicet totam Judicariam, & alibi ubicunque in Diocesi & Districtu Tridentino prædictus Dominus Episcopus, & alii tenentes pro eo, & alii servitores sui non inquietabuntur, molestabuntur, seu turbabuntur per Dominos Duces, & suos sequaces, nec patientur Domini Duces in prædictis per servitores, & sequaces suos in aliquibus molestari, nec alitis consentire, donec quæstiones per personas arbitrorum fuerint terminatæ. Item quod securitas æqualiter ab utraque parte fiat juxta quantitatem & modum per prædictos Arbitros ordinandam. Item siquid juris habent dicti Domini Duces in Castra boni Consilii, & Domo de Vanga, reconpena debebit eisdem Ducibus fieri arbitrio arbitrorum prædictorum. Item si ante relaxationem Sententiarum, & promulgationem Arbitrii super præmissis articulis promulgandis, aut certis articulis finiendis, prædictum Dominum Episcopum Tridentinum mori contingeret, cedere, aut renunciare præfatus Dominus Episcopus Curienfis, aut qui pro eo fuerint, teneantur læpeditis Dominis Ducibus restituere castra, & Fortalicia memoratas. Item quod dictus Dominus Episcopus Tridentinus presenti paci, & concordie acquiescet & non contraveniet, vel faciet quidquam, & si contraveniret, vel faceret movendo guerram dictis Dominis Ducibus, vel subiectis eorum, ad hanc pacem venientibus vel inclusis, vel eos turbando, vel inquietando in possessionibus eorum quæ tenere debeuerint ex forma presentis pacis, tunc prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ teneantur eidem Domino Episcopo non dare auxilium, vel favorem contra dictos Dominos Duces, & sequaces eorum. Promittentes dicti Procuratores, & Nuncii Procuratorio nomine partium prædictarum ad invicem mutua, & solemnem stipulatione omnia, & singula suprascripta, & infrascripta attendere, & observare, & non contravenire per se, nec per interpositas personas dicto, facto, vel opere, Renunciantes dictis Procuratoribus Procuratorio nomine Partium prædictarum sponte, & expresse, & pacto speciali exceptioni doli nisi sive causa in factum, & exceptioni Procuratorum non legitime factorum, & omni fictioni, & simulationi, seu fraudi, & deceptioni, & beneficio restitutionis in integrum, & omni Officio Judiciali, & omnibus actionibus, interdictionibus, privilegiis fori, libertatibus impetratis, seu impetrandis, nullitatis, supplicationis, & appellationis remedio ceterisque rationibus, exceptionibus, & defensionibus dictis Dominis Ducibus, & Capitaneis, ac Communibus Veronæ & Mantuæ, vel eorum alicui contra prædicta in aliquo competentibus de jure, vel de facto, seu consuetudine approbata eorum quæ sibi possent competere, auxilium, & Jus competiturum sibi ad invicem specialiter remittendo per pactum. Juraveruntque ipsi Procuratores partium prædictarum tactis Sanctorum Evangeliorum scripturis ad Sancta Dei Evangelia super animas, & in animas prædictorum Dominorum Ducum, & Capitaneorum, ac Communium Veronæ, & Mantuæ omnia, & singula suprascripta perpetuo, & inviolabiliter attendere, & observare, & non contravenire aliqua ratione vel causa, sub obligatione omnium dictarum Partium bonorum. Ita tamen quod ista pacta, & conventiones intelligantur jurata, & firmata sub hac conditione, si placuerint, & ea acceptaverint

præfati Domini Duces, & Capitanei Veronæ, & Mantuæ. Adhuc anno Domini millesimo trecentesimo primo, quattredicimæ Indictionis. Idcirco ut ipsa pax, & concordia superius concepta, inita, & expressa, cum omnibus, & singulis Capitulis, Articulis, Pactis, Promissionibus, Obligationibus, conventionibus, renunciationibus, & generaliter cum omnibus, & singulis in ipsa pace, & contractu ejusdem pacis contentis, & expressis omni careant defectu, seu potius nexu firmitatis, & insolubili vinculo annuente Domino roborentur ad laudem, & honorem Filii Dei viventis ejusque Genitricis Beatæ Mariæ semper Virginis gloriose, & Sanctorum suorum omnium ad ipsam pacem, & concordiam confirmandam, acceptandam, & ratificandam, ac perpetuo inviolabiliter observandam Illustres Domini Otto, Ludovicus, & Henricus prædicti Carinthie Duces, Tyrolis, & Goriciæ Comites pro se, & suis omnibus sequacibus, & amicis confirmaverunt, laudaverunt, & deliberato animo ratificaverunt, acceptaverunt, & approbaverunt, in manibus prudentum virorum Domini scilicet Nicolai de Altemano Legum Doctoris, & Nobilis Domini Gualimbi quondam Domini Varoni de Bardolino Veronensis Civium tanquam certorum Nunciorum, & Procuratorum legitimorum Egregii, & Magnifici Domini Bartholomei de la Scala Populi, & Communis Veronæ Capitanei Generalis, & Communis Veronæ, Procuratorio nomine ipsius Domini Capitanei, & Communis Veronæ, ut constat Instrumeto publico Procuratorio scripto manu Benedicti Notarii sub anno Domini millesimo trecentesimo secundo, indictione quattredicima, die Dominico, quattredicima Januarii instantis, atque Dominorum Guilielmi de Axandris, Maphæi de Michaelibus Jurisperitorum Mantuæ Civium tanquam certorum Nunciorum, & Procuratorum legitimorum Egregii, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis perpetui Capitanei Mantuani Communis, & Universitatis Mantuæ Procuratorio nomine, ut supra, ad infrascripta specialiter constitutorum, ut patet Instrumeto Procuratorio scripto sub signo, & nomine mei Adelberii Notarii infrascripti die Dominico quattredicima Januarii instantis, & Procuratorio nomine recipientium pro ipsis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ, & eorum sequacibus, & amicis, memoratam pacem, & concordiam, cum omnibus, & singulis Capitulis, articulis, & pactis in forma, & contractu ipsius Pacis contentis, & expressis, sub omnium Bonorum presentium, & futurorum prædictorum Dominorum Ducum obligatione. Que pro eisdem Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ ipsi Domini Otto, Ludovicus, & Henricus Duces se Procuratorio nomine constituerunt possidere vel quasi pro inviolabili, & perfecta, ac perpetuali confirmatione omnium præmissorum. Ut autem præscripta Pax, & concordia cum omnibus, & singulis Capitulis, pactis, & articulis que in contractu ejusdem pacis continentur stabilitate, & firmitate perpetuali, & incorruptibili fulciantur, præfati Domini Otto, Ludovicus, & Henricus Duces corporaliter, atque sponte, & deliberato animo tacto libro Evangeliorum, & sacrosanctis scripturis juraverunt ad Sancta Dei Evangelia omnia, & singula præmissa, videlicet pacem, & concordiam cum omnibus, & singulis, in ipsa pace scriptis, & conceptis, firma, rata, grata, & incorrupta perpetuo habere, conservare, & tenere, & nunquam aliqua ratione, vel causa, que dici, seu aliquo modo possit sub conceptione verborum exprimi, tam de jure, quam de facto contrahere, vel venire pro se, vel per aliquam aliam personam, aut alias qualemque personas consilio, auxilio, consensu pariter, vel favore; ad hec quoque suprascripti Nuncii, Procuratores, & Sindici prædictorum Dominorum Bartholomei, & Guidonis Capitaneorum, atque Communium Veronæ, & Mantuæ similiter juraverunt super Animas eorumdem Dominorum Bartholomei, & Guidonis Capitaneorum, atque Communium Veronæ, & Mantuæ firma, rata, & incorrupta habere, & tenere omnia, & singula, quæ superius sunt expressa. Alias quidem per sepedictos Dominos Capitaneos personaliter pro se, & prædictis Communibus Veronæ, & Mantuæ eorumque Sequacibus, & Amicis, deliberato animo confirmata, laudata, ratificata, acceptata, & approbata, & jurata solemniter in manibus Nunciorum, & Procuratorum dictorum Dominorum Procuratorio nomine pro ipsis Dominis Ducibus, & eorum servitoribus, & Amicis recipientium, ut con-

ANNO

1301.

tinetur

ANNO tinetur publicis Instrumentis inde confectis, & scriptis per Othonem, Benedictum, & me Adelberium Notarios, in eodem tenore, de anno, & mense, presentibus in Civitatibus Veronæ, & Mantuæ.

1301.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis Sacri Palatii Notarius publicus hic interfui, & rogatus publice scripti signum meum consuetum apposui, de quibus etiam sunt exempla infrascripta ejusdem tenoris per diversos Notarios presentes, & rogatos conscripta.

Cum ejus Authenticum in pergamine scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius, Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 18. Aprilis. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castiglionus ejusdem Archivi Praefectus hac die 18. Aprilis. 1720.

14. Decembris.

Procuratio OTTONIS Ducis Carinthiae pro se & Fratribus suis ad inveniendam Pacem. Datum Tridenti 14. Decembris Anno 1301. Indictione XIV. Cum Transumpto. Actum Anno 1302. Indictione XV. [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]

L. H. T. Exemplum ex autentico relevatum Anno Domini millesimo trecentesimo primo, die quartadecima intrante Decembris, Indictione quartadecima, presentibus Dominis Sifrido Venerabili Episcopo Ecclesiae Curienfis, Vernhero Abbate Monasterii in Vultina, Vuernero de Siehborch, Hanrico, de Frauenberch, Hanrico de Rotenburch filio Magistri Curienfis, Hanrico dicto Gralandi, Vuernhero de Tablat, Ulrico Radelcke, & aliis fide dignis. Ibi que Illustris Princeps Dominus Otto Dei Gratia Dux Karinthiae, Comes Tyrol, & Goricia pro se, & fratribus suis Dominis Ludovico, & Hanrico Ducibus Karinthiae Comitibus Tyrol, & Goricia, quos promissit se facturum, & curaturum quod praedicti fratres sui habebunt firmum, & ratum quidquid per infrascriptos Procuratores vel alterum eorum factum fuit in infrascriptis, fecit, constituit, & ordinavit Honorabiles Viros Dominos Magistrum Rudolphum Canonicum Ecclesiae Tridentinae, Hanricum de Rotenburch Magistrum Curienfis, Ulricum de Regonia Capitaneum Tridentinum, Hanricum de Laubers, Marchalcum, Hanricum de Ochenano, suos & dictorum suorum fratrum Nuncios, & Procuratores, & quemlibet eorum in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis ad faciendum, & recipiendum pacem, & concordiam pro se, & dictis suis fratribus, ac sequacibus suis de omni guerra, & discordia, quam habuissent, vel haberent hoc anno presenti cum Nobilibus Viris Dominis Bartholomeo de la Scala Generali Capiteano Populi Veronenfis, & cum Domino Guidone Capiteano Populi Mantuanensis, & cum Communibus dictarum Civitatum & suis sequacibus, & ad faciendum finem, & remissionem praedictis Dominis Capitaneis Communibus dictarum Civitatum, & suis sequacibus de omnibus damnis, injuriis, & offensionibus rerum, quam personarum, dictis factis, seu illatis per dictos Dominos Capitaneos, Communitatem Veronenfem & Mantuæ, & per suos sequaces dictis Dominis Ducibus adherentibus sive sequacibus quocunque modo vel causa ad pacta, permissiones, obligationes rerum, & personarum cum pena, & sine

TOM. I. PART. II.

pena, ad renunciaciones cujuscunque generis faciendam, & faciendam, recipiendam, & recipiendam, & ad juramenta, & ad prestanda juramenta cujuslibet generis in animas praedictorum Dominorum Ducum, & suorum sequacium, & ad omnia alia dicenda, & facienda que in praedictis & quolibet praedictorum fuerint utilia, & necessaria, dando, & concedendo dictis Procuratoribus, & eorum cuilibet in solidum in praedictis & circa praedicta, dicendi, & exercendi generale, & liberam potestatem, cum generali, & libero mandato. Promittens dictus Dominus Otto Dux Karinthiae pro se, & fratribus suis praedictis, & omnibus aliis suis sequacibus, & adherentibus sibi, dictis Procuratoribus presentibus, & cuilibet eorum in solidum, & mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti, vice, & nomine praedictorum Dominorum Capitaneorum dictarum Civitatum Veronæ & Mantuæ Communium, & sequacium suorum, & omnium aliorum quorum interest, vel interesse possit quidquid per ipsos Procuratores, vel eorum aliquem factum fuit, seu dictum in praedictis, & circa praedicta & quolibet praedictorum habere firmum, ratum, & gratum, & nullo tempore contravenire per se, vel per interpositam personam de jure, vel de facto venientem, vel facientem contra, nullo modo consentire, sub obligatione omnium bonorum dictorum Dominorum Ducum, & cujuslibet eorum, que bona praedicti Procuratores, & quilibet eorum possint, & possit, se precario constituere possidere vel quasi pro praedictis Dominis Capitaneis Civitatibus, & Communibus ipsarum, & suis sequacibus. Actum in Castro Boni Consilii in Tridento.

Ego Rivamundus Notarius sacri Palatii interfui, & rogatus scripti.

In Christi nomine, Die Sabbathi tertiodecimo Januarii. In Curtivo Domus nove Communis Veronæ, Presentibus Dominis prudenti viro Domino Ubertino de Roman. Legum Doctore, Dominis Ferrino de Ferrino, Yuano quondam Bonalchi, Yuano de Berinto, & Vernoso de Cortinis Notariis testibus & aliis.

Nobilis Vir Dominus Lapis de Ubertis de Florentia Communis Veronenfis Potestas cognito prefens exemplum ex originali publico videlicet Instrumento integro incorrupto & sine vituperatione apparenti, scripto per Rivamundum Notarium Sacri Palatii per me subscriptum Bonum Notarium supradictum, & coram eo auscultandum per Yuano Notarium infrascriptum, & me ipsum Notarium ab ipso Originali in nullo quoad sensum, vel intellectum variet discordare eidem exemplo ut de cetero legitime infirmationis jure fruatur & eodem quo originale suum vigore potius & fidem suam & Communis Veronenfis auctoritatem interposuit & decretum, & mandavit mihi Bono, & Yuano Notariis insignitis quatenus in ejusdem exempli plenam fidem nos subscriberemus in testes.

Anno Domini millesimo trecentesimo secundo, Indictione quintadecima.

Ego Bonus quondam Philippi Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum ad autenticum ejusdem fideliter exemplavi, coram dicto Domino Potestate infirmavi, ac eidem exemplo cum Yuano Notario infrascripto legendo, & auscultando in nullo ut praedicti ad autenticum discordare invento in rei plenam fidem me in testem subscripsi, & dictam infirmationis, & auctoritatis Mandati auctoritatem publice scripsi.

L. H. T. Ego Yuanus Notarius quondam Bonolthini dicti Domini Potestatis Mandato huic Exemplo coram eo legendo, & auscultando cum Bono Notario supradictum in nullo quoad sensum, vel intellectum variet, aut mutet, ab autenthico discordare invento in & plenam fidem me in testem subscripsi, & de infirmationis, & mandati auctoritate interfui.

Alia Procuratio ad ratificandam hanc Pacem.

L. H. T. Anno Domini millesimo trecentesimo secundo, die secundo, intrante Januario, Indictione quintadecima in Castro Tyroli, Presentibus honesto viro D. Rudolfo de Mixina, Tridentino, nobilibus viris Dominis Hanrico de Rotenburch Magistro Curienfis Illustrium Principum Dominorum Ducum Karinthiae Hanrico ei filio, ac discretis Viris Frederico Notario Curienfis, ac Ludovico Notario Camerae eorundem Dominorum Ducum, & aliorum testium rogatorum ibique Illustris Princeps Domini Otto, & Aniricus Duces Karinthiae Comes Tyroli, & Goricia Aquilegensis, Tridentina, & Brixienis

ANNO xinenfis Ecclesiarum Advocati pro se, & vice, ac
1301. nomine Fratrū eorum Domini Ducis Ludovici fe-
cerunt, constituerunt, & ordinaverunt honorabilem,
& Religiosum virum Venerum Abbatem Vultimen-
sis Brixinensis Dyocesis, & strenuos milites, &
fideles suos Dominos Ulrichum de Regonia Capita-
neum Tridentinum, & Hanricum de Laubs Marſchal-
cum, suos certos Nuncios, & Procuratores legitimos
unumquemque eorum in solidum, ita quod inter eos
non sit melior condicio occupantis. Ad audiendum,
& recipiendum ac etiam faciendum, & contrahen-
dum ratificationem, confirmationem, acceptionem,
seu approbationem pacis, & concordie initæ, &
factæ inter Procuratores Illustrum Principum Do-
minorum Ducum Karinthie prædictorum ex una, &
Sindicis, & Procuratores Magnificorum Dominorum
Bertholomei della Scala, & Vuidonis de Bonacolis
Capitaneis Veronæ, & Mantuæ, ac Communium,
& Universitatum earundem Civitatum ex parte al-
tera, pro se, ac Communibus, & sequacibus eorum
secundum quod lucide, & evidenter apparet, & ex-
pressum est in Litteris, & Instrumentis publicis
scriptis manu Benedicti Notarii, & mei Rivamundi
Notarii infrascripti super confirmatione, & approba-
tione pacis, & concordie prænotatæ, cum omnibus,
& singulis Capitulis, pactis, & promissionibus in Li-
teris ejusdem Pacis continentibus, & ad recipien-
dum, & audiendum jurare, seu juramenta ipsorum
Dominorum Ducum Karinthie prædictorum, & Vuido-
nis corporaliter per eos factum, & præstatum pro
majori firmitate ejusdem pacis, & concordie factæ,
& adhuc confirmandæ, & ex nunc ad jurandum super
Animas prædictorum Dominorum Ducum Karin-
thie dictam Pacem, & omnia ipsius Capitula, de
quibus infra fiet mentio, & quæ continentur sub fi-
gno, & nomine Benedicti, & mei Rivamundi infra-
dicti Notariorum. Et similiter ad promittendum, &
promissiones faciendum juxta sapientis viri consilium
loco, & nomine prædictorum Dominorum Ducum,
& pro ejus Procuratorio nomine antedictis Dominis
Capitaneis Veronæ, & Mantuæ, quod ipsi Domini
Duces corporaliter similia juramenta faciant, & præ-
stent quandoque per ipsos Capitaneos, vel eorum
attestatos Nuncios fuerit ab ipsis Dominis Du-
cibus requisitum, sive dictæ promissiones, obliga-
tiones, & conventiones & pacta ejusdem pacis, & con-
cordie contingant, & spectare videantur Venerabi-
lem in Christo Patrem Dominum Joannem Philip-
pum Episcopum Tridentinum pro causis factis, &
negociis vertentibus inter prælibatum Dominum E-
piscopum Tridentinum, & Ecclesiam Tridentinam
ex una, & Magnificos, & Illustres Principes Do-
minos Duces Karinthie prænotatos ex altera, occa-
sione Episcopatus Tridentini, & Bonorum Ecclesie e-
jusdem, sive contingant prædictos Dominos Capita-
neos, Communia Veronæ, & Mantuæ, ac eorum se-
quaces. Dantes eisdem Procuratoribus, & unicui-
que eorum in solidum plenam, generalem, & libe-
ram potestatem, ut & Administrationem in præmis-
sis omnibus, & singulis præmissorum faciendi, di-
cendi, tractandi, & ordinandi in generalibus, & spe-
cialibus omnia, & singula quod præfati Domini Du-
ces facere, dicere, tractare, & ordinare possent, ac
si personaliter adessent: Promittentes & præfati Do-
mini Otto, & Hanrich Duces pro se, & eorum fratre
Domino Advocato Ludovico, stipulatione solemni
sub obligatione, & hippoteca suarum rerum, & suo-
rum Bonorum omnium dictis Procuratoribus, & mi-
hi Rivamundo Notario infrascripto recipienti nomi-
ne, & vice, & nomine omnium prædictorum quo-
rum interest, vel interesse poterit, se firmiter firmum,
ratum, & gratum habituros quicquid certatum, &
ordinatum per prædictos Procuratores, vel per al-
terum eorum nomine, & vice ipsorum Dominorum
Ducum fuerit in præmissis, & singulis præmissorum.
Propterea promiserunt Domini Otto, & Hanrich
Duces prænotati, omni exceptione juris & facti remota
se omnimode facturos, ordinaturos & procuraturos
quæ Dominus Dux Ludovicus eorum fratre ratifica-
bit, approbabit, & confirmabit juxta Sapientis Viri
consilium presente per Procuratorem, & omnia, &
singula in ea contenta in bonorum suorum omnium
presentium, & futurorum obligationem quandoque
per ipsos Dominos Capitaneos, vel eorum certos Nun-
cios infra unum mensem continuū subsequenter fue-
rit requisitum.

Ego Rivamundus Notarius Sacri Palacii interfui,
& rogatus scripsi.

Cum originalibus sive Authenticis
sicut supra expeditis in secretorio
Archiducali Archivio Mantuæ
adversatis presentem sumptam co-
piam omnino conferre attestor.
Ego Ludovicus Nob: olim H. Octa-
vii de Mazzis filius Civis, publi-
cusque Imperiali auctoritate, Man-
tuæ Notarius ac dicti secretoris
Archiducalis Archivi Cancellar-
ius. In quorum fidem hic me,
solita cum attestazione, subscripsi
hac die 6. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph
Maria Castileus ejusdem Archi-
vii Præfectus hac die 6. Martii
1720.

Procuratio Capitaneorum & Communis Mantuæ
pro confirmandâ Pace. Datum Mantuæ 14. Januarii 1702. Indictione XLV. [Auten-
tique tiré des Archives Archi-Ducales de
Mantoue.]

1302.
14. Janu.

IN Nomine Christi die Dominico quarte decimo Janua-
rii millesimo trecentesimo secundo Indictione quarta-
decima, Presentibus Nobilibus Viris Dominis Passa-
rino de Bonacolis, Bertholomeo de Bonacolis, Gonze-
lario de la Torre, Nappellino ejus filio, & Ottolino
quondam Domini Guati omnibus Civibus Mantuanis
testibus rogatis Mantuæ, in Domo habitationis
Domini Capitanei infrascripti. Ibi Nobilis & Mag-
nificus Dominus Guido de Bonacolis Communis, &
Populi Mantuani Capitaneus perpetuus pro se, &
vice & nomine Communis Mantuæ fecit, constituit,
& ordinavit prudentes Viros Dominos Guilielmum
de Axandris, & Mapheum de Michaelibus Jur. Per.
Cives Mantuæ, & utrumque eorum in solidum, ita
quod non sit melior inter eos condicio occupantis, suos,
& dicti Communis Mantuæ certos Nuncios, Procura-
tores, & Sindicos, & quicquid melius esse poterit,
ad audiendum, & recipiendum, ac etiam faciendum,
& contrahendum ratificationem, confirmationem, ac-
ceptionem seu approbationem Pacis, & concordie
inter Procuratores, & Nuncios Illustrum Principum
Dominorum Otronis, Ludovici, & Hanrici Ducum
Karinthie, Comitum Thiroli, & Goricie atque Ec-
clesiarum Aquilegensis, Tridentine, & Brixinensis
Advocatorum ex una, & Sindicos, Procuratores, &
Nuncios Magnifici Domini Bartholomei de la Scala
Generalis Capitanei Populi, & Communis Veronæ,
ac sui ipsius Domini Guidonis Capitanei perpetui
Mantuani, & Communium etiam Veronæ, Mantuæ
ex altera parte pro se, & Communibus, & sequaci-
bus prædictarum Partium, secundum quod lucide, &
evidenter apparet expressum in Litteris, & scripturis
publicis scriptis manu Benedicti Notarii, & manu
Rivamundi Notarii ac etiam manu mei infrascripti
Notarii super confirmatione, & approbatione Pacis,
& concordie prænotatæ cum omnibus, & singulis
conventionibus, & promissionibus in Litteris ejusdem
Pacis continentibus, ad recipiendum, & audiendum
... ipsorum Dominorum Otronis, Ludovici,
& Hanrici Ducum corporaliter per eos.
Majori firmitate ejusdem Pacis, & Concordie factæ,
& adhuc confirmandam ea, etiam ad jurandum super
Animas ipsius Domini Guidonis Capitanei, & Com-
munis Mantuæ Pacem, & omnia ipsius Pacis Ca-
pitula, de quibus fit mentio, & quæ continentur scrip-
ta manibus ipsorum Notariorum Benedicti Rivamun-
di, & mei Adelberii, & sub signis, & nominibus
ipsorum Notariorum. Dans, & concedens eisdem
Sindicis, & Procuratoribus, & utrique eorum in so-
lidum plenam, liberam, & generalem potestatem, &
administrationem in præmissis omnibus, & singulis
præmissorum, faciendi, dicendi, tractandi, & ordi-
nandi in specialibus, & generalibus omnia, & singu-
la, quæ ipse Dominus Guido Capitaneus Mantuæ, &

ANNO 1302. & Commune Mantue dicere, facere, tradere, & ordinare possent, ac si personaliter adessent. Promittentesque stipulationes solenni dictis Procuratoribus, & Sindicis, & militi Adelberio Notario infra scripto sub obligatione, & hypotheca omnium bonorum suorum, & Communis Mantue, recipientibus, & stipulantibus vice, & nomine dictorum Dominorum Ducum, & omnium, quorum intererit, vel interesse poterit, se, & dictum Commune Mantue firmum, ratum, & gratum perpetuo habituros quicquid ipsi Sindici, & Procuratores, & uterque eorum in predictis, & quolibet predictorum duxerint faciendum, & exercendum quocunque modo.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis Sacri Palatii Publicus Notarius his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

Cum ejus Authentico in pergamena scripto fuit supra expedito in secretorio Archiducali Archivio Mantue adservato presentem sumpnam copiam omnino conferre atteltor. Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius. Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantue Notarius ac dicti secretorii Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 14. Martii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Prefectus hac die 15. Martii 1720.

VI.

10. Avril. Lettres des Princes, Ducs, Comtes, Barons, & Nobles du Royaume de France au sacré College des Cardinaux contre le Pape BONIFACE VIII. lequel ils accusent d'avoir assenti sur l'autorité temporelle du Roi, & sur les Libertés & Privilèges de l'Eglise Gallicane, d'avoir opprimé le Peuple par ses exactions, rempli les Cathedrales & Colleges d'Enfants, d'Etrangers, & de gens incapables, & enfin d'avoir fait tous ses efforts pour rompre l'union de l'Eglise, & de l'Etat, ce qui ne convient qu'à l'Antechrist. Conclusion ils requièrent les Cardinaux comme établis, & appelés en partie au Gouvernement de l'Eglise, de trouver & apporter quelque remède à ces maux. Donné à Paris le 10. (1) Jour d'Avril 1302. [Hist. du différend de BONIFACE VIII. avec PHILIPPE LE BEL. aux Preuves pag. 60. G.G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium. In Mantissa Part. II. pag. 300.]

A HONORABLES Peres lors chiers & anciens amis, tout le Collège & à chacun des Cardinaux de la Sainte Eglise de Rome, li Duc, li Comte, li Baron, & li Noble, tuit du Royaume de France, Salut, & continuel accroissement de charité, d'amour, & de toutes bonnes aventures à leur désir: Seigneurs, vos espécialement savez, & fait chacun qui a sain entendement, comment l'Eglise de Rome, & li Royaume de France, li Rois, li Baron, li Clergé, & li peuples d'iceluy Royaume, ont d'ancienneté, & continuellement de coustume esté conjoints ensemble par ferme & vraye amour, & charité, & les grans misères, les peines & les travaux que nos

(1) Cette Date est interpolée & ajustée au stile de la Naviriv. Il n'y eut point de 10. Avril dans l'année Paschale 1302. qui étoit alors en usage en France. [Dout.]

ANNO 1302. antecessours, & li plusieurs de nous & des nostres, ont souffert, souffrent, & souffriront toujours en l'honneur de celui qui pour nous souffrit passion & mort, pour fonder & eslaucier la Loy, & la foy Chrétienne, & Sainte Eglise, pour laquelle plusieurs d'eux ont maintefois souffert moult de griefves peines & travaux, & eulx pris & navrés à mort, & les grans eures que la divine Eglise a mises pour le bon estat du Royaume. Et pource que trop griefve chose seroit à nous, se celle vraye unité qui li longuement a duré entre nous se demouisoit & defalloit maintenant par la male volenté, & par l'ennementié longuement nourrie sous l'ombre d'amitié, & par les torcionnières & defenables entreprises de celui, qui en present est ou siege du gouvernement de l'Eglise, nous vous certiffons par la tenour de ces Lettres aucunes mauvaises & outrageuses nouvelletez, que il a de nouvel entreprises à faire à nostre tres-chier & redouté Seigneurs, Philippe par la grace de Dieu Roy de France, & à tout le Royaume; lesquelles nostre Sire li Roy fit exposer entendiblement par devant nous, & tous les Prelats, les Abbez, les Priours, & les Doyens, les Prevosts, les Procureurs des Chapitres & des Convents, des Colleges, des Universitez, & des Communautés des villes de son Royaume, presens devant luy, pour lesquels se ils par la desordeneé volenté estoient pourluis, l'unité & l'amitié devant dites, se deseroient & desjoinderoient entre ladite Eglise, & le Roy, & le Royaume, & nous: car nous ne le pourrions, ne ne voudrions souffrir en nulle maniere, pour peine, perte, ne melchies que souffrir en deuliers, en personnes, en enfans, en heritages, ne en autres biens. Premiers entre les autres choses que audit Roy nostre Sire furent envoyées par messages, & par Lettres, il est contenu, que du Royaume de France, que nostre Sire li Roy, & li habitants du Royaume, ont toujours dit estre sougnet en temporalité de Dieu tant seulement, si comme c'est chose notoire à tout le monde, il en devroit estre subget à luy temporellement, & de luy le devoit, & doit tenir: & plus que il encores avec ce a fait appeller les Prelats, les Docteurs en Divinité, les Maistres en Canon & en Lois dudit Royaume de France, pour amander & corriger les excés, les griefs, les oppressions, & les dommages, que il dit par la volenté, estre faits par nostre Sire le Roy, par ses Menistres, & par ses Baillifs, as Prelats, as Eglises, as personnes des Eglises, à nous, aux Universitez, & au peuple dudit Royaume, jacoit ce que nous, ne les Universitez, ne li peuples dudit Royaume ne requirons, ne ne voulons avoir, ne correction, ne amende sur les choses devant dites par luy, ne par s'autorité, ne par son pouvoir, ne par autre, fors que par ledit nostre Sire le Roy: & ja avoit pourveu li Roys nostre Sire, à mettre remède à griefs, s'aucun en y eust, mais pour ce a retardé, puis que ces nouvelles sont venues à luy; que il ne veult mie que il apere, que il le face par cremeur, ou par commandement; ou par correction de luy, ou d'autrui. Par laquelle convocation ain si faite, li Royaume demourroit en grand peril, & en grand desconfort, se il se vuoidoit de si precieux joyaux & trefors, ausquels nuls ne se compent, & que len doit mettre avant toutes forces, & avant toutes armes, c'est à savoir, le sens des Prelats & des autres saiges, par qui conseil, par qui sens, & par qui pourveance, le gouvernement du Royaume est adreciez & maintenus, la foy est tenuë & eslauciee en fermeté, li Sacremens de Sainte Eglise sont amenistrez & tenus, & justice faicte & gardée en celuy Royaume, pour lesquels choses, & pour autres, lesquelles trop longs choses seroit à escrire. Et pource especialement que cil qui à present siet ou siege du gouvernement de l'Eglise, a faict & faict encores chacun jour par ces Ordenances de volenté les confirmations & les collations des Archevesques & des Evêques, & des autres nobles benefices du Royaume devant dit, & y a mises par grandes quantitez & sommes d'argent, parquoy il les a grevées & chargées, si que il convient que li menus peuples, qui leur est sougbez, soient grevez & ranconnez: car autrement ne pourroient payer les exactions qui leur a fâches par personnes mescongneues, & aucunes souspegonneues, & telles, & plusieurs, si comme enfans & plusieurs autres, qui de nulle benefice d'Eglise tenir ne sont dignes, & qui nulle residence ne sont es Eglises, ou ils ont les benefices, ne ja

ANNO ni entrerent; & ainsi les Eglises sont defraudées de leur service, & les volontez de ceux qui les Eglises fonderent sont anienties, parquoy les aumosnes sont laiffées, pitié arriere mise, & les bienfaits foubtraits qui aux Eglises fouloient estre faits, & les Eglises en font si abaiffées & decheuës, que à peine y a nuls qui les deservent, ne li Prelas ne poent donner leurs benefices aux nobles Clercs, & autres bien Lettrez de leurs dioceses, de qui Antecessours les Eglises sont fondées: parquoy malvais exemple est donnez communement à tout le peuple, & pour les pensions nouvelles, & les services outrageux & defacoustumez, & les exactions & extorsions diverses, & les dommageuses nouvelletez, li generaux estats de l'Eglise est du tout muez, & offez à souverains Prelas, li poirts de faire ce qui à eux de leur office appartient & est accoustumez de faire, & encore ne luy souffrit ce mie, mais les collations des benefices, que nostre Sire li Roys & nos Antecessours ont fondez, & à li & à nous nous appartenient, & ont de tout temps appartenu à li & à nos devanciers, & est accoustumez à appartenir, li nous empêche, & les veut adjouter & traire devers li par grand convoitise, pour plus grans exactions, & plus grans services atraire à luy; & lesquelles choses nous ne pourrions ne voudrions souffrir des ores en avant en nulle maniere pour melchies nul qui nous puisse avenir, & se ainsi estoit que nous, ou aucuns de nous le voulsiens souffrir, ne les fouteroit mie li dits nostre Sire li Roys, ne li commun peuples dudit Royaume: & à grand douleur, & à grand melchies, nous vous faisons à savor par la teneur de ces Lettres que ce ne sont choses qui plaissent à Dieu, ne ne doivent plaire à nul homme de bonne volenté, ne onques mes telles choses ne descendrent en cuer d'homme, ne ores ne furent, ne attendues advenir, fors avecques Antechrist: Et jaoit ce que il die en ses Lettres, que ce a-il fait du conseil de ses freres, si savons nous certainement, ne autre chose ne voulons, ne ne pourrions croire, que ce ne vous desplaie, & que à telles nouvelletez si grans erreurs, & si folles entreprises vous donnissiez vostre assentement, ne vos consens, ne ne voulsissiez que ceste unitez, que si longuement & si fermement a duré, à le honneur de Dieu, & à l'estailement de la foy Chrestienne, au grand bien, & au profit & au bon estat de l'Eglise & du Royaume, par la perverse volenté, ou par la folle envie d'un tel homme, se deffist & desjoinsist. Pourquoy nous vous prions & requérons tant affectueusement, comme nous pouvons; que comme vous foyez establis & appelez en partie ou gouvernement de l'Eglise, & chacun de vous, en ceste besoigne veilliez tel conseil mettre, & tel remede, que ce qui est par si legier & si desordenné mouvement commancié, soit mis à bon point, & à bon estat, si que l'amour, & li unitez qui a tousjours duré entre l'Eglise & le Royaume, puisse demourer & accroistre, & que li griefs esciandres, qui pour ce est meus & est appareillez d'estre si grans & si cruels, que la generale Eglise & toute Chrestienté s'en pourroit douloir à tousjours, puissent par vostre vertu, bon conseil, & par vostre amendement cesser: & que l'en puisse entendre poursuivablement au saint voyage de oultre mer, & as autres bonnes oeuvres, que li bons Chrestiens du Royaume ont accoustumé à faire, & à poursuivre, & monstrent tel semblant, que li malices, qui est esmeus, soit arriere mis & anientis, & que de ces excès qu'il a accoustumé à faire, il soit chastiez en telle maniere, que li estats de la Chrestienté soit & demeure en son bon point, & en son bon estat; & de ces choses nous faites à savor par le porteur de ses Lettres vostre volenté & vostre entention: car pour ce nous l'envoyons especialement à vous, & bien voulons que vous foyez certain que ne pour vie, ne pour mort, nous ne departirons, ne ne veons à departir de ce procez, & feust ores, ainsi que li Roys nostre Sire le voulust bien. Et pour ce que trop longue chose, & chargeans seroit, se chacun de nous metteroit en ces presentes Lettres, faites de nostre commun assentement, nos Loys fils le Roy de France; Cuens de Eureux; Robert Cuens d'Artois; Robert Dux de Bourgoigne; Jean Dux de Bretaine; Ferry Dux de Lorraine; Jean Cuens de Hainaut & de Hollande; Henry Cuens de Luxembourg; Guis Cuens de S. Pol; Jean Cuens de Dreux; Hugus Cuens de la Marche; Robert Cuens

de Bouloigne; Loys Cuens de Nivers & de Ratel; Jean Cuens d'Eu; Bernard Cuens de Comminges; Jean Cuens d'Ambarès; Jean Cuens de Fores; Valeran Cuens de Periors; Jean Cuens de Joigny; J. Cuens d'Auxerre; Aymars de Poitiers; Cuens de Valentinois; Eftennes Cuens de Sancerre; Rehaul Cuens de Montbéliart; Enjorant Sire de Coucy, Godefroy de Brehan, Raoul de Clermont Comte de France, Jean Sire de Chastiauvalain, Jourdain Sire de Lille, Jean de Chalon Sire Darlay, Guillaume de Chaveigny Sire de Chastiau-Raoul, Richars Sire de Beaujeu, & Amaury Vicuens de Narbonne, avons mis à la requeste, & en nom de nous, & pour tous les autres, nos seaus en ces presentes Lettres. Donné à Paris le 10. Jour d'Avril l'an de grace 1302.

Responso Cardinalium ad Literas Procerum Francie. Datum Anagnie 6. Kal. Julii Pontificatus BONIFACII Pape Anno VIII. [Hist. du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL, aux Preuves pag. 63. G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantissa. Part. II. pag. 303.]

MISERATIONE divina Episcopi, Presbyteri, & Diaconi S. Romanæ Ecclesiæ Cardinales, nobilibus viris, Ducibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus Regni Francie, in vero salutari salutem. Recipimus Literas vestre Nobilitatis, & Nuntios, quas nobis per eoldem Nuntios latore presentium destinatis, quarum intellectus tehor nostros amaritavit animos, & turbavit auditus. Vobis igitur presentibus respondemus, quod Sanctissimus Pater & Dominus noster, Dominus Bonifacius divina providentia sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summus Pontifex, & nos ipsi vinculum caritatis & sinceritatis affectus, que inter ipsum Dominum nostrum summum Pontificem, prædecessores ipsius Roman. Pontifices, & nos & prædecessores nostros S. R. Ecclesiæ Cardinales, ac magnificum Principem Dom. Philippum Francie Regem illustrem, ac prædecessores suos, fuerunt ac viguerunt abolim, manutenemus libenter, & ut firmit, & stabilia maneat promptis studiis laboramus; ad hoc etiam invenimus ipsum Dom. nostrum paratum & promptum. Inimicus tamen homo superfeminavit zizaniam, que Deo auctore in fasciculos colligata erunt in combustionem & cibum ignis, & volumus vos pro cetero tenere, quod prædictus Dom. noster summus Pontifex nunquam scripsit Regi prædicto, quod de Regno suo sibi subesse temporaliter, illudque ab eo tenere deberet: & providus vir magister Jacobus Archidiaconus, Notarius & Nuntius Dom. nostri prædicti, sicut constanter affirmat, ipsi Domino Regi, quoque ipsum vel simile nunquam verbaliter nunciavit aut scripto. Unde propositio quam fecit Petrus Flore in præsentia dicti Dom. Regis, Prælatorum, & vestra, & aliorum multorum, arenosum & falsum habuit fundamentum, & ideo necesse est quod cadat edificium, quod edificabitur super illud; Prelati vero, Doctores in Theologia, & utriusque Juris Magistri vocati fuerunt ad ipsius Domini nostri presentiam, certo eis peremptorio termino assignato, ut cum eis super agendis posset deliberare consultius, sicut cum personis ipsi Domino Regi non suspectis, imò acceptis & gratis, ac diligentibus nomen ejus, & affectantibus statum prosperum, & tranquillum ipsorum Domini Regis & Regni. Nec est novum per Sedem Apostolicam pro qualitate temporum & necessitate causarum, Concilia non solum particularia, sed etiam generalia convocari, quorum aliqua plurimum ex Nobis temporibus congregata noscuntur. Deulit tamen dictus Dominus noster ipsi Domino Regi & Regno generale Concilium non vocando, in quo forsitan convenirent nonnulli Nationum & Regnorum illorum, qui minus dilectionis ad dictos Regem & Regnum noscuntur habere. Et si ad eorundem Prælatorum & vestram pervenisset notitiam Literarum tenor, quas idem Archidiaconus dicto Domino Regi ex parte ipsius Domini nostri summi Pontificis præsentavit, & fuisset expositus diligenter, reddende fuissent Deo & Domino vestro gratia copiose super paterna cura & materna dulcedine, quam ipse Dominus noster gessit, & gerit ut ipsi Rex & Reg-

26. Juin.

ANNO 1302.

ANNO 1302. Regnum habeant statum prosperum & quietum, & ut tollantur gravamina, quæ Prælati, Ecclesiis, ac Monasteriis, & nonnullis ex vobis & Clero, & populo sunt illata, cum utique dictus Dom. noster summus Pontifex, si Ecclesiam Gallicanam gravavit, hoc fecit concedendo ipsi Dom. Regi decimam plurimum annorum Ecclesiasticorum proventuum Regni sui. Et quod ad dictum ejus in qualibet Ecclesia Cathedrali, & Collegiata Regni prædicti, una persona idonea poneretur, nonnullis etiam dignitates, & beneficia contulit consideratione Regis ejusdem, Prælatorum, & aliorum ex vobis. Dispensationes quoque multas concessit & magnas, quæ non latent Regem ipsum & multos ex vobis, ex quibus per ingratitudinem non dilectionis & reverentiam, recipit idem Dominus noster debitam repensivam. Ad hæc non venit in dubium homini sane mentis, Romanum Pont. obtinere primatum, & esse summum Hierarcham in Ecclesiastica Hierarchia, ac posse omnem hominem arguere de peccato. *Nostri quoque memoria non occurrunt, quod Cathedralibus Ecclesiis dicti Regni provideret de personis Italianis nisi Bituricem, & Atrebatensem Ecclesiis, quibus de personis providit ipsi Regi non suspectis & Regno, quorum emittens scientia laicæ patet, nec sunt conditiones eorum incognitæ.* Multis verò aliis Ecclesiis Cathedralibus providit de personis oriundis de Regno prædicto, nec Regi, nec Regno prædictis probabilis ratione suspensus. Quis usquam prædictorum suorum formas providendi pauperibus Clericis plus extendit, quibus per nonnullos ex Prælatiis non fiebat provisio, & mendicare quodammodo eogebantur in opprobrium clericale, exsurgant cum ipso Domino Magistri in Theologia, quibus ipse in Parisiis, Ecclesia Canonicarum contulit & præbendis, exsurgant Magistri, & alii Literati, & in aciescent cum ipso qui paupertate gravati multis fudoribus, multis vigiliis, multis laboribus adepti sunt scientie margaritam, & dicam quomodo illorum pietas ad quos beneficiorum collatio pertinebat, respexit eosdem. Invenietis pro uno extraneo, cui est per ipsum Dominum in dicto Regno provisum, ferè centum, qui de prædicto Regno traxerunt originem, ab eo provisionis gratiam recepisse. Et si de vacantibus beneficiis Regni prædicti, aut vacaturis providit, nonne providit de personis oriundis de Regno eodem, & familiaribus & Clericis Regis, Prælatorum, Regni, & vestris. Adhæc ut non taceamus vobis solidam veritatem, non deuit, imò licuit, nec etiam expedit Sanctissimum Patrem & Dominum nostrum Dom. Bonifacium divina providentia sacrosanctæ Rom. ac Universalis Ecclesiæ summum Pontificem in Literis vestris, quas nobis misistis, non nominare summum Pontificem, sed, quod dolenter referimus, omittis filialis, & solite reverentie more, ac stilo ipsum nominatis per quandam circumlocationem indevidetorum verborum & noviter inventorum. Hujusmodi autem Literarum nostrarum placeat vobis habere bonum interpretem & fidelem. Datum Anagnina 6. Kal. Julii, Pontificatus verò præfati Domini nostri Domini Bonifacii P.P. octavi anno octavo. Sigill. 17. sigillis ceræ rubræ.

VII.

Fœdus ad triennium inter Capitaneum Placentiæ ex una, & Capitaneos Mantuæ, & Veronæ ex altera parte initum, quo fidelitatem, & auxilium mutuum sibi promittunt adversus Civitates, & homines de Lombardia, & Marchiâ Tarvisinâ, constitutâ 100. Marcharum argenti panâ in contravenientes huic fœderi. 7. Septembris Anno 1302. Indictione XV. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

IN nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Ad honorem, & reverentiam Domini Nostri Jesu Christi, ac intermeratæ Virginis Mariæ & Matris, & omnium Sanctorum, & ad reverentiam, & honorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Sanctissimi Patris Domini Papæ suorumque Fratrum, Dominorum Cardinalium, & ad honorem & exaltationem omnium & singulorum Dominorum infra scriptorum, & omnium suorum Amicorum. Magnificus Vir Dominus Albertus Scot-

tus Ancianus, Protector, & Defensor Communis, & Populi Placentiæ, & districtus per se, & suo nomine ex parte una, & discretus Vir Dominus Nicolaus olim Domini Giliani Judicis Civis Veronæ Procurator, & Nuncius specialiter ad infra scripta omnia & singula ordinatus per Magnificum, & Nobilem Virum Dominum Bartholomeum della Scala, Communis & Populi Veronæ Capitaneum generalem, ut constat Instrumento publico scripto manu Bonaventuræ Notarii de Sancta Sofia, Presenti millesimo, & Indictione, die Dominico, secundo mensis Septembris Procuratorio nomine pro ipso, Et discretus Vir Dominus Delaitus, Domini Otonis de Moneginis genitus Mantuanus, Procurator, & Nuncius constitutus per Nobilem, & Magnificum Dominum Guidonem de Bonacolis, Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum Generalem specialiter ad omnia & singula scripta, ut constat publico Instrumento scripto manu mei Rolandini de Bertholono Mantuani Notarii Presenti millesimo, & Indictione, die Martis quarto Mensis Septembris Procuratorio nomine pro ipsis ex parte altera, ad invicem inter se se ipsos fecerunt & contexerunt Ligam, Societatem, unionem, & fraternitatem usque ad triennium duraturam secundum modum infra scriptum. Primo videlicet promiserunt, convenerunt, & juraverunt se ad invicem, esse fideles, & legales consilio & opere, & bene, & legaliter se habere, & tractare quæcunque viderent eis fore utilia, & suo posse prohibere omnia mala que contingere possent eisdem qualibet occasione. Item promiserunt, convenerunt, & juraverunt se ad invicem cum populo, & Militia viriliter adjuvare, & defendere in eorum territoriis, si contingeret guerram fieri alicui ex prædictis per aliquam Civitatem, locum, sive universitatem, sive Dominum aliquem de Lombardia, vel de Marchiâ Tarvisina. Et salvo, quod si aliquis de prædictis Dominis sine requisitione, voluntate, & consilio aliorum Dominorum inciperet, seu moveret guerram cum aliqua Civitate, loco, universitate, vel Domino, alii Domini non teneantur, nec astricti sint aliqua occasione sibi prestare auxilium vel juvamen, nec ipsum in tali guerra defendere. Quam Societatem, Ligam, unionem, & fraternitatem, & omnia, & singula supra scripta, & infra scripta promiserunt, & convenerunt sibi ad invicem stipulatione solenni, & mihi Notario recipienti, & impulanti vice, & nomine prædictorum, & omnium aliorum quorum interest, vel interesse posset, videlicet dictus Dominus Albertus Scottus pro se, & suo nomine, & prædicti Domini Nicolaus, & Delaitus Procuratores, & Procuratorio nomine pro prædictis Dominis quorum sunt Procuratores, attendere, & observare, & attendi, & observari facere inviolabiliter sine aliqua diminutione, & nullo modo contra prædicta venire, vel facere usque ad prædictum tempus, & hoc in pana, & sub pana centum Marcharum argenti. Quæ pena totiens committitur, & exigi possit cum effectu per partem observantem prædicta, a parte non observante prædicta, contra prædicta vel aliquod prædictorum factum, seu ventum fuerit de jure, vel de facto, firmis, & ratis manentibus omnibus, & singulis supra scriptis, & infra scriptis cum ejusdem panæ commissione, & exactione. Pro quibus omnibus, & singulis, & penis etiam solvendis, attendendis, & observandis, obligaverunt sibi ad invicem prædictæ partes, & mihi Notario recipienti, & stipulanti nomine, & vice dictarum Partium, & omnium aliorum, quorum interest, & interesse posset. Videlicet dictus Dominus Albertus Scottus omnia sua Bona presentia, & futura, & prædicti Procuratores Procuratorio nomine Prædictorum Dominorum quorum sunt Procuratores omnia bona presentia & futura prædictorum Dominorum Capitaneorum de quibus unus pro altero se constituit possessorem. Insuper prædictæ partes sibi ad invicem in prædictis, & super prædictis uti dictus Dominus Albertus pro se, & suo nomine, & dicti procuratoris nomine quo supra renunciaverunt exceptioni doli, in factum, actioni, conditione sine causa, vel ex injusta causa, fori privilegio, & generaliter omnium Juri civili, municipali, & canonico, speciali, & generali quo seu quibus contra prædicta vel aliquod prædictorum facere vel venire possent de jure, vel de facto qualibet occasione, seu a prædictis vel aliquo prædictorum se tueri possent aequaliter. Juraverunt quoque prædictæ partes tactis scripturis si Deus eos adjuvet, videlicet dictus Dominus Albertus Scottus personaliter suo nomine proprio & dicti Procuratores nomine

ANNO
1302.

ANNO 1302. nomine quo supra in animabus prædictorum Dominorum quorum sunt Procuratores bona fide, & sine fraude omnia & singula præscripta usque ad prædictum tempus trium annorum inviolabiliter, & sine diminutione aliqua attendere, & observare, & attendi, & observari facere. Et duo Instrumenta & plura in uno tenore inde fieri mandaverunt, & voluerunt partes superius nominatas.

Adum die Veneris septimo intrante mense Septembris Anno Domini Nativitatis millesimo trecentesimo secundo, quintodecimo Indictionis. In Civitate Placentiæ in Domo habitationis Domini Alberti Scotti præscripti. Præsentibus Fratre Guilielmino Musino Canonico Ecclesiæ Sanctæ Mariæ duodecim Apostolorum de Placentia, Egidio de Sanguinea juris perito, Manuele de Orlandis Notario de Placentia, & Paxino de Remelis Notario de Placentia vocatis testibus, & rogatis.

L. H. T. Et Ego Rolandinus de Bertholono Imperiali auctoritate Notarius Publicus, prædictis omnibus, & singulis interfui, & rogatus scripsi, & ad majorem evidentiam signum meum apposui consue-

Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantue adservato præsentem sumptum copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Oðavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantue Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 29. Februarii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus hac die 1. Martii 1720.

VIII.

1303. 24. Janv. Pax ordinata & auctoritate Regia per PHILIPPUM IV. Regem Franciæ pronunciata, inter Comitem Fuxensem & MARGARETHAM Comitissam ejus Matrem, Natam quondam GASTONIS Vicecomitis Bearnensis, & CONSTANTIAM Primogenitam ejusdem Gastonis ex una, & Comitem Armeniaci, & MATHAM Comitissam, Natam quondam ejusdem Gastonis ex altera parte, super certis terris, tenementis, Dominis, honoribus & juribus que utraque pars ex successione dicti Gastonis ad se pertinere dicebat. Datum die Jovis post Festum Beati Vicentii Mense Januarii 1303. [PIERRE DE MARCA, Historiæ Bearn liv. 8. chap. 29. pag. 795. E Tabul. Palensi.]

PHILIPPUS Dei gratia Franc. Rex, universis præsentibus Literas inspecturis, salutem. Dudum inter dilectos & fideles nostros Comitem Fuxensem, & Margaretam Comitissam ejus matrem, natam quondam Gastonis Vicecomitis Bearnensis, & Constantiam primogenitam ejusdem Gastonis, ex una parte, ac dilectum & fidelem nostrum Comitem Armeniaci, & Matham Comitissam, natam quondam ejusdem Gastonis ex altera, super certis terris, tenementis, Dominis, honoribus, juribus, possessionibus & rebus aliis quas utraque pars ex successione dicti Gastonis ad se pertinere dicebat, gravis dissensionis materia fuscitata, & tam inter ipsos Comites quam inter amicos, parentes, fautores, & valitores eorum, dira guerrarum commotione subor-

ta, ex qua strages hominum, Domorum, & villarum incendia, depopulationes, excidia, & alia gravia & dispendiosa discrimina jam utrinque provenerant, & graviora sublequi verisimiliter timebantur in januis, nisi celeris provisionis remedio tam nefandis principiis obfisteretur. Præsertim cum ex his status illarum partium gravis,urbationis dispendiis & multiplicis vexationis turbinationibus quateretur.

ac inter dissidentes eosdem pacis & solidæ caritatis federa reformare totis desideriis affectantes, ad partes illas pro ipsarum illis & aliis tranquillando & in melius reformando, ommissis aliis arduis urgentibus nostris, & Regni negotiis, quæ præsentiam nostram in aliis Regni partibus requirebant, personaliter nos conferre curavimus: ac de pacis prædictæ reformandæ negotio tam per nos, quam per nonnullos Prælatos & Barones fideles & Consiliarios nostros, & alios Sapientes, honoris & pacis ipsorum Comitum fervidos zelatores, per plures dies, diversis viis exquisitis & modis, variis tractatibus habitis apud eos pro reformatione hujusmodi, inductionibus & persuasionibus attractivis, nunc opportunis nunc importunitis instantiis, duximus insistentem, Interponentes ad id per nos & alios, quibuscumque nominatis laboribus, sollicita & attenta diligenter partes nostras. Sed quanto plus ipsos ad pacem hujusmodi inductivis attrahere, precibus & monitis exhortari salubribus, sanisque inducere consiliis nitbamur, tanto semper ipsos invenimus duriores. Sicque considerantes, quod nihil omnino capere, & in nullo proficere poteramus, toto tempore laborantes, ac volentes statum ipsarum partium prout nostro incumbit officio pacificum dimittere, & tranquillum, oportuit ad ea, regie partes auctoritatis extendere, & justitiæ exercere vigorem, in quibus non profuit mansueta benignitas: nec valuit benignæ mansuetudinis interventus. Unde nos præfatis partibus in nostra præsentia personaliter constitutis, cum nonnullis Prælati, Baronibus, ac Consiliariis nostris, ac cum nobilibus Viris Amadeo Sabaudie Carlismo Consanguineo nostro, & Lincoln. Comitibus, ac Othone de Grandisone, tenentibus locum Magnifici Principis E. Regis Angliæ Ducis Aquitaniæ Carlismi Consanguinei, & fidelis nostri in Ducatu prædicto, diligenti habita deliberatione consilii, Ordinamus & volumus Auctoritate Regiæ, & de Regiæ potestatis plenitudine decernentes, quod ex nunc firma & stabilis pax sit inter partes, & Pacem hujusmodi pronuntiavimus inter partes easdem. Item ordinamus pro bono pacis, quod Matha Comitissa Armen. Filia Tertio genita dicti Gastonis, habeat pro jure & portione sua hereditaria, de bonis & hereditate prædicti Gastonis, Vicecomitatus Brulhesi & Gavardani, & Terras & tenementa de Hella & de Hellano, cum omnibus juribus, dominationibus, & pertinentiis universis, ac omni onere & honore, & his contenta non possit in Terra & successione Marciani, dicta Matha contra dictam Constantiam aliquid reclamare, nec aliquid petere ab aliis fororibus, de aliis bonis Gastonis prædicti: nec dictæ Constantiæ & Margareta in Vicecomitatibus & Terris prædictis aliquid reclamare. Salvo quod si contingeret Guillelmam ultimogenitam dicti Gastonis decedere sine liberis ex suo corpore de legitimo matrimonio procreatis, quod in eum casum dicta Matha & liberi ejusdem superviventes habeant & habere debeant, sine contradictione dictarum Constantiæ & Margarete, Baronias, Castra, Villas, Terras, & loca quæ dictus Gasto habebat in Catalonia, videlicet de Montecatano & Castri veteris, & de Roczano, & alia quæ ad eandem Guillelmam de bonis dicti Gastonis pertinent cum omnibus jurisdictionibus, redditibus ac pertinentiis, ac omni onere & honore: Et in eum casum in quem dicta Matha vel ejus heredes dictas Baronias, Castra, Villas & Terras de Catalonia post mortem dictæ Guillelmæ sine liberis decedentis habuerit, vel per eam steterit quo minus habeat, Ordinamus quod Vicecomitatus & Terra Gavardani cum pertinentiis suis redeat ad dictas Constantiam & Margaretam tunc superviventes, aut liberis earum vel alteram earundem. Terra vero de Riparia ad dictam Guillelmam pertinebit, salvo jure illius cui Terram ipsam donasse dicitur inter vivos. Et rollimus leges contrarias huic Ordinationi, decernentes & volentes quod prædictæ sorores præsentem jurent Ordinationem nostram servare. Nos autem eisdem partibus, si eidem Ordinationi obdixerint & humiliter acquiescant, vel illi parti quæ obtemperare curaverint, except-

ANNO 1303.

ANNO
1303.

excessus prædictos, & culpas, ac penas, & emendas per eas debitas, quantum ad nos pertinet, salvo tamen damna passorum & aliorum quorumlibet interesse, de speciali gratia omnino remittimus & quitamus. Quod ut ratum & stabile perseveret præsentibus Literis nostrum apponi fecimus sigillum; Actum Anno Domini millesimo trecentesimo tertio, die Jovis post festum Beati Vicentii mense Januarii.

IX.

13. Juin.

Instrumentum publicum de accusationibus contra Bonifacium Papam VIII. per LUDOVICUM Regis Francie Filium Ebroicensem, GUIDONEM S. PAULI & JOANNEM Droensem Comites, nec non GUILLELMUM de PLESSIANO Dominum Vicenobii sub juramento factis, & ad PHILIPPUM Regem Francie in præsentia Archiepiscoporum, Episcoporum, Prælatorum, Baronum, Comitum & aliorum solemniter directis, quibus prædictus Bonifacius 29. capitibus tanquam hereticis pravitatis infestus & aliorum diversorum horribilium, & desertabilium criminum reus insinuitur; & Rex velut pugil fidei rogatur, ut opem suam conferat pro convocacione Concilii Generalis ad persequendum in eodem præfatum Bonifacium, vel illius potius mores, vitam, & crimina. Actum 13. Junii Anno Domini 1303. Indivisione I. Pontificatus illius anno IX. Cum Assensione prædicti Regis PHILIPPI de convocando tali Concilio. Actum Parisiis apud Luperam die quo supra. [Histoire du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE le BEL Roi de France, aux preuves pag. 101.]

IN nomine Domini. Amen. Anno ejusdem Domini 1303. Indict. I. 13. die mensis Junii, Pontificatus Domini Bonifacii Papæ VIII. anno 9. Tenore præsentis Instrumenti noverint Universi, quod presentibus serenissimo noverint Universi, quod presentibus serenissimo Principe Dom. Philippo Dei gratia Rege Francie, illustribus, & reverendis in Christo Patribus Archiepiscopis & Episcopis, ac Religiosis viris Abbatibus & Prioribus, ac etiam nobilibus viris Comitibus, Baronibus, & quamplurimis aliis personis, tam Ecclesiasticis quam secularibus infra scriptis, in præsentia nostrorum Notariorum publicorum subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum & requisitorum, prout in subscriptionibus infra scriptis continetur. Magnifici ac nobiles viri Domini Ludovicus Regis Francie filius Ebroicensis, Guido Sancti Pauli, & Joannes Droensis, Comites, ac Guillelmus de Plessiano Dominus Vicenobii, Miles, moti, ut dicebant, fervore fidei, sinceræ devotionis affectu, & zelo caritatis induci, sacrosanctæ Romanæ ac Universali Ecclesiæ matri suæ, quam sub dicti Domini Bonifacii præsentia periculose deprimi, ac deformationem enormem, & jacturam pati dicebant, compatientes ab intimis, ac Christianæ fidei, in qua salus animarum consistit, & quæ suis temporibus, pro dolor, miserabiliter contabescit, & deperit, ut dicebant, periculo condolentes, ad ipsius Ecclesiæ, & totius Christianitatis salubre regimen, & bonum statum, ac reparationem, & exaltationem Catholicæ fidei, votis, ut dicebant, ferventibus intendentes, maxime cum eidem Ecclesiæ, fidei fundamento, & animarum salutis summæ expedit, ut Dominici gregis ovili, non nisi verus & legitimus ac verè & legitime pastor præsit, & quod ab eadem Ecclesiæ Iponia Christi, quæ non habet maculam neque rugam, omnis error, scandalum, iniquitas, & injustitia repellatur, ac toti mundo quem ex perverfis actibus, detestandis operibus, & perniciosi exemplis dicti Dom. Bonifacii in guerris & tenebris manere dicebant, salus, pax & tranquillitas divina favente misericordia procuraretur, contra dictum Dominum Bonifacium hæreticæ pravitatis, & alia diversâ horribilia, & detestabilia crimina, quibus eum irretitum esse dicebant, & super eis publice & notorie diffamatum, presentibus dicto Domino Rege, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Præ-

TOM. I. PART. II.

latis, ac personis Ecclesiasticis, qui pro suis & Ecclesiæ suarum agendis convenerant, ac Baronibus, Comitibus, & alijs Nobilibus, quorum nomina sunt inferius conscripta, dixerunt & asseruerunt, ac dictus Guillelmus proposuit & objecit, jurantes ad Sancta Dei Evangelia tacta corporaliter se præmissa omnia & singula credere esse vera & posse probari. Adjiciens idem Guil. de Plessiano, hujusmodi juramento, quod præmissa credebatur se probare posse, & quod hujusmodi negotium contra dictum Dominum Bonifacium in generali Concilio, vel alibi, vel quando, & coram quibus de jure fuerit faciendum, ad finem debitum persequeretur: Requirentes instantè dictum Dominum Regem tanquam fidei pugilem, & Ecclesiæ defensorem, ut pro declaratione veritatis hujus, ad laudem divini nominis, augmentum, & exaltationem Catholicæ fidei, & honorem ac bonum statum Ecclesiæ Universalis, & totius populi Christiani, convocacioni & congregacioni dicti Concilii generalis, prout ad eum pertinet, operi daret, & operam efficacem, cum in talibus & similibus omnibus ex fervore fidei & zelo justitiæ, directrix semper extiterit veritatis Regia Domus sua, quodque Archiepiscopos, Episcopos, & Prælatos alios supradictos instantè requireret & instaret efficaciter apud eos, ipsique comites & milites requirerent etiam instantè, & pluries, Prælatos eisdem, tanquam Ecclesiæ filios & columnas, ut modis legitimis, juxta Sanctorum Patrum instituta, & Canonicas sanctiones, convocacioni & congregacioni dicti Concilii opem darent, & operam efficaciter, ut tenerent. fidem verò Prælati, objectionibus supradictis auditis, & plenius intellectis, hujusmodi negotium non solum arduum, immo arduissimum, & maturi indigere deliberatione consilii reputantes, de loco recesserunt eodem.

Die autem Veneris proximè sequenti, scilicet 14. die ejusdem mensis Junii, præsentè præfato Domino Rege, necnon Dominis Archiepiscopis presentibus, ac in præsentia nostrorum Notariorum publicorum, ad hoc specialiter vocatorum, & requisitorum, prædictus Guillelmus de Plessiano Miles dixit, proposuit, objecit, asseruit, & legit prout in quadam cedula, quam tenebat in manibus, continetur plenius, cujus tenor talis est.

Ego Guillelmus de Plessiano Miles dico, propro, & assero, Bonifacium nunc Sedi Apostolicæ præsentem, hæreticum fore perfectum, in hæresibus, factis enormibus, & perverfis dogmatibus, infestis declaratis, quæ vera fore, & me probare posse credo, vel quæ sufficiunt ex ipsis, ad probandum ipsum perfectum hæreticum, loco, & tempore competentem, & coram quibus hoc fieri de jure poterit, & debeat; & hoc juro super hæc Sancta Dei Evangelia, corporaliter per me tacta.

I. Primò, quia non credit immortalitatem, seu incorruptibilitatem animarum rationalem, sed credit, quod anima rationalis, simul cum corpore corruptatur.

II. Item, quod non eredit fore vitam æternam, nec finaliter refrigerium consequi posse homines, sed totam sortem & partem consolationis, & lætitiæ fore in hoc mundo: & per hoc asserit, quod delicatior corpus suum quibuscunque deliciis, non est peccatum. Et ex abundantia fermenti hujusmodi, ore publice dicere, & prædicare non erubuit, se magis velle esse canem, vel asinum, seu quodcunque animal brutum, quam Gallicum; quod non dixisset, si crederet Gallicum habere animam, quæ posset æternam beatitudinem promereri; & hoc quamplurimos docuit, qui in mortis articulo recognoverunt.

III. Item, quod publica super his fama laborat.

IV. Item, quod fideliter non credit, quod verbis à Christo institutis, à fidei, & ritæ ordinato Presbytero dictis, in forma Ecclesiæ, super hostiam, sit ibi corpus verum: & hinc est, quod nullam reverentiam, vel modicam, ei facit, quum elevatur à Sacerdote, nec ei assurgit, immo verò tergo assit, & magis se honorari, & locum ubi sedet ornari facit, quam altare ubi hostia consecratur.

V. Item, quod super hæc est publice diffamatus.

VI. Item, fertur dicere, fornicationem non esse peccatum, sicut nec fricationem manuum: & de hoc est publica vox & fama.

VII. Item, dixit sæpius, quod ad deprimendum Regem, & Gallicos, si aliter non posset fieri, precipitaret se, & totum Mundum, & totam Ecclesiam. Et quum sibi per aliquos astantes dicebatur, quod

ANNO
1303.

Deus

ANNO Deus adverteret, immo, dicebat, non advertat Deus: & cum sibi replicabatur per bonos homines, qui audiebant prædicta, quod non diceret, quia magnum scandalum paterebat Ecclesia Dei, & omnes Christianicolæ, respondebat, non curo quacunque veniant scandala, dammodo Gallici, & eorum superbia, destruantur: Quia necesse est, ut veniant scandala.

1303.

VIII. Item, quendam Librum compositum per Magistrum Arnaldum de Villa-nova Medicum, continentem, five sapientem hæresim, per Episcopum Parisiensem, & per Magistros Theologie Facultatis Parisiensis reprobatur, damnatur, & combustum, & per ipsum Bonifacium publicè, in pleno Consistorio Cardinalium scilicet, reprobatur, condemnatur, & combustum, postmodum rescriptum, idem vitium continuans, revocavit, & etiam approbavit.

IX. Item, ut suam damnatissimam memoriam perpetuum constituit, fecit imagines suas argenteas erigi in Ecclesiis, per hoc homines ad idolatrandum inducens.

X. Item, habet Dæmonem privatum, cuius consilio utitur in omnibus, & per omnia. Unde dixit semel, quod si omnes homines de mundo essent ab una parte, & ipse ab alia, non possent eum deceptum, nec in iure, nec in facto, quod non posset fieri, nisi arte Dæmonica uteretur. Et super hoc est publicè diffamatus.

XI. Item, forslegus est, consulens divinatores, & divinatrices. Et de hoc est publicè diffamatus.

XII. Item, publicè prædicavit, quod est hæreticum non posse committere simoniam, quod est hæreticum dicere. Et hoc crimen est tam in veteri Testamento, quam in novo, & in sacris generalibus Conciliis reprobatur. Unde publicè per quendam usurarium nomine Simonem, de Prælatibus maioribus, Personatibus, Dignitatibus, & Beneficiis Ecclesiasticis, quibus specialiter Ordo sacer & necessarius est annexus, de absolutionibus & dispensationibus nundinatur, sicut in foro Rerum venialium de rebus prophanis consuevit nundinari. Et secundum hoc laborat publica fama contra ipsum.

XIII. Item, contra speciale legatum Christi, factum suis propriis filiis, dicentis, pacem relinquo vobis, veniens, toto posse pacem impedit inter Christianos, & discordias, & guerras nititur seminare. Unde semel cum diceretur coram eo, quod partes quædam volebant certo bono modo inter se amicabiliter concordare, ipse pacem prohibuit, inhibens alteri parti ne concordaret ad pacem: & cum altera pars humiliter supplicaret, quod daret illi parti licentiam concordandi, dixit quod non faceret, etsi filius Dei, vel Petrus Apostolus in Terram descenderet, & hoc sibi præciperet, ipse diceret ei, Non credam tibi.

XIV. Item, morem gerens perfectiorum hæreticorum, qui apud se solos dicunt fore fidelem Ecclesiam, eos autem qui sunt veri cultores fidei Orthodoxæ, quia ab eorum discedunt erroribus, asserunt Patrenos; quia natio Gallicana, natio notoriè Christianissima, suos in fide errores non sequitur, omnes, & singulos reputat, & publicat, ut dicitur, Patrenos.

XV. Item, Sodomiticò crimine laborat, tenens concubinos secum. Et de hoc est publicè, & vulgari diffamatus.

XVI. Item, plurima homicidia Clericorum in presentia sua fecit fieri, & mandavit, gaudens de morte ipsorum: & si in principio non percutebantur per Ministros suos mortali ter, totiens jubebat eos Percuti, dicendo Percute, percute, *Dali, dali*, quod exinde mortui sunt complures.

XVII. Item, cum quendam Nobilem condemnasset ad carcerem, inhibuit ne sibi petenti & penitenti, in mortis articulo, Sacramentum penitentiae ministraretur, propter quod videtur credere Sacramentum penitentiae peccantibus non esse necessarium ad salutem.

XVIII. Item, compulsi Sacerdotes aliquos, ut sibi revelarent confessiones hominum, & eas postea, absque consentimento voluntate, ad eorum consuetudinem & verendum, ut eos redimere faceret, publicavit: in tantum, quod semel quendam Episcopum de Hispania, qui cuidam Cardinali quoddam occultum & enorme crimen confessus fuerat in foro penitentiae, publicata confessione sua, quam sibi ab eodem invide & coactè dici fecit, publicè deposuit propter illud crimen, & postea accepta pecunia cum re-

stinuit. Propter quod in Sacramento penitentiae hæresi carere non videtur.

ANNO

1303.

XIX. Item, in vigiliis jejunalibus & Quadragesima non jejunat, sed carnes indifferenter, absque causa, comedit, & patitur sine causa suos domesticos & familiares comedere, dicens, non esse peccatum in hoc, contra generalem statum Ecclesiæ faciendi, & eundem latenter subvertere latagendo.

XX. Item, statum & ordinem Cardinalium deprimit, & depressit, & ordinem Monachorum nigrorum, & alborum, fratrum Minorum & Prædicatorum; de quibus dixit multoties, quod mundus perdebatur per ipsos, & quod falsi hypocritæ erant, & quod nunquam bonum eveniret alicui qui confiteretur ipsis, vel esset Familiaris ipsorum, vel ipsos in Domo sua teneret. Nec unquam bonum verbum dixit de aliquo Prælato, vel Religioso, vel Clerico, sed semper convicia & opprobria mendaciosa, ut famæ eorum detrahat; & ut ipsos redimere faciat, gaudet in accusationibus eorundem. Et de hoc est publica vox & fama.

XXI. Item, fidem nitens destrueri, ab antiquo concepit odium contra Regem Franciæ, in fidei dejectionem, eo quod ibi est, & fuit splendor fidei, & magnum Christianitatis sustentamentum, & exemplar: & antequam Sedem istam teneret, reperiretur dixisse, quod si esset Papa, potius vellet totam Christianitatem subvertere, quam nationem destrueret, quam appellat superbarum, Gallicorum.

XXII. Item, diffamatus est, quod cum Nuntii Regis Angliæ, nomine ipsiusdem Regis peterent sibi dari decimam Regni Angliæ, quod ipse respondit eisdem, quod non daret eis decimam, nisi ex pacto. quod de ipsa guerram facerent contra Regem Franciæ: Et ultra hoc, magnas quantitates pecunie certis personis dedisse dicitur, ut impedirent, ne pax inter duos Reges fieret. Ipse etiam pro suis viribus, impeditur Nuntius, Literis, & aliis, quibus potuit, modis, etiam datis nummis. Mandasse etiam dicitur Friderico, qui tenet Insulam Siciliæ, quod si vellet perdere Regem Carolum, & fracta sibi pace, & non servata, quam fecerat, & se tenere juraverat, cum eodem vellet se movere contra dictum Regem, & occidere omnes Gallicos, quod ipse ad hoc faciendum daret sibi opem, auxilium, consilium, & juvamen: & quod pro hoc faciendum daret sibi & concederet dicta Regna. Confirmavit etiam Regem Germaniæ in futurum Imperatorem, & publicè prædicavit, quod hoc faciebat, ut destrueret nationem, quam vocat superbarum, Gallicorum, qui dicebant se non habere alicui temporaliter: dicens quod de hoc mentiebantur per gulam, declarando, quod quicumque esset Angelus de celo descendens sit, dixerit, quod non subsistit eidem, & Regi Germaniæ, quod anathema sit. Et tamen antea sæpius dixerit publicè (licet ego proponens non dicam ipsum dixisse verum) quod ille erat proditor Domini sui, & quod ipsum proditoriater interfecerat. & non erat dignus dici, nec nominari Rex, nec debite electus, & inter eundem & Regem Franciæ accordata pro bono pacis, in quibus vis utriusque salvaretur, dissolvit, & subito juramentorum præstatorum à Procuratoribus ipsiusdem Regis Germaniæ eisdem dicitur in iunxisse, ne servarent; in hoc bona pacis immutatio, & zizaniam inter fratres seminando.

XXIII. Item, diffamatus est publicè, quod Terra Sancta perita est, propter culpam suam, & pervenit ad inimicos Dei, & fidei: & quod ipse opera data hoc sustinuit, & negavit subsidium dare Christianis, qui eam defendebant, & subsidium à summis Pontificibus constitutum & assignatum amovit, & thesauros & pecuniam Ecclesiæ, quæ mitti ad illos usus debebat, convertit, ut patrimonium Jesu Christi consumeret in persecutionem Christianorum fidelium, & amicorum Ecclesiæ, & inde suos ditaret parentes.

XXIV. Item, simoniacus esse publicè dicitur, immo fons & fundamentum simoniæ, nedum in Beneficiis conferendis, sed etiam in Ordinibus tribuendis, & dispensationibus faciendis: omnia Beneficia Ecclesiæ venalia exposuit, in plurimis plus offerenti contulit, Ecclesiam, & Prælatos Ecclesiæ, servos constituit, & tailiabiles fecit, non propter bonum fidei, nec ad deprimendum infideles, sed ut fideles deprimeret, & ut de bonis Ecclesiæ, & patrimonio Crucifixi, suos parentes ditaret; eosque Marchiones, Comites, Barones, præsumpsit faceret, & fortatitia magna eisdem construere non expavit, cradicatis.

ANNO 1303. catis, & expulſis multis Nobilibus Romanis, & aliis.

XXV. Item, publicè dicitur, quòd plurima matrimonia, legitime copulata, diſſolvit, contra præceptum Domini, in damnum & ſcandalum plurimorum, & nepotem ſuum conjugatum, ignarum penitus, & indignum, qui vitam docebat, & dedit, notoriè diſſolutam, ad Cardinalis apicem ſublimavit, vivente uxore, quam compulſit votum emittere caſtitatis, & poſtea dicitur quòs ſpacio ex ea genuiſſe. Et de hoc eſt publicè diſſamatus.

XXVI. Item, diſſamatus eſt publicè, quòd antecessorem ſuum Celeſtinum, virum ſanctæ memoriæ, ſanctam vitam ducentem, ſibi forſe conſcius, quòd renuntiare non potuiſſet, & propter hoc legitimum ad Sedem ipſe Bonifacius non habuiſſet ingreſſum, inhumaniter tractavit, & incluſit in carcerem, & ibi eundem celeriter & occultè mori fecit, & de hoc eſt per totum mundum publica vox, & fama. Plures, & magnos literatos regularem vitam ducentes, qui de hoc, An ille potuiſſet renuntiare, inter ſe diſputaverant, intradi, & mori fecit in carcere.

XXVII. Item, quòd perſonas Religioſas, regularem vitam ducentes, ſine cauſa rationabili, in ſcandalum plurimorum, ad ſeculum revocavit.

XXVIII. Item, diſſamatus eſt, quia dixit, quòd in brevi faceret omnes Gallicos Martyres, vel Apoſtatas.

XXIX. Item, publicè diſſamatus eſt, quia non querit ſalutem animarum, ſed perditionem earum.

Quibus ſic propoſitis, & perleſis, idem Guilielmus proteſtatus ſuit, dixit, juravit, provocavit, appellavit, & ſuppoſuit, legendo in ſcriptis, per hæc verba: Proreſtor autem ego Guilielmus de Pleſſiano Miles, quòd prædicta non propoſeo, nec dico, propter quòd aliquod ſpeciale ipſius Bonifacii (quia non habeo cum odio, ſed maleſicia ſua prædicta) nec injuriam, nec inſamiam, ipſius, nec alterius, ſed propter zelum fidei, & propter devotionem, quam habeo ad Sanctam Dei Eccleſiam, & ad ſanctam Sedem Romanam, dicens, quòd per ea quæ vidi & à fide dignis audivi de factis ejuſdem, & ex veriſſimis conjecturis & probabilibus præſumptionibus, collectis ex prædictis, & aliis quamplurimis diverſis articulis ſuo loco & tempore declarandis, ad Sancta Dei Evangelia tacta manu mea juro me credere ipſum eſſe perfectum hæreticum, & me etiam credere quòd de prædictis & aliis talia probari poterunt contra eum, quæ ſecundum ſtatuta Sanctorum Patrum ſufficient ad eundem hæreticum judicandum: Juro etiam me pro viribus contra eundem perſecuturum prædicta in Concilio generali congregando in loco mihi tuto & ſecuro, ad honorem Dei, & exaltationem Fidei Chriſtiane, jure, honore & ſtatu Sanctæ Sedis Apoſtolice in omnibus ſemper ſalvis: propter quæ inſtanter & cum reverentia requiro vos Dominum Regem, ad quem ſpectat Sanctæ Matris Eccleſiæ fideique Catholicæ deſenſio, & de hoc eſtis rationem in extremo examine redditurus, & vos Dominos Prælatos, qui columnæ fidei eſtis, & qui de prædictis ſimul cum aliis reverendis Patribus Sanctæ Eccleſiæ Prælatiſ Catholiciſ in generali Concilio congregandis, debetis eſſe Judices, quatenus procureritis & detis operam efficacem ut generale Concilium in loco congruo & ſecuro & tempore opportuno congregetur, coram quo prædicta proponi, procedi & probari valeant, ut præmiſſetur, contra eundem Bonifacium: voſque & Dominum Regem inſtanter requiro, ut eodem Prælatos præſentes & abſentes ubicunque terrarum, ad quos ſpectat, requiratis & efficaciter inducat, ut labore viriliter, & alios requirant fideliter, quòd prædictum Concilium ad prædicta, modo quo permittitur, congregetur: & quia hoc pendente, habeo ipſum Bonifacium ſuſpectum probabiliter, ne propter prædicta commotus & concitatus, contra me, adhaerentemque mihi, Procuratorem, & adjutores, amicos, & familiares meos, bonæque meæ, & ipſorum, quoquo modo procedat, vel procedere hoc pendente attentet: idcirco in his ſcriptis coram vobis Domino Rege, & Dominis Prælatiſ, ac coram vobis publicis tabelionibus hic perſonaliter ad dictum ſacrum convocandum generale Concilium, & Apoſtolicum & Catholicum futurum, & ad Sanctam Sedem Apoſtolicam, & ad illum, & illos, ad quem, & quos de jure melius poſſum & debeo, provoquo & appello, Apoſtoloſ & Literaſ teſtimoniales ſemel, ſecundo, & tertio, inſtanter per

TOM. I. PART. II.

vos mihi dari & tradi petens, ſupponens me, adhaerentes, ſuatores, familiares, amicos, Procuratores meos, & omnes illos, qui in poſterum mihi voluerint adhaerere, bonæque meæ, & ipſorum, ſub protectione & cuſtodia beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & dicti ſacri congregandi Concilii, & Apoſtoliſ, & Catholiciſ futuri, & Sanctæ Sedis Romanæ; adhaerens nihilominus ad cautelam, & adhaerere volens appellationi & appellationibus, proceſſui & proceſſibus ſuper his factis per nobilem virum Dominum Guilielmum de Nogareto Militem in quantum rite & legitime facte, & facti reperientur, non recedendo ab appellatione præſente. Quibus ſic lectis & paratis, præſatus Dominus Rex reſpondit, Prælatos prædictos requiſivit, provocavit, appellavit, & requiſitionem, & provocationem, & appellationem fecit, prout infraſcripta ſchedula ibidem, eo, & Prælatiſ, aliſque infra ſcriptis, præſentibus & audientibus lecta, plenius continetur: cujus tenor talis eſt:

Nos Philippus Dei gratia Francia Rex auditis & intellectiſ propoſitiſ & objectiſ per vos G. de Pleſſiano Militem, & antea per dilectum & fidelem Militem noſtrum G. de Nogareto, contra Bonifacium, nunc Romanæ Eccleſiæ regimini præſidentem, licet pudenda patris cujuſlibet proprio liberè pallio teneremus, ob fervorem tamen Catholicæ fidei, ac devotionem eximiam, quam ad ſacroſanctam Romanam & univerſalem Eccleſiam matrem noſtram, & omnium fidelium, ſponſam Chriſti, progenitorum noſtrorum inharendo veſtigiiſ gerimus, qui pro exaltatione ac deſenſione Eccleſiaſticae libertatiſ, & fidei, propriam ſanguinem fundere minime dubitavimus, fidei negotio, & Eccleſiæ ſtatui conſuli cupientes, pro vitando diſpendio ſcandali generalis, præmiſſa nequeuntis uſueris, urgente conſcientia, ſub convivenſia vel diſſimulatione tranſire, cum ſuper hiſ, & frequentibus, & affiduiſ clamoribus per fide dignos, & magnæ auctoritatiſ viros, ſape & ſæpius inculcatiſ, ejus opinio vehementer & notabiliter ſit gravata, cum ſuper excidio fidei noſtræ, & quorumlibet aliorum, & præcipue Regum, & Principum orbis Terræ, qui ad ejus exaltationem & augmentum collatiſ nobiſ à Domino ſuſcepſiſſe cognoviſſimus poteſtatem, debet negligentia reprobari, veſtriſ in hac parte requiſitionibus, pro divini reverentia nominis, ſalviſ in omnibus ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ honore, & reverentia, debitiſ, aſſentimur, ac convocatiſ, & congregationi dicti Concilii, ut ſuper præmiſſiſ veritas eluceſcat, & omniſ error abſcedat, univerſaliſ Eccleſiæ, & totius Chriſtianitatiſ ſtatui, ac fidei, & Terræ ſanctæ negotio conſultor, & periculiſ ingruentibus occurratur, parati ſumus, quòdque liberè offerimus, quantum ad nos attinet, operam dare & operam efficacem: eoque Archiepiſcopos, & Prælatos alioſ hic præſentēſ, tanquam Eccleſiæ filiſ, & columnas fidei, ad exaltationem, augmentum & conſervationem ipſius fidei à Domino in partem ſollicitudiniſ evocatiſ, inſtanter requirimus, & obſecramus per viſcera miſericordiæ Jeſu Chriſti, quatenus hujusmodi convocatiſ, & congregationi Concilii, in quo perſonaliter intendimus intereſſe, totiſ, ut concedet, ſtudiſ intendatiſ, ac viſiſ, & modiſ congruiſ efficiantur laboretiſ. Ne autem dictiſ Bonifaciuſ, qui animoſ & injurioſe contra nos pluriſ ſuit procedere comminatus, impedire ſatagens ne ſua, ſi qua ſint, in lucem veniant opera tenebrarum, hujusmodi convocatiſ, & congregationi Concilii, directè, vel indirectè, impedimenta præſtando, vel aliter quovis modo, ſtatuſ veſter in eo integer exiſtat, contra nos, ſtatum noſtrum, Eccleſiaſ, Prælatos, Barones & alioſ fideleſ, Vaſſalloſ, & Subditoſ noſtroſ, Terras noſtraſ vel ipſorum, Regnum noſtrum, & ipſius Regni ſtatum, in aliquo, ſpirituali gladio abutendo, de facto procedat, excommunicando, interdicendo, ſuſpendendo, vel alio quoquo modo, pro nobiſ, & nobiſ adhaerentibus, & adhaerere volentibus, ad prædictum generale Concilium, quod inſtanter convocari petimus, & ad verum legitimum ſacrum Summum Pontificem, vel alioſ, ad quem, vel ad quos fuerit appellandum, provocamus, & appellamus in ſcriptiſ, non recedendo ab appellatione per dictum G. de Nogareto interpoſita, cui ex tunc adhaerimus, ac etiam adhaeremus, Apoſtoloſ teſtimonialeſ à vobiſ Prælatiſ, & Notariis, cum inſtantia poſtulantēſ, ac expreſſe proteſtanteſ de innovando provocationem, & appellationem hujusmodi, ubi, quando, & coram quibus nobiſ vitam fuerit expedire.

C 2

Infra

ANNO

1303.

ANNO

1303.

Infra scripti verò Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Priores, premixtis sic factis & habitis responderunt, provocaverunt, appellaverunt, supponebant, & protestati fuerunt, ac responsiones, provocaciones, appellaciones, suppositiones, ac protestaciones fecerunt, prout in schedula quadam, ibidem publice ac seriosè perlecta, plenius continetur: cuius tenor sequitur in hæc verba:

Nos Nicofienfis, Remensis, Senonensis, Narbonensis, & Turonensis, Archiepiscopi; Laudunensis, Belvacensis, Cathalaunensis, Autissiodorensis, Meldensis, Nivernensis, Carnotensis, Aurelianensis, Ambianensis, Morinensis, Silvanectensis, Andegavensis, Abrincensis, Constantiensis, Ebroicensis, Lexoviensis, Sagienfis, Claramontensis, Lemovicensis, Ancienfis, Matificensis, Episcopi; Cluniacensis, Pramonstratensis, Majoris Monasterii, Cisterciensis, Sancti Dionysii in Francia, Compendiensis, Sancti Victoris, Sanctæ Genovefæ Parisius, Sancti Martini Laudunensis, Figiacensis, & Belliloci in Lemoviciensis, Abbates; Frater Hugo Visitator Domorum Ordinis militiæ Templi, ac Sancti Joannis Hierosolymensis, Priores; auditis, quæ per vos Domini Comites, & Guillelme prædicti, heri & hodie dicta, propofita, & obiecta fuerunt contra Dominum Bonifacium Papam VIII. hujusmodi dictis, propofitis, assertionibus, & juramentis vestris, requisitionibus, & aliis legitimis causis induciti, & quadam quasi necessitate compulsi, attendentes, quod in premixtis negotiis fidei, quod est Christi, nos qui ad ipsius defensionem, & exaltationem fidei, & animarum regimen sumus, licet immeriti, in partem sollicitudinis evocati, cupientes obviare periculis, quæ imminet, expressis, convocacionem, & congregacionem dicti Concilii, premixtis, & aliis causis, utilem & omnino necessariam reputantes, ut ipsius Domini Bonifacii innocentia, sicut teste conscientia exoptamus, aut de impositis sibi per Concilium discutatur, statuatur, & fiat quod decernant Canonice sanctiones, vobis Domine Rex, & vobis Domini Comites, & G. respondemus, quod, salvo in omnibus sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ honore & reverentia debitæ, vestris in hac parte requisitionibus, super ipsius convocacione Concilii, assentimus: & parati sumus convocacioni, & congregacioni dicti Concilii, juxta Sanctorum Patrum instituta, & Canonicas, & legitimas sanctiones, operam quodammodo in hoc negotio facere, seu quibuscunque partem facientibus adjuvare. Verum, ne dictus Dominus Bonifacius, motus seu provocatus ex iis, prout timemus ex verisimilibus conjecturis, & comminationibus multis de procedendo contra nos, ab eo factis, contra nos, Ecclesias, Parochos, & Subditos nostros, quocumquod procedat, aut procedi faciat, sua, aut alia auctoritate quacunque, excommunicando, suspendendo, interdicens, deponendo, privando, vel alio quovis modo, quocumque colore quæsito, in impedimentum vel perturbationem dicti Concilii, & quin in eodem Concilio confedere, conjudicare, & omnia alia facere, quæ ad Officium Prælati pertinent, facere valeamus, nostrique, adhaerentium nobis, & adherere volentium status, in omnibus salvi debeant remanere, pro nobis, Ecclesiis, Parochis, & Subditis nostris, ac pro nobis adhaerentibus, seu adherere volentibus in hac parte, ad prædictum Concilium congregandum, & ad futurum verum & legitimum Summum Pontificem, & ad illum, vel illos, ad quem, vel quos de jure fuerit appellandum, provocamus & appellamus in scripto, & Apostolos cum instantia petimus; supponentes nos, Ecclesias, Parochos, Subditos, & amicos nostros, & adherentes, nostros, & ipsorum statum & jura, nostraque, & eorum bona, protectioni divini Concilii prædicti, ac futuri veri & legitimi Summi Pontificis; ac protestantes de innovando appellacionem hujusmodi, ubi, quando, & coram quibus, nobis visum fuerit expedire.

Actum Parisius apud Luparam in camera dicti Domini Regis, anno, Indictionis, mense, diebus Jovis, & Veneris, ac Pontificatu prædictis, presentibus Nobilibus viris Dominis Andegavensibus, Boloniensibus, Magistri, & aliis Comitibus superius nominatis, Mattheo de Trya, Petro Domino Chanbliaque, P. Domino de Wirmes, Hugone de Bouilla, Mililibus, necnon Magistris, Stephano Archid. Burgensi. Nic. Archid. in Ecclesia Remen. G. Thefaurario Andegavensibus. Petro de Bella Perlica, Reginaldo

dicto Barbon, & Joanne de Montegneyo, ac nonnullis aliis, tam Clericis, quam Laicis, ad hoc vocatis specialiter & rogatis testibus. Et ego Evenus Phylis de Sancto Nicahe Clericus Corosopitenfis Diocesis. Apostolica publicis auctoritate Notarius, premixtis omnibus, & singulis, duntaxat supradicta die Veneris actis, dictis & habitis interfui, & hic me subscripsi, & solitum signum meum apposui, requisitus.

Litteræ Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum Prælatorum Regni Franciæ, quibus declarant se Regis, Regine nec non Filii ipsorum Heredis personas, statum, honorem, & jura contra quemcumque, etiam Bonifacium Papam VIII. defensores, & adhaerentes Appellationi ad Concilium Generale à Rege, & ipsi factæ. Datum Parisiis 15. Junii 1303. [Hist. du Differend entre le Pape Boniface VIII. & PHILIPPE LE BEL Roi de France aux Preuves pag. 112. G.G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium, in Mantissa, Part. II. pag. 309.]

UNIVERSIS præsentibus Literas inspecturis miferatione divina Nicofien. Remen. Senonen. Narbonen. & Turonen. Archiepiscopi; Laudunen. Belvacen. Cathalaunen. Autissiodoren. Melden. Nivernen. Carnoten. Aurelianen. Ambianen. Morinen. Silvanecten. Biterren. Andegaven. Abrincen. Constantien. Ebroicen. Lexovien. Sagien. Claramonten. Lemovien. Ancien. & Matificen. Episcopi; Cluniacen. Pramonstraten. Majoris Monasterii Turonen. Sancti Dionysii in Francia, Compendien. Sanctæ Genovefæ, Figiacen. & Belliloci in Lemoviciensis, Abbates; Frater Hugo Visitator Domorum Ordinis militiæ Templi, ac Sancti Joannis Hierosolymitanis in Francia, ac Sancti Martini de Campis Parisien. Priores; eternam in vero salutari salutem. Cùm personam Domini nostri Regis Franciæ, statum, honorem & jura defendere teneamus, eidem Domino Regi promissimus, quod personam suam, Domine Regine & filii sui heredis in Regno statum, honorem, jura & libertates ejusdem, totis viribus, quantum secundum Deum poterimus, defendemus, & in eorum tuitione sibi assistemus, contra quemcumque personam, quæ cum vellet impetere, statum, honorem, jura, & libertates ejus infringere, aut etiam annullare, etiam contra Dominum B. Papam octavum, qui multa contra eos & Regnum Franciæ, dicitur communiatus fuisse. Nec ab eo unquam separabimus in defensione prædicta, Sanctæ Sedis Apolichæ reverentia semper salva, faciemusque de convocacione generalis Concilii, prout alias concessimus, prout in concessionibus nostris, in Instrumentis inde confectis plenius continetur. Cùmque tam dictus Dominus Rex, quam nos, ac magnifici viri Domini K. & Lud. fratres dicti Domini Regis, G. Sancti Pauli, & I. Drocent. Comites, alii multi Barones, & nobiles Regni, sub certis formis provocavimus, & appellavimus & in scriptis, ne dictus Dominus Papa commotus occasione premisionum, vel aliquorum ex eis, procederet contra ipsum Dominum Regem, Regnum, Barones, nos & Subditos, & nobis adherentes, & adherere volentes, prout in Instrumentis inde confectis plenius continetur. Promittimus, quod si dictus Dominus Papa procedat quocumque quæsito colore, occasione premissarum appellationum, adhaerentium, & quorumcumque aliorum convocacionem dicti Concilii tangentium, excommunicando, interdicens, suspendendo, deponendo, absolvendo à juramento fidelitatis, homagii, vel alterius cuiuscunque obligationis, vel alias quocumquod procedendo contra Regem, prædictos K. L. & Comites, aut magnificum virum R. Ducem Burgundiæ, qui appellationi prædictæ dicitur adherere, & alios adherentes, & adherere volentes, qui se nobis sub forma qua se Dominus Rex, & alii prenominati nobis obligarunt & obligant, obligabunt: nos dicto Domino Regi & Baronibus, ac sibi assistentibus, assistemus, & secundum Deum pro viribus defendemus, nec nos separabimus ab eisdem, nec absolutionibus à juramentis fidelitatis, vel aliis quibuscunque relaxationibus, indultis & indulgentis, impetratis vel impetrandis, vel ultro oblati vel offerendis, seu conceden-

ANNO

1303.

15. Jun.

ANNO 303. cedendis, utemur; imò semper eidem Domino Regi, Baronibus, & adherentibus adheremus. Et hæc omnia, & singula supradicta promissimus, volumus, & juravimus, jure Romanæ Ecclesiæ, nostræque, & Ecclesiæ nostrarum, in omnibus, & per omnia semper salvo, & illicita conspiratione, seu conjuratione cessante. Nolentes, quod idem Dominus Rex novum homagium, seu juramentum acquirere in nobis, & nostris Ecclesiis valeat in aliis per prædicta. In cujus rei testimonium præsentibus Litteris nostræ fecimus apponi sigilla. Datum Parisius die 15. Junii, anno Domini millesimo trecentesimo tertio. Sigillate 32. sigillis.

X.

27. Juillet. Fragmentum Epistolæ ALBERTI I. Imperatoris ad BONIFACIUM VIII. Papam de Romano Imperio per Sedem Apostolicam à Grecis in Germanos translato, atque de Jure eligendi Romanorum Regem certis Principibus Ecclesiasticis & secularibus per eandem Sedem concessio. (1) Datum apud Noremberg 16. Kal. Augusti anno Domini 1301. Regni vero sui V. Indict. I. [BARONII Annales Ecclesiastici, Tom. X. ann. 996. Num. 48. pag. 898]

SANCTISSIMO in Christo Patri, & Domino nostro, Domino Bonifacio, divina Providentia Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici Albertus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus; devota pedum oscula beatorum.

Profecto, beatissime Pater, me bonorum omnium largitori, ac vobis & Sanctæ Ecclesiæ tuæ fore pro innumeris misericordiis & immensis beneficiis obligatum. Profecto quod desiderii mei recepî desideratum effectum, & diffiteri non audeo quod & plus quam desiderasse sciverim, adveniri: mirans sic in præteritis esse provisum, quod de iis quæ circa talia in futuro peti poterant, spes miserationis habetur. Affurgens itaque Deo & Sanctitati vestræ, ac eidem Ecclesiæ Matri meæ ad gratiarum devotissimas, & humillimas actiones, totum me devoveo, totum me offero & expono ad gratificationis debitum per omnia in quantum humane imbecillitatis conditio patitur, exolvendum. Ad hæc, sicut pridem, antequam circa negotium electionis de me ad Romanum Regnum & Imperium celebratæ, ac alia quæ in hac parte incumbant, esset per Sanctitatis vestræ beneficentiam mei status essentia solidata, fecerim inscripta, & super his meas Beatitude vestræ Litteras duxerim destinandas, ac in soliditate hujusmodi Procuratores mei ad hoc specialiter constituti, & in vestra præsentia renovaverint: Ecce nunc tamen, ut gratus reddar, & ipsa in majori firmitate procedant, illa duxi præsentibus renovandis.

Recognoscens igitur quod Romanum Imperium per Sedem Apostolicam de Grecis translatum est in personam Magnifici Caroli in Germanos, & quod ipsi eligendi Romanorum Regem in Imperatorem postmodum promovendum, certis Principibus Ecclesiasticis & secularibus est ab eadem Sede concessum, à quæ Reges & Imperatores qui fuerunt, & erunt pro tempore, recipiunt temporalis gladii potestatem ad vindictam malefactorum; laudem vero bonorum: pia devotione & sincero corde profiteor, quod Romanorum Reges in Imperatores postmodum promovendi per Sedem eandem, ad hoc potissimè & spe-

cialiter assumantur, ut sint Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Advocati, Catholice Fidei, ac ejusdem Ecclesiæ præcipui defensores, &c.

ANNO 1303.

XI.

Bulla BONIFACII Papæ VIII. apologetica f. 15. Août, mul & increpatoria; de criminationibus, quibus falsè eum infimulare volunt. Narratis enim prius omnibus quæ Parisiis, coram Rege Francorum illoque favente, acta & dicta fuerunt; conqueritur de dicto Rege ac de suis adherentibus, qui, os suum ponentes in cælum, mendaciter blasphemarunt blasphemias, & exaltarunt vocem contra Sanctum Israël, id est Dei Vicarium & Petri Successorem, cui dictum est pascere Oves meas. Exsecrat omnem Appellationem factam aut faciendam de Papa ad futurum Papam, vel ad Sanctam Ecclesiam Romanam, vel ad Concilium generale congregandum, quod etiam negat congregari posse sine eo. Datum Anagninæ 18. Kal. Septemb. Pontificatus sui anno IX. [Hist. du différend de Boniface avec PHILIPPE LE BEL. AUX PREUVES pag. 166. Voyez aussi. G. G. LEIBNITZ II Codex Juris Gentium. In Mantissa Part. II. pag. 313. avec quelques différences, & quelques interprétations, & en date du 1 de Septemb. OLD. RAINALDI Annal. Ecclesiastic. Tom. 14. ad ann. 1303. §. 26. où il avertit que tous les passages qui se trouvent ici renfermés entre deux crochets en cette sorte [] ont été rayés sur les Registres du Vatican, par commandement du Pape Clement V. en faveur du Roi Philippe.]

BONIFACIUS Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Nuper ad audientiam [nostram] vulgatus rumor attulit, quod in festo Nativitatis B. Joannis Baptiste proximè præteriti Philippo Regi Franc. Parisius in præsentia multorum in Jardino ejusdem Regis congregatorum, contra nos diversâ crimina denunciata fuerunt, quandoque eidem Regi supplicatum extitit, quod ipse hujusmodi denuntiationibus assentiret, & consilium super hoc apponeret, dando ad convocandum, seu convocari faciendum Concilium generale opem & operam efficacem, & quod hujusmodi denuntiationi & requisitioni Rex idem, & Prælati qui ibidem erant assenserant; & ne nos contra ipsos Regem, & Regnum suum, Prælatos, Comites, Barones, Nobiles, & alios procederemus in aliquo, ad ipsum generale Concilium, aut ad Papam nostrum successorem legitimum, vel ad Sanctam Romanam Ecclesiam extitit appellatum in scriptis; & quod multi appellationi hujusmodi adhererunt, inter Regem, Prælatos, & adherentes eisdem certis confederationibus, & obligationibus factis; districte mandato per Regem eundem, quod nullus Nuntios, aut Litteras nostras reciperet, vel nobis in aliquo obediret; ac Stephano de Columnis nostro, & Ecclesiæ hosti in Regno suo, non sine incurfu gravium sententiarum, recepto. Sane qua ad hoc sinceritate mentis conventicula hujusmodi, qua caritate, quo zelo processerit, qua temeritate id ausert, qui veritatem considerant, evidentiter intelligunt, & qui sapiunt manifestè cognoscunt, intueantur blasphemias, maledictorum tempus insipientium, videant Regi Mandata Justitiarum, non negligant optatus colligationem, & confederationem ipsius, receptionem Stephani prudentem advertant, & immunitatem Ecclesiæ, summorumque Pontificum statum, nisi ea fatua tamque superba eodem quo processerunt comprimentur impetu, & occidant inritus orta. Attendant nihilominus diligenter nos, si quidem os suum ponentes in cælum, & lingua eorum transiente super Terram hereticis mendacis mendaciter blasphemarunt blasphemias, aliisque confictis, quantum in eis fuit criminibus lacrimarunt. Sed ubi auditum à sæculo est, quod hæretica fuerimus labe lapsi. Quis nedom de cognatione nostra, immò de tota Campania unde originem duximus, notatur hoc nomine,

C 3

(1) Datum apud Noremberg etc. Baronius ne donne de ce Diplôme, qu'il dit être fort long, que deux petits Extraits, dont celui-ci paraît le plus littéral; & c'est en premier qu'il a jugé à propos de joindre ce qui manquoit à celui-ci. Voici le premier. Extraire tel qu'il le donne à la même pag. 898.

Recognoscit in primis, ad gratiam, Romanum Imperium à Grecis in Germanos translatum, ac ab eodem suo defuncto, primatum & summum. His subscitis juramentum fidelitatis, sicut formalis exhiberi consuevit. Adit his confirmationem juramenti pariter fidelitatis exhibiti à patre suo Rudolfo, & alia omnia ab aliis omnibus imperatoribus peracta. Confirmat etiam privilegia, ab eodem Rudolpho & aliis Imperatoribus eidem Ecclesiæ concessa. Ratificat quoque statuta & jurata fuerant per Ludovicum imp. Paschali Papæ; & per Ottavium Joannem Pontifici. Et post reverentiam patri exhibitam, & filiam amorem infirmatam, Ecclesiæ juræ defuncti, primatum & libertatem ejusdem Ecclesiæ profectus defensurum adversus quoscuunque ejusdem perturbatores, adversus quos bella movere, si opus sit, pollicetur, pascens suam tam exortum in Italian advenitum si placeat. Datum vero habetur apud Noremberg anno Domini 1301. Indictione I. decimo sexto Kal. Augusti, Regni vero quinti. [D. 100.]

ANNO
1303.

ne. [Certe heri & nudius tertius, apud eundem Regem dum eum beneficiis mulcebamus, Catholici fuimus, hodie verò ab ipso toraler blasphemamur. Sed quæ causâ tam subitè mutationis, quæ causâ irreverentia filialis, verè sciant eundem quod increpationis iurium quo peccatorum suorum purgare volebamus vulnera, & poenitentia acrimonia, qua crimina tegebantur purgata, cum ad continuandam armaverunt dolos, & ad falsas infamias provocarunt. Major Episcopus Mediolanen. sumus, & quàm fuerit clarior Valentinianus Augustus, est Rex Franciæ minor: ille fuit humilis, & Catholicus Princeps non erubuit possideri se Mediolanen. Episcopo, cum ut homo delinqueret iunissimam, & necessariò suscepiendum medicamentum charitatis: hic autem sicut Sennacherib in superbiam datus, nos qui eum salubribus correptionum monitis, sprevis & sublimavit nos, & post tergum nostrum caput movit, sed paveat, quod contra eum Sennacherib dicitur cui exprobrasti, quem blasphemasti, contra quem exaltasti vocem, & elevasti in excelsum oculos tuos, contra Sanctum Israël.] Et ecce Sanctus Israël, id est Dei Vicarius, hic & Petri successor, cui dictum est, Pascere Oves meas, & tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalent adversus eam, & quodcumque ligaveris super Terram ligatum erit & in cælis, & quodcumque solveris super Terram, erit solutum & in cælis, propter quod qui in navis Petri non est, naufragio peribit, & qui in ea est, oportet quod gubernatoris gubernatione subsistat. [Cum igitur de calumnia obsectoris propter falsitatem huiusmodi obiecti criminis patet, per consequens, quod calumniatur in obiectis aliis debet patere maledictorum penitus, consideretur causâ, tempusque Mandato continuum, quæ mandavimus, eum ex legitimis causis excommunicatam publicè munitari, & ex hoc contextu, & sceleritate actuum quis non iure presumat eam non charitatis, sed ad vindictæ zelum, quis non cogitabit ipsum ad tante temeritatis audaciam devenisse, id præterit temporis roborat conjectura: olim itaque dum capitula in quibus excedebat nostris comprehensa Litteris, per dilectum filium Jacobum de Normannis Notarium nostrum transmissimus, agrè tulit, & indignatus est, & in furiam versum maledicere cepit, non veritus quod scriptum est, Principi populi tui non maledices. Cum autem nos cessare credidit paulo antè, nos in Christo Patrem Sanctissimum humiliter dixit, & sic nos in suis Litteris appellavit: nunc verò quia urgente conscientia ex debito pastoralis Officii ipsius correctionem omittere non valemus, dilatatus, impinguitus, inersatus recalcitravit dilectus, & peiora prioribus addidit maledicta, ex quibus ejus in his malum convincimus zelum, & iniquitatis in ipso fomitem comprobamus, & dicere cum Propheta possumus, Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ, sed faciente Domino, incidit in foveam quam fecit, & dolor ejus in verticem ipsius descendit? hunc ejus animum Mandati premissi perverstitis apparebat, directa sunt enim verba Canonum, eum qui ab Episcopo suo ante sententia tempus pro dubia suspitione discesserit, manifestam manere censuram, quam Clerici Symmachi PP. qui ab eo etiam de hæresi accusato contra regulas ante tempus discesserint incurriscent, nisi providentia Synodi actum fuisset misericorditer cum eisdem, eundem zelum, & animum prædicta colligatio patefecit. Ad hæc receptatio Stephani memorata non solum malum indicat zelum, sed Regem ipsum inimicum detegit, & Principis Apostolorum Mandati etiam transgressorem, ait enim de Clemente: Si inimicus est Clemens alicui pro actibus suis, cum illo nolite amici esse, sed avertite vos ab illo, qui ipsum sentitis adversum: si verò quis amicus fuerit iis, quibus ipse non loquitur, unus ex iis est qui exterminare Ecclesiam Dei volunt, qui cum inimicis alicujus suas amicitias copulant, ejus inimici censentur, & idèd facile mentiuntur. Nonne Ecclesie mutabitur status, & Romanorum Pontificum vilescet auctoritas, & si talibus Regibus, & Principibus, aliisque potentibus aperiatur via aditusque pandatur? Confessum enim Romanus Pontifex Petri successor, qui clara ipsius Petri voce omnibus præest, cum circa alicujus Principis, vel Potentis voler correctionem intendere, & immittere manus, tunc dicitur hereticus, vel notoriè in scandalum criminofus, ut sic fugiatur correctio, & suprema potestas penitus confundatur: absit à secta nostrorum temporum hoc per-

niciofum exemplum, absit à nobis tanta vecordia, absit tam dampnabilis negligentia, quod talem errorem sinamus succrescere, quin in ipsius sui ortu succidamus eundem.] Nunquid ergo supra prædictis contra nos petatur à nobis (sine quo congregari non potest Concilium generale) illud in exemplum tam detestabile, maxime ut omittamus ad præsens de excommunicatione multiplici, qua idem Rex tenetur affectus, calumniatoribus malo, ut ex superioribus patet, precedenti zelo, aut etiam inimico, aut sibi confederatis, quibus colligatus est, etiam concedemus, taliterque fomentum dabimus huic pesti, nempe, quod in aliorum Prælatorum persona ex prædictis causis secundum scita Canonum repellere deberemus illos, in nostra sine alicujus injuria, si nobis, & fratribus nostris videbitur, poterimus merito refutare, [ut nemo deinceps Rex, aut Princeps, vel alius Potens Franciæ Regis exemplo contra Romanum Pontificem sic prorumpat in verba blasphemie, nullus sic ejus correctionem evitet, an sic, ut taceamus de Rege Francorum à Zacharia regno privato, divæ recordationis Theodosius Magnus ab Ambrosio Mediolanen. Episcopo extra Ecclesiam factus contra eum exarist: an Lotarius gloriosus contra Nicolaum Papam sic erexit calcaneum, aut contra Innocentium Fredericus? an Rex Franciæ major est iis? an nos minores sumus prædecessoribus nostris? an minùs iustè procedimus? quippe trium horum non est aliquid, sed ii, ut deberunt sustinuerunt humiliter, ille autem, ut Adonias cum Diis Terræ contra Deum Abraham, quia contra nos vires ejus gerentes in Terris vehementer, ut si, quod absit, perstitit, ruat iusto iudicio, gravibus elevatus est. Per hæc autem non credat aliquis, quod contenti sumus, qui non obstante huiusmodi frivola appellationis obtentu, quæ ad Majorem, vel parem, sive mortalem alicum non potuit interponi, super prædictis, & aliis notabilibus ipsius Regis, ejusque sequacium excessibus, prout expedierit suo loco & tempore, nisi se corrigant, & satisfactionem impendant debitam, ne eorum sanguis de nostris requiratur manibus, procedamus.] Dat. Anagninæ 18. Kal. Septemb. Pontif. nostri anno nono.

XII.

Excommunicatio per BONIFACIUM Papam lata contra PHILIPPUM Francorum Regem, quæ insuper Subditos ejus ab omni juramento fidelitatis liberos pronunciat ipsiusque exhortatur ut ad obedientiam redeat, ac Sanctæ Mariæ Ecclesie reconcilietur, ne ulterius cogatur iusto in eundem iudicio animadvertere. Datum Anagninæ 6. Idus Septembris Pontificatus sui Anno IX. [Hist. du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL, aux Preuves pag. 182. Ex Ms. Bibl. S. Victoris. Voyez aussi. G. G. LEIBNITZ II Codex Juris Gentium. In Mantissa, Part. II. pag. 315.]

SUPER Petri solio excelso throno divina dispositione sedentes illius vires gerimus, cui per Patrem dicitur: Filius meus es tu, & ego hodie genui te, postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos Terræ, reges eos in virga ferrea, tanquam vas signi confringes eos: per quod monetur, ut intelligent Reges, disciplinam apprehendant, erudiantur iudicantes Terram qui servant Domino in timore, & exultent ei cum tremore, ne si irascatur aliquando pereant cum exarserit ira ejus, ideoque magnum iudicamus ut parvum, quia ejus Vicarius, apud quem personarum acceptio indignè reperitur, hoc veteris & Novi Testamenti veritas habet, hoc venerandum Concilium probat auctoritas, id Sanctorum Patrum tenet sententia, id etiam naturalis ratio manifestat. Sed licet tanta potestate sit prædicta Petri Sedes, tantæque polleat dignitate, tamen ut pius Pater severitatem mansuetudine temperantes, ac lenientes equitate vigorem, non ad confringendum, quamquam iustè possemus, ferream, sed ad dirigendum in viam salutis directionis virgam imprædicandum assumimus, & correctionis ferulam amplexamur, novum adhuc nihil, prout

8. Septembre.

ANNO
1303.

ANNO prout nunc qui ** despiciis excuti facimus, neque
1303. simpliciter iudicantis opera fungimur, quinimo uten-

denuntiatis officio nulla penas Philippo Re-
gi Francie imponimus, sed ei propter excessus suos
jam excommunicato notoriè inflicta potius à jure
intimamus. Bonus itaque Medicus si quibus est usus
medicamenta morbis officiat se ** vertit, non eis
statum duriorem subiiciens, sed leniora, nisi morbo-
rum aliud exsolcat acuitas administrans; sic pecca-
torum ejusdem fauciat Regis vulnera prius palpavi-
mus, exac. * lenitibus multimus, ipsūque à pie-
tate paterna non fecimus alienum. At pro dolor
nihil fecimus, imò lenimenta hujusmodi seminarum
contumacia fuerunt & odii, eum erexerunt in su-
perbiam, & ad contemptum pertinaciter provocave-
runt: unde nos ad alias, non graves tamen medelas
convertimus, ut salutem experiat, utinam tactus
leviter non confractus se corrigat, fructuosam. Si-
cut Nabodonosor præ cæteris Terræ Rex incli-
tus, quod optamus, ne obstinatus in quem transfixit
videat, & cogamur ferro' abscindere vulnera quæ
fomentum medicinam non sentiant, poenitentiam
agat, an, quod abut, in profundum malorum de-
mersus sordidus foveat amplius, & velut Pharaon
indurecat. * Oculi siquidem dum idem Rex pec-
casset graviter in diversis articulis in Clerum, & Ec-
clesiam Gallicanos, primò per ejusdem Regis Nun-
tios ad nos misit ipsū super his salubribus mo-
nitis monitis, & deinde ad eum dilectum filium
Jacobum de Normannis Notarium nostrum ei. nos-
tras deferentem Litteras, in quibus excedebat capi-
tula continentes transmissimus, quodque imprudenter
quam infructu animo & irreverenti tractaverit non
advertens, quod secundum Evangelicam veritatem,
qui spernit missum spernit mittentem, ideo dignus
sententiâ, quam dudum Constantinus Papa in Justini-
um Imp. Justiniani filium ex simili causa tulit; qui
in vicino erant manifestè cognoscunt, eum idem pa-
tuerit de longinquo; nec considerans quod antiquis
est sanctum Sanctis Patribus, promulgatum Cano-
nibus, quod si quis Romanæ potestatis rebus quas
ferunt spoliate præsumpserit, communione careat
Christiana; quodque isti qui accedunt ad Romani
Pontificis præsentiam, cum rebus suis debeant esse
sub Apostolica protectione securi, & parvipendens
excommunicationis sententiam, quam inherentes ve-
ligis Rom. Pontificum; & præcipue Nicolai IV.
P. prædecessorum nostrorum, qui dictorum Canonum
auctoritate suffulti contra talia facientes ad excom-
municationem hæctenus processerunt, addito per Ni-
colaum eundem processibus ipsi, si hujusmodi com-
mittentes Imperiali, aut Regali dignitate radiant.
Nos ejusdem privilegio excludo, in omnes etiam
prædicta fulgeant dignitate, qui ad Sedem Aposto-
licam venientes vel recedentes ab ea capiunt, spo-
liant, vel detinere præsumunt, aut impedimentum
aliquid exhibent, quominus ad eandem Sedem libe-
rè cum personis, bonis, & rebus suis veniant &
recedant ab ea in die cænæ Domini proximè præ-
terito, tali modo declarantes etiam illos, qui per se
vel suos Officiales vel Ministros, aut aliis incolis im-
perii, Regnorum, seu Terrarum suarum, vel trans-
euntibus per ea undecunque occidens ad Sedem ve-
nientibus memoratam, vel redeuntibus ab eadem,
equitatus limitant, vel subtrahant quæ deferunt,
seu reportant pro suis opportunitatibus, vel expen-
sis, aut quasvis alias res & bona, sive aperiant Lit-
teras, vel auferunt, seu taxant numerum persona-
rum, seu quantitatem expensarum aut evectonum,
vel alias directè vel indirectè talibus venientibus,
vel redeuntibus impedimentum, vel obstaculum præ-
stare præsumunt, impeditores fore ad dictam Sedem
venientium & redeuntium, & excommunicamus ****
suprà dictam ad eos temporibus, sicut alios fecer-
at notoriè, seu Regni fines in transgressores gravi-
ssimis interminatis penis, & in nos jactatis blasphem-
iæ ac custodie deputant, ablatis post dictam nos-
tram sententiam non solum indigenis, sed etiam ad
eandem Sedem per Regnum ipsius aliunde venienti-
bus rebus suis vel injuriis taxatis, imò autem omni-
nino subtrahitis, ac Litteris, quas deferunt, apertis
per eos custodes passum aut retentis, quod nullus li-
berè ad dictam Sedem potest accedere, nec Prælati
Francie per nos, ut suprà dictis, capitulis delibera-
remus cum eis, ad nostram præsentiam evocari po-
tuerimus, sicut etiam ** per Litteras suas in Archi-
vio Romane Ecclesiæ conservari facimus. Sic &
Noviomen. Constantien. & Biterton. Episcopos ip-

forum Nuntios exculatio eodem impediende Rege ve-
nire, quo casu etiam princeps quilibet fuerit, hoc
prohibuerit, illum censet Canon communione pri-
vandam. Quis eum liberè ad memoratam Sedem
proficisci dicet, qui sic tractatur, & quod retineat-
ur, vel Regnum permittatur exire sub alteritis po-
testate consistit: Certe nullus qui sanè intell. gat, &
qui scripti juris in hoc cognoscat, habet aliquam ve-
ritatem. Sed volentes secundum sacrorum doctrinam
Canonum pacis servare vinculum, eum implorare,
equitate & firmitate portare, nec sicut motus sumus, imò
Evangelica dicta pensantes, conati fumus errantem
ovem, tam caram, tamque nobis dilectam, quam
propriis humeris, ne periret, ad ovile reducere, in
uberibus collocare pascuis, & dulcedinis pabulo
convovere. Nam cogitantes secundum Evangelii pa-
rabolam, quod qui Notarium spreverat, saltem no-
strum vereretur filium, ad reduendum eum dilec-
tum filium nostrum Joannem SS. Marcellini, & Pe-
tri Presbyterum Cardinalem de Regno oriundum ip-
sum, qui tanquam amicus suus ejus zelabatur salu-
tem, curavimus destinare, offerentem inter cetera fi-
bi ex parte nostra absolutionem ab excommunicatione
sententis quibus erat notabiliter irretitus; verum
frustra nos talis cogitatus arripuit, quia si erga
prædictum Notarium se ut præmittitur gessit, filium
nostrum magis ignominiosè compevit, quia sicut
ipse nobis Cardinalis respondit, oblatam absolutionem
non contempsit, eique deputatis custodis non liberè
posset ire quod vellet, nec recipere qui venient ad
eum, de Regno suo non reverberum sine sua licen-
tia & sic quodammodo, ut ejusdem Cardinalis ver-
bo utamur, Regio banno suppositum pertulit, & ef-
flavit eundem; & etiam ultra parabolam ipse tandem
nos paternifamilias non dimisit intactum, sed iterum
laceravit blasphemias, & injuriis lacevit, oblitus
quod legitur; honora patrem tuum, & matrem tuam,
ut longævus sis super Terram, & quod filio semper
honestæ, & Sanctæ Patris ** videri, & taliter ejus
non effici castigator, confederationibusque, & col-
lationibus factis cum nonnullis Prælati, latronibus
& personis aliis Regni sui pacis vinculum, quod sal-
vum esse totis affectibus nitebamur rupit, perturbat
unitatem Ecclesiasticam, & inconsummabilem Domini tu-
nicam **** scindere non expavit, ac suæ appella-
tionis frivolæ contra nos interpositæ adhaerere perpe-
ram coegit, & cogit invitos, & in ruinam seculum
perniciose deducit. Sanè parabolam timeat, ne via-
ne aliis loceret agricolis, qui suis temporibus fruc-
tus reddant, paveat censuram Canonum quæ con-
tra tales dignoscitur præparata, & ne ex hujus stric-
ta custodia Cardinalis prædictus Canonem latæ sen-
tentie, qui ad eos per interpretationem trahitur, qui
Clericos sine læsione detinent in custodia publica vel
privata, cum non multum à specie servorum differ-
rant, quibus, quod voluerit facultas recedendi non
datur *** diligenter accendat. Ad hæc, ut omitta-
mus de dilecto filio I. Abbate Cisterciensi detento,
& aliis multis Religiosis maxime Italicis, de ejus quia
ipsum connivencia, & aliquo tempore in Castello
servatis eo quod adherere nolent appellationi præ-
dictæ, ac de eo quod quondam in persona venera-
bilis fratris nostri B. Appamiam Episcopi temera-
riè actum extitit: nuper Nicolaum de Benefacta Ca-
pellanum Cardinalis jam dicti, nostras ad eum por-
tantem Litteras, quibus Regem excommunicatum,
per eundem Cardinalem mandavimus publicè nunciari,
capi fecit, & repetitum à Cardinali eodem à carcere
noluit relaxare, prout idem Cardinalis nobis
id per proprias Litteras notum fecit, ** perinde *
habere cum ipse Rex impedimentum præstiterit, si-
cut si mandata denunciatio præcessisset: Stephanum
insuper de Columna nostrum, & Ecclesiæ hostem
in suo Regno receptavit patenter, non veritus ex-
communicationis sententiam, quam post Columnen-
sium fugam de Tibure promulgavimus publicè, qui-
buscunque privilegiis non obstantibus in omnes etiam
si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, qui
dictum Stephanum, & alios quondam filios Joannis
de Columna, & Jacobum fratrem dicti Joannis
Ricardum & Petrum de Montenegro, dicti Jacobi
nepotes reciperent, conducere, receptarent, re-
ceptari vel recipi facerent, seu conduci, aut eis vel
ipsorum alicui publicè vel occultè auxilium, favo-
rem, vel consilium exhiberent, quodque contra ad-
jutores, fautores, & receptatores prædictorum Ja-
cobi, & filiorum dicti Joannis ab olim per nostras Litte-

ANNO
1303.

ANNO

1303.

Litteras procedi mandavimus tus, contra hereticos, receptatores, fautores, & adutores eorum, nunquam in iis servit Deo Rex Francorum in timore, aut ei cum timore exultat, ne iratus in eum per suum Vicarium exardeat: nempe tanto offendit gravius quanto perniciosius peccat suae perditionis ad alios exempla transmittens: heu ipsum consilia prava commaculant eum, Syrenes ** non usque in exitum dulces damnosè permulcent, periculosè regalem mentem exagitant, & decipiunt incessanter, non tamen propterea silere possumus, nec debemus, hominem namque primum à peccato diaboli non excusavit suggestio, quoniam Dominici Mandati transgressor solveret poenam mortis, & silentium nostrum nihil aliud foret, nisi delinquendi occasio, & dissolutio Ecclesiasticae disciplinae. Cum enim notorium etiam facti continui sit, quod ipso faciente, & contra dictam nostram veniente sententiam liberum non est per Regnum ipsum veniendi ad Apostolicam Sedem, & quod sic dictus Nicolaus est captus, & praefatus Stephanus est receptatus in Regno, nostraeque sententiae supra dictae late sint, ut praedictum, publice: sicque Canonum excommunicationis in aperto liquet ex praemissis. Ut taceamus ad praesens de custodia iam dicto Cardinali imposita, detentione Abbatibus, captione Religiosorum dictorum, & temerariis actibus in iam dictum commissis Episcopum, eundem Regem manifestis excommunicationibus esse ligatum, & per consequens Beneficia Ecclesiastica, Personatus, & Dignitates, si eorum aliquo legitimo titulo quando ad eum collatio pertinet, de iure interrim non posse conferre, imperium sine iurisdictione ne aliqua per se, vel alios, aut communes actus seu legitimos exercere, & collationem, & exercitum ipsa nullius existere firmitate, ac fideles, & vassallos ipsius esse à fidelitate, & etiam juramento quibus astringuntur eidem homini absolutos. Hoc omnium, auctoritate Canonum absolutos. Hoc omnium is praecipue qui de ejus sunt Regno, vel in eo moram faciunt nunciantes, eum excommunicatum comitari penas hujus declaramus, & more periti medicum, cum non profuerint monita, à levioribus incipientes ad Sanctorum Patrum statuta tenentes omnes fideles, ac vassallos, ejusque juratos, à fidelitate, & Sacramento quo usque idem Rex in excommunicatione permanserit, Apostolica nihilominus auctoritate abolimus, & ne eidem fidelitatem observent, & servant, modis omnibus, & sub interminatione anathematis, quia magis Deo quam hominibus servire oportet, etiam fidelitatem Christiano Principi Deo adversant, ejusque praeccepta calcant nulla cohibente auctoritate persolvere prohibemus. Et quia Rex ipse aliquos postposito ab ipso recipient, distinctè praecipimus hujus excommunicationis, amissionis beneficiorum quae alijs habent, & inhabilitatis perpetuae ad Ecclesiastica Beneficia de cetero obtinenda poena, quam ipso facto incurrant si contrarium agent, ne ab eo se excommunicato manente illa recipiant quoquo modo: distinctè sub hujusmodi à nobis insignendis poenis inhiibentes, Capitalis Ecclesiarum in quibus Beneficia ipsa per Regem excommunicatione durante conferuntur eundem, ne eos quibus conceduntur ab ipso recipiant vel admittant. Porro cum scriptum sit, Dissolve colligationes impietatum, solve fasciculos deprimentes, nos confederationes praedictas, etiam cum quibuslibet Terrae Regibus, aut principibus, quod non credimus, initas, dissolvimus, & juramenta siqua sunt praestita annullamus; etiam nunciantes & monentes ipsum Regem, ut à facie arcus fugiens respiciat, ad obedientiam redeat, & ad Dominum convertatur, ne quod praeterire non valebimus, iusto in eum judicio animadvertere compellamur. Ut autem nostri processus, quem de consilio fratrum nostrorum facimus ad occasionem omnium notitiam deducatur, cartas, siue membranas processum continentes eundem in cathedrali Ecclesiae Anagn. appendi vel affigi, seu *** faciemus, quod processum nostrum suo quasi sonoro praenotio, & patulo iudicio publicarent, ita quod idem Rex, & alii quos processus ipse contingit, nullam postea possint excusationem pretendere, quod ad eos tales processus non pervenerint, vel quod ignoraverint eundem; cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Actum Anagnie in aula nostri Palatii d. Idus Septemb. Pontificat. nostri anno nono.

XIII.

ANNO

1303.

16. Septemb.

Bischoffs Spoth zu Speyer Brief / wodurch er der Stadt Speyer gelobet / sie bey ihren Freyheiten zu lassen und dabey zu schirmen / sich an dem vom Rath und Bürgern gesprochenen Urtheilen begnügen zu lassen / Keinen noch nicht der missthat überwiesenen Pfaffen und Laeyen in der Stadt fahen zu lassen. Geben am nächsten Montage nach des H. Creutztes Tag. 1303. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Special. Abtheil. 3. abtatz 4. pag. 471.]

C'est-à-dire.

Lettres de l'Evêque de SPIRE portant qu'il s'engage & promet de défendre & maintenir la Ville de Spire dans tous ses Privilèges, & de se conformer aux Sentences qu'elle rendra judicialement pour ou contre lui, & de ne faire saisir aucune personne soit Ecclesiastique ou Laïque, si elle n'est auparavant convaincue de crime. Du Lundi après l'Exaltation de la Sainte Croix. 1303.

Wir Sibot von GOTTES und des Stuhls zu Ront Gnade / erwähl Bischoff zu Spire / entbieten allen den / die diesen Brief anheft / unserm Gruß / und das sie glauben den hienach geschriebenen Dingen. An diesem gegenwärtigen Brieff erkennen wir uns / das wir gelobet hant und geloben an dieser gegenwärtigen Schrift / das wir den Rath / den Bürgern und der Stadt zu Spire halten und befehen sollen alle ihre Freyheit / die dieselbige Rath-Herren und Bürger zu Spire hant von dem Stuhl zu Ront / von Römischen Käysen und von Königen / u. solent sie daran in dieheimen Wißheit mit schirmen / u. wider sie sie auch daran von jennamen gelobet / wir sollen sie schirmen nach unser Rechte. Und auch / das wir uns sollen lassen begnügen an solchen Urtheil / die in dieselben Rath-Herren und Bürger sprechen uf den Eyde / wann es an sie von uns oder unsern gewissen Boten gefordert wird. Als geloben in auch darzu zu halten / und siet und gemene zu haben die Gnad und Freyheit / die in dieselben Rath-Herren / den Bürgern und der Stadt zu Spire mit guter Gedächtnisse Bischoff Friederich seliger unser Vorfahr verthien hat / das ist mit Namen / das wir weder Pfaffen noch Layen fahen sollen in der Stadt zu Spire oder in der Vorstet / er si dann recht und redlich überwinden und solte Wißheit / darum man uns billich fahen solt / ohne Geschre. Anderwerbe / das wir über keinen Bürger oder Inwohner der Stadt zu Spire / keinen funderlichen gästlichen Richter geben sollen / ungenig der Stadt zu Spire / biweil er in der Stadt zu Spire vor unsern Richtern gehorsam ist des Rechtes / den die von ihme zu klagen hant / also doch / das denselben unsern Richtern offentlich mit Trowen oder mit andern Beschwernissen / die funderlichen sind / mit verboten werde / das sie nit an rechten. Anderwerbe / das noch wir noch dieheimen unser Richter keinen Bürger oder Inwohner der Stadt von Spire kammien sollen / noch befehen Sibot über in ihnen solent / noch durch sinen Willen kein sinen verschlagen solten / er si dann vorgeladen / und recht und redlichen überwinden. Und das wir durch keine funderlichen Personen willten / die zu kammien wäret / sinen nit verschlagen solten in der Stadt zu Spire ohne Geschre. Anderwerbe / das wir alle die Säkungen / die zwischen unsern Vorfahren / den Nehen und den Capitellen der Stifte zu Spire uf eine Site / und den Rath und den Bürgern der Stadt Spire uf die andern Site / über die Zwungung / die erwan uf in was / und mit gesmet ist / widerder Site / und freundlich gefriedet / gemacht sind und geheet / gelobet hant und sollen gemene / siet und veste zu halten unverbröcklich. Das hant uns auch dieselben Bürger wider gelobet zu thun. Und des zu Urkund u. Festlegung / so han wir unser Pagsiegel gehendet an diesen Brief. Der ward geben / da man schreib von Christus Geburt / dusent / dreihundert und dreyzig / an dem nächsten Montage nach des H. Creutztes Tag / als es erhoben ward.

XIV.

BENEDICTI Pape XI. Revocatio, & Cassatio suspensionum, processuum, & sententiarum omnium per BONIFACIUM VIII. contra

1304.

13. Mai.

ANNO 1304. *tra PHILIPPUM Francorum Regem ejusque Regnum in puncto Privilegiorum, & aliter editatum dictum Regem, & Regnum cum Consiliariis & Officialibus in priorem statum in quo ante suspensionem erant, restituit GUILLELMO DE NOGARETO excepto, cujus absolutionem sibi reservat. Datum Perusii 3. Idus Maji Pontificatus sui Anno I.* [Hist. du différend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL, aux Preuves pag. 230.]

ANNO 1305.

PHILIPPE LE BEL contre le Pape BONIFACE VIII. où l'on soutient qu'il erra manifestement, & fit peché mortel lors qu'il prétendit étendre sa Puissance Spirituelle, sur la Souveraineté temporelle du Royaume, & où l'on demande qu'il soit déclaré hérétique, & comme tel puni, quoi qu'après sa mort, dans la manière, qu'il se pourra & se devra. [Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane. Tom. I. pag. 246. Voyez aussi Histoire des Differens de BONIFACE VIII. avec PHILIPPE LE BEL. Aux Preuves pag. 214.]

BENEDICTUS Episcopus servus servorum Dei, Carissimo in Christo filio Philippo Regi Francorum illustri salutem, & Apostolicam benedictionem. Ad statum tuum & Regni tui felicem paternis desideriis aspirantes, ad ea libenter intendimus, per quos status ipse summotis impedimentis quibuscumque, voti-jugiter successibus prosperetur, & salutaris dante Domino recipiat incrementa. Dudum siquidem, prout ex parte tua fuit expositum coram nobis, Bonifacius Papa VIII. predecessor noster, nonnullos contra te, ac Regnum tuum, Consiliarios, familiares, Officiales, fautores, & valitores tui Regni predicti, processus fecit diversorum tenorum, variisque sententias promulgavit, gratias, privilegia, & indulgentias tibi, & eis concessit suspendit. Pluribus insuper nonnulla privilegia, in tuam & Regni predicti laudem concessit, declarationes circa fines, seu limitationes edidit dicti Regni, ac nonnullos, qui tibi juramento fidelitatis, & ex aliis vinculis, & obligationibus tenebantur astricti, ad hujusmodi juramentis, vinculis & obligationibus prorsus absolvit, in tuum, & aliorum predictorum, ac ejusdem Regni non modicum prejudicium, & gravamen. Nos autem, qui regalem magnificentiam apud Deum, & homines cupimus exaltari, volentes tibi, Regno, Consiliariis, familiaribus, Officialibus, fautoribus, & valitoribus praefatis, ne pretextu processuum, sententiarum, suspensionum, declarationum, & absolutionum hujusmodi, aliquid tuo, seu eorum statui, vel saluti dispendium spiritualiter, aut temporaliter imminere valeat, providere; omnes, & singulos processus habitos, & sententias promulgatas, suspensiones, & declarationes, ac absolutiones, ut praemittitur factas contra te, Regnum, Consiliarios, familiares, Officiales & valitores, praefata per eundem predecessorem, in quacunque forma verborum, quibuscumque de causis, five dicti processus, & sententiae, suspensiones, declarationes, & absolutiones fuerint publicati, five non, five verbo tantum, five etiam in scripturam redacti extiterint, auctoritate Apostolica, de Apostolica plenitudine potestatis revocamus, annullamus, & viribus vacuumus, teque, ac Regnum, consiliarios, familiares, Officiales, fautores, & valitores supra dicta (Guillelmo de Nogareto Milite, cujus absolutionem nobis specialiter reservamus, dumtaxat excepto) ad plenum reponimus, & reducimus in eum statum in quo eratis ante processus, & sententias, suspensiones, declarationes & absolutiones praedictas, ut ex eis vel eorum aliquo tibi, vel eis, aut tuo, vel ipsorum statui, aut saluti prejudicium nequeat provenire, vel obstaculum aliquod interponi. Omnia quoque privilegia & indulgentias cuicumque genti, universitati, vel loco, seu singularibus personis, cuicumque conditionis, statui aut dignitatis existent, in tuum, seu dicti Regni prejudicium, ab eodem predecessore post ortam discordiam inter te, & ipsum, quomodocumque, & in quacunque forma verborum concessa, eadem auctoritate cassamus, irritamus, & exnunc viribus vacuumus, decernendo ea nullius existerent firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae revocationis, annulationis, vacationis, reservationis, reposicionis, reductionis, cassationis, irritationis, & constitutionis infringere; vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Perusii 3. Idus Maji, Pontificatus nostri anno primo.

XV.

A Vous tres-noble Prince, nostre Sire, par la grace de Dieu Roy de France, supplie & requiert le pueble de vostre Royaume, pource que il li appartient que ce soit fait, que vous gardiez la souveraine franchise de vostre Royaume qui est telle, que vous ne reconnissiez de vostre temporel Souverain en Terre, fors que Dieu, & que vous faciez declarer, si que tout le monde le sache, que le Pape Boniface erra manifestement, & fist pechié mortel notoirement, en vous mandant par Lettres bullées, que il estoit vostre Souverain de vostre temporel, & que vous ne pouvez prevendes donner, ne les fruits des Eglises Cathedrales vacans retenir, & que tous ceux qui croient le contraire, il tenoit pour heresges.

Item que vous faciez declarer que l'en doit tenir ledit Pape pour herege, non pas vous, & toute la gent de vostre Royaume, qui toudiez ont creu & croient le contraire; Et pource que il ne veut cette erreur rappeler, ayant dit moult de fois que en cette creance vivroit & mourroit, & que ja pour nul homme ce ne rapellerait, lesquelles choses il ne pouvoit faire, ne dire, ne croire, sans pecher mortellement contre vous, contre vos hoirs, & vos Antecessours, & contre tous vos Sujets, & contre tout le pueble Latin, qui croit la Decretale, qui dit, que vous ne reconnissiez nul Souverain en Terre, & que le Pape, qui la fist ne vouloit pas, ne ne devoit surreicion demander sur vostre temporel; si que ledit Pape vous vouloit tollir à tort la graigneur Noblesse, & le plus haut point de vostre Seigneurie, en faisant contre le commandement de la Loy, nostre Sire, tout sagement, en disant que il li lisoit fere encontre, & que ce soit voir, il jert, pour cen, que li, qui disoit que il estoit fers Dieu, ne pouvoit la Loy de son Seigneur oster, ne refuser à la garder, mesmement, quant aus commandemens de la Loy, que il ne fust & deult estre tenu pour bougre, l'en puet prouver par vive force, sans que nul y puisse par raison respondre, que le Pape n'eut onques Seigneurie de vostre temporel, ne en autre, ne avoir, ne chalongier he doit, fors tant comme ceux qui la Seigneurie avoient ou temps Saint Sylvestre, & puis l'en ont donné, & se il paroist plus chalemont, & demandent convoitise, & rapine feroit par les raisons qui ensuivent. Quand Dieu le Pere après le Ciel & les quatre Elements eut formé Adam & Eve, il dit à eux & à leur succession. *Quod calcaverit pes tuus, tuum erit.* si comme se dit le commencement de la Bible; c'est-à-dire, que il vouloit, que chacun homme fust le Seigneur de ce qu'il occuperoit de terre. Ainsi departirent les fils d'Adam la Terre, & en furent Seigneurs, trois mille ans, & plus, avant le temps Melchisedech, qui fust le premier Prestre; & fust Roy, si comme dit l'histoire: mais il ne fust pas Roy de tout le monde, & obeissoient la gent à li comme à Roy du temporel, non pas comme à Prestre, & fust avant Roy que Prestre. Après sa mort fut grand temps, 600. ans ou plus, autant que nul autre fust Prestre. Et Dieu le Pere qui donna la Loy de Moïse, l'establi Prince de son pueble d'Israel, & li commanda, que il fist Aaron son frere Souverain Prestre, & son fils après li. Et Moïse bailla & commit, quand il densit mourir, du mandement de Dieu, la Seigneurie du temporel, non pas au Souverain Prestre son frere, ains à Josué sans debat, que Aaron & son fils après li y mettaient; mais gardoient le Tabernacle, & entendoient illec au service de Dieu, & se aidioient au temporel defendre, & conquerre par armes, & autrement. Et tous les autres Prestres & Diacres le firent après eux, aussi comme les autres gens. Et puis quand

D

ANNO
1305.

vinrent à partir la Terre Sainte entre les douze lignies qui conquise l'avoient, celui Dieu, qui toutes les choses presentes & avenir sçavoit commanda à Josué leur Prince, que il partist la Terre entre les onze lignies; & que la lignie des Prestres & des Diacres eussent en lieu de leur partie, les diacres & les prestres de tout, & en velquissent sans Terres avoir, si que ils peussent plus profitablement Dieu servir, & prier pour le pueble. Et puis quand il vint grand piece après, que le pueble d'Israël demanda Roy à nostre Seigneur, ou fist demander par le Prophete Samuel, il ne leur eslit pas le Souverain Prestre, mais Saül qui surmontoit de grandeur tout le pueble, de tout le col, & de la teste. Empres nostre Seigneur eleut David en Roy, non pas le Souverain Prestre, si que il not nul Roy en Hierusalem sus le pueble de Dieu, qui fust Prestre, mais avoient Roy & Souverain Prestre en diverses personnes, & avoit l'un assez à faire de gouverner le Temporel, & le autre l'Esprituel du petit pueble: & il obesoient tous les Prestres du Temporel aux Rois. Après nostre Seigneur Jesus Christ fust Souverain Prestre, & ne trouve l'en point escrit, qu'il eust onques nulle possession de Temporel, ne que il voulsist que Herodes, qui Roy estoit ne Pilate qui estoit garde de ce que li Empereur de Rome avoit ou pais, li en obeissent de riens; ains dit que l'en rendist à Cesar ce que l'en luy devoit, & à Dieu aussi; & fist payer pour li, & pour Saint Pere son Vicair d'un denier d'or, qu'il fist prendre en la gueule d'un poisson, & le fist, afin qu'il ne feist esclandre en luy, par lequel ils paient, non pas pource que il en deussent riens. Après ce, Saint Pere, & Saint Pol, Saint Clement, & les autres Saints Apostoles, ne les autres jusques au temps dudit Boniface, ne demanderent onques Seigneurie, fors en ce que Constantin donna à l'Eglise. Ce fut grand abomination à oïr que cest Boniface, pource que Dieu dit à Saint Pere, *Ce que tu liaras en Terre sera lié au Ciel*: cette parole, d'espirituellement, entendu mallement, comme bougre quant au Temporel; se il meist un homme en prison temporelle, le meist pour ce Dieu en prison au Ciel. Et si dist S. Augustin *contra Vincentium Donatistam*, l'en puet en prechant user de la Sainte Escriture, en sens de mystere, si comme le precheur voit que bien est: mais l'en doit user en disputacion, en sens de la lettre, non mie par mystere. Et si dient les Doctours que les faits de nostre Seigneur, escrits au viel Testament sont figure & exemple du nouvel Testament. Et l'Apostre dit que nous devons prendre exemple au Fils Jesus-Christ. Doncques quand Dieu le Pere bailla à deux personnes le gouvernement de son petit pueble d'Israël à un le Temporel, à l'autre l'Esprituel, comment oïa dire dudit Boniface, & mander, que de la volenté de Dieu, il devoit avoir le pouvoir & la charge de gouverner l'Esprituel & le Temporel de tout le monde: quar se il eust le pouvoir du Temporel sur vous & sur vostre Royaume; par plus forte raison il eust ce pouvoir sur tous les Princes Chrestiens: pource que il n'en y a nul, qui par droit escrit peust monstrier sa franchise, fors que vous: pourquoy vous li povés dire que à tort, par tresgrande convoitise vouloit ce greigneur orgueil que len peust trouver, que homme eust onques demandé poesté en monde. Comment pourroit homme dire parole plus enstée d'orgueil que cette, Dieu m'a commis en Terre son pouvoir en temporalité & en spiritualité, si que fus toutes gens en toutes manieres soit l'entente de si sage poesté. L'en pent bien voir se l'entente de si sage seculier, comme il estoit, fust de bien gouverner tout le Temporel & l'Esprituel. Il n'emprit pas si grand fais; quar nul plus sage & plus fors ni souffrisse pas. Li mesmes ne souffrisse pas à l'Espiritualité gouverner; ne son devoir ne faisoit; car il estoit tenu de garder les commandemens de la Loy, du viel Testament, & du nouvel, qui dient, que il devoit amer & enseigner chacun homme du monde, comme soy-mesme, & que qui ne sera baptisé, & ne croira en Jesus-Christ sera condamné; & que si, comme il qui est Pape, aimoit Dieu, il estoit tenu sauver & luy rendre toutes ames, & les enseigner par faits & par paroles. Or ne les en seignoit-il pas bien en fait de tel orgueil, & de telle convoitise: quar il querroit son profit & sa volenté, non pas de tout le pueble, & si n'enseignoit

pas paroles, ne mais pais où il fust nez, de moult la meindre partie de la gent. Et n'envoioit pas nostre Seigneur Jesus-Christ, qui envoya precher la foy Chrestienne par soixante & douze Disciples, auxquels il donna les sens & les langages de toutes gentes; mais ledit Boniface fu en ce negligent: quar onques par foy ne par autre ne regarda ne n'enseigna la centiesme partie de la gent du monde. Il estoit greigneur beoing que il sceut Arabe, Caldee, Grec, Ebreux, & tous autres langages, desquelz il est moult de Chrestiens, qui ne croient pas comme l'Eglise de Rome, pource que ils n'ont esté de ce enseigniez, si comme les Pentecostes devers Orient, neurs cens Eveques quique il y a sous li près de tous les Grecs, & plusieurs autres desquelz enseigner il laissa la cure, pour les plus obeissans suppediter, grever, & molester, que il eust dessus dit. Se celui qui par miracles ne pouvoit donner les langages eust fait apprendre en tous les langages des Lettres, tant d'escolliers, bien dispoze pour apprendre, que ils souffrisse pour envoyer à tous les puebles precher la foy Chrestienne, & s'ils n'eussent aises sçeu pour ce faire à sa vie. Ses successeurs les eussent envoyez, en paraisant ce que il eust commencé, aussi comme Moïse commença la conquête de la Terre Sainte & se ne la vit onques mais eslabit pour soy, quand il deust mourir, en son lieu Josué, & commanda au pueble qui luy obeït. Pour ce n'appert, puis que dire le convient: quar qui folie dit, folie doit oïr, pour quoy en respondre sens & verité ne puet peril avenir. Quar si Boniface pour soy & pour tout son Clergie eust à Dieu rendu tout le pueble Latin, qui mourut, tant comme il eust en cure, que il en laissa quatre cens perir par sa negligence, & pource que il ne garda les commandemens de la Loy, en ce que nostre Seigneur Jesus-Christ dit à Saint Pere, *Passez vos mees*. & entendit de toutes, de quelconque lieu, & de quelconques lignages que ils fussent & il laissa ce à faire, pour entendre à pourvoir & anoblir son lignage, & pour vous tollir vostre greigneur Franchise, il ne puet nier, que par ce fait, plus encores que se il deist, pource que len croit plus exemple de fait, que de paroles, que il ne donnast occasion à tous Princes metecrans, & à tous les Chrestiens Princes desobeissans, de refuser le Baptisme, & l'obeissance de l'Eglise de Rome: pource que ils peussent perdre le plus haut point de leurs Seigneuries, c'est à sçavoir, de non reconnoître Souverain de leur fuis. Se les Apostres, & les autres Disciples eussent fait, ou dit ainsi, nul ne cuideroit que ils peussent avoir un tout seul Prince converti. Et si croit-on que il commença à vous bon Roy, pource que vous, & vos Antecessors, & tout le pueble soumis à vous, avez tout temps esté les plus obeissans, & les plus devots à l'Eglise de Rome, & à toutes les autres si comme il pert bien, regardée la Jurisdiction & l'autorité des Eglises de vostre Royaume & des autres. Et pour ce il pert que Boniface, à l'exemple de Zacharias, s'efforça de faire contre le greigneur bien le greigneur mal, que il puet, quand il oyt que vous & vostre Conseil, & tout vostre pueble, qui tant est grand, vous teniez pour si mal payez de son Mandement. Et que si grand esclandre en estoit par tout le monde, comme le fait greigneur, que len ne pourroit dire ne escrire, & si eust esté trop greigneur, se len eust usé de semblable sur tout le pueble Latin: quar nul homme n'y eust obey, tant comme il s'en peust defendre, le cuer & la volenté du mandeour, qui cuidoit faire tout le monde trembler, s'endurcir, sans repentir, & sans retraire à l'exemple de Pharaon. Ne onques homme ne s'aperceut, que il ne mourut en si grand iniquité, en faisant le contraire de nostre Seigneur Jesus-Christ, & de Saint Pol, qui dit ainsi: *Se moi frere estoit esclandre, pour l'en oïr, se me garderoie de mengier char à tousjours*: & pource qu'il ne parlait sans faire, & sans que il n'eust grever au pueble, & que esclandre ne iust, iceluy sage Apostre, quand il alloit prechant, par son art, & par ses mains querroit en faisant panners, ce que necessaire y estoit pour luy, & pour ceux qui avec li estoient: & l'Apostre en son Canon mesme dit, que pour esclandre eschiver, l'en doit faire & laisser à faire, tout ce que l'en peut sans pechie mortel. Et si fut, & est, esclandre greigneur dudit Mandement, de l'orgueil, & de la convoitise: pource que les sages regardoient, que les Apostoles, & les Empe-

ANNO
1305.

ANNO pereurs, en firent leur doer, qui pour eux establi-
rent le plus qu'ils peurent. Laquelle chose pert bien,
1305. à ce que l'Empereur dit, que il estoit Seigneur du
Monde, sans rien excepter, qui ne avint onques à
Alexandre, ne à autre. Et se n'osent il dire que
l'en ne le peut defendre contre l'Eglise de Rome,
& contre l'Empire, par prescription de cent ans.
Autrement il convenit revenir à faire comme les
poissons, qui ont toute la mer commune, si que le
plus fort bout hors le plus foible, & occupe le
lieu, tant comme il luy plaist à demourer. Ainsi
feroient la gent, se longue teneure ne deffendoit les
tenens. Dont semble il bien que ledit Pape vouloit
tout le monde destruire, & mettre en guerre, qui de
nouvel vouloit occuper cette Seigneurie, qui tenuë
& porcée avoit esté plus de mil ans en bonne foy
des Roys de France. Par auleu raison puet len de-
mander tout l'heritage que Dieu le Pere partit entre
Adam & ses enfans, quand il dit, *Ce que ton pied
marchera, & que tu occuperas, sera tien.* Parquoy
il pert, qu'il alloit droitement contre la Loy de
Dieu & contre le commandement. Onques quand
ledit Boniface sceut si grand esclandre émeué par
ledit Mandement, ne sen souffrist pour ce appaiser.
Il appert bien que il ne douta esclandre de riens, &
que cette entente de li fu perverse, si que l'en ap-
perceut onques sur ce amandement. Et quand l'en
ne puet nier, qu'il ne sceust tel esclandre, & il ne
luy en chalu, mais pourtoui comme mellencolieux sa
folle entente, plus fort que devant, par plusieurs
fois, per fez pervers par lesquels il renia Dieu, &
en ce le rendurci sans ressortir de riens en sa vie.
Et fit ces choses notoirement, en disant, qui lui li-
soit à faire. Et si appert clerement que il ne le
pout faire, sans plusieurs pechiez mortels, qui ne
puent estre elusez, que ce ne fust verité notoire.
Pourquoy, par les dits de Saint Pol, & de Saint
Augustin, il renioia Dieu notoirement, & en cest estat
fu mort sans que l'en onques aperceust sa repentance,
si comme ceux qui furent presens, & la re-
nommée de Rome le tesmoigne; & in *Epistola ad
Titum I. C. XI. q. 3. c. existimant.* Et se maintint
tousjours, comme Pharaon que il luy lisoit à faire:
pourquoy il pert raisonnablement qu'il fut herege, &
en ceste erreur mourut. Et s'aucuns vouloit ledit
Boniface escuser de tout cest esclandre, en disant,
que ledit Pape ne pouoit lasser, qu'il ne fust son
pouvoir des choses desusdites, que il ne cheist en
pechié mortel, & que Sentence fu telle: Contre ce
puet l'en dire, que il appert, que ce fust faux: car
il s'enlivoit qu'il creust, que tous les Apostolles
euissent vescu tous dix en pechié mortel, pource
qu'ils ne firent ainsi. Parquoy que aucun autre ne
paigne exemple à faire aussi; & pource, que la pei-
ne de luy face paour aux autres; & mesmement pource
que puis qu'il fust Pape, & devant mesmes, on
li vit notoirement fere moult de choses, qui ne pou-
voient estre faites en bonne maniere, desquelles on
n'apperceut onques signe d'amandement; Vous noble
Roy sur tous autres Princes, par heritage defendeur
de la Foy, destruireur de bougres, poutiez & devez,
& estes tenez requerre & procurer, que ledit Boni-
face soit tenez & jugiez pour herege, & punis en la
maniere que l'en le pourra & devra, & doit faire
après sa mort: si que vostre souveraine franchise
soit gardée & declarée, & qu'elle ne perisse, ne ne
soit avilée en vostre temps, & si que vous gardiez
le serment, lequel vous faites en vostre couronne-
ment: Phonneur & le profit de vous, & de vos Antec-
esseurs, & de vos hoirs, & de tout vostre peu-
ble, si que par la devotion de vous, & de vos Antec-
esseurs, & de vostre grand pueble la greigneur fran-
chise de vostre Royaume ne soit perduë, ne en doute
ramendée, & que celle injure faite à vous, & à
votre pueble, soit bien & iustissamment esmencée.

De thesore des Chartes Registre CXXIX. fol. 114.

XVI.

5 Mai. *Instrumentum publicum de Societate faciendâ in-
ter Commune Brixie, & Commune Mantue
ac Verone ad Consilium quadringentorum
Brixie. Actum 5. Maji 1305. Indictione
III. [Authentique tiré des Archives Ar-
chi-Ducales de Mantoue.]*

TOM. I. PART. II.

E Exemplum ex Authentico fideliter relevatum auc-
toritate, & decreto Judicis infrascripti. In Chri-
sti Nomine die Lunæ quinto Madi in Caminata infe-
riori Episcopatus Brixie, presentibus Anselmino de
Cagnolis, Bernardino de Campionibus Notariis & De-
lagado de Calcinate ejusdem Communis Brixie tes-
tibus rogatis. Ibidem Dominus Jacobus de Patto
Prior Practicorum Brixie, Lanfrancus Medici,
Nicolaus Gaydi, Augustinus de Cilicinis, & Mo-
reschinus de Monteclaro Consilarii ipsius Domini
Prioris, ac etiam Domini Framundus della Ripa Ju-
dex Abbas Antianus Pacis, & Populi Brixie, Ro-
magnolus Romani Notarius, Restaurus de Beldecai-
ris Notarius, Johannes de Calvixano Notarius, Ben-
venutus Bonazunta, Tancredus Giselberti, Jacobi-
nus de Cagnolis Notarius, Albertinus Domini Zo-
chini de la Pallata, Michelinus de Lera, Obertinus
Lucii, Johannes de Taernis, & Franceschinus
filius Lanfranchi de Goiono, omnes Antiani Pacis, &
Populi Brixie. Congregati coram presentia Venerabilis
Patris Domini B. Dei gratia Episcopi Brixien-
sis Marchionis Ducis, & Comitis, & de conscientia, &
voluntate dicti Domini Episcopi deliberaverunt, &
providuerunt, quod omnia, & singula deliberata, trac-
tata & provisa per Dominos Framundum de la Ri-
pa, & Massum de Chipolis Judices, qui fuerunt
Ambaxatores Communis Brixie ad Dominos Capita-
neos, & Communia Civitatum Verone, & Mantue,
seu que accederent, & contingerent ad predicta su-
per Societate, fraternitate, & unione faciendâ, & in-
eunda inter Commune Brixie, & dictos Dominos
Capitaneos & Communia Verone, & Mantue, poni
debeant ad Consilium Quadringentorum, & ad qua-
cumque alia Consilia per Dominos Potestates, &
Rectores, & Officiales Communis Brixie presentes,
& futuros. Qui Dominus Episcopus dixit, quod
placet ei, & de conscientia, & voluntate sua est,
quod omnia, & singula supradicta ponantur ad Con-
silia supradicta, & in eis procedatur secundum vo-
luntatem dictorum Consiliorum.

Actum est hoc Anno Domini millesimo CCG. quin-
to, Indictione tertia.

Ego Nicolinus Buticelis Notarius predictorum Do-
minorum Prioris Consilii Abbatis Antiani, & Com-
munis Brixie his omnibus interfu & predicta sub-
scripti de mandato dictorum Dominorum, & me sub-
scripti.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelbertis sacri Pa-
latii Notarius publicus Authenticum hujus Exempli
vidi, & legi atque ut ipso authentico continebatur
ita in presentia Exempli fideliter scripsi, & in publi-
cam formam redegi. Deinde ipsum Authenticum cum
presentia Exempli una cum Notariis infrascriptis, &
ipsum mecum auscultavimus diligenter, utque dicto con-
tinebatur Authentico, ita in Exempli presentia com-
perimus fideliter contineri, nil addito vel omisso
quod sensum vel sententiam valeat immutare. Et
hæc ex auctoritate, decreto atque Mandato Domini
quinto & Ambroni Judicis & affirmative Viri No-
bilibus Domini Ugolini Justiniani Mantue Potestatis,
Nobis Notariis ad predicta prestitis, & interpositis.
Die Lunæ quatuordecimo Junii millesimo recentissimo
quinto, Indictione tertia. Presentibus Guizardo Domi-
ni Guarini à Fortis, Antoniollo Domini Rizzar de
Marzo, Notariis Potestatis predicti, & Timodeo quan-
dam Alberti de Godio, & Brunello Ministeriali Com-
munis Mantue. In Palatio Veteri Communis Mantue
ad Bancum Maleficiorum, ubi dictus Judex ex
officio pro Tribunali sedebat.

L. H. T. Ego Bonaventurinus de Minatis Notarius
sacri Palatii publicus Authenticum hujus Exempli
vidi, & legi, ipsumque Authenticum cum Exem-
plo una cum predicto Adelberio Notario, & cum
infrascriptis Nicolao, & Petriño Notariis, & cum
meum auscultavimus diligenter eaque Authenticum,
& Exemplum comperimus in omnibus concordare
nihil de continentia dicti Authentici in Exempli
omisso, vel addito quod sententiam, aut sensum
immutet. Et hoc auctoritate, & decreto, & Mandato
Judicis antedicti Nobis Notariis prestitis, & in-
terpositis, die millesimo, Indictione, & loco pre-
scriptis, & in presentia testium predictorum.

L. H. T. Et Ego Nicolaus Domini Horaboni
de Casal Sacri Palatii Notarius publicus Authenti-
cum hujus Exempli vidi & legi, ipsumque Authenti-
cum cum Exemplo una cum predictis Dominis A-
delberio & Bonaventurino, nec non cum infrascriptis

ANNO

1305.

to Petri Notariis, & ipsi mecum aufcultavimus diligenter eaque Authenticum, & Exemplum communi perimus in omnibus concordare, nihil de continencia dicti Authentici in Exemplo omisso, vel addito, quod sententiam, aut sensum immutet, & hoc auctoritate, decreto, & Mandato Judicis antedicti nobis Notariis praestitis, & interpositis, die, millesimo, Indictione, & loco praescriptis, & in praesentia testium praedictorum.

L. H. T. Et Ego Petrus filius Domini Moreni Barberii de Fozanis sacri Palatii Notarius publicus Authenticum hujus Exempli vidi, legi, Iplumque Authenticum cum Exemplo una cum praedictis Dominis Adelberio, Bonaventurino, & Nicolao Notariis, & ipsi mecum aufcultavimus, diligenter, eaque Authenticum & Exemplum comperimus in omnibus concordare, nihil de continencia dicti Authentici in Exemplo omisso, vel addito, quod sententiam, aut sensum immutet. Et hoc auctoritate decreto, & Mandato Judicis antedicti nobis Notariis praestitis, & interpositis die, millesimo, Indictione, & loco praescriptis & in praesentia testium praedictorum.

14. Mai.

Approbatio Lige per Ambasciatores BRIXIENSES Communi & Magistratui MANTUAE propositae ab eodem Communi & Magistratu in Consilio Generali facta, cum insertis Lige articulis & Mandato ipsorum Procuratori dato coram Consilio Brixienfi eandem approbandi, & confirmandi, nec non jurandi in animas praedicti Magistratus, & Communitas Mantuae de Pañis his perpetuo observandis, & adimplendis. Alium in Consilio Generali Mantuae 14. Maii 1305. Indictione III. [Authenticque tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]

IN Nomine Christi, die Veneris quartodecimo Maii millesimo recentissimo quinto, Indictione tertia, Consilio generali Communitas Mantuae voce preconia sonoque Campanae more solito congregato super Palatio Veteri Communitas ejusdem, ad quod Consilium interfuerunt mille ducenti Homines vel circa, de Mandato Nobilium Dominorum Ugolini Justiniani Potestatis, & Guidonis de Bonacolis Capitanei Mantuani.

Cum per Dominos Framundum de la Ripa, & Moreum de Chizolis Judices, qui fuerunt Ambaxatores ad Dominos Capitaneos, & Communia Civitatum Veronae, & Mantuae, dicantur esse, & sint multa tractata, deliberata, & provisum cum Dominis, & Communibus supradictis, quorum tenor latius insertus continetur. Dictus Dominus Ugolinius Potestas Mantuae de voluntate, & conscientia dicti Domini Guidonis Capitanei, & in ejus praesentia, prius lectis in dicto Consilio ibidem more, & forma debitis congregato omnibus, & singulis tractatis per dictos Ambaxatores, & quae inferius continentur proposuit, & dixit quid placet in his, & circa ea, & eorum conservatione, & executione consilio faciendum, super quibus omnibus petunt consilium sibi dari. In quo quidem Consilio Dominus Vivaldus de Belcalzario surgens consuluit, quod omnia provisum, tractata, & deliberata per dictos Ambaxatores cum dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Civitatum Veronae, & Mantuae & omnia dicta Capitula lecta in praesenti Consilio sint firma in totum, & debeant executioni mandari, & incontinenti Syndicus legitimus constituatur, qui praedicta debeat adimplere, & praedicta omnia ponantur, & describantur in Volumine Statutorum Mantuae, & perpetuo debeant permanere firma & rata & nunquam per aliqua Statuta, vel Provisiones, nec aliqua alia de causa possint, nec debeant derogari, Statutis, vel reformationibus aliquibus non obstantibus. Et quod Dominus Potestas, qui nunc est & per tempora erit, teneatur, & debeat vinculo juramenti praedicta omnia perpetuo observare, & facere, quod in quolibet Capitulo effectui demandatur. In reformatione cujus Consilii facti praescripto per dictum Dominum Potestatem ad Columnas Palatii secundum formam Statuti placuit omnibus de dicto Consilio nemine discrepante, & in concordia voluerunt, & reformaverunt. Quae omnia provisum, tractata, & deliberata per dictos Ambaxatores cum dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Civitatum Veronae & Mantuae, & etiam Ca-

pitula lecta in praesenti consilio, & quae inferius scripta sunt, sint firma in totum, & debeant executioni mandari, & quod incontinenti Syndicus legitimus constituatur, qui praedicta debeat nomine Communitatis Mantuae adimplere, & quod praedicta omnia ponantur, & describantur in Volumine Statutorum Mantuae, & perpetuo firma, & rata debeant permanere, & quod nunquam per aliqua Statuta, vel provisiones, nec aliqua alia de causa possint nec debeant derogari, non obstantibus aliquibus Statutis, vel reformationibus Communitas Mantuae. Et quod Dominus Potestas, qui nunc est, & per tempora erit, teneatur, & debeat vinculo juramenti praedicta omnia perpetuo observare, & facere, quod in quolibet Capitulo effectui demandatur. Tenor quorum Societatis, & fraternitatis Capitulum, & pactum talis est: Ad honorem Omnipotentis Dei Patris, & Filii & Spiritus Sancti, & Beatae Mariae Virginis Matris ejus & totius Caeslestis Curiae, sacrosanctae Romanae Matris Ecclesiae, atque Serenissimi Patris Domini summi Pontificis futuri, & fratrum suorum: Nec non ad honorem sacri Imperii, & Sanctissimi Domini Alberti Romanorum Regis, semper Augusti, & omnium Amicorum. Haec est forma Societatis, fraternitatis, & Unionis factae, initae, & contractae inter Communitatem, & Universitatem Brixiae & Magnificos Dominos Alboinum de la Scalla Communitas, & Populi Veronensis Capitaneum Generalem, & Guidonem de Bonacolis Communitas, & Populi Mantuae Capitaneum Generalem atque Communia, & Universitates Veronae & Mantuae perpetuo obtinende & conservandae: Primo videlicet, quod praedicti Domini Capitanei, & Communia Veronae, & Mantuae pro se, & Amicis suis de Civitatibus, & districtibus Veronae & Mantuae, qui nunc sunt Amici dictorum Dominorum & remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Veronae & Mantuae habebunt, tenebunt & tractabunt perpetuo Commune Brixiae, & ejus Amicos de Civitate, & districtu Brixiae, qui nunc sunt Amici ipsius Communitas Brixiae, & remanebunt in futurum, pro suis veris Amicis. Et è converso, quod praedictum Commune Brixiae pro se, & Amicis suis de Civitate, & districtu Brixiae, qui nunc sunt Amici ipsius Communitas Brixiae, & remanebunt in futurum, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronae & Mantuae, & eorum Amicos de Civitate Veronae, & Mantuae qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum Capitaneorum & Communium, & remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Veronae, & Mantuae, pro suis veris Amicis. Item quod supradicti Domini Capitanei, & Communia Veronae, & Mantuae pro se, & Amicis suis praedictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos Communitas Brixiae tam de Brixia, quam aliunde, qui nunc sunt, & etiam in futurum fuerint, pro suis Inimicis, & eis, ac omnibus quibus Commune Brixiae vellent guerram facere, vel movere, facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem ipsius Communitas Brixiae ubicunque in omnibus locis, & Terris per Terram, & per aquam, nec cum eis ad pacem, vel Treugnam, pactionem, seu conventionem aliquam seu aliud, quocunque nomine censetur, provenient, seu pacem, vel treugnam, pactionem vel Conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censetur, facient, vel tractabunt, aut tractari facient sine voluntate Communitas Brixiae. Et è converso, quod supradictum Commune Brixiae pro se, & Amicis suis praedictis, habebit, tenebit & tractabit perpetuo Inimicos dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronae, & Mantuae tam de Civitate Veronae, & Mantuae, quam aliunde, qui nunc sunt, & etiam in futurum fuerint pro suis Inimicis & eis, ac omnibus, quibus dicti Domini Capitanei, & Communia Veronae, & Mantuae vellent guerram facere, aut movere, faciet vivam guerram ad sensum & voluntatem ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronae, & Mantuae per Terram, & per aquam ubicunque in omnibus locis, & Terris, nec cum eis ad pacem vel treugnam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud, quocunque nomine censetur, provenient, seu pacem, vel treugnam, pactionem, vel conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censetur faciet, vel tractabit aut tractari faciet sine voluntate dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronae, & Mantuae. Item quod pra-

ANNO

1305.

ANNO 1305. prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ defcenderent, manutenebunt, & conservabunt toto suo posse contra personas, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, ad sensum, & voluntatem dicti Communis Brixie per Terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu tam Brixienti, quam alio, adjuvando etiam manuteneendo, defcendendo, & conservando dictum Commune Brixie in omnibus, & singulis honoribus, & Jurisdictionibus, vel quasi ejusdem Communis, cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, & Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam Brixienti, quam alio. Et è converso, quod prædictum Commune Brixie defcendet, manutenebit, & conservabit toto suo posse cum personis, & avere, prædictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, ad sensum, & voluntatem dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ per Terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu tam Veronæ, & Mantuæ quam alio, adjuvando etiam manuteneendo, defcendendo, & conservando dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ in omnibus, & singulis honoribus, & Jurisdictionibus, vel quasi ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam Veronensi, & Mantuano, quam alio. Item quod omnes & singuli Banniti pro parte, perditione, vel malexardia Communis Brixie, & qui de cæterò bannirentur pro parte, perditione, vel malexardia ipso jure intelligantur etiam, & sint banniti pro parte, perditione & malexardia ipsorum Dominorum Capitaneorum & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, nec venire, nec morari possint in Civitatibus aut districtibus Veronæ, & Mantuæ nec aliquis eorum. Et è converso, quod omnes, & singuli banniti pro parte, perditione, & Malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, inter quos bannitos specialiter, & expressim intelligantur esse, & sint Comes de Caraloto, non obstante, quod aliqui ex ipsis Comitibus dicebantur esse, & essent Cives seu Originarii, vel Incolæ dictæ Civitatis, vel districtus Brixie, nec aliquo alio obstante. Et qui de cæterò bannirentur pro parte, perditione, vel malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & cuilibet eorum, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, perditione & Malexardia Communis Brixie, nec venire, nec morari possint in Civitate, aut districtu Brixie. Item si coningeret aliquem, vel aliquos de dictis bannitis Communis Brixie pro parte, perditione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitate, vel districtu Veronæ, vel Mantuæ, bannitos illos, vel banniti illi possint, & possint per Nuntium Communis Brixie personaliter capi, & decerni, & conduci in fortiam Communis Brixie, vel etiam per dictum Nuntium Communis Brixie consignari in fortiam illius Domini, vel Communis, in cuius Civitate, vel districtu repertus esset habitare, vel esse, qui Dominus, & Commune talem bannitum, vel bannitos consignatum, vel consignatos teneantur quancitius Communi Brixie sub fida custodia transmittendum, præstare, & dare. Ita etiam quod dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & quilibet eorum, & insuper Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Veronæ & Mantuæ in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis bannitis Communis Brixie reperiretur, illum vel illos ad requisitionem Nuntii Communis Brixie capere, & detinere personaliter teneantur, & facere quod veniat quancitius in fortiam Communis Brixie. Et è converso, quod si coningeret aliquem, vel aliquos de Bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, vel aliquis eorum pro parte, perditione, vel Malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitate, vel districtu Brixie, bannitos illos, vel banniti illi possint, & possint per Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum vel Communium Veronæ, & Mantuæ, & cuilibet eorum personaliter capi, & detineri, & con-

duci in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cuilibet eorum, vel etiam per dictum Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cuilibet eorum consignari in fortiam Communis Brixie, quod Commune Brixie teneatur quancitius ipsis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ, & Mantuæ, seu illi Domino, & Communi, cuius esset bannitus sub fida custodia transmittendum præstare, & dare, ita etiam quod dictum Commune Brixie, & insuper Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Brixie in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, & cuilibet eorum reperiretur illum vel illos ad requisitionem Nuntii dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, & cuilibet eorum capere, & detinere personaliter teneantur, & facere quod veniat quancitius in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, ut dictum est. Item quod prædicta pacta, & Capitula cum omnibus superscriptis, & infrascriptis per dictos Dominos Capitaneos, & per dicta Communia, & homines Civitatum Veronæ, & Mantuæ etiam per Commune, & homines Brixie, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum jurentur, & firmetur in Consiliis dictarum Civitatum ad majorem firmitatem prædictorum, & fiant cum omnibus solemnitatibus oportunitis, ut nullo obstante irrevocabilem, & plenam perpetuò teneant firmitatem, ita etiam quod de his fiant Statuta specialia, & precisa in Voluminibus Statutorum dictarum Civitatum, & cuilibet earum conscribenda, & ponenda, quibus per aliqua Statuta, vel reformationes, vel jura facta, vel facienda non possit ullo tempore derogari. Item ad majorem conservationem, & robur plenius Societatis, Fraternalitatis, & Unionis prædictæ, & omnium supra, & infrascriptorum parlamentum, seu colloquium esse debeat ad requisitionem cuilibet prædictorum Communium singulis mensibus de sapientibus ipsarum Civitatum eligendis, & mittendis per sua Communia in illo loco, qui videbitur eligendus per dicta Communia, vel majorem partem ipsorum Communium, seu Rectorum ipsorum Communium tam in dictis Civitatibus, quam in earum districtibus, sicut eligere, & constituere placuerit dictis Communibus, vel eorum Rectoribus omnibus vel majori parti, vel etiam quancunque videretur dictis Communibus, & eorum Rectoribus omnibus, vel majori parti pro negotiis dictorum Dominorum Capitaneorum, & dictorum Communium Brixie, Veronæ, & Mantuæ. Quæ omnia, & singula pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in præfenti Contractu insertis, & scriptis, dictæ partes ad invicem sibi solemnem stipulationem promittant, & teneantur attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrahere, vel venire per modum aliquem, seu causam, sub pena, & in pena decem millium Librarum Imperialium Lombardorum, quæ pena ad omnia, & singula Capitula referatur & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra Partem non attendentem, & peti & exigi possit semel & pluries per partem attendentem à parte non attendente, quocumque contra prædicta, vel aliquid prædictorum ventum fuerit, vel factum vel non servatum, & pena soluta, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum eadem pena, stipulatione, promissione, & exactione. Et quod dicta Communia se ubique locorum convenienda, & solutura constituent. Ita etiam & tali pacto inter dictas partes inito, promisso, & stipulatione solemniter vallato, quod si Commune Brixie prædicta omnia, & singula non attenderit, & non servaverit, seu contra prædicta, vel aliquid prædictorum venerit, vel fecerit ullo modo, causa vel ingenio, de jure, vel de facto dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, vel Rectores ipsorum Communium, seu alter eorum possit, & debeat denunciare Potesati vel Reftori Civitatis Brixie pro Communi Brixienfium, qualiter Commune Brixie contra venit, vel fecit, & denunciatione facta Commune Brixie, Mantuæ infra mensem satisfacere vel concordare cum dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronæ & Mantuæ, seu cum illo Domino & Capiteo, & Communi ex prædictis, cui factum, seu denuntiatio facta principaliter pertineret de his de quibus facta fuerit ipsa denuntiatio. Quod si non satisfecerit, & non concordaverit

ANNO
1305.

ANNO
1305.

cordaverit, ut dictum est, dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & eorum Rectores, & quilibet eorum possint, & possit res, & personas & bona Communis, & etiam singularium personarum Civitatis Brixie & districtus, in Civitatibus, & districtibus Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum Civitatum ac etiam in quacunque Civitate, Terra, & loco convenire, & etiam sua auctoritate capere, & detinere, & habere usque ad plenam, & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, interesse, penarum, & omnium expensarum factarum & faciendarum; & è converso quod si dicti Domini Capitanei & Communia Veronæ & Mantuæ, seu alter eorum, non attenderint, & non servaverint, seu contra prædicta vel aliquid prædictorum venerint, vel fecerint ullo modo, vel causa, vel ingenio, de jure, vel de facto, dictum Commune Brixie, vel ejus Rector possit, & debeat denunciare dictis Dominis Capitaneis, & Rectoribus dictarum Civitatum Veronæ & Mantuæ seu ei, qui contrafecerit, vel venerit, qualiter dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, seu alter eorum contraverint, vel fecerint, & denuntiatione facta dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, vel ille, qui contrafecerit, vel venerit, teneantur infra mensem satisfacere vel concordare cum dicto Communi Brixie. Quod si non satisfecerint, vel non concordaverint, ut dictum est, dictum Commune Brixie, & ejus Rector possit res, personas, & bona dictorum Dominorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, & singularium personarum, Civitatum, & districtuum Veronæ & Mantuæ in Civitate Brixie ac etiam in quacunque Civitate, Terra, & loco convenire, & etiam sua auctoritate capere, detinere, & habere usque ad plenam, & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, interesse, penarum, & omnium expensarum factarum, & faciendarum. Et super prædictis, Pactis & Capitulis ordinentur, & celebrentur Contractus sicut melius, & plenius videbuntur ordinandi, & celebrandi. Et incontinenti in dicto Consilio Communis Mantuæ Magnifici viri Domini Ugolino Justinianus Potestas, & Guido de Bonacolis Capitaneus Mantuani de voluntate, & consensu omnium de dicto Consilio, & omnes, & singuli Universi de ipso Consilio qui fuerunt ibidem numero mille ducenti, vel circa, Consiliarios, & hominum ad ipsum Consilium congregatorum, & quilibet eorum de consensu, & auctoritate prædictorum Dominorum Potestatis & Capitanei pro se, & tuo nomine, & vice Communis Mantuæ fecerunt, constituerunt, & ordinarunt Dominum Andriolum de Benaficis Civem Mantuæ suum, & cujuslibet eorum, & dicti Communis Nuntium, Syndicum, & Procuratorem specialem ad eundem ad Dominos Potestatem Priorem Prædicorum Abbatem Antianum, & Antianos pacis, & Populi Brixie & ad Societatem, Fratritatem, & Unionem cum prædictis Dominis, & Comuni Brixie, & eorum Sindico, Nuntio, & Procuratore, sindicario, & procuratorio nomine eorumdem. Incundum, contrahendum, & faciendum & ad promittendum, firmandum, & jurandum in Animas prædictorum Dominorum Potestatis, & Capitanei Consilii, & Communis Mantuæ omnia pacta, & conventiones facta inter dictos Dominos, & Communia dictarum Civitatum, & Dominos Prædicorum de Ripa & Maseum de Chizolis Judices Ambaxatores Communis Brixie, & quorum pactorum, & conventionum tenor superius continetur & ad promittendum solemnem stipulatione dicti Domino Potestati Brixie Priori Prædicorum Abbati, & Antianis, & Comuni Brixie, sive alteri eorum nomine legitime stipulanti ipsa perpetuo attendere, & observare, & nunquam de jure vel de facto contrafacere vel venire, & omnem obligationem faciendum que expedierit, & consilium recipiendum a dictis Dominis, & Comuni prædictæ Civitatis Brixie secundum formam dictorum pactorum, & conventionum pro majori prædictorum roboris firmitate. Et generaliter ad omnes obligationes personales, reales, & cujusque conditionis faciendum, quæ pro prædictis perpetuo observandis & effectualiter adimplendis melius crediderint expedire, sic, quod cuncta hinc inde procedant potissima firmitate & ad omnes renuntiationes interponendas, quæ ad prædictorum effectum melius expediant, & firmius apparuerit convenire. In omnibus, & singulis supradictis, & dependentibus ab eisdem eidem Andriolo dando, & concedendo liberum, & generale Mandatum, & speciale,

& liberam, & generalem administrationem, & specialem, ut omnia adimplere, & facere possit, quæ Mandantes principales propie, & Commune Mantuæ facere, & adimplere possint si adessent in celebratione contractus. Ex nunc prout ex tunc mihi infra scripto Notario nomine prædictorum Dominorum Potestatis, Prioris, Abbatis, & Antiani, & Communis Brixie stipulanti promittentes omnia, & singula, quæ per eum fient, perpetuo firma, & rata habere, & tenere, & non contravenire ullo modo, jure, exceptione vel causa. Et ad prædictorum conservationem perpetuam cujuslibet beneficii renuntiatione inserta Communis Mantuæ, & suas personas personaliter, & sua bona realiter obligando.

Interfuerunt presentes omnibus, & singulis supra scriptis Domini Delagitus, Domini Ottoni de Moneginis & Angellerius Domini Cobelli Calegarii Notarii, Dictatores Communis Mantuæ, Nicolaus Domini Horaboni de Casale, Petrinus Domini Moreni Barberii Notarii Potestatis, atque Venericus & Matamorbia Precones Communis Mantuæ & multi alii testes rogati.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis sacri Palatii Notarius publicus prædictis omnibus interfui & jussu dictorum Dominorum Potestatis, & Capitanei, atque rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

Liga Et Societas inter Commune Brixie ex una, & Communia Veronæ, & Mantuæ ex altera parte, quæ spondent se eosdem Amicos Et Inimicos habitura, Et adiutorium mutuum sibi præstitura in bello, nec pacem se iniuria nisi de consensu mutuo, Et voluntate. Ordinatur, ut de his pactis fiant Statuta Specialia in singulis Civitatibus, quibus derogari per alia non debeat. In contravenientes pena 10. mille librarum Imperialium Lombardorum constituitur. Actum Brixie 21. Maii Anno 1305. Indictione III. [Autentique tiré des Archives Archiduales de Mantoue.]

L. H. T. Ad honorem Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatæ Mariæ Virginis ejus Matris, & totius Cælestis Curie Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, atque Sanctissimi Patris Domini Summi Pontificis futuri, & fratrum suorum, nec non ad honorem sacri Imperii, & Serenissimi Domini Alberti Romanorum Regis semper Augusti, & omnium Amicorum.

Hæc est forma Societatis, fraternitatis, & unionis factæ, initæ, & contractæ inter Commune, & Universitatem Brixie, & Providum Virum Dominum Guillelmum de Contesio Civem Brixie, Nuntium, Syndicum, & Procuratorem ejusdem Communis, & Universitatis Brixie, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Anselmum de Cagnolis Notarium publicum, & Dictatorem dicti Domini Potestatis, & Communis Brixie sub die Lune decimo Madii millesimo infra scripto sindicario, & procuratorio nomine, & vice ejusdem Communis, & Universitatis Brixie ex una parte, & Magnificos Dominos Albojinum de la Scala Communi, & Populi Veronæ Capitaneum generalem, Guidem de Bonacolis Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum generalem, atque Communiam, & Universitates Veronæ, & Mantuæ, & discretos Viros Dominos Alexandrum Notarium quondam Domini Albrici, Civem Veronæ Syndicum, Nuntium, & Procuratorem dicti Magnifici Domini Capitanei, & Communis, & Universitatis Veronæ, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto manu Bonaventuræ Notarii de Sancta Sophia, sub die Jovis tertio decimo Madii millesimo infra scripto & Andriolum de Benaficis, Civem Mantuæ Syndicum, Nuntium, & Procuratorem dicti Magnifici Domini Capitanei, & Communis, & Universitatis Mantuæ, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Dominum Adelberium de Adelberis, Civem Mantuæ sub die Veneris decimo quarto Madii millesimo infra scripto, sindicario, & procuratorio nomine, & vice eorumdem Dominorum Capitaneorum, & Communium & Universitatum Veronæ & Mantuæ ex altera.

Primo videlicet quod predicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ pro se, & Amicis

ANNO
1305.

ANNO 1305. micis suis de Civitatibus, & districtibus Veronæ, & Mantuæ, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum & remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Veronæ, & Mantuæ habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Commune Brixie, & ejus Amicos de Civitate Brixie, & districtu, qui nunc sunt Amici ipsius Communis Brixie, & remanebunt in futurum pro suis veris Amicis. Et è converso, quod prædictum Commune Brixie pro se & Amicis suis de Civitate, & districtu Brixie, qui nunc sunt Amici ipsius Communis Brixie, & remanebunt in futurum, habebit, tenebit, & tractabit perpetuo dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & eorum amicos de Civitatibus Veronæ, & Mantuæ, qui nunc sunt Amici prædictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium remanebunt in futurum, qui Domini Capitanei, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Veronæ, & Mantuæ, pro suis veris Amicis. Item quod supradicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ pro se & amicis suis prædictis habebunt, & tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos Communis Brixie tam de Brixia, quam aliunde, qui nunc sunt, & etiam in futurum fuerint, pro suis Inimicis, & eis ac omnibus, quibus Commune Brixie vellent guerram facere, vel movere, facient vivam guerram ad sensum & voluntatem ipsius Communis Brixie ubicunque, in omnibus locis, & Terris, per terram, & per aquam, nec cum eis ad Pacem vel Treugam, seu Conventionem aliquam seu aliud, quocunque nomine censetur provenient, seu pacem, vel treugam, pactiorem, vel conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censetur facient, vel tractabunt, aut tractari facient sine voluntate Communis Brixie. Et è converso, quod supradictum Commune Brixie pro se, & amicis suis prædictis, habebit, tenebit, & tractabit perpetuo Inimicos dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, tam de Civitatibus Veronæ, & Mantuæ, quam aliunde qui nunc sunt & etiam in futurum fuerint pro suis Inimicis, & eis, ac omnibus quibus dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ vellent guerram facere, vel movere, facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ ubicunque in omnibus locis, & Terris per Terram, & per aquam, nec cum eis ad pacem, vel treugam, pactiorem, seu conventionem aliquam, seu aliud, quocunque nomine censetur, provenient, seu pacem vel treugam pactiorem vel conventionem aliquam seu aliud, quocunque nomine censetur, faciet, vel tractabit, aut tractari faciet sine voluntate dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ. Item quod prædicti Domini Capitanei Veronæ, & Mantuæ & Communia defendent, & mantenebunt, & conservabunt toto suo posse cum personis, & avere prædictum Commune Brixie contra omnes & singulas personas, Civitates, & Communitates, & loca ad sensum, & voluntatem dicti Communis Brixie per Terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu, tam Brixie quam alio, adjuvando etiam manuteneudo, & conservando dictum Commune Brixie in omnibus, & singulis honoribus, Jurisdictionibus, vel quasi ejusdem Communis cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam Veronæ, quam alio. Et è converso quod prædictum Commune Brixie defendet, manutenebit, & conservabit toto suo posse cum personis, & avere prædictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, ad sensum, & voluntatem dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ per Terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu, tam Veronæ & Mantuæ, quam alio, adjuvando etiam, manuteneudo, & defendendo, & conservando dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ in omnibus, & singulis honoribus, Jurisdictionibus, vel quasi ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, Territorio, & districtu tam Veronæ & Mantuæ, quam alio. Item quod omnes, & singuli Banniti pro parte, prodicione, vel malexardia dicti Communis Brixie,

& qui de cætero bannirentur pro parte, prodicione, vel malexardia, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, prodicione, & malexardia ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, nec venire, nec morari possint in Civitatibus, aut districtibus Veronæ, & Mantuæ nec alicujus earum. Et è converso quod omnes, & singuli Banniti pro parte, prodicione, vel malexardia dictorum Capitaneorum, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, inter quos bannitos specialiter, & expressim intelligantur esse, & sint Comes de Casali alto, non obstante quod aliqui ex dictis Comitibus dicerentur esse, vel essent Cives, seu Originarii, vel Incolæ dictæ Civitatis, vel districtus Brixie, nec aliquo alio obstante. Et quod qui de cætero bannirentur pro parte, prodicione, vel malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, prodicione, vel malexardia Communis Brixie, nec venire, nec morari possint in Civitate, aut districtu Brixie. Item si contingeret, aliquem vel aliquos de dictis bannitis Communis Brixie pro parte, prodicione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitatibus, vel districtibus Veronæ, vel Mantuæ, Bannitus ille, vel banniti illi possint, & possint per Nuntium Communis Brixie personaliter capi, & detineri, & conduci in fortiam Communis Brixie, vel etiam per dictum Nuntium Communis Brixie consignari in fortiam illius Domini, vel Communis in cujus Civitate, vel districtu repertus esset habitare, vel esse, qui Dominus, & Commune talem Bannitum, vel Bannitos, consignatum, vel consignatos teneatur quam citius Comuni Brixie, sub fide custodia transmittendum, præsentare, & dare. Ita etiam quod dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, & quilibet eorum, & insuper Communia, & Homines Villarum, & locorum Veronæ, & Mantuæ in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis Bannitis Communis Brixie reperirentur, illum, vel illos ad requisitionem Nuntii Communis Brixie capere, & detinere pariter teneatur, & facere quod veniat quam citius in fortiam Communis Brixie. Et è converso quod si contingeret aliquem, vel aliquos de Bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, vel alicujus eorum pro parte, prodicione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitate, vel districtu Brixie, Bannitus ille, vel Banniti illi possint, & possint per Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum, vel Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum pariter capi, & detineri, & conduci in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum, vel etiam per dictum Nuntium dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum consignari in fortiam Communis Brixie, quod Commune Brixie quam citius ipsi Domini Capitanei, & Communibus Veronæ, & Mantuæ, seu illi Domino, & Comuni, cujus esset bannitus, sub fide custodia transmittendum, præsentare, & dare teneatur. Ita etiam quod dictum Commune Brixie, & insuper Communia, & Homines Villarum, & locorum districtus Brixie, in quibus aliquis, vel aliqui ex prædictis Bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet earum reperirentur, illum, vel illos ad requisitionem Nuntii dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum capere, & detinere pariter teneatur, & facere quod veniat quam citius in fortiam dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, ut dictum est. Item quod prædicta pacta, & Capitula cum omnibus suprascriptis, & infrascriptis per dictos Dominos Capitaneos, & per dicta Communia & Homines Civitatum Veronæ, & Mantuæ, & etiam per Commune, & Homines Brixie, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum jurentur, & fimentur in Consiliis ipsarum Civitatum ad maiorem firmitatem prædictorum, & fiant cum omnibus solemnitatibus opportunis, ut nullo obstante irrevocabilem, & plenam perpetuo teneant firmitatem, ita etiam quod de hiis fiant Statuta specialia, & promissa in Voluminibus Statutorum dictarum Civitatum, & cujuslibet earum conscribenda, & ponenda, quibus per aliqua Statuta, vel reformationes vel jura facta, vel fienda

ANNO
1305.

ANNO
1305.

fienda non possit ullo tempore derogari. Item ad maiorem conservationem, & robur plenius Societatis, Fraternitatis & Unionis predictæ, & omnium supra, & infrascriptorum Parlamentum, seu colloquium esse debeat ad requisitionem cuiuslibet predictorum Communium singulis mensibus de Sapientibus ipsarum Civitatum eligendis, & mittendis per sua Communia, in illo loco, qui videbitur eligendus per dicta Communia, vel maiorem partem Communium, seu Rectorum ipsorum tam in dictis Civitatibus, quam in earum districtibus, sicut eligere, & constituere placuerit dictis Communibus, vel eorum Rectoribus omnibus, vel majori parti pro negotiis dictorum Dominorum Capitaneorum, & dictorum Communium Brixie, Verone, & Mantue. Quæ omnia, & singula pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in presentibus Contractu insertis, & scriptis dictæ Partes ad invicem sibi solemnem stipulatione promittant, & teneantur attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrariare, vel venire per modum aliquem seu causam, sub pena, & in pena decem milium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pena ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra Partem non attendentem, & peti, & exigi possit semel & pluries per Partem attendentem a Parte non attendente quotiescunque contra predicta, vel aliquid predictorum ventum fuerit, vel non servatum, & pena soluta, vel non, predicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum eadem pena, stipulatione, promissione, & exactione, & quod dicta Communia se ubicunque locorum constituenda & solutura constituent. Ita, etiam & tali pacto inter dictas partes inito, promisso, & stipulatione vallato, quod si Commune Brixie predicta omnia, & singula non attenderit & non servaverit, seu contra predicta vel aliquid predictorum venerit vel fecerit ullo modo, vel causa, vel ingenio, de jure vel de facto, dicti Domini Capitanei, & Communia Verone & Mantue vel Rectores ipsorum Communium, vel etiam alteri eorum possint denunciare Potestati, vel Rectori Civitatis Brixie quod Commune Brixie contravenit vel fecit. Et denunciatione facta Commune Brixie teneatur infra mensem satisfacere, vel concordare cum dictis Dominis Capitaneis & Communibus Verone, & Mantue, sed cum illo Domino Capitaneo & Communi ex predictis cui factum, seu denuntiatio facta principaliter pertinet de hiis, de quibus facta fuerit ipsa denuntiatio; quod si non satisfecerit, vel non concordaverit, ut dictum est, dicti Domini Capitanei, & Communia Verone & Mantue, & eorum Rectores, & quilibet eorum possit, & possint res, & personas & bona, & etiam singularium personarum Civitatis Brixie & districtus in Civitatibus, & districtibus Verone, & Mantue, & cuiuslibet eorum territorio & etiam in quacunque Civitate Terre & loco convenire, & etiam sua auctoritate capere, & detinere, & habere usque ad plenam & perfectam solutionem, & satisfactionem dampni, & interesse penarum, & omnium expensarum factarum, & faciendarum. Et si converso, quod si dicti Capitanei, & Communia Verone, & Mantue seu alter eorum non attenderit, vel non servaverit, seu contra predicta, vel aliquid predictorum venerit vel fecerit ullo modo, vel causa, vel ingenio, de jure, vel de facto, dictum Commune Brixie vel ejus Rector possit & debeat denunciare dictis Dominis Capitaneis, vel Rectoribus dictarum Civitatum Verone, & Mantue, seu ei qui contrafecerit, vel venerit, qualiter dicti Domini Capitanei, & Communia Verone & Mantue, seu alter eorum contravenit, vel fecerit, & denunciatione facta dicti Domini Capitanei & Communia Verone & Mantue, vel ille, qui contrafecerit, vel venerit, teneatur infra mensem satisfacere, vel concordare cum dicto Communi Brixie, quod si non fecerit, vel non concordaverit, ut dictum est, dictum Commune Brixie, & ejus Rector possit res, personas, & bona dictorum Dominorum, & Communium Verone & Mantue, & cuiuslibet eorum, & singularium personarum Civitatum, & districtuum Verone & Mantue in Civitate Brixie, & etiam in quacunque alia Civitate, terra, & loco convenire, & etiam sua auctoritate capere, & detinere, & habere usque ad plenam & perfectam solutionem, & satisfactionem dampni, & interesse penarum, & omnium expensarum factarum, & faciendarum. Et super predictis, pactis & Capitulis ordinentur & celebrentur Contractus,

sicut melius, & plenius videbuntur ordinandi, & ANNO
1305.

celebrandi. Quæ omnia, & singula suprascripta in continentem in ipsis Consiliis suprascriptis Dominus Guilielmus Syndicus, & sindicarius nomine ut supra, & suprascripti Domini Alexander, & Andriolus Sindici, & sindicarii nominibus, ut supra, vicissim, inter se se societatem, Fraternitatem, & Unionem ineuntes facientes & contrahentes secundum formam præscriptam solemnem stipulatione sibi vicissim promiserunt, & insuper in animas eorum, quorum sunt Sindici, Procuratores, & Nuntii, juraverunt corporaliter ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere & observare inviolabiliter, & non contrariare vel venire in aliquo ullo modo, ingenio vel causa, de jure, vel de facto sub pena, & in pena decem milium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pena ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra Partem non attendentem, & peti, & exigi possit semel, & pluries per Partem attendentem a Parte non attendente quotiescunque contra predicta, vel aliquid predictorum ventum seu factum fuerit, vel non servatum. Et pena soluta, vel non, predicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum eadem pena, stipulatione, promissione & exactione. Renuntiantes ad invicem per pactum exceptioni doli inali, & in factum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa beneficio restitutionis in integrum, litteris impetratis, vel impetrandis, & beneficio cuiuslibet legis, & Canonis, ac etiam Statutis, & Reformationibus dictarum Civitatum, & Communium Verone, & Mantue, & etiam Civitatis, & Communis Brixie generalium, & specialium obviantibus, derogantibus, vel quæ in aliquo obviare & derogare possent predictis, vel alicui predictorum quocunque modo, & etiam cuiuslibet alii iuri, per quod dici, vel fieri, vel venire possent contra predicta, vel aliquid predictorum. Et ea sibi ad invicem per pactum expressum remittentes, & cum refectione & restitutione dampnorum, & expensarum, ac interesse. Et renuntiantes dicti Sindici ad invicem, sindicarii nominibus, quibus supra Privilegio Fori se, seu dictas Partes, & dicta Communia ubique conveniendos & solutores plenarie constituerunt. Capitulis quibus omnibus, & singulis observandis, & plenius attendendis, iidem dicti Sindici, Procuratores, & Nuntii sindicarii nominibus, & vicibus supra obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum & Communium. Constituentes se se alterum alterius nomine possidere, vel quasi &c. Et ad maiorem firmitatem omnium predictorum Nobilis Miles Dominus Marilius Palapriani de Padua honorabilis Potestas Brixie. Et Domini Jacobinus de Palazolo Prior Prædictorum Brixie, Lanfrancus Medici, Nicolaus Gaydi: Avostinus de Calincio, & Morechinus de Monte claro Consilarii ipsius Domini Prioris, Ferramondus de la Ripa Iudex, Abbas Antianorum Pacis & Populi Brixie. Romagnolus Roani Notarius. Restaurus de Beldecaris Notarius. Johannes de Calvixano Notarius. Benvenutus Bonazonte. Tancredus Giselberti, Jacobinus de Cagnoli Not. Albertinus Domini Cecchini de la Palatria. Michelinus de Lera. Othbertinus Lucii. Johannes de Tachernis, & Franceschinus filius Lanfranchi de Goyono, omnes Antiani Pacis & Populi Brixie. Et Dominus Conradus de Palazo. Dominus Mapheus de Madiis, Dominus Philibenius de Bottacis. Dominus Bernardus de Madiis. Dominus Girardus de Labara. Dominus Ugo de Salobo. Dominus Avinis de Tanghetinis. Dominus Anibal de Calvixano. Dominus Gueffus de Ugonibus. Dominus Martinus de Logabo. Dominus Bernardus de Penzano. Dominus Raymondinus de Ugonibus. Dominus Cazaglinus de Cazago. Dominus Venturinus de Cresserio. Dominus Conradus de Boissonibus. Dominus Guilielmus de Ugonibus. Dominus Petrus de Palazo. Dominus Petronus de Palazo. Dominus Bertolinus de Bambariga. Dominus Zaronus de Palazo. Dominus Rizardus Carzanonus. Dominus Yuardinus de Saraga. Dominus Ziliolus de Ugonibus. Dominus Melinus de Ugonibus. Dominus Bessvenutus de Belinis D. Lanfrancus Andrearii. Dominus Baldigius de Clary. Dominus Brixianus de Boyponibus. Dominus Nicolaus de Caligiariis. Dominus Albertus de Confanoneis. Dominus Petrus de Mayrano. Dominus Rayneus de Fredericis. Dominus Venturinus de Carpedulo. Dominus Bonstantinus de Gayfams. Dominus Corachinus de Fogolinis. Dominus Lanfranchius de Cazago. Dominus Inverardus de Rothego. Dominus Martinus de Carpolo. Dominus Patinus de Agrezanis.

ANNO 1305. Dominus Facinus de Furaga. Dominus Lanfranchinus Gallus. Dominus Viliolus de Schelinis. Dominus Clarinus Marini. Dominus Petrus de Lomello. Dominus Bertolinus de Mompiano. Dominus Ugolinus de Ugonibus. Dominus Johannes Andreaci. Dominus Pafinus de Ugonibus. Dominus Florenus de Madiis. Dominus Bonus de Herbusco. Dominus Ubertus de Cilincyntris. Dominus Philippus de Palazzo. Dominus Nicolinus Guertii. Dominus Brixianus de Labe. Dominus Brixianus de Falconibus. Dominus Petrus Gallus. Zoynus Saletharius. Zeliolus de Frontegnano. Arighetus de Gorzonibus. Lanfranchinus de Moretonibus. Fratonus Mercator. Petrus Boyanus Brixianus de Jordanis, Mapheus Vilani. Petrus Mayacpra. Barutus de Gayi, Albertus de Virola. Venturinus Capra Mercator. Tettonus de Tisleris, Tomarinus de Monretonibus. Marchesius de Gaydo. Petrus Domini Bernardi de Mayrano. Marchettus Spinazarius, Johanninus de Iseo. Bernardinus de Ugonibus. Dominus Balduynus de Ugonibus. Dominus Mapheus de Chizolis. Dominus Bertolus de Madiis. Dominus Alexander de Tanghetinis. Dominus Philippinus dell' Anello Lungo. Dominus Lancelotus de Marniutino. Dominus Jacobus de Nubolinto. Dominus Guilelmus de Califo. Dominus Melliolus de Grumotello. Viliolus de Schelinis. Dominus Pantaleon de Burno. David de Comezano. Brixianus Pentolius, Bernardus de Mayrano. Bertolinus de Tanghetinis, Dominus Domasellus de Mandagavenis. Dominus Lantelinus de Bagualo. Dominus Fredrighinus dell' Anello Lungo. Dominus Polus de Tanghetinis. Dominus Francesehinus de Prignachis. Lanfrancus de Ripa. Dominus Venturinus Honierti. Dominus Leliolus de Logrado. Dominus Galeottus Domini Frederici de Madiis. Dominus Obizo de Lomello. Dominus Vitalis de Bellinis. Dominus Lafentus de Bazoardis. Dominus Gerardus de Saxolo Draperius. Dominus Johannes de Pefcheris. Dominus Cavacha de Salis. Dominus Arnelonodus Verza. Armenulfus Tinctor. Bonacursus de Montecarlo. Dominus Agnellus de Agnellis. Johannes Castagna. Nicolaus de Camezano. Guifredinus de Falconibus. Ognabenus Cazaghini. Stephanus de Ronaris. Dominus Jacob de Mauris. Dominus Johannes de Calino. Conradus de la Ripa. Francesechinus de Bornabo. Prevaninus de Bellafis Ugolinus de Quinzano. Liorinus de Chiffellis. Bertolinus de Ferrarini. Dominus Merestatus de Muro. Marinus de Brochis. Dominus Ventuonius quondam Domini Odolini de Terociis. Johannes de Mazabulius. Azobenus de Pefchera. Albertinus de Gardinalibus. Gratulius Zanassi. Bonus de Renato. Bertonus de Ganatib. Johanninus de Fisoni de Trezzano. Creimbentus quondam Marchetti de Vrago. Johannes de Falconibus. Geraldinus de Perfettis. Fredrighinus de Belariis. Menelaus de Cazago. Jacobinus de Rozonibus. Pafinus de Gayfaniis. Johannes de Rozziis. Johanninus de Valizano. Johanninus de Balis. Scontemeraci Feri. Bertolinus de Sizano. Jacob de Lera. Nicolaus de Pastrellis. Gaifredinus de Pontebio. Galvagninus de Truffis. Roselus della Nuce. Valerinus Magiftri Singibaldi. Bassianinus de Cagnolis. Bertolinus de Patrino. Ziliolus de Beliemis. Francesechinus Tarzagho de Monte. Ottolinus de Tomellinis. Albertinus de Gergolis. Fredrighinus de Occanonibus. Ogerinus de Concesso. Johannes de Belamicis. Johanninus Roani. Draghinus de Parte Alboyn. Amathinus de Cavezano. Belinus de Scannamoiertis. Conradus de Pellariis. Et omnes alii Consiliarii, qui in dictis Consiliis fuerunt presentes, qui fuerunt dictae Partes, & plus dictorum Consiliariorum in animas suas predictam Societatem, Fraternalitatem, & Unionem factam, initam, & contractam per dictos Sindicos sindicariis nominibus, quibus supra, inter dictos Dominos Potestatem, Capitaneos & Communem, & Universitates predictarum Civitatum Brixiae, Veronae, & Mantuae, & omnia, & singula in ipsa Societate, Fraternalitate, & Unione contenta, tactis scripturis ad Sancta Dei Evangelia corporaliter juraverunt habere, tenere, & servare perpetuo firma, & rata, & nunquam, pro se vel aliqua causa, vel ingenio de jure, vel de facto contrafacere, vel venire.

Actum est hoc in Pallatio Majori Communis Brixiae in Consiliis C. C. C. & generali dicti Communis voce preconum, & sono Campanarum more solito congregatis ibidem specialiter, pro predictis. Die Veneris XXI. Madii millesimo trecentesimo

TOM. I. PART. II.

quinto, Indictione Tertia, Presentibus Dominis Jacobo de Capucciis de Forlino. Tomasio de Frontibus de Parma, Jacobo de la Fratta de Bononia, & Johanne de Biemis de Padua Judicibus suprascripti Domini Potestatis Brixiae, atque Johanne Lavezario. Ardezano de Rizeriis, & Jacobino de Canton. Preconibus dicti Communis Brixiae, & pluribus aliis testibus rogatis.

Ego Brixianus de Soyano Notarius publicus, & dictator suprascripti Domini Potestatis & Communis Brixiae, hiis affui, & rogatus de predictis cum pluribus aliis Notariis hanc Cartam scripsi.

Cum ejus Authentico in pergamina scripto sicut supra expedit in secretoriis Archiducali Archivio Mantuae adservato praesentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 21. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castilleonus ejusdem Archivii Praefectus, hac die 22. Martii 1720.

XVII.

Pax inter ALBERTUM I. Romanorum Regem, & WENCESLAUM V. Bohemiae & Poloniae Regem, quae WENCESLAUS Banno in Patrem ejus Bohemiae, & Poloniae Regem, nec non heredes, & successores illius promulgato absoluitur, atque eidem adherentes honoribus ac juribus plene, atque integre restituantur. Datum apud Nurnberg 15. Calend. Septemb. Anno Domini 1305. Regni sui VIII. Indictione III. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 317.]

NOS ALBERTUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, ad universorum notitiam tenore praesentium volumus pervenire. Quod super discordia, quae inter nos ex una parte, & illustrem quondam Wenceslaum Bohemiae, Poloniaeque Regem ex altera, vertebatur, dum vixit, ad * cum ejus filio illustri Wenceslao Bohemiae Poloniaeque Rege, avunculo & Principe nostro charissimo, concordia, quam cum eo cunctis diebus vitae nostrae servare bona fide promittimus, devenimus unionem.

1. Primo quod omnis excessus, si quos ipsius avunculi nostri Bohemiae & Poloniae Regis genitor praedictus in nos vel Imperium quocunque modo commisit, propter quos in ipsum genitorem suum nostra legalis sententia lata, vel bannum promulgata fuissent, quae ejus se extenderent ad heredes praedictum Wenceslaum Bohemiae & Poloniae Regem avunculum nostrum, praedicti quondam Wenceslai Bohemiae & Poloniae Regis filium heredem & successorem, ac heredes suos, ab ipsis excessibus suis & bannis absolvimus, & in perpetuum auctoritate Regia reddimus & esse volumus omnimode absolutos.

2. Promittimus praeterea in Regia fide praedictum Wenceslaum Bohemiae & Poloniae Regem, avunculum nostrum, heredes & successores suos Bohemiae & Poloniae Reges in ipsis Bohemiae & Poloniae Regnis, & omnibus aliis Principatibus & terris ac juribus, & omnibus aliis, quae ad ipsum Wenceslaum Bohemiae & Poloniae Regem, avunculum nostrum, ex successione paterna vel quocunque alio titulo pervenerunt, nec de jure nec de facto, toto vitae nostrae tempore aliquatenus impedire, etiam si aliquod jus, quod vulgariter dicitur Anrecht, nobis vel Imperio

ANNO 1305.

18. Aosta.

ANNO 1305. perio in eis competeret, vel diceremus competere, vel nobis aut Imperio aliqua competere videretur. Sed ipse Wenceslaus Bohemie & Polonie Rex, avunculus noster, heredes ac successores sui Bohemie & Polonie Reges, predicta Regna, Principatus, terras ac omnia supradicta cum pleno dominio, & omnibus Regnorum, Principatuum & terrarum ipsarum titulis, honoribus, iuribus, jurisdictionibus, utilitatibus in terra & supra terram, in Regnis, Principatibus ac omnibus predictis & ex eis provenientibus, feudalia jure feudi, propria vero & hereditaria jure proprietatis & hereditario debent obtinere in perpetuum, & ea liberè & pacificè possidere.

3. Illustres præterea, Ottonem & Stephanum Duces Bavarie; Ottonem, Hermannum, Joannem & Valdemarum Marchiones de Brandenburg, qui in guerra & discordia predicta, quæ inter nos & prædictum quondam Wenceslaum Bohemie & Polonie Regem vertebatur, ipsius Regis Bohemie fautores & adiutores fuerint; insuper omnes alios, qui notabiliter & actualiter adiutores vel fautores predicti Regis Bohemie & Polonie contra nos in eadem discordia sunt vocati & inventi, five sint banauit, five profcripti vel abligati per nos vel per alios, prædictæ concordie & unioni includimus, & inclusos esse volumus presentium tenore, & eos omnibus bonis in predicta concordia, propter præstitum contra nos prædicto Regi Bohemie adiutorium vel favorem eis ablati, & honoribus & iuribus eorum restituitur, & esse volumus, plenè & integrè restituitur; nec quod eis ex hoc in ipsis bonis & eorum iuribus & honoribus ulla diminutio vel læsio aut præjudicium aliquod generetur.

4. Promittimus insuper super ferris, hominibus, bonis & iuribus terræ Uratislaviensis itare dictis & ordinationi Spechabillum virorum, Bertoldi Comitis de Henneberg & Burchhardi Burggravi de Magdeburg per nos & prædictum Wenceslaum Bohemie & Polonie Regem, avunculum nostrum, ad hoc concorditer electorum.

5. De munitionibus autem, si quas ipsius Wenceslai Bohemie & Polonie Regis, avunculi nostri, Progenitores in terra Egenfi, quam cum suis pertinentiis ipse Wenceslaus Bohemie & Polonie Rex, avunculus noster, ea integritate, quâ ipsa terra genitori suo per felices memorie ADOLPHUM Romanorum Regem, præfloreum nostrum, olim fuit, compromisit nobis restituere, sua pecunia comparaverunt, inter nos & ipsum Wenceslaum Bohemie & Polonie Regem, avunculum nostrum, taliter est ordinatum, ut eadem munitiones discussioni juris subiaceant: utrum videlicet ad nos, vel ad ipsum Wenceslaum Bohemie & Polonie Regem, avunculum nostrum, debeant pertinere, nisi ipsas idem Wenceslaus Bohemie & Polonie Rex, avunculus noster, à nobis in feudum voluerit obtinere. In cuius rei testimonium præsentis exinde conscribi, & Majestatis nostræ sigillo justissimum communiri Literas. Datum apud Nurnberg, XV. Calend. Septemb. Indiæ. III. Anno Domini M. CCGV. Regni vero nostri anno VIII.

XVIII.

8. Novembre. *Fœdus inter Communes PARMÆ ex una, & Communia VERONÆ, ac MANTUÆ ex altera parte. Promittunt sibi invicem amicitiam firmam & stabilem, defensionem, & auxilium mutuum adversus quoscunque, præsertim verò Marchionem ESTENSEM. Actum Veronæ 8. Novembris Anno 1305. Indictione III. [Authentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]*

IN Nomine Domini Nostri Jesu Christi, & Beate Marie Virginis ejus Matris, die Lunæ octavo Novembris Millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia. Verone in Palatio Majori Domini Alboyni de la Scala Communis, & Populi Veronæ Capitaneus generalis presentibus Nobilibus & discretis Viris Dominis Nicolao olim Domini Bernardi de Altemanno Legum Doctore, Conrado de Ziltis de Imola Communis Veronæ Judice, Bayardino olim Domini Zuffredi de Nojarolis, Bernardo quondam Domini Ranuti, & Bonmassario Notario quondam Domini Zambonini

Veronenfibus testibus vocatis, & rogatis. Hæc est forma Societatis, Fraternitatis, Unionis, & Ligæ factæ, initæ, contractæ, & completæ inter Nobilem, & Magnificum Virum Dominum Gubertum de Corrigha Dominum, & defenforem Communis, & Populi Mercandarie, Artium & Miltiorum Civitatis Parmæ, Protectorem, & Gubernatorem, ex auctoritate, & baylia sibi attributa per Consilia generalia Communis, & Populi Civitatis Parmæ, pro se, & suo proprio nomine, ac etiam vice, & nomine Communis Parmæ; atque ipsum Commune Parmæ seu discretum Virum Dominum Benedictum Notarium de Zabolis, Syndicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ejusdem Domini Guberti, & Communis Parmæ, ut de fideiactu constat Instrumeto publico scripto per Francechinum Notarium quondam Domini Jacobini de Pontremulo sub anno Domini millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, die quarto Novembris, ibidem producto, & lecto, fideiactario, procuratorio & actorio nomine eorundem ex una parte, & Nobiles, & Magnificos Dominos Alboynum de la Scala, Communis, & Populi Veronenfis Capitaneum generalem pro se, & suo proprio nomine, ac etiam vice, & nomine Communis Veronæ, seu discretum Virum Dominum Johannem Notarium de Pellegrino, Syndicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ejusdem Domini Alboyni, & Communis Veronæ, ut de fideiactu constat Instrumeto publico scripto per Bonaventurum Notarium de Sancta Sofia, sub anno Domini millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, die octava Novembris ibidem producto, & lecto, fideiactario, procuratorio, & actorio nomine eorundem, & Guidonem de Bonacolis, Communis & Populi Mantuanum Capitaneum generalem pro se, & suo proprio nomine, ac etiam vice, & nomine Communis Mantuæ, atque ipsum Commune Mantuæ, seu discretum Virum Dominum Bonum de Ascendis, Notarium, Syndicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ejusdem Domini Guidonis, & Communis Mantuæ, ut de fideiactu constat Instrumeto publico scripto per Adelbertum Notarium de Adelberis Mantuanum Civem sub anno Domini millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, die Sabbati sexto Novembris ibidem, producto & lecto, fideiactario, procuratorio, & actorio nomine eorundem ex altera. Primo videlicet, quod prædicti Domini Capitanei, & Universitates prædictarum Civitatum sint, & esse debeant, & intelligantur perpetuè veri, fidi, constantes, & legales Amici consilio, facto & opere, & bene, & obsequio invicem, se habere, & tractare, & cum effectu facere, quæcumque viderint eis fore utilia, & mala omnia, quæ eisdem possint contingere suo posse prohibere. Item, quod prædicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ defendant, manteneant, & conservabunt toto suo posse cum personis, & avere dictum Dominum Gubertum, & Commune Parmæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, & maxime contra Marchionem Estensem, & contra Terras, & Communitates, ei subiectas, adjuvando, & defendendo, manteneendo, & conservando dictum Dominum Gubertum, & dictum Commune Parmæ, in omnibus, & singulis eorum & cujuslibet eorum honoribus, iuribus, & Jurisdictionibus, vel quasi cum personis, & avere contra omnes & singulas personas, Civitates, Communitates & loca, & maxime contra prædictum Marchionem, & Terras & Communitates ei subiectas, & prædicto Marchioni, & Terris, & Communitatibus ei subiectis, ac etiam omnibus & singulis, quibus dictus Dominus Gubertus, & Commune Parmæ vellent guerram facere, vel movere, facient vivam guerram toto posse cum personis, & avere, ubicunque in omnibus locis, & terris, per terram, & per aquam: Nec de guerra nota, vel movenda dicto Marchioni, & Terris & Communitatibus ei subiectis dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ cessabunt, vel deerunt dicto Domino Guberto, & Communi Parmæ, quousque dictus Marchio pulsus, & privatus non fuerit terris Mutina, Regii, & Ferrarie. Nec cum eis vel eorum aliquo ad pacem, treugnam, pactonem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censetur, pervenient, seu pacem, vel treugnam, pactonem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censetur facient, vel tractabunt, aut tractari facient sine voluntate dicti Domini Guberti, & dicti Communis Parmæ, & sine voluntate expressa Communis Bononiæ. Et è converso quod præ-

ANNO 1305.

ANNO
1305.

prædictus Dominus Gubertus, Dominus & Defensor Parmensis, & dictum Commune Parme defendent, manutenebunt, & conservabunt toto suo posse cum personis, & avere dictos Dominos Alboynum, & Guidonem Capitaneos, & quemlibet eorum, & dicta Communia Verone & Mantue contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca, & maxime contra Marchionem Effensem, & contra Terras, & Communitates ei subiectas, adjuvando, & defendendo, manuteneudo, & conservando dictos Dominos Alboynum, & Guidonem Capitaneos, & dicta Communia Verone & Mantue in omnibus, & singulis eorum, & ejuslibet eorum honoribus, juribus, & jurisdictionibus, vel quasi cum personis, Civitates, & singulas personas, Communitates, & loca, & maxime contra prædictum Marchionem, & Terras, & Communitates ei subiectas, & prædicto Marchioni, & Terris, & Communitatibus ei subiectis, ac etiam omnibus, & singulis, quibus dicti Domini Alboynus, & Guido Capitanei, & dicta Communia Verone, & Mantue vellet guerram facere, vel movere, facient vivam guerram toto posse cum personis, & avere, ubicunque in omnibus locis, & Terris, per movenda dicto Marchioni, & Terris, & Communitatibus ei subiectis dictus Dominus Gubertus, Dominus, & defensor Parmensis, & dictum Commune Parme cessabunt, vel deerunt dictis Dominis Alboyno, & Guidoni Capitaneis, & dictis Communibus Verone, & Mantue, quousque dictus Marchio pulsus, & privatus non fuerit Terris Mutinae, Regii, & Ferrarie, Nec cum eis, vel eorum aliquo ad pacem, treugam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud, quocunque nomine censeatur pervenire, seu pacem, vel treugam, pactionem, seu Conventionem aliquam, seu aliud, quocunque nomine censeatur, facient, vel tractabunt, aut tractari facient sine voluntate dictorum Dominorum Alboyni, & Guidonis Capitaneorum, & dictorum Communium Verone, & Mantue, & sine voluntate expressa Communis Bononie, salva semper, & reservata Societate, Fraternitate, & Unione, quam dicti Domini Capitanei, & Communia Verone, & Mantue habent cum Comuni Brixie cum omnibus, & singulis pro ejus forma, & contractu contentis. Quæ autem omnia, & singula supra scripta Partes solemni stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & convenerunt, videlicet dictus Dominus Benedictus Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guberti, & Communis Parme syndico nomine, & vice ipsorum dictis Dominis Johanni Sindico, Procuratori, Actori, & Nuntio dicti Domini Alboyni Capitanei, & Communis Verone, & Bono Sindico Procuratori, Actori, & Nuntio dicti Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantue, Syndicario, & Procuratorio nomine ipsorum, & pro ipsis recipiendis, & stipulantibus, & è converso dicti Domini Johannes Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Alboyni Capitanei, & Communis Verone, & Bonus Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantue Syndicario, & Procuratorio nomine eorum de Verone, & de Mantua dicto Benedicto Sindico, Procuratori, Actori, & Nuntio dicti Domini Guberti, & Communis Parme Syndicario, & Procuratorio nomine ipsorum de Parma recipienti, & stipulanti per pactum expressum attendere, integraliter, & observare, & ea omnia, & singula firma, rata, & incommutabilia perpetuo habere, tenere, & de jure, vel de facto nunquam contrahere, vel venire ullo ingenio, modo, vel causa, sub pena, & in pena duum milium Marcharum Argenti cum stipulatione premissa, quæ pena toties committatur, & per partem attendentem possit contra partem non attendentem peti, & exigi cum effectu, quoties fuerit in aliquo contrahendum, vel non servatum, & pena commissæ, & soluta semel & pluries, contractus præfens in sua nihilominus in perpetuo permaneat firmitas. Præterea dictus Benedictus Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guberti Domini, & Defensoris Communis, & Populi Parmensis, nec non ipsius Communis Parmæ, & dictus Johannes Syndicus, & Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Alboyni Capitanei generalis Communis, & Populi Veronenis, nec non ipsius Communis Verone, & dictus Bonus Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Domini Guidonis Capitanei generalis Communis, & Populi Mantuani, nec non ipsius Com-

TOM. I. PART. II.

munis Mantue prædicta omnia, & singula Capitula, & pacta, & quæcunque in præfenti Contractu continentur ad alterutrum Pars Parti perpetuo attendere, & observare, & nunquam de jure, vel de facto contrahere, vel venire ullo ingenio, modo, vel causa in animabus eorum, quorum sunt Sindici Procuratores, Actores, & Nuntii tactis scripturis corporaliter ad Sancta Dei Evangelia juraverunt: ad robur plenius omnium prædictorum, renuntiantes insuper dicti Sindici, Procuratores, Actores, & Nuntii Sindicariis nominibus, quibus supra, actioni, & exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, Literis, & Rescriptis impetratis, vel etiam impetrandis, & omni alii Juri, & Canoni per quod contra prædicta, vel aliquod prædictorum ullo modo possit fieri, vel venire: prædicta omnia, & singula Pars Parti perpetuo, & inviolabiliter sibi invicem attendere, & observare solemni-ter promittentes, & per pactum convenientes sub obligatione bonorum omnium dictarum partium, & refectione totius damni, & omnium expensarum.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum appolui.

Mandatum Capitanei, & Communis Mantue. 6. Novembris Anno 1305. Indictione III. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

IN Nomine Christi die Sabbati sexto Novembris millesimo trecentesimo quinto, Indictione tertia, præfentibus Dominis Baylardino de Nogarolis, Palarino de Bonacolis, Guidone de la Torre, & Guilielmo de Anxandris testibus rogatis in Domo habitationis infra scripti Domini Capitanei Mantvani. Ibi Nobilis, & Magnus Dominus Guido de Bonacolis, Capitaneus generalis Communis & Populi Mantue, & vigore arbitrii sui, & plenitudine potestatis, quam habet a Comuni Mantue, & quæ plene, & publicè fungitur, fecit, constituit, & ordinavit suo nomine, & nomine, & vice Communis, Populi, & Universitatis Mantue Bonum Notarium de Axendis præfentem, & recipientem suum, & Communis, & Populi ejusdem Mantue Civitatis, Sindicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ad faciendum, in- eundum, tractandum, & complendum infimul, & unanimiter cum Magnifico Domino Alboyno de la Scala Communis, & Populi Veronenis Capitane generali, & nomine, & vice Communis Populi, & Universitatis Verone seu eorum Sindico pro eis Fraternitatem, Societatem, Unionem, & Ligam inter Nobilem, & Magnificum Dominum Gubertum de Corrigia, Dominum, & defensorem Communis, & Populi Mercadandie, Artium, & Mitterum Civitatis Parme Protectorem, Gubernatorem pro ipso Domino Guberto, & ejus proprio nomine, ac Comuni, & Populo Parme, seu ejus, vel eorum Sindicum eorum nomine ex una parte, & ipsos Dominos Alboynum de la Scala Communis & Populi Verone generalem pro ipso Domino Alboyno, & ejus proprio nomine, ac Comuni & Populo Veronenis, seu ejus, vel eorum Sindicum eorum nomine, atque se Guidonem de Bonacolis, Communis, & Populi Mantvani Capitaneum generalem pro ipso Domino Guidone, & ejus proprio nomine, ac Comuni, & Populo Mantvano ex altera, & inter dicta Communia, & Populos Civitatum Parmæ, Verone, & Mantue, & ad promissiones, obligationes, stipulationes, Renuntiationes, pacta, & Conventiones faciendas, & promittendas cum panis, & sine panis, ac etiam recipiendas, & ad jurandum in Anima ipsius Domini Guidonis, & etiam Communis Mantue pro omnibus, & singulis supra scriptis cum suis contingentibus attendendis, & observandis perpetuo pro ipso Dominum Guidonem pro se, & suo proprio nomine, & vice, & nomine dicti Communis Mantue. Et generaliter ad omnia & singula faciendum, in eundum, tractandum, & complendum in prædictis, & circa prædicta, quæ eidem Sindico, Procuratori, Actori, & Nuncio necessaria, vel utilia quomodolibet videbuntur. Dans, & concedens dictus Dominus Guido Capitaneus Mantue nominibus quibus supra, dicto Bono suo, & dicti Communis, & Populi Mantvani Sindico, Procuratori, Actori, & Nuntio plenam, liberam, & generalem Administrationem & plenum, liberum, & generale Mandatum in omnibus, & singulis supra scriptis, atque

E 2

ANNO
1305.

no.

ANNO 1305. nominibus, quibus supra, eidem, & mihi Notario stipulantibus, & recipientibus vice, & nomine omnium, quorum interest vel intererit solemnī stipulatione, promittens se, & dictum Commune, & Populum, & Universitatem Mantuæ ratum, & gratum habituros perpetuo & nunquam de jure, aut de facto contraveniuros, vel post habituros quidquid dictus Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius in prædictis, & circa quocunque modo duxerit faciendum, & exercendum sub obligatione omnium bonorum suorum, & dicti Communis Mantuæ.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

4. Novembre.

Procuratio Civitatis Parmensis pro eodem Fodere. Actum 4. Novembris Anno 1305. Indictione III. [Authentique tiré des Archives Archiducalis de Mantoue.]

IN Christi Nomine millesimo trecentesimo quinto Indictione tertia, Die quarto Novembris, presentibus Dominis Johanne de Sancto Vitale, Nicolao de Foliano, & Benefacio de Cuvaco testibus rogatis in Terra Monticelli Parmensis Diocesis. Ibi Nobilis & Magnificus Vir, Dominus Gibertus de Corgia, Dominus & defensor Communis, & Pop. Mercandiae, Artium & Misteriorum Civitatis Parmæ Protector, & Gubernator ex auctoritate, & Baylia sibi attributa per Consilia generalia Communis, & Pop. Civitatis Parmæ fecit, constituit, atque ordinavit suo nomine, & vice Communis & Pop., & Universitatis per me Benedictum de Cabalis presentem, & recipientem suum, & dicti Communis, & Pop. Civitatis ejusdem Syndic., & Procur., Actor., & Nuntium ad faciendum, ineundum, tractandum, & complendum fraternitatem, Societatem, unionem, & ligam inter ipsam Dominum Gibertum pro se, & suo proprio nomine & Commune & Populum Parmæ ex una parte, & Magnificos Viros Dominos Alboynum de Lascalla generalem, & perpetuum Capitaneum Communis, & Pop. Civitatis Veronæ, & Guidonem de Bonacolis Generalem, & perpetuum Capitaneum Communis, & Populi Civitatis Mantuæ, & ipsa Communia Veronæ, & Mantuæ, seu eorum Syndic. eorum, & cujuslibet eorum nomine ex altera. Et ad promissiones, obligationes, stipulationes, renunciationes, pacta, & conventiones faciendas, & promittendas cum penis, & sine penis, & etiam recipiendas, & ad jurandum in anima ipsius Domini Giberti, & etiam Communis Parmæ pro omnibus, & singulis superscriptis, & de ipsis omnibus, & singulis superscriptis cum suis contingentibus attendendis, & observandis perpetuo per ipsam Dominum Gibertum pro se, & suo proprio nomine, & per ipsam Commune Parmæ. Et generaliter ad omnia, & singula faciendum, ineundum, tractandum, & complendum in prædictis, & circa prædicta quæ eidem Syndic. Procur. Actor., & Nuncio necessaria, vel utilia videbuntur. Dans, & concedens dictus Dominus Gibertus Dominus & Defensor nominibus quibus supra, dicto Benedicto suo, & dicti Communis & Pop. Parmæ Syndic. Proc. Actori & Nuntio plenam, liberam, & generalem administrationem, & plenum, liberum, & generale mandatum in omnibus, & singulis superscriptis, atque nominibus quibus supra eidem, & mihi Notario stipulanti, & acceptanti vice, & nomine omnium quorum interest vel intererit solemnī stipulatione promittens prædictum Commune, & Populum, & Universitatem Parmæ ipsamque Dominum Gibertum, Dominum, & Defensorem Civitatis ejusdem, ratum & gratum habituros perpetuo, & nunquam de jure, aut de facto contraveniuros, vel post habituros quidquid dictus Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius in prædictis, & circa quocunque modo duxerit faciendum, & exercendum sub obligatione omnium bonorum dicti Domini Giberti Domini, & defensoris Communis Parmæ, & ipsius Communis Parmæ.

L. H. T. Ego Franceschinus tamquam Domini Jacobini de Pontemullo auctoritate Imperiali Notarius & dicti Domini Giberti Notarius hiis omnibus interfui, & hac carta rogatus scripsi.

Cum Authentico in pergamina scripto sicut supra expedito in secretorio Archiducali Archivio Mantuæ adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius, Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 29. Februarii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus hac die prima Martii 1720.

XIX.

Liga & Fœdus perpetuum inter Civitatem Bononiæ ex una, & Civitates Mantuam, ac Veronam ex altera parte. Promittunt se eosdem amicos, & inimicos habituros, hostes oppugnatos communibus armis terræ marique, nec pacem aut aliam conventionem faciuros sine mutuo consensu. Actum Mantuæ 11. Januarii 1306. Indictione IV. [Authentique tiré des Archives Archiducalis de Mantoue.]

1306. 11. Janv.

IN Nomine Christi, die Martii undecimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta presentibus Dominis Dinadan de Sinispizolis de Bononia, Nicolao de Altemanno Legam Doctore, Conrado de Imola Judice Communis Veronæ, Guidone de la Turre, & Guilielmo de Anxandris de Mantua testibus rogatis, Mantuæ & in domo habitationis Domini Capitanei Mantuani infra scripti. Ibi discretus Vir Dominus Julianus de Forficibus Civis Bononiæ, Syndicus, Actor, Procurator & Nuntius Communis, & Universitatis Civitatis Bononiæ, ut de indicatu constat Instrumento publico scripto per Jacobum Antonii de Ignano Imperiali auctoritate Notarium, & tunc Notarium ad dictum Potestatis ad reformationes Communis Bononiæ sub anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die vigesimo nono Decembris ibi productio sindicario nomine, & vice dicti Communis, & Universitatis Bononiæ, & pro ipso Comuni, & Universitate Bononiæ ex una parte, & Nobiles, & Magnifici Domini Alboynum de la Scala Communis, & Populi Veronæ Capitaneus generalis, & Guido de Bonacolis Communis, & Populi Mantuæ Capitaneus generalis ex auctoritate, potestate, & baylia, quam ipsi Domini Capitanei, & unusquisque ipsorum habent, & eis collate sunt a suis Communibus antedictis Veronæ scilicet & Mantuæ per se Dominos Capitaneos, & Communia, & Universitates dictarum Civitatum Veronæ, & Mantuæ ex altera, inter se se fecerunt, iniverunt, contraxerunt & firmaverunt societatem, fraternitatem, Unionem, & ligam perpetuam, & perpetuo inter ipsas partes valituram cum pactis, Capitalis, & conditionibus infra scriptis. Primo videlicet, quod prædictum Commune, & Universitas Bononiæ pro se, & Amicis suis, & dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ pro se & amicis suis de dictis Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, qui scilicet nunc sunt Amici ipsorum Communium, & Dominorum remanebunt in futurum, ita quod una quaque Partium per se, & Amicos suos hujusmodi se se, suosque amicos prædictos ad alterutram habebunt, tenebunt, & tractabunt pro suis veris amicis. Item, quod dictum Commune, & Universitas Bononiæ pro se, & amicis suis prædictis, & dicti Domini Capitanei & Communia Veronæ, & Mantuæ pro se, & amicis suis prædictis, habebunt tenebunt, & tractabunt perpetuo inimicos suos ad alter-

alterutrum tamen, qui nunc sunt inimici, quam qui fierent in futurum vel essent tam de Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & qualibet earum, quam aliunde, præ suis inimicis, videlicet Commune, & Universitatibus Bononiæ inimicis dictorum Dominorum & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, & dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & quilibet eorum inimicis Communis Bononiæ, & eis inimicis, ac omnibus quibus aliqua partium prædictarum vellet guerram facere, vel movere, pars altera faciet vivam guerram ad sensum; & voluntatem partis dictam guerram facere volentis vel moventis, ubicunque in omnibus locis & per terram, & per aquam, videlicet dictis inimicis, & omnibus, quibus Commune, & Universitas Bononiæ vellet guerram facere; vel movere, dicti Domini Capitanei Veronæ, & Mantuæ, & Communia Veronæ & Mantuæ facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem dicti Communis Bononiæ, ut supra. Et dictis inimicis, & omnibus, quibus dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ vellet facere, vel movere guerram, Commune, & Universitates Bononiæ facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ. Nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem, treugam, pactionem, seu Conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censeatur provenient, seu pacem, treugam, conventionem, pactionem vel aliud, quocunque nomine censeatur facient, vel tractabunt; seu tractari facient sine voluntate expressa alterius partis, & nisi in concordia communi ipsorum omnium de societate prædicta. Item quod prædictum Commune, & Universitates Bononiæ, & dicti Domini Capitanei, & Communia, & Universitates Veronæ, & Mantuæ se se ad invicem manutenebunt, adjuvabunt, defendunt, & conservabunt perpetuo toto eorum posse cum personis & Averre, videlicet dictum Commune, & Universitates Bononiæ dictos Dominos Capitaneos, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & quemlibet ipsorum, & dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ dictum Commune, & Universitates Bononiæ contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates & loca ad sensum, & voluntatem Partis requirentis per terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu, tam de dictis Civitatibus, & qualibet earum, quam alio quocunque, adjuvando, etiam manuteneundo, defendendo, & conservando se ad invicem, videlicet dictum Commune, & Universitates Bononiæ dictos Dominos Capitaneos, & quemlibet eorum, & dicta Communia Veronæ, & Mantuæ, & dicti Domini Capitanei & Communia Veronæ, & Mantuæ dictum Commune, & Universitates Bononiæ in omnibus, & singulis honoribus, & juribus, & jurisdictionibus, vel quæ eorum ad alterutrum cum personis, & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam quocunque alio. Item quod omnes & singuli Banniti pro parte, prodicione, vel malexardia Communis Bononiæ, & qui de cetero bannirentur pro parte, prodicione, vel malexardia ipsius Communis Bononiæ, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, prodicione, & malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, nec venire, nec morari possint in dictis Civitatibus Veronæ, & Mantuæ, nec in aliqua earum neque in eorum, vel aliquo earum districtibus. Et omnes, & singuli banniti pro parte, prodicione, vel Malexardia dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ & utriusque eorum, & qui de cetero bannirentur pro parte, prodicione, vel malexardia ipsorum Dominorum Capitaneorum, & Communium, vel aliquo eorum, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, prodicione, & Malexardia Communis Bononiæ, nec venire, nec morari possint in Civitate, neque in districtu Bononiæ. Item si contingeret aliquem, vel aliquos de bannitis Communis Bononiæ pro parte, prodicione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitatibus vel districtibus Veronæ, vel Mantuæ vel aliquo earum, bannitus ille, vel banniti illi possint, & possint per Nuntium Communis Bononiæ capi personaliter, & detineri, in quocunque loco Civitatum, vel districtuum prædictarum, & cujuslibet earum reperiretur, per dictum Nuntium Communis Bononiæ, & conduci in fortiam ejusdem Communis

Bononiæ, vel etiam per dictum Nuntium consignari in fortiam illius Communis, & Domini in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent, quod Commune, & qui Dominus illum bannitum consignatum, unum, vel plures teneatur quancitius Communi Bononiæ, sub fida custodia conducendum presentare, & dare: ita etiam quod ad requisitionem Communis Bononiæ, vel ejus Nuntii dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ & Mantuæ, & quodlibet eorum, & Communia, & homines Villarum & locorum districtuum earundem Civitatum, & cujuslibet earum in quibus aliquis ex dictis bannitis reperiretur, teneatur talem bannitum, vel bannitos personaliter capere, & facere, quod veniant in fortiam Communis Bononiæ. Et si contingeret aliquem, vel aliquos de bannitis dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, vel alterius eorum pro parte, prodicione, vel malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in Civitate, vel districtu Bononiæ, Bannitus ille, vel Banniti illi possint, & possint per Nuntium dictorum Dominorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum capi personaliter & detineri in quocunque loco Civitatis vel districtus Bononiæ reperiretur per dictum Nuntium prædictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet eorum, & conduci in fortiam dictorum Dominorum, & Communium, vel ejus, ad cujus requisitionem captus, & detentus esset, vel etiam, per dictum Nuntium consignari in fortiam Communis Bononiæ, quod Commune Bononiæ bannitum consignatum unum, vel plures teneatur quancitius Domino, & Communi, qui eum capti, & detineri procuraverit, sub fida custodia conducendum, presentare & dare. Ita etiam quod ad requisitionem dictorum Dominorum, & Communium Veronæ & Mantuæ, & cujuslibet eorum, vel eorum, vel aliquo eorum Nuntii dictum Commune Bononiæ, vel eorum, & homines Villarum, & locorum districtus Bononiæ, in quibus aliquis ex dictis bannitis reperiretur, teneatur talem bannitum, vel bannitos personaliter capere, & facere quod veniant in fortiam dictorum Dominorum & Communium Veronæ, & Mantuæ, seu illius Domini, & Communis, cujus esset Bannitus, vel cujus essent banniti. Item quod prædicta pacta, & Capitula in omnibus, & singulis supra, & infra scriptis per dicta Communia Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & per homines de ipsis Communibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur, & firmetur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut, & ubi melius esse poterit, & commodius & videbitur expedire, ad majorem firmitatem prædictorum, & cum solemnitatibus opportunitate fiant, & facta esse intelligantur, ut nullo obstante irrevocabile, & perpetuum obtineat firmitatem, salvis semper, & servatis societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus, quæ dictum Commune, & Universitates Bononiæ habet cum Domino Guberto de Corrigha, defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, cum Communi Incolæ, cum Communi Forlivi, cum Communi Faventia, cum Communi Bagnacavalli, cum Communi Cervia, cum Communi Aricci, cum Communi Pifarum, cum Blanchis Forincensis de Florentia, & eorum parte & cum Communi Pistoris. Et quæ dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent inter se, & quæ habent cum Domino Guberto prædicto defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & cum Communi Brixia, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronensis, & Commune Veronæ habent cum Communibus Paduæ, & Vicentie. Quibus omnibus, & singulis societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus per hæc nullatenus derogetur. Quæ omnia, & singula pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in presenti contractu insertis, & scriptis prædictus Dominus Julianus Sindicus, Actor, Procurator, & Nuntius prædicti Communis, & Universitatis Bononiæ, & findicario nomine ipsius Communis, & Universitatis, & prædicti Domini Albeynus, & Guido Capitanei ipsorum Communium Veronæ & Mantuæ suæ, & dictorum suorum Communium nomine, & vice sibi ad invicem. Pars Partis utrinque solemniter stipulatione promiserunt, & conveniunt sibi ad invicem attendere, & servare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrahacere, vel venire per modum aliquem, seu causam sua pena, & in pena decem millium librarum Imperialium

ANNO
1306.

Lombardorum quæ pena ad omnia & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem, vel non servantes, & peti, & exigi cum affectu possit semel, & pluries per servantem, & per servantes a non servante, vel non servantibus quotiescunque contra prædicta, vel aliquid prædictorum ventum, vel factum fuerit, vel non servatum, & pena soluta semel, & pluries, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem penæ stipulatione, promissione & exactione. Constituentes dicti Domini Contrahentes nominibus, quibus supra se se & dicta Communia ubique conveniendos pro prædictis, & integraliter soluturos, & ob hoc Fori privilegio renuntiantes, ita etiam, & tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & inito expresse, quod si contingeret aliquo tempore aliquam dictarum partium prædicta omnia, & singula alteri parti non attendere, & non servare, in totum, vel in aliquo deficere, seu contra prædicta, vel aliquid prædictorum facere, vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto, pars illa quæ diceret sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquid prædictorum, teneatur denunciare parti contravenienti, vel non servanti, vel Potestati, & Reclori, seu Potestatibus, & Recloribus Partis contravenientis, vel non servantis, qualiter non servavit, seu non servaverunt non servat, seu non servant, vel contravenit, seu contraveniunt in prædictis vel aliquo prædictorum; specificando ubi, & in quo. Et denunciatione facta, Pars non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, infra mensem teneatur cum dicto denunciante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio. Quod si recusaverit, & non fecerit integralliter, tunc, & deinde Pars, quæ sic denunciaverit, & Reclor seu Reclores illius Partis possit, & possint res, & bona, & personas partis non servantis, vel quæ non servasset & hominum illius Partis, seu illius Civitatis, vel Civitatum ex prædictis in Civitate, & districtu ipsius perentis, seu in Civitatibus, & districtibus ipsorum petendum, & agentis, vel agentium ad penas exigendas, & etiam in omni loco, & Terra convenire, & auctoritate propria capere, detinere, & habere usque ad plenam, & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, interesse, & omnium expensarum factarum, & etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra inter se se Societatem, fraternitatem & Unionem facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam solemnem stipulatione sibi invicem promiserunt & insuper in animas suas, & dictorum Communium, Consiliariorum, & hominum de ipsis Communibus, & Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere, & observare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contra facere, vel venire ullo modo, ingenio, vel causa, de jure, neque de facto, sub dicta pena. Renuntiantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infamum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, beneficio restitutionis in integrum, Litteris, & Rescriptis imperatis, & etiam impetrandis, & beneficio cujuslibet Legis, & Canonis, ac etiam Statutis, & reformationibus dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum generali, & speciali obviantibus & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii juri, per quod contra dici, fieri, vel venire posset in aliquo, & ea sibi ad invicem per pactum remittentes & cum refectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Pro quibus omnibus, & singulis plenius observandis, & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum, & Communium, & cujuslibet eorum Constituentes se se ad alterutrum alterius nomine possidere, vel quasi.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus scribere publice scripti, Signumque meum consuetum apposui.

L. H. T. Ego Bonaventura de Sancta Sophia Imperiali auctoritate Notarius his interfui rogatus me subscripsi signumque meum apposui consuetum, & in eodem tenore publicum Instrumentum rogatus feci.

L. H. T. Ego Petrus Bonifantini Petrioli Impe-

riali auctoritate Notarius prædictis interfui, & rogatus publice scripti, & me cum signo meo subscripsi, & in eodem tenore publicum Instrumentum confeci.

ANNO
1306.

Ordinationes post Ligam factæ de parandâ viâ inter BONONIAM, & MANTUAM atque edificandâ turri, seu Fortalitio in Terrâ Solarie pro securitate dictæ viæ, & ad prohibendum ne merces ducantur per Canalem Mutine, nec non de obsidendis Castris, & Terris BREGHENTINI & RAZOLI à Marchione ESTENSI desentis. Actum Mantuæ 11. Januarii 1306. Indictione IV. [Autentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]

IN Nomine Christi Die Martis undecimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, Presentibus Dominis Dinadan de Sinispoli de Bononia, Nicolao de Altemanno Legum Doctore de Veronæ, & Guidone de la Torre, & Guillelmo de Axandris de Mantua testibus rogatis, Mantuæ in domo habitationis Domini Capitanei Mantuæ infra scripti. Ibi post Societatem, Fraternitatem, Unionem, & ligam initam, contractam, & firmatam solemniter inter Commune, & Universitatem Bononiæ seu Dominum Julianum de Forficibus Civem Bononiæ, Syndicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium ipsius Communis, & Universitatis Bononiæ Syndicario nomine, & vice ipsius Communis, & Universitatis Bononiæ ex una Parte, & Communia, & Universitates Veronæ, & Mantuæ, seu Magnifici Domini Alboynum de la Scala, & Guidonem de Bonacolis Capitaneos generales Communium & Populorum dictarum Civitatum Veronæ & Mantuæ, Nominibus suis, ac nominibus, & vicibus eorumdem Communium, & Universitatum ex altera, de qua constat Instrumento publico per me Notarium hodie confecto. Idem Dominus Julianus Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius dicti Communis, & Universitatis Bononiæ syndicario nomine, & vice ipsius Communis, & Universitatis Bononiæ, & Magnifici Domini Alboynus de la Scala Communis, & Populi Veronensis, & Guido de Bonacolis Communis, & Populi Mantuani Capitanei generalis, suis, & dictorum Communium, & Universitatum Veronæ & Mantuæ nominibus, & vicibus, pro conservatione, commoditate, honore, & bono statu communi ipsorum Dominorum Capitaneorum atque ipsorum Communium Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ amicorum suorum, & eis Adherentium, concorditer, & unanimiter providerunt, voluerunt, statuerunt, & de certa scientia decreverunt omnia, & singula infra scripta: *Primo videlicet* quod per dicta Communia Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ fiat una Via, qua possit iri perpetuo de Bononia Mantuam, & de Mantua Bononiam libere, & secure. Ad quam Viam faciendam Bononienses, Veronenses, & Mantuani equitent uno, & eodem tempore ita quod infirmum convenient, & se se jungant in Episcopatibus Mutinæ, & Regii, vel eorum altero, & inde non discedant donec dicta Via facta erit, & completa, & hinc inde securata. Quæ quidem Via fieri debeat per dicta Communia Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & Dominos prædictos per Terras, & loca Episcopatum Mutinæ, & Regii, vel earum alterius, prout dictis Dominis, & Communibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ utilius videbitur expedire. Ita etiam quod nullum Pedagium, seu Gabellam exigi, vel accipi debeat ab aliquibus Bononiensibus, Veronensibus, nec Mantuanis per dictam Viam euntibus, & redeuntibus cum personis Mercandis, & rebus. Item quod per dictum Commune Bononiæ fiat, & fieri debeat una Turris, vel Fortalitium aliquod in Terra Solarie, seu alibi ubi melius, & utilius videbitur dictis Dominis Capitaneis, & Communibus Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, juxta Canale, quo itur de Mutina Ferrariam custodiendo, & conservando per dictum Commune Bononiæ pro securitate dictæ Viæ, ad hoc ut prohibetur auxilium aliquod posse exhiberi per dictum Canale Civitatibus Mutinæ & Regii, vel alicui earum, & ne Mercandis venientes per Padum, ducantur per dictum Canale in futurum aliquo tempore: *Providentes in concordia prædicti Contrahentes,*

Volentes.

ANNO prædictos Grafulos reponere in omnibus eorum Bon-
1306. nis, Juribus, & actionibus, quæ nunc tenent, &
possident, & quæ tenebant, & possidebant tempore
quo fuerunt expulsi de Civitatibus Mutinæ, & Re-
gii, & earum districtibus, vel Episcopatibus. De qui-
bus cognoscere debeant, & possint summarie, & sine
strepitu Judicii duo sapientes Juris periti, & fideles,
qui possint de prædictis cognoscere, & definire, prout
Deo placere crediderint, & Justitiæ convenire, qui
Sapientes debeant unus per Commune Bononiæ, &
alter per Dominos Capitaneos Veronæ & Mantuæ,
& si ipsi concordēs non essent, eligatur tertius per
duos Dominos de Bononia, Verona, & Mantua, ita
quod duo eorum concordēs omnia possint, & eorum
sententia vigorem obtineat. Item quod omnes, qui
sequuntur Grafulos, & partem eorum dictæ Civitatis
Mutinæ, & Regii, videlicet qui se rebellabunt contra
Marchionem Estensem, vel eos qui regerent Civita-
tem Mutinæ, & Regii præ eo, hinc ad duos menses,
debeant tractari, & haberi per Civitates prædictas in
soldo, & aliis beneficiis, sicut tractantur alii Muri-
nenses extrinseci, qui sunt Bononiæ, & hoc intelliga-
tur de illis hominibus, qui videbantur convenientes
ad hoc. Item quod dicta Civitas Mutinæ, expulso
dicto Marchione debeat regi, esse, & manere in
communi, & sine aliqua divisione, salvo quod illi
de Saxolo, & eorum sequaces, & Complices sint,
& esse intelligantur, privati, & expertes ab omni ho-
nore, commodo, & benevolentia dictarum Civita-
tum, & Ligæ, & expelli de dicta Civitate Mutinæ,
& districtu, & perpetuò intelligantur, & habeantur
Inimici Capitales, & Rebelles in omnibus, & per
omnia, sicut dictus Marchio. Et quod dicta Civitas
Mutinæ continue eligere debeat Potestatem, & Ca-
pitaneum de Civitatibus Bononiæ, Veronæ, & Man-
tuæ, videlicet Potestatem, vel Capitanum de Bo-
nonia, & alter eorum de Verona, vel Mantua. Item
quod per dictas Civitates Bononiæ, Veronæ, &
Mantuæ, & eorum Rectores fiant, & ordinentur tali-
ter cum effectu, quod dicta pars Grafulorum, &
Domini Bangoni, Bolchetti, & de Savignano, &
alii de eorum parte sint, & esse debeant unum, &
idem, velle, & nolle ad bonum, & pacificum statum
Civitatis Mutinæ, & ad honorem, & bonum statum
dictarum Civitatum Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ;
& ad hoc ut efficacius sequantur prædicta fiant
duodecim parentibus inter dictas Personas, videlicet
Grafulos ex una parte, & alios nominatos, & eor-
um Amicos ex altera. Item quod prædicta Civi-
tas Mutinæ perpetuò sit, & esse debeat in Socie-
tate, liga, & fraternitate cum prædictis Civitatibus
Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ. Et hæc omnia, &
singula sub obligatione omnium Bonorum prædicto-
rum Communium Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ.
Dictus verò Procurator, & Syndicus, & Procurato-
res, & Sindicatio nomine prædictorum Capitaneo-
rum, partis prædictæ Grafulorum & præ ipsi Capita-
neis, & parte Grafulorum, & hominibus de ipsa
parte promittit per stipulationem prædictis Sindicis
Communibus Bononiæ, & Dominis Capitaneis Veronæ,
& Mantuæ presentibus, & stipulantibus suo, &
dictorum Communium Bononiæ, Veronæ, & Man-
tuæ nomine, & vice, dictam Societatem, fraternita-
tem, & Unionem..... & quæ continentur in forma, &
contractu ipsius, attendere, & servare in totum, sub
obligatione omnium bonorum dictorum Capitaneo-
rum partis, ac ipsius partis, & bonorum de ipsa par-
te Grafulorum. Præterea dictus D. Julianus Sindi-
cus Communis Bononiæ, & dicti Domini Alboinus,
& Guido Capitanei Veronæ, & Mantuæ, in animas
suas, & in animas Consiliariorum, Communium, &
Hominum Bononiæ, Veronæ, & Mantuæ, & dictus
Dominus Conradus Procurator, & Syndicus dicto-
rum Capitaneorum partis Grafulorum in animas ipso-
rum Dominorum Capitaneorum partis, & ipsius partis
Hominum de ipsa parte ad alterum, ad in-
vicem juraverunt corporaliter talis scripturis ad
Sancta Dei Evangelia, & sibi ad invicem promitte-
runt prædicta omnia, & singula rata, & incommuta-
bilia habere, & tenere perpetuò, & omnia in totum
attendere, & servare volentes & expresse decernentes,
& dicentes prædicti Contrahentes, quod Domini
Bangoni, Savignani, & Bolchetti, & eorum sequaces
de Mutina intelligantur esse, & sint in dicta Socie-
tate, Fraternitate, & Unionem, ac si specialiter, ac ex-
pressim nominati, & scripti essent in ea.

A. H. L. Ego Adelberius de Adelberis Mantua-
nus Cives, Sacri Palatii Notarius publicus, his inter-

fui, & rogatus publice scripsi, signumque meum ANNO
consuetum apposui. 1306.

A. H. Ego Bonaventura de Sancta Sophia, Imperi-
ali auctoritate Notarius prædictis omnibus prefens,
rogatus me subscripsi, signumque meum consuetum
apposui.

A. H. L. Ego Petrus Bonfantini Petrizoli Imperia-
li auctoritate Notarius prædictis omnibus prefens ro-
gatus me subscripsi, & signum meum apposui.

Cum ejus Authentico in pergamenâ
scripto sicut supra expedito in se-
cretiori Archiducali Archivio Man-
tuæ adservato præsentem sumptam
copiam omnino conferre attestor.
Ego Ludovicus Nob. olim H. Odavii
de Mazzis filius Civis, publicus-
que Imperiali auctoritate, Man-
tuæ. Notarius ac dicti secretio-
ris Archiducalis Archivii Cancellarius.
In quorum fidem hic me,
solita cum arrestatione, subscripsi
hac die 6. Martii. 1720.

Ita verum esse assero Ego Joseph
Maria Castileonus ejusdem Archi-
vii Prefectus hac die 8. Martii
1720.

PROCURÆ numero sex factæ per infra-scriptos,
videlicet.

Per Commune BONONIÆ.

Per Dominum GIBERTUM DE CORIGGIA
nomine Populi PARMAE.

Per Dominum ALBOYNUM DE LA SCA-
LA Capitanum Veronæ.

Per Illustrem D. FRANCISCUM Estensem Mar-
chionem Anconitanum.

Per Dominos EGIDIUM DE PIIS, & THOMA-
SINUM DE GORGANO Capitaneos partis Gra-
fulorum Civitatis Mutinæ.

Per Dominos FRANCISCUM, & JOHANNEM
DE MIRANDULA Capitaneos partis Grafulor-
um Civitatis Mutinæ.

ANNO Domini millesimo trecentesimo sexto, In-
dictione quarta, die vigesimo nono Decembris.
Consilium ostingentorum, & Populi fecerunt Domi-
ni..... de Baldachinis de Parma, & Vicarius
Domini Guillelmi Novelli Potestatis Bononiæ, Fran-
ciscus de Hefari Judex & Vicarius D. Ramberti
..... Capitanei Populi Bononiæ Azami,
& Consules dicti Mœusi. In Palatio veteri dicti Com-
munis sonq Campanarum, & voce Preconum more
solito congreg. quo quidem consilio fue-
runt ultra quam duæ Partes Hominum dicti Consilii.
Omnes, & singuli unanimiter, & concorditer fece-
runt, constituerunt, ordinaverunt Dominum Julia-
num de Formicibus Civem Bononiensem absentem
tamquam presentem, eorum, & dicti Communis, &
Universitatis Syndicum, Actorem, Procuratorem, &
Nuntium specialem ad faciendum, & contrahendum
Societatem, Ligam, Fraternitatem, & Amicitiam
cum quacunque Civitate, Communitate, Universi-
tate, & singulari, & speciali persona, & personis, &
ad faciendum omnia, & singula pacta, conventiones,
promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico utilia
videbantur pro Comuni Bononiæ, etiamque ad reci-
piendum omnes, & singulas promissiones, & obli-
gationes, quæ fient à quacunque Civitate, & Uni-
versitate, & speciali Persona, & Personis cum qua,
& quibus faceret Societatem, Ligam, Fraternitatem,
& Amicitiam, & ad omnia alia, & singula faciendâ,
& recipiendâ quæ continebuntur, & fient in Instru-
mento Societatis, Ligæ, Fraternitatis, & Amicitie,
dantes, & concedentes dicto Sindico in omnibus, &
singulis supradictis speciale Mandatum cum libera, &
generali administratione, promittentes mihi Notario
infra-

ANNO 1306. infraſcripti ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine omnium, & ſingulorum quorum intereſt, & intereſt, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt bonnia, & ſingula, quæ ſient per dictum Syndicum in prædictis, & circa prædicta, & quælibet prædictorum ſub obligatione omnium Bonorum dicti Conſilii Bononiæ. Actum Bononiæ in Palatio veteri dicti Communis in dicto Conſilio. Præſentibus Dominis Bonologno de Corbelariis; Notario Mundino. D. . . . Jazolo Johannis Notario, & Dondideo Benzeverus bannit. Communis Bononiæ Teſtibus, in dicto Conſilio exiſtentibus.

A. P. L. Ego Jacobus Antonius de Ygnario Imperiali auctoritate Notarius, & nunc Notarius ad dictum Domini Potestaſis ad Reformationis Communis Bononiæ prædictis interſui, & publice ſcripſi, & ſubſcripſi.

. In nomine Domini milleſimo trecentefimo ſexto, Indictione quarta, die ſexto Januarii. Magnificus, & potens Miles, Dominus Giberto de Cortigia, Deſenſor Pacis, & Protecſor Populi Civitatis, & Communis Parmæ, pro ſe, & ſuo proprio, & privato nomine, & nomine, & vice dicti Communis, & Populi Civitatis Parmæ, ex auctoritate, baylia, & poteſtate ſibi data, & conceſſa per ipſum Populum, & Commune, & omni modo, & jure, quibus melius poteſt, fecit, & conſtituit, & dicti Communis, & Populi Parmæ, Procuratores, Syndicos, & Nuntios, ſpeciales Dominos Gerardinum Ruardum, & Guiljelmum de Cumacho, & quemlibet eorum in ſolidum, ita quod occupantis melior conditio non exiſtat, & quod per unum inceptum fuerit per alium poſſit fieri, & executioni mandari. Ad faciendum, firmandum, & contrahendum pro ipſo Domino Giberto, & dicto Populo, & Univerſitate Ligam, Fraternitatem, Societatem, & Unionem cum omnibus, & ſingulis Civitatibus, Communitatibus, & ſingularibus Perſonis, & Dominis, & ad faciendum, & firmandum omnia, & ſingula paſſa, conventiones, promiſſiones, & obligationes, quæ dictis Procuratoribus, & Syndicis, & cuilibet ipſorum utilia videbuntur pro dicto Domino Giberto, & Comuni Parmæ, & ad recipiendum omnes, & ſingulas promiſſiones, & obligationes, quæ pro prædictis Liga, Fraternitate, & Unione, vel aliter qualitercumque ipſis ſient a quibuscumque Perſonis, Communitatibus, Univerſitatibus, & aliis quibuscumque ſic ipſis videbitur & cuilibet ipſorum, cum qua, & cum quibus facient, contrahent, ſeu firmabunt ligam, fraternitatem, Societatem, & unionem, & ad preſtandum pro ipſo Domino Giberto, Comuni, Populo, & Univerſitate Civitatis Parmæ corporaliter Juramentum in animis ipſorum de prædictis Societate, amicitia, Liga, fraternitate & Unione obſervandis, & ad recipiendum pro ipſis ſimilia Sacramenta, & generaliter ad omnes, & ſingulas promiſſiones, obligationes & reſtитуtiones faciendas, quæ in prædictis, & circa prædicta, ſeu pro majori firmitate, & obſervantia prædictorum, vel aliter qualitercumque ipſis videbitur; dando prædictis Syndicis, & Procuratoribus, & cuilibet ipſorum in prædictis, & circa prædicta, & aliis quibuscumque, quæ ipſis utilia videbuntur & neceſſaria, plenum, liberum, & generale mandatum ad promittendum perpetuo pro ipſo Domino Giberto, Comuni, Univerſitate, & Populo firma, & rata habere, & tenere quidquid per ipſos Syndicos, & Procuratores, vel alterum ipſorum in prædictis factum, geſtum, promiſſum, juratum, vel renuntiatum, vel aliter qualitercumque factum fuerit, ſub obligatione bonorum dicti Domini Giberti, & Communis, & Univerſitatis. Actum Parmæ in Camera ipſius Domini Giberti. Præſentibus Dominis Buonalone de Alternano, Beneficio de Cuvacho, Odone de Segalaria, Nicolao de Poliano & Horatio Zochi Teſtibus rogatis.

A. P. L. Ego Bernardinus de Monticellis a Domino Jacobo Communitatis de Lomello Notarius interſui, & hanc Cartam rogatus expreſſi.

A. P. L. Die Martis undecimo Januarii. Mantuæ, In Palatio Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis Communis, & Populi Mantuæ Capitanei Generalis. Præſentibus Nobilibus Viris, Dominis Raynaldo Bevardi, & Botivorio Fratribus, filiis olim Domini Johannis de Bonacolis, Guiljermo de Axandris, & Guidone de Laturi, Juris peritis de Mantuæ, Teſtibus vocatis, & rogatis. Ibiſque Nobilibus, & Magnificus Dominus Alboynus de la Scala, Communis, & Populi

TOM. I. PART. II.

Veronæ Capitaneus Generalis ex auctoritate ſibi conceſſa per Conſilium, & Commune Veronæ, ac etiam ex auctoritate ſui Capitaneatus pro ſe, & Comuni Veronæ fecit, & conſtituit diſcretum Virum Dominum Nicolaum de Alternano, Legum Doctorem, honorabilem Civem Veronæ preſentem, & Mandatum ſponte ſuſcipientem, ſuum & dicti Communis Veronæ Syndicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium ſpeciale ad conveniendum cum Ambaxatoribus, & Syndicis, ſeu Procuratoribus, vel Nuntiis ſufficientibus Civitatum, & Communium Bononiæ, Parmæ, Brixie, & Mantuæ, & cujuſcumque alterius Univerſitatis, vel ſingularis Perſonæ in colloquio per Nobilem, & Magnificum D. Guidonem de Bonacolis, Communis, & Populi Mantuæ Capitaneum generalem in ipſa Civitate Mantuæ ordinato. Et ad tractandum, faciendum, & complendum cum eis, vel eorum aliquo Societatem, Fraternitatem, Unionem, Ligam, & Amicitiam, cum paſſis, conventionibus, promiſſionibus, & obligationibus realibus, & perſonalibus, & Juramentis, & renuntiationibus quarumcumque exceptionum, & jurium generis cujuſcumque faciendis, & recipiendis, quæ & quas idem Syndicus Procurator, & Nuntius in prædictis, & circa ea putaverit expedire. Dans, & concedens præſatio ſuo Sindico, & Procuratori generalem, & liberam poteſtatem tractandi, faciendi, & complendi in omnibus ſupradictis, & ſingulis quicquid utile, vel expediens putaverit, & quæ idem Dominus Alboynus Capitaneus, & Veronæ tradere, facere, & complere poſſet, etiam ſi id exigeret Mandatum ſpeciale, ac promittens mihi ſubſcripto Notario ſuo, & dicti Communis Veronæ, ac omnium quorum intereſt, intererit, ſeu intereſſe poterit nomine, & vice, ratum, gratum, & firmum habere, & tenere perpetuo quicquid per Dominum Syndicum, & Procuratorem in prædictis, & ſingulis circa ea tractatum, factum, & completum fuerit, ſub obligatione omnium Bonorum dicti Communis Veronæ.

Anno Domini milleſimo trecentefimo ſexto, Indictione quarta.

Ego Bonaventura de Sancta Sophia Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus præſens rogatus ea publice ſcripſi.

In nomine Domini Dei æterni, Anno ejuſdem nativitatſ milleſimo trecentefimo ſexto, Indictione quarta, die octavo intrantis Januarii. Lendenara, In Caſtro Illuſtris & Magnifici Viri infraſcripti Domini Franciſci Marchionis, præſentibus Dominis Lanfranchio, qui fuit de Pergamo, Judice, & Vicecomite dicti Domini Marchionis, & Petro de Paſſulo quondam Domini Vatacii teſtibus rogatis, & aſſentantibus. Illuſtris & Magnificus Vir, Dominus Franciſcus quondam Domini Opizonis Dei gratia Eſtenſis, & Anconitanus Marchionis fecit, conſtituit, & ordinavit, facit, conſtituit, & ordinat Dominum Garganum, qui fuit de Roma præſentem, & Mandatum ſponte ſuſcipientem, ſuum verum, legitimum, & idoneum Procuratorem, Actorem, Syndicum, & Nuntium ſpeciale, ita quod valeat, & teneat omni modo, & jure ſeu vocabulo quo melius valere, & tenere poteſt, ſpecialiter ad faciendum, & jurandum, & contrahendum Paſſa, Conventiones, Societates, & Ligas, ſeu Federa, Uniones, Conditiones, & Sacramenta, & alios contractus, & conventiones quocumque nomine cenſentur, cum Communibus, Populis, & Univerſitatibus Civitatum Bononiæ, Parmæ, Mantuæ, Brixie, & Veronæ, ſeu cum Poſteaſtibus, Capitaneis, Syndicis, & Procuratoribus, Dominis, ſeu Preſcibus dictarum Civitatum, & aliorum locorum quocumque nomine cenſentur, & ſuper infraſcriptis Capitalis de bono, & ſuper bono & pacifico ſtatu dicti Domini Franciſci, & omnium prædictorum, & ad recipiendum ab eis, & quolibet eorum promiſſiones, obligationes, & Juramenta tam de deſcendendo, adjuvando, & manuteneſſendo, & ponendo ipſum Dominum Franciſcum in ſuo jure, & Juribus ejus recuperandis, & conſervandis, adſciscendis in Civitate Ferrarie Rodigii, & ejus Comitatu, & toto illo Policino & alibi ubicumque contra Illuſtrem, & Magnificum Virum Dominum Argonem Dei gratia Eſtenſem, & Anconitanum Marchionem, & contra quemlibet aliam Perſonam, Collegium, & Univerſitatem, quam de ſervando, & firmando, & rata habendo, & tenendo omnia alia Paſſa, Conventiones, & promiſſiones, federa, & obligationes, quæ per ipſum ſuum Syndicum, ſeu Procuratorem,

ANNO 1306.

ANNO
1306.

tozem, & alios supradictos, & inter eos, & ab eis petentur, specificabuntur, & exprimentur ad iurandum in animam ipsius Domini Francisci de conferendis, & firmis, & satis habendis omnibus supradictis, & infrascriptis Capitulis, Pactis, & Conventionibus, & federibus, & compromissionibus, & omnibus statuendis, & compromissionibus factis, & faciendis per predictas Societates, & ligas. Et que ad bonum, & pacificum Statum predictorum, & cuiuscunque eorum pertinebunt, & que per dictos Syndicos, seu Procuratores, & inter eos, & ab eis dicentur, & exprimentur ut supra dictum est, & ad obligandum Bona, & Personam dicti Domini Francisci, dicta de causa, supradictis Personis, Civitatibus, & locis, & cuilibet eorum, & ad faciendum eis, & cuilibet eorum omnes alias promissiones, obligationes, Juramenta, Pacta, & Conventiones, que dicta Partes voluerint specificare, & exprimere pro predicto bono, & pacifico statu, que omnia intelligantur expressa, & specialiter nominata, & ad renuntiandum omni iuri, & exceptioni Doli mali, & infamie, conditioni sine causa, & ex iniuria, vel nulla Causa, vel infrascripta facere, vel venire, & generaliter ad omnia alia, & singula faciendi, que circa predicta fuerint opportuna, & quae ipsemet Dominus Franciscus facere possit, si praesens esset. Et ad promittendum predictis Personis, Syndicis, Universitatibus, & Procuratoribus de conservando eos, & eorum Bona, & dictas Societates, & ligas in suo iure, & bono, & pacifico Statu, & de dando eis, & cuilibet eorum auxilium, consilium, & favorem ad manutenenda, defendenda, & conservanda omnia sua Jura, bona, & personas, Societates, & Ligas, tam contra dictum Dominum Agonem, & Civitates Regii, & Mu.... quam alias quascunque Personas, Civitates, & loca, & ad faciendum eis, & cuilibet eorum alias obligationes, promissiones, & Juramenta, dicta de causa, ut dictum est. Dans, & concedens ipsi suo Sindico, seu Procuratori plenam, & liberam, & generale Mandatum, plenam, & liberam, & generalem administrationem in predictis, & in infrascriptis, & quolibet eorum. Et promisit mihi infrascripto Notario stipulanti, & recipienti nomine, & vice predictorum, & cuiuscunque eorum, & omnium aliorum, quorum interest & intererit, se firmum, & ratum habiturum quicquid per dictum Sindicum, seu Procuratorem factum fuerit in predictis sub hypotheca, & obligatione omnium suorum bonorum.

A. M. L. Ego Artaxinus quondam Domini Alberti Sparzalle sacri Palatii Notarius interfui, & iussu eorum, & rogatus interfui, & haec scripsi.

In Christi nomine, Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, quarta Indictione die Jovis penultimo exeuntis Decembris. Nobiles Viri Domini Egidius de Pils, & Thomas de Gorgano tamquam Capitanei partis Grasulforum Civitatis Mutinae per se, & ipsam partem, fecerunt, constituerunt atque ordinarunt Nobilem Virum Dominum Conradum de Gonzaga absentem tamquam presentem suum certum Nuntium, Procuratorem generalem ad comparandum in Parlamento, quod intenditur fieri per Civitates Bononiae, Parmae, Mantuae, Veronae, Brixiae, & ad audiendum quod in predicto Parlamento dictum fuerit. Ita quod ipse Procurator plenam, & liberam Mandatum habeat promittendi, promissiones recipiendi, Sacramentum super animas eorum faciendi, recipiendi, vice, & nomine predictorum, & totius partis Grasulforum, & ad constituendum Procuratorem unum, & plures in predictis, & circa predicta. Et ad omnia alia, & singula faciendi, quae in predictis, & circa predicta fuerint utilia, & necessaria, tamquam per verum, & legitimum Procuratorem fieri potest, & tamquam praesentes essent. Et ad intrandum in dicta liga predictarum Civitatum, promittendo quilibet eorum mihi Notario infrascripto pro se, & parte Grasulforum quicquid per predictum Procuratorem, seu constitutum, seu constitutos ab ipso factum fuerit in predictis, & circa predicta, firmum, & ratum habere, & tenere, & non contravenire, sub hypotheca bonorum suorum omnium presentium, & futurorum.

Actum in Civitate Mutinae subtus voltam atelarii Palatii Dominorum, in praesentia de Brachis de Carpo, Guido de Pils Testibus &c.

A. M. L. Ego Bonifignus de Petenariis Notarius, huius interfui, rogatus scribere, scripsi.

In Christi nomine. Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, quarta Indictione, die Veneris ultimo exeuntis Decembris. Nobiles Viri Franciscus, & Johannes de Mirandula Capitanei partis Grasulforum Civitatis Mutinae, per se, & ipsam partem fecerunt, constituerunt, atque ordinarunt Nobilem Virum Dominum Conradum de Gonzaga absentem, tamquam presentem suum certum Nuntium, Procuratorem, & Sindicum generalem ad comparandum in Parlamento, quod intenditur fieri per Civitates Bononiae, Parmae, Mantuae, Veronae, & Brixiae, & ad audiendum quod in dicto Parlamento dictum fuerit. Ita quod ipse Procurator plenam, & liberam Mandatum habeat promittendi, promissiones recipiendi, Sacramentum supra animas eorum faciendi, recipiendi, vice, & nomine predictorum, & totius partis Grasulforum, & ad constituendum Procuratorem unum, & plures in predictis, & circa predicta, & ad omnia alia, & singula faciendi quae in predictis, & circa predicta fuerint utilia, & necessaria, tamquam per verum, & legitimum Procuratorem fieri potest, & tamquam praesentes essent, & ad intrandum in dicta liga predictarum Civitatum, promittendo quilibet eorum mihi Notario infrascripto pro se, & parte Grasulforum quicquid per predictum Procuratorem, seu constitutum, seu constitutos ab ipsis factum fuerit in predictis, & circa predicta firmum, & ratum habere, & tenere, & non contravenire, sub hypotheca bonorum suorum omnium presentium, & futurorum.

Actum Mirandulae in Camera dicti Domini Francisci. Presentibus Dominis prepositis de Brochis, de Carpo, Guido de Pils, Testibus.

A. M. L. Ego Bonifignus de Petenariis Notarius, huius interfui, rogatus scribere, scripsi.

Cum earum Authenticis in pergamena scriptis sicut supra expeditis in secretario Archiducali Archivio Mantuae ad servatam presentem sumptam copiam omnino conferre auctor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius ac dicti secretarii Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 14. Martii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonius ejusdem Archivi Praefectus, hac die 15. Martii 1720.

XX.

Liga perpetua inter FRANCISCUM Marchionem Esensem ex una, & Civitates BONONIAE, PARMAE, VERONAE, & MANTUAE ex altera parte, contra AZONEM Marchionem Esensem ad recuperandum praecipue ab eodem Civitate FERRARIAE, & Comitatum RODIGII. Actum Mantuae 15. Januarii 1306. Indictione IV. [Authenticum tire des Archives Archiducaltes de Mantoue.]

15. Janv.

IN Christi Nomine die Sabbati quintodecimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, presentibus Dominis Dianedan de Simipizolis de Bononia Guidone de la Torre, & Guilielmo de Axandris, atque Berardo, & Bottionio de Nacolis de Mantuae, testibus rogatis, Mantuae in Domo habitationis Domini Capitanei Mantuani infrascripti. Ibi discretus Vir Dominus Julianus de Forficibus Civis Bononiae Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius

ANNO
1306.ANNO
1306.

tus Communis, & Universitatis Bononiæ, ut de
Sindicatu constat Instrumento publico scripto per
Jacobum Antonii de Ignano Imperiali auctoritate
Notarium, & nunc Notarium ad dictum Potestatis
ad reformationes Communis Bononiæ, sub Anno Do-
mini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta,
die vigesimo nono Decembris, ibi producto Sindica-
rio nomine, & vice dicti Communis, & Universita-
tis Bononiæ, & pro ipso Communi, & Universitate
Bononiæ, & discreti Viri Domini Girardus Bajardus,
& Guilielmus de Corviacho Procuratores, Sindici,
& Nuntii speciales Magnifici Domini Guberti de Cor-
rigia, Defensoris, & Protectoris Populi, & Commu-
nis Parmæ, ac ipsius Populi, & Communis Parmæ,
ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per
Bernardinum de Monticellis Notarium, A. D. millesimo
trecentesimo sexto, Indictione quarta, die sexto Janu-
arii, ibidem producto Sindicario nomine, & vice ipsius
Domini Guberti, Defensoris, & Protectoris ac ipsius
Populi, & Communis Parmæ, & pro ipso Domino
Guberto, Defensore ac Populo, & Communi Parmæ,
& Dominus Nicolaus de Altemano Legum Doc-
tor, Civis Veronæ, Syndicus, Actor, Procurator, &
Nuntius Magnifici Domini Alboyni de la Scala, Com-
munis, & Populi Veronæ Capitanei generalis, ac
ipsum Communis, & Populi Veronæ, Sindicario no-
mine, & vice ipsius Domini Capitanei, & Commu-
nis, & Populi Veronæ, & pro ipsis Domino Capita-
neo, Communi, & Populo Veronæ, ut de Sindica-
tu constat Instrumento publico scripto per Bona-
venturam Notarium de Sancta Sophia, Anno Domini
millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die
Martis undecimo Januarii ibi producto; Et Magnificus
Dominus Guido de Bonacolis, Capitaneus Mantua-
nus ex auctoritate, Potestate, & baylia, quam
habet a Communi, & Universitate Mantuæ suo no-
mine, & vice, & nomine, & vice dicti Communis,
& Universitatis Mantuæ, & pro se & dicto Com-
muni & Universitate Mantuæ ex una parte, & No-
bilibus & discretis Viri Dominus Garganocius, qui
fuit de Roma, Procurator, Actor, Syndicus, & Nun-
tius specialis Illustris, & Magnifici Domini Francisci
quondam Domini Opizonis Estensis, & Anchonæ
Marchionis, ut de Procuratorio constat Instrumen-
to publico, scripto per Artusinum Notarium quon-
dam Domini Alberti Spayzole, sub Anno prædicto
die octavo intrante Januario, ibi producto Procura-
torio, actorio, & Sindicario nomine, & vice dicti
Magnifici Domini Francisci, & pro ipso Domino
Francisco ex altera, inter se fe fecerunt, iniverunt,
contraxerunt, & firmaverunt Societatem, fraternita-
tem, Unionem, & Ligam perpetuam perpetuo valitu-
ram inter ipsas Partes, cum Pactis, Capitulis &
conditionibus infrascriptis inter ipsas Partes & per ipsas,
& quolibet earum inviolabiliter observandis. Primo
videlicet, quod dictus Dominus Franciscus Marchio Es-
tensis cum Amicis, & parte sua de Ferraria, & aliunde
faciet, & curabit cum personis, & avere, toto
suo posse, quod Civitas Ferrariæ cum toto ejus dis-
trictu, & Comitatu Rodigii auferatur de manibus,
fortia, & virtute Domini Azonis Marchionis Esten-
sis. Item quod quando dicta Civitas Ferrariæ cum
ejus districtu, & Comitatu Rodigii sublata, & ac-
cepta fuerit de manibus, fortia, & virtute dicti Do-
mini Azonis Marchionis, ipsi Domini Guberti De-
fensor, & Dominus Parmensis, & Alboynus, & Gui-
do Capitanei Veronæ & Mantuæ, & Communia Bo-
noniæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ dabunt operam
suo posse, quod idem Dominus Franciscus tenebit,
& salvabit in bono, & pacifico statu dictam Civita-
tem, & districtum Ferrariæ, & Comitatum Rodigii
cum Consilio, beneficio, & favore dictorum Do-
minorum Defensoris, & Capitaneorum, & Commu-
nium Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ. Item
quod omnes Ferrarienses extrinseci, & eorum hæredes
eximantur, & cancellentur ex nunc prout ex tunc exem-
pti, & cancellati esse intelligantur, & sint de omnibus,
& singulis bannis, & condemnationibus Communis Fer-
rariæ, & reduci, & restitui, & poni debeant in re-
tutam, & corporalem possessionem, vel quasi om-
nium bonorum, Jurium, & Jurisdictionum eis spec-
tantium, & pertinentium, atque omnium, & singu-
lorum, que tenebant tempore, quo expulsi fuerunt,
vel pro parte recesserunt de Civitate, & districtu
Ferrariæ, & induci conservari debeant, & defendi
per dictum Dominum Franciscum, & per dicta Com-
munia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ. I-
tem quod dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Ve-

TOM. I. PART. II.

ronæ, & Mantuæ teneantur, & debeant dare, & te-
nere continue ad servitium dicti Domini Francisci
Marchionis pro commodis, & fortis ipsius, & dic-
tæ Societatis centum stipendiarios Equites ab equo,
& roncino cum soldo quindecim librarum denario-
rum parvorum pro quolibet, & quolibet mense, &
ducentos pedites cum soldo quatuor soldorum parvo-
rum pro quolibet Pedite quolibet die usque ad unum
Annum proximum, ita quod dictus Dominus Franciscus
cum dictis stipendiariis, & toto suo posse, &
exfortio teneatur, & debeat facere vivam guerram
dicto Domino Azoni Marchioni, & Terris, Com-
munitatibus, & personis ei subiectis. Item quod
dictus Dominus Franciscus Marchio non possit, nec
debeat facere, nec tractare Pacem, Treugum, seu
Compositionem aliquam cum præfato Domino Azone
Marchione, nec cum aliquo alio ejus nomine sine
expressa licentia, & voluntate dictorum Domi-
norum Defensoris, & Capitaneorum, atque Com-
munium Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ, &
è converso, quod dicti Domini Defensor, & Capita-
nei, & Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, &
Mantuæ non possint, nec debeant facere, nec tractare
pacem, nec treugum, seu compositionem ali-
quam cum præfato Domino Azone Marchione, nec
cum aliquo alio ejus nomine sine expressa licentia,
& voluntate dicti Domini Francisci Marchionis. I-
tem quod idem Dominus Franciscus Marchio, &
Commune Ferrariæ teneantur, & debeant habere,
tenere, & tractare perpetuo Amicos dictorum Do-
minorum Defensoris, & Capitaneorum, atque Com-
munium Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ, &
cujuslibet eorum pro suis veris Amicis, & Inimicos,
& Bannitos ipsorum Dominorum, & Communium Bo-
noniæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ, & cujuslibet
eorum pro suis & Communis Ferrariæ Inimicis, &
Bannitis, & è converso, quod dicta Communia Bo-
noniæ, Parmæ, Veronæ, & Mantuæ teneantur, &
debeant habere, tenere, & tractare perpetuo Ami-
cos dicti Domini Francisci Marchionis, & Commu-
nis Ferrariæ pro suis veris Amicis, & inimicos, &
bannitos ipsius Domini Francisci Marchionis, & Com-
munis Ferrariæ pro suis Inimicis, & bannitis. Salvo,
& servato in omnibus, & per omnia Capitula
faciente mentionem de Ferrariensibus extrinsecis cum
omnibus & singulis in eorum favorem scriptis, &
ipso Capitulo, & eis omnibus in sua firmitate du-
rantibus. Item quod pro omnibus & singulis su-
pradictis attendendis, & servandis hinc inde cum ef-
fectu fiat, & fieri debeat unum Depositum librarum
triginta duum millium, & quadringentorum denario-
rum parvorum per dictum Dominum Franciscum
Marchionem in Civitate Paduæ infra Mensem pro-
ximum, & simile Depositum fiat, & fieri debeat per
dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Veronæ, & Man-
tuæ in Civitate prædicta Paduæ infra mensem pro-
ximum, ut superius dictum est. Et factis dictis Depo-
sitis teneatur dictus Dominus Franciscus Marchio
confestim toto suo posse movere, & facere vivam
guerram dicto Domino Azoni Marchioni, & Ter-
ris, & Communitatibus ei subiectis infra octo dies
a die factorum Depositorum. Quam Societatem,
Fraternitatem Unionem, & Ligam, & que omnia,
& singula pacta, Capitula, & conditiones cum om-
nibus, & singulis in præsentem contractu insertis, &
scriptis prædicti Domini Julianus Syndicus, Ac-
tor, Procurator, & Nuntius Communis, & Univer-
sitatis Bononiæ, Domini Girardus, & Guilielmus
Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii dicti Do-
mini Guberti Defensoris, & Domini Parmensis, &
Communis, & Universitatis Parmæ, & Dominus Nico-
laus Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius dicti Do-
mini Alboyni Capitanei Veronensis, & Communis, &
Universitatis Veronæ Sindicariis nominibus, & vicibus
prædictorum, quorum sunt Sindici, Actores, Procura-
tores, & Nuntii, & pro eis, & Dominus Guido Capita-
neus Mantuanus suo, & dicti Communis, & Universita-
tis Mantuæ nomine, & vice, & pro se, & dicto Com-
muni, & Universitate Mantuæ ex una Parte, & dictus
Dominus Parganocius, Procurator, Actor, Syndicus,
& Nuntius dicti Domini Francisci Marchionis, &
pro ipso Domino Francisco Marchione ex altera, si-
bi ad invicem Pars Parti utrinque solemnem stipula-
tionem promiserunt, & conveniunt sibi ad invicem
attendere, & servare perpetuo, & nunquam de ju-
re, vel de facto contrahere, vel venire per mo-
dum aliquem, seu causam, sub pena, & in pena
dicti Depositum librarum triginta duum Millium,

ANNO
1306.

& quadringentarum denariorum parvorum, quæ pæna ad omnia, & singula Capitula referatur, & committatur pro singulis Capitulis non servatis, & peti, & exigi possit semel, & pluries per Partem attendentem, & servantem a parte non attendente, vel non servante, quotiens fuerit contra factum, vel non servatum in quocunque ex dictis Capitulis. Et pæna soluta semel, & pluries vel non, prædicta omnia & singula semper in sua firmitate perdurent cum ejusdem pæne stipulatione, promissione, & exactione. Constituentes insuper Contrahentes prædicti ad invicem se ubique locorum conveniendos, & soluturos, & ob hoc Fori Privilegio expresse renuntiantes. Ita etiam, & tali pacto inter ipsos Contrahentes promissio, & expresse inito, quod si contingeret aliquam dictarum Partium prædicta omnia, & singula non attendere & non servare in totum, vel contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire, aut in aliquo defecere, Pars illa, quæ dicere vellet servatum non esse per alteram Partem, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur denuntiare Parti non servanti, seu contravenienti, vel deficiente, vel quod dicere vellet non servasse seu contravenisse, aut non servare seu contravenire, vel defecere in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo. Et denunciatione facta Pars non servans, vel contraveniens, vel deficiens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, vel defecisset in prædictis, vel aliquo prædictorum, infra mensem teneatur cum dicta Parte denuntiante concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio: Quæ si recluserit, vel non sece-rit ad plenum tunc, & deinde dicto mense transacto, dicta Pars denuntians, & satisfactionem petens ipso facto lucratur, & lucrata esse intelligatur, & sit Depositum alterius Partis prædictæ non servantis, vel contravenientis, aut deficientis. Quod depositum totum illius Partis, Depositarii penes quos Depositum fuerit factum, dare teneatur dictæ Parti petenti, & denuntianti tanquam evictum, & adjudicatum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes ad invicem sibi promiserunt attendere, & servare in totum cum refectione totius damni, & omnium expensarum litis, & extra rescindendarum hinc inde. Et ad majus robur prædictorum, Contrahentes prædicti nominibus, quibus supra, in animas eorum, quorum sunt Sindici, Actores, & Procuratores, & dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuæ in animam suam, & Consiliarium, & Communis, & hominum Civitatis Mantuæ tacitis scripturis corporali-ter ad Sancta Dei Evangelia juraverunt omnia, & singula suprascripta perpetuo inter se se attendere, servare, & rata, & incommutabilia in perpetuum habere, & tenere, & nunquam de jure, neque de facto contrasfacere, vel venire. Renuntiantes expresse dicti Contrahentes nominibus, quibus supra, actioni, & Exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, beneficio restitutionis in integrum, literis, re scriptis impetratis, & etiam impetrandis, & beneficio cujuslibet Legis, & Canonis obviantibus, & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, vel per quæ prædicta, vel prædictorum aliquod contra dici, fieri, vel veniri possent, & ea sibi ad invicem per pactum remittentes expresse.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis sacri Palatii Notarius publicus huius interfui, & rogatus publice scripsi, Signumque meum consuetum appo-sui.

L. H. T. Ego Petrus Bonfantini Petrizoli Imperiali auctoritate Notarius prædictis interfui, & rogatus me cum signo meo subscripsi, & de hiis in eodem tenore publicum Instrumentum confeci.

L. H. T. Ego Artuxinus quondam Domini Alberti Spayzollæ sacri Palatii Notarius rogatus me cum signo meo subscripsi, & de hiis in eodem tenore publicum Instrumentum confeci, & scripsi.

6. 8. & 11. Mandata Civitatum Verone ac Parmæ, nec non
Janvier Francischi Marchionis Essensis ad contrahendam
hanc Ligam. Data Verone, Parmæ, Lende-
narie 6. 8. & 11. Januarii Anno 1306.
Indictione IV. [Autentique tiré des Ar-
chives Archiducals de Mantoue.]

ANNO
1306.

Exemplum ex autentico fideliter relevatum auctoritate Judicis infra scripti.

Die Martis undecimo Januarii, Mantuæ in Palatio Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis Communis, & Populi Mantuæ Capitaneus generalis presentibus Nobilibus Viris Dominis Raynaldo, Berardo & Bortirono fratribus, filiis olim Domini Johanni de Bonacolis, Guilielmo de Axandris & Guidone de la Torre, Juris Peritis de Mantua, testibus vocatis, & rogatis. Ibi quæ Nobilis, & Magnus Dominus Alboynus de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitaneus generalis ex auctoritate sibi concessa per Consilium, & Commune Veronæ, ac etiam ex auctoritate sui Capitaneatus, præ se, & Communi Veronæ fecit, & constituit discretum Virum Dominum Nicolaum de Altemanno, Legum Doctorem honorabilem Civem Veronæ presentem, & Mandatum sponte suscipientem, suum, & dicti Communis Veronæ Syndicum, Procuratorem, & Nuntium specialem ad conveniendum cum Ambaxatoribus & Sindicis, seu Procuratoribus, vel Nuntiis sufficientibus Civitatem, & Communi Bononiæ, Parmæ, Brixie, & Mantuæ, & ejusdemque alterius Universitatis vel singularis personæ in colloquio per Nobilem, & Magnificum Dominum Guidonem de Bonacolis, Communis & Populi Mantuæ Capitaneum generalem in ipsa Civitate Mantuæ ordinato, & ad tractandum, faciendum, & complendum cum eis, vel eorum aliquo Societatem, Fratemitatem, Unionem, Ligam, & Amicitiam cum pactis, promissionibus, conventionibus, & obligationibus realibus, & personalibus, & juramentis, ac renuntiacionibus quarumcunque exceptionum, & jurium generis quuscunque faciendis & recipiendis quæ, & quas idem Sindici, & Procurator & Nuntius in prædictis, & circa ea putaverit expedire. Dans & concedens præfato suo Sindico, & Procuratori generalem & liberam potestatem tractandi, faciendi, & complendi in omnibus supradictis, & singulis quicquid utile, vel expedire putaverit, & quæ idem Dominus Alboynus Capitaneus, & Commune Veronæ tradere, facere, & complere possent, etiam si id Mandatum exigeret speciale, ac promittens mihi subscripto Notario suo & dicti Communis Veronæ, ac omnium, quorum interest seu interesse poterit, nomine, & vice, ratum, gratum, & firmum habere, & tenere perpetuo quicquid per dictum Syndicum, & Procuratorem in prædictis, & singulis, & circa ea tractatum, factum, & completum fuerit, sub obligatione omnium bonorum dicti Communis Veronæ.

Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta.

Ego Bonaventura de Sancta Sophia Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus præsens & rogatus ea publice scripsi.

L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberis Sacri Palatii Notarius publicus &c.

Exemplum ex autentico fideliter relevatum auctoritate Judicis infra scripti.

In Nomine Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die sexto Januarii Magnificus & Potens Miles Dominus Gubertus de Corrigha, Defensor Pacis, & Protector Populi, & Civitatis & Communis Parmæ præ se, & suo proprio, & privato nomine, & nomine, & vice dicti Communis & Populi Civitatis Parmæ ex auctoritate, baylla, & potestate sibi data, & concessa per ipsum Populum, & Commune, & omni modo, & jure, quibus melius potest, fecit, & constituit suos & dicti Communis, & Populi Parmæ Procuratores, Sindicos, & Nuntios speciales Dominos Gerardinum, Baiardum, & Guilielmum de Corincho, & quemlibet eorum in solidum, ita quod occupantis melior conditio non extitit, & quod per unum inceptum fuerit, per alterum possit fieri, & executioni mandari, ad faciendum, firmandum, & contrahendum præ ipso Domino Guberto, & Communi, Populo, & Universitate Ligam, Societatem, fraternitatem, & Unionem cum omnibus, & singulis Civitatibus, Communitatibus, Universitatibus, & singularibus personis & Dominis, & ad faciendum, & firmandum omnia, & singula pacta, conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dictis Procuratoribus, & Sindicis, & cuilibet ipsorum utilia videbuntur prædicto Domino Guberto, & Communi Parmæ. Et ad recipiendum omnes & singulas promissiones, & obligationes, quæ præ dictis Liga, Fraternitate, & Unio-

ANNO
1306.

Unione, vel aliter qualitercumque ipsis fient a quibuscunque Personis, Communitatibus, Universitatibus, & aliis quibuscunque, sicut ipsis videbitur, & cuilibet ipsorum, cum qua, & cum quibus facient, contrahent, seu firmabunt Ligam, Societatem, Fratemitatem, & Unionem, & praestandum pro ipso Domino Guberto, Communi, Populo, & Universitate Civitatis Parme corporaliter iuramentum in animas ipsorum de praedictis Societate, Amicitia, Liga, fraternitate, & Unione observandi, & ad recipiendam pro ipsis familia Sacramenta. Et generaliter ad omnes & singulas promissiones, obligationes & renuntiationes faciendas, quae in praedictis & circa praedicta, seu pro majori firmitate, & observantia praedictorum, vel aliter qualitercumque ipsis videbitur. Dando praedictis Syndicis & Procuratoribus & cuilibet ipsorum in praedictis & circa praedicta, & aliis quibuscunque, & quae ipsis utilia videbuntur, seu necessaria, plenum, liberum, & generale Mandatum ad promittendum perpetuo pro ipso Domino Guberto, Communi, Universitate, & Populo firma, & rata habere, & tenere quicquid per ipsos Syndicos, & Procuratores vel alterum ipsorum in praedictis factum, gestum, & promissum, juratum, vel renuntiatum, vel aliter, qualitercumque factum fuerit, sub obligatione bonorum dicti Domini Guberti & Communis, & Universitatis. Actum Parme in Camera ipsius Domini Guberti, praesentibus Dominis Bernaboe de Altemannis, Bonifacio de Corvialcho, Odone de Segalaria, Nicolao de Foliano & Lario Zocho testibus rogatis.

Ego Bernardinus de Monticellis a Domino Jacobo Comite de Lonello Notarius interfui, & in hanc Cartam rogatus scripsi.

L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberis Palatii Sacri Notarius publicus &c.

Exemplum ex autentico fideliter relevatum auctoritate Judicis infrascripti.

In Nomine Dei Aeterni. Anno Ejusdem Nativitatis millesimo trecentesimo sexto, Indictione Quarta, die octavo intrante Januar. Landenarie in Castro Illustri & Magnifico Viri infrascripti Domini Francisci Marchionis, praesentibus Dominis Lanfranco, qui fuit de Pergamo, Judice & Vicecomite dicti Domini Marchionis, & Petro de Paulo quondam Domini Vataci testibus rogatis, & aliis, Illustri & Magnifico Viri, Dominus Franciscus quondam Domini Opizonis Dei gratia *Esensis*, & Anconitanus Marchio fecit, constituit, & ordinavit, facit, constituit, & ordinat Dominum Garganotium, qui fuit de Roma, presentem & Mandatum sponte suscipientem, suum verum, legitimum, certum, & idoneum Procuratorem, Advocatum, Syndicum, & Nuntium specialem ita quod valeat, & teneat omni modo, & jure, seu vocabulo, quo melius valere, & tenere potest specialiter, ad faciendum, & jurandum, & contrahendum pacta, conventiones, Societates, & Ligas, seu Fœdera, Uniones, Conventiones, & Sacramenta, & alios contractus, & Conventiones quocunque nomine censeantur, cum Communibus, Populis, & Universitatibus Civitatum Bononiae, Parme, Mantuae, Brixiae, & Verone, seu cum Potestatibus Capitaneis, Syndicis & Procuratoribus, Dominis seu Praesidentibus dictarum Civitatum & aliorum locorum quocunque nomine censeantur, & super infrascriptis Capitulis de bono, & super bono & pacifico statu dicti Domini Francisci & omnium praedictorum, & ad recipiendum ab eis, & quolibet eorum promissiones, obligationes, & juramenta tam de defendendo, adjuvando, & manutenuendo, & ponendo ipsum Dominum Franciscum in suo jure, & juriis ejus recuperandis, & conservandis, & adipiscendis in Civitate Ferrariae, Rodigio, & ejus Comitatu & toto illo politico & alibi ubicunque, contra Illustrem, & Magnificum Virum Dominum Azonem dicti Civitatis *Esensem*, & Anchona Marchionem & contra quamlibet aliam personam, Collegium, & Universitatem, quam de servando, & firma, & rata habendo, & tenendo omnia alia pacta, conventiones, & promissiones, fœdera, & obligationes, quae per ipsum suum Syndicum, seu Procuratorem, & alios supradictos, & inter eos & ab eis petentur, specificabuntur, & exprimentur. Et ad jurandum in animam ipsius Domini Francisci de conservandis, & firmis, & ratis habendis omnibus supradictis, & infrascriptis Capitulis, pactis, & conventionibus, & fœderibus, & promissionibus, & omnibus Statutis, & ordinamentis, & promissionibus factis, & faciendis per dictas Societates, & Ligas, & quae ad bonum, &

pacificum statum praedictorum, & ejusque eorum pertinebunt, & quae per dictos Syndicos, seu Procuratores, & inter eos, & ab eis dicentur, & exprimentur, ut supra dictum est. Et ad obligandum bona, & personam dicti Domini Francisci dicta de causa supradictis personis, Civitatibus, & Syndicis, & locis, & cujuslibet eorum, & faciendum eis, & cuilibet eorum omnes alias promissiones, obligationes, juramenta, pacta, & conventiones, quae dictae Partes voluerint specificare, & exprimere pro dicto bono & pacifico statu, quae omnia intelligantur expressa, & specialiter nominata. Et ad renuntandum omni juri, & exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa & ex injusta, vel mala, vel infrascripta facere vel venire. Et generaliter ad omnia alia & singula faciendi, quae circa praedicta fuerint opportuna, & quae ipsimet Dominus Franciscus facere possit, si presens esset. Et ad promittendum praedictis personis, Syndicis, Universitatibus, & Procuratoribus de conservando eos, & eorum bona, & dictas Societates, & Ligas in suo jure, & bono, & pacifico statu, & de dando eis, & cuilibet eorum auxilium, consilium, & favorem ad manutenuendum, defendendum, & conservandum omnia sua Jura, bona, & personae, Societates, & Ligas tam contra dictum Dominum Azonem, & Civitatem Regii, & Mutinae, quam alias quacunque personas, Civitates, & loca, & ad faciendum eis, & cuilibet eorum alias obligationes, promissiones, & juramenta dicta de causa, ut dictum est. Dans & concedens ipsi suo Syndico, seu Procuratori plenum, liberum, & generale Mandatum, plenum, liberam & generalem Administrationem in praedictis, & infrascriptis, & quolibet eorum. Et promisit mihi infrascripto Notario stipulanti, & recipienti nomine & vice omnium praedictorum, & ejusque eorum, & omnium aliorum, quorum interest vel intererit se firmum, & ratum habiturum quicquid per dictum Syndicum, seu Procuratorem factum fuerit in praedictis sub yppoteca, & obligatione omnium suorum bonorum.

Ego Artusinus quondam Domini Alberti Spayzola Sacri Palatii Notarius interfui, & iussu eorum & rogatus interfui, & hac omnia scripsi.

L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberis Sacri Palatii Notarius publicus autentica trium praescriptorum Instrumentorum Syndicarum, & Procuratoriorum, videlicet dictorum Magnificorum Domini Alboyni Capitanei Veronae & Communis Veronae, scriptum per dictum Bonaventuram de Sancta Sophia Notarium, & Domini Guberti Defensoris, & Protectoris Parmensis, & Communis Parme scriptum per dictum Bernardinum de Monticellis Notarium, & Domini Francisci *Esensis* Marchionis scriptum per dictum Artusinum quondam Alberti Spayzola Notarium & unumquodque ipsorum Instrumentorum autenticoz vidi diligenter & legi, & ut in ipsis contineretur autentice ita hic in exemplis praesentibus fideliter exemplavi, & publice scripsi, nil addens, vel minuens quod sensum, vel sententiam habeat immutare, deinde cum Notariis infrascriptis exempla praescripta cum authenticis, & ipsi Notarii mecum auscultavimus, & ea comperimus per omnia concordare. Et hoc fecimus de mandato, auctoritate, & decreto Domini Petri Ambronii Judicis, & Assessoris Domini Martii de Forzate Potestatis Mantuae nobis praestitis, & interpositis ab hac, die Jovis vigesimo Januarii millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, Praesentibus Servatino quondam Domini Rizardi de Pasturlo, Zilliolo de la Villana, & Petro Domini Vivaldi de Belcalzario Notariis Potestatis, & dicti Judicis testibus rogatis. In Palatio Veteri Communis Mantuae.

L. H. T. Ego Gubertus de Campiello Imperiali auctoritate Notarius una cum praedicto, & subcripto Notariis autentica praemissorum trium Exemplorum reductorum in formam publicam super proximam per Dominum Adelberium supra scriptum vidi, & invicem auscultata cum dictis exemplis comperimus concordare nil quippe vigoris addito vel immutato, & ubi id de auctoritate, & licentia eis, & mihi collata per Indicem antedictum, dictis millesimo die & loco, & dictorum testium praesentia ad fidem efficaciter plenioris meo signo appposito me subscripsi.

L. H. T. Ego Bonus de Ascendis Imperiali auctoritate Notarius una cum praedictis Notariis autentica praemissorum trium Instrumentorum exemplatorum super proximam per Adelberium supra scriptum in publicam formam reductorum vidi, & cum exemplis praesentibus auscultavi, quae auscultata invicem fide-

ANNO
1306.

ANNO
1306. liter concordabant, & ob id de licentia, & auctoritate eis & mihi per dictum Judicem collata die præscripto millesimo, Indictione, & loco, & dictorum testium presentia ad maiorem efficaciam me subscripsi apposto signo meo.

XXI.

1 Fevrier. *Bulla CLEMENTIS V. Pape super Bullam BONIFACII VIII. quæ incipit Unam Sanctam, quam quidem non revocat, sed tali modo debilitat, ut ex eâ nullum præiudicium Regi, & Regno Franciæ possit generari. Datum Lugduni Kalendis Februarii, Pontificatus sui Anno I. [Histoire du Differend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL. Aux Preuves pag. 288.]*

MERUIT carissimii filii nostri Philippi Regis Francorum Illustris sinceræ affectionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt: meruit insuper regnicolarum puritas, ac devotionis sinceritas, ut tam Regem, quam regnum favore benevolo prosequamur. Hinc est quod nos Regi, & regno, per definitionem, & declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Unam sanctam*, nullum volumus, vel intendimus præiudicium generari: nec quod per illam Rex, regnum, & regnicolæ prælibati, amplius Ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quam antea existebant: sed omnia intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam, tam quantum ad Ecclesiam, quam etiam ad Regem, regnum, & regnicolas superius nominatos. Dat. Lugdun. Kal. Febr. Pontificatus nostri anno I.

Bulla CLEMENTIS Papæ V. quæ penitus revocat Bullam BONIFACII VIII. quæ incipit Clericis Laicos. [Hist. du differend entre le Pape BONIFACE VIII. & PHILIPPE LE BEL, Roy de France. Aux Preuves pag. 287.]

QUONIAM ex Constitutione Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit, *Clericis Laicos*, & ex declaratione, seu declarationibus, ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandalosa, magna pericula, & incommoda gravia sunt secuta, & ampliora sequi, nisi celeri remedio succurratur, præsumitur verisimiliter in futurum. Nos de consilio fratrum nostrorum constitutionem & declarationem, seu declarationes prædictas, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitus revocamus, & eas haberi volumus pro infectis: volentes & firmiter statuantes illud (contra quoscunque laicos exigentes, seu extorquentes ab Ecclesiis Ecclesiasticis personis tallias, seu collectas, aut exactiones quascunque, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium vel favorem: nec non & circa præstandas subventiones laicis ab Ecclesiis prælati, ac aliis viris Ecclesiasticis) inviolabiliter observari, quod super his à prædecessoribus nostris in Lateranen. & generali Conciliis, quæ nos sub obstaculo divini iudicii præcipimus observari districte, salubriter est provissum.

XXII.

11. Fe-
vrier.

Societas Filiorum Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, Civitatum nempe BONONIÆ, PARMÆ, MUTINÆ, REGII, VERONÆ, BRIXIÆ & MANTUÆ; ita ut habeant communes amicos, & inimicos, ac sibi mutuo auxilium ferant contra quoscunque per aquam, & Terram, nullâ pace pangendâ, nisi de communi consensu. Actum Bononiæ 11. Februarii Anno 1306. Indictione IV. [Autentique tiré des Archives Archi-Ducales de Mantoue.]

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Amen. Anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die undecimo Februarii. Ad honorem & reverentiam Omnipotentis Dei, & Beatæ Mariæ Virginis Matris ejus,

ANNO
1306. Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Beatorum Confessorum Petronii, & Ambrosii, & Domini, & Francisci, Patronorum & Defensorum Communis, & Populi Bononiæ, & omnium Sanctorum, & Sanctarum ejus, & ad honorem, & reverentiam Sanctissimi Patris Domini Clementis Papæ V. & fratrum suorum, & Sacro-Sanctæ Matris Romanæ Ecclesiæ, & omnium Christianorum, & ad bonum, & securum, & pacificum statum Parmæ, Veronæ, Mantuæ, Brixie, Mutinæ, & Regii & Civitatis Bononiæ, & omnium Amicorum suorum & ipsarum Civitatum, & Communium perpetuam libertatem, & Pacem. In Palatio Veteri Communis Bononiæ in pleno Consilio octingentorum & Populi Bononiæ, coram Nobilibus Viris Dominis Symone de Ferraperga, Potestate & Ramberto de Rambertis Capitaneis Communis, & Populi Civitatis Bononiæ presentibus Dominis Bonincontro de Hospitali, Decretorum Doctore, Domino Johanne de Calcina, Decretorum Doctore, Domino Juliano Cambii, Legum Doctore, Domino Paulo de Sulimanis Legum doctore, Pelizario de Pilizariis Notario, Egidio Johannis de Libris, & Manfredino de Calcina testibus rogatis & vocatis, & in dicto Consilio existentibus. Ibiq; discretus Vir Dominus Stephanus Amati, Cancellarius Communis Bononiæ Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Communis & Universitatis Bononiæ ad infra scripta legitime constitutus, ut de sindicatu constat Instrumento publico scripto per Gerardum Bartolamei Muti Notarium sub Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die undecimo Mensis Februarii, & Dominus Benedictus de Zambulis Procurator Magnifici Domini Guberti de Corrigia, Defensoris Communis & Populi Parmæ, ac Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Communis & Universitatis Parmæ, ut de procuratorio, & Sindicatu constat Instrumentis publicis scriptis per Aliotum Gerardum Alioti Notarium sub Anno Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quarta, die Martis primo Mensis Februarii, & Dominus Richelbonus de la Costa de Rebusco, Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Communis, & Universitatis Brixie, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Bonaventuram de Vulzano Notarium sub eodem millesimo, die septimo mensis Januarii, & Dominus Bonnellus Juxda de Paganottis Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Magnifici Domini Alboyni de la Scala, Capitanei, & Communis & Universitatis Veronæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Bonmassarium quondam Domini Zambonini Notarium sub eodem millesimo, die Mercurii secundo Februarii, & Dominus Mapheus de Michaelibus, Juris Peritus, Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis, Capitanei, & Communis, & Universitatis Mantuæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per me Adelberium Notarium de Adelberis sub eodem millesimo, & eodem die Mercurii; Et Dominus Nicolaus Burfarius, Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Communis, & Universitatis Mutinæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Johannem Cartolarium Notarium sub eodem millesimo, die Martis primo Februarii, & Dominus Gerundinus de Gerundis Syndicus, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Communis, & Universitatis Regii, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto per Paulum de Michaelibus de Jesso Notarium sub eodem millesimo, die Mercurii secundo Februarii, sindicariis nominibus & vicibus quorum prædictorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii, & præ eis inter se se fecerunt, inierunt, contraxerunt, & firmaverunt Societatem, Fratritatem, & Unionem perpetuam, & inter dictos Dominos Capitaneos, Defensores, & Communia & Universitates dictarum Civitatum perpetuam valituram cum pactis, Capitalis, & conditionibus infra scriptis. Quæ societas vocetur societas filiorum Sacro-Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Primo videlicet, quod prædicti Domini, & Communia & Universitates Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, pro se, & Amicis suis de dictis Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, qui scilicet nunc sunt & Amici ipsorum Dominorum, & Communium, remanebunt in futurum, ita quod unusquisque Dominus, & unusquodque Commune per se, & Amicos suos hujusmodi se se, suosque Amicos prædictos ad alterutrum habeant, teneant, & tractant præ suis veris Amicis. Item quod prædicti Domini,

1306. **ANNO** ni, & Communia, & Universitates Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ præ se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos suos ad alterutrum, tam qui nunc sunt inimici, quam qui fient in futurum, vel essent tam de Civitatibus suis prædictis Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, & qualibet earum; quam aliunde pro suis inimicis, videlicet unusquisque Dominorum, & unumquodque Communium prædictorum Inimicos cujuslibet aliorum Dominorum prædictorum, & Communium, & eis Inimicis, ac omnibus, quibus aliquis prædictorum Dominorum, & Communium vellet guerram facere; vel movere, omnes & singuli alii prædicti Domini, & Communia facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis dictam guerram facere volentis; vel moveritis, ubique in omnibus locis, & per terram, & per aquam, videlicet dictis Inimicis, & omnibus, quibus aliquis dictorum Dominorum, & Communium, & Universitatum vellet guerram facere, vel movere; Omnes & singuli alii prædicti Domini, Communia, & Universitates facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem illius Domini, & Communis, & Universitatis, quæ dictam guerram facere voluisset, vel movisset. Nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem, treugam, pacificationem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censatur, provenient, seu pacem, treugam, pacificationem, conventionem, vel aliud quocunque nomine censatur facient, vel tractabunt, seu tractari facient sine voluntate expressa illius Domini; Communis, & Universitatis, qui, vel quod dictam guerram fecisset vel movisset, & nisi in concordia communi prædictorum omnium de Societate prædicta. Item quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ se se ad invicem mantenebunt, adjuvabunt, defendent, & conservabunt perpetuo, toto eorum posse cum personis, & averè, videlicet omnes Domini, & Communia unumquemque Dominum; & unumquodque Commune ex prædictis contra omnes, & singulas Civitates, Communitates, & Loca ad sensum, & voluntatem Domini; & Communis requisitis per terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu tam de dictis Civitatibus, & qualibet earum, quam alio quocunque, adjuvando etiam manteneundo, defendendo, & conservando se se ad invicem, videlicet omnes & singuli Domini, & Communia unumquemque aliorum Dominorum, & Communium requitendum in omnibus, & singulis ejus honoribus, Juribus, & Jurisdictionibus; vel quod ad alterutrum cum personis, & averè, toto posse contra omnes, & singulas personas Civitates, Communitates, & Loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam alio quocunque. Item quod omnes, & singuli Banniti prædicti, & malefactoria aliorum dictorum Dominorum & Communium, & qui de cetero bannirentur prædicti, & malefactoria aliorum dictorum Dominorum, & Communium ipso jure intelligatur esse, & sint banniti prædicti, & malefactoria omnium, & singulorum aliorum Dominorum & Communium prædictorum, nec venire nec morari possint in dictis Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie & Mantuæ, neque in aliquo earum, neque in earum, vel in aliquo earum districtibus. Item fit contingere aliquem, vel aliquos, ex bannitis aliquis prædictorum Communium, vel Civitatum prædictarum prædicti, & malefactoria habitare, vel esse aliquo tempore in aliqua aliarum Civitatum prædictarum; vel earum, vel aliquis earum districtu, bannitus ille, vel banniti, illi possit, & possint per Nuntium illius Domini, Communis; vel Civitatis cujus bannitus esset, auctoritate Præfidis loci, ubi repertus esset talis bannitus, capi personaliter, & detineri in quocunque loco Civitatum, vel districtuum prædictorum & cujuslibet earum reperiretur, per dictum Nuntium, & conduci in fortiam ejusdem Domini & Communis, cujus esset bannitus; vel etiam per dictum Nuntium auctoritate prædicta configari in fortiam illius Communis, & Domini, in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent, qui Dominus, & quod Commune illam bannitum consignatum unum, vel plures teneatur quam citius Domino, & Communi, cujus bannitus esset, sub sua custodia condere

cendum, præstare, & dare, ita etiam quod ad requisitionem dicti Domini, & Communis, cujus esset bannicus, vel ejus Nuntii, dictas Dominus, & Commune, in cujus Terra, vel Territorio prestatum esset, & Communia & homines Villarum, & locorum districtum Civitatis illius, in quibus aliquis ex prædictis bannis reperiretur, teneantur talem bannitum, vel bannitos personaliter capere, & facere, quod veniat in fortiam Domini, & Communis, cujus esset bannitus. Item quod prædicta Pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis supra; & infrascriptis per dictos Dominos, & per dicta Communia Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ; & per homines de ipsis Communibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur, & firmetur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut & ubi melius esse poterit, & commodius, & videbitur expedire ad majorem firmitatem prædictorum & cum solemnitatibus opportunis fiant, & facta esse intelligantur; ut nullo obstante irrevocabilem, & perpetuam obtineant firmitatem, salvis semper, & servatis Societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus, quæ dictum Commune; & Universalitas Bononiæ habet cum Domino Guberto de Corrigha Defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, cum Communi Incole, cum Communi Forlivi, cum Communi Faventie, cum Communi Bagnacavalli, cum Communi Cerviæ, cum Communi Aricci, cum Communi Pifarum, cum Blanchis Fornisicis de Florentia, & eorum parte, & cum Communi Pistorii, & quæ dicti Domini Capitanei, & Communis Veronæ, & Mantuæ habent inter se se, & quæ habent cum Domino Guberto prædicto Defensore & Domino Communis & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & è converſo, & cum Communi Brixie & è converſo, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronæ, & Communitas Veronæ habent cum Communibus Paduæ, & Vicentie. Quibus omnibus, & singulis Societatibus, pactis, conventionibus, & promissionibus per hæc nullo tenus derogetur. Quæ omnia, & singula pacta; & Capitula cum omnibus, & singulis in prædicti contractu insertis, & scriptis prædicti Domini Stephanus, Benedictus, Richelbontus, Bonmessus, Mapheus, Nicolaus, & Gerundinus Sindici, AGores, Procuratores, & Nuntii speciales prædictorum findicario; actorio, & Procuratorio nomine, ac vice dictorum, quorum sunt Sindici, AGores, Procuratores, & Nuntii & præ ipsis sibi ad invicem omnes omnibus; & omnes uni, & unus omnibus solemnii stipulatione promiserunt, & conveniunt sibi ad invicem attendere; & observare perpetuò & nunquam de jure; vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem seu causam, sub pena, & in pena decem millium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pena ad omnia, & singula Capitula referatur; & præ singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem vel non servantes, & peti, & exigi cum effectu possit semel, & pluries per servantem, & per servantes a non servante, vel non servantibus quotiescunque contra prædicta, vel aliquod prædictorum ventum, vel factum fuerit, & pena soluta semel, & pluries vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem penæ stipulatione, promissione, & exactione. Conſtituentes dicti Contraheutes nominibus, quibus supra; se se, & dicta Communia ubique conveniendos præ prædictis, & integraliter soluturos, & ob hoc Fori privilegio renuntiantes. Ita etiam & tali pacto inter ipsos Contraheutes promissio, & initio expresse, quod si contingeret aliquem, vel aliquos dictorum Dominorum, & Communium alicui, vel aliquibus Dominorum, & Communium aliorum præscriptorum de societate præſenti non attendere, & non servare in totum, vel in aliquo deficere seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere; vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto. Ille Dominus, vel illud Commune, qui, vel quod diceret, seu illi Domini, & illa Communia, quæ dicerent sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur, seu teneantur deſuante contraveniendi vel non servantis, contravenientibus, vel non servantibus, vel Potestati, vel Reſtori, seu Potestatibus, vel Reſtoribus Civitatis; & Communis contraveniendis, vel non servantis; Civitatum; & Communium contravenientium, vel non servantium, qualiter non servavit, vel non servaverunt, non servat; vel non servant

ANNO
1306.

seu contraverunt in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo, & denuntiatione facta, Dominus, Civitas, & Commune non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, seu Domini, Civitates, & Communia non servantes vel contravenientes, seu quæ non servassent, vel contravenissent, teneatur, & teneantur infra mensem cum dicto denuntiante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio, quod si recusaverit, vel non fecerit, recusaverint, vel non fecerint, tunc & deinde qui sic denuntiaverit, & qui sic denuntiaverint, & Rector, seu Rectores Civitatis, & Communis denuntiantis, Civitatum & Communium denuntiantium possit, & possint res, & bona, & personas non servantis, vel non servantium, vel ejus qui non servasset, seu eorum, qui non servassent, & bonorum illius Civitatis, & Communis in Civitate, & districtu petentis, in Civitatibus, & districtibus petentium, & agentis, vel agentium ad pænas exigendas, & etiam in omni loco, & terra convenire, & auctoritate propria capere, detinere, & habere usque ad plenam & perfectam solutionem, & satisfactionem damni, interesse, & omnium expensarum factarum, ac etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula suprascripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra, societatem, fraternitatem, & Unionem inter se se facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam solemnem stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & insuper in animas prædictorum, quorum sunt Sindici, & Procuratores videlicet Dominorum, Communium, & hominum de Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ supradictis corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere, & servare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contrariare, vel venire ullo modo, ingenio, vel causa de jure, neque de facto sub dicta pæna. Renuntiantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infamiam, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, beneficio restitutionis in integrum, Litteris, & Rescriptis imperatis, ac etiam imperandis, & beneficio cujuslibet Legis, & Canonis, ac etiam Statutorum, & Reformationum dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum, generali, & speciali, obviantibus, & derogantibus, vel que in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri, per quod contra dici, fieri, vel venire possit in aliquo, & ea sibi ad invicem, per pactum remittentes, & cum refectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Pro quibus omnibus, & singulis plenius observandis, & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra, obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum, & Communium, & cujuslibet eorum constituentes se se ad alterutrum, alterum alterius nomine possidere, vel quasi &c.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis Sacri Palatii Notarius publicus, his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

XXIII.

1307.
6. Mars.

Mandatum PHILIPPI Regis Francie pro apprehensione Bonorum Templariorum in Britannia existentium. Datum apud Clariacum 6. Martii 1307. [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux preuves col. 459.]

IN nomine Dei Amen. Anno ejusdem MCCCVIII. Indictione VI. Pontif. Sanctissimi Patris ac Domini D. Clementis Divina provid. summi Pont. V. anno III. Noverint universi præfens hoc Instrumentum publicum inspecturi, quod die Sabbati in Festo B. Laurentii anno ut supra, circa horam primam in Domino seu manerio quondam Templariorum Nannet. in mei infra scripti Notarii & testium subscriptorum presentia personaliter confuturus nobilis vir D. Petrus de Baillieux Miles illustis Regis Francorum quoddam Litteras cum sigillo dicti Regis his appenso quas & integras exhibuit & ostendit, formam que sequitur continentes. „ Philippus D. G. Francorum Rex Universis presentes Litteras inspecturis salu- tem. Notum facimus, quod nos de industria & fidelitate dilectorum nostrorum Petri de Baillieux &

„ Johannis Roberti Militum nostrorum confidentes, „ ipsos & eorum quemlibet in solidum deputamus „ & constituimus ad levandum, colligendum, ex- „ gendum, & recipiendum omnia bona mobilia & „ immobilia quæ fuerunt & erant Templariorum „ patriæ Britannie, in quibuscumque locis & rebus „ consistant, & ad conservandum ipsas domos & bo- „ na Templi in dicta patria existentes, & ad conce- „ dendum domos ipsas, fructus, redditus, & proven- „ tus ipsorum ad firmam, & ad dandum solutionis „ & acquitationis Litteras de habitis & receptis, „ generaliter ad omnia & singula faciendi quæ su- „ per præmissis & præmissa tangentibus opportuna „ fuerint; dantes omnibus & singulis Justiciariis & „ Subditis nostris tenore presentium, in Mandatis, „ quod ipsi eis & eorum cuilibet in præmissis pa- „ reant efficaciter & intendant. Volumus autem „ quod ipsi Baillivis & Justiciariis nostris & aliis Do- „ minis temporalibus, quibus & eorum quibus dicti „ Templarii pro dictis bonis & domibus responde- „ bant, modo & forma respondeant pro præmissis, „ quibus ipsi Templarii tenebantur, & de ejusmo- „ di administratione sibi commissa, & de omnibus „ his quæ ipsi habuerint & receperint de præmissis „ ipsi milites dilecti nostri Magistro Guillelmo de „ Gifortio Canonico Dolefensi Clerico, Reynerio Nor- „ don, & Guillelmo Pidous, quibus pariter nostris „ deputatis a nobis & præsidentibus super omnes „ qui in Regno nostro sunt pro dicto negotio de- „ putati, rationem & computum reddant, & recep- „ ta ab eis de præmissis assignabunt. Actum apud „ Clariacum VI. die Martii anno Domini MCCCVII. „ Præsentibus ad hoc Andrea Boeslonneau Clerico, „ Herveo de Templo, Guillelmo le Picart, Robino „ de Ysigny, & Ricardo familiaribus dicti Militis, Simo- „ ne des Eliaz & Johanne de Nou, & pluribus al- „ iis, &c. Et ego Petrus Bouvart, &c. *Sur le dos* „ *est écrit:* Cet Instrument fut trouvé chez les Freres „ Mineurs de Nantes en la huche du Sire de Sept- „ maisons le Jeudi 13. de Janvier 1406. & donné à Her- „ vé le Grant, Trezorier des Lettres de Bretagne. Et „ est assavoir que les dous Commissaires nommez en „ cest Instrument, quand ils furent venus à Nantes „ pour cuider mettre à execution leurdite commission, „ furent chacez & boutez hors de Nantes villainement „ par les Bourgeois & autres gens notables demourans „ en icelle, dilans que au Roy n'appartenoit point a- „ voir les biens d'iceux Templiers, aincois apparte- „ noient & estoient conquissez au Duc de Bretagne „ leur Prince & Seigneur, & non à autre. *Cette an-* „ *notation est du tems de sa date, c'est à dire de l'an* „ 1407. Ch. de Nantes arm. S. cassette. D. n. 1.

XXIV.

Liga inter Civitates BONONIÆ, PARMÆ, 14. Mars.

BRIXIÆ, MANTUÆ, ac VERONÆ, & „ BRIxiæ, MANTUÆ, ac VERONÆ, & „ FERRARIÆ quamdum erit sub præsa- „ ti AZONIS regimine. Per dictam Ligam da- „ tur facultas Capitaneo Mantuæ recipiendi in „ illam Dominos de Polentia; nec non Com- „ muniæ, & homines Civitatum Ravennæ & „ Cervie. Actum Mantuæ 14. Martii Anno „ 1307. Indictione V. Cum Admiffione Do- „ minorum de POLENTIA, & Civitatum sup- „ rius nominatarum. Actum Mantuæ X. A- „ prilis Anno & Indictione iisdem. [Authen- „ tique. tiré des Archives Archi-Ducales de „ Mantoue.]

IN Nominis Christi. Constat Societatem, Fraterni- „ tatem, & unionem initam factam, & contractam „ esse inter infrascriptos ut continetur Instrumento „ publico scripto per me Notarium infrascriptum cu- „ jus Instrumenti tenor talis est. In Christi Nominis „ Amen. Dominus Guillelmus de Guidezannis, Sin- „ dicus, Procurator, & Ador Dominorum Octavianii „ de Engubio Judicis, Assessoris, atque Vicarii Nobi- „ lis Militis Domini Gerardi de Bulitichis, Potestatis „ Bononiæ, & Domini Ugolini de Nuviano Judicis „ Assessoris, & Vicarii Domini Dini de Obizis, Capitu- „ lani

ANNO
1307.

tanei Populi Bononiæ, & Antianorum, & Consilii Populi Bononiæ, & Consilii, & Communis Bononiæ, ut patet Instrumento Sindicatus scripto sub signo, & nomine Thomæ Carnelutari de Praconsis Notarii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Illustris Vir Dominus Franciscus, Dei, & Apostolica gratia Etsensis, & Anconæ Marchio, & Dominus Benedictus de Zabulis, Sindicus, & Procurator Nobilis, & Magnifici Viri Domini Gilberti de Corrigha, defensoris Communis, & Populi Civitatis Parmæ pro se, & nomine, & vice ipsius Communis, & Populi, ex auctoritate, & baylia sibi attributa per Commune, & Populum Civitatis prædictæ, ut de sindicatu constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Gerardini Notarii de Lanfranchii die quarto Martii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Dominus Richelbonus de la Palata Civis Brixie, Sindicus, Procurator, & Actor Dominorum Potestatis, Prioris, Consiliorum, Prædictorum, Abbas Antianorum Communis Pacis, & Populi, & Consilii, & Communis Brixie, prout patet Instrumento sindicatus publico, scripto sub signo, & nomine Brixiani de Soiano Notario, die secundo Martii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Nobilis & Magnificus Vir Dominus Guido de Bonacolis, Capitaneus generalis Communis, & Populi Mantuæ pro se, & Communi Mantuæ ex auctoritate, & baylia sibi concessa per statuta Communis Mantuæ. Et sapiens Vir, Dominus Nicolaus de Altemanno, Legum Doctor, Sindicus, Actor, & Procurator constitutus per Nobilem, & Magnificum Virum Dominum Alboynum de la Scala, Communis, & Populi Veronenfis Capitaneum generalem pro se, & Communi Veronæ; ex auctoritate & baylia sibi concessa per statuta Communis Veronæ, ut patet publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Bonmassarii Notarii quondam Domini Zambonini, die primo Martii, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Prædicti Domini, & Sindici suis nominibus, & sindicariis nominibus, & vicibus prædictorum, quorum sunt Sindici, inierunt, insumul fecerunt, & contraxerunt Societatem, & Præteritatem, ac Unionem, promittentes sibi ad invicem solennibus stipulationibus hinc inde intervenientibus, se invicem juvare, manutene- re, & defendere contra Dominum Azonem Marchionem Estensem, & contra Commune, & homines Ferrarie, quam diu ipsam Commune, & homines fuerint sub Domino, & Regimine ejusdem Domini Azonis, ac etiam facere vivam guerram tam per terram, quam per aquam prædicto Domino Azoni Marchioni, & dicto Communi, & hominibus Ferrariæ, quam diu fuerint sub dominio, & Regimine ipsius Domini Azonis, toto ipsorum posse continere, & incessanter usque ad consumptionem ipsius Domini Azonis Marchionis, seu expulsiorem ipsius de Civitate Ferrariæ & districtu, & etiam promiserunt ad invicem dicti Domini, & Sindici, ac Procuratores prædictarum Civitatum & Communium, solennibus stipulationibus hinc inde intervenientibus, se invicem juvare, manutene- re & defendere contra quascumque Civitates, Populos, Universitates, Dominos Communitates & loca, quæ, & qui prædicto Domino Azoni Marchioni & Communi Ferrariæ contra prædictam Communiam, Civitates, & Populos, ac Dominos suprascriptos, vel aliquod, seu aliquem ex eis, daret, seu præberet auxilium, consilium, vel favorem. Et si contingeret prædicta Communia, Populos, & Civitates, ac Dominos prædictos, seu aliquod, vel aliquem eorum, videlicet Bononiæ, Parmæ, Brixie, Mantuæ, Veronæ, & Dominos Franciscum Marchionem Estensem, Gilbertum de Corrigha, defen- so- rem, Guidonem de Bonacolis & Alboynum de la Scala, seu aliquem eorum guerram facere, vel move- re cum aliqua Civitate, Communi, vel Universitate, seu Domino, Persona, vel loco dante auxilium Consilium, vel favorem prædicto Domino Azoni, & Communi Ferrariæ; quod quolibet prædictorum Communium, & Civitatum, ac etiam quilibet prædictorum Dominorum teneantur, & debeant move- re, & facere vivam guerram communiter, & divisim prædictis, & cuilibet prædictorum. Item quod aliqui de prædictis Communibus, & Civitatibus Bononiæ, Parmæ, Brixie, Mantuæ, & Veronæ, seu aliqui de prædictis Dominis, videlicet, Domini Franciscus Marchio Estensis, Gilbertus de Corrigha, Guido de Bonacolis, & Alboynus de la Scala, non possint, vel debeant facere concordiam, trengnam, vel pacem, vel inire aliquas fideiuras cum prædicto Domino A-

TOM. I. PART. II.

zone Marchione Estense, & Communi Ferrariæ, vel aliquibus dantibus ei, vel eis auxilium, consilium, vel favorem, sine licentia & voluntate, ac communi consensu omnium prædictorum Communium, & Dominorum. Hoc salvo, & specialiter intellecto, quod propter prædicta Capitula, & quæ continentur in eis, & scripta sunt in Instrumento prædicto, vel aliquis, seu aliquod eorum non teneatur rumpere pacem vel Societatem alicui Domino, Civitati vel Civitati- bus, cum quo vel qua vel quibus dicta Communia, Civitates & Populi, seu dicti Domini, vel aliquis prædictorum haberet Societatem, & pacem, nisi primo pax, vel societas rumpere- tur eidem, vel alicui prædictorum, propter quam, contra prædictum Dominum Azonem Marchionem, & Civitatem Ferrariæ. Item prædicti Domini, Guillelmus Sindicus, & sindicario nomine ut supra, & Dominus Franciscus Marchio, & arque Benedictus Sindicus, & sindicario nomine ut supra, & Richelbonus Sindicus sindicario nomine ut supra, & Dominus Nicolaus Sindicus sindicario nomine ut supra, unanimiter & concorditer pro utilitate, & commodis dictæ Societatis, & Communium & Dominorum de ipsa Societate de- derunt, concesserunt, & contulerunt prædicto Domino Guidoni de Bonacolis Capiraneo Mantuæ præsen- ti, & recipienti bayliam, auctoritatem, & plenitudinem potestatis recipiendi, admittendi, copulandi, atque unendi ad prædictam Societatem, & ad omnia prædicta Nobiles Viros Dominum Bernardinum, & Lambertum filios Domini Guidonis de Polenta, & Dominos Guidonem, Attonem, & Geremiam fratres, filios quondam Domini Ostafii de Polenta, & Communia, & homines Civitatum Ravenæ, & Cervie cum promissionibus, Conventionibus, pactis, obligationibus renuntiationibus, juramentis, & aliis faciendis, & recipiendis, prout eidem Domino Guidoni videbatur pro majori firmitate omnium prædictorum, promittentes prædicti Domini, & Sindici, & eorum quilibet, nominibus quibus supra, ratum habere perpetuo quicquid ipse Dominus Guido in prædictis, & quolibet prædictorum duxerit faciendum. Quæ omnia, & singula suprascripta, suprascripti Domini, & Sindici, nominibus, quibus supra, corporaliter juraverunt, dicti Domini in animas suas, & dicti Sindici in animas eorum, quorum sunt Sindici, in perpetuum sibi ad invicem firma, rata, & incommutabilia habere, tenere, & de jure, vel de facto nunquam contravenire. Præterea promittentes, & convenientes sibi ad invicem solennibus stipulationibus interpositis prædicta omnia, & singula in perpetuum attendere, & servare, sub pena, & in pena decem millium Marcharum argenti, committenda per quemlibet dictorum Dominorum, & Communium quolibet prædictorum, qui, vel quod non attenderet, & exigenda per Dominos, & Communia qui, & quæ attenderent, quotiens fuerit contrafactum, vel non servatum, & pena soluta semel, & pluries, nihilominus contractus præfens, & singula in eo contenta, in sua firmitate perdurent. Obligantes sibi ad invicem dicti Sindici Sindicariis nominibus ut supra, omnia sua bona, & dictorum Communium jure pignoris pro prædictis omnibus, & singulis attendendis, atque renunciantes expresse sibi ad invicem omni eorum, & cujuslibet eorum Juri, & auxilio Legum, & Canonum, & maxime actioni, & exceptioni, per quod contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire possent. Actum die Martis, quarto decimo Martii, Anno Domini millesimo trecentesimo, Indictione quinta, in Terra Luzariæ districtus Mantuæ, in Castro in domo Nobilis, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis Capitanei Mantuæ, quæ Domus est opposita Ecclesiæ, sive Plebi dictæ Terræ, præsentibus Dominis Galeaz filio Nobilis, & Magnifici Domini Maphei Vicecomitis, Guidone de la Tur- re, & Guillelmo de Anxandris Judicibus Civibus Mantuæ, Gabriele de Calamatoniis de Bononia, & Gargancio de Melia testibus rogatis. Comparente, igitur coram antedicto Domino Guidone de Bonacolis Capiraneo Mantuæ discreto Viro Virile Bag- noli, Notario de Ravena, Procuratore, Actore, & Nuntio speciali Nobilium Virorum Dominum Lambertii filii Domini Guidonis de Polenta & Guidonis, & Attonis fratrum, filiorum quondam Domini Ostafii de Polenta eorum nomine, & vice, & nomine

G

ANNO
1307.

ANNO
1307.

Domini Geremiae de Polenta, fratres praedictorum Dominorum Guidonis & Antonis, pro quo Domino Geremia ipsi Domini Lambertus Guido, & Atto de Polenta promiserunt de rato ad obligationem binorum suorum, & etiam cujuslibet eorum, Procuratore, Actore, & Nuntio, ut de Procuratorio constet Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Petri Suzii Johannis Ugonis Notarii de Ravenna sub Anno Domini a Nativitate millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, die vigesimo septimo Martii, & Procuratore, Actore, & Nuntio Nobilis Viri Domini Bernardini, filii Domini Guidonis de Polenta, ut de Procuratorio constet Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Ranutii, Notarii olim Domini Grimoli de Bambis de Cervia, anno Domini millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, die vigesimo quinto Martii, atque Sindico Procuratore, & Nuncio specialis Communis Ravennae, ut de Syndicatu constet Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Petri Suzii Johannis Ugonis Notarii antedicti, anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo sexto, Indictione quinta, die quarto Mensis Februarii, atque Sindico, Procuratore, Actore, & Nuncio specialis Communis Cerviae, ut de Syndicatu constet Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Ranutii Notarii olim Domini Grimoli de Bambis antedicti, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, die vigesimo quinto Martii, & Procuratoris nominibus praedictorum Nobilium de Polenta omnium, & singulorum, atque sindicariis nominibus praedictorum Communium Ravennae & Cerviae, & cujuslibet eorum, instantes petente, & requirente dictus Nobilis Dominus Guido de Bonacollis Capitaneus Mantuae, & vigore auctoritatis bayliae, & plenitudinis potestatis sibi concessae, & collatae per dictos Dominos, & per dictos Sindicos Communium praedictorum, secundum quod in forma proxime superscripti Instrumenti plenius continetur, & omni jure, modo, & forma, quibus melius plenius, & efficacius potuit, praedictum Vitalem Procuratorem praedictorum Nobilium de Polenta procuratorem nomine eorundem & per eum, ipsos Nobiles, & quemlibet eorum, atque Syndicum praedictorum Communium Ravennae, & Cerviae sindicario nomine eorundem Communium, & per eum, ipsa Communia, & eorum quodlibet, recepit, admisit, copulavit, & univit ad dictam societatem, fraternitatem, & Unionem & ad omnia praedicta in Instrumento praedicto inserta, & contenta, ineundo insuper dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuae, faciendo, & contrahendo nomine suo, & Communis Mantuae, nec non vice & nomine praedictorum Domini Francisci Marchionis Estensis, Domini Gilberti de Corrigia, defensoris Communis, & Populi Parmae, atque ipsius Communis Parmae, Domini Alboyni de la Scala, Capitanei generalis Communis, & Populi Veronae, atque ipsius Communis Veronae, nec non vice, & nomine Communis Brixiae, & Communis Bononiae cum praedicto Vitale Procuratore, & Sindico praenominatorum Nobilium de Polenta, & Communium Ravennae, & Cerviae, & cujuslibet ipsorum Dominorum, & Communium, procuratoris, & Sindicariis nominibus eorundem, ac per ipsum Procuratorem, & Syndicum cum ipsis Nobilibus, & Communibus, & ipse Vitalis Procurator & Syndicus eorundem Nobilium, & Communium procuratorio, & Sindicario nomine ipsorum, quorum est Procurator, & Syndicus, omnium, & singulorum, cum dicto Domino Guidone Capitaneus Mantuae nomine ipsius, & Communis Mantuae, & nomine praedictorum, a quibus habet hujusmodi auctoritatem, bayliam, & plenitudinem potestatis, ut praedicitur, & per ipsum Dominum Guidonem Capitaneum Mantuae, cum eis omnibus, & singulis Societatem, Fraternitatem, & Unionem contra dictum Dominum Azonem Marchionem Estensem & contra Commune Ferrariae, quamdiu ipsum Commune Ferrariae fuerit sub Domino, & Regimine ipsius Domini Azonis Marchionis, ad illas omnes, & singulas promissiones, mutuas conventiones, pacta, obligationes, renuntiationes, & alia, & cum illis omnibus, & singulis promissionibus, mutuis conventionibus, pactis, obligationibus, renuntiationibus, & aliis, quae in Instrumento proxime superscripto continentur, ita videlicet, quod dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuanus, & Commune Mantuae, & dictus Dominus Franciscus Estensis Marchio, dictus Dominus Gilbertus, & Commune Parmae, dictus Dominus Alboynus, & Commune Veronae, atque Commune Brixiae, & Commune Bononiae a modo ex ignore praesentis Contractus re-

neantur, & obligati sint dictis Nobilibus Dominis Bernardino, & Lamberto filiis Domini Guidonis de Polenta, & Guidoni, Attoni, & Geremiae fratribus filiis quondam Domini Ostafii de Polenta, & cuilibet eorum, atque Communi Ravennae, & Communi Cerviae, & cuilibet eorum & e converso ipsi Nobiles de Polenta, & eorum quilibet, & dicta Communia Ravennae, & Cerviae & eorum quodlibet praenominatis Dominis Guidoni de Bonacollis Capitaneo Mantuae, & Communi Mantuae, Domino Francisco Marchioni Estensi, Domino Gilberto, & Communi Parmae, Domino Alboyno, & Communi Veronae, ac Communi Brixiae, & Communi Bononiae, & cuilibet ipsorum Dominorum, & Communium, ac etiam inter se se ad omnia, & singula pacta, promissiones, conventiones, stipulationes, renuntiationes, & pœnas, & ad reliqua quae in dicto Instrumento scripta sunt, ac si tempore Contractus dictae Societatis, Fraternitatis, & Unionis praesentes fuissent, ineuntes, & insimul contrahentes, & insistent, fecissent, & contraxissent ea omnia & singula: Volentes dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuae nominibus, quibus supra, & dictus Vitalis Procurator, & Syndicus, Procuratorio, & Sindicario nomine ut supra, quod ea omnia, & singula locum habeant, & serventur etiam inter eos, seu inter eos, quorum nominibus, & vicibus ipsi in praesenti contractu contraxerunt, & insuper nominibus antedictis, sibi invicem promittentes, convenientes pacifices, stipulantes, obligantes, & renuntiantes, atque invicem contrahentes in omnibus, & per omnia ut superius continetur. Praeterea dictus Dominus Guido Capitaneus Mantuae, nomine suo, & Communis Mantuae, & nomine, & vice praedictorum Dominorum, & Communium, a quibus habet auctoritatem, bayliam, & plenitudinem potestatis ad praedicta in animas suam, & praedictorum, & dictus Vitalis Procurator, & Syndicus, Procuratorio, & Sindicario nomine praedictorum, quorum est Procurator, & Syndicus in animas eorum, quorum est Procurator, & Syndicus, corporaliter ad Sancta Dei Evangelia juraverunt tactis scripturis, praedictam Societatem, Fraternitatem, & Unionem, & praedicta Communia, & singula ac quaecunque in praedicto Instrumento inserta, & scripta sunt, in omnibus, & per omnia in perpetuum rata habere, & tenere, & nulla ratione, ingenio vel causa, de jure, neque de facto, contrahacere, vel venire. Et haec sub obligatione omnium bonorum dictorum Dominorum, & Communium omnium, & singulorum.

Actum Mantuae in domo habitationis Domini Capitanei Mantuae, praescripto die Lune, decimo Aprilis, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, praesentibus Nobilibus Viris, Dominis Berardo, & Bottirono, fratribus dicti Domini Guidonis Capitanei Mantuae, ac Dominis Guidone de la Torre, & Guilielmo de Anxandris, juris peritis, Civibus Mantuae, Alberto de Castellbarco, & Johanne de Salexeto Notario ejusdem Domini Capitanei, testibus rogatis.

L. H. T. Ego Adelberis de Adelberis Mantuanus Civis, Sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi, signumque meum consuetum apposui.

Forma Syndicatus Communis Bononiae, quam habet Dominus Capitaneus Mantuanus authenticam in Instrumento publico.

In Christi Nomine Amen. Anno Domini Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, die quarto Martii, Congregato Consilio Odingenorum & Populi Bononiae in Palatio Veteri dicti Communis & Populi, Voce praenota & Campanarum sonitu, ut moris est. In quo quidem Consilio affuerunt sapienter, & discretus Vir, Dominus Othavianus de Agubio, Jureconsultus, & discretus Vir Dominus Ugolinus de Navina, Jureconsultus, & discretus Vir Dominus Dini de Ozzis, Capitanei Populi Bononiae, & Antiani, & Consules Populi Bononiae utraque duae Partes & etiam utraque duae Partes Consiliariorum dicti Consilii, qui unanimi voluntate fecerunt, constituerunt, ordinarunt, & creaverunt Dominum Guilielmum de Guidezagnis praesentem, & Mandatum sponte suscipientem, eorum, & dicti Communis, & Populi Syndicum, Procuratorem, Actorem, & Nuntium specialem ad faciendum, ineundum, contrahendum, & firmandum eorum nomine & totius Communis, & Populi Bo-

ANNO
1307.

ANNO Bononiæ Ligam, Societatem & Fraternalitatem vicissim
1307. cum quibuscumque Communitatibus, Universitati-
bus, Dominis, & Baronibus, ac singularibus per-
sonis, & cum quibuscumque Factionibus, promissio-
nibus, & obligationibus, cum penarum adjectioni-
bus, & Sacramentorum interpositionibus, sicut ipsi
Sindico & Procuratori videbitur. Et generaliter
ad omnia, & singula faciendum, quæ in prædictis, &
quolibet prædictorum, & circa ea ipsi Sindico &
Procuratori necessaria, vel utilia videbuntur. Dan-
tes, & concedentes eidem Sindico & Procuratori
plenum, liberum, & generale Mandatum cum plena
libera, & generali Administratione in prædictis omni-
bus & singulis, & circa ea, & in his, quæ ipsi Sin-
dico & Procuratori videbuntur pro ampliori effectu
omnium prædictorum. Promittentes mihi Notario in-
frascripto tanquam publicæ personæ recipienti, & sti-
pulanti nomine, & vice eorum personarum, Terra-
rum, Universitatum, Communitatum, Dominorum, &
Baronum, cum quibus contrahetur Societas per dic-
tum Sindicum, Procuratorem, & Nuntium, & om-
nium aliorum quorum interest, vel interesse possit,
firma, & rata habere omnia, & singula quæcumque
per ipsum Sindicum & Procuratorem fient in prædic-
tis, & circa prædicta, sub obligatione omnium bono-
rum dicti Communis Bononiæ.

Actum Bononiæ in Palatio Veteri dicti Communis,
præsentibus Domino Francisco de Gatto Judice, Ro-
lando Caxotti, Domino Martino Dentarii, Johanne
Bonaventura, & Boncreupo de Batagliucis, & aliis
pluribus testibus in dicto Consilio existentibus, voca-
tis & rogatis.

Ego Thomas Carneluarium de Præconis Imperiali
auctoritate Notarius, & nunc ad Reformationes Con-
silio Obsequentium, & Populi Bononiæ scribendas,
publicæ de Mandato prædictorum Dominorum scripti,
& subscripti &c.

*Procura Partis Grasulforum MUTINÆ; ad
incedam Ligam superscriptam cum Civitati-
bus Bononiæ, Parmæ, Brixie, Mantuæ ac
Veronæ. Datum penultimo, & ultimo Decem-
bris 1306.*

IN Nomine Christi. Exemplum ex autentico fideliter
relevatum ex auctoritate Judicis infrascripti. In
Nomine Christi, Anno Domini Millesimo trecentesi-
mo sexto, Quarta Indictione, die Jovis, penultimo
euxeute Decembris, Nobiles Viri Domini Egidius de
Pis, Thomafinus de Gorgano, tanquam Capit.
Partis Grasulforum Civitatis Mutinæ per se, & ip-
sam Partem fecerunt constituerunt, atque ordina-
verunt Nobilem Virum Dominum Conradum de Gon-
zaga, absentem tanquam presentem, suum certum
Nuntium, Procuratorem & Sindicum generalem ad
comparendum in Parlamento, quod intenditur fieri
per Civitates Bononiæ, Parmæ, Veronæ, Mantuæ,
Brixie, & ad audiendum, quæ in prædicto Parla-
mento dicta fuerint, ita quod ipse Procurator plenum
& liberum Mandatum habeat promittendi, promissiones
recipiendi, Sacramentum super animas eorum facien-
di, recipiendi vice & nomine prædictorum, & to-
tius partis Grasulforum, & ad constituendum Procu-
ratorem unum & plures in prædictis, & circa præ-
dicta, & ad omnia alia & singula facienda, quæ in
prædictis, & circa prædicta fuerint utilia, & necessa-
ria, tanquam per verum, & legitimum Procuratorem
fieri potest, & tanquam presentes essent & ad intran-
dum in dictam Ligam prædictarum Civitatum, pro-
mittendo quilibet eorum mihi Notario infrascripto
pro se, & parte Grasulforum quicquid per dictum
Procuratorem, seu Constitutum, seu constitutos ab
ipso factum fuerit in prædictis, & circa prædicta, fir-
mum, & ratum habere, & tenere, & non contrave-
nire sub hypoteca bonorum suorum omnium presen-
tium & futurorum. Actum in Civitate Mutinæ, sub-
tus Volam Adelardi præsentibus Dominorum Præ-
positi de Brochii de Carpo, Guido de Pisis testibus.

Ego Bonifignus de Peltenariis Notarius his interfui
rogatus scribere scripti.

Item Exemplum ex alio autentico fideliter releva-
tum Judicis ejusdem infrascripti auctoritate. In Christi
Nomine, Anno Domini Millesimo trecentesimo sexto,
Quarta Indictione, die Veneris ultimo euxeute De-

TOM. I. PART. II.

cembri Nobiles Viri Domini Franciscus, & Johan-
nes de Mirandula, Caput partis Grasulforum Civitatis
Mutinæ pro se, & ipsam partem fecerunt, constitu-
erunt, atque ordinarunt Nobilem Virum Dominum
Coradum de Gonzaga, absentem tanquam presentem,
suum certum Nuntium, Procuratorem & Sindicum
generalem ad comparendum in Parlamento, quod
intenditur fieri per Civitatem Bononiæ, Parmæ, Man-
tuæ, Veronæ, & Brixie, & ad audiendum quæ in
prædicto Parlamento dicta fuerint, ita quod ipse
Procurator plenum & liberum Mandatum habeat
promittendi, promissionem recipiendi, Sacramentum
super animas eorum faciendo, recipiendi vice; & no-
mine prædictorum, & totius partis Grasulforum, &
ad constituendum Procuratorem unum, & plures in
prædictis, & circa prædicta, & ad omnia alia, & sin-
gula facienda, quæ in prædictis, & circa prædicta
fuerint utilia, & necessaria tanquam per verum, &
legitimum Procuratorem fieri potest, & tanquam
presentes essent, & ad intrandum in dictam Ligam
prædictarum Civitatum, promittendo quilibet eorum
mihi Notario infrascripto pro se, & parte Grasulfo-
rum quicquid per prædictum Procuratorem, seu con-
stitutum seu constitutos ab ipso factum fuerit in prædic-
tis, & circa prædicta, firmum, & ratum habere &
tenere, & non contravenire sub ypoteca bonorum
suorum omnium presentium, & futurorum. Actum
Mirandulæ in domo dicti Domini Francisci præsentibus
Dominorum Præpositi de Brochii de Carpo, Guido
de Pisis testibus.

Ego Bonifignus de Petenariis Notarius his interfui
rogatus scribere scripti.

L. H. T. Ego Adelberius de Adelberis Sacri Pa-
latii Notarius publicus, Autentica prædictorum duo-
rum Exemplorum vidi diligenter, & legi, & ut in ip-
sis continebatur autenticis, ita in prædictis exemplis
fideliter exemplavi, & publice scripti, nil addens,
vel minuens, quod sensum, vel sententiam habeat
innovare. Deinde cum Notariis infrascriptis exam-
pla præscripta cum autenticis & ipsi Notarii mecum
auscultavimus, & ea compertimus per omnia concor-
dare, & hoc fecimus auctoritate, & decreto Domini
Petri Ambroni Judicis, & Affessoris Domini Marci
de Forzate Mantuæ Potestatis, nobis prestitis, & in-
terpositis ad hæc die Jovis vigesimo Januarii, millesimo
trecentesimo sexto, Indictione Quarta, presentibus Ser-
vafino quondam Domini Rizzardi de Pasturo, Zillio de
la Villana, & Petro Domini Vivaldi de Belcalzario
Notariis Potestatis, & dicti Judicis, testibus rogatis.
In Palatio Veteri Communis Mantuæ.

L. H. T. Ego Gubertus de Campitello Imperiali
auctoritate Notarius Autentica prædictorum duorum
Infrumentorum exemplorum, & redactorum in
formam publicam super proximo, per Dominum A-
delberium Notarium ante scriptum vidi, & ipsi invicem
auscultata cum exemplis presentibus fideliter
concordare reperimus ego & ipse, & Bonus Notarius
infrascriptus, & ad majoris efficacie robur exhibita
eis Notariis, & mihi licentia per Judicem memora-
tum, Millesimo die, & loco præscriptis & in presen-
tia testium præmissorum me subscripti apposito signo
meo.

L. T. H. Ego Bonus de Ascendis Imperiali aucto-
ritate Notarius Autentica prædictorum duorum In-
strumentorum exemplorum, & redactorum in pub-
licam formam supra proxime per dictum Dominum
Adelberium Notarium una cum eo, & prædicto Gu-
berto vidi invicem cum exemplis, præter auscultavi,
quæ invicem auscultata invenimus fideliter concor-
dare, & ideo ad majorem efficaciam me subscripti
de licentia, ex auctoritate eis & mihi concessa per
Judicem prædictum, Millesimo, die, loco præscriptis
in presentia testium præmissorum.

XXV.

*Pax inter Civitates BRIXIAM, VERONAM & I. April.
MANTUAM ex una nec non PERGAMAM ex
altera parte inita, quæ damnis; ac injuriis
utrimque remissis, Captivisque relaxatis, fir-
mam, ac stabilem amicitiam ad invicem ser-
vare promittunt. Actum Pergami, Calendis A-
prilis Anno 1307. Indictione. V. [Auten-
G 2 tique*

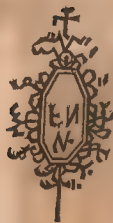
ANNO 1307. tique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Die Sabbathi Callendas Aprilis, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, in pallatio Communis Pergami, in publico, & generali Consilio dicti Communis, ibi more solito sono campanæ & vocibus præconum convocato, & coadunato, pro infrascriptis specialiter faciendis, & explicandis. In quo quidem Consilio erant nobilis Vir Dominus Mulchinus de Lature, honorabilis Potestas Communis Pergami, & Domini Petripantus de Rivola, Miles, & Galiazus Carpiunum de Colliobius Anziani, & Guidon Anzianorum Populi Pergamentis, & sili Anziani Populi Pergamentis, & credendarum Communis Pergami, volentes, & ad maiorem firmitatem insuper contentientes, & firmantes omnia, & singula infrascripta: Discreti Viri Domini Allamanus de Calvisano, & Valentinus de Siginibaldis Cives Brixie, Nuncii, Actores, & Procuratores, & Sindici Communis Brixie, ut de Sindicatu constat publico Instrumento rogato, scripto sub signo, & nomine Brixiani de Sorano Notarii publici, & Dictatoris Potestatis & Communis Brixie die quintodecimo Marc. millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta. Et Dominus Bartholomeus, Domini Nasimbergi de Lacampagna, Juris peritus, Cives Veronæ, Syndicus, Actor, & Procurator Magnifici Domini Alboyni de Lascala, Communis, & Populi Veronæ Capitanei Generalis & ipsius Communis Veronæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto, & subsignato nomine Domini Inuani Notarii Domini Bonafine, die Veneris vigesimo quarto Martii, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, & Dominus Bernardinus de Nuvolono, Juris peritus, Cives Mantuæ, Syndicus, Actor, & Procurator Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis, Communis Populi Mantuæ Capitanei Generalis, & ipsius Communis Mantuæ, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto, & subsignato nomine Nicolai Domini Oraboni de Casali Notarii publici, die Sabbathi vigesimo quinto Martii, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, Sindicariis, & Procuratoris nominibus & vicibus dictorum Dominorum Alboyni della Scala Capitanei Veronæ, & Guidonis de Bonacolis Capitanei Mantuæ, & Communium Brixie, Veronæ, & Mantuæ, quorum Dominorum & Communium sunt Sindici, & Procuratores ex una parte. Et D: Guilielmus Farembor Dominus & Ricamborgus Anzianus & Notarius Anziani Populi Pergamentis, Nuncii, Procuratores, & Sindici Communis Pergami, ut de Sindicatu constat Instrumento publico scripto, & subsignato nomine Osebi Jacobi de Scalve Notarii Pergami, & subscripto ad confirmationem sub signo, & nomine Guidotti de Curtoregia, Notarii Potestatis & Communis Pergami, die undecima mensis Martii millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, Sindicario nomine, & vice dicti Communis, & hominum Pergami ex altera parte, inter se se videlicet inter dictos Sindicos, & Procuratores Communis Pergami nomine ipsius Communis Pergami ex parte una, & dictos Sindicos, & Procuratores Dominorum Capitaneorum Veronæ, & Mantuæ, & dictorum Communium Brixie, Veronæ, & Mantuæ Sindicariis, & Procuratoris nominibus ipsorum Dominorum & Communium ex altera, contraxerunt, inierunt, fecerunt, compleverunt, & firmaverunt bonam, & veram Pacem, & concordiam, omnibus malignitatibus cessantibus perpetuo observandam secundum formam, & tenorem Capitulum infrascriptorum, & ea omnia, & singula infrascripta Capitula ineutes, facientes, complentes, & confirmantes, atque ratificantes, quorum Capitulum tenor talis est: In nomine altissimi Creatoris, Ita sunt Capitula, de quibus sunt concordantes Ambaxatores Communis Brixie, & Communis Pergami, qui nuper fuerunt in plebe de Pallazolo, die Veneris decimo Martii, millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, super pace, & concordia facienda perpetuo duratura inter ipsa Communia, & singulares personas ipsorum Communium. In primis fuerunt in concordia, quod bona, & vera pax, & concordia bona fide, & legaliter, omnibus malignitatibus cessantibus, fiat, & firmetur, & inviolabiliter perpetuo observanda inter ipsa Communia, & per solemnes Sindicos, & Procuratores

ipsorum Communium cum omnibus obligationibus, promissionibus, penis, & juramentis, & etiam satisfactionibus, & depositis, secundum quod ipsis Communibus melius videbitur pro firmamento, & stabilitate ipsius pacis. Item quod omnes Carcerati, & captivi undecunque, sive & ubicunque, sive occasione Guerre, & discordiarum, quæ fuerunt inter ipsa Communia, seu partes, libere, & sine aliqua redemptione relaxentur; Et quod procurent cum effectu, quod dicta relaxatio fiat quam citius, & melius fieri potuit. Item quod omnia dampna quocumque modo vel causa facta hinc inde vel data ante treugam factam inter ipsa Communia, remittantur omnino, & remissa intelligantur, & inde fiant remissiones prout melius fieri poterunt. Item quod unumquodque Commune teneatur & debeat facere, & curare cum effectu, quod per se nec aliquos subiectos suos, nec aliquas alias personas undecunque sint, non dabunt, nec dari permittent aliquid dampnum in personis vel rebus in suo territorio nec alterius alteri Communi in personis alterius Communis. Et quod si darent, quod Deus avertat, dampna passus Commune cuius persona ipsa dampna fecerint seu in cuius territorio facta forent, teneatur & debeat emendare, & restituere cum omnibus dampnis, & expensis sumariæ, & sine strepitu iudiciorum, & porrectione libelli, habita cognitione per Potestates ipsarum Civitatum seu eorum Iudicum, & Assessorum. Et quod & utrumque ipsorum Communium teneatur ad invicem satisfactionibus de predictis perpetuo observandis, & facere, & curare quod Commune Venetiarum intercedet pro ipsis communibus, & quolibet eorum de predictis observandis. Item quod in medio mense Aprilis proxime venientis in loco conveniente ad invicem convenire debeant Sapientes Ambaxatores utriusque Communis, pro deliberando, & complendo omnia, & singula, ex quibus vera pax inter predicta Communia perpetuo debeat obtineri, & ex quibus omnes infidie, & turbationes, & generaliter omnia, ex quibus possit aliquid accidere in finitrum, extirpentur, & totaliter excludantur. Item quod omnia, & singula supra scripta fieri, & compleri debeant eisdem modo, & forma inter Communes Pergami, seu ejus Sindicum ex una parte, & Dominos Capitaneos Mantuæ, & Veronæ, seu eorum Procuratores, & etiam ipsarum Civitatum, seu earum Sindicos ex altera, tam in uno, & eodem Instrumento cum Brixienfi, si dicti Domini Capitanei voluerint, quam in diversis, & separatim. Quam quidem pacem, & concordiam, & quæ Capitula cum omnibus, & singulis in eis comprehensis, & cum omnibus, & singulis supra scriptis, & infrascriptis predicti Sindici, & Procuratores in animas eorum quorum sunt Sindici, & Procuratores, ad invicem tactis scripturis ad Sancta Dei Evangelia corporaliter juraverunt attendere, & servare perpetuo. Propterea sibi pars parti ad alterutrum solempnibus stipulationibus intervenientibus promittentes omnia ea, & singula in perpetuum sibi invicem attendere, & inviolabiliter observare, ac nunquam de jure neque de facto contrafacere vel venire, sub pena decem millium marcharum argenti committenda per partem non attendentem, & exigendi cum effectu per partem attendentem, quotiens fuerit contrafactum, vel non servatum, & pana soluta semel & pluries, iterum attendere, & servare omnia statuta, & cum refecione totius dampni, & omnium expensarum quas sibi invicem refarcire promiserunt, & sub obligatione omnium bonorum dictorum Communium & cujuslibet eorum. Testes etiam interfuerunt Otonellus, & Marchiolus de Ottonibus de la Piazza, & Leonardus Domini Ricardi de Trevis, & Johannes de Baniatica omnes Notarii.

L. H. T. Ego Guidonis de Curtoregia, Pergamæ public. Notarius Domini Potestatis & Communis Pergami predictis interfui, & rogatus ad confirmandum me subscripsi, & signum meum consuevit apposui.

L. H. T. Ego Joannes de Bariensis Notarius rogatus subscripsi Guidotti Notarii Potestatis scripti.

ANNO
1307.

Cum ejus Authentico in pergama scripto sicut supra expedito in secretoriis Archiducali Archivio Mantue adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantue Notarius, ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi. Actum hac die 29. Februarii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Casileoneus ejusdem Archivi Prefectus, hac die 29. Prima Martii 1720.

Mandatum Civitatis BRIxiE pro faciendâ Pace superscripta. Añum Brixie 15. Martij 1307. Indivisione V. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

In Christi Nomine. Die 12. Martij. Congregatis Conciliis quadingentorum & generali Communis Brixie. Super Palatio majori dicti Communis. De Mandato Nobilis Militis, Domini Comitis Bernardini de Cumo, honorabilis Potestatis Communis Brixie, Sono Campanarum, & voce preconia, more solito &c.

In quibus Conciliis lecta, & posita fuerunt infrascripta Capitula cum infrascripta propositione seu posita. Tenor quorum Capitulorum & posite inferioris est comprehensus.

In Nomine Altissimi Creatoris.

Ita sunt Capitula, de quibus sunt concordés Ambaxiatores Communis Brixie, & Communis Pergami, qui nuper fuerunt in plebe de Palazolo, die Veneris 10. Martij, millesimo trecentesimo septimo, Indivisione quinta, super Pace, & concordia faciendâ perpetuo duratura inter ipsa Communia, & singulares personas ipsorum Communium.

In primis fuerunt in concordia quod bona, & vera pax, & concordia, bona fide, & legale, omnibus malignitatibus cessantibus, fiat, & firmetur inviolabiliter perpetuo observandâ inter ipsa Communia, & per solemnes Sindicos, & Procuratores ipsorum Communium, cum omnibus obligationibus, promissionibus, pactis, & Juramentis, licet etiam falsificationibus, & depositis, secundum quod ipsis Communibus melius videbitur pro firmamento, & stabilitate ipsius Pacis.

Item quod omnes Carcerati, & Capitivati undecunque sint, & ubicunque sint occasione Guerre, & discordiæ, quæ fuerunt inter ipsa Communia, seu partes, libere, & sine aliqua redemptione relaxentur, & quod procuretur cum effectu quod dicta relaxatio fiat, quanto citius, & melius fieri poterit.

Item quod omnia dampna quocumque modo vel causa facta hinc inde vel data ante trevam factam inter ipsa Communia remittantur omnino, & remissa intelligantur, & inde fiant remissiones, prout melius fieri poterunt.

Item quod unumquodque Commune teneatur, & debeat facere, & curare, cum effectu, quod per se, nec aliquos suos subiectos, nec aliquas alias personas undecunque sint, non dabant, nec dare permittent aliquod dampnum in personis, vel rebus in suo territorio, nec alteri, alteri Communi vel personis alteri Communis, & quod si daretur, quod Deus avertat, dampna passis, Commune, cui persone ipsa dampna fecerint, seu in cui Territorio facta forent, teneatur, & debeat emendare, & restituere cum omnibus dampnis, & expensis sumariæ, & sine strepitu Judiciorum, & porrectione libelli, habita cognitione per Potestates ipsarum Civitatum, seu eorum Judices, & aliosciores. Atque etiam utrumque ipsorum

Communium teneatur ad invicem satisfacere de prædictis perpetuo observandis & facere, curare, quod Commune Veneciarum intercedat pro ipsis Communibus, & quolibet eorum de prædictis observandis.

Item quod in medio mense Aprilis proxime venturi in loco convenienti, adinvicem convenire debeant sapientes Ambaxiatores utriusque Communis pro deliberando, & complendo omnia, & singula, ex quibus vera pax inter prædicta Communia perpetuo debeat obtineri, & ex quibus omnes insidiæ, & turbationes, & generaliter omnia ex quibus posset ali-quod accidere in sinistram, extirpentur, & totaliter excludantur.

Item quod omnia & singula superscripta fieri, & compleri debeant eisdem modo, & forma inter Commune Pergami, seu ejus Syndicum ex una parte, & Dominos Capitaneos Mantue, & Verone, seu eorum Procuratores, & Communia ipsarum Civitatum, seu eorum Sindicos ex altera, tam in uno, & eodem Instrumento cum Brixienibus, si dicti Domini Capitanei voluerint, quam in divisis, & separatim.

In Christi Nomine. Cum per Concilium Prædictorum, Anzianorum & Artium Brixie, factum die prædicta XII. præsentis mensis Martij, steterit reformatum, quod infrascripta propositio, seu posita, cum superscriptis Capitulis mandari & poni debet ad concilia quadingentorum, & generale Communis Brixie, & secundum voluntatem ipsorum conciliorum procedi debeat super ipsis. Cujus propositionis, seu posite tenor inferioris continetur:

In Nomine Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beate Mariæ semper Virginis, Matris ejus, & totius Celestis Curie. Cum per Ambaxiatores Communis Brixie qui nuper interfuerunt ad parlamentum, in Terra de Palazolo, fuerint die x. præsentis mensis Martij, in plebe de Palazolo, superscripta Capitula provisa & ordinata, cum Ambaxiatoribus Communis Pergami pro vera, & legali potestate, inter utrumque dictorum Communium, & Dominos Capitaneos, & Communia Mantue, & Verone faciendâ, & perpetuo observandâ, & literæ transmissæ extiterint Domino Potestati, & Comuni Brixie ex parte Domini Potestatis Anzianorum, Sapientum & Communis Pergami, quod omnia superscripta Capitula sunt firmata, & Sindici constituti, ad ea complenda, in Concilio generali dicti Communis Pergami, & deinceps, atque expediat eadem Capitula per Commune Brixie confirmari, & Syndicum, seu Sindicos constitui, per quæ vel quos prædicta Capitula & quolibet eorum, debeant executioni mandari.

Dicit, & proponit dictus Dominus Potestas de consensu, & voluntate Dominorum Potestatis, Prædictorum, & Consiliorum & Abatis, & Anzianorum Communis pacis, & Populi Brixie, quod videtur & placet Sapientibus adstantibus ad ipsa Concilia super prædictis faciendum. Petentes in omnibus, & singulis superscriptis sibi Concilium exhiberi.

In quibus Conciliis Dominus Girardus de Gabbara surgens consuluit, quod omnia, & singula superscripta Capitula secundum quod superscripta sunt, sint firma, & firmetur, in presentia Concilii, & auctoritatibus eorundem, & mandentur, & mandari debeant executioni in totum, & si dicta satisfactio non posset fieri, & compleri per Commune Venetiarum, quod fiat per alia Communia, secundum quod melius videbitur Communibus prædictis. Et quod duo Sindici constituantur, & fiant in Conciliis quadingentorum & generali Communis Brixie, ad prædicta omnia, & singula faciendâ, & complenda, & cetera, que in prædictis, & circa prædicta fuerint utilia, & necessaria. Et quod ipsi seu dicti communiter, & divisim, ut expedierit, vadant Pergami, Mantue, & Verone, & ubicunque fuerit oportunum pro prædictis omnibus, & singulis adimplendis.

In reformatione quorum Conciliorum, in quibus erant bis mille Consiliiarii, & plures factis inter eos partitis per ipsum Dominum Potestatem, cum bussolis, & ballotis, secundum formam Statutorum Communis Brixie dicente, quod illi qui volunt, & quibus placet, quod super dictis capitulis, & posita, lectis in presentia concilii, procedant, & fiat secundum concilium, & Decretum, superscripti Domini Girardi de Gababa, consulentis super ipsis, sit una pars, & ponant suas ballotas in bussola vermilis. Et qui vellent contrarium, ponant suas ballotas in bussola alba, numeratis dictis ballotis repetere fuerunt in bussola vermilis. MM. CC. LVI. ballote, & in bussola alba nulla.

ANNO
1307.

ANNO 1307. Interfuerunt testes Bonaventura de Vulzano, Joannes Bracii, Albertinus Spezapanus, Pafinus de Puteo, & Graciolus de Zanafii, Notarii dicti Domini Potestatis, atque Joannes Lavezari, & Bonaventura de Cayno, Precones Communis Brixie, & multi alii.

Item Die XV. dicti mensis Martii congregatis dictis consiliis quadringentorum, & generali Communis Brixie super palatio majori dicti Communis, me Mandato prescripti Domini Potestatis sono Campanarum, & voce præconia more solito, pro infrascriptis specialiter exequendis. Præfatus Dominus Potestas, & dicti Domini præfentes, & consiliarii practicorum. Abas, & Anzianorum Communis, & Populi Brixie super Palatio & Sanctissime Pacis Dei & omnes de ipsis consiliis ibidem adstantes, qui erant numero Juridico, & etiam longe plures solempniter congregati pro se, ac vice, & nomine dicti Communis Brixie constituerunt, & ordinaverunt sapientes, & discretos Viros Dominos Alemanum de Calvixano, & Valentinum de Sighinbaldi Cives Brixie, suos, & dicti Communis Brixie certos Nuncios, Actores, Procuratores, & Sindicos speciales. Ad eundem ad Dominos Potestates, Anzianos, Sapientes & Commune Pergami, & ad Dominos Capitaneos Veronæ, & Mantuæ, & ad quemlibet eorum, & ad ipsas Civitates, & Communia Veronæ, & Mantuæ, & ad quamlibet ipsarum Civitatum, & Communium, & etiam ubicunque fuerit opportunum. Ad dicendum, faciendum, & complendum, confirmandum, & jurandum cum præfatis Dominis Potestatibus, Anzianis, Sapientibus, & Communi Pergami, & cum dictis Dominis Capitaneis Veronæ, & Mantuæ, & ipsis Civitatibus, & Communibus, & cum Sindicis, & Procuratoribus dictis Communis Pergami, & dictorum Dominorum Capitaneorum Civitatum, & Communium, & cujuslibet eorum, omnia & singula suprascripta Capitula pacis supra memorata scripta. Et etiam ad faciendum, & recipiendum nomine dicti Communis Brixie omnes, & singulas promissiones, satisfactiones, obligationes, renunciaciones, & Juramenta, & omnia alia opportuna, & opportuna ad hæc. Quas & quæ totum Commune Brixie facere, & recipere possent, si præfentes adessent. Dantes, cedentes, & mandantes dictis eorum Procuratoribus & Sindicis communiter & divisim, & cuilibet eorum in solidum liberum, plenum, & generale mandatum, cum plena, libera, & generali administratione in omnibus, & singulis opportunis ad hæc. Promittentes stipulatione solempni mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti vice, & nomine dicti Communis Pergami, & prædictorum Dominorum Capitaneorum Civitatum, & Communium Veronæ, & Mantuæ, & omnium singularium Personarum, quarum, & quorum interest, vel intererit, aut interesse posset, firma, & rata habere, & tenere perpetuo omnia, & singula, quæ per dictos eorum Procuratores, & Sindicos communiter, & divisim, seu per alterum ipsorum tam dicta, facta, & completa fuerint, tanquam per totum Commune Brixie fuerint totaliter adimpleta, & non contravenire ullo jure, exceptione, ratione vel causa, sub hypotheca, & obligatione omnium Bonorum dicti Communis Brixie præfentium, & futurorum. Quibuslibet exceptionibus, juribus, privilegiis, & beneficiis in contrarium renunciantes expresse.

Interfuerunt testes Bonaventura de Vulzano, Joannes Bracii, Albertinus Spezapanus, Pafinus de Puteo, & Graciolus Zanafii Notarii dicti Domini Potestatis, atque Joannes Lavezari, & Bonaventura de Cayno Procuratores Communis Brixie, & multi alii.

Anno Domini millesimo quadringentesimo septimo, Indictione quinta.

Ego Brixianus de Soyano Notarius publicus, & dictator dicti Domini Potestatis, & Communis Brixie hiis omnibus assui, & rogatus scripti.

ANNO 1307.

Cum earum Authenticis in pergamena scriptis sicut supra expeditis in secretori Archiducali Archivio Mantuæ adervato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob. olim H. Odavii de Mazzis filius, Civis, publicus, que Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 6. Martii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXVI.

Liga inter Civitates MANTUÆ, VERONÆ, 15. April. PARMÆ, REGII, MUTINÆ & BRIXIÆ, qua sibi auxilium & defensionem mutuam promittunt contra omnes & singulos, per aquam & terram in quocunque loco, territorio & districtu. Datum Mantuæ 13. Aprilis Anno 1307. Indictione VI. [Authentique tiré des Archives Archiducalis de Mantoue.]

IN Nomine Christi. In pleno Consilio generali Communis Mantuæ, voce præconia, sonoque Campanarum more solito congregato in Palatio Veteri Communis ejusdem, coram Nobilibus Viris Dominis Fantino Dandulo de Veneris Potestate, & Guidone de Bonacolis Capiteano Mantuæ. Ibi discreti Viri Dominus Zanebonus de la Teyza, Judex, Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius specialis Magnifici Viri Domini Guidonis de Bonacolis prædicti Capitanei Mantuæ, atque Communis Mantuæ legitime constitutus, die Jovis tercio decimo Aprilis, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, ut constat Instrumento publico scripto per me Delevantium Notarium infrascriptum, & Dominus Armaninus de Zabulis, Actor, Procurator, & Nuntius specialis Magnifici Viri Domini Giberi de Corrigha, defensoris Communis, & Populi Parmæ, & Syndicus, & Nuntius specialis etiam ipsius Communis Parmæ, ut constat Instrumentis publicis scriptis sub signo, & Nomine Petri de Casale Notarii, die septimo Aprilis Anni præfentis, & Dominus Gerondius de Gerondis, Syndicus, Procurator, Actor, & Nuntius specialis Communis, & Populi Civitatis. Regii, ut constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Johanni de Barbonibus, Notarii, die decimo Aprilis anni præfentis, & Dominus Gerardinus de Regio, filius quondam Domini Amedei Graciani Civis Mutinæ, Syndicus, & Nuntius specialis Communis, & Populi Mutinæ, ut constat Instrumento publico, scripto sub signo, & Nomine Francisci de Guaytamistis Notarii, die ultimo Martii anni præfentis, & Dominus Benienutus Reschais, Syndicus, & Nuntius specialis Communis Brixie, ut constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Brixiani de Soyano, Notarii Dictatoris Domini Potestatis & Communis Brixie, die octavo, Aprilis anni præfentis, & Dominus Nicolaus, quondam Domini Zilini Judicis, Syndicus, & Procurator, & Nuntius specialis Magnifici Viri Domini Alboyni de la Scala Capitanei generalis Communis, & Populi Veronæ, atque ipsius Communis Veronæ, ut constat Instrumento publico scripto sub signo & Nomine Francisci Notarii a Bottexellis, die Dominico nono Aprilis, Anni præfentis, Sindicis nominibus, & vicibus predictorum, quorum sunt Sindici, Actores Procuratores, & Nuntii, & pro eis inter se fecerunt, inerunt, & contraxerunt, & firmaverunt Societatem, raternitatem, & Unionem perpetuam, & in erga

ANNO 1307. tos Dominos Capitaneos, defenforem & Communia, & Universitates dictarum Civitatum perpetuo valitum, cum pactis, capitulis, & conditionibus infrascriptis. Primo videlicet, quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ pro se, & Amicis suis de dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, qui scilicet sunt nunc Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, ita quod unusquisque Dominus & unumquodque Commune pro se, & Amicis suis hujusmodi, se se, suosque Amicos prædictos ad alterutrum habebunt, tenebunt, & tractabunt pro suis veris Amicis. Item quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ pro se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos suos ad alterutrum, qui nunc sunt Inimici, quam si fierent in futurum, vel essent, tam de Civitatibus prædictis Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, & qualibet earum, quam aliunde pro suis Inimicis, videlicet unusquisque Dominorum, & unumquodque Communium prædictorum Inimicos cujuslibet aliorum Dominorum prædictorum, & Communium & eis Inimicis, ac omnibus, quibus aliquis prædictorum Dominorum & Communium vellet guerram facere, vel movere, omnes & singuli alii prædicti Domini, & Communia facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis dictam guerram facere volentis, vel moventis, ubicunque in omnibus locis, & per terram, & per aquam videlicet dictis inimicis, & omnibus, quibus aliquis dictorum Dominorum, & Communium, & Universitatum vellet guerram facere, vel movere, & omnes, & singuli alii prædicti Domini, Communia, & Universitates facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem illius Domini, & Communis & Universitatis, qui dictam guerram facere voluisset, vel movisset, nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem treugam, pacem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censetur, provenient, seu pacem, treugam, pacem, conventionem, vel aliud, quocunque nomine censetur, facient, vel tractabunt, seu tractari facient sine voluntate expressa illius Domini, Communis, & Universitatis, qui, vel quod dictam guerram fecisset, vel movisset, & nisi in concordia Communium prædictorum omnium de Societate prædicta. Item quod prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ se se ad invicem manutenebunt, adjuvabunt, defendunt, & conservabunt perpetuo toto eorum posse cum personis, & avere, videlicet omnes Domini, & Communia unumquemque Dominum, & unumquodque Commune ex prædictis contra omnes, & singulas Civitates, Communitates & loca, ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis requirentis per terram, & per aquam in quocunque loco, territorio, & districtu tam de dictis Civitatibus, qualibetque earum, quam alio quocunque, adjuvando, etiam manuteneundo, defendendo, & conservando se se ad invicem, videlicet omnes, & singuli Domini & Communia unumquemque aliorum Dominorum, & Communium requirentem in omnibus, & singulis ejus honoribus, juribus, & jurisdictionibus, vel quasi ad alterutrum cum personis & avere, toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, territorio, & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam alio quocunque. Item quod omnes, & singuli Banniti pro parte, prodicione vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium, & qui de cætero bannirentur pro parte, prodicione vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium, ipso jure intelligantur esse, & sint banniti pro parte, prodicione, & Malexardia omnium, & singulorum aliorum Dominorum, & Communium prædictorum, nec venire, nec morari possint in dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, nec in aliqua earum, neque in earum, vel alicujus earum districtibus. Item si contingeret aliquem, vel aliquos ex bannitis alicujus prædictorum Communium, vel Civitatum prædictarum pro parte, prodicione, vel Malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in aliqua aliarum Civitatum prædictarum, vel earum, vel alicujus earum districtibus, bannitus ille vel banniti illi possint & possint per Nuntium illius Domini, Commu-

nis vel Civitatis, cujus bannitus esset, auctoritate Prædicti loci ubi repertus esset talis bannitus, capi personaliter, & detineri in quocunque loco Civitatum, vel districtuum prædictarum, & cujuslibet earum reperiretur per dictum Nuntium, & conduci in fortiam ejusdem Domini, & Communis, cujus esset bannitus, vel etiam per dictum Nuntium auctoritate prædicta consignari in fortiam illius Communis, & Domini, in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent, qui Dominus, & quod Commune illud bannitum consignatum, unum, vel plures teneatur quam citius Domino, & Communi, cujus bannitus esset, sub fida Custodia conducendum presentare, & dare, ita etiam quod ad requiitionem dicti Domini, & Communis, cujus esset bannitus, vel ejus Nuntii dictus Dominus & Commune, in cujus terra, vel territorio repertus esset, & Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Civitatis illius, in quibus aliquis ex dictis bannitis reperiretur, teneatur talem, vel tales bannitum, vel bannitos personaliter capere & facere, quod veniat in fortiam Domini, & Communis cujus esset bannitus. Item quod prædicta pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis supra, & infrascriptis per dictos Dominos, & per dicta Communia Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, & per homines de dictis Communibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur, & firmentur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut, & ubi melius esse poterit, & commodius videbitur expedire ad majorem firmitatem prædictorum, & cum solemnitate opportunitas fiat, & facta esse intelligantur, ut nullo obstante inrevocabilem, & perpetuam obtineant firmitatem semper, & reservatis Societatibus, Pactis, Conventionibus, promissionibus, quæ dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent inter se se, & quæ habent cum Domino Gilberto prædicto Defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & è converso, & cum Communi Brixie, & è converso, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronæ, & Commune Veronæ habent cum Communibus Paduæ, & Vicentiæ, quibus omnibus, & singulis Societatibus Pactis, Conventionibus, & promissionibus per hæc nullatenus derogetur. Quæ omnia, & singula Facta, & Capitula cum omnibus, & singulis in presenti Contractu insertis, & scriptis prædicti Domini Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii speciales prædictorum Syndicario, Actorio, & Procuratorio nomine, ac vice dictorum, quorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii, & pro ipsis sibi ad invicem omnes omnibus, & omnes uni, & unus omnibus eadem stipulatione promiserunt, & conveniunt sibi ad invicem attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem, seu causam, sub pena, & in pena decem milium librarum Imperialis Lombardorum, quæ pena ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem, vel servantes, & peti, & exigi cum effectu possit semel, & pluries per servantem, & per servantes a non servante, vel non servantibus, quotiescunque contra prædicta, vel aliquod prædictorum ventum, vel factum fuerit, & pena soluta semel, & pluries, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem pænæ stipulatione, promissione, & exactione, constituentes dicti Contrahentes nominibus, quibus supra, se se, & dicta Communia ubique conveniendos pro prædictis, & integraliter soluturos, & ob hoc Foti privilegio renuntiantes, ita etiam & tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & inito expresso, quod si contingeret aliquem, vel aliquos dictorum Dominorum, & Communium alicui, vel aliquibus Dominorum, & Communium aliquorum præscriptorum de Societate prædicta non attendere, & non servare in totum, vel in aliquo defecere seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto, ille Dominus, & illud Commune, qui, vel quod diceret, seu illi Domini, & illa Communia quæ dicerent sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur, seu teneantur denunciare contravenienti, vel non servanti, contravenientibus, vel non servantibus, vel Potestati, vel Rectori, seu Potestatibus, & Rectoribus Civitatis, & Communis contravenientis, vel non servantis, Civitatum, & Communium con-

ANNO 1307.

ANNO
1307.

travenientium, vel non servantium, qualiter non servavit, vel non servaverunt, non servat, vel non servavit, seu contravenit, vel contraveniunt in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo. Et denuntiatione facta, Dominus, Civitas, & Commune non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, seu Domini, Civitates, & Communia non servantes, vel contravenientes, seu quæ non servassent, vel contravenissent, teneatur, & teneantur infra mensem cum dicto denuntiante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio. Quod si reculerit, vel non fecerit, reculerit, vel non fecerit, tunc, & deinde, qui sic denuntiaverit, & qui sic denuntiaverint & Rector, seu Rectores Civitatis, & Communis denuntiantis, Civitatum, & Communium denuntiantium, possit, & possint res, & bona & personas non servantis, vel non servantium, vel ejus, qui non servasset, seu eorum, qui non servassent, & hominum illius Civitatis, & Communis in Civitate, & districtu petentis, in Civitatibus, & districtibus petentium, & agentis, vel agentium ad penas exigendas, etiamque in omni loco, & terra convenire, & auctoritate propria capere, detinere, & habere, usque ad plenam, & perfectam solutionem & satisfactionem damni, interesse, & omnium expensarum factarum, & etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula superscripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra, inter se se, Societatem, fraternitatem, & Unionem facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam solemnem stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & insuper in animas prædictorum, quorum sunt Sindici, & Procuratores, videlicet Dominorum, Communium, & Hominum de Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Regii, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, prædictis corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis scripturis attendere, & servare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contrariare, vel venire ullo modo, ingenio, vel causa, de jure, neque de facto, sub dicta pena. Renuntiantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infactum, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, beneficio restitutionis in integrum, litteris, & rescriptis impetratis, & impetrandis, & beneficio cujuslibet Legis, & Canonis, ac etiam Statutorum, & Reformationum dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum generalium, & speciali, obviantibus, & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare, vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri, per quod contradici, fieri, venire possent in aliquo & ea sibi ad invicem per pactum renuntiantes, & cum refectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Pro quibus omnibus, & singulis plenius observandis & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra, obligaverunt sibi ad invicem omnia bona dictorum Dominorum, & Communium, & cujuslibet eorum, constituentes se se ad alterutrum alterum alterius nomine possidere, vel quasi.

Adum Mantuæ in Palatio prædicto, die Jovis, tertio decimo Aprilis, Millesimo trecentesimo septimo, Indictione quinta, presentibus Dominis Petro Ambrozo de Cefena, Arasmo de Gostatinis de Laude Judicibus Domini Potestatis prædicti Mantuæ, Alberto de Calegariis Judice, delagato de Stabulo, Stevanino de Passavantibus, Adelberio de Adelberis Ferrario Domini Mascimbeni Ferrarii Notariis, atque Venerio, & Matamorbia Præconibus Communis Mantuæ & aliis multis testibus rogatis.

L. H. T. Ego Delavantius de Penferis, Sacri Palatii Notarius publicus his interfui, & rogatus publice scripsi signumque meum apposui confectum.

ANNO
1307.

Cum originalibus five Authenticis sicut supra expeditis in secretorio Archiducali Archivio Mantuæ adservatis præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretorii Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 7. Martii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 8. Martii 1720.

Mandata Civitatum Prædictarum ad faciendam Ligam. Actum Menſe Martio 3. Aprilis, Anno 1307. Indictione V. [Autentique tirés des Archives Archiducals de Mantoue.]

IN Nomine Christi. Consilio generali Communis Mantuæ, Voce preconia sonoque Campana more solito congregato. In Palatio Veteri Communis Mantuæ, ad quod Consilium præterea convocati interfuerunt Vexilliferi, & Capita societatum, & Practicorum Mantuæ, in quo Consilio fuerunt duæ partes & ultra Consiliarium, & eorum, qui venire debent, & possunt ad dictum Consilium: Nobilis Vir Dominus Fantinus Dandulo de Venetis Potestatis, & Magnificus Vir Dominus Guido de Bonacallis Capitaneus Mantuæ, cum voluntate, & expresso consensu Consiliariorum de dicto Consilio, & ipsius Consilii, & ipsi Consiliarii, & Consilium cum auctoritate, voluntate, & decreto dictorum Dominorum Potestatis, & Capitanei, & una cum eis confueverunt, & ordinaverunt unanimiter, & concorditer Dominum Zanebonum de Lateiza Juris peritum, suum, & Communis Mantuæ Syndicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium specialem, ad faciendum, & contrahendum Societatem, Fraternitatem Unionem, & Amicitiam cum Magnifico Domino Alboino de la Scala, Capitaneo Civitatis Veronæ, & cum ipso Communi, & Universitate Civitatis Veronæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Regii, & cum Magnifico Viro Domino Giberto de Corrigia, defensore Civitatis, & Populi Parmæ & cum ipso Communi, & Populo Parmæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Mutinæ, & cum Communi, & Universitate Civitatis Brixie, & cum altero prædictorum Dominorum, & Universitatum, & Communium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium & alterius prædictorum, & generaliter, & specialiter cum quacunque Civitate, Communitate, & Universitate, & singulari, & speciali persona, & personis, & ad faciendum omnia & singula pacta, & renuntiationes, conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro dictis Dominis, Potestate, & Capitaneis, & Communi Mantuæ, & ad recipiendum omnes, & singulas promissiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ sient a quacunque Communitate, & Universitate, & singulari, & speciali persona, & personis, cum qua, & quibus faciet Societatem, Fraternitatem, Unitatem, & amicitiam, & ad omnia, & singula faciendam, & recipiendam, quæ conveniunt, & sient in Instrumentis Societatis, fraternitatis Unitatis, & amicitie faciendis & faciendis. Dantes, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus & singulis superscriptis speciale Mandatum cum libera, & generali Administratione, & promittentes mihi Notario infraſcripto stipulanti & recipienti vice,

ANNO te, & nomine omnium, quorum interest, vel inter-
erit, quod firma, & rata habebunt, atque tene-
bunt omnia, & singula, quas sicut per dictum Syndi-
cum, & Procuratorem in prædictis, & circa præ-
dicta, & quolibet prædictorum, sub obligatione om-
nium bonorum dicti Communis Mantue.

Actum Mantue, in Palatio prædicto, die Jovis, ter-
tio decimo Aprilis, Millefimo trecentesimo septimo,
Indictione quinta, præsentibus Dominis Guilielmo
de Ammandis Judice, Nicolao de Crenaschis, Cor-
rado de Gonzaga, Philippino de Zamboto, Alber-
tino de Gonzaga Judice, Mapheo de Villana, &
Vivaldo de Belcalzario Notariis, testibus rogatis &
multis aliis.

L. H. T. Ego Delavantius de Penferis, Sacri Pa-
latii Notarius publicus his interfui, & rogatus pu-
blice subscripsi signumque meum apposui consuetum.

In Christi Nomine, die octavo Aprilis. Congre-
gatis Consiliis Doctorum, & generali Communis
Brixie super Palatio majori dicti Communis, de Man-
dato Nobilis Militis, Domini Comitis, Bernardini de
Camo honorabilis Potestatis Communis Brixie, sono
Campanarum & voce præconia, more solito.

In quibus Consiliis lecta, & posita fuit infra scrip-
ta Propositio, seu Postula continens in hunc modum.

In Christi Nomine. Cum per Consilium Prædico-
rum, Antianorum, & Artium Brixie factum die præ-
dicta octava præsentis Mensis Aprilis, steterit refor-
matum, infra scriptam propositionem seu postam po-
ni, & mandari debere ad Consilia Doctorum, & ge-
nerale Communis Brixie, & secundum voluntatem
ipsorum Consiliorum procedi debere super ipsa. Tenor
cujus propositionis seu postule inferius est com-
prehensus.

In Christi Nomine. Cum per Ambaxatores Com-
munis Brixie, qui fuerunt de præsentis Mense Apri-
lis ad Parlamento de Razolo, dicitur fuisse in dicto
Parlamento provium, & ordinatum, quod Socie-
tas, fraternitas, & Unio contrahatur, & fiat inter
Commune Brixie, seu ejus legitimam Syndicum, &
Dominos Gubertum de Corrigia, defensores Popu-
li, & Communis Parmæ & Commune Civitatis e-
jusdem, Alboynum de la Scala, generalem Capita-
neum Communis, & Populi Veronæ. Guidonem de
Bonacolis, generalem Capitaneum Communis. . .
. ac Communia Regii, & Mutinæ, seu
Sindicis, & Procuratores eorumdem, & cum dictis
Dominis. prædictorum, de
qua Commune Brixie, Domino concedente, honorem,
& utilitatem maximam consequatur.

Dicit, & proponit dictus Dominus Potestas de
Consensu, & voluntate Dominorum Prioris Prædico-
rum, & Consiliariorum ejus, Abbatis, & Antia-
norum Communis, & Populi Brixie, & Sanctissime
Pacis Dei, quod videtur, & placet Sapientibus ad-
stantibus ad ipsa Consilia super prædictis faciendum,
petens in hiis sibi consilium exhiberi.

In quibus Consiliis Dominus Mapheus de Chizo-
lis Judex insurgens consultit, quod omne, quod
provium est in dicto Parlamento, sit firmum, &
complexur, fiat, & effectui demandetur auctoritate
præsentium Consiliorum, & quod ad ea complenda,
& faciendi Syndicus legitime constituatur per Con-
silia supra scripta, qui omnia facere possit & com-
plere in prædictis & circa prædicta, quæ possit totum
Commune Brixie, si præsens foret.

In reformatione quorum Consiliorum factis parti-
tibus per ipsum Dominum Potestatem cum Busolis, &
Ballotis, secundum formam Statutorum Communis
Brixie dicentem: quod qui volunt, & quibus placet
quod super propositione seu postula in præsentibus
Consiliis prædicta, procedatur, & fiat secundum
Consilium, & dictum supra scripti Domini Maphei
de Chizolis Judicis consulens super ipsa sint una
Pars, & ponant suas balottas in Busola Vermilla,
& qui vellent contrarium, ponant suas balottas in
Busola alba. Numeratis dictis Ballotis reperte fue-
runt in Busola vermilla CCCC. LXXX. tres
balotte, & in Busola alba quinque balotte tantum.

Est post dictam reformationem prædictorum Con-
siliorum incontinenti præfati Domini Potestas, Prior,
& Consilarii Prædictorum, Abbas, & Antiani
Communis, & Populi Brixie, & Sanctissime Pacis Dei,
& omnes de dictis Consiliis ibidem adstantes, qui e-
rant numero Juridico, & etiam longe plures omnium
Consiliariorum de ipsiis consiliis solemniter congre-
gati pro se, & nomine Communis Brixie fecerunt,

TOM. I. PART. II.

constituerunt & ordinaverunt Sapientem & discre-
tum Virum Dominum Benvenutum Resfacci Civem
Brixie præsentem, suum, & dicti Communis Brixie
certum Nuntium, Actorem Procuratorem, & Syn-
dicum, ad faciendum, contrahendum, & complen-
dum Societatem, fraternitatem & Unionem nomine
ipsius Communis Brixie inter dictum Commune
Brixie, & Dominos Gubertum de Corrigia, defen-
sores, & Protectores Populi, & Communis Parmæ,
& Commune Civitatis ejusdem, Alboynum de
la Scala, generalem Capitaneum Communis, & Po-
puli Veronæ, Guidonem de Bonacolis generalem
Capitaneum Communis, & Populi Mantue, &
Communia Civitatum earundem, ac Communia Regii,
& Mutinæ, seu Sindicis, & Procuratores eorum-
dem, & cum dictis Dominis, & Communibus, seu
Nuntiis, Sindicis, & Procuratoribus eorumdem, &
ad jurandum, & promittendum, ac omnes, & sin-
gulas promissiones, obligationes, & renuntiationes
faciendum, & recipiendum, quæ in prædictis, &
circa prædicta, & occasione prædictorum fuerint
opportuna. Et generaliter ad omnia, & singula ge-
neranda, facienda, & complenda, quæ gerere, face-
re, & complere posset totum Commune Brixie, si
præsens adesset. Dantes, cedentes, & mandantes
dicto eorum Procuratori, & Sindico plenum libe-
rum, & generale Mandatum cum plena libera, &
generali administratione in omnibus, & singulis su-
pra scriptis, ac etiam in omnibus aliis, quæ ad
executionem, & firmitatem majorem omnium præ-
dictorum crediderint convenire. Promittentes stipu-
latione solemniter mihi Notario infra scripto stipulanti,
& recipienti vice, & nomine prædictorum Domini-
orum, & Communium, & cujusque ipsorum, &
omnium, & singularum personarum prædictarum,
Civitatum, & cujuslibet earum, firma, & rata habe-
re, & tenere perpetuo omnia, & singula quæ per
dictum eorum Procuratorem, & Syndicum in præ-
dictis, & circa prædicta, & occasione prædictorum
facta fuerint, tanquam per totum Commune Brixie
forent totaliter adimpleta, & non contravenire ulla
ratione, vel causa. Obligantes ad hæc nomine
dicti Communis Brixie omnia bona ipsius Commu-
nis Brixie præsentia, & futura pignori, quibuslibet
exceptionibus, Juribus, privilegiis, & beneficiis in-
contrarium renuntiantes expresse.

Interfuere Testes Bonaventura de Vulzano, Jo-
hannes Bratii, Albertinus Speziajanus, Paulinus de
Puthco, & Gratiolus Zarali Notarii dicti Domini
Potestatis, Atque Ardezonus Rizerii, & Jacobinus
de Cantori, Precones Communis Brixie, & multi
alii. Anno Domini Millefimo trecentesimo septimo.
Indictione quinta.

Ego Brixianus de Sojano Notarius publicus, &
Dator dicti Domini Potestatis & Communis Brixie
his omnibus assui, & rogatus scripsi. L. H. T.

In Nomine Domini Millefimo trecentesimo sep-
timo, Indictione quinta, die septimo Aprilis, Congre-
gato Consilio generali Communis, & Populi Civi-
tatis Parmæ, sono Campanæ & voce Preconis, sono
Tubæ præmisso in Palatio Veteri dicti Communis,
ut moris est, in quo quidem Consilio pleno Nobilis,
& potens Miles, Dominus Theodorus de Manfredis
Potestas, Dominus Petrus de Carraria Judex, &
Vicarius Nobilis Militis, Domini Laudi de Salamon-
cellis Capitanei Societatis Cruxatorum, & Populi
Parmæ, Antiani, & Primicerii, de voluntate, & be-
neplacito Magnifici Viri Domini Giberti de Corri-
gia, defensoris Communis, & Populi Civitatis prædi-
ctæ, & de voluntate, & consensu expresse consilia-
riorum existentium in dicto Consilio, & ipsi Consilia-
rii, & Consilium auctoritate, consensu & de vo-
luntate expresse dictorum Dominorum Potestatis, &
Vicarii, & Domini Giberti defensoris supra dicti
una cum eis unanimiter, & concorditer, fecerunt,
constituerunt, & ordinaverunt Discretum
Virum Dominum Armaninum de Zabulis, Civem
Parmæ præsentem suum, & dicti Communis Parmæ
Syndicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium
petialem ad faciendum, & contrahendum socie-
tatem, fraternitatem, Unionem, & Amicitiam cum
Comuni, & Universitate Regii, & cum Comuni,
& Universitate Brixie, & cum Magnifico Viro Do-
mino Alboino de la Scala, Capiteano Civitatis Ve-
ronæ, & cum Comuni, & Universitate Civitatis
Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone
de Bonacolis Capiteano Civitatis Mantue, & cum
ipso

ANNO
1307.

ipſo Comuni, & Univerſitate Civitatis Mantuæ, & cum Comuni, & Univerſitate Civitatis Mutinæ, & cum altero prædictorum Dominorum, & Univerſitatum, & Communium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium & alterius prædictorum & generaliter, & ſpecialiter cum quacunq; Civitate, Communitate, & Univerſitate & ſingulari, & ſpeciali perſona, & perſonis, & ad faciendum omnia, & ſingula pacta, renuntiationes, conventiones, promiſſiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro Comuni Parmæ, & dicto Domino Ghiberto defenſore, & ad recipiendum omnes, & ſingulas promiſſiones, obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ ſient a quacunq; Communitate, & Univerſitate & ſingulari & ſpeciali perſona, & perſonis, cum qua, & quibus faciet Societatem, fraternitatem, unitatem, & amicitiam, & ad omnia, & ſingula faciendâ, & recipiendâ, quæ continebuntur, & ſient in Inſtrumentis Societatis, fraternitatis, unitatis, & amicitiae faciendâ, & faciendis. Dantes & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus & ſingulis ſupradictis ſpetiale Mandatum cum libera, & generali Adminiſtratione, & promiſerunt mihi Notario Inſcripto ſtipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & ſingularum, quorum intereſt, vel intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia & ſingula, quæ ſient per dictum Syndicum, & Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, ſub obligatione omnium bonorum dicti Communis Parmæ. Actum Parmæ in dicto Palatio Communis Parmæ, præſentibus Dominis Aliotto de Aliottis, Bonzanino Begore Notariis, Jacobino de Palanzano Tubatore Communis Parmæ, & Melchioro de Roavolo, & pluriſus aliis teſtibus rogatis.

L. H. T. Ego Petrus de Caſali, Notarius. Domini Aldibrandi Comit. ad necem de Luca his omnibus interfui, & rogatus ſcripſi.

In Nomine Domini Milieſimo trecentefimo ſeptimo, Indiſtione quinta, die ſeptimo Aprilis, Magnificus & Potens Vir Dominus Ghibertus de Corrigia, defenſor Communis, & Populi Parmæ, fecit, conſtituit, atque ordinavit Dominum Armaninum de Zabulis Civem Parmæ præſentem ſuum Procuratorem, Actorem, & Nuntium ſpeciale ad faciendum, & contrahendum Societatem, fraternitatem, Unionem, & amicitiam cum Comuni, & Univerſitate Regii & cum Comuni, & Univerſitate Brixie, & cum Magnifico Viro Domino Alboyno de la Scala Capiteano Civitatis Veronæ, & cum Comuni, & Univerſitate Civitatis Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacoliſ, Capiteano Civitatis Mantuæ, & cum Comuni, & Univerſitate Civitatis Mutinæ & cum altero prædictorum Dominorum, & Univerſitatum, & Communium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum & Communium, & alterius prædictorum. Et generaliter, & ſpecialiter cum quacunq; Civitate, Univerſitate, & Communitate, & ſingulari, & ſpeciali perſona, & perſonis, & ad faciendum omnia, & ſingula pacta, renuntiationes, conventiones, & obligationes quæ dicto Procuratori utilia videbuntur pro Domino defenſore, & ad recipiendum omnes & ſingulas promiſſiones, obligationes & renuntias, quæ dicto Procuratori videbuntur, & quæ ſient a quacunq; Communitate, & Univerſitate, & ſingulari, & ſpeciali perſona, & perſonis, cum qua, & quibus faciet Societatem, fraternitatem, Unionem, & amicitiam, & ad omnia, & ſingula faciendâ & recipiendâ quæ continebuntur, & ſient in Inſtrumentis Societatis, fraternitatis, unitatis, & amicitiae faciendis. Dando, & concedendo dicto ſuo Procuratori in omnibus, & ſingulis ſupradictis ſpetiale Mandatum cum libera, & generali Adminiſtratione. Promittentes mihi Notario Inſcripto ſtipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & ſingularum, quorum intereſt, vel intererit, quod firma, & rata habebit, & tenebit omnia, & ſingula quæ ſient per dictum ſuum Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, & ſub obligatione omnium bonorum dicti Communis Parmæ in Palatio Episcopali, præſentibus Dominis Johanne de Sancta Vitali,

Guillielmo de Servadeis, & Bonifacio de Cruinacho ANNO
& aliis pluribus teſtibus rogatis.

L. H. T. Ego Petrus de Caſali Notarius Domini Aldibrandi Comit. ad necem de Luca interfui, & hanc Cartam rogatus ſcripſi.

L. H. T. In Chriſti Nomine Milieſimo trecentefimo ſeptimo, Indiſtione quinta die ultimo Martii, Congregato Conſilio Populi Civitatis Mutinæ, ſono Campanæ, & voce Præconis, ſono Tubæ præmiſſo, in Palatio Populi Mutinæ, ut moris eſt, in quo quidem Conſilio pleno Sapiens & diſcretus Vir, Dominus Guido de Agnolulis Judex, & Vicarius Nobilis, & Potentis Militis Domini Bertolini de Foliano honorandi Potentiſſi, & Capitanei Communis, & Populi Civitatis Mutinæ, de voluntate, & conſenſu expreſſo Conſiliariorum exiſtentium in dicto Conſilio, & ipſi Conſiliarii, & Conſilium auctoritate, & conſenſu, & de voluntate expreſſa dicti Domini Vicarii una cum eo unanimiter, & concorditer fecerunt, conſtituerunt, & ordinarunt diſcretum Virum Dominum Amodeum de Regio, filium quondam Domini Gerardi Gratiam, Civem Mutinæ præſentem, ſuum & Communis Mutinæ Syndicum, Actorem, & Procuratorem, & Nuntium ſpeciale ad faciendum, & contrahendum Societatem, fraternitatem, Unionem, & amicitiam cum Comuni, & Univerſitate Civitatis Regii, & Magnifico cum Viro Domino Ghiberto de Corrigia, defenſore Civitatis, & Populi Parmæ, & cum ipſo Comuni, & Populo Parmæ, & cum Comuni, & Univerſitate Brixie, & cum Magnifico Viro Domino Alboyno de la Scala, Capiteano Civitatis Veronæ, & cum Comuni, & Univerſitate Civitatis Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacoliſ, Capiteano Civitatis Mantuæ, & cum ipſo Comuni, & Univerſitate Civitatis Mantuæ, & cum altero prædictorum Dominorum, & Univerſitatum, & Communium, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium, & alterius prædictorum, & generaliter, & ſpecialiter cum quacunq; Civitate, Communitate, & Univerſitate, & ſingulari, & ſpeciali perſona, & perſonis, & ad faciendum omnia & ſingula pacta, & renuntiationes, conventiones, promiſſiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro Comuni Mutinæ. Et ad recipiendum omnes, & ſingulas promiſſiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ ſient a quacunq; Communitate, & Univerſitate, & ſingulari, & ſpeciali perſona, & perſonis, cum qua, & quibus faciet Societatem fraternitatem, unitatem, & amicitiam, & ad omnia alia, & ſingula faciendâ, & recipiendâ, quæ continebuntur, & ſient in Inſtrumentis Societatis, fraternitatis unitatis, & amicitiae faciendâ, & faciendis. Dantes, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus & ſingulis ſupradictis ſpetiale Mandatum cum libera, & generali adminiſtratione. Et promittentes mihi Notario Inſcripto ſtipulanti, & recipienti vice, & nomine omnium, & ſingularum, quorum intereſt, vel intererit, quod firma, & rata habebunt, atque tenebunt omnia, & ſingula, quæ ſient per dictum Syndicum, & Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, ſub obligatione omnium bonorum dicti Communis Mutinæ. Actum Mutinæ in dicto Palatio Populi Mutinæ præſentibus Dominis Zane Bachello, Cavalcchino de Pulinzano, & Jacopo de Bratis.

Ego Franciſcus de Guaxtemeſteris, Notarius Defenſoris libertatis Populi Mutinæ, prædictis omnibus interfui & ſcripſi.

In Nomine Domini Milieſimo trecentefimo ſeptimo, Indiſtione quinta, die decimo Aprilis, Actum in Civitate Regii ſuper Palatio novo dicti Communis, coram Dominis Johanne de Taculis Judice, Ugacio de Barbalatis, & Guidone de Oſobellis teſtibus rogatis, Sapiens, & diſcretus Vir Dominus Alexander de Poſta Judex, & Vicarius Nobilis & Potentis Militis Domini Saxoli de Saxolo, honorandi Capitanei Communis, & Populi Civitatis Regii, de voluntate, & conſenſu expreſſo Conſiliariorum exiſtentium in dicto Conſilio, & ipſi Conſiliarii, & Conſilium, auctoritate, & conſenſu, & de voluntate expreſſa dicti Domini Vicarii una cum eo unanimiter.

1307. nimitur & concorditer facerent, constituerent, & ordinaverunt Dominum Ghirondinum de Ghirondis Vivem Regemque presentem, suum & Communis Regii Sindicum, Adorem, & Procuratorem, & Nuntium specialem ad faciendum, & contrahendum Societatem, fraternitatem, Unionem, & Amicitiam cum Comuni, & Universitate Civitatis Mutinæ, & cum Magnifico Viro Domino Giberto de Corrigha, defensore Communis, & Populi Parmæ, & cum ipso Comuni, & Populo Parmæ. Et cum Comuni, & Universitate Brixie, & cum Magnifico Viro Domino Alborno de la Scala, Capitaneo Civitatis Veronæ, & cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacollis, Capitaneo Civitatis Mantuæ, & cum ipso Comuni, & Universitate Civitatis Mantuæ, & cum altero prædictorum Dominorum Communium, & Universitatum, & cum Sindicis, & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Communium, & aliter prædictorum, & generaliter, & specialiter cum quacunque Civitate, Communitate, & Universitate, singulari, & speciali persona, & personis. Et ad faciendum omnia, & singula pacta, renuntiationes, Conventions, promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori utilia videbuntur pro Comuni Regii, & ad recipiendum omnes, & singulas promissiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ fient a quacunque Communitate, & Universitate, & singulari, & speciali persona & personis, cum qua & quibus faciat Societatem, Fraternitatem, Unionem, & Amicitiam, & ad omnia alia, & singula facienda, & recipienda, quæ continebuntur & fient in Instrumentis Societatis, Fraternitatis, Unionis, & Amicitie ficiendæ, & fiendis. Dantes, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus, & singulis supradictis speciale Mandatum cum libera & generali Administratione. Et promiserunt mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti vice & nomine omnium, & singulorum, quorum interest, vel intererit, quod firma, & rata habeant, atque tenebunt omnia, & singula, quæ fient per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, sub obligatione omnium bonorum dicti Communis Regii.

munium, & alterius prædiorum & generaliter, & specialiter, cum quacunque Civitate, Communitate, & Universitate, lingulari, & speciali persona, & personis, & ad faciendum omnia, & singula pacta & renuntiationes, conventiones, promissiones, & obligationes, quæ dicto Sindico, & Procuratori illius videbuntur pro dictis Dominis Fostetate, & Capitulate, & Comuni Verone, & ad recipiendum omnes, & singulas promissiones, & obligationes, & renuntiationes, quæ dicto Sindico videbuntur, & quæ fient a quacunque Communitate, & Universitate, & lingulari, & speciali persona, & personis, cum qua, & quibus faciet Societatem, & fraternitatem, Unitatem, & amicitiam. Et ad omnia alia, & singula facienda, & recipienda, & ad omnia alia, & singula, & fient in Instrumentis Societatis, Fraternitatis, Unitatis, & amicitie fienda, & fienda, & concedentes dicto Sindico, & Procuratori in omnibus, & singulis lupradictis speciale Mandatum cum libera, & generali administratione. Et promittentes michi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti, & vice, & nomine omnium, & singulorum, quorum interest, vel interis, quod singula, & rata habebunt, atque tenebunt omnia, & singula, quæ fient per dictum Sindicum, & Procuratorem in prædictis & circa prædicta, & quolibet prædiorum fuis obligatione omnium bonorum dicti Communis Verone.

Anno Domini Millesimo trecentesimo septimo,
Indictione quinta.

Ego Franciscus à Bottesellis Imperiali auctoritate Notarius prædictis omnibus præsens rogatus ea publice scripsi.

Cum ejus Authentico in pergamenâ scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

XXVII.

*Pax perpetua inter FRESCHUM Marchionem 1308.
Esifenſem, & Commune FERRARIÆ ex u. 3. Mars.
nâ, nec non Communia MANTUÆ & VE-
RONÆ ex alterâ parte inita, quâ offensis,
atque injuriis remissis, Captivisque relaxatis,
securitatem mutuam veram, ac personarum si-
bi promittunt, cum obligatione resistendi que
de territorio aliqujus partis per aliam partem
occupata sunt. Actum Paduæ 3. Martii. 1308.
Indictione VI. [Authentique tiré des Ar-
chives Archi-Ducals de Mantoue.]*

IN Nominis Christi, & ad honorem omnipotentis
Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen, &
Beatissime Virginis Mariæ. Hæc est forma Pacis per-
petuæ, concordie, & padumum inite, contrac-
te, celebratæ, atque firmatæ inter Egregium, &
Magnificum Dominum, Dominum Frefcundum Dei Gra-
cia Eftenfem & Anchonæ Marchionem, pro fe, &
Communi, & Univerfitate Ferrariæ, feu & ipfum
Commune Ferrariæ, feu inter difcretum Virum Do-
minum Petrum de Ducia, Juris peritum, Sindicum,
H 2 Pro

L. H. T. Ego Jo^hanninus de Carbonibus Sacri
Palatii Notarius his omnibus interfui, audiui, & ro-
gatus scripsi.

L. H. T. In Christi Nominē. Die Dominico Nono Aprilis prap̄ Salla majori Palati Communis Veronē in Confilio generali Communis, & Populi Veronē, in quo quidem Confilio inter alia quodam Parses hominum dicti, & illi ibidem ad sonum Campanie more solito congregatorum, presentibus Nobilibus, & Viris Dominis Frederico de la Scala, Bayladiuo de Nogarolis, Asgerio de Lendenaris, & prudentibus, & discretis Viris Dominis Nicolao de Altenuam, Legum Doctore, Pantalone de Taddis de Padua, Gilbertino de Baratts de Parma, Judicibus, ac Tavanolo Milite, & socio inscripti Domini Potestatis, testibus vocatis, & rogatis. Nobiles, & Magnifici Domini Symeon quondam Domini Engelfredi de Padua Veronē Potestas, & Albusinus de la Scala Communis, & Populi Civitatis ejusdem Capitaneus generalis, de voluntate, & consensu expresse Consiliorum existentium in dicto Confilio, & ipsi Consiliiarii, & Consilium auctoritate, & consensu, & de voluntate expressa dictorum Dominorum Potestatis, & Capitanei una cum eis unanimiter, & concorditer, fecerunt, constituerunt, & ordinaverunt discretum Virum Dominum Nicolaum Notarium quondam Domini Zilini Judicis presentem, suum, & Communis Veronē Sindicum, Adfocem, & Procuratorem, & Nuntium specialem ad faciendum, & contrahendum societatem, fraternitatem, unionem, & Amicitiam cum Magnifico Viro Domino Guidone de Bonacolis, Capitaneo Civitatis Mantuę, & cum ipso Comuni, & Universitate Civitatis Mantuę, & cum Comuni, & Universitate Civitatis Regii, & cum Magnifico Viro Domino Giberio de Corigia, defensore Civitatis, & Populi Parmę, & cum ipso Comuni, & Populo Parmę, & cum Comuni, & Universitate Civitatis Mutinę, & cum Comuni, & Universitate Civitatis Brixie, & cum alio predictorum Dominorum, & Universitatum, & Communum, & cum Sindicis & Procuratoribus eorundem Dominorum, & Com-

TOM. I. PART. II.

ANNO
1308.

Procuratorem, & Nuncium specialem ipsius Domini Freschi, & Communis Ferrariae, ut de Syndicatu & Procura constat publico Instrumento, sub signo, & nomine mei Johannis Notarii infrascripti, die ultimo Februarii celebrato in millesimo trecentesimo octavo, Indictione sexta, Sindicario, & Procuratorio nomine eorumdem ex una parte, & Nobilem, & Magnificum Dominum Alboynum de la Scala, Communis, & Populi Veronae Capitaneum generalem, pro se & Nobili Domino Cane grandi, fratre ejus penes eum, dicti Communis, & Populi Veronae Generalem Capitaneum, ac Nobilem, & Magnificum Dominum Guidonem de Bonacolis, Communis, & Populi Mantuae Capitaneum generalem, pro ipsis Dominis Capitaneis, & Communibus Veronae, & Mantuae, seu, & ipsa Communia Veronae, & Mantuae, seu inter discretum Virum Dominum Paxolinum de Verdineis Mantuanum Civem, Syndicum, Procuratorem, & Nuncium dicti Domini Guidonis, Capitaneum Mantuae & Communis Mantuae, ut de Syndicatu, & Procuracione constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Adelberti Notarii de Adelbertis Civis Mantuae, die Martis vigesimo septimo, Februarii millesimo suprascripto, & discretum Virum, Dominum Nicolaum Notarium quondam Domini Zilini Judicis Civem Veronensem, Syndicum, Procuratorem, & Nuncium specialem dicti Domini Alboyni, & Communis Veronae, ut de Syndicatu, & Procuracione constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Francisci Notarii, Magistri Paxolini, Civis Veronae, die Mercurii penultimo, Februarii millesimo suprascripto, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus, & vicibus eorumdem Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronae, & Mantuae, ex altera. Primo videlicet voluerunt, inierunt, contraxerunt, & firmaverunt unanimiter dictas partes, quod bona pax communis, & equa fiat, & sit, & esse intelligatur perpetuo duratura inter dictum Dominum Freschum Estensem Anchonae Marchionem, & Commune, & homines Ferrariae, & dictos Dominos Alboynum, Canem grandem, & Guidonem Capitaneum, & dicta Communia, & homines Veronae, & Mantuae; Item quod omnia dampna, Injuriae, & offensae hic retro hinc vel inde factae remittantur, & remisse intelligantur utrique, & eis sit finis perpetua inter ipsas partes. Item quod Captivi utriusque Potestatis libere, & sine prestatione alicui pecuniae relaxentur hinc inde. Item quod homines, & Personae Civitatum utriusque partium habeantur, & sint securi in personis, mercadandis, & avere, eundo, stando, & redeundo per dictas Civitates, & districtus earum. Item quod de cetero dampna non dentur, seu inferantur, non fiant offensae, vel injuriae per Dominos, Communia, vel homines Civitatis unius partis, in Dominos, Communia, vel homines alterius partis, vel per aliquos habentes aditum, vel regressum per ipsas Civitates vel earum aliquam, vel per earum districtus vel alicujus earum, & si herent, vel inferrentur, emendantur per illam Civitatem per quam, vel cui districtum data, vel illata fuissent, vel vissent & regressi fuissent, quod dampnum, offensam, vel injuriam dedissent, vel intulissent infra mensem factis probationibus. Item si de Territorio alicujus Partium occupatum esset per aliam partem, vel detentum, dimittatur & restitatur, & relaxetur hinc inde, salvo tamen jure singularium personarum. Item quod reprehensioe dato, vel habite per homines alicujus partium contra Commune, & homines alterius partis hinc vel inde, suspendantur, & suspensioe hinc ad decem annos utrinque esse intelligantur, & quod de hinc reprehensioe non dentur, seu concedantur hinc, vel inde. Item si aliqua Civitas, Commune, Universitas, vel Dominus de Societate, & liga dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronae, & Mantuae vellent venire ad hanc pacem, & concordiam, & pacem, & esse in hac pace, possit venire, & veniat, & ad ipsam admittatur, & recipiatur, & e contrario idem per Communia servetur, & servari debeat ex parte dicti Domini Freschi. Item quod infra quindecim dies proxime venientes, prefens Contractus pacis, concordie, & pactorum coram dicto Domino Fresco in generali Consilio Civitatis Ferrariae, presentibus Sindicis, Procuratoribus, & Nunciis specialibus ejusdem Domini Freschi, & Communis Ferrariae, ac dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronae, & Mantuae, legitime constitutis legatur, & publicetur, atque ad robur plenius de novo ipsa pax, concordia, & pacem

prescripta ineantur, & noventur, & juramento novo firmentur per dictum Dominum Freschum, & per Syndicum Communis Ferrariae nomine, & vice Communis, & hominum Ferrariae, & per Potestatem, & Consiliarios Communis ejusdem, cum Sindicis, Procuratoribus, & Nunciis predictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronae, & Mantuae. Deinde coram dicto Domino Guidone Capitaneo Mantuae, in generali Consilio Communis Mantuae, & coram dictis Dominis Alboyno, & Cane grandi Capitaneo Veronae, in generali Consilio Communis Veronae, presente Syndico, & Nuncio speciali dicti Domini Freschi, & Communis Ferrariae, & predictos Dominos Capitaneos, & Syndicos Communium Veronae, & Mantuae in nomine, & vice Communium, & hominum Veronae, & Mantuae, & per Potestates, & Consiliarios dictorum Communium cum Syndico Procuratore, & Nuncio dicti Domini Freschi, & Communis Ferrariae in omnibus, & omnia ut superius continetur, addendo & ad predicta liquid pro bono pacis partibus in concordia videbitur esse addendum. Quam antedictam pacem, & concordiam, & pacem, & quae omnia, & singula suprascripta predicti Domini Petrus Syndicus, Procurator, & Nuncius predicti Domini Freschi Marchionis, & Communis Ferrariae, atque Paxolinus, Syndicus, Procurator, & Nuncius predicti Domini Guidonis Capitanei, & Communis Mantuae, & Nicolaus, Syndicus, Procurator, & Nuncius predicti Domini Alboyni, & Domini Canis ejus fratris Capitanei, & Communis Veronae, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus, & vicibus eorum quorum sunt Syndici, & Procuratores, sibi ad invicem solempni stipulatione promiserunt, & convenerunt, & tactis scripturis corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia in animas predictorum attendere, & observare, & rata, & incomutabilia habere, & tenere perpetuo, & nunquam de jure neque de facto contrariare vel venire, sub pena, & in pena decem millium Marcharum argenti committenda, & per partem attendentem a parte non attendente petenda, & exigenda cum effectu, quotiens fuerit contrarium, vel non servatum, & pena soluta vel non, semel, & pluries, contractus prefens cum ejusdem pene stipulatione, & promissione in sua semper permaneat firmitate. Renunciantes sibi ad invicem per pactum partes predictas, actioni, & exceptioni doli mali, & inscium, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, & omni alii juri, & Legum auxilio, per quod predictae Partes vel aliqua predictarum contra promissa, vel promissorum aliquid possent facere, vel venire. Pro quibus omnibus, & singulis attendendis, & plenius observandis predicti Syndici, & Procuratores, Sindicariis, & Procuratoriis nominibus quibus supra, sibi ad invicem obligaverunt omnia bona predictorum Dominorum, & Communium, constituentes invicem se alterum pro altero possidere ad plenam, & perpetuam observantiam omnium predictorum. Promittentes praeterea sibi ad invicem expensis reficere quae fierent in predictis ad alterutrum observari faciendis, salva semper in omnibus Societate, fraternitate, & liga quam predicti Domini, & Communia, & quilibet ipsorum Dominorum, & Communium habent cum Communibus, & hominibus Paduae, & Vincentiae, ac Venetiarum, & eodem modo intelligatur salva semper in omnibus Societate, & liga quam predictus Dominus Freschus, & Commune Ferrariae habent cum hominibus, & Comuni Paduae, forma pactorum quae habent cum Comuni Venetiarum. Denique predictam Pacem, & concordiam predicti Syndici, & Procuratores nominibus antedictis inter se interveniente mutuo pacis osculo firmaverunt.

Actum in Montegrotto districtus Paduae, in Hospitio Pauli quondam Joannis Paparini Albergatoris, die Dominico tercio Martii, millesimo trecentesimo octavo, Indictione sexta, Presentibus Dominis Magnifico Juano Notario, Domini Bonifoni de Verona, Magistro Nannallo filio Colle de Capriana de Mantua, Thomaxino filio Horii, linaroli de Verona, Jacobo de Syantis de Ferraria Notario, & Rolando quondam Joannis de Zambelone de Mutina testibus rogatis.

L. H. T. Ego Johannes filius Fratris Guidonis de Pidiano, Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus prefens fui, & rogatus scripsi.

L. H. T.

ANNO
1308.

ANNO
1308.

L. H. T. Et Ego Adelberius de Adelberis Mantuane Civis Sacri Palatii Notarius publicus, his omnibus suprascriptis interfui, & rogatus ad robur plenius me cum signo meo subscripsi, atque de predictis publicum Instrumentum in eodem tenore cum presenti prescripto confeci, sub die millesimo, & Indictione, ac in loco suprascriptis.

L. H. T. Et Ego Franciscus Magistri Paxolini de Verona Imperiali auctoritate Notarius hiis omnibus suprascriptis interfui, & rogatus ad robur plenius me cum signo meo subscripsi, atque de predictis publicum Instrumentum in eodem tenore cum presenti prescripto confeci, sub die millesimo, & Indictione, ac in loco suprascriptis.

Cum ejus Authentico in pergamenâ scripto sicut supra expedito in secretori Archiducali Archivio Mantuz adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis publicusque Imperiali auctoritate, Mantuz Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Prefectus hac die 15. Martii 1720.

p. Fe-
vrier.

Procuratio FRESCHI Marchionis Essensis, & Communis FERRARIAE pro inveniendâ pace suprascripta. Actum Ferrarie 29. Februarii 1308. Indictione VI. [Autentique tiré des Archives Archiducalés de Mantoue.]

IN Christi Nomine Amen. Anno Domini Millesimo trecentesimo octavo, Indictione sexta, die ultimo Februarii. Ferrarie in Arrengaria Palatii Domini Marchionis, Presentibus Nobilibus Viris: Dominis Corradino de Consoneris de Brixia, Vicecomite Ferrarie, & Merchante de Zapolinis, Legum Doctore & Milite, nec non Raynuccio de Pidiano Notario dicti Domini & Marchionis, testibus ad predicta vocatis, & rogatis. Illustri Magnifico Viri Dominus Frefcus, Dei Gratia Essensis, & Anconae Marchio, Civitatis Ferrarie, & districtus generalis Dominus, ex arbitrio, & plenitudine potestatis sibi collatis, & attributis per Commune Ferrarie, vigore Status Communis ejusdem, & quibus ipse fungitur, constituit, & ordinavit discretum, & sapientem Virum Dominum Petrum de Dutia, juris Peritum, absentem, tanquam presentem, suum, Communis & Universitatis Ferrarie Syndicum, Procuratorem, & Nuntium specialem ad inveniendum, contrahendum, faciendum, & firmandum, ac & recipiendum perpetuam pacem, & concordiam, & pagam cum Magnificis Viris Dominis Guidone de Bonacolis, generali Capiteano Communis & Populi Mantuz, & Albuyno de la Scala, Communis & Populi Veronae Capiteano generali, & Canegrando ejus fratre penes eum, dicti Communis & Populi Capiteano generali, & quolibet eorum, & Communibus, & Universitatibus dictarum Civitatum Mantuz, & Veronae, & quarumlibet earum, seu cum Syndicis, Procuratoribus, & Nuntiis dictorum Dominorum, & Communium, & quarumlibet eorum, Syndicario & Procuratorio nomine & vice eorumdem, ac etiam quocunque cum Domino, Communi, & Universitate, seu quibuscunque Dominis, Communibus, & Universitatibus, ac specialibus personis cujuscunque Civitatis, Terrae, vel loci: cum quo, vel quibus ipsi Syndico, & Procuratori, & Nuntio videretur, pacem perpetuam, concordiam, & pacem inire, contrahere, facere, & firmare ac etiam recipere ab eisdem, & ad promissiones, stipulationes, renuntiationes, fines, re-

misiones, pacem, conventiones, & obligationes cujuscunque generis cum pana & sine pana, & generaliter ad omnia, & singula faciendum, recipiendum, contrahendum, & exercendum quomodolibet in predictis & quolibet predictorum, quae ipsi Syndico, Procuratori, & Nuntio necessaria, vel utilia videbuntur. Et ad jurandum specialiter in animam ipsius Domini Marchionis, & Communis Ferrarie, predicta omnia & singula observare. Et facere, & curare quod per Syndicum dicti Communis, & Universitatis in animas singulorum dictum Sacramentum prestabitur. Dans & concedens pro se, & dicto Communi, & Universitate Ferrarie eidem Syndico, Procuratori & Nuntio plenam, & liberam, & generalem Administrationem cum pleno, libero, & generali Mandato in omnibus & singulis, & ad omnia, & singula supradicta, ac etiam, ad omnia, & singula, quae eidem Sindico, Procuratori, & Nuntio agenda, contrahenda, prosequenda, ac etiam quocunque modo facienda, & recipiendi predictorum occasione videbuntur, promittensque stipulatione solenni suo nomine, & nomine, & vice Communis, & Universitatis Ferrarie mihi Notario recipienti, & stipulanti nomine, & vice predictorum Dominorum, Communium, & Universitatum Veronae & Mantuz, & omnium, & vice praedictorum Dominorum, Communium, & Universitatum Veronae & Mantuz, & omnium, quorum interest, vel intererit, se suo nomine ratum, & gratum habiturum & servaturum perpetuo, ac se futurum, & curaturum cum effectu quod dictum Commune, & Universitas Ferrarie ratum, & gratum habebunt, & servabunt perpetuo quicquid ipse Syndicus, Procurator, & Nuntius in predictis, & circa predicta duxerit faciendum, recipiendum, & quocunque modo exercendum, sub obligatione omnium suorum bonorum, & dicti Communis, & Universitatis Ferrarie.

L. H. T. Ego Johannes filius Fratris Guidonis de Pidiano. Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus praesens fui, & rogatus scripsi.

Cum ejus Authentico in pergamenâ scripto sicut supra expedito in secretori Archiducali Archivio Mantuz adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis publicusque Imperiali auctoritate, Mantuz Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Prefectus, hac die 15. Martii 1720.

XXVIII.

Lettres de PHELIPPE Comtesse de Haynaut, 19. Avril. faisant foi de la Donation & Transport des Terres de Dourlens, Thirimont, & Conserre, fait par BEATRICE Comtesse de Luxembourg à HENRI Comte de LUXEMBOURG son Fils. Fait à Valenciennes le Vendredi après Pâques l'an 1308. au Mois d'Avril. [VANDER HAER Chatelains de Pille liv. 2. chap. 5. pag. 264.]

A Tous chiaux qui ces présentes verront & orront, Pheiphe Comtesse de Haynaut, salut & cognoissance de verité, comme no chiere & amée sœur Beatris Comtesse de Lucembourg venist par devant nous, pour adhireire no chier nepueu Henry Comte de Lucembourg son amé fil de tout la terre qu'elle tenoit, pooit & devoit tenir en fief en le Comté de Haynaut de no chier fil Guillaume par

ANNO
1308.

ANNO
1308.

par la grace de Dieu Comte de Haynault & Hollande four chou li homme nudit fil, c'est assavoir Messire Thierry dou Chastelet Baillius de la Conteie de Haynault, Messire Gilles de Berlaumont, Messire Jehan Sanlles de Bouffoit, Messire Nicolas de Houdding, Messire Jehans de Roisin, Messire Henris de Louchin, & Messires Joffrou de Planchanches Chanonine de Jurnay, & de Mons, furent Sermons & conturent se nous avielmes pooir de par no chier fils le Comte de faire & de passer le besongnes de hiretage ou de deshiretage bien & a loy li queil disent & raportent par jugement, & par commun accord, que no chiers fils li Cuens de leur dis, nous avoit bien & souffisamment estaublie pour luy, en liu de luy & pour recevoir deshiretanches, & pour faire hiretanches & pour recevoir hommages & pour faire en toutes choses tout chou que nos dit fils seroit ou pourroit faire en le Conteie de Haynault parmi le recort qu'il auroient eu des hommes devant dis, apres no chier fuer li Comtesse de Lucembourg devant nommee en la presence des hommes de leur dis, de fa bonne volentei rapporta en nos mains Doulers, Thierimont, Conforre, & toutes les appartenances, & tout le sief qu'elle tenoit de no chier fille Comte, en la Conteie de Haynault, & s'en deshireta pour en ahireter no neveu le Comte de Luccembourg devant dit son aïnest fil & hoir dont nous sermonnismes le S. de Bouffoit devant dict, qu'il desist par jugement le nudit Suer s'avait deshiretee bien & a loy de tout chou que elle tenoit en sief de no chier fil le Comte en la Conteie de Haynault, li queils conseilliers as hommes devant nommeis dict par jugement, qu'elle s'en estoit deshiretee bien & a loy as us & as coustumes de la Conteie de Haynault, si que riens n'y avoit retenu & de chou l'enlignei rent li homme devant dit, apres nous aheritames nudit Nepveu le Comte de Luxembourg dou sief & de la terre devant dicte, & l'en recevimes as hommes de par nostre fille le Comte de Haynault, bien & a loy par jugement des hommes de leur dis, chou fait nudit Nepveu li Cuens rapporta tous les prouïts doudit sief pour remettre en la main de nostre dite Suer la Comtesse le mere pour tenir, & maintenir tous les cours de ses vies en queil estat qu'elle soit, laquelle nous rechevimes en realte & hommaige, ensi que nous desvimes l'encor rapporta en nos mains nos mes li Cuens devant dits toute le terre de Doulers, de Thierimont & de Conforre qui sont des sies devant nommeis ensi comme il le tenoit & devoit tenir de no chier fils deleur dit en sen deshireta bien & a loy pour ahireter Monsieur Walerand sen frere en porchon de terre a blans monnoye de Haynault, lequel nous ahiretames & rechevimes a hommaige que nous devimes, & s'en fit estoit que ens dis lius newist plainement deux mil livres de terre a blans, parfaire les doit li dis Cuens les freres es bos de vicogne & tout a tel prise que fait luy fu de par no chier fille Comte de Haynault, & apres chou li dis Messire Wallerans dist en recognon en nom de parchon qui s'il defailloit de lui sans hoir de son corps de leal mariage toute li terre de fusdite ou tout ce dont il en seroit tenans au jour de son deces revenroit, & doit revenir a nudit Nepveu le Comte de Lutzenbourg entierement, & a les hoirs qui apres li vengront Contes de Lutzenbourg &c. Ce fut fait & donne a Valenchiennes l'an de grace nostre Seigneur mil trois cents & huict le vendredis apres Pasques au mois d'Avril.

XXIX.

25. Avril, *Societas ad sexdecim annos inita inter OTTONEM Ducem Carinthie, Advocatum Ecclesiarum Tridentine, & Brixienfis, HENRICUM Regem Bohemie, Fratrem ejus, & GUILLIELMUM, & ALDEGERIUM de Castro Barco ex una, nec non Communia VERONAE, & MANTUAE, ex altera parte, quæ sibi defensionem, & assistentiam mutuam pro se, subditis, & Amicis suis contra omnes homines de hoc mundo promittunt. Actum Verone 27. Aprilis Anno 1301. Indictione VI. [Autenti-*

que tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

ANNO
1308.

IN Nomine Christi, die Jovis vigesimo quinto Aprilis Veronæ in Curtivo Palatio Nobiliura, & magnificorum Dominorum Alboyni della Scalla, & Canisgrandis fratris ejus penes eum, Communis, & Populi Veronæ Capitaneorum Generalium, presentibus discretis Viris Dominis Coradi de Zicis de Smola Communis Veronæ Judice, Azolino quondam Domini Zenelli de Sancto Apostolo, Guillemo quondam Domini Ubicini de Zachariis, Bernardo quondam Domini Ranucii de Fruariis, Alberto Notario Domini Salvabeni ad Culcinella Veronenses testes vocatis, & rogatis. Ibi viri nobiles, Domini Odeicus Badescha de Tridento, & Gotfalcus de Bozano Judex Veronæ, missi Procuratores & Nuncii Illustris Principis Domini Ottocaris, Ducis Carinthie, Comitibus Tirolis, & Goriciæ, Tridentinæ, & Brixinensis Ecclesiarum Advocatis, & pro se & Serenissimo Domini Henrico fratre suo, inclito Rege Bohemie, ux de dicta Procurea constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Thomæ Notarii quondam Domini Tiviani Notarii de Bagno Paduani, sub die vigesimo intrantis Aprilis, anno, & indictione subscriptis, pro ipso Domino Duce pro se, & dicto ejus fratre Rege Bohemie, & eorum Amicis, & Viri Nobiles Domini Guilelmus, & Aldrighetus Nepos ejus, de Castro Barco ex una parte, & Nobiles, & magnifici Domini Alboynus de la Scalla, & Canis grandis frater ejus penes eum, Communis, & Populi Veronæ Capitaneos Generales pro se, & nomine, & vice Viri Nobilis Domini Francisci eorum Nepotis, natis olim Domini Bartholomei de la Scalla fratris eorum, Communis Universitatis, & hominum Civitatis Veronæ, & amicorum, & subditorum ipsorum, & Vir prudens de Bonapax, quondam Domini Bosii de Mantua Sindicus, Procurator, & Nuntius, Syndicarius, & Procurator nomine Nobilis, & Magnifici Domini Guidonis de Bonacolis Communis, & Populi Mantuæ Capitanei Generalis, pro ipso Domino Capitaneis Mantuæ, Communis Universitatis, & hominibus dictæ Civitatis Mantuæ, & Amicis, & subditis ipsius, ut de Sindicatu, & Procuracione constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine mei Stefanini Notarii infra scripto, sub die Lune vigesimo secundo Aprilis, anno, & Indictione subscriptis ex altera parte, volentes suspitionis materiam, & sinistra opinionis suspicionem tollere, & penitus amputare ad antique benevolentiam amicitiam, conservandam, quam intendunt ab unaquaque parte perpetualiter observare, talem specialem inter se se Societatem, & amicitiam contraxerunt: videlicet quod præfati Domini Odeicus Badescha, & Gotfalcus Judex Veronæ, Procuratores, & Procurator nomine præfati Domini Ducis in animam ipsius Domini Ducis, & pro eo, & iidem Domini Guilelmus, & Aldrighetus, ejus Nepos de Castro Barco in animas ipsorum, ad Sancta Dei Evangelia corporaliter juraverunt, ac per stipulationem promiserunt dicti Procuratores ejusdem Domini Ducis nomine, & pro eo, & prædicti Domini Guilelmus, & Aldrighetus præfatos Dominos Alboynum de la Scalla, & Canem grandem fratrem ejus, Capitaneos Veronæ, & Franciscum eorum Nepotem, ac Guidonem de Bonacolis, Capitaneum Mantuæ, ac Amicos, subditos eorumdem, & populos dictarum Civitatum Veronæ, & Mantuæ in ipsorum Civitatum Veronæ, & Mantuæ districtibus adjuvare, defendere, & manutenere in eorum tenentis, privilegiis ac honoribus, & eis assistere suo posse contra omnem personam de hoc mundo tam de jure, quam de facto abhinc ad sexdecim annos expletos, & e converso prædicti Domini Alboynus, & Canisgrandis fratres Capitanei Veronæ, & idem de Bonapax Sindicus, & Procurator dicti Domini Guidonis de Bonacolis Capitanei Mantuæ, Syndicarius, & Procurator nomine ipsius, similiter ad Sancta Dei Evangelia juraverunt, duntaxat dictus de Bonapax in animam dicti Domini Capitanei Mantuæ cui est Procurator, & Sindicus, ac solenniter per stipulationem promiserunt pro eis, & dictis Civitatibus, Universitatibus, & hominibus Veronæ & Mantuæ, & ipsorum amicis, & subditis, prædictum Dominum Ducem, ac amicos, & subditos ipsius Domini Ducis in Civitatibus Tridenti & Brixinensis, & eorum districtibus adjuvare, & manutenere, &

ANNO 1308. & defendere in suis tenetis; & hominibus, & possessionibus, ac eis assistere contra omnem personam de hoc mundo, tam de jure, quam de facto, nullis obstantibus preceptis factis, vel faciendis, Litteris imperatris vel imperatris à quocunque Domino, vel à quacunque alia persona cuicumque dignitatis; & conditionis existat. Hoc addito, & adjecto, quod idem dictus Dux, militibus, & peditibus, quos missurus esset in auxilium predictorum Dominorum Alboyni, & Canisgrandis Capitaneorum Veronæ, ac Guidonis de Bonacolis Capitanei Mantuæ, & Communium, & Civitatum Veronæ, & Mantuæ usque ad terram Ale providebit in expensis, in terra vero Ale ab inde infra predicti Domini de Verona, & Mantuæ predictis militibus, & peditibus, & Communia ipsarum Civitatum Veronæ, & Mantuæ predictis militibus, & peditibus in expensis providere teneantur, Et è converso predicti Domini de Verona, & Mantuæ, & militibus, & peditibus quos missuri erunt in auxilium predicti Domini Ducis Ottonis, usque ad Civitatem Tridenti providebunt in expensis, in Civitate verò Tridenti, & ab inde super, idem Dominus Dux Otto predictis militibus, & peditibus in expensis perinde teneatur. Promiserunt quoque Partes predictæ, sibi ad invicem omnia, & singula supradicta usque ad predictum tempus sexdecim annorum, firma, rata, & grata habere, & tenere, ac inviolabiliter observare, sub pena, & in pena duorum milium marcharum Argentii, qua soluta, vel non soluta, predicta omnia permanent in sua firmitate, & pro his omnibus, & singulis plene attendendis, & inviolabiliter observandis, obligaverunt dictæ partes hominibus quibus supra, sibi vicissim, scilicet una pars alterius nomine hominibus antedictis, se vice mutua constituerunt ponere usque ad integram observationem omnium predictorum. Insuper predicti Procuratores dicti Domini Ducis proprio nomine pro eo solemniter promiserunt facere, & cum effectu curare, quod Serenissimus Dominus Henricus predictus Rex Bohemæ hic ad tres menses proximos predicta omnia laudabit, & approbabit, nihilominus tamen predicta omnia firma perdurent.

Actum millesimo trecentesimo octavo, Indictione sexta.

L. H. T. Ego Stefaninus de Passavancis Mantuanus Civis Sacri Palatii Notarius publicus predictis assui, & rogatus scripsi.

Ego Antonellus Boni de Barbarano Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus presens rogatus interfui, & me subscripsi.

Ego Bonaventura de Sancta Sofia Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus presens rogatus me subscripsi.

Cum ejus Authenticum in pergamine scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileoneus ejusdem Archivi Prefectus, hac die 15. Martii 1720.

XXX.

Joillet. Pax inter Civitates BRIXIÆ ex una, & CREMONÆ ex altera parte inita, per quam abo-

litis, & remissis injuriis atque offensis, & captivisque relaxatis, & ordinatis ex utraque parte, 25. equitibus cum Capitaneo pro majori securitate in ripa Olei, cuncta reponuntur in eum statum, in quo fuerunt post Pacem apud Pontem vicum Anno 1306. conclusam. Actum in ripa Olei 7. Julii Anno 1308. Indictione VI. Cum Approbatione Consilii Generalis quadringentorum, ex ordinatione Paraticorum & Arium, 9. ejusdem mensis Brixie facta, altero die habiti. Actum Brixie 10. Julii Anno & Indictione ejusdem. NEC NON Transumpto. Actum Mantuæ 8. Augusti. Anno & Indictione quibus supra. [Autentique tiré des Archives Archiducalcs de Mantoue.]

Exemplum ex Autentico publico relevatum.

L. H. T. In Christi Nomine Amen. Congregatis Consiliis generali & cccc. totius Communis Brixie. In Palatio majori Communis Brixie, de mandato discreti viri Domini Guidonis de Anglimis de Regio, juris periti, Vicarii Nobilis, & prudentis Viri Domini Guidonis de Joliario, honorabilis Potestatis Brixie, die Mercurii decimo mensis Julii, sono Campanarum, & voce Preconum, ut mos est, cum per Consilium Practicorum, & Artium Brixie, factum coram presentia Venerabilis Patris Domini B. de Madis, Dei gratia Episcopi Brixienis, Marchionis Ducis, & Comititis. In Caminata plana Episcopatus Brixie, die Martis nono Julii, de Mandato, & voluntate Domini Bonadii Ipecie Prioris Practicorum Brixie, & suorum Consiliariorum exitit reformatum, infrascriptam propositionem debere reduci ad Consilia quadringentorum, & generale Communis Brixie, & secundum voluntatem dictorum Consiliorum debere procedere, procedi, & executioni mandari, tenor cui talis est. In Christi Nomine. Cum per Ambaxiatores Communis Cremonæ, & Brixie infrascripta Capitula pacis fuerint ordinata & ea per consilia expediat approbari, & confirmari, & omnia alia utilia, & necessaria ad dicta Capitula confirmanda, & pacem perpetuo conservandam inter utrumque Commune Brixie, & Cremonæ & scilicet tenor quorum Capitularum talis est. In Christi nomine amen, & Beatrix Matris Marie, & totius Curie celestis, Infrascripta sunt ea de quibus infrascripti sapientes de Cremona, & de Brixia in ripa Olei circa terram de Monticellis, die Dominico septimo Julii, millesimo trecentesimo octavo, adinvicem convenerunt pro pace inter utrumque Commune ordinanda, & divina Clementia perpetuo duratura, nomina quorum sapientum sunt hæc: Dominus Petrus Abbas Monasterii Leonensis. C. Maseus de Madis. C. Dominus Girardus de Gamb. de Chizolis pro Comuni Brixie C. Dominus Jacobinus de Gadio. C. Dominus Ottolinus de Mascardis. C. Dominus Joanninus de Pontarolo pro Comuni Cremonæ. In primis providebunt, & concordare fuerunt, quod bona, vera, iusta equalis, & legalis, omni malignitate, dolo, fraude, & caliditate exclusis, & perpetua pax fiat inter utrumque Commune, que sit omnium litium, discordiarum & contentionum finis, abolito, remisso, & plenissima liberatio, absolutio. Item quod ad ipsam pacem possint adesse, si sibi placuerit, omnes Domini terrarum, omnia Communia, Universitates que essent in societate, liga Universitate cum Comuni, & hominibus, Communis Cremonæ, & similiter omnes Domini & Communia, qui, & que essent in Societate, cum Brixien-sibus, venire possint, si sibi placuerit, & si predicti Domini & Communia recusarent venire ad dictam pacem, nihilominus inter Civitates Cremonæ & Brixie, fiat & firmetur pax superius antedicta. Item providerunt, & fuerunt concordæ, quod Civitas, & Commune Cremonæ totaliter teneatur, & debeat expellere de sua Civitate, & districtu omnes banditos, & Rebelles Communis, & Civitatis Brixie, & districtus, & eorum familias, & eodem modo Civitas, & Commune Brixie totaliter teneatur, & debeat expellere de Civitate Brixie, & districtu omnes banditos, & Rebelles Civitatis, & districtus Cremonæ, & eorum familias. Item providerunt, & concordæ fuerunt, quod utraque Civitas, & utrumque Commune sint, & restituantur, & restituti, & restituta intelligantur

ANNO
1308.

gantar esse ipso jure, & factio in eo statu, jure, conditione, & Jurisdictione, quibus erant, quando facta, & ordinata fuit pax inter utrumque Commune, que fuit facta, & ordinata in Terra de Pontevico, seu de Rebeco, die vigesimo nono Marcii, millesimo trecentesimo sexto. Item providerunt, & fuerunt concordēs, quod omnes invicem offensiones, damna data, expressa, Litera, & effectualiter omnia ex quibus possent fieri aliquę inquietationes inter utrumque Commune, & etiam singulares personas utriusque Civitatis, & districtus, que procederent, seu procedere possent pro aliquo maleficio, vel offensa, remittantur, & remissa prius intelligantur & sint ipso jure, & factio hinc inde, siquod propterea nulla possit questio intentari. Item providerunt, & fuerunt concordēs, quod omnes Carcerati, & captivi pro Guerra orta à tempore dicte pacis que erat inter utrumque Commune citra ubicunque sint, & undecunque sint, libere relaxari debeant & per utrumque Commune procuratur, & fiat quod relaxentur, sine prestatione alicui pecunie, vel alterius rei solvende, seu prestande pro ulla redemptione, infra octo dies, ex quo ipsa pax fuerit publicata, & jurata. Item providerunt, & fuerunt concordēs, quod Civitas, & Commune Cremona teneat, & debeat tenere apertas, & securas vias, & stratas Civitatis, & districtus Cremona, sic quod mercandis secure, & libere possint conducti, & pertransire, & eodem modo teneat, & debeat Civitas & Commune Brixie in Civitate Brixie & districtu, & siquid dampnum inferretur tam mercatoribus, quam aliis de ipsis Civitatibus vel earum districtibus per alteram Civitatem, seu alterum districtum, ex eis Civitatibus, seu districtibus euntibus, seu transeuntibus, Civitas in cuius virtute dampnum inferretur, dampnum passio teneatur plenarie emendare summaria cognitione inde habita per Potestatem, seu ejus curiam illius Civitatis, in cuius jurisdictione questio moveretur, sine aliquo strepitu Judiciorum, & sine juris solemnitate, & absque libelli datione, que emendationes dampnorum fieri debent infra quindecim dies postquam inde mota questio fuerit terminata. Item providerunt & fuerunt concordēs, quod utraque Civitas teneatur facere, & debeat, ne à suo Territorio in altera seu ejus Territorio dampnum aliquod inferatur, & siquid fieret seu daretur, quod ablit, Civitas ea à cui partibus seu districtu fuisset dampnum datum, seu processissent dampnorum dutores, dampnum passis teneatur plenarie emendare cognitione summaria intercedente ut supra proximo Capitulo continetur. Que emendationes dampnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata, & Potestates, & Capitanei ipsarum Civitatum præficio vinculo Sacramenti teneantur prædicta damna facere emendari bona fide omni cavillatione, & rigorositate remotis, secundum quod in dictis duobus Capitulis continetur. Item providerunt, & fuerunt concordēs, quod pro prædictis perpetuo observandis, & attendendis utraque Civitas, & Commune infra mensem, postquam pax fuerit jurata, & facta, teneatur, & debeat ad invicem legitime satisfacere, & curare, & facere quod Commune Venetie pro uno Communi penes alterum fidejubeat, & legitime intendat pro prædictorum omnium firmitate. Item providerunt, & fuerunt concordēs, quod, in Sacramento Rectorum utriusque Civitatis speciale Capitulum inferatur, quod ipsi Rectores observabunt, & cum effectu facient observari dictam pacem perpetuo inter utrumque Commune. Item providerunt, & fuerunt concordēs, quod singulis duobus mensibus Potestates dictarum Civitatum ad parlamentum teneantur adinvicem convenire cum Ambaxiatoribus, cum quibus eis videtur, pro tractando, ordinando, & firmando omnia, & singula ex quibus dicta Pax, & omnia Capitula antedicta majorem, & perpetuam obtinere debeat, & valeat firmitatem, & in continenti primum parlamentum fiat postquam pax jurata fuerit infra quindecim dies. Item providerunt, & fuerunt concordēs, quod Sindici pro utraque Civitate legitime constituantur & fiant ad dictam pacem faciendam, & jurandam, & omnia promittenda, & gerenda, que expediunt pro majori ipsius firmitate, & eodem modo fieri debeat per prædictos Dominos, & Communia qui, & que venire voluerint ad dictam Pacem, ut superius continetur, & dicta pax jurari debeat in generalibus Consiliis ipsarum Civitatum Cremonæ & Brixie, & etiam omnium aliarum que venire voluerint ad ipsam Pacem. Item providerunt, & concordēs fuerunt, quod quodlibet ex dictis omnibus habere, & tenere debeat unum Capitaneum cum viginti quinque

equitibus stipendiariis continue in ripa Olei sui districtus. Qui Capitanei, & stipendiarii teneantur & debeant providere, & curare cum effectu, ne aliqua damna hinc inde inferantur per aliquas personas, & quod prædicti Capitanei famuliet qualibet septimana in simul convenire, & colloquium, Pacem & tuitionem districtus utriusque Communi, qui Capitanei eligantur in dies ex quo dicta pax fuerit jurata, & si aliquis de dictis Capitaneis vel eorum satis reperiretur esse culpabilis in aliquo damno vel offensa, quod, vel que ab una parte seu territorio versus altera inferretur vel daretur, tunc Potestas illius Civitatis ad cuius manus pervenerit, teneatur infra terciam diem ex qua eiad manus pervenerit, ipsum tamquam roborem, & fractorem pacis ad mortem punire, & condemnare. Item providerunt, & concordēs fuerunt, quod si qui dutores dampnorum, seu offensorum contra prædicta reperirentur, seu tractatores dampnum faciendi, seu offendendi contra prædicta, Potestas illius Civitatis ad cuius manus pervenerit, ipsum tamquam fractorem pacis, & roborem punire, & condemnare ad mortem infra diem terciam teneatur. Dicit, & proponit Dominus Guido de Anginellis Judex, & Vicarius dicti Domini Potestatis, quod placet Consiliis debere fieri super prædictis, & super eis petit consilium sibi dari. In quibus quidem consiliis surrexit Dominus Mapheus de Madis, & consuluit quod omnia, & singula Capitula lecta in presentibus consiliis, & ea quæ in ipsis continentur, & dicta propositio facta, & lecta in presentibus consiliis, auctoritate eorum consiliorum sint firma, & plenam obtineant firmitatem in quolibet Capitulo, & qualibet parte sui, & secundum tenorem eorum debeat procedi, & per omnia in totum executioni mandari. In reformatione quorum consiliorum factis paribus per ipsum Dominum Guidonem Vicarium dicti Domini Potestatis, cum bussolis, & Ballotis dicendo, quod quibus placet & voluerit Dominus & consilium dicti Domini Maphei sit una pars & ponat suum ballotum in bussola vermicilla, & quibus placet, & voluerit contrarium, sit altera pars, & ponat suum ballotum in bussola alba, reperte sunt in bussola vermicilla. m. c. lxx. ballotes, & in bussola alba nulla. Interfuerunt testes Johannes Pontolius, Franceschinus de Goyono, Johannes Romani, Faustinus de Carzago omnes Notarii dicti Domini Potestatis, & Joannes Lavezarius, Bonaventura de Cayno, Ardezonus Riceti, omnes Precones Communi Brixie, & Gualfredus, & Americus Zolus Trombatores Communi Brixie omnes testes convocati, & rogati.

Anno Domini Millesimo trecentesimo octavo Indictione Sexta.

Ego Bartolomeus de Morpiano Civis Brixie, Sacri Palatii Notarius Publicus, & Dictator dicti Domini Potestatis, & Communi Brixie, prædictis omnibus, & singulis interfui, & rogatus habui eam scripsi. L. H. T. Ego Nicolaus Domini Oraboni de Casalio Sacri Palatii Notarius publicus, & dictator Communi Mantue una cum infrascriptis Vivoldo, & Anzelenio Notariis publicis ad autenticum vidi, legi, & auscultavi prefens exemplum per me videlicet exemplum fideliter sine adiectione, five detractione aliqua, que sensum, vel sententiam mutet ullam, signo Notarii præterea imitato, & anteposito in exemplo, ad cui rei testimonium, & iditium veritatis, me cum signo meo publico hic subscripsi, de Mandato, & auctoritate quidem viri discreti scilicet Domini Mathei del Canto de Florentia Judicis, & Assessoris Communi Mantue, sic interponentis, in Palatio novo Communi Mantue, die Jovis octavo, mensis Augusti, de Millesimo trecentesimo octavo, Indictionis sexte, Presentibus Dominis Petro F. Domini Vivaldi de Belcalario Notario, Delagato quondam Domini Guillelmi de la Villana Notario, & Orebono quondam Domini Anronii de Nuvolono Notario testibus & aliis rogatis.

L. H. T. Ego Vivoldus quondam filius Domini Bonvesini de Caplaro Sac. Palac. Notarius publicus una cum Nicolao prædicto, & Anzelenio infrascripto Notariis publicis, ad autenticum vidi, legi, & auscultavi prefens Exemplum per dictum Nicolaum fideliter exemplatum, sine adiectione, five detractione aliqua, que sensum, vel sententiam mutet ullam signo Notarii dicti Autentici imitato, ad cui rei testimonium, & indicium veritatis me cum signo meo hic subscripsi, de Mandato, ex auctoritate Judicis supradicti Assessoris Communi Mantue, die, loco, & Millesimo nominatis ac presentibus testibus supradictis.

L. H. T.

ANNO
1308.

ANNO 1308. L. H. T. Ego Anzellerius quondam Domini Cobelli Imperiali auctoritate Notarius publicus una cum predictis Nicolao, & Vivoldo Notariis publicis ad autenticum vidi, legi, & aulcultavi præsens exemplum per dictum Nicolaum fideliter exemplatum sine adjectione five detrachione aliqua que sensum, vel sententiam mutet ullam, signo Notarii imitato, & anteposito in exemplo, ad cui rei testimonium, & indicium veritatis me cum signo meo hic subscripsi de Mandato, & auctoritate Iudicis supradicti Assessoris Communis Mantue, die loco & Millesimo nominatis, ac præsentibus testibus supradictis.

Cum earum Authenticis in pergamenâ scriptis sicut supra expeditis in secretiori Archiducali Archivio Mantue adverbatur præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.
Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavi de Mazzis filius, Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantue Notarius, ac dicti secretiori Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 14. Martii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXXI.

28. juillet. Pax inter Commune MANTUÆ ex una & Commune LAUDÆ ex alterâ parte, quâ viarum, & mercimoniorum securitate stipulatâ omnia resistentur in eum statum, in quo fuerunt post pacem factam apud Pontemviciu. Actum Mantue 28. Julii Anno 1308. Indictione VI. [Autentique tiré des Archives Archiducales de Mantoue.]

IN Christi nomine Amen, hæc est forma Pacis inter Communiam, & homines Civitatum Mantue, & Laude, ac Sindicis inscriptos eorundem, jurata facta, & celebrata, in publico, & generali concilio Communis Civitatis Mantue, super veteri Palatio Civitatis ipsius more solito, per campanam, & voce preconum, etiam congregato die Dominico vigesimo octavo Julii, in millesimo trecentesimo octavo, Indictionis sextæ, presentibus Dominis Sive D. Albrici de Sugubio, Lippo de Marescotti de Florentia militibus, & Servis infrascripti Domini Potestatis, Matteo del Canto, Doctore Legum, & Rolando de Carbonibus de Bononia, Iudicibus ipsius Domini Potestatis, Venerio de Carmelando præconibus Communis Mantue testibus ad hæc.

In primis, quod bona, vera, iusta, equalis, & legalis, omni malignitate, dolo, fraude, & calliditate exclusis, & perpetua pax fiat inter utrumque Commune, que sit omnium licium, discordiarum, & contentionum finis, abolitio, remissio, & plenissima liberatio absoluta. Item quod ad pacem ipsam possint adesse, si sibi placuerit, omnes Domini terrarum, omnia Communia, & Universitates, que essent in Societate, liga, Universitate, seu fraternitate, cum Comuni, & hominibus Communis Cremonæ, & similiter omnes Domini, & Communia, qui, & quæ essent in Societate, liga, Universitate, seu fraternitate cum Comuni, & hominibus Communis Mantue, venire poterint, si sibi placuerit. Item quod Civitas, & Commune Laude totaliter teneatur, & debeat expellere de sua Civitate, & districtu, omnes Bannitos, & Rebelles Communis Civitatis Mantue, & districtus, & eorum familias, & eodem modo Civitas, & Commune Mantue totaliter teneatur, & debeat expellere de Civitate Mantue, ac districtu o-

TOM. I. PART. II.

ANNO 1308. mnes Bannitos, & Rebelles Civitatis, & districtus Laude, & eorum familias, Item quod utraque Civitas, & utrumque Commune, sint, restituantur, & restitute, & restituta intelligantur esse, & sint ipso jure, & facto in eo statu, jure, conditione, & jurisdictione, quibus erant, quando facta, & ordinata fuit pax inter utrumque Commune, que fuit facta, & ordinata in Terra de Pontevico, five de Rebecho, millesimo trecentesimo sexto, die vigesimo nono Martii. Item quod omnes invicem offensiones, damna data expente habitæ, & effectualiter omnia ex quibus possent fieri aliquæ inquietationes inter utrumque Commune, & etiam singulares personas utriusque Civitatis & districtus, que procederent, seu procedere possent pro aliqua offensa, vel maleficio, remittantur, & remisse, & remissa prorsus intelligantur, & sint ipso jure, & facto hinc inde, siquid propterea nulla possit questio intentari, Item quod omnes Carcerati, & Captivi pro Guerra orta à tempore dictæ Pacis, qui erunt inter utrumque Commune circa ubicunque sint, & undecunque sint, libere debeant relaxari, & per utrumque Commune procurare, & fiat quod relaxentur sine prestatione alicujus pecunie, vel alterius rei solvende, ex quo ipsa pax fuerit publicata, & jurata. Itemque Civitas, & Commune Laude teneatur, & debeat tenere aptas, & securas Vias Civitatis, & districtus Laude, sic quod mercandie securæ, & libere possint conduci, & eodem modo teneatur, & debeat Civitas & Commune Mantue, in Civitate Mantue, & districtu, & siquid damnum inferrent tam mercatoribus, quam aliis de ipsis Civitatibus, vel earum districtibus per alteram Civitatem, vel alterum districtum, ex eis Civitatibus, seu districtibus, euntibus, seu transsuntibus, Civitas in cujus virtute damna inferrentur, damnum passio teneatur plenarie emendare, summariæ cognitione inde habita per Potestatem seu eam curiam illius Civitatis in cuius jurisdictione questio moveretur, sine aliquo strepitu Judiciorum, sine Juris solemnitate, & absque libelli datione, que emendationes damnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata.

Item quod utraque Civitas teneatur, & debeat facere ne de suo Territorio in alterum, seu ejus territorium damnum aliquod inferatur, & siquid fieret, seu daretur, quod absit, Civitas a cui partibus, seu districtu, fuisset damnum datum, seu processissent damni dantes, damna passis teneatur plenarie emendare, cognitione summariæ intercedente, ut supra proximo Capitulo continetur, que emendationes damnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata, & Potestates, & Capiteanei ipsarum Civitatum præficio vinculo Sacramenti teneantur predicta damna facere emendare bona fide, omni cavillatione, & rigorositate remotis, secundum quod in dictis proximis Capitulis continetur, item quod pro predictis perpetuo attendendis, & observandis utraque Civitas, & Commune infra mensem, postquam pax fuit jurata, & facta, teneatur, & debeat ad invicem legitime satisficere, & curare, & facere, quod Commune Venetiarum pro uno Comuni penes alterum fidejubeat, & legitime intercedat pro predictorum omnium firmitate. Item quod Sacramento Rectorum utriusque Civitatis speciale Capitulum inferatur, quod ipsi Rectores observabunt, & cum effectu facient observari dictam pacem inter utrumque Commune. Item quod Sindici pro utraque Civitate legitime constituantur, & fiant ad dictam Pacem faciendam, & jurandam, & omnia promittenda, & gerenda, que expediant pro majori ipsius firmitate, & eodem modo fieri debeat per predictos Dominos & Communiam, qui, & que venire voluerint ad dictam pacem faciendam, & jurandam, & omnia promittenda, & gerenda, que expediant pro majori ipsius firmitate, & eodem modo fieri debeat per predictos Dominos, & Communiam qui, & que venire voluerint ad dictam pacem, ut superius continetur, & dicta pax jurari debeat in generalibus Consiliis ipsarum Civitatum Laude & Mantue, & etiam omnium aliarum que venire voluerint ad ipsam pacem. Item quod siqui dantes Damnorum, seu offensores contra predicta reperirentur, seu tractatores damnum faciendi, seu offendendi contra predicta, Potestas illius Civitatis ad cujus manus pervenerit, ipsum tanquam fractorem Pacis, & robatorem punire, & condemnare ad mortem infra tertiam diem teneatur.

Qua Pace subscripta, & pacis Capitula superscrip-

ANNO
1308.

ta, Discretus Vir Dominus Vivaldus de Ubaldis, Juris peritus, Syndicus, & Sindicario nomine Dominorum Gini de Ubertis Potestatis, & Guidonis de Bonacolis Capitanei Generalis Civitatis Mantuæ atque Communis Mantuæ ad prædicta legitime constitutus, ut de Syndicatu, & Procuratorio constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Guberti Notarii de Capitulo, millesimo trecentesimo octavo, Indictione sexta, die Lunæ quindécimo Mensis Julii, & Sindicario nomine eorundem de Mantuæ, ex una parte, & Dominus Salaranus de Salvano Civis Laudensis, Syndicus, & Sindicario nomine dicti Communis, & hominum Laude ad eadem specialiter constitutus, ut patet Instrumento Sindicatus scripto sub signo, & nomine Petrolini Cagamosti Notarii Laudensis sub die Lune vigesimo secundo Julii, sexte Indictionis, de millesimo trecentesimo octavo, ex altera parte, Inter se se ad invicem dicto modo, & nomine, pacis osculo firmaverunt, & tacitis Scripturis corporaliter attendere, & observare perpetuo juraverunt, & solemniter stipulatione secundum quod in ipsi Capitulis plenius continetur, cum effectu inter se se ad invicem promiserunt omnia, & singula observare perpetuo, & attendi & observari facere, & curare, & in nullo contravenire, sub pena, & in pena decem millia librarum Imperialium que totiens committatur, quotiens contraferet, ratis semper remanentibus pace, & Capitalis, & universis obligationibus interpositis, pro prædictis, obligando adhuc se se dicto modo, & nomine, & communia prædictarum Civitatum personaliter, & realiter, & omnia dictorum bona, renunciando expresse omni juri, beneficio, cause, & exceptioni, & cuilibet restitutionis impetrande privilegio, & quibus posset aliquo contrari, submittentibus etiam se se cum penali vinculo juramenti, si contra prædicta fieret, & super prædictis nihilominus obtinentibus, & obtinere debentibus perpetua firmitate. Demum pacti fuerunt, & voluerunt concorditer Sindici prædicti, quod valeant prædicta ex hoc solo Juramento, ac si jurata forent similiter in Generali Laude Consilio, renunciantes invicem illi particula in capitulo quinto, quod dicit, quod jurari debeat hæc pax in generalibus Consiliis Civitatum volentium ad hanc Pacem accordare.

L. H. T. Ego Nicolaus Domini Horaboni de Cafalis, Sacri Palatii Notarius publicus, & dictator Communis Mantuæ, his presens fui, & rogatus scripti.

Cum Originalibus five Authenticis sicut supra expeditis in secretori Archiducali Archivio Mantuæ adservatis præsentem sumptam copiam omnino conferre attester.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicæ Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 6. Martii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 8. Martii 1720.

2. Août.

Pax inter Commune MANTUÆ ex una, & CREMONÆ ex altera parte, quæ stipulatione de mercature, & viarum securitate facta, datæque aliis Communitatibus libertate in hanc pacem intrandi, cuncta resituntur in eum statum, in quo fuerunt post pacem ad Pontem Vicum contractam. Actum i. Augusti Anno 1308. Indictione VI. [Autentique tiré des Archives Archiducalis de Mantoue.]

IN Christi Nomine Amen. Hæc est forma Pacis inter Communiam, & homines Civitatis Mantuæ, & loci seu Terræ Cremonæ, ac Sindicos infra scriptos Civitatis, & Communis prædictorum, jurata, facta, & celebrata in publico, & generali Consilio Communis Civitatis Mantuæ, super veteri Palatio Civitatis ipsius more solito per Campanas, & voces Preconum, etiam congregato die Jovis primo Augusti, in millesimo trecentesimo octavo, Indictione sexta, præsentibus Dominis Arifinio de Viferinis, de Laude Judice, & Assessore, Lupo de Marefcotis de Florentia, Bavosio Domini Albici de Sugubio Sociis, & militibus infra scripti Domini Potestatis, Vivaldo Domini Bovelini Capellarii, Franceschini de Bonafatis, & Petrino Domini Moreni Notariis Venerio & Comelando præconibus Communis Mantuæ testibus ad hæc.

In primis, quod bona, vera, justa, equalis, & legalis omni malignitate, dolo, fraude, & caliditate exclusis, & perpetua pax fiat inter utrumque Commune, quæ sit omnium licium, discordiarum, contentionum finis, abolitio, remissio, & plenissima liberatio discordiarum. Item quod ad ipsam pacem possent adesse, si sibi placerit, omnes Domini Terrarum, omnia Communia, & Universitates, quæ essent in Societate, Liga, Universitate, seu fraternitate cum Communi, & hominibus Communis Cremonæ, & similiter omnes Domini, & Communia quæcumque essent in Societate, Liga universitate seu fraternitate cum Communi, & hominibus Communis Mantuæ, venire possint, si sibi placerit, item quod Terra seu locus, & Commune Cremonæ totaliter teneatur, & debeat expellere de sua Civitate, & districtu omnes Bannitos, rebelles Communis, & Civitatis Mantuæ, & districtus, & eorum familias, & eodem modo Civitas & Commune Mantuæ totaliter teneatur, & debeat expellere de Civitate Mantuæ, & districtu omnes Bannitos, & rebelles Terræ seu loci, atque districtus Cremonæ, & suas familias. Item quod ipsa Civitas Mantuæ, & Terra, Commune & utrumque Commune sit, & restituantur, & restituta, & restituta intelligantur esse ipso Jure & facto in eo statu, Jure, Conditione, & Jurisdictione, quibus erant, quando facta, & ordinata fuit Pax inter utrumque Commune, quæ fuit facta, & ordinata in Terra de Pontevico, five de Rebecca Millesimo trecentesimo sexto, die XXVIII Martii. Item quod, omnes injurie, offensiones, damna data, expensæ habitæ, & effectualiter omnia ex quibus possint fieri alique inquietationes in utrumque Commune, & etiam singulares personas utriusque Communis, atque districtus quæ procederent, seu procedere possent pro aliqua offensa vel maleficio, remittantur & remissæ, & remissa intelligantur, & sint ipso Jure, & facto hinc inde, sic quod propterea nulla possit questio intentari. Item quod omnes Carcerati, & Captivi pro Guerra orta a tempore dictæ pacis, qui erunt inter utrumque Commune circa, ubicunque sita, & undecunque sita, libere debeant relaxari & per utrumque Commune procuretur, & fiat quod relaxentur sine prestatione alicui pecuniæ, vel alterius rei solvendæ, seu prestantiæ, pro ulla redemptione infra octo dies, ex quo ipsa pax fuerit publicata, & jurata. Item quod Terra, locus, & Commune Cremonæ teneatur, & debeat tenere apertas vias Terræ, & districtus Cremonæ, sicquod mercandandæ secure, & libere possint conduci, & eodem modo teneatur, & debeat Civitas & Commune Mantuæ, in Civitate Mantuæ, & districtu, & siquæ damna inferrentur tam Mercatoribus, quam aliis de ipsis Civitate, terra, & loco vel eorum de districtibus per alteram vel per alterum districtum ex eis Civitate, terra, seu districtibus euntibus seu transeuntibus, Civitas & terra in cui virtute dampnum passi, teneatur plenarie emendare, sumaria cognitione inde habita per Potestatem seu ei curiam illius Civitatis vel Terræ, in cui Jurisdictione questio moveretur, sine aliquo strepitu Judiciorum, & sine Juris solemnitate, & absque libelli datione, quæ emendationes dampnorum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota questio fuerit terminata. Item quod utraque Civitas & terra teneatur, & debeat facere, ne de suo territorio in alterum seu ejus habitantes dampnum aliquod inferatur, & si quod fieret seu daretur, quod absit, Civitas & Terra a cui Partibus seu districtu fuisset dampnum datum, seu processissent damni datores, damna passis teneatur plenarie emendare cognitione summaria intercedente, ut supra proximo Capitulo

ANNO
1308.

ANNO 1308. tulo continetur, quæ emendationes damno-
rum fieri debeant infra quindecim dies, postquam inde mota
questio fuerit terminata, & postea Potestates, & Ca-
pitanei ipsarum Civitatum & Terrarum, præfiso vinculo Sa-
cramenti teneantur prædicta damna facere emendari,
bona fide, omni cavillatione, & rigorositate remotis,
secundum quod in dictis duobus Capitulis continetur.

Item quod pro prædictis perpetuo attendendis, & ob-
servandis utraque Civitas & Terra, & utrumque
Commune infra mensem postquam pax fuerit jurata;
& facta, teneatur, & debeat ad invicem legitime fa-
tisfacere, & curare, & facere quod Commune Vene-
cie, pro uno Communi penes alterum fide jubeat, &
legitime intercedat pro prædictorum omnium firmitate.
Item quod in Sacramento Redtorum utriusque Civi-
tatis & terræ speciale Capitulum inferatur, quod ipsi
Redtores observabunt, & cum effectu facient ob-
servari pacem dictam inter utrumque Commune. Item
quod Sindici per utrumque Consilium commune legiti-
me constituentur, & fiant ad dictam pacem faciendam,
& jurandam, & omnia promittenda, & gerenda que
expediant pro majori ipsius firmitate, & eodem modo
fieri debeant per prædictos Dominos, & Communia
qui & quæ venire voluerint ad dictam pacem, ut su-
perius continetur, & dicta pax jurari debeat in gene-
ralibus Consiliis Civitatis Mantuæ, & Terra Cremonæ,
& etiam omnium aliorum qui venire voluerint ad
ipsam pacem. Item quod si qui datores damno-
rum, seu offensores contra prædicta reperirentur, seu tra-
ditors damni facienti, seu offendendi contra prædicta,
ut illa civitas, ad cuius manus pervenerit, ipsum
tamquam fractorem pacis, & robatorem punire, &
condemnare ad mortem infra tertium diem teneatur.

Quam pacem, & pacis Capitula superscripta Vir
discretus Dominus Vivaldus de Ubaldis Juris peritus,
Sindicus, & Syndicarius nomine Dominorum Potestatis
& Capitaneorum, ac Communis Mantuæ, ut de sindica-
tu patet Instrumento publico scripto sub signo, & no-
mine Guberti Notarii de Capiteolo M. C. C. VIII
Indictione VI. die Lune XV. mensis Julii Indictione
nomine eorumdem de Mantua ex una parte, & Do-
minus Glaridus Bombellus de Cremona Sindici, &
sindicarius nomine Communis, & hominum Cremonæ,
ut de sindicatu patet Instrumento publico scripto
sub signo, & nomine Domini Guidonis Cuxate, No-
tarii scripto per Graciolum Cuxate sub die Sabbathi
XX. Mensis Julii in M. CCC. octavo, Indictione sexta
ex altera parte inter se ad invicem eodem modo, &
nomine pacis osculo firmaverunt, & tactis scripturis cor-
poraliter attendere, & observare perpetuo jure, &
solemni stipulatione, secundum quod in ipsis Capitulis
plenius continetur, cum effectu inter se ad invicem
prædicta omnia & singula, observare perpetuo & at-
tendi, & observari facere & curare, & in nullo con-
travenire, sub pena, & in pena decem mille librarum
Imperialium quam toties incurrant, quoties contra-
fieri, firmis semper remanentibus pace, & ejus Ca-
pitulis, & universis obligationibus, & promittentes
pro prædictis obligationibus ad hæc se se dicto modo,
& nomine, & Communia prædictorum Civitatum &
Terre principaliter & realiter, & omnia dictorum
bona expresse, renunciantes expresse omni juri, be-
neficio, causæ, & exceptioni, & quilibet restitutionis
impetrandæ privilegio, ex quibus posset aliquoter
contrahere. Submittentes etiam se se cum presenti vin-
culo juris si contraxerit, ad prædicta, & supra prædictis
nihilominus obtinentibus, & obtinere debentibus per-
petuam firmitatem. Demum pacti fuerunt, & volue-
runt concorditer Sindici superscripti, quod valeant su-
prædicta ad hoc solo Juramento, ac si jurata forent
similiter in generali Consilio Civitatis. Renuntiantes ad
invicem illi particula in Capitulis posita, que dicit
quod jurari debeat hæc pax in generalibus Consiliis
Civitatum volentium ad hanc pacem accedere.

L. T. H. Ego Manfredus Draco Sacri Palatii No-
tarius publicus, & Cremonæ hiis præfens fui, & ro-
gatus scripsi.

Cum ejus Authentico in pergame-
na scripto sicut supra expedito in
secretori Archiducali Archivio
Mantuæ ad servato præfentem sum-
ptam copiam omnino conferre at-
testor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Oc-
tavii de Mazzis filius Civis, pu-
bliceque Imperiali auctoritate,
Mantuæ Notarius ac dicti secre-
torii Archiducalis Archivi Can-
cellarius. In quorum fidem hic
me, solita cum attestatione, sub-
scripti hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph
Maria Castileonus ejusdem
Archivi Præfectus, hac die 15.
Martii 1720.

XXXII.

*Affecuratio per Procuratores OTTONIS & WOL-
DEMARI Marchionum Brandeburgensium, &
RUDOLPHI Saxonie Ducis, RUDOLPHO &
LUDOVICO Comitibus Palatinis Rheni data,
de Concordia servanda in Electione Romanor-
um Regis, atque juri-
bus prefatorum Prin-
cipum post electionem manutene-
ndis. Datum in
Poperdia feria sexta ante Simonis & Jude
anno 1308. [NICOLAI BURGUNDI Electo-
ratus Bavaricus. pag. 42.]*

Octob. 1308.

NOs Brecht Comes de Henneberch, nec non Con-
radus de Reyder Miles, Procuratores Illustrum
Principum Ottonis & Woldemari Marchionum Bran-
deburgensium, super futuri Regis Romanorum elec-
tionis Negotio constituti: ad Universorum Notitiam
volumus pervenire: Quod potestate nobis & Mandato,
ab iisdem Marchionibus nomine eorum, nec non
Illustris Principis Rudolphi Ducis Saxonie, qui suum
votum in electione Romanorum Regis, sibi sum-
pens in prædictum Ottonem Marchionem ista vice
noscitur transulisse, datis, traditis, & concessis, a-
micitiæ, Unionis, & Concordiæ fœdera cum Illustri-
bus Principibus Rudolpho & Ludovico Comitibus
Palatinis Rheni, ut ipsi Regno Romano subibus, &
cautius consulatur, sic diximus munda: Videli-
cet, quod ipsis promissimus, & præfentibus promitti-
mus, Corporali super hoc, & in animas prædictorum
Dominorum Nostrorum Marchionum præfesto Jura-
mento, quod in Electione futuri Regis Romanorum,
unum cum ipsis esse debeamus: Sic videlicet, quod
quemcumque ex Principibus, vel personis infra scrip-
tis, videlicet Illustribus Principibus Ottone & Wol-
demaro Marchionibus Brandeburgensibus, Nobili
Viro Alberto Comite de Anhalt, nec non Illustribus
Principibus Rudolpho & Ludovico Comitibus Palati-
nis Rheni, & Frederico Duce Austrie, plura vota
de Principibus Ecclesiasticis Electoribus habere con-
tingerit, ille præfatur, & Votis Nostris eidem debe-
mus adharere, ipsum sine omni contradictione in
Regem Romanum eligendo. Extra vero numerum
prædictarum personarum non eligemus, nisi concurren-
tibus Votis Comitum Palatinorum, atque Nostris.
Sane est adjectum, & juramento firmatum, quod si
aliquem nostrum Marchionem prædictorum, vel
alium ad nostram promotionem in Regem Romano-
rum eligi contingeret, quod præfatis Comitibus Palati-
nis in suo jure alister, & ipse nobis vice versa & ip-
sorum contra omnes homines erit in perpetuo coad-
jutor. Est etiam promissum & Juramento firmatum,
quod si aliquem ex Marchionibus prædictis, vel alium
ad eorum promotionem in Regem eligi contingeret,
quod prædictis Palatinis Comitibus conferret omnia
bona sua, & eos in iisdem manutenebit, & defendet,
& prædictos Comites Palatinos in possessione omnium
bonorum, quæ genitor eorum possedit, & in ea pos-
sessione,

ANNO 1308. sessione, sicut ea tempore clara Memoria quondam Rodolphi Romanorum Regis possiderunt, non molestabit, vel turbabit, de expensis vero, quæ contemplatione electionis factæ fuerunt, ad arbitrium Venerabilis Patris Domini Joannis Episcopi Argentinensis & nostri Brecht Comitis de Henneberch satisfiet. Ad confinia vero Imperii & prædictorum Comitum, Officiales pacifici juxta arbitrium prædictorum Argentinensis Episcopi & Brecht Comitis de Henneberch locabuntur. Est etiam juratum, quod nec Illustribus Principibus Osoni, & Stephano Ducibus Bavarie, nec nobili Viro Eberhardo Comiti de Wittenberg prædicti Marchiones, si quem ex eis in Regem eligi contingeret, adharebit, vel aliquo genere Copulationis & unionis unietur. Porro promissimus, & Juramento firmavimus, quod Illustribus Principibus Frederico & fratribus suis Ducibus Austrie, omnia eorum bona, & Domina, sicut ea tempore clara Memoria Illustri quondam Domini Alberti genitoris eorum possiderunt, conferet & eos in eisdem manutenebit & defenderet: harum testimonio Litterarum nostrorum sigillorum robore munitur. Datum in Poperdia anno Domini Millesimo Trecentesimo octavo, feria sexta ante Simonis & Judæ Apostolorum.

XXXIII.

15. Octob. *Admissio Civitatis Mantuæ ad pacem, quæ facta est inter Commune Mediolani ex una, & Commune Brixie ex altera parte. Actum Mediolani 15. Octobris Anno 1308. Indictione VII. Cum Mandato Civitatis Mediolanensis, Mantuanos ad hanc pacem admittendi. Actum ibidem 14. Octobris Anno & Indictione iisdem. [Autentique tiré des Archives Archiducals des Mantoue.]*

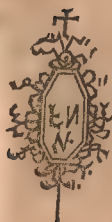
L. H. T. In Nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Anno à nativitate ejusdem Millesimo trecentesimo octavo. Die Martis quarto decimo mensis Octobris, Indictione septima. Cum inter Commune, & homines Mediolani ex parte una, & Commune, & homines Brixie, ex alia noviter facta, celebrata, & jurata sit bona, & vera pax perpetuo valitura, & duratura. Et in Capitulis dictæ pacis contineatur, quod omnia Communia lige utrarumque dictarum Civitatum possent venire, ac esse in omnibus ad sanctam pacem si sibi placeret. Et Sindici, Communium Parmæ, Mantuæ, & Mutine sint in Civitate Mediolani occasione veniendi, essendi, ac faciendi. & suis Communibus similem pacem, & requisierint ab infrascripto Domino Potestate Mediolani, quod parati sunt ea complere in omnibus, & per omnia, prout comprehensa sunt per Commune Brixie, modo congregato consilio generali Communis. ad sonum Campanæ, & voce preconiæ pro hiis specialiter explicandis more solito convocato præcepto Nobilibus, & Egregiis Viri Domini Manfredi de Porcellis honorabilis Potestatis Mediolani. Prædictus Dominus Potestas. Sapiens Viri Domini Petroboni de Antelmis Judicis, & Vicarii, Magnifici Viri Domini Guidonis de Laturre Capitaneus generalis, & Domini perpetui Communis, & hominum Populi Mediolani & Antianorum dicti populi proposuit, quod placet Consilio fieri super dicta pace recipienda a dictis Sindicis nomine dictorum Communium, & super Sindico constituendo in presenti consilio, qui nomine Communis Mediolani dictam pacem recipiat ab eisdem, & similem pacem faciat cum similibus Sacramentis, & similibus promissionibus, penis, & obligationibus ut in dicta primeva pace plenius continetur. In cui Consilii reformatione audito, quod quilibet dicere, & consulere voluit, concordatum, & reformatum est totum consilium nemine discrepante, quod prædicti Sindici nomine dictorum Communium Parmæ, Mantuæ, & Mutinæ, recipiantur & admittantur ad dictam pacem, & ad omnia Scripta secundum formam dictæ prime pacis, & Capitulum ipsius pacis, & quod per presens consilium constituatur Syndicus, qui pro Comuni Mediolani faciat, & juret cum eis Sindicis dictam pacem & etiam ab eis recipiat, & omnia compleat secundum formam dictæ pacis, & Capitulum dictæ pacis. Et in continenti prædicti Domini Potestas, Vicarii, Anciani, Populi, Con-

ANNO 1308. siliarii, & Consilium generale Communis Mediolani nomine Communis Mediolani, & illius Commune omni modo & jure quibus melius possunt, fecerunt, & constituerunt discretum Virum Dominum Incranum de Barni Civitatis Mediolani, eorum & Communis Mediolani certum Sindicum, & Procuratorem ad predicta pace recipienda. Sacramentis, penis, promissionibus, & obligationibus, & clausulis opportunis circa predicta, & prout dicto Sindico videbiter expedire. Concedentes eidem speciale Mandatum, & liberam, & generalem administrationem in predictis, & circa predicta promittentes sub ypoteca omnium bonorum Communis Mediolani, mihi Notario infrascripto stipulanti, & recipienti nomine, & ad partem dictorum Communium Parmæ, Mantuæ, & Mutinæ, & culibet alterius eorumdem interest, vel interesse possit, quod Commune, & homines Mediolani perpetuum, ratum, & firmum habebunt quicquid per ipsum Sindicum factum, & gestum fuerit inter predictos, & circa predicta. Actum in Pallatio novo Communis Mediolani. Interfuerunt ibi testes Domini Jacobus Cutica, Philippus Mora, & Baxianus Lantius, Civitatis Mediolani Jurisperiti.

In Nomine Domini Nostri Jesu Christi. Anno à Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo octavo die Martis quinto decimo Octobris, Indictione septima. Cum inter Commune, & homines Mediolani ex parte una, & Commune, & homines Brixie ex altera noviter facta, celebrata, & jurata sit bona, & vera pax perpetuo valitura, & duratura. Et in Capitulis dictæ pacis contineatur, quod omnia Communia lige utriusque dictarum Civitatum possent venire, ac esse in omnibus ad Scripturam si sibi placeret, ut hæc patent publicis Instrumentis inde factis, modo discretus Vir Dominus Incranus de Barni Civitatis Mediolani Syndicus, & Procurator Communis, & hominum Mediolani adhuc solemniter constitutus, & habens speciale mandatum, & liberam, & generalem administrationem in his & circa hæc, ut patet publico Instrumento hodie edito, per me Notarium nomine & vice Communis, & hominum Mediolani ex parte una, & discretus Vir Dominus Ugolinus de Pedraxiis, Civis Mantuæ Syndicus, & Procurator Communis, & hominum Civitatis Mantuæ, adhuc solemniter constitutus, & habens liberum, & generale Mandatum, & liberum, & generalem administrationem in his, & circa hæc, ut patet publico Instrumento hoc Anno die Mercurii nono Octobris, per Gubertum de Campitello Civis Mantuæ Notarii veniens per Commune suo ad dictam Pacem, & eam cum instantia petens nomine, & vice Communis, & hominum Mantuæ, ex alia innitantes formam & tenorem dictæ pacis factæ inter Commune Mediolani, & Commune Brixie, & Capitulum, de quibus sit mentio in dicta Pace, fecerunt, & faciunt sibi vicissim una pars alii suis, & dictis nominibus similem pacem ut facta est inter dicta Communia Mediolani, & Brixie in omnibus, & per omnia ut Instrumento dictæ pacis ibi diligenter perlecto plenius continetur. Quam pacem attendere, & observare promiserunt, & conveniunt, obligando pro inde omnia bona prædictorum Communium, & hominum quorum Sindici sunt, pignori vicissim una pars alii scripto modo, & nomine recipienti. Et juraverunt, & jurant ad Sancta Dei Evangelia corporaliter tactis Scripturis in animabus illorum quorum Sindici sunt, quod dictam pacem attendent & observabunt secundum formam dictorum Capitulum. Actum in Pallacio novo Communis Mediolani. Interfuerunt ibi testes Domini Jacobus Cutica, Philippus Mora, & Baxianus Lantius Civitatis Mediolani Jurisperiti, ac etiam Aliotus Girardi Alioti Notarii Civis Parmæ, Jacobus de Antigato Civis Brixie, Gubertus de Campitello Notarii, & Bonrestorius de Panceria Civis Mantuæ, & multi alii.

L. H. T. Ego Jacobus de Polla Notarii filius quondam Domini Ubici Civitatis Mediolani Cancellarii prædicti Domini Capitanei, & Communis Mediolani prædictis interfuisti & rogatus tradidi, & scripsi.

L. H. T. Ego Jacobinus de Lanzus filius Antonii Civitatis Mediolani Parte Cumacine Notarius iussu scripti Notarii scripsi.

ANNO
1308.

Cum ejus Autentico in pergama scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attester.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis publicæ Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonius ejusdem Archivi Præfectus hac die 15. Martii 1720.

XXXIV.

1309.
3. Junii.

Admissio Civitatis PLACENTIE in Ligam perpetuam defensivam, & offensivam contra quoscunque, quam Communia VERONÆ, MANTUÆ, PARMÆ, BRIXIÆ & MUTINÆ, inter se iniierunt, tenore ipsius Ligæ in hanc admissionem inserto. Actum Parmæ 13. Junii Anno 1309. Indictione. VII. Cum Mandatis Civitatis Mantuæ, & Placentiæ, nec non Alberti Scoti Civis Placentini, datis Mantuæ, Placentiæ, Parmæ 24. Maii. 6. 9. & 12. Junii Anno & Indictione quibus suprà. [Autentique tiré des Archiducalcs de Mantoue.]

IN Christi Nomine, millesimo trecentesimo nono, Indictione septima, die Veneris sexto Junii, præsentibus Dominis Pomafello de Tribollis, Adelberio de Adelberis Notario, Garofalo quondam Domini Marci de Tri-da palleis Zandcone, quondam Pagani de Saraceno, Rolandino quondam Domini Veri de Paris, & Angelerio quondam Domini Cobelli Notario testibus vocatis, & rogatis, Mantuæ, in Curvio Nobilis, & Magnifici Domini Raynaldi de Bonacolis, Nobilis, & Magnificus Dominus Raynaldus de Bonacolis Civis, & Populi Mantuani Capitaneus generalis, ex vigore sui arbitrii, ac de suæ plenitudine potestatis, sibi a Comuni Mantuæ concessæ pro se ipso, & dicto Comuni Mantuæ fecit, constituit, & ordinavit discretum Virum Dominum Petrinum Domini Mereni de Forzani Notarium præsentem, & recipientem suum, & dicti Communis Mantuæ Syndicum spetialem specialiter ad faciendum, contrahendum, constituendum & ordinandum nomine ipsius Domini, & dicti Communis Mantuæ quamlibet Societatem, fraternitatem, & Unionem cum Domino Alberto Scoto de Placentia, & Comuni, & Hominibus de Placentia, aut cum suis Sindicis, vel Sindico, una cum Magnificis & Potentibus Viris Dominis Albuyno de la Scala Civitatis, & Populi Veronæ Domino generali, & Cane de la Scala Capitaneus ejusdem Civitatis, & Guberto de Corrigha Mercathendæ Civitatis Parmæ, Potestate, & cum Comuni ejusdem Civitatis, & cum Comuni, & hominibus Civitatis Mutinæ, & cum Comuni, & hominibus Civitatis Brixie, & ad faciendum quaslibet promissiones, obligationes, & renunciationes, sancta & pacta nomine ipsius Domini, & dicti Communis Mantuæ, cum ipso Domino Alberto, five ejus certo Procuratore, vel Nuntio, & cum Comuni & hominibus de Placentia, vel cum suis Sindicis, seu Sindico ad hoc specialiter constitutis, & ad recipiendum nomine ipsius Communis Mantuæ quamlibet Societatem, fraternitatem, Unionem, & Ligam, sancta, & promissiones, & obligationes, & pacta a prædicto Domino Alberto, vel ejus Procuratore, & dicto Comuni, & hominibus de Placentia, vel a suis Sindicis, vel Sindico. Insuper dans, & concedens dictis Dominis

ANNO
1309.

Capitaneis pro se, & Comuni Mantuæ dicto Sindico liberum, & generale Mandatum, liberam, & generalem Administrationem faciendi, contrahendi prædictam Societatem, fraternitatem, & Unionem, & Ligam sub illis pactis, modis, conditionibus, quibus, & sub quibus libere, & expedite dicto Sindico videbitur, seu videbuntur expedire una cum supra scriptis Dominis, & Communibus Veronæ, Parmæ, Mutinæ, & Brixie five eorum Sindicis, & cum dicto Domino Alberto Scoto, vel ejus Procuratore, & cum Comuni, & Hominibus Placentiæ, vel ejus Sindico, velut ipse Dominus Capitaneus & Commune Mantuæ nominatus facere possent, si præsentialiter adefsent. Volens insuper dictum suum Syndicum ab omni onere satisfactionis relevare, promisit mihi Notario infra scripto recipienti nomine, & vice prædicti Domini Alberti, & Communis Placentiæ, & omnium aliorum, quorum interest, vel interesse possent, le ratum & firmum habere, & tenere omnia, & singula, quæ in prædictis & circa prædicta per dictum ejus Syndicum, & dicti Communis Mantuæ fuerint facta, ordinata, & gesta sub obligatione omnium suorum bonorum, & dicti Communis Mantuæ præsentium, & futurorum pariter, & renuntians omnibus Juribus, pro quibus se, & dictum Commune Mantuæ possit se tueri.

L. H. T. Ego Petrobonus filius Domini Gratiadei de Marza, Sacri Palatii Notarius publicus hiis præfens rogatus scripsi.

In Christi Nomine. Frater Guilielmus Musinus, Syndicus, & Procurator Communis, & Populi Placentiæ, & Domini Alberti Scoti ipso, & certa scientia, & non per errorem dedit, & concessit plenam, & liberam potestatem, auctoritatem, & boyliam, ac permissionem Syndicario, & Procuratori nomine pro dicto Comuni Placentiæ, & Domino Alberto Scoto discretis Viris Magistro Juano Domini Bonafine de Benco Sindico, & Procuratore Nobilium, & Magnificorum Dominorum Albuyni, & Canis grandis de la Scala, Communis, & Populi Veronæ Capitaneorum generalium, & ipsius Communis Veronæ, Petri Domini Moreni de Forzani Sindico, & Procuratori Nobilis, & Magnifici Domini Raynaldi de Bonacolis Communis, & Populi Mantuani Capitanei generalis, & ipsius Communis Mantuæ, Alamano de Calvisiano Notario, Sindico, & Procuratori Communis Brixie, Bartholomeo de Ricis Notario, Sindico, & Procuratori Communis Mantuæ, & Bernardino de Lanfranchis Sindico, & Procuratori Communis Parmæ recipientibus, & stipulantibus nomine, & vice dictorum Dominorum, & Communium, quod prædicti Domini, & dicta Communia possint ad suam meram, & liberam voluntatem componere, reconciliare, & pacificare Nobiles Viros Dominos Ubertinum de Andico, & Lanzalotum de Anguioles, & omnes suos sequaces, & Amicos Partis cum ipso Communi, & hominibus Civitatis Placentiæ, & Domino Alberto Scoto prædicto, promittens stipulatione solemnî prædictus Frater Guilielmus Syndicus, & Procurator nomine, quo supra, prædictis Sindicis, & Procuratoribus recipientibus, & stipulantibus nomine, quo supra, quod per Commune, & homines Placentiæ, & Dominum Albertum Scotum rata, firma, & grata perpetuo habebuntur, & tenebuntur quicquid in prædictis, & circa facta fuerint per ipsos Dominos, & Communia supra dicta. Et si prædicta pro parte dicti Communis Placentiæ, & ipsius Domini Alberti Scoti non fierent, & adimplerentur in totum, ut supra continetur, convenit per pactum expressum inter Sindicos, & Procuratores prædictos, quod Societas, Fraternitas, Unio perpetua, & Liga faciendi inter ipsos, dictis nominibus ex nunc, prout ex tunc, pro vana, cassa, & irrita habeantur, & sint ipso Jure; si vero pro parte dictorum Dominorum Uberti, & Lanzaloti remanerent, quod reconciliatio, pax, & Unio non fieret, & manerere ad voluntatem dictorum Dominorum, & Communium inter ipsos, & suos sequaces partis, & per dictum Commune Placentiæ, & Dominos Albertum Scotum, quod ipsa Societas, fraternitas, Unio, & Liga faciendi inter prædictos nihilominus rata, & firma permaneat.

Actum Parmæ die Jovis duodecimo Junii in Vicinia Sanctæ Christi in Hospitio, in quo moratur Nicolaus Galli. Præfens Nobili Viro Domino Manfredino Marchione Pelavexino, & prudentibus Viris Dominis Bernardino de Culicilo, Servadeo de Ser-

ANNO vadeis de Parma, & Domino Jacobino de Arziagno
1309. testibus vocatis, & rogatis, millesimo trecentesimo no-
no, Indictione septima.

L. H. T. Ego Petrobonus filius Domini Gratia-
dei de Marza, Sacri Palatii Notarius publicus his præ-
sens rogatus scripsi.

In Christi Nomine. Coram Viro Nobili Domino Ugolino de Manfredis de Regio, Potestate, & Capitaneo Communis, & Populi Civitatis Parmæ. Cum Societas, Fraternitas, Unio perpetua, & Liga esset inter Nobiles, & Magnificos Dominos Albunum, & Canemgrandum ejus fratrem, Capitaneos generales Communis, & Populi Veronæ, & Commune, & Universitatem Veronæ, Dominum Guidonem de Bonacolis bonæ Memoriz quondam Generalem Capitaneum Communis, & Populi Mantuæ, deinde Dominum Raynaldum de Bonacolis ejus fratrem, Communis & Populi Mantuæ Capitaneum generalem, & Commune, & Universitatem Mantuæ, Dominum Gubertum de Corigia defensorem Communis, & Populi Parmæ, Commune, & Universitatem Brixie, Commune, & Universitatem Mutinæ inita, contracta, & firmata inter prædictos Dominos, & Communia, seu inter dictos Sindicos, Procuratores, Actores, & Nuntios speciales ipsorum Dominorum, & Communium Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixie, & Mutinæ, Syndicario, & Procuratorio nomine eorumdem cum pactis, & Capitulis infrascriptis, & cum promissionibus, stipulationibus, obligationibus, renuntiationibus, atque conditionibus opportunis, & cum juramentis, ac panis adjectis, & aliis in contractibus inde celebratis appositis, ut constat publicis documentis. Dicti Domini Albounus, & Canis Grandis nunc Capitaneus generalis Mantuæ, & prædicta Communia Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixie, & Mutinæ, seu eorum Sindici, & Procuratores præscripti, Syndicarii, & Procuratorii nominibus eorumdem Dominorum Capitaneorum, & Communium, & pro eis videlicet discretus Vir Magister Juanus Domini Bonafine de Berinzo Sincicus, Procurator, Actor, & Nuntius specialis Magnificorum Dominorum Albouni, & Canis Grandis Communis, & Populi Veronæ Capitaneorum generalium ipsius Communis Veronæ, ut de Syndicatu, & Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & Nomine Franciscii Notarii a Bottexellis, die Martis tertio Junii millesimo trecentesimo Nono, Indictione septima, & discretus Vir, Dominus Petrus Domini Moreni de Forzanis Notarius, Sincicus, Procurator, Actor, & Nuntius specialis Magnifici Domini Raynaldi de Bonacolis Communis, & Populi Mantuani Capitanei generalis, & ipsius Communis Mantuæ, ut de Syndicatu, & Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine mei Petri boni Notarii infrascripti, die Veneris sexto Junii, millesimo supra scripto, & discretus Vir, Dominus Alemanus de Calvisano Notarius, Sincicus, Procurator, Actor, & Nuntius specialis Communis Brixie, ut de Syndicatu, & Procuratorio constat Instrumento publico scripto sub signo, & nomine Johannis Pancelii Notarii, die Martis tertio Junii, millesimo supra scripto, & discretus Vir, Dominus Bartholomeus de Ritis Notarius, Sincicus, Procurator, Actor, & Nuntius specialis Communis Mutinæ, ut de Syndicatu, & Procuratorio constat publico Instrumento sub signo, & nomine Bonmartini de Umena Notarii, die Mercurii quarta mensis Junii, millesimo supra scripto. Et discretus Vir, Dominus Bernardinus de Lanfranchis Notarius, Sincicus, & Procurator Communis, & Populi Parmæ, ut de Syndicatu, & Procuratorio constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Grixopoli Ferrarii Notarii, die Jovis duodecimo, millesimo supra scripto, productis ibidem Syndicatum Instrumentis & quilibet ipsorum Syndicarii nominibus, & vicibus eorum, quorum sunt Sindici & Procuratores, volentes dictam Societatem, fraternitatem, & unionem & Ligam accrescere, & fructus ipsius, & commoda dilatare, Nobilem Virum Dominum Albertum Scotum Placentium Civem honorabilem, & Maximum de Civitate Placentiæ Sincicum Procuratorem, Actorem, & Nuntium speciem Syndicario, & procuratorio nomine, & vice ipsius Domini Alberti, & Communis Placentiæ, ad hoc sufficienter instructum, & Procura constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Jacobi Picoris Notarii, & Pla-

centiæ die Lunæ nono Mensis Junii, Millesimo supra scripto, & ut de Procura ipsius Domini Alberti constat publico Instrumento scripto sub signo, & nomine Girardi de Pergamo Notarii ibi productis, volentes & instanter petentes unanimiter admiserunt, acceperunt, ascripserunt, & unierunt ad Societatem, fraternitatem, Unionem, & Ligam prædictam, & ad pacta, Conditiones, & Capitula ipsius Societatis, fraternitatis, Unionis & Ligæ, cum promissionibus, stipulationibus, obligationibus, renunciis & omnibus, & singulis, quæ in Instrumentis ipsius Societatis, fraternitatis Unionis, & Ligæ factæ quondam inter prædictos plene continentur, innovantes insuper, inenutas contrahentes, & firmantes prenominati Sindici, Procuratores, Actores & Nuntii speciales dictorum Dominorum Capitaneorum, & Communium Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixie, & Mutinæ, & dictus Sincicus, Procurator, Actor, & Nuntius specialis dicti Domini Alberti Scoti, & Communis Placentiæ in simul unanimiter, & concorditer sindicariis, & procuratoriis nominibus, & vicibus eorum, quorum sunt Sindici, Procuratores, Actores, & Nuntii speciales Societatem, fraternitatem, Unionem perpetuam, & Ligam inter dictos Dominos, & Communia Veronæ, Mantuæ, Parmæ, Brixie, Mutinæ, & Placentiæ perpetuo duraturam cum pactis, conditionibus, promissionibus, stipulationibus, renuntiis, & obligationibus scriptis, & contentis in Instrumentis ipsius Societatis, fraternitatis, & Unionis, & Ligæ, de quibus supra fit mentio, & cum prædictis adjectis. Promittentes sibi adinvicem dicti Sindici, & Procuratores omnes, & quilibet eorum per stipulationem solemnem sindicariis, & procuratoriis nominibus, quibus supra, & dictis scripturis ad Sancta Dei Evangelia jurantes in animas prædictorum, quorum sunt Sindici, & Procuratores, dictas Societatem, fraternitatem, Unionem, & Ligam cum Capitulis infrascriptis, & cum omnibus, & singulis in Instrumentis inde confectis contentis, & insertis, in perpetuum sibi invicem attendere, & servare, & nunquam de jure, neque de facto contra facere vel venire, sub infrascripta pena decem millium Librarum Imperialium Lombardorum. Tenor autem Capitulum dictæ Societatis, fraternitatis, Unionis & Ligæ servandorum inviolabiliter inter ipsos Contrahentes talis est: Primo videlicet, quod Prædicti Domini, & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixie, & Mantuæ pro se, & Amicis suis de dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixie & Mantuæ, qui scilicet nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, ita quod unusquisque Dominus, & unumquodque Commune, pro se & Amicis suis, hujusmodi se se, suosque Amicos prædictos ad alterutrum habebunt, tenebunt, & tractabunt pro suis veris Amicis. Item quod prædicti Domini & Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixie, & Mantuæ pro se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Inimicos suos ad alterutrum, tam qui nunc sunt Inimici, quam qui fient in futurum, vel essent tam de Civitatibus supra dictis Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, & qualibet ipsarum, quam aliunde, pro suis inimicis, videlicet unusquisque Dominorum, & unumquodque Communium prædictorum Inimicos cujuslibet aliorum Dominorum prædictorum, & Communium, & eis Inimicis, ac omnibus, quibus aliquis prædictorum Dominorum, & Communium vellet Guerram facere, vel movere, omnes, & singuli alii prædicti Domini, & Communia facient vivam guerram ad sensum, & voluntatem dicti Domini, & Communis dictam guerram facere volentis, vel moventis, ubicunque in omnibus locis per Terram, & per Aquam cum dictis Inimicis, & omnibus, quibus aliquis dictorum Dominorum & Communium, & Universitatum vellet guerram facere, vel movere, omnes, & singuli alii prædicti Domini Communia, & Universitates facient vivam, guerram ad sensum, & voluntatem illius Domini, & Communis, & Universitatis, qui dictam guerram facere voluisset vel movisset, nec cum eis, vel aliquo eorum ad pacem, treugam, pactionem, seu conventionem aliquam, seu aliud quocunque nomine censatur, pervenient, seu pactionem, pactionem, conventionem, vel aliud, quocunque nomine censatur, facient, vel tractabunt, seu tractari facient sine voluntate expressa illius Domini, Communis, & Universitatis, qui vel quod dictam guerram fecisset, vel movisset, & nisi in concordia Com-

ANNO 1309. Communium prædictorum omnium de Societate prædicta. Item quod prædicti Domini Communia, & Universitates Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ Brixie, & Mantuæ se ad invicem manutenebunt, adjuvabunt, defendent, & conservabunt perpetuo toto eorum posse, cum personis, & havere, videlicet omnes Domini, & Communia unumquemque Dominum, & unumquodque Commune ex prædictis contra omnes, & singulas Civitates Communitates, & loca ad sensum, & voluntatem Domini, & Communis requirentis per terram, & per aquam in quocunque loco, Territorio & districtu tam de dictis Civitatibus, & qualibet eorum, quam alio quocunque, adjuvando, defendendo, & observando se le ad invicem, videlicet omnes, & singuli Domini, & Communia unumquemque aliorum Dominorum, & Communium requirentem de omnibus, & singulis ejus honoribus, Juribus, & Jurisdictionibus; vel quasi ad alterutrum cum personis & havere, & toto posse contra omnes, & singulas personas, Civitates, Communitates, & loca in quocunque loco, Territorio & districtu tam dictarum Civitatum, & cujuslibet earum, quam alio quocunque. Item quod omnes, & singuli Banniti pro parte, prodicione, vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium, & qui de cætero bannirentur pro parte, prodicione, vel Malexardia alicujus dictorum Dominorum, & Communium ipso Jure intelligantur, esse, & sint banniti pro parte, prodicione, & Malexardia omnium, & singulorum aliorum Dominorum, & Communium prædictorum, nec venire, nec morari possint in dictis Civitatibus Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, nec in aliqua earum, necque in earum, vel alicujus earum districtibus. Item si contingeret aliquem, vel aliquos ex bannitis alicujus prædictorum Communium; vel Civitatum prædictarum, vel aliquos ex bannitis alicujus prædictorum Communium, vel Civitatum prædictarum pro parte, prodicione, vel Malexardia habitare, vel esse aliquo tempore in aliqua alicuius Civitatum prædictarum, vel earum, vel alicujus earum districtibus, bannitus ille, vel banniti illi possint, & possint per Nuntium illius Domini, & Communis vel Civitatis, cujus bannitus esset, auctoritate Prædicti loci, ubi repertus esset talis bannitus, capi personaliter, & detineri in quocunque loco, Civitate, vel districtu prædictorum, vel cujuslibet eorum reperiretur per dictum Nuntium, & conduceri in fortiam ejusdem Domini, & Communis, cujus esset bannitus; vel etiam per dictum Nuntium auctoritate prædicta consignari in fortiam illius Communis, & Domini, in cujus Civitate, vel districtu repertus esset, vel reperti essent. Qui Dominus, & quod Commune illius Bannitum consignatum unum, vel plures teneatur quam citius Domino, & Communi cujus bannitus esset, sub fida Custodia conducendum presentare, & dare. Ita etiam quod ad requisitionem dicti Domini, & Communis cujus esset bannitus, vel ejus Nuntii dictus Dominus, & Commune in cujus Territorio, vel terra repertus esset, & Communia, & homines Villarum, & locorum districtus Civitatis illius, in quibus aliquis ex dictis Bannitis reperiretur, teneatur talem Bannitum vel Bannitos personaliter capere, & facere, quod veniant in fortiam Domini, & Communis, cujus esset bannitus. Item quod Dominus Manfredinus filius quondam Domini Uberti Marchionis Pallavicini ipso jure, & ipso facto restitutus, pro restituto in integrum habeatur ad omnia bona, Possessiones, Jurisdictiones, & Jura, quæ ipse, & prædictus Dominus Ubertus Marchio Pallavicinus, & seu alii pro eis ab hinc retro habuerunt, tenuerunt, & possiderunt, vel quasi in Episcopatu, & districtu Placentiæ, exceptis salinis, & Jurisdictionibus Salinarum districtus Placentiæ, prescriptione aliqua, seu cursu temporis non obstante. Et quod Possessio vel quasi omnium, & singulorum prædictorum ex nunc ipso Jure intelligatur, & sit ipso facto restituta prædicto Domino Manfredino & restituta totaliter habeatur, ita quod ipse Dominus Manfredinus sua auctoritate possit apprehendere possessionem, vel quasi omnium, & singulorum, quæ pro ipsum Dominum Manfredinum, & dictum Dominum Ubertum Patrem ejus ab hinc retro possessa fuerunt, quel quasi in Episcopatu & districtu Placentiæ impune, & sine pena, & contra resistentes eidem per Commune Placentiæ, & per Rectores, & quembilibet Officiali Civitatis Placentiæ fiat, & fieri debeat summaria ratione, sine strepitu, & figura Judicii die qualibet feriata, & non feriata

ita quod cum primum patuerit ipsum Dominum Manfredinum, vel dictum Dominum Ubertum Palavicinum Patrem ejus contra aliqua tenuisse, possedisse, & quasi in districtu, & Episcopatu Placentiæ, in continenti fiat, & fieri debeat restitutio possessionis, vel quasi omnium prædictorum eidem Domino Manfredino, & in prædictis sit, & esse debeat plena probatio Sacramentum ipsius Domini Manfredini cum probatione quinque testium idoneorum de publica voce, & fama, Et hoc quia propter longitudinem temporis non possunt sic de facili Testes inveniri de visu, & postquam missus fuerit, seu fuerint in possessione prædictorum, vel alicujus prædictorum, teneantur, & debeant vinculo juramenti omnes, & singuli Rectores, & Potestates dictæ Civitatis Placentiæ ipsum Dominum Manfredinum tanquam Civem deffendere, & manutenere, & heredes ipsius dictæ Possessionis, vel quasi contra omnes, & singulos resistentes, seu resistere volentes cum omni fortia, Jurisdictione, seu baylia Communis, & Populi Placentiæ, & Domini Alberti Scoti. Et prædicta omnia, & singula observentur, & fiant prædicto Domino Manfredino, ejusque hereditibus, non obstantibus aliquibus Bannis, seu Condemnationibus ab hinc retro datis per Commune Placentiæ dicto Domino Manfredino, & Domino Uberto quondam Patri suo; & non obstantibus aliquibus Statutis, reformationibus; & promissionibus, seu decretis Communis Placentiæ in contrarium loquentibus, & quod dicta Banna; & Condemnationes sint cassa, & cassæ, vana, & vane, & pro-cassis, vanis, & nullius valoris per Commune Placentiæ in perpetuum habeantur. Et per quembilibet Notarium sine aliqua solutione pecunie ad omnem stipulationem dicti Domini Manfredini, & suorum heredum cancelari, & deleri possint libere; & impune. Item quod prædicta Pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis suprascriptis, & infrascriptis, per dictos Dominos, & dicta Communia, Parmæ, Mutinæ, Veronæ, Brixie, & Mantuæ, & per homines de ipsis Communiibus, & per Consilia, & Consiliarios ipsarum Civitatum, seu Communium jurentur; & firmantur in Consiliis ipsarum Civitatum, vel sicut; & ubi melius esse poterit, & commodius videbitur expedire ad majorem firmitatem prædictorum, & cum solemnitatibus opportunis fiant, & facta esse intelligantur, ut nullo obstante inrevocabilem & perpetuam obtineant firmitatem, salvis semper, & servatis Societatibus, pactis, & conditionibus, quæ dicti Domini Capitanei, & Communia Veronæ, & Mantuæ habent inter se se, & quæ habent cum Domino Giberto prædicto defensore, & Domino Communis, & Populi Parmæ, & cum Communi Parmæ, & è converso, & cum Communi Brixie, & è converso, & quæ dictus Dominus Capitaneus Veronæ, & Commune Veronæ habent cum Hominiibus Paduæ, & Vicentiæ, quibus omnibus, & singulis Societatibus, pactis, & Conventionibus, & promissionibus per hactenus derogetur. Quæ omnia, & singula Pacta, & Capitula cum omnibus, & singulis in præfati Contractu insertis, & scriptis prædicti Domini Juanus, Petrus, Alamannus, Bartholomeus, Bernardinus, & Frater Guilielmus Sindici, Actores, Procuratores; & Nuntii speciales prædictorum, Sindiciario, Actorio, & Procuratorio nomine, ac vice dictorum, quorum sunt Sindici, Actores, Procuratores, & Nuntii, & pro ipsis sibi ad invicem, omnes omnibus, & omnes uni, & unus omnibus solemniter stipulatione promiserunt, & conveniunt sibi ad invicem attendere, & observare perpetuo, & nunquam de jure, vel de facto contrafacere, vel venire per modum aliquem, seu causam, sub pena decem Milium librarum Imperialium Lombardorum, quæ pena ad omnia, & singula Capitula referatur, & pro singulis Capitulis non servatis committatur contra non servantem, vel non servantes, & peti, & exigi cum effectu possit semel, & pluries per servantem, & servantes a non servante, vel non servantibus, quocunque contra prædicta, vel aliquod prædictorum ventum, vel factum fuerit, & pena soluta semel, & pluries, vel non, prædicta omnia, & singula in sua firmitate perdurent cum ejusdem pena stipulatione, & exactione. Constituentes dicti Contrahentes nominibus, quibus supra, se se dicta Communia ubique conveniendos pro prædictis etiam integraliter soluturos; & ob hoc Fori privilegio renuntiantes, ita etiam tali pacto inter ipsos Contrahentes promisso, & inito expresse, quod si contineret aliquem, vel aliquos dictorum Dominorum, Com-

ANNO
1309.

ANNO 1309. Communium aliquibus, vel alicui Dominorum, & Communium aliorum præscriptorum de Societate præfenti non attendere, & non servare in totum, vel in aliquo deficere, seu contra prædicta, vel aliquod prædictorum facere, vel venire ullo modo, vel ingenio, de jure, vel de facto. Ille Dominus, & illud Commune, qui, vel quod diceret, seu illi Domini, vel illa Communia, quæ dicerent sibi servatum non esse, vel ventum, seu factum contra prædicta, vel aliquod prædictorum, teneatur, seu teneantur denunciare contravenienti, vel non servanti, contravenientibus, vel non servantibus, vel Potestati, vel Rectoribus Civitatis, & Communis contravenientis, vel non servantis Civitatum, & Communium contravenientium, vel non servantium, qualiter non servavit, vel non servaverunt, non servat, vel non servant, seu contravenit, vel contraveniunt in prædictis, vel aliquo prædictorum, specificando ubi, & in quo, & denuntiatione facta Dominis, Civitas, & Commune non servans, vel contraveniens, seu quæ non servasset, vel contravenisset, seu Domini, Civitates, & Communia non servantes, vel contravenientes, seu quæ non servassent, vel contravenissent, teneatur, & teneantur infra mensem cum dicto denuntiante, vel denuntiantibus concordare, & satisfacere de his, super quibus facta fuerit denuntiatio, quod si recusaverit, vel non fecerit, recusaverint, vel non fecerint, tunc, & deinde qui sic denunciaverit, & qui sic denuntiaverint, & Rector, seu Rectores Civitatis, & Communis denuntians, Civitatem, & Communitatem denuntiantium possit, & possint rem, & bona & personas non servantis, vel non servantium, vel ejus, qui non servasset, seu eorum qui non servassent, & hominum illius Civitatis, & Communis, in Civitate, & districtu petentis, in Civitatibus, & districtibus petentium, & agentis, & agentium ad penam exigendam, & etiam in omni loco, & terra convenire, & auctoritate propria capere, & detinere, & habere, usque ad plenam & perfectam solutionem & satisfactionem damni, interesse, & expensarum omnium factarum, & etiam faciendarum. Quæ omnia, & singula supra-scripta prædicti Contrahentes vicissim nominibus, quibus supra, inter se se Societatem, Fraternitatem, & Unionem & Ligam facientes, & contrahentes secundum formam præscriptam, solemnem stipulatione sibi ad invicem promiserunt, & insuper in animas prædictorum quorum sunt Sindici, & Procuratores, videlicet Dominorum Communium, & Hominum dictarum Civitatum Parmæ, Mutinæ, Placentiæ, Veronæ, Brixie, & Mantuæ supra dicti corporaliter juraverunt ad Sancta Dei Evangelia tactis Scripturis attendere, & servare in perpetuum, & inviolabiliter, & non contrascere, vel venire ullo modo, vel ingenio, vel causa, de jure, neque de facto sub dicta pena. Renunciantes ad invicem per pactum exceptioni doli mali, & infamum conditioni sine causa, vel ex injusta causa, Beneficio restitutionis in integrum, Litteris, & Rescriptis impetratis, & etiam impetrandis, & beneficio cujuslibet Legis, & Canonis, & etiam Statutorum & reformationum dictarum Civitatum, & Communium, & cujuslibet earum generalium, & speciali obviantibus, & derogantibus, vel quæ in aliquo obviare vel derogare possent prædictis, vel alicui prædictorum quocunque modo, & etiam cuilibet alii Juri per quod contra dici, fieri, vel venire possit in aliquo, & ea sibi ad invicem per pactum remittentes. Et cum refectione totius damni, interesse, & omnium expensarum litis, & extra. Pro quibus omnibus, & singulis plenius observandis, & attendendis prædicti Contrahentes nominibus, quibus supra, obligaverunt sibi ad invicem omnia bona cæterorum Dominorum, & Communium, & cujuslibet eorum, Constituentes se se ad alterutrum alterum alterius nomine possidere, vel quasi.

Actum in Pallacio Veteri Communis Parmæ ad Bancum de ratione, in Consilio generali dicti Communis, die Veneris tercio decimo Junii, Millesimo trecentesimo nono, Indictione Septima. Presentibus Dominis Bomacurio de Bigontis, Zimignano Glavaro, Trombatore Communis prædicti, Andriolo de Ravagano Notario, Gregorio de Sacca Notario & Buxolo Gutto Notario, & aliis testibus rogatis.

L. H. T. Ego Petrobonus, filius Domini Gratia Dei de Marza Sacri Palatii Notarius publicus hiis prefens rogatus scripsi.

IN Nomine Domini Amen. Anno Domini & Incarnationis Millesimo trecentesimo nono, Indictione septima, die vigesimo quarto Madii. Placentia in quadam domo Societatis Scotorum coram Dominis Alberto de Fontana, Bernardo Scoto, Jacobo Barello & Jacobo de Vicino Notariis testibus rogatis. Dominus Albertus Scotus, Civis Placentia sponte, & ex certa scientia, & deliberato animo, & consilio fecit, constituit, & solemniter ordinavit suum certum Nuntium Procuratorem, & Aforem, & quicquid melius esse potest liberum, & generalem Dominum Fratrem Guillelmum Muxinum, Ordinis Sanctæ Mariæ Duodecim Apostolorum & presentem, & hoc Mandatum gratis suscipientem, ad faciendum, contrahendum, & ordinandum nomine ipsius Domini Alberti Scoti quamlibet Ligam, Societatem, & fraternitatem cum Magnificis, & Potentibus Viris Dominis Alboyno de Scala Civitatis, & Populi Verone Domino Generali, & Cane de Scala Civitatis, & Populi Verone Capitaneo, Raynaldo de Bonacolis Civitatis, & Populi Mantuæ Capitaneo generali, Mapheo de Madis de Brixia, & Gilberto de Corrigha, Mercatandie Civitatis Parme Potestate, nec non cum Communi, & hominibus Civitatis Mutinæ, & cum quolibet ipsorum Dominorum, & Communium seu Communitibus & Civitatibus prædictis, & ad faciendum quolibet promissiones simplices & penales, & quolibet pacta, & Sacramenta, & ad obligandum ipsum Dominum Albertum, & bona ejus occasione prædictis, & ad accipiendum nomine ipsius Domini Alberti Scoti quamlibet Ligam, Societatem, & fraternitatem, & Sacramenta, promissiones, & obligationes simplices, & penales, ac quolibet pacta & prædictis Dominis, Communibus, & Civitatibus, & quolibet ipsarum, seu quolibet ipsorum, & ad jurandum corporaliter, & quolibet Sacramenta præstandum in animam ipsius Domini Alberti Scoti, & ad omnia alia, & singula, quæ in prædictis, & circa prædicta Domino Fratri Guillelmo libere videbuntur fieri, & faciendi, contrahenda, gerenda, quemadmodum & sicut dicit Dominus Albertus facere possit, si presencialiter interesset. Dans, & concedens dictus Dominus Albertus Scotus prædicto Domino Fratri Guillelmo plenam, & plenissimam, liberam, & liberalissimam Bayliam, & potestatem condendi, & ordinandi facienda, & contrahendi prædictas Fraternitates, Societates, & Ligas sub illis pactis, modis, & conditionibus, quibus, & sub quibus libere, & expedite dicto Domino Fratri Guillelmo videbitur, fieri videbuntur expedire, & sicut omni modo dictus Dominus Albertus facere possit, si personaliter interesset. Et volens ipse Dominus Albertus dictum Procuratorem, suum relevare ab omni onere satisfactionis ad cautelam, promisit mihi Notario infra scripto recipienti, & stipulanti nomine, & vice prædictorum Dominorum, & Communium, & Civitatum, & cujuslibet ipsorum, seu ipsarum, & omnium aliorum, quorum interesset, vel interesse possit, se ratum, & firmum; & rata, & firma perpetuo habiturum omnia, & singula, quæ in prædictis, & circa prædicta per dictum Fratrem Guillelmum fuerint facta, ordinata, gesta seu contracta, ac etiam ad majorem cautelam, & firmitatem Judicatum solvi cum omnibus Clausulis, sub obligatione bonorum ipsius Domini Alberti Scoti solemniter contracta. Et unam, & plures Cartam inde fieri rogans.

Ego Gerardus de Peregrino Notarius publicus Placentiæ huic interfui, & rogatus hanc Cartam ita scripsi.

Ego Petrus Patervis Imperiali auctoritate Notarius Parmensis autenticum hujus Instrumenti vidi, & legi, & prout in ipso Instrumento contineri inveni, fideliter exemplavi, autentica, & in publicam formam redegi ex præcepto mihi facto per Dominum Johanninum de Filo Consulem Justitiæ Communis Parmæ, ut continetur in Carta præcepti facta per Dominum Auchonium Putaleum Notarium in millesimo trecentesimo nono, Indictione VII. die Veneris tercio decimo mensis Junii, nihil addens, vel minuens, quod mutet substantiam veritatis, Cui autem dictus Consul suam pro Comuni Parmæ cum decreto interposuit Parabolam, & auctoritatem.

L.H.T. In Nomine Domini Amen. Anno ab Incarnatione

ANNO 1309.

ANNO 1309. ne ejusdem Millesimo trecentesimo nono, Indictione Septima, die Luna nono Mensis Junii in Palatio Communis Placentie coram Aldrico de Pratta, O-

Cum ejus Authentico in pergamenâ scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptuam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Ogas-vii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic rpe, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.

ANNO 1309.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XXXV.

Reversales, aureâ Bulla Bullatæ, per ROBERTUM Regem Sicilia citra Farum CLEMENTI Pape V. datæ, quibus proprio juramento fateretur. Et recognoscit Regnum Siciliae ex sola, mera liberalitate Sedis Apostolicæ tenere, caveatque juxta Pontificis voluntatem, ne unquam Rex vel Regina Sicilia, sit uno Et eodem tempore Imperator vel Imperatrix, promittit, insuper, pro se, Et hæredibus suis in Regno, quod singulis annis; ipse Et ipsi solvant, in Festo Beatri Petri, sanctæ Sedis Apostolicæ, Census annum 8000 Unciarum Auri, Et unius Parasfreni albi, cum aliis plurimis Conditionibus. Datum Avinionis die 26. Augusti anno Domini 1309. Indictione VII. Regni ejus primo. [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

26. Aoust.

Hæc Scriptura incipiebat olim à folio primo, & sequebatur usque ad quintum, sed quia ex casu 1701. folium primum fuit deperditum, & alia sequentia sunt lacerata ac deturpata ex temporum vetustate, extrahitur modo uti facit incipiendo à fol. 2do.

Hujusmodi Juramentum fidelitatis quocumque modo procurabimus, ut eligamur vel nominemur, seu Dominum Lombardiæ, aut Tusciam; seu majoris partis nominationem ad Imperium, Regnum Romanorum, seu ad Regnum Theutoniarum. . . . Majoris partis earum de Nobis celebrari contingere nullum: . . . nec intromitterimus Nos ullo modo de regimine ipsius Imperii, vel Regni Romanorum. . . . aut Lombardiæ, seu Tusciam, vel majoris partis earum ad quocumque eorum nominati fuerimus. . . . si ego, vel aliqui meorum in Regno Æredum me studente, & procurante, vel eis studentibus, & procurantibus ad Imperium ipsum five ad dictum Regnum Romanum seu Regnum Theutoniarum, ad Dominum Lombardiæ, seu Tusciam, vel majoris eorum partis electus, seu nominatus fuero, vel fuerint, si hoc notum & manifestum fuerit, aut si post talem electionem, vel nominationem de Imperii vel Regni Romani vel Regni Theutoniarum, aut Lombardiæ, seu Tusciam, vel majoris ipsarum partis regimine, me manifeste intromisero, vel intromiserint, eo ipso à Jure predictorum Regni Siciliae, & Terræ eadem, ac cadant ex toto, ipsaque prorsus amittam, & amittant, & eadem Regnum, & Terræ ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur; si autem ego, vel aliqui ex dictis hæredibus electioni, vel nominationi factæ, non me procurante, vel eis aut procurante, seu procurantibus, consenserò, vel consenserint, & ne huic Electioni, seu nominationi, vel Juri omni-

no

L. H. T. Ego Jacobus Pictor publicus Notarius Placentiæ predictis omnibus interfui, & rogatus hanc Cartam ita scripsi.

ANNO 1309. non renunciamus & renunciant, & quod de Imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electus, seu nominatus fuero, seu fuerint, me nullatenus intromittam, vel intromittant monitus seu moniti infra quatuor mensium spatium post Electionem hujusmodi tali electioni, seu nominationi, vel Juri non renunciavero, vel non renunciaverint, vel de ipso Imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electus, seu nominatus fuero, vel fuerint, me intromisso, seu intromiserint quoquo modo, ex hoc sim, & sint ejusdem Regno Siciliae, & Terra, & omnium præmissorum Jure privati, & ut dictum est, eadem Regnum, & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Si vero ad me, vel meos in eodem Regno Eredes non poterit commodè talis monitus pervenire, super quo utique impedimento, videlicet de non commodè nequeam, vel nequeant, credatur & stabili assertioni Romani Pontificis, sive dicto, sufficiet pro ea super hoc ipsius Romani Pontificis monitio publica, & sollemnis, ita quod si infra sex menses post illam non renunciavero, seu renunciaverint, aut de Imperio, aut aliquo alio prædictorum, ad quod ego, vel dicti Eredes electus, seu nominatus fuero, vel fuerint, me quomodolibet intromisso, seu intromiserint, ex hoc eadem, & cadant ab omni Jure ipsorum Regni, & Terræ, & Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Ceterum si contingerit aliquem de meis Eredibus, qui deberent in prædictis Regno Siciliae, & Terrâ succedere in Regem, vel Imperatorem Romanum, seu Regem Theotoniam, vel Dominum Lombardiam, aut Tusciam, seu majoris partis earum denominari seu eligi, assumi, nullatenus possessionem eorum eisdem Regni Siciliae, ac Terræ nanciscatur, vel habeat. Cura, seu Dominio, & Regimine per se, vel per alios aliquatenus intromittat, nisi Romano, seu Regno Theotoniam, aut Dominio Lombardiam, vel Tusciam, seu cumque eorum electus, nominatus fuerit, vel assumptus, & omni Juri. omnino, & illorum Regimini, nec de Jure, nec de facto nullo unquam tempore resumpturus, alioquin cadat ab. Masculis, femina in eisdem Regno & Terrâ. In Regem, vel Imperatorem Romanum, electo, aut. Lombardiam, vel Tusciam, aut majoris partis earum seu electo. si contrarium fecerit, eo ipso cadat à Sicilia Regno. privata ipsi Regno, & Terrâ ad eandem Ecclesiam. meorum in Regno Eredem contra hac venero, vel venerint. super labe, ac reatu perjurii respergi, & notati existam, & existant. In hujus Ego nunc expresse addo, & promitto, quod per me, & per meos in dicto Regno Eredes. quod nullo unquam tempore Regnum, seu Imperium Romanum, aut Regnum Theotoniam, seu Lombardiam, sive Tusciam, seu majoris partis earum, aut eandem Lombardiam, & Tusciam, vel majorem partem ipsarum per me, vel per alium seu alios occupabimus, capiemus, vel acquiramus, aut Nobis alias quomodolibet vendicabimus, & si fecerimus, secundum præscriptam formam penas similes incurramus, quod autem dicitur de majori parte Domini Lombardiam, sive Tusciam, intelligitur scienter, si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesie dimittere teneamur, & si eam Ecclesia mandante dimittamus, non incidamus in penam in isto articulo, & in consimilibus constitutam. Si vero moniti non dimittamus, remaneat pena, prout est in hoc articulo, & in consimilibus constituta. Quod si forte in posterum me Regem Siciliae, vel aliquem meorum Eredum in Regno contingat Imperatorem eligi, postquam Regni fuerimus possessionem adeptus, non transibimus, nec idem Eres meus transibit ad Imperium, alioquin in penas incidamus, & incidet in hoc articulo, & in aliis consimilibus comprehensas. Item promitto, quod si Regni possessionem prædicti nondum acquisita, seu obtenta, aliqui meorum Eredum in Imperatorem electus transire voluerit ad Imperium, in manu prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum, filium suum successorum in Regno, hujusmodi fuerit ætatis, emancipabit & Regno renunciabit, nihil Juris in eo retinens clam, vel palam, nec cujuslibet etiam potestatis, nec ipsum filium ad servitium, vel subsidium aliquod faciendum Juramento vel voto, stipulatione, vel pacto sibi, vel successoribus suis asstringet; sicque

factus filius sui Juris ab eodem Romano Pontifice, vel illo destinato ab ipso procius investitur de Regno, ad cuius Regis successionem, si forte decederet sine Liberis, nullo unquam tempore Pater veniat Imperator existens, sed si Imperio, & omnibus, quæ ad Imperium pertinent, idem Pater renunciare voluerit, & Regno tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi, ad successionem libere admitatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo Investituram recipiat Regni ejusdem. Quod si dictus filius sit ad Regnum assumptus, major ætatis decem & octo fuerit, libere administret, sed quandiu minor extiterit, tam ipse, quam Regnum ipsum in Custodiam Romanæ Ecclesie remaneat, donec Rex ipse impleverit prædictam ætatem, fructibus, & obventionibus Regni, ex quibus sumptus necessarii faciendi pro ejusdem Regni Custodia deducantur, Regni conservandis eidem, & lucro alterius ratione ipsius Custodie non cessatis: Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet Regnum possit sub observatione præmissa à Patre ad dimitti, de filia etiam esse concessum. Et si Rex non habens filium in Imperatorem electus & de personis de quibus prædictum Liberis non extantibus in Regno pro se. quæ de filio, & filia præordinavimus observentur in illis excepto emancipatione. poterint quæ capaces emancipationis existent ratione patriæ alicui meorum Eredum in Regno prædicto sine filio decedenti. eam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti quæ Imperatori, dum ego Rex vivam vel dum meus Hæres Rex. nupta non succedat in Regno, & si Regno sibi delato Imperatori nuperit, cadat Imperio, propterea renunciatis, Regno solummodo sit contentus, in primo autem casu expulsi filia &. prædicti ad personas illas servatis gradibus, Regnum perveniat, quæ prænotata sunt in Regno pro se succedere, si Rege premortuo Liberi non superint. In secundo autem casu Regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam devolvatur. Item promitto prome, & meis in Regno hæredibus ad hoc tam me, quam ipsos obligans, quod Regnum, & Terra prædicta Imperio nullo modo subdantur, seu ullo unquam tempore in eadem persona, quomodolibet uniantur, & super hoc articulo tam per penas spirituales, quam alias Cautiones cavebimus, tam ego, quam mei in eodem Regno Hæredes juxta Ecclesie voluntatem, quandocumque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum propterea intentionis sit Romanæ Ecclesie, ut Regnum, & Terra prædicta nullo unquam Tempore uniatur Imperio, ut scilicet Unus Romanorum Imperator, & Sicilia Rex existat. Quod autem circa unionem ipsorum Regni & Terræ cum Regno Romanorum, aut cum Regno Theotoniam, seu cum Lombardiam, vel Tusciam, sive cum majori parte ipsarum Lombardiam, vel Tusciam, intelligitur esse dictum. Item promitto, quod pro toto generali censu ipsorum Regni, & Terræ octomillia Unciarum auri ad pondus ipsius Regni in festo Beati Petri ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesie singulis annis persolvam, & ad similiter persolvendum obligo omnes, & singulos in dictis Regno, & Terra meos Eredes, si vero ego, vel mei in dicto Regno hæredes quocumque termino non solverimus integre censum ipsum, & expetenti per duos menses terminum ipsum immediate sequentes de illo ad plenum non satisfecerimus, eo ipso erimus excommunicationis vinculo innodati. Quod si in secundo Terminio infra sequentes duos menses eundem Censum, sine diminutione qualibet non persolverimus, totum Regnum Siciliae, ac tota Terra prædicta Ecclesie erunt supposita interdicto; si vero nec in tertio termino, nec infra duos menses proximos per plenam satisfactionem illius ejusdem Censui Nobis duxerimus consulendum, ita quod transactis eodem tertio termino & duobus proximo sequentibus mensibus non sit de octo mensibus hujusmodi primi Termini ipsi Ecclesie integre satisfactum, ab eisdem Regno, & Terra, ipsorum jure cedemus ex toto, & Regnum ipsum, & Terra ad Romanam Ecclesiam integre, & libere revertentur. Si autem de censu octomillium Unciarum hujusmodi primi Termini infra dictos tertium terminum, & duos sequentes menses plenarie satisfecerimus, nihilominus semper pro singulis octomillibus Unciarum singulorum terminorum simili modo in eorum solutione cessaverimus, vel illas

ANNO 1309.

ANNO non solverimus, pœnas similes incurremus, salvis
1309. aliis panis, & processibus, quæ, vel qui de Jure
inferri, vel haberi poterunt per Romanum Pontificem
in hoc casu. Item promitto, quod in quolibet
termino dabimus ego, & mei in dicto Regno hære-
des Romano Pontifici unum Palafredum album,
pulchrum & bonum in recognitione veri Domini
eorundem Regni & Terræ. Promitto insuper ad hoc
tam me, quam hæredes meos in Regno obligans,
quod quodcumque Romanus Pontifex, qui pro
tempore fuerit, asseruerit, vel dixerit Romanam Ec-
clesiam indigere, ita quod super indigentia hujus-
modi ipsius Romani Pontificis simplici verbo stetut,
ego vel mei in dicto Regno hæredes requisiti ab eo
ad Urbem in Campaniam, in maritimam, in Patri-
monium Beati Petri, in Tusciam, Ducatum Spoletanum,
Marchiam Anconitanam, & in præmis-
sam Civitatem Beneventanam, ac ejus Territorium,
& pertinentias, quæ remanebunt Ecclesiæ & in om-
nes alias Terras ipsius Ecclesiæ per Italiam Trecentos
Milites, equos, & armis bene ac decenter mu-
nitos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum
habeat quatuor equitatus, vel tres ad minus, in
Ecclesiæ prædictæ obsequium, & subsidium trans-
mitemus per tres menses integros, meis, vel dicto-
rum in Regno hæredum sumptibus, & stipendiis
femel tamen in anno in servitio ejusdem Ecclesiæ
moraturos, mensibus ipsius a tempore quo iidem milites
terram mei domini, vel fines mei districtus, vel
eorundem hæredum egressi fuerint, per ulgares die-
tas, & solitas computandis, & quod si maluerit Ec-
clesia eadem ingruente necessitate, super qua stetut
verbo Romani Pontificis, ut dictum est Navali jura-
ri exercitu. sibi remitti-
re, & in suum demaniam. temento
Civitatis ejusdem cum finibus ejus antiquis,
quos Romanus Pontifex. quodcum-
que. sibi placuerit bona fide dis-
tinguet, eo quod eidem Ecclesiæ, & in ejus prop-
riatæ libere existant, & sint nullo jure Nobis,
vel cuicumque alii de Regno prædicto ibi retento, seu
quomodolibet reservato, quia nullum Jus ego &
mei in dicto Regno hæredes quomodolibet acquire-
mus, vel habebimus in eisdem. quo-
que per Romanum Pontificem semel faciendâ ut
dictum, stabimus absque contradictione, seu re-
fragatione quacumque, ego, & Hæredes mei prout ip-
sa distinctio per Apostolicas literas apparebit, pro
prædictâ quoque Civitate Beneventana hac vice re-
ficiendâ per Beneventanos exponam per septennium
pro lighaminibus omnia memora ipsorum Regni, &
Terræ, & omnem Materiam ad Edificia opportu-
na, puta lapides, arenam, quæ puthulama vocatur,
Cementum, & similia, sine præjudicio Juris singu-
larium personarum ad unam dictam prope Beneven-
tum, & promitto, quod præstabimus, ego, & mei
hæredes Beneventanis securitatem per dictum Reg-
num, & Terram prædictam, nisi in Regno, & Ter-
ræ prædictis de novo deliquerint, propter quod ad
Nos de Jure Justitiæ pertineret, quodque Privile-
gium dictæ Civitati à Regibus, & Principibus con-
cessa tam Ego, quam mei Hæredes in Regno &
Terra eisdem illibata servabimus & omnia Statuta
per quondam Federicum olim Romanorum Impera-
torem, seu quoscumque alios Reges Sicilia facta
contra libertatem Civitatis ejusdem, revocabimus pro
omnibus, & per omnia, quæ libertatis fuerint cer-
tis Regnicolis pacificabimus illam, nec aliquâ Statu-
tâ, seu aliquas Leges condemus imposterum, per
quæ dictæ Civitati directe, vel indirecte possit præ-
judicium generari, & pro Apostolica sedis, & Beati
Bartholomei Patroni Civitatis ejusdem reverentia
fidantias ab omnibus remitti faciemus, & remitte-
mus eisdem, fidantiarum autem remissio est Conces-
sio libertatis, ut Cives Beneventani possint libere
propriâ vineas, & terras excolere, ipsarumque
fruges & fructus recolligere, ac easdem vineas, &
Terras vendere, & de ipsis pro sua voluntate dispo-
nere sine aliqua exactione, vel munere, vel etiam
datione. Promitto etiam me, & Hæredes meos in
Regno Sicilia obligans, quod in dicta Civitate, &
ejus Territorio, & ac pertinentiis suis, quæ Romanæ
remanebunt Ecclesiæ, vel in Urbe, seu in Campa-
nia vel maritima, seu in Ducatu Spoletano, aut
Marchia Anconitana, vel in patrimonio Beati Pe-
tri in Tuscia, seu in aliis quibuscumque Terris,
aut Demaniis, sive Feudis ipsius Ecclesiæ utiliter
constitutus ex successione, vel legato, aut venditio-

ne, sive donatione, aut alio quocumque Jure vel
titulo, seu contracto nihil unquam tam Ego,
quam Hæredes mei in Regno acquirimus, vel ven-
dicabimus, seu poterimus acquirere, vel quomo-
libet vendicare, & nihil unquam recipiemus, habeb-
imus, vel retinebimus, seu poterimus recipere,
vel etiam retinere, aut nullam Potestariam, seu
Capitaniam, vel Rectoriâ, nullumque alium hono-
rem, nullamque potestatem, seu dignitatem senato-
riam, vel quancumque aliam, aut administratio-
nem, vel Commendam, nec quodcumque aliud of-
ficiû recipiemus, seu recipere poterimus, habeb-
imus, seu retinebimus, vel habere, seu retinere
poterimus in eisdem. Hoc autem intelligo de illis
hæredibus meis, quæ mihi in eodem Sicilia Regno
succedent. Nolo enim quod delictum aliorum hæ-
redum, qui succedent mihi in Comitatus, & aliis
Terris meis in panam hæredis, qui est mihi succes-
surus in Regno aliquatenus extendatur. Ne vero hu-
jusmodi alii hæredes mei contra eam, quæ in isto con-
tinetur articulo aliquo forsan tempore venire præ-
sumant acquirendo, vel vendicando, aut recipien-
do, vel habendo, seu retinendo sibi aliquid in ter-
ris in articulo ipso expressis, vel recipiendo, habendo,
seu retinendo in eis Terris Potestariam, seu
Capitaniam, vel aliquid aliud de iis, quæ in articulo
continentur eodem, promitto tam me, quam ipsos
hæredes meos obligans, quod nullus eorum aliorum
meorum hæredum ullo unquam tempore sibi quid-
quam in eisdem Terris acquirere recipi-
et, habebit, vel etiam retinebit eamque Potesta-
riam, seu Rectoriâ. in eodem articu-
lo plenius exprimuntur, nec alicui eorum. eo
ipso excommunicatus existat, nec ipse.
eodem Regno succedere, si eis in casu aliquo hu-
jusmodi succedat. sed ab illa repe-
latur omnino, nihilominus ille, qui tunc ejusdem
Regni gubernaculis præsidebit, Romano Pontifici
contra eum poterit assistere teneatur. Si vero ego,
vel mei in Regno Hæredes prædictam Civitatem,
Beneventanam, Territorium, & pertinentias ejus,
quæ remanebunt Ecclesiæ, vel aliquam partem ip-
sarum, aut Campaniam, aut Maritimam, seu Ur-
bem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam An-
conitanam, sive Patrimonium Beati Petri in Tus-
cia, aut alias quascumque Terras Romanæ Eccle-
siæ ubi libet constitutas occupaverimus, vel occu-
paverimus, aut super iis offenderimus, vel mole-
staverimus Ecclesiâ, vel fecerimus molestari, &
postquam super hoc a Romano Pontifice moniti, &
requisiti fuerimus, vel si commode moneri, aut re-
quiri nequiverimus, juxta ipsius Romani Pontificis
assertionem, vel dictum, postquam de hoc ipse pu-
blice, ac sollemniter Nos monuerit, infra tres men-
ses, non restituerimus integre omnia occupata, eo ip-
so, ab eorundem Regni Sicilia & Terræ Juræ cad-
amus totaliter, ipsaque Regnum, & Terra prorsus
amittamus, & hæc ad Romanam Ecclesiâ libere
devolvantur. Quod si etiam restituerimus occupata,
nihilominus ad plenum de universis injuriis,
& damnis illatis, ad mandatum ejusdem Romani Pon-
tificis satisfacere teneamur. Promitto etiam me, &
Hæredes meos alios, quam in Regno, obligans,
quod ipsi Hæredes mei, videlicet, qui mihi non suc-
cedent in Regno, occupare vel facere occupare
easdem Terras Romanæ Ecclesiæ, seu molestare,
aut molestari facere, super illis non acceptabunt: illi
vero, qui secus occupaverint, præmissas pœnas, ut
videlicet eo ipso sint excommunicati, & tam ipsi,
quam eorum posteritas in perpetuum ad successio-
nem dicti Regni, si in aliquo forte casu eadem suc-
cesso devolveretur ad illos, nullatenus admittantur,
incurrant, & Rex Sicilia, qui tunc erit, teneatur
assistere Romano Pontifici contra ipsos, prout supe-
rius est expressum. Promitto quoque me, & Hæ-
redes meos obligans, quod omnibus Ecclesiis tam
Cathedralibus, quam aliis regularibus, & seculari-
bus, nec non & omnibus Prælati, & Clericis, ac
Universis Personis Ecclesiasticis secularibus, & Re-
ligiosis, & quibuslibet Religiosis locis, plenarie
dimittam, & restituant, & dimitti, & restitui fa-
ciam, & procurabo integre omnia bona eorum im-
mobilia a quibuscumque ablata, vel occupata sint,
& per quocumque detineantur, & mobilia, quæ
extant, & poterunt inveniri simili modo restitui
& restitui facere procurabo eisdem, & quod hanc
restitutionem faciam & fieri procurabo absque con-
tra-

ANNO
1309.

ANNO
1309.

traditione, seu difficultate qualibet, hoc modo scilicet, quod statim in illa parte ipsorum Regni, & Terræ, quæ mihi obedit, restituta ipsa fiat, ipsaque postmodum successeve consumabitur, sicut obediunt, & habebuntur eadem Regnum, & Terræ, ad mandatum & arbitrium aliquorum Virorum discretorum deputandorum a Romano Pontifice, ad quorum mandatum Jurium, & rerum immobilium, & mobilium, quæ extant, restitutionem plenam faciam, & fieri procurabo. Ita quod ea, de quorum dominio, vel proprietate, seu possessione notorium fuerit, ad eorum mandatum, & arbitrium mox reddam, & reddi faciam: in dubiis per ipsos de plano, & absque Judicii strepitu, veritate diligentius inquirenda, ita quod sufficiat vocari Camerarium, vel procuratorem, seu bajulum in cuius Jurisdictione, vel pallio, seu Territorio bona de quibus agatur, consistent, ad videndum jurare testes, qui in hujusmodi inquisitione deponent. Omnes insuper Ecclesiæ, tam Cathedralis, quam alia Regularis, & seculares, nec non & omnes Prælati & Clerici, ac universæ personæ Ecclesiasticæ, seculares, & Religiosæ, ac ejusmodi Religiosis Loca, cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem, sive in electione, vel post Regius assensus, vel Consensus aliquatenus requiratur. Quam utique libertatem promitto, quod Ego, & mei in Regno heredes semper manebimus, & conservabimus, & manteneri, & conservari faciemus, ab omnibus subditis nostris, & quod dicta Ecclesia, aut personæ ut possint omnibus bonis, & Juribus suis, salvo mihi, meisque in Regno heredibus Jure patronatus in Ecclesiis in tantum, in quantum in hac parte Patronis Ecclesiarum Canonica instituta concedunt, ubi antiqui Reges Siciliæ hujusmodi Jus Patronatus in ipsis Ecclesiis habuerunt. Omnes etiam Causæ, ad forum Ecclesiasticum pertinentes libere absque ullo impedimento agitantur, tractantur, & ventilantur coram ordinariis, & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminantur per eos, & si ad Sedem Apostolicam super hujusmodi Causis appellari contingerit, tam appellationes, quam appellati ad eandem venire Sedem pro appellationum profectionibus libere, & absque inhibitione aliqua permittantur, & promitto tam me, quam heredes meos facturos, curaturos, & permitturos, quod sic agitari, tractari, & ventilari, & terminari possint, & quod sic possit appellari & libere venire: Sacramenta vero fidelitatis præstabuntur secundum antiquam, & rationabilem consuetudinem, prout Canonica Instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum Prælatiis quorum prædecessores antiquis illa Siciliæ Regibus præstiterunt. Ab illis autem Prælatiis, & Ecclesiis, qui Regalia, sive temporalia bona tenent, si qui tamen sunt qui hujusmodi bona teneant a Domino Regni, & aliis Dominis temporalibus, & qui ratione hujusmodi bonorum ab antiquo consueverunt Regibus & ipsis Dominis Temporalibus servitia exhibere, hujusmodi honesta, & antiqua servitia eis secundum rationabilem, & antiquam Consuetudinem, & sicut Statuta patiuntur Canonica, impendantur, salva semper circa Ecclesias Cathedralis, & alias Regularis, & seculares, ac Personas, Loca Ecclesiastica tam in faciendis provisionibus, electionibus confirmandis quam in omnibus quibuscunque aliis, Romani Pontificis, & Ecclesiæ Romanæ Jurisdictione, ac autoritate plenaria, & libera potestate. Revocabo quoque omnes Constitutiones, seu Leges per prædictum Federicum vel per Reges Siciliæ, sive per Corradum ipsius Frederici filium, aut Manfredum quondam Principem Tarentinum, qui de facto Regnum ipsum detinuit occupatum, editas contra Ecclesiasticam libertatem nec Statuta, vel Constitutiones aliquas eadem, aut etiam promulgabo, per quæ Juri, vel libertati Ecclesiasticæ derogetur. Promitto etiam, quod tam Ego, quam mei heredes non patiemur, quod aliqui Clerici, vel persona Ecclesiastica eorundem Regni, & Terræ in Civili, vel Criminali causa conveniatur coram Judice seculari, nisi super feudis Judicio petitorio conveniatur Civiliter, ita quod omnes Ecclesiæ, & Personæ Ecclesiasticæ omni modo erunt libere, & etiam in nullo Regi, vel Principi subiacebunt, & quod nullas Tallias, vel Collectas imponemus Ecclesiis, Monasteriis, Clericis, & Viris Ecclesiasticis, vel rebus eorum, & quod in Ec-

clesiis vacantibus, ego, vel nostri in Regno Hæredes nulla habebimus Regalia, nullosque fructus, redditus, & proventus, nullas etiam obventiones, ac nulla proliis alia percipiemus ex eisdem, Custodia earundem Ecclesiarum interim libera remanente pones personas Ecclesiasticas, juxta Canonicas Sanctiones: Comites vero & Barones, Milites, & universi Homines totius Regni, & Terræ prædictæ vivant in ea libertate, & habebunt illas immunitates, illaque Privilegia, ipsisque gaudebunt, quas & quæ tempore Claræ memoriæ Guillelmi Secundi Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt, & Promitto quod Ego & prædicti mei Hæredes ipsos prædictis libertate, Immunitatibus, & Privilegiis permittimus gaudere, & in dicta vivere libertate, & quod omnes qui eo tempore, quo Claræ memoriæ Avus meus Siciliæ Rex prælati Regnum & Terræ ad Ecclesiæ Romanæ recepit in feudum, erant exules Regni Siciliæ, & Terræ prædictæ, cujuscumque Conditionis existant, ad mandatum Ecclesiæ reducemus in Regnum, & Terram prædictam, ipsisque de bonis, ac Juribus eis debitis restitutionem plenam faciemus, & fieri procurabimus, & quod in hujusmodi restitutione secundum præscriptam formam in Capitulo de bonis Ecclesiarum restituendis. tam in notoriis quam in dubiis procedemus, & permittimus procedi, & quod captivos, & obides si qui. tempore supradicto, & adhuc tenentur in Regno, & Terræ prædictis, Romanos Regniculos, & alios de Terræ Ecclesiæ Tufcios, Lombardos, & illos de Marchia Tervisina bona fide restitui libertati pro posse, & quod heredes quondam Riccardi Comitis Sorani, Germani facilius recordationis Domini Innocentii Papæ tertii, Jus, quod in Comitatu Sorano, & aliis Ecclesiæ Romanæ Feudis, illud etiam quod in aliis Comitibus, & bonis si qua eis in Regno, & Terræ prædictis à Regibus, & Principibus sunt concessa, obtineret, penitus salvabimus, & salvare curabimus, nec per ipsorum Regni, & Terræ Concessionem factam dicto Avo meo Comitatum, seu concessorum eorundem, cujusquam quoad proprietatem, seu possessionem præjudicium generetur, Regio in iis omnibus Jure salvo. Promitto etiam, quod nullam Confederationem, seu pactationem, vel Societatem cum aliquo Imperatore, vel Rege, seu Principe, vel Barone Saraceno, Christiano, vel Græco, aut cum aliqua Provincia, seu Civitate, aut Communitate, vel loco aliquo, aliqua scienter contra Romanam Ecclesiam, vel in damnum Ecclesiæ faciam & si etiam fecero ignoranter, teneam, & promitto ad mandatum Ecclesiæ memoratæ. Denique omnes præmissas Conditiones, quæ in persona mea apponuntur circa meos etiam in Regno ipso Hæredes, & Successores, volo, & intelligi esse dictas, salvo omnibus, quæ circa alios hæredes meos ordinata constitunt, prout superius est expressum. Ego etiam de hoc Privilegium, seu litteras præsentis tibi Domino Papæ, & Romanæ Ecclesiæ memoratæ aurea bulla bullatum, seu bullatas, in quo, vel in quibus proprio Juramento fateor, & recognosco expresse Regnum Siciliæ, & totam Terram, quæ est intra Farum usque ad Confinita Terrarum Romanæ, excepta Civitate Beneventana, cum territorio, & pertinentiis ejus, quæ, ut dictum est, Ecclesiæ remanebit eidem, ex sola gratia, & mera liberalitate Sedis Apostolicæ, sepelido Avo meo, mihi, meisque hæredibus in feudum fore concessa, meque habere, ac tenere, Regnum, & Terram hujusmodi à dicta Romana Ecclesiæ in feudum pro me, meisque hæredibus in dictis Regno, & Terræ sub pactis, & conditionibus forma, modo, & Conventionibus prædictis, & sub aliis, quæ in litteris facilius recordationis Clementis Papæ Quarti plenius continentur, exceptis duobus Capitulis infrascriptis. Cæterum ut præmissa omnia, & singula, ac insuper ut Conditiones, Conventiones, & pacta, quæ inter Sanctam Romanam Ecclesiam, & sepelido Claræ memoriæ Avum meum interveniunt, seu fuerint apposta tempore quo sæpe dicta Terræ & Regnum pro se, suisque hæredibus concessa fuerunt in feudum, prout in litteris facilius recordationis Domini Clementis Papæ Quarti plenius continentur, illibata perpetuo maneant, & inconcussam semper obtineant firmitatem. Ipsa omnia, & singula juræ duobus exceptis inde Capitulis, Uno de quinquaginta milibus Marchis Sterlingarum, & earum solutione Sanctæ Ecclesiæ debitis ex Convenc-

ANNO
1309.

ANNO
1309.

ventionibus memoratis per jam dictos Parentes meos, & me heredem ipsorum remissis mihi, meisque heredibus in perpetuum, & donatis per ipsam Ecclesiam, & Vos Clementissimum Dominum meum Dominum Papam Clementem cum Consilio, & assensu Dominorum Cardinalium de mera liberalitate vestra, & speciali gratia relaxatis, & de eis sumus Ego, & mei heredes de nexu cujuslibet obligationis, aut penalis promissionis, quibus essemus affecti, propterea in perpetuum absoluti & exinde quietati: Alioque Capitulo de personis jam dicto Avo meo impositis de habendis per eum mille Militibus ultramontanis cum certo Equitaturarum, & Balliatorum numero, & veniendo ad prosecutionem negotii dicti Regni in stabilitis terminis, & praevis, & sub certarum interminatione panarum, quia hac esse constat impleta & per sollemnem stipulationem promissa, quod plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo unquam tempore veniam contra illa, sic me Deus adjuvet, & hac Sancta Dei Evangelia. In praedictorum autem Testimonium, perpetuamque memoriam praesens Scriptum exinde confici jussi, & aenea bulla Regiae Majestatis impressa Typario communiri, Datum Avinionis Anno Domini Millesimo, Trecentesimo, nono, die Vigesima Sexta Mensis Augusti, Septima Inditionis Regni mei praedicti Anno primo.

Extracta est praesens Copia ab originali Rogesto Regis Roberti signato de Anno 1309. folio . . . litera H. quod conservatur in Archiepo Magna Regie Curiae Sicula, cum qua facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimi U. J. D. Sanctae Metropolitanae Ecclesiae Neapolitanae Canonici Praebiter Cardinalis, D. Honuphrius Nicola Regius Archiepiscopus a sua Catholica, & Caesarea Majestate constitutus: post subscriptionem cujuslibet paginae hanc tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 15. Julii 1718.

Canonici D. Honuphrius Nicola.

XXXVI.

23. Sep-
tembre.

Lettres de PHILIPPE LE BEL Roi de France pour YOLANDE Duchesse Douairiere de Breux, portant que l'Erection de la Bretagne en Pairie de France ne pourra prejudicier à ses Enfants ni les empêcher de jouir des Avantages fondés sur la Coutume de Bretagne. Donné à Poissy le 23. Septembre 1309. [LOBINEAU Histoire de Bretagne Aux preuves col. 459.]

Philippe par la grace de Dieu Roi de France. Nous faisons assavoir à touz, que comme nostre chiere & amée Jolent de Breux Duchesse de Bretagne nous ait signifié en compleignant, que par ce que nous avons fait la Duchée de Bretagne Pairie de France, que aucunes genz li ont donné à entendre que aucuns damages li en pourroient estre, & aucun prejudice à li & à ses enfanz ou temps à venir apres la mort de nostre amé & feal Artus Duc de Bretagne son Seigneur, pour ce que la coutume de la Duchée de Bretagne en pourroit estre estreinte en aucune choses. Et u ce nous est requis humblement, nous veillons pourvoir que par nostre fait damage n'en püst venir à li ne a les enfanz. Et nous qui avons regardé diligamment & avons en grant conseil seur ce que la requeste est de bonne foi, & de equité, & ne voudrions que par nostre fait, nul fait deceuz ne dommagié, & qui savons que le mariage de li, & du Duc Artus se fist grant piece avant nostre Ordinance de ladite Pairie, pourvoians à ladite requeste, declarams & determinons que se il avenoit apres la mort dudit Duc, que nul se veüst efforcier à amenuisier liu son droit ne de les enfanz, que elle a du Duc, ou auroit, par le fait de ladite Pairie, que il ni soient de rien oyz,

que la coutume de la Duchée de Bretagne ne leur soit gardée en toutes choses, en la maniere & en la condition que elle estoit à leur & au jour que nous en feimes Pairie, & que il i prengnet tel profit en toutes choses comme il soloient ou temps devant, non contrestant ladite Pairie. Et ce voulons, ordenons, establissons & determinons nous de nostre autorité & pouair Roial, ne voulons que nul en püst aler encontre, ne fait oi au contraire nul temps. Et pour que ce soit encore plus ferme & miez gardé à tous temps, nous l'aprouvons par l'autorité de nostre Decret. En temoing, &c. Donné à Poissy le xxiv. jour de Septembre, l'an de grace mil ccc. & nuef. Pris sur l'original par feu M. d'Herouval.

ANNO
1309.

XXXVII.

Sentenz und Urtheil auf dem Reichstag zu Frankfurt unter Kayser Heinrich dem VII. gegen Heinrich König in Böhmen / Meinwirts aus Kärnten Fürsten gesprochen / daß er des Königreichs und des Herzogthums noch dazu solle entsaget werden / weil er sich das Königreich ungerechter weise zugeignet / welches so keine Erben vorhanden / als ein Lehen wiederum zum Reich fällt. (GOLDA S T I Reichs Satzungen Theil. 2. pag. 29.)

1310.

C'est-à-dire.

Sentence rendue par les Princes de l'Empire assemblés en Diète generale à Francfort, sous l'Empereur HENRI VII. contre HENRI Roi de Bohême, Fils de MEINARD Duc de Carinthie, par laquelle il est privé du Royaume, & même du Duché, parce qu'il s'est emparé du Royaume injustement; & qu'étant un Fief de l'Empire, il doit y retourner par suite d'héritiers légitimes.

Das Königlich Kaiserthum (so uns die hohe Göttliche Majestät, unvordenlicher Weise, gnädigst verliehen / und wir aber dasselbe halten) sind wir zu erweitern verpflichtet. Doch sind wir nicht bedacht / hiermit ohne Gottes Willen und unserer Kärthe Emberrückung etwas vorzunehmen. Wird es demogen Götlicher und unserer Kärthe Wille seyn / so soll dasjenige / warum ihr bittet / zu recht und in Ordnung gebracht werden. Dann das Königlich Böhmen / welches (wie ihr selbst vordringet) erloß worden / achten wirs besten, daß es an den Königlich Kaiser / welcher ein Haupt aller Könige und Fürsten ist / wie es dann auch die Kaiserlichen Rechte bezeugen / gestallt sey. Und wir haben es Macht zu geben / wenn es uns gefället.

2. Heinrich / weyland Herzog Meinwirts aus Kärnten Sohn / ist in uns Königreich kommen / aber nicht zur Ehre hincem gegangen. Und so bald er dorein kommen / hat er (wie wir berichtet) die Unordnung und Ungerechtigkeit wie eingeföhret: die Gerechtigkeit aber / sampt dem Frieden / hincem getrieben. Über das / hat er sich wider den Kaiser Altherum unsern Vorfahren / muthwilliger Weise gesetzt / und läßt noch bis auf den heutigen Tag nicht nach / das Kaiserthum anzuwenden. Die Gerechtigkeit Gewalt / und des Königlich Kaisers Hand / sind mächtig genug / den Verwegen aus Kärnten in kurzer Zeit zu demüthigen. Doch wollen wir ohne Gottes und unserer Reichsfürsten Raths nichts vornehmen.

3. Hiernit fragete der Kaiser die besitzenden Fürsten uns Reich / welcher Gestalt das betrübt und beschädigte Königreich Böhmen gestühret und zu rechte gebracht werden möchte. Die Fürsten beredeten sich unter einander / und gaben dem Kaiser diese Antwort: Ewre Kaiserliche Majestät tragen kein Wissen / was die Kaiserliche Rechte inhalten / als nemlich: daß deren jeztlicher / so sich wider den Kaiser oder das Kaiserthum auflehnet / in die Straff der Ungnaden fallen / und neben seinen Gütern des Lebens verlustig seyn soll. Demwegen thun wir hincem diesen Anspruch: daß der Kärntner aus Kärnten / welcher thut das Königh Reich, dem zu erlögen Königlich Kaiserthum zu wider / sich muthwilliger Weise zugeignet und noch beiste / durch die Zeit alle ein Recht vor diesem Königreich / sampt seines Gemains Anfall / verloren hat. Dann es ist unbillig / daß derjenige / der sich wider die Kaiserliche Racht auflehnet / ein König / noch der / so das Lehen vom Kaiser nicht empfangen / ein Fürst genemmet werden soll. Deshalb wollen Ewre Kaiserliche Maje-

ANNO 1310. *Jeſſet Ihne das Königreich Böhmen / ſampt dem Fürſtentum Kärnten / nehm / und dieſelben anderweit verſehen.*

Der Erzbischoffe von Mainz.
Der Erzbischoffe von Eſſen.
Rudolphus Pfalzgraff beyen Rhein.
Der Biſchoffe von Straßburg.
Der Biſchoffe von Bünſter.
Der Biſchoffe von Speyr.
Der Biſchoffe von Aylſtadt.
Berchtolt Herzog aus Bayern.
Der Abt von Waldbachſen / und andere viel Graffen
und Herrn.

XXXVIII.

1. Janvier. *Tractatus Pacis, Amicitie & Confoederationis inter HENRICUM VII. Regem Romanorum ab una, & PHILIPPUM Pulchrum Regem Gallie ab altera parte, in emolumentum & promotionem totius Reipublice Christiane. Datum Parisiis die Veneris poſt Feſtum S. Joannis Evangeliste anno 1310. CUM Ratificatione Regis Romanorum HENRICI ſuper hoc Tractatu. Actum in caſtris ante Breſſiam 23. Septembris anno 1311. ACCEDIT Transſcriptum hujus Tractatus originalis, per JOANNEM CHALIE Presbyterum Aurelianenſis Dioceſis publicum Notarium, collationatam ITEM Plenipotencia PHILIPPI Regis Gallie Procuratoribus ſuper predicto Tractatu, data. Actum apud fontem Blandi die 14. Februarii 1310. [LUNIG Zeitiſches Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 1. Abtheil. 1. Abſatz 2. pag. 560.]*

In Dei nomine Amen.

HOC est tranſcriptum infra ſcriptarum clauſularum fideliter ſumptarum ab originalibus Litteris inclite recordationis Domini quondam *Henrici* Regis Romanorum ſemper Auguſti, ſigillo ſuo impendente ſigillatis, ſanis, integris & omni ſuſpicionem carentibus, ut prima facie apparebat, quarum quidem clauſularum tenores ſubſequentur.

Henricus Dei gratia Romanorum Rex ſemper Auguſtus, univerſis præſentes Litteras inſpecturis ſalutem. Notum facimus, quod cum inter dilectos & fideles Joannem de Flandria Comitem Namurcenſem, Conſanguineum noſtrum caſſimum, & Magiſtrum Simonem de Marvilla Theſaurarium Meſenſem, Nuntios & Procuratores noſtros ad hoc à nobis cum pleno & ſufficienti mandato ſpecialiter deſtinatos pro nobis & nomine noſtro ex una parte; & Ludovicum primogenitum nobilis Viri Roberti Comitis de Claromonte Camerarium Francie, Conſanguineum noſtrum dilectum, & Magiſtrum Petrum de Latilliaco Archidiaconum Cathalanen. Nuntios & Procuratores magnifici Principis PHILIPPI Regis Francie Illuſtris, amici noſtri chariſſimi, habentes ab ipſo Rege ad ea que ſequuntur ſufficientes & ſpecialia mandatum nomine Procuratorio Regis ejusdem & pro ipſo ex altera; habita, inita & conventa fuerint inter nos & dictum Regem & Regna noſtra ſuper multis & diverſis articulis, ac jurata in animam utriusque, unionis & mutue amicitie fœdera, confoederationes, conventiones & pacta; prout in litteris inde conſectis & Nuntiorum ac Procuratorum prædictorum, noſtrorum videlicet & præſati Regis ſigillorum appenditione munitis, quarum tenores de verbo ad verbum inferius ſunt conſcripti, plenius continetur.

Nos conſiderantes utilitates & commoda, que non ſolum nobis & Regi præſato & regnis terris noſtris ac Regis ejusdem, verum etiam Sacroſanctæ Romanæ Matris noſtræ ac univerſalis Eccleſiæ Stati & honori, totique Reipublice Chriſtianæ, ac præcipue negotio Terræ Sanctæ, ad ejus promotionem celerem, & ſelicem pro deſideriis noſtris ſuccellum, poſſent multipliciter provenire; unionem, fœdera & confoederationes, conventiones & pacta, ac omnes & ſingulos articulos eorundem, ſicut in litteris ſupra dictis plenius & expreſſe continentur, pro nobis, Regno & terris noſtris approbamus, lau-

damus, volumus, ratificamus & firmamus expreſſe. ac de ipſis tenendis, attendendis, complendis & inviolabiliter obſervandis impoſitum, per Amadeum Principem & Comitem Sabaudie, fidelem & Affinem noſtrum caſſimum nobis præſentibus & expreſſe mandantibus in animam noſtram ad ſancta Dei Evangelia tacta corporaliter juramentum præſtari facimus, tibiſque Bernardo de Mercato de Penna publico Notario nomine & vice dicti Regis ac pro eo, & quibilibet aliis, quorum intereſt vel intereſſe poteſt aut poterit in futurum, legitime ſtipulanti ſub legitima & ſolemni ſtipulatione promittimus, quod infra quatuor meſes, poſt quos nos ad Imperialis dignitatis faſtigium Deo auxilio contigerit eſſe promotos, unionem, fœdera, confoederationes, conventiones & pacta, ac omnes & ſingulos articulos eorundem, prout in prædictis litteris plenius & expreſſius exprimentur, approbamus, laudabimus, volumus, ratificamus, & auctoritate Imperiali curabimus confirmare ac de ipſis in omnibus & per omnia tenendis, attendendis, complendis & inviolabiliter obſervandis per aliquem de familiaribus noſtris nobis præſentibus & expreſſe mandantibus in animam noſtram ad ſancta Dei Evangelia tacta corporaliter juſtamentum præſtari nihilominus faciemus, & concedemus ſuper his eidem Regi, gentibus, Nuntius vel Procuratoribus ſuis ad hoc ab eo ſpecialiter conſtitutis, quatuor paria litterarum bulla aurea eum Imperialis impreſſione tyarii munituram. Tenores autem litterarum Nuntiorum & Procuratorum prædictorum noſtrorum & dicti Regis ſuper unionem, fœderibus, confoederationibus & pactis prædictis, ut præmittitur conſecraturam, tales ſunt:

A tous ceux, qui verront ces preſentes Lettres ſalut en noſtre Seigneur Sçavoir ſailons à tous, que nous ſeçhans certainement & attendant les grans amitez & affections, que nos devant nommez Roys ont eues enſemble par tout le temps paſſé, & ont à preſent; le grand deſir & la grande volonte, en quoy ils ſont, que les dites amitez puiſſent perſeverer & durer à tousjours; regards derechef, que par l'union de la dite amitie, & par vraye, pure & loyale alliance d'amour, qui ſoit faicte entreux à preſent, clairement ſe peuvent enſuire plus grans biens, grans proffits & honneurs non pas tant ſeulement aux Roys deſſuſdits & à leurs Royaumes, mais avec ce à toute la Chreſtienté; Nous qui quant à toutes ces choſes deſſus dites & à chacune d'iceles faire, traictez, ordonner & accorder avons plein pouvoir, mandement & auctorité de nos devant dits Seigneurs au nom d'iceux pour eux, ou pour leur ſuccedeurs ſelon ce qu'il eſt cy deſſuſ eſcrit, & au nom de leur Royaumes; avons faict, traictez; ordonne & accordé enſemble, ſailons; traictons, ordonnons & accordons les choſes, qui ſ'enſuivent.

Item nous avons traictez, ordonné & accordé, que li uns ſera bon amy à l'autre ſans fraude & ſans malice en quelque eſtat, qu'il viegne, contre tous, excepté l'Egliſe de Rome, & qui li uns n'empêchera l'honneur, le avancement, le droict, ne le profit de l'autre en quelque maniere, que ce ſoit. Item que li uns ne pourchassera à l'autre mal grief ne nuſſance en nulle maniere, que il le puiſſe ſçavoir ne cognoiſtre, ains plaira l'honneur & le profit de l'un à l'autre & ſeront aydant & confortant l'un à l'autre contre tous, excepté l'Egliſe de Rome.

Item nous ex noms de nos Seigneurs deſſuſdits & pour eux avons traictez, ordonné & accordé enſemble, que ſi ledit Roy d'Allemagne eſtoit Empereur, & il vouloit mettre Roy en Allemagne ou ailleurs la ou il le pouvoit faire & ez Frontieres du Royaume de France, il le ſeroit convenancier & jurer, que ils ſeroient bienveillans du Roy de France & aliez à luy, & que ilz garderoient & tendroient les alliances & toutes les choſes deſſuſdites. Et encores ſe il y faiſoit ou mettoit Duc, Comte ou Prince, ou autres grans Gouverneurs ou Adminiſtrateurs, il les ſeroit promettre & jurer à cete bienveillance du Roy de France, & à tenir les alliances deſſus dites, & toutes les choſes y deſſus accordées; & en cete meſme maniere le ſeroit le Roy de France, ſi en eſtoit mis ez Frontieres du Royaume d'Allemagne & ſeroit enſin aliez aux Roys, que ledit Roy d'Allemagne, qui ores eſt, qui ſeroit Empereur, auroit mis en Allemagne ou ailleurs ez Frontieres du Royaume de France.

Et

ANNO 1310. Et pource demourrant, par que le Roy d'Allemagne, qui ores est, qui seroit Empereur fust tenu à garder au Roy de France, ou à ses Successeurs l'alliance, l'amour, toutes ces choses dessus dites & chacune d'elles; & le Roy de France & ses Successeurs audit Roy d'Allemagne qui y cil Empereur, auroit pouvoir, toutes ces choses dessus écrites, traictées, ordonnées & accordées: nous considerans les grans biens & les grans profits, que pour les alliances & les choses devant traictées & accordées peuvent venir & venront à l'aide de Dieu, qui tous les Roys adreice, & les Royaumes a en son gouvernement, non seulement aux Roys & aux Royaumes dessus dits, mais generally à toute la Chrestienté; avons icelles alliances & toutes les choses devant dites ez noms de nos Seigneurs les Roys dessus dits & pour eux, faictes traictées, ordonnées & accordées, faisons, traitions, ordonnons & accordons & par le pouvoir & par l'autorité, que nous avons d'eux loons & approuvons, & icelle & chacune d'elles, prometont pour eux & en leur nom par nostre foy baillée corporalement les uns aux autres & jurons ez ames d'eux sur Sainctes Evangiles à tenir, garder à tousjours, perpetuellement entretenir & accomplir loyaument & fermement, sans venir à l'encontre par quelconque maniere que ce soit en tout ne en partie. En tesmoing de laquelle chose nous avons mis nos sceaux en ces presentes lettres escriptes soubz nos seings à Paris l'an de grace mil trois cents & dix, le Vendredy après la nativite Saint Jean Baptiste.

In quorum omnium & singularium premisorum testimonium presentibus Litteris, quas in presentem formam redigi & signari mandavimus per supradictum Bernardum Notarium nostrum, Majestatis nostre una cum Sigillo Notarii fecimus apponi sigillum. Actum in castris ante Bressiam in loco habitationis nostre, presentibus dilectis & fidelibus nostris, Henrico Dei gratia Episcopo Tridentino Cancellario nostro, Guidone de Flandria, Alardo Domino de Rombaix, & Magistro Alberico de Fouchieris Clerico & Thesaurario nostro, testibus ad premissa vocatis & rogatis, anno Domini millesimo trecentesimo undecimo, Indictione nona, die vicesima tertia mensis Septembris, & Regni nostri anno tertio. Ego Joannes Callie Presbyter Aurelian. Diocesis publicus Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius Litteras originales predictas vidi, tenui & palpavi ac cum eisdem de dictis clausulis diligentem collationem unam cum Notario Apostolico infrascripto feci, ideo me hic subscripsi & signum meum una cum signo & subscriptione ejusdem Notarii apponi rogaui.

Frankische Bollmacht über vorherstehenden Tractat.

PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex universis presentes Litteras inspecturis Salutem. Notum facimus, quod nos dilectos & fideles nostros Episcopum Bajocensem, Magistrum Gaufridum de Plecyo electum Ebriocensem, Religiosum Virum P. Abbatem Sancti Medardi Suesionensem, Magistrum Alanum de Lambania Achidiaconum Euroicensem, Magistrum Joannem Forgeti Canonicum Claramon. ac Ingranum de Marrigno Cambellanum nostrum, Guillelmum de Plifiano & Petrum de Galaro, milites; & eorum quinque, quatuor, tres aut duos in solidum, ita quod non sit condicio melior occupantis; nostros facimus, constituimus & ordinamus veros, legitimos & indubitatos Procuratores & Nuntios speciales ad compromittendum pro nobis & nomine nostro cum magnifico Principe HENRICO Rege Romanorum semper Augusto, Illustri amico nostro carissimo, super omnibus questionibus seu discordiis motis vel movendis, vel qua moveri potuissent, tam per nos vel predecessores nostros Francie Reges contra Regem predictum Romanorum & suos predecessores in Regno, quam per ipsum & predecessores suos ratione Regni Romanorum velut Imperii contra nos & predecessores nostros predictos; quacunque occasione seu causa; nec non ad tractandum seu ordinandum super motis amicitias & confederationibus, inter nos ex una parte, & dictum Regem Romanorum, etiam si ad Coronam Imperii devenire contingat, ac Successores suos in Regno predicto, velut etiam in Imperio ex altera,

contrahendis; Ad probandum insuper & ratificandum pro nobis & nomine nostro compromissum, tractatus, confederationes, amicitias & conventiones, habitos, interpositos seu factos inter carissimum Con sanguineum nostrum Ludovicum ex Claromonte Cambellarium Francie, ac dilectissimum & fidelem Clericum nostrum Magistrum, Petrum de Lati liaco Archidiaconum Cathalan. Procuratores nostros, pro nobis & nomine nostro, & nobilem Virum Joannem de Flandria Comitem Namurcen. militem, Magistrum Simonem de Marvilla Legum Professorem, Thesaurarium Metensem, Magistrum Henricum de Geldon, & Albertum de Fouchieris, Clericos, Procuratores Regis Romanorum predicti ejus nomine & pro eo; novos etiam tractatus confederationes, amicitias & conventiones iniendi, confirmandi & concordandi mutuo, inter nos, Successores nostros Reges Francie ratione Regni nostri ex parte una, dictumque Regem & Successores suos in dicto Regno Romanorum ratione ejusdem Regni seu Imperii ex altera; etiam temporibus si eis expediendis videatur, addendo, minuendo vel mutando, & super quibuscunque negotiis nos & Regnum nostrum ex una parte, ac dictum Regem & Regnum ex altera tangentibus; & etiam super Comitatu Burgundie ratione Philippi nati nostri carissimi & Johanne Consortis ejusdem; ac dictam promissum pro eoque tractatus, confederationes, amicitias, conventiones & ordinationes perficiendi, firmandi & complendi, nosque & regnum nostrum obligandi pro premissis compromissis, tractatibus & ordinationibus firmandis, tam per juramenta quam aliter; tenendis complendis, & à nobis & nostris inviolabiliter observandis; & faciendi super premissis & quolibet premisorum, quicquid veri legitimi Procuratores facere possent in premissis; dantes eisdem Procuratoribus nominatis quinque vel quatuor aut tribus vel duobus ex ipsis in solidum speciale mandatum, plenam, generalem & liberam potestatem in premissis & ea tangentibus & quomodolibet pertinentibus ad premissa; & promittentes bona fide, nos ratum, gratum & firmum nunc & in perpetuum habituros, quicquid per dictos Procuratores nostros aut quinque seu quatuor vel aut duos ex ipsis in solidum, in premissis & quolibet eorumdem & dependentis ab eisdem factum, compromissum, tractatum, ordinatum, confederationem & obligatum firmatumque juramento aut alias seu etiam procuratum fuerit in futurum: In cuius testimonium presentibus Litteris nostrum fecimus apponi sigillum. Actum apud Fontem Blandi die quatuordecima Februarii, Anno Domini millesimo trecentesimo decimo.

XXXIX.

Diploma HENRICI VII. Romanorum Regis, pro Communitate Helvetica Switz, quo jura Civitatis Imperialis donatur. Turego 3. Nonas Maii anno Domini 1310. [GOLDASTI Constit. Imp. Tom. 1. pag. 319.]

5. Mai.

NOS HENRICUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, ad universorum noticiam volumus pervenire, quod nos hominibus habitantibus in valle Suintz, qui se de Nobili viro Eberhardo quondam Comite de Habsburg redemerunt, & per pecuniam, abolitionem & litteras testimoniales super eo obtinuerunt, & exhibere potuerunt, ut proponunt, quod nobis & sacro Romano Imperio pertinent, & pertinere debent de jure, hanc gratiam duximus faciendam, quod eosdem homines liberamus, prout alii in eadem valle ac circumpositis vallibus existere dignoscuntur, presentium testimonio litterarum, nostre Majestatis sigilli robore signatarum. Datum Turego, III. Nonas Maji, anno Domini MCCCX. Regni vero nostri anno secundo.

XL.

Sindicatus factus per homines GUELPHOS Paris extrinsece Civitatis MUTINÆ ad compromittendum Compromissum factum, per predictas ex una, & homines de Mutina ex altera parte,

13. Octob.

ANNO 1310. *parte, in Personis Dominorum ALBOINI DE LA SCALA, PASSARINI DE BONACOLIS & GUERTI DE CORRIGIA, super facto Pacis & Concordie tractanda. Actum in Terra Saxoli, in loco Podium dicto, die Martis 13. Octob. 1310. Indictione VIII. [Autentique tiré des Archives Archi-ducales de Mantoue.]*

IN Christi Nomine Amen. Millesimo Trecentesimo decimo, Indictione octava, die Martis Septimo tertio Octobris. Congregato generali Parlamento, & Consilio Universitatis & Hominum Partis Guelph extrinsecæ de Mutina, de Mandato Nobilis Viri Domini Præcedini de Predepartibus Potestatis Universitatis ejusdem, & presente, & volente Domino Nello de Massa generali Capiteano Partis prædictæ, ut moris est congregati, ipse Dominus Præcedinus Potestas, atque dictus Dominus Nello Capitaneus, & infra scripti Magnates, Sapientes, & Consilarii præcipui dictæ Universitatis, & Partis, videlicet Domini Bernardinus, & Saxulus de Saxolo, Rodulfus, & Albertinus de Grassionibus, Manfredinus de Ganaceto, Civelus de Savignano, Bonifacius de Lovizano, Guidonus de Varana, Petrus de Monturbo, Ambroxinus de Spezano, Jacobinus de Rangonibus, & Manfredinus Ralsaldus una cum ipso Consilio Universitatis, & Partis, & ipsum Consilium de eorum auctoritate, & consensu fecerunt, constituerunt, & ordinarunt Dominum Ugolinum de Bonacolis Ambaxatorem Notarium ibidem presentem, & Mandatum suscipientem suum, & dictæ Partis, & Universitatis legitimum Syndicum, Actorem, & Procuratorem ad comprobandum, & confirmandum & ratificandum Compromissum factum in Magnificos Viros Dominos Alboinum de Scala Capitaneum Civitatis Communis, & Populi Verone, & Raynaldum de Bonacolis Capitaneum Communis & Populi Civitatis Mantuæ, & Ghibertum de Corrigha Potestatem Mercandiam Civitatis Parmæ, per Nicolaum Maicam Civem Mutinæ tanquam Syndicum vice & nomine Nobilis Militis Domini Albrici de Polenta honorarii Potestatis Mutinæ, Populi, & Communis Mutinæ, & Sapientium assistentium cum ipso Domino Potestate panes Castrum de Marzall. seu in quocunque alio loco reperiretur scriptum ex una parte Padellinum de Padell. vice, & nomine Partis Guelph extrinsecæ Civitatis Mutinæ, & Rebellium, & Inimicorum Communis Mutinæ nomine dictæ Partis extrinsecæ, seu quocunque alio nomine reperiretur scriptum, ex altera die dominico undecimo Mensis Octobris scriptum per Dominum Bonaventuram Notarium de Sancta Sofia Notarium, seu per quemcumque alium Notarium reperiretur scriptum super facto Pacis, & concordie tractandæ, & faciendæ per ipsos Dominos inter Partes prædictas, & omne id, & totum, quod in dicto Compromisso plenius continetur, & ad de novo in prædictos Dominos Alboinum, Raynaldum, & Ghibertum compromittendi, & ad comparandum nomine ipsorum, & dictæ Universitatis, & Partis coram dictis Dominis Arbitris & Arbitratoribus, ad audiendum, & intelligendum quicquid prædicti Arbitri, & Arbitratores eadem Syndico, & Procuratori nomine dictæ Universitatis & Partis duxerint imponendum, & ad obediendum dictis Dominis Arbitris & Arbitratoribus in omnibus que eidem imponenda, mandanda, arbitrandæ, sententiandæ seu præcipienda duxerint, vel mandaverint occasionebus supra scriptis, ac etiam ad quaslibet promissiones, obligationes, renunciationes, conventiones, & pacta, quæ in prædictis, vel aliquo prædictorum utiles fuerint, & necessaria, & quæ per verum, & legitimum Procuratorem, & Syndicum fieri possunt. Dantes, & concedentes eidem in prædictis, & circa prædicta liberam, & generalem administrationem cum libero, & generali Mandato. Promittentes prædicti Domini Potestas, Capitaneus, Sapientes, & Magnates ac Consilium Universum per se, & dictam Universitatem, & Partem dicto Syndico, & Procuratori, & mihi Notario infra scripto stipulanti, & recipienti vice, & nomine Partis adversæ, & omnium, quorum interest & interesse potest, se firma, & rata habere, & tenere, & observare omnia, & singula, quæ dictus Syndicus, & Procurator in prædictis, & circa prædicta duxerint faciendum, promittendum, stipulandum, & observandum, sub obligatione omnium bonorum dictæ Universitatis, & Partis.

Actum in Terra Saxoli in loco, ubi dicitur Podium, presentibus testibus ibi vocatis, & rogatis Domino Albertino de Teza, Dinadano de Mancolino, Johannes de Ghasbertis, & Petro de Menano & aliis. L. H. T. Ego Petrus de Ghesbertis Notarius interfui hiis omnibus, & rogatus scribere scripti.

ANNO 1310.

Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretori Archiducali Archivio Mantuæ adservato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavius de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretori Archiducali Archivii Cancellerarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, sub scripti, hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

XLI.

Privilegium HENRICI VII. Romanorum Regis pro Ordine Teutonico, quo confirmantur omnia jura, & possessiones præfati Ordini in Pomerania aliisque Terris, quas legitime emptionis, aut alio iuste acquisitionis titulo jam possidet, aut in posterum adipisci poterit. Datum Brixia quarto Idus. Julii, Anno Domini 1311. Regni sui III. [GOLDASTI Copeylicher Begriff der Reichs-handlungen. pag. 170.]

1311. 12 Juill.

HENRICUS Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, universi Sacri Romani Imperii fidelibus, præsentis literas inspecturis, gratiam suam, & omne bonum,

Regalis providentia illos consuevit donis prævenire potioribus, & spiritualibus honorare beneficiis, quibus institutionis suæ primordium Divorum Antecessorum nostrorum Imperatorum Romanorum & Regum infallibiliter auctoritas condidit & donavit. Tunc enim virtutis & rectitudinis cultum exequimur, cum bonorum Actuum eorumdem Antecessorum nostrorum formam & calcaneum observamus.

Sacrum igitur & Deo dicatum Ordinem sanctæ Mariæ Theutonicorum, plantulam Imperii, purissimis affectibus amplectentes, in operibus virtuosis Religiosorum virorum, quos idem Ordo producit, multipliciter delectati, spe retributionis æternæ, ac obtentu devotorum & fidelium servitiorum, quæ per Religiosos viros, Fratrem Conradum de Gundelfingen Commendatorem Provinciam per Franc. & quosdam alios Confratres suos, ex parte Ordinis nobis exhibentur, ad præsens in partibus Italiæ laudamus, confirmamus in perpetuum eidem Fratribus & Ordini suo omnia bona, jura, omnesque possessiones, quocunque vocentur nomine, cum omni utilitate & honore ipsorum in Terra Pomeraniæ, quas aut quæ legitime emptionis aut alio iuste acquisitionis titulo jam possident, aut in posterum poterunt adipisci. Concedentes iidem Fratribus, qui per tempore fuerint, jurisdictionem, ac merum & mixtum Imperium exercendi, monetas cudendi, prout hactenus consuevit observari, ac constituendi & destituendi plenam & liberam potestatem. Er, ut amplioris donæ gratiæ de legali largitione se percipere gaudeant, minora salis, & omnium metallorum locis Terræ prædictæ ad ipsos Fratres pertinentibus adpræfens, vel quæ in posterum pertinebunt, ut præmittitur, inventus aut inveniendos, donamus liberaliter Fratri-

ANNO bus & Ordinibus prenotatis: salvo tamen jure & honore Imperii in omnibus supradictis. Cujus rei testes sunt

1311.

Venerabiles, Baldunus Treverensis Archiepiscopus, germanus noster,

Theobaldus Leodensis
Philippus Aistensis, } Ecclesiarum Episcopi.
Gerardus Constantiensis

Ac Illustres, Lupoldus }
Austriæ & Stirie, } Principes nostri dilecti.
Amedeus Comes Sabaudie

Necnon Spectabiles }
& Nobiles viri } Waltherus de Lutzenburg, }
frater noster, }
Wernherus de Herenberg, } mi-
Rudolphus de Merlich, & } tes.
N. de Katzenellenbogen }

Anshelmus & Henricus de Rapoltstein,
Hugo de Geralesceken, & quam plures alii fide digni.

Et, ut omnia præmissa, rata & inconvulsa permancant, præfens Scriptum exinde conscribi, & nostro Majestatis sigillo jussimus roborari. Datum in castris ante Brixiam, quarto Idus Julii, Indictione nona, Anno Domini millesimo, trecentesimo, undecimo, Regni vero nostri anno tertio.

Ego Frater Henricus Tridentinus Episcopus,
Sacre Imperialis Aula Cancellarius, vice
Domini Henrici Colonienfis Archiepiscopi,
Sacri Imperii per Italiam Archicancellarii,
recognovi.

XLII.

1312. *Sententia de extinctione Templariorum à*
2. May. *CLEMENTE Papa QUINTO lata in Con-*
cilio Viennensi. [Collectio Regia Conciliorum
Tom. 28. pag. 733. PHILIPPI LABBEI.
Collectio Conciliorum Tom. XI. col. 1557.
Bullarium Magnum Tom. I. pag. 212. col.
2.]

Ad perpetuum rei memoriam.

AD providam Christi Vicarii presidentis in specula Apostolicæ Dignitatis circumpectionem pertinet vices pensare temporum, emergentium negotiorum causas discutere, ac personarum attendere qualitates: Ut ad singula debitum dirigens necessaria considerationis intulit, & opportune manum operationis apponens, de agro Domini fide victorum tributus eruat, ut virtutes amplifcet, fide prævaricantium spina tollat, ut evellendo plus plantet quam destruat, & in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transferendo, potiorum præbeat de proviâ & utili bonorum locorum unione & translatione læticiam, quam vera iustitia, quæ compassionem habet, doloris intulerit detrimentum personarum, & locorum hujusmodi per ruinam, sic enim sufferendo quod officit, & subrogando quod proficit, virtutum profectus amplifcat, & sublata de medio meliori subrogatione restituit. Dudum siquidem Ordinem domus Militiæ templi Hierosolymitani, propter Magistrum, & fratres ceterasque personas dicti Ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis & diversis non tam nefandis, quam infandis (proh dolor) errorum & scelorum obsecantibus; pravitatibus, maculis, & labe repletos, quæ propter tristem & spurciâ eorum memoriam præfentibus subiectas, ejusque Ordinis statum; habitum, atque nomen, non sine cordis amaritudine & dolore, sacro approbante Concilio, non per modum diffinitivæ sententiæ, cum eam super hoc secundum inquisitiones, & processus super his habitos, non possemus ferre de jure, sed per viam provisionis, seu ordinationis Apostolicæ, infragabili & perpetuo valitura sustulimus Sanctione, ipsum prohibitionis perpetuæ supponentes, districtius inhibendo, ac quis dictum Ordinem de cetero intrare, vel ejus habitum suscipere vel portare, aut pro Templario se gerere præsumeret: quod si quis contra fecerit, excommunicationis incurreret sententiam ipso facto, universa etiam bona Ordinis prælibati,

TOM. I. PART. II.

Apostolicæ Sedis ordinationi & dispositioni auctoritate Apostolica duximus reservanda. Inhibentes districtius, ne quis, cujuscumque conditionis vel status existeret, se de personis vel bonis hujusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinis seu dispositionis Apostolicæ per Sedem eandem, ut præmittitur, faciendæ, aliquid faceret, innovaret, vel etiam attentaret, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ac postmodum, ne dicta bona, quæ dudum ad subsidium Terræ Sanctæ, & impugnationem inimicorum fidei Christianæ a Christi cultoribus data, legata, concessa, & acquisita fuerunt, debita gubernatione carentia tamquam vacantia deperirent, vel converterentur in usus alios, quam in illos ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter tarditatem ordinationis & dispositionis hujusmodi, eorum destructio vel dilapidatio sequeretur, cum fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus; nec non Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis & Prelatis, ac etiam cum non nullis excellentibus & illustribus personis, cum reliquorum quoque absentium Prælatorum, & etiam Capitulorum, & Conventuum Ecclesiarum & Monasteriorum procuratoribus in dicto Concilio constitutis; habuimus ardua, morosa & diversa Consilia & tractatus: ut per hujusmodi consiliorum & tractatum deliberationem præhabitam diligentem, dictorum bonorum ordinatio & dispositio; ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem Ecclesiæ, dictæ Terræ subsidium, salutem quoque fidelium & quietem, salubris & utilis perveniret. Postque utique longa, præmeditata, provisa & matura consilia, suadentibus plurimis iustis causis, nostra & dictorum fratrum, nec non Patriarcharum, Archiepiscoporum Episcoporum, & aliorum Prælatorum ac excellentium & illustrium personarum, prædictorum in dicto Concilio tunc præsentium; deliberationes & Consilia in hoc finaliter releserunt, ut prædicta bona Ordini hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, & ipsi hospitali, ac dilectis filiis Magistro, & fratribus hospitalis ejusdem, nomine hospitalis & Ordinis eorumdem; qui tamquam athletæ Domini pro defensione fidei se periculosis mortis jugiter expoventes onerosa nimis & periculosa dispendia continue perferunt in partibus transmarinis, in perpetuum unirentur. Nos igitur inter cetera mundi loca, in quibus vigere dignoscitur observantia regularis, dictum Ordinem hospitalis, & ipsum hospitale, sinceræ Caritatis plenitudine prosequentes, ac attendentes, quod sicut evidenti facti in eo divinis obsequiis ferventer insistitur; pietatis & misericordiæ opera vigilantibus studiis exercentur, fratres hospitalis ipsius, mundanis fretis illecebres, devotum impendentes Altissimo famulatum, ac pro recuperatione Terræ prædictæ, tamquam interepidi Christi pugiles, ferventibus studiis & desideris intendentes, quolibet ducunt humana pericula in contemptum: considerantes quoque quod ex hoc tanto eorumdem Magistris & fratrum dictorum Ordinis, & hospitalis crescit strenuitas, animorum fervor augebitur; & ipsorum roborabitur fortitudo, ad propulsandas nostræ Redemptoris injurias, & hostes ejusdem fidei contencendos, quanto ipsorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata, onera, quæ prosecutionis tanti negotii necessitas exigit, levius & facilius poterunt supportare, & propterea non indigne vigiles redditus, studiisque sollicitis excitari, ut ad sui status augmentum opem & operam impendamus, eodem sacro approbante Concilio; ipsam domum Militiæ Templi, ceterasque domos, ecclesiæ, Capellæ, oratoria, Civitates, Castra, villas, terras, grandias & loca; possessiones, jurisdictiones, redditus, atque jura, omniaque alia bona immobilia & mobilia, vel se moventia cum omnibus membris; juribus & pertinentiis suis, ultra & citra mare, ac in universis & quibuslibet mundi partibus consistentia, quæ ipse Ordo, & dicti Magister, & fratres ipsius Ordinis Militiæ Templi, tempore quo ipse Magister, & nonnulli ex eisdem fratribus Militiæ Templi, in regno Franciæ communiter capti fuerunt, videlicet anno Domini millesimo trecentesimo octavo; mense Octobri, per se, vel quoscumque alios habebant, tenebant, & possidebant, vel ad eosdem domum & Ordinem Militiæ Templi, & dictos Magistrum & fratres ipsius ordinis Militiæ Templi, quomodolibet pertinebant, nec non nomina, actiones & jura, quæ prædicto tempore captionis ipsorum eisdem domui, Ordini, vel personis ipsius Ordinis Militiæ Templi, quocumque modo competeant, vel competere poterant, contra quoscumque,

ANNO
1312.

ANNO 1312. que, cujuscunque dignitatis, status vel conditionis
 existent, cum omnibus privilegiis, indulgentiis,
 immunitatibus & libertatibus, quibus præfati Magister
 & fratres dictorum domus & Ordinis Militie Templi,
 & ipsa domus, & Ordo per Sedem Apostolicam, vel
 per Catholicos Imperatores, Reges & Principes, &
 fideles alios, vel quocumque alio modo erant legitime
 communiti, eidem Ordini Hospitalis Sancti Joannis
 Hierosolymitani, & ipsi hospitali donamus, concedi-
 mus, unimus, incorporamus, applicamus, & an-
 nectimus in perpetuum, de Apostolice plenitudine
 potestatis, exceptis bonis quondam dicti Ordinis ipsius
 Militie Templi consistentibus in regnis & terris Ca-
 rillimorum in Christo filiorum nostrorum Castellæ,
 Aragonie, Portugalie, & Majoricarum Regum illu-
 strum, extra regnum Francie, quæ a donatione,
 concessione, unione, applicatione, incorporatione,
 & annexione prædictis specialiter excipienda duximus,
 & etiam excludenda, ea nihilo minus dispositioni &
 ordinationi Sedis Apostolice reservantes, inhibitionem
 dudum per alios processum nostrum factam, ne quis
 videlicet, cujuscumque conditionis vel status existeret,
 se de personis & bonis hujusmodi aliquatenus in-
 tromitteret, vel circa ea in præjudicium ordinationis
 seu dispositionis Sedis ejusdem faciendæ de illis, nec
 non decreti nostri interpositionem, quo ad personas &
 bona in dictis regnis & terris eorundem Regum proxi-
 me expressorum consistentia, omnino manere volen-
 tes in pleno robore firmitatis, quousque de personis
 & rebus prædictis in eisdem regnis & terris consisten-
 tibus per dispositionem Sedis ejusdem fuerit aliter or-
 dinatum. Occupatores quoque dictorum bonorum,
 aut illicitos detentores, cujuscumque status, condi-
 tionis, excellentie vel dignitatis extiterint, etiam si
 pontificali, imperiali, vel regali præfulgeant dignita-
 te, nisi infra unius mensis spatium, postquam super
 hoc per dictos Magistrum & fratres ipsius Hospitalis,
 vel ipsorum quemlibet, aut procuratorem seu procura-
 tores eorum fuerint requisiti, dicta bona dimiserint,
 illaque plene ac libere restituerint Ordini ipsius Hospi-
 talis, & eidem hospitali, aut Magistro seu Prioribus,
 vel præceptoribus, aut fratribus Hospitalis ejusdem in
 quibuscumque partibus & provinciis constitutis, eo-
 rumque singulis, vel procuratori seu procuratoribus
 eorundem ejusdem Ordinis ipsius hospitalis nomine,
 etiam si dicti Priores, præceptores & fratres ipsius
 hospitalis, & procuratores ipsorum, & eorum quili-
 bet a dicto Magistro ipsius Hospitalis mandatum super
 hoc specialiter non haberent, dummodo procuratores
 prædicti a dictis Prioribus & præceptoribus, vel eorum
 singulis in provinciis & partibus, in quibus hujusmo-
 di Priores & præceptores extiterint deputati, manda-
 tum super hoc habuerint vel offenderint speciale.
 Qui omnes & singuli, videlicet Priores & præcepto-
 res, & fratres dicti Magistro, procuratores vero præ-
 dicti eidem Prioribus & præceptoribus, eorumque
 singulis, a quibus super his fuerint deputati, plenum
 super omnibus gestis, actis, receptis & procuratis
 per eos quomodolibet in hac parte Computum & rati-
 onem ponere & reddere teneantur, nec non omnes
 qui scienter occupatoribus & detentoribus prælabatis
 in occupatione vel detentione hujusmodi dederint
 consilium, auxilium vel favorem publice vel occulte,
 excommunicationis, Capitula vero, Collegia seu
 Conventus ecclesiarum & monasteriorum, nec non uni-
 versitates Civitatum, castrorum, villarum, & alio-
 rum locorum, & ipsas civitates, castra, villas, &
 loca, quæ in his culpabilia extiterint, ac etiam civa-
 tates, castra & loca, in quibus detentores & occupa-
 tores hujusmodi dominium obtinuerint temporale, si
 hujusmodi domini temporales in dimittendo bona præ-
 dicta, & restituendo illa Magistro & fratribus Ordinis
 & Hospitalis ejusdem nomine hospitalis ipsius obitacu-
 lum adhibebunt, & infra dictum mensem ab hujus-
 modi præmissis non desisterint, postquam super hoc,
 ut præmittitur, fuerint requisiti, ipso facto interdicti
 sententis decernimus subjacere, a quibus absolvi non
 possint, donec super his plenam & debitam satisfac-
 tionem curaverint exhibere, & nihilo minus occupa-
 tores & detentores hujusmodi, vel prestantes eisdem,
 ut præmittitur, auxilium, consilium vel favorem,
 sive singulares personæ, sive Capitula, collegia, seu
 conventus ecclesiarum seu monasteriorum, ac univer-
 sitates civitatum, castrorum, terrarum, vel aliorum
 locorum extiterint, præter penas præscriptas, omni-
 bus, quæ a Romanis, vel aliis Ecclesiis quibuscum-
 que tenent in feudum, ipso facto decernimus fore
 privatos sive privata. Ita quod ad ecclesias, ad quas

spectant, illa libere sine contradictione aliqua rever-
 tantur; earumque ecclesiarum Prælati, sive rectores
 de ipsis pro sua voluntate disponant, sicut utilitati
 ecclesiarum ipsarum viderint expedire. Nulli ergo,
 &c. nostrorum donationis, concessionis, unionis,
 incorporationis, applicationis, annexionis, reserva-
 tionis, voluntatis & constitutionis infringere, &c.
 siquis, &c. Datum Viennæ sexto Nonas Maii, Pon-
 tificatus nostri anno septimo.

XLIII.

Littera PHILIPPI Regis ad CLEMENTEM
 Papam, quæ consentit, ut bona Ordinis Tem-
 pli transferantur in Ordinem Hospitalis S.
 JOANNIS HIEROSOLYMITANI juxta Con-
 ciliū Viennensis decretum. Datum Parisiis 14.
 Augusti 1312. [G. G. LEIBNITZII Co-
 dex Juris Gentium in Mantissa Part. II. fol.
 92. verso.]

ANNO 1312.

Sacratissimo Patri in Domino C. divina providentia
 sacro-sanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ sum-
 mum Pontifici, Philippus eadem gratia Francorum Rex,
 pedum oscula beatorum. Pater Sanctissime, cum nu-
 mer in Concilio generali Viennensi propter hæreses,
 enormitates, & scelera reperta in Fratribus tunc Or-
 dinis Militie Templi tanquam infructuosum, odiosum
 & abominabilem per ordinationem seu dispositionem
 Apostolicam, vestra Sanctitas Ordinem eundem, sta-
 tum & nomen ipsius tollere curaverit ab Ecclesia
 Sancta Dei, nosque Beatitude vestre assensum præ-
 buerimus; quod de bonis quondam Templi in regno
 nostro consistentibus eadem transferendo in novum
 Ordinem, vel antiquum militare ordinare, prout
 secundum Deum pro subsidio Terræ Sanctæ viderit
 vestra Sanctitas expedire: Sanctitalique vestre finalis
 deliberatio nobis assentientibus in hoc recessit, quod
 bona Ordinis præfati cum suis honoribus & oneribus
 in Fratres & Ordinem Hospitalis Sancti Joannis Hiero-
 solymitani per ordinationem Apostolicam transfe-
 rantur pro Terræ Sanctæ servitio, cui prius fuerant
 deputata, sicut & bona Ordinis Hospitalis ejusdem.
 Nos itaque, quorum interest, cum bona prædicta,
 quatenus in regno nostro sunt, sub nostra guardia spe-
 ciali & protectione consistant, & in eis ad nos jus
 Patronatus mediare vel immediate plenarie pertine-
 re nescatur, ad hujusmodi consensum impediendum u-
 na cum Prælati in Concilio congregati fuimus per
 vos induci, quia Sanctitas vestra disposuerat & or-
 dinaverat, quod per Sedem Apostolicam sic dictorum
 Hospitaliorum Ordo regularetur & reformaretur tam
 in capite quam in membris, quod Deo, Ecclesiasti-
 cis personis & secularibus esset acceptabilis, non au-
 tem infestus, sed subsidio Terræ Sanctæ quam pluri-
 mum fructuosus; sic etiam provideretur, & dispo-
 neretur de bonis præfatis omnibus, quod revocatis
 bonis omnibus alienatis utriusque Ordinis fructus,
 proventus & redditus eorundem bonorum utriusque
 Ordinis, deductis expensis necessariis pro custodia &
 administratione bonorum ipsorum, fideliter ac integre
 converterentur in servitium & subsidium lupradic-
 tum: sicque vestra Sanctitas sacro approbante Con-
 cilio ordinavit, & ordinationem hujusmodi in dicto
 Concilio solemniter publicavit. Nos igitur disposi-
 tionem, ordinationem & translationem hujusmodi ac-
 ceptamus & ei nostrum præbemus assensum, juribus
 omnibus, nobis & Prælati, Baronibus, Nobilibus
 & aliis quibuscumque regni nostri ante prædicta com-
 petentibus in bonis prædictis, salvo perpetuo nobis
 & eis. In quorum testimonium, & munimen sigil-
 lum nostrum præsentibus litteris duximus apponen-
 dum. Datum Parisiis die 14. Augusti, Anno Do-
 mini millesimo trecentesimo duodecimo. Et sont les
 ditz Lettres scellées par double queue de Parchemin,
 d'un grand sceau de cire jaune.

XLIV.

Sententia Banni & Proscriptionis per HENRI-
 CUM VII. Romanorum Imperatorem in RO-
 BERTUM, qui se Siciliæ Regem instituit &
 plura Beneficia ab Imperio tenet, lata, ob
 Seditiones & Bella contra eum & Imperium
 mota

1313. 25. Avril.

ANNO
1313.

motu, initaque cum Rebellibus Florentinis, Lucanis, & Senensibus fudera. Actum Pisis 7. Kalend. Maii, Regni ejus anno V. Imperii vero I. (1) quod fuit 1311. [GOLDASTI Constit. Imp. Tom. I. pag. 321. MARTENE. Thesaurus Novus Anecdotorum Tom. 3. in Chronica Siciliæ col. 62.]

HENRICUS Dei gratia Romanorum Imperator & Semper-Augustus, ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum.

1. Deus juxta justus, fortis & longanimus, omnes secundum merita sua judicans, superbiens illum Spiritum, qui ante suum thronum demens se gloria & honore conspiciens, sedem suam ad Aquilonem, ut esset similis Altissimo, ponere cogitavit; de altis cœlorum fastibus ad inferiora Terræ in compribria sempiterna demergens, ipsum omni gratia & spe minime consignè privando duxit æternalibus ulionibus exponendum. Sic ad præsens justitiam relapicet, & æquitate videt ipse cœlestium, terrestrium, & infernorum Dominus, qui novit ocella cordium, & apud cujus tribunal omnis cessat calumnia, & veritas nullius nequitie tenebris obscuratur. Deponat & nunc de fide potentem, qui tentavit & acerbavit ipsum, & concitavit eum in iram: perdat eum, qui malè querit, & det illi, qui obstinato animo viam innocentie refugit & gloriatur in malitia, comprobrium sempiternum: faciat in eum judicium conscriptum, & sic omnia sanctis ejus.

2. Nequitia siquidem & proditiis alumnus Robertus, Natus clare memorie Caroli Secundi, qui se Siciliæ Regem intolcat, & Imperii Romani adque impinguatus, intractatus, & dilatus, contra illud (cui etiam causa feudorum multorum & honorum ipsius Imperii, quæ hæcenus tenuit, & quæ injustè principatiter occupat, humiliter obedire debet) vitis & iniquitatibus emittens, odia, dolos & fraudes pro fidelitate retribuit, ex detestanda ingratitude vitio calcaneum rebellionis resumpsit erigere: & contra simulam indurata nequitia recalcitrare non cessat, nefandaque superbia tumefactus sedem ab Aquilone, hoc est, ab opposito Majestatis Cæsareæ, quam ejus Dominiæ & Magistram revereri & honoraretur, supponere fatigans, ipsam convitiis & contumeliis provocavit hæcenus, & continuo animo protervo continue provocare præsumit.

3. Ipse namque inter ceteros sue malignitatis conatus, licet antequam Imperialis coronationis causa proficeretur ad Urbem, per suas litteras speciales pluries culmini nostro inscriptis, quod ipse (sicut ex causa prædicta debebat, & hîs, qui nec opere nec verbo gravavimus, nec gravare sed potius gratiosè tractare intendebamus, eundem ex probitate conscientie crededamus) ad exhibendam nobis debitam reverentiam & honorem, tam in dicta coronatione quam alibi intendebat, & ad id pro viribus se parabat: confederationes tamen, conspirationes, uniones, & ligas in offensam & impedimentum processus Cæsarej, unâ eum Florentinis, Lucanis, Senensibus, & aliis nostri Romani Imperii subditis per Lombardiam, & ut eos in Rebellionis præcipitum excitatos foveat, omne contrarium (sicut expresse dingscitur) per se suosque Procuratores, Nuntios & Ambasiatores, in nostrâ Majestatis injuriam, & offensam & impedimentum processus Cæsarej facere procuravit & fecit. Tradavit etiam, quod civitas Cremonæ, Parmæ, & Rhegii, quæ sub nostra obediencia consistebant, contra nos & Imperium rebellarent, inducendo tam communia ipsarum civitatum, quam subditos nostros prædictos ad rebellionem hujusmodi, & eis ad id pollicendo auxilium, consilium, & favorem; & nihilominus dicti Roberti facti favoribus, sueque nequitia conscii & ministri civitatis Astensis, & castra Valentie, casalis sancti * Evafii, & alias nonnullas civitates & castra provincie Lombardiæ, quæ mandata

ANNO
1313.

nostra juraverant, & nos in eorum Dominum recognoverant, & Officialibus nostris receperant & habebant, Officialibus ipsis violentè ejecis, nequiter occupatis, & occupatis & occupata pro Roberto detinent supra scripti. Denique Robertus Johannem fratrem & stipendarios Romani videlicet ea intentione transmissit, ut Urbe (si posset) sue proditiōis dolosè subjeffa vel saltem turbata, in ejus periculo nefanda seditionis immisso dictæ coronationis impediret solemniam, prout dicti Johannis & stipendiariorum in ingressu nostro in Urbem prædictam, quando in partibus illis moram traximus, efficaciter operum argumento probantes, unâ cum copiosa subditorum multitudinem, quæ per instigationem dicti Roberti submissi sibi subsidii & defensionis fiducia cum armis & equis ad opponendum se nobis & exercendum per excogitatum malitiam simul cum Johanne stipendiaris prædictis convenit, ibidem contra nos & gentes nostras hostiliter posuerunt infidias, fecerunt insultus, spoliaciones, violentias, & homicidia perpetraverunt, viasque publicas & loca, per quæ ad tendendum ad basilicam Principis Apostolorum de Urbe omnibus religionem profitentibus Christianam liber aditus patere debebat, bellicosos apparatus claudere nobis ac gentibus nostris ad basilicam ipsam, ne ipsa coronatio celebrari valeret, accessum totis viribus prohibere, ac aliâs omnimodo quo poterat præstatem nostram offendere, procurarunt, aliæque præstatem Robertus committebat, & erat in situ contra nos committendi omnia, quæ ad nostri Imperii damnum tenderent, & ad ea modis omnibus quibus poterat, nitentur.

4. Hæc siquidem crescente clamore notorio, & in pluribus rerum experientia edocente, licet ipsa tam publica & notoria essent, quod nulla posset tergiversatione celari, & nos, qui subiecti non sumus, contra dictum Robertum propter præmissa, eo irrequiescibilem procedere, tamen ex Augusta clementia (quæ libentius emendat in subditis poenâ quam punit; nec exercet ferrum in eos, quos sanare potest mulcebris lenitas medicina) post seculum nostrum ab Urbe prædicta, super dicto notorio & prædictis per ipsum Robertum contra nostram Majestatem commissis ad inquisitionem descendimus, quam, ut fidei vel amoris scintilla (si qua forsitan remansit in eo) ipsius viscera tangeret, & ipse interim spatium ad cor redeundi haberet, usque in præsens deliberationibus rationis duximus protrahendam, Robertum prædictum citari legitime fecimus, ut comparere curaret, suam (si posset) innocentiam ostenderet. Verum idem Robertus in sua protervia perseverans, in terminis sibi ad hoc præfixis, vel eorum aliquo vel per se vel per alium comparere contumaciter non curavit. Quare nos super præmissis in ipsius Roberti contumacia fide dignis & sufficientibus receptis testibus, & eorum dictis in scripta redactis, & per nos solenniter publicatis, & de mandato nostro à Proceribus nostri Palatii cum diligencia recensitis, & facta nobis de ipsis & per ipsos relatione fideli, per ea, quæ probata fuerunt, prædicta omnia & singula publica & notoria esse, in scriptis interloquendo pronuntiavimus & declaravimus exigente justitia, & postmodum cum requiri & citari sufficienter & peremptorie fecimus, ut certo termino jam elapso coram nobis (ubiique effemus) ad hanc nostram sententiam audiendam comparere curaret. Quod ipse præcisus & diffusus injuriis & offensis in sua obstinatione & contumacia & fraudibus perniciosè induratus, facere prætermisit.

5. Quia igitur dimissis omnibus & singulis (prout apertius in inquisitione continetur) specialiter per dictos testes plenarie nobis constat, nos prædictos & alios prædicti Roberti excessus nefarios & opera detestanda maturo & justo libantes examine, ac illud notissimum nullatenus omittentes, quod ipse Robertus, dum in Urbe prædicta causa prædictæ coronationis effemus, dilectissimi nostri Pisani (qui inter ceteros nostros subditos fidelitatis ac opinionis sinceritate, galeas & gentes ad nostrum servitium & honorem Romanum mitterent) galeas ipsas in nostrâ Majestatis injuriam invadi, spoliari, & gentes prædictas capi & incarcerari, & in carcere detineri mandavit & fecit, & nihilominus in hujusmodi oblationis terminis perseverando, mala malis addendo, & pejora continue committendo, dum contra rebelles nostros direximus signa Cæsareæ, rebellibus ipsis (sicut publicum & notorium est, & facti evidentia docebat & docet) missi plures armatorum in sub-

* f. Ger-
valii.

(1) Quod fuit 1311. L'été 1313, ou plutôt tetranchee entiere-ment cette explication qui parait avoir été ajoutée ici par quel- que mauvais Chronologue, toutes les autres dates, celle du jour & du Mois, & celles des années du Règne & de l'Empire sont justes, & concourent ensemble au 21. Avril 1313. La Copie du Pape Martin, est d'après Saint Calixte, Maii, anno Regni IV. Imperii vero I. ce qui ne peut subsister sans contradiction, l'Em- pereur Henri VII. ayant été couronné à Rome dix sept Jours & Pauli Apostolorum anno Regni ejus IV. comme on l'a vu en ces lettres notifiées au-dessus de la date du 30 Juin 1312. [Dum.]

ANNO
1313.

fidium, ut eos diutius in eorum rebellionis erroribus confoveret, & attendens quod dum ipse potuit pacem & quietem habere, dum debuit tranquillitatem expectare, à nostra benevolentia & dilectione, quam sibi ex animi sinceritate paraveramus, obtinere noluit, bella quæhvit, iniquitates exercuit, & proposse curavit, sicut etiam procurare non cessat, in Imperii populos feminare zizanas, fuscitare odia, immittere scandala, concitare tumultus, nutrire schismata, & fovere discordias, & sine intermissione in actu committendi continuandique quoad potest, contra Imperium nostrum non omisit, non solum in nostri Imperii contemptum Reique publicæ detrimentum, sed etiam in perturbationem prosperitatis Ecclesiasticæ, quæ ad Imperii statum plurimum dignoscitur tendere, & in retardationem negotii Terræ Sanctæ, ad quod (teste Deo, qui omnia novit) totis cordibus & affectibus anhelimus, & videntes aperte, quod dictus Robertus irrevocabiliter in signum erroris prolapsus, & obstinatus in dolis, viam veritatis exviavit omnino, & tanquam alpis furdæ non obtinens auditum, nec mandata nostra, nec legis præcepta, in quam suis culpis [nam omne, quod est ex Deo, vincit mundum] & hæc est victoria, qua vincit mundum fides nostra, omni cura custodias cor tuum: nam ab ipso vita procedit, Prov. c. II.] incidisse ac incidere noscitur, nec etiam Imperatori plenitudinem potestatis veretur; sed quotidie cervicis durioris efficitur: & quantum ipsum ad poenitudinem expectamus, tanto majorem assumit audaciam malignandi: considerantes etiam, quod ipse Robertus de Imperii crapulatus pinguedine dilatur, & ex illicitis sibi laxatis habens furit, & nobis pro obedientia rebellionem, & pro fidelitatis debito injurias refert, nosque ac quoscunque fideles Imperii nobis obedientes pro posse impugnare conatur, ejusque poenas non in edificationem, sed in destructionem, non ad fructum & juvamen ut haberet, sed ad pestem esse dignoscitur: & volentes præmissis injuriis & ipsius fraudibus obviare, & Evangelicam sequi doctrinam, quæ nos monet, quod omnis arbor, quæ fructum non facit bonum, abscindatur & mittatur in ignem, licet fideles Reges & Principes in suorum dignitatis eminentiam libenter condignis honoribus & gratiis favoribus prosequamur, tamen ut culpa supplicium timeat, & virtus retributionem expectet, Robertum prædictum, cujus eligimus domare superbiam, & presumptionem erectam conterere, ipsumque à statu suo quantumcunque sublimi deponere, cum propter præmissa Majestatis criminis reus sit, universis & singulis Dignitatibus quocunque titulo comprehensis, quibus se intulit & decorat, auctoritatibus, honoribus, libertatibus, immunitatibus, & privilegiis, Provinciis, Comitibus, civitatibus, castris, terris, villis, & aliis feudis, vassallis, bonis, rebus, juribus, & jurisdictionibus universis tam perpetuis quam temporalibus, quos, quas, & quæ habet, tenet, & possidet, vel quasi, seu habuerunt & possederunt hactenus ejus quomodolibet ipse vel sui prædecessores, privamus: eundem Robertum rebellem, proditorem, & hostem Imperii, dictæque Majestatis crimine reum, de toto prædicto Imperio exbannimus & dissidamus: ipsum si quo tempore in nostram & Imperii fortiam pervenerit, vita per capitis mutilationem privandum in hisce scriptis sententialiter condemnamus.

6. Statuentes & mandantes, quod nulla persona cujuscumque nobilitatis, excellentie, status, vel conditionis existat, nullaq; civitas, castrum, villa, vel universitas eidem contra nos & Imperium præbeat publicè vel occultè, consilium, auxilium, vel favorem, sub pena centum librarum auri, pro qualibet civitate, libris quinquaginta, pro qualibet castro, villa, Marchione, Duce, Comite, Barone, & qualibet Nobili viginti librarum auri, & pro qualibet alia singulari persona, pro vice qualibet qua contrà fecerint, committenda: quodque cuilibet liceat impunè cives, incolas, habitatores civitatum, castrorum, villarum, & quolibet alias singulares personas, cujuscumque status vel conditionis existant, quæ contra nostrum honorem obediunt ei, vel darent consilium, auxilium, vel favorem, publicè vel occultè offendere in persona, rebus, & juribus, & ipsos & ea capere, & arrestare, & retinere: inhibentes etiam & precipientes expressè, ne aliqui debitores ipsius Roberti de bonis, in quibus ei tenentur, in aliquo satisfaciunt, vel reddere quomodolibet presumant, vel aliquin tantundem Camere nostre persolvant.

7. Ad hæc sine strepitu & figura judicii compellan-

tar universitates & provincias nostras, civitates, villas, & singulares personas cujuscumque præminetia vel excellentia, etiam Regia dignitate, vel status quocunque alterius dignitatis, conditionis, vel status existant, quæ ex aliquo pacto vel promissione seu obligatione dicto Roberto, aut prædecessori suo facto, pacto vel pena, sub quacunque forma comprehensa, vel comprehensi sint ratione, causa, vel titulo, & specialiter de aliquo servitio faciendo, vel hominum armatorum aliudque subsidium dando, per mare vel per terram, teneretur eidem Roberto, ab ipsis pacto, promissione, obligatione & pena apposta, vassallos quoque & feudatarios, & omnes & singulos, qui eidem fidelitatis vinculo vel alia quacunque ratione vel causa ad aliqua servitia realia vel personalia tenerentur, ab omni articulo fidelitatis, subjectionis, & obedientie ei vel suis hæredibus faciendis absolvimus penitus & in totum: ita quod nec civitates, castra, villæ, universitates, & persone prædictæ pacto vel obligatione prædictorum, aut vassalli, aut feudatarii, præfati cives, fidelitatis, subjectionis, & obedientie ratione, causa vel titulo sibi vel suis hæredibus quomodolibet teneantur. Ipsas etiam contratas, civitates, castra, villas, feudatarios, vassallos, bona, res, jurisdictiones, servitia, & jura, & quæcumque alia sub nostra contenta privatione & abolitione hujusmodi conficimus.

8. Demum omnibus & singulis Militibus, Auditoribus, Judicibus, Jureperitis, & Notariis, qui ejusdem Roberti domestici seu familiares existunt, five aliis, qui in ejus servitio esse noscuntur, & quibusvis aliis, districtè præcipiendum mandamus, quod ab ipsis Roberti familiaritate, consiliis, directione, & obsequiis quibuscunque infra duorum mensium spatium ab hodie computandum cum effectu recedant, & nunquam ad ejus servitium vel consilium accedere publicè vel occultè presumant: aliqui ipsos Milites honore ac dignitate militiæ, Judices ac Jureperitos judiciandi & audiendi omnibus & singulis privilegiis & immunitatibus, ac Notarios Notariarum officio: eos videlicet ex dictis Militibus, Auditoribus, Judicibus, Jureperitis, Notariis, qui hujusmodi mandato nostro non paruerint effectu, exnunc prout extunc privamus termino superscripto, & inhabiles & infames reddimus, ita quod elapsis mensibus superscriptis ad nullos actus legitimus quocunque tempore postmodum admittantur.

9. Hujusmodi autem privationis, confiscationis, exbannitionis, dissidationis, condemnationis, & abolitionis sententias in his scriptis fecimus, & omnia alia singula facta & inserta facimus exigente justitia, & bono Reipublice requirent, ac ex certa scientia & plenitudine re potestatis, supplet omnem defectum, si quis forsan in inquisitione prædicta, de quibuscunque processibus propterea habitis ob aliquam juris solemnitatem omittam, constitutionibus contrariis, vel privilegiis sub quacunque forma verborum concessis: etiam si ipsi oportere de verbo ad verbum in præsentibus fieri mentionem, quæ contra præmissa vel præmissorum aliquod possent quomodolibet objici aut opponi, quibus specialiter derogamus.

Actum Paris in præsentia nostrorum Principum & Baronum, ac populi multitudine copiosa, VII. Calend. Maji, regni nostri anno quinto, Imperii vero anno primo, quod fuit MCCCXI.

XLV.

Accord entre CHARLES Comte de Valois d'Alençon, de Chartres, d'Anjou, & du Maine
Fils de Roi de France & ses sujets d'Anjou
& du Maine. Fait à Pontoise le jour de St. Marc 1314. [MARTENE Thesaurus Novus Anecd. Tom. I. col. 1345.]

1314.
25. Avril.

CHARLES fils de Roy de France Comte Valois, d'Alençon, de Chartres, d'Anjou, du Maine à nos amez & feux maistre Esienne de Monruay nostre clerc & chancelier, & Monsieur Pierre de Blenon Chevalier salut & dilection.

Les Lettres faites sur les accords par devant nostre Sire le Roy entre nous & nos sujets de la Comté d'Anjou & du Maine, sceelées au seel du Roy nostre Sire, nous vous envoyons contenant la forme qui ensuit. PHILIPPUS Dei gratia Francorum Rex Universis &c. notum facimus quod in nostra

ANNO
1314

nostra curia constituti carissimus & fidelis noster CAROLUS Andegavie & Cenomanie Comes pro se ex una parte, & Guillelmus de Verdaron, Radulphus de Romperrons, Johannes le Veer de Vontis, frater Thomas de Sanguéio, & frater Guillelmus Brane Procuratores, quamplurimorum qui ad nostram audientiam una cum eisdem appellaverunt à Domini Comitis curia ratione quorundam auxiliorum, quæ idem Comes ab eis petebat pro se & dictis eorum Dominis ex altera: qui Procuratores pro se & dictis appellantis quorum sunt Procuratores dictæ appellationi suæ imprimis renunciaverunt, & de beneplacito curiæ nostræ, quæ super eis remisit emendam super totali delicto præmissis, concordaverunt prout in cedula curiæ nostræ ab ipsis partibus tradita continetur, cuius cedula tenor sequitur in hæc verba. Il est accordé entre Monsieur CHARLES Comte d'Anjou & du Maine d'une part, & les Procureurs des appellans d'Anjou & du Maine en leur nom & au nom d'iceux appellans, de qui ils sont Procureurs suffisamment établis premièrement faite renonciation de tous appeaux tout simplement, que ce que les gens dudit Comté ont levé par raison de l'aide de la fille MARIE luy demourera franc & quitte selon la forme & la manière que les gens assissent.

Item, qu'ils donnent dès lors en droit audit Comté à prendre par sa main fur les gentils-hommes, & les gentils hommes fur leurs sujets autant comme une des aydes monteront, à lever de tous leurs sujets, à lever de degré en degré en la forme & manière que l'on la leve pour aucun des Barons, quand le cas échet de lever ayde de ses sujets, & aura ledit Comte ce qui fera levé entièrement sans ce que nul des sujets en puisse rien retenir.

Item, que parce qu'ils laissent au Comte ce que les gens ont levé, & qu'ils luy donnent autant qu'une ayde vaudroit, si comme il est dessusdit, ne leur soit fait prejudice au tems à venir en propriété ne en faineine, & de ce leur donnera ledit Comte ses Lettres.

Item, que les gens dudit Comte rendront & remercieront à estat de ce qu'ils ont pris fur les appellans ou fur leurs sujets, apel pendant, pource qu'ils ne leur ont obéi.

Item, il est accordé que ledit Comte, ouïes les raisons d'iceux appellans, & de tous ceux qui à cet accord faire voudront tenir, enquerera ou fera enquerir en la manière qu'il verra que bon soit, & parce qu'il voudra sçavoir mon se ils luy doivent les aydes; & s'ils les luy doivent, comment, & par quelles mains ils doivent estre levés. Et ce enquis, il prononcera selon sa conscience, en laquelle ils se mettent en tout, en renonçant à tout appel, & à toutes supplications à toute autre voix, parquoy ils pourroient venir contre sa conscience, & de la prononciation il leur donnera tel assignement qui portera fin à toujours.

Item, que pour cas qui advienne ou sont ja avenuez ledit Comte ne pourra lever ne demander ayde jusqu'à tant que il ait donné sa sentence.

Item, il est accordé que pour cette ordonnance ne soit faite au prejudice dudit Comte que il ne puisse demander l'ayde aux Barons, s'il avoïe qu'ils luy doivent en telle manière s'il étoit trouvé que les Barons la dussent, & qu'ils la pussent prendre fur leurs sujets: que ce qu'il en doit maintenant leur tourne en payement, & ne fera prejudice aux sujets connoissance que les Barons en fassent.

Item, il est accordé que s'il est déclaré par la sentence du Comte que les appellans donnent l'ayde, ce qu'ils donnent maintenant de leur volonté sera converti en payement de l'ayde d'iceux jadis pour raison d'YSABEL fille ainée dudit Comte.

Item, que pour raison de l'appel, ne de chose qui soit faite, ne de sentence qu'il donne en cette cause, estant comme il appartient à ses aydes, ledit Comte ne demandera, ne ne levera amende d'iceux appellans, ne de ceux qui à cet accord se voudront tenir, s'ils n'alioient contre la sentence.

Item, il accorde que tous ceux qui à cet accord se voudront tenir, pourront comparoir pardevant ledit Comte à aller avant par Procureur suffisamment établi sans grace en ce qui demeure à faire par ledit Comte fur les aydes. A toutes ces choses tenir & fermement accomplir se sont obligez maîtres Guillaume de Verdaron & Raoul de Romperrons en tant comme eux touche, & comme Procureurs en

nom d'iceux appellans, sans obliger leurs biens pour iceux appellans.

Item, il est accordé qu'ils pourront mener d'une partie & d'autre les témoins qui ont autrefois été trais par raison de l'ayde, sans ce que ils ont été examinez leur face prejudice.

Item, de cinq Abbayes qui étoient en cet appel, c'est-à-sçavoir Savigny, Evron, Fontaine-Daniel, Clermon, & Champagne: il est accordé, qu'ils n'en payeront neant, ne eux, ne leurs hommes jusques à tant que Monsieur Raoul de Harecourt en aura dit la volonté sur où ils s'en sont mis du tout en tout, sans venir encontre & ne seront iceux Religieux tenus à payer amende, fort aussi comme les appellans dessusdits. In cujus rei testimonium præsentibus Literis nostrum fecimus apponere sigillum. Actum Parisius apud Luper coram nobis de consensu partium prædictarum die Sabbati ante festum beati Gregorii, anno Domini millesimo trecentesimo sexto. Par la vertu desquelles Lettres nous vous mandons & commettons que vous aliez en propres personnes es lieux de ladite contrée, & enquerir diligemment selon la teneur d'iceux accords contenuz d'iceux Lettres la manière & la forme de lever & exploiter les aydes, dequoy est fait mention d'iceux & en quantes manières, & pourquoy iceux aydes sont dûes, & oyez les raisons des Barons & tous les autres nobles hommes, & de toutes les personnes de Religion, Abbez, Prieurs, & Convens, & Chanoines des Eglises collegiaux & de toute autre manière personnes d'Eglise telles quelles soient de Religion ou de siecle, Abbesses, Prieures, freres de l'Hôpital, de Grammont, & des sujets de l'Ordre qui fut jadis du Temple, & de ceux des citez d'Angers & du Mans, & de toutes autres bonnes villes grosses & petites assises dans les fins de la Terre d'Anjou & du Maine quelles quelles soient & comme ils soient & rectés

toutes manières & preuves & de témoins qui à ce sont néanmoins, & enquerir bien du tout en tout diligemment de tout ce qui y appartient à enquerir selon la teneur dudit accord la vérité, si est en telle manière, que parceque vous en avez fait, trouvé & enquis, & nous avez rapporté ou envoyé enclos vos vos sçaux, appelez nos gens, & tous ceux qui y sont à appeler, lesquels nous faisons se montrer & appeler pardevant nous au jour de trois semaines de la Pentecoste prochaine venant ou Mans, si comme il est plus pleinement contenu en un ajournement sur ce fait; & mandront à nos fousbaillis qu'ils vous certifient par leurs Lettres pendans annexées aux nôtres la manière des sermons & des appeaux, comment ils auront été faits, que nous ce oïy & rapporté & vû en diligence, puissions dire, ordonner & prononcer selon nostre conscience, & la teneur dudit accord nostre sentence la manière de lever & d'exploiter iceux aydes: & commandons à tous & donnons en commandement par la teneur de ces Lettres, qu'ils obéissent à vous en toutes ces choses & en toutes celles qui pourront appartenir & en sont dépendans sur qu'au qu'ils se peuvent méfaire envers nous & l'enquête faite & parfaite adjournez par devant nous à certain jour toutes les personnes que ladite enquête touche ou peut toucher, quelles quelles soient; lequel nous certifiez par nos Lettres.

Donné à Pontoise jendy S. Marc MCCCXIV.

XLVI.

Epistola & Decretum quinque Electorum Imperii ad Papam futurum, quo notificatur Electioni LUDOVICI Bavariæ dñe 20 Octob. peracta, simulque ab eodem Papa futuro requiritur, ut suo tempore ei coronam imponat. Datum apud Franckenford 10. Kal. Novembris 1314. [G. G. LEIBNITZII Codex Juris Gentium Part. I. pag. 66.]

IN nomine Domini Amen. Sanctissimo in Christo Patri ac Domino suo Domino Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici futuro, Petrus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Sanctæ Magnæ Sedis Archiepiscopus, Sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius; Joannes Dei gratia Bohemæ

ANNO
1314

ANNO 1314. & Poloniae Rex, Waldemar Marchio Brandenburgensis, ac Joannes Dux Saxonie Senior, humiles ac devoti cum omni reverentia devotissima pedum oscula beatorum.

§. 2. Vacante nuper per obitum foelicis recordationis Serenissimi Domini Henrici quondam Romani Imperatoris, ipso Romanorum Regno seu Romano Imperio, & nobis una cum Reverendo Domino Balduino Sanctae Treverensis Ecclesiae Archiepiscopo, nec non Reverendi Domini Henrici Archiepiscopi Coloniaensis & illustrium Principum Joannis Bohemiae & Poloniae Regis, Rudolphi Comitis Palatini Rheni Ducis Bavariae, Waldemari Marchionis Brandenburgensis ac Ducis Saxoniae, honorabilibus Procuratoribus; ad quos tam de jure quam de consuetudine antiqua & approbata jus eligendi Romanorum Regem, in Imperatorem postmodum promovendum noscitur pertinere; solemniter concordantibus in diem Electionis hujusmodi, videlicet crastinum beati Lucae Evangelistae, quae est decima nona mensis Octobris. Et ego Petrus Archiepiscopus Moguntinus praedictus ex officio mei debito ipsam diem ad electionem hujusmodi celebrandam praefixi, litteris meis ** vocatoriis, ipsis Conprincipibus & Coelectoribus meis destinando. Qua die veniente suburbio oppidi Regalis Franckenfordensium, loco siquidem ad hoc solito & consueto, nobis Petro Moguntinensi, Balduino Treverensi Archiepiscopo, Joanne Bohemice & Poloniae Rege, Waldemaro Marchione Brandenburgensi, ac Joanne Duce Saxoniae supradictis ibidem convenientibus, celebrata Missa Sancti Spiritus, deliberatione provide praehabita, ad procedendum in Electionis negotio praeparato, & in quantum debuimus expectantibus, quod Reverendus Dominus Henricus Archiepiscopus Coloniaensis & Rudolphus Comes Palatinus Dux Bavariae nondum venerant, nec per se nec per suos Procuratores in dicto loco conveniant; Nos pro bono pacis volentes in hoc eis deferre ac facere gratiam specialem, terminum supradictum, videlicet crastinum beati Lucae Evangelistae unanimi consensu cum Reverendo Domino Balduino Treverensi Archiepiscopo usque in diem sequentem duximus continuandum, quam continuationem dictis Archiepiscopo Coloniaensi & Rudolpho Comiti Palatino ac aliis quorum interesse poterat, Nos Archiepiscopus Moguntinus ante dictus per nostros Nuntios speciales ad id deputatos insinuavimus, notificavimus, & ad eorum notitiam deduximus, ipsos citando vice & nomine omnium nostrorum praesentium, ut praeterea die continuata in dicto loco ad eligendum conveniant.

§. 3. Qua die continuata ipsis Archiepiscopo Coloniaensi & Comite Palatino, & aliis quorum interesse poterat sic vocatis & sufficienter expectatis, quod non venerunt, nec pro se miserunt, nec vires suas alicui seu aliquibus commiserunt, in Electionis negotio memorato, audita Missa Sancti Spiritus, Nos Archiepiscopus Moguntinus antedictus ipsa die continuationis, quae fuit vicesima mensis praedicti, hora debita & consueta procedere cupientes, in scriptis monitionem legimus & protestationem quandam vice nostra ac omnium ibidem praesentium jus in ipsa electione Regis Romanorum habentium illa vice, monendo omnes infames, excommunicatos, suspensos ac etiam interdictos, nec non quoscunque alios si qui forent foris inter eos, qui de jure vel consuetudine interesse in ipsius Electionis negotio non deberent, quod à Traditionibus Electionis celebrandae futuri Regis Romanorum & ab eadem Electione recederent, Coelectores nostros nos & alios quorum interesset eligere permittere; protestando, quod non esset nostra vel Coelectorum nostrorum intentio tales admittere tanquam jus in dicta Electione habentes, aut procedere vel eligere cum eisdem, imo volumus & intentionis nostrae fuit, quod voces alium, si qui reperirentur interfuissent, nulli praesentem suffragium, nec afferrent alicui nocumentum, & prout pro non receptis sive pro non habitis haberentur.

§. 4. Quam profectionem nos omnes supradicti una cum Reverendo Patre Domino Balduino Archiepiscopo Treverensi Coelectores nunc praesentes ratam & gratam habentes consensimus in eandem; demum post Tractus praehabitos consideratis sollicitè & diligenter circumstantiis pluribus & stata personarum diversarum, per quas seu per quam Regno vacante & Imperio posset utilis provideri; in illudrem Virum Ludovicum Comitem Palatinum Rheni Ducem Bavarie,

ANNO 1314. virum utique Catholicum, Orthodoxae fidei servidum Zelatorem, Ecclesiae Sanctae Dei & Ministrorum ejusdem ac Pacis sanctae ab ineunte aetate sua, experientia, quae est rerum Magistra efficax, attestante, devotum & humilem amatorem, strenuum in armis, in iudicio iustum, in Consiliis providum, in universa morum honestate praclarum, benignum, affabilem & mansuetum, de alto & generoso sanguine decoratum Regum & Principum procreatum, ac in cunctis agilibus pro regimine Reipublicae quam plurimum circumspectum; nostrum intuitum divina disponente clementia convertentes; Nos Petrus Moguntinus Archiepiscopus pro nobis & nomine nostro, praefatus verò Dominus Balduino Treverensi Archiepiscopus pro se & nomine suo; Nos vero Joannes Bohemiae & Poloniae Rex, Valdemarus Marchio Brandeburgensis, & Joannes Dux Saxoniae quilibet nostrum pro se & nomine suo, votis nostris per Dominum Moguntinum antedictum vice sua & nostra & ex speciali mandato nostro & suo diligenter inquisitis; Nos Electores praedicti in loco praedicto praesentes, jus totale ei vice in Electione dicti Regis habentes, consensimus concorditer in eundem Ludovicum, & ipsum nominavimus quilibet nostrum pro se, nullo penitus discrepante, in Romanorum Regem eligendum, in Imperatorem postmodum promovendum; & in Advocatum Sacro Sanctae Romanae ac universalis Ecclesiae, viduarumque & orphanorum defensorum. Quibus superactis ego Petrus Moguntinensis Archiepiscopus de mandato speciali, & voluntate mea & meorum Coelectorum praedictorum eundem Ludovicum Comitem Palatinum Rheni Ducem Bavarie elegeri solemniter in hunc modum.

§. 5. In nomine Domini Amen. Cum vacante Romano Imperio per mortem foelicis recordationis Serenissimi Domini Henrici quondam Romani Imperatoris, vocatis qui fuerunt vocandi, & qui in Electione Regis Romanorum jus habere dignoscuntur, ac praesentibus; dicta die continuata ad eligendum omnibus qui voluerant, potuerant ac debuerant commode interesse; placuerit omnibus & singulis praesentibus ad Electionem procedere futuri Regis; & inquisitis votis omnium & singulorum jus in Electione ipsius Regis habentium & praesentium, singulos Electores praedictos apparet ex praemissis directis concorditer vota sua in illustrem Ludovicum Comitem Palatinum Rheni, Ducem Bavarie, in eum consentiendo & ipsum nominando in Romanorum Regem eligendum; per cuius quidem fidelitatem & constantiam, speratur Sacrosanctae Romanae & universalis Ecclesiae potenter & utiliter suscipere incrementa, & etiam Respublica provide dirigi, & pariter superno suffragante auxilio gubernari. Ego Petrus Archiepiscopus Moguntinus antedictus, vice mea ac Coelectorum meorum praedictorum jus in ipsa Electione habentium, ex potestate mihi per eos tradita specialiter & concessa, eundem Ludovicum, invocata Sancti Spiritus gratia, in Romanorum Regem eligo, in Imperatorem futurum promovendum.

§. 6. Electione autem hujusmodi celebrata eam nos omnes & singuli Electores praedicti praesentes approbavimus & Te Deum Laudamus alta voce tecimus decantari; & dictum nostrum electum, qui praesens extitit & Electioni de se facta, divina nolens resistere voluntati, interpellatus cum instantia à nobis, reverenter consensit; & deinde electionem ipsam Clero & populo solemniter fecimus publicari. Postmodum verò ipsum electum in Civitatem Franckenfordensem introducentes, in Ecclesiam Sancti Bartholomaei deduximus & ipsum super altare majus, prout moris & consuetudinis est, adhibitis solemnitatibus in talibus debitis & consuetis, posuimus, Te Deum Laudamus denique decantantes, deinde in Coemeterio Ecclesiae antedictae Clero & populo ipsum electum praesentavimus, & ejus Electionem fecimus solemniter publicari.

§. 7. Ea propter Sanctitati vestrae tam humiliter quam devoto voto unanimi supplicamus, ut ipsum electum nostrum in Regem Romanorum paternis vobis amplexibus, munus inunctionis & consecrationis eidem conferendo de sacrosanctis manibus vestris sacri Imperii diadema dignemini loco & tempore favorabiliter impertiri; ut sciant & intelligant universi, quod posuerit in lucem gentium vos Dominus, & per sanctitatis vestrae arbitrium orbi terrae post nubila expolata Serenitas elucescat. Ceterum ut Beatitudo vestra agnos-

** Apud Herwartum: vesatitio.

ANNO agnoscat evidentiis vota nostra omnium presentium in predictis omnibus & singulis concordasse, ac in petitione hujusmodi existeret unanimis & concordis, preterea Electionis nostre decretum. Sanctitati vestre transmittimus, sigillorum nostrorum appensione ex certa scientia roboratum. Datum apud Frankenford decimo kalendas Novembris, anno Domini millesimo trecentesimo decimo quarto.

XLVII.

25. No.
vembre.

Littere HENRICI Electoris & Archiepiscopi Colonienfis ad omnes Principes, & Status Imperii: Significat FRIDERICUM Ducem Austrie in Romanorum Regem rite, & legitime electum fuisse, atque etiam ab se Bonae unctum & coronatum. Exhortatur illos & requirit, ut fidelitatem, & obedientiam debitam illi praestent, non obstant electione praetensa LUDOVICI Bavari, quam nullam, & attentatoriam, utpote separatam a sequenti, priore subsistente, faciunt. Datum 25. Novembris Anno 1314. Editiones XIII. [FUGGER Spiegel der Erbkaisers des Oesterreichs. 3. Buch. 2. cap. 275. pag.]

IN Dei nomine Amen. Henricus Dei gratia Sacrae Colonienfis Ecclesiae Archiepiscopus, Sacri Imperii, per Italiani Archi Cancellarius, Magnificis Principibus, Proceribus, Nobilibus, Ministerialibus, Castrensis, civibus, & Universis Sacri Romani Imperii fidelibus, ad quos praesentes litterae pervenerint, infra scriptorum cognoscere veritatem. Alias vacante Romano Imperio seu Regno, per mortem inclite memoriae Domini Henrici, quondam Romanorum Imperatoris, & de communi voluntate Principum, ius in electione futuri Romanorum Regis habentium, ad electionem dicti Regis, die videlicet crastino Sancti Lucae Evangelistae proxime praeterito apud Frankenvort assignato, ibidem eadem die sic assignata & in loco eodem debito, videlicet Frankenvort ab Illustribus Rudolpho Comite Palatino Rheno, Duce Bavariae, habente illa vice per litteras nostras Patentes potestatem pro Nobis eligendi, ac Rudolpho Duce Saxoniae, qui in possessione iuris, vel quasi eligendi fuit, & est, & progenitores sui fuerant a tempore, cujus memoria in contrarium non existit, ac Henrico Duce Carinthiae, vero herede & Rege Bohemiae, Illustris Princeps Dominus Fredericus Dux Austriae in Romanorum Regem eligebatur. Deinde idem Fredericus sic electus, comparens coram nobis, electionem suam per nos acceptam haberi, atque, in Regem Romanorum ungi, & coronari petiit cum instantia debita, & consueti. Nos autem, ne per repentinam manus impositionem, contra Doctrinam Apostoli, quicquid in hac parte facere perpetram videremur, Illustris Ludovicum Ducem Bavariae, qui ut ad nos pervenit, ejusdem Frederici a quibusdam aliis Principibus se assertit collectum, omnesque, qui se dicto Frederico opponere vellent, vel sibi in Romano Regno ius potius vendicarent, citari fecimus coram nobis ad certum Diem, & locum ad docendum de iure, si quod eis competeret in Regno memorato. Cives etiam Aquisen interim per solemnes nostros nuncios & speciales primo, secundo, & tertio ad eos transmissos requiri fecimus, ut nos intronississent pro coronatione hujusmodi Aquis faciendam, ut est moris. Die itaque supradicta sic per nos eidem Ludovico & aliis oppositoribus ipsius Frederici praefixa, nec ipse Ludovicus, nec aliquis alter per se vel per alios coram nobis comparuerunt, nec proponi quicquam fecerunt, quare ipsi Frederico in praemissis nostrum non deberemus officii debitum imperari. Quia igitur invenimus dictum Fredericum rite electum, utpote a veris principibus praedictis, & die, ac loco praefixis, ipsiusque Ludovici electionem; si qua fuit, ex post facto die sequenti, & non de communi consensu Principum prorogam, & etiam electione dicti Frederici tanquam priori non casata de facto attentatam, & quia dicti cives Aquisen sic a nobis requisiti non intronississent improvidis recu-
sant. Nos, ne propter rebellionem in Sacri Romani Imperii, & rei publicae, immo totius Christianitatis dispendium, coronatio eadem plus debito differ-

retur, & etiam ex privilegiis sedis Apostolicae, nobis & Ecclesiae nostrae concessis, intra nostram Diocesim, vel Provinciam, ubi nobis expediens videbitur, electos in Romanorum Reges pro tempore possumus coronare, quae quidem privilegia ante ipsam coronationem, & in eadem, clero & populo praesentibus, sub veris stilo, & filo & Bulla, ne quis putare posset, dictam coronationem, eo quia Aquis non fiebat, minus fore validam, fecimus solemniter publicari, eundem Fredericum, ipsa die beatae Catharinae Virginis, in oppido nostro Bunnan, quod est intra nostram Diocesim, in Romanorum Regem unximus, & coronavimus in futurum Imperatorem dante Domino promovendum, adhibitis circa coronationem eandem solemnitatibus debitis, & consuetis, Episcopis & Nobilibus, ac proceribus multis praesentibus in dicto loco. Quam unctionem & coronationem sic per nos, qui habemus de iure & de consuetudine, ut est dictum coronationem, & non alius, facere antedictam, eidem Frederico impenfam, ad singulorum & universorum virorum notitiam deducimus, vobisque eandem notificamus per praesentes rogantes, & requientes vos omnes, & singulos, ut dicto Domino nostro, & vero Domino Frederico, tanquam vero Romanorum Regi fidelitatis debitum praestantes eidem obediat, & intendatis, prout Romanorum Regibus praedecessoribus suis fieri, & obediri est consuetum, ut vestra ex hoc possit suo tempore fidelitas, quam ipsi Imperio tenemini, merito commendari. In cujus rei testimonium praesentes litteras nostras & dicti Rudolphi Ducis Saxoniae, ac Capituli Bunnanensis, cui de horum veritate constat, sigilla praesentibus sunt appensa, & nihilominus ad ampliorem praemissorum veritatem ea per Notarium Publicum infra scriptum in hanc formam publicam redigi mandavimus, suoque sigillo firmari. Actum in Monasterio Fratrum Minorum, in praesentia Illustris Rudolphi Ducis Saxoniae, Otto-
nis Landgravi de Hassia, Domini Eng. de Marka Gerlaci, Henrici, Emeh. de Nassove, Simonis & Johannis de Spanhem, Roberti de Virneberg, Dytheri de Katzenellenbogen Comitum, Henrici Bunnanensis, Hartradi de Merenberg, Werthlarionis, Heyderici San. Severini Colonienfis Praepositorum, nec non Nobilium virorum Gerlaci de Lymberg, Henrici de Lowenberg, & Joannis de Sollendorp, & Comitum de Töneberg duorum, & Joannis de Dowenheim Scolastici Bunnanensis, & quam plurimum aliorum fide dignorum. Anno Domini millesimo trecentesimo quarto decimo. Indictione decima tertia, vicesima quinta die mensis Novembris, quae fuit dies beatae Catharinae Virginis, & nos Rudolphus Dei gratia Dux Saxoniae, praesens recognoscens, quia praemissis interfuimus, ea vera esse, sigillum nostrum in eorundem evidentiis duximus his litteris apponendum, sub dato & die praedictis. Nos autem Capitulum Bunnanensis Ecclesiae, quia antedicta intra oppidum Bunnanense acta sunt, & nobis constat vera esse, sigillum Ecclesiae nostrae ad causas in horum firmitatem, ad praesentes Reverendi Domini nostri Domini Henrici Archiepiscopi Colonienfis praedicti apposivimus huic scripto.

Et ego Tilmanus dictus de Urina, publicus auctoritate Imperiali Notarius, quia officio unctionis & coronationis praedictarum, per dictum Dominum Archiepiscopum Coloniensem, in personam Serenissimi Domini Frederici Romanorum Regis factam a principio usque in finem praesens interui, ea, quae in eisdem agebantur, solemniter vidi, & audivi, sic acta esse, cum testibus antedictis, ad mandatum & requisitionem praefati Domini Henrici Archiepiscopi Colonienfis praesens instrumentum ex eisdem confeci, & in hanc publicam formam sub anno Domini, indictione & die praedictis redegi, meoque signo conducto signavi, vocatus ad hoc specialiter rogatus.

XLVIII.

Procuratio ROBERTI Jerusalem & Siciliae citra Farum Regis ad recipiendum Sacramentum 16. DE FRIDERICI de Aragonia Principis, super cembre: Inductis inter eosdem initis usque ad Mensem Martii 14. Indictionis proximo future. CUM Capitulis eorundem Induciarum in dicta Procuracione contentarum. Datum Neapoli 16. Decembris anno 1314. Indictione 13. anno Regni

ANNO
1314.

ANNO *Regni VI.* [Autentique tiré des Archives
de la Grande Cour Royale de Naples.]
1314.

Robertus, Dei gratia Rex Jerusalem, & Siciliae Ducatus Apuliae, & Principatus Capuae, Provinciae & Forcalquerii, ac Pedimontis Comes, tenore praesentis Procuratorii notum facimus Universis, quod si quando pro Jurium nostrorum obtentu Nos Principes, Barones & alios nostros subditos exponimus curis, laboribus, & periculis iuste guerra, Deum remque publicam jugiter habentes praeculis post decertationem diuturnam nostrorum compatimur tediis, & incommodis subditorum, & ut ne viam ultioris concordiae pacem odientibus pracludamus, Belli calamitatum pro loco, & tempore Treugis, seu Indulgentiae assentimur. Sane confisi de fide, prudentia, Nobilitate, & sufficientia Viri Nobilis Thomae de Marzano Comitiss Squillatii Marecalli, Jacobi Cantelmi Patnerrii Regni Siciliae, & Nicolai de Januilla Regni Marecalli Magistrum Militum, Consiliarium, familiarium, & fidelium nostrorum, ipsos Procuratores nostros, & Nuncios speciales facimus, constituimus, & ad infra-scripta Capitula ad haec facta specialiter ordinamus, ad praestandum se in conspectu, & praesentia spectabilis Viri Domini Federici de Aragonia, & ad recipiendum personaliter nomine, & pro parte nostra Sacramentum, & Homagium ab eo, & infra-scriptis Nobilibus, & aliis videlicet Dopno Ferando Possilanci, Guillelmo Raimundi de Montecatione, Berengario L. . . . de Cardone, Damiano de Palatio, Corrado Lanca de Castro Mainardi, Joanne de Camerano, Garfia Simeonis de Ayvaro, Michaeli Petri Dalbi, Martino Peris de Utes, Castellano Deimposita, Petro de Modico, & Federico de Antifa super Capitulis introscriptis inter Nos, & dictum Dominum Federicum habitis, & firmatis, quae nullo addito, vel mutato sunt per omnia continentiae infra-scriptae. Debent fieri Treugae ex nunc usque ad Mensen Martii Quartae decimae Indictionis primo futurae inter Illustrum Principem Dominum Robertum Jerusalem, & Siciliae Regem, & spectabilem Virum Dominum Federicum de Aragonia videlicet, quod in isto medio tempore, vel intervallo quilibet ipsorum teneat loca, quae tenent tam in Insula Siciliae, quam in Calabria quiete. Item quod dictam Treugam servabit dictus Dominus Federicus per se, & suos subditos, & alios juxta posse, & bona fide, non offendendo, nec faciendo offendi, aut in causa offensionis quomodolibet essendo Terras, & subditos videlicet Regnum ultra Farum cum Insulis sibi adjacentibus, Comitatus Provinciae, & Forcalquerii, & Pedimontis, Tusciam, Lombardiam, Ferrariam, Romaniam, Comitatum Brittoniorum, Urbem cum suo districtu, Campaniam, Maritimam, in personis vel rebus: Item quod in dictis locis, quae quilibet tenebit, & suo districtu possint edificare, ligna, pascua, herbas, & alia necessaria accipere, & quilibet Vicualia à conviciis sua pecunia communiter foro tuto habere, nec per aliquam partium dictis locis, quae medio tempore, ut praefertur, quilibet pars tenebit, possit vel eis liceat aut alicui ipsorum obsidionem, vel stabilitatem apponere, nec ad hoc facere aliquem apparatus, quousque tempus ipsarum Treugarum totaliter sit elapsum. Et ut praedictae Treugae firmissime observentur, prout superius est conventum, praefatus Dominus Federicus personaliter iurabit ad Sancta Dei Evangelia, libro tacto, praedicta omnia, & singula bona fide observare, nec contra ipsa per se, suos subditos, vel alios directe, vel indirecte venire, & de his praestabit, vel faciet in manibus Procuratorum dicti Domini Regis Roberti Homagium, quod si contraveniat, secundum omnem Consuetudinem, vel observationem & secundum omne Jus, nec ab his possit aliquorum, vel assensu dispensatione, licentia, vel mandato absolvi, non obstantibus etiam aliquibus pactis, vel conventionibus initis jam, vel in antea ineundis, sit, & reputetur ipso facto, non obstantibus quibuscumque defensionibus, vel excusationibus quibuscumque defensionibus, vel excusationibus proditor, & perjurus, & similia Sacramentum, & Homagium infra-scriptis Nobilibus, & quidam alii devoti, & subditi dicti Domini Federici, videlicet, Comes Manfredus, Joannes Miles frater suus Viceamiratus Domini Federici, Bernardus de Sarriano, Dopnus Sancius de Aragona, Dalmatius de Castro Novo Miles, Glibertas de Apulia, & Palatinus, & Observatores dictarum Treugarum sint Reges Ara-

gonum, & Majoritarum tanquam Communes ad haec Mediatores; Ita tamen quod nil aliud habere facere nec de quibuscumque aliis se introumittere, nec usque ad tempus praedictum duntaxat de observantia praedictorum, dantes praedictis Procuratoribus, & Nunciis nostris generalem, & liberam potestatem, & omnia alia circa praemissa, & quolibet praemissorum faciendi, quae nos facere possemus, si ibidem praesentialiter adessemus. Promittentes, & obligantes Nos, & heredes nostros sub hypotheca honorum nostrorum omnium, nos ratum habuituros, & firmum quidquid per praenominatos Procuratores, & Nuncios Nostros actum, gestum, receptum fuerit, ac etiam procuratum in praedictis, & quolibet praemissorum. In cuius rei testimonium praefatus Procuratoris scriptum fieri, & pendenti Majestatis Nostrae Sigillo iustissimum communi. Actum in Obsidione Trapani, Praesentibus Venerabilibus Patribus Francisco Gajetano, & Petro Rapollano Episcopis Jordano de Sancto Felice Juris Civilis Professore Magno Nostrae Curiae Appellationum Iudice, Nicolao de Costantio Jurisperito, Guillelmo de Ebullo, Philippo Sardo Marecalli nostrae, Jacobo de Castroquaco Armaturarum nostrarum Magistris, Militibus, Gerardo Spinola de Luco de Janua Cambellanis familiaribus, & fidelibus nostris & Datum ibidem Anno Domini * 1314. die 16. Octobris decimae tertiae Indictionis Regnorum nostrorum Anno VI.

Extradita est praesens Copia ab originali Rege Roberto signato de Anno 1314. littera C. folio 42. quod conservatur in Archivo Magne Regie Curiae Siciliae, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. F. D. Sanctae Metropolitane Ecclesiae Neapolitane Canonici Praebiter Cardinalis, D. Honuphrius Nicola Regius Archidiaconus à sua Cathedrali, & Cesarea Majestate constitutus post subscriptionem cuiuslibet paginae hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 15. Julii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Nicola.

* 1314. L'erreur est ici fort grande. Il faut lire 1314. On n'en peut douter, si on prend garde aux années de l'Indiction, à celles du Règne, & à celles du Règne où la Piece se trouve. Si la voyez date être de l'an 1314. le Prince Frederic avec qui Robert traite y seroit qualifié Roi, mais cela ne se pouvoit pas en 1314. parceque son Frere Jaques vivoit encore. [DUM.]

XLIX.

*Declaration des ESTATS DE BRETAGNE 1315.
solennellement assemblés au sujet du Droit de 10. Avril.
Régale & de la Garde des Eglises, qu'ils reconnoissent appartenir au Duc comme Seigneur Souverain & Fondateur. Le Jeudi après l'Ascension Domini. 1315. [LOBINEAU Histoire de Bretagne Aux preuves col. 464.]*

EN cest Parlement general de Bretagne, seians Monseigneur le Duc de Bretagne en presence de ses Estaz assemblés, les neuf Eveques du Duché savoir ceux de Rennes, de Dol, de Nantes, S. Malo, Cornouaille, Vannes, S. Briec, Leon, & Treguer; & aussi les Procureurs & Commis esleux de ces Dignitez & Chapitres de cestes Eglises, quiels ont assemblement dit estre cumpris en cedit Parlement bien assemble, comme membres des Estaz dudit Duché, ainsi que ils le doivent & sont tenus faire, par cause de leurs tenues, fiefs, & Regaires de leurs Eglises & Chapitres fondez des Rois, Ducs, & autres Princes de Bretagne, & de monde Seigneur le Duc comme leur droituier successeur, & Pont reconnu & reconnoissent leur Prince & Souverain Seigneur & que à luy, & non à autre Prince Seculier, les Regaires & Chapitres desdits sont en temporel; & que la garde & sauvegarde desdites Eglises.

ANNO 1315. Eglises & Chapitres lui appartiennent, & la jouissance des fruits temporels deldits Regaires, les Sieges vacanz & devestus, & tandis qu'il y ait provision de Prelats receuz & mis eledits Eglises par mondit Seigneur, comme en tel cas les en a acoustumé user. Et aussi ont confesse que des appeaux des Cours temporelles deldits Eveques & Chapitres, & ledit Eveque de Nantes de ses grans jours seulement, l'en en peut & doit appeller & relever au Parlement general du Duché de Bretagne, & en attendre la Sentence que se peut relever au Siege Apostolique & non ailleurs, & que ainsi est le droit des Princes du Duché, quels de leurs Souverainetez y sont fondez, quelconques diversitez qui par hostilitez & autres moyens le sont ensuys ou temps passé. Et entant qu'aucuns deldits Prelaz ou Chapitres auroient obtenus quelconques lettres ou exploits au contraire de cest adveu, ils y ont renoncé pour eux & leurs successeurs, & ont voulu & promis estre bons & loyaux subgez au Duc & au Duché, & obeissance ex choses devandites. Et partant en ont esté cestes presentes baillies à mondit Seigneur, & registreés en sondit Parlement tenu en la Cité de Rennes o sollempnité des trois Estatz, le Jeudi après *Misericordia Domini*. MCCXXV. ans après l'an de N. S. ainsi signé, par la Cour dudit Parlement, presente les trois Estatz, Rouxeau. Et apparoit avoir esté scellé en queue simple en cire vermouille d'un escu en echiquier à un quartier d'hermines. Collatio facta est. *Ob. de Nantes arm. F. cassette B. n. 18. & arm. N. cassette B. n. 14.*

L.

25. Mai.

Epistola ROBERTI Regis Siciliae citra Forum ad Paduanenses, qua, enarratione premissa Pastorum Dotulium Sororis ejus BEATRICIS cum AZONE Marchione Eflense, conqueritur de indebita occupatione tertie partis Terræ Lendenarie ad dictam BEATRICEM pertinentis per ipsos facta, rogatque, ut sine frustratoria vel cavillatoria tarditate omnia restituant. Datum Neapoli 25. Maii 1315. Indictione 13. anno Regni ejus VII. [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

Robertus &c. Nobilibus, & discretis Viris Potestati, Capitaneo, Anzianis, Consilio, Populo, & Communi Civitatis Padue, dilectis Amicis, & devotis suis salutem, & sincera dilectionis affectum. Tempore contracti dudum Matrimonii inter bonæ memoriæ Azonem Marchionem Extensem ex parte una, & spectabilem Mulierem Beatricem Sororem nostram, ex altera, idem Marchio de summa quinquaginta unius milium florenorum auri, quæ pro dotario ipsi nostre Sorori constituit in Regno nostro Sicilia Comitatu Andrie de Provincia Terræ Bari pro triginta millibus florenorum auri à Curia nostra emit, pro viginti uno millibus vero florenorum auri de ipsa summa residuis idem Marchio Terras suas Caparii, & Militarii sitas in districtu Civitatis Ferrarie, nec non tertiam partem alterius Terræ suæ Lendenarie de districtu dictæ Civitatis Padue cum hominibus, Juribus, & rationibus earum simul cum ipso Comitatu Andrie mandavit, & fecit prædictæ nostre Sorori pro dicto Dotario realiter assignari, quibus omnibus consentientes, quondam Franciscus de Extra Miles, Marchionis prædicti Germanus, & Universitates hominum Civitatis Ferrarie, Terrarum Caparii, & Militarii, & tertie Partis Terræ Lendenarie prædictarum, in quantum in hiis, vel eorum aliquibus tangebantur tunc, & tangi quomodolibet poterant in futurum, & omnia expressius confirmant, ex qua quidem Causa Dotarii taliter constituti prædicta Soror nostra dictam tertiam partem ipsius Terræ Lendenarie, sicut & præfatas alias Terras Caparii, & Militarii, prout seu Vicarios, & Procuratores suos per longum tempus continue tenuit, & possidet. Succesit autem postea dum adhuc viveret præfatus Marchio Vir ipsius, quod inter ipsum Marchionem, & vos dissensionis suborta, Vos memoratam tertiam partem ejusdem Terræ Lendenarie ejectis ab illa Vicariis, & Procuratoribus aliis nomine dictæ Sororis nostre tenentibus, & possi-

TOM. I. PART. II.

dentibus eam detinuitis ex tunc, & hunc etiam detinetis indebite occupatam. Cum igitur præmissa sine liquide sensibus nostris nota tam per documenta legitima inde sumpta claræ memoriæ Domino Patri nostro, nobisque subsequenter obfensa, quam plurimum Collateralium, & officialium nostrorum tunc præsentium Confectioni aliquorum ex hujusmodi documentis, per quorum examina, sive Consilia ipsorum documentorum directio, ac ordinatio processisse dinoscitur, testimonia fide digna, Nobilitatem, Amicitiam, & dilectionem vestram attende requirimus, & rogamus, quatenus provide ascendentes quid in hac parte favoris pariter, & affectus pro ipsa Sorore nostra secundum Deum, & ipsam puram substantiam veritatis exigat Justitia debitum, ad hujus nostre descriptionis potissime intercessum, possessionem prædictæ tertie partis memoratæ Terræ Lendenarie cum hominibus, Juribus, Rationibus, & pertinentiis ejus nec non fructibus omnibus medio tempore inde perceptis restituitis memoratæ Sorori nostre, vel personæ pro ea legitime, sine quavis frustratoria, vel cavillatoria tarditate, ut ubi per efficacem, & celerem restitutionem possessionis ejusdem hanc nostram amicam paginam realiter admisisse vos confitet, pro vobis, & nostris in Casibus ad nos mutæ vicis rependium interpellet Data Neapoli Anno Domini 1315. die 25. Maii XIII. Indictionis Regnorum nostrorum anno VII.

Extracta est præsens Copia ab originali Regeſto Regis Roberti ſignato de Anno 1314. littera C folio 206. at quod conſervatur in Archivio Magnæ Regiæ Curie Siciliæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen ſemper ſalva, Et in fidem Reverend. J. U. D. Sanctæ Metropolitanæ Eccleſiæ Neapolitanæ Canonici Preſbyter Cardinali, D. Honophrius Nicola Regius Archidiaconi a ſua Catholica, & Caſaræ Majestate conſtitutus poſt ſuſcriptionem cujuſlibet pagine hic tandem ſe ſubſcripſit. Datum Neapoli die 8. Junii 1718.

Canonieus D. Honuphrus Nicola.

I. S.

LI.

LUDOVICI Bavari Regis Romanorum Rescriptum, quo Civitates UNDERWALD, URACH, & SWITZ, quæ ad instantiam Abbatis Eremiti, & LEOPOLDI Ducis Austriæ a Judicio Rotuiliensi præscriptæ, & ab Episcopo Constantiensis excommunicatæ fuerunt, auctoritate Imperialis absolventur, & Imperii Societati restituntur. Datum in Nuremberg 8 Kal. Junii, Regni ejus anno I. [GOLDASTI Constitut. Imp. Tom I. pag. 324.]

LUDOVIGUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, Prudentibus viris vallium in Underwald, Urach, & Soitz, fidelibus suis dilectis gratiam suam & omne bonum.

1. Majestatem noveritis Regiam adversitatibus vestris ex animo condolere. Veruntamen, annuente Altissimo, speramus vestris doloribus brevi in tempore per nos remedia salubria exhiberi. Unde tanquam viri constantissimi adversariorum Comminationibus non finatis animos vestros aliquialiter demulceri.

2. Præterea, ut ex scriptis vestris collegimus, vos ex parte cujusdam Abbatis, dicti de Einsiedel, ad proſcriptionis sententias pervenisse, à quibus vos præsentibus absolvimus, restituente personam & res vestras in statum pristinum libertatis.

3. Adhæc de sententiis excommunicationum in vos latis Venerabilis Petrus Archiepiscopus Moguntinensis, Princeps noster dilectus, absolutionem committendam Decanis & Rectoribus Ecclesiarum vestrarum vobis veraciter repromissit, & se eisdem velle suas dirigere Litteras authorizabiles, & patentes.

M

4. E

ANNO 1315.

ANNO 4. Et fecuros vos reddimus, quod omnibus Advocatis & factoribus nostris, tum Nobilibus, tum
1315. Civitatibus, vos defendere & coadiuvare precipimus & monemus, quotiens & quodcumque per vos fuerint requisiti. Datum in Nuremberg. VIII. Kal. Junii, Regni nostri anno primo.

LII.

II. Sep- *Liga defensora inter Communia Veronæ, Vincen-*
tembre.. *centiæ, Mantuæ, ac Mutinæ ex una, nec non Pise atque Lucæ ex altera parte, quæ sibi invicem Consilium, auxilium, & defensionem contra hostes promittunt. Insertum est primum projectum istius Lige contrahende, sed valde defectuosum. Actum Pisis 2. Idus Septembris, Anno 1315. Indictione XII. Cum Mando Communis Pisanorum pro predictâ Ligâ incunda. Actum Pisis Indictione, Anno, mense, & die quibus supra. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]*

IN Eterni Dei Nomine. Consilium, Senatus, & Credentia Anthianorum Piani Populi & eorum Consilii Minoris, & Majoris, videlicet quindecim per quatuor Centum & duodecim Populi consilii dicti Majoris, Consilium Mercatorum, Consilium Artis Lanæ, Capitaneorum, & Priorum Septem Artium, Capitaneorum Militum, Capitaneorum Judicum, & Notariorum Advocatorum Piani Communis, Capitaneorum Partium Sardine. Quinquaginta Sapientum Virorum per quodlibet quatuorcentum Pisanæ Civitatis in Consilio Senatus, & Credentia more solito electorum Capitaneorum, Consiliorum Societatum Populi, Quadringentorum, & Mille de Populo ad Consilia deputatorum a Magnifico & Potente Domino Ugucione de Faggiola Pisanorum Potestate, & Capiteo generali Piani Communis, & Populi, & Capiteo Societatis Ligæ Pisanorum, & Lucanorum generali, vice, & nomine Piani Communis, & pro Communi Pisano sub Sacramento petita. Cum intellexeritis nunc legi coram Vobis formam, & tenorem Societatis, Fraternalitatis, Unionis, & Ligæ fiendæ & firmandæ in Nomine Altissimi Jesu Christi & ad reverentiam, & laudem divinæ Majestatis & gloriam & honorem Sacri Romani Imperii, & augmentum & bonum statum Partis Imperialis, & omnium Amicorum inter Nobiles, & Magnificos Dominos Canem grandem de la Scala, per Sacrum Imperium Vicarium Veronensem & Vicentinum & Chechinum de la Scala Nepotem ejus, & Rainaldum de Bonacollis & Bottonum fratrem ejus per idem Romanum Imperium Varios Mantuæ & Dominos Civitatis Mutinæ generales atque Communia Veronæ, Vincen-tiæ, Mantuæ, & Mutinæ eorumque Sindicos & Procuratores, Syndicario & Procuratorio nomine pro eis ex una Parte Et Nobiles & Magnificos Dominos Dominum Ugucionem de la Faggiola, Potestatem & Capiteum Civitatis & Populi Pisanum, ac etiam Capiteum Ligæ Pisanorum, & Lucanorum generalem & Francicum filium ejus, Potestatem, & Capiteum Civitatis, & Populi Lucæ, atque Communia Pisanum, & Lucæ, eorumque Sindicos, & Procuratores ex altera. Et videatur expediens & utile prædicta referri Vestro Consilio, & super eis auctoritate vestri Consilii provideri, ut ad perfectionem prædictæ Societatis, & Ligæ effectiva salubritate procedatur, si consulti & placet Vobis, quod dicta Societas, Unio, & Liga fiant, & perficiantur secundum dictam formam & tenorem nunc coram Vobis lectum, & lectam, quæ forma, & tenor infra singulariter describuntur. Et omnia fiant, & fieri possint, & executioni mandari, quæ necessaria fuerint pro dictis Societate, & Unione, & Liga complendis, & firmandis & sicut possit facere hoc Consilium, & totum Commune, & Populus Pisanus, & quod pro prædictis, & infra scriptis, & quolibet eorum faciendis, contrahendis, & complendis elibatur, & fiat ex nunc electus habeatur & sit auctoritate Vestra Syndicus, & Procurator prædicti Domini Ugucionis Potestatis & Capitei generalis, & Dominorum Anthianorum Piani

Populi, & Piani Communis, & Populi Nobilis ANNO
1315. & Sapiens Vir Dominus Guido Malcha Jur. Pentus honorabilis Pisanus Civis, quem presentem, & recipientem Magnificus Vir prædictus Dominus Ugucio, Potestas, & Capiteus supra scriptus, & Colus Leonerius Anthianus, & Prior Anthianorum Piani Populi, & Johannes Tadii, C. Ius Curatore. Colus Guanguallia Vinanz. Bonajunda Spanfi, Peruccius Fimi de Perlastio. Mone de Jollii, Jacobus de Biuti, Calch. Brancha Vacchatella, & Guido Redulfi Cerbulana. Anthiani Piani Populi Potestarius, & Capiteaneus & Anthianatus nomine pro Communi, & Populo Pisano. Et nos prædictum Consilium præsentia & auctoritate prædictorum Dominorum Potestatis, & Capitei, & Anthianorum una cum eis fecerunt, & constituerunt, & faciunt, & constituunt Syndicum, & Procuratorem ad omnia prædicta, & infra scripta faciendâ, & complendâ, & ad faciendum, & recipiendum promissiones, stipulationes, conventiones, & pacta, & quibus, & sicut videbitur, & opportunum fuerit cum parilibus stipulationibus, & obligationibus necessariis, & ad obligandum prædictos Dominos Potestatem, & Capiteum, & Anthianos, & Commune, & Populum Pisanum, sicut eidem Syndico, & Procuratori videbitur, & juramentum quodcumque præstandum, & faciendum in animas eorum. Concedentes eidem super prædictis, & eorum executione liberam bayliam, & generale Mandatum, & ad faciendum generaliter omnia alia, & singula, quæ ad prædicta, vel aliquid prædictorum pertinerent, & pro eorum executione, & cujusque eorum necessaria fuerint, etiam ea sine quibus aliqua prædictorum explicari non possent, sicut prædicti Dominus Pisanus Potestas, & Capiteus, & Domini Anthiani, & Vos per dictum Consilium & totum Commune, & Populum Pisanum facere possit, & possitis. Promittentes per stipulationem Mihi Bononcontro Notario infra scripto agenti, & stipulanti pro omnibus, & singulis, quorum interest, vel intererit, seu vice, & nomine ipsius Communis, ut dictum est, firmum & ratum habebunt semper, & omni tempore totum, & quod quid per dictum Syndicum & Procuratorem actum, & procuratum fuerit sub obligatione omnium honorum Piani Communis.

Summa supra scripti Consilii celebrati Pisis in Majori Ecclesia Pisana Civitatis, ubi fit majus Consilium Pisana Civitatis ibique coadunati mandato supra scripti Domini Potestatis voce Præconum, & sono Campanæ, ut moris est, partiu facto inter dictos Consiliarios prædicti Consilii, mandato supra scripti Domini Potestatis a Domino Jacobo Magnifico Roselli de Antio Legum Doctore, Judice & Vicario supra scripti Magnifici Viri Domini Ugucionis Piani Potestatis, & Capitei supra scripti ad sedendum, & levandum more solito in præsentia mei Bononcontri Notarii de Ripa Arni Scribæ publici (cancellarii Piani Communis, & Domini Petri de la Porta, Militis & focii supra scripti Domini Potestatis, Leopardi de Morona Notarii Cancellarii Anthianorum Pisanorum Piani Populi, & Ricciardi de Caleinaria Notarii, & Scribæ publici eorumdem Anthianorum Piani Populi, & Janucci, & Meris de Vulpo publici Banneriorum Piani Communis & aliorum plurium Testium ad hæc, & ut in dicto titulo per omnia, & singula continetur, Dominicæ Incarnationis Anno Millesimo trecentesimo quinto decimo, Indictione duodecima, tertio Idus Septembris, secundum cursum & consuetudinem Pisana Civitatis.

In Nomine Christi Amen. Hæc forma Societatis, Fraternalitatis Unionis, & Ligæ fiendæ, & contrahendæ inter Nobiles, & Magnificos Dominos Ugucionem de Faggiola Potestatem, & Capiteum Civitatis, & Populi Pisanum, & similiter Capiteum Ligæ Pisanorum, & Lucanorum, & Francicum filium ejus Potestatem, & Capiteum Civitatis, & Populi Lucæ atque Communia Pisanum, & Lucæ, & Dominum Guidonem Malcham Jur. Peritum, Honorabilem Pisanum Civem, Syndicum, & Procuratorem prædicti Domini Ugucionis Potestatis, & Capitei, & præfati Pisanum Communis & Populi Syndicario, & procuratorio nomine pro ipso Domino Potestate, & Capiteo, & Communi, & Populo Pisanum, ut de Syndicatu constet per Cartam rogatam, & scriptam a me Bononcontro Notario supra scripto, hodie ut supra dicitur in supra scripto Consilio. Et Syndicum, &

ANNO
1315.

& Procuratorem Domini Francisci Potestatis, & Capitanei memorati, & Communis Luca, ut constaret de Sindicato in Carta inde rogata a Sindacario, & Procuratorio nomine, ut dictum est ex una parte, & Nobiles, & Magnificos Dominos Canem grandem de la Scala, per Sacrum Romanum Imperium Vicarium Veronensem & Vicentinum, & Chechinum de la Scala Nepotem suum, & Sapientem, & discretum Virum Dominum Petrum de Saccho Jur. Peritum, Sindicum, & Procuratorem eorum Domini Canis grandis Vicarii memorati, & Chechini Nepotis sui, & Communium Veronæ, & Vicentiæ prædictæ, ut patet per Cartam rogatam, & scriptam, & firmatam a Severino Notario quondam Domini Crescimbenis de Saccho Notario Cive Veronæ, sub Annis Domini a Nativitate Millesimo trecentesimo quarto decimo, Indictione duodecima, die Sabbati ultima Augusti. Et Nobiles & Magnificos Dominos Rainaldum de Bonacolis & Botteronum fratrem ejus, per idem Romanum Imperium Vicarios Mantuæ & Dominos Civitatis Mutinæ generales, & Dominum Bernardinum de Nuvolono Juris Peritum, Sindicum, & Procuratorem eorum Dominorum Rainaldi, & Bottironi Vicariorum memoratorum, & Communium Mantuæ, & Mutinæ, ut constaret per publicum Instrumentum rogatum, & scriptum a Forate Maynecci Notario de Capelle Flor. Dioec. sub annis Domini a Nativitate Millesimo trecentesimo quartodecimo, Indictione duodecima, die quarta Mensis Septembris Sindacario, & procuratorio nomine pro eis, ut dictum est ex altera.

Primo videlicet quod prædicti Domini Uguccio, & Franciscus Capitanei, & Communia Pifarum, & Luca & eorum Sindici pro se, & Amicis suis de Civitatibus, & districtibus Pifarum & Luca, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, qui Domini, & dicti sui Amici nunc regunt Communia Pifarum, & Luca, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo præfatos Dominos Canem grandem, Chichinum, Rainaldum, & Botteronum fratres Vicarios memoratos, Communia Civitatum Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ & Mutinæ & eorum Amicos de Civitatibus ipsis, atque districtibus Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, pro suis veris Amicis, & è converso prædicti Domini Canis grandis, Chechinus ejus Nepos, Rainaldus, & Botteronius fratres Vicarii, & Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ pro se, & Amicis suis de Civitatibus, & districtibus eorum, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, qui Domini, & dicti sui Amici regunt Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ & Mutinæ, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo Dominos Uguccionem, Francicum Capitaneos memoratos, Communia Pifarum, & Luca, & eorum Amicos de Civitatibus ipsis, atque districtibus Pifarum, & Luca, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & remanebunt in futurum, pro suis veris Amicis.

Item quod supradicti Domini Uguccio, & Franciscus Capitanei, & Communia Pifarum, & Luca pro se & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt & tractabunt perpetuo Inimicos dictorum Dominorum Canis grandis, & Chechini, Rainaldi, & Bottironi fratrum Vicariorum, atque Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ tam de Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, quam aliunde, pro suis Inimicis, & contra ipsos Inimicos pro posse dabunt, & præstabant Consilium, auxilium, & favorem, & è converso quod supradicti Domini Canisgrandis, Chichinus Nepos ejus, Rainaldus & Botteronius fratres Vicarii, & Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ pro se, & Amicis suis prædictis habebunt, tenebunt, & tractabunt Inimicos dictorum Dominorum Uguccionis, & Francisci Capitaneorum, atque Communium Pifarum, & Luca tam de Pisis, & Luca, quam aliunde, pro suis Inimicis, & contra ipsos Inimicos pro posse dabunt, & præstabant Consilium auxilium & favorem.

Et si nova guerra moveretur, sive fieret alicui prædictorum Dominorum, Fratrenitatis, & Lige prædictæ teneantur, & debeant ceteri Domini, & Communia dictæ Lige invicem

eos defendere contra quos moveretur, fovere, & ANNO
adjuvare ad posse suum. Item quod omnes & singuli Banniti pro parte, 1315.
proditione vel alia causa.

Deficit residuum tenoris istius Capituli nec non sublequentes Clausula generalis obligationis bonorum, attenta coratione Pergamenæ, ubi prædicta erant scripta, ut eruitur è quibusdam verbis adhuc extantibus.

In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ad Laudem, & reverentiam Divinæ Majestatis, & Beatæ gloriose Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum, & Sanctorum ejus, & honorem, & reverentiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ & ad exaltationem Sacrosancti Romani Imperii, & ad augmentum, & bonum Statum Partis Imperialis, quæ dicitur Gibelina, & omnium Amicorum, & ad augmentum, & gloriam, & bonum, & pacificum, & salutarem Statum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Canis grandis de la Scala per Sacrum Romanum Imperium Vicarii Veronens. & Vicentin. Chechini de la Scala Nepotis ejus, & Rainaldi de Bonacolis & Bottironi fratrum per idem Romanum Imperium Vicariorum Mantuæ, & Dominorum Civitatis Mutinæ, generalium, atque Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ prædictæ, & Nobilium, & Magnificorum Dominorum Uguccionis de la Faggiola Pifarum Dei Gratia Potestatis, & Capitanei generalis Pifani Communis, & Populi, ac etiam Capitanei Societatis Lige Pifarum, & Lucanorum generalis, & Francisci de Faggiola ejus filii, Civitatis, & Populi Potestatis, & Capitanei generalis atque Communium Pifarum, & Luca prædictorum, & eorum, & cujuscunque eorum Amicorum sapiens, & discretus Vir Dominus Guido Malcha suprascriptus Juris Peritus, honorabilis Pifanus Cives, Sindicus & Procurator ad hæc legitime constitutus, per Cartam rogatam, & scriptam, & confirmatam a me Bononcontro Notario infra scripto hodie suprascripti Magnifici & Nobilis Viri Domini Uguccionis de Faggiola Pifarum Potestatis, & Capitanei, & Pifani Communis, & Populi sindacario, & procuratorio nomine, ut dictum est, etiam presentia, & consensu præfati Uguccionis Potestatis, & Capitanei Dominorum Anthianorum, & totius prædicti Consilii. Et ipse Idem Dominus Uguccio Potestas, & Capitaneus suo proprio, & privato nomine ex una parte, & sapiens, & discretus Vir Dominus Petrus de Saccho Jur. Peritus, Sindicus, & Procurator suprascriptorum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Domini Canis grandis Vicarii suprascripti, & Chechini suprascripti Nepotis ejus, & prædictorum Communium Veronæ, & Vincentiæ ad hæc legitime constitutus per Cartam rogatam, & scriptam & firmatam a Severino Notario quondam Domini Crescimbenis de Saccho Cive Veronæ, sub Annis Domini a Nativitate ejus millesimo trecentesimo quarto decimo, Indictione duodecima, die Sabbati ultima Augusti, & a me Bononcontro visa, & lecta, sindacario & procuratorio nomine pro eis, ut dictum est. Et sapiens, & discretus Vir Dominus Bernardinus de Nuvolono Jur. Peritus, Sindicus, & Procurator suprascriptorum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Rainaldi, de Bonacolis, & Botteroni fratrum Vicariorum, & prædictorum Communium Mantuæ, & Mutinæ ad hæc, & alia legitime constitutus per Cartam rogatam, & scriptam, & firmatam a Forense Maynecci Notario de Capelle Flor. Dioc. sub annis a Nativitate ejus millesimo trecentesimo quartodecimo, Indictione duodecima, die Mercurii quarta Mensis Septembris, & a me Bononcontro Notario visam, & lectam, sindacario, & procuratorio nomine, ut dictum est, ex altera, societatem, firmitatem, Unionem, & Ligan inter se nominibus, quibus supra, fecerunt, & contraxerunt perpetuo duraturam cum infra scriptis pactis, Articulis, conditionibus, & tenoribus: videlicet quod ipse Dominus Uguccio Potestas, & Capitaneus præfatus, & Commune Pifarum pro se, & Amicis suis de Civitate & districtu Pifarum, qui nunc sunt Amici ipsorum Domini Uguccionis Potestatis, & Capitanei, & Francisci scripti ejus filii, & dicti Pifani Communis, & remanebunt in futurum, ipsos Nobiles, & Magnificos Dominos Canem grandem, & Chechinum ejus Nepotem, & Rainaldum, & Botte-

ANNO 1315. Botteronem ejus fratrem Vicarios, & quemlibet eorum, & eorum, & cujuscunque eorum Amicos, & prædicta Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ & Mutinæ, & quodlibet eorum, & cujuscunque eorum Amicos, & de ipsis Civitatibus, & quolibet ipsarum, earumque districtibus, & qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum, & Communium, & cujuscunque eorum, & remanebunt in futurum, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo pro suis veris Amicis, & è converso quod ipsi Nobiles, & Magnifici Domini Canegrandis Vicarius scriptus, & Chechinus ejus Nepos prædictus, & Rainaldus, & Botteronus frater ejus Vicarii scripti, & prædicta Communia Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & quodlibet, & quilibet ipsorum pro se, & suis Amicis de Civitatibus, & districtibus ipsorum Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cujuscunque ipsorum, qui nunc sunt Amici ipsorum Dominorum Canisgrandis Vicarii, & Chechini ejus Nepotis, & Rainaldi, & Bottroni fratris ejus Vicarii, & uniuscunque eorum, & prædictorum Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cujuscunque eorum, & remanebunt in futurum. Ipsos Nobiles, & Magnificos Dominos Ugiuccionem Potestatem, & Capitaneum scriptum, & Franciscum ejus filium, & quemcunque eorum, & eorum, & cujuscunque eorum Amicos, & Commune Pisarum, ejusque Amicos, & districtuales, qui nunc sunt Amici, & in futurum remanebunt, habebunt, tenebunt, & tractabunt perpetuo pro suis veris Amicis. Et è converso prædicta Partes & quilibet earum facient & observabant de inimicis cujuscunque prædictarum Partium, & pro posse præstabant sibi ad invicem, & dabunt contra eosdem Inimicos Auxilium, Consilium, & favorem. Item quod omnes & singulos Bannitos pro parte, prodicione, vel alia causa dictorum Dominorum Ugiuccionis, & Francisci Capitaneorum, & prædictorum Communium Pisarum, & Lucæ, ita quod de Luca intelligatur completa, & ratificata per Syndicum generalem dicti Communis Lucæ ipsa societas, & Liga, & qui de cætero bannirentur pro parte, prodicione, vel alia causa, intelligantur etiam, & sint simili modo banniti prædictorum Dominorum Nobilium, & Magnificorum Dominorum Canisgrandis Vicarii, Chechini, & Rainaldi, & Bottroni Vicariorum prædictorum Communium, & Civitatum Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & eorum & cujuscunque eorum, nec in ipsis Civitatibus, seu Communibus, aut aliqua ipsorum, vel ipsarum, sive earum, vel alicujus earum districtibus venire, nec morari possint; Et si venerint, aut in eis morari vel inventi esse fuerint, fiat de ipsis, sicut placuerit ipsis Dominis Ugiuccioni, & Francisco, & Communibus Civitatum Pisarum, & Lucæ, & cuicunque ipsorum, & ipsarum de suis. Et è converso, quod omnes, & singulos Bannitos pro parte, prodicione, vel alia causa prædictorum Dominorum Canisgrandis Vicarii, Chechini ejus Nepotis, & Rainaldi, & Bottroni fratri ejus Vicarii, vel alicujus eorum, & dictarum Civitatum, & Communium Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cujuscunque eorum, & earum. Et qui de cætero pro parte, prodicione vel alia causa bannirentur, eorundem Dominorum, Communium, & Civitatum, vel alicujus ipsorum aut ipsarum intelligantur esse, & sint simili modo banniti prædictorum Dominorum Ugiuccionis & Francisci, & cujuscunque eorum, & prædictorum Communium, & Civitatum Pisarum, & Lucæ, & cujuscunque earum, earumque districtuum, & cujuscunque earum, nec in ipsis Civitatibus, seu Communibus, aut aliqua ipsarum, vel ipsorum, sive ipsorum, vel alicujus ipsorum districtibus venire, vel morari possint. Et si venerint, aut in eis morari, vel inventi esse fuerint, fiat de eis sicut placuerit ipsis Dominis Canigrande Vicario, Chechino ejus Nepoti, & Rainaldo, & Botterono fratri ejus Vicariis, & præfatis Communibus, & Civitatibus Veronæ, Vincentiæ, Mantuæ, & Mutinæ, & cuicunque eorum, & earum de suis. Item quod si guerra nova moveretur vel fieret alicui prædictorum Dominorum & Communium memoratorum Societatis, Unionis, fraternitatis, & Ligæ prædictæ, teneantur, & debeant ceteri Domini, & Communia dictæ Ligæ, eos, & eas invicem defendere contra quos, sive quæ moveretur, favorem & adjuvare ad posse suum. Quæ omnia superscripta, & singula

ANNO 1315. superscriptorum sic facere, & perpetuo observare, attendere, & firma tenere prædictæ Partes conveniunt, & promiserunt eo modo, & nomine, quibus supra dicitur, sibi ad invicem per solemnem stipulationem, & ad Sancta Dei Evangelia juraverunt super animas prædictorum Dominorum, & hominum, & personarum cujuscunque dictorum Communium & Civitatum, tædis corporaliter Sacro Sanctis Evangelis a prædictis Sindicis, & Procuratoribus cujuscunque prædictorum Partium, ut dictum est, bona fide & sine fraude, & contra non venire, vel facere per se, vel per alium ullo modo seu Jure, ullo unquam tempore, ad penam Marcarum decem milium boni, & optimi Argenti, quam penam Pars, quæ contrafaceret Parti fidem servanti dare & solvere teneatur & debeat ac cogatur, & pena commissa, & exacta, vel ne, nihilominus hic Contractus in suo robore, & firmitate persistat. Obligando inde se se prædictæ Partes ad invicem nomine, quo supra, & præfatos Dominos, & Communia, & quemlibet, & quodlibet eorum eo modo, ut dictum est, eorum, & cujuscunque eorum bona omnia ad invicem. Et renunciantur vicissim omni Juri sibi vicissim, & cuicunque eorum eo modo, & nomine, quo supra dicitur, competenti, & competuto contra prædicta, & quodlibet prædictorum, & unde se tueri, vel defendere possent, & nominatim a superscripta pena. Et aliter me Bononcontrum Notarium infra scriptum Scribam publicum, & Cancellarium ipsius Communis & præfatos Ser Severinum Notarium, & Ser Forensen Notarium qui de hiis quicunque ipsorum similem Cartam fecit prædictæ Partes; & præfatus Dominus Ugiuccio Potestas, & Capitaneus hanc inde Cartam scribere rogaverunt & voluerunt. Actum Pisæ in Pisana Majori Ecclesia vocata Sancta Maria presentibus scriptis Domino Petro Milite, & Socio scripti Domini Potestatis, & scripto Leopardo de Morrona Cancellario, & scripto Ricciardo de Calcinaria & scriptis Fanuccio, & Nerio Banneris testibus ad hæc rogatis, Dominica Incarnationis Anno Millesimo trecentesimo quinto decimo, Indictione duodecima, tertio Ydus Septembris.

L. H. T. Ego Bononcontrum filius quondam Martini Bononcontri de Ripa Arni Imperatoria dignitatis Judex Ordinarius, atque Notarius, & Cancellarius Pisani Communis Scriba publicus prædictis omnibus interfui, & rogatus hanc inde Cartam scripsi, atque firmavi, & in Actis Cancellariæ misi, atque scripsi.

Cum ejus Authentico in pergamine scripto sicut supra expedito in secretoriis Archiducali Archivio Mantuæ adervato presentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzini filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 15. Martii 1720.

LIII.

Accoord tuschen den Hertogh van Brabant JAN 10. Octobris DEN III. ende die van Mechlen, behebende tobre. dat de Stadt Mechelen sal ten Oorloghe trekken met den Hertogh ende hem bystaen tegen syne Vyanden, gelyk ook den Hertogh de Stadt Mechelen sal helpen in haeren Oorlogh. Ghedaen s' Maendaghs nae Sinte Denys daghe in 's jaer 1315. [Le Lustre & la Gloire du Duché

ANNO ché de Brabant. sous l'an 1315. pag. 83.]

1315.

C'est-à-dire.

Accord entre JEAN III. Duc de Brabant & la Ville de Malines par lequel cette Ville s'oblige à le servir en guerre contre ses Ennemis, comme aussi de le secourir contre les siens. Fait le Lundi après le jour de St. Denis l'an 1315.

Alle die ghene die desen Brief fullen sien, oft horen selen: Jan bi der Gratien van Gode Hertoghe van Lothryck, van Brabant, ende van Limborgh, Schepene, Gelfworene, ende Raet van den goeden Staden van Brabant, dats te wetene, van Loven; van Brusselle, van Antwerpen, van den Bosche, van Tricht, van Thienen, van Leuwe, ende van Nievele, ende Commogni Meesteren, Schepenen, Gelfworene, ende alle die Raet van der Staet van Mechelne Saluyt, ende kennisse der waerheyt, omme dat die dinghen die geschien, metter tydt, die liden des niet verwandelt, ocht vergheten en worden, soe pleeght menie met vestinghen van Brieven, ende van Carren gheslagedhste te maecte, hier omme doen wi kont met den ghenen, die nu syn ende naemaels kommen sellen, dat wi Jan Hertoghe, Schepene Gelfworene ende Raet van den goeden Staden van Brabant voorgeuoemt over een siede, ende wi Commogni Meesteren, Schepene, Gelfworene, ende alle die Raet van der Stadt van Mechelne voorz. over ander siede, omme alle twist te bevelne, ende donckerheyt te verclaerne, ende omme peys, ruste, ende vrintschap tusschen ons te meerne ende te bechoudene, over en ghedraghen syn; gestedeleck te houdene voor ons ende voor onse naercommelinghe rallen daeghen sonder argheleest, eerst werf wi Commogni Meesteren, Schepene, Gelfworene, ende alle die Raet van der Stadt Mechelne voor ons, ende voor onse Stad voorgeuoemt, ende voor onse naercommelingen hebben gheloof; ende gheloven in goeder trouwen den voorz. Hertoghe, ende syne naercommelingen.

I. Dat wi mit s'Hertoghe ghemeyne Oorloghen vaeren selen mit sine Staden ghenenleek bi te stane, ende te hulpe te haeren Rechte, tegen jekewelcken, wie dat waere, diese veronrechten woude in enigher manieren.

II. Ende wi Jan Hertoghe ende die goede Stade van Brabant voorgeuoemt gemeineleek hebben gheloof, ende gheloven in goeder trouwen de Stadt van Mechelne voorgeuoemt bi te stane, ende te hulpe te alle haere rechte, ende te alle haere vriheden te houden, ende te gebrucken in allen dien manieren, dat sise mi houdene syn, jeghen yeghewelcke, diese het brecken woude, ocht veronrechten woude in enigher manieren.

III. Voort loe hebben wi ende onse Staden van Brabant voorgeuoemt gheloof, ende gheloven der voorschreve Stadt van Mechelne, waert dat yemen die voorgeuoemde Stad van Mechelne ane spreken woude, ochte ane ligghen, dat si ons vootdere gheloof, ocht gewillecoert hadde in enighen Poente voorgez. dan si schuldigh waren te doene, ende sunderlinghe van den Oorloghe voorgez. dat wi ende onse Staden van Brabant voorgez. hen dies ghesliden selen, ende secker warant syn met al onser macht, ende met hen malleck met anderen.

IV. Oec geloven wy Jan Hertoghe, ende de goede Stade van Brabant voorgez. ende willecoren, dat die voorz. Stadt van Mechelne, ochte en geen van diere Stadt en selen gehouden syn voor onse Scout, ochte voor onse Stade Schout te geenre Stadt.

V. Ende wi Commogni Meesters, Schepenen, Gelfworene, ende alle die Raet van der Stadt van Mechelne voorgez. gheloven ende willecoren, dat die Hertoghe ochte die goede Stade van Brabant, ochte engeen van hen niet gheouden en selen syn voor onse Schout ochte voor onse Stade Schout te geenre Stadt, ende alle dese stucken, ende Poenten hebben, wi Jan Hertoghe de goede Staden van Brabant, ende de Stadt van Mechelne voorgeuoemt ghelof, ende geloven in goeder trouwen elck den anderen vast ende gestede te houdene rallen daeghen voor ons ende voor

onse naercommelinghen sonder argeliste in allen den maniere dat voren beschreven staet, behoudeleek altoos elcken Heere syn Recht, ende allen desen Poenten, ende dinghen vaste ende gestede te houdene, rallen daeghen gelyck dat si hier voren gheschreven syn, hebben wy Jan Hertoghe de goede Staden van Brabant, ende de Stadt van Mechelne voorz. voor ons ende voor onse naercommelinghe verbonden ons ende onse naercommelinghen elck met anderen sonder argeliste, ende om dat wi willen dat alle dese dinghen gestede ende vaste blyven rallen daeghen, hebben wi Jan Hertoghe onsen seghele, ende wi die goede Staden van Brabant, voorgez. die seghele hebben, dats te wetene van Loven, van Brusselle, van Antwerpen, van den Bosche, van Tricht, van Thienen van Leeuwe, ende wi Commogni Meesteren, Schepenen, Gelfworene, ende alle die Raet van der Stadt van Mechelne, de Segele van onsen Stade gedaen hanghen ane desen jeghenwoordighen Brief, in oircontchappen ende in kenissen der waarhayt. Dese dinghe waere ghedaen ende gheaccordeert in s'jaar ons Heeren, doe men schreef duyntech drie hondert ende vyftiene s'Maendaghs nae Sente Denys daghe. Aldus getrocken uyt het manuscript Privilegi-Boeck van onse Lieve-Vrouwe Natie, ende, is naer voorgaende collatie met het selve bevonden te accorderen by my.

Quod Attestor J. B. Anselmi, Protonot.
Apost. & Reg. &c. 1699.

LIV.

Transactio seu Deliberatio Communis Casalii cum Marchione Montisferrati de redditibus ex eorum Comuni annuatim habendis. Añum Casalii 31. Augusti Anno 1316. Indictione XIV. Cum Transumpto eju/dem. Datum 13. Septembris Anno 1324. Indictione VII. [Autentique tiré des Archives Archi-ducales de Mantoue.]

1316.
31. Août,

IN Nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem Millesimo trecentesimo vigesimo quarto; Indictione septima, die decima tertia Mensis Septembris in Casali in domo habitationis Domini Vicarii presentibus testibus Domino Germano de la Scala Judici Domini Marchionis. Laurentio de Zabaldano de Altavilla. Francisco Balestero de Grazano & Ibidem Nobilis Vir Dominus Henricus de Sancto Stephano Vicarius dicti Locii Casalii precepit mihi Notario infra-scripto, quatenus hoc Instrumento infra-scriptum, & scriptum. autenticarem & in publicam formam redigerem, tenor ejus talis est. In Nomine Domini Amen. Anno ejusdem Millesimo trecentesimo XVI. XIII. Indictione, die ultimo Mensis Augusti. Convocato, & congregato Consilio generali Communis Casalii ad sonum Campanæ ut moris est in Domibus quibus moratur Dominus Raynerius de Mazadio Comes Valpergæ Vicarius pro Illustri Domino Domino Theodoro Imperatoris Grecorum filio porfirigenito, Marchione Montisferrati. Ibidem dictus Dominus Vicarius ad instantiam, & requisitionem Consilii, Militiæ, & Populi a Vobis Credendariis Consilium requirit. Nomina quorum Credendariorum hic inferius per nomina describuntur. In primis Dominus Henricus Tratta, Philippus Grassus. Facius Grassus. Lorenzianus Grassus. Asclerius Grassus. Franciscus filius Luvoti Bazani Jovius Battalea Germanus Mazacaballus, Conradus Dolius. Henricus Cornid. Guiscardus Barbarinus. Cavallus de Villanova. Guilielmus Balestrevius. Obertus de Illia. Guilielmus de Codeca. Joannes Gobus, Conradus Pelegrinus. Nicolaus Baroxius. Antonius Cornu. Guilielmus Srezzatus Henricus de Garofola. Jacobus Armenegexius. Obertus Merzarius. Rufinus Panis. Johannis de Cartis. Obertus de Bolixana. Obertus Panis. Franciscus de Curtibus. Manuel de Pulia Petrus Pellucus. Obertus Garlandus. Ansenius Galonus, Milanus Galonus. Corleus Scazofius. Obertus de Ponte. Roglerius de Rogleris, Jacobus de Gargano. Roglerius Canis. Conradus Canis. Jacobus Caltaneus. Antonius de Serra, Oliverius Morenzianus.

ANNO
1316.

nus. Brexanus Molinarius. Obertus Morenzanus. Nicolaus Ferragata. Franciscus Saltareus. Martinus Casu. Guilielmus Ocellus. Guilielmus Scarnarius Bon Johannes Rubeus. Rufinus Campagna. Petrus Capellus. Petrus Feriarius. Gualfredus Morewzanus. Obertus Molinarius, & Jacobus Bultavinus. Primo quod cum pluries, & pluries examinatum, & ordinatum sit per praesens Consilium, ac per Consilium Sapientum de concordando, & conveniendo cum Domino Marchione de redditibus istius Communis, & adhuc bonam viam claram invenire non potuerunt, quomodo, & qualiter possint secum concordari. Qua propter a Vobis Credendariis supradictis Consilium requirit. In reformatione dicti Consilii placuit omnibus, nemine discrepante, quod dictus Dominus Marchio habeat, & debeat annuatim.
libra septem centum propria.

. & fiat Syndicus Communis Cafalis in praesenti Consilio ad omnia, & singula supradicta, & infra scripta specialiter peragenda. Item quod dictus Raymundus Syndicus, ut supra teneatur supplicare, & petere, atque requirere dicto Domino Marchioni, nomine, & vice dicti Communis Cafalis, ut eidem placeat remittere atque relaxari Comuni, & hominibus Cafalis omnia Pedagia & omnia realia.
Qui Dominus Vicarius, & Credendarii omnes & auctoritate, & decreto dicti Vicarii volen.

statuerunt praedicta Raymunda eorum, & dicta Universitatis Cafalis certum Nuntium & Procuratorem, Syndicum, & auctorem ad omnia, & singula supradicta faciendam, ordinandam, firmandam, & executioni mandanda pro ipso Comuni, & nomine ipsius Universitatis Cafalis. Dantes, & concedentes praedicti Domini Vicarius, & Credendarii eidem Sindico, & Procuratori liberam, & generalem Administrationem, atque Mandatum eorum nomine, & dicta Universitatis Cafalis omni jure, modo, & causa, quo melius possent, faciendi, & ordinandi, quae in praedictis, & circa praedicta, vel aliquod praedictorum occurrerint faciendam, & quae verus, & legitimus Procurator, & Syndicus facere potest, & quae dicti Domini Vicarius, & Credendarii vice, & nomine dicti Communis, & Universitatis Cafalis facere possent, vel posse facere viderentur, si praesentes adessent. Promittentes dicti Domini Vicarius, & Credendarii nomine dicti Communis, & Universitatis Cafalis mihi Notario infra scripto publice personae stipulanti & recipienti vice & nomine dicti Communis, & Universitatis praedictae, & omnium, & singularum personarum quarum interest, vel intererit, seu interesse possit, se se firmum, ratum, & gratum habituros quicquid in praedictis, & circa praedicta, vel aliquod praedictorum per praedictum Syndicum, & Procuratorem factum, seu procuratum fuerit. Et Volentes dicti Domini Vicarius & Credendarii nomine & vice dicti Communis, & Universitatis praedictae dictum Syndicum, & Procuratorem relevare ab omni onere satisfactionis in omnibus suis Clausulis fuisse, & in omnem casum. Et pro praedictis omnibus, & singulis firmiter attendendis, ad observandis praedicti Domini Vicarius, & Credendarii omnia bona dicti Communis, & Universitatis Cafalis mihi Notario infra scripto recipienti, & stipulanti vice & nomine quo supra pignori obligaverunt. Renuntiantes omnibus, & singulis supra scriptis Novis Constitutionibus, Epistolis divi Adriani, & omni legum Auxilio. Et inde hanc Cartam dicti Domini Vicarius, & Credendarii fieri praecerunt. Testes interfuerunt vocati Obertus de Ylia. Guilielmus Ferrarius. Obertus de Sibona, & Bergadanus servitor dicti Communis.
dicti Vicarii & Credendariorum abbreviavi, & scripsi, & in veritate testimonium signum ac nomen meum apposui.

L. H. T. Ego Bartheus Zabaldanus de Altavilla Notarius publicus Authenticum, & Instrumentum hujus exempli vidi, & legi, & sic scripsi nihil addens, vel minuens in punctum aut syllabam, sed sicut in ipso continebatur, sic & in isto novo continetur, praeter signum Notarii praedicti, quod non posui, & meum signum consuetum, atque nomen apposui in testimonium praemissorum.

L. H. T. Ego Anselmus de Azello de la Sala

publicus, & Imperiali auctoritate. Notarius Authenticum, & Instrumentum hujus Exempli vidi, & legi, & meum signum, atque nomen apposui in testimonium praemissorum.

ANNO
1316.

Cum ejus Authentico in pergamine scripto sicut supra expedito in fecerit Archiducali Archivio Mantuae adservato praesentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publiculque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius ac dicti fecerit Archiducali Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die 27. Januarii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Praefectus, hac die 24. Januarii 1720.

LV.

ULRICI Alsatie Landgravi Littere, quod Op. II. No. 1.
pidum Sanctum Hippolitum Castrum Kunegs- vembre.
perg, Villam Lusheim &c possideat cum fratribus in feudalitate FRIDERICI Ducis Lotharingie. Actum die Sancti Martini, anno 1316. [BALEICOURT. Traité H. Et Critique sur l'Origine & la Genéalogie de la Maison de Lorraine. Aux preuves. pag. cxliij.]

NOs Ulricus Alsatie Landgravius, Notum facimus praesentium inspectioibus universis, quod haec sunt bona quae nos tenemus & possidemus, patres, fratres & progenitores nostri hactenus tenuerunt, & etiam possederunt ab inclyto miraque nobilitate Domino D. Friderico Duce & Margravio Lotharingie, & ejus progenitoribus titulo feudali, videlicet oppidum Sanctum-Hippolitum, Castrum Kunegsperg, Villam Lusheim, Telonem & conductum incipientia a loco dicto Visk, & tendentia per vallem Alberti & vallem Leberuh, Argentinensis Diocesis, ac feodo quae strenui milites dicti de Numency à nobis in feodum possident atque tenent. Et sigillum nostrum praesentibus appendi fecimus in testimonium evidens praemissorum. Actum & datum in die Sancti Martini anno Domini MCCCXVI.

LVI.

Traité entre FERRY III. Duc de Lorraine, 1322.
& EDOUARD Comte de Bar, par lequel 30. Mai
le Duc Ferri s'engage de garder la Neutralité, durant la Guerre que le Comte EDOUARD va entreprendre contre le Roi de Bohême; EDOUARD s'obligeant en échange, de reprendre en Foi & hommage tous les Fiefs qu'il possédoit entre Meuse & Moselle & qui lui étoient échus de la Succession de PIERRE DE BAR son Oncle. Fait le Dimanche après la St. Urbain au mois de May. 1322. [BALEICOURT. Traité Hist. & Critique sur l'Origine & la Genéalogie de la Maison de Lorraine. Aux preuves. pag. cxiv.]

NOus Eddouars Cuens de Bar, faisons sçavoir & cognoissance à tous, que nous avons fais accord & convenances à tres-hault & puissant Prince notre tres chier & ami Signour & Cousin Ferry

ANNO 1322. ry Duc de Loheraine & Marchis, telles com si ap-
rés font escriptes & devisees; C'est assavoir que li
dis Messire li Ducs, se doit tenir cois sens nous at-
dier, s'il ne li plait; mais il ne nous peut grevier
par lui ne par ses gens, en son chief, ne en la per-
sonne, ne avec aucun, & de cette presente Guerre
que nous avons contre le Roy de Bohême, se cen
n'étoit avec notre chier & ami Cousin Henry Dal-
phin par la grace de Dieu Evêque de Mes, s'il le
requerroit, ou fassait requerré contre nous, & salues
toutes les convenances & alliances que li dis Mes-
sire li Ducs ait audit Evêque, & ladite Guerre
finie li dis Messire li Ducs le doit pourter envers
nous foy & lealté, ensy com à son homme, &
nous audis Mouffire le Duc comme à notre Sig-
nour; & ne puet li dis Messire li Ducs defendre ses
homes ne ses Subgés de la Duchie, qu'il ne voif-
sent quel part qu'il leur plairait, cette Guerre du-
rant: Et pour raison des Convenances dessusdites
nous avons reprints & reprenons en sei & en ho-
maige à toujours maix pour nous & pour nos hoirs
de notre ami Signour le Duc deussidit-cy de ses
hoirs; avec la Tour de Bourmont que nous te-
nons j'ai de lui, tous les Fieis que Messire Pierres
de Bar notre Oncles tient de nous entre la riviere
de Mueze & la riviere de Muzelle. C'est assavoir
la forte Maison qu'on dit Lavangarde devant Prou-
vart, le Chastel com dit Pierre Fort, la forte Mai-
son de Bouconville, Nonfart, & Samedieu avec
toutes les appartenances & appendices dis leus en
hommes & femmes, en bois, en aues, en preis,
en champs, & en toutes autres choses quelles qu'el-
les soient & puissent être, sens riens excepter, que
autre dis leus puissent ne doivent appartenir, & par-
mi ceste reprise tint li Fieis & les reprises que li dis
Messire li Ducs disoit & maintenoit que nous devions
tenir de lui; nous en sommes quittes, ne ne nous
en puent jamais riens demander li dit Messire li
Ducs ne sin hoirs, à nous ne à nos hoirs. Et pour
ce que toutes les choses dessusdites soient fermes
& estables à toujoursmaix, nous avons fait faillier
ses Lettres de notre faiel pendant, que furent fait
l'an de grace nostre Seigneur mil trois cens & vint
& dous, le Dimanche après la Feste Saint Urbain ou
moix de May.

LVII.

1323.
18. Mai.

*Capitula conventa inter Principem TARENTI,
& Principem ACHAYÆ de transitu dicti
Principis Achayæ ad partes Romanias, nec non
de Modo, & Numero Militum utrique eorum
contingente ad Expeditionem faciendam contra
hostes communes. Actum Neapolis die 18. Ma-
dii 1323. Indictione VI. [Autentique tiré
des Archives de la Grande Cour Royale de
Naples.]*

IN Dei Nominē Amen. Ad notitiam præsentium, &
memoriam futurorum tenore præsentium patefiat,
quod post diversos tractatus habitos inter Dominum
Principem Tarenti, & Dominum Principem Achayæ
de transitu faciendū per ipsum Achayæ Principem ad
partes Romanias, ultimo concordatum extitit, prout in-
ferius continetur, videlicet.

In primis, quod dictus Dominus Princeps Achayæ
transfretabit personaliter ad dictas partes Romanias
faciens viagium suum per istum modum, scilicet
quod declinabit ad locum qui dicitur ad verdipo, &
stando ibidem per unum diem, vel duos, aut tres,
vel quatuor, si invenierit illic Dominum Joannem de
Cesalonja, qui ad literas Domini Principis Tarenti
predicti dicti tempore debet esse in loco predicto, &
dicit præfato Domino Principi Achayæ, quod paratus
est libere resignare et pro parte ipsius Domini
Principis Tarenti Castra, seu Terras, idem Domi-
nus Princeps Achayæ recipiet eas, vel recipi faciet,
si hoc poterit sine impedimento, & muniet dicta Ca-
stra, & Terras gente concedenti, scilicet usque ad
numerus centum Equitum, & ducentorum Pedum,
si erit expediens, & receptis ipsis Castris, & Terris,
ut præfatur, vel non receptis, & quod in recipien-
dis ipsis esset impedimentum, vel non inveniretur
dictus Dominus Joannes in loco præfato expectatus
per unum diem vel duos, tres, aut quatuor, ut

præfatur, idem Dominus Princeps, ulteriori tem-
pore non expectato vadat, & descendat ad Golfum
Arææ & deinde equitando per Terram, si erit ei tu-
tum, & usque ad Golfum Corinthi dampnificando,
in quibus poterit, inimicos, discurrendo, & non mo-
ram trahendo, & sic suum ingrediatur principatum
predictum.

Item quod dictus Dominus Princeps Achayæ pro
dicto transitu suo ducet, seu portabit secum ad ex-
pensis proprias Equites ducentos, & pedites quin-
gentos pro tribus mensibus, & armabit inter Usse-
rios, & Galeas decem pro duobus mensibus.

Item quod dictus Dominus Princeps Tarenti in
subsidium dicti Passagii solidabit ad expensis proprias
ducentos Equites, quingentos Pedites pro tribus men-
sibus, & armabit inter Usserios, & Galeas decem pro
mensibus duobus. Quæ Gens Usseirii, & Galeæ
transfretabunt cum dicto Domino Achayæ Principe
tempore transitus supradicti.

Item quod facto calculo de expensis omnibus ne-
cessariis Armate predictæ, fuit inventum, quod
necessaria erant unc: auri decem millia, ut quilibet
Principum prædictorum poneret quinque-milia un-
cias pro negotio supradicto.

Item quod priusquam procederetur ad expensis al-
liquis faciendas pro dicta Armata, quilibet præfatorum
Principum pro rata contingente ipsam videlicet
quinque milibus unciarum, ut prædictum, caveat
idoneè per Mercatores, qui se ad hoc sollemniter o-
bligant, quod pro incontinenti habeatur dicta pecu-
nia, ut statim possit procedi ad exequendum neces-
saria pro Armata predicta.

Item quod post prædicta dictus Dominus Achayæ
Princeps invenit Mercatores dictæ Societatis Acza-
rellorum qui de rata contingente eum de dicta summa
pecunie, ut prædictum, obligantur se ad dandum, &
solvendum statim ipsam pecuniam pro dicto negotio
illi, vel illis, cui seu quibus fuerit ordinatum, ut di-
cta pecunia debeat exhiberi, & hoc præfati Mercat-
tores de Societate Aczarellorum dixerunt in præsentia
Domini Ducis Calabria, & præfato Domino Principi
Tarenti, prout ipsi Domini bene sciunt.

Item quod cum dictus Dominus Princeps Achayæ
impleverit, quæ per eum erant adimplenda, de præ-
senti, ut præfatur, petit instanter, ut dictus Domi-
nus Princeps Tarenti adimpleat, quæ sunt adimplen-
da per ipsum internumcium inveniendo Mercatores,
qui se obligant ad dandum statim ratam pecunie con-
tingentem eum pro dicto negotio juxta Conventiones
prædictas, alioquin protestatur ipse Dominus Achayæ
Princeps, quod per eum non fiat, quatenus ob-
serventur conventiones predictæ juxta tenorem ipsa-
rum, prout superius declaratur.

Item quod illi centum Equites, qui debent dimitti
pro munitione Despotatus, si erit expediens, ut præ-
fatur, non dimittant Dominum Achayæ Principem,
usque dum transierit Neopandum & deinde teneatur
illos remittere pro munitione predicti Despotatus. Et
si per ipsum Principem deberet iniri prælum, ut ip-
si centum Milites ad mandatum ipsius Principis ve-
nire teneantur ad eum die præfixo de dicto prælio
ineundo, ubicumque fuerit Princeps idem, & secum
esse tempore dicti Prælii, quo peracto Princeps præ-
fatus predictos Milites remittere debeat, ad Despo-
tatum predictum pro ipsius munitione ut superius
continetur.

Item quod dictus Dominus Princeps Tarenti re-
quiret Dominum Ducem Athenarum de subsidio cen-
tum Equitum, & respondeat, quid est de intentione
dicti Ducis circa præmissa.

Predicta vero omnia, & singula approbata, &
confirmata fuerunt per inclitum Dominum, Domi-
num Carolum Illus. Jerusalem, & Sicilie Regis Ro-
berti Primogenitum Ducem Calabria, ac ejus Vi-
carium Generalem, in cujus præsentia acta, tractata,
& celebrata fuerunt, præsentibus etiam Venerabili Pa-
tre Domino R. Episcopo Theatino, Cancellario dic-
ti Domini Ducis, Domino Fratre Bertrando de Ma-
lobofco Sanctæ Domus Hospitalis S. Joannis Hiero-
solymitani, Priore in Barulo, Domino Thomasio de
Sancto Georgio Magistro, Alexandro de Boyano Du-
cali Secretario Magnæ Regiæ Curie, Magistris Ratio-
natoribus, Domino Thomasio de Lextino, Domino
Adenulpho de Aquino, Militibus, Domino Guil-
ielmo Præposito Regenti, Cancellario Judice, Leone
Friczia de Ravello, Judice dicti Domini Principis
Tarentini, Magistro Nicolao de Bojano Medicinalis
Scientiæ Professore, & Judice Silvestro de Matera
Mag-

ANNO

1323.

Magna Regia Curia Judice, Consiliariis, & familiaribus Domini Achayae Principis memorati Anno Domini 1323, die XIX. Madii VI. Inditionis in Civitate Neapolis. In cuius rei testimonium facta sunt de praemissis praesens, & duo alia consimilia scripta, sigillis dictorum Dominorum Ducis Calabriae & Principum communita.

Extracta est praesens Copia ab originali Registro Regis Carol II. signato de Anno 1319. littera A. folio 227. quod conservatur in Archivo Magnae Regiae Curiae Siciliae, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. F. D. Sanctae Metropolitanae Ecclesiae Neapolitanae Canonicus Praebiter Cardinalis, D. Honuphrius Nicola Regis Archievangelus à sua Catholica, & Caesarea Majestate constitutus post subscriptionem cuiuslibet paginae hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 5. Julii 1718.

Canonicus D. Honuphrius Nicola.

LVIII.

1324.
31. Mars.

Litterae JOANNIS Pape XXII. quibus asserta sibi primum universa jurisdictione in Imperium solio vacante, Excommunicationem fulminat contra eos, qui jure Vicariatus administrationem ejus assumunt, cassatque, irritas, & annullat omnes Confoederationes super hoc factas, licet juramento vallatas. Actum Avenione 2. Caendas Aprilis. (1) [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 2. col. 640.]

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei ad futuram rei memoriam.

Si Fratrum & Coepiscoporum nostrorum & aliorum quorumlibet jura illibata servari, & ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, & ad id libenter nostrae sollicitudinis studium adhibemus, multo fortius equidem pro nostris & Romanae Ecclesiae spondae nostrae iuribus & honoribus conservandis ejusdem nobis officii debito, Apostolica provisionis partes temerum impendere, ne temporibus nostris usurpationis injuriarum subeant, aut detrimentum ejusdem derogationis incurrant. Sanè in nostram & Fratrum nostrorum deducum est, fama divulgante, notitiam, quod licet de jure sit liquidum, & ab olim fuerit inconvulsum servatum, quod vacante imperio, sicut & nunc per obitum quondam HENRICI Romanorum Imperatoris vacasse dignoscitur, cum in illo ad saecularem judicem nequeat haberi recursus, ad summum Pontificem, cui in persona B. Petri terreni simul & caelestis Imperii jura Deus ipse commisit, jurisdictioni Imperii predicti devolvitur, ac illam abique alterius participio, durante vacatione hujusmodi, per se vel per alium seu alios exercet in eodem imperio plenius jure: nonnulli tamen in Italiae partibus potestatis & dignitatis fastigium illicitè ambiantes, in nostrum & sanctae Romanae matris Ecclesiae, quantum in eis est, praedictum evidens, ac diminutionem honoris & juris, vicariatus seu alterius cuiuscumque nomen officii, quod ipso imperatore vivente ex ipsius forte commissione gerebant in certis terris, territorii five locis, post decessum ipsius absque nostra vel Apostolicae Sedis petita vel obtenta licentia retinere sibi, & nonnulli etiam de novo assumere quod non gesserunt antea, temerariis ausibus praesumerunt: quo vel quibus adhuc non vererent abuti, ac sub ejus vel eorum colore multa facere & fecisse noscantur, quae in nostram & Ecclesiae praedictae injuriarum

apertè redundant, non abhorrentes pro his variis involvi criminibus, nec divinae Majestatis formidantes offensam. Quia igitur error cui non resistitur, approbatur videtur, & latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum perveris conatibus non resistit. Nos volentes nostris & ecclesiae spondae nostrae iuribus & honoribus in hac parte prospicere, & malis ac scandalis quae ex usurpativa retentione seu assumptione hujusmodi orta sunt haecenus, & quae proculdubio se possent in antea furoriri, celeriter obviare, nec non periculis animarum hujusmodi retinentium & usurpantium nomina, & eis abutentium, ut praefertur, salubriter occurrere cupientes, praesentium auctoritate monemus sub excommunicationis poena omnes & singulos cuiuscumque status, praeminentiae, dignitatis, aut conditionis existant, etiam si patriarchalis, vel quavis alia superiori, aut pontificali vel regia, seu alia quacumque praesuleant dignitate, qui post vacationem imperii abique nostra vel Sedis praedictae licentia, hujusmodi vicarii seu cuiusvis alterius officii nomen sibi ubilibet retinuerunt, seu assumerunt, & retinent, & sub talis denominationis pallio abuti sunt, & abutuntur potestate, vel jurisdictione quacumque, seu ejus exercitio publicè vel occultè, quatenus de cetero à denominatione hujusmodi aut nominis usurpatione seu retentione praedicti vel cuiuscumque alterius, necnon usu, potestate, vel exercitio supradictis prorsus abstineant & omnino desistant. Inhibentes insuper sub poena praedicta omnibus & singulis Patriarchis, & Praelatis, etiam aliis superioribus, & inferioribus, ac Regibus, Civitatibus, Communitatibus, Universitatibus, Capitaneis, Potestatibus, Rectoribus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus & omnibus aliis cuiuscumque sint dignitatis, conditionis, aut status, ne praedictos hujusmodi nomen Vicarii, seu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes, ut praefertur, aut usurpantes illicitè, vel eorum aliquem sub denominatione vel titulo hujusmodi nominum, seu procuratores, commissarios, iudices, aut vices eorum gerentes, quocumque colore quaevis recipiant vel admittant, nec ut vicarii seu vicario aut officialibus Imperii pareant vel intendant, aut pareri vel intendi faciant vel permittant, nec in his eis vel ei quomodolibet praesent auxilium, consilium vel favorem, alioquin in omnes & singulos Patriarchas, Praelatos, etiam superiores & inferiores, Reges & ceteros denominatione praedicta, ut praemissum est, abutentes, ac illius praetextu assumentes quacumque officia, potestates, jurisdictiones ac eorum exercitia, & in recipientes eos ut vicarios vel officiales Imperii aut commissarios eorum, ut talium, & in parentes seu obediens eis ut talibus, aut praestantes in hoc sibi auxilium, consilium, vel favorem, nisi infra duorum mensium spatium à die datae praesentium numerandum penitus respuerint, vel se licentia Sedis Apostolicae super hoc ostenderit communitas, excommunicationis in singulares personas & in terras & loca ipsorum, & quilibet communitates, universitates, civitates, aut villas, interdicti sententias de Fratrum nostrorum consilio publicè promulgamus, contra eos nihilominus spiritaliter & temporaliter gravius prosequi, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti fuerit, & videbimus expedire. Et ut quibuscumque parenti talibus tollatur occasio, omnes & singulos qui hujusmodi vicariatus nomen usurpantibus juramento fidelitatis tenentur astricti, à juramento hujusmodi quantum ad hoc de potestatis plenitudine absolventes, auctoritate Apostolica firmiter inhibemus eisdem, ne talibus ut vicariis vel officialibus Imperii aliquatenus pareant vel intendant. Et insuper omnes pactiones, obligationes & confoederationes & colligationes à quibuscumque super hoc quomodolibet initas juramento vel quacumque alia firmitate vallatas, omnino dissolvimus, juri-bus vacuumus, irritamus, & quatenus de pacto processerint, revocamus, ac hujusmodi & quolibet alia juramenta à quibuscumque super his praestata, per quae possent in praedictis nostris & ecclesiae praedictae iuribus derogari, praefertim cum juramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, relaxamus. Ceterum ut hujusmodi processus noster ad communem omnium notitiam deducatur, certas five membranas processum continentes eundem in ecclesia Avenionensi appendi vel affigi ostiti seu superliminaribus faciemus, quae processum ipsum suo quasi honoro praecomio & paulo indicio publicabunt: ita quod omnes & singuli quos processus ipse contingit & contingere potest, nullam potestatem possint exculationem praetendere, quod ad eos talis processus non pervenerit, vel quod ignoraverint eum.

(1) Je range cette Piece sous l'an 1324 sans estre pourtant bien assuré qu'elle lui appartienne. Il falloit lui trouver une Place, & il me paroit, par diverses raisons, que l'an 1324 lui convient mieux qu'aucun autre. L'Edit suivant en contient même une preuve de preuve, étant daté du même jour, & donné sur la même matière. [D. M.]

ANNO

1324.

ANNO eundem; cum non sit verisimile remanere; quoad
1324. ipsos, incognitum vel occultum quod tam potenter
 omnibus publicatur. Actum Avinionis in domo episcopi
 palii 11. calendis Aprilis.

LIX.

11. juillet. *Bulla JOHANNIS Papæ XXII. quâ eundem
 LUDOVICUM Bavaram discorditer electum
 Romanorum Regem ob contumaciam suam &
 in malo perseverantiam jure Regni & Im-
 perii ex dictâ electione competenti privât. Dat-
 um Avinionis 5. Idus Julii Pontificatus sui
 Anno VIII. [MARTENE Thesaurus no-
 vus Anecdotorum Tom. II. col. 660.]*

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei, ad
 perpetuum rei memoriam.
 Sicut ad curam periti medici pertinet adhibere fo-
 menta fortia, cum levia non prodesse cognoscit: sic
 professio prædictis officio congruit, cum ad correc-
 tionem perverſorum inflicta pœnas non sufficere
 percipit, ut adiciat graves. Hinc per Psalmistam
 in chamo & freno maxillas illius contringere Domi-
 nus præcipit, qui ad suum prædium, ejus non obedi-
 endo salutaribus monitis, appropinquare contem-
 nit. Hæc utique circa personam viri magnifici LU-
 DOVICI Ducis Bavarie in discordia in Regem Ro-
 manorum electi nos servasse declarant evidentiis quæ
 sequuntur.

Dudum siquidem quod dictus Dux Bavarie in discor-
 dia in Regem Romanorum promovendum in Imperato-
 rem electus discordi electione hujusmodi, per Ec-
 clesiam Romanam, ad cuius examen personæ electi
 in Regem Romanorum in Imperatorem assumendi ap-
 probatio, & electionis admissio pertinet, electione
 hujusmodi non admissa, nec ejus approbata persona,
 nomen Regis Romanorum indebitè usurpaverat, ac
 regi Romani & Imperii administrationi se in ejusdem
 Ecclesiæ manifestam injuriam, plurimorum scanda-
 lum, suæ & aliorum multorum animarum periculum,
 ac etiam contra processus nostros adversus talia præ-
 sumptus, excommunicationis & alias diversas spiri-
 tuales & temporales pœnas & sententias continentes,
 factos antea & publicatos, nimis præsumtuosæ & pe-
 riculosæ ingesserat, exigendo videlicet & recipiendo
 sub præfato titulo regio fidelitatis in Alemannie &
 nonnullis Italia partibus, tam à personis Ecclesiasticis
 quam secularibus vassillis Imperii per se & alios
 juramenta, ac de dignitatibus, honoribus, & officiis
 ad ejusdem Romani regni seu Imperii dispositionem
 spectantibus pro suo libito disponendo, sicut diebus
 præteritis de Marchionatu Brandeburgensi, quem pri-
 mogenito suo de facto publicè consulit, ordinavit,
 & alia plurima exercendo, quæ ad ejusdem Romani
 regni & Imperii Regimen non est dubium pertinere.
 Nec non Ecclesiæ memoratæ rebellibus, sicut GA-
 LEATTO de Vicecomitibus ejusque fratribus, de cri-
 mine hæresis à suis competentibus iudicibus, exigen-
 te justitia, sententialiter & publicè condemnatis, ac
 nonnullis aliis perſidis Dei & Ecclesiæ prædictæ hos-
 tibus; se contra ipsam defensores exhibuerat & fau-
 torem, & alia gravia commiserat: quæ nec non & alia
 plura quæ circa præmissa temerè præsumserat atten-
 tare, adeo erant notoria, quod nulla tergiversatione
 celari poterant, nec dissimulationis neglectu irrepre-
 hensibiliter incorrecta relinquit, certos processus per
 quos ipsum à deviis hujusmodi ad veritatis & justitiæ
 semitam reducere credebamus, de Fratrum nostrorum
 consilio diversis temporibus fecimus contra eum.
 Primo namque, videlicet VIII. Idus mensis Octobris
 proximè jam elapsi, ipsum per Edictum publicum
 præsentem fidelium multitudine copiosa monuimus, &
 in virtute sanctæ obedientiæ ac sub excommunicationis
 pœna, quam ipsum, nisi cum effectu hujusmodi
 monitioni pareret, incurrere volumus ipso facto, au-
 thoritate Apostolica, districtius sibi duximus injuogen-
 dum, ut infra trium mensium spatium à die prædicta
 in antea computandum, quos ei ad hoc de ipsorum
 fratrum consilio pro preterito termino duximus assi-
 gnandos, ad administrationem, fautoria & defensionem
 prædictis, penitus abstinere, administrationem ipsam
 per se vel alium seu alios nullatenus resumens, nisi
 tunc demum cum & si electionem suam hujusmodi ac
 personam ipsius per Sedem Apostolicam approbari

TOM. I. PART. II.

contingeret & admitti, quodque gesta per eum post
 resumptum ab eo memoratum titulum circa præmissa,
 quatenus de facto processerant, cum de jure, velut
 ab eo cui jus non competeat eadem facienda præsum-
 ta, nullo modo tenerent, infra dictum terminum, quan-
 tum sibi foret possibile, realiter revocaret. Apertè si-
 bi nihilominus intimantes, quod si in præmissis per
 eum infra præstatum terminum exequendis negligens
 existeret vel remissus, nos contra ipsum ad publica-
 tionem pœnarum, in quas propter notorios memo-
 ratos excessus inciderat vel incideret in futurum, &
 alias quantum suaderet justitia procederemus, ejus
 absentia non obstante. Universis insuper Patriarchis,
 Archiepiscopis & Episcopis, aliisque personis Eccle-
 siasticis quibuscumque sub pœna suspensionis ab offi-
 cio & beneficio, quam eos incurrere volumus ipso
 facto, nisi infra dictum terminum hujusmodi nostre
 inhibitioni efficaciter obedirent; & tam ipsis quam om-
 nibus & singulis civitatibus, communitatibus, uni-
 versitatibus, nec non personis singularibus quibuscumque,
 cujuscumque conditionis aut status existerent,
 etiam regi aut alia quacumque dignitate fulgerent,
 in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna
 excommunicationis in personas, & interdicti in terras
 eorum, nec non privationis privilegiorum quorum-
 cumque Apostolicorum & imperialium ac feudorum,
 quæ ab Ecclesia vel Imperio quomodolibet obtine-
 rent, districtius duximus inhibendum, ne prædicto
 LUDOVICO in præmissis vel aliis Regni seu Imperii
 tangentibus regimen, tamquam Regi seu in Regem Ro-
 manorum electo, nisi & quovisque dictam electionem
 & personam ipsius per Sedem Apostolicam approbari
 contingeret & admitti, parerent in aliquo seu inten-
 derent quovis modo: neve eidem circa præmissa præ-
 berent auxilium, consilium, vel favorem. Quâ di-
 latione pendente, dilecti filii ALBERTUS de Sartz-
 burch magnus præceptor Ordinis hospitalis S: Johan-
 nis Hierosolymitani per Alamanniam, nec non Magi-
 ster ERNESTUS de Sebech Archidiaconus Her-
 bipolenſis, & HENRICUS de Throno Canonicus
 Pragensis ad Sedem Apostolicam personaliter venien-
 tes coram nobis & fratribus nostris videlicet IV. No-
 nas mensis Januarii proximè præteritis, ejusdem LU-
 DOVICI Procuratorio nomine comparere curarunt,
 fidemque de suo Procuratorio facientes per quasdam
 patentes litteras ipsius electi, ut asserabant & prima
 facie apparebat, communitas sigillo, in cuius quidem
 sigilli circumferentia legebatur: *Ludovici Dei gra-
 tia Romanorum Rex semper Augustus. Ad universorum,
 &c.* Et subsequenter XI. Nonas mensis ejusdem
 Procuratores ipsi in consistorio supplicarunt, per nos
 dicto eorum Domino aliquem super præmissis compe-
 tentem terminum indulgeri. Nos verò super hoc
 cum eisdem fratribus diligenti deliberatione præmibi-
 ta, & de ipsorum Consilio, eisdem Procuratoribus
 duximus respondendum, quod quia dictus noster
 processus ad omnia & singula in ipso contenta suffi-
 cientem terminum continebat, ipsum in aliquo tollere
 vel suspendere volebamus; sed illo in suo totali effe-
 ctu atque robore permanente, non intendebamus
 usque ad duos menses tunc immediate sequentes ad
 publicationem pœnarum, quas idem electus per ex-
 cessus prædictos incurrerat, procedere, seu nostrum
 contra ipsum processum quomodolibet aggravare,
 prout hæc in litteris nostris inde confectis plenius con-
 tinebantur. Quam quidem dilatoriem dicti Procura-
 tores cum gratiarum actionibus acceptarunt: infra
 quos quidem duos menses præfatus electus nec per se
 coram nobis comparuit, nec aliquis alius pro eodem.
 Quamvis autem ejusdem electi, in non parendo no-
 stris monitionibus & mandatis inobedientia pertinax,
 & ipsius infra prædictum secundum terminum, & pos-
 tea etiam diebus pluribus expectati, coram nobis per
 se vel Procuratorem legitimum minime comparuit,
 contentus evidens ac scandalum & pericula plurima,
 quæ præmissorum dissimulatio & impunitas nec dilata
 justitia probabiliter minabatur, omnino exigentes
 super præmissis contra eundem electum de remedio
 celeri mediante justitia providiri. Nos tamen expe-
 riri volentes utrum per viam mansuetudinis nos posse-
 mus à tam periculoso devio revocare, à publicatione
 seu impositione pœnarum, quibus se propterea obno-
 xium reddiderat, præter excommunicationis senten-
 tiam per nos in eum, nisi nostris pareret monitioni-
 bus, ut præmittitur, promulgatam, contra ipsum de
 eorumdem fratrum consilio X. Calendis Aprilis proxi-
 mi præteritis instanti multitudine copiosa fidelium de-
 claravimus incurrisse, pro tunc duximus abstinendum.

N

Sine

ANNO
1324.

ANNÉ
1324.

Sanè adhuc per adjectionem poenarum aliarum cum prædictam excommunicationis poenam non sufficere viderentur, ipsi à tam periculoso devio revocare volentes, dicta die de fratrum eorumdem consilio, ipsum per nostrum edictum publicum solemniter auctoritate prædicta monuimus, sibi sub poena privationis omnis juris, si quod ei ex sua electione prædicta ad dicta Regnum & Imperium competeat, quam, si monitioni & mandato hujusmodi efficaciter non pareretur, eum incurrere volumus ipso facto, districtus ei duximus injungendum, ut infra trium mensium spatium, à dicta die in antea computandum, ab intitutione & denominatione regali ejusmodi per eum indebitè usurpatis & ab administratione Regni & Imperii prædictorum ac rerum & jurium eorumdem penitus abstineret, se Regem Romanorum non intitulado vel denominando, nec describendo ulterius, nec per se nec per alios quantum in eo foret, tali intituclari vel describi titulo seu nomine faciendo, denominationem, intitulationem & administrationem prædictorum non resumturus ulterius, nisi si & quando electionem prædictam & personam ipsius per eandem Sedem approbati contingeret & admitti. A fautoria quoque & defensione tam dictorum hæreticorum Mediolanensium rebellium Dei & Ecclesiæ, quam Ferrariensium, videlicet RAYNALDI & OPIZONIS olim Marchionum Estensium, de hæresi similiter condemnatorum ac rebellium Ecclesiæ supradictæ ipso- rumque fautorum, valorum, & sequacium omnino desisteret: nec non fidelitati & homagio, quæ ratione Civitatis Ferrariensis ad plenum jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinentis præsumserit de facto ab eisdem recipere, in nostrum & ejusdem Ecclesiæ magnum contentum atque dispendium, & præjudicium manifestum, renunciaret omnino & publicè, ac à se illa prorsus abjiceret, quasi sibi nunquam præstita existissent, nec ratione illorum in Civitate prædicta ejusque districtu, vel civibus ac districtualibus eorumdem aliquid juris præsumeret usurpare, sed potius prædicta omnia usurpata, præsumta & attentata per ipsum sub denominatione & intitulatione prædictis, seu colore vel occasione ipsorum curaret infra dictum terminum, prout foret sibi possibile, foemittere & publicè revocare, ac parere in omnibus prædictis nostris monitionibus & mandatis, ad ejusdem Ecclesiæ rediret gratiam, de offensionibus & injuriis supradictis satisfactionem debitam impensurus. Et insuper postquam prædicta omnia revocasset, & paruisset in illis effectualiter & plenariè nostris monitionibus, inhibitionibus, & mandatis, nos de his omnibus infra prædictum terminum per litteras authenticas vel instrumenta publica certificare curaret, & nihilominus compareret infra eundem terminum per se vel Procuratorem seu Procuratores idoneos coram nobis super prædictis excessibus, offensionibus & injuriis, & super poena prævaricationis juris, si quod sibi competeat vel competierat ad Regnum seu Imperium supradicta, declaranda seu inferenda, nec non & poenis aliis quibus excessus, inobedientia, & contentus prædicti eum obnoxium reddiderant, quantum nostrum pateretur officium, audiretur, & alias facturus & recepturus quod iustitia fuaderet. Quem quidem terminum eidem electo de dictorum fratrum consilio ad præmissa & præmissorum duximus assignandum: eidem apertis prædicentes, nos ad præmissa conjunctim vel divisim, si neque veniret, neque mitteret, processuros, prout expedire videremus; ejus absentia non obstante. Præterea universos Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, ceterasque personas Ecclesiasticas, inhibitionibus, & præceptis contentis in processibus supradictis, eidem Duci tantquam Regi seu in Regem Romanorum electo parendo vel obediendo, aut præstando per se vel per alium seu alios auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, incurrisse poenam suspensionis ab officio & beneficio in eidem promulgatam processibus de dictorum fratrum consilio declarantes, eisdem monuimus, etiam tam sub excommunicationis, quam ipsos dictis monitionibus & inhibitionibus non parentes incurrere volumus ipso facto, quam sub privationis dignitatum, personarum, officiorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum poenis & sententiis, ad quarum intictionem contra non parentes non infallibiliter processuros prædicimus, prout expediens nobis videretur, districtius duximus injungendum, ac etiam in-

hibendum, ne ipsi vel eorum aliqui præfato Ducit tantquam Regi vel in Regem Romanorum electo super his quæ ad Regnum vel Imperium supradicta, aut eorum regimen & administrationem pertinent, quovis modo parerent, adhererent, vel intenderent, seu præstarent per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, publicè vel occultè, consilium, auxilium, vel favorem. Quibus poenis & sententiis adeo ipsos ligari & altringi volumus & deessevimus, ac si propriis eorum nominibus nominati fuissent specialiter & expressè. Et licet contra Civitates, communitates, universitates & singulares personas, quæ in prædictis & circa ea forsitan deliquerant, ad debitam impositionem poenarum fuisset meritò procedendum, de benignitate tamen Sedis Apostolicæ illas amplius expectantes, omnibus & singulis Civitatibus, communitatibus, universitatibus, & personis singularibus cujuscunque præminencie, dignitatis, status, vel conditionis existerent, etiam si regali aut alia quacunque dignitate fulgerent, in virtute sanctæ obediencie, & sub excommunicationis in singulares personas, & interditi in Civitates, terras, & loca ipsorum, ac communitates & universitates prædictas, quas illas si contraxerant incurrere volumus eo ipso, nec non privationis Privilegiorum quoruncunque Apostolicorum & Imperialium ac feudorum, quæ à Romana vel aliis Ecclesiis seu Imperio quomodolibet obtinerent, poenis & sententiis innoximus, districtius inhibendo, ne prædicto electo in præmissis vel circa ea tamquam regi vel in Regem Romanorum electo, nisi si & cum electionem suam admitti, & personam suam per eandem Sedem approbati contingeret & admitti, parerent, vel intenderent, aut adhererent, seu procurarent, vel intenderent, aut adhererent, seu procurarent per se vel alium seu alios quovis modo auxilium, consilium vel favorem: Nos ad illationem poenarum hujusmodi & aliarum contra eos vel illos ex eis qui contrarium attentare præsumerent processuros sicut opportunum existeret, prædicentes, non obstantibus fidelitatis & quibusvis aliis juramentis, per quæ ipsi vel eorum aliqui dicto electo se quomodolibet astrinxissent, ad quorum observantiam veluti præfatorum ei cui minime præfari debebant, jurantes hujusmodi nullatenus archabantur, quæ nos etiam ad cautelam in præfatis nostris processibus auctoritate Apostolica duximus relaxanda, sui quibusvis aliis Privilegiis & indulgentiis Apostolicis sub quacunque forma verborum eidem electo, vel quibusvis aliis concessis, quæ sibi vel eorum alicui contra processus nostros præfatos seu eorum aliquem noluimus in aliquo suffragari. Concedentes quoque, & passionibus & societates, si quæ inter ipsum electum & quacunque Civitates, communitates & universitates, ac singulares personas, cujuscunque sint præminencie, dignitatis, conditionis, vel status, etiam si Patriarchali, vel superiori, aut regali, seu quavis alia dignitate fulgerent, super prædictis vel ea tangentibus factis seu inite fuerant, sub quacunque forma vel expressione verborum, etiam si poenarum adjectione, juramentorum protestatione, vel quacunque fuerant alia firmitate vallata, utpote in divine Majestatis offensam, ac contra jura & honorem sanctæ Matris Ecclesiæ, ac in damnum & præjudicium reipublicæ, & periculum animarum præsumentes, decrevimus nullas, cassas, irritas & inanes, ac nullas existere firmitatis, easque, quatenus de facto processerant, revocavimus, cassavimus, irritavimus, dissolvimus, & omnino viribus duximus vacandas. Juramenta insuper super hoc præfata relaxavimus de Apostolica plenitudine potestatis. Omnes etiam illos & singulos, qui confederationes, passionibus, & societates hujusmodi dicto electo contra processus hujusmodi post dictum terminum præsumerent observare, prædictas poenas & sententias incurrere volumus ipso facto, contra eos gravibus spiritualiter & temporaliter processuri, prout nobis expediens videretur. Ceterum prædictas suspensionis & excommunicationis ac interditi sententias sic volumus inviolabiliter observari, quod absolvi ab eis, vel relaxandi easdem, nisi tantum in mortis articulo, tam omnibus poenitentiaris nostris, quam quibuscunque aliis confessoribus generalibus vel specialibus, seu familiaribus quoruncunque vel quantumcumque sublimium personarum ubilibet consistentium, etiam si eis à nobis vel aliquo prædecessore nostro nostrorum vel quacunque verborum forma absolviendi à sententiis Nomonis vel canonis, seu eas relaxandi generalis vel specialis facultas concessa fuisset, vel concederetur in posterum, ademinus potestatem, abolitionem & relaxationem hujusmodi soliti

Roma-

ANNÉ
1324.

ANNO

1324.

AN NO

1324.

Romano Pontifici reservantes. Quod si forsan eos vel eorum aliquem in prædicto mortis articulo absolvi contingeret, nisi sanitæ receptæ Sedi Apostolicæ quamprimum possent commodè se representare cuserent, satisfacturi de præmissis juxta Mandatum Romanæ Pontificis, in prædictam excommunicationis sententiam reciderent ipso facto. Et ut præfati processus nostri ad ejusdem electi & aliorum quorum intererat communem notitiam devenirent, cartas five membranas processus continentes eosdem, temporibus quibus facti fuerunt in Avenionensis Ecclesiæ ostiis appendi fecimus seu affigi, quæ ipso processus suoque sonoro præconio & patulo indicio prædicarent, ut prædictus electus & alii quos processus ipsi tangebant, nullam possent excusationem prætere, quod ad eos minime pervenissent, vel quod ignorassent eosdem, cum non esset verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter esset omnibus publicatum. Eosdem quoque faciendo processus auctoritate Apostolica decrevimus, quod processus ipsi præfatum electum & alios supradictos apprehenderent & archarent, ac si eisdem personaliter publicati & insinuatii sollemniter extitissent, constitutione quacunque Apostolica in contrarium edita non obstante, cum ad ejusdem electi præsentiam pro ipsis processibus publicandis & insinuandis eidem securus non pateret accessus, nec possent commodè singulorum quæ tangebant auribus inculcari.

Verum quia infra præfatum trium mensium spatium eidem Ludovico ad deponendum titulum regium, & ab administratione regni & fautoria hæreticorum & rebellium prædictorum penitus abstinendum, nec non realiter & cum effectu quacunque de facto cum non potuisset de jure tamquam Rex Romanorum gesserat quantum sibi foret possibile revocandum, nobiscum & Ecclesiæ satisfaciendum de injuriis, offensis, & gravaminibus per præmissa nobis & eidem Ecclesiæ temerè irrogatis, ac de præmissis per authenticas litteras vel publicum instrumentum nos certiores reddendum, & hoc sub pena privationis omnis juris, si quod ei ex sua electione prædicta ad dicta Regnum & Imperium competeat seu competierat, quoniam nisi præmissis pareret efficaciter, eum ipso facto incurrere volumus, prout superius plenius continetur: Nec non & super dictis excessibus & injuriis, ac super pena privationis prædicta declaranda seu inferenda, & penis aliis quibus excessus & inobedientia ad contentum prædicti obnoxium eum reddiderunt, diffinitivam sententiam & nostrum beneplacitum audiendum, quantum nostrum pateretur officium, per nos peremptoriè assignatum, idem Ludovicus nec per se comparuerit, nec alius pro eodem, nec quidem prædicta impleverit infra prædictum terminum, cum nec ea curaverit adimplere, sed potius pejora studuerit cumulare, nec nos per authenticas litteras vel instrumenta publica reddiderit certiores, licet tunc meritis potuissimus contra ipsum procedere, ejus propterea contumacia exigente; de benignitate tamen Sedis Apostolicæ ac de fratrurn prædictorum consilio, ipsum usque ad diem præsentem hora consistorii duximus expectandum. Cum itaque nec comparuerit, nec adhuc ipse compareat, nec aliquis alius pro eodem, de fratrurn eorundem consilio præfatum electum reputamus & declaramus meritò contumacem, ejusque contumaciam, tam non comprehendo, quam non etiam acquiescendo nostris superius expreßatis salutaribus monitis & mandatis, continuatam audacem considerantes attentè, ne deinceps plures trahat in sui erroris devium, ad quod sua tota ferri videtur intentio, & ne de tanta contumacia glorietur, si iustitia ulterius differatur, omnino nos tam temerariis ausibus, tam periculosos excessibus, tamque obstinata malitia electi præfati otiosè cupientes occurrere, ne ferè medicina ipsis procedentibus ulterius præparetur; attendentes quod ad excessus hujusmodi perpetrandos gloria tituli regii quem sibi temerè usurpavit, incensum sibi tribuit, ac in ipsius perseverandi fundamentum periculosè nimium subministrat. Hanc ad Dei honorem & sanctæ Romanæ Ecclesiæ ac totius Catholici populi quietem & pacem, ejusdemque electi salutem, prout & iustitia exigit, amputare volentes, de fratrurn ipsorum consilio, memoratum electum qui propter excessus notorios, contentus quoque, ac superadditis obstinatas contumacias supradictas, tam in non comparendo sibi præfixis terminis, quam in non parendo nostris salutaribus præceptis & monitis supradictis, prædictis regno & imperio reddidit multipliciter se indignum;

TOM. I. PART. II.

quique propter suam perpetuam ambitionem & superbiam proterviam à Deo ne regnet vel imperet est abjectus: ipsum Ludovicum Ducem Baviaræ omni jure, si quod sibi ex electione sua prædicta competere seu competiisse poterat, à Domino privatum denuntiamus & offendimus, nosque ipsum jure præfato sententiamdo privatum declaramus & privamus, nihilominus ad cautelam, de benignitate Sedis Apostolicæ & eorundem fratrurn consilio, supercedentes ad præsens à penis aliis quibus excessus prædicti ipsum reddiderunt obnoxium, cum ad illas infligendas vel declarandas inflictas possemus procedere juxta tenorem nostrorum prædictorum processuum iustitia mediante. Reservantes nobis procedendi ad penas ipsas infligendas seu inflictas declarandas conjunctum vel divisum, prout negotii qualitas exigit, ejusdemque Ludovici obedientiam vel inobedientiam suadebit & expedire viderimus, plenariam potestatem.

Rursus universos Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, aliaque personas Ecclesiasticas, & eorum singulos, qui contra inhibitionem, monitionem & mandata nostra prædicta Ludovico præfato tamquam Regi seu in Regem Romanorum electo, in quibuscunque Regni seu Imperii regimen seu administrationem tangentibus paruerunt, vel adhaeserunt quomodolibet, aut per se vel alium seu alios, directè vel indirectè, publicè vel occultè, super prædictis præstiturunt eidem auxilium, consilium, vel favorem, auctoritate prædicta de ipsorum fratrurn consilio declaramus penas suspensionis ab officio, ac excommunicationis sententias contra tales promulgatas in dictis nostris processibus incurrisse. Civitates autem, communitates, universitates, ac singulares personas illarum quæ in prædictis vel circa ea forsitan deliquerunt, contra monitiones & inhibitiones nostras prædictas, dicto Ludovico tamquam Regi seu in Regem Romanorum electo parendo, obediendo, vel eidem in præmissis parendo, per se vel per alium seu alios auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè præstando, auctoritate prædicta de ipsorum fratrurn consilio declaramus, civitates, communitates, & universitates prædictas interdicti, singulares verò personas excommunicationis sententias subiacere.

Et quia si deinceps præfatus Ludovicus se Regem Romanorum seu electum intularet presumere, seu administrationi Regni vel Imperii seingere attentaret, ejus excessus & contumacia graviore existere quam ante præfatum nostram sententiam extitissent: Idecirco præfente hac fidelium multitudine copiosa, Ludovicum præfatum per hoc nostrum edictum publicum monemus, eidem nihilominus auctoritate Apostolica districte injungentes sub penis excommunicationis ac privationis fædorum quæ ab Ecclesiâ Romana vel aliis seu Imperio obtinet, nec non & privilegiorum quorumcumque à Sede Apostolica vel Romanis Imperatoribus eidem vel suis prædecessoribus, quatenus ejus commodum tangerent, quomodolibet concessorum, ne deinceps se Regem Romanorum vel electum intulit, nec administrationi Regni sui & Imperii se immiscere se ingerat quoquo modo. A fautoria quoque prædicta desistat realiter, nec illam ulterius reassumat, & quæ gessit vel fecit sub colore prædicti tituli regii temerè usurpati revocet, quantum erit sibi possibile, cum de jure non tenuerint, velut attentata ab illo cui jus non competiit faciendi, quæ & nos in nostris processibus aliis revocavimus, quatenus de facto processerint, ipsa cassa, nulla, & irrita declaramus. Quas penas & earum quamlibet ipsum incurrere volumus ipso facto, si præmissa contemnerit contumaciter adimplere. Ipsumque nihilominus citamus per hoc edictum publicum, ut Kalendarum Octobrium venturarum ipsarum fuerit feriat, quam sibi peremptoriè de eorum fratrurn consilio assignamus, per se vel per procuratorem idoneum compareat coram nobis, sub penis aliis quibus excessus prædicti ipsum reddiderunt obnoxium, sententiam auditurus, & aliud facturus quod iustitia suadebit. Prædicentes eidem quod si venerit, seu miserit, sive non venerit neque miserit, nos ad sententiam prædictam conjunctum vel divisum, prout expedire viderimus, absque citatione alia procedemus. Universis præterea Christi fidelibus cujuscunque conditionis, præminentie, sive status existant, etiam dignitate patriarchali, pontificali, aut aliâ superiori vel inferiori, seu etiam regali forsitan decorentur, nec non & aliis personis Ecclesiasticis, secur-

N 2

laribus,

ANNO
1324.

laribus, vel regularibus cujuscunque Religionis aut ordinis, Ducibus quoque, Marchionibus, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, universitatibus Civitatum, castrorum, ceterorumque locorum, & specialiter universis incolis & habitatoribus eorundem Regni & Imperii Romanorum inhibemus & mandamus expresse, ne eidem Ludovico super his quæ ad administrationem Regni vel Imperii prædictorum pertinent, quoquo modo assistant, pareant, seu intendant, aut præstent eidem consilium, auxilium vel favorem, per se vel alium, publicè vel occultè, quacunque occasione quæsitâ, etiam prætextu alicujus hominagii, vel cujuscunque colligationis, confederationis, societatis, seu cujusvis conventionis, aut ligæ contractæ antea, vel in posterum contrahendæ, etiam si colligationes, confederationes, societates & conventiones hujusmodi & alia supradicta, poenarum adjectione, litterarum vel juramenti, seu cujuscunque alterius essent vinculo firmitatis innexa. Nos enim colligationes, confederationes, societates, conventiones, ceteraque hujusmodi præmissa, quoad hæc de plenitudine dissolvimus potestatem. Juramenta super illis præmissa, poenæque propterea præmissas penitus relaxantes, ac universos & singulos qui eas contraxerant, se ad observantiam earundem quantumcumque solemniter astringendo, ab ipsarum in præmissis observatione penitus absolventes. Specialiter autem incolis & habitatoribus eorundem Regni & Imperii prohibemus expresse, ne dicto Ludovico vel alii pro eo, de rebus, obventionibus, sive juribus regalibus, vel imperialibus, seu ratione Regni vel Imperii prædictorum aut domini cujusvis per eum usurpati, in illis respondeant, vel aliam impendere sub quocunque velamine satisfactionem attentent. Alioquin omnes singulares personas cujuscunque sint præminentie, conditionis aut status, ecclesiastici vel mundani, excommunicationis: terras verò & loca ipsorum, nec non civitates, castra, villas, & loca quæcumque alia ubilicet constituta, & universitates ipsorum, quæ prædictas inhibitiones, vel earum aliquam præterire propria temeritate præsumerent, interdicti sententis, quas ex nunc proferimus, decernimus subiacere. Non obstantibus quibuscunque privilegiis & indulgentiis Apostolicis præfato Ludovico seu quibuscunque personis religiosis & secularibus ac aliis tam ecclesiasticis quam mundanis, cujuscunque præminentie, status, dignitatis, vel conditionis existant, etiam si patriarchali vel majori, seu regali, aut alia quacunque præfulgeant dignitate: aut universitatibus, communitatibus, civitatibus, & locis aliis, communiter vel divisim, sub quacunque forma vel expressione verborum ab eadem Sede concessis vel in posterum concedendis, etiam si illis totaque tenore ipsorum de verbo ad verbum specialiter & expresse oporteat fieri mentionem, quæ sibi vel eorum alicui contra præsentem processum vel aliqua contenta in ipso, in nullo volumus suffragari. Quæ quidem privilegia & indulgentias omnino quoad hæc volumus & decernimus viribus vacuari. Apertius nihilominus prædicentes, quod adversus hujusmodi præsumtores, & specialiter contra prælatos, religiosos, & alias ecclesiasticas personas, nec non Marchiones, Duces, Comites, Barones, incolas, habitatores, civitates, castra, villas, loca, & universitates ipsorum ad infligendum poenas contra tales in præfatis nostris processibus contentas & comminatas, seu declarandum iniustitias, videlicet privationis dignitatum, personatum, officiorum, & beneficiorum ecclesiasticorum, personarum ecclesiasticarum ipsarum, privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium earundem personarum ecclesiasticarum, etiam civitatum, castrorum, villarum, & locorum, universitatum quoque ipsorum ac feudorum quæ à Romana vel quibusvis aliis ecclesiis obtinent, & alias spiritualiter & temporaliter quando & sicut facti qualitas suadebit, aut expediens putabimus, absque citatione aut monitione alia procedere curabimus, divina gratia præeunte. Porro cum nostri Salvatoris exemplo conversionem peccantium, quorum non perditionem sed salutem querimus, affectemus, universas & singulas personas ecclesiasticas & mundanas, cujuscunque præminentie, ordinis, dignitatis, conditionis aut status, & communitates quæ forsitan præfato Ludovico tamquam Regi seu in Regem Romanorum electo, adherendo, obediendo, & intendendo, seu consilium, auxilium, vel favorem præstando, directè vel indirectè, publicè vel occultè, in his quæ ad regimen seu administrationem pertinent

Regni seu Imperii prædictorum, vel aliud quidquam contra tenorem dictorum processuum temerè attentando, poenas & sententias contentas in eisdem processibus propterea incurriscent, per hoc editum publicum monemus & hortamur in Domino; ut infra dictas Kal. Octobris à prædictis adhesionem, obedientiam, consilio, auxilio; & favore resistentes & resipiscentes omnino, non parituri vel adhæsuri eidem ulterius quomodolibet in præmissis, ad gremium & mandata sanctæ Matris Ecclesiæ cum effectu & sine cujuscunque fictionis velamine redire procurent, quo casu per opportuna absolutionis remedium, illorum cupientes benignè providere salutem, Metropolitanis eorum absolventi eosdem à memoratis poenis & sententiis, recepta primitus ab ipsis resipiscitibus prædictorum juratoria de ulterius non parendo contra dictos processus, & sententiam hujusmodi præfati Ludovico, nec præstando super prædictis auxilium, consilium, vel favorem; plenam concedimus tenore præsentium potestatem. Volumus tamen quod super absolutionibus & cautionum receptionibus prædictarum Metropolitanis præfati duo conficiant publica vel authentica monumenta, quorum altero penes se retento, reliquum nobis fideliter mittere, nosque de illis per suas patentes litteras certiores efficere non omittant. Si verò aliquem vel aliquos taliter absolutos, forsitan, quod absit, contingeret in errores pristinorum vel aliquem eorundem relabi contra processum & sententiam memoratos, & contenta in eis, temerariis ausibus veniendo, illos in easdem poenas & sententias recidere decernimus ipso facto, à quibus postquam, ut præmittitur, reciderint, per alium quam per Romanum Pontificem, nisi dumtaxat in mortis articulo, liberari nequeant vel absolvi. Adimentes tam prædictis Metropolitanis, quam quibuscunque aliis, iuxta prohibitionem præcedentium nostrorum processuum omnimodam super hoc potestatem. Licet autem ex præsumptiosis & indebitis usurpationibus, injuriis, inobedientiis, culpis, & excessibus prædicti Ludovici, quadam necessitate compulsi fuerimus procedere taliter contra eum, nequaquam tamen nostræ intentionis existit, nec existit, juri Principum ecclesiasticorum vel secularium ad quos electio Romani Regis in futurum Imperatorem promoveret spectare noscitur, per processum nostros, vel aliqua contenta in eis, in aliquo derogare; immò illud omnino eis illibatum volumus reservari.

Ut autem processus nostri hujusmodi ac omnia & singula in eodem contenta, ad præfati Ludovici, & omnium aliorum quorum interest, communem notitiam deducatur, cartas five membranas processum continentem eundem in Ecclesiæ Romanæ appendi vel affigi ostiis seu superimminibus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi honorato præconio & patulo indicio publicabunt; ut idem Ludovicus & alii quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem præterdere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignoravit eundem, cum non sit verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur. Volumus autem & Apostolica auctoritate decernimus, quod hujusmodi processum præfatum Ludovicum & alios quos contingere duxerint, apprehendat & arret, ac si eisdem personarum & singulariter publicatis & intimatis solemniter extiterit: constitutione quacunque per prædecessores nostros Romanos Pontifices in contrarium edita non obstant. Datum Avinionæ v. Id. Julii, Pontificatus nostri anno octavo.

LX.

Edictum famosum LUDOVICI Bavari Romanorum Regis contra JOHANNEM XXII. Papam publice in Comitibus Ratisponensibus pronunciatum & oppidatim affixum, quo eum hominem pecuniosum, avidum Imperii, simoniacum, sacra profanis miscentem, Violatorem Juris Gentium, & Legum Naturalium, Monstrum Biceps, Ludibrium nature abominabile, Antichristi Præcursores, & Anticombulones nuncupat. Datum Reginoburgi mense Augusto Anno Domini 1324. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 325.]

Aôlt.

ANNO CHRISTUS Servator, Dominus atque Deus
1324. noster, ejus Legati primarii, Petrus, Paulus, Ja-
cobus; Joannes, tempora periculosa, ubi ad cœlum
migravit; nobis imminere cantantur, & in primis
admonuerunt, ut summo periculo anguium in mo-
rem astuti, decreta Phariseorum; Pseudochristos,
Pseudoapostolos, à mendacio simulata religionis ita
appellatos; vitaremus. Qui se Mystras Christi ferunt,
cum sint nuncii Antichristi. Eos inexplibilis honoris,
potentia; pecunia sitis, atque luxus, avaritia, fastus,
quæ in proverbium venere, prædant. Non inus in-
ficias; * ingentia fatemur, tempora nostra censuram

ingenue.

non ferunt. Jampridem corruptis moribus simplicitas
Christiana fœdet, longinqua consuetudo potentior ve-
ritate vincit, tamen indignatio silentium rumpit. In
altissima humanarum specula cœlestis possit tacere non
possumus: ne canes muti, juxta Vatem sacrum; qui
latrare non possunt; simus. Et si lupos pelle ovina
tecos abigere ob infelicitatem temporum non vale-
mus, resisteret tamen, hujuscemodique prodere, mu-
nus nostrum est. Quamvis tantumdem, ut vellemus;
non possumus, tamen non assequutus voluisse, abunde
pulchrum atque magnificum est.

2. Et ut rem in pauca conferam; nec diutius am-
bagibus immeror, circutioneq; utar, remq; aperte
dicam, JOANNES ille, qui se Papam Vicissimum
secundum nuncupat, qualis sit, ovisculis Christi
nostro beneficio operæ precium est agnoscere, ne de-
cepta pelle ovina à sevilissimo lupo devorentur. Nempe
sanguinem Christianum sicut; discordia, seditioni-
um mala ubiq; gentium inter Christianos ferit. In
Germania & Italia, literis, pollicitationibus, auro,
Principes, Tetrarchas, Episcopos, Sacerdotes, Mo-
nachos, Cives corrumpere nititur, inducit, sollicitat;
ad arma vocat. Adversus divinam providentiam,
supremam cœli Majestatem, unde omnis potestas exis-
tit, contra charitatem Christianam pugnat, fratres in
fratres armat, præcipit, ut Christiani mutuum affectum
& amorem, quem solum Pater immortalis à nobis
exigit; exuant, arma corripiant, atque in sua viscera
verant, fridem frangant, pacta dissolvant, invicem
fraudent, decipiant, imponant, à sacrosancto Impe-
rio deficiant, rebellionem, conspirationem; cedes,
incendia; stupra faciant. Nec licet per hunc Anti-
christum Christianis pacem à Deo datam servare.
Tanta est hominis, vel potius Sathana illius vœcordia,
publicè pro concione, scelera sua quasi benefacta
prædicat: Cum Christiani, inquit, Principes inter se
discordant, tum verè Romanus Sacerdos est Pontifex
Maximus, demum regnat, demum dominatur, ubi om-
nibus discordia, seditione, mutuo odio debilitatis formi-
dosa sit ejus potestas, universi ejus nutui obsequuntur,
& vel secretis observant. Seditio atque discordia Ger-
manorum, salus est Romanorum Pontificum. Proinde
pro virili entendum est Pontifici Maximo, si salus
esse velit, ut æneum serpentem, hoc est, Alemannorum
Imperium conterat, in cineres atque favillas redigat.
Idem jactat; sua opera effectum esse, ut nultus ne-
que Romæ neque in Italia ultra fiet, qui Imperii re-
bus vel faveat, vel studeat. Et profecto ejus fraude
duo rebus impositi sumus; quos ut vel unâ quidem
literulâ (cum tamen undique aurifuge atque vultures
sui circumvolitant, templa, fana, sacras ades com-
pillarent) in gratiam redigeret, aut ut jure potius, vel
apud se, quàm armis disceptare hortaretur, tantum
abfuit, ut nos ultra ad bellum civile concitaret.
Nullam operam dedit, ut inter nos pacem compone-
ret; imò magis discordiam aluit, modò mihi, modò
Austriaco studebat: nunc FRIDÉRICO, nunc LU-
DOVICO favere se simulabat, ut quisque imbecil-
ior erat; ita magis huic operam suam pollicebatur.
Ad consecrationem ultra invitabat, per fallaciam u-
trisque verba dedit, & pronos ad concordiam rursus
arma fumere persuasit. Asti hæc omnia egit, ut in-
terea dum domesticis armis, cognatque bellis atteri-
ret, Imperium pessundaret, labefacteret; urbes,
castella, populos; Rempublicam invaderet, in cujus
perniciem conspiravit, populumque Christi in servi-
tutem redigere, adversus sanctos depugnat.

3. Sacerdotia maxima, infima, sordidissimis qui-
busque, modò hostes Reipublice sint, committit.
Neminem publici boni studiosum, aut pacis amantem
in curiam Sacerdotum allegat. De Phariseorum su-
percilio nimium sibi assumit, nihil pensi habet, modò
animo suo atque libidini per fas atque nefas morem
gerat.

4. Divina, humana decreta juxta contemnit, atque

TOM. I. PART. II.

conturbat. Jus gentium violat; leges nature pro-
phanat, sacra polluit, indicia causâ, necdum reos
condemnat. Sibi licere absque mora acturum, velin
nos indennatos sententiam ferre, jactat. Compe-
tialis fit inimicus, publicusque hostis, tamen in pro-
pria causâ actor, testis & judex est; id quod nec apud
Turcas, neque Judæos, neque Saracenos, neque
Sarmatas fieri solet. Eos, qui fidem Cæsari servant,
& Christo Servatori nostro præcipiente obtemperant,
nec ullam aliam ob causam hæreseos obtemperant,
Quicquid libet, sicutum judicat; meritar opibus li-
centiam. Quid igitur cum illo agam? neque jus, ne-
que bonum, neque æquum exequi, scire studeat. Ni-
hil videt, nihil facit, nisi quod lubet.

5. Sathana spiritum sibi sumit, se similem Altissimo
facit, se adorari, (quod Cœlitum quidam sibi à Jo-
anne fieri prohibuit) pedes sibi osculari, more Dio-
cletiani atque Alexandri, crudelissimorum tyrannorum,
permittit, cum Christus manceps divinitatis, Domi-
nus & Deus noster, pedes comitum suorum pilato-
rumque laverit, ut nuncii sui vicissim illis, ad quos
missi sunt, faciant. Una Majestas; atque divina pro-
videntia, ipsa suis pollens opibus; nihil indiga nostri,
ubique præsens, universis rebus incubat, rebus om-
nibus per se consulit: nec in manifestis templis ha-
bitat. Nos Dei genus in eodem vivimus, movemur,
& sumus. Ipse cœli & terræ rector est, nisi forsitan
artifex; natura efficit, supremusque rerum parens
senio atque labore continuo fessus, Atlantis rici, ut
est in fabulis Poëtarum) Herculis (qui respiciant inter-
rea loci cœlum humeris sustineat) vicaria opera, atque
sempiternus mortalis auxilio indigeat. Sed nihil
fortitudo, nihil humana temeritate aut fit, aut regitur.
Imperatores quoque terris neque forte neque casu,
neque à mortalibus, neque occulta fatum potestate
dantur, sed à supremo Numine eliguntur, atque divi-
nitus constituuntur, rebusque humanis à Patre indol-
gentissimo imponuntur.

6. Porro Romanus Sacerdos, cujus conversatio in
cœlis esse debet, urbes, castella, vicos, regiones,
opes, potentiam, tantum splendorem, jus gladii, ad-
ventitia non jure suo; sed alieno beneficio, occupat;
possidet, nempe benevolentia atque liberalitate; ne
dicam socordia atque ignavia, Rectorem Germaniæ.
At mortalium ingratiissimi de optimè meritis pessimè
merentur. Ensem, cujus manubrium nostrâ munifi-
centiâ tenent, in nostra viscera, quorum beneficiarii
sunt, stringere non verentur. Obcuri, yersuti; ver-
sipelles; Cætarum Occidentalium frepi viribus atque
amicitia, gentisque gentilitia infirmitate; hoc est; le-
vitate atque superstitione confisi, libertati Germanæ
plagas tendunt, simplicitati Christianæ captiosis acu-
leis sub magna superficie pietatis imponunt. Darios,
Crescos, Epicuros emulantur; pauperem pati (sicuti
Paulus, & Petrus, & Christus, cui se operam vica-
riam prædendo terræ dare gloriantur; fecerunt &
docuerunt) non solum non callent, sed & pejus fla-
gitio timent. Divitias solas; Imperia, Regna, ho-
norem spectant: anxius quàm ulli hominum ea con-
quirunt: quæ tamen non tantum CHRISTUS &
ejus legati contemperunt; verum etiam Philosophi,
Poetæ, Oratores, Historici: alieni à Sacramento ve-
ræ religionis, aspernanda esse viro sapienti; præcipue
sacris destinato, constantor præcipiunt, ut quæ absque
scelere, & aliorum damno, comparari nequeant: Et
ferè malos, nunquam bonos (ut est apud Germanos
proverbium) efficiant: Nec sine causâ Christus fen-
tes & spinas: Paulus rete atque laqueos principis Sty-
gii appellavit.

7. Et ut est difficiabile Regnum; omnisque potes-
tas impatiens confortis, jam egregii illi Pastores, opibus
& splendore à Majoribus nostris aucti, ferre pa-
rem nequeant; Cæsarem Italiæ, Romæ; Christum
terris extralere. Illi cœlum quidem permittunt, in-
feros atque terras sibi asseruere: Deusque terrarum
hominumque non solum dici, sed etiam credi volunt,
quasi perinde animis atque linguis (quod ne Deus im-
mortalis quidem tentat) imperare possint; atque divi-
sum cum Jove habeant imperium. Repugnant & ma-
ximè diversa sunt, Crucifixus & summa potestas, mi-
les & sacerdos, Imperator & pastor; Regnum & pa-
tribulum, corporalia & spiritalia; arma & sacra,
bellum & pax, Cæsar & nuncius, Princeps & mini-
ster, Dominus & servus. Qui vult esse maximus in-
ter vos, (ait supremus arbiter cœli legatis suis) in-
ferius omnium; atque vester servus sit. Cæteris recum-
bentis.

ANNO 1324. *benibus, quemadmodum ego feci, ad cyathum ministrat. Unus magister, & Dominus vester in calis; vos autem fratres estis.* Bellua multorum capitum, monstrum biceps est, Augustus & Pontifex Maximus. Id quidem fuisse Decium atque Neronem, & hujusmodi Tyrannos, fallorum Deorum cultores, in nominatis & epigrammatis legimus. Quod de animo & corpore afferant, nuge sunt & contortæ conclusionum: cœu vero nesciamus carnem adversus spiritum pugnare, & animam, nisi e corpore emicuerit, interitum. Ludibrium naturæ abominabile, ira Dei, socordia atque ignavia nostra est, Principem Principum servo servire servorum. Si servus, servus servorum Dei est, cur non servit? cur non amat? cur non ministrat? cur non pascit? cur non docet? non nunciat? Si id, quod cupit, esse velit, cur non Christi, Petri & Pauli vestigia in carceribus & periculis variis æmuletur? Cur mentitur, tergiversatur, fallit, regnat, dominatur? Aviditate potestatis, pecunie ina summis miscet, omnia venalia, Deum & inferos habet. Cur vitam Christi parvipendit? qui de hæreditate à fratribus captus etiam arbitrer judicare noluit, sed competitors ad Prætorum Cæsaris rejecit, & tribunal relegavit. Cum populus eidem regnum Palæstinæ ultro offerret, aufugit, suum regnum in hoc mundo non esse conficitur. Quamobrem Vicemiss secundus non sine maxima sua atque Reipublicæ perniciæ, libidine dominandi in præceptis abiit, aliena, quæ nihil ad eum attinent, curat, usurpat; sua, hoc est, religionem, spiritualia, mores, vitam hominum negligit. Imperium terræ, mortalia, vetante Christo, arripit. Præfides, Proconsules, professus crucem atque paupertatem, in aliena ditione obtrudit. Ubi res ad interregnum redit, penes se summam potestatem esse committitur. Munus Præfecti Prætorio Rheni, Reguli Bojorum, interceptum, atque in se transferre conatur. Nec verum est, nulli, qui discordantibus inter se Principibus Reges consulatui fuerint, jus esse potestatis dandæ. Id ignavis annalium, & hilce qui quidnam sit mentiri nesciant, persuadere conetur. *Conradus & Lotharius, Philippus & Otto, Richardus & Alphonsus, Adolphus & Albertus, & nuper EGO & Fridericus*, licet à diversis dilecti Principibus, tamen Reges uterque vocabamur & eramus. Nos quidem ceremonia solenni, ex veteri præcæ religionis instituto, Francofordiæ celebri loco, Comitibus Cæsaris die præscripto habitis, frequentem Senatu, non solum à pluribus, sed à duobus classibus sacrorum & prophanorum, superis ritè salutatis atque consultis, creati atque renunciati sumus. Atque inde in urbe, quam Aquas-Graneas vocant, in penetralibus ac domicilio sacrosancti Imperii ritè sacra obivimus, diadema, enssem, insignia auspiciatè accepimus. Austriacum post Comitia dissoluta, contra decus Imperii, adversus leges, auspiciâ, contra intercessionem, & institutum Majorum, non statâ die, nec tempore constituto, obscuro vico, duobus duntaxat pecuniâ & affinitate corruptis suffragantibus, demùm irrepit, ultroque se ingessit. Et nostrum sanè causam immortalis cœli Imperator (à quo in summo rerum fastigio constituti sumus, & enssem ad inopes, vi oppressos vindicandos, & malos perterritandos accepimus) felicitate, faustis omnibus, & victoria approbavit. Ideo rectè, benè ac sapienter, sicuti legibus cautum est, ex consilii decreto, more Majorum Brandenburgensem Ducatum (quem ille homo, qui vulgò Papa dicitur, *Madenburgensem* falsò vocat) filio nostro Ludovico in tutelam atque fidem commisimus.

8. Et cum nostri cives, amici, populares, socii pietissimi in Italia à Flaminiis Romanis, quod Imperio & nobis fidem servarent, nec ullum aliud propter facinus, armis præter æquum & bonum attereretur, nobis eos deferere non fuit consilium. Quemadmodum sacramento rogati, religione iurjurandi promissum, Regulos Germaniæ clarissimos, de Grayspach, Neyßen, Trubedingen, ad Vicissimum secundum, inde ad Legatum ejus in Italiam, uti pacem componerent, foedus iacerent, proficisci nostro jure iussimus. Nihilominus illis rejectis, adversus Majestatem Imperii, populique victoris gentium, Legatus ille Joannis, olor Christianæ charitatis, Mediolanum, Comum, Cremonam, Vercellam, Novariam, Ticinum, Laudem, Mutinam, Veronam, Vicentiam, Feltrinam, Placentiam, Parmam, Brixiam, Alexandriam, Perdonam, Lucam, Pisas, Aretium, Cefenam, Genæv exules, item alias urbes Italiæ; insuper Mathæum Galeatium, Passerinum, Petrenalem, Montiserrati, Matinæ, Salutarium limitum Præfectos, ci-

ves, Præfides, Proprætores Imperii, Christianissimos atque gravissimos viros, hostili animo cum copiis vastat; agros, vicos incendit; stupra, cædes, sacrilegia, impunè committit. Illos, quod bella civilia abhorrent, à nobis & Imperio deficere nollent, crimen læsæ Majestatis, scelus perfidiæ admittere recusant, hæreseos notâ innotuit. Romanus Prænceps, à Deo ad arcendam hujuscemodi flagitia delectus, gladiumque ideò gestans, inopes, infantes cives, clientes Reipublicæ devotissimos (quibus etiam à propinquis opem ferre institimus) potentia, vi, armis malignorum oppressos, sine summa infamia, absque summo scelere deferere non potuit, opem tulit fidelissimis atque Christianissimis amicis. Acculetur illius perfidia, qui prior læsit. Vim vi repellere licet.

9. Palscat bonus Pastor oviculus Christi, & atter, non armis oppugnet, vi opprimat, argutas cavillationes missas faciat; veritatem, simplicitatem Christianam, Christumque, cui verba dare difficile est, amplectatur. Illius conversatio sit in cœlis; spiritualibus deditus, corporalibus se non contamineat: Nos nostro jure, Majorum instituto, sicuti jus gentium est, sacra oracula docent, res nostras, nimirum terrena, caduca, fluxa, fragilia agere sinat, & verbum inter nos non commutabimus. Et tandem desinat tam impudenter mentiri, nisi forsitan omnes Germanos (ut Romanenses autumant) stultos, caudices, aſinos, stipites, plumbeos existimat.

10. Me hæreticorum (ut ejus verbis utar) fautores falsò vocat. Christianum sum; at ipse Hæresiarum est. Non enim discipulus est Christi, cujus vitam irridet, pauperem floccifacit, pietatem aspernat, religionem polluit, sacra prophânat, mores spernit, instituta condemnat, dogmata vilipendit. Nam Divum Franciscum, veritatis divinæ præconem, paupertatis Christianæ antesignanum, consecratos ejus universos, Avinionæ VI. Idus Decembris, anno ab orbe servato MCCCXXII. impietatis condemnavit. Audite obsecro quam ob causam. Homo pecuniosus, avidusque Imperii, argentum Evangelio, (ubi opes scelera vocantur) aurum Christi inopie præstet; Franciscanos, Fratresque ignominioso apud se cognomine, item stolidas pecudes, perniciosis vulpeculis, quæ simulata religione mundo imponant, populum fallant, nuncupat. Illorum religionem excindere, quod Christum, comites ejus nihil possedisse in terris doceant, asserant, prædicant, conatur. Sed contrâ cœtus Franciscanorum Persiæ celebres, universis suffragantibus Theologis, probè ejus facta depinxerit, veritatemque sacris literis, testimonio divino deputatæ sunt, quamvis magis carcere & vinculis, quam disputationibus, hujuscemodi genus hominum castigandum foret. Tamen eundem suis depinxere coloribus, atque insatiabile avaritiæ baratrum & simulachrorum cultorem declarantur. Nam & auri pondus ingens, quod ab orbe Christiano, præcipue Alemanniâ, Arelateni Regno, Italia, sub specie expeditionis Asiaticæ emunxit; Saracenis, ut Christianis Armeniæ, qui ab eo compilari, atque vanitè detrectant, arma inferrent, distribuit. Ut Antichristum non sit, tamen ejus antecurforem atque antembulonem esse necesse est. Illo ad propugnandum templum Dei, (cujus cura nobis cœlestis à Deo optimo maximo data est) ad universum totius orbis Senatum Christianum provocamus, &c. Datum Reginoburgi, mense Augusto, anno Domini MCCCXXIV.

LXI.

Revers des Raths und der Stadt Quedlinburg / 1326.
wordurch sie sich unter des Stiffts Halberstadt 14. Avril.
Schuss auf ewig begeben / und jährlich dem
Bischoff des benenneten Stiffts-fursstigen Marck
Silbers zu geben sich verbunden. Geben Qued-
linburg am Tage 5. Tiburtii und Valeria-
ni 1326. [LUNIG Teutisch. Reichs-Archiv.
Paris Special. Continuati: 2. Abtheilung.
4. Abtatz 15. pag. 359.]

C'est-à-dire:

Revers de la Ville de Quedlinbourg, portant
qu'elle se soumet à la Protection de l'Évê-
ché d'Halberstadt; avec promesse de lui payer
annuel.

ANNO annuellement une reconnaissance de Cinquante
1326. Mars d'Argent. Fait à Quedlinbourg le
jour des St. Tiburce & Valerian 1326.

Wir Bürgemeister und Wir Rathmanne / wir Junungs-
Meister und Bürger-Gemeine in der Alten Stadt zu
Quedlinburg / bekennen in diesem offenen Briefe und das
wiltig / allen / so ihn sehen und hören / daß wir uns haben
gelassen und gehen zu dem Fürsten / unsern Herrn / Herrn
Marken / so gefahren und beständig zu dem Thum / Bi-
schoffshume zu Halberstadt und zu dem Capitul desselben
Stifts / und zu allen andern Nachkommen / mit guten Will-
len ausgelassen zu bleiben und zu helfen / in in allen ihren
Mögen / gleich andern seinen eigenen des Stifts Städten
nach unserer Macht / Ferner bekennen wir / daß wir uns ha-
ben verbunden / daß wir alle Jahre ewiglich / je auf dem
Santen Martins-Tage / sollen geben dem Erbsamen Fürsten /
so der Bischoff ist zu Halberstadt / fünfzig Mark werth
Silbers zur Freundschaft und zur Liebe. Diese vorbezeich-
nete 50. Mark Geldes / soll der Bischoff nicht verkaufen /
noch verpfänden noch verlehnen / were auch daß wir / einige Fol-
ge thäten oder Trachtung in des Stifts Noth und Noth /
da wir Kost vorbringen / des Jahres sollen wir die 50.
Mark inne behalten zu Hülffe unserer Kost.

Alle durch diese vorbezeichnete Rede haben Wir uns ver-
bunden mit dem Erbsamen Fürsten / unsern Herrn / Herrn
Marken / der gefahren und beständig ist zu dem Bischoffshum
zu Halberstadt / ewiglich und stets zu halten / Nach so ha-
ben wir uns verbunden wider den Rathman und die Ju-
nungs-Meister / und wider die Bürger-Gemeine zu Halber-
stadt und zu Wipphersleben / alle diese vorbezeichnete Dinge /
daß die allezeit und so ganz bleiben / haben wir unser Städte-
Rathgel gehangen zu diesen Briefen / davon uns gegeben und
geschriben zu Quedlinburg nach GOTTFRIED Geburth Daus-
sends Jahre Dreihundert Jahre in den Sechs und Zwanzig-
sten Jahre / in den Heyl-Tagen St. Tiburtius und St. Va-
leriani.

LXII.

1327.
24. Fe-
vrier.

Schutz-Brief Johann Königs in Böhmen / Her-
zogen Casimiro zu Teschen ertheilet / wodurch
er denselben in Schutz und Schirm annimt /
seine Rechte zu handhaben verspricht / auch nach
Absterben Johann Herzog zu Aufwengin oder
Aufschwiz ohne Leibes-Erben / ihm die Successi-
on in dessen Fürstenthum und Landen erthei-
let. Geben zu Prag den 24. Februarii 1327.
[LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec.
Continuat. 1. Abtatz 3. pag. 281.]

C'est-à-dire.

Lettres de Protection accordées par JEAN Roi
de Bohême à CASIMIR Duc de Teschen
pour lui ses Biens & ses Droits / avec pro-
messe qu'en cas que JEAN Duc d'Aufweng-
zyn, autrement d'Aufschwitz vienne à mourir
sans heirs de son Corps, il lui donnera cette
Principauté. A Prague le 24. Fevrier 1327.

Wir Johannes von Gottes Gnaden / zu Böhme und
Voheln König / x. und Graf zu Lützenburg / x. Be-
fehlen und thun funde mit diesen unsern Briefen für jed-
ermanniglich / daß dieneit der Erlauchte Casimirus Herzog zu
Teschen aus sonderlicher bedächtiger Neigung / so er gegen
unser Majestät treget / unser Fürst und Hoffenier zu sein /
entschlossen / seinen Lehnsmännischen Reich mit denselben Stadt und
Schloß / als nemlich die Städte Teschen sampt dem Schloß /
die zwei Städte / Freystadt und Welß / darzu die Städtelein
Stokow und Jemisch sampt ihre Heilungen und dem Schloß
Ostra / mit den Dörffern / Unterthanen / Lehn- und Kitter-
leuten / so denselben und ihm zugehörig / und mit allen andern
Zugehörungen / in welchen sie sein / welche er jemand beschet
der künftigen Zeit / es sei mit was Titel es immer wol-
lesten mochte / für sich / seine Erben und Nachkommen / als
Herzogen zu Teschen / aus umgungungent und freyen Will-
len / in unser Hände übergeben hat. Derselben von uns / zu
seiner / seiner Erben und Nachkommen / Herzogen zu Teschen /
ewiger Erbschaft und Eigenthum wiederumb empfangen /
und noch gedehener Huldigung / der schuldigen Thew von ih-
me / uns / unsere Erben und nachkommenden Königen / aus
Voheln / als unser und des Königreichs Böhme Fürst /
rentenlich zu leisten und zu geschulden zugesaget / Als ha-
ben wir moliende ihm ditzfalls / wegen seiner gutwilligen Un-
terschichtigkeit mit dieneitiger Vergeltung entgegen kommen /

ihn in unsere Erben und Nachkommen der vorgenannten Kö-
nige in Böhme Schutz und Schirm / als unser Fürsten
und Unterthanen angenommen / zusageb ihm / seine Erben
und Nachkommen / bey allen seinen zugehörigen Rechten /
nicht göttlicher Hülffe herrlichen zu erhalten / und als sonst
andere unsere Fürsten und Unterthanen offentlich zu be-
schützen und handhaben / vergewende auch und verlehende
ihm zu ewigen Zeiten / daß alle seine eheliche Söhne mit ih-
ren ehelichen und rechten Nachkommen in vorgenannten Reich-
smännischen Reich einander allezeit rechtlichen nachfolgen und er-
ben sollen / zu thun und zu lassen haben nach ihren Willen.

Wir geben und verlehnen auch zu inder Erläuterung unse-
rer Gnaden gedachten Casimiro / dessen der Erlauchte Jo-
hannes Herzog zu Aufwengin sein Dener unser lieber Herr /
oder in künftigen Zeiten die andern Fürsten und Herrn zu
Aufwengin / ohne eheliche Leibes-Erben abgingen / daß alle
dann desselben / oder derselben Land und Fürstenthum Auf-
wengin auff den obgenannten Casimirus und seine Erben
zu ewigen Zeiten / ganz und gar erlich kommen und fallen
soll. Zu libetund und inprezen Zeugnis haben wir dieses
schriben / und mit unsern geoffen Siegel versehen und be-
stetigen lassen / geben zu Prag / im tauend dreihundert sieben
und zwanzigsten Jahre / den 24. Februarii.

LXIII.

Bulla JOHANNIS Pape XXII. quâ LUDO-
VICUM Bavarum discorditer electum in Ro-
manorum Regem ob ejusdem continuatam ne-
quitiam, excessus detestabiles, protervum con-
tumaciam, culpas horrendas, injurias, & in-
jurias Ducatu Bavaria, & omni jure in eo-
dem competenti, nec non omnibus Feudis Ec-
clesiasticis & Imperialibus privat. Datum A-
venione 3. Nonas Aprilis Pontificatus sui An-
no XI. [MARTENE Thesaurus Novus A-
ncedotorum Tom. 2. col. 671.]

3. Avril.

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei, ad
perpetuum rei memoriam. Divinis exemplis in-
formatur, ut perverlorum continuata nequitia,
poenas poenis cutemus adicere, ut sic saltem ip-
sos à sua velania aubus & proterva contumacia
retrahere satagamus. Hæc utique utilitas publica
postulat, cujus interesse noscitur, ne per impuni-
tatem excessuum ad similia invitentur aliqui, ac
per eandem fiant qui nequam fuerant nequiores.
Sanè dudum ad nostri Apostolatus auditum, fama
seu potius infamia divulgante, perducto, quod Lu-
dovicus de Bavaria, qui in Regem Romanorum
ab una parte Principum, ad quos dicti Regis elec-
tio pertinet, in discordia dicebatur electus, ejus
Electione à nobis, ad quem Electionis hujusmodi
ac personæ Electi examinatio, approbatio, & ad-
missio, repulsi quoque & reprobatio noscitur per-
tinere, nequaquam admissa, nec ejus approbata
persona, non querens, ut deberet, per osium ad
hujusmodi Regni seu Imperii concendere dignita-
tis fastigium, sed potius aliunde, nomen sibi & ti-
tulum Regiam in nostrum & Ecclesiæ Romanæ
contemtum & præjudicium, temerè usurpavit, ad-
ministrati juri Regi & Imperii prædictorum
se ingerere, in gravem Dei offensam ac manifestam
injuriam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Matris suæ, ad
quam ejusdem Imperii Regimen, vacationis ejus-
dem tempore, sicut & tunc vacabat, & impræsen-
tiarum vacat, pertinere dinoscitur, nec non & plu-
rimorum scandalum, turbationem & lationem rei-
publicæ, ac sine detrimentum animæ, se præsum-
erat indebitè immiscere, exigendo & recipiendo
sub præfato titulo Regio fidelitatis in Alamannia &
nonnullis Italiæ partibus, tam à personis Ecclesi-
asticis quàm secularibus, vassallis Imperii, per se &
alios juramenta, ac de dignitatibus, honoribus, &
Officiis ad ejusdem Romani Regni seu Imperii dis-
positionem præstantibus, pro suo libito disponen-
do, sicut patet de Marchionate Brandenburgensi,
quem suo primogenito de facto offerre præsumsit,
quem non & alia plurima exerceo, que ad ejusdem
Romani Regni & Imperii Regimen non est dubium
pertinere. Et insuper intellecto quod idem Lu-
dovicus GALATIO de Vicecomitibus de Me-
diolano & ejus fratribus de crimine hæresis à suis
competentibus judicibus, exigente iustitia, per dis-
tinctam sententiam condemnatis, nec non & non-
nullis aliis Ecclesiæ Romanæ rebelibus, & fauto-
rem & defensores contra dictam Ecclesiā exhib-
ebat.

ANNO
1327.

bebat. Nos tam temerariis ausibus obviare, dic-
tumque LUDOVICUM à tam periculoso erroris
devio ad Veritatis callem reducere cupientes, con-
siderantemque quòd ad ejus præsentiam, ad sibi pro-
ponendum præsentialiter per quæ posset & debe-
ret à prædictis retrahi, nequaquam tutus patebat
accessus, quòdque circa præmissa formidabatur pro-
babiliter fore mora periculum, & damnum dissimu-
latis hujusmodi, de fratrurn nostrorum Consilio &
ex certa scientia ac de Apostolica plenitudine po-
testatis, præfatum LUDOVICUM, præsentem fide-
lium multitudine copiòla, monuimus, eidem sub
virtute sanctæ Obedientiæ, ac excommunicationis
pœna, quam ipsum, nisi cum effectu hujusmodi
monitioni nostræ pareretur, incurrere volumus ipso
facto, eidem auctoritate Apostolica nihilominus in-
jungentes, ut infra trium mensium spatium, à die
monitionis hujusmodi computandum, quos ei de
eorundem fratrum Consilio pro peremptorio termi-
no duximus assignandos, ab administratione, fau-
toria & defensione prorsus desisteret supradictis, ad-
ministrationem ipsam per se vel alium nequaquam
resumturus ulterius, nisi tunc demum cum et si Ele-
ctionem ejus, quæ de ipso celebrata dicebatur,
& persona ejusdem per Sedem Apostolicam appro-
bati contingeret & admitti, quòdque gesta per eum
sub prædicto Regio titulo in præmissis, quatenus
de facto processerant, cum non tenerent de jure,
velut ab ipso cui jus faciendi minimè compete-
bat, nec competere poterat, attentat, curaret infra præ-
dictum terminum, quantum pateretur possibilitas,
realiter revocare, eidem apertis intimantes quòd
si in præmissis per eum infra præfatum terminum
exequendis foret negligens vel remissus, nos con-
tra ipsum ad publicationem pœnarum, in quas
propter præmissos notorios excessus incididerat, vel
infra præfatum incideret terminum & aliàs, proce-
deremus quantum fuaderet iustitia, ejus absentia
non obstante. Qua dilatione pendente, ALBER-
TUS de Stratzburch tunc Magnus Præceptor Ordinis
Hospitalis S. Johannis Jerusalemiani per Alaman-
niam, nec non dilecti filii Magister ERNESTUS
de Sebeeh Archidiaconus Herbipolensis, ac
HENRICUS de Irono Canonicus Pragensis, e-
jusdem Ludovici Procuratores Procuratorio nomi-
ne coram nobis & fratribus nostris comparere cu-
rarunt, fidem de suo Procuratorio facientes per
quorundam patentes Litteras ipsius Ludovici, ut alle-
rebat & prima facie apparebat, communis sigil-
lo. In cujus quidem sigilli circumferentia erat
scriptum, *Ludovicus Dei gratia Romanorum Rex
Semper Augustus*: & consequenter Procuratores ip-
si nobis & fratribus nostris constituti in consilio
ro supplicarunt, per nos dicto eorum Domino (ex
merito super prædictis terminum indulgeri. Nos
verò super hæc eidem fratribus diligenti delibera-
tione præhabita, & de Consilio eorumdem, eidem
Procuratoribus duximus taliter proloquendum.

„ Attendentes & ad memoriam reducentes devo-
tionem quam præfatus Ludovicus per alios Nun-
cios suos ad præsentiam nostram hætenus desi-
gnatos ejus Litteras de credentia deferentes, ad
nos & læpè fatam Romanam Ecclesiam se gerere
asserbat, quòdque inter alia nobis obtulerat per
nonnullos ex Nunciis supradictis se paratum in
Ecclesiæ & nostrum obsequium contra rebelles
ipsum Ecclesiam, ad partes accedere Lombardiæ,
mirabamurque plurimum, quomodo se subito,
nulla per nos sibi data occasione vel causa, es-
set in virum alterum transmutatus, cùm ipse in
contentum nostrum & magnam injuriam Sanctæ
Matris Ecclesiæ se Regem intularet Romano-
rum, quia de Electo in discordia in Romano-
rum Regem, sicut ipse dicebatur fuisse, à nullo
foret in dubium revocandum, quod ante appro-
bationem seu admissionem Electionis suæ per Se-
dem Apostolicam habitam, non debeat tali no-
mine vel titulo nuncupari, quod utique dudum
cùm de intitulatione duorum Electorum in Reges
Romanorum controversia incidisset, per Sedem
eamdem auditis allegationibus partium, & deli-
beratione cum tunc Sanctæ Romanæ Ecclesiæ
Cardinalibus præhabita diligenti, decretum exte-
rerit, Regem illorum neutrum, quovisq; alteru-
trius Electionis admitti existeret, appellandum. Quod-
que LUDOVICUS prædicto Ludovico de Vice-
Comitibus ejusque fratribus de Mediolano, aliis

„ que Hæreticis & rebellibus dictæ Ecclesiæ supe-
„ rius nominatis hætenus contra præfatum Eccle-
„ siam faverat, & alia contra ipsam Ecclesiam com-
„ milerat superius exprestata; administrationi verò
„ Imperii se indebitè præsumerat immiscere, ho-
„ magia tam in Alemania, quam in Italia, à Vassallis
„ Imperii recipiendo temere, & alia indebitè at-
„ tentando: cum tamèn, Imperio vacante prædicto,
„ prout tunc vacabat, & adhuc vacare disoluitur,
„ ad Sedem hujusmodi administratio pertineat me-
„ moratam, quo jure prædecessores nostri usi fue-
„ rant, sicut exempla sequentia manifestant. Felices
„ namque recordationis CLEMENS Papa IV. præ-
„ decessor noster, cum suo tempore duo existerent
„ in Reges Romanos electi, clara memoria CA-
„ ROLUM Regem Siciliæ Imperii Vicarium consti-
„ tuit generalem, qui prædictum officium exercue-
„ rat diligenter. Similiter piæ memoriæ CLEMENS
„ Papa V. prædecessor noster in provinciis Lombar-
„ diæ & Tuscie carissimum in Christo filium nostrum
„ ROBERTUM Regem Siciliæ illustrem Vicarium
„ ordinavit; cuius possessione vel quâsi præfatus
„ Ludovicus, quantum in eo erat, nos conabatur
„ & dictam Ecclesiam indebitè spoliarè. Si igitur
„ prædicta, nec non & verba in dictis litteris & sup-
„ plicatione ipsorum posita, quæ magis erant ad turba-
„ tionem irritantia, quam ad mansuetudinem induci-
„ va, vellemus attendere diligenter, ejus nuntius res-
„ pondum aliquod non daremus, sed memores devo-
„ tionis præteritæ Ludovici prædicti, eidem procura-
„ toribus & nuntiis de dictorum fratrum consilio
„ breviter duximus respondendum, quod cum pro-
„ cessus noster prædictus contra dictum LUDOVICUM
„ rite factus existeret, & super notorio habitus,
„ terminum quem competentem continet, infra quem
„ ad ejus deducti, nisi per ipsum fletit, notitiam po-
„ tuerit, ac à præsumtis per eum temerè etiam resili-
„ re, ipsaque quantum erat sibi possibile revocare;
„ quorum neutrum confect ipsum per exhibita com-
„ plevisse, circa editum prædictum non intendebamus
„ aliquid innovare, ipsum tollendo vel suspen-
„ dendo, vel quoad impediendum effectum sententiarum
„ in eo latarum terminum, dilationem vel proro-
„ gationem aliquam concedendo; immo volebamus
„ eum quoad omnia contenta in ipso & ipsorum effectum
„ in suo pleno vigore atque robore permanere.

Verum quia in dicto processu non solum apertè du-
ximus intimandum, quod si in præmissis in dicto pro-
cessu contentis, per omnia infra præfixum sibi ad
hoc terminum exequendis, foret negligens vel re-
missus, nos contra ipsum ad publicationem pœna-
rum, in quas propter præmissos excessus notorios in-
ciderat, vel incidere in futurum, & alias quantum
fuaderet iustitia procederemus, ejus absentia non
obstante; intendebamus usque ad duos menses à
die responsionis prædictæ computandos, à publica-
tione pœnarum, & processibus hujusmodi, ac ab
aggravatione supersedere processum ejusdem, infra
quos certificari possemus quid per eundem circa
præmissa existeret reformatum. Quam quidem dilato-
nem dicti procuratores & nuntii LUDOVICUS
prædicti cum gratiarum actionibus acceptarunt. Et
ut eadem responsio non solum ad ipsius Ludovici,
sed ad omnium communem noticiam perveniret, litters
nostras bulla nostra munitas, responsionem
continentes eandem, in Ecclesiæ Romanæ omissis ap-
pendi fecimus & affigi. Et licet infra duos menses
prædictos LUDOVICUS præfatus per se nequa-
quam comparuerit coram nobis, nec aliquis alius
pro eodem, nec postea diutius expectatus: propter
quod evidens ejusdem LUDOVICI in non compa-
rendo contentus & inobediencia pertinax in non pa-
rendo nostris monitionibus & mandatis, ac scandala
& pericula plurima, quæ præmissorum impunitas &
dilatata iustitia probabiliter minabatur, super præ-
missis exigerent contra eundem de remedio celsi,
mediante iustitia, provideri: Nos tamen adhuc ex-
periri volentes utrum per viam mansuetudinis ipsum
possemus à tam periculoso devio revocare, à publi-
catione seu impositione pœnarum quibus se prop-
terea obnoxius fecerat, præterquam excommunica-
tionis sententiæ per nos in eum, nisi nostris pare-
ret monitionibus, ut præmittitur, promulgata, du-
ximus abstinendum. Quam quidem excommunica-
tionis sententiam eundem LUDOVICUM, de eorundem
fratrum consilio, aflante multitudine co-
piòla fidelium, declaravimus incurrisse, & nihilo-
minus cum prædictam excommunicationis pœnam

ANNO
1327.

NON

ANNO 1327. non sufficere videremus ipsum per adjectionem poenarum aliarum à tam perniciolo devio revocare volentes, dicta die de fratrurn eorundem consilio ipsum Ludovicum per nostrum edictum publicum sollemniter monuimus, & auctoritate prædicta sibi sub poena privationis omnis juris, si quod ei ex sua electione prædicta, ad dicta Regnum & Imperium competebar, quam si monitioni & mandato hujusmodi efficaciter non pareret, eum incurere volumus ipso facto, eidem districtius duximus injungendum, ut infra trium mensium spatium à dicta die in antea computandum, ab intultatione & denominatione regali hujusmodi per eum indebitè usurpatis, & administratione Regni & Imperii prædictorum, ac rerum & jurium eorundem penitus abstinere, se Regem Romanorum non intulando, nec denominando, nec describendo ulterius, nec per se nec per alios, quantum in eo foret tali intultati vel describi titulo seu nomine faciendo, denominationem & intultationem prædictas, & administrationem prædictam non usurpaturus ulterius, nisi si & quando electionem prædictam & personam ipsius per eandem Sedem approbari contingeret & admitti. A fautoria quoque & defensione tam dictorum hæreticorum Mediolanensium, quam Ferrariensium, videlicet RAYNALDI & OPIZONIS olim Marchionum Estensis, de hæresi similiter damnatorum, rebellium Dei & Ecclesiæ prædictæ, abstinere omnino, nec non & fidelitati & homagio, quæ ratione civitatis Ferrariensis ad plenum jus & proprietatem Romanæ Ecclesiæ pertinentis præsumerat de facto recipere ab eisdem, prorsus renuntiaret & publicè, ac à se illa abjiceret quasi sibi nunquam præstita existissent, nec rationem illorum in civitate prædicta ejusque districtu, vel civibus ac districtualibus eorundem, aliquid sibi juris præsumeret usurpare, sed potius prædicta omnia usurpata, presunta, & per ipsum sub denominatione & intultatione prædictis, seu colore vel occasione ipsorum quomodolibet attentata, curaret infra dictum terminum prout sibi foret possibile sollemniter ac publicè revocare, ac parere prædictis nostris monitionibus & mandatis, ac ad ejusdem Ecclesiæ redire gremium, de offensionibus & injuriis prædictis satisfactionem debitam impensurus, nosque de his omnibus infra prædictum terminum per litteras authenticas vel instrumenta publica curaret certos reddere. Et nihilominus infra eundem terminum per se coram nobis vel procuratore seu procuratores idoneos compareat super prædictis excessibus, offensionibus, & injuriis, ac super poena privationis juris, si quod sibi competebar vel competierat ad Regnum seu Imperium prædicta, declaranda seu etiam infligenda, nec non & super poenis aliis quibus excessus, inobedientia & contentus prædicti obnoxium ipsum reddiderant, diffinitivam sententiam & nostrum beneplacitum, quantum nostrum paterebatur officium, auditorius, & aliud facturus & recepturus quod iustitia suaderet. Quem quidem terminum eidem de dictorum fratrum consilio ad præmissa & premissorum singula peremptorium esse volumus, & eundem sibi peremptorium duximus assignandum, eidem apertius prædicantes, nos ad præmissa conjunctim vel divisim, si nec venire nec mitteret, prout videremus expediens, ejusdem non obstante absentia, processurus. Et ut præfati processus nostri ad ejusdem LUDOVICI & aliorum quorum intererat communem notitiam devenirent, cartas sive membranas processus continentes eisdem, in Avenionensis Ecclesiæ ostiis appendi fecimus seu affigi, quæ ipsos processus suo quasi sonoro præconio & paulo indicio publicarent, ut prædictus LUDOVICUS & alii quos processus ipsi contingebant nullam possent excusationem prætere, quod ad eos minime pervenisset, vel quod ignorasset eosdem, cum non esset verisimile, quod ipsos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter esset omnibus publicatum. Eisdem quoque faciendo processus decrevimus auctoritate Apostolica, quod ipsi processus præfatum LUDOVICUM & alios prædictos apprehenderent & arcarent, ac si eisdem personaliter publicati & infinati sollemniter existissent, constitutione quacunque Apostolica in contrarium edita non obstante, cum ad ejusdem Ludovici præsentiam pro ipsis processibus publicandis & infinandis eisdem securus non pateret accessus, nec possent commodè singu-

lorum quos tangebant auribus inculcati. Verum quia infra præfatum trium mensium spatium eidem Ludovico ad deponendum titulum regium, & faciendum alia supradicta per nos per eorum assignatum, idem LUDOVICUS nec per se comparuerit, nec alius pro eodem, neque prædicta impleverit infra prædictum terminum, cum nec ea curaverit adimplere, sed illis potius peiora studuerit cumulare, nec nos per authenticas litteras vel instrumenta publica reddiderit certiores, licet tunc merito potuissimus contra ipsum procedere, ejus perpetua contumacia exigente, de benignitate tamen Sedis Apostolicæ ac de fratrurn prædictorum consilio usque ad diem v. videlicet Idus Julii, Pontificatus nostri anno octavo hora consistorii duximus exspectandum. Cumque nec infra prædictum terminum, nec post usque ad dictam diem & hora consistorii de clementia Sedis Apostolicæ expectatus comparuisset ipse, nec alius pro eodem, nec tunc etiam compareret, de fratrurn eorundem consilio, eundem LUDOVICUM reputavimus & declaravimus merito contumacem, ejusque contumacia tam in non comparendo, quam in non acquiescendo nostris superius expressatis salutaribus monitis & mandatis, contumaciam auctamque confidentes attentè, ne deinceps plures traheret in sui erroris devium, ad quod sua tota ferri videbatur intentio, & ne de tanta gloriaretur contumacia, si iustitia ulterius differretur omnino, nos tam temerariis ausibus, tam periculosis excessibus, tamque obstinatè malitiæ LUDOVICI præfati otios cupientes occurrere, ne sed medicina ipsis procedentibus ulterius pararetur; attendentes quod ad excessus hujusmodi perpetrandos gloria tituli Regi, quem sibi temerè usurparat, incentivum tribuebat eidem, ac in ipsis perseverandi fundamentum periculose nimium ministrabat: hanc ad Dei honorem & sanctam Romanæ Ecclesiæ ac totius catholici populi quietam pacem, ejusdemque LUDOVICI salutem prout exigebat iustitia amputare volentes, de fratrurn ipsorum consilio memoratum LUDOVICUM, qui propter excessus notorios, contentus quoque, ac superadditis oblinatas contumacias supradictas, tam in non comparendo sibi præfixis terminis, quam in non parendo nostris salutaribus præceptis & monitis supradictis, Regno & Imperio prædictis reddidit multipliciter se indignum, quique propter suam protervam ambitionem & superbiam proterviam, à Deo ne regnaret vel imperaret erat abjectus, ipsum LUDOVICUM omni jure, si quod sibi ex electione sua prædicta competere seu competitisse poterat, à Domino privatum denuntiavimus & ostendimus, nosque ipsum jure præfato sententiando privatum declaravimus & privavimus: nihilominus ad cautelam de benignitate Sedis Apostolicæ & eorundem fratrum consilio superedentes pro tunc à poenis aliis, quibus excessus prædicti reddiderunt ipsum obnoxium, cum ad illas infligendas vel declarandas infidelitas potuissimus procedere juxta tenorem nostrorum processuum, iustitia exigente, reservantes nobis procedendi ad poenas ipsas infligendas seu infidelitas declarandas conjunctim vel divisim, prout negotii qualitas exegerit, ejusdemque Ludovici obedientia vel inobedientia suaderet, & expediens videremus, plenariam potestatem. Et quia si deinceps idem Ludovicus se Regem Romanorum seu electum intularet præsumeret, seu administrationi Regni vel Imperii se ingerere attentaret, ejus excessus & contumacia graviores existerent, quam ante nostram sententiam existissent. Idcirco præsentem multitudinem fidelium copiosa, LUDOVICUM præfatum per nostrum edictum publicum monuimus, eidem nihilominus auctoritate Apostolica districtius injungentes, sub poenis excommunicationis ac privationis feudorum, quæ ab Ecclesiâ Romana vel aliis, seu Imperio obtinebat, nec non & privilegiorum quorumcumque à Sede Apostolica vel Romanis Imperatoribus eidem vel suis prædecessoribus, quatenus ejus commodum tangerent, quomodolibet concessorum, ne deinceps se Regem Romanorum vel electum intularet præsumeret, nec administrationi Regni sui vel Imperii se immisceret seu ingereret quoquo modo; à fautoria quoque prædicta desisteret realiter, nec eam ulterius reassumeret, ac quæ gerebat vel gesserat sub colore prædicti tituli Regi temerè usurpatis revocaret, quantum esset sibi possibile, cum de jure non tenuisset, velut attentata ab illo cui jus non competi-

ANNO
1327.

ANNO

1327.

rat faciendi, quæ & nos quatenus de facto proces-
serant, cassa, nulla & irrita nuntiantes, ea nihilo-
minus cassamus, annullamus & irritamus, ac cassa,
nulla, & irrita duximus relaxanda. Quas penas &
earum quamlibet ipsum incurrere volumus ipso
facto, si præmissa contemneret contumaciter adimple-
re, ipsumque nihilominus citavimus per nostrum e-
dictum publicum ut Kal. Octobris tunc venturi
proximo vel sequenti die non feriat, si dies Kalen-
darum ipsarum existeret feriat, quam sibi perentori-
am de eorumdem fratrum consilio assignavimus,
per se vel per procuratorem compareret idoneum
coram nobis, super penis aliis quibus excessus præ-
dicti reddebant ipsum obnoxium, auditurus senten-
tiam; & facturus aliàs quod iustitia suaderet: præ-
dicentes eidem, quòd si veniret aut mitteret, vel
non veniret nec mitteret, nos ad prædictam senten-
tiam conjunctim vel divisim absque citatione proce-
deremus alià, prout expedire videremus in eodem
processu; adicientes expressè, quod licet ex præ-
sumptiosis & indebitis usurpationibus, injuriis, ino-
bedientiis, culpis & excellibus prædicti Ludovici
quodam necessitate compulsi fuisset procedere
taliter contra eum, nequaquam nostræ intentionis
seu propositi existeret, juri Principum ecclesiastico-
rum & secularium ad quos electio Romanorum Re-
gis in futurum in Imperatorem promovendi nosce-
batur spectare, per processum nostrum seu aliqua
contenta in eis in aliquo derogare, immò illud om-
ninò illibatum eis volumus reservari. Et ut pro-
cessus noster, ac omnia & singula in eodem conten-
ta ad præfati Ludovici & omnium aliorum quorum
interfuit communem deduceretur noticiam, cartas
sive membranas processum continentes eundem in
Ecclesiæ Avenionensis appendi vel affigi oñis sui
superliminibus fecimus; quæ processum ipsum suo
quasi sonoro præconio & patulo indicio publica-
rent, ut idem LUDOVICUS & alii quos processus
ipse contingeret, nullam possent excusationem præ-
tendere, quòd ad eos non pervenisset, vel quòd
ignorassent eundem, cum non esset verisimile quoad
ipsos remanere incognitum vel occultum quod tam
patenter omnibus existeret publicatum. Volumus
autem, & auctoritate Apostolica decrevimus, quòd
processus ipse præfatum Ludovicum & alios quos
tangere noscebatur, apprehenderet & arderet, ac
si eisdem personaliter & singulariter publicatus &
intimatus solemniter extitisset, constitutione quacum-
que per prædecessores nostros Romanos Pontifices
in contrarium edita non obstant. Et quia memo-
ratus LUDOVICUS nec tantis nec talibus reme-
diis acquiescens, à prædictis, videlicet usu regalis
tituli, administrationis immixtione Regni Romano-
rum & Imperii, fautoria hæreticorum de Mediola-
no RAYNALDI & OPIZONIS dudum Marchio-
num Ethenium prædictorum, nec non & aliorum
rebellium sanctæ Matris Ecclesiæ noluit abstinere,
sed ea contumaciùs proseguens, & de sui perverfi
obstinatione propositi glorians, manifestiora circa
præmissa exhibere non erubuit solito argumenta, si-
cut convocatio prædictorum hæreticorum de Me-
diolano & de Ferraria, & universaliter omnium re-
bellium Ecclesiæ in partibus Italiæ, per ipsum facta
novissimè in Tridento, tractatusque diutius habitus
cum eisdem quomodo posset Lombardiam ingredi in
didorum hæreticorum & aliorum rebellium Eccle-
siæ prædium & tutelam, ac ut Regni & Imperii
administrationem posset exercere plenius, & devo-
tos sanctæ Ecclesiæ prægravare, immò exterminare
liberius, evidentius manifestant, nec non & quod
divinis officiis audiendis, non absque contentu cla-
vium se ingerit, & in locis interdicto Ecclesiastico
suppositis sic ligatus, aliosque ad non servandam
Ecclesiasticum interdictum, velut in profundum
malorum perducit, inducere ac nonnumquam
compellere non veretur, quotidie per amplius in
continuazione seu contumacia intumescens. Ne igitur
ulterior gloriatur vir tam reprobus, suæ per-
verfitatis opera absque condignis saltem in partem
meritorum stipendii præteriri: nos propter ejusdem
LUDOVICI excessus detestabiles & culpashorrendas,
injustitias & injurias tanto continuatas & auc-
tas tempore, cum præmissa sint adeò notoria, quæ
nequeant aliqua tergiversatione celari, præsentè
hac multitudine copiosa fidelium, contra eam co-
gente conscientia & iustitia exigente, de fratrum
nostrorum consilio procedentes, ipsumque reputan-
tes & declarantes meritò contumacem, denuncia-

mus & declaramus ipsum LUDOVICUM privatum
feudis omnibus, quæ à Romana Ecclesiâ, vel Ec-
clesiis aliis, seu ab Imperio obtinebat, & specialiter
Ducatu Bavariæ, & omni jure quod in eodem Ducatu,
seu ejus occasione vel causa sibi competi-
bat seu competere poterat quoquo modo, exponen-
dis vel concedendis catholicis, si pro ut & quan-
do, ac quibus, vel de quibus Sedes Apostolica du-
xerit ordinandum, principalis Domini jure salvo,
nec non & omnibus privilegiis Apostolicis & Imperi-
alibus sibi seu ejus prædecessoribus indultis, qua-
tenus ipsum contingere poterant, vel quomodolibet
contingebant, ipsumque privamus omnibus &
singulis supradictis, vassallos quoque ipsius à jura-
mento fidelitatis, & quolibet fidelitatis vinculo, &
homagio, expressis nuntiantes eos absolutos. Et
quia excommunicatus pro fautoria hæreticorum ex-
communicationis sententiam sustinuit per biennium
& ultra animo indurato, idcirco declaramus præfatum
LUDOVICUM fore manifestum hæreticorum
fauctorem, ipsumque penas omnes à canonibus in-
flicta talibus incurrisse. Rursus eundem LUDOVICUM
per præsens edictum publicum monemus
tam sub excommunicationis, quam aliis spiritalibus
& temporalibus penis; contra fautores & de-
fensores hæreticorum per sacros canones impositis
& inflicta, quas ipsum nisi monitioni nostræ hujus-
modi paruerit cum effectu, incurrere volumus ipso
facto, ut à fautoria, defensione & adhesionè
didorum hæreticorum, eorumque fauctorum, se-
quacium & valitorum desistant penitus, eis, vel eo-
rum aliquibus de cetero quoad in sua perfidia &
extra gratiam prædictæ Sedis & communionem fide-
lium persisterint, nullatenus adhaerentibus, nec eos
defensuros, vel eisdem præstituros per se vel alium
seu alios directè vel indirectè, publicè vel occultè
auxilium, consilium vel favorem, nec se Regem
Romanorum seu Ducem Bavariæ intituat vel appel-
let, nec se Initiarius faciat vel etiam appellari, ab
administratione quoque Regni vel Imperii Romani
& Ducatus Bavariæ, ac rerum & jurium abfincit
eorundem, illa ulterius nullatenus resumatur. Et
nihilominus ipsum per idem edictum de didorum
fratrum consilio citamus perentoriè, ut infra Ka-
lendas Octobris proxime futuras, quem terminum
sibi pro perentorio assignamus, Apostolico conspecui
se præsentet, super penis aliis quibus excessus
omnes prædicti eundem obnoxium reddiderunt, sen-
tentiam auditurus, ac facturus & receptorum quod
iustitia suadebit: expressis intimantes eidem, quòd
si infra prædictum terminum comparuerit sive non,
nos super prædictis quæ adeò notoria sunt, quod
non possint aliqua tergiversatione celari, sicut sua-
debit iustitia, & expedire videbimus, procedemus,
ejus absentia non obstante. Præterea universis
Christi fidelibus ejuscumque conditionis, præmi-
nentie, dignitatis aut status existant, etiam digni-
tate patriarchali, pontificali, aut alia superiori, vel
inferiori, seu etiam regali præmineant, nec non
& aliis quibuscumque personis ecclesiasticis, secularibus,
& regularibus ejuscumque religionis seu
ordinis, Ducibus quoque, Marchionibus, Comitibus,
Baronibus, ac universitatibus, & communita-
tibus civitatum, castrorum, villarum & aliorum
locorum quorumlibet inhibemus & mandamus ex-
pressè, ne præfato Ludovico super his quæ ad ad-
ministrationem Regni vel Imperii seu Ducatus præ-
dictorum pertinent quoquo modo, assistant, pa-
reant, seu intendant, aut præsentem eidem per se vel
alium seu alios auxilium, consilium, vel favorem;
nec sibi tamquam Regi seu Duci Bavariæ pareant in
aliquo, seu intendant quacumque occasione vel
causa, etiam pretextu homagii, aut fidelitatis, vel
cujuslibet alterius præstiti juramenti, aut ejusvis
colligationis, confederationis, societatis, pactonis
seu conventionis aut ligue contradicendum vel contra-
hendendum in posterum: quæ omnia cassamus, an-
nullamus & irritamus, cassa & irrita nuntiamus, &
penas ac juramenta prædicta, si qua super his in-
tervenierint, relaxamus. Alioquin omnes singulares
personas, ejuscumque sint præminentie, condi-
tionis & status, ecclesiastici vel mundani, excom-
municationis; in terras verò & loca eorum, nec
non civitates, castra, villas & loca quacumque alia
ubilibet constituta, & universitates ipsorum, quæ
inhibitionis hujusmodi præterire propria temeritate
præsumerent, interdicti sententis, quas & nunc
proferimus, & ex tunc volumus & decernimus
subiacere,

ANNO

1327.

ANNO

1327.

subiacere, præter alias poenas in processibus nostris prædictis aliis habitis, ut superius continetur, contentas, & contra tales inflictas, quas in roboris efficacia volumus perdurare, easque innovamus, ac ratas habemus, ac de dictorum fratrum Consilio ratas & firmas volumus & decernimus permanere, quarum absolutionem vel relaxationem soli Romano Pontifici, sicut alias reservavimus, in prædictis processibus reservamus. Ut autem processus huiusmodi ad eisdem Ludovici & aliorum quorum interest communem notitiam deducatur, cartas five membranas processum continentes eundem in prædictis Avenionensis Ecclesie appendi vel affigi ossis faciemus, quas processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt, ut prædictus Ludovicus & alii, quos processus ipse contingit, nullam possint exculationem prætere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignorarent eundem, cum non sit verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Ceterum volumus & auctoritate Apostolica decernimus, quod dictus processus præfatus Ludovicum & alios supradictos apprehendat & arceat, ac si eisdem personaliter publicatus & intimatus solemniter extitisset, Constitutione quacunque per Romanos Pontifices prædecessores nostros in contrarium edita non obstante: cum pro eodem publicando & infinuando processu ad eisdem Ludovici præsentiam securus accessus non patet, nec possit commode singulorum quos contingit auribus inculcari. Datum Avenione xii. nonas Aprilis, Pontificatus nostri anno undecimo.

LXIV.

3. Avril. *Citatio LUDOVICI Bavarie per JOHANNEM Papam XXII. ad audiendum sententiam super crimine Hæresis. Datum Avenione III. Nonas Aprilis Anno XI. [MARTENE Thesaurus Novus Anecdotorum Tom. I. col. 682.]*

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Quia juxta Doctrinam Apostolorum, peccantes publicè sunt publicè arguendi, publicæ utilitatis intersit ut peccata nocentium deducantur in publicam notitiam: idcirco nonnullis excessibus graves, & offensas execrables, quas LUDOVICUS de Bavaria in discordia dudum, ut fertur, in Regem Romanorum electus, divino timore ac humano pudore calcatis, committere non expavit, sicut & fama notiora publica, & multarum personarum sublimium relatione, non absque turbatione percipimus animi, multitudini fidelium, cum ad ipsum non sit tutus accessus, per quem ad eum redargutio nostra perveniat, referimus cum dolore, per quos vehementer præsumitur, immo convincitur potius clavum Ecclesie Sanctæ contemtor existere, & labe repletus hæretica pravitate. Licet enim nos dudum de Fratrum nostrorum Consilio, deliberatione prius tam cum ipsis quam cum numerosa prælatorum & Doctorum Theologie ac utriusque juris multitudine diligenter præhabita, duxerimus declarandum, quod assertio qua pertinaciter asserit quod Christo & Apostolis in his quæ ipsos habuisse sacra scriptura recolat, jus illis utendi seu ea consumendi, non competere; nec illa vendendi seu donandi jus habuerint, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu potuisse facere supponit aperte, cum talis assertio evidenter includat usum & gesta præmissorum non iusta, quod de Christo sentire nefas noscitur, scriptura sacra contrarium ac Doctrinæ Catholicæ obviæ, erronea & hæretica est censenda. Ipse tamen velut datus in sensum reprobum contra prædictam declarationem, præsumptione temeraria, immò potius infamia execranda, ausus est facta mentione expressa de constitutione prædicta contrarium asserere publicè, ac in ejus præsentia per alios, ut plures secum in erroris devium traheret, facere publicari, & etiam ut sua infamia ad plurimum deduceretur notitiam & manifestissima appareret, libellum quemdam sigillo suo in eodem appenso, inter alia multa falsa & erronea, prædictam continentem hæresim, videlicet quod Domino Christo & Apostolis in rebus quas habuerunt nullum jus competit, sed tantummodò usus facti, hoc adjecto, quod dicere contrarium hæreticum est censendum.

TOM. I. PART. II.

In quo quidem libello expressè asserit in multorum præsentia se jurasse præmissa, & omnia alia in dicto libello contenta se credere esse vera, per certos Nuncios ad diversas Civitates & Principes transmissit Alemaniam & Italiam, & aliarum partium, nec non & ad tyrannos hæreticos partium prædictarum, libellum illum poni faciendi in locis publicis, & exponi publicè, ut haberet de tanta & tali infamia plures testes: ex quibus evidenter convincitur ipsum asseruisse, verum esse pertinaciter quod indicavit hæreticum constitutio antedicta, ac hæreticum quod dicta constitutio ordinavit, adhuc cumulans mala malis, sicut dudum ad nostri Apostolatus auditum multorum fide dignorum tam Litteralis perduxit infinuatio quàm verbalis, duos viros nequam, perditionis filios & maledictionis alumnos, quorum unus MARSILIUM de Padua, & alter JOHANNEM de Janduno se faciunt nominari, qui in Parisiis studio annis pluribus à veritate suum avertentes auditum, ad fabulas sua duxerant studia, sicut rei probat exitus, convertenda, quique dum in eodem studio, cum in eo Catholici Principis auctoritas vigeat, ac studium ipsum Orthodoxorum Theologorum & Canonistarum copia sit minutum, vesaniae suae virus effundere non auderent, LUDOVICUM prædictum, quem suis demeritis exigentibus velut hæreticorum fautorem & persecutorem Sanctæ Romanæ Ecclesie, ac plurimum atrocium aliorum excessuum patratorem, de fratrum atrocium aliorum excessuum patratorem, de fratrum atrocium aliorum excessuum privavimus jure, si quod ei ex electione prædicta fuerat acquisitum, gressus suos properaverunt dirigere, sibi que librum quemdam quem composuerant, erroribus professò non vacuam, sed plenum hæresibus variis, sicut fide dignorum multorum Catholicorum habet assertio, qui librum ipsum examinaverunt in multis articulis, præsentarunt, offerentes se paratos contenta in eodem defendere, ac docere, quod & facere publicè dicto LUDOVICO præsentem ausu temerario pluries præsumerunt, sicut habet fama publica, & præmissorum infinuatio hoc fore notorium in illis partibus manifestat. Et licet nonnulli viri Catholici sacris literis eruditi, eidem LUDOVICO exposuerint doctrinam illam hæreticam, ipsosque velut hæreticos puniendos, periculoseque sibi fore dixerint tales ad familiaritatem suam admittere, aut in Terris suæ ditionis subditis sustinere: ipse tamen velut credens illorum hæreses, ipsos in familiares suos reituit, & adhuc cum eo erat MARSILIUS in Tridento prædictus, ipsosque erroneos manifestissimos & damnatos publicare permisit: ex quibus se fautorem & Defensorem hæreticorum, immo credentem eorum hæreses, arguit vehementer. Adhuc diversis ligatis excommunicationum sententiis, in locis etiam interdictis, divina facit nonnumquam contra rectorum & Religiosorum voluntatem & beneplacitum celebrari, immo potius quantum in eo est prophari, illis interesse non metuens alios ad celebrandum in locis interdictis, excommunicatis & interdictis præsentibus, inducere ac compellere non omittit. Rursus ut se manifestaret evidentiùs Canonum contemptorem, filio suo secundo quandam puellam nobilem eidem filio in gradu consanguinitatis prohibito attinentem, contra interdicta Canonum, in uxorem quantum in eo fuit, dedit, dictumque matrimonium, immò potius incestuosam copulam, inter eos solemnitati fecit in Ecclesia publicè interdicto Ecclesiastico supposita, dispensatione super hoc non obtenta. Nos igitur in prædictis læsionem fidei, ac injurias Christi, Patrum quoque Sanctorum contemptus & probra, nec non & præsentium scandala, & varia posterorum pericula attendentes, ac tantis malis occurrere cupientes salubriter, licet iustitia exigente possemus ad sententiam super præmissis procedere contra ipsum, cum adeo noscantur quod nequeant tergiversatione aliqua occultari: volentes tamen adhuc de benignitate Apostolica exspectare, si dimissis præfatis erroribus ad suum Sanctæ Matris Ecclesie, & viam redire voluerit veritatis, de fratrum prædictorum Consilio ipsum citamus, præsentem hæc multitudine fidelium, per hoc editum publicum, ut infra Kalendas Octobris proximas personaliter compareat coram nobis, super præmissis facturus quod rationis fuerit, & sententiam auditus: quem terminum eidem de prædictorum fratrum Consilio peremptorium assignamus. Prædicantes eidem quod si venerit five non venerit, ad proferendum sententiam & alias super omni.

ANNO

1327.

ANNO omnibus præmissis & singulis conjunctim vel divisim abique citatione alia, prout expedire viderimus, & persuasit iustitia, procedemus. Ut autem processus noster, & cetera ut supra. prædictum insuper citandi modum eligendum decrevimus, cum ut prædicatur ad dicti Ludovici præsentiam propter viarum pericula & alia discrimina varia tutus minime nateret accessus. Volentes ac auctoritate Apostolica & de potestatis plenitudine decernentes, ut perinde processus noster citationis hujusmodi eundem Ludovicum apprehendat & arceat, ac si eadem insinuatus personaliter, & alia solemnitas extitisset, constitutione quacumque per prædecessores nostros Romanos Pontifices in contrarium edita non obstant. Datum ut sup. proxim.

LXV.

9. Avril. *Bulla JOHANNIS Pape XII. quæ LUDOVICUM Bavarum jam Excommunicatum nec non jure Regni, & Imperii quemadmodum etiam Ducatus Bavarici privatum monet, ut Lombardiæ eueat, idque sub gravissimis pœnis Anathematis, aliisque ab ipso jure inflictiis, mortis quoque, ac mutilationis membrorum. Avenione 5. Idus Aprilis Pontificatus Anno XI. [MARTENE Thesaurus Novus Anecdotorum Tom. 2. col. 684.]*

JOHANNES Episcopus servus servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ad speculatoris officium noscitur pertinere, illis quos per iter devium currere conspiciat, ut gressus suos attentè considerent pedesque suos ab illo convertere nequaquam differant, nuntiari; illis quoque quibus per impios patari periculum percipit, tenetur illud pandere, ut providentiæ studium sibi contra illud valeant præcavere, & ut hoc vitare possint innocentes, debet ipse etiam opportuna remedia adhibere. Cum igitur in notitiam publicam per facti evidentiam sit deductum, quod vir ille venundatus ut faciat malum, LUDOVICUM dicimus, qui dudum erat Dux Baviaræ, & Rex Romanorum in discordia dicebatur electus, quique suis exigentibus demeritis, utroque, videlicet Ducatu, & Imperio, si quod ei electione hujusmodi acquisitus fuerat, est privatus, adeo sit ambitionis igne succensus, quod vias non cessans querere, per quas de facto saltem, cum de jure nequeat, ad Imperialis possit conscendere solium dignitatis, hæreticos de Mediolano & de Ferraria, alioque rebelles Ecclesiæ Sanctæ Dei in partibus Italiæ constitutos, his diebus præteritis in Tridento ad suum Consilium convocavit: in quo ad nostram & fidelium Sanctæ Matris Ecclesiæ in partibus Italiæ, & præcipue carissimi in Christo Filii nostri R. Regis Siciliæ illustri, & Regni prædicti, ad nos & Romanam Ecclesiam jure directi Domini pertinentis, quodque à nobis & eadem Ecclesiæ Romana in fendum Rex idem obtinet, & pro quo nos & Ecclesiæ Romanæ vassallus existit, turbationem & scandalum aspirantes inisse dicuntur Consilium pessimum; & ordinata in eodem Consilio pacis & juramenti illicitis firmavisse, & ut conceptus suos iniquos possint in partem producere, rebelles & hæretici prædicti jam ipsum LUDOVICUM datum in sensum Domino, confusionem perpetuam deduxerunt, ut sic mutuo se juvantes, rebelles ipsi sub umbra culminis per eum indebitè usurpandi possint in suis rebellionibus & hæresibus perseverare libere, ac devotos Ecclesiæ de finibus illarum partium effugere, ipseque LUDOVICUS illorum fultus potentia, nomen Regium quod usurpat indebitè retinere valeat, ac nomen imperiale similiter promissis usurpare. Ad quæ exequenda sua iniqua studia congruunt, ac vires & potentias congregare non cessant, non attendentes quod exercituum Dominus reproborum novit infatuare Consilia, ac etiam dissipare. Ut igitur in hac parte utrumque etiam partes nostri Officii exequamur, præsentem hac multitudine fidelium copiosam, LUDOVICUM ipsum ac rebelles & hæreticos prædictos, quorum conversionem & salutem paterno more desiderantes appetimus, per hoc publicum commoneamus edictum, & in Domino exhortamur, ut à

ANNO tam periculoso devio curent pedes suos retrahere, ac in hac valle miseriæ sic ipsos in viam veritatis & pacis convertere studeant, quod post hujus vite transitum immaculabilis coronam gloriæ feliciter assequi mereantur. Et ut tam LUDOVICI & aliorum prædictorum perverfis conceptibus, tam gravibus malorum initiis, tantisve periculis acceleratis remediis obviamus, ne tam horrenda principia invalescant, sed suo potius præfocentur in ortu, per nostrum edictum publicum, præsentem hac multitudine fidelium copiosam, eundem LUDOVICUM monemus, eidem nihilominus districtius injungentes, sub pœna anathematis & pœnis aliis à jure quomodocumque seu constitutionibus nostris inflictiis seu comminatis iis qui titulum Regium falso temeritate propria ausi sunt usurpare, aut se administrationi Imperii immiscere, quæ ipso vacante Imperio sicut & nunc vacat ad Romanam Ecclesiam noscitur pertinere, ipsam Ecclesiam in eadem administratione ausu temerario perturbando, immò quantum in eis est spoliando, aut his qui hæretici aut Romanæ Ecclesiæ rebellibus præsumunt contra Ecclesiam impendere Consilium, auxilium, vel favorem, quasque insigunt jura iis qui guerram movere præsumunt indebitè, pacemque gratam cunctis mortalibus perturbare, & quas imponunt pro maleficiis quæ consueverunt subsequi ex prædictis, quas omnes & singulas præter mortis & mutilationis membrorum supplicium, ipsum si huic nostræ monitioni præsumserit temerè non parere, incurre volumus ipso facto, quatenus infra duorum mensium spatium numerandum à data præsentium, deponat nomen Regium, & sequi Regem Romanorum non intulet ulterius, nec denominet, nec describat, nec per alios faciat quantum in eo fuerit intutulari titulo vel etiam nominari, ac sigillum curet abjicere ubi talis titulus est descriptus, ipsum nequaquam ulterius nec simile relicturus, nec administrationi ejusdem Regni seu Imperii & juriurum eorumdem multo modo se immisceat, privilegia, immunitates, feuda, bona vel jura quæcumque in eisdem Regno vel Imperio aut eorum parte aliqua concedendo, vel tamquam Rex Romanorum vel Imperator quicquam tentet agere, cum jus hoc sibi non competat faciendi, neque dominium vel subjectionem aliquam in quacumque personam singulares aut Terras ipsarum, vel possessionem, seu quæcumque rectorum seu officium, quocumque nomine censentur, in Civitate aliqua, vel quovis loco alio, maxime in urbe Romæ, seu in ipso Regno Siciliæ, vel Terris aliis Romanæ Ecclesiæ subditis, aut alicujus partis Italiæ, vel cum hæreticis & Ecclesiæ rebellibus prædictis, assumere non attemptet. Insuper contra Ecclesiam Societatem sive aliquam confederationem non contrahat, vel observet quatercumque contrahat: eidem sub iisdem pœnis nihilominus injungentes, ut infra duorum mensium spatium à data præsentium numerandum, de tota Italia exeat, nequaquam ulterius quovis modo ad obedientiam & gratiam Ecclesiæ Romanæ redierit reverfus, quodque sub titulo Regio vel Imperiali nequaquam præsumat aliquem vel aliquos ad partes aliquas præferri Italiæ destinare. Universis quoque Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis ac aliis personis Ecclesiasticis quibuscumque sub virtute obedientiæ & pœnis suspensionibus ob Officio & beneficio, quam eas incurere volumus ipso facto, nisi infra scriptæ inhibitioni nostræ efficaciter studuerint obedire: nec non omnibus & singulis Civitatibus, communitatibus, & universitatibus, ac personis aliis singulis quibuscumque, cujuscumque conditionis aut status existant, etiam Imperiali seu regali, vel alia quacumque dignitate præfulgeant, & specialiter hæreticis & rebellibus prædictis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis excommunicationis in personas, & interditi in Terras eorum quas ipsos incurere volumus ipso facto, si nostris renuerint obedire monitionibus & Mandatis, nec non privationis privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium ac secularium, quæ ab Ecclesiæ vel Imperio obtinent, inhibemus, ne LUDOVICO ipsi in præmissis pareant, faveant, vel intendat eidem circa Regni seu Imperii Regimen, vel administrationem eorum contingentia, favendo, vel etiam assistendo, Privilegia, immunitates, feuda, vel jura quæcumque in eisdem Regno vel Imperio ac eodem recipiendo, dominium vel subjectionem aliquam

ANNO tam Regi seu in Regem Romanorum electo vel Imperatori recognoscendo vel impendendo; Terras, potestarias, rectorias, seu alia officia quocumque censentur nomine in Civitate aliqua vel quovis loco alio, maxime in urbe Romæ, seu in Regno Siciliæ, vel Terris aliis Romanæ Ecclesiæ subditis aut alicujus partis Italie supradictis, ab ipso vel sub ejus nomine recipiendo, vel etiam exercendo, Societatem quoque seu confederationem aliquam cum eo contra Ecclesiam nequaquam contrahant vel observent, nec consentiant contrahenda, nec retinendo ipsam seu fovendo quomodocumque vel qualitercumque in Italia eidem faveant, assistant, aut præstent auxilium cum armis vel sine armis, Consilium vel favorem, publicè vel occultè. A quibus quidem excommunicationis & interdicti sententiis nullus, nisi dumtaxat Romanus Pontifex, præterquam in mortis articulo, pretextu cujusvis auctoritatis seu privilegii, generaliter seu specialiter, sub quavis forma verborum concessa eis, absolvere valeant, vel etiam liberare. Quod si forte aliquem vel aliquos de prædictis in dicta mortis articulo absolvi contingeret, nisi sanitate recepta Sedi Apostolicæ quamprius commode potuerint se præsentem, satisfacturi de præmissis juxta Mandatum Romani Pontificis, in prædictam relabantur excommunicationis sententiam ipso facto: aperte nihilominus prædicantes, & quod contra Prelatos & personas Ecclesiasticas alias supradictas ad depositionem, privationem & inhabitationem Prælatorum, Dignitatum, Officiorum, & Beneficiorum, suorum Ecclesiasticorum quorumcumque: contra Civitates vero, communitates, Universitates, collegia, castra, loca, seu villas, & personas singulares quascumque, cujusque præminentiæ, dignitatis, status vel conditionis extiterint, etiam Imperiali, regali, vel alia dignitate quacumque præfulgeant, quæ contra inhibitionem, monitionem, aut Mandata nostra hujusmodi directè vel indirectè, publicè vel occultè præsumserint temerè aliquid attentare, ad privationem privilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium ac feudodorum, quæ à Romana vel aliis Ecclesiis seu Imperio quomodolibet obtinerent, & alias procedere conjunctim vel divisim intendimus absque citatione alia, prout facti qualitas exiger, sicut & quando viderimus expedit. Non obstantibus si prædictis aut Ludovico præfato, seu quibusvis aliis per litteras Apostolicas foret sub quacumque forma verborum vel expressione concessum, vel concederetur in posterum, quod excommunicari, suspendi, vel eorum Terræ seu loca interdicti non possint per Litteras Sedis ejusdem, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem, & quibusvis aliis Privilegiis, constitutionibus seu indultis, quæ contra processum nostrum hujusmodi eis vel eorum alicui nolumus suffragari, sed ipsa quoad hæc viribus volumus penitus vacuari. Ceterum colligationes, confederationes, pactiones, Societates, & ligas contra præmissa vel præmissorum aliqua factas vel initas, inter quoscumque sub quacumque forma vel expressione verborum, etiam pœnarum adjectione, juramentorum præstatione, vel quacumque firmitate vallate fuerint, utpote in divinæ Majestatis offensam, ac contra jura & honorem Sanctæ Matris Ecclesiæ, ac in damnum & præjudicium reipublicæ & periculum animarum præsumtas, decernimus cassas, nullas, irritas & inanes, ac nullius existere firmitatis, & eas quatenus processere de facto revocamus, cassamus, irritamus, dissolvimus, & omnino viribus vacuumus. Juramenta quoque super hoc præstita de Apostolicæ potestatis plenitudine relaxamus. Omnes & singulos, qui confederationes, pactiones & Societates hujusmodi cum dicto Ludovico contra processum hujusmodi post dictum terminum præsumserint observare, prædictas excommunicationis ac alias pœnas & sententias incurrere volumus ipso facto. Et sit processus noster hujusmodi ad ejusdem Ludovici & aliorum prædictorum, ceterorumque quorum interest vel interesse potest, communem noticiam deducatur, cartas sive membranas processum continentes eundem in portis Avenionensis Ecclesiæ appendi vel affigi faciemus, quo processum ipsum suo quasi sonoro prætonio & patulo indicio publicabunt, ut prædictus Ludovicus & alii quos ipse processus contingit, nullam possint exultationem prætereundè quod ad

eos non pervenerit, vel quod ignorarint eundem, cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur. Volumus autem & Apostolica auctoritate decernimus, quod dictus processus præfactum Ludovicum & alios supradictos apprehendat & ardet, ac si eisdem personarum publicatus & insinuatus solemniter extitisset, Constitutione quacumque per prædecessores nostros Romanos Pontifices in contrarium edita non obstante, cum ad ejusdem Ludovici præsentiam pro eodem processu publicando & insinuando securus accessus non pateat, nec possit commodè singulorum quos tangit auribus inculcari. Datum Avenione v. Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno undecimo.

LXVI.

Declaratio JOHANNIS Pape XXII. contra 23. Odo-
LUDOVICUM Bavarum tanquam Heretici- bre.
cum cum inhibitione ad universos, nominatim
verò Mediolanenses, Sagoneses, Cumanenses,
aliasque Universitates, & Civitates, ne præ-
fatus Ludovico in aliquo faveant, vel adbe-
reant. Datum Avenione 10. Kalendas No-
vembbris Pontificatus sui Anno XII. [MAR-
TENE Thesaurus Novus Anecdotorum Tom.
2. col. 698.]

JOANNES episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Dudum volentes certis dubiis, quæ inter nonnullos viros vertebantur scholasticos, finem dare, de fratrum nostrorum consilio duximus declarandum, quod pertinaciter affirmare quod redemptori nostro & Domino Jesu-Christo ejusque Apostolis, in his quæ ipsos habuissent scriptura sacra testatur, nequaquam ipsi ipsi urendi seu consumendi competierit, nec illa vendendi seu donandi jus habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi: quæ ipsos tamen de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, ipsos potuisse facere supponit aperte, cum talis assertio ipsorum usum & gesta evidenter includeret, in præmissis non iusta: quod utique de usu, gestis seu factis Redemptoris nostri Dei filii sentire nefas est, scripturæ sacre contrarium, & doctrina catholica inimicum, assertionem ipsam pertinacem de fratrum eorumdem consilio, deinceps erroneam fore censendam & hereticam duximus declarandum. Ac subsequenter cum ad nostram noticiam fama publica perduxisset, quod nonnullorum mentes dicebatur pater mendacii adeo excæcasse, quod ausu nefando ac petulantia improba ausi fuerant defendere publicè damnatam per constitutionem nostram prædictam hæresim ac etiam approbare: videlicet quod Christus & ejus Apostoli in his quæ habuissent leguntur tantum habuerunt absque jure aliquo simplicem usum facti. Ex quo si verum esset sequeretur usum Christi fuisse non justum, quod protectò blasphemiam continet, & est Catholicæ fidei inimicum, cum hoc de pertinaci animositate ac erronea non esset dubium processisse, omnes & singulos qui verbo ac scripto per se vel alium seu alios talia præsumserant publicè, ipsos quoque qui eos instruxerant in talibus, & ut præmissa facerent docuerunt, in hæresim damnatam incidisse, ac evitandos fore ut hæreticos, de fratrum nostrorum consilio, per nostram constitutionem aliam, quæ incipit, *Qui quorundam*, duximus declarandos, prout in eisdem constitutionibus plenius continetur. Sanè cum fama publica, nec non & insinuatio tam verbalis quam litteralis plurimum sublimium personarum ad nostrum perduxisset auditum, quod Ludovicus de Bavaria in discordia dudum in Regem Romanorum, ut dicebatur, electus, velut in reprobum sensum datus, contra prædictam declarationem temerè præsumerat, facta mentione expressa de constitutione prædicta *Cum inter*, contrarium asserere publicè, ac in ejus præsentia per alios, ut plures in sui erroris devium traheret, facere publicari. Et ut sua insania in plurimum noticiam perveniret, libellum quandam sigillo suo in eodem appento, inter alia multa falsa & erronea, prædictam continentem hæresim, videlicet quod Christo & Apostolis in rebus quas habuerant, nullum jus competiit, sed tantummodo usus facti. Insuper hoc adjecto, quod dicere contrarium hereticum esset censendum, prout etiam nos & plures

ANNO
1327.

plures ex fratribus nostris in diversis libellis prædicti Ludovici ejus sigillo pendenti sigillatis, videmus contineri, per certos nuntios ad diversos, civitates & Principes Alemannie & Italie & aliarum partium, nec non & ad tyrannos & hereticos partium prædictarum, curaverat transmittere libellum, ipsum affigi faciens in locis publicis, & exponi publicè, ut haberet de tanta & tali infamia plures testes, ex quibus evidentiùs apparebat ipsum asseruisse pertinaciter esse catholicum, quod dicta constitutio hæreticum judicavit, ac fore hæreticum quod dicta constitutio catholicum declaravit, præcipuè cum in eodem affirmaret libello, se in plurim præsentia jurasse, præmissa omnia contenta in eodem libello se credere esse vera. Et insuper cumulans mala malis, duos viros nequam, perditionis filios, ac maledictionis alumnos, quorum unus Marfilium de Padua, & alter Johannem de Janduno, se faciunt nominari, ad eundem Ludovicum, quem suis demeritis exigentibus, velut hæreticorum fautorem, & perfectorem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac plurim atrocium aliorum excessuum patratorem, de fratribus ipsorum pronuciaveramus consilio, privavimus jure si quod sibi ex electione prædicta fuerat acquisitum, gressus suos propterea dirigentes, sibi librum quemdam erroribus plenum, & variis hæresibus non vacuum, sicut multorum fide dignorum Catholicorum habebat asseritio, præsentarunt; quos errores & hæreses in terra ipsius Ludovici & in ejus præsentia docere sæpius præsumferant publicè sicut habebat insinuatio eorundem. Quodque licet nonnulli Viri Catholici Sandæ Litteris eruditi eidem Ludovico dicerent doctrinam illam hæreticam, ipsosque Marfilium & Johannem fore velut hereticos pronuntiandos, periculolumque sibi fore tales ad sui familiaritatem admittere, aut in terris sue ditioni subditis sustinere, ipse tamen non acquiescens eorum salutaribus monitis, velut credens illorum hæreses, ipsos in suos familiares retinuerat, errores prædictos ac hæreses publicè dogmatizare permittens: adhuc quod diversis ligatus excommunicationum sententis in locis interdictis divina faciebat, etiam nonnunquam contra rectorum Ecclesiarum & religiosorum voluntatem & beneplacitum, excommunicatis & interdictis præsentibus celebrari, immo quantum in eo erat potius prophanari: ex quibus vehementer præsumebatur, immo convincebatur potius, Clavium Ecclesiæ sanctæ Dei evidenter contemtor existere, ac labi resperis hæreticæ pravitatis. Nos attendentes quòd juxta doctrinam Apostoli peccantes publice sunt publicè arguendi, ac utilitati publicæ expedire peccata nocentium deduci in publicam notionem, cum ad ipsum non esset tutus accessus, per quem nostra posset ad eum redargutio per nuntios vel litteras pervenire, excessus ipsos multitudini tunc adstantium fidelium, non absque dolore ingenti animi referendos duximus, ut sic saltem ad ejus notitiam nostra posset circa excessus ipsos reprehensio pervenire. Et licet iustitia exigente tunc possemus ad sententiam super præmissis proferendam procedere contra ipsum, cum ad præmissa forent notoria, quod nequirent tergiversatione aliqua occultari: volentes tamen adhuc de benignitate aliqua expectare, an dimissis præfatis erroribus, ad sinum sanctæ Matris Ecclesiæ & viam vellet se convertere veritatis, de fratribus eorundem consilio tertio nonas Aprilis proxime prædicti per edictum publicum citavimus præsentem fidelium multitudine copiosa, ut infra Kalendas Octobris ex tunc proxime subsequens coram nobis personaliter compareret, facturus super præmissis quod suaderet ratio, & sententiam audiret; quem terminum eidem de fratribus præmissorum consilio peremptorium duximus assignandum, prædicentes publicè quòd si veniret, si non veniret, ad proferendum sententiam procederemus, & alias super omnibus prædictis & singulis, conjunctim vel divisim, prout videremus expediens & iustitia suaderet. Et ut processum noster prædictus ac omnia & singula in eodem contenta intererat communem deduceretur notitiam, curas fide membranas processum continentes eundem in ecclesiæ Avenionensis appendi vel affigi offisi seu superliminariis fecimus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicarent, ut idem Ludovicus & alii quos processus ipse tangebat, nullam possent excusationem prætere quod ad eos non pervenerat vel quod ignorassent eundem, cum non esset verisimile quod ipsos remanere incognitum vel occultum quod publicabatur omnibus tam patenter. Prædictum insuper ci-

tandi modum decernentes eligere, cum ut prædictur ad dicti Ludovici præsentiam, propter viarum periculosa & alia discrimina varia, tutus minime pateret accessus, volentes & auctoritate Apostolica de potestate plenitudine decernentes, ut perinde processus dictæ citationis eundem Ludovicum apprehenderet & arcuaret, ac si eidem infinuatus personaliter & aliis publicatus solemniter extitisset, constitutione quacunque per prædecessores nostros Romanos Pontificibus in contrarium edita non obstant. Sanè cum dictus Ludovicus, quem ut prædictur jure, si quod sibi ex electione prædicta acquisitum fuerat, privaveramus iustitia exigente, ac subsequenter ejus aucta contumacia feudis omnibus quæ à Romana vel quibusvis aliis ecclesiis seu Imperio obtinebat, & specialiter Ducatu Baviaræ, & omni jure quod in eodem aut ejus occasione vel causa sibi competeat, seu competere poterat quoquo modo: Nec non & omnibus privilegiis Apostolicis & Imperialibus sibi per ejus prædecessores, quatenus ipsum tangere poterant, indultis, iusto privaveramus judicio, quemque pro fautoris hæreticorum excommunicationis innotatum sententia, quam per biennium & ulterius indurato sustinuerat, sicut & adhuc sustinet animo, declaraveramus manifestum hæreticorum fautorem, & penas omnes à canonibus inflatas talibus incurrisse, prout hæc plenius in nostris processibus contra ipsum habitis continentur, infra præfixum sibi prædictum terminum jam elapsum comparere per se vel alium non curarat, ipsum usque in crastinum hora consistorii duximus de fratribus nostrorum consilio expectandum. Et quia nec tunc comparuit, nec alius pro eodem, de fratribus eorundem consilio reputavimus & declaravimus contumacem. Et licet tunc cum præmissa adeo essent notoria, quòd nulla poterant tergiversatione celari, contra ipsum ad sententiam possemus procedere exigente iustitia proferendam, ipsum tamen de benignitate Apostolica usque ad præsentem diem hora consistorii de eorundem fratribus consilio duximus expectandum. Et quoniam nec hæc die hora jam dicta comparuit, nec comparere adhuc, nec aliquis pro eodem, nec ad correctionem prædictorum se disposuit in aliquo; sed velut in profundum malorum perductus, mala malis superaddere, offensas offensis cumulare, ac iram Dei contra se provocare, fidelesque verbis & operibus persequi non omittit. Nos in prædictis lesionem fidei, Patrum quoque sanctorum contemptum & probra, nec non & præsentium scandalosa, variæque posterorum pericula attendentes, tantisque malis & periculis obviare salubriter cupientes, cum præmissa adeo sint notoria, quòd nequeant tergiversatione aliqua occultari, præsentem hac multitudine fidelium copiosa, Dei nomine invocato, de fratribus eorundem consilio, ipsum fore hæreticum declaramus, ipsasque assertiones per dictam constitutionem hæreticas, ut prædictur, declaratas, & scripturas quascunque continentes easdem, nec non & ipsum Ludovicum velut hæreticum reprobamus & sententialiter condemnamus. Si quis autem doctrinam seu assertiones prædictas defendere vel approbare præsumserit, cujuscumque dignitatis, ordinis, conditionis, aut status existat, tamquam hereticus ab omnibus confutetur. Et nihilominus ipsum Ludovicum bonis omnibus mobilibus & immobilibus, juribus, jurisdictionibus, & quibuscumque aliis ubicumque sint, & quibuscumque nominibus censeantur, & specialiter Comitatu Palatinatus Rheni, & omni jure, ratione vel occasione illius, vel alio quovis modo ad eundem Ludovicum pertinentibus, habendi vocem in electione Regis Romanorum in Imperatorem promovendi, seu in electione hujusmodi alique ad prædicta Regnum vel Imperium eligendi seu quomodolibet nominandi, privatum fore decernimus & privamus, exponendis vel concedendis catholicis, si, prout, & quando, acquibus, vel de quibus Sedes Apostolica ordinandum duxerit, jure principalis domini semper salvo, vassallos quoque ipsius, & quascunque alias tam ecclesiasticas quam seculares personas, nec non communitates, universitates: ac civitates, castra, terras, ac villas quæ sibi fidelitatis vel aliis quibuscumque juramentis tenentur astricti, prorsus ab illis absolvimus, ac quascunque colligationes, confederationes, societates, pactiones, & ligas, per quoscunque cum eodem contractas vel initas, etiam si juramentis, pactionibus, vel aliis quibusvis firmitatibus essent implexæ, quatenus favorem aut commodum ipsius concernerent,

ANNO
1327.

DU DROIT DES GENS.

111

ANNO 1327. rent, de potestatis plenitudine penitus dissolvimus, ac penas adjectas, & juramenta super præstita relaxamus. Decernentes quasvis personas singulares, ac communitates, universitates, castra, villas, terras & oppida nequaquam teneri de cetero ad observationem earum vel cujuslibet earundem. Universis & singulis etiam Prælati & personis ecclesiasticis, secularibus, & regularibus, cujuscumque præminentiæ, dignitatis, ordinis, vel conditionis existant; etiam patriarchali, pontificali, aut majori seu inferiori præfulgeant dignitate, nec non Regibus, Ducibus, Principibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, potestatibus, capitaneis, rectoribus, & aliis dominis temporalibus, & qui aliquo titulo se præmissorum intulant, licet jus non habeant in eisdem, ac communitatibus, universitatibus, civitatibus, castris & villis, & specialiter Mediolanensi, Sagonenfi, Cumanensi, Vercellenfi, Pargamentensi, Laudensi, Cremonensi, Aretinenfi, Novariensi, Papiensi, Mantuanæ, Ferrariensi, Veronensi, Lucaensi, & aliis quibuscumque inhiibemus & mandamus expressè, ne prædicto Ludovico de hæresi, ut præmittitur, condemnato, adherere, communicare, participare, vel favere, quomodocumque, directè vel indirectè, publicè vel occultè præsumant, nec eidem portent, mitant, portari vel mitti faciant, aut procurent granum, vinum, aut quæcumque victualia, pannos, ligna, ferrum, arma, seu quavis mercimonia, pecuniam, vel quicquid aliud quod possit in ipsius utilitatem vel commodum redundare, ne societates, confederationes, colligationes, pactiones, aut ligas quascumque cum eodem initas vel contractas præsertim in ejus favorem, auxilium vel utilitatem, obervent. Alioquin personas quascumque singulares excommunicationis; universitates verò, communitates & collegia, quæ postquam videlicet processus noster hujusmodi ad eorum pervenerit notitiam, vel pervenisse probabiliter poterint, aut per ipsos fitebitur quominus pervenerit ad eosdem, in hac parte offenderent quovis modo, nec non terras & loca quorumcumque circa prædicta delinquentium, interdicti sententiis, & generaliter poenis omnibus quibus fautores & defensores hereticorum & adherentes eisdem subijciuntur à jure vel quibusvis constitutionibus, volumus & decernimus subjacere. Apertius prædicantes eisdem, nos ad eorumdem poenarum declarationem & executionem contra delinquentes hujusmodi processuros specialiter, si, & quando, & quoties videbimus expedire. Non obstantibus si eis vel eorum aliquibus communitatibus vel divinis à Sede Apostolica sit indultum, quod interdicti, suspensii vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facta plena & expressa ac de verbo ad verbum de indulgentiis hujusmodi mentione, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris Apostolicis generalibus vel specialibus, quibusvis personis, locis vel ordinibus, sub quacumque forma vel expressione verborum concessis, etiam si illis esset specialis & expressa, & de verbo ad verbum in præsentibus mentio facienda, per quæ nullum contra præmissa vel præmissorum aliquod volumus asserti suffragium vel obstaculum interponi. Ceterum processus tam contra dictum Ludovicum quam fautores & adherentes ipsius per nos habitos, de fratribus eorumdem consilio, ratos existere decernimus, eosque ratificamus, & ex certa scientia etiam approbamus. Ut autem sententia & processus præsentis hujusmodi ad dicti Ludovici & aliorum quorum interest communem notitiam deducantur, cartas five membranas, sententiam & processus continentes eosdem in ecclesiæ Avenionensis appendi vel affigi offisi seu superluminatibus faciemus, quæ ipsos sententiam & processus suo quasi sonoro præconio & patulo indicio publicabunt. Ita quod dictis Ludovicis & aliis quos contingere dignoscuntur, nullam possint excusationem prætere, quod ad eos non pervenerint, vel quod ignorarent eosdem, cum non sit verisimile quoad ipsos remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avenione x. Kalendas Novembris, Pontificatus nostri anno duodecimo.

LXVII.

1328. Fragmentum Sententiæ à LUDOVICO BAVARO Romanorum Imperatore contra JOHANNEM Papam XXII. late. [MARTENE THE-

saurs novus Anecdotorum tom. 3. in Chronica Sicilia col. 98.]

In nomine Domini. Amen.

„ GLoriosus & sublimis dominantium Dominus, „ nulli secundus, qui universa propter semetip- „ sum operatus est, impium quoque ad diem ma- „ lum, Sacerdotium & Imperium independentem prin- „ cipans, & observans, ut hoc quidem divina exer- „ ceat, illud autem humanis præseat, ad rempu- „ blicam sibi traditam rectè ac magnificè gubernan- „ dam, nos LUDOVICUM IV. Romanorum Im- „ peratorem semper Augustum in Imperiali culmine „ Majestatis constituit, & ita hoc, quia nos in prin- „ cipem super hereditatem suam immisit, ut de ma- „ nibus inimicorum suum populum liberemus, exal- „ tans nos super gentes & regna, ut pacis subverbo- „ res disperdamus ubique, zelatores verò ejusdem „ plantemus & edificemus (creans) fructus laborum „ nostrorum pacem his qui longè sunt, & his qui „ prope sunt. Ea propter Imperialis Celsitudinis de- „ bito excessus enormis JACOBI DE CATURCO, „ qui nunc Papam se, licet mendaciter, asserere non „ veretur, dissimulatione diurnipari nullatenus sus- „ ferre volentes, innato moti justitie zelo, nunc pro „ eminentia Majestatis Imperialis, audaciter domum „ paternam, filioque nostros carissimos & puberes, „ hostiliam incurritum criminibus jam actu expositos, „ fortunæ periculis committentes, celeri cursu inde „ Italiam venimus, ad sedem nostram præcipuam, „ Romam videlicet, properantes, quam divino sus- „ sultu auxilio pacifice attingimus, nulla hostili resi- „ stentia præpediti, universis terrarum quas petran- „ vimus incolis ab omni damno atque disturbio refer- „ vatis. In qua siquidem urbe divina opitulante pro- „ videntia Cæsareo diademate ac sceptro legitime „ susceptis per nostrum Romanum peculiarem popu- „ lum, urbi & orbi Dei ac nostra potentia inastabili „ & immutabili præsideamus, ut manus nostræ „ fortitudine triumphali rebelles qui pro nunc à no- „ bis & suo Domino naturali longè sunt, corpiamus „ potenter, fidelesque nostros ab angariis & persecu- „ tionibus tyrannicis insuperabili potestate Dei & no- „ stra efficaciter eruamus. Animadvertimus siqui- „ dem hujusmodi transgressionis rebellionem ex „ violenti usurpatoris, se nunc Papam nominantis „ falcem suam in alienam messem mittentis, certa ne- „ quitia provenisse, quem elevatum adinflat Adonæ „ filii Aggit exemplo David hæcenus non corripui- „ mus. Nunc verò perpendimus, quod ferro ne- „ cesse est, ut abscondantur vulnera fomentum „ quæ non senserunt medicinam. Prospeximus etiam „ quod in immensum crescit impunita temeritas, & „ facilitas dicto JACOBO veniæ incentivum præsti- „ tit delinquendi, dum sibi de oblati inique thesau- „ ris curru fecit & equites adversus Christum ac San- „ cti Imperii fideles, & sub specie subsidii Terræ dictæ „ sanctæ, thesauris, inquam, jam per multos annos „ de omnibus finibus Ecclesiæ, ac tallis seu quæstis „ à clero violenter extortis, necnon simoniaciis bene- „ ficiis Ecclesiasticorum distributionibus, colla- „ torum ætate, vita & sententia penitus & meritis „ indignis, potentiaque suorum parentum omnium „ sanguinis Christi effusoribus, sceleratis ac mentitis „ gratiis seu indulgentiis peccatorum, quas pro sti- „ pendio pollicetur nefariis homicidis, (2) finitara „ pestifera & effreni rebellionem, non desinens in no- „ stro sacro Imperio suis dolosis astutiis seminare ut- „ res. . . . consilio & auxilio execrabili, joci in- „ terpretatione in personas principum secularium „ præcipue dolosi regis ROBERTI jamdudum „ propter crimen læsæ majestatis per felices recorda- „ tionis HENRICUM ultimum poena procriptionis „ damnati, aliorumque Principum, quorum de toto „ sibi posse & nosse faventium, in sacri destructione „ concilii, ad sublimationem cornu Christi, idem „ liberè perfectionis fidei Catholice nostris institutus, „ in hæresim etiam consilio & auxilio Abiathar sa- „ cerdos, qui peccatum fuscitans interpretatur & hoc „ in personis ministrorum spiritualium, seu Ecclesia- „ sticorum, qui ad similitudinem filiorum Heli, car- „ nis crude seu cruentatè violenti exatores confi- „ stunt, in effusione humani sanguinis ad mandata „ prædicti JACOBI se Papam gerentis, utens, quin „ immo abutens gladio temporalì, à quo tanto Dei „ &

(a) f. sibi innata.

ANNO
1328.

„ & sanctorum patrum sanctionibus exclusi esse nol-
cuntur neccientes Dominum, necnon officium sa-
cerdotii ad populum profanat. Igitur in eisdem
hic vir sanguinum, sacerdotium Christi, manus
Patriarcharum, Cardinalium in Italia legatorum,
Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, alio-
rumque inferiorum ministrorum graduum sangui-
ne replendo homicidii infinitis. Ex quibus pro-
fecto evidenter agnoscimus sacrum Imperium in
defensionem Evangelii pacis à Deo ab æterno pro-
vium per hunc mysticum Antichristum, qui se
Papam nominat, si, quod absit, effrenis ejus ra-
bies imula procederet inreparabiliter exterminari.
Verè etenim dicitur mysticus Antichristus, quo-
niam ipse frenens secundum operationem Satane
in omni seditione, iniquitate, dissensione, quæ se-
cundum Apostolum Antichristi adventum præce-
dunt, velut idem præcursor immediatus, indefessus
fatigat accelerare subversionem seu extinctionem fi-
dei orthodoxæ cede crudelissima Christianorum
innumerebilitum: quoniam Antichristus potestate
publice violentiæ proficit. Hanc iste molitur sub
specie mentita iustitiæ cum notoria violentia con-
summare, dum non solum in Italia, verum etiam
in perlicis infidelium confinibus, Saracenorum vi-
delicet, in regno Arminiz, (*) Rutenorum, &
diocesi Tarbina, sacrum à Christi fidelibus di-
ctorum confinium, in furibus palatii hujus aspidis
sardi amori, videlicet clamore valido per annos
quinque miserabiliter imploratam propterea dene-
gavit, & quod, pro dolor! aures humanæ refu-
giant, observationem trengorum cum fidelibus in
confinio Prussia præceptorii generali domus S. Ma-
rie districtissime injunxerat id agere in augmentum
fidei Christianæ, licet fallaciter se præcedens quod
in ejusdem fidei conceperat notorium detrimentum,
ex hoc teneri pro vitioso figmento quanta fuerit
occisio fidelium in infantibus & vagientibus in cu-
nabulis, in viris, in mulieribus innumeris perfido-
rum mucronibus trucidatis, multique in perpetu-
am captivitatem adductis: quantaque lamentatio
in sanctorum virginitatibus ac Deo juratis virginibus deflo-
ratis, & viduis & conjugatis post tergum manibus
ligatis ad arbores violentè oppressis: quanta insu-
per Ecclesiarum & sacrorum maxime preciosissimi
& venerabilissimi corporis Christi profanatio facta
fuerit, dum ipsam lanceis perforatum & elevatum,
Christo ac omnibus christicolis blasphemis ac de-
meritis exprobraverint, dicentes: Ecce Deus Chri-
stianorum Marcorici Brandeburgenses plorantes
filios & filias lamentabiliter querulas. Captus est
igitur persecutor iste nequissimus, prædo in dome-
sticos, plebis interemptor, occisor filiorum, in pa-
trios patrocida, prout insuper iustis alterius evi-
dentiæ declaravit, dum galeas quam plures in sub-
sidium Catholici regis Armeniæ ac totius populi
contra Saracenos hujusmodi per magnificum Fran-
corum regem transmissas in occisionem Christiano-
rum nostro subjectionem Imperio, Januenses vide-
licet callide & dolose pervertit, & nequiter usur-
pavit. Numquid ergo bene iste pseudopropheta in
Apocalypsi describitur sub figura sedentis in equo
ruffo, qui exivit ut fumeret pacem de terra, ut
homines se interficerent invicem, terram, pro
dolor! omnium inebrians Christi sanguine venæ
fontis pietatis & Clementiæ fundit, & refaciens in
quatum venæ disciplinæ Christianæ. *Iste desinit
codex, in quo novem capita desiderantur.*

LXVIII.

*Lettres de non-préjudice données par PHILIPPES
Roi de France à JEAN III. Duc de Bretagne
portant que les bons services qu'il lui a
rendus à ses dépens dans la Guerre de Flan-
dres, ne pourront être tirés à conséquence de
devoir, ou de servitude accoutumée. Donné à
Paris l'an de Grace 1328. [D'ARGENTRE]
Histoire de Bretagne. Liv. 5. chap. 39. pag.
334.]*

PHILIPPES par la grace de Dieu Roy de
France, à tous ceux qui ces Lettres ve-
ront, Salut. Comme nostre très-cher frere le

(*) s; Rutenorum.

Duc de Bretagne, & ses predecesseurs, ayant
servy noz predecesseurs en leurs guerres, en
plusieurs lieux, à leurs despens: & par espe-
cial nous ayt servy en nostre dernière guerre
de Flandres, à grand foison de gens d'armes à
ses despens, nous qui voulons que le service
qu'il nous a fait, & ses predecesseurs ont fait
de leur liberalité à leurs propres cousts & des-
pens, comme dit est à nos predecesseurs, & à
nous en noz guerres, leur soit tenu à bien, &
honneur, & courtoisie, & en doivent de ce em-
porter loüanges, graces, & mercy. Faisons sca-
voir à tous, que nostre entente n'est mie, ne
voulons que le service que luy, & ses prede-
cesseurs ont fait au temps passé, soient traictz
à accoustumez, ou à servitude à nostre dict frere,
ou à ses successeurs, ny à leurs Terres ny
Barronies au temps advenir, & leur tourne à
nul prejudice, & par ce ne voulons, ny en-
tendons avoir acquis contre eux, nul nouveau
droict, ou quelque faïssne de servitude. En tes-
moing desquelles choses nous avons faict mer-
tre nostre seal eu ceste Lettre. Donné à Paris
l'an de grace 1328. & est ceste Lettre aux Char-
tres.

LXIX.

LUDOVICI IV. Bavarici Romanorum Impé-
ratoris Processus contra JACOBUM de Ca-
turco nunc se Papam JOHANNEM XXII,
(ut verba habent:) licet mendaciter asserere
non verentem. Datum & actum extra basi-
licam Apostolorum Principis Beati Petri in
urbe Romanâ. 18. Aprilis, Anno ab Incarnat.
1328. Anno Regni XLV. Imperii vero I. In-
dictione XI. [STEPH. BALUZI Vita
Paparum Avenion. Tom. II. col. 512. Ex
codice 678. Bibliothecæ Colbertinæ. GOR-
DASTI Reichs Sagenen 2. Theil. pag. 32.
en Allemand, & fort defectueusement.]

ANNO
1328.

18 Avril.

LUDOVICUS Dei gratia Romanorum Imperator
& semper Augustus ad perpetuam rei memoriam.
Gloriosus Deus in sublimi, dominantior dominus,
nulli secundus; qui universa propter semetipsum ope-
ratus est, impiumque ad diem malum, Sacerdotium
& Imperium independenter principians & conser-
vans, ut hoc quidem divina exerceat, illud autem
ut humanis præsideat, rem publicam sibi traditam
rectè ac magnificè gubernandam, nos Ludovicum IV.
Romanorum Imperatorem semper Augustum Imperia-
lis culmine Majestatis constitutum & in hoc quia nos
in principem super hereditatem suam inunxit, ut de
manibus inimicorum suum populum liberem, exal-
tans nos super gentes & regna, ut pacis subverlores
disperdamus ubique, zelatores verò ejusdem plante-
mus & ædificemus, creans fructum laborum nostro-
rum pacem iis qui longè & iis qui prope. Eapropter
ex Imperiali Celsitudinis debito excessus enormes Ia-
cobi de Caturco, qui nunc se Papam Iohannem
XXII. licet mendaciter asserere non veretur, dissimu-
latione diuturniori nullatenus fuisse valentes, inna-
to moti iustitiæ zelo, nunc præeminentia Majestatis
Imperialis audacter domum paternam filiosque carissi-
mos impuberes hostilium incursum discriminibus
jam actu expositos fortunæ periculis committentes ce-
leri cursu in Italiam venimus ad sedem nostram præci-
puam, Romam videlicet, properantes, quam divino
iussu auxilio pacificè attigimus, nulla hostili resi-
stentia præpediti, universis terrarum quas pertransivi-
mus incolis ab omni damno atque disturbio præserva-
tis. In qua siquidem urbe divina opulante providen-
tia Cæsaris diademate ac sceptro legitime suscep-
tis per nostrum Romanum peculiarem populum urbi
& orbi Dei ac nostra potentia invincibili præsidemus,
ut manus nostræ fortitudine triumphali rebelles qui
pro nunc à nobis suo domino naturali longè sunt cor-
ripiamus potenter filiosque nostros ab angariis & per-
secutionibus tyrannicis insuperabili potestate Dei & no-
stra efficaciter eruamus. Animadvertimus equidem hu-
jusmodi transgressionibus rebellium ex violenta usur-
patoris se nunc Papam nominantis, scilicet suam in a-
lienam messem mittentis, certa nequitia provenisse:
quem elevatum ad instar Adoniæ filii Aggith exem-
plo

ANNO 1328. plo David hæcenus verò perpendimus quòd ferro cecesse est ut abscondantur vulnera quæ fomentorum non sentierunt medicinam. Propeimus etiam quòd in immensum crevit impunita temeritas, & facilis venia dicto Jacobo incentivum præstitit delinquendi, dum sibi de collectis iniquè thesauris curus fecit & equos adversus Christi ac nostri sacri Imperii fideles sub specie subsidii Terræ sanctæ, thesauris inquam jam per multos annos de omnibus finibus Ecclesiæ & tallis fide quæstu à clero violenter extortis, necnon simoniaci beneficiorum ecclesiasticorum distributionibus collatorum ætate, vita, & scientia penitus immeritis & indignis, ac mentitis gratis seu indulgentiis peccatorum quas pro stipendiis pollicetur nefariis homicidiis, schismata pestifera rebellione non desinens in nostro sacro Imperio suis dolosis artibus seminare, utens consilio & auxilio execrabilis Iobæ principis militia, scilicet cuiuslibet fautoris dissidium, & ex Iobæ interpretatione, & hoc in personis Principum secularium, præcipuè dolosi Iobæ jamdum propter crimem læsæ majestatis per felices recordationis Henricum ultimum poena proscriptionis damnati, aliorumque Principum quorundam sibi toto posse & voce faventium in sacri destructione Imperii, quod ad sublimationem cornu Christi id est liberæ professionis fidei catholice divinitus nescitur institutum, inhaerens etiam consilio Abiathar sacerdotis, qui peccatum sacrificans interpretatur, & hoc in personis ministrorum spiritualium seu ecclesiasticorum, qui ad similitudinem filiorum Hely carnis crude seu eruentæ violenti exadtores existunt in effusione humani sanguinis ad mandata prædicti Iobæ fide Papam confingentis, utentes quinimodo abutentes gladio temporalis, à quo tamen Dei & sanctorum Patrum sanctionibus exclusi esse noscuntur, nescientes domum nec officium sacerdotum ad Dominum. Prophanat igitur in eisdem hic vir sanguinum sacerdotum Christi, manns Cardinalium in Italia Legatorum, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, aliorumque inferiorum graduum sanguine replendo homicidii infinitis. Ex quibus profectò evidenter agnoscitur sacrum Imperium in defensione evangelii pacis à Deo ab æterno provisum per hunc mysticum Antichristum, qui se Papam nominat, si, quod abest, effrenis ejus rabies ultra procederet, irrepabiliter exterminari. Iste nimirum verè dicitur mysticus Antichristus, quoniam ipse fervet secundum operationem Satanae in omni seditione iniquitatis dissectione, quæ secundum Apostolum Antichristi adventum præcedet velut ejusdem præcursor immediatus indefessè satagit accelerare ad subversionem seu extinctionem fidei orthodoxæ, eade crudelissima christiolarum innumerabilium quam Antichristus potestate publicè violentia perficit, hanc ipse molitur sub specie mentis justitiæ cum notoria violentia consummare, dum non solum in Italia, verum etiam in perisque locis confinis Sarracenorum, videlicet in regno Armeniæ & Ruthenorum, in diocesi Ceberntinensi succursum à Christi fidelibus dictorum confinium in foribus palatii hujus apud Avinionensis videlicet, clamore valido per annos quinque miserabiliter imploratur perperam denegavit, & pro dolor, aures humane refugunt, observationem treugarum cum infidelibus in consilio Præcipit generali domus sanctæ Mariæ Theutonico districtissime injunxit, illud agere in augmentum fidei christianæ, licet mendaciter, se prætendens quod in ejusdem fidei conceperat notorium detrimentum. Ex hoc etenim pernicioso figmento quanta fuerit occisio fidelium in infantibus vagientibus in canubilis, in viris & mulieribus innumeris perfidorum mucronibus trucidatis, multisque in perpetuum in captivitate adductis, & quanta lamentatio in sanctorum alibi & Deo dicatis virginibus defloratis, in viduis & maritatis post tergum manibus ligatis ad arbores violenter oppressis, quanta insuper Ecclesiæ & sacramentorum, maxime pretiosissimi ac venerandissimi sacri corporis Christi prophanatio facta fuerit, dum ipsis lanceis perforatorum & elevatum Christo ac omnibus christicolis blasphemè ac devien- ter exprobraverunt dicentes, Ecce Deus Christianorum, Marchia Brandeburgensis plorans filios & filias lamentabiliter querelatur. Factus est ergo ipse persecutor nequissimus in domesticis prædo, plebis interemptor, occisor filiorum, in ipsos parricida, prout insuper facti alterius evidencia declaravit dum galeas quamplurimas in subsidium catholici Regis Armeniæ ac totius sui populi contra Sarracenos per magnificum

TOM. I. PART. II.

Francorum Regem transmissas in occisionem christianorum nostro subditorum imperio, lanuenum videlicet, callide ac dolose pervertit, & nequit usurpavit. Numquid ergo bene iste pseudopropheta in Apocalypsi describitur sub figura sedentis in equo russo, qui exivit ut sumeret pacem de terra & ut homines invicem se interficerent, terram pro dolor inebrians cum Christi sanguine, venam fontis pietatis & clementiæ funditus arefaciens; in qua tamen vena disciplina christiane summa consistit. Adhuc pseudo-Papa ipse se esse veritatis evangelicæ ac Dei ordinationis publicum subversorem evidentiissime declaravit, dum doctrinam Christi & Apostolorum verbo traditam & exemplo firmatam de superioritate ac dominio ac gubernatione temporalium Imperiali Celsitudini debita & nostris fidelibus obedientiam legitimam transgredi præcepit, ipsam superioritatem sibi superbiæ fastibus usurpando, attentans, quamvis illicite, Imperialem & Sacerdotalem simul dignitatem & potestatem habere, quas Christus ipse in suppositis voluit esse distinctas, dum ostenso sibi numismate Cæsaris imagine figurato, ea quæ sunt Cæsaris, dominationem videlicet temporalium, censuales numismatis redditione signata Cæsari jussit reddi, quod quidem numisma in hujus dominationis evidentiam solum imperialis auctoritate ubique cuditur & formatur. Ea verò quæ Dei sunt Deo reddi præcepit adiciens, & quæ sunt Dei Deo. Amplius Christus ipse se nolle Imperatoris & Sacerdotis officium infans ab ullo ejus vicario seu ministro possideri per facti evidentiam propagavit, dum ipse, cui soli, quia verus Deus & verus homo, data sunt in celo & in terra universa potestas, regnum seu imperium terrenum & omne dominium temporalium à se penitus abdicavit, prout Iohannes Evangelista testatur ubi ait: *Iesus autem cum cognovisset quid venturi essent ut raperent eum & facerent eum Regem, fugit iterum in montem solus.* Quod & alibi Christus expressius innuit ubi dicit: *Regnum meum non est de hoc mundo,* subjungens: *Si de hoc mundo esset, ministri mei utique decertarent ut non traderer Judais.* Et sequitur: *Nunc autem regnum meum non est hic.* Cui etiam Decretis attestant dicentes Papam non habere utramque jurisdictionem, quoniam à Deo & ipsa electione jurisdictionem & potestatem in temporalibus nos solum recipimus. Unde eo ipso quòd sumus electi, sumus etiam confirmati, nulla prorsus confirmatione fienda per hominem indigentes. Ex quibus hic veritatis evangelicæ & pacis ecclesiasticæ æmulus indefessè Iacobus antedictus notoriè deprehensus est non ad voces propheticas, non ad sermones evangelicos, sed ad suum reprobum sensum tamquam magister erroris seu hæresarcha notorius perisse recurrisse, maxime in processibus immo potius excessibus contra sacrum Imperium in persona nostra perductis, in quibus vincitur evangelicæ veritatis, quantum ad potestates per Christum distinctas, impugnator & subversor notorius extitisse ipsosque suos vocatos processus nullos esse & nullius firmitatis efficaciam habuisse cogitur confiteri; præsertim cum dictos processus vocatos ea notoriè injusta occasione confinxerit, quoniam sacrum imperium, quoad temporalium administrationem; nolumus, sicut nec debuius, recognoscere eidem fore subiectum. Sanctionibus itaque sanctorum Patrum edocti, recognoscentes nos soli Deo reddituros rationem propter Ecclesiam, quam pro Christo tuendam suscepimus, si pax seu disciplina Ecclesiæ solvatur, aut perturbetur universalis status Ecclesiæ sanctæ Dei ac sacri Imperii per hunc schismaticum, Iacobum videlicet antedictum, à pace & disciplina destitutum, restituere cupientes, ne sit inter nos christicolis pacis & concordie professores radix germinans fel & amaritudinem universalis schismatis, ob reverentiam & honorem sacrosanctæ Romæ & potius Ecclesiæ Dei ac in defensione fidei orthodoxæ, quam firmiter credimus prout eadem Mater nostra Ecclesia nos hodie erudit & hæcenus erudit, necnon in succursum cœtus venerabilium Cardinalium, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, omniumque spiritualium ministrorum, ad correctionem furentis rabiei Iobæ prædicti summe necessarium, quia cum dictum collegium Cardinalium metu in constantem cadente totaque sacerdotum communitas metu privationis officiorum & beneficiorum hæcenus efficere non potuit nec adhuc efficit per sermonem doctrinæ, nobisque incumbat ut eum imperperum per debiti supplicii rigorem propter notoriam dissipationem ecclesiasticæ disciplinæ, cui hæresarcha præfatus invigilat indefessè, incipientes quòd ille simoniacus

ANNO 1328.

elec-

ANNO 1328. electiones de pastoribus canonice factas scientia & vita seu honestate morum ac dogmate decoratis frequenter annullare præsumpti, ipsas cathedrales Ecclesias electionibus privando, usque corrupte voluntati contra Deum & juris ordinem reservando, quas etiam provisiones sibi ideo reservat, ne pastores vitæ irreprehensibilis, inquestorum correctores, bonorumque operum doctrina & integritate exemplatores in Dei Ecclesia præficiantur, sed magis homines inhonesti, disciplina ecclesiastica notorii transgressores, omne illud quod legis, quod morum, quod sanctimonie in Christi ovis corruptentes, ponentes tenebras lucem & lucem tenebras, dum prohibita licita & licita prohibita docent & asserunt, absolyentes exemplo illius sui morbidi & vesani capitis quos Deus ligat, in homicidiis ac perjuris per fautores hujus hæresichæ infinitis perpetratis. Adhuc autem, quod & ipsi Deo & iustis hominibus non modicum displicet, hanc sanctissimam gentem & urbem, Romanam videlicet, quam Christus ipse in gentem sanctam, genus electum, regale sacerdotium, & populum acquisitionis incommutabiliter elegit, sua personali residentia tota sui vicariatus duratione privat contra expressam Christi prohibitionem & beati Petri Apostoli revocationem salubriter exemplatam, dum apparente sibi Christo & Petro interrogante, *Domine, quo vadis*, Christus respondit: *Vado Romam iterum crucifigi*: quamvis pro habenda illius Jacobi præsentia Romanus populus plures miserit ambaslatas solemnes. Nec iis contentus criminator iste contra hanc Christi peculiarem populum tanquam contra perfidos crucem prædicat, nullo prorsus exigente crimine nec delicto populi antedicti, ipsumque innocentem populum iniquissimis processibus notoriè diffamare præsumit. Quapropter, cum hic prævaricator nepharius divinæ dispositionis ordinem sacerdotio & imperio præstitutum publice impugnaverit, statu sui vicariatus abutens enormiter dum gladio sanguinis uti præcepit pro gladio spiritus, quod est verbum Dei, hinc est quod zelo iustitiæ atque rei publicæ, quam exornare, etiam ad optima quæque perducere concupiscimus, auctoritate nobis in hoc casu cælis ordinata contra quolibet fidei & veritatis sanctæ Matris Ecclesiæ turbatores, quam siquidem auctoritatem divina voluntas, Petro Apostolo teste, regali seu imperiali præcellentiæ concessit in vindictam malorum, laudem verò bonorum, propter quod etiam secundum Apostolum non sine causa gladium portamus, qui Deiminister & vindex in iram ejus qui malum agit existimus, præfatum Iacobum, cui, cum sit veritatis evangelicæ notorius contradictor & manifestè hæreticus, purgatio canonica rigore juris nunquam est indicenda, prædecessorum nostrorum, videlicet Ottonis primi, qui cum clero & populo Romano Iohannem XII. deposuit de papatu, & cum clero & populo de alio pastore urbi & orbi providit, & aliorum quamplurium Imperatorum vestigiis inherere volentes, ipsum Iacobum in hæresi deprehensum, cum ex facti evidentiâ, quia hæresim publicè prædicat, perfectionem altissimæ paupertatis in Christo penitus denegando, ex quo sequeretur Christum non fuisse perfectissimum viatorem, quæ ex confessione propria, ut liquet ex iniquis & temerariis vocatis processibus ab ipso contra sacrum Imperium in nostra persona factis, in quibus profectò Dei ordinationi resistit, sibi quæ damnationem acquirit, & se ipsum pro crimine læsæ majestatis reatu plestendum constituit, eò quod indignè gerit & gessit vicariatus officium ab eò tempore quo in alterum criminum prædictorum noscitur notoriè lapsus fuisse, à Christo privatum esse & privatum fuisse denuntiamus, nostræque Imperialis auctoritatis sententia Episcopatu Romanæ & universalis Ecclesiæ Dei seu Papatu tenore præsentium privamus & ab eodem deponimus in his scriptis, sententia lata de communi consilio & assensu & requisitione cleri & populi Romani nostrorumque Principum & Ecclesiæ Prælatorum tam Alamannorum quam Italicorum & aliorum fidelium christianorum quamplurimorum, moti nihilominus & inducti supplicationibus atque instantiis plurimis syndicorum cleri & populi Romani plenam ad hoc ejusdem cleri & populi habentium auctoritatem & liberam potestatem & speciale mandatum, prout apparet ex oblatis Majestati nostræ syndicati eorum publicis instrumentis sigillis sæpèdicti cleri & populi Romani signatis: quas quidem supplicationes & instantias propter salutis nostræ diffendendum nolumus, sicut nec debuimus, recusare. Unde & sæpèdictum Iacobum omnis Ecclesiasticæ

ordinis prerogativa nudatum & officio ac beneficio Ecclesiasticæ spoliatum tenore præsentium subicimus secularis nostrorum ministrorum arbitrio potestatis, ab omnibus feudatariis & iusticiariis nostri sacri Imperii, ubicunque deprehensus fuerit, velut hæreticum animadversione debita puniendum. Decernimus insuper auctoritate quæ supra omnes vocatas sententias aut edicta, cetera quoque pronuntiata vel pronuntianda sermone vel scripto per prædictum Iacobum de Caturco aut ejus complices Legatos, officiales, sive ministros adversus nostros fideles seu nobis adherentes Principes, Comites, collegia, & singulares personas, tanquam per hæreticum & læsæ majestatis crimine damnatum, aut hæretici seu sic damnati fautores, latas vel ferendas, harumque tam latarum quam ferendarum minime auctoritatem habentes, nullas fuisse, nullas esse, nullasque futuras, nullamque sententiam aut alterius scripti vel dicti quemquam obligantis habuisse vel habere aut habittus fore virtutem à tempore quo dictus Iacobus in alterum criminum prædictorum noscitur incidisse. Volentes rursum, prout viis juris dirigimur & cogimur, de pastore catholico huic urbi & orbi unâ cum clero & populo Romano omni more superflue dilatione postposita providere, quemadmodum competere nobis de jure plenariè demonstravimus in præmissis, præfatum Iacobum, tanquam in hæresi notoriè deprehensum, præcipimus sub penis infrascriptis à christicolis omnibus inexcusabiliter evitari. Si qui autem deinceps, quod abicit ad ipsum sic damnatum favore, consilio, vel auxilio, credulitate, vel obedientia declinaverint, omnes tales, cujuscunque conditionis existant, tam Prælatos ecclesiasticos quam Principes seculares, Barones, nobiles & ignobiles, quocunque nomine seu titulo censentur, qui ab hujusmodi contumacia infusa unius mensis spatium quoad Italicos & infra duorum mensium quoad alios nostro imperio subiectos à publicatione præsentium revocari contempnerint, privatione omnium feudorum quæ à sacro tenent Imperio, quorum una medieta imperiali silco, reliqua verò cameræ urbis Romanæ applicabitur, nostra præsentis sententia condemnamus; poenæque proscriptiois rerum & personarum insignimus per præsentem. Omnes nihilominus libertates, immunitates, atque privilegia per nos aut prædecessores nostros ipsis concessa cassantes tenore præsentium revocamus. Ad hujusmodi autem nostri imperialis edicti five processus executionem efficacem sub pena infamiae rerum & personarum, necnon & sub pena infamiae perpetuæ, universos feudatarios ac iusticiarios nostri sacri Imperii à publicatione præsentium infra mensem quoad alios nostro subiectos Imperio volumus, decernimus, & statim revocabiliter obligari. Ad quorum omnium notitiam, testimonium, atque fidem præsentem processum conscribi præcepimus & ipsum nostræ Imperialis Majestatis Balla aures signoque nostro Imperiali consueto iussimus communitari; cui etiam ad fines prædictos sigilla cleri & Populi Romani sunt apposita. Publicatus est autem iste processus coram clero & populo Romano, presentibus testibus infrascriptis ad hoc specialiter vocatis, videlicet Principibus tam ecclesiasticis quam secularibus; Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, ingenuis, nobilibus & ignobilibus, nobis ibidem assistentibus, quorum nomina sigillatim, prolixitate evitantes, præsentibus notuimus explicari. Datum & actum extra basilicam Apostolorum principis beati Petri in urbe Romana, cuncto clero & populo Romano in platea ibidem in parlamento publico congregato, XVIII. die mensis Aprilis, anno ab incarnatione Domini MCCCLXXXVIII. Indictione XI. regni nostri anno XIII. Imperii vero primo.

Sententia LUDOVICI IV. Bavarici Romanorum Imperatoris adversus JACOBUM de Caturco, aliàs JOANNEM Papam XXII. lata: quâ ipsum tanquam hæreticum notorium, & manifestum omni dignitate Ecclesiasticâ, potestate, & auctoritate privatum, depositum, & excommunicatum ab omnibus Catholicis evitandum pronunciat. Datum & actum in urbe Romanâ in plateâ publicâ extra basilicam Sti. Petri 18. Aprilis. 1328. anno Regni XIV.

ANNO 1328.

ANNO

1328.

Imperii vero I. Indictione XI. Cum Mandato speciali Cæsareo præstatam sententiam in omnibus Civitatibus, Diocæsis, ac locis Imperio subiectis publicandi. Datum in Civitate Pisanâ 12. Decembris Anno Domini 1328. Regni sui XIV. Imperii vero I. [STEPH. BALUZII Vitæ Paparum Avinion. Tom. II. col. 522. Ex eodem Codice Colbertino.]

ANNO

1328.

LUDOVICUS Dei gratia Romanorum Rex & semper Augustus universis & singulis Ecclesiarum Prælati, cuiuscunque dignitatis, ordinis, religionis, conditionis, aut status existant, etsi locum aut statum cardinalatus sive pontificalis dignitatis aut officii quomodolibet obtineant, necnon Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Vicariis, Potestatibus, Recloribus, Officialibus, ac aliis præsentibus, quocunque nomine censeantur, Imperii nostri fidelibus gratiam suam & omne bonum. Priorem contra Iacobum de Caturco hæreticum notorium & manifestum, qui se Iohannem Papam XXII. appellat, de magno & maturo consilio, iustitia exigente, processum quemdam fecimus formam & tenorem huiusmodi continerem.

Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator & semper augustus ad æternam rei memoriam. Cunctos populos quos, clementie nostræ regit Imperium in tali volumus fide & religione versari qualem divos Petrum & Paulum tradidisse Romani Pontifici ipsius beati Petri legitimi successores, quos in omnibus sequimur, docuerunt & sancta Romana Ecclesia hæcenus prædicavit & inconculse noscitur custodisse; cuius ipse Dei filius Dominus Iesus Christus est perpetuum ac stabile fundamentum & in ea statuit duo genera salvandorum; primum eorum qui per rectam fidem & mandatorum legis observantiam mererentur ad æternam beatitudinem pervenire, de quo in evangelio dicit: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; secundum illorum qui cupientes etiam in consiliis evangelicis vitam Christi & Apostolorum ejus perfecte sequi, vivere in obedientia sine proprio & in castitate spontanea voluntariè promittunt, de quo in evangelio dicit: *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, & sequere me*. Quæ tria evangelica consilia secundum sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctrinam adeo sunt essentialia cuilibet religioni perfecte ut contra ea nec summus Pontifex possit licentiam indulgere. Huic confessioni, huic fidei quicunque contradicitor extiterit, alienum à doctrina evangelica, alienum se esse ab Ecclesia iudicavit. Hæc est illa fidei doctrina adversus quam, ut Salvator prædixit in evangelio, circa finem sæculi pseudochristi & pseudoapostoli surgent, & multos seducunt, per eos hæreticos, mentientes se vicem gerere Christi & Apostolorum ejus, & contra Ecclesiæ & Christi doctrinam insurgentes insinuans, sed adversus eam non prævaluerunt, quia ipse rogavit ut non deficiat fides ejus. Porro diebus istis novissimis pseudopapa Iacobus de Caturco, qui se Iohannem XXII. appellat, à sollicitudine & cupiditate divitiarum nimia hujus sæculi, quæ teste evangelio verbum Dei suffocant, excreatus adversus hanc saluterrimam & præclarissimam christianæ fidei & doctrinæ evangelicæ veritatem nequiter insurrexit, & inter sua cetera dogmata, fida & gesta hæreticalia, etiam tria detestanda statuta publicè edere & per universum mundum divulgare præsumpsit, in quibus multos errores dogmatizat dicte fidei catholice & doctrinæ & vite evangelicæ & apostolicæ multipliciter adversantes: quorum statutorum primum incipit *Ad conditorem canonum*, secundum *Cum inter nonnullos*, tertium *Quia quorundam*. Quas hereses etiam post contra plures appellationes adversus eum ob hanc causam tam per nos quam per ordinem fratrum Minorum zelo fidei catholice legitime & solenniter ad sanctam Romanam Ecclesiam interjectas nixus est & continuè nititur pertinaciter defendere. Ex quibus erroribus aliquos præsentibus duximus annotandos, ut in omnium fidelium noticiam publicam deducantur.

Primum itaque error hæreticis qui de dicti statuti *Ad conditorem* officina tenebrosa prorumpit est quod religiosi qui secundum doctrinam evangelicam & apostolicam, ut perfecti sint, sine proprio vivere proficerentur, in omnibus rebus quæ usu consumuntur non

sunt censendi simplices usuarii sive habere simplicem facti usum & proprietate rei sive dominio separatim: quia, ut in dicto statuto *Ad conditorem* dogmatizat & asserit, in talibus rebus quæ usu consumuntur usus juris vel facti non potest à proprietate rei seu dominio separari, nec in eis jus utendi nec usus facti separata à rei proprietate seu dominio possunt constitui vel haberi. Qui error sacræ scripturæ, per quam fidei catholice probantur articuli, & doctrinæ & vite evangelicæ & apostolicæ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ obviat manifestè. Nam cum sacra scriptura testetur Apostolos omnia reliquisse, dicente sancto Petro A. apostolo in persona omnium Apostolorum, prout legitur Matthæi XIX. *Eccc nos reliquimus omnia &c.* & manifestum existat quoddam Apostoli usum rerum usu consumptibilium, quæ ad vite humane sustentationem necessario requirantur, sicut sunt alimenta & vestimenta, de quibus dicit Apostolus, *Habentes alimenta & tegumenta, his contenti sumus*, nullatenus reliquerunt, quia usus rerum huiusmodi cadit sub præcepto juris divini & naturalis, per quod ad esse naturæ conservandum est quilibet indispensabiliter obligatus, quodque ipsi Apostoli eorumque discipuli jus proprietatis, per quod quis dicit *Hoc meum*, & illud tuum, quod per iniquitatem exitit introductum in rebus omnibus, reliquerunt, prout etiam sanctus Clemens beati Petri successor testatur, cuius dictum in decretis XII. q. 1. reperitur inferturn. Et hoc votum abdicationis proprietatis omnium rerum ipsi Apostoli potentissimè voverunt, prout etiam Augustinus XVII. de civitate Dei aperte testatur. Et qui dixit *Omnia reliquimus*, nihil quod licitè relinqui posset excepit. Unde Sanctus Gregorius Ecclesiæ Sanctæ Doctor exponens illud evangelii, *relictis omnibus sicuti sunt eum*, dicit: *Multum reliquit qui sibi nihil retinuit, qui quamlibet parvam, totum deseruit*. Concluditur evidenter ex iis quoddam Apostoli & ceteri religiosi secundum doctrinam apostolicam sine proprio vivere profitentes, qui teste canone figuram tenent Apostolorum & eorum vitam veraciter imitantur, in omnibus rebus usu consumptibilibus & non consumptibilibus simplicem usum facti licitum habuerunt & habent absque proprietate & dominio sive à proprietate & dominio separatim. In adibus etiam Apostolorum II. & IV. cap. cautum reperitur de multitudine illa credentium quæ in vivendo sine proprio vitam Apostolorum sequebatur, quod ipsi res usu non consumptibiles, videlicet possessiones, agros, domos, & substantias vendebant, & sic nec in speciali nec in communitate eorum res ipsas aliquatenus retinebant. Illas autem res quas lex de rebus usu consumptibilibus esse testatur, scilicet pecunias pro pretio rerum venditarum acceptas, offerebant & ponebant ante pedes Apostolorum, & dividebatur singulis prout cuique opus erat. Et panes frangebant circa domos, sumebant cibum cum exultatione. Et tamen nullus eorum de iis rebus usu consumptibilibus, scilicet pecunia & panibus de quibus ibi fit mentio specialis, aliquid suum esse dicebat. Quod verbum sancti Doctores exponentes dicunt quod nullus ex eis aliquid sibi fore proprium asserbat. Et etiam glossa ordinaria dicit ibidem: *Indicium fraterni amoris est nihil proprium habere & omnia possidere*. Ex quo manifestè patet quoddam quilibet illorum de prædicta multitudine habebat usum rerum usu consumptibilium absque proprietate & dominio seu à proprietate & dominio separatim, ac per consequens, quoddam in talibus rebus usus facti potest haberi licitè absque proprietate & dominio separatim. Sancta etiam Romana Ecclesia in sacris canonibus manifestè testatur & docet quod religiosi servi & personæ in aliena potestate constitutæ etiam in rebus usu consumptibilibus habent simplicem usum facti absque proprietate & dominio sive à proprietate & dominio separatim. Unde contrarium dicere sacræ scripturæ & vite evangelicæ & apostolicæ & doctrinæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ obviat, & repugnat, & omnem religionem quæ vovet vivere sine proprio destruit & confundit.

Secundus error qui in dicto statuto *Ad conditorem* continetur est quod rebus usu consumptibilibus non potest quis uti, quia eis uti non contingit, sed abuti quod ei opponitur quod est uti, cum abuti nihil aliud sit quam contra naturam uti in hac materia propriè dici possit. Qui error sacræ scripturæ & sanctorum Doctorum ac doctrinæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ obviat manifestè. Quod ex eo colligitur evidenter quia ubicunque scriptura sacra de usu rerum predicatur

ANNO
1328.

loquitur, semper ostendit quod rebus usu consumptibilibus potest quis uti, & eis propriè & veraciter uti contingit, sicut patet per Apostolum, qui ad Timotheum scribens dicit: *Vere mendico vino propter stomachum tuum & frequenter infirmitates tuas: & per illud quod 11. Regum dicitur: Filia Regis virgines huiusmodi vestibus utebantur.* & Numerorum XVIII. *Vniuersa frugum initia que gignit humus & domino deportantur, cedent in usus tuos.* & parum post: *Carnes vero in esum tuum erunt.* & Iudicum XIX. *Habentes paleas & fennum, panem & vinum in meos & ancilla tua usus.* & per illud quod legitur Levitici VII. & Iudicum XIX. & Josue V. & in multis aliis locis sacre scripture hoc ostenditur manifestè. Sancti etiam Doctores & Ecclesia in sacris canonibus veritatem huiusmodi manifestant. Unde Augustinus in libro de doctrina christiana (cujus dictum ponitur in decretis XLI. dist.) dicit quod sapiens sine aliquo vitio cibo pretiosissimo potest uti. Et Ambrosius (& ponitur XXXV. dist.) dicit: *Sexto die bestia sunt creata, & cum bestia orta est edendi potestas & usus escarum.* Et ext. de vita & honest. clericor. cap. penultimo dicitur: *Pontifices autem in publico & in Ecclesia superindumentis lineis omnes utantur.* Quas auctoritates de rebus usu consumptibilibus loqui manifestum existit. Ex prædicto etiam errore sequitur quod Christus & Apostoli & alii sancti viri, quotiens adus comedendi, bibendi, & induendi exercebant, totiens rebus huiusmodi sunt abusi, & quotiens fideles christiani sumunt sacramentum corporis Christi & sanguinis sub speciebus illis sub quibus sacramentum prædictum veraciter continetur, quas fore de rebus usu consumptibilibus manifestum existit, totiens illis speciebus autum abuterentur. Quod dicere vel sentire culibet Catholico impium videretur & blasphemum.

Tertius error in prædicto statuto contentus est quod carentia Domini omni temporali commodo denudat ad perfectionem non pertinet nec pauperiorem efficit non habentem, adiciens quod tale Dominium omni temporali commodo denudatum verbale, ænigmaticum, & simulatum existit. Qui error sacre scripture & doctrine Evangelicæ & Apostolicæ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ obviat & repugnat. Nam, ut ex scriptura sacra superius est ostensum, Apostoli & eos sequentes sancti viri ex consilio Christi proprietatem & Dominium omnium rerum temporalium reliquerunt, ut rebus necessariis ad vitam humanam sustentationem, cui non est licitum renuntiare, contenti. Constat autem quod Dominium quod Apostoli in rebus omnibus temporalibus, quarum ulum habebant, ex Christi consilio reliquerunt, fuit omni temporali commodo usu, scilicet utili, denudatum; sicut manifestè patet in rebus, quorum proprietatem & Dominium, usu retento, prout Evangelica testatur historia, reliquerunt, cum in consilio Christi dato de rebus temporalibus abdicandis abdicatio proprietatis & domini earum & non usus, ut superius ostenditur, includatur. Si ergo carentia talis domini ad perfectionem non pertinet nec pauperiorem non efficit non habentem, ut dictus hæreticus dogmatizat, sequitur quod Christus simulatam & fallacem doctrinam tribuit volentibus ad perfectionem attingere quod omnia temporalia quoad proprietatem & dominium relinquere consulo, & quod Augustinus & Hieronymus Doctores Ecclesiæ & alii sancti Patres religionis institutores erraverunt, qui dictum Christi consilium sequi volentes, abdicacionem proprietatis & domini omnium rerum temporalium sunt professi. Præterea scriptura sacra Levitici ultimo dicit: *Omnes decime terre, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur.* Et Numerorum XVIII. loquens de perfectione Levitarum dicit: *Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum & necessaria separavi. in usus, inquit, & non in dominium.* Ex qua scriptura patet quod dominium omnium decimarum, sive de pomis arborum, sive de frugibus terræ, quas res de usu consumptibilibus esse constat, est Dei, & usus ministrorum ipsorum. Et liquet quod tale dominium Dei est omni temporali commodo denudatum. Ergo secundum dictam hæreticalem doctrinam huiusmodi dominium Dei verbale, simulatum, & ænigmaticum est censendum. Quod dicere vel sentire est hæreticum & insanum. Præterea Ecclesia Romana in sacris canonibus docet quod dominium rerum Ecclesiæ est Dei sive corporis eius mystici, quod est Ecclesiæ, & usus & dispensatio earum est Prælatorum Ecclesiæ.

Et Augustinus in libro de facultatibus Ecclesiæ dicit quod Dei sunt quæ Ecclesiæ conferuntur, & quod ipsæ res, sive sint vestes, sive alia vasa, sunt ad usum ministrorum ejus. Romani etiam Pontifices qui hæcenus fuerunt in rebus temporalibus usu consumptibilibus & non consumptibilibus quæ fratribus Minoribus offeruntur, dantur, vel conceduntur, dominium Ecclesiæ servaverunt & retinuerunt; usu tantummodo simplicis facti ipsi fratribus relicto; diffinientes quod carentia talis domini est meritoria, sancta, & perfecta, & quod Christus & Apostoli viam perfectionis ostendentes abdicacionem huiusmodi domini retinuerunt, & quod retentio sive reservatio talis domini omni temporali commodo denudat cum concessione usus facti pauperibus non est infructuosa domino, cum sit meritoria ad æternam & professioni pauperum optima, quæ tanto censetur utilior quantum commutat temporalia pro æternis, sicut clarè patet in determinatione & diffinitione Ecclesiæ in decretali *Exiit* in libro VI. sub titulo de verborum significatione inserta & ab universalis Ecclesiæ recepta & etiam per generale Viennense Concilium approbata, prout in declaratione per ipsum Viennense Concilium super hoc edita, quæ incipit: *Exiit de paradiso*, plenius continetur. Ex prædicto igitur errore sequitur quod Ecclesiæ catholica in prædictis erravit, ac per consequens in articulum fidei & unam sanctam catholicam & apostolicam Ecclesiam, sub quo continetur quod Ecclesiæ catholica errare non potest in fide vel moribus, error prædictus vehementer impingit. Vnde dicta doctrina est hæretica merito judicanda; tum quia scriptura sacra, per quam fidei catholicæ probantur articuli, contradicit; tum quia errorem Ecclesiæ catholicæ imponit, & ejus doctrinæ & diffinitionibus manifestè obviat & repugnat.

Quartus error sumitur in dicto statuto *Cum inter* eo quod ipse pronuntiavit sive declaravit hæreticum fore censendum affirmantem deinceps Dominum nostrum Iesum Christum ejusque Apostolos non habuisse aliqua in communi nec in speciali, insuper hæreticum fore censendum affirmare Christo & Apostolis ejus in his quæ scriptura sacra eos habuisse testatur non competuisse jus utendi nec illa vendendi seu donandi jus habuisse aut ex ipsis alia acquirendi. Quæ quidem dicta de habere & competere jure proprietatis & domini civilis & mundani, per quod contenditur & in judicio litigatur, se intellexisse ex pluribus manifestat, tum quia in statuto *Quia quorundam* expressè improbat sententiam afferentium quod abdicatio juris in cuiuscunque rei proprietate & in ejus usu, per quod potest sic utens pro usu huiusmodi quomodolibet contendere & in judicio litigare, est meritoria & sancta & à Christo in se servata Apostolicæ imposita, & ab ipsis sub voto servata, & pertinaciter asserit in eodem statuto quod nec Christus huiusmodi expropriationem omnino in cuiuscunque rei proprietate & in ejus usu servavit in se ipso, nec etiam Apostolis imposuit, nec sub voto ab ipsis recepta fuit, adiciens quod evangelica seu apostolica historia expropriationem huiusmodi non docet, sed, ut asserit, contrarium evidentiis manifestat, tum etiam quia in hoc statuto *Cum inter* evidenter includit quod Christus & Apostoli in iis quæ eos habuisse sacra scriptura testatur jus utendi, vendendi, & donandi, & alia ex ipsis acquirendi habuerunt, quod jus à jure humano fuisse introductum manifestum existit; tum quia in dicto statuto *Ad conditorem* asserit & dogmatizat expressè quod in rebus usu consumptibilibus usus juris vel facti non potest à proprietate seu dominio separari nec absque proprietate & dominio constitui vel haberi; quod jus, testante canone, à jure civili & mundano existit introductum. Vnde cum scriptura sacra quælibet eorum habuisse alimenta & vestimenta testetur fide supponat expressè, sequitur secundum eum quod Christus & Apostoli, non solum in communi, sed etiam in speciali habuerunt proprietatem & dominium mundanum & civile in rebus quas habuisse eos sacra scriptura testatur; tum quia in pluribus aliis dictis de tali jure habendi se intellexisse aperitissime declarat; tum quia non revocabatur in dubium utrum Christus & Apostoli habuerint res temporales in usu fide quantum ad usum, sed solummodo utrum habuerint quoad proprietatem; tum quia ad hoc quod quilibet posset dicere liberè quod habuerunt quantum ad proprietatem, pendente questione revocavit sententiam excommunicationis prolatam in decretali *Exiit* contra asserentes oppositum ejus quod diffinitur, &

ANNO
1328.

ANNO 1328. & de ipsa revocatione statutum edidit speciale quod incipit *Quia nonnunquam*. Ex quibus ipsum in duas hereses incidisseprehenditur evidenter. Prima est quia intelligit quod Christus & Apostoli, non solum in communi, sed etiam in speciali proprietatem & dominium rerum temporalium habuerunt. Quod dictum omnem religionem quae volens doctrinam apostolicam sequi voveret vivere sine proprio, & testante canone in hoc figuram tenet Apostolorum, destruit & confundit, & omnes religiosos facit proprietarios etiam in speciali, & sui-voti per consequens transgressores, & doctrinae evangelicae & apostolicae & sanctae Romanae Ecclesiae & omnium Doctorum Ecclesiae & sanctorum Patrum religionum institutorum obviat manifeste. Secunda est quia ipse determinationem & diffinitionem sanctae Romanae Ecclesiae in praescripta decretali *Exiit* positam & insertam & per praedictum generale Concilium Viennense totius Ecclesiae catholicae approbatam deinceps censendam haereticam iudicavit; in qua decretali ipsa sancta Romana Ecclesia diffinitur in haec verba: *Dicimus quod abdicatio proprietatis omnium rerum tam in speciali quam etiam in communi propter Deum meritoria est & sancta, quam Christus viam veritatis ostendens verbo docuit & exemplo firmavit, quaque primi fundatores militantis Ecclesiae, prout ab ipso fonte hauserant, in volentes perfecte vivere, per doctrinam ac vitam ipsam alveo derivarunt*. Haec ibi. Vnde cum, testante canone, Ecclesia à recta fide & apostolica doctrina traditione deviare non possit nec errare, & hoc, ut dictum est, ad articulum fidei & unam sanctam catholicam & apostolicam Ecclesiam reducatur, sequitur quod ipse haereticus impingit in ipsum articulum fidei vehementer. Nec praedicta diffinitioni Ecclesiae evangelicae seu apostolicae historia contradicit, ut asserit haereticus anathematus, sed potius consonat & alludit. Nam cum beatus Petrus simpliciter & absolute pro se & omnibus Apostolis aliam perfectionis assumptionem demonstrans responderet *Ecce nos reliquimus omnia*, prout evangelica historia protestatur, & simpliciter & absolute dictum sit generaliter accipiendum, cum ex aliis praecedentibus quod aliter accipi debeat nullatenus reperitur, & utramque proprietatem, singularem & collegialem collegii specialis, quam alteram tantum relinquere perfectus censetur, sequitur quod integrè & perfecte de utroque modo relinquendi, scilicet tam in speciali quam in communi, qui perfectior est, debet intelligi auctoritas supradicta. Nec iis obviare dignoscitur quod in actibus Apostolorum dicitur, quia erant illis omnia communia; quod, sicut ibidem patet, loquitur de communitate generali & universali creditum; & non de speciali communitate sive collegio Apostolorum. Nec enim communitas Apostolorum specialis erant illis omnia communia, sed generalis & universalis fidelium fide creditum. Quod etiam evidenter probat praescriptum capitulum sancti Clementis XII. q. i. *Dilectissimi cum dicit: Communis vita omnibus est necessaria, maxime iis qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt & vitam Apostolorum eorumque discipulorum imitari volunt. Communis usus omnium quae sunt in hoc mundo omnibus hominibus esse debuit. Sed per iniquitatem alius dixit hoc esse suum, & alius istud. Et sic inter mortales factus est divisio. Et sicut non potest dividi aer vel splendor solis, ita nec reliqua quae data sunt hominibus ad habendam dividi debere, sed habenda omnia communia istius consuetudinis more recentio Apostoli eorumque discipuli, ut praedictum est, una nobiscum & votivum commune vitam duxerunt*. Ex quo liquet quod illa quae in actibus Apostolorum leguntur fuisse communia, erant communis generalis & universalis creditum sive fidelium, & non specialis communis sive collegii Apostolorum. Si enim Apostoli, qui in dicta multitudine creditum, sicut nobilior portio ipsius multitudinis, comprehendebantur, habuissent aliqua ipsorum speciali collegii appropriata, constaret quod illa toti multitudini creditum communia non fuissent: quia quod est partis, totius non existit. Et cum in illa multitudine nullus haberet proprium, sequitur quod Apostoli, qui erant de ipsa multitudine, sicut pars eorum, aliquid proprium in singulari vel in ipsorum Apostolorum collegio non habebant. Nec excusat dictum haereticum quod ipse in dicto statuto *Quia quorundam* dicit Christum, etiam quod proprietatem, loculos habuisse, infirmis condescendendo: quia, ut dicit, si Christus in loculis habuisset tantummodo simplicem facti usum, frustra diceretur quod

in persona infirmorum ipse Christus loculos habuisset: quia non est verum quod Christus condescenderit infirmis in eo quod per iniquitatem exitit introductum, scilicet appropriando sibi res aliquas temporales, ex quo divisiones inter homines nate sunt & in iudicio litigatur, & quod implicat ad peccatum, cum ipse Christus, ut legitur in Iohanne, de se loquens ait: *Veni enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam*. Quod exponens glossa ordinaria dicit: *Voluit Dominus habere quod perderet. Pauper venit, ne haberet diabolus quod auferret*. Sed si Christus habuisset loculos quoad proprietatem, princeps huius seculi, qui fuit principium omnis iniquitatis, habuisset in eo quod auferre & ipse quod perdere potuisset. Vnde non condescendit infirmis in habendo proprietatem, sed quoad actum provisionis in futurum, sicut faciunt infirmi, qui res temporales sollicitè congregant, timentes ne eis deficiant in futurum. Et quod Christus in loculis proprietatem non habuerit probat Hieronymus Ecclesiae sanctae Doctor eximius super illud Matthaei XVII. *Reges terrae a quibus recipiunt tributum*, sic inquit: *Tanta pauperitatis fuit Dominus ut unde tributa solveret non haberet*. Iudas communia habebat in loculis, sed res pauperum in sumum expendere nequias duxit. Ex quo patet quod loculos quoad proprietatem Christus non habuit, sed quoad dispensationem. Quod etiam insinuat Augustinus, cuius dictum insertum est in Decretis XII. q. i. sic dicens: *Habebat Dominus loculos, a fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus & aliis indigentibus tribuebat*. Tunc primum Ecclesiastica pecunia forma est instituta. Constat autem secundum doctrinam in sacris canonibus traditam quod Papa, qui vicem Christi gerit in terris, & Episcopi, qui in locum succedunt Apostolorum, in pecuniis ecclesiasticis, quae loculorum formam gerunt, proprietatem non habent, sed dispensationem. Non enim (ut idem Augustinus testatur, & ponitur XXIII. q. VII. cap. *Quod autem*.) illae res nostrae non sunt, sed pauperum; quorum procuracionem gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vendicamus. Praeterea, dato sine praedictio quod Christus condescendendo infirmis proprietatem in loculis habuisset, per hoc à dicta sua haeretica determinatione non possit aequaliter excusari. Nam cum pronuntiaverit propositionem sive assertionem quae regulariter continet veritatem catholicam in dicta decretali *Exiit* diffinitam, videlicet asserere Christum & Apostolos non habuisse aliquid iure proprietatis in speciali nec in communi haereticam fore censendam; haereticus est censendus, & esto quod in casu excepto à regula, scilicet infirmis condescendendo, Christus & Apostoli proprietatem in loculis habuissent, cum exceptio non annullat regulam, sed eam potius, praeterquam in casu excepto, confirmat, quam ipse velut haereticam reprobatur & condemnat. Ex quo etiam facto ius ipsum condemnatur, cum aliis dudum, antequam hoc statutum haereticum edidisset, orta materia quaestionis coram eo inter fratres dicti ordinis super quibusdam verbis in dictis decretalibus *Exiit* & *Exiit* contentis, ipse pronuntiavit easdem decretales salubriter editas, solidas, lucidas, multaque maturitate digestas, prout in constitutione per ipsum edita, quae incipit *Quorundam* exigis, deprehenditur evidenter. Et praedicta diffusè per auctoritates scripturae sacrae & canones in appellatione prolata probantur & ostenduntur.

Quintus error est quia ipse dogmatizat in dicto statuto *Cum inter* quod actus utendi rebus temporalibus in Christo & Apostolis & aliis non potuit nec potest esse iustus absque iure utendi civili & mundano, contentioso & litigioso. Quod patet quia dicto prius in statuto *Cum inter* quod asserere Christo & Apostolis in rebus quae eos habuisse sacra scriptura testatur non competuisse ius utendi, vendendi, donandi &c. est haereticum ex eo quia, ut dicit talis assertio, ipsorum Christi & Apostolorum usum & gesta evidenter includit fuisse non iusta, postea in statuto *Quia quorundam* recitans sententiam sive assertionem dicentium quod propter abdicacionem iuris in cuiuscunque rei proprietate & in eius usu usus ad sustentationem naturae in Christo & Apostolis non fuit non iustus, sed tanto iustior & perfectior & Deo acceptior & mundo exemplarior quanto plenius renuntiatum est omni iuri per quod potest fidei utens pro usu huiusmodi quomodolibet contendere & in iudicio litigare, respondet idem haereticus quod dictum huiusmodi impossibilitatem & errorem evidenter includit, adiciens quod absurdum & erroneum est di-

ANNO 1328.

ANNO

1328.

cere quod actus aliquis non habentis ius ad actum huiusmodi sit iustus & Deo acceptior quam habentis. Qui quidem error sacre scripturæ & sanctorum Patrum sententia obviat manifestè. Nam Christus in evangelio Apostolis & suis discipulis esse sequi perfectè volentibus inhibuit contendere & in iudicio litigare propter habendi actuum imperfectionem dicens Matthæi v. *Qui vult secum in iudicio contendere & tunicam suam tollere, dimitte ei & pallium.* Et Lucæ vi. *Ab eo qui auferit tibi vestimentum & tunicam noli prohibere, & qui auferit quæ tua sunt ne repetes.* Qui actus contendendi & litigandi implicat ad peccatum. Vnde Apostolus ad Corinthios vi. scribens dicit: *Iam quidem omnino delictum est in vobis quia iudicia habetis inter vos.* Ex quibus luce clariùs patet quòd iter perfectionis aggredi volentibus expedit à se penitus abdicare omne ius civile & mandatum per quod quis potest in iudicio litigare. Et per consequens constat quòd ex abdicatione huiusmodi iuris actus utendi rebus temporalibus in ipis viris perfectis non fuit nec est censendus illicitus vel iniustus. Vnde & Apostoli ius huiusmodi civile & mundanum tunc in rebus omnibus reliquerunt cum dictum *Ecce nos reliquimus omnia profecti sunt.* Ex prædicto igitur errore sequitur quòd aut doctrina Christi fuit fallax & deceptoría, aut ipse, si tale jus habuit, fuit imperfectus. Quod de Christo nephas est sentire & blasphemía manifestá. Ex prædictis etiam constat eum in tantam cœcitatem fuisse prolapsum quòd semetipsum damnat. Nam in statuto *Ad conditorem*, ut dictum est, sententia & diffinit quòd in rebus usu consumptibilibus non reperitur ius utendi nec ipis uti contingit, sed abuti; & hic asserit & diffinit quòd actus sine iure utendi non potest aliquoties esse iustus, & quòd oppositum dicere hæreticum est censendum. Et sic se ipsum fore hæreticum proprio iudicio manifestat.

Sextus error contentus in dicta constitutione *Quia quorundam* est quia revocat in dubium five negat quòd Christus præcepit Apostolis ne portarent pecuniam quando eos misit ad prædicandum, asserens quòd Apostoli post reditum à prædicatione pecuniam portaverunt, & quòd hæc evangelica veritas & apostolica dicta testantur. Qui error sacre scripturæ & sanctorum Doctorum Ecclesiæ sententia obviat manifestè, sicut patet Matthæi x. ibi: *Hos duodecim misit præcipiens & dicens eis: Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris.* Et Marci vi. ibi: *Et præcepit eis ne quid tollerent in via, neque peram, neque pecuniam.* Et Doctores Ecclesiæ asserunt quòd Apostoli ex præcepto huiusmodi constructi etiam post reditum à prædicatione non portaverunt pecuniam. Vnde Augustinus de mirabilibus sacre scripture dicit sic: *In excusatione elemosina & pauperitatis professione Petrus paralytico dicit sic, Surge & ambula, illud magistri præceptum servans: Nolite possidere aurum neque argentum.* Hæc ille. Et Ambrosius super illud *Nihil tuleritis* dicit sic: *Petrus Apostolus dominice executor sententiæ, ostendens non in vacuum effusa Domini præcepta, cum posceretur a paupere ut ei aliquid pecunie largiretur, ait: Argentum & aurum non habeo.* Et tamen non tam in hoc gloriatur Petrus quod aurum & argentum non habeat quam quod servet Domini mandatum, qui præcepit: *Nolite possidere aurum &c.* Hæc Ambrosius. Et glossa ordinaria super illud Act. iii. *Argentum & aurum non est mihi dicit sic: Memor illius præcepti Nolite possidere aurum &c. & pecuniam quæ ad pedes Apostolorum ponebatur non sibi reservabant, sed ad usus pauperum qui sua patrimonía reliquerant reservabant.* Hæc glossa. Et super illud Act. iv. *Ioseph agrum vendidit & pretium posuit ante pedes Apostolorum* glossa ordinaria dicit sic: *Destituendum probat quòd tangere devotas, & docet esse calcandam aurum, quòd subdit gressibus Apostolorum.* Hæc ibi. Ex quibus auctoritatibus clare patet quòd Petrus Apostolus, non solum post reditum à prædicatione, ad quam Christus Apostolos misit, sed etiam post resurrectionem, tunc quando non erat actus ad prædicandum, sed ad orationem templi, sicut Act. iii. dicitur, ascendebat, ex dicto præcepto Christi astrictus pecuniam non portabat. Et per consequens, non solum quando ibant ad prædicandum, sed simpliciter & absolute ne pecuniam portarent fuit Apostolis sub præcepti distinctione prohibuit. Et Chrysostomus super illud Iohannis, *Quidam enim putabant quia Iesus habebat Iudas quod dixisset ei Iesus, Ene quæ necessaria sunt, dicit sic: Neminus quia nullus Apostolorum pecuniam*

deserebat. Sed per hoc quod hic dicitur secuti infirmat quòd quædam mulieres cum suis de facultatibus mutabant. Qui autem non peram, non as habet deferre, Iosculos habebat ad inopiam ministerium, ut dicitur quia valde pauperem & mundo crucifixum huiusmodi oportet parit multum facere provocationem. Multa enim ad nostram doctrinam dispensant & cetera. Hæc Chrysostomus. Hoc etiam asserunt & probant alii Doctores Ecclesiæ, sicut ex ipsorum auctoritatibus habetur in proxima appellatione, quæ hic brevitate gratia omittuntur.

Septimus error contentus in dicta constitutione *Quia quorundam* est quia idem hæreticus de clavibus Ecclesiæ malè sentiens in dubium revocat five negat clavem scientiæ Ecclesiæ catholicæ fore clavem, maxime cum retineat super hoc opiniones contrarias & diversas, nec affirmat & asserit in Ecclesiæ esse clavem scientiæ, immo ad partem quòd non fit in Ecclesiæ clavis scientiæ declinare videtur cum dicit quòd Saluator in promissione clavium facta beato Petro hoc sensisse videtur expresse, cum immediate post illam promissionem subjunxit, *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis &c.* nulla de scientiæ habita mentione. Hæc verba ipsius, quæ scripturæ sacre & sanctorum Doctorum Ecclesiæ sententiæ & doctrinæ Ecclesiæ catholicæ contradicunt. Quod evidenter patet Lucæ xi. ubi Saluator dicit: *Ve vobis legisperitis, qui tulistis clavem scientiæ, ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibistis.* Et Rabanus exponens illud evangelium, *Et tibi dabo claves regni calorum,* dicit sic: *Claves autem regni calorum ipsam discretionem & potentiam nominat, potentiam quæ liget vel solvat, discretionem quæ dignos vel indignos discernat.* Hæc ille. Et in decretis xx. dist. dicitur sic: *In negotiis diffiniendis non solum est necessaria scientia, sed etiam potestas.* Vnde Christus dicitur Petro *Quodcumque ligaveris super terram &c. prius dedit tibi claves regni calorum, in altera danti ei scientiam discernendi inter lepram & lepram, in altera danti tibi potestatem eivendi aliquos de Ecclesiæ vel recipiendi.* Hæc ibi. Ex quibus clare patet quòd clavis scientiæ est una clavis distincta à clave potentie, & quod contra dicere scripturæ divinæ & doctrinæ Ecclesiæ catholicæ obviat manifestè. Et de hac materia in appellatione proluxa plenius continetur.

Octavus error est quia ipse in dicto statuto *Quia quorundam* etiam dogmatizat quòd summus Pontifex in iis quæ ad fidem & mores pertinent potest suorum prædecessorum distinctiones & dicta revocare & ejus contrarium statuere quòd decernitur in eisdem. Qui error expresse doctrinæ sanctorum Patrum & sacrorum canonum & fidei catholicæ obviat & repugnat, sicut patet per ea quæ legimus in decretis xxv. q. i. cap. *Contra statuta*, & cap. *Si ea destrueret*. & in pluribus aliis capitulis hoc poterit reperiri, & xv. dist. cap. *Sicut sancti*, & ext. de statu monachorum in fine. Ex quo errore totius fidei & auctoritatis Ecclesiæ destructio sequeretur, quia sequeretur quòd quilibet Romanus Pontifex posset revocare & destruere omnia in fide & moribus à suis prædecessoribus diffinita. Et sic tota auctoritas Ecclesiæ vacillaret & in fide & in moribus foret instabilis & infirma. Vnde dicta doctrina est hæretica iudicanda, quia in articulum fidei & unam sanctam catholicam & Apostolicam Ecclesiam evidenter impingit. Et si in decretali *Exiit* in doctrina & vita Christi & Apostolorum & in approbatione status & regulæ fratrum Minorum & in Concilio Viennensi, quod ipsam decretalem approbavit, concederetur erratum, sequeretur quòd tota Ecclesia erravit in fide malè de vita & doctrina Christi & Apostolorum ejus diffinidit, & in moribus statum, qui secundum opinionem præfati hæretici est illicitus & simulatus nec fundatus in doctrina evangelica, veritati contraria approbando, & beatum Franciscum & alios sanctos de ordine fratrum Minorum, qui in huiusmodi vitæ & doctrinæ professione finierunt dies suos, tanquam sanctos approbando & sanctorum catalogo solemniter ascribendo.

Plures etiam alie hæreses tam in dictis statutis hæreticis quam in aliis assertionibus factis atque gestis hæretici impediti continentur, quibus esse convincitur irretitus, quæ in ordinationibus nostris super iis editis ac etiam in appellationibus tam per nos quam pro parte totius ordinis fratrum Minorum ac nobilium magistrorum in sacra pagina ipsius ordinis consilio & assensu contra dictum hæreticum & ejus statuta, gesta, & facta solemniter interdictas seriòsè expi-

ANNO

1328.

ANNO 1328. explicantur, & in allegationibus divini & humani juris super iis factis rationibus efficacibus convincuntur; quas omnes seriatim presentibus explicare prolixum nimium videretur. Quamobrem ex quo coepit dicta statuta hereticalia condere & publice divulgare & pertinaciter defendere, in hæresim est lapsus, & fuit omni ecclesiastica dignitate, potestate, auctoritate ipso facto privatus. Nec est necesse quoddam accusetur vel damnetur per aliquem. Nam sic legitur in decretis xlv. q. i. *Dicimus omnes hereticos nihil habere potestatis aut juris. Et quicunque in hæresim damnatus labitur, in ipsa damnatione se ipsum involvit.*

Vbi dicit glossa ordinaria: *Hic est casus in quo etiam Papa canonem late sententia incidit ipso iure. Nec iis obviat illa regula, par parem non potest solvere vel ligare, quia Papa hereticus minor est quicunque catholico. Lex enim ipsam factum notat siue damnat.* Et in eadem causa dicitur: *Ex quo aliquis coepit publice prædicare aliquid contra fidem, nec benedicere quemquam valet nec damnare.* Liquidum enim constat eum qui ab integritate fidei recessit maledicendi & benedicendi potestatem minime habere. Catholicum namque, ut pote se superiorem, benedicere nequit; maledicere etiam non valet alienum a fide, damnans namque sibi æqualem sententiam excommunicationis & damnationis incurrit. Etiam per sacrum generale Concilium Ecclesiæ catholicæ sub titulo de hæreticis positum adversus omnem hæreticum & hæresim & credentes & defensores & fautores pravitatis hereticæ promulgatum, omnesque catholici ab ipsius hæretici communione, non expectata alia damnatione, recedere sunt astricti. Unde legitur in decretis quod Anastasius II. natione Romanus fuit temporibus Theodorici Regis, & eodem tempore multi clerici se ab eius communione abegerunt eo quod communicaverat Acacium hæretico, & quia voluit occulte revocare Acacium, & non potuit, divino iudicio percussus fuit. Nec talis & Apostolicus sed apostaticus loquendo proprie dici debet. Licetque, non solum clericis, sed etiam laicis, talem Sedis Apostolicæ invalorem etiam humano auxilio ab Apostolica Sede repellere tanquam invalorem & illicitum detentorem. Manifesta autem & notoria acculatoris clamore non egent. Et manifestus hæreticus dicitur qui contra fidem catholicam publice prædicat, proficitur, & docet aut defendit errorem. Zelus igitur fidei & fervor compassionis animarum excitare debent corda omnium qui Christi nomine gloriantur & sanctæ Romanæ Ecclesiæ finibus continentur ut contra dicti hæretici infamiam quasi pestem publicam valenter exurgant, nec eum patiantur in Sede Apostolica permanere quem adversus fidem catholicam conspiciunt insinare & sanctam Romanam Ecclesiam Matrem fidelium erroribus, blasphemis, divisionibus, guerris, seditionibus, & perturbantibus conturbare ac etiam per viribus cotidie laniare, qui divitias ad christianitatis destructionem etiam per simoniacam pravitatem & diversos dolos in faciem pertusum congregat, qui veris catholicis & fidelibus christianis falsò & malitiosè crimen hæresis aut favoris seu defensionis hæreticorum fidei hereticæ pravitatis indifferenter imponit, & eos de facto excommunicat & deicit & condemnat, & pravis suis exemplis & gestis multos ad exorbitandum a fide, aut alios exemplo & verbo deicit aut ad exorbitandum inducit. Frustra igitur christiano nomine uti videntur qui talibus impietatibus non resistunt, cum error cui non resistitur approbetur, & negligere cum possis perturbare perverfos, nihil aliud est quam fovere, nec careat scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obviare. Et non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, participes iudicantur.

Nos igitur ad culmen Dignitatis Imperialis disponente Domino sublimati, attendentes sacris canonibus fore cautum quod regnum terrenum celeste regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem & disciplinam agunt, rigore Principum contendantur, ipsamque disciplinam, quam humilitas Ecclesiæ exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat, & non valentes neque volentes tales & tam graves insolentias, errores pestiferos, & detestabiles blasphemias, schismata & damna ac pericula universalis Ecclesiæ ex prædicti Iacobi hæretici erroribus & pravis operationibus imminenti, in Sanctorum injuriam, & populi christiani perniciem aliquatenus tolerare, de communi consilio & assensu cleri & populi Romani & Ecclesiæ Prælatorum nostrorumque Principum tam Alamannorum quam Italicorum & copiosa multitudinis fidelium nobis

affluentium, inclusi etiam ex pluribus supplicationibus & requisitionibus nobis cum instantia sæpe factis per syndicos ipsius cleri & populi Romani habentes ad hoc plenam & liberam potestatem & speciale mandatum, sicut constat per publica documenta sigillis authenticis præfati cleri & populi Romani communita, quas requisitiones & supplicationes tanquam rationabiles & in favorem fidei catholicæ factas duximus admittendas, denuntiamus, declaramus, pronuntiamus, & publicamus præfatum Iacobum de Caturco, ex quo, ut dictum est, contra fidem catholicam asseruit & statuit prædicta, & ea manifestè & notoriè promulgavit & publicavit & pertinaciter pro viribus defendit, fuisse & esse censendum hæreticum notorium & manifestum & tam pontificali quam omni alia dignitate Ecclesiastica, potestate, & auctoritate privatum & omnibus sententiis & poenis contra hereticos per constitutiones canonicas & civiles prolatis, statutis, & impositis subiacere, & ipsum Iacobum tanquam hæreticum notorium & manifestum & excommunicatum ab omnibus catholicis evitandum; & quatenus se gerit pro Papa, ipsum privamus & deponimus, seu privatum & depositum denuntiamus, & omnes poenas & processus omniaque per ipsum auctoritate papali sive pontificali a dicto tempore citra gesta & facta nullo & nulla fuisse nulliusque roboris seu firmitatis existere & nomen. Insuper universis & singulis sub nostro Imperio degentibus, cujuscunque status, dignitatis, aut conditionis existant, districtè precipimus & mandamus quatenus nullus dictum Iacobum de Caturco hæreticum, excommunicatum, & omni dignitate, potestate, & auctoritate privatum de cetero habeat, reputet, sive teneat sicut Papam, nec eidem pareat sive obediat tanquam Papæ, nec præstet sibi auxilium, consilium, vel favorem publicè vel occultè, nec ejus processus aut sententias prædicta vel interdicta a dicto tempore citra prolata præsumta observare nec eidem tanquam Papæ aut ejus nunciis obedire. Qui autem contra facere præsumpserit vel venire, eum ab omnibus feudis que ab Imperio tenet ac omnibus gratiis, privilegiis, libertatibus, & immunitatibus a nobis vel prædecessoribus nostris eidem concessis privamus. Ad quas poenas omnes contra facientes post mensem a publicatione præsentium quoad Italicos & post duos menses quoad alios nostro subiectos Imperio astringi volumus & artari. In quorum omnium testimonium atque fidem præsentem processum conscribi præcepimus & nostræ Imperialis Majestatis Bulla aurea signoque nostro Imperiali solito communiri. Datum & actum in urbe Romana in platea publica extra Basilicam sancti Petri, presentibus clero & populo Romano ac multis aliis Principibus tam Ecclesiasticis quam secularibus, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, & Baronibus ibidem nobis assistentibus, XVIII. die Aprilis, anno Domini MCCCXXXVIII. Indictione XI. regni nostri anno XIV. Imperii vero primo.

Volentes itaque processum prædictum & contenta in eo, ne populus christianus per fraudes & calliditates & malicias dicti Iacobi de Caturco hæretici manifesti & complicitum ejus circumveniri valeat, ubilibet publicari & inviolabiliter ab omnibus observari, vos omnes & singulos monemus & hortamur attentè ac omnibus Imperio nostro subiectis sub poenis in dicto processu contentis districtè precipiendo mandamus quatenus per vos vel per alium vel per alios in civitatibus, diocesis, sive locis & terris in quibus quomodolibet prædictis, dictum processum & contenta in eo solemniter publicetis, quodque ipsa servetis & faciatis ab omnibus vestris subditis inviolabiliter observari. Et etiam specialiter sub poenis editis contra fautores hæreticorum & heretica pravitatis vos monemus quatenus præfatum Iacobum hæreticum manifestum & excommunicatum penitus evitare & ab ejus communione omnino recedere studeatis, quodque nullum eidem Iacobo hæretico per vos vel per alium seu alios directè vel indirectè præbeat auxilium, consilium, vel favorem, & ad idem faciendum & observandum omnes vobis subiectos inducere, etiam si opus fuerit, compellere juris remediis sollicitè procuretis. In testimonium autem præmissorum præsentem litteras conscribi mandavimus & nostræ Imperialis Majestatis Bulla aurea signoque nostro Imperiali consueto justissimum communiri. Et ut prædicta omnia & singula in omnium deducantur publicam notitiam, & ne aliquis de præmissis se per ignorantiam valeat aliquatè exculare, has Litteras bullatas, ut prædictum, ad fores majoris Ecclesiæ civitatis Pisanæ

ANNO 1328.

ANNO

1328.

sane publicè appendi & appensas per multos dies in conspectu omnium ibidem iussimus permanere. Datum in civitate Pisana anno Domini MCCCXXVIII. Indictione XI. die XII. Decembris, regni nostri anno XIV. Imperii verò primo.

Edictum aliud præfati Imperatoris in eundem.

Datum & factum extra Templum Augustissimum Divi Petro atque Paulo Legatis Christi dedicati in Urbe Romanâ 18. Aprilis cunctis sacrificiis, universo populo Romano in Regione pro concione publicè ejus rei gratiâ coacto Anno 1328. Regni sui XIV. Imperii I. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 328.]

IMPERATOR LUDOVICUS IV. Cæsar Augustus, gentis humanae, orbis Christiani custos, à Deo electus, germanis & veris Christianis salutem. Cujus paranda æque constituenda gratia, relictis focis, aris, patria, genitali solo, pignoribus nondum adultis, in Italiam transivi, ad caput mundi Romam, sacrosancti Imperii domicilium, Sedem nostram, pacificè summa omnium quiete atque favore veni, ibique more majorum, veteri instituto consecrati Imperatoris prænomen, *Cæsaris Augusti* cognomen ritè suscepimus, atque urbi & orbi Dei ope & armis, nostra potentia, victrici & insuperabili dextra præfideamus, excelsi nostro jure divina Majestati resistentis, pacis Christianæ acceptum ense, quem ob id à supremo Imperatore acceptum gestamus. Hujusmodi autem tumultus atque turbæ discordiarum, perniciosissimæque mala inter Christianos, à malignis Pontificatus Maximi occupatoribus, aliqui sane & inedia morituris, feri & excitari solent. Dum alienis inhiant, alia usurpant, scilicet protervum in mensem non suam temerè porrigunt, & quod ab altero postulant, in se reculant. Eadem hæcunt, ut justitia atque æquitate supererem, convivi. Et quemadmodum pietissimum Davidam (cum filius ejus Adonias Regnum ambiret, adversus Solomonem sapientissimum fratrem suum à Deo electum conspiraret) facillime legimus, scelerata patienter tulimus atque dissimulavimus. Verum ne tenuis & infirmi animi, ignoscendo malis, bonos omnes perditum eamus, lethalem ambitum, crimina perditionum (qui requiescere, donec animi libidine explant, non solent) ad vivum ferro, amore Reipublicæ, cuius cura nobis à cœlesti numine tradita est, refecabimus: lupo pellem ovium jure nostro detrahemus, & ut paucis, missis ambagibus, rem aperiam, aures arrigite, favete, omnium res agitur.

2. Universi, vulgus sine autoritate, sine gratia, domi atque fores venales sumus: Majestas & Autoritas Religionis, libertas, Imperiumque populi Christiani, leges, divina, humana, prodita sunt hosti acerrimo. Quies in seditionibus, in pace turbæ sunt. Homines sceleratissimi, cruentis manibus immani avaritia nocentissimi, & iidem superbissimi: iidem luxu effrenatissimi, atque ambitione perditissimi, quibus fides, decus, pietas, postremò vitia, virtutes, honestas atque inhonestas omnia, quæstui sunt, arcem Reipublicæ Christianæ occupant, tumultum bellum ex bello ferunt. Caput factionis *Jacobus* ille de *Baburci*, qui se Papam nominat, ingentem vim pecunie, quam undique à Christiana plebe fraudulenter corrasit, adversus Sanctos Dei, Imperio Christiano devotos, pugnantibus suasu Ruperit Reguli, boni publici hostis, æque Divo HAINRICO Septimo Cæsare Augusto proscripti, expendit. Sicuti Abiathar Sacerdos, ense Cæsareo, nobis à cœli numine commissio, abigitur; temporalius hujus seculi curis contra divinum præceptum incubat; Regno mundano inhiat; sicuti Pastor est personatus, ita mysticus est Antichristus; canis pellicula tectus, in gregem CHRISTI lupina rabie grassatur; vendit scelera: inferos, superos, beneficia cœlestia cauponatur; cum Saracenis Armenios Christianos, quinque annis continenter ejus opem implorantes, infestantibus foedus Societatemque iniit. Borulorum primarium Præsidentem, diras inferasque comminatus, cum Lituanis hostibus pietatis Christianæ acerrimis, atrocissimis latronibus, inducias facere coegit, hosti regionem prodidit, fenestram invadendi Brandenburgenses Christianos aperuit.

Lituanis conjurati *Baburci*, ultrò citrò impunè per fines Brandenburgensem commearunt: Christianos ferro, cæde extinxerunt; vagantes in cunis, in sinu parentum crudelissimè cruciati sunt. Tempia, Cœnobiaz, Collegia Sacerdotum, Monachorum compilata, incensa, everia; Virgines Sanctæ per vim stuprata; hostia sacra (quod referens horresco) hæc transfixa, insultante hoste, hoc convicio sublatæ: *En hic est Deus Christianorum.* Liberi à complexu parentum, uxores maritorum ad ludibrium hostium abstractæ; captivorum greges velut pecudum abstrahi sunt. Adhuc Brandenburgensis populus vulnus acceptum luget. Atque hæc omnia scelere Vicefimi secundi acta sunt. Quinetiam classem à Franciâ Occidentalis Rege, ad opem Christianis Armeniæ incolis adversus Saracenos ferendam, comparatam astu interceptit. Eadem in Genuensium, qui devotissimi sunt Christiano Imperio, cæde abulus est.

3. Imperii Majestatem, autoritatem Reipublicæ, temerè contra placita Christi usurpando labefactat, polluit. Monstrum biceps, mundanus & spiritalis esse contendit. Christus Servator noster, cui omnis potestas in cœlo atque in Terrâ data est, tamen Imperium atque Regnum Terrarum, à populo sibi oblatum, suscipere decrevit. *Regnum meum, inquit, non est in hoc mundo.* Atque satis constat inter omnes divine Philosphie, legum, & Pontificii juris scientissimos, penes Pontificem Romanum nequaquam esse utramque dignitatem, Sacram atque prophanam. Omnis potestas ab immortalis Deo atque suprema est Majestate; cœlestis beneficium, quod imperamus, non humanum est. Comitali Conventu electi, suffragis Principalibus comprobati, mortalis cuiuspiam stipulatione, aliòve hominis auctoramento nullo pacto indigemus. Sacrosanctum Romanum Imperium, cui Christus, Committes ejus, obtemperant, & vestigales fuerunt, Sacrificuli fastuosi beneficium esse pernegamus. Caput orbis Terrarum à suprema cœli Majestate constituti, nulli mortalium, quatenus ad hujus seculi Imperium attinet, rationem reddere debemus.

4. Alia illius *Jacobi* pestilentiissimi pessima facinorâ reticeo. Sacrificulos, qui canes muti latrare non audent, poenarum metu, ne veritatem dicant, perterriti. Crimen ambitus, sacrilegium, novumque aucupium, æs receptitium, & quod Avenione habitat, sæpius evocatos Romanam migrare reculat, quod omnibus bonis cordi non sit, velut levissima, missa facio; id, quod ad nos spectat, agamus. Jus gladii divinitus nobis traditum ad eradicanda scelera exerceamus, obviam ire factionis potentia, utilitas Reipublicæ, amor Religionis atque pietas subigit.

5. *Jacobum* igitur antea à Sacramenti Literarum Antifibus Hæresiarchen declaratum, ex Consili decreto, more majorum, Pontificatu subnotum, atque à Christo repudiatum renunciamus. Habemus bonorum exempla, quibus nobis licere id facere, quod illi fecerant, putamus. OTTO Primus cum Populo Romano, Sacerdotum ejus tribu, Joannem Duodecimum ex albo Pontificum Romanorum ob scelera (quæ si ad flagitia Vicefimi secundum comparaveris, ludus est) erasit, alium Pastorem urbi & orbi imposuit. Idem alios complures Imperatores, optimosque Principes fecisse, in Annales & Fastos relatum est. Proinde *Jacobum* illum crimine verè irreligiositatis, nota hæreseos antea à Franciscanis ceterisque Theologis inultum, contemptorem paupertatis Christianæ, Imperii Antichristiani auctorem, jure nostro, Consilio, sententia, consensu communi Principum, Pontificum, Germaniæ, Galliæ, Italiæ, efflagitantibus Sacerdotibus Populoque Romano, exauguratum, abdicatum, hæreseos condemnatum declaramus, proscribimus; acta ejusdem rescindimus; Universi Christiani eundem in numero impiorum atque sceleratorum habent; ab eo omnes decedant; aditum, sermonem desinant; velut contagionem, ne quid incommodi accipiant, devitent. Eidem nullus honor communicetur; & ab his, quorum interest, opera detur, ut deprehensus more Majorum puniatur. Quisquis adversus hæc fecerit, hostis Reipublicæ esto. Nos consensum cum Sacerdotum Curia populoque Romano, urbi atque orbi pastorem, communi Consilio atque veterum instituto, juxta Sacre Historiæ Leges, allegemus.

6. Hoc edictum ab Imperatore, item Sacerdotum Senatu Populoque Romano signatum est, publica-

ANNO

1328.

DU DROIT DES GENS.

ANNO 1328. blicatumque in celeberrimo Mystrum, Populi Romani, Regulum, Dynastarum, Tetracharum, Flaminum, Pontificum, Maximorum, Minorum, Antistitum conventu. Datum & factum extra templum Augustissimum, Divis Petro atque Paulo Legatis Christi dedicatum, octavo decimo die Aprilis, in urbe Romana, cunctis Sacrificis, universo Populo Romano in Regione pro concione publicè ejus rei gratia coacto: Christiana libertatis anno MCCCXXVIII. Invisissimi Imperatoris LUDOVICI Quarti Caesaris Augusti, Principis optimi, Regni XIV. Imperii verò primo.

LXX.

20. Juin. Verbont tuschen de Steden van Loven, Brussel, ende Antwerpen, houdende dat sy malkanderen sullen bysien teghen alle de goeden die hurre Privilegien, Rechten ende Costuymen soude willen infringeren. Gedaen den 20 Junii 1328. [Le Lulre & la Gloire du Duché de Brabant sous l'an 1328. pag. 31.]

C'est-à-dire.

Alliance entre les Villes de Louvain, Bruxelles & Anvers, pour la defense de leurs Droits, Privileges, & Costumes, contre tous ceux qui voudroient les enfreindre. Faite le 20. Juin 1328.

IN den Name, der Heyliger onbescheiden Dryvuldighydt. Amen. Wy Borghemeestere, Schepenen, ende Raet der Steden van Loven, Brussel, ende Antwerpen doen Kont ende Kennelyck allen den genen die nu syn, ende naemals wesen selen; want openbaerlyck, kennelyck, ende van grooten noode is, dat wy ons getrouwelyck, ende geestentiglyck in gunsten, minnen, ende vrschappen byeen houden in bewaernisse, ende eeren der Heylyckheyt ons liefs genedighs ende geduchts Heeren 't s' Hertogen van Brabant, ende in behoudnisse den Rechten Privilegien, Costuymen, Usagien, ende Heerbringen van ons dryen Steden voorlz. mits merckelycken, ende notabelen redenen daer toe diennende, daerom eest, dat wy ghesceckert, gheloft, ende ghelovoren hebben, ende met dese Letteren openbaerlyck 'den anderen voor ons, ende onsen naecomminghen, seckeren, gheloven ende sweiren.

I. Dat elck onser den anderen syn Rechten, Privilegien, Costuymen, Usagien ende Heerbringen fallen tyden toe-kommende, als des te doen syn sal, ende wy daer toe vermaent, ende versoght werden, maer gherouwelyck ende geestendighlyck selen helpen houden, gelyck oft dat alleen elcken synen Rechte senginge.

II. Ende oft ymant toe wie hy ware in toecommenden tyden hier teghens onse Rechten, ende den correcten, executien, ende voorderingen daer af setten, oft rechten woude, in wat manieren dat dat ware, dat Godt behuede, met wille, forche, oft ghewoede, heymelyck oft openbaer, dat wy drye Steden voorgehoemt dat ghelycker handt met allen onse macht sonder eenigh verreck, uytwege, oft onschout, in eenigher wys daer teghen te sulcken suecken weder staen, uytrichten ende remedieren alsoo daer toe behooren sal, ende des deen by den anderen ghesentighlyck ende ghetrouwelyck blyven, toter tyt toe dat alle saken ons, onsen Rechten ende Execution daer af in gherechter ende behoorelyck volcomminghen ghebracht selen zyn.

III. Ende desgelick allen last, komere ende hinder die ons, oft eenige van ons om deser saecken wille in toe-kommende tyden overcommen mochte, oft ghedaen werden, ghesamender-hant aen-nemen ende wederstaen, in der manieren voorlz.

IV. Ende gheveelt alsoo, dat hen jemant in eenigen tyden toe kommende met oplette, oft met voordachte morde, richte, setta, oft wederstrickeleck hadde tegen de Rechten van ons Steden voorlz. oft eenige van ons, dat dyen eegen Rechten, oft Vryheydt van ons Steden voorgehoemt, noch ee-

TOM. I. PART. II.

nighen van ons, in dat stuck niet te helpene kommen selen an Lyf oft goede voer ider tydt toe, tot dat ontdaen sy, ende hy dat gebetert sal hebben, als daer toe behoort.

V. Item oft 't ghebeurde dat Godt behueden moet, dat wy dry Steden voorlz. eenighe gheschille om onse Rechten, Privilegien, oft eenighe andere saecken wille hadden, oft naemals ghesceghen, dat die Steden dus in gheschille onderlinghs kommede daer op dagh hebbende te gelegender plaetsen houden selen om die gheschille met geveughe, ende minnelyckheyden af te legene, ende oft des alsoo niet gheschieden en coeste, soo sullen wy twee in gheschille staende, de derde van ons dry daer toe beschryven, ende met haeren minnelycken Daghvaerde daer op houden, om by hulpe, ende raide die geschillen als voer af te legene; ende te modereren, eer wy Steden in gheschille synde eenighe pendinghe, oft eenighe andere wege van rigoor 'deen op den anderen daer op doen, oft voert setten selen mogen.

VI. Sonder ymanden anders, see wy hy syn mochte, daer over te klagen daerom te vervolgen, oft over te roepen in eepiger wys.

VII. Ende om dit minnelyck overdrags, ende endrechtighydt tot eeuwigen daghen waer, ende ghesentighlyck ghehouden te werden, zyn wy Steden voorlz. ghesloten ende hebben ghelooft 'den anderen, dat de Wethouderen in onse Steden voorlz. dy nu syn, ende in toecommende tyden syn selen in hueren Eedt die sy totten Rechte van haere Stadt doen selen, oft ghedaen selen hebben, openbaerlyck sweiren, ende gheloven selen dese voorlz. vereeninghe tusschen ons Stede, Loven, Brussel, ende Antwerpen voorlz. ghemaeckt als voorlz. is, vast, ende onverbreckelyck te houden sonder argelst, in welcker dinc ghetuygenisse, ende eeuwiger vastigheden, hebben wy die seghelen ten saecken der voorlz. Steden, Loven, Brussel ende Antwerpen aen delen Brief doen hanghen. Gegeven twintigh daghen in Junio in 't jaer ons Heeren duyfent drie hondert, ende achten-twintigh. Aldus ghetrocken uyt het manuscript Privilegi-Boeck van Onse Live-Vrouw Natie, ende is met het selve naer voorgaende Collatie daer mede bevonden te accorderen.

Quod Attestor J. B. Ansenis. Protonoti. Apolt. & Nots. Reg. An. 1699.

LXXI.

Pace, Concordia e Liga fra le Citta e Comune di Pisa, Fiorenza, Pistoia, Volterra, Massa, Prato, Colle e Collegali, Sanminiato Fucechio, Santa Croce e Castel Franco, a favore del Papa GIOVANNI XXII. contra l'Imperatore LUDOVICO il Bavaro. Renunciammo i Pisani a l'obediencia del detto LUDOVICO, e promettono di mandare Ambasciatori al sommo Pontefice GIOVANNI, a domandare assoluzione, pace & Misericordia, con che saranno rimessi nel medesimo stato che-rano avanti la venuta del Bavaro. &c. [PAOLO TROSCI, Memorie Istoriche della Citta di Pisa. pag. 330.]

1329.

I L Comune di Pisa e per detto Lemmo di Bullicino de Qualandi, Messer Jacopo da Caecianimico, Ser Jacopo de vitale da Calel e Ser Bono de Bianchi Cittadini Pisani Sindichi per il detto Comune, fecero Pace, e concorda con il Comune di Fiorenza, e per detto Simone della Tola Cavaliere; Messer Forese Riabatta Dottore, Donato dell' Antella-Faldo Valori Ambasciatori Fiorentini, e Messer Veglio Puongioanni, e Corrado di Messer Vinceguerra Ambasciatori di Pistoia, e Messer Belforte Belforti, e Messer Buonafidanza Tignofelli Ambasciatori Volterrani e Beniface di Pino, e Bernardino degli Adueduti da Massa Ambasciatori di Massa, e Messer Buonaccorre di Landino landi, e Messer Pietro di Bartolino de Manafel Ambasciatori di Prato, e Riccio di Riccio Costolini da San. Geminiano Ambasciatori di San Geminiano, e Messer Forte di Ma-

Q

1329.

ANNO 1329. *Il nuovo Dottore Ambasciatore di Colle e Ser Arrigo di Ser Bindo Ambasciatore di Collegari, e Cicardino di Lando Ambasciatore di S. Miniato, Ser Vanni di Forte Ambasciatore di Pucechio, Nuccio di Arriguccio Ambasciatore di S. Croce, e Gherardo di Ser Giovanni Ambasciatore di Castelfranco, fecero pace, e remissione d'ogni ingiuria e danno seguito tanto nella presente guerra, che in altri tempi rimettendosi quali voglia pena per pace rotta, e patti non osservati. annullando ogni altra capitolazione, con questi Capitoli, epatti.*

Che i Pisani fra quattro mesi devino mandare Ambasciatori al somo Pontefice Guiouanni XXII a domandare assoluzione, pace, e misericordia per la quale siano rimessi nel medesimo stato ch' erano avanti la venuta del Bauaro in Lombardia, & in Toscana.

Che il Comune di Pisa, per quando può, sia apparecchiato di stare in grazia di Roberto Re di Gerusalemme, Napoli, e Sicilia.

Che detti Comuni s'intendino per l'aunerie amici, nè dia vna parte aiuto, ò fauori contro l'altra.

Che il Comune di Pisa non s'ingherisca mai più nella Città, ò distretto di Lucca, ne meno nella Prouincia di Valdinieuoie, ne dia fauore, consiglio, ò aiuto, a chi tentasse di occupare, ò inuadere tanto Lucca che la Valdinieuoie, direttamente, ò indirettamente.

Ne alcun Cittadino possa pretendere, in detti luoghi giurisdizione, nè in modo alcuno li possa inromettere, con dichiarazione di non comprendersi in questo capitolo il Castello della Rota di Monte Catuoli, e Serezana, che teneua il Comune Pisa avanti la venuta del Bauaro.

Che il Comune di Pisa non fara, nè tenterà alcuna concordia per Conto della Città di Lucca con i Teutonici, o con altri, ne meno direttamente, o indirettamente tratterà, che Lucca peruenga in potere del medesimo Comune di Pisa, ne d'altri, che del Comune di Firenze.

Che il Comune di Pisa, se hauerà, ò terrà a suo spendio alcuni di detti Teutonici, deua promedere, che detti non offendino alcuno del Comune di Firenze, di Volterra, & altri sopranominati.

Che il Comune di Firenze; se acquistera Lucca, deua procurare, che il Comune di Lucca stia in pace col Comune di Pisa anzi s'intenda incluso nelle medesime capitolazioni del Comune di Firenze, fuor che dell'immunità delle gabelle.

Che il Comune di Firenze; se piglierà Lucca, fra quindici giorni doppo, deua far distruggere la Fortezza fatta da Castruccio nel Monte Pisano, ancor di presente posseduta, da chi tien Lucca, e restituire il Monte al Comune di Pisa.

Che se il Comune di Firenze concordarà co' Teutonici, che tangono Lucca, ò farà con essi capitolazione alcuna deua farli, che i fiorini tredicimila cinque cento venti d. oro pagati dal Comune di Pisa a detti Teutonici, gli siano restituiti, al meno dell'entrate del Comune di Luca, e nella medesima forma detto Comune douera restituire al Comune di Firenze il denaro, che conuerua pagare a detti Teutonici, per liberar Lucca dalle loro mani, & anco douera operare che i Pisani nè medesimi accordi siano liberati da Teutonici, da tutto quello, che haueuano lor promesso per la ragione di Lucca.

Che, se i detti Teutonici, o altri, che tenghino la Città di Lucca, doppo l'accordo, che si fusse fatto con detti dal Comune di Firenze, offendessero, o inuadessero il Comune di Pisa, deua il Comune di Firenze defenderlo & aiutarlo, & offendere detti inuasori, & all' incontro, se doppo l'impresa di Lucca, e doppo l'accordo fatto, detti Teutonici, ò altri offendessero il Comune di Firenze, deua il Comune di Pisa aiutarlo, e defenderlo.

Che occorrendo, che Luca venga in potestà del Comune di Firenze, deua egli conseruare il Comune di Lucca in buono, e pacifico stato, e ciascheduna persona Lucchese deua godere i suoi beni, & andare a stare in Lucca a suo piacimento, senza che si possa esiliare, ne confiscare alcuno tanto Guelfo, che Ghibellino, se non col consenso del Comune di Pisa al quale concordemente, se paresse con il Comune di Firenze, leuare dalla Città, e Castelli alcuno discolo, si possa fare, e confinarlo a tempo fuori di detta Città, ò Castello, con che possa godere le sue entrate.

Che se non fortirà il trattato d'accordo co' Teuto-

nici, e se si farà guerra, il Comune di Pisa non possa dar ricetto ad alcuno Teutonico: ne ad alcuno Lucchese, ò distrituale di Lucca, ne possa hauer commercio nel territorio di Lucca ne vendere ai Lucchesi per mare, ò per terra cosa alcuna, e questo deue fare tra vn mese, da che fara rotto il trattato, che subito fara notificato dai Fiorentini al Comune di Pisa, e deue bandire il diueto per tutto lo stato Pisano, sotto pene alli contrafacienti, che parranno al detto Comune, con che a i priuati sia nella persona, & hauerne, a dieci anni armati non possa esser meno di lire cento, e da dieci in fu non possa esser minore di cinquecento, e se cavalli non possa esser misso meno di lire mille, e deua il Comune di Pisa far giurare a suoi Prettori, che con ogni diligenza faranno eleguire le condannazioni.

Che il Comune di Firenze restituirà fra quattro giorni al Comune di Pisa il Castello di Pretigioni nè gradi, che di presente si troua.

Che il Comune di Pisa s'intenda essersi ribellato da Lodouico già Duca di Bauiera, ne più lo deua ricettare, nè alcuno fu suddito, ne spendiato, nè anco altro Re, o Imperatore, che con tal titolo venisse contro la Chiesa, ò non obbedisse al somo Pontefice, ne deua dargli aiuto, ò fauore alcuno, e se il Bauaro, ò altro Re, che si dicesse Imperatore contrario a santa Chiesa, facesse guerra al Comune di Pisa, deua il Comune di Firenze con tutte le sue forze, & hauerne defendere, & aiutare il detto Comune, & all' incontro, se il Bauaro ò altri attaccasse il Comune di Firenze, o Lucca, quando venisse in poter dei Fiorentini, il Comune di Pisa deua far l'istesso verso quello di Firenze.

Che il Comune di Pisa non deua trattare con alcun Tirrano, nè eleggerli alcun Tirrano, e lo stesso deua essere il Comune di Firenze.

Che se alcuno offendesse qualche Pisano nella Città, ò territorio Fiorentino, Volterrano, ò di altro Comune nominato in detta pace, il malfattore deue esser castigato, come se hauesse offeso un altro del medesimo luogo, doue fosse seguita l'offesa, e l'istesso s'offerui, se alcun Volterrano, ò altro compreso in questa pace fosse offeso nel Pisano, dal Comune di Pisa. E che tanto gli ostaggi, che i prigionieri fatti in questa guerra, si rilascino da vna parte, e dall' altra.

Che s'annullino, e cassino tutti i bandi, e condannazioni fatta dall' vna parte, e dall' altra in occasione della predetta guerra, e si rimettino tutti i Banditi, fuorusciti, e ribelli per queste occasioni, o non per altro, perche ritornino a stanziare nella loro Città, o Terra.

Che i Fiorentini, che habitano, o siano fatti Cittadini Pisani, siano rimessi, o liberati da ogni debito di Dazy non ofante, che non tornassero a Firenze, impossibili, si dal Comune di Firenze, che di Pisa, e per l'aunerie l'vno essenti in Pisa da ogni fazione reale, e personale, sicome i Pisani in Firenze. Non si facci nouità alcuna contro la presente pace per conto dei confini fra l'vna parte, e l'altra, ma si mantenghino, come sono di presente.

Che non possino essere ricettati in Pisa, ò suo Territorio Mercanti, che facendo compagnia con altri, si fugissero con le robbe, nè saltiti, ne garzoni, ne fattori, nè agenti, che non volessero render conto dell' amministrazione, e se vi arrivassero a richiesta degl' interessati deusano esser catturati dal Rettore, oue saranno trouati, e consegnati a quell' interessato, che a sue spese lo faccia condurre in poter del suo Comune, & al suo Foro, e così s'offerui dei fuggitiui Pisani, e d'altri Comuni.

Che s'intendino sospese tutte le rappresaglie concesse da detti Comuni a priuate persone d'essi, & intanto ciascano possa esperimentare le sue ragioni auanti il Potestà, ò Rettore del suo luogo, sopra il negozio principale, e sia fatta sommaria giustizia, e fra vn mese congreghino l'Ambasciatori di detti Comuni a S. Geminiano per decidere, e dichiarare sopra dette rappresaglie, le quali non s'intendino sospese contro quel Comune, che non manderà il suo Ambasciatore, e quelli, che arriveranno, siano obligati rappresentarsi al Capitano di detta Terra, e dire d'esser li come deputati del suo Comune, e deuiuo aspettare almeno otto giorni.

Che il Comune di Pisa non possa procedere criminalmente, nè far processo contro qualsiuoglia Fio-

ANNO 1329.

ANNO 1329. Fiorentino, Pistoiese, e Volterrano, se prima non hauea legitimamente notificato al Comune, di doue farà quel tale, l'accusa del Malefizio, con tutte le circostanze, con tempo conueniente d'andare a difenderli, & è conuerso.

Che i Fiorentini, Pistoiesi, Volterrani, Massetani, Colligiani, e Pratesi, possino liberamente condurre a Pisa e suo territorio tutte le mercanzie e robbe, senza ostacolo alcuno, & anco possino estrarre con pagare le solite gabelle, quanto a gl'altri, e non li Fiorentini, che sono efenti, e possino dal Pisano estrarre ogni sorte di robbe, fuorchè legale, orzo, spelta, vena, scandellica, miglio, panico, fagiola, ceci, fece, cicchie, mochi, lupini, fichi, nocce, uue nostrali, mandole, aranci, cedri, ciuato, vccelli da mangiare, pelce, carne, oua, cacio, sale, Tonniua, forra, mele, & olio, senza dei Governatori di Pisa, e quanto a i Fiorentini si dichiara non esser tenuti ad altra gabella, come se fossero Cittadini Pisani, e così s'intenda il medesimo è conuerso.

Che i Fiorentini possino tener le lor balle in Dogana di Pisa per tre mesi con pagare secondo la tariffa in detti capi notata, & acciò che loro nome dei Fiorentini non sia frodata la gabella, si faccia giurare quello che dice esser robbe dei Fiorentini alla presenza di due Mercanti Fiorentini, che attestino così euere, e tali Mercanti, che deuino attestare, siano del Negozio, o de Pardi, Acciaiuoli, Pinozzi, Cecchi, Bonaccorsi, Alberti, dell'Anzella, Albizi, Tellofani, Mazzinghi Guidalotti, Bandinelli, Ruti, Corfini, Rinuccini, Pucci, Mannetti, Ridolfi, Anadori, Capponi.

Che essendo accusati i Fiorentini per frodatori al giudice della Gabella di Pisa, deuino dare malleuadori, & esser relasati, e non possino esser condannati in pene corporali, & il medesimo s'osservi in Firenze dei Pisani. I Fiorentini delle liti in Pisa siano trattati benignamente, e dato malleuadore de in Iudicio fusti, si trattino come Pisani, e così i Pisani nelle liti cò Fiorentini in Firenze.

Che sia lecito a i Fiorentini tenere in Pisa vn Sindico, o Ambasciatore residente per far osseruare detti Patti, & a Pisani in Firenze.

Che sia lecito a Fiorentini vendere in Pisa, e suo distretto, il vino a minuto, & ai Pisani in Firenze.

Che i Pisani deuino restituire a detti Comuni, Città, luoghi, signori, e Nobili compresì in quella pace tutti i luoghi, e beni, che teneuano, e possedeuano alla venuta di Lodouico Duca di Bauiera in Italia fra vn mese dal dì della domanda, che ne fusse fatta, & il Comune di Pisa deua far loro sommaria giustizia contro quelli, che gli possederessero, ai quali non s'intenda giouare il tempo della guerra, prefunzione, o ragione alcuna, & il simile a quelli della parte dei Pisani si deua osseruare da Fiorentini.

Che si deuino rimettere tutti i popolari, artigiani, e Mercanti Pisani, e non i Magnati, eccetto il Conte Vgolino di Bottaccia da San Miniato, come anche si rimettino tutti gli originarii di Prato San Miniato, Fucecchio, Santa Croce, Castel, franco, e Monto poli, e gli siano restituiti i loro beni.

Che se alcun Comune non vorrà osseruare detti patti, deua il Comune di Firenze dichiarare, se il Comune di Pisa deua stare a detta pace, che se alcuna particolar persona liagherà con alcun Comune non gli possa esser opposto il Decreto di priuatione, fatto dall' Imper. Arrigo.

Che il Comune di Pisa deua liberare gl' heredi, o figli del Giudice di Gallura, del Conte Vgolino, del Conte Anselmo, e de Coni di Biserno, dà detti Bandi, e condannazioni, e restituirgli i loro beni fra vn mese: Così che i banditi originarii di Monte Topaci deuino fare il medesimo verso i Pisani, e rinunziare ad ogni rapresaglia. Fatta la pace, detti Ambasciatori Pisani congl' Ambasciatori dei Fiorentini la fecero con il Cavalier Belforti, e Caualiere Buonafidanza Tignoselli Ambasciatori Volterrani, con gl' istessi sopracritti capi, protestandosi però i Pisani di non intendere per detta pace pregiudicarsi alle ragioni, che hanno sopra Cedri, e protestandosi i Volterrani, che per detta protesta non s'intenda hauer acconsentito, che il Comune di Pisa habbia in Cedri giurisdizione alcu-

na, e giurono l'osservanza alla pena de dieci mila Marche d'argento.

LXXII.

Testament de JEANNE de Bourgogne Reine de France, & femme du Roi PHILIPPE DE VALOIS. Fait à St. Denis le Mercredi (1) 11. Mai 1329. [MARTENE Thesaur. Nouv. Anecdorum Tom. I. col. 1375. Ex Autographo Cameræ Computensium Parisiensis.]

10. Mai.

EN non deu Pere, & dou Filz, & dou S. Esprit. Amen. Je JEHANNE par la grace de Dieu Royne de France, saine de cors & de pensée la merci nostre Seigneur, considerans & attendant qu'il n'est nulle chose plus certaine de la mort, & nulle moins certaine de l'eur d'icelle, non vultans mourir sans testament & sans ordonnance de ma derainiere volenté, fais & ordene men testament, & ma derroyenne volenté en la maniere & en la fourme qui s'ensieult.

Premierement je recommande m'ame en la main de nostre Seigneur & la sepulture de mon cors en l'eglise saint Denis lez Monleigneur, & mon cuer à Cîteaux. Après je vueil & ordene que toutes mes debtes soient paiées bien entierement, & mes amendemens fais, & es cas que les debtes & les tors saiz ne seroient clerement prouvez, je vueil que gens dignes de foy selon le jugement de mes executeurs soient crevez par leurs seremens.

Premierement je les & donne à l'eglise de nostre Dame de Paris xx. livres de rente.

Item, à la Chapelle Monleigneur le Roy à Paris xx. livres de rente.

Item, à toutes les eglises collegiaux de Paris x. livres au jour de mon obit.

Aux freres Mineurs dou couuent de Paris audit jour cc. livres.

Aux freres Prescheurs de Paris audit jour cc. livres.

Aux freres de Chartreuse de Bourc-fonteine en Valais c. livres pour acheter x. livres de rente.

Aux freres de Chartreuse de Vauvert de lez Paris au jour de mon obit xxx. livres.

A saint Bernard de Paris audit jour xxx. livres.

Aux Angustins d'icely lieu audit jour xxx. livres.

Aux Carmelins de Paris audit jour xx. livres.

Au Val des escoliers de Paris audit jour x. livres.

Aux Croisiez de Paris audit jour c. fois.

A l'abbaye de saint Germain des Pres de lez Paris audit jour x. livres.

A l'abbaye de saint Genevieve de Paris audit jour x. livres.

A l'abbaye de saint Viçour audit jour x. livres.

A l'abbaye de saint Magloire de Paris x. livres.

Aux Nonnains de S. Antoine lez Paris audit jour xx. livres.

Aux Nonnains de Montmartre lez Paris xx. livres.

Aux Beguines de Paris x. livres.

Aux Filles Dieu de Paris x. livres.

Aux Aveugles de Paris audit jour xxx. livres.

A l'abbaye de S. Denis les Paris xx. livres de rente.

A l'abbaye de Cîteaux cent livres pour acheter x. livres de rente.

Aux Nonnains de Maubuisson de les Pontoise x. livres.

Aux Cordelieres de Lonchamp audit jour de mon obit l. livres.

Aux Cordelieres de saint Marcel de lez Paris audit jour xl. livres.

Aux Jacobines de Poissy audit jour l. livres.

A l'oussel-Dieu de Paris c. livres pour acheter x. livres de rente.

A saint Ladre de Paris audit jour x. livres.

A l'eglise nostre-Dame de Chartres cc. livres pour acheter xx. livres de rente.

Aux freres Meneurs d'illec audit jour de mon obit xx. livres.

Aux

(1) Mercredi 11. Mai. C'est une fautive le 11. Mai 1329. fut un jeudi, il faut lire le 10. Mai.

Q

ANNO

1329.

Aux freres Prescheurs d'ilec pour ledit jour xx. livres.

A la maison-Dieu d'ilec audit jour x. livres.

Aux Filles-Dieu d'ilec audit jour c. folz.

A S. Ladre d'ilec audit jour c. folz.

A chascun hospital d'ilec audit jour lx. folz.

A l'eglise de Monseigneur saint Julien dou Mans cc. livres pour achster xx. livres de rente.

A chascune abbaye de ladite ville au jour de mon obit xx. livres.

Au couvent des freres Meneurs d'ilec cc. livres.

Aux freres Prescheurs d'ilec xl. livres.

A la maison-Dieu de Confort de lez le Mans audit jour x. livres.

Au S. Sepulcre dou Mans audit jour x. livres.

A S. Pere de la Court dou Mans a leuvre xl. livres.

Aux Filles-Dieu d'ilec audit jour x. livres.

A l'abbeye dou Pré d'ilec audit jour xx. livres.

A la confrainre Monsieur S. Loys de Marfeille au Mans c. liv. pour acheter x. livres de rente.

Aux Nonnains de la Perigne au Maine audit jour xx. livres.

Aux Nonnains de la fontaine faint Martin audit jour xl. livres.

Aux chapelains dou Gué de Mauny pour acheter x. livres de rente c. livres.

Aux freres de Chartreufe dou Parc ou Maine pour le jour c. folz.

A saint Ladre dou Mans pour le jour c. folz.

A l'eglise Monsieur S. Morice d'Angiers pour acheter xx. livres de rente cc. livres.

A la maison-Dieu d'Angiers pour pitance aux pauvres le jour de mon obit pour faire mon anniversaire x. livres.

A chascun hospital d'ilec pour le jour lx. folz.

A saint Ladre d'ilec pour le jour c. folz.

Aux freres Meneurs d'ilec pour le jour xx. livres.

Aux freres Prescheurs d'ilec pour le jour xx. livres.

Aux Augustins d'ilec pour le jour x. livres.

Aux Carmelins d'ilec pour le jour x. livres.

Aux Filles-Dieu d'ilec pour le jour c. folz.

A l'abbaye dou Lorrour pour acheter c. folz de rente l. livres.

Aux freres Menours de Saumur x. livres.

Aux freres Menours de Vendosme pour le dit jour x. livres.

Aux freres Menours de Tours pour ledit jour x. livres.

Aux Carmelins d'ilec audit jour c. folz.

Aux Augustins d'ilec audit jour c. folz.

A chescun hospital de la Comté de Valois c. folz pour ledit jour.

A l'eglise paroissiale de Villers-Coutte-Rest x. livres pour acheter xv. folz de rente.

A l'abbaye de Lepsal lez le Mans pour acheter xv. livres de rente xl. livres.

A l'abbaye de Beaulieu de lez le Mans pour acheter xx. folz de rente x. livres.

A la paroisse de Courtenay pour acheter xl. folz de rente x. livres.

A la paroisse de Piffons & à la paroisse de Chanteuoc à chescune pour acheter xl. folz de rente aussi à chescune xx. livres.

Et assavoir que toutes les sommes d'argent dessus dites sont à tournois, & que toutes les eglises à qui je laisse argent pour acheter rentes, les personnes d'ilec qui pour le tems seront ont tenuz & obligiez d'ilec chescun en leur eglise mon anniversaire par chescun an à tousjours meuz à tel jour comme chescun mon obit, & les autres ledit jour.

Item, je leste à la fame JEHAN mon fils que il aura, la plus grant couronne & le plus grant cercle que j'aye.

Item à MARIE ma fille quatre de mes plus belles couronnes empuées & fix de mes plus beaux cevelets.

Item, trois de mes plus belles coupes d'or.

Item, ly laisse tous mes livres en latin & en françois.

Item, donne & leste à la dame de Garencieres cc. livres tournois, à la dame de Soucourt cc. tour.

A madame Sebille de saint Julien sus Materne de Courtenay c. livres de rente à Tournois sa vie durant. A Agnesot de Roquemont ma domoïelle

ccc. livres Tournois, & une des robes de mon

cors, à Catherine de Maillé ma domoïelle autant,

à Sedillot de Garencieres lx. livres Tournois, à la

Drouaile pour ly aider à la marier l. livres, à Y-

fabreau la nourrice JEHAN mon fils cc. livres, à

Jehanne de Champflatreux c. livres Tour.

à Meline fame de chambre cc. livres Tour.

à Jehanne de Lionville l. livres Tour.

à Amelot dever Marie ma

fille xl. Tour.

à Jehannette fame Jehan mon

huissier xxx. livres Tour.

à Jehanne Postele une

robe de mon cors, à Jehannette la Moreu une robe

de trois garnements, à Jehannette de Villers xxx.

livres, à Yfabreau ma lavandiere xl. livres Tour.

à sa fille x. livres Tournois, à Jehannette l'Ouvrie-

re xxx. livres, à Monsieur Robert d'Aron c. livres

Tour.

à Monsieur Pierre Mulet autant, à Mon-

sieur Jehan d'Ailly autant, à Girard des Loges mon

vallet tranchant ccc. livres, à Uguet Bonnin mai-

stre de ma cuisine cc. livres, à Henry de Serpenz

maître de meschançonnerie c. livres Tournois, à

Pierre du Bouchet cc. livres, à Renier mon keu

cc. livres T.

à Chalot de Roquemont xl. livres

Tour.

à Phelippot de Ponceaux x. livres, à Hau-

doïn de Chevégné xl. livres Tournois, à Guille-

min de Montac l. livres, à Uguenin filz madame

Sebille xl. livres Tour.

à Gilet de Soucourt dever

Marie ma fille l. livres, à Jehannot nostre huissier

c. livres & une de mes robes de quatre garnements,

à l'enfondeu de la cuisine xl. livres Tournois, à

Guillaume de Boncourt lx. livres Tournois, à Je-

han de Bonnay xl. livres, à Thomas du Paris no-

stre tailleur l. livres tournois, à Guillaume Lal-

lemant, & à Phelippot de Nanteil nos huissiers

d'armes, à chescun l. livres tournois; à M. Pierre

de Semur c. livres, à M. Jehan nostre aumo-

nier cc. livres tournois; à M. Guillaume d'Au-

benton nostre chapelain c. livres Tournois, à M.

Estienne, M. Pierre, M. Raoul nos chapelains,

à chescun l. livres Tournois, à M. Pierre nostre

physicien c. livres Tournois, à M. Robert nostre

physicien l. livres, à frere Gaudier de Mailly, qui

fu confesseur madame ma mere, dont Dex ait l'a-

me, l. livres; à frere Julien nostre confesseur en

aumoine, tant comme il vivra, c. livres Tournois,

à prendre après mon deces sus la recepte dou

Maine. A frere Michel mon frere, pource qu'il

nous confessa aucunes fois, l. livres Tournois. A

frere Jehan de Tarrocmes compaignon mon con-

fesseur, xl. livres tournois; à Robin clerc de ma

chappelle xl. livres; à Jaquet clerc de ma chap-

pelle, & à Morelet mon clerc, à chescun xxx.

livres Tournois. A Guillemin vallet de meschan-

çonnerie lx. livres; à Jacob & à Somelloux, qui

sont dever JEHAN mon fils; à chescun xxx. li-

vres. A Herbelot mon charctier xxx. livres Tour-

nois; au petit confiseur de ma garderobe xxx. li-

vres; à Jehan Bouvet ken Jehan mon fils xl. li-

vres Tournois; à Lopin de la cuisine x. livres,

à Groignart, de ma cuisine, & à Simonet de

Frontevaux den gardemanger, à chescun xx. li-

vres Tournois; à Jehan Brodier mon fourrier lx.

livres Tournois; à Guillaume mon fruitier, Pier-

re dou Pays, Jehan Malebestre huissier de sale,

frere Giofroy de Trou, frere Jehan Bourdon, frere

Philippe de Savigné, cely qui maine le char-

riot mes domaitelles, Robinet Lermite, Uguenot

vallez de ma chambre, Uguenin de Talan aideur

de ma chambre, Phelipot fourrier Jehan mon fils;

à Nicolas mon apothecaire, Girart mon vallet de

porte, Bouchart de meschançonnerie, Jehamin

garde-huche, & à Robin de Chaumes, à tous

ceux cy-dessus nommez je leste en commun m. li-

vres Tournois à départir entre eux par la main de

mes executours, & avec eux en celle forme soit

ajoutez mes vallez servants en sale, & les vallez te-

nanz à mon char & à ma leitiere, & à la leitiere

Marie ma fille, & Perrot vallet des pallestros Je-

han mon fils, & Brisepont à leur départir à tous

ensemble lesdits m. livres par la main de mes exe-

cuteurs, si comme dessus est dit, à chescun selonc

ce qu'il leur semblera, & que chescun aura servy.

Item, à Piffons vallet de porte Jehan mon fils xxx.

livres, & à Renaud le mareschal xx. livres, & à

Jehamin mon mareschal xxx. livres Tournois.

Et a ces chouses faire & accomplir je edis mes e-

xecuteurs reverenz peres en Dieu l'evêque de Pa-

ris, & nostre amé cousin l'evêque de Langres, nos

freres le Duc de Bourgogne, & le Conte de Ton-

nerre, messire Pierre de Samur, & M. Jehan mon

aumo-

ANNO

1329.

ANNO amosnier, es mains de quex je met dès maintenant mes joyaux & mes meubles, desquels je n'ay pas ailleurs ordonné, pour accomplir cest mien présent testament. Et ou cas où il ne souffiroient, je vueil qu'il lieuent & exploitent les rentes & les issues de mon heritage, julques à tant que cest mien testament soit accompli, ainsi comme il est cy dessus devisé; & ou cas qu'il y ait dou demourant de mesdits joyaux & meubles, je vueil que mes desdits exécuteurs distribuent ledit demourant, ainsi comme il verra qu'il fera à fere pour le salut de m'ame, & doue povoir & autorité à mesdits exécuteurs de fere & establir proeur à Tours ou cas où il seret mestier. Et vueil & ordene que se tous ne pouvaint estre ensemble, que deux ou trois le puissent accomplir, & leur donne povoir & autorité de interpreter & desclarer les chous doubteux. Et ou cas qu'ils ne seroient pas d'un accord, que la Sentence de la guigneur partie soit tenue.

Est cest mien testament je veil & ordene, que il tiegne & vaille par reson de testament, ou de darreniere volenté en escript; vaille par reson de testament noncupatif; & se il ne vaut par cause des reson desdites, si vaille par reson de codicille ou de darreniere volenté. Et se aucun autre testament apparilloit, que je eusse autrefois fait, je le rapelle & annule par cest present escript, & prie, supplie, & requier à mon tres-chier & tres-redouté Seigneur Monseigneur le Roy de France, que il veille cesti mien testament approuver, ratifier & confermer, & donner autorité.

Et nous PHILIPPES par la grace de Dieu Roy de France, toutes les choulies cy-dessus contenues avons veués & lenés mout à mout, & les avons fermes & agréables; & de certaine science les confermons, & approuvons toutes & chescune par foy, & avons donné & donnons à nostre chiere & amée compaignie autorité de ce fere, & à plus grant confirmation des choulies desdites, nous avons fet metre nostre grand seel en cest present testament avecques le sien. Donné à Saint Denys en France le mescedy nuz jours en May, l'an de grace mil trois centz vint & neuf.

Encore elisons nous nostre executour avecques les autres executours cy-dessus nommez, religieuse personne & honneste noble bien amé en Dieu l'abbé de Saint Germain des Pres de les Paris, & li donnons au tel povoir come à l'un de noz autres executours cy-dessus nommez. Donnè l'an & le jour desdits.

Es seel en las de foy verte & rouge du grand seau de cire verte, representant le Roy PHILIPPES de Valois en son trosne, la couronne en teste, tenant de la main droite son sceptre, & de la gauche la main de justice. Autour du seau est escript, PHILIPPUS DEI GRATIA Francorum Rex. Et en revers pour contrescel en esfu en pointe semé de France sans nombre. Le seau a quatre ponce de diametre, & neuf lignes d'espaissier.

LXXIII.

Privilegium LUDOVICI Bavari Imperatoris quod Azo de Vicecomitibus constituitur in Vicarium Casarem Mediolani Comitatus & districtus, Datum Papie 23. Septembris anno 1329. Indictione XIII. [BERNARD CARIO Histor. di Milano. Part. 3. pag. 409.]

Nos Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Volumus, dicimus, & profitemur ad noticiam omnium & singulorum qui presentes inperixerint, quod dilectum & fidelem nostrum Azonem de Vicecomitibus constitutimus, fecimus, & ordinavimus & ex nunc constitutimus, facimus & ordinamus in nostrum Vicarium, & Imperii Civitatis Mediolanensis Comitatus ejusque districtus juxta formam inferius continentem. Cujus tenor talis est. Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus. Nobili militi Azoni de Vice Comitibus suo, & Imperii fideli dilecto gratiam suam, & omne bonum. De fidelitate & probitate tua plenam gerentes fiduciam, ac etiam sperantes indubio quod Civitas Mediolanensis ejusque Comitatus & districtus per tue Circumspicionis industriam ad

nostrum, & Imperii honorem & laudem gubernabit salubriter, ejusque inhabitantes adjuvabunt in pace, & Deo propitio preservabuntur a noxiis, & adversis. Te Vicarium nostrum & Imperii Civitatis Mediolani ejusque Comitatus, & districtus auctoritate presentium facimus, & constitutimus ubi in predicta Civitate, ejusque Comitatu, & districtu meum, & mixtum Imperium, & omnem jurisdictionem, & exercitum per te, & per Potestatem exercendum quem etiam duxeris eligendum. Tenore presentium concedentes ut possis, & valeas Civitatem predictam ejusque Comitatum, & districtum ad nostrum, & Imperii honorem regere & gubernare, ac in plena Justitia conservare, omnes habitantes ibidem in æquitate, & æqualitate tractare. Dantes, & concedentes tibi pro tuis tuæque familie expensis annuatim nomine salarii ipsius Vicariatus decem millia florenorum auri percipiendorum & habendorum de havere dicti Communis. Omnibus, & singulis, hominibus, & personis Civitatis, & Comitatus, & districtus predictorum, tenore presentium districte precipiendo mandantes, quatenus tibi tanquam Vicario nostro intendere debeant, & in omnibus obedire. Nulli ergo hominum liceat hanc nostre constitutionis gratiam infringere, vel ei ausu temerario contraire, quod qui fecerit gravem indignationem nostram se noverit incursum, in cujus rei testimonium presentes litteras conscribi iussimus, ac nostre Majestatis sigillo fecimus communiri. Item revocavimus, & annullavimus, & irritavimus, ac ex nunc de nostra plenitudine potestatis, & ex certa scientia revocamus, irritamus, & annullamus, omnia & singula privilegia, gratias, & libertates si quas fecimus sive concessimus, per nos aut alium quemyis vices nostras gerentem alicui, vel aliquibus, Communibus, universitatibus, nobilibus aut quibuscunque, quibus Juri Azonis Vicecomitis, seu Communis Mediolani in aliquo derogetur ab eo tempore citra quo in Civitate Pisana ordinavimus & instituvimus ipsum Azonem de Vicecomitibus in Vicarium Mediolani Comitatus, & districtus. Item firmabimus, ratificabimus, & approbavimus, & ex nunc firmamus ratificamus, & approbanus, innovamus, & de novo facimus omnia, & singula Capitula pactorum habitorum inter nos, & dictum Azonem de Vicecomitibus tempore quo eramus juxta dictam Civitatem Mediolani. His exceptis quæ jam completa sunt, & mandata executioni erga nos per dictum Azonem, quorum Capitulum tenor talis est. Primo quod nos debemus & debebimus omnia privilegia jura libertates, & gratias factas quibuscunque Vicariis, Capitulis, officialibus, universitatibus, communitatibus, seu singularibus personis qui vel quæ in hoc presenti facto ei Azoni auctores existerunt, renovare in eo tenore sicut prius concessa sunt, revocando omnes processus, sententias & pronunciations, si qui vel si quæ facti sive factæ sunt, contra præmissos, & ex nunc ex certa scientia de nostra plenitudine potestatis decernentes eos vel eas pñitus irritos, & irritas atque cassos & cassas. Secundum, quod post recessum nostrum quem fecimus à Civitate & Comitatu Mediolanensi, venire non debemus, nec gentes armatas mittere in ipsum Comitatum, nisi de voluntate & beneplacito dicti Azonis id procedat. Item quod contra Civitatem Bergami, aut singulares personas ipsius per nos aut submissam personam non faciemus nec permitimus fieri aliquam novitatem pro aliquibus hinc retro occursis. Et quod dictam Civitatem Bergami, ac regentes in eam nunc permittemus in eo statu quo erat ante ipsas novitates, ipsis existentibus in antea fidelibus sacri Imperii, & nobis obediendibus humiliter, & devote. Item quod debebimus confirmare, & de novo concedere Rebaldo, & Calzino de Tornellis omnia privilegia hinc retro per nos eis concessa, hoc addito, quod in Civitate & Episcopatu Novarie non debebimus facere aliquam novitatem pro aliquibus hinc retro occursis, ipsis remanentibus fidelibus Imperii & nobis, sicut ante istas novitates erant. Ipse autem Azzo dare teneatur nobis duodecim mille florenos, & amplius quolibet mense, quamdiu autem ad partem Alamannie non erimus, dare teneatur florenos mille auri, in quibuscunque aliis partibus erimus præterquam in partibus Alamannie, quos duodecim mille florenos dicimus, & profitemur habuisse ab eo, & ultra pro illis mille florenos, quolibet mense quinque mille octingentos florenos auri computandos à dicta promissione nobis facta, omni mense. Item

ANNO
1329.

quando à nobis fuerit requisitum, nobis existentibus extra Alamaniam tenetur, & debet nobis in subsidium mittere ducentos armatos Theutonicos equites suis expensis & Communis Mediol. qui stipendiarii mandatis nostris stare debebunt, & nobis sub expensis prædictorum in omnibus obedire. Item debet, & debebit ipse Azzo habere omnes, & quoscunque Theutonicos, & Italicos nobis amicos, & colere & prosequi bono zelo qui contra eum fuerint & nobis astabunt. Item debent, & debebunt gaudere bonis, possessionibus, & privilegiis, suis prout hæcenus contineverunt, quibus per prædicta non extitit derogatum. Item debet & tenetur contra quamecunque personam nobis rebellare volentem & rebellantem cum toto suo posse fideliter in omnibus adjuvare. Item quod contra illos qui contra Azonem de Vicecomitibus, & patrem suum quondam fuerunt, nullam faciet mentionem nec eis aliquam adverbatur, nec impedimentum aliquid inferet vel gravamen pro iuriis suis molestationibus sibi, & patri suo factis, & illatis. Dat insuper nobis litteras sigillatas sigillo suo, quod prædicta omnia attenderet rata habebit fideliter & devote. Nos vero illud item facimus ipsi Azoni fideli nostro dilecto, in cujus rei testimonium præsentibus litteras, & ea omnia que in ipsis continentur fieri iussimus, & nostræ Majestatis sigillo fecimus communi. Data Papæ die sabbati vigesimo tertio mensis Septembris Anno Domini MCCCXXIX. tertia decima indictione, Regni nostri anno quinto decimo, Imperii vero secundo.

LXXIV.

6. Octob. *Donatio per THOMAM DE CARRETTO facta PHILIPPO DE SABAUDIA Principi Archiepiscopi de Castro, ac locis Altaris, Malarum, Cingii, Rochæ, & Rocheræ Albenfis Diocesis cum omnibus iuribus, & pertinentiis suis. Actum Pinaroli 6. Octobris Anno 1329. Indictione XII. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]*

ANno Domini Millefimo trecentesimo vigesimo nono, indictione duodecima, die sexta Octobris Pinaroli presentibus Ven. Viro Domino Fratre Bortoloto Provano, Ordinis minorum Ministro in Provincia Januæ, Fratre Antonio Marencho ejusdem Ordinis, Domino Raynaldo de Foresta, Jacobo Riccoria militibus, Augustino de Medybarbis, Joanelo de Plonzo, & Aymoneto de Lucerna testibus ad hæc vocatis, & rogatis. Universis, & singulis presentibus, & futuris pateat evidenter quod Egregius Vir Thomas filius bone memorie Domini Francefchimo de Carretto quondam Marchionum Bozonienfium certa consideratione, ac sponte propria, & libera commotus dedit, tradidit, & donavit, dat, tradit, & donat pure, & libere simpliciter inter vivos, ac irrevocabiliter perpetuo jure proprio Illustri & Magnifico Domino Filipo de Sabaudia Principi Acyæ, presenti, stipulanti, & recipienti pro se, & hæredibus suis Castro, & loca Altaris, Malarum Cingii, Rochæ, & Rocheræ Albenfis Diocesis, in omnibus, & singulis ipsorum, & cujuslibet eorum finibus, podere, iuribus, & pertinentiis de districtu Consilii, & Signoria, cum omni Domino, & honore, Jurisdictione, mero & mixto Imperio, Furnis, Montibus, & Planiciebus, Pascuis, piscationibus, Venationibus, Ripagiis, & cum omnibus aliis, & singulis ad ipsa Castro, & loca, & quodlibet ipsorum, aut ipsi Thome pro ipsis pertinentibus, seu que pertinere possent quovomodo, ad habendum, tenendum, & possidendum quasi, & quicquid sibi, & suis hæredibus deinceps placuerit perpetuo faciendum, & cum accessibus, & egressibus suis, & cum omni Jure, & actione, usû seu requisitione ipsis Castro, & locis, & cuilibet ipsorum, aut ipsi Thome pro ipsis, & quolibet ipsorum modo quolibet pertinente, que Castro, & loca cum omnibus, & singulis superscriptis idem Thomas ex nunc dicti Domini Principis nomine precario se constituit possidere, & quasi, donec ipsorum Castrorum, & locorum, & cujuslibet eorum cum aliis superscriptis idem Dominus Princeps possessionem, vel quasi acceperit corporalem, quam accipiendi, & retinendi deinceps

quando vellet eidem licentiam omnimodam dedit, ANNO
1329. & dat de presenti, promittens idem Thomas dicto Domino Principi presenti, solemniter stipulanti dictam donationem, & omnia, & singula supra, & infra scripta perpetuo rata, grata, & firma habere, & tenere, & non contrariare, vel venire pro se vel alium aliqua causa, vel ingenio, de jure, vel de facto, nec non ipsam Donationem ingratitudine, vel causa aliqua revocare, sub pasto restituendi omnia, & singula dampna, expensas, & interesse quæ, & quas agens faceret, vel subiret in judicio occasione prædictorum, vel alicujus eorumdem, de quibus omnibus, & singulis solo agentis verbo simpliciter credatur sine testibus, & juramento, volens etiam, & concedens expresse, ac solemniter dictus Thomas dictam donationem si non excedat summa quingentorum aureorum, obtinere vires, & virtutem plurimum donationum, & tot, quot singulæ omnium ipsorum donationum infra prædictam quantitatem quingentorum aureorum existerint promitti etiam, & convenit solemniter dictus Thomas dicto Domino Principi pro se, & heredibus suis stipulanti, & recipienti se facturum, & curaturum cum effectu quod Dominus Manfredus Jacobus Henricus, Georgius, & Antonius de Careto Marchiones Sagonæ infra duos menses proximos, & communes boni fratres ipsius Thome completo quatuordecimo anno ætatis suæ infra duos menses proximos postquam idem Thomas fuerit requisitus, pro parte ipsius Domini Principis consentient omnibus, & singulis superscriptis, & ipsa omnia, & singula ratificabunt, laudabunt, & approbabunt, & de ipsis fieri precipient, & mandabunt publica Instrumenta, cum solemnitatibus, & renunciationibus opportunis, renunciando idem Thomas omni exceptioni doli in factum, sine causa, vel ex injusta causa & rei non sic gesta omnique exceptioni, auxilio, & defensionem, & beneficio restitutionis in integrum, & omni alio Juri Canonico, & civili, quibus contra prædicta, vel ipsorum aliquid posset facere, vel venire, vel aliter statuere, nec non omni testimonio, vel alterius modi probationi in contrarium, & fori Privilegio, quæ omnia, & singula superscripta prædictus Thomas juravit ad saneta Dei Evangelia tactis scripturis sacro sanctis vera esse, & ipsa omnia, & singula attendere, & observare bona fide, & non contrariare, vel venire perpetuo occasione minoris ætatis, nec aliqua alia occasione five causa.

Et ego Johannes Nassepox de Pinarolio publicus Imperiali auctoritate Notarius dictum Instrumentum receperum, & abbreviatum per Franciscum Nassepox Patrem meum quondam ipsum Instrumentum, ad faciendum recepi ex auctoritate mihi concessa per Illustrum virum Dominum Philippum de Sabaudia Principem Achayem prædictum Instrumentum in formam publicam reddegi prout inveni in Protocollo dicti Francisci Patris mei, nihil addito, vel mutato quod substantiam possit mutare, & me subscripsi signumque meum solitum, in ipso posui in testimonium veritatis.

Cum ejus Authentico in pergamina scripto sicut supra expedito in secretoriis Archiducali Archivio Mantuæ adverbatur præsentem sumptam copiam omnino conferre antea.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate Mantuæ Notarius ac dicti secretorii Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi, hac die 27. Augusti 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Prefectus, hac die 24. Augusti 1720.

LXXV.

ANNO
1332.

LXXV.

1. Août. Vertrag-Brief Marggraf Friedrich des Ernsthaften zu Meissen / so derselbe mit Herrn Heinrich dem Jüngern von Mauen / umb alle wider einander gebaute Streitigkeiten und forderungen aufgerichtet. geschieden am Tag S. Petri ad Vincula anno 1332. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Abtatz 18. pag. 209.]

C'est-à-dire.

Accord entre FRIDERIC SEVERE Margrave de Misnie, & HENRI de Plauen le jeune, au sujet de leurs Differens, & Pretensions; Fait le jour de St. Pierre aux liens l'an 1332.

Wir Friedrich von Gottes Gnaden Landgrave zu Thüringen / Margrave zu Misnie und in dem Ostlande / und Herr des Landes zu Misnie / bekennen offentlich an diesen Brief / alle den Leuten die er hören oder sehen lese. Das wir mit dem Edlen Manne Heinrich dem Jüngeren von Mauen / Rufe genannt / sint vertrieben und vorführt gutlichen und vernünftigen / umme alle die Krüge und Brüche / die zwischen uns beiderseits bisher sint geschehen und auch alle der Ansehnung und Vordernunge die wir zu im hatten / es were umme Gelde oder umme welcher hande andir Sache / ane umme die pfant Triptes / Lina und Egenenke / das sal bestellen alle unsern Herrn des Rosters Rive darüber luten. Aber das so saln wie in Dreihals-Ryken Schoft Kroschin unde löstigen Maren lösen / in Maren Maren woher Maren schuldig ist / zu andern unsern Leuten Schöcke wo her uns hin wisse / an uns siet und an uns befehle Mann zwischen hi unde te wisse / der nu nese tunte / des wir an ledig herin gemacht in unsern Ecten / aber kein unser Mannen / den herin schuldig ist / an löstigen Maren Silber oder in Schoft Kroschin / das sal her uns abe stan an den vorgenannten dreihals ryken Schoft unde Maren / was wir aber an derselben dreihals ryken Schoft unde Maren nicht entse und entse haben / das saln wir entse und entse lassen / zwischen hi unde te Maren Rake unde in eyne halbin Rake das nese darnach tunte. Wir saln auch den vorgenannten von Plawe / Rufe genannt / schuldig des Gebis und der Schuld der wir in entse und entse lassen / und das wir in entse und entse haben / unde schullen an auch schullen von te Maren Rake der nu nese tunte über ein Jar / was her über die dreihals ryken Schoft unde Maren schuldig blibe / unsern Ecten aber unsern besten Mannen vorpfordernunge unde vor Marnunge so wir beste ungen ane Georde. Unde saln auch nicht über an besten umme dis eine Krüge vor unsern Landgrave oder vor andern unsern Gerichten / über das / das wir den vorgenannten Hoyt von Plawe Rufe genannt entse lassen und nese / der vorgenannten dreihals ryken Schoft unde Maren bi der vorgenannten Zeit / des haben wir in zu Burgin geschick den Erben Herrn Bischoff Heinrich von Muenberg unde den Edlen Man Heinrich den Eldern Hoyt von Gera / Johannes Grosin von Symersheim den Eldern / unde Friederich von dem Honsberge unse Riner. Ob wir des nicht an teiten / so sal unse Rure Bischoff Heinrich von Muenberg unde Heinrich von Gera in die Stadt zu Winburg unde Johannes Grose unde Friederich von dem Honsberge in die Stadt zu Misne ritten / nach der Zeit wenn sie es genannt werden / von demselben Heinrich von Plawe Rufe genannt / an halde alle Inleddig haben der vorgenannten dreihals ryken Schoft unde Maren alle vorbesten ist. Aber auch das der vorgenannten unse Burgin sein abgange / des Goch nicht emvolle in der Zeit / So sal wir in alle eyten guten an des stad sein oder saln selbst davor stan / und das wir die vorbesten Rede siet unde ganz halbin ane Georde / Des haben wir darüber diesen Brief gegeben zu eyne Urkunde vursiglit mit unse Insigle / unde wir Heinrich von Gottes Gnaden / Bischof zu Muenberg / Heinrich der Eldern Hoyt von Gera / Johannes Grose von Symersheim der Eldere / unde Friederich von dem Honsberge bekennen an diesen selbst Brief / das wir vor das vorgenannte Goch Burgin worden sint / unde haben des auch zu eyne Urkunde an diesen selbst Brief unse Insigle geschangen. Geunge dieser Rede sint der Erbe Herr Bischoff Wippre von Misne / unde die Edeln Manne Greve Heinrich von Hohenstein der Jüngere / Herr zu Emdershausen / Greve Heinrich von Schwanenburg / Herr zu Arnstede / Heinrich von Kolbitz / Rame von Haldere / Heinrich von Kunsow / Die von Kothow unse Marschalck / Peter Preest

Goch Schmeckoph / unse Hovmeister / unde andir vurne lute vil. Dierc Brief ist gegeben nach Gottes Schenke lute send Jar / dreihundert Jar / in dem zwey undachtzigsten Jar / an Sente Petrus Tage / also her etzist wart u3 Eimen Banden.

ANNO
1332.

LXXVI.

Acta venditionis ville Machliniensis in Brabantia facta LUDOVICO Comiti Flandrie ab ADOLPHO Episcopo Leodiensi totoque Capitulo Majoris Ecclesie pro centum millibus librarum Turonensium nigrorum, hac simul conditione, ut tunc dictus Comes, quam successores illius, & heredes memoratum Feudum relevarer ab Episcopis Leodiensibus quovis tempore teneantur. Datum. 1333. [STEPH. BALUZII Vita Paparum Avenion. Tom. II. col. 549. Ex codice 720. Bibliotheca Colbertina.]

1333.

UNIVERSIS & singulis presentes Literas visuris & auditoris Ludovicus Flandrie, Nivernensis, ac Regicestensis Comes salutem in Domino facerem. Literas à Reverendo in Christo Patre ac Domino nostro Domino Adolpho Dei gratia Leodiensi Episcopo ejusque venerabili Capitulo Ecclesie Leodiensis super alienatione & translatione oppidi Mechliniensis Cameracensis diocesis & pertinentiarum ejusdem in nos & successores nostros Comites Flandrie factas pro certa pecunia summa nos recepisse & habere noveritis in hac verba.

Universis presentes Literas inspecuris Adolphus Dei gratia Leodiensis Episcopus totumque Capitulum majoris Ecclesie Leodiensis salutem in Domino facerem cum notitia veritatis. Noveritis quod nos considerantes, quod oppidum nostrum Mechliniense cum suis pertinentiis & juribus universis Cameracensis diocesis extra nostram potestatem & districtum in medio quasi Brabantie situm taliter aliorum Principum & Dominorum temporalium jurisdictionibus, territoriis, & districtibus inclusum sit & confictum quod ad illud nobis & nostris, precipue temporibus guerant, que, pro dolor, in partibus illis frequenter insurgunt, securus non patet aditus nec egressus, quodque dicto oppido & habitatoribus ipsius debite preesse eorumque servituti & subsidii nobis & Ecclesie nostre debitis libere gaudere non valimus nec valeamus, prout nec nostri predecessores bonae memorie poterant retroactis, unde gravia damna & dira pericula nobis & nostris saepius emerferunt, quodque tam propter praemissa quam propter nonnullas graves & indebitas rebelliones hominum & habitatorum praedictorum contra nos & predecessores nostros motas dictum oppidum cum dictis suis juribus & pertinentiis nobis & Ecclesie nostre quasi sterile semper fuerit & infructuosum, & ob hoc praemissis & quampluribus aliis quae nos movere poterant & debebant, possunt & debent, in considerationem sollicitum deductis, diligenti tractatu non tantum semel sed pluries inter nos propter hoc in capitulo nostro congregatos praehabito, provida deliberatione praemissa, ut Ecclesie nostre Leodiensis meliora & utiliora prospiceremus, nobili & potenti Principi nobis in Christo dilecto Domino Ludovico Flandrie, Nivernensi, ac Regicestensi Comiti oppidum nostrum Mechliniense praedictum cum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis suis universis, necnon cum omni districtu, honore, potestate, meo mixto Imperio, omnimoda jurisdictione, feodis, homagiis, gardiis, fructibus, redditibus, obventionibus, exitibus, emolumentis, & aliis juribus quibuscumque, vendimus, tradimus, & deliberamus, vendimus, tradimus, & deliberamus, pro certo & competentio pretio, videlicet pro centum millibus librarum Turonensium nigrorum, grosso Turonensi pro sedecim denariis Turonensibus computato, de quo nobis est congrue satisfactum, & quod in Ecclesie nostre Leodiensis utilitatem jam convertimus & profectum: ipsi quoque oppidum cum dictis appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, necnon & omne dominium, districtum, honorem, potestatem, meram mixtum Imperium, omnimodam jurisdictionem, feoda, homagia, gardia, redditus, obventiones, exitus, emolumenta, & omnia alia quae nobis & Ecclesie nostre

ANNO stræ Leodiensî competant seu competere possunt
1333. quoquo modo conjuncta vel divisa in ipso oppido, ejus appendiciis, accessoriis, & pertinentiis in ipsum Comitum per se & successores suos Comites Flandriæ perpetuò possidendum & tenendum transulimus irrevocabiliter & transferimus per prædictos sub modis & forma qui sequuntur. Videlicet quod dictum oppidum cum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, honore, districtu, potestate, & aliis, ut prædictum est, universis, unâ cum Germalont & Bornehem cum eorum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, quæ idem Comes & sui prædecessores à nobis in feodo tenebant & tenent, per dictum Comitum & suos successores prædictos à nobis Episcopis Leodiensibus de cetero & sub uno feodo & homagio tenebuntur, ita quod ab ipso comitatu ratione terræ Imperii nullis unquam temporibus alienari valeant nec in alium quemlibet quàm in Comitum Flandriæ transferri. hoc excepto quod Bornehem cum pertinentiis suis ab ipso Comitatu ulterius in feodum dari vel jam datum teneri valeat & esse retrofeodum nostrum & Ecclesiæ nostræ prædictæ, conventionem qualibet hæcenus in contrarium habita non obstant. Et ut ipsum feodum dicti oppidi Machliniensis cum Germalont & Bornehem sic unitum perpetuis temporibus cum dicto comitatu Flandriæ, ut prædictum est, firmius & fortius conjungatur & uniat, volumus & consentimus quod Comes Flandriæ qui nunc est & ejus successores Flandriæ qui erunt per tempore, dato quod ipsorum aliquem vel aliquos herede maleculo vel nullo proreus herede ex propria carne relicto futuris universis decedere contingeret & ingredi viam universæ carnis, præfatum feodum ipsius oppidi cum Germalont & Bornehem sic unitum, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, usibus, legibus, iuribus, vel statutis civitatis vel diocesis Leodiensî vel aliarum partium quarumcunque contrarium forsan inveniuntur, statuuntibus, vel tenentibus, ad illum qui in dicto comitatu Comitum premortuo legitime succedet liberè transmittant. Et tenebuntur tam dictus Comes qui nunc est quàm ejus successores Comites Flandriæ dictum feodum à nobis Episcopo & successoribus nostris Episcopis Leodiensibus relevare & aliàs de eo facere quæ boni & legales vassalli Dominis suis facere tenentur. Non tamen intendimus per inhabitantem separationem prædicti oppidi à prædicto comitatu, seu unionem ipsius ad prædictum comitatum, ipsum oppidum conjungere feodo vel retrofeodo quod nos vel ipse tenemus ab Imperio, à Rege Franciæ, vel Alemanniæ. Nec etiam est intentionis nostræ, quod ab ipso Comitatu vel ejus successoribus pro relevio vel ratione relevii quicquam exigatur vel solvatur. Et debemus nos & successores nostri dictum feodum sic unitum cum Germalont & Bornehem cum iuribus & pertinentiis suis, ut est dictum, universis ipsi Comitatu & ejus successoribus Comitibus Flandriæ prædictis erga quoscunque ut bonus dominus feodi defendere & garandizare. Et quamvis intentionis nostræ non existat, quod virtute translationis universalis dicti oppidi Mechliniensis cum iuribus & pertinentiis suis, de quo superius mentio habetur, transferatur in ipsum Comitum & ejus successores prædictos jus conferendi, providendi, seu disponendi de abbatia seculari seu prepositura dicti oppidi & iuribus ejusdem, de qua nulli potest nisi Canonici præfatos ejus successores omnia quæ in ipso oppido, ejus appendiciis ad nos, alterum nostrum, seu Ecclesiæ Leodiensem communiter vel divisi spectant vel spectare possint quoquo modo, sic universaliter transferre volumus & intendimus quod præter superius expressa nihil penitus retineamus in eisdem, constituentes ipsum Comitum traditione præfati omnium & singulorum prædictorum quæ ibidem habuimus & habere potuimus sub modis & forma superius expressis ex nunc verum & legitimum juris & facti possessorem. Et promittimus bona fide quod nos & successores nostri præmissa omnia & singula firmiter & inviolabiliter tenebimus & observabimus, & quod contra ea ullis unquam temporibus non faciemus nec veniemus per nos vel per alium tacite vel expresse, qualibet arte, cavillatione, vel ingenio, directe vel indirecte, nos & bona nostra & præsentia & futura tenore præsentium ad hoc efficaciter obligantes; renunciantes in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metus, &c.

conventionis, rei non sic gesta, exceptioni non numerate pecunie, non tradita, non soluta, in utilitatem Ecclesiæ non conversa, solemnitas & forma quæ in alienationibus rerum ecclesiasticarum necessaria sunt aut requiruntur de consuetudine vel de jure, non observatis authenticis *Hoc jus porreclum legibus, capitulo sine exceptione, constitutione Hoc consilium*, restitutioni in integrum, privilegio crucis sumptus & sumende, ac omnibus aliis privilegiis, gratiis, & indulgentiis sub quacunque forma verborum nobis vel Ecclesiæ nostræ à Romanis Pontificibus aut Prælati aliis, seu ab Imperatoribus, Regibus, aut aliis quibuscunque Principibus impetratis, datis, vel concessis, seu in posterum impetrandis, dandis, vel concedendis, & quod eis contra præmissa vel aliquid præmissorum uti non poterimus, etiam gratis concederentur vel darentur, ac omnibus aliis exceptionibus juris & facti, omnibus cavillationibus, subterfugiis, consuetudinibus, legibus, usibus, cautelis, & statutis per quæ præmissa seu eorumdem effectus in toto vel in parte impediri possent quomodolibet, vel tardari, juri dicenti generalem renunciationem non valere, ac omnibus aliis quæ nobis & Ecclesiæ nostræ Leodiensî prodesse possent quomodolibet in hac parte & ipsi Comitatu seu ejus successoribus aliquatenus obesse. Et ad majorem securitatem omnium & singulorum præmissorum supplicamus Reverendo in Christo Patri ac Domino Domino Walleramo Dei gratia Colonienfi Archiepiscopo, quatenus præmissa omnia & singula, quæ ad tam evidentem utilitatem & profectum nostræ Leodiensî Ecclesiæ cum multa deliberatione confirmare, decretum suum super iis interponendo, & defecum, si quis sit, eadem auctoritate suppleendo. In quorum omnium testimonium & munimen sigilla nostra præsentibus litteris sunt appensa. Datum & actum in capitulo nostro prædicto vigesima octava die mensis * anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo tertio.

* Julii.

Hinc est quod nos Ludovicus Comes prædictus oppidum Mechliniense prædictum sub modis & forma superius expressis nobis venditum esse recognoscentes, ipsum cum Germalont & Bornehem unitum & conjunctum, ut præmittitur, ab eodem Domino Episcopo & ejus successoribus Episcopis Leodiensibus qui pro tempore fuerint successivè in feodum relevare si-bique homagium ac alia de ipso feodo facere quæ dominis suis boni vassalli facere tenentur, & à Comitatu Flandriæ dictum feodum sic unitum non alienare vel disjungere nec in alium vel in alios quàm in nos & successores nostros Comites Flandriæ transferre, ceteraque omnia & singula superius in dictis litteris expressa, in quantum nos tangunt & tangere possunt quoquo modo, facere, tenere, adimplere, & inviolabiliter observare pro nobis ac nostris successoribus prædictis promittimus bona fide, nos & ipsos successores nostraque & cujlibet eorum bona omnia & singula mobilia & immobilia tam præsentia quàm futura, ubicunque fuerint, ad hac specialiter & efficaciter obligando, renunciantes in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metus, circumventionis, læsionis, deceptionis, rei aliter gesta quàm scripta, quibuscunque privilegiis, beneficiis, gratiis, indulgentiis à Romanis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, aut quibuscunque Principibus ac Prælati, & aliis sub quacunque forma verborum impetratis, datis, concessis, impetrandis, dandis, & concedendis, omnibus cavillationibus, subterfugiis, ac cautelis, & generaliter ceteris auxiliis & remediis tam juris quàm facti quæ nobis & successoribus nostris prædictis prodesse, præfatisque Dominis Episcopo & Capitulo siue futuris successoribus Episcopis Leodiensibus aut Ecclesiæ Leodiensî obesse possent in præmissis vel aliquo præmissorum, & per quas ea vel eorum aliqua impediri valeant aut in aliquo retardari, ita quod valeat hujusmodi renuntiatio generalis quemadmodum specialis fieret & expressa. In quorum omnium testimonium & munimen nos Ludovicus Comes prædictus pro nobis & nostris successoribus præfatis litteras eidem Domino Episcopo & Capitulo consutimus sigillo nostro majori quo utimur & uti consuevimus sigillatas. Datum anno Domini millesimo tricentesimo tricentesimo tertio.

LXXVII.

Burg-friede zwischen Friedrich Marggrafen zu Meissen! und Heinrich Landgrafen zu Hessen

2. Mai.

in

ANNO 1333. in der Stadt Treßfurt aufgerichtet / das niem-
 mand des andern feinde in besagter Stadt fa-
 hren/reiten oder gehen lassen soll. Geschehen am
 Sontag Cantate anno 1333. [LUNIG Deutsch
 Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Ab-
 satz 2. pag. 181.]

C'est-à-dire.

Pain de Burg soite & conclus entre FREDERIC Landgrave de Thuringe & HENRI Landgrave de Hesse, touchant la Ville de Treßfurt; dans laquelle les Ennemis de l'un ou de l'autre ne peuvent être reçus. Le Dimanche Cantate 1333.

Wir Friedrich von Gottes Gnaden Land-Gräf zu Thuringen und Margraf zu Meissen / und in dem Oberrhein / und Herr des Landes zu Meissen etc. Bekennen öffentlich in diesen gegenwärtigen Briefe / das wir vor uns und unsere Erben mit unsern lieben Getreuen / Walter von Mosfelde / Boger und Amannan zu Treßfurt / mit den Hochgebornen Fürstlichen Heiriden / Herrn Heßens-Andes / unsern lieben Schwager / einen rechten Burg-Frieden in Treuen gelobet / und soll auch niemandes des andern Feinde wissentlich reiten / fahren / noch gehen lassen in das Haus / noch in die Stadt / ohne Willen und Wissen des Feind er ist / geschwehe es aber unwillkürlich / so soll der Feind er ist / zu dem nicht mehr darzu thun / sondern er soll ihn des verurtheilen / zu dem er dessen Foramen ist / und er soll ihn zuhand von ihm lassen / und soll ihn in ihm selbst nicht dieweil er des andern Feind ist / nicht lassen kommen. Geschehe es auch / das zwischen unsern Anleuten / oder ihren Dienern / die zu Treßfurt zugehören / einmüthig Krieg oder Feindschaft sich aufhöre / da soll niemand unfonnen / denn durch Ungehorsamkeit / in welcher Weise er anders darzu käme / so habe er zuhand den Burg-Frieden gebrochen / und das soll sein ohne Gefährde.

Es ist auch gerichtet / würde der Burg-Friede gebrochen von uns / unsern Anleuten / oder unsern Dienern dergleichen zu Treßfurt / so soll unser Anleuten bey vierzehn Tagen / hernach als er ist genant worden / den Reich abthun / nach Meinen und nach Rechte / geschwehe das nicht / so sollen wir darnach selber bey einem Wärt / auf was es genant worden / zu Treßfurt ankommen / und sollen dergleichen den Reich abrichten / nach Meinen und nach Rechte / als Burg-Friedens Recht ist / ohne Arglist. Es soll auch jeder Herr seinen Thurn und sein Heil / der ihm gebühret / besitzen / als ihm das sitzet / den Thurnwarter und Wächter / die sollen die mit einander sehen / gemeiniglich / und die sollen hulden und schwören gehorsam und getreu zu sein / jeden Herrn und seinen Anleuten als Rechte ist / und gewöhnlich ohne Arglist. Welchen Herrn / die von niedrigen Thurn an der Theilung gehören / die mögen sie haben mit Stein / wehren / wenn sie wollen / gleich in der Höhe / als der höchste Thurn gegen den ist / und nicht höher / in einem schlechten Dach / das mag jeder Herr auf seines Thurns Wohl machen / welcher der ander ihm das wehret / so hätte diesen Brief und den Burg-Frieden verbrochen. Wir sollen auch keine neue Thor noch Pforten machen noch andere Gebäu auf unsern Theil des Hauses von Stein-Weck / noch von Holz-Weck bauen / der den andern Herrn schädlich möcht setzen / oder wie der wäre / und bey Nachbarn vergleichen / und es soll kein Herr in der Stadt bauen / und noch zu der Gemeine gehöret / es sey an Mäuren oder Bäumen / oder an welchen andern Dingen das sey / das sollen wir gemeinlich bauen und besitzen / also keine uns das alle Noth und Mühe düncket sein / und solle jeder Herr den Dritten Theil der Kost tragen. Were es auch / das der vorgenannte unser Anleuten abhänge von Todes wegen / oder das wir ihn entsetzen / das wir thun mögen / wenn wir wollen / so sollen die vorgenannte Herren oder ihre Anleute / den wir zu einem Anleuten setzen / unser Theil lassen einnehmen. Und er soll vor erste schwören und geloben / als die Herren und ihre Anleute zu den Heiligen geschworen haben / das er den Burg-Frieden und diesen Brief / und alle Stücke und Artikel / als die hier beschreiben stehen / stet und ganz halten werde / ohne Arglist. Und was von Jossen und von Wäntzen / oder von andern alten Reiche geschehe in der Stadt / da soll jeder Herr seinen dritten Theil anhaben / und sollen das / oder ihre Anleute / ein oder wiew / wie sie das allermüthig dünket / gemeinlich lassen.

Auch ist bey Drahman gerichtet / ob unser Anleuten oder ein der mann / die uns gehören an unsern Theil / gut haben in des andern Herrn Theil / das ihm gebühret / das ihm der Herr / in des Theil es gelegen ist / soll lassen bleiben / bey alten Ehren und Rechten / als Personens ist von Alters. Besondere sind wir auch geschworen / um das Kirchen-Lehn in der Stadt zu Treßfurt / und andere Kirchen-Lehen / die Frie-

drich von Spangenberg gehabt / zu lehn / die auswärtig den Gerichten und Gütern / die zu Treßfurt gehören / gelegen sind / als das wir sie zum erstenmal / wann sie ledig werden / leihen sollen: Darnach zum andern mal / wann sie ledig / der Stiff zu Mayn / zum dritten mal / unser Schwager der Land-Gräf zu Hessen / und also soll man das forever ewiglich halten.

Geschehe auch / das Friedrich von Spangenberg / seine Erben / oder ein ander Mann des Bures ichts anspreche oder ansetze / das zum dem Hause Treßfurt gehört / in welches Herrn Theile das gelegen wäre / das sollen die Herren also doch gemeinlich verthigen / und sich getreulich darzu annehmen. Were auch / das Gott nicht einwille / das wir mit den Herren einen Krieg anstellen / oder mit ihnen beyden / den Land-Gräffen / oder den Stiff zu Mayn / so soll ihre Stadt und was dazu gehöret / Burgmann und Bürger stillen / auch es sollen wir oder der Herren keiner / oder ihre Anleute kein arges darzu thun ohne Arglist. Alle diese vorgeschriebene Rede / Stücke und Artikel geloben wir vor uns / unsere Erben / den vorgenannten unsern Schwager und seinen Erben / stet und ganz zu halten / ohne Arglist / und geben zu einem Urkunde darüber diesen Brief / mit unsern Insigne besiegelt / dazbey sind gewesen / und sind auch Zeugen die Edlen Mann Graf Günther von Schwarzburg / der Graf Heinrich von Hanstein / Herr zu Sandershausen / Graf Günther von Schwarzburg und von Jernstadt / Heinrich Vogt von Blauen / Reuse genant / Heinrich der Edle Vogt von Geta / und die Erbknechte / Herr Friedrich von Herberge / Herr Johann von Salslingsdorf / Herr Ludwig von Raumbach / Herr Johann von Eisenbach / heimlicher Unser Schwager des Land-Gräffen Rath / und andere fromme Leute viel etc. Diese Dinge sind geschehen nach Gottes Geburth tausent und dreihundert Jahr / darnach in dem drey und dreißigsten Jahr / an dem Sontag Cantate.

LXXXVIII.

Ordonnance de PHILIPPE de Valois Roi de France pour la conservation de son Droit de Regale sur les Eglises & Benefices du Royaume. Donné à Vincennes au Mois d'Octobre 1334. [Copie Manuscrite.]

PHILIPPE par la Grace de Dieu Roi de France, sçavoir faisons a tous presents & avenir, que comme il ait été mis en doute par aucuns, si nous avons droit & a nous appartient de donner les *Benefices, Dignités, & Benefices*, quand ils avoient été, ou étoient trouvés non occupés, vacants & uniz de droit, & de fait, ou de fait tant seulement au tems de notre Regale ez Eglises de notre Royaume, auxquels nous avons droit de Regale, & se ceux a qui nos predecesseurs ou nous les avons donnés en devoient jouir. Nous nous tenons & sommes suffisamment & dûment informés, que nos Devanciers Rois de France, pour cause de la Regale, & de la Noblesse de la Couronne de France, ont usé & accoutumé, & ont été en possession & l'aisine de donner les Provenances, Dignités & Benefices, vacants de droit, & de fait, ou de droit tant seulement, ou trouvez non occupés, uniz & vacants tant seulement, & que nous aussi en avons usé, usons, & entendons user, comme de notre Droit Royal, toutefois que aucun cas semblable, ou quelconque cas dessus dit écherra : & donnons toute Audiance des Plaids, a tous ceux qui a nos dit usage accoutumés par nos Devanciers, Rois de France, & par nous continués, & aux droits Royaux, qui en tel cas nous appartiennent pour ceux de notre Couronne, & aux Collations par nous, nos Devanciers ou successeurs, faites ou a faire es cas dessus dits, ou aucuns de ceux. Et se aucun voudroit opposer, & que Plaids ou procez par aucun des cas dessus dits quelconques soient pendans au Parlement, ou devant quelconques nos Commissaires, & défendons a nos dessusdits Commissaires, que ils de ces Cas ne semblables ne reingent Cour, ne Connossance ores ne aultresfois; Et voulons dores en avant nul pourvus de cas dessus dits, si ce n'est par vertu de Provision & Collation Royale qu'il ait de nos Devanciers ou de nous, ou de nos successeurs Rois de France ne soit reçu a Plaid, ou ours en opposition, contre ceux qui ez cas dessus dits ou en aucun diceux sont pourvus au tems a venir par nous ou nos successeurs Rois de France, pour quelconques lettres on Oïroy qu'il imperte de nous, se expresse mention n'est faite mot a mot de ces presentes. Et voulons que dores en avant tous ceux qui en semblable cas dessus dits & chacun diceux ont Collation de nos Devan-

ANNO 1334. vanciers ou de nous, ou de nos successeurs Roix de France, soient tenus & gardés en possession & faillie paisible des Benefices a eux donnez nonobstant opposition d'autre, qui par vertu d'autre *Collation* s'y sont opposez ou oppoient a present, ou veillent oppoier au tems a venir, & ce avons nous ordonné & ordonnons de certaine science *enfermez de nos Droits* & ulage, deffius dits, & mandons par le teneur de ces presents a nos Amés & Feaux, les gens qui tiendront nostre prochain Parlement & les Gens de nos Compts que a perpetuelle Memoire facent les presents enregistrer en nos Cours de Parlement & des Compts, & mettre & garder pour Original au Thresor de nos Chartres & de nos lettres. Et a ce que ce soit chose ferme & stable a toujours mais, nous avons fait metre nostre sceel en es presents lettres. Donné a Vincennes au mois d'Octobre de l'an de grace 1334.

LXXIX.

1336. Pax inter OBIZONEM, & NICOLAUM Marchiones Effenfes ex una, ac GUIDONEM & MANFREDUM de Piis ex altera parte initia, per quam prefatus Marchionibus Civitas, & districtus Mutinae certis conditionibus traditur, qualiter a Guidone, & Manfredo fuit possessus, ipsi vero terra Carpi cum mero, & mixto Imperio, reliquique juribus, & pertinentiis libere relaxatur. Actum Verone 17. Aprilis Anno 1336. Indictione IV. [Authentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

EXemplar ab Exemplo ab autentico relevato cujus tenor talis est. In Christi nomine amen, anno a Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die Mercurii decimo septimo mensis Aprilis Verone in Contrata Sancte Marie antiqua, in Aula nova Magnificorum Dominorum Alberti, & Mastini fratrum de la Scalla & presentibus testibus vocatis, & rogatis, Nobilibus viris Dominis Guecelone Advocato Irevixe, Gilberto de Illiano de Regio, Nicolao a Tabula, Galacio de Medieis, Duxio de Gruamontibus, Dracone de Costabilis, & Philippo de Paganis de Ferraria, & aliis multis Nobilibus. Cum Guerra fuerit diu agitata inter magnificos Viros Dominos, Dominos Obizonem, & Nicolaum Marchiones Effenfes ex una parte, & Dominos Guidonem, & Manfredum de Piis ex altera super contentione Domini Civitatis Mutine, & ejus districtus. Volentes dicta Partes ad concordiam, & amicitiam pervenire, & sicut ipsi guerre imponere ad invicem pro bono pacis, & concordie, ad talem conventionem, & concordiam pervenerunt, videlicet, quod prefatus Dominus Manfredus pro seipso & vice & nomine dicti Domini Guidonis, pro quo de rato promissit haberi lo, sub obligatione suorum Bonorum promissit prefato Domino Obizono Effenfi presenti, & stipulanti, & recipienti pro se, & dicto Domino Nicolao ejus fratre, & ipsorum heredibus, dare, & tradere eisdem vel alteri recipienti nomine ipsorum liberum, & expeditum Dominium, liberam, & expeditam possessionem Civitatis Mutinae, & districtus, quod, & quam predicti Domini Guido, & Manfredus habent, tenent, & possident, ut a modo predicti Domini Marchiones debeant dictam Civitatem, & ejus districtus libere habere, tenere, & possidere, & omnem eorum utilitatem facere sine contradictione dictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi, & suorum heredum. Et versa vice predictus Dominus Obizo Marchio, pro se, & dicto Domino Nicolao Fratre suo, pro quo promissit de rato habendo, & pro ipsorum heredibus sub obligatione omnium suorum bonorum promissit dicto Domino Manfredo stipulanti, & recipienti pro se ipso & vice, & nomine dicti Domini Guidonis, & ipsorum heredum, & omnium contentorum, & nominatorum in infrascriptis pacis, & aliorum omnium quorum interest, vel interesse poterit, infrascripta pacem attendere, & observare, & ea ratificare, concedere, & approbare post collationem dicti Domini infra dies quindecim proxime subsequentes, & in omnibus, & singulis Capitulis hujus Contractus superscriptis, & infrascriptis, dictus Dominus Obizo attendere faciet, & observabit, & attendi fieri, & observari faciet per omnia, prout in infrascriptis Capitulis con-

tinetur. Quae pacta, & Capitula sunt hæc: Inprimis quod Domini de Piis, & eorum Amici tam Nobiles, quam populares tractentur per dictos Dominos Marchiones, & per quemlibet eorum, & per eorum Officiales in omnibus, & per omnia tanquam veri amici dictorum Dominorum Marchionum, & in omnibus Officiis, & in omnibus aliis que pro tempore sunt peragenda. Item quod omnes Ghibellini nobiles, & potentes possint redire Mutinae, exceptis Nicolao de Fredo, Johanne ejus filio, Albuno ejus Nepote, Mattheo de.

redire Mutinam, nec prope Civitatem Mutinae, pro tria miliaria hinc ad tres annos proxime venientes. Omnes autem alii Nobiles vel potentes extrinseci Civitatis Mutinae remaneant extra Civitatem Mutinae per quinque annos, & non debeant, neque possint se appropinquare Civitati predictae pro tria miliaria, exceptis nobilibus de.

& eorum Amicis qui possint Mutinam redire. Item quod omnes Populares libere possint redire in Civitatem Mutinae, exceptis quindecim, qui debeant remanere extra Civitatem Mutine per quinque annos, qui quindecim sint, & esse intelligantur hii quos dicti Domini Guido, & Manfredus duxerint nominandos. Itemque Domini Marchiones solvent & satisf.

facient Zacharie de Disalcis Massario Communis Mutinae decem novem millia septemcentum quinquaginta sex librarum, & undecim Denariorum Mutinensium, quos recipere debet a Communi Mutinae, a Kalendis Novembris proximi preteriti retro pro expensis per eum factis pro Communi Mutinae in solutionibus salariorum dictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi Rectorum, Officialium stipendiariorum ab equo, & pede. Ambaxiatorum, & Ispiarum dicti Communis, & aliorum quorumcumque, secundum quod apparet in ratione facta de predictis expensis ex causis predictis, & aliis quibuscunque per Rationatores ad hoc electos, pro quo debito obligata sunt bona, & redditus Communis Mutinae Zacharie predicto. Et quod solvent, & satisficient, & solvi, & satisfieri faciant omnibus Rectoribus, & dicto Massario, Officialibus, & stipendiariis, & omnibus aliis personis ex predicta ratione dicti Massarii legitime recipere debentibus a Communi Mutinae, usque ad diem collationis Domini dictae Civitatis Mutinae, & Possessionis ejusdem. Itemque Castrum Carpi, cum Curia, pertinentiis, Juribus, & Jurisdictionibus suis, prout & secundum quod concessum, & dotatum fuit per Ecclesiam, Imperatores, & Reges, vel per aliquem eorum, ut patet in Privilegiis dictarum concessionis vel dotis Ecclesiae, Imperatorum, vel Regum, & secundum quod hodie dotatur, tenet, & possidet vel quasi prefatus Dominus Manfredus cum mero, & mixto Imperio, jurisdictione, & potestate, & pleno jure libere relaxetur ipsi Domino Manfredo, & suis heredibus sine aliqua conditione, vel molestatione juris vel facti Dominorum Marchionum Effenfis, vel alicui alterius personae. Et quod Villa Sancti Marini intelligatur, & sit de districtu, & territorio, ac Jurisdictione dictae terrae Carpi. Et quod predictus Dominus Manfredus, & ejus heredes idem jus, merum, & mixtum Imperium, Jurisdictionem, & potestatem habeat in dicta Villa Sancti Marini, quam, & quod habent in dicta terra Carpi per omnia. Et quod dicti Domini Marchiones teneantur, & debeant defendere, & manutenere, omni exceptione juris, & facti remota, predicto Domino Manfredo, & ejus heredibus dictam terram Carpi cum ejus pertinentiis, & dictam terram Sancti Marini, cum omni mero, & mixto Imperio, & Jurisdictione, & Potestate, ab omni persona, Collegio, Universitate, Civitate, & loco, & contra quamlibet personam, Collegium, Universitatem, Civitatem, & locum quocunque tempore, & ex quacunque causa. Et quod teneantur ipsi Domini Marchiones dicto Domino Manfredo pro se, & suis heredibus recipienti ratificare, & approbare, ac confirmare omnia Insuper dicta ad voluntatem dicti Domini Manfredi. Item quod Castrum Sancti Felicis cum Territorio suo toto libere relaxetur predicto Domino Guidoni, & ejus heredibus, cum mero, & mixto Imperio, Jurisdictione, Potestate sine contradictione, & molestatione juris vel facti ipsorum Dominorum Marchionum, vel alicuius alterius personae. Hoc addito, quod per Dominos Marchiones provideatur, & solvatur pro custodia dicti Castri, quicunque Custodibus, quos ponet, vel ponere voluerit dictus Dominus Guido hinc ad unum annum. Item quod Custodia Castri Formiginis libere relaxetur

Johanni

ANNO
1336.

ANNO
1336.

Johanni de Adelardis, & suis heredibus, & quod omnes terræ, & possessiones, quæ detente, & possesse fuerint per dictum Johannem, & quondam Guillelmum de Adelardis ubicunque sint libere rellasentur dicto Joanni, & suis heredibus sine aliqua contradictione vel molestatione eidem inferenda de jure, vel de facto per aliquam personam, Collegium, vel Universitatem. Item quod nulla Instrumenta, contractus, vel obligationes quæ, vel quæ reperirentur, vel deberent esse factæ, factæ, factæ, vel contractæ ab aliquibus Territoriis, vel habitatoribus terræ Formiginis aliquibus, vel cum aliquibus personis tempore quo dictum Castrum, & Terra Formiginis detinebantur per Dominum Legatum, seu per Nobiles de Saxolo valeant, nec teneant de jure. . . . nullus sint momenti. Et quod ex vigore dictorum Instrumentorum, Contractuum, vel obligationum vel alicui eorum nihil possit peti, vel exigi a predictis terris, vel personis habitatoribus ipsius terræ Formiginis, vel ab aliquo ipsorum per aliquam personam de jure, vel de facto, cum ipsa Instrumenta, contractus, & obligationes factæ, factæ, & facta fuerint, & contracta propter metum & vim. Et quod homines dictæ Terræ Formiginis non debeant aggravari, vel compelli de jure, vel de facto ad onera aliqua realia, & personalia hinc ad tres annos proxime venturos. Item quod dicti Domini Marchiones faciant, & curabunt quod Canale de herberia quod labitur ad Terram Carpi libere discurrat, & fluat, nec per aliquem impediatur de jure vel de facto, & dictus Dominus Manfredus procurabit quod Domini de herberia solvent dimidium ejus quod solum est solvi, manutinentibus dictis Dominis de Herberia clausas, & aquam dicti Canalis pro ut sunt consueti. Item quod Canale quod Dominus Guido accipit fecit de Plumine Sytulæ, quod discurrit ad Sanctum Felicem, libere discurret, nec per aliquem impediatur de jure deque facto. Item quod ipsi Domino Guidoni libere rellasentur possessio, & usus fructus paludis, quem, & quam nunc tenet, & possidet, ex vigore, & provisione concessionis factæ sibi per Dominum Regem Bohemiam. Item quod dicti Domini Marchiones faciant, & curent quod habitatio Domus in qua nunc habitat dictus Dominus Guido, libere relaxetur, & concedatur ipsi Domino Guidoni, & suis heredibus. Item quod dicti Domini Marchiones providant ipsi Domino Guidoni, & ei rellasent Molendinum de Cavaleris, quod nunc tenet. Item quod dicti Domini Guido, & Manfredus, & Galaxinus de Pisis, & eorum heredes conserventur, defendantur, & manuteneantur per dictos Dominos Marchiones super possessione, & detentione omnium Domorum, Terrarum, & Possessionum, & rerum mobilium quas hodie tenent, & possident per se vel alios de jure, vel de facto, nec per aliquem molestentur, vel inquietentur de jure, vel de facto. Item quod dicti Domini Marchiones ad petitionem Dominorum Guidonis, & Manfredi providant de octo officiis que volent ipsi Domini Guido, & Manfredus octo hominibus quibus volent singulis sex mensibus secundum terminos consuetos in Civitate Mutinæ, quæ Officia sunt hec: unus Notarius ad Cameram Dominorum Ancianorum, & ad reformationes, & provisiones, duo Notarii Potestatis ad mallum, unus Notarius Potestatis ad officium tercii Judicis, unus Notarius Potestatis ad Officium Judicis rationis, unus Procurator, sive Juxex ad Officium Caboretiorum Communis, unus Notarius ad Officium Camere Actorum, & unus Notarius ad Officium Massarii generalis in Mutina. Item quod dicti Domini Guido, & Manfredus, & omnes Nobiles de Pisis, & Manfredinus de Gorzano, & etiam Johannes de Adelardis sint exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus, & intelligatur quod Manfredinus, & Johannes sint exempti per decem annos tantum. Item quod dicti Domini Marchiones providant dictis Dominis Guidoni, & Manfredi, & Amicis suis, quos declarare debeat dictus Dominus Manfredus secundum quod videbitur conveniens Domino Mastino. Vide licet Domino Manfredus omni mense, ducentos Florenos, Domino Guidoni centum Florenos omni mense, Galaxino centum Florenos. Et sexcentum Florenorum in anno dividendos per Dominum Manfredum inter confortes & Amicos suos. Item quod Manfredinus de Gorzono, & alii nobiles de dicta Domo qui nunc sunt obedientes Communi Mutinæ, & predictis Dominis Guidoni, & Manfredus manuteneantur in omnibus eorum Juribus, & Jurisdictionibus, & honoribus Terræ, & Castri Gorzani sicut nunc sunt. Et quod homines, &

TOM. I. PART. II.

ANNO
1336.

habitatores Terræ, & Castri Gorzani sint liberi, & exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus hinc ad duos annos praterquam ab exercitiis, & cavalcatis. Item quod Guillelmus de Campilo, Jardioli de Guilla, Marcignonus de Malatignis, & eorum Amici, & sequaces manuteneantur in eorum juribus, jurisdictionibus, & honoribus sicut sint nunc. Item quod omnia que gesta, facta, administrata fuerint per dictos Dominos Guidonem, & Manfredum vel alterum eorum, vel per aliquem eorum Officiale quocumque nomine censetur, vel per Dominum Zacharia de Discaleis, Officiale, & massarium Communis Mutinæ juris, & paciorum presentium fisione, contra quod non admittatur probatio in contrarium, intelligantur, sint, & esse intelligantur rite, & secundum formam Juris, & fideliter, & bona fide factæ, & facta & quod de ipsis vel aliquo ipsorum factis per dictos Dominos vel Officiales predictos, vel per aliquos ipsorum, non possit, nec debeat per ipsos Dominos Marchiones, vel aliquem eorum, vel per aliquos eorum Officiales inquiri, cognosci, vel aliquo alio modo revocari, vel retractari, vel aliqua ratio peti fieri, vel aliquid restitui, vel reppeti, etiam remisse fuerint per predictos Dominos Guidonem, & Manfredum vel alterum eorum de gracia speciali, vel alio quocumque modo de jure vel de facto. Item quod predicti Officiales vel aliquis ipsorum non possint, vel debeant aggravari, molestari, vel inquietari de jure vel de facto per dictos Dominos Marchiones vel aliquem ipsorum per aliquem, vel per aliquos ipsorum Officiales ex eo quod omisissent vel omisissent dicere, deponere, vel consignare sua acta, & scripturas cuicunque conditionis fuerint ad Cameram Actorum Communis Mutinæ, vel ex eo quod omisissent facere vel fecissent vel omisissent, vel fecissent dicere aliquid aliud contra formam juris, vel Statutorum Communis Mutinæ. Et quod etiam ipsi Officiales, vel aliquis eorum non possint compelli per dictos Dominos Marchiones vel aliquem eorum, vel per aliquem eorum Officiale, vel aliquam aliam personam modo aliquo five causa, de jure, vel de facto, deponere, vel consignare ad dictam Cameram Actorum vel alibi aliquos libros vel scripturas aliquas eorum manus perventas, vel que scripissent, vel fecissent in officiis, vel ex tempore vicariis predictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi. Item cum certe obligationes, astucia & cautellæ quondam Gerardini de Lamioza tempore Domini quondam Domini Rainaldi de Bonacolis, & filii metu predictorum Dominorum factæ fuerint per certos Cives, & Comitatus Civitatis Mutinæ, & Carpensæ pecunias Dominos Rolandum, & Nicolaum quondam Domini Andree Boni, five de Chabona, qui dicuntur de Salamonibus, vel certas alias personas pro eis recipere in certis quantitatibus, & verum sit, quod predicti in ipsis Instrumentis obligati, & scripti non receperunt aliquam quantitatem pecunie a predictis, vel aliquo pro eis, sed ipsas obligationes, & confessiones in Instrumentis inde scriptis contentas fecerint per metum, & coactiones dictorum Dominorum, & suorum Officialium, & ob hoc per statutos Communis Mutinæ factum fuit quoddam statutum in favore dictorum Civium Comitatorum, & Carpensium, quod dictum Statutum ratum, & firmum sit, & mutari non possit, sed per dictos Dominos Marchiones, & suos Officiales, & quemlibet eorum debeat remota exceptione qualibet observari. Item cum propter rebellionem habitam per Commune Mutinæ contra Dominum Legatum in Ecclesia certi processus facti fuerint per summum Pontificem, & suos Officiales, seu per Inquisitorem hereticæ pravitatis contra Commune Mutinæ, & certos tam Nobiles, quam Populares, & Ecclesiasticos, & Laycos Civitatis Mutinæ, & districtus, & ipsum Commune & Cives tanquam contumaces fuerint condemnati, & sua bona fuerint Ecclesie seu Officio Inquisitionis confiscata, & sublequenter concessa per dictum summum Pontificem, seu suos Officiales, vel per dictum Inquisitorem, certis aliis personis. Quod dictum Commune, & homines Mutinæ non possint aggravari ipsi vel sua bona occasione predicta, sed conserventur, & manuteneantur in plena, & vacua possessione omnium Honorum, & jurium que tenebant, & possidebant antequam essent citati, condemnati vel sic privati, dictis processibus, citationibus, & condemnationibus, confiscationibus, vel concessionibus, vel aliqua earum non obstantibus, ac si facti, vel factæ non essent, Et idem observetur in quibuslibet excommunicatis, tam Clericis, quam Laycis, ut non inquietentur, vel molestentur

R 2

11

ANNO in possessionibus, & rebus quas tenebant, & possidebant ante tempus excommunicationis, & ab inde retro. Item quod predicti Domini Marchiones promittant facere, & curare quod a Dominis Guidone, & Manfredi de Pisis, Gerardo de Pisis Joanne dicto de Mantua quondam Domini Francisci de Fredo, Blanchino quondam Domini Fornazini de Gorzano, & Nicolao quondam Domini Ariverii de Macereto, nihil petetur, vel exigetur per Commune Bononie, nec per aliam personam nomine suo de quodam debito mille octingentorum Florenorum auri, in quibus dicti Domini Guido, & Manfredus, Gerardinus, Johannes, Blanchinus, & Nicolaus se obligaverunt dicto Communi Bononie seu ejus Syndico stipulanti pro eo, tempore quo Dominus Rex Bohemie erat Dominus Civitatis Mutine, cum dictum debitum fuerit contractum pro dicto Domino Rege, & Communi Mutine, & promittant facere, & curare quod predicti sic obligati liberentur, & absolvantur per dictum Commune Bononie vel ejus Syndicum ad hoc specialiter constitutum infra mensem a die collati Domini. Item quod nullum statutum, provisio, reformatio, decretum, sententia, preceptum, vel quodcumque aliud possit, vel debeat preferri vel fieri per dictos Dominos Marchiones, seu aliquos alios nomine suo, vel per aliquos alios nomine suo, vel per aliquos Officiales eorum, vel consiliarios, de jure, vel de facto in prejudicium suprascriptorum, & infrascriptorum, vel quod prejudicet, vel diminuat in totum, vel in partem aliquid de contentis in suprascriptis, vel infrascriptis Capitulis vel aliquo ipsorum, & si per ipsos, vel aliquem ipsorum, seu aliquem, vel aliquos predictorum fieret contra predicta, vel aliquod predictorum de jure, vel de facto, vel quod prejudicare, vel diminuire possit aliquid de suprascriptis, & infrascriptis, ex nunc prout ex tunc dicunt, & volunt dicti Domini Marchiones, quod illud tale factum sit nullius valoris vel momenti, seu ipso jure sit nullum, seu non teneat, nec valeat de jure, vel de facto. Item quod si aliqua obscuritas, vel dubitatio appareat, moveatur, vel esse diceretur, in suprascriptis, & infrascriptis Capitulis, vel pactis, vel in aliquo ipsorum. Quod declaratio, vel interpretatio debeat fieri, & intelligatur in favorem tantum dictorum Dominorum Guidonis, & Manfredi de Pisis. Item quod per dictos Dominos Marchiones provideri, & firmari debeat, quod nulla persona que non fuerit, vel steterit, tempore guerra cum Dominis Marchionibus ad ipsorum mandata, aut ad defensionem Civitatis Mutine, aut in Civitate Mutine, possit nec debeat contra Intrinsicos Mutine jus aliquod petere, aut debitum aliquod exigere hinc ad tres annos, & simili modo intelligatur de extrinsecis, a quibus non possit petere usque ad dictum tempus. Item quod Bartholomeus de Baroarit, & Baroncellus de Guorcero Notarii Domini Manfredi, & eorum heredes sint liberi, & exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus per tres annos praterquam ab exercitiis, & cavalcatis. Item quod promissiones facte super sponsaliciis tractatis per Dominum de Felbatoris nomine filii sui, cum quodam de Petrezanis inviolabiliter custodiantur, & serventur, non obstant minoritate utriusque futuri sponsi. Item quod Mutinensibus intrinsicis, & extrinsecis in aliquo suo facto vel jure non possit opponi aliqua exceptio excommunicationis interdicti, vel alicui sententie Ecclesie Romanæ, vel suorum Officialium in Judicio, vel extra. Item quod nullus possessor alicui rei immobilis, quod stetit ad mandata Communitatis Mutine, a quocumque annis citra continue, possit removeri a dicta Possessione nec super ea inquietari, vel molestari, nisi per modum iudicium, & ordinarium iudicium, non obstante aliquo statuto, reformatione, provixione, vel decreto, vel quoquo alio factis, vel stendis in contrarium. Item quod per dictos Dominos Marchiones opperetur, & fiet toto eorum posse, quod Mutinenses intrinsici possint tenere, & possidere omnes terras, & possessiones, quas habent, vel habere sunt soliti ultra flumen Scultene, & Panarii versus Bononiam, & eas recuperare si ab aliquo detinentur. Item quod Jacobus filius quondam Benedicti de Cagnolis bannitus pro malleficio commissio in personam Francisci filii Domini Antelmi de Zancaris pueri undecim annorum, & ejus consanguinei, non possit modo aliquo extrahi de bannitis, & condemnationibus in quibus est, occasione dicti Francisci, nisi pacem habuerit ab ipso Domino Antelmo, & ab ejus filiis. Item quod Possessiones, & Terræ, quas habet Dominus Antelmus in terra Pan-

ANNO zani, eidem libere relaxentur a quolibet possessore toto posse dictorum Dominorum. Item quod Nannes, & ejus nepotes de Papazonibus, Johannes de Pazonibus, & filii, & Zacharias de Maffa & filii, sint exempti ab omni onere reali hinc ad tres annos. Item quod omnes, & singuli Cives, & districtuales Mutinenses qui sunt, vel esse repererint obligati Communi Mutine, vel alie cujuscumque persone occasione, vel ex vigore quorumcumque redituum, vel Gabellarum ipsius Communitatis Mutine ab hinc retro, vel occasione quorumcumque fidejussionum, seu Promissionum faciarum, vel quæ facte esse repererint ab hinc retro pro se vel alio nomine & occasione ipsorum reddituum, vel Gabellarum, vel alicui eorum in aliqua, seu aliquibus quantitatibus pecuniæ, falsis, vel Bladis, sint, & esse intelligantur de jure totaliter absolvi ab ipsis promissionibus, & obligationibus antedictis. Et quod de hoc fiat, & fieri debeat speciale statutum in quantum predicta tangant Commune Mutine, Gerardinum de Molza, & ejus heredes, & Rolandinum, & Nicolaum quondam Domini Andreæ Boni, vel aliquem eorum. Item cum Andreas de Lamolza habeat plura, & plura credita contra multos Cives, & Districtuales Mutine, & cum ipsi Cives, & districtuales propter guerrarum discrimina sint incommodis aggravati, quod per ipsum Andream, vel alium nomine suo non possit procedi ad exigendum dicta credita hinc ad tres annos. Et hoc locum habeat in intrinsicis, & extrinsecis. Item quod Frater Jacopinus, nunc Rector, & administrator Hospitalis, & Ecclesia Sancti Leonardi de Mutina defendantur, & manuteneantur per dictos Dominos Marchiones, in ipsa Rectoria administratione, & Prioratu dicti Hospitalis sicut modo est. Item quod dictus Dominus Marchio provideat Domino Pincepo filio Domini Vanni de Brancalibus, & ejus heredibus de quodam potere Communis posito in Terra Sollerie, in loco dicto Silva de lamma, quod appellatur potere Domini Guidonis de Suzara, & est sexaginta Libris, vel circa, quod Dominus Rex Bohemie concessit Uguzoni Famulo suo. Et quod factio nunc dicti Domini Vannis, seu ipsi Dominus Vannes, vel Jordanus ejus filius, & eorum heredes pro dicta statione, & extimacione dictæ stationis tamen sint exempti ab omnibus oneribus realibus semper. Item quod Dominus Zacarias de Discalcis, & sui heredes sint liberi, & exempti ab omnibus oneribus realibus, & personalibus. Et quod ipsi Domino Zacarie provideatur per Dominos Marchiones de habitatione stationis, in qua nunc exercet artem Cambii, que est Communis, retinenda per eum, & suos heredes in perpetuum. Item quod per dictos Dominos Marchiones satisfiat Teotonici stipendiaris Mutine, tam de emendis rationabilibus equorum suorum, quam de pagis suis usque per totum mensem Aprilis. Quæ omnia, & singula suprascripta, & infrascripta promiserunt vicissim se unus alteri, & alter alteri, & mihi Notario infrascripto tanquam publice persone stipulanti, & recipienti vice, & nomine dicti Domini Nicolai Marchionis Estensis ablentis pro una parte, & dicti Domini Guidonis de Pisis ablentis pro alia parte, & omnium aliorum quorum interest, & interelle potest & poterit, solemnibus stipulationibus hinc inde intervenientibus firma, & rata habere, tenere, observare, & adimplere, & non contrariare vel venire, seu contrariare volenti consentire per se vel alium aliqua ratione, causa vel ingenio, de jure, vel de facto: Pro quibus omnibus, & singulis firmiter observandis predictus Dominus Manfredus obligavit eidem Domino Obizzo Marchio eidem Domino Manfredum omnia sua bona mobilia, & immobilia presentia, & futura. Et predictus Dominus Obizzo Marchio eidem Domino Manfredum omnia sua bona mobilia, & immobilia presentia, & futura ejusdem Domini Marchionis. Renunciantes dictæ Partes hinc inde exceptioni omnium predictorum non ita factorum, & permisorum, doli mali, conditioni sine causa, infactum actioni, & omni alio auxilio. Hac declaratione addita, quod suprascripti sexcenti florenorum auri dandi de provixione omni anno, & dividendi per dictum Manfredum inter confortes, & amicos suos, intelligantur dari debere pro rata mensium, videlicet singulis mensibus quinquaginta florenorum auri. Insuper ad robur omnium, & singulorum predictorum predictus Dominus Obizzo Marchio, & dictus Dominus Manfredus sponte, & ex certa scientia, & non per errorem juraverunt corporaliter tacto libro ad Sancta Dei Evangelia, omnia, & singula su-

ANNO
1336.

prascripta inviolabiliter observare, & observari facere, & in aliquo non contrariare vel venire. Deum Magnificus, & Illustris Dominus Dominus Mastinus de Lascala pro se, & Magnifico Domino Alberto de Lascala ejus fratre precibus, & mandatis predicti Domini Obizonis Marchionis ibi presentis juravit corporaliter talem libro ad Sancta Dei Evangelia, & promisit ipsi Domino Manfredi se facturum, & curaturum; omni juris, & facti exceptione remota, quod predicti Domini Obizo, & Nicolaus Marchiones Estenses omnia, & singula suprascripta inviolabiliter observabunt, & effectui omnimode demandabunt, sub obligatione omnium bonorum ejusdem Magnifici Domini Mastini. Volentes insuper, & mandantes dictas partes ex hoc contractu unius eidemque tenoris & forma fieri Instrumenta per me infrascriptum Notarium, & Albertum a Bombus, & Nigrexolum de Ferrariaria Notarios predictorum Dominorum Marchionum, & Baronum de Guerceto Notarium predicti Domini Manfredi Mutinensem.

Ego Tebaldi quondam Magistri Danielis Phifici Civis Veronenfis publicus Imperiali auctoritate Notarius, & Magnifici Domini Domini Mastini de Lascala Scriba, & Cancellarius predictis omnibus presentibus interfui, & rogatus ea publice scripsi.

In Christi nomine, millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die lune vigesimo nono Mensis Julii, hoc Exemplum suprascriptum per me Jaffinum de Jiffonaffis Notarium ex autentico suprascripti Tebaldi Notarii insinuatum fuit coram Domino Bartholomeo de Hengramis Juxta Communis Mutine, & in ejus presentia, & ad ipsum autentikum per me ipsum Notarium, & infrascriptos Schiatham de Brachalibus, Nani quondam Julii Specialis, & Venturam de Testagrossis Notarios diligenter, & fideliter auscultatum. Et quia idem Juxta cognovit dictum Exemplum cum dicto Autentico in omnibus, & per omnia concordare, ut eidem exemplo tanquam autentico, adhibetur de cetero plenam fides, suam in hiis, & Communis Mutine auctoritatem interposuit, & decretum mandans eidem Notariis, ut in testimonium predictorum se subscribant. Actum Mutine in Palacio Communis in Conseria Dominorum Ancianorum presentibus testibus Domino de Felbaronis, & Nicolao de Clauris &c.

Ego Schiata de Brachalibus Imperiali auctoritate Notarius, hoc exemplum una cum suprascripto Jaffino Notario, & infrascriptis, Nane quondam Julii Specialis, & Ventura de Testagrossis Notarius ad autentikum scriptum manu dicti Tebaldi Notarii coram dicto Domino Bartholomeo Juxta diligenter, & fideliter auscultavi, & quod utrumque concordare inveni de ipsius Juxta Mandato in ejusdem exemplum plenam fidem, & testimonium me subscripsi in millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die lune vigesimo nono Mensis Julii.

Ego Nanes quondam Julii Specialis Imperiali auctoritate Notarius hoc exemplum una cum suprascripti Jaffino, & Schiata Notariis & infrascripto Ventura de Testagrossis Notarius ad autentikum scriptum manu dicti Tebaldi Notarii coram dicto Domino Bartholomeo Juxta diligenter, & fideliter auscultavi & quod utrumque concordare inveni, de ipsius Juxta Mandato in ejusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi in millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die lune vigesimo nono Mensis Julii.

Ego Ventura de Testagrossis Imperiali auctoritate Notarius hoc Exemplum una cum suprascriptis Jaffino Schiata, & Nane Notariis, ad Autentikum scriptum manu dicti Tebaldi Notarii coram dicto Domino Bartholomeo Juxta diligenter, & fideliter auscultavi, & quod utrumque concordare inveni, de ipsius Juxta Mandato in ejusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi in millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die lune vigesimo nono Mensis Julii.

Ego Jaffinus de Jiffonaffis Imperiali auctoritate Notarius predictum Instrumentum ex Autentico scripto per dictum Tebaldum Notarium fideliter scripsi, sumpsi, extraxi, & exemplavi, & postmodum ipsum exemplum ad autentikum scriptum per dictum Tebaldum Notarium una cum suprascriptis Schiata, Nanne, & Ventura Notariis coram dicto Domino Bartholomeo Juxta diligenter, & fideliter auscultavi & quod utrumque concordare inveni, de ipsius Juxta Mandato, & in ejusdem exempli plenam fidem, & testimonium me subscripsi, in millesimo trecent-

esimo trigesimo sexto, Indictione quarta, die Lune vigesimo nono mensis Julii.

L. H. T. Ego Blasius filius Domini Oldemuradi de Pellegrinis Civis Mantue Imperiali auctoritate Notarius publicus Exemplum suprascripti Exempli suprascriptum per antedictum Jaffinum de Jiffonaffis ab autentico dicti Tebaldi, una cum infrascriptis Bartholomeo, & Andrea Notariis vidi, legi, & auscultavi, & ut in exemplo predicto contineretur, ita hic fideliter exemplavi, nil addens, vel minuens quod sensum mutet, nec variet intellectum, nisi forte in literis, vel silabis componendis, & preter signa Tabelionum qui se subscriperant in dicto exemplo, quæ omisi. Et quia utrumque invenimus per omnia concordare, ideo de Mandato, licentia, & auctoritate Sapientis Viri Domini Bernardini de Blanchis de Regio Judicis & vicarii ad Bancum mallorum pro Comuni Mantue deputati, suam, & Communis Mantue auctoritatem suprascriptis omnibus interponentis, & decretum nobis in hac parte concessis, ad majus robur, & firmitudinem promissorum me subscripsi, signumque meum apposui consuetum anno Nativitatis Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo, Indictione quinta; Die Sabbathi vigesimo Mensis Octobris in Civitate Mantue in Curvio Ancianorum prelati Communis Mantue, presentibus Dominis Minacio de Mollellis, Crescimbeno quondam Domini Trancelschini de Guacis, & Francisco quondam Domini Guidoni Aurificis de Crema omnibus Civibus Mantuanis vocatis testibus, & rogatis, de qua concessione, & licentia constat publicum Instrumentum rogatum; & scriptum per Nicolaum de Bonafantibus Notarium sub dictis die, millesimo, Indictione, loco, & ipsis testibus antedictis.

L. H. T. Ego Bertholomeus Natus quondam Domini Crescimbeni de Valentis Imperiali auctoritate Notarius exemplum suprascripti Exempli insinuatum una cum dicto Blaxio, & infrascripto Andrea Notariis vidi, legi, & auscultavi & ut in dicto Exemplum contineretur, ita hic per dictum Blaxium exemplatum invenimus, & utrumque per omnia concordare, ideo de Mandato, & licentia, ac auctoritate suprascripti Domini Bernardini Judicis, & Vicarii auctorizantis nobis concessis ad majus robur me subscripsi, signumque meum apposui in testimonium premissorum, die, loco, millesimo, & Indictione prescriptis, ac presentibus testibus prelibatis.

L. H. T. Ego Andreas filius Jacobini de Parriellis de Godio Imperiali auctoritate Notarius publicus Exemplum suprascripti Exempli insinuatum una cum suprascriptis Blasio, & Bartolomeo Notariis vidi, legi, & auscultavi, & ut in dicto Exemplum contineretur, ita hic per dictum Blasium exemplatum invenimus, & utrumque per omnia concordare, ideo de Mandato, licentia, ac auctoritate suprascripti Domini Bernardini Judicis, & Vicarii auctorizantis nobis concessis, ad majus robur me subscripsi, signumque meum apposui consuetum in testimonium premissorum, die, loco, millesimo, & Indictione prescriptis, ac presentibus testibus prelibatis.

In Christi nomine Amen. Anno à Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo quinquagesimo secundo Indictione quinta, die Sabbathi vigesimo Mensis Octobris, in Civitate Mantue in Curvio Ancianorum Communis Mantue, presentibus Dominis Minacio de Yfolellis, Crescimbeno quondam Domini Francelschini de Guacis, & Francisco quondam Domini Guidonis de Crema aurificis Civibus Mantue vocatis testibus, & rogatis. Ibi Sapiens, & discretus Vir Juris peritus Dominus Bernardinus de Blanchis de Regio Juxta, & Vicarius ad bancum mallorum pro Comuni Mantue deputavit, mandavit, ac licentiam, & auctoritatem concessit Blaxio filio Domini Oldemuradi de Pellegrinis Notarius exemplandi quoddam Instrumentum exemplatum, & suprascriptum ab autentico per Jaffinum de Jiffonaffis, & subscriptum per Schiatham de Brachalibus, per Nannem quondam Julii Specialis, & per Venturam de Testagrossis Notarios, quod Instrumentum continet Pacta, & Conventions factas, & facta inter Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Obizonem, Extensem Marchionem, agentem pro se, ac nomine, & vice Illustris, & Magnifici Domini Domini Nicolai Marchionis Extensis sui Fratris ex una parte, & Dominum Manfredum de Pils agentem pro se, ac nomine, & vice Domini Guidonis ejus fratris ex altera super contentione Domini Civis

ANNO
1336.

ANNO Civitatis Mutinae, & ejus Districtus, quod incipit: In Christi Nomine Amen. Anno à Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo trigesimo sexto, Indictione quarta, & finit, die Lune vigesimo nono Mensis Julii, & concessit, & licentiam dedit Bartholomeo quondam Domini Crescimbeni de Valentis, & Andreae filii Domini Jacomini de Paynellis de Godio Notariis ut una cum Domino Blasio supradicto in dicto Exemplo, quod scribet, vel faciet per Notarios, & Testibus se subscribant apponendo sigilla ipsorum ut eidem exemplo tamquam Originali adhibeatur de cetero plena fides.

L. H. T. Ego Nicolaus Filius Domini Francefchini de Bonafantibus Imperiali auctoritate Notarius Publicus his omnibus prelois fui, & rogatus scribere scripsi.

Cum ejus Authentico in pergamena scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuae adservato presentem sumptuam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joleph Maria Castileonus ejusdem Archivi Praefectus, hac die 15. Martii 1720.

LXXX.

1337.
9. Decembre.

Kaisers LUDOVICI Entscheidung beider Streitigkeiten / so sich zwischen Marggraf Friderich den Erbschafften zu Weissen / und denen Herrn von Plauen wegen des Bergwerks zu Hohenforst erhaben. Geschehen zu Schleislag am Dienstag nach Maria Empfängnis 1337. [LUNIG Teutsch. Reichs. Archiv. Partis Special. Continuatio 2. Abtheilung. 6. Absatz 18, pag. 210.]

C'est-à-dire:

Sentence arbitrale de l'Empereur Louis entre FRIDERICK SEVERE, Margrave de Misnie, & les Seigneurs de Plauen, sur les differents qu'ils avoient au sujet des Mines de Hohenforst. Fait à Slusung le Mardi après la Conception de la Sainte Vierge 1337.

Wir Ludwig von Gottes Gnaden / Königlich Kaiser / je allen Zeiten Meier des Reiches. Deren offenlichen an diesem Reich / daß wir unsern lieben Sun und Nissen Friderich Marggrafen zu Weissen / und die Erben Blau / Heinrich den Vogt von Plauen / den man nennet den Älteren / Heinrich den Älteren / Heinrich den Jüngeren Vogt von Gera / Heinrich den Älteren / Heinrich den Jüngeren Vogt von Weiden / freuntlich und gutlich entricht und ausgeschieden haben und alle Krieg / Meuch und Vlschiff bi zwischen in und her einander und daß Berdwert zu dem Hohenforst hinc her gewesen sint / als hernach geschrieben stat. Heinrich Vogt von Plauen / Rüsse genant / der egenant und sein Erben sollen daß vorgenant Berdwert und alle Anrecht leihen / befallen und befehen / daß selbe sollen die vorgenannten Dögte der alte von Blau / di von Gera / und von Weiden / und in Erben sin / ob der vorgenannten Vogt von Plauen der Rüsse und sin Erben nicht lenger en weren / An Rüsse

des vorgenannten Berdwerts / die zu der Irber gehören / sollen halb des vorgenannten unsers Sun des Marggrafen von Weissen und seinen Erben / und halb der vorgenannten Dögte und ihren Erben sin. Was aber von Irberredte / von Erbrechte / oder von andern Dingen / wie sie geheissen sin / bi zu der Irber nicht gehören / gewelt / daß sol dem vorgenannten Rüssen Vogt von Blau und sinen Erben zu vort gar volgen / da von daß es in sinen Richte und Gebieten gelegen ist / und wann der vorgenannte Rüsse und sein Erben nicht lenger sin / so es uff bi andern vorgenannten Dögte und in Erben gefallen. Auch sol der vorgenannte Rüsse von Blau und sin Erben all Gerichte in den abgenommen Berdwert behalten mit allen Dingen und Erben / als sie sin Erben uff in herdt haben. Wann aber er und sine Erben nicht lenger sin / so sol es volgen den vorgenannten andern Dögen und in Erben. Gescheh auch / daß den vorgenannten Marggrafen von Rüsse unsern Sun / und sinen Erben / oder den vorgenannten Dögen und in Erben an dem vorgeschriebenen Berdwert jemand an verigen oder hindern wolbe / So sol derselb Marggraf und sin Erben denselben Dögen und in Erben beholffen sin und si veredingen. Darzu getrenlich mit ganzer Macht an Rüsse / daß selbe sollen auch die Dögte und in Erben unsern Sun dem vorgenannten Marggrafen und sinen Erben wider um an Rüsse. Alle bis vorgeschrieben Rüsse / Städte und Kirchel haben wir geweltig vorgenannt den vorgenannten / den Marggrafen von Rüsse und den vorgenannten von Blauen / von Gera / und von Weiden / mit iren guten Willen / und Wissen und Räte irer Brunde und Ranne begerben. Und dar über in derselben wis / als sie vorgeschrieben sit / Sie auch sunderslich von unserm Heize in Rüsse halberstien gegeben haben. Derselben Rüsse / verdingumb Berchtung / als si hi verdingen / hat wir befestigt und bevesten / und bestigen und bevesten si auch von unsern und des Reiches wegen an disen selben Rüsse. Und wollen das si ewiglich in ire Krafft und Macht beliben. Je einen Verdwumb diß Rüsse der geben ist je Leistung an Dinstag nach unsrer Franden Tag als si empfangen ward. Nach Christus Geburt drutshunder Jar / darnach in dem süen und drutshunder Jar / In dem drut und drutshunder Jar unser Reiches / und in dem lebenden des Reichthums.

LXXXI.

Tractatus inter EDUARDUM III. Anglie Regem ab una, atque BALDEVINUM Archiepiscopum Treverensem ab altera parte; Quo ille ab Archiepiscopo auxilium & assistentiam requirit, & pro his sexaginta & unum mille florenorum se datum promittit, atque in magis idoneam Cautionem memorato Archiepiscopo Coronam Regni Anglie titulo pignoris obligat. Actum Anno 1338. Secundum stylum Ecclesie Anglicane, & Provinciae Treverensis die penultima Februarii. CUM Confirmatione dicti Regis super hoc Tractatu. Datum Anno 1338. die 18. Mensis Martii. [LUNIG Teutsch Reichs. Archiv. Part. Spec. Continuatur. 1. Fortsetzung 3. pag. 52.]

NOS Henricus, permissione divina, Episcopus Lincolnensis, Reynaldus Comes Debie & Zutph, Wilhelmus de Monte Acuto Comes Sarum, Henricus de Ferraris Camerarius, Johannes Dorca, Senescallus Hospitii, Sere-nissimi Domini Nostri Domini Edwardi Regis Anglie, Wilhelmus de La Pole Et Paulus de Monte Florum,

Speciale & sufficiens ad infra scripta ab eodem Domino nostro Edwardo, Anglorum Rege mandatum habentes, recognoscimus, tam dicti Regis Anglie, quam nostro nomine, publice per presentes, quod, licet ex parte dicti Domini Regis cum Reverendo in Christo Patre ac Domino, Domino Baldevino Archi-Episcopo Treverensi, super Auxilio & assistentia, Sacro Romano Imperio & dicto Regi per ipsum Domin. Archi-Episcopum faciendis, ac super certis Pecuniarum summis, eidem Archi-Episcopo ob hac dandis, Nonnulla Ordinationes & Conventiones facte & habitae dinoscantur, Promissionibus & litteris ab utralibet partium mutuo inde datis, Nos tamen, juxta illas, prefato Domino Archi-Episcopo, pro praestatis Auxilio & Assistentia, nomine quo supra, efficaciter promissimus, & promittimus

nos

ANNO
1338.

nos procuratores & facturos quod Vilhelmus Rufus, Judæus de Argentina, nomine dicti Domini nostri Regis, quinquaginta milia Florenorum aureorum de Florentia, honorum & legalium, (de quibus in litteris dicti Regis alias memorato Domino Archi-Episcopo datis, continetur) & etiam undecim Florenorum prædictorum.

Quæ quidem undecim mille Nos Comes Gelrensis prædictus, juxta Potestatem, nobis super hoc per dictum Dominum Regem in prædictis Litteris suis datam, tam ratione stipendiorum, quam pro hospitio ipsius Domini Archi-Episcopi, pro primo Mense ab eo tempore quo ipse Dom. Archi-Episcopus a Treven. pro dictis Auxilio & Assistentia progredi incipit, computando, rationabiliter moderati sumus & presentibus arbitramur, dabit & solvet integraliter, ante festum Palmarum proximum, Domini. Archi-Episcopo memorato.

Quod si hæc non fecerit, ex tunc nos, omnes & singuli prædicti, nomine quo supra, ante Dominicam *Quasi modo* proximum, ipsi Domino Archi-Episcopo, de prædictis Sexaginta uno Millibus Florenorum prædictorum, satisfacere debebimus integraliter cum effectu.

Insuper promissimus & promittimus, ut supra ultra prædictas summas, pro prædictis Auxilio & Assistentia, eidem Dom. Archi-Episcopo alia quinquaginta milia Florenorum prædictorum (de quibus etiam in Litteris dicti Regis sit mentio) ante festum Nativitatis sancti Johannis Baptiste proximum; Item eidem Domino Archi-Episcopo, ratione stipendiorum & sui Hospitalii prædictorum, post lapsum primi Mensis prædicti, quamdiu dictus Dominus Archi-Episcopus, vel ejus Exercitus, in Expeditione, ratione Auxilii & Assistentie prædictorum, fuerint, in principio cuiuslibet Mensis, undecim milia Florenorum prædictorum per nos, vel alios ex parte dicti Regis, integre nos daturus.

(Ceterum si dictum Dominum Archi-Episcopum, aut suos occasione Assistentie vel Auxilii prædictorum, dampna aliqua, in hominum suorum Captivitatibus, in Eorum perditionibus, aut alias qualitercunque, sustinere contigerit, hujusmodi dampna dictus Dominus Rex, & nos, Archi-Episcopo refundere tenebimus & plenarie relaxare.

Et, ut prædicto Domino Archi-Episcopo, super prædictis, plus ydonee cavetur, sibi Coronam dicti Domini Regis ac Regni Angliæ Hereditariam & præcellentiorē, rite & legitime quo supra nomine, pro quinquaginta milibus Florenorum prædictis in Festo prædicto solvendis, titulo Pignoris tradidimus & obligavimus, & his Litteris obligamus;

Promittentes, quo supra nomine, quod prædicta Corona, per solutionem & numerationem eorundem quinquaginta Milium Florenorum, & etiam quinquæ Milium Florenorum (quæ quidem mille dicto Archi-Episcopo, pro suis sumptibus, jam pro dicto Domino Rege factis, in omni eventum solvenda promissimus, & promittimus ante festum Sancti Johannis Baptiste prædictum) per nos, vel alios, nomine dicti Domini Regis, redimi & liberari debeat.

Quod si factum non fuerit, ex tunc præfatus Dominus Archi-Episcopus, idem Coronam libere poterit alii, vel alius, (ut sibi placuerit) ulterius obligare, usque ad summam prædictorum quinquaginta & quinquæ milium Florenorum, nec non pro dampnis & interesse, si quæ ipsum Dominum Archi-Episcopum ex retardata solutione dictorum quinquaginta & quinquæ milium Florenorum, ipsi Archiepiscopo faciendi, quocunque modo contigerit sustinere; super quibus dicti Domini Archi-Episcopi verbis, secundum sui Conscientiam prolati, stabimus & credemus; hoc tantum excepto, ne ipsa Corona Translatione Domini, ante Lapsum Anni, inchoandi in dicto beati Johannis Festo quomodolibet distrahatur;

Post Annum vero hujusmodi effluxum, nec prædictus Dominus Archi-Episcopus, nec quisvis alius, super prædicta Corona, prædictum Dominum Regem, nos, aut aliquem superiorem, in aliquo requirere tenebitur quovis modo.

Nec dictus Dominus Rex, nec aliquis nostrum, seu quisvis alter, suo, vel nostro nomine, dictum Dominum Archi-Episcopum, aut quemvis alium, super Corona prædicta, contra voluntatem ipsius Domini Archi-Episcopi, impetere poterit vel debeat.

Et, si per hujusmodi Coronæ obligationem dicto Domino Archi-Episcopo, de prædictis quinquaginta quinquæ milibus Florenorum, & dampnis & interesse

prædictis, ad plenum satisfactum non fuerit, ex tunc quicquid ipsi de præmissis defuerit, de hoc dictus Dominus Rex, ac nos nostrique successores, & Hæredes integre sibi satisfacere debebimus & tenebimus.

Est *insuper* conditum & adjectum quod, si sexaginta unum milia Florenorum, superius primo tacta, ante Dominicam *Quasi modo* prædictam, dicto Domino Archi-Episcopo solvendum, ante jam dictam Dominicam realiter & integre tradita & soluta non fuerint, ut superius est præmissum, tunc dictus Dominus Archi-Episcopus ad Auxilium & Assistentias prædictas minime tenebitur, nec dicto Regi, nobis, vel alicui, aut aliquibus, suo nomine, in aliquo penitus sit alstrictus;

Et nihilominus prædicta Corona memorato Domino Archi-Episcopo, pro suis, & suorum, laboribus, sumptibus & apparatibus occasione Auxilii & Assistentie præmissorum per ipsum Archi-Episcopum & suos jam factis, pro viginti & quinque millibus Florenorum prædictorum, remanere & esse debet tam diu cum efficacia obligata, quousque sibi de viginti quinque millibus jam dictis, ac dampnis & Interesse, si quæ ipsum Archi-Episcopum, ex mora solutionis prædictorum viginti quinque millium Florenorum, sustinere contigerit, per dictum Dominum Regem, nos, vel alios ex parte ipsius Domini Regis, fuerit plenarie & realiter satisfactum.

Quam quidem Coronam poterit memoratus Archi-Episcopus, post dictum Festum sancti Johannis, pro prædictis vigintiquinque millibus Florenorum, & dampnis & Interesse prædictis, alii, vel aliis Creditoribus, quos ydoneos reputaverit, obligare ac de ea disponere, sub modis, & Conditionibus, ac Observationibus, prout in casu prædicto, quo servire tenetur, de Obligatione hujusmodi Coronæ, pro majori summa faciendi, superius expressum.

Et, si præfatus Archi-Episcopo, per hujusmodi Coronam, seu ejus obligationem, de prædictis viginti millibus quinque Florenorum, ac dampnis & Interesse prædictis, satisfieri non potuerit, tunc quicquid sibi de eadem summa, ac dampnis & Interesse prædictis defuerit, & id, quo minus habuerit, tenebitur memoratus Dominus Rex, & nos, tenebimus, eidem Archi-Episcopo plenarie relaxare.

Nec ultra jam tacta viginti quinque milia, ac dampna & Interesse prædicta, prædictus Dominus Rex, aut nos, eidem Archi-Episcopo, in aliquibus aliis pecuniarum Summis, esse debemus obligati.

Et cum de dictis viginti quinque millibus Florenorum, cum dampnis & Interesse prædictis, fuerit infra Annum, a festo beati Johannis prædicto, vel citius, prædicto Archi-Episcopo satisfactum, tenebitur dictus Dom. Archi-Episcopus prædictam Coronam præfata Domino Regi, suove Procuratori, ad id sufficiens mandatum exhibenti, sub Sigilli Testimonio liberare.

Ceterum in omnibus & singulis supra & infra scriptis, in quibus præfatus Dominus noster Rex, aut nos prædicto Domino Archi-Episcopo obligati sumus, seu alstricti, in hiis etiam alstricti & obligati illi vel illis, qui Causam, vel Causas, aut presentes litteras ab ipso Archi-Episcopo habuerint, juxta Declarationem & Determinationem prædictas, esse volumus & debemus: volentes etiam ut circa obligationem prædictæ Coronæ, & circa alia, eadem facere possint quæ potest Archi-Episcopus memoratus.

Et, pro præmissis & sequentibus omnibus & singulis inviolabiliter observandis, constituimus nos, & quemlibet nostrum in solidum pro dicto Domino Rege Fidejussores & Principales debitores;

Volentes & eligentes ipse, si ea plene non fuerint observata, quod ipse Dominus Archi-Episcopus per se, & alios ultra hoc, quod dictum Dominum Regem, & nos, vel aliquem de nostris, præmissis non observatis, notare & inculpate valeat dictum Dominum Regem, Nos ipsos, Bona, & Res ipsius & nostras, ac Subditorum dicti Domini Regis, ac nostrorum, quibuscunque nominibus nuncupentur, sine cuiusquam Judicis aut Superioris Requisitione, Auctoritate, Licentia, injuria, vel offensa, invadere, occupare, detinere, ac se de eis intrinsecare; Ipsasque Res & Bona, obligare & distrahare possit, donec sibi de omnibus & singulis, quæ sibi de præmissis defuerint, seu quorum minus habuerit, plenarie satisfiat.

Item neque dictus Dominus Rex, neque nos, nec aliquis nostrum, ad Regnum Angliæ unquam absque libera & expressa licentia dicti Domini Archi-Episcopi, transfretare; vel venire debebimus; seu debeat;

ANNO
1338.

ANNO nisi prius satisfactum existeret prefato Domino Archi-Episcopo, secundum Determinationes prædictas, de omnibus & singulis prædictis.

1338.

Est insuper conductum specialiter & adjectum, quod nos, apud prefatum Dominum nostrum Regem Angliæ, faciemus & procurabimus, quod Rex ipse suis Patentibus Litteris, Majori suo sigillo pendente sigillatis, prefato Domino Archi-Episcopo, infra hinc & Dominicam quasi modo sæpe dictam tradendis, omnia & singula supra & infra scripta, de suo Mandato speciali, gesta fore recognoscit; & quod ea approbet, gratificet, & ratificet: Eaque firma & inconcussa servare pro Se, & suis Hæredibus, ac Successoribus per fidem suam promittat.

Et postquam hoc factum fuerit, ex tunc Litteræ dicti Domini Regis, alias conscriptæ & sigillatæ, ipsique Domino Archi-Episcopo occasione prædicta tradite; quoad quascunque summas Florenorum, ex parte dicti Domini Regis ipsi Archi-Episcopo quibuscunque terminis perfolvendas: Nec non quoad Dampna & Interesse, quæ ea occasione, eidem Domino Archi-Episcopo relaxanda vel refundenda esse debebunt; viribus vacuata, & quantum ad hoc, pro infectis penitus habeantur: eisdem tamen prioribus Litteris Regis, quoad alia in ipsis contenta, in suo robore duraturis.

Ea omnia & singula supra & infra scripta promissimus, & promittimus per fides nostras, per nos præstitas corporaliter, loco & vice Juramenti, dictum Dominum Regem, ac Nos ipsos, rata & grata, ac firma inviolabiliter servaturos & adimpleturos; & quod contra ea, per Nos, vel alios, occulte vel publice, directe vel indirecte, quovis exquisito ingenio, colore, vel arte, non faciemus, nec veniemus, nec a quoquam, quantum in nobis est, fieri permittemus.

Nec etiam prefatum Dominum Archi-Episcopum, in detentione prælibatæ Coronæ vel ejus obligatione juxta conscripta superius, impediemus, seu obstaculum aliquod interponemus, aut quomodolibet impetemus.

Renunciantes, pro dicto Domino Rege, nobis, ac nostris Hæredibus & Successoribus, omnibus & singulis, omni Juris beneficio Canonici & Civilis, nec non consuetudinibus, Privilegiis, Gratiis, Libertatibus, & Litteris quibuscunque, defensionibus quoque & Exceptionibus, quæ dicto Domino Regi, Nobis, vel nostris Hæredibus aut Successoribus, contra præmissa, vel ipsorum aliquod, possent & aliquid suffragari, Dolo, Fraude, & Violentia, in omnibus & singulis prædictis, semotis penitus & exclusis.

Ad hæc sunt hæc nobis, Episcopo & Comite Gelriæ, prædictis, præsentem & cooperante Domino Bartholomæo de Burghas Milite pro parte dicti Domini Regis:

Sed ex parte Domini Archi-Episcopi sæpe dicti, Nobilibus Viris Dominis, Johanne de Brunshorn, Paulo de Caych, Militibus: Tylmanno de Rodematur Armigero: Magistro Coquine; & Magistris Wytelo de Birgele, Rudolpho dicto Lasse, & Theodo dicto Hacke, Clericis Domini Archi-Episcopi Trevirensis prædicti, præmissa tractantibus & præsentibus in eisdem.

In quorum omnium evidentiam ac robur sigilla nostra præsentibus sunt appensa.

Ego quoque Bartholomæus prædictus, recognoscens me omnibus & singulis præmissis interfuisse, eaque tractasse, & quia, ex voto speciali, cum prædicto Domino Episcopo Lincolniensi, Fratre meo, nec Principali debitor, nec fidejussor esse possum, Sigillum meum, in præmissorum evidens Testimonium appendi etiam ad præsentem.

Dat. Anno Domini Milleesimo Trecentesimo, Tricesimo Octavo, secundum stilum & Consuetudinem Ecclesiæ Anglicanæ & Provinciæ Trevirensis die Penultima Mensis Februarii.

Conventionum cum Archi-Episcopo Trevirensi Confirmatio.

Nos Edwardus, Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, & Dux Aquitanie, notum facimus universis quod inter Nos, & Reverendum in Christo Patrem, Baldevinum Archi-Episcopum Trevirensis, per Venerabilem Patrem, Dominum Henricum Episcopum Lincolniensem, & specialem Virum, Reynaldum Comitem Gelriæ & Zutphanensem, asinem, Fideles nostros dilectos, tractatum, ge-

stum, & ordinatum existit, ex speciali nostro mandato & beneplacito, per omnem modum & formam, in infra scriptis Litteris comprehensos, quarum quidem Litterarum tenor, de verbo ad verbum, dignoscitur esse talis:

Nos, Henricus, permissione divina Episcopus Lincolniensis &c. ut supra de Dat. 28 Febr. usque ad hæc verba, viz.

Et nos Edwardus, Rex Angliæ supra dictus, omnia & singula, in supra scriptis Litteris expressata, rata & grata habentes, ea approbavimus, & præsentibus approbamus; promittentes nihilominus, pro Nobis, & Hæredibus nostris ac Successoribus, per fidem nostram corporaliter inde datam, quod omnia & singula præmissa, in quantum nos concernunt, firma & inconcussa observare, & adimplere debemus, ut tenemur.

In quorum omnium evidentiam, Sigillum nostrum præsentibus sit appensum.

Dat. Anno Domini M. CCC. XXXVIII. secundum stylum & consuetudinem Ecclesiæ Anglicanæ & Provinciæ Trevirensis die XVIII. Mensis Martii.

LXXII.

Vertrag zwischen Otto Graf von Orlamünde, und Johan Burggraf von Nuremberg / kraft dessen dieser jenem 4000 pfund guter Heller leihet auf die Stadt Kulmnach / und was unter 'elbige' gebühret / jener aber ihn zum Erben einsetzet von Pfaffenburg / Kulmnach und allen andern gütern / falls er ohne männliche Erben solte absterben / doch mit diesem Beding / daß Er Burggraf / die Töchter bestätt'n solte wann der Graf Otto einige solte gewinnen / und des Burggrafen söhne des Graf Otto söhnen / wann er einige haben solte / und der Burggraf vor den Grafen Otto sterben würde / 3000. pfund Heller geben solten / darum daß sie daselbige Recht zu des Graf Otto Söhnen haben / welches Recht der Burggraf / und seine Söhne gegen den Graf Otto gehabt haben: Es seyend die bedingnüssen mit eingerückt / wie die vorfallende künftigkeiten zwischen beyderseits unterzhanen solten abgethan werden. Geben am Palm-Sontag Anno 1338. [CHRISTIANI GASTELLI de statu publico Europæ novissimo. Tract. cap. 24. pag. 783.]

C'est à-dire.

Accord entre OTTON Comte d'Orlamünde & JEAN Burgrave de Nuremberg, par lequel celui ci prestant à l'autre 4000. livres de bons Hellers, reçoit en hypothèque la ville de Culmbach avec ses dépendances; outre quoi le même OTTON l'institue son héritier, dans Plasemburg, dans Culmbach, & dans tous les autres biens en cas qu'il vienne à mourir sans enfans mâles, à condition neantmoins de marier les filles convenablement. Le Burgrave en échange s'oblige que s'il vient à mourir avant ledit Comte OTTON, laissant l'un & l'autre des Fils, les siens payeront à ceux d'OTTON encore 2000. livres de Hellers moyennant quoi ils jouiront à leur égard des mêmes Droits dont lui Burgrave jouit à l'égard d'OTTON. Fait la veille du Dimanche des Palmes l'an 1338.

Wir Otto von Gottes genaden / Graff von Orlamünde / Hier zu Pfaffenburg / verjehen und thum fundt offentlich an diesen Brief / allen die ihn sehen oder hören lesen / das wir mit gesamter Handt der Edlen Frauen Kunigunden / unseren lieben Wirtin / und mit unserer Rätze Rath / uns lieblich und freuntlich vereren und bestimmet haben / mit dem Edlen Vorne / Johanssen Burggrafen zu Nuremberg / unsern lieben Heym also / das er uns geliehen hat 4000. pfund guter Heller / die wir von Ihm empfangen haben / auf unser Etade

ANNO 1338.

4. Avril.

ANNO
1338.

Ende Kulm nach auf das Dorf Graundobach/auf das Dorweg
Wortz/auf die Acker Kuppeln genant/ und auf alle die
Gut/Gülte und Nutz/ wie in dem Zolle zu Kulm nach als un-
ter der gerichtete Güte steht/ der Zoll gehört von Kulm nach
bis an die Kunitzgebirg und an dem bich der Kulm nach ge-
nannt ist/ an den Kauterburg nach/ und an dem fallenden
bäumen/ mit allem dem und zu der vorgenannten Stadt
Kulm nach und Gegend in dem Zolle/ als weit vorgeschrieben
steht/ gehört mit Dorffern/ Mäulen/ vomerchen/ Gerich-
ten/ Rechten/ Gütten/ Mitz/ Zinseln/ Steuern/ Fischwasser/
Schlag/ Abzelen/ Wäldern/ Holzschlag/ Gültle in der Stadt
und davor/ Besitzt/ mit dem genant ist/ mit dem Gedinge
besteht und eine Güte die vorgenannte Stadt Kulm
nach/ Güte und Gültle mit allen Rechten/ als vorgeschrieben
steht/ mit haben und nutzen sollen/ als langen und wie
oder unsere Erben/ dieselbe Stadt und Gut von ihm erben
und erlösen/ und die vorgeschriebene 4000. Pfunde Heller/
auch haben wir mit gesamter handt der Edlen/ Freunden/ Ku-
nigunden/ der ehegenannten unsrer lieben Wirtin/ und
mit wohlbedachten auch alle unsrer Herrschafft und Gut/
die wir haben/ gewinnen und lassen/ mit sammt dem Besten
Pflaffenberg/ Kulm nach und Dersgoff/ lant/ leuten und
Gütern/ wie die genant sind/ oder wo sie gelegen sind/ und
alle die wirt und Recht/ die wir haben zu der Besten De-
ner/ und was das zu gehört/ besteht und unbesetzt/
Besetzt mit dem Besten/ und Besetzt mit dem Besten/
den wir hiezu gemindertem Brief dem ehegenannten Bur-
graffen/ Johannessen und seinen Erben/ mit dem Gedinge/ ob
wir ohne ehelich Sun veräußern/ so soll die vorgenannte Bur-
graff/ Pflaffenberg/ mit lant/ Dersgoff/ Städten/ Mann-
schafft/ Gerichten/ Gelingen/ Wirtschafft/ leuten/ Dor-
fern/ Rechten/ Nutzen/ Güten und Genußlichkeiten/ wie die
genant sind/ oder wo sie gelegen sind/ und auch die vor-
genannte wirt und Recht/ zu vorgenannten Burgraffen/ Jo-
hannessen und seinen Erben verfallen sein durchschreiben.
Nun haben wir mit Mahnen aufgeschwommen das wir von
den vorgenannten Güten allen/ als vorgeschrieben steht/ wol
verkauften mögen/ 2000. Pfunde Heller durch unsrer Gese-
llten/ oder wenn wir wollen/ nach unsrer Loh. Nun
auch/ das wir ehelich Todter genant/ der soll sich der
ehegenannte Burgraff/ Johannes oder seine Erben unterwin-
den/ und soll die bestanden/ nach ihnen ehren und Treuen
und als wir selbst Kinder/ Auch ist gewest worden/ ob wir
vor eheharter Noth nicht verporen möchten/ wir müssen un-
serer Gesehten/ auch ein Theil verketten oder verkaufen an die
vorgenannte Wirtin und Stadt/ dieselben Gut sollen wir an-
nehmen den ehegenannten Burgraffen/ Johannes oder sein Er-
ben/ und sollen in die nach Vier Wanne Kahr/ der unsrer
jedweder einen nehmen soll/ geben zu kaufen oder verkaufen/
einen in einem Monat. War aber/ das dieselben Gut
dem vorgenannten Burgraffen/ Johannessen oder seinen Er-
ben nicht fügen waren zu kaufen oder darauf zu leihen/ so
soll er und seine Erben uns bevolhen sein/ sehr denen/ dem
wir die Gut verketten oder verkaufen/ ohne aller Gesehe.
Mit Mahnen ist auch gebunden/ ob der ehegenannte Bur-
graff/ Johannes er stirbt ehe dem wir/ und das wir ehelich
Sun hatten. So sollen uns und unsrer Erben/ des
vorgenannten Burgraffen/ Johannessen Erben gebor 200.
Pfunde Heller/ darum das sie dieselbe Noth zu unsrer Erbin-
nen haben/ das der ehegenannte Burgraff/ Johannes und
seine Erben/ zu uns/ unsrer Herrschafft/ lant/ Beste/ leuten
und Gütern/ besuchten und unbesetzten gehabt hat/ mit allen
Punkten/ Rechten und Rechten/ als vorgeschrieben steht. Ist
auch/ das wir eheliche Söhne lassen und das dieselben Söhne
andere eheliche Söhne gewinnen/ so sollen unsrer Söhne den
Anfall der vorgeschriebenen Herrschafft/ Pflaffenberg/ mit allem dem
was das zu gehört/ als vorgeschrieben steht/ lösen und wieder
kaufen/ von den ehegenannten Burgraffen/ Johannessen Er-
ben/ um 2000. Pfunde Heller/ und sollen die vorgenannten
Stadt Kulm nach mit allem dem/ das das zu verketzt ist/ als
vorgeschrieben steht/ auch unterkaufen um 4000. Pfunde Heller/
die sie uns und unsrer Erben vormals gegeben haben.
Auch soll der vorgenannte Burgraff/ Johannes oder seine Er-
ben/ uns und unsrer Erben/ lant/ lant/ Diener/ leute und
Gut besichtigen/ verporen und bevolhen sein/ gen allernämlich-
sich/ als sich selber/ und als sein eigentlich gut/ ohne ge-
sehe.

Auch sollen wir/ alle unsrer Anleihe/ Diener und hinder-
setzen/ Mitter und Rechten allernämlich/ vor dem vor-
genannten Burgraffen/ Johannessen/ oder seinen Erben ge-
horchen sein. War auch/ das zwischen unsrer und ehegenan-
nten Burgraffen/ Johannessen oder seinen Erben/ Dienern da-
heim aufkauft oder Erge geschet/ von welcher handt sage das
wir/ das soll mit der vorgenannte Burgraff/ Johannes
oder seine Erben/ aus Noth unversorgenden Teil/ beistehen/
an ein gebildet Richter sein/ also/ das wir jedweder Seit
zwei Erberger Mann aufreicht nehmen sollen.
Und war das unsrer Diener klagen/ so sollen wir je den
sümpfen Mann einen Erberger Mann von den ehegenannten
Burgraffen/ Johannes oder seiner Erben Diener nehmen. War
aber/ das des Burgraffen/ Johannessen oder seiner Erben
Diener klagen gegen unsrer Diener/ so soll er oder seine Erben
den sümpfen einen Erberger Mann aus unsrer Diener nehmen/
FOM. L. PART. II.

und was die mehrere Meinung das ertheilt/ der sollen sie
beiderseits geschoren sein. Auch sollen alle unsrer Anleihe/
die unsrer Besten gewaltig sein/ und alle unsrer Diener die
das zu gehörend/ oder die jetzund unsrer Diener sind/ oder
noch unsrer Diener werden/ zu den Heiligen schwören/ dem
ehegenannten Burgraffen/ Johannessen und seinen Erben mit
den Besten zu gewarten/ als lang in allen dem Rechten/ Punc-
ten und Artikeln/ als an diesem Brief geschrieben steht/ und
des sollen auch die Anleihe dem vorgenannten Burgraffen/
Johannessen und seinen Erben/ auf die Erde/ die sie geschwo-
ren haben/ ihr offen brief geben. War auch/ das wir desel-
ben Anleihen einen oder mehr absetzen wollen/ so sollen wir
vor unsrer Erben einen andern/ als guten darsetzen/ und der-
selbe soll auch zu den Heiligen schwören/ und das dem ehe-
genannten Burgraffen/ Johannessen und seinen Erben/ seinen
offen brief geben/ mit den Besten gewarten/ in allen dem
Rechten/ als vorgeschrieben steht. Auch sollen wir/ unsrer
Erben und alle unsrer Anleihe und Diener den vorgenann-
ten Burgraffen/ Johannessen und seinen Erben dienen und
bevolhen sein/ gen allernämlich/ so wie beste mögen ohne
gehebe. War haben uns auch mit Mann verbunden und
verporen/ gen den vorgenannten Burgraffen/ Johannessen
und seinen Erben/ das wir mit der vorgenannten Herrschafft
Pflaffenberg mit allem dem/ das das zu gehört/ als vorge-
schrieben steht/ das wir haben gewonnen und lassen/ fürdas
gen niemand verporen/ solle das in zu der obgeschriebenen
Geschäfte thedinge kein Schad sein/ das wir gen dem ehe-
genannten Burgraffen/ Johannessen geschwin haben/ und gen
seinen Erben. Auch ist gewest worden/ das der vorgenannte
Burgraff/ Johannes und seine Erben an diesen Wirtin von Hemberg
Thebing und Gemacht/ weder Gassen/ Herdingen von Hemberg
noch anders niemand meinen solle/ den sich selber/ und seine
Erben: Es soll auch der ehegenannte Burgraff/ Johannes noch
seine Erben keinen Anleihen zu Kulm nach setzen/ denn nach
unsrer Rath/ vor auch/ das wir/ unsrer oder seine Erben/
uns darmit entschließen/ so sollen wir einen fordern aus seinen
Dienern/ der uns beiderseits fügen sei/ den soll er dann zu
Anleihe setzen/ wie haben auch besondern aufgebunden/ das
der ehegenannte Burgraff/ Johannes und seine Erben alle Edel-
leith/ die zu der Herrschafft gehören/ sollen bleiben in allen den
Rechten/ als sie von alter herkommen sind. Auch haben wir
aufgebunden das lantgedicht/ das wir in der Stadt Kulm nach
nehmen sollen zu unsrer Beste/ Pflaffenberg/ ohne hindernisse
des ehegenannten Burgraffen/ Johannessen und seiner Erben
und das alle Thebingen/ Punkten und Artikel/ als sie von
wirth zu wirth hier geschrieben stehen/ ganz sein und ungetro-
den bleiben/ des haben wir unsrer Treue geben/ und zu den
Heiligen geschworen/ dieselben Treue zu behalten/ mit Urkunde
dieses Briefes/ der besiegelt ist mit unsrer und unsrer vor-
genannten Frauen/ Kunitzunden lieben Wirtin/ Pflaffen/ und
mit deren Edlen/ Mannen/ Kunitzunden/ Friederichs/ Gesehnde
der Gassen zu Dertingen und mit ihren und Gesehndlich/ In-
siegeln/ die unsrer liebt/ Dertin/ durch unsrer beide willen/ Je-
ner geacht/ unsrer/ zu unsrer und unsrer lieben Wirtin/ In-
siegeln an diesen Briefe hängt haben/ der Brief ist geben
am Palm-Abend/ da man Beht von Christi Geburt 1300.
Jahr/ und in der 38. Jahr.

(L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.)

LXXXIII.

*Promissio sive obligatio STEPHANI Comitis Pa-
latini Rheni & Ducis Bavarie, de Juribus &
Privilegiis Regni Romanorum, & Coelestium
suorum, in Electione Romanorum Regis, ma-
nutenendis atque defendendis. Datum Rheni
in campo, die Jovis post S. Margarithe, Anno
1338. [NICOLAI BURGUNDI Electo-
ratus Bavaricus. pag. 55.]*

Nos Stephanus Dei gratia Comes Palatinus Rhe-
ni, & Dux Bavarie, notum facimus cunctis
hominibus, qui has litteras vident, aut legi audient
Quod nos, una cum ceteris Electoribus considera-
vimus, & respeximus, ut didicim Romanum Impe-
rium in suo honore, iuribus, & bonis, atque etiam
nos & ceteri Electores, in nostro honore, iuribus,
Consuetudinibus, & Privilegiis, quae nos & praedi-
cto Imperio habemus, his temporibus, & antea ve-
hementer impediti & molestati fuimus, ac sumus,
& propter communem ac manifestam utilitatem to-
tius Christianitatis atque ad praememorati Imperii,
ac nostrum, ceterorumque Electorum honorem,
jura, Privilegia & Consuetudines tuendum, defen-
dendum, ac manutenendum, unanimiter conveni-
mus, & nos invicem univimus, quod praedictum
Regnum & nostrum principalem honorem, quem
ab

ANNO 1338. ab eo habemus, & obtemus, videlicet in electione Regni, in suis & nostrorum Electorum juribus, Privilegiis & Consuetudinibus, sicut ab antiquo, ad nos, tanquam Imperii Electores pervenit, & devolutum fuit, manutene, tueri, & defendere velimus, pro omnibus nostris viribus, ac posse, sine fraude contra quoslibet, nemine excepto: siquidem hoc nostrum honorem & juramentum concernit, neque hoc intermitteremus propter ullum mandatum, à quocumque vel quomodocumque hoc emanaverit, per quod Imperium nos & ceteri Electores in præscriptis rebus ullo modo impugnari possemus. Voluimus insuper, omnes Dominos & Amicos, qui ad nos spectant, vel non, siue sint Ecclesiastici, siue seculares, nostros Vasallos, ministeriales, Castellanos, Officiales, & Cives ad id faciendum rogare, inducere, illisque hoc mandare, in quantum valeamus: & ad hoc debet nostrum quilibet Elector ceteris auxilium præstare, sine fraude, ut isti nobis in his rebus auxilium & adjumentum præbeant, idque propter neminem intermittant, & ob nullas prohibiciones, Mandata, & interdictiones, à quocumque illa emanarint. Quod si præterea contingeret, ullam dissensionem aut dubium circa hoc Negotium inter nos & ceteros Electores exurgeret, quidquid nos tunc unanimiter, aut major pars circa hoc definimus, & statuimus, debet vim habere, idque tenere debemus, sine dolo. Omnia prædicta Capita, & unum quodlibet horum, singulatim promissimus bona fide, & promittimus præsentibus hisce litteris, per nostrum principalem honorem, nec non juravimus hoc ipsum ad Sanctos pro Nobis & nostris successores certum ac firmum tenere, & nullatenus contravenire, neque hoc intermittere ullo modo, sicuti in præcedentibus expressum ac scriptum est. Quod si per nos ipsos, aut quemvis alium possemus, valeremus aut efficere, ut alius aliquis nobiscum in hanc confederationem veniret, is jurare debet, atque promittere, se omne hoc præstare velle, sicuti in præcedentibus aut sequentibus scriptum continetur. Quod si vero nos aut nostrum aliquis, quod Deus avertat, adeo perverius esset, ut vel nos, vel alius quipsiam contra faceremus, aut facere vellemus, contra hoc tueri nos non debemus ulla dispensatione, relaxatione, abolitione, nec ullo alio beneficio, quocumque nomine hoc appellatur, unde-cumque, aut quomodocumque hoc proveniat, & fiat, per nostras & aliorum hominum preces, aut quod latine vocatur ex officio, neque ulla superioritate, qui sese in hoc intromittere vellet, & debemus Deo ac mundo infames, infideles ac perjuri esse, ac vocari, ubi, aut quocumque pacto contrafacere, aut venire ullo modo, omni dolo & fraude, in præscriptis omnibus puniis, & articulis, & eorum singulis, exclusis. Ac in verum testimonium præscriptorum, damus has præsentis Litteras secreto nostro obsignatas, quas datæ sunt Rhenis in Campo, die Jovis post. S. Margarite a natiuitate Christi Anno M. CCCXXXVIII.

LXXXIV.

6. Juillet. *Decretum LUDOVICI IV. Bavari Romanorum Imperatoris Ordinumque Imperii de Majestate Imperatoris & quod Imperator sit, qui ab Electoribus electus est, etiam si à Papâ non sit unctus, consecratus, & coronatus. Actum in Comitibus Rensensibus 6. Julii Anno Christiane libertatis 1338. Pontificatus BENEDICTI XII. anno IV. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag. 409. Le même dans Reichs Sagungen 2. Theil. pag. 34. en Allemand.]*

ANno Christiane libertatis MCCCXXXVIII. sexto die Julii, Benedicti XII. P. M. anno quarto, conveniunt Electores & Ordines Imperii in pomario vici Rhenoſei, ubi convenire atque de summis Imperii rebus colloqui solent. Concione vocata, Sacramento prius rogati, ritu solemniori, ex Consilii decreto, accitis tribus libellionibus, qui in acta, quocumque fierent dicerentur, ex fide referrent, subscriberent, atque in vulgus ederent,

hanc rogationem seiverunt, jusserunt, voluerunt, promulgarunt, perpetuo sanxerunt. ANNO 1338.

1. Sacro Sanctum Imperium, summa in Terris potestas, celeste donum est. Imperator enim primus ante omnes, secundus post Deum est, & tam grande nomen à solo Deo traditur, cui soli ille Reipubl. administrandæ rationem reddendam habet, qui à supremo duntaxat cœli numine in summo rerum humanarum fastigio collocatus est, & in terris neque parem neque superiorem habet. Per quem leges, jura, regna humana genti largitur æterna Majestas. *Cæsari reddite quæ Cæsaris sunt*, præcipit Christus. Is & Comites ejus omnes vestigia, honorem, officium, obsequium obedienter ac reverenter Imperatoribus præstiterunt.

2. A curiatis igitur Heptarchis, rebus impositus, continuo more Majorum, atque jure gentium, Rex est & vocatur. Ipsum contra Majestatem Reip. decus Imperii, Legatos ad Sacerdotem Roman. ut author fiat, copiam administrandi concedat, mittere, eidem jurejurando fidem alstringere, atque petere ab eo usum Regii diadematis, religio est: nullum harum rerum quis omnino est Pastor, qui servus ovium est, & in consecrando Domino gregi servit. Quippe jure suffragiorum, beneficio Electorum, atque populi, quique imperat. Hæc verissima esse convenit inter omnes Annalium, feram humanarum divinarumque peritos, atque jam sæpius utriusque juris, Cæsare atque Pontifici, cœlestis thesauri testimoſio comprobatur est.

3. Tamen quidam (ut fusi cœli successu rerum nimio, atque impotentes sui, mortalium animi: prosperis enim rebus ferocitas atque superbia augetur) impudentissime refragari non erubescunt. Et nonnulli sanctuli, qui fidei sacrarum litterarum magisterium arrogantiſſime sumunt, per fallacias verba Domini arguant simplicitati Christianæ imponunt, divinæ sapientiæ oracula polluant, contuminant: Sacram Historiam falso interpretando suæ causæ servire cogunt, suis moribus, atque vitiis, nempe ambitioni, superbie, avaritiæ accommodant, veritatem adulterant humanis nugis, cœlestem Philoſophiam commentis depravant, invertunt, à germano sensu ad suum negotium suasque mundanas captiosas rationaciunculas detorqueunt, non voluntatem legi sacræ, sed legem voluntati jungunt. More argutorum hominum magis quam ex æquo & bono, disputant, præter fas contra naturæ legem docere non erubescunt, Pastoris beneficiarium esse Dominum, neque ante Principem Principum esse aut nominari oportere, quam ille servus servorum author fiat, & dignum judicari qui regnet. Hæc cum maxima Christianæ Reip. perniciæ, intolerabili populi Christiani, Imperatoris Majestatis iactura, nec sine gravissimo Terrarum, Dynastiarum, Clientium Imperii detrimento, infligant Stygio principi, Domino hujus mundi, commenta esse eventus docet, exitus probat. Inde bella plusquam civilia, seditiones domesticæ, tumultus intestini concitantur, populus Christianus se mutis vulneribus atterit, cognato sanguine manus polluit, stupra, perjuria, adulteria, sacrilegia, peculatus, incestus, perfidia, impune committuntur.

4. Ob hæc dogmata pestifera, hisce pestilentibus erroribus classicum continentibus, cædes, homicidia, parricidia, incendia, passim eduntur; excidia regnorum, urbium, regionum, direptiones ubique sunt, ima summis miscuntur, divina humana perturbantur, pietas refrigescit, lites, discordia, scelera, simulata Religio, Ceremoniæ cassæ servant & gliscunt: justitia, pax, concordia, simplicitas, libertas, depulſæ Terris exulant: divitiæ atque arma dominantur: fraus, dolo & ambitus Ecclesiasticus corripunt gradum. Ut autem possit hujusmodi malis evitatis, augusta pace, festa quiete, populus Christianus fruatur, ex Consilii decreto, hoc que plebiscito decernimus, quæ supra ritu solemniori, Religione adacti, centuimus, perpetuo sancimus edicto, nimirum ex solo electionis beneficio omnem potestatem Imperiumque proficisci, nec ullo pacto Pontificis Romani in hac re sanctimonia, flaminio, autoritate, consensu opus esse. Quicunque aliter docuerit, sentierit, scidit, crimine lesæ Majestatis reus, hostis Reipublicæ atque proscriptus esto, capite pœnas solvito, bona ejus publica sunt, prædæ insciscuntur.

LXXXV.

Edictum LUDOVICI IV. Bavari Romanorum Imperatoris de diversâ Potestate Cæsaris, & Papæ; ubi simul JOHANNIS XXII. Papæ injuriam, ac tyrannidem erga se; & Imperium commissam pluribus persequitur, & ad futurum Concilium appellat. Datum in oppido Francofordiæ die 6. Augusti, Anno Christianæ libertatis 1338. Regni sui XXXIV. Imperii XI. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 410.]

IMPERATOR LUDOVICUS IV. divino duntaxat munere Cæsar Augustus, Universis Christianis salutem.

1. Divus Petrus atque Paulus, Nuntii æternæ Majestatis primarii, longo ante tempore prædixerunt, cecinerunt, sedulo nobis denuntiaverunt, post fata sua vestros, versutos, audaces, falsos Prophetas, Sacerdotes, legatos mendaces futuros, quorum facta jampridem depinxere nobis. *In templo Dei, inquit, hoc est Ecclesia, quasi fuit Deus sedebunt. Et supra omne id quod æquum gentium aut colitur, aut cultum est; extolletur. Nequid dicendi nequid faciendi ullum, nisi quod libet, noscent modum: gloriam, regnum concupiscendi nec finem scient, nec terminum capient. Dominationem, potentiam, Urbis Orbique Terrarum, nec minus ipsi exitiabilem; rejecta cruce Christi, arripient; consilii ad questum, lucrum, ambitionem, luxum, sermonibus, de populo Christiano, obvisi eruditate solidi vulgi, nundinabuntur.* Quæ itaque Vates illi veridici, arcanorum Dei interpretes, nobis ante cantarunt, verissima esse experimentis animadvertimus, & plane, nisi aini ad lyram simus, sentimus. Non imus inficilis, est genus hominum supersticiosius, quam ut temporum infelicitas refragetur, ad fraudes & commenta supersticiosa, quibus vulgus imperitum facile laetari atque capi solet, ingeniosissimum existit, ad tentandos mores impudentissimum, eruditate stultorum, quorum infinitus est numerus, abutitur. Meum est hujuscemodi argutias atque vasaframenta, ne hisce simplicitati Christianæ imponatur, veritati divine illudatur, detegere atque confutare.

2. A spinis non colliguntur uvæ, Propheta Dei non accipit munera. *Qui vult maximus esse, sit infimus omnium* (nunc iis Christus præcipit) & *Reges quidem dominantur populo, vos autem servi gregis mei, nempe pastores, non Domini estis.* Nihilominus tamen, quamvis illa clarissima sint, pessimi Pharisei, perditissimi Antichristi Comitibus Cæsaribus & suffragis Principum rebus impostum ajunt non esse Imperatorem, nisi primarius Sacerdos, qui Dominus Rerum, & utriusque potestatis manceps sit, author fiat. Idetsi pravum, ineptum, falsum, perquam absurdum, alienum à vita Sacerdotis Crucifixi, divino humanoque juri, sacris contrarium, nec rationi consentaneum fiet, tamen illi impostores in malitia pervicaciores quam boni in pietate existunt. Quis obsecro non videt, nisi talpa plane perpetuo oculis à rerum summo opifice damnatus, Terræ tenebris incubet? Repugnantiissima sunt, nec coire possunt, corporale & spiritale, terrenum & celeste, fluxum & æternum, caducum & immortale, ensis mysticus atque ferreus. Hic Cæsar à Deo datus est, ut malis, & pacis atque concordie disturbatoribus neci datus, boni tranquilla quiete perservantur: ille concioni Christianæ à Servatore commissus mortuus vite restituit, neminem occidit. Diversa sunt, Sacrificulus & Augustus; uterque celestis dono constituitur, suis limitibus clausus: atque, ut sunt humana & divina, ille *servum servus*, hic *Princeps Principum* habetur, & esse in bene constituta Republica debet. Nos solius Dei beneficio, Curiatorum Comitiorum jure, lege suffragiorum, autoritate Senatus, Majestate atque viribus populi Principatum tenemus. Si quis ambigat, ad Sacra Historio penetralia. Annales priscos recurat, ita dubitare desinet. Quod si ignorare perrexerit, ignorabitur. Ut tamen Sophiste illi, monstra, & abominanda larve Religionis Christianæ, clava Hercules repercutiantur, & suo ense jugulentur, veteres juris Pontificii (cui vacat) evoluti.

vat codices: ubi non semel scriptum est. Pontificis atque Imperatoris omnino diversas esse jurisdictiones, nec vires earum commiscendas esse.

3. Quò circa liquet, quam perperam atque temere Vicefimus ille secundus Imperii habenas sibi usurpaverit, præter fas atque æquum Italian à Regno Germaniæ separare conatus fuerit; adversus leges, instituta, morem Majorum; contra auspicia, intercessionem, autoritatem Senatus, Majestatem Principum atque populi Romani, Italici, Germanici, non tam nobiscum quam cum ipsa Republica Christiana bonus sane pastor vi, armis, & manu, non jure, disceptavit. Sanguinem Christianum lupus crevutus sivit & hausit. Item hostis, accusator, testis & judex, atque inimicus noster publicus, in propria causa tamen adversus nos absentes, indemonstratos, non vocatos, non judicatos, inauditos, nec citatos, nec loco legitimo, nec die dicto, contra leges, indicta causa, secundum se homo bellissimus pronuntiavit. Sicuti in rebus inuisibilibus & divinis Sacerdoti cedimus, ita jure nostro in humanis & his quæ conspici tangique queunt, superiores eo qui temporalia & dignitatem Regum, nostro beneficio possidet, sumus. Oportet magis Christo quam Pontifici Maximo obtemperare. Ille Imperatoris dicto suos audientes esse præcipit, hic vetat.

4. Hasce ob causas, bene, recte atque sapienter ab hoste Reip. Christianæ ad futurum totius Christianismi, cujus ille membrum (si tamen existit) non caput est, Senatui provocamus. Orbis, inquit Divus Hieronymus, *major est quam Urbis Ecclesia.* Sententiam igitur illius alterius & Vicefimi secundi adversus nos latam vanam, irritam, ex Consilii decreto censuimus, declaramus hoc edicto, quod Francofordiæ in augustiori templo rita solemnii subfixum, si quispian pertinax fuerit, qui oblatrare aut obstrepere audeat, tanquam veritatis osor, pacis conturbator, hostis Reipublicæ, inimicus pietatis, satelles Antichristi, mancipium Satanæ, perduellionis, perfidæ, perjuri reus, non Philosophorum argumentis vel decretorum, sed verbere, vinculis, carcere fatigatus, possessionibus, peculio multabitur, & ultimo supplicio, more Majorum, parricidium luet. Datum in oppido nostro Francofordiæ, die sexta Augusti, Anno Christianæ libertatis M. CCC. XXXVIII. Domini Ludovici Imperatoris Clementissimi, Regni XXIV. Imperii XI.

LXXXVI.

Rescriptum Apologeticum LUDOVICI IV. Romanorum Imperatoris contra JOHANNIS XXII. Papæ Bullam Excommunicationis, quæ nullius valoris, ac momenti esse, quemadmodum etiam Sacerdotium, & Imperium distingui; nec hoc ab illo ullâ ratione dependere, sed ab eodem utrumque principio, hoc est solo Deo procedere ex sacris Canonibus variè probatur & ostenditur. Datum in Oppido nostro de Franckenfurt 8. Augusti Anno Domini 1338. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 331.]

3. Août.

LUDOVICUS Dei gratia Romanorum Imperator & Semper-Augustus, Universis & singulis Regibus Christianorum, ac Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, quocunque honoris culmine præfulgeant, & cæteris Ecclesiarum Prælati, nec non secularibus Principibus, Marchionibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Dominis, Porestatibus, Rectoribus, Judicibus, & Officialibus provincialium, Civitatum, & Terrarum Romano Imperio subiectarum, & ipsarum quibuscunque incolis & habitatoribus, ac omnibus & singulis Christi fidelibus, tam Ecclesiasticis quàm secularibus, ad quos præsentem literæ pervenerint, gratiam suam & omne bonum.

1. Fidem Catholicam, quam Sancta Mater Ecclesia Catholica, extra quam nullus omnino salvatur, in Symbolis, Conciliis, & traditionibus ipsius Ecclesiæ sacrosanctæ, docet & tenet, firmiter credentes ac fideliter & firmiter confitentes, & ipsius Ecclesiæ sanctæ doctrinam in sacris Canonibus tra-

ANNO
1338.

ditam sequi volentes: quibusdam allegationibus, impugnationibus, & oppositionibus, quæ contra nos, & electionem ac promotionem de nobis factam ad culmen dignitatis Imperialis, & contra Imperialem auctoritatem, potestatem, & dignitatem opponuntur, ne simplicium corda possint inhiere, secundum sacrorum canonum & legum tenorem in his scriptis duximus respondere, & contra ipsos impugnantes & opposcentes, & eorum dicta procedimus, prout inferius continetur.

2. In primis contra Nos & Imperialem auctoritatem, & jus Imperii, allegatur & obijcitur, quod potestas & auctoritas Imperialis est à Papa; & quod electus in Regem Romanorum ex sola electione non est, nec dici potest verus Imperator, nec habet potestatem, jurisdictionem, & auctoritatem, antequam inungatur, consecratur, & coronetur à Papa, qui (ut dicunt) tam in temporalibus quam in spiritualibus habet plenitudinem potestatis. Ad quæ respondemus, hanc opinionem sacris canonibus ac juri & rationi pariter obviare, sicut expressè patet in Decretis, 96. *distincti. c. cum ad verum* & *ca. duo sunt*, & *canon. Imperator*. Ubi expressè habetur in hæc verba: *Duo sunt quippe, quibus principaliter hic mundus regitur, scilicet auctoritas sacra Pontificum & Regali potestas. Habet quippe Imperator privilegium potestatis sue, quam administrandis legibus publicis divinis consecutus est, nec Imperator jura Pontificatus, nec Pontifex jura Imperatoria usurpat.* Hæc ibi ubi Glossæ Ordinaria dicunt, quod istæ potestates sunt diversæ, & quod neutra dependet ab altera. & quod Imperator non habet potestatem sive imperium nisi à solo DEO. 93. *distincti. c. legitimus*, ubi in textu dicitur, quod exercitus facit Imperatorem, & Glossa super verbo Imperatorem dicit sic: *Ex sola enim electione Principum dico cum verum Imperatorem, antequam à Papa confirmetur, ut dixi 73. *dist. quævis*.* Hæc Glossa. Et hoc etiam probatur in d. *ca. cum ad verum*, ubi de potestate Imperiali & Pontificali loquitur in hæc verba: *Quoniam Mediator Dei & hominum Christus Jesus sic actibus propriis & dignitatibus distinctis officia potestatum utriusque discernit, ut Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium rerum Imperialibus legibus uterentur: quatenus spiritualis actio à carnalibus incursum distaret, & Deo militans (scilicet Papa) minime se negotiis secularibus implicaret, ac vicissim ille (scilicet Imperator) non videretur divinis rebus præsidere, qui esset secularibus negotiis implicatus.* Hæc ibi ubi Glossa Ordinaria de utraque potestate loquens, dicit sic: *Dum ergo potestates istæ distinctæ sint, est hoc argumentum, quod Imperium non habetur à Papa, & quod Papa non habet utrumque gladium. Nam exercitus facit Imperatorem, 93. *dist. c. legitimus*. Et Imperium à solo Deo habetur, 23. *q. 4. c. quæstionum*. Alioquin si imperium haberet à Papa, posset in temporalibus à Papam appellari: quod prohibet Alexander III. quod illa (scilicet temporalia) suam (sc. Papæ) jurisdictionem non attingunt, *Ext. de Appellat. c. Si duobus* & *Qui filii sunt legitimi, c. causam, que inter, 7.* Et ita ego credo istas potestates distinctas esse. Hæc Glossa. Et 8. *distincti. c. quo jure*, dicitur: *Quod jura humana per Imperatores & Reges seculi, Deus humano generi distribuit. Et Lex dicit: quod Imperium & Sacerdotium ab eodem principio processerunt in actum, auct. quomodo oporteat Episcopos & Cleri ad ordinem perducere, in principio, coll. 1. Nec Imperator jurisdictionem Papæ, nec Papa jurisdictionem Imperatoris perturbare debet, *Ext. de Judic. c. Novus ille*. Ex quibus & aliis pluribus, quæ breviter causa dimittuntur, clarè patet, quod potestas & auctoritas Imperialis est immediate à solo Deo, & non à Papa; & quod electus in Imperatorem ex sola electione est Rex Romanorum, & habet auctoritatem, jurisdictionem, & potestatem Imperialem, etiam antequam inungatur, consecratur, & coronetur à Papa; & quod Papa non habet in temporalibus dictam plenitudinem potestatis.**

3. Sed obijcitur, quod ille, qui se Joannem Papam XXII. appellabat, per suos processus de facto cassavit, sive nullam, cassam, & irritam pronuntiavit electionem de nobis in Regem Romanorum factam, asserens in suis processibus, nos administrare non posse jura Imperii, & quod administratio Imperii ad ipsum Johannem pertinebat de jure: & alia plura in ipsius processibus asserens & de facto attentans contra nos & jura Imperii, & contra illos &

ANNO
1338.

contra jura & potestates eorum, ad quos vacante Imperio pertinet electio Regis Romanorum, & contra jura & libertates Principum Alemannie & subditorum Imperii, & contra consuetudines antiquitus rationabiliter introductas & observatas, prout in ipsis processibus, imò verius excessibus, continetur. Insuper post dictos processus, & per mundum publice transmississe, in quibus asserit se totam Italiam ab Imperio & Regno Alemannie separasse, infans per suos scripta & dicta, quod Papa, tanquam Dominus universalis, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus, potest tam de Imperio quam de omnibus Regnis & Dominis temporalibus totius mundi ad suum libitum disponere & ordinare. Ad quæ omnia duximus respondendum, quod dicti omnes processus, asseriones & literæ, & omnia & singula, que per dictum Johannem in prædictis, & contra prædicta, gesta sunt attentata fuisse dicuntur, fuerunt & sunt nulla, & nullius valoris & momenti, rationibus infra scriptis.

4. Prima ratio est, quoniam Papa quantumvisque Catholicus & legitimus non habet talem potestatem, nec auctoritatem aut jurisdictionem in temporalibus, & maxime supra jura Imperii, quod est immediate à solo Deo, ut evidenter probant Canones & jura superius allegata. Unde, quicquid prædictus Johannes fecit in prædictis, tanquam à non suo iudice factum, nullius fuit momenti, ut probant apertè canones 11. *q. 1. c. pen. & 2. q. 1. c. in primis*, juxta fin. & 16. *q. 1. c. frater noster*, & *Ext. de Judic. c. at si clerici*, & *Ext. de Conject. c. ad nostram*, & *Cod. si non à competenti Judice, l. 2. & 3. ult. cum similibus*.

5. Secunda ratio est ex eo, quod dicti processus, imò verius excessus, facti fuerunt per dictum Johannem contra nos, & in præjudicium enorme nostrum, & illorum qui nos elegerunt in Regem Romanorum, & aliorum Principum Imperii & Alemannie, ex notoriè falsis causis, & nullo fidei ordine servato, nobisque & aliis, quorum intererat, absentibus & nullo modo legitime monitis & citatis. Unde dum facti canones, & jura divina & humana decernant, sententias & processus quoscunque promulgatos, absentibus iis, quorum causa agitur sive ventilatur, & eis ritè & legitime non monitis & citatis, nullius existere firmitatis, 3. *q. 4. per totum*: & ubi etiam legitur sanctos Pontifices definitivè in hæc verba: *Omnia, quæ adversus absentes in omni negotio aut loco aguntur aut judicantur, irrita erunt, & evadunt omnino, nec aliquam obtinent firmitatem, quia divine & humane leges hoc fieri prohibent, ut *Ext. de Testib. c. in nomine Domini*, & in auct. de Testib. *§. hæc verò, collat. 7. & ff. Quæ sentent. sine appellat. rescindunt. l. 1. §. ex hoc edicto, & *Cod. Quomodo & quando judex, l. ea quæ*. Et maxime in causis, quæ summi Pontificis iudicio deciduntur, ordo juris & vigor aequitatis est subtiliter observandus, ut *Ext. de Sent. & re judic. c. in causis*. Sequitur, quod prædicti processus, imò verius excessus, fuerunt nulli, & nullius valoris penitus & momenti.**

6. Nec obviat, si dicatur, quod prædictus Johannes in civitate Avinionis provincie exitens cum sua Curia per suas literas, quas dicitur ad fores Ecclesiæ majoris Avenionis appendi fecisse, nos absentem citavit: quoniam talis citatio, esset quod appareret, nullatenus fuit nec esset dicenda legitima, rationibus infra scriptis. Prima ratio: quia sunt canones & jura ad hoc, quod censetur & dici possit citatio firma, necesse est quod abens, qui citandus est, citetur aut personaliter, si inveniri potest; aut, si non potest inveniri, publicè citetur ad domum suam. Aliàs, nisi sic citetur, non potest contra ipsum procedi, ut apertè probatur, 4. *q. 5. c. quisquis*, & *Ext. de Dolo & contum. c. causam*, in textu, & *Glossa*, & in *c. venerabilis, in fin. & De Cleric. non residenti. c. Ex tua. & Ext. Qui matrimonium accu. poss. c. 1. & De eo qui mittitur in possess. causa rei ser. c. ult. & ff. Ex quib. caus. majores, l. item ait. §. hoc autem, cum similibus. Et si proceditur, processus nullius est momenti, ut dicitur in superius allegatis iuribus, 3. *q. 4. c. caveant*, & *ff. Quæ sentent. sine appell. rescind. l. 1. & *Cod. Quomodo & quando judex, l. ea quæ*. Ex quibus iuribus clarè patet, dato sine præjudicio quod talis (inquam) citatio per literas in Civitate Avionis appensas reperiretur facta fuisse, quod nihil minus processus per ipsum Johannem factus fuisset irritus & inanis.**

ANNO
1338.

7. Secunda ratio est, quia ad hoc, ut citatio de jure legitima censetur, & ardeat citatum ad veniendum, necessum est quod assignetur illi, qui citandus est, terminus & locus ad comparandum securus, prout manifeste probant jura, *Ext. De appellat. c. ex parte tua*, & 33. q. 2. c. *fi de consag.* ubi providendum est locus, in quo nulla vis sumideatur multitudinis, nec sit difficile testes producere vel ceteras personas, quae tam à sanctis canonibus quam à venerandis Romanis legibus in hujusmodi controversiis requiruntur. Haec ibi: & 3. q. 9. c. *hortamur*, & *Ext. Ut lit. non contestat. c. accedens* & *ff. De Judic. l. sed locus*. Sed notorium est & indubitatum existit, quod dictus Johannes tam nos quam Imperii nostri fideles & amicos, odio capitali, & etiam hostili exercitu persequeretur de facto, & civitates & jura Imperii sibi usurpare & subjugare, quantum poterat, conabatur. Civitas quoque Avinionis, in qua idem Johannes cum suo consistorio morabatur, & ad quam nos per suas literas evocabat, & ille, qui illius civitatis dominium detinebat, nos & Romanum Imperium habebat odio notorio & antiquo. Unde patet, quod desperet, qui diceret vel sentiret, talem citationem nos ad comparandum modo aliquo coartasse. Quis enim audeat dicere, quod talis consistorium in tali loco periculofo teneretur. Subire iudicium, & in hostium nostrorum nos ponere finem, & mortis periculo ultroque nos offerre? Patet igitur, quod talis citatio, si facta reperiretur de nobis, foret irrita & inanis.

8. Tertia ratio sumitur ex eo, quod in sacris canonibus & legibus statuitur, quod nullus in propria causa possit iudicare, vel juri sibi dicere, ut probatur 33. q. 4. c. *inter querelas*, & 23. q. 5. de *occidentis*, & 4. q. 4. c. 1. & *Cod. Ne quis in causa propria iudicet, vel juri sibi dicat*. Sed manifestum adeo est & notorium, ut nulla possit tergiversatione negari, quod predictus Johannes de facto contendebat, scilicet quod ipse non solum in spiritualibus sed & in temporalibus, & in nos & in totum Imperium, ac jura Imperii, habebat plenitudinem potestatis: & quod super hoc contra nos controversiam & litigium de facto movebat, & jura Imperii etiam hostiliter sibi pro viribus usurpare conabatur; & nos & Imperii nostri fideles, quantum poterat, tanquam adversarios & hostes & inimicos nostrae & Imperii, consequi nitebatur. Unde etiam contra eum, tanquam contra adversarium, inimicum, & hostem nostrum & etiam Imperii, pro defensione nostra & etiam fidelium nostrorum, & juris Imperialis ac fidei, appellamus ad futurum generale Concilium, in loco tuto & securo modo debito & secundum formam sacrorum canonum congregandum. Ex quibus sequitur manifeste, quod dicti processus, imò verius dicti excessus; per dictum Johannem contra nos & contra fideles nostros & jura Imperii facti fuerunt in propria causa, & temere & perperam attentati: & quod ipse in ipsis processibus le iudicem simul & partem effecit, ac per consequens, quod fuerunt irriti & nullius penitus firmitatis.

9. Tertio obijciunt contra nos, quod dictus Johannes tam in nos quam in omnes sequeles ac fideles nostros, habentes & tenentes nos pro Imperatore nomine & honore, & nobis tanquam Imperatori obedientibus & reverentiam exhibentibus, & in omnibus admittentes nos ad divina, seu nobiscum participant in divinis, aut divina officia celebrantes coram nobis, & praebentes nobis auxilium, consilium, & favorem, de facto excommunicationis sententiam fulminavit: & Ecclesias & Universitates, quae contra facerent, Ecclesiastico suppositis iudicio. Unde dicitur, *Quod sententia pastoris, seu iustitiae sua iusta, servanda est & timenda*. Ad quae respondemus & dicimus, quod, secundum sacros canones & jura, hujus sententiae & processus fuerunt & sunt nullae ac nullius firmitatis, nulliusque valoris penitus & momenti: nec sunt aliquo modo timendae nec servandi, quod evidenter ostenditur & probatur rationibus infra scriptis. Prima ratio sic fit. Certum est, quod cum Praetor Ecclesiae in suo mandato excedit formam & potestatem à sacris canonibus sibi traditam, & in contra mandatum hujus facientes excommunicationis in singulares personas, & in Ecclesias, & in Universitates, sententias interdicti promulgat, talem sententiam non tenere, sed nullam ipso jure fore, nullatenusque observandam, ut probatur per id quod legitur & notatur *Ext. De excessibus Praetorum, c. cum ad quorundam*. Te-

merarium enim est & indignum, aliquem sibi sua auctoritate usurpare, quod Romana Catholica Ecclesia non concedit, *Ext. De Privilegiis, c. sancti*. Sed ut supra probatum est evidenter, sancta Romana Ecclesia Catholica & Apostolica non concedit, sed prohibet Papa jus Imperii & potestatem in temporalibus usurpare: quia, ut dictum est, ista Papa jurisdictionem, quae solum est in spiritualibus, non contingunt, ut in superius allegato c. *Ext. De Appellat. si duobus*. Et maximum est, quod dictus Johannes per suas auctoritates sententias excessit formam & potestatem Papae traditam; quia jus Imperii & potestatem in temporalibus sibi usurpare conatus est contra Sacrorum canonum constituta. Ergo hujus sententiae sunt & fuerunt nullae & nullatenus observandae. Et hic est unus de casibus expressis, in quibus sententia de excommunicatione nullatenus est observanda.

10. Secunda ratio sic sumitur. Certum est de jure, quod ubi est error expressus in sententia vel in mandato praesentis, puta quia praecipit, quod non obediatur suo superiori: vel praecipit aliquid contra Deum, vel contra sacram scripturam, talis sententia ipso jure nullius est momenti, nec est timenda, nec aliquatenus observanda, ut probatur per illud, quod legitur *Ext. De Sententia excommunicationis, c. venerabilibus*, juxta fin. in Glossa & 11. q. 3. c. *si quis praestitit*, cum duobus c. sequentibus. Et idem est, ubicunque sententia est ipso jure nulla, ut probatur aperte per illud quod legitur & notatur *Ext. De Sententia excommunicationis, c. per tuas*, & *Ext. De Procurat. c. in nostra praesentia, inf. & Ext. De Crimine falsi, c. super eo*, & *Ext. De Sententia & re judicata, c. 1*. Sed manifestum est, quod dictus Johannes in dictis suis processibus & sententiis expressit, quod non obediatur nobis, cui omnes Imperio subiecti obedire & reverentiam exhibere secundum divina & humana jura sunt affecti: & quod hoc fecit, volendo sibi jus Imperii & potestatem omnimodam in temporalibus contra Dominum & contra iustitiam usurpare, ad quae non extenditur, ut dictum est, ejus auctoritas & potestas. Ergo ipsae sententiae sunt & fuerunt nullae & nullius penitus firmitatis, nec fuerunt nec sunt quomodolibet observandae.

11. Tertia ratio sic sumitur. Manifestum est, quod quando sententia excommunicationis vel interdicti prolata est post appellationem legitimam, nulla est, nec est aliquatenus timenda nec servanda, ut aperte probatur *Ext. de Officio, & potestas, jud. deleg. c. 32. cum olim*, in fine, & *De Sententia excommunicationis, c. venerabilibus*, in fine, & *Ext. De Appellat. c. ad hoc*. quod & habetur per illud quod legitur & notatur *Ext. De Sententia excommunicationis, c. per tuas*, in Glossa Ordinaria, & per Dominum Hostiensem in *Apparatu super c. solet*, & in *Summa*, super quam alios Doctores. Sed manifestum & notorium est, quod nos dudum contra dictum Johannem & processus, quos ipse de facto fecit contra nos, ac potestatem & auctoritatem Imperialem, & praedictum & derogationem fidei Catholicae, quam sancta Romana Ecclesia firmiter haecenus docuit & credit, & docet & credit & tenet, appellavimus ad futurum generale Concilium, in loco securo & congruo congregandum, & ad Sanctam Matrem Ecclesiam Catholicam. Quae appellatio fuit ad ipsius Johannis notitiam deducta, prout notorium est & manifestum; & constat etiam per legitima documenta, & quia ipse Johannes, post & contra dictam appellationem promulgavit, & protulit de facto contra nos & fideles nostros, & nos sequentes & nobis praebentes consilium, auxilium, & favorem, dictas excommunicationes & interdicti sententias, si sic dici possunt. Ergo fuerunt & sunt nullae, & nullius valoris & momenti: nec sunt aliquo modo timendae nec observandae.

12. Nec obstat, quod dicitur, quod Papa non habet superiorem. Unde, ut aliqui garrunt, non potest ab ipso quomodolibet appellari. Et verè non obstat, quoniam manifestum est secundum doctrinam Catholicam & sacrorum canonum, quod Papa, ubi de fide sive de jure divino agitur, subest Conciliis, ut patet expressè per illud, quod legitur & notatur 15. *dist. c. si quis sancti*, in textu & Glossa, & 25. q. 1. c. *si quis quidem*, cum sequentibus capitulis, & 19. *dist. c. Anathemas*, ubi dicit Glossa Ordinaria super verbo Concilio dicitur: *Videtur ergo quod Papa sententiae requirere Concilium Episcoporum, quod ve-*

ANNO
1338.

ANNO 1338. *rum est, ubi de fide agitur, & tunc Synodus major est quam Papa 15. dist. c. sicut sancti mei, dicit Glossa Ordin. Et quod Papa, ubi de fide agitur, habet superiorem in terra, à quo possit judicari: & per consequens, ad ipsum superiorem valeat appellari. Probat etiam notanter per illud, quod legitur & notatur 40. dist. c. Si Papa, ubi expresse definitur, quod Papa à nemine judicari potest, nisi debeat à fide Catholica. Ergo si Papa debeat à fide, habet superiorem in Terra, à quo potest judicari: & per consequens ad ipsum potest appellari. Hoc etiam patet per hoc, quod dicit Augustinus in Epist. ad Glorium & Eleusium & reliquos Donatistas, ubi de Concilio Papæ & Collegii Cardinalium scribit Dominus sic: Quasi non eis dici possit, & adhuc iustissime dici, Ecce patemus illos Episcopos, qui Rome judicant, non bonos fuisse. Resabat adhuc universalis Ecclesia plenarium iudicium, ubi etiam cum ipsi iudicibus causa possit agitari, ut si male iudicasse convicti essent, eorum sententia solveretur. Hæc Augustinus. Ex quibus & aliis plurimis autoritatibus, quæ brevitas causa dimituntur, evidenter patet, quod Concilium universale Ecclesiæ Catholice, ubi de iure divino aut de fide agitur, majus & superius est Concilio Papæ & Cardinalium, & ipsum solvit & tollit, si ipsi repugnent. Cum ergo pro defensione juris Imperii, quod est à iure divino, & fidei Catholice, appellamus ad generale Concilium in loco tuto & securo congregandum, sequitur quod appellatio nostra fuit interposita ad superiorem, ad quem legitime potuit appellari.*

13. Plures quoque aliæ rationes & causæ sunt, ex quibus cernitur evidenter, quod prædictæ sententiæ fuerint & sunt nullæ, ac nullius valoris five momenti, nec fuerint nec sunt timendæ, nec aliquatenus observandæ. Quæ rationes & causæ in appellationibus & provocacionibus contra adversantes nobis, & Nos, & Imperium, & fidem Catholicam, quam Sancta Romana tenet Ecclesia, impugnantes solenniter interjectis, seriòsius explicantur: quas omnes seriatim præsentibus literis explicare, prolixum nimium videretur.

14. Quamobrem denunciamus & dicimus processus & sententiæ, de quibus superius dictum est, fuisse & esse nullas, & nullas, & nullius valoris & momenti, & nullatenus observandas: ac universis & singulis sub nostro Imperio degentibus, cujuscunque status, dignitatis, ac conditionis existant, discretè præcipimus & mandamus, quatenus nulla persona singularis, aut communis vel univerfita, dictas excommunicationis & interdicti sententiæ presumat observare, vel facere ac sustinere quomodolibet observari. Quicunque autem contra hoc nostrum mandatum præsumpserit facere, vel venire, eum omnibus feudis, quæ ab Imperio tenet, ac omnibus jurisdictionibus, gratiis, & privilegiis, libertatibus & immunitatibus, à nobis vel prædecessoribus nostris ei concessis, exnunc privamus.

15. In quorum omnium testimonium & fidem præsentibus literis fieri fecimus, & nostræ Imperialis Majestatis bulla iussimus & fecimus communiri. Et, ut ipse litera ad Communem omnium noticiam deducantur, eas majoris Ecclesiæ de Franckenfurt ostiis appendi five affigi facimus, quæ hunc processum nostrum quasi sonoro præconio publicabunt, ita quod nullus possit prætereire, vel ignorantiam allegare, quod ad eum prædicta non pervenerint, si ve quod ea ignoraverit: cum non sit verisimile, occultum & incognitum remanere, quod tam patenter fuit omnibus publicatum. Datum in oppido nostro de Franckenfurt, die VIII. mensis Augusti, Anno Domini MCCCXXXVIII.

LXXXVII.

1339. *Constitutio LUDOVICI Bavari Romanorum Imperatoris de Imperii Juribus, excellentiâ, & potestate Electi Romanorum Regis, late in Comitibus Francofurtensibus. Datum in Civitate Francofurti in Quadragesimâ Anno 1339. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 411.]*

Cæsar, cum hoc à Pontificibus agi cerneret, ut Cæsarea dignitate conculcata, tyrannidem suam stabilirent, Francofurtum Principibus, ac humane

divinaque sapientie doctissimis quibusque convocatis, Decrerunt de Consilio Doctorum sub sigillo suo contra processum defuncti Joannis Papæ promulgare: rationem fidei suæ clarissime reddidit, plane ingenueque professus, se Christianum hominem, articulos Fidei integros credere.

2. Ad hac multa præclara proponit, publica atque solenni acclamatione novas confirmationes antiquis legibus addens, easque corroborans: scilicet ut Electores Imperii, & nullus alius, Regem Romanorum eligant: cuique plura accedunt Principum suffragia, is etiam in discordia verus censetur electus sive Rex sive Imperator, cum in essentia idem sint, licet nomina diversa credantur, idemque possit, citra Apostolicæ Sedis confirmationem, Imperii iura & exercere & administrare.

3. Debeat quoque mox idem post Principum insinuationem à Pontifice iungi, si legitime sit electus. Quod si recuset Pontifex, possit à quocunque Catholico Antistite proclamari Imperator & Augustus: cum maxime inunctiones istæ solemnitates tantum quædam sint adinventitiæ, à Pontificibus excogitate, nomina tantum, & non res concedentes. Quis enim Romanus Pontifex consecravit Constantinopolitanos Imperatores? Et quis ante Carolum multos Christianos Cæsares? & ante Constantinum, Ethnicos quos sacrauit Imperatores? Nec fidelitatis juramentum Pontifici tribuit Imperator? sed obsequii ac fidei defensionis.

4. Præterea falsissimum esse ostendit, per vacationem Imperii jus ad Papam devolvi: idque esse contra sacri Imperii libertatem, dignitatem, iura ac Majestatem. Longa enim & approbata consuetudine, inconcussa à Majorum ordinatione hæctenus observata, vacante Imperio, jus administrandi Imperii iura, seuda conferendi, & negotia cætera disponendi, Palatino Rheni debetur, non obstante Clementina Pastoralis. Datum in Civitate Francofurt, in Quadragesima, anno 1339.

LXXXVIII.

Consensus & Assensus JOHANNIS Regis Bohemie super Ordinatione per LUDOVICUM Romanorum Imperatorem, & LUDOVICUM Marchionem Brandenburgensem factâ de Jure & voce in Electione Romanorum Regis RUDOLPHO Comiti Palatino Rheni competenti. Datum Francofurt quinta feriâ proximâ ante diem Palmarum, Anno Domini 1339. Cum Vidimatione & Testimonio CAROLI IV. Romanorum Regis. Datum in Keyserberg 11. Kal. Junii 1354. Regnorum suorum VIII. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 345. (1) NICOLAI BURGUNDI Electoratus Bavaricus pag. 64.]

CAROLUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus, & Bohemie Rex; notum facimus universis, quod constitutus in nostra præsentia Illustris Rupertus senior Comes Palatinus Rheni, sacri Imperii Archidapifer & Dux Bavarie, sororius & Princeps noster dilectus, nobis quasdam literas claræ memoriæ Illustris Johannis quondam Bohemie Regis, genitoris nostri dilecti, curavit ostendere, ut de tenore ipsarum dignaremur testimonium perhibere. Quarum tenor sequitur in hæc verba.

Nos JOHANNES Dei gratia Bohemie Rex ac Lucenburgenfis Comes, notum esse volumus tenore præsentium universis, nos vidisse & plenè perlegisse literas Serenissimi Principis, Domini LUDOVICI Romanorum Imperatoris, & Domini Ludovici Marchionis Brandenburgensis, continentes ordinationem & tractatum de Comitibus Palatinis Rheni, qui ipsorum jus seu vocem & electionis in Romano Imperio seu Rege Romanorum, quamplurimum eligendo habere merito deberet. Ex quibus siquidem literis prædictis liquide apparet, Excellenti Principi Domino Rudolfo Comiti Palatino Rheni ac Duci Bavarie, quamprimum opportunitas ad hoc se offerret, ut Romanorum Rex eligi deberet, competere jus & vocem in electione duntaxat, & nulli alteri persone.

Eo

(1) NB. Que dans la Copie de Burgundy qui d'ailleurs est toute semblable à celle-ci, la Vidimation de Charles IV. est, datée du 11. des Kal. de juin. [DUM]

ANNO 1339. Eo igitur per dictum Dominum Rudolfum supplicatum nobis exitit, ut ordinationi prefata in predictis literis contenta nostrum præbere vellemus consensum benivolum & assensum. Nos itaque; tanquam is ad quem hoc de jure, sicut ad Principem & Electorem Imperii, spectare dinoscitur; supplicationibus predicti Domini Ducis annuere cupientes, præfatam ordinationem factam per literas prædictas ratificamus; & nostrum ei præbemus consensum, assertionem & assensum expressum, recognoscentes ipsum in prima Electione futuri Regis Romanorum eligendi faciendi habere vocem eligendi; tanquam Principem & nostrum in ipsa Electione Coelectorem, harum nostrarum testimonio literarum. Datum Franckfurt, quinta feria proxima ante diem Palmarum, Anno Domini MCCCXXXIX.

Nos igitur ad universorum noticiam volumus pervenire, quod easdem literas sub propriis figuris & elementis, & sub sigillo majori consueti dicti genitoris nostri in vera figura sigillatas vidimus, & de veritate & integritate ipsarum testimonium perhibemus; presentium sub nostro sigillo testimonio literarum. Datum in Keyfersperg, Anno Domini MCCCCLV. XI. Kalend. Junii; Regnorum nostrorum anno octavo.

LXXXIX.

3. Decembre.

Verbott tusschen JAN DEN III. Hertogh van Brabant ende LODEWYCK Grave van Vlaenderen met consent der Steden van bune Landen respectively ghedaen; houdende, dat de voorsz. Landen in cas van Oorlogh malkanderen sullen bystaen; dat d'een sonder consent van d'ander geen Oorlogh teghen wy des zy aen-nemen sal; dat sy Oorlogh ghemaeke hebbende; sonder malkanderen geen Peys en sullen moghen maeken; dat sy in malkanders Landt sullen moghen koopen, en verkoopen, en Coopmanschappen wy malkanders Landen uitvoeren sonder beletsel; dat sy maer eenderley ghemeyne Munte onder bunen sullen hebben &c. Ghedaen te Ghendt den 3. Decembris 1339. [Le Lustre & la Gloire du Duché de Brabant sous l'an 1339. pag. 109.]

C'est-à-dire.

Alliance faite, & conclue entre J. VAN III. Duc de Brabant & Louis Comte de Flandres de l'avis & consentement de leurs Villes & Pais; portant que leurs diis Pais en cas de Guerre s'entraideront mutuellement; que l'un ne pourra point commencer une Guerre, contre qui que ce soit, ni la finir quand elle sera commencée, sans le consentement de l'autre; Que leurs sujets & habitans pourront acheter, vendre, & emporter leurs Marchandises des Pais l'un de l'autre sans aucun empochement; & qu'ils n'aurent ensemble qu'une même & commune Monnoye &c. A Gant le 3. Decembre 1339.

In den Name des Vaders, des Soons, des Heylichs Gheests, ende ter eere der reyne Maghet Maria de Moeder Godts. Allen den ghenen die dese te ghenwoordighe letteren sullen sien oft hooren lesen.

WY Jan by der gratien ons Heeren Hertoghe van Loterick, van Brabant, van Limboursch, ende Margrave des Heylichs Rycks: Lodewick Grave van Vlaenderen, van Nevers, ende van Rethiels, Communghemeyns, Schepenen, Raedt ende al r' commun van de Steden van Brabant, Leuven, Brussel, Antwerpen, s' Hertogen-bosch, Nyvels, Thienen ende Leeuwe, Borghmeesters, Vooght, Proost, Schepenen ende Raet; ende al r' commun van de Steden van Vlaenderen Ghendt; Brughe, Ypre, Cortrek, Oudenaerde, Aelft ende Chieraersberge, fa-

lyt in Onsen Heere. Met kennisse der Waerheden: weten alle, dat wy Jan ende Lodewyck Hertoghe ende Grave vooren ghenoeft, met onse voorghe-noemde Steden met ons, by ghemeeen consente ende Raede, siende ende merckende; dat de goede Liedten van beyde den Landen ghebeuren zyn sonder middel, den welcken salighlyck ende profyte-lyck is, in jonsten; in minnen; ende in cendrach-ticheden te gadere te wesen, ende elck aen andere te cleven, met volmaeckten wille, ende ghetrouwe herten. Ende dat de voorschreven twee Landen vervult zyn van grooter menichte van volcke, & welke niet gesustineert wesen en mach sonder Coopmanschappe, ende sonder Neeringhe: siende oock; ende merckende dat Coopmanschappe ende neeringhe niet ghevoet en soude moghen wesen, sonder in Landen van Peysle, ruste, cendrach-ticheden, Vryheden, Coopmanschappe ende Neeringhe elck met anderen, ende te schouwen voortan tuschen ons ende onse nacomers, alle saecken ende materie van geschille, van onpeyle, ende van bloettoringhe ende in beschermenisse, ende behoudenisse van onsen lyve, goede, ende Landen, ende onsen nacomers: By goede deliberatie ende rypen Raede; om de openbare nuttichepe, profyt ende oorboer van de voorschreven twee Landen, hebben wy Hertoghe; ende Grave voorschreven, ons, ende onse naecomers: de Edele van onse twee Landen, Ridderen, knappen, Mannen; ende over haer naecomers metten goeden lieden van den Steden van beyde onse Landen voren ghenoeft, ende wy Communghemeyns, Schepenen, Raet, ende t' commun van de voorschreven Steden van Brabant, Borghmeesters; Vooght, Proost, Schepenen, Raedt, ende al t' commun van de voornoemde Steden van Vlaenderen, over ons, ende onse naecomers, met onse voorschreven Prin-cen, ende in den name van allen den anderen Steden, Meyers, Landen, ende Casselryen van den gheheelen Landen van Brabant ende van Vlaenderen gheaccordeert, gheaccordeert, over gen ghedragen ende verbonden, in der manieren naevolgende.

I. In t' eerste dat van desen daghe voort; ende ewwelyck ghederende, soo wi die eenich van ons Hertoghe ende Grave voornoemt; van onse naecomers, ofte van onsen Lande van Brabant ofte Vlaenderen, Recken, dringhen, beslytten; veronrechten oft deiren wilde, met Oorloghe oft anders, in wat maniere dat ware in siele, lyve, oft in goede; dat wy elckanderen; in goede trouwe ende sonder argelyst, beschudden, beschermen, helpen; verwaeten ende ontcommeren souden, met lyve ende goede, welke tyden, ende also menichwerven, dat wyse oft eenich van onsfieden sullen versocht wesen, op ons selfs cost, ende gheelyck ons selfs Landen. Behouden die, dat de ghené die den anderen, in hulpe, beschudden ende secoers comen, soude moghen nemen redelycke ende tamelycke in des anders Landts fourage te haren Paarden.

II. Item, dat wy Hertoghe ende Grave voornoemt, onse naacomers, oft eenighe van onse lieden van onsen Landen van Brabant ende van Vlaenderen, oft eenighe van den twee Landen, nimmermeer oorloghe beginnen oft voren aangrypen moghen op ymanden, sonder den Raet, wille; ende consent van den twee Landen voorsegt, oft het ne ware dat op ons Hertoghe ende Grave voornoemt, op onse nacomers, oft op eenich van onsfieden, oft op eenich van onse nacomers, op onse voornoemde twee Landen, oft eenich van dien Landen, oorloghe quetsinghe, oft deire voren begheven ware by eenighen Prince oft andere personen, dat wy ons voornoemde twee Landen, elck de syne, sonder consent ende Raedt van den anderen, verhoeden, beschudden, beschermen, ende bewaaren mochten in dit stuck, ende dan ware elck anderen schuldich te syne behulphigh, in der manieren dat verclaert is in t' eerste point van dese verbonde.

III. Item waert soo dat wy eenighe oorloghe te gadere begonnen oft ghemeine waren aangehaert op yemant, oft wancoft doen om des anderen sake bejaecht oft ghecreghen hebben, dat d'een Heere ende syn Landen, sonder consent van den anderen Heere ende Lande nimmermeer vrede, besant, Peys, noch Accoort maken souden.

IV. Item, hebben wy ghelooft; ende ghelooven elckanderen, dat wy om de voornoemde twee Landen te houden in goede peyse, Coopmanschappe ende Neeringhe, sullen helpen beraden, troeten

ANNO

1339.

den den anderen met alle onse macht, ende in allen taken, ende hebben ghenomen ende nemen als nu elck van onsfieden binnen fynder macht ende Heerschappye, beede by watere ende te Lande de Liedene ende alle de Inwoonende van den anderen Lande, ende elck sonderlinge, in onse betchermentisse ende seker behoet. Ende in t'ghelyke alle Cooplieden van soo wat Lande sy zyn, haer goet, haer Coopmanschepe, ende haer meynsieden, commende, wesen, ende keerende binnen den palen van den vooriz. twee Landen, betalende haren rechten Tol, Costumen, ende Schulden, ende van hare misdaden haren amenden naer Wetten, ende usaghen van den Lande: Ende is ons ghemene consent ende begheerte, dat de Cooplieden van den voornoemde twee Landen hem peysfelyck onderlinghe ghenere, ende dat elck cooppen mach in des anders Landt, alle maniere van Koopmanschepe, ende die voeren oft doen voeren bynnen synen Landen, te synen profite, sonder belet ofte verlet van iemende, betalende dat sy schuldich zyn te betalene, alsoo voorichreven is.

V. Item, hebben wy gheordonneert, omme die Koopmanschepe ende neeringhe te houden binnen de vooriz. twee Landen, dat men ordonneren ende slaen sal eene ghemene Munte, goet ende weerdich, die haren loop hebben sal in beyde de Landen vooriz. dewelcke sal blyven staende in een point sonder verandelen t'eeuwelycken daghe, oft het ne ware by gemeene consente ende over een draghen van beede de Princen, ende van beede de gheheele Landen boven gheleyt. Ende daer toe salmen nemen ende kiesfen twee Persoonen van elcks Heeren weghe voorsyt, ende eenen Persoon uyt elck van de drye goede Steden van Brabant voornoemt, dats te wetene Leuvene, Brussel ende Antwerpen. Ende van Vlaenderen, dats te weten, Ghend, Brugge ende Ipre, die Waerdeyne daer af wesen fullen, dats te wetene die Waerdeyne uyt Brabant ghecoren, die Vlaemsche Munte te waerderene, ende die Waerdeyne uyt Vlaenderen ghecoren, die Brabantische Munte te waerderene, dewelcke waerdeyne uyt Brabant commen fullen in de Stede van Ghend, ende die Waerdeyne uyt Vlaenderen fullen commen in de Stede van Leuvene, t'elcken drye maenden oft corter, by alsoo dat hen orboer ende profyt dundt, t'eeuwelycke daghe ghedurende. Ende fullen haer aflaye doen loyallyc ende in goeder trouwe, ende op den eedt die sy daer af doen fullen, t'allen ryden dat mense vermaectt oft vernieuwen sal. Daer by is te wetene, dat alle andere Munte, sonder dese, die loop hebben fullen binnen de vooriz. twee Landen ghepryft, ende ghewaerdeert fullen welen naer haer rechte werde ende pryse van der ghemener Munte voornoemt.

VI. Item, waert dat wy, oft eenich van onsfieden ofte onse naercomers, ofte eenige van Hemlieden t'eenighen daghe t'een van den anderen ons van onrechte te beclaghen hadden, oft te dolerene, in wat manieren, ofte in wat taken, ofte hoe menichwerven dat welen mochte, waert van faken den Princen Landen, den Steden, den Casselryen ofte singuliere Persoonen toucherende, dat die gene die hem te beclaghe hadden, die fakte van hare clachte ontbieden soudien by boden, oft by gheschreite den Heeren, den goeden Steden, van den anderen Landen, ofte den ghenen wiens lieden ende Subjecten men de misdaet aenleghen soude, ende verfoecken daer af recht, ende beteringhe naer de misdaet. Ende die soo waere die Heere, syne Steden, oft die gene die aldus verfocht, ende gheschommert wesen soude, dat onrecht ende die misdaet, schuldich te beteren, ofte te doen beteren ende te doen berechtene den ghenen wie het toucheren mach, ende aengaen soude, binnen acht daghen navolgende der tydt dat syt eerst verfocht wesen soudien. Ende in s'ic dat dese faken niet afgeleyt noch gebeter en worden binnen die acht daghen, alsoo voornoemt is, om te verhoede dat nemmermeer t'eenighen daghen ryfen noch spruyten en mochten, oorloghe, geschille ofte discorde, tuschen onse Hertoghe ende Grave voornoemt, tuschen onse naercomeren, tuschen onse voornoemde twee Landen, noch tuschen eenighe Steden, Casselrien, ofte singulier Persoonen van de voornoemde twee Landen, hebben wy gheaccordeert, ende verbonde als nu, dat elck van ons Hertoghe ende Grave voorichreven, ofte van onse naercomers, ewelyk ghedurende, ende t'allen tyde dat te doene wesen sal, nemen sal twee goede lieden van synen

Rade, ende elck van drie goede Steden van Brabant, eenen Schepene ende elck van de drie goede Steden van Vlaenderen voornoemt: eenen Schepenen, de welcke thien Persoonen vergaderen fullen in dat Lant, daer de gene toebehooren die hem beclaghende zyn, ende in een van de vier goede Steden van dien Lande die naest is der Steden daer dat onrecht gedaen oft gespruyt is, binnen achte dagen na dat syt vermaectt fullen zyn sonder stande, ende fullen doen openbaerlyc haren eedt, als sy vergadert wesen fullen in presentie elck van andere, op die heylige Evangelie, loyallyc te onderwindene ende inquirerene, dat rechte ende waere van die clachten, ende geschillen, ende discordien, die te termineren, ende Sentencieeren, ende te accorderen, na recht, ende redene, sonder eenighe partie daer inne te dragene. Ende fullen beletten ende verhoeden alle saecken, ende materien van discorde. Ende en fullen uyt die Steden nimmermeer scheyden, oft het ne ware, dat sy oft eenich van henlieden by sonnelichyne daer uyt voeren, ende binnen dien selven daghe by sonnelichyne weder daer inne quamen totter tyt dat sy al die faken, daer sy om vergadert wesen soudien, geterminere, veressent, gepacert ende geaccordeert fullen hebben. Dewelcke thien Persoonen die aldaer ghecoren ende ghedeputeert wesen fullen, ende alsoo menichwerff alst te doene wesen sal, wy ende elck van onsfieden over ons ende onse naercomers gheven als nu, volle macht authoriteyt, ende speciaal bevel, die saecken daer sy toe ghecoren ende ghedeputeert wesen fullen te inquirerene, te terminere, ende te sentencieere, te veressene ende te accorderene, in der manieren dat voorsyt is: ende gheloven alle, ende elck van onsfieden by hem, over ons, onse naercomers te houdene, ende te volcomene wel ende gheschickelyc al t'ghunt dat by die thien Persoonen ghedeputeerde, gheinguireert, ghetetermineert, ghewyft, veressent, ende gheaccordeert wesen sal, in alle die saecken, ende elcke sonderlinghe, sonder nimmermeer iet te doene oft te atteneren in contrarie: Ghevele oock dat eenich van de voornoemde thien Persoonen, quame van lyve ter doot, binnen dien termyn dat sy vergadert waren om te tracterene, eer dat sy haer haer laft ghetetermineert soudien hebben, soo is ons consente ende wille hoe menighwerff het ghevele, dat de gene by wien die persoon ghecoren ende ghedeputeert was, eenen anderen van den selven Rade, oft Schependomme kiese, ende stelle in syne stede binnen den derden daghe naer dien datmen verfocht sal zyn, sonder stande: Den welken wy, ende elck van ons lieden over ons, ende over onse naercomers gheven aldus volle macht, authoriteyt, ende bevel in alle saecken, alsoo d'andere hadden eer hy quam van lyve der doot. Ende fullen dese ghedeputeerde, ende elck van hen lieden bedwonghen ende gheconfringeert zyn de voornoemde commissie, ende lastinghe te aengaene, ende te doene, in der voorichreven maniere, by den ghenen diese kiesen ende deputeren fullen, by alsoo dat daer aff eenich onbehoorich wesen wilt, oft in ghebrecke ware: Oock soo dat de voorichreven thien persoonen, oft eenich van hen lieden, op eenich stuck daer sy mede gheslaft wesen soudien, begheerden den raet van den ghenen daer hy by ghecoren ware, dat sy hem beraden mochten aen den ghenen die van den selven Rade oft Schependomme wesen soude, mits dien dat sy uyt die stede daer de Commissiarien vergadert wesen fullen, niet scheiden soudien, inder manieren dat voorsyt is.

VII. Item, hebben wy beloof, ende beloven elckandere in goede trouwe, dat om saecken die gheschien oft mach ghevalen tuschen ons, oft tuschen eenich van onsfieden, oft tuschen onse naercomers, oft tuschen eenich van hen lieden, wy, noch onse naercomers en fullen doen, oft nemen, ander wrake, noch oorloghe poeren, noch pandighen doen doen, t'een op den anderen, sonder de clachten doende, oft daer af recht heylchende aen de gene die daer toe ghedeputeert wesen fullen, inder maniere dat is voorichreven: Ende en fullen eenighe saecken doen, oft ghedooen te doene, daer coopmanschappen by belet wesen mach, vryelycke te gane ende te keere, van den eenen Lande in d'andere, haer recht betalende, alsoo boven voorsyt is.

VIII. Item, hebben wy gheaccordeert ende verbonden,

ANNO

1339.

ANNO 1339. bondenden, om alle de punten die hier inne geschreven staan, ende elck punt fonderlinge gestadelyck te doen houden, t' eeuwelycken daghe sonder brecken: Dat waar t' soo, dat wy Hertoghe ende Grave voornoemt, ofte eenich van onsfieden ofte onze naercommers, ofte eenich van henlieden; t' eeuwighen daghe tegen Verbonde, oft eenich punt dat in dese lettere geschreven staat, staken oft ginghen, in soo wat manieren dat ware, by ons ofte andere personen, dat daar by deze ordonnantie ende accorde van minder werde, oft min gestade niet wesen soude, nemaer, dat die ander Heeren, ende beyde de gheheele Landen voornoemt, die Heeren, die eenich punt van deze sake brecken wilde, constringeren ende bedwinghen soudent met al haar vermoghen, te doen houdene de Ordinanen ende elck punt fonderlinge, in der manieren dat zy hier gheordonneert ende geschreven zyn. Ende ne sullen ghedoo-gen de voornoemde twee Landen, elck van zynen Heere ende Prince, die hier af rebel oft contrarie wesen wilde, dat hy nemmermeer by hem, oft by ander personen, eenich profyt, bate, amende, ofte ander voordeel heffenne zal, noch ontfāti, ofte in zyn orboor in eeniger maniere laten commen, totter tydt dat zy alle dese Verbonden, Voorwaarde, ende Accord, ende elck point fonderlinge, wel ende ghetrouwelyck houden ende volcommen sullen. Wert oock soo, dat eenich van de voornoemde Landen Brabant, oft Vlaenderen, eenighe singuliere Steden, Casselrie, Meyerie, oft singuliere personen; soo wy zy waren, van den eenen voorfchreven Lande, oft van beide, teghens dese Verbonde ofte teghen eenich point datter in geschreven is, staken, oft ginghen, in soo wat maniere dat wesen mochte. Dat daeromme dese Ordantie ende Accord niet min blyven en souden, goed, vast, ende ghestade: Nemaer dat beede die Heeren ende Princen, mitsgaders de Steden, Casselrien, Meyerien, ende Communen die dese Verbonde wel houden souden, die andere rebelle ende overhoorigh constringeren ende bedwinghen sullen, sonder eenich dilay, met al haar macht, ende met alle manieren van confrainte die zy op heurlieden, ende op haar goet doen zullen moghen, totter tydt dat zy alle dese Verbonde, Voorwaarde, ende Accorde, ende elck point by hem wel ende gestadelyck houden ende volcommen sullen.

IX. Item, om dat alle daghe nieuwe zaacken, ende materien spruyten, rylen, ende voor oghen commen, daar dat den voorfchreven Landen afcommen mochte commen ende onprofyt. Soo zyn wy gheaccordeert, elck met anderen, dat de voorfchreven twee Heeren, ende haar naercommers, ende die ses goede Steden van de voornoemde twee Landen, elck jaar eeuwelyck geduerende, ten drye termynen van haren Liedten senden, ende vergaderen sullen. Dats te wetene op den veerthiensten dach naar Lichtmisse onser Vrouwen binnen der Steden van Gent, ende op den veerthiensten dach naar S. Jans midtfomer, in de Steden van Brussel, ende op den veerthiensten dach naar alle Heylighen dach, in de Stede van Aelst; in welcke Steden, ende vergaderinghen, men ordoneren, ende over-eendraghen sal, alle manieren van saken, ende goede pointen, die met dezen Accorde, ende Verbonde gaan moghen, ende de voorfchreven twee Landen bringhen moghen in nutschap, orboor, ende profyt.

X. Ende om dat wy, ende elck van onsfieden, willen, ende begeren, dat dezen Peyse, ende Accorde, Voorwaarde, ende Verbonde die in dese lettere geschreven staan, zyn, ende blyven, wel getrouwelyck, ende vast gehouden, ende volcommen t' eeuwelycken daghe, sonder in eenich point, oft articule daar tegen te gane oft te doene in eeniger maniere: Hebben wy Hertoghe, ende Grave, over ons, over onse naercommers ende over de Edele van de voornoemde twee Landen, Ridders, Knapen, Mannen ende hare naercommers, ende over alle d'ander Steden, Casselrien, Meyerien, ende Communen van onze voorfchreven twee Landen, die hier specelyk niet geschreven zyn, ende over haar naercommers, met onse Steden voren genoemt, ende zy met ons, over hen, haar naercommers, ende zy in den name van den twee gheheele Landen voornoemt, alle dese saken, accor-

den ende voorwaarden, ende elck point fonderlinge, geloof, ende verbonden, d'een den anderen by onzen Ridderfchap, by onze trouwe, sekerhede, ende by onzen eede, openbaerlyk ghedaen, ende geleyt onze handen op de heylyghe Evangelie, te houdene ende doen houden, t' eeuwelyken daghe sonder breken.

XI. Ende mitsgaders deze, hebben wy gheloof, ende gheloooven elkandere dat wy nemmermeer soekenne sullen, ne ghedoo-gen te soecken dispenfacie, ofte verlaet van Paulen, van Koningen, van eenighe Souverainen, oft van eenich ander Prelaet, oft Princen, noch absolutie van onzen Gheloooven, oft van onzen Eede, die wy hier gedaen hebben. Ende ne sullen laten om verbot ofte bevelen van eenighe Overheere. Wy en sullen houden alle de zaeken die hier inne geschreven zyn, ende elck punt by hen wel, ende ghestadelyck, ende wy ne sullen niet ons daer af stellen in eenighe bly suene oft Landfchepe, noch ne sullen quyte schellen d'een den anderen van eenighe zaaken hier voornoemt, noch ne sullen laten om enige saecken, die her te ghepeylen mach, oft die gheschelen mach, wy ne sullen houden d'een d'ander, alle de voorwaarde punten, ende articlen, ende elck fonderlinge die in deze letteren geschreven staan: Ende als noch hebben wy beloofd d'een den anderen, ende geloven over ons ende onze naercommers, om in alle deze zaeken het te verfekere, die achter t' lyf van ons Hertogen ende Graven voort, te gene die onze Landen, ende Heerschappe, als oirs, ende naercommers besitten sullen, voor den tyt dat zy ontfāen wesen sullen ter Heerschepe als Hertogen oft Graven, elck van henlieden voren zal doen alzulken Eede, obligatie ende geloften, als wy gedaen hebben, ende boven geschreven zyn, Ende ne sullen ghedoo-gen van deser tydt voortaan, noch onze naercommers in haren tyt, dat eenich persoon geroepen zy ten Rade van ons, oft van onze naercommers, hy ne zal doen voren Eede by zynder trouwen, ende op de Heylige Evangelien, te helpen, ende te raden, die Peyse, Accord, Verbont, ende alle die zaeken; die in deze lettere geschreven staan, te houden met alle zyn macht gelyk ende volkommentlyk, zonder nimmermeer enige zaeken te zeggen, te doene, noch te raden, in contrarie; Ende in alzulker maniere, sullen beloven ende lweren die Schepenen, Baillieus, d'andere Rechters, ende Officiers van onze Steden ende Landen voornoemt, ten beginfse van hare Officie, ende staten, ende alle diergeyke alle Mannen, ter tydt dat zy haar leen ontfāen sullen van ons Hertogen ende Graven voornoemt, ende van onze naercommers.

XII. Ende het is te weten, dat alle de voornoemde Ordonantien, Voorwaerden ende Verbonden, ende elck punt fonderlinge, gemaect, geloof, verbonden gezekert ende gelworen zyn, behouden in alle andere zaeken die hier niet geschreven zyn, die Vryheden, die Wetten, Costumen ende usagien van elker Stede, Casselrie, Meyerie van de twee Landen voorfchreven: In oorkontfchepe van deze dingen, hebben wy Hertogen ende Graven voorfchreven, over ons ende onze naercommers, mitsgaders onze Steden, dats te wetene, van Brabant, Leuvene, Brussel, Antwerpen, s' Hertoghenbolch, Thienen ende Leeuwe: Ende wy Arnout by der gratie Godts Abt van Gemblours der Ordene van S. Benedictus van den Bifchopdomme van Ludicke, ter beede van Schepene, ende van al den Commune van der Stadt van Nivele, over hem lieden ende haar naercommers, by de redene dat zy ne gemeenen seghelen hebben: Ende van Vlaenderen, Ghendt, Brugge, Ypre, Cortryke, Oudenaerde, Aelst, ende Gheraersberghen. Ende onze voornoemde Steden, met ons, over hen ende haren naercommers, ende in den name van de twee gheheele Landen boven gheseyt, deze Letteren gheseghel met onze seghel ythangende: Ende om mer verzerkede van alle de zaken, voorwaarden ende verbonden voorfchreven te houdene, ende te doen houdene, wel ende loyalyck, hebben wy ghebeden ende verzocht an die Edele van onze twee Landen, dat is te wetene: Wy Hertoghe voornoemt, an onze ghetrouwe Willem Heere van Hoorne ende van Gaesbeke, Thomas van Dieft, Heere Seelem, Willem Heere van Wezemalle Maerichalk van Brabant, Willem van Du-

ANNO
1339.

vevoorde Heere van Oosterhout, Jan Heere van Rotzclare, Droffate van Brabant, Jan van Loen, Heere van Cogmont, ende Willen Henrik Bert-hout, Heere van Duffele Jan van Ledevalde Heere van Borstle, Jan Heere van Sombrefen, Jan van Kuick Heere van Hoochstrate, Lodewyck Heere van Diepenbeke, Diederick van Wallicourt, Heere van Ha ende Maerschalk van Henegouwe, Henrick van Walicourt, Heere van Fanerchines, Lodewyck van Beeriaer, Heere van Herlemont, Gillis van Quaderebbe, Heere van Berghene, Aernout van Aelbeke, Jan Pilfier, Jan van Berste, Herman van Os, Loys van den Burcht, Rendtmeester van Brabant, Jan van Meldoet, Jan Pulleman Droffate van Brabant, Jan van Wynigen, Daniel van Boukhout, Hendrik Boterflein, Hendrik van Witem, Rachen de Grance Heere van Lintere, Gooifien, Heere van Godienhove, Aernout van Wiere, Willem van den Bosche, Geeraert van Borfclare, Borchgrave van Gheldenaek, Nicolaes van Vilvoorde, Hutenhove, Jan Staienen, Jan van Schoonhove, Kaerle van Revieren, ende Wouter Heere van Melyn, Ridderen. Ende wy Grave voorfeyt ende onze getrouwe Hendryk van Vlaender Heere van Nivenene, Philips Heere van Arele, Simon van Mirabile Heere van Perwys. Geeraert Heere van Raslegem ende van Lens, Rachen van Gavere Herre van Heremers, Aernout van Gavere Heere van Schoriffie, Jan van Gruythuyte Heere van Ha, Rogier Buleterfien Heere van Bouxem, Jan van Axele, Olivier Herre van Poncke, Willem van Nevele, Wolfhert van Ghifiele, Gheeraert van Rasfeghem, Mer Gheeraert van Ghifiele, Daniel van Roofebeke, Simon van Maelftede, Rogier van Vaernewyck Gheeraert van Moerfede, Willem van Straten Jan van Poelvoorde, Jan van Masleme, Daniel van Dronghene, Jan van de Moer, Aernoudt Bernagen, Jan van Uytkercke, Loys van Moerkerke, Hughes van Steeland, ende Janne van Lokerne, Knapen. dat zy ende elk van henlieden de voornoemde Ordinantie, Accorden, Over-en draghten, Voorwaarden ende Verbonden in der voorschreven manieren willen ghen geloven ende fchweeren te houdene, ende te doen houdene met allen haren loyalen vermoegen, ende dat zy haer seghele hanghen willen aen deze preleten Letteren metten onzen, der Steden, ende des Abts boven gheleyt, in oorkontfchepe van haren willeen consent. Ende waert foo dat ghevele in eenighe tyden, dat wy, ons hoors oft onse naercommer ghehen oft wilden gaen teghen dezen verbonde in eenigher maniere, dat niet ghevalen zal, oft Godt wille, dat die Edele boven ghezeyt, oft eenich van henlieden, niet ghehouden foudde wesen ons te behoe dene, in eenigher maniere in dit ftuck, nemaer dat zy houden de voorschreven Accorde ende Verbonde, fceuwelycken daghe, ende elek poindt by hem alloo voorfeyt is. Ende in 't ftuck daer zy of eenich van henlieden doen zullen dat wy hen ghebeden ende verfocht hebben, wy, noch onze naercommers, hem zullen nimmermeer wanjonft draghen, noch zullen hem daeromme grief of fchade doen, noch ghedooghen te doene, hemaer in dat doende, zullen wyze behoeden, betchermen loyalyck teghen alle lieden: Ende waert foo dat eenich van onze Rechters, oft Officiers fegghen, ghinghen oft daden in eenich poindt, in contrarien van de voorschreven faken, ende wy Hertoghe ende Grave boven ghenoeft, oft onze naercommers waren in ghebreecke, de ghene die dat doen zullen te corrigerene; Wy willen ende verzoeken aen die Edele von onzen Lande, dat zy, ende elk van henlieden, met onse voornoemde Steden; helpen met alle haere macht, dat die ghene die dit ghedaen zullen hebben, worden gecorrigert naer den misgrype: Ende wy de Edele boven gheleyt, ter bede en verfoecke van onze lieve ende gheminde Heere voornoemt, hebben ghehoofft, ghefeker, ende ghesworen by onzen Eede, openbaerlyck ghedaen, over ons ende onze naercommers, te houdene ende te volkomene ghestadelyck, fonder brecken, alle die zaken die in deze Letteren gefchreven ftaen. Ende in kenniffe ende oorkontfchepe der waarheydt hebben wy aen dese prefente Letteren ghehanghen onsen seghele, metten seghele van onze lieve ende voornoemde Heeren ende haere Steden, ende des Abts boven gheleyt.

Ende waert dat ghevele, dat eenich seghele die voornoemt is, een ofte meer ghebrack oft achterbleve te hanghen aen deze teghenwoordighe Letteren, daer by ne willen wy niet dat deze zaacken ende Verbonden zyn van minder weerde: Maer dat zy zyn ende zullen blyven alloo gheftade, ende van alfulcker macht als zy wesen zouden, oft alle die seghele daer aen volkomelyck ghehanghen worden.

Ende als noch, hebben wy Hertoghen ende Graven voornoemt, over ons, ende onze naercommers, met onze voornoemde Steden met ons, over hem ende haren naercommers, ende in den name van de twee gheheele Landen voren gheleyt, beloofd ende beloven elckandere, indien deze Letteren in eenighe tyden waren ghevolet, gheergeert ofte ghecorrumpeert, het ware van Parckemente; van die fchritturen, ofte van seghele, dat wy weder gheven, ende versegghen zouden, den ghenen van ons, die des ghebreeck hebben zouden, alzulcke Letteren, ende alloo fuffiant als deze zyn, alloo varinghe als wy dies verzocht wesen zouden, fonder fraude. Dit was gedaen, ende gheaccordeert te Ghendt, op den derden dach van der Maent van December: In 't jaer ons Heeren derthienhondert ende neghen en dertich.

Aldus ghetroken uyt het Manuscript Privilegi Boeck van onse Lieve-Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met den zelve bevonden concorderende, quod Attestor J. B. Anfems Protonots. Apoft. & Reg. 1399.

X C.

EDUARDI III. Regis Anglie Investitura de Principatu Wallie per Coronam, annulum aureum, & virgam argenteam, in EDUARDUM Ducem Cornubie Filium ejus & certum habedem Dat. apud Westmonasterium 12. May. [SELDENUS de Titulis Honorum Part. 2. cap. 5. p. 334. Ex Rotul. Cart. 17. Ed. 3. n. 27.]

12. Mai
vers l'an
1340.

Ex Archiepiscopis &c. Salutem. De Serenitate Regalis preeminentie, velut ex Regis radii, sic inferiores prodeunt Principatus, ut Regie claritatis integritas de luce lucem profertur, ex lucis distributione minorate lucis non, sentiat detrimenta; immo tanto magis Regale Sceptum extollitur & Solium Regium sublimatur, quanto tribunal fuis plures subfunt Proceres eminencia clariore. Hec autem confideratio condigna nos, qui nominis & honoris Edwardi Ducis Cornubie, & Comitatus Cestrie primogeniti nostri Charissimi incrementum appetimus, in quo potius nos ipsos conspicimus honorari & Domum nostram Regiam, & subditum nobis populum nostrum speramus per Dei gratiam, sumptis de gloriosis suis auspiciis conjectura, honorifice roborari, allicet & inducit, ut ipsum qui reputatione juris censetur eadem persona nobiscum, digno praveniamus honore, & facunda gratia persequamur. De Consilio itaque & consensu Prælatorum, Comitum, Baronum, & Communitatum Regni nostri Anglie, in generali Parlamento nostro apud Westmonasterium die lune in quindena Pasche proxime præterita convocato, ipsum Edwardum Principem Wallie fecimus & creavimus, & dictum Principatum sibi dedimus & concessimus, & per cartam nostram confirmavimus, ac ipsum de dicto Principatu ut ibidem præficiendo præfideat, & præfido dictas Partes dirigat & defendat, per Sertum in capite, & Annulum in digito aureum, ac Virgam argenteam investivimus juxta morem, habendum & tenendum de nobis sibi & hæredibus suis Regibus Anglie imperpetuum, cum omnibus dominis & terris nostris Northwallie, Westwallie, Southwallie, ac Dominio, Castro, Villa, & Comitatu de Caernevan, in Dominio Castro, & Villa de Conevage, Dominio, Castro, & Villa de Krukich, Dominio, Castro, & Villa de Bellomaristo, Dominio, Castro & Villa de Hardelek, Dominio & Comitatus de Angleye, & Merionith, Dominio, Castro, & Villa & Comitatu de Kermerdew, Dominio, Castro & Villa de Lampadenmar, Dominio & Senescalcia de Cantremaur, Dominio Castro, Villa & Comitatu de Kardygan, Dominio, Castro, & Villa de Emelyn, Dominio, Castro, & Villa de Buel, Dominio,

ANNO 1340. minio, Castro, & Villa de Haverford, Dominio, Castro, & Villa de Monte Comery, ac omnibus

XCI.

ANNO
1344.

24. Avril.

Epistola Petri IV. Regis Aragonie ad Clementem Papam VI. Conqueritur vehementer de Induciis, auctoritate Pontificia, inter eum & Jacobum Regem Majoricarum indictis; negat Papam in questione mere temporalis se intrinittere debere, potissime cum ipse vel Reges Hispanie, nullum post Deum Superiorem in temporalibus agnoscent, Dat. Barcinon. 8. Kal. Maii anno Domini 1344.
[Preuves des Libertés de l'Eglise Gallicane. Tom. I. pag. 233.]

minio, Castro, & Villa de Haverford, Dominio, Castro, & Villa de Monte Comery, ac omnibus Dominis, terris & tenementis, quæ fuerunt Res apud Meredith, & quæ ad manus inclite memorie Domini Edwardi, quondam Regis Angliæ, Avi nostri devenerunt, una cum omnibus aliis Dominis, Civitatibus, Castris, Villis, Maneriis, Membris, Hameletis, Terris, Tenementis; Feodis Militum, Vocationibus Episcopatum, advocacionibus Ecclesiarum Cathedralium & aliarum quorumcunque nec non Abbatiarum, Prioratum, Capellatum, Hospitalium, & aliarum domorum Religiosarum, Mineralium, Regalitatibus, liberis consuetudinibus, cultum, pratis, pascuis, pasturis, Wrecco Maris, Piscariis, Moris, Maricis, Turbariis, Forestis, Chaceis, Parcibus, Bolcis, Warenis, Hundredis, Commotis, Ragloris, Ringeldis, Wodewardis, Constabulariis, Ballivis, Forestariis, Coronatoriis, Reverfionibus, Feris, Mercatis, Wardis, Maritiagiis, Releviis, Elceis, & serviciis tenentium tam liberorum quam natorum ac omnibus aliis tam ad dictum Principatum, quam ad nos in dictis partibus spectantibus quoquomodo, adde plenarie & integrè, sicut nos ea tenuimus seu tenere deberemus, seu possemus, faciendi nobis per dicto Principatu & præmissis omnibus tale servicium, quale invenitur celebris memorie Domini Edwardum nuper Regem Angliæ, patrem nostrum dicto Avo nostro pro prædictis omnibus dum ea tenuit ex concessione dicti Avi nostri fecisse. Quare volumus & firmiter præcipimus per nobis & heredibus nostris, quod prædictus Edwardus, Filius noster habeat & teneat Principatum prædictum sibi & heredibus suis Regibus Angliæ, in perpetuum, cum omnibus Dominis & terris Northwallie, Westwallie, Soutwallie, ac Dominio, Castro & Villa de Kernarvan, Dominio, Castro, & Villa de Conewell, Dominio, Castro & Villa de Krukych, Dominio, Castro, & Villa de Bellomarisco, Dominio, Castro, & Villa de Hardelagh, Dominio & comitatibus de Anglesey & Mergonith, Dominio, Castro, Villa, & Comitatu de Kermeryn; Dominio, Castro, & Villa de Lampadervaur, Dominio & Senefcalcia de Cantrémour, Dominio, Castro, Villa & Comitatu de Kardygan; Dominio, Castro, & Villa de Emelyng, Dominio, Castro, & Villa de Buel, Dominio, Castro, & Villa de Haverford, Dominio, Castro & Villa Monte Gomey, ac omnibus Dominis terris & tenementis, quæ fuerunt Res apud Meredith, supra dicti, una cum omnibus aliis Dominis, Civitatibus, Castris, Burgis, Villis, Maneriis, membris, hameletis, terris, tenementis, feodis Militum, Vocationibus Episcopatum, advocacionibus Ecclesiarum Cathedralium, & aliarum quorumcunque, nec non Abbatiarum, Prioratum, Capellatum, Hospitalium, & aliarum domorum Religiosarum, Mineralium, regalitatibus, liberis consuetudinibus, cultum, pratis, & exercitio, omnis iusticiatus, & Cancellariatus, homagiis, serviciis, redditibus, proficiis, pratis, pascuis, pasturis, Wrecco maris, Piscariis, Moris, Maricis, turbariis, Forestis, Chaceis, Parcibus, Bolcis, Warenis, Hundredis, Comatis & Ragloris Ringeldis, Wodewardis, Constabulariis, Ballivis, Forestariis, Coronatoriis, Reverfionibus, Feris, Mercatis, Wardis, Maritiagiis, Releviis, Elceis, & serviciis tenentium tam liberorum quam natorum, & omnibus aliis tam ad prædictum principatum, quam ad nos in dictis partibus spectantibus quoquomodo, adeo plenarie & integrè, sicut nos ea tenuimus, seu tenere deberemus vel possemus, faciendi nobis per dicto Principatu & præmissis omnibus tale servicium quale invenitur celebris memorie Domini Edw. nuper Regem Angliæ, patrem nostrum dicto Avo nostro prædictis omnibus dum ea tenuit ex concessione dicti Avi nostri fecisse, sicut prædictum est. His testibus venerabilibus Patribus J. Cantuariensi Archi-Episcopo totius Angliæ Primati, R. Dunelmensi & R. Coventrensi & Lichfeldi Episcopis, Willielmo de Bohun Northampton. Thoma de bello Campo Warwic & Willielmo de Clynton Huntingdon. Comitibus Thoma Wake de Lydel, Henricus de Percie, Roberto Parryng, Cancellario nostro Willielmo de Cusancia Thesaurario nostro, Randolpho de Stafford Senefchalco hospitii nostri & aliis. Datum per manum nostram apud Westmonasterium duodecimo die Maji.

Per ipsum Regem.

Tom. I. PART. II.

SANCTISSIMO ac BEATISSIMO in Christo Patri & Domino, Domino Clementi, divina providencia, sacro Sanctæ Romanæ, & universalis Ecclesiæ summo Pontifici Petrus Dei gratia Rex Aragon. Valent. Maioric. Sardinia, & Corfica, Comelque, Barchinon. ejus humilis filius & devotus, pedum oscula Beatorum. Filiali devotione vestra Clementia Literas per venerabilem Armandum Aquelem Episcopum noviter nobis missas, reverenter accepimus, quarum in effectu series continebat: Quod cum Sanctitas vestra paternis optaret affectibus nos ac Regiam Domum Nostram Pacis, Salutis, & honoris commodis abundare, & ad hæc Reformationem unitatis & Concordia mutare inter nos & ineluctum Jacobum de Majoricis, opportunum, imò necessarium multipliciter existimaret, ad ipsam concordiam per Nuncios solennes, & Literas sæpius ad nos missas, vestra nos duxerat Sanctitas exhortandos. Sed licet hostis humani generis, pacis amuli, nequitia prævalente, nondum super hoc esset nostris affectibus satisfactum, adhuc tamen circa capta de radice charitatis utique preudentia, tantò ferventius Beatitudo vestra providerat infatigatum, quantò sincerius & affectuosius nostri, dictique inelyti Jacobi de Majoricis, Ipiritalia & temporalia commoda zelabatur. Quare nos vestra Sanctitas hortabatur, ut que sæpe super his nobis scripserat, matura & diligenti consideratione intra pectoris nostri claustra sollicitè revolventes, & etiam attendentes, quanto ipsa concordia Deo, & subditis utriusque placita commodum ministraret; nos ad ipsam concordiam animum inclinare & ut per vias honorabiles, & alias opportunas, & iustas, quiescentibus guerrarum discriminibus super his posset tractari liberius, & utilius, ad treugas inter nos & dictum Jacobum de Majoricis, ac utriusque valitores & subditos inendas, vel indicendas usque ad instans festum beati Michaelis Archangelii duraturas, consensum favorabilem & benignum impendere deberemus. Quibus & aliis contentis in dicta littera, & in cedula nostra propria manuscripta, diligenti sollicitudine revolutis, vehementer cogimur admirari, quia Sanctitas vestra ad ineundum treugas cum dicto Jacobi de Majoricis nos induxit. Nam cum nos cum illo guerram aliquam non haberemus nec etiam habeamus, sed propter horrendos excessus, culpas innumeras, & scelera detestanda, per eum in regiam Majestatem, totamque rempublicam nostram, prout vobis, Pater Sanctissime, per litteras nostras, & Nuncios nostros sæpe significavimus, & est orbi notorium, commissa multipliciter & adaucta, nos juxta utricos Barchinon. antiquas consuetudines Catalaunie, & jura patriæ, quibus subest, & sub quibus quæ possidebat & possidet, & per progenitores nostros antecessoribus suis concessa fuerunt in feudum, nunquam nobis legitime acquisita, contra ipsum & terras suas ritè atque legitime procedamus, treuga quæ guerræ supponitur, & inter guerrificantes tantum initur, in executione justitiæ, quam pro re seculari, & ut dominus temporalis iustè facimus contra eum, tanquam subditum nostrum, ac intra Principatum nostrum Cathalon residentem, ibique domum suam foventem, (salva in omnibus vestra reverentia Sanctitatis) non vindicat sibi locum. Præterea verbum illud contentum in vestra littera, ubi loquitur de treugis inter nos & dictum Jacobum de Majoricis indicendis, altiores nubesurbationis materiam ministrasset, si se vestra Sanctitas proposuisset applicaret, quod in tali casu, ubi tantam executioni iustè vertitur, indicendi treugas inter nos & ipsum subditum nostrum sibi assumerent potestatem; sed quia induci non debet, distulimus ad credendum;

T 2

quo-

ANNO
1344.

quoniam fidei constantia, & obedientia promptitudo, ac clara sinceritatis & puritatis opera, pro fide Catholica, & augmento Sedis Apostolicæ pro progenitores nostros, erga Romanam Ecclesiam habita & impensa, in ejusdem Ecclesiæ memoria deleantur, quodque debet, suadente iustitia, execrari abominabiles actus ejusdem inelyti Jacobi, quos jugiter contra nos per nefarios excessus augmentat. Pater Sanctissime, in spe fertili dictæ Sedis anxius requievit, in eo videlicet, quod ad indicendum inter nos & dictum Jacobum de Majoricis dictas treugas, nullo modo procedere debeatis. Nam prout aliis Sanctitati vestræ scripsisse meminimus, cum vestra Clementia, salva in omnibus reverentia & honore, de questione merè temporali, aut processu subditorum nostrorum intrinsece se non debeat, cum hæc, nedum nostra, sed omnium Regum & Principum mundi jura regalia læderet, animusque scandalizaret, regiam ditionem minueret, & ad turbationem, motionem, & scandalum maximum provocaret, talia nullatenus patemur: potissimè cum nos, vel Reges Hispaniæ, nullo post Deum superiorem in temporalibus agnoscamus. Ceterum, Pater Sanctissime, cum dictus Jacobus de Majoricis, quasi humana potestate seposita, omnique humanitatis fœdere dissoluto, sic in subditos & fideles nostros Comitatum Rossilonis & Ceritanie, quos nunc tenet oppressos, auster nimis crudelitate delavari, ut quadam ferali fœvicia nonnullis trucidet, quosdam squallore carceris maceret, alios vinculis ferreis torqueat, ceteros exulare compellat, & non parcens generi, sexui, vel ætati, universos bonis suis spoliat, & ad extremam exanitionem deducat, in nostri & Reipubl. dispendium, deteriorationem terrarum ipsarum, omnium exterminium, & excidium singulorum: Quis, Pater Sanctissime, vel sævum peccatus habens, vel adamantis durissimi corda gerens, adeo possit incallere duritie, quam pro tantis oppressionibus & offensionibus, revelandis non emolliet præconsiderationis affectus? Quis non accendatur ad iram? quis non animetur contra tam impium hominem ad actum debite ultionis? Certè, Pater Sanctissime, firmiter credimus, quod dum talibus subvenimus, gratum obsequium Altissimi immolamus. Igitur cum illi, qui de dictis terris & Comitibus poterant & possunt eradere à facie sævientis, presentiam nostram adeirint, & jugiter adeant, ad auxilium nostrum recurrant, nosque singulare refugium in tantæ necessitatis articulo recognoscant, auxilium nostri subsidii jugiter implorantes. Nos, Pater Sanctissime, iustitiæ debito exigente, prævio, ut præmittitur, iusto processu, ad eripiendum oppressos à tanta calumnia servitutis, tantæque jugo tyrannicæ potestatis, nunc vernali tempore, quo solent Reges ad bella procedere, sub magnis ærarii nostri stipendiis convocavimus Barones, Milites, Equites, & alios Subditos nostros in numero copioso, ac heri fecimus, non absque immensis profluvii expensarum, congruum navigii apparatus cum quibus illius atrocem proterviam, auctore Domino, qui iustitiam nostram prosequitur, coneramus, ac dictos fideles nostros, qui sub spe auxilii & subventionis nostre respirant, de tante tribulationis angustia, tantæque calamitatis incendiis eruamus. Propter quod, Pater Sanctissime, si nos tot offensis atrocibus, & horrendis injuriis, per dictum inelytum Jacobum de Majoricis læcessit, tot sumptuum oneribus prægravati, ob læsionem Reipublicæ nostræ, & in oppressionem dictorum fidelium tacti dolore cordis intrinsecus, votis vestris & exhortationibus, cum hoc absque, immenso & horribili detrimento facere non possemus, ad presens annuere vel parere nequimus, quæritudo vestra rationabiliter excusatos. Alman personam vestram Altissimus conservet suo Sancto servitio per tempora longiora. Datum Barchinon. VIII. Kal. Maii anno Domini * 1344.

* 1344. Litter 1344. Clement VI. ne fut dià qu'en mois de Mai 1342. & le Roi Pierre ne comença de regner qu'en 1336. [DUM.]

XCII.

6. Juin. Pax inter JOANNEM Marchionem Montis ferrati, ejusque sequaces. ex una, & JACOBUM de Sabaudia, Principem Achayæ, & illius adherentes ex altera parte, consians plurimis articulis de exsiliis reduendis, captivis libe-

randis, controversis Judicialiis amicabiliter & per viam Juris coram judicio competente terminandis, auxilio certo Regi, & Regine Sicilie mittendo etiam contra compariem contrahentem, absque eo, quod per hoc Pax ista lesa credatur. Defensores dictæ Pacis constituantur Papa & Collegium Cardinalium Rex Francorum, & Comes Sabaudie. Actum in campis Gaxeni Taurinensis Diocesis 6. Junii Anno 1. 44. Indictione XII. [Autentique tiré des Archives Archiducalis de Mantoue.]

ANNO
1344.

IN Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nec non gloriose Virginis Mariæ, & totius curiæ celestis. Anno ejusdem millesimo CCC. XLIIII. Indictione duodecima, die sexto Mensis Junii in campis Gaxeni, Taurinensis Diocesis juxta Rivum Galli, Presentibus Venerab. Viro Domino Fratre Benedicto Proposito Domini humiliorum de Clavari, Dominis Fratribus Petro de Castro Amunte Facino de Montecuo Ordinis Predicatorum, Dominis Aymone de Verolenti, Galemo de Montebello, Domino Alipigani Militebus, Jacobo de Giliis, Oberto Michavino de Montilio, & Antonio Alpino Juris peritis, Giovanne Ottobono Joachino Comitibus de Coconato, Odono de Rochera Marchione Anicis, Nicolao de Ripalta, Francisco de Mazacillo, Jordano de Cellis, Joachino de Cereuxeto, Francisco Cane de Casalis, Yioardo Groto de Pinarollo, Ricardo Provana, Condomino Panchalenti, & Conrado Asinario Cive Asteni testibus ad hæc vocatis & rogatis.

Novertit tam presens ætas, quam de cetero successura posteritas, quod cum dudum exorte fuerint inimicitie, malivolentia, obscuritates, guerræ, necnes, strages hominum, Captivitates, querelle, dissensiones, ruina, offensiones, odia, bella, incendia, tamna, & pestes multiplices inter viros Illustris Inclitarum recordationum Dominum Philippum de Sabaudia Principem Achayæ ex una parte, & Dominum Theodorum Marchionem Montisferrati quondam ex altera, que adhuc vigeant multipliciter, & vertebantur inter Illustris, & Magnificos Dominum Joannem, nunc Marchionem Montisferrati, & Dominum Jacobum de Sabaudia, nunc Principem Achayæ. Tandem ipsi Domini Jacobus Princeps, & Joannes Marchio cupientes à predictis guerris, offensionibus, inimiciis, malivolentis, & odiis profus discedere, & ad concordiam amicabilem pervenire de omnibus, & singulis supradictis, & rancoribus quibuscunque inter eos ventitibus, & existentibus quoquo modo, per se suosque heredes, & successores, nec non idem Dominus Marchio pro se, fidelibus Vassallis, & subditis suis, & etiam pro nobilibus Comitibus de Valperga, Maxino, & Riparia, Dominisque Vischarum Forensis Cherii, & aliis ipsius Domini Marchionis sequacibus, & adherentibus, nec non aliis Amicis, & choadiutoribus ipsius Domini Marchionis infra tres menses per Instrumentum publicum, vel ejusdem Domini Marchionis literas nominandis, & dicto Domino Principi notificandis, & dictis Dominis Principes pro se, fidelibus Vassallis, & Subditis suis, & etiam pro nobilibus Communitatibus de Sancto Martino, & Castro Amunte, Baiirii, Turris Baiirii, Rivalenti, & Vischarum Dominis sequacibusque, & adherentibus ipsius Domini Principis, nec non aliis amicis, & choadiutoribus ipsius Domini Principis, & Instrumentum publicum, vel ejusdem Domini Principis literas infra trium mensium spacium nominandis, & dicto Domino Marchioni notificandis ad concordiam, & tranquillum, ac pacificum Statum, sub infra scriptis pactis, modis, forma, & conventionibus pervenerunt invicem dicti Domini Principes, & Marchio quibus supra nominibus, bonam, & firmam pacem inter dictas Partes, Deo propitio perpetuo inviolabiliter duraturam, adeo quod non possit aliqua occasione, ratione, vel causa corrumpi, infringi, aut violari, preteritam ratione, vel occasione quorumcumque bonorum, rerum, aut Jurium, seu Feudorum constitutum in Castro, villis, Juribus, Jurisdictionibus, seu aliis quibuscunque in presenti pace nominatis, seu etiam ratione quorumcumque criminum, aut delictorum ab ipsis partibus, vel earum altera,

ANNO 1344. altera, seu ab aliqua persona ipsarum partium qualitercumque, & quomodocumque commissorum, vel perpetratorum, seu etiam ratione aliquarum petitionum, vel questionum, seu Caesarum Civilium, aut criminalium, motarum, vel movendarum inter ipsos Dominos, vel aliquos de partibus supradictis, non possit procedi ad violationem dictae Pacis, nec ad inchoationem, vel prosecutionem alicujus Guerre, seu offensionis publice, vel privatae, nec de facto ad captionem, recuperationem, invasionem, infidias, vel tractatum alicujus Castris, loci, Terrae, Feudi, rei, vel juris cujuscumque partium praedictarum, sed si quatenus ipsorum Dominorum, seu aliqua persona ipsarum Partium, vel universitas, Jus aliquod Proprietatis, vel possessionis, seu aliud quodcumque, vel petitionem, exactionem, seu persecutionem aliquam contra aliam se habere pretendar, vel putet quomodocumque, ea coram competenti Iudice ordinario Jure Civili modo, & non per viam armorum, aut violentiae, infidiarum, vel tractatus petere, & prosequi teneatur, & quicumque contrafecerit ead in penam pacis ruptae, pace tamen ipsa in sua firmitate nihilominus perdurante. Item in pace ipsa prenominationis Dominus Princeps, antedictis Dominis de Valperga, Maximo, & Riparia, remisit, & quita- vit puro corde, omnes ranchores, & odia per eum concepta qualitercumque, & quomodocumque contra eos, hoc adjecto, addito, & intellecto, quod si super commissibus aliquorum Castrorum, Feudorum, vel aliorum quorumcumque bonorum, rerum, aut Jurium, ipse Dominus Princeps contra ipsos Nobiles, vel eorum aliquem aut in rebus quas possident, seu e converso ipsi Domini de Valperga, Maximo, & Riparia Jus aliquod habent, vel habere putant, seu pretendunt, contra ipsum Dominum Principem Jus ipsum qualitercumque competens prosequantur, & petant coram Iudicibus, & Cognitoribus competentibus, Civili Iudicio, & per viam Juris, non autem per viam armorum, ut in primo pacis hujus articulo continetur, nisi forte unus alteri post Sententiam latam in causa, de qua actum esset, & Judicatum, & Sententia in rem judicatam transivisset, recusat se servare, & non servaret in ipsa Sententia comprehensa. Quo casu licitum sit, praedictis, vel infra scriptis non obstantibus, ipsi Domino Principi, etiam per viam armorum capere, & capi facere, invadere, & auferre, ac sibi retinere, & appropriare illa, de quibus pro eo judicatum esset, ut praemittitur, & sententiam, sine eo quod dictus Dominus Marchio impedimentum, vel obstaculum aliquod praebere, seu guerram aliquam facere, vel prosequi possit, & sine eo quod dici posset pacem aliquatenus ruptam esse, & violatam, seu penam pacis esse commissam, aut debere vel posse procedi propterea ad vindictam. Et idem liceat Domino Marchioni, & ipsis de Valperga, Maximo, & Riparia, via Armorum prosequi, si Dominus Princeps judicata, & declarata pro ipsis de Valperga, Maximo, vel Riparia, que in rem judicatam transitum fecissent, vel alia contenta in hoc capitulo non observarent. Item actum fuit solemniter inter Dominos supradictos in pace praedicta quod omnes, & singuli Forenses Banniti, & confinati usque ad presentem diem propter guerras ipsorum Dominorum Principum, & Marchionum de Taurino, Clavasio, Riparia, & aliis Terris ipsorum Dominorum, quos infra unum mensem tantum ipsi Domini per Instrumentum publicum, vel eorum litteras nominabunt, & sibi invicem notificabunt, dum tamen Forenses sint, & Banniti, seu Confinati propter guerras praedictas, per ipsos Dominos Principem, & Marchionem, ad ipsorum Dominorum gratiam reducantur, & ex nunc pro reductis habeantur, & quod ipsi Domini, ranchores, & odia concepta contra eos remittant, & remittere teneantur, & ex nunc per remissis habeantur, & ultra haec remittant, & remittere teneantur ipsi Forenses, Banniti, & Confinati, omnia, & singula crimina, & delicta quomodocumque, & qualitercumque commissa, & perpetrata per eos, seu aliquos ex eis usque in diem presentem, & ex nunc dicta crimina, & delicta, ac penas ipsi Domini ejusdem forenses, Banniti, & Confinati integraliter remiserunt, & quaeaverunt. Volentes Processum, & Condemnationes factas, & factas, sciendos, & sciendas, praemissorum occasione contra eos, esse cassos, & annullatos, & Cancellatas, & pro cassis, cancellatis, vanis, & vacuis intelligi de cetero protinus, & haberi. A praemissis autem excipitur homicidium perpe-

tratum in personam Bartholomei Alpini de Taurino, per Bartholomeum Capram, & Socios, quod homicidium, seu ejus pena non sint, nec intelligantur per praedicta remissa, vel quitata, sed remaneant in statu primario, & revertantur ipsi forenses, Banniti, & Confinati ad loca propria, de quibus exiverunt, & ad ea per dictos reducantur, sicut inferius continetur. Et ex nunc eorum bona, tam Patrimonialia, quam pecuniaria, que habebant, seu possidebant, quando de dictis Terris exiverunt, prout nunc consistunt ipsa bona recuperent, cum fructibus, & godiis in eis extantibus, seu pendentibus, salva tamen parte laboratorum, non obstante aliqua occupatione, vel liberatione, seu liberatione facta, postquam de ipsis Terris exiverunt. De debitis autem in quibus obligati erant antequam de dictis locis exirent, pro quibus liberata, occupatave reperierunt, seu liberata aliqua ex bonis praedictis, teneantur facere creditoribus summariam rationem, finitis duobus mensibus, post Pascha Resurrectionis Domini veniens proximum inchoandis, quia quidem bona ipsorum statim recuperent, & godiant ipsi forenses, Banniti, & confinati, & habeant, salva parte laboratorum praedicta, & per Terram ipsorum Dominorum, exceptis illis Terris, de quibus exiverunt, libere converterentur, & maneat in eisdem. Uxores vero, & Familia eorundem transacto uno mense proxime veniente ad ipsas Terras libere redire valeant, & secure, Confinati vero praedicti ab hodie in antea ad Civitatem ipsam reddere valeant, & manere quodcumque de ipsorum Confinatorum processerit voluntate. Bona autem praedicta teneantur dicti forenses, & Banniti, ac confinati nominare, & indicare dictis Dominis, ac in scriptis tradere infra bium, quod si non fecerint infra dictum terminum, non sint, neque intelligantur dicti Domini pro restitutione non facta in aliqua culpa.

Item actum, & firmatum fuit ut supra, quod dictus Dominus Princeps, dictos Forenses de Taurino ad ipsam Civitatem reddere volentes, bona fide, & sine fraude procuraret reducere ad ipsam Civitatem Taurini, & ipsos ibi prout ad Dominum spectat, manutene- re, & tractare, ut bonos, & fideles, & cum eorum vicinis ipsius Civitatis inimicis concordare, & pacem inter eos facere infra festum Nativitatis Domini proxime venturum, & si Dominus Princeps debitum suum faciendo eos in dictam Civitatem infra dictum festum Nativitatis reducere commode non poterit, ipsos in dictam Civitatem reducat infra festum Paschatis prox. ventur., & compelleret eorum vicinis, & inimicos de Taurino ad ipsam pacem cum eis faciendum bona fide, confinando videlicet ipsos pacem facere nolentes, & non facientes hac extra Jurisdictionem Taurini, & confinatos tenendo donec fecerint dictam pacem. Et nisi infra dictum festum Paschatis ipsos Forenses in dictam Civitatem reduxerit idem Dominus Princeps ut supra, cadat ipse in penam pacis ruptae. Excipitur autem a praedictis Dominus Joannes Zucha de Taurino, qui extra Civitatem jamdictam stare debeat ad arbitrium, & voluntatem dictorum Dominorum Principis, & Marchionis per aliam autem Terram ipsius Domini Principis, ire, stare, & redire libere valeat, sicut alii forenses jam dicti, & ipse Dominus Princeps eundem Dominum Joannem, ad suam bonam gratiam reducere teneatur, & liceat ipsi Domini Joanni bona sua Patrimonialia godire ut supra, & alienare pro libito voluntatis, Et versa vice Dominus Marchio praedictus dictos Forenses de Clavasio reducere volentes Clavaxium infra dictum terminum reducere, & prout ad Dominum spectat, manutene- re, & tractare tanquam bonos, & fideles teneatur, & ipsos cum eorum vicinis, & inimicis de Clavasio concordare, ac pacem inter eos si quos habent fieri facere teneatur. Bertinus vero de Palanto stet, & stare debeat extra locum, & Jurisdictionem Clavaxii, recuperando, & godiendo bona sua, salva parte Laboratorum ut supra, & ipsa bona tenere, & alienare possit ad suam liberam voluntatem. Item actum fuit, quod dicti Forenses, & alii tenentes bona Ecclesiastica, de bonis ipsis Ecclesiasticis, Jus sibi invicem faciant, & de ipsis bonis iura sua prosequantur coram Iudicibus suis, & ipsi Domini Princeps, & Marchio de medio stare debeant, & cavere, ne alicui violentia super Beneficiis, vel bonis Ecclesiasticis inferatur. Item actum fuit, & firmatum solemniter ut supra, quod dictus Dominus Princeps dictis Forenses, Bannitis, & confinatis Taurini, & aliorum

ANNO 1344.

ANNO 1344. locorum suorum predictorum, & dictus Dominus Marchio Forensitis, Bannitis, & confinatis de Clavasio, & aliis locis suis jamdictis de presenti prohibere teneantur, ne ratione criminum preteritorum aliquis, vel aliqui dicant, faciant, vel inferant injurias, damna, offensas, vel ignominias aliquales. Et si quis eisdem dicat, vel inferat damna, injurias, vel ignominias aliquales, eum puniat, prout Justitia suadebit, si eum consequi valeant, & habere infra tres menses post illatas injurias proxime computandos, & si eum non possent consequi, ipsum banniant, & ejus bona confiscent, domosque ipsius destruant, & devastent, & penis paribus puniantur. Revertentes ut supra, delicta paria committentes; quod si quis ipsorum Dominorum predictas Injurias, & offensas infra dictos tres menses non puniat ut supra, penas incurrat in presenti Pace contentas. Item actum fuit, & firmatum, quod omnes, & singuli Forensitis predicti, & infrascripti qui reddere voluerint ut supra, de cetero sint, stent, & manere debeant boni, & fideles, ac legales homines dictorum Dominorum, videlicet Forensitis de Terra Domini Principis ipsi Domino Domino Principi, & Forensiti de Terra dicti Domini Marchionis ipsi Domino Marchioni, & solemniter promittant, & jurent eisdem Dominis, videlicet quilibet Domino suo quod nunquam faciant, attemptabunt, seu facere procurabunt aliquam feloniam, vel prodicionem contra suum Dominum, aut Commune, vel Terram suam, & si contrafecerint, vel facere temptaverint per viam juris contra eos procedatur, & ultimo supplicio puniantur. Bonaque eorum Domino suo applicentur, non obstantibus dotibus debitis, seu aliis obligationibus de cetero contrahendis. Et si quidem aliquis dictorum Dominorum cum aliquo, vel aliquibus ex dictis Forensitis Feloniam predictam tractaverit, aut aliquem ipsorum secum, vel cum alio facere, vel tractare consenserit, cadat idem Dominus in penam pacis rupte, si vero aliter, vel aliqui ex dictis Forensitis, cum aliquo alio subdito ipsorum Dominorum, vel alterius eorum Feloniam, vel prodicionem contra aliquem ex dictis Dominis, vel Terram suam fecerit, aut tractaverit, Dominis prodicionem cum Forensito tractantis, eundem tractantem capitaliter, velut pacis ruptorem punire teneatur, dictumque Forensitum tractare tanquam Capitelem Inimicum, & ad mortem punire si eum habere poterit, ipsiusque bona sibi confiscari, aut eum reddere in manibus ipsius Domini contra quem talia facere presumpsisset, que nisi fecerit, puniatur Dominus, & incidat in penam dicte pacis rupte.

Item quod Forensiti Ripparie quantum est pro facto Domini Marchionis, & subditorum suorum, ad ipsum locum Rippae reddere volentes, libere redire, stare, & conversari possint in dicto loco Rippae, & alia Terra ipsius Domini Marchionis, bonaque sua Patrimonialia recuperent, habeant, & possideant sine impedimento, controversia, vel molestia dicti Domini Marchionis, quibus quidem Forensitis remittit, & remittit idem Dominus Marchio quaecumque odia, & rancores conceptos contra eos, nec non omnes penas, & offensas, per eos commissas pro criminibus quibuscumque per eos perpetratis usque in diem presentem, recipiendo eos in bonam gratiam suam. Et ultra hac promittit idem Dominus Marchio dicto Domino Principi, quod ipse Dominus Marchio in bona fide sua inducet pro posse suo, & rogabit Dominum Mili: & Astenses quod ipsi velint, & patiantur dictos Forensitos Rippam redire, & stare pacifice in dicto loco Rippae, ipsosque restituere in bonam gratiam suam, & eis remittere omnes rancores, & odia quaecumque concepta in ipsorum cordibus quacumque de causa concepta, pacemque fieri facere inter ipsos, & eorum inimicos de Rippa, rogabit ut supra, & quod velit ipsis remittere omnia crimina, & delicta qualitercumque per ipsos forensitos usque in presentem diem perpetrata, & eorum penas, ac processus, & condemnationes factas, & factas contra eorum quemlibet pro premissis, & rogabit ut supra, & inducet dictum Dominum Mili: & Astenses, quod velint dictis Forensitis restituere omnia bona, que in Rippa, & finibus habebant, & tenebant quando de ipso loco exiverunt, sicut nunc consistunt ipsa bona, salva parte laboratorum, & fructibus pendentibus, ut supra. Item actum fuit solemniter ut supra, quod ipsi Domini per eorum literas teneantur dare in mandatis omnibus eorum Officialibus, & Subditis,

quod ipsi dictos Forensitos reconciliatos ut supra benivole, & amicaliter tractare debeant veluti bonos, & fideles ipsorum Dominorum, & in eorum gratiam plenarie reductos, Ipsosque circa locacionem, & concessionem domorum, & aliorum necessariorum, & utilium eisdem prosequantur favoribus gratiosis notificando eisdem Officialibus, & subditis, in eisdem litteris, quod si premissa fecerint, Domini ipsi ea sibi reputabunt plurimum gratiola.

Item remittit, & quitavit ipse Dominus Princeps in dicta pace Guigliacio de Bagnolio omne odium, omnemque rancorem conceptos contra ipsum Guagliacium per ipsum Dominum Principem occasione quacumque, reddens, & restituens ipse Dominus Princeps eidem Guigliacio bonam gratiam suam, ac remittens eidem omnia, & singula crimina, & penas quoruncumque Maleficiorum, & criminum commissorum per dictum Guigliacium. Jubens, & volens Processus quoscumque factos, & faciendos super dictis criminibus, delictis, & Maleficiis, esse cassos, vanos, & cancellatos, dando sibi facultatem liberam eundi, redeundi, conversandi, & standi per Terram, & in Terra ipsius Domini Principis praterquam ad locum, & Castrum Bagnoli, salve, libere, & secure, eo salvo quod infra Pasca ad locum Taurini nullatenus venire possit, hoc etiam expresse, quod de petitionibus sciendis inter ipsos Dominum Principem, & Guigliacium stent arbitrio Dominorum Joannini de Cochonato, & Rizardi Prothane, tam de Jure, quam de concordia, & nisi concordaverint in arbitramentando, consilium habeant dicti Arbitratores. & arbitri Dominorum Propositi humiliorum de clavasio, & Jacobi de Gillis, questiones ipsas definiant, & decident de jure, procedendo tamen in ipsis causis, & earum processu abique Juris solemnitate. In Sententia tamen jus suum cuique Partium tribuendo, & de Jure pronunciando. Hoc addito, quod si obtinuerit idem Guigliacius octavam partem, quam in ipso loco, & Castro Bagnoli se dicat habere, quod eo casu facta sibi expeditione Juris, quod obtinuerit, possit idem Guigliacius accedere ad dictum locum Bagnoli, morari in eodem loco, & tenere partem predictam. Item actum fuit, & firmatum in ipsa Pace, quod dictus Dominus Marchio restituat, & restituere teneatur Bonifacio de Cochonato, de Castro, five Casalibergono suam bonam gratiam, & bonam voluntatem, & eidem remittat omne odium, & rancorem conceptos in ejus corde contra eum, & omnia Crimina, delicta, ac offensiones quascumque commissas, & perpetratas per eum qualitercumque, & Processus, ac Sententias, & condemnationes quas, & quae factae sunt contra eum; faciet cancellari, quodque idem Dominus Marchio restituat integritatem, & restituere teneatur eidem Bonifacio partem, quam consuevit habere, & tenere in Castro, Villa hominibus, jurisdictione, Poderio, ac Mandamento, Castri Bergoni, & aliorum bonorum suorum, stet tamen, & stare teneatur idem Bonifacius usque ad Pascha extra Castrum Casalibergoni, eo addito, & intellecto, quod idem Dominus Marchio ad voluntatem suam muniat, & muniam teneat Turrim dicti Castri quamdiu sibi placeverit. Et quod idem Dominus Marchio possit direrere murum constructum per dictum Bonifacium circa Turrim dicti Castri, & facere summarie iusticie complementum de omnibus questionibus verentibus inter eum, ac Patruos, & consortes ejusdem. Item actum fuit specialiter, & expresse in dicta Pace, quod inter Nobiles Comites de Sancto Martino, & Castro Amunte, Dominos Bairii, & Turris Bairii, Viscarum, & alios eorum Complices, Valitores, & coadjutores de Canapicio ex parte una, & nobiles Comites de Valperga, Maxino, Ripparia, Mazadio, Marcenafco, & Sancto Georgio, ac Dominos de Septimo, & Rocha, omnesque alios eorum Complices, Valitores, & Coadiutores de Canapicio & alia, sit de cetero, & esse intelligatur bona, & firma pax perpetua duratura de omnibus, & singulis malivolentis, injuriis, guerris, & offensibus quomodoque, & qualitercumque inter eos, & ipsorum subditos, ac particeps perpetratis existentibus, & commissis, itaque omnia, & singula, quae propterea peti, fieri, vel exigi possent remissa, & pro remissis habeantur, & intelligantur pleno jure, eo salvo, & excepto, quod si quae petitiones Civiles hinc, vel inde sunt faciendae, liceat cuique partium, tam communitat, quam divisim, petitiones ipsas facere, iurage sua prosequi civili modo coram Dominis Marchione, & Principe su-

ANNO 1344.

DU DROIT DES GENS. 134

ANNO
1344.

supradictis, qui habeant plenum posse ex baylia eis danda compromisso solemniter in ipsos Dominos à Partibus faciendi, sub anni spacio duraturo, per se, & Commisarios ab ipsis Dominis electos, seu eligendos, audiendi, cognoscendi, & definiendi questiones ipsas, summarie simpliciter, & de plano, & sine strepitu, ac figura iudicii, de Jure, & concordia; vel de Jure tantum, si eis videbitur. Quas quidem questiones jurent ipsi Domini infra diem compromissi predicti terminare, si comode poterunt, & si non concordaret in sententia, eligere infra ipsum annum unum, vel plures Juris peritos, & juxta consilium ipsorum peritorum questiones ipsas determinare infra alios sex menses, sub predicti vinculo Juramenti. Eo addito, quod pars ex predictis de canapicio recusans dictum facere compromissum, sit exempta ab omnibus commodis pacis jamdictæ, præsens autem Capitulum, & alia in presenti pace contenta, dictæ Partes de Canapicio, & singule personæ ipsarum Partium, approbare, confirmare, & ad ea observanda se efficaciter obligare infra trium mensium spacium teneantur, si tamen esse voluerint participes dictæ Pacis. Item in pace prædicta dictus Dominus Princeps remisit, & quitavit pro se, ac fratribus suis, pro quibus promisit de rato, nec non vice, & nomine Dominorum Comitum Ludovici de Sabaudia, & aliorum de Domo Sabaudie, tam legitimorum, quam naturalium nominandorum, & notificandorum ipsi Domino Principi infra unum mensem proxime predictum Dominum Marchionem, promittens quod ipse curabit suo posse, quod ipsi Domini Comes Ludovicus, & alii nominandi ratam, & gratam habeant quationem hujusmodi & remissionem Petro Antonio, & Bertino de Septimo, nec non Petro, Jacobino, & fratribus de la Rocha eorumque hæredibus, & familiaribus, & etiam Forensitibus Turinensibus omne odium conceptum in eorum cordibus contra ipsos, & ipsorum, quemlibet quacunque ratione vel causa, & omnes penas, offensiones, & crimina, ac delicta per eos, & eorum quemlibet commissæ, & perpetrata quomodocunque, & qualitercunque contra eos, & eorum subditos, nec non omnes commissiones Feudorum, quæ ab ipso Domino Principe ut asserit, seu ejus antecessoribus tenere consueverunt, hoc addito, & addo, quod si non ratificarent infra tres menses nominati de Sabaudia supradicti ut supra, liceat ipsis de Septimo, & Rocha eligere si esse voluerint in dicta Pace, vel non, & si elegerint de nolle esse in dicta pace, non valeant supradicta eis remissa contrata, vel promissa, nec sint in aliquo participes contentorum in dicta Pace, vel ejus articulis, pace tamen ipsa inter alios nihilominus in suo robore duratura, & quod pro premittis, vel infrascriptis non remittatur, vel remissum esse intelligatur vasallagium, & Jus Feudi fidelitatis, ac homagii, quæ idem Dominus Princeps, seu ejus Progenitor bone memorie habere consueverunt, ut asserit idem Dominus Princeps in Vassallis, & Feudis supradictis de Septimo, Rocha, & Castellata, nec etiam in aliquibus aliis Feudis, vel Vassallis suis, seu quocunque tempore ab eo possessis, etiam si ad presens eidem Domino Principi obediens non essent, nec versa vice remittatur, aut remissum esse intelligatur Vasallagium, Jus Feudi, fidelitatis, vel homagii, quæ idem Dominus Marchio, & ejus Progenitor bone memorie habere consueverunt, ut asserit idem Dominus Marchio in quibusdam aliis Feudis, & Vassallis suis, seu quocunque tempore ab eo possessis, etiam si ad presens eidem Domino Marchioni obediens non essent, tali modo, & forma videlicet, quod Jura ipsi Vasallagii, Feudorum Fidelitatum, & homagiorum Septimi, Rochæ, & Castellatæ, contra quos, seu alterutrum ipsorum simpliciter agere non possit idem Dominus Princeps pro jure aliquo sibi competenti, si quod sibi competere asserat, sed si agere voluerit, agat contra Dominum Marchionem predictum, & illum contra quem agere voluerit ex Vassallis predictis, & idem intelligatur de aliis Vassallis, quo alterutrum ipsorum Dominorum tenet, videlicet quod possit unus contra alium & ipsos Vassallos obnoxios conjunctim, & non separatim petere, & prosequi coram competenti iudicio, civili modo, & per viam juris tamen, non autem de facto, vel per insidias, aut viam armorum, ut in primo Pacis hujus articulo continetur, nisi forte alter ipsorum Dominorum, Sententiam obtinuerit, & reportasset pro se in causa, seu causis dictorum Vasallagiorum, Feudorum, fidelitatum, vel ho-

magiorum, seu alicujus eorum, & in rem judicatam transivisset ipsa sententia, quo pacto si recuserent Vassallus unus, vel plures servare, & effectualiter adimplere contenta in ipsa Sententia, eo casu licitum sit Dominis Principi, & Marchioni, videlicet illi pro quo ut præmittitur judicatum, & sententiarum esset, contra Vassallum Sententie hujusmodi non patientem, & ejus bona procedere sine obstaculo alterius ex dictis Dominis Principe, & Marchione Vassallorum, & Subditorum suorum, ad capiendum, judicandum, recuperandum, & obtinendum de facto, & comprehensa in ipsa sententia de facto, & etiam per viam armorum, & aliterius, prout melius poterit, sine commissione, vel violatione Pacis, vel penæ prædictarum, nec alter Dominus de predictis, seu aliquis ejus Subditus de ipsa guerra quomodocunque se imiscere, vel intrinittere valeat, & si contrafecerit, Dominus incidat in penam dictæ Pacis ruptæ, & Vassallos ejus, & Subditos contrafacientes puniant, secundum formam comprehensionum in articulis dictæ Pacis, & si non fecerit, cadat idem Dominus in penam Pacis ruptæ. Item actum fuit, & firmatum in pace prædicta, quod omnes, & singuli capti, & carcerati in fortiam Dominorum prædictorum Vassallorum, & Subditorum suorum, ac etiam quoscunque alterius, inclusi, & nominati in pace prædicta, tam tempore guerra, quam tempore treugarum, sine aliqua redemptione, & expensis, exceptis expensis victus taxandis per dictos Dominos Marchionem, & Principem, libere relaxentur, & expediantur infra dies quindecim. Item quod omnia cambia, & contracambia, & represalia, data, & concessa hinc inde à tempore Treugarum habiturum inter Dominos supradictos, citra sint, & esse intelligantur suspensa usque ad annos decem. Itaque ipsis nullus infra dictum terminum uti possit, sed de querellis, petitionibus, & rancuris propter quas data sunt contracambia supradicta, fiat summarie simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicii, & juris solemnitate cuique Justitie complementum arbitramento infrascriptorum VIII. conservatorum presentis pacis, itaque duo ex ipsis de qualibet parte facere, & exequi possint prædicta, quemadmodum facere possent ipsi octo si essent omnes presentes, & quod nulla alia cambia, vel contracambia aut represalia usque ad dictum terminum concedi, dari possint, & si data fuerint, non valeant, nec teneant ipso Jure. De petitionibus vero, & querellis, quæ de cætero orirentur inter dictos Dominos, vel inter eorum Subditos, aut alios in presenti Pace inclusos, fiat summaria cognitio, sine juris solemnitate, & strepitu iudicii, ac figura, arbitramento dictorum conservatorum ut supra, & quicquid per ipsos cognitum, & terminatum fuerit, plenarie sine defectu, & appellationis, siue alterius repugnantie remedio oblietur. Item actum fuit, quod si aliquis, vel aliqui Subditi dictorum Dominorum, seu alius de inclusis, & nominatis in Pace presenti fecerit aliquam Injuriam, violentiam, vel offensionem contra aliquem de Subditis dictorum Dominorum, vel aliquem per alterum ex ipsis Dominis inclusive in pace presenti, quod propterea non sit, nec intelligatur dicta Pax rupta, nec pena commissæ, nec propterea liceat alicui ipsarum Partium procedere ad vindictam, neque ad represalias, seu cambia concedenda, sed teneatur Dominus ex predictis, cujus erit Subditus, seu nominatus, pro cujus parte erit sic offensus, ipsum Malefactorem, & offensorem cogere ad emendam, & restitutionem Damni illati, & commissi infra unum mensem à tempore, quo ipse Dominus passum requisitus, & ipsum offensorem punire, prout Justitia suaderit, si eum consequi poterit, vel habere, aliter ipsum bannat, & bannitum teneat de Terra sua, & de bonis offensoris, offenso, & dampnum passio restitutionem, & emendam faciat, si repariantur, & eum mediante justitia puniat, si eum consequi poterit, vel habere, aut eum remittat alteri Domino puniendum, & compellendum ad restitutionem jam dictam. Item actum fuit, & firmatum quod si aliquis Subditus, vel Vassallus alicujus dictorum Dominorum, seu alius de inclusis, & nominatis in presenti pace offensionem, injuriam dampnum, seu quodcunque aliud fecerit contra dictam Pacem, & ipse offensus ad mandatum, sibi, vel inhabitationis sue loco factum per Dominum suum, seu eum pro cujus parte in pace presenti inclusus erit, non emendaverit dampnum, injuriam, seu offensionem infra unum mensem

ANNO
1344.

ANNO 1344. mensent, teneatur ipse Dominus ad infantiam ipsius offendi, seu aliter Dominus ex predictis compellere remediis quibuscumque ad restitutionem, ut in precedenti Capitulo continetur, & si sic offendens fuerit dicto Domino inobediens, teneatur ipse Dominus ad requisitionem alterius Domini armata manu, cum suo necessario ad hoc exorcio similiter cum altero Domino ex predictis, & ipsius exorcio ire, & equitare ad locum, seu Terram ipsius offensoris, & ipsum totis viribus capere, & excedere, & offendere, ac describere, & trachere, tanquam ejus capitale inimicum, quod nisi fecerit dictus Dominus requisitus, incidat in penam pacis ruptae, & nihilominus de suo proprio dampnum, & offensam hujusmodi restituere, & emendare teneatur. Item actum fuit, & firmatum in principio, medio, & fine omnium, & singulorum predictorum, & infrascriptorum, quod non obstantibus supra, vel infrascriptis, ubi esset persona Regis, vel Regine Scitilae, aut ejus, vel eorum Senescalli Pedemontis, qui pro temporibus fuerint, possit dictus Dominus Princeps, & ei liceat, Dominos Regem, & Reginam Scitilae, & ejus heredes, & Successores, ac etiam Senescallos Pedemontis, qui pro temporibus fuerint, sequi personaliter, & cum Populo Foxani, & viginti hominibus armorum, tam in offendendo, quam in defendendo contra dictum Dominum Marchionem, & ejus Terram, & alios in dicta pace inclusos, quando, & quotiens per eoldem, vel eorum alterum fuerit requisitus, sine eo quod pax predicta propterea rumpatur, vel rupta, aut violata esse intelligatur, seu incidat idem Dominus Princeps in penam pacis praesentis, aut dictus Dominus Marchio propterea procedere valeat ad vindictam contra dictum Dominum Principem, seu ejus Terram, & si Rex, Regina, vel heredes, aut Senescallus personae ibi non fuerint, non possit dictus Dominus Princeps personaliter offendere dictum Dominum Marchionem, vel ejus Terram, aut Subditos, possit tamen ad eorum infantiam mittere ad offendendum, & defendendum Dominum Marchionem, & ejus Terram dictos xx. armigeros & Populum Foxani supradictum. Item liceat ipsi Domino Principi, cum toto exorcio suo, vel aliter prout sibi placuerit adjuvare dictam Dominam Reginam, & ejus Senescallum Pedemontis, ac alios quoscumque Amicos, suos predictis non obstantibus, sine eo quod intrent terram ipsius Domini Marchionis, vel Vassallorum suorum, seu alicujus ex nominatis in pace praesenti, & si ipsum Dominum Marchionem, aut aliquem aliorum in presenti pace inclusorum infra Terram dictae Dominae Reginae offenderit, ad requisitionem ipsius Dominae Reginae, vel ejus Senescallum, aut alicujus amici sui, non sit, nec intelligatur pax rupta, nec in penam pacis incidisse idem Dominus Princeps, nec licet propterea ipsi Domino Marchioni procedere ad vindictam, & idem facere valeat dictus Dominus Marchio pro quibuscumque amicis suis contra dictum Dominum Principem, non intrando Terram ejusdem Domini Principis, vel Subditorum suorum, seu alicujus in presenti Pace nominati, sine eo quod pacem rumpisse intelligatur, seu incidat in aliquam penam, aut propterea procedere valeat idem Dominus Princeps ad vindictam, hoc addito, & expresso, quod in predictis amicis, vel ipsorum Dominorum, non sint, nec esse intelligantur aliqui ejusdemque ipsorum Dominorum Subditi, vel Vassalli, inobedientes, vel rebelles ipsorum Dominorum, vel alterius eorum, quos quidem inobedientes, vel rebelles, non possint ipsi Domini, vel alter eorum, unus contra alium adjuvare, vel adnuculum ei ferre extra Terram ipsorum Dominorum, vel infra. Item actum fuit, quod liceat dicto Domino Marchioni servire contra dictum Dominum Principem, & ejus Terram, cum viginti armigeris Domino Luchino, Domino Mediolani tam ad defendendum dictum Dominum Luchinum, quam ad offendendum dictum Dominum Principem, & ejus Terram, sine eo quod intelligatur facere, vel fecisse contra Pacem predictam, aut incidisse in penam Pacis ruptae, seu quod ipse Dominus Princeps propterea valeat ad vindictam, & versa vice liceat ipsi Domino Principi, cum viginti Armigeris servire dicto Domino Mediolani, & etiam cuilibet aliorum juratorum suorum, dum tamen uno actu plures viginti armigeris non mittat in servitium ipsorum juratorum unius, vel plurium ad offendendum ipsum Dominum Marchionem, seu ejus Terram, & hoc

ANNO 1344. facere valeat sine eo quod procedere valeat idem Dominus Marchio ad vindictam, seu incidat idem Dominus Princeps in penam Pacis ruptae, seu Pacem ipsam rumpisse intelligatur, & hoc capitulum locum habeat usque ad annos quatuor, & non ultra. Item actum fuit, & firmatum, quod si contingat de cetero Dominos Regem, Reginam, aut eorum Senescallum personaliter accedere, seu ipsorum gentes, ad offensiones Terrae dicti Domini Marchionis, non liceat ipsi Domino Principi eisdem dare consilium, auxilium, vel favorem, victualia, vel receptaculum prestare, nisi de loco Foxano, & nisi sicut in articulo, qui incipit: item actum fuit & firmatum, in Principio, medio &c: superius continetur. Item actum fuit, & firmatum, quod non liceat dictis Dominis Principi, vel Marchioni dare Dominis Regi, Reginae, Senescallo, Domino Mli: seu alicui alii, Consilium, vel auxilium, vel favorem, victualia, vel receptaculum prestare, euntibus, stantibus, vel redeuntibus ad offensionem ipsorum Dominorum Principis, vel Marchionis, nisi Dominus Princeps de loco Foxani, & nisi sicut ipsi Domini facere possint secundum contenta in iiii: Capitulis proxime praecedentibus. Item actum fuit, quod si quodcumque super praemissis articulis, vel infrascriptis, seu aliis quibuscumque ad praesentem pacem spectantibus aliqua questio, dubietasve oriretur, super eis, & dependentibus ex ipsis, stent arbitrio cognitioni, determinationi, & ordinationi sine strepitu Juris, & solemnitate sciendis de plano per Dominos Petrum, & Ghionum de Cochonato, Obertum de Tilio, & Franciscum de Gabiano, electos, pro parte Domini Marchionis, & Dominos Joannem de Aladio, Hugonem Provanam, Vicarium Taurini, & Jacobum de Giliis, electos pro parte Domini Principis, vel duos pro qualibet parte, quos viii: ipsi Domini elegerunt, & eligunt ad praemissa conservatores praesentis pacis, tribuendo eis super praemissis plenam, & liberam facultatem. Item actum fuit inter Dominos supradictos, quod Domini de Rivalba, & Domini Forensiti de Cinzano compromissum cum opportunis solemnitatibus atque penis, unius anni spacio duraturum, faciant, & facere teneantur infra unum mensem in dictis Dominos Principem, & Marchionem, de questionibus, querellis, & controversiis inter ipsas Partes vertentibus, & quae verti possent de castro, Villa, Jurisdictione, hominibus, meris, & mixto Imperio Cinzani, qui Domini jurent ad Sancta Dei Evangelia, questiones ipsas per se, aut Commissarios eorum infra compromissi diem de jure terminare, & si invicem concordari non possent, habere exinde teneantur unius, vel plurium Juris peritorum consilium infra tempus praedictum decidere, & terminare questiones praedictas, tali modo, quod in ipsis questionibus summariis simpliciter, & de plano, & sine strepitu Judicii, & figura procedi possent per Dominos antedictos, & si superius nominati praedictum compromissum facere contempserint, vel adimplere, quae ipsi Domini pronuntiabunt, sint, & intelligantur dicti recusantes esse extra pacem praedictam, & careant commodis praesentis pacis, Item actum fuit, & firmatum, quod ille ex praedictis, & in dicta pace inclusis, qui nominari possunt infra tres menses per ipsos Dominos, vel altero ipsorum, ut in principio Instrumenti hujus Pacis continetur, per se, vel Procuratores ad hoc legitime institutos infra sex menses a praesenti die computandos ratificare teneantur per publicum Instrumentum, quorum copia deus Dominis supradictis, pacem praedictam, & omnia, & singula in ipsius Pacis articulis comprehensa, & nisi fecerint dicti nominati, non sint, nec intelligantur in pace praedicta. Item actum fuit solemniter, & firmatum, quod dicti Domini faciant, & curent cum effectu, quod nobiles, & Communitates nominandi, & nominandae infra unum mensem per ipsos Dominos, videlicet communitates ipsae per Syndicos ab eis legitime institutos, Pacem jam dictam, & omnia, & singula in ejusdem Pacis articulis comprehensa laudabunt, approbabit, & confirmabunt per Instrumentum publica, cum solemnitatibus opportunis, pacemque ipsam attendere, & inviolabiliter observare, & observari facere suo posse promittent, quodque non erunt in Consilio, vel auxilio alicujus ad rumpendam Pacem eandem, nec ad ipsam rumpendam praestant subsidium, vel favorem. Item in eadem pace sibi invicem promiserunt Domini supradicti quod ipsi supplicabunt Sanctissimo Patri nostro, Domi-

ANNO 1344. Domino Pape, & Collegio Cardinalium, quod dignetur, & velit esse defensores Pacis ipsorum Dominorum, & contra partem rumpentem pacem ipsam, tam ad penarum ipsius pacis exactionem, quam aliis remediis opportunis quibuscumque, & observanti pacem ipsam adfuisse, & favere, & circa hac eorum litteras concedere, & tribuere Dominis antedictis. Item in eadem Pace sibi invicem promiserunt Domini supradicti solemniter, quod ipsi supplicabunt Serenissimo Domino Regi Franchorum, & ad hac dabunt operam quam commode poterunt suo posse, quod idem Dominus Rex dignetur se ponere defensorum Pacis jam dicta, & procedere efficaciter contra non servantem dictam pacem ad exactionem, & executionem penarum pacis ejusdem, notificando eidem, quod ipsi Domini pro ipsa pace servanda, personas, & bona eorum subjecerunt, & submiserunt Jurisdictioni, examini, & compulsioni curiarum ipsius Domini Regis, & maxime parvi Sigilli Montispeulani, Castelleti Parisiensis, & Magistrorum Nundinarum Campanie secundum vires, & fillos curiarum predictarum, Quodque pars dimidia dimidia parti observanti applicanda ad ipsum Dominum Regem est proculdubio perventura, supplicando eidem ulterius, quod dare velint in mandatis dictarum Curiarum Judicibus, & auditoribus, ut circa exactionem penarum predictarum contra partem non servantem efficaciter, & rigorose procedant, quibuscumque exceptionibus, & dilationibus procul rejedat, & quod idem Dominus Rex per litteras suas ipsi Dominis dirigendas insinuare, dicere, & protestari velit, se esse defensores dicta Pacis, & processurum contra violatorem dicta pacis irrefragabiliter ad supradictarum penarum exactionem, dilationibus, exceptionibus, & subterfugiis non attentis. Item in eadem pace sibi invicem solemniter promiserunt Domini supradicti, quod ipsi similes supplicationes, & notificationes predictas Domino Regi Franchorum faciendis faciant Domino Comiti Sabaudie circa defensionem dicta Pacis, & submisionem curiarum suarum, ac exactionem penarum spectantium ad ipsos Dominos Marchionem, & Principem, nec non circa concessionem litterarum continentium se esse defensores dicta Pacis, & processurum contra violatorem ad penarum exactionem, & ulterius supplicabunt ipsi Domini Princeps, & Marchio dicto Domino Comiti, ipsam efficaciter requiringdo, quod ipse sollempniter se obliget cum sollempnitatibus opportunis intercedendo, & fide jubendo pro utroque ipsorum Dominorum, videlicet pro unoquoque ipsorum erga alium de solvendis triginta milibus florenorum Parti observanti pro parte non servantem pacem jam dictam, & quod idem Dominus Comes per litteras suas ad ipsorum Dominorum requisitionem ulterius promittere velit ipsi Dominis, quod si contingat, quod absit, aliquem dictorum Dominorum guerram movere contra alium, ipse quantum commode poterit adjuvabit observatorem pacis contra non servantem, seu dicta Pacis ruptorem quantum commode poterit adjuvando, & ad hac faciendi se adstringere velit idem Dominus Comes efficaciter adhibito proprio juramento, Quae omnia, & singula supradicta predicti Domini Princeps, & Marchio per se suosque heredes, & successores sibi invicem mutuis stipulationibus intervenientibus attendere, & observare, & observari facere, & in nullo contravenire, vel venire, seu contravenientem, vel venire volentem consentire aliqua ratione vel causa, seu ingenio, de jure, vel de facto, promiserunt, sub pena centum viginti millium florenorum hinc inde solemniter promissa, & stipulata, totiens in singulis Articulis supradictis comittenda, & exigenda, quotiens extiterit contrafactum, pace tamen ipsa, pena commissa, vel non exacta, nihilominus in sua firmitate durante, pro qua quidem pena solvenda, & omnibus, & singulis supradictis eorumque observantia submiserunt, & subjecerunt Domini Princeps, & Marchio supradicti, personas, & bona eorum, hereditatemque, & successorum suorum Jurisdictioni, examini cognitioni, coercioni, compulsioni, censura, & executioni Curie, & Camere Domini Papae, & ipsius Curie auditoris, vice auditoris, vel Locumtenentis, nec non Judicio Presidium, Auditorum, Vice-Auditorum, & Custodum. I. PART. II.

dum, ac Commissariorum parvi Sigilli Montispeulani, & Castelleti Parisiensis, ac etiam magistrorum nundinarum Campanie, quibus magistris nundinarum Campanie, & eorum Curie per Procuratores idoneos ad ipsos magistris transmittendos se se personaliter, & eorum bona, secundum usum, mores, & fillos ipsius Curie magistrorum necessarios, & utiles ad plenam submisionem faciendam submittere promiserunt, nec non Curis etiam suis, Curiarum Domini Comitis Sabaudie, & aliorum quorumcumque Regum, Prelatorum, Ducum, Principum, Comitum, Baronum, & Judicum Ecclesiasticorum, & Secularium, & Curiarum eorundem, Volentes, consentientes, & agentes ad invicem ipsi Domini per pactum expressum solemniter interjectum se se, & quomodolibet ipsorum posse, & debere ad nutum, & voluntatem Pacis servantis ipsiusque heredum, & successorum, & cujuscumque ipsorum nuntii, & Procuratoris per quemlibet Judicem, vel Officiale Ecclesiasticum, & secularem ubilibet constitutum, & per Camerarium, & Auditorem Curie Camere Domini Papae, aliosque Judices, Magistratus, & Rectores, seu Praefides dictarum Curiarum, & Officiales quoscumque citari, conveniri, condemnari, exigi, & compelli personaliter, & realiter ad omnia, & singula in dicta Pacis articulis denotata, & etiam ad solutionem penarum predictarum, sine strepitu, & figura Judicii, & sine libelli oblatione, petitione, seu requisitione, copia presentis Instrumenti consentientes expresse quisquis ipsorum Dominorum in quolibet dictorum Presidium, & curiarum suarum, quantumvis de ipsorum Foro non existant. Tali modo, quod una ex dictis Curis intentata, vel addito uno ex dictis Judicibus, seu ipsi Dominus Princeps, & Marchio, vel ipsorum altero citatis, vel conventis qualitercumque coram uno prelatibus ex Praefidis, Judicibus, vel Curis supradictis, possit etiam eodem tempore, & aliter quodcumque ad alium Judicem, vel Curiarum conjunctum, vel divisum, lite contestata, vel non, in quacumque parte Judicii recursum habere sine ipsis convenientis, vel recursum habentis ejusque heredum prejudicio, gravamine vel iactura, sicque Processus unus curiae per Processum alterius non impediatur, vel aliquater confundatur, & possit in qualibet dictarum curiarum conveniri, exigi, & compelli usque ad integram solutionem, & satisfactionem quantitatum penarum predictarum, & aliorum pro quibus ut pramittitur se obligaverunt, ac etiam refectione damnorum, expensarum, & interesse, litis, & extra, de quibus Parti observanti, sive ejus Procuratori, contra non servantem, credi voluerunt simplici verbo, sine testibus, & Sacramento; vel alia probatione quacumque, quia sic actum extitit inter eos, pro quibus omnibus, & singulis supradictis prenominati Domini Princeps, & Marchio sibi vicissim obligaverunt, & hypothecaverunt omnia, & singula eorum bona. Renunciantes exceptioni dicta Pacis, & omnium, & singulorum contentorum in Articulis supradictis, non factorum ut pramittitur, & gestorum, doli mali, conditioni sine causa, vel ex iniusta causa, infactum actioni, Fori Privilegio, & Judicis incompetenti, nec non omnibus & singulis beneficiis, & Privilegiis, & litteris, tam simplicibus, quam lencendis, & etiam beneficio competentis minoribus circumventis, & etiam descendenti ex illa clausula, si qua minori iniusta causa esse videbitur, & generaliter cuicumque Juri Canonico, & Civili consuetudinario, & municipali, nec non exceptioni, & defensionii competenti ultra dimidium circumvento, & aliis quibuscumque iuribus, & defensionibus, quibus mediantibus contra praemissa, vel eorum aliquod facere, vel venire, seu ab eis modo aliquo se tueri possent, Jurantes dicti Domini Marchio, & Princeps omnia & singula vera esse, attendere, & observare realiter, & bona fide, attendi, & observari facere ut supra, & non contravenire, vel venire, seu contravenientem, vel venientem, consentire, ratione minoris etatis, seu alia ratione quacumque ad Sancta Dei Evangelia Scripturis, & Evangelis corporaliter manibus tactis. Ceterum prenominatus Dominus Marchio, constituit, creavit, & ordinavit ejus veros, & legitimos Procuratores, & nuntios, Dominos Guillelmum de Carnaggio, & Secundum de Martino Jurperitos de Pinacolo, Franciscum Barracinum, & Nicolinum Matcavallum, Cives Taur., & quemlibet

ANNO
1344.

bet eorum in solidum, ita quod occupantis melior conditio non existat, sed quod unus ipsorum inceperit alter prosequi valeat, & finire, prenomiatus vero Dominus Princeps constituit, & ordinavit ejus veros & legitimos Procuratores, Dominum Joannem Vespam de Gabilano juris peritum, Calpardum de Montilio, Raimondellum Bavam de Grazano, & Bartholomeum Rufignolum de Cherio, & quemlibet eorum in solidum, ita quod occupantis melior conditio non existat, sed quod unus inceperit alter nihilominus prosequi valeat, & finire, & eisdem Procuratores constituerunt ipsi Domini ut supra specialiter ad submitrendum, & subjiendum ipsos Dominos Principem, & Marchionem in omnibus, & singulis casibus supradictis Magistris Nundinarum Campanie supradictis, & ipsorum Magistrorum Curis, secundum modos, usus, & fillos obligationum, & submissio-nem dictarum Curiarum recte conceptarum, nec non ad comparandum ipsorum Dominorum nominibus, & se presentandum coram Judicibus, & curis supradictis, & eorum singulis de calumnia, & veritate dicenda jurandum, confitendumque, & recognoscendum contenta omnia, & singula in pace, & articulis supradictis, ac penas jamdictas esse commissas quatenuscumque fuerit contraventum, seu factum per aliquem Dominorum predictorum, nec non perceptum, & condemnationem, seu condemnationes subeundum, & suscipiendum, & se ipsos Procuratores dictis nominibus pati condemnari in qualibet Curiarum predictarum, & alia quacumque in presenti Instrumento expressa, & non expressa, & per quemlibet Judicem, & Rectorem, Officiale, seu Magistratum quuscumque Curiarum predictarum, nec non ad renuntiandum, & remittendum, seu restituendum auxilia quuscumque oppositionis, seu reclamationis, aut suppositionis in contrarium faciendarum. Item ad substituendum, & destituendum, unum, & plures Procuratores alios super premissis, & quolibet premissorum, quando, & quatenuscumque ipsi Procuratores, vel eorum alteri videbitur faciendum.

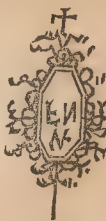
Et generaliter ad omnia alia, & singula faciendum, & excercendum, que causarum merita, & Judiciorum usus, & stillos exigunt, & requirunt, & que per veros, & legitimos Procuratores fieri, & exerceri possent, & que ipsi constituentes, & eorum quilibet facere, & exercere possent, si in Judicio legitime interesset, etiam si mandatum exigerent speciale.

Dantes, & concedentes dicti Domini prenomi-nati Procuratores suis, ac substituendo, & substituendis ab eis liberam, & generalem administrationem, & speciale mandatum, & promittentes sibi invicem, & mihi Raimondello de Grazano, & Joanni de Nafaporris Notariis ut personis publicis stipulantibus, & recipientibus vice, & nomine omnium, & singulorum quorum interest, & intererit, se se grata, rata, & firma perpetuo habituros omnia, & singula, que per dictos Procuratores suos, & eorum singulos, & substituendos, ac substituendos ab eisdem, & eorum quolibet in premissis, & circa, ac dependentibus, emergentibus, & connexis acta fuerint, sive gesta, ipsosque Procuratores, vel eorum aliquem, aut substitutum, vel substituendos ab eis expresse, vel tacite nullatenus revocare, & si revocaverint, non valeat revocatio, sed sit inanis, & irrita ipso jure, & in casum, in quo de jure, vel de facto aliqua revocatio fieret aliquis dictorum Procuratorum, vel substitutorum, ex nunc, prout ex tunc, videlicet statim post unamquamque revocationem, ipsos Procuratores suos, & substituendos revocatos, & qui revocabuntur, constituerunt, & ordinarunt ad omnia, & singula supradicta. Itaque omnia, & singula exercere valeant, & in solidum, ipsi revocati, proinde, ac si nunquam revocati fuissent. Et volentes dicti Domini dictos Procuratores suos substitutos, ac substituendos ab eis, & ipsorum quemlibet, ab omni satisfactionis onere relevare, promiserunt dicti Domini, Notarii ante nominatis stipulantibus, & recipientibus more publicarum Personarum ut supra pro dictis Procuratoribus suis, & substituendis ab eis, & eorum quolibet de Judicio sitis, iudicatum solvendo, quod ad omnes clausulas iudicatum solvi fidejubeundo pro eis, & eorum quolibet sub hypotheca omnium bonorum suorum. Predictam autem Procuratorum constitutionem, & omnia, & singula in presenti Procuracionis Instrumento descripta promiserunt dicti Domini sibi invicem perpetuo rata, grata, & firma habere, ac tenere ipsosque Procuratores, vel eorum alterum nullo tempore revocare, &

sic ad Sancta Dei Evangelia, scripturis Evangelicis manu tactis corporaliter juraverunt, & de predictis supranominatis Domini Princeps, & Marchio rogaverunt per Joannem Nafaporis de Pinarolio, & me Raimondellum de Grazano Notarios publicos fieri duo publica Instrumenta ejusdem tenoris, dictanda, & reficienda, si opus fuerit, consilio sapientis.

Et ego Raimondellus Bava de Grazano publicus Imperiali auctoritate Notarius predictis omnibus, & singulis, una cum Domino Joanne & Testibus superscriptis prebens fui, & hanc cartam ad opus dicti Domini Principis scripsi.

L. H. T. Ego Franciscus Testadorus Civis Casertensis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, & ex Cancellariis sue serenissimae Majestatis in ejus Reverendo, & Magnifico Montisferrati Senatu superscriptum Instrumentum alias receptum, per nunc quondam Dominum Raimondellum Bavam de Grazano, olim Marchionalem Montisferrati Cancellarium, per me repertum in ejus quinto prothocollo, ab Originali proprio ipsius Raimondelli fideliter extraxi de verbo ad verbum, nil addito, vel mutato, quod sensum variet, vel substantiam mutet. Et quia facta debita collatione cum dicto Originali, utrumque concordare, ideo hic me subscripsi, cum solito signo mei Tabellionatus appositione in fidem premissorum. Et hoc de licentia mihi concessa per litteras prelibatas serenissime Majestatis Celsares. Sub dato Casali die decimo Septembris Anni presentis. 1533.

Cum anni Authentico in pergame-na scripto sicut supra expedito in secretorii Archiducali Archivio Mantuae adervato praesentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicus Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius, ac dicti secretorii Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 14. Martii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archiducali Praefectus, hac die 15. Martii 1720.

XCIII.

Instrumentum publicum Juramenti & Homagii li. 31. Aout. gi, per JOANNAM I. Jerusalem & Sicilie citra Farum Reginam summo Pontifici Romano pro dicto Regno praestiti; quo Conditiones & Obligationes quibus praefata Regina sese erga Romanam Ecclesiam obstringit, diserte stipulantur, juxta tenorem Literarum Apostolicarum in eo contentarum. Cum Speciali Ratificatione dictae Reginae JOANNAE super eodem Instrumento, facta die ultimo Mensis Augusti, Anno Domini 1344. Regni ejus secundo, Indictione XII, [Authenticum tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

IOhanna Dei Gratia Regina Jerusalem, Sicilie, Ducatus Apulie, & Principatus Capuae, Provinciae, & Forcalquerii, tenore praesentium notum facimus. Universis earum seriem inspecturis tam praesentibus quam futuris. Quod, debito Juramento per Nos, de proximo praestitis in manibus Reverendi Patris Domini Americi tituli Sancti Martini in Montibus Presbyteri Cardinalis Apostolicus Sedis Legati in Regno Sicilie pro parte Sanctissimi in Christo Patris Domini Clementis Divina Providentia ejusdem Sacro Sanctae Romanae, ac Universis

ANNO
1344.

ANNO
1344.ANNO
1344.

salis Ecclesiæ summi Pontificis, & ipsius Ecclesiæ nomine, auctoritate subscriptarum ejusdem summi Pontificis literarum præsentatum est nuper nostris obtutibus quoddam consensum exinde publicum Instrumentum subscripta per omnia seriei. In Dei nomine Amen. Anno a Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo quadagesimo quarto, die vigesimo octavo Augusti, duodecimæ Indictionis, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Clementis, Divina Providentia, Pape VI. Anno Tertio. Noverint Universi præfens Instrumentum publicum inspecturi, quod Nos infra scripti Notarii publici, & infra scripti Testes ad hoc vocati specialiter, & rogati ad instantiam & petitionem Nobis factam pro parte inclitæ, & Excellentis Domine Domine Johanne Dei gratia Jerusalem, & Sicilia Regine, Ducatus Apuliæ, & Forcalquerii, ac Pedimontis Comitatus personaliter accessimus ad Monasterium Sanctæ Clare de Neapoli; & dum essemus in Ecclesia ipsius Monasterii in ipsius Domine Regine præsentia, ac Reverendi in Christo Patris & Domini Domini Americi titulo Sancti Martini in Montibus, Presbyteri Cardinalis in dicto Regno Apostolicæ Sedis Legati, & Nuntii ad infra scripta per Apostolicas Literas specialiter deputati, nec non Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & aliorum quamplurium multitudinis copiosæ, idem Dominus Americus Nuntius, & Legatus in præsentia ejusdem Domine Regine, & nostrum Notariorum, & Testium, ac Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & quam plurium aliorum multitudinis copiosæ ostendit, & publice legi fecit prædictas Literas Apostolicas vera nota, & consueta Bulla plumbea pendentes cum filis Canapis communis, quas Nos etiam vidimus & inspicimus diligenter, & erant per omnia continentia subsequentes. Clemens Episcopus servus servorum Dei Dilecto Filio Americo titulo Sancti Martini in Montibus presbytero Cardinali Apostolicæ Sedis Legato salutem, & Apostolicam benedictionem. Inter sollicitudines varias, quas Nobis Officium injunctæ desuper Apostolicæ servitutis indicat ad hoc nostra vigilat intentio, & libenter dirigimus studia mentis nostre, ut per providentiam Sedis Apostolicæ circumspiciat negotia, undique ad eam confluentia se ordinentur, & disponantur mature, quo honoribus, & Juribus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ipsius nostre super eis provideatur utiliter, & spiritualium ipsius Ecclesiæ filiorum commoditatibus consulatur. Dudum siquidem mestis relatis, ad audientiam Nostræ Apostolatus perducto clare memorie Robertum Regem Siciliæ, Avum Charissime in Christo filie nostre Johanne, Regine Siciliæ Illustris sicut illi, qui apud omnes Reges Terræ terribilis aufert Spiritum Principum, placuit ab hac luce subtrahere ipsaque Johanna Neptis ipsius Roberti Regis ex unico filio Primogenita Regi eidem succedente in Regno Siciliæ & Terris circa Farum usque ad confinia Terrarum Ecclesiæ Romanæ, Civitate Nostra Beneventana cum ejus toto Territorio, ac omnibus districtibus, & pertinentiis suis per Romanum Pontificem distinctis, velimposterior distinguendis dumtaxat exceptis, quod Johanna in tali erat ætate sicut adhuc esse dignoscitur constituta, quod ad gubernationem & administrationem Regni, & Terrarum prædictorum propter defectum ætatis hujusmodi, cujus quidem ætatis consuevit esse consilium fragile, & infirmum, multisque captionibus expositum, minus idonea existeret, Nos qui ipsius Johanne Regine superiores immediati existimus & totius Regni ac Terrarum prædictorum directum, & alium Dominium obtinemus, & ad quos cura, gubernatio, administratio, & balia Regni, & Terrarum prædictorum regenda per Nos, vel alium, seu alios idoneos per Sedem Apostolicam deputandum, seu etiam deputandos plene, & in solidum de jure ad diversorum predecessorum nostrorum Romanorum Pontificum observantia pacifica istis temporibus pertinebant, Prædecessorum ipsorum vestigiis inherentes, qui Paterna benevolentia consilium capientes pro filiis in similibus casibus salubriter providerunt, pro bono statu Regni, & Terrarum prædictorum non parum turbinibus periculosisque fluctibus expositorum, & in multis iniquorum, & Pacis emulorum insidiosis perturbationibus constitutorum, ac pro censura recti iudicii, & rectitudine Justitiæ ibidem sub rectore debito confovendis, tam pro jure nostro, & ejusdem Romanæ Ecclesiæ conservando, quam pro ipsius Johanne Regine, ac Regni, & Terrarum prædictorum utilitate ac indemnitate incolarum Regni, & Terrarum ipsorum, qui nostri, & ejusdem

Ecclesiæ sunt homines principaliter & Vassalli, & ut nostri sulti præsidio sublati malorum formidine à noxis, & ab oppressiōibus indebitis præservarentur immunes, deliberatione præhabita diligenter decrevimus, & ordinamus gubernationem, administrationem, & Baliam dictorum Regni, & Terrarum gubernari, & regi debere, ac exercendas esse nostro nomine hiis temporibus, & gerendas, easque tibi, de cujus circumspicienda, matura, & fidei Provincia plene confidimus, per nostras certi tenoris literas providimus de fratre nostro consilio committendis certis Administratores, & Gubernatoribus per præfatum Robertum Regem præfatis Johanne, & Regno de facto datis, cum de jure præfatum pro tempore quo ad Nos eadem Administratio pertinet, minime potuisset, ne de Gubernatione, & administratione hujusmodi pro dicto tempore se quomodolibet intrinquerent sub diversis panis, in Processibus per Nos factis super hoc contentis plenius, & expressius, districtius nihilominus prohibentes. Sane cum tu pro hujusmodi administratione, Gubernatione, & Balia gerendis, & exercendis ad Regnum, & Terras, prædicta te personaliter confensens ibidemque prædictis literis nostris, & pro vobis sollempniter publicatis, eadem administrationem, Gubernationem & Baliam suscipiens, eas geras, & exerceas plene, sicut intelleximus pacifice, & quiete per eandem Regiam, & suos, tibi obedientia plenaria præstita in hac parte, ac deinde ipsa Regina. Vassallagii, & fidelitatis Juramenti, ad quæ juxta conventiones, & Pacta in concessione. inclitæ memorie Carolo Regi Siciliæ Avo prædicti Roberti Regis ejusque hæredibus. Regem habita Nobis quilibet novus successor in Regno, & Terris prædictis, & assumptione sua ad summi Apostolatus Apicem & eidem Ecclesiæ infra certum terminum pro Regno. & certis rationabilibus Causis ad hoc Nos moventibus ipsius Regni supplicationibus. quarum ultima debet in Festo Beati Michaelis futuro proximo terminari, duximus. sicuti in eis continetur plenius concedendas Nobis instant, & humiliter fecerit supplicari. Venerabilem fratrem Guillelmum Archiepiscopum Brundisium ad nostram præsentiam propterea specialiter destinando, ut qualitate inordinati. ipsius Regine teneritudine suisque aliis necessitatibus paterna & benigna consideratione pensatis. ligii, plenumque Vassallagii, & fidelitatis Juramenti receptione tibi committere dignaremur. Nos attendentes. pacta prædicta in optione, & beneplacito existit Romani Pontificis succedentem noviter in Regno, & Terris prædictis. personaliter Juramentum fidelitatis, & ligium Homagium, eidem Romano Pontifici, & Ecclesiæ prædictæ, dummodo ad hoc. statuat, & assignet, vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesiæ, aut alium, qui Vice Romani Pontificis Juramentum juxta formam denotatam in literis prædictis super concessione Regni, & Terrarum prædictorum confectis, & homagium recipiat, destinare; nihilominus confiderantes attente prædictam ejusdem Regine obedientiam Nobis, & eidem Sedi utique multum gratam fore, quæ. & qualitatem personæ ac ætatis, & sexus nec non itinerum, & viarum discrimina pro Terram, & Mare pericula formidanda, si eam pro præmissis venire ad nostram præsentiam personaliter oporteret, & volentes, eam super hiis favoribus prosequi gratiosis, eidem Regine supplicationibus benignius super hiis inclinari, te, de cujus provida, fidelitatis, & matura circumspiciendone ac agendorum experientia in multis arduis probata negotiis plene confidimus, ad recipiendum Homagium, Vassallagium, & Juramentum hujusmodi hac vice ab eadem Regina juxta conventiones, & Pacta prædicta nostro, & eidem Ecclesiæ Romanæ nomine providimus de fratre nostro ipsorum consilio deputandum. Quo circa discretioni tuæ per Apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus Homagium, Vassallagium, & Juramentum hujusmodi, quæ juxta formam præfentibus annotatam per Reges Siciliæ, Progenitores ipsius Regine, quorum ipsa heres existit, qui fuerint pro tempore, pro Regno, & Terris prædictis circa Farum Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris, & Ecclesiæ prædictæ præstati sunt, hæctenus consueta recipere juxta formam hujusmodi cum omni diligentia studiosa procures, & nihilominus formam juramenti, quod eadem Regina tibi nomine quo supra præstabit

ANNO

1344.

de verbo ad verbum per ipsius Reginae patentes literas Aurea Bulla ejusdem Reginae impressa Tygaro communitas Nobis vestigio studeas fideliter destinare in Archivio predictae Romanae Ecclesiae in hujusmodi rei testimonium, perpetuamque memoriam conservandas. Forma autem Juramenti predicti quod eadem Regina, ut praeinititur, praestabit, talis est. In Nomine Domini Amen, Ego Johanna, Dei Gratia, Regina Siciliae, ad honorem Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti ac Beatae, & Gloriosae Virginis Mariae, Beatorum quoque Apostolorum Petri, & Pauli, & Ecclesiae Romanae, in praesentia Reverendi in Christo Patris Domini Aymerici titulo Sancti Martini in Montibus Presbyteri Cardinalis Apostolicae Sedis Legati, ad Homagium, ligium, & Vassallagium, ac fidelitatis Juramentum, & alia omnia, & singula infra scripta a me recipienda per Sanctissimum in Christo Patrem Dominum meum Dominum Clementem Divina Providentia Papae VI. specialiter deputati, illaque ejusdem Domini mei Papae & Ecclesiae Romanae praedictorum nomine recipientis ligium, Homagium facio dicto Domino meo Papae; ejusque successoribus canonice intransitibus, & ipsi Ecclesiae Romanae pro Regno Siciliae, & tota Terra, quae est citra Farum usque ad Terrarum confinia ejusdem Ecclesiae. Utique Regnum & Terram, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, ac omnibus districtibus, & pertinentiis suis secundum antiquos fines Territorii, pertinentiarum, & districtus Civitatis ejusdem per Romanos Pontifices distinctos, vel imposterum distinguendos, clarae memoriae Domino Carolo Regi Siciliae, & haeredibus ejus, Avo recolendae memoriae Domini Roberti Regis Siciliae Avi mei, cui ego ex unico suo filio Primogenita in Regno, & Terris succedo predictis, predicta Ecclesia Romana concessit, & recognosco, & fateor, quod inter Romanam Ecclesiam, & praedictum Dominum Carolum conditiones, conventiones, modus, & forma ac Pacta infra scripta interveniunt, & fuerunt appositae in concessione Regni sibi, suisque haeredibus, per Romanam Ecclesiam facta, seu auctoritate ipsius in praedicta concessione pertinentia, seu spectantia ad Personas eorum qui successuri erant ipsi Domino Carolo suisque haeredibus in Terra, & Regno praedictis, & eorum qui in eisdem successuri erant ipsi Domino Carolo. . . . nec non ad successionem vel formam seu modum succedendi ipsi Domino Carolo, suisque haeredibus, & mihi, meisque haeredibus in Regno, & Terra praefatis, quae omnia, & singula tam me, quam meos in dictis Regno, & Terra haeredes servaturos promitto, & contra ea non venturos, quae talia sunt: Si in nostro, vel haeredum nostrorum obitu legitimum, prout sequitur, haeredem nos, aut ipsos (quod absit) non habere contingerit, Regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam ejusque dispositionem libere revertatur; Descendentes autem ex Nobis, & nostris haeredibus Sicilia Regibus Mares, & Feminae in eodem Regno succedant, sic tamen, quod de liberis duobus Maribus in eodem gradu per eandem lineam concurrentibus Primogenitus, de duobus feminis Primogenita, & de Mare, & Femina in eodem Gradu similiter concurrentibus masculus omnibus aliis praefatur. Si vero Nos, quod absit, sine liberis ex Nobis legitime descendentes mori contingeret, vel si aliquem de aliis successoribus nostris Regem, vel Reginam Siciliae sine legitima Prole sui Corporis mori contingeret in futurum, succedant eidem servatis gradibus si supersites fuerint haec personae: Videlicet, Regi, vel Reginae sine prole legitima sui corporis decedentis frater, vel soror, ac Collaterales superiores Mares, & Feminae, utpote Patru, & Avunculi, & Amiae, & Materterae & sursum usque ad quartum gradum, dumtaxat illis Collateralibus, quos Vos ad praesens habetis, & dum vixeritis habebitis, & qui post nostrum obitum ex eisdem forsitan orientur, exceptis, Collaterales etiam inferiores succedant similiter Mares, & Feminae, utpote Nepos, vel Neptus ex Fratres, vel sorore, & inferius usque ad eundem tantum modum quartum Gradum. Quod autem de feminis rectae lineae, ac Collateralis superius est. . . . quam etiam Nuptis dummodo nuptae sint fidelibus, & Ecclesiae Romanae devotis. Et sicut inter has. . . . per gradus posteriori gradu praefatur, si in eodem gradu pluribus concurrentibus. . . . in hujusmodi successione volumus anteferri, personam autem hujusmodi nulla. . . . Ecclesiam, & ejus dispositionem libere revertatur. Quod si forte deficientibus masculis. . . . succe-

dere illa maritabitur persona, quae ad ipsius Regni Regimen, & defensionem existat. super hoc consilio requisito, nec nubet nisi Viro Catholico, & Ecclesiae Romanae devoto, & si.

Romano Pontifici contra ipsam ad privationem praedictorum Regni, & Terrae sine figura iudicii, & absque. . . . quacunque etate filia ipsa confisset, procedere, si hoc videbitur expedire. In Regnum vero, & Terram.

non fuerit de legitimo matrimonio procreatus. Ad haec promitto, quod tam ego, quam mei in Regno Regnum, & Terram praefata nullatenus dividemus, sed semper illa unus tantum super ipsis conditionibus. . . . Romana tenebit.

Item ego Johanna, Dei gratia Regina Siciliae plenum, & ligium Vassallorum. . . . meo Domino Clementi Papae VI. & Ecclesiae Romanae pro Regno Siciliae, & tota Terra, quae est citra Farum usque ad confinia. . . . excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, & omnibus pertinentiis, & districtibus suis secundum antiquos fines Territorii. Civitatis ejusdem per Romanos Pontifices distinctos, vel in posterum distinguendos ab hac hora in antea fidelis, & obediens ergo Beato Petro, & Domino meo, Domino Clementi Papae praefato ejusque successoribus canonice intransitibus sanctaeque Apostolicae Romanae Ecclesiae. . . . in consilio aut consensu, vel facta ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione, consilium quod mihi credituri sunt per ipsos aut Nuncios ipsorum five per literas ad eorum damnum me sciente nemini danda, & si fecero fieri vel procurari, five tractari aliquid, quod sit in eorum damnum, illud pro posse impediam, & si impedire non possem, illud ipsis. . . . Papatum Romanum, & Regalia Sancti, Petri, tam in Regno Siciliae, & Terra praedictis, quam alibi existentia adiutrix eisdem ero. . . . ad defendendum, ac recuperandum, & recuperata manutendum contra omnem hominem. Universas, & singulas conditiones. . . . in praesenti Instrumento, seu literis, ac omnia, & singula quae continentur in Instrumento seu literis bonae memoriae Fratris Anibaldi Basilicae duodecim Apostolorum Presbyteri Riccardi Sancti Angeli Joannis Sancti Nicolai in Carcere Juliani, & Jacobi S. Mariae in Cosmodon Diaconorum Cardinalium super ipsorum Regni, & Terrae concessione facta dicto Domino Carolo concessis, plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo unquam tempore veniam contra illa, exceptis duobus Capitulis quae inferius describuntur, sic me Deus adjuvet, & haec Sancta Dei Evangelia. Promitto quoque, quod mei in dictis Regno, & Terra, haeredes hujusmodi Homagium, & Juramentum fidelitatis praestabunt secundum praescriptam formam, si Romanus Pontifex in Italia fuerit infra sex menses, si vero eum extra Italiam esse contingerit, infra annum postquam Regni Dominium adepti fuerint, & singulis Romanis Pontificibus, & eidem Romanae Ecclesiae renovabimus tam ipsum Homagium, quam hujusmodi Juramentum. Quod quidem Homagium facere, & Juramentum fidelitatis praestare dicti haeredes mei ut praedicti tenebuntur, in optione autem, & beneficio erit Romanae Ecclesiae me, & haeredes meos vocare ad praestandum personaliter Juramentum fidelitatis, & ligium Homagium Romano Pontifici, & eidem Ecclesiae, dummodo ad hoc mihi, & eis tutum locum stant, & assignent, vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesiae, aut alium, qui vice Romani Pontificis Juramentum juxta eandem formam, & Homagium recipiat, destinare. Item Domino meo praedicto, & Ecclesiae Romanae juro, & praesens me ad hoc specialiter obligans, quod tam ego singulis ejusdem successoribus, & ipsi Ecclesiae, quam mei in dicto Regno haeredes Domino Papae praedicto, & ejus successoribus, ac praedictae Ecclesiae quando praestabimus hujusmodi Juramentum fidelitatis jurabimus Nos ad hoc specialiter obligantes, quod nunquam per Nos, vel alios, seu quocunque modo procurabimus, ut eligamus, vel nominemus in Regem, vel Reginam, aut Imperatorem, vel Imperatricem Romanorum, vel Regem, aut Reginam Theutonice, seu Dominum, aut Dominam Lombardiae, aut Tusciae seu majoris partis earundem Lombardiae, vel Tusciae, & si electionem, vel nominationem ad Imperium, Regnum Romanum, seu ad Regnum Theutonice, aut Dominium Lombardiae, vel Tusciae, vel majoris partis earum de nobis celebrari contingerit, nullum hujusmodi electionem, vel

ANNO

1344.

ANNO 1344. vel nominationi assensum prestabimus, nec intro-
mittemus. Nos illo modo de regimine ipsius Imperii, vel Regni Romani, seu Regni Theutoniæ aut Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris partis earum, ad quodcumque eorum nominati fuerimus, vel electi. Quod si ego, vel aliqui meorum in Regno hæredum me studente, ac procurante, aut eis studentibus, & procurantibus, ad Imperium ipsum, sive ad dictum Regnum Romanum, seu Regnum Theutoniæ, aut Dominium Lombardiæ, seu Tusciæ, vel majoris earum partis electi, seu nominata fuero, vel fuerint, si hoc verum, & manifestum fuerit, aut si post talem electionem, & nominationem de Imperio, vel Regni Romani, seu Regni Theutoniæ, aut Lombardiæ seu Tusciæ, vel majoris ipsorum partis regimine me manifeste intromiserim, vel intromiserint, eo ipso à jure prædictorum Regni Siciliæ, & Terræ cadam, & exant ex toto, ipsaque prorsus amittam, & amittant, & eadem Regnum, & Terræ ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur; si autem ego, vel aliqui ex dictis hæredibus electioni, vel nominationi factæ, non me procurante, vel eis, aut procuranti, seu procurantibus consenserim, vel consenserint & huic electioni, vel nominationi, vel Juri omnino renunciam vel renuncient, & quod de Imperio seu aliquo præmissorum ad quod electa, seu nominata fuero, vel fuerint, me nullatenus intromittam, monita, seu moniti infra quatuor mensium spatium post electionem hujusmodi tali electioni seu nominationi, vel Juri non renunciavero, vel non renunciaverint, vel de ipso Imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electa, seu nominata fuero, vel fuerint, me intromiserim, ex hoc finem, & sint eisdem Regno Siciliæ, & Terræ omnium prorsus eorum Jure privati, & ut dictum est, eadem Regnum, & Terræ ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Si vero ad me, vel meos in eodem Regno hæredes non poterit commodè talis monitio pervenire, super quo utique impedimento videlicet, vel moneri commodè nequeam, vel nequeant, credetur, & statuitur assertioni Romani Pontificis, sive dicto sufficere pro ea super hoc ipsius Romani Pontificis monitio publica, & sollempnis, ita quod si infra sex menses post illam non renunciaverint, aut de Imperio, aut aliquo alio prædictorum ad quod ego, vel dicti hæredes, electa, vel nominata fuero, vel intromiserint, ex hoc cadam, & cadant ab omni Jure ipsorum Regni, & Terræ, & Regnum, & Terræ . . . devolvatur. Cæterum si contingeret aliquem de meis hæredibus qui deberent in prædictis Regno Siciliæ, Imperatorem Romanum, seu Regem Theutoniæ vel Dominium Lombardiæ, aut Tusciæ, seu majoris partis earum denominari, seu eligi. . . possessionem eorumdem Regni, Siciliæ, ac Terræ nanciscatur, vel habeat, nec se de illorum cura, seu Dominio. . . aliquatenus intromittant, nisi prius Imperio, vel Regno Romano, seu Regno Theutoniæ, aut Dominio Lombardiæ earum Partis ad quodcumque eorum electus, nominatus, fuerit, vel assumptus, & omnium Juri competenti sibi in illis. . . de Jure, nec de facto gerens, vel retinens omnino dimittat ipsum nullo umquam tempore resumpturus. Successione, & Jure, quæ in Regno Siciliæ, ac Terræ prædictis sibi competenter ipso facto, ita quod eadem Regnum Siciliæ. . . dispositionem plenam, & libere devolvantur. Quod si non exstantibus Fæmina in eisdem Regno, & . . . Regi vel Imperatori Romano, seu in Regem, vel Imperatorem Romanum Electo, aut Regi, vel Electo in Regem Theutoniæ, vel Dominum Lombardiæ, Tusciæ, aut majoris Partis earum, seu electo ad eorum Dominium nunquam matrimonio aliter copuletur, & si contrarium. . . Siciliæ Regno, & Terræ prædictis maneat prorsus ipsorum Jure privata ipsi Regno, & Terræ ad eadem. . . devoluta, si autem ego vel aliqui meorum in Regno hæredum contra hæc venero, vel venerint, eo ipso excommunicati & infuper. . . perjurii reperi & notati existant & existant. In hujusmodi quoque Juramento ego nunc expresse addo, & promitto, quod per me. . . in dicto Regno hæredes additur expresse, quod nullo umquam tempore Regnum, seu Imperium Romanum, aut Regnum Theutoniæ, vel Dominium Lombardiæ, sive Tusciæ, vel majoris earum partis, aut

easdem Lombardiam, & Tusciam, vel majorem partem ipsarum per me vel per alium, seu alios, occupabimus, capiemus, vel acquiramus, aut Nobis alias quomodolibet vendicabimus. Et si secus fecerimus secundum præscriptam formam penas familes incurramus: quod autem dicitur de majori parte Domini Lombardiæ, sive Tusciæ, intelligitur scienter, si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesiæ dimittere teneamur, & si eam Ecclesiæ mandante dimittamus, non incidamus in penam in isto articulo, & similibus constitutam. Si vero moniti non dimittamus, remaneat pena prout est in hoc articulo, & in aliis consimilibus constituta. Quod si forte in posterum me Reginam Siciliæ, vel aliquem meorum hæredum in Regno contingat in Imperatricem, vel Imperatorem eligi, postquam Regni fuerimus possessionem adepti, non transibo, nec idem hæres meus transibit ad Imperium, alioquin in penas incidam, & incidit in hoc articulo, & aliis consimilibus comprehensas. Item promitto, quod si Regni possessione prædicti non dum agnita, seu obtenta aliqui meorum hæredum in Imperatorem electus, transire voluerit ad Imperium, in manu prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum, filium suum successurum in Regno, cujuscumque fuerit ætatis emancipabit, & Regno renunciabit, nihil Juris in eo retinens clam, vel palam, nec cujuslibet etiam Potestatis, nec ipsum filium ad servitium, vel subsidium aliquod faciendum Juramento, vel voto, stipulatione, vel pacto sibi, vel successoribus suis astringet, sique factus Filius sui Juris ab eodem Romano Pontifice, vel alio destinato ab ipso protinus investitur de Regno, ad cujus Regis successionem, si forte decederet sine liberis, nullo umquam tempore Pater veniat, Imperator existens. Sed si Imperio & omnibus, quæ ad Imperium pertinent, idem Pater renunciare voluerit, & Regno tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi ad illius successionem libere admittatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo Investituram recipiat Regni ejusdem. Quod si dictus Filius sit ad Regnum adsumptus, major annis decem & octo fuerit, libere administret, sed quamdiu minor exierit, tam ipse quam Regnum ipsius in custodia Romana Ecclesiæ remaneat, donec Rex ipse impleverit supradictam ætatem, fructibus, & obventionibus Regni, ex quibus sumptus necessarii faciendi pro ejusdem Regni custodia deducantur, Regi conservandis eidem, & lucro alterius ratione ipsius custodiæ non cessuris. Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet Regnum possit sub observatione præmissa à Patre ad Imperium transeunte dimitti, de filia etiam est concessum, & si Rex non habens filios in Imperatorem electus, ad Imperium transire voluerit, & de personis de quibus supradicitur, liberis non extantibus in Regno posse succedere, aliqui superfluit fuerint, quæ de filio, & filia præordinavimus observentur in illis, excepto emancipationis articulo, quæ in solis illis procedere poterit, quæ capaces emancipationis existant, ratione Patris potestatis. Quod si mihi Regni Siciliæ, aut alicui meorum hæredum in Regno prædicto sine filio decedenti superfluit, sit filia, vel mulier aliqua juxta præfatam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, quæ Imperatori, dum ego Regna vivam, vel dum meus hæres Rex Sicilia vivet, fuerit desponsata, vel nupta, non succedat in Regno, & si in Regno sibi delato Imperatori nupserit, cadat protenus ab eodem, nisi Vir ejus Imperio prorsus renunciens, Regno solummodo sit contentus. In primo autem casu repulsa filia, & aliis prædictis ad personas illas servatis gradibus Regnum perveniat, quæ prænotate sunt in Regno posse succedere, si Regni præmortuo liberi non superint. In secundo autem casu Regnum ipsum ad Romanam Ecclesiam devolvatur. Item promitto pro me, & meis in Regno, Hæredibus ad hoc tam me quam ipsos obligans, quod Regnum Siciliæ, & Terræ prædicta Imperio nullo modo subdentur, seu sibi nullo nunquam tempore in eadem Persona quomodolibet uniuntur, & super hoc articulo tam per penas spirituales, quam alias cautiones cavebimus, tam ego, quam mei in eodem Regno hæredes juxta Ecclesiæ voluntatem, quodcumque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum prorsus intentionis sit Romanæ Ecclesiæ, ut Regnum, & Terræ prædicta nullo nunquam tempore Imperio uniuntur, ne scilicet unus Romanus Imperator, & Sicilia Rex existat. Quod sic integre satisfactum ab eisdem Regno, & Terræ ipso-

ANNO
1344.

ANNO 1344. rumque Jure. & Terra ad Romanam Ecclesiam integre, & libere revertentur. Si autem de Censu octo millium unciarum hujusmodi primi termini.

terminum, & duos sequentes menses plenarie satisfaceremus, nihilominus semper pro singulis octomillibus uncis simili modo in eorum solutione cessaverimus, vel illas non solverimus, penas similes incurramus, salvo aliis.

qui de Jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc casu. Item promitto, quod in quolibet.

dicto Regno haeredes Romano Pontifici unum Palafrenum Album, pulchrum, & bonum in recognitione veri Domini.

Promitto insuper ad hoc tam me, quam haeredes meos in Regno obligans, quod quodcumque Romanus Pontifex qui pro tempore fuerit.

Romanam Ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi ipsius Romani Pontificis simpliciter verbo stetur, ego, vel mei in dicto Regno haeredes requisiti ab eo ad Urbem in Campaniam, in Maritimam, in Patrimonium Beati Petri in Tuscia, Ducatum Spoletanum, Marchiam Anconitanam, & praefatam Civitatem Beneventanam, ac ejus Territorium, & pertinentias, quae remanebunt Ecclesiae, & in omnes alias Terras ipsius Ecclesiae per Italiam trecentos Milites, Equis, & Armis bene ac decenter munitos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor Equituras, vel tres ad minus, in Ecclesia praedicta obsequium, & subsidium transmittens per tres menses integros meis, vel dictorum in Regno haeredem sumptibus, & stipendiis, semel tantum in anno in servitium ejusdem Ecclesiae moraturus mensibus ipsis a die, quo iidem Milites Terram mei Domini, vel fines mei districtus, vel eorumdem haeredem eggressi fuerint per vulgares dietas, & solitas computandis, & quod si maluerit exercitu, praedictos Milites debita taxatione & recompensatione praehabita in Navale stolium commutabimus, & in praedicta Civitate Beneventana, quam haecenus Romana Ecclesia sibi retinuit, & in suum Demanium, & Dominium cum omnibus Juribus suis, & pertinentiis reservavit, & toto Tenimento Civitatis ejusdem, confinibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex quodcumque semel tamen sibi placuerit, bona fide distinguet, & quae eidem Ecclesiae, & in ejus proprietate libere remanebunt, nullo Jure Nobis, vel cuicumque alii de Regno praedicto sibi retento, seu quomodolibet reservato. Et quod nullum Jus ego, & mei in dicto Regno haeredes quomodolibet acquiramus, vel habebimus in eisdem.

Distinctioni quoque per Romanum Pontificem semel faciendae, ut dictum est, stabimus absque contradictione seu refectione quacumque ego, & haeredes mei, prout ista Distinctione per Apostolicas literas apparebit pro praedicta quoque Civitate Beneventana ac via reficienda per Beneventanos exponam per septennium pro lignaminibus omnia memora ipsorum Regni, & Terrae, & omnem materiam ad Aedificia opportuna, puta, Lapides, Arcem, quae Pusheola vocatur, Cementum, & similia sine praedictio juris singularium Personarum, ad unam Dietam prope Beneventum, & promitto, quod praestabimus ego, & mei haeredes Beneventanis securitatem per totum Regnum, & Terram praedictam, nisi in Regno, & Terra praedictis de novo delinquant, propter quod ad Nos de Jure, Justitia pertineret, quodque Privilegia dictae Civitatis, & Regibus, & Principibus concessa tam ego, quam mei haeredes in Regno, & Terra eisdem illibata servabimus, & omnia statuta per quondam Federicum olim Imperatorem Romanorum, seu quoscumque alios Reges Siciliae facta contra libertatem Civitatis ejusdem revocabimus, & in omnibus, & per omnia, quae libertatis fuerint ceteris Regniculis, pacificabimus illam, nec aliqua statuta, seu aliquas Leges condemus, in posterum per quae dictae Civitatis directe, vel indirecte possit praedictum generari, & pro Apostolica Sedis, & Beati Bartolomei Patroni Civitatis ejusdem reverentia fidentias ab omnibus remitti faciemus, & remitteremus eisdem. Fidentiarum autem remissio est concessio libertatis, ut Cives Beneventani possint libere proprias Vineas, & Terras excolere, ipsarumque fruges, & fructus recolligere, ac easdem Vineas, & Terras vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere sine aliqua taxatione, vel munere, vel etiam datione. Promitto etiam me, & haeredes meos in Regno Siciliae obligans,

quod in dicta Civitate, & in ejus Territorio, & pertinentiis suis, quae Romanae remanebunt Ecclesiae, vel in Urbe, seu in Campania, vel Maritima seu in Ducatu Spoletano, vel Marchia Anconitana, vel Patrimonio Beati Petri, in Tuscia, seu in aliis quibuscumque Terris, seu Demaniis, five feudis ipsius Ecclesiae, ubilibet constitutis, ex successione, vel Legato, aut venditione, five donatione, aut alio quocumque Jure, vel titulo, seu contractu, unquam tam ego, quam haeredes mei in Regno acquiramus, vel vendicabimus seu poterimus acquirere, vel quomodolibet, vendicare, nihil unquam recipimus, habebimus, vel retinebimus, seu poterimus recipere, habere, vel etiam retinere, ac nullam Potestariam, seu Capitaniam, vel Rectoriā, nullumque alium honorem, nullamque potestatem seu dignitatem senatoriā, vel quancumque aliam, aut Administrationem, vel Commendam, nec quodcumque aliud Officium recipimus, seu recipere poterimus, habebimus, seu retinebimus, vel habere, seu retinere poterimus in eisdem. Hoc autem intelligo de illis haeredibus meis, qui mihi in eisdem Siciliae Regno, & Terra succedent. Nolo enim quod delictum aliorum haeredum qui succederent mihi in Comitibus, & aliis Terris meis, in penam haereditis, qui est mihi successurus in Regno aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii haeredes mei contra ea, quae in isto continentur articulo aliquo forsan tempore venire praesumant, acquirendo, vel vendicando, aut recipiendo, vel habendo, seu retinendo sibi aliquid in Terris, in articulo isto expressis, nec recipiendo, habendo, seu retinendo in eisdem Terris Potestariam seu Capitaniam, vel aliquid aliud de eis quae in articulo continentur, promitto tam me, quam ipsos haeredes meos obligans quod nullus etiam aliorum meorum haeredum nullum unquam tempore sibi quidquam in eisdem Terris acquirat, seu vendicabit, recipiat, habebit, vel etiam retinebit, aut Potestariam, seu Capitaniam, vel Rectoriā, aut aliquid aliud ex hiis, quae prout dictum est in eodem articulo plenius exprimuntur, nec alicui eorum recipere habere, vel retinere licebit. Quicumque autem ipsorum secus praesumerit, eo ipso excommunicatus existat, nec ipse, nec ejus posterius in perpetuum.

Regno succedere, si eis in casu aliquo successio deferretur, sed ab illa repellantur omnino & gubernaculis praeribebit Romano Pontifici contra quem poterat assistere teneatur. Si vero.

Beneventanum Territorium, & pertinentias, ejus quae remanebunt Ecclesiae.

aut monitionem, seu Urbem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam Anconitanam, five Patrimonium Beati Petri in Tuscia, aut alias quascumque Terras Romanae Ecclesiae ubilibet constitutas occupaverimus.

offenderimus, vel molestaverimus Ecclesiam, seu fecerimus molestari, & postquam super hoc.

requiritur fuerimus, vel si commode moneri aut requiri, nequiverimus juxta ipsius.

vel dictum, postquam de hoc ipse publice, ac sollemniter Nos monuerit infra tres menses non.

occupata, eo ipso de eorumdem Regni Siciliae, & Terrae jure cadamus totaliter, ipsaque Regnum, & Terrae.

& hoc ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur, quod si etiam restituerimus occupata, nihilominus.

injuris, & damnis illatis ad mandatum ejusdem Romani Pontificis satisfacere teneamur. Promitto.

alios in Regno obligans, quod ipsi haeredes mei, videlicet, qui mihi non succedent in Regno, occupare, vel facere occupari easdem Terras Romanae Ecclesiae, seu molestare, aut molestare facere, super illis non attentabunt.

attentaverint praefatas penas, ut videlicet eo ipso sint excommunicati, & tam ipsi, quam eorum Posteritas.

ad successionem dicti Regni, si in aliquo forte casu decessio successio devolveretur ad illos, nullatenus.

incurrant, & Rex Siciliae, qui tunc erit, teneatur assistere Romano Pontifici contra ipsos prout superius est expressum. Promitto quoque me, & haeredes meos obligans pro omnibus Ecclesiis tam Cathedralibus, quam aliis Regularibus, & secularibus, nec non & omnibus Praelatis, ac Clericis, ac Universis Personis Ecclesiasticis, Secularibus, & Religiosis, & quibuslibet Religiosis Locis plenarie dimittam, & restitutum & dimitti, ac restitui faciam, & procurabo integre omnia bona eorum immobilia, a quibuscumque oblata, vel occupa-

ANNO 1344.

ANNO 1344. ta fuit, & per quoscunque detineantur, & mobilia, quæ extant, & poterunt inveniri simili modo restitutum & restitui facere procurabo eisdem, & quod hanc restitutionem faciam, & fieri procurabo absque conditione & difficultate qualibet, hoc modo scilicet, quod statim in illa parte ipsorum Regni, & Terræ, quæ mihi obediunt, restitutio ipsa fiat, ipsaque postmodum successive consumabitur, sicut obedient, & habebuntur eadem Regnum, & Terra ad mandatum, & arbitrium aliquorum Virorum discretorum deputatorum à Romano Pontifice, ad quorum mandatum iurum, & rerum immobilium, & mobilium, quæ extant restitutionem plenam faciam, & fieri procurabo. Ita quod ea de quorum Dominio, vel proprietate, seu Possessione notorium fuerit, ad eorum mandatum, & arbitrium mox reddam, & reddi faciam, in dubiis per ipsos de plano, & absque iudicii strepitu veritate diligentius inquirenda. Ita quod sufficiat vocari Camerarium vel Procuratorem seu Bajulum, & cuius Jurisdictione, vel Bailia seu Territorio bona, de quibus agitur, consistant, ad videndum jurare Testes qui in huiusmodi inquisitione deponent. Omnes insuper Ecclesiæ tam Cathedralis, quam alias Regulares, & sæculares, nec non omnes Prælati, & Clerici, ac universæ Personæ Ecclesiasticæ, Sæculares, & Religiosæ, ac quæcumque Religionis loca cum omnibus bonis suis, in electionibus, postulationibus, nominationibus, Provisionibus, & omnibus aliis plenam libertatem gaudebunt, nec ante electionem, sive in electione, vel post, Regius Assensus, vel consilium aliquatenus requiretur; quàm utique libertatem promitto quod ego, & mei in Regno hæredes semper manebimus, & conservabimus, & manuteneri, & conservari faciemus ab omnibus subditis nostris, & quod dictæ Ecclesiæ, ac Personæ uti possint libere omnibus bonis, & Juribus suis, salvo mihi, meisque in Regno hæredibus, Jure patronatus in Ecclesiis in tantum, in quantum in hac parte Patronis Ecclesiarum canonica instituta concedunt, uti antiqui Reges Siciliae huiusmodi Patronatus in ipsis Ecclesiis habuerunt, omnes etiam causæ ad forum Ecclesiasticum pertinentes libere, & absque ullo impedimento agitantur, tractantur, & ventilabuntur coram Ordinariis, & aliis Ecclesiasticis Iudicibus, & terminabuntur per eos, & si ad Sedem Apostolicam super huiusmodi causis appellare contingeret, tam appellantes quam appellati ad eandem venire Sedem pro appellationum prosecutione omnibus libere, & absque inhibitione aliqua permittantur. Et promitto, tam me, quam hæredes meos facturos, curaturos, & promissuros, quod sic agitari, tractari, ventilari, ac terminari possint, & quod sic possint appellari, & libere venire, Sacramenta verò fidelitatis præstabitur secundum antiquam, & rationabilem Consuetudinem, prout canonica instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum, Prælati quorum Prædecessores antiquis illa Siciliae Regibus præstiterunt; ab illis autem Prælati, & Ecclesiis, qui Regularia sive temporalia bona tenent, si qui tamen sunt, qui huiusmodi bona teneant à Domino Regni, & aliis Dominis temporalibus, & qui ratione huiusmodi bonorum ab antiquo consueverunt Regibus, & ipsi Dominis temporalibus servitia exhibere, huiusmodi honesta & antiqua servitia eis secundum rationabilem & antiquam consuetudinem, sicut statuta patiuntur canonica, impendantur. Salva semper circa Ecclesias Cathedralis, & alias Regulares, & Sæculares, ac personas, & loca Ecclesiastica tam in faciendis Provisionibus, & electionibus confirmandis quàm in omnibus quibuscunque aliis Romanis Pontificibus & Ecclesiæ Romanæ Jurisdictione, & autoritate plenaria & libera potestate, revocabo, . . . vel per Reges Siciliae, sive per Conradum ipsius Federici, aut Regnum ipsum definitum occupatum editas contra Ecclesiasticam libertatem. . . etiam promulgabo, per quæ iuri, vel libertati Ecclesiasticæ derogatur, Promitto, etiam quod aliquis Clericus, vel Persona Ecclesiastica eorumden Regni, & Terræ in Civili, vel Criminali causa, . . . nisi super Feudis Iudicio petitorio conveniantur evaserit, ita quod omnes Ecclesiæ, & Personæ Ecclesiasticæ. . . Regi vel Principi subiacebunt, & quod nullas Tallias, vel Collectas imponemus. . . Ecclesiasticis, vel rebz eorum, & quod in Ecclesiis

ANNO 1344. vacantibus. Ego vel mei in Regno hæredes. . . redditus, & proventus, nullas etiam obventiones ac nulla prorsus alia percipiemus ex eisdem. . . remanente panes personas Ecclesiasticas juxta Canonicas sanctiones, Comites verò, & Barones. . . Regni, & Terræ prædictæ vivant in ea libertate, & habebunt illas Immunitates, illaque Privilegia. . . & quæ tempore claræ memorie Guillelmi II. Siciliae Regis, & aliis antiquis temporibus. . . & prædicti mei hæredes, ipsos prædictis libertate, Immunitatibus, & Privilegiis, permittemus gaudere, & in dicta. . . eo tempore, quò claræ memorie præfatus Dominus Carolus Siciliae Rex præfata Regnum, & Terram ab Ecclesiæ Romanæ. . . Regni Siciliae, & Terræ prædictæ cujuscunque conditionis existant, ad mandatum Ecclesiæ reducemus in Regnum, & Terræ prædicta ipsique de bonis, ac Juribus eis debitis restituantur plenariam faciemus, & fieri procurabimus, & quod in huiusmodi restitutione secundum præscriptam formam, in Capitulo, de bonis Ecclesiarum restituendis, contenta tam in notoriis, quam in dubiis procedemus, & permittemus procedi & quod Captivos, & Obides, si qui tenebantur tempore prædicto, & adhuc tenentur in Regno, & Terræ prædictis Romanos, Regnicolas, & alios de Terræ Ecclesiæ Tuscos, Lombardos, & illos de Marchia Perusina bona fide restituiam libertati pro posse, & quod hæredibus quondam. . . Sorani felicis recordationis Domini Innocentii Papæ III. Jus quod in Comitatu Sorano, & aliis Ecclesiæ Romanæ fidelibus. . . quod in aliis Comitibus & bonis siqua eis, in Regno, & Terræ prædictis à Regibus, & Principibus sunt concessa. . . penitus salvabimus, & salvari curabimus, nec per ipsorum Regni, & Terræ concessionem factam dicto Domino Carolo Comitatu, seu. . . eorumden cuiquam quodam proprietatem, seu Possessionem præjudicium generetur Regibus in his omnibus Jure salvo. Promitto etiam, quod nullam Confederationem, seu Pactionem, vel Societatem cum aliquo Imperatore vel Rege, seu Principe, vel Barone Christiano, vel Græco, seu Saraceno, aut cum aliqua Provincia, seu Civitate, aut communitate, vel loco aliquo scienter contra Romanam Ecclesiam, vel in damnum Ecclesiæ faciam, & si etiam fecero ignoranter, teneam, & promitto ad mandatum Ecclesiæ revocare; denique omnes præmissas Conditiones, quæ in Persona mea opponuntur, circa meos etiam in Regno ipso hæredes, & successores volo, & intelligo esse dictas, salvis omnibus, quæ circa alios hæredes meos ordinata consistunt, prout superius est expressum. Ego etiam do de hoc Privilegium seu literas præsentis Domino Papæ, & Romanæ Ecclesiæ memoratis Aurea Bulla bullatum, seu bullatas, in quo, vel in quibus proprio Juramento fautor & recognosco expresse, Regnum Siciliae & totam Terram, quæ est circa Farum usque ad Confinita Terrarum Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum Territorio, & pertinentiis ejus, quæ ut dictum est Ecclesiæ remanebit eidem, ex sola gratia & mera liberalitate Sedis Apostolicæ prædicto Domino Carolo mihi meisque hæredibus in Feudum fore concessa meque habere, & tenere Regnum, & Terram huiusmodi à dicta Romana Ecclesiæ in Feudum pro me meisque hæredibus in dictis Regno, & Terræ, sub Pactis, & conditionibus, forma, modo, & conventionibus prædictis, & sub aliis, quæ in literis felicis recordationis Clementis Papæ IV. plenius continentur, exceptis duobus Capitulis infra scriptis. Cæterum ut præmissa omnia, & singula, ac insuper ut conditiones, Conventiones, & Pacta quæ inter sanctam Romanam Ecclesiam, & sæpè dictum Dominum Carolum intervenierunt, seu fuerint opposita tempore quò sæpè dicta Terra, & Regnum dicto Domino Carolo, siquis hæredibus, concessa fuerint in Feudum, prout in literis felicis recordationis Domini Clementis Papæ IV. plenius continentur, illibata perpetuo mancant, & inconcussa semper obtineant firmitatem, ipsa omnia, & singula Juro, duobus exceptis inde capitulis, uno de quinquaginta millibus marchis sterlingorum, & eorum solutione sanctæ Romanæ Ecclesiæ debitis ex conventionibus memoratis per jam dictos Parentes meos, & me hæredem ipsorum, remisissis mihi, meisque

ANNO

1344.

que heredibus in perpetuum, & donatis per ipsam Ecclesiam, ac felicis recordationis Dominum Clementem Papam V. cum consilio, & Assensu Dominorum Cardinalium de mera liberalitate ipsorum ex speciali gratia relaxatis, & de eis sumus ego, & mei heredes de nexu cuiuslibet obligationis, aut penalis promissionis, quibus effemus ascripti propterea in perpetuum absoluti, & exinde quietati: alioque Capitulo de personalibus jam dicto Domino Carolo impositis, de habendis per eum mille Militibus Ultramontanis cum certo Equitaturarum, & Balistariorum numero adveniendis ad prosecutionem negotii dicti Regni in stabilitis terminis, & præfixis sub certum intermissione panarum, quia hæc esse constat impleta; & per stipulationem sollemnem promitto, quod plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, nec ullo nunquam tempore veniam contra illa, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. In prædictorum autem testimonium perpetuamque memoriam præfens scriptum exinde confici jussi, & Aurea Bulla Regie Majestatis impressa Typario communicari. Datum Avinionis VI. Nonas Pontificatus Nostri Anno III. Quibus Apostolicis literis offensis, visis, & sic publice ut prædictur lectis, & per Nos, ut præfertur, inspectis, præfata Domina Regina, earundem literarum Apostolicarum auctoritate præscripto die, & in omnium nostrorum, & Testium præsentia, præfente eorumdem aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & aliorum quam plurium in Multitudine copiosa Præfato Domino Aymerico Legato, & in præmissis Nuncio Apostolico præfenti secundum formam præfatarum literarum Apostolicarum recipiente ejusdem Domini summi Pontificis & Ecclesiæ Romanæ nomine præfata Homagium, Vassallagium in prædictis literis scriptam, & particulariter annotatam pro Regno Siciliae, & tota Terra Citrasar Ecclesiæ præfata præstari juxta formam hujusmodi, & juxta præfatarum literarum literis fervare juravit, atque promisit, prout astringebatur ad illa ex eorumdem continentia, Aurea Bulla regialis Excellentie impressa Typario communicatis, quas dicta Domina Regina summi Pontificis proinde concessit hæc, & alia seriosius adnotatur, quas literas Regiales dictus Dominus Aymericus Legatus, & Nuncius ab eadem Domina Regina aurea Bulla impressa Dominum summum Pontificem deferendas, seu transferendas prout dicto Domino Aymerico Legato, & Nuncio quibus peractis Præfata Domina Regina requisivit, rogavit atque mandavit Nobis nostrum super hoc officium quod est publicum implorando, ut de prædictis, & qualiter prædicta jurata, & Testium præsentia, ac prædictorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & aliorum quam plurium Domine Regine testimonio, & cautela conficeremus publicum Instrumentum Quorum Nos mandato, & requisitionibus nostrorum Notariorum, & Testium præsentia, & prædictorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum præfata jurata & acta sunt, factum est pro cautela, & testimonio ejusdem Domine Regine per manus meas signo meo solito, & subscriptione signatum sigillo, & subscriptione dicti Domini Aymerici Legati, & Nuncii in præscriptis Notarii munimine roboratum. Actum Neapoli in dicta Ecclesiæ Monasterii Sanctæ Clare sub anno mense, die prædictis, præfentibus Notario Mondino de Averla habitatore Neapolis in Notario, ad prædicta assumpto, ac Illustri Principe Domino Andrea Dei Gratia Jerusalem, & Sicilie Rege ejusdem Domine Regine Conforte, & inelytis, & excellentibus Dominis Dominis Roberto Romanæ Disputo Achajæ Tarenti Principe, Carolo Duce Duratii, & Ludovico de Taranto fratribus ejusdem Domine Regine, nec non Reverendis in Christo Patribus Dominis Dei gratia Archiepiscopo Neapolitano Rogerio Archiepiscopo Barensi Dyno Archiepiscopo Pisano, Riccardo Archiepiscopo Capuano, Guillelmo Archiepiscopo Brundisino, Philippo Episcopo Cavillioensi ejusdem Domine Regine Cancellario, ac Stugolino Episcopo Castellano, Jacobo Episcopo Aquinateni, Dominis Philippo comite Altimontis,

Thomafo de Sancto Severino Comite Marisci, ANNO
Goffrido de Marzano Comite Squillacis Regni Siciliae Admirato, Gaffo de Dynifiaco Terliti Comite, Berardo de Aquino, Laureti Comite, Thomafo Comite Luthonienfi, de Hungaria, Domino Raymundo de Baucio, Domino Berterayno de Baucio, Domino Johanne de Castillono, Domino Johanne de Broya, Domino Johanne Comite Palatino, Militibus, Matthia de Gisvaldo, Thomafo de Aquino filio dicti Domini Comitum Laureti, Conrado de Catanzario, Domino Johanne de Taranto, Domino Francisco de Turri, Domino Johanne de Civitate Theatina Domino Johanne Acconzajoco, Domino Johanne Falano, de Neapoli Militibus, Domino Johanne de Siripando de Neapoli Cancellario, Domini Principis Tarentini, Domino Jacobo Capano Milite, Magistro Nicolao de Alifia, Domino Maczeo de Porta de Salerno Juris Civilis Professore Magistris Rationalibus dictæ Magnæ Curie Reginalis, Magistro, Bartholomeo de Bisento Milite Professore medicinalis Scientie, Domino Engidio de Baccania, Domino Constantino de Caua Magistro Johanne de Squillacio Thesaurario dictæ Domine Regine, Magistro Nicolao de Adria, Magistro Andree de Conca, & Domino Francico de Pisis, & pluribus aliis Prælatibus, Comitibus, Baronibus, Jurisperitis, & aliis multitudine copiosa ad prædicta Testibus vocatis specialiter, & rogatis. Et ego Johannes Nicolai de Civitate Theatina Clericus Publicus Apostolica auctoritate Notarius prædictorum Homagii ligi, & Juramenti præstatione per eandem Dominam Johannam Reginam in ipsis Domini Aymerici Legati, & Nuncii manibus præstiti recipienti nomine & pro parte Ecclesiæ Romanæ prædictæ, & omnibus aliis in hujusmodi negotio actitatis una cum dicto Notario Mondino ad prædicta in Notarium una mecum assumpto, & Testibus supradictis, ac certorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & quamplurium aliorum multitudine copiosa præfens interfui, & prædictarum literarum Apostolicarum seriem, prout in eis inveni, fideliter de verbo ad verbum nihil addito, subtrahito, vel mutato in præfenti Instrumento transcripsi, eaque omnia & singula in præfentem publicam formam redegi, meoque signo consueto signavi rogatus. Ubi vero superius abrafum, & emendatum legitur Rex Sici, & in alio loco interlineatum legitur in maritimum abrafum, & emendatum legitur, abrafu, & interlineavi, correx, & emendavi non vitio, sed errore. Et Nos Aymericus miseratione divina titulo Sancti Martini in Montibus Presbyter Cardinalis Apostolicæ Sedis Legatus manu propria in Instrumento præfenti subscripsimus, & Sigillum nostrum apponi fecimus in testimonium præmissorum. Et ego Mondinus de Averlano de Averla Civis Neapolitanus Apostolica auctoritate Notarius prædictorum Homagii, Ligii, & Juramenti præstationis factæ per præfaram Illustrissimam Dominam Johannam Dei Gratia Reginam Hierusalem, & Siciliæ in manibus dicti Reverendi in Christo Patris, & Domini Domini Aymerici Dei Gratia titulo Sancti Martini in Montibus Presbyteri Cardinalis Apostolicæ Sedis Legati in Regno Siciliae, & Nuntii recipientis illa nomine, & pro parte Sanctæ Romanæ Matris Ecclesiæ, & omnibus aliis in hujusmodi negotio, ac citatis una cum dicto Notario Johanne de Civitate Theatina & Testibus supradictis ad hoc vocatis, & rogatis, & certorum aliorum Prælatorum, Comitum, Baronum, Jurisperitorum, & aliorum quam plurium multitudine copiosa præfens pro Notario rogatus interfui & facta diligenti collatione, & aulcultatione de Publico Scripto sive Instrumento hujusmodi cum originalibus literis Papalibus, inveni ipsas literas cum eodem Instrumento concordare, nec hic subscripsi, & signum meum apposui consuetum in testimonium præmissorum, sub anno, die, Pontificatu, & loco prædictis. Nos vero eodem Instrumento ubi, & diligenter inspecto examinatoque prudenter, & pro tanta gratia ab eodem Domino summo Pontifice Nobis benigne collata cum filiali reverentia, eidem Domino nostrarum ad gratiarum actiones uberes confligente, omnia, & singula in præfatis literis in Instrumento contenta harum serie de certa nostra scientia ratificamus, & acceptamus, & expressa emologatione sicut validus possumus, confirmamus, taliter Nos auctore Domino ad omnia grata Apostolicis affectibus habituras, quod de collatis à

1344.

No.

DU DROIT DES GENS. 161

1344. ANNO Nobis gratitudo perveniet, & in conferendis affectus promptior excitatus exurgat, expressius declarantes quod per hoc non intendimus neque volumus recedere quoquo modo à protestatione per Nos facta coram eodem Legato super modo, & forma ejusdem præstationis Homagii, & Juramenti tempore præstationis ejusdem, sed in ipsis protestationis finibus persistentes non intendimus, nec volumus illi propterea in aliquo derogare. In cujus rei testimonium præsentem scriptum confirmationis, & acceptationis nostræ exinde fieri fecimus, & Aurea Bulla Majestatis nostræ impressa Typario iussimus committi. Datum Neapoli per manus Adenulphi Cumanæ de Neapoli, Juris Civilis Professoris, Locumtenentis Prothonotarii Regni Sicilia, Præsentibus Reverendo in Christo Patre Domino Philippo Dei Gratia Cavillente Episcopo, Cancellario nostro, ac Nobilibus Viris Goffredo Squillacii Comite, Regni Sicilia Ammirato, Thomasio Sancto Severino Comite Marisci, Carolo de Arcui Comite Sanctæ Agathæ, Raymundo de Catania Nobis Hospitii Senescalco Milite, nec non circumspiciis Viris Maczeo de Porta de Salerno Juris Civilis Professore, Magistro Rationali Magnæ Nostræ Reginalis Curie, Bartholomeo de Bileuto Milite Professore Medicinalis Scientiæ & Magistro Nicolao de Alifia ipsis Nostræ Reginalis Curie Magistro Rationali, & pluribus aliis ad prædicta Testibus, sub anno Domini 1344. die ultimo dicti mensis Augusti dicta duodecime Indictionis Regnorum Nostrorum Anno secundo.

Extra hanc est præsentem Copia ab originali Regesto Regis Johanne I. signato de Anno 1343. littera G. folio 58: quod conservatur in Archivo Magnæ Regiæ Curie Sicilæ, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimus U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonici Præbyter Cardinalis, D. Honuphris Nicola Regis Archiepiscopus à sua Catholica, & Casarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet pagine hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 13. Julii 1718.

Canonicus D. Honuphris Nicola.

XCIV.

1346. Septem. Privilegium LUDOVICI Bavaræ Romanorum Imperatoris, de non dividendo, vendendo, obligando, oppignorando, vel alienando, Comitatus & Dominia Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ ac Frisiæ. Datum Frankford 7. Septem. Anno 1346. Regni ejus 32. Imperii vero 19. [Copie Manuscrite.]

1346. Nos LUDOVICUS DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATOR semper Augustus. Ad universorum notitiam cupimus pervenire, quod ad perpetuum rei memoriam, nec non ob honorem, commodum & profectum virorum nobilium, Oppidanorum & Communitatum Comitatum Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Domini Frisiæ pro nobis & inclita Margaretha Romanorum Imperatrice semper Augusta, Conthoralis nostra charissima, nec non pro singulis liberis & heredibus ex eadem procreatis promissum atque renore præsentium promittimus dictos Comitatus vel homines eorundem nunquam dividere, vendere, obligare, concindere, aut oppignorare; nec quovis alio modo alienare, quin semper dicti Comitatus & Dominia cum hominibus inhabitantibus vel infodatis ab extra integre permaneant dictæ Margarethæ atque Successoribus ejusdem, jurebus & consuetudinibus Sororum dictæ Conthoralis nostræ secundum jura etiam & consuetudinem prædictarum terrarum, semper sal-

TOM. I. PART. II.

vis. Verum si prædicta Conthoralis nostra decederet, quod Deus avertat, Wilhelmus Dux Baviaræ illustri secundo genitus noster succederet in Comitatus & Dominis antedictis, hæres etiam & Dominus in eisdem sine omni contradictione permaneret. Et si idem Wilhelmus Dux sine hærede decederet, quod absit, Inclitus Albertus Dux Baviaræ tertio genitus noster loco sui permaneret & succederet in Comitatus, Dominis & hominibus prædictis, & sic de gradu in gradum subsequenter, insuper quicumque est, erit vel fuerit Dominus aut Comes Comitatus & Dominiorum prædictorum, semper dicti Comitatus & Dominia salva & integra permaneant, & homines eorundem sine aliqua alienatione vel divisione, prout superius est notatum. In cujus rei testimonium præsentem litteras conscribi & Majestatis nostræ Sigillo iussimus consignari, Datum in Oppido nostro Frankford septima die mensis Septembris, Anno Domini Millesimo trecentesimo quadagesimo sexto, Regni nostri anno trecesimo secundo, Imperii vero decimo nono.

XCIV.

Lettres de PHILIPPES VI. Roi de France par lesquelles il s'engage & promet à Louis Comte de Flandres, de le libérer & garantir de tous les Devoirs, & obligations dont il pourroit être tenu envers l'Eveque de Liege à cause de la Ville de Malmes. Données à St. Quentin en Vermandois, le 5. Juin l'an de grace 1347. [STEPHANII BALUZZII Papat. Avenion. Tom. 2. col. 699. Ex Authentico.]

1347. 5. Juin.

PHILIPPE par la grace de Dieu Roys de France. Savoir faisons, que comme nostre tres-chier & feal cousin Loys Contes de Flandres, de Navarre, & de Rethel de nostre volonté & de nostre requeste doit transporter à nostre chier Cousin Henry ainé fil de nostre tres-chier Cousin le Duc de Brabant pour certaines causes traictees & accordées entre nous & ledit Duc, & parmi certaine recompensation que nous en devons faire au Conte nostre dit Cousin, tout le droit, action, possession, & propriété, & quelcunques autres choses que ledit Conte a ou puet avoir en la ville de Machlines & es appartenances pour cause de l'achat & acquis que nostre tres chier & feal Cousin Loys jadis Conte de Flandres Pere dou Conte nostre Cousin desluidit fist d'icelle à l'Evesque & Chapite du Liege & à Damoisele Margherite fille du Conte de Ghelre, desquelles ville & appartenances il avoit fait hommage ou temps que il vivoit à l'Evesque du Liege de tant comme à lui appartenoit, & promis fus certaines peines, seremens, submissiõs, & obligations pour soy ou ses successeurs Contes de Flandres que il ne translatoit ou transporterait ladite ville de Machlines que elle ne feult de tous jours mais incorporée en la Conté de Flandres, & aussi successivement devoient faire ses hoirs Contes de Flandres, avons promis & prometrons loiaument & en bonne foy au Conte de Flandres nostre dit cousin lui garder de damage envers lesdits Evesque, Chapite, & Eglise du Liege & le faire delivrer & ses hoirs & Successeurs Contes de Flandres & avoir pleine quittance à nos cous & à nos fraiz de toutes submissiõs, seremens, & obligations, quelcunques elles soient, par lesquelles ou quels ledit Conte ou ses successeurs eussent esté, seroient, ou porroient estre obligiez es peines quelcunques personnelles ou reeles que pour cause du transport desluidit ou occasion d'icelui ledit Conte auroit encouru, encourroit, ou porroit encourir par le temps avenir envers les desluidits Evesque, Chapite, & Eglise du Liege & envers tous autres, & lui rendre tous fraiz, cous & tous damages que pour defaute ou delay de la garantie & acquittement & accomplir & de non venir à l'encontre par nous ou par autrui en maniere que ce soit ou temps avenir, nous obligeons nous, nos hoirs & successeurs Roys de France, nos biens & les biens de nosdis hoirs quelcunques. En temloing de ce nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres. Donné à saint Quentin en Vermandois le cin-

ANNO cinquiesme jour de Iuing l'an de grace mil ccc. quarante-sept.

1347.

XCVI.

27. Sep-
tembre.

Alliance perpetuelle entre JEAN III. Duc de Brabant pour lui & pour ses Villes, avec les Villes & Pais de Liege & de Huy, contenant une obligation reciproque de s'entraider & secourir dans leurs Guerres. Fait à Thielmont le 21. Septembre 1347. [Le Lustre & la Gloire du Duché de Brabant. Sous l'an 1347. pag. 120.]

Nous Jehans par la Grace de Dieu Dux de Lothier, de Brabant, & de Limborgh, & Marchus del Saint Empire, le Cognomigiemaitres, Elchevins, Jurez, Confiaux, & toutes les Univerfitez des Villes de Lovain, & de Bruxelles, pour nous les autres bonnes Villes, & commun Pays de nous Duc devant dit d'une part, & nous li Maîtres jurez, Gouverneurs, Confiaux & toutes les Univerfitez de la cité de Liege, & de la Ville de Huy pour nous, nostres aydans bonnes Villes, & commun Pays de le Eveschiet de Liege d'autre part, faisons acavoit a tous que pour eskivier toute maniere de discours, & rancours, que en temps advenir entre les deux Pays, & pour metre sur chou remede ont sur chou entre nous bons Conseil, & meure deliberation pour bien du Pays, & concorde, afin que nous tant d'une part, que de l'autre aimes perleverance perpetuelle en bon amour, avons fait, & faisons pour nous, nostre Hoirs & Successeurs telles Ordonnances prometues & convenances l'uns à l'autre perptuelles en la maniere que ci apres en suivent.

I. Premierement, que par le Conseil & ordonnance des bonnes Villes de Brabant certaines Ordonnances sont faictes entre elles d'une part la cite de Liege, la Ville de Huy, & leur aydans d'autre part, parmi lesquelles chil de le cite de Ville de Huy, & leur aydans seront, & sont tenus toutes fois que les bonnes Villes de Brabant seront hoirs de leurs Villes à oust bannyt d'aller avec que lesdites Villes en defendant le Pays dou dict Duc de Brabant contre tous successeurs, qui pove porter damage vouroient entrer esdits Pays.

II. Et tell, & samblant service en sont tenuez les bonnes Villes de Brabant à la cite de Liege, la Ville de Huy, & leur aydans contre cheaulx, qui les vourroient empêcher leurs Franchises, libertez, & anchier usages.

III. Item que chil de la cite de Huy, & leur aidans ne doient souffrir à nulluy, qui les Pays del dict Duc de Brabant vaurroient grever, prendre vices, ne autres Biens, en leur cite de Pays, & en telle maniere les bonnes Villes de Brabant, & ceaux, que ladite cite de Huy, & leur aidans vourroient grever.

IV. Item, que tous Marchans de l'ung Pays, & de l'autre de cha Moise, & de la Moise puissent aler en l'ung Pays, & en l'autre seurement, & que telles droitures, que li Marchans de Brabant payeront en l'Eveschiet de Liege, payeront chil del Evesquet en Pays de Brabant, saulves les droitures des deux successeurs.

V. Item, telles & semblantes Ordonnances des services & droitures, que chil de la cite de la Ville de Huy, & leurs aydans seront, & devront faire as bonnes Villes, & Pays de dict Duc de Brabant devront faire, & seront tenus de faire de dict Duc de les bonnes Villes, & Pays à la cite de la Ville de Huy, & leurs aidans sans quiet en fo champ, ne mallegien.

VI. Item, chil de Saint Tron font quittes des alliances qu'il avoient à la cité, & aux bonnes Villes de l'Eveschiet, & que à le oquoyfons de chu, on ne leur puit riens demander. Item sil avenoit, que aucune des bonnes Villes de l'Eveschiet, ne vouldient estre en ceste Paix, & ordonnance, que bien foy confortent, & pour tant ne demeure une, que entre le Cite de la Ville de Huy, & leurs aidans ledict Duc les bonnes Villes, & Pays, ne soit bonne Paix en la maniere devant dite, & ne devront avoir confort, ne aouve de la cite de la Ville de Huy, ne de leur aidans.

VII. Item si aucune des bonnes Villes de l'Eveschiet, ne de leurs aidans ne vouldent payer le leur part de la somme de trente Mil escus, de quoy nous li Duc avons Lettres ouvertes faillies du Grand faisel de ladite Citeit, que a cheaulx seroit assise raisonnablement la somme de la Citeit en seroit amenne, & aussi le Citeit, ne seroit à ceux confort ne aieve, & par tout, que toutes les ordonnances devant dites soyent fermement, & establement tenues, & wardes perpetuellement de point en point sans jamais à aller encontre, nous obligons li uns de nous euns l'autre, sur le point de cent mil Escus d'Or à payer le motet, à y celle paiffre que ces ordonnances tenroyt de part icelle partie, qui les enfreindroit, & l'autre moitié à ung Seigneur, ou plusieurs, qui eus le seroit, ou seroyent venir toutes fraudes bosdres, scamp, & malengien fours nuelles, & exceptes de toutes les choles devant dites.

En tesmoignage, desquelles choises nous dict Duc, les dites bonnes Villes de Louvain, & de Bruxelles pour nous, & en non de nous, & pour les autres bonnes villes, & commun Pays à leur pryere, & requête avons à ces presentes Lettres fait appendre nos grant seaux, & nous li Maîtres, Jurez, Confiaux, & toute li univérsté de ladite cite, & de la Ville de Huy pour nous, nostres aidans les autres bonnes Villes, & nostre commun Pays; qui à cet present ordonnance foy vourroient aheidre avons à leur pryere & requête à ces Lettres presentes fait appendre le seaux grans de ladite cite, & de la Ville de Huy, en signe, & en temoignage de veriteit chu fut fait, & accordé à Thielmont le XXI. jour del moys de Septembre l'an de grace Mil CCC. XLVII.

XCVII.

Venditio (1) Civitatis Avenionensis, cum Territorio & Confiniis ejus facta per JOANNAM Reginam Siciliae circa Forum, Sanctae Sedis Apostolicae, CLEMENTE Papa VI. emente pro 80000 Florenorum Florentinorum. Aetia Avenione 12. Mensis Junii 1358. Indictione I. Pontificatus anno VII. [LEIBNITZII Codex Juris Gentium Diplomata. Part. I. pag. 200.]

IN nomine Domini Amen. Universis presentes litteras seu presens Instrumentum publicum inspecturis, Johanna Dei gratia Hierusalem & Sicilia Regina, Provincia & Forcalquerii Comitissa, & Domina Civitatis Avenionensis, salutem & presentibus perpetuam dare fidem. Notum facimus, quod in presentia Notariorum publicorum infra scriptorum ad & proximè infra scripta coram nobis accersitorum specialiter, & vocatorum personaliter existentes, gratia, sponte & non coacta, non seducta, nec ab aliquo in aliquo circumventa, sed ex mera libera & spon-

(1) On doit cette piece, qui est considerable aux foins de feu Mons. LEIBNITZ. Mais il est curé à souhaiter qu'en nous la donnant, il est fait attention à l'incompatibilité de ses dates. L'an 1358. appartient au Pontificat d'INNOCENT VI. Le Pape CLEMENT à qui la Reine JEANNE vendit Avignon fut élu le 7. ou selon quelques autres le 14. Mai 1362. & mourut, selon PLATIN le 28. Novembre, & selon ONOPRIUS PARVINUS, le Pape LAMB. DU CHESNE & autres le 6. Decembre 1362. C'est donc entre ces deux termes que l'on doit chercher la date de cette vente; & il sera aisé de la trouver en s'attachant à l'année du Pontificat, & à celle de l'indiction qui repondent l'une & l'autre à l'an de Jesus-Christ 1348. C'est aussi le temoignage du Pape LAMB. en la Chronologie sous l'an 1348, celui de DU PET en ses Traités des Droits du Roi T. C. sur le Traité de la Ville d'Avignon & du Comté de Venissie pag. 392. & celui de NOUGUIER en son Histoire de l'Eglise d'Avignon, cité par MOREL en son Dictionnaire. Il est vrai que quelques Historiens & Chronologues rangent ce Traité sous l'an 1352. entre autres DU CHESNE en son histoire des Papes Tom. 2. Vie de CLEMENT VI. page 1440. NICOLAS VIGNIER Biblioth. Universelle année 1352. PASQUIER Recherches de la France Liv. 6. chap. 14. pag. 143. PARDOLFO COLLETTI Histoire di Napoli Lib. 7. ann. 1352. & BELLEFOREST Annales de France Liv. 5. chap. 16. fol. 860. Mais il y a de l'apparence qu'ils ont confondu le tems de la Vente d'Avignon, avec celui de la Restauration de la Reine JEANNE à Naples, par les loix & l'autorité du Pape CLEMENT VI. supposant que la Restauration avoit precedé, & que la vente avoit suivi en reconnaissance de ce bienfait, en quoi ils se sont trompés. PLATIN parle bien de ce Traité, mais il n'en marque point la Date; & elle ne se trouve pas non plus dans les Chronologues de la Vie de CLEMENT VI. publiés par BALUZE in *Pris Paparum Avenionensium*. [DUM.]

ANNO
1347.

1348.
2. Juin.

ANNO 1348. spontanea animi voluntate nostra super hoc ducta, & ex certa nostra scientia, de & cum voluntate & consensu illustrissimi Viri Domini Ludovici de Tharenta Comitris Provincie, legitimi viri & mariti nostri,

ANNO 1348.

ad hanc præsentem & ad infra scripta licentiam & auctoritatem, si & quatenus in hac parte indigemus, nobis super omnibus & singulis sequentibus præstantis; vendimus, cedimus, ac ad perpetuum quitamus pro nobis & hæredibus ac successoribus nostris quibuscunque Sanctissimo & Beatissimo Patri, Domino Clementi divina providentia Papæ VI. Sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ Romanæ, venerabili viro Magistro Guilielmo de Maleficco, Clerico Camere ipsius Domini nostri Papæ ac Procuratori in hac parte per eundem Dominum nostrum Papam, tam pro se, quam etiam nomine dictæ Romanæ Ecclesiæ ad hæc legitime constituto; ibidem prærenti & recipienti, ac pro ipso Domino nostro Papæ, ejus successoribus ac Ecclesiæ memoratis, super singulis infra scriptis solemniter stipulant, ac in ipsos Dominum Sanctissimum Pontificem, ejus successores & Ecclesiæ prælibatam, titulo Procuratorio perpetuæ venditionis transferimus irrevocabiliter plenius jure, ad habendum, tenendum & perpetuo ac pacifice possidendum per dictum Dominum nostrum Papam & ejus successores ac Romanam Ecclesiæ supradictam & aliter, ad faciendum eorum omnimodam voluntatem, videlicet, *Civitatem nostram Avenionensem cum toto territorio & confinibus, que prætenduntur intra territoria & confinia callorum ad pontem Forgeie & de Vedena Castrinovi, & de Cavismontibus ex parte una; & Comitatum Veneffin ex alia; & territoria Castrinovarum, Castrum Reynardi & de Berbenitia ex alia; & territoria Castrorum Rupe mauræ & Podii alti, Rupe fortis de Sado, & de termino ac flumine Rhodani, quantum ad nos spectat, secundum confinia & limites Civitatis ejusdem ac territorii ipsius & reliqua; ac cum omnibus & singulis villis, castris, Burgis, locis adjacentibus, pertinentiis & sequels universis, hominibus, Vassallis, Emphyteutis, nomine ** homagii, feudis retrofeudis, fortalitiis, ingressibus & egressibus, ac omni dominio, & omni jurisdictione & iustitia alta, media & bassa,mero & mixto Imperio, superioritate, omnique actione reali & personali ad nos pertinentibus ratione prædictæ Civitatis Avenionensis & aliorum præmissorum, vel alicujus ex his infra fines territorii & districtus ipsius Civitatis consistentium; & cum omnibus & singulis censibus, redditibus, residendis, iuribus, deversis, honoribus, servitiis, emolumentis & explectis, quos, quas & que habemus & habere possumus & debemus, quocumque modo ea ad nos spectant & pertinent, quocumque causa seu ratione in civitate prædicta ejusque territorio & districtu ac pertinentiis eorundem; nihil actionis, petitionis, possessionis, proprietatis, Domini, Jurisdictionis, hærei & mixti Imperii, honoris, rellorti, superioritatis, servitiis, emolumenti seu explecti, seu cuiuscunque alienius juris nobis seu successoribus nostris in prædictis seu prædictorum aliquo penitus retinendo; pro prelo videlicet octuaginta millium florenorum de Florentia, boni & legitimi ponderis.*

§. 2. Quos quidem octuaginta mille florenos auti nos dicta Regina venditrix recognoscimus publice & in veritate legitime confitemur nos habuisse & recipisse plenarie & integrè pro pretio antedicto, per manum reverendi Patris in Christo Domini Stephani Dei gratia Episcopi S. Pontii Thesaurarii Camerarii ejusdem Domini nostri Papæ & Apostolicæ Sedis, in bona & electa pecunia numerata. Et de quo quidem pretio præfatum Dominum Papam & ejus successores atque Ecclesiæ Romanam pro nobis, hæredibus & successoribus nostris in perpetuum solvimus, quitamus omnino, cum pacto solemnè & valido per nos super hoc interposito, de ulterius ab eisdem Domino Papæ, ejus successoribus & Ecclesiæ Romana, causa vel ratione hujusmodi aliquid non petendo. Cujusmodi pecuniam nos dicta Regina recognoscimus in evidentem utilitatem nostram ac pro necessariis & utilibus negotiis fuisse conversam.

§. 3. Et ex nunc quicquid dicta Civitas Avenionensis cum ejus territorio, pertinentiis & districtu, iuribus supra dictis plus valet seu in futurum plus valebit pretio ante dicto; considerantes quod secundum Apostolum verba Domini Jesu memorantem, beatus est dare, quam accipere; ideo præfato Domino summo Pontifici & dicto ejus Procuratori recipienti & stipulanti ut supra, ac dictæ Ecclesiæ

Romanæ ex certa scientia, donatione pura, simplici & irrevocabili facta cum infirmatione præsentium solemniter inter vivos totum illud plus meliori modo & forma, quibus possumus, damus, cedimus, concedimus ad perpetuum, ac penitus quitamus & donamus.

§. 4. Cedentes nihilominus & quitantes nos dicta Johanna Regina prædicta Sanctissimo Patri & Domino nostro Papæ ejus successoribus, ac Romanæ Ecclesiæ prælibatæ, ac in eos transferentes titulo & causa prædictis, perpetuo, totaliter, pleno jure, omnia jura, nomina & actiones quascunque & quicquid Juris, actionis, jurisdictionis meri & mixti Imperii, honoris, superioritatis, rellorti, census, redditus, residentie, servitiis, emolumentis & explectis, proprietatum, cognitionis, possessionis & deverti habemus, habere debemus & possumus, quacunque causa seu ratione in dicta Civitate Avenionensi, ejusque territorio ac districtu, villis, Burgis, locis, adjacentiis, confinibus, sequels & pertinentiis eorundem, ratione Civitatis Avenionensis, ac in & cum hominibus, Vassallis, lubditis nostris, Civitatibus, territoriis & districtibus ipsius, cuiuscunque conditionis existant, nec non ordines, actiones reales & personales, mixtas, utiles, prætorias ac civiles, nobis & nostris immediate competentibus & competituris in præmissis omnibus & singulis; ac contra quascunque personas, ratione & occasione præmissorum seu alicujus ex eis.

§. 5. Ac insuper prædictum Dominum nostrum Sanctissimum Pontificem, ejusque successores ac Romanam Ecclesiæ memoratos ex nunc facimus & constituimus in omnibus & singulis prædictis, veros Dominos proprietarios, possessores, Procuratores, actores ut in rem suam propriam, *devescentes nos de Civitate prædicta*, ejusque territorii, districtu, pertinentiis & sequels, ac omnibus aliis, universis & singulis, sicut præmittitur, per nos venditis perpetuo & quitatis, & de omni jure nobis & nostris in præsentem & in futurum quomodolibet competentem & competiturum in eisdem; *præfatum Dominum nostrum Papam in personam dicti Procuratoris sui ibidem præsentis & recipientis, ac vice, loco, nomine & auctoritate ipsorum Domini nostri Papæ, ejus successorum & Ecclesiæ Romanæ in hac parte solemniter stipulantium, per traditionem minule nostri de ejusdem liberaliter investimus*; constituentes nos nihilominus ex nunc præmissa omnia & singula sic per nos vendita ut præterit, ipsius Domini nostri Papæ & ejus successorum & Ecclesiæ Romanæ *precarie nomine & vice, & non aliter nec aliis nos à modo tenere, & etiam possidere, donec possessio vel quasi dictæ Civitatis fuerit per ipsum Dominum nostrum Papam, vel ejus successorem, vel alium seu alios nomine ipsorum realiter apprehensa*; dantes & concedentes plenariam & liberam potestatem memorato Domino nostro Papæ, à modo per se vel alium seu alios dictæ Civitatis & Territorii ac districtus, villarum, locorum, homagiorum, recognitionum, & aliorum præmissorum, juriurque & pertinentiarum eorundem possessionem vel quasi pacificam, liberam & quietam, *auctoritate propria quandocunque voluerit apprehendendi, & perpetuo penes se retinendi.*

§. 6. Mandantes nihilominus per præsentem, hominibus & Vassallis, emphyteutis ac subditis universis & singulis prædictæ Civitatis & ejus territorii, *mandamenti & districtus pertinentiarumque ejus, cuiuscunque fuerint conditionis, ut à modo eidem Domino nostro Papæ, ejusque successoribus ac Ecclesiæ Romanæ prælibatæ respondent, parent, obediant efficaciter & intendant; tanquam vero Domino Civitatis ejusdem, territorii, districtus, pertinentiarumque ipsius, ac cum ipso, ejusque successoribus & Ecclesiæ Romana prædicta deinceps in omnibus & per omnia perpetuo sequantur.* Et prædictos Vassallos, emphyteutas, homines & subditos cuiuscunque conditionis existant, à Sacramento fidelitatis & ab aliis iuribus quibuscunque, ad qua nobis ratione dictæ Civitatis & territorii, districtus & pertinentiarum ejusdem, quocumque modo, sive ratione eorum, que tenent infra Civitatem, territorium seu districtum ejusdem ex quacunque causa tenebantur ac teneri possunt & debent, ex nunc pro nobis & nostris prædictis, solvimus, liberamus penitus, perpetuo, atque quitamus, cum pacto valido & solemnè per nos super hoc legitime interposito, de ulterius aliquid ab eis seu eorum aliquo modo à modo in perpetuum non petendo; *quod si faceremus*

ANNO (quod absit) volumus non audiri aliquatenus, nec
1348. admitti, imò perpetuum silentium nobis & nostris
prædictis successoribus imponimus in hac parte.

§. 7. Promittimusque insuper nos dicta Johanna Regina præfata Domino Papæ & ejus Procuratori prædicto pro ipso Domino ac ejus successoribus & Ecclesia prædicta super hoc stipulanti, stipulatione sollemniter interposita: prædicta omnia & singula sicut prædictur, per nos eis vendita, tam in possessione, quam in proprietate legitime, defendere, & perpetuo guarantee, & ea in pace tenere ab omnibus & contra omnes, & ab omni Domino, domino, communi, collegio, universitate, lite, quaestione, causa, calumnia, brigua, controversia, falsina, evictione universalis & particulari, amparamento, perturbatione & alio impedimento quocunque. Permittimus etiam (ut supra) litem, debitum seu controversiam non facere aut fieri permittere aut proferre in futurum, per nos vel alium seu alios contra Dominum Romanum Pontificem memoratum, qui nunc est, & qui pro tempore erit, seu Ecclesiam Romanam prædictam aut eorum gentes vel Officiales quoscunque, quocunque modo ratione præmissorum seu aliquo eorumdem, causa vel occasione quacunque, imò omnem causam, litem, brigam seu controversiam, si quæ in posterum moverentur per aliquem seu aliquos, contra prædictum Dominum Papam seu ejus successores ac Ecclesiam Romanam, ratione præmissorum, seu aliquorum ex eis in nos totaliter assumere, & in expensis nostris propriis, ac sine ipsis Domini ejusque successorum ac Ecclesie Romanæ aliquibus *costibus & expensis* usque ad finem debitum processui & finire, nihilominusque ea omnia & singula damna & interesse pariter & expensas, quæ & quas memoratus Dominus Papa seu ejus successores, aut Ecclesia Romana ob eam causam & defectum guarantee hujusmodi quomodolibet facerent seu subfunderent in futurum, promittimus legitime & bonâ fide eidem Domino nostro & eidem Procuratori, ut supra, stipulanti, reddere, solvere, emendare, refundere & resarcire omnino, idque *simplici verbo etiam Domino Papæ* seu ejus successoribus de damnis, interesse & expensis hujusmodi stare, credere efficaciter & parere, ut sufficienti probationi; non obstant *jure dicente, quod aliqui in causa sua propria iudex, testis, & arbiter esse nequit, cui juri certioratæ ei expresse renunciamus* in hac parte.

§. 8. Ceterum nos dicta Regina *certificata prius legitime, quid sonant renunciationes* sequentes, & de effectibus earum, renunciamus deliberatè & consultè, ac expresse omni exceptioni doli, fraudis, læsionis & venditionis exceptæ per nos sicut præmittitur, de prædictis non facta, non habite, nec receptæ per nos; nec numeratæ pecuniæ ob causam prædictam & omni speciei numerationis & exceptionis futurorum, actioni & exceptioni in factum, & *juri per quod lesus & deceptus ultra dimidium justis pretii vel aliter quomodolibet subvenitur, beneficio minoris ætatis, & restitutioni in integrum, si nobis forsitan competere in hac parte; & D. Julia de Fundo dotati non alienando, & omni alii juri & Privilegio in favorem mulierum introducto quomodolibet & introducendo, & omnibus juris legibus, authenticis, & Glossis in toto corpore utriusque juris canonici & civilis contentis; Statutis & consuetudinibus patriæ five loci quibuscunque, per quæ præsentis venditio & donatio hujusmodi possent cassari, infringi, irritari & aliter quomodolibet annullari in totum, vel in aliqua parte * sua etiam minima, de quibus in præsentibus litteris seu Instrumento publico expressam oportere fieri mentionem, & specialiter alii juri, per quod cassatur invalida renunciatio generalis, nisi quatenus in contractu esset expressa.*

§. 9. Pro quibus omnibus & singulis sicut præscriptum est tenendis per nos & faciendis, complendis, attendendis & inviolabiliter observandis, nos dicta Regina venditrix, heredes & successores nostros *jure pignoris & hypothecæ* obligamus, afficimus & adstringimus, ac specialiter & expresse Regna nostra Hierusalem & Sicilia; Comitatus nostros Provincia & Forcalquerii, & alias Terras nostras omnes & singulas ubicunque sint & existant, & omnia alia bona nostra mobilia & immobilia præsentia & futura quocunque nostro nomine dici possint; quæ quidem Regna, bona, Terras & alia supra dicta constitui-mus nos prædicto Domino Papæ emtori & successoribus ac Ecclesie Romanæ prædictæ precario nomine

posidere, donec possessio dictæ Civitatis in ipsum ANNO
Dominum Papam vel successores suos, vel alium seu alios, ejus & dictæ Ecclesie Romanæ nomine fuerit apprehensa. 1348.

§. 10. Præterea si aliquid dubium vel obscurum esset, vel fortitan emergeret in futurum in & super præmissis & ea tangentibus; nos dicta Regina volumus & ex certa scientia concedimus, quod ille Dominus memoratus illud possit interpretari; cujus declarationem & intellectum haberi volumus pro voluntate nostra; ac legis habere vigorem efficaciamque perpetuam obtinere, perinde ac si ore nostro proprio expressissemus.

§. 11. Volumus etiam & concedimus, quod fiant super his litteris aut Instrumenta sigillo nostro sigillanda melioribus modo & forma, quibus fieri poterunt & dictari de & cum consilio sapientum, volentes & constituentes insuper nos supra dicta Regina; si; cum, quando & quotiens opus fuerit nos, heredes & successores nostros quoscunque cogi & compelli ad observantiam omnium & singulorum prædictorum per Auditores, Viceauditores, Locumtenentes, officiales & Commissarios Curie Domini nostri Papæ, & per quascunque alias Ecclesiasticas personas Ecclesiastica censura & per brachium seculare, strictiori & firmitiori modo, quo fieri poterit conjunctim & divisim semel & pluries uno & eodem tempore vel diversim aut melius visum fuerit expedire, & per solam exhibitionem seu ostensionem præsentium litterarum.

§. 12. Jurantes nihilominus nos dicta Regina tacitis sacrosanctis Evangelis manu nostra, contra præsentem venditionem & donationem ac contractum ratione minoris ætatis vel alias ullatenus in posterum non venire, nec aliquid per nos vel alium seu alios facere vel procurare clam vel palam, directè vel indirectè, propter quod venditio, donatio, translatio, cessio & quitatio hujusmodi possent aliquatenus vel in toto vel in parte infirmari, vel etiam irritari.

§. 13. Postquam incontinenti nos memorata Regina pro securitate & cautela præfati sanctissimi Domini nostri Pontificis & Ecclesie Romanæ tenore præsentium facimus & constituimus Procuratores nostros veros & legitimos in meliori forma, videlicet venerabiles viros & discretos Antonium Bernardum de Nexonia Archidiaconum Antverpiensem in Ecclesia Cameracensi; Præpositum & Sacristam Ecclesie beate Mariæ de Damno, Decanum & sacristam Sancti Grigorii Avenionensis, Decanum Ecclesie Beate Mariæ Villanova Avenionensis diocesis, qui nunc sunt, & qui pro tempore erunt; Magistrum Petrum de Menancio Cadurcensem, & Guillelmum de Bordia Agennensem Ecclesiarum Canonicos; & Johannem de Nayvaro Licentiatum in Legibus, licet absentes tanquam præsentem, & eorum quemlibet in solidum, ita tamen, quod non sit conditio melior occupantis, sed quod per unum eorum inceptum fuerit, per alium seu alios eorundem prosequi, & mediari valeat & finire; ad comparandum pro nobis & nostro nomine ad omnes dies, loca & horas, quandocunque, quotiescunque & ubicunque; ad consentiendum & recognoscendum coram dicto Auditore Curie Cameræ Domini nostri Papæ, ejusque Locumtenente & Commissario quolibet ipsius, five iudice vel iudicibus aliis quibuscunque & eorum quolibet; circa omnia & singula super illis in præfati Instrumento contenta; cum omnibus expensis, damnis & interesse, si quæ essent vel fierent per ipsum Dominum nostrum seu ejus successores ac Romanam Ecclesiam in futurum, prout supra tactum est, occasione præmissorum * & jurisdictione, omnium & singulorum Judicum prorogandi; in quos & eorum quemlibet ex tunc tanquam in propriis iudices consentimus, ut possint nos & nostros successores condemnare, mulciare & excommunicare, & omnem jurisdictionem pro præmissis in nos ac nostros prædictos exercere Ecclesiasticam vel civilem; & ad submittendum nos supra dictos heredes ac successores ac Regna nostra quacunque Ecclesiastico interdicto, & aliter Jurisdictioni & mero examini eorum & cujuslibet eorundem; & ad audiendum & recipiendum pro nobis & nostro nomine ac nostro * supra dictis omnem condemnationem, præceptum, monitionem, novumque terminum longum vel brevem ac excommunicationis sententiam in nos & nostros prædictos, & interdictum in ipsa Regna nostra ac Terras nostras quascunque & Comitatus prædictos; & alia remedia, quæ de jure possent super hoc adhiberi: de omnibus & singulis supra dictis loco & tempore, per dictos iudices, seu alterum eorundem; & ad volendum & con-

ANNO 1348. feriendum, quod ipse Auditor, Viceauditor, Locumtenens & Commissarius, & alii Judices in & contra nos, heredes & successores nostros predictos

excommunicationis sententiam ferant, ac in Regnis, Comitibus, Terris & aliis bonis nostris supra dictis interdictum Ecclesiasticum apponant, ac censuram Ecclesiasticam aggravent & promulgent, & quoscunque alios processum faciant pro praemissis, & generaliter ad omnia talia & universa & singula & facienda & dicenda; quae nos faceremus & diceremus, si personaliter praesentes essemus; promittentes nos dicta Regina Notariis publicis infra scriptis & publicis personis, nec non dicto Procuratori ut supra stipulanti solemniter nomine illorum omnium, quorum intererit, pro nobis ratum & gratum habiturum, quicquid per dictos Procuratores nostros aut eorum alterum actum, dictum, factum, recognitum, confessatum, submissum, concessum, receptum, susceptum & gestum fuerit; vel alias quomodolibet procuratum; & eosdem Procuratores non revocare, imò praemissa omnia & singula tenere & inviolabiliter observare; & contra non facere aliquatenus in posterum vel venire per nos vel per interpositam personam, sub omnium bonorum nostrorum praesentium & futurorum obligatione & Hypotheca

§. 14. Ceterum nos Ludovicus de Tharenta supra nominatus Comes Provinciae, & maritus legitimus praefatae Reginae Comitissaeque, omnibus universis & singulis, prout superius scripta sunt per eandem consorem nostram charissimam, de & cum licentia & auctoritate nostra, assensu pariter & consensu per nos eidem primitus in hac parte liberaliter praestatis & concessis * agerentur & fierent, ibidem in praesentia Notarii publicorum publicorum ac testium infra scriptorum personaliter; & ea audientes, pleniusque intelligentes ac recognoscences & consentientes publice & legitime penitus esse vera, sponte, providè & scienter ac deliberatè, consultè ac expresse in eisdem omnibus, universis & singulis nostrum liberum impartitur assensum, pariter & consensum; & nihilominus ad instantiam & requestam praefatae Reginae, Comitissaeque, Consoris nostrae charissimae, quantum in nobis est, & ad nos pertinet, melioribus jure, modo & forma, quibus possumus, eadem omnia, universa & singula ex certa scientia nostra laudamus, approbamus, omologamus, auctorisamus & ratificamus expresse pro nobis, ac heredibus & successoribus nostris quibuscunque; & ea volumus valere & tenere ac habere perpetui roboris firmitatem; & in singulis praedictis nos efficaciter obligamus sub omni juris & facti renunciatione pariter & cautela; eaque bona fide tenere promittimus & inviolabiliter observare; & contra in aliquo nunquam facere vel venire, ratione minoris aetatis vel aliter; seu aliquid attentare quoquo modo, nec contravenire volenti aliquatenus consentire, seu aliter dare operam, consilium, auxilium vel favorem verbo vel facto per nos, alium seu alios; clam vel palam; directè vel indirectè; sub bonorum nostrorum omnium praesentium & futurorum obligatione & hypotheca. Procuratore supra nominato ac Notariis infra scriptis vice & nomine dicti Domini nostri Papae, & ejus successoribus ac Ecclesiae Romanae prelibata super omnibus & singulis praedictis & infra scriptis solemniter stipulantibus in hac parte.

§. 15. Et si forsitan aliquid contra praedicta seu aliqua ex eis (quod absit) in futurum nos seu heredes ac successores nostros facere vel attentare quoquomodo contingeret, volumus & expresse concedimus, nos & heredes nostros ac successores praedictos de evizione totali supra dicta Domino nostro Papae praefato, ejusque successoribus ac Sanctae Romanae Ecclesiae teneri omnino ex hoc * totaliter repelli. Et insuper nos Ludovicus Comes praefatus modo similibus, quemadmodum praedicta Regina Comitissaeque charissima consors nostra Camera Domini nostri Papae & aliorum Judicum Ecclesiasticorum & secularium quorumcunque se suppositum ac voluit compelli per Auditores, Viceauditores, Locumtenentes & Commissarios eorumdem, & per alios quoscunque Judices Ecclesiasticos & seculares, conjunctim & divisim, prout superius plenus habetur; & per nos etiam pari modo & forma compulsioni & correctioni praedictae nos & nostros ante dictos atque Terras nostras quoscunque supponimus ac submittemus; & volumus per eosdem Auditores, Vice-Auditores, Locumtenentes & Commissarios, & quoscunque alios prelibatos ac eorum quemlibet cogi & compelli. Et nihilominus ad actus

omnes & singulos ad quemlibet eorum in solidum pro nobis facimus & confirmamus Procuratores nostros in meliori forma per praesentes quos quidem Procuratores nostros promittimus, ut supra, nullatenus revocare, imò praemissa omnia atque singula servare, sub bonorum nostrorum omnium praesentium & futurorum expressa obligatione.

§. 16. In quorum omnium praemissorum nos Johanna Regina Comitissaeque & Ludovicus Comes consortes praefati praesentes Literas seu praesens publicum Instrumentum fieri fecimus & mandavimus per Notarios publicos infra scriptos, ac sigillorum nostrorum una cum sigillis, signis & subscriptionibus solitis Notariorum eorumdem, nostrum fecimus apponi sigillum. Acta vero fuerunt haec Avenione in domo habitationis nostrae die 12. mensis Junii 1358. Indictione prima, Pontificatus praefati Domini nostri Papae Clementis vi. anno septimo, praesentibus dicto reverendo in Christo Patre ac Domino Stephano Episcopo Sancti Pontii Thesaurario, ipsius Domini Papae Camerario, Nicolao de Acherolio milite & Johanne de Cerano Jurisperito in Legibus, Consiliariis nostris Reginae & Comitissae praedictorum; Magistris Bertrando de Channaco Clerico Camerae Apostolicae Privacensi (*) & dictae Johanne Reginae scriptore, Privacentario Domini nostri Papae ad praemissa vocatis specialiter & rogatis.

(*) an Privacensi.

In Notarii Instrumento publicationem hujus Contractus jussu Papae factam complexo, ita describuntur sigilla huius praesentis venditionis Instrumento adjecta.

(1.) Instrumentum erat & est duobus sigillis integris, patentibus cum cera rubea & duobus sericis cordulis pendentibus, uno rubeo & altero violato, sigillatum. Quorum sigillorum primum appensum in cordulo rubeo erat in prima facie approbatum Domini de Tharento Mariti dictae Dominae Reginae; & erat ab utraque parte impressatum: in cuius una parte apparebat unus scutus cum floribus lilii, & una linea sive barra transversans ipsum scutum; & desuper ipsam barram apparebant tres lambelli: quorum primus extenditur ultra primum caput ipsius barrae & alius in una sui parte continuatur ipsi barrae, & tertius non attingit ipsam barram. Ex extra ipsum scutum immediate erant quatuor parvae figurae hominum vel Sanctorum ad invicem separatae & differentes. Et inter dictas imagines & circumferentiam litterarum ipsius sigilli erat unus laqueus sive lace, continens ipsum scutum & imagines. Et in ipsa circumferentia erant scripta quadam cruce pendente haec verba: Sigillum Justitiae Curiae Vicariae Regni Siciliae.

(2) In alia vero parte ipsius sigilli apparebat in medio unus scutus cum floribus lilii, & una linea sive barra transversans ipsum scutum; & desuper tres lambelli & super rectum cornu ipsius scuti erat linea contigua cum flavello, parum cum floribus lilii; ipsam galeam desuper cooperiente quadam capite avis cum collo in vertice ipsius galeae existente. Et inter ipsum scutum & circumferentiam litterarum erat unus laqueus sive lace; & in quolibet latere, ipsius laquei erat unus scutus parvus, quadratus, quadam cruce in quolibet ipsorum scutorum existente; & inter lineas cujuslibet crucis erat una parva figura rotunda talis. O O & in ipsa circumferentia quadam parva cruce pendente erant scripta haec verba: Mongoro Aloys de Tharenta (*) & alia etiam quae legi non poterant propter ruinam ipsius cere involutions.

(3) Aliud vero ex dictis sigillis appensum in cordulo violato erat, & in eodem legebatur; Illustrissima Domina, Johanna Hierusalem & Sicilia Regina, in cuius quidem una parte erat imago Regis more regali sedens in cathedra Coronam habens in capite, tenens in manu dextra quasi gremio * prona fidem * sive scriptum regale cum una flore lilii in ejus summitate, & in manu sinistra quasi brachio levato unum domum rotundum; in cuius cathedra pede erant duo leones cingulati * & circumcirca ipsam imaginem erant flores lilii & crucis Provinciae; & in eorum circumferentia partis ipsius sigilli erant descripta quadam cruce modica haec verba: Johanna Dei gratia Hierusalem & Sicilia Regina, Ducatus Apuliae &c. In alia vero parte ipsius sigilli erant quinque scuti modicum ad invicem distantes; qui scuti erant parvi; ex quorum cujuslibet parte dextra erat una crux magna, cum quatuor crucibus, & in parte sinistra erant flores lilii cum flavello seu lambellis desuper; & inter litteras in

X 3

(*) putto Messingere Leli,

ANNO 1348.

ANNO
1354.

ipſius parte Sigilli erant cruce prapoſita ſcripta hac
verba: *Principatus Capue, Provincia, Forcalquerii ac*
Pedemontis Comitiffa.

XCVIII.

8 Mars. *Verbont tuſchen de Steden van Brabant, om te
ſamen ongeſcheidelyk te blyven onder eenen zel-
ve heer, in gheval dat den Regeerende Her-
togh kwam te ſterven ſonder mannyken oiren,
en ſonder eenige Reglement van ſuccceſſie te
hebben gemaakt, en om te prevenieren alle de
zwiften die daer uyt ſoude konnen ſpruyten.
Ghedaan te Loven op den 8 Meert 1354. [Le
Lufre & la Gloire du Duché de Brabant
ſous l'an 1354. pag. 124.]*

C'est-a-dire.

*Confederation entre les Ville de Brabant, pour
demeurer inſeparablement unies ſous un mé-
me Seigneur, en cas que le Duc Regnant vint
à mourir ſans boirs males, & ſans avoir fait
quelque Reglement de Succceſſion; & pour pre-
venir les differents qui pourroient en arriver.
Fait à Louvain, le 7 Mars 1354.*

IN den Naem s'Vaders, des Soons ende des Hei-
legheſ Geest. Amen. Allen den ghenen die deſe
jeghenwoordighe Letteren ſelen ſien, ende hooren
leſen, Commoigne-meesteren, Schepenen, Gheſwoor-
ne, ende Raedt van der Stadt van Loven, Schepe-
nen ende Raedt van den goeden Steden van Bruſſe-
le, van Antwerpen, van s'Hertogen Boſche, van
Thienen, van Nyvel, ende van Leeuwe, voor ons,
ende voor alle d'andere Smaſteden ende Vryheden
van der Lande van Brabant, ende in den naem van
hen, die hier nyet ghenoeft en zyn, Schepenen
ende Raedt van Tricht, van Limborgh, van Dael-
hem, van Bode, van Kerpen, van Waſſenberghe,
van Spremont, van Lyere, van Heremals, van Tu-
renhout, van Geldenaken, Hannugt, Geenepe,
Landen, Dormale, Hile, Dieſt, Herichot, Syche-
ne, Berghen op den Zoom, Steen-Berghen, Bre-
da, Hoeden, Graven, Helmont, Eyndove,
Sente Oedenrode, Oerle, Erſele, Oefterwyck,
Naclwyck, Vilvoerden, Tervueren, Overſey-
ſche, Aſſche, Morechtene, ende van der Capel-
len op den Boſch, ſiluyt, dat wi aenſienende
der waarheyth: kont yf allen lieden, dat wi aenſienende
ende merckende de groote trouwe ende vrintſchap,
dy wie oyt ghehad hebben elck met anderen, ende
noch hebben willern, ende behouden, onderlinghe,
ende om alle rancuere, twiſt ende diſcoert te be-
velne, ende te beghedene, die naemaels kommen
mochten, ocht ghefallen, waert dat wi gheſceden
worde onderlinghe de een van den anderen, dat
Godt verbieden moet na de doot ons liefs Heeren
s'Hertoghen van Brabant, ende ogck aengheſien de
eere, proſſeyt ende bate ons liefs Heeren, zyns
oires ende ſynre naecomminghen, ende ſyns ghe-
meyns Lants, ende om ewelick onghesceden ende
onghefundert te gader te blyvene ſonder middel,
met trouwen, vrintſchappen ende eendrechtigheden,
hebben geaccordeert, ender over een ghedraghen
voor ons, onſe oir ende voor onſe naecommingen
de Poente ende article, die hier nae volghen
te houdene vaſt, ende gheſtade ende ons daer toe
verbonde elck met anderea tewelicken daghen.

I. In den eerſten ſoo hebben wi gheloeft, ende
gheloven elck den anderen in goeden trouwen ende
lekerheiden ende te Heiligen ghelworen, dat wi
vortane ewelick durende de een bi den anderen
blyven ſelen, eendrechtelick onghesceden ende on-
ghesfundert, ende waert dat onſe lieve Heere die
Hertoghe van Brabant, van live ter doot quame,
dat Godt verbieden moet, ſonder ſine Kinderen te
beſtedene met Raede ſyns, ſyns Raedts ende ſyns
Lants, dat wi dan blyven ſellen alle te gader on-
geſceden, ende eendrechtigh bi eenen Heere.

II. Ende waert dat dan eenighe van ons, henne
Kinderen, ochte haere Manne, ons, ofte eenighe
van ons aen ſprecken wouden, ocht aen-legghen,
als hen t'ontfane voor onſen Heere, dat wi dan

d'een van ons ſonder d'andere neghenen van hen
antwerden en ſouden, ANNO

III. Maer ſelen eendrechtelick daer op antwer-
den te diere meynighen, dat wi ende t'ghemeyn
Landt bi eenen Heere onghesceden blyven ſouden,
bie den gene die van rechte ſchuldigh ware te
ſine.

IV. Behoudeligh altoos dien, dat onſen gherech-
ten Heere, den anderen ſinen Sulteren, ende haer-
en Mannen ſal doen, dat hy hen ſchuldigh es te
doene, met Raede ſyns, ſyns Raedts ende ſyns
Lants, ſonder de Lande te ſchedene.

V. Ende waert dat den Lande, ocht ons; ocht
enighen van ons, ocht enighen ſingulier Perſon-
nen de voorſz. Landen enighen kommer, oft laſte
toe quame, oft gheſchiede in enigher manieren
om deler voorſz. ſaken wille, ſoe gelovet wi elck
den anderen dien kommer, ende laſt te hulpen
wederſtane, ende te werene met onzen live ende
goede, ende met alle onſer macht, ſonder enighe
letteniffe, ocht argheliſt daer in te ſueckene, ocht
te doen in eenigher manieren, ende elck metten
anderen bi een te blyvene.

VI. Ende waert dat ſaecke, dat ymen van ons
voorſz, ocht eenighen ſingulier Perſonne binnen
den Lande ons Heeren s'Hertoghen gheſeten, hier
jeghen ginghe ocht dae, ocht raede, ocht hier
af rebel waere in eenigher manieren, ſoe ghelo-
ven wi den ghenen, ocht de ghene die dat dade,
doen te bedwingene, ende te hulpen te bedwin-
ghene, ende alſulck te hebbene met ſinen live en-
de goede, dat hier bi bi blyven ſoude moeten fon-
der aſlaeten.

VII. Ende gheloven te hulpen houdene elck
den anderen haere Vriheden, Chartren, Privile-
gien, Coſtumen, ende Uſagen, ende altoes fon-
der argheliſt, in oircontſchappen ende veſtinghen
der waarheyth, ſoe hebben wi deſe Letteren beſe-
ghelt met onſe ſeghelen: ende wi Schepenen ende
Raedt van der Stadt van Nyvele, want wi neghe-
nen ghemeynen ſeghel en hebben, ſoe bitten wi
onſen lieven ende gheminden mynen Heere den
Abt van Gemblou, dat hi over ons, over onſe
naecomminghen, deſe Letteren beſeghelen wille
met ſinen ſeghele in veſtingheden van allen deſen
dingen voorſz. Ende wi Lambrecht by der Gracien
ons Heeren Abt van Gemblou der Ordenen Sente
Benedictus van den Biſdomme van Ludie, overmits
bede ende verſuecke der voorſz. Schepenen, ende
Raids, ende commun van der voorſz. Stadt van
Nyvele, ſoe hebben wi deſen Letteren beſegelt
met onſen ſeghel over hen, ende haere naecom-
minghen, in veſtingheden van allen deſen dinghen;
ende in kenniffe der waarheyth, ende waerd alſ
ſe dat enigh ſeghel ocht meer van ons, die voor-
geſz. zyn, hier aen ghebracke, ocht ochter bleve
te hanghene, daeromme en ſelen deſe voorſz. Voor-
waerden, ende gheloften niet te min van valuer
ſyn, maer willen dat yf alle vaſt, ende gheſtade
blyven ghehouden t'ewelicken dagen, ende die ſel-
ve virtuit hebben alſe ocht alle onſe voorſz. ſe-
ghele hier aen ghehangen waren. Dit was ghedaen
ende gheaccordeert te Lovene op den achten dagh
van der maent van Meerte in t'jaer ons Heeren
duyſentigh driehondert vyftigh en viere.

Aldus ghetroken uyt het Manuſcript Privile-
gie-Boeck van onſe Lieve-Vrouwe Natie,
ende is nuer voorgaende Collatie met den
zelven bevonden concorende, quod At-
teſtor J. B. Anſems Protonots. Apoſt. &
Reg. 1699.

XCIX.

Literé CAROLI IV. Romanorum Regis, ad 15 May
RUDOLPHUM Saxonie Ducem, quibus
eum requirit, ut in Literas de jure & Voce
in electione Romanorum Regis, RUBERTO
Comiti Palatino Rheni concessas, suum Con-
ſenſum praebeat. Datum Oppenheim (1) feria
tertia ante aſcenſionem Domini Anno 1354.
[NICOLAI BURGUNDI Electoratus Ba-

(1) La Copie de Goldast est datée Feria tertia proxima post aſcen-
ſionem, ce qui fait une difference de huit jours, à cela près les
deux ſont ſemblables. (Dum)

ANNO
1354.varicus pag. 68. GOLDASTI Constitutio-
nes Imperiales Tom. I. pag. 345.]Carolus Dei gratia Romanorum Rex semper Au-
gustus & Bohemiae Rex. Rudolpho Saxoniae Duci,
&c.

Princeps & avuncule dilecte, Litteris felicis recor-
dationis Illustris Joannis olim Bohemiae Regis,
genitoris nostri Charissimi, vero suo sigillo penden-
ti sigillatis, Vidimus, expresse continentes, quod
felicis recordationis Illustris Rudolphus, olim Comes
Palatinus Rheni, & Dux Bavariae; Princeps, & so-
cer noster dilectus, ratione dicti Communitatis, Impe-
rii esset Elector; & ex eo iustitia fuadente rationa-
biliter declaravimus, Illustri Ruperto Antiquio-
rem, Comitum Palatinum Rheni, & Ducem Bava-
riae, sororium & principem Nostrum dilectum, dicti
olim Rudolphi socii nostri Germanum, verum
Principem Electorem fore, & una cum aliis Sacri
Imperii Principibus Electoribus, veram eligendi vo-
cem; Romanorum Regem, in Imperatorem promo-
vendum habere, pro ut in littera nostra sub expresso
sigillo sigillata, praemissa singula lucidius contineri
videbis. Et quia praescripta rationem sapiunt, Di-
lectionem suam attento studio requirimus & exhorta-
mur, ut super eadem materia, Litteras suo sub si-
gillo sigillatas, praefato, Ruperto Principi nostro iux-
ta formam notulae, quam tibi praesentibus mitimus
interclusam, in qua nihil aliud continetur, quam
in nostra littera est expressum, eo duntaxat excep-
to; quod Nos sub certis modo & forma, & tua
Dilectioni sub aliis loquimur, prout convenit, velis
exhibere. Datum Openheim Anno Domini MCCCLIV
feria tertia proxima post ascensionem Domini Regi-
storum nostrorum Octavo Anno.

C.

Mai. Kayser CARLS des IV. Ordnung und Decla-
ration vor RUPRECHT Pfaltz Grafen bey
Rhein als dem aelteren und nahern Erben und
Bruder Rudolphi; das nemlich schon gedachter
Ruprecht wahrer Eurfurst; wie auch das er und
kein ander bey der Römisch-Königlichen Wahl
Recht zur stinmi habe. Erben zu Colmar an
dem heiligen Waffertag nach Christi geburth
1354. seiner Reichs in VIII. GOLDASTI
Reichs Sagenen 2. Theil. pag. 43.]

C'est-a dire

Declaration & Ordonnance de l'Empereur CHAR-
LES IV. en faveur de RUPERT Comte
Palatin comme aine de la Famille & plus
prochain heritier de son Frere RODOLPHE;
portant que le dit RUPERT est vrai Elec-
teur; & que nul autre ne peut en cette qua-
lité avoir droit & suffrage à l'Electio d'un
Roi des Romains. Donné à Colmar le jour
de la Feste de l'Ascension l'an de la Nativité
1354 & de ses Regnes le VIII.

W. Carl von Gottes Gnade Römischer König / in allen
Reich Melzer des Reichs / und König zu Böhmen / ver-
sehen und thun kundt öffentlich mit diesen Briefen / allen den
die ihn sehen oder hören lesen. Wasme seliger Gedächten
der Hochgeborne Johans / erwene König zu Böhmen / unser
lieber Vatter / noch guten Briefen und wissenschaftlichen Urkunden
ander Kurfürsten des Heiligen Reichs sich erkennet hat / in si-
nen offen Briefen / die wir gesehen haben und wol vernun-
men das der Hochgeborne Rudolph erwene Pfaltzgrave by Rhin
und Herzoge zu Bayern / unser Schwager / ein Kurfürst
awesen sy / und mit den obgenannten unser Väter /
und mit andern Kurfürsten gleiches Recht gehabt sey / in der
Wahl und Kur eines Römischen Königs / eines küniglichen
Reichers / als oft als es zu solchen Schulden thune; und das
derselbe unser Schwager solches Recht von wegen der Pfaltz
allene gehabt hat / und niemand anders; Dann sind demnach
dass der Hochgeborne Vatter der Elter Pfaltzgrave by Rhin /
der Heiligen Reichs Dierster Truchesse und Herzoge in Bayern
unser lieber Schwager / mit der allest ist under allen Erben der
Pfaltz / und des erwanten Herzogen Rudolffs unsers Schwa-
gers Bruder und nechter Erbe gewesen ist / und syne Lande

und Erbe mit der Kur und Pfaltz der Pfaltz uff ihn
ordentlich verfallen sint; Es haben wir uns betrachtet mit
Räte und Wissen der Fürsten des Heiligen Reichs / und er-
kennen us und litten das mit Römischen Königlichem Rechte
Vollenkommenheit / dass der ebenannte Herzog Ruprecht der
Elter ein rechter Kurfürst ist / und das er mit niemand anders
recht hat und haben sol an der Wahl und Kur eines Römischen
Königs eines küniglichen Reichers / als oft das Noth geschicht.
Und des zu Urkunde geben wir diesen Brief / versehen mit
unsrem Küniglichen Insigel / der geben ist zu Colmar nach
Christus Geburt dritthundert Tage / und darnach in dem
vier und funfzigsten Tage / an dem Heiligen Waffertage / in
dem achtzehnten Jahre unser Könige.

CL.

Tenor compositionis inter CAROLUM IV. Re-
gem Romanorum & Florentinos anno 1355
inita. [Nova etque plena assertio Juris quod
Cesar. Maj. ac S. Imperio in Magnum Tu-
sciae competit Ducatum. In Append. pag. 69.
Ex SCIPIONIS AMMIRATI Hist. Flor.
Lib. XI.]

ANNO
1354.

1355.

Che Carlo Re di Boemia, eletto Imperadore
cassava, e annullava tutte le sentenze, & con-
dannagioni, le quali per addietro fossero fatte d'pronun-
ziare contro la città, cittadini, & comune di
Firenze, & suoi contadini; et contra i Conti da Bar-
solle, da Doadola, da Mangona, & da Vernia per
gl' Imperadori Romani, & Re de Romani suoi an-
tecessori, & tutti et ciascuno intero restituiva ne suoi
honori, giuridizioni, et domini personali & reali.
Che l' comune, popolo, città, contado, & dis-
tretto de Firenze si reggesse secondo gli statuti, & le
leggi municipali, & ordinamenti consueti del detto
comune, con facoltà di poterne far di nuovo; i fat-
ti approvando, & confermando assolutamente; &
quelli da farsi, in quanto le comune leggi espressamen-
te non li riprovassero. Che i priori dell' arti, &
consaloniere della giustizia, che sono, et che per i
tempi faranno all' ufficio del priorato, sieno irrevoca-
bili suoi vicari; il tempo della sua vita. I Sindici
dall' altro canto a voce et a nome della Repu-
blica dovessero a lui in pubblico far la sommissione;
et l' ubbidienza, riconoscendolo per vero eletto
Imperadore. Che per tutto ciò che obbligati
fossono per li tempi passati infino al presente a lui,
e a tutti suoi antecessori, per qualunque ragione;
o cagione dire d' nominar si potesse, et per tutte le
terre, che il detto comune tiene, e ha tenute in
suo contado, & distretto, promettesse per tutto,
Agosto primo; in quattro paghe fiorini cento mila
d'oro, che ogni anno del mese di Marzo dovessero
date al detto Imperadore Carlo, alla sua vita sola-
mente, quattromila fiorini d'oro, per compensazio-
ne di censo, in quel che la città di Toscana soffera te-
nute di ragione all' Imperio, e oltre accio per tut-
te, & singule quelle cose, le quali il detto comune
per se, & per lo suo contado, & distretto dire si
potesse, che all' Imperio fossero ad alcuna casa ob-
bligati. Volse che i banditi & esuli dalla città di
Firenze, per hauer adherito, & ubbidito a Arrigo
Imperadore fossero rimessi, con godere delle cose so-
ro, non gli liberando da altri bandi d' condannagio-
ni, caso che ne hauesero per altro. Che non impe-
direbbe il comune et popolo di Firenze nel gover-
no della città, castelli, terre, & luoghi che possede-
va, governava & custodiava in tutto d' parte; Nè d'
richiesta d' altri gli pigliarebbe l' armi contro, o
farebbe di potenza; come non farebbe neanche pre-
cetti penali, perche rilasciasse d' restituissiro; ma
amministrerebbe giustizia, con citazioni, & sentenze;
et tutto volse che non s' intendesse in pregiudizio
delle terre & luoghi che il comune di Firenze teneva
in pegno dagli Aretini, a' quali rendendo il danaro
fossero restituiti. Questi furono i capitoli stipolati tra
Cesar & Fiorentini, publicati il ventunesimo giorno
di Marzo nel duomo di Pisa.

Sublequantur Eiusdem Compositionis capita, ex PAV-
LITRONCII Annalibus Pisaniis.

Che Egli cassasse, ed annullasse tutte le sentenze,
e condannagioni per avanti fatte, d' promulgate
contro il commune di Firenze, suo Contado, & suoi
ad-

adherenti, da gl' Antecessori Imperatori, e Rè de' Romani.

1355.

Che il commune di Firenze, suo contado, e distretto si reggesse conforme a gli statuti, con facilità di poterne compilare degl' altri, NON CONTRARIJ però alle leggi Imperiali, e s' intendessero sempre APPROVATI da S. M. C.

Che i Priori delle arti, ed il Gonfalonieri, che sono, e che per i tempi faranno, douessero perpetui fuoi VICARII IMPERIALI.

Che S. M. si contentasse per GRAZIA speciale di non entrare in Firenze, ne meno in terra alcuna murata del suo distretto, dall' altro canto douessero i Sindichi della Repubblica Fiorentina a nome d' essa far la debita sommissione, e rendere OBEDIENZA alla M. S. e riconoscerla per vero Imperatore.

Che per tutto quello, che il Comune di Firenze in qual si voglia modo fosse obligato, e per qualunque causa dagl' andati tempi fino al presente, non solo a lui, ma a tutti i suoi Antecessori Imperatori, restasse libero, promettendo di pagargli per tutto Agosio prossimo auuenire in quattro paghe i già detti centomila fiorini d' oro.

Che ogn' anno del mese di marzo, di più se gli pagassero, durante sua vita, in recognizione di censo quattro mila fiorini d' oro, senza che S. M. potesse mai pretendere altro per qual si voglia causa, e ragione dal detto Comune di Firenze, suo contado, e distretto.

CII.

9 Martii.

Vicariatus & CAROLO IV. Romanorum Imperatore Communi Pisanorum irrevocabiliter per omnia tempora collatus in Civitate Lucana, ejus castro, Comitatu, & districu, atque aliis locis, dans illi. merum, absolutum, & mixtum imperium, hoc est potestatem gladii, vestigalia, & gabellas constituendi, nec non plenam, liberam, & omnimodam jurisdictionem in rebus, & personis predictæ Civitatis Lucanæ & aliorum locorum. Actum Pisis 7. Idus Martii Anno 1355. Indictione VIII. Regnorum ipsius IX. Imperii I. [PAOLO TRONCI Memorie storiche della Città di Pisa pag. 379. Dell' original che si conserva nell' Archivio delle Riformazioni di Fiorenza.]

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVID. TRINITATIS feliciter. Amen.

CAROLUS IV. Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Boemiarum Rex. Dilectis nobis Potestatibus, Capitaneo, Consilio, Antianis, Communi, & Populo Civitatis Pisanorum nostris, & Sacri Imperii fidelibus gratiam nosstram, & omne bonum. Dum ad vestre probitatis merita, & virtuosam industriad nec non Labores eximios, quibus pro honore Sacri Imperii temporibus recolende memorie divi Henrici quondam Romanorum Imperatoris Augusti Avi nostri preclarissimi, & aliorum Romanorum Principum diligentius insudastis, oculum nostræ considerationis dirigimus, tanto ubique majori Zelo erga vos, & qualibet vestra commoda nostræ Serenitatis inflammata affectio, & ad uberiores Gratie latadonaria liberalitas se diffundit, quanto ad ipsum vestre virtutis constantiam inter cæteros fideles, quos Romani Imperii luctudo complectitur ardentioribus devotionum solertiis grata sollicitudine studuit promoveri. Ea propter Principum, Baronum, atque Procerum nostrorum accedente Consilio, de Imperiali Romanorum auctoritate, motu proprio, & ex certa scientia facimus, constitutum, creamus, & ordinamus vos Collegium Antianorum Pisani Populi prefens, & futurum, & vos ipsos Antianos, Pisani Populi præsentem, & vestros successores in omni tempore vite vestre, & Commune Pisanum nostrum, & Sacri Romani Imperii Vicarios Generales irrevocabiliter duraturos per omnia tempora vite vestre in Civitate Lucana, & ejus Castro, & in dictæ Civitatis Lucanæ Comitatu, districu, & fortia, & in Petra Sancta & in ejus Vicaria, Massa Lunigianæ, & ejus Vicaria, Sarzana, & ejus Castro, & in Grasagnana,

in illis utriusque terris, & Locis, quia pro Communi Pisano tenentur, seu custodiuntur, cum omnibus eorum Juribus, & pertinentiis universis, concedentes vobis Antianis, & vestris successoribus antedictis, ac Communi Pisano pro omni tempore vite vestre irrevocabiliter in dicta Civitate Lucana, & ejus Castro, & in dictæ Civitatis Comitatu, Districu, & fortia, & aliis predictis omnibus, & singulis terris & Locis, merum, & mixtum Imperium, & absolutum, & gladii potestatem, & plenam, & liberam, & omnimodam jurisdictionem, nec non in rebus, & personis & Civitatis Lucanæ, & cujuscumque terræ & loci de predictis, cujuscumque status, dignitatis, ordinis, præminentie, seu conditionis existant, (salva tamen Ecclesiastica libertate,) & plenam, & omnimodam potestatem exercendi prædicta, & infra scripta, & quodlibet eorum per vos, vel alios Officiales, Judices, vel Ministros vestros ad hæc deputandos, & animadvertendi in facinorosos, ut omnino sitis vos Antiani Pisani populi, & vestri præfati in dicto officio successores, & Commune Pisanum usque ad exitum vite vestre, quoad omnia, & singula, quæ dici possunt de mero, absoluto, & mixto Imperio, & jurisdictione qualibet, generaliter quoad omnia, specialiter quoad singula, que in hujusmodi Imperiis, & jurisdictionibus confiderantur, Administratores Ordinarii Generales, & speciales auctoritate nostra præmissa irrevocabiliter constituti, ita quod in Civitate prædicta Lucana & ejus Castro, & aliis terris, & locis predictis omnem vice nostrum superioritatem, & jurisdictionem latissimam habeatis, volentes, & concedentes, quod ad vos Vicarios, & ad Judices per vos ad hæc deputandos pertineant appellationes, in quibuscumque causis criminalibus, & civilibus, etiam si nominatim, & expresse ad nos, seu ad nostræ Majestatis audientiam fuerint interpositæ: Concedentes insuper vobis, vestrisque successoribus antedictis, & Communi Pisano in dicta Civitate Lucana, & ejus Castro, & ipsius Civitatis Comitatu, fortia, & districu, & aliis terris, & locis prædictis, & quolibet eorum, omnia, & singula, quæ ad Imperialem pertinent Majestatem, & omnia, quæ Regalium nomine continentur, etiam si oporteret de eis specialem mentionem fieri, & Balia, & Potestatem in prædictis Civitate, Lucana, & ejus Castro, & aliis terris, & locis prædictis, & quolibet eorum Officiales ponendi, & constituendi, exigendi onera personalia, & realia, atque mixta, ac vectigalia, & gabellas, & quod omnia emolumenta, redditus, & provenus, qualitercumque obvenientes, five propter publicationes five confiscationes bonorum, impositiones penarum exactiones, vectigalium, introitum, vel gabellarum inde, vel pro prædicta Civitate Lucana, & aliis terris, & locis, & quolibet eorum pleno jure, sine aliqua restitutione, vel missione fienda nobis, vel nostro thesaurio, seu fisco, five nostris officialibus, pertineant ad Commune Pisani, & in dicti Communi Pisani Cameram sicut ipsum Commune Pisanum decreverit, convertantur.

Signum Serenissimi Principis, & Domini Domini Caroli IV. Roman. Locod. & Signi. Imperatoris Invidissimi, & gloriosissimi Boemiarum Regis.

Testes hujus rei sunt Venerabilis Arnestus Pragen. Archiepiscopus.

Johannes Olmæcen.

Margardus Angudien.

Gerardus Spiren, & Episcopi.

Matus Grobauren.

Illustres Nicolaus Oppaucen. & Duces.

Bollio Walchembergen.

Joannes Marchio Montis ferrati, & Principes;

Angelus Marchio Montis Sanctæ Marie;

Nec non Spectabiles Burcardus Magister

Curie.

Imperialis Machedurgen. &

Johannes Nurembergen. Aurggicus.

Ludovicus Diodingen. Feniensis de Prato.

Gerardus Dioren. fideles nostri dilecti, &

alii quam plures præfentes.

Sub Bulla aurea Typariæ nostræ Majestatis impressio: ne testim. litterarum.

Actum, & datum Pisis Anno D. MCCCLV. octavo Ind. VII. Idus Martii: Regnorum nostrorum anno IX. Imperii vero primo.

Eg

ANNO

1355.

ANNO 1355. Ego Johannes Dei, & Apostolicæ Sedis Gratia Luchomulth. Eccl. Episc. Sac. Imperialis Aula Cancellarius, Vice Reverendi in Christo Patris, & Dom. Vuilielm. Colonien. Archiepisc. Sac. Imperii per Italiam Archicancellarii recognovi supradict. Domino meo Imperatore Carolo Imperante.

CIII.

6. Aout. Fœdus inter CAROLUM IV. Romanorum Imperatorem Regemque Bohemiæ, & JOANNEM Regem Franciæ, quo Civitates Vienna Allobrogum & Cameracum, nec non Delphinatus Viennensis, & Comitatus Burgundiæ omniæque ab his dependentiæ, agnita sunt pro veris & antiquis Feudis Imperialibus, que ut talia debent teneri ab Imperatore & Imperio. Datum Prage 7. Calend. Sept. Anno Domini 1355. Regnorum Caroli Imp. videlicet Romani X. Bohemiæ IX. Imperii vero I. GOLDASTI Politica Imp. Part. 20. de Actis Imperialibus cum Rege Franc. Num. 4. pag. 848.]

IN NOMINES ANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS FELICITER Amen. Carolus IV. divina favente clementia, Rom. Imperator, semper Augustus, & Bohemiæ Rex, &c. Notum facimus tenore præsentium, universis, quod sicut pridem animo deliberato, dum adhuc essemus in minoribus constituti, cum Serenissimo principe Domino Johanne Rege Franciæ illustri, fratre nostro præcharissimo, ante tempora multa, dum adhuc Normandiæ Dux existeret, cum ratione genealogiæ & affinitatis, tum ratione sincerissimæ dilectionis, qua personam ejus ex affectu sincero prosequimur, fœdera certa, colligationes & uniones inivimus, prout literæ utrinque datæ delapsæ elarius attestantur: Sic nunc eadem promissis & colligantias, nobis utrobique ad amplioris gloriæ falces rite promouit, in Dei Salvatoris nostri nomine pro consolatione regnorum, & grata salute subjectionum nobis ex utraque parte fideliū, sicut virtute promissionum veterum rite quidem teneri dignoscimur, præsentibus innovamus sub tenoribus infra inferis. In primis quidem promittentes bona nostra fide, sine omni nostro dolo, loco præstiti juramenti, pro nobis, heredibus & successoribus nostris Regibus Bohemiæ, præfato Domino Johanni Franciæ Regi clarissimo, fratri nostro, nec non heredibus & successoribus suis, Franciæ Regibus quodammodo in antea, ac etiam in perpetuum, ipsorum & cujuslibet ex eis, legales & boni ac perfecti amici erimus, & honorem, uberem statum, commodum, augmentum ac profectum eorum semper procurabimus; omnibus modis, adiutoris & ingenis, sicut unquam melius poterimus bona fide, ac universum damnum ipsorum, quod eis in personis, honore vel rebus irrogari posset, dum ad nostri noticiam pervenerit, diligenter & fideliter avertemus, ipsosque & eorum quemlibet, ad resistendum omnibus eorum adversariis & hostibus, qui talia damna contra eos, seu eorum alterum, aut in prejudicium honorum, status, & conditionis eorum quemlibet molierent, adjuvabimus & fortificabimus nostra potentia, sub ordine & modo, sicut poterimus, meliori.

Et realiter & effectivè adversabimur & opponemus nos omnibus illis, qui ipsorum dispendium, jacturam seu veredum, ut præmittitur, procurarent, & honorem perfectum & statum eorum custodimus legaliter juxta posse, & ne post amicabiles hujus unionis & amicitie sinceræ gratam concordiam aliqua dubia inter nos quacunque ratione consurgant, & ut futuris scandalis via seu materia præcludatur, supradicti nostri charissimi fratris Regis Franciæ deliberatio infra scripta declaranda providit. Inprimis siquidem, quod Viduensis, & Cameracensis, civitates, & castellum in Camerisio, cum earum & ejus territoris, appendiciis, districtibus & pertinentiis, de mero dominio, ac etiam de mera proprietate Sacri Rom. Imperii rite constitunt, quodque ipsas cum de omnibus suis pertinentiis, ut præmittitur, ad nos tanquam Roman. Imp. verum & ordinarium ipsorum Dominum dignum duxerit libere ac voluntarie remittendos. Et quod Illustris Carolus Delphinus Viennensis: primogenitus ejus, nepos

TOM. I. PART. II.

nostræ charissimus, Delphinatum eundem, & omnia ab ipso dependentia, que prædecessores Delphini Viennensis: antiquitus à præfato Rom. Imp. in feudum tenuerunt, nunc etiam in feudum à nobis, tanquam à Rom. Imp. & vero suo Domino cum solennitatibus & ceremoniis consuevis tenebunt, & debent suscipere, nobisque præstare vasallagii, fidelitatis & obediencie solitum juramentum, ac civitatem Viennens: ad nos tanquam Imp. & sacrum Imperium sine qualibet difficultate remittere; ut nobis tanquam Imperatori constanter obediat, & ad nos, nec non sacrum Imperium fidelitatis & obediencie respectum habeat, ut tenetur, salvo iuribus comitatus sui Viennens: qui à præfato Imperio in feudum dependet, & quod ad complementum omnium prædictorum dictis Delphinus tenebunt, quando nostræ Majest. Serenitas ipsum de consummatione talium duxerit requirendum, & quod sub forma simili Illustris Comes Burgundiæ Comitatum suum Burgundiæ, à nobis tanquam Romano Imperatore in feudum suscipere teneatur, & post declarationem hujus præfatus Rex Franciæ frater nostræ charissimus nobis fide, qua supra, promissit, quod omnia prædicta effectualiter compleri debebunt, & ad finem realem perducere sub omnibus illis conditionibus & modis, prout sunt superius declarata & ad abundantem cautelam similiter promissit, bona fide, sine omni dolo, loco præstiti juramenti, sicut præmittitur, quod ipse nos in possessione dictarum Viennens: & Cameracensis: civitatum, & castelli in Camerisio & omni ab eis dependentia, nec non aliarum & singularum civitatum, terrarum, castrorum, jurisdictionum, dominiorum, pertinentiarum, ac iurium, ad præfatum sacrum Imperium qualitercunque spectantium, ubicunque talia fuerint constituta, non impediet seu invadere eadem seu de ipsis se intromittere, vel invadi, molestari, aut de se eis intromitti constituet, patietur, seu quolibet sustinebit verbo, facto vel suggestu, imo verius nos ad manutenendum prædicta & eorum quolibet toto posse fideliter promovebit. Ideoque nos qui supra Rom. Imp. vice verâ promittimus, fide qua supra prædictum Dominum Regem Franciæ in omnibus civitatibus, & singulis earum dependentiis, nec non eastris, terris, jurisdictionibus, dominis, pertinentiis & iuribus ad Regnum Franciæ spectantibus, & in earum seu eorum possessionibus non impedire sub omnibus conditionibus antedictis. Et nihilominus pro nobis, heredibus & successoribus nostris, Regibus Bohemiæ promittimus, bona nostra fide, sine omni dolo, loco præstiti juramenti, ut præfatur, præfato Domino Johanni Franciæ, charissimo nostro fratri, heredibus & successoribus suis Franciæ Regibus duntaxat ipsi & eorum cuilibet, dum ejus interfuerit, & dum per eos vive alterum ipsorum fuerimus requisiti, dictam unionem, confederationem, & colligantiam sub omni modo & forma, sicut in tenore præsentium videtur expressum, innovare, & de novo conscribi facere, & sigillorum nostrorum appendicibus legitime communiri. Testes hujus sunt venerabiles Ernestus Ratisgenf. Archiepisc. Joan. Olmucens. Joan. Zithomijs: Theodoricus Mindens. Eccl. Episcopi: nec non illustres Bulcko Schwinicens: Conradus Olmicens: Bulcko Falckenbergens: Bulcko Opol: & Przemisel. Telechicens Duces: principes regni nostri Bohemiæ: nec non religiosus Simon ordinis fratrum prædicatorum S. The. Magister & honoris humilissimus peccatorum præpositus, Magister, consilarii & secretarii nostri & alii quam plures fide digni præsentium, &c. sub bulla aurea typorum nostræ Imp. Majestatis impressa testimonio literarum. Datum Prage an. Domini M.CCC.LV. Indictione VIII. sept. Calend. Sept. Regnorum nostrorum anno, Romani X. Bohemiæ IX. Imperii vero primo, &c.

Ejusdem Fœderis alterum Exemplum, ex parte JOANNIS Regis Franciæ exhibitum, absque dato. [GOLDASTI Politica Imperialia Part. 20. de Actis Imperial. cum Rege Franciæ. pag 849.]

Johannes Dei gratia Rex Franciæ. Notum facimus tenore præsentium universis, quod sicut pridem animo deliberato, dum adhuc essemus in minoribus constituti, cum serenissimo ac invicissimum Principe ac

ANNO 1355.

ANNO Domino, Domino Carolo Rom. Imperat. semper
1355. Augustus, & Bohemæ Rege, &c. fratre nostro per-

charissimo ante tempora multa, dum adhuc Romano-
rum Rex existeret, ad Imperialis dignitatis fastigia
promovebatur tum ratione genealogia & affinitatis,
tum sincerissimæ dilectionis qua personam ejus ex af-
fectu sincero prosequimur, fœdera certa colligationis
& unionis inivimus, prout literæ utrinque datæ de su-
per attestantur, sic & nunc eadem promissa & colli-
gantias, nobis utrobique ad amplioris gloriæ falces rite
promotis, Dei salvatoris nostri nomine pro consola-
tione regnorum & grata salute subsectorum nobis ex
utraque parte fidelium, sicut virtute promissionum ve-
terum rite quondam teneri dignoscimur, præsentibus
innovamus sub tenoribus infra scriptis: Inprimis qui-
dem promittentes bona nostra fide, sine omni dolo, lo-
co præstiti juramenti, pro nobis, heredibus & suc-
cessoribus nostris Regibus Franciæ prædicto Domino
Imp. charissimo nostro fratri, nec non heredibus &
successoribus suis, Bohemæ Regibus quodammodo
in antea, & etiam in perpetuum ipsorum, & cuilibet
ex eis legales & boni atque perfecti amici crimus &
honorem uberem statum, commodum, augmentum,
& profectum semper procurabimus, omnibus modis,
adjuvantis & ingenii, sicut unquam melius poterimus
bona fide, ac universum damnum eorum, quod eis
in personis, honore, vel rebus irrogari posset dum
ad nostri notitiam pervenerit, diligenter & fideliter
avertemus, ipsosque, & eorum quemlibet ad resi-
stendum omnibus eorum adversariis & hostibus qui
talia damna contra eos, seu eorum alterum aut in
præjudicium honoris, status, & conditionis eorum
quemlibet molirentur, adjuvabimus & fortificabimus
nostra potentia sub ordine & modo, sicut poterimus
meliori. Et realiter & effectivè adversabimur, & op-
ponemus nos omnibus illis, qui ipsorum dispendium,
jacturam seu verecundiam, ut præmittitur, procura-
rent, & honorem profectum & statum ipsorum cu-
stodirem legaliter juxta posse. Et ne post amicitias
hujus unionis & amicitias sincere gratam concordiam
inter nos quacunque ratione dubia confurgant, & ut
futuris scandalis via seu materia præcludantur, infra-
scripta rite providimus declaranda. In primis siqui-
dem Viennenses & Cameracenses civitates & castel-
lum in Camerisio cum earum & ejus territoriis & ap-
penditiis, distinctibus & pertinentiis de mero dominio,
ac etiam de mera proprietate Sacri Rom. Imperii rite
constant, quodque ipsas cum omnibus suis pertinen-
tiis, ut præfatur, ad præfatum Dominum Imp. tan-
quam verum & ordinarium Dominum ipsorum, vo-
luntarie & libere duximus remittendos. Et quod Il-
lustris princeps Dominus Carolus Delphinus Vien-
nensis primogenitus noster, Delphinatum eundem &
omnia ab ipso dependentia, quæ prædecessores sui
Delphini Viennenses antiquitus ab ipso Imperio in
feudum tenuerunt, nunc etiam in feudum, a præfato
Domino & Avunculo suo Domino Imp. cum solenni-
tatibus & ceremoniis consuetis tenebitur & debebit
suscipere, sibi que præstare vassallagii, fidelitatis &
obedientie solitum juramentum, ac civitatem Viennensem
ad ipsum Dominum Imper. & Imperium Sacrum
sine qualibet difficultate remittere, ut præfato Imper.
constanter obediat, & ad ipsum nec non Sacrum Im-
perium fidelitatis & obedientie respectum habeat, ut
teneatur, salvo jure Comitatus sui Viennensis
qui à præfato Imperio in feudum dependet, &
quod ad implementum omnium prædictorum dictus
Delphinus tenebitur, quando per præfatum
Dominum Imp. fuerit requisitus, & quod sub forma
simili Illustris Dux, Comes Burgundiæ Comitatum
suum Burgundensem à præfato Domino Imper. in
feudum suscipere teneatur, & post declarationem hu-
jus dicto Domino Imp. promittimus fide qua supra,
quod omnia prædicta effectualiter compleri debebunt,
& ad finem intentum perducere sub omnibus illis con-
ditionibus & modis, prout sunt superius declarata,
& abundanter cautelam similiter promittimus bona fide,
sine omni dolo, loco præstiti juramenti, sicut præmittitur,
quod nos, qui supra Rex Franciæ dictum Dominum
Imperat. & Sacrum Rom. Imp. in possessione Vien-
nensis, Viardimen. & Cameracensis civitatum & cas-
telli in Camerisio, & omnium ab eis dependentium,
aliarumque & singularum civitatum, terrarum, cas-
trorum, jurisdictionum, dominiorum, pertinentiarum
& jurum ad præfatum Sacrum Imp. quomodolibet
spectantium, ubicunque talia fuerint constituta,
non impedimus, aut invadimus eadem, seu de ipsis

nos intromittimus, vel invadi, molestari aut nos de ANNO
eis intromitti constitumus, patiemur vel sustinebi-
mus verbo, facto, vel suggestu, imo verius, ipsos
ad manutenendum prædicta, & eorum quodlibet,
promovebimus toto posse, & id ipsum præfatus Do-
minus Imperator super possessione civitatum nostrarum,
nec non castrorum, terrarum, jurisdictionum,
dominiorum & pertinentiarum ac juri ad Regnum
nostrum Franciæ quomodolibet spectantium fide &
modo consimili promittit facere, vice versa promitti-
mus etiam, pro nobis & successoribus nostris Regi-
bus Franciæ, in perpetuum, & bona fide loco præ-
stiti juramenti spondemus, præfato Domino Impera-
tori, heredibus & successoribus suis Bohemæ duntaxat
regibus ipsis & eorum cuilibet, dum ejus inter-
fuerit, & dum per eos, five alterum eorum fuerimus
requisiti, dictam unionem, confederationem & colli-
gantiam, sub omni modo & forma, sicut in tenore
præsentium videtur expressum, innovare, & de novo
conscribi facere, & sigillorum nostrorum appensionibus
& nostri minoris sigilli testimonio litterarum.

CIV.

Consensus GERLACI Archiepiscopi & Electoris
Moguntinensis super Constitutione CAROLI 7 Januarii
1356.
IV. Imperatoris in gratiam Bohemorum sanc-
ta, quod videlicet nulla Persona citari extra
Regnum Bohemiæ possit, quodque Rex tenere
valeat auri & argenti Fodinas tam inventas
quam invenietas, qui & facultatem habeat cu-
dendi monetam, auri argenti in omni loco &
parte Regni sui &c. Datum in Nuremberg
in Crastino Epiphaniæ anno 1356. [GOL-
DASTI Constitutiones Tom I. pag. 350.]

NOs Gerlacus Dei gratia sanctæ Moguntinensis
Sedis Archiepiscopus, Sacri Romani Imperii per
Germaniam Archicancellarius, omnibus in perpetuum.
Cum per recolenda memoria Divos Romano-
rum Imperatores & Reges, Illustribus quondam
Regibus Bohemiæ claræ memoriæ, ac claro Regno
Boemiæ & ejusdem Regni coronæ olim concessum
fuerit & indultum sit, quod in eodem Regno à tem-
pore, cujus contraria hodie non extat memoria, con-
suetudine laudabili conservata, disjuncturitate tempo-
rum, & præscripta moribus utentium, sine contra-
dictionis aut interpretationis obstaculo introductum,
quod nullus Princeps, Baro, Nobilis, Miles, Client,
Burgensis, nulla denique persona ejusdem Regni, &
pertinentiarum ejus ubicunque existentium, cujuscu-
que status, dignitatis, præminentie vel conditionis
existat, ad cujuscunque actoris instantiam, extra Re-
gnum ipsum ad quodcunque tribunal seu alterius jus,
præterquam Regis Bohemiæ Regalis Curie sue judi-
cium citari poterit, seu trahi vel vocari debeat,
perpetuis inantea temporibus, sive possit. Cumque
Serenissimus & invictissimus Princeps & Dominus,
Dominus CAROLUS IV. divina favente clementia
Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiæ
Rex Illustris, Dominus noster gratiosus, privilegium,
consuetudinem & indultum hujus Imperiali
auctoritate, & de plenitudine Imperialis potestatis,
innovans & confirmans, duxerit statuendum, ut si
quispiam prædictorum, puta Princeps, Baro, Nobilis,
Miles, client, civis, burgensis seu rusticus, ac
alia quæcunque persona, ad cujuscunque tribunal extra
Regnum prædictum Bohemiæ in quacunque causa,
criminali, civili, & mixta, seu super quocunque ne-
gotio citatus fuerit, quocunque tempore, vel citata
comparere, vel in judicio respondere non teneatur:
siquæ adversus hujusmodi non comparentes, vel non
comparentem, à quocunque iudice extraneo extra
Regnum Bohemiæ constituto, judicialiter procedi, pro-
cessus fieri, seu sententias interlocutorias, vel diffini-
tivam, unam, vel plures, in quibuscunque prænotatis
causis sive negotiis quovis modo ferri vel promul-
gari contigerit, eadem auctoritate & potestate citatio-
nes, præcepta, processus & sententias hujusmodi,
nec non executiones & omnia ex eis, vel aliquo eor-
um quovis modo secuta, irritaverit penitus & cassa-
verit: adjiciendo expresse & auctoritate simili decer-
nendo, ut quemadmodum in prædicto Regno Bohemiæ,
à tempore, cujus contrarii non habetur memoria, ju-
giter

ANNO 1356. gher observatum existit, ita nulli Principi, Baroni, Nobili, Militi, Clienti, civi, burgenfi, seu rustico, nulli denique persone seu incolae Regni Boemie sepe dicti, cujuscunque status, praeminentiae, dignitatis vel conditionis existant vel existat, à quibuscunque processibus, sententiis interlocutoriis vel definitivis, sive preceptis Regis Boemie, aut Judicis Curiae suae, nec non executionibus eorundem contra se in Regali judicio seu coram Regis, Regni & Curiae praedictorum Judicibus, factis, latis seu habitis, vel ferendis inantea seu fendis, ad quodcunque aliud judicium liceat appellare: provocaciones quoque seu appellationes, si quas contra hoc interponi contigerit, eo ipso jurius non subfistat, & appellantes ipsos poenae perditionis caularum ipso facto statuent incurrisse.

2. Nec non auctoritate Imperiali, & de certa sua scientia declaravit, quod ipse & omnes successores sui Boemie Reges, universas auri & argenti fodinas, atque mineras stanni, cupri, ferri, plumbi, & alteriuscunque metalli gravis, ac etiam salis, tam inventas, quam invenendas in posterum quibuscunque temporibus in Regno suo Boemia praedicto, ac terris, dominiis, territoriis & districtibus eidem Regno subiectis, & omnibus pertinentiis suis, tenere justè possint & poterint in perpetuum, & legitimè possiderent: necnon Judaeos justo titulo habuisse & habere, & telonia à praeterito instituta seu indicta percipere, & nova rationaliter instituire posse & potuisse: necnon monetas auri & argenti in omni loco & parte Regni sui Boemia praedicti, & subditarum eidem terrarum & pertinentiis ubique, si heredes aut successores sui Boemia Reges decreverint, ipsique placuerit, inde facere & mandare, sub omnibus modis & forma, in praedicto Regno Boemia circa talia consuetis usque ad hac tempora laudabiliter observari, &c.

3. Quod virtute Imperialis edicti, & consuetudine diutius introducta, liceat Boemia Regibus perpetuo tempore à quibuscunque Principibus, Magnatibus, Comitibus ac personis aliis quibuscunque, terras, castra, possessiones, praedia sive bona, emere, comparare, & in donum vel donationem ex quacunque causa, aut in obligationem recipere, sub talium castrorum, terrarum, possessionum, praediorum, seu honorum conditione consueti, ut videlicet propria recipiantur & comparentur ut propria, libera ut libera, & ea quae dependunt in feudum similiter emanant, seu donata ac comparata taliter teneantur: ita tamen quod ipsi Reges Boemiae de his, quae hoc modo comparaverint vel receperint, & Regno Boemia applicanda duxerint, ad consueti & debita jura de talibus sacro expendenda & reddenda Imperio perpetuo sint addicti, sicut in forma praedicti Domini nostri Imperatoris, quas desuper nostro & aliorum Principum Electorum consilio edidisse dignoscitur, plenius est expressum.

4. Nos igitur praemissa omnia, & eorum quodlibet, sicut in solennibus Cartis Nurnbergae celebratis in commune consensu nobiscum, & cum ceteris Principibus Electoribus nostris habitum, per ipsum Dominum nostrum Imperatorem deducta, multoque studio ventilata, & rationaliter facerint judicata, recognoscimus de nostro consilio & pleno processu consensu, ratificantes, ac singula & omnia rata habentes & grata, benevolunt nostrum eis adhibemus consensum ex certa scientia, pariter & assensum. In cujus rei testimonium praesentes litteras fieri, & nostri sigilli appositione fecimus communi. Datum in Nurnberg, anno 1356. in crastino Epiphaniae ejusdem.

CV.

Kaiser CARLS des IV. Will von der Erbfolging der Herzogen zu Sachsen in Churfürstenthum und Erz-Marschalc-Ampt nemlich: das die Chur und übrige der Chur anhangende Würden auf Herzog Rudolph den Jüngern und seine Erben / Falls aber er ohne Erben abginge / auf seinen älteren Bruder und dessen Söhne / und da weder dieser Erben hätte / auf Herzog Albrecht / Otens Sohn / den jungen / Herzog Rudolphs Brudern und desselben älteren Sohn / und in abgang dessen / auf den nächsten Erben / doch ein Lappen / nach dem Vater-Stamm / gänzlich fallen sollen. [GOLDASTI RICHARDS-SARGEN THEIL. 2. pag. 56. auß Georgii Spalatini TOM. I. PART. II.

Chronica und Herkommen der Chur-fürsten und Hersken des Eddlichen-Hauses Sachsen etc. in andern Titul.]

ANNO 1357.

C'est-à-dire.

Bulle de l'Empereur CHARLES IV. établissant la succession des Ducs de Saxe dans les Dignités d'Electeur & d'Archimarchal, savoir que l'Electeur & les autres Dignités qui y sont attachées, doit passer au Duc RODOLPHE le jeune & à ses heritiers, au défaut desquels il passera à l'ainé de ses Freres, & à ses heritiers, & au défaut des heritiers de celui-là, au Duc ALBERT Fils d'OTTON qui étoit Frere Cadet de RODOLPHE & à son Fils aîné, & enfin au défaut de cette Ligne au plus prochain héritier paternel qui soit Laïque. Donné à Metz l'an 1357.

Kaiser Carl der Vierte hat geordnet / wie hernach folgt: Das Herzog Albrecht zu Sachsen / Churfürst / Herzog Rudolph zu Sachsen des Jüngern / seiner Witwe Wendin Baner / die vier Königlich Kaiser / Rudolph von Österreich / Rudolph von Habsburg / Albrecht von Österreich / und Konrad von Ansbach zu Königlich Königen und Kaisern: Das auch Herzog Rudolph zu Sachsen der Vierter / ihn selbst den Königlich Kaiser Carln den Vierten / neben andern Churfürsten / als ein Erbmarschalck und Churfürst / des Reichs / haben helfen wählen / da ein zeitlang das H. Reich / nach Albrechten des Königs Albrechts in großer Verung geblieben / das er / der Königlich Kaiser Carl / dieweil gedachter Herzog Rudolph mit gutem Will / Recht und Titel in des Erbmarschalcks Ampts und Churfürstenthumb zu Sachsen gewer / von seinen Baner anerbte / feste / Als hanc seine Kayserl. Maj. mit gutem Rath der geistlichen und weltlichen Churfürsten / auch vieler anderer geistlichen und weltlichen Fürsten / Grafen / Freyherrn und Edlen mit dem H. Reichs Raths Rath / Freyherrn / Verung und Beweiß unverzogen / auß Souveräner Gewalt beschlossen und declarirt / das niemands anders kann sein lieber Mutter Bruder / Herzog Rudolph zu Sachsen der Jüngere die Gerechtigkeit / Würdigkeit / Gewalt und Wille / ein Kön. König helfen zu wählen / und samet dem Herzogenthumb und Will zu Sachsen: Deswegen des Erbmarschalcks Ampts / des H. Reichs / auch den Wille zum Herzogenthumb zu Lüneburg haben solt / wie er ihn denn selbes an H. Churfürst auf ein Kaiserl. Reichstage zu B. in Gegenwart aller Churfürsten / auch sonst vieler Fürsten / Herrn / Grafen / u. und sonderlich des Cardinals Legationens, auch Herzogs Carls von Lotharingen / solches alles gehalten / darauf auch Herzog Rudolph zu Sachsen gleich andern Churfürsten seiner Kayserl. Majest. advenit.

Das auch hinfür / nach Herzog Rudolphs Willkür sein ander Sohn / oder do derselb ohn teils-Erben verstarb / sein ander Sohn in der Ordnung der Geburt / ein Lappe oder weltlich Churfürst und Herzog sein solt / do aber unbekandter Herzog Rudolph der Jüngere zu Sachsen ohn solche Mannsleibs Erben lagen stündlich abging / das alsdann sein ältester Bruder nach dem rechten Vaterthum / und von demselben / zu desselben ältesten Sohn / da derselb auch ohn rechte Mannsleibs Erben sterben würde / das alsdann das Churfürstenthumb / auf den Nächstfolgenden Albrecht / Herzog Otens / oder zu Sachsen / Sohn / den jungen Herzogen Rudolphs Brudern / und desselben älteren Sohn / und do derselb ohn männliche Erben verstarb / auf den nächsten Erben / doch ein Lappen / nach dem Vaterthum gänzlich fallen solt.

Auch dieser Gestalt / do the einer von dieser Welt also verstarb / das er solche Erben nach ihm lieff / die die rechtmässige Alter nicht erlangt / das alsdann der ältere Bruder / als ein getrennter Vormund / das Churfürstenthumb führen solt / bis sein Mündling sein mündige Jahre erreicht / das ist / bis so lang er achtzehn Jahre alt würde / wie denn solche Jahren alle beide Kaiserliche Bullen mit bringen / alsdann solt der Vaters und seinen Mündling weichen.

Mit mehr viel christen Anhängen vollständigen Kaiserlicher Gewalt und erster Bedröhung / und Vernehmung auf dem Reichs löstiges gutes Geldes / do niemands wider seine Kayserl. Maj. Will / Befehlzung und Ratification Dürfte / mit irren thun würde. Derchwege Kön. Carl der Vierter hat auch selches alles / auß eben erzielten rechtmässigen Ursachen / als ein König zu Böhmen / gütlich bewilligt.

Des Zeugen getewet sind:

Bartholomäus zu Trier / } Erzbischoffen / und des H. Reichs-
Gerlaid Mainz / } Erzbischoffen,
Wilhelm Köln / } Erzbischoffen,
Y 2

Kuch

ANNO 1357. Nach Vollgraff Ruprecht bey Rhein/
der Elze / Erzbischof / des H. Reichs Chur-
fürsten.
Widwig genant der Rönne / Marggraf /
zu Brandenburg / Erz-Cammere /
Desgleichen Johannes zu Schwarzburg /
Admar zu Wels /
Berunga zu Thull /
Hugo zu Biedum /
Und Henrich zu Lubus /
And Henrich zu Gulda / Epre.
Andron zu Cunnac /
Desgleichen Vollgraff Ruprecht bey
Rhein / der Jünger zu Bayern /
Wilhelm zu Sülz /
Johans zu Mieselburg /
And Marggraf Friderich zu Meissen.
Rudolph Albrecht zu Nürnberg.
Ermst Friderich von Schwarzburg /
Hans von Cöthenbogen /
Heinrich zu Spanheim /
Friderich von Lemming /
Henrich von Felsens /
Albrecht von Anhalt /
Rudhard und Hans von Weis /
Und viel ander Fürsten und Herrn mehr / te. Geben zu Meis-
in Jahr nach Christi Geburt dreihundert und sieben und
funfzigstet.

CVI.

12. Fe-
vric.

*Diploma CAROLI IV. Romanorum Imperato-
ris, quo privilegia, & immunitates Urbi No-
vimageni ab aliis Imperatoribus concessa confir-
mat, ac ratificat, ejusque Civibus permittit,
ut absque omni exactione telonii cum rebus, ac
mercibus suis per universum Romanum Impe-
rium libera transire possint. Datum Aquisgra-
ni 2. Idus Februarii anno 1357. Indictione X.
Regnorum suorum Anno XI. Imperii vero II.
[J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 7. pag.
270.]*

IN Nomine Sanctæ & individue Trinitatis feliciter,
Amen. Carolus quattas, divinâ favente Clementiâ
Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemie
Rex, Ad perpetuam rei memoriam, Etsi Imperatorie
dignitatis circumspicienda benignitas universos fideles suos,
quos Romanum ambit Imperium, pio favore profes-
quitur: Ad illorum tamen utilitates & commoda spe-
cialis quodammodo prerogativa favoris dignanter in-
tendit, quos intimæ fidei constantia, laborum diu-
rentia recommendat. Sanè honorabilium Magistrorum
civium, scabinorum, Consulium ac aliorum ci-
vium civitatis Novimagensis, nostrorum & Sacri Impe-
rii fideliū, præclaræ devotionis insignia & multi-
plices ac diuturnos labores, quibus nobis & claræ
memoriæ divis Romanorum Imperatoribus & Regi-
bus, prædecessoribus nostris & ipsi Imperio, cum de-
bitæ fidelitatis frequentia, fideliter adhererunt, nec
cessant quotidianis studiis frequentius adherere, claræ
nostræ mentis intuitu limpidius intuentes, ipsis, hære-
dibus & successoribus ipsorum in perpetuum adinstar
prædecessorum nostrorum, utpote Imperatorum &
Regum, quorum vestigia desideramus ex animo fe-
liciter imitari, omnia jura, Consuetudines, Liberta-
tes, Immunitates, gratias, Privilegia & Literas, cu-
juscunque tenoris existant, aut sub quacunque formâ
verborum concepta, quæ & quas Juxta, Scabini,
Consulatus, civium Magistratus, ceterique cives Re-
galis sedis Aquisles & altorum civitatum Imperii ab
eisdem prædecessoribus nostris obtinuisse noscuntur,
ac etiam consuetudines approbatas & laudabiles, qui-
bus dicti cives nostri Novimagenses hæcenus fructi sunt
& utuntur in omnibus suis tenoribus, capitalis, sen-
tentis & clausulis, & sicut eidem Juribus, gratis, Li-
bertatibus, Consuetudinibus, Immunitatibus, privi-
legiis & Literis hæcenus usi sunt & condie potun-
tur, de nostrâ scientiâ, ac maturo nostrorum Princi-
pum, Baronum, & Nobilium consilio secisse recolimus,
approbamus, ratificamus, & de solita nostræ
celsitudinis gratiâ confirmamus, adicientes nihilomi-
nus ex singulari dono specialis gratiæ, quod liceat
eisdem civibus Novimagensibus adinstar Regalis civi-
tatis Aquisles, cum universis & singulis quibuscun-
que rebus, bonis & mercibus suis, cujuscunque va-
loris seu conditionis existant, per terram sive per

aquam ubique per totam Regnum sive Romanum Im-
perium absque omni exactione telonii, pedagi, car-
radæ, vectigalis, gabelle, rene, ribence seu cujuscun-
que alterius daci, quibuscunque specialibus nomi-
nibus exprimentar, liberè & absque impedimento
transire, cum etiam eadem gratia prædictis civibus
Novimagensibus ab aliis Imperatoribus & Regibus
Romanorum prædecessoribus nostris noscatur indul-
ta, sicut hæc a nobis, tanquam Romanorum Rege,
gratias easdem de singulari benignitatis munimine re-
ceperunt. Inhibentes igitur universis & singulis nos-
tris Sacri Imperii fidelibus, præsentibus & futuris sub
obtentu gratiæ nostræ, ne ausu temerario dictos cives
Novimagenses ubicunque locorum cum rebus suis se
transfulerint, adversus præsentis nostræ confirmatio-
nis & donationis gratiam gravare vel molestare præsu-
mant, aut ab ipsis vel ipsorum servitoribus de bonis,
rebus & mercibus ipsorum in Regno vel Imperio telonia,
pedagia, carradæ, vectigalia seu dacia, quibuscunque
exprimentur nominibus, quovis ingenio seu colore quæsito,
aliquomodo postulare, non obstantibus quibuscunque privilegiis, constitutionibus,
libertatibus, consuetudinibus seu indultis a nobis &
prædictis prædecessoribus nostris seu quibuscunque per-
sonis, quacunque etiam dignitate præfulgeant, seu cu-
juscunque gradus vel conditionis existant, datis &
concessis, dandis & concedendis in contrarium, qui-
bus omnibus scilicet in quantum præsentis nostræ confir-
mationis & donationis adversari noscantur, autoritate
Imperatoria, & de certâ nostrâ scientiâ derogamus,
prout alias sub titulo Regio, ut præmittitur, sub ver-
bis eisdem concessimus antedicta. Si qui verò ausu
temerario dictos cives Novimagenses, fideles nostros,
hæredes & successores eorum in perpetuum, gravare
seu molestare, vel ipsis & servitoribus ipsorum de re-
bus, mercibus & bonis ipsorum telonia, pedagia &
alia, quæ superius expressa sunt, aliquando postulare
præsumpserit, post Imperialis indignationis aculeos,
poenam centum librarum auri puri & optimi fe nove-
rit incidisse, quarum medietatem Imperialis nostræ
Camera, & reliquam partem injuriam passorum usi-
bus decernimus applicandam. Signum Serenissimi
Principis & Domini, Domini Caroli quarti Romano-
rum Imperatoris invictissimi & gloriosissimi Bohemie
Regis. Testes hujus rei sunt Illustres Wilhelmus Jula-
centis, Wenceslaus Saxonia, Bolko Falkenburgeris,
Johannes Oppanie, & Bolko Opulentiſs Duces: nec
non spectabiles Burchardus senior Imperialis curiæ Ma-
gister, Burchardus Junior & Johannes Burgavii Mag-
deburgeris, Fredericus de Lyningen, & Albertus
de Anhalt Comes, & alii quamplures proceres &
Sacri Imperii Romani fideles, præsentium sub bullâ
aureâ Typario Imperialis nostræ Majestatis impressâ
testimonio literarum. Datum Aquisgrani anno Mil-
lesimo trecentesimo quinquagesimo septimo, decimâ
Indictione, secundo Idus Februarii, Regnorum nos-
trorum anno undecimo, Imperii verò secundo. Sic
subscriptum super flupa. Per Dominum Cancellarium
Joh. Eysteten.

CVII.

*Constitutio Prima CAROLI VI. Romanorum 1359.
Imperatoris de Immunitate Ecclesiasticâ in
Imperio. Datum Prage 3. Idus Octobris 13. Oc-
Anno Domini 1359. Regnorum suorum XIV. tobre.
Imperii verò V. Indictione XII. [LUNIG
Teutsches Reichs-Archiv. Partis Generalis Con-
tinuatio pag. 3.]*

In Nomine Sanctæ & individue Trinitatis feliciter,
Amen.

CAROLUS IV. divina favente Clementia Romano-
rum Imperator semper Augustus & Bohemie
Rex, ad perpetuam rei memoriam. Etsi Imperialis
benignitatis clementia quorumlibet devotorum fide-
lium, quos Sacrum Romanum ambit Imperium, ex
Officii debito teneatur necessitatibus & injustis op-
pressionibus (operationibus) consulere, & de oppor-
tunitis remediis providere: ad illos tamen permaxime
dirigit nostræ mentis affectio, quos indebite pati
cognoscimus, quorumque oppressionibus status Ec-
clesiasticæ libertatis, quam semper nostris temporibus
augeri volumus (in nihilum rediguntur) non ni-
hilum

ANNO 1359. hilum minuitur, & minus debito pręgravatur. Sane ad Imperialis Majestatis audientiam pro parte honorabilium, (Prelatorum Canoniorum & Prelatorum Clericorum inferioris Saxonie, Magdeburgensis, Bremenfis & vicinorum locorum ac Provinciarum, infirmatione querulosa specialiter est ded.) Prępositi, Decani & aliorum Prelatorum & Capituli Magdeburgensis, Moguntinensis & Colonienfis Ecclesiarum, devotorum nostrorum dilectorum, per infirmationem querulosam suppliciter est deductum, quod secularis quidam in potestatis & officiis publicis constituit, videlicet Duces, Comites & Barones & alii Domini temporales, nec non consules Civitatum, oppidorum, villarum & locorum Rectores, dictorum Magdeburgensis (Bremenfis prov. timore postpos.) Moguntinensis & Colonienfis Provinciarum, Dei nomine postposito, statuta singularia & iniquas ordinationes, motu proprio & de facto, contra personas Ecclesiasticas, Ecclesiarum & locorum Religiosorum libertates & Privilegia considerunt, eisdemque publice & de facto infirmitate pręsumperunt, contra legitimas Civiles & Canonicas Sanctiones: ut puta, Quod nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferuntur: Neve Clerici in Sacris constituti ad agendum & testificandum in civilibus & maxime in pitis causis, aliquatenus admittantur: Quod excommunicati Laici & publice denunciati in Civili foro minime repellantur. Item pręfati Domini temporales, Consules & Rectores per seculares potestatem res & bona Clericorum occupant & arresant. Oblationes fidelium diminunt & restringunt: Exactiones & tallias (indebitas) indebite de bonis Ecclesiis & redditibus exigunt & extorquent: Possessiones Ecclesiarum & personarum earundem devastant incendiis & rapinis: Contractus inter Clericos & Laicos factos legitime ad libros Civitatum, villarum & locorum reculant inscribere ac sigillare: Donata & Legata ad fabricas & Ecclesiarum structuras contra Prelatorum voluntatem & aliorum, quorum interest, pręsumunt usurpare contra iustitiam. In fraudem & odium Clericorum de rebus & bonis etiam Clericorum, quas non causa negotiationis, sed pro nobilibus propriis, per Terras ducunt seu duci faciunt, thelonium exigunt & recipere non verentur: Et confugientes ad Ecclesias & cimiteria inde extrahere contra sanctiones Imperiales pręsumunt. Quę omnia & qualibet (obinde) abinde secuta, cum per Sacras & Civiles & Canonicas Sanctiones expresse reprobata sint & in fraudem Ecclesiasticę libertatis de facto pręsumpta, de Principum, Ducum, Comitum, Baronum, fideliumque nostrorum Consilio, ex certa scientia, auctoritate Imperiali cassamus, irritamus & annullamus: casque & irrita & nullius esse momenti penitus (dicimus) deducimus & expresse pronunciamus: pręcipientes sub indignatione Imperialis Banni, universis & singulis dictarum Magdeburgensis (Bremenfis prov.) Moguntinensis & Colonienfis Provinciarum & locorum vicinorum Principibus & Dominis temporibus, Consulibus & Potestatis & in officiis publicis constitutis, quatinus mox visis & intellectis pręsentibus, dicta ipsorum statuta & ordinationes, sicut in prejudicium Ecclesiasticę libertatis edita sunt, omnino revocent & de luce tollant, quodque secundum ea non iudicent amplius, nec sententias dicent, aut eisdem in iudicio vel extra iudicium quomodolibet pro se & contra Ecclesiasticam libertatem potantur. Item pronunciamus & declaramus Imperiali auctoritate, quod quicumque Laicus, cuiuscunque Status vel conditionis existat, ausu sacrilego & proprię temeritatis audacia Sacerdotem vel Clericum secularem vel Religiosum diffidaverit vel captaverit, proscripserit, spoliaverit, occiderit, mutilaverit aut in carcere detinuerit, aut huiusmodi maleficia perpetrantes scienter receptaverit, vel favorem in hiis eis pręstiterit, pręter poenas a Sacris Imperialibus & Canonicis sanctionibus eis inflictas, sint ipso facto infames & omni honore privati, nec ad Placita vel Concilia Nobilitium (aliquatenus) admittendi quovis modo. Volumus etiam, hortamur & requirimus (Episcopos & Prelatos Canonicos) ipsos Prelatos Ecclesiasticos, ut hanc nostram legem & constitutionem in Synodis & Ecclesiis publicari procurent. & requisit executionem poenarum & sententiarum denuncient, ne in pręmissis excedentes per simulatam ignorantiam suas malicias valeant exulare. Nulli ergo hominum omnino liceat hanc nostrę cassationis (irritationis, annullationis, nec non pronunciationis & declarationis)

& immutationis seu pronunciationis, denunciationis & declarationis paginam quovis ausu temerario infringere, aut quomodolibet ei contraire, sub poena quinquaginta marcarum puri auri, quas ab eo, qui contrafecerit, totiens quotiens factum fuerit, irremissibiliter exigi volumus & earum medietatem nostri Imperialis erarii sibi fisci, residuum vero partem injuriam passorum usibus decernimus applicari.

Signum Serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli IV. Romanorum Imperatoris invictissimi & gloriosissimi Bohemę Regis.

Testes huius rei sunt: Arnestus Pragenfis Archiepiscopus.

Johannes Olommuensis, Johannes Luchonmisenf. Imperialis Aulae Cancellarius & Theodoricus Mindenfis. } Ecclesiarum Episcopi.

Illustres { Rodolphus Saxonie Balbo Opulienfis Primiflaus Theinenfis } Duces & Principes.

Specstabiles { Burchardus Burggravius Magdeburgensis Magister nostrę Curie } Comites & Henricus de Montfort

Nobiles { Sblinco de Hafenburg. Jelco de Wilharceitz.

& alii quam plures nostri Principes, Nobles, & fideles, pręsentium sub bulla aurea cypario nostro impressa testimonio literarum. Datum Pręge (Tangermunde A. Dom. MCCCXXXVII. Indi. XV. quinto Kalend. Julii, Regnor. nostrorum anno tricesimo, Imperii vero viciesimo tertio) anno Domini MCCC. LIX. Indictione XII. III. Idus Octobris, Regnorum nostrorum anno XIV. Imperii vero V.

Ego Johannes Dei gratia Olommuensis Episcopus, Sacre Imperialis Aulae Cancellarius vice reverendi in Christo Patris, Domini HLadovici Moguntini Archiepiscopi, Sacri Imperii per Germaniam Archicancellarii, recognovi.

CVIII.

Privilegium Römischen Kayfers CAROLI IV. 13. No- dem Rath und Bürgern der Stadt ULM vembre. ertheilt / dieselbe für keinerley fremde Land- und Hof-Gerichte zu laden und zu heischen. Geben zu Prag am Mittwoch nach St. Martins-tag anno 1359. [Tiré d'une Information de Droit, publiée en 1714. de la part de la Ville d'Ulme sous le Titre de: Ulmische gründliche Refutation der ex parte der Eddlichen Carthaus Burghelm heraus gegebenen Deduction.]

C'est-à-dire.

Privilege de CHARLES IV. Empereur des Romains pour la Ville d'Ulme, portant exemption de toute Jurisdiction étrangere. A Prague le Mercredi après la St. Martin 1359.

Wir Carl von Gottes Gnaden Römischer Kayser / zu allen zeiten Richter des Reichs und König zu Böhmen / bekennen und thun kund öffentlich mit diesen Brief allen den die ihn sehen oder hören lesen / daß wir angesehen haben die sichten und getraun Brief / die uns und dem Reich der Räte gemeinlich / der Rath und die Bürger gemeinlich der Stadt zu Ulm / unser und des Reichs lieben getraun oft nützlich gethan haben / und sidos thun wollen und mügen in künftigen zeiten / und haben ihn die gnade gethan und thun auch mit diesen Brief / mit Keyserlicher Macht / mit rechter Wissen und von sonderlicher Gnaden / daß niemand sie alle / die Bürger und die Stadt zu Ulm / bekämpfe oder sie jettlichen besonder thet keinerley Land-Gerichte oder sonst Gerichte / was

ANNO

1359.

die sint / oder wo die gelegen sind / oder auch sin unser und des Reichs Hoff-Gerichte / leben / firtreichen oder heissen solle / wir was wollen das wir / ou allein für ihren Amman in der Stadt zu Ulm / es war denn / daß den Kläger Recht versaget oder wieder bestendigkeit vertragen würde; und wer zu In besampt oder befunder ist zu sprechen hat / der soll Recht von In ver dem egenannten ihrem Amman nemen in der Stadt zu Ulm. Darum gebieten wir allen unsern und des Reichs Unterthanen / daß niemand wider solche unser Gnade thun solle oder können / in keine weis / als lob ihn sey unser und des Reichs Hulde zu behalten. Wie aber das davor ist gesehe / so wollen wir / daß alle solche kowungen und Gerichte seine Graft noch Recht haben sollen / und den genannten Bürgern und der Stadt zu Ulm keinen Schaden bringen. Mit Irkunde diß Briefs / versiegelt mit unser Kayserslichen Manichät Inseigel / der geben ist zu Prag nach Christi Geburt dreihundert Jahre an der nehesten Mitwoch nach St. Martens tag / unser Reichs in dem vierzehnden und des Kaysersthumbs in dem fünften Jahr.

Per. Dn. Magrm. Cur.

Joh. Eyselen.

CIX.

1360.
8. Mai.

Lettres de CHARLES Duc de Normandie, Fils aîné de JEAN Roi de France, contenant les Treves accordées jusqu'à la St. Michel 1361 entre ledit Roi JEAN son Pere & EDOUARD Roi d'Angleterre. Données à Chartres le 8. jour de Mai 1360. AVEC le Pouvoir dudit Roi JEAN pour le Duc de Normandie à l'effect desdites Treves, du 1. Avril 1359. La Confirmation ou Ratification du même du 14. Juin 1360. Sa Promesse au Roi d'Angleterre de tenir loyale Prison du dit jour 14. Juin 1360. Et plusieurs autres Pieces considerables appartenantes au même Traité, [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. Icol. 1423.]

CHARLES ainé fils du Roy de France, regent le Royaume, Duc de Normandie, & Dalphin de Vienne, à tous ceux qui ces presentes Lettres verront salut.

Savoir faisons, que comme entre nos amez & feaux les eileus de Beauvais, nostre Chancelier Monseigneur CHARLES DE MONTMORENCY, Monseigneur JEHAN LE MAINGRE, dit Boncicault, Marechal de France, & Monseigneur GUAYART DE LA TOUR Sire de Wimay, Monseigneur RAOUL DE REVENAL, Monseigneur SIMON DE BUCY Chevaliers, Maître ESTIENNE DE PARIS, & PIERRE DE LA CHARITE' nos conseillers, & avec eux plusieurs autres Chevaliers, clers & sages de nostre conseil, nos Procureurs & messages especiaux à ce faire de par vous, Monseigneur, & pour nous bonne paix, accord, & bonnes treves & loyaux d'une part: Et Monseigneur REGNAULT DE GOBEHAN, BARTHELEMY DE BURGHASSANH, FRANÇOIS DE HALEBAMIREZ, MILES DE STAPLETON, RICHART LA VACHE, & NOEL LORENG, Chevaliers, Procureurs, & messages especiaux de Monseigneur EDOUARD fils ainé du Roy d'Angleterre à ce especialement establis, & ayant semblable pouvoir, & avecques eux plusieurs autres Chevaliers, clers & sages du conseil dudit Roy d'Angleterre d'autre part. Sur tous les discors & articles pour lesquels estoient guerres, qui longtemps ont duré entre les deux Rois, leurs Royaumes dessusdits, & nous les aliez, aidans, & amis d'une part & d'autre, ait esté traité bonne paix & accordé final à tousjour durer, au plaisir de Dieu, contenant plusieurs articles, lesquels ne peuvent mie estre accomplis en brief temps; & pour ce convient que cependant bonnes trieves & loyaux soit prinles, accordées, tenues, & gardées d'une part & d'autre, tant dans leurs Royaumes, que dehors leurs Royaumes. Nous pour honneur & reverence de nostre Saint Pere le Pape, qui

pour ce a envoyé devers nous ses especiaux messagers, c'est assavoir Monseigneur l'Abbé de Clugny, Monseigneur Hugues de Geneve, & le Maître de l'ordre des Freres Prescheurs, qui sur ce nous ont requis à grant instance ou nom de Monseigneur & de nous, pour luy & pour nous, & pour ses subgiets, aliez, aidans, & amis, & pour les nostres, avons octroyé & accordé, octroyons & accordons audit Roy d'Angleterre, à ses subgiets, aliez, aidans, & amis, bonnes treves & loyaux, du date de ces Lettres, jusques au jour de la Saint Michel prochain venant; & d'iceluy jour jusques à Saint Michel, qui sera l'an mil cccclxi. & tout le jour de ladite feste jusques au soleil couchié; & accordons, voulons, & octroyons es noms de Monseigneur & de nous, & pour tous les dessusdits d'une part, que lesdites treves soient tenues & gardées, & les promettons de bonne foy, sans fraude & sans mal engin es noms de vantdis tenir & faire tenir fermement par tout le pover de Monseigneur & le nostre: parmy lesquels tous les subgiés d'une partie & d'autre, & de l'un Royaume & de l'autre pourront franchement sans contredit aller & venir paisiblement de l'un Royaume en l'autre, & marchans marchander, & faire tous contracts de bonne foy, sans blasme & sans reproche, tout en la maniere que l'en peut, & louloit faire en temps de bonne & ferme paix, & que se onques guerre n'eust esté entre lesdits Rois, nous, & les Royaumes. Et ne pourront, & ne devront lesdits Rois, ou leurs subgiés, aliez, ou aidans, durant lesdites treves, prendre, ou embler, eschaller, ou autrement occuper, ou empeschier en quelque maniere aucune ville, châtél, forteresse, ou autre lieu: mais cesserons toutes les roberies, pilleries, prises de personnes, arlures, ravissements, priés, rapistallies, marques & contreprises, & tous autres maléfices par Terre & par mer. Et si aucune chose estoit faite, ou attemptée de la partie de Monseigneur, ou de la nostre, ou d'aucun, ou par aucun du pover de Monseigneur, ou du nostre, contre ce que dessus est dit, ou contre lesdites treves, Monseigneur & nous la ferons reparer, & mettre au premier & deu estat sans delai, si-tost comme nous & nous deputez en seront requis, & ferons rendre, restablir ce qui seroit robé, prins, ravy, ou pillé, ou l'estimation d'icelles choses, si elles n'estoient trouvez; & pour aucuns des faits ou attentats dessusdits, si aucuns y avoient, ou fait estoient, ne seroient, ou pourroient estre dites, entraines ou brisées lesdites treves, ne guerre pour ce estre suscitée, mais seront reparez & mis au premier & deu estat, comme dessus est dit, & les malfacteurs en seront punis deuement: mais ceulx qui seront ignorans desdites treves, & auront juste cause de ladite ignorance ne seroient pas punis, si ils faisoient, ou avoient fait aucune chose contre lesdites treves, lesquelles treves tenir & garder, & loyalement tenir & garder; & les attemptats, comme dessus est dit, reparer & faire reparer, & mettre au premier & deu estat, nous avons deu promettre & jurer en l'ame de nous par nosdits Procureurs & messages traiteurs de ladite paix à ce faire especialement establis. Et pour plus diligemment les faire tenir & garder, comme dit est, & pour faire droiture de prisons de toutes complaintes, qui peuvent, ou pourront advenir en temps de treves, & pour les attemptats & commetions conservateurs desdites treves ledit Monseigneur Jehan de Maingre Marechal de France, Monseigneur Gaucher de Lor, Monseigneur Raoul de Revenal, Monseigneur Saquet de Biarri, Monseigneur Regnault de Goutillons, Monseigneur Guichart d'Angle, tous Chevaliers & chacun d'eulx. Et neanmoins les baillis & Capitaines pour Monseigneur & pour nous des lieux & baillages, & pais où les cas avendront, chacun d'eulx, ausquels nous de par Monseigneur, & de par nous, mandons & commettons par ces presentes lettres que diligemment & loyalement tiengnent, & gardent, & fassent tenir & garder fermement lesdites treves par le temps dessusdit, & fassent droiture de prisons non gardans leurs convenances que en autre cas appartenant à faire en temps de treves aux conservateurs d'icelles. Et n'est mie nostre entention, que se les gens de l'ost dudit Roy d'Angleterre prennent vitailles, aumailles, bestes, vin, char,

ANNO
1360.

ANNO char, ou autre chose pour la nécessité de leurs vi-
vres, ou de leurs chevaux, en s'en allant hors du
1360. Royaume de France en Angleterre de cy à un mois,
qu'il en soit ou aucun d'eux repris ou approché,
ou empêché, mais que ils ne fassent aucune prin-
se, arsure, occupation de forteresses, ravissement
de femmes, ou autre malefice, que de prendre pour
leur vivre durant ledit mois tant seulement. Item,
pource que aucunes garnisons des gens du Roy
d'Angleterre demourront par aucun temps en au-
cunes forteresses, ou châteaux en France; ou
ailleurs ou Royaume de France, nous voulons &
accordons que ils puissent lever telles ransons, &
en telle maniere comme eulx les ont tenuës & le-
vées avant ces heures pour leurs vivres, & pour la
garde desdits châteaux & forteresses sans celles
croistre, tant comme ils demourront es lieux des-
susdits. Et que ils puissent franchement achepter
& emporter vitailles, & les aient à leur raisonna-
ble, aussi comme les autres gens desdits lieux &
des pais environ les acheteront sans fraude & sans
malice, mais que ils ne prennent, ne pillent, ne
embtent forteresses, ou fassent autre malefice. Sur
toutes lesquelles choses, & leurs dependances &
appartenances nous voulons & mandons à tous les
judicaires subgjets & feaulx de Monseigneur & de
nous, requerons tout autres qu'ils obéissent & en-
tendent auxdits conservateurs, baillis, capitaines,
& autres desdits, & à leurs deputez, & à cha-
cun d'eux. En témoin de laquelle chose, nous
avons fait mettre nostre seal à ces presentes lettres.
Donné à Chartres le VIII. jour de May, l'an de
grace mil cccclx.

S'en suit le Pouvoir du dit Roy JEAN.

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France à
notre tres-cher ainé fils CHARLES Duc de
Normandie, & Dalphin de Vienne salut & dila-
ction.

Pource que certains traitté de paix & accord
doit estre pourparlé & fait entre aucuns de nostre
partie & de la vostre; & autres de la partie du
Prince de Gales ainé fils du Roy d'Angleterre
en nom de l'un & de l'autre pour l'un, & pour
l'autre; & pour les aliez, adherens, amis & bien-
vueillans de l'une partie & de l'autre sur toutes
contencions, dilcensions, & debas, qui ont esté
demenés & sont entre nous & ledit Roy d'Angle-
terre, & les Royaumes de France & d'Angleter-
re. Nous confians de vostre sens, loyauté, &
discretion, vous donnons & commettons par la te-
neur de ces presentes Lettres autorité & plain
pouvoir de accepter & approprier en nom de nous
toutes les choses & singulieres traittées, accor-
dées, pacifiées, & transigées en celle partie par
maniere & forme que comprins est, ou sera esdits
traittéz & accord, & de consentir expressement
en iceulx; de prendre & accorder treves avec le-
dit Prince, & les autres dessus nommez, leur a-
liez, aidans, adherens, & pour tous nos subgjets,
aliez, aidans, adherens, à terme que bon vous
semblera de jurer leddits traittéz & treves, & de
donner tout autre serement loisible en nostre main,
& de faire toutes autres choses nécessaires en icel-
le partie, combien que plus especial mandement en
seroit fait: & promettons avoir ferme & agreable
tout ce qui sera accordé, pacifié, transigé, &
juré par vous & par vos deputez en celle partie
en nom de nous, sous l'obligation de tous nos
biens, & substituer un, ou plusieurs autres, &
tant comme vous plaira, en lieu de vous, pour
faire accomplir toutes les choses devantdites. En
témoinance desquelles choses, nous avons fait
faire ceste nos lettres patentes.

Donné sous nostre seal privé le premier jour
d'Avril, l'an de grace mil cccclx.

*S'en suit la Confirmation ou Ratification du mé-
me Roy JEAN.*

JOHANNES Dei gratia Francorum Rex univer-
sis præsentis litterarum inspecturis salutem.

Notum facimus nos vidisse & de verbo ad ver-
bum in scriptis legisse tractatum pacis factum &
habitu octava die Maii anno Domini millesimo
ccc lxxvimo apud Bertigniacum prope Carno-

tum inter Procuratores & Nuntios Carissimè pri-
mogeniti nostri CAROLI Ducis Normanniæ & dal-
phini Viennensis pro nobis & pro seipso nomine
utriusque, & pro confederatis adherentibus ami-
cis & benevolis nostris ex una parte, & Procura-
tores & Nuntios seu deputatos Principis Walliæ
primogeniti Regis Angliæ, consanguinei nostri, no-
minibus utriusque, & pro ipsis confederatis adha-
rentibus, Amicis, & benevolis suis ex altera. Quem
siquidem tractatum & omnia & singula in illo con-
firmamus, & habere volumus tantam & talem per-
petui roboris firmitatem, ac si in propria persona
ipsum tractatum fecissemus; ipsum promittimus in
universis & singulis suis articulis tenere, complere,
& in perpetuum observare, nihil umquam in con-
trarium facturi, vel attentaturi per nos vel per al-
ium quovis modo.

Datum in Civitate Londonensi sub sigillo nostro
secreto XIV. die mensis Junii anno Domini mcccclx.

S'en suit la Promesse du même Roy JEAN.

NOUS JEHAN par la grace de Dieu Roy de
France, promettons comme loyal Roy enjoint,
& jurons que nous demourrons & nous rendrons
toutes pars loyal prisonnier au Roy d'Angleterre
notre cousin & à ses hoirs, tant & si longuement
qu'il luy plaira, & il nous delivrera de son bon
gré, & que nous ne partirons jamais hors de la
prison par aucun engin, ne par cause quelconque,
sans avoir sur ce notoire congé de luy, & par ses
Lettres: & se cas avenoit que nous fussons prins
par nostre gré par qui que ce soit, & fussons a-
menés, ou que nous en partissions hors du pover
de nostre cousin ou de ses hoirs, nous promet-
tons semblablement, & jurons que au plustost
que nous pourrons par nulle voie du monde, sans fra-
ude & mal engin nous retournerons en Angleterre,
& rendrons nostre corps en prison dudit nostre cou-
sin & de ses hoirs, en la cité de Londres; sans au-
tre requeste eust à nous faire. Et illec, ou ailleurs
qu'il voudra ordener, demourrons prisonnier tant
qu'il nous voudra de son bon gré delivrer. Et
promettons, & jurons aussi que nous n'empetrerons,
ne ferons empetrer dispensation, ne abolition du
Pape, ne d'autre que ce soit sur nosdits seremens &
promesses; ne riens ferons, ne procurons faire en
jugement ne dehors au contraire des choses devas-
tées. Et si aucune chose estoit faite au contraire
par nous ou par autre, nous voulons estre tenus
& reputez pour avoir encouru tel blâme, & tel
deshonneur comme Roy sacré devroit & pourroit
encore en tel cas. Et ces choses promettons, ju-
rons, voulons, & grantons ainsi comme emprin-
tes & escriptes sont dessus, par telle maniere que quand
nous aurons fait & accompli ce que nous devons
faire & accomplir, selon la forme du traitté & ac-
cord, nous serons quites & delivrez, & nous en
puissions aller tout delivré selon ledit traitté. Et
demourre ledit traitté & tout & par-tout en sa ver-
tu, si comme il est escript & juré pour l'une par-
tie & pour l'autre. Et en témoin de ce, nous
avons mis nostre secret seal à ces présentes.
Donné à Londres le XIV. jour de Juin, l'an de
grace mil cccclx.

Memoire de Ceux qui furent presens quand les 13. Juin.
deux Rois ratifierent le Traité de Paix fait
entr'eux par leurs Fils ainsez. [MARTI-
NE Thelausius novus Anecdotorum Tom. I.
col. 1426.]

Item, ce même jour XIII. de Juin en une tou-
relle dedans le chasteil appellé la Tour de Lon-
dres les deux Roys chacun pour sa partie ratifi-
rent & confermerent par leur foy donnée de l'un
à l'autre le traitté fait ou nom d'eulx par les
Procureurs ou deputez de leurs deux fils ainsez
de paix & d'accord prez de Chartres le VIII. jour
de May dernièrement passé en la forme qu'il est
juré par leddits fils ainsez, préens Monseigneur
PHILIPPE de France, les Contes de Ponthieu, de
Tancarville, Messire ADAM son frere, les Contes
d'Aucerre, de Joigny, de Sancerre, de Salebru-
che, les Seigneurs de Derval, d'Aubigny & Tri-
stan de Margueuers, Messire Jehan de Beauchamp,
Messire

ANNO 1360. Messire Rogier de Beauchamp, Messire Guy Britame, Messire Raoul Spinornel, Jehan Chandos, Symeuquin Simeon, Messire Jehan de Boulranghe, Maître Jehan de Blantvete, Maître Guillaume de Tomington. Et de ce requièrent les deux Roys instruments publics chacun aux tabellions de sa partie.

22. Octobre.

Lettre de JEAN Roy de France au Comte d'Armignac, lui faisant savoir que la Foy, & obéissance qu'il lui devoit, a été codée & transportée au Roi d'Angleterre par le Traité de Paix, avec commandement de s'y conformer. Donné à Calais le 22. Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1429.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à nostre amé & feal cousin le Comte d'Armignac, salut & dilection.

Comme par la forme de la paix nouvellement faite & réformée entre nous & nostre très-chère frere le Roy d'Angleterre, nous luy aions octroyé, promis, & accordé que nous li cesserons, baillerons & transporterons pour lui & pour ses hoirs les hommages & feaultez, ligeances & obéissances que vous nous devez, ou eüssiez vous eüssiez tenu par devers nous pour cause de tout ce que vous avez & tenez dedans les mettes des Terres, lieux, & pais que nous luy devons baillier, delivrer, & delaisier. Et deditz hommaiges, feaultez, ligeances, & obéissances vous quitterons & abolirons perpetuellement; & en devendrez homme lige, feal, & obéissant à nostre dit frere & à ses hoirs. Nous vous faisons favoir par ces presentes Lettres, que par icelles mêmes nous li cesserons, baillerons, & transporterons pour luy & pour ses hoirs à toujours lesdits hommaiges, feaultez, ligeances & obéissances que faites avez, ou que vous nous deviez; & de icelles vous quittons, abolvons, & delaissons quite & delivré à plain. Et vous mandons & commandons que lesdits hommaiges, feaultez, ligeances & obéissances faciez à lui & à ses hoirs pour les choses que vous tenez, comme dit est, dedans leldites mettes de Terres & lieux & pays, que nous luy devons baillier, delivrer, & delaisier par la forme de laditte paix, dont il vous apperra par nos autres Lettres. Sauf nostre droit pour les autres choses fe aucunes en avez hors dedittes mettes que vous doyiez tenir de nous, dont vous nous devez hommaige, feaulté & ligeance. En teimoing delquelles choses nous avons fait feeller de nostre seel ces presentes Lettres. Donné à Calais le xxii. jour d'Octobre l'an de grace mil cccxl.

Declaration de JEAN Roi de France, portant que le Roi d'Angleterre a pleinement satisfait à sa promesse en le faisant conduire à Calais à ses dépens. Donné à Calais le 22. Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1429.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. A tous ceulx qui ces lettres veront salut. Savoir faisons que nostre tres-chère frere le Roy d'Angleterre selon la forme contenuë ou traité de la Paix nouvellement faite entre nous & lui, nous a fait conduire de Londres jusques à Calais, & que les gens qui nous ont conduits & amenez, y sont venus & demourrez par un mois oudit lieu de Calais à ses dépens, selon que promis & accordé estoit, & pour ce quittons nostredit frere & ses hoirs de sa partie de nous amener à Calais, & de laditte demeure à ses dépens. En teimoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Calais le xxii. jour d'Octobre, l'an de grace mil cccxl.

Lettres du même Roy promettant de delivrer à Messire JEHAN de Montfort la Comté de Montfort selon le Traité Donné, à Calais le

22. Octobre l'an 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1430.] ANNO 1360.

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. Scavoir faisons à tous presens & à venir, que ou Traité de la Paix & accord fait le viii. jour de May derrain passé à Breigny près de Chartres entre nous & nostre tres-chère frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour lui, & pour les allies, amis, & adherans d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant ceste forme: Item, est accordé que au plusloft que faire fe pourra dedans l'an prochain, après que le Roi de France sera parti de Calais, Monsieur Jean de Montfort aura la Conté de Montfort avec toutes ses appartenances, en faisant hommage lige au Roi de France, & devoir & services en tous cas tels comme bon & loyal vassal lige doit faire à son Seigneur lige, à cause de laditte Conté. Et aussi li seront rendus ses autres heritages, qui ne sont mie de la Duché de Bretagne, en faisant hommage, ou autres devoirs qu'il appartiendra. Et se il veut aucune chose demander en aucuns des heritages qui sont de laditte Duché hors du Pais de Bretagne, & bonne & briefve raison lui sera faite par la Cour de France. Nous, pour faire & accomplir de nostre partie ce que faire devons sur l'article dessusdit, reconnoissons icelui article estre vrai, & que nous le devons tenir, garder & accomplir, & à ce faire nous offrons de nostre partie dedans le temps, & par maniere contenuë oudit article, ou cas que ledit Jehan de Montfort vendra devers nous, faisant à nous ledit hommage, devoir & service, & gardant de la partie ce qui est contenu en l'article dessusdit. Et ces choses voulons, oüroyons, & enterminons en bonne foi tenir & garder, & enterminer sans mal engin, sans fraude & sans contredit. Et jurons sur le Corps de JESUS-CHRIST, tenir, garder, faire, & accomplir ce que faire devons par ledit article, sans faire ou venir au contraire en aucune maniere. Et que ce soit ferme & estable à tousjours, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres. Donné à Calais le xxii. jour d'Octobre, l'an de grace mil cccxl.

Comment le même Roy promet rendre les Terres des bannis & de ceux qui ont tenu le parti d'Angleterre Donné à Calais le 22. d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1431.]

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France. Scavoir faisons à tous presens & à venir que ou traité de la paix & accord fait le viii. jour de May derrain passé à Breigny près de Chartres, entre nous & nostre tres-chère frere le Roi d'Angleterre pour nous & pour les allies, amis, & adherens d'une part & d'autre, sont contenus par especial deux articles, dont la teneur cy-après ensuit: Item, est accordé, que les Terres des bannis & adherens de l'une partie & de l'autre, & aussi des Eglises de l'un Royaume & de l'autre; & que tous ceulx qui sont desheritez ou oïtez de leurs Terres ou heritages, ou chargiez d'aucune pension, taille, ou redevance, ou autrement grevez en quelque maniere que ce soit pour cause de ceste guerre, soient restituiez entièrement en même le droit & possession que ils eurent devant la guerre commencée, & que toutes manieres de forsaictures, trespas, & mesprisons, fais par eux, ou aucun d'eulx en moyen temps, soient du tout pardonnez. Et que les choses soient faides au plusloft que l'en pourra bonnement, & au plus tard dedans un an prochain, après ce que le Roi sera parti de Calais: excepté ce qui est dit dans l'Article de Calais, de Merle, & des autres lieux nommez oudit article: excepté aussi la Vieilleux nommez oudit article: excepté aussi la Vieilleux, conté de Feonfiac, & Messire Jehan de Calard, lesquels ne seront pas compris en cest article. Mais demeureront les biens & Heritages en l'estat qu'ils estoient par avant ce présent traité. Pourquoy nous Roi de France dessusdit, voulons de nostre partie les choses dessusdites contenues esdits deux articles dessusdits, tenir, garder, & accomplir,

ANNO 1360. complir, sans faire aucune chose au contraire, & sans mal engin ad ce faire, obligeant nous, nos hoirs, & nos biens, & les biens de nos hoirs presens & à venir, tout contredit & opposition cessant. Et dès maintenant quittons, remettons, & pardonnons à tousjours de grace especial, & de certaine science & autorité Royal à tous ceux de nostre Royaume; & nos subgits, toute peine, offense & amende criminelle ou Civile qu'ils pourront avoir encouru envers nous, pour avoir esté de la partie de nostre frere. Et les restablissons à leurs renommées, & à tous leurs biens empeschiez pour le fait & occasion de la guerre: excepté les fraix & arrearages levez & perceus des Terres & heritages, lesquels ne seront point restabliz. Et aussi excepté tout ce qui est excepté cy-dessus; & en promettons à bailler nos Lettres ouvertes les meilleurs que l'en pourra à tous ceux qui nous en requerront, & le ferons solennellement publier là ou mestier sera: & jurons sur le Corps de JESUS-CHRIST tenir, garder, faire, & accomplir ce que faire devons par lesdits articles, sans faire ou venir au contraire en aucune maniere. Et que ce soit ferme & estable à tousjours, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres.

Donné à Calais, le xxii. jour d'Octobre, l'an de grace mil cccc.

Lettres du même Roy comment le Roy d'Angleterre puet donner la Terre Messire GIEFFROY de Hercourt. Donné à Calais le 22. d'Octobre l'an 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1432.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France à tous ceux qui ces presentes Lettres verront fait.

Sçavoir faisons que ou Traictié de Paix & accord fait le viii. jour de May derrain passé à Breigny près de Chartres entre nous & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour luy, & pour les aliez, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant la fourme qui s'enluit: „ Item, est accordé que le „ Roy d'Angleterre pourra donner ceste fois tant „ seulement à qui luy plaira en heritage toutes les „ Terres & heritages qui fu Monsieur Godeffroy de „ Harecourt à tenir du Duc de Normandie, ou „ d'autres Seigneurs de qui elles doivent estre „ fûes par raison parmi les hommages & services „ anciennement accoustumez. Pourquoy nous Roy de France desluidit, en accomplissant sur ledit article l'accord & la Paix desluidit, icelluy article voulons, loons, approuvons, raissions, & confermons, & en tant comme à nous touche & puet toucher le promettons en bonne foy sans mal engin, garder & tenir, & accomplir, sans rien faire pour nous, ou par autre au contraire. Saut & réservé aux Eglises & gens d'Eglise ce que à eulx appartient, & que tout ce qui a esté occupé & est detenu du leur pour achoison des guerres, leur soit rendu & delivré, & que lesdites Terres & les habitans d'icelles seront & demeurent en telles libertez & franchises comme elles estoient par avant en nostre main & Seigneurie, & leur seront confermées, le ils le requerront, le contraient ne fout aux choses desluidites. Et jurons sur Sains Evangiles tenir & garder les choses desluidites, & non venir encontre par nous, ne par autre. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres.

Donné à Calais le xxi. jour d'Octobre, l'an de grace mil cccc.

Lettres Obligatoires du même Roy au Roy d'Angleterre de trois millions. Donné &c. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1432.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceux qui ces presentes Lettres verront fait.

Sçavoir faisons que ou Traictié de la Paix & accord fait le viii. jour de May derrain passé à Breigny près de Chartres entre nous & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour luy, & pour les aliez, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu entre les autres choses un article contenant la forme qui s'enluit: „ Item, „ accordé est que le Roy de France payera au „ Roy d'Angleterre trois millions d'escus d'or, „ dont les deux valent un noble de la monnoye „ d'Angleterre, & en seront payez oudit Roy „ d'Angleterre ou à ses députez six cens mille „ escus à Calais dedans quatre mois, à compter de „ puis que le Roy de France sera venus à Calais; „ & dedans l'an des lors prochain en suivant en „ seront payez quatre cens mille escus, tels comme deslus en la cité de Londres en Angleterre; „ & des lors chacun au prochain ensuivant quatre cens mille escus, tels comme devant en la dite cité, jusques à tant que lesdits trois millions „ seront parpayez. Lequel article nous Roy de France desluidit confessons estre vray, & comme nous ayons payé à Calais à nostre dit frere le Roy d'Angleterre quatre cens mille escus en déduction & rabat desdits trois millions desluidits, nous avec promettons en bonne foy sans engin payer à nostre dit frere ledit demourant selon la teneur dudit article à Londres: exceptez les cens mille escus qui seront payez à Noël, & autres cens mille à la Chandeleur dedans les termes contenus en icelluy; & pour ce li obligons nous, nos hoirs, & nos biens & les biens de nos hoirs presens & avenir, cessant tout contredit & opposition: & jurons aux sains Evangiles touchies de nostre main les choses desluidites enteriner, accomplir, & garder, & non venir encontre par quelques manieres, renongans à toutes exceptions, deception de circonvention, à tous privileges empetrez & à empetre; & au droit disant general renonciation non valloir, à toutes autres de fait, de droit, qui pourroient estre dites au contraire. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres.

Donné, &c.

Articles promis & jurés par le même Roi JEAN en execution de la Paix, de Breigny, corrigé à Calais. Donné à Calais le 24. Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1433.]

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France, à tous ceux qui ces lettres verront fait.

Sçavoir faisons que la Paix faite, & reformée entre nous & nostre tres-chier frere le Roi d'Angleterre, laquelle nous desirons estre fermement & perpetuellement gardée, nous avons fait certains seremens sur le Corps de JESUS-CHRIST sacré, touchies les saintes Evangiles de Dieu. C'est à sçavoir que nous confermons & approuvons la Paix & tout le Traictié & accord fait à Breigny par la maniere qu'il est escript, & depuis corrigé à Calais, & icellui en tous les points & articles, pour tant qu'il nous touche, accomplirons, & enterinerons, & ne vendrons encontre.

Item, que nous ferons les renonciations, cessions, & transports, qui sont à faire de nostre partie, & accordées par nostre Conseil; & icelles enverrons & delivrerons au Roi d'Angleterre, & à ses députez, au jour & lieux contenus es lettres accordées des parties.

Item, que nous seurlerons de user de souve rainetez & ressort quant aux choses que tient le Roi d'Angleterre, & qui lui seront baillées, lesquelles lui doivent demourer par vertu dudit accord & Traictié par la forme & maniere, & jusques aux temps exprimez & contenus es lettres sur ce faites par les consaulx des parties.

Item, que nous delivrerons au Roi d'Angleterre les chasteaux, villes & terres, qui lui doivent estre baillées, pour faire vuidier les forteresses occupées ou Royaume de France par le Roi d'Angleterre, ses aliez, aidans, & adherens, par la forme & maniere, & selon la moderation contenuë es Lettres sur ce faites & accordées par les consaulx des parties.

Item, que nous delivrerons & ferons delivrer au Roi d'Angleterre, ou à ses députez toutes les Terres,

ANNO 1360.

ANNO
1360.

tes, villes & Pais que nous lui devons bailler & delivrer par ledit accord, par le temps, forme, & maniere, accordez par les consaulx des parties. Et lui baillerons & ferons bailler les Lettres que bailler & delivrer lui devons pour la delivrance desdites Terres, & que nous paierons toutes les sommes d'or que nous sommes tenus de paier au Roi d'Angleterre par le temps & manieres accordees par les consaulx des parties.

Item, que nous renongons à toutes guerres & procez de fait contré le Roi d'Angleterre & ses hoirs, selon la forme des Lettres sur ce accordees.

Item, avons juré, comme dit est, les alliances faites au Roi d'Angleterre par la maniere que accordees sont avecques la modification qui est faite des Elcos & de Bretagne.

Item, que nous ferons & accomplirons par la maniere accordee tout ce que nous devons, & sommes tenus de faire des hostages que bailler devons au Roi d'Angleterre.

Item, que nous laisserons & delivrerons aux Engleises tout ce qui a esté occupé du leur pour occasion de la guerre, & à tous autres allies, & adherans audit Roi d'Angleterre & leur pardonnerons toutes offenses par la maniere que accordee est.

Item, que les sermens qui sont à faire par nos enfans, ou autres de nostre partie par ledit accord, nous les ferons faire au plusloft que nous pourrons bonnement, & devrons par ledit accord.

Item, que toutes les Lettres que nous devons envoyer, ou bailler au Roi d'Angleterre, avant ou après la delivrance de nostre personne, nous baillerons & enverrons par la forme, temps, & maniere accordee entre les parties, & ferons & accomplirons tout ce que faire devons par ledit accord, & par la maniere contenuë en icelui, es lettres accordees par les consaulx des parties. En témoin de lesquelles choses, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres. Donné à Calais le xxiv. jour d'Octobre, l'an de grace mil ccclix.

23. Oc-
tobre.

Lettres D'EDOUARD Roi d'Angleterre pour la delivrance reciproque des Pais, Villes, & Places promises par le Traité de Bretigni, ou occupees depuis ce tems-là par les Armes dudit Roi. Donné à Calais le 23. Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1435.]

EDOUARD par la grace de Dieu Roy d'Angleterre, Seigneur d'Irlande & d'Aquitaine. Savoir faisons à tous presens & avenir, que ou traité de la paix accordee faite le viii. jour de Mai dernier passé à Bretigni près de Chartres entre nous & nostre tres chier frere le Roy de France par certains traiteurs & procureurs à ce establis pour l'une partie & pour l'autre tout contenus deux articles contenant la forme qui s'ensuit: „Item est accordé que „en baillant au Roy d'Angleterre ou à autre pour „lui especial deputez les villes & forteresses & toute „la Contée de Pontieu, les forteresses & toute „la conté de Montfort, la cité & le chastel de „Xaintes, les Chasteaux, Villes, & Forteresses, „& tout ce que le Roy tient en domaine ou pais „d'Anglois avecques lettres & mandemens des „delaïemens des fies & de hommages; le Roy „d'Angleterre à ses propres coulx & frais delivrer „toutes les forteresses prinées & occupées par „lui ou par ses subgiets, adherens, & allies des „pais de France, de Touraine, d'Anjou, du „Maine, de Berry, d'Auvergne, de Bourgogne, „& de Champagne, de Picardie, & de Normandie, „& de toutes les autres parties, terres, „& lieux du Royaume de France: excepté celles du „Duché de Bretagne, & des pais, terres & lieux qui par „ce present traité doivent appartenir & demourer „au Roy d'Angleterre. Item, est accordé que le „Roy de France fera baillier & delivrer au Roy „d'Angleterre & à ses hoirs & deputez toutes les „villes, & chasteaux, forteresses, & autres ter- „res, pais, & lieux avant nommez avec leurs ap- „partenances aux propres frais & coulx dudit Roy „de France. Et aussi s'il avoit aucun rebelles ou „desobeïssans de rendre, baillier, & restituer ou- „dit Roy d'Angleterre aucunes citez, villes, cha- „steaux, pais, villes, ou forteresses, qui par cest

present traité lui doivent appartenir; le Roy de France sera tenu de les faire delivrer au Roy d'Angleterre à ses despens. Et semblablement le Roy d'Angleterre sera tenu delivrer à ses despens les forteresses que par ce present traité doivent appartenir au Roy de France. Et seront tenus lesdits Roys & leurs gens à eux entraider quant à ce; se requis en seront, aux gages de la partie qui le requerra, qui seront d'un florin de Flo- rence par jour pour Chevallier, & demi florin pour escuier, & pour les autres au feur. Et du surplus des doubles gages est accordé que lesdits gages sont trop petis, en regart au marchié des vivres ou pais, il en sera en l'ordenance de quatre Chevalliers pour ce eileus: c'est à savoir deux de une partie, & d'autre deux. Pourquoy nous Roy d'Angleterre desluidit desirant l'accomplissement de la paix selon le traité desluidit, & especialement des choses desluidites contenuës es articles, pour iceux plus avancer & hastier, & pour la declaration de icelles articles, avons accordé & promis par bonne deliberation avec nostredit frere de France, & à icelles nous de commun assentement & accord, que pretemierement nous delivrerons & ferons delivrer à plain, franchement & quittement de toutes occupations & detentions faites & mises pour cause & achoïsons des guerres, au plusloft que faire le pourra sans mal engin, & au plusloft dedans la Chandeléur, à nostredit frere de France, ou à son commandement, toutes les forteresses qui s'ensuivent: dont aucunes ont esté occupées depuis & contre les Treves à ce que nous avons entendus. Premièrement en Champagne: & en Brie, Boursaut sur Marne, Janville sur Marne, Bouch en Champagne, Ouchie, Gie sur Seine, la Motte Tusefin, Brugelemens, & toutes autres forteresses occupées & detennues pour causes desdites guerres es pais de Brie & de Champagne. Item, en Meunois Corvalour, Aulefy, Villers & Montepéry, & toutes autres forteresses occupées & detennues pour la cause & achoïson desluidite en Meunois. Item, en Auverrois & en Bourgogne, Regennes, Ligny, Malicoirne, & la Motte de Chauly, & autres forteresses occupées & detennues pour ladite cause ou achoïson en Bourgogne & en Auverrois. Item, en Aulenois & en Gastoinois, Chastiau-neuf sur Loire, & Mareau ou bois, & toutes autres forteresses occupées & empeschées en Aulenois & en Gastoinois, ou Mustien & Beaufte & Vaugeslin le François. Et après nostredit frere de France nous doit baillier & delivrer dans un mois prochain venant ensuivant ladite Chandeléur la conté de Pontieu & ses appartenances selon la teneur de l'Article faisant mention ou traité de ladite paix de la conté desluidite. Et ou cas que nostredit frere ne nous auroit baillé & delivré ladite conté de Pontieu & ses appartenances dedens le mois, comme dit est, il nous baillera en otages les personnes qui s'ensuivent: c'est à savoir, le Sire de Sallenay, le Sire de Malligny, le Sire de Grancy, le Sire de Pierrepont son fils, Messire Gauchier de Chasteillon, le Sire de Saires, le Sire de Cens, le Sire de Bouville bachelier, le Sire de Montpierre bachelier, Messire Jehan de Melan, Sire de la Sale, le Sire de la Saint Briffon, Messire Pierre de Pacay, Monsieur Thomas de Trec, Monsieur Philippe de Guencourt, Sire de Watreville & de Gesseran.

Item, nous delivrerons & ferons delivrer dedans ladite Chandeléur en la maniere desluidite à nostredit frere ou à son commandement Chastiau-neuf en Tymerois, Beaumont le Choicif, Nogent le Retrou & la Ferté de Villeneuve, & toutes les autres forteresses occupées ou empeschées en France & ou Pais de Perche & de Cherrain & de Drouais. Et ce fait nostredit frere nous doit delivrer toute la Conté de Montfort selon la teneur de l'article contenu ou traité de Paix faisant mention de ladite Conté dedens un mois prochain ensuivant. Et se nostredit frere ne nous avoit baillé & delivré ladite Conté de Montfort, comme dit est, dedens ledit mois, comme dit est, il nous baillera en otages Monsieur Robert de Viespont, ou son fils Monsieur Tauspin de Marroles bachelier, le Sire de Mezelan, le Sire de Foulet, Monsieur Gauvain de Dreux.

Item, nous delivrerons à nostredit frere de France ou à son commandement dedans ladite Chan- de.

ANNO
1360.

ANNO
1360.

deleur en Berry & en Bourbonnois les forteresses de Bufangois, de Sainte Torete la Pringue, qui a este prinle depuis & contre les treves, Chabriers, Espineul, Seameri, Driances, Maisieres l'Abbaye, Daverlac, Thos, Bryel, Ameron, Vierson, Manlay, Boulleron, la Roche-Yvai, Blotue-rons, Villers, Montempuy, Beaumons, Beaujeu, Voderon, & toutes autres forteresses occupées en Berry & en Bourbonnois pour ladite cause & achoi-son. Item, toutes les forteresses detenuës & occupées es parties d'Auvergne devant & après les treves accordées. Item, en Touraine l'Isle-Bouchart, la Roche de Poulay, Puy, Millieres, Raou-ler, Pierregu, occupé depuis & contre les treves, Verez, le Desruly, le Plestet au moins, Langes, Oslém, Paluau, & toutes les autres forteresses prinles & occupées es parties d'Auvergne, de Bourbonnois, de Malcon, de Lyon, de Berry & de Touraine pour les causes & achoi-son desdites. Et ce fait nostredit frere de France nous a promis delivrer & faire delivrer Engouleme, le Pais Angolmois, selon ce que est accordé entre nous & lui: c'est à savoir dedans un mois prochain venant ensuivant. Et le nostredit frere ne nous avoit delivré le Conté d'Angoleme, & le Pais Angolmois, comme dit est, dedens ledit mois, il nous baillera en ostages le Sire de Montant, le conteour de Sam-bas, Monsieur Deus de Clamer, le Sire de la Tour ou son fils le Site de Belavau, Monsieur Guyfant de Tory, le Sire de Guland, le Sire de Saint Pa-lais, le viconte de Broce, Monsieur Pierre de Cra-fay, le Sire d'Amboise, le Sire de l'Isle-Bouchart, Monsieur Jehan de Montbafon, le Sire de Maillet, Monsieur Guille Trouffeu,

Item, en Normandie, en Anjou & ou Maine delivreront à nostredit frere de France dedens la dite Chandeleur les forteresses de Danfron en Pas-sois, Nerum, Mirebel sur Loire, la Tour de Vil-lers S. Wart, le bois de Maenne, Condé sur Noi-re eau, & une autre forteresse emprès appellée Messe Tinchebray, Avuiler de Neutbourg, la Fer-té Fresnel, la Roche Dormal, Lemgille Raoul, la tour de S. Christophle, Villerais Hufon, Honne-fous, Fresnoy le Viconte, le Plestet Burer, la Ro-che dire, le port Joulem, la Fleiche, Wille, Vizez, Passavan, Bouffalès & toutes autres forteresses de-tenuës & occupées pour la cause desdites en Nor-mandie, en Anjou, ou Maine, & ailleurs par tout le Royaume selon la teneur du xxviii. article con-tenu ou traité de la Paix. Et aussi toutes celles qui ont esté occupées devant & après ledites tre-ves accordées. Et ce fait eldits Pais de Norman-die, d'Anjou, & du Maine & par tout ailleurs se-lon ledit article, nostredit frere le Roy de France a promis delivrer; & delivrera Xaintes & le Pais de Xaintonge par deca & par delà Charante, c'est affavoir dedens un mois prochain ensuivant. Et ou cas que nostredit frere ne nous auroit delivré Xainte & le Pais de Xaintonge par la maniere que dit est, dedens ledit mois, il nous baillera en ostages Mon-sieur Bauduin d'Avoir bachelier, Monsieur Bauduin de Roches bachelier, Monsieur Hue de Verlay ba-cheler; le Sire de la Haye Joulem, le Sire Dace banneret, Monsieur André d'Avertonne, Monsieur Jehan de Combres, le Baron de Ferrieres, le Sire de Hambive, Monsieur Henry de Thieuville, & Monsieur Loïis de Harecourt, le Sire de Thibou-ville, le Sire de Clercy. Tous lesquels hostages dessus nommez se rendront à Calais ou cas que no-stre dit frere nous auroit fait delivrer & bailler les Terres & Pais pour lesquels ils nous seront hos-tages selon la division desdites. Mais ledites Ter-res & Pais bailliez, ou aucunes d'icelles, ceux qui pour ledits Pais qui seront bailliez seront hostages, s'en pourront partir tontost franchement dudit hos-tage sans empelchemens, ou destourbiens. Quel-ques delivrances dessus dites, forteresses occupées, comme dit est dessus, faire entierement dedens la-dite Chandeleur prochain venant, aussi la delivran-ce desdits hostages par la maniere que dit est; Nous Roy d'Angleterre dessus dit jurons & promettons en bonne foi, sans fraude & sans mal engin, & par seremens touchiez les Saints Evangiles de Dieu à nostredit frere de France & à ses hoirs. Et pour ce leurs obligons nous Roy, nos hoirs, nos biens present & avenir, quelque part qu'ils soient. Et nous avons fait jurer semblablement toutes les cho-ses dessus dites nostre tres chier ainné fils le Prin-

Tom. I. PART. II.

ce de Galles, & nos fils puînez Leonol Conte Dulneestre & Hemou de Dangole, & nos cousins Monseigneur Philippe de Navarre, & les Ducs de Lencastre & de Bretagne, les Contes de Stafford & de Salbiers, le Sire de Mauny, Guy de Brian, Regnault de Celham, le Capcan Debuich, le Sire de Montferant, James Dandel, Rogier de Beau-champ, Raoul de Ferriere Capitain de Calais; Huistache d'Anbrechicout, Frans de Hale, Jehan, de Monbray, Henry Percy, Nicolas de Tamwoich; le Sire de Gouveny le Sire de Stafford; Guilliam de Granfon, Ramph. d'Espineul, Gaston de Grell, & William de Chancion Chevalliers, & seront aussi jurer semblablement & au plustost que faire pourront bonnement nos autres enfans, & la plus grant partie des Prelas d'Eglise, Contes, Barons, & autres nobles de nostre Royaume. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre grant seel à ces presentes Lettres. Donné à Ca-lais le xxiii. jour d'Octobre l'an de grace mil cccclx.

Cy apres s'ensuivent les Terres & Pais que le Roy d'Angleterre tenoit au temps de la batai-le de Poitiers qui fut l'an 56. Et ou temps que le Traité fut fait à Bretigny qui fut l'an 1360. [MARTENE Thesaurus novus A-necdotorum Tom. I. col. 1439.]

P Remierement en Guyenné il tenoit les citez & grant partie des dioceses qui s'ensuivent: Bour-deaux, Balax, Aïhes, Bayonne, Chané. Item, il tenoit Calais, Guynes, & le Pais d'environ. Item avec ce que dessus est dit qu'il tenoit lui furent bailliez de nouvel aucuns Pais qui autrefois avoient esté des Roys d'Angleterre, si comme Poitou; là où il a trois dioceses, Luçon, Maillezaïs & Poitier. Item le Pais de Xaintonge, où a deux citez Angouleme & Xaintes. Item, le Pais d'A-genois, où a deux citez Agen & Conden. Item le Pais de Pierregort, où a deux citez Pierregort & baillac. Item le Pais de Lymosin, où a deux citez Limoges & Renelle. Item Caourin, où a deux citez Caours & Montauben. Et sont xiii. de nouvel baillées. Item, Aulx & Lestole qui sont xv. Item, de nouvel fut baillié au Roy d'Angle-terre, qui oncques mais ni furent du Roy d'An-gleterre plusieurs autres citez & Pais: c'est à sa-voir le Pais de Tarbe & de Bigorre, où a trois citez, Tarbe, Lestarlemon, & . . . Item le Pais de Roergue ou a deux citez, Rodés & Vabre. Somme v. citez Belleville & les fiez de Thouars. Somme xxv. citez. Item, Pontieu, Marle, Sangate, Oye, & Picardie es evelchiez d'Amiens & de Theruene. Item, en Poitou & Anjou, Belleville & les fiez de Touars.

Cy sont les Articles que le Roy d'Angleterre a 24. Oc-tobre. jurez à Calais le 24. Octobre l'an 1360. Et semblablement le Prince de Galles son Fils Aîné. [MARTENE Thesaurus novus A-necdotorum Tom. I. col. 1439.]

P Remierement qu'il jure, conserme, & approuve par serement la paix & tout le traité & ac-cort fait à Bretigny en la maniere qu'il est escript & corrigié à Calais; & icelui en tous ses points & articles pour tant comme il lui touche accomplir, & enteriner, & non venir encounter.

Item, qu'il a juré à faire les renonciations, ces-sions, & transpors, qui sont à faire des parties ac-cordées par son conseil, & icelles envoyer & delivrer au Roy de France, ou à ses deputés au jour & lieu contenus es Lettres accordées des parties.

Item, il jura de surleoir de uier du nom de Roy de France par la maniere accordée.

Item, qu'il jure delivrer au Roy de France les forteresses Anglesches occupées au Royaume de France en la forme & maniere contenues es Lettres sur ce faites & accordées.

Item, que par serement il renonce à toute guer-re & procès de fait contre le Roy de France & ses hoirs &c. selon la forme des Lettres sur ce accor-dées.

Item, qu'il jure les aillances faites au Roy de France

ANNO
1360.

ANNO 1360. France par la maniere que accordées font avecques la modification, qui est faite des Flamens de Bretagne.

Item, qu'il jure la delivrance de la personne du Roy par la maniere que accordée est, & des prisonniers de Poitiers & des dix qui s'en doivent aller avecques le Roy de France.

Item, la delivrance des hostages, & comment ils seront gouvernez & demenez par la maniere que accordée est; & aussi le rechangeement des hostages comme accordé est.

Item, qu'il jure confermer les privileges des bonnes villes qui lui seront bailliées par la maniere accordée.

Item, qu'il laira & delivra aux eglises tout le leur en toutes leurs terres qu'il tient & qui lui seront bailliées par ledit accord par la forme & maniere accordée audit traité.

Item, que les seremens qui sont à faire par ses enfans & autres de la partie par ledit accord, il les fera faire au plusloft qu'il pourra bonnement & devra par ledit accord.

Item, que toutes les lettres qu'il doit envoyer & bailler au Roy de France avant ou après la delivrance de sa personne, il enverra par la maniere & forme accordées, & fera & accomplira tout ce que faire doit par ledit accord, & par la maniere contenue en icelui, & es lettres accordées par les consaulx des parties.

Nous EDOUARD Roy d'Angleterre promettons en loyauté & en parole de Roy sacré, & jurons sur le Corps de Jesus-Christ & les saints evangiles, qui ci sont, tenir, garder, enteriner, & accomplir toutes les choses & chacune d'icelles contenues & escriptes en cest present rolle par la forme & maniere comprises es lettres ordonnées & accordées par nostre conseil.

Nous EDOUARD ainfié fils du Roy d'Angleterre, Prince de Gales, promettons & jurons sur le Corps de Jesus-Christ & les saints evangiles qui ci sont, tenir, garder, enteriner & accomplir toutes les choses & chacune d'icelles par nostre dit seigneur & pere jurées & promises par la forme & maniere comprises en ce rolle & es lettres ordonnées & accordées par le conseil de nostre dit seigneur & pere.

La Promesse de la Delivrance des hostages &c de la maniere comme ils seront traité. Donné à Calais le 24. d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom 1. col. 1440.]

EDUARD &c. Comme par l'accort & paix finale faite entre nous & nos hoirs & successeurs & nostre Royaume d'une part; & nostre frere de France pour lui, ses hoirs, successeurs, & le Royaume de France d'autre part; sur les debas, delcors, & disencions que nous avions & poions avoir ensemble, entre les autres choses nostre dit frere feust tenu de nous bailler certains hostages, lesquels nostre dit frere nous a baillé & delivrez, & encore doit bailler & delivrer par la maniere que tenus y estoit; & chacun des hostages se sont obligiés, & autres se seroient obligiez à nous detenir bien & loyalement son hostage; & de par nostre dit frere soit requis que nous leur vueillions baillier & donner bonne & souffisante seurte d'estre traité & demenez convenablement durant ledit hostage; & aussi delivrer dudit hostage quantes choses pourquoy ils doivent tenir en hostages seront accomplies. Nous considerans ladite requeste estre raisonnable, avons promis & promettons, jurons & avons juré sur le Corps de Jesus-Christ, que les choses accordées à nostre dit frere accomplies pour lesquelles ils le rendront hostages, nous les delivrons & serons rendre tous quittes & delivrez dudit hostage ou Royaume de France & ou pouvoir de nostre dit frere. C'est à savoir à Bouloigne, & les serons leurement conduire, & les garderons & defendrons de tous arrests ou empeschement ou destourbier; & de toutes choses par lesquelles ils pourroient estre delayez ou empeschiez de partir franchement à nostre pouvoir & dudit hostage, non obstant quelconques obligations, plegeries, ou convenances, ou autres choses quelconques faites jusques aujourd'hui; & aussi promettons & jurons comme dessus, que durant le temps qu'ils seront hostages, nous ne met-

trons, ne souffrirons ledits hostages estre mis en prison fermée, mais les traiterons amiablement par la maniere qu'il appartient à leurs personnes & à leur estat, & les laisserons & souffrirons franchement aller elbatter par nostre Royaume où il leur plaira par l'espace de deux jours & une nuit contenus en retournant, se plus grant grace ne leur faisons en la cité & ville que nous leur baillerons & establirons en nostre dit Royaume, & leurs gens officiers desarmez laisserons & souffrirons doucement & paisiblement venir devers eulx, & y demeurer & restourner ou Royaume de France paisiblement sans aucun destourbier; & se nous faisons estre fait le contraire, nous voulons estre tenus & réputé pour parjure & encourir tel blâme & diffame comme Roy sacré doit encourir en tel cas. Donné par tesmoignance nous nostre grant seel en nostre ville de Calais le xxiiii. jour d'Octobre l'an de grace mil ccc. lx.

Lettres pour la delivrance de la Rochelle Donné à Calais le 24. d'Octobre l'an 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom 1. col. 1441.]

Jehan par la grace de Dieu Roi de France; à nos amez seaulx les prelatz & le clergie, les dux, comtes, barons, chevaliers & nobles, les maires, les jurez, université & habitants de la ville de la Rochelle, & à tous autres à qui il puet & pourra appartenir nos subgiets en temporalité pour cause de ce que ils tiennent & ont en ladite ville & chastel, & es fortresses d'icelluy, & en toutes leurs apparences & appendances, salut & dilection.

Les guerres qui ont longuement duré entre nostre tres-chier seigneur & pere jadis Roi de France lui vivant & après son deceps entre nous d'une part, & le Roy d'Angleterre nostre frere, lequel reclamait avoir droit ouïr Roiaume d'autre part, ont porté moult grand dommage, non pas seulement à nous & à vous, mais à tout le peuple de nostre Royaume & des deux Royaumes, & à toute Chrestienté, si comme vous-mêmes le savez bien. Car par ledites guerres sont maintesfoiz avenues batailles mortelles, occisions de gens, pillemens d'eglises, destructions des corps, & perils des ames, desolations de pucelles & de vierges, deshonestations de femmes mariées & veufves, arlures de villes & de manoirs, & edifices, roberies & oppressions, guetemens de voies & de chemins: justice en est faillie, & la foi chrestienne refroidie, & marchandie perie: & tant d'autres maux & horribles faits s'en sont ensui, que ils ne pourroient estre dits, nombrez, ne ecripts: par lesquels, non pas seulement les deux Royaumes, mais les autres Royaumes par Chrestienté ont soutenus moult d'afflictions & dommages irreparables. Pourquoi nous considerans & pensans les maux dessusdits que vraisemblable chose estoit que plus grant s'en pouvoient ensuir ou temps advenir; & que le monde souffroit tant d'angoisses & de douleurs par ledites guerres; & ayant pitié & compassion de nostre bon & loyal peuple qui si fermement & si loyalement s'est tenu si longuement en vraie confiance & obéissance envers nous, en exposant leurs corps & leurs biens à tous perils, & sans eschevez despens & mises, dont nous devons bien avoir perpetuelle memoire. Avons pour ce pieça soufvenu paroles & traité de paix. Premièrement par le moien de honorables peres en Dieu plusieurs cardinaux & messages de nostre saint pere le pape, qui à grant diligence & instance y travaillèrent pour lors, & depuis y ait eu plusieurs traitiez, parlez, & plusieurs voies touchées entre nous & ledit Roy d'Angleterre nostre frere: finalement ou mois de May derrain passé vindrent en France messages de par nostre saint pere le pape, nos amez & seaulx l'abbé de Clugny, frere Simon de Langres maistre de l'Ordre des Freres Prescheurs, & Hugues de Geneve, seigneur d'Anton chevalier, où estoit lors ledit Roy d'Angleterre en son ost; & tant allerent & vindrent ledits messages devers nostre tres chier ainfié fils, & devers ledit Roy d'Angleterre nostre frere, que en plusieurs lieux se asssemblerent traitteurs d'une part & d'autre, pour parler & traiter de paix entre nous, qui lors estions en Angleterre, & ledit Roy d'Angleterre, & les Royaumes de l'un & de l'autre. Et au derrain s'assemblerent les traitteurs & procureurs de nostre dit fils pour nous & pour luy, ayant à ce de nous plain & de lui plain & souff-

ANNO 1360.

ANNO 1360. souffiant pouvoir; & les procureurs & traitteurs de par nostre frere le prince de Gales fils ainse du dit Roy d'Angleterre nostre frere, ayant pouvoir & autorité de sondit pere en ceste parlie à Breigny près de Chartres, ouquel lieu fust pariee, traittée, & accordée finale paix & concorde des traitteurs & procureurs de l'une & de l'autre partie, sur tous les defcours, diffencions, & guerres, que nous & ledit Roy d'Angleterre nostre frere avions l'un contre l'autre, lequel traitté & paix les procureurs de nous & de nostre frere le prince de Gales ayant pour ce pouvoir pour fondit pere nostre frere, & pour luy. Et nous après ces choses ainsi faites, & à nous rapportées & expoitées, considéré ce que dit est, iceul traitté de paix, du conseil & consentement de plusieurs de nostre sang & lignage, prelatz de sainte eglise, dux, contes, tant pers de France, que autres des clers de gens d'eglise, de barons, chevalliers, & autres nobles bourgeois, & autres sages de nostre Royaume; pour apaiser les guerres & les maux & douleurs desdits, dont le peuple estoit si malmené, comme est dit, plus que pour la delivrance de nostre personne, à l'honneur & la gloire du Roy des Rois, & de la Vierge MARIE, & pour reverence de Sainte Eglise, de nostre Saint pere le Pape, & de sesdits messages, avons consenti & consentons, ratifions, greons, & approuvons. Par lequel Traitte nous entre autres choses avons promis, & devons bailler à nostre frere le Roy d'Angleterre, pour luy & pour ses hoirs & successeurs à tousiours, la ville & chastel, & les forteresses de la Rochelle, avec les appartenances & appendances d'icelles. Pourquoy nous voulons les convenances & promesses de par nous sur ce faites tenir & accomplir par assent du conseil des pers, & autres desdits, bailloons & delivrons, & delaissons à nostre frere le Roy d'Angleterre par ces presentes lettres, pour luy & pour ses hoirs & successeurs, ladite ville, le chastel, & les forteresses de la Rochelle, avec les appartenances & appendances d'icelle, en faine, en propriété; & d'icelle nous devons & delaissons, & en vestons & faisons nostre frere, & les transportons en luy avec tous les fiefs, juridicions, seigneuries, hommages, vassaulx, vassallages, obseissance, & subiections, reconnoissances, reverances, gardes, avoisiours, patronages, merte & mixte empire, droitures, rentes, revenus, & tout ce que nous avions & povions avoir es choses desdites, à tenir, posséder, & avoir. C'est assavoir en demaine ce qui y est en demaine, à tenir en fief ce qui est en fief audit Roy d'Angleterre, & à ses hoirs & successeurs perpetuellement. Mandons & commandons estreittement par ces presentes lettres à vous tous evesques, prelatz, doyens, chapitres, cardinaux, & autres gens d'Eglise; les dux, nobles & barons, chevaliers, vassaulx, consuls, maires, jurez, & universités desdites ville, chastel, & forteresses, & appartenances & appendances, & à tous autres à qui il appartient, & à chacun d'eulx entant comme il nous en sont subgiés en temporalité des choses qu'ils ont esdites ville, chastel, & forteresses, & leurs appartenances & appendances, que audit Roy d'Angleterre, & à ses hoirs & successeurs dorenavant faciez les hommages, ligeances, services, reverances, obseissances, reconnoissances, que vous nous devez, & faites estoient aux Rois de France nos ancestres & à leurs communs deputez, rendiez, faciez & paieiz les rentes, droitures, devoirs, & toutes autres redevances, telles & en la fourme que vous nous devez, & estoient faites à nous & à nos ancestres Rois de France ou temps passé. De toutes lesquelles choses, & de chacune d'icelles, nous quittons, delivrons, & absoillons par ces presentes lettres à tousiours vous desdits evesques, prelatz, chapitres, & gens d'Eglise, dux & autres nobles, barons, chevaliers, vassaulx, consuls, maires, & jurez, communes & universités desdites villes, chastel, forteresses, & appartenances & appendances desdites. Sans & réservé aux eglises & gens d'eglise ce qui a esté occupé, & est detenu du leur pour achioion des guerres, leur soit rendu & delivré. Et que la ville, le chastel, & les forteresses, se rout & demourront en terre, libertez & franchise, comme elles estoient paravant en nostre main & seigneurie, se contraires ne sont aus choses avantdites. Mandons neanmoins, & estreitement commandons, & aveques ce, se mestier est, commercions par ces presentes au seneschal de Xaintonge,

& à chacun d'eulx, & à lieutenans; que ils contraignent roidement tous contredifans, desobeissans & rebelles par toutes les voies & manieres que mestier sera, & que faire sera à obeir paisiblement, fermement, & entierement aux choses desdites, & à chacune d'icelles, selon la teneur de ces presentes, en telle maniere, qu'il n'y conviegne autrement pourvoir. Sur toutes lesquelles choses, & chacune d'icelles, & des dépendances & appartenances, nous voulons & commandons, que tous nos feaulx subgiez obbeissent & entendent à nosdits seneschaulx, baillis, juges & prevos, & à leurs deputez, & à chacun d'eulx. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel en ces presentes lettres.

Donné à Calais, le xxiv. jour d'Octobre, l'an de grace mil ccc lx.

Lettres du Roy JEAN comment il quitte de leur foy tous les tenans de Calais, Merle, Guisnes & leurs appartenances. Donné à Calais le 24. d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1444]

JEAN par la grace de Dieu Roy de France, à nos bien amez les archevesques, evesques, abbex, & autres prelatz, les doyens, prevos, chapitres & convents, & autres personnes d'eglise, cathedraux, collegiaux, comme conventualx, & autres reguliers & seculiers, & à nos amez & feaulx les dux, contes, vicontes, barons, chevaliers, & autres, nobles & non nobles, les maires & les eschevins, & jurez, & à tout le commun nos subgiez pour cause de temporalité, tant de fief, que d'autres choses es villes, chastels & forteresses, & en tous les pays & lieux & seigneuries de Calais, de Merle, de Sangate, de Coloigne, de Hames, de Wale & de Oye, & des autres lieux assis dedans les mettes, & bornes, & boudes dessous escriptz, salut & dilection.

Les guerres qui ont longuement duré entre nostre tres-cher seigneur & pere jadis Roy de France, luy vivant, & après son deceps, & cetera, ut in precedenti. Et comme par le traitté de paix nous ayons octroyé, & promis à bailler, delivrer, & delaisier à nostre frere, pour luy, & pour ses hoirs & successeurs à tousiours certaines terres & citez, chasteaux, villes, contes, & seigneuries audit traitté & accord. Entre lesquelles choses sont les villes, chasteaux & chasterelles de Calais, de Merle, de Sangate, de Coloigne, de Hames, de Wale, & de Oye, si comme plus à plain est contenu en l'article qui est audit traitté, duquel la teneur ensuit. Item, ledit Roy d'Angleterre aura le chastel & la ville de Calais; le chastel, la ville, & seigneurie de Sangate, Coloigne, Hames, Wale & Oye, avec terres, bois, marais, rivières, rentes, seigneuries, avoisiours d'eglises, & toutes autres appartenances & lieux entregisians dedans les mettes & bornes qui s'ensuivent. C'est à sçavoir de Calais, jusqu'au fil de la riviere tout autour l'angle, & aussi par la riviere qui va par-delà Poil, & aussi par mesmes la riviere qui chist ou grant lay de Guines, & jusqu'au Fretin; & d'is par la vallée entour la montagne de Cailluli encloitant mesme la montagne, & aussi jusques à la mer, avec Sangate & ses appartenances. Er nous voulans accomplir ce qui est contenu en l'article cy-dessus escript, & ladite paix sur les choses contenues en iceluy, le chastel & la ville de Calais, le chastel & la ville & seigneurie de Merle, les villes, chasteaux, & seigneuries de Sangate, Coloigne, Hames, Wale, & Oye, avec terres, bois, marais, rivières, rentes, seigneuries, avoisiours d'eglises, & toutes autres appartenances & lieux entregisians dedans les mettes & bornes dessus escriptes, en accomplissant sur ce le traitté & la paix, avons transporté, baillé, & delivré & delaisié: transportons, bailloons, & delivrons, & delaissons à nostre frere le Roy d'Angleterre, pour luy, pour ses hoirs & successeurs, les choses desdites contenues audit article, selon la teneur d'iceluy, à tenir à tousiours paisiblement. C'est à sçavoir ce qui est en domaine à tenir en domaine, & ce qui est en fiefs à tenir en fiefs, saufs & excepté les heritages des eglises qui demourront ausdites eglises entiere-

ANNO 1360. ment, quelque part qu'ils soient assis. Et aussi excepté les heritages des autres gens des pays de Merle & de Calais, assis hors de la ville de Calais, jusques à la valuë de cent livrées de terres par an de la monnoye courant au pays, & au dessoubz desquels heritages leur demourront jusques à la valuë dessuëditte & au-dessoubz, mais les heritages & habitacions assises en laditte ville de Calais, avec leurs appartenances, avec tout ce que comprins est oudit article, sauf les heritages des gens du pays de Merle de Calais, jusques à ladite somme, & comme par amont est dit, demourront en domaine oudit Roy d'Angleterre, pour en ordonner à sa volenté; & par ces presentes lettres mettons hoirs, quitons, absollons & delaissons de nostre obeissance, hommages, ligeances, foy, sermens & services quelxconques, quant aux choses tant seulement, seans esdits chasteaux, villes, & seigneuries de Merle, de Sangate, de Couloigne, de Haines, de Wale, & de Oye, & des lieux entregisfians dedans les mettes & bornes avantdites, tous prelatz, abbez, & personnes de sainte Eglise, cathedraulx, & autres barons, chevaliers, nobles, & non nobles, vassaulx, & autres, & les communes, bourgeois, & tous les habitans des chasteaulx, villes, & lieux contenus oudit article. Et leur mandons & commandons estreitement, enjoignons à chacun d'eulx, que à norredit frere le Roy d'Angleterre, à ses hoirs, & successeurs à tousiours, ou à leurs deputez, fassent & baillent dorenavant les hommages, ligeances, foy, sermens, services, reverances; & toutes obeissances, quant aux choses dessusdites, & pour icelles, & leur payent les rentes, revenus, droitures, emolumentz, tels en la maniere qu'ils les nous doivent, & faites estoient ou temps passé, & luy obeissent dorenavant comme à leur droiturier seigneur, sauves les choses dessusdites. Et neanmoins mandons & commettons par ces mesmes lettres au bailliy d'Amiens, & aux gouverneurs des contes d'Artois & de Bouloigne, qu'à ladite obeissance faire, & aux autres choses dessusdites tenir, garder, & accomplir vous contraignent, se mestier est, tous & chacun de vous, & tous autres, tant chasteilains, que capitaines de chasteaux, villes & fortresses, & tous autres, tant chasteilains, que capitaines de chasteaux, villes & fortresses, & tous autres à qui il puet & pourra toucher & avoir comme il appartient, & de la meilleure & plus ferme maniere que faire se pourra. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Calais, le xxiv. jour d'Octobre, l'an de grace mccc lx.

Sequuntur ejusdem tenoris alie consimiles littere, quibus prefatus JOHANNES rex Anglo concedit comitatum Guisnensem; alia, quibus comitatum Pontium.

Lettres du Roy JEAN qui promet à delivrer à Messire PHILIPPE de Navarre toutes ses terres selon le contenu du Traité de Breigny. Donné à Calais le 24. d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1446.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceux qui ces presentes lettres verront, salut.

Savoir faisons à tous prezens & à venir, que ou traité de la paix & accord fait le viii. jour de May derrain passé à Breigny près de Chartres, entre nous & nostre tres chier frere le Roy d'Angleterre, pour nous & luy, & pour les allies, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant ceste fourme: „ Item, que ledit Roy de France rendra, & fera rendre & restablir de fait à messire Philippe de Navarre, & à tous ses adherens en appert, & au plustost que faire l'en pourra sans mal engin, & au plustard dans un mois prochain, après que le Roy de France sera party de Calais, toutes les villes, chasteaulx, & fortresses, droitz, rentes, profits, juridictions, & lieux quelconques que ledit messire Philippe, tant pour cause de luy, comme pour cause de sa femme, ou seisdiz adherens, tindrent, ou doivent tenir ou Royaume. Et ne leur fera jamais ledit Roy reproche, dommage, ne empeschement, pour aucunes choses faites avant ces heures; & leur

ANNO 1360. „ pardonnera toutes offenses & mesprises du temps passé pour cause de la guerre, & sur ce auront les lettres bonnes & suffisantes, se que ledit messire Philippe & ses avant adherens retournent en son hommage, & luy soient bons & loyauly vassaulx. Pourquoi nous Roy de France dessuëdit, voulons de nostre partie, pour tant que tenus y sommes, garder, tenir, & accomplir les choses dessusdites contenues oudit article, sans fraude & sans mal engin, & non venir encontre par nous & par autres en quelque maniere. Oblignons nous, nos hoirs, & tous nos biens, & les biens de nos hoirs, prezens & à venir, toute opposition & contredit cessans, à faire tenir, enteriner, & accomplir les choses dessusdites contenues oudit article. Et jurons sur le Corps de JESUS-CHRIST, tenir, garder & accomplir ce que faire devons par ledit article, sans faire ou venir au contraire en aucune maniere. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Calais, le xxiv. jour d'Octobre, l'an de grace mccc lx.

Lettres du Roy JEAN des seize prisons hostages, qui doivent estre quittes de leur rançon. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1447.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. Savoir faisons à tous prezens & à venir, que ou traité de la paix & accord fait le viii. jour de May derrain passé à Breigny près de Chartres entre nous & nostre tres chier frere le Roy d'Angleterre, pour nous & pour luy, & pour les allies, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant ceste fourme: „ Item, est accordé que seisdiz prisons qui vendront demourer en otage pour le Roy de France, comme dit est, seront parmi ce delivrez de leurs prisons, sans payer aucune rançons „ pour le temps passé, se ils n'ont esté à accord de certaine rançon par convenances faites par avant „ le tiers jour de May derrain passé, & se aucun d'eulx est hors d'Angleterre, & ne se rend à Calais en otage dedans le premier mois après seisdiz „ trois semaines de la Saint Jehan, cessant juste „ empeschement, il ne sera pas quitte de la prison, „ mais fera contraindre par le Roy de France à retourner en Angleterre comme prisonnier, ou à payer „ la peine par luy commise & encouru par default „ de son retour. „ Pourquoi nous Roy de France dessuëdit, voulons ledit article, entant comme il nous touche, & comme nous y sommes de tenus nostre partie, tenir, garder, & accomplir sans fraude & sans mal engin. Oblignons à ce faire nos hoirs, & nos biens, &c. ut in superiori.

Lettres de reformer les hostages desfaillans. Etc. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1448.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceux qui ces presentes lettres verront salut.

Savoir faisons que ou traité de paix & accord fait le viii. jour de May derrain passé à Breigny près de Chartres entre nous & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre pour nous & pour luy, & pour les allies, amis, & adherens d'une part & d'autre, est contenu par especial un article contenant ceste fourme: „ Item, accordé est, que en lieu desdits hostages, qui ne vendront à Calais, ou qui mourront, ou se partiront sans congé hors du pover „ du Roy d'Angleterre, le Roy de France fera tenu „ de enbailler d'autres de semblable estat, au plus „ prez qu'il pourra estre fait dedans quatre mois „ prochains, après ce que le bailliy d'Amiens, ou „ le maire de Saint Omer en sera sur ce par lettres „ dudit Roy d'Angleterre certifié. Et pourra ledit „ Roy de France, à son départir de Calais, amener „ en sa compagnie dix des hostages, tels comme les „ deux Rois accorderont, & souffira que du nombre „ des quarante dessus dits en demeure jusques au „ nombre de trente. Parquoy nous Roy de France, voulons ledit article, entant comme il nous touche, &c. ut in superiori.

Let.

ANNO 1360. *Lettres d'envoyer les bourgeois hostages à Calais.* [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1448

JEHAN par la grace de Dieu Roi de France. Sçavoir faisons que ou traité de paix . . . est contenu par especial un article . . . en ceste forme: „ Item, accordé est, que le Roy de France dedans trois mois après ce que il sera parti de Calais, rendra à Calais en hostage quatre personnes de la ville de Paris, & deux personnes de chacune des villes, dont les noms s'ensuivent: c'est à savoir de Saint Omer, Arras, Amiens, Beauvez, Lille, Douai, Reims, Chaalons, Troyes, Chartres, Toulouze, Lyon, Orleans, Compiègne, Rotien, Caën, Tours, Bourges, souffilans desdites villes pour l'accomplissement de ce présent traité. Pourquoy nous Roy dessusdit voulons ledit article. &c. ut in superiori.

Lettres du Roi JEAN portant promesse à EDOUARD. Roi d'Angleterre. de lui remettre la Rochelle dans un Mois, à faute dequoi, il sera obligé de lui envoyer son Fils en Ostage. Donné à Calais le 24 Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1449.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France. A tous ceux qui ces présentes verront Salut. Sçavoir faisons que comme par la fourme de la paix nouvellement faite & reformée entre nous & nostre tres-chier Frere le Roy d'Angleterre, nous lui ayons octroyé, accordé, & promis à lui baillier, delivrer, & délaisier la ville & les forteresses de la Rochelle avec les appartenances entre les autres choses & pour seurte de ce faire lui ayons donné nos lettres es-certaine fourme & aucuns hostages; nous pour plus grant seurte lui ayons promis & promettons loyallment en bonne foy, sans fraude & sans mal engin que dedans un mois prouchain ensuiant après nostre partement de Calais, nous baillerons, delivrerons & délaisserons, ou ferons baillier & delivrer à nostre dit frere d'Angleterre lesdites villes, forteresses & appartenances paisiblement ou à son mandement, ou que dedans un autre mois prouchain après ensuiant nous lui rendrons en hostage Philippe nostre tres-chier fils en la ville de Calais pour y demourer en hostage jusques à tant que nous ayons baillié & delivré à nostre dit frere ou son mandement lesdites villes, forteresses & appartenances, & pour ce faire obligons à nostre dit frere nous, nos hoirs, & tous nos biens présents & avenir en quel que lieu qu'ils soient; & jurons sur le Corps de Jesus Christ sacré que les choses dessusdites seront & accomplirons loyalement, tous oppositions & contradictions cessans. En temoins de laquelle chose nous avons fait mettre nostre seal à ces présentes lettres. Donné à Calais le xxiii. jour d'Octobre l'an de grace mil cccc. lx.

CX.

ANNO 1360. *Contrat de Mariage entre Louis Fils de France, Comte d'Anjou & du Maine, & MARIE de Bretagne fille de CHARLES de Blois, lequel lui assigne pour Dot Guise, Anglecourt, Mayenne, Chailly, Long jumeau, Nigean &c. avec 1500 livres de rente à prendre sur les Receptes de Nantes. Fait au Châtel de Saumur au Mois d'Aoust l'an 1360.* [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux preuves. col. 429.]

LOUIS fils de Roy de France, Comte d'Anjou, & du Maine, Seigneur de Montpellier, & nous Charles Duc de Bretagne, Comte de Richemont, Vicomte de Limoges, & Sire d'Avangour, de Guise, & de Maine, & Jehanne Duchesse, Comtesse, Vicomtesse, & Dame desdits lieux, autorisée suffisamment en ce fait & en tout ce qui s'en peut ensuivre. A tous ceux qui ces présentes Lettres verront, Salut. Sçavoir faisons, à tous présents & à venir,

qu'en parlant le Traité du Mariage fait & celebre entre nous Louis dessusdit, & Marie de Bretagne nostre compagne, fille de nous Duc & Duchesse devant dits, furent faits, accordés, & passés certains Contrats & accordances, promesses & convenances en la maniere qui s'ensuit: C'est à sçavoir que nous Duc & Duchesse à cause dudit mariage donnâmes & octroyâmes à nostre dite fille émancipée de nous Duc suffisamment, & à ses hoirs, & encore donnons & octroyons, en nom de perpetuelle donation irrevocable, toute la terre, Chasteaux, Chastellenie & Ville de Guise, de Jolon, & de Oisy, & la Chastellenie & terre d'Anglecourt & autre pays de ladite terre de Guise tout entierement, sans rien y retenir, & tout en la forme & maniere que nous la tenons comme vray Seigneur de ce par heritage. Item, les Chasteaux, Chastellenies, Villes & Territoires de Maine la Jubais, d'Ernée, de Villaine, & du Pontmain, si comme ils s'étendent en long & en lez, leurs droits, appartenances. Item le Chastel & Chastellenie de Chailly, la ville de Lonjumeau, le manoir ou Chastel de Nigeon, & toutes les autres terres & appartenances que nous avons euidit lieux, & droits, & chacun desdits lieux ou ailleurs entour Paris, excepté le manoir de petite Bretagne avec les appartenances adjacentes. Item, la trefre de Bouvillere, & ce que nous ayons ou devons avoir & tenons à présent en Normandie. Item, en outre nous donnons à nostre dite fille mil cinq cent liv. d'annuelle rente & perpetuelle de telles monnoyes comme seront receus à nos propres cens & droits, rentes anciennes, payables à Nantes sur nos receptes & revenus generaux & particuliers de Nantois, tant de monnoye que autrement, par la main des Receveurs de nous Duc & Duchesse, qui nous obligons à ce avec lesdites receptes & revenus chacun an; aux termes de Toullains & Palgues par moitié, jusques à ce que nous ayons aieure, assis, & assigné à nostre dite fille par heritage ladite somme de m. d. livres de rente, lesquelles choses conjointement & divisément, ensemble, & par soy, avec tous leurs droits, Noblesses, libertez, franchises, privileges, honneurs, Dignitez, Justices, Jurisdicions hautes, basses, & moyennes mere & mixte empire, eaux & fer, bois, estangs, moulins, prez, &c. quelconques appartenances, ensemble toutes les choses que nous Duc & Duchesse avons & pouvons avoir esdites choses & es appartenances, & avons accoustumez d'avoir & de recevoir; nous & chacun, tant comme luy peut toucher, transportons, livrons & baillons dès maintenant à nostre dite fille par la teneur de ces Lettres, avec toute directe & utile Seigneurie, tous profits & émolumens, propriété, possession & fief, & nous en déshaissons, dévoltons & rehongoons pour nous, nos hoirs, successeurs & ayans de nous cause universellement sans jamais rien y demander; & avec ce tous les droits, obligations & contrats à nous appartenans, & competans contre toute personne, par raison d'aucunes des choses dessusdites, nous luy cedons & l'en faisons procureur en sa chose propre; & voulons que les dessusdits Chastells & lieux forts, & toutes les autres choses elle puisse par soy ou par autres en entier acueillir & prendre vraye possession & fief, & que les Capitaines, Chastellains, & autres tenans lesdits lieux, tantost le mariage solemnisé, les luy rendent sans nul delay, & aux Seigneurs à qui il appartient offrir & faire foy & hommage, & tous autres services dits ausdits Seigneurs, & aussi des Vassaux nobles, Barons & autres subjets recevoir foy & hommages & autres redevances & services en quoy il nous estoient, sont & devoient estre tenus, sans plus nous y appeller ne estre en personne, ou qu'il convengne aucunement apparoir des choses dessusdites; & promettons nous, & chacun de nous pour le tout, garantir, delivrer & defendre toutes lesdites choses à nostre dite fille francs & delivres de tous empeschemens vers nous & contre toute personne, de quelcune condition qu'elle soient; & sommes tous accertenez lesdites choses & chacune d'icelle tourner noitoremment à nos grans profit & honneur, & que nostre dite fille en luy parournissant les choses & chacune dessusdites a esté & est, & se tient contente de tout ce que de nous ou de l'un luy peut avenir, eschoir & appartenir; en outre ce que dessus, est dit qu'elle y renonce expressement sans jamais y rien demander, sinon en cas que le Duché de Bretagne, & generale succession de nous luy adviendroit par droit & par Coûtume, ou que nous ou l'un de nous luy voudrions donner en derraine volonté plus grandes choses & autres

ANNO 1360.

ANNO
1360.

autres choses desdites. Et nous Louis fils de Roy de France, desdudit, avons donné & octroyé, donnons & octroyons, & assignons à nostre dite Compagnie, par doüaire à sa vie, ou donaison pour nopes, tout entierement, la tierce partie de noldits Comtez, & autres quelconques que nous avons à present, & aurons & avoir pourrons durant ledit mariage, selon la Coustume des lieux où sont ou seront sises les choses, pour lequel & en commençant à alfoier le doüaire à part séparé & divisé, des maintenant nous luy bailloons, livrons & asseons, premier la Baronnie, le Chastel, & Chastellenie du Chastel du Loir; le Chastel, Ville & Chastellenie de la Rochefurion, avec leurs droitz, libertez, profits; & en outre au plus près de prochain en prochain à l'un desdits lienz, ou aus deux, ferons paracomplir l'assiete dudit doüaire jusqu'à la qualité de ladite tierce partie, & au cas que nous ne délivrions & pourrions sauver les Chastel & Chastellenie du Loir, & appartenans par doüaire, nous voulons qu'ils soient recompenez à égale valeur sur le Chastel & Chastellenie de Saumur, & au plus près, & prometrons faire nostre loyal pouvoir & pourchasser envers Monsieur & nostre tres-chier frere le Regent, que le Chateau de Chasteau-ceaux & ses appartenances soient restitués & rendus à nos cher pere & mere le Duc & Duchesse desdudit, & que nous ne le tiendrons ne approprierions à nous ne à nos hoirs, en aucune maniere quelle qu'elle soit, si n'est de la volonté de noldits pere & mere Duc & Duchesse, sauve toutes voies à nous tous nos droitz de souveraineté & Seigneurie de sief audit Chastel & Chastellenie, comme Conte d'Anjou, & avec ce nous Louis & Marie nostre Compaigne desdudit, à laquelle nous donnons autorité quant à tout ce fait & mestier est, voulons & consentons qu'en accomplissant & tenant les choses promises & accordées comme dessus, par icelles tant seulement, estre & se tenir pour contenté de tout ce que de nos chers pere & mere le Duc & Duchesse desdudit luy pourroit eschoir & appartenir, sans jamais aucune chose y demander, & à ce renonce expressément, sinon & en cas que de leur liberale volonté voudroient aucune chose donner, ou que la Duché & universelle succession de eux ou de l'un d'eux luy avenoit par droit ou par Coustume. Et nous Louis desdudit, ne voulons estre ne le laïssé que s'il avenoit le Duché de Bretagne venir & descendre à nostre dite Compaigne, elle vivant; Nous, lors Duc de Bretagne à cause d'elle, porterons & serons tenus porter nos armes que nous portons à present escartellées avec celles de Bretagne. Si par aventure venons au Royaume, que nous fuissions Roy de France, & après le decez de nostre dite Compaigne ou cas prochain dit, si nous avons un seul fils, il portera les armes plaines de Bretagne se il ne succedoit au Royaume; & se nous avons plusieurs fils, & le Royaume ne leur venoit, le aîné portera les armes plaines de Bretagne après le decez de nostre dite Compaigne; ou si le Royaume leur venoit, les Barons de Bretagne pourront choisir ou eslire l'un de noldits fils puînez, pour estre leur Duc; auquel eslu le Roy sera tenu de bailler la Duché, & se il n'y a qu'une fille ou plusieurs, l'aînée sera mariée ou le Conseil & assentement des Prelats, Evesques, & desdits Barons de Bretagne, ou de la plus grande & saine partie d'iceux, à homme qui portera les armes plaines de Bretagne après le decez de nostre dite Compaigne; & iceluy qui viendrait à la Duché, & en porteroit les armes, jurera à tenir les franchises & libertez anciennes de la Duché; lesquelles choses toutes & chacunes cy-dessus esrites, nous scavons avoir esté promises, accordées & spécialement & nommément chacune clause déduite ou Contrat & Traité devant dits, par nos Conseillers, & de par nous ayans pouer à ce; Par quoy nous, de certaine science, les loüons, approuvons & confirmons, & à toutes les choses desdites & chacunes d'icelles tenir fermement & loyaument garder, parfaire, entheriner & accomplir de point en point, en tous & par tous articles, sans enfreindre, rapeler, revoquer, venir, ne procurer à venir encontre par nous, ne par autres, en aucune maniere au temps à venir, & aus domages, cousts, & interst qui pourroient estre soufferts par défauts de tenir & accomplir les choses desdites. ou aucunes d'icelles, nous Louys desdudit d'une part, & nous Charles & Jeanne dessus, d'autre part, chacun de nous, pour le tout, obligeons l'une partie vers l'autre, c'est à sçavoir chacune partie pour tant & en tant que à luy touche & appartient,

& peut toucher & appartenir, nous, nos hoirs & tous biens meubles & immeubles preiens & avenir, desquels que l'on voudroit eslire tant pour le principal comme pour les domages, & renonçons ensemble en tant comme à chacun touche, de certaine science, quant à tout ce fait & qui ensuivre en pourra; à exceptions & allegations & mal barat de deception, & immense ou moins solemnelle donation, & aux droitz & benefices de diviser ses actions, de l'Epistre de Saint Adrien, & de Velleian, desquels nous, Jeanne & Marie desdites, sommes suffisamment acertennés, & tous autres raisons de droit de fait ou de Coustume que nous pourrions dire, parquoy ce peult en aucune maniere estre empesché ou retardé; si promettons en bonne foy les choses desdites, chacune partie de nous pour tant comme à luy touche, tenir, garder & accomplir sans venir encontre; voulons & consentons que ces lettres à mere fermées soient scellées avec les nôtres du seel du Chastellet de nostre Sire le Roy de France à Paris, & aient vertu, autorité, & mises à execution, si besoin estoit, comme chose jugée & Arrest de Parlement en France, toutesfoies que l'on le requerra. En témoin des choses desdites, & à ce qu'elles aient perpetuelle fermeté, nous Louis, avons, faicts sceller ces lettres de nostre grand seel. Donné & fait en nostre Chastel de Saumur au mois d'Aoust l'an de grâc mil trois cents soixante. Sur le reply. Par Monsieur le Comte en son grand Conseil, Olivier. Seillé en lacs de soye & cire verte. Titre ven par seu Mr. de Molac.

CXI.

Alliance faite, conclue, & jurée entre JEAN Roi de France, & EDOUARD Roi d'Angleterre après le Traité de Breigny. A Boulogne le 26 Octobre l'an de grace 1360. [MARTENE Thésaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1465. Ex MS. Domini Bulteau.]

JEHAN par la grâce de Dieu Roi de France; à tous ceulx qui ces presentes lettres verront salut.

Savoir faisons que nous pensans & considerans que les Rois & les Princes Chrestiens, qui vœulent bien gouverner le peuple qui leur est subget, doivent fuir & eschever guerres, discensions, & discordes, dont Dieu est offensu, & querre & amener pour eulx & pour leur subgez, paix, unité, & concorde, par laquelle l'amour du souverain Roi des Rois puet estre acquise, les subgez sont gouvernez en tranquillité, & aus perils des guerres est obvié. Et recordans les grans maux, domages & afflictions que nostre Roiaume & nos subgez ont souffert par long temps, pour cause & occasion des guerres ou discordes, qui ont duré longuement entre nous, & nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre; & les Roiaumes subgiez, aimis, aidans, aliez d'une partie & d'autre: sur lesquelles entre nous & nostre dit frere finalement est fait bon accord & bonne paix reformée. Et desirans icelle tenir & garder, & parceverer en vraie amour perpetuellement par bonnes & fermes alliances entre nous & nostre dit frere, nous, nos hoirs, les Roiaumes, & subgiez de l'un & de l'autre, par lesquels pourroit ladite paix accordée & bonne amour estre plus fermement & plus entierement en concorde gardé, justice mieulx estre exercée, les droitz & seigneuries de l'un & de l'autre mieulx defendus, les rebelles, malfaiteurs, & desobeïssans à l'un & à l'autre plus aisement contrains à obéir, & cesser des rebellions & excez, toute chrestienté estre maintenue en plus paisible paix & estat; la Terre-sainte en pourroit mieulx estre secouruë & aidée. Et toutes ces causes & autres attendans & considerans que nostre saint pere le Pape ait dispensé par grant deliberation avec nous & nostre dit frere d'Angleterre. C'est assavoir avec nous & tous nos subgez, tant gens d'eglise, comme seculiers, sur toutes les confederations, alliances, conventions, obligations, lieux, seremens, qui estoient entre nous, nostre Roiaume, nos subgez d'une part; & nostre tres chier cousin le Roy d'Ecoce, son Roiaume & ses subgez d'autre part. Comme le bien & l'effet de la paix entre nous & nostre-

ANNO
1360.

nostredit frere d'Angleterre, les Royaumes & Subgiez de l'un & de l'autre peut estre empelchié par icelles. Et pour ce les ait ledit nostre saint pere cassées, annullées & irritées du tout, si comme en ses lettres & es proces sur ce fait est plus pleinement contenu pour consideration des causes & chose desdites. Et aussi voulans accomplir, entant comme touchier nous puet, ledit accord fait sur lesdites alliances, si comme octroyé l'avons, comme dit est. Eue sur ce tres-grant & meure deliberation, avons fait, & par ces presentes faisons pour nous, nos enfans, nos hoirs, & nos successeurs, nostre Royaume, nos terres quelconques, & nos Subgiez d'une partie, avec nostredit frere, ses enfans, ses hoirs, & successeurs, son Royaume, ses terres & Subgiez d'autre part, perpetuelles alliances, confederacions, amitez, paccions & convenances qui après s'en suivent. C'est assavoir que nous, nos enfans, nos hoirs & successeurs, nostre Royaume, nos terres, & nos Subgiez quelconques, presens & à venir, nez & à naistre, seront à tousioursmais à nostredit frere, ses enfans, ses hoirs & successeurs, son Royaume, ses terres & Subgiez quelconques, bons, vrais, & loyaux amis & alliez. Et leur garderont de nostre partie leurs honneurs & leurs droits où nous les saurons; leur deshonneur, leur vitupere, & leur dommage empescherons loyalement de tout nostre pouvoir. A aucuns de leurs ennemis presens & à venir, nez ou à naistre, quels que ils soient, aucun conseil, confort, ou aide entre eulx, ou aucun d'eulx, pour quelque cause ou occasion que ce soit, ou puit estre, par nous, ou par autre, en respoit; ou en appert, nous ne donnerons, ne ferons, ne iceulx ennemis au dommage ou prejudice de nostredit frere, ses hoirs, son Royaume sciemment receiverons, receiverons, ne recevoir, ne recevoir ferons, ou souffrirons en aucune maniere en nostre Royaume, & Terres, ou aucun d'eulx ou prejudice ou dommage de nostredit frere & ses Successeurs, son Royaume, ses Subgiez & ses Terres, leursdits ennemis passer, ne demourer sciemment souffrirons, ne autrement iceulx ennemis par nous ou par autres en appert ou en respoit, sous quelconques filtre ou couleur que ce soit, contre nostredit frere, ses hoirs & Subgiez en son Royaume, & autres Terres ne porterons, ne souffrirons: nos amis, & leur alliez à leur amour & alliance, s'ils nous en requierrent, de nostre pouvoir enduirons, & ne souffrirons aucuns de nos Subgiez, ne autres quelconques aller entrer ou Royaume, ou autres terres de nostredit frere, ses enfans, hoirs, & successeurs, pour y faire guerre, dommage, ne offense aux gages ou service d'autrui, ou autrement par quelque maniere ou cause que ce soit, avant les empescherons & desfourberons de nostre pouvoir. Et se aucuns de nos Subgiez faisoient le contraire, ou aucune guerre, villennie, ou dommage à nostredit frere, à son Royaume, par terre ou par mer, à ses enfans, hoirs & successeurs, ou Subgiez; nous les en punirons, ou ferons punir si grandement, que ce sera exemple à tous autres, & de tout nostre pouvoir ferons reparer & adrecier tous les dommages atrempez, ou emprises faites contre ces presentes alliances, se nous en sommes requis; & toutesfoies que nostredit frere, ses hoirs & successeurs auront mestier de nostre aide, & nous en requierront, ou feront requierir; nous encontre toute personne qui puisse vivre ou mourir, leur aideront & donrons tout le bon conseil, confort, aide, à leurs propres frais & despens que nous ferions, ou pourrions faire pour nostre propre fait & besoigne, & sans fraude & mal engin, nonobstant quelconques autres alliances, amitez, ou confederacions, que nous, ou nos predecesseurs ayans eues ou temps passé à quelconques autres personnes; auxquelles toutes & chacune d'icelles nous renonçons du tout pour nous, nos successeurs, Royaume, Terres & Subgiez à tousioursmais par ces presentes: réservé toutesfoies & excepté le Pape & le saint siege de Rome, & l'Empereur de Rome qui ores est, lesquels nous ne voulons estre compris en ces presentes alliances en aucune maniere. Et pource que les alliances, confederacions, convenances, paccions, & autres choses desdites, & chacune d'icelles soient plus fermement tenues, gardées & accomplies; nous avons juré sur le Corps de JESUS-CHRIST, & encore jurons, & promettons par la foi de nostre corps, & en parole de Roy, les choses desdites, & chacune d'icelles tenir fermement, & accomplir à tousiours sans fraude, en tout, ou en partie, en aucune

TOM. I. PART. II.

maniere, pour quelconque cause & occasion que ce soit. Et se nous faisons, procurons, ou souffrirons sciemment le contraire estre fait (ce que Dieux ne vueille) nous voulons estre tenu & reputez en tout lieux & en toutes places, & en tout pais pour faulx, mauvais, & desloyaux paitre, & encourrir tel blâme & diffame comme Roy sacré doit encourrir en tel cas. Et par cestes presentes alliances nous ne entendons, ne voulons que aucun prejudice se face à nous, à nos hoirs & Subgiez, parquoy nous & eulx pourrions & pourrions receiver, porter, & tenir tous les bannis, & fuitis hors du Royaume d'Angleterre presens & à venir, nez & à naistre, par quelconques causes ou occasion que ce soit, par la maniere que a esté faite, & a coûtume de faire ou temps passé: de soumettre, quant à toutes ces choses, nous, nos hoirs & successeurs à la juridiction & cohercion de l'Eglise de Rome; & voulons, consentons que nostre saint pere confirme toutes ces choses, en donnant monicions, & mandemens generaux sur l'accomplissement d'icelles contre nous, nos hoirs & successeurs, & contre tous nos Subgiez, soient communes, colleges, universitez, ou personnes singulieres quelconques, & en donnant sentences generaux d'excommunication, de suspension, & de interdict, pour estre encourus par nous, & par eulx pour celui fait, si-toit que nous, ou eulx, serons, ou attemperons, en occupant forteresses, ville, ou chasteil, ou autre quelconque chose, faisant, ratifiant, ou agreant, ou donnant conseil, faveur, ou aide scellement, ou en appert, contre ladite paix & cestes presentes alliances. Et avons fait semblablement jurer toutes les devandites choses par nos tres-chiers enfans, le Duc d'Anjou & du Maine, le Duc de Berry & d'Auvergne, le Duc de Touraine, le Duc d'Orleans nostre frere; & nos cousins le Duc de Bourbon, Monseigneur Jacques de Bourbon, Jehan d'Artois, Monseigneur Pierre d'Alençon, Monseigneur Jehan d'Estampes, Guy de Blois, le Conte de S. Pol, le Conte de Harecourt, le Conte d'Aucerre, le Conte de Tancarville, le Conte de Cenceire, le Conte de Jougny, le Conte de Salebruche, le Conte de Brene, le sire de Coucy, le sire de Craon, le sire de Fieules, le Dalphin d'Auvergne, le sire de Montmorency, Guillaume de Craon, le sire de Saint Venant. Et ferons aussi jurer semblablement, & au plusloft que faire pourront bonnement la plus grant partie des Prelés, Pers, Dux, Contes, Barons, & autres nobles de nostre Royaume. En tesmoing de quelques choses, nous avons fait mettre, nostre seel à ces presentes lettres.

Donné à Bouloigne le xxvi jour d'Octobre l'an de grace mil ccē lxx.

Acte de Reservation par lequel le Roi de France declare que ses Alliances avec le Roi d'Ecosses tiendront & subsisteront, jusques à ce que le Roi d'Angleterre ait fourni de sa part les Renonciations qu'il a promises. Donné à Bouloigne le 26 d'Octobre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. 1. col. 1478. Ex MS. Domini Bulteau.]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France, à tous ceulx qui ces presentes Lettres verront salut, Comme par nos autres Lettres nous avons fait perpetuelles alliances pour nous, nos hoirs, & nos successeurs, & nostre Royaume, avecques nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre, pour luy, ses hoirs & successeurs, & son Royaume, contre toutes personnes qui puissent vivre ou mourir, excepté seulement nostre saint Pere, le saint siege de Rome, & l'Empereur qui ores est; en nous deportans de toutes alliances faites avec quelconques autres personnes, si comme contenu est es lettres faites sur lesdites alliances. Savoir faisons que n'est, ne onques fu nostre entencion, que par lesdites alliances nous nous departions en aucune maniere des alliances que faites avons autrefois à nostre tres-chier cousin le Roy d'Ecosses, son Royaume, ses Subgiez. Aincois voulons lesdites alliances faites avec ledit Ecosse demeurer en sa force & vertu, jusques à ce que nostredit frere & nostredit neveu son fils ainné auront faites les renonciations qui sont à faire de leur partie, & icelles envoyées, & baillées,

ANNO
1360.

ANNO
1360.

lées, & délivrées à nos gens, ou deputez par nous à Bruges, en l'Eglise des Augustins, au terme & par la maniere que obligiez y sont par leurs lettres sceellées de leurs seaux: lesquelles renonciations faites, & délivrées à nos deputez par la maniere dessusdite, nous des maintenant pour lors, & deslors pour maintenant nous départons de tout des alliances desdits Ecos. Et pour garder & norrir parfaite paix & amour avec nostre frere, son Royaume, & ses Subgiez, nous consentons & promettons à nostre dit frere, que nous surferons de nous aidier & ulser desdites alliances desdits Ecos, jusques à tant que lesdites renonciations se doivent faire. C'est assavoir jusques à la feste de Saint Andrieu prochain en un an. Et semblablement nostre dit frere a promis à faire par la maniere dessusdite des alliances qu'il a avec les Flamens & le pays de Flandres: sauf & excepté ce qui est dit & escript en l'accord de Bretigny de l'article de Bretaigne. En tesmoing de ce, nous avons fait mettre nostre seal à ces presentes Lettres.

Donné à Boulogne le xxvi. jour d'Octobre, l'an de grace mil cccclx.

CXII.

1. No-
vembre.

Lettre de JEHAN Roy de France, avec serment, d'envoyer au Roi d'Angleterre, les Oflagés qu'il lui a promis, & de lui remettre aussi les Terres & Villes portées par leur Traité. Donné à St. Omer le 1. Novembre 1360. [MARTENE Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1479. Ex MS. Domini Bulteau]

JEHAN par la grace de Dieu Roy de France à tous ceulx qui ces presentes Lettres verront salut.

Savoir faisons, que pource que le nombre des hostages que nostre tres-chier frere le Roy d'Angleterre requéroit avoir de nostre partie, & estre livrez à luy à Calais, n'estoient mie prests, mais estoient absens aucuns d'eulx qui n'estoient pas venus à nostre mandement, quand nostre frere nous donna congé de nous partir de Calais. Nous luy avons promis, & promettons de bonne foy sans mal engin, & juré sur Saints Evangiles que dedens Noël prochain venant, ou plusloist, se bonnement le pouvons faire, nous enverrons à Calais, pour estre hostages devers nostre dit frere pour nous le Conte de Vaudemont, ou ceulx qui furent nommez pour luy, le Conte de Grampre, le Chastelain de Lille, le Sire de Preaulx Seigneur d'Estouteville, le vidame de Chartres, & le Sire de Hangeft, se ils ne sont morts, ou empeschiez de juste empeschement, ou autres aussi souffisans, jusques audit nombre.

Item, jurons en la maniere dessusdite, que nous baillerons & delivrerons, ou ferons bailler & delivrer à nostre dit frere d'Angleterre toutes les Terres que nous avons fait avec lui dedens d'aujourd'hui en un an, par la maniere que faire le devons dedens la Saint Michel prochain venant, & toutes autres choses que faire li devons dedens ladite Saint Michel, nous luy ferons & accomplirons de tout nostre pouvoir dedens du jourd'hui en un an.

Item, nous jurons, comme dit est, que de tout nostre pouvoir ferons bailler & delivrer à nostre dit frere dedens du jourd'hui en un mois la ville, le chasteau, & toutes les forteresses de la Rochelle, par la maniere que promis luy avons à faire dedens un mois après nostre departement de Calais. En tesmoing de laquelle chose, nous avons fait mettre nostre seal à ces presentes Lettres.

Donné à Saint Omer le premier jour de Novembre, l'an de grace mil cccclx.

CXIII.

4. Dec-
embre.

Litteræ Permutationis Romanorum Imperatoris CAROLI IV. Quibus sua Majestas Imperiali auctoritate, & de Consilio atque Assensu Electorum & Principum Imperii, Castra Pärck-

stein & Karlswald, cum oppido Weiden, ad Imperium pertinentia in proprietatem Regni & Coronæ Bohemiæ redigit. Et vicissim Castra Lauterburg & Rosenstein cum oppidis Allen & Heibach Sacro Romano Imperio, ejusque Camera addit & adjungit. Datum Norimbergæ anno 1360. die 4. Octobris. Cum Confirmatione Imperatoris CAROLI IV. super hac permutatione. Datum Norimbergæ 18. May 1361. LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continu. I. Abs. I. pag. 49.]

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis feliciter, Amen.

CAROLUS IV, divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiæ Rex, ad perpetuam Rei memoriam. Dum imminet nobis curarum varietatem quibus humeros nostros ex S. Imperii susceptione subicimus nostra secum revolvit serenitas, multum nos eadem obnoxios invenimus Imperio, quo Mundiali Machine auctore Domino præsidemus, multum in Regni nostri Bohemiæ quod initium & excellens ipsius Imperii membrum existit, profectibus & augmentis nos decet prospicere, cujus sublimitati sacro Imperio ad gloriam & Imperiale fastigium in illius felicitate feliciter sublimatur; hinc est, quod cum Venerabilibus & Illustribus ipsius Sacri Imperii Principibus, Electoribus, habito pridem super variis Imperii necessitatibus, consilio & deliberatione maturis inter cætera, illud nobis occurrit præcipua consideratione pensandum, qualiter illius auxilio, cujus nutu cœlestia simul & terrestria disponuntur, exigente rerum ordine, cum victorioso nostre Majestatis exercitu, nuper ingressi Castrum Achatin, & Hohenstauff, ad jus & proprietatem Imperii S. spectantia, & ex multo tempore ab ipso alienata in pristinum Jus & proprietatem Imperialem recuperavimus, & in antiquum reduximus potestatem; ubi etiam eodem tempore Castra Lauterburg & Rosenstein, nec non oppida, Allen & Steubach, per spectabiles Ludovicum juniorem & Ludovicum juniorem Comites de Oettingen fideles nostros dilectos venditioni palam exposita, de Thesauris Regni nostri Bohemiæ, pro eodem Regno, & ejus insigni Corona comparavimus & ipsa in eorundem Regni & Coronæ Bohemiæ transitibus, univimus & fundavimus potestatem. Consequenter una cum eisdem Principibus Electoribus consideravit & rite perpendit nostre Serenitas, quomodo pro gubernatione Imperialium Terrarum, tam in Suevia, quam in aliis regionibus confinis, castra Achatin, & Hohenstauff, ac Dominio Imperiali proficua ex permutatione, quæ de Castris Lauterburg & Rosenstein, nec non Oppidis Allen & Steubach prædictis, & eorum districtibus fieri poterat, visum fuit nobis, & prædictis Principibus posse utilissimè ordinari, eo quod eadem Castra, Oppida & districtus cum jam dictis Castris Achatin, & Hohenstauff confinare, ac utroque limites sese contingere dignoscantur. Præterea provida & sagaci una cum prædictis Principibus Electoribus discussione nostra sollicitè pensavit subtilitatis, qualiter Castrum Pärckstein, & Karlswald situm in Terra Egreffi, cum centum mansis Terræ ad illud spectantibus, Oppidum Weiden, & eorundem bona, Ville pertinentia, & districtus, licet de Imperiali proprietate consistant, non sunt tamen cæteris Imperialibus bonis continua, & magis Regno nostro Bohemiæ seu Terris ejusdem quas trans sylvam Boëmicalem in Bavaria iustis, & rationalibus titulis acquisivit, conjuncta sunt, contigua & vicina, & Castra Lauterburg & Rosenstein, Imperio Sacro, atque Castra Pärckstein, & Karlswald Regno Bohemiæ magis expediant, sicut hoc Electorum Principum decrevit provisio, qui missis inspectoribus, permutationem hujusmodi utilem dicaverunt. Quam ob rem nullo quidem Patriæ natalis affectu, aut natalis successionis amore, sed solum DEUM & conscientie debitum nostre habende præ oculis, quod Sacro Imperio, ac Regno nostro Bohemiæ, nobili & insigni ejus membro, amplius convenire, fructumque & commodum uberius afferre posset, propiciamus, una cum Principibus Electoribus prædictis voto unanimi, aeternam mentis nostre con-

ANNO
1360.

bere subfultare roboris firmitate. Non obstantibus quibuscunque legibus seu iuribus communibus, localibus, consuetudinariis, vel statutis in contrarium editis, seu rebus huiusmodi aliter formam ponentibus, quibus omnibus & singulis, in quantum premixtis, vel eorum aliquibus seu alicui obviarent, auctoritate Cæsareâ, præsentibus, quoad hanc duntaxat permutationis contradum, ex certa scientia derogamus, & esse decernimus omnimode derogatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Majestatis infringere, vel ei quovis ausu temerario contraire. Si quis autem contrarium attentare præsumperit, indignationem nostram & poenam mille Marcharum auri puri, toties quoties contra factum fuerit, eo ipso fe noverit irremissibiliter incursum, quarum medietatem, Imperialis ærarij, reliquam vero Filci Regaliæ Bohemiæ usibus decernimus applicari. Pæmissis insuper universis & singulis in suo robore perpetuo duraturis.

Signum Serenissimi Principis & Domini
Domini

Caroli IV. Romæ Imperatoris Invi-
Gloriosissimi, Te-
funt Venerabi-
bus Augusti
Olomucensis, *Joannes Lutomilensis* Imperialis Au-
lae Cancellarius, *Theodoricus Mindensis*, et *Herbol-
dus Elstetensis* Ecclesiarum Episcopi, Illustres *Ru-
pertus Junior* Comes Palatinus Rheni Bavarie, *Rich-
ardus Braudecensis*, *Primiflaus Tellenfius*, et
et *Joannes Oppavia* Duces spectabiles, *Burchardus*
Imperialis curie Magister. *Magdeburgensis*, et
et *Fridericus Nürnbergis*, *Burggravi*, *Eberhardus*
Wirtenburgensis, *Ulricus* senior, de *Helfenstein*,
advocatus Sæviæ, *Henricus* de *Montfort*, *Ludovi-
cus* senior, et *Ludovicus junior* de *Oettingen*, Co-
mites, *Ulricus Landgravi*, *Lucemburgensis*, ac
Gerlacus de *Hoëlo*, *Cæcæ* de *Lippa* summæ *Regni*
Bohemie *Marchalus* et *Camerasarius*, *Wilhelmus*
de *Rechberg*, *Fridericus* de *Heydeck*, *Shincø* de
Hazenburg, supremus Magister, *Harko* de *Lvirze-
titz* et *Thimo* de *Kolditz* Imperialis *Camere* Magister,
Ogerius de *Landfien*, *Joannes* de *Rosenberg*,
et alii quam plures Imperii notii Principes et No-
biles, præsentium sub Imperialis Majestatis Sigillo
testimonio literarum. Datum *Nürnberg*, Anno Do-
mini M. CCCCX. Indictione XIII, secundo nonas
Decembris Regnorum nostrorum Anno 15, Impe-
rii 6.

Kaisers Caroli IV. Confirmation vorherstehenden
den Tausch-Contractes.

C Arolus IV. divina favente Clementia Romano-
rum Imperator semper Augustus, & Bohemie
Rex, notum facimus tenore presentium univerfis.
Quod cum propter Zelum amoris affectus, quem
ad Sacrum Romanum Imperium, & ad insigne Reg-
ni Bohemie, ejusdem Imperii magnificum & insignem
membrum incessanter gerit nostra serenitas, studio
diligenti, ob utroqueque presentium commodoro-
rum, quandam permutationem inhenimus, que in se-
quentibus continetur, eandemque literis nostris Im-
perialibus confirmaverimus, quarum tenor per omnia
sequitur in hac verba: In nomine SS. & Individua
Trinitatis feliciter Amen. Nos Carolus IV. Dei fa-
vante Clementia Romanorum Imperator semper Augus-
tus & Bohemie Rex, ad perpetuam rei memoriam.
Dum imminutioni nobis curarum varietatem, quibus
humeros nostros, ex Sacri Romani Imperii jussceptione
subjunctis, nostra secum revolvit serenitas, multum
nos eadem oneratos invenimus Imperio, quod mundicia
Machine auctore Domino &c. (utque ad mem
prioris littere per omnia uno eodemque tenore ver-
borum repetatur) Nos igitur qui supra, Carolus IV.
divina favente Clementia Romanorum Imperator
semper Augustus, & Bohemie Rex, attendentes pre-
dictam permutationem, & honorem Sacri Imperii,
& felix augmentum, Regnique Bohemie salutem &
commodum tam provide, quam lagaciter innovasse,
sicut per fide dignorum inspectorem, quos nos, &
ceteri Proceres nostri, Ecclesiastici & seculares
Principes ad perlegendum unanimi voto direxi-
mus,

ANNO 1360. mus, claris sumis relationibus informati, eisdem permutationali, incorporationi, annexioni, invisceracioni, & unioni, omnibusque & singulis ex eis dependentibus quovis modo, prout hæc omnia scripsum sunt expressa superius consensum, & assensum nostrum benevolam, presentibus adhibemus. Ea- que omnia & singula prout inveniuntur expressa superius, velut *Rei Bohemie S. Imperii Archiepiscopus, & Principes Electores*, approbamus, laudamus, & in omnibus & singulis clausulis suis, punctis, articulis atque tenoribus supra scriptis ex certa scientia confirmamus, perpetuis temporibus perpetuè va- litura; presentium sub Imperiali Majestatis sigillo testimonio literarum. Datum *Nürnberg*, Anno Do- mini M. CCCLXI. Indictione 14. 15. Calendas Maji. Regnorum nostrorum Anno 15. Imperii vero 7.

CXIV.

12. De-
cembre.

Traité de Paix entre JEAN Roi de France & CHARLES Roi de Navarre, fait ensuite & en consequence de la Paix de Bretagne. Avec le serment des deux Rois, fait à St. Denis le 12. Decembre. 1360. [MARTE- NUS Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col. 1480. Ex MS. Domini Bulteau.]

CHARLES par la grâce de Dieu Roy de Na- varre, Conte d'Evreux, savoir faisons à tous presens, & à venir, que comme desbas & dehors sentent mieux, ou espèrent à mouvoir entre Mon- seigneur le Roy d'une part, & nous d'autre; & sur ce eussions envoyé à Calais pour le temps que Monseigneur le Roy y estoit, nos amez & feaux conseillers l'Evesque d'Avranche nostre Chancelier, Messire Jehan Reomus, Messire Robert de Pique- ny chevaliers: Oye la requeste de noldits messages, Monseigneur le Roy deputa avecques eux reverend pere en Dieu l'Evesque de Therouenne son Chan- celier, le Sire d'Oderchan, & Messire Jehan Lou- vragée, ses Chevaliers & Marechaux de France; lesquels traitans sur tous ledits desbas & dehors, vindrent à conclusion de bonne paix & accord par le moyen du Roy d'Angleterre nostre tres-chier cousin, qui ad ce fut entendre par luy nostre tres- chier cousin le Duc de Lenclastre, & Messire Gau- tier de Mauny Chevaliers, comme mediateurs, par laquelle paix & accord toute ire, rencunes, & mal- talens, qui estoient & povoient estre entre Monsei- gneur le Roy & nous de tout le temps passé jus- ques aujourd'hui furent remises & deposees, quites & pardonnees d'une partie & d'autre. Et fut traitie & accordé par les dessusdits sur le fait de Monseigneur le Roy & de nous, en la maniere que s'ensuit.

Sur les demandes que les messages envoyez à Ca- lais de par le Roy de Navarre, ont faites au Roy de France, ou nom, & pour ledit Roy de Navar- re, pour cause des injures & dommages qu'il disoit à luy avoir esté faits en ses biens & en ses Terres, pour le fait & occasion de sa prinse, a esté traitie & accordé entre les gens du Roy de France d'une part, pour & ou nom de luy; & ledits messa- ges, pour & ou nom du Roy de Navarre d'autre, presens ad ce le Duc de Lenclastre, & Messire Gautier de Mauny, pour la partie du Roy d'An- gleterre, comme moyens, par la maniere qui cy a- pres s'ensuit.

I. Premierement, que au Roy de Navarre, & à ses freres, & à leurs gens, & à tous ceulx qui ont tenu leur partie; est pardonné toutes ires, rencunes, & maltalens, tous crimes, & meffais quelconques, qu'ils pourroient avoir faits, commis, & perpetrez en quelque maniere que ce soit, contre le Roy de France, son fils le Duc de Nor- mandie, ou autres, ou contre l'honneur & l'estat du Royaume & de la couronne de France, à cause de la guerre & de la dissencion qui a esté entre les Seigneurs dessusdits, de tout le temps passé jusques aujourd'hui, & en demourront quites & en bonne paix à tousjours, sans ce qu'ils en puissent, ou doivent estre acceüz, n'e punis en maniere quelle qu'elle soit.

II. Item, que audit Roy de Navarre, à ses freres, à leurs gens, & à tous ceulx qui ont tenus

leur partie, ou à leurs hoirs, seront rendus & res- tituez Royaulme & de fait, sans delai, toutes leurs Terres, villes, Chasteaulx, rentes, benefices, & possessions quelconques, qui du leur ont esté prins, saisis, ou arreztez. Et quant est de l'Eves- que de Laon, il joira de la spiritualité, & sera translaté hors du Royaume de France; & les gens qui à cause de la spiritualité auront à faire, pour- ront venir seurement, sans aucun empeschement. Et se en laditte spiritualité est mis aucun empesche- ment de par le Roy, le Roy le osera; & s'il estoit mis par autres, il procurera qu'il sera oité.

III. Item, est accordé que le Roy de Navarre, sesdits freres, leurs gens, conseillers, & autres qui ont tenu leur partie, jusques au nombre de trois cens personnes, desquelx le Roy de Navarre baillera les noms par escript dedens le jour de Pas- ques prouchaines, seront quites & absols de tous meffais que à eulx pourroient estre imposez, & par eux avoir esté fais ou temps passé, par quelque ma- niere, par quelconques causes que ce soit, tant à cause dudit Roy de Navarre, de ses freres, par leur fait comme autrement comment que ce soit. Et de ce seront faites les meilleures Lettres que on pourra, & y seront exprimez & declairez tous les fais que lesdits messages du Roy de Navarre y voud- ront exprimer & declairer. Et jurera ledit Roy de Navarre de nommer ceulx qui auront esté avec luy en la partie, & non autres.

IV. Item, est accordé que en donnant hostages souffisant audit Roy de Navarre, c'est assavoir dix ou douze personnes telles comme il voudra nom- mer, exceptez les enfans du Roy de France, ou Monseigneur PHILIPPE de France, se il plaist mieulx au Roy de France; il ira pardevers le Roy de France en aucune de ses villes, ou lieux tieulx comme ils verront que l'en sera de fere, & luy sera ferelement & feauté.

V. Item, est accordé que les forteresses tenues par le Roy d'Angleterre en la Terre du Roy de Na- varre, lesquelles parmy la bonne paix faite entre les Rois de France & d'Angleterre, doivent estre rendues au Roy de France, seront rendues audit Roy de Navarre par la main du Roy de France: c'est assavoir à luy celles qui sont de son propre he- ritage, & celles qui estoient tenues de luy à ceulx de qui elles estoient, ou à autres qui de luy les tendront par la maniere que elles estoient tenues audevant de la guerre.

VI. Item, est accordé que le aucun vouloit faire guerre au Roy de Navarre es Terres que il tient ou Royaume de France, ne terres contre luy, ne donra conseil, confort, ou aide, à celluy ou ceulx qui guerre luy voudront faire.

VII. Item, est traité & accordé que les accors & traitiez faits entre le Duc de Normandie & la Royne BLANCHE seront tenus & accomplis, & par le Roy de France confermez, quant ad ce qu'il touche son douaire & heritage de deux mille li- vres.

VIII. Item, que sur toutes les choses, dessusdi- tes & chacune d'icelles seront faites les meilleures Lettres que l'en pourra, & les plus grans seurtés que faire & donner s'y pourront. Nous les choses dessusdites, & chacune d'icelles ainsi traitiees & à nous rapportees par nosdits commissaires; & les- queles si comme il nous disrent & afferment avoir esté jurées d'une partie & d'autre audit lieu Calais, en la presence de Monseigneur le Roy, de nostre- dit cousin le Roy d'Angleterre, & de plusieurs au- tres qui là estoient, le xxiv. jour d'Octobre der- rain passé. C'est assavoir pour la partie de Monsei- gneur le Roy, & de son commandement par nostre tres-chier oncle le Duc d'Orléans, par ledit Eves- que de Therouenne, nostre cousin le Conte de Tan- carville, & les Marechaux dessusdits; & pour no- stre partie par nostre tres-chier frere messire PHILIPPE de Navarre, l'Evesque d'Avranche nostre Chancelier, nostre cousin le capal de Buch, Mes- sire Jehan, & Messire Robert nos Chevaliers dessus- dits, sur le Corps de Notre Seigneur, & sur les Saints Evangiles eumes agreables, & les loiaimes & approuvames; & depuis Monseigneur le Roy étant à Saint Denys le xxi. jour de ce mois de Decem- bre, allames devers luy audit lieu, & jurames & promesses de nostre partie, en la fourme & manie- re contenuz en une cedule, de laquelle la teneur s'ensuit:

Nous

ANNO
1360.

ANNO 1360. Nous CHARLES Roy de Navarre, Conte de Dreux, promettons & jurons loyaument & en bonne foy, de nostre pure & franche volenté, sur le Corps de JESUS-CHRIST Sacré, & sur les Saints Evangiles qui cy sont, renir, garder & entener, & accomplir fermement & entierement la paix traitée & accordée derrenierement à Calais, entre les gens de nostre très-chier & très-redoubté, & Monseigneur Pere le Roy de France, qui cy est, pour luy & en son nom d'une part, & nostre frere Monseigneur PHILIPPE, & nos gens pour nous & en nostre nom d'autre part: & jurons & promettons comme dessus, que dorénavant à tousjours nous serons bons & loyaux à nostre dit Seigneur & pere, & luy garderons sa personne, son honneur, & son estat, comme son bon & loyal fils, tubget, & homme lige de tout ce que nous nous tenons ou Royaume de France.

Il incontinent à ceste heure, Monseigneur le Roy jura & promit de la partie en ceste maniere: Nous JEHAN de France jurons & promettons loyaument & en bonne foy, de nostre pure & franche volenté, sur le Corps de JESUS-CHRIST sacré & sur les Saints Evangiles qui ci sont, laditte paix & accord tenir & garder semblablement de nostre parne dorénavant à tousjours; & que nous aurons bonne amour en nostre dit fils le Roy de Navarre; & serons à nostre dit fils bon Seigneur & pere. Si donnons en mandement & commandons estreoitement à nos très-chiers freres Monseigneur PHILIPPE dessus dit, & Messire LOUIS & à tous nos Officiers, conseillers, chanceliers, & sudgez de quel conquies estat qu'ils soient, ou à leurs lieutenants, & à chacun d'eux sur qu'onques ils se peuvent mesfaire envers nous, que toutes les choses dessus dites, & chacune d'iceles gardent, & facent garder fermement, si comme à chacun puet appartenir. En leur defendons & à chacun d'eux que rien ne fassent, ne attemptent, ne fassent, ou conseillent estre fait ou attempté au contraire en quelque maniere sur les pannes dessus dites. Es que ce soit ferme & estable à tousjours, nous avons fait mettre nostre seel à ces presentes Lettres. Donné à Saint Denis en France l'an de grace mil CCCLX. ou mois de Decembre.

CCV.

1361. Vergleich zwischen RUDOLPH den IV. Herzog zu Oesterreich / dann JOHANN Bischof zu Basel wodurch der Herzog die Herrschaft Pfirt benachbarten Städten zu Lehen empfangen / mit dem Beding / daß solche weder verkauft / verlehent noch entfremdet werden dem benachbarten Stifft von Basel. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Special Continuat. I. Absq. 4. pag. 14.]

C'est-a-dire.

Convention entre RUDOLPHE IV. Duc d'Autriche, & JEAN Eveque de Basle, par laquelle ledit Duc reçoit de l'Evesque JEAN la Seigneurie de Ferrete en Fief pour lui & pour ses Freres, avec toutes ses Villes, Chateaux, Dependances, & appartenances; à condition neantmoins de n'en rien aliener, ni soustraire au prejudice de l'Evesché de Basle.

Wir Rudolph der Vierthe von Gottes Gnaden / Herzog zu Oesterreich / Steyer / Kärnten / Herz zu Savoy / Graf zu Tirol / Pfirt / Kiburg / Marggraf zu Burgau und Landgraf zu Elßß / an unser Herzog Friederich / Herzog Albrecht / und Herzog Albrecht / unser Brüder / Stätt / und Wir Johannes von Gottes Gnaden Bischoff von Basel thum kund allemänniglich / daß wir und die Herrschaft von Pfirt / und diese nachgeschriebene Lehen und Güter / also übereinkommen sind / lieblich / freundlich / gültlich und williglich / daß wir Herzog Rudolph Pfirt die Herrschaft / und was dazu gehört / und mit Pfirschen die Vestung von Pfirt / Burg und Stadt / Burg und Wain / und alles das dazu gehört / Schloß und / Lonsberg / Borsberg / Liebenstem / Althaus / Amersbach / Spersbach / Hohenst / Wern / den Hof zu Samheim / mit allen so dazu gehört / an

hen und aussen / Mann und Dienst-Mann und die Höfe / Althaus / Amersbach / Spersbach / Hohenst / Wern / den Hof zu Samheim / mit allen so dazu gehört / an unser Herzog Friederich / Herzog Albrecht / und Herzog Albrecht / unser Brüder / Stätt / und Wir Johannes von Gottes Gnaden Bischoff von Basel thum kund allemänniglich / daß wir und die Herrschaft von Pfirt / und diese nachgeschriebene Lehen und Güter / also übereinkommen sind / lieblich / freundlich / gültlich und williglich / daß wir Herzog Rudolph Pfirt die Herrschaft / und was dazu gehört / und mit Pfirschen die Vestung von Pfirt / Burg und Stadt / Burg und Wain / und alles das dazu gehört / Schloß und / Lonsberg / Borsberg / Liebenstem / Althaus / Amersbach / Spersbach / Hohenst / Wern / den Hof zu Samheim / mit allen so dazu gehört / an

ANNO 1361.

CCXVI.

Kayfers CAROLI IV. Privilegium denen Herzogen von Oesterreich RUDOLPHEN, FRIEDRICHEN, ALBRECHTEN und LEOPOLDEN ertheilt / wodurch Er Ihnen die freyheit bestattet / daß keiner von ihren Unterthanen aus Oesterreich / Steyer / Kärnten / Crain / Ortenaw und Windischen Mark / Schwaben / Elsaß / Sundgau / Ergau / Turgau / Burgunden / Glarus und auf dem Schwarz-Wald / und was mehr zu diesen Landen gehört / für kein fremdes so Reichs-als anders Gericht könne citirt und belanger werden / ohne nur im fall denegata justitia. Geben Prag am St. Stephens tag / als er gefunden ward 1361. Mit einer andern Confirmation von eben diesem Kayser über dieses Privilegium Herzogen Albrecht und Leopolden von Oesterreich ertheilt. Geben zu Wien am nächsten Samstag nach des H. Creuges tag als es erfunden ward 1366. Nebst Bischofs Nicodemi von Freysingen Transsumptum darüber, Datum Wien 8. April

3. April.

dictas Literas ad nos recepimus ipsasque vidimus, ANNO
imposuimus, & unacum Notariis infrascriptis au- 1361.
cultavimus diligenter, quibus sic visis inspectis &

Privilege accordé par l'Empereur CHARLES IV. aux Ducs d'Autriche RODOLPHE, FRIDERIC, ALBERT, & LEOPOLD, portant confirmation de leurs Immunités, savoir : Que leurs sujets d'Autriche, de Styrie, Carinthie, Carniole, Portenau, & Windischmarc; Snabe, Alface, Sengrauw, Ergauw, Turgauw, Bourgogne, Glaris & Forestnoire, & ceux de leurs Dependances, ne pourront être cités, accusés ni appelés devant aucun Juge étranger, soit de l'Empire, soit autre, si non en cas de dérogation de Justice. A Prague le jour de l'Invention de St. Esmeine 1361. AVEC La Confirmation de ce Privilege par le même Empereur, en faveur des Ducs ALBERT & LEOPOLD. A Vienne le Samedi après l'Invention de la Ste. Croix. 1365. ET AVEC Le Transjumpt de ces deux Pieces par NICODEME Eveque de Frisingen. A Vienne le 8. Avril. 1435.

didias Literas ad nos recepimus ipasque vidimus, inpleximus, & unacum Notariis infrascriptis auctulativimus digiterent, quibus hic visis impetis & aulculatits, easdem sanas integras & illas, omni que prorsus vide & sulpsione carentes repperimus, & invenimus. Idcirco hujusmodi Literas per Notarios hufcriptos transsumi de verbo ad verbum & exemplari, ac in publicam transumpti formam, nil addendo vel minuendo quod senlum variet aut mutet intellectu, redigi mandavimus. Et nos Erhardus Officialis prafatus, Decretum nostrum auctoritate ordinaria nobis commissa, interpo'uimus & interponimus per prafentes. Volentes & auctoritate jamdicta decernentes, ut prafenti transumpto publico tanquam ipis Literis originalibus ubique locorum in iudicio & extra fides plenarie possit & debeat adhiberi. Tenor vero prime Lite re sequitur & est talis.

Tenor vero secundæ Literæ sequitur & est talis:

W Ir Karl von Gotes Gnaden Römischer Keyser / ze allen
Zeiten Merer des Reichs und Kung ze Behen / tun
kunt offentlich mit diesem Briefe allen den die in sehen / horen
oder lesen / das wir vormals zu den Zeiten / da wir dem noch
Römischer Kung waren / solich freyspatz und Rechte gegeben und
Gnade getan haben weisent den Hochgeborn Albrechten seliger
Gedächtnis Herzogen ze Osterreich / zu Steir und ze Kärnten
unsern

ANNO
1361.

unsern lieben Ohain und Gützen / und allen seinen Söhnen und Erben / als sy auch der von Alter Recht haben / daß man ire künlicheren / Ritter oder Knechte / Wanne / leute noch Diener / Edel noch Bürger / oder wie sie genant sint / außser ihren länden und Sitten sie Desseirich / je Steit / je Rendten / je Knecht / je Pörmann und auf der Wündischen Wärdich / je Smolden / je Elßß / je Cuntzen / je Ergan / je Burgan / je Smeiden / je Glarus und auf dem Swargenwalde / und was in denselben länden gehört / geloben noch gesogen werden sol auß der genannten Hergogen von Desseirich Gerichten / und dheimelag Sagen für unser Hofgerichte noch für dhainen unsern ländre / noch mit Namen vor unser künlicheren je Notwil / oder von dhain ander unser Dinstat und Gerichte / wo wir die von des Heiligen Reiches haben / noch vor dhain främder Gerichte / es waz dann / daß jeman in denselben Hergogen von Desseirich Gerichte Rechtlos gelassen würde / und das gar künlich und on gewerde wüßentlich wäre / der mag sein Recht wol fürbas vor unsern Gerichten suchen / und lust anders nimen / darumb haben wir aber nu mit Keyserlicher Wichte Vollmacht / für uns und alle unser Nachkommen an dem Heiligen Römischen Reiche / den Hochgerbornen Albrechten und Kempten / je Desseirich / je Steit / je Rendten / je Knecht Hergogen / Herren auß des Wündischen Wärdich und je Pörmann / Grafen je Habsburg / Künig / Eröl und je Pörm / Margrafen je Burgan und Kuntzen / großen in Elßß / unsern länden lieben Söhnen und Gützen / und allen von Nachkommen und Erben ewiglich die vorgenante Recht / freyheit und Gnade bestetigt und gegeben mit Rechten wissen / und geben In auch die von neuen dingen / recht und recht mit Keyserlichen Wichten und mit Kraft dier gegenwärtigen Hantwelen / und gebieten auch davon ernstlich / da unsern Haben / allen unsern gegenwärtigen und künftigen Hergogen / künlichen / künlichen und allen die darüber gesprochen oder werden / und sündlich dem künlicheren je Notwil / Aber der je ut den Zeiten ist oder wirdet / und allen andern Richtern / wo die geschehen und wie sy genant werden / daß sie der vorgenanten Hergogen von Desseirich künlicheren / Ritter / Knechte / Bürger / Wanne oder Diener / edel noch unedel / vor sich nicht loben / durch jemens Elage wüßten / noch in dhaine wege über si richten und dheimelag / Sagen / es sey dann gar künlich und on alle gewerde wüßentlich / daß der Elage Rechtlos gelassen sey und Rechts nicht bekomen müze. Aber wir mannen und wollen / daß dieselben Hergogen vollständig bleiben in den genannten iren länden und Gerichten / und mit Namen in der Grafschafft je Egnol bei allen den genannten minich andern iren freyheiten / Rechten und guten gewonheiten / die ire Vordere und sy von Alter gehabt und herbracht haben. Aber aber darüber in dhaine wege vormals getan hette oder sie basz tette / und jemens der in der genannten Hergogen Gerichten nicht Rechtlos gelassen wäre / geachtet hätt / oder sündlich richtende müde über denselben Hergogen leute / das sol künne Kraft haben / wem wir das mit Keyserlicher Wichte genzlich abtunen und vermeiden. Wir istund diß Priß / versetzt mit unsern Keyserlichen Majestät Priß / Geben je Wem nach Gots Gewerde dreihundert Jare / darumb in dem Gode und sechzigsten Jare / an dem nächsten Cuntzen nach des Heiligen Cruxesdag als es lunden wart / unser Reide in dem zweyzigsten und des Kaiserthums in dem zwelften Jare.

IN ejus rei testimonium presentes Literas seu praesens publicum transumptum per Notarios subscriptos exinde fieri, Sigillorumque nostrorum appensione fecimus communicari. Datum, & actum Wienne in Domo solite residence nostri Nicodemi Episcopi Frisingensis praebati in Stubella parva sub Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quinto, Indictione tredecima, die vero Veneris Octava mensis Aprilis, hora tertia vel quasi. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Eugenii divina providencia Pape quarti Anno quinto. Presentibus ibidem venerabilibus & nobilibus Viris, Magistro Petro Pachmulner de cretorum Doctore. Johanne Chintendorffer Barone terre Austriae. Wilhelmo Prawsdorff, Georgio Graß, & Wilhelmo Potinger Armigeris patavien-sis dioecesis testibus ad praemissa vocatis specialiter & rogatis.

(L. S.) Et Ego Johannes Clepekch de Laiban Clericus Aquilegensis dioecesis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia praedictarum Literarum productioni, exhibitioni & ostensionibusque aliis & singulis superscriptis dum sic ut praemittitur, per praefatos, Reverendum & venerabilem in Christo Patrem & Dominos Nicodemum Episcopum & Everhardum Herrant Officalem & coram eis agebantur & fiebant, unacum praenominatis testibus & Notario subscripto praesens fui, eaque sic fieri vidi & audivi, praefatasque Literas nil addendo vel minuendo aut mutando, quod facti substantiam mutet aut variet intellectum,

de mandato praedictorum Patris & Dominorum Episcopi & Officialis transumpti, transscripti & cum Notario publico subscripto exemplavi, & quia praesens publicum transumptum five praesentes Literas cum dictis Literis originalibus facta tamen per me cum Notario infra-scripto diligenti collatione & auscultatione praesentis transumpti, ad ipsas Literas originales per omnia inveniri concordare, Ideo praesens publicum Instrumentum five Literas praesentis transumpti exinde contexti & in hanc publicam formam redegi, Meque aliis occupato negociis per alium fideliter scriptum hic me manu propria subscripsi, Signoque & Nomine meis solitis & consuetis unacum praebitorum Patrum & Dominorum sigillorum appensione & Notarii publici infra-scripti subscriptione consignavi rogatus & requisitus in fidem & testimonium omnium & singulorum praemissorum.

(L. S.) Et Ego Pangratus Contr. Sram-bart Clericus Patavien-sis Dioecesis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, ac coram dicto venerabili Patre & Domino Everhardo Herrant decretorum Doctore Officiali, Curie Patavien-sis scriba, Quia praedictarum Literarum Originalium productioni, exhibitioni, transumptioni & decreti Interpositioni omnibusque aliis & singulis dum sic ut praemittitur per praefatos Reverendum & venerabilem in Christo Patrem & Dominos Nicodemum Episcopum, & Everhardum Officalem & coram eis fiebant & agebantur, unacum praenominatis testibus & Notario Collega meo supra-scripto praesens interfui, eaque sic fieri vidi, & audivi, Ideoque praesentes Literas five praesens publicum Instrumentum cum dictis literis Originalibus per alium fideliter scriptis five scriptum debiteque collationatum, nil addito vel mutato quod facti substantiam variaret aut intellectum mutare posset, de mandato lupradictorum Reverendi ac Venerabilis Patris & Dominorum Episcopi & Officialis unacum Collega meo supra-notato transscripti, publicavi, exemplavi & in hanc publicam formam redegi, Signoque & nomine meis solitis & consuetis unacum praebitorum Patris & Dominorum Sigillorum & appensione atque Notarii Publici memorati subscriptione consignavi, in fidem & testimonium praemissorum rogatus specialiter & requisitus.

CXVII.

Reunio & Consolidatio Ducatus Burgundiae, & Campaniae, Tolosae Comitatum, nec non Ducatus pariter Normaniae sub certa conditione cum Regno Franciae, per JOANNEM Francorum Regem facta. Datum Parisiis Mense Novembri Anno Domini 1361. [CA-TEL Histoire des Comtes de Tolouse Liv. 2. chap. dernier pag. 398.]

Johannes Dei gratia Francorum Rex licet sceptri regalis imperiosa Majestas in apicem Celsitudinis sursum elevata suorum subditorum reique publica jugiter invigilet commoditatibus & subjectionum commoditate Principis locupletetur potentia, tamen non ad hoc solum gloriose coronae jura regalia tenens & ad ejusdem exaltationem magnificam, gloriosam decorumque aspirans suam considerationis perspicacissimos oculos debet erigere. Istorum & eorum alterum alterius auxilio temper eguit, ut in subditorum prosperitatibus gaudeat se felicem; & in sui diadematis exaltatione suum stabilire imperium. Sanè nos divina favente clementia supra Cathedrali regalis praeminentiae sublimati Francorum praesidentes gloriose coronae, quam felicibus praedecessorum nostrorum meritis inclitis, inter ceteras hujus orbis dominationes, & regias potestates ipse per quem Reges regnant gloriosius exaltavit, scientiarum & aliorum bonorum superius beneficiis victoriosisque tribuit gloriari triumphis. Donec nostris novissimis temporibus idem Rex Regum & Dominus, post tam prospera, in signum dilectionis comprobanda, nobis subministravit adversa, quoniam hostium nostrorum impietas, exigentibus hominum peccatis, adversus nos hostiliter insurrexit, & post illata per Regni nostri diversa estimata manifesta

ANNO
1361.

ANNO
1361.

nifesta & non modica dispendia, idem Dominus omnis coronæ nostræ gloriam fugillans per eum sic exaltatum in persona nostra humiliari, & nostram personam hostium nostrorum concludi & captivari manibus voluit & permittit, tandem illo procurante qui est autor pacis & amator libertatis, non modicum nostra corona in sui alienatione patrimonii per nos facta, passa est detrimentum, quod si fieri nobis & publico credidimus expedire, ut quod bellorum calamitas introduxit, præsentis pacis lenitate sopiatur. Quapropter ad nostræ coronæ exaltationem, decorem & Magnificentiam nostræ providentiæ figentes intuitum eidem præsentibus quam futuris, quod cum nuper per mortem carissimi filii nostri Philippi Ducis Burgundiæ, &c. Ducatus Burgundiæ, cum iuribus & pertinentiis universis nobis in solidum, jure proximitatis, non ratione coronæ nostræ, debitus, ad nos fuerit devolutus, & in nos jure successorio translati ac à nobis tanquam nos acceptatus, ipsum etiam Ducatum Burgundiæ ac Comitatum Campaniæ, nec non Comitatum Tolosæ ad nos pleno jure spectantes, cum ipsorum singulorum iuribus & pertinentiis universis nostræ felici Francorum coronæ de nostra certa scientia & auctoritate Regia donamus & inseparabiliter conjungimus, & solidamus, iuribus dictæ nostræ coronæ dictos Ducatum Burgundiæ, Comitatus Campaniæ & Tolosæ, ex nunc applicantes, appropriantes & nostra ea jura innovantes, & sic solidatos in perpetuum dictæ Coronæ per præsentem volumus ac decernimus unitos, quoscunque alios successores in eisdem Ducatum & Comitatus, præter futuros Reges Francorum, in perpetuum excludentes, insuper dictæ nostræ coronæ augentes insignia Ducatum Normaniæ volumus in modum qui sequitur, nostræ coronæ sociari. Nam cum dictus Ducatus Normaniæ de præsentis sine cujusque injuriis dictæ nostræ coronæ uniti requirit seu consolidari, cum eodem Ducatu Carissimus noster primogenitus Carolus Delphinus Viennensis ex dono Regio per nos sibi facta jam plurimis temporibus fuit & sit investitus, & eidem ejus reale quæsitum quem legitimum possidentem sicut nec alium quemcumque spoliare non intendimus, ipsum tamen Ducatum Normaniæ tunc nostræ dictæ coronæ unendum & consolidandum volumus & disponimus altero duorum casuum subsequente eveniente, videlicet quando nobis præsentis vita subsistens dictus primogenitus noster in Regno successor extiterit à quo tunc consolidandum jubemus & tamen ipsum quantum possumus obligamus, cum insignia coronarum suscipiet, præstare tunc juramentum, quod nunquam per ipsum inter ea sic unita & conjuncta aliqua generabitur divisio seu scissio, pro quibus omnibus & singulis adimplendis totaliter & complendis dictum primogenitum carissimum nostrum juramento volumus altringi, & super hoc per ipsum de præsentis solemne præstari corporaliter juramentum, vel si, quod absit, ordine mortalitatis turbato, nobis adhuc vita fungentibus, dictus noster primogenitus diem suum clauderet extremum, dictum Ducatum Normaniæ tunc uniemus, consolidabimus, & unire seu in perpetuum consolidari tunc promittimus, prout in dictis Ducatu Burgundiæ, & Comitatus Campaniæ & Tolosæ superius est expressum. Promittentes sub fidelitatis juramento, quo eidem nostræ coronæ sumus obligati, contra hujusmodi dispositionem & ordinationem prædictas seu contra aliqua præmissorum aliqua via directe vel exquisito colore per obliquum & indirectè vel directè non venire vel contrarium attentare. Quæ sic fieri & impleri jam ad Sacrosancta Dei Evangelia manibus supra elevatis juravimus solemnitè & servari, & ad quæ perficienda & observanda perpetuo nos, & futuros successores nostros Reges Franciæ, obligamus & volumus esse adstrictos, ac dum insignia coronationis recipient ad prædicta juramenta renovanda per eodem modo & forma prædictis ipsos teneri volumus per præsentem, ad quorum fidem omnium ac plenissimam confirmationem, nostrum præsentibus Litteris fecimus apponi Sigillum. Datum in Castro nostro de Lupara prope Parisiis, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo primo, mense Novembris, per Regem in suo Consilio.

CXVIII.

ANNO
1363.

23 Julii.

Instrumentum de Donatione GALEATII de Salutiis facta Amadeo Comiti Sabaudie de omnibus terris, ac bonis suis, nec non de eorum Inféudatione per dictum Comitem Sabaudie in continenti facta in favorem ejusdem GALEATII, juramento, atque osculo interveniente, cum expressione fidelitatis & Homagii legit. Actum apud Verzolim 23 Julii Anno 1363. Indictione I.
[Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantouë.]

ANNO Domini Millesimo trecentesimo sexagesimo tertio, Indictione prima, die vigesima tertiamensis Julii, per hoc Instrumentum publicum cunctis appareat evidenter, quod in Testium, & mei Notarii subscriptorum presentia propter infra scripta personaliter constitutus Illustri, & magnifico Principe Domino Amadeo Comite Sabaudie ex una parte, & Galeachio de Saluciis nato Domini Thomæ Marchionis Saluciarum quondam ex altera, Idem Galeachius certus, & plene instructus ut asseruit de Jure suo, & de facto gratia ac voluntate sua spontanea non vi, non dolo, non metu inductus, nec aliquo fraudis ingenio ut asseruit circumventus, sed ex sua mera & libera voluntate dat, donat, tradit, cedit, & concedit donatione mera pura, simplici, & irrevocabili, quæ dicitur inter vivos dicto Domino Comiti presentem, stipulanti, & recipienti pro se, & suis, videlicet totam terram suam scilicet Castra Villas, loca, homines, homaggia, Domos, Possessiones, Predia, & generaliter omnia, universa, & singula bona sua, quæ habet, & quæcumque sint, & ubicumque consistant, & quocumque nomine censentur, se devotissimè idem Galeachius de prædictis bonis suis omnibus ipsi Domino Comiti per eum donatis, & ipsum Dominum Comitem presentem, & recipientem pro se, & suis de ipsis investivit per traditionem unius parvi libri sacras continens scripturas nihil, Juris rationis vel dreiture retinens in eisdem ad habendum, tenendum, & pacifice providendum & quicquid ipsi Domini Comiti, & suis de ipsis rebus donatis deinceps perpetuo placuerit faciendum, & se constituit idem Galeachius prædicta omnia universa, & singula per ipsum donata ipsi Domino Comiti se tenere, & possidere precario nomine ipsius Domini Comitis, donec, & quousque idem Dominus Comes de prædictis rebus sibi donatis per dictum Galeachium, possessionem, vel quasi apprehenderit corporalem, quam apprehendit, & sibi retinendi idem Galeatus dat, & donat ipsi Domino Comiti recipienti pro se, & suis auctoritatem, & licentiam, quotiens suæ fuerit voluntatis, nullius alterius personæ super hoc licentia requisita, & promissit idem Galeatus pro se, & suis per juramentum suum ad Sancta Dei Evangelia corporaliter prestitum, & sub hypothecca, & obligatione omnium bonorum suorum presentium, & futurorum, presentem donationem per ipsum factam, ratam, gratam, & firmam habere perpetuo, & tenere, nec in contrarium facere vel venire, nec eam aliquo casu ingratitudinis revocare, sed de ipsis rebus omnibus donatis per ipsum eidem Domino Comiti tot & tantas donationes faciat, ac vult, & intelligit esse factas, quod neutra ipsarum summam quingentorum aureorum excedat & quod infinitatione non indigeant aliqui, renuncians hoc in facto idem Galeatus per Juramentum suum prædictum omni actioni, & exceptioni deli mali, metus, & infactum exceptioni dictæ donationis non factæ, Juri dicenti nationem propter ingratitudinem revocari posse, Juri dicenti donationem summam quingentorum aureorum excedentem absque infamatione non valere, & omni altero Juri Canonico, & Civili per quod contra prædicta posset facere vel venire: quæquidem donatione facta per ipsum Galeatum ipsi Domino Comiti ipse Dominus Comes considerans, & attendens affectionem & sinceram, & veram dilectionem quam habet ad dictum Galeatum, & ipsius perpetuis servitiis per ipsum Galeachium eidem iam impensis, & quæ sibi, & suis impendere poterit in futurum, pro se, & suis heredibus, & successoribus universis dat, donat, cedit, tradit, & concedit dicto Galeatio presentem, & recipienti pro se, & suis in feudum legitimum, nobile, antiquum, & paternum, ita & taliter quod naturam sapiat,

ANNO
1363.

plat, & habet nobilis feudi antiqui, & Paterni, videlicet omnes res donatas per ipsum Galeatium dicto Domino Comiti suis, Castra, Ville, loca, homines, homagia, fidelitates, feuda, merum, mixtum Imperium Jurisdicchio omnimoda, servicia, census, usagia, montes, nemora, possessiones, palcia, molendina, Baptitoria, & res alie quacumque, quas idem Galeatius tenebat, tenere poterat, debebat, & tenere videbatur tempore donationis predictae, de ipsis bonis suis omnibus ipsi Domino Comiti factae, & de ipsis rebus omnibus & bonis ipse Dominus Comes dictum Galeatium infeudavit, & ipsum de ipsis investivit per traditionem cujusdam parvi libri sacras continens scripturas, nihil Juris vel rationis idem Dominus Comes retinens in predictis rebus & bonis, nisi dumtaxat homagium ligio, superioritate, & jure feudi, & una cavaleria de uno equo, & uno Ronzino pro castro, & Villa debita de Broizafcho, qua quidem Investitura sic praestita idem Galeatius pro se, & suis heredibus, & successoribus universis sponte confessus est predictas res sibi in feudum donatas per dictum Dominum Comitem se tenere velle, & tenere debere ab ipso Domino Comite, & suis heredibus, & successoribus universis in feudum ligium, nobile, antiquum, & pateternum, & de feudo ipsis, & suorum ligio, nobili, antiquo, & paterno, & sub homagio, & fidelitate ligiis per ceteris quibuscumque, quod quidem homagium ligium, & fidelitatem ligium idem Galeatius pro se & suis eidem Domino Comiti praestitit, & recipiendi pro se, & suis in continentem realiter fecit manibus ipsius Galeatii positas & iter manus ipsius Domini Comitis, & osculo interveniente cum expressione verborum fidelitatis & homagii, & aliis solemnitatibus opportunis, & promissit idem Galeatius per juramentum suum, ad Sancta Dei Evangelia corporaliter praestitum, & sub hypotheca, & obligatione omnium bonorum suorum praesentium & futurorum pro se, & suis ipsi Domino Comiti praestitit, & recipiendi pro se, & suis, eidem Domino Comiti, & suis fidelis existere, honorem, statum, & membra ipsius omnimode promovere, dampnum, & incommodum ipsius posse ejus evitare & quod quam primum sciverit ejus dampnum, aut incommodum fieri, vel tractari, eadem oretenus, vel per litteras nunciare, & cetera alia ipsi Domino Comiti, & suis facere, & observare, quae in forma fidelitatis novae, & veteri continentur, & ad quae fidelis homo ligus, & Vassallus Domino suo ligio tenetur, & de dicto feudo ipsi Domino Comiti, & suis predecessores servare ligio contra omnes, protestando tamen idem Galeatius quod si dictus Dominus Comes non observaverit pacta sibi promissa de quibus constat Instrumento publico die praesentis per me Notarium infrascripto recepto, quod dictus Galeatius non teneatur ad homagium lapradictum, & viceversa dictus Dominus Comes per se & suis promissit per juramentum suum ad Sancta Dei Evangelia corporaliter praestitum, & sub bonorum suorum omnium hypotheca eidem Galeatio praesentis, & recipiendi pro se, & suis dictam infeudationem, sive in feudum dationem, & investituram predictas per ipsum factas ipsi Galeatio ratas, gratas, & firmas habere perpetuo & tenere, & non contrasacere, vel venire, nec alicui contravenire vident in aliquo consentire, & dictas res eidem Galeatio in feudum donatas sibi, & suis manutene, & defendere ab omnibus, & contra omnes. Renunciantes idem Dominus Comes, & Galeatius in hoc facto per Juramenta sua predicta omni actioni, & exceptioni doli mali, metus, & infamiae, petitioni, & obligationi libelli, copia praesentis Instrumenti, & note, & dictus Galeatius exceptioni dictarum donationis, confessionis, recognitionis, & homagii praestiti non factorum, & non rite, & legitime factarum, Juri dicenti per quod deceptus in contraditibus subvenitur, & Dominus Comes exceptioni dictae donationis in reudum, & Investiturae per eum non factarum & non rite, & legitime factarum, & ipsi ambo contra alteri Juri, Privilegio, & statuto per quod contra predicta vel aliquid praedictorum possent facere, vel venire, volentes, & praecipientes dicti Domini Comes & Galeatius de praedictis omnibus per me dictum Notarium infrascriptum, & per Jacobum de Podio de Verzolio Notarium publicum fieri, & in formam publicam reddigi plura publica Instrumenta, & tot quot fuerint petita, ut melius, & fortius fieri, & dictari poterunt ad consilium peritorum, facti tamen substantia non mutata. Actum apud Verzoliolum in Domo Minii Acellii, Praesentibus

TO M. I. PART. II.

Domino Aymono de Aquis Simonodo de Sancto amore, Francisco de Marol, Girardo d'Estres Militibus, Petro de Mire Legum Doctore, Domino Fratre Stephano, Presbitero Odolino, & Daniele de Blandrate Nobilibus vocatis testibus ad praemissa, & Ego Joannes de Alberis auctoritate Imperiali, & dicti Domini Comitis Sabaudiae Notarius publicus praemissis omnibus interfui, & praesens Instrumentum requisitus una cum dicto Jacobo de Podio recepi ipsamque auctoritate mihi concessa per dictum Dominum Comitem de protocollo meo levavi, & in formam publicam reddigi feci per Johannem de Nuperia Notarium publicum ad oppus ipsius Domini Comitis in eoque manu propria me subscripsi, & ipsum signis meis confectis signavi.

Cum ejus Authentico in pergamina scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuae adservato praesentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die 16. Augusti 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castilleonus ejusdem Archivii Praefectus, hac die 16. Augusti 1720.

CXIX.

Pactum Advocatie & Protectionis Engelberti Graffen von der Marck/ mit der Stadt Dortmund aufgerichtet feria quarta proxima post festum S. Mathiae Anno 1364. [LUNIG Teutsches Reichs Archiv. Parsis special. Continuatur. 2. abtheilung 4. absatz 16. pag 391.]

22. Septembris.

C'est-à-dire.

Pacte d'Avocatie & de Protection entre ENGELBERT Comte de la Marck & la Ville de Dortmund. Fait la quatrieme Perie après la Feste St. Mathieu. 1364.

W Engelbert Graue von der Marck been künig allen kunden / und bekennen in diesen openen Briev / dat wy by Gunt / und Frundschaft hebben te rath unser Wronde uns und unser Erben verbunden und verbinden mit der Stadt / mit dem Rade und mit den gemainen Bürgern von Dortmund / als lange wy Graue Engelbert leuen / und loeten in guten treuen / dat wy ope kess / und ope Guch bestimmen solt und mit / und en traidenken helven tegen alle biere / die nu Er vanden stet / und binnen den tydt dat wy levet / er vande werdet / up unser Erboden / eventoir und eigenen Kössen / wy genohuen in diesen Verwunde und Freundschaft van unser wegen den Könighen Riche und Christenen und Edlen Herren / Herren Adolff unser Broder / Erzbischoff tho Colen / Herren Johanne Bischoff tho Münster / Herren Engelbert Bischoff tho Lubick / Herren Wilhelm tho Bilsen / Herren Wilhelm von dem Berge / Herren Johan von Elwe / Herren Godbert von Amispey / Herren von Tacklingborg / Herren Diebertich von Lunsburg / den jungen Grauen Herren Bernde / Herren von der Lippe / Diebertich von der Marck / unser Bruden / und Simon von der Lippe / unser Neuen / und ughenommen von der von Dortmund wegen den Könighen Riche / Herren Adolff Erzbischoff von Colen / Herren Godbert Graue von Amisberge / und den Erden Münster / Dinsbrunge und Soest / und wy Graue von der Marck vorgeenelt verbinden uns und uns Erben mit der Stadt / mit den Rade

B b

ANNO
1364

und gemeinen Bürgern von Dortmund in wise und unterschieden / als hier in geschriben stet / dat die von Dortmund sullen einen pölichen den / und von einer pölichen neuen von aller Ansprach na Bröndschop off na rechte / wantre nuy von dem Ansprach off na rechte den in wöllen / des Wands sollen wy sin / und wüt tho Hand wessen mit all unser Ambt-Lynde / de tho der tyde sind / Item weret Eade / dat die jene dey de von Dortmund veruuechten wöllen / er wer ein off mehr / und sonderlick unuonndet werden / sollen wy und mögen unsre Handshop acht Dage tho voren lumbig den / meret der Eade / dat ussen ten voregelenen Herren off einigen von den Herren / dey wy in dieser Bröndschop und veruuechte ingezogehenen hüt / und der Stadt und den Rade und der gemeinen Bürgern von Dortmund jenerigen Knye / Krieg / oploep / wöest off erlingen opföndu / himen der tyde dat wy leve / wan wy der von Dortmund mächtig sind tho rechte / en wöllen uns dan de Herren off de Herr des nicht hören / so en sollen wy und alle dey under uss in unser lande gestellen sind / der Herren sy ein off mehr / mit behülff noch forderlick wessen / sinder Argelich. Maer wy und de uns sollen und wüt der Stadt / den Rade und gemeinen Bürgern von Dortmund gesambheftig wessen sinder Argelich. Dort wölet dat jense Wöeste in unsre lande hüt jense Eade merer jenerigen Bürgern von Dortmund / bi sol noch off noch Guch andere Bürgern hinden off beuten / Maer alle die Wösten hier und Guch dat die Eade tegengot / und von dem soll die Reger nehmen ein amvortger Reger. Dort so wölte wy und läven in diesem Briere seide und wess tho halden / dat die Rade und gemeine Bürger von Dortmund mögen mit deren Guch / mit ehen Gesinne setze und wess in unserm Geleide / in unserm lande / Eade und wessene tonen / darinnen wessen / und durch unsre land und Herthop salten und rezen und uderkommen ohne jense Handshop / bi en were dat wy broede / dat dey betten na dieht off na Gehen / Dort wölte wy / dat so wanner und wo die de Bürger von Dortmund off olve Reger eine Wöstingz den wüt off ere Wanden / dat de Bürger und ere Reger mögen also dieht seide rezen durch unsre land und unsre Gerichte / worden auch unsre Ambt-Lynde de dat thor tyde wessen unde unsere onderstehen darum geschre von den Bürgern von Dortmund off von ehen Heleren / so sollen sey mit eres selwes lyven und mit unsern gangen lande den von Dortmund und ehen Heler ehen und Guch beschynen / und mit Kloten schlag en mit unsern gangen lande den von Dortmund und ehen Heler ehen und Guch beschynen / und en treuerten helpen. Dort wölte der Bürgern von Dortmund ein off mehr gesungen / off er Guch genonnen / dat sullen unsre Ambt-Lynde / dey tho der tyde sind / und uns understehen mit unsern gangen lande seiden na alle ere Wanden / dat soll nen von unsern understehen der von Dortmund Wanden huten off huten. Dat so verbinden mit unsre lyven / so wanner und wo die de dat Dortmund wessen wöte / dat dan so wöte von unsern Ambt-Lynden geschre wert von en / dat dan dey mit fines seide hüt und also wüt wopenden luyden / als se hebben mag / off mit unsern gangen lande ene nachfolung den off ehen Wanden / bi dat alle die vorgemelte Eade des tho bet gewart und gehalten werden / so wöllen wy dat alle unsre Ambt-Lynde de tho der tyde seyn / tonen tho Dortmund in der Stadt / und sollen loven in guten treuen seide und wess tho halden den Rade und den Bürgern von Dortmund / alle die vorgemelte Eade und Punkten na alle ere Macht / und dat die vorgemelte Eade des tho seide gehalten werden / so hebben wy von unsern Wanden gesant unsern leuen Rade Herren Hernam von Denter hat Rader unsern Ambtswann von Anno und Diederich von Brechtinshausen unsern Wösten tho Bitter / welche wöte sullen mit unsern Bürgerweissen de tho der tyde tho Dortmund sind / vollen Macht hebben tho lifene / tho verscheltene und tho eubene na rechte off in Bröndschoppe binnen der Stadt Dortmund alle Ding de tho rethvertigen sind von allen Eaden de vorgemelten sind / und wöte dat der Duerer unser Wösten vorgemelte en off se kope / off de in er Eade geset werde off gesaget / wo dieht dat gesaget / also dieht sollen wy binnen den nächsten 14. Nächten der einen andern off treue also gude in ohr Eade wöte seiden / sinder Weberprache. So Argelich utesant in allen des Ding / als ehen Dage der Wahrheit und Bestung aller diese vorgemelten Punkten / Wo hebben wy Engelbert Gawe von der Marck vorgemelt / vor uns und unsre Eiden unsre Grote Sögel wöten hangen an diesen Brief / Datum Anno Domini 1364. feria quarta proxima post festum B. Mathaei Apostoli.

CCX.

21 Juin.

Traité de JEAN IV. Duc de Bretagne & Comte de Montfort, avec l'Evesque & le Chapitre de Saint Malo, touchant certaines Impositions sur les Marchandises. Fait à Dinan le Vendredi avant la Feste de la Nativité de S. Jean Baptiste 21 Juin 1365. [LORINEAU histoire de Bretagne. Aux preuves col. 521.]

ANNO
1365.

LE Vendredi avant la feste de la Nativité Saint Jehan Baptiste vingtiesme jour de Juin, l'an mil trois centz soixante & cinq à Dinan, emprès plusieurs parlanes & proloquons qui avont esté entre nous Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort, d'une partie, & nous Guillaume par la permission Divine Evesque, le Deen, & le Chapitre de saint Malou de l'Isle, d'autre partie, hors de figure de jugement, sur le fait d'aucunes Impositions, Gabelles, & autres subventions nouvelles imposées depuis celines guerres qui ont esté en Bretagne, que nos Evesque, Deen, & Chapitre, & nos predecesseurs avions levé en nostre cité de saint Malou & au port dudit lieu; disans le pouvoir faire à cause desdites guerres & autrement pour la garde de nostre dite Cité; & que nouldit Due ditions à nous appartenir & en dedens les fins & medes de nostre Duché en quoy est celle Cité située & comprise, & non à autres, que autres, qui comme bon nous sembloit, pour la garde & deffense de l'Eglise & du peuple de nostre Duché, que autrement Surquoy nous avions fait defendre, en tant comme nous appartenoit ou pouoit appartenir en telz cas aultreiz Evesques, Deen, Chapitre, comme à nous appartenissent telles choses, qu'ils ne s'entre-missent de riens en lever, ne fere levée ou temps a-venir, leurs offranz comme garde d'Eglise, si ils a-vaient mestier de garde à ladite Cité, leur bailleur de nos gens, tant gens d'armes, que autres, pour les garder eulx & ladite Ville, les Bourgeois & habitants d'icelle, à nos propres coustz & depensz, & sans aucun prejudice à eux, ne à leurs libertez & franchises. Afin que celles choses cessassent du tout, qui estoient à grand dommage de tout le peuple, fut accordé entre nouldit Duc pour nostre part, & noulditz Evesque, Deen, & Chapitre pour la nostre; veuz & considerez les grandes necessitez que nouldit Due avons en present de chevanee à la garde & souteenance de nostre peuple nourrir & gouverner en paix & bonne tranquillité, emprès les longues guerres que il a souffert, & sans aucun prejudice d'une part ne d'autre, ne que riens en puisse estre trait à consequence ou temps avenir, sans ce que nouldit Due ne nos successeurs nous en puissions fonder d'aucun nouveau droit ne en plus large que nos predecesseurs le Duc Jehan, ne le Duc Artur, & autres nos devanciers Ducz de Bretagne y foulloyent avoir, & que de raison nous appartenit; ne que auxi ce porte aucun prejudice à noulditz Evesque, Deen, & Chapitre, à nostre Eglise, noz suiez, libertez, franchises, & exemptions, ne que par tant nous soit aussi aucun nouveau droit acquis ne en plus large que nos predecesseurs le foulloyent avoir, & qu'il nous appartient de raison en la maniere qui ensuit: C'est à sçavoir que sur toutes denrées & marchandises qui arriveront au port de saint Malou, tant à la blasterie que en la mer, & en la Rance, & autres lieux veissins deça les rochers appelez les portes de saint Malou, & tant à effir de ladite Cité, que à y entrer, ou porter aillours, quelle part que soit, seront levez certains subcides par certaines geniz de commun assentement à ce commis qui lesdites choses leveront comme simples personnes & sans user de Jurisdiction: C'est à sçavoir de chescun tonnel de vin dehors de Bretagne un mouton d'or, de chascun tonnel de vin du pays de Bretagne demé-real, de chascun tonnel de froment demé-real, de chescun tonnel de tous autres blez quart de real, de chascun tonnel de gresses & de miel un real, de chascun tonnel de char demé-real; de fil, draps, teilles, fer, acier, sel, epicerie, & de toutes autres quelconques denrées & marchandises, par chascun livre fix deniers, & selon cest pris en montant ou descendant, à estre par une fois edicts lieux tant soulement payez jusques à trays ans prochains venants & accomplis, à commancer des le jour de ceste acordance: desquels esmolumens & profits nouldit Duc pour ayder à soutenir les grantz charges que nous avons à present, pour cause que dit est, arons les deux partz; & pour ce que ladite Cité à mestier de garde, & d'estre tenuë en paix & en bienveillance de nous comme a esté ou temps de nos predecesseurs, leldits Evesque Deen, & Chapitre aront l'autre tierce partie par la main de celui ou ceux qui ce lever seront commis. Ainsi que de la où il tourneroit aucun debat sur la recepte desdites choses, la cognoissance en sera en celi de nous en quel tés ou Jurisdiction ce sera; sans ce que

ANNO
1365.

la Jurisdiction ne les propres revenus anciennes en fissent occupée d'une part ne d'autre. Et à l'accordement desdits trays ans demours d'une part & d'autre en l'estat du jour de huy avant ceste accordance, sans ce que nul de nous s'en puisse fonder ne aider ou temps avenir pour riens que en ait esté fait. Et faisons bien sçavoir nousdit Duc ques des blez que lesdits Eveques, Deen & Chapitre, & chacun d'eulx aront de leurs Benefices, que ils seront charger pour convertir en vins ou autres vivres & denrées pour leurs estorement, ne aux des vins ou autres choses que ils achateront pour leurdit estorement, sans en marchander, ils ne seront tenus par ceste accordance à riens payer desdits subcides, ne aux les Chapelains & Choristes de ladite Eglise, ne les bourgeois de ladite ville de ce que ils achateront pour leurs vivres & soultesances d'eulx & de leurs genz, sans en user de marchandie, sans aucune fraude ne mal engigne couverture d'outruy. Et toutes ces choses & chascunes desdites comme dessus sont devolées plement & en bonne foy, sans submission souprie ne novallie acquerir l'une partie vers l'autre, & sans aucun mal engin, promettons tenir & accomplir jusques audit terme, sans venir encontre en aucune maniere. Et à telmoins de ce nous lesdites parties avons fait mettre nos seaux à ces presentes lettres avec les seaux de Reverends Peres en Dieu, les Eveques de Doule & de saint Briec, & celi de Monsieur Robert de Neuville Marchal de Bretagne qui furent presentz à cestes presentes prologuon ou accordance. Donné ou lieu ou jour & en l'an desdits. Par l'Evesque, le Deen, & le Chapitre R. Duchesne. Ch. de Naxtes arm. L. cassette B. n. 8. Il ne reste que 2. seaux; celui de l'Evesque de S. Malo qui est esparté, le 1. & le 4. chargez d'une rose; & celui de l'Evesque de Dol, où il y a une croiz accompagnée de 4. testes de sanglier, & au tour: SIGILLUM GAUFREDI.

CCXI.

1366.
11 May.

Kaysers CAROLI IV. Diploma / wodurch Er den Herzogen von Oesterreich ALBRECHTEN und LEUFOLDEN alle die Vogteyen und Vogt-Recht/ die sie in ihren Landen / in Bisthumben / Abteyen / Probsteyen / Cloostern etc. haben / bestättigt. Geben zu Wien 1366. am Sambstag nach St. Florians-tag. [Tiré des Archives Imperiales du petit Tresor de la Regence & de la Chambre à Vienne.]

C'est-a-dire.

Diplome de l'Empereur CHARLES IV. par lequel il confirme aux Ducs d'Autriche ALBERT & LEOPOLD toutes les Advocaties, & Droits d'Avocatie, qu'ils ont possédés jusques à present dans leurs Estats, sur les Evechés, Abbayes, Prelatures, & Monasteres &c. A Vienne le samedi après la St. Florian 1366.

Wir Karl von Gottes Gnaden Römischer Kaysers, zu allen Zeiten Meeres des Reichs und Künig zu Beheimb / bekennen und theuen tunc öffentlich mit diesen Brievie allen den die zu sehen oder heuen lesen / das wir der Hochgeborn Albrechten / Herzog zu Oesterreich / zu Steier / zu Kärnten und zu Krain / Herrn auf der windischen March und zu Portenaw / Grown zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pfirt und zu Rhodung / Marggraven zu Burgaw und Landgraven in Elßß / unsern lieben sunen / Adorn und Kisten / und den Hochgeborn Knechten seinen Ritters Herzogen und Herrn der egnanten lande / unsern lieben Heynen und Fürsten / und allen Frey Erben / und Nachkommen ewiglich bestet haben mit Kayserlicher Michte Vollkommenheit / bestetung In auch öffentlich mit diesem Brief für uns und für all unser Nachkommen an dem Heiligen Reich / alle die Recht / freyheit / gnade und gutt gewonheit und mit Namen alle die Vogteyen und Vogt-Recht / die der vorgenannten Herzogen Vorvater und sy in den egnanten und allen andern ihren landen und Herrschaften oder anderthun von alter herbracht und gehabt haben in Bisthumben / Abteyen / Probsteyen / Cloostern / Gotzhusen und Kirchen / es sy an kenten oder an Gueten / die in ihren Herrschaften und landen oder anderthun gelegen synt / der Erbschafft die vorgenannten Herzogen und zu Recht sollen syen. Mit unserm ditz Brief / ver-

TOM. I. PART. II.

füget mit unsern Kayserlichen Innsiegel / der geben ist zu Wien nach Christi Geburt 1366. Jar am Sambstag nach Sankt Florians-tag / unser Reich in den Zwainzigsten und des Keyserthums in dem Zwelfften.

ANNO
1366.

CCXII.

Lettres d'ajournement personnel decernées par 25. Janv. CHARLES V. Roi de France contre le Prince de Galles, comme Duc d'Aquitaine, à ce qu'il eut à comparoitre par devant la Cour des Pairs pour répondre aux plaintes portées contre lui, par les Prelats & Seigneurs du Pais. Données à Paris (1) le 25. Janvier. [Du CHESNE Histoire d'Angleterre Liv. 15. pag. 699. FROISSART en ses Chroniques, Vol. 1. chap. 247.]

Charles par la grace de Dieu Roy de France, à nostre neveu le Prince de Galles & d'Aquitaine, Salut, Comme ainsi soit, que plusieurs Prelats, Barons, Chevaliers, Universitez, Communautez, & Colleges des marches & limitation du pays de Gascongne, demours & habitans es bandes de nostre Royaume, avec plusieurs autres du pays & Duché d'Aquitaine, se soient traits par devers nous en nostre Cour, pour avoir droit d'aucuns griefs & molestes induz, que vous par foible conseil & simple information, avez proposé de leur faire, & de laquelle chose sommes esmerveillez. Doncques pour obvier & remedier à ces choses, nous nous sommes aherz, & aherdons avec eux tant que de nostre Majesté Royale, & Seigneurie, nous vous commandons que vous viengnez en nostre cité de Paris en propre personne, & vous monstriez, & presentiez devant nous en nostre Chambre des Pairs, pour ouyr droit sur lesdites complaintes & griefs émeus de par vous, à faire sur vostre peuple, qui clame à avoir, & à ouyr ressort en nostre Cour. Et à ce n'y ait point de faute, & soit au plus hastivement que vous pourrez, apres ces Lettres veuës. En telmoins de laquelle chose nous avons à ces presentes mis nostre seal. Donné à Paris le vingt-cinquieme jour du mois de Janvier.

(1) Le 25. Janvier. Bellsfort Tom. 4. Liv. 5. fol. 924. range cet ajournement sous l'an 1361, mais l'Editeur de Froissart, & l'Histoire de Chyren, s'accordent à le placer sous l'an 1369, selon le fil de d'apresent. [DUM]

CCXIII.

Instrumentum de Protestatione nomine BERNABOVIS Mediolani coram 11. Fev. Procuratoribus URBANI V. Papae; CAROLI IV. Imperatoris, aliorumque Principum Italiae interjecta, quod Pax inter ipsos contrahenda praedjudicare non debeat Juri praedicti BERNABOVIS; cum responsis praetoratorum Procuratorum praeominatam Protestationi non assentientium, in quantum paci stipulanda derogare possit. Actum Bononiae 11. Februarii Anno 1369. Indictione VII. [Antientique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

IN Christi Nominis Amen. Cum hoc sit, quod sapientes Viri Domini Gualdus de Leverellis de Cremona Legum doctor, & Franciscolus Caymbusica de Melo Procurator, & procuratorio nomine Magnifici Viri Domini Bernabovis Vicecomitis Mediolani, Pergami, Brixique, Cremonae, Parmae, Laudae Imperialis Vicarii protestati fuerint in loco infrascripto & presente me Notario, & aliis infrascriptis, & die infrascripto coram Reverendissimo Patre, & Domino Domino Anglico misericordie divina Episcopo Albanensi, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali, Provincialium, & Terrarum Ecclesiae in Italia circa Regnum Siciliae existentium Vicario generali, & in praesentia Procuratorum Dominorum infrascriptorum protestationem fecerint, procuratorio nomine praedicto in hac forma, videlicet, quod primo & ante omnia, & in qualibet parte

Bb 2

ANNO

1369.

contractus presentis pacis fiende & stipulande hodierna die cum Dei auxilio ipsi dicunt, protestantur, & referant, quod per presentem contractum seu pacem aut per aliqua in ea contenta, vel per Partes contrahentes in dicta Pace, vel aliquam eorum, aut aliquos, vel aliquem predictorum hinc retro facta, vel gesta non intelligunt, neque consentiunt esse, nec sit in aliquo modo derogatum alicui iuri, privilegio, vel contractui quomodolibet competenti dicto Domino Bernabovi, vel aliquibus ejus Adherentibus, vel Civitatibus, Terris aut subditis ante inchoatam presentem guerram, sed ea omnia sibi firma, valida, & illibata permaneant, non obstantibus aliquibus hinc retro factis, vel gestis quoquo modo, & salvis pactis, & Capitulis presentis contractus Pacis, de qua quidem protestatione rogatus fuit per eos Gregorius Notarius quondam Zanini de Taueris de Archonate Civis Mediolanensis, prout se vel aliter plus vel minus per eadem verba vel alia eundem effectum importancia in eadem protestatione continetur. Idcirco in continenti, nullo actu medio interveniente, & eadem die, & hora, & loco predictam Protestationem in continenti, & in presentia dictorum Domini Gualdisii, & Francischoli Reverendissimus Pater & Dominus Anglicus suprascriptus, nomine, & vice Domini Nostri Papae Sanctae Romanae Ecclesiae, atque suo, ac Civitatis Bononiae, Rever. Pater & Dominus Dominus Petrus de Calefio Episcopus Montis Albani Procurator, & Commissarius, ac procurator nomine Serenissimi Principis Domini Caroli IV. divina favente Clementia Romanorum Imperatoris semper Augusti, & Boemiae Regis, & Nobilis & Sapiens Vir Dominus Nicolaus de Cremarchis Legum doctor, procurator, & procurator nomine Illustrum & Magnificorum Virorum Dominorum Nicolai, Ugonis, & Alberti fratrum Marchionum Estensium, in Ferrara pro Sancta Ecclesia Romana, & in Mutina, pro Sacro Romano Imperio Civitatis Vicariorum, Nobilis quoque, & sapiens Vir Dominus Oddolinus de Pettenariis de Parma Procurator, & procurator nomine Magnificorum Virorum Dominorum Guidonis, & Ludovici ejus filii de Gonzaga in Civitate Mantuae Imperialium Vicariorum, & nobilis & sapiens Vir Dominus Nerlus de Nerlis Procurator, & procurator nomine Magnifici Viri Domini Feltrini de Gonzaga in Civitate Regii Imperialis Vicarii, dixerunt, & protestati fuerunt, quod supradictae protestationi non assentiunt, neque consentiunt, nec eam in aliquo modo recipiunt in quantum faciat in praedictum dictorum Dominorum suorum, vel alicujus eorum, vel in quantum dicta protestatio esset contra pacem stipulandam Deo Auctore hodierna die, vel Capitula ipsius, vel aliqua in ea contenta, seu continenda, vel in aliquo Capitulum ejus, vel in aliquo predictis omnibus, & cuilibet eorum deroget, vel derogare possit quoquo modo, sed ipsi protestationi expresse contradicunt. Insuper praedicti omnes, & cuilibet ipsorum videlicet Reverendissimus Pater, & Dominus Dominus Albanensis supradictus; Reverendus Pater, & Dominus Dominus Petrus de Calefio praedictus. Ac Domini Nicolaus, Oddolinus, & Nerlus supradicti nomine dictorum Dominorum suorum, pro quibus interveniunt, dixerunt, & protestati fuerunt presentibus supradictis Dominis Gualdisio, & Francischolo nomine quo supra, quod per aliqua dicta, seu facta, dicenda, seu fienda in praesenti protestatione, & in pace, seu ejus contractu stipulando, ut supra, vel per aliqua in eo contractu Pacis contenta, vel continenda, vel per aliqua hinc retro facta, vel gesta per aliquam dictarum Partium vel aliquem predictorum, vel dicta, seu in futurum fienda, gerenda, vel dicenda non intendunt, nec volunt derogare, nec praedicare, nec quod sit derogatum, vel praedictum alicui iuri, contractui, vel privilegio, exceptioni, vel cuilibet alteri defensionis, quae ipsis Dominis suis, pro quibus interveniunt, & eorum cuilibet competenter vel competere possent, vel alicui Adherenti, subdito, vel sequaci, seu Colligato praedictorum, & cujuslibet eorum, seu Civitatibus, Terris, Castris, Villis, quae per ipsos, vel ipsorum, & cujuslibet eorum nomine regunt, & gubernant. Sed ea omnia sibi, & cuilibet eorum firma, valida, & illibata, permaneant. Et rogaverunt me Notarium & alios Notarios, de quibus infra fit mentio, ut de praedictis conscriberem, & con-

ficeremus publicum, & publica, unum, & plura Instrumentum, & Instrumenta. Acta fuerunt haec Bononiae in Pallatio, seu domo habitationis infra scripti Domini Cardinalis Albanensis in prima Camera Paramenti ipsius. Anno a Nativitate Domini Millesimo Trecentesimo Sexagesimo nono, Indictione septima, die dominico undemico Mensis Februarii. Praesentibus Reverendis Patribus, & Dominis Dominis Aymerico Bononiae, & Petro Oxomeni. Episcopis, Magnificis Viris Dominis Galeotto de Mallateis de Arimini. Azone de Miduxis de Imola, & Domino Johanne Albrigitini de Manfredis de Faventia Militibus, Domino Johanne de Maluceis de Regio Bartholemeo Vancerio de Padua, Notariis, & aliis quam pluribus testibus ad haec vocatis specialiter, & rogatis.

L. H. T. Ego Petrus filius quondam Domini Raynerii de la Villana Civis Mantuae Imperiali auctoritate Notarius publicus praedictae protestationi, & omnibus & singulis suprascriptis interfui, & rogatus de praedictis una cum Francisco filio quondam Domini Johannis Filippi de Tajapedris Notario Ferrariense, & Ubaldo quondam Domini Bertolini de Sturgidis Notario Regensi conscribere Instrumentum, praedicta publice scripsi, & meo consuecto signo signavi in testimonium praemissorum.

L. H. T. Ego Francischus filius quondam Domini Johannis Filippi de Tajapedris Imperiali auctoritate Ferrariensis Notarius publicus praedictae Protestationi, & omnibus, & singulis suprascriptis, dum ageretur, & fierent interfui una cum suprascripto Petro, & Infra scripto Ubaldo Notariis, & huic Instrumento manu dicti Petri scripto me subscripsi, signumque meum in capite mei Nominis apposui consuetum in testimonium praemissorum.

L. H. T. Ego Ubaldo filius quondam Domini Bertholini de Sturgidis Civis Reginus, publicus Imperiali auctoritate Notarius praedictae Protestationi, & omnibus, & singulis suprascriptis dum ageretur, & fierent una cum suprascriptis Petro, & Francisco Notariis interfui, & huic publico Instrumento manu dicti Petri scripto me subscripsi, signumque meum in capite mei Nominis apposui consuetum in testimonium praemissorum.

Cum ejus Authenticum in pergamina scripto sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuae adservato presentem sumptu copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Ostavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 11. Aprilis 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archiducalis Praefectus, hac die 12. Aprilis 1720.

CCXIV.

Lettres de CHARLES Roi de France par les- 25. Avril. quelles, en aquis d'une somme de dix mille livres de terre dont il étoit redevable a Louis Comte de Flandres, il lui donne & transporte les Villes, Chateaux & Chatelemes de Lille, Douay, & Archies pour lui & pour ses Successeurs Comtes & Comteses, à la charge néantmoins de Rachapt dans les cas y spécifiés. Données à Paris le 25. Avril 1369. & de son Règne

ANNO
1369.

ANNO
1369.

Regne le VI. [VAN DER HAËR Chate-
lains de l'Ille. Liv. I. chap. 6. pag. 112.]

C Charles par la grace de Dieu Roy de France, Comme mon trescher & feal Cousin Louys Comte de Flandre nous ayt fait requerir par nos amez & feaux Conseillers Pierre l'Evesque d'Autun, Gautier Seigneur de Chastillon, & M. Arnoul de Courbré, lesquels nous avons envoyez par devers luy pour traicter du mariage de mon trescher frere, & amé Philippe Duc de Bourgogne, & de ma tres chere Cousine Marguerite Duchesse de Bourgogne, fille de nostre dit Cousin de Flandre, que nous luy voulsissions satisfaire, de dix mille livres de terre, a heritage, qu'il nous demandoit, par lettres de nostre trescher Seigneur, & pere, que Dieu aboillie, & de nous sur ce faites, en telle maniere qu'ils en deussent tenir pour contents, & n'eust cause de en faire plus pour suite, par devers nous, en nostre Cour. Scavoir faisons pre lens & advenir, que de certaine science & par grand deliberation de conseil fur ce eu, avec plusieurs de nostre lang & autres nous voulans faire raison à nostre cousin de ladite demande, & nous acquiter en ce: Avons baillé & donné, baillons & donnons pour lesdits dix mille livres de terre, par la teneur de ces lettres, en heritage perpetuel à nostre dit Cousin, & à ses hoirs & Successeurs Comtes & Comtesse de Flandre les Villes, chasteaux & chasteleues de Lille, Douay & Orchies, avec les baillages, patronages, hommages & Seigneuries, noblesses, toutes justices, rentes, reventuz, issues, profits, emolumentz, droictures, exploictz, & toutes leurs appartenances & appendances quelconques, ainsi comme les predecesseurs Comtes & Comtesse de Flandre les tenoient au temps qu'elles furent transportées es mains de nos predecesseurs Roys de France, par la maniere & conditions qui s'enlivent. C'est à sçavoir que ou cas que nostre dit Cousin de Flandre n'aurait hoir male de son corps en loyal mariage, lesdites Villes, Chasteaux, Chasteleues, appartenances & appendances quelconques, seront heritage de nostre dite Cousine sa fille de ses hoirs males procrez du corps de nostre dit frere, & des hoirs males procrez en descendant en droicte ligne & en loyal mariage de leursdits hoirs males, en cas que nostre dit Cousin n'aurait hoir male en leal mariage, nostre dite Cousine sa fille aussi n'aurait hoir male procrez du corps de nostre dit frere, comme dessus est dit, & que la droicte ligne en descendant des hoirs males de nostre dit Cousin de Flandre & de nostre dite Cousine sa fille procrez du corps de nostre dit frere comme dit fudroit, parquoi en aucun temps avenir la Comté de Flandre eust une Fille ou à autres hoirs males & femelles que dessus est dit; Nous & nos Successeurs Roys de France pourrons en ce cas rachapter, r'avoit lesdites villes, chasteaux & chasteleues, appartenances & appendances, en baillant à heritage dix mille livres de terre moyne de Flandre qui estoit courante le 6. jour du mois de Novembre l'an mil trois cents cinquante cinq. C'est à sçavoir, le marq d'argent au marq de Troyes pesant huit onces, pour cent dix huit sols paris: aux hoirs de nostre dit Cousin de Flandre, Comtes & Comtesse de Flandre, assistes en franque Domaine bien & suffisamment. C'est à sçavoir les cinq mille livres de terre dedans nostre Royaume, entre la riviere de Somme & le Comte de Flandre, en descendant jusques à la mer, & les autres cinq mille livres de terre presdes Comtez de Nevers ou de Rethel. Et au cas qu'il plaira au Comte ou Comtesse de Flandre qui sera au temps du rachapt, il aura pour les cinq mille livres de terre dessus qui se devront assoir presdes Comtes de Nevers ou de Rethel comme dit est argent, à sçavoir pour le denier de rente quinze deniers payez à une fois de la dite monnoye de Flandre, lequel qu'il plaira mieux ou Comte ou Comtesse de Flandre qui sera au temps dudit rachapt, lequel rachapt, si nostre dit frere de Bourgogne alait de vie à trespassement sans laisser hoir male procrez de son corps ou du corps de nostre dite Cousine, que Dieu ne veuille, nous ne nos Successeurs ne pourrons faire durant lavie de nostre dite Cousine de Bourgogne tant qu'elle se tendra de remariar, ou elle se marie de la volonte & assentement de nous, ou de nosdits Successeurs Roys

de France. Et tenront les Successeurs de nostre dit Cousin de Flandre Comtes ou Comtesse de Flandre lesdits 1000. livres de terre qui seront assises entre la riviere de Somme la Comté de Flandre & la mer, comme dessus est dit en un hommage avec la Comté de Flandre, & en Pairie aussi noblement comme ladite Comté de Flandre est & doit estre de la Couronne de France. Et avec ils tenront les autres cinq mille livres de terre qui seront assises comme dit est, pres desdites Comtez de Nevers ou de Rethel, à une foy & un hommage à part luy aussi noblement comme celle desdites Comtez dont elles seront plus pres assises & tenue de la Couronne de France. Et lesdites Villes & Chasteleues de Lille, Douay & Orchies, & toutes les appartenances & appendances d'icelles tendront nostre dit Cousin, ses hoirs & Successeurs Comtes & Comtesse de Flandre en un hommage & en Pairie avec la Comté de Flandre, & aussi noblement que nostre dit Cousin tient & doit tenir ladite Comté de Flandre, reservé à nous, & à nos Successeurs Roys de France le fief, raport, Souveraineté desdites Villes, Chasteaux & Chasteleues de Lille, Douay & Orchies, & des appartenances & appendances d'icelles, & les droictz royaux que nos predecesseurs Roys de France y avoient au temps qu'elles estoient es mains des Comtes & Comtesse de Flandre predecesseurs de nostre dit Cousin, & aussi reservé à nous & à nos Successeurs Roys de France le rachapt desdites Villes, Chasteaux, & Chasteleues appartenances & appendances au cas & par la maniere & conditions dessus dites. Et ne seront tenuz les hoirs de nostre dit Cousin de Flandre Comtes ou Comtesse de Flandre, de rendre & bailler iceux Chasteaux, Villes & Chasteleues appartenances & dependances, es mains de nous ou de nos Successeurs, jusques à ce que lesdits dix mille livres de terre au parif: monnoye de Flandre dessus dit leur seront pleinement assises en franc domaine & delivrez par la maniere dessus declarée & qu'ils en ayent la paisible possession realement & de fait, lesquelles Villes Chasteaux & Chasteleues appartenances & appendances quelconques de Lille, Douay & Orchies, Nous, nos hoirs & Successeurs Roys de France sommes tenuz & avons promis & promettons loyaument & de bone foy de discharger de toutes charges & assignations faites sur icelles à l'heritage, à vie, à termes ou autrement depuis qu'elles furent baillées à nos Predecesseurs Roys de France, & en prenons des maintenant la charge sur nous, & en acquittions & en acquitterons plainement, & en sommes garand à nostre dit Cousin de Flandre, ses hoirs & Successeurs vers tous ceux qui aucune chose les pourroient ou voudroient demander, sauf que s'aucunes rentes sont alienees en heritages aux Eglises depuis ledit temps, nous sommes tenuz & promettons en bonne foy de en faire recompensation à nostre dit Cousin de Flandre, en autre terre assise bien & suffisamment entre ladite riviere de Somme & ladite Comte de Flandre en franc domaine pres desdites Villes, Chasteaux & Chasteleues: A tenir avec icelles villes, chasteaux chasteleues, appartenances & appendances quelconques, tout en un hommage avec ladite Comte de Flandre, ou nous payerons à nostre dit Cousin pour mille livres de terre ou Parif. Si tant y a, vingt mille francs d'Or de France, pour une fois, & le plus ou moins y a l'advenant, laquelle assiette ou paiement nous luy devons parfaire & accomplir comme dit est, dedans le jour de la Saint Remy premier jour d'Octobre prochain venant au plus tard, Et de ce l'en avons asseuré par bons pleiges & suffisants qui se sont fait principal debteur pour nous, Et pour ce que depuis lesdites villes, Chasteaux, Chasteleues, appartenances & appendances vindrent es mains de nosdits predecesseurs ont acquis le Chastel & la terre de l'Ecluse empires Douay, qui meurent & sont d'ancienneté dudit fief & du ressort du Chastel, de Douay, nous voulons & consentons expresment que nostre dit Cousin de Flandre & ses hoirs par la maniere dessus dite en ayent l'hommage, & luy en promettons à donner un homme heritier pour y avoir tout au tel droit, relort & Souveraineté sur lesdits chasteel & terre de l'Ecluse comme ses predecesseurs Comtes de Flandre avoient quand lesdites, Villes, Chasteaux, Chasteleues, appartenances & appendances de Lille, de Douay & Orchies estoient en leurs

ANNO 1369. mains, nonobstant que nosdits predecesseurs ayent acquis le domaine & nous fera derechef nostre dit Cousin de Flandre hommage de la Comté de Flandre, & desdites villes, châteaux, châtellenies de Lille, Douay & Orchies & des appartenances & d'appendances d'icelles adjoindées à icelle Comté, à tenir en un hommage & en pairie comme dit est, en la maniere que deraînement il nous fist hommage de ladite Comté de Flandre. Et nostre dit Cousin de Flandre nous assure & oblige lui, ses hoirs & Successeurs & tous les biens, terres & possessions quelconques presens, & avenir, de luy & des ses hoirs & Successeurs quelque part qu'ils soyent en dedans nostre Royaume de rendre & bailler à nous & à nosdits Successeurs Roys de France lesdits châteaux, villes & Châtellenies appartenances & appendances de Lille, Douay & Orchies, au cas que les conditions dessus dites advenoient, que Dieu ne veuille, & que on les rachaperoit par la maniere dessus dite. Et quand a ce soumis soy, lesdits hoirs & Successeurs, & lesdits biens & terres de luy & d'eux a la juridiction & contraincte de nous & de nos hoirs & Successeurs Roys de France & de nostre Cour. Par lesquels lesdits hoirs & successeurs seront a ce contraincts & non autrement, ledit rachapt premierement fait par la maniere que dessus est dit & les hoirs & successeurs de nostre dit Cousin de Flandre ayent premierement reellement & de fait la possession paisible de ladite recompensation deüement faite & sans fraude. Et par especial se les hoirs de nostre dit Cousin de Flandre estoient defaillants de rendre & bailler lesdites Villes, Châteaux, Châtellenies & appartenances de Lille, Douay & Orchies & des appendances quelconques que a, donc nous & nos Successeurs Roys de France pourrions s'il nous plaisoit, saisir & arrester toutes leurs terres, biens, & possessions dessus dites, & contraindre lesdits hoirs de nostre dit Cousin de Flandre par toutes Voyes raisonnables, par nostre juridiction temporelle, & non autrement, afin que lesdites villes, châteaux & châtellenies, appartenances & appendances d'icelles nous fussent rendues, & icelles rendues, nous & nos Successeurs Roys de France seront tenez en bonne foy de tantost oster & mettre au neant lesdits arrefts & saisines, & tous autres empelchemens mis aux terres, biens & possessions dessus dites sans nul contredit, & par la maniere & sur les conditions & reservations dessus declarez Nous avons transporté, & transporterons en la main de nostre dit Cousin de Flandre & de ses hoirs & Successeurs Comtes & Comtesses de Flandre pour les dessusdits dix mille de terre, les Villes, Châteaux & Châtellenies de Lille, Douay & Orchies, & toutes leurs appartenances & appendances quelconques, ainsi que les predecesseurs Comtes de Flandre les tenoient au temps qu'elles furent transportées es mains de nos predecesseurs Roys de France, & lui baillons la possession par la tradition de ces presentes, Et avec ce voulons & consentons expressement pour nous nos hoirs & Successeurs, Roys de France, que toutes lettres, munimens que nous avons ou pouvons avoir ou autres pour nous de nostre dit Cousin de Flandre ou de les predecesseurs, ou du pays de Flandre touchant en quelconque maniere que ce peut estre le transport fait a nosdits Predecesseurs Roys de France par lesdits predecesseurs Comtes de Flandre desdits Châteaux, Villes, Châtellenies de Lille, Douay & Orchies & des appartenances, & appendances d'iceux quelconques, soient nulles & de nulle valoir, & des maintenant les annullons, & cassons, cognoissons & voulons estre de nul effect, force & vertu, sur quelconques teneur quel'elles sont faites, entant comme elles peuvent ou pourront estre au temps advenir contraires, ou prejudiciables aux choses dessusdites ou aucunes d'icelles, Nous ne nos hoirs & Successeurs ne autres pour nous ne pour nosdits hoirs & Successeurs, ne nous puissions ayder par quelque maniere que ce soit à l'encontre des choses dessusdites. Et parmy le bail, don & transport que nous avons fait à nostre dit Cousin de Flandre desdites Villes, Châteaux, & Châtellenies de Lille, Douay, & Orchies, & des appartenances & appendances quelconques si comme dit est dessus, & parmy aussi la possession d'icelle que nous luy en avons baillie & baillons par la teneur de ces lettres, & ferons bailler reellement & de fait, Nous & nos-

ANNO 1369. dits Successeurs Roys de France & tous autres pour ce obligez, sommes & serons quictes & paisibles envers nostre dit Cousin de Flandre ses hoirs & Successeurs desdits dix mille livres de terre à nous par luy demandées comme dict est, & n'en pourrions nostre dit Cousin de Flandre, ses hoirs & Successeurs jamais faire demande ne pourluite à nous ne à nos hoirs & Successeurs Roys de France: Toutes lesquelles choses dessusdites & chacune d'icelles ainsi que dessus sont declarées de point en point, Nous pour nosdits hoirs & Successeurs Roys de France, avons promis & promettons en bonne foy & leanté, & parole de Roy, tenir, garder & accomplir de point en point sans enfreindre: Et que nous, nosdits hoirs, & Successeurs ne venrons par nous ne par autre en aucun temps advenir à l'encontre: Et à ce obligons leallement & en bonne foy nous, nosdits hoirs & Successeurs Roys de France sans fraude, nonobstant que lesdits Châteaux, Villes, & Châtellenies de Lille, Douay & d'Orchies, & les appartenances & appendances quelconques d'icelles fussent appliquez au domaine de la Couronne de France, & en & d'iceluy domaine ayent esté & demeuré par long temps, quelconques Privileges, graces, revocations generaux & especiaux que nous ou nos predecesseurs ayons donné ou fait, nous ou nosdits hoirs & successeurs faisons ou puissions faire ou temps advenir par droit Royal ou autrement, des dons, alienations faits ou à faire du domaine de nostre dite Couronne, quelconques autres dons ou graces faits à nostre dit Cousin de Flandre ou a les predecesseurs par nous ou nosdits Predecesseurs Roys de France, qui iceux autres dons & graces ne soient specifiez & eclairez en ces presentes; Et quelconques Constitutions Edicts, Ordonnances, Coustumes, filles ou usages de nostre dite Cour de France, ou autres choses quelconques à ce contraires, lesquelles renonciations, Coustumes, Edicts, Constitutions, Ordonnances, Stiles, Usages, Privileges, Graces, & toutes autres choses tant comme ils sont ou pourroient estre contraire au prejudice aux choses dessusdites ou aucunes d'icelles, Nous de nostre autorité & puissance Royale cassons, rapellons, & mettons du tout au neant pour nosdits hoirs & successeurs. Et afin que ce soit ferme & stable à toujours, nous avons en tesmoigne de ce fait mettre nostre seel à ces lettres. Donné a Paris le 25. de mois d'Aprvil, l'an de grace mil trois cents soixante neuf, & de nostre Regne le sixiesme. Elles estoient ainsi signées. Par le Roy en son Conseil P. Blancher.

CXXV.

Edictum Romanorum Imperatoris CAROLI IV. 1370. le 1. d'Aoust.
Quò Marchionatus Lusatie à sua Majestate cõemptus & comparatus, cum omnibus juribus, feudis, jurisdictionibus, & pertinentiis, nec non Dominis Milberg, Strel, & Werdenheim, de Consilio Electorum atque plenitudine potestatis Imperialis, Regno & Coronæ Bohemæ incorporatur. Porro etiam de citando hujus Marchionatus incolæ ad aliena judicia universaliter prohibetur; Tum etiam adversus hoc Edictum attentata vel attentanda annullantur, nec non pena talium transgressorum statuitur. Datum Prage 1. Aug. 1370. [LÜNIG Teutsches Reichs-Archiv. Par. Spec. Contin. I. Abf. p. 240.]

IN Nomine Sanctæ & individue Trinitatis feliciter Amen. Carolus IV. Dei favente clementiâ Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Inter meditationes alias, que nostræ mentis oculis variis modis occurrunt, etiam huc præcipuè consideratio nostra dirigitur, qualiter ad honorem Dei Omnipotentis & S. R. Imperii decus & gloriam, Regnum & Coronam Bohemæ augmento felici proficiant, & nostræ diligentie laboribus augeantur. Ut in hoc celebris & recolenda memoriæ progenitorum nostrorum imitemur vestigia & nostros hæredes & posteros consola-

ANNO 1370. ri possimus, & magnificis Rege & Coronâ pæditiis sub Magnifici Regis potenti Regimine, subiectis nobis populus in amantissimæ pacis speciosa pulchritudine conquiescat. Sanè cum aliis insignis Principatus *Marchionatus Lusatie*, cum certis aliis terminis, eisdem & vicinis Regionibus ex præcedentium debili quidem Regimine & inordinato, adeo, ut seditionum & aliarum tempestatum adeo graventur periculis in manifestam circum adjacentium Dominiorum perniciem, ut etiam ex his præfatorum Regni & Coronæ Boemæ deberent non immerito gravia dispendia formidari. Nos ad procurandum commoda quietis tranquillæ prædictum *Marchionatum Lusatie*, nec non Dominiâ, videlicet *Milberg, Strel & Werdenheim*, cum suis pertinentiis à veris atque legitimis Principibus, Dominis & Possessoribus eorum comparavimus & eminus nostrâ pecuniâ ad gloriam S. R. Imperii & Regni nostri atque Coronæ Regni Boemæ commoda pariter & tutelam. Ideoque animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum ac Procerum Sacri Imperii fidelium nostrorum accedente consilio, de Imperiali potestatis plenitudine, ac de certa nostra scientia, insignem atque illustrem Principatum antedictum *Marchionatus Lusatie* nec non Dominiâ *Milberg, Strel & Werdenheim* cum omnibus civitatibus, Vallis, Vassallatibus, feudis, feudatariis, iudiciis, scultetis, civibus, rusticis, Emphyteutis ad glebam adstrictis & universitatibus Civitatum, Oppidorum, Villarum & locorum quorumlibet, cum agris cultis & incultis, vineis, iniviis, nemoribus, virgultis, rubetis, pascuis, pratis, venationibus, aucupationibus, aquis aquarumque decursibus, stagis, lacubus, paludibus, piscinis, piscariis, molendinis, confibus, redditibus, proventus, obventionibus; utilitatibus, honorantibus, emolumentis, theloniis, conductibus, ungelis, taliis, exactionibus, iudiciis, Jurisdictionibus, altis & bassis, pœnis & multis, de iudicio provenientibus, seu aliis undecunque, monetis, & auctoritate eundem monetas auri, argenti, grossorum Hallensium seu alterius Coni, impressoris seu characteris cujuscunque. Quam quidem auctoritatem per antedictum *Marchionatum Lusatie*, & Dominiâ *Milberg, Strel & Werdenheim* & eorum pertinentias universas, plene extendi volumus, ubicunque etiam nos, heredes, proheredes, posteris aut successores nostri *Boemia Reges*, qui pro tempore fuerint, statuere ac ordinare decreverimus, antedictam monetam eundem fore, seu quomodolibet faciendam, nec non metis, gradibus, granitiis, limitibus & omnibus circumferentis suis, sicut ab aliis aliorum quorumcunque bonis circum adjacentibus, circumferentialiter sunt distincta, Dominiis directis & utilis, homagis, homagialibus, atque auri, argenti, stagni, cupri & alterius cujuscunque metalli mineris, iudicis quoque, cameræ nostre servis, tributis & servitibus eorum & omnibus aliis, sub, & super terra consistentibus, quibus etiam possint, seu valent specialibus vocabulis designari, antedicto Regno nostro *Boemia & ejusdem Regni nostri Boemia felici Coronæ, Majestatis nostre heredibus & proheredibus, posteris ac successoribus nostris Boemia Regibus* in perpetuum auctoritate Cæsarea & de Imperiali potestatis plenitudine adjungimus, attribui-mus, incorporamus, invisceramus, & unius perpetuâ & irrevocabili sub modo, Jure & forma sicut hoc unquam facere possumus meliori.

Attentius decreverimus, & de hoc Edicto Cæsareo dignum duximus perpetuo statuendam: Quod nullus Princeps Elector seu alter Princeps, Dux, Marchio, Comes, Baro, Ministerialis, miles, cliens, Clericus seu Laicus, Civis aut civilis universitas, sive clericale Collegium, sive alia quæcunque persona Ecclesiastica vel secularis cujuscunque dignitatis, Excellentie, præeminentie, Nobilitatis seu conditionis existant, quoscunque homines nostros *Marchionatus Lusatie*, & Dominiorum expressatorum superius, cujuscunque etiam gradus, Status aut conditionis existant, pro quacunque causa Civilis, criminali seu mixta, ad alia quæcunque iudicia secularia, quorumcunque iudicium, extra *Marchionatum Lusatie* præfate, & Dominiorum prædictorum, districtus, iudicia seu Territoria, citare seu evocare præsumat, seu quæcunque hominem etiam reum notorie, aut quem in ipso maleficio actuali fugitivo pede conantem evadere, fuerint persecuti, de prædictis *Marchionatu* atque Dominiis & eorum iudiciis potenter auferre præsumant, aut il-

lum alibi judicare, nisi de iudicium & officialium nostrorum ibidem quorum interfuerit mandato, scientiâ seu licentiâ speciali, Inhibemus etiam auctoritate præfata omnibus & singulis in præfato *Marchionatu*, nec non in *Milberg, Strel & Werdenheim*, Dominiis & eorum pertinentiis residentibus, ne super bonis, possessionibus & rebus quibuscunque sitis, in terris, districtibus, territoris & pertinentiis *Marchionatus*, & Dominiorum hujusmodi, aliqui præterquam coram nostris iudicibus quorum interfuerit Consistoriis, & scamnis iudiciorum nostrorum audeant respondere. Quod omnes & singuli cujuscunque gradus, Status, præminentie seu conditionis existant, qui se adversum nostros subditos jus, aut actionem habere contenderint, ibidem & non alibi teneantur accipere justitiæ complementum, in defectum verò justitiæ puta, si iudices nostri in administranda justitiâ (quod absit) negligenter jus redderent, aut si propter iniquitatem sententia, se aliquis quereretur oppressum, ex tunc liceat ei, cujus interfuerit, in casu dictorum gravaminum, ad nostrum haredum & successorum nostrorum *Regum Boemæ* auditorium appellare, qui demum causam seu causas hujusmodi delegare poterunt alicui fide digno, ex suis subditis sine iudicio terminandum, à cuius tamen sic delegati sententia, non alias, ad *Illustrium Boemæ Regum*, qui pro tempore fuerint, *Regalem Cameram* aliquâ ratione concedimus appellari, reservatâ nihilominus nobis, *heredibus & successoribus nostris Regibus Boemæ* facultate, & potestate liberâ, quoscunque homines *Marchionatus Lusatie* in *Milberg, Strel & Werdenheim*, Dominiorum & pertinentiarum omnium, dam & quoties nobis placuerit, quæcunque ratione seu causâ, pro nostro beneplacito ad nostri presentiam evocandi, seu per iudices nostros citari constituendi, sicut *Regni Boemæ* antiqua & dudum observata tenet consuetudo.

Si quod adversus prædicta seu alterum ipsorum in contemptum Imperialis nostri decreti, nec non in *Regum, Regni & Coronæ Boemæ* præiudicium fieret per quemcunque, in quacunque dignitate honore & statu manente: Nos omnia & singula attentata seu attentanda, quocunque modo seu qualitercunque fierent, annullamus, cassamus, destruimus, & auctoritate Imperiali, ac de certa nostra scientia Juribus vacuumus, & pro non factis habere volumus. Neque ex his aliquid ad observandam satisfactionem seu quodcunque aliud quomodolibet volumus obligari. Si quis verò in terra nostra prædicta, residentiam faciens, aut bona, res & possessiones habens, ibidem se in præiudicium nostri *Marchionatus Lusatie*, & Dominiorum, quæ sunt expressa superius, ad aliena iudicia traxerit, seu alibi residents de possessionibus suis sitis ibidem, sub alterius cujuscunque iudicio duxerit respondendum, & si quæ persona de rebus ad dictum *Marchionatum Lusatie*, & prædicta Dominiâ pertinet, homines nostros, ad aliena iudicia citaverit, decreverimus, & hoc Imperiali perpetuo sancimus edicto, quod Citatores hujusmodi, & qui se alterius cujuscunque protectioni commiserint, seu qui tales in protectionem suscepint, aut quilibet eorum specificè & singulariter Drachmas 40. puri auri, nomine pœnæ component ab eisdem, & eorum quolibet, quoties contra factum fuerit irremissibiliter exigendas, quas *Illustrium Regum, & prædicti Regni & Coronæ Boemæ* usibus decernimus applicandas. Non obstantibus quibuscunque Privilegiis, literis ab Imperio Sacro seu aliunde obtentis, libertatibus, exemptionibus, vel indulgentis, Statutis, reformationibus & iuribus communibus, municipalibus seu privatis editis seu edendis impofterum, loquentibus in contrarium. Quibus omnibus si & in quantum præsentibus adversari, sub quibuscunque etiam verborum expressioibus, dici vel enucleari valeant, ac si etiam de jure vel consuetudine debeat in præsentibus de verbo ad verbum fieri mentio, specialis auctoritate Imperiali, & de Cæsareâ potestatis plenitudine, ac de certa nostra scientia derogamus. Nulli ergo penitus horum liceat hanc nostre incorporationis, inviscerationis, unionis, decreti, inhibitionis, Statuti pœnarum, adjectionis & derogationum paginam infringere, seu ei quovis ausu temerario contraire sub pœna 1000. *librarum auri puri*, quas ab eo, & ab his qui quavis præsumptione contraverint, super omnes pœnas adjectas superius, quas in suo robore

ANNO

1370.

manere nostra decrevit serenitas; statim & immediate componi, & irremissibiliter exigi volumus, toties quoties fuerit contrafactum. Et earum medietatem Imperialis auctoritas, sive filii, residuum vero partem Regum Boemii, qui pro tempore fuerint Camera seu usibus applicari.

Signum Serenissimi Principis & Domini Domini

Caroli IV. Romanorum Imperatoris, Invidissimii & Gloriosissimi Boemii Regis. Testes Dux Saxonie Rudolphus S. R. Imp. Archicamerarius & Principes Electores, Venerabiles: *Joannes Pragensis Ecclesie Archi Episcopus Apostolicæ Sedis Legatus; Albertus Magdeburgensis Archi Episcopus; Joannes Olomuncensis Episcopus S. Imperialis Aula Cancellarius; Lampertus Spirensis, & Petrus Lütomilensis Ecclesiarum Episcopi, Illustres: Joannes Marchio Moraviae, Rupertus Lignicensis, Joannes Oppavienfis, Bolko Oppolienfis & Henricus Lithuaniz Duces specabiles; Fredericus Burggravius Nürnbergensis, Joannes & Ulrichus Landgravius Leuchtenbergensis, Ulrichus de Helfenstein, Joannes & Burckhardus de Rectz, Eberhardus de Chullin, Dominus in Bedesfort & in Soisson, Comites; Nobiles: Petrus de Wartenberg, Imperialis Camera nostra Magister, Burgo de Kolditz Capitanei territoriarum nostrarum Bavarie & Franconie, Thymo de Kolditz Capitaneus Terræ nostræ Polonie, Andreas & Beneficus Fratres de Duba, Hasso de Zvirzetic, Imperialis Camera nostra Magister, Wanko de Wartenberg, & Paulus Camera nostra Regalis Bohemie Notarius, & alii quam plures nostri Imperii Sacri Nobiles & fideles. Presentium sub Imperiali Majestatis nostra sigillo testimonio Literarum. Datum Praga, Anno M. CCC. LXX. Indictione 8. Calendas Augusti, Regnorum nostrorum Anno 25. Boemie 24. Imperii 16.*

CXXVI.

1371.
18. Fe-
vrier.

Verbont tusschen de Steden van Brabant om hunne Princen ghetrouwelyker te konnen bystaen, het Land te helpen bewaeren, ende hunne Privilegien, Chartieren en Vryheden te maintainen. Ghedaen te Brusselle den 18. Februarii [Le Luitre & la Gl'ire du Duché de Brabant, sous l'an 1371. pag. 144.]

C'est-à-dire.

Confederation entre les Villes de Brabant pour d'autant plus fidelement assister leurs Princes, aider à garder le Pais, & maintenir leurs Privileges, Chartres, & Libertés. Fait à Bruxelles le 18. Fevrier 1371.

IN den Naem v' s' Vaders, v' Soens ende v' s' Heylighs Geests. Wy Commoingmeesters, Schepenen, Gheswoorne Raedt, ende alle de goede lieden gemeinelec van den Steden en Vryheiden hier nae beschreven, dats te wetene: van Lovene, van Brusselle; van 's Hertoghen Bosche; van Thienen, van Leuwe, van Nivele, van Liere, van Vilvoorden, van Herenthals, van Geldenaken, van Landenen, van Dormale, van Hannuyt, van Genneppe, van Turnhout van Archodt, van Zichene, van Berghen op den Zoom, van Steenberghe, van Dieft, van Tervueren, van Overcysche, van Alche, van Merchene, van Duysborge, van Wavre, van Graven, van Eyncourt, van Helmont, van Eyndhoven, van Oesterwyck, van Oerschoot, van Sente Oedenrode, van Waelwyck, van Oerle, van Oerfse, van Gemboiers, van Rode bi Halle, van den Capellen op den Bosche, van groot Adorp, van Eyghenbrachene, van Geest, Agropont, ende van Noedenbecke, voer ons, ende voer d'andere Steden en Vryheiden van den Lande van Brabant, ende in den name van hen, doen cont allen de ghenen die nu zyn ende naemals wese selen.

Dat want onsen lieven Heeren wilen Hertoghen in Brabant, dier Godt ghenadigh zy, omme Saligheyt van haere sielen, der sielen van haren Voor-

deren, ende naercommelingen, ende oec omme noet, orboere ende proffyt haers sels, haers ghemeyns Landts, ende haere goede lieden, arme ende rylke, ghemeynelyck omme volcomene redene, Wet, ende Vonnisse te doene, enen yghelycken ghegeven hebben huere goeden liede, ende lande van Brabant ghemeynelyck alrehande Rechte, Vryheiden, Charteren ende Privilegien, ende sunderlinge den Chartere van Cortenberghe, ende den Walschen Charteren, te houdene ende te ghebrykene huere Ulagien ende Heerbringhen.

De welke Rechte, Vryheiden, Charteren, Privilegien, Usagien, ende Heerbringhen voorz. onse lieve ghedachte ende ghenedighe Heere ende Vrouw Hertoghe ende Hertoginne in Brabant nu zynde, gheconfermeert, gheratificeert, ende gheleest hebben te houdene, ende oick ons bevolen hebben te houdene, sonder daer jegen te doene, ochte te doen doen in enigher manieren.

Ende hebben ghewillecoert ende gheconclenteert, waert dat zy, haren oir, ochte, naecomminghen hier jegen gingen, daden, ocht daden doen, hoe ende in wat manieren dat dat ware, dat men hen, huren oir nochte naecomminghen nimmermeer dienst noch hulpe doen en sal, noch onderheerigh zyn, tot dier tyt dat zy dat weder doen hebben ende aflaten volcomelc.

Wy dien aensende, hebben die grote eere, nutfchap, prouffyt ende openbaren orboere ons liefs Heeren, ende Vrouwen voorz. ende heurs Landts van Brabant, ghemeynelyc aensende oick dat bevelen onser liever Heeren willen waren ende de gheloosten van hen, ende oick van onsen lieven Heeren ende Vrouwen van Brabant, nu zynde, ende alle dat zi er toe gheden hebben, mids den welken wie ende alle die van den Lande van Brabant, ghemeynelyc, alle die saecken ende rechten voorz. houden moeten, ocht anders wy groteleek misdaden jegen huere Heerlecheyt, ende jegen huere ghemeynen Lande van Brabant.

Merckende oick dat ghene saeken die gheschiet moghen zyn, ocht gheschiet zyn van yemene sunderlinge daer jegen zy moghen, ochte die breken in enigher manieren, ende omme die grote trouwe, Gonste ende vrintchap die wy altoes ghedraghen hebben ende draghen selen alst Wale recht es, tot onsen lieven Heere ende Vrouwen voorz. tot huere oere, ende naecomminghen Hertoghen in Brabant, ende om des te stercker ende te mechtigher te sine, hen ende huere goeden Lande van Brabant te dienene, ende te doen alsoe goede ghetrouwe liede de welck wi sonder goede eendrechtighedyt ende ghesfedighe vrintchap te hebbene onderlinge ende te houdene, niet ghedoen nochte volbrengnen en konnen.

Soe eest dat wie alle te gader ende elck sunderlinge gheloest hebben, ghesekert, ende gheswooren, gheloven, sekeren, en sweiren bi allen dien bevelene ende gheloften die wy onsen lieven Heeren ende Vrouwen hier op ghedaen hebben, bevoelen ende gheloift, ghelyck die Brieven ende Vestingen boven verclaert daer op ghemaect volcomelicker in hebben, te blivene alsoe goede ghetrouwe lieden ten eeuwighen daghen, behoudelyck altoes onsen lieven Heeren ende Vrouwen ende haeren gherechten oere Hertoghen in Brabant huere rechte.

Ende behoudelyck oock dat wy Commoingmeesters, Schepene, Gheswoorne, Raedt ende goede liede gemeinelec vander Stadt van Loven, ons des Raets van Cortenberghe niet aenkeren noch onderwinden en selen voer ander tyt dat het Point van den Chartere van Cortenberghe vercleert zy met onsen lieven Heere ende Vrouwe met huere goeden Rade, ende metten Steden ende Lande van Brabant, dats te wetene dat Point ende dat zy daer mede doen ende ordineren salen, dat dat vaste ende gheslade blyve, sonder nimmermeer daer jegen te doen, ocht te commene van onsen weghen, het enware dat onsen lieven Heere ende Vrouwe voorz. gheueghde ons onse besegelte daer op ghedaen, weder te ghevene by haren ghemade.

Ende ghevielt alsoo, dat Godt verhueden moet, dat ons, oft eenighen van ons, ocht enighen singulieren Personne der voorgheoempde Steden, ende Vryheiden, ocht jemen anders van den Lande van Brabant, die bi den voorz. rechte ende eendrachtigheden bleven waren, enighen laet toe quame

ANNO

1371.

ANNO 1371. quame, ocht daeromme worde aengesproken ocht yet gheschiede in eenigher manieren, om de voorz. Saken, rechte ende eendrachtigheden wille, dat wi alle te gader ende elck sonderlinghe dat fouden vervolgen helpen, draghen ende weder staen, ende daer aff malcanderen verantwerden voere enen jeghelycken t'allen tiden dats noet waere, ghelyck oeyck d'ander Verbonde ende eendrachtigheden die van ouden jaren onder ons gemaect zyn, verclaert, ende in hebben.

In orconden ende ghesladergher Vessinghen allen der dinghen ende elcker sonderlinghe hier boven beschreven, hebben wy, uyt ghescheyden der Stadt van Nyvele die gheenen propren seghele en heeft, voor ons, ende in de name ende voer die Stadt van Nyvele voorz. ter ernstigher beden ende vorsueck van hen dese jegenwoordighe Letterren, elck met zynre Steden ende Vryheiden uythanghen seghel befehelt.

Ende wy Schepenen Gheswoerne, en alle goede lieden ghemeynleek der Stadt van Nyvele voorz. want wy ghenen propren Seghel en hebben, maer tot hiere toe ghesueert hebben in onsen saken Cyrographen, soe hebben wy ghebeden. onse gheminde, den goeden Steden ende Vryheiden van Brabant voorz. dat zy met hueren Seghelen die zy hier aen ghehanghen hebben, alle dese voorz. saken op ons draghen ende toeghen willen, ende dat wy met hen ende ghelyck hen alle de voorz. Poenten ende elck sonderlinghe ghesoest hebben ende gheswoeren te houdene in alder manieren dat hier boven beschreven ende wel verclart is, van den welcken omme de meere sekerheyt ende openbaere kennisse wy vier Cyrographen hebben doen maken ende die ter behoefden der Steden ende Vryheden van Brabant overgegeven; dats te versiane ene der Stadt van Lovene, ene der Stadt van Brusselle, ene der Stadt van t' s' Hertoghen-Bosche, ende ene der Stadt van Thienen.

Ende wy Steden ende Vryheden voorz. willen niet; alwaert dat aen dese jegenwoordighe Letterren een Seghel ocht meer ghebracke van ons Steden, ende Vryheden die hier voren ghenoeft zyn, ochte oick dat de Seghele een ocht meer ghebrocken worden, ocht oick dat den voorschreven Brive in enighen stucke veronghevalden, dat daeromme dese Letterren haere cracht yet versien selen, in eneghen van hueren Poenten ende begriene, maer willen dat zy in alle hueren volcomene machte ende Vertuyt bliuen, ghelyck ocht alle die Seghelen daer inne gheheel befehelt ocht dat die Brieve gans ende onghewicieert waeren.

Ghegeven, gheacordeert ende ghemaect te Brusselle op den achtienden dagh van de maent van February, in t' jaer ons Heeren doen men schreef. M. CCC. ix. Leventigh ende een, nâs U iagen ende Costuymen des Hofe ende Dyocelen van Camerick.

Aldus gheroken uyt het Manuscript Privilegie-Boeck van onse Lieve-Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie mer den zelven bevonden concorderende, quod Auctor J. B. Anselm Protonots. Apost. & Reg. 1099.

CXXVII.

1375. 28. Aout. Bulla GREGORII Papae XI. de Regalibus Regi Christianissimo in Regno suo debitis, super Ecclesia Rothomagensi. Datum apud Villam novam V. Kalendas Septembris Pontificatus sui anno quinto. [Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane. Tom. I. pag. 623.]

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Romani Pontificis providentia circumspicienda, ad ea ex Apostolica servitutis Officio libenter intendit, per quae Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis utilitas proveniat, & jus suum cunctis conservetur. Cum itaque nuper venerabilem fratrem nostrum, Petrum Episcopum olim Archiepiscopum Narbonensem, in Rothoma-

gensensem Archiepiscopum electum, à vinculo quo Narbonensi Ecclesiae, cui tunc praeerat, tenebatur, de fratribus nostrorum Consilio, & Apostolica potestatis plenitudine absolventes, eum ad Rothomagensensem Ecclesiam, tunc vacantem, auctoritate Apostolica duxerimus transferendum, praeficiendo ipsum eidem Rothomagensi Ecclesiae in Archiepiscopum & Pastorem, prout in nostris inde confectis litteris plenius continetur: idemque Petrus electus, qui charissimo in Christo filio nostro Carolo Regi Francorum illustri, ratione temporalitatis dictae Rothomagensis Ecclesiae homagium & fidelitatis debitum juramentum, prout fertur, praestare teneatur, pro ipsis praestandis ejusdem Regis praesentiam adire nequeat de praesenti: & sicut decepsimus, idem Rex intendens dictum Petrum electum proxima consanguinitatis linea nobis junctum favoribus prosequi gratiosis, Regaliam quam ratione hujusmodi vacationis dictae Rothomagensis Ecclesiae ibidem habere dicitur, ac omnia & singula jura ei ratione ejusmodi Regalia, in quibuscumque consistant competentia, hac vice eidem Archiepiscopo remittere, & ipsum ad praestandum hujusmodi homagium & fidelitatis juramentum, per Procuratorem, prout tenemus, de speciali gratia admittere, aut saltem pro his in propria persona praestandis longam & sufficientem dilationem concedere velit. Nos haec grata habentes multipliciter & accepta volumus, & auctoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, quod per hujusmodi remissionem Regalia, si eam dictus Rex hac vice praedicto Petro electo, ut praemittitur, fecerit, vel etiam per receptionem praemissorum homagii & fidelitatis juramenti, si eum ad hoc per Procuratorem admiserit, vel dilationem, ut praemittitur, dederit, eidem Regalia, & ejus iuribus in quibuscumque consistant Regi & ejus successoribus, seu etiam Corona Regiae, nullum imposterum praedictum generetur, nec ad consequentiam trahi valeant in futurum. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae concessionis & voluntatis infringere, vel in ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum apud Villam novam Avinionensis diocesis, quinto Kalend. Septembris Pontificatus nostri anno quinto. Sub plumbo. De mandato Domini nostri Papae, Franciscus.

Au Tresor Regale II. Num. 15.

CXXVIII.

Decretum WENCESLAI Romanorum Regis pro Ruperto Seniore Comite Palatino Rheni, quo ei facultatem concedit & transferi, Primarias preces sibi tanquam Coronata Romanorum Regi de jure & ab antiqua consuetudine competentes per Civitatem ac Dioecesim Spirensis & Wormasiensem porrigere valeat, in singulis tam Cathedralibus quam Collegiatis, & Conventualibus Ecclesiis & Monasteriis utriusque sexus. Datum Aquisgran in octava Beatorum PETRI & PAULI Apostolorum, Anno Domini 1376. Regnorum suorum Bohemiae XIII. Romani I. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 375.]

WENCESLAUS DEI gratia Romanorum Rex semper Augustus & Bohemiae Rex, illustri Ruperto seniori Comiti Palatino Rheni, Sacri Imperii Archidapifero, Bavarie Duci, Principi & consanguineo nostro charissimo, gratiam nostram & omne bonum. Etsi ad quolibet Sacri Romani Imperii fideles munificentiae nostrae gratiam libenter extendimus, ad illos tamen praecipue, in quibus sanguinis identitatem cognoscimus, & fidei puram constantiam invenimus. Igitur nos integrum & inviolabilem fidei firmitatem & devotionis affectum, quos ad nostram personam & Sacrum Romanum Regnum & Imperium habere dinoscimus, favorabiliter attendentes, & de speciali celsitudinis nostrae benevolentia concedendum duximus & concedimus per

ANNO
1376.

per presentes, quod tu omnes primarias preces ratione nostre coronationis in Romanum Regem, hodie videlicet die sexta mensis Iulii Aquisgranum divina favente clementia solenniter suscepisti, per Civitatem & diocesim Spirensem & Wormaciensem, tam de jure, quam ab antiqua consuetudine divis Romanorum Regibus nostris antecessoribus & nobis competentes, porrigere valeas & debeas in singulis tam Cathedralibus quam Collegiatis & conventualibus Ecclesiis & monasteriis utriusque sexus tam secularium quam regularium personarum, nec non ad prelatos & alias personas Ecclesiasticas quascunque: etiam si Pontificali vel alia prefulgeant dignitate, in dictis Civitatibus & diocesis, sicut easdem preces per nos porrigere possemus: jus & potestatem porrigendi hujusmodi preces nobis competentes in tuam personam omni modo, forma & jure, quibus melius fieri poterit, plenarie transferendo. Et si divina nobis suffragante gratia ad apicem Imperialis culminis fuerimus sublimati, volumus & tibi favorabiliter concedimus tenore presentium, quod tu preces primarias, ratione susceptionis Imperialis coronationis nobis competentes, etiam porrigere valeas & debeas, in singulis Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis & Monasteriis, & apud Prelatos & quascunque alias personas Ecclesiasticas, seculares & regulares dictarum Civitatum & diocesium omni modo, forma & jure, sicut de Primariis precibus ratione Regie coronationis nostre superius est expressum. Mandantes sub obtentu nostre gratie, nec non sub pena privationis omnium & singulorum privilegiorum, iurium & gratiarum & libertatum, que & quas à divis Romanorum Imperatoribus & Regibus predecessoribus nostris obtinere dinoscuntur, districte precipientes omnibus & singulis Episcopis, Prelatis, Capitulis, Conventibus & personis Ecclesiarum & Monasteriorum prefatorum, & aliis quibuscunque predictarum Civitatum & diocesium, ad quos canonicarum & prebendarum dignitatum, personatum & officiorum seu beneficiorum collatio, presentatio seu receptio pertinet, & quorum ratione dictarum primariorum precum intererit, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quatenus dictas primarias preces per te ipsi porrigendas cum promissione admittant, sicut tenentur, ac si per nos eis forent exhibite seu porrecte. Dantes & concedentes tibi presentibus plenariam potestatem, ut rebelles tibi in premissis, si qui sunt vel erunt, ad adducendum & exaudiendum dictas preces, auctoritate regali & etiam Imperiali compellere & coercere per te & alios valeas: quemadmodum nos facere possemus, & prout Romanorum Imperatores & Reges in talibus casibus cohercere & compellere poterant & etiam consueverunt. Nec preces hujusmodi in dictis Ecclesiis & diocesis in prejudicium dicte concessionis per nos tibi facite pro aliquo porrigemus: Et si propter importunitatem petentium vel alio quovis modo per nos secus factum fuerit, nostras preces primarias pro aliquo nostris Literis porrigendo, volumus quod tales littere tanquam per subreptionem obtente invalide sint, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: presentium sub Regie Majestatis nostre sigilli testimonio Litterarum. Datum Aquisgranum Anno Domini M. CCC. LXXVI. in octava beatorum Petri & Pauli Apostolorum, Regnorum nostrorum Anno Bohemie XIII. Romani vero Primo.

CXXIX.

1377.
17. Novembre.

Constitutio secunda CAROLI IV. Romanorum Imperatoris de Libertate Ecclesiastica, datum Minda 15. Calend. Decembris, Anno Domini 1377. Regnorum suorum XXXII. Imperii XXIII. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. III. pag. 415. LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. generalis Contin. pag. 8]

In nomine Sancte & Individue Trinitatis feliciter,
Amen.

CAROLUS QUARTUS, divina favente
Clementia, Romanorum Imperator semper Au-

gustus, & Bohemie Rex, ad perpetuum Rei memoriam.

ANNO
1377.

1. Etsi Imperialis benignitatis clementia quorumlibet devotorum fidelium, quos Sacrum Romanum ambit Imperium, ex officio debito teneatur necessitatibus & iniustis oppressionibus consulere, & de opportunis remediis providere: ad illos tamen permaxime dirigitur nostre mentis affectio, quos indebito pati cognoscimus, quorumque oppressionibus status Ecclesiasticæ libertatis, quem semper nostris temporibus augeri volumus, eorumque enervatur, & quasi ad nihilum redigitur.

2. Minus iuste faue ad nostra Serenitatis audientiam pro parte honorabilium Prelatorum Canoniorum & Clericorum Mindedis Civitatis & diocesis infumatione querulosa suppliciter est deductum, quod seculares quidam in potestatis & officii publicis constituti, videlicet Duces, Comites, Barones, Milites & Seulteti, & alii Domini temporales: necnon Consules Civitatum, oppidorum, villarum & locorum Rectores diocesis prædictæ. De timore postposito, statuta singularia, iniquas ordinationes, motu proprio ac temeritate præsumptuosa, de facto contra personas Ecclesiasticas, Ecclesiarum & locorum Religiosorum libertates & privilegia condiderunt & condunt, eisdemque publice & de facto insistere præsumperunt & præsumunt ausu temerario & nephando quotidie contra legitimas civiles & Canonicas functiones, ut puta, quod nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasticam transferantur, neve Clerici in Sacris constituti ad agendum seu testificandum in civilibus & maxime in piis causis aliquatenus admittantur, quodque excommunicati laici & publice denunciati in civili foro minime repellantur, nec in eorum Consulari officio ac aliis actibus secularibus evitentur.

3. Item prædicti Domini temporales Consules Rectores, per secularem potestatem Ecclesias & personas Ecclesiasticas capiunt & capi procurant; res & bona Clericorum occupant & arresant; oblationes fidelium diminunt & restringunt; exactiones & tallias indebitas de bonis & redditibus Ecclesiarum exigunt & extorquent; stationes immoderatas cum multitudine Nobilium in bonis Ecclesiarum & piorum locorum faciunt; vestras curarum & vocationes multiplices bonis ipsis imponunt contra Ecclesiasticam libertatem; possessiones Ecclesiarum & personarum Ecclesiasticarum devastant incendiis & rapinis; contractus inter Clericos & Laicos legitime factos, ad libros civitatum, villarum & locorum reculant inscribere ac sigillare; donata & legata ad fabricas & Ecclesiarum structuras contra voluntatem Prelatorum & aliorum, quorum interest, præsumunt usurpare contra iustitiam; in fraudem & odium Clericorum confugiunt ad Ecclesias, cimiteria & ad loca libertatis Ecclesiarum, inde extrahere contra Imperiales functiones præsumunt.

4. Cum igitur hæc omnia & singula, & quævis alia similia, necnon quæcumque sequuta sunt & sequi possunt, ex eisdem sint & fuerint solum de facto ac temere attentata, & per sacras, civiles & Canonicas functiones reprobanda expresse; Nos ea omnia & singula de Principum, Dominorum, Comitum, Baronum, fideliumque nostrorum consilio ex certa scientia tenore presentium & auctoritate Imperiali cassamus, irritamus, annullamus, cassaque irrita & nullius esse momenti penitus declaramus, dicimus & nuntiamus expresse presenti edicto perpetuo valituro, serioius inhibentes, ne hujusmodi aut eorum similia de cetero dicti Domini temporales attemptare præsumant, precipientes nihilominus sub indignatione Imperialis banni universis & singulis Dominis, Militibus, Consulibus, Potestatibus, Officialis & in Officiis publicis constitutis, quatenus mox visis aut intellectis presentibus dicta eorum statuta & ordinationes, sicut in prejudicium Ecclesiasticæ libertatis, edita sunt, omnino revocent & de luce tollant; quodque secundum ea non judicent amplius, nec sententias dicent, aut eisdem in iudicio vel extra quomodolibet per se & contra Ecclesiasticam libertatem potiantur.

5. Item pronunciamus & declaramus Imperiali auctoritate, quod, quicumque cuiuscumque status vel conditionis extiterit, aulo sacrilego & propriæ temeritatis audacia Sacerdotem vel Clericum, secularum

ANNO 1377. cularum vel Religiosum; diffidaverit, proscripterit, captivaverit, spolaverit, mutilaverit, aut in carcere detinuerit, aut hujusmodi malitiam perpetrantes scienter receptaverit, seu consilium, auxilium vel favorem in his eis præstiterit, vel pro causa criminali vel civili questionem in judicium seculari, & specialiter judicium quod dicitur, *Stehding* / quod nulla temporis prescriptione, vel Regali seu Imperiali edicto seu iudicii confirmatione, contra personas Ecclesiasticas seu Clericos per quamcumque consuetudinem introduci volumus, trahere præsumperit, vel ratione dictæ consuetudinis aut potius corruptelæ extra præfatum judicium contra Clericos; in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis, aliquid attemptaverit præter poenas à Sacris Imperialibus & Canonicis functionibus eis inflictas, decernimus hoc Imperiali edicto ipso facto infames, & omni honore privatos, nec ad placita vel consilia Nobilium aliquatenus admitte-
 6. Verum quia parum esset jura condere, nisi essent, qui tuerentur, eadem auctoritate Imperiali prædicta, universis Principibus, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus; & specialiter Colonienfibus, Moguntino, Magdeburgensibus & Bremensibus, Archiepiscopis: Monasteriensibus, Olinaburgensibus, Hildensemibus, Paderbornensibus, Mindensibus, Lubicensibus, Verdensibus & Swe-
 7. Volumus etiam, hortamur & requirimus Episcopos & Prelatos Ecclesiasticos, ut hanc nostram legem & constitutionem in Synodis & Ecclesiis publicari procurent; ne in præmissis per simulatam ignorantiam suas malitias valeant excu-
 8. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram cassationis, irrationis, annullationis, inhibitionis, necnon pronuntiationis & declarationis paginam infringere, aut ei ausu temerario quomodolibet contraire, sub poena Imperialis nostræ indignationis gravissima, necnon quinquaginta marcharum auri purissimi, quas ab eo, qui contrafecerit, totiens, quotiens fuerit contractatum, irreversibiliter exigi, & earum medietatem Imperiali nostri ararii sive fisci, residuum vero partem injuriarum passorum usibus volumus applicari.

Signum Reverendissimi Principis & Domini,
 Domini Karoli Quarti Romanorum
 Imperatoris Invictissimi, & Gloriosissimi
 Bohemie Regis.

Testes hujus rei sunt:

Venerabiles { Gerhardus Hildense- } Ecclesia-
 { mens, } rum Epil-
 { Henricus Werdensis, } copil-
 { & Henricus Pater- }
 { brunensis }
 Illustres { Albertus Saxonie, } Duces.
 { & Luneburgensis, }
 { & Wenceslaus Opavia }
 Speçabiles { Burchardus de Har- } Comitibus.
 { deck, }
 { Gerhardus de Hoia, }
 { Bolzo & Henricus de }
 { Schrapelow }
 Nobiles { Otto Advocatus de Monte, [al. de }
 { Mente, }
 { Petrus de Wartenberg, dictus de }
 { Choß, Imperialis Curie nostræ }
 { Magister, }
 { Thuno de Colditz Camera nostræ }
 { Magister, }
 { Hintzo de Lipa, }
 { Albertus de Sterneberg, [al. de }
 { Stornburg, }
 { Symon de Lywen, [al. de }
 { Lippem, }
 { Busko de Pritzan, [al. de }
 { Anzan, }
 { Bussito de Bristriz, [al. Bussiro }
 { de }
 { Bischen, }
 { Alhardus de Puschke Dipser in }
 { Ravenperg, }
 { Henricus de Ezigelhem, [al. Ezi- }
 { gelhelm: al. Ezigelen. }

& alii quam plures nostri & Imperii sacri Principes, Comites, Nobiles & fideles: præsentium sub Imperiali Majestatis nostræ sigillo testimonio literarum. Datum Munde anno Domini MCCCLXXVII. Indictione quintadecima, XV. Calend. Decembr. Regnorum nostrorum anno XXXII. Imperii vero XXXII.

De Mandato Domini Imperatoris

Nicolaus Cameracensis Præpositus.

CXXX.

Kaysar CARLS der IV. Rescript / daß in einer 1378.
 Weil wegs rings um die Reichs-Stadt Nürn- 24. Fev.
 berg kein Stadt / Markt oder Vesten / desgleichen
 kein Stadt-Recht / Markt-Recht oder Hals-
 Gericht gebauet oder aufgericht werden soll.
 Geben zu Oppenheim an St. Matthias-Tage
 nach Christi Geburt 1378. Stiner Reichs
 im XXXIII. des Kayserthums im XXIII.
 [GOLDASTI Reichs-Sagungen Theil 2.
 pag. 78.]

C'est-à-dire.

Rescript de l'Empereur CHARLES IV. portant
 que nulle Ville, ou Forteresse ne pourra estre
 batie dans le voisinage de la Ville Imperiale de
 Nuremberg jusqu'à la distance d'un Mille, &
 que semblablement nul Tribunal Civil ou Crimi-
 nel Municipal, ne pourra y estre établi. Don-
 né à Oppenheim, le jour de St. Matthias l'an
 de la Nativité 1378. de ses Regnes le XXXII.
 & de son Empire le XXIII.

W. J. K. Carl von Gottes Gnaden / Röm. Kayser / zu al-
 len Zeiten Rheyser des Reichs und König zu Böheim /
 bekennen und thun kundt öffentlich mit diesen Briefen / allen
 den / die ihn sehen oder hören lesen / daß wir zu unterstehen
 künftigen Jersal / Schaden und Etosse / die uns und dem
 Reiche in der Wehe und unbelang unser und des Reichs Statt
 zu Nürnberg awerischen und geschehen möchte / den Bürger-
 meistern / Räte und Burgern zu Nürnberg / die allweg ge-
 than

ANNO
1378.

chon haben / und noch täglich thun / was uns und dem Reich
möglich und begehentlich ist / mit wohlbedachten Rath / Kai-
serl. Macht / und rechter Wissen / solche vorgeschriebene Frey-
heiten und Gnad gethan / verschrieben und geben haben / Thun /
verschreiben und geben von sonderm Gnaden und Kräftten diß
Breiff / als auch dieselben Burgemeister / Rait / Burger
und Statt zu Nürnberg / von solger Gebührens unsere
Vorfahren an dem Reiche Rom. Kaiserin und Königin ge-
stetzt und herkommen sind / das wir ihnen / in welcherley Ar-
beit / Eren / Wärdien oder Besen der sey / er sey Rait /
geistlich oder weltlich / Graff / Dienstinann / Ritter / Knecht /
oder sonst wie der sey / fürdas mehr in einer Mal um
Nürnberg auf alle Der yuchlen / keinerley Statt / Markt /
Wesst / Schloß / Burg / burgliche Gebäu / oder keinerley
Wesstung / mit Mawren und Gräben / und auch darzu kei-
nerley Statrecht / Marktrecht / Halsgericht und Freyheit
von neues / die von Alter bisshero mit gewesen und gewillig-
hen herbracht seyn / machen / haben / aufrichten / haben oder
erwerben wolte / das sollen und mögen die ehegenannten Bur-
gemeister / Rait und Burger zu Nürnberg von des Reichs
wegen unterstehen / wenden und wehren / und sollen und mö-
gen daran gen uns und dem Reiche nit freveln oder brechen
in seine Besse. Und wie es Sach / das wider diese gegen-
wärtige unser Kaiserliche Freyheit und Gnaden die wir den
ehegenannten Burgemeistern / Rait / Burgern und Statt zu
Nürnberg gethan und geben haben / keinerley Kaiserliche oder
Königliche Breiff jemand verschreiben und geben wurden in
seiner Besse / die sollen Mächtloß / ohne Kräftt und ob seyn /
und den oben genannten Burgemeistern / Rait / Burgern und
Statt zu Nürnberg in künftigen Zeiten keinen Schaden /
Hinderuns oder Yrrung bringen in sein Besse. Mit welchem
diß Breiff versigt mit unser Key. May. gülden Bull /
der geben ist zu Oppenheim / nach Christen Geburt dreie-
hundert Jahre / darnach in dem acht und fiftzigsten Jah-
re / an S. Michaelis Tage / unser Reiche in den zwey und
dreißigsten / und des Kaiserthums in den drey und zwanzig-
sten Jahre.

Ad Mandatum Dn. Imperatoris Nicolaus
Cancell. Prapof.

CXXXI.

1379. *Compromis pour la Paix à traiter & à faire entre*
24. 30. *CHARLES Roi de France & JEAN Duc de*
Octob. *Bretagne, par l'Arbitrage de Louis Duc d'An-*
jou de la part du Roi, & du Comte de Flan-
dres, du Sire de Laval, du Viscomte de Ro-
han, & des Sires de Montablon & de Beau-
meuoir, de la part du Duc. Fait en double le
24. & le 29. Octobre 1379. [LOBINEAU
Histoire de Bretagne. Aux preuves col. 604.]

L Oys fils de Roy de France frere de Monseigneur le Roy, & son Lieutenant, Duc d'Anjou & de Touraine, Comte du Maine, favoir faisons à tous ceulx qui ces Lettres verront: que comme Messire Jehan de Montfort ait eue & prins pour sa partie nos tres-chers & tres-amez Cousins le Comte de Flandres, le Sire de Laval, & le Viscomte de Rohan, & les Sires de Montablon & de Beaumeuoir, pour veoir assembléement avecques nous pour la partie de mondit Seigneur le Roy sur tous les faits & debats qui sont meuz & pourroient mouvoir entre Monseigneur le Roy & luy; & ait juré & promis à tenir & enteriner, sans venir, ne faire venir encounter, tout ce que par lescitz eue de la partie sera ordéné fait & déclaré, soit par honneurs & reverences, en quelque lieu que ils soient, & ce ausly ait fait jurer & promettre par plusieurs personnes, tant Barons & Chevaliers, comme autres, si comme en ses lettres sur ce faites, ces choses & autres sont plus à plain contenues, desquelles la teneur s'enluit: „Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont, faisons favoir à tous que pour reverence de Dieu & le bien de pais, considerans les grans maux & inconveniens qui par occasions de debas meuz & qui porroient mouvoir entre Monseigneur le Roy & moy & tous nos allies & tenans nostre partie, avoir voulu & voulons, pour obvier à iceulx, à l'aide de Dieu, nourrir bonne amour entre nous, & tenir nos subgetz en bonne pais paisible & tranquillité; que comme pour la partie du Roi soit ordonné le

„Duc d'Anjou, & de la nostre partie avons ordéné nos cousins le Comte de Flandres, le Sire de Beaumeuoir; voient assembléement d'une & autre partie sur tous les fait & debaz qui sont ou puent estre entre le Roy & moy. Et tout ce qu'ils ordeneront, soit par honneurs & reverences, par heritage, par meuble, en quelque maniere que ce soit, tant de nostre Duché de Bretagne comme de tous nos autres heritages en quelques lieux qu'ils soient, jaloit ce que expressement n'en soit faite, ordenent & facent declaration, tele comme bon leur semblera, & par especial deux de nostre partie, cest assavoir le Comte de Flandres & le sire de Laval, ou ledit Comte de Flandre seul & pour le tout, sans avoir regard à ordre ne figure de jugement; & tout ce que par iceulx de la partie du Roy, noldits cousins; les deux ou l'un d'eulx desuldis, & par especial le Comte de Flandres, seul & pour le tout, comme dit est, feront ou fera, declareront & sentencieront, seront & tendrons sens ressort; & sens ce que pour le temps avenir, par nous; ne par autre, faisons faire aucune chose au contraire, non obstant nostre absence. Et ces choses, & la declaration & par iceulx sera faite; ou que le Comte de Flandres seul & pour le tout, comie dit est, promettons tenir en bonne foy, & par la foy & serment de nostre corps, & en foy de Chevalerie, sans jamais venir encounter par nous ne par autres au nom de nous. Et à ce nous obligeons, nous, nos terres, & heritages du Duché de Bretagne & ailleurs quelque part qu'ils soient. Et ausli ont juré ces choses nostre cousine de Peintevre, Henri son fils, ledit Viscomte de Rohan, le Sire de Beaumeuoir, les Vifcomtes de Coymain & de Dynan, Messire Guy de Rochefort, Messire Sevestre de la Foillie, Messire Estienne Goyon, Messire Robert de Guite, Messire Geoffroi de Karmel, Messire Henry Philippes, Messire Roland de Karfaliou, Messire Henry de Pledren, & Messire Eustace de la Houffaise. Et toutes & chacune ces choses promettons tenir & garder fermement pour nous & tous ceulx de nostre partie qui ne les ont jurées. Et ledit Duc d'Anjou ausli doit se faire fort pour luy & tous ceulx de la partie du Roy, & doivent estre cestes declarations d'entre le Roy & moy par les desuldis, comie dit est, faites & accomplies dedens le jour de Noël prochain avenir. En tesmoing desquelles choses nous avons fait aposer nostre seu à ces presentes le xxiv. jour du mois l'Octobre l'an MCCCLXXIX. Nous, aiant à ce point suffisant de mondit Seigneur, avons promis & juré, promettons & jurons, que mondit Seigneur tendra pour luy & tous ceulx de sa partie, & ausli tendrons nous, tout ce que entre nous, pour mondit Seigneur l'une part, & lescitz cheuz de la partie dudit Messire Jehan de Montfort d'autre, sera sur ce ordéné, fait, traité, & accordé. Et ce ausli ont juré nostre trescher & tres-amez neveu Messire Charles de Navarre, nos tres-chers & tres-amez cousins le Duc de Bourbon, & le Conestable de France, & nos tres-chers & bien amez Messire Pierre de Villers grand Maître d'Hôtel, Messire Enguerrand d'Oedin, Messire Pierre de Bournafel, Chevaliers & Conseillers de Monseigneur. Et nous faisons fors pour mondit Seigneur & pour nous de tous ceulx de la partie de mondit Seigneur qui ne les ont jurées. En tesmoing de ce nous avons fait sceller ces lettres de nostre scel secret, en l'absence de nostre grant. Donné en nostre Chastel d'Angiers le xxv. jour d'Octobre l'an de grace MCCCLXXIX. Ch. de Nantes arm. L. cassette D. n. 52. le sceau est rompu.

CXXXII.

WENCESLAI Romanorum Regis, & satuari Imperatoris Epistola ad JODOCUM Marchionem Moravia, Vicarium Generalem in Italia & Ultramontanorum partibus, quibus illi committit, ac potestatem facit inquirendi, quis & duobus utrum BARTHOLOMÆUS Archiepiscopus Barenfis, dictus URBANUS VI. an ROBERTUS de Gebenna Cardinalis, dictus CLEMENS VII. sit verus Pontifex, vulgusque, ut eidem faci-

ANNO
1379.

1380.

ANNO
1380.

ciat obediri. * Datum &c. [STEPH. BALU-
ZII Vitæ Papæ. Avinion. Tom. 2. col. 890.
814. Bibliothecæ Colbertinæ.]

WENCESLAUS Dei gratia Romanorum Rex, fu-
turus Imperator semper augustus & Boemæ
Rex, Iodoco eadem gratia Marchioni & Domino Mo-
ravie illustri, carissimo fratri & vicario nostro in Italia
& ultramontanorum partibus generali salutem. Pri-
mum & maximum bonum omnibus hominibus credi-
mus esse immaculatæ Christianorum fidei rectam
confessionem, ut per omnia hæc roboretur, & omnis
orbis terrarum sanctissimi sacerdotis ad concordiam
copulenter & consensu immaculatam Christianorum
professionem ostendant. Amore namque fidei & ca-
ritatis ardore Romani Principes ecclesiasticis discipli-
nis edocti student Romanæ Sedis reverentiam confer-
vare & ei cuncta subicere & ad ejus deducere unio-
nem, ad ejus auctorem, Apostolorum primum, hoc
Domino loquente præceptum est; *Psalmes meus*;
quam esse omnium verè Ecclesiarum caput & patrum
regulæ & Principum statuta declarant. Nam pax
Ecclesiæ, religionis unitas auctorem facti in sublime
provehunt gratia fidei tranquillitate custodit; neque
parva ei vicissitudo à potentia divina tribuitur, per quem
nullis rugis Ecclesiæ divita fecerunt, nullis niensis
maculis variatur. Sanè feralis pestis schismatis nunc
vigentis propemodum nostram pulsât majestatem,
quod provenit ex duabus duobus factis electionibus.
Prima fuit in personam Bartholomæi Archiepiscopi
tunc Barensis in Roma, alia verò in personam Roberti
de Gebenna tunc sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardina-
lis in Fundis. Unde ad instar juris gentium, ingenio-
rum, fervorum, & libertinorum, tres procedunt spe-
cies, fidelium qui obediunt vero Papæ, schismatico-
rum adherentium Antipapæ, & indifferentium, scilicet
tenentium neutrum, cum antea concluderetur
in unita. Alii verò quartam constituunt, utrumque
tenentes, & supplicantes utrique. Quod molestè ge-
rit nostra regia celsitudo, dum percipit inconlultilem
tunicam Domini, sanctæ videlicet Ecclesiæ scindere
unitatem. Ideo regia prudentia pos tanto periculo
volentes occurrere, quod non solum corporum sed
mortem etiam procurat animarum, vestræ serenitati
universis virtutibus illustratæ de nostra certa scientia
moderatione consilii valide confirmata commisimus &
committimus per præsentem, quatenus vice & nomine
nostris eandem serenitatem, cum ad dictas Italici &
ultramontanæ partes perveneritis, Deo dante, cum Dei
timore, devota mente, prudenti diligentia, diligenti
providentia, provida cura, sollicito & vigilantissimo studio
informetis, quis dictorum Bartholomæi & Roberti
sacrofanctæ Romanæ Ecclesiæ matris nostræ, cujus
advocati juxta canonicas sanctiones sumus & defen-
sores, verus & legitimus sponsus, Christi vicarius,
& beati Petri successores existit, & illum illorum quem
Christi Vicarium esse repereritis, in verum Papam reci-
piatis, habeatis, & omnino teneatis, & necessariis
viribus in suis universis iuribus protegatis & defendatis,
sibi omnem reverentiam humiliter & in omni de-
votione exhibentes etiam vice nostra, alium verò per-
ditum & intrusum viriliter expellatis & ultore gladio
tanquam totius christianitatis invasorem & humani ge-
neris inimicum persequimini velut hostem; quoniam
semper magnum nobis fuit studium veritatem Apostoli-
cæ Sedis & statum sanctarum Dei Ecclesiarum custo-
dire. Sic enim inconcussæ atque inviolatæ devota Deo
& pia mente celsitudinem vestram fide habere volumus
in prædictis, quod soli vestris professionibus adven-
tur de quibus divina loquitur scriptura dicens: *Posue-
runt mendacium spem suam, & mendacium operi spera-
verunt.* Et iterum qui secundum prophetam dicunt:
Domine, recede à nobis, vias tuas scire nolumus.
Propter quod Salomon ait: *Semitas propriæ culturæ
eruperunt, colligunt autem manibus infractiones.* Quic-
quid enim & circa premissa feceritis, ordinaveritis,
decreveritis, fluctaveritis, & declaraveritis auctoritati,
bus nostris regis, quæ plenariè in vestræ excellentiæ
personam transferimus in hac parte, firmiter & in-
concussè tenebimus, observabimus, & custodiemus,
ac à nostris subditis teneri, observari, & custodiri
perpetuis temporibus faciemus, juramentis, promissi-
onibus, & actionibus in contrarium per nos factis
& præstitis, quæ in hoc casu juxta canonicas & civili-
les sanctiones nullius tunc momenti, non obstantibus

* C'est encore avec l'Auteur de qui nous empruntons cette
pièce, que nous la rangeons sous l'an 1380. (D.M.)

quibuscunque, protestantes expressè, quod per præ-
sentem potestatem vicariatus officio per majestatem
nostram nuper excellentiæ vestræ commissio non inten-
dimus aqualiter derogare, sed potestatem intendimus
adire potestati. Datum &c.

ANNO
1380.

CXXXIII.

*Traité de Paix entre CHARLES VI. Roi de France & JEAN IV. Duc de Bretagne Fait le 15. Janvier 1380. Avec les Ratifications du Duc, en date du 6. Avril de la même année, & celles d'un grand Nombre de ses sujets, Nobles & Bourgeois. [LOBINEAU Histoire de Bretagne aux preuves. col. 610. D'AR-
GENTRE, Histoire de Bretagne. Liv. 9. Chap. 13. pag. 614. sous le Titre de second Traité de Guerre.]*

SUR les débats estans entre le Roy, & Messire Je-
han de Bretagne, traité & accordé est par le Sire
de Coucy, le sieur de Rayneval, Messire Regnault
de Corbie premier President en Parlement, Messire
Anceau de Salins sieur de Mont-Ferrand, & Mes-
sire Jehan de Rye Chevaliers, comme Procureurs,
& pour & au nom du Roy, d'une part, le Sire de
Laval, Messire Charles de Dinan sieur de Montafil-
lant, Messire Guy de Rochefort sieur d'Aslerac, &
Messire Henry Philippe, & Messire Guillaume l'E-
velque Chevaliers, Procureurs suffisamment fondez,
pour & au nom dudit Messire Jehan de Bretagne,
d'autre part, par la forme, & en la manière qui s'en-
suit: Premièrement, que ledit de Bretagne viendra
devers le Roy, accompagné de gens de son pays,
comme il luy plaira, & luy estant à genoux devant
le Roy, & les dessusdits aussi, supplera & requerra
tres humblement & reveramment au Roy, en disant:
*Mon tres-redouté Seigneur! je vous supplie que vous me
veilliez pardonner de ce que vous ay corroucé, dont il me
desplaist fort, & de tout mon cuer.* Et après ces parolles,
le Roy luy pardonnera, & mettra en la bonne grace
& amour à la priere de ses amis. Item; après le
pardon fait, ledit de Bretagne fera hommage au
Roy du Duché de Bretagne, & de tout ce qu'il doit
tenir du Roy, en la manière qu'il a autrefois fait, &
que ses predecesseurs ont fait. Item; le Comté de
Montfort luy sera rendu & en sera hommage au
Roy, ainsi qu'il apartiendra. Item, après ledit
hommages faitz, ledit de Bretagne promettera &
jurera au Roy d'estre son bon & loyal subjezt, à ses
successeurs Roys de France, & d'eux servir & garder
l'honneur, leurs corps, leur Estat, & de la Couronne
de France, en la manière que les predecesseurs Ducs
de Bretagne estoient, & sont tenuz de faire. Item,
ledit de Bretagne s'alliera pour luy, & son pays
au Roy, & au Royaume, contre le Roy d'Angle-
terre, le Roy de Navarre; & tous autres, & aussi le
Roy pour luy & son Royaume s'alliera audit
de Bretagne; & à son pays, contre ledit Roys d'An-
gleterre & de Navarre, & tous autres qui ne vou-
droient obeir à la volonté du Roy, & audit de
Bretagne voudroient mouver & commencer guerre
pour grever sa personne, dommager son pays &
empescher sur ses heritages, & ne fera le Roy accord
au Roy d'Angleterre de leurs debatz, que ledit de
Bretagne & ses heritages ne soyent compris, & si
ledit de Bretagne a fait aucune alliance, accords,
confederations, convenances ou serment contre le
Roy, ny ses successeurs, au contraire des choses des-
susdites, ou aucunes d'icelles, il y renoncera, &
s'en départira, & les tiendra pour nulles. Item, pro-
mettera & jurera ledit de Bretagne à tenir & gar-
der les libertés, Nobleesses, droitz & Seigneuries des
Eglises, Barons, Nobles, & autres gens, & subjeztz
dudit pays de Bretagne, au lieu où il a accoustumé.
Item, ne tiendra nulz Angloys qui soyent Capitaines
en Forteresse, ny en son Conseil, & s'il en tient au-
cuns, qui ne soyent seulement qu'Officiers & ser-
viteurs en son Hostel, & telz, qu'ilz ne puissent por-
ter nuissance au Roy, ny au Royaume. Item, que
le Roy usera au Duché de Bretagne de ses droitz Ro-
yaux, Souveraineté, & ressort en la manière que luy
& ses predecesseurs faisoient & pouvoient faire au
temps du Duc Jean de Bretagne dernier trespassé,
& aussi le Duc de Bretagne tiendra le Duché de Bre-

ANNO 1380. **1381.** tagne en la maniere que ses predecesseurs Ducs de Bretagne l'ont tenu, & ensemble toutes les Noblesses appartenances audit Duché. Item, quand au fait de la monnoye, il la pourra faire en la maniere que pouvoit faire ledit Duc Jehan. Item, ledit de Bretagne sera à Monsieur d'Anjou l'hommage, devoir, en quoy il est tenu pour le Chastel, Chastellenie, & appartenances de Chantocéaux; & par ainsi icelluy Chastel, Chastellenie, & appartenances seront audit de Bretagne rendus & delivrez. Item, ledit de Bretagne aura retour dedans le Royaume de ses terres de Nyvernois & de Rethelois, de ce qu'elles peuvent valloir en valeur de présent, où le Roy l'acquittera de tant que lesdites terres valent de présent envers Madame la Duchesse Jehanne de Bretagne, & luy seront rendus toutes les autres terres qui luy appartiennent & peuvent appartenir en quelque lieu qu'elles soyent au Royaume. Item, pour les fraiz & mises que le Roy a faites, luy seront payés deux centz mil francs aux termes qui s'ensuivent; c'est à favorz vint-cinq mil francs à la saint Jean-Baptiste prochaine venante, soixante-quinze à Noël, & les autres cent mil à l'autre Noël qui sera de Noël en un an. Item, quant aux fraiz du sieur de Clifton, & aussi du debat de la terre de Guillac, ledit de Bretagne, & ledit sieur de Clifton se mettent du tout en la volonte, & ordonnance du Roy, sauf à chascun d'eux son honneur, son heritage & Noblesse. Item, pour plus grande furté, les gens d'Eglise, Nobles, & autres personnes notables du pays, jureront & promettont de faire tenir par ledit de Bretagne la payx, & autres choses dessusdites, ny ne viendront, ny seront, ny souffriront à venir, ny faire allencontre par ledit de Bretagne, à leur pouvoir; & s'il advenoit, ce que Dieu ne veuille, qu'il se rendist ennemy du Roy, ou fust au contraire; ils ne le souffrieroient, ayderont, ou conforteront, mais tiendront le party du Roy, contre Angloys, Navarois, & tous qui tiendront le party au contraire du Roy. Item, pour tenir, accomplir, & garder toutes les choses dessusdites, & chascunes d'icelles, s'obligeront ledit de Bretagne, & les Prelatz, gens d'Eglise, Barons, Nobles, & autres bonnes villes du Duché, par les meilleures & plus fortes lettres & obligations qu'il se pourra faire. Item, tous ceux qui auront tenu le party du Roy, & ceux qui auront esté de la partie du Duc de Bretagne, rentreront & retourneront entièrement à tous leurs droitz, terres & possessions qu'ils avoyent avant le debat, & que depuis leur peuvent & doivent appartenir en aucune maniere, sans que pour occasion dudit debat l'on leur puisse mettre empeschement es choses dessusdites, & si aucun y avoit esté mis, il leur sera osté sans contredit. Item, tous ceux qui ont esté de la partie du Roy, & dudit de Bretagne, comme dessus, seront, & demeureront quittes & paisibles de tous cas, crimes, & malefices, soyent crimes de leze-Majesté, meurtres, arlures de maisons, ravissementz de femmes, pilleries, roberies, & de quelconques autres crimes commis & perpetrez par eux; & nouveaux edifices de forteresse par eux faitz durant ledit debat, & pour occasion d'icelluy, sans que l'on en puisse demander à eux ne à leurs hoirs, ores ne pour le temps advenir, aucunes choses criminellement ou civilement; & avecq ce toutes rancunes & mal talans quelconques seront remis & pardonnez d'une partie & d'autre, & de ces choses auront lettres singulierement tous ceux qui les requerront. Item, tous ceux de quelque estat ou condition qu'ils soyent, Receveurs, Officiers, ou autres qui ont esté avecq le Roy, & tenu son party en Bretagne & en la Chastellenie de Chantocéaux, seront & demeureront pour eux, & leurs hoirs, quittes & paisibles perpetuellement, sans rendre aucun compte envers ledit de Bretagne & tous autres de par luy, de tout ce qu'ils ont pris, receu, & levé de tout le temps du debat, & pour occasion d'icelluy, & par special depuis que ledit de Bretagne se parti du pays de Bretagne; & que des Forteresses du Domaine du Duché, ledit Sieur de Clifton & autres qui ont la garde & gouvernement pour le Roy soyent quittes & paisibles, tant de meubles, revenuz ordinaires & extraordinaires, soyent foliaiges, tailles, rengons, & autres biens & choses quelconques; & de ce auront lettres particulierement tous ceux qui les voudront demander. Item, si ledit de Bretagne avoit donné aucunes rentes & revenuz à aucuns qui ont tenu le party du Roy paravant ce debat, ils ne leur seront

ANNO 1380. **1381.** empeschez pour occasion d'avoir servy le Roy. Item, tous les procès, obligations, & Contradiz faitz par la Cour de Nantes & autres appartenans au Duché de Bretagne, pour ce qu'ils ont esté donnez par icelles Cours, vaudront, & tiendront ainsi que s'il y eust esté faitz paravant le departement dudit de Bretagne, pourveu que par ce ne soit fait aucun prejudice aux Noblesses de ladite Duché de Bretagne. Item; le Sieur de Derval & de la Roche, joindra de toutes ses terres, comme faisoient ses Predecesseurs, & de toutes autres qui depuis luy sont advenues, & peuvent appartenir, pourveu qu'il en fera hommage à qui, & comme il appartiendra, & aussi le Chastel de la Roche sera rendu à celluy à qu'il appartient. Item; quant aux impositions & subsidez du pays de Bretagne, ledit de Bretagne, & les Barons, Seigneurs, & Dames dudit pays en demeureront en l'estat qu'ils estoient paravant le debat. Item, pour la restitution des Forteresses & furté de la venue dudit de Bretagne, le Roy enverra haultivement audit pays de Bretagne de ses gens, & Commisaires, lesquels recevront dudit de Bretagne, de les gens d'Eglise, Barons, Nobles & autres personnes notables des bonnes Villes, les fermens, & prendront les autres obligations & furtés dont cy-dessus est fait mention, & iceux sermentz faitz, les furtés & obligations données, ledit de Bretagne, ny le pays de Bretagne n'aideront ou conforteront en aucune maniere les Angloys d'illec en avant. Item, outre lesditz fermens faitz, furtés & obligations données, ledit de Bretagne jurera & promettra encorres, & aussi le jureront & promettont les gens d'Eglise, Barons, Nobles, & autres personnes notables des bonnes Villes, que faicte audit de Bretagne la restitution des Forteresses cy-dessus mentionnées, il viendra dedans six semaines après icelle restitution faicte, comme dict est, en personne devers le Roy pour faire ses hommages & ce qu'il est tenu de faire au Roy par ce prelet traicté, & luy seront lesdites Forteresses, comme Conq, Saint Aubin, Lehon, & autres du Domaine de la Duché que tient le Sieur de Clifton pour le Roy, baillées & delivrees realement & de fait par cette maniere, c'est à savoir que la Ville & Chateau de Montrelaix luy seront premierement delivrez, & après le seront à qui ils appartiennent la Ville & Chateau de Pouencé; & après sera baillé dudit de Bretagne au Roy, & ensuivant, la Rochedire à celluy à qui elle est; & tantost après les autres Forteresses dudit Domaine seront delivrees & baillées audit de Bretagne; & incontinent il & tout le pays de Bretagne seront à layde du Roy & de sa partye, contre lesditz Angloys pour les grever en toutes manieres qu'ils pourront. Item, seront baillées en otage pour plus grande sureté de la venue du Duc de Bretagne, le Comte de la Marche, Messire Philippes d'Artois, le Marechal de Blainville, & Messire Jean de Bueil. Item, quand ledit de Bretagne viendra devers le Roy pour faire sesditz hommages, comme dessus est dict, Monsieur de Bourbon, le Connestable de France, Messire Jehan de Vienne Admiral, se rendront à l'entrée de Bretagne, pour amener & conduire furement ledit de Bretagne devers le Roy, & aussi ramener jusques à l'entrée de sondit pays; & au cas que ledit de Bretagne auroit empeschement, qu'ils le rendront en une des Villes ou Chasteaux de Bretagne tel qu'il sera ordonné, & ainsi le jureront & en donneront leurs lettres. Item, les fermens & obligations dessusditz ne seront à consequence envers les successeurs dudit de Bretagne, & les subjez du pays de Bretagne ne seront tenuz de faire autre chose que l'hommage, & ce que aux predecesseurs dudit de Bretagne ont acoustumé, & estoient tenuz de faire paravant ce debat, & ne sera fait aucun prejudice pour ledit temps advenir par ce prelet traicté contre les franchises & libertés des Ducs, & subjez de Bretagne, mais demeureront les successeurs deditz Duc, & subjez en l'estat, franchises, & libertez qu'ils estoient paravant ledit debat. Item, ne sera aucunement prejudicié par ce prelet traicté à l'accord que l'on dict avoir esté fait entre ledit de Bretagne & Madame la Duchesse Jehanne de Bretagne. Toutes lesquelles choses dessus escriptes & chascunes d'icelles, Nous Sieur de Laval, Charles de Dinan, & Guy de Rochefort, Henry Philippes, & Guillaume P'Evêque dessus nommez, comme Procureurs dudit Monsieur de Bretagne, & pour & au nom de luy, & par vertu du pouvoir qu'il nous a donné sur ce, avons juré & promis sur la

vraye

ANNO 1380. vraye Croix, & sur les Evangilles de Nostre-Seigneur, tenir, garder, entretenir, & accomplir, & non venir ou faire venir à l'encontre en aucune maniere. En thesnoing de ce nous avons mis nos sceaux ou signes à ces presentes lettres, le quinzieme jour du mois de Janvier, l'an mil trois centz quatre vingtz. Et semblablement nous desluidictz Sieur de Coudy, Sieur de Raineval, Arnault de Corbye, Anceau de Salins, & Jehan de Rye, pour & au nom du Roy, & par vertu du pouvoir à nous sur ce donné de par luy, toutes les choses dessusdites, & chascunes d'icelles, avons juré & jurons sur la vraye Croix, & les Saintz Evangiles desluidictz tenir, garder, entretenir, & accomplir, & non venir, ne faire venir en aucune maniere à l'encontre; en thesnoing de ce, nous avons mis nos sceaux, ou signez à ces presentes, les jour & an dessusdits. *Tit. du Roy.*

Jehan, Duc de Bretagne, Comte de Montfort, & de Richemont, à tous ceux qui les presentes lettres verront, salut. Comme sur les debatz qui estoient, & pouvoient estre entre Monsieur le Roy d'une part, & nous d'autre, certain traité & accord aïst esté fait, juré, promis, & scellé par les Procureurs dudit Monsieur le Roy, pour & au nom de luy, & des nos Procureurs pour & au nom de nous, duquel traité & accord la teneur de mior à mot s'ensuit. *Sur les debatz estans;* &c. Savoir faisons, que nous ledict traité, & toutes choses, & chascune d'icelles contenues & déclarées en icelles, avons sur les Evangilles de Dieu, & par la foy de nostre corps, & comme loyal Chevalier, juré & promis, jurons, & promettons par ces presentes les tenir, garder, entretenir & accomplir selon leur forme & teneur, sans fraude, & malice, & sans les enfreindre, ne venir par nous ou faire venir autres à l'encontre par quelque maniere que ce soit, soubz l'obligation de tous nos biens, & de tous nos hoirs; & successeurs; en thesnoing de ce nous avons fait mettre & aposer nostre grand scel à ces presentes Lettres. Donné en nostre Ville de Guerrande le sixieme jour du mois d'Avril, l'an de grace 1380. Par le Duc. Par le Duc en son Conseil, presentz le Sire de Laval, le Vicomte de Rohan, l'Abbé de Prieres, les Sires d'Asterac, & de la Feillée, Pierre Hattes, Macé Raguenel, & André Olivier. *Ibid.*

Raoul Evêque de Rennes, Jehan Evêque de Vannes, Jehan Abbé de saint Melain, Thomas Abbe de Blanche Couronne, ratiffient à Guerrande le sixieme jour d'Avril 1380. *Ibid.*

Guy sire de Laval & de Chasteaubriant, Jehan Vicomte de Rohan, Jehan sire de Rieux & de Rochefort, Raoul sire de Montfort & de Lobeac, Charles de Dinan sire de Montfalsant, Olivier sire de Montauban, Party sire de Chasteaugiron, Chevaliers, ratiffient ledict traité à Guerrande le sixieme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingts, avant Pasques. *Ibid.*

A tous ceux qui ces lettres verront, Guy de Rochefort sire d'Asterac, Jehan de Malestroict, Silvestre sire d'Asterac, Jehan de Malestroict, Silvestre sire de la Feillée, Robert de la Motte sire de Boczac, Amaury sire de Fontenay, Jehan sire d'Acigné, Estache de la Houffaye, Estienne Gouyon, Jehan sire de la Marche, Guy de Molac, Guillaume Couppu, Bizien de Pestivien, Jehan Malor, Guillaume l'Evêque, Jehan de Ferrieres, Briend de Lannyon, René de Belozac, Robert Buisson, Guillaume de Matheselon, Jehan de Fresnay, Chevaliers, salut. Comme certain traité de Paix auroit esté fait, passé & accordé, entre le Roy de France nostre sire Charles qui à present est d'une part, & nostre tres-cher, & tres-redouté Seigneur Monseigneur Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont d'autre part, duquel traité la teneur ensuit. *Sur les debatz, &c.* Savoir faisons qu'après que ledict traité a esté publiquement leu de mot à autre en la presence de Monsieur le Duc, & la nostre, & icelluy & toutes les choses qui y sont contenues ont esté jurées & promises par ledict Monsieur le Duc, nous dessus nommez & chascun de nous par le congé & commandement dudit Monsieur le Duc, avons juré & promis sur les saintz Evangilles de Dieu, par la foy de nos corps comme loyaux Chevaliers, jurons & promettons par les presentes ledict traité, & le tenir, accomplir, & garder, sans fraude, malengin, & sans enfreindre, ou venir, à l'encontre, par quelque maniere que ce soit, soubz obligation de nous, & de nos biens, en la meilleure & plus forte maniere

ANNO 1380. que par la forme dudit traité faire le pouvons & devons, pour tant que à chascun de nous touché. En tesmoing de ce chascun de nous a fait mettre son scel à ces presentes lettres. Donné en la ville de Guerrande le sixieme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingts, avant Pasques. *Ibid.*

Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont, à nos amez & feaux, les Evêques, Abbez, & autres Prelats, Barons, Nobles, Habitans des bonnes Villes, & autres personnes notables & subiects de nostre Duché, salut & dilection. Savoir faisons que nous desirans de tout nostre cœur l'accomplissement du traité fait, passé, & accordé, entre Monsieur le Roy de France Charles qui à present est d'une part, & nous d'autre, lequel traité avons oïy, leu, & veu de mot à mot d'icelluy par devers nous retenu, & icelluy avons juré; & pour ce que entre autres choses est contenu que vous mesmes le debvez faire, vous mandons & commandons icelluy traité de paix jurer, selon le contenu d'icelluy toutesfoies & au plusloft que par les Commissaires de Monsieur le Roy ferez requis, & garder chascun & en droict soy que ce n'ait aucun delay ou deffault, parquoy l'accomplissement dudit traité ne soit retardé par vous en aucune maniere, car il nous desplairoit; & si ledits Commissaires vous en requierent lettres, les leur donnez & baillez selon la forme dudit traité; mandons par mesmes à tous nos Officiers, Capitaines, & Seneschaux, & autres ainsi le faire, & nosdits subiects & chascun comme dessus est dict contraindre par toutes voyes raisonnables. Donné en nostre ville de Guerrande soubz nostre sceau le sixieme jour d'Avril, mil trois cents quatre-vingts. Par le Duc. Par le Duc en son Conseil, presentz le sire de Laval, le Vicomte de Rohan, l'Abbé de Prieres, les sires d'Asterac, de la Feillée, Messire Guillaume l'Evêque, Pierre Aattes, Rolland. *Ibid.*

Frere Henry Abbé de Prieres, ratifié à Guerrande le sixieme Avril, mil trois cens quatre-vingts un. *Ibid.*

Allain de Malestroict, Renaud de Binton, Guyon de Treziquidy, Geoffroy de Quintin, Jehan de Houx, Baltazar de Bloisac, Silvestre Clerbault, Guillaume de Landugen, Olivier de la Motte, Jehan de la Motte, Robin de Cadillac, Mathelin de Forges, Geoffroy de la Motte, Hervé de Rosnyneven, Raoul de Treail, Perceval de Siz, Eon Bodart, Pierre Hattes, Macé Raguenel, Raoul du Boscher, Robin du Feu, Jehan de Cornillé, Guillaume de Sevigné, Perrot du Rox, Perrot Goyré, Guillaume le Bouteiller, Olivier de Marzen, Mathieu de Beauboys, Jehan de Quebriac, Perrin de la Marfchie, Guillaume de Garenneaux, Escuyers, ratiffient à Guerrande le sixieme jour d'Avril 1381. *Ibid.*

Jehan sire de Maure, Jehan de Treail, Guillaume de Trevecar, Chevaliers, Jehan Hillary, Jehan Richier, Guillaume Lezette, Guillaume de Tailley, Jehan Maury, Perrot Horcant, Raoul Roullant, Jehan Loguet, Derien Guillemet, Guillaume du Chastel, Jehan de la Botelaye, Guillaume de la Boesfiere, Nicollas le Grand, Guillaume le Boureller, Robert Buisson, Jehan le Gac, Macé de Marreil, Robin de saint Potan Escuyers, & les Bourgeois de Guerrande ratiffient audict lieu de Guerrande le dixieme Avril, mil trois cens quatre-vingtz. *Ibid.*

Tanguy de Kermavan, Pregent du Trelever, Geoffroy Ruffier, Robert Richier Chevaliers; Olivier de Montauban, Jehan le Vaber de la Clarté, Jehan du Feu, Jehan de Marzen, Bertrand de Blays, Eon du Treff, Jehan le Gac, Thibault de Lanvalay, Guillaume de l'Orme, Tristan d'Angolvent, Colin du Brueil, Fouquet Hatelou, Olivier de Maillechot, Jehan le Barbu, Jehan de Guerro, Bonnabes de Champagne, Pierre de Musillac, Guillaume de Bulleon, Escuyers de l'Hostel de la famille de nostre tres-cher & tres-redouté Seigneur Monsieur Jehan Duc de Bretagne, Comte de Montfort & de Richemont, ratiffient à Guerrande le vingtieme jour d'Avril, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Alain de la Houffaye Capitaine, Eon de Plumaugat Conneitable de Rennes, Olivier sire de saint Gilles, Acaris d'Isfer, Berthelot le Roux, Robin de Baulon, Chevaliers; Jehan de la Houffaye, Guillaume de la Houffaye, Silvestre de Plumaugat, Pierre Boterel sire d'Apigné, Pierre de Senedavy, Jehan Macé, Raoul Mandart, Guillaume de Binton, Nicolas

ANNO

1380.

1381.

ANNO

1380.

1381.

las Lotodé, Jehan Raguenel de Montigny, Symon de Mont-boucher, Guillaume le Borgné, Macé de la Touchaye, Bertrand de Mont-boucher, Payen d'Espinau, Jehan Giffart, Alain du Verger, Guillaume de la Lande, Robert de Melece, Macé l'Evesque, Jehan Hattres, Thomas Delbouchaux, Jehan Chappelle, Perrot de l'Angenviere, Jamet de Treflacoué, Efcuyers, ratifient à Rennes le vingtième jour d'Avril 1381. *Ibid.*

Pierre de la Haye, Hardouin Borerel, Perrin le Marie, Guillaume le Quenour, Guillaume de la Bouyere, Guillaume du Val, Eon du Tref, Jehan du Verger, Anthoine Blanchart, François de Boulogne, Pierre Vaignes, Guillaume Tournemine, Jehan Genevois, Christophe Genevoys, Jehan El-tourbeillon, Jehan de Seviné, Olivier de Languan, Guillaume de Vanjoyeux, Perrot de Marbré, Jehan de Montbrun, Bertrand Cornet, Olivier de la Hercedoyere, Guyon le Guenour, Perrot de Tronchay, Olivier Bihoulier, Guillaume Gicquel, Robert le Moyné, Jehan Chappelle, Efcuyers; & Barthelemy Labourie, Bourgeois de Rennes, ratifient à Rennes le vingtième Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Pierre de Treguené, Pierre le Vayer, Pierre de Cramou, Efcuyers, ratifient à Rennes le vingtième jour d'Avril mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Jehan de la Chasse Treforier, Yves de la Roche Chantre, Hervé Karalay Archidiacre du Desert, Guillaume Guillois Maître d'Escolle, Pierre Martin, Pierre Jaquet, Pierre l'Evesque, Geoffroy Loncel, & Nicolas Gerouart, Chanoines de Rennes, ratifient le vingtième jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Les Bourgeois de Rennes, ratifient ledit jour. *Ibid.*

Frere Guillaume Abbé de saint Meen, ratiffye à Dinan le vingt-quatriesme jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Robert de Guitré Capitaine de Dinan, Jehan Sire du Chastelier, Ruellan Sire de Ploer, Geoffroy Ferron Conneftable de Dinan, Guillaume Bodin, Chevaliers; Alienor de Kergorlay Dame du Bois de la Motte, Jehan de Beaumanoir Sire du Bois de la Motte, Henry du Boisjehan, Geoffroy de Lanvalay, Berthelot d'Angoulvent, Alain de Ploir, Alain le Roy, Jehan de la Chappelle, Guillaume de Bodegat, Jacques Chastel, Etienne Marcel, Geoffroy d'Angoulvent, Guillaume Marcel, Geoffroy de Quebrac, Olivier de Ploer, Thomas l'Ermine, Olivier Hingant, Olivier Brunet, Perrot Thibault, Raoul de saint Pol, Jehan Ferron, Guillaume le Roy, Guillaume de Beauchefne, Raoul de Tremereuc, Eon de Bodegat, Jamet le Grand, Jehan le Panot, Jehan de l'Angenviaye, Jehan Berenger, Jehan Loye, Rolland la Vache, Robert de l'Angenviaye, Alain du Boys, Phelipot de Quebrac, Jehan de Launay, Olivier Hamere, Jehan de Leonnoys, Olivier Martin Efcuyers, ratiffient à Dinan le vingt-cinquième jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Brien de Chateaubriant Sire de Beaufort, Rolland de Tremereuc Sire de Plumoizon Chevaliers; Ruellan de Rohfort, Olivier Sire de Lorgueil, Etienne Mison, Guillaume de la Chappelle d'Iroddouer, Jehan Jarnoan, Geoffroy de Quedillac, Rolland Hamelin, Robin de Keredy, Robert du Rocher, Guillaume Ruffier, Guillaume du Rocher, Alain la Choe, Efcuyers, ratiffient à Dinan le vingt-cinquième Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Raoul Sire de Couefquen Chevalier, ratiffie à Dinan le vingt-sixiesme jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Guillaume Evesque de saint Brieuc, ratiffie le vingt-huitiesme Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Frere Pierres Abbé de saint Aubin, Guillaume Abbé de Bocquien, ratiffient à Lamballe le vingt-huitiesme Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Olivier Sire de Vaucier, Olivier Thommelin, Pierre de l'Augentaye, Jehan de la Soraye, Rolland Madeuc, Chevaliers; Olivier de la Goublaye, Rolland la Vache, Pierre Roussel, Geoffroy Vau-eouleur, Perrot Abraham, Geoffroy de la Motte,

Henry de l'Orgueil, Jehan Nicolas, Jehan d'Andigné, Guillemot Moslan, Bertrand Drouet, Robin Juhel, Jean Vial, Jehan Urvoez, Bertrand Goyon Sire de Matignon, Alain de la Soraye, Rolland du Feu, Alain le Brun, Perrot de Guell-guen, Olivier Dolo, Guillemet Hués, Phelipot du Brueil, Guillaume le Grand, Guillemot Deshayes, Perrot Guyomas, Guillemet le Piquart, Perrot Treibeu, Perrot des Ebles, Eon le Vicomte, Rolland Davy, Olivier Martel, Olivier de la Villeon, Jehan de la Villeon, Rolland de la Villeon, Jehan Roussel, Guillaume Rimou, Julien de la Roche, Jean de Haut-Breuil, Jehan de la Rué, Guillaume de la Ville Marye, Guillaume le Moyel, Jehan Hydeur, Rolland Bourdon, Laurans de Volance, Perron de Gueleguen, Geoffroy le Court l'ainé, Geoffroy le Court le jeune, Guillemet Madeuc, Perrin le Court, Guillemet Baudré, Guillemet de Vaucier, Guillon Madeuc de Marueil, Perrot le Donoy, Jehan Budes, Jehan de Kargoet, Jehan Goyon, Geoffroy Remon, Jehan Martel, Rolland de la Ville Marye, Guillaume de la Pigueleye, Colin de Lefcouet, Jehan Herfart, Geoffroy Pigueu, Geoffroy Elfar, & Jehan de Tremereuc Efcuyers du pays de Bretagne, ratiffient à Lamballe le vingt & huitiesme jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Geoffroy de Pargaz, Guillaume d'Yvignac, Olivier la Vache, Robert Roussel, Jehanot de Pargaz, Geoffroy du Boitbilly, Jehanot Olivier, Geoffroy Guigne-mer, Alain de la Motte, Robert Picart, Jehan le Foretier, Jehan Vincent, Geoffroy de Saint Meloir, Efcuyers, ratiffient à Lamballe le vingt-huitiesme jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Alain de Beauboys, Olivier d'Yvignac, Chevaliers, ratiffient à Lamballe le vingt-huitiesme Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Les Bourgeois de Lamballe, ratiffient ledit jour. *Ibid.*

Jehan Roussel Doyen, Bertrand de la Court Archidiacre de Penthevre, Jehan Bertrand, & Olivier Henry Chanoines de saint Brieuc des Vaulx, ratiffient le vingt-neufiesme Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Helye du Rouvré fleur du Boïboëff, Chevalier Capitaine de saint Brieuc des Vaulx, Jehan Percevaux, Robin le Breton, Olivier de Lentivy, Rolland Dolo, Olivier Seveffe, Jehan Chevry, Geoffroy de Mordelles, Pierre le Clerc, Raoul l'ortin, Girault du Verger, Jehan Barer, Jehan le Coué, Jehan Boulgan, Alain le Nepvot, Guillaume l'elies, Guillaume Bloy, Guillaume de Hiltion, Olivier de Coyuban, Efcuyers, ratiffient à saint Brieuc le penultiesme jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Guillaume de Launay Efcuyer, & les Bourgeois & Habitans de saint Brieuc, ratiffient le penultiesme jour d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Olivier de Launay Sire de Plufqualec, Alain Sire du Perier, Yvon Sire de Keranrays, Guillaume Sire de Penhoer, Henry Philippes, Guy de Plufcallec, Morice de Plufcallec, Chevaliers; Jehan du Chastelier, Jehan de Dinan, Geoffroy de Coëtmen, Jehan de Treziguidy, Philippes de Coëtgourheden, Guillaume de Kermoylan, Guillaume Anceau, Guillaume le Long, Eon Philippes, Eon Rolland, Jehan de Keranrays, Rolland Taillard, Eon de la Lande, Rolland Richart, Jean Deshayes, Jean Meryen, Jehan du Greufquer, Trebault Hingant, Eon Byé, Alain le Lay, Charles Philippes, Eon de Lamorgant, Hamon le Moyné, Eon du Rufflay, Mathieu Roualt, Alain du Boys, Efcuyers, habitants de Bretagne, ratiffient à Guingamp, le dernier jout d'Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Alain Sire du Perier Chevalier, Jehan du Chastelier Sire Pommerit, & Jehan de Dinan, Efcuyers, ratiffient à Guingamp le dernier Avril, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Olivier de la Lande, Guillaume du Perier, Jehan de Rozemar, Meryen de Kervenay, Efcuyers, ratiffient à Guingamp ledits jour & an. *Ibid.*

Les Bourgeois de Guingamp, ratiffient ledit jour. *Ibid.*

Frere Raoul Abbé de Begar, Jehan Abbé de sainte Croix, & Pierre Archediacre de Treguier, ratiffient à Guingamp le premier jour de May, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Hervé Sire du Chastel, Chevalier, Jehan de Launay, Yvon de Morizur, Alain de saint Goëz-nou,

ANNO

1380.

1381.

ANNO nou, Gelequin l'Allemand, Escuyers, ratifient à Guingamp, le premier jour de May, mil trois cens quatre-vingtz-un. *Ibid.*

1380. Geoffroy de Kerimel Marechal de Bretagne, Guy Vicomte du Fou, Pierre du Haultboys Sire de Keim-merch Chevaliers; Eon Thebault, Jehan Guillon, Thomas Payen, Pierre de Keranmanach, Jehan Joces, Morice de la Villeneuve, Henry Morillon, Sevestre Digoedec, Olivier de Keredern, Morice de Penanrum, Guillaume Bertrand, Escuyers, ratifient à Guingamp, le premier jour de May, mil trois centz quatre-vingtz-un. *Ibid.*

Jehanne Duchesse de Bretagne Comtesse de Pen-
thevre & Vicomtesse de Lymoges, & nous Henry de Bretagne son fils: A tous ceux qui ces Lettres ver-
ront, salut. Comme certain Traicté de paix aïst esté
faict, passé & accordé, entre Monseigneur le Roy
de France Charles, qui à present est d'une part, &
notre Cousin Jehan Duc de Bretagne, Comte de
Montfort & de Richemont, d'autre part, duquel
Traicté la teneur ensuit: (*Ledit Traicté est inscrip-
té que desuist.*) Savoir faisons, qu'après que ledit
Traicté a esté leu de mot à mot publiquement de-
vant nous, & chacun de nous dessus nommez, pre-
sents plusieurs Chevaliers & Escuyers en la Ville
de nous, Duchesse, de la Roche Derien, nous icelle
Duchesse & Henry dessusditz & chacun denous, du
consentement de notre Cousin le Duc, avons juré
& promis sur les saints Evangilles par ces presentes
Lettres ledit Traicté ainsi que cy-dessus est
escript, & toutes les choses & chascunes d'icelles
contenues en icelluy, tenir, garder & accomplir,
loyalement sans fraude, & sans les enfreindre, ou
venir aleancontre par nous, ni par autre, par quelque
maniere ou occasion que ce soit pour le temps ad-
venir, soubs l'obligation de nous & nos biens, &
chacun de nous en la meilleure & plus forte ma-
niere que par la forme dudit Traicté faire le pou-
vons & devons, pour tant que chascun de nous tou-
che, ainsi que les droits de nouditte Duchesse &
Henry, & des autres enfans de nouditte Duchesse,
que nous & eux avons, pouvons, & devons avoir
envers ledit Duc notre Cousin, & en la Duché de
Bretagne, selon les Traictés & accords faicts entre
nous Duchesse & luy, touchant la Duché de Bre-
tagne, ne soyent empeschés en aucune maniere. En
thesmoing de ce, nous Duchesse & Henry dessusditz
avons faict mettre & apposer nos seaux à ces Lettres.
Donné audit lieu de la Roche Derien, le deuxième
jour de May, l'an mil trois centz quatre vingtz-un.
Par Madame la Duchesse, les Sires de Montafilant,
de Quintin, de la Hunaudrye, le Vicomte de Coët-
men, Messire Henry de Pledren, Messire Olivier
Tommelin, Messire Henry Phelippes, Messire Oli-
vier l'Enfant Chevaliers; Alain Chouche, Henry le
Provost, Olivier de la Villeon, & Geoffroy de la
Motte Conseillers de Madame. *Ibid.*

Pierre Tournemine sire de la Hunaudaye, Jehan
sire de Quintin, Rolland Vicomte de Coetmen,
Henry de Pledren, Guillaume le Coetrevan, Je-
han de Tournemine, Olivier l'Enfant, Geoffroy de
Cheffidubois Chevaliers; Raoul de Kersaliou, Rol-
land de Kergorlay, Simon Richart, Geoffroy Payen,
Jehan Hingans, Jehan de Keralyou, Jehan le Che-
ver, Doaten de Kersaliou, Raoullet de Kersaliou,
Olivier Bihan, Geoffroy le Gallois, Robert Hemery,
Henry le Prevost, Perror le Neveu, Yvain De-
noal, Jehan du Houille, Alain de la Villeneuve,
Rolland de Kergoumar, Bizien Emery, Richard
Cuyomar, Rolland du Pleffey, Yvain de Coet-
quiz, Rolland de la Goublaye, Olivier de Bonnoire,
Guillaume le Borge, Huon de la Salle, Jehan sire
de Coëtuhau, Yvonet de Kersaliou, Helior de Ker-
dano, Guillaume Loy, Olivier de Chieff Duboys,
Yvon de Pontdyven, Alain le Brun, Guillaume
Provost, Escuyers du pays de Bretagne, ratifient
à la Rochederien le deuxième jour de May, mil
trois cents quatre vingtz un. *Ibid.*

Jehan sire de Quintin Chevalier, Perrot le Ne-
vou, Ewen de Moellon, Jehan du Houille, Alain
de la Villeneuve, Rolland de Kergomar Escuyers,
ratifient à la Rochederien, le deuxième jour de
May, mil trois cents quatre vingtz un. *Ibid.*
Guillaume de Quelen Capitaine de Chaux, Rol-
land de Quelen Connestable, Henry de Kergorlay,
Pierre Cabournays, Escuyers, ratifient à Geingamp
le deuxième jour de May mil trois cents quatre
vingtz un. *Ibid.*

PART. I. TOM. II.

Guillaume Sire de Perrien, Allain Gourmelen
Connestable de Chasteaulin sur Trieu, Geoffroy le Bor-
gne, Richart de la Lande, Payen de Kermoylan,
Escuyers, ratifient à Guingamp le troisieme May,
mil trois cens quatre vingtz un. *Ibid.*

Rolland de Kersaliou Escuyer ratifie à la Roche-
derien le troisieme May, mil trois cents quatre vingtz
un. *Ibid.*

Perrot Henry, Jehan Guischart, Olivier Hattes,
Guillaume Poitevin, Guillaume Pommeraye,
Raoul de la Barre, Hamon des Estres, Alain de
Montafilant, Jehan de Partenay, Hervé de Rousni-
vin, Jehan de Comper, Robert du Pleffix, Je-
han de Peluce, Aubin des Bois, Jehan de Quechon,
Macé le Roy, Olivier dou Guern, Jehan Guillor-
te, Bertrand de Poncel, Jehan le Porier, Perrot
Maron, Jehan Hay, Escuyers, ratifient à Mont-
fort le troisieme May, mil trois cents quatre vingtz
un. *Ibid.*

Pierre du Marchez, Guillaume le Melle, le Gal-
lois, Courbes, Maiguen, Baratiar, Poylevé, Rouf-
fel, Delprez, le Perin, le Sage, Bourgeois de Dol,
ratifient le septieme jour de May, mil trois cens
quatre vingtz un. *Ibid.*

Robin de Lanvallay, Alain de Montbourcher
Chevalier, Guillaume Raguenel, Eon de Montfort,
Jehan de Carmen, Jehan Raguenel Bonespoir,
Raoul de Lanvallay, Guillaume de Lanvallay, Oli-
vier Aguilhon, Jehan Aguilhon, Guillaume Ra-
bault, Olivier de la Ville Ogier, Perrin du Pleffix,
Raoul de Beaumont, Guillaume de Corcé, James
de Corcé, Pierre de Bruc, Alain Ferron, Guillaume
de Hirl, Robin de l'Ourme, Jehan le Vicomte,
Robert de Garroët, Thomas Cadiou, Nicolas Ca-
diou, Jehan de la Toufche, Hervé de la Toufche,
Pierre de la Ballue, Escuyers du pays de Bretagne,
ratifient à Poencé le vingt cinquieme jour de May,
mil trois cents quatre vingtz un. *Ibid.*

Jehan de Rohan, Henry le Parisy, Jehan Ra-
guenel Vicomte de Dinan, Chevaliers; Pierre de
Lefnerac, Jehan de la Vallée, & Guillaume Gri-
gnon sire de la Forrest, ratifient à Vannes le tren-
tieme May, mil trois cents quatre vingtz un. *Ibid.*

Guyon le Long Escuyer, ratifie à Nozay le
septieme jour de Juin, mil trois cents quatre vingtz
un. *Ibid.*

Frere Macé humble Abbé de saint Sauveur de
Redon ratifie le quatorzieme jour de Juin, mil
trois cents quatre vingtz un. *Ibid.*

Olivier le Bart, Pierre de saint Guedas, Raoul
le Gac, Jehan de l'Ourme, Eliot de l'Hospital,
Jehan Rivault, Jehan Couledebouc, Roullin Poullou,
Escuyers, & les Bourgeois de Redon, ratifient à
Redon, le quatorzieme jour de Juin, mil trois cents
quatre vingtz un. *Ibid.*

Arnault de Tardez, Mahieu Keraliou, Guillot le
Moulinier de Sallé, Guillemet Crochebec, Escuyers,
ratifient à Nantes le vingt quatrieme jour de Juin,
mil trois cents quatre vingtz un. *Ibid.*

Guillaume Paris Doyen, Geoffroy de Calac Ar-
chidiacre, Georges de Lefnen Maître d'Ecole,
Morice de Montrelaix, Pierre l'Espervier, Jehan
Loreole, Yves Quelen, Guyomar Roulant, Ge-
ffroy le Fevre, Macé Olive, & Renaut le Sage,
Chanoines de Nantes, ratifient le vingt sixieme
jour de Juin, mil trois cents quatre vingtz un. *Ibid.*

Les Bourgeois de Nantes, Olivier le Moyne Ca-
pitaine de Lefneven, Henry de Penmarcz, Jac-
ques de Treffilly, & Richard le Moyne Escuyers,
le Prieur de Montcontour, Guillaume de la Cor-
nithiere Escuyer, Nicolas Eon, Escuyer, ratifient
aussi. *Ibid. Bretagne. cosse n. 50. 57. 58. 59. 60. 61.*

*Instrument public de la Ratification faite avec 4. Avril.
serment par le Duc de Bretagne sur son
Traité de Paix avec le Roi de France. A
Guerrande le 4. Avril 1380. [LOBINEAU
Histoire de Bretagne aux preuves. Col.
622.]*

IN nomine Domini Amen. Per hoc presens pu-
blicum instrumentum cunctis sit manifestum, quod
anno Dom. mcccclxxx. indictione iv. Pontifi-
catus..... Clementis divina provid. Pape. VII.
anno iij. in nostrum notariorum publicorum &
testium infra scriptorum presentia, fuerunt assemble
Dd &

ANNO

1380.

1381.

ANNO & prefens Reverend Pere en Dieu Mr Jehan Ev. de Chartres, Monsieur Arnau de Corbye premier

1380. President en Parlement de tres-noble & tres-puissant Prince Monsieur Charles Roy de France, M.

1381. Pierre de Chevreule Chevalier, Jehan le Mercier, Conseillers, & Maistre Jehan Tabary Secrétaire du Roy nostre sire, ou nom dudit nostre sire le Roy & pour luy se portans, d'une part; & noble Prince & puissant Monsieur Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont, d'autre part, & prefens avec eulx Reverens peres en Dieu.....

Raoul Eveque de Rennes, & M. Jehan Ev. de Vennes, & frere Jehan Abbé de S. Melaine de Rennes, frere Henry Abbé de Prieres en l'Evesché de Vennes; & nobles Barons Mr. Guy sire de Laval, M. Jehan Viconte de Rohan, Mr. Raoul sire de Montfort de Loheac & de la Rochebernard, M. Jehan sire de Rochefort & de Rieux. M. Charles de Dinan sire de Montafiant, M. Guy de Rochefort sire d'Acerac, Mr. Silvestre de la Feuillée..... autres Chevaliers & Ecuycers. Aprés aucunes paroles deldiz Monsieur l'Ev. de Chartres & Duc de Bretagne, de par le Roy, par ses ditz genz furent monstrées & lues par ledit Maistre Jehan Tabary une lettres du Roy nostre sire sellées en double queue de son seel en cire jaune, comme il apparroissoit de

prime face, commencanz: Charles par la grace de Dieu Roy de France, à touz ceulx qui celz lettres verront salut. Comme sur les debats, en finissant ainfin: Savoir faisons que nous, par l'adviz & de liberation de noz tres-chers & tres-amez Oncles les Ducs d'Anjou, de Berri, de Bourgoigne, & de Bourbon, & autres de nostre Conseil, promettons en bonne foy & parole de Roy, par la teneur de ces lettres, ledit traitié & accord, & toutes les choses contenues en ycelui avoir fermes & agreables, &c. au bois de Vincennes le xv. jour de Janvier l'an de grace MCCCXXX. & le premier de nostre Regne, & estoient ainfin signées: Par le Roy, prefens Messigneurs les Ducs d'Anjou, de Bourgoigne, de Bourbon, & plusieurs autres de Conseil, J. Tabari. Et après la lecture d'ycelles lettres du Roy nostre sire, & aucunes parlanes ensuivans, ledit Monseigneur le Duc de Bret. jura aux saintes Evangiles de Dieu, touchant de sa main sur l'autier de l'Eglise ou Chapelle de nostre Dame de Guerrande, bien & loyalement tenir à son loial pouvoir ledit traitié & accord, en la forme & maniere qu'il a esté fait, juré, promis & accordé, & sellé par sens gens pour luy & en son nom, avec les gens du Roy en son nom & pour luy; en l'accomplissant & pourfournissant entièrement de la partie du Roy sanz fraude ne malengin. Prefenz lelditz Messieurs le Viconte de Rohan, Silvestre de la Feuillée, Etienne Goion, Chevaliers; frere Henry Abbé de Prieres, & Maistre Hervé de Kerouilly Archidiacre du Desert en l'Eglise de Rennes, & plusieurs autres telfmoins à ce appelez. Acta fuerunt hec in dicta Ecclesia seu Capella B. M. de Guerrandia Nannet. Dioc. anno, indictione, & Pontificatu predictis die iv. mensis Apr. S. Gaufridus Fabr. Leon. Dioc. Clericus publicus auctoritate Apostolica & Imperiali Notarius. Johannes de Curia Dioc. Leon. Notarius Apostolicus & Imperialis. Johannes Moyfan Preib. Nannet. Dioc. Notarius Apost. & Imperialis. Ch. de Nantes arm. T. cassette C. n. 29.

11. Avril. Revers donné par JEAN Viconte de Rohan, RAOUL, Sire de Montfort & autres à JEAN IV. Duc de Bretagne par lequel ils s'obligent à le servir contre le Roi de France en cas qu'il vienne à manquer aux choses qu'il lui a promises, dans le Traité, & hors le Traité. Donné le 11. Avril 1380. [LOBNEAU Histoire de Bretagne; aux Preuves Col. 624.]

NOUS Jehan Viconte de Rohan, Raoul Sire de Montfort & de Loheac, Jehan Sire de Beaumenoir, Olivier Sire de Montauban, Guy de Rochefort Seigneur d'Acerac, Silvestre Seigneur de la Feuillée, Etienne Goueon, Guillaume de la Houxaine, Jehan de Malestroit, & Guillaume l'Evesque, Chevaliers; Alain de Malestroit, & Pierre Hates, & chacun de nous, faisons favoir à tous par ces presentes Lettres, nous & chascun de nous avoir octroïé & oc-

troïons par la foy & serment de nos corps faits sur ce à nostre tres-cher & redoubté Seigneur le Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont, que nonobstant traitiez faits & parlez entre nostre Sire le Roy de France & nostre dit Seigneur, & sermens que nous aïons fait ou faisons touchant celuy traitié; que en cas que le Roy ne voudroit accomplir, ou seroit en défaut de tenir & accomplir à nostre dit Seigneur les choses contenues audit traitié, & avec ce qu'il plaist au Roy donner & bailler les Lettres à nostre dit Seigneur, & à luy octroier qu'il ne soit tenu de la personne soy armer contre le Roy d'Angleterre & les tenans son parti, ainfin que tout hors le trettie à nostre dit Seigneur a esté accordé, tant par les Commissaires du Roy, que autres; nous tendrons le parti de nostre dit Seigneur le Duc, & celi nostre Seigneur le Duc aïerons, conforterons, & conseilurons à nos pouvoirs, sans fraude, malengin, ne fiction, par voye de fait, & autrement, en toutes manieres, contre touz qui puent vivre & mourir, de quel estat, autorité, dignité & condition qu'ils soyent. Et ce avons promis & juré, à peine d'estre reputez pour faux & mauvez, & sur l'obligation de nous & de chascun. Et en témoin de ce avons donné à nostre dit Seigneur ces Lettres foubz nos sceaux ou signez en l'absence de celui qui ne auret lon propre seel; lequel seel propre nous promettons mettre au lieu & en l'endroit que leront les signez d'aucuns de nous aïss, quant nostre dit Seigneur nous en requerra. Donné & fait le xi. d'Avril l'an MCCCXXX. Ch. de Nantes, arm. H. cassette F. n. 40. Le sceau de Guillaume l'Evesque. num. CLXIV.

CXXXIV.

Traſſatus Amicitie & Confoederationis inter 1381.
RICHARDUM Anglie & Francie Regem, 2. May.
atque WENCESLAUM Romanorum &
Bohemie Regem, contra omnes Schismaticos
& Romanæ Ecclesiæ Rebelles conclusus; Quò
inter alia etiam Matrimonium inter Regem
Angliæ præſatum, & ANNAM præſati Re-
gis Romanorum Sororem contrahitum eſt. Ac-
tium Londoniæ 2. Maji annò 1381. CUM
Literis Plenipotentialibus WENCESLAI
Romanorum Regis. Datum Norimbergæ Ca-
lendas Februarii, Indictione 4. annò 1381.
ACCEDUNT Mandata præſate ANNÆ
Sponſe ad dictum Matrimoniale Contrahitum
data. In caſtro Purgelohens annò 1381.
NEC NON WENCESLAI Romanorum Re-
gis, de dato Norimbergæ anno & die ut ſupra,
ELISABETHÆ Romanorum Regine. De
dato Pragæ penultima Januarii 1381. RI-
CHARDI Angliæ Regis. Datum Londoniæ
in palatio Regio Weſtmonaſterienſi, die 2. Maji
2381. TUM ETIAM Ratificatio WEN-
CESLAI Romanorum Regis. Data Pragæ
Kalend. Septembris Indiſt. 4. annò 1381.
[LUNIG Teutſches Reichs-Archiv. Part.
Spec. Continu. I, Abſt. I. Abſ. II. pag.
567.]

UNIVERSIS Sanctæ Matris Ecclesiæ filiis, preſentes Literas inspecturis, Nos Præmissus Dux Teſchenſis, Conradus Kreyer Magister Curie, & Petrus Wartenberg, Magister Cameræ, Serenissimi Principis & Domini, Domini Wenceslai, Dei gratia, Romanorum & Bohemia Regis,

Nec non Edmundus Comes Cantabrigie, Hugo de Seyrove, Seneschallus Hospitalis, & Albrechtus de Veer Camerarius, illustrissimi Principis & Domini, Domini Richardi, Dei gratia, Regis Angliæ & Franciæ, Militis, Ambassadors, Commilitarii, seu Procuratores ad quasdam Amicitias, Ligas, seu Confoederationes inter Serenissimos Principes, Reges predictos, Dominos nostros metuentissimos, tractandas, inueandas & concordandas, cum potestate sufficienti, prout ex insertione Mandatorum, inferius describendorum, clarius patebit, specialiter Deputati,

ANNO

1380.

1381.

ANNO mti, saltem & perpetuam memoriam Rei geste.

1381. Illa consuetudo recte regnantium, ille mos iuste Principum semper fuit, bonum commune subditorum quibuscumque privatis præferre Commodis, talibusque Republicam munire Prædiis, per que possit continue, exclusis cæcis inquietationum turbinibus, quiete perficere, & sub optata Pacis vicitra felicitate latari, quod tunc satis utiliter creditur promoveri, cum Principes Christiani & potentes, in unam fidei Catholicæ Unitatem & veram amicitiam conjuncti, in unam mentis consonantiam affectuose conveniunt, & insinual indissolubilis Amoris federe copulantur.

Hoc siquidem Serenissimi Principes & Domini nostri, Reges metuendissimi supra dicti in discretæ Considerationis examine laudabili Consilio revolventes, per nos, Ambassadors, Commissarios, seu Procuratores suos prædictos, quedam ligarum & Amicitiarum Capitula examinari, tractari, expediiri & concordari voluerunt eo, qui sequitur sub Tenore.

In Primis tractatum est & finisler concordatum quod Serenissima Domina Anna, prædicti Romanorum & Bohemie Regis soror incita, prædicto Domino Richardo Regi Angliæ & Franciæ in Uxorem legitimum, per parentes & amicos ipsius Domine & de ejusdem spontanea voluntate, deure, assignetur, & matrimonialiter copuletur: & quod ad Regnum Angliæ, seu Villam Castellæ, circa Festum Sancti Michaelis proximo futurum, prædicta Domina, expensis prædicti Domini Regis Romanorum & Bohemie, & aliorum Amicorum suorum traducatur, & eidem Domino Regi Angliæ sana & incolumis, quantum in Deo fuerit, effectualiter liberetur.

Item, quod dictus Romanorum & Bohemie Rex mittat prædictam sororem suam, comperenter dotatam & apparatus, habito respectu ad Contrahendum Status & Personæ, & secundum quod eidem Regi Romanorum pro honore suo & dictæ sororis suæ videbitur faciendum.

Item, quod dicta Domina Anna, postquam, dictum Matrimonium fuerit consummatum, tempore debito coronabitur, & in aliis tractabitur, prout aliæ Regiæ Angliæ tractari consueverunt.

Item, cum dictus Dominus Rex Angliæ & Franciæ Parentelam contraxerit cum dicto Domino Romanorum & Bohemie Rege, recipiendo in Uxorem legitimam prædictam Dominam Annam sororem suam, propter Fratrum amorem & puram amicitiam, inter ipsos Reges & Hæredes suos mutuo conferandos, inter Partes est expresse concordatum, quod idem Rex Angliæ & Franciæ, Hæredesque, sui, omnem amicitiam, benevolentiam & amorem fraternalem, eidem Romanorum & Bohemie Regi, Hæredibusque suis, futuris temporibus, continue exhibebunt, nec unquam aliquis eorum erit inimicus eidem Romanorum & Bohemie Regi aut Hæredibus suis, nec contra eos, Regna, Terras, Dominia, Vassallos, aut Subditos suos stabunt quovis modo, nec etiam gravabunt, nec, quantum in eis est, per se, vel per suos, gravari permittent prædictum Romanorum & Bohemie Regem, Hæredes suos, Regna Terras, Dominia, Vassallos, aut subditos eorundem quocumque Colore:

Et e converso, dictus Dominus Romanorum & Bohemie Rex, Hæredesque sui, omnem Amicitiam, Benevolentiam, & Amorem fraternalem eidem Regi Angliæ & Franciæ Hæredibusque suis, futuris temporibus, continue exhibebunt, & quilibet suo tempore exhibebit, nec unquam aliquis eorum erit inimicus dicto Domino Regi Angliæ & Franciæ, vel Hæredibus suis, nec contra eos, Regna, Terras, Dominia, Vassallos, aut subditos suos stabunt quovis modo, nec etiam gravabunt, nec quantum in eis est, per se vel per suos gravari permittent prædictum Regem Angliæ & Franciæ, Hæredes suos, Regna, Terras, Dominia, Vassallos, & subditos eorundem quocumque colore; & eandem Amicitiam & Fratritatem inter se, de cætero, conservabunt, dolo & fraude cessantibus quibuscumque.

Item quod ex nunc finit dictum Dominum Regem Romanorum & Bohemie, & Dominum Regem Angliæ & Franciæ prædictum, Unio & Liga, contra omnes & quoscumque scismaticos & rebelles Romane Ecclesiæ, & Domini Urbani Papa Sixti, & successorum suorum canonice intrantium, & per Collegium Cardinalem, dicto Domino Ur-

Tom. I. Part. II.

bano adhærens eligendorum, tam Ecclesiasticos, quam seculares, cujuscumque status, Gradus, Dignitatis seu conditionis existant, præfentes & futuros:

Non est tamen intentio dicti Domini Regis Angliæ & Franciæ se, vel Hæredes suos ex hoc, quovis modo, altringere, quin super quibuscumque aliis Questionibus, Controversis & Debatibus, cum quibuscumque inimicis seu adversariis suis, etiam scismaticis, possit libere & licite transigere, pacisci, concordare, ac Pacem, seu Treugas cum eisdem facere & inire, prout & quando & quotiens sibi videbitur expedire; supradicta tamen & sinceritatem fidei conservando. Item, quod nec dictus Rex Romanorum & Bohemie, nec Hæredes sui, aliquas Confederationes, Amicitias, pacta, seu Alligantias cum quocumque Rege, Principe aut Persona mundana aut Ecclesiastica, cujuscumque status, dignitatis, aut Conditionis existant, de cætero contrahant, aut inient in præjudicium prædicti Regis Angliæ & Franciæ ac Ligarum præsentium:

Et similiter nec prædictus Angliæ & Franciæ Rex; nec Hæredes sui, aliquas Confederationes, Amicitias, Pacta, seu aliquas alligantias cum quocumque Rege, Principe, aut persona mundana aut Ecclesiastica, cujuscumque Status, Dignitatis, aut Conditionis existant, de cætero contrahant, aut inient in præjudicium prædicti Romanorum & Bohemie Regis ac Ligarum præsentium.

Item, quod Vassalli & Subditi prædicti Regis Angliæ & Franciæ possint libere, secure, & absque impedimento seu perturbatione quacumque, intrare, transire, morari, conversari & mercari, tam per terram, quam per mare in omnibus Terris Imperii, & in quibuscumque Terris, Regnis & Dominis ipsius Romanorum & Bohemie Regis & abinde libere recedere & ire, quocumque voluerint, cum rebus & mercandis suis, absque impetitione, Arresto seu molestatione quacumque (salvis tamen Juribus Dominorum & Principum quorumcumque) & sic fiet subditis ipsius Romanorum & Bohemie Regis, vice versa.

Item, quod non liceat eidem Romanorum & Bohemie Regi, nec alicui de ipsius Subditis aut Vassallis, quemcumque subditum seu Vassallum dicti Regis Angliæ & Franciæ, quocumque modo, detinere; capere seu arrestare, vel incarcerare, aut ipsius bona quomodolibet sub Arresto impedire, etiam ratione Reprisaliæ seu Contraprisiæ, nisi ratione delicti vel Contractus, commissi seu iacti infra destructum suum, & hoc juris ordine observato; Nec etiam liceat dicto Domino Regi Angliæ & Franciæ, quoad subditos prædicti Romanorum & Bohemie Regis, vice versa.

Item; quod dictus Romanorum & Bohemie Rex præfentes Ligas Litteris suis propriis firmare, & etiam, postquam Insulas Imperiales receperit & Coronæ suæ solempnia compleverit, innovare & ut Imperator, de novo facere teneatur.

Quas quidem Amicitias, Confederationes, seu Ligas Nos Præmissus Dux Teschenensis, Conradus Kreyer Magister Curie, & Petrus Wartenberg Magister Camere, dicti Principis & Domini Domini Wencelai, Dei gratia, Romanorum & Bohemie Regis Ambassadors prædicti, post plenam & exactissimam Examinationem omnium & singulorum in præmissis Articulis contentorum, nomine Domini nostri Romanorum & Bohemie Regis supra dicti & nostri, ex nostra certa scientia, inivimus, fecimus & contraximus, inimus, facimus & contrahimus, eisdemque consentimus ac etiam consentimus, promissimusque & adhuc promittimus bona fide, quod idem Dominus noster Rex omnia & singula, per Nos in hac parte facta, gesta & concordata, sub Majestatis suæ sigillo ratificabit & approbabit, defectumque, si quis in Mandatis seu Procuratoris nostris habeatur, ac omnem alium Defectum in præmissis, supplebit & emendabit, prout fuerit oportum;

Et nihilominus, ad majorem præmissorum firmitatem, in prædicti Regis Angliæ & Franciæ reverendissimi in Christo Patris Domini Domini Pilei, Dei gratia, titulo Sanctæ Prædix Præbiteri Cardinalis, ac reverendorum Patrum, Dominorum, Simonis Cantuariæ Archiepiscopi totius Angliæ Primatis & Sedis Apostolicæ Legati, Willielmi Londoniæ, Willielmi Wyntonie, Johannis Herefordensis, Radulphi Sarum, Episcoporum, illustris Principis Domini

ANNO ni Johannis Regis Castellæ & Legionis Ducis Lancaltrie, Richardus Arundellæ & Surrie, Hugonis Staffordie, Galfridi Sarum, & Willielmi Satholcie, Comitum, ac plurium Baronum & aliorum Nobilium presentia, ad Sanctæ Dei Evangelii, per nos corporaliter tacta, in Animam Domini nostri Regis supradicti juravimus, & juramus, amicitias, Ligas, & Confederationes prædictas, ac omnia & singula, contenta in eisdem, inviolabiliter observare & tenere, dolo & fraude cessantibus quibuscunque; Et ex habundanti, renunciavimus & renunciamus nomine quo supra, omnibus & singulis exceptionibus, cavillationibus & defensionibus, tam juris, quam facti, per quas contra præmissa, vel præmissorum aliqua, possemus vel posset idem Dominus noster quomodolibet se tueri.

Nosque Edmundus Comes Cantabrigie, Hago, & Alredus, Ambassadors, Commissarii seu Procuratores supradictas Amicitias, Confederationes seu Ligas, nomine Domini nostri Regis supradicti, una cum eisdem Præmissis, Conrado, & Petro Ambassadoribus, Commissariis, seu Procuratoribus Romanorum & Bohemie Regis supradictis, inivimus, fecimus, & contraximus, inimus facimus & contrahimus, eisdem & consentimus ac etiam contentimus, promissimusque & adhuc promittimus, bona fide, quod idem Dominus noster Rex, omnia & singula per Nos in hac parte facta, gesta & concordata, sub Majestatis suæ sigillo ratificavit & approbavit, ac Defectum si quis intervenierit in præmissis, supplebit prout fuerit oportunum.

Et nihilominus in metuendissimi Domini nostri, Regis prædicti, ac aliorum Prælatorum & Procerum prædictorum presentia, juravimus, & juramus, Amicitias, ligas & Confederationes prædictas, ac omnia & singula contenta in eisdem inviolabiliter observare & tenere, dolo & fraude cessantibus quibuscunque.

Et ex habundanti, renunciavimus & renunciamus, nomine quo supra, omnibus & singulis exceptionibus, cavillationibus ac defensionibus, tam juris, quam facti, per quas contra præmissa, vel præmissorum aliqua, possemus, vel posset idem Dominus noster quomodolibet se tueri.

Tenores vero Procuratoriorum de quibus superius fit mentio, sequuntur sub hac forma.

Wenceslaus, Dei gratia, Romanorum Rex semper Augustus & Bohemie Rex.

Notum facimus tenore præsentium universis, quod de illustri Præmissis Ducis Teschenensis, Principis & Sororii nostri carissimi, ac etiam Nobilium Conradi de Kreyger Magistris Curie nostræ, & Petri de Wartemberg, Consiliarii & Fidelium dilectorum nostrorum, Legalitatis, Virutis & probatæ Circumspectionis Industriis plenam & indubitatam fiduciam obtinentes, ipsos animo deliberato, de certa nostra scientia & sano Principum, Baronum & Procerum nostrorum accedente Consilio, nostro nomine creavimus, constituimus, fecimus, creamus, facimus, constituimus, & meliori forma & modo quibus fieri potest, præsentibus ordinamus nostros Ambaxiatores, Procuratores, Negotiorum gestores & Nuncios speciales, dantes & concedentes eisdem plenam & omnimodam Potestatem tractandi, contrahendi, iniendi, faciendi & consummandi pro nobis & Hæredibus nostris Bohemie Regibus, Amicitias, Uniones & Ligas Fraternalis & etiam Colligantias, Statum & Honorem sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & sanctissimi in Christo Patris & Domini, Domini Urbani Papæ sexti, concernentes ad exterminium Scismaticorum, nunc vigentium & rebellium, præsentium & futurorum, ipsius Domini Urbani Papæ prædicti, & successorum suorum canonice intrantium & per Collegium Cardinalium, dicto Domino Urbano adhærens, eligendorum, cum serenissimo Principe, Domino Richardo Rege Angliæ illustri, pro se, & suis Hæredibus Angliæ Regibus; & easdem Amicitias, Uniones & Ligas fraternalis, nec non Colligantias pro sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ & Domino nostro, Urbano Papæ prædicto, nostro nomine, & Hæredum nostrorum, Literis nostris firmandi, & in animam nostram jurandi, ac etiam, nostro nomine, ad dic-

to Domino Rege Angliæ Juramenta recipiendi, de & super præmissa servando & etiam adimplendo, ac omnia & singula faciendi, quæ pro consummatione seu Facione Amicitiarum, Unionum & Fraternalium Ligarum, nec non colligantiarum prædictarum, necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna. Et quæ Nos facere & concludere possemus, si personaliter adessemus, etiam si mandatum exigant speciale: Promittentes nihilominus, pro nobis & dictis Hæredibus nostris Bohemie Regibus, ratum, gratum, atque firmum inviolabiliter observare, quicquid per præfatos lororum & consiliarios nostros, Ducem Teschenensem, Conradum de Kreyger & Petrum de Wartemberg, nostro nomine, in præmissis, actum, factum, seu consummatum fuerit quomodolibet, sive gestum, præsentium (sub Regiæ nostræ Majestatis sigillo) Testimonio Literarum.

Datum Nuremberg Anno Domini Milleesimo, trecentesimo, octogesimo primo, indictione quarta Kalend. Mensis Februarii, Regnorum nostrorum Anno Bohemie Decimo octavo, Romanorum vero quinto.

De Mandato Domini Regis, Cancell. Archiepiscopus Pragensis.

Nos Anna, Dei gratia, clare memoriæ, Serenissimi ac invictissimi Principis & Domini, Domini Karoli IV. quondam Romanorum Imperatoris & Bohemie Regis, Patris nostri carissimi filia.

Recognoscimus, tenore præsentium, universis, quod ad Consilia, Requisitiones, nec non inductiones, Serenissimi Principis, Domini Wenceslai, Romanorum & Bohemie Regis, Domini & Fratris nostri pertinendi, nec non serenissime Principis Domine Elisabeth, Romanorum Imperatricis & Regina Bohemie, Domine & matris nostræ carissimæ, nec non animo deliberato, Voluntate libera & ex certa scientia constituendos duximus & constituimus in his scriptis, nostros veros, certos & legitimos Procuratores, & Nuncios speciales, præsentis, & onus procuracionis in se ipso recipientes, illustrem Principem Dominum Præmissum, Ducem Teschenensem, Consanguineum nostrum carissimum & Nobilem Conradum Kreyger, ac Petrum de Wartemberg, dicti Domini Regis & Fratris nostri Consiliarios, ad contrahendum Matrimonium, nostro nomine atque vice, per verba de præsentibus, cum serenissimo Principe, Domino Richardo Rege Angliæ duntaxat, & ad faciendum omnia & singula in hujusmodi contracta, quomodolibet opportuna, etiam si mandatum exigant speciale, & quæ nos facere possemus, si personaliter adessemus; Promittentes bona fide & absque dolo, ratum & gratum tenere & inviolabiliter observare, quodcumque per dictos Procuratores & speciales Nuncios nostros, in contractu dicti matrimonii actum, factum fuerit quomodolibet, sive gestum.

Et quia proprio sigillo nondum uti consuevimus, præmissa sub Majestatis sigillo prædicti Domini & Fratris nostri Romanorum & Bohemie Regis, & in præsentia venerabilium Patrum Domini, Johannis Pragensis Archiepiscopi & Conradi, Lubicensis Episcopi Ecclesiæ: illustrium Principum, Domini Henrici Ducis Slesie & Domini Breghensis, Domini Procopii Marchionis Moravie, Consanguineorum dilectorum nostrorum & Nobilium, Andrie & Henrici de Duba, Thymonis de Golditz, Bohonis de Czastolowitz & Beneficij de Duba, volumus & rogavimus roborari.

Et nos, Wenceslaus Romanorum & Bohemie Regis prædictus, publice proferemus Nos ad petitionis instantiam Serenissime Principis, Domine Anne prædictæ, Sororis nostræ præcarissimæ, Majestatis nostræ sigillum præsentibus appendisse.

Datum in Castro Burgelchens, Anno Domini Milleesimo, Trecentesimo, octogesimo primo, Indictione quarta X. Kalend. Februarii.

Wenceslaus, Dei gratia, Romanorum Rex, semper Augustus, & Bohemie Rex.

Notum facimus, tenore præsentium, universis, quod de illustri Præmissis Ducis Teschenensis Principis & sororii nostri carissimi, ac etiam Nobilium Conradi de Kreyger Magistris Curie nostræ, & Petri de Wartemberg, Consiliarii & fidelium nostrorum

ANNO 1381.

DU DROIT DES GENS.

213

ANNO
1381.

strorum dilectorum, legalitatis, virtutis, & probatæ circumspicionis industria plenam & indubitam fiduciam obtinentes, ipsos animo deliberato, de certa nostra scientia, & sano Principum Barorum & Procerum nostrorum accedente Consilio, nostro & illustris *Anne sororis nostræ charissima* nominibus, creavimus, constituimus, fecimus, creamus, facimus, constituimus, & meliori modo & forma quibus fieri potest presentibus ordinamus nostros & ejusdem Sororis nostræ Ambaxiatores, Procuratores, Negotiorum Gestores, & Nuncios speciales, dantes & concedentes eisdem plenam, liberam & omnimodam Potestatem tractandi, nostro & ejusdem Sororis nostræ nominibus, cum serenissimo Principe, Domino *Richardo Angliæ Rege* Fratre nostro carissimo, ipsius Ambaxiatoribus & Concilio, suo nomine plenam ab eo mandatum habentibus, in, de & super Spſaliorum & Parentela contractibus, inter prefatam *Sororem nostram* & prædictum Dominum Regem Angliæ, ad requisitionem Sanctissimi in Christo Patris, Domini nostri *Urbani Papæ Sexti*, conceptis alias & nomine Sororis ejusdem nostræ cum eodem Domino Anglorum Rege contrahendi Matrimonium per verba de presentibus, Nosque pro Dotalitiis ejusdem nostræ Sororis & aliis obligandi & in Animam nostram jurandi, ac etiam nostris nominibus a dicto Domino Rege Angliæ juramenta recipiendi de & super servando premissa, & nominibus nostris eundem Dominum Regem Angliæ, super receptis quibuslibet forsitan ab eodem, quittandi, liberandi ac etiam absolvendi, nec non de Concilio & presentia reverendissimi in Christo Patris, Domini *P. Cardinalis Ravennas*, a prædicto Domino nostro Summo Pontifice & ipsius nomine ad hoc specialiter deputati, pro Præmissorum & eorum quolibet, consummatione & conservatione universa & singula tractandi, faciendi, ordinandi & disponendi, & concludendi que in eis necessaria fuerint seu quomodolibet opportuna, & que Nos ipsi tractare, ordinare, disponere possemus & concludere, si personaliter adessemus, etiam si mandatum exigant speciale; Promittentes nihilominus, nostro & prefatæ Sororis nominibus, ratum, gratum, atque firmum observare perpetuo quicquid per prefatos, Sororum & Consiliorum nostros, *Ducem Teschinentsem, Conradum de Kreyger & Petrum de Wartemberg*, actum, factum ordinatum, dispositum, coactum, sive gestum fuerit in premissis, presentium, sub Regiæ Majestatis nostro Sigillo, Testimonio Literarum.

Datum Nuremberg Anno Domini millesimo, trecentesimo, octagesimo primo, indictione quarta, Kalend. Februarii, Regnorum nostrorum Anno Bohemiæ Decimo octavo, Romanorum vero quinto.

Elisabeth, Divina favente Clementia, Romanorum Imperatrix semper Augusta & Boemia Regina, recognoscimus tenore presentium quod de circumspicionis & legalitatis industria, illustris Principis Domini *Przemislai Ducis Teschinentis* Consanguinei nostri carissimi ac Nobilium *Conradi Kreyger*, Serenissimi Principis Domini *Wencelai Regis Romanorum & Bohemiæ*, Filii nostri carissimi, Curie Magistri, & Petri de Wartemberg, alias de Gost dicti, Filii nostri Camerlingii plenam & indubitam fiduciam obtinentes, animo, & de certa nostra scientia, in presentia Nobilium, *Sdenkins de Waldensteyn* Magistri Curie Kroten, *Hermant de Kussyk* Burgravii nostri Kroten & honorabilis, *Martini Canonici Olomucensis*, Thesaurarii nostri, dicto Domino Duci & Nobilibus prefatis plenam, liberam, & omnimodam dedimus & damus presentibus facultatem de & super Parentela, inter Serenissimum Principem, Dominum *Richardum Regem Angliæ*, & Excellentem Virginem, Domicellam *Annam Natam nostram*, nostro nomine, tractandi, ordinandi, disponendi, & in animam nostram jurandi & quicquid per dictos, *Ducem & Nobiles* in ipso Parentela negotio, pro hac vice, tractatum, ordinatum, dispositum & qualitercunque juratum in animam nostram fuit, hoc ipsum ratum, gratum & firmum habere, tenere & inviolabiliter observare volumus, promittimus & debemus, presentium (sub appenso nostro sigillo) testimonio Literarum.

Datum Prage, die penultima Mensis Januarii, Anno Domini millesimo, trecentesimo, octagesimo primo.

Richardus Dei gratia, Rex Angliæ & Franciæ & Dominus Hiberniæ ad quos presentes Literæ pervenerint Salutem.

Inter gloriosas Reipublicæ curas & Regalium solitudinum fructus uberes, æstimamus præcipuum aliorum Principum & Regum sublimium sibi copulare præsidia, ac cum talibus Ligarum, Affinitatum & amicitiarum specialium inire foedera, per quos Principatus hinc inde Amoris indissolubilibus nexu conjuncti, insurgentibus ex adverso resistere, & ab omni oppressionis clade, coadunatis viribus poterunt se tueri.

Quod dum intra mentis nostræ præcordia diligenter tractaremus, cum serenissimo Fratre nostro Domino *Wencelao*, Dei gratia, Romanorum & Bohemiæ Rege illustrissimo, & divina favente Clementia, *Imperatore futuro*, nedum hujusmodi Amoris foedera stringere, sed Affinitatem & Parentelam contrahere, Ligasque firmas, speciales & perpetuas, præ cæteris optabamus inire.

Ude cum certi super hoc Ambassadors nostri Celsitudini suæ per Nos primitus mitterentur, placuit modo eidem Serenissimo Fratri nostro, pro voluntate & desideriis nostris adimplendis, solemnes Ambassadors & Consiliarios suos, illustrem *Przemislai Ducem Teschinentsem*, *Conradum Kreyger* Magistrum Curie, & *Petrum de Wartemberg* Magistrum Cameræ & Burgravium Pragensem, dicti Fratris nostri, nedum pro Ligis & Amicitiiis hujusmodi apponendis, sed pro Tractu Matrimonii, inter Nos & Serenissimam Dominam, *Annam ipsius Fratris nostri Sororem incitantem* prælocuto, feliciter Dei gratia concludendo, in Regnum nostrum, ad nostram præsentiam destinare.

Nos volentes ulterius procedere in præmissis, ac de circumspicione & Legalitate dilectorum & fidelium nostrorum, *Edmundi Comitis Cantabrigiæ* Patris nostri carissimi, *Hugonis Segrave*, Seneschalli Hospitii nostri, & *Alfredi de Peer* Camerarii nostri, Militum, plenius confidentes, ad tractandum, ordinandum & concordandum cum Ambassadors, Procuratoribus, Nunciis seu Deputatis prædicti Fratris nostri, potestatem ad infra scripta habentibus, super Ligis, Consecrationibus, & Amicitiiis fraternalibus & specialibus, temporalibus & perpetuis, inter eundem Fratrem nostrum, subditos suos, Regna & Dominia sua quæcunque, ex parte altera, ineundis, ac etiam de modo, forma, quantitate & qualitate Auxilii, Subventionis seu subsidii, hinc inde, tempore necessitatis, mutuo ministrandi, & communicationibus, inter subditos hinc inde, in mercimoniis & aliis licitis, secure & fraternaliter faciendis, nec non super sponsalibus seu matrimoniis, inter Nos & supradictam Serenissimam *Annam* feliciter, per Dei gratiam, contrahendis, & de quantitate Dotis eidem assignande, seu Artibus in hac parte constituendis, ac etiam quomodo & quando prædicta Domina, per Parentes & Amicos suos, nobis transmitti, & in Domum nostram Regiam traduci debeat, ordinandum, & disponendum, nec non ea quæ sic tractata, conventa & concordata fuerint, tam super Ligis, quam super Contractu Matrimonii, prædictis, omni securitate honesta & debita nomine nostro firmandi, confirmenque securitatem pro Nobis, & nomine nostro, petendi, stipulandi & recipiendi, jurandique in animam nostram, quod tractata, conventa & concordata hujusmodi rata habebimus atque gratia, cæteraque omnia & singula faciendi, exercendi & expediendi, quæ in præmissis & circa ea necessaria fuerint seu quomodolibet opportuna, ac quæ qualitas & Natura Negotiorum hujusmodi exigunt & requirunt, & quæ nos faceremus seu facere possemus, etiam si talia sint quæ mandatum exigunt quæcunque speciale, prædictos *Edmundum Segrave* & *Alfredum* & duos eorumdem nostros veros Legitimos & indubitatos Procuratores, Negotiorum gestores, Commissarios, Deputatos & Nuncios speciales, facimus, ordinamus & constituimus per presentes, promittentes, in verbo Regio, Nos ratum & gratum perpetuo habituros, quicquid per Procuratores nostros prædictos, ac duo eorundem, actum, gestum seu procuratum fuerit in præmissis.

Datum in Palatio nostro Westmonasteriensis submagni sigilli nostri Testimonio, vicesimo nono die Mensis Martii, Anno Regni nostri quarto.

D d 3

In

ANNO
1381.

ANNO In quorum omnium & singulorum Testimonium
arque Fidem Nos.

1381. *Przemislant, Conradus & Petrus* prædicti Romanorum & Bohemæ Regis, Commisarii seu Procuratores supradicti, præsentis Literas duplicatas (quarum una penes ipsum Romanorum & Bohemæ Regem, altera vero penes Regem Angliæ & Franciæ supradictum remanebit) scribi & sigillorum nostro munimine fecimus communi.

Datum Londoniæ in Palatio Regio Westmonasteriensis secunda die Maji, Anno Domini millesimo, trecentesimo, octogesimo primo.

Ligarum cum Rege Richardo Imperatoris Ratificatio.

Wenceslaus, Dei gratia, Romanorum Rex, semper Augustus & Bohemæ Rex.

Norum facimus, tenore præsentium universis, quod infleximus Literas quarundam Ligarum, Amicitiarum & Confederationum, inter Serenissimum Principem & Dominum Richardum, Dei gratia, Regem Angliæ & Dominum Hiberniæ, Fratrem nostrum carissimum, per Edmundum Comitem Canteburgiæ, Hugonem de Segreave Senescallum Hospiti, Aluredum de Veer Camerarium, ipsius Regis Angliæ, Ambassadors & Procuratores suos ex parte una, Et Nos per Przemislant Ducem Teschenensem, Conradum Kreyger, Petrum de Wartemberg, Ambassadors & Procuratores nostros ex altera, sigillis eorundem Ambellatorum seu Procuratorum munitis; quarum tenor sequitur in hæc verba:

Universis Sanctæ Matris Ecclesiæ Fidelibus presentes Literas insuper & ut supra.

Quas quidem Ligas, Confederationes & Amicitias, ac omnia & singula contenta in eisdem, Nos Wenceslaus, Dei gratia, Romanorum & Bohemæ Rex prædictus, Auctoritate nostra Regia, confirmamus, approbamus & ratificamus, ipsasque in omnibus & singulis suis Articulis, ex certa nostra scientia, de novo facimus, contrahimus & inimus, ac easdem, absque dolo & fraude, inviolabiliter tenere & observare, tenerique & observari facere, quantum ad partem nostram attinet, promittimus bona fide, de futuro (si quis in procuratoris partis nostræ, seu aliunde fuerit in præmissis) ex certa scientia ac Regia Auctoritate supplentes, præsentium, sub Regia nostra Majestatis sigillo, testimonio Literarum.

Datum Pragæ Anno Domini millesimo, trecentesimo, octogesimo primo, indictione quarta, in Calendis Mensis Septembris, Regnorum nostrorum, Anno Bohemæ decimo nono, Romanorum vero sexto.

MEMORANDUM quod Literæ prædictæ irritata fuerunt ex precepto Concilii Domini Regis.

CXXXV.

Vergleich zwischen CONRAD VON BRUNSBURG Johanniter Meister in Deutschen Länden / dann BERNHARD VON SCHULENBURG / Ordens Ballier in der Mark zu Brandenburg ausgerichtet / des Inhalts / daß die Ballier der benannten Mark allezeit einen andern / wann es noth ist / erwählen mögen / derselbe aber von dem obbenannten Johanniter-Meister bestätigt werden solle. Gegeben zu Heynbach an St. Barnabä tag / anno 1382. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. I. Fortsetzung 3. pag. 86.]

C'est-à-dire.

1382.
11 Jun.

Accord entre CONRAD de Brunsberg Maître de l'Ordre de SAINT JEAN en Allemagne, & Bernard de Schullenbourg Bailiff du Baillage de la Marche de Brandebourg, portant, qu'à l'avenir, toutes les fois qu'il sera nécessaire, les Frères de ce Baillage, pourront élire entre eux leur Bailiff, & que leur Election sera confirmée par ledit Maître, & par les Successeurs. A Heynbach le jour & feste de St. BARNABÉ, 1382.

W Broder Conrad von Brunsberg / Meister Synthe Johans Ordens in Deutschen Länden pont fund und kentlich allen steden die diesen Brief sehen oft hören legen / und bekennen vut uns und alle unsre Natomelinge / want vorzeden twischen uns und den meinen Plegern von Deutschen Länden up eyne Eyde / und den gepilliden unsen leuten in Gode Broder Bernhart von der Schullenborg / unsers vorsehoren Ordens Ballier in der Marke von Brandenburg / und de gemeine Pleger derselben Ballie up de ander Eyde groote Gote / Teynung und Inenbradtychheit / vngestanden / und gesellen funde von seimiger Gote unsen unsen Ordens / und wy und unsre Ordens des an beyden Eyden in guden Kosten und Schaden kommen sijn / so sijn wy en in meisten Frede und Einbradtychheit twischen uns vorsehorene Partien / und te verbiiden / dat wy und unsre Natomelinge vort mer in solchen Kosten und Schaden nicht vallen / mit dien vorsehorenen Ballier und de Pleger der Ballie van der Marke disse nachgeschreyene Stücke und Punkte mit guden vordachden Raide und gehelle alre Plegere von Deutschen Länden die by uns weren to Heynbach in unserm Capitel / dat wie dat hielden in den Jahre und up den Dag hier nachgeschreyen / oovercomen und eynbradtych worden / dat die von nu vorwene unner und ewelich alsij biwonen und gesellen seken werden vorsehorenen Ballier und Plegern von der Marke disse Frendschap und Gnade geboien / und baim mer diesen Breste die Gnade / dat sie und alle Ere Natomelinge in derselben Ballie alle mer eweliche Macht und Gewalt hebben sollen eynen Ballier Eer Ballien eynbradtychlich to künden / wo die und wanner des Not is / derselben Ballier wy und unsre Natomelinge confirmieren und bestetigen sollen / und wy mit unsern Briefen bevelen und geden die Ballie to regieren to bestetigen und to hebbend / mit alle yre toeborgene Rechtichheit / Freyheit unser Ordens / Plegere und Commendur to setende / und wedder to entsetende / wo biete und wanner den Jherren des Noth is / also als andere Ballier von alder und selige Broder Bernhart von der Schullenborg / und de vorsehorenen Broder Bernhart von der Schullenborg de vorsehorenen Ballie bevelen / und regieren hebben / und noch bestetigen / want an diesen hidenen Dag / also doch und met den Inenbradtychheit / dat dieselbe Ballier / und die Plegere gemaplichte der vorsehorenen Ballie uns und unsern Natomelingen hant und gebunden biwonen to gehorsamichheit / als die Ballie und Ballier von alder weren sijn / und van rechte schuldig sijn to done; Wort weret Sade dat eyngerhande Upstat up dat meyne Priorat von Deutschen Länden geleget wurde / nu aber hienamals / et were van den Stule von Rome / van den Kester / von unser Meysterchap van Durner / oder von uns oder unser Natomelinge / derselben Upstat / en sollen wy noch unsre Natomelinge / noch die meynen Plegere von Deutschen Länden up de vorsehorenen Ballie van der Marke in neyne Wyse degen noch legen. Mer et oec Sade / dat de Paves oft unsre Meysterchap von Durner / uns oft unser Natomelinge geboden / einiger Hande unsers Ordens Gote to vercoipen in Deutschen Länden / wo die und wanner dat siet dat gebiet / so sollen wy oft unsre Natomelinge so vil vercoipen als uns andert to vercoipen in diesen Gegenden und Länden / und en sollen wy noch unsre Natomelinge denselben Koep up die vorsehorenen Ballie van der Marke in neyne Wyse werpen noch wesen / oec en sollen wy noch neyne Wyse beswaren / sinder uns Balliers Ballie / und benamen vut Broder / die wy oft unsre Natomelinge in die vorsehorenen Ballie saken inwen / wene wy wollen; und so lange als denselben Broders leuen / und in der Ballie sijn / so en sollen wy dieselbe Ballie niet neyn Personen mehr beswaren: Dornmer so sollen wy noch unsre Natomelinge neynen Pleger uch de vorsehorenen Ballie to unsern Capitel laden / sinder den Ballier alleine / et en were dat uns oder unsre Natomelinge dacht / dat et Noth ware / so mögen wy en Pleger ut der vorsehorenen Ballie mit enen Ballier to unsre Capitel laden / und nicht mere / und sal eyne Ballier alle Jar sijn Respons / als derbunder und wer und twynthig Gulden mit sin so Capitel bringen / oder dat met sinen seken Baden darvonden / oft he nicht so Capitel wert laden / sinder all Redderpreken: Et en sal neyn Ballier unsers Ordens Egen oder Gode in der vorsehorenen Ballie vercoipen / vst eweliken van unsern Orden bringen / dat en sie dan / dat he na raide unser oder unser Natomelinge / dat selve Goit mochte leggen an ander steden / dar et unsern Orden nutter ware; Ware oec Sade / dat eyngte Ballier / Pleger oder Broder der vorsehorenen Ballie veyle in penitencie unsers Ordens / des Gote nicht en gene / die penitencie sal man sin gnadichheit setzen na guden Beuheiten unsers Ordens bynnen der Ballie / und daruene en sol des vorsehorenen Gnade / in neyne Wyse geueren wesen / sinder he sol gansliche und unsre eweliche biwonen / sinder alle Redderpreken unsre oder unsre Natomelinge; Et sal eyne wy und alle unsre Natomelinge die vorsehorene Ballie visitieren oder laten visitieren / mit alle Plegere und Broders derselben Ballie corrigieren / wo die und wannere uns dat Noth bunder wesen / und uns dese vorsehorene Gnade hebben de vorsehorenen Ballier und meynen Plegere van der Marke uns und der meynen Plegern vom Deutschen Länden geueven und betahlet vort und twintich hundert Gulden / derwan man vorteyn hundert gulden tot sinem belegen und geuen sal un seker eweliche Gude und Rente / die den meynen Plegern von Deutschen Länden alle Jahr dien und to silre faken sal / vor de Upstat de man up dy vorsehorenen Ballie van der Marke

ANNO
1382.

ANNO
1382.

Marte legen und setzen möchte. Alle dese vorsehene
Erdte/ Puncte und Arttele geben wir dy vorsehene
Ander Conad von Brunsberg Weyser in Duitischen lan-
den vor uns und alle unsse Natommen und demeinen Ple-
gere und Duitischen landen und ewilte vasse stede
und umberdencken sonder alle Weddorpunge to holden/ und
als vorsehene ist to elyven/ sonder allschande Alze lisse
und Gesehe/ wir Ederer Friedrich von Colze to Dytlin-
gen/ Bernher von Eptingen to Wessl/ Hermann von Ber-
denberch to Bedewille Commendare, kühert von Schem
Walter to Westfalen/ Johan von Hege Walter in der Ober-
balle/ Helfrich von Kadentin Walter in der Bederrave/
Paulus Walter in der Colffen Walle/ und Conrad von
Bieberach to Türingen Walter/ bekennen openbare vor uns
und alle Plegere und Ederer der vorsehene Watten/ dat
alle vorsehene Erdte/ Puncte und Kirtzele mit unsen
und aller Plegere von Duitischen landen Willen und Kade
sindt gescheen/ und geloven de oet in gouden trunnen vor uns
und alle unsse Natommen vasse stede und umberdencken to hol-
den ewilte/ sonder allschande Argeliste und Gesehe/ des
to Urkunde und Gedechtnis ist unser Prioras Inseigel von
Duitischen landen an desen Breef gesungen/ de gegenen ist
to Heynrich in den vorsehene Eptitel in dem Jahre
unser Herren dussid dreihundert achtentzich und tite Jahr/
wir sunthe Barnaba Dag.

CXXXVI.

18. Octob.
1383.

*Litteræ WENCESLAI Romanorum Imperatoris
de Feudis GUILIELMO Duci Gelricæ &
Comiti Zutphanie ab se, tanquam Rege Ro-
manorum concessis ea conditione, ut cum ve-
xillis & aliis solemnitatibus illa recipiat, si
Ducatus ipse aliquando appropinquaverit. Da-
tum ipso die Luce Evangelistæ Anno 1383.
Regnorum suorum Bohemiæ XXI. Romani VIIII.
[J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ Lib. 8.
pag. 321.]*

Wenceslaus Dei gratiâ Romanorum Imperator
semper Augustus, ac Bohemiæ Rex Recognos-
cimus & notum facimus, universis & singulis præ-
sentes nostras litteras visuris & audituris. Quia nos
illustri Gualtero Duci Gelricæ & Zutphanie Comiti,
nostro Sororio & Principi suos Principatus, Domi-
nia, Terras, Bona & Homines, quibuscunque ver-
bis nominari poterunt, qui à nobis ac sacro Impe-
rio nostro ut feudo dependet, tanquam Rex Ro-
manorum gratiosè eundem de illis in feudavimus ac
loco nostro idem noster Sororius illustribus Gualtero
Duci Juliacensi & Gelrensi Patri suo, & Primis
Duci Tschini nostro dilecto Avunculo, Consilia-
riis & Principibus, confecta mandamenta fidelitatis
& homagii præstitit ad nobis obediendum nostram
que utilitatem & dampnum præcavendum, prout id
moris & equitatis fuerit. Ità tamen cum ad proxi-
miora & viciniore illius Ducatus loca venerimus,
tunc antedictus Sororius noster de Gelric illos Prin-
cipatus, Domina, Terras, Bona & Homines, ut
premittitur, à nobis cum vexillis & aliis solemnita-
tibus personaliter in feudum recipiet, ad formam
sicuti talis Principatus & Domina, Terræ, Bona &
Homines, ut antea expressum est, consueverunt à
Rege Romanorum in feudum recipi. In fidem præ-
missorum hanc litteram nostro sigillo regali Majes-
tatis communivimus. Datum anno à nativitate Do-
mini millesimo supra trecentesimo octuagesimo ter-
tio, ipso die Luce Evangelistæ, Regnorum nostro-
rum Bohemiæ XXI, Romani VIIII.

CXXXVII.

6. Dec.

*Testament de LOUIS Duc d'Anjou, Fils par
nature de JEAN Roi de France, & par
adoption de JEANNE I. Reine de Naples.
Après beaucoup de legs pieux, il y regle le
Douaire de la Duchesse son Epouse, & par-
tage ses Estats entre ses Fils, voulant que
l'on redemande au Pape CLEMENT VII.
les 400 mille florins, qu'il a dépensés à l'en-
treprise dont ils étoient convenus, & que re-
pendant s'il peut parvenir à la Possession du
Royaume de Naples, ce soit son Fils aîné
LOUIS qui lui succède à cette Couronne,*

*comme aussi au Comté de Provence, & aux
Duchez d'Anjou, & de Touraine. Datum
die 26. Decembris 1383. [MARTENE
Thesaurus novus Anecdotorum Tom. I. col.
1594. Ex Autographo in tabula. i.º Regio
servato. Annotations de GODEFROI sur
l'histoire de CHARLES VI. pag. 765.]*

ANNO
1383.IN Nomine Patris & Filii, & Spiritûs Sancti. A-
men.

LUDOVICUS Dei gratiâ Rex Jerusalem & Sici-
liæ, Ducatus Apulie, Principatus Capuæ, Dux An-
degavie & Taronie, comitatus Provincie, For-
calquerii, Cenomanie & Pedemontis, ac de Rossia-
com Comès, universis præsentis litteras inspecturis
salutem.

Quoniam breves dies hominis sunt, numerus men-
sum ejus apud Altissimum, & constituit terminos
ejus qui non poterant præteriri, famè hæc celebri
meditatione revolventes, & quod Deus statuit homi-
nem mori, qui suo proprio Filio non pepercit,
mors quoque omnia mordens necessitatis modo om-
nem superat filiosum, exceptiones non recipit;
& dilaciones aliquas non admittit. Videmus enim
vivos strenuissimos, principes potestate terribiles
totâ die mori, mortis etiam omnes tributarii sumus,
nec cessabit donec sodiatur peccatori fovea. Ille
sub quo hodie fremit mundus, quem tremunt po-
puli, provincie alienæ formidant, hodie moritur,
& infra breve tempus in pulverem viliissimum redi-
getur. Jam certè advesperascit nobis, jam enim
vitæ nostræ dimidium, & amplius peregrimus, jam
venimus ad canos, & mortis præambulos festinantes
accepimus; & cum fallax sit hic mundus, quia vi-
ta brevis, & finis dubius, de morte quidem certis-
simi sumus, nihil tamen nobis incertius horâ mor-
tis, & proinde in nostro & cujuslibet sapientis ani-
mo suspecta merito debet esse, jugiter profectò in
nostra mente gerentes, quanta summus Largitor;
Dominus dominantium, per quem reges regnant,
nobis fecerit, nos de comite in ducem, de duce in
Regem, suâ ineffabili gratiâ erigendo. Sumus liqui-
dem in laboribus plurimis, in carceribus abundantius
in mortis periculis frequenter, in itineribus sape,
in periculis fluminum, periculis latronum,
periculis ex genere, periculis ex gentibus, pericu-
lis in civitate, in labore & ærumna, in vigiliis mul-
tis, in fame & siti, in jejuniis plurimis, in frigore
& nuditate. His itaque & aliis modis in arena hu-
jus seculi pugnantes, triumphum nostrum gladio
consummavimus, & sanguinem nostrum in nomine
JESU-CHRISTI Deo Patri vespertinum offeren-
tes sacrificium, qui postmodum multos & maximos
cum eorum Provincias nostræ Ditioni miserabiliter
subjugavit. Nos etiam licet immeritos honoribus
& bonis mundanis innumeris exultit. Et quia in-
narrabilia sunt opera Domini, & ipsius miserationes
sunt super omnia opera ejus, ne beneficiorum
que nobis fecit, & suorum mirabilium que nobis
offerunt videamur immemores, inde sibi devotissi-
mas & gratiarum uberissimas corde purissimo referi-
mus actiones; & ne nos (quod absit) intestati dece-
damus, sed de bonis à quo cuncta procedunt nobis
collatis, & ipsius faciente dextera imposuimus con-
ferendis ordinare, & etiam dispendere cupientes;
mente & intellectu sanis fultici, ac etiam præmu-
niri.

Primitus, nostram animam, cum à corpore sepa-
rata fuerit, summo Creatori hexis genibus devoti-
simè commendantes, gloriosissime Matri suæ beatæ
Virgini MARIE, beatissimis Gabriëli, Raphaëli, &
Michaëli, ac ceteris beatorum spirituum ordinibus
Angelorum, Johanni Baptiste, ceterisque Patriarchis
& prophetis, Johanni Evangelistæ, Petro & Paulo,
Andræ; Jacobo, Bartholomæo, Mattheo, cete-
risque apostolis & evangelistis, sanctis Stephano,
Laurentio, Dionysio, & Mauritio, cum sociis co-
rumdem, Georgio, Christophoro, Quintino, cete-
risque Dei martyribus, beatissimis Martino, Nicolao,
Juliano, Ludovico de Francia, & Massiliensi, An-
thonio, Thomæ de Aquino, Petro Celestino, ce-
terisque Confessoribus, sanctis Mariæ Jacobi, & Sa-
lome; Katherine, Magdalene, Marthæ, Agneti,
Mariæ Egyptiacæ, Margarete, Cecilie, Sabine,
sanctæ Elisabeth, atque Clare, ceterisque CHRISTI
virginibus, ut eorumdem sanctorum & sanctarum
intercessionibus, ipsa nostra anima de manu inferi libe-

ANNO
1383.

liberata, in sinu sanctissimi patris Abraham per eodem angelos collocetur, nostrum fecimus, condidimus, & ordinavimus, facimus, condimus, & etiam ordinamus testamentum, prout in decem foliis ibidem altà voce in nostra majestatis, testium, & notarii infrascriptorum præsentia compendiosè narratis, & etiam intellectis, latius & seriosius continetur. Quorum foliorum tenor & continentia de verbo ad verbum inferius describuntur. Quod quidem testamentum valere volumus jure testamenti, & si non valeret jure testamenti, valeat jure codicillorum, vel jure cujuslibet alterius voluntatis, primo & ante omnia alia, quamvis testamenta, etiam jure testamenti, aut jure codicillorum, seu jure cujuslibet alterius voluntatis valentia per nos hæcenus & ante nostri regni Sicilie tituli Regis assumptionem facta & condita sub quibusvis tenore atque forma revocando expressè irritantes cassando & etiam annullando volumus quòd nullius existant roboris, efficacie, vel momenti. Tenor verò & continentia dictorum decem foliorum sequitur in hæc verba:

C'est l'ordonnance de nostre testament & derrain volenté.

Premierement nous elisons nòtre sepulture pour nòtre corps en la basse chapelle desous la sainte Chapelle du palais à Paris derriere le grand autel, & voulons que nòtre cuer soit en l'Eglise d'Angiers, & nos entrailles en l'Eglise de Monseigneur S. Martin de Tours.

Item, voulons & ordonnons que pour la fondation & dotation que nous entendons à faire en ladite sainte Chapelle du palais à Paris, il aura quatre chanoines, quatre chapelains, & quatre clercs, outre ceux qui y sont de present, y estre converti & employé jusques à la somme de trois mil livres de rente, & des prebendes qui en seront fondées, les deux seront à la collation & donation de nòtre tres-chier Seigneur & neveu le Roy de France, & les autres deux à la nòtre & de nos hoirs & successeurs roys de Sicile & ducs d'Anjou. Et aussi voulons & ordonnons que du nòtre soient faites & edifiées les maisons bonnes & suffisantes pour les habitations & demeures des chanoines, chapelains & clercs en certaines places & lieux qui sont près de l'hostel de messire Guy de Champdiver: c'est assavoir entre les murs des jardins de la pointe, & les murs de la rivière dont nous requerons la place à Monsieur le Roy.

Item, nous voulons & ordonnons estre fondées sept messes perpetuelles qui seront chacun jour célébrées en ladite chapelle basse, en laquelle nous avons eue nòtre sepulture, & sera en nòtre vivant la premiere de la Trinité, la seconde du Saint Esprit, la tierce de nòtre Dame, la quarte de Saint Loys, la quinte des Reliques, la sixième de la Croix, & la septième de Saint Denys. Et après nòtre trepassement les quatre premierement nommées seront célébrées trois de mors pour nous & pour nòtre compaignie la royne, pour nos enfans, pour nòtre Saint Pere le Pape Clement VII. pour nòtre tres-chiere Dame & Mere Madame JEHANNE Roynne de Sicile que Dieu aboille, pour nos predecesseurs & successeurs, & pour ceux qui nous ont aidé & aideront à conquiesse nòstredit Royaume.

Item, en ladite Sainte Chapelle haute chacun Vendredy après matines la grand-messe, après vespres sera chantée solemnellement deux antienues, l'une de la Croix, & l'autre des Reliques avec les versets & oraisons correspondantes, & chacun Samedi après leuidites Heures en ladite chapelle basse sera chantée une antienne de nòtre-Dame, avec le verset & oraison, comme dit est.

Item, voulons que après nòtre trepassement soit fait perpetuellement ce dit jour de nòtre obit nòstre anniversaire solemnellement chacun an en ladite chapelle basse, & ce jour tous les chanoines & chapelains dudit lieu seront tenus de celebrer ou faire dire une messe des mors pour nous, & aussi icelui jour les freres Precheurs, Meneurs, Carmelites & Augustins de Paris iroint à procession à ladite chapelle, & devant ou après vespres des chanoines, diront tous ensemble vigiles des mors solemnellement & à trait & lendemain pareillement la messe.

Item, voulons que perpetuellement chacun Lundi soit fait solemnel anniversaire pour nous & pour

la Roynne nòtre compaignie en ladite chapelle basse, & semblablement le premier jour de chacun mois, & aussi quatre fois en l'an en chacune semaine de jehnes de quatre-Temps, & chacun jour que leuidits anniversaires seront faits, excepté ceux de chacun lundi chacun de la moitié des chanoines & des chapelains celebrera ou fera tenu de faire celebrer une messe de mors pour nous ou pour la Roynne nòtre compaignie. Et aussi le jour de icelui anniversaire excepté ceux de chacun lundi, les freres Precheurs ou Meneurs, ou Augustins, ou Carmelites de Paris les uns après les autres iroint en procession en ladite chapelle basse, & devant ou après vespres des chanoines diront vigiles de mors solemnelles & lendemain la messe, & commenceront le jour du premier desdits anniversaires les freres Precheurs, le jour du second anniversaire iroint à ladite chapelle les freres Meneurs, le jour du tiers les Augustins, & le jour du quart les Carmelites, & ainsi ensuivent des autres: & pour ce sera donné à chacun d'iceux ce qui semblera à nòstredit compaignie la Roynne & nos executeurs, laquelle chose nous remettons à leur discretion.

Item, voulons que perpetuellement chacun jour après la messe de l'anniversaire, ou après la grant messe de ladite sainte chapelle haute, & après vespres les chanoines, les chapelains, & les clercs d'icelle iroint à la procession à croix & en benite en ladite sainte chapelle basse, & entour nòtre sepulture chanteront solemnellement aucun repons de mors ensuivans.

Item, voulons que en ladite Sainte Chapelle soient chantées à prelat, selon qu'il est accoustumé, les vespres & la grant messe des festes qui s'ensuivent: c'est assavoir de l'invention & exaltation de Sainte Croix, de la nativité & decolation de Saint Jehan Baptiste, de Saint Jehan l'Evangéliste, de tous les Apollres, de Saint Loys & de sa translation, de Saint Denys & de son invention, de Saint Martin, de la glorieuse Madeleine, de sa translation, de Sainte Marthe & de Saint Loys de Martelle, & gaigneront les chanoines, chapelains & clercs en icelles festes telles distributions comme ils font les jours des quatre festes annuelles.

Item, voulons que la rente que nous avons en Normandie & sur les halles de la vicomté de l'eau de Roen soit convertie au fait de la fondation des chanoines desdits en la Sainte chapelle, & ou cas qu'il plaira à la Roynne nòtre compaignie, la terre que nous & elle avons à Bonne ville, la Loette, à Laigle, & à la Roche-Mabile y soit aussi convertie, & que de la Roche-Mabile & de la terre de Laigle l'en fine à nòtre tante de Thouars pour son vyage que elle y a s'il se puet faire.

Item, à l'abbaye de Saint Denys nous voulons qu'il soit fondé trois anniversaires, un pour nous & pour la Roynne nòtre compaignie, un autre, & pour Monseigneur le Roy PHILIPES nòtre ayeul, & pour Monseigneur nòtre Pere un autre, & seront faits solemnellement les jours de nos obits. Et outre ce voulons estre fondées deux chapelles esquelles perpetuellement chascun jour se celebreront deux messes l'une pour nòtre tres-chier Seigneur & Pere le Roy JEHAN (que Dieu aboille) & l'autre pour nous, & pour la Roynne nòtre compaignie, nos enfans & autres nommez & declarez ou tiers article de nòtre prelent testament.

Item, voulons que soit ordonné pour nous à perpetuité trois cierges ardens jour & nuit l'un devant le corps Monseigneur S. Denys, l'autre devant les saintes reliques en la chapelle haute du palais à Paris, & l'autre devant nòtre-Dame en la basse chapelle.

Item, voulons que en l'abbaye de Malbuisson lez Pontoise soit fundé un anniversaire avec une chapelle en laquelle on celebrera perpetuellement chacun jour une messe de mors pour l'ame de nòtre tres-chiere dame & mere Madame BONE Duchesse de Normandie que Dieu aboille, laquelle repose en l'Eglise d'icelle abbaye & pour nous & pour la Roynne nòtre compaignie, nos enfans & autres nommez & declarez ou tiers article desdits.

Item au couvens de freres Precheurs, Meneurs, Augustins, & Carmelites de Paris, d'Angiers, de Tours, des freres Precheurs, & Meneurs du Mans, & des freres Precheurs d'Auxerre, nous voulons estre fundé un anniversaire pour nous, pour la Roynne

ANNO
1383.

ANNO
1383.

ne nostre compaignie à faire perpetuellement & solemnellement chacun an les jours de nos obiz de nous & de elle: Et aussi en chacune Eglise d'iceux religieux se fundera une messe de mors qui sera dite chacun jour perpetuellement pour nous & pour la Roine nostre compaignie. Et voulons que tout ce qui se donnera auxdits religieux pour leur labour & cause defussdite soit converti & mis es reparations des Eglises ou maisons, clofures ou fermetures desditz lieux, ou à faire aucuns nouveaux edifices necessaires ou profitables pour les freres de iceux couvents.

Item, que es couvens des Chartreux & Celestins de Paris soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Roine nostre compaignie en la maniere defussdite & avec ce ou couvent d'iceux Celestins, soit fondée une messe de mors, qui sera celebrée perpetuellement chacun jour pour nous & pour la Roine nostre compaignie, pour nos enfans & pour les luidits declarez ou tiers article.

Item, es Eglises cathedraux de Roen, de Rains, de Sens, d'Angiers, de Tours, du Mans, de Paris, de Laon, de Chartres, & en l'Eglise collegialle de Saint Martin de Tours, de nostre Dame du Puy, & de Bologne sur la mer, & de Lyence, & Saint Estienne de Toulouse sera fundé nostre anniversaire & de la Roine nostre compaignie, à faire chacun an solemnellement les jours de nosdiz obiz, & avec ce en chacune desdites Eglises sera fundée une chapelle pour dire pour nous perpetuellement chacun jour une messe de mors.

Item, nous voulons que en la chapelle du bois de Vincennes lez Paris, & en l'Eglise parroissiale de Monterel lez lesdits Bois soit fundé nostre anniversaire avec une messe de mors en chacune desdites deux Eglises parrochiale & chapelle à dire perpetuellement chacun jour pour nous & pour la Roine nostre compaignie.

Item, nous voulons & ordonnons que en l'abbaye de Verzelay soient donnez ccc. frans pour une fois, pour la reparation de la chafse de la glorieuse Marie Magdalene laquelle repose en l'Eglise d'icelle abbaye, si comme plusieurs croient & dient.

Item, nous voulons que en icelle Eglise de la Magdalene de Verzelay soit fundé une chapelle de c. livres Tournois de rente pour y avoir une messe chacun jour & chacun an quatre anniversaires solemnez, lesquels seront celebrez lendemain de chacune des quatre festes qu'ils seront de ladite Magdalene pour nous & pour la Roine nostre compaignie.

Item, nous voulons que en l'Eglise de l'abbaye de la Boissiere soit fundée une autre chapelle de c. liv. Tournois de rente pour y avoir chacun jour deux messes & chacun an deux anniversaires solemnez lendemain de Sainte Croix en May, & de Sainte Croix en Septembre pour nous & pour nostre compaignie la Roine.

Item, en l'Eglise de Sainte Marthe de Tarascon une chapelle de c. livres Tournois de rente pour y avoir chacun jour une messe perpetuellement & chacun an un anniversaire solemnel, comme cy-dessus.

Item, à S. Maximin une chapelle de c. liv. de rente Tournois pour y avoir chacun jour une messe perpetuellement & chacun an un anniversaire solemnel comme cy-dessus.

Item, une autre chapelle en la Balme de L. livres de rente.

Item, nous voulons que le jour de la feste du Saint en l'honneur duquel icelles chapelles seront fundées, chacun chapelain qui tendra icelle, soit tenu de faire vespres & messe solemnez avec autres chapelains & clercs qu'ils procurera. Et pour ce faire ledit chapelain gagne ledit jour XL. livres des c. defussdiz, & les LX. liv. soient pour l'anniversaire & les messes des mors.

Item, voulons que de nos chaquetales soient donnees quatre des meilleures en ladite chapelle du Palais à Paris: c'est assavoir une vermillie, une blanche, une verte, & une noire toutes complies, & quatre calices avec les burettes.

Item, nous voulons que ou couvent des Religieuses de Prulhan de l'ordre de Saint Dominique, soient fundez douze anniversaires, chacun le premier jour du mois, se feste solemnelle ne l'empeschoit, & le lendemain soit fait ou cas qu'il se disse-

TOM. I. PART. II.

seroit pour icelle feste, pour nous & pour la Roine nostre compaignie, & seront faiz obiz solemnellement, & avec ce sera fundée une messe perpetuelle de mors qui se dira chacun jour pour nous deux.

Item, nous voulons que certaine somme d'argent soit baillé pour celebrer certaines messes de mors le jour de nostre obit, & aussi pour dire messes de mors jusques au jour de nos obieques & par aucun temps jusques à cent mille messes.

Item, nous ordonnons que à S. Jehan d'Angely ou autre part selon nostre devotion, soit fundée une chapelle en l'honneur du glorieux saint Monsieur Saint Jehan-Baptiste en laquelle se chantera perpetuellement chacun jour une messe de mors pour nous & pour la Roine nostre compaignie, & pour nos enfans.

Item, nous voulons que aux povres hospitaux & maisons-Dieu de nosdiz pays d'Anjou, de Touraine, & du Mayne, & aussi à la maison-Dieu de Paris soient donnés de nos tapis pour couvrir les povres de ceux qui leur seront plus necessaires, chacun du prix de trois à six frans ou environ, & s'il y en a aucuns grans qui fussent de grant prix, nous voulons qu'ils soient vendus pour donner aux povres hospitaux ou cas que nous seriens le jour de nostre trepassement si mueblez qu'en en pent acheter d'autres du prix defussdit, se il sembloit à nostre compaignie & pour nos enfans ce qui leur en seroit besoin pour leurs estats.

Item, voulons que pour accroistre les rentes de ladite maison-Dieu de Paris en la subvention des povres, ils aient cc. livres de rente.

Item, ou cas que le jour de nostre trepassement nous ne serions si mueblez, comme dessus, nous voulons semblablement que nos linges, prins premierement ce qui necessaire en sera pour les estats de nostre compaignie la Roine & de nos enfans, soient vendus, & l'argent qui en ysera soit donné & distribué aux hospitaux, maladeries & autres lieux de nosdiz pays par l'ordonnance de elle principalement & de nos executeurs, pour le salut & remede de nostre arme, & de tout ce qui sera necessaire pour nostre compaignie la Roine & de nos enfans tant de tapis & linges defussditz voulons que tant seulement nostre compaignie la Roine en soit cruë, & non autre, & que elle en pregne ce que pour sa necessité & estat & de nosdiz enfans en la conscience ly semblera.

Item, & aussi voulons que de nos draps d'or & de soye soient faites des chapelles & icelles données & distribuées aux Eglises de nosdits pays, ou ailleurs, où la Roine nostre compaignie, & nos executeurs verront qu'il sera bien employé, & tant qu'il semblera à la Roine, & les autres vendus, comme des tapis & linges, ou cas que nous ne seriens mueblez, comme dessus.

Item. Nous voulons que la Roine nostre compaignie, & nos executeurs donnent telle somme comme il leur semblera, à povres serveurs qui seroient entour nous, lesquels ne seroient pas remunerz selon les services qu'ils nous ont fais.

Item. Et afin que nostre ame puisse & doie mieulx estre delchargée, nous voulons que en nos pays d'Anjou, de Touraine & du Maine, vint mille frans soient par nos executeurs distribués à gens povres & miserables, & autres, ainsi que la Roine nostre compaignie principalement & nosdits executeurs verront qu'il sera bien employé, en retour des charges & oppressions que nous y avons donné, tant à cause des subides, tailles, & aides que nous y avons levées & fait lever, que autrement.

Item. Et afin que nostre ame puisse & doie estre mieulx delchargée de la guerre que nos gens firent piega par nous en nos contes de Provence & de Forcalquier, nous voulons que en icelles nos contes de Provence & de Forcalquier soit donné & distribué jusques à la somme de cinquante mille frans, tant aux Eglises, hospitaux, maladeries, comme povres gens & pueples d'icelles, especialement à ceulx qui perdirent pour ladite guerre tant de bourgeois, laboureurs, & autres, comme autrement, tout ainsi qu'il chera en la discretion de nos executeurs, appelez le fenechal, nos conseillers & officiers, ou bons preud'hommes de nosdits contes, qui les doivent informer des dommages portez & faits en icelles contes pour cause de ladite guerre, & par especial ou territoire d'Arles & de Tarras-

E c

con,

ANNO
1383.

ANNO
1383.

con, & aussi en l'isle de Carmargue, & vers Notre-Dame de la Mer, & autres lieux, dequels nosdits executeurs seront informez, comme dessus.

Item. Au pays de fenechaucies de Beaucaire, de l'ouloulle, & de Carcaffone, autres cinquante mille francs, qui seront donnez & distribuez en la maniere que dit est, en retour des pertes & dommaiges que le peuple y a soutenus & eus, tant comme nous en avons eu le gouvernement, tant pour les gens d'armes que nous y avons tenus, comme autrement, & aussi pour execution rigoureuse sur les faits des aides & subides que nous y avons fait pour le salut des ames qui mors y ont esté ou desers, ou rendus fugitifs de leurs pays & propres maisons, & mis à povreté par tailles outrageuses, & executions rigoules faites en leurs biens, & dont nous pourrions avoir esté cause.

Et quant au doüaire de la Reine nostre compaignie, pour cause duquel li appartient la tierce partie de toutes nos terres ou Royaume de France, nous les y alions en ceste maniere: c'est allavoir que elle aura & tendra les châteaux, terres, villes, & châtellenies de Saumur, de la Roche-sur-Yon, & du Chateau du Loir, avec leurs appartenances; & ou cas qu'ils ne vaudroient la tierce partie de nos terres, nous voulons qu'il ly soit par fait au plus près de chacune desdites terres & châtellenies, en luy faisant bonne assiette & large. Et ou cas qu'il plairait à Dieu, que nous conquiesissions ce Royaume, nous voulons que outre les choses dessusdites, elle y preigne trente mille florins ducats de rente, lesquelz nous voulons qu'il ly soient tres bien assis, entant que elle s'en doie tenir pour tres-contente. Et encore outre toutes les choses dessusdites, nous voulons que en nos contes de Provence & de Forcalquier ly soient assis pour accroissement de fondir doüaire dix mille florins de chambre de rente, & que ils ly soient tellement assignez, que elle s'en doie tenir contente.

Item. Aussi déclarons & voulons que les conquiesques que nous avons faites ou Royaume de France, elle tiegne, & ait à vie durant, excepté la Roche-au-duc, que nous avons donnée à vie à Pierre d'Avoir, & celle de Mirebeau, avec leurs appartenances, que nous avons données à vie à Messire Jehan de Bueil, en telle maniere & condition comme il est contenu en nos lettres de ladite donation, mais après leur mort, elle les tendra, se elle les survit.

Cy-après s'en suivent les conquiesques que nous avons faites.

Premierement les contes d'Estampes & de Gyen, se nostre cousin d'Estampes & de Gyen muert sans hoir descendant de son corps; la comté de Rouffy, la terre de Lunel, le chasteil, terre & Seigneurie de Sablé, le chasteil, terre, châtellenie de Mirebeau, les chasteaux & terre de Champigny, la Raicce & le Coudray, compris avec ce la tierce partie de toute la terre de la Dame de Baucay qui est encore à afferoir, la Roche-au-duc, le paage de Tours, les rentes & maisons que le Sire de Rayneval y avoit, & la rente sur le peage de Langez & de Monfouriau, & aussi la terre de Thalemont, laquelle nous ne vendrions pas que nos hoirs tenissent ou possédissent, senon que par grant conseil fait veu que nous y eussions bon droit.

Aussi voulons-nous que la Reine nostre compaignie ait le gouvernement de Loys nostre ainné fils Duc de Calabre, jusques à tant qu'il soit en aage de vint & un an accomplis, senz ce que à nul autre en appartiegne administration ou gouvernement.

Et aussi voulons-nous que elle soit toujours conseillée par les gens de nos pays, & non par autres, lequels conseillers des maintenant nous declairons, & luy bailloons. Et premierement pour le plus especial conseiller & pour le premier Pierre d'Avoir Seigneur de Chasteau-Fermont nostre grant chambellan & fenechal en noz dix pays, Jehan de Bueil, Jehan eveque du Mans nostre chancelier, Harduin de Bueil eveque d'Angiers, les abbez de Saint Aubin d'Angiers, & de la Cousture du Mans, Pierre de Chevreuse Guillaume de Mathefeton lainsné, Pierre de Bueil, Jehan Pellerin, mailtre Jehan Haucepié, & mailtre Jehan le Begue.

Autre Ordonnance.

ANNO
1383.

Sur les partaiges de Loys Duc de Calabre, & de CHARLES nos enfans: c'est allavoir que Loys nostre fils ainné aura pour son partaige les duchiez d'Anjou & de Touraine, & la comté du Maine, avecques les contes d'Estampes & de Gyen, & aussi la terre de Thalemont ou cas que nous y aurions bon droit & bon titre comme dessus, & les hostels que nous avons en la ville de Paris, & semblablement nos hostels de Vincestre & de Cachant.

Et CHARLES nostre second fils aura pour son partaige la comté de Rouffy, la terre de Guile & de Chailly. Et s'il avenoit que nous puissions conquerir (ce que Dieux vueille) le Royaume de Sicile, & les terres qui y appartiennent, Loys nostre ainné fils duc de Calabre fera Roy & comte de Provence, & avec ce duc d'Anjou & de Touraine, & comte du Maine, afin que s'il avenoit besoyn en nostre Royaume de Sicile, nostre tres-cher Seigneur neveu le Roy de France, de qui il tendra les duchez & contes dessusdits ly deüst estre plus enclins à ly aidier pource qu'il seroit son homme d'iceluy pays, & aussi le seroient les subgiez desdits duchiez & conté plus volentiers.

Et nostre dit ainné fils duc de Calabre venu à la couronne dudit Royaume de Sicile, nous voulons que CHARLES nostre second fils ait en augmentant son partaige, les contes d'Estampes & de Gyen, avec les terres de Rochefort, se nous l'acquerrons.

Et outre nous voulons que nostre dit second fils ait la duchie de Duras & la contré d'Albo, ou cas que nous pourrions tant faire, que nostre cousine la duchesse s'en voullist demettre, ou l'en serions heritier après son decez.

Item. Voulons que accomplies les choses dessusdites de nostre execution, & pourveu à l'estat de la Roine nostre compaignie & de nos enfans, reglement leur excez, & refaites les reparations avec jardins necessaires pour iceux à faire en nos chasteaux de noz dix pays convenablement, & paies les gaiges des officiers & conseillers de ce qui deu leur sera, le surplus de ce qui se levera, tant de l'ordinaire, comme d'aucunes aides qui se leveront en nos pays, soit converti & distribué en satisfaction des oppressions & charges que nous avons données en Languedoc principalement & la plus grant part pour le déchargement de nostre ame, sens rien mettre en tresor, ne elargnier, jusques à ce que nos enfans soient en aage de leur gouvernement, & donné pour Dieu à povres orphelins, povres filles à marier, & Eglises reparer, calices & vestemens par le Royaume de France, & especiallement en pays de Languedoc, où nous avons plus converti.

Et outre pource que tant plus nous donne Dieu de biens & honneurs en ce monde, tant sommes nous plus tenus envers ly, & plus obligiez à faire biens & aumosnes, au salut & remede de nostre ame, de la Roine nostre compaignie, pour nos enfans, pour nostre Saint Pere Pape CLEMENT VII. pour nostre tres-chiere Dame & Mere Madame JEHANNE Roine de Sicile, que Dieu absoille, & pour nos predecesseurs & succeesseurs, & pour ceux qui nous ont aidiez & aideront à conquerir nostre dit Royaume en lieux où nous semblera plus convenable, ou cas qu'il plairait à Dieu que nous aquerriens paisiblement nostre Royaume de Sicile, & que nos facultez se estendroient à l'accomplissement des choses cy-dessus escriptes, nous voulons & ordonnons par maniere de nostre testament & derraine volenté, comme dessus est fait, & y adjointes les choses qui s'en suivent, & aussi au sauvement des ames des dessusdits.

Premierement, nous voulons estre fundez quatre moustiers en ce Royaume: l'un sera de moines noirs, jusques au nombre de cent Religieux, qui seront de l'Ordre de Saint Benoist, lequels vivront selon l'ordonnance & statuts, de l'Ordre de Clugny, & seront sous l'abbaye de Clugny. Et voulons que iceluy moustier soit assis en terre de labour, & fundé en l'honneur de la Trinité, & que au remede de l'ame de nous, de nostre dit compaignie la Roine, & de tous les dessusdits, ils soient tenus de dire chacun jour vingt melles de mors; & outre ils tendront à Paris en l'estude pour plus

ANNO
1383.

ANNO
1383.

plus effaücer iceluy mouffier dix Religieux, & voulons qu'il soit doté de six mille florins de rente, ne nous ne voulons point que l'abbé ait pour sa dignité & croise outre cent onces, ne qu'il se entremette de recevoir les rentes d'iceluy mouffier, mais les officiers qui seront ordonnez à les lever, il les contraindra de ly rendre compte de ce qu'ils recevront, & du surplus de ce qu'ils auront outre leur gouvernement, nous voulons que ils soient tenus de faire hospitalité.

Le second sera de Religieux de l'Ordre de Chartreuse, & seront en nombre vint & quatre, & ordonnons que iceluy mouffier soit fundé en l'honneur de la vraie croix, & voulons qu'il soit doté selon la dotation de ceulx de S. Martin près de chasteil S. Herme auprès de Naples, & seront tenus iceulx Chartreux au remede & salut de nostre arme & des deffusdits chacun jour six messes de Requiem, lequel mouffier sera fundé près de Capuë.

Le tiers mouffier sera de cent suers de l'ordre des Freres Prescheurs, & vivront selon la fourme & ordonnance de celles de Prulhan, & sera fundé près de Naples en l'honneur de Nostre Dame, & doté de quatre mille florins de rente, lesquelles au remede & salut des ames de nous & des deffusdits, ordonneront que chascun jour dix dames dient dix fautiers à leur tour.

Le quart mouffier sera de Celestins, jusques au nombre de trente Religieux, & sera fundé à Naples en l'honneur de la glorieuse Magdelaine; ils seront tenus de dire chacun jour dix messes & quatre fautiers, au remede & salut comme dessus, & sera doté iceluy mouffier de deux mille florins de rente.

Item Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise de Saint Nicolas du Bar, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous & pour la Roynie nostre compaignie, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise de Saint Jacques en Galice, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous & pour la Roynie nostre compaignie, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise de Nostre-Dame de Montferrat, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous & pour la Roynie nostre compaignie, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise du Veu de Luques, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous & pour la Roynie nostre compaignie, & pour les deffusdits.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise de l'Annonciade de Florence, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous & pour la Roynie nostre compaignie, & pour les deffusdits.

Item. Semblablement nous voulons estre fundé un anniversaire & messes de mors comme dessus à Benevent, en l'Eglise où repose le benoist corps Monseigneur Saint Barthelemy, & à Masse pareillement, en l'Eglise où repose le corps Saint Andrieu; & à Salerne aussi où repose le corps Monseigneur Saint Mattheu; & voulons que en chacune de icelles Eglises, devant les corps saints ait un cierge perpetuellement ardent.

Item. Es Eglises de nostre dit Royaume de Sicile, en nos pays d'Anjou, de Touraine, & du Maine, en nos contrez de Provence & de Forcalquier, qui auront deffaut de calices & vestemens, nous y pourverons comme bonnement nous pourrons.

Item. Les Eglises & Chapelles dudit Royaume de Sicile, esquelles reposent aucuns precieux corps des apotres, & autres saints principaux où nous avons singuliere affection, lesquels soient en ruine, nous ferons reparer, & mettre en estat selon nostre pouvoir, ou aucun bien à l'augmentation du luminaire & service divin d'icelles.

Item. Comme il ait douze ans passez que nous aïens singuliere devotion, propos ferme & volenté de faire le saint passage à visiter le saint sepulchre, & depuis comme il ait pleut à Dieu nous faire Roy de Jerusalem, pour quoi nous devons estre plus de vos, ardans & affectueux de faire & accomplir nostre dit saint propos & volenté, tant pour l'accroissement & exaltation de la foy Catholique, & exter-

minement des mecreans, comme pour nostre dit Royaume conquerir, se nostre Saint Pere, le Saint College des Cardinaux, autres Prelats, Rois, Princes, personnes tres-notables, laiges, de tres-grant sens & autorité, nous conseilient & aident par maniere que nous puissions faire ledit passage, où que sens leur aide le puissions faire; nous fermes en nosdits propos & volenté ferons iceluy passage, & visiterons ledit saint sepulchre, avec les autres saints lieux qui y sont, & ferons grant & notable don en la chapelle dudit saint sepulchre, pour l'accroissement du divin service & luminaire d'icelle, & aussi en l'Eglise de Nostre-Dame de Josaphat, & autres Eglises de iceluy Royaume de Jerusalem, jusques au nombre de treize. Et de toutes rentes qui nous appartiendroient & devroient appartenir pour cause de iceluy Royaume de Jerusalem, lesquelles seroient où nostre Seigneur eusmbea en la glorieuse Vierge MARI, où il naquit, & autres saints lieux, de par delà nous n'avons entencion d'en rien lever, mais voulons que toutes icelles rentes soient converties en fundations & reparations d'Eglises & povres hospitalaux.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise de Nostre-Dame de Pié-decorote, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous, & pour la Roynie nostre compaignie.

Item. Diligemment & de tout nostre pouvoir nous poursuivrons à despens les Canonizations de Sainte memoire Pape URBAIN V. de Messire CHARLES jadis Duc de Bretagne Pere de la Roynie nostre compaignie, & celle de la femme Saint ELIZABETH conte d'Arian.

Item. Nous voulons funder à Paris un college de escoliers en grammaire, en ars, en decret, & en Theologie: & sera fundé iceluy College de plus grant rente, que nul autre qui soit à Paris, & voulons que chacune desdites quatre facultez ait autant d'escoliers d'un comme d'autre, & que le nombre soit d'autant comme en celuy de Navarre à Paris. Et comb'en que en la faculté de decret ne ait nuls escoliers en icelle College de Navarre, toutesfoies nous voulons qu'il en y ait en nostre dit college, & chacun estudiant & maistre en icelle faculté preigne tant comme ceulx en celle de Theologie, & que les bourses de la faculté de decret & en Theologie soient pareilles; & seront iceulx escoliers de trois nations, une tierce partie de nostre Royaume de Sicile, l'autre de nos pays d'Anjou, de Touraine, & du Maine: & l'autre tierce part de nos contrez de Provence & de Forcalquier. Et voulons que après nostre tres-pasement, quiconque sera chancelier de nostre Royaume de Sicile, donne la part des escoliers de Sicile. L'abbé de la Boilliere donnera ceulx de nosdits pays; & quiconque sera juge mage de nosditz contrez de Provence & de Forcalquier, donnera ceulx de iceulx contrez. Et outre voulons que tant & tels officiers ait en iceli College comme en celli de Navarre; & aussi qu'il y ait six chapelains & six clercs, pour faire & dire chacun jour le service divin, & prendront autant iceulx chapelains & clers, comme sont ceulx dudit College de Navarre, & se diront chacun jour en icelle chapelle deux messes de mors pour le salut de nostre ame, la Roynie nostre compaignie, & des deffusdits.

Item. A Naples se fundera un solemnel hospital, ou maison-Dieu, doté de six mille florins de rente, pour recevoir & heberger, & charitablement traitier les povres pellerins & autres, & eulx administrer deument leurs necessitez. Et outre, s'il plaist à Dieu, que nous conqueissions le Royaume de Jerusalem, nous voulons y funder un hospital nouvel, ou y accointre celuy de Saint Jehan, & retenir bien deüement, & voulons que la tierce partie de toute la rente qui nous pourroit appartenir d'icelle cité de Jerusalem, y soit convertie.

Item. Nous voulons que pour l'augmentation du luminaire, pour reparer l'Eglise de Madame Sainte Katherine du mont de Sinai, soient envoyez deux mille florins.

Item. Nous transporterons en la cité d'Angiers l'abbaye de la Boilliere en l'hôtel qui fut du sire de Craon, & aux religieux d'icelle abbaye achetterons vignes à porter communs ans deux cens pipes de vin, & d'autres terres gaignables, & autres rentes soufficians pour leur vivre, & ferons unir, ou que ce soit une la chapelle de nostre chasteil

ANNO
1383.

d'Angiers, avecques les rentes d'icelle, & seront célébrées les messes en la dite chapelle selon la fondation, & sera fondée icelle abbaye, l'abbaye de sainte Croix d'Angiers.

Item. En l'Eglise cathedrale de sainte Croix d'Orléans, nous voulons que soit fondée une chapelle en l'honneur de la Croix, en laquelle l'en célébrera chacun jour perpétuellement une messe pour nous, & pour la Roïne nostre compaignie, nos Enfans, le Pape, & autres desfuldits, & un anniversaire.

Item. Voulons estre donné douze mille frans, pour faire deux chasses à mettre les precieux corps des benois apostres saint Pierre & saint Paul, & pour mettre les chiefs d'eulx, selon qu'il semblera plus expedient, le ceux que y fit faire Pape URBAIN V. ne estoient galez.

Item. Nous voulons, que en l'abbaye de Montecassin soient fondez six anniversaires & une messe perpetuelle à dire chacun jour de *Requiem*. Et pareillement à la maison-Dieu de Notre-Dame à Paris, pour nous & pour nostre dite compaignie la Roïne, & les desfuldits, & faire chacun an solemnellement le jour de nostre obit, & les autres de deux mois en deux mois; & pour ce voulons estre donné à ladite maison Dieu trois cens livres de rente, & que le jour que se fera l'anniversaire, & chacun Vendredy de l'an, la prieure d'icelle maison-Dieu soit tenuë de aller dire après la messe aux povres, qu'ils prient Dieu pour nous & pour les desfuldits, & pour la prosperité de nos succeurs.

Item. Nous voulons que chacun an, jusques à huit ans, soient donnez trente mille frans, dont les viint soient distribuez à povres gens de Languedoc, en la fourme & maniere comme dessus, & autres dix en nos contes de Provence & de Forcalquier.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire en l'Eglise cathedrale de l'Aigle, avec une messe perpetuelle de mors, qui se dira chacun jour pour nous, & pour la Roïne nostre compaignie, & pour les desfuldits.

Item, voulons semblablement estre fundé un anniversaire en l'Eglise des Celestins de l'Aigle avec une messe perpetuelle de mors qui se dira chacun jour, comme dessus est dit; & faire parfaire le moultier avec cc. livres perpetuelles de rente.

Item, en l'Eglise cathedrale de Civit-Real semblablement voulons estre fundé un autre anniversaire, avec une messe perpetuelle comme dessus.

Item, nous voulons que toutes les rentes & possessions des abbayes de la Victoire & d'Escaphat que funda le Roy CHARLES I. que on trouvera avoir esté aliénées, ou qui seroient occupées, soient rendues aux moustiers d'icelles abbayes, & d'icelles en nostre vivant recouvrer nous serons tourpouvoir.

Item, s'il plaisoit à Dieu que nous acquerissions paisiblement nos contes de Provence & de Forcalquier, & que nos facultez souffiroient à l'accomplissement des choses cy-dessus ecrites, nous voulons que elles soient incorporées en nostre present testament & derraine volenté, & les exécuter ou faire exécuter comme les autres de dessus.

PREMIEREMENT, pour l'accroissement & sustentation des freres Meneurs en l'Eglise de Saint Loys de Marseille, nous voulons y estre donné cc. livres de rente, & seront tenus de dire dix messes de *Requiem* chacun jour, desquelles l'une sera à note solemnellement.

Item, nous voulons faire parfaire & accomplir l'Eglise de Saint Maximin & Provence selon que premierement elle fut commencée & disposée du Roy CHARLES II. & avec ce les maisons dudit lieu nous voulons estre réparées comme il sera nécessaire, & aussi ce qui conviendra en la chapelle & maisons fondées en la roche en laquelle la glorieuse Magdalene fit sa penitence.

Item, nous voulons estre fait aucun bel & bon ouvrage en l'Eglise de Sainte Marte de Tarascon & estre réparée en icelle Eglise comme il sera de nécessité & voulons que aucun augmentation de rente y soit faite pour l'accroissement du service.

Item, nous voulons estre fundé en la ville de Tarascon un hospital, ouquel seront receus tous povres nobles, religieux, gens d'Eglise, & autres

qui voudront estre de bonne vie, & soit soutenu au mieulx que l'on pourra, & ledit lieu voulons estre renté de mm. livres de rente pour faire & accomplir les choses desfuldites, & ou se audit lieu a de present aucun hospital, nous voulons qu'il soit accru de rentes suffisans pour accomplir les choses desfuldites, & sera nommé l'hospital Sainte Marthe & l'image à l'entrée dudit hospital en la maniere comme elle regut en son hostel nostre Seigneur JESUS-CHRIST entaillé ou peint, & nous & la roïne nostre compaignie seront devant à genoux.

Item. Nous voulons que en l'Eglise de Saint Michiel ou Mont Gargan, soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Roïne nostre compaignie, à faire chacun an perpétuellement le jour de nostre obit, & avec ce soit fundé une messe de mors, qui sera dite perpétuellement chacun jour pour nous, & aucun luminaire de cire perpetuel en l'honneur de Monsieur Saint Michiel.

Item. Nous voulons que en l'Eglise de Saint Michiel, c'est assavoir ou Mont Saint Michiel en Normandie, soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Roïne nostre compaignie, à faire chacun an perpétuellement le jour de nostre obit; & avec ce soit fundé une messe de mors, qui sera dite perpétuellement chacun jour pour nous, & aucun luminaire de cire perpetuel en l'honneur de Monsieur Saint Michiel.

Item. Nous voulons que en l'Eglise de Notre-Dame de Tombellaine en Normandie près dudit Mont Saint Michiel, soit fundé un anniversaire pour nous & pour la Roïne nostre compaignie, à faire chacun an perpétuellement le jour de nostre obit, & avec ce soit fundé une messe de mors, qui sera dite perpétuellement chacun jour pour nous, & aucun luminaire de cire perpetuel en l'honneur de Notre-Dame.

Item. Nous voulons estre fundé un anniversaire pour nous & pour nostre dite compaignie, & pour les desfuldits, en l'Eglise de Notre-Dame de la Mer, en la fourme & maniere dessus écrite: & outre ce trois messes perpetuelles, qui se diront chacun jour pour nous, l'une sera de Notre-Dame, & les autres deux seront des deux suers à la glorieuse Vierge MARIE, qui reposent en icelle Eglise.

Item. Nous voulons que quant aucun grant solemnité sera le jour ouquel nous ordonnons messes de mors, ou autres quelconques à celebrer pour nous, pour la Roïne nostre Compaignie, & pour les desfuldits, ou pour autres personnes, comme devant est escrit & exprimé plus pleinement, toutes les messes qui pour nous devront estre célébrées ce jour, seront de la feste & solemnité qui sera ledit jour, & pour nous sera dite l'oraïson speciale en chacune messe, qui pour nous ce jour sera célébrée.

Item. Nous voulons que en toutes les Eglises ou chapelles qui seront fondées par nous comme dessus, nous & la Roïne nostre Compaignie en l'entrée de icelles soient à genoux devant les Saints ou Saintes, en l'honneur desquels icelles Eglises ou Chapelles seront fondées, & que les images soient entaillées, ou de tres fines peintures.

Item. Combien que nous teniens & soïens seurs que se Dieu nous appelloit à sa part devant nostre dite Compaignie la Roïne, elle ne se marieroit point, selon que elle nous a promis & juré, toutefois se par induction d'aucuns par avanture & se remariroit, laquelle chose nous ne pourrions croire, nous ne voulons point que l'accroissement que nous ly avons fait dessus de son dotaire ly vaille, ne que elle en ait point; & aussi nous ne voudrions pas que en iceluy cas elle eust le gouvernement de nos enfans, mais nos conseillers ordonne cy-aprés.

Item. Comme feu Pape GREGOIRE XI. fust tenu à nous de soixante-dix mille frans restans de cent mille, que nous doit Notre Saint Pere Pape CLEMENT; & outre nous ly avons presté quarante mille frans, qui furent bailliez à son chambellan pour le temps qu'il apert par ses bulles & lettres à Fundes, comme il apert par ses bulles & lettres du chambellan, lesquelles nous avons devers nous, nous voulons que toutes les sommes desfuldites soient demandées, & que icelles & toutes autres sommes d'argent qui nous sont dûes, soient mises & exposées, premierement pour faire & accomplir
les

ANNO
1383.

ANNO les choses dessusdites; & se ce ne souffisoit pour les
1383. dieu de nostre poir & selon nostre faculté que
Dieu nous donnera, nous passerons ce qui faudra
pour les accomplir.

Et pour l'exécution de toutes les choses dessus-
dites, & les faire & accomplir selon nostre désir,
nous ordonnons nos exécuteurs la Roynie Nostre
Compaigne premiere & principale, tres-reverend
Pere en Dieu messire GUILLAUME du titre de
Saint Vital, nommé le Cardinal de Mende, PIER-
RE d'Avoir sire de Chateau Fromont, JEAN de
Bueil, messire JEAN evesque du Mans nostre
Chancelier, messire JEAN evesque d'Alby, mes-
sire PIERRE de Thury Evesque de Maillezes,
messire HAUDUIN de Bueil evesque d'Angiers nos
conseillers, PIERRE de Chevreuse, GUILLA-
UME de Mathefelon l'ainné, PIERRE de Bueil nos
Chambellans, JEAN Pellerin maitre de nostre
hostel, frere JEAN PHermite nostre confesseur,
maitre JEAN Hauspied, & maitre JEAN le
Begue.

Item. Afin que les choses dessus escriptes, que
nous voulons & ordonnons de faire en nostre Ro-
yaume, aient plus breve & meilleure execution,
laquelle se pourra mieulx faire par ceulx dudit
Royaume, que par autres, nous avons ordonné &
ordonnons en nos exécuteurs les archevesques de
Naples & de Benevent, nos amez & feaux colla-
terals conseillers messire VINCENT Due de Bene-
voite, HUGUES de Saint Severin Conte de Montan-
cons, NICOLLE d'Allemagne Conte de Buleine,
& NICOLLE Spinelle, sire de Naples, Chan-
celier du Royaume de Sicile, & en Provence FOUR-
QUE Dagout, Marquis de Corfou, nostre Seneschal
de Provence, RAYMOND Dagout sire de Sant,
Loy de ANTOINE sire de la Voultre, lesquels ne
pourront rien faire sans le sceu & consentement de
la Roynie nostre Compaigne, elle vivant. Et vou-
lons que de tous nostres exécuteurs, quatre ou trois
au moins, lesquels nous voulons estre la Roynie No-
stre Compaigne principale, elle vivante, & puis le
dit Cardinal, & le sire de Chateau-Fromont après,
puissent vacquer à ladite execution. Et se aucune
choise en nostre present testament estoient trou-
vées douteuses, sans attendre ne avoir autre jugement,
nous voulons & donnons pouvoir & autorité aux
dessusditz quatre ou trois de nos exécuteurs, des-
quels nôtredit Compaigne la Roynie sera la principa-
le, de déclarer tous iceulx doutes, & les interpre-
ter, & ce nous mettons en leur discretion & vou-
loir qu'ils soient creux. Et ou cas que iceulx exe-
cuteurs ne se pourroient accorder de iceulx doub-
tes, nous donnons à nôtredit Compaigne la Roynie
poir & autorité de toute seule les accorder & de
determiner tous iceulx doutes.

Item, comme nous aïens de nostre tres-cher
Seigneur & Frere le Roy CHARLES, que Dieu
absoïsse, lettres de quittance avant que nous eu-
sions nuls enfans, comment il n'entendoit de pre-
ndre ne avoir aucun de nos biens ou cas que Dieu
ordonneroit de nostre personne, mais nous & nos
hoirs quittoient purement de toute administration &
gouvernement que nous avoïens eu en son Royaume,
de toutes finances que nous aurïens eu & reçu en
quelque maniere que ce soit julesques au jour de no-
stre trepassement, avec lesquelles lettres nostre
Saint Pere Pape GREGOIRE aussi par ses bulles
ou sont icelles lettres incorporées donnée sentence
de escommunement contre ceulx qui oseroient du
nostre oultre dix frans après nostre trepassement,
ou empescheront nostre Testament & derraine vou-
lente, soit Rois & autres, & y est nommé expresse-
ment le Roy de France, lesquelles bulles sont tri-
plées, nous voulons que la Roynie nostre Compai-
gne en ait une devers loi & une en nostre chambre
des comptes à Angiers & les autres demourrent en
nostre Chastel d'Angiers, & sont pour les choses
tenir & garder deputez juges & conservateurs per-
petuels par nôtredit Saint Pere quatre Cardinaux,
c'est à sçavoir trois evesques & le vice-chancelier.

Nos enim ardenti desiderio affectantes ut supra-
dicta omnia & singula efficaciter & debite comple-
antur, prescriptos executores nostri presentis Tes-
tamenti seu ultimæ voluntatis institimus, ordi-
namus, statuimus & fecimus, institimus,
ordinamus, statuimus & facimus illis melioribus mo-
do & forma quibus de jure possumus cum autori-
tate & potestate supradictis; dantes & concedentes

ulterius eidem & aliis ipsorum, prout in articulis
de ipsis executoribus mentionem facientibus latus
& seriolius describitur & etiam continetur, quæ
omnia in dictis articulis contenta juxta ipsorum se-
riem volumus tenaciter observari, plenam licen-
tiam, liberam & omnimodam potestatem omnia &
singula supradicta in presentis nostro instrumento seu
ultima voluntate descripta de nobis nostris quibul-
cumque, ubilibet existissent exequendi, adimplendi
& etiam exolvendi.

Ut autem præmissis omnibus & singulis fides va-
leat plenaria adhiberi per Arnulphum la Caille nota-
rium publicum & secretarium nostrum infrascriptum
presens publicum instrumentum fieri & publicari
mandavimus & magni nostri sigilli Regii, quo ante
intitulationem nostram regiam utebamur, jussimus
munimine roborari.

Acta fuerunt hæc in nostra civitate Tarenti in
domo Archiepiscopali quam tunc inhabitamus juxta
cameram nostram anno Domini MCCCXXXII, in-
dictione vii. juxta dicti nostri Regni Sicilie consue-
tudinem, die vicefimo mensis Septembris, presen-
tibus ad hæc illustri principe & egregio ac discreto
viro domino HENRICO de Britannia Romanæ des-
poto, fratre nostro carissimo ROBERTO de Dro-
cis, consanguineo Moreleto de Vaisent, Raymundo
de Vallibus, & Polano de Estelan, cambellanis,
Johanne de Beauveau militibus, & magistro Guillel-
mo Gualteri secretario nostris fidelibus dilectis testi-
bus ad præmissa vocatis specialiter & vocandis.

Signé LOYS.

Et au dessous est écrit.

Ergo Arnulphus la Caille Sylvanensis publicus
Apostolica & Imperiali auctoritate Notarius ac pri-
vatus fidelissimi principis & Domini Domini LUD-
VICI Dei gratia Iherusalem & Sicilie Regis Illustris
secretarius, quia presentis testamenti factioni, condi-
tioni, ordinationi, executorum institutioni, ordi-
nationi, presentis dationi, & etiam concessioni,
premissisque omnibus & singulis supradictis, dum sic
ut omnibus præscribitur, fierent & agerentur per
presatum serenissimum principem unum cum præmo-
niatis testibus presens interfui, eaque sic fieri vidi
& audiui per hoc presens publicum instrumentum,
licet per alium fideliter scriptum, in hanc publicam
formam redegi, hinc me manu propria subscripsi,
& in quinque locis signum meum solum apposui de
mandato expediti fidelissimi principis una cum ip-
sius appendione magni sigilli quo ante suam insti-
tutionem regiam utebatur, in testimonium præmis-
sorum requisitus.

Et à costé est signé A. LA CAILLE. Au dessous du
quel nom est figurée une croix, & au dessous deux cles
en fautoir.

Et scellé du grand sceau en cire vermeille, represen-
tant un homme à cheval tout armé, tenant une épée de
la main droite, & un bouclier de la main gauche, sur
lequel est semé de France sans nombre à l'orle d'Anjou,
le cheval caparaonné de même avec un lambel.

Tous ce testament consistoit trois peaux de parchemin.

CXXXVIII.

Confirmatio Privilegiorum Crassensis Abbacie per
JOHANNEM Regem Aragonum, Datum Per-
piniani 23. Martii Anno Domini 1386. Reg-
ni sui 10. [MARTINE Thesaurus novus
Anecdotorum Tom. I. col. 1627. Ex Cra-
sensii Autographo.]

1386.
23. Mars.

Pateat universis, quod nos JOHANNES Dei
gratia Rex Aragonum, Valentie, Majoricarum,
Sardinie, & Corsicæ, comesque Barchinone, Rossio-
nis & Ceritanie, cum solerti meditatione peni-
tus sinceræ devotionis constantiam, & devotum &
pium sinceritatis affectum, quam & quem illustres
progenitores nostri, claræ memoriæ, ad Ordinem
Sancti Benedicti, & specialiter ad monasterium Cra-
sensie, Carcassonenis diocesis, ab antiquis citra tem-
poribus habuerunt, monasterium ipsum, abbatem-
que, fratres, personas, loca, reditus, bona & jura
ejusdem tractantes utiliter, eaque dotantes universis
gratiarum muneribus, privilegiis, & immunitatibus
F e 3 mu-

ANNO
1386.

munitentes, & aliis refoventes operibus fructuosius: trahitur salubriter nostrorum exemplo majorum, & divino potius truditur flamine dictis prædecessoribus nostris, in hac pia devotione, succedere affectione plenissima; monasteriumque prædictum, in quo pro refrigerio, & quiete animarum dictorum prædecessorum nostrorum, ac pro salute & prosperitate nostri, & regie domus nostre orationes funduntur speciales assidue, ac missarum solemnium celebrantur: necnon fratres, personas, loca, bona & jura prædicta plenius affectibus prosequi, & interdum fovere beneficiis largitum. His igitur moti dignissime, & quia causam nostram principaliter intendimus agere, si honores, bona, & jura ecclesiastica cupimus illibata servari: exhibitis nostro regio culmini reverenter, in sua prima figura, per venerabilem religiosum & dilectum nostrum fratrem GUIDONEM monasterii prælibati abbatem octo cartis pergameneis diversorum privilegiorum, concessionum, confirmationum, & aliarum etiam gratiarum, per dictum monasterium à dictis nostris prædecessoribus obtentorum, sigillis eorum pendentes communis, quarum tenores sic se habent: JACOBUS; &c. tenore præsentis cartæ nostre, ad dicti abbatis supplicationem perhumilem, supradicta privilegia, concessionem, confirmationes, & omnes cartas suprà insertas, ac omnia & singula in eisdem & unaquaque ipsarum contenta, juxta sui scriem pleniorum, prout eis dictum monasterium, abbas, conventus, & alii supradicti usi sunt, laudamus, approbamus, ratificamus, & confirmationis nostre præsidio roboramus. Volentes præterea, & vobis, ac dicto monasterio concedentes expresse, quod ubi per officiales, seu commissarios nostros, vel alios quidpiam contra meum & formam dictorum privilegiorum, & concessionum, processum sit usque nunc, sive actum, ad consequentiam trahi non valeat, nec ob id possint concessionem, & privilegia ipsa minus valere, imò in suis robore & firmitate permanere, sicut ante. Mandantes igitur gubernatori nostro generali, ceterisque gubernatoribus, nec non vicariis, bajulis, procuratoribus, & aliis universis & singulis officialibus nostris & subditis, præsentibus & futuris, & dictorum Officialium loca tenentibus, de certa scientia & expresse, quatinus nostra privilegia, concessionem, confirmationes, & gratias præinsertas, cartas, & omnia expressa in eis, & qualibet earundem, juxta sui plenissimam scriem, prout illis abbas, & conventus, & alii suprà expressa usi sunt hæcenus, & insuper nostram confirmationem hujusmodi perpetuo teneant firmiter & observent, & contra non veniant, aut faciant quavis causa: scituri quòd si aliqui eorum, tenerario ault ducti, contra privilegia, vel aliqua de eisdem facere, vel venire quavis auctoritate præsumserint, iram & indignationem nostram, ac poenam duorum millium morabotini auri, nostro, si & quoties fuerit contra factum, applicandum ærario, se noverint absque remedio aliquo protinus incurturos, damno & injuriâ illatis primitus & plenarie restitutis. In cuius rei testimonium, hanc iussimus, majestatis nostre sigillo impendenti insignitam fieri cartam.

Datum in castro regio villæ Perpiniani xxiij. die Martii, anno à Nativitate Domini mcccxxxvi. regni nostri x. Signum JOHANNIS Dei gratiæ regis Aragonum, &c. Telles sunt frater BRENGARIUS magister ordinis beate MARIE de Montessia, JACQUEFREDUS vicecomes de Rochabertino, EXIMINUS-PETRI de Arenoso, HUO de Angulana, & RAYMUNDUS Sagarita milites.

CXXXIX.

1387.
17. Juin.

Traité entre JEAN IV. Duc de Bretagne, & OLIVIER Sire de Cligon Connetable de France pour lors son Prisonnier; portant que ledit de Cligon fera remettre toutes ses Places au Duc à certains jours marqués, après quoi elles lui seront rendues à certaines conditions très dures. Fait le 17 jour de Juin. 1387. Avec la confirmation du Sire de Cligon sur ce Traité. A Montcontour le 14. Juillet 1387. [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux preuves col. 678. D'ARGENTRE Histoire de Bretagne. Liv. 10. chap. 3. pag. 649.]

ANNO
1387.

C'EST la forme du traité fait & parlé entre très-noble & puissant Prince Jehan Duc de Bretagne, & noble homme Olivier Sire de Cligon, sur ce que Monseigneur le Duc dudit ledit Sire de Cligon avoit commis & perpétré plusieurs extorsions, rébellions, & désobéissances, & autres malversations contre luy & l'estat de sa personne, pour lesquels il entendoit proceder contre ledit Messire Olivier à punition de corps & privation de tous ses biens meubles & heritages; à la supplication & requeste de plusieurs nobles personnes, favoir eist le Sire de Laval & de Vitre, le Vicomte de Rohan, le Sire de Chastebriant, le Sire de Rochefort & Rieux, le Sire de Montfort, & le Sire de Malestroit, & plusieurs autres amis & parens dudit Sire de Cligon, ont accordé, transigé, & composé en la manière qui ensuit. Premièrement, toutes les forteresses dudit Sire de Cligon & celles de Jehan de Bretagne filz Monseigneur Charles de Bloys seront personnellement déliées & rendues à mondit Sire de Cligon ou à son commandement royaume & de fait, avec Jugon, & cest jour de Vendredy sera le Chastel Jouffelin rendu au Sire de Malestroit en nom de mondit Seigneur le Duc, & cest prochain Samedi dedans souleil couchant seront rendus franchement les villes & forteresses de Lamballe, de Bron, de Jugon, & de Blain, & dedans Dimanche prochain souleil couchant les Villes, Chasteaux, & Forteresses de Guingamp, de la Roche Derien, de Chastel-Andren, de Clifton, & de Chastel-Guy. Item ledit Chastel-Guy sera abbattu, & le tribut que prend le Sire de Cligon sur la riviere de Loire sera nul & non levera ne sera lever jamais nul en nul endroit de ladite riviere, sauf à luy à soy lever & joüir ses rentes & anciens devoirs, comme souloient faire ses prædecesseurs. Item, ledit Sire de Cligon ne se entremettra jamais audit Jehan de Bretagne, de ses terres, de sa déviance, ne de son gouvernement, ne ne luy pourvoira, ne autre par luy, de chevance, par prest, ne autrement, ne autre confort ne luy fera. Item, le mariage parlé dudit Jehan & de la fille dudit Sire de Cligon sera nul & ne se fera jamais, & les alliances d'eux enluy seront nulles. Item, renuncie & cede de present ledit Sire de Cligon à mondit Seigneur le Duc Jugon, le Gavre, Cesson, & toutes les donations de heritages que il a eu de Monsieur le Duc, à luy demourer par heritage & à ses hoirs procréer & à procréer de son propre corps, sans que ledit Sire de Cligon en ait aucun retour, & en rendra toutes les lettres faites ou titres qu'il en a euz, & aussi cede & délaisse à mondit Seigneur le Duc la terre de Guillaac à luy demourer à heritage pour luy & ses hoirs procréer comme dit est en perpetuel. Item la Ville, le Chastel, & la Chastellenie de Chastel-Jouffelin, toute la terre de Porhouer, avec leurs appartenances demoureront à mondit Seigneur le Duc & à ses hoirs procréer ou à procréer, comme dit est, à jamais, & luy en rendra ledit Sire de Clifton tous les frais qu'il en a, & y fera assentir ses hoirs. Item, le Chastel & Chastellenie de Bron demourera à mondit Seigneur le Duc & en joüir son viaige. Item, pourra presentement avecques & le jour de la rendue de Chastel-Jouffelin ledit Sire de Cligon à mondit Seigneur le Duc cent mille frans d'or à estre siens pour jamais. Item, le fougage derainement imposé pour le fait de Brest sera presentement levé ez terres dudit Sire de Cligon, & aux autres fougages pour celuy fait, & julsques à l'accomplissement de la prinse obeïra, & fera son pays & les subgetz y contribuer. Item, ledit Sire de Cligon obeïra à mondit Seigneur le Duc & à sa justice comme subgit, & jamais contre luy ne sera, ne contrainte, rebellion, ni désobéissance ne luy fera, ne ne sera convocation ne assemblée des subgetz de Monseigneur, fors tant seulement pour le fait du Roy, ne ne les induira, ne requerra par luy ne par autres à faire grez, promesses, alliances, ne confederations; & toutes les alliances & confederations qu'il a o quelconques personnes que ce soit, excepté tant seulement o le Roy, il renonce de fait, ne jamais n'en fera nulles. Item, ledit Sire de Cligon voudra & commandera aux Seigneurs de Beaumanoir, de Derval, de Rostrenen, & à tous autres ses allies, venir à Monseigneur le Duc deffluist pour renoncer aux grez & promesses qu'ils lui ont fait, & à mondit Seigneur en requerra pardon. Item, mondit Seigneur le Duc aura la moitié des Gabelles, impositions, & autres novaltez ez terres dudit Sire de Cligon.

ANNO 1387. Cligon & en celles de la femme. Item, en cas que ledit Sire de Cligon seroit aucune chouse contre la forme de cest traité, toutes les terres, meubles, & heritages seront confisqueés & demoureront à mondit Seigneur le Duc & à ses hoirs procréés, comme dit est, à heritage. Item, se pour cause de ceste détemption, ou pour ce que s'en est ensuy & ensuivra, ou pour autres causes quelconques du temps passé ou avenir, ledit Sire de Cligon a aucuns Subgetz ou Officiers de mondit Seigneur le Duc en indignation ou malegrace, ja pour quelconque cause ou occasion que ce soit ou puisse estre, il ne leur peichera ne pourchacera aucun dommage, ennuy, ou empelchement, par luy, ne par autres, ains voudra leur bien, sans tendre à aucune vengeance; & ces chouses accomplies de la part dudit Sire de Cligon, les Châteaux & terres luy seront rendus, excepté Chastell-Jouffelin & Bron, & les autres heritages qui par cest traité doivent demourer à mondit Seigneur le Duc en la maniere dessusdite. Et je ledit Olivier Sire de Cligon & de Belleville, confesse avoir fait & fait le traité & promesses dessusdites, en la maniere & selon que sont contenues ci-devant, & icelles en chacune de ma pure & liberale volonté, à ma requeste, & sans pourforcement, fraude, ne mal engin y penser, ai promis, juré, promettis & jure à Dieu, aux saintes Evangiles, par la foy & serment de mon corps, & sur l'obligation de moy, mes hoirs, & de tous mes biens présents & futurs, tenir, fournir, garder, & loyaument accomplir de point en point, comme contenu est en ces présentes sans venir encontre par moy ne par autres, en nulle maniere; & ay renoncé & renonce par ces fais à toutes exceptions qui contre la teneur de cesses lettres pourroient estre dites, objections, ou opposées, tant de fait, de droit, que de coutume, à toute ayde & remede de droit, établissement de Pape, de Roy, fais & à faire; & veill & odrie que s'il avoient, que ja ne soit, moy venir au contraire, en privé ou en appert, ou en quelconque maniere que ce peut estre, & que der lors je sois repris & au pour faux & desloyal Chevalier en tous lieux & places. En tesmoins desquelles choses, & assint qu'elles soient fermes & estables à toujours, je ay mis mon scel à ces lettres, avec les sceaux de mesdiz parens & cousins le Seigneur de Laval & de Vitre, le Vicomte de Rohan, le Sire de Montafilant & de Chasteau-Brient, pour luy & pour le Sire de Rieux & de Rochefort, à maire fermeté. Et fut fait & donné le xxvij. jour de Juin l'an mcccxxxvij.

1387.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

26. Novembre.

zu schützen verheissen. Geben zu Rochlitz am ANNO
dienstag nach St. Elisabeth Anno 1387
[LUNIG Teutsch Reichs Archiv. Paris spe- 1387.
cial. Continuat. 2. abtheilung 2. pag. 193.]

C'est-à-dire.

Union hereditaire entre GUILLAUME & BAL-
THASAR Landgraves de Thuringe & Marck-
graves de Misnie, portant que si l'un des
deux vient à deceder sans heritiers, ses Biens
& Domaines passeront à l'autre, & à ses
hoirs procréés de son Corps. Ils s'y prome-
tent aussi de s'entraider, defendre & proteger
mutuellement en leurs Biens, Terres, Droits
Etc. Fait à Rochlitz le Mardi après la
St. ELISABETH 1387.

Wir Wilhelm von Gottes Gnaden / Landgraf in Thi-
ringen / Marggraf zu Meissen / in dem Meisselnde und
zu Landgrafen / bekennen öffentlich und thun kund mit die-
sem gegenwärtigen Brief: Als Wir uns mit unsern lieben
Brüdern Herrn Balthasar unsern Fürstenthumben / Herrschaf-
ten / landen und leuten und vererblichen Erbe / Erbschaften ge-
theilt haben:

Haben Wir us beiden Seiten besonnen und bedacht / werel-
lichen Gebrechen / Schäden und Unruhe / die unsern Fürstent-
thumben / Herrschaften / landen und leuten darinn heften
mögen usfich / und das zu bewahren / haben wir uns von an-
gebornen liebe / die uns dazu leitet / durch sonderlichen Muthen
und Frommen willen / den wir darin erkennen und erkannt ha-
ben / mit guten wolbeachteten Muth und Vortratz unsern
Herrn und Mänter mit den gegenwärtigen unsern lieben Brüdern
Herrn Balthasars kinderlich vegenet und verbunden haben / und
unser einer dem andern sein Fürstenthumb / Herrschaft / Lande
und leute gemade und wider unanman gelet / in solcher
Maass und Weise / als hernach geschreben steht:

Zu dem ersten so sollen und wollen wir den gegenwärtigen
unsern lieben Brüdern Herrn Balthasar und allen seinen rechtien
leibes-erben / alle unsere Herren / Mänter / Vögte /
Ambtleute / Schloß / Städte und Bürger lassen halbtigen /
und eine rechte Erb-Subidigung thun / unter uns / und unter
rechten leibes-erben auch wieder solche Subidigung thun
lassen / also / geschwe es / daß wir mit dem Tode abginnen /
ohne rechte leibes-erben / (daß Gott wende) / das
dann alle unsere Fürstenthumb und Lande / Schloß / Städte /
Mannschafft und leute mit allen ihren Zugehören / und alle
unsere Beschwere und Mänter / wo wir die haben / oder noch
in unsern Herrschaften und landen usfunden erlich / in solch
und us seine rechte leibes-erben gesellen sollen.

Unschuldig der Hochgeborenen Fürstin / Frauen Elisabeth /
unser lieben ehelichen Gemahl / an ihren leibgeding / daß wir
ihm gemade haben / daran sie unser lieber Brüdern noch sei-
ne Erben alle ihre leibtage nicht in deren Noth darin ge-
stehen sollen / sondern sollen sie vestiglich daran schiken
und vertheiligen gegen idernnamighen / und sie dabey behalten
ohne Regel / deselbigen gleichen wir auch gegen der Hoch-
geborenen Fürstin und Frauen / Marggraven / des ehege-
naden unsern lieben Brüdern eheliche Gemahl / an ihren
leibgeding / daß ihr unser lieber Brüdern also gemade hat
thun / und sie vestiglich und getreulich daran schiken sollen
und wollen gegen idernnamighen / und sie dabey behalten / und
entsollen und entwollen uns in keine Weise Ihre zu Schaden
darin werden / aldwel sie lebet ohne Gebreche.

Wir entsollen und entwollen uns auch in unsern Brüdern
Fürstenthumb und Herrschaft / Lande noch leute / Mann-
schafft noch leute / die er hat / und wie er die hat / aldwel er
lebet / in keiner Weise wehren oder ihm daran freiden / mit
Worten noch mit Werken / noch ihm ein zeichen noch leute
die er hat von den Güttern / die sie von ihm zu lehen haben /
in keine Weise wider ihn noch seine Erben vertheiligen / son-
dern unser rechtliche soll / so sein Fürstenthumb / Herrschaft /
Mannschafft / Land und leute / als er die hat / und wo
er die häre / selber vorstellen / besellen und machen / nach ihm
und als er mit den Seinen erkennet / daß das ihm und seiner
Herrschafft das allernützlich und bequemtlich ist / aldwel er
lebet / darin unser einer dem andern nicht freiden soll.

Doch daß er uns / noch Wir ihm unser Fürstenthumb /
Land / Schloß / Städte / Landtschaft noch leute in keine Weise
mit unzulässiger noch unbedachtlicher Verschaffung / noch sonst in
keine Weise entkumben noch entwenden soll / ohne allerley Ur-
gilt und Gebreche.

Auch sollen und wollen wir ihm getreulich behelfen seyn /
sein Fürstenthumb / Herrschaft / Mannschafft / Städte /
Schloß / Land und leute / Rechte / Gewaltigkeit / Beschwere
und Mänter zu schiken / zu wehren und zu vertheiligen
gleich unser selbst Fürstenthumb / Land und leute / wie ihn
darin tren / hindern und beschädigen wolt / treit / hinderte und
beschädigte.

und

CXL.

Erbliche Vereinigung zwischen WILHELM und
BALTHASAR, Land-Graven zu Thuringen
und Marggrafen zu Meissen/wegen deren Fürsten-
thum/ Land und Leute beschehen / daß solche
nach eines absterben auf den andern und seine lei-
bes-erben fallen sollen Worinn sie zugleich
einander dero Herrschafft / Rechte und Leute

ANNO

1387.

Und sollen auch seines Rechtsens und sein zu rechte / und er auch wieder unsers Rechtsens und unser zu rechte wohl mächtig seyn.

Wäre aber / daß er mit jemand zu Kriege oder zu Thätigkeit käme / oder gerecht kommen wäre / oder wir mit ihm zu kriegen / oder zu Thätigkeit kämen / oder rekind wehren / möchten wir dann seines Rechtsens / noch sein zu rechte / nicht mächtig seyn / so endorfen wir ihm / helfen / noch sein ihm seine Hülfen verbieten zu thun. Aber unser zu rechte noch unsers Rechtsens nicht mächtig seyn möchte / ehe thue es dann von Willen. Und wann wir sein gegen den / mit dem er kriegete / oder schiedete / kriegen oder scheiden wurde / zu rechte noch seines Rechtsens nicht mächtig seyn möchten / und ihm auch nicht antworten zu thun. Aber unser zu rechte noch unsers Rechtsens nicht mächtig seyn hätten / daß wir uns nichts verziehen noch verziehen haben.

Und auch also / was der Herrschaft / Schloß / Stadt oder Güter / ob er abginge mit dem Tode ohne rechte Leibes-erben / unter ihm erstarben / die solln in unser rechte Leibes-erben-Erben gestallt ohne Hinderniß. Dessehlv gleichen ob wir also Herrschaft / Schloß / Städte oder Güter ertragegen / und daß unter / oder unter unsern rechten Leibes-erben-Erben erstarben / dieselv in ihm und seine rechte Leibes-erben-Erben gestallt / und solle auch das also befehlen / daß das geschehe ohne Geschede. Wäre auch / daß wir auf dem Lande ritten / oder mit Krankheit befielen / so daß wir unser Herrschaft / Landen noch Leuten nicht wohl fürsetzen möchten / (daß Götter wende) / so sollen und wollen wir alle unsere Lände / Geschäfte und Ding / die uns an unsern Länden und Herrschaften / die wir inne haben und fürsetzen / ahnkräften / befehlen unser lieben ehelichen Weibers / (ob wir wollen / und unser Mannen / die wir erkennen / daß die uns und unsere Herrschaft aller nützlich und begereich sein / also daß die Mann / denen wir das empfehlen / unsers Bruders / unter und der Herrschaft gehube und gehörende Erben sein.

Anderen Leuten sollen noch entvullen wir das in keine Weise empfehlen.

Und treffe uns oder unsere Herrschaft oder Lande eine merckliche oder groffe Sache an / da Macht angelegen wäre / dieweil wir in den Lande nicht wehren / oder an Krankheit waren / so solln unsere liebe eheliche Gemahl / ob wir ihr daß empfehlen / und die dann wir also unsere Geschäfte fürsetzen empfehlen haben / die Sächz halten und handeln nach Rath / und die ehogennanten unsers lieben Weibers / desselbigen gleichen auch unser lieber Bruder / Et Walchazar mit den Seinen gegen uns halten / und befehlen soll / ob er aus dem Lande rite / oder mit Krankheit befielen / ohne Kräftig und Geschede.

Geschehe auch / daß uns unser lieber Bruder zu Hülfen kam / oder uns die Seinen zu Hülfen sandte / wenn Er oder Sie also zu uns kommen / sollen wir Sie an Futter / an Ross und Haff-Schlag besorgen / für Schaden soll er den Seinen stehen / und gewonnen Wir Schloß / so er uns zu Hülfen käme / oder uns die Seinen zu Hülfen sandte / die in unser Herrschaft / Fürstenthumb und Lande gelegen wehren / Sie gingen von uns zu Lehen oder nicht / die sollen unser allein bleiben.

Wären Sie aber auswärtig unserer Lande gelegen / und were unser Bruder leiblich mit uns zu Hilfe / die Schloß sollen Wir mit einander gleiche halten / sondern er uns aber die Seinen zu Hülfen / wozu ihm dann nach Anzahl gearpnetere Leute / die er dann in den Feste hätte / an den Schloß set / und Gütern / die wir also gewinnen / gebühren möchte / die soll seine sein / und ihm folgen ohne Geschede.

Noch also / was wir von Schloßern oder Gütern also gewinnen / die sollen wir ihm und seinen recht. Leibes-erben itz lassen mit hulten und Erb-Stubung thun / als wir mit andern unsern Schloßern / Landen und Leuten gehan haben / ohne Arg.

Dasselbe soll unser Bruder und seine Erben auch gegen uns halten / ob Wir ihm zu Hülfen kämen / oder die unsern zu Hülfen sandten / und ob Er Schloß oder Gut ertragege / als obgenante it / ohne Geschede.

Wir sollen noch entvullen auch fürnehmliche keinen unserer Dörge nach Annahm von unsern Vogtezen / Amt / noch Schloßern entstehen / noch die einen andern empfehlen / noch die sollen sich nicht absetzen lassen / der / deme wir empfehlen / oder dazzu seyn wollen / habe dann für unsern lieben Bruder und seinen Leibes-erben-Erben mit den Schloßern und Ambten eine Erhaltung gegeben / also thue / die wir absetzen / vorgehen haben / ohne Geschede / und dasselbe unser lieber Bruder ehogennant / auch gegen uns also halten soll / mit seinen Dörgezen und Ambtleuten ohne Geschede.

Etande auch ist Gehlung oder Zwietracht hinwärtz mehr zwischen unsern Bruder und uns ist / (daß Götter nicht wolle) / oder zwischen den Seinen oder den unsern / do soll unser lieber einen zu seinen Rächen zu geben / und unser rechtlicher soll den Seinen vermögen / daß er sich das annehme / und ersuchen / daß Sie den Seinen vier Wochen / so Sie die Sache zu sich genommen / freundlich scheiden / oder rechtlich / tunten Sie das nicht gethun / ist denn die Ansprache unser oder der unsern / so sollen Wir oder die unsern einen Dinnam treffen us unsers Bruders-Rath / den unser Bruder auch vermögen soll / daß er sich das annehme / und die Sache binnen vier Wochen / so er zu sich genommen hat / mit Recht scheiden.

Wäre aber die Ansprache unsers lieben Bruders / oder den

Seinen / so sollen sie einen Dinnam aus unsern Rath treffen / den wir vermögen sollen und wollen / daß er sich der Sache annehme / und die mit Recht scheide binnen vier Wochen / so er die an sich genommen hat / und wie die Ober-Leute die Sache mit Recht sprechen / also soll inn das an beiden Seiten halten.

Wäre auch / daß unser lieber Bruder bestimmet oder bestimmet wurde / oder wäre / daß er zu seiner Nothdurft verheimern oder verkaufen mußte ohne Geschede / daß mag er wohl thun / und sollen und wollen ihm das wohl gomen / gestatten / und soll des gute Markt haben zu thun.

Wäre er auch mercklichen Schaden an der Niederleide oder an Gefängniß / oder anders / wie das käme / (daß Götter wende) / daß er nicht verkaufen oder verkaufen mußte / daß soll er ganze gute Nacht haben zu thun / ohne Uns und unserer Erben Hinderniß und Widerreden / und Wir und unsere rechte Leibes-erben-Erben sollen den Kauf oder Säkung der Stadt mit halten und mit verzeihen ohne Widerreden.

Und würden Wir daran säumig / daß wir oder unser rechte Leibes-erben-Erben unter uns nicht geben / über den Kauf oder Verlegung / gleicher Raß solln und wollen wir den Kauf oder Verlegung halten / nach laut unsers lieben Bruders Brief / die er darüber gebe oder gegeben hette / und it keinley Weise darwider thun oder sprechen ohne Geschede.

Was auch unser lieblicher ferner Dienern oder Mannen / durch ihrer Dienste wollen / leicht oder giebt / daß seiner Herrschaft Land und Leute in ihm kommen und ihm gestellet / der soll die Lehen und Gaben halten unverzüglich / also er dieselbe gehan hette.

Geschehe auch / daß unser lieber Bruder Et Walchazar unsern Tod gelebe / und ließen Wir rechte Leibes-erben-Erben hinter uns an den Lehen / die wunniglich und noch zu ihren Jahren nicht kommen wehren / so soll unser lieber Bruder / Et Walchazar ihr Vermögen sein / allermöge sie von Rechte Vermögen bekommen / und Vermögenhaft halten solln / und soll ihnen getradlich vorsehen / als ein getreuer guter Vermund zu recht sein soll ohne Geschede.

Wäre auch / daß Wir abgingen von Todes wegen / und ließen hinter uns an den Lehen Tochter und nicht Söhne / so soll unser lieber Bruder / Et Walchazar ehogennant / oder seine Erben dieselben unsern Töchter / die unbedecket weren / erbedlich halten / mit allen den / daß sie dorffen / also daß fürchten wohl rechtlich ist / bis zu ihrer Verfassung / und soll sie dann bestanen erbedlich nach Raht unsern In und Fremder / als wir ihm daß glauben und getrauen. Wir sollen auch und mögen ganz Macht haben ein Seel-Gerath zu machen nach unser Begierung und Begehlichkeit von hundert Scheelen ihrer gülte / oder dar unter ob wir wollen / aber darüber nicht / daß unser Bruder noch seine Erben auch nicht widersprechen / noch uns daran hindern sollen in keine Weise.

Dasselbe unser lieber Bruder auch also Macht haben soll / ein solch Seel-Gerath zu machen / dar an wir ihm noch unsere Erben in keinerley Weise hindern solln / sondern daß emiglich haben.

Befähle auch / daß Wir ohne rechte Leibes-erben-Erben abgingen von Todes wegen / also daß unsere Herrschaft / Land und Leute an unsern lieben Bruder abgenant oder seine rechte Leibes-erben-Erben kämen / was wir dann an Hindernissen oder an Schulden verfristeten hätten / oder was wir unsern Ambtleuten / oder andern Leuten / von welcher Anordnung wegen / die sie zu geben hätten / die sie fundlich und rechtlich berechnen möchten / schuldig bleiben / die Briefe soll unser lieber Bruder oder seine Erben halten / und die Schuld-Gelte / daß wir sie pflichtig zu halten und zu geben sein. Demselben gleich wir oder unsere Erben auch thun sollen und wollen / ob sein Fürstenthumb / Land und Leute an uns oder an unsere Erben gestehen ohne Arg und ohne Geschede.

Auch soll unser lieber Bruder schützen und befehlen / daß unsere Dienern die Lehen / also er sie mit ihm bestommen hat / lassen ohne Verzug von dem Rath wieder inlassen / und sich der versehen und entfehen sollen.

Daß wir und alle unsere Erben alle abgeschriebene Kede / Stuck und Artikel / und die rechtliche besondern in allen ihrem Punkten / Ausweisungen und guten Meinungen / stet / ganz unverzüglich / ewiglich halten sollen und wollen / daß haben wir unsern lieben Brudern Ern Walchazar in guten Trauen an Eydes stat an die Hand gelobet / und geloben ihm und seinen Erben mit diesen Brief / daß in guten Trauen an Eydes stat / also zuhalten ohne alleley Argheit und Geschede.

Des zu Urkund und mehrer Gewere haben unser Friess. Inseel wissentlich an diesen Brief lassen hegen / der gegeben ist zu Koblitz / nach Gottes Geburt in treugegenen hundert Jahren und darnach in den sieben und achtzigsten Jahre / am Dienstag nach Sanct Elisaber Tag.

CXLI.

Investitura totius Terræ & Dominiis Hiberniæ & Insularum eidem Terræ adjacentium, per RICHARDUM II. Regem Angliæ Roberto de Veer Comiti Oxoniæ collata cum Titulo

ANNO

1387.

1387.

1388.

13. Octo-

bre.

Du-

ANNO
1387.
1388.

Ducis Hibernie maximis Regalibus & Prærogativis. Dat. in Parlamento 13. Octobris.
[SELDENUS de Titulis honorum Part. I. Cap. 4 pag. 65.]

ANNO
1387.
1388.

Sciatis quod, cum nos nuper scilicet primo Die Decembris Anno Regni nostro Nono, per litteras nostras patentes de assensu Prælatorum, Ducum, & aliorum Procerum ac Communitatis regni nostri Angliæ, in Parlamento nostro apud Westm. convocato tunc existentium, Consanguineo nostro carissimo Roberto de Veer Comiti Oxon: nomen Marchionis Dublin, imposuimus, & ipsum de nomine Marchionis ejusdem loci præsentialiter investivimus, ac eidem Marchioni dederimus, & concesserimus pro nobis & heredibus nostris Terram & Dominium Hibernie cum honoribus, regalibus, dignitatibus & aliis diversis juribus, libertatibus, ac mero & mixto imperio, habendum & tenendum de nobis ac heredibus nostris ad totam vitam ipsius Marchionis certis modo, & forma in dictis litteris nostris contentis; quas quidem litteras nostras patentes idem Consanguineus noster in instanti Parlamento nostro nobis restituit cancellandas, Nos considerantes generis nobilitatem, probitatem strenuam & sapientiam præcellentem dicti, consanguinei nostri, volentes eundem consanguineum nostrum potioribus præmiis sublimare, honoribus amplioribus etiam prærogare, de assensu Prælatorum, Ducum, & aliorum Procerum ac Communitatis regni nostri Angliæ in instanti Parlamento nostro apud Westm. convocato existentium, præfato consanguineo nostro nomen Ducis Hibernie, imposuimus & ipsum de nomine Ducis Hibernie personaliter investivimus, & Ducem Hibernie præfiscimus Et, cum exaltationem nominis commitare conveniat adjectio commodi & honoris, de assensu prædicto, læto corde, dedimus & concessimus pro nobis & heredibus nostris præfato Duci Hibernie totam Terram & Dominium Hibernie & Insulas eidem Terræ adjacentes, ac omnia Castra, Comitatus, Burgo, Villas, Portus Maris, Honores, Maneria, Forestas, Chaceas, Parcos, Boscos, Moras, Mariscos, Warennas, terras, Tenementa, feodi firmas, redditus, servitia, aquas, Piscarias, Mineras, Warda, Maritagia, Reversiones, Escatas, feoda nostra in dictis terra & Dominio Hibernie ac Insulis existentia, unâ cum homagiis, obedienciis, vassalitiis, servitiis, & recognitionibus Prælatorum, Comitum, Baronum; Militum, & omnium aliorum liberorum tenentium, aliorum incolarum & subditorum nostrorum, tam natorum, quam aliorum quorumcumque in terra, Dominio & Insulis prædictis, ac cum omnibus juribus, jurisdictionibus, mediis atque passis, denariis, censibus, proventibus, Consecrationibus, forisfacturis, emolumentis & proficiis, ac advocacionibus & patronatibus Ecclesiarum Metropolitancarum & Cathedralium, Abbatiarum, Prioratuum, Hospitalium, Dignitatum, Præbendarum, Domorum Religiosarum, Ecclesiarum Collegiarum, & aliarum Ecclesiarum, Vicariorum, Capellarum, Officiorum, & Porcionum, & omnibus aliis advocacionibus quocunque nomine censeantur cum Regalibus, regalitatibus, libertatibus, franchesiis, commoditatibus, custumis, præstationibus & omnibus aliis, que ad Regalia nostram pertinent seu pertinere poterunt, cum mero & mixto imperio adeo plenè, integrè & perfectè sicut nos ea tenuimus & habuimus, seu tenerent & habuerunt progenitorum nostrorum aliqui, ulla unquam temporibus retroactis, habendum & tenendum eidem Duci Hibernie de nobis & heredibus nostris, quod vixerit per homagium suum ligentis tamen, quod quidem homagium in eodem instanti Parlamento nostro nobis præfuit corporale. Reddendo inde nobis & heredibus nostris per annum ad Scaccarium, nostrum Angliæ postquam præfatus Dux dictam Nostram Terram Hibernie conquestus fuerit, quinque millia marcarum durante vita sua prædicta nomine Domini terre prædictæ, & resoro nobis & heredibus nostris semper salvo. Volumus insuper & concedimus, quod idem Dux Hibernie omnia, terras, tenementa, redditus & servitia & omnia alia, que de inimicis nostris terræ illius poterit conquistari, exceptis illis terris dominicis, quæ in manu nostra seu progenitorum nostrorum solebant existere, & ad antiquum Dominium Terræ prædictæ tanquam dignitati Coronæ nostræ pertinere, & exceptis illis terris, quæ de jure aliquarum Ecclesiarum seu de hereditate Comitum, Baronum, Procerum & Magnatum dictæ terræ existunt, habeat & teneat sibi, & heredibus suis, de nobis, & heredibus nostris sub homagio Ligeo suo & haredum suorum tantum pro omnibus servitiis imperpetuum. Concedimus etiam de assensu prædicto, quod idem Dux Hibern. Cancell. Thesaur. Justic. de Banco Regio, & Communi Banco, Barones de Scaccar. Vicecomites, Coronatores, Escaetores, Majores, Præpositos, Senescallos, & alios officarios, quoscunque faciat & constituat totiens quotiens, & prout sibi melius pro regimine & gubernatione Terræ, Domini, & Insularum prædictarum videbitur expedire, aliquibus concessionibus per nos vel progenitores nostros in contrarium factis five concessis non obstantibus, & quod idem Dux Hibern. Monetam auream & argenteam in dictis terris, Dominio, & Insulis fabricari facere possit, ita quod moneta illa de alia & assaia moneta nostræ Angl. existat, at etiam omnem aliam monetam in dictis terra, Dominio & Insulis temporibus nostris aut aliquorum progenitorum nostrorum hæcenus usitatam. Proviso etiam, quod si quæ Dominia, Castra, Villæ, Honores, Maneria, Patrias, Terras, Tenementa, aut si quæ alia, quocunque nomine censeantur, infra dictam Terram & Dominium Hibern. & Insulas, dictum Ducem Hibern. contigerit conquistari, quæ in manu nostra seu progenitorum nostrorum ad antiquum Dominium Hibernie, tanquam dignitati Coronæ nostræ pertinere, de jure solebant, ea omnia cum pertinentiis idem Dux Hibern. habeat & teneat de nobis & heredibus nostris quoad vixerit sub homagio suo Ligeo tantum, absque aliquo alio nobis vel heredibus nostris inde reddendo. His testibus veter ab. Proceribus, W. Cant. Alexan. Ebor. & Rob. Dublinen. Archiepisc. R. London W. Winton. T. Elieh. & J. Dunelm. Thesau. nostro Episc. Eborum. Thro. Glouc. Ducibus, Avunculis nostris carissimis Rl. Arundel. W. de Montecuto Sarum. Edr. de Courtney. Devon. Hen. de Percy Northumb. Th. de Nonbray Nothing. Marechal. Angl. M. de la Pole Suff. Canc. nostro, Comitibus. Joh. de Montecuto Senesch. hospitii nostri & alias. Dat. per manum nostram apud Westm. 13. Octobr. Per ipsum Regem in Parlamento.

CXLI.

I. *Loi & Statut fait & ordonné par RICHARD II. Roi d'Angleterre, pour le bon Gouvernement du Royaume, dans son Parlement, tenu & commencé à Cambridge le lendemain de la Nativité de la Sainte Vierge 1388.* [HENR. DE KYGHTON Canonicus Leycestrensis de eventibus Angliæ Lib. V. inter Scriptores X. Historiæ Anglicanæ. col. 2729.]

1388.
9. Septemb.

Pur commune profite & universelle bien de tut le Roialme nostre Seigneur le Roy a son Parlyment tenuz a Cantebrugge lendumayne de la nativite de nostre Dame l'an son regne duzisme del assent des Seigneurs & communes illoques assemblez ad fait certains estatutes & ordinaunces en la fourme que suit.

Rimerment accordes est & assentes qe Seynt Elgylse eyt tores ses libertes & Fraunchiles & qe la grant chartre & chartre de la forest & touz, altres estatutz & ordonances avant ces œvres faites & ayant repelles soyent dewment tenuz & firmement gardes.

Item, accordes est & assentes qe Ie Chaunceiere Tresorere, Gardeyne de le prive Seale, seneschal del hostiele le Roy, Chaumburleyne du Roy, Clerk du rollez, Justices del unebank & de lautre, Barons del Escheckere & touz altres, que seront appellez du ordeigner, nomer ouë faire Justices de la pees, Viscont, Elchetours, Customers, Contrerollours, ouë aucune altre Officer ou My-

nistr

(1) Cette Piece n'est pas de soi fort considerable, mais elle fournit une formule curieuse des Loix Parlementaires de ce temps là, & de la Langue dans laquelle on les étoit, [Edm.]

F f

ANNO nistre du Roy soient fermement jurrez serments
1388. qils ne ordeignent nement ne facent Justice de
la pees, Viscont, Eschetour, Customer, Control-
leur ne nulle autre Officer ne Mynistre du Roy
pur nulle maner donne ne drogage ne favour ne
affection, ne qe nulle qe purvue per luy oue
per altre en prive oue en apert de les plus loialx
& les plus sufficiens a leur escience & leur con-
science.

Item est accordez & assentes qe touz les estatutz
de artificers & laborers servaunts & vitayllers faitz
si bien en temps nostre Seigneur le Roy gore est
come en temps de son noble ayele que Dieu as-
soyle nyent repelez soient fermement tenuz &
gardes & duement executez, & qe les ditz Ar-
tificers laborers servaunts & vitayllers soient duement
justices per les justices de la paix si bien a
suis du Roy come a luite du partye solonc le exi-
gence des ditz estatutz & qe le Mayre bayliff &
Seneschalles des Seigneurs & Seneschalles des villes
facent dument leur Office touchant tieles arti-
ficers, servaunts, laborers, & qe ceppes soient en
chescune ville a justifier mesmes les servaunts, &
laborers come ordeigne en le statute susditz; &
en outre est ordeigne & assentuz qe nule servant
oue laborer soit il homie oue feme ne departe au
fin de son terme hors del hundrede Rope oue
wapentake oue il est demorant pur servir oue de-
moree aylors oue per colour daler loynes en
pylgrynage sil ne porte letre patent contenant la
cause de son aller & le temps de son retourner
sil doit retourner desouth le seale du Roy que
a ceo sera assigne & lyver en garde dascune pro-
dome del hundrede ou hundrede Rope oue wa-
pentake, cite ou burgh, solonc la discrecion des
justices de la paix a garder & loyallyment faire
tieles lettres quant il bologne & nemye en autre
manere per son Serement, & qe entour le dit
seale soit escript le non del conte, & a traverce
du dit seale le non del dit hundrede Rope wapyn-
take cite oue borough, & si ascune servant oue
laborer soit trouve en cite burgh oue aylors ve-
nant de ascune lieu vagarant sanz tiele letre, soit
maintenant pris per lez ditz mayre bayliffes sen-
eschalles oue Constables & en cepps & gardez tan-
que ils eyent trova luites de retourner a son ser-
vys oue servir oue laborere en la ville dont il
vient tanque il eyt tiele letre come dessus. Mes
nest mye la entencion du cest ordeignance qe
servantz que chivachent oue allent en bolognez
de leur Seigneurs oue Meystres soient compris
devient cestez ordeignance pur temps de qe le
bologne. Et si nule porte tel letre que poet es-
tre trouve forge oue faux, eit la prison de quar-
rant jours pur la faulxure, & outre tank il eyt
trove furt de retourner & servir & laborer, co-
me devant est dit. Et qe nule receyt servant ne
laborer allant hors de leur hundrede Rope wa-
pentake cite oue burgh sanz letre tesmoynale ne
oue letre outre un noet sil ne soit per cause de
maladye oue autre cause resonable ou qe il vult
oue puisse servir & laborere illoques per mes-
me le tesmoynance sur payne a lymytier per
justice de pees, & qe si bien artificers, & gentz
de maystier come des servantz, & apprentys que
ne sont de grant avoyre & de quele artifice & mys-
tere len nad pas bologne en temps daust soient
artez de servir en aust de cyere coillere & entyel-
lere lez bleez, & cest estatute soit duement execu-
te per mayres & bayliffes seneschalles & constables
de vyles sur payne a lymiter & a juger per lez ditz
Justices de de la pees en leur sessions. Et qe nule
prigne outre une denere pur la dit letre faire &
entelere & delyverere. Et en outre a cause qe
lez servantz & laboreres ne voillent per long temps
ount voluz servir & laborere sanz outrageouse &
excessive lowere & molt greindre que nad este done
as tiels servantz & laboreres en ascune temp passe,
si que pur chiertie dez ditz laboreres & Servantz lez
husbondez & terre tenantz ne poient payer leur
rentes ne a payne vivre sur leur terre, a tresgrant
damage & perde si bien des Seigneurs come de tut le
commune & auxint a causes qe lez lowers dez ditz
laboreres & servantz nont este mys en certeyne de-
vant cez oeuvres, accorde est & assentuz qe le bay-
lif pur husbondrie pregne per an XIII. v. IIII. d.
& la vesture un foith per an au plus, le maystre
hynte X. v. Charretter X. v. berchere X. v. bouer

VI. v. VIII. d. Vachere VI. v. VIII. d. Porchere ANNO
VI. v. Feme laborerere VI. v. Deye VI. v. Cha- 1388.
cer delcharowe VII. v. a plus, & chescune autre
Laborere & servant solonc leur degre, & meyns en
pays ou meyns soient este donez sanz vesture cur-
telye oue autre regarde per convenant, & qe nule
servantz dez artificers ne de vitayllers deynz cite,
burgh ne autres villes ne pregnent plus que le la-
boreres & servantz defuz nommez solonc leur esta-
te sanz vesture curtelye ne autre regarde per con-
venant come deluz est dit; & si nul pregne oue don-
ne per convenant plus qe nest especifies per amont,
que al prime foith qils serront ent atteyntez payent
si bien lez donors come lez perors la value del ex-
celle issint donnee oue pris, & a la seconde foith
de leur atteindre la double value dez tieles excelez,
& a tierce foith la treble value dez tieles excelez,
& si le perneur issint atteynt neyt rienz dont paye-
re lez ditz excelez eit la prison de XL. jours.

Item, ordeigne est & assentuz, qe ceux oue cel-
luy que use de laborere a charewe, & charet oue
autre labour oue servise de husbondrye tank soit del
age del XII. anz que dehors en avant il demoure
a tiele labour sanz estre mys au mystiere oue artifi-
ce, & si convenant en de apprentyce soit fait desore
en avant a contrarie foith tenuz pur nul.

Item, accordez est & assentuz qe nul servant de
husbondrye oue laborere ne servant de artificiere
ne de vitallere, ne porte desore en avant bastard
dagger ne elpey fur payne du fofsture du cy elle
si non en temps de guerre pur deffence du Roialme,
& ceo par surweve dez arrayours pur temps es-
teantz, oue travaillant, per pays oveke leur Mey-
stres oue en lez Messagez de leur mestres meiz e-
yent tieles servantz & laboreres arkes & lettez &
lez usent lez dismengez & jours dez restez & lessent
tut autrement lez jewes as peltes si bien a myne co-
me al pee & lez autres jewes appelez coytes dyces
gettere du pierre Kayles & autres tielez jewes im-
portunez, & qe lez Viscont mayres bayliffes &
constables eyent povare darestre & arestrent touz lez
contra venauncez, & les Baselardus Daggers & es-
pees suisditz, & lez ditz Baselardus Daggers & es-
pees seysiez, & gardiere tanque ad session de Just-
ticez de la pees & lez presentent devant lez ditz Jus-
tices en leur sessions ensemblement oue lez porte-
ront. Et nest pas intencion du Roy qe prejudice
soit fait a Franchizez dez Seigneurs touchant lez
forfaytures a eux dewes.

Item, accordez est & assentuz, qe de chescune
que va mendynant, & est able a servir oue labo-
rere soit fait deluy come de celui que de parte
hors dez hundrez, & altreiz lieux susditz sanz let-
tre tesmoynale come dessus est dit, forpris, genz
de Religion heremites appoves eyauntz lettres tes-
temonials dez ordeynaries, & que lez mendinantz
impotentz de servir demorent as Cytees & Vil-
lez oue ils sont demorantz al temps de proclama-
cion du cest estatute. Et si les gentz del ditz Ci-
teez oue villes ne voillent ne poient suffire de
les trover, qe les ditz mendinantz soy trayent as
autres villes deinz le hundrede Rope oue Wapen-
take oue as villes oue ils furent nees, deinz XL.
jours apres ladit proclamation fait & la demour-
gent continuellement pur leur vyez. Et qe de touz
ceux quailent en pylgrynage come mendinantz &
sont puillantz a travellere soit fait come dez ditz
servantz & laboreres sils neyent lettres tesmoynal-
lez de leur pylgrynages de fouth le ceale avant-
ditz, & que lez clerkz de universiteez qe vont
auxi mendynantz eyent lettres de tesmoynere de
leur Chanceliere sur mesme la payne.

Item, accordez est & assentuz qe ceux qe ceo
faynent homez travellys hors du Roialme & illo-
ques est enprisonnes portant lettres tesmonials de
Capitaine ou ils ount demorez dez Mayres & bay-
liffes oue ils facent leur arrayaille, & que mesmez
les mayres bayliffs enquerent dez tiels gentz oue
ils ont demorez & ove qui & en quele lieu leur
demourere est en Engleterre, & qe mesmes les
mayres & bayliffs lez facent lettres patentez de fouth
le seale de leur office tesmoynant le jour de leur
arrayaille & ou ils ont este a ceo qu'ils ont dit,
& qe lez ditz mayres & bayliffs lez facent jurer
qu'ils tendront leur droit chymyne vers leur pays
si non qu'ils eyent letre patent delus la grant
ceal le Roy d'altrement faire, & si ascune tiele
home travaylez soit trove sanz tiele letre, soit
fait

ANNO fait de lay' come dez servantz laboreres fustitz, & c'est ordegnance ferra entendu des homes tri-
1388. vailles qe vont mendynant, per le pays apres leur arryvaile.

Item ordeigne est & assentuz qe lez ordinaunces fustitz des servantz & laboreres mendynantz & vagrantz tiennent lieu & soyent executez si bien az citees & burghes come as autres villes & lieux deinz la Roialme si bien deinz Franchise come de hors, & que les viscont mayres & gardeyns des gayoles soient tenuz & chargez de recevoir les ditz servantz laboreres mendynantz & vagrantz & les detener en prison en la fourme avant dit finz les lessere a maynprise ou en baylle & sanz fee oue autre rienz prendre deux per eux mesmes oue per autres tanqe come ils soyent enly en prison ou al entre oue al issue des mesme la prison, sur payne de payer C. l. al Roy.

Item ordeigne est & assentuz qe en chescune Commission des Justices du pays ne soyent assignez que six Justices outre les Justices d'assise, & qe les ditz six Justices tiegnent lour sessions en chescune quarter del an au maynes, & ces per treys jours si meyster soit, sur payne destre punys solonc ladvis de conseil le Roy a fuyte de chescune qe le verra pleyndre. Et enquerent diligentement entre autres choses touchant lour offices si les ditz mayres bayliffes Seneschalles Constables & auxint gayolers ont deument faitez execution des ditz ordegnances & estatutz des servantz & laboreres, mendynantz & vagrantz, & punysent ceux qe sont punissables per la dit payne de C. l. per mesme la payne qe ceux qe sont troves en deffaute que ne sont punissables per la dit payne de C. l. punissent pur lour discrecion. Et pregne chescune des ditz Justices lour gages IV. s. le jour pur le temps de leur dit Sessions & lour clerkes II. s. le jour & ceo dez fines & enmercyments fustitz & provenant de mesmes les sessions per mayner des viscontz, & qe les Seignours des franchises soyent contributours as ditz gages solonc afferant de lour parte des fines & amercyments fustitz, & qe nul Seneschall de Seignour soit assigne en nule de ditz Commissions & qe nulle associacion soit as Justices de la pees apres lour primer commission & nest pas lention de cest estatute qe lez Justices del un banc, & del autre ne les sergeantz de leye en cas qils soyent nomez en les ditz commissions soyent tenuz per force du cest estatute de tener les ditz sessions quatre foith per an come sont les autres commissions qe sont continuellement demourant en pays mes qils le facent quant ils a ceo poyent bonement entendre.

Item, come contenuz soit si bien en lestatute de Westmynstre primer come en lestatute fait a Gloucestre nostre Seignour le Roy gore est secunde que nul soit si hardy de controverer oue counterer aucune faus nouvelle meslonge oue aucunez tiels fauzes eschofez dez Prelates Ducs Contes Barons & autres noblez grantz du Roialme, & du Chanceliere, Tresorere, Clerk du prive seale, Seneschal del hostiele nostre Seignour le Roye, Justices de lune banc & de lautre, & daltres grant officers du Roialme & qe le fra soit pris & enprisonnez jeshes a tant qil trouve celuy dont la parole sera mouez: Accordez & assentuz est en cest parlyment quant aucune tielle soit pris & enprisonnez & ne poet autre trouver dont la parole sera mouez come devant est dit quil soit punys per ledit conseil nient consteant lez estatutes avant ditz.

Item, en droit de la leyres dez Chivalers venantz as Parlymentz pur lez communes des Contees accordez est & assentuz qe ledit leee soit fait come ad estre use avant cez ceures noulte a ycell que si aucune Seignour oue autre home espirituelle, oue temporele est purchacez aucunez terre, oue tenement, ou autres possessions que soyent estre contributours as tiels dispences devant le temps dudit purchace, mesmez lez terre, tenement, & possessions, & lez tenant du ycelle soyent contributours as ditz dispences come les ditz terre, tenement, & possessions, & lez tenantz du icelles soient faire devant le temps de mesme le purchace.

Item, pur ceo qe tant dez fymes & autres ordeurez dez issuez entrailles si bien de, bestez tuez
TOM. I. PART. II.

come dez autres corruptions sont gettez & mys en folles, ryvers & autres ewes, & auxint plours autres lieux dedeyns & entour & pres diversitez citees; burghes & villes du Roialme & lez suburbs du celles, que leyre illoques est grantement corrupte en effee & plours autres maladies & autres dyseases nient suffrablez aveingent de jour en altre si bien a lez enhabitanz & converlantz as dites cytees, burghes, villes, suburbs, come al autres illoques repayrantz & passantz fustitz. Accorde est & assentuz que proclamation soit fait si bien en la cytee de Londres come en altres cytees, burghs, villes, & permy le Roialme ou il bosoigne, si bien deyns franchises come dehors, que tous ceux qi tils anifanz fymes, issues, entrailles & autres ordures ont gettez & mys en folles & ryvers, ewes & autres lieux fustitz les facient oultrement remover oustere & en portere perentre cy & la feste de Seynt Mychell prochain avener apres la fyne de cest parlyment, chescun sur payne de XXXI. a payers al Roy. Et qe ler Mayers & bayliffs de chescune tiel cyte, burgh, & ville, & auxint les bayliffs dez franchises lez compellent de ceo faire sur semblable payne. Et si aucune soy sent greve que ceo ne soit prefait en maner fustitz, & soy vult enpleyndre en la Chancelerie apres la dit feste de Seynt Michell, eyt brief de faire vener celuy de qui il vult enly plendre en la Chancelerie a monstere par quoy le dit payne ne ferra leee de luy, & si ne poet dewment excuser, soit mesme la payne leee de luy, & en outre soit proclamation fait si bien en la dite cytee de Londres come en altres cytees, burghes & vylles come deusys que nul de quelle condicion qil soit ne faite metre ne gette en avant tiels ainyfanz issues fymes entrailles & ordures en lez folles, ewes, ryvers & autres lieux fustitz. Et si nul le face soit appelle per brief devant le Chancelier al suit de celuy, qui soy verra pleyndre. Et si y soit trove coupable soit punys solonc la discrecion de Chanceliere.

Item accordez est & assentuz qe lez draps de Ray & de coloure affayres & aceneres a Bristow & ez countez environne soyent de la mesure autre soythe ordeigne par estatut fait a Westmynstre lan du regne le Roy Edward ayele nostre Seignour le Roy quore est XLVII. C'est assavoir lez draps de Roy de la longure vynt & oepz anz mesures per le list & synk quarters de laeure, & le drape de coloure de XXVI. annez de longure mesure per les doos & VI. quarters de laeure au meyns. Et que demy drape soit il de Roy oue de coloure tiegne en longure solonc la ferant en laeure come lez draps de coloure & du Ray sur la payne a lymitiere en mesme la estatut.

Item, qe nulle Liege du Roy de quelle estate oue condicion quil soit greyndre oue meyndre passe le mierre nenvoy hors du Roialme Dengleterre per lycence oue sanz lycence sanz especial cange du Roy mesmes pur soy providre oue purchacere aucune benefice du Seint Eglise oue cure sanz cure en la dit Roialme; Et si aucune le face & par vertu de tielle provision accepte oue per luy oue per lautre aucune benefice en mesme la Roialme, que a cele temps mesme le provisor soit hors de protection du Roy & mesme la benefice voyde si que bien lise a patronne du mesme le benefice si bien espirituelle come temporel presenter a ycelle un clere able a sa volonte.

Enlement est assentuz & ordeignez que le staple soit remewes du Mydburgh a Caley, & quil soit a Caley le premiere jour de Decembre prochain avener.

CXLIIL.

Instrumenta bina, primum scilicet de Colloquio in Castro Turonensi habito per JOHANNEM DUCEM Biturie & LUDOVICUM DUCEM Burgundie cum JOANNE DUCE Britannie, pro Pace & Concordia inter Rogem Francie & eundem Ducem reducenda; ubi plura de superioritate Regia in Ducatu, nec non de libertatibus & Franchisiis ejusdem binc inde adducuntur; Alterum vero de Placido Exitu
F 2 bujz

ANNO
1388.

1391.

1392.

26. Janv.

ANNO. *hujus Collocationis atque Ducis admodum fecundo. Data sunt ambo in Castro Turonensi die 26. Januarii Anno Domini 1391. secundum usum computationis Gallicae indicl. XV.*
 1391.
 1392. [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux preuues du Liv. 13. col. 753.]

IN Nomine Domini Amen. Tenore presentis publici Instrumenti evidenter pateat universis quod anno Dom. mcccxc. secundum usum computationis Gallicane, Indictione xv. mensis Januarii die xxvi. Pontificatus SS. in Christo Patris & Domini nostri D. Clementis Divina providentia Pape VII. anno xiv. in nostrum Notariorum publicorum, & testium subscriptorum presentia illustres & clari Principes DD. Johannes Biturie & Ludovicus Burgundie Duces accedentes personaliter ad illustrem Principem D. Johannem Ducem Britannie & Comitem Richemondie tunc in quadam camera secreta D. Regis Francie in castro Turonensi tunc residentis existentem, una cum R. P. D. Henrico Venet. Episcopo Cancellario suo Britannie, Dominique Guidone de Lavalle ac Karolo de Dinanno Castro-brientii Dominis, ac pluribus aliis nobilibus & Consiliariis dicti D. Ducis Britannie ibidem congregatis; eidem D. Ducis Britannie expoluerunt & dixerunt ex parte D. Regis & ejus Consilii, ut dicebant: quod cum de & super matrimonio contrahendo inter D. Johannem filium ipsius D. Regis & D. Comitem Montisfortis filium primogenitum dicti D. Ducis Britannie ipsi D. Rex & Dux Britannie tractarent ad invicem & essent unanimes super hoc & concordessent; ac de & super dissensionibus & controversiis vertentibus inter ipsam D. Ducem Britannie & Johannem de Blaiz Comitem Penthavrie, Oliveriumque Dominum de Clivio bona etiam appointmenta & concordie per Dei gratiam essent facta; idem D. Rex cupiebat de modo tenementi & subjectionis Britannie per ipsum D. Ducem scire & audire. Qui quidem D. Dux Britannie eidem D. D. Ducibus Biturie & Burgundie respondit: quod bene verum erat quod idem D. Dux Britannie & ejus Ducatus submittebantur dicto D. Regi tanquam Domino superiori in duobus casibus tantum, videlicet in causis appellationum factarum a Parlamento dicti D. Ducis ad Parlamentum Regis, de & pro falso & injusto, seu pravo judicio, & de & pro defectu ac denegatione juris, & non aliter. Illicoque dictus D. Dux Britannie conquestus fuit ibidem dictis Dominis Ducibus Biturie & Burgundie, dicens & exponens eis quod licet de nobilitate, libertatibus & franchisiis ipsius D. Ducis & Ducatus sui Britannie, & secundum formam & naturam tenementi dicti Ducatus nulla simplicia adjournamenta in simplicibus querelis debeant concedi vel fieri contra dictum D. Ducem seu aliquas personas Ducatus sui Britannie in Franciam & ad Parlamentum Regis; tamen gentes tenentes Parlamentum Regis de novo concesserunt & dederunt nonnulla adjournamenta contra nonnullos subditos dicti D. Ducis, contra dictas nobilitates, libertates & franchisias, &c. requirens idem D. Dux quod dicta adjournamenta annullarentur nec amplius concederentur; nonnullisque verbis inter ipsos DD. Duces super hoc proloquens, ipsi DD. Duces Bit. & Burg. dicto D. Duci Brit. responderunt quod de cetero talia adjournamenta non fierent, &c. Deinde vero dicti Duces Bit. & Burg. eidem D. Duci Brit. ex parte D. Regis tulerunt de & super modo receptionis homagiorum Ducatus Britannie, afferentes quod idem D. Dux Brit. in receptione dictorum homagiorum suorum ponebat unam clausulam prejudiciablem Regie Majestati videlicet: *Vous devez haine lige à Monseigneur le Duc de Bretagne qui cy est, & luy promettez porter fay, loyauté & service, & plus proche à luy que à nul autre; & par vostre serment que ainsi le tendrez bien & loyamment.* Et etiam de monetis albis quas idem D. Dux in Ducatu suo faciebat, necnon de restitoto seu appellationibus Regalibus Episcoporum & Ecclesiarum Cathedralium Britannie, & multa alia verba super hoc ad invicem habuerunt; quibus DD. Ducibus Bit. & Burg. idem D. Dux Brit. articulationem respondit: & primo super dicto articulo faciente mentionem de receptione homagiorum, quod ipse D. Dux Brit. & predecessores sui quilibet per tempore suo dicta homagia sua a fidelibus & subditis suis cum dicta clausula recipere consue-

verunt & receperunt, & ita volebat & intendebat ipsa homagia sua recipere in futurum, nec pro moriendo aliter recipere seu recipere dimittere; super articulo vero faciente mentionem de monetis, respondit quod in facione monetarum suarum volebat & intendebat uti prout ipse & dicti predecessores sui poterant & debebant ac facere consueverant, & super articulo faciente mentionem de Regalibus Prelatorum & Ecclesiarum Cathedralium, nolebat nec intendebat uti, nisi prout ab antiquo predecessores sui consueverunt, nec volebat impedire quin restitutum seu appellationes dictorum Regalium fierent & irent ubi ire debebant & consueverunt ab antiquo. Et demum dicti DD. Duces Bit. & Burg. ipsum D. Ducem Brit. rogaverunt quatenus saltem homagium Johannis de Blaiz Domini Penthavrie, quod per appointmentum & ordinationem super hoc facta idem Comes debebat eidem D. Duci Brit. facere, vellet idem D. Dux Brit. recipere in presentia D. Regis absque dictis verbis, videl. *Es plus proche à luy que à nul autre*; alioquin dubitabat quod omnes tractatus, appointmenta & concordie facte & proloque de matrimonii inter liberos dictorum DD. Regis & Ducis, quam de & super discussionibus & controversiis inter ipsos D. Ducem & Comitem Penthavrie ac Gliverium D. de Clivio cassarentur & annullarentur, &c. & quod etiam Rex ob hoc esset fenderetur. Qui quidem D. Dux Brit. tunc eidem Ducibus Bit. & Burg. respondit, quod ob reverentiam Regis & ipsorum DD. Ducum, ac ad eorum requestam, ista visum tantum, recipere coram Domino Rege homagium dicti Comitis Penthavrie sine verbis predictis, videlicet, *Es plus proche à luy que à nul autre*; ita tamen aliorum homagiorum suorum; que quidem homagia sua idem D. Dux Brit. intendebat & volebat recipere cum dicta clausula, *Es plus proche à luy que à nul autre*, prout ipse & sui predecessores Principes Brit. ab antiquo sic consueverant recipere; Et de hoc protestatus fuit specialiter & expresse. Cumque post hec dicti DD. Duces Bit. & Burg. abinde recessissent pro nuntiando & referendo D. Regi ea que ut predictum dicta & proloquuta fuerant inter eosdem DD. tres Duces, idem D. Dux Brit. dixit & protestatus fuit verbis expressis quod omnia predicta verba & responsiones per eum facte DD. Ducibus predictis, & omnia quecumque fecerat & faciebat tunc Turonis, in quantum prejudicabant & prejudicare poterant ipso D. Duci & Ducatu sui Britannie, ejusque nobilitatibus, &c. ac matrimonio filii sui, & alia, fecerat & faciebat compulsi seu coacti vi, timore, & metu potentie dicti Regis, & non sponte sua seu libera voluntate, nec ipsas ratas vel gratas habebat, nec observare intendebat; imo ipsas ex tunc revocabat & pro nullis esse volebat; nam verisimiliter dubitabat & timebat, prout per juramentum suum tunc dicebat, quod si contradiceret voluntati Regis & dictorum avunculorum suorum, quod idem Rex propter hoc forsitan offensus & furore motus contra ipsum, per potentiam suam ipsum D. Ducem arresteret & sibi ac patrie sue guerram faceret, &c. Et quod intendebat dum esset reverlus pacifice in patria sua, dictis nobilitatibus, &c. tam in receptione homagiorum, quam in facione monetarum, &c. uti & gaudere prout sibi videretur expedire, secundum quod ipse & predecessores sui debebant & poterunt & ab antiquo facere consueverunt; & alibi dictum filium suum, ubi & quando sibi placuerit, maritare, &c. Acta fuerunt hec in dicta parva camera secreta juxta cameram propriam dicti D. Regis hora quasi tertia diei supradictae; presentibus quibus supra, ac discretis & providis viris Bernardo de Keroneff Preside[n]ti Parlamento Brit. Guillelmo Eder, Janeto le Coq, & pluribus aliis testibus, &c. Ch. de Nante. arm. G. castelle G. n. 10.

In nomine Domini Amen. Per hoc prelaus publicum instrumentum cunctis sit manifestum quod anno ejusdem Domini mcccxc. xxvi. Januarii, &c. Coram Serenissimo & preclaro Principe D. Karolo Francorum Rege tunc in cathedra Regia sedente in camera suaparamenti in castro videl. Turon. presentibus illustribus & incelsis Principibus DD. Johanne Biturie, Ludovico Burgundie, Johanne Turonie, Johanne Britannie & Ludovico Borbonie Ducibus, cum aliorum nobilium, Prelatorum, & Consiliariorum & Ecclesiasticorum ac secularium viro-

ANNO
 1392.
 1391.

ANNO rum ibidem congregatorum multitudine copiosa ;
 dictus D. Dux Burgundie verba proferens, dicto D.
 1391. Regi retulit & exposuit quod ipsi DD. Duces Bit.
 & Burg. ex parte & de mandato dicti D. Regis
 1392. nuper loqui fuerant ipsa die cum dicto D. Duce
 Brit. super modo & natura tenementi Ducatus sui
 Britannie ; & quod idem D. Dux Brit. Regi recog-
 noscebat se & Ducatum suum Brit. fuisse & esse sub-
 missum, & ipsum D. Regem Francie fore Domi-
 num suum superiorem, in duobus casibus tantum,
 videlicet in causis appellationum factarum à Parla-
 mento dicti D. Ducis ad Parlamentum Francie, de &
 pro falso & injusto judicio, & de & pro defectu &
 denegatione juris, & non alias. Qui quidem D. Dux
 Brit. immediate ore proprio ibidem recognovit premis-
 sa fore vera ; dicens quod ipse in dictis casibus D. Regi
 obediret ac etiam faceret servitia & beneplacita prout
 renebatur sub ipse & intentione quod ob hoc ipse D.
 Dux esset melior & fortior, bono dominio ipsius D.
 Regis in futurum, salvis semper in omnibus iuribus,
 libertatibus, superioritatibus, nobilitatibus, & fran-
 chisiis suis & Ducatus sui Britannie, supplicavitque
 consequenter dicto D. Regi quod ipsas libertates,
 jura, franchisias, &c. dignaretur ipsi Duci tenere,
 observare, & confirmare, nec ipsum aliquoties im-
 pedire vel diminuire dignaretur. Qui quidem D.
 Rex eidem D. Duci de & super bonis affectione &
 amore quas habebat ad eum, & de oblati sibi ser-
 vitiis & beneplacitis per eundem D. Ducem regra-
 tiatus fuit, responditque quod dicta jura, &c. ob-
 servaret, nec ea diminueret, &c. sed volebat quod
 idem Dux eis pacifice uteretur secundum quod pre-
 decessores sui consueverant, &c. De & super eo
 vero quod dictus Dux Brit. dolenter conquestus fue-
 rat & conqueiebatur de adiournamentis simplicibus,
 &c. fuit ibidem D. Duci Brit. per D. Ducem Burg.
 responsum, verba nomine Regis proferentem, quod
 de cetero talia adiournamenta contra dictum D. Ducem
 & ejus subditos nullatenus concederentur in
 simplicibus querellis, omnis modis, sedibusque, &
 barris dicti Ducis Brit. gradatim ; idem D. Dux
 mittit ad Parlamentum Regium pro requiringdo ipsa
 adiournamenta sibi remitti, & statim sine difficultate
 gentes tenentes Parliamenti, ipsa adiournamenta remitte-
 rent coram dicto D. Duce & ejus iudicibus iustitiam
 recepturis, & dicta talia adiournamenta annullabun-
 tur, &c. De & super quibus idem D. Dux petit
 à nobis notariis publicis sibi fieri publicis instrumen-
 ta. Acta fuerunt hec hora ppa. meridiana, &c.
 Presentibus RR. in Christo PP. DD. Henrico Ve-
 nerenſi, Richardo Dolensi Episcopis, ac Bernardo
 de Keroneuff presidente Parliamenti Brit. Guillelmo
 Eder, Magistroque Roberto Brochereul, & Johanne
 du Fon. Testibus ad hoc vocatis. Signatum Pe-
 trus d'Grenge & Herveus le Grant auctoritate Apo-
 stolica & Imperiali Notarii. 1184. Arm. L. cassete
 B. n. 19.

CXLIV.

1392. 6. Janv. *Protocolum Compromissorum que fecerunt JOAN-
 NES GALEAZ Vicecomes Mediolani, FRAN-
 CISCUS DE GONZAGA Dominus Man-
 tue, Communitas & Populus Perusii, Com-
 munitas & Populus Senarum pro se & no-
 mine Adherentium eorum ab una parte ; nec
 non Lige Florentinorum, Bononienſium,
 FRANCISI Junioris DE CARRARIA Do-
 mini Padue, Afforgii de Bagnacavallo Do-
 mini Imole, pro se, & nomine ALBERTI
 Marchionis Eſſenſis, & Domini MANFRE-
 di de Faventia aliorumque Colligatorum, ad-
 herentium & Recommendatorum ab altera
 parte, de Pace inter eos firmiter pangenda,
 in Arbitrium RICARI CARAZOLI S.
 Sedis Apostolicæ Legati, & ANTONIOTI
 DE ADURIS Dacis Janne cum Commu-
 nitate & Populo suo ; Quo continentur præ-
 ter Pacta & Conventiones dictorum Compromis-
 sorum, & Sententias Arbitrales primam
 & secundam, omnes Petitiones, Procuratio-
 nes, allegationes, Defensiones, & Ratificationes
 in hoc Negotio ab omnibus partibus datæ*

bitæ, a 28. Decembris 1391 ad 26. Janua-
 rii 1392. [Autentique tiré des Archives
 Archiduciales de Mantoue.]

ANNO
 1392.

*Instrumentum Compromissi pro Pace fienda actum in
 Civitate Janne 28. Octobris Indictione x. quarta
 secundum stilum Janne.*

IN Nomine Domini Amen. Anno à Nativitate &
 jusem millesimo trecentesimo nonagesimo secun-
 do, Indictione quarta x. secundum cursum Janue, die
 Jovis vigesima octava Mensis Octobris hora quarta
 Noctis, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo
 Patris Domini Domini Bonifatii divina Providentia
 Papæ noni Anno tertio.

Speſtabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus
 Spinellus Comes Joie, & Regni Sicilia Cancellar-
 rius, & Speſtabilis, & Egregius Miles Dominus
 Guilielmus de Bevilacqua filius quondam Domini Francis-
 ci Militis, Consiliarii, & Procuratores Illustres
 Principis, ac Magnifici & Excelſi Domini Domini
 Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitum Virtutum, Do-
 mini Mediolani &c. Imperialis Vicarii ad infraſcrip-
 ta omnia, & ſingula faciendæ, gerendæ, & exercen-
 dæ ſolemniter conſtituti, ut conſtare vidimus Nos
 Notarii infraſcripti publicis Instrumentis Procuratoris
 fieri rogati, Uno videlicet manu Domini Johannis
 de Oliariis Notarii, & Civis Papienſis in perſonam
 ſupraſcripti Speſtabilis Militis Domini Nicolai anno
 proxime præterito Indictione decima quarta secun-
 dum cursum Civitatis Papiæ die ſecundo Mensis Oc-
 tobris præſentis, Alio factio in perſonam præſati Ipe-
 ſtabilis Militis Domini Guilielmi fieri rogato manu
 Cattelani de Chriftianis Notarii Civis Papienſis filii
 quondam Domini Franceſchini Juris Periti, Anno
 proxime præterito Indictione quarta decima die lune
 xxx. Mensis Octobris. Procuratoris nominibus præ-
 ſati Illuſtris Domini Johannis Galeaz, & pro ipſo
 Domino Johanne Galeaz ejusque filiis, & Heredi-
 bus, ac etiam nomine, & vice Adherentium, Com-
 plicium, Valitorum, Colligatorum, & Sequacium,
 Recommendatorum, Benevolorum, ac ſubditorum præ-
 ſati Domini Domini Johannis Galeaz.

Et Ipeſtabilis, & Egregius Miles Dominus Filip-
 pus de la Molza, & Sapiens Vir Dominus Johan-
 nes de Bobio Juris Utriuſque Doctör, Procura-
 tores Magnifici, & Excelſi Domini Domini Francis-
 ci de Gonzaga Domini Mantuæ Imperialis Vicarii
 Generalis ad infraſcripta omnia, & ſingula faciendæ,
 gerendæ, & exercendæ ſolemniter conſtituti ut con-
 ſtare vidimus publico Instrumento dictæ Procura-
 toris fieri rogato manu Jacob de Falcombis Nota-
 rii, & Civis Mantuæ Anno Domini millesimo tre-
 centesimo nonagesimo primo, Indictione quarta x.
 secundum cursum Civitatis Mantuæ die Jovis x. quarta
 Mensis Decembris nomine, & vice dicti Magnifici
 Domini Domini Francis ci Domini Mantuæ, ejus-
 que Adherentium, Complicium, Valitorum, Collig-
 atorum, Vaſſalorum, Sequacium, Recommendato-
 rum, Benevolorum & ſubditorum.

Et Ipeſtabilis Miles Dominus Nicolaus de Balio-
 nibus Legum Doctör, & Nobilis, ac Circumſpectus
 Vir Ser Ugolinus Cechini honorabiles Cives Pe-
 ruſii Sindici, & Procuratores Magnifice Communitatis,
 Hominum, Populi, & Universitatis Magnifice
 Civitatis Peruſii ad infraſcripta omnia, & ſingula fa-
 ciendæ, gerendæ, & exercendæ ſolemniter conſtituti,
 ut conſtare vidimus publico Instrumento dicti Sin-
 dicatus fieri rogato manu Johannis quondam Magi-
 ſtri filii de Peruſio Notarii Anno millesimo trecent-
 esimo nonagesimo primo, Indictione decima secun-
 dum ſtilum Civitatis Peruſii, die undecima Mensis
 Novembris, nomine, & vice prædictæ Communitatis,
 Populi, & Universitatis Civitatis Peruſii, ac etiam
 nomine, & vice omnium, & ſingulorum Adherentium,
 Complicium, Valitorum, Colligatorum, Benevolorum,
 ſequacium, Recommendatorum, Vaſſalorum, & ſubditorum dictæ Civitatis Peruſii.

Et Nobilis, & Prudens Vir Battista Mini Caſini
 de Pizolhomibz Civis Senenſis Sindicus, & Procura-
 tor Magnifice Communitatis, hominum, Populi,
 & Universitatis Magnifice Civitatis Senarum ad
 infraſcripta omnia, & ſingula faciendæ, gerendæ, &
 exercendæ ſolemniter conſtitutus, ut conſtare vidi-
 mus publico Instrumento Sindicatus, & Procuratio-
 nis ſcripto manu Andreæ quondam Juſti de Cenis
 de Viterbis Notarii Anno Domini Incarnationis
 F f 3 mil.

ANNO
1392.

millesimo trecentesimo nonagesimo primo Indictione x. quinta die duodecimo Mensis Decembris nomine, & vice dictæ Communitatis, & Populi, & Universitatis Civitatis Senarum ac nomine, & vice omnium, & singulorum Adherentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicium, Valitorum, sequacium, Recomedatorum, Vassalorum, & Subditorum dictæ Civitatis Senarum, & quilibet ex ipsis Procuratoribus, & Sindicis nomine, & nominibus quo, & quibus supra ex una, sive pluribus Partibus, profectione præmissa principio, medio, & fine præsentis Instrumenti Compromissi per superscriptos, & infrascriptos Sindicos, & Procuratores, dictis, & infrascriptis modis, & nominibus, quod per additionem, vel expressionem alicujus Cognominis, vel qualitatis, aut Dominationis, vel dignitatis factam in præsentis Compromisso de aliquo ex superscriptis, vel infrascriptis Contrahentibus, seu Partibus nulla probatio sumi possit, vel aliquod præjudicium generetur dictis Partibus, nec alicui ipsarum nec alicui ex ipsis Partibus.

Et Egregii ac spectabiles Viri Dominus Philippus Domini Alemanni Miles de Adimaribus Dominus Ludovicus Domini Francisci de Albergois Legum Doctor, & Guido quondam Domini Thomasti Cives honorabiles Florentini Sindici, & Procuratores, ac Nuntii speciales Magnifici & Excelli Communis Florentiæ ad infrascripta, & alia a dicto Communi legitime constituti, & ordinati, de quorum Sindicatu, & mandato consistere vidimus publico Instrumento inde confecto manu Prudentis Viri fer Viviani Nerii Notarii publici Florentini, & scriba Reformationum, & statutorum Populi, & Communis Florentiæ, ac etiam manu ser Ugolini Petrucci Notarii Florentini Anno ab Incarnatione Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quinta decima, die Octava Mensis præsentis Decembris Sindicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communis Florentiæ, & pro Civitatibus, Castris, Fortalitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentiæ subditis quibuscunque, ac etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Florentiæ Adherentium, Complicium, & sequacium.

Et Egregius Legum Doctor Dominus Tomafius de Sto. Johanne, & Sapiens Vir Andallo de Bentivolis Cives honorabiles Bononienses Sindici, & Procuratores Magnifici, & Potentis Communis Bononiæ ad infrascripta, & alia per dictum Commune Bononiæ legitime constituti, & ordinati, de quorum Sindicatu, & mandato consistere vidimus publico Instrumento inde confecto manu ser Filippi Angelini olim Filippi de Marfiliis Notarii Bononiensis. Anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo Indictione x. quarta die vigesimo sexto Mensis Augusti, Sindicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Communis Bononiæ, & pro ejus Civibus Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortalitiis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & ejus Communis subditis quibuscunque, ac etiam gestorio, & vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Bononiæ Colligatorum, Adherentium, Complicium, sequacium, vel subditorum.

Et Egregii Viri Dominus Michael quondam Antonii de Rabata Cives Florentini Miles strenuus, & Dominus Franciscus de Consuevis de Padua Legum Doctor Procuratores, & Nuntii speciales Magnifici & Excelli Domini Francisci Junioris de Carraria Padue &c., ab ipso Magnifico Domino Francisco ad infrascripta, & alia legitime constituti, & ordinati, ut de eorum Procuratorio, & mandato consistere vidimus publico Instrumento inde confecto manu fer Johannis Francisci quondam Nicolai Civi Padue Notarii Anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione decima quarta, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, Procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortalitiis, Terris, & Locis dicti Domini Francisci, & seu quæ per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & gestorio nomine suorum Adherentium, Complicium, sequa-

cium, Recomedatorum, vel subditorum, Ac etiam omnes dicti Sindici dictorum Communium Florentiæ, Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria prædicti, vice, & nomine Illustri, & Excelli Domini Domini Alberti Marchionis Eftenfis, & pro ipso Domino Marchione, & Terris, subditis, Adherentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus suis, & Magnificorum Dominorum Astorgii de Manfredis Faventiæ &c. Bernardini, & Ostaxii, & Fratrum suorum de Polenta Ravenæ &c. & Domini Ludovici de Aliduciis Domini Imole, & eorum Colligatorum, ac etiam vice, & nomine aliorum Colligatorum, Adherentium, & Complicium dictorum Magnificorum, Communium Florentiæ, Bononiæ, & Domini Francisci prælibati, & cujuscunque eorum, & pro ipsis Colligatis, Adherentibus, & Complicibus, & eorum Terris, subditis, Adherentibus Complicibus, & sequacibus.

Omnes simul Sindici, & Procuratores prædicti dictis modis, & nominibus ex parte una, & pro parte alia.

Facientes omnia infrascripta ex certa scientia, & non per errorem, & profectione præmissa per dictos Procuratores, & Sindicos, & Mandatarios utriusque Partium in principio, medio, & fine præsentis Contractus, quod vigore prædictorum, vel infrascriptorum non intendunt suas personas, vel eorum bona propria, aut jura modo alio obligare, sed solum, & duntaxat eosdem Dominos, & Constituentes, pro quibus agunt.

Fecerunt plenum, largum, & liberum Compromissum cum plena, larga, libera, & generali potestate, & bailia in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carozolum de Neapoli Sacre Domus Hospitalis St. Johannis Hierosolimitani Generalem Magistrum, & Sedis Apostolicæ Nuntium. Et Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Dei gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ seu loco ipsius Communitatis illam, vel illos, qui eligentur per dictam Communitatem, seu representantes ipsam Communitatem ad dictum Compromissum, & ad omnia, quæ sequuntur ex eo, omnes tres in concordia existentes, & non aliter, tamquam in eorum Arbitros, Arbitratores, Amicabiles Compositores, & Amicos Communes; de omnibus, & super omnibus, & singulis Guerris, discordiis, Controversiis, Contentionibus, Inimicitias, Rancoribus, differentiis, libris, & questionibus inter dictas Partes, & quamlibet ipsarum, & quælibet, ex dictis partibus tam conjunctim, quam divisim vigentibus, seu quæ vigere possent, quocumque modo vel vigebunt, seu orientur durante præsentis Compromisso. Et de & super omnibus, & singulis Cædibus, Offensionibus, Injuriis, Roboriis, Incendiis, spoliacionibus, Invasiombus, Occupationibus, & detentionibus, & etiam de omnibus, & singulis iniuriis, spoliis, innovatis, & occupatis, & perpetratis durante præsentis Guerra, & etiam ab eo tempore citra, quo incoata fuit, seu per ipsum tempus, & etiam quæ fierent, durante præsentis Compromisso. Et generaliter de omnibus, & singulis damnis, & dispendiis factis, illatis, occurrent, commissis, seu datis per dictas Partes, seu alteram earum vel per aliquem ex prædictis Partibus, vel per earum subditos, Vassallos, Adherentes, Complices, vel sequaces, seu stipendiarios, Recomedatos seu Benevolos, vel aliquam ipsarum Partium, vel aliquem ex dictis Partibus inter se ipsas, & ad invicem, & vicissim una contra alteram, vel altera contra alteram, vel alter ex prædictis Partibus contra alterum ex dictis Partibus, personis, rebus, & quocunque alio modo, qui dici, vel excogitari possent, & etiam tam conjunctim, quam divisim, & etiam quæ darentur, seu fierent, durante præsentis Compromisso, & de omnibus, & super omnibus, & singulis dependentibus, emergentibus, & connexis prædictis, & a prædictis, & quolibet prædictorum. Et etiam de omnibus, & singulis causantibus, vel quæ causarent, seu causare possent prædicta, seu aliquod prædictorum, & etiam super per omnibus causantibus, vel quæ causare, & conservare possent Pacem inter dictas Partes, & quamlibet ipsarum & quælibet ex partibus prædictis Arbitrio, & Arbitramento, & dispositione dictorum Dominorum Arbitrorum, & Arbitratorum. Ac etiam, quod de omni, & toto, de quo fuit pronuntiatum, declaratum, sententiarum, arbitratum, arbitramen-

ANNO
1392.

ANNO tramentatum, definitum, statutum, mandatum, vel
1392. ordinatum per supradictos Dominos Arbitros, &
 Arbitratores, intelligatur factum Compromissum,
 ac in compromisso, & in petitione coram eis de-
 ductum, & per eos super eo cognitum, perinde
 ac si de ipsis, & quolibet ipsorum esset facta men-
 tio specialis, & specifica in præfati Compromisso,
 & petitione, & cognitione predictis, & in præ-
 missis, & ultra predicta. Dantes, & concedentes
 dicti Sindici, & Procuratores dictis nominibus, &
 quolibet dictorum nominum dictis eorum Arbitris,
 & Arbitratoribus, ac Amicabilibus Compositori-
 bus potestatem, & bailiam omnimodam, & libe-
 ram, ac generale arbitrandi, arbitramentandi,
 pronuntiandi, sententiandi, disponendi, remittendi,
 declarandi, condemnandi, & absolvendi, corigen-
 di, & super jam pronuntiatis semel, & pluries,
 Ac statuendi, ordinandi, & mandandi in prædictis,
 & super prædictis, & quolibet prædictorum, &
 parte prædictorum, & cujuslibet prædictorum, &
 ut supra tam conjunctim, quam divisim inter dictas
 Partes, & quolibet ex dictis Partibus, & super
 dependentibus, emergentibus & connexis prædictis,
 & a prædictis, & quolibet prædictorum de jure, vel
 accordio, seu convenientia, vel de facto, etiam varia-
 ndo, juris ordine servato, vel non servato, Li-
 bello obiato, vel non obiato, diebus feriatis, &
 non feriatis etiam introductis in honorem Dei, lite
 contestata, vel non contestata, eundo, stando, vel
 sedendo, & in quocunque loco, Partibus citatis,
 vel non citatis, & una citata, & altera non cita-
 ta, presentibus Partibus, vel absentibus, & una,
 seu pluribus præsentibus, vel presentibus, & altera,
 seu aliis absentibus vel absente, & demum in omni-
 bus, & per omnia, prout, & sicut dictis Arbi-
 tris, & Arbitratoribus videbitur, & placuerit se-
 cundum eorum liberam voluntatem, judicialiter et-
 iam & extra judicialiter, nullo prætermisso ob-
 stante. Et quod possint in eorum Arbitris, &
 Arbitratoribus accipere de Juribus, rebus, & pos-
 sessionibus, & quasi cujuslibet Partium prædictarum,
 & cujuslibet ex dictis Partibus, & attribuire, da-
 re, & adjudicare alteri Parti, & cuilibet personæ,
 ex partibus prædictis etiam in magna, & maxima
 quantitate, & in totum, prout & sicut ipsi Do-
 minis Arbitris, & Arbitratoribus videbitur, & pla-
 cuerit secundum eorum liberam voluntatem. Re-
 mittentes ipsi Procuratores, & Sindici, & quilibet
 ipsorum dictis nominibus, & quolibet dictorum
 Nominum dictis eorum Arbitris, & Arbitratoribus
 tam in procedendo, quam in pronuntiando omnem
 Juris Civilis, & Canonici auctoritatem observan-
 dam, & figuram. Emolgentes ex nunc, prout
 ex tunc omnem sententiam, pronuntiationem, de-
 clarationem, arbitrium, & arbitramentum, ordina-
 tionem, & Mandatum, & quæcunque alia fienda,
 proferendas, & proferenda in prædictis, & circa
 prædicta, & quolibet prædictorum, dependentibus,
 & connexis ab ipsis, & quolibet eorum, tamquam
 si essent iuste, & æque, vel iusta, & æqua. Pro-
 mittentes ipsi Sindici, & Procuratores dictis no-
 minibus, & vicissim solemnem stipulationem interveni-
 ente, non dicere, opponere, vel allegare aliquam
 sententiam, pronuntiationem, declarationem Arbi-
 trum, & Arbitramentum, statutum, Mandatum,
 & Ordinationem fiendas, & fienda, proferendas,
 & proferenda per dictos Dominos Arbitros, &
 Arbitratores in prædictis, & circa prædicta, & quo-
 libet prædictorum, dependentibus, emergentibus,
 & connexis a prædictis, & quolibet prædictorum,
 esse nullas, seu nullas, iniquas, seu iniquas, & ipsas,
 & ipsa vel aliquam earum, seu aliquod ipsorum non
 petere reduci ad arbitrium boni Viri, nec redu-
 cendas, seu reducenda esse, allegare, nec etiam
 petere restitutionem in integrum, generalem, nec
 specialem tam contemplatione Compromissi, quam
 arbitramentandorum, & declarationis, quæ pronun-
 tiabuntur, vel fient per prædictos Arbitros, nec
 etiam contra ea, quæ resultabunt ex prædictis, vel
 occasione eorum.

Renunciantes dicti Sindici, & Procuratores,
 & quilibet ipsorum dictis nominibus, & quolibet
 dictorum nominum etiam per pactum expressum,
 & solemnem stipulationem beneficio restitutionis
 in integrum, & reductioni ad arbitrium boni Viri,
 Appellationi, reclamationi, querelationi, Officio
 Judicis, omnique remedio, & beneficio annullandi,

in dubium revocandi Arbitramenta, quæ pronun-
 tiabuntur, etiam si essent iniqua, iniquissima & ma-
 xima, & enormi quantitate, & læsione contra al-
 liquam ex prædictis Partibus vel aliquam ex ipsis
 Partibus. Promittentes dicti Sindici, & Procura-
 tores, & quilibet ipsorum dictis nominibus, & quo-
 libet dictorum nominum sibi ad invicem, & vicis-
 sim solemnibus stipulationibus hinc inde interve-
 nientibus stare, parere, & obedire quibuscunque
 sententiis, Pronuntiationibus, declarationibus Ar-
 bitris, & Arbitramentis, Statutis, Mandatis, & or-
 dinationibus dicendis, & proferendis per dictos Do-
 minos Arbitros Arbitratores, in prædictis, & super
 prædictis, & quolibet prædictorum, & dependen-
 tibus, emergentibus, & connexis, ac attendere, &
 observare omnia, & singula, quæ arbitrabuntur,
 & pronuntiabuntur, seu declarabuntur, vel man-
 dabuntur super prædictis, & quolibet prædictorum,
 & dependentibus, emergentibus, & connexis, seu
 etiam super aliquibus, vel aliquo prædictorum inter
 Partes prædictas, & quilibet ipsarum, seu al-
 liquam ex prædictis Partibus. Et contra ea, vel
 aliquod eorum non facere, vel venire per se, vel
 alium aliqua occasione, ratione, vel causa, quovis
 ingenio, vel colore quæsito, de jure, vel de facto
 etiam, si de jure possent sub pena Florenorum
 ducentorum Millium auri boni, & iusti ponderis,
 in quam penam incidat Pars non observans pacti
 observanti, & quæ pena totiens committatur, &
 in solidum, & exigi possit, quotiens fuerit contra-
 factum in singulis Capitulis. Quæ pena commissi
 seu exacta, vel non, rata maneant supra, & infra-
 scripta. Et omnia, & singula dicenda, pronuntianda,
 declaranda, arbitrandi, & arbitramentanda per
 dictos Arbitros, & Arbitratores, & reficere, &
 restituere Una Pars alteri, & altera alteri omnia,
 & singula damna, interesse, & expensas litis, &
 extra, pro quibus omnibus, & singulis firmiter ob-
 servandis, & attendendis Procuratores, & Sindici
 prædicti, & quilibet ipsorum nomine, & nomi-
 nibus, & vice, quo, & quibus supra, omnia, & sin-
 gula bona etiam, quæ alias non veniunt in ge-
 nerali obligatione Dominorum, Populorum, &
 Communitarum, quorum, seu quarum sunt Procura-
 tores, & seu Sindici sibi ipsi vicissim, & ad in-
 vicem nominibus, quibus supra recipientibus, &
 stipulantibus obligaverunt, & obligant.

Quæ bona omnia, & singula obligata ut supra,
 si prædicta, ut præscribitur, non attenderentur, fol-
 verentur, & non observarentur, liceat, & licetum
 sit tunc, & in dictam causam parti, & seu Parti-
 bus, & cuilibet ex dictis Partibus, cui, vel qui-
 bus sententia, arbitrandi, pronuntianda, man-
 danda, & declaranda, seu laudanda prædicta per
 dictos Arbitros, & Arbitratores non fuerint obser-
 vata, & resister executæ, apprehendere, & corpo-
 raliter possessionem, seu quasi intrare omnium bo-
 norum, & Jurium Partis, seu Partium, & cujus-
 libet ex dictis Partibus, ut supra non attendentis,
 vel non attendentium, propria auctoritate, & abs-
 que ulla alicujus Judicis, vel Magistratus licentia,
 vel auctoritate ipsaque bona in se tenere, & in
 proprios usus convertere, vendere, & alienare,
 ipsorumque fructus percipere, & de ipsis dispo-
 nere pro ipsius, vel ipsarum Partium, cui, vel qui-
 bus prædicta non observarentur libere voluntatis
 arbitrio, usque ad promissorum omnium, & singu-
 lorum plenam, & integram solutionem, & satisfac-
 tionem, quia sic inter ipsos actum exitit, & con-
 ventum. Constituentes, & promittentes dicti Sin-
 dici, & Procuratores, & quilibet ipsorum nomine,
 & nominibus, quo, & quibus supra vicissim, &
 ad invicem per pactum expressum, & solemnem
 stipulationem, quod prædictæ Partes, & quilibet
 ipsarum, & quilibet ex prædictis Partibus prædicta
 omnia, & singula ut supra, attendent, solvent, &
 observabunt tam in Civitatibus Florentiæ, Medio-
 lani, Papiæ, Bononiæ, Placentiæ, Paduæ, Cremonæ,
 Ferrariæ, Mantuæ, Paveniæ, Ravennæ, Perusii,
 Imolæ, Senarum, Pisis, Venetiarum, & Januæ, quam
 alibi ubicunque, & in quocunque Loco, & Foro,
 & sub quocunque Judice, & Reçore, tam Eccle-
 siastico, quam seculari. Et in solidum ubi, & in
 quo dictæ Partes, seu aliqui ex dictis Partibus,
 seu aliqua ipsarum Partium inventæ, inventus, vel
 inventa fuerit, seu fuerint. Et prædicta fuerint
 ut præscribitur requisita, & postulata, seu etiam
 tantum ubi per ipsos Dominos Arbitros, & Ar-
 bitratores

ANNO
1392.

ANNO 1392. bitoribus fuerit pronuntiatum, vel declaratum.

Inter quos quidem Procuratores, & Sindicos dictis Nominibus, & quilibet ex eis hoc fuit actum, per pactum expressum solemnem stipulatione vallatum. Quod dicti Arbitri, & Arbitratores non possint, vel debeant sententiare, laudare, arbitrari, arbitramentari, pronuntiare, vel declarare, aut aliquod facere in prædictis, vel aliquo prædictorum vigore dicti Compromissi, vel contentorum in eo, & seu dictæ bailiæ, & potestatis in totum, vel in parte, nisi fuerint omnes ipsi tres Arbitri, & Arbitratores simul presentes in concordia, & concordēs tam in effectu, quam in sententia, tenore, & forma omnium, & singulorum, quæ laudare, sententiare, arbitrari, arbitramentari pronuntiare, & declarare voluerint, & omnium, & singulorum, quæ in prædictis, pro prædictis, vel aliquo prædictorum facere voluerint, & seu fecerint.

Quod quidem Compromissum, & terminum ipsius Compromissi prædicti Procuratores & Sindici procuratoris, & Sindici nominibus, quibus supra, & quilibet ex eis voluerint valere, & durare debere usque ad, & per totam vigesimam diem Mensis Januarii proxime venturi.

Insuper dicti Procuratores, & Sindici, & quilibet ipsorum procuratoris, & Sindici nominibus Dominorum, Communitarum, & Partium, quorum, & quarum sunt Procuratores, & Sindici, volentes prædicta omnia, & singula, ac etiam Arbitria, Arbitramenta, Lauda, Mandata, Procuramenta fieri, & seu proferenda per superscriptos Arbitros, & Arbitratores, & Amicos Communes juramento firmare, juraverunt, & jurant ad Sancta Dei Evangelia corporaliter manibus tactis scripturis in animas, & super animas Dominorum, & Priorum, & Rectorum, & Præsidium ipsarum Communitarum, quorum, & quarum sunt Procuratores, & seu Sindici, & eorum qui eos constituerunt. Quod Domini Populi, & Communitates, quorum, & quarum sunt Procuratores, & seu Sindici prædicta omnia, & singula, & quodlibet prædictorum attendent, & observabunt, & nullo unquam tempore contrafaciant, dicent, seu venient opere vel facto, nec ulla exceptione, allegatione, contradictione, oppositione, petitione, nec aliquid aliud propter quod effectus præsentis Compromissi, & arbitramentorum ut supra possint modo aliquo impediri, vel ipsi quovis modo contraire, faciant, opponant, vel allegabunt.

Et renunciaverunt, & renunciant dicti Procuratores, & Sindici, & quilibet ipsorum Sindiciarum, & Procuratoris nominibus, quibus supra vicissim, & ad invicem exceptioni non facti præsentis Compromissi, & omnium rerum non sic actarum, factarum, & gestarum, ut supra continetur, & non præstati dicti Juramenti, & specialiter Autenticæ: Decernimus. Cod. de Arbitris, quæ inhibet Arbitrium fieri cum Sacramenti interpositione, reductioni ad arbitrium boni Viri, Appellationi, reclamationi, querelationi, Officio Judicis, beneficio restitutionis in integrum, omnique remedio, & beneficio annullandi, in dubium revocandi arbitramenta, quæ pronuntiabuntur, etiam si essent iniuræ & iniquissima, & maxima, & enormi quantitate, & Læsione contra aliquam ex dictis Partibus, vel aliquem ex ipsis Partibus.

Et generaliter omni beneficio, & auxilio tam Juris Civilis, quam Canonici, ipsis Partibus, & cuilibet ipsarum specialiter competenti, & competituro, Privilegi, Statuti, Rescripti, Consuetudinis, Appellationis, & in integrum restitutionis, emendationis, sive Correctionis, exceptionis beneficio, per quod possint ipse Partes, vel alique ipsarum in totum, seu partem a prædictis, seu ab observacione prædicti Arbitrii, seu Arbitramentorum, seu præceptorum, & Mandatorum, seu restitutione damnorum & expensarum quomodolibet liberari. Privilegio Fori, Feris quibuscunque, omnique alii Juri, exceptioni, & defensionii contra hæc, & omnibus probationibus, & productionibus Testium contra prædicta, omnia & singula. Prædicta omnia Jura, Privilegia, & Beneficia, & superscripta auxilia dicti Sindici, & Procuratores nominibus, quibus supra vicissim pacto remittentes expresse.

Facientes etiam prædicta omnia, & singula in præsentia Magnifici Viri Domini Caroli Marchionis de Carreto Potestatis Civitatis Januæ prædictis omnibus, & singulis suam, & Communis Januæ cum causa cognitione auctoritatem, & decretum interponentis, & præstantis. Cujus Domini Potestatis dicti Sindici,

& Procuratores Nominibus quibus supra, & quilibet ipsorum Jurisdictionem ad hunc actum tantum sponte, & expresse, ac ex certa scientia prorogaverunt & prorogant. Subicientes se expresse ac ex certa scientia, quoad actum prædictum, & quoad prædicta circa ipsum Actum, Jurisdictioni, & decreto dicti Domini Potestatis.

Et idem dictus Dominus Potestas, mandavit, & dicti Sindici, & Procuratores nominibus quibus supra rogaverunt confici debere de præmissis unum, & plura publica Instrumenta unius, & ejusdem continentie, & tenoris per nos Antonium de Credentia Cive Januæ Cancellarium dicti Domini Ducis, quondam Coradi, Nicolaum Jacobi de Neapoli Secretarium superscripti Reverendissimi Domini Magistri, Lapum Mazei Civem Florentinum, Philippum Anzelini de Marfiliis de Bononia, Johannem Franciscum Nicolai de Padua, Cancellarium de Christianis Civem Papientem, & Antonium filium quondam Domini Maginardi de Bonatis de la Volta Notarium, & Civem Mantuæ, Notarios publicos, & quemiibet Nostrum in solidum.

Acta fuerunt prædicta Januæ in Sala Nova Magna Palatii ducalis Communis Januæ, præsentibus testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis.

Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raimundo Ordinis Prædicatorum Generali Magistro, Venerabili Viro Domino Fratre Antonio de Grimaldis Ordinis Sancti Johannis Hierosolimitani Priore Lombardie, Nobili, & Egregio Viro Domino Thoma de Spina Legum doctore, Gregorio de Marfupinis de Arecio Legum doctore, Vicario præfati Magnifici Domini Ducis, Domino Bondo de Lanfredutis de Pisis, Legum doctore, Conrado Mazuro Notario & Communis Januæ Cancellario, Georgio Stella Notario, Conrado Fattinanti Notario, Johanne Stella Notario de Sancta Mazarò — Notario, Civibus Januæ. Et pluribus aliis.

Petitio, & Capitula Domini Comitiss Virtutum concernentes tantum dictum Dominum Comitiss deposita die Octava Januarii in sero.

In Nomine Domini. Anno Millefimo trecentesimo nonagesimo secunda Indictione Decima quarta secundum Stillum Januensem, die Octava Januarii in sero.

Coram Vobis Reverendo in Christo Patre, & Domino Domino Rocardo Carazolo Dei gratia Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani Generali Magistro, & Sedis Apostolicæ Nuntio. Et Magnifico Domino Domino Anthoniorto Adorno Dei gratia Duce Januæ tamquam privata persona & etiam coram Magnifica, Communitate Januæ & coram Venerabilibus Viris Domino Petro Ultramarino Legum doctore, Leonardo de Gentilibus, Nobili Juliano de Castro, Jacobo de Cambio Popularibus Civitatis Januæ representantibus, & qui ad infra scripta representabant eandem Communitatem, Arbitris, Arbitratoribus, & Amicis Communitatis electis, Altissimo faciente, per Partes, seu per Procuratores & Sindicos ipsarum, ut in Compromisso inde facto continetur. Comparet Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus de Neapoli Comes Yoye, & Regni Sicilie Cancellarius & Spectabilis & Egregius Miles Dominus Gualtiero de Bevilacqua Procurator Illustri Principis, & Magnifici & Excellenti Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitiss Virtutum, Domini Mediolani & Imperialis Vicarii Generalis, nomine, & ad utilitatem ipsius, ac Liberrum & successorum suorum, & aliorum in Compromisso nominatorum partis sue, & cujuslibet ipsorum, causa tractandi coram Vobis Pacem veram & honestam ac etiam rationabilem & etiam occasione aliorum, quæ continentur & comprehenduntur in Compromisso in Vos facto per Partes prædictas, seu earum, & cujuslibet, vel aliquos prædictarum, seu prædictorum Procuratores, & Sindicos. Et petit, & requirit coram Vobis Magnificis Dominis Compromissariis, & Arbitratoribus anedictis, nomine, & ad utilitatem Domini Mediolani per viam qualis qualis Petitionis, & omni modo, quo melius validus possint ab Egregiis, & Nobilibus Viris Dominis Filippo de Adimaribus Milite, Ludovico Domini Francisci de Albergottis Legum doctore, & Guidone quondam Domini Thonasti Nerii Sindici, & Procuratoribus Communitatis, Populi & Universitatis Civitatis Florentie, & a Sapiente, & Nobilibus Viris Dominis Thoma de Sancto Johanne Legum doctore, Andaldo quondam Michaelis de Bentevolis Civibus Bononiensibus Sindici

ANNO 1392.

ANNO
1392.ANNO
1392.

dicis & Procuratoribus Communitatis, Populi, & Universitatis Civitatis Bononiæ, & ab Egregiis, & Sapiente Viris Dominis Michael de Rabata Milite, & Domino Francisco de Confelvis Legum Doctore Civibus Paduanis, Procuratoribus Domini Francisci Junioris de Carraria Spoliatoris, & Usurpatoris Paduæ, & districtus. Et contra ipsos, & quemlibet ipsorum nomine Communitatum, Civitatum, & Populorum Florentiæ, & Bononiæ, & nomine Domini Francisci de Carraria prædicti, & cujuslibet ipsorum, & a dictis Communitatibus, & Populis; & a Domino Francisco prædicto & a qualibet, & quolibet prædictorum, & a quocunque, & quibuscunque Interveniens legitime, & qui intervenient pro prædictis, a quolibet, & a qualibet prædictorum, & prædictorum debere fieri effectualiter restitutionem; reintegrationem, & relaxationem prælibato Illustri, & Excellso Domino Johanni Galeaz pro se, & Liberris, & successibus suis, & cuicunque pro eo legitime intervenient, etiam qui intercedet nomine, & ad utilitatem prælibati Domini Mediolani, possessionis, & quasi possessionis, & tenetæ Civitatis Paduæ, & Castri & Cittadellæ Interiorum, & omnium, & singulorum Edifictorum ac etiam Burgorum, Castrorum, Locorum, Terrarum, Villarum, & Territorii dictæ Civitatis & districtus, Villagiorum, Bonorum, Fortiliciorum, rerum, Jurisdictionum, & honorariorum dictæ Civitatis, & pertinentiarum. Ac etiam requirentes, & petentes a Vobis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus dicti Procuratores prælibati Domini Johannis Galeaz nomine prælibati Domini Mediolani, quatenus omnibus modo iure, & forma, quibus melius, & validius possit, condemnentis, & successive compellatis prædictas Communitates & dictum Dominum Franciscum, & quamlibet, & quemlibet prædictorum, & prædictorum Interveniens & qui intervenient pro eis, & qualibet, & quolibet prædictorum, & prædictorum legitime nominibus, quibus supra proxime, ad faciendum, & fieri faciendum perficere dictam restitutionem integre, & reintegrationem omnium, & singulorum prædictorum prælibato Domino Johanni Galeaz; & cuilibet, qui pro eo legitime intervenient ad utilitatem ipsius, & Liberrorum, & successuum suorum ut supra, ac etiam ut ad prædicta eundem Dominum Comitem restituatis, & reintegrentis, & maxime quia Illustri & Excellso Domino Johanne Galeaz existente per se, & Officialis suos in possessione, & quasi possessione, & tenetæ prædictorum, tempore, quo præfens Guerra incensa fuit, & etiam ante. Idem Dominus Johannes Galeaz & Officialis sui, per quos prædicta possidebat, & quasi pacifice etiamque tenebat, spoliatus fuit, & spoliatus fuerunt prædictis maxime cum favore, & auxilio dictarum Communitatum Florentiæ, & Bononiæ post dictam guerram incensam, & tempore durante, & manu armata per dictum Dominum Franciscum Junorem & gentes, quæ cum ipso erant, ipsi officialibus prælibati Illustris, & Excellsi Domini Domini Johannis Galeaz resistentibus possidentibus, considerato etiam, quod de iure convenit, ut spoliatus primo, & ante omnia restituatur, & reintegretur ad ea, quibus spoliatus fuit, ac etiam quod equitati convenit, quod innovatur, pendente guerra, reintegrentur, & occupata, usurpata seu spoliata extantia restituatur, & reintegrentur, cessantibus exceptionibus, subterfugis, & allegationibus contrariis, vel obviantibus quibuscunque. Ac etiam requirunt, & petunt dicti Procuratores prælibati Domini Domini Mediolani dicto nomine, quatenus Vos Domini Arbitratores condemnent dictum Dominum Franciscum Junorem ad restituendum prælibato Domino Domino Johanni Galeaz & Interveniens pro eo cum Mandato Res Mobiles, & omnia, & singula Mobilia quæ, & quas prælibatus Dominus Dominus habebat, seu possidebat, vel quasi in Civitate Paduæ, seu Castro, vel Cittadellæ ipsius Civitatis, ac extantia, & quæ erant nomine prælibati Domini Domini Mediolani, quod possessiones, vel quasi, in Castris, Villis, Fortiliciis ac Territorio, & districtu dictæ Civitatis Paduæ tempore dictæ Spoliationis, & ante, seu extinctionem ipsorum, quæ Extimatio ascendit in quantitate, & usque ad quantitatem Florenorum Quadringentorum Millium & ultra, maxime prout Sacramento ipsorum Procuratorum dicto nomine verificabitur, & declarabitur, seu aliis probationibus idoneis. Et prædicta Mobilia, seu extinctionem ut supra petunt dicto nomine in consequentiam prædictorum, & omni modo eisdem Pro-

PART. I. TOM. II.

curatoribus dicto nomine utiliori, multis rationibus, & causis legitimis, & maxime consideratis illis, de quibus supra fit mentio.

Item, ut de cetero tollatur Materia discessionis, & scandali inter Partes prædictas, omni modo, quo melius & validius possunt, petunt & requirunt dicti Ambasiatores & Procuratores Domini Mediolani præfati ut supra ejusdem a præfatis Sindicis, & Ambasiatoribus Florentinis, & Bononiensibus nominibus Communitatis Florentiæ, & Bononiæ & contra ipsos & quemlibet ipsorum nominibus, quibus supra & infra, quatenus ipsi Florentini, & Bononienses, & etiam ipsorum vel alterius ipsorum, & etiam alicujus eorum Colligati, Adherentes, Complices Valitores; Sequaces, Subditi, & ut supra, nullatenus se de cetero intromittant, nec possint intromittere, nec debeant nunc nec in futurum per se, vel alium, seu alios eorum nominibus, directe, nec indirecte, tacite nec expresse, publice, nec occulte, nec alio quæsito colore, qui quovis modo dici posset, vel aliquoties excogitari, de factis Lumbardiæ, nec Marchiæ Trivixanæ, concernentibus vel quæ concernere possint quoquo modo dominationem, Signoriam, præheminentiam, superioritatem, Regimen, seu Gubernationem, Imperium, seu Jurisdictionem quorumcunque aliorum superscriptorum, nec etiam de Civitatibus, Cittadellis, Castris, Locis, Villis, Villagiis, Burgis, Terris, Jurisdictionibus, honoribus, Juribus, Præheminentiis, superioritatibus, Territoriis, Fortilitis, nec de aliquo prædictorum, nec de tenentis, regimibus, possessionibus, & quasi tenentis, prædictarum Lumbardiæ, & Marchiæ, nec alicujus prædictorum, & sic observare adimplere, & abstinere; ut præscribitur solemniter per publicum Instrumentum cum solemnitatibus, & Clausulis debitis celebrandum, promittant, & promittere debeant solemniter præfato Mediolani Domino suo, & quibus supra nominibus recipienti, ac etiam petunt, & requirunt a Vobis Dominis Arbitratoribus, ut ad prædicta omnia & singula prædictas Communitates & quamlibet ipsarum & intervenientes, & qui intervenient legitime pro eis, & qualibet ipsarum, condemnentis, & successive compellatis, & ut taliter arbitramentari, & operari debeatis, quod prædicta omnia, & singula adimplerentur, & observentur effectualiter, salvo quod Bononienses possint se intromittere de Terris, Fortilitatibus quas tenent in Lumbardiæ, exceptis Castro Rochii, loco, & Territorio, & hominibus Corrigiæ, & pertinentiarum de quibus non possint se intromittere.

Item, Nominis quod supra petunt, & requirunt Ambasiatores, & Procuratores Domini Mediolani relati a dictis Dominis Ambasiatoribus, Sindicis, & Procuratoribus Florentinis, & Bononiensibus & Domini Francisci de Carraria Junioris, & contra eos, & quemlibet ipsorum in solidum, quibus supra nominibus interesse, & damna illata, data, & facta prælibato Domino Mediolani, & per eum passa, & etiam per subditos Adherentes, & sequaces prælibati Domini propter Invasionem, & spoliationem & detentionem Civitatis Paduæ, Castri, Cittadellæ ipsius Civitatis, & etiam Territorii, & districtus, & Castrorum, Locorum, & Villarum ejusdem. Et ultra requirentes ut supra nomine prælibati Domini Domini Mediolani, & pro ipso, quæcunque damna data, & illata in præfenti guerra, quæ ex parte Florentinorum & Bononiensium fuit illicita, & injusta, & sequacium suorum, & post, & propter ipsam præfato Domino Mediolani, & Subditis, Adherentibus, sequacibus, Colligatis, & Benevolis suis, & aliis partis sue & maxime per Dominum Johannem Accutum & gentes quæ cum eo erant, quæ etiam super Territorio prælibati Domini Domini invadendo & devastando ipsum Territorium, & Subditos suos enormiter dampnificando, & res ipsorum per magnum spatium temporis, ac etiam data & illata per Comitem Arminiaci & gentes, quæ cum eo erant, qui etiam cum gentibus prædictis stetit & moram traxit super Territorio prælibati Domini Comitissæ Virtutum invadendo ipsum Territorium & dampnificando enormiter subditos prælibati Domini Domini & bona, & res ipsorum per magnum spatium temporis, opera, sollicitudine & deolo prædictorum Florentinorum & aliorum Partis sue, & ad eorum Instantiam, quæ damna interesse, & dispendia prælibati Domini Domini Mediolani petunt nomine, & ad utilitatem ipsius, & ipsorum maxime, & maxime quia indebite, & injuste lata & data fuerunt prælibato Domino Domino & Subditis & sequacibus, &

Gg

ANNO 1392. & Benevolis. Et quia interest prelibati Domini Domini Johannis Galeaz ut de damnis, & interesse predictis ipsius, & parvis suis, sibi, & eidem fiat satisfactio, & ut circa dispendia, quae passa fuerunt provideantur. Estimato, licet ascenderet usque ad quantitatem, & in quantitate octo Millium Millium seu Millionum Florenorum; Tamen pro bono Pacis, & Concordiae de dicta exlimatione petunt summam quatuor Millium Millium seu Millionum Florenorum auri, & ultra, prout in prosecutione tractatus presentis Pacis exprimitur, live declarabitur coram Vobis, & in prosecutione eorum, de quibus in Compromisso fit mentio. Et ut ad predicta omnia & singula adimplenda & restituenda & reintegranda condemnentis dictos Sindicos, & quemlibet ipsorum nominibus dictarum Communitatum, ac nomine Domini Francisci prefati & ad restitutionem, & ad alia suprascripta condemnentis predictos Sindicos & Procuratores dictorum Nominibus, Reservantes eisdem facultates declarandi, & exprimendi quantitatem, & quantitates damnorum, & interesse toto tempore pendentes presentis Tractatus Pacis ut supra quocumque, usque ad conclusionem. Et etiam petentes a Vobis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus per Vos Dominos Sindicos, & Ambasiatores Florentinos, & Bononienses ac Procuratores Domini Francisci de Carraria Nominibus quibus supra, & ipsas Communitates & Populos dictarum Civitatum Florentiae, & Bononiae, & Domini Francisci de Carraria predictorum condemnari in predictis damnis, interesse, & expensis passis, & factis, ac illatis, ut prescribitur, ad dandum & solvendum, ac restituendum prefato Domino Mediolani, & suis predicta damna, interesse, & expensas.

Item Nominem, quo supra, petunt, & requirunt dicti Ambasiatores, & Procuratores prelibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Comitum Virtutum, nomine ipsius, ac Liberos, & successores suos, quatenus Vos Domini Arbitratores condemnentis suprascriptos Sindicos Communitatis Florentiae, & Bononiae nomine ipsarum Communitatum, Universitatum, & Populorum dictarum Civitatum, & Communitatum & per eos ipsas Communitates, & Populos, & quemlibet, & quemlibet predictarum, & predictorum ad restituendum, & reintegrandum prelibatum Illustris, & Excelsum Dominum Dominum Johannem Galeaz Comitem Virtutum in possessione, & quasi Castri, Loci, Rocharum, Burgorum, & Edificiorum, & Territorii, & pertinentiarum Coregie Diocesis Regine Civitatis & Jurisdictionis, Vassalaticae, & fidelitatis hominum dictae Terrae, quibus spoliatus fuit de Anno proxime praeterito de Mense, & durante praesenti guerra per gentes ipsorum Florentinorum, & Bononiensium, & cuiuslibet, seu alterius ipsorum.

Item petunt, & requirunt Procuratores prelibati Illustris & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis nomine prelibati Domini a Vobis antedictis Dominis Arbitratoribus, quatenus pronuncietis & declaratis per Vestra Arbitramenta Illustris Dominum Dominum Albertum Marchionem Estensem fore, & esse Colligatum, & Benevolum prelibati Domini Domini Johannis Galeaz etc, & esse, & fuisse tractatum per ipsum Dominum Johannem Galeaz tamquam filium. Et e converso ipsum Dominum Johannem Galeaz fuisse tractatum tamquam Patrem per prefatum Illustris Dominum Dominum Albertum Marchionem Estensem, & quod deinceps Colligatus prefati Domini Domini Mediolani sit, & esse debeat tamquam filius, & quemadmodum prelibatus Dominus Dominus Johannes Galeaz ipsum tenebat, & reputabat tempore incitatae guerrae praesentis, & etiam ad praesens ipsum tenet, & reputat.

Item predicti Procuratores prelibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Comitum Virtutum &c. petunt, & requirunt a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnentis predictos Sindicos Communitatis, & Populi Florentiae nomine dictae Communitatis & per eos ipsam Communitatem, & Populum ad dandum, & solvendum prelibato Domino Comiti Virtutum Florenos sexdecim millia occasione penae contentae in Liga, quae facta fuit in Civitate Pisarum inter prelibatum Dominum Comitum Virtutum, & Florentinos, & ceteros alios in dicta Liga nominatos facta Milleesimo Trecentesimo Octuagesimo nono de Mense Octobris, quam Ligam predicta Communitas, & Populus fregerunt totiens & quotiens, ac etiam contra eam com-

ANNO 1392. miserunt, quae dicta pana ascenderet ad summam duorum Millium Millium, seu Millionum duorum Florenorum, & ultra, sed pro bono pacis, & concordiae petunt solummodo panam predictam, & predicta petunt predicti Procuratores prelibati Domini Domini Johannis Galeaz Comitum Virtutum a dictis Sindicis Florentiae nomine Communitatis & ab ipsa Communitate, & ex eo, quod dictam Ligam fregerunt, & quod ipsi Lige, & contentis in ea contra fecerunt in variis, & diversis vicibus, modis, & Capitulis & maxime prout continetur in petitionibus Perusinarum, & Senensium datis, seu productis coram Vobis Dominis Arbitratoribus, quas rationes, & causas habent, & habere volunt predicti Procuratores ad effectum predictum tantum pro repetitis, & scriptis in praesenti Petitione.

Item dicti Procuratores prelibati Illustris, & Excelsi Domini Domini Comitum Virtutum &c. petunt, & requirunt a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnentis predictos Sindicos Communitatis, & Populi Bononiae nomine dictae Communitatis, & per eos ipsam Communitatem, & Populum ad dandum, & solvendum prelibato Domino Comiti Virtutum Florenos Sexcenta Millia, occasione penae contentae in Liga quae facta fuit in Civitate Pisarum inter prelibatum Dominum Comitum Virtutum & Bononienses, & ceteros alios in dicta Liga nominatos, facta milleesimo trecentesimo Octuagesimo de Mense Octobris. Quam Ligam predicta Communitas & Populus Bononiae, fregerunt totiens, & quotiens, ac etiam contra eam commiserunt, quae dicta pana ascenderet ad summam duorum Millium Millium, seu duorum Millionum Florenorum, & ultra, sed pro bono pacis, & concordiae petunt solummodo panam predictam. Et predicta petunt dicti Procuratores prelibati Domini Domini Johannis Galeaz, Comitum Virtutum a dictis Sindicis Bononiae nomine ipsius Communitatis, & ab ipsa Communitate, ex eo quod dictam Ligam fregerunt, & quod ipsi Lige, & contentis in ea contra fecerunt in variis, & diversis vicibus, modis, & Capitulis, & maxime prout continetur in petitione Perusinarum, & Senensium data, seu producta coram Vobis Dominis Arbitris. Quas rationes, & causas habent, & habere volunt predicti Procuratores ad effectum predictum tantum pro repetitis in scriptis in praesenti Petitione.

Insuper & ad effectus predictos dicti Procuratores prelibati Illustris Domini Johannis Galeaz petunt dicto nomine per Vos Dominos Arbitratores laudari, declarari, & arbitramentari tam pro Zello Justitiae, quam pro bono Pacis, & concordiae Partium predictarum, & totius Italiae, & pro interesse, & conservatione honoris prelibati Domini Domini Johannis Galeaz, Comitum Virtutum, dictos Sindicos Communitatum Florentiae, & Bononiae, & per eos ipsas Communitates, & quemlibet ipsarum, & dictos Procuratores dicti Domini Francisci de Carraria nomine ipsius, & per eos ipsum Dominum Franciscum, & quemlibet & quemlibet predictorum singula singulis referendo teneri, & obligatos esse ad observationem & plenam satisfactionem omnium, & singulorum predictorum ac etiam ipsos, & ipsas, & quemlibet, & quemlibet predictorum, per Vestra Arbitramenta condemnari ad restituendum, relaxandum, dandum, solvendum, & observandum ac adimplendum dictis Procuratoribus, & ad utilitatem omnium & singulorum predictorum, singula singulis referendo. Et predicta petunt dicti Procuratores dictis nominibus, & modis tam pro ipsorum dictis nominibus Juribus, quam etiam pro interesse, tam conjunctim, quam divisim, & omnibus via, jure, & forma, quibus melius possunt, & prout melius de jure, vel de equitate vobis dictis Dominis Arbitratoribus videbitur, & prout de jure, vel de equitate predicta omnia, & singula predictis, seu alicui, vel aliquibus ipsorum competunt, vestrum, bonum, & equum Arbitrium, & Arbitramentum, & rectas conscientias implorando, & invocando. Ac etiam petunt expensas factas, & fiendas. Protheantes quod se non altrigunt ad aliquam probationem superfluum, sed secundum quod eis, & cuilibet predictorum equum, & utile esse visum fuerit. Reservantes ipsis dictis nominibus & nomine Adhaerentium, Colligatum, & Benevolorum prelibati Domini Comitum Virtutum, ac etiam predictis omnibus, & singulis potestatem, & bailliam predictam, & quodlibet predictorum corrigendi, emendandi, mutandi, addendi, &

ANNO & minuendi, & alia de novo semel, & pluries fecundum quod eis; & cuilibet ipsorum dictis nominibus equum, iustum, seu utile esse visum fuerit.

1392.

Secunda Petitio Domini Comitum Virtutum etc. concernens Adherentes, Subditos, sequaces & Benevolos suos, de quibus in dicta petitione, fit mentio, depasita die 13. Januarii 1392 in sero.

In Nomine Domini Amen. Millefimo trecentesimo, nonagesimo secundo, Indictione decima quarta secundum Cursum Januæ, die octava Mensis Januarii.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo de Neapoli Sacra Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani Generali Magistro, & Sedis Apostolicæ Nuncio. Et Illustri & Magnifico Domino Domino Anthoniotto Adorno Dei gratia Januense Duce tamquam privata persona, & etiam coram Magnifico Communitate Januæ, & coram Venerabilibus Viris Dominis Petro Ultramarino Legum doctore, Leonardo de Gentilibus, & Nobili Juliano de Castro, & Jacobo de Cambio, Popularibus Civibus Civitatis Januæ.

Representantibus, & qui ad infrascripta representant eandem Communitatem Arbitris, Arbitratoribus, & Amicabilibus Compositoribus, & Amicis Communibus electis, Altissimo favente per Partes infrascriptas, & seu Procuratores & Sindicos ipsarum, ut in Compromisso inde facto continetur. Comparent spectabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus de Spinellis de Neapoli Comes Yolie, & Regni Sicilia Cancellarius, & Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Guilielmus de Bevilacqua, Procuratores Illustri Principis ac Magnifici, & Excellsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitum Virtutum Domini Mediolani etc. Imperialis Vicarii Generalis nomine, & ad utilitatem ipsius, ac liberorum, & Successorum suorum, & aliorum in Compromisso nominatorum Partis suæ, & cuilibet ipsorum, causa tractandi, & coram Vobis Pacem veram & honestam, ac etiam rationabilem, & etiam occasione aliorum, quæ continentur, & comprehenduntur in Compromisso in Vos facto per Partes predictas, seu earum cuilibet, vel aliquos predictarum, seu predictorum Procuratores, & Sindicos, & petunt, & requirunt per viam qualis, qualis petitionis, & omni modo, quo melius possunt ut infra, & ab infrascriptis Sindici, Procuratoribus, Dominis, Populis, Communitatibus, & contra ipsos, & ipsas, & quemlibet & quamlibet Infrascriptorum, & Infrascripturam, prout in singulis Capitulis inferius continetur, pro interesse prelibati Domini Domini, & causa honoris ipsius, & ad eundem bonum effectum, & omni modo quo melius fieri possit.

Primo petunt, & requirunt dicti Procuratores ad utilitatem Bonromei, & fratrum suorum de Sancto Miniato, Adherentium, Benevolentium, & Sequacum dilectorum prelibati Domini Domini, ut Vos Domini Arbitratores condemnent per Vestra Arbitramenta predictos Sindicos, & Procuratores Communitatis, & Populi Florentie nomine dicte Communitatis Civitatis, & Populi, & nomine Castri, & Communitatis Sancti Miniati, ac etiam, ut condemnent ut supra Communitates predictas ad eximendum, & cancelandum, & ad extrahendum de omnibus Bannis & condemnationibus, quæ, & quas habent Bonromeus, Fratres, sive alter eorum a Communibus Florentie, & Sancti Miniati seu in ipsis Communitatibus, vel altera ipsarum libere, & absque ulla expensis & solutione pecunie, & etiam quod restituatur eidem Bonromeo, & fratribus suis omnia bona, jurisdictiones, honores, & præheminentie eidem predictis Communitates, & quamlibet ipsarum, & Officiales suos ablata, occupata, seu confiscata, ac etiam ad restituendum dictis Bonromeo, & fratribus bona, & jura, quæ fuerunt quondam Domini Rodulphi de Zazonibus Militis Avmatemi dicti Bonromei, quæ confiscata sunt, seu fuerunt opera dictarum Communitatum, vel aliquos ipsarum, seu in ipsas, vel aliquam ipsarum.

Item, requirunt dicti Procuratores ad utilitatem Comitum Lucii Adherentis prefati Domini, ut condemnent Sindicos Civitatis, Communitatis & Populi Bononie nomine ipsius Communitatis, & Populi, & etiam ipsam Communitatem ad dandum, & solvendum Comitum Lucio de Lando provisionario, familiari Sequaci, & Benevolo seu Adherenti dilectissimo præ-

TOM. I. PART. II.

libati Illustri, & Excellsi Domini Domini Comitum Virtutum stipendium Lancearum ducentarum quinquaginta, & etiam provisionem ipsius Comitum Lucii sibi promissam nomine Communitatis Bononie, ad quæ tenetur Populus, & Universitas Bononie ipsi Comitum Lucio Mensium Octo ad rationem Florentinorum auri decem novem pro qualibet Lancea singulis Mensibus, & maxime quia per dictum tempus dicte Communitati inservivit cum dictis ducentis quinquaginta Lanceis, & tamen denegaverunt hucusque dare dictum stipendium contra omnimodam Justitiam, ac etiam ut ipso jure, & facto eximatur, & libere cancelletur, & abradatur, & radicius aboleatur de omnibus, & singulis condemnationibus, Bannis, Multis, penis & gravaminibus & picturis contra ipsum factis, datis, & perpetratis, seu ordinatis contra ipsum Comitum Lucium in Bononia, & ubicunque ipsa Civitas, seu Populus habeat superioritatem, ac etiam ut predicta omnia, & singula per Arbitramenta Vestra cassent, cancelletis, & annullentis.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prelibati Illustri, & Excellsi Domini Domini Johannis Galeaz Comitum Virtutum, quatenus condemnent Sindicos Communis, & Communitatis, & Populi Florentie nomine ipsius Universitatis, & Communitatis, & ipsam Communitatem ad faciendum delitui, & fuditus abradi infra unum mensem, post Arbitramenta vestra computandum, quantumque, & quacunque Picturas, descriptiones, & depictiones factas contra Millanum Jacomelli de Malabarbis, & in opprobrium ipsius Millani Adherentis, familiaris & sequacis, & Benevoli dilectissimi prelibati Domini Domini Mediolani, sive reperiantur in Florentia sive in quacunque, vel aliqua parte Territorii Adherentium, seu Recommendorum, Colligatorum, vel Benevolentium Florentie, & etiam requirunt ut supra dicti Procuratores prelibati Domini Domini Johannis Galeaz, quod cancelletur ut supra.

Item petunt dicti Procuratores prelibati Illustri, & Excellsi Domini Domini Comitum Virtutum etc. ad utilitatem dicti Millani Familiaris, seu sequacis ut supra, ut predictos Sindicos Communitatis Florentie, & quemlibet ipsorum, & per ipsos ipsam Communitatem Florentie condemnent nominibus, quibus supra, ad curandum, & faciendum, dandum, & operandum cum effectu, quod Franciscus Allegri Civis, & habitator Florentie det, & solvat Millano ut supra ducatos septem Millia auri, in quibus ipse Franciscus tenetur eidem Millano pro certis rationibus, quas compromiserunt in Guidonem Domini Tonis, & Andream Beti Cives Florentinos, qui non citatis, nec auditis Partibus durante guerra presente sententia verunt, Partes remanere debere in Juribus suis, & dictum Millanum non posse convenire dictum Franciscum nisi in Florentia ad Officium Mercantie, quo pro nunc dicitur idem Millanus se non esse dispositum ire; seu quod ipse Franciscus satisfacere idonee in Janua dicto Millano de iudicio fisci, & iudicato solvendo, & compromittat se cum dicto Millano, in bonos Mercatores de bono, & equo more Mercatorio, de jure, vel de facto eligendis in Janua vel Venetiis per Vos Dominos Commissarios. Et si differentes essent, Vos assumant in tertios, & obediat, & satisfaciat, & adimpleat cum effectu omne id, & totum quod iudicatum, seu sententiarum fuerit, ultra dampnum, expensas, & interesse taxandum arbitrio Vestro.

Item petunt dicti Procuratores prelibati Illustri, & Excellsi Domini Domini Comitum Virtutum ad utilitatem dicti Millani Familiaris, seu sequacis ut supra; ut predictos Sindicos Communitatis Florentie condemnent nominibus quibus supra ad curandum, faciendum, dandum, & operandum cum effectu, quod Benedictus de Perucis, Civis, & habitator Florentie, det, & solvat in unum Mensem post Arbitramenta Vestra computandum ipsi Millano ducatos Sexcentum quinquaginta, ad quos sibi tenetur, & quorum est debitor ipsius Millani, ex causa mutui, seu Crediti, seu Sententie late in favorem ipsius Millani.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores dicti Illustri, & Excellsi Domini Domini Johannis Galeaz ad utilitatem prefati Domini Millani Jacomelli Familiaris, & Sequacis, ac Benevoli ut supra, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnent Procuratores Domini Francisci de Carraria Junioris nomine ipsius Domini Francisci, & ipsum Dominum Franciscum ad approbandum, confirmandum, & ratificandum per Instrumenta publica, & legitima omnia gesta, & cal-

Gg 2

ANNO 1392.

ANNO
1392.

calculata, & conclusa, ac etiam omnes rationes factas, & calculatas inter Magnificum Dominum Dominum Franciscum de Carraria Seniore Patrem ipsius Domini Francisci Junioris, & ipsum Millanum, & omnes, & singulas liberationes, quietationes, fines & remissiones factas ipsi Millano per dictum Dominum Franciscum in Civitate Cumarum, & cuicunque nomine ipsius Millani recipienti, taliter, quod habeant robur, & efficaciam irrevocabilem, ac etiam ut prædicta omnia, & singula per Vestra Arbitramenta approbetis confirmetis, & ratificetis, & ut robur perpetuum, & effectus irrevocabilis eisdem adhibeatur. Ac etiam ut condemnatis dictos Procuratores nomine dicti Domini Francisci, & per ipsos ipsum Dominum Franciscum ad renuntiandum cuicunque Sententiæ, liti, controversiæ, quæstioni, & quæstionibus factis, seu motis, seu incoatis contra ipsum Millanum, & contra filium suum, & contra quemlibet ipsorum, & Michaelen quondam Domini Lappi ejus factorem quovis nomine, & intervenientes pro eis, & quolibet ipsorum nomine, vel opere Domini Francisci de Carraria predicti Venetis, & alibi ubicunque, & maxime quia dictæ Quæstiones, & Controversiæ sunt odiose, & contra Justitiam, & equitatem incoate seu factæ, vel ventilatæ seu acitæ post fines factas etc. & liberationes prædictas: Et maxime, etiam, quia, Dominus Franciscus Junior approbavit quietationes, & liberationes eidem Millano factas per Dominum Franciscum seniore vel saltem ipsis consensit, licet non appareant Instrumenta approbationis, & consensionis, & sic prædicta constant per fide dignos.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores ad utilitatem Domini Millani Adherentis, ut supra, quatenus condemnatis Procuratores dicti Domini Francisci nomine ipsius, & per ipsos, Dominum Franciscum ad dandum eidem Millano, & Patri ejus Millani Valorem, & estimationem bonorum suorum immobilium, secundum quod apparet per Instrumentum Emptionum factarum, & estimationem Edificationum factorum postea per dictos Millanum, & ejus Patrem in bonis immobilibus, quæ, & quas ipsi, seu aliquis ipsorum, vel quilibet ipsorum soliti sunt habere, seu possidere in Padua, seu districtu, secundum quod extimabuntur per duos, vel tres legales Viros per Vos Dominos Arbitratores eligendos, habito respectu ad estimationem illius temporis quo erant Pater ipsius Millani, & Millanus in Gratia Domini Francisci de Carraria senioris, tempore quo contra Deum, & Justitiam fuerunt de ipsis bonis spoliati, & maxime, quia ipsa bona, & res possidere, & gaudere non possent, etiam ipsi restituerentur extantibus conditionibus prout ad præsens sunt.

Item petunt ad utilitatem prædictorum Millani, & Patris ad dandum ipsis Millano & Patri extractionem fuppletitium suarum, & bonorum, Rerum Jocalium & Vestium, quæ erant Uxorum & Dominarum prædictorum, & cuilibet ipsorum secundum estimationem ut supra, & maxime quia ad ipsos de Carraria, seu aliquem ipsorum contra omnem justitiam pervenerunt, etiam ea distribui, & distrabi fecerunt.

Item ad dandum ipsi Millano Florenos Mille, pro quibus ipse Millanus habuit necesse redimere Patrem suum tunc captivum opere ipsius Domini Francisci Junioris, & alios mille, quos ob prædicta expendidit, ut ipsum captivum de manibus dicti Domini Francisci redimeret.

Item, ad dandum ipsi Millano Florenos septem Millia, quos habuit Domina Comitissa Modrusia ejus Domini Francisci Junioris soror, de denariis, seu rebus, vel Mercadantiis Millani prædicti, quas Mercadantias seu res dicti Millani arrestare fecit in Civitate, seu Territorio, vel Comitatu Signæ dicta Comitissa, & res prædictas habuit dicta Comitissa, ex rebus, & Mercantiis dicti Millani valoris prædicti, & maxime quia arrestare, seu sequestrare facere non potuisset dictas Mercadantias dicti Millani dicta Comitissa, nisi Dominus Franciscus Junior prædictus fecisset eidem cessionem, & datum contra ipsos Millanum, & Bona sua, asserendo quod erat debitor suus in dicta quantitate, seu pluri, licet in nihilo esset debitor. Et quam cessionem fecit dictus Dominus Franciscus dictæ sorori suæ, quia tenebatur eidem ad dictam summam vigore cujusdam Legati prædictæ Domine facti per Matrem quondam ipsorum, cujus Matris prædictorum Dominus Franciscus fuit heres.

Item, cum ipse Millanus haberet tot debitores in

Padua, seu districtu, qui ascendebant Florenos duodecim Millia, vel circa, ut apparet ex Libris, & scripturis suis, de quibus denariis magna pars exacta fuit per ipsos Dominos Franciscum Juniores, & Officiales suos contra Justitiam, & contra omnimodam æquitatem, petunt, & requirunt nomine, seu ad utilitatem dicti Millani ut supra, quatenus condemnatis dictum Dominum Franciscum, & dictos Procuratores suos nomine ipsius ad dandum, & solvendum ipsi Millano illos ex denariis prædictis, vel totidem, qui exacti fuerunt ut supra, ac etiam ad curandum, & dandum operam, cum effectu, quod residuum solvatur ipsi Millano per debitores ipsius Millani, qui apparebunt per Libros authenticos, seu per scripturas fide dignas, & præsertim per Sententias & Confessiones, & aliis modis convenientibus.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores ad utilitatem dicti Millani Adherentis ut supra, quatenus condemnatis dictum Dominum Franciscum ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod dictus Millanus, & Pater, & Filii, & successores sui extimantur, & cancellentur de omnibus, & singulis Libris, & scripturis, & Squazafolis, & ubicunque de omnibus, & singulis Bannis, condemnationibus, Multis, pænis, & aliis quibuscunque gravaminibus ipsis, & cuilibet, seu alicui ipsorum illatis, datis, seu factis durante præsentis guerra quovis modo in Padua, & districtu, & ab eo tempore citra, quo ipse Millanus recessit a Civitate Paduæ, dum Dominus Franciscus de Carraria Senior ibi esset, & quod ipsos, & quemlibet ipsorum restituitur in integrum ad famam, bona, res, jura, & honores, & ut sint ipso jure, & facto in illis statu, gradu, in quibus erant ante tempora prædicta, & quando erant in gratia Domini Francisci senioris in hiis, quæ honorem, & utilitatem ipsorum, & cuilibet eorum concernant.

Item, petunt ad utilitatem Michaelis Domini Lappi infrascripti, & fratris, & cuilibet ipsorum contra dictos Sindicos Florentinos nomine Communitatis, & Populi Florentiæ, quod Michael quondam Domini Lappi, & Paulus frater suus factores prædicti Millani Jacomelli Adherentes, Benevoli, Familiæres, vel sequaces dilecti præfati Domini Mediolani, restituantur in integrum ipso jure, & facto ad famam, honores, & præheminentias, statum, & gradum in quibus erant ante aliquem Processum hicoarum contra ipsos Michaelen & Paulum in Civitate Florentiæ, & ante aliquam Calumniam sibi, & fratri suo datam. Et quod restituantur prædictos ad prædicta, & ut possint habere officia, & alias dignitates, & honorantias Florentiæ, & ubicunque Communitas Florentiæ habeat superioritatem, prout poterant ante præsentem guerram incoatam, ac etiam ut Picturæ quæcunque factæ de ipsis, & quolibet ipsorum, & quæcunque alia continentia opprobrium, & diminutionem honoris, & fame, seu bonorum, vel rerum eorum, & cuilibet ipsorum in Florentiâ, & Territorio, & ubicunque habeat Communitas Florentiæ superioritatem, cancellentur, aboleantur, & abradantur funditus, & radicibus ipso jure, & facto, & quæ bona, jura, & res, quibus & in quibus privati, spoliati, damnificati seu læsi esse reperiantur in partibus, & locis, & Territoriis prædictis, seu aliquo prædictorum, five per sententias, vel condemnationes, vel quocunque alio modo, eisdem restituantur integraliter, ac etiam ut omnes Processus, Condemnationes, Banna, & Mulctæ, ac pæne, & quæcunque gravamina tam realia, quam personalia ipsis seu alicui prædictorum, & contra ipsos seu quemlibet vel aliquem ipsorum per Capitaneum, seu Officiales, seu Judicantes Florentiæ, & quocunque alio modo, dictæ, factæ, seu scriptæ, dictæ, factæ, seu scripta favore ipsius Communitatis, seu cujusvis personæ tam Ecclesiasticæ, quam secularis, quavis de causa, cancellentur, & libere aboleantur, & abradantur funditus, & radicibus de quibuscunque Libris, scripturis, Fitiis, & ubicunque reperiantur, & pænes quamvis Communitatem, vel personam ut supra, five sint reales, vel personales, realia, vel personalia, vel etiam mixta, ac etiam ut per Vestra Arbitramenta prædicta omnia, & singula annullentur, & nullius valoris, & effectus, & efficacia ipso jure, & facto esse arbitramentis, & pronuntiatis, ac etiam ut restitutiones fiendas, ut præscribitur, integraliter fieri facias.

Item, petunt & requirunt ut supra dicti Procuratores Domini Domini Johannis Galeaz, quod dictus Paulus relaxetur libere de Carceribus Communis Florentiæ, & ut ad libertatem pristinam restituantur in

ANNO
1392.

ANNO integrum, in qua erat ante presentem guerram, & ut
1392. possint ipse Michael, & frater suus libere habitare in
 Florentia in Territorio, & ubicunque Commune
 Florentia habeat superioritatem, & ut possint libere
 ire, & stare intra, & extra Civitatem, & Territo-
 rium Florentia cum Familia sua, & Nobilibus suis,
 & quod de Immobiliis possint ipse, & frater suus
 disponere ad voluntatem ipsorum liberam.

Item, quod eidem Paulo restituantur per Commu-
 ne Florentia Florenti g. M. VII. C. quos oportuit
 eum solvere pro condemnationibus factis contra
 eum, ac etiam quod eidem restituantur expensae,
 quas fecit ob praedictas. Et ac etiam quod ipse Michael
 & Paulus, & quilibet ipsorum restituantur ad
 possibilitatem, & potestatem habendi, & possidendi
 libere officia, & beneficia, & dignitates in Civitate,
 & Territorio Florentia, & ubicunque, non obstantibus
 aliquibus innovatis contra eos, seu aliquem ipsorum
 durante praesenti guerra.

Item, quod Domina Margarita Mater praedictorum
 Michaelis, & Pauli restituitur, & restituta ipso jure,
 & facto sit ad eum gradum, statum, & famam in
 quibus erat ante presentem guerram incoctam, &
 quod omnes promissiones, obligationes, & Imbriga-
 menta, & alienationes, quae reperiuntur ipsam fecisse
 alicui Communitati seu alicui personae, vel personis,
 singulari, vel singularibus, Ecclesiasticae vel se-
 culari, Ecclesiasticis, vel secularibus durante praesenti
 guerra, sint ipso jure, & facto nullius efficaciae,
 & nullius valoris, & momenti per inde ac nunquam
 factae, seu factae fuissent.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores praebi-
 ti Illustri, & Excelsi Domini Domini Comitatus
 Virtutum ad utilitatem infra scripti Vani, ut condem-
 nentis infra scriptos Syndicos Communitatis, & Populi
 Florentia, & ad curandum, & dandum operam cum
 effectu quod Vnus de Aplano dilectus, familiaris,
 & Benevolus praebiti Illustri, & Excelsi Domini
 Mediolani detentus, fere carceratus, & captus duran-
 te praesenti guerra per gentes Florentinorum relaxetur
 libere absque aliqua expensa, & a quibuscunque
 Carceribus, & vinculis taliter quod sit restitutus ad
 pristinum libertatem.

Item petunt, & requirunt Procuratores praebiti
 Illustri, & Excelsi Domini Domini Comitatus Virtu-
 tum ad utilitatem infra scriptorum a Vobis praefatis
 Dominis Arbitratoribus, quatenus condemnentis praedi-
 ctos Procuratores praefati Domini Francisci de Car-
 raria, & ipsum Dominum Franciscum ad restituendum,
 dandum, & tradendum Reverendis Episcopis
 Curiae, & Pargani, qui tempore invasionis Paduae
 factae per Dominum Franciscum Juniores erant ibi
 pro restitutionibus fiendis. Et quibuscunque Castelan-
 tis, & Officialibus, & Familiaribus, & Subditis
 Illustri Domini Johannis Galeaz Domini Mediolani,
 eorum ac Colligatorum, Adherentium, & sequa-
 cum suorum, qui tempore dictae Invasionis erant in
 dicta Civitate Paduae, & in quacunque parte Territo-
 rii omnes Libros, Vestes, Equos, Denarios, Jocalia,
 res, & suppellectiles, seu suppellectilia, Fornimen-
 ta, & spoliamenta, & alia Visibilia, quae
 conduxerunt Paduam propter necessitatem, quam
 dicta Civitas habebat de Visibilibus, & omnia &
 singula, quibus spoliati, seu depredati, vel denudati
 fuerunt tempore dictae Invasionis Paduae, sive praedi-
 ctorum extimationes, ac etiam denarios, & quicquid
 pro redemptionibus dederunt, solverunt, ac etiam
 salaria, quae habere debebant Castellani, & Officia-
 les, & alii supra scripti, seu infra scripti pro illo tem-
 pore, quo firmati erant in Officiis seu Castellantiis,
 seu Administrationibus, quibus praerant, & damna,
 & interesse & expensas, quae & quas habuerunt,
 & passi fuerunt praedicti ob causas praedictas.

Item petunt, & requirunt Procuratores praefati
 Domini Comitatus Virtutum ad utilitatem infra scripto-
 rum a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus condem-
 nentis praedictos Procuratores praefati Domini
 Francisci de Carraria, & ipsum Dominum Franciscum
 ad restituendum, dandum, & tradendum infra-
 scriptis Doctoribus, & successoribus quondam Domini
 Filippi de Carolis de Regio omnes Libros, Vestes,
 Equos, denarios, res, suppellectiles, vel suppellecti-
 lia, & bona, quibus spoliati, seu depredati, vel de-
 nudati fuerunt tempore Invasionis Paduae factae per
 Dominum Franciscum praedictum Juniores ipsi Doc-
 toribus, & cuilibet ipsorum tunc Paduae legentibus,
 & maxime quia ibidem legebant nomine Communitatis
 praedictae. Et quia nihil commiserunt, propter

ANNO quod damna eis illata inferri deberent. Quae bona,
1392. res, Libri, denarii, & suppellectilia coram Vobis
 verificabuntur in prosecutione tractatus praesentis Pa-
 cis, & Compromissi, ac etiam, ut eundem Dominum
 Franciscum condemnentis ad dandum, & curandum
 operam cum effectu, quod praedicta, & damna, &
 interesse, & expensae, & maxime prout verificabun-
 tur per Sacramentum ipsorum, seu aliis probatori-
 bus, eisdem Doctoribus, & successoribus Domini Filippi
 restituantur vel extimationes ipsorum, vel ipsa-
 rum. Ac ut eisdem Doctoribus, vel cuilibet ipso-
 rum, & successoribus Domini Filippi dentur salaria,
 quae habere debent a Commune Paduae pro eo tem-
 pore, quo legerunt in dictam Civitate, & pro quo
 firmati fuerunt ad legendum ibidem.

Nomina Doctorum de quibus habetur mentio specia-
 lis sunt infra scripta, scilicet

Quondam Dominus Fi-	Bobio.
lippus de Casolis de	Paulus de Dugnano.
Regio.	Dominus Albricius D.
Dominus Ziliolis de Cavi-	Advocatus de Perga-
tellis de Cremona.	mo.
Dominus Signonimus de	Magister Christophorus
Homodeis.	Dulcebonum.
Dominus Cadiolus de Vi-	Magister Petrus de Vare-
comercato.	sio.
Matheus de Vicedomi-	Magister Antonius filius
nis.	Carmisani.
Dominus Johannes de	

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores Illus-
 tris, & Excelsi Domini Domini Domini Johannis Galeaz
 Vicecomitis ad utilitatem omnium, & singulorum in-
 fra scriptorum quatenus per Vestra Arbitramenta
 restituatis, & reintegritis Reverendissimum Dominum
 Episcopum Paduanum, & fratres suos, Dominum
 Ugolinum de Servignis Militem, & filios suos, Pet-
 rum de Leono, Jacomum de Campo Sancti Petri,
 Johannem de Campo Sancti Petri, R. Episcopum
 Feltrinum, & fratres, & Patrem ipsius Domini Epi-
 scopi Geremiam, & Praginum de Praga, & ejus Ge-
 remiae Nepotem, & filios, Dominum Jacobum de
 Sanguinatis Militem, & filios Ubertinum de Grom-
 po, & Filium, Daniele de Languatilis, Antonium
 de Curturo, & filium Cernixonum, & Magistrum
 Antonium Doctorem Artium ejus filium, Magistrum
 Otham Bullistrarium, Magistrum Marfilium de Sancta
 Sophia, & ejus filium, & Nepotes Archipresbiterum
 Sancti Braxoni, filios Domini Paganini de Sa-
 la, Johannem de Salibertis, subditos, sequaces, &
 quoscunque Forinfitos, seu exitis Paduae, vel dis-
 trictus, tamquam sequaces & benevolos Domini Me-
 diolani, ad possessionem, vel quasi honorum, re-
 rum, jurisdictionum, honorandarum, Jurium, & om-
 nium aliorum, & singulorum, in quorum, & quarum
 possessionem, seu quasi praedicti, seu infra scripti in
 quolibet ipsorum erant, tempore, quo praebiti Illus-
 tri, & Excelsi Dominus Dominus Johannes
 Galeaz spoliatus fuit ipse, seu Officiales sui de dicta
 Civitate per dictum Dominum Franciscum, & opera
 ipsius, & gentium, quae cum ipso erant. Ac etiam,
 ut condemnentis ipsos Procuratores Domini Francisci
 nomine ipsius, & per ipsos eundem Dominum Fran-
 ciscum ad restituendum eisdem, & cuilibet ipsorum
 omnia, & singula supra scripta, & omnia, & singula
 damna, & interesse, & expensas passas, & eidem il-
 lata tempore invasionis, seu spoliationis Paduae, &
 ad satisfaciendum eisdem de praedictis, maxime secun-
 dum quod in prosecutione per Sacramentum ipso-
 rum declarabitur, seu aliis probationibus idoneis.
 Ac etiam ad curandum cum effectu, quod libere de
 Carceribus & Vinculis quiscunque fratres ipsius Do-
 mini Episcopi Paduani, & quiscunque detinentur in
 Padua, vel districtu Benevoli, vel fideles praebiti
 Domini Mediolani relaxentur.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores praebi-
 ti Domini Galeaz a Vobis antedictis Arbitratori-
 bus, quatenus per Vestra Arbitramenta pronuncien-
 tis, & declaratis praedictos omnes & singulos fore, &
 esse restituendos, & ipsos per Vestra Arbitramenta
 restituatis ad quaecunque eis spectantia in Padua, vel
 districtu. Ac etiam, ut per Vestra Arbitramenta
 pronuncientis, quod hanc, Condemnationes, Mul-
 tas, & quaecunque gravamina dicta, illata, seu
 facta, vel facta in Padua, vel districtu contra praedi-
 ctos

ANNO
1392.

dictos libere cancellentur de quibuscunque Libris, Filitis, & scripturis, ac etiam quod ipso jure, & facto sint cancellata, abolita, cancellata, & abolita, Cujus Civitatis Padue, & districtus Possessionem petunt restitui debere prelibato Domino Mediolani, & intervenientibus pro eo, & maxime quia predictis fuit indebite prelibatus Dominus Comes Virutum spoliatus per dictum Dominum Franciscum Juniorem.

Item petunt dicti Procuratores prelibati Domini Domini Comitis Virutum ad utilitatem Bartholomei, & Jantedeschi de Petramala, Adherentium, sequacium, Complicium dicti Illustris Domini pro ipsis, & Confortibus suis, quod Commune Florentie indebite, & injuste rapuit a Bartholomeo supradicto infrascripta sua Castra Patrimonialia, que auctoritate Imperiali, & iusto titulo ad eum pertinent, & quorum possessione dictum Commune Florentie violenter spoliavit nulla legitima causa precedente, que Castra sunt hæc, scilicet:

Castrum Anglaris. Castrum Pianotoli. Castrum Gaois. Quare dicti Procuratores ad utilitatem dicti Bartholomei, & Jantedeschi, & utriusque ipsorum petunt, quod eidem Bartholomeo restituantur dicta Castra Anglaris, & Pianotoli cum omnibus eorum Juribus Jurisdictionibus, & pertinentiis, ac & fructus percepti, proventus, & obventiones de dictis Castris. Et propterea damna, & interesse, que omnia ascendunt ad valorem, & extractionem Florenorum vigintiquinque millium post spoliationem predictam. Et cum predictum Castrum Gaois sit funditus dirutum, & dejectum per dictum Commune Florentie, petunt dictum Castrum Gaois aut dicto Bartholomeo restitui in eo statu, in quo erat tempore dictæ spoliationis, expensis, & sumptibus Communis Florentie Spoliatoris prefati, aut sibi restitui damna, & interesse, que ascendunt ad summam Florenorum triginta millium, & ultra, & nihilominus restituantur solum & Territorium dicti Castris cum omnibus pertinentiis, & Juribus suis in eo statu, quo viget ad presens.

Item predicti Procuratores ad utilitatem dictorum Bartholomei, & Jantedeschi, & Marchi de Petramala infrascripti dicunt, quod dictum Commune Florentie injuste, ac per vim spoliavit Marcum de Petramala, & Jantediscum predictum ejus filium possessione infrascriptorum Castrorum, videlicet:

Rocha Capse. Castrum Clusii, Castrum Jamparetri. Castrum Ronderis. Castrum Sorcii. Castrum Jovis, que omnia sunt Patrimonialia dictorum Marci, & Jantedeschi ejus filii. Item Castrorum Quaranta, Castillonis filiorum Boechii, & Sarnæ, in quorum possessione pacifica erant dicti Marcus, & Jantedescus tempore spoliationis prefate, quare ut supra petunt Castrorum prefatorum possessionem, & quasi, eorum pertinentiarum, & jurisdictionum omnino dicto Marco, & Jantedesco restitui cum omnibus fructibus, proventibus, & obventionibus suis usque in hunc diem perceptis a tempore, quo de dictorum Castrorum possessione dejecti fuerunt. Qui fructus, obventiones, & proventus ascendunt ad summam triginta millium Florenorum & ultra.

Item cum Dominus Marcus, & Jantedescus pacifice, & iuste possederint Castra infrascripta videlicet Petramala, Rocha, Ochuchiatæ, Montechi, Raglioli, Murli, Mignani, Peunæ, que omnia sunt Patrimonialia dicti Marchi, & Jantedeschi.

Item Castra Pontenavi, Bagneno, Saluti, Valenzani, Callæ Falconæ, dictum Commune Florentie per vim, atque injuste dictorum Castrorum possessione spoliavit eos, atque predicta Castra usque ad fundamenta delevit. Quare petunt dicti Procuratores ad utilitatem ut supra, quatenus dictum Commune Florentie dictis Marco, & Jantedesco restituantur valorem, & extinctionem dictorum Castrorum destrutorum, damnorum, & interesse omnium propter ea contingentium, & fructuum, & proventuum, que deinde percipi potuissent, si deleta non essent, que omnia ascendunt ad extinctionem Florenorum ducentorum millium, & præterea restituantur solum, & Territoria dictorum Castrorum in eo statu, in quo sunt ad presens, cum omnibus Juribus, Jurisdictionibus, & pertinentiis suis.

Item dicunt supradicti Procuratores prelibati Domini Comitis Virutum ad utilitatem dictorum Bartholomei, & Jantedeschi, & Tarlati infrascripti de

Petramala, quod dictum Commune Florentie per vim, & injuste spoliavit Tarlatum videlicet Castrum Cantanarie, Castrum Montis Viridis, & Castrum Faretæ, in quorum possessione pacifica Dominus Tarlatus erat tempore spoliationis prefate, & que Castra dictum Commune Florentie usque ad fundamenta subvertit, ac delevit; Quare petunt extinctionem dictorum Castrorum delectorum, & loca, & Territoria & pertinentias suas eidem Tarlato dictum Florentie Commune restituant, que extinctio dictorum Castrorum destructorum, damnorum, & interesse ascendit ad summam Florenorum viginti millium auri. Item petunt dicti Procuratores prelibati Domini Domini Comitis Virutum ad utilitatem infrascripti Alberti de Petramala, quod eidem Alberto restituantur Castrum Ranchi, & Ceriani, que sunt Patrimonialia dicti Alberti, & per dictum Commune Florentie injuste cum eorum Juribus, & pertinentiis usurpata sunt.

Item quod eidem Bartholomeo, & Jantedisco, & omnibus eorum Confortibus restituantur per dictum Commune Florentie omnia, & singula eorum bona Patrimonialia, & Possessiones que, & quas habent in Civitate, vel Comitatu Aretii; quibus injuste spoliati sunt, & quod in dictis bonis, & possessionibus reponantur in pacificam possessionem libere, & expedite.

Item quod omnes Givæ, & Comitatus Civitatis Aretii, qui cum predictis de Petramala fuerint in presenti guerra, vel ante, & postea essent in Banno, vel condemnationibus Civitatis Florentie, & ejus Communitatis, & districtus, deleantur ab omni Banno, & condemnationibus, que, & quas habent, & restituantur ad omnia eorum bona que, & quas habent in dicta Civitate, vel Communitate Aretii, nec de aliquo delicto, quod diceretur per eos, vel eorum aliquem commissum usque ad diem firmate Pacis per aliquem Officialem Communis Florentie inquiri, cognosci, aut poni, inferri possint quoquo modo.

Prothefantes supradicti Procuratores prelibati Domini Domini Comitis Virutum ad utilitatem infrascriptorum Bartholomei, & Jantedeschi, quod se non astringunt ad aliquam probationem superfluum, reservantes sibi dictis nominibus possessionem in predictis corrigendi, & emendandi, mutandi, addendi, & minuendi, & alia petendi, quatenus eis dictis nominibus de jure, & equitate competit.

Et ad predicta omnia, & singula petunt, & requirunt dicti Procuratores prelibati Illustris, & Excellis Domini Domini Johannis Galeaz Virutum Comitis ad utilitatem predictorum de Petramala, & aliorum supralcriptorum, singula singulis referendo; ut Vos Domini Arbitratores condemnent dictos Sindicos Communis Florentie nomine Communis, & Populi Florentie, & per eos ipsam Communitatem, & Populum ad restituendum, faciendum, & exequendum, & adimplendum omnia, & singula supralcripta predictis omnibus, & singulis, singula singulis, & singulos singulis referendo.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prelibati Domini Domini Johannis Galeaz ad utilitatem speculabilis Domine Cilie filie quondam speculabilis Domini Gasparis de Ubaldinis, & Confortis speculabilis, & Potentis Militis Domini Jacobi de Verme Consilarii, & Benevoli dilectissimi prelibati Domini Domini Johannis Galeaz a Vobis Magnificis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnent, predictos Sindicos Communis, seu Populi Florentie nomine ipsius Communis, & Populi, & per ipsos, ipsam Communitatem, & Populum ad curandum, faciendum, & dandum operam, cum effectu, quod predicta Domina Cilia habeat effectualiter, & libere hereditatem quondam Domini Gaspari predicti, res, bona, & jura, & ea omnia, & singula, que spectabant, & spectare debebant eidem Domino Gasparo in Florentia, & in Territorio, & posse Florentie, & quicquid ad prelibatam Dominam etiam spectat, seu spectare potest, seu de & in hereditatibus, bonis, possessionibus, & rebus speculabilibus, & que spectaverunt Nobilibus infrascriptis de Ubaldinis, & cuilibet ipsorum in Florentia, & posse Florentie, ac etiam fructus, redditus, & proventus perceptos, & qui haberi potuissent ex predictis. Ac etiam ut condemnent predictos Sindicos Florentie, & per eos ipsam Communitatem ad relaxan-

ANNO
1392:

ANNO
1392.

relaxandum, & tradendum ipsi Dominæ Ciliæ, & cuicunque Interuenienti, vel qui interueniet pro ea, omnia, & singula spectantia eidem Dominæ in Civitate, vel Põlle Florentiæ, quæ teneantur, seu possideantur vel quasi per ipsam Communitatem, vel habentes causam ab ea, vel Officialibus suis cum omnibus dependentibus, Accessoriis predictis, & a predictis. Ac etiam quod condemnentis predictos Sindicos Communitatis, & Populi Florentiæ ad tradendum, & relaxandum predictæ Dominæ Ciliæ Medietatem hereditatis quondam spectabilis Domini Vannis de Ubaldinis Paris quondam Egregii Domini Gaspari de Ubaldinis, & fructus, & redditus perceptos, & qui percipi potuerunt ex dicta medietate dictæ hereditatis, Ac etiam condemnentis predictos Sindicos dictis nominibus ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod predicta omnia, & singula adimpleantur predictæ Dominæ Ciliæ.

Item petunt, & requirunt predicti Procuratores prelibati Domini Comit Virtutum a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus per Vestra Arbitramenta pronuntiatis, & arbitramentis contra predictos Sindicos Communitatis, & Populi Florentiæ nomine ipsius Communitatis, & Populi, quod Nobiles de Ubaldinis Exititii Civitatis Florentiæ, qui se immiscuerunt in præsentem guerra pro prelibato Domino Comite Virtutum restituantur, & reintegrentur ad eorum, & cujuslibet ipsorum Terras, Castra, bona, & res, jura, Jurisdictiones, & honores, quibus spoliati, seu dimidiati tenentur per Communitatem Florentiæ, seu nomine ipsius Communitatis, vel Populi, ac etiam, ut habeant possibilitatem eundi ad dictam Civitatem, & Territorium libere, & abque aliqua expensa cancellentur, & penitus aboleantur de quibuscunque Libris, scripturis, & Filitis etiam lquazafolis dictæ Communitatis, Civitatis, & Territorii Florentiæ, & ubicunque ipsa Civitas, seu Communitas habeat superioritatem, & quod ad pristinum gradum, & statum, in quibus erant antequam de dicta Civitate expulsi fuissent, in integrum restituantur, & ipso jure, & facto restituti esse intelligantur.

Insuper ad effectus predictos dicti Procuratores prelibati Illustri Domini Johannis Galeaz petunt dicto nomine per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores laudari declarari, & arbitramentari tam pro Zelo Justitiæ, quam pro bono Pacis, & concordie Partium predictarum, & totius Italiæ, & pro interesse, & conservatione honoris prelibati Domini Domini Johannis Galeaz Comit Virtutum dictos Sindicos Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & per eos ipsas Communitates, & quamlibet ipsarum, & dictos Procuratores dicti Domini Francisci de Carraria nomine ipsius, & per eos, & ipsum Dominum Franciscum & quemlibet, & quamlibet predictorum, singula singulis referendo, teneri, & obligatos esse ad observationem, & plenam satisfactionem omnium, & singulorum predictorum: Ac etiam ipsos, & ipsas, & quemlibet, & quamlibet predictorum per Vestra Arbitramenta condemnari ad restituendum, relaxandum, dandum, solvendum, & observandum ac adimplendum dictis Procuratoribus ad utilitatem omnium, & singulorum predictorum, singula singulis referendo. Et predicta petunt dicti Procuratores dictis nominibus, & modis tam pro ipsorum dictis nominibus Juribus, quam etiam pro interesse, tam coniunctum, quam divisum, & omni via, jure, & forma, quibus melius possunt, & quod melius de jure, vel de equitate Vobis Dominis Arbitratoribus videbitur, prout de jure, & de equitate predicta omnia, & singula predictis, seu alicui, vel aliquibus ipsorum competunt, vestrum bonum, & equum Arbitrium, & Arbitramenta, & rectas conscientias implorando, & invocando. Ac etiam petunt expensas factas, & fiendas, protestantes, quod se non astringunt ad aliquam probationem superfluum, sed fecundum quod eis, & cuilibet ipsorum equum, & utile visum fuerit. Relatantes ipsi dictis nominibus, & nomine Adherentium, sequacum, Colligatorem, Benevolorum prelibati Domini Comit Virtutum &c in predictis omnibus, & singulis protestantem, & balliam, predicta, & quolibet predictorum corrigendi, & emendandi, mutandi, addendi, & minuendi, & alia de novo semel, & pluries, fecundum quod eis, & cuilibet ipsorum dictis Nominibus equum, seu utile esse visum fuerit.

Petitio Procuratorum, & Sindicorum Communitatis Perusii.

ANNO
1392.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino R. Dei, & Apostolica Sedis gratia Dominus, & Hospitalis Sti. Johannis Hierosolimitani generali Magistro dignissimo, ac Sanctæ Sedis Apostolicæ, & Sanctissimi Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papa: Noni, Nuntio, Ac Magnifico & Excelso Domino Domino Anthoniotto de Adurnis Populi, & Communitatis sublimis, & Magnificæ Civitatis Januæ Inclito Duce tanquam privata persona. Nec non Communitate, & Populo dictæ Civitatis seu representantibus dictam Communitatem deputatis, quoquo nomine censeantur, & nuncupentur, Arbitris, Arbitratoribus, Amicabilibus Compositioribus, Communibus Amicis, & bonis Viris specialiter, & de Comuni concordia electis, & deputatis inter Illustrem, & Excelsum Principem, & Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vicarium generalem, & Magnificum Commune Perusii, & certos alios ex una Parte, & eorum Adherentes sequaces, Complices, Recomendatos, Benevolos, Colligatos, & Subditos, Et Magnificum Commune Florentiæ, & Magnificum Commune Bononiæ, & certos alios ex alia Parte. Nicolaus Domini Lelli de Balionibus de Perusio Miles atque Legum Doctor, & Ugolinus Cechini de Perusio Sindici, & Procuratores dicti Communis Perusii, nomine dicti Communis Perusii petunt contra dictum Commune Florentiæ, & contra Commune Bononiæ, & contra eorum Adherentes, sequaces, Complices, Recomendatos, Benevolos, & Colligatos, & Subditos effectualiter infrascripta videlicet non per Modum libelli, sed per viam simplicis Narrationis.

Quod fiat generalis, & plenissima hinc inde remissio Injuriarum, damnorum, & interesse, rerum mobilium, & Incendiorum quoruncunque bonorum in forma oportuna, salvo quod de infrascriptis.

Item quod cessent Processus, Banna, & Condemnationes hinc inde factæ, & lata occasione guerra, & tempore præsentis guerra, salvo quod hoc non vendicat sibi locum in Processibus, Bannis, seu Condemnationibus factis, seu latis contra proprios Cives districtuales, seu Subditos, aut Recomendatos allicujus Civitatis, Terra, vel Locis, qui vel quæ includuntur in pace.

Item quod fiat restitutio Bannitis, seu Condemnatis hinc inde bonorum stabilium, & quod restitutio fiat, & fieri debeat illis, & quantum ad illos, quorum Processus, Banna, seu Condemnationes veniunt cassandas.

Item quod omnes, qui includuntur in dicta Pace non possint receptare Rebelles alterius Partis, & fiat Capitulum in forma opportuna.

Item quod in dicta Pace veniant, & includantur omnes Recomendati, & Adherentes Communis Perusii.

Item quod Castrum, seu Fortilitium Burgi novi Montis Gualandri, & Relchi Communitatis Perusii occupatum per predictos vel aliquem predictorum tempore præsentis guerra, restituantur libere dicto Comuni Perusii, vel dictis Sindicis, & Procuratoribus recipientibus pro dicto Comuni Perusii.

Item quæcunque Terræ, Castra, & Fortilitia, quæ indebite quomodolibet teneantur per aliquam Partem ex inclusis in Pace, debeant restitui alteri Parti ad quam de jure quomodolibet pertinerent.

Item quod fiat restitutio bonorum stabilium quoruncunque Civium, districtualium, Subditorum, vel Recomendatorum, seu Adherentium, hinc inde quomodolibet occupatorum, salvo semper manente Capitulo tertio supradicto. Ita quod fiat restitutio bonorum, rerum, & Jurium infrascriptorum Civium, videlicet:

Domini Nicolai Domini Lelli de Balionibus de Perusio, Caroli Filippi, & Fratrum, & Nepotum ejus de Adonibus de Perusio, Bartholomei Antonii de Adonibus de Perusio, Johannis Bartholomei Vancucci, vel eorum, ad quos sua Jura quomodolibet spectare, seu pertinere possent. Ser Egidii Petri Canonici Perusini, & Prioris Sct. Andree de Massiana Florentinæ Diocesis dicto Prioratu,

ANNO
1392. ratu, & perceptis hacenus fructibus spoliati, Boc-
cii Domini Henrici Baldefari Cecchi, & Francis-
ci Suppolini de Armanis de Perusio.

Item quod si aliqua Partium incluserim in pace quovis colore quæsto directe, vel indirecte quomodocunque, aut qualitercunque offenderetur ab altera parte offendente, vel offendi quomodolibet faciente, quod omnes, qui includuntur in ista pace, teneantur juvare Partem offensam contra partem quomodolibet offendentem, seu offendi facientem. Sed si offenderetur ab aliquo, qui non includeretur in dicta pace absque voluntate includerem in ea; quod tunc & eo casu Inclusi in ipsa pace possint juvare offensam partem modis omnibus contra offendentem, seu offendi quomodolibet facientem.

Item quod Florentini, Bononienses, & alii eorum, vel alterius eorum Adhærentes, Complices, seu sequaces, vel aliquis prædictorum non possint, nec debeant quocunque jure, modo, causa, seu forma, directe, vel indirecte quomodocunque aut qualitercunque, vel quovis colore quæsto, vel se, vel alium acquirere, seu acquiri facere aliquas Civitates, Terras, Castra, Loca, seu Fortilitia contra Aretium, nec aliqua loca, seu Fortilitia facere, vel fieri facere quomodolibet de novo erigi, seu edificari, vel jam capta fortificari, seu construi quocummodo.

Item quod omnia Victualia possint deferri, & portari libere, & impune per Inclusos in pace per Territoria quælibet Inclusorum in ipsa pace, & fiat in forma.

Item quod fiat Liga saltem inter omnes, qui includuntur in pace, ad defensionem statuum præsentium, & ad se se invicem adjuvandum, & defendendum contra quoscunque, & contra Societates &c. & fiat in forma.

Item quod prædicti teneantur, & debeant restituere dicto Comuni Perusii, vel dictis Syndicis, & Procuratoribus recipientibus præ eo omnia damna, & omnia interesse que dictum Commune Perusii substatuit, & habuit toto tempore præsentis guerre, cum ipsi fuerint causa ipsius guerre, & maxime a tempore, quo ipsum Commune Florentie occupavit, seu occupari fecit Castrum Agelli Communitatis Perusii.

Item quod dictum Commune Florentie teneatur, & debeat pte, libere, & cum effectu dimittere, & relaxare Civitates, Terras, Castra, & Fortilitia, quas, vel quas ipsi tenent, seu possident ultra Jugum Aretii versus Perusium, cum jam sic promiserint ipsi Comuni Perusii, ac etiam quia præ majori parte pertinent, & spectant jure ad ipsum Commune Perusii.

Item petunt, & dicunt, quod in Civitate Pisana inter Commune Florentie, & Commune Perusii, & quam plures alios fuerunt factæ duæ Ligæ in Millesimo trecentesimo octuagesimo nono de Mense Octobris, in quibus Ligis sub certa pena multa hinc inde fuerunt promissa, quæ nullatenus per ipsum Commune Florentie fuerunt observata, imo quam pluries per dictum Commune Florentie ventum, ac factum fuit contra dictas Ligas. Ideo petunt dictas penas a dicto Comuni Florentie.

Item petunt, & dicunt, quod una dictarum Ligarum fuit facta principaliter ad conservationem præsentium statuum, & ad non receptandum Rebelles alterius Partis. Vigore cuius Ligæ dictum Commune Florentie tenebatur, & debebat dictum Commune Perusii juxta posse adjuvare ad manutenendum statum Perusii, & contra ipsum statum, & contra dictum Commune Perusii nullatenus dictum Commune Florentie facere poterat, nullatenus tacite, nec expresse, directe, nec indirecte nec aliquo quæsto colore. Et etiam promiserunt non receptare Rebelles Communis Perusii. Et prædicta promiserunt attendere, & observare, & in nullo contrafacere, vel venire sub certa pena contenta in dicta Liga.

Item petunt, & dicunt, quod altera Liga prædicta facta fuit inter Illustræm Principem, & excelsum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vicarium, & Commune Florentie, & Commune Perusii, & Commune Senarum, & certos alios principaliter ad se invicem non offendendum, molestandum, inquietandum, aut quomodolibet per-

turbandum, nec aliquam novitatem faciendum in quibuscunque partibus, vel quovis loco in presenti statu, vel rebus per se vel alium directe, vel per obliquum, mediate, vel immediate, quovis colore quæsto, & maxime in Civitate aliqua, Territorio, Castro, Villa, vel Fortilitio, seu loco, quæ per eos vel aliquem ipsorum, vel alicujus eorum nomine tenentur, reguntur, vel gubernantur, & non ad occupandum, invadendum, inquietandum, molestandum, seu quomodolibet perturbandum per vim, seu viam Armorum, seditionis, vel tractatus, seu quovis modo per se, vel alium, directe, vel per obliquum, mediate, vel immediate aliquam Civitatem Terram, Fortilitium, seu Castrum alicujus dictorum Colligatorum &c.

Item dicunt, quod in dicta Liga inter alia continetur: Quod si aliquis ex dictis Colligatis, durante tempore dictæ Ligæ offenderit, invaserit, vel quovis modo perturbaverit aliquem ex dictis Colligatis. Quod tunc talis Offendens, invadens vel quovis modo turbans debeat incontinenti ad omnem requisitionem talis offensi, invasi, vel quovis modo perturbati desistere, & cessare omnino a tali offensa, Invasione, vel perturbatione, molestia, & injuria, & quod contra non observantem prædicta, & non desistentem interim ab omni offensa, & invasione, & perturbatione, omnes alii Colligati teneantur, & debeant in favorem sic offensi insurgere, & esse contra talem, qui sic invaserit, offenderit vel perturbaverit contra pacta dictæ Ligæ toto eorum posse, & cum toto eorum exfortio, & in omnibus, & pro omnia, prout voluerit, & requisiverit talis offensus, invasus, seu quomodolibet perturbatus.

Item dicunt, quod in dicta Liga continetur inter alia, quod præfatus Domino Comiti liceat cuicumque, quem duxerit & reputaverit esse Amicum suum dare, & præstare subsidium Gentium, Armorum, auxilium, consilium, & favorem in duplo ejus, quod esset offensa, quæ fieret Amico prædicto.

Item dicunt, quod inter alia, in dicta Liga continetur. Quod omnes dicti Colligati teneantur, & debent adjuvare alium Colligatum offensum a quacunque Societate &c.

Item dicunt, quod dictum Commune Florentie in dicta Liga inter alios dedit pro Adhærentibus, & Recommendatis Ugucium Dominum Curtonensem, ut ipse dicit, & Commune Cortonis.

Item dicunt, quod statim post dictas Ligas oportuit Commune Senarum, & certos alios cassare de eorum gentibus Armigeris. Quibus cassis statim dictum Commune Florentie conduxit quam plures ex eis, intra quos conduxit Comitem Tancredum, Dominum Pierum Magaz, & Martinum de Bigozo, quibus conductis statim sub colore, quod ipsos conduxisset Dominus Cortonenfis, misit eos cum multis aliis super Territorio Perusino contra ipsum Commune Perusii, & contra dictum statum Perusii. Qui Comes Tancredus, Dominus Petrus, & Martinus ad petitionem, & instantiam dicti Communis Florentie multa damna enormia fecerunt in dicto Comitatu Perusii, in tantum quod damnificaverunt dictum Commune Perusii, five ejus Comitatum ultra 1. millia Florenorum, durante tempore dictarum Ligarum, propter quod dictum Commune Florentie incidit in penas contentas in dictis Ligis, ac etiam tenetur dicto Comuni Perusii ad restitutionem dictorum 1. millia Florenorum. Et sic petunt a dicto Commune Florentie.

Item dicunt, quod post dictas Ligas, & durante tempore dictarum Ligarum dictum Commune Florentie contra pacta dictæ Ligæ recepit Rebelles dicti Communis Perusii, propter quod incidit in dictam penam contentam in dicta Liga.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dictum Commune Florentie contra pacta dictarum Ligarum habuit tractatum cum Pauluccio Mini de Perusio & cum certis aliis de subvertendo dictum statum Perusinum, veniendo ad actum, quia dictus Paulucius cum multis aliis se armavit eridando, & elevando rumorem ad petitionem dicti Communis Florentie contra dictum statum Perusii. Et quod per dictum Commune Florentie & per dictum Paulucium, & alios ad petitionem dicti Communis Florentie non remansit, quin dictus status Perusii prædaretur, & subverteretur, & quod per hoc dictum Commune Florentie incidit in dictas penas con-

ANNO
1392.

ANNO contentas in dictis Ligis; Unde petunt a dicto Comuni Florentie dictas penas in dictis Ligis contentas.

1392.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dictum Comune Florentie iterato habuit tractatum cum Guidalottis de Perusio, & ceteris aliis contra dictum Comune Perusii, & contra statum predictum dicti Communis Perusii de subvertendo & destruendo dictum statum Perusii, & quod per predictos dictum Comune Florentie non remansit, quin predicta ad effectum mandarentur, veniendo ad Arma, & ad Rebellionem certorum Castorum, & Fortalitiarum, expresse veniendo contra pacta dictarum Ligarum, propter quod dictum Comune Florentie incidit in penas contentas in dictis Ligis, & sic dictas penas a dicto Comuni Florentie petunt.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum, dictum Comune Florentie, & dicti Rebelles Communis Perusii contraxerunt ad invicem promittendo dictum Comune Florentie dictis Rebellibus dare eis auxilium, consilium, & favorem de adiuvando eos ad reintrando dictam Civitatem Perusii contra dictum Comune Perusii, & contra statum ipsius Civitatis. Et dicti Rebelles inter alia promittendo dicto Comuni Florentie, quod in casu, quo ipsi reintrarent dictam Civitatem Perusii, dare dicto Comuni Florentie Majoriam dictae Civitatis Perusii, veniendo expresse contra pacta dictarum Ligarum, propter quod petunt a dicto Comuni Florentie penas contentas in dictis Ligis.

Item dicunt, quod post predicta, & durante tempore dictarum Ligarum dictum Comune Florentie contra dictum Comune Perusii, & contra dictum statum dictae Civitatis Perusii dedit, & solvit, sive mutuavit dictis Rebellibus multas quantitates denariorum, & etiam impræstavit eis multas gentes Armigeras contra dictum Comune Perusii, & pro submitrendo dictum statum Perusii, propter quod dictum Comune Florentie incidit in dictas penas in dictis Ligis contentas. Quare petunt a dicto Comuni Florentie dictas penas contentas in dictis Ligis.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dicti Rebelles, & duo de Bailia Communis Florentie cum gentibus, Armis, & Insigniis dicti Communis Florentie occupaverunt, & apprehenderunt, & retinuerunt per plures Menses Castrum Agelli Communis Perusii, semper equitando contra dictum Comune Perusii, & contra alia Castra Communis Perusii in tantum quod dictum Comune Perusii Territorium suum, & ejus Comitatum damnificaverunt in duobus Millionibus Florinorum & ultra, propter quod dictum Comune Florentie incidit in dictas penas contentas in dictis Ligis, & tenetur dicto Comuni Perusii ad restitutionem dictorum duorum Millionum Florinorum. Quare petunt a dicto Comuni Florentie dictas penas, & dicta damna dictorum duorum Millionum Florinorum.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dicti Rebelles cum gentibus Communis Florentie, & cum ejus auxilio, & favore apprehenderunt, & occupaverunt certa alia Castra, & Fortalitia Communis Perusii in tantum quod dictum Comune Perusii damnificaverunt in centum Millibus Florenis, veniendo expresse contra pacta dictarum Ligarum, propter quod dictum Comune Florentie tenetur dicto Comuni Perusii ad dictas penas & ad restitutionem dictorum centum millia Florentie. Quare a dicto Comuni Florentie petunt dictas penas, & restitutionem dictorum damnorum centum Millia Florenorum.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dicti Rebelles cum gentibus Communis Florentie, & cum duobus de Bailia Communis Florentie cum Armis & Insigniis Communis Florentie quam pluries, pluries, & pluries equitaverunt prope Perusium contra dictum Comune Perusii, & contra dictum statum ipsius Civitatis in grave damnum, & præjudicium dicti Communis, & dicti status in tantum quod ipsum Comune Perusii, & ejus Comitatum damnificaverunt ultra centum millia Florenorum, capiendo homines, occidendo, derubando, & comburendo, propter quod dictum Comune Florentie incidit in dictas penas contentas in dictis Ligis. Et dictum Comune Florentie tenetur dicto Comuni Perusii ad restitutionem dictorum damnorum. Quare

TOM. I. PART. II.

re petunt a dicto Comuni dictas penas, & restitutionem dictorum damnorum Millia Florenorum.

ANNO

1392.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum, cum Jancolona cum multis Sotis equestribus, & pedestribus esset ad stipendium, & ad provisionem Communis Florentie, stetit per aliquos dies cum dictis Rebellibus Communis Perusii ad Castrum Deruræ, & contra ipsum Castrum Communis Perusii, & contra dictum Comune Perusii, & contra dictum statum dictae Civitatis Perusii. Et ibidem dicti Rebelles habuerunt tractatum ad petitionem, & instantiam dicti Communis Florentie cum quodam Simone Petri de Perusio cum certis aliis de reintrando Perusium, & de occidendo, & derubando omnes homines magnos, & parvulos, & Mulieres pregnantas, & non pregnantas de dicta Civitate Perusii, qui non essent una cum eis, & in eorum favorem, cum ense in manu in reintrando dictam Civitatem Perusii. Et de infocando aliquas domos dictae Civitatis, & quod pacta inter alia inter dictum Comune Florentie, & dictos Rebelles Communis Perusii erant, quod in casu quo dicti Rebelles cum dictis gentibus Communis Florentie reintrarent dictam Civitatem & obtinerent contra dictum statum dictae Civitatis Perusii, quod omnes reintrantes possent occidere, & derobare per tres dies, & postea dictum Comune Florentie deberet habere Majoriam, & quasi dominium dictae Civitatis Perusii & quod postea ad implendum dictum Tractatum, & omnia predicta dicti Rebelles cum majori parte dictarum gentium Jancolona, & Communis Florentie in numero videlicet Peditum noctis tempore reintraverunt dictam Civitatem Perusii, inscelsis, & dormientibus omnibus aliis Civibus dictae Civitatis, præter quam illi, qui erunt in Tractu una cum eis, & fuerant in Platea dictae Civitatis currendo Plateam pro eis, & gridando Viva la Pace e Viva la liberta, e Viva el Comun de Florenza, e Viva Michelozzo, e Morano Gentili homeni, & multi alii ex dictis gentibus Florentinorum stabant equestris ad Portam dictae Civitatis, causa intrandi dictam Civitatem, & adjuvare predictos. Et cum alii Cives, contra quos fiebant predicta, subreperunt de lecto, & fuerunt armati tam Nobiles, quam Populares, iverunt in dicta Platea contra predictos, & obtinuerunt in tantum, quod de dictis gentibus rebellibus, & aliis interfecis occisi fuerunt ultra trecentum, propter quod dictum Comune Florentie incidit in dictas penas contentas in dictis Ligis. Quare petunt a dicto Comuni Florentie dictas penas.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum Ugucius Dominus Curtonensis, ut ipse dicit, ad petitionem dicti Communis Florentie, & cum gentibus ipsius Communis Florentie occupavit, & apprehendit Castrum, seu Fortalitium Burgi novi, & Fortalitium Montis Gualandri, & Castrum Relchi Communis Perusii, & adhuc retinet expresse venientibus contra pacta dictarum Ligarum, propter quod dictum Comune Florentie, & Dominus Ugucius tenentur dicto Comuni Perusii restituere dicta Castra, seu Fortalitia, & quilibet ipsorum incidit in dictis penas contentas in dictis Ligis. Quare petunt a predictis Comuni Florentie, & Ugucio restitutionem dictorum Castrorum, sive Fortalitiarum & dictas penas.

Item dicunt, quod durante tempore dictarum Ligarum dictus Ugucio cum gentibus Communis Florentie, & ad petitionem, & instantiam ipsius Communis Florentie quampluries, & pluries, & pluries equitavit contra Comune Perusii in Territorio, & Comitatu, seu districtu dicti Communis Perusii in grave damnum, & præjudicium dicti Communis Perusii, in tantum quod ipsum Comune Perusii damnificaverunt ultra quantitatem ducentorum Millium Florenorum. Quapropter dictum Comune Florentie, & dictus Ugucio, & quilibet ipsorum tenentur dicto Comuni Perusii ad dictas penas contentas in dictis Ligis, & ad restitutionem dictorum ducentorum Millium Florenorum, & sic petunt a predictis, & quolibet preditorum.

Item dicunt, quod dictus Ugucio Curtonensis Dominus, ut ipse dicit, fecit Ligam, & certos Contractus cum Comuni Perusii, a quo Comuni Perusii certam provisionem habebat, & habere debebat quolibet anno, & ipse tam vigore dictae Ligae, quam vigore dictorum Contractuum obligatus erat, & est dicto Comuni Perusii ad multa, & maxime de

Hh

ad

ANNO

1392.

adjuvando, & de non offendendo unus alterum, & alter alterum, & quod dictum Comune Perusii multoens ipsum defendidit cum gentibus Armorum, & temper dictam provisionem sibi solvit usque quo ipse contra dictam Ligam, & contra dictos Contractus, & contra provisionem, & fidem suam venit, equitando, & equitari faciendo contra dictum Comune Perusii, etiam occupando Cepham Valcionem Comunis Perusii ad petitionem & instantiam dicti Comunis Florentie. Et quod ipse Ugucio non concius beneficiis, durante tempore dictæ Ligæ, & dictorum Contractuum quam pluries, & pluries ad petitionem dicti Comunis Florentie venit contra dictam Ligam, & contra contenta in dictis contractibus, & contra fidem suam, & contra provisiones suas etiam juratas. Quare petunt ipsum per Vos declarari perjurum & tamquam ingratum condemnari ad restituendum dicto Comuni Perusii dictas provisiones, quas sibi solvit, & ipsum per Vos condemnari ad dandum, & solvendum dicto Comuni Perusii penas contentas tam in dicta Liga, quam in dictis Contractibus, cum pluries contrafecerit tanquam homo non sanæ mentis.

Item quod post dictas Ligas, & postquam dictum Comune Florentie durante tempore dictarum Ligarum incepit offendere, invadere, vel perturbare dictum Comune Perusii, & dictum statum Civitatis Perusii contra pacta dictarum Ligarum, dictum Comune Perusii habuit recursum ad dictum Illustrem, & excelsum Dominum Dominum Comitem Virtutum rogando ipsum, ut adjuvaret dictum Comune Perusii contra dictum Comune Florentie, prout tenebatur, & debebat secundum pacta dictæ Ligæ, qui Dominus Comes Virtutum volens observare promissa per eum secundum quod tenebatur & debebat vigore dictæ Ligæ, adjuvavit dictum Comune Perusii.

Item dicunt, quod non obstante, quod omnia predicta fuerint, & sint vera, & verissima & manifesta in tantum, quod non indigent probatione, nichilominus in casu, in quo sit necesse probare predicta, vel aliquod predictorum offerunt se probatores infra terminum competentem. Non adstringentes se ad omnia predicta probandum, sed ad ea tantum, quæ sunt eis necessaria pro obtinendo contra predictos vel aliquem predictorum.

Item dicunt, & petunt, quod predicta, vel aliquod eorum non intelligatur venire in aliquo contra Capitula Pacis editæ inter Sanctissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Urbanum Budum Fel. Record. Papam Sextum ex parte, & dictum Comune Perusii ex altera, quoquo modo.

Item, quod omnes, & singuli capti, vel captivati quomodocunque in, & super Territorio Perusii vel ejus districtu, seu aliquorum Colligatores, vel Adharentium ipsorum Perusii occasione presentis guerre, & a tempore dictæ guerre citra, penes quoscunque sint, & detineantur, libere relaxari debeant & impune, etiam si redemptiones fecissent; quas tamen non solvissent.

Quare petunt dicti Sindici & Procuratores nomine dicti Comunis Perusii per Vos, & Vestram Sententiam, Arbitrium, seu Arbitramentum sententiarum, decerni & declarari omnia predicta fuisse, & esse vera, & predictos ad predicta obligatos fuisse & esse dicto Comuni Perusii. Ac etiam predictos, sive eorum Sindicos, & Procuratores condemnari Vestra Sententia, Arbitrio seu Arbitramento ad dandum, solvendum, restituendum, ac etiam faciendum dicto Comuni Perusii omnia supradicta, sive dictis Sindicis, & Procuratoribus nomine dicti Comunis Perusii, & in predictis, & quolibet predictorum procedi summarie, simpliciter, & de plano, & de equitate, & cum bona conscientia, & omni modo, via, jure, & forma quibus melius potest, cum damnis, & expensis factis, & fiendis usque ad sententiam. Reservando eis potestatem, & bailiam addendi, minuendi, mutandi, corrigendi de trahendi & de novo petendi usque ad sententiam.

Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, die octava Januarii in fero deposita &c. per Sindicos, & Procuratores Perusinos.

Item addendo supradictæ Petitioni dicti Sindici, & Procuratores Nominibus, quibus supra petunt, & dicunt, quod considerato, quod status Arcigelforum de Florentia voluerunt, & volunt totam Italiam alteri subjugare, ac etiam submittere, & quod

nunquam vel raro observaverunt quod promiserunt, & quod exitiis de Florentia indebite, & injulte fuerunt expulsi de dicta Civitate Florentie & eorum res, & bona dicto Comuni Florentie publicata. Quod dictum Comune Florentie teneatur, & debeat dictos eorum Exitios remittere, ipsosque in integrum restituere, ita quod libere possint in dictam Civitatem Florentie redire, & ipsorum bonis, & Civitate, & honore ipsius Civitatis uti, & frui, quemadmodum poterant ante dictam ipsorum expulsionem. Et quod Civitas illa, & ejus status reformetur bonis hominibus illius Civitatis, qui non sint de numero Archigelforum, ad hoc maxime ut ipse possit haberi, quod id, quod postea promittent, observabunt, & ad hoc ut per dictum Comune Florentie postea attendatur ad bonum totius Italie.

Item dicunt, quod statim postquam dictus Ugucius venit, sive fecit contra dictas Ligas, equitando, & equitari faciendo contra dictum Comune Perusii, & ejus statum, dictum Comune Perusii solemniter statuit, & decrevit, quod dictus Ugucius non possit abeverare, nec abeverari facere aliquem Equum in Lacu Perusino sub pena centum Florenorum pro quolibet Equo; & quod post predicta dictus Ugucio abeveravit, sive abeverari fecit in dicto Lacu Perusino Mille Equos, & ultra, propter quod dictus Ugucio obligatus fuit, & est dicto Comuni Perusii ad solvendum ipsi Comuni Perusii dictos centum florenos, pro quolibet dictorum Equorum, & sic per Vos declarari, & condemnari petunt &c.

Item dicunt, quod Dominus Ugucius spoljavit, & derobavit Abbatem, & Abbatiam Farineti districti Cortoni de bonis, & rebus valentibus ultra quantitatem decem millia Florenorum, & dictam Abbatiam cum omnibus suis bonis, rebus, & juribus detinuit, & detinet occupatam contra Voluntatem dicti Abbatis, & in ejus Injuriam, & grave damnum & prejudicium, propter quod dictus Ugucius tenetur, & obligatus est, & fuit ad restitutionem dictorum decem Millia ducatorum, & ad relaxandum libere dicto Abbati dictam Abbatiam cum omnibus suis bonis, & rebus, & Jurisdictionibus. Quare cum dictus Abbas fuerit, & sit de Adharentibus dicti Comunis Perusii, & ad ipsius petitionem se intromiserit in dictam Brigam contra dictum Ugucium, petunt nomine dicti Comunis Perusii per Vos sententiarum, decerni, & declarari predicta omnia, & singula fuisse, & esse vera, & dictum Ugucium Vestra Sententia condemnari ad solvendum, & faciendum omnia supradicta dicto Comuni Perusii, & dicto Abbati, sive dictis Sindicis nomine dicti Comunis.

Item dicunt, quod dictus Ugucius equitavit, & equitari fecit pluries contra Castrum Montonis, & Castrum Vernazani Comunis Perusii, propter quod dicta Castra Comunis Perusii damificavit ultra quantitatem duorum millium Florenorum. Unde obligatus est, & fuit ad solvendum dicto Comuni Perusii dictam quantitatem duorum millium Florenorum, ac etiam per predicta pluries incidit in penam conventam in Liga, quæ facta fuit Pisis in Millesimo Trecentesimo Octuagesimo nono de mense Ochobris. Et sic per Vos declarari petunt, & ipsum Ugucium Vestra Sententia condemnari ad solvendum dicto Comuni Perusii dictam quantitatem duorum millium Florenorum. & dictam penam contentam in dicta Liga totiens, quotiens contra ipsam Ligam fecit Die xv. Januarii deposita per dictos Sindicos, & Procuratores &c.

Petito Senensium,

In Dei Nominem Amen.

Infraascripte sunt Petitiones, quæ porrigantur coram Vobis Specabilibus, & Venerabilibus Dominis Dominis Commilitariis Pacis fiendæ inter Illustrem Principem, & excelsum Dominum Comitem Virtutum Mediolani Vicarii &c. suos Colligatos &c. ex Una parte, & Comune Florentie & suos Colligatos, ex alia, per legitimum Sindicum Communis Senarum videlicet Baptistam Mini de Piccolominibus de Senis.

In primis dicit Dominus Sindicus nomine dicti Comunis, quod cum hoc sit, quod Castrum Montis Pulciani cum omni suo districtu, & Territorio, Jurisdictione, hominibus, & personis, praheminencia,

ANNO

1392.

tia, & custodia mero mixto Imperio cum omnibus suis Juribus, & pertinentiis, pertinerit, & spectaverit, & etiam pertineat, & spectet ad Commune Senarum, & cum hoc fit, quod Commune Florentie indebit, & injuste dictum Commune Senarum existens fuerit in possessione pacifica per se, vel Officiales suos dicti Castri, districtus, Jurisdictionis, Præheminentia, Custodia, Jurium, & pertinentiarum dicti Castri expoliaverit de dicta possessione, seu quasi, & occupaverit dictum Castrum tam contra pacta Pacis inita inter dictum Commune Florentie ex una parte, & Commune Senarum ex alia in Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo, quam etiam contra pacta Ligæ inita, in Civitate Pifarum in Anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo nono inter dictum Dominum, & Communia Tuscia, & alios, de qua Liga constat publico Instrumento: Idcirco petit a Vobis Dominis Arbitris, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnentis dictos Sindicos nomine Communitatis Florentie, & per eos ipsam Communitatem ad restituendum, & reintegrandum dictæ Communitatis Senarum, seu Interveniuntibus præ ea nomine ipsius Communitatis, possessionem, & quasi dictorum Castri, Loci, & Territorii, pertinentiarum, Jurium, & Jurisdictionum dictorum Castri, Loci, & Territorii. Et quod post restitutionem de cætero finat dictum Commune Senarum tenere, & possidere dictum Castrum cum suis Territoriis, & districtu, & cum suis Jurisdictionibus, & pertinentiis, personis, & rebus quibuscunque pacifice, & quiete. Et quod de cætero dictum Commune Florentie ullo modo de dicto Castrum, hominibus, & personis rebus, Territorio, & districtu, Jurisdictione, guardia, præheminentia, & Jure dicti Castri se intromittere non debeat, aut se non possit intromittere seu quoquo modo impedire in perpetuum, & quod dictum Commune Florentie restituet Communi Senarum legitime omne Jus quacunque de causa appareret dictum Commune Florentie quivisille in dicto Castrum, Territorio, & districtu, & seu in Jurisdictione præheminentia, & ejus guardia, & seu hominibus, & rebus dicti Castri sub quocunque titulo, vel colore appareret, seu diceretur dictum Commune Florentie quæsitum ad effectus prædictos, ut tenetur ex forma Instrumentorum inde redactorum, & prout in dictis Instrumentis continetur a Vobis Dominis Arbitris, quatenus per Vestra Arbitramenta condemnentis prædictos Sindicos nomine Communitatis Florentie, & per eos ipsam Communitatem ad restituendum, & reintegrandum dictæ Communitatis Senarum, seu Interveniuntibus præ ea nomine ipsius Communitatis Possessionem, & quasi dicti Castri, Loci, & Territorii, pertinentiarum, Jurium, & Jurisdictionum dictorum Castri, Loci, & Territorii.

Item dicit dictus Syndicus, quod cum in Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo inita fuit certa Pax inter dictum Commune Florentie, & Commune Senarum, in qua per legitimum Syndicum dictum Commune Florentie promissit legitime dicto Communi Senarum se non impedire, nec intromittere, nec aliquod Jus querere in aliquibus Terris, in quibus dictum Commune Senarum tempore dictæ Pacis initæ habet, vel haberet in futurum aliquod Jus, in qua etiam dictum Commune Florentie refusavit in Contractu dictæ Pacis omne Jus, quod etiam dictum Commune Florentie tunc temporis habebat, vel in futurum haberet, vel habere posset in Castrum Podii Bonacii, & Castrum Sareggie, & in ipsorum territoriiis, rebus, & personis undecunque quæsitum. Et cum dictum Commune Senarum tunc temporis prætenderit, & nunc prætendat Jus in quolibet dictorum, & dictum Commune Florentie contra pacta dictæ Pacis occupaverit, & occupata teneat dicta Castra, & ejus Territoria, & Jura dicti Commune Senarum. Et ob hoc dictum Commune Florentie incidit in penam dicti contractus Mille Marcharum auri dicto Communi Senarum applicandam. Ideo petit dictus Syndicus pro observantia dictæ Pacis, & præ conservatione Jurium, & præ interesse dicti Commune Senarum, quod dictum Commune Florentie restituat dicto Communi Senarum dicta duo Castra, & ipsorum Jurisdictiones, Territoria, res, & personas cum redditibus inde præceptis, & omni causa. Et insuper petit dic-

tam penam Mille Marcharum Auri dicto Communi Senarum dari, & solvi per dictum Commune Florentie. Et quod de cætero de dictis Castris, Territoriis, & Jurisdictionibus, rebus, & personis se ullo modo non intromittat. Ad quod faciendum exitit obligatum secundum formam dictæ Pacis, & ut ad prædicta condemnentis dictos Sindicos Commune Florentie, & per eos dictam Communitatem Florentie.

Item petit dictus Syndicus, quod dictum Commune Florentie libere debeat Communi Senarum renuntiare, ac refutare omne Jus Recommendatiæ, seu summisionis, præheminentia, homagii, seu census, seu Custodia, Jurisdictionis, & Imperii, & generaliter cujuscunque nominis, vel coloris, seu cause diceretur per dictum Commune Florentie quæsitum fuisse, appareret habere, vel diceretur habere in Civitate Cortonii, ejus Territorio, & districtu, seu Dominio, seu hominibus, & personis dictæ Civitatis, quacunque de causa quæsitum, & quod de dicta Civitate Cortonii, ejus Territorio, & districtu, Dominio, personis, & rebus dictæ Civitatis aliquo modo de cætero se non intromittat, seu quoquo modo impediat. Et quod promittat dicto Communi Senarum legitime dicto Jure in perpetuum non uti, sed intelligatur, & sit omnino casum, & nullius efficacitæ, cum dicta Civitas Cortonii, & ejus districtus, & Territorium, Dominium, res, & persone pertinerint, & pertineant ad dictum Commune Senarum, & in dicta Civitate, & ejus districtu, & in Dominio, & Juribus, & præheminentiis ejusdem Civitatis dictum Commune Senarum prætenderit, & prætendat Jus, & vigore dictæ pacis initæ inter dicta Communia Florentie, & Senarum, Commune Florentie non poterit querere in dicta Civitate, & ejus districtu, Dominio, rebus, & personis dictæ Civitatis aliquod Jus Majoritatis, vel præheminentia sub titulo recommendatiæ, fœderationis, vel quacunque alia causa, seu quocunque alio colore quæsitum. Et quod dictum Commune Florentie contra pacta dictæ Pacis de dicta Civitate, seu ejus Dominio, districtu, & personis se intromittit, & præheminentiam usurpavit, petit etiam dictus Syndicus dari dicto Communi Senarum penam Mille Marcharum auri, & nihilominus petit observantiam dictæ Pacis in prædictis, ac etiam petit dicto nomine, ut ad prædicta omnia, & singula condemnentis dictos Sindicos Commune Florentie, & etiam ad observantiam dictæ Pacis, & contentorum in ea.

Item dicit dictus Syndicus, quod Commune Senarum tenebat, & possidebat iuste Castrum Montis S. Savini, Castrum Palazoli, Castrum St. Pancratii, & Castrum Gorgouze, & quod dictum Commune Florentie, non obstante, quod in dictis Castris nullum Jus prætenderet de jure, compulsi, & per vim contrinxit dictum Commune Senarum, & Regimen dictæ Civitatis ad dandum sibi dicta Castra, quæ spectabant, & adhuc spectant ad dictum Commune Senarum legitimis de causis: Idcirco petit dictus Syndicus, quod Commune Florentie restituat dicta Castra dicto Communi Senarum cum fructibus perceptis, & omni causa, cum hoc fit, quod dictum Commune Florentie, extorserit dicta Castra a dicto Communi Senarum per vim, & oppressiones illatas a socialibus, & gentibus Armorum transmissis per Commune Florentie usque ad Portas Civitatis Senarum, propter quod dicta Civitas fuit in periculo desolationis ejusdem, nisi dicta Castra dedisset dicto Communi Florentie, & ad prædicta restituendum, & implendum condemnentis dictos Sindicos Commune Florentie, & per eos dictam Communitatem versus Communitatem Senarum, Interveniuntibus præ ea, & etiam ad penam comprehensam in dicta pace, quia ex prædictis contra ipsam Pacem venerunt.

Item dicit dictus Syndicus, quod dictum Commune Florentie contra pacta dictæ Pacis initæ ordinavit plures Conjuraciones, & tractatus ad subversionem præsentis status Civitatis Senarum, & plures societates, seu gentes Sociales transmisit in magno numero diversis vicibus, & temporibus ad invadendum, & dissipandum Edificia ruralia, ipsaque comburendo, & ad destruendum fruges Territorii dictæ Civitatis, & ad captivandum Cives, & Comitatos dictæ Civitatis, & ad prædandum Animalia eorundem, faciendo etiam prædicta contra

ANNO 1329. tra pacta Ligarum initarum inter dicta Communia, & alia Tulcie, propter quod dicta Civitas Senarum fuit damnificata, & est in quatuor centum millibus Floren., quam quantitatem Florenorum, & etiam penas appositas in pace, & Liga predicta, petit dari per dictum Commune Florentie dicto Communi Senarum, & condemnari ut supra.

Item dicit dictus Syndicus, quod durante Pace supranominata, & Liga inita in Civitate Pisarum, de qua supra fit mentio, contra Pacta dicta Pacis, & Liga, dictum Commune Florentie indebita, & injuste movit, & prorupit conventa Communi Senarum eo maxime, quia pendentibus dictis Ligis, & pace, dictum Commune Florentie invasit, & occupavit dicto Communi Senarum Castrum Mortis Palciani, & ejus districtum, expoliando dictum Commune Senarum de possessione dicti Castri expellendo Potestatem dicti Communis Senarum tunc pro dicto Communi Senarum in dicto Castro ad iustitiam ministrandam presidentem, mittendo in dictum Castrum gentes Armigeras dicti Communis Florentie. Et insuper invaserunt Civitatem Clusianam spectantem ad quandam Cionem Sandrinum Civem Civitatis Senensis, & ipsam subiacerunt prae, & insuper conduxerunt Comitem Bertoldum de Sonana cum pactis, quod deberet interre guerram Communi Senarum, & ejus districtualibus & etiam Comitem Rainerium de Iberia, & Padum ejus filium, & Albertum, & Franciscum de Francensis de Staggia cum certa Comitatu ad guerrandum Territorium Civitatis Senarum, & ad capiendum Stratas, ne Mercantia, & Vectus conducti possent ad Civitatem Senarum; Et sic pendentibus dictis Pace, & Liga, dictum Commune Florentie cum gentibus existentibus in Monte Pulciano dicto Communi Florentie, & pro dicto Communi Florentie, supradicti nominati in praesenti Capitulo omnia initiaverunt, & ruperunt guerram dicto Communi Senarum, invadendo Castra, comburendo Edificia dicta Civitatis, & ejus Communitatis, faciendo ipsos redimi, praedando cuncta Animalia Civium, & Comitatorum dictae Civitatis, dissipando recolectum fructuum, propter quam guerram sic iniciatam, & postea per Commune Florentie continue illatam, dictum Commune Senarum, computando damnum Civium, Subditorum, & Recomendatum suorum exiit, & est damnificatum in duobus Millionibus Florenorum. Quia duo Miliona Florenorum dictus Syndicus petit per dictum Commune Florentie resciri dicto Communi Senarum, & ad predicta condemnari ut supra.

Item dicit dictus Syndicus, quod Commune Florentie in supra dicta pace inita inter Commune Florentie, & Commune Senarum, de qua supra fit mentio, promisit Communi Senarum non recipere ad Civilitatem, Societatem, submissione, & seu recommendatam, & seu ex alia causa, alio colore quovis alique de Dominis, seu Comitibus Comitatus Aldobrandeschi, nec sua Loca, Terras, & Jurisdictiones, & quod non obstante dicta promissione, dictum Commune Florentie, pendente dicta Liga inter Illustrum Principem, & Excelsum Dominum Dominum Comitem Virtutum, & suos Colligatos ex una parte, & Commune Florentie, & suos Colligatos, ex altera in Civitate Pisarum, recepit ad Civilitatem Comitem Bertoldum Dominum dictae Communitatis, & insuper recepit Terras, & Loca dictae Communitatis, & sub titulo recommendatam, seu alio titulo, & eidem Comiti Bertoldo dictum Commune Florentie dedit gentes Armigeras, cum quibus dictus Comes guerravit Maritimum, & alia Territoria Communis Senarum; quod dictum Commune Senarum fuit damnificatum in quatuor centum Millibus Florenorum. Idcirco petit dictus Syndicus ex eo quia dictum Commune Florentie fecit supradicta contra pacta supradictae Pacis, & supradictae Lige, quod dictum Commune Florentie det, & solvat dicto Communi Senarum dictam quantitatem quatuor centum Millium Florenorum, & insuper penam contentam in Contractu dictae Pacis, & supradictae Lige, & condemnari ut supra.

Item dicit dictus Syndicus, quod Commune Florentie contra pacta dictae Pacis, & Lige ordinavit cum certis Civibus Civitatis Senarum ad subversionem status Civitatis Senarum Conjuraciones, & tractatum, ob quam causam cum ipsorum pecuniis corruptoris, & stipendiis mediante dictis certis

Civibus Senarum Proditoribus ipsorum Patrie, dictum Commune Florentie reduxit ad manus suas infra scripta Castra, & Loca pertinentia, & spectantia ad Commune Senarum, jussu de causis qua possidebantur per Cives certos Civitatis Senarum, & qua erant de Territorio Civitatis praedictae.

Senarum videlicet. Castrum Cavorani Quercotti
Castrum Tari Vagliaghi
Castrum Rani Scorgiani
Castrum Rigodi Lamole
Castrum St. Giulie — Certa
alia Castra, & Loca, seu
Palatia, & Fortilitate.

Idcirco petit dictus Syndicus restitutionem dictorum Castrorum, & locorum fieri, & penam contentam in dictis Pace, & Liga per Commune Florentie dari dicto Communi Senarum, & condemnari, ut supra.

Item dicit dictus Syndicus, quod pendente dicta Pace, Martinus Cione oriundus de Sancto Gerimano male conditionis occupavit Rocham Silani pertinentem ad domum de Petronibus Civibus Senensibus de Jurisdictione Communi Senarum, & quod dictum Commune Florentie contra pacta dictae Pacis, & Lige vigentes inter dicta Communia dedit certam quantitatem pecuniae dicto Martino Ciono, propter quod dictus Martinus Cione consignavit dictam Rocham dicto Communi Florentie, & ipsam Rocham dictum Commune Florentie tenet occupatam propter quod dictus Syndicus petit restitutionem dictae Rochae, & partem ipsius heri per Commune Florentie dicto Communi Senarum, & insuper penam contentam in dicta pace dari dicto Communi Senarum pro conservatione Jurium, & interesse dicti Communis Senarum, & suorum Civium predictorum. Et condemnari ut supra.

Item dicit dictus Syndicus, quod Nobiles de Petra Mala cum eorum personis, hominibus, & rebus, & Territoriis, & maxime cum centum xxx. computatis Terris, Castris, Locis, & Villis cum ipsorum Jurisdictione, & pertinentiis submiserunt, & recommendaverunt se Communi Senarum, & quod Commune Florentie contra pacta dictae Pacis movit guerram contra dictos Nobiles de Petra mala, & ipsorum Terras, & loca, qui devenerant Cives Civitatis Senarum, in quibus Commune Senarum pretendebat Jus iustus de causis, & titulis, & ipsos Nobiles de Petra Mala, & ipsas Terras, & loca occupaverunt, destruxerunt, & ad manus ipsorum reducerunt. Idcirco dictus Syndicus petit pro interesse, & conservatione Juris Communis Senarum restitutionem dictarum Terrarum, & Locorum, damnorum, & interesse, & penas in quas dictum Commune Florentie incurrit, eo quia egit contra pacta Pacis praedictae, & ad praedicta condemnari, ut supra.

Item petit dictus Syndicus, quod Commune Florentie debeat delere de Banno, & Condemnationibus quibuscunque Cives, Comitativos, subditos, districtuales, Complices, & sequaces dicti Communis Senarum, qui positi fuissent in Banno, vel condemnationibus, quacunque de causa per dictum Commune Florentie de dicta Civitate, & ejus Territorio, a tempore inita Liga in Civitate Pisarum factae ultimo loco de qua supra fit mentio, & ut per Vestra Arbitramenta eos restitui in integrum, & ad eorum pristinum gradum, & statum in quibus erant ante dictam Ligam.

Item dicit dictus Syndicus, quod multi Cives Civitatis Senarum, & Comitativi habent multa bona mobilia, & immobilia in Civitate Florentie, & ejus Comitatu, & districtu. Et cum injustum sit, quod Commune Florentie gravet ipsos ad solvendum, datia, praestantias, & munera realia, & personalia occasione guerrae vigentes inter dictum Commune, & Commune Senarum, maxime cum sine culpa Communis Senarum dictum Commune Florentie rupit guerram dictae Communitati Senarum. Idcirco petit dictus Syndicus quod predicti Cives Senarum dicta bona habentes in dicto Comitatu, & districtu Florentie a die inceptae guerrae usque ad conclusionem Pacis non graventur realiter, vel personaliter ad prestandum in dicto Communi Florentie dictas gravedines, & munera, & si qua praestiterint dicto Communi Florentie, petit resciri per dictum Commune Florentie hujusmodi Civibus

ANNO 1392.

ANNO 1392. bus Senensibus, & quod dictis Civibus restituantur omnia, & singula eorum Fortaltia, Possessiones, & bona, quas, & quæ eisdem occupata fuissent per ipsum Commune Florentiæ dicta de causa libere, & expedite.

Societates, quas Commune Florentiæ misit in Territorium Senarum contra pacta Ligarum vigentium inter dicta Communia, de quibus supra fit mentio sunt infra scriptæ.

In primis Societas appellata la Compagnia del Capello.

Item Societas Comitibus Lucii, & Domini Frederici de Briscia.

Item Societas Domini Anechini.

Item Societas Domini Johannis Agudi multis, & multis, & iteratis vicibus.

Item Societas Domini Johannis Velcet, & Domini Averardi, & Domini Tadei de Papolis.

Item Societas Domini Johannis Agudi, & Comitibus Coradi.

Item Societas Rizardi Ramozæ Anglici.

Item quam plures Societates, & gentes Armorum, quæ ad petitionem Florentinorum venerunt super dicto Territorio Senarum, devastando &c.

Item cum Bortoccius de Cachiano Civis Senarum iusto Belli titulo, perillustri Princeps, & Excellens Dominus Dominus Comes Virtutum &c. & Commune Senarum suscepit post jam fractam Ligam prælibatis modis firmatam, & factam, in Civitate Piarum sibi quæfiverit Castra Cachiani, Montis Castellii, & Fortilitium, quod dicitur Stella, ac Jurisdictionem eorum, quæ primo ad se, aut quosdam suos Cives singulares dicebat Commune Florentiæ pertinere, dicit, & petit dictus Syndicus per Vos Magnificos Dominos Arbitros dicta Castra, & Fortilitia declarari, & sententari, ut remaneant, & remanere debeant sub custodia, Jurisdictione, & Dominio dicti Bortoccii cum omnibus pertinentiis suis, maxime considerato quod de consensu, & voluntate dicti Excellsi Domini, & Communitatis Senarum, qui ad defensionem sui contra Commune Florentiæ dictum bellum suscepit, prædicta omnia fecit.

Item cum Antonius de Ubertinis cum Castro suo quod dicitur Sogna, sit, & fuerit Adhærens dicti Excellsi Domini Communis Senarum in dicta guerra, petit dictus Syndicus, ut in pace fienda sit, & includatur, & in omnibus perinde habeatur, ac si ipse Principalis in hanc pacem veniret.

Item petit dictus Syndicus, quod idem sit, & disponatur de omnibus, & singulis aliis Adhærentibus, sequacibus, & Benevolis, ac Colligatis Communis Senarum, de quibus, & secundum quod coram Vobis Dominis Arbitratoribus in prosecutione Compromissii, & tractatus Pacis ostendebitur, seu declarabitur.

Item petit dictus Syndicus Communis Senarum, & ad utilitatem omnium, & singulorum supradictorum, singula singulis referendo a Vobis Dominis Arbitratoribus, quatenus omnino omni ordine iudiciario, sola veritate inspecta per Vestra Arbitramenta condemnent prædictos Syndicos Communis Florentiæ, & per eos ipsam Communitatem, & Populum ad omnia, & singula supra scripta restituenda, facienda, adimplenda, & exequenda, singula singulis referendo.

Protheitans dictus Syndicus nomine antedicto, quod se non astringit ad aliquam probationem superfluum, Reservans sibi dicto nomine potestatem prædicta corrigendi, & emendandi, mutandi, addendi, & minuendi, & alia petendi, quatenus ei dicto nomine de jure, & æquitate competit.

Item quod omnes, & singuli Capti, vel captivi quomodocunque de scenis, vel de Territorio, seu districtu Senarum occasione præsentis guerra, & a tempore dictæ guerra citra penas quascunque, ubicunque sint, vel destinate, libere relaxari debeant, & impune etiam si redemptiones fecissent, quas tamen non solvissent.

Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo die Octava Januarii in fero deposita &c. per dictum Syndicum, & Procuratorem Senarum &c.

Summarium Petitionis, seu Capitulum Magnifici Domini Domini Mantuæ &c.

Primo cum præfatus Dominus esset in pace, & in Liga, vel Ligis tam cum Communitatibus Flo-

rentiæ, & Bononiæ, quam cum Domino Francico Juniori de Carraria specialiter virtute Ligæ factæ in Papis, & alterius generalis Ligæ factæ in Papis, de quibus Ligis publicis constat documentis, pronuncietur præfatum Dominum Mantuæ fore, & esse dimitendum uti, frui bona tranquillitate, & pace, & in ea permanere in qua dictus Dominus Mantuæ erat ante tempus initiatæ guerra, & præ omni, & toto eo, quod ipse Dominus Dominus Mantuæ tenet, & possidet.

Item quod pronuncietur in totum servasse Ligas prædictas, & omnia contenta in prædictis Ligis.

Item se abstinuisset, & abstentum fuisse ab omnibus, & singulis Injuriis, damnis, & offensis, a quibus debuit abstinere, vel abstinere.

E converso prædicta Communia, & dictus Dominus Franciscus Junior de Carraria sibi condemnentur, & unusquisque ipsorum ad dandum, & restituendum eidem Domino Mantuæ omnia, & singula, per ipsos, & ipsorum, & ejuslibet eorum gentes ablata, & quocunque modo accepta, vel derobata, seu devastata eidem Domino Mantuæ, seu in ejus Territorio.

Item præ damnis passis, & interesse, condemnentur prædicta Communia, & dictus Dominus Franciscus Junior de Carraria, & unusquisque ipsorum ad dandum, & solvendum eidem Domino Mantuæ Florenis centum quinquaginta Milia pro quolibet.

Item condemnentur prædicta Communia, & dictus Dominus Franciscus Junior de Carraria ad dandum, & solvendum eidem Domino Mantuæ omnes, & singulas penas commissas, & quas incurrerunt tam prædictis Ligis fractis per ipsa Communia, & Dominum Franciscum antedictum, quam præ pace rupta per eos, & ipsorum quemlibet totiens quotiens contractum exitit per eos.

Item quod pronuncietur prædicta Communia, & Dominum Franciscum de Carraria antedictum fregisse dictas Ligas & Pacem, & incurrisse penas in dictis Ligis contentas, & de cetero abstinere a quibuscunque Injuriis, damnis, & offensis super omni eo, & toto, quod ipse Dominus Mantuæ tenet, & possidet.

Item de Captivis provideatur.

Super quibus omnibus admittatur, quia dictus Dominus Mantuæ summa cum æquitate petit, quia sine facto suo a prædictis fuit enormiter damnificatus.

Allegationes præ Magnifico, & Excellsi Domino Mantuæ, &c.

Quia Vos Domini Arbitri nullatenus videmini adhuc attendisse, seu respectum habuisse ad petitiones, seu Capitula Magnifici, & Excellsi Domini Domini Mantuæ prout Juri, & æquitati convenientia. Idcirco cum adhuc vigore prorogationis in Vos factæ, Vobis competat facultas attendendi, & considerandi prædicta, pro parte ejusdem Domini Domini Mantuæ a Vobis Dominis Arbitris antedictis requiritur perpenus, & omni instantia, quatenus saltem inter cætera præ parte ipsius Domini petita, pronuncietis, & declaratis præfatum Dominum Dominum Mantuæ in omnibus, & per omnia servasse, & attendisse Ligam seu Ligas, quas præfatus Dominus habebat cum Communi Florentiæ, & aliis secum in Liga. Et in adversam Partem vultis condemnare, vel absolvere, eo quia dictas Ligas fregissent, hoc relinquatur Vestre dispositioni, quæ habeat absolvere, vel condemnare, prout sibi justum, & conveniens videbitur.

Nec potest quicquam cum veritate dicere, quod præfatus Dominus Mantuæ per se, vel alium fecerit quicquid, per quod venerit contra Ligam, seu Ligas prædictas, nam adjuvando Patrem suum carissimum Dominum Comitem Virtutum tam ratione filiationis, quam Colligationis, non demeruit in quoquam sed potius meruit, adjuvando præfatum Dominum Comitem tam ratione filiationis, quam Colligationis, quam dictus Dominus Mantuæ secum habet, & vigore Capitulum contentorum in Liga facta in Papis, quæ expresse continetur, quod unus Colligatus alium juvare tenetur ad manutenuendum, & defendendum alios in Liga positos puta Perusinos, & Senenses contra alios, qui ipsos indebite opprimere, & offendere vellent, quemadmodum volebant, & faciebant Florentini cum tota Li-

ANNO ga sua. Aliis autem rationibus, modis, & causis
1392. poterunt præmissa declarari, si Vestræ dominationi
videbitur tam oretenus, quam in scriptis, paucis nunc
utendo brevitate amore.

*Procura Domini Comitiss in personam Domini Gulielmi
de Bevilacqua.*

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate E-
jusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo primo
Indictione sexagesima quarta, die Lune trigesimo
Mensis Octobris hora Nona, in Castro Bebizioi Dio-
ces. Papiæ videlicet in quadam sala sita in dicto Cas-
tro respondente versus Zardinum Leopordorum Illus-
tris Princeps, ac Magnus, & Excelsus Dominus
Dominus Johannes Galeaz Vicecomes Comes Virtu-
tum Mediolani etc. Imperialis Vicarius generalis
sponte, deliberate & certa scientia, omnibus melioribus
via, jure, modo, & forma, quibus melius, validus
& solemniter potuit, & potest, ac etiam cum inter-
ventu omnium solemnitate tam juris quam facti in
salibus, & infrascriptis opportunarum citra, revoca-
tionem aliorum Procuratorum suorum, fecit, consti-
tuit, ordinavit, ac facit, constituit, & ordinat Egre-
gium, ac spectabilem Militem Dominum Gulielmum de
Bevilacqua filium quondam Recondem Memoræ Mag-
nifici Militis Domini Francisci Consiliarium præfati
Domini Johannis Galeaz dilectum, absentem tamquam
præsentem, ejus Nuntium, Militem, & Procurato-
rem, & quicquid de jure, melius dici, & esse po-
test. Specialiter nomine præfati Domini Constituen-
tis, ejusque filiorum, & heredum, ac nomine, &
vice omnium, & singulorum prælibati Domini . .
Adherentium . . . Complicium . . . Vallitorum . .
Sequacium . . . & Recommendorum, & Benevolo-
rum præsentium, & futurorum, & cujuscunque
ad faciendum, & contrahendum Compromissum cum
Magnificis Communitatibus, & Populis Civitatum
Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco Junio-
ri de Carraria earumque, & ejus eorum, & cujuscunque
ipsarum, & ipsorum nomine, ac nomine omnium
& singulorum eorum, & cujuscunque eorum, & eorum
Colligatorum, & Confederatorum, & suorum, &
dictorum Colligatorum, & Confederatorum, &
cujuscunque Adherentium Complicium Vallitorum, Se-
quacium, & Recommendorum, & Auxiliatorum
earum, & ipsarum, & cujuscunque earum, & cum
quolibet ex dictis Adherentibus, Sequacibus & Be-
nevolis & cum quolibet, qui se immiscuerit in guerra
prædicta, vel in rebus maxime spoliatis, seu occupa-
tis durante præfati guerra, & cum Procuratoribus, &
Sindicis ipsarum Communitatum, & Populorum, &
Domini Francisci prædicti, & cujuscunque earum, &
prædictarum, & cujuscunque prædictorum de jure, &
de facto, & de amicabili Compositione, prout vi-
debitur discretioni præfati ejus Procuratoris. In Re-
verendissimum in Christo Patrem, & Dominum Do-
minum Ricardum de Carazolis Magistrum Genera-
lem Hierosolimitanum, & Sacro Sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ Legatum, & in Magnificum Dominum Domi-
num Antoniorum Adurum divina Gratia Ducem
Januz, & in Magnificam Communitatem Civitatis
Januz tamquam Arbitros, Arbitratores, & Amica-
biles Compositores, & Amicos Communes eligendos
per dictum Procuratorem nomine, & nominibus,
quibus, & quo supra, nomine, & occasione guerræ,
& discordiarum, dissensionum, & differentiarum,
quæ vigent, & quæ vigere possent quovis modo inter
præfatum Illustrum, & Magnificum Principem Do-
minum Johannem Galeaz, ejusque Adhærentes, Com-
plices, Vallitores, & Sequaces, & Recommendatos,
& quemlibet ipsorum ex una parte, seu pluribus
partibus, & Magnificis Communitates, & Populos
Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Domi-
num Franciscum prædictum, & quamlibet ipsarum,
& ipsorum Adhærentes, Complices, Vallitores, se-
quaces, & Recommendatos Benevolosque ipsarum,
& cujuscunque ipsarum, & quemlibet, qui se immiscue-
rit ut supra ex alia, seu pro aliis Partibus. Ac etiam
ad dandum, & concedendum Bailiam, & potestatem
eisdem Arbitris, & Arbitratoribus, & Amicabilibus
Compositoribus possendi pronunciare, & jubere, &
declarare Pacem puram veram, & irrevocabilem
cunctis temporibus duraturam inter dictas Partes, &
quamlibet ipsarum, & quemlibet ex dictis Partibus,
conjunctum, & divisum de, & super prædictis guer-
ra, dissensionibus, discordiis, ut supra, & etiam
occasione prædictorum, & dependentium a prædictis.

Ac etiam ad dandum & concedendum ipsis Arbitra-
toribus potestatem, & bailiam pronuntiandi, arbit-
randi, arbitramentandi, & amicabiliter componen-
di, & declarandi super prædictis, & quolibet, ac
qualibet prædictorum, & prædictarum, ac dependen-
tibus a prædictis de jure, & de facto, & de amicabili
compositione & omnibus quibuscunque solemnitati-
bus, & quocunque ordine, & modo procedendi
etiam partibus prædictis, & aliqua ipsarum absentibus
& non citatis. Deditque, & dat idem Illustris Con-
stituentis eidem Domino Gulielmo Procuratori ut supra
potestatem, & bailiam faciendi prædictum Compromis-
sum in prædictos Arbitros cum illis potestatis, &
Bailiis, modis, formis, conventionibus & pactis,
penis, terminis, & termino Compromissis, obligati-
onibus, prorogationibus, & potestate prorogandi, jura-
mento de non contraveniendo Arbitramentis, quæ
pronuntiabuntur per ipsos Arbitratores, solemnitati-
bus, Clausulis, & Renuntiationibus, quæ videbun-
tur discretioni præfati ejus Procuratoris, & cum om-
nibus, & singulis, quæ ad effectum, & valorem præ-
dictorum, & eorumque arbitramentabuntur, & ut
nullo modo annullari, infringi possint, nec potest redu-
ci ad arbitrium boni Viri opportuna, utilia five ne-
cessaria. Ac etiam ad faciendum, concludendum, &
firmandum Pacem, & Injuriarum & quarumlibet of-
fensionum remissionem cum dictis Magnificis Commu-
nitatibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco
prædicto, & eorum, & cujuscunque eorum Sindicis,
vel Procuratoribus nomine ipsorum Communioni, &
Domini Francisci prædicti & vice, & nomine om-
nium, & singulorum eorum, & cujuscunque eorum
Colligatorum, & seu Confederatorum, & suorum,
& dictorum Confederatorum, & Colligatorum, &
cujuscunque ipsorum Subditorum, Adherentium,
Complicium, Auxiliatorum, Recommendorum vel
sequacium quolibet & quocunque dictorum nomi-
num. Et ad obligandum pro omnibus, & singulis,
observandis dictum Illustrum, & Excelsum Dominum
Dominum Johannem Galeaz, & ejus bona præsentia,
& futura. Et de præmissis unum, & plura Instru-
menta cuicunque Notario fieri roganda. Dans, &
concedens præfatus Dominus Mediolani Constituentis
præfato ejus Procuratori in præmissis, & circa præ-
missa, & in dependentibus, emergentibus, & con-
nexis ab eis plenum, liberum, & generale Mandatum
cum plena, libera, & generali administratione, ac
etiam speciale, & specificum etiam si talia forent,
quæ Mandatum exigenter speciale. Ac etiam com-
mittens eidem Procuratori suo in præmissis totaliter
vices suas. Promittens præfatus Illustris Princeps
Dominus Johannes Galeaz Constituentis mihi Notario
infrascripto tamquam, publica persona solemniter
recipienti, & stipulanti nomine, & vice præfatum
Communitatum, & Populorum & suorum, & om-
nium, & singulorum personarum, quarum aliquæ
interest, intererit, vel interesse poterit quomodolibet
in futurum, quod totum quicquid factum, & ges-
tum fuerit per infrascriptum ejus Procuratorem in
præmissis & circa præmissa, & in dependentibus e-
mergentibus & connexis ab eis, totum cunctis tem-
poribus ratum, gratum, & firmum habebit, & te-
nebit sub obligatione omnium bonorum præfati Do-
mini Domini Johannis Galeaz. Et inde præfatis Il-
lustris, ac Magnificis & Excelsis Dominis Dominus
Johannes Galeaz Constituentis mandavit mihi Notario
infrascripto, ut de præmissis unum, & plura ejusdem
tenoris publica si fuerit opportunum conficiam In-
strumenta. Præfatis Magnificis Viris Dominis
Nicolao de Spinellis Comite Yohia, Antonio de
Porriss Comite Potentie, & Nicolao de Palavicinis
Militibus Consiliariis prælibati Domini Constituentis,
& prudente Viro Domino Pasquino de Capellis Se-
cretario prælibati Domini Constituentis inde testibus
notis ad præmissa vocatis, specialiter, & rogatis
&c.

Prima Sententia Arbitralis.

In Nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Patris,
& Filii, & Spiritus Sancti, ac Beatæ & Gloriosæ semper
Virginis Mariæ Mariæ, & totius Curie Eglesit
Amen. Et ad honorem & exaltationem & augmen-
tum status Sanctissimi, & Beatissimi in Christo Patris
& Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ
noni, ac etiam omnium, & singulorum Partium su-
prascriptarum, & cujuscunque ex dictis Partibus, & ad
tranquillum statum, & pacificum earundem. Amen.

Hu.

ANNO
1392.

Humana quippe Natura in suæ pulcritudinis exordio confutata divina influente Providentia de Agro Dominico ferto, Pacis floribus intexto Pacem fovit, & humani generis concordiam in tranquillitatis gremio sollicito ministerio enutrivit. Unde Pacis Auctorem ex equo conspicies status amoris fines grandi studio communivit; sed viperæ aultus circumvalata machinationibus & venenatissimis infidiis expugnata crescente malitia propriis terminis effugatur; quo fit ut fragilitas nostra diaboli eis tam diu potatis erroribus ebria, & peccatorum tenebris involuta etiam a Cale directo delrans, odia proximi sui præterlerit Caritati, hinc inexorabilis discordia, hinc commenta Malitiæ, hinc Bellorum fremitus inolevit. Belli deinde sævitia, hominum truculenta strages, effusi cruoris Rivuli & alia aborenda omnia in glomerosa multitudine sunt, Heu proci dolor, subsecuta. Verum Vehemens Creator Noster Pacis fomes, & Fons humilitatis in ipso suæ Nativitatis Ortu Pacem ex integro suscitavit, quando juxta Vaticinium Isayæ consilavit gladios suos in Vomeres, & Lanceas suas in Falces, hanc enim eandem Pacem in suæ Mortis Elogio hæreditariam nobis constituit portionem; & licet nonnunquam Sathana circumfrepente oriantur Guerra, & Bella, quæ etiam ipsa divina Justitia permittit aliquando contra obstatissimum delictorum, non ut vindictam sibi vindicare, sed ut quos amat, corrigat, & castiget, & ut pravos hominum Mores atque corruptos Bellorum flagellis emendet; Nihilominus tamen, Spiritus sui splendore plerumque mentibus hominum illustratis inter micantes cominus gladios, & rivos sanguinis profusientes junguntur sepe hostiles dextere, & Belli rabiei Pax repentina commutat. Hinc est, quod cum retroactis temporibus Adversario fabricante salutis humana, & fallacia obreptatorum Lingua nistro citroque rextente inexorabilis guerra vigeret inter Partes infrafrictas, quarum iras compellere, furores mulcere, & belli rabiem extinguere cupientes, Nos Ricardus Garazolus de Neapoli Dei Gratiæ Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolomitani generalis Magister & Pauperum Christi Custos Apostolicæ Sedis Nundius, & Anthoniotes Adurnus Dei Gratiæ Januensis Dux tamquam privata persona, nec non Petrus Ultramarinus Legum doctor, Julianus de Castro quondam Lanzarotti, Leonardus Gentilis filius Uberti, & Jacob de Cambio, quondam Odoni electi, & constituti ad subscripta per Communiatem Januæ, seu per Representantes dictam Communiatem loco dictæ Communiatæ, ut de electione Nostrum apparent publica scriptura in Actis Cancellariæ Ducalis Communis Januæ manu Antonii de Credentia Notarii publici, & Communis Januæ Cancellarii infrafracti hoc Anno, die vigesima nona Novembris, Arbitri, Arbitratores, Amicabiles Compositores & Communes Amici electi, & assumpti inter Illustrum Principem ac Magnificum, & Excellum Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutum, Dominum Mediolani &c. Imperialem Vicarium Generalem, five Speculabiles, & Egregios Milites Dominum Nicolaum Spinellum de Neapoli Legum Doctorem, Comitem Yohiæ, & Regni Sicilia Cancellarium, & Dominum Guilielmum de Bevilacqua filium, quondam Domini Francisci Militis, Consiliarios, & Procuratores præfati Illustris, & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Domini Mediolani &c. dicto procuratorio nomine, & pro ipso Illustri, & Magnifico Domino Johanne Galeaz, ejusque filius, & heredibus, ac vice, & nomine Adherentium, Complicium, Vallitorum, & Sequacium, Recommendatorum, Benevolorum & Subditorum præfati Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, & Illustrum, & Magnificum Dominum Dominum Franciscum de Gonzaga Dominum Mantuæ Imperialem Vicarium generalem, seu speculabilem, & Egregium Militem Dominum Philippum de la Morza, & Sapientem Virum Dominum Johannem de Bobio Juris utriusque Doctorem, & Procuratores præfati Illustris Domini Domini Francisci de Gonzaga Domini Mantuæ dicto procuratorio nomine, & pro ipso Domino, ejusque Adherentibus, Complicibus, Colligatis, Vallitoribus, Vassallis, sequacibus Recommendatis, Benevolis, & subditis suis, & Magnificam Communitatem hominum Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Perusii, five speculabilem Militem Dominum Nicolaum de Baltonibus Legum Doctorem, & Nobilem, & Circumspicuum Virum Ser Ugonium Cechinum honorabiles Cives Perusii, Sindicos, & Procuratores dictæ Magni-

ficæ Communitatis Perusii indicario, & procuratorio nomine ipsius Civitatis, & nomine, & vice omnium, & singulorum Adherentium, Complicium, Vallitorum, Colligatorum, Benevolorum, Sequacium, Recommendatorum, Vassalorum, & Subditorum dictæ Civitatis Perusii, & Magnificam Communitatem hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Communitatis Senarum, seu Nobilem, & prudentem Virum Baptistam Mini Caffini de Picolominibus Civem Senensem, Syndicum, & Procuratorem dictæ Magnificæ Communitatis hominum Populi, & Universitatis ejusdem Magnificæ Communitatis Senarum indicario, & procuratorio nomine ipsius Communitatis & nomine, & vice omnium, & singulorum Adherentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicium, Vallitorum, sequacium, Recommendatorum, Vassalorum & Subditorum dictæ Civitatis Senarum ex una, seu pluribus partibus. Ac Magnificum & Excellum Commune Florentiæ, five Egregios, & speculabiles Viros Dominum Philippum Dominum Alamani Militem de Adimaribus, Dominum Ludovicum Dominum Francisci de Albergotis Legum Doctorem, & Guidonem quondam Domini Thomasi Cives honorabiles Florentinos, Sindicos, & Procuratores, ac Nuntios speculabiles dicti Magnifici, & Excelli Communis Florentiæ, Syndicario, & procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communis Florentiæ, ac pro Civitatibus, Castris, Fortilitis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentiæ Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Florentiæ Adherentium, Complicium, & sequacium. Et Magnificum & potens Commune Bononiæ, seu Egregium Legum Doctorem Dominum Thomasium de Sancto Johanne, & sapientem Virum Andaldo de Bentivoglis Cives honorabiles Bononienses, Sindicos, & Procuratores dicti Magnifici Communis Bononiæ indicario, & procuratorio nomine ipsius Communis Bononiæ, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & ejusdem Communis Bononiæ Subditis quibuscunque, ac etiam gestorio, & vice, & nomine omnium, & singulorum præfati Communis Colligatorem, Adherentium, Complicium, sequacium, & Subditorum. Et Magnificum & Excellum Dominum Franciscum Junorem de Carraria Paduæ &c. five Egregios Viros Dominum Michaelen quondam Antonii de Rabata Civem Florentinum Militem strenuum & Dominum Franciscum de Conselvis de Padua Legum Doctorem, Procuratores, & Nuntios speciales præfati Magnifici Domini Francisci de Carraria Junioris procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & pro ejus Civibus Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitis, Terris, & locis dicti Domini Francisci, seu quæ per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & gestorio nomine suorum Adherentium, Complicium, sequacium, Recommendatorum, vel Subditorum; ac etiam inter omnes dictos Sindicos & Procuratores dictorum Communium Florentiæ & Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria prædicti, vice, & nomine Illustris, & Excelli Domini Domini Alberti Marchionis Eftenfis, & pro ipso Domino Marchione, & Terris, Subditis, Adherentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus suis, & Magnificorum Minorum Astorgii de Manfredis Faventis &c., & Domine Ludovici de Alidoxis Domini Imolæ C. Bernardini, & Ostaxii, & fratrum suorum de Polenta Ravennæ &c., & eorum Colligatorem, ac etiam vice, & nomine Dominum aliorum Colligatorem, Adherentium, & Complicium dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francisci prælibati, & cujuscunque eorum, & pro ipsis Colligatis, Adherentibus, & Complicibus, & eorum Terris, Subditis, Adherentibus, & sequacibus, omnes simul, Sindicos, & Procuratores prædictos dictis modis, & nominibus ex parte, & pro parte altera, ut de Compromisso in Nos facto apparet pluribus publicis Instrumentis ejusdem continentie, & tenoris compositis, & rogatis per infrafrictos Notarios publicos videlicet Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli Secretarium Nostrum dicti Magistro, Catalanum de Ogrifianis Civem Papiensem, seu Lappum Mazeti Civem Florentinum, Ser Philip-

ANNO
1392.

ANNO
1392.

pum Angelini de Marfiliis Civem Bononiensem, Johannem Franciscum Nicolai Civem Paduanum, & Antonium de Credentia Cancellarium Nostri Ducis Notarios publicos hoc anno die vigesimo octavo Mensis Decembris, quarta decima Indictionis secundum cursum Januæ hora quarta Noctis in Civitate Januæ. Vilo, & diligenter inspecto per Nos dicto Compromisso, nec non potestatem Nobis attributam vigore ipsius Compromissi provide cognoscentes, Visisque Juribus dictarum Partium, & cujuslibet earum coram Nobis petitis, & expositis per petitiones infra scriptas exhibitis, & productas, nec non responsionibus, & exceptionibus hinc inde factis, & hiis omnibus, quæ dictæ Partes & quælibet earum semel, & pluries coram Nobis dicere, producere, & exponere voluerunt oretenus, & discretis, juris ordine non servato, sed equitativo, & amabili modo procedentes, cupientesque ipsas Partes de cordes ad amicabilem Pacem, & bonam, & veram concordiam deducere in præfati Christi Nomine Invocato Deum semper habentes præ oculis, & inter omnes tres concorditer dicimus, sententiamus, declaramus, arbitramur, & arbitramentamur, statuimus ordinamus, & mandamus ut infra, videlicet Bonam, veram, & sinceram Pacem esse, & esse debere inter dictas Partes, & quamlibet earum perpetuo duraturam, & remissionem Injuriarum, cædium, Incendiorum, damnorum Robariorum, & quarumcunque Offensionum quomodocunque, & qualitercunque sacrarum, dictarum, vel illatarum inter dictas Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis Partibus, in personis, vel rebus, falsis, & reservatis Juribus, si quæ habet dictus Illustris Dominus Comes Virtutum contra præfatum Magnificum Dominum Marchionem Estensem Ferraria &c. Et e converso Juribus, si quæ habet dictus Dominus Marchio contra Dominum Comitem prædictum, & etiam remissionem Bannorum & Forestationum datorum, & factorum seu datarum & factorum per aliquem Magistratum alterius Partium contra Subditos alterius Partis clam, vel palam seu aliquem, vel aliquos ex eis.

Item dicimus, sententiamus, pronuntiamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, & ordinamus, quod Civitas Paduæ cum Castris, Terris, Villis, & Locis, quæ tenentur, seu possidentur per dictum Magnificum Dominum Comitem Franciscum Junorem de Carraria, remaneat libere dicto Domino Francisco in eodem statu, gradu, & conditione, quo nunc est, seu fuit.

Item dicimus, sententiamus, pronuntiamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singule Terræ, Civitates, Castra, & Territoria, quæ tenentur, vel possidentur per præfatum Dominum Comitem Virtutum tam in Territorio Paduæ, quam in Marchia Trivixana, seu alibi, qualescunque sint, & cujuscunque fuerint, & ubicunque sint, libere remaneant præfato Domino Comiti.

Item, attento quod præfatus Illustris Dominus Comes Virtutum tempore, quo erat in possessione Civitatis Paduæ, fuit Spoliatus dicta Civitate, & aliis Terris, & Castris, quæ tenentur, & possidentur per ipsum Magnificum Dominum Franciscum, quæ ipsi Domino Francisco remaneant vigore præsentis Pacis. Condemnamus, & condemnatum esse pronuntiamus ipsum Dominum Franciscum ad dandum, & solvendum præfato Domino Comiti, si ve hæredibus suis, vel legitime personæ pro ipso, seu habenti, vel habituro causam ab eo pro damno, & interesse spoliationis prædictæ, Florenos auri decem mille singulo anno in die Nativitatis Beati Johannis Baptiste usque ad completam, & integram quantitatem Florenorum quingentorum Millium auri, incurrendum dictum tempus dicti Anni a die latæ præsentis sententiæ, quas quidem solutiones si non fecerit, vel fieri non fecerit ut supra, cadat a beneficio præsentis Pacis, nec possit aliquis ex Colligatis suis jure modo aliquo qui dicti, vel excogitari possit ut supra, sub pena in Compromisso contenta. Et ultra intelligantur contrafecisse, si dicto casu eidem Domino Francisco præberent auxilium, consilium vel favorem.

Item, sententiamus, pronuntiamus, declaramus, & arbitramur, statuimus, & mandamus, quod Dominus Franciscus de Carraria prædictus permittat Nobiles de Scrovignis, Nobiles de Praga, Nobiles de Sanguinatis, Dominum Alidaxium de Monte Merlo, Nobiles de Campo Sancti Petri, Magnificum Marcellum de Sancta Sophia, & filios Ubertini de Gron-

cho, Cernisum de Parma, & filios, & omnes alios existentes in Territorio, seu ad servitium dicti Domini Comitis, seu qui adhaeserunt dicto Domino Comiti, si ve sint Originarii, seu habitatores Paduæ, & quoscunque alios subditos dicti Domini Comitis qui habent domos, vel possessiones iusto titulo acquisitas in Padua vel districtu & specialiter Millanum de Malabarbis, & Patrem, ac Bonomeum de Bonromeis de Sancto Miniæ habitatores Paduæ, ac omnes Clericos, subditos, seu Adhærentes vel sequaces præfati Domini Comitis, qui iusto titulo possidebant quæcunque beneficia in Padua, seu ejus districtu, libere gaudere dictis eorum bonis, & juribus existentibus in Padua, seu Territorio, vel districtu Paduano, quantum pro facto dicti Magnifici Domini Paduani, & exigere a quibuscunque debitoribus suis quascunque pecuniarum quantitates, ad quas ipsis tenerentur. Et quod libere cancellentur, & evimantur ab omnibus Bannis, Processibus, & condemnationibus personalibus, quæ facta fuissent, vel forent contra prædictos, vel aliquem, seu aliquos prædictorum absque aliqua solutione pecunie. Et quod possint prædicti, vel quilibet prædictorum vendere, & extrahere fructus cujuscunque generis possessionum suarum, ducereque ad quascunque Partes, prout quilibet Civis Paduæ. Et quod possint alienare bona sua, & de eis disponere pro libito voluntatis. Et quod de questione dicti Millani de Malabarbis, quæ sibi movetur in Venetiis per Dominum Franciscum prædictum fiat sibi iustitia, ita tamen quod non possint ire, nec receptari in Territorio Paduano, quod tenetur, vel possidentur per dictum Dominum Comitem sine licentia dicti Domini Francisci.

Item sententiamus, pronuntiamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, ordinamus, statuimus, & mandamus, quod prædicti Illustris Dominus Comes, & Magnificus Dominus Franciscus non possint edificare, seu edificare facere in aliquo Territorio non suo, sine voluntate illius, cujus est, in suis tamen Territoriis quilibet possit edificare facere pro suo libito voluntatis.

Item dicimus, sententiamus, pronuntiamus, & arbitramur, statuimus, ordinamus, quod Locis Corrigiæ, & Domini dicti loci reverantur, & sint cum dicto Illustri Domino Comite Virtutum in eo statu, gradu, & conditione, quibus erant antequam adhaesissent Comuni Bononiæ, & quod ipse Dominus Comes ipsos Dominos, & Locum benigne recipiat, & tractet & admittat in Caros, & Benevolos, prout eos ante tenebat, & tractabat, & relictus eos ad eorum bona, & disque remittat Rancores, & odia quælibet, quæ contra ipsos hæcenus quomodocunque sumpsisset & de prædicto Loco, & Domini Commune Bononiæ de cætero se non intromittat.

Item dicimus, sententiamus, pronuntiamus, declaramus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, & mandamus, quod omnes Terræ, Castra, Fortilitia, & Loca cum pertinentiis suis ablata, occupata, vel invasa a tempore Lige factæ in Pisis citra, per Florentinos, seu gestores eorum, Communi Senarum, seu gentibus suis, seu eorum Colligatis, vel Adhærentibus, qui in præfata pace venire debeant, libere restituantur dicto Comuni Senarum, seu legitime personæ, vel personis pro ipso Comuni, seu Colligatis, vel Adhærentibus prædictis.

Et versa vice, quod omnes Terræ Castra, Fortilitia & loca cum eorum pertinentiis ablata, occupata, vel invasa a tempore dictæ Lige factæ in Pisis, ut supra per Commune Senarum, seu gentes ipsius, Communi Florentiæ, seu gentibus ejusdem, seu ipsius Communis Colligatis, vel Adhærentibus, qui in præfata pace venire debeant, libere restituantur ipsi Comuni Florentiæ, vel ejusdem Colligatis, seu Adhærentibus prædictis, & hoc infra Menses duos proxime venturos.

Exceptis loco, & Terra Montis Policiani cum pertinentiis suis, & loco, & Terra Lucignani de Aezio, quæ non veniant, nec venire intelligantur in prædicta restitutione, sed remaneant prout fuit, donec per Nos prædictos Arbitros providebitur quid agendum de prædictis locis, & terris, cui provisioni, & deliberationi, seu declarationi fiende de prædictis Terris quælibet Partium, & quilibet, ex dictis Partibus stare debeat tacita, & contenta, seu tacti, & contenti semper, etiam quomodocunque fieret, non obstant quod terminis Compromissi esset elapsus, & si quæ dictarum Partium contradixerit præfati Arbitramento, ex nunc pronuntiamus, sententiamus, & judi-

ANNO
1392.

ANNO judicamus prædictas Terras pervenire illi parti quæ non contradixerit præfati Arbitramento, seu provisioni, & declarationi fiende.

ANNO
1392.

Item arbitramur, pronunciamus, sententiamus, & mandamus, quod omnes Terræ, Fortilitia, Castra, & Loca ablata, seu occupata a tempore dictæ Ligæ factæ in Pisis citra per Commune Perusii, seu gentes suas, Communi Florentiæ, seu Domino Cortonenfi, vel eorum Colligatis, five Adherentibus restituantur dictis Communi Florentiæ, & Domino Cortonenfi infra duos Menses proxime venturos. Et è converso.

Item arbitramur, sententiamus, pronunciamus, & mandamus, quod omnia Castra, Terræ, Fortilitia & loca ablata vel occupata a tempore dictæ Ligæ ut supra citra per Commune Florentiæ seu gentes suas, Dominis de Petra mala, seu gentibus suis libere restituantur dictis Dominis infra Menses duos proxime venturos.

Item dicimus, sententiamus, pronunciamus, arbitramur, arbitramentamur, statuimus, ordinamus, & mandamus, quod Commune Florentiæ, vel Commune Senarum, vel Commune Perusii, vel Dominus Cortonenfis, vel aliquis seu aliquod eorum non possint, vel debeant, aut possint, vel debeat receptare, seu receptari facere, vel permittere in Terris seu locis eorum vel Colligatorum seu Adherentium eorundem aliquem Exitium partis advertere, nec eis præbere auxilium, consilium, vel favorem in præjudicium, dampnum, vel offensam partis adverte. Teneantur tamen supradictæ Communitates, & Dominus, & quilibet earum resistere quoscunque Exitios suos occasione præsentis guerræ quoad possessiones & bona Mobilia, quæ extant, & ipsos abolvere a quibuscunque Bannis, & Forestationibus, dummodo non vadant super Territoriis, a quibus fuerint banniti, seu forestati sine licentia Præfidentium dictis Terris, & Locis, seu Dominorum dictorum Locorum.

Item, sententiamus, arbitramur, pronunciamus, arbitramentamur, ordinamus, statuimus, & mandamus, quod præfatus Illustrius Dominus Comes Virtutum non possit in partibus, five aliqua parte Tusciæ, videlicet ab Aqua frigida ultra versus Tusciam se intrinittere, nisi prout, & sicut in dicta Liga facta Pisis continetur.

Item quod Communia Florentiæ, & Bononiæ non possint, vel alter eorum possit se intrinittere aliter, vel alio modo in partibus Lumbardiæ vel Marchiæ Trivixanz, nisi prout ipse Dominus Comes potest in Partibus Tusciæ, vigore Capituli præcedentis, excepto in Territorio Bononiense, vel ejus districtu.

Item dicimus, pronunciamus, statuimus, & mandamus, quod quælibet Pars debeat publicari facere præsentem Pacem in Civitatibus, & Terris suis in Festo Purificationis Beatæ Mariæ proxime venturo, a qua die in antea quilibet abstinere ab offensis tam in Mari, quam in Terra.

Item quod si a die facti supradicti in Nos Compromissi usque ad diem publicandæ præsentis Pacis in Civitatibus, & locis dictarum Partium accidisset, seu accideret, quod aliqua dictarum Partium, seu aliquis ex dictis Partibus cepisset, vel occupasset, seu caperet, vel occuparet aliquam, vel aliquas Terras, Castra, Loca, vel Fortilitia alterius Partis, vel aliquis ex alia Parte, hujusmodi Terræ, Castra, Fortilitia, & loca sic capta, vel occupata ut supra restituantur, & restitui debeant spoliatis prædictis & cuilibet eorum.

Item sententiamus, arbitramur, arbitramentamur, pronunciamus, statuimus, & mandamus quod neutra Partium, nec aliquis ex dictis Partibus permittat in Territoriis suis toto posse, & bona fide cumulari aliquas gentes Armorum per modum societatis, vel Compagniæ exituræ de dictis suis Territoriis in Territoriis alterius Partis vel aliquis ex dictis partibus, contra voluntatem dictæ alterius Partis, vel aliquis ex dictis partibus, nec possit, vel debeat aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis partibus dare passus, vel victualia aliquibus gentibus Armorum quæ vellent intrare in Lumbardiæ, vel in Italiani cujuscunque conditionis existant, & specialiter per Pontes, Aquas, & alios passus, qui prohiberi possunt, sed dictos passus dictis gentibus prohibere toto posse, & bona fide teneantur. Et si quis contrafecerit, cadat a beneficio præsentis Pacis, nec eum juvare possit quisquis ex Colligatis suis.

Item, cum Lucana Civitas, benevola sit, & amica Partium prædictarum, ac etiam Territorium, & districtus ejusdem Civitatis sit finitimum Territoriis,

TOM. I. PART. II.

& districtibus ipsarum Partium, propter quod si dicta Civitas, vel ejus Territorium, aut districtus quocumque modo invaderetur, vel offenderetur, possit deveniri de facili ad damna Territoriorum Partium præfatarum, vel alicujus earum, ex quo guerra, & discordia inter dictas Partes causari possent. Adeo sententiamus, arbitramur, pronunciamus, arbitramentamur, mandamus, & declaramus, quod prædicta Civitas Lucana cum omnibus pertinentiis suis sit, & intelligatur inclusa in Pace præfenti, ita ut prædicta omnibus immunitatibus gratis, favoribus, privilegiis & beneficiis quibuscunque dictæ Pacis frui, & gaudere possit, & gaudeat, quibus frui, & gaudere poterit quæcunque Partium prædictarum.

Item, quia per supradictos Sindicos, & Procuratores multa fuerunt petita hinc inde coram Nobis, super quibus Nobis non fuit possibile pronuntiare propter brevitem temporis, condemnamus, & condemnatos esse pronunciamus dictos Sindicos & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Magnifici Domini Francisci de Carraria dictis iudiciariis, & procuratoribus nominibus, ad dandum, & solvendum dicto Domino Comiti Florenos auri centum Millia, salvo & reservato, si ipsi dictis nominibus, prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et versa vice condemnamus & condemnatos esse pronunciamus dictos Procuratores præfati Domini Comitis dicto procuratorio nomine, & per eos dictum Dominum Comitem, & etiam dictos Sindicos, & Procuratores Magnificorum Communium Perusii, & Senarum ac dicti Domini Mantus dictis iudiciariis, & procuratoribus nominibus ad dandum, & solvendum dictis Communitatibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco de Carraria prædicto Florenos auri centum millia, salvo, & reservato si, & ut supra ipsi dictis procuratoribus, & iudiciariis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum, & ultra dictas penas quælibet petitiones Partis prorogantis approbamus, admittimus, acceptamus, & illas Partis non prorogantis, seu quæ non prorogaverit, reicimus, & reprobamus.

Reservantes Nobis potestatem, & bailiam iterum, & de novo dicendi, sententiandi, pronuntiandi, cognoscendi, mandandi, arbitrandi, & arbitramentandi, corrigendi, & emendandi, condemnandi, & absolviendi semel, & pluries etiam super jam pronuntiatis secundum bailiam Nobis concessam vigore dicti Compromissi & usque ad per totum tempus dicti Compromissi.

Mandantes prædicta omnia, & singula prædictas Partes, & quælibet earum, & quælibet ex dictis partibus observari debere sub pena in dicto Compromisso contenta, & sub pena contrasactionis dictæ Pacis. Mandantes etiam de prædictis omnibus, & singulis consilii debere publica Instrumenta ejusdem tenoris per Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli Secretarium, & Notarium Nostri dicti Magistri Hospitalis Hierosolimitani, & per Antonium de Credentia quondam Conradi Cancellarium Nostri Ducis Notarios publicos infra scriptos, & alterum eorundem.

Lata, data, & pronunciata, & lata, data, & pronunciata fuerunt prædicta per dictos Reverendissimum, & Magnificos Dominos Arbitros, & Arbitratores pro Tribunali sedentes in loco infra scripto, & lecta, & publicata, ac publicate per Nos dictos Notarios in Civitate Januæ in Sala Magna nova Palatii ducalis Communis Januæ, sub Anno Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione decima quarta secundum Cursum Januæ, die 20 Mensis Januarii ante tertiam horam Noctis, Pontificatus sanctissimi Domini Nostri Domini Bonifatii, divina Providentia Papæ noni Anno tertio, Præsentibus testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis Egregio Domino Raffaele Adurno Regni Castellæ Amirato Germano præfati Magnifici Domini Ducis Nobili, & sapiente Viro Domino Thomaso de Spina Legum Doctore, Domino Henrico de Illioniibus Legum Doctore, Domino Magnifico Andrea de Petra lata Phisico, & Martino Marruffo, Nicolao Fatintanti Notario, Raphaele de Laurentiis, Johanne de Pina, Raphaele Vattuuccio, Neapolitano Lomellino, Antonio de Flisco, Eliano Spinula, Clemente de Faccio, Livio Cattaneo, & Conrado Mazaro Notario, & Cancellario Communis Januæ, omnibus Civibus Januensibus. Insuper omnibus, & singulis fu-

ANNO
1392.

prædictis dicto die, hora, & loco, ac præsentibus dictis Testibus Reverendis in Christo Pater Dominus Frater Raimundus de Vineâ de Capua Ordinis Prædicatorum Generalis, & Magister ipsius Ordinis ibidem præsens habens auctoritatem Apostolicam in, & super omnibus prædictis a præfato sanctissimo Domino Nostro Papa vigore quarundam litterarum Apostolicarum ipsi Domino Fratri Raimundo concessarum, quas vidimus, legimus, & inspeximus Nos Notarii infrascripti, bulatarum vera Bulla plumbea præfati Domini Nostri Papæ sub data Romæ appud Sanctum Petrum Kalendis Junii, Pontificatus ipsius Domini Nostri Papæ anno secundo dictam auctoritatem interpoluit, & interponit. Et partem non observantem omnia, & singula supradicta sententiata, pronuntiata, laudata, mandata, arbitrata, arbitramentata, declarata, & statuta per Dominos Arbitratores supradictos monitione Canonica coram Nobis per eum præmissa interdictit & interdicet ex nunc, & hoc modo si fuerit singularis persona excommunicationis, si vero Communitates, Universitates, vel Civitates suspensionis & interdicti in eorum Terris, Civitatibus, & locis, transactis diebus quindecim, quorum quinque pro primo, quinque pro secundo, & reliquos quinque dies pro tertio, & peremptorio termino assignavit, ac monitione canonica post dictam sententiam, si præmissa, & quolibet præmissorum non observaverint, sententias promulgavit, quorum absolutionem sibi, & superiori suo tantummodo reservavit.

Ratificatio Perusinarum.

In Nomine Domini Amen. Anno Domini Millefimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quinta Decima, tempore sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii summa Dei Providentia Papæ noni, die Nono Mensis Januarii. Quia evangelice scribitur humane, agentibus: inquire, Pacem, & sequere eam potissime, quia a Domino data est: Propterea Magnifici, & spectabiles Domini Priores, & Camerarii Artium, & Artificum Civitatis Perusii convenientes ad invicem in Pallatio Residentie dictorum Dominorum Priorum, & ibi extantes colegialiter congregati more solito in numero sufficientissimo juxta exigentiam statutorum, & Ordinarum Communis Perusii circa executionem Pacis commisit inter Illustrem, & Excellentem Dominum Dominum Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vicarium Generalem, ejusque Colligatos, Adhærentes, Complices, Vallitores, sequaces, Recommendatos, & Subditos, & Magnificum Dominum Dominum Mantue, Communitates Magnificas Perusii, & Senarum, ipsius & ipsarum, Adhærentes, Complices, Vallitores, sequaces, & Recommendatos, & Subditos ex una parte, & Communitates Magnificas Florentiæ, & Bononiæ & Magnificum Dominum Franciscum de Carraria ipsarum, & ipsius Adhærentes, Complices, Vallitores, sequaces Recommendatos & Subditos &c. ex altera parte, & eorum omnium Procuratores, & Sindicos in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum Magistrum Generalem Sancti Johannis Hierosolimitani, & Sanctæ Sedis Apostolicæ Nuntium, & Magnificum Dominum Antoniotum Adurnum Ducem Januæ tamquam privatam personam, & in Magnificam Communitatem Civitatis Januæ, tamquam in Arbitros, Arbitratores, & Amicabiles Compositores &c. etiam circa quascunque promissiones, & obligationes hinc inde factas & receptas per Egregium Legum Doctorem, & Militem Dominum Nicolaum Domini Leli de Ballionibus, & Virum Notabilem Ugolinum Cecchini Cives honorabiles Perusinos, Ambasiatores, Commissarios, Sindicos & Procuratores Magnifici Communis Perusii. Volentes vigilantiter intendere, & omni cum diligentia providere, ut ex ejusdem Pacis conclusione, quæ addit, Reipublicæ Perusina tranquillitas suscipiat quietudinem dulcerolam, receptis inde Consiliis sanioribus Civium sapientum, & deliberatione inter eos præhabita diligenti, & facto, misso, & inter eos solemniter obtento partito ad Bullas in fabas albas, & nigras, secundum præsentem, unanimes, & in concordia separatim, & de per se. Deinde inter præfatos Dominos Camerarios numero quadraginta, nulla Fabâ nigra in contrarium reperta, ex omnibus eorum Arbitris, auc-

toritatibus, potestatibus, Jurisdictionibus pariter & bayliis, & eorum officio quomodocunque & qualitercunque mixtim, divisim, vel alter datis, concessis & attributis per formam quoruncunque statutorum, Ordinationum, seu reformationum Communis prædicti sub quocunque tenore, & conceptione Verborum, & manu cujuscunque Notarii quomodolibet apparet, & omni modo, via, jure, & forma, quibus magis, melius, validius & efficacius poterunt, sub Clypeo ejus qui dat cuncta Mundi, providerunt, statuerunt, ordinaverunt, & reformaverunt, & providendo, statuendo, ordinando, & reformando supradictum Compromissum, & quascunque alias promissiones, & obligationes quomodocunque, & qualitercunque factas per supradictos Dominum Nicolaum & Ugolinum, vice, & nomine dicti Magnifici Communis Perusii, & Adhærentium, Complicium, sequacium, Vallitorum, Recommendatorum, & Subditorum ipsius Communis Perusii, & omnia, & singula in prædictis Compromisso, promissionibus, & obligationibus contenta, prolata, & declarata, & quolibet eorum, prout, sicut, & quemadmodum in ipsis Compromisso, promissionibus, & obligationibus vel earum altera sic vel alter, plus, vel minus manu cujuscunque Notarii, unius, vel plurium latius, plenius & serius continentur, & scripta sunt, habentes omnia, & singula supradicta, & quolibet hic pro expressis, declaratis, & specificatis, & si, & prout de eis, & eorum quolibet de verbo ad verbum fieret mentio, & specificatio singularis, quæ pro expresse facta hic penitus habeatur. Ratificaverunt, approbaverunt, confirmaverunt & emolugaverunt pro ratificatis, approbatis, & confirmatis, & emolugatis in omnibus, & per omnia haberi voluerunt, & decreverunt. Et iterum, & de novo simile Compromissum, similes promissiones, & obligationes vice, & nomine Communis prædicti, suorumque Adhærentium, Complicium, sequacium, Vallitorum, Recommendatorum, & Subditorum sub verborum quocunque tenore, & conceptione factæ appareant in supradictis Magnificis Arbitris faciunt, & in factis consentiunt. Dantes, concedentes, attribuentes, transferentes, & deligentes, & datum confirmantes, validantes, & corroborantes ex arbitrio, & auctoritatibus, quibus supra, prædictis Domino Nicolao, & Ugolino Ambasiatoribus, & Sindicis antedictis omne, & totale arbitrium, auctoritatem, & potestatem, quod, & quam habet, seu quomodolibet habere dignoscitur in prædictis, & quolibet prædictorum, & circa ea totum præsens Consilium & Commune Perusii, decernentes expresse, quod omne id totum, & quicquid per supradictos Dominum Nicolaum, & Ugolinum Ambasiatores, & Sindicos Communis prædicti in præmissis, vel præmissorum altera, vel circa ea dictum, factum, gestum, vel promissum extiterit quoquo modo, valeat, & teneat pleno jure, & eundem effectum, & executionem in omnibus, & per omnia mereatur, & habeat, ac si, & prout, sicut, & quemadmodum per totum Commune Perusii, & præsens Consilium nominatim, & specificè factum foret, sub penis, promissionibus, & obligationibus in ipso Compromisso, & aliis promissionibus & obligationibus contentis, specificatis, & declaratis. Proinitentes insuper mihi Egidio Notario infrascripto tamquam publicæ personæ recipienti pro omnibus, quorum interest, vel pro temporibus interesse poterit quoquo modo, se habituros omni tempore rata, grata, atque firma ut supra promissa per Dominum Nicolaum, & Ugolinum, & ea, & eorum quolibet omni tempore inviolabiliter observare, & observari facere cum effectu. Et de prædictis & eorum quolibet confessionem facere coram Magnificis Arbitris supradictis, & coram quibuscunque aliis super hujusmodi facto legitimum Magistratum, Jurisdictionem, & cognitionem habentibus, omnibus exceptionibus, & contradictionibus procul pulsas, ad petitionem cujuscunque legitime petentis, sub penis, promissionibus, & obligationibus supradictis. Rogantes me Egidium Notarium infrascriptum, ut in fidem, & testimonium omnium præmissorum, & cujuscunque eorum de prædictis, & eorum quolibet publicum ad perpetuam rei memoriam conscribam Instrumentum.

Et Ego Egidius quondam Sionis olim Gilioti de Perusio Prior S. Angeli, & Parochia Sancti Martini de Viridurio publicis Imperiali auctoritate Notarius, & nunc Notarius dictorum Magnificorum Dominorum Priorum & eorum Officii prædictis omnibus & singulis, prout supra leguntur, & narratur, dum sic

ANNO
1392.

ANNO
1392.

1392.

contra alteram, vel alter ex dictis Partibus contra alterum ex dictis Partibus, in personis, vel rebus, & quocunque alio modo, qui dici, vel excoargi possit, ac etiam tam conjunctim, quam divisim, & etiam quae darentur fore fierent, durante praesente Compromisso. Et de omnibus, & super omnibus, & singulis dependentibus, emergentibus, & connexis praedictis, & a praedictis, & quolibet praedictorum, & etiam de omnibus, & singulis causantibus, vel quae causarent, seu quae causare possent pacem inter dictas Partes, & quambet ipsarum, & quembet ex partibus praedictis, arbitrio, arbitramento, & dispositione dictorum Dominorum Arbitrorum, & Arbitratorum, ac etiam quod de omni eo & toto, de quo fuerit pronunciatum, declaratum, sententiatum, arbitratum, arbitramentum, definitum, statutum, mandatum, vel ordinatum per iudicatos Dominos Arbitros, & Arbitratores intelligitur factum Compromissum, & in Compromisso, & in petitione eorum eis deducendum, & per eos super eo cognitum, perinde, ac si de ipsis, & quolibet ipsorum esset facta mentio specialis, & specifica in Compromisso, & petitione, & cognitione praedictis, etiam in promissis, & ultra praedicta. In quo etiam Compromisso fuit data, & attributa Potestas per dictos Sindicos, & Procuratores dictis Nominibus, & quolibet dictorum Nominum dictis eorum Arbitris, & Arbitratoribus, arbitrandi, arbitramendi, pronunciandi, sententiandi, disponendi, remittendi, declarandi, condemnandi, & absolvendi, corrigendi, & emendandi etiam super tam pronunciatis semel, & pluries, ac statuendi, ordinandi, & mandandi in praedictis, & super praedictis, & quolibet praedictorum, & parte praedictorum, & quambet praedictorum, & ut supra tam conjunctim, quam divisim inter dictas Partes, & quembet ex dictis Partibus, & super dependentibus, emergentibus, & connexis praedictis, & a praedictis, & quolibet praedictorum, de jure, vel accordo, fore convenientia, vel de facto, etiam variando, juris ordine servato, vel non servato. Et promiserunt dicti Sindici, & Procuratores, & quilibet ipsorum dictis nominibus attendere, & observare omnia, & singula, quae arbitrarentur, pronunciarentur, seu declararentur, vel mandarentur super praedictis, & quolibet praedictorum, & dependentibus, emergentibus, & connexis, & eisdem inter partes praedictas, & quambet ipsarum, vel aliquem ex partibus praedictis, & contra ea, vel aliquod eorum non facere, vel venire per se, vel alium aliquam rationem, vel causam, quovis ingenio, vel colore quoesito, sub pena Florenorum ducentorum Milium auri, & boni, & iusti ponderis, in quam penam incidat Pars non observans Parti observandi, & quae poena totiens committatur, & in solidum, & exigi possit, quociens fuerit contractum in singulis Capitalibus, quae poena commissa, vel non, rata maneat arbitramenda. Pro quorum observatione dicti Sindici & Procuratores omnia bona Dominorum, & Populorum, quorum sunt Procuratores, & Sindici obligaverunt. Inter quos quidem Sindicos, & Procuratores nominibus, quibus supra, fuit actum, quod Domini Arbitri, & Arbitratores non possint, vel debeant sententiare, & arbitrari, nisi omnes sint concordēs, & alter eorum sententiare non valeat. Terminus cuius Compromissum durat usque ad vigesimam diem inclusive Mensis praesentis &c., pro ut, sicut vel alter, plus, vel minus in ipso Instrumento Compromissii contineri reperitur, ut constat publico Instrumento ipsius Compromissii hinc rogato Antonio de Credencia Cive Januense Notario & dicti Domini Ducis Cancellario & mihi Catalano de Christianissimis Notario, & nonnullis aliis Notariis, Anno, & Indictione praesentibus, quae Indictio est quarta decima secundum cursum Januensem die Jovis vigesima octavo Mensis Septembris proxime praeteriti.

Igitur praefatus Illustrius Princeps, & Magnus, & Excelsum Dominum Dominus Johannes Galeaz Vicecomes Comes Virtutum ipse praesens per me Catalanum de Christianissimis Notarium infrascriptum ad plenum certificatus, de dicto Compromisso, nec non de omnibus, & singulis promissionibus, pactis, Capitulis, & Clausulis, emolagamentibus, penis, & termino Compromissii, iuramentis, Renuntiacionibus, obligationibus, prorogatione Jurisdictionis Potestatis Januae, & renuntiacionibus, nec non de omnibus, & singulis interitis, & descriptis in dicto Instrumento Compromissii, & effectu, & significatione ipsorum, Praefatus Dominus Comes Virtutum sponte prophetatus fuit, & prothetatur in praesentia mei Notarii & Testium

112

ANNO
1392.

infrascriptorum, animo deliberato, & ex certa scientia, plenariam habuisse, & habere informationem, & scientiam, omnibus meliori Jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius validius, & solemnius potuit, & potest, & cum interventu omnium solemnitatium tam Juris, quam facti in talibus, & similibus opportunarum, sponte, & ex certa scientia, ac animo deliberato ratificavit, & emologavit, approbavit, & confirmavit, ac ratificat, & emologat, approbat, & confirmat dictum Compromissum, & omnia, & singula contenta, descripta, & comprehensa in eodem, factum per antedictos ejus Procuratores in Arbitros, & Arbitratores prelatos, cum prothestatione per prefatum Illustrem Principem Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum facta in principio, medio, & in fine presentis ratificationis, & approbationis, quod per adjectionem, vel per expressionem alicujus Cognominis, vel qualitatibus, aut Dominationis, vel dignitatis factam in dicto Compromisso de aliquo ex nominatis in ipso Compromisso, seu partibus nominatis in eodem, nulla probatio sumi possit, vel aliquod prejudicium generetur dictis Partibus, nec alicui ipsarum, nec alicui ex dictis paribus; Nec etiam contentis, nec vult, nec consentire intendit, quod Illustri Dominus Marchio Estensis sit, nec esse debeat Adhærens Florentinorum, nec Bononiensium, nec Domini Francisci de Carraria Junioris nec alicujus Partis predictæ. Sed intentionis prelati Illustri Principis Domini Comitis Virtutum est, ipsum Marchionem Estensem ad præsens, & in futurum retinere pro ejus filio dilecto, & pro Colligato, prout erat, & prout ipsum reputabat prelatibus Dominus Mediolani tempore presentis guerra, & ante ipsam guerram, & ut apparet publico Instrumento Unionis, Lige, & Confederationis factæ, & initæ inter prefatum Illustrem Principem Dominum Comitem Virtutum pro se, & filiis suis, Heredibus, & successoribus ex parte una, & per Nobilem Virum Franciscum de Ariosis Consiliarium Illustri Domini Alberti Marchionis Estensis Ferrariæ &c. Procuratorem ad hæc specialiter deputatum, ut constet publico Instrumento Procuratoris dicti Francisci fieri rogato per Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium Ferrariensem, & scribam dicti Domini Alberti Marchionis Estensis, millesimo trecentesimo octuagesimo octavo, Undecima Indictione die duodecimo Mensis Martii, pro dicto Domino Marchione, hereditibus, & successoribus suis descendens de Corpore suo ex altera parte. Quod Instrumentum Unionis, Lige, & Confederationis tradidit, & rogatum fuit per suprascriptum Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium Ferrariensem, & scribam dicti Domini Alberti Marchionis Estensis Millesimo trecentesimo octuagesimo octavo, undecima Indictione, die decimo quinto Mensis Martii hora decima octava, deinde ratificatæ per prefatum Dominum Marchionem in Civitate Mantue in Palatio Magnifici Domini Francisci de Gonzaga Mantue &c. in Guardacamera Camera Lucretie, ut constet publico Instrumento dictæ Ratificationis, Approbationis, Confirmationis, & Emologationis fieri rogato suprascripto Bartholomeo Notario. Quam quidem ratificationem, & omnia in ipsa contenta, & cum prothestatione predicta sepefactus Illustri Dominus Comes Virtutum solemniter promissit, & convenit, ac solemniter promittit mihi Cattalano de Christianis Notario tamquam publice persone solemniter recipienti, & stipulanti nomine & vice Communitatis, & Magnificorum Populorum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria Junioris, & omnium nominatorum in dicto Compromisso, ac etiam omnium, & singulorum, quorum intererit, seu in futurum interesse quomodolibet poterit, sepepetuo, & omni tempore habere, & tenere ratam, gratam, firmam ac stabilem, rata, grata firma, & stabilia, & supra, & infrascripta attendere, & observare, & nullatenus contrafacere, dicere, vel venire, sub pena integre refectionis, & restitutionis omnium, & singulorum damnorum, interesse, & expensarum litis, & extra, quæ fierent, & paterentur per dictos in Compromisso nominatos, si predicta, ut prescribitur non observarentur. Pro quibus omnibus, & singulis sic firmiter, & efficaciter attendendis, solvendis, & observandis prelatibus Illustri Principes, Dominus Johannes Galeaz Vicecomes, Comes Vir-

tutum omnia ejus bona mihi Notario infrascripto nomine quo supra recipienti, & stipulanti pignori, & hypoteca penitus obligavit, & obligat. Et renuntiavit, & renuntiat prefatus Illustri Princeps Dominus Johannes Galeaz Vicecomes versus me Notarium nomine, quo supra recipientem, & stipulantem exceptioni non factæ dictæ Ratificationis, & omnium rerum non sic actarum, factarum, & gestarum uti supra continetur, omnique alii Juri, exceptioni, & defensionis contra hæc, & omnibus probationibus & productionibus testium contra predicta omnia, & singula. Et inde prefatus Illustri Princeps Dominus Comes Virtutum mandavit mihi Cattalano Notario infrascripto, ut de premillis publicum conficiam Instrumentum unum, & plura, si fuerit opportunum. Presentibus Magnificis Militibus Dominis Antonio de Porris Comite Pollentii, Bertrando de Rubéis Consiliariis, prudente Viro Domino Paquino de Capellis, & Francelchino de Barbanatris Viris Egregiis, Secretariis prelati Domini Comitis Virtutum inde testibus notis ad præmissa vocatis ipetaliter, & rogatis.

*Ratificatio Domini Comitis Instrumenti Pactorum
immediate post Compromissum.*

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quinquedecima, die Xmo. Mensis Januarii, hora Vesperum. In Civitate Papie in Castro Illustri Principis, ac Magnifici, & Excellsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii Generalis, in quadam Camera, quæ appellatur Camera Dominarum respondente versus Portam Sanctæ Mariæ in Pisci. Cum post Compromissum factum in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum de Neapoli, Sacre Domus Hospitalis Sti. Johannis Hierosolimitani Generalem Magistrum, & Sedis Apostolicæ Nuntium, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Dei Gratia Januensem Ducem tamquam in privatam personam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ, seu loco ipsius Communitatis illum, vel illos, qui eligenter per dictam Communitatem, seu representantes ipsam Communitatem ad dictum Compromissum, & omnia, quæ sequuntur ex eo, per Procuratores Illustri Principis, ac Magnifici, & Excellsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitis Virtutum Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii Generalis, & alios partis prefati Domini Comitis, parte una: Et per Sindicos, & Procuratores Communitatis, & Populorum Sublimium Civitatum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria Junioris, Parte altera fieri rogato Antonio de Gredentia Cancellario prefati Domini Ducis Januæ, & Mihi Cattalano de Christianis Notario, & etiam aliis Notariis Anno presente, die vigesimo Octavo Mensis Octobris. Mox dicti Procuratores, & Sindici nomine illorum quorum erant Sindici, & Procuratores requisiverunt prefatos Arbitratores, & prefatum Dominum Ducem Januæ predictum, & Communitatem Januæ, quod si aliquo tempore aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus contraveniret Paci fiendæ seu Arbitramenti pronunciandis, quod Dominus Dux, & Communitas Januæ sint in favorem illius partis, vel illius, cui foret contrafactum, contra Partem contrafacientem, & ipsam, cui foret contrafactum juvare toto posse, & bona fide tam per guerram, quam aliter, & quod predicti Arbitratores velint esse Judices contrafactionum, & quod ipsi Dominus Dux, & Communitas sint Executores pænarum in Compromisso appositarum, & in casu contrafactionis pronunciandarum cum ista conditione, quod si predictus Magnus Magister Hierosolimitanus non adesset in Civitate Januæ, debeat requiri a predictis Domino Duce, & Communitate, & si non venerit infra Menses duos, possit eligere idem Magister alium loco sui, qui electus in omnibus habeat vices dicti Magni Magistri. Et in casu, quo dictus Magnus Magister infra duos Menses Januam non posset, vel noller venire, vel si contingeret ipsam Magnam Magistram decedere, & dictis casibus aliquem non eligeret, quod dictis casibus, & quolibet eorum pro tertio loco

ANNO
1392.

ANNO 1392. loco dicti Domini Magni Magistri sit ille, quem elegerit Sanctissimus Dominus Noster Papa Bonifatius cum potestatis datis dicto Domino Magno Magistro. Et predicti Arbitri requisitionem predictam acceptaverint, ac ad predictorum Procuratorum, & Syndicorum instantiam promiserint recte, & iuste judicare in casu contrafactionis. Et Dominus Dux, & Communitas Januæ promiserint toto ipsorum posse, & bona fide Partem, cui foret contrafactum, adjuvare contra contrafactientem, salvo quod si per Contrafactientem foret satisfactum Arbitrio ipsorum Arbitrorum, & Conservatorum Pacis, eo calu non intelligatur rupta Pax, nec arbitramenta, nec pæna commissa. Et etiam dicti Procuratores, & Sindici promiserint dicto Domino Duci, & Communitati Januæ, quod si conveniret ipsi Domino Duci, vel Communitati Januæ, sive Domino Anthoniotti Duci tantum facere, vel habere guerram cum aliquibus dictarum Partium, vel aliquo ex dictis Partibus, alia Pars teneatur contribuere omni Anno ipsi Domino Anthoniotti Florenos octuaginta millium bonos, & iusti ponderis præ guerra faciendâ, & ultra juvare toto posse, & bona fide ipsum Dominum Ducem, & Communitatem ut supra, & ipsum Dominum Anthoniottum, & non facere pacem, vel Treugam sine consensu, & voluntate ipsorum dicti Anthoniotti Ducis, & Communis Januæ, vel ipsius Domini Anthoniotti tantum. Et similiter Communitas, & Dux non valeant facere pacem, nec Treugam sine consensu Partis, nomine ejus guerram facerent. Et etiam dicti Sindici, & Procuratores nominibus quibus supra promiserint ipsi Domino Duci, & Communitati Januæ, quod si aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus fecerit questionem, seu guerram clam, vel palam predictis Domino Duci, seu Communi Januæ tam conjunctim, quam divisim, sive ipsi Domino Anthoniotti tantumquam Private Personæ, quod alia Pars, & quilibet ex dictis Partibus juvarent ipsos Dominos Anthoniottum Ducem, & Communitatem Januæ, ut supra tam conjunctim, quam divisim, & ipsum Dominum Anthoniottum, & facient guerram alteri Parti, vel illi ex predictis Partibus, qui predicta faceret, semper ad requisitionem ipsius Domini Ducis, & Communis Januæ, vel ipsius Domini Anthoniotti tantum. Et promiserint dicti Procuratores, & Sindici nominibus, quibus supra facere, & curare, quod per eorum Dominos, Communitates, & Populos ratificabuntur omnia in Instrumento predicto contenta &c. prout sic, & aliter, & plus, vel minus, & quemadmodum in dicto Instrumento Requisitionis. Conventionum, & pactorum contineri reperitur, fieri rogato Antonio de Credentia Notario Januensi Cancellario prefati Domini Ducis, & mihi Catalano de Christianis Notario, nec non certis aliis Notariis anno præsentis, die vigesimo Octavo Mensis Octobris. Igitur prelibatus Illustris Princeps, ac Magnus, & Excellentissimus Dominus Johannes Galeaz Vicecomes, Comes Virtutum, Dominus Mediolani &c. plenarie informatus, & plenariam informationem habens de dicto Instrumento Requisitionis, & pactorum, & de omnibus, & singulis in ipso Instrumento pactorum inseritis, & descriptis, ut prefatus Dominus Comes Virtutum sic fore, & esse verum dicebat, & prothestabatur in præsentia mei Notarii, & testium infracriptorum. Ad executionem promissionis factæ per dictos ejus Procuratores in præmissis Instrumento requisitionis, & pactorum. Omnibus meliori jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & solemnius potuit, & potest, & cum interventu omnium solemnitatum tam Juris, quam facti in talibus, & similibus opportunarum, sponte, & ex certa scientia, ac animo deliberato ratificavit, emologavit, approbavit, & confirmavit, ac ratificavit, emologavit, approbat, & confirmat dictam requisitionem, & pacta & omnia, & singula contenta, & descripta in eodem Instrumento requisitionis, & pactorum factam, & facta ut supra, cum prothestatione per prefatum Illustrum Principem Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem Comitem Virtutum facta in principio, medio, & sine presentis ratificationis quod per adjectionem, vel expresseionem alicujus Cognominis, vel qualitat, aut Dominationis, vel dignitatis, factam in dicto Compromisso de aliquo ex

ANNO 1392. nominatis in dicto Compromisso, seu partibus nominatis in eodem nulla probatio sumi possit, vel aliquid præjudicium generetur dictis Partibus, nec alicui ipsarum, nec alicui ex dictis partibus, nec etiam consentit, nec vult, nec consentire intendit, quod Illustris Dominus Marchio Estensis sit, nec esse debeat Adhærens Florentinorum nec Bononiensium, nec Domini Francisci de Carraria Junioris, nec alicujus partis predictæ. Sed intentionis prælibati Illustris Principis Domini Comitis Virtutum est, ipsum Marchiosum Estensem ad præsens, & in futurum retinere pro ejus filio dilecto, & pro Colligato, prout erat, & prout ipsum reputabat tempore præsentis guerræ, & ante ipsam guerram, & ut appareat publico Instrumento Unionis, Ligæ, & Confederationis factæ, & inite inter prefatum Illustrum Principem Dominum Comitem Virtutum pro se, & suis filiis, hereditibus, & successoribus ex parte una, & per Nobilem Virum Franciscum de Ariolitis Consiliarium Illustris Domini Alberti Marchionis Estensis Ferrariæ &c. Procuratorem ad hoc specialiter deputatum, ut constet publico Instrumento Procuratoris dicti Francisci, fieri rogato per Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium Ferrariensem, & Scribam dicti Domini Alberti Marchionis Estensis Millesimo trecentesimo octuagesimo octavo. Indictione Undecima, die duodecimo Mensis Martii, pro dicto Domino Marchione, hereditibus, & successoribus suis descendentibus de corpore suo, ex altera parte, quod Instrumentum Unionis, Ligæ, & Confederationis traditum, & rogatum fuit per supra scriptum Bartholomeum filium Bonaventuræ a Mella Notarium, & Scribam dicti Domini Alberti Marchionis Estensis, millesimo trecentesimo octuagesimo octavo. Undecima Indictione, die decimo quinto Mensis Martii, hora decima octava, deinde ratificatum per prefatum Dominum Marchionem in Civitate Mantuæ in Palatio Magnifici Domini Francisci de Gonzaga Mantuæ &c. in Guardacamera Camere Lucetie, ut constet publico Instrumento dictæ Ratificationis, approbationis, confirmationis, & emologationis fieri rogato supra scripto Bartholomeo Notario. Quam quidem Ratificationem, & omnia in ipsa contenta, & cum prothestatione predicta sepefactus Illustris Dominus Comes Virtutum solemniter promissit, & convenit, ac solemniter promittit mihi Catalano de Christianis Notario tamquam publice persone solemniter recipienti, & stipulanti nomine, & vice Communitatum, & Magnificorum Populorum Florentiæ, & Bononiæ, & Domini Francisci de Carraria Junioris, & omnium nominatorum in dicto Compromisso, ac etiam omnium, & singulorum, quorum interest, intererit, seu in futurum interesse quomodolibet poterit, se perpetuo, & omni tempore habere, & tenere ratam, gratam, & firmam, ac stabilem, rata, grata, firma, & stabilia, & supra, & infra scripta attendere, & observare, & nullatenus dicere, contrafacere, vel venire, sub pæna integræ refectionis, & restitutionis omnium, & singulorum damnorum, interesse, & expensarum litis, & extra, quæ fierent, & paterentur per predictos in predicto Instrumento pactorum nominatos, si predicta, ut præscribitur, non observarentur. Pro quibus omnibus, & singulis sic firmiter, & efficaciter attendendis, solvendis, & observandis prefatus Illustris Princeps Dominus Comes Virtutum omnia ejus bona mihi Notario, nomine quo supra recipienti, & stipulanti pignori, & hypothecæ penitus obligavit & obligat. Et renuntiavit, & renunciat prefatus Illustris Princeps Dominus Comes Virtutum versus me Notarium nomine, quo supra recipientem, & stipulantem exceptioni non factæ presentis Ratificationis, & omnium non sic actorum, factorum, & gestorum ut supra continetur. Omnique alii Juri, exceptioni, & defensionis contra hæc, & omnibus probationibus, & productionibus testium contra predicta omnia, & singula. Et inde prefatus Illustris Princeps Dominus Comes Virtutum mandavit mihi Notario infra scripto, ut de præmissis unum, vel plura ejusdem tenoris, si fuerit opportunum publica consiciam Instrumenta. Presentibus Magnificis Militibus Domino Antonio de Porris Comite Polentia, Bertrando de Rubecis Consiliariis, Prudente, & Egregiis Viris Domino Pasquino de Capellis, & Francesco de Barbanatris

ANNO Secretariis prælati Domini Comitum Virtutum inde
1392. testibus notis ad præmissa vocatis, specialiter, &
rogatis.

*Exceptiones, & Replicationes Florentinorum, &
Lige contra Petitiones Domini Comitum, &
Colligatorum suorum.*

Coram Vobis Magnificis Dominis &c. Arbitris, & Arbitratoribus, Amicabilibus Compositioribus, & Communibus Amicis infra scriptis electis ut supra. Compares dicti Sindici, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentie, & Bononie, & Magnifici Domini Francisci Domini Paduani, modis, & nominibus in dicto Compromisso contentis, occasione petitionis exhibitæ per dictos Dominos Nicolaum, & Gulielmum, Procuratores dicti Illustris Excelli Domini Domini Johannis Galeaz, die — presentis Mensis. Et respondendo dictæ petitioni, obmissa ejus ineptitudine, quæ ex ipsius lectura manifeste comprehenditur, dicunt petita per dictos Dominos Nicolaum, & Gulielmum dicto nomine fieri non debere, vel posse de jure, vel equitate, vel bona honestate, sed ipsos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentie, & Bononie, & Domini Paduani dictis nominibus, & eorum Dominos, ab omnibus in dicta petitione, & contentis in ea, per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores & vestrum Laudum, seu Arbitramentum absolvi debere, & absolvi petunt; & partem adversam in expensis condemnari, & rationibus maxime, & causis infra scriptis.

Et primo quia contenta in dicta petitione non sunt vera, & maxime ut proponuntur.

Secundo etiam, quia si contenta in dicta petitione vera essent, nihilominus licuisset de Jure dicto Domino Franciscio Domino Paduano facere ea, quæ in dicta petitione asseritur eum fecisse, nec propterea teneretur ad aliquam restitutionem, nec aliquis alius, qui sibi auxilium, vel favorem præstasset. Et maxime quia dictus Dominus Franciscus Dominus Paduanus primo fuerat spoliatus, & dejectus de Possessione dictæ Civitatis Paduæ, & ejus Territorii indebite, & injuste per dictum Magnificum Dominum Johannem Galeaz, & ejus Officiales, & gentes Armigeras, & est publicum, & notorium inter omnes Christianos, propter quod licuit eidem Domino Franciscio dictam Possessionem recuperare cum primum potuit, etiam propria auctoritate, manu armata, nec ex hoc posset dicti ipsam, vel aliquos sibi faventes in aliquo deliquisse, nec ad aliquam restitutionem teneri. Et sic de jure offerunt dicti Sindici, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentie, & Bononie, & Domini Paduani Reverentis Vestris clare, & aperte ostendere, & maxime attentis qualitatibus personarum Magnificorum Dominorum videlicet Domini Johannis Galeaz, & Domini Francisci, & qualitate rei, de qua dictus Dominus Franciscus fuerat dejectus, & expulsus. Quæ omnia, si recte considerentur, clare inferunt, dictum Dominum Franciscum circa dictam recuperationem nullam negligentiam commisisse, sed cum primum potuit, & per consequens incontinenti dictam suam possessionem recuperasse, prout de jure permittitur, & sibi permissum fuit, etiam si dictus Dominus Franciscus non fuisset Vicarius Imperialis, prout vere erat, & est.

Insuper dicti Sindici, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentie, & Bononie, & dicti Magnifici Domini Paduani dictis modis, & nominibus respondendo omnibus aliis petitionibus exhibitis per dictos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Domini Johannis Galeaz, & Domini Francisci de Gonzaga, & dictorum Communium Perusii, & Senarum, & maxime prolixitate frivolorum Verborum ipsarum petitionum, brevissime dicunt, quod petita per dictos Sindicos, & Procuratores in petitionibus antedictis per vos Dominos Arbitros, & Arbitratores fieri non debent, nec possunt de jure, nec secundum bonam equitatem, vel honestatem, & maxime, quia contenta in ipsis petitionibus non sunt vera nec in jure, nec in facto, & maxime, ut proponuntur. Sed dicta, proposita, & prolata sunt contra omnem ve-

ritatem, justiciam, & equitatem, & contra omnem bonam humanitatem, & honestatem. Et volentes singulariter tangere id, quod in ipsis petitionibus contra veritatem continetur de Illustri, & Excello Domino Domino Marchione Estense, dicunt dictis modis, & nominibus, dictum Dominum Marchionem non fuisse tractatum a dicto Domino Johanne Galeaz, ut filium, vel Benevolum, sed potius ut Malevolum, & extraneum, & eidem Domino Marchioni per dictum Dominum Johannem Galeaz fidem, seu promissa, non fuisse servata, ipsamque Dominum Marchionem Colligatum, & Confederatum, jam sunt longa tempora, fuisse, & esse cum dictis Magnificis Communibus Florentie, & Bononie, & dicto Magnifico Domino Paduano iuste, & debite, & per publica Instrumenta inde consecrata, ac etiam ipsum Magnificum Dominum Marchionem in dicta Pace omnino includi debere præ parte, & ex parte Magnificorum Communium Florentie, & Bononie, & Magnifici Domini Paduani, nec aliter possit, vel deberi fieri per ipsa Magnifica Communia Florentie, & Bononie, & Magnificum Dominum Paduanum, nec per ipsum Magnificum Dominum Marchionem Estensem.

Insuper dicti Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentie, & Bononie, & Magnifici Domini Paduani insistentes petitioni per ipsos alias productæ, & exhibitæ, & eidem addendo, dicunt quod dictus Excellus Dominus Dominus Johannes Galeaz tenetur, & obligatus est dicto Domino Franciscio Juniori de Carraria Domino Paduano ad sibi dandum, & penitus relaxandum Civitatem Vicentiam cum toto suo districtu, Juribus, & pertinentiis, tam occasione promissionis, & conventionis solemnè stipulatione valute, ac juramento firmate, habite, & factæ per dictum Excellum Dominum Johannem Galeaz Magnificum Dominum Franciscio Seniori de Carraria, & dicto Domino Domino Franciscio Juniori Domino Paduano, quam etiam occasione pecunie, quam dictus Magnificus Dominus Franciscus Senior expendidit in guerra, quam præfatus Excellus Dominus Dominus Johannes Galeaz, & ipse Magnificus Dominus Dominus Franciscus Senior habuerunt cum Domino Antonio de la Scala pro acquirendo Dominium Verone, & Vicentie, exponendo statum suum, nec non personam Magnifici filii sui pro acquisitione Domini dictarum Civitatum, quæ pecunie quantitas ascendit ad summam unius Millionis ducatorum auri secundum veram, & puram Veritatem, quam Civitatem Vicentiam in suis Juribus dictus Magnificus Dominus Johannes Galeaz hodie cessat dare, restituere, & relaxare dicto Magnifico Domino Paduano in ejusdem Domini Paduani injuriam, & offensam, ac etiam præ restitutione damnorum, & interese occasione dictæ occupationis, & usurpationis, & denegationis relaxationis dictæ Civitatis Vicentie tenetur, & obligatus est dictus Excellus Dominus Dominus Johannes Galeaz dicto Domino Franciscio Juniori Domino Paduano ad Florentiam auri ducentum Millia, & ultra, quam pecuniam hodie denegat, & recusat dictus Excellus Dominus Johannes Galeaz reddere, & restituere dicto Domino Franciscio Juniori Domino Paduano in ejusdem Domini Francisci injuriam, & offensam.

Item tenetur, & obligatus est dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz ad restituendum, & libere relaxandum Magnifico Militi, Domino Lucchino quondam Bonæ Memoriz alterius Magnifici Domini Domini Luchini de Vicecomitibus Civitatem Mediolani, & omnes alias Civitates, Terras, Castra, Fortilia, & Territoria, quæ per ipsum Magnificum Dominum Dominum Lucchinum Seniores tenebantur, & possidebantur tempore suæ Mortis, & ante, & quæ per dictum Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & ejus Antecessores occupata, & invasa fuerunt, & hodie per ipsum Dominum Johannem Galeaz occupantur, & detinentur indebite, & injuste, cum restitutione Damnorum, & interese, quæ ascendunt ad summam viginti Millium Millium Ducatorum, seu viginti Millionum, & ultra.

Item tenetur, & obligatus est dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz reddere, restituere, & relaxare Magnifico Militi Domino Carolo,

ANNO
1392.

ANNO 1392. rolo, & fratribus filiis olim Recol. Mem. Magnifici Domini Domini Bernabovis de Vicecomitibus Civitates, Terras, Castra, Loca, Territoria, & Bona eidem Domino Bernabovi per dictum Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz invasa & occupata, & quae hodie per ipsum Dominum Johannem Galeaz indebite, & iniuste tenentur, & occupantur in damnum, Injuriam, & Offensam dicti Domini Caroli, qui se in praesenti guerra intromisit pro parte dictorum Magnificorum Communium Florentiae, & Bononiae, & Magnifici Domini Paduani.

Item cum dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz, & ejus Antecessores indebite, & iniuste occupaverint, & ipse Dominus Johannes Galeaz hodie occupata teneat Bona Magnifici Militis, Domini Ferris de la Torre, qui se intromisit in praesenti guerra pro parte dictorum Magnificorum Communium Florentiae, & Bononiae, & Magnifici Domini Paduani, & Nobilibus Viri Domini Geremias de Turri Civis Paduani, sita in Territorio Mediolani. Testetur, & obligatus est dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz dicta bona eisdem reddere, & restituere, & libere relaxare cum fructibus jam perceptis, & qui percipi poterunt.

Item cum omnia Banna, & Condemnationes lata, seu late per dictum Dominum Comitem, seu ejus Officiales contra Cives, Subditos, vel districtuales dictarum Communium Florentiae, & Bononiae, & dicti Magnifici Domini Domini Paduani tempore, & occasione praesentis guerra fuerint, & sint indebite late, & seu lata, tenetur dictus Magnificus Dominus Dominus Johannes Galeaz facere, & curare ita & taliter, quod dicta Banna, & Condemnationes tollantur, & aboleantur, & annullentur, & cancelentur ac si nunquam lata forent.

Idcirco dicti Sindici, & Procuratores dictorum, Magnificorum Communium Florentiae Bononiae, & Magnifici Domini Paduani dictis modis, & nominibus petunt per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores declarari, pronuntari, & arbitrari, dictum Magnificum Dominum Johannem Galeaz teneri, & obligatum esse ad observationem omnium praedictorum, & omnium, & singulorum aliorum contentorum in alia petitione exhibitae pro parte Dominorum Syndicorum, & Procuratorum, & ipsum Magnificum Dominum Johannem Galeaz, ac etiam dicta Communia Perusini, & Senarum, & quolibet eorum, singula singulis referendo, ipsorumque Procuratores & Sindicos in Causa dicti Compromissi intervenientes per Vos Dominos Arbitros, & Arbitratores condemnari, cogi, & compelli ad observationem, solutionem, & integram satisfactionem omnium praedictorum, & in dicta alia eorum petitione contentorum; declarantes se esse una, & integra, solutione, & satisfactione contentos. Relevantes sibi dictis nominibus proferant addendi, minuendi, mutandi, & corrigendi, prout sibi de jure competit. Protestantes, quod se non astringunt ad aliquam probationem superfluum.

Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo die 9. Januarii deposita &c. per dictos Dominos Sindicos, Procuratores, & Ambasiatores dictis nominibus.

Instrumentum Paforum, & Conventionum etiam de ratificando Compromissum &c. factorum per dictos Sindicos, & Procuratores, & Ducem, ac Commune Januæ.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quarta decima secundum Cursum Januæ, die Jovis vigesima octava Mensis Decembris, hora paulo post horam quartam Noctis tempore, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ Noni Anno tertio.

Spestabilis, & Egregius Miles Dominus Nicolaus Spinellus Comes Yohie, & Regni Siciliae Cancellarius & spestabilis, & Egregius Miles Dominus Guilielmus de Bevilasquis filius quondam Domini Francisci Militis Consiliarii, & Procuratores Illustres Principis, & Magnifici & Excelli Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitibus Virututis, Domini Mediolani &c Imperialis Vicarii Generalis ad infra-scripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus Nos Notarii infra-scripti publicis Instrumentis Procuratoris fieri rogati, uno videlicet manu Domini Johannis de Oliarii Notarii, & Civis Papiensis facto in personam supra-scripti spestabilis Militis Domini Nicolai anno

proxime praeterito indictione quarta Decima, secundum Cursum Civitatis Papie, die secundo Mensis praesentis Decembris, alio facto in personam praesati spestabilis Militis Domini Guilielmi fieri rogato manu Cancellarii de Christianis Notarii Civis Papiensis, filii quondam Domini Franciscini Juris Periti anno proximo praeterito, Indictione decima quarta, die Luna trigesimo Mensis Octobris, procuratoris nominibus praesati Illustres Domini Domini Johannis Galeaz, & pro ipso Domino Johanne Galeaz, ejusque filiis, heredibus, ac etiam nomine, & vice Adherentium, Complicium, Vallitorum, & Sequacium, Recommendatorum, & Benevolorum, ac Subditorum praesati Domini Domini Johannis Galeaz.

Et spestabilis, & Egregius Miles Dominus Philippus de la Molza, & sapiens Vir Dominus Johannes de Bobio, Juris Utriusque Doctor, Procuratores Excelli, & Magnifici Domini Domini Francisci de Gonzaga Domini Mantus Imperialis Vicarii Generalis ad infra-scripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus publico Instrumento dicta Procuratoris fieri rogato manu Jacob de Falconibus Notarii & Civis Mantuae Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum Cursum Civitatis Mantuae, die Jovis, quarto decimo Mensis Novembris, nomine, & vice dicti Magnifici Domini Domini Francisci Domini Mantuae, ejusque Adherentium, Complicium, Colligatorum, Vassallorum, Sequacium, Recommendatorum, Benevolorum, & Subditorum.

Et spestabilis Miles Dominus Nicolaus de Ballonibus Legum Doctor, & Nobilis ac Circumspectus Vir Dominus Ugolinus Cechini honorabiles Cives Perusini Sindici & Procuratores Magnificae Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis praedictae Magnificae Civitatis Perusini, & ad infra-scripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituti, ut constare vidimus publico Instrumento dicti sindicatus fieri rogato manu Johannis quondam Magistri Feji de Perusio Notarii Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum Cursum Civitatis Perusini, die undecima Mensis Novembris, nomine, & vice praedictae Communitatis Populi, & Universitatis Civitatis Perusini, ac etiam nomine, & vice omnium, & singulorum Adherentium, Complicium, Vallitorum, Colligatorum, Benevolorum, Sequacium, Recommendatorum, Vassallorum, & Subditorum dictae Civitatis Perusini.

Et Nobilis, & Princeps Vir Battista Mini Cassini de Piccolominibus Civis Senensis, Sindicus, & Procurator Magnificae Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis Magnificae Communitatis Senarum ad hac infra-scripta omnia, & singula facienda gerenda, & exercenda solemniter constitutus, ut constare vidimus publico Instrumento Sindicatus, & Procuratoris scripto manu Andree quondam Justiciarii de Vulterris Notarii, Anno Domini Incarnationis Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione decima quarta, die duodecimo Mensis Novembris nomine, & vice dictae Communitatis, Populi, & Universitatis Civitatis Senarum, ac nomine, & vice omnium, & singulorum Adherentium, Colligatorum, Benevolorum, Complicium, Vallitorum, Sequacium, Recommendatorum, Vassallorum, & Subditorum dictae Civitatis Senarum.

Et quilibet ex ipsis Procuratoribus, & Sindicis nomine, & nominibus, quo, & quibus supra ex una, five pluribus partibus, protestatione praemissa in principio, medio, & fine praesentis Instrumenti per supra-scriptos, & infra-scriptos Sindicos, & Procuratores dictis, & infra-scriptis modis, & nominibus, quod per adjectionem, vel expressionem alicujus Cognominis, vel qualitatis, aut Dominationis, vel dignitatis factam in praesenti Instrumento de aliquo ex supra, vel infra-scriptis Contrahentibus, seu Partibus, nulla probatio sumi possit, vel aliquid praedictum generetur dictis Partibus, nec alicui ipsarum ex ipsis Partibus.

Et Egregii ac spestabiles Viri Dominus Philippus Domini Allemanni Miles de Adimaribus, Dominus Ludovicus Domini Francisci de Albergottis Legum Doctor, & Guido quondam Domini Thomasi, Cives honorabiles Florentini Sindici, & Procuratores, ac Nuntii speciales Magnifici, & Excelli Communis Florentiae, ad infra-scripta & alia a dicto Comuni legitime constituti, & ordinati, de quorum sindicatu, & mandato constare vidimus publico Instrumento in-

ANNO 1392.

ANNO inde confecto manu Prudentis Viri Ser Viviani Neri
1392. Notarii publici Florentini & Scribæ Reformationum,

& statutorum Populi, & Communis Florentie, ac etiam manu Ser Ugolini Perucci Notarii Florentini Anno ab Incarnatione Domini Millefimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quinta decima, die octava Mensis presentis Decembris, iudicario, & procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communis Florentie, & pro Civitatibus, Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur vel possidentur & eorum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communis Florentie Subditis quibuscunque. Ac etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Florentie Adherentium, Complicum, & Sequacium.

Et Egregius Legum Doctor Dominus Thomastus de Sancto Johanne, & Sapiens Vir Andalo de Bentevoglis, Cives honorabiles Bononienses, Sindici, & Procuratores Magnifici & Potentis Communis Bononie ad infrascripta & alia per dictum Commune Bononie legitime constituti, & ordinati, de quorum findicatu, & Mandato consistere vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Filippi Angellini olim Filippi de Martiliis Notarii Bononiensis, Anno a Nativitate Domini Millefimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta Decima, die vicesimo sexto Mensis Augusti, iudicario, & procuratorio Nomine dicti Magnifici Communis Bononie, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Communis, & seu quæ per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & ejus Communis Subditis quibuscunque, ac etiam vice & gestorio, nomine omnium, & singulorum ejusdem Communis Bononie Colligatorum, Adherentium, Complicum, Sequacium vel Subditorum.

Et Egregii Viri Dominus Michael quondam Antonii de Rabasta Cives Florentinus, Miles strenuus, & Dominus Franciscus de Conselvis de Padua Legum Doctor, Procuratores, & Nuntii Speciales Magnifici & excelli Domini Francisci Junioris de Carraria Padue, & eque ab ipso Magnifico Domino Franciscus ad infrascripta, & alia legitime constituti, & ordinati, ut de eorum Procuratore & Mandato consistere vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Johannis Francisci quondam Nicolai Civi Paduani Notarii Anno a Nativitate Domini Millefimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione Xma quarta, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, Procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Domini Francisci, & seu quæ per dictum Commune Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, ac etiam vice & gestorio nomine suorum Adherentium, Complicum, Sequacium, Recommendorum, vel Subditorum. Omnes simul Sindici, & Procuratores predicti, dictis modis, & nominibus ex parte, & pro parte altera facientes omnia infrascripta ex certa scientia, & non per errorem, & profectione præmissa per dictos Procuratores, & Sindicos, & Mandatarios utriusque Partium in principio, medio, & fine presentis Contractus, quod vigore predictorum, vel infrascriptorum non inducant suas personas, vel eorum bona propria, aut Jura modo aliquo obligare, sed solum, & duntaxat eorum Dominos, & Constituentes, pro quibus agunt.

Attendentes, quod ipsi dictis nominibus fecerunt Compromissum hodie paulo ante Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carazolum de Neapoli Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani generalem Magistrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Dei Gratia Januensem Ducem tamquam in privatam personam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ, seu loco ipsius Communitatis illum, vel illos qui eligunt per dictam Communitatem, seu Representantes ipsam Communitatem ad dictum Compromissum, & omnia, quæ sequuntur ex eo, super discordiis, & aliis in dicto Compromisso contentis; Et volentes esse cauti de conservatione Pacis, Deo prævito, faciendæ, quod sententiæ, seu sententiæ, Arbitramenta, & Mandata per ipsos Reverendissimum, & Magnificos Dominos Arbitros ferendæ, ferenda, & fienda observentur. Considerantes hanc esse

regiam viam pro observatione Pacis. Supradicti Domini Procuratores, & Sindici nominibus antedictis cum instantia requisiverunt prefatos Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Magnificum Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani Generalem, & Illustrem & Magnificum Dominum Dominum Anthoniottum Adurnum Januensem Ducem &c. suo proprio nomine, ac ipsam Magnificam Communitatem Januensem Ducem Januæ & Consilium quindecim Antianorum representantem & Communitatem Januæ, ut infra, videlicet. Quod si aliquo tempore aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus contraveniret Sententiis, vel Arbitramentis ferendis per supradictos Dominos Arbitros, Arbitratores, & Amicabiles Compositores, vel alicui ipsarum, vel ipsorum, Ipse Magnificus Dominus Anthoniottus suo proprio nomine, & etiam ipse Magnificus Dominus Anthoniottus Dux, Consilium, & Communitas Januæ sint, & esse velint in favorem Partis, & illis, cui foret contrafactum, contra contrafacientem, seu contrafacientes, & prædicta non observantem, seu non observantes, & ipsum, seu ipsos cui, vel quibus foret contrafactum, juvare toto posse, & bona fide tam per guerram quam aliter, & quod ipsi Reverendissimus Dominus Ricardus Magister & Magnificus Dominus Anthoniottus privato suo nomine, & tamquam Dux, & Consilium, representantes Communitatem Januæ velint esse Iudices Contrafactionis si casus eveniret, ipsis tribus existentibus concordibus, & quod ipsi Magnificus Dominus Anthoniottus Dux, & Communitas sint Executores panarum in dicto Compromisso appositarum in casu contrafactionis, & declarationis, ut supra, cum hac additione, & conditione, quod si dictus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister non adesset in Civitate Januæ, debeat requiri a prefatis Magnifico Domino Duce, & Communitate, & si non veniret infra Menses duos possit, eligere alium loco sui, qui electus in omnibus, & singulis teneat, & habeat vices suas, & in casu, quo prefatus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister noster, vel non posset venire, & non eligeret alium loco sui, ut superius dictum est; vel si contingeret, quod abisset, ipsum decedere, quod dictis casibus, & quolibet predictorum pro tertio, loco Reverendissimi Domini Ricardi Magistri, cum potestatis sit datus prefato Reverendissimo Ricardo Magistro ille, quem elegerit ad hoc Sanctissimus, ac Beatissimus Dominus Noster Bonifatius Papa Nonus. Qui supradicti Reverendissimus Dominus Ricardus Magister, & Magnificus Dominus Anthoniottus suo privato nomine, & ipse tamquam Dux, & suum Consilium Antianorum representantes Communitatem Januæ, annuentes dictæ requisitioni prædicta acceptaverunt, & promiserunt dictis Procuratoribus, & Sindici presentibus, & dictis Procuratoris, & Sindiciis nominibus recipientibus, ac ad Sancta Dei Evangelia juraverunt, videlicet ipse Reverendissimus Dominus Magister super Crucem, quam gestat super Pectus, & dictus Dominus Dux, & Consilium pro ipsa Communitate, talis corporaliter scripturis, recte, & iuste secundum eorum conscientiam judicare in casu contrafactionis, quod abisset, & ipse Magnificus Dominus Anthoniottus privato suo nomine, & etiam ipse tamquam Dux, & Consilium representantes Communitatis Januæ juvare toto posse, & bona fide Partem, & illum, cui foret contrafactum contra Partem contrafacientem, seu contrafacientes, salvo, & reservato, quod si per Partem contrafacientem Parti, vel illi ex Parte, cui foret contrafactum, Arbitrio ipsorum Minorum Arbitrorum, & Conservatorum Pacis, & Sententiarum in concordio ut supra, & cum conditione ut supra, quod Reverendissimus Dominus Ricardus Magister absens possit eligere alium loco sui, quo casu satisfactionis ut supra, non intelligatur rupta pax, vel contraventionem Arbitramentis, siue sententiæ, vel sententiis, nec penæ commissæ.

Et ex dicta causa prefati speciales, & Egregii Domini omnes Procuratores, & Sindici dictis Procuratoris, & Sindiciis nominibus promiserunt prefato Magnifico Domino Anthoniottus suo privato nomine, & etiam tamquam Duci, & dicto Consilio Antianorum representantibus Communitatem Januæ. Et ad cautelam nobis Notariis infrascriptis uti publicis personis stipulantibus, & recipientibus nomine, & vice dicti Domini Anthoniotti Ducis, & Com-

ANNO
1392.

ANNO 1392. Communitatis Januæ quod si aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis partibus faceret questionem, item, seu guerram publice, vel occulte prædictis Domino Antoniotto Duci, seu Communitati Januæ conjunctim, vel divisim, seu ipsi Domino Antoniotto uti privato, quod ulla Pars, & quilibet ex dictis partibus jurabant toto posse, & bona fide ipsos Magnificum Dominum Antoniotum, Ducem, & Communitatem Januæ tam conjunctim, quam divisim, & ipsum Dominum Antoniotum tamquam privatam personam, & faciet, & facient guerram alteri Parti, vel illi ex dictis partibus, qui prædicta facerent, semper ad requisitionem ipsorum Magnifici Domini Antonioti Ducis, & Communitatis Januæ conjunctim, vel divisim, & ipsius Domini Antonioti tantum, & prædictis casibus, si expediret eundem Magnificum Dominum Ducem & Communitatem Januæ, seu ipsum Dominum Antoniotum ut privatam personam facere, vel habere guerram, cum aliqua dictarum Partium, vel aliquo ex dictis Partibus, alia Pars teneatur contribuere, & dari omni anno ipsi Magnifico Domino Antoniotto Duci, & Communitati Januæ, & ipsi Domino Antoniotto ut privato Florenos octuaginta Millia auri boni, & justi ponderis pro guerra facienda, & ultra jurare toto posse, & bona fide ipsos Magnificum Dominum Antoniotum Ducem, & Communitatem Januæ conjunctim, & divisim ut supra, & ipsum Dominum Antoniotum ut privatam personam, & non facere pacem, aut Treugum sine voluntate, & consensu ipsorum Magnifici Domini Antonioti Ducis, & Communitatis Januæ, nec ipsius Domini Antonioti ut privati, ipsi Magnifico Domino Antoniotto Duce, & Communitate Januæ, nec ipsius Domini Antonioti ut privati, ipsi Magnifico Domino Antoniotto Duce, & Communitate Januæ, sive ipso Magnifico Domino Antoniotto privato nomine non volentibus Pacem, seu Treugum facere, versa vice, sine consensu, & voluntate prædictorum. Quæ omnia, & singula supra dictis nominibus promiserunt, & solemniter conveniunt Nobis Notariis infra scriptis ut publicis personis officio publico stipulantibus, & recipientibus, vice, & nomine dictorum Magnifici Domini Ducis, Consilii, & Communis Januæ, & ejus, & quorum interest, vel interesse possit; Et ad cautelam juraverunt ad Sancta Dei Evangelia talis scripturis in animas dictorum, quorum nominibus agunt, habere perpetuo, & tenere rata, grata, & firma, attendere, & implere, & observare, & contra non facere, vel venire aliqua ratione, causa, modo, vel ingenio quæ dici, vel excogitari possent, de jure, vel de facto, sub hypoteca, & obligatione omnium bonorum ipsorum Procuratorum, & Sindicorum nominibus supra dictis, sive ipsorum Dominorum & Communium confinentium prædictorum. Renunciantes prædicti omnes promittentes nominibus sepedictis exceptioni rei sic ut supra non gestæ, vel alter se habentis, dolitæ, infactum actioni, conditioni, causa metus, vel ex iniusta causa, & omnibus Juribus, exceptionibus, & defensionibus tam canonicis quam Civilibus, propter quæ prædicta, seu aliquid prædictorum possent aliquo modo infringi, impugnari, seu annullari de jure, vel de facto.

Promiserunt insuper, & conveniunt dicti Procuratores, & Sindici, & quilibet eorum dictis Nominibus, & quolibet ipsorum facere, & curare ita, & taliter, quod per eorum superiores, seu Constituentes prædictos, quorum nominibus agunt, ratificabuntur, approbabitur, & confirmabuntur omnia, & singula in præfati Instrumento contenta per aliud, vel alia publicum Instrumentum, seu publica Instrumenta infra tempora infra scripta, videlicet per præfatum Illustræm Dominum Commitem Virorum Dominum Mediolani &c., & per Magnificum Commune Florentiæ, sive illud representantes infra medium Mensis Januarii proxime venturum, & per reliquos omnes alios supra dictos hinc ad per totum dictum proximum Mensem Januarii.

Nomina Antianorum Consilii præfati Magnifici Domini Ducis, & Communis Januæ qui prædictis adfuerunt, sunt hæc — Julianus de Castro Prior, Dominus Magister Andreas de Petra lata Phisicus. Petrus Marefcalcus. Simon Meriga. Vescoute Malla Gamba. Michael Vialis. Antonius Dragus. Ricardus Marinus. Antonius de Carlo. Nicola de Canitia. Berronus Rubens. Jacobus de Cambio. Antonius de Pacerio. Christophorus de Præmontorio, & Quilicus Tiracius.

TOM. I. PART. II.

De quibus omnibus supra dictis, Omnes promittentes prædicti nominibus, quibus supra mandaverunt, & voluerunt confici debere plura publica Instrumenta ejusdem contentiæ, & tenoris per Nicolaum Jacobum de Damiano de Neapoli Secretarium suprascripti Reverentissimi Domini Magistri, & Cancellarium de Christianis Civem Papientem Notarium præfati Illustris Domini Mediolani, Lappum Maccii Civem Florentinum, Philippum Angelum de Marfiliis de Bononia, Johannem Franciscum Nicolai de Padua, & Antonium de Credentia Civem Januensem Cancellarium dicti Domini Ducis quondam Conradi Notarios publicos, & quemlibet Nostrum in solidum. Acta fuerunt prædicta Januæ in Sala Nova Magnifica Palatii Ducalis Communis Januæ, præsentibus testibus ad hæc vocatis, specialiter & rogatis, Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raimundo Ordinis Prædicatorum Generali Magistro Venerabili, Viro Domino Fratre Antonio de Grimaldis Ordinis Sancti Johannis Hierosolimitani Priore Lombardiæ, Nobili, & Egregio Viro Domino Thoma de Spina Legum Doctore, Vicario præfati Magnifici Domini Ducis, Domino Benedicto de Lanfreducciis de Pisis Legum Doctore, Conrado Mazuno Notario, & Communis Januæ Cancellario, Georgio Stella Notario, Johanne Stella Notario, Antonio de Sancte Nazario Notario Civibus Januæ, & pluribus aliis.

Potestas data per Consilium Communis Florentiæ constituendi Syndicum.

In Dei Nominis Amen Anno Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta Decima secundum cursum & morem Florentinorum, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifacii Divina Providentia Papæ Noni, die vigesimo octavo Mensis Augusti.

Hæreditatem Domini Nostri Jesu Christi, quæ Pax est, nedum fugientes, sed ipsam omni studio, & pacifico, & etiam bellico omnique tempore prosequentes Magnifici Domini Domini Priores Artium, & Vexillifer Justitiæ, Populi, & Communis Florentiæ, habita super hiis omnibus, & singulis ad invicem una cum Officio Consaloneriorum Societatum Populi, & cum Officio duodecim bonorum Virorum Communis prædicti deliberatione solemnî, & demum, & sine temporis intervallo inter omnes ipsos Dominos Priores & Vexilliferum Justitiæ, & Consaloneros Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, quorum omnium numerus est triginta septem in sufficientibus numeris invicem congregatos in Palatio Populi Florentini residentis dictorum Dominorum Priorum, Vexilliferi Justitiæ, præmissis, & celebrato solemnî, & secreto scrutinio & obtento Partito ad Fabas nigras, & albas per triginta quinque ex ipsis triginta septem repertas decidisse, & reddidisse Fabas nigras pro sic ut est moris, & in omnibus secundum Ordinamenta dicti Communis, & successive sine temporis intervallo, & antequam ad alium actum deverterent, habita iterum super hiis omnibus deliberatione cum ipsis Officiis Consaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Communis prædicti, & cum Capitaneis Partis Gelfe, & cum decem Officialibus libertatis dicti Communis, & cum sex Consiliariis Mercantiæ, & Universitatis Mercatorum Civitatis Florentiæ, & etiam cum tribus Civibus de, & pro quolibet Consaloneriorum ipsius Civitatis secundum Ordinamenta dicti Communis, & cum duobus Consiliis de, & pro quolibet Arte Civitatis prædictæ, & inter ipsos omnes, in sufficientibus numeris invicem congregatos in Palatio supra dicto pro infra scriptis & super infra scriptis, præmissis, & celebrato solemnî, & secreto scrutinio, & obtento partito ad Fabas nigras, & albas, ut est moris, & per numerum sufficientem, & requisitum in omnibus, & per omnia secundum Ordinamenta dicti Communis, & ipsorum Ordinamentorum in omnibus forma observata solemniter omni modo, via, & forma, quibus melius, & efficacius potuerunt, & pro utilitate Reipublicæ Florentinorum providerunt, deliberaverunt, & disposuerunt. Quod Domini Priores Artium, & Vexillifer Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ præfates, & similiter successive, & qui infra scripto tempore fuerint una cum Officiis Consaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Communis prædicti, & seu duæ Partes omnium ipsorum aliis etiam absentibus, & requisitis, non acceptanti-

ANNO 1392.

K k bus

ANNO
1392.

bus, mortuis, vel remotis, aut contradicentibus, vel quomodolibet impeditis possint, hinc ad quatuor Menses a die presentis proxime sequentis, & infra ipsum tempus semel, & pluries, & quotiescunque pro Populo, & Communi Florentie, & ejus vice, & nomine, & etiam pro Subditis, & obediensibus, Adherentibus, Complicibus, Sequacibus, & Recommendatis dicti Communis, & pro Civitatibus, Terris, & Locis, in quibus dictum Commune Florentie habet preheminentiam, vel Custodiam, aut Jurisdictionem, & pro aliis de quibus eis videretur, aut vellent facere, & constituere, quem & seu quos, & quot, & quotiens voluerint Syndicum, & seu Syndicos, & pro Sindico, & seu Sindico dicti Populi, & Communis, & etiam si voluerint quolibet in solidum, ad tractandum, intendendum, faciendum, concludendum & firmandum Pacem, & quamlibet Injuriam, & Offensionem, remissionem cum Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz Vicecomite, & Comite Virtutum &c., & cum quocunque, seu quibuscunque ejus Mandatorio, vel Mandataris ab ipso Mandatum habente vel habentibus, cum Commune Civitatis Senarum, & cum quibuscunque ipsius Domini Johannis Comitibus Colligatis, Confederatis, & ipsius, & eorum Adherentibus, Subditis, Complicibus, & Recommendatis, & Sequacibus & quolibet modo, & nomine in predictis, & etiam cum quibuscunque, qui in presenti guerra intervenerint, & contra dictum Commune Florentie, aut alios de sua parte, & cum quibuscunque aliis, de quibus, & prout, & sicut Syndico, vel Sindico dederint, seu commiserint in Mandatis, etiam de quibuscunque Injuriis, Offensionibus, & damnis presentis guerra, & seu in ea, vel ejus occasione factis, & faciendis etiam quantumcumque gravibus, vel gravissimis remittendis, & liberandis. Et possint hujusmodi Sindico, & seu Sindico, & cuiusque, & quibuscunque ex eis etiam in solidum dare, & concedere semel, & pluries quotiescunque, & pro eo tempore, & temporibus, quo, & quibus, & prout, & sicut voluerint illud Mandatum, & illa Mandata, & duraturum, & duratura, si voluerint, ultra dictum tempus in Sindico, vel Sindico constitutendos cum illis Partibus, effectibus, Capitulis, effectibus, tenoribus, formis, & conditionibus, de quibus, & prout, & quotiens voluerint. Et pro predictis, & connexis, & pro inde securitatis, & predictorum, & cuiusque eorum occasione, & causa, & pro conclusione, & perfectione, & observantia dictæ Pacis, & predictorum possint fieri facere, & celebrari, & in Mandato quocunque concedere, quod fiant, & fieri possint, & celebrari Instrumentum, & Instrumenta, quæ, & quot, & quotiens, & prout voluerint, cum illis Mandatis, Partibus, Capitulis, effectibus, tenoribus, formis, articulis, modis, & conditionibus, de quibus, & quotiens, & prout, & quemadmodum voluerint, & etiam possint, durante dicto tempore quatuor Mensium simul, & seu divisim, & semel, seu pluries ratificare, & approbare quolibet pacem predictam, & alia quæcunque, quæ pro predictis, vel aliquo predictorum fierent, & seu facta quomodocunque fuerint, per quemcunque, seu quoscunque Syndicum vel Sindicos, qui pro predictis constitutus, vel constituti fuerint. Et insuper habeant, & habere intelligantur Ipsi Domini Priores, & Vexillifer Justitiæ presentes, & similiter successive qui pro tempore fuerint una cum dictis Officiis Consaloneriorum, Societatum Populi, & duodecim honorum Virorum pro tempore existentibus, & seu duæ Partes omnium ipsorum, durante dicto tempore quatuor Mensium pro dicta Pace faciendis, firmandis, & observandis, & aliis predictis faciendis, & pro predictis, & quolibet predictorum, & pro eorum, & cuiusque eorum executione, expeditione, firmitate, conclusione, observantia, effectu, & efficacia, & pro hiis, quæ pro predictis & quolibet & seu aliquo predictorum eis, vel duabus partibus eorum utilia, aut quomodolibet expedientia videbuntur, etiam quantumcunque essent, seu fuerint gravia, vel gravissima, & seu etiam si expressione, vel concessione expressa egerent, plenam,

liberam, & plenissimam auctoritatem & potestatem in omnibus, & quoad omnia, & omnes, & singulos, & quam, & prout habet totus Populus, & Commune Florentie, & more solito providerunt, ordinarunt, & deliberaverunt supradictis, deliberantes, quod predicta per eos ordinata, provisio, & deliberata, & facta proponantur in Consilio Domini Capitanei, & Populi Florentini, & successive in Consilio Domini Potestatis & Communis predicti, & per ipsa Consilia approbentur, & firmentur.

Acta fuerunt predicta in Civitate Florentie in Palatio supradicto, Presentibus Prudentibus Viris Ser Colucio Pieri Notario, & Cancellario Communis Florentie, Ser Paulo, Ser Guidonis Notario Florentino, & Fratre Georgio Nutti Converso Monasterii Sancti Salvatoris de Septimo, testibus ad predicta adhibitis, & vocatis.

Item, dictis Anno, Indictione, & die in Consilio Domini Capitanei, & Populi Florentini Mandato Nobilis, & Potentis Militis, Domini Jacobi Gradenicho de Venetiis, Populi Civitatis Florentie honorabilis Capitanei, præconæ Convocatione Campanæque sonitu in Palatio Populi Florentie more solito, & in omnibus secundum Ordinationem dicti Communis, & in numero opportuno, & requisito congregato, presentibus, volentibus, & consentientibus supradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexillifero Justitiæ Populi, & Communis Florentie, & facta proposita & observatis solemnitatibus observari debitis, & requisitis secundum formam, & existentiam Ordinationum dicti Populi, & Communis Florentie totaliter approbata, admissa, deliberata, & acceptata, & firmata fuit suprascripta Provisio, & omnia, & singula suprascripta, & in ea contenta, facta, edita & disposita per supradictos Dominos Priores, & Vexilliferum, Consalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros Communis Florentie, & alios supradictos, & de quibus supra, & in provisione predicta fit mentio. Et proviſum, & deliberatum fuit in dicto Consilio, & per ipsum Consilium, & ejus Consiliarios, quod predicta omnia, & singula suprascripta, & quolibet eorum procedant, admittantur, firmentur & fiant, & firma, & stabilita esse intelligantur, & sint, & observentur, & observari possint, & debeant, & executioni mandari, & concessa, & attributa fuit auctoritas, & potestas predicta in omnibus, & per omnia, secundum quod & prout, & quemadmodum in suprascripta provisione continetur, legitur, habetur, & scriptum &c.

Acta fuerunt predicta Florentie in Palatio Populi Florentini Presentibus testibus Lupicino Gualberti, Lothario Varis, Mattheo Marci, & Bello Jacobi Civibus Florentinis ad predicta adhibitis, & vocatis.

Item, dictis Anno, Indictione, die vigesimo nono dicti Mensis Augusti in Consilio Domini Potestatis & Communis Florentie, Mandato Nobilis, & Potentis Militis Domini Bonifacii de Coppis de Montefalco, & Civitatis, & Communis Florentie honorabilis Potestatis præconæ Convocatione, Campanæque sonitu in Palatio Populi Florentie more solito congregato, & in omnibus secundum Ordinationem dicti Communis, & in numero opportuno requisito, presentibus, volentibus, & consentientibus supradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexillifero Justitiæ Populi, & Communis Florentie, & facta proposita, & observatis solemnitatibus observari debitis, & requisitis secundum formam & existentiam Ordinationum dicti Populi, & Communis Florentie totaliter approbata, admissa, deliberata, & acceptata, & firmata fuit suprascripta Provisio, & omnia, & singula suprascripta, & in ea contenta, facta, edita, & disposita per supradictos Dominos Priores, & Vexilliferum, Consalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros Communis Florentie, & alios supradictos, & de quibus supra in provisione predicta fit mentio. Et proviſum, & deliberatum fuit in dicto Consilio, & per ipsum Consilium, & ejus Consiliarios, quod predicta omnia, & singula suprascripta, & quolibet eorum procedant, admittantur, firmentur, & fiant, & firma, & stabilita esse intelligantur, & sint, & observentur, & observari possint, & debeant, & executioni mandari, & concessa, & attributa fuit auctoritas, & potestas predicta, & in omnibus, & per omnia secundum quod, & prout, & quemadmodum in suprascripta provisione continetur, legitur, habetur, & scriptum est.

ANNO
1392.ANNO
1392.

Acta fuerunt predicta in Civitate Florentiæ in Palatio supradicto. Præsentibus Bono Selamie, Nicolao Pauli, Francisco Dominici, & Hieronimo Miglii, Civibus Florentis, ad predicta adhibitis, & vocatis.

Ego Dinus quondam Ser Scarfagni, Ser Dini de Porto, Civis Florentinus, Imperiali auctoritate Judex ordinarius, atque Notarius publicus, & tunc coadjutor Providi Viri Ser Viviani Nerii Civis Florentinus. Notarii, scribæ Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiæ, predicta omnia, & singula rogata, & imbreviata per dictum Ser Vivianum ex reformationibus, & Libris reformationum Populi, & Communis predicti in Palatio supradicto penes dictum Ser Vivianum existentibus, vigore commissionis per eum mihi factæ, sumpsi, scripsi, & publicavi, Ideoque me subscripsi, & signum meum apposui consuetum.

Ego Vivianus quondam Nerii Viviani de Sambuco, Civis Florentinus, Imperiali auctoritate Judex ordinarius, publicusque Notarius, & tunc Scriba Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiæ predictis omnibus suprascriptis, & infrascriptis, & publicatis per Dynum Notarium suprascriptum Coadjutorem meum, dum agerentur, rogatus interfui, & ea rogavi, & imbreviavi, & ex Registris solito more lumen, scribebenda, & publicanda ipsi Dino Notario comisi. Ideo me subscripsi, & cum meo solito signo signavi.

Instrumentum Sindicatus Florentinorum.

In Dei Nomine Amen. Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quintadecima secundum curium, & morem Florentinorum, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifacii Divina Providentiæ Papæ Noni, die Octavo mensis Octobris, Magnifici & Potentes Domini Domini Priores Artium, & Vexillifer Justitie Populi, & Communis Florentiæ una cum Offitiis Consaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Communis predicti invicem in numeris sufficientibus, videlicet existentes duæ Partes eorum, & ultra cujuslibet ex dictis Offitiis congregati, & simul constituti in Palatio Populi Florentini, ut moris est, & habentes ad infra-scripta auctoritatem, & potestatem, eis legitime & solemniter concessam a Conciliis opportunis dicti Populi, & Communis per Provisionem in ipsis Conciliis solemniter approbatam de mense Augusti proxime præsentis, & secundum quod in effectu in ipsa Provisione continetur, de qua Provisione rogatus fui consicere, & conscribere Ego Vivianus Notarius in forma publica Instrumentum, intellectu maxime, quod contra mandatum alias de Mense Augusti proxime præteriti concessum, infra-scriptis Sindicis per Partem adversam aliquid obijciatur, præsertim circa auctoritatem compromittendi, & cum ipsi Constituentes bona fide negent, nec velint, ut in Jure scribitur, in talibus de Jure apicibus disputare, seu maxime ad tollendum omne dubium, novum Mandatum concedere, & ejus tenorem quasi saltem in pluribus cum forma Mandati alterius Partis conformare: Ideo vigore auctoritatis, & potestatis eis concessæ per provisionem predictam, & omni modo, via, & forma quibus melius, & efficacius poterunt, habito super hiis ad invicem colloquio, & tractatu, & demum inter ipsos Dominos Priores, & Vexilliferum Justitiæ, & Consalonerios Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, præmissis, & celebrato solemniter, & secreto Scrutinio, & obtento Partito ad Fabas nigras, & albas, ut moris est, & sine ordine dicti Communis, & observatis in hiis omnibus debitis, & solitis observari, vice, & nomine dicti populi, & præ ipso Populo, & Communi, & pro omnibus, & singulis suis Subditis, obediuntibus, sequacibus, Complicibus Recommendatis, & Adherentibus, & omnibus, & singulis Civitatibus, Terris, & Locis, in quibus dictum Commune habet præheminentiam, vel Custodiam, & præ quolibet alio, præ quo dictum Commune Florentiæ agere, vel intervenire habet, & quolibet nomine predictorum, in solidum fecerunt, & constituerunt Nobiles, & Prudentes Viros Dominum Philippum Domini Allamani de Adimaribus Militem, Dominum Ludovicum Domini Francisci de Albergo Advocatum Floren-

TOM. I. PART. II.

tinum, & Guidonem Domini Thomasi Nerii Civis honorabiles Florentinos licet abentes tamquam præsentem, & quoscunque duos ex eis in solidum, alio etiam absente, & irrequisito, aut quomodolibet impedito, Sindicos, & præ Sindicis dicti Populi, & Communis Florentiæ specialiter, & nominatim, ad faciendum concludendum, & firmandum bonam, ac perpetuo duraturam Pacem, & Injuriarum, & quarcumque Offensarum remissionem de guerra, & in guerra vigenti, & remissionem offensarum quarcumque quomodolibet factarum in dicta guerra, & seu ejus occasione, vel causa, & de disensionibus, & quibuscunque Controversiis dictæ guerre, & seu ejus occasione cum Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz Vicecomite Comite Virtutum &c, & cum Communi Senarum per se, seu, & nomine, & vice omnium, & singulorum eorum, & cujuslibet eorum Colligatorum, & seu Confederatorum, & ipsorum, & cujusque eorum Colligatorum, & Confederatorum, & cujusque eorum Subditorum, Adherentium, & Complicum, Auxiliatorum, Recommendorum, & Sequacium, & quolibet, & quocunque dictorum nomine, & cum illis pactis, liberationibus, remissionibus, Conventionibus, Capitulis, penis, promissionibus, obligationibus, Juramentis, renuntiationibus, partibus, & articulis quibus volent. Et in prædicta causa ad faciendum, & contrahendum Compromissum cum dicto Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz, & dicto Communi Senarum præ se, & aliis predictis, & cum quolibet ex dictis Adherentibus, & Sequacibus, & cum quolibet, qui se immiscuerit in guerra predicta, vel in rebus maxime spoliatis, & occupatis, durante præsentis guerra, & cum Procuratoribus, & Sindicis dicti Domini, & aliorum predictorum, & cujusque eorum de jure, & de facto, & de amicali Compositione, prout videbitur discretioni dictorum Sindicorum, & seu duorum ex eis, ut dictum est. In Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum de Carazolis Magistrum Hierosolimitanum, & Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatum, & in Magnificum Dominum Dominum Antoniotum Adarnum divina gratia Ducem Januæ, & in Magnificum Communitatem Civitatis Januæ, & in ipsos tres Compromissarios in concordia, & non aliter, tamquam in Arbitros, & Arbitratores, Amicabiles Compositores, & Amicos Communes eligendos per dictos Sindicos, vel duos ex eis, & nominibus quibus supra, nomine, & occasione dictæ Pacis, & Guerre, & discordiarum, & disensionum, & differentiarum, que vigent, & que vigere possent, & poterunt quovis modo inter Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & dictum Commune Senarum, & eorum, & cujusque eorum Adherentes Complices, Vallitores, Sequaces, & Recommendatos, & quemlibet ipsorum ex una parte, & seu pluribus partibus, & dictum Commune Florentiæ, & Commune Bononiæ, & Magnificum Dominum Dominum Franciscum Juniorem de Carraria, & quemlibet ipsarum, & ipsorum, & ipsorum & ipsarum, & cujusque eorum, & earum Adherentes, Complices, & Recommendatos, & Civitates, Terras, & loca, in quibus habent Jurisdictionem, præheminentiam, & custodiam, & cujusque eorum, & earum, & quemlibet, qui se immiscuerit in guerra, & alios ut supra ex alia, & seu aliis partibus, ac etiam ad dandum, & concedendum bailiam, & potestatem eisdem Arbitris, & Arbitratoribus, & Amicabilibus Compositoribus, ipsis tribus in concordia, ut prefertur, valendi pronuntiare, & jubere, & declarare pacem puram, veram, & irrevocabilem, & cunctis temporibus duraturam inter dictas Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis partibus conjunctim, & divisim de, & super dictis guerra, disensionibus, discordiis, & ut supra, etiam occasione predictorum, & etiam dependentium a predictis. Ac etiam ad dandum, & concedendum ipsis tribus Arbitratoribus, ut est dictum, potestatem, & bailiam pronuntiandi, arbitrandi, & arbitramentandi, & amicabiliter componendi, & declarandi super predictis, & quolibet predictorum, & prædictarum, & dependentibus a predictis, de jure, & de facto, & de amicali Compositione, & omnibus quibuscunque solemnitatibus, & quocunque ordine, & modo procedendi,

K k 2

ANNO
1392.

cedendi, & partibus predictis, vel aliqua earum absentibus, & non citatis. Dederunt, & dant dicti Constituentes dictis talibus Sindicis superius nominatis, & quibuscunque duobus ex eis in solidum, ut supra potestatem, & bailiam faciendi predictum Compromissum in predictis tres Arbitros ut supra cum illis potestatibus, bailiis, modis, formis, conventionibus, pactis, penis, termino, & terminis Compromissi, obligationibus, & juramento de non contraveniendo Arbitramentis, quae pronuntiabuntur per ipsos Arbitratos, solemnitatibus, Clausulis, & Renunciacionibus, quae videbuntur discretioni dictorum Sindicorum, & quorumcunque duorum ex eis, & cum omnibus, & singulis, quae ad effectum predictorum, & eorum, quae ipsi Tres Arbitri arbitrabuntur, ut nullo modo annullari, vel infringi possint, nec peti reduci ad arbitrium boni Viri, opportuna, & utilia sunt, & erunt. Et ad obligandum, pro ipsis omnibus observandis dictum Populum, & Commune Florentiae, & ejus bona praesentia, & futura. Et quod dicti Sindici, & seu duo ex eis, ut est dictum, possint facere predicta, & quodlibet predictorum simul, & separatim, prout eis, vel duobus ex eis videbitur, Hoc actio, & declarato, & expresso, quod non obstantibus predictis, vel aliquo predictorum apposito, predicta bailia, & potestas detur, & concedatur, & concedi debeat dictis talibus Arbitris, & Arbitratoribus per dictos Sindicos, vel duos ex eis, ut est dictum cum hac limitatione, videlicet, quod non possint sententiarum, laudare, arbitramentari, pronuntiare, vel declarare, aut aliquid facere in predictis, vel aliquo predictorum vigore dicti Compromissi, vel contentorum in eo, & seu dicte bailiae, & potestatis in totum, vel in parte, nisi fuerint omnes ipsi tres Arbitri, & Arbitratores simul praesentes, & in concordia, & concordies, tam in effectu, quam in sententia, tenere, & forma omnium, & singulorum, quae laudare, sententiarum, arbitrari, arbitramentari, pronuntiare, vel declarare voluerint, & omnium, & singulorum, quae in predictis, vel pro predictis, vel aliquo predictorum facere voluerint, & seu fecerint. Dantes, & concedentes predicti Constituentes dictis eorum Sindicis, & quibuscunque duobus ex eis in solidum, ut dictum est in predictis, & circa predicta plenum, liberum, & generale Mandatum cum plena, libera, & generali Administratione, & etiam speciale, & specificum, etiam si talia forent, quae Mandatum exigerent speciale. Ac etiam Committentes eisdem in praemissis totaliter vices suas: Promittentes praefati Constituentes mihi Notario infra scripto tamquam publica persona solemniter recipienti, & supplanti nomine, & vice praefati Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, & omnium predictorum, & omnium, & singulorum quorum aliquatiter interest, intererit, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quod totum, & quicquid factum, & gestum fuerit per supra scriptos tres Sindicos, vel duos ex eis in praemissis, & circa praemissa, & in dependentibus, emergentibus, & connexis ab eis, cunctis temporibus ratum, gratum, & firmum, habebunt, & tenebunt, sub obligatione dicti Populi, & Communis Florentiae, & ejus bonorum praesentium, & futurorum. Et voluerunt predicti Constituentes praesens Mandatum durare per totum praesentem Mensem Decembris, & non ultra.

Nomina quidem dictorum Dominorum Priorum, & Vexilliferi Justitiae, Consaloniorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Constituentium predictorum, quorum omnium numerus in totum ascendit triginta septem inferius describuntur, videlicet, Nomina dictorum Dominorum Priorum, & Vexilliferi Justitiae sunt ista, videlicet, Andreas Bettini Neldi, Vexillifer Justitiae, Dominus Robertus Pieri de Aldobrandinis Miles, Pierus FAntonius Umaterius, Franciscus Ataviani, Truofinus Francisci Spinelli, Silvester Ser Bartholomei de Pignana, Gilellus Viridi Gilelli. Bartholomeus Nerii Fioravantis, & Lucas Duetii Priores Artium. Nomina predictorum de Officio Consaloniorum Societatum Populi sunt ista, videlicet, Jacobus Littrainschi, Andreas Nerii de Voeris, Jacob Augustini Martini Lamii. Antonius Paccini Orpeltaris, Andreas Johannis de Rustigellis de Castellanis, Johannes Laurentii Coregiarius, Angelus Nicolai Ricontri, Pierus Bartholomei. Lappus

Johannis Nicolini, Dominicus Johannis Manuelli, Vannes Lappi de Orizlaris. Thomafius Bertolli Ser Tenui Larum. Mattheus Chelis Pagnini. Zenobus Guidotti Legnariolus, Dominicus Pieri Vairerius, & Zenobius Nerii Martini. Nomina dictorum de Officio XII. bonorum Virorum sunt ista videlicet Pierus Domini Jacobi Marchi. Pierus Billiorti, de Billiortis. Ventura Nicolai Brunetti. Dominus Filippus de Magalotis Miles, Bartholomeus Francisci Bisarnezii, Cambius Orlandi de Orlandis. Pierus Thomafius de Pipolefchis. Stephanus Ser Pieri Calliani. Monte. Pugii. Feronochus. Bernardus, Pieri de la Rena. Lancelottus Ser Laurentii de Lonciano, absente tunc Bartholomeo Dolfi de ipso Officio duodecim bonorum Virorum.

Acta fuerunt predicta in Civitate Florentiae in Palatio Populi Florentini residentiae dictorum Magnificorum Dominorum Dominorum Priorum Artium, & Vexilliferi Justitiae, Populi, & Communis Florentiae, Praesentibus Prudentibus Viris Ser Coluccio Pieri Notarii Cancellarii Communis Florentiae, Ser Jacobo Bartholomei Notario, & Cive Florentino, & Fratre Georgio Nutri Converlo Monasterii Sancti salvatoris de Septimo, testibus ad predicta rogatis, habitis, & vocatis.

Ego Antonius filius Sancti Maffei de Laterano Imperiali auctoritate Juxta ordinarius publicusque Notarius, tuncque Coadjutor Providi Viri Ser Viviani Nerii Civis Florentinis Notarii Scribe Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiae, predicta omnia rogata, & imbreviata per ipsum Ser Vivianum ex suis rogationibus positis in Registris dicti Communis, & penes ipsum existentibus in Palatio supradicto, vigore commissionis mihi ab eo factae, sumpsi fideliter, & scripsi, & publicavi, & duo nomina supra remissa in sexta decima linea descendente, quae sunt ista: *vices, & nomine*, & similiter verba, quae supra remissa sunt in trigesima secunda linea descendente, quae sunt ista, videlicet: *potestatem, & bailiam faciendi predictum Compromissum in predictis tres Arbitros ut supra propria manu scripsi, & remisi, quia per errorem obmiseram. Ideo me subscripsi, & meo solito signo signavi.*

Ego Vivianus quondam Nerii Viviani de Sambuco Civis Florentinus Imperiali auctoritate Juxta ordinarius, publicusque Notarius, tuncque Scribe Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiae, predictis supra scriptis scriptis, & publicatis per Antonium Notarium supra scriptum Coadjutorem meum, dum agerentur per supra scriptos Dominos Dominos Priores, & Vexilliferum Justitiae & Consaloniorum Societatum Populi, & duodecim bonos Viros rogatus intervi, rogavi, & imbreviavi, indeque etiam Instrumentum confeci, & aliis occupatus sumenda, & publicanda dicto Antonio Notario commisi, Ideoque me subscripsi, & cum meo solito signo signavi, & de supradicta provisione Consiliorum, de qua supra fit mentio etiam rogatus fui, & predicta more solito facta sunt etiam ultra omnem morem solitum nomina supradictorum Constituentium posita supra, pro omni abundanti cautela sunt.

Secunda Sententia Arbitralis.

In Nomine Sanctae, & Individuae Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen. Anno a Nativitate ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione decima quarta, secundum cursum Januae, die vigesimo sexto Januarii, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifacii, divina Providentia Papae Noni Anno Tertio. Nos Ricardus Carazolus de Neapoli Dei Gracia Sacrae Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani Generalis Magister & Pauperum Christi Custos, Apoliticus Sedis Nuncius, & Anthoniottus Adurnus Dei Gracia Januensium Dux tamquam privata persona. Nec non Petrus Ultramarinus Legum Doctor, Julianus de Castro quondam Lanzarotti. Leonardus Gentilis filius Uberti, & Jacobus de Cambio quondam Odini electi, & constituti ad subscripta per Communitatem Januae, seu per Representantes dictam Communitatem loco ipsius Communitatis, ut de electione nostra publica apparet scriptura in Actis Cancellariae Ducalis Notarii munis Januae, manu Antonii de Credentia Notarii publici, & dicti Communis Januae Cancellarii infra scripti-

ANNO
1392.

ANNO 1392. *frascripti, hoc anno, die vigesima nona Mensis Decembris proxime prateriti.*

Arbitri, Arbitratores, & Amicabiles Compositores, & Communes Amici electi & assumpti inter Illustrem Principem, ac Magnificum, & Excellum Dominum Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comitem Virtutum, Dominum Mediolani &c. Imperialem Vicarium generalem, sive spectabiles, & Egregios Milites Dominos Nicolaum Spinelli de Neapoli Legum Doctorem Comitem Yohie, & Regni Sicilie Cancellarium, & Dominum Gulielmum de Bevilakis filium quondam Domini Francisci Militis Consiliarios, & Procuratores prefati Illustris, & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, ejusque filius, & heredibus, ac etiam nomine, & vice Adherentium, Complicum, Vallitorum, & Sequacium, ac Recommendatorum, Benevolorum, & Subditorum prefati Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, & Illustris, & Magnificum Dominum Mantua Imperialem Vicarium generalem, sive Spectabilem, & Egregium Militem Dominum Philippum de la Molza, & Sapientem Virum Dominum Johannem de Bobio juris Utriusque Doctore, Procuratores prefati Illustris Domini Domini Francisci de Gonzaga Domini Mantua, & dicto procuratorio nomine, & pro ipso Domino, ejusque Adherentibus, Complicibus, Colligatis, Vallitoribus, Vassallis, Sequacibus, & Recommendatis, Benevolis, & Subditis suis, & Magnificam Communitatem hominum, Populi, & Universitatis Magnifice Civitatis Perusii, sive Spectabilem Militem Dominum Nicolaum de Ballionibus, Legum Doctorem, & Nobilem, & Circumspicum Virum Ser Ugolinum Cecchinum honorabiles Perusii Sindicos, & Procuratores dictae Magnifice Communitatis Perusii Syndicario, & procuratorio nomine ipsius Communitatis, & nomine, & vice omnium, & singulorum Adherentium, Complicum, Vallitorum, Colligatum, Benevolorum, & Sequacium, Recommendatorum, Vassalorum, & Subditorum dictae Communitatis Perusii, & etiam Magnificam Communitatem hominum, Populi, & Universitatis Magnifice Civitatis Senarum, sive Nobilem, & Prudentem Virum Battista Mini Cassini de Piccolominibus Civem Senensem, Syndicum, & Procuratorem dictae Magnifice Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis ejusdem Magnifice Civitatis Senarum Syndicario, & Procuratorio nomine ipsius Communitatis, & nomine, & vice omnium, & singulorum Adherentium, Colligatum, Benevolorum, Complicum, Vallitorum, sequacium, Recommendatorum, Vassalorum, & Subditorum dictae Civitatis Senarum ex una, sive pluribus Partibus. Ac Magnificum, & Excellum Commune Florentie, sive Egregios, & spectabiles Viros Dominum Philippum Domini Alamani Militem de Admaribus, Dominum Ludovicum Domini Francisci de Albergottis Legum Doctorem, & Guidonem quondam Domini Thomasi, Cives honorabiles Florentinos, Sindicos, & Procuratores, & Nuntios speciales dicti Magnifici, & Excelli Communitatis Florentie Syndicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Populi, & Communitatis Florentie, & pro Civitibus, Castris, Fortilitis, Terris, & Locis dicti Communis, & seu quae per predictum Commune tenentur, vel possidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Communitatis Florentie Subditis quibuscunque, Ac etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Communitatis Florentie Adherentium, Complicum, & sequacium. Et Magnificum, & Potens Commune Bononiae, seu Egregium Legum Doctorem Thomam de Sancto Johanne, & Sapientem Virum Andalo de Bentevoglis, Cives honorabiles Bononienses, Sindicos, & Procuratores dicti Magnifici Communitatis Bononiae Syndicario, & Procuratorio nomine ipsius Communitatis Bononiae, & pro ejus Civibus, Comitativis, & Districualibus, & pro Castris, Fortilitis, Terris, Locisque dicti Communis, & seu quae per dictum Commune tenentur, vel possidentur, & ejus Communitatis Bononiae Subditis quibuscunque, ac etiam vice & gestorio nomine omnium, & singulorum prefati Communitatis Colligatum, Adherentium, Complicum, sequacium, vel Subditorum. Et Magnificum, & Excellum Dominum Franciscum Junioem de Carraria Padua &c, sive Egregios Viros Dominum Michaellem, quondam Antonii de

Rabatta, Civem Florentinum, Militem strenuum, & Dominum Franciscum de Conseliis de Padua Legum Doctorem, Procuratores, & Nuntios speciales prefati Magnifici Domini Francisci de Carraria Junioris Procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districualibus, & pro Castris, Fortilitis, Terris, & Locis dicti Domini Francisci, & seu quae per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejus Domini Francisci Subditis quibuscunque, ac etiam vice, & gestorio nomine suorum Adherentium, Complicum, sequacium, Recommendatorum, vel Subditorum, ac etiam inter omnes dictos Sindicos dictorum Communitatum Florentiae, & Bononiae, & Domini Francisci de Carraria predicti, vice, & nomine Illustris & Excelli Domini Domini Alberti Marchionis Estensis, & pro ipso Domino Marchione, & Terris, Subditis, Adherentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus suis, Ac Magnificorum Dominorum Astorgii de Manfredis Faventiae &c. Bernardini, & Olfaxii, & fratrum suorum de Poenta Ravennae &c, & Domini Ludovici de Alduxiis Domini Ymole, & eorum Colligatum, ac vice, & nomine omnium aliorum Colligatum, Adherentium, & Complicum dictorum Magnificorum Communitatum Florentiae, & Bononiae, & Domini Francisci prelibati, & cujusque eorum, & pro ipsis Colligatis, Adherentibus, & Complicibus, & eorum Terris, Subditis, Adherentibus, Complicibus, & sequacibus, omnes simul Sindicos, & Procuratores predictos dictis modis, & nominibus ex parte, & pro parte altera, ut de Compromisso in Nos facto apparet publicis Instrumentis ejusdem tenoris compositis, & rogatis per Notarios infrascriptos, & per Philippum Angellini de Marfiliis de Bononia, & Johannem Franciscum Nicolai de Padua Notarios publicos die xxviii. Mensis Decembris proxime prateriti, ac de prorogatione dicti Compromissi facta per dictos Spectabiles & Egregios Milites Dominum Nicolaum Spinellum, Comitem Johie &c. & Dominum Gulielmum de Bevilakis filium quondam Domini Francisci Militis Consiliarios, & Procuratores dicti Illustris Domini Comitis, & per Spectabilem, & Egregium Militem Dominum Philippum de la Molza, & Sapientem Virum Dominum Johannem de Bobio juris Utr. Doctorem Procuratores dicti Illustris Domini Mantua, & Spectabilem Militem Dominum Nicolaum de Ballionibus Legum Doctorem, & Nobilem, & Circumspicum Virum Ser Ugolinum Cecchini, Sindicos, & Procuratores dictae Magnifice Communitatis Perusii, & per Prudentem Virum Battista Mini Cassini de Piccolominibus, Civem Senarum, Syndicum, & Procuratorem dictae Magnifice Communitatis Senarum, & per omnes predictos Procuratores, & syndicarios nominibus, quibus supra, apparet duobus publicis Instrumentis ejusdem tenoris, compositis, & rogatis per Nicolaum Jacobi de Damiano, & Antonium de Credentia, Cattelanus de Christianis Notarios infrascriptos die vigesima praesentis Mensis Januarii ante horam quartam Noctis. Et de alia prorogatione dicti Compromissi facta per dictos Egregios & Spectabiles Viros Dominos Philippum Domini Alamani de Admaribus Militem, Dominum Ludovicum Domini Francisci de Albergottis Legum Doctorem, & Guidonem quondam Thomasi Cives Florentinos Sindicos, & Procuratores dictae Magnifice Communitatis Florentiae, & per Egregium Legum Doctorem Dominum Thomam de Sancto Johanne, & Sapientem Virum Andalo de Bentevoglis Cives Bononienses Sindicos, & Procuratores dictae Magnifice Communitatis Bononiae, & per Egregios Viros Dominum Michaellem quondam Antonii de Rabatta Civem Florentiae, Militem, & Dominum Franciscum de Conseliis de Padua Legum Doctorem, Procuratores prefati Magnifici Domini Francisci de Carraria Junioris Padua &c, & per omnes predictos procuratores, & syndicarios nominibus, & quibus supra, apparet alio publico Instrumento composito, & rogato manu dicti Antonii de Credentia Notarii infrascripti dicta die vigesima praesentis Mensis Januarii, hora quinta Noctis.

Considerantes, quod per Nos supradictos Arbitros, Arbitratores, & Amicabiles Compositores fuit lata inter dictas Partes die vigesimo instantis mensis quadam sententia, de qua constat duobus publicis Instrumentis ejusdem tenoris, compositis &

ANNO 1392.

ANNO 1329. rogatis per dictos Nicolaum, & Antonium Notarios infrascriptos & contenta in dicta sententia librate & mature penſantes auditis plenius, & diſcuſſis Juribus dictarum Partium.

Chriſti nomine invocato, ejuſque Matris ſemper Virginis, & Deum ſemper habentes præ oculis, & in mente, omnes tres concordēdicimus, ſententiamus, declaramus, arbitramur, & arbitramentamur, ſtatuimus, mandamus, condemnamus, abſolvimus, & refervamus, corigimus, emendamus, minuiamus, addimus, & caſſamus ut infra.

Primo videlicet ſuper Terſio Articulo Noſtræ Arbitralis ſententiæ continenti, quod omnes, & ſingulæ Terræ, Civitates, Caſtra, & Territoria, quæ tenentur, vel poſſidentur per præſatum Illuſtre Dominum Comitē Virtutum, tam in Territorio Paduæ quam in Marchia Trivixana ſeu alibi, qualescunque ſint, & cujuſcunque fuerint, & ubicunque ſint, libere remaneant præſato Domino Comit. Addimus: Salvo ſi teneret aliquam Terram, locum, vel Caſtrum in Partibus, ſeu Territoriis, de quibus non poteſt ſe introrittere vigore, & ex forma duodecimi Articuli dictæ ſententiæ, quo diſponitur, quod præſatus Illuſtris Dominus Comes Virtutum non poſſit in partibus, ſeu aliqua parte Tuſciæ, videlicet ab Aqua frigida ultra verſus Tuſciam ſe introrittere, niſi prout &c, ut in ipſo Articulo continetur, quod de illa vel illis non intelligatur.

Item ſuper quarto Articulo dictæ ſententiæ, qui incipit: Item attento quod præſatus Illuſtris Dominus Comes Virtutum tempore, quo erat in poſſeſſione Civitatis Paduæ &c. ubi dicimus, condemnamus, & condemnatum eſſe pronuntiamus ipſum Dominum Francicum. Addimus, & hæredes, & ſucceſſores ſuos, & in alia parte dicti Articuli, ubi dicitur: Florenſes decem milia. Addimus: Auri boni, & juſti ponderis; & in alia parte ejusdem Articuli, ubi dicitur: in die Nativitatis Beati Johannis Baptiſtæ, Addimus: vel ſaltem de menſe Junii ante, vel poſt die tam diem, & in aliquo loco tuto Territorii dicti Domini Comit. Addimus etiam in eodem Articulo poſt illa Verba: nec poſſit aliquis ex Colligatis ſuis &c. hæc Verba, videlicet, nec aliquis ex comprehenſis in præſenti Pace.

Item ſuper quinto Articulo dictæ ſententiæ, quo diſponitur, quod Dominus Franciſcus de Carraria prædictus permittat Nobiles de Icragnis &c. in ea parte dicti Articuli ubi dicitur, quod poſſint prædicti, & quilibet prædictorum vendere &c. Addimus: & locare, & in Emphyteuſim dare quibuſcunque perſonis undecunque ſint & cujuſcunque conditionis exiſtant, & tam Civibus, quam forenſibus. Et in alia parte dicti Articuli, ubi dicitur, quod libere cancellentur, & eximantur ab omnibus Banis, Proceſſibus & condemnationibus perſonalibus. Addimus: & realibus. Et in alia parte dicti Articuli ubi dicitur: Et quod de quaſtione dicti Milani de Malabarbis, qui ſibi movetur in Venetiis per Dominum Francicum prædictum, fiat ſibi juſtitia. Addeſtes ſententiamus, & pronuntiamus, quod de dictis quaſtionibus dicti Milani quælibet Partium teneatur eligere Amicos Communes, ſequē ſubiicere eorum Judicio & cognitioni, fide jubendo viceſim de ſtando Juri, & Judicatum ſolvendo. Et ſi de hoc dictus Milanus non contentabitur, ſtet, & ſervetur tenor prædicti Articuli, diſponentis: Quod ſibi fiat juſtitia. Item in fine dicti Articuli caſſamus, & caſſa pronuntiamus, & declaramus Verba infrascripta, videlicet: ita tamen quod non poſſint ire, nec receptari in Territorio Paduano, quod tenetur, ſeu poſſidetur per dictum Dominum Comitē, ſine licentia dicti Domini Franciſci. Et corigentes, addimus infrascripta verba: Ita tamen quod non poſſint ſe receptare in Padua, vel in aliis Terris dicti Domini Franciſci, ſine ipſius Voluntate.

Item ſuper ſexto Articulo dictæ ſententiæ, quo providetur, quod prædicti Illuſtris Dominus Comes, & Magnificus Dominus Franciſcus non poſſint ædificare, ſeu edificari facere in aliquo Territorio non ſuo ſine voluntate &c. Addimus, vel non ſua Jurisdictionis.

Item corigentes caſſamus ſeptimum Articulum diſponentem, quod Locus Corigiæ & Domini dicti loci reverantur, & ſint &c. & loco cujuſ addentes, ſententiamus, pronuntiamus, declaramus, & mandamus, ut infra, videlicet, quod præſatus Illuſtris Dominus Dominus Comes, propter Adhæren-

tiam, quam Petrus de Corigia, & fratres fecerunt Comuni Bononiæ, vel propter aliam cauſam, uſque in diem præſentis Pacis non poſſit offendere, inquietare, vel moleſtare perſonaliter, vel in rebus dictum Petrum, vel fratres, vel alterum eorum; ſed teneatur eis remittere omnia, vel ipſos geſta uſque in dictam diem, & quod dicta Adhærentia, vel aliqua Conventio, ſeu Liga, quam fecerint cum Comuni Bononiæ, vel aliis perſonis, non valeat, nec teneat, nec valuiſſe, nec tenuiſſe intelligatur, ſed remaneant in ſua libertate, prout erant ante dictam Adhærentiam.

Item ſuper Oſtavo Articulo dictæ ſententiæ, quo diſponitur, Quod omnes Terræ, Caſtra Fortilitia, & Loca cum Pertinentiis ſuis ablata, occupata, vel invaſa &c. Addimus: ſeu rebellata.

Item ſuper Nono Articulo dictæ ſententiæ, qui incipit. Item arbitramur, pronuntiamus, ſententiamus, & mandamus, quod omnes Terræ, Fortilitia, loca, & Caſtra ablata, ſeu occupata à tempore dictæ Ligæ factæ in Piſis citra per Comune Peruſii &c. Addimus, declaramus, ſententiamus, arbitramur, & arbitramentamur, quod prædicta non intelligantur de loco Cepæ de Valiano, nec comprehendantur in dicto Articulo. Imò de dicto loco ſententiæ lata in Piſis per Dominum Petrum de Gamba curtiſ m. cccc. die...

Item dicimus, ſententiamus, pronuntiamus, arbitramur, arbitramentamur, ſtatuimus, ordinamus, & mandamus, quod omnes depiſi, & Piſture, ac ſcripturæ quæ factæ forent à tempore Ligæ factæ in Piſis citra per aliquam dictarum Partium, vel aliquem ex eis in obſtrobium alterius Partis, vel alicujus ex ea, vel aliquorum Subditorum, ſequacium, vel Adhærentium alicujus Partium prædictarum, caſſentur, & deleantur infra menſes duos proxime venturos.

Item quod de cætero nulla Pars, vel aliqua ex eis, nec aliquis ex dictis Partibus poſſit recipere in Adhærentem, ſeu Colligatum aliquem Subditum, Adhærentem Colligatum, vel ſequacem alterius Partis, ſine voluntate dictæ alterius Partis.

Item quod quilibet Partium teneatur declarare, & nominare quoscunque ipſius Adhærentes, Colligatos, Complices, & ſequaces infra unum menſem à die ſecunda menſis Februarii coram Nobis dictis Arbitris, vel ſaltem coram dicto Domino Antoniotto privato Nomine, vel coram Communitate Januæ, ſeu ipſam reprezentantibus per publicum Inſtrumentum, ſeu publica Inſtrumenta. Et quilibet ex Colligatis, Adhærentibus, Complicibus, vel ſequacibus prædictis nominandus, vel declarandus per aliquam Partium prædictarum, teneatur & debeat ratificare, & approbare per publicum Inſtrumentum, vel publica Inſtrumenta infra Menſes duos à dicta die ſecunda Februarii proxime venturi.

Item quod omnes Terræ, Fortilitia, Caſtra, & Loca Comuniſ Florentiæ ablata, vel occupata per Dominos de Petra malla à tempore guerræ citra, libere reſtituantur dicto Comuni Florentiæ.

Item quia per petita per Partes Adverſas non probatur Magnificum Dominum Franciſcum de Gonzaga Dominum Mantuæ &c. contraſceſſiſſe, ſeu contraſceſſiſſe aliquibus Ligis, ſeu Conſederationibus. Ideo per ea, quæ vidimus, & intelleximus, dicimus, ſententiamus, & declaramus dictum Dominum Franciſcum bene, & legaliter ſervaviſſe Ligas, & Conſederationes, quas ſervare debuit, & per conſequens eum abſolvimus, & liberamus à quibuſcunque panis petitis contra eum.

Item quia in petitionibus Partium hinc inde petuntur magnæ quantitates pecuniarum pro panis incurſis, damnis, expenſis, & intereſſe diverſis occaſionibus commiſſis, ut aſſeritur, & ut in eorum petitionibus continetur; dictas omnes Partes, & quamlibet earum, & quemlibet ex dictis partibus ab ipſis panis, intereſſe, reſtitutione damnorum, & expenſarum abſolvimus, & liberamus, & liberatis, & abſolutis pronuntiamus, & declaramus.

Item quod ſi contingeret aliquod dubium oriri inter Partes prædictas, vel aliquas earum ſuper pronuntiatas, arbitratas, arbitramentatis, ſententiatis, declaratis, laudatis, correctis, emendatis, condemnatis, vel abſolutis, ſeu pronuntiandis, arbitrandis, arbitramentandis, ſententiandis, declarandis, laudandis, corrigendis, vel emendandis, condemnandis, vel abſolvendis per nos dictos Arbitros, vel Arbitratores; Non poſſint dictæ Partes, vel aliqua earum habere recurſum præ declaratione talis dubii, ſeu

ANNO 1392.

ANNO
1392.

seu dubiorum ad aliquem, vel aliquos, nisi ad Nos predictos Arbitros. Et si aliquis nostrum non adesset in Civitate Janue, possit alium substituere, eligere, & nominare loco sui ad declarationem predictam. Et quia duo ex Nobis dictis Arbitris, secundum solutionem debiti univerſe Carnis, deſicere possumus; tunc & eo casu Sanctissimus Dominus Noster Papa Bonifatius, & ejus Successor Dominus alium loco Nostri dicti Ricardi Magistri substituere, subrogare, & ordinare. Et Communitas Janue loco Nostri dicti Anthoniotti alium ordinare. Et si aliqua, vel aliquis ex dictis Partibus aliquo tempore contradiceret, seu contraveniret, vel non assentiret contentis in presenti Capitulo, vel alicui eorum, condemnamus, & condemnatos esse pronuntiamus ipsos contradicentes, & quemlibet eorum ad dandum, & solvendum alteri Parti non contradicenti, imo assentienti, Florinos auri vigintiquinque millia boni, & iusti ponderis.

Item quod super aliis omnibus, super quibus per Nos non fuit pronuntiatum, vel non pronuntiatur, nullum prejudicium intelligatur, vel sit factum, & generatum dictis Partibus, vel alicui eorum, vel aliquis ex dictis Partibus per aliqua per Nos pronuntiata, arbitrata, arbitramentata, sententiat, declarata, correcte, vel emendata, condemnata, vel absoluta, seu pronuntianda, arbitrande, arbitramentanda, sententianda, declaranda, corrigenda, vel emendanda, condemnanda, vel absolvenda. Imo reservetur eis jus, & possint agere coram Judice competenti, & quod propterea non rumpatur pax, vel ei contrari possit.

Item laudamus, & mandamus, quod quæcunque Cancellationes, & absolutiones, quæ fieri habebuntur in Civitate Florentia, aut ejus Comitatu, vel districtu vigore hujus Pacis, & Instrumenti, & Laudorum per Nos latorum vel ferendorum, & seu aliter quomodocunque occasione, & prætextu dictæ proxime sopite guerræ, fiant, & fieri possint, & debeant licite, & impune per manum Ser Lappi Maccii Notarii Florentini, vel eum, aut eos, cui, vel quibus committeret, & ad prædicta vigore presentis Pacis deputatus esse intelligatur. Et hoc si, & prout Magnificis Dominis Prioribus Artium, & Vexillifero Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ placuerit; Et eodem modo intelligantur deputati ad hujusmodi Cancellationes videlicet quæ fieri habebunt in Bononia, aut ejus Comitatu, vel districtu Philippus Anzellini de Marfilis de Bononia Notarius, & quæ fieri habebunt in Padua, Johannes Franciscus Nicolai de Padua Notarius. Et quæ fieri habebunt in Mediolano, Pavia, aut Civitatibus, vel Locis dicti Illustris Domini Comitatus, Cancellanus de Christianis Notarius. Et hæc si, & prout Magnificis Dominis Præfidentibus, seu superioribus ipsorum Notariorum, singula singulis referendo placuerit.

Item quod si contingeret aliquam dictarum Partium, vel aliquem ex dictis Partibus non observare contenta in dicta nostra sententia. Quod propterea non possit, vel debeat guerram, seu bellum indicare, facere, vel movere alteri Parti, sed stet denuntiationi secundum formam promissionum alias factarum, de quibus apparet publicis Instrumentis ejusdem tenoris, compositis, & rogatis per Notarios infrascriptos, & per Philippum Angellini de Marfilis de Bononia ac Johannem Franciscum Nicolai de Padua Notarios, hoc Anno, die vigesimo octavo Mensis Octobris, paulo post horam quartam noctis.

Reservantes Nobis potestatem, & bailiam iterum, & de novo dicendi, sententiandi, pronuntiandi, cognoscendi, mandandi, arbitrandi, & arbitramendi, corrigendi, emendandi, condemnandi, & absolviendi semel, & pluries etiam super jam pronuntiatis secundum bailiam Nobis concessam vigore dicti Compromissi, & prorogationis ipsius Compromissi, & usque ad per totum tempus dictarum prorogationum, & quouslibet earum. Mandantes predicta omnia, & singula per Nos sententiata, & declarata, arbitrata, arbitramentata, laudata, diminuta, addita, statuta, mandata, mutata, correcte, emendata, cassata, condemnata, & absoluta, ac reservata ut supra, per dictas Partes, & quemlibet earum, & quemlibet ex dictis Partibus observari debere, firmari, & teneri, sub penis in dicto Compromisso, & prorogationibus contentis, & sub pena contrafactionis dictæ Pacis, mandantes

etiam de predictis omnibus, & singulis confici debere plura publica Instrumenta ejusdem tenoris per Antonium de Credentia Cancellarium Communis Janue, Nicolaum Jacobi de Damiano Secretarium, & Notarium Nostri dicti Magistri, Lappum Maccii Civem Florentiæ & Cancellarium de Christianis Civem Papientem, Notarium dicti Domini Comitatus, Notarios publicos infrascriptos.

Lata, data, & pronuntiata, late, date, & pronuntiata fuerunt per dictos Dominos Arbitros, & Arbitratores pro Tribunali sedentes in loco infrascripto, & lecta, & publicata, ac publicata per Nos dictos Notarios; Janue in sala magna nova Palatii Ducalis Communis Janue, presentibus testibus ad hæc vocatis, specialiter & rogatis, Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raimundo de Vincis de Capua, Ordinis Prædicatorum Generali Magistro dicti Ordinis. Egregio Legum Doctore Domino Jacobo Landi de Sarzana Locum tenente Domini Potestatis Janue, Nobili, & Egregio Viro Domino Thomasio de Spina Legum Doctore. Sapiente Viro Domino Gregorio de Marfupinis de Arezio Doctore Vicario dicti Magnifici Domini Ducis, & Petro de Bargaglio Notario, Comunesque Janue Cancellario.

Instrumentum Procura Bononiensium.

In Christi Nomine Amen...

Magnifici & Potentes Domini Decem Officiales Baille, Populi, & Communis Civitatis Bononiæ in sufficienti numero congregati, in Camino magno Palatii Residentiæ Magnificorum, & Potentum Dominorum Dominorum Antianorum dicti Populi, & Communis, vigore Arbitrii, auctoritatis, & Baylæ eisdem Dominis decem concessæ, date, & attributæ per generale Consilium Sexcentorum dicti Populi, & Communis Bononiæ ex Instrumento manu Publici Notarii, omni modo, jure, via, & forma, quibus magis, & melius poterunt, & possunt, dederunt, constituerunt, & ordinaverunt Egregium, & Sapientem Virum Dominum Thomam de Sancto Johanne Legum Doctorem, & Nobilem & Circumspicuum Virum Andolum quondam Michaelis de Bentivoglii, Draperium Bononiensem, Cives ambos, absentes tamquam presentes & utrumque ipsorum in solidum, suos, & dicti Populi, & Communis Bononiæ veros, & legitimos Procuratores, Actores, Factores, Sindicos, & Nuncios Speciales, specialiter ad praticandum, tractandum, firmandum, & concludendum cum Magnifico Domino Domino Galeaz Vicecomite, Comite Virtutum, Mediolani Imperiali Vicario generali, & ejus Colligatis, Adherentibus, Recommendatis, & sequacibus, seu altero pro eo, & ejus nomine ad hunc actum potestatem habentem, bonam, firmam, & perpetuam Pacem inter ipsos Dominum Comitem Virtutum, & ejus Colligatos predictos ex Parte una, & deinde Populum, & Comune Bononiæ & ejus Colligatos, Adherentes, Recommendatos, & sequaces eorum ex parte alia, de omnibus, & singulis differentis, & offensionibus hinc inde illatis, factis, & perpetratis tam per gentes Armorum dictarum Partium, quam alias quasvis personas, iuste, vel injuste, directe, vel indirecte, vel alio quovis colore quæsito, ipsas guerras, & offensiones remittendo, & super prædictis, quolibet prædictorum, & eorum occasione quolibet Inducias, seu Treugas inducendum, & faciendum ad modicum, vel ad magnum tempus, cum illis adjectionibus, promissionibus, & Clausulis, quibus eisdem Sindicis videbitur, & placuerit Sindicario nomine predicto, ad & in prædictis, & super prædictis, & quolibet predictorum & eorum occasione promittendum, stipulandum, paciscendum, conveniendum, & transigendum, quibuscunque promissionibus, obligationibus, pactionibus, pactis, penis, renunciationibus, & Clausulis, quibus eisdem Sindicis videbitur, & placuerit, & ad ipsorum Sindicorum liberam voluntatem, ac etiam ad promittendum, & facturos, & curaturos, ita, & taliter sindicario nomine predicto, quod quæcunque gesta per eos in predictis, circa predicta, & eorum occasione per Comune Bononiæ, seu gerentes vices dicti Communis Bononiæ ratificabunt, & approbabit per solemne, publicum, & efficax Instrumentum Et generaliter ad omnia, & singula faciendum, procurandum, & exercendum, quæ in prædictis, & circa prædicta, & quovis

ANNO
1391.

ANNO
1392.

quolibet predictorum, & eorum occasione fuerint necessaria, & opportuna, & quæ ipsimet decem Baylia Constituentes facere possent, si predictis omnibus, personaliter interessent. Quæ omnia, & singula supra-scripta promiserunt predicti Domini decem Baylie, sic ut dictum est, in sufficienti numero congregati vigore Baylie sicut dictum est concessæ, & attributæ mihi Filippo Notario infrascripto, uti publica personæ stipulanti, & recipienti vice, & nomine Dictorum Syndicorum, & Procuratorum, licet absentium, & aliorum omnium, quorum predictum interest, vel interesse posset in futurum, se perpetuo firma, & rata habere tenere quæcunque dicti eorum Sindici, & Procuratores in predictis, circa predicta, quolibet predictorum, & eorum occasione duxerint faciendi, sub hypoteca & obligatione omnium honorum dicti Populi, & Communis Bononiæ. Renuntiantes insuper dicti Domini decem Baylie ad uberiorem cautelam in hiis, & super hiis omnibus, & singulis, exceptioni doli mali, quod metus causa, & sine causa, aut ex injusta causa, infantum actioni, Fori privilegio, Feriis, & diebus feriatis inductis, & inducendis & omni alii Legum, & Juris auxilio. Rogantesque dicti Constituentes sic, ut dictum est, in sufficienti numero congregati me Philippum Angellini Notarium infrascriptum, ut de predictis omnibus publicum conficerem Instrumentum.

Instrumentum Procura Domini Francisci Junioris.

In Christi Nomine Amen. Anno a Nativitate ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo primo. Indictione quarta decima, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, Paduæ, & in Palatii habitatorium infrascripti Magnifici Domini Constituentis in sua Camera quæ fuit ab Armis, Præsentibus Egregio, & Spectabili Milite Domino Comite de Carraria, nato Magnifico Domini Domini Francisci Senioris de Carraria de Contrata Arenæ de Padua, Honorabilibus, & prudentibus Viris Domino Johanne de Porcellinis Legum Doctore, quondam Domini Uberti de Porcellinis de Contrata Sancti Petri de Padua. Blasio de Onetacis quondam Domini Nicolai de Contrata Sancti Firmi de Padua. Ser Nicoletto de Alexio de Capite Hiltræ Cancellario infrascripti Magnifici Domini Constituentis, quondam Domini Petri de Contrata Sancti Petri, & Deodato de Garisbertis Pincerna dicti Domini Constituentis quondam Domini Uberti de Contrata Sancti Domini, omnibus habitatoribus dictæ Civitatis Paduæ testibus ad hæc specialiter adhibitis, vocatis, & rogatis. Ibi quæ Magnificus & Excelsum Dominus Franciscus Junior de Carraria, natus Magnificus, & Spectabilis Domini Domini Francisci Senioris de Carraria Civitatis Paduæ, & districtus Dominus, & Capitaneus Generalis, omni via, modo, jure, & forma, quibus melius, & efficacius potest, atque potest, pro se, & hæredibus, ac Successoribus suis sponte, libere, & ex certa scientia fecit, constituit, & ordinavit Egregium, & Nobilem Militem Dominum Michaellem de Rabatta habitatorem Paduæ in Contrata Sancti Nicolai, ac honorabilem, & sapientem Virum Dominum Franciscum de Conseltis Legum Doctorem, natum olim providi Viri Ser Henrici Notarii Civem, & habitatorem Paduæ in Contrata Sanctæ Margaritæ ibi præsentem, & onus hujus Mandati sponte suscipientes, & utrumque eorum in solidum, ita quod occupantis conditio pejor non existeret, sed quod unus eorum incapere, alter mediare, prosequi, & finire valeat, suos veros, & certos Nuntios, Missos, Actores, & negotiorum gestores, ac legitimos, & speciales Procuratores, & quicquid magis, melius, & amplius dici, censeret, & esse potest, ad ejus, & in ipsius Constituentis Causis, litibus, questionibus, controversiis, discordiis, atque differentiis, & querelis Civilibus, & Criminalibus, præsentibus, & futuris, motis, & movendis, & quas quomodocunque habet, vel habiturus est cum aliquo, vel aliquibus tam in agendo, quam in defendendo, & specialiter ad tractandum, & inveniendum, complendum, faciendum, firmandum, ultimandum, & concludendum nomine ipsius Magnifici Domini Constituentis, & pro eo, & suis Successoribus bonam, veram, puram, sinceram, perpetuam, solidam, & tranquillam Pacem, Unanimitatem, concordiam, atque

Treugas cum Illustri, & Magnifico Domino Domino Johanne Galeaz de Vicecomitibus Civitatis Mediolani &c. Domino generali seu cum ipsius Procuratoribus, & Sindici, vel Nuntis ad hæc legitime constitutis de omnibus, & singulis discordiis, diffidis, dissensionibus, differentiis, & questionibus, ac litibus, & controversiis venturibus, & existentibus, seu quæ verti, & existere, & esse ullo modo possent inter prefatum Magnificum Dominum Dominum Franciscum Juniorem constituentem ex una parte, & predictum Magnificum Dominum Dominum Johannem Galeaz, & Adherentes, Subditos, & Sequaces, ac fideles suos ex altera, & de omnibus, & singulis damnis, Injuriis, cadibus, Violentis, Incendiis, rapinis, robariis, & offensis realibus, & personalibus per partes predictas sibi invicem, vel altera earum alteri quomodocunque dictis, factis, commissis, vel perpetratis in alteram partem, seu Subditos, Benevolos, Adherentes, & Sequaces earumdem quomodocunque, & qualitercunque, & quæcunque alia ratione, causa, & occasione, sub illis modis, formis, pactis, conventionibus, promissionibus, obligationibus realibus, & personalibus, & cum receptionibus quomodocunque, & jurisdictionibus ejuslibet admisionibus, panarum adjectionibus, & renuntiationibus, cautelis, & Clausulis opportunis, quæ dictis suis Procuratoribus, & utrique eorum videbuntur, finem quoque, remissionem, liberationem, refutationem, quietationem, absolutionem, & pactum de ulterius non petendo, faciendum, & recipiendum cum stipulationibus, & pactum de utroque. Et ad præstandum, & faciendum nomine ipsius Magnifici Domini Constituentis dictis Procuratoribus, & Sindici ipsius Domini Johannis Galeaz omnem promissionem, & obligationem de qua invicem convenerint, & similiter eas a dictis Procuratoribus, & Sindici ipsius Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz nomine dicti Magnifici Domini Constituentis recipiendum. Et pro observatione omnium, & singulorum eorum, quæ hinc inde promissa, & gesta fuerint, ipsam Magnificum Dominum Constituentem, ac ejus heredes, successores, & bona obligandum, & ab ipsis Procuratoribus, & Sindici ipsius Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz obligationem similem, & recipiendam recipiendum. Et ad jurandum in animam ipsius Magnifici Domini Constituentis, perpetuo attendere, & inviolabiliter observare quæcunque dicti sui Procuratores duxerint promittenda, & prout supra predictis, & quolibet predictorum convenerint, simile quoque, & solenne juramentum a Procuratoribus, & Sindici dicti Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz, seu ab aliis quibuscunque recipiendum, plura rogandum, faciendum, celebrandum, & acceptandum semel, & pluries, ipsaque quocunque valamine roborandum. Et generaliter ad omnia, & singula agendum, dicendum, faciendum, procurandum, promittendum, tractandum, & executioni mandandum, quæ in premissis, circa ea, & in dependentibus, & connexis ab eis, & eorum quolibet, fuerint necessaria, fructuosa, & opportuna, & quæ ipsimet Constituentis dicere, facere, & exercere potest, & possit. Dans, & concedens dictus Constituentis dictis suis Procuratoribus, & utrique eorum in solidum, plenum, liberum, generale, & speciale Mandatum cum plena, libera, & Baylia predicta omnia, & singula agendi, dicendi, faciendi, promittendi, tractandi, concludendi, & executioni mandandi nomine ipsius Constituentis in premissis, & circa premissa, ac in dependentibus, & connexis, & eorum quolibet, etiam si ea majore, vel graviores forent, quæ Mandatum exigent speciale. Promittensque ipse Magnificus Dominus Constituentis pro se, & hæredibus, ac Successoribus suis mihi Johanni Francisco Notario infrascripto tamquam publica personæ stipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & singulorum, quorum interest, intererit, vel interesse potest, possit, & poterit in futurum. Ac etiam per me dictum Notarium infrascriptum eidem Constituenti delato Juramento, juravit corporaliter ad Sancta Dei Evangelia, manu tactis scripturis, se semper firma, rata, & grata per se, suosque heredes, & successores habere, tenere, attendere & observare predicta omnia, & singula, ac quæcunque per dictos suos Procuratores, seu alterum ipsorum dicta, facta, gesta,

ANNO
1392.

ANNO gesta, promissa, conclusa, & ordinata quomodocumque fuerint in pramissis, circa pramissa, & quolibet pramissorum, ac inde pendentibus, & connexis ab eis, & in nullo unquam contrahacere, vel venire per se, vel alium, aliqua ratione, ingenio, seu causa de jure, vel de facto, sub sua, & hereditate, & successorum suorum quoruncunque obligatione, atque bonorum omnium ejus hyppoteca mobilium, & immobilium, presentium, & futurorum.]

Replicatio Bononiensium.

Coram Vobis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus prædictis &c.

Compares, & se præsentant Thomas de Sancto Johanne Legum Doctor, & Andalo de Bentevoglis Sindici, & Procuratores Magnifici Communis Civitatis Bononiæ, ad justificationem aliquorum petitorum per eos, non astringentes se ad probandum non necessariam, & non oportuna; sed solum ea quæ sufficiant ad victoriam dicti sui Communis, pro quo interveniunt, producent quandam Copiam litterarum ejusdem emanatæ ex parte Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitum Virtutum supradicti Magnifico Comuni Bononiæ. Copia litterarum incipit: Dolemus, & cumpatimur Cives Egregii, & finit: Coacti plus quam voluntarii diffidamus. Datæ Papæ 22. Aprilis M. CCCCXXX. Galeaz Vicecomes Comes Virtutum Mediolani &c. Imperialis Vicarius generalis. Pasquinus, a tergo: Egregius Viris Antianis, Consulibus, Civibus, & Communitati Bononiæ, quam Copiam producant in ea parte, & partibus, quæ faciant ad Victoriam sui Communis, & alter non, & petunt, per supradictum Dominum Comitem, five per ejus Procuratores habentes ad hoc speciale Mandatum tanquam melius de veritate informatum, per suum Sacramentum respondere debere, utrum similis Littera fuerit emanata ex parte dicti Magnifici Comitum supradictæ Communitati, & Civibus, si, & in quantum per Procuratores supradicti Domini Comitum negaretur.

Copia Litteræ.

Dolemus, & cumpatimur Cives Egregii, quod alienis demeritis contra Civitatem Vestram, quam semper claræ memoriæ Dominus Genitor Noster quidam speciali cordialitate dilexit, quamque Nos Paterna in hoc sequentes Vestigia firmaveramus in animo & in communi, semper, & in particulari diligere, cogamur nunc bellica Arma movere, quæ in totos auctores pertinacissimos tanti mali, salva Re vestra Publica, si foret possibile, libentius eam in benemeritos veteremus. . . . Arciguellos videlicet Florentie paucos numero, qui Civitatis Florentiæ Regimen sub specie libertatis usurpant, qui non contenti Civitatem illam destrungere in qua nati sunt, nunquam cessarunt quousque seminatæ suspitionibus subdolis, Vos non solum ad imitandum ipsorum voluntatem, sed ad quandam servitutem secum vos colorato, & longe impari Confederationis velamine seduxerunt; sed Vos calidatibus suis illaqueari adeo permisistis, ut necesse sit, quod si, prout propoluimus, contra statum ipsorum pro ultione condigna illatarum offensarum Magnificis filiis Nostris Senensibus, & Perusinis, violatis evidenter per ipsos Capitulis Universalis Ligæ, agere bellicosè debemus contra vos, & statum Vestrum pariter agamus, nec quiescentibus Vobis, intadisque rebus vestris positis, eos ullis favoribus, vel subsidiiis substinere, proinde non ulciscamur injurias aliquas vel offensas, nullas enim huc usque inter Vos, & Nos interfuisse fatemur, cum tamen multa intervenerint beneficia, quæ, ne videamur impropere, filemus, sed ut Arciguelis auxilia Vestra deficiant, Vos, & Statum vestrum a die præsentationis harum Nostrarum Litterarum in antea coacti plus quam voluntarii diffidamus. Datæ Papæ 22 Aprilis MCCCXXX.

Galeaz Vicecomes Comes Virtutum.

Mediolani &c. Imperialis Vicarius Generalis.

Pasquinus

A tergo. Egregius Viris Antianis, Consulibus, Civibus, & Communitati Bononiæ.

TOM. I. PART. II.

Replicatio Procuratoris Domini Comitum ad Capitula Procuratoris Ligæ.

ANNO

1392.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Sacræ Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani generali Magistro & Sedis Apostolicæ Nuntio, & Magnifico Domino Domino Antoniotto Adurno Dei Gratia Januensem Duce, & Sapiente, & honorandis Viris Domino Petro Ultramarino Legum Doctore, Juliano de Castro, Leonardo Gentili, & Jacobo de Cambio Communitatem Januæ representantibus, Arbitris, Arbitratoribus, Transactoribus, & amicabilibus Compositoribus communitate, & concorditer electis inter Partes infra scriptas, seu ipsarum Partium Sindicos, & Procuratores, ipeccabiles, & Egregii Milites Dominus Nicolaus de Spinellis de Neapoli Comes Jobiæ, & Regni Sciciliæ Cancellarius, & Gulielmus de Bevilacqua Procuratores Illustris Principis, & Magnifici, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitum Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii generalis, procuratorio nomine ejusdem.

Comparuerunt, & comparent occasione ejusdem pretenstæ scripturæ, quæ dicitur coram Vobis Magnificis Dominis porecta ad modum petitionis per auctores Sindicos Magnificarum Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & auctores Procuratores Domini Francisci Junioris de Carraria, & respondent dictæ præstentæ petitioni, ut infra - Primo, & ante viam negant Dominum Franciscum Juniorem de Carraria habere aliquod Dominium, aliquam superioritatem, vel præheminentiam, vel aliquod aliud jus in Civitate Paduæ, nec in Castro, nec in Territorio, nec in districtu Paduæ. Item protestantur, & dicunt, quod non intendunt, quod principaliter, nec incidenter, nec per viam exceptionis, nec aliquo alio modo cognoscatur de Proprietate, vel jure Proprietatis dictorum Castri, Civitatis, Territorii, & districtus Paduæ, & nec terminatur, & executioni mandatum fuerit infradictum possessorium, sed quod solum cognoscatur, & terminetur super possessorio eo modo, quo petitum est per præfatos Procuratores præfati Magnifici Domini Comitum in eadem petitione, per eos nomine quo supra porecta coram Vobis Magnificis Dominis; Et ad contenta in primo capitulo dictæ præstentæ petitionis porecta pro parte dictorum auctorum Sindicorum Magnificarum Communitatum Florentiæ, & Bononiæ, & auctorum Procuratorum dicti Domini Francisci de Carraria Junioris, dicunt, quod contenta in ipso primo Capitulo carent penitus veritate, & ideo fieri non debent. Nam ipse Dominus Franciscus Junior tempore, quo præfatus Dominus Comes acquirit possessionem Civitatis Paduæ, ipse Dominus Franciscus non habebat possessionem ipsius Civitatis, sed eam sponte deteruerat, & pro derelicta habuerat, & per Populum Paduanum apprehensa fuit, & juridice tradita præfato Domino Comiti, & sic ex prædictis, & multis aliis non potuit, nec potest dictus Dominus Franciscus Junior dici ipsa possessione spoliatus. Item possessionem dicti Castri, & aliorum Fortiliorum, & Castrorum, & Territorii, & districtus Paduæ sponte tradidit, seu tradidit fecit præfato Domino Comiti, seu ejus Nuntius, & præsupposito, sine præjudicio veritatis, quod non sponte tradidisset, sed pervicium, quod enim est falsum, non possit dici possessione prædicta spoliatus, & dato quod vere fuisset spoliatus, quod enim est falsum, tamen incontinenti, & non devotendo ad extraneos actus, prout fecit præfatus Dominus Franciscus, non rehabuit dictam possessionem, quia ad multos extraneos actus ante occupationem per ipsum factam de possessione Paduæ, & districtus, quæ erat penes præfatum Dominum Comitem, devenerit. Item incontinenti incipere debuit ad preparatoria recuperationis dictæ Possessionis qua etiam in dicto Capitulo asseritur fuisse spoliatus, & tunc continuare donec recuperasset & taliter faciendo primum cum potuit, intra tamen annum recuperare debuit, & non post, imo nec usque ad annum differre debuit secundum Communi opinionem. Glofa &c. Et dato, quod vere fuisset spoliatus, quod tamen est falsum & incontinenti recuperare non potuit possessionem prædictam, quia ea fuerat legitime privatus, quia præfatus Dominus Comes potestatem habuit inducendi Bellum Domino Francisco Seniori de Carraria, & quam plures iustas causas ipsum Bellum inducendi, & maxime, quia

Li

Liga,

ANNO 1392. Liga, quam habebat cum prefato Domino Comite multisimam ruperat, & contra eam fecerat, in cuius vicium locum successit dictus Dominus Franciscus Junior, durante guerra cum dicto Domino Francisco seniore, per prefatum Dominum Comitem habita.

Ad contenta vero in secundo, & tertio Capitulis predictæ assertæ petitionis, dicunt, contenta in eis Capitulis non esse vera, & per consequens fieri non debere, & etiam quod predicta legitime fieri potuerunt, dato quod facta fuissent, rationibus supra allegatis, & multis aliis legitimis, & rationabilibus.

Ad contenta in quarto Capitulo dicunt, ipsa fieri non debere, maxime quia si predicti contenti in dicto Capitulo detinerentur ex iustis causis, possunt detineri, & maxime quia tempore detentionis, si aliqua de eis facta fuerunt, erant Subditi prefati Domini Comitis, excepto Domino Francisco Seniore de Carraria, qui ex multis causis iustis, si verum esset, quod detineretur, detineri posset. Et omnino falsum est, quod ei Domino Francisco Seniori prefatus Dominus Comes aliquid de contentis in dicto Capitulo abstulerit, imo eidem magnum honorem fieri fecit, & facit, ac etiam magnam provisionem eidem Domino Francisco continere tribuit.

Ad contenta in quinto Capitulo respondent, quod si dicto Communi Bononiæ, aliqua damna sint illata, vel per ipsum Magnificum Commune Bononiæ, vel ejus Subditos passa, quod hoc fieri potuit, quia prefatus Dominus iustam guerram habuit, cum dicto Magnifico Communi Bononiæ, maxime quia fregerunt Ligam in Pisis factam, ac etiam dederunt auxilium Arcibus Florentiæ, qui sepius dictam Ligam fregerunt, & multis aliis rationibus, & causis iudicis, & legitimis.

Ad contenta in sexto, negant contenta in dicto Capitulo, cum penitus sint falsissima, & habentes Tragem in oculo imputant festucam esse in alieno, & maxime quia nominati in dicto Capitulo incurrerunt nefandissimum scelus prodicionis contra prefatum Dominum Comitem. Imo predicti Locus, & Roche, & pertinentiæ Corrigie sunt restituendi predicto Domino Domino Mediolani tanquam predictis spoliato, durante præfata guerra.

Ad contenta in septimo dicunt, contenta in eo fieri non debere propter multas iustas Causas, quæ gracia honoris Domini Luchini nominati in ipso Capitulo non diminuendi, sub silentio pro nunc ponunt, & hoc etiam dato, quod habuisset aliqua bona Patrimonialia, quæ occupata fuissent per prefatum Dominum Comitem, quod negatur.

Ad contenta in octavo Capitulo dicunt, ipsa fieri non debere, maxime quia dictus Dominus Antonius in ipso Capitulo nominatus legitime fuit debellatus propter multas iustas causas, & maxime quia procuravit, quantum in se fuit, impedire, ne prefatus Dominus Comes recuperaret Civitatem Brixie, ac etiam, ut fama laborat, procuravit mortem violentam prefati Domini Comitis, & in prefata Domina Senaritana non habuit, nec habet aliquam dotem, & etiam talia non transcunt per successionem, nec in generali obligatione veniunt.

Ad contenta in undecimo Capitulo, dicunt, predicta fieri non debere multis causis iustis notis prefato Domino Domino Federico, & quæ tacentur, ne augatur infamia dicti Domini Federici, ac etiam dicunt, quod prefatus Dominus Comes non tenet aliquid occupatum iniuste prefato Domino Federico.

Ad contenta in duodecimo, dicunt, ipsa fieri non debere similibus rationibus, ex causis allegatis supra super sexto Capitulo.

Ad contenta in quarto decimo Capitulo, dicunt, ea fieri non debere, quia prefatus Dominus Comes dictam Ligam servavit, & dictum Commune Bononiæ pluries jam fregit, & sic pluries penam in ipsa Liga contenta incurrit.

Ad contenta in quinto decimo. Quia si aliqua ex contentis in dicto Capitulo forent vera, ipsa Castra, Terræ, Loca, & Forlitiæ, de quibus supra fit mentio in predicto Capitulo, non tenerent, nec occupata sunt per prefatum Dominum Comitem, ac etiam pertinuerunt, & pertinent prefato Communi Senarum de jure, maxime quia sunt de Territorio, & in Territorio Senarum, ac etiam prefatum Magnificum Commune Florentiæ indebitè, & iniuste guerram fecit prefato Communi Senarum.

Ad contenta in sexto decimo Capitulo, dicunt, Contenta in ipso Capitulo fieri non debere similibus rationibus allegatis supra in quarto decimo Capitulo,

ac ipsa penitus carere veritate.

Ad contenta in decimo septimo, dicunt, ea fieri non debere rationibus, quibus supra proxime, & etiam quia dictum Commune Florentiæ fecit guerram indebitè, & iniuste dicto Communi Senarum.

Ad contenta in decimo nono, dicunt, contenta in eo penitus fieri non debere multis rationibus de se evidentibus, & notis, ita quod alia allegatione non indigent. Imo prelibatus Dominus Comes Virtutum debet posse se intrinittere in qualibet parte ubi eidem placuerit.

Ad contenta in ultimo Capitulo, dicunt, ea fieri non debere, cum injustissima sunt, & iniquissima, ut ex serie ipsius Capituli patet.

Ad omnia alia vero Capitula, quibus non est facta supra specialis Responso, dicunt, ipsa carere totali veritate, & presupposito quod aliquid veritatis in eis contineretur, quod tamen omnino est falsum, dicunt multas causas iustas, & notas subesse propter quas contenta in eis fieri non debent, nec debent.

Item in contentis Responso, quæ dicitur esse facta per dictos assertos Procuratores, & assertos Syndicos tam in secundo, quam in tertio Capitulis ipsius Responsonis dicunt, contenta in petitione per ipsos Dominos Nicolaum, & Gulelmum fuisse, & esse vera, & ea fieri debere, & non obviare allegata in dicto secundo Capitulo dictæ Responsonis, ut ex supradictis, circa primum Capitulum Petitionis dictorum assertorum Syndicorum, & Procuratorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Domini Francisci de Carraria Junioris patet, & verum esse Illustræ Dominum Marchionem, de quo fit mentio in dicto tertio Capitulo dictæ Responsonis fuisse bene, & optime tractatum ut filium benevolam, & Colligatum a prefato Magnifico Domino Comite, & alia contenta in ipso Capitulo esse omnino contra veritatem; ac petita in ipso Capitulo fieri non debere; sed fieri debere ea, quæ concernunt personam prefati Domini Marchionis contenta in petitione porrecta per ipsos Procuratores ipsius prefati Domini Comitis, & prout in ipsa petitione continetur.

Ad quartum Capitulum, dicunt fuisse honestum obmittere illud Capitulum, cum prolixus caret veritate, ut ex dictis, & allegatis per prefatos Procuratores prelibati Domini Comitis Virtutum circa primum Capitulum dictæ Petitionis porrectæ per dictos assertos Syndicos, & Procuratores dictorum Communium Florentiæ, & Bononiæ & dicti Domini Francisci Junioris de Carraria patet, & ea fieri non debere, maxime cum dictus Dominus Franciscus Senior non servavit fidem prefato Domino Comiti, & etiam nullum Jus competit dicto Domino Francisco Juniori sic petendi.

Ad contenta in quinto Capitulo dictæ Responsonis, & Petitionis, dicunt, honestissimum fuisse ipsum Capitulum obmittere, quia ipsi Domino Luchino nunquam competit aliquid jus, nec hodie competit in Civitatibus, & Terris, quæ tenentur, & possidentur per prefatum Dominum Comitem, & maxime, quia tempore vite & etiam post mortem Domini Luchini Senioris, Dominum quaruncunque Civitatum & Terrarum, quæ hodie tenentur per prefatum Dominum Comitem, quæ non fuerunt quævis per Recolendæ Memoriæ Magnificum Dominum Genitorem ipsius prefati Domini Comitis, vel per ipsum prefatum Magnificum Dominum Comitem vel per alium, post mortem dicti Domini Luchini Senioris, spectant ad Recolendæ Memoriæ, Dominum Johannem Archiepiscopum olim, & Dominum Mediolani, & qui Dominus Archiepiscopus ordinavit inter alios prefatum Genitorem ipsius prefati Domini Comitis succedere in Dominio dictarum Civitatum, & Terrarum, & non dictum Dominum Luchinum, & quæ ordinatio confirmata fuit, & executioni mandata, per Commune Mediolani, quod Commune transiit Dominium in eos, quos dictus Dominus Archiepiscopus voluit habere debere. Item quia talia non transcunt per successionem, cum non sint proprium Patrimonium. Item jam lapsi sunt non solum triginta, sed quadraginta tres Anni, quibus dictus Dominus Luchinus senior mortuus est &c.

Ad sextum Capitulum dicunt, dictum Dominum Carolum nominatum in dicto Capitulo esse concordem cum prefato Magnifico Domino Comite, & sic non potest aliquid peti per dictos assertos Syndicos, & Procuratores dictorum Communium Florentiæ & Bononiæ, & dicti Domini Francisci. Et quia prefatus Dominus Comes ea, quæ tenet, & possidet ius-

ANNO 1392:

ANNO 1392. lis, & debitis, & licitis modis acquisivit, & etiam legitimis titulis, ut factis est notorium.

Ad septimum Capitulum dicunt, contenta in eo fieri non debere, imo nec nominari quovis modo, ut de se patet, nec nominatim in dicto Capitulo nunquam habuerunt aliquid facere in bonis, quæ tenebant per præfatum Magnificum Dominum Dominum Comitum.

Ad Ultimam Capitulum dicunt, contenta in ipso Capitulo non fore veta, & per consequens fieri non debere.

Instrumentum Procura Domini Comitum in personam Domini Nicolai de Neapoli.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate E-jusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima, die secundo Mensis Decembris hora Tertia, in præsentia Testium, meique Notarii infra scriptorum Illustrissimus Princeps, & Magnificus, & Excellens Dominus Dominus Johannes Galeaz, Vicecomes, Comes Virtutum Mediolani Papie &c. Dominus, ac Imperiali Vicarius generalis, sponte, deliberate, & ex certa scientia, omnibus meliori via, jure, modo, & forma, quibus melius, validius, & solemnitus potuit & potest, & cum interventu omnium solemnitarum tam juris, quam facti in talibus, & in infra scriptis oportunarum, circa revocationem aliorum suorum Procuratorum, fecit, constituit, & ordinavit, ac facit, constituit, & ordinat Magnificum, & spectabilem Militem, Legum Doctorem Nicolaum de Spinellis de Neapoli, genitum quondam Reolende Memorie Domini Bartholomei, Consiliarium præfati Illustris Domini Domini Johannis Galeaz dilectum Comitum Johis, Regnique Siciliae Cancellarium ibi præsentem, ejus certum Nuntium, Missum, & Procuratorem, & quicquid de jure melius dici, & esse potest, speciali nomine præfati Domini Constituentis, ejusque filiorum, & heredum, ac nomine, & vice omnium, & singulorum præfati Domini Adherentium, Complicum, & Vallitorum, Sequacium, & Recommendatorum, & benevolorum præsentium, & futurorum, & cujuslibet eorum. Ad faciendum, & contrahendum una cum Spectabili, & Egregio Milite Domino Gulielmo de Bevilacqua genito quondam Reolende Memorie Magnifici Militis Domini Francisci, similiter ejus Consiliarii dilecti, ac Procuratore ad hæc alias specialiter constituto, Compromissum cum Magnificis Communitatibus, & Populis Civitatum Florentie, & Bononie, & Domino Francisco de Carraria earumque, seu eorum, & cujuslibet ipsarum, & ipsorum nomine, ac nomine omnium, & singulorum eorum, & cujuslibet eorum & earum Colligatorum, ac Confederatorum, & suorum, & dictorum Confederatorum & Colligatorum, & cuicunque Adherentium, Complicum, Vallitorum, Sequacium, & Recommendatorum, & auxiliatorum eorum, & ipsarum, & cujuslibet ipsarum, & cum quolibet ex dictis Adherentibus, sequacibus, & benevolis, & cum quolibet, qui se immiscuerit in guerra prædicta, vel in rebus maxime spoliatis, seu occupatis durante præfati guerra, & cum Procuratoribus, & Sindicis ipsarum Communitatum, & Populorum, & Domini Francisci prædicti, & cujuslibet earum, & prædictorum, & cujuslibet prædictorum de jure, & de facto, & de amicabili Compositione, prout videbitur discretioni, & Prudentie præfati Domini ejus Procuratoris. In Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum de Carazolis Magistrum generalem Hierosolimitanum & Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatum, & in Magnificum Dominum Dominum Antonium A-durum Dei gratia Janensem Ducem, & in Magnificam Communitatem Civitatis Januæ, tamquam in Arbitros, & Arbitratores, & Amicabiles Compositores, & Amicos Communes eligendos, per præfatum Dominum Procuratorem nomine, & nominibus, quibus supra, nominis, & occasione guerre, & discordiarum, discensionum, differendarum, que vigent, & vigere possent, & poterunt quovis modo, inter præfatum Illustrit, & Magnificum Principem Dominum Johannem Galeaz Constituentem, ejusque Adherentes, Complices, Valitores, & Sequaces, & Recommendatos, & quælibet ipsorum ex una parte, seu pluribus Partibus: Et Magnificas Communitates, & Populos Civitatum Florentie, & Bononie, & Dominum Franciscum præfatum, & quælibet ipsarum, & ipsorum Adherentes, Complices, Val-

itores, Sequaces, & Recommendatos, Benevolosque ipsarum, & cujuslibet ipsarum, & qui se immiscuerunt, ut supra ex alia, seu ex aliis Partibus. Ac etiam ad dandum, & concedendum una cum dicto Domino Gulielmo Bayliam, & potestatem eidem Arbitris, Arbitratoribus, & amicabilibus Compositoribus possendi pronuntiare, jubere, & declarare Pacem puram, veram, & irrevocabilem, & cunctis temporibus duraturam inter dictas Partes, & quælibet ipsarum, & quælibet ex dictis Partibus conjunctum, & divisum, de, & super prædictis guerra, discensionibus, discordiis, & ut supra, & etiam occasione prædictorum, & dependentium a prædictis. Ad etiam ad dandum, & concedendum ipsis Arbitratoribus potestatem, & bayliam pronuntiandi, arbitrandi, & arbitramentandi, & amicabiliter componendi, & declarandi super prædictis, & quolibet, & quælibet prædictorum, & prædictarum, & dependentibus a prædictis de jure, & de facto, & de amicabili Compositione, & obmissis quibuscunque solemnitatibus, & quocunque ordine, & modo procedendi, etiam Partibus prædictis, & aliqua ipsarum absentibus, & non citatis. Deditque & dat præfatus Illustrissimus Dominus Constituens, præfato Magnifico Domino Nicolao suo Procuratori ut supra una cum dicto Domino Gulielmo potestatem, & bayliam faciendi ipsum Compromissum in prædictis Arbitros cum illis potestatibus, baylis, modis, formis, conventionibus, pactis, penis, & terminis, & termino Compromissi, obligationibus, prorogationibus, & potestate prorogandi, juramento, & de non contraveniendo Arbitramentis, que pronuntiabuntur per ipsos Arbitratores, solemnitatibus, Clausulis, & Renunciationibus, quæ videbuntur discretioni præfati Domini ejus Procuratoris, & cum omnibus, & singulis, quæ ad effectum, & valorem prædictorum, & eorum, quæ arbitrabuntur, & nullo modo annullari, infringi possint, nec peti reduci ad arbitrium boni viri, opportuna, & utilia sunt, & erunt, ac etiam ad faciendum, concludendum, & firmandum una, & simul cum præfato Domino Gulielmo Pacem, & injuriarum, & quarumlibet offensionum remissionem cum dictis Magnificis Communibus Florentie, & Bononie, & Domino Francisco prædicto, & eorum, & cujuslibet eorum Sindicis, vel Procuratoribus nomine ipsorum Communium, & Domini Francisci prædicti, & vice, & nomine omnium, & singulorum eorum, & cujuslibet eorum Colligatorum, & singulorum eorum, & suorum, & dictorum Confederatorum, & Colligatorum, & cuicunque ipsorum Subditorum Adherentium Complicum, Auxiliatorum, Recommendatorum, vel sequacium, & quolibet, & quocunque dictorum nominum. Et ad obligandum simul cum præfato Domino Gulielmo pro ipsis omnibus observandis dictum Illustrit, & Excellit Dominum Dominum Johannem Galeaz, & ejus bona præsentia, & futura. Et de præmissis unum, & plura Instrumenta cuicunque Notario fieri rogandum. Dans, & concedens præfatus Dominus Mediolani Constituens præfato Domino ejus Procuratori simul cum dicto Domino Gulielmo in præmissis, & circa præmissa, & inde pendentibus, emergentibus, & connexis ab eis, plenum, liberum, & generale Mandatum cum plena, libera, & generali administratione, ac etiam speciale, & specificum, etiam si talia forent, que Mandatum exigere speciale. Ac etiam committens eidem Domino Procuratori suo una cum dicto Domino Gulielmo in præmissis totaliter Vices suas. Promittens Illustrissimus Dominus Constituens præfatus mihi Notario infra scripto tamquam publicæ personæ solemniter recipienti, & stipulanti nomine, & vice præfatorum Magnificorum Communitatum, & Populorum, & suorum Communium, & singularum personarum aliquatiter interese, intererit, vel interesse poterit quomodolibet in futurum, quod totum quicquid gestum, & factum fuerit per præfatum Dominum ejus Procuratorem, simul cum dicto Domino Gulielmo in præmissis, & circa præmissa, & in dependentibus, emergentibus, & connexis ab eis cunctis temporibus ratum, gratum, & firmum habebunt, & tenebunt sub obligatione omnium bonorum prælibati Illustrissimi Domini Johannis Galeaz, & inde præfatus Illustrissimus Princeps, & Magnificus, & Excellens Dominus Dominus Johannes Galeaz constitutus mandavit mihi Notario infra scripto, ut de præmissis unum, & plura ejusdem tenoris, si fuerit expediens, conficiam Instrumenta. Actum in Civitate Papie in Castro prælibati Illustrissimi Principis, &

ANNO 1392.

ANNO 1392. Magnifici Domini Domini Constituentis, videlicet in Camera Cubiculari ipsius, respondente de-
versus Portam Sanctæ Mariæ in Perticha dictæ Ci-
vitatibus presentibus Reverendo in Christo Patre, &
Domino Domino Fratre Guilielmo, Dei, & Apo-
stolicæ Sedis gratia Episcopo Papiensē, & Com-
mite, spectabili Milite, & Egregiis Viris Dominis
Nicolao Marchione Pallavicino Consiliariis, Fran-
cisco de Barbaviris Camarario, & Pasquino de
Capellis Cancellario, & Secretario prelibati Domi-
ni inde testibus notis, vocatis, & rogatis.

Ego Johannes de Ollariis genitus Domini Au-
gustini, publicus Papiensis Imperialique auctoritate
Notarius hiis omnibus, dum sic ageretur interfui,
& rogatus hoc Instrumentum per me fieri, iussu,
tradidit, & aliis occupatus per infrascriptum No-
tarium scribi feci, & me subscripsi in testimonium
omnium premisorum.

Ego Jacobus de Cambiis Papiensis Imperiali-
que auctoritate Notarius prefens Instrumentum
Mandato suprascripti Notarii scripsi.

*Instrumentum Syndicatus, & Procur. Communis
Perusii.*

In Nomine Domini Amen. Anno Domini Mil-
lesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione
decima quarta secundum Stillum Civitatis Perusii,
tempore Domini Sanctissimi in Christo Patris, &
Domini Domini Bonifatii Papæ Noni, die decimo
Mensis Novembris. Convocato, & congregato in
sufficiens numero Majori, & generali Consilio
Communis, & Populi Civitatis Perusii ad sonum
Campane, Tubarum vocemque Preconis, de man-
dato Magnificorum Dominorum Priorum Artium
Civitatis Perusii, & Domini Capitanei Populi Pe-
rusii in Sala inferiori Palatii residentie dicti Do-
mini Capitanei ut moris est. In quo quidem Con-
silio factis propositionibus, & exhibitis Consiliis, &
obtentis partiis de levando ad sedendum, nemine
in contrarium surgente, singulariter, & distincte lu-
per omnibus infrascriptis, & singulis, & quolibet
ipsorum, secundum formam Statutorum, & ordi-
namentorum Communis Perusii. Magnifici Domini
Domini Priores Artium Civitatis Perusii omnes
simul in plena concordia agentes omnia infrascripta
de presentia, & consensu Sapientum, & Jurium
Peritorum Virorum Domini Johannis Bernardi de
Officia Vicarii, Egregii Militis, & Legum Doc-
toris Domini Thomæ Johannis de Salamonibus
de Atria, honorabilis Potestatis Civitatis Perusii,
& Domini Nicolai Antonoli de Costenbua Vica-
rii Magnifici Viri Francisci de Scotis de Placen-
tia, honorabilis Capitanei Populi Perusini, & etiam
de presentia, & consensu seu Consiliatorum Con-
silio antedicti in sufficienti numero, congregatorum,
& ipsi Domini Vicarii, & Consiliarii de presentia,
& consensu dictorum Magnificorum Dominorum
Priorum Artium dictæ Civitatis Perusii. Omnes
simul in plena concordia existentes, vice, & no-
mine Communis Perusini, & pro Civitate, Comi-
tatu, Territorio, Fortalitia, & districtu Perusii, &
pro Civitatibus, Terris, Castris, & Locis, Domi-
nis, ac singularibus personis dicto Comuni supo-
sitis, vel quomodolibet recommitis, pro quibus,
& quolibet ipsorum, cum Clausulis, & Capitulis
opportunit in forma de rato-habitione solemniter
promiserunt. Obligantes dictum Commune Peru-
sii, & singula bona mobilia, & immobilia presen-
tia, & futura dicti Communis, & singularum per-
sonarum pro observacione infrascriptorum, & de-
pendentium ab eisdem, omni jure modo, & for-
ma, quibus magis, melius, & de jure efficacius
potuerunt, non revocando propterea alios dicti
Communis Syndicos, nec Procuratores, nec gesta
per eos, sed potius confirmando, fecerunt, con-
stituerunt, & creaverunt nominibus, quibus supra
eorum, & dicti Communis Syndicos, & Procura-
tores, Actores, Factores, & certos Nuntios spe-
ciales Nobillem, & Egregium Militem, ac Legum
Doctorem Dominum Nicolaum Domini Lelli de
Baleonibus, & Circumspectum Virum Ugulinum Ce-
chini de Perusio honorabiles Ambasiatores dicti
Communis in Civitate Januæ existentes, absentes
tamquam presentes, & utrumque eorum in soli-
dum, ita quod non sit potior Occupantis condi-
tio, sed quod per alterum inceptum fuerit, per

alterum valeat prosequi, & finire, & specialiter, &
& nominatim ad tractandum, inendum, firmandum
Pacem, & concludendum, & solemniter promitten-
dum vice, & nomine dicti Communis, & Terra-
rum, & locorum, & aliorum, utipra compre-
hensorum cum Syndicis, & Procuratoribus Com-
munitatis Civitatis Florentie, Bononie, & Com-
plicitum, & Sequacium ipsarum, & Recommenda-
torum, & adherentium, & cum quibuscunque al-
liis Mandatum habentibus, de, & super quibus-
cunque offensionibus realibus, seu personalibus,
mediis, seu mixtis, damnis, & interesse perceptis
quomodolibet, & quæ percipi poterunt in futurum
per dictum Commune Perusii, vel ejus Cives, di-
strictuales, Subditos, Recommendatos, gentes, Ad-
herentes, Complices, seu Sequaces ante presen-
tem guerram captam inter predictos Florentinos,
& Bononienses, & eorum Adherentes, Complices,
& Sequaces contra Illustrum, & Excelsum Domi-
num Dominum Johannem Galeaz Vicecomitem, Comi-
tem Virtutum Mediolani &c. Imperialem Vica-
rium generalem, & contra Commune Perusii, &
Senarum, & eorum Adherentes, Complices, &
Sequaces, seu etiam de converso, & etiam post dic-
tam guerram, & ea durante, & ad faciendum,
seu recipiendum generalem, seu particularem remis-
sionem, finem, & abolitionem de, & super omni-
bus, & singulis supradictis, & dependentibus, &
conexis, cum, & sub illis Capitulis, pactis, Con-
ventionibus conditionibus, reservationibus, aut pro-
missionibus, & sub illis verborum conceptionibus,
prout, & quemadmodum ipsis Syndicis, vel alteri
ipsorum, si alter absisset, placerit quomodolibet.
Et ad petendum dictis Nominibus restitutionem om-
nium bonorum, Jurium, Actionum, & rerum qua-
rumlibet pertinentium, seu spectantium ad ipsum
Commune Perusii, vel Subditos, Recommendatos,
Adherentes, vel Complices, seu quæ spectare,
vel quomodolibet pertinere possent, & omnium,
& singularum Civitatum, Terrarum, Castrorum,
Fortiliorum, seu Locorum, & aliorum predicto-
rum quorumlibet dicti Communis Perusii, vel Ci-
vium, Districtualium, Complicum, Recommendato-
rum, vel Sequacium dicti Communis Perusii,
vel ad ipsum Commune Perusii, Cives, districtua-
les, Subditos, & Recommendatos, Adherentes,
Complices, vel Sequaces, quovis jure, actione,
modo, vel forma, seu causa pertinentium, vel spec-
tantium, quomodolibet invasorum, detemptorum,
vel aliter occupatorum, tam ante presentem guer-
ram, quam postea quomodolibet per dictum
Commune Florentie, five ejus Cives, districtuales,
gentes, Adherentes, Recommendatos, Complices,
vel Sequaces, & etiam omnium, & singularum
damnorum, & interesse quomodolibet percepto-
rum, vel quæ percipi potuissent, & vel potuerunt
predictorum, vel alicujus eorum occasione, vel
causa, seu dependentium ab eisdem, vel aliquo ex-
eundem. Et ad faciendum nominibus supradictis
generalem Commissionem, seu specialem, seu et-
iam liberinam, ac generalissimam, & plenissi-
mam Compromissum de, & super omnibus, &
singulis supra, & infrascriptis, & quolibet ipso-
rum, dependentibus, seu conexis, & etiam aliis ex-
traneis ad beneplacitum ipsorum Syndicorum, vel
alterius ipsorum, altero existente absente usu-
pra exprimitur, in Reverendissimum in Christo
Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Cara-
zolum Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis
Hierosolimitani Magistrum dignissimum, & Apo-
stolicæ Sedis Nuntium ad hæc ab eadem Sede spe-
cialiter deputatum, & Illustrum, & Magnificum
Dominum Dominum Antoniotum Adurnum Ducem
Jannensem, & in Reverendissimum in Christo
Patrem, & Dominum Dominum Raimundum, ge-
neralem Ordinis Predicatorum Sacre Theologie
Magistrum, nec non in Venerabile Consilium pre-
fati Domini Ducis, & Communitatis Civitatis Jan-
nuæ, Arbitratores tractatus dictæ Pacis, Deo previo,
petraçandæ inter dictas Partes, & vel etiam quos-
cunque alios, in quos Ambaxiatores, Procurato-
res, Actores, vel Sindici prefati Illustris, & Ex-
celli Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis,
Comitis Virtutum &c. duxerint committendum, &
ad faciendum, & feri faciendum hujusmodi Com-
promissum, seu commisionem in predictis, seu
aliquos ex eis sub, & cum illis modis, conditio-
nibus, clausulis, seu reservationibus, vel etiam sub
illa

ANNO
1392.

ANNO

1392.

ANNO

1392.

illa generalissima, plenissima, & absolutissima remissione, cognitione potestate, & arbitrio, prout, & sicut prefati Constituti, vel alter ipsorum, altero tamen usque absente, noverit pro utilitate Communis Perusii quomodolibet salubrius convenire. Et nihilominus ad beneplacitum ipsorum, & ad faciendum, & fieri faciendum de, & super predictis, & quolibet ipsorum, & dependentibus, & conexis unum, & plura Instrumenta tam pacis, remissionis, & plenae concordiae, absolutionis, & refutationis, seu transactionis, quam etiam cujuscunque commissiois, seu Compromissi generalissimi, & etiam cujuscunque ratificationis, seu emologationis quomodolibet faciendae occasione Laudii, seu sententiae ferendae inter dictas Partes eorum occasione, vel dependentium ab eisdem, cum, & sub illis pactis, Capitulis, multis, promissionibus, renuntiationibus, penarum adjectionibus, bonorum obligationibus, juramentis, & aliis quibuscunque Clausulis, seu solemnitatibus quomodolibet opportunis tam de consuetudine, quam de jure, vel alio quocunque modo ad beneplacitum ipsorum, & etiam ad sensum Sapientis Partium opportunum. Et de predictis, & quolibet ipsorum, & dependentibus ab eisdem plenarie observandis, & ad obligandum dictum Commune Perusii, & singulares personas, & omnia, & singula bona, & Jura quaecunque praesentia, & futura prout fuerit quomodolibet opportunum. Dantes, & concedentes dictis eorum Sindicis, & Procuratoribus, & cuilibet ipsorum in solidum in predictis, & quolibet eorumdem, & dependentibus, & conexis, & circa, & quomodolibet ipsorum plenissimum, liberum, & generalissimum Mandatum cum plenissima & libera, & generalissima administratione. Nec non promittentes nominibus quibus supra mihi Johanni Notario infrascripto tamquam publicae personae stipulanti, & recipienti vice, & nomine dictorum Communium Florentiae, & Bononiae, & Subditorum, & Recommendarum, Adhaerentium, seu Sequacium ipsorum, vel alterius eorum, & etiam nomine omnium illorum, quorum interest, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, se habituros, & quod habeant perpetuo ratum, firmum, & gratum omne id, & totum, quod per ipsos eorum Sindicos, & Procuratores, vel per alterum ipsorum, altero, ut supra premititur, absente, & existente factum, gestum, commissum, & seu conventum fuerit in predictis, vel aliquo ipsorum, seu circa ea, aut dependentia, vel conexa modo aliquo, seu forma, & in nullo per se, vel alium, seu alios contrahere, vel venire de jure, vel de facto, quovis colore quaesito sub hypoteca, & obligatione expressa omnium, & singulorum bonorum dicti Communis, & singulorum personarum praesentium, & futurorum. Insuperque volentes praefatos eorum Sindicos, Procuratores, & utrumque ipsorum ab omni satisfactionis onere relevari, promiserunt mihi Notario supra scripto, & infrascripto praesenti, stipulanti, & recipienti nominibus supra dictis fidejubescentes pro eis, & utroque ipsorum in solidum in omnem casum, & eventum de Judicio fisci, & Judicatum solvendo cum Clausulis opportunis sub hypoteca, & obligatione predictis.

Acta fuerunt in Civitate Perusii in Sala in iudicio habitacionis, & residentiae Domini Capitanei Perusini, cui Palatium Dominorum Priorum supra dictorum. Platea Communis Perusii, Via Communis Perusii, & alii siqui plures aut veriores sunt Confines, praesentibus Ser Bertolino Cechi de Perusio Portae Sancti Angelini, & Bartucciolo Nerii de Perusio Portae Sanctae Sux, & Parochiae Sancti Andreae, & Cecharello de Mechis de Perusio Portae Sancti Angeli, testibus ad haec habitis, vocatis, & rogatis.

Ego Johannes quondam Magistri Feji de Perusio Portae Steburn. & Parochiae Sancti Nicolai Imperiali auctoritate Notarius, & Juxta Ordinarius, & nunc Notarius dictorum Dominorum Priorum predictis omnibus, & singulis interfui, & ea rogatus praedicta scripsi, & publicavi, signumque meum apposui consuetum.

Instrumentum Sindicis, & Procura Communis Senarum.

In Nomine Domini Amen. Anno Dominice

Incarnationis Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima. Die duodecima Mensis Decembris. Pateat omnibus evidenter, quod congregato, & convocato generali Consilio, & Campan. Communis, & Populi Civitatis Senarum in consueto Palatio, & Magna Salla Palatii inferioris dicti Communis, ad sonum Campanae, vocemque Preconis ut moris est, in sufficienti numero secundum formam Statutorum Senarum Magnifici, & honorabiles Viri Cives Senarum, videlicet Ser Laurentius Venturini de Andrencelis Moitche. Andreas Sabelini Pieri. Paulus Johannis Viva. Bertolinus Mini Corfini, Nofrius Angeli Ugolini. Antonius Francisci Casarini Johannes Mini Buoni, Minocius Mini Thomini, Dominicus Guidi, & Franciscus Vindotti, Priores, Gubernatores Communis, & Populi Civitatis Senarum nec non duae partes, & ultra Consiliarios dicti Consilii generalis, qui ex forma Statutorum Communis Senarum habent plenam, & liberam basiliam, auctoritatem, & potestatem, merum, & mixtum Imperium, quam, & quod habet totum Commune, & Populus Civitatis Senarum. Omni via, jure, modo, & forma, quibus magis, & melius potuerunt, & fieri potuit, & potest pro se ipsis agentes, & vice, & nomine Communis, & Populi Civitatis Senarum sibi invicem consentientes, & auctorantes fecerunt, constituerunt, & creaverunt, & ordinarunt ipsorum, & dicti Communis, & Populi Civitatis Senarum veros, & legitimos Sindicos, & Procuratores, Actores, Factores, defensores, & certos Nuntios speciales Nobiles, & Prudentes Viros Dominum Johannem Ser Gucci Legum Doctorem, & Baptistam Mini Cassini de Piccolominibus, Cives Senenses, videlicet abentes tamquam praesentes, & quolibet ipsorum in solidum, & in totum in omni lite, differentia, causa, questione, seu Controversia, quam Commune, & Populus Civitatis Senarum habet, seu haberet ipso tempore de quacunque, & super quacunque re cum quacunque persona, loco. Collegio, Universitate, Civitate, vel Domino, Viro, vel pluribus quomodocunque, & qualitercunque contigerit, seu contingere possit. Et ipsius Populi, & Communis Senarum viros defendendum, & protegendum, dicendum, faciendum, & allegandum prout juris, & eorum ordo postulat, & requirit, & singulariter, & nominatim. Ad compromittendum libere de jure, & de facto, & de jure tantum, & de facto tantum, nomine, & vice Populi, & Communis Civitatis Senarum, & pro ipso Communi, & Populo, in Magnificum Commune Januae, Magnificum Dominum Ducem Januae, & Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Magistrum Sacrae domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani, & vel in alterum ipsorum unum, vel plures, & seu alium vel alios quoscunque Arbitros, & Arbitratores, & Amicos Communes Partium infrascriptarum, & inter ipsas Partes omnem litem, & questionem, seu quarelam quomodocunque voluerint, terminandam, de, & super guerra, inimicitia, & discordia, & seu differentia, quam Commune, & Populus Civitatis Senarum habet, seu haberet quomodocunque cum Communi, & Populo Civitatis Florentiae, & seu quibuscunque aliis Civitatibus, Communitatibus, Dominis, vel singularibus personis, & Locis quibuscunque, prout, & sicut dictas eorum Sindicis, & Procuratoribus, vel alteri ipsorum videbitur, & placebit. Item ad ratificandum, & confirmandum omne Compromissum, seu promissionem, & obligationem, quod, & quae apparent fore ab hodie retrò per dictos eorum Sindicos, & Procuratores, vel alterum ipsorum, & seu alium quemcunque ipsorum nomine, & seu nomine Communis, & Populi Civitatis in dictos Magnificos Arbitros, Arbitratores, atque Communes Amicos, vel alios quoscunque occasione dictae guerra, & vel alia quacunque re quomodocunque, vel qualitercunque facta apparet, scriptura, vel verbo, publice, vel private. Item ad substituendum nomine ipsorum, & Communis, & Populi Civitatis Senarum unum, & plures Sindicos, & Procuratores cum pleno, & libero Mandato ex nunc, prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc quos substituerint, & vel alter ipsorum substituerit unum, vel plures cum quocunque Mandato. Confirmantes, & approbantes pro veris, & legitimis Sindicis, & Procuratoribus dicti Communis,

ANNO
1392.

munis, & Populi Civitatis Senarum, & prò ipso Communi, & Populo, & generaliter, & specialiter ad omnia, & singula faciendum, & exercendum, procurandum, promittendum, & obligandum quæ in predictis omnibus, & circa predicta, & dependentibus ab eisdem quomodocunque fuerint necessaria, utilia, & etiam oportuna, & quæ ipsimet Constituentes, si præsentis essent, facere, & exercere possent in omnibus supra, & infra scriptis, etiam si Mandatum exigere specialiter, de quibus oporteret in presenti Mandato mentionem fieri specialem, cum omnibus, & singulis promissionibus, obligationibus, penarum adjectionibus Capitulis, formis, modis, pactis, Articulis, declarationibus, & conventionibus quibuscunque necessariis, & utilibus, & de predictis omnibus, & ab eis dependentibus quomodocunque, & qualitercunque faciendum, & fieri faciendum Instrumenta necessaria Unum, vel plura, vallata, & vallanda omnibus, & singulis viribus, & solemnitatibus a Jure, & consuetudine permixtis in quocunque loco, vel Patria, & prout, & sicut dictis Sindicis, & Procuratoribus, & vel alteri ipsorum videbitur, & placebit. Dantes, & concedentes dicti Constituentes, & ipsorum quilibet pro se ipsis, & vice, & nomine Communis, & Populi Civitatis Senarum dictis eorum Sindicis, & Procuratoribus, & utrique ipsorum in solidum, & substituendis ab eis, vel altero ipsorum, uni, vel pluribus in predictis omnibus, & singulis, & circa ea, & dependentia ab eis quomodocunque plenum, liberum, speciale, & generale Mandatum cum plena, libera generali, & speciali administratione, quod, & quam habent dicti Constituentes, & seu quod, & quam habet, & potest habere totum Commune, & Populus Civitatis Senarum. Promittentes dicti Constituentes, & quilibet ipsorum prò se ipsis, & vice, & nomine Communis, & Populi Civitatis Senarum, & prò ipso Communi, & Populo, mihi antedicto Notario infra scripto tanquam publicæ personæ Officio publico recipienti, & stipulanti prò omnibus, & singulis, quorum interest, vel interesse poterit in futurum, se firmum, ratum, gratum, validum, & acceptum habere, tenere, & observare — propterea omne id totum, & quicquid factum, dictum, gestum, & procuratum, promissum, obligatum, & conventum fuerit per dictos eorum Sindicos, & Procuratores, & vel alterum ipsorum, & seu plures in predictis omnibus, & singulis, & dependentibus ab eis, & contra ea, vel aliquid ipsorum non facere, dicere, vel venire per se, vel alium, & seu alios, suo, seu Communis, & Populi Civitatis Senarum nomine, aliqua ratione, vel causa, directe, vel indirecte sub pena, & obligatione omnium bonorum mobilium, & immobilium presentium, & futurorum dicti Communis, & Populi Civitatis Senarum — Actum in Civitate Senarum in Salla Majori Palatii inferioris Communis Senarum in quo Consilia dicti Communis, & Populi celebrantur. Presentibus Johanne Meji dicto Trascripto, Francisco Nerii, & Mattheo Gerardi de Senis. familiaribus Dominorum Priorum dictæ Civitatis Senarum testibus ad hæc vocatis, & rogatis.

Ego Andreas quondam Justus Cennis de Vulturis Publicus Apostolica, & Imperiali auctoritatibus Notarius, Cæsareaque auctoritate Judex Ordinarius, & nunc Notarius, & Officialis Communis Senarum super Reformationibus Consiliorum dictæ Civitatis specialiter deputatus predictis omnibus, dum agerentur in dicto Consilio generali, interfui, & ea, rogatus scripti fideliter, & publicavi

Productio Jurium Domini Comitis.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo Dei, & Apostolica Sedis gratia Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani generali Magistro, & Sedis Apostolicæ Nuntio, & Magnifico Domino Antoniotto Adurno Dei gratia Januensem Duce, & Sapiente, & honorandis Viris Domino Petro Ultramarino Jur. Perito, Juliano de Castro, Leonardo Gentili, Jacobo de Cambio Communitatem Januæ representantibus Arbitris, Arbitratoribus, Transactoribus, & Amicabilibus Compositoribus communiter, & concorditer electis inter Partes infra scriptas, ipsarum Partium Sindicos, & Procuratores. Specta-

biles, & Egregii Milites Domini Nicolaus de Spinellis Comes Johie, & Regni Siciliæ Cancellarius, & Gulielmus de Bevilaguis Procuratores Illustris Principis, ac Magnifici, & Excelli Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis Comitis Virtutum, Domini Mediolani &c. Imperiali Vicarii generalis. Ad clarificationem animorum Vestrorum Dominorum Arbitrorum, & Arbitratorum, & ad Verificationem possessorii dumtaxat coram Vobis Dominis Arbitratoribus intentati per dictos Procuratores prelibati Domini Comitis Virtutum super Spoliacione Civitatis Padue facta per Dominum Franciscum de Carraria Juniorem, seu per gentes ipsius Domini Francisci, & non ad verificationem aliquis Judicii petitorii, exhibent, producent coram Vobis infra scripta Jura, & Instrumenta, quibus uti volunt, & intendunt in illis passibus, punctis, & articulis, & particulis, quæ sunt, tendant, & faciant in favorem prelibati Domini Comitis & contra quemcunque alium, contra quem melius prodesse possint prefato Domino Mediolani, Florentinos, Bononienses, & Dominum Franciscum de Carraria Juniorem, ipsorumque Sindicos, & Procuratores, & non aliter nec alio modo, in causa, & questione coram Vobis inter dictas Partes vertente. Et quam productionem predicti Procuratores prelibati Domino Johannis Galeaz fecerunt, & faciunt in tantum, in quantum sit, & concernat favorem prelibati Domini Johannis Galeaz, & contra Partem adversam, & non aliter, nec alio modo, prothefantes, se velle uti aliis Juribus, quibus carent ad præsens nomine prelibati Domini Domini Comitis Virtutum.

Primo videlicet Instrumentum, sive Membranam unam, in qua sunt plura Instrumenta & plures actus, per quæ evidenter apparet fuisse translatam Dominionem, & Possessionem Civitatis Padue, & districtus Castro-rum, Territorii, & Fortificationum ejusdem Civitatis iuste, & legitime prefato Illustri Principi Domino Comiti Virtutum. Cujus Instrumenti secunda linea incipit, *presentibus* & penultima incipit in *ea*.

Item Summarium Unum omnium Instrumentorum descriptorum in predicto Magno Instrumento, seu in Membrana una magna, cujus Summarii secunda linea incipit *XIa*, Et penultima linea finit *Communi*.

Item Ligam unam factam Pisis, cujus secunda linea incipit *Maria*, & penultima finit *scriptum*.

Responsio Florentinorum facta contra Senenses.

Coram Vobis Magnificis Dominis Arbitris, & Arbitratoribus supra scriptis comparent dicti Sindici, & Procuratores Communis Florentie occasione reservationis in Laudo per Vos lato aucta de Castris Montis Palciani, & Lucignani, & eorum pertinentis. Et non aprobando propterea contenta in dicto Laudo, dicunt, quod dicta Castra pertinent de jure ad dictum Comune Florentiæ, & per Vos Dominos Arbitros adjudicari debent dicto Comuni Florentiæ, & dictum Comune Senarum condemnari ad restitutionem, & liberam relaxationem dicti Castris Lucignani cum suo Territorio & Juribus, & pertinentis, & ita per Vos Dominos Arbitros fieri, pronuntiare, laudari, & declarari petunt dicti Sindici Communis Florentiæ dicto nomine, petentes sibi in predictis Jus, & justitiam fieri omni modo, via, forma, & jure, quibus magis, & melius fieri potest. Offerentes se paratos in terminum competentem offendere producere, & probare, eis de jure incumbentia; prothefantes tamen quod se non astringunt ad aliquam probationem superfluum.

Prorogatio Compromissi prorogati per Procuratores Illustris Domini Mediolani & aliorum ex parte sua.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quarta decima secundum cursum Januæ, die Sabbathi vicesimo Mensis Januarii, ante horam quartam Noctis, & paulo post latam quandam sententiam, de qua infra fit mentio, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifacii divina Providentia Papæ Noni Anno tercio.

Spectabilis, & Egregius Miles Nicolaus Spinellus Comes Iohiæ, & Regni Siciliæ Cancellarius, & Spectabilis, & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilaguis filius quondam Domini Francisci Mil-

ANNO
1392.

ANNO 1392. liti, Consilarii, & Procuratores Illustris Principis ac Magnifici, & Excelli Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitum Virtutum Mediolani, &c. Imperialis Vicarii generalis ad infra-scripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituit, ut constare vidimus Nos Notarii infra-scripti publicis Instrumentis Procuratoris fieri rogatis. Uno videlicet manu Johannis de Olariis Notarii, & Civis Papiensis in personam supra-scripti Spectabilis Militis Domini Nicolai anno proxime præterito, Indictione quarta decima secundum cursum Civitatis Papiæ, die secundo Mensis Octobris, alio facto in personam præfati Spectabilis Militis Domini Guilelmi fieri rogatu manu Cattelani de Christianis Notarii Civis Papiensis filii quondam Domini Francechini Juris Periti, anno proxime præterito, Indictione quarta decima, die lunæ trigesimo Mensis Octobris, Procuratoris nominibus Domini Johannis Galeaz, & præ ipso Domino Johanne Galeaz, ejusque filiis, & heredibus, ac etiam nomine, & vice Adhærentium Complicum, Vallitorum, & Sequacium Benevolorum, ac Subditorum præfati Domini Johannis Galeaz. Et spectabilis, & Egregius Miles Dominus Philippus de la Molza, & Sapiens Vir Dominus Johanne de Bobio Juris Utriusque Doctor, Procuratores Magnifici, & Excelli Domini Domini Francisci de Gonzaga, Domini Mantuæ Imperialis Vicarii Generalis ad infra-scripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituit, ut constare vidimus publico Instrumento dictæ Procuratoris fieri rogato manu Jacobi de Falconibus Notarii, & Civis Mantuæ Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum cursum Civitatis Mantuæ die Jovis quatuordecimo Mensis Decembris, nomine, & vice dicti Magnifici Domini Domini Francisci Domini Mantuæ, ejusque Adhærentium Complicum, Vallitorum, Colligatorum, Vassalorum, sequacium Benevolorum, & Subditorum. Et spectabilis Miles Dominus Nicolaus de Ballionibus Legum Doctor. Et Nobilis, ac Circumspectus Vir Ser Ugo linus Cecchini, honorabiles Cives Perusii, Sindici, & Procuratores Magnificæ Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Perusii ad infra-scripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituit, ut constare vidimus publico Instrumento dicti Sindici fieri rogato manu Johannis quondam Magnifici Feiji de Perusio Notarii. Anno millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima secundum cursum Civitatis Perusii, die undecimo Mensis Novembris nomine, & vice prædictæ Communitatis, Populi, & Universitatis Civitatis Perusii, ac etiam nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Complicum, Vallitorum, Colligatorum, Benevolorum, Sequacium, Recommen-datorum, & Subditorum dictæ Civitatis Perusii. Et Nobilis, & prudens Vir Baptista Mini Cassini de Piccolominibus, Civis Senensis, Sindicus, & Procurator Magnificæ Communitatis, hominum, Populi, & Universitatis Magnificæ Civitatis Senarum ad infra-scripta omnia, & singula facienda, gerenda, & exercenda solemniter constituit, ut constare vidimus publico Instrumento Sindici, & Procuratoris scripto manu Andree quondam Justii Cennis de Vuleris Notarii. Anno Domini Incarnationis millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quintadecima, die duodecima Mensis Decembris, nomine, & vice dictæ Communitatis, & Populi Universitatis Civitatis Senarum, ac nomine, & vice omnium, & singulorum Adhærentium, Complicum, Vallitorum, Recommen-datorum, & Subditorum dictæ Civitatis Senarum, & quilibet ex ipsis Procuratoribus, & Sindici nomine, & nominibus, quo, & quibus supra habentes plenam informationem de quodam Capitulo inserto in quadam arbitramentali Sententia lata per infra-scriptos Magnificos Dominos Arbitros, & Arbitratores electos per Procuratores, & Sindicos supra dictos nomine quo supra ex una parte. Et Sindicos, & Procuratores Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ &c. nomine ipsarum Communitarum, & Domini Francisci ex altera parte pro-ut apparet quibusdam publicis Instrumentis Compromissi compositis, & rogatis per Notarios infra-scriptos, & nonnullos alios Notarios, hoc An-

no, die vigesima octava Decembris præxime præteriti. Et de dicta sententia apparet aliis publicis Instrumentis compositis, & rogatis per Nos Nicolaum Jacobi de Damiano, & Antonium de Credentia Notarios infra-scriptos hodie paulo ante. Cujus quidem Capituli in ipsa Sententia inserti tenor sequitur in hac forma: Item quia per supra dictos Sindicos, & procuratores multa fuerunt petita hinc inde coram Nobis, non fuit possibile pronunciare propter brevitatem temporis, condemnamus, & condemnatos pronunciamus dictos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & Magnifici Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ &c. dictis Sindicis, & procuratoris nominibus ad dandum, & solvendum dicto Illustri Domino Comiti Florenos Auri centum Millia, salvo & reservato, si ipsi dicti nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum, & versa vice condemnamus, & condemnatos pronunciamus dictos Procuratores præfati Illustris Domini Comitis dicto Procuratoris nomine, & per eos eum Dominum Comitem, & etiam dictos Sindicos, & Procuratores Magnificorum Communium Perusii, & Senarum, ac dicti Domini Mantuæ, dictis Sindicis, & procuratoris nominibus, ad dandum & solvendum dictis Communitatibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco de Carraria prædicto Florenos auri centum millia, salvo & reservato, si ut supra ipsi dictis Procuratoris, & sindicis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et ultra dictas penas quilibet petitiones Partis prorogantis approbamus, admittimus, & acceptamus, & illas Partis non prorogantis, & seu quæ non prorogaverit reicimus, & reprobamus.

Volentes dictum Capitulum, & omnia in eodem Capitulo contenta dictis Procuratoris, & Sindicis nominibus adimplere, attendere, & observare, mandatisque ipsorum Dominorum Arbitrorum obedire, ut tenetur vigore dicti facti Compromissi, & etiam ad omnem bonum effectum, & finem, qui ex prædictis, & infra-scriptis resultare possunt, & poterunt, nominibus, quibus supra ipsi Procuratores, & Sindici, & quilibet ipsorum, omnibus Jure, modo, & forma, quibus melius, & validius poterunt, & possunt, & intervenientibus omnibus solemnitatibus opportunis, non vi, dolo, vel metu coacti, sed eorum dictis nominibus spontanea & libera voluntate prorogaverunt, & prorogant terminum Compromissi prædicti facti, per eos nominibus, quibus supra, in Reverendissimum Dominum Ricardum Carrazolum Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani generalem Magistrum, & Sedis Apostolicæ Nuncium, & in Illustrum & Magnificum Dominum Antoniotam Adurnum Dei Gracia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, & in Magnificam Communitatem Januæ, sive in eligendos tunc temporis facti Compromissi per dictam Communitatem Januæ, nunc vero electos, & constitutos per ipsam Communitatem seu illam representantes loco dictæ Communitatis, ad dictum Compromissum, & omnia sequuta, & quæ sequuntur ex eo, Videlicet Dominum Petrum Ultramarinum Legum Doctorem, Julianum de Castro quondam Lauzarotti, Leonardum Gentilem filium O-berti & Jacobum de Cambio quondam Odini per unum Mensem proxime venturum cum illis baylis, potestantibus, promissionibus, obligationibus baylis, protestationibus, juramentis, Renunciacionibus & Clausulis in dicto Instrumento Compromissi, seu Instrumentis insertis, appositis, & descriptis, præsentibus, volentibus, & acceptantibus, & concorditer consentientibus dictis Magnificis Dominis Arbitratoribus præsentem prorogationem modo, & forma prædictis in eos factam, & eidem prorogationi factæ ut supra, de quibus omnibus, & singulis dicti Procuratores, & Sindici nominibus quibus supra, & dicti Magnifici Domini Arbitratores mandaverunt, & rogaverunt debere conscribere publica Instrumenta per Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli, Cattelatum de Christianis Civem Papiensem, & per me Antonium de Credentia Cancellarium Communis Januæ Notarios publicos infra-scriptos. Actum Januæ in Sala Magna Nova Palatii Ducalis Communis Januæ, præsentibus testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis, Reverendo in Christo Patre Domino Fratre Raymundo de Vineæ de Capua Generali Magistro Ordinis Prædicatorum. Nobili, & sapiente Viro Domino Thomasio

ANNO
1392.

ANNO de Spina Legum Doctore, Sapientibus Vicis Domino
1392. Georgio Honesto, & Domino Benurdeo de Viali Legum Doctore. Federico de Pagana, & Conrado Mazuro Notario, & Comuni Januæ Cancellario.

Prorogatio Compromissi facta per Florentinos, & alios de Liga secum.

In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate Ejusdem Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, Indictione quarta decima secundum cursum Januæ, die Sabbati vigesimo Mensis Januarii, hora quinta Noctis, post latam quandam sententiam de qua infra fit mentio, Pontificatus tempore Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ noni Anno tertio, Egregii, & Spectabiles Viri Dominus Philippus Domini Alamani Miles de Adimaribus, Dominus Ludovicus Domini Francisci de Albergottis Legum Doct., & Guido quondam Domini Thomasi, Cives honorabiles Florentini, Sindici, & Procuratores, ac Nuntii Speciales Magnifici, & Excellsi Comuni Florentiæ ad infra scripta, & alia a dicto Comuni legitime constituti, & ordinati, de quorum Sindicatu, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Prudentis Viri Ser Viviani Nerii Notarii publici Florentini, & Scribæ Reformationum, & Statutorum Populi, & Comuni Florentiæ, ac etiam manu Ser Ugolini Perucci Notarii Florentini, Anno ab Incarnatione Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quintadecima, die octavo Mensis Decembris, Sindicario, & Procuratorio nomine dicti Magnifici Comuni, & Populi Florentiæ, & pro Civitatibus, Castris, Fortilitiis, Terris, & Locis dicti Comuni, & seu quæ per dictum Comune tenentur, vel possidentur, & earum Civibus, & Comitativis, & ejusdem Comuni Florentiæ Subditis quibuscunque, &c. etiam vice, & nomine omnium, & singulorum ejusdem Comuni Florentiæ Adherentium Complicum, & sequacium. Et Egregius Legum Doctor Dominus Thomafius de Sancto Johanne, & sapiens Vir Andalo de Bentevoglis, Cives honorabiles Bononienses, Sindici, & Procuratores Magnifici, & Potentis Comuni Bononiæ ad infra scripta, & alia per dictum Comune Bononiæ legitime constituti, & ordinati, de quorum Sindicatu, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Filippi Angelini olim Filippi de Marfiliis Notarii Bononiensis, Anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quarta decima, die vigesimo sexto Mensis Augusti, Sindicario, & procuratorio nomine dicti Magnifici Comuni Bononiæ, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, & locis dicti Comuni, & seu quæ per dictum Comune tenentur, vel possidentur, & ejus Comuni Subditis quibuscunque, ac etiam vice & gestorio nomine omnium, & singulorum ejusdem Comuni Bononiæ Colligatorum, Adherentium, Complicum, sequacium, vel Subditorum. Et Egregii Viri Dominus Michael quondam Antonii de Rabatta Cives Florentinus, Miles strenuus, & Dominus Franciscus de Consiliis de Padua Legum Doctor, Procuratores, & Nuntii Speciales Magnifici & Excellsi Domini Francisci Junioris de Carraria Paduæ &c., ab ipso Magnifico Domino Francisco ad infra scripta, & alia legitime constituti, & ordinati, ut de eorum Procuratorio, & Mandato constare vidimus publico Instrumento inde confecto manu Ser Johannis Francisci quondam Nicolai Civis Paduæ Notarii, Anno a Nativitate Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo primo, Indictione quartadecima, die Veneris decimo octavo Mensis Augusti, procuratorio nomine dicti Magnifici Domini Francisci, & pro ejus Civibus, Comitativis, & districtualibus, & pro Castris, Fortilitiis, Terris, Locisque dicti Domini Francisci & seu quæ per dictum Dominum Franciscum tenentur, seu possidentur, & ejusdem Domini Francisci Subditis quibuscunque, Ac etiam vice, & gestorio nomine suorum Adherentium, Complicum, Sequacium, Recommendorum, vel Subditorum. Ac etiam omnes dicti Sindici dictorum Communium Florentiæ, Bononiæ & Domini Francisci de Carraria predicti, vice, & nomine Illustri, & Excellsi Domini Domini Alberti Marchionis Estensis, & pro ipso Domino Marchione, & Terris, Subditis, Adherentibus, Complicibus, Colligatis, & Auxiliatoribus suis. Et Magnificorum Dominorum Astorgii de Man-

fredis Faventis &c. Bernardini, & Oflaxii, & fratrum suorum de Polenta Ravennæ &c., & Domini Ludovici de Aldisus Domini Imole, & eorum Colligatorum, ac etiam vice, & nomine omnium aliorum Colligatorum, Adherentium & Complicum dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, Bononiæ, & Domini Francisci prelibati, & cujuscunque eorum, & pro ipsis Colligatis, Adherentibus, & Complicibus, & eorum Terris, Subditis, Adherentibus, Complicibus, & sequacibus, omnes simul Sindici, & Procuratores predicti dictis modis, & nominibus.

Habentes plenam informationem de quodam Capitulo infero in quadam Arbitramentali Sententia lata per infra scriptos Magnificos Dominos Arbitros, & Arbitratores electos per Sindicos, & Procuratores supradictos nomine, quo supra ex una parte, & Procuratores, & Sindicos Illustri & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comitum Virtumalis, Domini Mediolani &c. Imperialis Vicarii Generalis, ac Magnificorum Domini Francisci de Gonzaga Mantuæ &c. Communiumque Perusii, & Senarum, nomine ipsorum Illustri Domini Comitum, Magnifici Domini Mantuani, ac Magnificorum Communium Perusii, & Senarum ex parte altera, prout apparet quibusdam publicis Instrumentis Compromissi compo-
ANNO 1392.
sitis, & rogatis per nonnullos Notarios, & per me Antonium de Credentia etiam Notarium infra scriptum, die vigesima octava Decembris proxime preteriti, & de dicta sententia apparet aliis duobus publicis Instrumentis ejusdem tenoris compositis, & rogatis per Nicolaum Jacobi de Damiano de Neapoli, & per me jam dictum Antonium de Credentia Notarios publicos, hodierna die ante tertiam horam Noctis; cujus quidem Capituli in ipsa Sententia inferi tenor sequitur in hac forma: Item quia per supradictos Sindicos, & Procuratores multa fuerunt petita coram Nobis, super quibus Nobis non fuit possibile pronuntiare propter brevitetem temporis, Condemnavimus, & condemnatos esse pronuntiamus dictos Sindicos, & Procuratores dictorum Magnificorum Communium Florentiæ, & Bononiæ, & dicti Magnifici Domini Francisci de Carraria dictis Sindicariis, & Procuratoriis nominibus, ad dandum, & solvendum dicto Illustri Domino Comiti Florenos auri Centum Millia, salvo & reservato, si ipsi dictis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et versa vice condemnamus, & condemnatos esse pronuntiamus dictos Procuratores prelati Illustri Domini Comitum dicto procuratorio nomine, & per eos dictum Dominum Comitum, & etiam Sindicos, & Procuratores Magnificorum Communium Perusii, & Senarum, ac dicti Domini Mantuæ dictis Sindicariis, & procuratoriis nominibus ad dandum, & solvendum dictis Communitatibus Florentiæ, & Bononiæ, & Domino Francisco de Carraria predicto Florenos auri centum Millia, salvo, & reservato, si ut supra ipsi dictis Procuratoriis, & Sindicariis nominibus prorogaverint terminum dicti facti in Nos Compromissi per unum Mensem proxime venturum. Et ultra dictas penas quaslibet petitiones Partis prorogantis approbamus, admittimus, acceptamus, & illas Partis non prorogantis seu quæ non prorogaverit, reicimus, & reprobamus.

Volentes dictum Capitulum, & omnia in eodem Capitulo contenta dictis Sindicariis, & Procuratoriis nominibus adimplere, attendere, & observare, Mandatisque ipsorum Dominorum Arbitrorum obedire, ut tenentur vigore dicti facti Compromissi, & etiam ad omnem bonum effectum, & finem, qui ex predictis, & infra scriptis resultare possunt, & poterunt, nominibus, quibus supra, Ipsi Sindici & Procuratores, & quilibet ipsorum omnibus, jure modo, & forma, quibus melius, & validius poterunt, & possunt, & intervenientibus solemnitatibus oportunis, non vi, dolo, vel metu coacti, sed eorum dictis nominibus spontanea, & libera voluntate prorogaverunt, & prorogant terminum Compromissi predicti facti per eos nominibus, quibus supra in Reverendissimum Dominum Ricardum Carzolum Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani generalem Magistrum, & Sedis Apostolicæ Nuntium, & in Illustrem, & Magnificum Dominum Antoniotum Adurnum Dei gratia Januensem Ducem tamquam in privatam personam, & Magnificam Communitem Januæ, sive in eligendos tunc temporis facti Compromissi per dictam Communitem Januæ nunc vero electos, & constitu-

ANNO
1392.

stitutos per ipsam Communitatem, seu eam representantes, loco dictæ Communitatis, ad dictum Compromissum, & omnia sequuta, & quæ sequuntur ex eo, videlicet Sapientem Virum Dominum Petrum Ultramarinum Legum Doctorem, Julianum de Castro quondam Lanzarotti, Leonardum Gentilem filium Oberti, & Jacobum de Cambio quondam Odini per unum Menlem proxime venturum cum illis bailiis, potestatis, permissionibus, obligationibus, penis prothellationibus, Juramentis, Renuntiationibus, & Clausulis in dicto Instrumento, seu Instrumentis Compromissi insertis, appositis, & descriptis. Mandantes, volentes, & rogantes dictis Sindicis, & Procuratoris nominibus de predictis omnibus confici debere publicum Instrumentum per me supradictum Antonium de Credentia Notarium Publicum, & Communis Januæ Cancellarium infrascriptum, absentibus Reverendissimo, & Magnifico Dominis Arbitris supradictis.

Actum Januæ &c.

Additio ad petitionem Domini Comititis.

Coram Vobis Reverendissimo in Christo Patre, & Domino Domino Ricardo Carazolo, Dei gratia Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani generali Magistro, & Sedis Apostolicæ Nuntio, & Illustri, & Magnifico Domino Domino Antoniotto Adurno Dei gratia Januensem Duce, & Sapiente, & honorandis Viris Domino Petro Ultramarinio Juris Perito, Juliano de Castro, Leonardo Gentile, & Jacobo de Cambio, Communitatem Januæ representantibus, Arbitris, Arbitratoribus, Transactoribus, & Amicabilibus Compofitoribus communit, & concorditer electis inter Partes infrascriptas, seu ipsam Partium Sindicis, & Procuratores, ut in Compromisso inde facto continetur. Comparant Speciales, & Egregius Miles Dominus Nicolaus de Spinellis de Neapoli Comes Johis, & Regai Sicilie Cancellarius, & Speciales, & Egregius Miles Dominus Gulielmus de Bevilacqua Procuratores Illustris Principis, ac Magnifici, & Excelsi Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comititis Virtutum, Mediolani &c Imperialis Vicarii generalis nomine, & ad utilitatem ipsius, ac Liberorum, & successorum suorum, & aliorum fuorum in Compromisso nominatorum, & maxime ad utilitatem, & Commodum infrascriptorum, & in infrascriptis Capitulis descriptorum, ad quorum utilitatem per Procuratores prelibati Domini, ut infra petitur, & requiritur, & addendo, & accumulando petitiones alias, Procuratorisque nominibus, & ad utilitatem quibus supra coram Vobis per Procuratores prelibati Domini productis, & ad omnem bonum effectum, petitur, & requiritur a Sindicis, & Procuratoribus Communitatem Florentiam, & Bononiam, & Domini Francisci de Carraria, prout in infrascriptis Capitulis singulariter describitur. Et ipsos Sindicos, & Procuratores dictarum Communitatum, & Domini Francisci, & per ipsos Sindicos, & Procuratores predictas Communitates Florentiæ, & Bononiæ, & Dominum Franciscum, ut inferius petitur, debere per Vos Dominos Arbitratores, & per Vestra Arbitramenta sententialiter condemnari.

Primo dicti Procuratores prelibati Illustris Principis, & Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, Comititis Virtutum, nomine prelibati Domini, & ad utilitatem Bonromei, ipsius Domini familiaris, & Confideli, & fratrum dicti Bonromei de Sancto Miniath petunt, & requirunt a Sindicis, & Procuratoribus Communis, & Populi Civitatis Florentiæ nomine, & vice Communis, & Populi Florentiæ, ac etiam vice, & nomine Communis Sancti Miniati, & nomine cujuslibet ipsorum Restitutionem hæreditatis Bonorum, & etiam omnium, & quorumcunque Jurium, & rerum, quæ fuerunt quondam Domini Antonini Ser Stefani de Sancto Miniath fratris Materni dictorum Bonromei, & fratrum, & maxime confiscationum per dicta Communia Florentiæ, & Sancti Miniati, & hæc, si extant, & si non extant, ipsorum æstimationem, & per Vos Dominos Arbitratores ipsos Sindicos Florentiæ, & per ipsos Sindicos dicta Communia Florentiæ & Sancti Miniath, & quodlibet ipsorum ad predicta condemnari, una

TOM. I. PART. II.

cum fructibus perceptis, seu qui verosimiliter percipi poterunt ex bonis predictis, & etiam ad damna, interesse, & expensas, & maxime secundum quod verificabuntur coram Vobis Dominis Arbitratoribus, & maxime quia Bonromeus, & fratres predicti sunt propinquiore in hæreditate, & successione dicti Antonii Ser Stefani.

Item petunt, & requirunt dicti Procuratores prelibati Domini Comititis Virtutum &c, & nomine, & vice prelibati Domini, & ad utilitatem Bonromei, & fratrum predictorum a Procuratoribus Domini Francisci de Carraria Junioris nomine, & vice dicti Domini Francisci, ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod predicti Bonromeus, & fratres libere, & absque aliqua solutione pecunie cancellentur de quibuscunque Condemnationibus, Bannis, Multis, penis, & gravaminibus datis, seu illatis in Civitate Paduæ, & districtu, seu Territorio contra ipsos, & quilibet ipsorum fratrum de quibuscunque Libris, ac Filtis, & scripturis in quibus descripti, seu descripta reperientur. Ac etiam ad dandum, & solvendum, & restituendum predicto Bonromeo, & fratribus omnium denariorum quantitatem, exactam nomine, & ad petitionem Communis Paduæ, seu nomine Domini Francisci de Carraria predicti, & alio quocunque modo, contra, vel præter voluntatem Bonromei predicti a debitoribus predictorum fratrum, & cujuslibet ipsorum, quos predicti fratres habebant in Civitate Paduæ, seu in ejus districtu. Et ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod per debitores dictorum fratrum de eo, de quo restant debitores Bonromei, & fratrum, & cujuslibet ipsorum, fiat satisfactio integralis supradictis Bonromeo, & fratribus de omni, & toto eo, quod ipsi fratres, seu alter ipsorum a dictis debitoribus habere debent quavis occasione, & causa. Et etiam ad curandum, & dandum operam cum effectu, quod ipsi Bonromeo, & fratribus, & cuilibet ipsorum fiat restitutio omnium, & singularum Proprietatum, & Possessionum, ac rerum, ac etiam omnium, & singularum Edificiorum, & Jurium, quas, & que predictus Bonromeus, & fratres, & quilibet ipsorum habebant, seu habent in Civitate, Territorio, & districtu Paduæ, seu extinctionem ipsorum bonorum declarandam per bonos Viros Dominos Arbitratores. Et quod eisdem Bonromeo, & fratribus suis, & cuilibet ipsorum fiat restitutio integralis omnium, & singularum denariorum, bonorum, rerum, & Jurium perventorum ad dictum Dominum Franciscum Juniores, seu Officiales suos ex denariis, & bonis, seu rebus predictorum Bonromei, & fratrum, ac etiam ad dandum, & restituendum dictis fratribus Ducatos Sex Millia Auri præ Damnis, interesse, & expensis, passis, & factis per dictos fratres, occasione Spoliationis, & derogationis factarum dictis fratribus de bonis ipsorum per dictum Dominum Franciscum, seu gentes, quæ erant cum dicto Domino Franciscum de dicta Civitate Paduæ, & etiam occasione detentionis personalis factæ de dicto Bonromeo, qui carceratus fuit per dictum Dominum Franciscum, seu gentes, quæ erant cum dicto Domino Franciscum, & ipsos Procuratores Domini Francisci, & per ipsos Procuratores Dominum Franciscum versus dictos Procuratores prelibati Domini, nomine, & ad utilitatem, quibus supra, petitur coram Vobis Dominis antedictis Arbitratoribus in præmissis, & ad præmissa omnia, & singula condemnari.

Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo d'e XVI. Januarii deposita &c. per dictos Dominos Procuratores.

Ratificatio Florentinorum.

In Dei Nomine Amen. Anno Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi Millesimo trecentesimo nonagesimo * primo, Indictione quattodecima secundum cursum, & morem Florentinorum, tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Bonifatii divina Providentia Papæ Noni. die decimo Mensis Januarii, Magnifici, & Potentes Domini Priores Artium, & Vexillifer Ju-

* Il y a deux fautes ici. Il faut lire 1392. Indict. XV. [DUM.]
M m

ANNO
1392.

ANNO
1392.

stia Populi, & Communis Florentiæ, dicentes se habere Notitiam, qualiter secundum cursum Civitatis Januæ Anno Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo die vigesimo octavo Mensis Octobris proxime preteriti inter Procuratores Magnifici Domini Domini Johannis Galeaz Vicecomitis, & Comitum Virutum, &c. & certos alios in sua parte venientes ex una Parte, & Sindicos Magnifici Communis Florentiæ ex alia, & Sindicos Magnifici Communis Bononiæ ex parte altera, & Procuratores Magnifici Domini Domini Francisci Junioris Domini Paduani, &c. ex alia existentes in dicta Civitate Januæ ad tractandum, concludendum, & firmandum Pacem inter dictas Partes de guerra vigente, fuit factum Compromissum in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carrazolum de Neapoli Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani generalem Magistrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Antoniotum Adurnum Dei gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam, nec non in Magnificam Communitatem Januæ, seu illum, vel illos, qui eligentur per dictam Communitatem, seu Representantes dictam Communitatem ad dictum Compromissum, & omnia, quæ sequuntur ex eo, super discordiis, & aliis in dicto Compromisso contentis, tamquam in Arbitros, & Arbitratores dictarum Partium, prout de predictis constat per publicum, seu publica Instrumenta, & quod in ipsomet die dicti facti Compromissi, & post ipsum Compromissum predicti Procuratores, & Sindici nominibus quibus egerunt, requisiverunt predictos Arbitros de pluribus de quibus infra in effectum tenor, & continentia describatur. Et quod dicti Arbitri, & Arbitratores acceptaverunt requisitionem factam, & certam promissionem fecerunt, & quod etiam dicti Sindici, & Procuratores dictis Nominibus ex dicta causa fecerunt certas promissiones dicto Domino Duci suo proprio nomine, & etiam tamquam Duci, & dicto Consilio Antianorum representantium Communitatem Januæ, de quibus in tenore, & continentia infra scriptis ponitur. Et quod etiam dicti Sindici Communis Florentiæ promiserunt, quod per Magnificam Commune Florentiæ, seu illum representantes predicta promissa, & gesta per ipsos Sindicos præter dictum Compromissum ratificarentur, & approbarentur infra Medium præsentis Mensis Januarii, prout de predictis, & aliis tunc factis, & actis in dicta Civitate Januæ dicitur constare per publicum, seu publica Instrumenta; & Audito tenore, & continentia dictarum requisitionum, acceptationum, & promissionum, & aliorum ibidem contentorum, & ipsis inter eos diligenter examinatis, & in solito Pacis eorum proposito persistentes, & quicquid predicta contineant, vel portent. Domini Nostri Jesu Christi Pacis Auditoris, & qui omnium scrutatur Renes, & Corda præceptis, & Vestigiis inhaerentes intendentesque per effectum ostendere, & palam facere toto Mundo, quod Pax bona, & iusta eis placeat, volentes ad Ratificationem, confirmationem, & approbationem procedere predictorum, & habita etiam super hiis deliberatione solenni una cum Offitiis Consaloneriorum Societatum Populi, & duodecim bonorum Virorum Communis predicti, & demum more solito præmisso, & celebrato inter eos, & dictos Consalonerios, & duodecim in sufficientibus numeris invicem congregatos in Palatio Populi Florentini, solenni, & secreto scrutinio; & obtento partito ad Fabas nigras, & alias secundum Ordinamenta dicti Communis, vigore auctoritatis, & potestatis eis concessæ, & competentes, & omni modo, via, causa, & forma, quibus melius potuerunt pro dicto Comuni Florentiæ, & ejus nomine dictas requisitiones, & promissiones, & obligationes factas per dictos Sindicos Communis Florentiæ, ut perferunt, & quarum tenor in effectum inferius scriptus erit, ratificaverunt, approbaverunt, & confirmaverunt infra scripto salvo, & providerunt, deliberaverunt, & ordinaverunt, quod præsens ratificatio, approbatio, & confirmatio proponatur, & mittatur in Consiliis oportunis dicti Populi, & Communitatis, ut in illis, & per illa Consilia etiam confirmetur, & fiat similis approbatio, ratifica-

tio, & confirmatio predictorum, hoc tamen salvo, & expresse reservato, & declarato, quod predicta ratificatio, approbatio, & confirmatio valeant, & effectum, & robur habeant, & habere intelligantur si, & in quantum predicti Arbitri, & Arbitratores declarent per eorum Sententiam inter dictas Partes Pacem cum suis Capitulis, & non aliter, vel alio modo. — Tenor, & continentia predictarum Requisitionis, promissionis, & obligationis factarum per dictos Procuratores, & aliorum ibidem contentorum, de quibus supra fit mentio, & quæ ratificata, approbata, & confirmata supra sunt, incipiendo post Nomina Procuratorum, & Sindicorum, & eorum, præ quibus egerunt, & demum proseguendo usque ad permissionem de ratificando maxime in effectum, sequitur in hæc verba, videlicet: Attendentes, quod ipsi dictis nominibus fecerant Compromissum hodie paulo ante in Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Carrazolum de Neapoli Sacre Domus Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani Generalem Magistrum, & Apostolicæ Sedis Nuntium, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Antoniotum Adurnum Dei gratia Januensium Ducem tamquam in privatam personam nec non in Magnificam Communitatem Januæ, five illum, vel illos, qui eligentur per dictam Communitatem, seu Representantes ipsam Communitatem ad dictum Compromissum, & omnia, quæ sequuntur ex eo, super discordiis, & aliis in dicto Compromisso contentis. Et volentes esse cauti dictæ conversationis Pacis, Deo prævio fiende, & quod Sententia, seu Sententiæ, & Arbitramenta per ipsos Reverendissimum, & Magnificos Dominos Arbitros ferenda, & ferenda observentur. Considerantes hanc esse rectam viam conversationis Pacis, supra dicti Domini Procuratores, & Sindici nominibus antedictis cum instantia requisiverunt præfatos Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Ricardum Magistrum Hospitalis Sancti Johannis Hierosolimitani, & Illustrem, & Magnificum Dominum Dominum Antoniotum Adurnum Januensium Ducem &c. suo proprio nomine, ac ipsum Dominum Antoniotum Ducem Januæ, & Consilium quindecim Antianorum representantium Communitatem Januæ ut infra videlicet. Quod si aliquo tempore aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus contraveniret Sententiis, & Arbitramentis ferendis per supradictos Dominos Arbitros, & Arbitratores, & Amicabiles Compositores, vel alicui ipsarum, vel ipsorum, ipse Magnificus Dominus Dominus Antoniotus suo proprio nomine, & etiam ipse Magnificus Dominus Antoniotus, Dux, Consilium, & Communitas Januæ sint, & esse velint in favorem Partis, & illius, cui foret contrasacrum, & contraveniunt, seu Contrafacientes, & predicta non observantem seu non observantes, & ipsum, seu ipsos, cui, vel quibus foret contrasacrum, juvare toto posse, & bona fide tam per guerram, quam aliter. Et quod ipsi Reverendissimus Dominus Ricardus Magister, & Magnificus Dominus Antoniotus privato suo nomine, & tamquam Dux, & Consilium, Representantes Communitatem Januæ vellint esse Iudices Contrafactionis, si casus eveniret, ipsis tribus existentibus concordibus in iudiciis, & forma. Et quod ipsi Magnificus Dominus Antoniotus Dux, & Communitas sint executores penarum in dicto Compromisso appositarum in casu contrafactionis, & declarationis, ut supra cum hac additione, & conditione, quod si dictus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister non adesset in Civitate Januæ, debeat requiri a predictis Magnifico Domino Duce, & Communitate, & si non veniret infra Menses duos, possit eligere alium loco sui, qui electus in omnibus, & singulis teneat, & habeat Vices suas. Et in casu, quo præfatus Reverendissimus Dominus Ricardus Magister nollit, vel non possit, venire, & non eligeret aliquem loco sui, ut superius dictum est, vel si contingeret, quod ab ipso, ipsum decedere, quod in dictis casibus, & quolibet predictorum prædicto loco ipsius Reverendissimi Domini Ricardi Magistri, sit cum potestatis, datis predicto Reverendissimo Domino Ricardus Magistro ille, quem eligeret ad hoc Sanctissimus, & Beatissimus Dominus Noster Bonifacius

ANNO
1392.

ANNO

1392.

Papa Nonus. Qui supradicti Reverendissimus Dominus Ricardus Magister, & Magnificus Dominus Antoniotius suo privato nomine, & ipse tamquam Dux, & suum Consilium Ancianorum representantes Communitatem Januæ annuentes predictæ Requisitioni predicta acceptaverunt, & promiserunt dictis Procuratoribus, & Sindicis presentibus, & dictis Procuratoriis, & Sindicis nominibus recipientibus ac ad Sancta Dei Evangelia juraverunt, videlicet, ipse Reverendissimus Dominus Magister super Crucem, quam gestat super Pectus & dictus Dominus Dux, & Consilium pro ipsa Communitate, tactis corporaliter scripturis, recte, iuste, & secundum eorum conscientias judicare in casu contrafactionis, quod abist. Et ipse Magnificus Dominus Antoniotius privato suo nomine, videlicet ipse tamquam Dux, & Consilium representantes Communitatem Januæ jurare toto posse, & bona fide Partem, & illum, qui foret contrafactum contra Partem contrafactientem, seu contrafacientes, salvo, & reservato, quod si per Partem contrafactientem foret satisfactum Parti, vel illi ex Parte, cui foret contrafactum, ad ipsorum Duorum Arbitrorum, & Conservatorum Pacis Sententiam in concordia, ut supra, & cum additione ut supra. Qui Reverendissimus Dominus Ricardus Magister abiens possit eligere alium loco sui, quo casu satisfactio ut supra non intelligatur rupta Pax, vel contraventum Arbitramentis, five Sententiæ, vel Sententiis, nec pæne commissa, ac etiam ex dicta causa præfati speciales, & Egregii Domini omnes Procuratores, & Sindici dictis Procuratoriis, & Sindicis nominibus promiserunt predicto Magnifico Domino Antoniotio suo privato nomine, & etiam tamquam Duci, & dicto Consilio Ancianorum representantes Communitatem Januæ, & ad cautelam Nobis Notariis infra scriptis uti publicis personis, & recipientibus nomine, & vice dicti Magnifici Domini Antonioti Ducis, & Communitatis Januæ, quod si aliqua dictarum Partium, vel aliquis ex dictis Partibus faceret questionem, litem, seu guerram publice, vel occulte predictis Domino Antoniotio Duci, seu Communitati Januæ conjunctim, vel divisim, seu ipsi Domino Antoniotio ut privato, quod alia Pars, & quilibet ex dictis Partibus juvabit toto posse, & bona fide ipsos Magnificum Dominum Antoniotium Ducem, & Communitatem Januæ tam conjunctim, quam divisim, & ipsum Dominum Antoniotium tamquam privatam personam, & faciet, & facient guerram alteri Parti, vel illi ex dictis Partibus, qui prædicta facerent semper ad requisitionem ipsorum Magnifici Domini Antonioti Ducis, & Communitatis Januæ conjunctim, vel divisim, & ipsius Domini Antonioti tantum, & predictis casibus, si expediret eundem Magnificum Dominum Ducem, & Communitatem Januæ, five ipsum Dominum Antoniotium, ut privatam personam facere, vel habere guerram cum aliqua dictarum Partium, vel aliquo ex dictis Partibus, alia Pars teneatur contribuere omni anno ipsi Magnifico Domino Antoniotio Duci, & Communitati Januæ, & ipsi Domino Antoniotio ut privato Florenos octuaginta Millia auri boni, & iusti ponderis pro guerra faciendâ, & ultra jurare toto posse, & bona fide ipsum Magnificum Dominum Antoniotium, ut privatam personam, & non facere Pacem, aut Treugam sine consensu, & voluntate ipsorum Magnifici Domini Antonioti Ducis, & Communitatis Januæ, nec ipsius Domini Antonioti ut privati. Ipsi Magnifico Domino Antoniotio Duci, & Communitati Januæ, seu ipso Magnifico Domino Antoniotio, ut privato non valentibus Pacem, seu Treugam facere versâ vice sine consensu, & voluntate predictorum. Que omnia, & singula supradicta omnes, & singuli supradicti dictis nominibus promiserunt, & solemniter convenerunt Nobis Notariis infra scriptis uti publicis personis Offitio publico stipulantibus, & recipientibus vice, & nomine Dictorum Magnifici Domini Ducis, Consilii, & Communitatis Januæ, & cuius, vel quorum interest, vel interesse possit. Et ad cautelam juraverunt ad Sancta Dei Evangelia, tactis scripturis in animas dictorum, quorum nominibus agunt, habere, & perpetuo tenere rata, grata, & firma, attendere, complere, & observare, & contra non facere, vel venire aliqua ratione, causa, modo, vel ingenio quæ dici, vel excogitari possit de jure, vel de facto, sub hypotheca, & obligatione omnium bonorum Procura-

TOM. I. PART. II.

torum, & Sindicorum nominibus supradictis seu ipsorum Dominorum, & Communitum consuetum predictorum. Renunciantes predicti omnes Promittentes nominibus supradictis exceptioni rei sic ut supra non gestæ, vel aliter se habentis, & doli mali, infactum actioni, conditioni, causa metus, vel ex injusta causa, & omnibus Juribus, exceptionibus, & defensionibus tam Canoniciis quam Civilibus, propter quæ predicta, seu aliquid predictorum possent aliquo modo infringi, impugnari, seu annullari, de jure, vel de facto. Facta fuit predicta Ratificatio, Approbatio, & Confirmatio in Civitate Florentiæ in Palatio Populi Florentini residentia dictorum Magnificorum Dominorum Dominorum Priorum, & Vexilliferi Justitiæ, presentibus Circumspecto Viro Ser Colluccio Pieri Cancellario Communis Florentiæ, & Ser Ricardo Bernardi Notario, & Cive Florentino, & Venerabili Viro Fratre Gregorio Nutti Priore Hospitalis Sancti Galli de prope Florentiam, testibus ad præmissa adhibitis, & vocatis.

Item postea Anno, Indictione, & Pontificatu predictis die Undecimo dicti Mensis Januarii in Consilio Domini Capitanei, & Populi Florentini. Mandato Nobilis, & Potentis Militis Domini Jacobi de Pradenicho de Venetiis Populi Civitatis Florentiæ honorabilis Capitanei præcona Convocatione, Campanæque sonitu in Palatio Populi Florentiæ, & in omnibus secundum Ordinamenta dicti Communis, & in numero oportuno, requisito & congregato, presentibus, volentibus, & contententibus supradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexillifero Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ, & facta proposita, & observatis solemnitatibus observari debitis, & requisitis secundum formam, & exigentiam Ordinamentorum dicti Populi, & Communis Florentiæ approbata, & confirmata fuit suprascripta ratificatio, approbatio, & confirmatio facta per dictos Dominos Priores, & Vexilliferum Justitiæ, & Consaloneros Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, & in ipso, & per ipsum Consilium, & per Consilarios in ipso existentes in numero oportuno, & sufficienti ratificata, approbata, & confirmata fuerunt predicta omnia, & singula, quæ supra approbata, ratificata, & confirmata fuerunt heri per ipsos Dominos Priores, & Vexilliferum Justitiæ, & predictos Consaloneros Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, ut superius aperte, & in omnibus continetur.

Acta fuerunt predicta Florentiæ in Palatio supradicto presentibus Bono Salamie Francisco Dominici, Nicolao Pauli, & Hyeronimo Megli, Civibus Florentinis testibus ad præmissa adhibitis, & vocatis.

Item postea Anno, Indictione, & Pontificatu predictis die duodecimo dicti Mensis Januarii in Consilio Domini Potestatis, & Communis Florentiæ Mandato Nobilis, & Potentis Militis Domini Martini de Monte Pastilio Civitatis, & Communis Florentiæ honorabilis Potestatis præcona Convocatione, Campanæque sonitu in Palatio Populi Florentini, & in omnibus secundum Ordinamenta dicti Communis, & in numero oportuno requisitus, & congregatus presentibus, volentibus, & contententibus supradictis Magnificis Dominis Dominis Prioribus Artium, & Vexillifero Justitiæ Populi, & Communis Florentiæ, & facta proposita, & observatis solemnitatibus observari debitis, & requisitis secundum formam, & exigentiam ordinamentorum dicti Populi, & Communis Florentiæ approbata, & confirmata fuit suprascripta Ratificatio, approbatio, & confirmatio facta per dictos Dominos Priores, & Vexilliferum Justitiæ, & Consaloneros Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, & in ipso, & per ipsum Consilium, & per Consilarios in ipso existentes in numero oportuno, & sufficienti, ratificata, approbata, & confirmata fuerunt predicta omnia, & singula, quæ supra approbata, ratificata, & confirmata fuerunt prædicta omnia, & singula suprascripto die decimo dicti Mensis Januarii per ipsos Dominos Priores, & Vexilliferum Justitiæ, & predictos Consaloneros Societatum Populi, & duodecim bonos Viros, ut superius apparet, & in omnibus continetur.

Acta fuerunt predicta Florentiæ in Palatio supradicto. Presentibus Lupicino Gualberti Mattheo Marci, Lucterio Vanis, & Bello Jacobi Civibus Florentinis testibus ad præmissa adhibitis, & vocatis.

Ego Dynus quondam Ser Scarfagni Ser Dini de M m 2 Pro:

ANNO

1392.

ANNO

1392.

Proto Civis Florentinus Imperiali auctoritate Judex Ordinarius, atque Notarius publicus, & tunc Coadjutor Providi Viri Ser Viviani Nerii, Civis Florentini Notarii, Scribæ Reformationum Consiliorum Populi, & Communis Florentiæ, prædicta omnia, & singula supradicta ex Libris, & Registris Reformationum dicti Populi, & Communis Florentiæ in Palatio supradicto penes dictum Ser Vivianum existentibus, & ex rogationibus, & imbrevisiuris ipsius Ser Viviani vigore Commissionis per ipsum Ser Vivianum mihi factæ, sumpsi, scripsi, & publicavi, & signum meum appoii consuetum. Ideoque me subscripsi.

Ego Vivianus quondam Nerii Viviani de Franchis de Sambucco Civis Florentinus Imperiali auctoritate Judex Ordinarius, publicusque Notarius, & tunc Scriba Reformationum Consiliorum Magnifici Populi, & Communis Florentiæ, prædictis Approbationibus, ratificationibus, & confirmationibus, & aliis, ut supra patet actis, & gestis — in Civitate Florentiæ, dum agerentur rogatus interfui, & inde Instrumenta confeci, & aliis gravius Reipublicæ Negotiis occupatus ipsa prædicta omnia summenda, scribenda, & publicanda commisi supradicto Dyno Notario Coadjutori meo. Ideoque subscripsi, & meo solito signo signavi prædictum solum morem sequens.

Cum Originalibus sive Authenticis sicut supra expeditis in secretoriis Archiducali Archivio Mantuæ adscriptis præsentem sumptam copiam omnino conferre attester.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 2. Maii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castilleonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 2. Maii 1720.

CXLV.

1391.

1302.

24. Mars.

Enquête notable du Droit Souverain que les anciens Ducs de Bretagne prétendoient en leur Pais. Faite à Rennes le 24. Mars 1391. [LAUBINEAU Histoire de Bretagne aux preuves du 14. Livre. Col. 765.]

Sur les articles de sçavoir comment, & en quelle manière anciennement les Ducs de Bretagne ont accoustumé de user, prendre & recevoir leurs hommages, & seutez de leurs Vassaux, Barons, Chevaliers & Eſcuyers, & aussi sur le fait des monnoyes de Bretagne, par le commandement de Monf. le Duc, & de son Conseil, les Seneschal, Alloué, & Procureur de Rennes ont fait enquerre, les plez tenantz, le tſemoin qui ensuit, le vingt & quatriesme jour de Mars l'an mil trois centz quatre-vingtz & onze. Monseur Acaris, Seigneur d'Isser, Chevalier, de l'age de quatre-vingtz ans ou environ, tſemoin présenté sur lesdites articles de la partie de honestes hommes M. Pierre Marcheseur Procureur de Rennes, pour valoir en perpetuel memoire, & ce que de raison fera, tſemoin juré sur saintes Evangilles de bien & leaument porter vray record, sans avoir esgard à faveur, amour, ne crainte, purgé par son serment, sçavoir s'il avoit donné conseil privé ne apertement à Monf. le Duc, ne les Procureurs, afin de se presenter pour tſemoin sur cesdites onques à son investigation, promotion, ne à la promotion de mondit fleur ne d'autres de par li n'avoit esté interro-

gé, prié, ne requis d'en porter tſemoignage par avant ces heures; enquis de l'ancien gouvernement, & comment les Ducz folioient prendre & recevoir hommages, & feutez de leurs Vassaux, dit, & recorde qu'il vit & cognut le Duc Jehan qui deceda environ l'an mil trois centz quarente & un, & fut par cinq fois en la compagnie en Flandres à grant compagnie de gens d'armes, & dit cest tſemoin que à cause de certaine terre qui li appartenoit à cause d'hommage d'une sienne femme qui fut fille de Eon de Champagne Seigneur de Champalaune, ilist foy, & hommage audit Monf. le Duc Jehan que Dieu absolve qui le recut en la ville de breal, & y estoit present Monsieur Guillaume Seigneur des Brieux, lors un des Maistres d'Hôtel du Duc Jehan, & plusieurs Chevaliers, & paya cinq fois de Chambeleage à un des Chambellans, duquel il n'est pas membré du nom, & par les mots de la feauté li promist & jura qu'il devenoit homme lige du Duc, & li promettoit porter foy, verité, & loyauté *proche à luy que à nul autre*; & semblablement vit Raoul d'Isser qui semblable fit hommage à mondit Sieur le Duc Jehan que Dieu absolve, qui pour le temps estoit, *proche à li, que à nul autre*, & à cause de certaines terres qui de nouvel li estoient elcheuës, & vit plusieurs Chevaliers & Eſcuyers, qui semblable en firent foy & hommage, & y furent receuz; & disoit ledit Raoul son pere qu'il avoit fait hommage au Duc Artur, *proche à li, que à nul autre*, & cest tſemoin li demanda pour ce que avoit fait foy & hommage d'aucunes terres au proche de Laval & de Vitre qui le avoit receu de li porter foy, & verité ainsi que le fê le devoit, pourquoi ne le faisoit en ceste maniere au Duc Jehan, & lors ledit Raoul son Pere li respondit: *Beau filz nos Seigneurs les Ducz sont Princes, & Seigneurs Souverains du Duché de Bretagne, & ne souldont recognoistre aucun Souverain jusques au Duc qui fit sonnission au Roy en deux cas, c'est à sçavoir en défaut de droit & par appellation de Jaulx & mauvais jugement dou Parlement de Bretagne au Roy de France, & pour ce l'autre plus des droitz Royalez & Ducalx leurs demeurent entiers, & tousjours en ont ainsi usé, & gouverné, & bien a esté par maintes fois meslier. Et depuis emprès la mort de Monf. le Duc Jehan Monf. Charles de Blois, qui à cause de Madame la femme tint & occupa le Duché de Bretagne, & pour Duc seappella, recut cest tſemoin en la feauté & hommage de plusieurs terres qui sont tenues de Nosseigneurs les Ducz, & cest tſemoin li fit serment & feauté, *proche à li que à nul autre*, semblablement, & en la forme que autresfois l'avoit fait au Duc Jehan, & vit plusieurs Barons, Chevaliers, & Eſcuyers qui semblable li firent foy & hommage lige, *proche à li, que à nul autre*, & les y recut; & depuis après la mort doudit Messire Charles de Blois, qui deceda environ l'an mccc. xiv. à la bataille d'Auroy, Monf. le Duc qui à present est a usé de recevoir les hommages & feautez liges *proche à li que à nul autre*, & dit cest tſemoin qu'il li fit hommage foy & serment *proche à li que à nul autre*, & au plaisir de Dieu qu'il le tendra, & en a veu tant & tel nombre de Barons, Chevaliers & Eſcuyers qui ainsi l'ont fait à mondit Sieur le Duc, que forte chose seroit à li les nombrer, & partant comme en a fait de sa personne, que en vit faire à plusieurs autres à Nosseigneurs les Ducz davant ditz chacun en son temps; parce que en ont dire à son Pere, & plusieurs notables, Prelatz, Barons & autres; & que ne vit ne voit dire que debat ne empechement fust mis onques au contraire; cuide, & croit, & est son vroy record fermement que Monf. le Duc & ses predecesseurs ont accoustumé, & usent de prendre, & recevoir hommages liges, & serment de feauté de leurs feaux & vassaux *proche à eux que à nul autre*, & que ce est leur droit & raison. Item en ce que touche l'article dou fait des monnoyes dit & recorde par son serment qu'il a veu apporter à un Parlement à Rennes grand nombre de monnoyes blanche qui estoit signée & merchée: monnoye de Bretagne faite à Rennes; & même vit trouver à Nantes en la Tourneuve és tresors dou Duc Jehan plusieurs especes de monnoyes de Bretagne qui estoient merchées dou coign de plusieurs Ducz, & aussi en fut trouvé de monnoyes noires de diverses especes, & celles que l'an disoit qui estoient de cuir; mais à dire proprement dou fait des monnoyes d'endroir le Duc Jehan n'estoit pas cest tſemoin appellé au Conseil pay celi temps; bien dit-il que Monf.*

ANNO

1392.

ANNO 1392. Monfr. Charles de Blois que se appelloit Duc, & tenoit la Duché, fit monnayer en plusieurs Citéz & Villes en Bretagne monnoyes blanches, & noires, & autres, & en usa par li & ses Officiers, & tout le pais en fut gouverné le temps durant qu'il occupa ledit Duché, sans debat que cest telmoing veist ne oist, & depuis la mort dudit Monfr. Charles, Monsieur le Duc qui à present est a fait monnayer en diverses Citéz & Villes de divers pris de monnoye blanche, & de divers aloiz, & encorre fait de jour en jour, & nonobstant que mondit Sieur fust en Angleterre, le pays de Bretagne tint & usa des monnoyes que mondit Sieur avoit fait faire, & depuis la venue, & qu'il fut à bon accord avec le Roy, en a usé, & le pays se gouverne de ses monnoyes sans debat que cest telmoing veist ne oist eilz mis à l'encontre, & partant comme en a oy dire és anciens, & és notables gens, qu'il a vey ufer en son temps, & à Nostreignours les Ducs & à leurs Officiers, cuide, & croit fermement, & est son record que Nostreignours les Ducs puissent, & dayent monnayer, & faire monnayer monnoyes blanches, & noires, & avoir correction & punition ainsi & comme Roys & Princes peuvent & doivent avoir en leurs terres, & est son record. Monsieur Robin de Baulon, de l'âge de soixante & dix ans, autre telmoing en ladite enqueste pardevant Maistre Robert Rochereul Seneschal de Rennes, presentz nobles gentz Guillaume de la Marzeliere, Olivier de la Ville Oger, Mathieu Amoureux, Auger Aguilon, Pierre d'Audibon, Gacien de la Cigoigne Damoiseaux.

Frere Jehan le Bart naguerre Abbé du Moustier S. Melaine, de l'âge de lxxx. ans ou environ, telmoing presenté de la partie de honestes homs Maistre Pierre Malschefer Procureur de Rennes sur les articles devant, & pour valoir perpetuelle memoire & ce que de raison sera, telmoing juré sur saintes Evangiles, &c. (comme au premier telmoing) enquis de l'ancien gouvernement & comment les Ducs souloient prendre & recevoir hommages & feautez de leurs vassaux; dit & recorde par son serment que il vit & connut le Duc Jehan que Dieu abfolle, & que Macé le Bart son oncle Chancelier de Bretagne fut par le temps de xv. ans ou environ, comme il li oyt dire, quel Maistre Macé dist à ce telmoing que les Ducs pouvoient & devoient prendre leur hommage *prouche à eux que à nul autre*, & qu'ils usaient de droits Royaux & Duchaux. Bien est vray qu'un Duc avoit fait submiffion en deux cas, c'est assavoir de appellation de Parlement au Roy de faux & mauvais jugement, & en deffaut de droit, & en tant nos Seigneurs les Ducs estoient sujets au Roy, & non en plus. Mais ne vit oncques au Duc Jehan que Dieu abfolle prendre le hommage de nul de ses feaux. Bien dit ce telmoing qu'il vit Monsieur Charles de Blois tenant le Duché de Bretagne, qui prenoit ses hommages *prouche à li que à nul autre*, de ses Barons, Chevaliers, & vassaux; & depuis la mort dudit Messire Charles que Dieu abfolle, il a vey Monsieur le Duc qui à present est, qui ainsi prenoit les hommages de ses feaux, & en use; & partant comme en a vey & oy dire, & parce que oyt dire audit Maistre Macé le Bart son oncle qui fut Chancelier, & à autres; & que Nostreignours les Ducs de Bretagne tiennent & usent de droits Royaux & Duchaux ainsi que Roy peut faire, sauf en deux cas, au fait de la submiffion. Recorde que Nostreignours les Ducs peuvent & doivent prendre leur hommage *prouche à eux que à nul autre*, & ainsi en ont usé. Item en ce que touche le fait des monnoyes, recorde que à un sien hebergement nommé Fontaine Rouault fut autrefois trouvée monnoye blanche de Bretagne, laquelle fut apportée & remise à un Parlement; & en a vu trouver de anciennes monnoyes blanches; & vit que ou temps de Monsieur Charles que Dieu abfolle, qui en fit monnoye, qui en usa; & Monsieur qui est à present en a toujours usé & fait monnoyes de diverses pieces & coins, & partant, comme en a vey, cuide & croit que ce soit le droit de Nostreignours les Ducs, & est son record. *Cb. de Nantes. arm. E. cassette A. n. 7.*

CXLI.

Investitura per Annulum de Comitatu Albæ cum

omnibus juribus, & pertinentiis, nec non moro, ac mixto imperio à LUDOVICO II. Rege Hierusalem. ac Sicilia LUDOVICO de Sabaudia, & Heredibus illius collata cum onere præstandi servitii, quotiens id in Regno Sicilia per Curiam Regiam indicabitur. Datum Neapoli 5. Octobris Anno 1392. Indictione 1. Regnorum suorum VIII. [Autentique tiré des Archives Archiducal de Mantoué.]

ANNO 1392.

LUDOVICUS Secundus Dei gratia Rex Hierusalem, & Sicilia, Ducatus Apuliae, Principatus Capuae, Provinciae, & Forquiquerie, Cenomani, Pedemonti, & Ronciani, Comes, Universis & singulis presentes litteras inspecturis tam presentibus, quam futuris, levantes in Circuitu oculis Nostrae Mentis consideramus nobis obsequentium merita singulorum, & quo gratiora, & utiliora servitia processerunt, tanto magis indacimur ad condigne retributionis talentum, ut crescat promptitudo fidelibus, & sedenti in folio fiat amica, prout rationis debitum postulat gratitudo. Sane considerantes, & in nostra mente revolventes immensa devotiois & fidei claritudinem spectabilis Viri Ludovici de Sabaudia Militis, Confratrisque Collateralis, Consiliarii devoti, & fidelis Nostrae dilecti, ac grandia, & commemorabilia servitia prestita per eum fideliter, & constanter culmini nostro tempore, cum perseverantia meliori, & cum promptitudine omni ad omnia pericula dispositi, & parati, & presertim acceptabili tempore in quo quicquid prestatum totum a constanti benevolentia proficiscitur. Ut proinde ipsum Ludovicum, prosequamur condigno rependio praemiorum, qui ad suscipiendum praetio beneficia a suis fruentibus se fecit benemeritum, atque dignum, eidem Ludovico, & suis utriusque sexus heredibus ex suo corpore legitime descendentibus natis jam, & in antea nascituris in perpetuum Comitatum Albæ cum titulo Comitatus ipsius, ac cum omnibus Terris, Civitatibus, Castris, & locis, Juribus, & pertinentiis Comitatus ejusdem siti in partibus Apurtinis; qui Comitatus fuit, & est Illustris Johanne Ducis, Durati Confratrisque Nostrae Carissime, siquidem Comitatus ipse & dicta bona devoluta sint — obitu dicti Johanne Ducis, decedentibus legitimis, & naturalibus liberis ex suo corpore, vel aliis heredibus, qui de claro, & apperto jure succederent non relictis vel alia quavis — atque jure contingat devolvi ad manum Nostrae Curiae, & ad ipsam Nostram Curiam rationabiliter devenire cum omnibus Vassallis, Feudatariis, subfeudatariis, Castris, Fortalitiis, Civitatibus, & pertinentiis Territoriis dicti Comitatus, Juribus, Terris, & pertinentiis ejusdem, quæ ut de demanio in demanium, & quæ de servitio in servitium, cum plena, ac meri, & mixti Imperii, & gladii, potestate nunc in antea tenore presentium de certa scientia nostra damus, donamus, tradimus, atque concedimus de gracia speciali, appellatione, suis vicibus nobis, & magnæ Regni Curiae reservata, in feudum sub servitio consueto proinde etiam prestatum solito, feudi natura in aliquo non mutata juxta usum, & consuetudinem Regni Nostrae Siciliae, & generalis, & Communis Regiae Sanctionis Edictum de feudorum successibus in favorem Comitum, & Baronum Communis dicti Regni, a tempore felicitis adventus, Clarissime Memoriae Domini Regis Caroli primi in ipsum Comitatum Baronis feuda inibi ex perpetua collatione tenenda, factum per Recol. memoriae Dominum Regem Carolum secundum, in Parlamento celebrato Neapoli publice divulgatum, ita quidem quod dictum Comitatum dictus Ludovicus, & dicti sui heredes teneant, & tenere debeant immediate, & in capite a Nobis, & nostris in dicto Regno heredibus, & successibus, servitque teneantur & debeant de servitiis praestitatis per eos vicibus singulis quibus servitium in Regno Siciliae generale, per Nostram curiam indicetur, quod servitium dictus Ludovicus in nostra presentia constitutus sua bona & gratuita voluntate pro se, & dictis suis heredibus modo praedicto obtulit, & promittit. Transferrentes de dicta nostra scientia certa in dictum Ludovicum, & praedictos ejus heredes omne jus, omnemque actionem quam, & quod nobis, & Nostrae Curiae competet,

M m 3

ret,

ANNO
1392.

ret, & posset competere quoquo modo in Comitatu supradicto quoad utile Dominum ejusdem, lege, vel consuetudine contraria, ac ritibus, consuetudinibus Regni, capitulis, & observantiis huic forte contrariis, & quæ de dicta nostra certa scientia, & potestate Dominica tolimus, ac viribus, & efficacia vacuum esse dicti præsentis Nostræ Donationis, concessionis, & gratiæ. Nullatenus de quibuscunque etiam donationibus, concessionibus, traditionibus gratis factis, & de bonis prædictis, vel aliquibus eorundem quibuscunque personis — benemeritis atque dignis per Clarissimæ memoriæ Dominum Genitorem Nostrum, & Dominam Mariam Matrem Nostram, utique bairiam, Administratricem & Tutricem Nostram, vel per Gubernatores Regni Nostri Siciliae generales, aut particulares, aut per nos aut quoscunque alios, ad id potestatem habentes, ac etiam faciendum in antea quocunque prætextu, ratione vel causa, nec non privilegiis, litteris, cedulis, & scriptis inde sequutis, & in antea concedendis sub quacunque verborum continentia, vel tenore quibuscunque clausulis, derogationibus, etiam cum Clausulis, quod ipsi Donatarie, & concessionarii deberent in assentione dictorum bonorum omnibus aliis penitus antefieri, ut de verbo ad verbum mentio faciendæ, quos, & quæ de certa nostra scientia, & plenitudine Dominicæ potestatis tolimus, enervamus, ac viribus, & efficacia totaliter vacuumus, effectui, & executioni præsentium non obstantibus quoquomodo, cum voluntate, & determinatione de scientia nostra ceteris, & rationabilibus causis, & præsertim pro bono Reipublicæ, quod ex præsentis Nostræ donatione conspicimus resultare, quod dictus Ludovicus, & prædicti sui heredes omnibus, & singulis cuiuscunque status, gradus, & conditionis existant habentibus, & habituris tacite, vel expresse donationes, & concessiones de bonis prædictis, vel aliqua parte ipsorum, repulsis obfasculis, & contrarietatibus quibuscunque infallibiliter proferantur, a quo quidem Ludovico, seu dictis suis heredibus pro dicto Comitatu præstari volumus homagium, & fidelitatem debite, juramentum in manibus nostris, aut haredum Nostrorum infra annum, unum numerandum a die possessionis corporalis dictorum bonorum eis per Nostram Curiam faciendæ, Invenientes prædictum Ludovicum de prædicta Nostra donatione, concessione, & gratia per Anulum Nostrum modo promisso, ut est moris, quam Investituram vim, & efficaciam veræ, & realis donationis, & concessionis dicti Comitatus velimus & decernimus obtinere, suppletentes de dicta certa scientia nostra, & plenitudine Regiæ potestatis omnem, & quencunque defectum juris, & facti, & cuiuscunque solemnitatibus ommissæ, qui, & quæ in prædictis, & circa prædicta possent opponi, obijci, vel pretendi de subtilitate juris, ritu, observantia, vel aliter quovis modo, quem quidem defectum hic haberi volumus, pro expresso pariter, & suppleto, etiam, si de sui natura, vel causæ exigentia defectus ipse hic esset necessario exprimentus, ita quod prædicta, & subscripta omnia, & singula omni tempore omni robore vigeant, & plenè qualibet stabilitate subsistant. Et pro majori certitudine & securitate præmissorum promittimus in verbo, & fide nostra eidem Ludovico per præsentem & juramus ad sancta Dei Evangelia manu tactis corporaliter scripturis prædicta omnia, & singula attendere cum effectu, & ad requisitionem suam, vel haredum suorum prædictorum, de prædictis quodocunque voluerint mandare, & facere fieri unum, duo, & plura privilegia, & litteras sub signo prædictæ Majestatis Nostræ in forma valida efficaci, quod poterunt, & debebunt merito contentari has nostras litteras nostro secreto Anno communitas, & nostra propria manu subscriptas, quas illam vim, & efficaciam habere volumus, & jubemus, ac si essent sub sigillo — & datæ Prothonotarii Regni Siciliae, & quibuscunque aliis solemniter roboratæ, ad ipsorum cautelam, & hujus rei Testimonium concedentes Edicto Nostrum — facto & divulgato, de non admittendis cedulis, nostro tamen secreto annulo communitæ effectui, & executioni præsentium obfistere. Datæ Neapoli in Castro Novo, sub Anno nostro secreto Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo de quinto Mensis Octobris, prima Indictione, Regnum Nostrorum Anno Octavo, subscriptione Regis Nos Ludovicus Hierusalem, & Sicilia Rex prædicta

acceptamus, & manu propria subscripsimus. Sigillatæ tribus sigillis parvulis, ac & subscripsit Matheus.

ANNO
1392.

Cam ejus Authenticum in pergamine scripto sicut supra expedito in secretorii Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretorii Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum fidem hic me, folia cum attestatione, subscripsi, hac die 8. Augusti 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die nona Augusti 1720.

Alia Investitura de Civitate Ortone in Provincia Apprutii citra Flumen Piscarie, nec non de Civitate Sancti Angeli, Terræ Piscarie, Francaville, Burlani aliisque annexis, cum omnibus Juribus, mero, ac mixto Imperio, ab eodem Rege prædicto LUDOVICO de Sabaudia, sub simili onere concessa. Datum Neapoli 5. Octobris Anno 1392. Regnorum suorum VIII. Indictione I. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

Ludovicus secundus Dei gratia Rex Hierusalem, & Siciliae, Ducatus Apulie, Principatus Capuæ, Dux Andegavie, Provinciae & Forqualquerii, Cenomanie, Pedemontii, ac Rocharum Comes, Universis præsentem litteras inspecturis tam præsentibus, quam futuris levantibus in circuitu oculos nostræ mentis considerantes nobis obsequium merita singulorum, & quæ gratiora, & utiliora servitii processerunt, tanto magis inducimur ad condignæ, retributionis talentum. Ut crescat promptitudo fidelibus, & sedenti in folio fiat amica, prout rationis postulat gratitudo. Sane considerantes, & in Nostræ mentis arcæ revolventes immensæ devotionis & fidei claritudinem spectabiles. Viri Ludovici de Sabaudia, Militis, Consanguinei Collateralis, Consiliarii devoti, & fidelis Nostrî dilecti, ac grandia, & memorabilia servitia præstita, per eum fideliter, & constanter culmini nostro semper, cum perseverantia meliori, & cum promptitudine omni ad omnia pericula expositi & parati, & præsertim acceptabili tempore, in quo quicquid præstatur, totum a constanti benevolentia proficiscitur, ac proinde Ludovicum prosequamur condigno rependio premiorum, qui ad suscipienda pretiosa beneficia a suis fructibus senserit bene meritum, atque dignum eidem Ludovico, & suis utriusque sexus heredibus ex suo corpore legitime descendentibus natis, jam & in antea nascituris in perpetuum Civitatem Ortone de Provincia Apprutii, citra Flumen Piscarie, nec non Civitatem Sancti Angeli, Terram Piscarie, Terram Francaville, & Terram Burlani sitas in partibus Apprutinis, Terras de mero Dominio Nostræ Curie existentes, ac Castrum Planellæ, Castrum Montis Luatie, Castrum Silini, Castrum Gretani, Castrum Cungioli, Castrum Spelviri, Castrum Illici, Castrum Musculi, Castrum Colluschambui, Castrum Amtequorie, Castrum Cypagarii, Castrum Cateniani, Castrum Mezani, Castrum Meglianice, Castrum Rippe, Castrum Milcanæ, & Castrum Viruli, quæ bona omnia sita & posita sunt in dictis partibus Apprutinis, nec non omnes Terras, Castra, Fortalitia, & loca sita, & posita in eisdem partibus Apprutinis, quæ fuerunt Ranali, Alocca-

male

ANNO 1392. male Rebellis Nostri notorii, dictam scilicet Civitatem Ortonæ cum titulo, & dignitate Ducali, quem titulum, & dignitatem eidem Civitati Ortonæ, ex nunc harum serie de certa nostra scientia, & plenitudine Dominicæ potestatis duximus imponendum. Cui quidem Ducatui in honorificanciam ejusadnectibus, incorporamus, atque submitimus omnes, & singulas Terras demaniales prædictas, ac etiam omnia & singula Castra, Fortalitia, Terras, & bona alia supradicta, cum Territoriis, hominibus, Vassallis, Juribus, & pertinentiis Terrarum, Castrorum, fortalitiorum, & bonorum eorundem, sive dictæ Civitates, Terræ, Castra, Fortalitia, & bona devoluta, & devoluta sint, per rebellionem ad Curiam Nostre manus, sive ex quibuscunque aliis titulis, rationibus, atque causis consistant in manibus dictæ nostre Curie, cum plena meri, & mixti Imperii ac gladii potestate, appellatione suis vicibus Nobis, & Magnæ Regni Curie reservata, & cum feudatariis, subfeudatariis, hominibus, Vassallis, Castris, Fortalitiis, Tenimentis, Territoriis dictæ Civitatis Ortonæ, Terrarum, Castrorum, & bonorum prædictorum, juribus & pertinentiis illorum omnibusque videlicet de demanio in demanio, & quæ de servitio in servitium sunt, damus, donamus, tradimus, atque concedimus in feudum Nobile de dicta certa nostra scientia, & gracia speciali dictam scilicet Civitatem Ortonæ, cum titulo Ducali, ut præferatur, & prædictas alias Terras, Castra, & bona, & loca, & adnexa, & adnexa eis sub servitio eis per Nos tram Curiam imponendo secundum inquisitionem valoris annui dictorum bonorum per Nos tram Curiam faciendam ad rationem pro singulis onciis viginti annui redditus, de uno integro servitio militari. Ita quidem quod dictam Civitatem Ortonæ, cum titulo Ducali ipsius, & cum dictis terris, ut præferatur sibi annexis, atque Castris, ac ipsas Terras, & Castra, quæ devolutæ, & devoluta sunt, per rebellionem, vel aliam justam, & rationabilem Causam ad Curiam Nostre manus, imple Ludovicus, & dicti sui heredes teneant, & tenere debeant immediate, & in capite a Nobis, & Nostri in dicto Regno hæredibus, & successoribus, servireque teneantur, & debeant de servitiis prædestinatis, dicta autem Castra, Terras, & bona sive aliqua ipsorum quæ devoluta, & devolutæ non sunt per Rebellionem, vel aliter quovis modo, etiam si Terræ, Castra, & bona ipsa devolutæ & devoluta non forent, per Rebellionem vel aliquam aliam causam ad dictam Curiam Nostre Manus. Volumus, & declaramus, quod utile Dominium earundem Terrarum, Castrorum, & bonorum prædictorum teneant, & possideant sine titulo ab ipso Ludovico, & ejus hæredibus prædictis, & eis servant, & servare debeant de consuetudine debita, & solitis servitiis pro Terris, Castris & bonis ejusdem. Ipsique Ludovicus, & prædicti heredes sui teneant, & tenere debeant dictas Terras, Castra, & loca, ac bona prædicta immediate, & in capite a Nostra Curia supradicta sub dictis servitiis præstandis per eos vicibus singulis, quibus servitium in Regno Siciliæ generale, per Nos tram Curiam indicetur. Quod servitium dictus Ludovicus in nostri præsentia constitutus sua bona, & gratuita voluntate pro se, & dictis suis hæredibus modo prædicto facere obtulit, & promissit. Transfereutes de dicta certa, nostra certa scientia in dictum Ludovicum, & prædictos ejus heredes omne jus, omnemque actionem, quæ, & quod Nobis, & Nostre Curie competet, & posset competere quovis modo in Civitate, Terris, Castris, & bonis, quod ad utile Dominium eorundem, lege, vel consuetudine contraria, & ea præsertim, quæ alienationem ipsarum Terrarum, & Jurium demanialium fieri prohibet, sicut est dicta Civitas Ortonæ, & prædictæ alie Terræ demaniales, ac Castra, Terræ, & bona obnoxio, & obnoxia, ac ritibus consuetudinis Regni, Capitulis, & observantiis huic forte contrariis, quas, & quæ de dicta certa scientia nostra & potestate Dominica tollimus, ac viribus, & efficacia vacuumus effectum præsentis Nostre donationis, concessionis, & gratia nullatenus oblitura, quibuscunque etiam donationibus, concessionibus, traditionibus, & graciis factis de bonis prædictis, vel aliquibus eorundem quibuscunque personis quantunvis benemeritis atque dignis, per claræ Memoriz Dominum Genitorem Nostrum, vel per Inclitaram Dominam Mariam Matrem Nostram, utique baliam, administratricem, & tutricem nostram,

ANNO 1392. vel per Gubernatores Regni Nostri Siciliæ generales, aut particulares, per nos, vel per quoscunque alios ad id potestatem habentes, ac etiam faciendam in antea quoruncunque prætextu, ratione, vel causa, nec non Privilegiis, litteris, Cedulis, & Rescriptis inde secutis, & in antea concedendis sub quacunque verborum continentia, vel tenore, & quibuscunque Clausulis derogatoriis, etiam cum Clausulis quod ipsi Donarii, & Concessionarii debeant in assignatione dictorum bonorum omnibus aliis pænitus anteferi, etiam si de illis foret hic specialis, & expressa, ac de verbo ad verbum mentio faciendæ, quas, & quæ de dicta scientia certa Nostra, & plenitudine Dominicæ potestatis tollimus, enervamus ac viribus, & efficacia totaliter vacuumus effectui, & executioni præsentium non obstantes, quoquomodo, cum velimus, & decernamus certis rationabilibus causis, & præsertim pro bono Republicæ, quod ex præsentis Nostre donatione conspicimus resultare, dictus Ludovicus, & prædicti sui heredes omnibus & singulis cujuscunque gradus, status, & conditionis existant habentes, vel habituri tacite, vel expresse donationes, & concessionibus de bonis prædictis, vel aliqua parte ipsorum, repulsis obstantibus, & contrarietatibus quibuscunque, infallibiliter præferantur, a quo quidem Ludovico, seu dictis ejus hæredibus pro dictis bonis præstari volumus Homagium, & fidelitatem, debitum jurementum in manibus Nostri, aut hæredum Nostrorum infra annum unum numerandum a die possessionis corporalis bonorum prædictorum eis per Nos tram Curiam faciendæ. Investientes dictum Ludovicum de præsentis nostra donatione, concessione, & gracia per annum unum modo præmissio præsentialiter, ut est mos. Quam Investituram, eum & efficaciam veræ ac realis, donationis, & Concessionis dictæ Civitatis Ortonæ, & Terrarum adnexarum ei cum dicto titulo Ducali, Castrorum, ac bonorum prædictorum volumus, & decernimus obtinere. Supplentes de certa scientia nostra, & plenitudine Regiæ potestatis omnem, & quemcunque defectum Juris, & facti, & cujuscunque solemnitatis forsitan commissæ, qui, & quæ in prædictis, & circa prædicta possent opponi, objici, & pretendi de subtilitate Juris, rati, observantia, vel aliter quovismodo, quæ quidem defectum hic haberi volumus pro expresse, & pariter jam suppleto, etiam si de sui natura, vel causa exigentia defectus ipse esset hic necessario exprimendus, ita quod prædicta, & subscripta omnia, & singula omni tempore, omni robore vigeant, & plene qualiter stabilitate persistant. Et pro majori certitudine & securitate promissorum promittimus, & in verbo, & fide nostra eidem Ludovico per præsentem, & juramus ad Sancta Dei Evangelia, scriptis corporaliter manu tactis, prædicta omnia, & singula observare cum effectu, & ad requisitionem suam, vel hæredum suorum prædictorum de prædictis quodcumque voluerint mandare, & facere fieri unum, duo, & plura privilegia, & litteras sub sigillo pendenti Majestatis Nostre in forma valida, efficaci, quod poterint, & debebunt merito contentari has Nostre litteras nostro secreto Annulo communis & nostra propria manu subscriptas, quas illam vim, & efficaciam habere volumus, & jubemus, ac si essent sub signo pendenti & data Prothonotarii Regni, Siciliæ, & quibuscunque aliis solemnitatibus roboratæ, ad ipsorum cautelam, & hujus retestimonium concedentes Edicto nostro ab olim facto, & divulgato de non admittendis cedulis, Nostro tamen secreto annulo communis effectui, & exceptioni nullatenus oblituro. Datæ Neapoli in Castro Novo sub annulo Nostro secreto Anno Domini Millesimo trecentesimo nonagesimo secundo, die quinto Mensis Octobris, primæ Indictionis, Regnorum Nostrorum. Anno octavo, Subsignata. — Nos Ludovicus secundus Hyerusalem, & Sicilia Rex prædicta accepimus, & propria manu subscriptimus & signata. Matheus, & Nostri sigillis figillatæ, quæ sunt parva, & duo ex illis corrolia, & omnia sunt impressa.

ANNO
1392.

Cum ejus Authentico in pergamenâ scripto sicut supra expedito in secretoriâ Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptuam copiam omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 8. Augusti 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 9. Augusti 1720.

CXLVII.

Confirmatio FRIDERICI & CAROLINÆ
Constitutionis in favorem Ecclesiasticæ Libertatis
per BONIFACIUM Papam IX. facta.
[GOLDASTI Constit. Imp. Tom. I. pag. 376.]

1393.

BONIFACIUS Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis beatæ Mariæ Effordienſi, & sancti Martini Hingelſtadenſi, Maguntinenſi Dioceſi, ac beatæ Mariæ ad gradus Maguntinenſis, Eccleſiarum Decanis, ſalutem, &c. Juſtis & honeſtis ſupplicum votis libenter annuimus, illaque proſequimur favoribus oportunit.

Dudum ſiquidem feliciſ recordationis Honorius Papa Tertius, prædeceſſor noſter, attentè conſiderans, Quod clara memoria Fridericus Imperator Romanorum, ſemper Auguſtus, ad laudem Romanæ Eccleſiæ, & ſacri decus Imperii, cupiens, ut expurgatis quorundam erroribus, iniquis ſtatutis penitus deſtitutis, de cætero Eccleſiæ & Eccleſiaſticæ perſonæ plena vigeant quiete, & ſecura libertate gauderent.

Ac pie & juſte attendens, quod quorundam perverſorum iniquitas adeo abundaret, ut non dubitarent contra Eccleſiaſticam diſciplinam & ſacros Canones ſtatuta ſua conſingere adverſus Eccleſiaſticas perſonas & Eccleſiaſticam libertatem edita, tali lege hujusmodi ſtatuta iniqua irritaverat & præcepere irrita nunciari.

Et omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ civitates & loca, poteſtates vel conſules aut quæcunque aliæ perſonæ, contra libertatem Eccleſiæ vel perſonas Eccleſiaſticas hujusmodi edere, aut obſervare temptarent, contra Canonicas vel Imperiales ſanctiones, de ipſorum Capitularibus, infra duos meſes poſt ipſius legis publicationem, penitus aboleri facerent, & ſi de cætero talia attemptarent, illa ipſo jure decrevit eſſe nulla, & eos ſua juriſdictione privatos.

Nec non locum, ubi talia deinceps præſumpta fuiſſent, Banno mille marcarum auri Fiſco Imperiali præcepere ſubjacerent.

Poteſtates verò, conſules ſtatutarii & ſcriptores ſtatutorum prædictorum, nec non conſiliarii locorum ipſorum, qui ſecundum ſtatuta & conſuetudines memoratas judicarent, extunc eſſent ipſo jure infames, quorum ſententias & actus legitimos ſtatuere aliquoties non tenerent.

Quodque ſi per annum præſentem conſtitutionum inventi forent contemptores, bona eorum per totum ſuum Imperium mandavit impune ab omnibus occupari. Salvis nihilominus aliis pœnis, contra tales, in eiſdem generalibus Conciliis promulgatis.

Et inſuper voluit idem tunc Imperator, quod nulla Communitas, vel perſona publica, vel privata collectas ſeu exactiones angarias vel per angarias Eccleſiis vel aliis piis locis aut Eccleſiaſticis perſonis hujusmodi imponere, ſeu invadere Eccleſiaſtica bona præſumeret.

Quod ſi ſecus faceret & requiſita ab Eccleſia vel Imperio hujusmodi emendare contempneret, tri-

plum refunderet, & nihilominus Banno Imperiali ſubjaceret, quod ſine ſatiſfactione debita nullatenus remitteretur.

ANNO
1393.

Statuerat inſuper, quod quæcunque communitas vel perſona per annum in Excommunicatione propter libertatem Eccleſiæ violatam perſiſteret, ipſo jure ſimiliter dicto Banno Imperiali ſubjaceret, à quo nullatenus extraheretur, niſi prius ab Eccleſia beneficio abſolutionis obtento.

Et inſuper ordinaverat, ut nullus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione vel civili, ad judicium ſeculare trahere præſumat, contra eaſdem canonicas ſanctiones & conſtitutiones Imperiales, quod ſi ſecus faceret, actor à ſuo jure caderet, & judicatum non teneret, & juxta foret extunc judicandi auctoritate privatus.

Quodque judices temporales, qui clericis & perſonis Eccleſiaſticis juſtitiam denegare præſumerent, tertio requiſiti ſuam juriſdictionem amitterent, prout in dicta Imperiali conſtitutione plenius continetur.

Diſtus inquam prædeceſſor conſtitutionem ipſam, etiam de conſilio fratrum ipſorum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, qui tunc erant, auctoritate Apoſtolica approbans & confirmand, ipſam mandavit inſolubilibiter obſervari, nec non ſtatutarios & ſcriptores, ac violatores prædictos excommunicatos eadem auctoritate nunciari.

Et deinde ad audientiam diſcæ memoriæ Karoli Quarti, etiam Romani Imperatoris ſemper Auguſti deducto, quod nonnulla ſeculares perſonæ in poteſtate & officiis publicis conſtitutæ, videlicet Duces, Marchiones, Comes, Barones, & alii Domini temporales, nec non Conſules Civitatum, villarum & oppidorum, & locorum Reſtores in diverſis Provinciis ejusdem Imperii conſtituti, Dei timore poſtpoſito, ſtatuta ſingularia & iniquas ordinationes motu proprio & de facto contra ipſas perſonas Eccleſiaſticas & Eccleſiarum libertates, ac eorum privilegia conſiderant, illique de facto, & publice utebantur, contra canonicas & legitimas ſanctiones.

Utpote, quod nulla bona temporalia in poteſtatem Eccleſiaſticam tranſferentur.

Et ne clerici in ſacris ordinibus conſtituti ad agendum & teſtificandum in civitatibus, & maxime in piis cauſis aliquatenus admitterentur.

Quodque excommunicati laici & publicè denunciati in Civili foro minime repellerentur.

Et inſuper prædicti Domini temporales, Conſules, & Reſtores per ſecularem poteſtatem res & bona clericorum occuparent, arreſtarent, & oblationes Chriſti fidelium minuerent, atque reſtringerent.

Exactiones & tallitas indebitas de bonis & redditibus Eccleſiarum exigerent & extorquerent, poſſeſſiones Eccleſiarum & perſonarum earundem devaſtarent incendiis & rapinis.

Contractus inter clericos & laicos factos legitime ad libros civitatum, villarum & locorum prædictorum inſcribere & ſigillare reſuſcitant.

Donataque & legata ad fabricas & Eccleſiarum ſtructuræ contra Prælatorum voluntatem & aliorum quorum intererat, contra juſtitiam tenere & uſurpare præſumerent in fraudem & odium clerico-rum.

De bonis etiam & rebus eorundem clericorum, quæ non cauſa negotiationum, ſed propriis eorundem uſibus per eorum terras ducebant, ſeu duci faciebant, Theloneum exigere & recipere non verebantur.

Et conſurgentes ad Eccleſias & earum Camiteria inde extrahere, contra Canonicas & Imperiales ſanctiones hujusmodi præſumpſerant & præſume-bant, idem Karolus tanquam Imperator Chriſtianisſimusque Princeps volens in præmiſſis providere remedio ſalutari, etiam de Princepum, Ducum, Comitum, Baronum, fideliumque aliorum Sacri Imperii conſilio & auctoritate Imperiali quæcunque ſtatuta & conſuetudines prædictas, tanquam per Canonicas & civiles ſanctiones expreſſe reprobatæ caſſavit, irritavit, & annullavit, ac caſſa, & irrita nulliusque eſſe roboris penitus voluit vel momenti.

Præcipiens ſub indignatione Imperialis Banni, univerſis & ſingulis Principibus, ac Dominis temporali-bus, Conſulibus, poteſtatibus, & aliis in officiis publicis conſtitutis, quatinus extunc ipſorum ſtatuta & ordinationes, quæ in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis edita fuerant, omnino revocarent, & de

ANNO 1393. de luce tollerent; quodque secundum ea non judicarent amplius, nec sententias dicarent, eisdem in iudicio aut extra iudicium quomodolibet pro se & contra Ecclesiasticam libertatem potirentur.

Pronunciavit insuper, & eadem Imperiali decrevit auctoritate, quod quicumque Laicus, cuiuscunque status vel conditionis existeret, ausu sacrilego & propria temeritatis audacia sacerdotem vel Clericum secularium vel religiosum diffidaret, proscribe- ret, captivaret, spolaret, occideret, mutilaret, aut in carcere detineret, aut huiusmodi maleficia perpetrantes scienter acceptaret, vel favorem illis prestaret, prater penas à lacris Canonibus & legibus sanctionibus eius inflictas, eo ipso redderetur infamis, ac omni honore privatus, nec ad placita vel confilia Nobilium admitteretur quovis modo. Hortans insuper & requirens in Domino Praelatos, in illis partibus constitutos, ut Legem Imperialem huiusmodi per eorum Ecclesias & synodos publica- rent, ne transgressores huiusmodi per simulatam ignorantiam suas valeret malitias exulare, prout in edita tali Lege praedicta plenius continetur.

Cum autem sunt exhibitae nobis nuper pro parte dilectorum filiorum, Praepositi, Decani & Capituli, ac Clericorum perpetuorum beneficiorum in Ecclesia Sancti Petri Figulariensis Moguntinensis diocesis, & Praelatorum tam secularium quam regularium, ac Cleri, consistentium infra limites Praepositurae ejusdem Ecclesiae, petito, quo continebat, adeo quorundam Laicorum, & Dominorum temporalium in oppido Figulariensis diocesis, infra ejusdem limites ac etiam Figulariensis locis circumvicinis malitia inoleverit, quod huiusmodi Imperiales sanctiones transgredi non verentur, & Ecclesiasticas libertates violare praesumunt, pro parte Praepositi, Decani, Capituli, Praelatorum & Cleri praedictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut eis providere super praemissis de opportuno remedio dignemur.

Nos igitur velligis praefati Praedecessoris nostri inherentes, huiusmodi supplicationibus inclinati dilectioni vestrae per Apostolicam scripta mandamus, quatenus vos vel duo vel unus vestrum per vos vel alium seu alios constitutiones praedictas in dicto oppido & in aliis locis circumvicinis auctoritate nostra faciatis inviolabiliter observari; transgressores vero ac violatores, & contemptores, ac sacrilegos praedictos, nec non contradicentes quoslibet & rebelles, per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compellendo, invocato ad hoc si fuerit opus, auxilio Brachii secularis, non obstante si aliquibus communiter vel divinis à Sede Apostolica sit indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint, per Literas Apostolicas non faciendo plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum, &c.

EXLVIII.

1394.
13. Mai. **Bereinigung und Disposition zwischen FRIEDRICH, BERNHARDT und HEINRICH, Brüdern, und Hertzogen zu BRUNSWICH-LUNEBURG, wegen ihrer Länden / daß dieselbe unzertrennt durch den Ältesten Bruder regiert werden sollen. Geschehen Giffhorn an unsers Herrn Himmelfahrtstag im Jahr. 1394. [LUNIG Teutsch Reichs Archiv. Partis special. Continuat. 2. abtheilung 2. pag. 1014.]**

C'est-à-dire

Union entre les Freres FRIEDRIC BERNARD, & HENRI, Ducs de Brunswick, & Disposition de leurs États, portant que sans les diviser, ils seront toujours regis par le Frere aîné. A Giffhorn le jour de l'Ascension de Notre Seigneur. 1394

On Oddeß Gnaden we Friedrick / Bernt und Heinrich Brüdern / Hertzogen zu Brunswick und zu Lüneburg / bekennen öffentlich / in diesem breve / daß sie / doch mit Wissen / unser Lände und Lide / uns vereinet hebben / vnd zusammen gesetzt mit den Länden zu Brunswick und tho Lüneburg / also alle we darnach beveret sint mit Schloßen / Steden / Länden

TOM. I. PART. II.

und Liden / mit Geislich und Weltliche / mit allerley Reiche und Richten / mit und toschortigen / wo man dat benamen mag / und mit aller ridderschap und schiden / alle Drone / & Gade und Koste scholten uns allen gleich gelben / vnd we scholten noch en wilsen nontley vordel soken / vnter en iegen den andern / dat scholde we und wilsen siede vnter vnter und unverbrotten hebben to ewigen tiden. Behe so / wa we na unser dreier dode Vammes Erven na uns laten von uns geboren / so scholde de albeste deßer vortsewrenen Lände Herte wesen / vnd de zwelften vortsan / den andern Erven gultichen doen / vnd de alteste en scholde van den Länden nit vortlaen noch entkemen ane wilschop vnd wulbort der andern Erven / Behe den oet Erven Jungfrouen / de scholde man erliken vnter wol betaden / De scholde we Friedrick schen Gattinck und Weltliche in dem Lände to Brunswick / wat dat to horet / mit unser Bröder Hertzogen Fredericks / vnd Hertzogen Henricks wilsen und wulbort / De en scholten we nene Schloße / Stede / noch Lände edder Lide vortsetten edder vortlaen / vnter edder eigenen unser en ane der andern wilsen edder wulbort. Dat en scholten we nenen Krieg angrepen / edder betagen / noch uns mit nebuande veramen edder veruinden / we en don dat entdeliken unser en mit der awer wilsen / De scholde we Bogede vnd Ammelshide in desen vortsewrenen unser Länden anderscheit seken / de uns to litten redde barto liden und schiden vortsetten. Die en scholten nene den andern nentide mit verseite vnter vortsewrenen ene to wedden / edder to mawilsen / Alle desse vortsewrenen Stede / lide we unser en den andern in drederike crone / siede / vnter / und unverbrotten to holdende / ane tenigley hup / rede vnter ojn alle lide / und hebbet des tho Odrunde unse ingegole wilsen / und mit guden wilsen an desen breff ghegange beten / de geuen sij to Giffhorn na Gades bort / dreienhundert Jahr / darna in dem vnter und negentigsten Johre / in unsers Herrn Himmelfahrt tage.

CXLI.

Donatio CLEMENTIS VII. Antipapae facta 4. Jun. 1394.

CAROLO VI. Francorum Regi de omni iure superioritatis & Domini temporalis in Civitatem & territorium Macloviensis, quod antehac sanctae Sedis Romanae pertinebat, cum omnibus emolumentis, prerogativis, feudis, & retrofeudis, pertinentiis, ac dependentiis illorum. Datum Avinionen 2. Nonas Junii, Pontificatus sui Anno XVI. [LOHNEAU Histoire de Bretagne aux preuxes du 14. Liv. pag. 770. Tiré des tit. de l'Eglise de St. Malo.]

Clemens Episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Roberto Episcopo & dilectis filiis Decano & Capitulo Ecclesiae nec non civibus & incolis civitatis Macloviensis salutem & Apostolicam benedictionem. Praeclara Domus Franciae quam caelestis agricola Dominus Deus Sabaoth in medio vineae suae, militantis videlicet Ecclesiae, tanquam turrim fortitudinis & firmius propugnaculum pro ipsius vineae defensione construxit, fervidum & sincerum huiusmodi zelum ac impensum haecenus in adversitatum & tribulationum turbibus per clare memoriae retroactos, potissime per Carolum ultimum ac per charissimum in Christo filium nostrum Carolum moderum illustrem Franciae Reges, calamitose praesentis schismatis, tempore, quo vincam ipsam singularis ferus depascitur, & omnes qui praetergrediuntur viam eam vindemiarum conantur, operosa protectionis effectum pia dignaque meditatione penitantes, decens, quinimo debitum reputamus, ut Apostolica Sedes ad tot & tantum eidem Regi gratitudinum obligata rependat in his quae gloriosi sceptri sui praesidio accomoda, opportunaque fore cognoscit culmini dicti Regis, propitiam se exhibeat & benignam. Nuper siquidem ex vestra lacrymabili insinuatione percepto, quod vos & civitas Macloviensis, quae cum territorio suo ad Episcopum & Decanum pro tempore existentes, ad vos Capitulum iure Domini temporalis pertinebat, & per vos à nobis & Romana Ecclesia immediate tenebatur, propter Anglicorum dicti Regis & Reipublicae Regni sui hostium publicorum, schismaticorumque & perditionis alumno Perrino de Thomazellis de Neapoli in Apostolica Sede intruso notorie adhaerentium; nonnullorumque aliorum

N n

rum

ANNO
1394.

rum, vestrorum ac civitatis prædictæ invidentium & insidiantium libertati, frequentes ad portum ejusdem civitatis adventus, ac hostiles insultus, miserabiles civium ipsorum strages, depopulationes agrorum, facultatum & rerum dispendia, domorum incendia, nefanda quoque turpitudinum opprobria, aliaque plurima discrimina vix narranda à multis fueratis perpessi temporibus, & quotidie patiebamini, ac de ipsorum malorum aggravatione verisimili suæque desolationi totali civitatis, ipsius etiam capitione & occupatione formidabatis, nisi vobis per nos & sedem eandem de opportuno defensionis auxilio celeriter succurreretur. Vos nempe prout eadem insinuat subijungebat, in tot & tantis adversitatibus positi eas tandiu sustinere vel eis resistere, nisi Regis prædicti toties per vos implorato pio suffulsi juvamine nequivissetis; at ipse Rex ob nostri principaliter & Sedis ejusdem reverentiam & favorem, quoties dire necessitatis exegerat articulum, gentem armigeram opportunam pro vestri tuitione propriis dispendiis destinaverat, & tunc tenebat in civitate expensarum; ac per vos tunc in extrema necessitate positos supremumque vestrum & dictæ civitatis exitum formidantes, nostro, & Sedis ejusdem precibus postulato; nos vestris & dictæ civitatis, quorum devotionis & fidelitatis integritas ad nos & dictam Ecclesiam semper enituerat, tot & tantis calamitatibus & erumnis pio paternoque compatiens affectu, dolenter nihilominus attendentes, quod propter schisma prædictum, cujus occasione plurimum exhaustæ erant Apostolicæ Camere facultates proventusque pene subtrahiti, nequibamus vobis prout cupiebamus subvenire, nolentesque vos dimittere indefensos, sed vobis, tam in eminentibus quam in futuris malis & periculis providere, bonum, sedulum & potentem, quantum poteramus, protectorem, ipsique Regi pro receptis ab eo domoque sua, ut præfertur, beneficiis, ali-cujus retributionis vicissitudinem rependere, necnon excellentiam suam ad vestrorum & dictæ civitatis protectionem adstrictiorem pronomioremque redere cupientes; considerantes insuper, quod prædicta civitas ad impediendum descensum dictorum hostium, & tenendum in ea propter hoc prædictum armatorum memorato Regi Regnoque suo prædicto fore notcebatur plurimum opportuna: Ex his & aliis rationabilibus causis moti pariter & induci, omne sui superioritatis & supremi domini temporalis & restori dictorum civitatis & territorii ac vestrorum civium & incolarum quorumlibet ad nos & prædictam Ecclesiam pertinens quoquo modo, cum ipsorum Superioritatis & Domini iuribus, homagiis, fidelitatibus, prærogativis, privilegiis, feudis, retrofeudis, censibus, deveris, servitiis, emolumentis, pertinentiis ac dependentiis universis, quæ habuimus & haberi volumus nostris litteris pro expressis, eidem Regi, hæredibus ac successoribus suis Regibus, & Coronæ Franciæ motu proprio, non ipsius Regis vel alterius cujuscunque super hoc nobis oblatæ petitionis, sed de nostra mera liberalitate, certa scientia, & Apostolica plenitudine potestatis, & fratrum nostrorum consilio, in perpetuum concessimus & donavimus, ac in ipsos Regem & Coronam ex tunc per eandem litteras transulimus; volentes & autoritate ac motu & de consilio similibus decernentes, quod superioritatis dominium & restorum ejusmodi apud ipsum & Reges & Coronam prædictos semper in perpetuum manerent, & quod per ipsum vel Reges eosdem ac ipsam Coronam pro quacunque causa in quævis alium alienari nequirent vel transferri quomodolibet, quodque vos hominibus fidelitatis & alia jura, census, servitia, & alia quæque deveria, si qua, & prout nobis & ipsi Ecclesiæ ac Pontificibus Romanis prædecessoribus nostris tunc concesseratis & tenebamini & debebatis facere & præstare, ratione superioritatis domini & restori prædictorum, ex tunc in antea dicto Regi & hæredibus ac successoribus suis Regibus prædictis faceretis atque præstaretis, facereque & præstare deberetis, & etiam teneremini; quodque appellationes & provocaciones ex quibuscunque causis ab Officiali seu iudice temporali vel Officialibus, seu iudicibus temporalibus vestris, & contra eos, ad sedem Metropolitanam Turonensem primo, & deinde ad Sedem Apostolicam interponi & fieri

tunc consuetæ, ad ipsum Regem vel curiam suam Regiam de cetero duntaxat interponeretur & fierent, ac in ipsa Curia Regia sine quavis appellatione alia totaliter sopirentur. Nos enim vos ab homagiis, fidelitatibus, deveris, & servitiis hujusmodi nobis, & Sedi Apostolicæ prædictæ tunc factis & præstatis, necnon ab ipsorum præstatione nobis vel successoribus nostris Romanis Pontificibus de reliquo faciendâ, autoritate & motu ac de consilio eisdem, ex tunc tenore litterarum ipsarum absolvimus & penitus liberavimus; suppletes omnem defectum, siquis in concessione, donatione & translatione nostris hujusmodi ac aliis prædictis forsitan intervenierit, ac decernentes irritum & inane quicquid in contrarium per quoscunque quavis autoritate, scienter vel ignoranter, contingeret attentari. Nos itaque cupientes concessionem & donationem nostras hujusmodi ceteraque in litteris nostris prædictis contenta suum plenius fortiri effectum ac executioni debite demandari, vobis Apostolica autoritate districte precipiendo mandamus, quatenus dictum Regem & successores suos Reges Franciæ qui erunt per tempore, vestros & dictæ civitatis superiores & supremos temporales Dominos de cetero perpetuo habeatis, teneatis, & etiam agnoscat is eisdemque tanquam vestris & civitatis ejusdem superioribus & supremis temporalibus Dominis preatis, homagieque & fidelitates & alia jura, nec non census, servitia, & alia quæcunque deveria, si qua & prout nobis & dictæ Ecclesiæ ante concessionem & donationem nostras hujusmodi facere consueveratis, tenebamini & quomodolibet debebatis, ratione superioritatis & supremi domini ac restori per nos eidem Regi ut præmittitur concessorum & donatorum, sibi & dictis successoribus suis de reliquo faciatis, præstetis, & etiam persolvatis, ac de ipsis quantum in vobis est & fuerit integraliter respondetis & faciatis per quosvis alios in quantum commodè poteritis responderi: appellationes quoque & provocaciones ab Officiali seu iudice temporali aut Officialibus aut iudicibus temporalibus vestris, Episcopi, Decani, & Capituli, ad Curiam Metropolitanam Turonensem primo, & deinde ad Sedem Apostolicam interponi & fieri hæcenus consuetas, ad dictos Regem & Curiam Regiam reinitatis ibidem totaliter sopiendas; dictosque Regem & successores hujusmodi concessione & donatione nostra uti & gaudere faciatis & libere permittatis, nihil penitus in contrarium attentantes, seu quomodolibet machinantes, homagiis & fidelitatis ac aliis juramentis nobis & Sedi Apostolicæ seu quibuscvis aliis forsitan præstatis, nec non privilegiis concessionibus & indultis Apostolicis, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Datum Avinionæ secundo Nonas Junii Pontificatus nostri anno sexto decimo. Sic signatum super plicam: gratia ubique. De Mandato Domini nostri Papæ P. De Redaevillone. Et sigillatum sub plumbo & eordulis cannabis pendente.

CL.

Alliance tres-étroite entre JEAN Duc de Guyenne & de Lancastre, & JEAN IV. Duc de Bretagne, avec promesse de Mariage entre leurs Enfants. Donné le 25. Novembre 1395. avec les Articles convenus separement entr'eux touchant ledit Mariage. [LOMBARD Histoire de Bretagne. Aux preuves du 14. livre. col. 791.]

Cette endenture faite d'entre le tres-haut & puissant Prince Jehan Duc de Guyenne & de Lancastre d'un costé, & le tres-haut & puissant Prince Jehan Duc de Bretagne d'autre costé, tesmoigne que pour le grant & entier amour que ledits Ducs ont l'un à l'autre, & pour la bonne alliance qu'a esté & est entr'eux, & sera si Dieu plait entre leurs hoirs par le Mariage parlé entre Henry filz aîné du Comte de Derby filz aîné & hoir dudit Duc de Guyenne & de Lancastre, & Marie fille aînée dudit Duc de Bretagne; se sont assentis & toy assentent par ces presentes les susdits Ducs d'être bons, trays & loyaux freres, amis, &

ANNO
1394.

ANNO
1395.ANNO
1395.

& alliez l'un à l'autre en perpetuel, vouloir le bien, prouffit, & honneur l'un de l'autre, leur donnerage, elchiver à leur pouvoir, se entreconforter, aider, & maintenir en tous leurs affaires & besongnes, tant par degà la mer, comme par delà, à tous leurs poyairs, vers tous & contre tous, sans fraude ne mal engin, comme vrais freres, amis, & alliez doivent faire; sauf à chescun sa ligeance, hommage, & le honneur & Royauté du Roy, de chescun d'iceux Ducs avantdits, & de son Royaume; exceptez pour ledit Duc de Guyenne, & ses freres, de sa part; & pour ledit Duc de Bretagne, le Duc de Bourgogne & le Comte de Nevers son fils de sa part: & pourveu toutefois que si aucun desdits Ducs de Guyenne & de Bretagne demande aide de l'autre, celi qui demande l'aide fera les costages raisonnables, ainsi que les costages soient toutefois faits par le demandant raisonnablement. Et tesmoin desquelles choses à la partie de l'enditure sur ce faite demourant devers ledit Duc de Bretagne ledit Duc de Guyenne & de Lancastre a mis son seel & le passément de sa main. Donné le xxv. jour de Novembre l'an de grace mcccxcv. Signé, J. Lancastre, Ch. de Nantes arm. N. casseté H. n. 10.

Les apointemens faitz par entre les deputez de tres-redoubté & tres-puissant Seigneur Monseigneur le Duc de Guyenne & de Lancastre, d'une part, les deputez de tres-redoubté & tres-puissant Seigneur Monseigneur le Duc de Bretagne d'autre de & sur les articles & enditures du fait du Mariage parlé d'entre Henry filz aîné & hoir dudit Duc de Lancastre, & Marie fille aînée dudit Duc de Bretagne. Premier, Sur le premier article, faisant mention que ledit Duc de Bret. doit bailler & baillera en mariage à sadite fille avec ledit Henry filz dudit Comte 150 mille francs d'or à estre paiez 100 mil de ladite femme la journée des espousailles, & les 50 mil qui demeureront seront paiez à . . . termes comme les parties le pourront accorder, est apointé que dedans 3 mois après la date de cestes, ledit Duc de Bretagne fera rendre ladite Marie sa fille ou Chastel de Brest, & cent mil francs de ladite femme, pour estre livrés audit Duc de Lancastre ou à ses deputez, pour & au nom dudit Henry, & seront espousés dedans le Carême-prenant prochain. Sur celt premier article ledit Duc de Bret. baillera sadite fille & ledits 100 mil francs dedans S. Jehan proch. & demande que les espousailles desdits Henry & Marie soient faites à celuy terme à Brest. Sur cette demande dudit Duc de Bretagne, le Duc de Lancastre, attendu le grand desir que sa tres-honorée & noble Dame la Duchesse de Bretagne sa tres-amée cousine a d'estre en la propre personne à l'esdites espousailles, nonobstant le grand travail & deffais que ledit Henry aura en passant & repassant la mer, lesdites espousailles soient faites à Brest ou à aucun lieu honneste près de Brest. Sur le second article, faisant mention que ledit Duc de Bretagne baille & baillera avec sadite fille pour ledit Mariage la terre de Raiz, les Chastel & Chastellenie de Brest & la Chastellenie de S. Renan. Est apointé que les Chastels de Macheoul, S. Estienne de Malemort, Preinzay, Pornit, & tous autres Chastels & Forteresses de ladite terre de Raiz avec leurs appartenances, seront livrés au Duc de Lancastre au nom desdits Marie & Henry. Touchant le Chastel & Chastellenie de Brest, ledit Duc de Bretagne fera fermement tenu foubz son seel esdits Duc de Lancastre & Comte de Derby, que à quelque heure que ledit Duc de Lancastre lui face avoir confirmation de la Seigneurie de Refing, que a donc ledit Duc de Bretagne, quand il en sera formé par eux, leur fera délivrer ledit Chastel de Brest, &c. Quant à la Chastellenie de S. Renan, est apointé que ledit Duc de Bretagne la doit bailler à sadite fille avec toutes ses appartenances, réservés au Duc de Bretagne, les Brest, Noblesses Duchaux, Secheries, &c. Sur ce demande le Conseil dudit Duc de Lancastre de joutir de ces droits réservés de aucun Baron les a dans la Seigneurie. Le Conseil du Duc de Bretagne respond à ce qu'ils n'ont pouvoir de ce faire sans en parler au Duc. Le Duc de Bretagne reserve à loy & à ses hoirs lesdites Secheries, les Brest, Bris, & ses Souverainetés & Noblesses. Sur le troisieme article, contenant que le Chastel & Chastellenie de Brest

seront baillés par telle condition, que le Duc de Bretagne jouira de 700 marcs d'esterlings de rente qu'il tient de la Seigneurie de Refing, & que si la paix se fait entre la France & l'Angleterre, il donnera en retirant Brest, un autre Chastel de pareille valeur. Les Conseils d'ambes partz s'y sont entièrement accordés. Sur le quatrième article, que ladite Marie sera endouée de 2000 marcs d'esterlings de rente par an en Angleterre; est apointé que lesdits Duc de Lancastre & Comte de Derby seront fermement obligés au Duc de Bretagne de pourchasser lesdits 2000 marcs en terre ou en rente en 3. ans, & de en enfeuser lesdits Marie & Henry, & en cas que ledit Henry ne epouse pas ladite Marie, ne Thomas son frere, l'on rendra au Duc de Bret. les 100 mil francs. Ledit Duc de Bret. demande que le jour des espousailles ladite Marie soit indouairée pleinement desdits 2000 marcs de rente. Accordé selon la teneur de l'apointé ci-dessus. Sur le cinquieme article, contenant que ledit Duc de Lancastre, ledit Comte son fils, ledit Henry, ne nul des leurs, ne de par eux, ne seront ne souffriront faire aucunes guerres, grevances, ou damages au Duc de Bret. ne à son pays à cause desdits Chastel & terres, ne ne souffriront prandre rangons; paitis, ne nulles novalez, & par semblable ne le fera le Duc de Bretagne. Les Conseils d'ambes partz ont accordé ledit article selon la teneur. Sur le sixieme article, portant que le Duc de Bretagne retient à soy les Souverainetés & droits Roiaux & Duchaux sur toutes les terres fudites. Les Conseils d'ambes parts en font demeure d'accord. Sur le septieme article, portant que par cet apointement, faisant & accomplissant les choses fudites; lesdits Duc de Lancastre, le Comte son fils, ledit Henry & leurs hoirs, d'une part, & ledit Duc de Bret. & ses hoirs d'autre, seront bons, vray, & loyaux freres, amis & alliez, sauf à chacun sa ligeance & homage, & l'honneur & loyauté du Roy & de son Royaume. Les Conseils d'ambes parts s'y sont pleinement accordez. Demande le Duc de Bret. que le Duc de Lancastre fera son pouvoir & diligence sans fraude ne malengin, de faire mettre à delivre la Comte de Richemont, & en fera avoir lettres du Roy audit Duc de Bret. & à ses hoirs. Accordé par le Duc de Lancastre. Le huitieme article contient un engagement reciproque de jurer les choses fudites, sans date. Signé par le Duc; & scellé en cire rouge. Bibl. du Roi. mss. de Brienne. Cod. 299.

CLI.

Littere WENCESLAI Romanorum Regis ad WILHELMUM Ducem Juliacensem, & Geltriensem, quibus et transmittit Possessionem realem Ducatus Juliacensis ad eum per mortem GUILIELMI Patris ejus devoluti, sub conditione, ut ad manus GUILIELMI Ducis Montensis, Commissarii Caesaris, hominagium Imperatori, & Imperio debitum præstet, ac requisitus veniat personaliter ad Italia denuo præstando. Datum Prage anno 1396. Regnorum suorum Bohemie XXXIV. Romani XX. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ. Lib. 8. pag. 337.]

1396.

Wenceslaus Dei gratia Romanorum & Bohemia Rex semper Augustus, notum facimus illustri Wilhelmo Duci Gelricæ, nostro dilecto Confratri & Principi, grande & omne bonum. Illustri, dilecte Confratri & Princeps, quia tu ex urgentibus causis tibi pronunc occurrentibus ad nos personaliter venire non potueris, prout informati sumus, ad acceptandum à nobis tua feudalia Ducatus, & Domini Terrarum, & hominum Juliacensium, que per mortem quondam illustri Guillemi Ducis Juliacensis patris tui ad te successione jure devoluta sunt. Cum itaque ad te speciale considerationem habemus, ac propter futura servitia, que tu præstare poteris, maturâ deliberatione ac bono consilio præhabitis, & etiam ex certa scientia talia beneficia, & feudalia antedicti Ducatus, Domini, Terrarum, & hominum cum omnibus juribus, judiciis, telonibus, & attinentiis ad te per mor-

ANNO
1396.

tem antedicti patris justé, & debité devoluta sint, & talia à nobis & Imperio tanquam feudalia dependent, obique cum illustri Wilhelmo Duce Montensi, nostro Conlangue & Principe, gratiosè transmissimus, ad habendum, tenendum, & possidendum omni modo, & formâ sicuti pater tuus habuit, & possedit, ita tamen, ut tu nobis ad manus predicti Wilhelmi debita & consueta nobis & Imperio nostro fidelitatis, & obedientie homagia præstare teneris, bonum faciendo, & malum præcavendo, omniaque alia faciendo, ad que talis Dux ad suum naturalem, feudalem ordinariumque Dominum, ex jure, vel consuetudine faciendum obligatur. Ita tamen ut cum tu nostris literis requisitus fueris, ad nos personaliter venire ad talia faciendâ ac à nobis recipienda teneris. In fidem præmissorum hanc Literam sigillo nostre Majestatis regalis communivimus. Datum Prage anno à Nativitate Domini 1396. Regnorum nostrorum Bohemie tricesimo quarto, Romani vicésimo primo.

CLII.

1398.
6.Fevrier.

Alliance, & Convention entre JEANNE Duchesse de Brabant, & les Maîtres, Jurés, Gouverneurs, Conseil, & Université de la Cité de Liege, pour eux & pour tout le Pais & Evêché de Liege, touchant la liberté du Commerce, & la manière de finir les difficultés qui pourront survenir entre les deux Provinces A Dieu le 6. Fevrier 1398. [Louvain Recueil d'Edits, Reglements, Concordats, & Traitez du Pais de Liege.]

J'Ehene par la grace de Dieu, Duchesse de Luccembourg, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, Marchise du St. Empire, & nous Maîtres, Elchevins, Conseil, & Université des Villes de Louvain, de Bruxelles, de Bois-le-Duc, de Thielemont, de Lieuwes, de Nivelles, de Liere, de Herentals, de Dieft, de Breda, & de Berge sur le Zoom, pour nous, & les autres Villes de Brabant communialement d'une part, & nos les Maîtres, Jurez, Gouverneurs, Conseil, & Université de la Cité de Liege, de Huy, de Tongres, de Saint-Trond, de Looz, de Hasselt, de Herkes, de Blisse, de Eyckle pour nous, & les bonnes Villes, & Pays de L'Evesché de Liege, & de la Comté de Looz communialement d'autre part, & nous Maîtres, Jurez, Gouverneurs, Conseil, & Université de Triek appartenant à nostre tres-redoutée Dame de Brabant, & au Pays de Liege entierement tant d'une part, que d'autre, faisons sçavoir à tous qui ces presentes lettres verront, & orront que comme certaine alliance entre jadis Jean Duc de Brabant, Pere de nous Duchesse, dont Dieu ait Pame, & les bonnes Villes des dois Pays dessusdits ait été fait à durer perpetuellement, ainsi que par les lettres sur chu fait clairement est comprins, laquelle Alliance par negligence ou oubliance n'en point esté usée, & n'en ont esté faites nulles ou petite Regle d'un costé que d'autres jusques à ores, & pour ce que nous sentons que accord, & Union, du Pays de Brabant, & de L'Evesché de Liege, & Comté de Looz l'un avec l'autre, moult seroit prouffitable pour nourrir, & entretenir pais, chevanche, & marchandie desdits Pays, nous avons l'alliance devant dite examinée, & sur chu eu avis, & deliberation, & demeurons encores dedens icelle Alliance durante perpetuellement pour nous, & nos successeurs à la manière que chy-apres s'ensuit. Et à sçavoir que deres-denant contre tous ceux qui veneroient à banniere au penon desplié, & autre que on sçauroit en bonne foy suscourir, grever, ou adampmagir le Pays de Brabant, les bonnes Villes ou commun Pays de L'Evesché de Liege, & de la Comté de Looz plus prochain du lieu où on voudroit faire ou porter tel dompage devront tantost traire vers les ininis pour iceulx resister, & le Pays de Brabant conforter, & rescoire, & parcelllement les bonnes Villes, & commun Pays de Brabant contre tous cheaulx que par la manière dessusdite

courroient sus, ou adomager, & grever vouroient les Pays de L'Evesché de Liege, & de la Comté de Looz, qui plus prochains seront du Lieu où faire ou porter on voudroit tel dompage, deburont traire vers les ennemis, & conforter, & rescoire les Pays de L'Evesché de Liege, & de la Comté de Looz, & si le cas le requiroit plus avant, tousjours : quant les bonnes Villes de Brabant traitront hors, traitront hors aussi, & de traire hors, seront tenus pour defendre le Pays de Brabant, contre ceux qui ademagir ou graver le voront, la Cité, & les bonnes Villes desdits Pays de Lieges & de la Comté de Looz dessusdit, dans huit jours sur chu requiz; & semblablement seront les bonnes Villes, & Pays de Liege, & Comté de Looz, quant en est, ils traitront hors contre ceux qui le Pays de L'Evesché de Liege, de la Comté de Looz, adampmagir ou grever voudront. Item que les bonnes Villes, & Pays audit Evesché de Liege, & Comté de Looz, ne souffriront à nulluy qui porter voudront domage, & grief au Pays, & bonnes Villes de Brabant ou leurs soubjèts aucune pourveance de victuaille ou autres biens leur laisser administrer ou delivrer, ni le Pays, & bonnes Villes de nos Pays de Brabant à cheaulx qui grever ou adampmagir volront le Pays ou bonnes Villes des Pays de Liege, & de la Comté de Looz ou leurs Sobjets. Item que tous marchands d'un Pays que d'autres des Pays dessusdits seurement pourront aller, & convertir les uns entre les autres pardechà, & pardelà mer, & à tel Droit que les Marchands de Brabant payeront en Pays de Liege, & Comté de Looz, payer debveront cheaulx de L'Evesché, & Pays de Liege, & Comté de Looz au Pays de Brabant, l'aulve le droit des deux Seigneurs. Item que autre tel, & semblable ordonnance du service, & de droicts que ceux de la Cité, & les autres bonnes Villes des Pays de Liege, & de la Comté de Looz, seront, & tenus sont de faire aux bonnes Villes, & Pays de Brabant, à nous successeurs faire ariere à la Cité de Liege, & as autres bonnes Villes desdits Pays de Liege, & de la Comté de Looz sans malengin. Item s'il avenoit que j'a'n'aviene, que debats ou dissension mouvast entre les susdits Pays en aucun membre ou bonne Ville dudit Pays. C'est l'intention de nous dessusdits que pour cet debat mettre à deie fin desdits Pays soient pris, & denommez tantost dedans huit jours apres requise sur chu faide, quatre personnes suffisantes lesquels soy debvrunt traire dedans huit jours en suivans, lesdits huit jours de ladite Requête en la Ville de Triek sur Meuse sans jamais de cele i-fir sur leur serment sans s'avoir enquis de la Verité & fait accord de celi debant ou dissension, afin que lesdites alliances pussent remanoir à tousjours sans enfreindre, salves les Hautteurs, & Seigneuries, Jurisdiction de nous la Duchesse devant dite, & del Eveque de Liege, & de son Eglise, desquels le dessusdits pris, & denomez, ne debvront aucunement traicter ne ordonner, & afin que ceste-cy accord, & Alliance devantdite, dure fermement, & inviolablement à tousjours soit tenu de point en point, sans jamais aller allencontre, nous obligeons l'un, & l'autre sur la peine de cent mille vieulx escus, à payer la moitié al partie que l'alliance tenir voudroient de ceux qui rebelles seroient delle accomplir à l'autre, ou au Seigneur ou aux Seigneurs que le fussient entretenir, tous malengin, & fraude hors mises, en tesmoingnage desquelles Choses Nous Duchesse, dessusdite, & nous les bonnes Villes de Louvain, de Bruxelles, Bois-le-Duc, de Thielemont, de Lieuwes, de Nivelles, de Liere, de Herentals, de Dieft, de Breda, & de Berghes sur le Zoom; Nous, & au nom de nous, & pour nos successeurs & pour les autres bonnes Villes de Brabant Pays; & nous Maîtres, Jurez, Gouverneurs, Conseaulx, & Université de la Cité de Liege, & des bonnes Villes de Huy, de Tongre, de Saint-Trond, de Looz, de Hasselt, de Herch, de Blisse, & de Eyckle, pour nous, & les autres bonnes Villes, & Commun Pays del Evesché de Liege, & de la Comté de Looz, qui à cest presentes Ordonnances aveque nous faire voudront en rendre, & nous les Maîtres, Gouverneurs, Conseaulx, & Université de Triek tant d'une part que d'autre avons à ces presentes Lettres appendus nos seaulx, en signe, &

ANNO
1398.

ANNO & tesmoingnage de Verité, & si paraventure ad-
venoit que il y falisse une deux ou plusieurs des-
dits seaux, se n'est point l'intention de nous tous
1398. dessus nommez, & pour chu ces présentes Or-
donnances, & Aliances soient aucunement vy-
ciées, ains Volons qu'elles soient de aussi grande
force & Vertu que dont tous les seaux de nous
tous dessusdits y fussent appendus. Faites & don-
nées en la Ville de Dieff, l'an de grâce nostre
Seigneur Jesus-Christ mille trois cent quatre-vingt
& dix-huit, le sixieme jour du mois de Febvrier.

CLIII.

4 De- *Pax, Conventio & Pax inter MULEY BUE-*
embre. *FERII Regem Tunisi & totius Barbarie*
ex una, & Civitatem Pisanam ex altera
parte inita, quibus ampliter Securitati & com-
modis Pisanorum, aliorumque Christianorum
sub Pisanorum nomine in terris, ac portibus
dicti Regis mercaturarum agentium providetur.
Actum 14. Decembris Anno Incarnationis
1398. secundum cursum Civitatis Pisanum.
[PAOLO TRONCI Memorie Istoriche de
la Citta di Pisa pag. 479.]

IN DEI NOMINE. Amen.

VIR NOBILIS, & D. Muley Isachi Bebiuel
nunc locum tenens Sereñiss. Principis, & D.
Muley Buserii, Regis Tunisi, Sarchi. Garbi, & to-
tius Barbarie; auctoritatem ad ista ab eo obtinens,
ex ut dicti Regis Scriptura apparet, secundum re-
lationem omnium scribarum Dohane ipsius ex una
parte, & discretus vir Andreas Michaelis de Cam-
pro Civis Pisanus, tanquam Arbitrator, Sindicus, &
Procurator Magnificorum D.D. Anzianorum Com-
munis, & Populi Pisani, & D. Jacobi de Appiano
Militis Capitanei custodie Civitatis Pisanum, ejusque
Comitatus, Fortie, Districtus, & Populi Pisani De-
fensoris, ut de ejus procura constat pub. Instrum.
manu Jacobi quod Nocchi de Cascina Civis Pisani
pub. Not. scriptum D. x. anno 1337. Ind. V. die
prim. Jun. secundum cursum, & consuetudinem
Pisanorum, dd. no. & quolibet dd. nominum, ad
infrafr. pacta, conventionem, pacem, & concor-
diam pervenerunt, renunciantes dd. partes dd. no.
exceptioni dictor. pastor. compositionis, pacis, &
concordie non factorum, & non initorum, Rei sic
ut supra, & infra non gesta, & sic non se habent-
is, doti mali, metus, conditioni in factum, actioni
sine causa, & omni alio lure.

In primis namque videlicet, quod omnes Pisani
venientes, seu applicantes Tunisium, & ad omnes
alias Terras subditas Dominationi Regie Majestatis
supradicte sint salvi, & securi in personis, & ha-
vere eorum ab omnibus Subditis suis cum omnibus
mercibus eorum, tam veniendo, morando, nego-
tando, stando, quam recedendo ab omnibus Ter-
ris, & locis subditis dicto Regi, quos nunc habet,
vel pro tempore acquirere, si fuerint sani, vel nau-
fragi, sint sani, salvi, & securi in personis, rebus,
& avere eorum.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano ap-
pellatur, recipere debuerit, vel petierit aliquod de-
bitum, vel conquirit voluerit de aliquo debito, Ju-
rib. damno vel emenda ab aliquo Saraceno, vel ab
aliquo Christiano, qui sic sub pace d. Regis, teneat
Dohana eidem facere rationem, & expedire ip-
sum Pisanum a credito suo, tam de creditis, quam
de Injuriis.

Item quod Pisani habeant in Tunifio, & aliquis,
Terris subditis d. Regi fundacos cum apothecis
& Jurisdictionibus suis, & non possit in fundacos
eorum aliqua alia persona extranea habitare, vel sta-
re, nisi cum eorum voluntate. Et teneatur Doha-
no in rædificationem ipsorum fundacorum labora-
ri, & aptari facere, & solvere, & expendere de
pecunia d. Dohane, prout consuetum est, & quod
nullus in ipsos fundacos intrare valeat sine expre-
ssa licentia Consulis Pisanorum, & quod Posserii sint
tales, qui possint, & valeant prohibere quibuslibet
Saracenis, & quibuscumque aliis personis ne ingre-
diantur in fundacos sine voluntate Consulis, & Mer-
catorum Pisanorum.

ANNO Item quod habeant Pisani in omnibus Terris, d.
Regis Consulem, vel Consules, qui faciat, vel fa-
1398. ciant rationem inter eos, & si aliquis Saracenus con-
questus fuerit de aliquo Pisano, teneatur eum re-
quirere coram Consule Pisanorum, & Consul de-
beat eum expedire, & rationem facere, & si hoc
non facient, tunc Saracenus possit se lamentari in
Dohana, & si aliquis Pisanorum, vel qui pro Pi-
sano distinguitur, petere debuerit, vel voluerit ab
aliquo Saraceno, vel ab aliqua alia persona, quæ
sit sub pace dicti Regis, tunc Pisanus debeat pete-
re rationem in Dohana, & Dohana teneatur facere
rationem, & eum expedire ab eo.

Item quod omnes Pisani, & qui pro Pisanis ap-
pellantur, de Rebus, & mercibus eorum, quas ven-
diderint in Tunifio, & aliis Terris, & locis d. Re-
gis non solvant pro ipsis rebus, & mercibus, nisi
decimam tantum, prout consuetum est.

Item quod Pisani non solvant de auro, vel ar-
gento, perlis, lapidibus preciosis, & Jocalibus, nisi
medium decimum tantum, & de quibuscumque vic-
tualibus, qui per dictos Pisanos portarentur in dictas
Terras.

Item quod Mercationes, res, & merces, quæ por-
tabuntur in Dohana Tunisi, vel quocumque alio lo-
co dicti Regis per dd. Pisanos, non debeant appre-
ciare, nisi illo pretio, quod dd. res. & merces com-
muniter valeant secundum cursum Terre, & se-
cundum hoc non fiat eis molestia, vel fortia, & il-
lud dictum, quod solvere debeat pro dd. rebus,
& mercibus non solvant, nec teneatur solvere, nisi
a die venditionis per eos factæ de dictis Rebus us-
que ad sex menses proxime venturos, & si de mer-
cibus, quas vendiderint, solutionem consecut non
fuerit, teneatur Dohana eis fieri facere per emp-
torem, & tunc solvere debeat dictum suum, & si
solutionem consecutus non fuerit, non teneatur sol-
vere aliquod dictum pro prædictis.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano ap-
pellatur, apprehenderit aliquas merces, vel mercatio-
nes, Lapidis preciosos, perlas, vel fneraldos, au-
rum, vel argentum ad aliquas Terras dictis Regis,
& ipsas res, vel merces vendere voluerit, non com-
pellatur ad ipsas vendendas, sed licite possit ipsas
res, vel merces reducere ad quæcumque loca vo-
luerit, sine eo quod præster, vel solvat aliquod di-
ctum pro ipsis rebus, & mercibus.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano ap-
pellatur, venderit alicui Christiano Navem, Gale-
am, vel aliquod aliud lignum existentem in pace
cum dicto Rege, non teneatur solvere aliquod di-
ctum, nec etiam si emanet a dicto Christiano, tene-
atur solvere aliquod dictum.

Item si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano ap-
pellatur, venderit aliquas res, vel Merces in Terris
subditis dicto Regi, & voluerit transire facere ad
alias Terras subditas d. Regi, possit licite ire, &
emere res, quas voluerit, & de eo, quod vendide-
rit, teneatur Dohana facere d. venditori Instrum.
testimoniatum, quod possit emere, & portare res,
& merces, quas voluerit, sine eo quod solvat ali-
quod dictum, & etiam possit ipse venditor facere
Procuratorem, qui emanet pro eo, non solvendo ipse,
vel Procurator suus aliquod dictum, vel aliquod a-
liud.

Item quod omnes merces, & totum illud quod
Pisani venderint per manus Torcimannorum, vel in
Collega cum testimoniis, quod ipsa venditio sit, &
esse debeat sub fidejussione Dohane, & similiter in
omnibus Terris, & locis subditis d. Regi, & omne
illud, quod venderint sine Collega, testibus, &
Dohana, non teneatur dicta
Dohana.

Item quod si aliquis Pisanus venderit aliquas
merces per manus Torcimannorum, & habuerit au-
tham, seu capparram, & ille, qui ipsas merces emere
voluerit, viderit, forum non possit frangi aliquo mo-
do, sed Dohana teneatur accipi facere dict. merces,
& solvi facere dicto Pisano per d. emptorem, qui
ipsas emerit.

Item si aliquis Pisanus emerit mercimonia, vel a-
lias res ab aliquo Officiali, vel Multistriffio d. Regis,
vel de aliqua Terra, quæ sit subdita d. Regi, &
habuerit de emptione Instrum. testimoniatum in ma-
nu sua, quod non possit frangi dict. venditio per
dict. Officialem, nec etiam per aliquem alium suc-
cessorem suum, sed sit ipsa venditio firma, & firma
permanere debeat.

ANNO
1398.

Item quod omnes Torcimanni, sint, & esse debeant æquales in Torcimannia, & in eis non sit aliqua prioritas, nec differentia, & solvatur dictis Torcimannis pro eorum Torcimannia miliarienses quinque de auro de omni centenario Bizantiarum tantum, & sine aliqua iuncta.

Item quod Pisani habeant, vel habere debeant in Dohana Tunisi, & in omnibus Terris subditis d. Regi Scribam, qui faciat ipsis Pisani rationes quodcumque voluerint, & possint dicti Pisani, facta ratione, & habita albara expeditionis suæ, ire, quo voluerint sine aliquo impedimento, tam per mare, quam per Terram, & si forte dd. Pisani redierint ad illa loca, non possint, & debeant iterato molestari, vel generari de dicta ratione facta ad aliquam rationem faciendam aliqua occasione.

Item quod permittat ire, & redire omnes Pisanos, qui ire voluerint horis consuetis, in navibus, galeis, & lignis eorum, pro eorum necessitatibus, prout consuetum est, nec etiam possint prohiberi, quod emant granum, farinam, & alia victualia pro patronis, & marinaris navium, galearum, & aliorum lignorum ipsorum, & non petatur de prædictis eis aliquod dirictum. Et quod si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, dixerit aliquod malum, seu dampnum dederit Saracenis, vel Christianis, vel cuicumque persone, non propterea aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur, molestatur, sed impediatur, nec detineatur in persona, vel rebus, in quod Pater non teneatur pro filio, nec alter pro altero d. causa molestari, vel gravari possit in aliquo.

Item quod ille Consul, vel Officialis, qui erit deputatus, & remanere debuerit in Tunifio, & in aliis locis subditis d. Regi, pro Comuni Pisano, possit, & debeat intrare ad Majestatem Regiam Incitum bis in mense, qui possit notificare d. Regi esse, & conditionem Mercatorum Pisatorum.

Item si acciderit, quod Curia Regiæ Majestatis concederet alicui Christiano aliquo modo, quod Barca, vel ligna ejus venirent ad Lagolettum Tunisi, seu usque ad Dohanam, teneatur ipsa Regia Majestas similiter concedere ipsis Pisani.

Item si acciderit, quod aliquod lignum cuicumque conditionis exisset, galea, vel navis Pisatorum, vel aliquod aliud lignum venisset, aut passa, vel passum fuerit naufragium ad aliquas Terras subditas dicto Regi pro aliquibus necessitatibus, possint Pisani licite discaricare sine contradictione alicujus persone, res, & merces, quas voluerint, & ibi stare, & morari salvi, & securi in personis, & habere sub spe dicti Regis in omnibus Terris suis, & si de mercibus, quas discaricaverunt, vel proiecerunt per mare, & Terra, de ipsis rebus caricare voluerint in ipsis lignis, galeis, vel Navibus, quibus illud acciderit, vel etiam in quibuscumque aliis lignis, libere possint, & de ipsis rebus facere ad eorum libitum voluntatis, sine eo quod solvant aliquod dirictum.

Item quod si aliquis Christianus esset, vel navigaret in aliqua navi, galea, vel ligno alicujus Pisani, & ille Christianus haberet, vel non haberet pacem cum d. Rege, quod ipse Christianus teneatur, & recipiatur, a d. Rege, tanquam Pisanus, exceptis illis personis, que fecissent particulariter dampnum alicui Saraceno Subdito dicto Regi, similiter, & adhuc quicumque Pisanus navigans quocumque modo in navi, galea, vel ligno cuicumque persone honoretur, salvetur, & custodiatur in personis, & habere a quibuscumque Saracenis subditis d. Regi.

Item si aliquod lignum, galea, vel navis alicujus Pisani esset in mari, vel in portibus, & aliquod lignum, galea, vel navis Saracenorum Subditorum dicti Regis similiter esset, quod ipsi Pisani salventur, & custodiuntur ab ipsis Saracenis in personis, rebus, & habere.

Item quod tam curia, quam Dohana, quam etiam alie singulares persone facere debeant solutionem de eo, quod dare debuerint Procuratoribus eorumqueque Pisatorum debentum recipere ab ipsis, offendendo eorum procuras legitime scriptas in Latino, non obstante, quod non sint scripte in Saracinesco, & quod d. procura transferatur de Latino in Arabicum, & quod passare debeat contra Saracenos ad posse petere.

Item quod Mercatores Pisani non teneantur, nec debeant solvere pro eorum roba, seu mercibus,

bastaxis, Rochaxis, caramaris, & aliis similibus, nisi fuerit ab antiquo solvere consueverunt, & tam pro sensariis, quam pro quibuscumque aliis avariis.

Item quod possint dicti Pisani concedere cartas suas ejus quod recipere deberent a d. curia, seu a dd. Officialibus, unus alteri, & ex altero in alterum, & de uno in alium Pisatum tantum.

Item si aliqua persona, que non esset Pisana, navigaret ad d. Terras d. Regis cum dd. Pisani, tractetur, & tractari debeat, & honorari a Subditis d. Regis, prout, & sicut Pisani tractantur, & honorantur, salvo tamen, quod d. talis persona, que non esset Pisana ut supra, solvat, & solvere debeat dirictum suum prout debet, & non sicut Pisana.

Item quod dicta pax passare debeat, in omnibus Terris subditis d. Regi, quas nunc habet, vel pro tempore acquirat, & aliqua persona, seu Officialis d. Regis non possit, nec debeat diminueri, nec destruere aliquid de dictis capitulis, nec per consuetudinem, nec per aliquum modum. Et quod d. pax scribatur, & mittatur ad omnes Terras, & loca, & Dohanas subditas d. Regi, & quod teneantur, d. Capitula, prout in d. carta pacis continetur, & observentur cum effectu.

Item quod nullus Pisanus audeat, nec presumat navigare in aliquibus lignis Curialium, qui faciant Curium contra prædict. Regiam Majestatem, sed omnes Saraceni Subditi d. Regis esse debeant, & intelligantur salvi, & securi in habere, & in personis in Civitate Pisana, & in omnibus Terris subditis d. Civit. Pisane.

Item quod si aliquis Pisanus, vel qui pro Pisano appellatur armasset lignum suum, five galeam pro eundo in curium contra Saracenos Subditos d. Regis, teneatur d. Civitas Pisana suum posse facere in capiendos ipsos curiales in personis, & habere, & si eos ceperint vindictam facere, que de curialibus fieri debet, & res eorum dare, & consignare in Dohana Tunisi, quod si eos personaliter habere non potuerint, publicentur tantum eorum Curialium bona, si reperierint, dictæ Dohane, Et si forsitan d. Saraceni vellent armare ligna, vel galeas pro eundo, vel mittendo ad capiendum dd. curiales, tunc teneatur d. Civitas Pisana eis dare, & prestare auxilium, consilium, & favorem, & si oportuerit, etiam cum eis ire ad capiendum ipsos Curiales, vel malefactores.

Item quod nullus Pisanus in portibus Terrarum dicti Regis audeat, vel presumat alicui dampnum inferre, quoniam tunc pro omnibus Consul, sive Consules Pisatorum puniretur, five punirentur.

Item quod si aliquis Pisanus armasset aliquam galeam, vel lignum pro eundo in curium, & aliquis Saracenus exiret de Tunifio, vel de Terris subditis d. Regi, tunc ipsi Pisani teneantur, & debeant ipsos Saracenos custodire, & guardare, si ad ejus manus pervenerint, tam in habere, quam in personis, & similiter si Saraceni essent in cursu contra aliquas gentes, & Pisani isseint, vel recederent de Tunifio, vel de Terris subditis dicto Regi, teneatur, & debeat ipsa Regia Majestas, & Dohano ipsum Pisatum, vel Pisanos si ad ipsorum Civitates pervenerint, vel pervenerint, sanos, & salvos facere tam in habere, quam in personis sane semper videlicet, quod omnes & singuli Pisani sint salvi, & securi a d. curialibus, in habere, & personis in quibuscumque locis, tam in mari, quam in Terra, & si forte Pisani egerint auxilio dictæ Regiæ Majestatis, ipsum illud tradere teneatur.

Prædicta autem pax, conventio, & pacta facta sunt inter dictas partes, dd. nominibus, & inde intelligatur esse inter omnes Terras, homines, & quoscumque Subditos d. Regiæ Majestatis, quas nunc habet, & pro tempore acquirat, & non frangatur per aliquod Magistratum, tam Dohanarum, quam per Magistratum dictæ Regiæ Majestatis superscripta pax, conventio, & pacta infringi, seu revocari non possit, nec omnia, & singula superius denotata modo aliquo vel consuetudine per aliquem frangi possit. Et scribatur dicta pax, conventio, & pacta per omnes Terras subditas dicto Regi, ut dicta pax, conventio, & pacta attendantur, & observentur per omnes Terras, & Subditos dicti Regis. Et promittunt inter se dictæ partes vicissim nominibus, quibus supra, attendere, & observare, & attendi, & observari facere. V. superscriptus Nobilis Vir Mu
lai

ANNO
1398.

ANNO
1398.

laili Hachi Ben Biulet, & discretus Vir Andreas Michaelis ille pro dicta Regia Majestate, ejus Curia, & Dohana Tunisi, & aliorum locorum dicti Regis, hic pro Civitate, & Commune Pisanum, modis, & forma superius denotatis.

Et quod dicta pax, Conventio, & pacta durent, & observari debeant per dictas partes, prout supra, in perpetuum, & Iopradicta omnia interpretata, & translata per Torcimanos fuerunt de lingua Arabica, & Saracena in Latinam & de Latina in linguam Arabicam, sive Saracenicam per Pierum Paganucum Pisanum Civem habitantem in Tunilio in fundaco dd. Pisanorum Torcimanorum.

Celebrata autem fuit hac pax die XIII. Mensis Decembris Domin. Incarn. Anno M. CCC. L. XXXVIII. secundum curiam Civitatis Pisanum.

CLIV.

1399.

Rund-Brief der Chur-Fürsten / von der zwoischen Ihnen und einigen Mächtigen Reichs-Fürsten geschlossenen Bündnis / anstatt Kayser WENCESLAI einen andern Römischen König zu erwählen. Gegeben zu Merg nach der Geburt Christi 1399. [LUNIG Teutisch Reichs-Archiv. Part. Generalis Continuatio pag. 21.]

C'est-à-dire.

Declaration des Electeurs concernant le Pape fait entr'eux, & avec quelques Puissants Princes, de l'Empire, pour élire un nouveau Roy des Romains à la place de l'Empereur WENCESLAS. A Mayence l'an de Jesus-Christ. 1399.

Wir von Gots Gnaden Johan des heiligen Stils zu Rom Erzbischoff / des heiligen Römischen Reichs in bündigen landen Erzbischoff / Friedrich der heiligen Kirchen zu Colne Erzbischoff / des heiligen Reichs in Italien Erzbischoff / Herzog von Böhmen etc. Römischer Erzbischoff zu Erier des heiligen Reichs durch Bisthümern und des Königsreich zu Aitalia Erzbischoff / Anrecht von Gots Gnaden Pfalz-Grave by Rhine des vorgenannten heiligen Reichs Durchlet Truchseß und Herzog in Baden / und Rüdolf zu Sachsen und Einburg Herzog / Burggrave zu Magdeburg / Grave zu Brème / Pfalz-Grave zu Sachsen und des heiligen Römischen Reichs Erzbischoff / alle Fürsten des vorgenannten heiligen Reichs / bekenen und tun, tunc mit diesen Briefen / was in den heiligen Römischen Reich lange Zeit her vil großer und trefflicher Gereden / Wißheit und Treue überstanden und kommen sint / den zu widerstien / und umbe daß das heilige Römische Reich in seinen Würden und Eren und by seinen Rechten gehandelt werde und bleiben möge / so hant sich die hochgeborene Fürsten Herr Stephan Pfalz-Grave bey Rhine und Herzog in Bayern / etc. Balthasar und Wilhelm Schreiber Margraven zu Pfaffen und Langencom in Beringen / Endowig Pfalzgrave by Rhine und Herzog in Boeren / etc. Hermann Langencom zu Pfaffen / Burggrave Friedrich zu Mühlberg / Friedrich Wilhelm und Jerg Schreiber / und Friedrich Margrave Balthasar egenannten Söhne / alle Margraven zu Pfaffen und Langencom in Beringen zu uns obgenannten Fürsten verbunden / unse einen andern Römischen König zu erwählen und zu seyn / und mit andern Punkten und Artikel by uns vorgenannten Fürsten zu bleiben / und uns getruwlich bystendig und beholfen zu sin denselben Sachen / alles nach tute uns Briefen / den denselben vorgenannten Fürsten uns obgenannten Kurfürsten darvor gegeben hant. Und darumb so han wir vorgenannte Kurfürsten samentlich und funderlich Gede zu loben der heiligen Kirchen und dem heiligen Rom. Reich zu Eren und zu Frommen und unsem und den genannten landen zu Ruhe und zu Troste / uns auch wiederum zu den obgenannten Fürsten gemeinlich und in gleichen beklamer verbunden und verbinden uns mit diesen Briefen in allermaß als hernach geschrieben stet. Zum ersten ob jemand / wer der wäre / sin linguist / Unruhe und argen Willen legen und feren wolte an die obgenannten Fürsten / und sie leigen und scheidigen wolte / von solchs vorgenannten Verbunds und Bystandes wegen / mit Fyrnschafft oder anders / wie das zugehe / samentlich oder besunder / so sollen wir obgenannte Kurfürsten samentlich und besunder in und in gleichen darwider auch getruwlich mit sibe / mit Gede und mit lunde und mit liden bygestendig geraten und beholfen sin / und in unser Wolte zu tegeheimen Kriegen fuchen / nach Vorwurff und Vordrucker etc. Gewerde. Underlunde oder jemand / wer der wäre / die obgenannte Fürsten samentlich oder besunder zu überziehen oder

zu besessen / von des obgenannten Verbunds und Bystandes wegen / so sollen wir obgenannte Kurfürsten samentlich und funderlichen denselben vorgenannten Fürsten darwider auch getruwlich mit unser ganzen Macht behoffen und zugehen sin funderlich an alle Gewerde. Und sollen uns in diesen vorgenannten Sachen mit von sin scheidigen / funderlich noch unse / mit von scheidigen / unse scheidigen allerley Unruhe darvorn by sin und jähliche diese vorgeschriben Punkte / Stände und Artikel han wir obgenannte Kurfürsten und jählicher von uns den obgenannten Fürsten und in gleichen beklamer glos by unsern Fürstlichen Erben und Eren / und han die auch bystendig zu den heiligen geistlichen / glosen / sichern und fieren in Craste des Briefen / die wäre / feste / fiete und unversbrochenlich zu halten / zu tun und zu sollensüren und darwider nit zu tun noch zu fuchen / geistlich oder werentlich / zu einander Wiß / funder alle Artikel und Gewerde. Des in Erband und sonder Eerlichkeit hat jählicher von uns obgenannten Kurfürsten sin gleich an diesen Briefen tun henden / der geben ist zu Merg / do man jähliche nach Christi Geburt duseit drißhundert und in dem nün und nünzigsten Jare.

CLV.

Rotulus Parliamenti summoniti, & teniti apud 29. Sep. Westmonasterium in festo Sancti. Fidis Virginis, Anno Regni Regis HENRICI quarti post conquestum primo, In quo continentur Acta Renunciationis & Depositionis RICARDI Anglie & Francie Regis, de omni potestate ac Regimine. Videlicet OBJECTA contra dictum Regem. SENTENTIA Depositionis per Proceres contra eum lata. VENDICATIO prefati Anglie Regni per HENRICUM Ducem Lancastrie Et SUSCEPTIO ad regimen & Coronam prefati Lancastrie Ducis, per Archi-Episcopum Cantuariensem publicata. LES RECORD ET PROCES de la Renunciation du Roy RICHARD le second apres le conquest, & de l'acceptation: de messme LA RENUNCIATION ensemblement que la deposition de messme le Roy RICHARD en furent cy-apres. [Chronica HENR. DE KNYGTON inter Anglicanæ Historiæ Scriptores X. col. 2743.]

Memorandum: Quod die Lunæ in festo Sancti Michaelis Archangeli Anno Regni Regis Richardi secundi 23. Domini Spirituales, & Temporales, & alie Personæ notabiles: videlicet Dominus Richardus le Scrop, Archiepiscopus Eboracensis. Jo: Episcopus Hereford. Hen. Comes Northumb: & Radulfus Comes Westmorelandie. Dominus Hugo le Burnell, Tho: Dominus de Berkley Prior Cantuar: & Abbas Westmonasterii, Williel: Thyrninge Miles, & Johan: Markham Justiciarius, Tho: Stow, & Johan: Burbrache, Legum Doctores, Thom: de Erpingham, & Tho: Grai Milites, Will: de Feryby, & Dionysius Capham Notarii publici: de quorundam Dominorum Spiritualium, & Temporalium, ac Justiciariorum, & aliorum tam in jure Civili, & Canonico, quam in Regni legibus peritorum: apud Westmonast. in loco consueto Concilii congregatorum assensu, & avilamento ad actum subscriptum prius deputati, ad presentiam dicti Regis Ricardi infra turrim London. existentis; circiter nonam pulsationem horologii accesserunt; & recitator coram eodem Rege per prædictum Comitum Northumb. vice omnium prædictorum, sibi ut prætinuit adjundorum; qualiter idem Rex alias apud Courwax in Northwallia in sua libertate existens promissit Domino Thomæ Archiepiscopo Cantuariensi, & dicto Comiti Northumb. se velle cedere; & renuntiare Coronæ Anglie, & Francie, & Regie Majestati ex causis per ipsum Regem ibidem de sua inhabilitate, & insufficientia confessis, & hoc meliori modo; & forma quibus scire poterit, prout peritorum consilium melius duxerit ordinandum. Idem Rex coram dictis Dominis, & aliis superius nominatis ad hoc benigne respondens dixit, se velle cum effectu perficere quod prius in ea parte promissit. Desideravit tamen habere Colloquium cum Henrico Duce Lancastrie, & præfato Archiepiscopo Cantuariensi consanguineis suis, antequam promissum

ANNO
1399.

ANNO
1399.

suum, hujusmodi adimpleret. Petiuit tamen copiam cessionis per ipsum faciende sibi tradi, ut super illa possit interim deliberare; qua quidem copia sibi tradita dicti Domini, & alii ad sua hospitia recesserunt. Postea eadem die post prandium, dicto Rege plurimum affectante praedicti Ducis Lancastriae adventum, & illum diutius praestolante tandem idem dux de Lancastria, Domini & Personae superius nominati, ac etiam dictus Archiepiscopus Cantuariensis venerunt ad praesentiam dicti Regis in turri praedicta, Dominis de Roos, de Willoughby, & de Abergenny, & pluribus aliis tunc ibidem praesentibus. Et postquam idem Rex cum dictis Duce Lancastriae, & Archiepiscopo colloquium habebat, ad partem vultu hilari hinc inde inter eos exhibito, prout circumstantibus videbatur, tandem dictus Rex accersitis ad eum omnibus ibidem praesentibus, dixit publice coram illis, quod paratus erat ad renuntiationem faciendam, & ad renuntiandum, & cedendi secundum promissionem, per eum ut praemittitur factam: Sicque in continentem, licet potuisset, ut sibi dicebatur ab aliis, cessionem, & renuntiationem in quadam schedula pergamini redactam per aliquem deputatum organum vocis suae fecisse, pro labore tam prolixo lecturam vitando. Idem tamen Rex grater, ut apparuit, ac hilari vultu schedulam illam manu sua tenens, dixit semet ipsum velle legere, & distincte perlegit eandem. Nec non absoluit ligios suos, renunciavit, & cessit, & juravit, & alia dixit, & protulit in legendo, & se subscripsit manu sua propria, prout plenius continetur in dicta schedula, cujus tenor talis est.

Resignatio Richardi Secundi.

In Nomine Dei. Amen. Ego Rich. Dei gratia Rex Angliae, & Franciae, & Dominus Hiberniae, omnium dictorum Regnorum, & Dominiorum Archiepiscopus, Episcopus, & alios quoscunque Ecclesiarum Secularium, vel Regularium Praelatos ejusque dignitatis, Gradus, Status, seu conditionis existant; Duces, Marchiones, Comites, Barones, Vassallos, & Valvasores, & ligeos homines meos quoscunque Ecclesiasticos vel seculares quocunque nomine censeantur, a juramento fidelitatis, & homagii, & aliis quibuscunque mihi factis omnique vinculo ligeantiae, & Regaliae, ac Domini quibus obligati mihi fuerint, vel fiat vel alias quomodolibet adstricti, absolvo; Et eos, & haeredes ipsorum, & Successores in perpetuum, ab iisdem obligationibus, & juramentis, & aliis quibuscunque libero, relaxo, & quieto, & liberos, solutos, & quietos, ac immunes, quantum ad Personam meam attinet, dimitto, ad effectum omnem juris, qui ex praemissis sequi poterit, seu aliquo praemissorum, omnique Regiae dignitatis, ac Majestatis, & Coronae, nec non Dominio aliisque Dominiis, & possessionibus meis, seu mihi quomodolibet pertinentibus, seu competentibus, quibuscunque quocunque nomine censeantur infra Regna, & Dominia praedicta, vel alibi ubi libet constitutis; Omnique juri, & Colori juris, ac titulo, possessioni, ac Dominio quae unquam habui, habeo, seu quovis modo habere potero, in iisdem, seu eorum aliquo, vel ad ea, cum suis juribus, & pertinentiis universis, seu dependentibus qualitercunque ab eisdem, vel eorum aliquo; Nec non regimini, & Gubernationi dictorum Regnorum, & Dominiorum hujusmodi, & eorum Administrationi, omnibusque, & omnimodis, mero, & mixto Imperio, ac Jurisdictioni in iisdem Regnis, & Dominis mihi competentibus, vel competentis, nominique, honori, ac Regaliae, & Celitudine Regis, pure sponte, simpliciter, & absolute, & melioribus modo, via, & forma quibus poterit, in his scriptis renuntio, & ea in totum resigno, ac re & verbo dimitto, & iisdem cedo, & ab iisdem recedo in perpetuum. Salvis Successoribus meis Regibus Angliae in Regnis, & Dominis, & ceteris omnibus praemissis in perpetuum, Juribus in iisdem seu eorum aliquo competentibus, vel competentis quibuscunque. Meque ad Regimen, & Gubernationem dictorum Regnorum, ac Dominiorum cum suis pertinentiis universis fateor, recognosco, reputo, & veraciter, ex certa scientia judico fuisse, & esse insufficientem penitus, & inutilem, ac propter mea demerita notoria non immerito deponendum. Et juro

ad haec Sancta Dei Evangelia per me corporaliter tacta, quod nunquam praemissis resignationi, renuntiationi, dimissioni, & cessionis contraveniam, seu ea quomodolibet impugnabo, facto, vel verbo, per me vel per alium, vel per alios, seu contra venire, vel impugnari permittam quantum in me est publice vel occulte; sed easdem renuntiationem, resignationem, dimissionem, & cessionem in perpetuum ratas, & gratas habebo, & firmiter tenebo, & observabo, in toto & omni sui parte sicut Deus me adjuvet, & haec Sancta Dei Evangelia.

ANNO
1399.

Ego Richardus Rex antedictus propria mea manu hic me subscribo.

Et statim idem Rex renuntiationi, & cessionis praedictis, verbo tenus adjunxit; quod si esset in potestate sua, dictus Dux Lancastriae succederet sibi in Regno; sed quia hoc in potestate sua non dependebat, ut dixit, dictos Eboracensem Archiepiscopum, & Episcopum Herefordensem, quos prout constituit suos procuratores ad declarandum, & intimandum cessionem, & renuntiationem hujusmodi omnibus statibus dicti Regni, rogavit, ut intentionem, & voluntatem suam in ea parte populo nuntiarent, & in signum suae voluntatis, & intentionis hujusmodi, anulum auri de Signeto suo, patenter de digito suo tunc ibidem extraxit, & digito dicti Ducis Lancastriae apposuit. Desiderans hoc ipsum ut asseruit, omnibus regni statibus innotesci, quo facto, valefacientes, hinc inde omnes turrim praedictam exierunt, ad sua hospitia reversuri.

In crastino autem, videlicet in die Martis in festo Sancti Hieronymi in magna Aula apud Westmonasterium, in hoc loco ad Parlamentum tenendum honorifice preparato; dictis Archiepiscopo Cantuariensi, & Eboracensi, ac Duce Lancastriae, aliisque Ducibus, ac Dominis tam spiritualibus quam temporalibus, quorum nomina describuntur inferius; populoque dicti Regni, tunc ibidem propter factum Parliamenti in magna multitudine congregato praesentibus; ac praefato Duce Lancastriae locum Statui suo debitum, & solum occupante, ac Sede regali cum pannis auri solemniter preparata, tunc vacua absque praesidente quocunque, praedictus Archiepiscopus, Eboracensis suo & dicti Herefordensis Episcopi nomine, juxta dicti Regis injunctum, cessionem, & renuntiationem per ipsum sic fuisse, ut praemittitur factam; etiam cum subscriptione Regiae manus, & traditione Signeti sui publice declaravit, eandemque Cessionem, & renuntiationem per alium, primo in Latinis verbis, postea in Anglicis legi fecit ibidem; & statim ut fuerat interrogatum a Statibus, & populo ibidem praesentibus; primo videlicet Archiepiscopo Cantuariensi praedicto, cui ratione dignitatis, & praerogative Ecclesiae suae Cantuarie Metropoliticae, in hac parte competit primam vocem habere inter ceteros Praelatos, & Procures Regni, si pro eorum interesse, & utilitate Regni vellent renuntiationem, & cessionem hujusmodi admittere: Statusque iidem, & populus reputantes ex Causis per ipsum Regem in sua renuntiatione, & cessione praedictis significatis, hoc fore multum expediens, renuntiationem, & cessionem hujusmodi singuli fingillatim, & in Communi cum populo unanimiter, & concorditer admiserunt. Postquam quidem admissionem fuerat publice ibidem tunc expositum, quod ultra cessionem, & renuntiationem, hujusmodi ut praefertur admittam valde foret expediens, ac utile Regno praedicto, pro omni scrupulo, & sinistra suspitione tollendis, quod plurima crimina, & defectus per dictum Regem circa malum Regimen Regni sui frequentius perpetrata, per modum Articulorum in Scriptis redacta, propter quae ut idem asseruit, in cessione facta per eum, esset ipse merito deponendus, publice legerentur, quodque essent populo declarata. Sicque maxima pars Articulorum illorum erat publice perlecta tunc ibidem, quorum omnium Articulorum tenor talis est.

Sequitur forma juramenti soliti, & consueti praestari per Reges Angliae in eorum coronatione, quod Archiepiscopus Cantuariensis ab eisdem Regibus exigere, & recipere consuevit, prout in libris Pontificalium Archiepiscoporum, & Episcoporum plenius continetur.

Quod quidem juramentum Ricardus Rex Angliae post

ANNO post Conquestum secundus in Coronatione sua præstitit, & ab Archiepiscopo Cantuariensi erat receptum; & illud idem juramentum dictus Rex postmodum iteravit, prout in rotulis Cancellariæ plenius reperiri poterit de recordo.

Servabis Ecclesiæ Dei, & populo Pacem ex integro, & Concordiam in Deo secundum vires tuas? Respondedit, Servabo; Facies fieri in omnibus iudiciis tuis equam, & rectam Justitiam, & discrecionem in Misericordia, & Veritate, secundum vires tuas? Respondedit, faciam. Concedis iustas leges & consuetudines esse tenendas, & promittis per te esse protegendas, & ad honorem Dei corroborandas quas vulgus elegerit, secundum vires tuas? Respondedit: Concedo, & promitto.

Adicianturque prædictis interrogationibus, quæ iusta fuerint; Prænuiciamus quæ omnibus confirmet Rex, se omnia servaturum Sacramento super altare præstito coram cunctis.

Sequitur obiectus contra Regem de Dispositione ejusdem.

In primis, Obijcit Regi Richardo, quod propter malum Regimen suum videlicet bona, & possessiones ad Coronam suam spectantia, etiam Personis, indignis donando, & indiseretè dissipando, & ob hoc Colledas, & alia onera gravia, & importabilia populo sine causa imponendo, nec non alia mala innumerabilia perpetrando, alias de assensu, & mandato suis per totum Parlamentum ad Gubernationem Regni Ceteri Prælati, & alii Domini Temporales erant electi, & assignati, qui totis viribus suis circa justam gubernationem Regni propriis sumptibus suis fideliter laborarent, tamen Rex facto per eum Conventiculo, cum suis complicitibus, dictos Dominos tam Spirituales, quam Temporales, circa Regni utilitatem occupatos de alta prodicione impetere proponebat ac Justitios Regni ad suum nefandum propositum corroborandum metu mortis, & cruciatu corporis violenter attraxit, dictos Dominos destruire fatigando.

2. Item idem Rex nuper apud Salopiam coram se ac aliis sibi faventibus venire fecit quamplures, & majorem partem Justitiariorum Cameraliter, & eos per minas, & terrores varios, ac etiam metus, qui possunt cadere in constantes induxit, fecit, & compulit sigillatim, ad respondendum certis questionibus pro parte ipsius Regis factis ibidem tangentibus leges Regni sui, præter, & contra voluntatem eorum, & aliter quam respondissent, si fuissent in libertate sua, & non coacti.

Quarum responsionum colore idem Rex proposuit processisse postmodum ad destructionem Thomæ Ducis Gloucestræ & Comitum Arundell, & Warwick, ac aliorum Dominorum, contra quorum facta, & gesta prædictus Rex erat quam plurimum indignatus maxime, quia desiderabant eundem Regem esse sub bono Regimine. Sed Divino nutu obstante, resistentia, & potentia dictorum Dominorum, Rex propositum suum hujusmodi perducere non potuit ad effectum.

3. Item, cum Domini Temporales ejus malitiæ ac dolo citati se ipsos defendendo resistissent, dictus Rex diem Parliamenti sui pro Justitia eis & aliis Regnicolis in hac parte ministranda præfixisset, dictique Domini Temporales in suis Domibus sub spe, & fiducia Parliamenti prædicti quiete, ac pacifice resedissent: Rex cancellulo Ducem Hiberniæ cum suis lictis, & vexillo ad partes Cestræ destinavit, ibique nonnullas gentes ad arma commovit, & contra dictos Dominos, & Magnates Regni, & Reipublicæ Servitores insurgere fecit, vexillum ejus contra pacem per eum juratam publice erigendo; unde homicidia, Captivitates, Diffensiones, & alia mala infinita in totum Regnum secuta fuerunt, quia re perjurium incurrerat.

4. Item, Licet dictus Rex omnem offensam dictis Duci Gloucestræ, & Comitibus Arundell, & Warwick, & omnibus aliis sibi in hujusmodi factis assentientibus, & aliis in pleno Parlamento de assensu ejusdem perdonasset, pacisque, & amoris signa per plures annos eisdem Duci, & Comitibus, & aliis vultum hilarem, & benignum exhibuisset; Idem tamen Rex semper & continue fel in corde gerens tandem opportunitate captata dictum Ducem Gloucestræ ipsius Regis Avunculum, nec non bonæ memoriæ Edwardi nuper Regis An-

glie filium, & Cancellarium Angliæ dicto Domino Regi cum processione solempni humiliter occurrentem, dictosque Comites Arundell, & Warwick capi, & arrestari fecit, & ipsum Ducem extra Regnum Angliæ usque ad villam Calestræ duci fecit, & ibidem incarcerationi, & sub custodia Comitum Nottingham unitis ipsum Ducem appellatum destinari, & sine responsione, & processu quocunque legitimo occulte suffocari, strangulari, & murrari inhumaniter, & crudeliter fecit, Comitumque Arundell, tam Cartam de dicta perdonatione generali, quam cartam perdonationis postea sibi concessam allegantem, & justitiam sibi fieri petentem, in Parlamento suo, viris armatis, & sagittariis innumeris vallato per impressionem populi per eum ad hoc collecti, damnabiliter decapitari fecit: Comitumque Warwick, & Dominum de Cobham perpetuis carceribus mancipavit, eorum Terras, & tenementa tam in feodo simplici quam in feodo talliato de se, & heredibus suis contra justitiam, & leges Regni sui, & juramentum suum expressum nequirer confiscando, & eorum appellantis concedendo.

5. Item, Tempore quo idem Rex in Parlamento suo fecit adjudicari Ducem Gloucestræ, & Comites Arundell, & Warwick, ut liberius possit exercere crudelitatem in eosdem, & voluntatem suam injuriosam in aliis adimplere, sibi attraxit multitudinem magnam malefactorum de Comitatu Cestræ, quorum quidam cum Rege transeuntes per Regnum, tam infra hospitium Regis quam extra ligeos Regni crudeliter occiderunt, & quosdam verberaverunt, vulneraverunt, & deprædant bona populi, & pro suis victualibus solvere recusarunt, & uxores, & alias mulieres rapuerunt, & violaverunt, & licet super eorum hujusmodi excessibus graves querimonie deferrebantur ad audientiam dicti Domini Regis idem tamen Rex super hiis Justitiam seu remedium facere non curavit, sed favebat iisdem gentibus in maleficiis eorumdem, confidens in eis, & eorum præsidio contra quoscunque alios Regni sui, propter quod fideles Regni sui magnam commotionis, & indignationis materiam habuerunt.

6. Item, licet dictus Rex per Brevia sua proclamari fecerit per totum Regnum suum, quod Avunculum suum Ducem Gloucestræ, & Comites Arundell, & Warwick capi fecerit, & arrestari, non pro aliquibus Congregationibus, & equitationibus per eos infra Regnum Angliæ factis, sed pro quam pluribus extortionibus, oppressionibus, & aliis contra Regiam suam, & Regiam Majestatem postmodum factis, & perpetratis per eos, quodque non erat intentionis ipsius Regis, quod aliquis de familiâ prædictorum Ducis Gloucestræ, ac Comitum Arundell, & Warwick, seu eorum, qui in Comitiva sua tempore Congregationis, & equitationis prædictarum fuit, ea occasione molesteretur aliquatiter seu gravetur: Idem tamen Rex tandem in Parlamento suo dictos Dominos non pro extortionibus, oppressionibus, aut aliis prædictis impetivit, sed pro Congregationibus & equitationibus prædictis eos adjudicavit ad mortem, & quam plures de familia eorumdem Dominorum, & aliorum qui in Comitiva sua tempore Congregationis, & equitationis fuerunt, metu mortis compulsi fines & redemptiones facere, utpote traditores, vel Proditores, ad gravem destructionem quam plurimum hominum de populo suo. Sicquæ dictos Dominos, & eorum familiares hujusmodi, & populum Regni sui callide, fraudulenter, & malitiosè decepit.

7. Item, Postquam complures de Personis illis facientibus fines, & redemptiones hujusmodi impetraverunt à Rege literas suas patentes perdonationis plenarie in præmissis, nullum commodum ex hujusmodi literis perdonationis poterant reportare, donec novos fines, & redemptiones pro eorum vita conservanda fecissent, unde fuerant quam plurimum depauperati: pro quo nomini, & Statui Regis fuerat plurimum derogatum.

8. Item, in Parlamento ultimo tento apud Salopiam idem R. proponens opprimere populum suum procuravit subtiliter, & fecit concedi, quod potestas Parliamenti de Consensu omnium Statuum Regni sui remaneret apud quasdam Personas, ad terminandum dissoluto Parlamento certas petitiones in eodem Parlamento porrectas, prout minime expeditas: Cuius concessio colore Personæ sic deputatæ processerunt ad alia generaliter Parlamentum illud tangentia, & hoc de voluntate Regis, interrogationem Status Parliamenti, & in magnam incommodum totius Regni,

ANNO

1399.

ANNO
1399.

& perniciosum exemplum. Et ut super factis eorum hujusmodi alicuique colore, & auctoritatem videretur habere, Rex fecit Rotulos Parliamenti pro voto suo mutari, & deleri, contra effectum concessionis prædictæ.

9. Item, non obstante quod dictus Rex in Coronatione sua juraverit, quod fieri faceret in omnibus iudiciis suis æquam, & rectam justitiam, & discretionem in misericordia, & veritatem secundum vires suas: Dictus tamen Rex absque omni misericordia rigorose inter cætera statuit, & ordinavit sub gravibus penis, quod pro Henrico Duce Lancastrie relegato, pro aliqua gratia sibi facienda nullus rogaret, aut intercederet apud eundem Regem: In quo facto idem Rex contra Charitatis vinculum operabatur, juramentum prædictum temere violando.

10. Item, Quamvis Corona Regni Angliæ & jura ejusdem Coronæ, ipsumque Regnum fuerint ab omni tempore retroactio adeo libera, ut Dominus summus Pontifex, nec aliquis alius extra Regnum se intrinittere debeat de iisdem: tamen præfatus Rex ad roborationem Statutorum suorum erroneorum supplicavit Domino Pape, quod statuta in ultimo Parlamento suo ordinata confirmaret, super quo Dominus Rex Literas Apostolicas impetravit, in quibus graves censuræ proferuntur contra quoscunque, qui dictis statutis in aliquo contravenire præsumpserint. Quæ omnia contra Coronam & dignitatem Regiam, ac contra statuta, & libertates dicti Regni tendere dignoscuntur.

11. Item, Licet Dominus Henricus nunc Dux Lancastrie billam suam, statum & honorem Regis concernentem, ad ipsius Regis mandatum contra Ducem Norfolciæ propoluisset, & eandem fuisset debite persecutus, adeo quod juxta Regis ordinationem le ad duellum in omnibus paratum exhibuisset: præfatusque Rex ipsum nunc Ducem Lancastrie debitum suum in hac parte honorifice quantum in ipso fuerat implevisse pronuntiasset, & declarasset per decretum, & hoc coram toto populo ad duellum hujusmodi congregato fuisset publicè proclamatum, Idem tamen Rex prædictum nunc Ducem Lancastrie, sine quacunque causa legitima ad decennium exlegari fecit, & mandavit contra omnem justitiam, & leges & consuetudines Regni sui, ac jura militaria, in hac parte perjurium dampnabiliter incurcendo.

12. Item, Postquam dictus Rex gratiosè concessit per literas suas patentes Domino Henrico nunc Duci Lancastrie, quod in ipsius absentia dum fuerat exlegatus Generales attornati sui possent prosequi pro liberatione sibi facienda de quibuscunque hæreditatibus, five Successionibus ipsum extunc contingentibus, & quod homagium suum respectuari deberet, pro quodam sine rationabili faciendo, literas illas patentes injuriolè revocavit, contra leges terræ perjurium incurcendo.

13. Item, Non obstante, quod statutum erat, quod singulis annis Officiarii Regis cum Justitiariis, & aliis de Consilio Regis Vicecomites per omnes Comitatus Regni eligant, & nominarent Domino Regi, secundum quod eorum discretioni, & conscientie pro bono & utilitate Regni videbitur expedire: Idem Rex non nominatos, aut electos hujusmodi, sed alios pro suæ libito voluntatis quandoque suos familiares, quandoque tales quos scivit nolle resistere voluntati suæ, in Vicecomites fieri mandavit, pro suo, & aliorum Commodo singulari, ad magnum Gravamen populi sui, & contra Leges Regni sui perjurium notorie incurcendo.

14. Item, tempore illo, quo Rex prædictus petivit, & habuit à quàm pluribus Dominis, & aliis de Regno plures pecuniarum summas ex causa mutui, certo termino solvendas, Non obstante quod idem Rex per singulas Literas suas patentes promisit bona fide singulis Personis à quibus mutuo receptæ pecunias illas, quod eis limitato termino prædicto resolveret hujusmodi pecunias mutuas, promissionem suam hujusmodi non adimplevit, nec de pecuniis illis est hæctenus satisfactum, unde Creditores hujusmodi valde gravantur, & non tam illi, quam plures alii de Regno Regem reputant infidelem.

15. Item, ubi Rex Angliæ de proventibus Regni sui, & patrimonio ad Coronam suam spectante possit honestè vivere absque oppressione populi sui, dummodo Regnum non esset Guerrarum dispendio oneratum, Idem Rex quasi toto tempore suo durantiis treugis inter Regnum Angliæ, & Adversarios ejus, non solum magnam immo maximam partem dicti

ANNO
1399.

Patrimonii sui donavit etiam Personis indignis, verum etiam propterea tot onera Concessionis Subditis imposuit, quasi annis singulis in Regno suo, quod valde, & nimium excolesse populum suum oppressit, in depauperationem Regni sui, ea bona sic levata, non ad Commodum, & utilitatem Regni Angliæ convertendo, sed ad nominis sui Ostentationem, & pompam, & vanam gloriam prodige dissipando, & pro victualibus Hospitii sui, & aliis emptionibus suis maximæ summæ pecuniarum in Regno suo debentur, licet divitiis, & thesauris plurimum aliquis progenitorum suorum de quo recolitur abundavit.

16. Item Rex volens iustas leges, & Consuetudines Regni sui servare, seu protegere, sed secundum suæ arbitrium voluntatis facere quicquid desideris ejus occurreret, quandoque, & frequentius, quando sibi expositæ, & declaratæ fuerant Leges Regni sui per Justitiarios, & alios de Concilio suo, & secundum Leges illas, petentibus justitiam exhiberet, dixit expresse vultu auctore, & protervo, quod Leges suæ erant in ore suo, & aliquoties, in pectore suo, & quod ipse solus possit mutare, & condere Leges Regni sui, & opinione illa seductus quam pluribus de legibus suis justitiam fieri non permittit, sed per minas, & terrores quàm plures à persecutione communis justitiæ cessare coegit.

17. Item, quod postquam in Parlamento suo certa statuta erant edita, quæ semper ligarent, donec auctoritate alicujus alterius Parliamenti fuerint specialiter revocata: idem Rex cupiens tanta libertate gaudere, quod nulla hujusmodi statuta ipsum adeo ligarent quin posset facere, & exequi secundum suæ arbitrium voluntatis, prout non potuit, procuravit subtiliter talem petitionem in Parlamento suo pro parte Communitatis Regni sui porrigi, & sibi concedi in genere, quod posset esse adeo liber sicut aliquis progenitorum suorum exitit ante eum, quarum petitionis, & concessionis colore frequentius mandavit, & fecit idem Rex quàm plura fieri contra statuta hujusmodi minimè revocata: veniendo expresse, & scienter contra juramentum suum in coronatione sua præstitum ut præferret, prout inferius declaratur.

18. Item, Licet statutum fuit, & ordinatum, quod nullus Vicecomes Officium suum occuparet, continue ultra annum unum, sed triennium laboraret, antequam ad Officium illud admitteretur de novo: Idem Rex Richardus quandoque pro suo commodo singulari, & quandoque ad perfectionem aliorum pro eorum commodo, & utilitate, quosdam Vicecomites stare, & remanere permittit, & fecit in eorum Officiis continue aliquoties per biennium, & aliquoties per triennium, contra tenorem, & effectum statuti prædicti perjurium incurcendo, & hoc est notorium, publicum, & famosum.

19. Item, Licet de statuto, & consuetudine Regni sui in Convocatione cujuslibet Parliamenti populus suus in singulis Comitatus Regni debeat esse liber ad eligendum, & deputandum milites pro hujusmodi Comitatus ad interessendum Parlamento, & ad exponendum eorum Gravamina, & ad prosequendum pro remediis super inde, prout eis videretur expedire: tamen præfatus Rex in Parliamentis suis liberius consequi valeat suæ temerariæ voluntatis effectum, direxit mandata sua frequentius Vicecomitibus suis, ut certas Personas per ipsum Regem nominatas, ut milites comitatum venire faciant ad Parliamentum suum, quos quidem milites eidem Regi faventes inducere poterat, prout frequentius fecit, quandoque per minas varias, & terrores, & quandoque per munera ad consentiendum illis, quæ Regno fuerant præjudicialia, & populo quamplurimum onerosa, & specialiter ad concedendum eidem Regi subsidium lanarum ad terminum vite suæ, & aliud subsidium ad certos annos, suum populum nimium opprimendo.

20. Item, Idem Rex, ut liberius adimplere & sequi posset in singulis suæ arbitrium voluntatis, illicitè fecit, & mandavit quod Vicecomites pro toto Regno suum, ultra antiquum, & solum juramentum jurarent, quod omnibus mandatis suis sub magno, & privato sigillo suis ac etiam literis sub signeto suo, quotiescunque eis directæ fuerint, obedirent, & in casu quo idem Vicecomites scire poterant aliquos de ballivis suis, cujuscunque conditionis fuerint, aliquid malum dicere five loqui publice vel occulte, quod cedere posset in dedecus, vel scandalum Personæ Regiæ, ipsos arestarent, vel arestari facerent, & Prisonæ mancipari, in eadem salvo

ANNO
1399.

salvo custodiendis donec aliud a Rege habuerint in mandatis, prout reperiit potest de recordo. Quod quidem factum pollet veridimiliter tendere ad destructionem quorumcumque ligorum dicti Regni.

21. Item. Idem Rex nitens superdicte populum suum, & bona sua subtiliter sibi acquirere, ut divitiis superfluis habundaret, induci fecit Populum de XVII. Comitibus Regni ad submitendum se Regi tanquam proditores per Literas lub sigillis eorum, cujus colore obtinuit magnas summas pecuniarum sibi concedi pro Cenerum, & Populum Comitatum eorumdem pro benevolentia Regis captanda. Et quamvis ad placendum Populo idem Rex fecerat eis restitui literas illas obligatorias, tamen Procuratores ipsius Populi habentes plenariam potestatem eis concessam, ad obligandum se & heredes suos dicto Regi, idem Rex fecit obligari sibi sub sigillis eorum nomine ejusdem Populi, sique decepti Populum suum, & bona eorum subtiliter extorquebat ab eis.

22. Item. Quamvis idem Rex in coronatione sua juraverit de servando libertates Ecclesiarum Anglicanarum concessas, tamen dictus Rex ratione viagii sui in terram Hyberniam faciendis compluribus viris Religiosis videlicet Abbatibus, & Prioribus Regni sui per literas ejus districte precipiendo mandavit, ut eorum aliqui certos equos, & aliqui eorumdem non solum equos, sed etiam quadrigas five charreñas, a liquoq magnas pecuniarum summas eidem Regi pro dicto viagio suo transmittent in eidem literis expressatas, per quem modum scribendis plures hujusmodi Religiosos metu ductos artavit ad complendum voluntatem, & præceptum ipsius Regis, unde graviter depauperati fuerant, & oppressi, in derogationem libertatis Ecclesiasticæ manifestam, cujus prætextu dictus Rex Ricardus perjurium incurrebat.

23. Item. In pluribus magnis Conciliis Regis quando Domini Regni, Justitiarum, & alii onerati fuerant, ut fideliter consulerent Regi in tangentibus statum suum, & Regni sui, iidem Domini Justitiarum, & alii frequentius in dando Consilium juxta discretionem suam fuerant per Regem subito & tam acriter increpati, & reprobat, quod non essent ausi dicere pro statu Regis, & Regni in Consiliis suis dandis veritatem.

24. Item. Thesaurum, Coronas, reliquias, & alia jocalia videlicet bona Regni, quæ ab antiquo dimissa fuerant in Archivis Regni pro honore Regis, & conservatione Regni sui in omnem eventum, præfatus Rex exiens Regnum suum versus Hiberniam abstulit, & secum deferri fecit, sine consensu Statuum Regni, unde Regnum illud fuisse valde depauperatum nisi de recapeione bonorum hujusmodi contra voluntatem dicti Regis Deus aliter providisset, & præterea Rotulos recordorum, Statum & Gubernationem Regni sui tangentium prædictus Rex deleri, & abradi fecit, in magnum præjudicium Populi, & exharedationem coronæ Regni prædicti, & ut verisimiliter creditur, in favorem, & sustentationem sui mali regiminis.

25. Item. Idem Rex consuevit quasi continue esse adeo variabilis, & diffimulans in verbis, & in scripturis suis, & omnino contrarius sibi ipsi, & specialiter in scribendo Papæ, & Regibus, & aliis Dominis extra Regnum, & infra, ac etiam & aliis Subditis ejus, quod quasi nullus vivens habens noticiam suæ conditionis hujusmodi, poterit aut velit de eo confidere, ymmo reputatur adeo infidelis, & inconstans, quod credit ad scandalum non solum Personæ suæ, sed etiam totius Regni, & potissime apud extraneos totius orbis inde noticiam optinentes.

26. Item Licet Terræ, & tenementa, bona & catalla cujuscumque liberi hominis per Leges Regni ab omnibus retroactis temporibus unitas capi non debeant, nisi fuerint forisfacti, nihilominus dictus Rex proponens, & latens Leges hujusmodi enervare, in præsentia quam plurium Dominorum, & aliorum de Communitate Regni frequenter dixit, & affirmavit, quod vita cujuscumque ligi sui, ac ipsius Terræ, tenementa, bona, & Catalla sunt sua ad voluntatem suam absque aliqua forisfactura. Quod est omnino contra Leges, & Consuetudines Regni sui supradicti.

27. Item, quamvis statutum fuerit, & ordinatum, ac etiam hæcenus confirmatum, quod nullus liber homo capiatur, & nec nec quod aliquo modo destratur, nec quod Rex super eum ibi, nec super eum

TOM. I. PART. II.

mittet, nisi per legale judicium Parium suorum, vel per Legem terræ, tamen de voluntate, mandato, & ordinatione dicti Regis, quam plures ligorum suorum, malitiose accusati, super eo quod debuissent aliquod disaisse publice, vel occulte quod cedere poterit ad vituperium, scandalum, seu dedecus Personæ dicti Regis, fuerant capti, & imprisonati, & ducti coram Contabulario, & Marechalco Angliæ, in Curia militari, in qua Curia dicti ligi accusati, ad aliud responsum admitti non poterant, nisi respondendo se in nullo fore culpabiles, & per eorum Corpora & non aliter se justificarent, & defenderent, non obstante, quod accusatores, & appellatores eorum essent juvenes fortes, & sani, & illi accusati senes, & impotentes, mutilati, vel infirmi, unde non solum destructio Dominorum, & Magnatum Regni, sed etiam omnium, & singularum Personarum Communitatis ejusdem Regni verisimiliter sequi posset. Cam igitur Rex prædictus hujusmodi Regni sui statuto voluntarie contraveniret, non est dubium, quin proinde perjurium incurrebat.

28. Item, quamvis populus Regni Angliæ vigore ligeniæ suæ satis plene Regi suo teneatur, & astingatur, ipseque Rex populum suum si quovismodo deliquerit per Leges, & Consuetudines Regni sui corrigere valeat, & punire; tamen dictus Rex cupiens subpeditare, ac nimis opprimere populum suum, ut liberius exsequi, & sequi valeret suæ inepetæ & illicite voluntatis arbitrium, per literas suas ad omnes Comitatus Regni sui directe indixit etiam & mandavit, ut ligi sui quicumque tam Spirituales, quam Temporales certa juramenta præstarent in genere, quæ eis fuerant nimium onerosa, quaque verisimiliter causare possent destructionem finalem populi sui, & quod sub literis, & sigillis eorum juramenta hujusmodi roborarent. Cui quidem mandato Regio populus Regni sui paruit, & obedivit, ne ipsius indignationem incurreret, aut offensam, ac etiam meru mortis.

29. Item. Cum partes in foro Ecclesiastico, in causis mere Ecclesiasticis, & Spiritualibus litigantes prohibitiones Regias ad impediendum Processum legitimum in eisdem a Cancellario Angliæ impetrare laborassent, & idem Cancellarius ex Justitia ad hoc rescribere recusatset; idem tamen Rex per literas sub signeto suo iudicibus Ecclesiasticis hujusmodi frequenter districte prohibuit, ne in causis hujusmodi procederent, libertates Ecclesiasticas in magna Carta approbatas, ad quas conservandas juratus extiterat, nequiter infringendo, perjurium & Sententiam Excommunicationis contra hujusmodi violatores a Sanctis Patribus latam dampnabiliter incurrerent.

30. Item, dictus Rex Dominum Thomam de Arundell Archiepiscopum Cantuariensem totius Angliæ Primatem, Patrem suum Spiritualem, in Parlamento suo, viris armatis hostili more vallato, tunc de callido Consilio dicti Regis, se absentantem, absque causa rationabili, seu legitima quacunque seu alio juris processu, contra Leges Regni sui per ipsum ut præfertur juratas, in exilium perpetuum adjudicavit.

Item, per inspectionem testamenti dicti Regis, sub magno, & privato sigillis suis, & signeto signati inter cetera continetur hæc clausula five articulus: Item volumus quod auri nostri residuum solutis tamen nostrorum hospitii, Cameræ, & garderobæ veris debitis, ad quæ persolvenda legamus viginti millia librarum, reservatis executoribus nostris quinque vel sex millibus marcarum, quas pro uberiori sustentatione leprosororum, ac Capellanorum coram eis celebratorum, per nos apud Westmonast. & Wermondeleye ordinatorum, volumus per dictos executores nostros expendi, nostro remaneat Successori, dum tamen omnia, & singula statuta, ordinationes, stabilitimenta, & judicia in Parlamento nostro decimo septimo die mensis Septembris, anno Regni vicefimo primo apud Westmonast. inchoato, & in eodem Parlamento usque Salopiam continuato, & ibidem tento, facta, lata, & reddita, nec non omnia ordinationes, & judicia, ac stabilitimenta decimo sexto die Septembris, anno Regni vicefimo secundo, apud Coventriam, postmodum apud Westmon. decimo octavo die Martii, anno prædicto, auctoritate ejusdem Parlamenti facta, habita, & reddita, ac etiam omnia alia ordinationes, & judicia, quæ auctoritate ejusdem Parlamenti in futurum congerit, fieri approbet, ratificet, & confirmet, teneat, & tenei faciat, ac firmiter observet; alioquin si prædictus Succesor noster prædicta facere noluerit, vel recusaverit, quod

ANNO
1399.

O o 2

non

ANNO non credimus, volumus, quod Thomas Dux Surrie, Edwardus Dux Daumrie, Johannes Dux Exonia; & Willielmus Lescrop Comes Wiltshire, soluti prius debitis nostrorum hospitii Camera, & Garderobæ, reservatis quinque vel sex millibus marcarum ut supra pro huiusmodi statutorum, stabilimentorum, ordinationum, & iudiciorum sustentatione, & defensione secundum eorum posse, etiam usque ad mortem si oporteat, residuum habeant & teneant memoratam; super quibus omnibus, & singulis eorum conscientias, prout in die iudicii respondere voluerint, oremus. Per quem quidem articulum satis constare poterit evidenter, quod idem Rex illa statuta, & ordinationes, quæ sunt erroneæ, & iniquæ, & omni iuri, & rationi repugnantes, pertinaciter manu tenere, & defendere nitentur, non tam in viâ quam in morte, nec de animæ suæ periculo, nec de dicti Regni sui, seu ligearum suorum ultima destructione curando.

32. Item. Anno undecimo dicti Regis Richardi idem Rex in Capella manerii sui de Langley in presentia Ducum Lancastrie, & Eborum, ac aliorum quampulorum Dominorum personaliter constitutus cupiens, ut apparuit, ut ejus Avunculus Dux Gloucestræ tunc ibidem præfens de ipsius Regis beneficio plene confideret, ad Venerabile Corporis Domini Sacramentum, ibidem super altare repositum, sua sponte juravit, quod eidem Duci Gloucestræ pro aliquibus factis ejus, quæ contra Personam ipsius Regis dicebantur esse commissæ, nunquam ex tunc inferret dampnum aliquod vel gravamen, sed omnem offensam illius, si qua fuerat, hilariter, & ex integro sibi remisit. Postea tamen juramento huiusmodi non obstante, dictus Rex præfatum Ducem, pro sic præfatis offensis horribiliter, & crudeliter murtari fecit, reatum perjurii dampnabiliter incurvendo.

33. Item. Postquam unus de militibus Comitatus dicti Regni, vocem habens eorum in Parlamento, dictum Dominum Thomam Archiepiscopum Cantuariensem super certis defectibus, contra Regiam Majestatem, ut minus veraciter asserabatur, commissis, impetio publice coram Rege, & omnibus Statibus Regni, quantum idem Archiepiscopus statim, tunc ibidem optulit se paratum ad respondendum huiusmodi sibi impositis, & ad hoc petierit se admitti per Regem, satis plene confusus, ut dixit se posse suam in ea parte innocentiam, declarare, idem tamen Rex machinans viis, & modis quibus poterat, eundem Archiepiscopum Cantuariensem opprimere, & in nihilum redigere statum ejus, prout tandem rei exitus declaravit, benigne, ac hillari vultu Archiepiscopum alloquens in sede sua Regali consuluit, & attente rogavit eundem Archiepiscopum, quod illa vice taceret, tempus ad hoc magis aptum & congruum expectando: Quo die lapsa de die in diem bene per quinque dies, & amplius, Rex præfatus ipsum Archiepiscopum fraudulenter, & dolose decepit, consulens, & suadens quod non veniret ad Parlamentum, sed apud hospitium suum intrepidus expectaret, quoniam, ut idem Rex fideliter sibi promissit, in ipsius Archiepiscopi absentia nullum sibi deberet inferri dispendium vel gravamen: Veroniam dictus Rex in suo Parlamento prædicto ipsum Archiepiscopum ut præfetur absentem, ac ad responsum suum nullo modo vocatum, absque quacunque causa rationabili adjudicavit in exilium ad ipsius Regis beneplacitum duraturam, omnia bona sua contra Leges Regni ac omnem justitiam voluntarie confiscando, cujus pretextu perjurium incurrebat. Volens præterea dictus Rex suam in ea parte versutiam palliare per ipsius blandæ colloquia cum dicto Archiepiscopo frequentius habita, tandem sibi illatam injuriam a se proptus excutere nitentur, & ad aliorum facta transferre; unde dictus Archiepiscopus, habens cum eodem Rege, & cum Duce Norfolkie, & aliis Dominis, & Magnatibus dicti Regni colloquium, dixit aliquantulum lamentando, quod ipse non erat primus, qui exilium pertulit, nec erit novissimus, quia putabat quod infra breve dictus Dux Norfolkie, & alii Domini ipsum Archiepiscopum sequerentur; & constanter asseruit dicto Regi, quod omnium præmissorum asperitas, in caput ipsius Regis debeat finaliter extorqueri; Ad quod idem Rex vultu demisso, ac si inde fuisset attonitus, incontinenti respondit, quod bene putabat illud accidere posse, quodque per ligeros suos à Regno suo deberet expelli; Et ulterius dixit idem Rex, quod si illud forsitan acciderit, vellet ad locum, ubi idem Archiepiscopus fuerat, se

corferre; Et ut dictus Archiepiscopus huic assertioni fidem adhiberet indubiam, ostendit idem Rex Archiepiscopo memorato quoddam magnam auri monile juxta similitudinem tunicæ dicti Regis sub vestem ejus exteriorem miro modo firmatam, intimans eidem Archiepiscopo pro constanti, quod cum illud monile sibi pro interfigno transmitteret, non differret illuc venire ubi dictus Archiepiscopus moraretur; Et ut idem Archiepiscopus majorem haberet materiam considerandi in eo, misit ipse Rex præfatus Archiepiscopo, consulens sibi quod omnia jocalia sua, & alia ad Capellam suam spectantia dicto Regi secrete transmitteret pro salva custodia eorundem, ne colore dicti iudicii super ipsius exilio redditi, quisquam ad bona prædicta manus injurias apponeret; quo sub maxima confidentia facto præfatus Rex bona huiusmodi viâ, per eum in quibusdam Coffris reponi fecit, & Coffras illas serari, ac per unum de Clericis ipsius Archiepiscopi sigillari, retinensque penes illum huiusmodi Coffris, claves earum per eundem Clericum Archiepiscopo memorato remisit; Et postmodum Coffras illas; dicto Archiepiscopo hoc penitus ignorante, frangi mandavit, & de bonis huiusmodi mox disposuit pro suæ libito voluntatis: Promisit etiam idem Rex fideliter dicto Archiepiscopo, quod si pararet se ad portum de Hampton, ut regnum exiret, saltem intercessionem Regine proinus revocare eundem. Et si conigerit ipsum Archiepiscopum Regnum exire, circa Pascha proximo ex tunc sequens, sine fallo rediret in Angliam neque suum Archiepiscopatum amitteret ullo modo; & hoc fideliter promisit jurando super crucem dudum Sancti Thomæ Martyris Cantuariensis Archiepiscopi per ipsum Regem corporaliter tactam. Quibus promissionibus non obstantibus; idem Rex dictum Archiepiscopum Regnum exire coegit, & statim ad Sedem Apostolicam pro ipsius translatione transmisit literas speciales; sicque alias per fraudes & dolositates dicti Regis erat idem Archiepiscopus, ut homo bonæ fidei castidie circumventus.

Et quoniam videbatur omnibus Statibus Regni superinde sigillatim ac etiam communiter interrogatis, quod ille causæ criminum, & defectuum erant satis sufficientes, & notorie ad deponendum eundem Regem, attente etiam sua Confessione super ipsius insufficientia, & aliis in dicta Renunciacione & Cessione contentis patenter emissa, omnes Status prædicti unanimiter consenserunt, ut ex habundanti ad depositionem dicti Regis procederetur pro majori securitate, & tranquillitate populi, ac Regni commodo faciendam; unde Status & Communitates prædicti centos Commissarios, videlicet Episcopum Aſſen, Abbatem Glastonie, Comitem Gloucestræ, Dominum de Berkeley, Thomam Erpingham, & Thomam Grey Milites, & Willielmum Thyring Justitiarum unanimiter, & concorditer constituerunt & deputarunt publice tunc ibidem, ad ferendum sententiam depositionis huiusmodi, & ad deponendum eundem Richardum Regem ab omni dignitate, maiestate, & honore Regis, vice, nomine, & auctoritate omnium Statuum prædictorum, prout in consimilibus Casibus de antiqua Consuetudine dicti Regni fuerat observatum. Et mox iidem Commissarii omnes Commissionis huiusmodi in se assentes, & ante dictam Sedem Regalem pro tribunali sedentes, præhabita super his deliberatione aliquanti, huiusmodi depositionis sententiam in scriptis redactam, vice, nomine, & auctoritate prædictis rulerunt, & per dictum Episcopum Aſſen, Commissarium, & Collegam suum eundem Sententiam de ipsorum Commissariorum voluntate, & mandato legi, & recitari fecerunt, in hæc verba.

In Dei Nomine Amen. Nos Johannes Episcopus Aſſens, Johannes Abbas Glastonie, Thomas Comes Gloucestræ, Thomas Dominus de Berkeley, Thomas de Erpyngham, & Thomas Gray milites, & Willielmus Thyring Justitarius, per Patres, & Procures Regni Angliæ Spirituales, & Temporales, & ejusdem Regni Communitates omnes Status ejusdem Regni representantes, Commissarii ad infra scripta specialiter deputati, pro tribunali sedentes, attentis perjuris multiplicibus, ac crudelitatis, aliisque quam pluribus Criminibus dicti Richardi circa regimen suum in Regnis, & Dominio supradictis pro tempore sui regiminis commissis, & perpetratis, ac coram dictis Statibus palam, & publice propofitis, exhibitis, & recitatis, quæ ad hoc fuerunt, & sunt publica, notoria, manifesta & famosa, quod nulla poterant, aut possunt tergiversatione celari

ANNO 1399.

ANNO 1399. lari. Nec non Confessione prædicti Richardi, recog-
noscens, & reputans, ac veraciter ex certa scien-
tia sua iudicans se fuisse, & esse insufficientem peni-
tus, & inutilem ad regimen, & Gubernationem Reg-
norum, & Domini prædictorum, & pertinentium
eorundem, ac propter sua demerita notoria non im-
merito deponendum, per ipsum Richardum prius
emissa, ac de voluntate, & mandato suis coram dic-
tis Statibus publicata, eisque notificata, & exposita in
vulgari, præhabita super hiis, & omnibus in ipso ne-
gocio actis coram Statibus antedictis, & nobis,
deliberatione diligenti, vice, nomine, & auctoritate
nobis in hac parte commissa, ipsum Richardum ex
habundanti, & ad Cautelam, ad regimen & Guber-
nationem dictorum Regnorum, & Domini iurium-
que, & pertinentium eorundem fuisse, & esse inuti-
lem, inhabilem, insufficientem penitus, & indignum,
ac propter præmissa, & eorum prætextu ab omni
dignitate, & honore Regis, si quid dignitatis, &
honoris huiusmodi in eo remaneret, merito depon-
endum pronunciamus, decernimus, declaramus, &
ipsum simili Cautela deponimus per Nostram Distin-
ctivam Sententiam in hiis scriptis: Omnibus & lingui-
lis Dominis Archiepiscopis, Episcopis, & Prelatis,
Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Mil-
itibus, Vassallis, & Vassalioribus, ac ceteris homi-
nibus dictorum Regnorum, & Domini, ac aliorum
locorum, ad dicta Regna, & Dominiū spectan-
tium, subditis ac ligis suis quibuscunque, inhaben-
tes expresse, ne quisquam ipsorum de cetero præfati
Richardo, tanquam Regi, vel Domino Regno-
rum; aut Domini prædictorum pareat, quomodolibet,
vel intendant.

Volentes autem præterea dicti Status, ut nihil de-
fuit, quod valeat, aut debeat circa præmissa requiri
superinde singillatim interrogati Personas easdem
prius per Commiliarios nominatos constituerunt Pro-
curatores suos conjunctim, & divisim ad resignandum
& reddendum dicto Regi Richardo homagium, & si-
delitatem prius sibi facta, & ad præmissa omnia huius-
modi depositionem, & renunciationem tangentia, si
oportuerit; intimanda.

Et confestim, ut constabat ex præmissis, & eorum
occasione, Regnum Angliæ cum suis pertinentiis va-
care, præfatus Henricus Dux Lancæstræ de loco suo
furgens, & stans adeo erectus, quod satis intueri
posset à populo, & muniens se humiliter Signo Cru-
cis in fronte, & in pectore suo, Christi nomine pri-
mus invocato, dictum Regnum Angliæ, sic ut præ-
mittitur vacans usa cum corona ac omnibus mem-
bris, & pertinentiis suis vendicavit in lingua mater-
na, sub hac forma verborum.

In the name of Fader, Sonne and holy Gost, I.
Henry of Lancastre challenge this Reaume of Yin-
glonde and the Kroune, with all the membres and
the appartenances, als I that am descendit be ryght
lyne of the blode comyng fro the gude Lorde King
Henry therde, and thorgehe that ryght that God of
his grace hath lent me, with helpe of my kyn and
of my frendes to recover it; the whiche Reaume was
in poynt to be ondore for default of governance, and
undyng of the gude Lawes.

Post quam quidem vendicationem, & Clameum,
tam Domini Spirituales, quam Temporales, & omnes
Status, ibidem præsentés singillatim, & communi-
ter interrogati, quid de illa vendicatione, & clameo
sentiebant, iidem Status cum toto populo absque
quacunque difficultate, vel mora, ut Dux præfatus
super eos regnaret, unanimiter consenserunt. Et
statim ut idem Rex ostendit Statibus Regni Signetum
Ricardi Regis sibi pro interigino traditum suæ volun-
tatis, ut præmittitur expresse, præfatus Archie-
piscopus dictum Henricum Regem per manum dex-
tram apprehendens, duxit eum ad Sedem Regalem
prædictam: Et postquam idem Rex coram dicta sede
geni flexus parumper orasset, idem Archiepiscopus
Cantuariensis assistente sibi Archiepiscopo Eborum
prædicto dictum Regem posuit, & sedere fecit in se-
de regali prædicta populo præ nimio gaudio fortiter
applaudente: Et mox dictus Archiepiscopus Cantua-
riensis, vix facto silentio propter gaudium omnium
circumstantium collationem modicam fecit, & protu-
lit, in hæc verba.

Vir Dominabitur populo, Reg. IX. C. Hæc sunt
verba summi Regis loquentis ad Samuelem, & doc-
entis eundem, qualem deberet institui ad guber-
nandum populum, quando petebat sibi dare Regem
populus ille, & non impte de Domino nostro Rege

moderno dici possunt: quæ verba si intine consideren-
tur, præbent nobis materiam magnæ consolationis.
Non enim Deus nobis comminatur sicut quondam,
per Ysaï comminabatur populo dicens, Ysaï. 3.
dabo pueros Principes eorum; sed ex sua misericordia,
qui, cum irascitur, misericordie recordatur, vixit
plebem suam, & non modo, ut prius fuerat in Reg-
no pueri dominabuntur, sed dicit Dominus vobis
quod *vir dominabitur populo*. Poterat enim de Rec-
toribus istius Regni five eorum quolibet præteritis in
Persona parvuli non inconvenienter dici illud Apo-
stoli i Cor. 13. *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus*,
sapiebam ut parvulus, cogitabam, ut parvulus:
ecce tria dicit Apostolus, loquebatur ut parvulus, sa-
piebat, & cogitabat.

Quantum ad Loquem, certum est, quod parvulus
inconfans est in loquendo, facilius vera loquitur
faciliter falsa, facilius verbo promittit, sed loquitur
promittit cito obliviscitur, hæc enim sunt inconve-
nientia, & nimis molesta Regno, nec possibile est
Regnum feliciter stare, ubi hæc conditiones regnant,
sed ab istis defectibus liberatur Regnum cum vir do-
minatur, ad virum namque circa linguam servare
custodiam. Modo autem non puer dominatur, sed
vir de quo spero dici potest illud Eccl. IX. *Beatus
vir qui non est lapsus in lingua*. Post inquit Apo-
stolus, *Sapiebam ut parvulus*, parvulus enim non sa-
pit, nisi placencia & adulatoria, argumentum secun-
dum veritatem non diligit, ymmo odit supra modum.
Quomodo autem veritas fuerat suppediatâ, ut nullus
auderet loqui, satis constat, & per hoc patet, quod
ille qui regnabat sapiebat ut parvulus, vir enim non
sapit talia, sed Sapientiam, unde per Dei Gratiam
dici poterit de isto viro quod scribitur Eccl. IX.
Beatus vir qui in Sapientia morabitur, sicut enim puer
diligit vanitatem, ita vir sapit veritatem, & sapien-
tiam; veritas ergo intrabit, Adulatio recedat, quæ
tot mala in Regno nostro fecerunt, quia vir domi-
nabitur populo, qui veritatem sapit, non qui vani-
tatem, vel adulationem. Tertio dicitur, *Cogitabam
ut parvulus*, parvulus enim solum studet facere om-
nia voluntarie, non ex ratione, cum igitur puer reg-
nat, voluntas sola regnat, ratio exulat; ubi vero
voluntas regnat, & ratio recessit, constantia fogata
est, & ita imminet magnum periculum; ab isto peri-
culo liberati sumus, quia vir dominabitur, ille scilicet
qui dicit, non sicut parvulus, sed sicut ratione per-
fectus; Non veni facere voluntatem meam, sed ejus
qui misit me, scilicet Dei, & ideo de viro isto non so-
lum dicemus, quod in Sapientia morabitur, sed etiam
ut vir, & non ut puer in sensu cogitabit, circum-
specionem Dei, id est circumquaque diligenter aspi-
cit, ut Dei voluntas, non sua fiat, & ita loco pueri vo-
luntarie lascivientis vir modo dominabitur in populo,
& iste vir est talis, quod dicetur, Regnabit Rex, &
sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in
Terra.

Qua collatione completa, dictus Dominus Rex
Henricus ad ponendum suorum Subditorum animas
in quiete dixit publice tunc ibidem hæc verba.

Sires, I thank God and yowe Spirituel and Tempo-
rel, and all the Astaters of the Land, and do yowe to
wyte, it es noght my will, that no man thynk that
be waye of conquest, I wold ditherit any man of his
heritage, franchises or other ryghts that hym aght to
have, no put hym out of that that he has had by the
gude Lawes and Customes of the Reauwme. Except
thos persons that has ben agan the gude purpore
and the Commune profyt of the Reaume.

Et protinus, hoc attento, quod prius vacante
Sede Regali per cessionem, & depositionem prædictas
cessarit omnis potestas quorumcumque Justiciariorum,
Vicecomitum, & aliorum Officiariorum ubique per
Regnum, ne exhibitio iustitiz in Gravamen populi
dilationis incommodo subjaceret, suos Officiarios
principales, ac etiam Justiciarios deputavit ibidem iu-
ramento consueto Regi præfinito, per singulos eorun-
dem. Et fuit illico de dicti Regis mandato publice
proclamatum ibidem, quod die Lunæ proximo post
festum Sancti Michaelis Parliamentum ibidem teneri,
& celebrari deberet; quodque die Lunæ proximo ex
tunc sequente, videlicet in festo Sancti Edwardi Coro-
natio dicti Regis fieret apud Westmonasterium, &
quod omnes illi, qui vendicare voluerint aliquid ser-
vitium se in dicta Coronatione facturos, & eo prætex-
tu aliquid sibi deberi, venirent ad Albam aulam Pa-
laci coram Senescallo, Contabulario & Marefcallo
Angliæ, die Sabbati proximo ante diem Parliamenti

ANNO
1399.

ANNO prædicti, quod in ea parte iustum fuerit petitori, quibus plena iustitia fieret in petitis. Quantum autem ad abbreviationem assignationis diei Parlamenti prædicti, fuerat pro parte dicti Regis prothefatio talis facta, videlicet, quod non erat intentionis sue, ut Status Regni sui præiudicium afferatur exinde, nec quod hoc trahatur de cetero in exemplum, quinymmo quod abbreviatio illa fiebat tantummodo pro Commodo & utilitate Regni, & specialiter, ut quorumcunque ligoorum suorum parcat laboribus, & expensis, quodque super Gravaminibus populi celere possit remedium adhiberi.

Quibus omnibus sic peractis, Rex de sede sua Regali furgens, & populum vultu hillari, & benigno respiciens abinde populo congaudente recessit, & in alba aula prædicta convivium Regni Proceribus, ac generosis illuc in multitudo maxima congregatis eodem die solemniissime celebravit.

Et postmodum die Mercurii proximo ex tunc sequente dicti Procuratores, ut præmittitur deputati, ad presentiam dicti Richardi nuper Regis infra dictam Turrim existentis, prout eis injunctum fuerat, accesserunt, & præfatus Dominus Willelmus Thyring Justiciarius pro se, & dictis focis, & Procuratoribus suis, nomine omnium Statuum, & populi prædictorum admissionem dictæ renunciationis, ac modum, causam, & formam sententiæ deponitionis huiusmodi eidem Richardo notificavit, ac plenius declaravit, & statim homagium, & fidelitatem eidem Richardo nuper Regi ut præmittitur facta resignavit, & reddidit sub his verbis.

Les paroles que William Thyrnyng parla a Monseigneur Richard nagesires Roy d'Engleterre, a le Tour de Londres, en la Chambre, le Messerday, prochein apres le fest de Saint Michell Larchaunchell sensuent.

Sire, It is welke knowe to yowe, that ther was a Parlement somond of all the States of the Reaume, for to be at Westmynstre, and to begynne on the Teulday in the morne of the fest of Saint Michell the Archangell that was yesterday, by cause of the whiche Sommons all the States of this Land were there gadryd, the whiche States hole made thes same perlonces that ben comen here to yowe, nowe her Procuratours and gaten hem full auctorite and power, one charged hem for to say the wordes that we fall say to yowe in her name, and on thair behalve; that is to wyttyn, the Byshop of Saint Asla for Ertschoppes and Bishoppes; the Abbot of Glastering for Abbotes and Priours, and all other men of holy Chirche, Seculers, and Rewelers, the Erls of Gloucestre for Dukes and Erles, the Lord of Berkeley for Barones and Banerettes, Sir Thomas Ipyngham, Chamberleyn for all the Bachillers and Commons, of this Land be south, Sire Thomas Grey for all the Bachillers and Commons by north, and my fellows Johann Markham and we, for to come wyth hem for all thes States; and so Syre thes wordes and the doynge that we fall say to yowe, is not onlych our wordes, bot the wordes and the doynge of all the States of this Lond, and our charge and in her name; And he answered and said, that he wyll wele that we wold noght say but as we were charged. Sire, ye remembre yowe wele that on Moneday in the fest of Saint Michell the Archangell ryght here in this Chambre and in what presence ye renounced and cessed of the state of Kyng and of Lordeshipp, and of all the Dignite and Myrshipp that longed therto, and alsoed all your Lieges, of her ligeance and obeisance that longed to yowe, uppe the fourme that is contened in the same Renunciacion and Cession, whiche ye redde your self by your mouth, and affirmed it by your othe and by your owne writing; upon whiche ye made and ordeyned your Procuratours, the Ersbischopp of York and the Bishopp of Hereford, for to notifie and declare in your name thes Renunciacion and Cession at Westmynstre, to all the States & all the peopel that was ther gadryd by cause of the Sommons forsayd; the whiche thus don yesterday by thes Lordes your Procuratours, and wele herde and understonden; thes Renunciacion and Cession on ware pleinelich and frelich accepted, and sulich agreed by all the States, and peopel forsayd. And over this Sire, ad the instance of all thes States, and peopel ther ware certain Articles, of defautes in your governance redde there, and tho wele herd and pleinelich understonden to all the States forsayd, hem thought them so trewe and so notorie and knowen, that by those causes and by moe other, as

ANNO thei sayd, & havynge consideracion to your owne wordes, in your owne Renunciacion & Cession that ye were not worthy, no sufficient ne able for to govern, for your owne demerites, as it is more pleinelich contened therein, hem thought that was reasonable and cause for to depose yowe, and her Commisaries that thei made and ordeined, as it is of record, ther declared, and decreed and adjugged yowe for to be deposed and pryved, and in dede deposed yowe, and pryved yowe of the estat of Kyng, and of the Lordeshipp contened in the Renunciacion and Cession forsayd, and of all the Dignite and Myrshipp, and of all the administration that longed therto. And we Procuratours to all thes States and peopel forsayd, as we be charged by hem and by hir auctorite gyffen us and in her name, yelde yowe uppe for all the States and peopel forsayd, homage, Liege and Feaute, and all Ligeance, and all other bondes, Charges, and Services, that longe therto; and that non of all thes States and peopel for this tyme forward ne here yowe seyth, ne do yowe obeisance as to thar Kyng. And he answered and seyd, that he looked not therafter; but he sayde that after all this he hoped that is Cofyn wolde be goode Lord to hym.

CLVI.

Instrumentum publicum de Translatione Domini civitatis Senarum ejusque Comitatus in Dominum JOANNEM GALEAZ Ducem Mediolani. Actum Papie Anno 1399. Indictione Septima. 18. Novembris [Authentique tiré des Archives Royales du Chateau de Milan. Registre N.]

IN Nomine Sanctæ, & individue Trinitatis feliciter Amen. Ad honorem, & gloriam Omnipotentis Dei, & Gloriose, ac benedictæ Mariæ ejus, semper Virginis Mariæ, & Gloriosi Doctoris Sancti Ambrosii Patroni, & defensoris alme Civitatis Mediolani, atque Sanctorum Martyrum Anselmi, Savini, Crescentii, & Victoris Patronorum, & defensorum Civitatis Senarum, totiusque Curie Celestis. Ad honorem, & reverentiam serenissimi, & gloriosissimi Principis, & Domini Domini Venceslai divina favente Clementia Romanorum, & Boemie Regis, & Sacro Sancti Romani Imperii, ac totius Partis Gibelline. Ad honorem, exaltationem, augmentum, & feliciem statum Illustrissimi Principis & excellentissimi Domini Domini Johannis Galeaz Ducis Mediolani & Papie, virtutumque Comitæ, ac Pifarum Domini, & ad honorem, augmentum, & bonum statum Magnifici Communis, & Populi Senensis. Ex hoc publico Instrumento appareat evidenter. Quod speciales, & Egregii Viri Dominus Nicolaus, Domini Nicolai de Salimbenis, Dominus Cinus Vannus Cini de Galeatis milites, Dominus Johannes, Domini Francisci de Bellantibus, Dominus Bartolomeus Blasii, Legum Doctores, Magister Dominicus Johannes Artium, & Medicinæ Doctor, Angelus Lattinuti de Ruffis, Franciscus Bartolomei de Pettutiis, & Andreas Augustini Bancherius, cives Senenses, Sindici, & Ambasiatores, Procuratores, & Nuntii speciales præfati Magnifici Communis, & Populi Senensis ad infra scripta omnia, & singula faciendum, & celebrandum solemniiter constituti, ut constat publico Instrumento dicti Sindicatus rogato per Johannem Christophori de Senis Notarium infra scriptum dicto Sindacario, & Procuratorio nomine. Scientes, & plenam notitiam habentes de Translatione Domini dictæ Civitatis Senarum sui que Comitatus, fortie, & districtus, ac Castellatium, Massarum, & Cortianarum dictæ Civitatis, nec non Civitatum, Terrarum, Castrorum, fortificationum, & locorum quorumcumque dictæ Civitatis Senarum, quomodocumque spectantium, & pertinentium cum mero, & mixto Imperio, atque gladii potestate, & omnimoda Jurisdictione, & potestate dictæ Civitatis, & de omnibus Regalibus ipsi Civitati pertinentibus. Nec etiam de traditione possessionis, & quasi dictæ Civitatis ejusque Domini, & omnium prædictorum factis Reverendo in Christo Patri Domino, Fratri Petro Episcopo Novariensi, Domino Comiti, Conrado de Achilberg, Domino Comiti Guidoni de Mutiliana, Domino Balzarino de Pusteria Militi, & Domino Petro de Suardis de Pergamo Legum

ANNO
1399.

Legum Doctore, Sindicis, Commissariis, & Procuratoribus præfatis Domini Ducis Mediolani, & recipientibus, & in eos recipientes Syndicario, & Procuratorio nomine præfati Domini Ducis, ac ejus vice, & nomine, & nomine, & vice suorum filiorum, & descendendum, videlicet Masculorum, Legitimorum, succedentium in Ducatu prædicto, sub die undecima mensis Septembris proxime præteriti in dicta Civitate Senarum per Legimos Sindicos, & Procuratores præfati Communis, & Populi Senensis sufficiens, & plenum mandatum habentes, & de omnibus, & singulis contractibus, exinde celebratis, & contentis in eis, de quibus contractibus, videlicet translationis dicti Domini, & traditionis possessionis constat per publicum Instrumentum rogatum, per Viros prudentes Ser Johannem Christophori, Ser Nicolaum Bindi, Notarios Senenses, & Magistrum Ubertum Decembrem de Vigevano, Diocesis Novariensis, Notarium publicum, & de Syndicato prædictorum Sindicorum Senensem constat, manu Johannis Christophori Notarii Senensis prædicti. Et volentes præfati Sindici expediendo, & exequendo dictum mandatum, & Syndicatum eorum dictas translationem Domini, & traditionem possessionis dictæ Civitatis Senarum ratificare, approbare, & omnibus modis, quibus melius fieri possit, roborare omni via, modo, jure, & forma, quibus melius fieri potest ipsas translationem Domini, & traditionem possessionis dictæ Civitatis Senarum, & omnium prædictorum factorum, præfatis Sindicis, & Procuratoribus præfatis Domini Ducis recipientibus pro eo, & pro filiis, & descendentibus suis ut supra, ac etiam fidelitatem præstitam, & promissam per præfatos Sindicos Senenses, Syndicario & Procuratorio nomine totius Communitatis Universalitatis, & Populi Senensis prædicti cum juramento corporaliter facto super Sanctissimis scripturis, ad Sancta Dei Evangelia in bona, & solenni forma, prout in dictis contractibus continetur, & prædictos, & omnes alios contractus super dicta materia, & exinde celebratos, & factos in dicta Civitate Senensi & omnia, & singula in eis contenta, nec non juramenta fidelitatis præfata in manibus dictorum Sindicorum, & Procuratorum præfati Domini Ducis recipientium ut supra, tam per Rectores Magistratus, & Officiales dictæ Civitatis Senarum, quam Consiliarios Consilii Generalis dictæ Civitatis, quam etiam per Sindicos, & Procuratores, quam plurimum Civitatum, Castorum, & locorum dictæ Civitatis Senarum, quam etiam per Vexilliferos, Magistros, Capitaneos, & Vexilliferos Societatum, & Vicariorum dictæ Civitatis Senarum, & omnes alios actus, & solemnitates observatas occasione translationis, & traditionis possessionis prædictarum, de quibus omnibus apparet per publica Instrumenta rogata per Notarium Christophori Notarium prædictum, & queque inde, & super dicta materia facta, & observata ratificaverunt, approbaverunt, confirmaverunt, & emologaverunt, & ratificant, approbant, confirmant, & emologant Syndicario, & Procuratorio nomine prædicto. Et ad majorem evidentiam, & cautelam a prædictis omnibus nullatenus discedendo, sed potius confirmando, & roborando omnia, & singula superscripta dicto Syndicario, & Procuratorio nomine. Iterum, & de novo dederunt, tradiderunt, consignaverunt, & transferunt præfatis Illustrissimo Domino Duci, & in ipsum, præfatis, & recipienti pro se suisque Filiis, & Descendentibus videlicet Masculis, Legitimis, succedentibus sibi in Ducatu prædicto libere, & in perpetuum præfatum Magnificam Civitatem Senarum, ejusque Civitates suppositas, terras, Castra, Loca, & fortiffia quæcumque, ipsiusque Castellantias, Massas, & Cortenas, summeque Communitatis Territorium, fortiam, & districum, & omnes, & quæcumque aliam rem, ad dictum Commune, & Populum Senensem quomodolibet pertinentem, tam per terram, quam per aquam, cum omnibus Juribus, & pertinentiis suis, atque liberum, verum, & absolutum Dominium, & Gubernationem, omnemque facultatem, potestatem, & jurisdictionem, atque Rempublicam præfate Civitatis Senarum, & omnium prædictorum cum mero, & mixto Imperio, & omnimoda jurisdictione, & gladii Potestate, & cum omnibus, & singulis Regalibus dictæ Civitati spectantibus & pertinentibus. Et item ipsum merum, & mixtum Imperium, & omnimodam jurisdictionem, & gladii

Potestatem, & omnia, & singula Regalia dictæ Civitatis spectantia, & pertinentia, quod, quantum, & qualem, quantam, & qualia habet, vel habere potest præfata Universalitas, Communitas, & Populus Civitatis Senarum, ad habendum, tenendum, & possidendum, & quasi prædicta omnia, & singula jure Domini, & plene proprietatis, & possessionis pure, libere, & simpliciter, & irrevocabili, ita quod aliqua ingratitude, vel offensa, seu alia quavis causa in perpetuum revocari, vel retractari non possit. Et item subiecerunt, & submiserunt præfatis Domino Duci, ejusque Inclite Majestati, & Dominationi recipienti pro se, suisque Filiis, & Descendentibus ut supra libere, & in perpetuum præfatum Universalitatem, Communitatem, & Populum Civitatis Senarum, & universos, singulosque ejus Cives, habitatores, Comitativos & districuales, & quomodocumque suppositos præfato Communi, & populo Senensi presentes, atque futuros. Et in signum, & confirmationem prædictæ translationis, & traditionis Domini, prædicti Sindici, & Ambasiatores nominibus prædictis solemniter invenerunt præfatum Illustrissimum Dominum Ducem Mediolani præfatum, & recipientem ut supra per Sceptrum, item, & Vexilla duo, videlicet unum depictum, ad arma Communis, aliud ad arma populi dictæ Civitatis Senarum. Item, & claves sex Januam principalem dictæ Civitatis Senarum. Item mandatum Syndicatus, & Potestatis ipsorum Sindicorum in authentica, & publica forma. Quæ omnia signa præfati Sindici, & Procuratores Senenses, invicem consentientes posuerunt, & poni fecerunt per eosmet in manibus præfati Domini Ducis Recipientis ut supra, & prædicta omnia, & singula prædicti Sindici dictis nominibus solenni stipulatione promiserunt, & convenerunt, ac promittunt, & conveniunt præfatis Domino Duci stipulanti ut supra stipulatione solenni interveniente solvere, qualibet contrarietate remota, quibus solutis, vel non, præfatus rursus perpetuo maneat contractus, pro quorum omnium observatione præfati Sindici & Ambasiatores dictis nominibus obligaverunt, & obligant præfatis Domino Duci recipienti ut supra, omnia bona præfentia, & futura prædictorum Communis, & Populi Senensis, ac Civium districualium, quomodocumque subditorum ejusdem Civitatis Senarum. Renunciantes exceptioni non factarum ratificationis, translationis, traditionis, & Investitura, ac non factarum promissionis, & obligationis prædictarum, rei dicto modo non gesta, restitutioni in integrum simulati contractus, doli mali, vis, metus causa, actioni in factum & cujuslibet alii remedio subsidario, & omni juris, & legum municipalium, & civilium auxilio beneficii, & favoris, & insuper præfati Sindici quo supra nomine in animas, & super animas dictorum Constituentium juraverunt, ad Sancta Dei Evangelia corporaliter tactis Scripturis in manibus Notariorum infrascriptorum ad delationem juramenti prædicti, eis per dictos Notarios factam, prædicta omnia, & singula vera esse, & eadem perpetuo attendere, & observare præfatis Domino Duci ejusque filiis, & Descendentibus ut supra plenarie, ut superius continetur, & scriptum est, & non contrarietate vel venire aliqua ratione, vel causa, seu quovis questio colore. Quibus omnibus sic peractis præfatus Illustrissimus Dominus Dux pro se, suisque filiis, & Descendentibus ut supra acceptavit, & acceptat dictas ratificationem, translationem, & traditionem Domini, & possessionis præfate Civitatis Senarum, & omnium prædictorum sibi, & in eum factas per Sindicos prædictos, recipiendo ut supra dictum est, ac etiam ad cautelam ratificavit, & emologavit, ratificat, & emologat omnia, & singula facta, & gesta in Civitate Senarum, per prædictos Sindicos, & Procuratores suos, seu vice, & nomine suo, & suorum filiorum, & descendendum ut supra, occasione translationis dicti Domini, & traditionis possessionis dictæ Civitatis Senarum, & omnia

ANNO
1399.

ANNO nium prædictorum, de quibus superius mentio facta est, sed dixit, quod intendebat supremum Jus
1399. Romani Imperii saluum semper esse. Mandantes præfatus Dominus Dux, & Sindici prælibari dictis nominibus nobis Johanni, & Catelano Notariis infra scriptis, quod de prædictis conficere debeamus unum, & plura in eadem forma autenticum, & autentica Instrumentum, & Instrumenta prout fuerit opportunum. Actum in Civitate Papie in Castro prælibati Illustrissimi Principis, & excellentissimi Domini Domini Ducis Mediolani &c. sito in Porta Sancti Petri ad murum in Parochia Sanctæ Mariæ in pertica videlicet sub porticu respiciente versus Portam Introitus dicti Castri. Anno à nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo tricesimo nonagesimo nono, Indictione septima secundum morem Civitatis Papie, die decimo octavo mensis Novembris, hora inter vigesimam secundam, & vigesimam tertiam horam. Presentibus Reverendo in Christo Patre Domino Fratre de Candia Dei gratia Episcopo Novariensi, & Comite. Illustri Principe, & Magnifico Domino Domino Theodoro Marchione Montisferrati, Magnifico Domino Antonio Comite Montisferrati Urbini & Magnifico Viro Domino Nicolao Marchione Pallavicino, Magnifico viro Domino Ludovico Domino de Montegaudio, Magnifico Viro Domino Francisco de Barbavaria, Camerario præfati Domini, Specabili Milite Domino Jacobo de Verine, Specabili ac facondissimo Legum Doctore Domino Filippino de Milliis Consiliario, & specabilibus Militibus Domino Balzario de Pulteria, Domino Bernardo de Lonate, Domino Francino de Rusconibus, & pluribus aliis inde Testibus, ad hæc vocatis spectaliter, & rogatis.

Subscriptum signo Tabellionatus anteposito Ego Catelanus de Christianis, genitus quondam Domini Francichini Juris Periti, publicus Papienfis Appostolica Imperialisque auctoritatibus Notarius Scribeque prælibati Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Domini Ducis Mediolani & hanc cartam michi fieri iussam rogatus tradidi, & subscripsi subscripserique cum signo Tabellionatus anteposito Ego Ferrarius de Traguis quondam Georgii de Valentia publicus Imperiali auctoritate Notarius hanc cartam iussu Notarii supra scripti scripsi. Et me in præmissorum testimonium subscripsi.

Extracta fuit præsens Copia à Registro inscripto sub Littera N. Ducis Joannis Galeaz Vicecomitis, Virtutum Comitibus existente in Regio Archivio Castri Portæ Jovis Mediolani, in papiro scripto; datum Mediolani die trigesima Mensis Octobris anni 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigelius Regii Archivii Officialis.

11. Decembre.

Passa inter Dominum Joannem Galeaz Ducem Mediolani pro se & Filiis ejus atque descendensibus Masculis ab una, & Syndicos Procuratoresque Communis Senarum ab altera parte conventa, quibus, manente semper Deditione & submissione totius Communis populi sub Dominio præfato Ducis, & Descendentium suorum, provisum est de modo quo Civitas illa bene regatur, & salubriter gubernetur. Actum Papie anno 1399. die 11. Decembris. [Autentique tiré des Archives Royales du Chateau de Milan.]

IN Nomine Domini totiusque Curie Celestis Amen. Ad Gloriam, Laudem, & honorem Omnipotentis Dei, & Gloriosæ Virginis Mariæ Matris ejus, beatique Doctores Ambrosii. Ad honorem, & reverentiam serenissimi, & gloriosissimi Principis, & Domini Domini Vencellai Dei gratia Romanorum, & Boemias Regis. Ad honorem, & exaltationem felicemque Statum Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Domini Johannis Galeaz Ducis Mediolaniæ, Papie, Virtutum Comitibus, ac Pisarum, & Senarum Domini, suorumque Illustrissimorum filiorum, & Descendentium. Præfatus Illustrissimus Princeps, & Excellentissimus Dominus Dominus Johannes Galeaz Dux Mediolaniæ, Papie, Vir-

tutumque Comes, ac Pisarum, & Senarum Dominus. Considerans, & attendens sinceram dilectionem, & fidei puritatem, quam erga ipsum habuerunt, & habent Magnifici filii sui carissimi Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi, & generaliter omnes Cives Senensis in transferendo in ipsum ejusque filios, & Descendentes videlicet mascululos legitimos succedentes sibi in Ducatu Mediolani prædicto, sponte, & liberè Signoriam, & liberum Dominium Magnificæ Civitatis Senarum ejusque Comitatus, Territorii, fortis, & districtus, Capiensque præfatus Illustrissimus & Excellentissimus Dominus Dux Mediolani prædictis filiis suis Civibus Senensibus, & tota Communitati Senensi salubriter providere per modum, quo Civitas illa bene regatur, & salubriter gubernetur, ac sub præfati Domini Ducis Mediolani filiorumque suorum succedentium ut supra Dominio felicia incrementa suscipiant omnibus modo, jure, forma, & causa, quibus melius potuit, & potest, faciens, & promittens pro se, & suo nomine, ac nomine, & vice filiorum, & Descendentium suorum videlicet mascululorum legitimorum, & succedentium sibi in Ducatu Mediolani prædicto in infinitum de sui innata clementia, & benignitate obtulit, & pro se ipso, & dictis ejus filiis, & Descendentibus succedentibus sibi, ut supra, observatum promissit infra scripta pacta infra scriptis Sindicebus, & Procuratoribus Communis, & Populi Senensis videlicet Magnificis, & Spectabilibus Viris Domino Nicolo, Domini Nicolai Detalimbenis militi, Domino Cino Vannis, Cini de Galeatis militi, Domino Johanni, Domino Francisci de Bellantibus Legum Doctores, Domino Bartholomeo Blasii Legum Doctores, Magistro Dominico Johannis arum, & Medicinæ Doctores, Angelo Lavinuzzi de Ruffis. Franciscio Bartolomei de Perucis, & Andree Augustini Bancheiro præsentibus, & recipientibus nomine, & vice, & ad partem, & utilitatem dicti Communis, & Senensis Populi, Civium, & districtualium dictæ Civitatis Senarum, que Pacta sunt infra scripta videlicet. Primo quod Civitas Senarum habeat Priores, Gubernatores, & Capitaneum Populi, qui habeat præfæte negotiis Civitatis Senensis, & qui Priores, & Capitaneus sint in Palazzo consueti, & habeant eandem potestatem quam habebant ante dictam translationem secundum ordines suos, servato capitulo disponente inferior de Locumtenente, & salvo jure Domini translati ut supra. Item quod Priores, Gubernatores, & Capitaneus prædicti habeant sumptus consuetos, & alia emolumenta, que habere consueverunt. Item quod Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi prædicti, sive Civitas Senensis habeant Cancellarios, & Notarios suos consuetos, & cum Salaris, & utilitatibus consuetis, & unum alium Cancellarium pro dicto Illustri Duce Mediolani, qui se subscribat, & subscribere debeat Literis, & decretis fiendis per Priores, Gubernatores, & Capitaneum Populi. Item quod dicti Priores, Gubernatores, & Capitaneus Populi prædicti habeant pro eorum custodia, & Servitiis eorum famulos, quos soliti sunt habere, cum stipendiis, & modis consuetis. Item quod Prior dictorum Priorum tam in loco, in quo conveniunt dicti Priores pro eorum Officio, quod in loco, in quo Consilia congregantur, stare, & sedere debeat in loco solito, & consueti. Item quod provisiones, reformationes, & Statuta Civitatis prædictæ observentur tam in jure reddendo in Palazzo Senatoris, & potestatis, quam etiam quæ respiciunt mercatores, & negotia Mercaturæ, & artis lane, & Universitatem Judicum, & Notariorum, & aliarum artium, & statuta, quæ loquuntur de moneta cudenda, & de Rebanitione quacumque banuitorum, exulum, & Rebellium, & provisiones, ac Statuta loquentia de Castris, & Cassaris construendis, reparandis, & reformandis, & quæcumque alia provisiones, & Reformationes, & Statuta dictæ Civitatis, nihil in eis mutato. Item quod modi, & ordines soliti observari in Consiliis convocandis, & retinendis de cetero similiter observentur, & habeant eandem auctoritatem, & potestatem, quam habebant ante translationem Domini secundum ordines suos, servato tamen Capitulo disponente inferior de Locum-tenente, & salvo jure Domini translati ut supra, & excepto, quod nihil possit ordinari in dictis Consiliis, quod sit, vel esse possit in præjudicium status, vel honoris Do-

ANNO 1399.

ANNO
1399.

Domini prælati. Item quod Regimina, gubernationes, & Officia dictæ Civitatis Senarum fiant constituantur, & deputentur per illos Cives de ordine novem duodecim Reformatorum, & Popularem, & aliorum Civium, illis modo, & forma, & prerogativis, & emolumentis, quibus sunt soliti fieri, constitui, & ordinari per illos de ordinibus antedictis, & quod ipsa Regimina, & Officia tam in Civitate, quam extra manuteneantur, conserventur, & defendantur modo, & forma hæcenus consuetis. Item quod omnia statuta, ordinationes, atque reformationes, & provisiones in Civitate prædicta factæ, & editæ, & alia quæ facta sunt, & solita observari in favorem, honorem, utilitatem, atque privilegium Civium prædictorum de dictis ordinibus novem duodecim reformatorum, & Popularem maxime, qui residuerint, & residebunt in Officio Prioratus, remaneant, & stent firma, & inviolabiliter observentur. Item quod omnia debita dictæ Civitatis ad quæ ipsa Communitas tenetur, tam civibus, & suppositis, quam extraneis, & tam scriptis in Bicherna, quam in Libro triginta quinque, quam etiam alibi satisfiant, & solvantur more solito, & consuetudo. Item quod de omnibus, & singulis præstantis ordinariis hinc retro soluti fiant, & fieri debeant Libri montium, de quibus Libris postea notitia fiat præfato Domino Duci, & quia Intrata dictæ Communis nunc exiles sunt, & concedente Domino augebuntur, remaneant in arbitrio Domini quando, & quomodo restitui debeant præstantis prædictæ. Item quod præfatus Dominus Dux possit ponere, & tenere in dicta Civitate Senarum unum ejus Locum-Tenentem quotiescumque sibi videbitur expedire, qui Locum-tenens possit, & debeat interesse agendis simul cum dictis Prioribus, Gubernatoribus, & Capitaneo Populi, & in omnibus consiliis Civitatis quando fierent, ad quæ consilia requiri debeat dictus Locum-tenens, & qui Locumtenens habeat in quibuscumque expediendis per dictos Priores, Gubernatores, & Capitaneum, Consilia, ac regimina dictæ Civitatis duas voces tantum. Ita quod sue duas voces non plus valeant, quam due ex vocibus dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, & in casu quo dictus Locumtenens absens esset a Civitate, vel requisitus non interesset, vel non mitteret alium loco sui, ea quæ fierent per Priores, & Capitaneum Populi, seu per Consilia ordinata valeant secundum statuta sua. Item quod præfatus Illustris Dux de dictis Civibus Senarum Senatorem, & Potestatem tam ex Subditis præfati Domini Ducis, quam aliis, transmittendis in scriptis præfato Domino Duce per Priores, Gubernatores, & Capitaneum Populi prædicti, qui transmittendi sint ad unum, quatuor pro vice pro quolibet dictorum Officialium, & si in ipsis quatuor nullus esset qui præfato Domino Duci placeret, mitterent præfato Domino Duci alios quatuor quolibet vice, totiens, quoad in ipsis Dominus reperiret unum, qui sibi placeret, qui Officialia tenere debeant familiam, & equos consuetos, & habere debeant salarium consuetum, teneanturque Officiales prædicti facere monstras, & consignationes debitas, & cætera ad quæ tenentur. Item quod præfatus Dominus Dux possit tenere unum Officialem, qui cum aliis Officialibus dicti Communis Senarum videlicet Camerario, & quatuor Provisorum Bichernæ possit, & debeat interesse, & computum tenere de omnibus Intratis, & expensis dicti Communis, & ut receptiones pecuniarum, & solutiones debito modo procedant, & fiant per manus dicti Officialis, & prædictorum Officialium dicti Communis Senarum. Item quod præfatus Dominus Dux ejusque Descendentes possint, & debeant ponere, tenere, & deputare Castellanos, & Custodes in infrascriptis Castris, & fortilibus districtibus, & Comitatus Senarum, videlicet in Castris, sive fortilibus Civitatis Massæ, Civitatis Chroseti, Castris Talamonis, Castris Montis Ulzini, Castris Luzignani, Vallis Clavarum, Castris Calularum, & Castris Arzidofo, in aliis vero Fortilibus, Castris, & Terris dicti districtus, & fortis Senarum Priores, Gubernatores, Capitaneus, & Regimina prædicta possint, & debeant ponere, & deputare Officiales, Castellanos, atque Custodes illos, de quibus sibi videbitur, & per modum hæcenus consuetum, possint tamen præfatus Dominus Dux ejusque Descendentes ut supra secundum conditionem, & opportunitatem temporum in dicto

TOM. I. PART. II.

ANNO
1399.

tis aliis Fortilibus, Castris, & terris de bona custodia providere, & quod dictus Locumtenens, Priores, Gubernatores, & Capitaneus, & regimina prædicta in dictis Civitatibus Massæ, Chroseti, & Castris, & fortilibus Talamonis, Montis Ulzini, Luzignani, Vallis Clavarum, Calularum, & Arzidofo possint, & debeant providere de Potestatibus Capitaneo, & Rectoribus, teneanturque Castellani, & Officiales in dictis Civitatibus, & Castris constituti sibi invicem dare auxilium, & favorem in concernentibus statum, & honorem præfati Domini Ducis, promittantque Castellani prædicti eis fieri monstras debitas. Item quod Litteræ, præcepta, & alia quæ solita fieri erant, & fiebant sub nomine dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, fiant sub nomine Locumtenentis, & dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, si præfatus Dominus Dux Locumtenentem eis dederit. Item quod omnes intratæ, redditus, & proventus dicti Communis Senarum sint, & esse intelligantur præfati Domini Ducis, ejusque Descendendum ut supra, de quibus tamen fiant solutiones, & expensæ debite Prioribus, Gubernatoribus, & Capitaneo Populi, Locumtenenti, & Camerario, cæterisque Officialibus, Castellanis, & Custodibus, ac aliis habere debentibus more solito. Et in casu quo factis solutionibus supra scriptis superfluit aliquid de Intratis, redditibus, & proventus dicti Communis, quod speratur esse debere Altissimo concedente, vult præfatus Dominus Dux, quod illud superfluum expendatur, & convertatur in causis infrascriptis videlicet in expensis Priorum, & Capitanei Populi ultra solitum quæ capiunt in anno Florenos 1200. Item famulis decem addendis dictis Prioribus Florenos 300. Item pro quatuor Caballariis, & sex Currieris addendis ut supra Florenos 650. Item pro uno Notario Coadjutore Notarii Reformationum Florenos 36. Item pro Datio solvi solito pro provisione salis restituendi Florenos 4000. Item pro expensis Judicis appellationum eligendi ad instar Senatoris, & Potestatis Florenos 800. Item pro expensis unius executoris eligendi tamen eo modo, quo fit de Potestate, & Senatore Florenos 1500. Item pro expensa Studii generalis Florenos 3000. Quæ expensæ capiunt in anno summas Florenorum 11495, & quod in electione, & arbitrio dictorum Priorum, Gubernatorum, & Capitanei Populi, ac Regiminum Senarum fit, incipere ad expendendum dictum superfluum in illa causa ex prædictis causis de qua, & quibus eis videbitur, factis semper prius solutionibus de Intratis prædictis supra scriptis Prioribus, Capitaneo Populi, Locumtenenti, Camerario, cæterisque Officialibus, Castellanis, Custodibus, & aliis habere debentibus more solito. Item quod præfatus Dominus Dux, vel ejus Descendentes ut supra non possit, vel debeat ponere, nec augere Civibus Comitativis, vel districtualibus Civitatis Senarum ultra intratas dictæ Communis aliquam dationem, vel præstantiam, seu collectas, nec novas gabellas, nec aliquas tales, imprestata, fodra, sive collectas aliquas, Angarias, vel Perangarias imponere, vel imponi facere. Item quod præfatus Dominus Dux teneatur, & debeat dictam Civitatem, & districtum defendere ab omnibus, qui velint dictam Civitatem guerram facere, vel ejus Comitatus, & districtui, & a quibuscumque gentibus, & Socialibus, quemadmodum defenderet alias Civitates suas. Item quod præfatus Dominus Dux teneatur, & debeat conservare, defendere, & mantere omnes Terras, Castra, atque Loca Comitatus, & districtus Senarum de presenti ipsi Civitati Senarum obbedientia, sive obediens ad obedientiam, & reverentiam suam, & dictæ Civitatis Senarum, & etiam augere pro posse ipsam Civitatem in Jurisdictionibus, & suis Juribus quibuscumque, & ipsam Civitatem Senarum, ejusque Comitatum, & districtum, Terras, Castra, & Loca eorumdem prædicta non alienare, neque in aliquem alium transferre, vel extra manus, & Dominium suum ponere alicui Principi, Domino, seu Regimini, vel singulari personæ, cujuscumque præheminentie, & dignitatis existeret, occasione quascumque, nec sub aliquo colore, vel titulo, & in casu quo contineret præfatum Dominum Ducem Mediolani velle dictam Civitatem Senarum, vel ejus Comitatum, & Territorium, seu terras, Castra, & Loca prædicta dimittere, & ab ipso aliquoties abdicare, promittit

P p

ANNO
1399.

tit præfatus Dux ipsam Civitatem, Comitatum, & districtum relinquere, & dimittere ipsis Regimini-
bus supradictis Civitati Senarum, & dictæ Civitati
in ea forma, Jurisdictione, & modo, quibus dicta
Civitas, & Regimina nunc sunt, & erant ante
translationem Domini factam in præfatum Domi-
num Ducem. Item quod Priores, Gubernatores,
& Capitaneus Populi, ac Regimina prædicta pos-
sint, & eis liceat, etiam sine consensu, & licen-
tia Domini Locumtenentis illic existentis mittere ad
præfatum Dominum Ducem, ejusque filios, & de-
scendentes quoscunque Ambassiatores, & Nuntios,
& etiam quascunque Litteras prout, & sicut eis
videbitur, & placebit. Quibus Salaria, emende,
& provisiones fieri, & solvi debeant de introitu-
bus dictæ Civitatis, prout solitum est fieri, & solvi
Ambassiatoribus dictæ Civitatis Senarum, & hoc
locum habeat tam pro presenti tempore, quam
futuro. Item quod omnes expensæ quæ occurrunt
fienda occasione illorum Ambassiatorum, Cavallio-
riorum, & Currierorum Communis Senensis mit-
tendorum cum consensu dicti Domini Locumtenen-
tis illic existentis, & occasione oblationum per
Commune Senarum fieri solitarum Ecclesiis, five
aliis piis Locis dictæ Civitatis, five etiam pro cur-
su palliorum, & pro reaptatione, & conservatione
Portus Talamonis, pontium, & fontium, ac palla-
torum, Viarum, murorum, & Januarum dictæ
Civitatis, ac Castellarum, & fortificationum præli-
bati Domini, & dicti Communis Senensis fiant, &
solvantur de introitibus dictæ Civitatis more solito,
& consueto, & idem fervetur, & fiat de salariis,
& expensis pro Magistris Grammaticæ, & Docto-
ribus aliarum facultatum, sicut servatum est de an-
no præterito, & presenti. Item quod ex devo-
tione magna, quam habet præfatus Dominus Dux
ad Sanctissimam Virginem Mariam, vult præfatus
Dominus Dux, quod aliqui sui Officiales vel De-
scendentes non debeant se introrittere de hospitali
Sanctæ Mariæ de la Scalla, & Milericordie dictæ
Civitatis Senarum, nec de eorum bonis, vel Red-
dibus, nec de ipsorum hospitalium Regimine,
vel gubernio, scilicet permitti debeant dicta hospi-
talia regi, & gubernari per modum hactenus con-
suetum, debeant tamen præfatus Dominus Dux e-
jusque Descendentes protegere, defendere, & ma-
nutinere dicta hospitalia in Juribus suis, & idem
intelligatur, & fiat de Ecclesiâ majori ejusque o-
pera, & introitibus. Item quod dignitates Eccle-
siasticæ, seu beneficia Ecclesiastica vacantia, & quæ
vacabunt in dictis Civitatibus Senarum, Massæ, &
Chroseti earumque diocesis, & districtibus, den-
tur personis Senensibus, & non aliis, & præfatus
Dominus Dux libenter scribet pro eis in Curia
Romana, sed vult præfatus Dominus, quod quan-
do pro aliquo beneficio scribere debeat, non ro-
getur per Senenses nisi pro una persona tantum.
Item ad hoc ut pauperibus provideatur, quod alibati
in Civitate Senensi, vel in Massis ejusdem atque
conferentes cum Civitate in — Libris, & abinde
infra in Libra presenti sint, & esse debeant libe-
ri, & absoluti ab omnibus prestantiis, & datis,
quas, & quæ solverentur quoquo modo ul-
que in presentem diem, non obstant quod fuerit
alibratus in Majori Libra in temporibus Retroac-
tis. Item quod Priores, Gubernatores, Capitaneus
Populi, Dominus Locumtenens, Vexilliferi, Ma-
gistris, & ordinarii Civitatis possint facere excom-
putum, & relaxationem Terris, & Locis Comi-
tatus, & Jurisdictionis Senensis, quibus non ex-
titerat facta aliqua relaxatio de debitis eorum vete-
ribus, quæolvere tenebantur a Calendis Januarii
proxime præteritis retro ad instar aliarum, quæ ta-
le beneficium fuerunt consecutæ. Item quod præ-
fatus Dominus Dux habens respectum ad gravia
damna, quæ Comitatus Senarum subituerunt propter
guerras præteritas, & gentes sotiæles, gratiam
facit prædictis Comitativis, quia hinc ad novem
annos proxime futuros quolibet anno dictorum no-
vem annorum præfatus Dominus Dux relaxat, &
remittit dictis Comitativis Florenos mille de taxa-
tionibus, quasolvere tenebantur Comuni Senarum.
Item quod Intratæ ordinariæ, redditus, & proven-
tus dictæ Civitatis diminui non possint, salvo ma-
nentibus suprascriptis. Item, quod omnia supra-
scripta intelligantur, & intelligi debeant ad bonum,
& purum intellectum, & bonam, & puram fidem,
omni mala interpretatione rejecta. Ipsaque obla-

tionis, & pacta prædicta prædicti Sindici dictis no-
minibus humiliter, & cum omni reverentia tanquam
dictæ Civitati salubria acceptaverunt, & acceptant
de ipsis summe regratiati fuerunt, & regratiat-
ur præfatus Illustrissimus Dominus suo Domino Duci
Mediolani, promiseruntque præfati Sindici solemniter
præfato Domino suo Duci Mediolani se fac-
turos, & curaturos cum effectu, quod Priores,
Gubernatores, & Capitaneus Populi, & Cives præ-
dicti, ac dictum Commune, & Populus Senensis,
prædicta omnia, & singula solemniter ratificabunt,
& approbabit per publicum Instrumentum præ-
fato suo Domino Domino Duci transmittendum.
Insuper præfatus Illustrissimus Dominus Dux Me-
diolani cupiens, & affectans quod filii, Descenden-
tesque sui suprascripti semper, & continuo ob-
servent Civibus Senensibus prædictis, ac Commu-
ni, & Populo Senensi conventiones, & pacta præ-
dicta, injunxit, & in mandatis dedit, ac injungit,
& in mandatis dat prædictis filiis, & Descenden-
tibus suis ut supra, illis strictiori, & fortiori modo,
& vinculo quibus validius fieri potest, & per il-
lum modum quo filii tenentur paternis obedire
præceptis, quatenus conventiones, & pacta præ-
dicta perpetuo debeant inviolabiliter observare, &
facere pontaliter observari, & hoc tam pro ho-
nore præfati Domini Ducis, quam etiam pro ho-
nore prædictorum filiorum suorum, & ne imposse-
rent aliqua dubietas oriri possit super pactis præ-
dictis, voluit, jussit, & mandavit hoc Instrumentum
sui sigilli magni appensione muniri. Mandans præ-
fatus Illustrissimus Princeps, & Dominus Domi-
nus Dux Mediolani &c. Nobis Catelano de Chri-
stianis, Salerno Janni, & Nerio Ser Joannis No-
tariis infrascriptis, & dicti Sindici nos eosdem No-
tarios, ac quemlibet nostrum rogantes ut de præ-
missis unum, & plura si fuerit opportunum publi-
ca faciamus Instrumenta. Actum in Civitate
Papiæ in Castro prælibati Illustrissimi Principis, &
Excellentissimi Domini Ducis Mediolani
&c. sito in Porta Sancti Petri ad murum in paro-
chia Sanctæ Mariæ in pertica, videlicet in Camera
a Violis depicta se tenente cum Sala magna Domi-
ni prælibati respiciente versus Portam introitus dicti
Castri. Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Chri-
sti millesimo trecentesimo nonagesimo nono, Indictio-
ne septima, die undecimo mensis Decembris, hora
parum post vigesimam quartam horam. Presenti-
bus Magnificis, & spectabilibus Viris Domino
Francisco de Barbaravis Camerario, Domino Fi-
lipino de Millis, Domino Petro de Pusterla fa-
cundissimis Legum Doctoribus Consiliariis, & An-
driolo de Arisii Secretario prælibati Domini inde
testibus subcriptis cum signo Tabellionatus ante-
posito. Ego Catelanus de Christianis, genitus quon-
dam Domini Francichini Jurisperiti, publicus Pa-
piensis Apollolica, Imperialique auctoritatibus
Notarius, scribaque præfati Domini Ducis Medio-
lani &c. hanc cartam mihi fieri jussam rogatus tra-
didi, & subcripti.

Subcriptam cum signo Tabellionatus anteposito
Ego Ferrarius de Fragiis quondam Georgii de
Valentia publicus Imperiali auctoritate Notarius
hanc cartam jussu Notarii suprascripti scripsi, &
me in præmissorum testimonium subcripti &c.

Extracta fuit prefens Copia à Registro inscrip-
to sub Littera N. Ducis Joannis Galeaz Vi-
cecomitis Virtutum Comitatus existente in Re-
gio Archivio Castri Pape Jovis Mediolani
in papiro scripto, Datum Mediolani die
trigesima mensis Octobris anni 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigellius Regii
Archivii Officialis.

CLVII.

*Instrumentum Translationis pleni, & liberi Do-
mini Civitatis, & Comitatus Pifarum, in
Dominum JOANNEM GALEAZ Ducem
Mediolani, factæ per Communitatem Civita-
tis prefatæ. Actum Papiæ anno 1399. se-
cundum cursum Papiæ, anno vero Dominicæ
Incarnationis 1400. ultima Martii, Indic-
tione*

ANNO
1399.1399.
1400.
31. Mars.

ANNO
1399.
1400.

zione septima, secundum cursum Civitatis
Pisarum. [Authenticum tiré des Archives
Royales du Chateau de Milan . . Regis-
tre N.]

IN Nomine Domini totiusque Curie Celestis A-
men. Ad honorem, & gloriam Omnipotentis
Dei, & Gloriosæ Virginis Mariæ Matris ejus, &
omnium Sanctorum, & Sanctorum Dei. Ad ho-
norem, & reverentiam Serenissimi, & Gloriosissimi
Principis, & Domini Domini Venceslai Dei Gra-
tia Romanorum, & Boemiar Regis, & sacrosancti
Romani Imperii, & totius Partis Gibelinae. Ad
honorem, & exaltationem, augmentum, & felicem
statum Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini
nostri Domini Joannis Galeaz Ducis Mediolani &c.
Papæ, Angliæ, ac Virtutum Comitis; Et ad ho-
norem, & Reverentiam, Augmentum, & bonum
Statum Communis, & Populi Pisani. Spectabiles
Viri Dominus Petrus Ranerius de Gualandis Miles,
Dominus Petrus olim Joannis de Grassis Miles Le-
gumque Doctor, & Dominus Benedictus olim Hen-
rici de Piombino Legum Doctor, & Tottus olim
Ser Lappi de Sancto Cassiano Mercator, Pisani Ci-
ves, Sindici, & Ambassiatores, Procuratores, &
Nuntii Speciales Communis, & Populi Pisani, Ci-
vium, & Districualium Civitatis Pisarum, ut con-
stat publico Instrumento dicti Sindicatus rogato per
Ser Bartolomeum Cini de Morona Notarium Ci-
vem Pisarum, & Andream olim Johannis Girardi
de Castillione Notarium, & Civem Pisarum, Do-
minicæ Incarnationis Anno millesimo tricentesimo
nonagesimo nono, Indictione Septima, die vigesimo
septimo mensis Februarii secundum cursum Civi-
tatis Pisane, dicto Sindiciario, & Procuratorio no-
mine, presentia, consensu, consilio, & voluntate
infracriptorum Civium Pisarorum Ambassiatorum
Pisani Communis una cum eis videlicet olim Do-
mini Ranerii de Zaccis, Laurentii olim Michaelis
Ziamperoli, Johannis olim Bartholomei Grassulini,
Johannis olim Nicolai Affo pardi, Bartolamei Ser
Colli de Scorno, Gavi Ser Zolli Pandolfini, Jo-
hannis Cecchi de Calci Magistri, Francisci olim
Bertali de Buerfi, Baccionis Parduti de Calci, &
Jacobi olim Bini, dederunt, tradiderunt, confir-
naverunt, & transulerunt, ac dant. tradant, con-
signant, & transferunt Illustrissimo Principi, & ex-
cellentissimo Domino Domino Johanni Galeaz Duc-
ci Mediolani & Papæ, Angliæ, ac Virtutum
Comiti, & in ipsum, presentem, & recipientem pro se
suisque filiis, descendentibus, & successoribus ple-
num, verum, & liberum Dominium Civitatis Pisa-
rum ejusque Comitatus, Fortis, & Districtus, &
omnium, & singulorum Castrorum, Terrarum, In-
fularum, Forcelliarum, & pertinentiarum ejusdem
Civitatis cum mero, & mixto Imperio, ac omni-
moda Jurisdictione, & gladii potestate, & cum
omnibus, & singulis Regalibus, & Jurisdictionibus
& Juribus quibuscumque dictæ Civitati spectanti-
bus, & pertinentibus. Et item ipsum merum, &
mixtum imperium, & omnimodam jurisdictionem,
& gladii potestatem, & omnia Regalia dictæ Civi-
tatis spectantia, & quas, & que habet, & habere
dignoscatur Commune, & Populus Pisanus tam in
terra, quam in aqua. Et in signum, & confirma-
tionem predictæ traditionis Domini, predicti Sin-
dici presentia, & consensu predictorum Ambassa-
iatorum investiverunt prefatum Illustrissimum Prin-
cipem, & Excellentissimum Dominum Dominum
Johannem Galeaz Ducem Mediolani & Papæ Ang-
liæ, ac Virtutum Comitatem prestantem pro se
suisque filiis, Descendentibus, & successoribus per
seipsum iterum, & vexilla duo, quorum alterum
est rubeum, quod est arma Pisani Communis, al-
terum est, in quo pida est trux alba cum pomis
in Campo Rubeo, quod est Arma Pisani Populi
ratificantes, & approbantes omnes alias transla-
tiones Domini factas in Civitate Pisarum in quos-
cumque Recipientes nomine, & vice prefati Illu-
strissimi Domini. Quam quidem translationem Do-
mini, & omnia predicta, predicti Sindici quo su-
pra nomine, & quibus supra presentia, & consen-
su solemnii stipulatione promiserunt, & convene-
runt, ac promittunt, & conveniunt prefato Do-
mino Duci suo, & quo supra nomine recipienti
eundem temporibus perpetuo ratam, firmam, &
stabilem, rata, firma, & stabili habere, & tenere,

TOM. I. PART. II.

& nullatenus, vel de jure, vel de facto contradi-
cere, facere, nec venire, sub refectione, & retri-
butione omnium, & singulorum damnorum, Inte-
resse, & expensarum litis, & extra, quæ proinde
quovis modo fierent, & paterentur per dictos Sin-
dicos prefato Domino Duci solemnii stipulatione
solvere promissorum, quibus solutis, vel non, præ-
sens ratus perpetuo maneat contractus, pro quo-
rum omnium observatione Sindici predicti quibus
supra presentia, & consensu, omnia bona prædic-
torum Communis Populi, Civium, & Districualium
ejusdem Civitatis prefato Domino obligant, renun-
tiant dicti Sindici quos supra nomine exceptioni non
factarum translationis Domini, & Investituræ, &
omnium non sic actorum, & promissorum ut su-
pra continetur, exceptioni doli mali, metus, &
infactum actioni, omnique alii Juri in contrarium
Eandemque translationem Domini, & predicta præ-
fatus Illustrissimus Dominus Dux Mediolani & ac-
ceptavit, & acceptat, sed dixit quod intendebat
supremum Jus Romani Imperii saluum semper esse,
mandantes dicti Sindici dictis nominibus michi Ca-
telano de Christianis Notario, & Ser Andree Jo-
hanni de Castillione, & Ser Bartolameo Cini de
Morona Notariis infraascriptis, & culibet nostrum
in solidum ut de præmissis cum solemnitatibus op-
portunis requisitis publica officium Instrumenta,
& sigillorum, quibus utitur Commune, & Po-
pulus Pisanus appensione muniri. Adum in Civi-
tate Papæ in Castro prælibati Illustrissimi Principis,
& Excellentissimi Domini Domini Ducis Me-
diolani & Papæ, Angliæ ac Virtutum Comit-
is, ac Pisarum Domini, sito in Porta Sancti Petri ad
murum in Parochia Sanctæ Mariæ in Pertica vi-
delicet sub porticu respiciente versus Portam in-
trotus dicti Castri, anno a Nativitate Domini nostri
Jesu Christi millesimo tricentesimo nonagesimo no-
no, Indictione septima, die ultima mensis Martii, ho-
ra decima septima secundum Cursum Civitatis Pi-
sariæ, Anno vero Dominicæ Incarnationis millesimo
quadringentesimo, Indictione septima, die ultima
Martii, supra scripta secundum Cursum Civitatis Pi-
sarum, presentibus Reverendo, & spectabilibus
Viris Domino Fratre Petro de Candia Dei Gratia
Episcopo Novariensi, & Comite Domino Nicolao
Marchione Palavicino Domino Antonio de Porris
Comite Pollentii Militibus, Domino Francisco de
Barbavariis, & facondissimo Legum Doctore Do-
mino Philipino de Milliis Consiliariis prælibati Do-
mini, nec non spectabilibus Militibus Domino Bal-
zarino de Pusterla, Domino Ottone de Mandello,
Domino Leonardo Marchione Malaspina, Domino
Bernardo de Lonate, & Domino Gasparino de Vi-
cecomitis, nec non Domino Marcho olim Otto-
bonis de Spinollis de Janua, & Domino Damiano
olim Domini Nicolai de Luchulo de Spinolis de Ja-
nuæ Domino Matheo filio Joannis de familia Le-
gum Doctore Marchoaldo olim Domini Ludovici
de Bocha, & Johanne quondam Pieri de Agnello
Civibus Pisani telibus ad hæc vocatis, & roga-
tis.

Subscriptum cum signo Tabellionatus anteposito
Ego Catelanus de Christianis, genericus quondam Do-
mini Franciscini Jurisperiti, publicus Papiensis Ap-
postolica, Imperialique Auctoritibus Notarius,
Scribaque prælibati Illustrissimi Principis Domini
Ducis Mediolani hanc cartam michi fieri jussam
rogatus tradidi, & subscripsi.

Subscriptam cum signo Tabellionatus anteposito
Ego Ferrarius de Fagus quondam Georgii de Va-
lentia publica Imperiali auctoritate Notarius hanc
cartam jussu Notarii supra scripti scripsi, & me in
præmissorum testimonium subscripsi &c.

Extracta fuit præfens Copia à Registro inscrip-
to sub Littera N. Ducis Joannis Galeaz Vi-
cecomitis, virtutum Comitum, existente in
Regio Archivio Castri Portæ Jovis Mediola-
ni in papiro scripto; datum Mediolani die
trigesima mensis Octobris anno 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigellius Regii
Archivii Officialis.

Conventiones, & Pacta per Dominum JOAN-
NEM GALEAZ Ducem Mediolani cum Sin-
dicis, & Civibus Pisani facta, postquam
Pp 2 bi

ANNO
1399.
1400.

DU DROIT DES GENS. 301

ANNO 1399.
1400.

& socialibus quemadmodum descendere alias Civitates suas. Ipsasque oblationes, & pacta predicta, prædicti Sindici dictis nominibus humiliter, & cum omni reverentia tamquam dictæ Civitati salubria acceptaverunt, & acceptant, de ipsisque summe gratiati fuerunt, & regantur præfatus Illustrissimus Dominus suo Dominus Duci Mediolani, promiseruntque præfati Sindici solemniter præfato Dominus suo Duci Mediolani se facturos, & curaturos cum effectu, quod Antiani, & Cives prædicti, ac dictum Commune, & Populus Pisanus prædicta omnia, & singula solemniter ratificabunt, & approbabit per publicum Instrumentum, præfatus suo Dominus, Dominus Duci transmittendam. Intuper præfatus Illustrissimus Dominus Dux Mediolani cupiens, & affectans, quod filii, descendentesque sui semper, & continuo observent Civibus Pisanis prædictis, ac Communi, & Populo Pisano conventiones, & pacta predicta, innoxii, & in mandatis dedit, ac injungit, & in mandatis dat prædictis filiis, & descendentes suis illis strictiori, & fortiori modo, & vinculo quibus validius fieri potest, & per illum modum, quod filii tenentur paternis obedire præceptis, quatenus conventiones, & pacta predicta perpetuo debeant inviolabiliter observare, & facere punctatim observari, & hoc tam pro honore præfati Domini Ducis, quam etiam pro honore ipsorum filiorum suorum. Et ne imposturum aliqua dubietas oriri possit super pactis prædictis, voluit, iussit, & mandavit hoc Instrumentum sui sigilli magni appendice muniri, mandans præfatus, Illustrissimus Princeps, & Dominus Dominus Dux Mediolani & Michi Carolo de Christianis, Notario Papiensi, & Ser Andrea, Johannis de Castillione, & Ser Bartolomeo, Cini de Morona Notariis, & Civibus Pisanis, & eulibet nostrum, ut de præmissis unum, & plura si fuerit opportunum, conficiamus Instrumenta. Actum in Civitate Papiæ, in Castro præfati Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini, Domini Ducis Mediolani & Papiæ, Anglerie, Virtutumque Comitatus, ac Pisanorum Domini, sicut in Porta Sancti Petri ad murum in Parochia Sanctæ Mariæ in pertica, videlicet sub porticu respiciente versus portam introitus dicti Castri. Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi, millesimo tricesimo nonagesimo nono, Indictione septima, die ultima mensis, Martii hora decima, septima, secundum cursum Civitatis Papiæ, Anno vero Domini Incarnationis millesimo quadringentesimo, Indictione septima, die ultima Martii suprascriptæ, secundum cursum Civitatis Pisanorum. Presentibus Reverendo, & spectabilibus Viris, Domino Fratre, Petro de Candia, Dei Gratia Episcopo Novariensi, & Comite Domino Nicolao, Marchione Pallavicino, Domino Antonio de Porris Comite Polesanti Militibus, Domino Francisco de Barbavaris, & facondissimo Legum Doctore, Domino Filippino de Milis Consularis præfati Domini Ducis, nec non Spectabilibus militibus Domino Balzarino de Pusterla, Domino Otrone de Mandelto, Domino Leonardo Marchione Malaspina, Domino Bernardo de Lonate, & Domino Gasparino de Vicecomitibus, nec non Domino Marcho, olim Ottoboni de Spinolis de Janua, & Domino Damiano, olim Domini Nicolai de Luchulo de Spinolis de Janua, Domino Matheo filio Johannis de Familia Legum Doctore, Marchoaldo olim Domini Ludovici de Rocha, & Johanne quondam Pieri de Agnello Pisanis Civibus testibus ad hæc vocatis, & rogatis.

Subscriptum cum signo Tabellionatus anteposito, Ego Carlanus de Christianis, genitus quondam Domini Franciscini Jurisperiti publicus Papiensis Apofolica, Imperialique Auctoritatis Notarius, scribabe præfati Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Ducis Mediolani &c. hanc cartam mihi fieri iussam, rogatus tradidi, & subscripsi.

Subscriptam cum signo Tabellionatus anteposito, Ego Ferrarius de Fragis, quondam Georgi de Valentia, publicus Imperiali auctoritate Notarius, hanc cartam iussu Notarii suprascripti scripsi, & me in præmissorum testimonium subscripsi &c.

Extraña fuit presens Copia a Registro inscripto sub Littera N. Ducis, Joannis Galeaz Vicecomitis, virtutum Comitatus existente in Regio Archivio Castri Porta Jovis Mediolani

in papiro scripto, datam Mediolani die vigesima mensis Octobris anni 1719.

Examinauit Joannes Franciscus Strigellius Regii Archivii Officialis.

CLVIII.

Capitulation RUPERTI Pfalz-grafen bey Rheinal welche er aufgestellt vor seiner Wahl zum Römischen Reich/ geschehen im Jahr. 1400. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Generalis Continuatio. pag. 28.]

C'est-à-dire.

Capitulation de ROBERT Comte Palatin; faite avec les Electeurs, avant son Election à l'Empire. En 1400.

Wir Ruprecht von Gottes Gnaden u. Bekennen und thun kund mit diesen Briefen / das wir unsern Herren und sammet Kurfürsten und sie teglichen besondern / Herten Johan zu Brien / Herrn Freyherrn zu Colne / und Herrn Berchard zu Trier Erzbischofen/ des heiligen Römischen Reichs Erzbischofen / unsern lieben Herten Pfälzen und besondern Freunden versprochen / zugesagt und gelobte han / versprochen und geloben in Grosse dieß Briefes: Da es were / das wir von Gottes Verheißung zu eine Römischen Könige erwelt worden / das wir sie und ihren Erbsitten alsdann ane allen Inbrung und Abiderende sollen halten und verbrießen zu halten / alle die Briefe und Urtheil / die hernach geschrieben stent / und alsohalbe wir dan unsere Königlichē Erone einbringen han / so sollen wir sie und re zugehen off dieselben Punkte und Urtheil unser Königlichē Briefe geben / in der besten Forme / mit unser Königlichē Majestät Jungelaged verriegelt. Welche Punkte und Urtheil gelegen sint und also lobent.

Item ersten sollen wir derselben unsern Mit-Kurfürsten sammentlich und ihre teglichen besondere confirmieren / bestetigen und erinnen alle ihre Briefe / sie haben vure Concession / Confirmation / Permission oder Inaula, privilegia, Freiheit und Herkommen nach hinhelbe der gulten Willen / und sollen sie sie in teglichen darinne nit hindern von einander Eigenschaft oder ander Sachen wegen / die wir und das Reich daran hetten. Und sollen wir der heiligen Kirchen Sachen uns lassen teglich bevohlen sin / und sollen die auch handeln / mit göttlichen redlichen Wegen / und da vure dunn mit Rate und Willen der vorgenannten unser Mit-Kurfürsten. Auch als König Bencig von Böhmen in der Eyden / als er ein Römischer König gewelt ist / den von Wien und off das Land zu Maran einen Herzogen / und of das Land von Wien. Königlichē Macht widerrufen und teglich vernichten / und sollen dieselben Land und ander des heiligen Reichs Lande in Lamparten / und in Belfschen Landen widerlegen nach aller unser Macht / ane Gewerde / wider an das Reich zu bringen / nach Rate der vorgenannten unser Mit-Kurfürsten / und die dann auch by dem Reich geremlich behalten / und solliche Kofte und Schaden / die darauf geen werden und darumb geschehen / darinn mögen wir an dieselben Land greiffen / und die davon ussrichten / und widernehmen mit Rate der Kurfürsten. Vort wann das Land zu Brabant mit sinen Zugehörigen / von Dode der hochgebornen Johann tegliche Herzogne zu Brabant / den Reich nit ledig wider und verheiß / so sollen wir auch widerlegen nach unser Macht ungewerlich dieselbe Land mit sinen Zugehörigen wider an das Reich zu bringen / den Reich zu behalten / und solliche Kofte und Schaden / die darauf geen werden und darinn geschehen / darumb mögen wir an dieselben Land greiffen / und die davon ussrichten und widernehmen / nach Rate der Kurfürsten. Auch sollen wir alle nure alle und Thornij / die der vorgenant König Bencig / als ein Römischer König / und von des Reichs wegen off dem Reich nemend wer der so gegunnet / gegeben oder verschriben hat / die nit eingangen sint / teglich widerrufen / und sollen der noch keine ander nure Zölle / Tonnage oder Wart-Pfennig off dem Reich nit verheiffen / geben / noch offlegen oder offlegen lassen / ane Bissen / Willen oder Rat der vorgenannten Kurfürsten. Und herte Kaiser Karle oder König Bencig vorenannt / einiche nure Zölle off dem Reich widerrufen / ussgenommen der vorgenannten Kurfürsten Zölle / die sollen wir auch vor widerrufen halten / und der nit von nure verheiffen / verschriben oder comit ren. Vort sollen wir der vorgenannte Kurfürsten und ihre Erbsitten / sammentlich und besunder / und die iren an Gewerde geremlich hanthaben / schutzen und schirmen / unn kein bygestandig sin / als einem Königlichē Könige zugehörit / besunder do sie Beden an uns biedet und blivet wollen, und sollen sie auch gemeinlich und besunder wider Recht nit dringen ane Gewerde. Und sollen wir auch die der vorgenante Städte / Punkte und Urtheil und ire teglich / alsbald wir Kefter werden / von vorgenannten Kurfürsten und iren Erbsitten erinnen / und

ANNO 1401. muni, quorum tenores, hic haberi volumus pro nominatis & sufficienter exprellis, ita quod in populi Florentini favorem perpetuo valeant, & plenam obtineant roboris firmitatem; Et quum, ut Ulpianus scripsit, magni faciant provinciales, suas sibi consuetudines observatas, præsentium auctoritate decernimus, & jubemus, dictam civitatem Florentiam suumque civitatis territorium, & districtum, & dictas supra scriptas, & infra scriptas civitates, terras, & loca, per officiales, & rectores tam cives quam forenses, per eundem populum & Commune, & non per alios, quacunq[ue] fungentur auctoritate, deputatos & electos, vel quomodolibet deputandos, regi & gubernari debere, secundum formam statutorum & ordinamentorum dicti populi, & Communis nunc vigentium, vel quæ imposterum ederentur, quæ statuta & ordinamenta, & omnes alias quascunq[ue] leges municipales dicti populi & Communis Florentiæ, tam editas, quam edendas cum mutationibus, & correctionibus, quas faceret, vel fecisset dictus populus & Commune, confirmamus, & approbamus, jubentes eas habere plenissimam roboris firmitatem. Cæterum cum rerum experientia doceat, nobiles viros, Priores artium & Vexilliferos justitie populi & Communis Florentiæ, qui nunc sunt, vel imposterum in officio præsedebunt, toto tempore, quo talis eorum duraverit magistratus, tam in civitate Florentiæ, quam in civitatibus, provinciis & locis supra concessis, ac etiam proxime nominandis, Regios & Imperiales Vicarios Nostros, & Imperii S. irrevocabiliter & generales constituimus, facimus & ordinamus, cum administratione plenissima, committentes eisdem plenissime vices Nostros toto tempore vite Nostre, nec non & in perpetuum, donec foverent expresse per successores Nostros, legitime intrantes, nominatim & specialiter revocati, statuentes & ordinantes, quod dicti Priores, & Vexilliferi, vicarii Nostri, vel aliqui alii Rectores, & Officiales ad regimen dictæ civitatis, & locorum eisdem tenore præsentium concessorum, cogi non possint, aut debeant, alibi reddere de suæ administrationis Officio rationem, quam in civitate Florentiæ, & coram Judicibus, Magistratu, vel Syndicis per eundem populum, & Commune deputatis ad hoc, vel imposterum deputandis, & non alibi, vel per alios quocumq[ue] modo. In quorum optimi signum, firmitatem, & robur nobilem virum Bonacurium, quondam Neri de Piccis, Syndicum dicti Populi & Communis, ut publice constet manu Petri Serperi de St. Miniati Florent. Notarii publici pro ipso Communi Florentiæ recipiente, & ipsum populum & Commune in persona dicti Bonacurii per annuli traditionem, de prædictis omnibus investimus, auctoritate Regia supra dicta & de plenitudine potestatis ex certa scientia, & proprio Nostro motu, & omni via, jure Nostro, & modo, quibus magis & melius possumus & valemus, nomina vero dictarum civitatum, terrarum & provinciarum, & ipsarum designationes sunt hæc: videlicet civitas Aretii, cum omni suo solito & antiquo comitatu atque districtibus, provincia vallis Nebulæ, provincia vallis Arizæ, provincia vallis Arni, inferiore, terra Barglie & summæ Colonie, cum pertinentiis ipsarum, terra S. Miniati Florent. cum omni antiquo suo comitatu atque districtu, & specialiter cum Communi & castro Collis longæ terræ, provincia Florent. in partibus Romandiolæ, & omnia, quæ in dicta provincia Romandiolæ, vel Massæ Trebariæ fuissent dicto Communi Florentiæ relicta vel concessa, seu in quibus eis esset jus aliquod constitutum aut quomodolibet pertineret, omnes terræ quæ tenebantur, vel essent alieni juris, vel aliquorum de Waldinis. . . aut aliquo vel aliquibus de progenie quondam de Petra mala, quæ terræ forent in Alpibus montibus, aut vallibus five planis provinciæ Tulciæ, quarum omnia nomina habeantur pro expressis, & declaratis: terræ quoque collis Vallisellæ St. Cerniani, Martiani, Planiciei Aretii, Corecii, Castellionis Florentini, Montis politiani, Valiani, Sillani, Tapolis, Montamine, Anglaris, Fogani, & Fucignani ut dicitur Euclignano, Darezzo & omnes terræ & loca, quæ fuissent dicto populo vel Communi relicte, submissæ, vel aliquo modo concessæ, vel alteri pro ipso populo vel Communi recipienti, & seu dicto populo & Communi tam in partibus Cifentini, quam in provincia Romandiolæ, Massæque Trebariæ, vel alibi in parti-

bus circumstantibus, vel quæ ad ipsum populum & Commune forent jure quopiam devolute, & generaliter omnia alia & singula, quæ per dictum populum seu Commune tenentur seu possidentur, reguntur & gubernantur, & in quibus habent jus aliquod, custodiam, jurisdictionem, vel præminentiæ quocumq[ue] modo, mandantes atque jubentes eis & cuilibet ipsorum & ipsarum & hominibus, personis & incolis eorundem, & ipsarum prædictis Nostri Vicariis populoque & Communi Florentiæ tanquam Nobis in omnibus parcant & intendant, sub penis & conditionibus ordinandis seu ordinatis per ipsum populum & Commune Florentiæ. Nalli ergo hominum liceat hanc Nostre donationis, concessionis, largitionis, ordinationis & gratiæ paginam infringere, aut ei quovis ausu temerario contraire, sub poena indignationis Nostre gravissimæ, quam qui secus attentare præsumerit, se cognoscit illico incursum, & sub poena mille marcarum auri purissimi, in quas illos qui quavis temeritate contra fecerint, five venerint, irremissibiliter incurrere decernimus, & jubemus, & eandem ab eis totiens, quotiens contrafactum vel contraventum extiterit, exigi volumus & committi, & medietatem dictarum marcarum Nostri Regalis, seu Imperialis erarij fidei fisci, & partem residuam injuriarum pastorum usus applicari, decernentes ex nunc de plenitudine Regiæ atque Cæsareæ potestatis irritum & inane, quodcumq[ue] in contrarium a quocunq[ue] fuerit attentatum, Præsentis quoque litteras Nostras five præsentis privilegii durare volumus toto tempore vite Nostre, & ad beneplacitum Imperii, & donec per successores Nostros legitime intrantes expresse & specialiter fuerit revocatum. Decernimus quoque, committimus & mandamus, quod mox, ut fuerimus Imperiales infusus affectui, Imperiales Nostre fieri debeant confirmatorie prædictorum. Et ex nunc intelligantur data & concessa prædicta, vel in minio non mutata, etiam absque alia aliqua requisitione, vel . . . Nobis vel Nostro Cancellario faciendæ. Testes hujus rei sunt venerabiles Fridericus Archiepiscopus Colonienfis, Imperii per Italiam Archi-Cancellarius. Illustres Ludovicus Comes Palatinus Rheni & Bavarie Dux. Carolus Dux Lotringiæ. Nobiles Philippus Nassau & Suraponte. Emilius de Leiningen, Regalis Nostre Curie Magister. Gerhardus de Kirberg, Fridericus de Morie. Jo. Frid. de Leiningen, Comes spectabiles. Sieghardus de Winsperg. Eberhardus Pincerna de Erpaden Senior, Barones. Honorabiles Conradus de Hirtzhorn, St. Stephan. Moguntinenfis, Wilhelmus Beatorum Apostolorum Colonienfis Ecclesiarum præpositi, Magister Nicolaus Perwin, sac. pagine professor. Strenui Wipertus de Aelmstat Senior, Johann. de Hirtzhorn, Johannes Camerarius de Talburg, Schilling de Ellig. Henricus de Dadenberg. Sifridus de Lapide, Milites, nec non quam plures alii Nostri & Imperii Nobiles & Fideles. Harum sub Regiæ Nostre Majestatis sigilli appensione testimonio Litterarum, datum Moguntia die quarta mensis Julii Anno Domini MCCC. primo, Regni vero Nostri anno primo. Ego Rabanus Episcopus Spirensis, Regalis aulæ Cancellarius, vice Reverendissimi in Christo Patris Domini Joannis Archiepiscopi Moguntini per Germaniam Archicancellarii recognovi.

CLXI.

Codicillus GULIELMI Gelricæ, & Juliciæ Dux. 1402.
cis, quibus Testamentum à se factum confirmat, II. Jan.
& varia Legata ordinat. Actum Arnheimi: vic.
II. Januarii Anno 1402. Indictione X. Pontificatus Bonifacii IX. Papæ Anno XIII.
[J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 8. pag. 350.]

IN Nomine Domini Dei Amen. Gulielmus ejusdem Dei gratiæ Gelricæ & Juliciæ Dux, Comes Zutphanie, omnibus qui modo sunt, aut in posterum futuri erunt, esse notum cupimus, agnoscences atque animadvertentes mundi hujus res omnes temporarias esse fluxas atque evanidas, nec existere quidquam morte certius, & vicissim horâ ejusdem ac tempore nihil habere incertius, ideoque esse notum omnibusque constare volumus, constituisse nos ac scribi jusse, idque animo prode deliberato, omnibusque

ANNO
1401:

ANNO
1402.

sensibus nostris quinque vigentibus ac recte se habentibus, Testamentum hoc nostrum ac voluntatem ultimam in modum, qui sequetur; Excipientes interea ac volentes, ut Tabula Testamentaria, quas in Prusiam postremo profecturi exarari feceramus, ratæ ac firmæ habeantur, suisque modis ac partibus omnibus secundum hujusce nostri Testamenti ac voluntatis postremæ declarationem præscriptumque compleantur observenturque: Statuentes præterea ac mandantes, ut præsens hoc Testamentum extremæque voluntas nostra vim suam, ac vigorem obtineat coram Judiciis ac Tribunalibus cunctis, tam sacris quam prophanis, quemadmodum id moris est, serique in his talibus & sancte ubique observari consuevit.

Et primo quidem Deo omnipotenti Creatori nostro benefico ac misericordii Spiritum nostrum, quando-cunque is ex hoc Corporis ergastulo erit discessurus, commendamus, sepeliendo vero eidem Corpori nostro locum elegimus apud Carthusianos in cenobio Monichusensi prope Arnheim in Velavia, obsecrantes ac serio mandantes obstantesque, ne qua pompa aut nimis apparatus fiat serique permittatur tempore obitus atque exequiarum nostrarum; Ordinantes porro ac sedulo postulantes, ut debita nostra certa ac nota, quæque aut Chirographis nostris aut alias probabiliter demonstrari possunt esse nostra, persolvantur expurganturque.

Et ne quispiam ex Prædictis Ditionum, Teloniorum, Redituum, atque Arcium nostrarum, sua dignitate ac officio dimoveatur aut dimoveri permittatur, priusquam in plenum ei sit satisfactum quod ad eas pecuniasque vice earundem præfecturarum, teloniorum, redituum atque arcium nobis aut nomine nostro per ipsum depensas. Tribuimus porro ac donamus, idque ad promovendas Dominicorum (Doemen est in ipso Instrumento) Colonienfis, Leodienfis, Ultrajectensis ac Monasteriensis apud Westphalos, extruções, cuique eorundem seorsim florenos Rhenenses centum, semel dependendo. Volumusque pecuniam eam sumi de redditibus latifundiorum, quæ nobis à dilecta ac pia memorie matre nostra in agro Batavo hereditate relicta fuerunt. Cum autem per dilectam nostram cognatam ac Coniux Catharina Bavara, Gelriae ac Juliaci Ducissa, Comitissa Zutphanie pia memorie, Testamentum institui super cimeliis suis fecerat, volumus ac serio petimus, ut idem istud Testamentum ipsius fervetur, iuxtaque pretium ac valorem eorundem moniliorum perficiatur. Porro cum ex certo proposito animoque consulto decreverimus in honorem Dei ac Matris venerandæ Mariæ Virginis, S. Johannis Baptiste, omniumque Sanctorum Dei, nostræ dilectæ ac felicis memorie Domine ac Matris nostre, ut & consanguineæ ac conjugis nostræ prædictæ, tum & Majorum nostrarum Posterorumque animæ nomine, fundare ac dotare Monasterium Ordinis Carthusiani, quod Priorem unum ac Monachos duodecim ceteraque eodem spectantia complectatur, idque in Ducatu nostro Juliacenti, loco qui exinde à me aut à meis, quibus in mandatis hoc datum, designabitur, legavimus atque ordinavimus ad idem hoc Cenobium extruendum, constituendum ac dotandum elemosynam seu testamentum quindecim millium veterum florenorum scutorum auri probati ac ponderis iusti, sive monetæ alterius, sed valoris ejusdem.

Donavimus præterea testamentoque legavimus Guilielmo filio nostro Cuykenfi domum ac ditionem Middelarie cum appendice universa annisque censibus, quomodo eadem olim possedit Arnoldus ab Hoemen, excepto ac reservato hereditibus nostris, quod Middelarie dependit, Mosæ telonio. Legavimus similiter ac donavimus filio nostro Johanni Arcem Territoriumque Amerloyæ cum annexis omnibus, quomodo & ipsa Arnoldus idem ab Hoemen quondam tenuit, cumque uxore sua, filia Amerloyensi, acceperat. Volumus interim ut Arcem utramque jam dictam cum Satripiis utrisque, & quæ eodem spectant, ambo jam nominati filii nostri, eorumque hæredes clientelari jure ab hereditibus ac successoribus nostris perpetuo fuscipiant possideantque; Et arces quoque easdem patefaciant, quando-cunque id usus flagitarit petiumque ab eisdem hereditibus nostris fuerit. Reservato insuper, quod posteri hæredesque nostri bina eadem castella ditionesque jam dictas, cum appendicibus, quocunque tempore id ipsis commodum erit, redimendi potestatem habebunt adnumerato florenorum Rhenensium mille pretio. Quæ etiam pecunia ut nostris in ditionibus apponatur hæ-

reditariis redditibus ac bonis in usum utriusque filii nostri jam dicti, itidem mandamus; utque filius noster Johannes quando-cunque in Arcem ac Præfecturam suam Amerloyam fuerit admissus eaque investitus, ut tum proventus illi, quos ei in Velavia ex nostris redditibus assignavimus, ad hæredes ac successores nostros redeant. Porro testamento similiter donavimus reliquis duobus filiis nostris natu minimis Guilielmo utrique aureos scutatos veteres trecentos, dependendos eorum singulis annuos ex censibus ac latifundiis nostris, quæ sunt in solo Bataviae sita, superius memoratis: Reservato interim, quod fas potestisque sit hereditibus ac posteris nostris trecentos illos scutatos jam dictos, quocunque tempore ipsis libuerit, redimendi ac liberandi vice trium millium scutorum veterum, qui vicissim unicuique eorum præstabitur in bonis ac hereditariis proventibus, coemptis ac sitis intra ditiones nostras. Quæ & eorundem commodum servabuntur ac reponebuntur, dum ipsi adoleverint, ac viri facti sibi met valeant polpicere.

Donamus insuper ac testamento transcribimus filia nostra Mariæ scutatos annuos veteres quingentos, ex censibus nostrarum prædictorum ac possessionum quas in agro Bataviae sitas diximus, accipiendos, reservato similiter, quod posteri nostri atque hæredes omni tempore prædictos scutatos aureos quingentos annuos redimendi habeant potestatem, adnumeratis scutatis aureis quinque millenis, qui vicissim apponentur bonis, & censibus hereditariis intra ditiones nostras sitis, idque in usum ac commodum prædictæ filia nostra.

Legavimus quoque legamulique per Testamentum has tabulas Johanni à Gelro notho, pastori Boitzelarie, cognato nostro mille quingentos scutatos aureos veteres; nec non Reinaldo à Caſter, cognato nostro millenos scutatos veteres aureos; itemque Mathiæ à Floreshem Militi nostro aureos scutatos veteres sexcentos, qui in usum ac commodum singulorum, coemptis intra Ducatus nostros latifundiis ac redditibus hereditariis, præstabitur eorum unicuique jam indicato.

Si autem aliquem ex filiis nostris quatuor jam memoratis, aut ipsam quoque filiam nostram supradicatam, ut & cognatorum jam dictorum quempiam, ut & ipsum Mathiam, non relicta legitima sobole emori contingat, tum Castella atque Arces Ditionesque universæ cum annexis omnibus, ut & census pecuniarque prænominate, & quæ illdem penulis coemptæ fuerint, redibunt cuncta ad Hæredes & Successores nostros.

Porro donavimus ac Testamento consignavimus, donamulque per præsentes familie nostre pauperiori scutorum aureorum duo millia, semel reddenda ac distribuenda singulis, prout videbitur amicis ac necessariis nostris infra memoratis. Delegavimus etiam ac donavimus semel reddenda Ecclesiis ac Monasteriis hinc inde sitis egentioribus, inque modum, ut meminimus, distribuenda, scutorum aureorum veterum mille quingenta, & maxime Cenobio Ordinis Carthusiani Rurmundano mille scutatos aureos seorsim. Cenobio etiam Virginum Rurmundo donavimus scutatos aureos ducentos, semel numerandos Venlonæ ex ærario ibidem nostro. Sorori quoque nostre Batæ (forte Elisabethæ) annuos scutatos quadraginta legavimus ad vitam, numerandos ac lumendos de proventibus nostrarum latifundiorum quæ in Batavæ solo sunt sita.

Dedimus præterea ac Testamento assignavimus fratri nostro Theodorico Juliacenti ducentos aureos scutatos veteres annis singulis levandos ex censibus nostris Bruggæ, quos vicissim ducentos scutatos Hæredes ac Posterii nostri redimere potestatem semper habebunt mille scutatis similibus, disponendis in usum ac commodum ejusdem Theodorici intra Ducatum ac Ditionum nostrarum complexum. Si verò decedere Theodoricum sine legitima sobole contingat, tum singula ad Hæredes & Successores nostros recident. Episcopo etiam Henrico Sidonienfi semel numerari jubemus ducentos florenos Rhenenses, lumendos ex proventibus latifundiorum nostrarum in Betua, idque quadriennii spatio, hoc est annis singulis florenos quinquaginta. Testamento similiter legavimus Domino Johanni Balivo, Decano Ecclesiæ nostræ ditionis Zutphanie, centum florenos Rhenenses, reddendos ei tempore biennii, singulis florenos quinquaginta. Monasterio similiter Ordinis Carthusiani, Monichusen dicto, juxta Arnhe-

ANNO
1402.

ANNO 1402. mum, nomine solennium atque anniversariarum memoriarum, ac precum pro animis Dominæ ac Matris nostræ, nostræque consanguineæ, ac Conjugis prædictæ assignavimus inque perpetuum legavimus centum scutatos veteres, tollendos ac recipiendos ex censibus Nienbroekse Wyffhoven dictæ, intra Velaviam sitæ. Eoque remissi ac soluti erunt decem illi aut viginti scutati veteres auri, quos Cognata ac Coniux nostra, jam sæpius memorata, eidem cenobio legavit. Damus item ac legamus cenobio eidem Cartusiano penum ærum Attalicum atque unum fericum in Dei optimi honorem, ut eo nimirum tegatur, ac festis præsertim diebus exornetur tumultus ac rumbus nois. Legavimus quoque Jacobo Heye Ruremundano, Ecclesiæ nostræ Zutphanensis præposito, aureos scutatos centum semel reddendos ex censibus nostris Bentanis. Eidem præterea donamus ex togis nostris Attalicis unam, ut ex ea conficiatur casula, seu pallium, ut vocant, sacrum. Eritque hoc ipsi remissum atque expensum, quod eidem Præposito Nepis ac Coniux Nostra prænominata delegaverat. Donavimus similiter Fratri Simonis Ordinis S. Francisci, Confessario nostro, aureos similes centum, semel accipiendos ex censibus nostris Hardervic. Eidem quoque unam ex togis nostris tradi mandavimus convertendam in ulum casule seu vestis sacre. Quo etiam expensum remissumque erit, quod eidem Cognata ac Coniux nostra prænominata testamento assignari curaverat. Præterea Capellano nostro Antonio erogavimus aureos similes centum, semel accipiendos ex censibus nostris Brugge. Apparitori verd nostro Lamberto Hongeyn quinquaginta florenos Rhenenses annuos ad vitam reliquimus, tollendos ex telonio nostro Berchemen. Quos, si quinquaginta florenos fas semper erit hæredibus nostris redimere Florenis similibus quingentis. Johanni insuper cognomento Lodderpape, similes florenos quinquaginta testamento assignavimus ex censibus ac redditibus nostris in insula Thileni ac successores nostri perpetuo eisdem liberare ac redimere possint Florenis aequalibus quingentis. Eoque irrita erit que eidem facta fuerat Nepis ac Coniux nostræ sæpius memoratæ donatio. Frederico deinceps Valravio Ministri nostro erogamus curavimus florenos Rhenenses centum, Coloniae ei numerandos, utpote qui nobis ibi annuatim debentur. Successores interim atque hæredes nostri redimere eisdem cum liberis, poterint Florenis Rhenensibus mille. Theodorico præterea Normanno famulo nostro centum scutatos aureos veteres adscripsimus, accipiendos ex censibus nostris in Insula Thileni ac Bonnelienfi ad vitam. Hæredes interim ac Successores nostri eisdem scutatos liberandi semper potestatem habeant scutatis similibus mille: itque firmis possessionibus intra nostras ditiones cõtempis applicabuntur in usum dicti Theodorici Normanni: eoque defuncto redibunt omnia ad hæredes ac successores nostros. Johanni similiter Hegemanno famulo itidem nostro, aureos Gelrenses quinquaginta, & Alardo ac cubiculo quinquaginta quoque Gelrenses aureos, ut & Ludelkeno ac Dortheni ac cubiculo item viginti quinque aureos Gelrenses ad vitam erogari fecimus ex Insulis Thileni & Bonnelienfi. Relatvum quod fas semper liberamque sit hæredibus nostris quinquaginta istos aureos ad vitam redimere aureis quingentis: illos autem viginti quinque altero minus, id est ducentis & quinquaginta. Chirurgo etiam nostro Henrico testamento erogavimus scutatorum aureorum veterum centum, qui ei ex censibus nostris Thileni & Bonnelienfi prædictis annumerabuntur semel. Testamento insuper assignavimus Tzeelkenæ ac Castren Florenos Rhenenses quadringentos semel reddendos numerandosque ex redditibus nostris ærarioque Castrensi: idque nomine æris, quo nos nostræque Nepitis ac Coniux sæpius dicta ei solvendo tenemur: Eoque etiam expensæ atque irrita erit donatio, quam ei destinaverat thori nostri socia jam memorata. Concessimus similiter Everardo ab Eyle, Consiliario nostro dicto, culinæque Præfecto alteram partem Molendini prope Alderkirkam in Satrapia nostra Gelrensi, cum emolumentis omnibus ad vitam ob merita ejus. Donavimus præterea Domino Gerardo à Mirlaer Equiti mille ac centum florenos Gelrenses semel dandos solvendosque ex censibus atque ærario nostro Brugge, intra spaciū annorum quinque, idque ex debito, quo ei Domina ac Mater

nostra obligabatur. Confessario insuper nostro Fratri Thomæ testamentum legavimus florenorum Gelrensiū centum semel reddendorum ex censibus nostris Hardervici: eoque irrita erit testamentaria donatio, quam ei destinaverat Coniux nostra prænominata. Fratri quoque Nicolao Capellano nostro testamento assignavimus Florenos Gelrenses centum semel accipiendos ex censibus nostris Veluanis. Johanni etiam a Weiden Atrensi nostro florenos Gelrenses quinquaginta erogavimus atque erogamus fumendos ex censibus nostris Betuanis ad vitam. Præterea assignavimus Johanni à Wyenhorski Equiti, Aula nostræ Magistro, Florenos Rhenenses centum ad vitam, accipiendos ex ærario Opidi nostri Gelræ, qui & redimi semper ab hæredibus nostris possunt florenis similibus mille. Donavimus etiam Theodorico à Vlodorp, Marefcallo nostro quinquaginta scutatos aureos veteres, fumendos ad vitam quotannis ex censibus nostris Montfortensibus, quos & redimere semper hæredibus nostris fas erit similibus scutatis quingentis. Hermannò præterea a Mekeren Consiliario nostro, & Cubiculario quinquaginta scutatos veteres aureos attribuimus ad vitam fumendos quotannis ex redditibus nostris Insularum Thilæ ac Bonneliæ: eosque perpetuo redimere hæredes nostri poterunt scutatis paribus quingentis. Christiano item à Ryswyk Cubiculario nostro scutatos aureos veteres quinquaginta dedimus damusque ad vitam, quotannis recipiendos ex redditibus nostris Wageningæ, quos vicissim redimere hæredibus nostris liberum semper erit similibus scutatis quingentis. Udeno itidem Consiliario nostro Testamento reliquimus scutatos aureos veteres quinquaginta, fumendos quotannis ad vitam ex censibus nostris agri Batavici: & Eoque hæredes nostri redimere cum volent, poterunt scutatis vicissim quingentis. Magistro præterea Gisberto Bergenfi, item Magistro Theodorico ab Asperen Medicis nostris, eorum unicuique donavimus aureos scutatos veteres semel fumendos & telonio nostro Lobedenfi. Erogavimus insuper Udeno à Delft, dicto à Mekeren, nec non Wilhelmo à Poelwyk Ministris nostris, donandos singulis florenos Gelrenses centum ad vitam, accipiendos quotannis ex redditibus nostris Insularum Filæ & Bonneliæ, quos accipere fuit solita Amita nostra dilecta Domina Maria à Tournhout pie recordationis. Eoque centenos singulos hæredibus nostris fas semper erit redimere florenis similibus mille. Lamberto postremum, Vriesken dicto, ac cubiculo, dedimus ac donamus quinquaginta Florenos Gelrenses, fumendos ad vitam annuos ex telonio nostro Thileni: quos etiam, cum volent, redimere hæredes nostri potestatem habebunt florenis similibus quingentis.

Ut autem hoc ipsum Testamentum, ultimæque voluntas nostra facta testæque fervetur ac perficiatur, ordinavimus atque ordinamus, valentes seriõque mandantes, ut pecunia nostra omnis, redditibus adhuc nullis præstata ac demonstrata, omneque æa nostrum antè memoratum, plenè & in totum perfolvatur atque expungatur ex emellis nostris aureis, argenteis gemmeis, perlarumque monilibus, ubicunque ea habeantur, aut pignori exposita ferventur, itemque ex bonis nostris præsentibus quocunque loco sitis. In his verd si quid desideretur, id ut supplicetur ex hæreditariis bonis ac possessionibus nostris omni dolo malo secluso omnino volumus ac mandamus.

Quo autem idem Testamentum extremaque voluntas nostra ritè perficiatur, constitimus atque ordinavimus, ordinamus ac constitimus, ut ejus sint procuratores, executores atque arbitri, reverendus in Domino Pater ac Dominus D. Fredericus Blanckenhemensis, Præsul Ultrajectinus, Dominus Wilhelmus Dux Montensis ac Comes Ravensbergensis, Cognatus noster dilectus; Dominus Reinoldus Juliacensis, Dominus Monasterii in Bissia, Frater noster amantissimus, itemque D. Johannes Loneus, Dynasta Heynsbergensis, & Leuvenbergensis, Cognatus itidem noster per dilectus. Eoque ex toto cordis affectu obsecramus atque oramus universos ac singulos, mandamusque fraternè, ut hanc extremam nostram voluntatem, nostramque hoc Testamentum exequi modis omnibus ac perficere quàm diligentissimè velint, idque in solatium anime nostræ, dolo ac fraude omni exceptis. Eidem præterea adjuvandos curavimus Johannem ab Harne, Arnoldum van den Gruthuyz, Udenem Bosium, Everardum ab Eyle. Consiliarios nostros fidelissimos: Quos & raros monitosque volumus omnes, & singulos, ut secundum

ANNO 1402.

ANNO
1402.

dum fidem ac iuramentum, quo obstricti nobis tenentur, operam omnem navent, quo hocce Testamentum nostrum juxta mandata consiliaque nostrorum Cognatorum ac Fratris praescriptorum omnimodè adimpleatur. Si verò iidem Amici ac consiliarii nostri hoc in negotio opem ac consilium requirant, poterunt, si ita videatur, consulere Fratrem Gisbertum Priorem Cœnobii Monichusiani, & Dominum Jacobum Praepositum Zutphaniensem modò nominatos. Si quoque ex Cognatis, & Executoribus prænominatis, vel abesse quernquam vel decumbere, vel emori contingat, tum qui superstites fuerint, in locum absentis aut defuncti alium eligent, cui par erit Testamenti hujus exequendi potestas. Nobis præterea liberum semper atque integrum erit, hoc ipsum Testamentum nostrum, vel revocare, minuire, ampliare, mutare ac renovare quando, & quotiescunque id visum nobis fuerit. Si etiam aliud quid, quod istis testamenti codicillis comprehensum non sit, à nobis, vel decretum ordinatumve fuerit, nostro aut Notarii sigillo obfirmatum, id ejusdem cum hocce Testamento momenti ac roboris haberi cupimus. Est præterea seria nostra efflagitatio voluntasque, ut Domino Jacobo Praeposito Zutphanienfi, Confessario nostro praedicto, fides undiquaque constet, si quid is fortè nomine ac jussu nostro adducat proferatque, quod Testamentum hoc spectet. Si qui insuper ab amicis ac fidelibus nostris praedictis, volentibus ac statutis Cognatis atque Executoribus jam memoratis, sumptus fiant Testamenti hujus ergo, impensas omnes volumus ac mandamus ut praestet atque exsolvat Frater noster per dilectus ex bonis, redditibus ac possessionibus nostris, sine mora molestiaque.

Ad rei praesentis uberiores certitudinem ac testimonium nos prænominati Dux Gelriae ac Juliaci, Comes Zutphaniae haecce Testamenti tabulas fieri conscribere fecimus per Secretarium nostrum Hermannum Nollart inferius memoratum. Eumque populosius ac rogavimus, sub iuramento Notariatus ipsius, ut isti Testamento, cui sigillum nostrum ex certa scientia nostraque sponte appendi curavimus, subscribat atque idem sueto Notariatus sui signo subfignet.

Hæc acta dataque Arnheimii in Urbe nostra, nostroque quod inhabitare consuevimus Palatio. A. Chr. 1402. Indictione decimâ Pontificatus Patris nostri spiritualis Papæ Bonifacii noni, anni ejus XIII, die undecimâ Mensis Januarii. Quibus etiam ut testes omnium, quæ transacta sunt, adhiberi iustissimè honestè. virum Magistrum Gisbertum Bergensem Pastorem Bulcoducensem, Magistrum Theodoricum ab Alperen (personæ der personate tot Aeselfort) Medicum nostrum, Dominum Johannem a Weynhoff, Johannem à Vossen, & Arnoldum Bokopium.

Secretarius deinceps Hermannus Nollart, de quo dictum, sua manu, quæ sequuntur, Latine ad verbum subscripserat.

Et ego Hermannus Nollart, Clericus Trajectinae Dioceseos, publicus Apostolicæ, & Imperialis auctoritate Notarius, illustrissimi Principis & Domini mei gloriosissimi, Domini Wilhelmi Ducis Gelriae & Juliacensis ac Comitiss Zutphaniae praedicti Secretarius & Scriba juratus. Quia dicti Testamenti sive ultimæ voluntatis ordinationi omnibusque aliis, & singulis præmissis, dum sic ut præmittitur, per præfatum Dominum meum, Dominum Ducem fierent & agerentur, unâ cum prænominatis Testibus praesens interfui, eaque omnia, & singula sic fieri vidi & audiui. Ideoque hoc praesens publicum Instrumentum, manu meâ propria scriptum & subscriptum, exinde confecti, publicavi, & in hanc publicam formam regei. Hinc me subscribendo, signoque, & nomine meis solitis & consuetis, unâ cum appensione sigilli Domini mei Domini Ducis prædicti signavi, Rogatus & requisitus in fidem & testimonium veritatis omnium & singulorum præmissorum.

CLXII.

1403.
11. Mars,

Erbbereinigung zwischen BALTHASAR, WILHELM den Ältern und Jüngern/dann auch FRIEDRICH den Ältern und Jän-

gern/ allerseits Landgrafen in Thüringen und Anno
Marggrafen zu Meissen/ daß nemlich dero 1403.
Herrschaft/ und Land und Leuthe nach abgang
eines/ ohne Leibes-Erben/ an den andern sal-
ten sollen/ worbey sie zugleich einander dero
Herrschaften wider aller männlich zu schürzen
versprechen. Geben zu Freyberg an St. Gre-
gorii abend 1403. [LUNIG Teutsch Reichs-
Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. abf. 2.
pag. 196.]

C'est-à-dire.

Union hereditaire entre BALTHASAR, les
deux GUILLAUMES, & les deux FRI-
DERICS, tous Landgraves de Thuringe &
Margraves de Misnie pour eux, leurs Ter-
res, Hommes, & Seigneuries; portant que si
l'un d'eux vient à deceder sans heirs legitimes
de son corps, ses Etats seront devolus à l'autre;
& que dependant il y aura entr'eux une
etroyte Alliance, pour la mutuelle defense de
leurs Etats. A Freyberg la Vigile de la St.
Gregoire 1403.

Wir Balthasar, Wilhelm/ Friedrich/ Wilhelm und
Friedrich/ Gebirgk und Gertzen/ von Gottes
Gnaden/ Land-Grav in Thüringen und Marggraf zu Meissen/
bekennen und theen kund öffentlich mit diesen Brief vor
uns/ und alle unsere Erben; Als wir uns aus unsern Länden
vormals haben getheilt/ das wir angehen und besessen
haben/ Entzweigtiget/ Friede und Liebe der Lände/ und
haben mit wohl bedachten Muth/ und gutten Rath unser
heimlichen und heben Getreuen/ von angebörner Liebe/ Freunds-
chaft und Hülffe wollen/ der wir und alle unsere Erben
einander ewiglich mit gantzen Treuen sollen verbunden sein/
uns vereiniget und verbunden.

Also daß wir einander unser aller drey Parteyen/ Fürstenthum/
Herrschaft/ Land und Leuthe wieder geinadt und zu-
sammen gelegt haben/ mit Nahmen unsere Lände zu Thüringen/
Meissen/ Ostfriesland/ unser Land und Schloß zu Brandenburg/
zu Plessen und alle Schloß/ Land und Gütter/ die Wir zu uns
erkaufft/ ertriget/ erworben und an uns bracht haben/
oder noch zu uns in zukünftige Zeiten kauffen/ erkauffen/
erwerben/ und an uns bringen werden/ wo die gelegen
sein oder werden/ und wie die geinadt sein und Nahmen gehabt
oder haben ungen/ nichts ausgenommen/ in solcher Manier/
als hernach geschrieben steht.

Doch daß Wir obgenannter Wilhelm der älter hietzen allein
ausschließen Nischenburg und Jernburg mit ihren Zugehör.
Zum ersten sollen wir obgenannte drey Parteyen/ nemlich
Land-Grav Balthasar und sein Sohn an einer/ Landgraf
Wilhelm an der andern/ und Landgraf Friedrich der älter und
Wilhelm der Jüngere Gebirgk an der 3ten Partey/ unser
teighe den andern/ und ihren rathen Leibes-erbs-erben/
alle unsere Grafen/ Herren/ Männe/ Diener/ Lant-
the/ Schloß/ Städte und Burgen/ lassen haben/ und ein
recht Erbthuldigung thun. Also were es/ daß wir obgenan-
ter Balthasar und Friedrich sein Sohn abgingen mit dem
Tode/ und nicht redte Leibes-erbs-erben hinter uns an dem
Leben ließen/ da Gott vor sey/ so sollen Wir Wilhelm der
älter und unser Leibes-erbs-erben vorn in dem Lande zu
Thüringen zwey Schloß mit allen ihren Zugehörungen theilen
und haben/ als wir und unsere vorgenante Getreuen/ Herr
Friedrich der älter und Herr Wilhelm der Jüngere Gebirgk
uns darumb mit einander vereiniget haben/ die uns auch zu
vorn/ ohne alle unser vorgenante Getreuen und ihrer Erben
Einspruch und Hinderis folgen sollen/ und die andern Schloß/
der wir also nicht theilen/ und Land und Leuthe/ die wir vor-
genant Balthasar und Friedrich sein Sohn theilen/ ob wir
ohne redte Leibes-erbs-erben abgingen/ als vorgeschrieben
steht/ sollen halb us uns obgenannte Wilhelmen den ältern/
und unsern Leibes-erbs-erben/ und halb us uns obgenant Fried-
rich und Wilhelm der Jüngere Gebirgk/ und unsere Leibes-
erbs-erben theilen/ daß wir auch denn gleich mit einander
in zwey theilen sollen oder die mit einander behalten/ wie wir
des denn zu rathe wurden ohne Geschre.

Gingen auch wir obgenanter Wilhelm der älter abe mit dem
Tode/ und nicht redte Leibes-erbs-erben hinter uns an dem
Leben ließen/ da Gott vor sey/ so sollen Wir obgenant
Balthasar/ Friedrich sein Sohn/ und unser Leibes-erbs-
erben/ zu vorhen in dem Lande zu Meissen zwey Schloß mit
allen ihren Zugehörungen theilen und haben/ welche wir wollen/
die uns auch zu vorhen ohne alle unser vorgenante Getreuen und
ihrer Erben Einspruch und Hinderis folgen sollen.

Doch also/ daß wir Meissen und Dresden nicht sollen thei-
len/ sondern Meissen und Dresden und die andern Schloß/
den

ANNO

1403.

den wir also nicht küssen / und Land und Leuthe / die wir obgenannte Wilhelm der älter lieffen / ob wir ohne rechte Leibes- Erben abgingen / als vorgeschrieben sthet / sollen halb uff uns obgenannten Walthezar und Friedrich seinen Sohn und unser Leibes- Erben / und halb uff uns obgenannten Friedrich und Wilhelm den jüngern Gebrüder und Leibes- Erben gesellen / daß wir auch denn gleich mit einander in zweyen theilen follet / oder die mit einander behalten / wie wir denn daß zu Rath werden / auch ohne Geschehe.

Wäre aber / daß wir obgenannte Friedrich und Wilhelm den jüngern Gebrüder abgingen mit dem Todte / und nicht rechte Leibes- Erben hinter uns an den leben lieffen / da Götze vor sey / so sollen unser Schloß / Land und Leuthe / die wir lieffen / halb uff uns obgenannten Walthezar / Friedrich seinen Sohn / und unser Leibes- Erben gesellen.

Daß Wir auch denn mit einander in zweyen theilen sollen / oder mit einander behalten / wie wir des dann zu Rath werden / alles ohne Geschehe.

Geschehe auch / daß unser einer Parthey obgenant / Lande und Herrschafft erbsuchen / uff die andern / als vorgeschrieben sthet.

Was denn vor Brief / Notzeiser und Gefäß zu dem Lande und Herrschafft gehören / die sollen dann an unser Parthey folgen und bleiben / an die der Landtschaft und Herrschafft gesellen / auch als vorgeschrieben sthet. Die vorgenannten Friedrich und Wilhelm der jüngere / Gebrüder / und unser Erben / sollen auch den vorgenannten unsern lieben Vettern / Herrn Walthezar / Herr Friedrich seinen Sohn / und ihren Leibes- Erben an den vorgenannten zweyen Schwestern mit ihren Zugehörigen / die ihnen zu vorhan in dem Lande zu Meissen zu lieffen / und an den halben Theil der Lande und Schloß / die an sie gesellen / und ihnen gebühren / und den obgenannten unsern lieben Vettern Herrn Wilhelm / und seinen Leibes- Erben an den vorgenannten zweyen Schwestern mit ihren Zugehörigen / die ihnen zu vorhan in dem Lande zu Döringen zu lieffen / und den halben Theil der Lande und Schloß / die auch an sie gesellen / und ihnen gebühren / können zuvermuth noch Geschehe einigen / sondern ihnen beydes getrenntlich besitzen / mit Leib / Gut / Landen und Leuthe / die Schloß / Land und Theil / und andere ihre Herrschafft / Herrschafft / Lande und Leuthe zu beherten / führen und führen / als unser selbst Herrschafft / Herrschafft / Land und Leuthe / ohne Geschehe.

Gleiches Wesen sollen Wir obgenannte Walthezar / Wilhelm der älter / und Friedrich der jüngere / und unser Erben / den vorgenannten unsern lieben Vettern / Herrn Friedrich und Herrn Wilhelm den jüngern / Gebrüder / und ihren Leibes- Erben an den halben Theil zu Döringen / wessen und ihren gebohren / können zuvermuth noch Geschehe einigen / sondern ihnen getrenntlich besitzen / mit Leib / Gut / Landen und Leuthe / die Schloß / Land und Theile und andere ihre Herrschafft / Herrschafft / Lande und Leuthe zu beherten / führen und führen / als unser selbst Herrschafft / Herrschafft / Lande und Leuthe / ohne Geschehe.

So sollen Wir obgenannte Walthezar und Friedrich sein Sohn / und unser Leibes- Erben und wir obgenannte Wilhelm der älter und unser Leibes- Erben / das auch gegen einander halten / in aller Maß / als vorgeschrieben sthet / ob der obgenannten unsern lieben Vettern / Herrn Friedrich und Herrn Wilhelm den jüngern / Gebrüder / Land und Schloß an uns gesellen / als vorgeschrieben sthet. Alles ohne Geschehe. Wir obgenannte Walthezar / Wilhelm und Friedrich sollen auch einander getrenntlich beschaffen sein / so wir beste mögen / daß wir mit denen obgeschriebenen Landensamden- lich befehlet werden / ohne allen Verzug und Geschehe.

Auch sollen und wollen Wir obgenannte Wilhelm der älter / Friedrich der älter und Wilhelm der jüngere / Gebrüder / vor uns und unsere Erben dem Erben / Walthezar und Erbst zu Mann unser Brief geben / und ihre Briefe wieder nehmen / und den obgenannten unsern lieben Vettern und Vettern / Herrn Walthezar / Herr Friedrich seinen Sohn und ihren Leibes- Erben beschaffen und beraten zu sein / getrenntlich / der Schloß und Güte / Erbsache und führen / und daß auch also folgen in aller Maß / als die obgenannten unser Vettern und Vettern / und der Erben / Walthezar und Erbst zu Mann sich des unter einander vertrieben haben ohne Geschehe.

Unter uns obgenannten Fürsten Walthezar / Wilhelm / Friedrich / Wilhelm und Friedrich soll iegliche Parthey und ihre Erben mit der andern Partheyen / und ihre Leibes- Erben / Herrschafft / Herrschafft / Mannschafft / Lehn / Lande noch Leuthe / die sie haben und wo sie die haben und gewinnen / abwechseln Sie leben / in keine Sachen werden noch ihren daren freyen / noch Sie daran hinten mit Worten noch mit Thaten / noch ihre Mäntel noch Leuthe in erkennen / Wesen wider Sie noch ihre Verordnungen / noch einnehmen / noch Wesen die sein / ohne Geschehe / sonder unser iegliche Parthey soll ihre Herrschafft / Herrschafft / Mannschafft / Land und Leuthe / als Sie die iewe eine halt / und wo Sie die hat und gewinnen / selber vorsetzen / bestellen und machen / nach dem Sie das ihren erkennen / und das Ihre und ihre Herrschafft allerwärts und bequemtlich ist.

Und soll auch unser iegliche Parthey ganze Macht haben / das ihre / es send Schloß / Güte / Land oder Leuthe / zu

TOM. I. PART. II.

versetzen / verkaufen oder verleihen zu ihren Nothen ohne Geschehe / dann die andern Partheyen sie nicht hundert noch uren sollen mit Worten noch mit Thaten / doch also / daß keine Parthey den andern und ihre Leibes- Erben / die Herrschafft / Land und Leuthe mit keinen unbilligen und unredlichen Sachen / die mit Arglist geschehen möchten / nicht entfeinden noch einwenden soll.

Auch sollen und wollen wir vorgenannte Fürsten und unsere Erben getrenntlich einander beschaffen und beraten sein / mit uns selbst Leiden / Herrschafft / Lande und Leuthe / unser ieglicher Parthey / Herrschafft / Herrschafft und Mannschafft / Güte / Schloß / Lande und Leuthe / Recht und Gewohnheit / zu beherten / führen / führen / verzeihen und zu verandern / gleich unser iegliches selbst Herrschafft / Lande und Leuthe / wieder allermaßen / der unser einen daren legen / uren oder hindern wolte / niemandes ausgenommen / und sollen unser einer dem andern mit unser selbst Leiden / zu ihren Tugenden / Geschäften und Kriegen / kommen und beschaffen sein / oder die unsern senden ihnen zu helfen / uff unser iegliches selbst Kosten und Schaden / unverzüglich / wann unser einer des von dem andern vernehmen wird / ohne allen Verzug / mit als viel Leuten / und uff solche Zeit / als noch und möglich ist / und unser ohne Geschehe.

Wolt aber unser einer unredliche Kriege für sich nehmen / und wir andern des nicht möchten mächtig sein / daß er Rechtens oder glücklicher Dinge folgte / dazu sollen wir denn zu Hülfen verbunden sein.

Wann auch unser einer dem andern zu Hülfen kommet / oder die Seinen sendet / wurden dem Schloß gewonnen / in welsch unser eines Herrschafft / Herrschafft und Lande / die gelegen waren / Sie gingen von denselben zu Lehen oder nicht / des solten die Schloß alleine bleiben.

Wenn sie aber ausweren unserer Lande gelegen / und gingen von unser keiner zu Lehen / wo wir denn alle oder unser einer mit unser selbst Leiden haben wehren / und die andern ihr Recht auch mit Macht haben heiten / die Schloß sollen wir gleich mit einander theilen / behalten oder brechen / als wir dann daß mit einander zu Rath wurden ohne Geschehe.

Ebenfalls Wir aber einander die unsern zu Hülfen / was denn ieglicher Parthey nach Mannzahl gemanneter Leuthe / die wir denn uff den Felde hetten / an den Schloffen und Gütern / die wir dann gewonnen / gebühren möcht / daß solle ieglicher Parthey sein und folgen / an Geschehe.

Wir obgenannten Walthezar / Wilhelm / Friedrich / Wilhelm und Friedrich / sollen und wollen fort nicht keinen unser Nothe noch Anleuthe / von unsern Nothen / Rinden noch Schloffen einkneifen / noch die andern Leuten beschaffen / noch die sollen sich nicht abgeben lassen / die oder deren Partheyen / welche unser das wehren / die empfehlen oder dazu sein wollen / haben dann vor den andern Partheyen und ihren Leibes- Erben mit den Schloffen und Lantern eine Erbschöpfung erhalten / als jene / die Wir abgeben / vor gehen haben / ohne Geschehe.

Etliche und acht Edelunge oder Viertende hinfürth mehr zwischen uns obgenannten Partheyen / einer oder mehr oder unser Erben uff / das Götze nicht wolte / da soll unser iegliche Parthey / die das angelangt / einen aus ihren Räten zugehen / und den vernügen / daß er sich der Sache annehme / dieselbe also dazu gegen / verhandeln sollen / daß Sie das binnen 4. Wochen / so sie die Sache zu sich genommen / freundlich oder rechtlich scheiden können / können Sie aber das nicht thun / welsch Parthey die Aussprache ist / die soll einen Uebermann schicken aus der andern Partheyen Räte / die das anlangt / dieselbe Parthey denn vernügen soll / daß er sich der Sache annehme / und die Sache binnen 4. Wochen / so er die zu ihnen genommen hat / mit rechte scheide / und was der Uebermann darum bey seiner Eyde also ausspricht und scheidet / darum sol er von uns aller unverdacht bleiben / und daß soll auff unser aller Erben also gehalten werden / als dies des noch wurde ohne Geschehe.

Wäre auch / daß unser obgenannte Partheyen ein von Todes wegen abginge / und ließe hinten ein von dem Todter und nicht Söhne / so sollen wir andern Partheyen / und unser Erben / dieselben Todter / die unbeschnitten waren / erbschöpfen halten / mit allen dem / daß sie bedürften / als das Fürsten wohl zumlich ist / bis zu ihrer Bestimmung / und sollen Sie dann beschnitten erbschöpfen / nach Rathe der Partheyen / die abgangen were / Freunde / Herrn und Mäntel / als möglich und billig ist / ohne Geschehe.

Was auch unser iegliche Parthey an Gottes-Häusern / Altären und andern Gottes-Diensten / Erbst gegeben / und gemacht haben / daß sollen wir alle ungefehrlich feste halten / darzu unser iegliche Partheyen sonderlich ganze Macht haben solle / an unsern Todt-Weise und dafür wenn Wir wollen ein Seel-Gezehr zu machen / nach unser ieglicher Parthey Bestimmung / von hundert Schocken ihrer guten Freyberger Groschen / oder darunter / (ob wir wollen) und darüber nicht / das unser keiner noch unsere Erben nicht wiederpreden / noch in keine Weise hindern soll.

Geschehe auch / daß unser obgenannte Partheye eine ohne rechte Leibes- Erben abginge von Todes wegen / also / daß ihre Herrschafft / Lande und Leuthe an uns andern Partheyen / oder unsere Erben kämen / was Sie dann an Pfandschafft oder an Schuldten vorgeschrieben hetten / oder was Sie ihren Anleuten oder andern Leuten schuldig blieben / von welcher Ausrichtung wegen Sie das gethan hetten / die man

Q 42

Lund

ANNO

1403.

ANNO
1403.

fürzlich und reichlich bezeugen möge; die Briefe sollen Wir andern Parteyen und unser Erben halten; und die Schulden Gelber als die Parteyen; die das also versagt hette; die pflichtig zu halten und zu geben were; ohne Geschêde.

Auch als wir obgenannten Wilhelm der 1. und âlter; und Friedrich die âltern Ewrenten; uns verânderet haben; und ob unser einer der obgenannten Parteyen sich noch verândern wurde; das sollte teglicher Macht haben; seiner ehelichen Wirtthumb; mit der er sich also verânderet hette oder verânderete; ein teilsgebîg zu machen; mit Schloßern; Stâdten; irthen Zugehörungen; und andern Eodcn; als gewôhnlich und mûglich ist; für sich zu teilsgeben; noch solcher Eingabe; die ihn darzu wurde.

Darwider Wir andern in keine Weise suchen; noch das hindern sellen; sondern darzu gerathen begehren; sein; das die Frauen; so also beladungen waren; ihres teilsgebîgs habend sein; und sie daran schûtz und schirmen; als unsere selbst Gûth; Land und Leuthe; ohne Geschêde.

Das Wir o. genannten Walthazar; Wilhelm; Friedrich; Wilhelm und Friedrich; Gernard und Bertern; Sandaraffin in 2 sîrren und Wargrafen zu Wassen; und unsere Erben; alle vor; gîrren; Nere; Ernst und Arctin; gîrren; und ewiglich ohne alle Art; gîrren; und Gîrren; halten sîllen und wollen; das Wir unser teglicher fîr uns und keine Erben den andern in Treuen an die Hand gelobt; und mit einander teilsgeben zu den Heiligen geschworen; gelobt und schworen auch des gegenwärtigen in Kraft dieses Briefes; daran Wir zu 1403. unsere alle fîr sich. Insiegel wissentlich haben lassen hengen.

Gien zu Frenberg nach Christi Geburt 1000. Jahr; und darnach in dem 2ten Jahr; an Sonntage in der Fasten; als man singet in der heiligen Kirchen Dominicare. Am Sancti Gregorien Abend; des heiligen Wabst.

CLXIII.

1404.
6. Mars.

Decretum SIGISMUNDI Regis Hungariæ super Donationibus possessionum Infidelium ac Rebellionem in prædicto Regno Fidelibus eiusdem Regni à se factis. Datum Bude feriâ tertiâ proximâ post Dominicam Invocavit, Anno Domini 1404. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. 3. pag. 419.]

NOS SIGISMUNDUS Dei gratia, Rex Hungariæ, Dalmatiæ, Croatia, Marchique Brandenburgensis, &c. Sacri Romani Imperii Vicarius Generalis & Regni Bohemiæ Gubernator: Memoriam commendamus, tenore præsentium significantes, quibus expedit universis, quemadmodum nos aliâ extra Regnum nostrum in partibus Bohemiæ pro Sacri Romani Imperii honore, & jure nostri patrocinii, pro posse infundandum & laborandum, quod quidam Prælati, Magnates, Proceresque & Nobiles Regni nostri, malo freti consilio, imo rebellionis calcaneo ducti, & in improbum sensum dati, ingrati & immemores beneficiorum nostrorum à Celsitudine nostra susceptorum, & crimen læsæ Majestatis similiter conspirantes; Nos verum Regem & Dominum Hungariæ Diademate & Solio ipsius Regni nostri, cui jam à Deo propitio fere XVI. annis feliciter regnavimus & imperavimus, privare & destituere, aliisque eis ignotum in Regem, ut puta Ladislaum, filium Caroli de Duracio eligentes, in dictum Regnum nostrum introducere satagebant, tandemque, assistentibus nobis Domino remedii adjutore nonnullorum fidelium Baronum, & Procerum nostrorum interveniente subsidio, gubernacula dicti Regni nostri votive reappropinquantes, plerisque ex dictis infidelibus nostris juxta demeritorum suorum exigente digna correctionis linea ferri, aliosque castris, tenutis, districtibus, Comitibus, Oppidis, possessionibus, & cunctorum bonorum muneribus, tanquam per notam infidelitatis hujusmodi rebellionem ad manus nostras Regias devolutas & redactas, de dictisq; manibus nostris Regiis, nonnullis prædictis fidelibus Baronibus, Proceribus & Nobilibus nostris partem nostram animo constanti & fidelitate firma tenente, favente & magnificante, juxta laudabilium servitorum ipsorum merita, vigore certarum Literarum nostrarum exinde confectarum, jure perennali dedisse, donasse, contulisse & distribuisse perhibemur & recordamur. Itaque nunc nonnulli forent Regnicolæ nostri, quorum, ut præmittebatur, possessiones & jura possessionaria per Majestatem nostram modo præmissa, prædictis nostris fidelibus donata & distributa existunt, qui his tribus modis infidelitatis, lamentantibus querelis nostram infestant Majestatem.

1. Primo qualiter nonnulli essent ex ipsis, quorum

licet jura possessionaria propter notam infidelitatis ipsorum dictis nostris fidelibus in eum contulerimus, tamen tandem moti Regia pietate, qua delinquentibus veniam solummodo impartiri, ipsis capitibus, possessionibus, ac rebus & bonis ipsorum universis gratiam fecissemus specialem.

2. Secundo autem quibusdam ex ipsis, licet jura possessionaria ipsorum per eandem noticiam infidelitatis aliis fidelibus nostris donaverimus, tamen ipsi juxta gratiam per Nos ac Dominum Archiepiscopum Strigoniensem, necnon utrosque Nicolaum, alios Waywodas nostros Transylvanenses, feliciter factam, initam, notam, à quibusvis malorum generibus, necnon ab his potentiaris & injuriis culpam inferendis, superessident profus & cessassent, nec unquam post prædictam gratiam nobis aut cupiam Regnicolarum nostrorum, adherendo nostris rebellibus & amulis, aliquam injuriam, damna, nocummenta; insolentiasque & opprobria intulissent.

3. Tercio autem essent tales, quorum similiter jura possessionaria pro præmissa nota infidelitatis aliis nostris fidelibus certarum nostrarum literarum donationum vigoribus contulissimus, quo nunquam & maxime in his elapsis proximis disturbiorum temporibus, aliquam noxii criminis infidelitatis, aut alius cujusvis contagionis notam in se continentem, contra nostram Majestatem & sacrum nostrum Diadema, aut alios quoscunque fideles nostros palam vel occulte perpetrassent & commississent, pariterque ipsi hujusmodi possessionibus & juribus possessionariis non essent digni, & merito privandi & destituendi, suppellicium modo Culmini vocibus gembundis, ut ipsis circa præmissa remedio dignaremur providere opportuno.

4. Nos itaque, qui ex suscepti regiminis officio causas quorumlibet oppressorum & querulantium omnino metiri debemus, justitia requirente, auditis & sane intellectis propositionibus præmissis, unâ cum fidelibus Prælati, Baronibus, & Proceribus nostris maturo exinde præhabito & digesto Consilio, circa præmissos articulos, objectiones & Consequencia, coram nobis ac ipsis Prælati & Baronibus nostris propositos & declaratos, unâ cum eisdem sanximus, decrevimus & institimus, super hisque statutum fecimus, ut hi omnes & singuli regnicolæ nostri, quo, unâ superius expressatum est, jura possessionaria aliis fidelibus nostris prætextu præmissa nota infidelitatis contulisse dignoscimur, hos nostros fideles, apud quos dicta jura possessionaria existunt, in domib. eorum propriis, aut aliâ ubi reperiri poterint, mediantib. hominib. nostris regis, & testimonis aliquorum credibilium Capitulorum vel Conventuum contra seipso personaliter, vel per Procuratorem nostræ Majestatis personaliter, ubi tunc (Deo duce) unâ cum eisdem Prælati, Baronibus & Proceribus nostris fuerimus constituti, evocent in præsentiam, merum, plenum & condignum iudicium, finemque decisivum recepturi causa in præmissa. Adveniente autem ipso termino, ipsis partibus coram nobis pro habendo in eorum causa moderativo iudicio, si (inquam) tunc ipse partes unanimi & concordio voluntate seipso in eorum causa, attestations seu testimonio aliquorum fide dignorum proborum Nobilium virorum, qui fideles fuerint à principio & sunt, nostræ Majestatis sponte submiserint, & compromiserint: extunc idem ipsa compromissio ipsis partibus per nos ac ipsos Barones nostros admittatur & consentiatur, inter ipsasque partes juxta formam hujusmodi compromissionis aut attestations, iudicium & justitiam exhibeat indilate, prout conveniens fuerit, & juri videbitur expedire. In casu vero, quo partes prædictæ in hujusmodi testium electione discordes fuerint, tunc nos Prælatos, Barones aut ceteros Nobiles illius Comitatus, in quo ipsa possessiones denotate & collatæ existunt, qui nobis fideles fuere, vel in ipso Comitatu tot & tanti nobis fideles in numero pro tunc non fuissent, quorum testimonium super his sufficiens esset, & acceptandum, tunc alios nostros fideles alterius Comitatus, ipsis possessionibus collatis propinquiores, de fidelitate vel infidelitate partis, quo inculpatur, per ceteras Literas nostras requirere, & ab ipsis exinde meram certitudinem recipere & experiri teneamur, ut recepta rei veritate inter ipsas partes finem facere valeamus indilata.

6. Ad conclusionem autem horum articulorum. Primo quicumque regnicolarum nostrorum, quorum jura possessionaria modo antelato cupiam fidelium

ANNO
1404.

DU DROIT DES GENS.

309

ANNO 1404. nostrorum sunt collata, se annotantium gratiam per nos ipsi Domino Archiepiscopo & Waywoda factam, per evidens documentum, aut alia credibilia testimonia veraciter observasse comprobare poterunt, tales rursus in plenum dominium universorum iurium ipsorum possessionariorum debent esse in continenti restituendi. Illis vero nostris fidelibus, apud quos ipsa jura possessionaria extiterint, loco eorundem alias possessiones aliquorum infidelium nostrorum notiorum a nobis impetraverint, & seipsos ipsi infideles ab ipsa nota infidelitatis expurgare non valuerint, allegantibus solum sub ipsis capitibus, possessionibus & bonis eorum post ipsam donationem nostram, per nostram Majestatem gratiam fore factam, in pleno dominio ipsarum possessionum ipsis donatarum in ævum debeant remanere, nec unquam ipsi possessiones ab eisdem nostris fidelibus modo quacunque, absque bona eorum annuentia & voluntate auferre valeamus, nec ipsi infidelibus nostris ipsa gratia nostra quoad rehabilitationem ipsarum possessionum eorum possit in aliquo suffragari, quoniam volumus hujusmodi donationem nostram semper & ubique in sui roboris firmitate inviolabiliter permanere.

7. Item quicumque fidelium nostras aliquas possessiones infidelium nostrorum ad Culmine nostro modo quacunque obtinuerint, vel impetraverint, seipsosque in Dominium hujusmodi possessionum per nos sibi donatarum, repudiate aut aliquali inertia ductus, infra tempus legitimum, aut puta infra anni revolutionem, per nostrum, aut Capituli, vel Conventus homines, prout moris est, statim non faceret, tales vigores Literarum suarum donationalium perdidit, ipsaque possessiones rursus ad manus nostras Regis sunt devolvende eo facto, aut his regnicolis nostris, quorum capitibus & possessionibus gratiam fecimus, in eo casu debeat esse utique restituendum.

8. Illorum autem infidelium possessiones, quorum locum capitibus, & non possessionibus, gratiam fecisse perhibemus, nobis retinemus, aut si cuiquam ipsos maluerimus donare, id in nostra constat & constare poterit voluntate. Qui vero modo & consuetudine observatis, de vigore donationis nostre Regie in dominium possessionum sibi datarum, infra tempus legitimum, per nostrum aut Capituli aut Conventus homines introduci, ac per ipsos homines fassione debitam coram dicto Capitulo aut Conventu, prout moris est, fieri provocant, occurrentibusque interim & imminutibus aliquibus sibi impediendis aut obfuculis eorundem Capituli vel Conventus, ipsam Capitulum vel Conventus ipsas Literas statutorum ob contradicendum nihilationem, aut aliam potentiarum resistenciam, aut favorem, seu formidinem dictorum nostrorum infidelium, vel fratrum eorundem, aut aliis causis expressis extradare & emanari facere recusant; tunc ex eo non debent perdere vigorem Literarum suarum donationalium, dummodo de ea re legitime doceant, & de & super his perhibeant testimonium veritatis.

9. Propterea quicumque fidelium nostrorum in Dominium possessionem ob notam infidelitatis alicujus per nos sibi donatarum, infra anni revolutionem, aut hucusque, aut ob metum & potentiam sui adversarii, vel de nostra commissione seu mandato, aut prorogatione se statui facere nequivisset, & in Dominium earundem legitime introire; & id rite & legitime, cum sufficienti testimonio posset comprobare, similiter volumus, ut ex eo non perdat vires Literarum suarum donationalium.

10. Volumus etiam, quod presentis Scripti nostri patrocinio stabilimus, ut hi omnes & singuli nostri fideles, qui de possessionibus eorum per nostram Majestatem eis prætecto aliquarum infidelitatum donatis, vigore gratie nostre per nos sibi ipsi infidelibus facie, aut per ipsos infideles, aut alios quoscunque, potentialiter exclusi essent, vel qui, ut præmissimus, ob metum dictorum adversariorum eorum hucusque dictas possessiones intrare nequivissent, rursus in plenum Dominium earundem per Comites Parochiales, illorum Comitatuum, in quibus ipsa possessiones existunt, modis omnibus restituantur & introducantur.

11. Volumus etiam, ut numerus eorundem fidelium nostrorum augeatur, & via recludatur delinquentium.

12. Sanximus, ut quicumque regnicolarum no-

strorum quibusvis nostris infidelibus facto aut subsidio expensarumque largitione subvenisse, aut ipsis hospitalitatem præbuisse, probare poterunt, hi omnes similiter perdat jura ipsorum possessionariorum universa.

Datum Budæ tercia tertia proxima post Dominicam Invocavit, Anno Domini millesimo quadragentesimo quarto.

CLXIV.

Donatio Castri, & terre Salugiarum cum omnibus appertinentiis suis per PHILIPPUM MARIAM Comitem Papie THEODORO Marchioni Montisferrati facta Datum Papie 21. Aprilis Anno 1404. Indictione XII. [Sur l'Original qui se conserve dans les Archives Archiduciales de Mantouë.]

21. Avril.

Philippus Maria Comes Papie, ac Dominus Veronæ &c. Sincere dilectionis affectus, & obsequiosa devotio, quas ad nos gessit, & gerit, & ad salutem nostram, & Statum nostrum illustri Principis, & Magnificus Frater noster carissimus Dominus Theodorus Marchio Montisferrati &c. fidesque sua nostris experta serviciiis nos artant, & inducunt, ut ipsum favore specialis nostre gratias prosequamur juxta sui meriti qualitatem, ut ex eo ferventius nostris assistat obsequiis, quo a nobis le sentit propensius honorata, & igitur perspecta consideratione talique habitu intellecto cognoscens, quod locus noster Salugiarum districtus Civitatis nostre Vercellarum situatus est circa medium locorum, & Terrarum præfati Domini Marchionis, & eisdem locis salubriter, & bene se conformet ideoque cupientes in hoc, & aliis sibi gratis complacere de nostre liberalitatis dono dictum Castrum nostrum, & locum Salugiarum, cum suis Juribus, & pertinentiis universis pure, libere donamus, & largimur prelibato Illustri Fratri nostro Domino Marchioni ita, & taliter quod de cetero dictum Castrum, & locum, ac homines ipsius teneat, atque possideat pleno jure, & de ipsis faciat ad ejus voluntatem, transferentes in eundem Dominum Marchionem, omne Jus, Dominium, & Proprietatem, ac omnimodam Jurisdictionem, quod, & quam habemus, & habuimus in loco prædicto, mandantes harum serie hominibus dicti loci, quatenus ipsum locum, & Castrum dimittere, relaxare, ac tradere debeant in manibus præfati Domini Marchionis veluti Nuntiorum suorum, & amodo in antea eidem obediant, sicut nobis hæcenus faciebant. In quorum testimonium presentes fieri jussimus, & registrari, nostrique Sigilli munimine roborari. Datæ Papie vigesima prima mensis Aprilis Millesimo quadringentesimo quarto, duodecima Indictione.

(S: L:)

JOHANNES.

Cum ejus Originali in Pergamena scripto cum sigillo in cera infixo sicut supra expedito in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservato præsentem sumptam copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretoris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 11. Julii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 12. Julii 1720.

Qq 3

CLXV.

ANNO

CLXV.

1404.

26 Juillet.

Mandatum LADISLAI Regis Sicilie circa Forum PINO DE SQUILACIO, ut Decimas per summum Pontificem super Prelatos, Clericos, & Personas Ecclesiasticas Regni concessas exigat & recolligat, ac Rationem earum Camera Regie summarie faciat. Datum in Terra Sancti Lucidi die 26. Julii Anno 1404. Inditione XII [Autentique tiré des Archives de la Grande Cour Royale de Naples.]

LADISLAI Rex &c. Pino de Squilacio de Panormo Erario deputato, per Curiam nostram in Provincia Vallis gravis, & Terræ Jordani pro instanti anno tertie decime Inditionis familiari & fideli nostro dilecto gratiam &c. Ut in solutione Decimarum pro dicto anno futuro nobis, ex concessione Apostolica debitarum per Prelatos, Clericos, & personas Ecclesiasticas Terrarum, & locorum dictæ Provincie non interfit quoquo modo defectus, tibi recollectionem & perceptionem Decimarum prædictarum in dicta Provincia pro eodem anno futuro committimus de certa nostra scientia fiducialiter per præsentem Tue fidelitatis harum serie præcipientes expresse, quatenus dicto adveniente tempore à dictis Prelatis, Clericis, & personis Ecclesiasticis præfatarum Civitatum Terrarum, & locorum dictæ Provincie pecuniam Decimarum prædictarum, prout ille pro præfati Anno duodecime Inditionis consueverunt exigere per nostram Curiam, in eisdem recolligere, exigere, & percipias, seu recolligi, exigere, & percipi facias per te, seu Ministros, Nuncios, & Factores tuos fideles, quidem sufficientes, & idoneos per dictam Provinciam transmittendos, de quorum defectibus, & excessibus tu nostre Curie principaliter tenearis, nullam in hoc dilationem, vel negligentiam commissurus, sicut habetis gratiam nostram eorum ac compulsi fuerint remittentes quolibet ad illam solutionem, per quolibet opportuna & debita, ac favorabilia remedia tibi visa, pecuniam vero totam Decimarum prædictarum recolligendam, & percipiendam per te, modo præmissis, sicut illam succedente recolleris, & perceperis, Viro Magnifico Petro Paulo de Viterbio dicto Brach, Regni nostri Marchallo, ac Vicemgerenti nostro in Ducatu nostro Calabriae, Consiliario, & fideli nostro dilecto vigore præsentium integraliter assignare convertendum per eum in Gagis tam Castellariorum, & servientium Castrorum nostrorum regalium Ducatus nostri Calabriae, quam stipendiariorum nostrorum Equitum & pedum militantium, & militare habentium ad nostra servicia infra dictum futurum annum ipsius tertie decime Inditionis in partibus Ducatus ejusdem, & in Causis aliis, prout sibi commissimus, per nostras Literas speciales recepturus ab eodem Vicem gerente nostro de hiis, quæ sibi solveris exinde debitas vel sub ejus tantum sigillo, ac facturus su prædictis Prelatis, Clericis & personis Ecclesiasticis de hiis, quæ ab eis recolleris, & perceperis ex inde sub sigillo, & subscriptione tuis vicibus singulis apodixas tibi, & eis ad cautelam omni tempore valenturas, de introitu vero & exitu dictæ pecunie facias quaternum unum, contenturum singulas quantitates pecunie, quas recolleris, & à quibus, nec non & quas solveris, & quibus, cum expressionibus temporum, & dierum, aliisque circumstantiis opportunis sigillandum sigillo tuo, ac per te in Camera nostra summarie, in qua, non alibi, de præmissis computare tenearis, ac inhibi quietari finaliter, & absolvi, tui rationum tempore producendum. Nos enim penas & banna, quas, & quæ rite propterea duxeris imponenda rata gerentes & firma ea, quæ per te per nostram Curiam irremissibiliter exigere volumus, prout iustum fuerit à transgressoribus eorumdem. Datum in Terra Sancti Lucidi in Camera nostra in absentia Viri Nobilis Gurrelli per Joannellum Seripandum de Neapoli Secretarium &c. Anno Domini 1404. die XXVI Julii XII. Inditionis Regnorum nostrorum anno decimo octavo.

Extrahe est presens Copia ab originali Rege Ro-

gis Ladislai signato de Anno 1343. littera G. folio 58 quod conservatur in Archivio Magne Regie Curie Sicilie, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidem Reverendissimi U. J. D. Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Neapolitanæ Canonici Præbyter Cardinalis, D. Honuprius Nicola Regius Archievius à sua Catholica, & Cesarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet pagine hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 11. Julii 1718.

ANNO

1404.

Canonicus D. Honuprius Nicola.

CLXVI.

Confirmation und Bestätigungs-Brief WENCESLAI Römischen Königs/dann JOBSTEN und PROCOPE Marggrafen in Mähren / über die vorzeiten zwischen Kayser CARL den IV. und denen Herzogen zu Oesterreich/ Rudolph/ Albrecht und Leopold aufgerichtete Successions-Vereinigung wodurch dieselbe erneuert und befestigt wird/ geben zu Budweis den Montag nach aller Heiligen anno 1404. [Lut. nro Teutsch. Reichs. Archiv. Partis Special. Continuatio 1. Abtheilung 1. Abtatz 1. pag. 68.]

C'est-à-dire,

Confirmation de WENCESLAS Empereur des Romains, tant pour lui, que pour JOBST & PROCOPE, Margraves de Moravie, sur l'union héréditaire de succession faite autrefois, entre l'Empereur CHARLES IV. d'une part, & les Ducs d'Autriche, RODOLPHE, ALBERT, & LEOPOLD d'autre part / ladite Union y est louée, renouvelée, & corroborée. A Budweis le Lundi après la Fête de tous les Saints 1404.

Wir Wenzel von Gottes Gnaden / Römischer König / zu allen Zeiten Meher des Reichs / und König zu Böhmen / Böhmen und thet kund öffentlich mit diesen Briefe / allen den / die In sehen oder hören lesen / für uns und die Hochgeboren Joften und Procopem / Marggrafen zu Mähren / Gebirgen / unser lieben Veneren und Fürsten / darfür uns wissentlich angenommen haben. Wann vor Zeiten seligen Gedächtnis etwan unser lieber Herr und Vatter der Allerdurchlauchtigste Fürst und Herr / Herr Carl / Römischer Künig / zu allen Zeiten Meher des Reichs / und Böh / und etwan der Hochgeboren Johanns / Marggraff zu Mähren / unser lieber Vetter und Fürsten seligen den Hochgeborenen Rudolphen / Albrechten und Leopolden / etwan Herzogen zu Oesterreich / 11 seliger aller unser Fürstenthumb / Graffschafft / Herrschafft / Stett / Veste / land und leuth / ob wir von Gottes verheugnisse wegen / das Gott lang lebe / abgiengen / und leides Erben hinter uns nicht ließen / gemacht und gegeben / und uns mit allen unsern Landen und Leuten / zu In und zu In Erben wider allermeistlich verbunden haben / als dasß alles solch Hand-Veste und Briefe die darüber von beiden Theilen gegeben sind / eigentlich wollt ausweisen / und auf dasß die eigenhändigen Verabredungen und Bindnisse in ihren Kresten bleiben / so haben wir durch sonderliche liebe / Treu und Freundschaft willen / die wir uns zu den Hochgeborenen Fürstlichen / Herzogen zu Oesterreich / unsern lieben Schwagern und Fürsten gesellen verfahren / und auch an ihm erheben und erfinden haben / mit wohlbedachten Muth / antem Karst unser Fürsten / Herren / Erben und Getreuen / die eigenhändigen Verabredungen / Bindnisse von neuem wissentlich bekräft / befestet und confirmen die in Krest bis Briefe / und wainen und wollen / dasß sy in allen ihren Puncten / Articlen und Begriffen / als sie von Wort zu Wort eigentlich geschrieben stehen / und versiegelt sein / stet / ganz und unverrucht bleiben und gehalten werden sollen / wenn es zu Erbden kommt / von allermeistlich ungeschindert / Nemlichen auch so wollen wir schaffen und bestellen / dasß all unser Lande / Herren / Künig / Knecht / Ritter und Getreue / in allen unser Landen dem eigenhändigen Herzogen Willen /

ANNO
1406.

unsern Schwägern / auf die ehelichen Vermählung und Bündnis schwenken und geloben / und Ihn auch Ihr Brief darüber geben sollen / die sie zu halten / und zu vollziehen / wann es zu Schulden kommt / oder alles Gehörte. Und des gleichen soll uns auch die eheliche unser Schwäger Herzog Wilhelm widerum thun / in den ehelichen Eiden / auch so wollen wir sonderlich / wenn es Eiden / daß wir und die die Hochgebornen Jost und Procop Margraffen zu Niehern / unser lieben Vettern und Fürsten abzugeben / das Gd. lang nicht gebe / und keine Eide hinter uns mit ließen / daß dann all unsere obgenannte Fürstenthumb / Herrschaften / Grafschaften / Besitz / Rechte / Land und Leut auf den ehelichen unfern Schwägern / Herzog Wilhelm / sein Brudern / ihrer Vettern / Herzog Albrechts und ihrer Erben / gänzlich kommen und gegeben sollen / ohn aller meniglichen Widerrede. Diesen wir aber Tochter hinter uns / die soll derselb unser Schwäger sein Bruder / Ihr Vetter / und Erben / Erbsächlich und Fürstlich besitzen / als wir. In des vor meniglichen getrauen / und als solch Königs Tochter und unser Geschlechte zugehört / doch also daß andere Punct und Artikel die in den vorgenannten allen Briefen sind begriffen / bey allen ihren Treffen und Macht unverändert bleiben / mit Iherum die Briefe versiegelt mit unserer Königlich Mayestat Inseigel / geben zu Würzburg / Nach Christi Geburt vierzehnhundert Jar / und darnach in Vierten Jar / des Montags nach aller Heiligen Tag / unser Reich des Römischen in den Röm und Burggrafen und des Römischen in den Rhein und Zweinzigsten Jahr.

CLXVII.

31 Jan.
vici.

Privilegium Herzog WILHELMS von Österreich sich und seinen Vettern / Herzog ALBRECHTEN, wodurch er die Gesellschaft und Bündnis des Häufels mit den Silbernen Herrn / seiner Unterthanen in seinen Landen bestätigte / ferner verordnet / daß wie vor alters auf den Herren / Ritters und Knechten sechs bey einem jeglichen Festsitzung an den Rechten sitzen sollen / und endlich vieles anderer mehr wegen Richtung der Lehen / Anstellung der Reichshandlungen / anfangung der Weiden / derer Landfruchtigen und ungehorsamen etc. constituiert. Wien am Sonntag vor unser lieben Frauen Tag zu der Lichtmess 1406. [RICHARDI STEINI: Erklärungen derer Land-Hand-Beiten / freyheiten / gerechtigkeiten und Brieflichen Urkunden einer Christlichen Landtschaft des Erzherzogthums Österreich 2. Buch MS.]

C'est-à-dire,

Privilege de GUILLAUME Duc d'Autriche donné, en son propre nom & au nom du Duc ALBERT son Oncle, aux Etats du Pais, par lequel ils confirment la Société ou Confédération appellée des Häufels mit den Silbernen Herrn; ordonnant que suivant l'ancienne coutume, il y ait toujours en chaque Conseil du Pais, six Assesseurs tirés de l'ordre des Chevaliers & Nobles pour y rendre la Justice. Avec divers autres Reglements sur le point des Investitures, de l'Institution des Allions forenses, des Desfies, ou intimidations d'hostilité, des fugitifs, & desobeissants &c. Donné à Vienne le Dimanche avant la Fête de la Purification de la Sainte Vierge 1406.

Wir Wilhelm von Gottes Gnaden / Herzog zu Österreich / zu Steier / zu Carnten und zu Krain / Graf zu Tyrol etc. Bekennen und thun kund für uns und der Hochbornen ersten unsern lieben Vettern. Herzog Albrechten für den wir uns ammen / wissentlich mit dem Brief: Als unser lieben getreuen / erlich unser Herrn / Ritter und Knecht in unsern Landen / die Häufel mit Herrn tragen / und die in ihrer gesellschaft sein / vor langer zeit an gesellschaft gemacht / und sich gegen ein ander verbunden haben / durch daß sie uns und unsern lieben Vettern / Brüdern und Erben desto das gedienet / und In selber gewalt vorgehen mögen / wozu In unseiner thuen wolt / darin wir uns auch wissentlich mit unsern Vettern verlobt und verbunden haben / verlobt und verbunden uns auch zu Ihnen / mit Trast bis Brief / alles das / was zu halten / und zu vollziehen / das die eheliche Pündnis euren / und laut nach sag der Brief die über

dieselb gesellschaft und Pündnis gemacht sind: Also sein wir / zu Nutz und fromen unser Land und Leut / mit vollkommen Rath überain worden / gesetzlich und geteilt zu halten und zu vollziehen die nach geschriben Ordnung / durch mechtlicher und unteillicher geraden willen / die uns von unsern Herrn / Ritters und Knechten / Landen und Leuten anliegen sein: Des ersten 7 wann unser Herrn / Ritter und Knecht bey unsern Vorheim seligen zu einem jeglichen Festsitzung in unser Land / schran an den Rechten sein gesessen / also wollen wir / so noch dabei halten und meinen / daß dieselben unser Herrn / Ritter und Knecht hinfür bey einem jeglichen Festsitzung in unser Land / schran an dem Rechten sitzen / also daß dann allezeit auf unsern Herrn / Ritter und Knechten sechs sitzen sollen / welche dazu von Ihnen gefordert und genomen werden. Wir meinen und wollen auch / wer in unsern Landen Wirtenschaft hat / niemand ausgenommen / daß wie noch dieselben fürbaßer seiner feiner verlehnten Güter ohn Recht mit entziehen / und wann auch in unsern Landen einer zu dem andern Zuspruch oder mit ein ander zu sprechen können / meinen wir / daß sie das Recht darumb gegen ein ander sitzen und nennen an den sitzen / da sich das billig vorgehen soll. Aber aber daß das Recht vertragen wird / ob darnach einer dem andern Schaden zu sichen wolt / der soll in das acht Tag vor erlich wissen lassen / wozu auch daß fürbaßer in unsern Landen einer den andern fang / oder dem andern Haus oder Häuser abgewinn / das soll man an uns als bes Landes fürst bringen / so sollen und wollen wir dieselben Haus oder Häuser / und auch die gefangenen zu unsern Händen fordern / und beiden Theilen einen Tag für uns beschiden / und sie bey Rechten halten und bleiben lassen / wer uns aber darin mit gehorsam sein wolt / denselben soll uns alle Landtschaft gesamt machen / auch meinen wir / ob sie in unsern Landen jemand seiner Hohen oder ungeren sitzig wolt / hinder uns oder jemand anders / wer das wer / wenn dergleichen Hohen fordert / so soll In der / darhinder er ist gehalten / denselben Hohen zu den Rechten stellen und dar zu thun lassen als das Land-Recht ist / und wann das also beschiden / so soll man ihm seinen Hohen ohn all widerrede antworten / als von alter Herkommen ist. Wir meinen auch / wer das wer / niemand ausgenommen / der fürbaßer wider uns / unser Land und Leut zut / daß wissentlich war / daß derselb an Leib darumb gebessert soll werden / wozu als er verurteilt hat / das soll von uns und unsern amwaltern unangesehen bleiben / als bey unsern Vorheimen und bey alten Herkommen ist. Es sollen auch fürbaßer in unsern Landen keiner den andern prennen / sondern meinen wir / daß einer den andern darbey laße bleiben / als bey unsern Vorheimen und von alter Herkommen ist: Welche aber da wider tänen / die wollen wir das unben schwerlich bestrafen / als das Landes Recht ist. Wann auch die ehelichen unser Herrn / Ritter und Knecht / die in der vorgenannten gesellschaft sind / sich mit ihrem Pündnis gegen uns verbunden haben / soll zu halten was ihr vorgenannte Brief lautet / also geloben wir auch bey unsern Fürstlichen widerthäten / dieselben Brief mit Lande diesen unsern gegenwärtigen Brief mit allen den Artikel die darinnen begriffen sind / soll zu halten ohne gerade und ohn alle erliche / und daß zu urkund geben wir. In den Brief versigt wir unser unter anhangenden Inseigel. Der geben ist zu Wienn am Sonntag vor unser lieber frauen Tag zu der Lichtmess nach Christi Geburt Antausen verghundert und ein sechsen.

CLXVIII.

Lettres de Combourgeoisie accordées par les Seigneurs du Canton de Berne à ceux de la Ville de Neuchâtel, avec obligation de secours & de défense reciproque. 23 Avril. le St. Empire Romain, les Cantons de Fribourg, & de Soleure, & le Seigneur dudit Neuchâtel. A Berne la sixieme Ferie avant la Fete St. George. Pan de grace 1406. AVEC le Vidime & Renouvellement desdites Lettres en date du Vendredi devant la St. Laurent Martir 1417. COMME AUSE l'acceptation de ladite Combourgeoisie faite & signée par les Deputés de Neuchâtel à Berne ledit jour sixieme Ferie avant la Fête de St. George. 1406. [GG. LEIBNITZ Codex Juris Gentium in Mantissa Part. 2. pag. 108]

Nous l'Advoyer, le petit & grand Conseil appellé les Bourgeois de la Ville de Berne, sçavoir faisons par ces presentes Lettres, qu'aujourd'hui drey, par devant nous comparus sont aucuns pour & au nom des honorables & sages nos chers & feaux Bourgeois, les quatre Ministres, Conseil & toute la Com-

ANNO
1406.

ANNO Communauté en general de la Ville de Neuchâtel, 1406. lesquels nous ont fait attention de la Lettre de Bour-

geoisie dressée entre eux & nous par cy devant pour le bien de paix, & fait apparoir là dessus quelquel défaut que apparoissoit en partie vieillisse au seu d'icelle Lettre, nous priants que pour autant ce jourdhuy avons renouvelé & reconfirmé par serment ladite Bourgeoisie; nous voulussions amender icelle defecion de leur bailler un bon Vidimé d'icelle Lettre de Bourgeoisie dont la date est du Vendredy avant la saint George l'an de grace quatorse cent & six, & la teneur d'icelle Bourgeoisie contient de mot à mot ainsi comme il s'ensuit.

2. Au nom de Dieu, Amen. Il avient aucune fois que les hommes mettent en oubly les choses de grand consequence, si elles ne sont fidellement reduites par escrit. A l'effet nous l'Advoyer, le Conseil & toute la Communauté de la ville de Berne au Diocèse de Lausanne, sçavoir faisons à tous ceux, qui ces presentes Lettres regarderont, veront & orront par la teneur d'icelle, que nous par meure deliberation eue pour la singuliere amitié & faveur que nous avons envers les sages les Bourgeois de Neuchâtel du meme Diocèse de Lausanne, avons iceux Bourgeois tant forains que ceux de dedans & à eux appartenants receus & par ces presentes recevons à nos perpetuels Bourgeois serment & avec toute cautelle deue ou necessaire en tel endroit, soit de droit ou de fait, leur promettons par notre bonne foy en vertu desdites presentes, de les secourir, defendre & maintenir fidellement allencontre de tous & un chacun les perturbateurs & invadeurs qui tacheroyent de les perturber outre droit & justice, soyent iceux Seculiers ou Ecclesiastiques y employant fidelement & de fait nos corps & biens, voire toutes nos forces, ou seulement telle puissance dont serons par iceux requis leur prester fidelement & avec fruit, aide & faveur, evitans leur dommage & avançans leur honneur & profit selon notre pouvoir: accordans auxdits de Neuchâtel & à tous ceux qui leur appartiennent, passage par notre dite Ville & par nos Terres, Seigneuries & Pais, leur ayans & tenans iceux comme passages ouverts, toutesfoies sans aucunement faire dommages, offenses ny degats à nous ny es notres de Berne, toutesfoies & quantes que serons requis d'eux, sur toutes & chacunes les choses susdites, sans contredit ny exception quelconque comme nos autres Bourgeois sans fraud ny * baceat.

3. Ce non obstant nous reservons avant toutes choses le saint Empire Romain, & nos bien aymés Bourgeois & Confederés de Fribourg & de Soleure, & tous autres quelconques, à qui nous sommes astringés & obligés par Alliance, obligation & serments; par telle convenance aussi que lesdits de Neuchâtel sont tenus de nous bailler fidellement aide & secours & à tous nos successeurs, contre toutes & chacunes personnes, temporelles & spirituelles selon leur pouvoir, voire avec toute leur puissance, ou bien avec telle qu'ils seront requis de nous; empêchans & evitans notre dommage comme autres nos Bourgeois, tout dol & fraude y entierement exclus: Reservans toutes fois par eux signement en cet endroit tous les droits en quoy ils sont tenus & redevables aures Illustre & Puissant Seigneur Monsieur Conrad de Fribourg Comte & Seigneur dudit Neuchâtel, ou à ses hoirs & successeurs au contenu de leurs anciens privileges, antiques usages, comme toutes & singulieres ces choses plus amplement sont contenues es Lettres sur ce faices & à nous baillées par les dits Bourgeois de Neuchâtel.

4. Item a esté pourparlé & arresté entre nous lesdits Seigneurs de Berne & nosdits Bourgeois de Neuchâtel, que pour toutes demandes & differends quelconques qui pourront dorenavant survenir entre nous lesdites parties; Nous nous devons assembler & convenir quand l'une desdites parties en fera requise de l'autre, c'est assavoir au Village & lieu de Walperichwil, lequel nous avons mutuellement choisi pour lieu de marche & d'assemblée; & en cas qu'alors les Causes, petitions & controverses n'y puissent être terminées par voye d'amitié, adonc l'acteur devra eslire un moyenneur, c'est assavoir un du Conseil de la Ville ou le rée est residant; alors icelle Ville devra immediatement contraindre ce mediateur, qui n'aura

juré avant la date desdites presentes d'entreprendre telle charge de Superarbitre; qu'il se charge de l'affaire: mais si la demande ou l'affaire estoit meue d'une Ville en general ou de quelque Bourgeois en particulier à l'encontre de l'autre ville aulli en general; alors la Ville qui sera actrice entre nous ou les Bourgeois d'icelle Ville, peut & doit prendre & élire un Superarbitre, du Conseil des Villes de Fribourg, de Soleure, & de Bienne, de laquelle qu'il luy plaira; & adonc devrons nous lesdites deux Villes prier affectueusement & diligemment cette Ville, en laquelle (sera) iceluy Superarbitre, qui n'aura fait serment de ne se charger du fait, comme dessus est dit, (de le compeller à) entreprendre la charge. Le dit Superarbitre estant ainsi compelly, alors il devra assigner auxdites deux parties une journée au lieu de la dite marche, s'y tant n'estoit qu'il peut changer & transférer le dit lieu de marche en un autre lieu par le consentement desdites parties. Ce fait, lesdites deux parties devront alors ordonner & admettre avec le dit Superarbitre deux honorables personnes ou Arbitres, lesquels Superarbitres & Arbitres sont tenus de jurer qu'ils decideront & diffiniront la cause en laquelle ils sont eleus selon droit, & auprès de leur conscience sans dilay quelconque; sinon qu'ils puissent mener à fin & assoupir icelle cause par voye d'amitié par le sceu & consentement desdites deux parties. Et cas advenant que lesdits Arbitres fussent tables (discordans) alors ils seront tenus de presenter leur prononciation & sentence audit Superarbitre quinze jours après que lesdites parties leur auront entierement baillé d'un costé & d'autre leurs demandes & reponses, & un mois après que la prononciation & sentence desdits Arbitres aura été au Superarbitre donnée, iceluy fera tenu de bailler diffinitivement la sentence par escrit, & deüement sceellée, auxdites ambes parties; & comme qu'il sera alors cognu & jugé par lesdits Superarbitres & Arbitres ou par la plus grand part d'iceux, les dites deux parties le devront observer & tenir pour ferme & agreeable; & si le cas advenoit que ledit Superarbitre ou quelqu'un d'entre lesdits Arbitres paisât de ce monde à l'autre ou devint inutile par quelque inconvenient avant l'expedition de la cause; alors lesdites parties en peuvent & doivent choisir & substituer un autre ou autres en leur place un mois après, lesquels s'obligent & assignent ne plus ne moins que les premiers. Si devront aussi lesdites deux parties satisfaisre reellement audit Superarbitre & une chacune partie à ses Arbitres les couffes & despenles par eux soustenus & à soutenir pendant ladite cause; & devra aussi une chacune partie induire & compeller les siens, qu'ils satisfassent & obeissent à la prononciation & sentence rendue par iceux comme dessus, & qu'ils payent les fraix & missions à leur juges.

5. Touchant les debtes, le creditier, prendra en cause son debteur en la Ville où il est residant & par devant son Juge ordinaire: Adonc sera incontinent administré briefve justice ordinaire à l'acteur & au creditier, mais quant aux debtes non recognees, nulle desdites parties ne devra gager ny braver l'autre, & en icelle Ville ny dehors en quelque lieu que ce soit, fors que pour debtes recognees & debtes dont il y a Lettres signées. Item lesdites ambes parties de Berne & de Neuchâtel ny les notres ne nous devons inquieter par Justice estrange ou en Cour d'Eglise les uns & les autres pour quelque cause intervenante, sinon pour usures manifestes & mariages.

6. Item seront tenus nosdits Combourgeois de Neuchâtel de payer & reellement expedier par un chacun an sur le jour de la Saint André Apôstre deux Mars de bon argent à nous & à notre Bourcier en notre nom pour telle leur Bourgeoisie sans aucun contredit joute la teneur desdites Lettres à nous par eux baillées. Item a esté arresté qu'une chacune desdites parties payera & expediera l'ancien & accoutumé Peage, comme il a esté de coutume jusques à present. Et sy quelqu'un des notres de nous lesdites parties commettoit homicide d'ici en avant en l'une desdites Villes, iceluy personnage peut & doit être pourrant proclamé comme homicide en celle Ville ou Seigneurie où il aura fait l'homicide, & neantmoins ne sera pourrant fugitif de l'autre Ville & Seigneurie, en laquelle il n'aura point fait de violence.

ANNO 1406.

ANNO 7. Il a esté aussi dit clairement & arrêté, qu'en cas que ledit Seigneur Conrad de Fribourg, ses hoirs ou successeurs par cy après fissent quelque demande ou différend contre lesdits de Neuchâtel en general, ou eux lesdits de Neuchâtel contre lui ou ses hoirs & successeurs; alors icelles parties nous devront mettre devant icelles demandes & controverses, desquelles seront tenus d'en cognoître, & ce que adonc sera ordonné & cogné par nous, lesdites parties le devront garder, & tenir pour agreable: mais si aucune d'icelles parties différoit d'obeir & satisfaire à la Sentence baillée par nous lesdits de Berne, adonc hommes tenus & obligés de maintenir & défendre à notre pouvoir sur icelle notre cognoissance & ordonnance la partie obéissante contre la desobéissante.

8. Item nous voulons & avons expressement arrêté, que nulle desdites ambes parties ne doit être, pour quelque cause que ce soit *gagée*, adjournée ny *barée* ou detenue pour cause de l'autre partie.

9. Finalement il a esté dit & conclud que nous lesdits de Berne devons & sommes tenus de renouveler par notre serment mutuellement & par ensemble dorenavant perpétuellement notre dite Bourgeoisie toujours de six ans en six ans continuellement suivans, assavoir le jour Feste Sainte Trinité au lieu de notre ville de Berne avec toute notre Communauté en présence des Deputés Ambassadeurs de Neuchâtel, quand nous en serons requis d'eux. Et en cas qu'icelle dite renouvellement ou requête ne se fît pendant lesdits ans; ce non obstant icelle dite Bourgeoisie doit demeurer en sa force & vigueur & estre observée & gardée selon icelle.

10. Et ainsi que toutes & singulieres les choses dessus dites ainsi qu'elles font clairement articulées puissent être tenues pour agreables fermement & inviolablement accomplies réellement & de fait à perpétuité & si longtemps que lesdites deux Villes de Berne & de Neuchâtel seront & pourront être: nous lesdits de Berne nous obligons nous & nos perpétuels successeurs par notre fustid serment & en recordation perpétuelle de cette Bourgeoisie & en témoignage & corroboration evidente de toutes & chaquunes les choses avant dites, nous lesdits Advoyer, Conseil & Communautés de la Ville avons mis notre Sceau a ces dites presentes Lettres. Que furent faites & données à notre dite Ville de Berne le sixieme Ferie devant la feste Saint George, l'an de grace mille quatre cens & six. Et nous ayons ainsi entendu les Propositions & Requêtes de nosdits Bourgeois de Neuchâtel, & que sommes assurez la chose être telle comme ils l'ont proposée; à cet effet en consideration de ces choses, & afin que telle Bourgeoisie fust dite doive avoir force & valeur à jamais, nous sommes esmeus de gratifier en cet endroit à nosdits Bourgeois de Neuchâtel & de leur bailleur par forme d'un vrai Vidime sous notre Sceau ci appendu le contenu de cette dite Bourgeoisie sans mutation quelconque de mot & sujet ci dedans compris. Fait le Vendredi devant la Saint Laurent Martir après la nativité de notre Seigneur Mille quatre Cents & dix-sept ans.

11. La Copie ci-dessus a été prinse sur une Copie extraite par le feu Sieur G. Carrel d'une autre Copie signée par feu le Sieur D. Bailloz qui avoit esté extraite d'une precedente, signée Stetler & apres deue Collation signée la presente par moi Notaire.

Reception de la Combourgeoisie de Berne en l'an 1406.
par la Ville de Neuchâtel.

AU nom du Seigneur Jesus Christ &c. D'autant que la cognoissance & notice des affaires s'en va consumentierement en diminution par le cours du temps, si elles ne sont confirmées & eternisées par la memoire de l'ecrit. C'est pourquoy Nous les Bourgeois & toute la Communauté de Neuchâtel au Diocèse de Lausanne tant ceux de dehors, que les habitants & manans en la dite Ville, voulons & desirons être notice à tous & à chacun qui contempleront & orront ces presentes Lettres, que procedants d'un saint & deliberé Conseil, & considerants diligemment l'utilité de nous & de notre dite Ville, Nous avons au Sceau & par

TOM. I. PART. II.

le consentement de Genevex & Puissant Seigneur Conrad de Fribourg Comte & Seigneur de Neuchâtel notre generosissime Seigneur pour nous & nos Successeurs universels, tous & un chascuns autres, qui appartiennent à nostre predite ville tant ceux de dehors, que les incoles y manans & habitants, comme hommes libres spontanément & volontairement pris & acceptés; & par ces presentes reçoivons & acceptons fermement & avec toute caution en icelle dette & necessaire, soit de droit ou de fait, assavoir une perpétuelle Bourgeoisie avec la louable Ville de Berne au Diocèse du dit Lausanne. Laquelle Bourgeoisie aussi nous lesdits de Neuchâtel en general & en particulier avons presentement juré par nos serments solennels corporellement prestés sur les Saints Evangelies par paroles expressees à mains levées pour nous & nos successeurs universels, & avons fermement promis & par les presentes promettons, par nosdits serments d'icelle avoir ferme, inviolable & du tout entiere à perpetuité aussi la tenir & observer, & en icelle Bourgeoisie demeurer & perseverer sans la resigner par aucun accident & evenement, ny aussi nous separer ou retirer d'icelle nullement à jamais.

2. Et pour ce que lesdits nos Seigneurs de Berne nous ont fait & démontré une faveur & grace speciale par la dite reception & acception, singulierement en ce qu'ils nous ont promis de nous fidellement défendre & maintenir avec les nôtres, tout ainsi que les autres leurs Bourgeois contre tous nos perturbateurs & invaheurs quelconques, qui nous vouldroyent perturber contre droit & justice, s'effants en toute fois expressement excepté & reservé le Saint Empire Romain, les Villes & Bourgeois de leurs Confederés de Fribourg & de Soleure, ensemble tous autres auxquels avant la presente Bourgeoisie, ils sont de mêmes alliés, & asistrent par Bourgeoisie, Confederation, Serment, ou par Lettres, comme toutes ces choses le verront être contenues plus amplement & avec plus grande efficace aux Lettres que sur ce ont été remises.

3. A cette Cause Nous lesdits de Neuchâtel promettons reciproquement pour nous & nos successeurs singuliers fermement & par nosdits serments vouloir aider & faire fidelle & fructueux secours & assistance auxdits Seigneurs de Berne & leurs successeurs universels contre toutes & chaquunes personnes Seculiers & Ecclesiastiques avec nos corps & biens, & de toute notre puissance, ou pour le moins avec telles forces que nous en serons requis & par eux exhortés; le tout fidellement & effectivement, & mesmement de détourner & éviter leur dampne & incommodité de tout notre pouvoir, leur promettans & à tous ceux qui leur appartiennent de passer & repasser par notre dite Ville de Neuchâtel & y avoir & tenir accés ouvert soit en allant ou en retournant toutes & quantes fois que sur toutes & singulieres choses premisses nous en serons par eux requis sans aucune contradiction ny acception des personnes. A condition que ce soit sans aucun nostre dommage, offense & degast, ni des nôtres.

4. Toutes fois Nous lesdits Bourgeois de Neuchâtel exceptons expressement en icelles tous les droits esquels nous sommes obligés & en tenus de droit envers ledit nostre genevex Seigneur Conrad de Fribourg Comte & Seigneur de Neuchâtel & envers ses heritiers & successeurs selon les antiques Privilèges & nos louables Costumes. Item a esté convenu entre lesdits Seigneurs de Berne & nous, que pour raison de routes & quelconques petitions ou discordes, qui pourroyent cy après survenir entre nous lesdites parties, nous devons pour l'accord d'icelles nous assembler quand l'une des parties sera sur ce requise par l'autre, assavoir au Village & lieu Walperchwil, lequel nous avons mutuel choisi pour lieu de marche pour nous accorder, & ne pouvant lors illec par voye amiable estre terminé, la cause, petition ou discrepance, dont sera question, partie escrie devra choisir & elire un Superarbitre scavoir un des Conseillers de la ville ou le Rée sera residant, & fera sa demeure, & devra telle Ville compellir immediatement & par son serment le Superarbitre de s'entremettre de tel fait, si avant la formation il n'avoit abjuré telle charge; mais advenant que petition & discordes fut meue par la Generalité d'une Ville, ou par quelque Bourgeois particulier

R r

ANNO 1406.

con-

ANNO
1406.

contre la Generalité de l'autre Ville, lors la Ville adrice ou les Bourgeois d'icelle devront & pourront prendre & elire un Superarbitre entre les Conseillers des Villes de Fribourg, de Soleure ou de Bienné selon leur plaisir, & adonc devons nous les dites deux Villes en laquelle le Superarbitre aura esté choisi d'iceluy vouloir induire & compeller à assumer & entreprendre tel fait, moyennant qu'il n'ait abjuré telle charge comme dit est, & étant tel Superarbitre & Moyenneur ainsi compelly, iceluy devra lors prefiger, establir & nommer jour à ladite marche aux ambes parties, si non que par le consentement d'icelles il se puisse transmuier en un autre lieu, lors devront les deux parties commettre & adjoindre audit Superarbitre chacune deux honnestes hommes ou Arbitres, lesquels avec le Superarbitre seront tenus jurer de vouloir decider & finir la cause en laquelle ils auront esté choisis & esleus, selon l'equité du droit sur leurs consciences, sans aucune intermille ny dilacion, si non qu'ils puissent par le consentement des ambes parties terminer & assopir telle cause par voye amiable. Mais advenant que lesdits Arbitres fussent discordans, lors ils seront en tenus de presenter leur cognoissance au Superarbitre dans quinze jours après que les demandes & reponses d'ambes parties auront entierement esté produites, lequel apres avoir entendu l'opinion des Arbitres, & des que leur jugement luy sera esté présenté & mis en mains, devra donner aux ambes parties la Sentence definitive par escript deuenement sceellée dans le terme d'un mois, & tout ce qu'ainsi sera decreté & cogneu par le Superarbitre & Arbitres ou par la plus part d'iceux devra estre accepté & tenu par les parties pour fait agreable, que s'il advenoit, que le Superarbitre ou quelques uns des Arbitres ou par la plus part d'iceux devra estre accepté & tenu par les parties pour fait agreable. Que s'il advenoit que le Superarbitre ou quelques uns des Arbitres mourussent ou devinssent inutiles par autre infortune avant l'expédition de la Cause, lors ils pourront & devront constituer un autre ou autres dans le terme d'un mois, au lieu d'iceux, qui de memes se devront obliger & estreindre comme les precedents auroient fait; & devront ambes parties aussi satisfaire audit Superarbitre, & une chacune d'icelle à leurs Arbitres effectuellement les frais & despens qu'ils auront supportés en la cause. De meme devra chacune Ville compeller les leurs d'obtemperer & satisfaire aux precedents jugemens & cognoissance; aussi de payer les fraix & despens à leurs Juges. Mais au fait des deptes le Creditur devra convenir & rechercher son debteur en la Ville derriere le Juge, ou il fera sa residence & demeure, auquel lieu bonne & subite & briefue Justice devra à l'Adteur estre administrée, mais pour debtes non recognus ne sera loisible ni permise à nulle desdites deux Villes de gager ny arrester l'autre si non pour debtes confessees & reconnues ou pour debtes dont ils auront Lettres sceellées.

5. Item Nous les prenommes de Berne & de Neuchatel, ny les notres ne nous devons aucunement quereller pour aucune cause que ce soit par devant aucun Juge estrange Ecclesiastique ny Seculier, sinon pour execrations [usures] manifestes & causes matrimoniales.

6. Item Nous lesdites de Neuchatel & nos successeurs devons & serons en tenus donner & payer à nos dits Seigneurs de Berne ou à leur Thresorier qui pour lors sera sur chacune Feste Saint André Apotre deux Marcs de bon argent en recognoissance de dite Bourgeoisie laquelle devra perpetuellement durer. Et en contemplation de la dite cense nous devons estre libres & aquités de tous autres tributs, tailles, enquestes & autres impositions qu'ils ont accoutumés percevoir sur autres leurs Bourgeois. Item a esté expressement conditionné que si nous lesdites de Neuchatel ou nos successeurs resignions & nous desportions de la presente Bourgeoisie, ce que toutes fois ne pouvons ny devons faire, & que en ce ne fussions recors & souvenans de notre serment, promesse & de notre salut, ce que toutes fois n'advienne; en ce cas nous serons tenus & obliges immediatement de donner & payer auxdits de Berne pour une amende d'avoir faulxé notre joy & serment mille Marcs de

bon & pur argent, sans aucune exception de droit & de fait. ANNO 1406.

7. Item avons aussi convenu que chacune partie devra payer & expedier les peages d'ancienneté accoutumés selon que jusques icy a esté usité de faire. Et si aussi aucun des notres riere nous lesdites deux Villes mettroit homicide, il devra estre proclame & banny du lieu riere lequel l'homicide aura esté perpetré, & pour autant ne perdra l'autre Ville & Seigneurie riere laquelle tel acte n'aura esté fait.

8. Il a aussi esté dit manifestement que si le predict notre Seigneur Conrad de Fribourg ses hoirs & successeurs cy apres avoient petition & discord contre nous les predicts de Neuchatel en general, ou nous de Neuchatel contre ledit Seigneur ses heritiers ou successeurs, nous devons telles petitions & difficultés proposer à l'Advoyer & au Conseil de Berne & nous tenir au jugement & cognoissance que de ce ils rendront; en satisfaisant & obtemperant pleinement à icelle, & si l'une des parties mespriloit d'y obtemperer & satisfaire, lors nosdits Seigneurs de Berne devront soutenir & maintenir la partie obeissante contre l'autre pour faire valloir ce qu'ils auront entre elles ordonné & jugé.

9. Nous voulons aussi & avons expressement convenu que nulle de nous les parties ne doive estre gagée ny barrée ou retenue pour l'autre, pour quelque cause que ce soit.

10. Finalement a esté dit que nous lesdits de Neuchatel & nos successeurs perpetuels devront & serons tenus de renouveler la presente Bourgeoisie dorenavant perpetuellement tousjours de six ans en six ans continuellement suivans, savoir sur la Feste de la Sainte Trinité, & lors faire le serment en ladite nostre Ville de Neuchatel avec toute nostre Communauté entre les mains des Seigneurs Deputés de Berne quand sur ce par eux en serons requis, & encore que telle requeste & renovation ne se fist au temps de six ans, ce neantmoins ladite Bourgeoisie devra rester en sa pleine force & vigueur avec toutes les autres choses y tenorisées à tout jamais, & tendis que les predicts deux Villes de Berne & de Neuchatel dureront & demeureront en estre.

11. Et pour le tout de ce que dessus serment & inviolablement avoir agreable & satisfaire à toutes ces choses par effect, nous lesdits de Neuchatel obligons nous & tous nos successeurs par nos serments predicts & sous l'amende desdits mille Marcs d'argent & mains desdits Seigneurs de Berne & de leurs successeurs quelconques, vouloir estre vray & legitimes debiteurs & pleiges par ces presentes Lettres.

12. Et pour perpetuelle memoire de ces choses comme aussi pour evident tesmoignage & corroboration de toutes & chacunes choses promises, nous lesdits de Neuchatel avons fait mettre le sceau de notre Ville aux presentes, & avons aussi prié les venerables Seigneurs en Christ du Chapitre de l'Eglise de Neuchatel d'apposer de meme le seal dudit Chapitre pour nous & presentes, ce que nous, le dit Chapitre à la requeste desdits Bourgeois de Neuchatel reconnoissons avoir fait; toutes fois sans le grief & prejudice de notre Eglise; Données & passées à Berne la sixieme feste avant la Feste Saint George, l'an de notre Seigneur Mille quatre Cents & six.

CLXIX.

Raiff-Brief JOHANNS Herrn von HOHEN-LOHE, Erbst des er JOHANN Bischoff zu Würzburg seinen Theil an denen Städten und Schloßen Rüggingen/ Landsburg und Hornburg/ wie auch die Wsung/ Pfandschaft und Winderkauff auf Jagsberg und Landen umb drey und sechzig tausend Gulden verlauffen. Geben zu Würzburg/ Donnerstag vor Jubilate 1406. [LÖWIG Teutsch Reichs Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Abtatz 6. pag. 69.] 29. Avril.

C'est

ANNO
1406.

C'est-a-dire,

Contrat entre JEAN Seigneur de Hohenlobe,
 & JEAN Evêque de Wurzburg, par le-
 quel ledit de Hohenlobe vend, cede, & trans-
 porte audit Evêque toute la Part qui lui ap-
 partient dans les Ville, & Places de Kitzin-
 gen, Landsbourg, & Hornbourg, comme au-
 si au Ruchaps des Biens de Jagsberg, &
 Lauden, pour la somme de 63000. Florins.
 A Wurzburg le Jeudi avant le Dimanche
 Jubilate. 1406.

Wir Johans/Herr zu Hohenloch/ bekennen u. thun uns
 an diesem Brieffe/ kein alternämiglichen/ daß wir
 mit guetm Wissen/ wohlbedachten Mute und Vorrathe
 unser Freunde/ Mann und Diener für uns/ alle unsere Er-
 ben und Nachkommen an unser Herrschafft/ durch redlicher
 Ende u. angestander Nachpufft willen unser Herrschafft/
 die uns zu diesem Jaren dreyz denogen/ rüdt und redlich
 verkaufft/ u. zu kaufen gegeben haben/ u. geben mit Krafft
 des Brieffs zu einem rechtten real. Verkauf/ zu urtheil
 ewig. den Hochwird. Herten u. Hn. unsern gnädigen Hn./
 Hn. Johansen/ Bischoffen zu Würzburg/ seinen Nachkom-
 men/ Stifft und Capitel/ unsere Städte und Schloß/ unsern
 Theile an Kitzingen/ landsburg/ Hornburg mit allen ihren
 Herrschafften/ Freyheiten/ Rechten/ Gewalten und Gewon-
 nungen/ und auch die löslig/ Pfandschafft mit den Wieder-
 kaufft/ die Rechte/ Forderung/ Zupfride und Rechte/ die
 wir und unsere Eltern gehabt haben/ und noch haben an den
 Schloßern/ Jagzberg und an lauden/ Wirtgen und Städten
 mit allen ihren Zugehörungen und Rechten/ kein die Herge-
 gen von Bayern/ und geta wenne das were/ als unsere El-
 tern/ Vorfahren und wir die inrecht und hergebracht haben/
 es hat an Herrschafften/ Gewalten/ Gewonungen/ Lehen/
 Rechten/ Gütern/ Gerichten/ Zinsen/ Güldten/ Dorffern/
 Zöllen/ Rehenben/ Gerichten/ Diensten/ Frohen/ Ecken/
 Wiesen/ Pässen/ Wälden/ Hölzen/ Seelen/ Fräwwei-
 den/ Cessaten/ Ectoden/ Steinen/ Münen/ Weiden/ Be-
 suchen und Unbesuchen/ unter und ob der Erden/ geistliche
 und weltliche lehen/ Kirchge/ nichts ausgenommen/ dann
 allein unsere Widdwen und Wammchen/ die doch zu Zug-
 garten nicht gehören/ sonst alle andere Jürschel/ Burglehen/
 Burgen und lehen/ die zu den obgenannten Städten und
 Schloßern gehörig/ sollen den obgenannten unsern Hn. seinen
 Nachkommen den Bischoffen u. Stifft volgen u. bleiben
 ohngewende und haben ihn u. seinen Nachkommen u. Stifft
 alles zu rechtten Realkauff gegeben/ u. ewiglich zu ur-
 theil verkaufft und 63000. Gulden/ guter Rheinischer Weh-
 rung/ darinn uns und unsern Erben/ der obgenannte unser
 Hr. und sein Stifft gethan haben/ Also/ daß wir sie für
 uns und alle unsere Erben der aller ledig u. loß sagen an
 diesem gegenwärtigen Brieffe/ u. also uns das Schloß
 Hohenbergstetten/ und das Dorff Gollhofen/ mit allen ih-
 ren Zugehörungen/ in der Maß/ als hernach stetig geschrie-
 ben. Wir haben auch unsern vorgenannten Hn. seinen Nach-
 kommen u. Stifft/ die obgenannte Schloß u. Städte mit
 allen ihren Zugehörungen/ nichts ausgenommen/ dann
 vorgeschrieben stetig/ die ehen sein/ gegeben für recht/ frey/
 ehen/ und die lehen sein/ als lehens-Recht ist/ als wir und
 unsere Eltern die bisher bracht und gehabt haben/ und we-
 ren sie für als eigens und lehens-Recht ist/ nach Gewon-
 heit des Landes zu Francken/ und geloben ihn die mit einan-
 der/ und jegliche befondern zu ledigen an allen Anklagen von
 alle Gerichten und Leuten/ Genslichen und Werenlichen/ ohn
 Gewerte. Wir sollen und wollen auch welche lehen sie vor
 dem lehen-Herten aufgeben/ und in die künftigen verlaßhen/
 ohn gewerte/ wir haben auch dem obgenannten unsern Herten
 und seinem Stifft für uns/ unsere Nachkommen an der
 Herrschafft/ und für alle unsere Erben/ gesetzt/ und seken sie
 in Krafft und Macht des Brieffs in rechtten Gerichte/ und
 in löbliche/ müssliche und geringe Gewere der vorgenannten
 Schloß und Städte/ mit allen ihren Zugehörungen/ die sie
 fürbaß zu urtheil ewiglich besitzen/ besetzen und enschken sol-
 len und mögen/ damit thun und lassen/ als mit andern ihren
 eigenen Schloßern/ Leuten/ Gütern und lehen/ an Hinder-
 niß und Anspruch aller unser Freunden/ Erben und Nach-
 kommen an unser Herrschafft/ ausgenommen unser Widd-
 wen und Wammchen/ als vorgeschrieben stetig ohne Ge-
 werte. Wir verzeihen uns auch aller Gerichte/ Herrlichkeit/
 Stifft/ Recht/ Gewalt/ Freyheit und Gewonheit/ die wir
 und unser Eltern an den vorgenannten Schloßern und Städ-
 ten/ bis auff diese Zeit gehabt haben/ oder gehört wöchten
 haben/ zu urtheil und geben die alle unsern obgenannten Herten/
 seinen Nachkommen und Stifft/ uff mit dem Munde
 und haben uns der verstofften mit Hand und Halm in der
 maß/ als vorstetig geschrieben/ nach Gewonheit und Rechte
 des Landes zu Francken. Wir sollen und wollen auch noch
 niemand von unsern wegen den vorgenannten unsern Herten/
 alle seine Nachkommen und Stifft von des obgenannten

TOM. I. PART. II.

Kauffs wegen/ nimmermehr angesprechen/ mit Worten oder
 Wercken/ oder sie ledigen/ beschäigen/ noch dringen/ mit
 kenslich Gerichten/ Genslichen oder Werenlichen/ von Gens
 und Gendern/ die wir haben oder erloben möchten/ von
 Wälden/ Kauffen/ oder Künigen/ die uns/ unsern Nach-
 kommen und Erben möchten geschäigen wider diesen Kauff/
 und dem obgenannten unsern Herten und seinem Stifft möch-
 ten geschäigen/ an keinen vorgeschriebenen Schaden/ ohn Ge-
 werte. Wir sollen und wollen auch dem obgenannten unsern
 Herten und seinem Stifft alle Briefe und Urkunden/ die wir
 icht unten haben/ oder hernach finden/ oder uns sonst wä-
 den/ die unsern Hn. und seinem Stifft gemäßen möchten/
 die Kitzingen/ landsburg/ Hornburg/ Jagsberg und lauden/
 oder ihr eines oder mehr befundern antworten/ antworten und
 eingeben/ unverzüglich angesthet/ u. ob solche Briefe oder
 Urkunde hernach finden oder sitzgeogen würden/ die sollen
 unsern obgenannten Hn. seinen Nachkommen und Stifft
 geben und zugewendete werden/ und in zu Maß und
 Frommen kommen/ und seinen Schaden an dem obgenan-
 nten Kauff und allen obgeschriebenen Sachen bringen ohne Ge-
 werte. Auch hat uns unsern Erben der obgenannte unser
 Herr für sich/ seinen Stifft und Capital/ das Schloß
 Hohenbergstetten/ und das Dorff Gollhofen/ mit allen ih-
 ren Zugehörungen/ zu dem obgenannten Kauff/ Ede ledig-
 chen und loß wiedergebend u. eingetruet/ ausgenommen
 aller Rechte/ Rehenben/ Zinsen/ Gült/ Kirchge/ u. lehen/ die
 die Dom-Hn. des Stiffts u. Capitals zu Würzb. in den
 obgenannten Ämtern/ Städten u. Dorffern bisher gehabt/
 an den Schloß Hohenbergstetten u. Gollhofen/ die wir und
 unser Erben behalten/ und die von unsern obgenannten Hn.
 u. seinen Nachkommen/ als es oft sich das geschiet/ zum
 Mannlehen empfangen sollen/ angewerte. Und wir und alle
 unsere Erben sollen und mögen das ist genannte Schloß u.
 das Dorff/ mit aller andrer Herrlichkeit und Zugehörungen
 besitzen/ besetzen u. enschken/ und damit thun und lassen/ als
 mit andern unsern Leuten und Gütern/ als obgeschrie-
 ben stetig/ ohn Hinderlich unsern vorgenannten Hn. seiner Nach-
 kommen und Stifft angesthet.

Auch ist sonderlich beredt worden/ ob das jeringe genannte
 Schloß Hohenbergstetten/ und das Dorff Gollhofen/ oder
 ihr eines/ welches da war/ von dem obgenannten unsern Hn.
 u. seinem Stifft zu lehen rüdt/ und mit Urkunde als der-
 funden wurde/ so sollen und wollen wir u. unser Erben die
 von dem obgenannten unsern Hn. und seinen Nachkommen/
 als andere unsere lehen unverzüglich/ als oft das noch
 geschiet/ zu Mannlehen empfangen angesthet. Zu urtheil ist
 unser Ingegel für uns/ alle unsere Erben u. Nachkommen/
 an diesen Brief gegeben. Und wir Albrecht/ Hr. zu Ho-
 henlohe/ Thumherr zu Würzburg/ Linhart/ Graf zu Es-
 sel und Fried. Schenk/ Hr. zu Lempurg. bekennen an die-
 sem Brieffe/ daß wir von des obgenannten Johansen/ Hn.
 zu Hohenlohe/ unsern lieben Vettters und Schwager Witter
 wegen/ bey allen obgeschriebenen Sachen gewesen sein und
 die auch haben helfen zeichnen u. eriden/ und die zu Be-
 zeugnisse so hat unser Ingegel sein Ingegel zu des vorgenan-
 nten unsern Vettters und Schwagers Ingegel auch an die-
 sem Brieff lassen zeichnen. Der geben ist zu Würzburg am
 Donnerstag vor dem Sonntag/ als man singet jubilate/
 nach unsern Herrn Christi Geburt vierzehnhundert Jahre/
 und darnach in dem sechsten Jahre.

(L. S.) Johans/ Hr. zu Hohenlohe.

(L. S.) Albrecht/ Hr. zu Hohenlohe/ Thumherr

(L. S.) Linhart/ Graf zu Eszell.

(L. S.) Friedrich Schenk Hr. zu Lempurg.

CLXX.

Contract Burggraff HEINRICHS zu MEIS-
 SEN und seiner Gemahlin Catharina/ Krafft
 welchen sie das Schloß Hartenstein mit aller
 zugehör und einigen andern Gütern Hren Vi-
 TO von SCHONENBURG und acht tau-
 send guter alter Böhmischen Gulden Kaufflich
 überlassen/ jedoch mit bezeugdeter Bedingung/
 daß wann dieselbe solthane Güter nach ver-
 stoffen acht Jahren wieder an sich bringen
 wolten/ Er solche gegen Erlegung obbmeder
 Summa hawwiederum Ihnen abtreten solle.
 Gegeben zu Vinnach am Tag Visitationis
 Mariae 1406 [LUNIG Teusch Reichs-Ar-
 chiv. Partis special. Continuat. 2. Abtheilung
 6. Absatz 18. pag 268.]

C'est-a-dire,

Contrat par lequel HENRI Bourgrave de Mis-
 se
 Rr 2
 nie

ANNO
1406.

ANNO
1406.

nie, & CATHERINE sa femme, vendent à
VITUS Seigneur de Schonenbourg le Chateau
de Hartenstein avec ses appartenances, & quel-
ques autres Biens, pour la somme de huit
mille vieux Florins de Boheme, à condition
de rachapt pour la même somme dans le ter-
me de huit ans, si les vendeurs le desrent.
Fait à Tienach, le jour de la Visitation de
la Sainte Vierge 1406.

Wir Heinrich von Gottes Gnaden, des Hyl. Röm-
ischen Reichs Burggrave zu Meissen, und Grave zum
Hartenstein u. Katharina unser Elide Witryn, und alle
unsere Erben und Erbeninnen, bekennen öffentlich in die-
sem unsern offenen Briefe, vor alle den, die on sehen, alle
die on hören sehen, daß Wir Rechte und redlichen mit wol-
bedachten Wache verkauft haben, das Schloß Hartenstein,
mit allen seinen Herrschaften und Zugehörigen, dem Edel-
en Herrn Vite von Schonenbourg, Herrn zu Glauchau,
und allen seinen Erben und Erbeninnen zu Erben, was die
von Michael, und die von Rens, von uns zu Erben ha-
ben, & Erbinen von der Planitz von uns zu Erben hat,
auch was die von Schönewitz von uns zu Erben haben, Han-
nes von Kaufungen von uns zu Erben hat, Eberhard von
der Planitz von uns zu Erben hat, und was die von Stein-
hausen von uns zu Erben haben, die von Rens zum Lich-
tensteine von uns zu Erben haben, Friedrich von Etzdorff
von uns zu Erben hat, Pegoel von Polenzin von uns zu Erben
hat, und die von Hunsdorff von uns zu Erben haben, darzu
alle andere Mannschafft, die Wir hie oben im Lande und
den Hartenstein gelegen haben, und zu dem Hartenstein ge-
hören, nicht ausgenommen, benannt oder unbenannt, die Wir
anderen Gütern Herrn Vite von Schonenbourg, und on
alle seine Erben gekauft haben, und noch an Vorzug be-
kommen sollen und wollen, Sumben was geschloffen die
Mannschafft zu Wildensfel, und haben die verkauft mit
allen Freyheiten und Mängeln als wir die vorgehabt haben,
und unser Vater sel. sie an uns geerbt hat, und darzu
die Lehen mit den Dörfern darumb gelegen, mit allen o-
ren Zugehörigen, darzu das Elterlein mit den Dörfern
und Mannen. Darzu das Dorf zu der Rucke und zu
Tirke, darzu die Dörfe die ablegen umb Entendorf und
Witzschel, und die Schlete, und die Witzenow, und alle
die Nummer dieselben überall und gelegen, und die Sch-
le mit oren Bergwerken und Zinsen, und alle andere Dörfe-
re, Gütere und Hünne, wie die liegen und zu dem Harten-
stein gehören, darzu alle Lehen, Gerichte und Weidliche, und
nämlich das Dorf zu der Wilsen, und alle Mühlen, wie
die gelegen sind, die zu dem Hartenstein gehören, auch alle
Wälder und Wildban, alle Wässere und Fischere, mit allen
Freysheiten, Mängeln und Rechten, als wir die vorgehabt haben, und unser Vater sel. an uns ge-
erbt hat, wo sich die anheben und treffen, an oren Läden,
es sy an Wäldern oder an anderen Hölzern, und nämlich
das Burggraven Holtz mit seinen Fischereyen und andern fer-
nen Güssen, auch alle Wägen, Äcker, und alle Bergwer-
ken, und haben on das obgeschriebene Schloß mit der Mannschafft
mit allen Gütern, die hie oben zu dem Hartenstein ge-
hören, und darumb gelegen sind, verkauft, mit allen Gerich-
ten, Freysheiten, Mängeln, Nutzungen und Rechten, Gewon-
heiten, und mit allen Bergwerken, Boden und Nutz, be-
sucht oder unsucht, benannt oder unbenannt, was das Na-
men möchte gehöben, an das obgeschriebene Schloß Harten-
stein Herrschafft und Gut verkauft und acht tausend Sil-
den guter alter Römischer Silben, gut an Goldt, Silber
gerung an Gewicht, die zu dem Gezeiten gange und gebe sind.
Auch gaben Wir Heinrich Burggrave zu Meissen, obgeschrie-
bene Katharina unser Elide Witryn, und alle unsere Erben
und Erbeninnen, dem Edlen Herrn Vite von Schonenbourg,
alle seinen Erben und Erbeninnen, dis obgeschriebene Schloß
Hartenstein, und alle obgeschriebene Gütere, ein rechte
Genere zu Erben. Auch gaben Wir Heinrich Burggrave zu
Meissen dem Herrn Vite von Schonenbourg, oberschei-
ten alle seinen Erben das oft ernannte Schloß Hartenstein
uff zu lassen, und mit vor die Erben gerien, daß Sie an
oren Rechten nicht veräußert werden, on uns und on allen
ihren Erben. Auch wollen Wir Heinrich Burggrave zu
Meissen, oft ernannte Katharina unser Elide Witryn,
nach alle unsere Erben noch Erbeninnen das obgeschriebene
Schloß Hartenstein, und andere Gütere, binnen acht Jahren
nicht wiedererkauften, an dem Edlen Herrn Vite von Scho-
nenbourg seinen Erben oder Erbeninnen u. Sumben wenn
die acht Jahre vergangen und verkommen sind, nach gebung
desen Briefes, wollen Wir dem Heinrich Burggrave zu Meis-
sen offernannte Katharina unser Elide Witryn, und alle
unsere Erben, unser Schloß Hartenstein, und ander obge-
schriebene Gütere wieder kaufen, So soll der Edel Herr Vite
von Schonenbourg, und alle seine Erben, uns das offer-
nannte Schloß Hartenstein mit allen seinen obgeschriebenen
Zugehörigen, und eine solche Summa Geldes, als oben
geschriben stet in den Vindten Jahre nach gebung dieses

Briefes wieder zu kaufen geben, und dann Wir das obbe-
rriete Schloß und Gut mit unserm eigenen Gelde zu un-
serer Belegung wieder kaufen mögen, und das sonder je-
mand anders vor sich zu verpänden noch verkaufen sollen
noch vermögen, und Sie mit der Belegung an Vindenden
zu weisen, on oren Wissen und Willen, on trag, und on al-
les Gefarde, auch und solche Forderung, on trag, und on al-
les Gefarde, Herr Vite von Schonenbourg, Herr zu Glauchau, uns
güt und gehen hat, haben wir uns solche Günst und
Willen wieder bezeugt, und bezeugen wollen, ob Wir un-
ser oft ernannte Schloß Hartenstein mit seiner Zugehörig
wieder kaufen, und darnach aber verkaufen, oder verkaufen
müssen, Eüssen und wollen Wir Herrn Vite von Schonen-
bourg, und seinen Erben das on ersten andeuten, und Ey
vor phernamlichg daran kommen lassen, und unser Freund
er und Wir dazu zwene geben sollen, jeglicher einen nach
der beider Erkenntnis, on das nach gleichen Dingen verkaufen
oder verkaufen. Auch in Eade, daß Wir Heinrich Burggrave zu
Meissen, Katharina unser Elide Witryn, unsere
Erben noch Erbeninnen, das oft bewährte Schloß Harten-
stein, mit seiner Zugehörig in den Vindten Jahre, wann
die Vint Jar vergangen und vergangen wären, wann
nach gebung des Briefes nicht wieder gekauft hätten, so
bekennen Wir Heinrich Burggrave zu Meissen, oft er-
nannte Katharina, unsere Elide Witryn, und unser Rechten
ihres Erben und Erbeninnen, dem Edlen Herrn Vite von
Schonenbourg, alle seinen Erben und Erbeninnen das Schloß
Hartenstein, und alle obgeschriebene Lehen und Gütere zu einem
rechten gekauft Erbe.

So daß Wir Heinrich Burggrave zu Meissen, Kathari-
na unser Elide Witryn, unser Erbeninnen, noch unsere Erben
nennen, keine Forderung daran tunnen haben sollen noch eine
wollen, und sagen uns des obgeschriebenen Schloßes mit seiner
Zugehörig, Herrschaften, und andern obgeschriebenen Gütern,
als oben geschriben stet, so wol ab, mit allen Lehen und Rechten.
Auch gaben Wir Heinrich Burggrave zu Meissen, Katharina
unser Elide Witryn, unsere Erben und Erbeninnen, ob der
gedachte Edel Vite von Schonenbourg, alle seine Erben, an
dem Schloß nicht gebauet teten, in der gedachten Zit, daß
sie mit dem Gebäude machten, daß sollen Ey auch auf das
obgedachte Schloß, und uff die obgeschriebenen Summen Gel-
des schlagen u. Auch ist gemindert: Ob Wir Heinrich
Burggrave zu Meissen, Katharina unser Elide Witryn,
unsere Erben oder Erbeninnen, das gedachte Schloß Harten-
stein, mit seiner Zugehörig, nicht wieder kaufen oder ge-
kauft hätten: So soll der vorgedachte Edel Vite von Scho-
nenbourg, Wir Heinrich Burggrave zu Meissen, oder unser
beider Erben, ighliche zwene, ihre Brinde lösen, was bi der-
setzen, daß der gedachte Herr Vite von Schonenbourg seine
Erben oder Erbeninnen zu der obgeschriebenen Summen Gel-
des soll zu geben, das soll er oder seine Erben uns an Gü-
tern oder an Gelde zu geben, nach der Kenntnis unser be-
der Freunden. Auch gaben Wir Heinrich Burggrave zu
Meissen oft ernannte Katharina unser Elide Witryn, alle
unsere Erben und Erbeninnen, alle obgeschriebene Gütere, Erben
und Artikel ighliches befunden, bi unsern guten Treuen und
Eren stete und ganz unverändert one Nitung und on alles
Gefarde zu halten. Zu Urkund und merer Sicherheit, haben
Wir Heinrich Burggrave zu Meissen, obgedachte Kathari-
na, unser Elide Witryn, vor alle unsere Erben und Erben-
nen, unser Tugelt, mit guten Willen und Wissen, und
vor uns, an diesen unsern offenen Brief lassen hangen, der
gegeben ist nach Christi Geburt, Tausend Jahre, Einhundert
Jahre, darnach in sechsen Jare, an unser lieben Frauen Ta-
ge Visitationis Marie Virginis.

CLXXI.

Anweish-Brief Herrn Johans von Hohenlohe/ 24. Juillet.
bermöß welchen er die Unterthanen des ver-
kauften Theils an Rixingen/ Landsberg und
Hornburg an Johann Bischoff zu Würzburg
weist. Erben am St. Jacobi Abend anno
1406. [LUNIE Teusch Reichs. Archiv.
Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Ab-
satz 6. pag. 71.]

C'est-à-dire,

Lettre de JEAN Seigneur de Hohenlohe par la-
quelle il remet à l'Evesque de Wurzburg les
hommes, & sujets des Parties des Villes de
Kitzingen, Landsbourg, & Hornbourg qu'il
lui a vendus. Fait la Vigile de St. Jacques
1406.

Wir Johans, Herr zu Hohenlohe, bekennen und ihur
tund an diesem Briefe, gem allenmeinlichen, für uns
alle unsere Erben und Nachkommen an der Herrschafft, daß
wir

ANNO
1406.

Archidiaconi & alii Ordinarii, quando ipfos suos
subdotes videri contingerit, levare. Cessabant etiam
Cardinales & Generarii Collegii à perceptione il-
lius partis, quam vacationibus Prelaturarum pro
proximis Annatis, vel alias ante præsens Arrestum per-
cipiebant, & arregroriorum quoruncumque occasio-
ne præmissa debitorum, & si aliquid ex his, quæ
levata fuit exacta fuerunt, & occasione predictorum
apud collectores seu sub collectores aliqui quos-
cumque existit, sui remanent fuit manu illius quo-
arrestib; & alij arrestavit & arrestat ipsa Curia nostra,
ipsique ne aliquid eidem Benedicto, hoc cuicumque
alteri tradant, aut solvant, inhibebitur, & inhibet
etiam eadem Curia nostra. Et per idem Arrestum ead-
em Curia nostra ordinavit & ordinat quod excommu-
nicationis sententia præmissorum occasione illigari re-
laxabuntur & hæc quousque alias per eandem Cur-
iam nostram extiterit super præmissis ordinatum. In
eius rei testimonium præsentibus Literis nostrum juri-
sum apponi Signillum. Datum Parisiis in Parlamento
nostro, die xi. Septembris, Anno Domini mcccxcvi.
& Regni nostri xxvi.

Per Arrestum Caria.

CLXXIII.

Edictum CAROLI VI. Regis Francorum super 1406.
Liberatione Ecclesiarum Regni, & Delphinatus 1407.
quoad Exactiones Annatas, & gravamina 18 Fe-
per Papam imposita. Datum 28. Februarii vriet.
Anno 1406. [GOLDAST, Constitutiones
Imperiales Tom. III. pag. 422.]

Carolus Dei gratia Rex Francorum &c. univer-
fis &c.

1. Si dotare vel dotari novas Ecclesias, vel veteres ampliare debuit, opus est perfecta caritatis, modo præstantius est depreffis & gravibus curia iuffragia exhibere. Lamentabilem quidem quærimonia noſtri & plurimorum Principum proſapia noſtræ Procuratores, nec non Prælatum, Capitulum, Collegium, Conventum, ac Cleri Regni noſtri ac Delphinatus, ac etiam diſcreſaſis noſtræ Univerſitatis Pariſienſis receptum continentibus ſubſequentis: Videlicet, quod quamvis ſecundum Aſiaticam doctrinam Papæ poteſtas à Chriſto fit ad Eccleſiæ ædificationem, non ad deſtructionem ordinata, ad Juſtitiam rectumque Judicium excedendum; cui non convenit pro libitu facultas, exactiones, angarias & tyrannides ſuper Eccleſias aut ſubditos exercendi, cum Dominus docuerit paſcere gregem & docere, non terrens ſubſitiſe luriari; aut avaritiæ deſerari: Quia fructus Eccleſiarum & Beneficiorum quorumcumque & vacantium, tam ſecundum diſpoſitionem Conciliorum generalium & Jurium, quam ſecundum piam intentionem Fundatorum ordinati, ad ſuſtentionem Miſiſtrantium in divinis, ipſius divini cultus augmentum, alimentum pauperum, redemptionem captivorum, Eccleſiarum fuorumque ædificiorum reparationem, terrarum & poſſeſſionum Eccleſiæ cultum, viriū ipſarum conſervationem, cæterorumque onerum intolerantem ſupportationem; adeo etiā, quod bona per Prælatos poſt eorum obitum diſmiſſa ſuſtiti debent ſuccelloribus reſervari in Eccleſiæ utilitatem conferenda, niſi forte in illis locis Regni, ubi de ſuſi & conſuetudine veteri obſervatiſ licitum fit Prælatiſ ipſis, & aliis Viris Eccleſiaſticis ſecularibus, de eiſdem bonis facere teſtamentum, quibus etiam ab intello in dictis bonis ſecundum conſuetudinem & obſervantiam ſupradictis ſui ſuccedent heredes: Quodque licet fuerit Decretis Sanctorum Patrum inſtitutum, ut Prælati Eccleſias ſuiſ ſubditas omnes ſingulis anniſ vitare deberent, quatenus ſic docerent indociles, corrigere excellus, mores reſormarent, Eccleſias reſtaurarent, & cætera Prælatiſ convenientia ad Dei honorem exercerent, ac propter hoc procuratores in victualibus aut pecuniā recipient ad vidum uſitum, nihilominus tamen aliqui Collectores, & alii Officiarii Romanorum Pontificum, præſertim Papæ moderni, ab aliquibus annis circa Eccleſiam & viros Eccleſiaſticos præſatam Regni & Delphinatus noſtrorum contra prædicta pluribus juriſus & importabilibus ſerviſitiis oppreſſerunt & affluſerunt, poſſibile bona Prælatorum & Virorum Eccleſiaſticorum decedentium; tam

R r 3

regg-

*Declaratio CAROLI VI. Regis Francorum de
Annatis. Datum Parisiis in Curia Parla-
menti 11 Septembris, Anno Domini 1406.
Regni sui XXVI. [GOLDASTI Consti-
tutiones Imperiales Tom. III. pag. 421.]*

Congregatis igitur eidem nostre Curie nostri Parliamentarii Cameris, convocatisque et affluantibus in notabili numero, gentibus nostris et agnatis (hominibusque) filiis, ac vixis supradictis Litteris et Schedulis, communi consensu ratius insuper et attentis diligenter, et cum magna et longa deliberatione omnibus circa hae attendendis et considerandis, et quae eandem nostram Curiam in hac parte poterant et debebant movere, ut praefate Curie nostre Arrestum, praedictis obtemperando Litteris per eandem filiam nostram a nobis imperatis, dictum fuit, quod dictis Benedictis (Papa) et Officiariis sui cessabant in nostris Regno et Delphinatu ab exactionibus Annatarum, primum fructuum et emolumentorum, Praelaturarum et aliorum Beneficiorum quorumcumque vacantium, seu quae vacaverunt, aut vacabunt, tam pro primis Annatis, quam etiam fructuum et emolumentorum qui tempore subtractionis alias eidem Benedicto factae, et vacationis Praelaturarum Dignitatum et aliorum Beneficiorum obveniant, seu obvenient quaecunque; nec non Procuracionum pro visitationibus debitum, ipsasque Procuraciones, poterunt Praela-

ANNO regularium quam secularium, quæ *spolia defunctorum* interdum nuncupantur, reservando & usurpando fructus Ecclesiæ, tempore vacationis Prælaturarum aut Beneficiorum Ecclesiasticorum obvenientes, levando & capiendo arreragia præteritorum & incognitorum temporum tanquam debita per fulminationem Censurarum Ecclesiasticarum, exigendo à Beneficiatis quibusque, Annatam exasperando & extorquendo.

2. Cujus Annatæ medietatem quidem ad majores Dignitates Collegiorum Dominorum Cardinalium consueverunt assignare, & adhuc Annatam unam cum quadam pecuniæ summa, quam vocant *minuta servitia*, & quam pro familiaribus esse dicunt, cum exactione juramenti & sub pœna perjurii, & aliis diversis modis & censuris exigent, Procuracionesque Prælatis & aliis ratione factæ visitationis tanquam deberetur capiendo & levando in pecunia numerata, licet visitationis officio non impenso. Ab aliis autem, qui ad Procuracionem nullatenus tenebantur, tantumdem quidem quod dum vocant exigendo Decimas, & alia Subsidia tractatu non habito cum Prælatis pro libitu voluntatis imponendo.

3. In his etiam exigendis sicut nec modus nec misericordia, nec æquitas servatur, aut mensura. Et cum Prælatus prohibeatur administrare sine Bullis, quare, cui non placet solvere, expellitur, quia Bullæ non expediuntur sine pecunia parata. Unde fit Beneficium Ecclesiasticum obtinere videtur cum precio vel mercede, quod pro bono communi potius debetur præditi scientia aut virtute, & qui sufficientissimi sunt, ita tamen, si pauperes sunt, nullatenus promoventur: propter quæ & alia innumera inconvenientia gravamina multis in locis dictorum Regni nostri & Delphinatus irreparabilia curam hæreditaria, conspiciuntur inocuita, & immobilia fæderum de facto alienantur aut impignorantur: mobilia etiam, pretiosa Reliquiarum vala, Ecclesiastica ornamenta, Calices Libri, & similia interdum etiam villi precio distrahantur, memora non cedenda frequentius inciduntur & venundantur & Ecclesiæ innumerabili mole debitorum importabiliter onerantur.

4. Numerus Deo servientium Ministrorum, qui sustentari in consueto numero non valent, minuuntur, & qui remanent Deo & Ecclesiæ servientes, propter frequentes Excommunicationes & Censuras, occasione dictarum exactionum, quibus satisfacere non valent, de facto prolatas, à divino Servizio plurimum retrahuntur, & interdum aliqui mendicare compelluntur, & in maximam penuriam rediguntur, non habentes de quo valeant Deo serviendo, aut in studiis existendo, sive comedendo, sustentari. Et Regnum nostrum, quod inter alia Regna Viris scientificis communiter floruit copiose, per quos etiam Regni iustitia consuevit gubernari, talibus viris his temporibus (proh dolor) nudum caret. Inde Cultus divinus & opera Charitatis, quæ fieri debebant, multipliciter defraudantur & cessant, & intentio Fundatoris non servatur. His etiam modis Regnum redditu pecuniis & opibus plurimum depauperatum, & infinita vixque enarrabilia scandala quotidie oriuntur. Quæ omnia sunt satis ad oculum manifesta, & ad ea est Papæ potestas ordinata, & de directo tenetur obviare.

5. Fuitque Papa modernus & alii Prædece flores sui super revocationem, aut moderationem dictorum gravaminum, ac de aggregando Consilium generale, ad providendum de præmissis pluries requisitus, attamen sic omnia absque remedio diuturna continuatione perdurant, donec dudum super quibusdam per nostram Regiam ordinationem, & novissime super aliis ex dictis gravaminibus per quandam nostræ Curie Parlamenti Arrestum sub ea forma nuntiatur, quod cessarent, quousque per eandem Curiam fuisset aliter ordinatum, provilumque extitisset. Et ut ad perpetuum uberius & plenius provideretur in prædictis, nuper per Procuratorem nostrum Regium in Concilio Prælatorum, & dictarum Ecclesiarum Gallicanarum & Delphinatensium Parisiis celebrato, ubi erant Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Prælatis & Procuratores Capitulorum & Collegiorum, ac Universitatum, & alii viri Ecclesiastici, Nobiles Magistri grandi numero solemniter congregati: ubi etiam Confrangineus noster Rex Siciliæ Ludovicus, & primogenitus noster Dux Aquitanie, & Duces Bituricæ Patrius, Confrangineus noster Burgundie & Bononi Avunculus, pro nobis illis tunc præsidebant;

ANNO propositum fuit & requisitum, quod taliter ordinaretur & fieret, quod exactiones & gravamina, de quibus supra, cessarent penitus & omnino. Super quo plurimis & repetitis intervenientibus discussionibus, & maturis per Prælatos & alios viros Ecclesiasticos supradictos deliberatum extitit & concessum, quod, attamen illis, quæ supra præmissa sunt, & aliis attendendis, talia gravamina & usurpationes secundum Deum & Conscientiam non valeant commode, nec debeant amplius tolerari. Supplicabant igitur ut ad Dei Laudem, Reipub. utilitatem, & Ecclesiarum libertatem, dictarum Ecclesiarum Regni & Delphinatus conservationem supradictam, efficaciter ad perpetuum de remedio opportuno providere dignemur, prædicta omnia & singula gravamina cessare faciendo, & nihilominus prædictas Ordinationes vel per nos factas, & dictum Arrestum Parlamenti confirmando & ad perpetuum extendendo nostram super hoc Ordinationem Regiam ubique publicari, teneri & observari facientes.

6. Nos igitur attendentes, quod ad stabilitatem Ecclesiæ est potestas Regia divinitus ordinata, & quod per Regnum terrenum coeleste regnum nunc proficit, quando deservientes Ecclesiam rigore Principum coercentur, & quando talia per Majores Ecclesiæ perpetrantur, ad Reges debent habere recursum, & quod in illis, de quibus notorie turbatur status Ecclesiæ, etiam Papæ non obedire consulant Sancti Doctores, recognoscences, ut teneatur, & propter Ecclesiam, quam, quantum ad nos spectat, etiam ex spirituali debito iuramenti Christo Domino tuendum suscepimus, Deo sumus rationem reddituri, progenitorum nostrorum exemplo edocti, qui sacrosantas Dei Ecclesias & viros Ecclesiasticos, zelo fidei & pie devotionis accensi, immentis muneribus atque privilegiis investientes, Ecclesias edificantes, & contritas restaurantes, à concussionibus & quibusdam novitatibus indebitis præservare curarunt, quarum etiam nos promptos Defensores & pugiles existere gloriamur, prædictis omnibus cum debita præmeditatione pensatis, habita etiam prius deliberatione cum Principibus Regulis nostræ Prospæ, & aliis Proceribus, multisque viris prudentibus & notabilibus Regni nostri nobis in Consilio nostro assistentibus, tam gravem & manifestam deformationem atque destructionem Ecclesiarum prædictarum Regni & Delphinatus, viorumque Ecclesiasticorum desolationem, sub conniventia oculorum amplius dissimulare non valentes, ordinamus, & tenore præsentium ordinavimus, quod omnia & singula gravamina superius declarata & enarrata cessare debeant & cessabunt, &c. ut ardua in nostris Regno & Delphinatu prædictis: & quod illa, quæ per dictum Arrestum Curie nostri Parlamenti circa hoc fuerunt, donec fuerit aliud ordinatum, provisâ disage & pronuciata, de cetero in dictis Regno & Delphinatu perpetuo teneantur, & immobiliter servabuntur. Hæc autem præsentium Litterarum scripto annotari, publicarique, & inter Regias nostras Ordinationes registrari mandavimus, ut harum partium interventu plenam inde noticiam habeat posteritas successura. Quocirca vobis omnibus & singulis supradictis & vestrum cuilibet, qui super hoc fuerit requisitus, committimus & mandamus, quatenus hanc nostram Ordinationem in dictis Regno & Delphinatu nostris publicari, custodiri & immobiliter conservari faciatis, dictas Ecclesias & personas Ecclesiasticas ab omnibus & singulis exactionibus supradictis, & liberis & immunes servari, & in hac libertate manuteneri faciatis, &c.

Datum Anno 1406. xxviii. Februar:

CLXXIV.

Accord entre ARTUR de Bretagne, Comte de Richemont, & Messire ROLAND de Dinan, touchant la Terre & Seigneurie de Montcontour que celui cy cede à l'autre, en échange de la Seigneurie de Gaur. Fait le 4. Février 1407. [LOBINEAU H. Histoire de Bretagne aux preuves du 14. Livre. Col. 831.]

ANNO 1406.
1407.

1407.
1408.
4. Fevrier.

ANNO
1407
1408.

ANNO
1408.

Sur le debat qui m'en estoit, & qui gregnour se peut emouvoir entre tres-noble & puissant Monseigneur Monlour Artur de Bretagne Comte de Richemont & Seigneur du Gavre, aiant le droit & cause de Monseigneur le Duc son frere, d'une part, & noble & puissant Messire Rolland de Dinan heritier principal de noble Dame défunte Dame Margot de Rohan ayeulle dudit Messire Rolland, d'autre part, par cause des Villes, Chastel & Chastellenie de Montcontour, quels ledit Monlour Artur disoit avoir esté & estre le droit heritage & possession dudit Monseigneur le Duc, & ledit Messire Rolland dit que ledit Chastel & Chastellenie de Montcontour furent l'heritage de son ayeul & ayeulle, pere & mere de sa mere, par certain transport que l'our en fit Messire Charles de Blais & sa compagne ou temps que celluy Messire Charles de Blais le appelloit Duc, & occupoit le Duché de Bretagne; lesquels transport, donation & cession furent depuis confirmés par le pere dudit Monseigneur le Duc qui ad ce se assentit; & que à celluy titre & cause ledit son Ayeul Seigneur de Beaumanoir, & aussi ladite son Ayeulle en prirent la possession; & ledit Monlour Artur dit que les causes dudit Messire Rolland n'estoient recevables. Pour lesquels débats elchiver & nourrir bien de paiz, sachent tous que en nos Cours de Rennes & de Nantes & par chacune d'iceilles, en tant comme à chacune appartient, se comparurent & representèrent en personnes ledit Monlour Artur, d'une part, & ledit Messire Rolland de Dinan, d'autre part, lesquels confessèrent & confessent avoir transigé, pacifié & accordé sur lesdites choses en la forme & maniere qui ensuit; c'est assavoir que ledit Messire Rolland a baillé & baillie audit Monlour Artur lesditz Ville, Chastel, & Chastellenie de Montcontour; pour lesquelles choses ledit Monlour a baillé, baillie & assiet audit Messire Rolland la Chastellenie du Gavre avec toutes les appartenances & dependances quelconques, pour en jouir par heritage, &c. Et les choses & chacune dessuides promissent & jurerent ceux Monlour Artur, Messire Rolland, & chacun d'eux pour ce que ly touche, tenir, fournir, parfaire & accomplir par leurs sermens, sans jamais venir encounter; & de lours assentemens & à lours requestes, y furent par les jugemens des susdites Cours jugez & condannez. Donné tesmoing les sceaux de Nobles & puissant le Sire de Quintin, Messire Estace de la Houfflaye, & de Jehan de la Chapelle Chevaliers; quels & chacun promissent mettre & apposer à ces presentes ez requestes desdites parties & de chacune pour ce que ly touche, à maire fermeté. Le iv. Fevrier mcccvii. Eon de la Poste Passie. *Ibid. Arm. A. cassette. B. n. 14.*

CLXXV.

22. Juillet.

Venditio Municipii Burghi, totiusque ditionis Batenburgensis cum omnibus territoriis, prefectoris, mercatoribus & appartenentiis facta Domino JOHANNI A BARLAIR per Dominum GISEBERTUM BRONCKHORSTIUM Dominum Anholte & Margaretam à Ghemen, Uxorem illius pro certâ pecunie summâ. Datâ Anno Dominicâ post diem, qui Divæ Margarete est sacer Anno 1408. [J. J. PONTANUS, Hist. Gelricæ. lib. 8. p. 373.]

NOs Gisbertus Bronckhorstius Dominus Anholte, & Margareta à Ghemen, Uxor nostra legitima, Domina earundem ditionum, constare omnibus volumus has patentes Literas lecturis aut legi audituris, nos verè & hereditariè vendidisse Domino Johanni à Barlair, Domino ab Helmont & Keerbergen, nostro dilecto Fratri, certâ pecunie summâ, quam probe solum nobis præstitit, Municipium nostrum Burchum, molendina, vicos, totanque ditionem Batenburgensem cum territoriis, prefectoris, jure ac redditibus, ut & mercatibus, teloniis, decimis, proventus, vectigalibus, monetis, accidentalibus, quæ ad idem Opidum Burchum, ut & pagos, territoria ac jurisdictionem eandem Batenburgensem, nec non latifundia, prata, fluvia, insulas, piscationes, similesque proventus ac redditus hereditarios dictæ jam sæpius ditionis Batenburgicæ pertineant: Omnia-

que eum in modum ejusmodi ea, priusquam à nobis dividerentur, fuere seque habuere: & omnino quemadmodum eadem nobis hereditariè obvenierunt, relictaque sunt a Domino parente nostro nobis dilecto Domino Diderico quondam Domino Bronckhorstii ac Batenburgi, cui Deus propitius esto: & denique quemadmodum ea dilectus nobis Dominus parens noster prænominatus à suis illa progenitoribus hereditariè jam olim accepit: Nosque Gisbertus Bronckhorstius & Margareta nostra Conjux dilecta, nostro ac nostrorum heredum ac successorum nomine unanimiter transulimus ac transferimus Domino Johanni à Barlair nostro dilecto Fratri jam dicto Opidum Burchum, molendina, pagos, territoria ac ditionem Batenburgensem cum ceteris ei appendentiis, iuribus, proventus accidentalibusque prædictis, ita ab eo ejusque iustis heredibus pacifice atque hereditariè habenda, usurpanda ac possidenda, ut nulum in eadem nos aut nostri heredes sibi vendicare jus habeant præsumantque: Nosque Gisbertus & Margareta prænominati liberâ nostrâ voluntate manumque & ore Burchi Opidum, pagos ac ditionem Batenburgensem aliaque præmissa in usum Domini Johannis dilecti nobis Fratri jam dicti cessimus nostraque juri renuaciamus, cupientes ac mandantes omnibus nostris hominibus ac clientibus Opidi Burchi, pagorum, territoriorum ditionis Batenburgicæ jam dictæ, ut omnes ac singuli Domino Johanni dilecto nostro Fratri obsequium, fidem ac Sacramentum præstent, utque eum verum ac legitimum fœnatum Dominum, nec præ illo alium quempiam agnoscat audiantque. Nosque Gisbertus & Margareta prædicta pollicemur Domino Johanni Fratri nostro dilecto Burgi municipium, molendina, pagos, territoria omniaque bona præscripta, ditionemque Batenburgensem cum omnibus ejusdem proventus atque accidentalibus antedictis, adversus quoscunque, qui in ea jure aliquid præterdere videantur, allerturos defensorumque, sub nostro & bonorum nostrorum, quæ modò habemus, aut postmodum habituri sumus, periculo. Volumusque porro ut promissa pactaque omnia Domino Johanni Fratri nostro dilecto perpetuò firma rataque habeantur. Eoque & nos Gisbertus & Margareta prædicti pollicemur fide nostrâ, nos cuncta præscripta, quod ad nos & heredes nostros, perpetuò immota inviolatè servaturos; idque absque dolo malo &c. In rei hujus certitudinem nos Gisbertus & Margareta sigilla nostra propria hîc appendi fecimus. Inque majorem omnium, quæ acta sunt, testificationem nos Gisbertus & Margareta rogavimus dilectos nostros Cognatos atque Amicos, ut sunt, illustris ac præpotens noster dilectus Dominus ac Cognatus Dominus Arculensis, Pierfontie ac Terræ Mechliniensis Dominus, nosque dilectus junior Dominus Dominus Wilhelmus Filius Arculensis; Cognatusque & Patruus noster dilectus Dominus Gisbertus, Dominus Bronckhorstius ac Borculoz, itemque Dominus Henricus Dominus Ghemæ; nec non dilectus nobis Cognatus Henricus Dominus Wiffschæ, & Otho Burenfis, filius natu major; ut ipsi singulique eorum hæc capita omnia, cunctaque promissa ac stipulationes antedictas suis sigillis obfirmare nobiscum haud nollent: Nosque Johannes Pierfontie ac Terræ Mechliniensis Dominus, & filius Arculensis Wilhelmus; Gisbertusque Dominus Bronckhorstius ac Borculoz, Henricus Dominus Ghemæ, Henricus Dominus Wiffschæ, & Otho Burenfis filius natu major hîc patentibus Litteris sigilla nostra juxta sigilla Domini Gisberti Bronckhorstii & Anholte Domini, Cognati nostri, & Margarete ejusdem Conjugis, Nepotis nostræ, rogati appendimus. Datæ anno Christi 1408, Dominicâ post diem qui divæ Margarete est sacer.

Litteræ (1) JOHANNIS A BARLAIR, quibus declarat Burgi municipium, ac ditionem Batenburgensem ab se emptam de Domino GISEBERTO BRONCKHORSTIO, ejusque Uxore Margaretâ à Ghemen, redimi ab eisdem posse, & datum pretium refuderint. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ. pag. 374.]

(1) La Date manque à cette Pièce, mais elle appartient à la précédente, & Pontanus dit qu'elle fut publiée huit jours après. [D.V.M.]

ANNO

1408.

N^Os Johannes à Barlair, Dominus de Helmont & Keerbergen constare apud omnes volumus, quicunque Litteras has patentes legent aut legi audient, Nos licet iuste atque hereditarie, dato pretio, nobis comparaverimus à Fratre nostro dilecto, Domino Gisberto Bronckhorstio, Domino in Anholt, ejusque Coniuge Margareta à Ghemen, Sorore nostra, Burgi municipium, molendina, pagos totamque ditionem Batenburgensem, cum omnibus territoriis, praefecturis, iuribus, teloniis, accidentalibus ac proventibus ejusdem ditionis, prout Litterae ea de re confectae plenè testantur loquunturque, in ulum ac possessionem nostram, nostrorumque heredum; prosequemur nihilominus ingenuae testamur nos Johannes à Barlair praedictum Burgi municipium, molendina, pagos, totumque territorium Batenburgensem cum omnibus ditionibus, praefecturis, iuribus, redditibus, teloniis aliisque eodem spectantibus, prout eadem ab ipso modo eminus accepimusque, juxta Litterarum ea de re confectarum tenorem; fas esse eandem ditionem bonaque omnia à nobis nostrisque heredibus redimere ac liberare redditus 30600 scutatis veteribus Gallicis, idque Bulehi Ducis in aede Divi Johannis, quandocunque id ipsis eorumque iustis heredibus integrum fuerit. Et si quando nobis nostrisque iustis heredibus 30600 scutati illi veteres Francici, aut eorum valor plenarie redditus fuerit, ut est praemissum, volumus ac consentimus nos Johannes à Barlair praenominatus, nomine nostro heredumque nostrorum, ut Frater noster nostraque Soror eorumque heredes municipium Burgi, molendina, pagos, totamque ditionem Batenburgicam cum territoriis, praefecturis, iuribus, redditibus, teloniis aliisque eodem pertinentibus, prout ea ab iisdem are nostro eminus atque accepimus, hereditarie atque in perpetuum sibi recipiant, usurpent ac possideant, sine ulla nostra aut nostrorum legitimorum heredum contradictione aut pretenfione: Et nos Johannes à Barlair praenominatus, curabimus mandabimusque omnibus totius ditionis Batenburgicae jam dictae hominibus, omnibusque clientibus eodem pertinentibus, ut post id temporis, quo nobis aut iustis nostris heredibus triginta illi mille ac sexcenti scutati Francici veteres, aut eorum valor, redditus fuerint, in modum ut est memoratum, iidem tum homines, ac eorum unusquisque dilectum nostrum Fratrem & Sororem praedictam eorumque iustos heredes, ut veros suos Heros ac Dominos, nec alios praeter ipsos agnoscent recipientque. Si etiam contingat Nos Johannem à Barlair excedere è vita absque prole legitima, priusquam ditionis dictae redemptio celebretur, est inter nos & Fratrem nostrum Sororemque dilectos stipulatum, ut nobis defunctis, Burgi municipium, molendina, pagi & ditio tota cum jurisdictionibus atque appendicibus praemissis, ad dilectum nostrum Fratrem Sororemque, eorumque heredes legitimos redeant, exclusis nostris aut aliis heredibus, ullave illis aut aliis hic parte relicta, exceptis centum Scutatis veteribus monetae praemissae annui atque hereditarii redditus, qui quorannis ac perpetuo ex bonis ditionis Batenburgicae ei perfolventur, cui Nos Johannes à Barlair eosdem accipiendo assignaverimus: hac addita cautione, ut fas sit Fratri nostro ac Sorori dilectis eosdem centum scutatos veteres annuos redimere ac liberare semel numerando similes scutatos veteres sedecies centum &c. Hac absque dolo malo ad rei majorem certitudinem, Johannes ipse à Barlair, Dominus ab Helmont & Keerbergen suo sigillo obsignavit: & una cum ipso Cognati ejusdem Wilhelmus à Meerhem, Dominus Bortelz, Wilhelmus à Milenberch, Dominus de Everdonck & Socvenham, & Dominus Didericus de Roever eques.

CLXXVI.

1409.

Sententia Arbitralis per Oibonem Episcopum Monasteriensis, Adolphum Ducem Bergensem, & Fredericum Comitem Moersae pronunciata super controversiis inter Reinaldum Ducem, Gelriae, & Joannem Arculea & Dominum, ejusque Filium de Urbe Gorichemensi una cum ditione Arculensi ac Scabinatu. Actum Anno

1409. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricae. lib. 8. pag. 378.]

ANNO

1409.

N^Os Otho Dei gratia Episcopus Monasteriensis, Adolphus eadem gratia Dux Burgenfis & Comes Ravensburgensis, & Fredericus Comes Moersae ac Dominus Bairz, ut mediis atque arbitri electi ab Illustrissimo Principe Domino Reinaldo Duce Juliaci ac Gelriae, & Comite Zutphaniae, Domino & dilecto nostro Conflagineo à parte una; & à Nobili Domino Johanne Arculea, Pierpontiae ac Terrae Mechliniensis Domino, ejusque Filio Gulielmo Affine & Cognato nostris dilectis à parte altera, quod ad negotium nostrum inferius, de quo statuimus ac pronunciamus unanimiter omnes ac singuli: postquam Dominus noster Affinis & Cognatus de Arckel, ejusque filius Gulielmus Arculensis jam dicti, praemisso nostro dilecto Domino ac Conflagineo Duci Juliaci ac Gelriae transulerint ac resignarint Urbem Gorichemensem una cum ditione Arculensi ac Scabinatu, & si quid eodem aliàs pertineat, ea ratione ut idem Dominus ac Conflagineus noster ipsis ipsorumque heredes eorum vicem reddat, quodcunque ipsorum utriusque Consilarii, quibus id ipsi utrumque concediderint, esse aequum ac iustum declarent, nec dicti Consilarii definitivam Sententiam edituri videantur, sed ea quoque ad Nos, volentibus ipsis Dominis ac Principibus memoratis, juxta tenorem Litterarum, quae nobis hoc nomine ab ipsis redditae, relata sit; nostram idcirco ex aequo & bono hanc esse sententiam, ut praedictus Dominus ac Conflagineus noster dilectus Reinaldus Dux Gelriae ac Juliaci jam memoratis Affini ac Cognato nostris Domino Johanni & Gulielmo Arculensibus in hereditatem ipsorum heredumque eorum loco Opidi Gorichemensis una cum Scabinatu, territoriis, aliisque eodem pertinentibus, reponat ac permittat Castrum suum ac ditionem Oyen dictam, una cum vicis ac telonio ejusdem loci, prout dictus noster Conflagineus Dux Juliaci ac Gelriae idem telonium ipsimet hucusque possedit, sibi recipi ac solvi fecit, additis redditibus eodem spectantibus, ut & vico Diegeden dicto, ac libris simul quingentis, quae ex vestigali Gruit dicto, Busehi Ducis in Brabantia quotannis dependuntur. Noster praeterea Dominus ac Conflagineus jam memoratus ipsis insuper, praeter telonium ac redditus Oyenensem, Diegedensem ac Busehi Ducis, ex aliis bonis ac proventibus Ducatus Gelriae tantum quotannis tribuat ac praestabit, ut summa in univertum cum dicto telonio ac redditibus aureorum sit annuorum Rhenensium quinquies mille ac quingentorum. Et porro iidem dictam arcem ac ditionem Oyenensem ac Diegedensem eoque pertinentia, una cum ceteris jam dictis telonio ac redditibus, ita transcribet ac tradet, ut haece singulis probè ipsis certoque prospectum sit. Et nostrae praeterea certitudinis ergo, si forte idem Affinis ac Cognatus noster Arculensis hac à nobis jam constituta neque probare, neque à Domino nostro Conflagineo dilecto Duce Juliaci ac Gelriae Reinaldo acceptare velint, eundem Dominum ac Ducem Conflagineum nostrum dilectum eo usque permotuos in nos suscepimus, ut ipsis intra noctes quatuordecim, postquam ipsi hoc nostrum decretum sententiaeque simul aut seorsum singulis fuerit reddita, eandem jam saepius memoratam Urbem Gorichemensem ac Scabinatum cum eodem pertinentibus, in totum, & quomodocumque ab ipsis eadem acceptent, sit redditurus &c. Inque majorem huius sententiae ac pronuntiationis nostrae securitatem nos Otho Praefatus Monasteriensis, Adolphus Dux Bergensis & Comes Ravensburgensis, & Fredericus Comes Moersae & Dominus Bairz, electi sequefres ac medi unanimiter omnes ac singuli nostra sigilla appendi haece Litteris fecimus, Quae datae sunt anno Christi millesimo quadringentesimo ac nono.

CLXXVII.

Brief Herrn HEINRICHS VON HOMBURG, worin derselbe auf dem fall! da er ohne Erben mit Tode abgehen solte! Herrn Hertzog BERNARD zu Braunschweig und Lüneburg und dero Erben! seine Herrschaft Homborg mit allen dazu gebhörigen gütern überlässt! erzzwischen aber auch den vierden Theil besagter

ANNO
1409.

besagter Herrschaft und Gütern bey seinen Lebenszeiten gegen Erlösung Sechshals Tausend Mark löbliches Silbers / nebst Entrichtung alljährlich: zwey hundert löblichen Mark Goldes cediret. Geben am St Dionisii Tag anno 1409. (LUNIA Teuffsch Ruché-Archiv. Part. Spec. Continuât. 2. Abf. 4. pag. 383.)

C'est-à-dire,

Lettres de HENRI Seigneur de Hombourg, par lesquelles, supposé le cas qu'il vint à mourir sans héritiers, il cede & transporte sa Seigneurie de Hombourg, à BERNARD, us de Brunswich Lunenburg & à ses héritiers après lui; outre quoi, il lui en cede par avance la quatrieme partie moyennant une somme de 5000 Marks d'argent une fois payée, & une pension annuelle de 200 Marks d'or. Fait le jour & Fête de St. Denis 1409.

W Hincit Herr tho Homburg bekanten openbar in diesen Briefe vor uns / uns Erven und Malsinelnigen vor allen Liden / de en siken oder horen lesen / dat wy ne in sin besten Sinne und Malsineln behode und angesehen haben / groten Geredeten / Schaden und Verdorbnisse / de unser Herrschop tho Homburg / allen unsen Schloten / Mannen / Wetz-Mannen / Schaden / Underfaten / unsen Wörtern / armen Liden / anlegende siken / unde nach unsen Dode insinlich modren / darinn dat wy nene liden Erven en hebben und andere Nochturfft / de uns dartho bewegen / Hierinn sind wy mit vordorbnem Dode und nach Ade unsre guden weisen Fründe / Mannen und Städte / einbreichig geordnet und overrekommen / mit dem hochgebornen Fürsten Herrn Bernde / Hertogen tho Brunswich unde Lunenburg / und hebben dyne und allen sinen rechten Erven / de ergenanten Herrschop tho Homburg alle uns Schlot / Schlot / Land unde liden mit allen Rechten und Hoheheringen ingelaten und geantwertet / uplatet und upmontret in Wess dices Briefes / nach unsen Dode ersticken tho hebbende und tho besitzende und tho bruchende in solcher maner alle hier nach geschriben stet.

Tho dem ersten schullen und willen wy Hincit vorgenantet unsern Herrn Hertoge Bernden und sinen Erven / insouen laten / und insouen von stund in ein Verantheil unser ehegenantet Herrschop tho Homburg / Schlot und Schilde mit dyren Hoheheringen des werden Theils / als by Mannen der Schlotte / Homburg / Insouen / Erven / kintwischen / und der Städte / Oberndorf / unser Homburg und Wilsen / und der Herrschop tho der Heimboden / berlichen Schlot / Städte und dyre Hoheheringe / wir mit Kope / mit sache oder nemerlich / Wisse / van unser vorgeschriben Herrschop eintroumen / oder entrecken schullen noch en willen / und wy schullen und willen so in den ermanten Verantheile mit ert Hoheheringen als vorgeschriben ys / mit uns by unsen levetagen roumelich en inne hebben laten / besellen und besorgen / mit dyren Ampfiden / alle dics des ene Nocht / were / und wy beholden mit de andere drey Theile der ergenantet unser Herrschop / Schlot / Städte / Land und dyne uns levedage mit allen dyren Hoheheringen / tho bruchende / daly se uns laten schullen und gindert / demer wy lenen / alle wy do wille her gehat hebben. Dat schullen und willen wy untereinander vordorbn siken / und de desenen und Schoten wol beuaren uns levedage / tho haben alle roumelich und recht ys / und uns Ampfide tho hebben siken / schullen de vordorbn unter einander don / und de liden und schwaren / so dics des noch ys / in aller Wisse alle vorgeschriben ys / mit wann wy ehegenante Herrn tho Homburg / van Dode wegen vorthen siken / dat Gode frisse / so schullen besellen drey Bernden der ergenanten unsern Herrschop / Schlot / Städte / Land und liden / dem ergenanten unser Erven / allen sinen rechten Erven ledig und los wesen / upgesouen und vorlassen siken / und ersticken by en tho blivende / in aller maner alle hier vorgeschriben siken / und alle uns Ampfide und Dode der vorgeschriben Schlot schullen liden und schwaren den vorgenantet unsern Herrn Hertogen Bernde und sinen Erven / wann wy van Dode wech verfallen weren / dat Gode lange frisse / de Schlot dat se Ampfide sind / ohne antworten unser / sinder jenniglichen Hinder- und Wederere / thir wo vaden wy Ampfide oder Dode seten / wy ein unvelich dices Schlotte / de schullen dat ja liden und schwaren den vorgeschriben unsern Herrn und sinen Erven / dar de ene dics alle vorgeschriben ys / trunelichen holden willen und schullen / sinder jenniglichen liden / und wene wy also alle Ampfide oder Dode seten / de scholde wesen ein Erbe loffmann berlichen Herrschop tho Homburg esse der Herrschop tho Brunswich Mann / deme man des wol tho liden und tho eranen mochte / als dat se und drey Erven des wol vertrouwen weren / summe dices vorgenantet Frindschop und lere

IOM. I. PART. II.

willen / de wy den ergenantet unsern Herrn van Brunswich und Lunenburg und sinen rechten Erven dahn und dahn hebben / alle vorgeschriben ys / schullen se uns geuen und entrichten / sette heist unsere Mark löblich Brunswichwetter Wichte und Wette / und uns de glücken bealen / wy also thane liden / alle se uns de in den sinderlichen besellen verwirrt und verwahrt hebben / und wene unsern Herrn van Brunswich und Lunenburg Erven / nach dyne tho dices Herrschop sene / de schulle alle darme Demoulinge dahn / alle se vor dahn hadde / und de scholde man oet van dyne nehmen / und ohne wedder Verwahringe dahn / in vorgeschribener Wisse. Des schullen se uns geuen und bescheiden de tablen / alle Jahr twe hundert löbige Mark Goldes / der vorgeschriben Brunswichwetter Wichte und Wite / und de twey hundert silber Goldes schullen se uns geuen alle jährlachs tho also thane liden / alle se uns de vorreiset hebben / Des schullen se uns geuen und antworten jährlachs Silbde / der Eken Schonen van Nassau / unser leen Hysfrun twe hundert gude vollwichtige Rinsche Silben / tho also thane liden / alle de Wess u wisse / de davor geuen und besellen siken / Hierup hebbe wy hildigen liden dem vorgeschriben unsern Herrn / Hertogen Bernden / sinen rechten Erven / insen Mann / Worchmann / Schlot / Städte / Land und liden / alle uns Land und liden. Und wy schullen machig wesen und behalten alle uns lehemwore Gassich und werlich / und de lehen / also wy hebben gedahn / siebet unses Wader Dode klager wene hertho / alle dody dat de vorgeschriben uns Herr und sine Erven der Ervelich wol verwahrt sy / Des dody de vorgeschriben uns Herr und sine Erven unser Herrschop tho Homburg / Prälanten / Wette / Gassich / Mannen / Worchmann / Schlot / Städte / Land und liden / by Gnaden / by Rechte / by wilsigen guden oden Absonthen laten / und uns unser Herrschop tho Homburg / Mannen / Worchmann / Städte und Underfaten / Wette / Privilegia und Handfeten trunelichen holden / alle de unsinigen und inne holden / ohne jennige liden / alle wy und sine Erben wene hertho gedahn hebben. Und de vorgeschriben unser Herr und sine Erven schullen der Herrschop tho Homburg / Prälanten / Wette / Mannen / Worchmann / Städte / Wette und Handfeten geuen / und sic tegen se verpflichten / in aller Wisse / alle wy Hincit Herr tho Homburg tegen se verpflichten siken / alle se dyne der rede Wette geuen heist. Des enisich de vorgeschriben uns Herr / edder sine Erven nemande der Herrschop Mann van Homburg / Worchmann edder Underfaten / uns tho wedder innemen / offte tho unwillen vordorbnen weder rede nemerlich Wisse / De beholden wy besunder tho unsern Behove und lust uns Biengarden und Frischerichte / und dartho heist uns besellen / und dahn uns Herr / Hertog Bernde und sine Erven dat Genade / als dat Schlot tho dem Wodenwerder / unde dat Gerichte und ungerichte darinstest uns levedage tho bruchende.

Wate yst oet / dat wy vorgeschriben Herr tho Homburg Gude edder golde weder lösen wollen / de vor dyser tyde ungescholten haben / dat mögen wy dahn / unde behoude wy des / so möge wy des vordorbn / vor alle dody / alle wy de gediet hebben / doch so scholde wir den vordorbnen unsern Herrn und sine Erven des ert Ervelichs benahren. Des schall de verscreven uns Herr van Brunswich und Lunenburg unde sine Erven uns Herrschop tho Homburg / Mannen / Worchmann / Schlot / Städte / Land und liden / Gassich und werlich / trunelich helpen verbidren / unde vorgeshriben / beschriften / beschalten / wehren unde wahren / mit sinen liden unde liden / tegen aller malden / nah aller sner Wader. Des schall de verscreven uns Herr van Brunswich unde Lunenburg / und sine Erven / uns Testament / dat wy mact hebben / holden unde vollfollen / unde dat willen uns vordoren / so dat ewig blide.

Wate oet / dat uns / edder unser Herrschop tho Homburg / Krieg edder Drlage wederstunde / so scholde de vorgeschriben uns Herr van Brunswich und Lunenburg / edder sine Erven / sic des Kreges edder Drlages underwinden mit Kopen / an beiden Schaden unde mit Framen / dar scholle wy ohne trunelichen tho raden unde behulpen siken / mit unsen liden unde liden / und unser Wader / unde se scholde dem Wader hebben / Eine liden / Frede / unde se unser nen schall sic verpflichten noch verbinden mit nemande / wy en dohn dat schallst mit einander. Des so schall de ehegenantet uns Herr van Brunswich unde Lunenburg / und sine Erven / de Eken Schonen van Nassau uns Hysfrun / by dyer bescreven und bescheden eheffliche Erven / mit aller sner Hoheheringen unde Rechten liden / unde se schullen se dartho trunelichen tho vordorbnen / und by beholden / demer se leet / ungescholten na unsern Dode / ohne alle liden. Und beselle uns Hysfrun schall dat also wedder besellen mit Beren / unde bewahren mit dyren Fründen / dat de vorgeschriben eheffliche Erven unde wot se ohne sy van der vorgeschriben Herrschop tho Homburg möge enderbiget wehte / unde dartho bliven / liden dat den vorgeschriben Herrschop van Brunswich und Lunenburg wol vorwahrt sy na dyren Dode.

Wate aber / dat dat Gode also hebben wode / dat wy Hincit Herr tho Homburg Schotn radmen by der ergenantet Eken Frunden / Schonen / unser leen Hysfrun / So en scholde se uns de jartliche Gude nicht mehr geuen / Byun de dem tho sedahnen apunen / dat se dem rechte Hysfrun

ANNO
1409.

ANNO
1409.

munden Keelen möchten / so mochte wir unser vorsehene Herren oder ihren Erben / de vorsehene sölle halff dussend löbige Marck Heinschwigischer Witte unde Wichte / de se tho uns gebracht / unde antworbet hebben / weder geuen unde bezahlen / in solchen Erben / der se des möglichen unde möglich wesen / unde so schollen wir ohn inantworten / de den Theil des Schlothes kawen sein / tho den Vertheil / den se redde inne hebben / und scholten dem dat ganze Schlot kawen sein mit seiner Thobehöringe inne hebben und bezahlen / also lange dat wir ohne dat Schlot Oßen mit seiner Thobehöringe ledig unde loß weder geantworbet hebben. Und wenne dat also geschehen wäre / so scholten se uns dat Schlot kawen sein mit seiner Thobehöringe ock ledig und loß weder antworten.

Werde aber dat Geld nicht betalt by unser Eide / und lere wir einen Sohn nach esse mehr / van unser vorsehene Husrücken gebeten / de tho unser Herrschop können / so en scholten se de jährliches Gehalte uns nicht mehr geuen / unde der Vormünder scholde der vorsehene uns Herr oder seine Erben wesen / so lange wenne de tho solchen Jahren quemen / dat se neuer Vormundschop bedörpen / also dat se sich süßen / unde lere und Eiden verhegen können / edder tho solchen Jahren quemen / dat se selber mit rechte Vormünder de Keelen möchten / und se de Vormünder köhren / so scholten uns Söhne edder Sohn dem vorsehene unsern Herren oder ihren Erben / sölle halff dussend löbige Marck der vorsehene Witte unde Wichte weder geuen unde betalen / als vorsehene ys. Und de scholten se demne ja von ihnen nehmen / unde uns Söhne edder Söhne scholten ohne dem ock in antworten de andern bey Teil unser Schlothes kawen sein / tho dem Vertheil Teil / dat se redde inne hebben / also dat se dasselbe Schlot kawen sein mit aller seiner Thobehöringe ganz inne hebben scholde / und daranne sitzen / so lange dat se ohne oder ihren Erben dat Schlot Oßen mit seiner Thobehöringe ledig und loß weder antworten. Und wenne dat also geschehen wäre / so scholten se unser Söhne edder Söhnen dat Schlot kawen sein mit seiner Thobehöringe ock ledig unde loß weder antworten / und demple de betalunge nicht enseyhe als vorsehene ys / so scholten se by der Herrschop bliven / also lange dat de Betalungen also geschehen wehre.

Werde ock / dat uns Söhne edder Söhne / de wir nalaten hebben / binnen der Zeit von Todes wegen vorfallen / unde enstehen / so scholde uns vorsehene Herr Herrschop Thoburg bliven / und se behalden. Wäre aber dat wir eine Tochter nahkten edder mehr / und neue Söhne van unser vorsehene Husrücken / so scholde uns vorsehene Herrn oder ihre Erben by der vorsehene unser Herrschop tho Thoburg bliven / na Inholde byses Breves. Und wenn byse vorgerehen uns Döchter edder Döchter Mambur worden / so scholde ja man welche beraten und aslegen / na Nahbe der Herrschop Thoburg Freunde / Mann unde Schade / und als ohne dat moglich und redlich döchte wesen und darby bliven. Wäre ock dat wir unser einander mehr breue geuen / na Nabe unser Freunde oder begedinge / de gedungen nach datum byses Breves / de Breue und Begedinge / und byse Breue / sölle inwelen by ihren vollen macht bliven. Ock sölle wir unser ein dem andern an beyden Eiden / alle Artikel byses Breves sambt und jureken besonder rümden tho dem besten halden und kehren / ohne Argelst unde Beschre.

Alle byse vorgeschene Artikel und Eide / und ein jurment besonden in bysen Breue begrepen / hebben wir Hinrich Herr tho Thoburg den ehegederehen unsern Herrn / Herrtogen Berende Herrtogen tho Heinschwig und Lüneburg / und ihren rechten Erben / na Inholde byses Breves / vor uns und uns Erben / in guten treuen gelande und geschworen / lasset und sworet in Trast byses Breves mit igeren Eiden liefflichen Fingern / stave des Eides tho den Hüngen / stede / vest und unverbraten tho holdende ohne alle list und Beschre. De haben des tho apentbare Bewysunge unde Bescheinunge uns Ingegel vor uns und uns Erben / wirtliche und mit guden willen an bysen Breff gehangen heten.

Hierom unde over sijn gewest uns an beyden Eiden seuen getreuen Mann unde Nabe de byse vorgeschene Bedinge und alle Article byses Breffs zwischen uns beyden gedungenet unde gehandelt hebben / als mit Namen Hans Weisse / Hinrich van Giffels / Hermann van Dabingen / Hermann van dem Stenberge / Herr Suert van Antwerpe / Herr Hartung van Francken / Ludolf Enigen / Werner van Allen / und Meinung van Allen / unde Berent Gomer / de umme unser beyder breder willen ihre Ingegel thor Eidenisse by uns Ingegel an bysen Breff haben hengen laten. Und ys geschehen na Godes Wort Thoburg hundert Jahre / daru in negenden Jahre / am Eilnde Dionisii Tage.

CLXXVIII.

30. Juin. Pactum Advocatix & Protectionis der Gemein-
de zu Erlenbach, ausgericht mit Graf J.

HANN zu Wertheim / wo vor sie demselben ANNO
verschiedene Beneficia verschrieben. Geben am 1409.
nächsten Sonntag nach St. Johannis Tagg /
genannt Sonntewenden 1409. [LUNIG-
sch. Reichs. Archiv. Partis Special. Conti-
nuatio. 2. Abtheilung. 6. Abtatz. XI. pag.
111.]

C'est-à-dire,

Pacte d'Avocatix & de Protection entre la Com-
munauté de Erlenbach, & le Comte JEAN
de Wertheim, par lequel divers avantages sont
accordés audit Comte, à cause de ladite Pro-
tection. Fait le Dimanche après la Fête de St.
Jean Baptiste dite Sonntewenden 1409.

Wir die hernach geschriebene / mit Namen ich Heinsch
Freiherr Schultze / ich Eynk Freiherr der Jünger /
und ich Fritz Nidiger die Heimbürger / ich Eynk Freiherr
der Älter / ich Hans Palnmann / und mit uns die ganze
Gemeine zu Erlenbach / bekennen und thun kund öffentlich
mit diesem Breffe / für uns unser Erben und Nachkommen /
allermänniglich / die ihn sehen oder hören lesen / daß wir an-
gehen und erkannt haben großen Schaden / unumgliche
Klage / Beschwerunge und Belümmernisse / die uns allen /
weder Göt und unter Recht / widerfahren / geschehen und
widerfahren seyn / in unserer hand weis / von unumglichen
leuten / und das von demwegen / daß wir gemeiniglich sein
Herrn / Dölder / Schwere oder Schwärze nicht haben / daß
nun das nimmer geschehe und dasselbe fürbaß zu vermei-
den / so nemen wir einmütiglich / begehren und fordern
williglichen / und unbewunglichen / und bitten auch mit
ganzem Fleiß / den Eilen Thobehörigen / Herrn Graf
Johannsen Graven zu Wertheim / daß Er und sein Er-
ben / uns süßo sollen und wollen seine mit wehrliche
Hülff / uns und unsern Nachkommen / schützen / schirmen /
verdecken und versperren sollen / mit allen Rechten / als an-
der ihre arme Zeit / die unter ihn sijn / und die eygen sind /
als erte sie mit Recht können und mügend / ohngesert / mit
solchen Inthet / daß sie uns oder unser Erben und Nach-
kommen / weder Rechte nicht zwingen / beten / schenken oder
schützen sollen / noch in andern von ihnen wegen.

Darzu sollen wir auch ihnen nicht verbunden noch schuldig
seyn / keinerley Frohndienst zu thun / ausgenommen / daß un-
ser jeglicher der Pferd hat / des Jahres zu Dienst und Frohn
kommen soll / dem ehegenanten unsern gnädigen Herrn / und
sein Erben und ihre Herrschafft / ob sie des an uns begehren /
in neuen Weilen / worzu sie uns bedürffen / ohngesert /
Wölde unter uns aber nicht Pferde hätten / es wäre Mann
oder Frau / her oder sie sollen auch zwey Tag / mit ihre selbst
reide oder jemand für sich bestellen und zu Diensten kommen /
in aller masse / als vor geschriben ist / ohngesert.

Und darum daß er ehegenant unser gnädigen Herr uns
mit Willen und mit Trast vorsey / wollen wir ihn einmü-
tiglich / und unbewunglichen jährlich geben und rei-
chen / acht Malter Haben / Wertheimer Weizen / u. ihn die
antworten gen Wertheim in ihre Bescheinunge ohn ihren Scha-
den / ohngesert.

Auch wollen wir den ehegenanten unsern gnädigen Herrn
und sein Erben / haumt zu Dienst schein und kommen / als
ihre Schaffe bißher kein Recht gehabt haben / sie zu waiden
zu treiben oder zu hüten / uff unsern Felde / oder in unser
Marck / das können wir ihn fürbaß nun einmütiglich und
williglichen / daß sie dieselbe ihre Schaffe in unser Marck
treiben / waiden / hüten und hüten mögen / doch also / daß
ihre Schaffer nicht sollen treiben oder hüten auff keiner unser
Biesen / noch uff kein Gehölz / oder uff kein Stoppel-
acker hiezuwischen und Bartholomäus Tag / in einem je-
lichen Jahr / vor erlauffen haben: So mögen sie dann dar-
nach mit ihren Schaffen wohl darauf treiben / und hüten /
ohn alle Hinderniß ohngesert.

Wäre aber daß die Schaffer das überzissen oder übergin-
gen und Schad geschähe / denselben Schaden sollen die Schaf-
fer in einem Rechten erkennen / was sie geschad hätten / den-
selben Schaden sollen die Schaffer die den Schaden ge-
haben / seyn / ohn Inzess / ohngesert.

Auch haben wir erkennen / daß uns grofften Schaden zuge-
fügt hat / daß wir kein Gericht mehr unter uns haben / daß
unser einer den andern hat geogen / geladen und geheffen /
an Geillide oder Wetzide wo er hin mocht oder wolt / daß
uns Ergerunge / Verleumdunge und grofften Schaden zuge-
fügt hat / dapsel abzuheben und zu weiden / so machen wir
einmütiglich mit Willen / Wissen und Verhengnisse des
ehegenanten unsern gnädigen Herrn / ein Gericht in dem e-
genanten Dorff zu Erlenbach ihnen haben und besigen soll / hogen /
schirmen / schützen und schützen / von des ehegenanten unsern
gnädigen Herrn wegen / und von sein Erben und Herrschafft
wegen

ANNO
1409ANNO
1409.

ingen/ und soll auch dem ehgenannten unsern gnädigen Herrn
und sein Erben geloben/ und zu den Heiligen schwören/ ein
gleicher Richter zu seyn/ dem Kuen als dem Reichen obge-
sehe.

Und wann ein Schuldheiß von Todts wegen abstige/ oder
abgesetzt wüde/ oder anders wohin führe/ so soll und mag
der ehgenant unser gnädiger Herr/ oder seine Erben/ ein an-
dern Schuldheiß aus uns machen und setzen in dem Dorff zu
Erlenbach/ der dautsch und heylig da bey uns sitz/ und
andere nirgend obhänge/ und derselbe Schuldheiß soll
ganzem Gemalte haben den Büßel zu heissen/ von des ehge-
nannten unsern gnädigen Herrn sein Erben/ und auch von
Gerichts wegen/ was der beist oder gebote/ daß die Ar-
teid dieses Briefs anrühret/ daß sollen und wollen wir und
unser Nachkommen gehorsam seyn/ und darwider nicht set-
zen/ bey der höchsten Büß/ als hernach geschrieben steht/
obhänge.

Auch geloben wir mit guten Trewen gemeinlichden/ für
uns/ unser Erben und Nachkommen/ dem Gerichte zu folgen
und gehorsam zu seyn/ als was daran gerichtet/ getheilt
oder geschöpft wüde/ das sie sich und velt zu halten/ aus-
genommen alle Stuck und Artikel/ die aus das oberste Gerichte
gehören/ nemlich an die Cent gen Remblingen/ obhän-
ge.

Auch soll der obgenant unser gnädiger Herr/ oder seine
Erben Macht haben zu fischen/ und fischen Schöpfen aus uns
zu Todts/ und wann derselben einer oder mehr/ von Todes
wegen oder sonst abstige/ so sollen die andern/ die darnach
bleiben/ Macht haben/ ein andern oder mehr/ an des oder
der abgangenen statt zu setzen und zu fischen/ uff ihr eide/ der sie
darnach dem Gerichte eben und muß seyn/ und geseyn möge/ obhän-
ge.

Und dieselbe Schöpfen sollen theilen und Recht sprechen/
nach Recht und Anrecht als für sie kommt/ so sie also theile
können oder mögen/ nach ihrer Verstandnisse/ in den Sa-
chen/ als vorgeschrieben steht/ obn alle Geschede.

Auch nach dem als sie GOTT darinn antworten müssen/
an ihren selbzeiten/ und ihr jeglicher soll ein Eydt zu den Hei-
ligen schwören/ zu thun was gleich und Recht/ so nach seiner
Verstandnisse/ in den Sachen/ als vorgeschrieben steht/
obhänge.

Auch wer den andern in Frevel lügen strafft/ oder mit
Worten scheltet/ der soll dem ehgenannten unsern gnädigen
Herrn/ sein Erben/ und dem Gerichte verfallen seyn fünff-
ßen Pfennig landeswehrgung/ obhänge.

Auch wer den andern Pfand nehme/ ohne der vorgenam-
ten Schuldheissen laube/ oder seiner gewissen Worten/ der
soll auch dreißig Pfennig landeswehrgung verfallen seyn.
Diese Stucke sollen die Schöpfen vordringen und rügen/
wo sie die hören oder vernemen. Auch wider uns zu einem
Schöpfen geforn wird gemeinlichden ober von dem Richterhal/
widersezt er sich/ daß derselbe soll verfallen seyn/ vier Pfund
landeswehrgung/ und die von Stund an bezahlen/ ohne alle
Widerrede/ und als mögen wir einen jeglichen/ der sich des
widersetzt/ wehlen zu dem dritten mal/ hente er dann genug
gethan der Pfand/ die darüber gesetzt wüde/ zu jeglichem mal
der soll davon seyn/ und wir sollten einen andern setzen.
Auch machen wir das alle Elagelst ganz und gar/ und alle
Buße das halb Theil an dem eh genannten Gerichte soll
gefallen und seyn des obgenannten unsern gnädigen Herrn sein
Erben/ und der Herrschafft obhänge/ und das ander halb
Theil der Buße soll gefallen dem ehgenannten Schöpfen des
Gerichts/ und der Schuldheiß soll oder mag derselben Buße
niemand lassen fahren/ obn Willen der Schöpfen obhänge.

Auch sollen der Schuldheiß und Schöpfen zu Gerichte sitzen
vier Stund in einem jeglichen Jahr/ mit Namen des er-
sten/ uff den Dienstag nach dem geschwornen Montag/ der
da ist nach der Oster heiligen Zeiten/ des andern am nächsten
Dienstag nach dem geschwornen Montag/ der da ist nach
Saint Michaels Tag/ des dritten nächsten Dienstag nach dem
geschwornen Montag/ der da ist nach dem Obersten Tag/
und das vierde Gerichte an dem nächsten Montage vor Fast-
nacht/ und da helfen des Rechten ein jeglichen Theil/ und
theilenden/ als vor geschrieben steht/ und von einem jeglichen
Theil soll dem Schöpfen gefallen ein Viertel Weins/
und zu den vorgenannten vier Zeiten soll der Schuldheiß
und die Schöpfen verbunden und verhaft seyn/ zu dem eh-
genannten Gerichte/ und nicht mehr/ ausgenommen/ wo Pfand
vorgehen wösten/ oder wachender Schad were/ oder ein Galt
were/ der Gerichte begehrt/ dem solten sie bevolhen seyn/
Wäre auch Galt/ das einer oder mehr von uns in ein an-
der Dorff oder Stadt jage/ oder einer oder mehr zu uns ten
Erlenbach jügen/ und wohnhaftig wären/ die solten fürchster
an unserm Gerichte Rechte geben und nehmen/ obn alle Wie-
derrede.

Auch ob einer uff des andern leib und Gut klagt/ den soll
man verweisen uff drei vierzehn Tag/ obhänge/ und wol-
len auch keine neue Ktunge/ Steuer oder Hüß setzen oder
machen von des ehgenannten Gerichts wegen/ und wollen das
auch halten/ obn Kollen und Beschwernunge aller Herren
Gut/ wie die gehandelt seyn/ sie seynst gestlich oder welt-
lich/ obn oder undel/ die bey uns/ uff uns/ oder unsern Gü-
tern/ in Leib und in Dorff/ Besche/ Büß/ Leut/ Gilt/
sehn/ Freyheit oder Eigenschafft haben/ oder hier gewinnen
mögen/ doch ausgenommen/ was die stück und Artikel dis

Briefs anrühret/ obhänge.

Uns soll auch der ehgenant unser gnädiger Herr und sein
Erben nicht höher beschweren oder tringen/ sondern sie sollen
uns lassen bleiben/ bey Gnaden und Freyheiten/ nach aus-
weisung dis Briefs/ obhänge. Auch soll uns noch unsern
Nachkommen/ der ehgenant unser Gnädiger Herr/ oder
seine Erben keinerlei Beschwernunge mit Ktunge zufügen oder
machen/ mit sein Antikenten oder Nacheten/ in kein weiß/ es
were dann/ das er oder sein Nachkommen/ die dann die
Herrschafft zu Berckheim inhaben/ zu uns kommen/ viele-
den Ktunge die sie dem also machen/ die sollen und wollen
wir ohne Wiederred beghen/ ungesed.

Auch soll der ehgenant unser Gnädiger Herr/ und sein
Erben/ alle ihre Rechte/ Büß und Gilt/ Freyheden/ Ktun-
ge und Velt behalten und haben/ uff all sein eigen Leuten
und Gutes die bey uns sitzen und wohnen/ in aller maß/ als
sie die haben uff andern ihren eygen Leuten und Gutes/
obhänge.

Auch hat der obgenant unser gnädiger Herr ausgenommen
ihm/ sein Erben und Nachkommen/ all ihre Herrlichkeit/
Freymaze/ Recht und Genossheit/ die er zu uns und den
unsern hat/ von der Cent wegen zu Remblingen/ und auch
sonst alle andere Rechte/ die er bisher gehabt hat obhänge/
Also daß ihn das Genadite und Artikel des Briefs kein
Schaden daran fügen noch bringen sollen/ obn alle Ge-
schede.

Und des alles zu einem wahren Erkund und Gegengilt/
aller obgeschriebenen Stuck/ Bunde und Artikel/ und jegliche
besonder/ uns obgeschriebene und unser Nachkommen/ und die
ganz Gemeinde zu Erlenbach/ betreffend/ habend wir die Erben
und Witten/ mit Namen Herrn Peter Seidenbrager Richter/
Junker Eberhard Gundelwein/ Junker Peter Fmanoter/
Junker Hansen Kuntzharde/ und Junker Kündolph Soranden
geben unterwundung/ daß ihr jeglicher sein eegen Inseigel
für uns an diesen Brief hat gehangen/ doch ihn und sein
Erben ohne Schaden/ und uns/ unser Erben und Nachkom-
men/ aller obgeschriebenen Stuck/ Bund und Artikel un-
fagen/ in vorgeschriebener Buße obhänge. Des wir die
jetund genante alle/ unser jeglicher besonder/ bekennen/ daß
wir von ihr stetiger Eide wegen/ unser jeglicher sein eegen
Inseigel an diesen Brief hat gehangen/ sie unbesagen in ver-
schriebener Buße/ doch uns und unsern Erben/ obhänge/
bilden/ obn alle Geschede. Dieser Brief ist geben nach
Christus Geburt/ vierzehn hundert Jahr/ und darnach in
dem neunten Jahr/ am nächsten Sonntag nach S. Johannes-
Tag/ Sonnenwenden gemacht.

CLXXIX.

Traité de JEAN V. Duc de Bretagne, avec l'Ab- 1 Juillet.
bé & les Moines de St. Mahé pour la Clature
& Fortification de la Ville. Fait à Rennes
le 1. Juillet 1409. [LOBBEAU Hist. de
Bretagne. Aux preuves du 14. Livr. Col.
830.]

Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de
Richemont, à tous ceux qui ces Presentes Lettres
verront ou orront, salut. Savor faisons, que nous
avons fait certain appointement pour la fortification
& clature de l'Abbaye & Ville de S. Mahé entre
nous, nos Successeurs Ducs de Bretagne, d'une part,
& Religieux homs & honnelles les Abbé & Con-
vent du Moulier dudit lieu de S. Mahé, d'autre part,
contenant la forme qui ensuyt. Et premier, leditz
Abbé & Convent nous ont recognou à leur Seigneur
souverain senz aucun moyen, & tenir de nous ce
qu'ilz ont ez metes de ladite Abbaye, comme de leur
souverain Seigneur en chief & en membres. Item,
ont voulu & veulent leditz Abbé & Convent, &
nous ont odoie que ladite Ville de S. Mahé soit clo-
sée & fortifiée de murs & aurement ou non de nous,
& que la garde en soit nostre. Et en cas que aucuns
des hommes demourans audit lieu de S. Mahé soient
desceux ou endommagés de leurs heritages pour
caule d'icelle clouaison, leditz Abbé & Convent
ont voulu & veulent les en recompenser & les des-
dommager par heritage ou autrement. Item, ont
voulu & veulent que nous y mettons & ordonnons
de par nous Capitaine & garde tel comme nous
plaira, & quant nous verrons l'avoir à faire. Et pen-
dant ce ont voulu & veulent ledits Abbé & Con-
vent faire fors & desceller lesdits Abbaye &
Mouster, en attendant parachever la clature, &
que pareillement nous y mettons Capitaine & garde
par nous, & de present y avons ordonné Messire
Alain de Penhoet, & de ce nous ont leditz Abbé &
Convent baillé Lettres sceillées de leurs sceaux, pamy
ce que nous leur avons promis & promettons tenir

ANNO
1409.

lesdites Ville & Abbaye en leur franchises & libertez, & semblablement lesditz Abbé & Convent, leurs possessions & heritages, senz les pouoir mettre ne alienier jamais hors des mains de nous & de nos successeurs. Ducs de Bretagne à personne quelconque par heritage, gaige, ne autrement en aucune maniere. Lequel appointement & accordance, pour le grand bien, tuicion, & dessein de nous, nos subgetz, & de nostre pays, avons agreable, gracions & promettons en parole de Prince les tenir & faire tenir, senz jamais venir encontre pour nous & pour nos successeurs Ducs de Bretagne. Et par ces mesmes presentes prenos & recueillons lesditz Abbé & Convent, avec lesdites Abbaye, Ville & tous leurs autres heritages, possessions, subgz, familiers, & touz leurs autres biens quelconques en nostre protection, feauté, & especialle sauvegarde à toujours; mais, en descendant & descendant par ces presentes à touz & chacun, sur peine de nos grosses amandes, & d'estre rigoureusement pugniz, de non inquietter, troubler, ne molester lesditz Abbé & Convent, & leurs biens, ainsi que dessus est dit; mandons & commandons à touz nos Capitaines, Seneschaux, Baillifs, Procureurs & autres Officiers quelconques à qui de ce peut & doit appartenir, ainsi le faire tenir & garder ou temps à venir; & s'aucune chose trouvez avoir esté ou estre faite au contraire, le faites promptement & sans delay reparer & mettre au premier & deu estat, à nous & à partie amander, selon le cas, ainsi & par celle maniere que ce soit exemple à tous autres. Signé J. Mauleon. Et furent à ce presents en conseil le Chancelier, l'Evesque de Cornouaille, l'Admiral, Messire Pierres Eder & Tristan de la Lande. Le 1. jour de Juillet MCCCXIX. à Rennes. Ch. de Nantes. arm. N. cassette B. u. 21.

CLXXX.

25 Août. *Confirmatio Privilegiorum Civitatis Gorichenensis per REINALDUM Ducem Gelrie facta cum promissione quod eandem nunquam amplius separaturus sit à Ducatu Gelriensi. Datum in Urbe Gorichenensi. 25. Augusti Anno 1409. [J.J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 8. pag. 379.]*

Nos Reinaldus Dei gratia Dux Juliaci ac Gelrie & Comes Zutphanie, nomine nostro heredumque nostrorum, omnibus qui hæc visuri aut lecturi sunt, esse notum cupimus, postquam nobilissimus noster dilectus affinis ac cognatus Dominus Johannes ab Arckel, Dynasta Pierpontie ac Terræ Mechliniensis, ejusque filius Gulielmus Arculenensis nobis transcripsit ac tradidit, idque hereditarie & in perpetuum Urbem Gorichenensem, Scabinatum unâ cum ditione Arculenensis aliæque eodem spectantia, & nostri quoque dilecti ac fideles homines ac subditi, Consules, Scabini, Senatores, Cives atque Incolæ universi dicte jam Urbis Gorichenensis, ut & Scabinatus ditionis Arculæ eodem spectantis, nos hodie, id est, die quo datæ hæc Literæ, 25. Augusti in verum & hereditarium suum Dominum suscepunt, & nobis quoque hoc nomine sacramentum ac fidem dixerunt, eo modo ac ritu, quo id fieri suevit, agnoscere vicissim palam publicèque nos hæc codicillis, nos jure meritoque, cum proprio nostro motu consilioque, tum & amicorum ex Senatu nostro, concessisse ac stabilivisse, concedere ac stabilire prædictis nobis dilectis, ac fidelibus hominibus, Consulibus, Scabinis, Senatoribus, Civibus ac Subditis omnibus dicte nostre Civitatis Gorichenensis, qui modo ibi sunt, eorumque omnium heredibus ac posteris, qui Urbem eandem in futurum sunt inhabitaturi, ut scilicet nunc & deinceps ejusmodi privilegia, immunitates, consuetudines ac jura usurpent, cujusmodi modo habent & usurpant, atque olim à prædecessoribus nostris, qui Domini Arculenensis in hunc usque diem fuerunt, accepta usurparunt. Promittimusque nos dictam urbem nostram & Scabinatum Gorichenensem haud umquam ex voluntate aut viribus nostris separatos à Ducatu nostro Gelrie, nisi forte eandem reducamus in manus ac potestatem dilecti nostri Affinis ac Nepotis ab Arckel jam sepiusculè memorati. Et præterea superque his, speciali nos gratia ac favore nostre prædictæ Urbis ac Scabinatui Gorichenensi omnibusque, qui hodie eam incolunt aut postmodum sunt habitaturi,

de novo concessimus atque indulgimus, indulgimus ac concedimus Codicillis presentibus, idque in perpetuum nostro hereditumque nostrorum nomine, habere atque usurpare ejusmodi jura, immunitates, consuetudines, privilegiaque, cujusmodi hic verbis tenus subscripta habentur.

Primo ut eisdem officiis, subsidii, collationibus atque incommodis cuncti habeantur obnoxii, cujusmodi quatuor Ducatus nostri Gelrie Metropoles, quisque secundum vires ac facultates suas. Si quis porro intra Urbem nostram prædictam Gorichenensem deliquerit delinquetque, is intra anni spatium de commissio delicto in jus vocetur: Si verò id intra tempus dictum non fiat, solutus ac liber declarabitur, qui culpam incurrisse putabitur.

Magistratui item Gorichenensi fas erit vespigalia Urbis exaugere & minuire pro Civitatibus suis commodis, exceptis censibus nostris, qui ex veteri consuetudine & secundum Urbis rationarium exsolvunt. Stabit quoque penes Urbem nostram Gorichenensem censuum exauctio, non vere penes nos, idque ad Urbis ejusdem eorumque ac firmitudinem.

Omnes quoque qui intra Urbem nostram Gorichenensem modo habitant, aut in posterum habitaturi sunt, agere vigilias aliæque onera tolerare ac præstare tenebuntur, quemadmodum ipsi Gorichenenses. Et singuli etiam de latifundis suis, quæ intra Scabinatum Gorichenensem sita sunt, censum perolvent, nemine excepto.

Nemo intra Gorichonium Clientelas aut Colonos habebit, nisi qui integrum ibi annum egerit ac Civitate donatus sit.

Prætor noster Gorichenensis aggerem, qui est positus intra Scabinatum Gorichenensem, ex officio & promore hæcenus usitato lustrandi potestatem habebit. Omnes intra Urbem nostram & Scabinatum Gorichenensem notii hereditatem, quæ ipsis competit, legitimorum suorum heredum, ubi ille defuncti fuerint, haud aliter ac si legitiimi fuerint, cernent. Et vicissim cujusmodi illis bona data, aut testamento legata sint, ea denuò recident ad eos, aut eorum hæredes, à quibus profecta sunt, modo idem notii absque legitimo hærede decesserint; exceptis ejusmodi hereditatibus ac bonis, cujusmodi notii nonnullis ab ipsa Arculenfi Dynastia donata aut legata sunt, etiam intra Urbem & Scabinatum Gorichenensem sita, ea singula (modo idem notii absque iusto hærede decessant, ut dictum est) ad hæredes ac posteros nostros, qui Gorichonii ac Scabinatus ejusdem Domini erunt, redibunt.

Si quod etiam jus ac postulatio intra Urbem ac Scabinatum nostrum Gorichenensem in ea bona aut eos facta sit, qui cum dilecto Affine & Cognato Arculenfi prædicto extorres fuerit, ab eo nimirum tempore, quo ille peregrè egerat, usque dum ad eundem Affinem & Cognatum nostrum reduceretur Gorichonium, ea nulla erunt atque irrita.

Neque Cives Gorichenenses, neque ii, qui modo sunt, aut ibidem in posterum habitabunt, ulla sacramenta, promissa, pacta aut syngrapha aut ipsi exigent, aut aliis præstabunt, nisi coram Scabinis nostris Gorichonii, sub pæna decem librarum in usum nostrum.

Civibus autem Gorichenensibus, neque ceteris, qui modo Gorichonii habitant, aut in posterum ibi aut intra ejusdem Scabinatum habitaturi sunt, ullibi in nostris ditionibus, quæ intra Scabinatum Gorichenensem sunt sita, evincere aut redimere fas sit, nisi coram Scabinis nostris Gorichonii.

Si quando Urbs nostra Gorichenensis inopiâ ac defectu laborans occupare vel dare fœnori, vel à plebe ac civibus colligere pecuniam necesse habeat, tum ex singulis quadris civium duos eligit Magistratus, quos existimabit maxime idoneos, qui ei rei exequenda præstentur.

Prætor etiam noster, qui modo est, aut postmodum erit, sacramento promittet, se Civitatem nostram Gorichenensem, atque omnibus qui intra Scabinatum Gorichenensem habitant, aut habitaturi deinceps erunt, jus sententiarum ex præscripto Legum ac Constitutionum Gorichonii dicturum pronuntiaturumque.

Quatuor nec plures Apparitores constituemus: qui Urbis sacramento obstricti pollicebuntur, se quod eorum sit exequuturos; eisque Urbis nostra Gorichenensis, prout antiquitus obtinuit, de vestitu quotannis providebit. Septem præterea Scabinos eidem Urbis nostre quotannis creabimus, eosque jurare faciemus

ANNO
1409.

ANNO
2409.

ANNO
1410.

se Jura Sententiasque pronuntiatiuros secundum Statuta ac Leges Civitatis Gorichenensis, ique sibi, ubi id res flagitare, assument, qui ante se juri dicundo praesiderint. Et quotannis, postquam eum in modum Scabinos jam dictos creaverimus ac jurare fecerimus, vetus ac novus noster Magistratus duos eliger ac designabit Consules, qui toto exinde anno Consulatu fungantur; quos & sacramento adigent, ad Jura Statutaque Urbis Gorichenensis pro viribus suis defendenda assenderat. Magistratus porro Urbis Edificia haud protollet ultra veterem, quae dicitur, Follam Urbis, nisi forte id fiat communi totius Urbis Gorichenensis iussuribus. Hos autem Scabinos ut & Consules & Apparitores jam dictos eligemus quotannis, ut est dictum, idque proximo die Martis post Festum Pontiani, hiberno tempore, ut antehac moris perpetuo fuit &c. Salvi etiam conductus, qui concedi solent; publicè in Ecclesia, idque die aliquo Festo promulgabuntur, addito semper tempore durationis eorum, &c. Quae omnia capita, statuta, jura, immunitates ac privilegia univerſa ac singula, pollicemur nos Dux Julia ac Gelrie, & Comes Zutphanie praedictus, nomine nostro & haereditum nostrorum, nos nostris fidelibus, dilectis hominibus, Subditis, Dominis, Consulibus, Scabinis ac Civibus Urbis nostrae jam dictae, eorumdemque haereditis ac posteris in perpetuum atque haereditarie pro nostra virili iura rectaque servaturos, idque sine dolo malo. Et ad rei etiam majorem certitudinem perpetuamque memoriam animo deliberato sincereque affectu Literis hifce praesentibus sigillum nostrum appendi curavimus, quae scripta dataque sunt in Urbe nostra jam dicta Gorichenensi, die solis post Festum Bartholomaei Apostoli, qui fuit vigesimus quintus dies mensis Augusti, à nato Christo anni millesimi supra quadringentesimum noni.

CLXXXI.

1410.
31. Juillet.

Abtheilungs-Necess und Erb-Einigung zwischen
FRIEDRICH und WILHELM den Jüngern an einem/ dann FRIEDRICH den ältern andern Theils allerseits Land-Graffen zu Thüringen und Marg-Graffen in Meissen; worinn sie die nach WILHELM den ältern und BALTHASAR hinterlassene Lande und Herrschaften unter ein ander zertheilen/ folglich auch übereinkommen/ daß erstbesagte Lande nach eines Theils absterben/ dem andern anstammnen sollen. Geben zu Naumburg den Donnerstag vor St. Petri Tag ad vincula 1410. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Special. Contin. 2 Abtheilung 2. pag. 200.]

C'est-à-dire,

Recès entre FRIDERIC & GUILLAUME
le jeune d'une part, & FRIDERIC l'aîné d'autre part, sous trois Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie par lequel ils conviennent du Partage de l'héritage qui leur a été laissé par BALTHASAR & GUILLAUME l'ainé Margraves de Misnie, & s'ensuivent héréditairement pour le maintenir. A Naumbourg le Jeudi avant la Fête de St. Pierre des liens. 1410.

Wir Friedrich/ Wilhelm und Friedrich/ Gebrudere und Gevattern/ von Gottes Gnaden Landgrafen in Thüringen und Marggrafen zu Meissen/ bekennen und thun fund öffentlich mit diesem Brief vor uns und alle unsere Erben.

Als das Fürstenthumb zu Meissen und alles/ so unser lieber Vetter/ sel. Gedächtnis/ verlassen hat/ von Ihm uff uns erborhen sind/ daß wir angesehen und besonnen haben Eintredtliche/ Friede und Besse der Lande/ und haben mit wohl bedachten Muth und guten Vorrath unser heimlichen und lieben Getreuen aus denselben Fürstenthumben/ Landen und Leuten/ wie also Herrschaften uns entlaßt und getheilt/ also daß uns Friedriden und Wilhelm den Gebrudere gefallen und worden sind diese nachgeschriebene Schloß/ Städte/ Land/ Leuthe und Herrschaften/ Torgau/ Delitzsch/

Polzet/ Breitenhainichen/ Devin/ Mühlberg/ Roddenbain/ Grunau/ Pleußhoff/ Goldis/ Born/ Euten/ Roditz/ Mitterweide/ Kemmich und Schellenwerbe/ nehmlich mit diesen nachgeschriebenen Mannschaften und Clöthern/ der von Leisnig mit Rod-Bergt und Benigst/ der von Leisnig zu Müstchen/ die von Baldeberg mit allen Ihren Schloßlein/ der von Eichenburg von Glauchau/ mit den Güthern/ die er in diesem igezandten Theil hat/ und darzu die Schloß/ (Amber)/ Dolckenberg/ Sachsen-Burgt/ (hodie dicitur von Schönberg/) Knechtseim/ Högelsberg/ (Högelsberg/) Brandis/ Döblin/ Grunau/ Scheiditz/ Dissen-See/ Lobemitz und Ertze/ darzu auch gehören die Kloster/ Buch/ Kemmich/ Döschlitz und Sanct Peters-Bergt/ und alle Frauen Kloster/ die born gelegen sind.

Und uns Friedriden den Jüngern/ Dresden/ Heyn/ Detrand/ Ratzeberg/ Schloßhau/ Borschemsdorff/ Pirne/ Kenigsheim/ Dönnitz/ Doppelswalde/ Thumand/ Kienburg/ Duxau/ Zwitzau/ Voigts-Bergt/ Minis/ Dörsch/ Dürstheim/ Thurmshentz/ Auerbach/ Gessl/ Dauten/ Muldors/ Ertzeberg und Gleisberg/ nehmlich auch mit diesen nachgeschriebenen Mannschaften und Clöthern/ der von Leisnig mit Schwargburgt und unterlein/ der von Bergau mit Iovenstein/ die von Camenz mit solchen Güthern/ die Sie von unser Herrschaft haben/ der von Eichenburg von Glauchau mit den Güthern/ die er in diesem igezandten Theil hat/ und darzu die Schloß/ Amt/ Frauenhain/ Tiefenau/ Gersau/ Ertzenweide/ Blaudenberg/ Schönfeld/ Kesselsberg/ Bienenstein/ Borslein/ Naunig/ Bienenberg/ Pleuer/ Faldenstein/ Dönnitz/ Pleußwerdt/ Eubach/ der Stein- und Biederberg/ darzu auch gehören die Kloster Braunhain und Eustitz/ und alle andere Frauen-Kloster/ die darinnen gelegen sind.

Das Kloster aber/ die in unser einer Parthey landen gelegen sein/ Güther in der andern Parthey Theil haben/ die Güther sollen der Parthey folgen/ in der Theil Sie gelegen sind/ mit Dienst und allerley Pflicht/ als sie bisshero gewest sind/ als auch die Hochgeborene Fürstin/ Frau Anna/ etwan Ertlich Gemahl unsers lieben Veters/ Herrn Wilhelm des ältern sel. abgezandt/ zu Leisnig hat/ die Schloß und Städte/ Leisnig/ Eulenberg/ Döblich und Dösch/ mit Ihren Zugehörungen. Ware es/ ob die abgange von Todes wegen/ so sollen uns/ Friedrid und Wilhelm Gevattern/ und unsern Leibs-Lehns-Erben zwey der abgezandten Schloß/ welche wir fiesin/ und uns/ Friedriden den Jüngern/ und unsern Leibs-Lehns-Erben die andern Schloß folgen und bleiben.

Ware es aber/ daß Sie die Witwe sich verändern würde/ So sollen wir Friedrid und Wilhelm Gevattern/ und unsere Leibs-Lehns-Erben/ vor die abgezandten zwey Schloß/ die uns geblieben zu fiesin/ das halbe Theil des Geldes/ das sie von unsern Veters sel. und uns mit ein ander vordienet ist/ und wir Friedrid der Jüngere/ und unser Leibs-Lehns-Erben/ die wir den andern halben Theil vor die andern zwey Schloß begehnen und richten.

Wir haben auch von angeborener liebe/ Freundschaft und Hülffe willen/ der Wit und alle unsere Erben eniglich mit gangen Treuen sollen verbunden sein/ uns vereinig und verbunden/ also/ daß wir an einander alle unser Fürstenthumb/ Herrschaft/ Land/ Leuthe/ mit Nahmen unser Lande zu Thüringen/ Meissen/ Ostland/ unser Land und Schloß zu Francken/ Helsen/ und alle unsere Schloß/ die wir zu uns gekaufft/ ertrugt/ erworben und ahn uns bracht haben/ oder noch zu uns in künftigen Zeiten ertragen/ erwerben/ oder zu uns bringen werden/ wo die gelegen sein oder werden/ und wie die genant sein/ oder Nahmen haben ungen/ nicht ausgenommen/ gemacht/ also ob unser einer Parthey ohne Leibs-Lehns-Erben abginge von Todes wegen/ daß dann derselben Parthey Fürstenthumb/ Herrschaft/ Land und Leuthe/ an die andere Parthey/ und ihre rechte Leibs-Lehns-Erben leig kommen und gefallen sollen. Und unser igeleiche Parthey/ und ihre Leibs-Lehns-Erben/ soll ihre abgezandte Theil des Landes zu Meissen und ihre Fürstenthumb/ die Sie ige inne hat/ folgen und bleiben/ mit allen Herrschaften und Mannschaften vorgeschriben/ und allen andern Herrschaften/ Mannschaften/ Lehen/ Geschliden und Weltlichen Kanten/ Gölten/ Zinsen/ Fesseln und allen und igeleichen ihren Zugehörungen geunde und ungeacht/ nicht ausgenommen/ als die unser Vetter/ Herr Wilhelm abgezandt/ und Wir bisshero besessen und gehabt haben/ auch sollen Wir Meissen/ Naunig und Stadt mit dem Kloster/ die Zelle und den Zugehörungen/ die zu der Voigtz und dem Gericht desselben Schloßes (Meissen) gehören/ mit ein ander ungetheilt behalten/ also/ daß uns/ Friedrid und Wilhelm Gebrudere/ und unsern Leibs-Lehns-Erben/ alle Nutz und Gessälle halb/ und uns/ Friedriden den Jüngern und unsern Leibs-Lehns-Erben halb folgen und gefallen sollen/ die uns sündelichen schweren und hulden unser igeleiche Parthey zu gewarten zu Ihren halben Theil/ sondern das Schloß Meissen/ davon sollen wir uns entschließen/ daß unser igeleiche Parthey die Meissnische (Thüringische) zu besondere Wohnung und Behaltens daruff haben/ daß unser einer Parthey als gleich sel/ als der andern.

So uns Freyberg/ Naunig und Stadt mit Bergwerck und Ihren Zugehörungen sollen wir auch ungetheilt mit ein ander behalten/ nach laut der Briefe/ als er Völtzger und Herr Wilhelm unser Vetter und Vetter sel. und wir über Theilung unser alles dreier Lande vormals ein ander gegeben haben/ und

ANNO und sol unser ein Parthey der andern süber darcin nicht le-

1410.

gen. Auch sollen Wir die obgenante Schloß Meissen und Freyberg mit einander bauen und bessern/ und umb geistlich und weltlich leben/ die zu denselben Meissen und Freyberg gehörend/ sollen wir Friedrich und Wilhelm Gebürdere/ und unsere leibs-lehns-Erben/ die lehn daselbst zu Freyberg ein Jahr/ und Wir Friedrich der Jüngere und unsere leibs-lehns-Erben dasselbe Jahr die lehn zu Meissen thun und leihen/ und das andere Jahr darnach wir Friedrich der Jüngere/ und unser leibs-lehns-Erben die lehen daselbst zu Freyberg/ und wir Friedrich und Wilhelm Gebürdere/ und unsere leibs-lehns-Erben die lehn zu Meissen thun und leihen sollen von Jahr zu Jahr das also halten/ und die Jahre der Verlassung antretten uff dato dieses Briefes ohn Gesehrde.

Was auch ohn Gefälle oder Güter/ an welcherley lehen daselbst zu Meissen und Freyberg ledig wurden/ die sollen unser ein Parthey ohne die andern verleyhen/ und unser jegliche Parthey und ihre Erben sollen in der andern Partheyen/ und ihrer leibs-lehns-Erben/ Fürstenthum/ Herrschaft/ Mannschafft und lehen/ lande noch leute/ die sie vorhin haben/ und zum Theil leihend wurden/ und wo sie die haben und gewinnen/ also wol Sie leben/ in keinen Sachen weren/ noch ihnen darcin freyen/ noch die darcin binden mit Worten noch mit Werken/ nach Ihnen ihre Ranne noch leute in keine Besse wieder Sie noch Ihnen verheindigen noch einnehmen/ was Besens die seind/ ohne Gesehrde/ sondern unser jeglichen Parthey soll ihr Fürstenthumb/ Herrschaft und Mannschafft/ lande und leute/ als Sie leihend inne hat/ und wo Sie die hat/ und gewinnt/ selbst vorsetzen/ bestellen und machen/ nach dem als Sie mit den Jahren erkennen/ daß das Ihre und Ihrer Herrschaft aller nützlich und bequemlich ist. Welche unsere Parthey das also nicht hielten/ so sollen unsere lande/ Schloß/ Stadt und leute sich an die andere Parthey/ die das belet/ halten also lang/ daß solche Einlegung abgethan und gehalten wurden/ als vorgeschrieben steht/ ohne Gesehrde.

Und solle auch unsere eine Parthey ohne der andern Wissen und Willen kein Schloß/ Stete/ land noch leute in den landen zu Meissen nicht verlegen/ verkaufen/ verwechseln/ vergeben/ verweisen/ noch in keine Besse der Herrschaft und der andern Partheyen einstecken/ oder entgegenen ohne Gesehrde.

Werde auch/ daß einer Parthey unter uns noch were oder werde/ zu verlegen oder zu verkaufen in den obgenannten lande zu Meissen/ und die andern Partheyen das nicht gestatten/ so soll unser jegliche Parthey weene aus ihren Rath darcin geben ohnverzuglich/ und also bald unser einer Parthey daß von der andern vernommen wurde/ die were dann binnen ein Monath uff ihre Eyde/ und ohne verhalten erkennen/ ob der Parthey verlegen/ oder verkaufens noch sey/ were aber/ daß sich die were daran zweyen wurden/ so solle die Parthey/ die verlegen oder die verkaufen wolle/ einen Obermann kiesen aus der andern Parthey Rath/ wie der Obermann darcin freye und erkennete uff seinen Eyde/ also soll das von beyden Partheyen gehalten werden/ das auch der Obermann binnen 14. Tagen thun und vollenden soll/ und dieses Erkenntnis soll unser eine Parthey der andern laffen gehen und gesehen als daß des noch wurde/ und jegliche Parthey soll Ihre weene und den Obermann/ der aus ihren Rath genommen wurde/ vernutzen/ daß Sie sich bes annehmen/ und daß uff ihre Eyde freiden und aufsprechen/ als daß des aber noch wurde/ und wie die were oder der Obermann das freiden und aufsprechen/ darum sollen wir von beyden Seiten unverdacht und behaupt bleiben ohne Gesehrde.

Werde dann von den Wieren oder den Obermann erkannt/ daß denen Partheyen daß noch were/ so soll sie das der andern Partheyen anbiehen/ wolle dann die das nicht kaufen/ oder darauf lehen nach Möglichkeit und nach Erkenntnis der wieren/ und des Obermannes/ als vorgeschrieben/ so mag die Parthey das verkaufen oder verlegen unser geschuldet und geschwornen Manne in den vorgenannten lande zu Meissen/ die auch der andern Parthey ihr Brief geben/ reden und gehalten sollen/ daß Sie mit der Zahlung Ihre zu Zahlung seien/ ob die Parthey und ihre leibs-lehns-Erben/ die Zahlung gethan hette/ die Schloß/ Stete/ land und leute nicht löstet bey Ihren lehen/ ohn Gesehrde.

Auch so mag also eine jegliche Parthey Ihre Güter/ Kente/ Zinsen/ Gemäß und Gefälle verlegen/ und verweisen zu ihren Geschäften/ nach möglichen Dingen/ ohne der andern Parthey Anspruch/ und ohne Gesehrde/ also/ daß die Zinsen/ Kente/ Gemäß und Gefälle der andern Partheyen erlich nicht entwidet werden/ also soll unser eine Parthey der andern Schloß/ Stete/ lande nach leute in allen unsern landen nicht verwenden.

Wollen aber Wir Friedrich und Wilhelm Gebürdere obgenante/ oder unsere Erben in den Oberlande/ oder wir Friedrich der Jüngere obgenante/ unsere Erben/ in den landen zu Thüringen verlegen oder verkaufen/ daß sollen wir niemandes anders thun/ denn unsern geschulden Mannen/ die in unser jegliches Parthey der verlegen oder verkaufen wolle/ landen gesehen weren/ und dieselbe Parthey/ die da verlegen oder verkaufen wolle/ die solle das thun mit der andern Part-

they Wissen und Rath/ also daß unser eine Parthey der andern lande noch Schloß nicht damit entgegenen/ noch ihren Rath der andern Partheyen daran zu schaden und mit Gesehrden nicht verhalten soll/ sondern unser eine Parthey soll der andern getreulichen rathen/ darin zu thun/ als sie selbst thun wolle/ ob Sie die Sache antrete/ ohne Arg und ohne alles Gesehrde.

Welche Parthey es darüber nicht gesehrden thut/ oder den Rath verleiht/ so sollen aber unsere lande/ Schloß/ Stete und leute sich an die andern Partheyen halten also lang/ daß solche Einlegung und Gesehrde abgethan wurden/ ohne Gesehrde.

Und unter keine Parthey soll auch nicht verlegen/ verkaufen/ noch vergeben in den obgeschriebenen landen/ Thüringen/ Meissen und Oberlande/ und in andern unsern landen/ wo wir die haben/ den Königen zu Behmen/ zu Ungarn/ den Bischöffen und Stifften zu Mainz und zu Magdeburg/ und den Markgrafen zu Brandenburg/ den Herzogen zu Sachsen und Landgrafen zu Hessen/ dem Herzog zu Braunschweig/ den von Schwarzbürg zu Sondershausen/ den Steten Erfurt/ Mühlhausen und Nordhausen/ noch keinen mächtigen Fürsten noch Steten und welche unsere Parthey das darüber thut/ so sollen unsere Schloß/ Stete und leute sich an die andern Partheyen halten/ also lang/ bis daß das abgethan wurde/ ohne Gesehrde.

Werde auch/ daß eine Parthey an den obgeschriebenen Theilen des landes zu Meissen angetheilt/ und gefordert wurde/ mit Recht von dem König zu Behmen/ den Burgrafen von Nürnberg/ dem Herzog zu Sachsen/ oder wer der were/ darzu soll eine Parthey die andern heischen/ und welche Parthey darzu also gesehrt wurde/ soll darzu unverzuglich und zu stunde kommen/ oder schicken/ wie diese das Noth ist.

Werde uns denn also mit recht icht abgewonnen/ aus welcher Parthey das were/ so solle die andere Parthey das halten theils/ des gelegen were/ thun unverzuglich/ binnen einen Monath/ nach Erkenntnis der were/ oder des Obermanns/ der die Parthey/ an der der Noth were/ aus der andern Partheyen Rath kiesen soll/ als vorgeschrieben steht. Gleicher Weis/ wurde eine Parthey ihr Freundschaft abgetheilt mit Willen und Wissen der andern Partheyen/ das solle dieselbe andere Partheyen/ der das abgetheilt wurde/ auch wieder staken/ nach möglichen Dingen/ und nach Erkenntnis der were oder des Obermanns/ als vorgeschrieben steht.

Welche Parthey aber der andern Parthey die Wiederstattung verleiht/ und nicht thut/ als oben geschrieben steht/ so sollen ihre lande/ Schloß/ Stete und leute sich abn die andern Partheyen halten/ als lang die Wiederstattung gefehle/ ohne Gesehrde.

Werde auch unser eine Parthey Rynnung und Bündniß unterschreiben/ mit jemand wer der were/ das solle die Parthey thun/ mit der andern Partheyen Wissen und Rath/ So solle die andere Parthey ihren Rath der Parthey zu schaden/ und mit Gesehrde nicht verhalten/ sondern unser eine Parthey soll der andern getreulichen darcin rathen/ darinne thun/ als Sie selbst thun wolle/ ob Sie die Sache antrete/ ohne Gesehrde/ und die Rynnung und Bündniß sollen auch wieder unser beiderseitigen lande/ leute/ und die andern Partheyen zu thun nicht sein.

Welcher Parthey Rynnung und Bündniß unser jegliche Parthey vor than dieses Briefes ungenommen haben/ als wir denselben Bündniß und Rynnung Abschafft jehund und hier zu Naumburg porreigelt einander gegeben haben/ die sollen bey Ihren Kräften und Mächten bleiben.

Auch sollen und wollen Wir vorgenannten Fürsten/ und unsere Erben/ getreulichen einander behulffen und berathen/ mit unser selbst Leib/ Fürstenthumb/ Herrschaften/ landen und leuten/ unser jeglichen Partheyen Fürstenthumb/ Herrschaft/ Mannschafft/ Stete/ Schloß/ land und leute/ Rechte/ Gewohnheit zu beherten/ schützen/ vertheidigen/ schirmen/ und verantworten/ gleich unser selbst Fürstenthumb/ lande und leute/ wieder allemännlichen/ der unter einem darcin legen/ iren oder hinterm löst/ niemandes ausgenommen/ und sollen unser einer den andern mit unser selbst lieben zu ihren Tager-Geschäften und Kriegen kommen und gescholffen sein/ oder die unsern senden zu helfen/ unser jegliches selbst Kost und Schaden unverzuglich/ wann unser einer von dem andern daß vernommen wird/ ohne allen Zerzug mit also viel leuten/ und uff solche Zeit/ als Noth und möglich ist und wurde/ ohne Gesehrde.

Wolte aber unser einer unwillkliche Kriege vor sich nehmen/ unser einer Parthey der andern nicht möchte mächtig sein/ daß die Rechte oder möglicher Dinge folge nach Erkenntnis der vorgeschriebenen were/ oder Obermannes/ als oben geschrieben steht/ darzu sollen wir andere Parthey der Partheyen Hülffe unverdunken sein.

Wenn auch unser eine Parthey der andern zu Hülffe kommt/ oder die Reinen sendet/ würden dann Schloß oder Stete gewonnen/ in welcher Parthey Fürstenthumb/ land und Herrschaften die gelegen weren/ Sie gingen von den Partheyen zu lehen oder nicht/ des sollen die Schloß und Stete allein bleiben.

Weren Sie aber auswärtig unsern landen gelegen/ und

ANNO

1401.

gim

ANNO
1410.

ginget von unsrer Seiten zu legen / wo wir den beyde Parthejen / oder unsrer einer mit sich selbst seib darbey weren / und die andern / die ihre Macht auch darbey heten / die Schloß und Stett sollen wir mit einander gleich theilen / behalten / oder brechen / als wir dann das mit einander zu Rathe werden / ohne Gefehde.

Sunden wir aber einander die unsren zu Hilffe / was dann jegliche Parthey nach Maimayden gewapneter Leuthe / die wir uff den Felde hatten / an den Schlossen und Stetten / die wir denn gewonnen / geblieben mochte / das solte jeglicher Parthey sein und folgen ohne Gefehde.

Wir obgenannten Friedrich / Wilhelm und Friedrich sollen noch wollen fort unser keine andere Dörge / noch Anlehen / noch von unsren Boizigen / Anbetern und Schlossen emfassen / noch die andern Leuten beschützen / noch die sollen sich mit entschicken lassen / die / oder den wir Parthejen und ihren Leuten / Erben mit den Schlossen und Anbetern ein rechte Erbschuldung gethan / als jene / die wir absehn / vorgehan haben / und darüber Ihre Briefe gegeben. Stünden auch nicht Schlinge / oder Zwietracht / fort weiter zwischen uns obgenannten Parthejen oder unsren Erben uff / wovon sich das wackere / das Güt nicht wolle / so soll unsrer jegliche Parthey die Parthey an der der Streit were / ausser dem Obermann / den die Parthey an der der Streit were / ausser dem Obermann Parthey nach diesen folgen / freundlich oder mit Recht uff die Arme / als die das noch gefahrer / und als oben geschrieben steht / und unsrer eine soll das andern feind nicht werden / noch mit ihnen zu sehn / noch kriegen kommen in keine Weise / welche Parthey das also nicht hielte / noch dem folgete / so sollte den keine Lande / Schloß / Stett und Leuthe sich an die andern Parthejen halten / als lang das gehalten / und dem folget wird ohne Gefehde.

Auch soll unsrer einer dem andern getreulich beholfen / und behelfen sein / wider übernämlich / niemanden ausgenommen / als vorgeschrieben steht / ohne Gefehde. So sollen wir Friedrich der Jüngere obgenant / den vorgeordneten unsren Vettern / und ihren Erben / auch mit dieser Zünng und Bündnis gegen unsern Herren und Schwager / Herzogen Günther / Grafen zu Schwarzburg / Erz-Bischoff zu Magdeburg und sein Stifft nicht verbunden sein zu helfen / diweil er lebet / sondern were es / ob er und unsrer Vettern obgenant zu Kriegen kämen / da Göt vor sey / so sollen wir stille sitzen und Ihre Feinden wieder den andern helfen / ohne Gefehde.

Gleicher Weis sollen wir Friedrich und Wilhelm Erben obgenant den vorgeordneten unsren Vettern und seinen Erben / auch mit dieser Zünng und Bündnis / gegen unsren Schwäger und Vetter / Herrn Heinrich / Herzogen zu Braunschweig / nicht verbunden sein zu helfen / diweil er lebet / sondern were es / ob er und unsrer Vettern obgenant zu Kriegen kämen / da Göt vor sey / so sollen wir auch stille sitzen und Ihre Feinden wieder den andern helfen / ohne Gefehde.

Were auch / daß unsrer obgenante Parthejen eine von Todes wegen abginge / und hinter ihm ließe Leibs- / Lehen- / Erben / die unwillig / die sollte die andere Parthey getreulich vorsetzen / und ihr Erbbumbe sein / alldieweil Sie zu ihren Jahren nicht kommen weren.

Auch aber die Parthey hinter Ihre Töchter / so sollen wir andern Parthejen und unsrer Erben denselben Töchter / diweil Sie unehelicher weren / ehewidriglich halten / mit altem den / daß Sie bedürften / als das Fürstin wohl zimlich ist / bis zu Verheirathung / und sollen denn die besakten ehewidriglichen / nach Rath der Parthejen / die abgangen were / Fremde / Herren / und als möglich und billig ist / ohne Gefehde.

Was auch unsrer jegliche Parthey an Gutes-Häusern / Wäldern oder an andern Gutes-Diensten / betret / gegeben / und gemacht haben / daß sollen wir alle ungeschicklich sette haben / daru soll unsrer jegliche Parthey sonderlich sanfte Macht haben / an unsren Todt-Vetter und darff namt wir wollen in Seel- / Erbe zu machen / nach unsrer jeglicher Parthey Begehren von hundert schocken Jahr Gülte / Freyberger Groschen / oder darunter / ob wir wollen / und darüber nicht / daß unsrer keiner nach unsrer Feinden Erben nicht widersprechen / noch in keine Weise hindern sollen.

Gefehde auch / daß unsrer obgenannten Parthejen eine ohne rechte Leibs- / Lehen- / Erben Todes wegen abginge / also daß einer Parthejen / und ihre Erben kämen / was Sie dann an Pandbrieffen / oder an Schulden verschrieben heten oder was einer Parthey Anlehen / oder andern Leuten schuldig heten / die Sie künftlichen und volkomen berechnen möchten / die Brief sollte die andere Parthey und ihre Erben halten / und die Schuld geben / als die Parthey / die das versetzt hatten / die pflichtig zu halten und zu leisten were / ohne Gefehde.

Auch soll unsrer jeglicher Macht haben seiner Ehelichen Gemahlin / mit der er sich verändert hätte / oder noch verändern wurd / ein Leibs- / Lehen- / Erben / mit Schlossen / Erben / ihren Angehörigen / und andern Sachen / als geschandlich und nichtig ist / Fürstin zu beleibigen / nach solcher Manere / die Ihne daru wurden / darwider wir die andern in keine Weise nicht sprechen / noch das verheimlichen sollen / sondern daru getreulich beholfen sein / daß die

Frauen / die also beleibigt weren / ihres Leibs- / Lehen- / Erben / und die daran schuldig und schimen / als unsrer selbst Ehelicher / Leibs- / Lehen- / Erben / ohne Gefehde.

Auch sollen alle unsre Grafen und Herren / Mame / Stett / Land und Leuthe hierauf uns alle eine neue rechte Erbschuldung gethan / geloben und schwören / und also / daß sie sich nicht sollen lassen verweisen / ohne unsrer beyder Parthejen Wissen und Willen / und wenn die Huldung / Gelobte und Aide gänglichlich in allen unsren Landen geschien sein / und unsrer jeglicher Parthey von den andern dieser Beschreibung ein rechte versiegelte Briefe vollogen und gegeben / und unsrer jeglicher seines Theils möglichlich / als vorgeschrieben steht / inne und haben ist : So sollen die alten Briefe / die wir vor über die Lande an einander gegeben haben / abgehan sein / und unsrer keine Parthey sich damit nicht behelfen / noch verbunden sein soll. Ausgenommen das Freybergs anbelanger / als vorgefihrt ist / ohne Gefehde.

Wir obgenannten Friedrich / Wilhelm und Friedrich sollen auch einander getreulich beholfen / so wir beste mügen / daß wir mit den oben beschriebenen Landen sämtlich behelhet werden / und unsrer keiner soll sich ohne den andern nicht behelhen lassen.

Das Wir obgenant Friedrich / Wilhelm / und Friedrich Gebrüder / und Geweren / Landgrafen in Thüringen und Marargraten zu Meissen / alle unsere vorgeschriebene Rede / Stett und Artikel gänglichlich und ewiglich ohne alle Arglist und Gefehde halten sollen und wollen.

Daß hat unsrer jeglicher vor sich und seine Erben dem andern in Treuen an die Hand gegeben / und mit einander seilichen zu den Heiligen geschworen. Geloben und schwören auch das gegenwärtlichen in Kraft dieser Briefe / daran wir zu Urkund unsrer aller Fürstlich Inseigel wissenlich haben lassen anheften.

Gegeben zu Naumburg nach Christi Geburt vierzehnhundert Jahr und darnach in den zehenden Tage / aus Donnerstage vor Sanct Peters Tage ad vincula.

CLXXXII.

Verscheibung Frau-Graff OTTONIS und dessen Gemahlin / gegen Churfürst LUDWIG zu Pfalz und Herzogen in Bayern / daß nach deren eidlischen Heintritt ohne hinterlassung ehelichen Leibs- / Lehen- / Erben / Ihre Churfürst. Durchlaucht und dero Erben / in all ihrer Verlassenschaft succediten sollen / wie auch alle von ihnen versetzte Güter wieder einlösen mögen. Gegeben den Donnerstag vor dem Sonntag zu halbfasten als man singt Lactare. 1412. LUNIG Teutisch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. abß 9. pag. 962.]

C'est-à-dire,

Obligation d'OTTON Raugrave, & de sa Femme à LOUIS Elekeur Palatin du Rhyn, portant que s'ils viennent à deceder sans heirs mâles, tous leurs Biens seront devolus audit Elekeur, & à ses heritiers, lesquels pourront aussi retirer tous ceux qui se trouveront engagés. Le Jeudi avant le Dimanche Lactare 1412.

Wir Raugrave OTTO, Herr zu der neuen und alten Bamberg / und wir Margreth von Salmen / sin eheliche Huf-Fraue / bekennen beyde für uns / und unsrer Erben / und thum kund allen den / die diesen Brief immer ansehend / lesend / oder hörend lesen / als der Durchl. Hochgeborene Fürst und Herz / Herr Ludwig Pfalz-Gräf bey Rhn / des Heiligen Römischen Reichs Erz-Truchse / und Herzog in Bayern / unsrer lieber gnädiger Herr / das halbe Theil mit allen Nuten und Zugehörigen / zu Rodenhusen innehat / und doch uns Raugrave OTTO obgedachten / gegenwert und erlaubt hat / die obgedachte Frau Margarethen von Salmen unsrer liebe Huf-Fraue uff den jungen Nuten und Wäldern / darobst zu Rodenhusen zu bewohnen / ihre Lebtage ihre Huf-Zucht daru zu han / und auch für sich und seine Erben / uns Raugraven OTTO und der vorgeordneten Frau Margarethen von Salmen / unsrer Ehelichen Huf-Frauen unsrer beyder Lebtage vpphundert Gulden Geldes und sechs Fuder Wynn Geld / Jährlicher Gülden verschrieben hat / eines jeglichen Jahres uff St. Martins-Tage zu reichen und zu geben / nach Urweisung seiner gesiegelten Briefe / die er uns darüber geben hat / dessen haben wir Raugrave OTTO und

ANNO
1410.

ANNO
1412.

und Margaretha von Salmen syn eheliche Huf-Frau obgenant für uns und unsern Erben / den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben / Pfalz-Grafen bey Rhine / darinn verpfanden / und verpfanden auch in Krafft diß Briefs / ob das wäre / daß wir Kuzgrave Otto ohne lebens-ehens-Erben / das eheliche Sohne wären / von Tode wegen verfahren / und abgehen würden / daß alsdann alles / das wir nach unserm Tode lassen werden / es seyen Schloß / Städte / Dörffer / Lehenden / Güter / Lehen / oder eigen / nichts ausgenommen / an den obgedachten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben Pfalz-Grafen bey Rhine gänzlich gefallen soll / und sie das auch alles alsdann zu ihren Händen nehmen / und damit thun und lassen mögen / als mit andern den Rhien ohnegeschiedlich / ohne Wiederrede / Hinderniß / und Treunge unser Erben und aller-männiglich / doch mit solchen Unterscheid / daß die vorgenannte Frau Margaretha von Salmen / unser liebe Huf-Frau / bey ihren Widwund zu Nochenhufen / alten Waimberg / und Etschenberg ihr lebtag und nicht länger verbleiben soll / und daß auch derselben Frau Margaretha Erben / nach ihrem Tode daran nimmer Ansprache oder Forderungen gehabt / oder gethun sollen / in keine Weise / ohne alle Gefehde / und auch also / daß ihre der obgenant unser gnädiger Herr / Herzog Ludwig und seine Erben Pfalz-Grafen bey Rhine / die zweihundert Gulden Gelds und sechs Fuder Wijn Gelds jährlicher Gült zu ihren lebtag reichen / und geben sollen / nach Ab-schlingung des obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig diß Briefs darüber gegen / ohne Gefehde / es sollen auch alle unsere Lehene und Burg-Manne nach unserer Kuzgraffe Otto Tod / ob wir ohne lebens-ehens-Erben / das Sohne wären / von Tode wegen verfahren / und abgehen würden / an den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben / Pfalz-Grafen bey Rhine gefallen / und ihre sin / also daß sie ihre Mann-Lehn und Burg-Lehn / die sie von unsern Altfordern und uns gehabt han / von den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben / Pfalz-Grafen bey Rhine / alsbald fürbait zu erlösen tragen / als biß das noch geschicht / empfangen haben / und freien / Gültigen und Erben / und alles bes schuldig sein / zu geworren und zu thun / daß sie unsern Altfordern und uns schuldig und verbleiben gerecht sein / ohne alle Gefehde.

Darzu haben auch wir Kuzgraffe Otto und Margaretha vor Salmen / syn eheliche Huf-Frau obgenant uns sein den vorgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben / Pfalz-Grafen bey Rhine / für uns und unser Erben verpfanden / in Krafft diß Briefs / wo unser Kuzgraffe Otto Vater und Altfordern / oder wir Gültier haben wile die genant sein / die unser Altfordern oder wir für ihren ver-setzt und verkauft han / auf eine Wiederlösung von uns / der vorgenant unser gnädiger Herr / Herr Ludwig und seine Erben Pfalz-Grafen bey Rhine / dieselben Gültier alle / wo und we-ne die dann von unsern Altfordern oder uns / ver-setzt und ver-kauft worden sein / sämtlich oder sonderlich wiederkauffen und lösen mögen / um so viel Geld / darinn die dann ver-kauft oder ver-setzt worden sind / und welche Gültier der genante unser gnädiger Herr / Herzog Ludwig oder sein Erben Pfalz-Grafen bey Rhine / also zu einer jeglichen Zyt sammentlich oder sonderlich lösen und zu ihren Händen bringen wollen / was Briefe wir dann von dem / die dieselbe Gültier inne hand haben / die sollen wir oder unsere vorgeschriebene Erben / den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen vorgeschriebenen Erben in den nächsten Monath / nachdem wir des ermahnet worden / antworten und geben / und auch denselben / von den er also lösen will / in unsern offenen verriegelten Briefen / schreiben und sie heissen / mit geben / thune und thuen vorgeschriebenen Erben / der löschung also gechoram zu sein / und zu gewarren ohne alle Gefehde / mit Bechalmisse doch daß wir / und unser lebens-ehens-Erben daß eheliche Sohne wären / ob wir die nach unserm Tode lassen würden / dieselbe Gültier wieder kauffen / und wieder lösen mögen / von den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben Pfalz-Grafen bey Rhine / um so viel Geld / darinn sie die dann an sie gelöst haben / doch also / wan wir oder die vorgeschriebenen unsere lebens-ehens Erben / daß eheliche Sohne wären / dieselbe löschung thun wolten / so sollen wir den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben Pfalz-Grafen bey Rhine / damit geben und begehren so viel Gelds / als dan wir Kuzgrave Otto und Margaretha von Salmen syn eheliche Huf-Frau an der Fädeligen Gültien der zweihundert Gulden Gelds / und sechs Fuder Wijn Gelds / tist in dieselbe Zyt / jährlich aufgehoben und eingenommen hätten / ohne alle Gefehde.

Auch mögen wir Kuzgrave Otto / und Margaretha von Salmen / syn eheliche Huf-Frau obgenant solche Pfand-Gültier / die unser Kuzgraffen Otto / Vater und Altfordern sel / und wir vormalts ver-setzt han / uff eine Wiederlösung wohl lösen / und die zu unsern Händen bringen / und die auch unser lebtag innehaben und behalten / doch also / ob das wäre / daß wir ohne lebens-ehens-Erben / daß eheliche Sohne und von unsern beyden lebden gebohren wären / von Tode wegen ver-fahren und abgehen würden / daß alsdann unser Erben / nach unserm Tode den obgenannten unsern gnädigen Herrn / Herzog Ludwig und seinen Erben / Pfalz-Grafen bey Rhine /

ne / der löschung an denselben Gütern / gechoram sein / und auch damit gewarren / und thune das gefahren sollen / wann und zu welcher Zyt in dem Jahre sie die thun wollen / und so viel Gelds / damit wir sie dann gelöst / und zu unsern Händen bracht hätten / ohne alle Gefehde / Wäre es auch daß wir Kuzgraffe Otto obgenant / nach unserm Tode eheliche Tochter lassen würden / die soll der obgenant unser gnädiger Herr / Herzog Ludwig in Kloster bestatten / und Christlichen machen / nach jämlichen Dingen / das wir synen Onkel bestatten.

Auch sollen wir Kuzgraffe Otto und Margaretha von Salmen / syn eheliche Huf-Frau obgenant / unser veste Städte / oder Schloß / oder auch unser Dörffer / Lehende und Gütere / wo wir die dann han / forsoß niemand anders vermachden / verlegen / verkauffen / noch in keinen Weg veräußern / in keine Weise / ohne alle Gefehde / alles das hievor geschrieben steht / verpfanden / gegeben und geloben wir Kuzgraffe Otto / und Margaretha von Salmen / syn eheliche Huf-Frau obgenant für uns und unsere Erben / mit guten Treuen / und han des auch hyllichen zu den Heiligen geschworen / allezeit getreulich / stete und fest zu halten / und auch darüber nimmermehr zu suchen / noch zu thun / heimlich oder öffentlich durch uns selbst / oder jemand anders in keine Weise / alle Gefehde und Kuzgraffe gänzlich ausgeschlossen / und haben des zu Ertund und besten Geugnisse unser eigen Synsigel für uns und unsere Erben an diesen Brief gegeben / wir haben auch noch darzu zu mehrer Sicherheit gegeben / den Edlen Herrn Engelhard / Herrn zu Wimbberg den alten / unser Kuzgraffen Dietrich liehen Schwager / und die strengen Ritter / unsere liebe besondere Herrn Johann Cammerer / den man nennet von Dalburg / und Christfried von Oberheim / daß ihr jeglicher zu mehrern Geugnisse aller vorgeschriebenen Dinge / und uns und unsere Erben der allzeit zu begehren / und zu begehren / sin eigen Synsigel für die unsern an diesem Brief gegeben hat / Das wir Engelhard Herr zu Wimbberg / Johann Cammerer und Christfried von Oberheim / stet genant uns auch erkennen / daß wir also im letztigen Jahre willen / des Edlen Herrn Kuzgraffen Dietrich Herrn zu der neuen und alten Waimberg / und der Edel Frau Margaretha von Salmen synen ehelichen Huf-Frauen / obgenant / unsf eigene Synsigel bey die Rhien / zu mehrer Geugnisse aller vorgeschriebenen Dinge / und so und ihre Erben / der allzeit zu begehren / an diesen Brief gegeben haben / Geben nach Christis Geburth in den vierzehnhundertsten und zwölfften Jahr / uff den nächsten Donnerstag vor dem Sonntag zu halb Jassen / als man singet in der heyligen Kirchen Lætare.

(L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.) (L. S.)

Consens-Briefs CUNONIS RAN. Grassens und 16. Mars.

Dechant zu Eßlin / über vorstehende Beschreibung RAN. Grass OTTONIS und seiner Gemahlin / gegen LUDWIG Eberhartsen zu Pfalz / worinnen derselbe zugleich auf alle Rechten und Anfall / so er von Todeswegen derselben haben möchte / Bericht leistet. Geben Feria sexta Dominica Lætare 1412. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. Abtag 9. pag. 964.]

C'est-à-dire,

Consentement de CUNON Raugrave, & Doyen de Cologne, à la precedente Obligation du Raugrave OTTON & de sa Femme, avec Renonciation à leur Succession en cas qu'elle vint à s'ouvrir en sa faveur. Fait la finisme Ferie du Dimanche Lætare 1412.

Wir Kuzgraffe Cune rechter Dechant zu Eßlin / Ritterschafft zu Ertre. Bekennen vor uns und unsere Erben / und thun kund allen den diesen Brief immer ansehend oder horand ist: Als der Durchleuchtige hochgeborne Fürste und Herr / Herr Ludwig Pfalz-Graffe bey Rhine / des heyligen Römischen Reichs Ertruchse / und Herzog in Bayern / unser gnädiger lieber Herr / und der Edel unser lieber Vetter / Kuzgraffe Otto / Herr zu der neuen und alten Waimberg / und Frau Margaretha von Salmen syn eheliche Huf-Frau vor sich und ihre Erben mit einander übereinkommen seynd / nach laut der verriegelten Briefe / die sie einander darüber verriegelt geben haben / daß des alles mit unsern guten Willen / Wissen / Zuthun / und Vernehmen geschien / und jungan ist.

Und wir verziehen uns auch vor uns / und unsere Erben / gänzlich und luterliche in Krafft diß Briefs / alles des Rechten / das wir jeds daran han / oder gehabt möchten / und auch

ANNO
1412.

ANNO auch alles Anfalltes / Erbes und Rechten / das uns und un-
ser Erben von Todes wegen besitzen unsere Väter / Väter /
1412. Groß Väter / und Frau Margarethen von Salomon ihrer
Ehelichen Haus-Frauen jussalen / anvertrauen / oder das wir
oder unser Erben daran oder darum gehabt möchten / in
welchem Weg das wäre / also das wir und unsere Erben o-
der jemand von unsern wegen an den vorigen unsern gnädi-
gen Herrn / Herzog Ludwig und seine Erben / Väter-Gro-
ßen bey Rhene / darun ferneley Anspache / oder Verord-
nung / immer gehabt noch gehn sollen noch wollen in seine
Brieffe / alle Geschicke und Urtheil gänzlich ausschließen. Und
haben des in ihrthumb und seilen Gezeugnis unser eigen Sam-
siegel vor uns und unsere Erben an diesen Brief geschan-

Datum sexta feria Dominica Laxare, Anno Do-
mini Millefimo quadringentesimo duodecimo.

(L. S.)

CLXXXIII.

villis, Dominis atque Terris, perpetratis, seu etiam
perpetrandis, exercetur libere, secundum quod jus
& ratio persuadent.

ANNO
1412.

§. 4. Concedentes tibi nihilominus auctoritatem
plenam, potestatem & multas ratione prævia imponen-
di, levandi, & ex causis rationabilibus augmentan-
di, minuendi, remittendi in judicio & extra, *Ja-
das Camera vestra servos acceptandi*, defendendi
& tuendi jura Caesaris, collectas, subventiones ab
ipsis prout hoc honor Imperii & necessitas postula-
verint, exigendi, in judicio & extra in causis,
quæstionibus, Arbitris, Arbitramentis, & litibus
quibuscumque, tam cum caularum cognitione quam
sine, Deum præ oculis habendo, ac de plano &
summarie sine strepitu & figura Judicii solâ verita-
re inspectâ procedendi, determinandi, sententias ex-
equendi, fugitivos inquirendi, & puniendi malefi-
cos, assassinos & robatores *stratarum* laqueandi, ju-
dicandi, ac *piratas maris submergendi*, juxta Sacra-
rum, Legum, Canonum & jurum communium sacra-
tissimas Sanctiones, & prout secundum ritum,
& Terræ consuetudinem municipalia jura & statu-
ta persuaserint, ac proditores decapitandi, suspen-
dendi, & eos ac eorum quemlibet, dum & quo-
tiens se casus obtulerit, condemnandi, puniendi,
membra truncandi, subitus cæcendi, de patria ad
tempus, vel perpetuo relegandi, carcerandi, & ig-
ne cremandi, mutilandi & debilitandi, bona talium
publicandi & confiscandi; officiales instituendi, &
de omnibus criminibus ordinariis & extraordinariis,
enormibus, levibus, publicis & privatis cognoscen-
di, puniendi & executiones faciendi, ac tam secun-
dum jura Communia quam municipalia decidenti,
cognitionem & decisionem hujusmodi committendi,
in integrum restituendi, abolitionem quamlibet in
Judicio vel extra exercendi, infamiam tam juris
quam facti irrogandi, absolviendi & disponendi de
causis principalibus, & appellationibus quibuscumque,
tanquam judex super hiis à nobis delegatis cognos-
cendi, examinandis, & diffinienti, decreta primum,
secundum, & cum juris solemnitate tertium inter-
ponendi, jura declarandi, & omnia quæ casuum
merita requirunt exercendi & exequendi, ita tamen,
quod à tua sententia, vel sententiis ad audientiam
nostri culmini possint libere, totiens quotiens opor-
tuerint fuerit, provocare, motas sub vero pon-
dere, aureas & argenteas insituendi, *ferias impo-
nendi* & tollendi, rebelles sacri Imperii persequen-
di & puniendi, nec non omnibus & singulis te, at-
que tuos, ac Terras, & Dominatus injuste oppri-
mentes, seu invadentes, ac opprimere seu invadere
molientes, in quantum iusta resistentia, vel defen-
sio exigunt, vim vi repellendo resistendi, ac iustum
bellum movendi, ac indicandi, decreta, statuta,
& provisiones in prædictis omnibus & quolibet præ-
dictorum faciendi, de novo corrigendi, tollendi jam
facta semel & pluries aut totiens, quotiens opor-
tuerint fuerit, & ordo distaverit rationis, dotes &
dotalitia, *donationes propter nuptias admittendi*, ap-
probandi & confirmandi, mente captis Curatores, &
orphanis, pupillis & Viduis Tutores præficiendi, de-
volutiones fideles quæcumque hereditatum seu eam
rerum, mobilium & immobilium, dum ratio &
jus illud exigerint, nostro Regio nomine exigendi, *te-
nendam* & possessionem talium pro nobis & Imperio ca-
piendi, & generaliter omnia & singula, quæ ad verum &
legitimum sacri Romani Imperii in supra dictis Civita-
tibus, castris, Castellis, oppidis, Villis, Dominis,
atque Terris, Vicariis pertinent, ut præmittitur libe-
re, & absque impedimento quolibet faciendi, etiam
si qua ex eis jure vel consuetudine, exigerent man-
datum magis speciale, sacrosanctâ Ecclesiasticâ liber-
tate, ac nostris & Imperii Sacri Juribus nec non
regalibus & feudis quorumlibet Episcoporum, Præ-
latorum, ac cæterarum Ecclesiasticarum & secularium
personarum in præfatis Dominis consentientium,
quæ à nobis & Imperio sacro immediate dependent,
in præmissis omnibus & singulis semper salvis.

§. 5. Quapropter fidelitati tue firmiter & distric-
te precipiendo mandamus, quatenus ad statum pa-
cificum Civitatum, Castrorum, Castellorum, oppi-
dorum, villarum, Dominiorum atque Terrarum præ-
dictarum, ac recuperationem nostrorum, & Imperii
Sacri Jurium in præmissis omnibus & singulis fidem
& sollicitudinem tuas, sicut de te confidimus, sic
efficaciter & diligenter impendas, ut ipsis diligentia
tue testimonio Electionis nostræ Judicium commendetur,
dum tali tali & tanto negotio duximus præponen-
dam.

T c

Concesso Vicariatus S. Romani Imperii per Im-
peratorem SIGISMUNDUM LUDOVICO
de Sabaudia Principi Achayæ facta, super
Civitatis, Castris, Oppidis & Terris quæ
et quas ipse tenet in Partibus Pedemonitii,
Datum Bude t. Julii anno Domini 1412,
ac Regni ejus Hungarie XXV. Romanorum
vero II. [GG. LEIBNITZII Codex
Juris Gentium Part. I. pag. 305.]

Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper
Austus, ac Hungarie, Dalmatiae, Croatia, &c.
Rex, Illustri Ludovico de Sabaudia Principi Achayæ,
Consilario, Principi & Consanguineo nostro Carissi-
mo, gratiam Regiam & omne bonum: Illustris Prin-
cipe, Consiliarie & Consanguineæ carissime. Ex quo
æterni Regis dispositio ineffabilis, acutâ ratione dis-
positionis nos quamquam immeritos, ad totius Or-
bis regimen evocavit, jugi meditatione ad hoc sa-
lubriter intendimus, ut status Republicæ feliciter
gubernetur, quem tunc felici nempe gressu progre-
dimur, cum in commissis nobis sollicitudinis partem
coadjutores idoneos evocamus.

§. 2. Penlatis igitur internæ mentis nostræ con-
sideratione, super excellentis famæ tuæ præconio, cir-
cumspeditionis industria, innatæ tibi fidei constantia
aliarumque multiplicium virtutum tuarum insigniis,
quibus plurimum redimimus esse dignolceris, nec
non fervido caritatis zelo, ac magnæ fidelitatis af-
fectu, quos ad Majestatem nostram, & Sacrum Ro-
manum geris Imperium, habendoque respectum
ad multa probitatis & præclaræ devotionis merita, quibus
Illustris Dominus tue recolende memorie progeni-
tores, ipsum Imperium dignis quidem honoribus ex-
nerari suaderunt, & quod tu ad nostros, & ejus-
dem Imperii procurandos honores, tam singulari
tamque puro inclinaris ardore. Te animo delibe-
rato, sanoque Principum, Comitum, Baronum,
Procerum, & Nobilium, ac aliorum fidelium no-
strorum accedente consilio, ex certa nostra scientia
& plenitudine Romanæ Regiæ potestatis, nos-
trum & Imperii Sacri Vicarium in omnibus & sin-
gulis Civitatibus, castris, castellis, oppidis, domi-
niis atque terris, quæ & quas possides, & tenes,
in partibus Pedemonitiorum ordinavimus, fecimus, con-
stitimus & creamus, dantes ex nunc & conceden-
tes tibi plenam, liberam & omnimodam auctorita-
tem, & jurisdictionem generalem & specialem, ac
gladii potestatem, meram & mixtum Imperium, vi-
ce & auctoritate, atque nomine nostris, in præfatis
Civitatis, castris, castellis, oppidis, villis, Domi-
niis atque Terris exercendi, animadvertendi in fa-
cinorosos & reos coercionem quamlibet, ratione
præcisâ & mediante justitiâ exequendi.

§. 3. Et ut etiam apud te merum & mixtum Impe-
rium, Jurisdicção sive contentioli sive voluntaria
in eisdem Civitatibus, castris, Castellis, oppidis, vil-
lis, Dominis, atque Terris, ac subditis, incolis &
hominibus ibidem secularibus dimittat ejuscum-
que status, præeminentiæ vel conditionis existant
de rebus, contractibus, vel quasi contractibus, ul-
timis voluntatibus, maleficiis, criminibus & delictis,
vel quasi commissis & perpetratis in subditis, incol-
as & homines præfatos, & per eos, seu etiam per
alios in dictis Civitatibus, castris, castellis, oppidis,

TOM. I. PART. II.

ANNO
1412. dum, ex cuius fidelitate, fide & iustitia Serenitatis nostre salutare propositum, de observatione iurium Imperii singulis exprimitur, præsentium sub nostre Romane Regie Majestatis sigillo testimonio litterarum. Datum Budæ, anno Domini M CCCC XII. primâ die Julii Regnorum nostrorum, &c. anno Hungariz, XXV. Romanorum vero II.

CLXXXIV.

19 Juillet. *Contrat de Mariage entre CHARLES Fils aîné de JEAN Duc de Bourbon, & ANNE Fille aînée de Jean Duc de Bretagne. Fait le 19 Juillet 1412. [LOBINEAU Histoire de Bretagne, Aux preuves du 15 Livre. Col. 899.]*

Comme sur le Mariage de noble & puissant Seigneur Monseigneur Charles aîné fils de haut & puissant Prince Monseigneur Jehan Duc de Bourbon Comte de Forez & de Clermont, Seigneur de Beaujolais, & noble Dame Anne aînée fille de haut & puissant Prince Monseigneur Jehan Duc de Bretagne Comte de Montfort & de Richemont, pourveu de dispense de nostre Saint Pere le Pape sur ce, pour la procheneté de lignage & autres empeschemens de droit qui contre ledit mariage pourroient estre, certain Traictié ait esté fait & accordé entre ledit Monseigneur de Bretagne & Madame la Duchesse la Compaigne, d'une part, & ledit Monseigneur de Bourbon & Madame la Duchesse la Compaigne, d'autre, par lequel Traictié & autrement lesdits Monseigneur & Madame de Bretagne en disposant & ordonnant de leurs biens, tant à leur vie que après leur deceiz & en éclaircissant leur horie, aient voulu, fait, & ordonné les choses qui ensuivent. Et premier, si ledit Monseigneur de Bretagne a hoir mâle de son corps, ladite Madame Anne pour tout & tel Droit comme elle pourroit avoir & demander en la succession dudit Monseigneur & Madame de Bretagne aura le Droit que ledit M. de Bretagne a en certaine assignation de LXXX. m. liv. tourn. faite & baillée par le Roy de France audit Monseigneur le Duc de Bretagne sur les aides ordonnées pour le fait de la guerre en la Comté de Meun, ou l'acquit du Roy de Navarre, & pour payement & satisfaction de six mille liv. de terre en quoy ledit Roy de Navarre estoit & est obligé à queshaute & trespuissante Princeesse Madame la Roynede Angleterre, à cause du Mariage d'elle & de noble memoire le Duc de Bretagne que Dieu absoïle; & aura aussi ladite Madame Anne le Droit que a ladite Roynede Angleterre, & audit M. le Duc appartient & pourra & devra appartenir contre ledit Roy de Navarre & ses hoirs & successeurs après la mort de lui esdites vi. m. liv. de terre où LXXX. m. liv. tourn. en lieu d'icelles, en cas que ladite Madame Anne ne joiroit de ladite assignation en la vie dudit Roy de Navarre; & pour ce, ou autrement, les hers dudit Roy de Navarre après son deceiz demoureroient obligez esdites six m. liv. de rente, ou en ladite somme de LXXX. m. liv. tourn. selon certain accord & appointement autrefois sur ce fait & accordé entre ledit Roy de Navarre & ledit M. de Bretagne; parvu ce que ladite Mad. Anne, habilitée ainsi qu'il appartiendra en ce cas, renunciera vallablement à l'outre plus de la succession desdiz M. & Mad. de Bretagne; & s'il venoit que ledit M. de Bretagne decedast sans heir mâle de son corps, noble & puissant Seigneur Monseigneur Artur de Bretagne frere germain dudit M. le Duc de Bretagne, ou son heir mâle descendu de lui de fils en fils, & s'il mouroit sans avoir ledit heir mâle, Monseigneur Gilles de Bretagne son frere germain ou son semblable heir mâle de son corps, succedront successivement l'un après l'autre ez Duché de Bretagne & Comté de Richemont, avec tous les droitz & appartenances; & en ce cas ladite Madame Anne & les Sœurs, si elle a Sœurs, & si elle n'a voit Sœurs, elle seule succedront auxdiz M. & Madame de Bretagne en tous leurs meubles, & en tous les heritages patrimoniaux & matrimoniaux, excepté le Duché de Bretagne & la Comté de Richemont dessusdiz, & en tous leurs conquests desquels ledit M. & Madame de Bretagne, ou l'un d'eulx, n'auroient autrement ordonné

ANNO
1412. à leur vie, excepté les Terres, Ville, Chastel, & Chastellenie de Montcontour, qui demourront à celui qui succedera audit M. de Bretagne ou Duché de Bretagne; sauf en tous cas le Droit de Doüaire de Madame la Duchesse de Bretagne; & sera en ce cas la succession de Monseigneur & de Madame de Bretagne après leur deceiz, excepté les choses qui sont ci dessus exceptées, départies entre lesdites filles en la maniere qui s'ensuit; c'est assavoir que se ladite Madame Anne n'a que une Sœur, ladite Mad. Anne aura les deux parts de ladite succession, & ladite Sœur le tiers; & se ladite Mad. Anne avoit deux Sœurs, ou plus, celle Mad. Anne aura la moitié de ladite succession & ses deux Sœurs l'autre moitié, & pour recompeñsation de ladite Terre de Montcontour, & de tout ce que lesdites filles pourront querre & demander oudit Duché de Bretagne & ez tetres & heritages estans en icelui Duché, icelles filles & ladite Mad. Anne seule, se elle n'a sœurs, après le deceiz desdiz M. & Mad. de Bretagne auront xv. m. liv. de rente en fons & en levées à leur estre assises hors le Duché de Bretagne en dix pieces au plus, ou Chastellenies, ou Royaume de France; quelles quatre mille liv. de terre seront parties & divisées entre lesdites filles comme les autres heritages que elles auront de succession desdiz M. & Madame de Bret. en la maniere dessusdite par ou que icelles filles renonceroient à tout & tel Droit comme elles & chacune d'elles pourroient avoir ou demander oudit Duché de Bretagne & esdites tetres, ville, &c. de Montcontour; & jusques ad ce que lesdites xv. m. liv. de rente soient assises par la maniere dessusdite, ladite Mad. Anne & lesdites Sœurs, où elle seule, se elle n'a Sœurs, tendront & joiront, sans ce toutefois que elles puissent vendre ne aliener, lesdites ville Chastel, & Chastellenie de Montcontour, sans ce que ledit heritier dudit M. de Bretagne les puisse debatre ou empescher en aucune maniere. Savoir faisons que par nostre Cour de Rennes en droit present & personnellement establi noble & puissant Seigneur ledit Monseigneur Artur Frere germain dudit Monseigneur de Bretagne, se submettant, ses hers & tous les biens, à la Jurisdiction de nostre dite Cour, à toutes & chacune des choses qui ensuivent, cognut & confessa toutes & chacune les choses dessusdites avoir ainsi estées faites, disposées, & ordonnées en sa presence & de son exprès contentement & volonté, & icelles loia, ratifa, & approuva, promit & grea faire, tenir, & entener de sa partie evant comme lui touche & pourra toucher & appartenir, à quelque estat qu'il viegne, & posé que ledit Duché de Bretagne luy avenist & qu'il fust Duc, & promist à jamais ne venir encontre, par luy ne par autres en aucune maniere, & voutit que lesdites choses vailleissent, teneissent, & eussent effet en perpetuel vigour & fermeté, & ad ce se obliga & ses hers, & tous ses biens meubles & heritages present & avenir, en renunciant & renuncia à toute exception de fraude, de barat, de tricherie, de lesion, de circonvention, de paour, de force, de contrainte & restitution en antier, à benefice de abolition & relaxation de serment impreter & de impretée user, & generallyment à toutes les exceptions & defenses tant de droit que de coustume qui contre la tenour de ces presentes pourroient estre dices ou opposées, & au droit d'icelles: *generalem renunciationem non valere*. Et les choses dessusdites & chacune promist & jura ledit Monseigneur Artur par la foy & serment de son corps aux saintes Evangiles de Dieu touchées, tenir & accomplir en tant comme luy peut & pourra toucher & appartenir, & encontre non venir par raison de minour asse ne autrement; & ad ce luy present & consentant sur la vertu de son serment l'avons condamné & condamnons. Donné témoing le sceau establi ez contras de nostre dite Coar, ensemble avec le sceau de Monseigneur Georges Chesnel & de M. Pierres Eder Chevaliers mis & appolez à ces presentes à la requeste de Monseigneur Artur, & son seing manuel à maire fermeté, le xix. jour de Juillet l'an MCCCXII. Et est bien dit & accordé entre ledit M. de Bretagne & ledit M. Artur, tant pour luy que pour ledit Messire Gilles & Richard de Bretagne les Freres, que ledit M. le Duc les recompenfera de tel droit & partie comme leur pourroit appartenir esdites vi. m. liv. de rente, ou en la somme de LXXX. m. liv. tourn. dessusdite. Quellechose faire ledit M. le Duc pour

ANNO
1412.

ce present en ladite Cour, en soy submettant à ladite Jurisdiction quand adce, promist & se obligea, & tous ses biens, & de son assentement par ladite Cour y fut condamné. Et en tesmoing de ce, en outre les sceaux dessusditz mis à ces presentes semblablement à la requeste, ledit M. de Bretagne a fait mettre le sien. Donné comme dessus. Signé Artur. Et sur le repli, Eon de la Fosse. Il ne reste qu'un sceau où il paroist comme troischannes. Tiré de la Chambre des Comptes de Nantes.

CLXXXV.

3 Novem-
ber.

Impignoratione tredcem Oppidorum in Comitatu Scepusiensis sitorum, a SIGISMUNDO Romanorum Imperatore, & Hungarie Rege facta VLADISLAVO Regi Poloniae pro mutuo acceptis 37000. sexagenarum latorum grossorum Das. Zagrabie octavo die omnium Sanctorum. 1412. [Tiré de la Registrature Imperiale d'Etat à Vienne.]

Nos Sigismundus Dei Gracia Romanorum, iemper Augustus, ac Hungarie, Bohemie, Rex &c. Cognoscimus tenore Presentium quibus expedit Universis, ratione rei mutui nos a Serenissimo Principi, Domino Vladislavo Rege Poloniae, ejusque Prelatis ac Baronibus Triginta septem millia sexagenarum latorum grossorum nova monete, numeri Bohemialis, boni & iusti ponderis habuisse, & cui effectum recepisse. Quem quidem Vladislavum Regem, Poloniae, successoresque Prelatos, & Barones, ipsius in restitutione earundem Provinciarum assecurare cupientes, & prout iustum, & in solutione ipsam reddere valentes certiores, sibi & ejus successoribus, Prelatis ac Baronibus, terras videlicet Castrum nostrum Lublo, aliàs Liblau cum Oppido, & Oppidum Podolenia cum Fortalicio ac villis ad ea spectantibus, nec non Oppidis & Civitatibus infra scriptis, in terra nostra Scepusiensis, Dioecesis Strigoniensis situatis, videlicet Guiazna, Beela, Lubis, Menhertsdorf, Dultsdorf, Gigenberg, Daychendorf, Metfeldsdorf, fillia, Vallendorf, Kirchdorf, Hayndorf, Bisdorf, Macdorf nuncupatis, cum earum omnibus pertinentiis, Censibus, fructibus, redditibus, proventibus, jurisdictionibus temporalibus, possessionibus, agris, pratis, lignis, Campis, Sylvis, Nemo-ribus, Mellificiis, Piscariis, Lacubus, Paludibus, aquis & aquarum decursibus, Molendinis & Emolumentis, Querعتis, Pinetis, Virgultis, novis aucupationibus, Venationibus, Exactionibus, Ordinariis obventionibus, attinentiis & appendentiis universorum, quibuscunque nominibus nuncupentur & vocentur, nihil possessionis aut utilitatis pro nobis, & successoribus nostris, in eisdem relevantes, obligavimus, & in vadum posuimus, & obligamus tenore Presentium, voluntate Prelatorum ac Baronum nostrorum ad hac specialiter accedentium. Ita quod omnibus utilitatibus & proventibus hic descriptis, sine alicujus usura scrupulo, idem Vladislavus Rex sui que successores, uti, frui, & gaudere valeant, cui etiam omnes Cives & Incole, terre Civitatum & Villarum prædictarum, tanquam nobis obedire, & de singulis censibus, proventibus, & obventionibus interim, quoad ab ipso, vel Prelatis aut Baronibus & Successoribus eorum redimemus Castra, & Oppida Civitates & Villas easdem, tenebuntur respondere.

Quas quidem terras, Castra & Oppida, & Civitates, & Villas prædictas Dominus Vladislavus Rex, Poloniae, successoresque Prelati, & Barones ejus tenebunt & possidebunt, & habebunt tamdiu, quousque sibi & ejus successoribus, Prelatis, aut Baronibus per Nos aut Successores nostros prædicta triginta septem millia sexagenarum latorum grossorum Bohemialis monete boni & iusti ponderis, aut valoris ejusdem, in auro & argento fuerint efficaciter persoluta. Promittimus insuper bona fide & verbo nostro regio, terras easdem, etiam Civitates & villas, ab omnibus injuriis & impagnationibus quorumcunque intraneorum, ac si per Nos eas possideremus, quamdiu idem Dominus Vladislavus Rex Poloniae, & successores ipsius possiderent, defendere & tueri, illo etiam non omisso, quod si aliquis de Regno nostro Hungarie easdem terras, Castra, Civitates, Oppida & Villas sub eodem Domino Vladislavo Rege Poloniae successoribusque Prelatis & Baronibus ipsius, receperit, aut acquisiverit, ipsi sine dolo & fraude reac-

TOM. I. PART. II.

quiere, & ipsi eadem restituere tenebimur & debemus.

In Casu autem quo ipsas acquirere non possemus, ex tunc sibi & successoribus Prelatis & Baronibus ipsius prædicta triginta & septem millia sexagenarum grossorum reddere & persolvere promittimus bona fide, vel hujusmodi Bonâ aut alia consimilia, & ejusdem valoris sibi, & suis successoribus in eisdem obligare; si autem hoc facere non curaverimus aut neglexerimus, ex tunc ad omnia damna, quæ ex Complatione promissorum Votorum in presenti Litera expressorum prædictus Dominus Vladislavus, successoresque Prelati, Barones, & Regnum ipsius perceperint, Nos una cum Prelatis, Baronibus, refarcienda, ac refundenda submittimus. Pro quibus etiam Regni homines cujuscunque conditionis, dignitatis & præminentie fuerint, & bona ipsorum a restare, captivare Terrasque nostras invadere & spoliare libere idem Dominus Vladislavus Rex Poloniae, successoresque Prelati & Barones ac Regnum ipsius valeant, absque omni resistencia vel contradictione Nostri, vel Nostrorum, quousque sibi suisque successoribus Prelatis ac Baronibus, ac Regno suo per Nos aut nostros successores, Prelatos ac Barones, nominibus in præmissis fuerint integre satisfacti. Dum autem prædictas Terras, Castra, Civitates, Oppida & Villas ab eodem Domino Vladislavo, Rege Poloniae vel ejus successoribus Prelatis, ac Baronibus, Regnoque ejus uti supra scriptum liberare volumus, debemus per notabiles duos Consules, unum videlicet de Levele, & alium de Cassovia ipsis in Lublo dirigere & diem sibi facere præsentandum ac significandum intimare, quod ipsas Terras, Castra, Civitates, Oppida & Villas infra duos menses continuos volumus ab eodem Domino Vladislavo, vel ejus Regni successoribus, Prelatis, ac Baronibus liberare, si autem nos decedere contigerit, tunc Domini Prelati ac totidem Barones, Majores Regni Hungarie sigillis eorum pendentes in hoc casu facere debent, & tunc a die Institutionis & Assignmentis per Literas, hujusmodi triginta septem millia Sexagenarum latorum grossorum boni & iusti ponderis, in auro puro vel argento, infra eosdem duos menses ad Castrum Dunaie duci debent, & ibidem per hos dicti Domini Vladislavi Regis Poloniae, successores, Prelatos, & Baronum ejus, quos ad id duxerint deputandos numerari & numerata, sub salvo securo, & sufficienti Conducto Nostri, successorum, Prelatorum nostrorum in Castrum Czorszezin importari & induci.

Interim autem in Castrum Dunaie, prædicti quatuor potiores Poloni de Terra Cracoviensi, aut Sandomiriensi vel altera eorum, quos vel quem Rex Hungarie vel Hungarie ipsius Regni tunc nominaverint vel elegerint, videlicet de intimationis pro solvendis presentibus, & redemptione Regnorum prædictorum facienda, permaneant seu persistant, ita tamen quos præsens elegerint in Regno Poloniae, ubicunque existentes, non impediti tali infirmitate & impotentia, ut venire non possint, quin impediti illo non obstant alii loco impeditorum transmittantur, & ipsorum Dominum Vladislavum Regem, successores, Prelatos & Barones, in obstagium eodem in Castrum Dunaie reponantur, nec ab inde recedere debeant, donec Castrum prædictum Lublou, nec non aliæ Civitates, & Oppida prædicta Nobis, & successoribus nostris, five Prelatis ac Baronibus integre reddita fuerint, nulla etiam deceptione, exculpatione, contradictione, vel occasione obistente, harum quibus Nostrum & Prelatorum nostrorum sigilla sunt appensa testimonio Literarum mediante.

Et Nos Joannes Archi-Episcopus Strigoniensis, Joannes Episcopus Tauriensis, & Nicolaus de Gorag Regni Hungarie Palatinus, Comes Simon de Borygon Judex Curie Regiæ, Joannes Gellona Magister Zaverin Curie Regaliæ Ladislavus de Vylysch, Ban Mahovinum, Joannes Banus de Marot, Petrus de Bering, Comes Vywar, Emericus de Peron Secretarius Cancellarius Regiæ Majestatis Joannes de Rorgyon Thesaurarius Regiæ Majestatis, Matheus Malotz, Comes Brozdien, Ladislavus de Pelszowie, filius quondam Emerici Waiwoda, Joannes de Bohemia, Benedictus Quadardi de Malcovie, Prelati & Barones Regni Hungarie promittimus bona fide, pro nobis & nostris successoribus omnia prædicta, per Dominum Regem nostrum, de voluntate & beneplicito nostris facta & disposita ac promissa inviolabiliter servare. In quorum omnium, fidem & Testimonium una cum sigillo dicti nostri Regis, sigilla nostra Presentibus sunt appensa. Datum Zagrabie, octavo die

Tc 2

ANNO
1412.

ANNO omnium Sanctorum, Anno Domini 1412. Regnorum
autem nostrorum Hungarie vicesimo sexto, Romano-
1413. rum vero Tertio.

CLXXXVI.

1413. Erb-Teilungs-Vergleich zwischen denen fünf
23 April. Herren Brüdern / WOLDEMAR, GEORG,
JOHANN, SIGMUND, und ALBRECHT,
allerseits Fürsten zu ANHALT; worin sie
die bisshero mit gesambter Hand besessene Land-
und Güter untereinander vertheilen. Geschehen
am Oster-Tag im Jahr 1413. [LUNIG
Teutsches Reichs Archiv. Partis special. Con-
tinuat. 2. Abtheilung 4. Absatz 13. pag
169.]

C'est-à-dire,

Patte hereditaire entre WOLDEMAR, GEOR-
GE, JEAN, SIGISMUND, & ALBERT,
Princes d'Anhalt, pour le partage des Biens
possédés, jusqu'alors entr'eux par indivis. Fait
le jour de Pasques 1413.

Wir Woldeymar, Jorge / Hannß / Sigmund und Al-
brecht / Gebürtet von Gotis Gnaden / Fürsten zu An-
halt / und Grauen von Sachsen / und unsern Erben / befe-
nen aufinsich mit diesem Brieffe / vor allen die Ihn sehen oder
hören lesen / daß Wir durch sonderlicher Eide willen / die
uns darzu bewegt haben / mit guten Glaube und ganzer Gut-
wiltz unde eintrachtigen teile unsre Freunde / unsre rate und
höher Gerurten / Wammßschafft und Borge / uns mit dem
Hochgebornen Fürsten und Herrn / Grauen Albrecht Fürsten
zu Anhalt / unsern lieben Vettern geteilt / und gesindert haben /
teilen unde sundern uns in krafft dieses Brieffes solche Herr-
schafft / teyl / Erbe / Güte / Land und Lütze / die an den
Hochgeborn unser vorgenannten Vettern / und an Dns gerbet
sien / und die Er und Wir bis an diese Zeit / gesambt unter-
ander / oder sonderlich gehabt und besessen haben / in aller masse /
also hernach geschrieben stiet / in Umbaltung dieses Brieffes /
also daß unser Vetter / die wir unsern liebes Erben teile ge-
stet hat / die Herrschafft / Schloß / Stete / Reichthüm /
Wammßschafft / Borge / teyln Gerecht / oder Weltlich / de us
der sit der Elben als Gerecht ist / in der Herrschafft zu An-
halt gelegen sin / als Gerecht / linden / Hündelouff / Gog-
wig und Koglan / mit allen und teilschen iren Wärd / Lehnen /
Frischen / Wammßschafft / Diensten / Renten / Zöllen / Ge-
leiten / Wärdten / Gölben / Nutzen zu vollen Gerichten / unge-
richt und alle zuehörigen / benamte und unbenamte / wie
man das bestimden benennen moß / nichts nicht ufgeogen /
der Wir an den gen. unsern Vetter / und an sine liebes Erben
geteilt gewis / und mit allen Frisheiten und rechten / als wie
du bis an diese Zeit gehabt / und besessen haben / und die vorab
in und mit gerüheten geben an Sie gebracht haben / also daß
sich solche Schloß / Stete / Land und Lütze / die auf der sit der
Elben / als Gerecht ist / in der Herrschafft zu Anhalt gelegen
sin / die unsre Vetter selb unsre vorgen Vetter / und wir ge-
habt / und bis an diese Zeit besessen haben / geteilt und mit
süder macht an den vorgen. unsern Vetter und an sine liebes
Erben halten sullen / eyn ewigen sullen / ane allerley / unser
und unser Erben Witterprache / Witterförmung / Heisungung /
Zweil und Hinderniß / ane ob den vorgenante Grauen Al-
brecht / unser Vetter und seine Erben / ane liebes leins Erben
sterben / das dann die sit Gerecht / und Borge dastelst / und
die Stete und Schloß / die uf der sit der Elbe / als Gerecht
ist / in der Herrschafft zu Anhalt gelegen sin / mit allen rech-
ten / Frisheiten / Gewonheiten / und mit allen iren zuehö-
rungen / an Dns und an unser Erben / die dann leben wer-
den / wider kommen sullen.

Kegen desir vorgedreyten Herrschafft Schloß / und Stete
und Erbe-teilung / gehort und ist gewollen mit unsern ge-
nannten Vetter und sine Erben süßort / guten Willen und wohl-
bedachten Wiltze / an Dns und an unsre Erben die Herr-
schafft Schloß / Stete / Reichthüm / Wammßschafft / Borge /
eyn Gerecht / oder Weltlich / die uf der sit der Elben / als
Gerecht / Köchen / Luppene / Werle / Koglan / Zesnik / und
das Wörrt Land / mit allen iren Frisheiten / Diensten / Ren-
ten / Zöllen / Geleiten / Wärdten / Gölben / Nutzen / zu vol-
len Gerichten / ungericht und allerley zu Behörungen / be-
namte und unbenamte / wie man das bestimden benennen moß /
nichts nicht ufgeogen / die Wir vorgenante / Woldeymar
Jorge / Hannß / Sigmund und Albrecht Fürsten zu An-
halt / und unsre Erben alle und teilsche / durch redere Witterbe-
stimmung / unde dorch gedreyte erbe-teilung wolle / die Wir eyn
unsern teile empfangen haben / und entphan legen der Herr-
schafft / Lande und Lütze / als : Gerecht / linden / Hündel-
louff / Gogwig und Koglan / die wir an den genen an unsern

ANNO
1413.
Dreuten und an sine liebes Erben wisse / und medtighen
bringen / mit crasse und Inhabdinge desir Brieffe / als an
redere dinge sind und in Gerichte / und eyn ewigen sullen vor-
lassen haben / unde verlassen / Wir sullen auch nach wöllen
alle / noch tener besunder / den Schloß / Stete / Wammßschafft /
Börffer noch Gerichte / uf der sit der Elben / als Gerecht
gelegen ist / die in unsern vorgenannten Vetter teil gewollen sin / und
Nahmlich Gerecht / wider innemen / wider unsern guten
Vetter und sine Erben noch Wörrden heissen / noch an-
sprechen / besunder wie sullen und wöllen / das getzliche
halten / in aller masse / also daß unsre Freunde den vorge-
nannten unsern Vetter / und sine Erben / darzu gebildet /
und zu den Heiligen geschworen haben / das wir so halten / in
guten trauen ane arg / und ane allerley Luttze reden / Wir
haben Dns auch mit dem gesambten unsern Vetter / Gra-
uen Albrecht / sin Zeit / und Frisheiten / in unser besche
Herrschafft und Landen / also geteilt und vertragen / daß ge-
nannte unsre Vetter / sine Erben und die Ihren / von irer we-
gen in Zeit die in unsern Teil gewollen sin / Zagen mögen /
wo und wenn sie wöllen / und das soll sin ganz ane Ge-
werde / auch sullen unser vorgenante Vetter und sine Erben / und
die iren von irer wegen auf drey unsern Schen / als Erben /
Wörrt und Zesnik / die in unsern teil gefallen sin / süssen /
wenn und wo sie wöllen / und sol sin ganz ane Gewerde / dar-
legen eyn Witterbestimmung / sullen Wir / unde unsre Erben /
und die unsre von unsern wegen / in unsern guten Vetter
Zeit und Frisheiten / die in sin teil gewollen sin / Zagen und
süssen / wenn / und wo Wir wöllen / und das soll sin ganz
ane Gewerde / wie auch sollen Wir / den vorgenannten un-
sern Vetter und sin Erben alle Jahr Heilich / zwölften
Dastachten und Pfingsten / Zehen Lechte geben / so verre
ob man die in unser Herrschafft wech / und darnach Sie ge-
vungen werden / so daß Wir und unsre Erbe den irsen ge-
vungen laß / und unsre gute Vetter Graue Albrecht und sine
Erbe / den andern laß nehmen sullen / und darnach aber
also / als lange das unsre vorgenante Vetter und sine Er-
ben / die Zehen Lechte / und al als vorgenannten haben / dar-
legen zu Witterbestimmung / so soll der gen. unsre Vetter / Gra-
ue Albrecht / und sine Erben / uns und unsern Erben alle
Jahr Heilich von der Stunde die sie haben / uf den Kachß
eyn Gerecht / sech stoch Gerichten geben / wie sie die nennen
ab sich de poren bestere / was auch unsre mit genante Vetter
an der Stet der Elbe / das in unsre Herrschafft theil gewollen
ist / Gerecht / oder Wörrt vertragen / vorlauff / vorlaß /
vorgehen / obir voregibt hat / so daß das ane Gewerde gesien
ist / und nehmlich vor den ledigen / die zwischen Sin und
Dns eyn Gerecht / sechding worden / das wöllen wir stete
halten ane Gewerde. So doch was eyn Witterbestimmung / eyn
Wörrtmaß / obir zu genante teile sünden / daß das an Dns
und an unser Erben wider kommen solle / in aller masse /
also daß an unsern vorgenannten Vetter / und an sine Erben /
solche sin gekommen / als sie werden künd / die in unsern teil ge-
vallen sin / wie dann bejhaben / ane Zeig list und Gewerde
ba abherten auch einige oder welche Herrschafft / oder Land / ba
unser vorgenannter Vetter mit wir Vörrtunge oder Anwa-
rtunge ane haben möden eyn hein / was daran zu vorben /
eyn thure obir eyn bisellen sünde / das sullen Wir untereinander
thun / nach Ufweisung der Brieffe die die Herrschafft darober
hat / und solln das nach unsre Wammßschafft unde sine Erben
nisse an beiden suten halten / also daß diese Erbe-teilung /
solcher Anwartung und Vörrtunge / de dar obir gegeben
und bevestert / Vörrtunge / noch unvörrtunge / noch Zesnik
mögen süssen / Wir / Woldeymar / Jorge / Hannß / Sigi-
mund und Albrecht Fürsten zu Anhalt / geloben uns ganzer
Frühort / und eintrachtigen Dns unsre Freunde / unsre rate /
unser lieben getreuen Wammßschafft und Borge / den Hochge-
bornen Grauen Albrecht Fürsten zu Anhalt / unsern lieben
Vettern / und sinen liebes Erben / wider unsre die nach eyn
ihren süßkommen Zagen nicht kommen sint / daß die so seire
sie eyn ihren Zagen kommen werden / die Vörrtunge und
Vörrtansung der obgenannten Stet Gerecht / und Schloß /
als linden / Kogwig / Hündelouff und Koglan / die uf der
sit der Elben als Gerecht ist / in der Herrschafft zu Anhalt
gelegen sin / vor dem sehnerten / von den die egenante Stet
Gerecht / und Schloß eyn leins gen / mit allen zuehörigen
in Gerichte stetgen und thun sullen / so doch das dieser Brieß
damit unvörrtunge / und by siner Vörrt und trachten bledet
Sollen auch welche Grauen / frien oder andere Ihren von
unser Herrschafft zu Anhalt / eyn haben oder entphan / so
sullen und wöllen Wir das halten / als man das in derselben
unser Herrschafft zu Anhalt vorgehalten hat ane Gewerde /
Wir wöllen auch von Steten die Kadonnen und Bürger
eyn Gerecht besunder heissen und vörrtunge / so wie vürst
kommen ane Gewerde / das Sie das Schloß linden Grauen
Albrecht / unsern Vettern mögen / und sinen liebes Erben eyn
losen geben / wenn Sie das von Ihn gelosen mögen oder wöllen
also daß Sie des von unsr unbedinget und getzlich verlassen
sullen sin ane Gewerde / Dns so sullen Wir vorgenante Gra-
ue Woldeymar / Graue Jorge / Graue Hannß / Graue Sigi-
mund und Graue Albrecht der Vörrtunge sinen Erben
Fürstinnen eyn Anhalt unsern nachgenanten Vetter Grauen
Albrechts eynere Gemaheln unsern lieben Vetter ba den
Vörrt eyn Wörrt lassen / die wir sie lebet mit solchen
rechten / als der gen. unsre Vetter Graue Albrecht / sie da-
mit eyn irer Wörrt Graue / begriffet / und begrebet hat /

und sollen ic dar feits insprechen noch hindern an Gever-
de / das wir alle diese vorgeschriben saken / Punkte und
Artikel und auch insbesunder / seien und ganz haben wol-
len / in guten Taten an allerlei Arglist / das haben Wir zu
ihre Kunde nicht insgelegt insprechen mit guten Willen lassen
hangen an diesen Brief. Der gegeben ist / nach Gottes Ge-
bort / Dierhen hundert Jar / und darnach in den Driutigen
Jare an dem Heiligen Oftertage.

CLXXXVII.

**Einung zwischen den FREYEN REICHEN
RITTERSCHAFT, drey 3. Parteyen
in Alghu / Hegdu / und an der Donau / zu Er-
haltung guter Freundschaft / und Administri-
rung des Rechts unter ein ander / ansegerich-
ter. Geben auf den neuchten Freitag / nach St.
Jergen Tag / anno 1413. [LUNIG Teutisch
Reichs. Archiv. Part. Special. Continuat. 7.
Abtheilung 2. Fortsetzung 2. pag. 54.]**

C'est à-dire,

*Union de la libre Noblesse Imperiale d'Alghu,
de Hegdu, & du Danube, pour le maintien
de leur bonne intelligence & amitié, & pour
l'administration de la Justice entre eux. Fait
le Mardi après la Fête St. Georges 1413.*

Wir die nachgeschriben Ertzeim von Gumbelstingen / Frey-
en Reichs / zu Alghu / zu Hegdu / und Heinrich von
Kandegg / alle Ritter und Hauptleuten / und wir die nachbe-
nenneten Graug Spang von Dornstorf / Herr zu Purgens / Al-
rich / Herr zu Tach / Marquard von Schellenberg / Heinrich
von Heiburg / Diebold von Heiburg / Hannß von Kom-
egg / Conrad von Hagenhofen / alle Ritter / Volter und
Reich von Schellenberg / Ulrich von Kottenstein / Hannß
Bengelauer / Involde von Künig Egg / Konrad Ulrich und
Egg Gerdere von Künig Egg / von Künig Eggberg /
Wolrich und Heinrich von Laitenegg / Heinrich von Künig /
Durchard und Eobhart von Bieker / Frick von Eber-
bach / Heinrich Dietz Eckenberg / Hiltebrand Reichs-
Knecht / Heinrich Egg / alle eine Partey in dem Alghu / E-
berhard Graug zu Heiburg / Hannß von Tammgen /
Freysper zu Egghu / Hannß von Bodmann der Alt / Hen-
rich von Tammgen / Frick Hannß und Hannß Conrad /
Ead von Bodmann / Conrad von Luffen / Conrad von
Schellenberg / Hannß Euter / Hannß Heinrich Truchß
von Heiburg / Hannß Schwart / Heinrich Kewer / alle
Ritter / Conp von Klingenberg / Heinrich von Kandegg /
Heinrich von Eoslein / Wolf von Wolfen / Hannß von
Heiburg / Jost Schwaig und Heinrich Schwart / auf der
Partey in dem Hegdu / Wolter von Stein / Wolf von
Stein / von Kottenstein / Berold von Stein / Wolf von
Kottenstein / Hannß von Stabion / Heinrich von Erbach /
Hannß von Hornstein / Ludwig von Hornstein / Claus von Vi-
lenbach / Eberhard und Conrad von Landau / Jerg Truchß
/ alle Ritter / Ius von Werbau / Conrad von Etau /
Vogt von Wassen / Conrad von Stein / genannt Joh / Durch-
hard von Erbach / Ulrich von Hornstein / Bernhart von
Hertenstein / Beng von Hornstein / von Grömmgen / Ertz von
Stein / von Bonganen / Heinrich von Grömmgen /
Dieterich von Ertzen / Egg von Reichbach / von Dietrich /
Heinrich von Ertzen / und Dietrich von Dornegg / in der
Partey an der Donau / thun mit einmüthig mit diesem
Brief alle an der Ein anseher / lesen / oder hören lesen /
dies wir gemüthlich angesehen und betrachtet haben unser
alle / der unser und gemeines sants Muz und Morsuz /
und uns die wille / das wir alle und die unser desto das
mit einander in Freundschaft besien / und bey gleichen bleiben
mögen / und ist das und darumb / so haben wir uns es / als
heimlich in diesem Brief nie untreulich begreifen und geliebt ist /
gegen einander einmüthlich veranigt und versprochen / des Er-
sen / das unser vorgenannten Gesellen keine mit dem andern
nichts zu schaffen saken haben / dem mit einem freundschaft
Rechten ungeschicklich unter uns vorgenannten Gesellen mit dem
andern sich also / was unser vorgenannten Gesellen mit dem
andern sich nicht und Zufrieden gewinne / und die in einer
Partey wörende / gesellen / das dann derselb / der dem andern
also zu sprechen wolle / Jor wörende einer oder mehr / keiner Zu-
sammen kommen soll auch einen gemeinen Mann in seiner
Partey mit einem gleichen Zinsen / und dann denselben Ge-
meinen ein seinen Hauptmann / der darüber auf seinen Theil
gefacht ist / erfordert / derselb Hauptmann / in welcher Partey
das gefacht / solle ihnen dann ohnverzüglich einen gemeinen
Mann geben / der es vor dato die Briefs mit verschwohren
hat / und da denselben Sachen also gleich und einmüthig
bedunet zu sin / nach Gelegenheit der Sach bey seinen Räte /
den Er darumb geschwohren hat ungeschicklich / derselb getun

Mann soll sich dann der Sach annehmen / und haben die
Tag beschaffen ein die Sach / da es Jor dann aller ge-
richt ist / und der Sach Irtz geben fürderlichen ohne alle Ge-
facht / doch das der Hauptmann die Sachen ordne und schalle
also / das doch einer mit zu oft zu einem gemeinen Mann
geben werde ungeschicklich / welcher auch unter uns also dem
andern / der in seiner Partey nicht schaffet weder / Zufrieden
gewinne / derselb soll den Zufrieden nachsagen / und ei-
nen gemeinen Mann in der Zufrieden Partey setzen /
und sich da eines Rechts lassen beugen / als vorgeschri-
ben hat / Were auch / ob Jor in einer Partey gesellen /
mit einander süssig wurden / und die sich Jor Haupt-
mann zu einem Gemeinen veranigen / derselb Haupt-
mann / der es vor dato die Briefs mit verschwohren hat /
soll das auch gehorsam sein in der Maß / als ander gemein
ungeschicklich / Wurden aber doch einer unter uns heimig
mit seinen Hauptmann / oder der Hauptmann wiederum mit
unser einen / so soll derselb / der den andern also zuspre-
chen will / einen Gemeinen erfordern / an einen andern Haupt-
mann / der im auch dem einen Gemeinen geben soll / in der
Partey / da es sich geschicklich / ob auch unser einer
Burger oder Ambacht in Städten oder auf dem Land /
oder die ungeren / die uns zuversprechen stam / mit dem
andern etwas zu schaffen gewinne / die oder der sollen dann
andern / denen er oder sie zusprechen wollen / nachsagen / in
die Gericht / darin sie gesellen sind / und sich da eines
Rechts lassen beugen / ob aber ein denselben Eiden ein
geschwohren Gericht mit war / so soll doch dieselb sich be-
richtiger werden ein den Eiden / als das von Alter her-
kommen ist / doch das dem Kläger also fürderlich und gleich
gerichte werde ohnverzüglich / Were aber / ob Jemand unter
uns oder die ungeren mit einer unserer einen Eide oder
Dorfs gemeinlich Eide oder Zufrieden gewinne / oder da-
von lauter gemein Eide oder Dorf beschaffen bewende
rund zu unser einen oder mehr / das soll auch auftragen
und berichtiger werden / auf einen Gemeinen / den der Jor
Hauptmann derselben Partey und er den der anseherig ge-
facht ist / darumb geht / im obgeschriben Maß / doch aus-
genommen vertriebt und unlangbare Schulden / Eten /
Jing / Vogt-Recht und Hufgüte / dem mag Jedermann
nachkommen / als bisher gewöhnlich gewesen ist ungeschick-
lich / und haben auch hietun bedinglich aufgenommen / das Je-
dermann kein seinen Geschäften / Freyheiten / zu weichen Ge-
wohnheiten / und bey stiller möglichster Gnade bleiben sollen
ohnverändert und ohnverändert / alles das unsere Gemeinen
ist / und soll auch unser einer / noch die ungeren Jor
ander uns also thines wege mit einnehmen / an Eide / als
vorher ungeschicklich / Auch sollen die Jor Hauptleuten abge-
nandt alle rechtlich aufstehende Schulden / die einer süssig wäre /
der vor am unser Gefälligkeit gesellen ist / von Gefälligkeit /
von gleichen Geld oder von Sterngeld / nach seinen besten ein-
bringen / Jeglicher Hauptmann in seiner Partey / und wels
dem Jeglicher Hauptmann in seiner Partey empfiehlt darum an-
zugreifen / der solle es mit widerprechen / dann Jor dar-
um gehorsam sein / und welcher auch von solches Angefacht
und Planks wegen zu Krieg oder zu Wehvernunft thame /
denselben wir allgemüthlich darumb sein und nach Anfang
die Briefs / als lang derselb Krieg oder Sach wege / ge-
rechtlich behoffen / und berufen sein ungeschicklich / Was auch
die Jor Hauptleuten also Eosens von unserwegen beten oder
gewinnen / mit Zehnung / mit Zagen oder mit Botenlohn /
oder mit anderen nottuzigen Eosens / den sollen wir gemüth-
lich aufrichten / und soll auch Herr Ertzeim von Gumbelstingen
/ dem auch unser einen Geld empfehlen ist / den anderen
Hauptleuten / wenn in das Herr Hannß Truchß zu Al-
ghu und Herr Heinrich von Kandegg vorgenant empfehlende /
allweg denselben unser Geld geben / so viel und wie uns Jor
schaffen / das zu vollbringen / als in dem alten Gefälligkeit
Brief unter begreifen ist / ungeschicklich / Wir setzen auch alle
und Jeglicher besonders den vorgenannten Hauptleuten gehor-
sam sein / wann sie uns also zu Zagen manen von sollicher
Sach wegen / die uns dann abnirte / Were aber / das
unser dheimis eigen Mann / nach-Jagender Bogmann /
ohnverzüglicher Ambmann oder der fluchsam verschwohren /
oder verbrüet hat / darzwischen in einer Stadt Burger wurde /
das dann denselben unser Gesellen / derselben Herr wäre / dar-
zu gebühre iutwende / das denn denselben dieser Brief dar-
mit nicht binden soll.

Wir vorgenannten Gesellen alle mit unser Jeglicher befeh-
nender / haben auch geschwohren jeder Jor zu den Jersigen /
alle vorgeschriben Eten und Artikel und jeglichen beugen zu
halten und zu vollbringen die auf diesen nachschribenen Er-
tagen Tag / als ohne alle Gefacht mit arge Eide. Wir
Irtzunde die Briefs besigelt für uns alle und mit uns alle
Reh wegen mit der vorgenannten dreyer Hauptleuten und dar-
zu mit der Edlen / Wohlgebohrnen frommen und wylen Herr
Jog Ulrich zu Teich / Grauff Eberharts von Heiburg /
Herrn Frickhans von Bodmann / Herrn Wolf von Köt-
tenstein / Hermann von Hornstein / und des Volkers von
Schellenberg Jmsigen / darumb wir vorgenannte Gesellen
alle und Jeglicher besonders uns alle vorgeschribenen Eten
und Artikel gemüthlich verbunden ohne Gefacht / Geben auf
den nach sin Jmsing / nach St. Jergen Tag / nach Christi Ge-
burt Dierhen hundert und Dierzigsten Jor.

ANNO

1413.

16. Mai.

CLXXXVIII.

Declaration de CHARLES VI. Roi de France, en faveur des Chaperons blancs de Paris, portant approbation de tout ce qu'ils ont entrepris & exécuté de plus séditieux & de plus violent, contre divers Princes & Princesses, Seigneurs & Dames, comme ayant été fait pour la Défense, honneur, & service de sa personne, & pour le bien du Royaume. Donnée à Paris le 24. jour (1) de l'an 1413. [Chroniques de Monstrelet Tom. I. Col. 167. pag. 2.]

CHARLES par la grâce de Dieu Roi de France, à tous ceux qui ces présentes Lettres verront salut: de la partie de nos treziers & bien amez les Prevost, Eschevins, Bourgeois, & habitants de ceste bonne Ville de Paris. Sçavoir faisons nous avoir esté exposé, que pour l'urgent, & evident profit, & utilité de nous, & de nostre trescher & trejame premier fils Loys Duc d'Acquitaine d'Aulphin de Vienne: pour le bien aussi de nostre domination, & bien publique de nostre Royaume: pour le salut & seureté de nostre-dite Ville de Paris, & pour obvier aux grans inconveniens, qui par le fait de plusieurs noz officiers, & autres tant par deffaut de bonne justice, comme autrement qui advenient de jour en jour & estoient en adventure & voye d'ensuivre plus grans: à nous & à nostre domination & à la chose publique de nostre Royaume, & aussi à nostre-dite Ville de Paris, ont esté par ledit exposans ou plusieurs d'eux cordialement n'agueres faictes certains prinse de nostre-dite Ville sur aucunes personnes hommes & femmes, tant de nostre sang, des hostels de nous & de nostre treschere & trejame Compaignie la Roynie, & de nostre-dit filz, & des trejames & trescheres filles la Duchesse d'Acquitaine, & la Comtesse de Charolois, comme autres gens, & officiers de nous, & nostre-dite compaignie & de nos-dites filles & filz: pour lesquelles prinse faire, considere la grandeur & qualité des personnes de ceux ainsi prins, ou la plus grand portit grand congregation de Gens d'armes, & autrement leur couvint faire: lesquelles personnes furent & sont prisonniers en nostre Chastel du Louvre, & en nostre Palais Royal à Paris, & ailleurs es prisons de nous en nostre-dite Ville de Paris: tant pour certains cas, machinations, conspiration & autres crimes, qui par ledites personnes ou aucunes d'icelles on dit avoir fait, & estre commis & perpetré contre nous, & nostre-dit filz & le bien public, de nostre Royaume, & de nostre-dite Ville de Paris, & desdits exposans ou de cescabans & consentans & participans, en favorisant & soustenant ledits cas, conspiracions, machinations, crimes & leurs faveurs & autrement en moult de manieres delinquans, comme pour certaines autres causes touchant le gouvernement de nostre personne, de nostre-dit filz, & de la police de nostre-dite fille de Paris, & de tout nostre Royaume: afin que par nous & nos gens & officiers de nostre Royaume à ce commis & ordonnez de par nous, soit fait & ordonné ainsi qu'il appartenoit: & que aussi par icelles personnes bonnes & necessaires, pour le bon gouvernement, tutition & desfence de nostre-dit Royaume du bien public, & de nostre-dite fille de Paris: qui est le chef, & principale ville de tout nostre Royaume, ne soient aucunement empeschez, comme ont esté au temps passé par leur coulpe, aucuns d'eux & de leurs complices, qui de ce doubte estre punis s'en sont fuyz de la Ville de Paris. Et pour eux ledits exposans nous ont requis & supplié, que comme pour les causes & motifs devant dices la grand reverence, aussi & amour naturelle, qu'ils ont à nous qui sommes leur souverain Seigneur & naturel, & à nostre-dit premier filz, afin que bonne provision & ordonnance soit mise au gouvernement, tutition, & desfence de nostre Royaume, & de la chose publique d'icelui, pour la salvation & seureté de nous, & de nostre-dite Seigneurie: & aussi de nostre-dite Ville de Paris: & à oster & faire cesser tous les empeschemens, qui pourroient venir pour le fait desdites personnes prisonniers, & d'autres leurs complices ledites prinse & emprisonnement, soient & comme c'est droit par eux, faictes par vraye & pure

intention, ayans le regard au bien, honneur, & profit de nous, & de nostre Royaume & de la chose publique de nostre-dit Royaume. Nous voulons ledites prinse & emprisonnements qui ont esté faits pour l'honneur & utilité & profit de nous, de nostre Seigneurie & de nostre-dit filz, pour le bien & la police de la chose publique de nostre Royaume, & pour la salvation & seureté de nostre-dite Ville de Paris (comme dit est) & pour plusieurs autres causes & considerations justes, qui à ce nous meuvent, ledites prinse & emprisonnements: & aussi ledits exposans & tout ce qui pour ce s'en est ensuivi ainsi & par la maniere que par eux a esté fait & les choses par eux faictes: dont nous sommes acertenez, estre faictes pour le bien, honneur, profit & utilité de nous & de nostre Royaume: comme dit est, tant au regard d'eux, comme au regard de tous ceux, qui à faire ledites prinse ont esté en leurs compaignies, & qui en ce leur ont baillé ayde, conseil & confort par quelque maniere que ce soit ou puisse estre, soient nobles ou autres. Et pour la deliberation, & adjuement de plusieurs tant de nostre sang & lignage, comme de nostre grand Conseil, les avons aloiez, approuvez & advoiez. Et par la teneur d'icelles de nostre science, & plaine & certains les advoions, louons & approuvons, & avons pour agreable: & ne voulons, que eux ou aucuns d'eux pour ceste cause ou aucunes des dependances d'icelles, soient par le present n'en temps advenir puissent estre travaillez, molestez ou empeschez en corps ou en bien: ne aussi traictés ne convenez ne mis en cause n'en Court n'en jugement, par quelque maniere que ce soit, ne aussi pour quelconque couleur cause ou action que ce soit ou puisse estre: mais de ce soient tous & chacun d'eux tenus quittes & paisibles perpetuellement. Si donnons en mandement à tous nos amez & feaulx Conseillers les gens tenans, & qui tiendront nostre Parlement presens & advenir à Paris, aux Maistres des Requestes de nostre hostel, les gens tenans les requestes en nostre Palais Royal à Paris, aux gens de nos Comptes & aux Commissaires ordonnez sur le fait des finances de nostre Demaine: aux Commissaires n'agueres par nous mis & ordonnez à cognoltre & enquerir & sçavoir des causes & cas desdits prisonniers en nostre Chastel du Louvre, & ailleurs en nos prisons en nostre-dite Ville de Paris, au Prevost de Paris & à tous nos Seneschaulx, Bailles, Prevosts, Juges & autres justiciers & officiers de nous presens & advenir ou à leurs Lieutenans, & à chacun d'eux, si comme à lui appartenra: que ces Presentes, & le contenu d'icelles ils fassent solennellement publier chacun es mettes de leurs jurisdictions & puissances, es places & lieux esquelz publications & proclamations ont accoustumées estre faictes & icelles tiennent, servent & accomplissent: & avec ce fassent tenir, garder & accomplir de point en point selon leur forme & teneur: en faisant, souffrant & promettant ledits exposans & chacun d'eux & autres d'en oyr & user pleinement & paisiblement. Et pour ce que ledits exposans pourroient au temps advenir avoir à faire de ces presentes Lettres en plusieurs & divers lieux: nous voulons, qu'à nos-dites Lettres on adjoisse aux copies, ou aux vidimus d'icelles faictes sous le scel du Chastellet, ou autres feaulx Royaumes, ou autentiques, plaine & vraye foi comme on feroit à l'Original: & qu'elles soient de tel effect & valeur comme ledites Lettres & Originaux, ausquelles en tesmoing de ce nous avons fait mettre nostre scel: Donnée à Paris le vingtième jour l'an de grace mille quatre cens & treize. Et de nostre Regne le trente troisieme. Ainsi signé par le Roy en son grand Conseil: auquel estoient les Ducs de Berry, de Bourgogne, le Comtesse de France, l'Archevesque de Bourges, l'Evêque d'Evreux, & l'Evêque de Tournay, le grand Maître d'Hostel, le Seigneur de la Trimoille Gouverneur du Dauphin, Mestre Aubouin de Craon, Philippe de Poitiers, le Chancelier de Bourgogne, l'Abbé de Saint Jean, Maître Enflache de la Chère, les Seigneurs de Vifville, de Mont-Beron, & de la Roche Foucault, le Prevost de Paris, Mestre Charles de Savoisy, l'Hermite de Foie & Jean de Courcelles, le Seigneur d'Allegrez, Maître Mille d'Orgemont, Raoul le sage, Mille d'Angen, Jean de Longueux & plusieurs autres. P. Nancron.

CLXXXIX.

Vicariatus generalis in partibus Lombardie, 20. Sept. per SIGISMUNDUM Romanorum Imperatorem.

(1) C'est à dire le 16. Mai, car le jour de Pasques qui étoit le premier de l'an, selon le stile de France, étoit échü au 23. Avril.

ANNO

1413.

ANNO
1414.

torem THEODORO Marchioni Montisferrati collatus. Datum Heidelbergæ 20. Septembris, Anno Domini 1414. Regnorum suorum Ungariæ &c. 28. Romanorum vero V. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantouë.]

Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae &c. Rex. Notum facimus tehere presentium Universis Quod incumbenibus assidue nobis negotiorum varietatibus innumeris, dum pro felici Statu Reipublicæ animus noster hinc inde distrahitur, dignum extimamus existere, ac necessarium arbitramur, ut qui tot Regionibus nobis commissis provide gubernandis ac presens, comode non possumus adesse, Viros fidei, constantiæ, & circumspectione probatos in partem nostre sollicitudinis statuamus. Sane dum pridie inter alias occupationum curas quibus fluctuantis pelagi mote, pro salubri Reipublicæ statu noster Spiritus agigaretur, occurrit cogitationibus nostris possitum cogitatione sedula revolvitur, quod Terræ Lombardiæ utique nobiles, & Partes Sacri Romani Imperii prestantia provisione iustitiæ diu caruerunt, propter quod tam Filios, & incolas earundem terrarum quam advenas in eam venientes in personis iniuriis, & in rebus dampna non modica novimus fuisse perpeffos, & ibidem Jura Imperii multipliciter diminuta. Ne igitur talentum nobis creditum negligenter abscondere videamur, utpote qui villicationis nostre rationem sumus in examine districti Judicii reddituri. Ad hoc dirigimus attem mentis nostre, ut ad procurandam statum pacificum Terrarum, Incolarumque predictarum Regie provisionis instantiam salubriter intendamus. Et ne hujusmodi Terræ, & Incolæ fructu nostre providentie tantisper careant, ecce, quod de Illustris Principibus Theodori Marchionis Montisferrati Principis, & Consanguinei nostri carissimi, quem plurimum fides virtutum, approbata merita, experientiaque rerum magnifica, constantem, & dudum fidem, ac nobis Imperio, & publicæ rei utiliam, nedum ad talia, sed etiam majora edocuerunt, plenitudine confisi, ipsum in partem nostre sollicitudinis evocantes animo deliberato, fane quoque Principum, Comitum Baronum, Procerum, & Nobilium, ac aliorum fidelium nostrorum accedente Consilio ex certa nostra scientia, & de Romanæ Regie potestatis plenitudine in prefatis Lombardiæ terris, ac in omnibus, & singulis earundem Terrarum Dominiis, Civitatibus, & Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & districtibus ordinavimus, creavimus, fecimus, & constitutimus, ordinamus, creamus, facimus, & harum vigore constitutimus nostrum, & Imperii Sacri Vicarium generalem. Dantes ex nunc virtute presentium, & auctoritate Romana Regia, ac de certa nostra scientia eidem Theodoro plenam, liberam, & omnimodam licentiam, auctoritatem, potestatem, merum, mixtum, liberum, & absolutum Imperium, ac etiam administrationem, & Jurisdictionem omnimodas contentiosas, & voluntarias vice, & auctoritate, atque nomine nostris, & Sacri Romani Imperii, in prefatis Lombardiæ terris earumque Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & Districtibus, per se, vel per alium, seu alios quibus hoc commiserit, exercendi, fidelitatis, & alterius cujuscumque generis jura menta solita, & consueva nostro, & Imperii Sacri nomine, a quibuscumque Principibus Ecclesiasticis, & Secularibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Officialibus, Civitatem, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, & Villarum Comitibus, & Rectoribus eorundem, & singulis personis, & aliis quibuscumque, quacumque occasione, causa, vel jure debeantur, aut proveniant, recipiendi, quoscumque Locumtenentes Gubernatores, Potestates, Rectores, Judices, & Officiales, ac alterius cujuscumque Officii homines quacumque Dignitate presuleant in prefatis terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & Districtibus insinuendi, ac deponendi tociens, quotiens, & sicut eidem Theodoro consonum fore videbitur, & placebit, Principes, Marchiones, Comites, Vicecomites, Communitates, Vicarios, Gubernatores, Rectores, Locumtenentes, Vassallos, Milites, Clientes, Rusticos, Plebeos, & ad glebam adstrictos, seu quovis nomine nuncupentur, in eisdem Terris Do-

ANNO
1414.

miniis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & Districtibus, per nos, ac Predecessores nostros ordinatos, & constitutos, ac de Jure, vel facto ad nos, & Sacrum Imperium devolutos, & devolvendos, ratione suadente, & ut sibi videbitur renovandi, ordinandi, & destituendi, ac se de ipsis intromittendi; nec non per se vel alium, seu alios nostros, & Imperii Sacri vice, & nomine tenendi, prout eidem Theodoro, nostro Vicario videbitur, & prout etiam merita, vel demerita ipsorum, vel alicujus eorum suadebunt, Universos, & singulos occupatores, possessores Comitatum, Dominiorum, Vicariatuum, Districtuum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Terrarum, & Communitatum, ac etiam quorumcumque bonorum, rerum, districtuum, & locorum ad nos, & Sacrum Imperium spectantium, & quomodolibet pertinentium, ut relaxent, dimittant, & resistentur ammonendi, convocandi, confringendi, & compellendi, ac contra eos, & quoslibet resistentes, aut alios delinquentes quomodocumque, quotienscunque, & ubicunque, ac quomodocumque, sive sit Communitas, Collegium, Universitas, seu specialis, aut singularis persona, cum Dignitate, vel sine, & ipsorum quemlibet sumarie, vel de facto per dictum Vicarium nostrum alium, seu alios per eum, fuis nomine ordinatos, & ordinandos, procedendi, cognoscendi, sententiandi, decidendi, exequendi, & puniendi, Bannum Imperiale pronuntiandi, ac in inobedientes animadvertendi, ac ipsos personaliter, & realiter mulcandi, & puniendi; Vexilla, seu Banderia Imperialia exigendi, & contra quoslibet deferendi bellum, seu bella movendi, Exercitus, Cavalarius, Destructiones, vastationes, & confiscationes bonorum indicendi, faciendi, disponendi, ordinandi, & prosequendi, universos, & singulos prefato Theodoro, & per eum constituto, seu constitutos, rebelles puniendi, relegandi, & ultimo supplicio addicendi, ratione, vel iusticia mediante, & prout sibi videbitur, ac sicut criminis qualitas seu delicti hoc exigit, vel requirit. Culpas quoque delinquentium, & excessus crimina etiam in Judicium deducta, & penas inflictas, tam ipsis punitis adhuc viventibus, quam ipsis mortuis ipsorum liberis si eorum interit obtinere, indulgentiam, aut etiam illa que non sunt in Judicium deducta, seu non punita, remittendi per indulgentiam, aut restitutionem ad Patriam, seu laudem, bona, dignitates, bonam famam, & honores restituendi, sive sint generales persone, five speciales. Etiam per eundem Vicarium nostrum essent de quocumque crimine condemnati sicut per ipsum suum, vel suos ut premititur Commissarium, seu Commissarios, Officialem, seu Officiales merum & mixtum Imperium, administratio, & omnimoda Jurisdicção, auctoritas, & Potestas contentiosa, vel voluntaria in universos, & singulos homines cujuscumque status preminentie, vel conditionis existant, per prefatas terras, Domina, Civitates, Castra, Castella, Oppida, Villas, loca districtusque consistentes, habitantes, vel moram trahentes exerceantur, & exerceri possint, secundum que Vicario nostro prefato Jus, & ratio persuadebunt, quocumque temporis prescriptione, vel usurpatione, non obstante. Concedentes nihilominus ex certa nostra scientia tenore presentium eidem nostro Vicario, & illi, vel illis, cui vel quibus hoc vel aliquid aliud commiserit, & in ipsum, vel ipsos Jure plenarie transientes auctoritatem, & licentiam generalem, ac plenam, expressam, liberam, & omnimodam, omnemque nostram, & Sacri Imperii Potestatem, etiam que meri, mixti, liberi, & absoluti Imperii, & Jurisdictionis sunt, ad omnia, & singula supra, & infra scripta, Collectas quoque, Datas, & quolibet alia onera realia, & personalia, ac mixta, nec non omnes census, redditus, Jura, proventus, emolumenta subventiones, conductus, Teloneas, & Pedagia predictarum Terrarum, Dominiorum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, locorum, & districtuum, ac pertinentiarum eorundem ad Nos, & Sacrum Romanum Imperium pertinentium exigendi, & recipiendi, penas, & multas ratione prævia imponendi, levandi, & ex causis rationabilibus augmentandi, minuendi, remittendi in Judicio, & extra, Judex Camere nostre servos acceptandi, descendendi, & tuendi Jura Cæsarea, collectas, subventiones, & Staturas ab ipsis, sicut hoc honor Imperii, & necessitas postulerint, exigendi in Judicio, & extra: In causis, questionibus, arbitriis, arbitramentis, & sibus qui-

ANNO
1414.

nibuscumque tam cum caufarum cognitione, quam fine, Deum habendo per oculis, ac de plano, & fummario, fine ftrictu, & figura Iudicii, folia veritate infpecta procedendi, determinandi, fummario exequendi, fugitivos inquirendi, & puniendi maleficos, fures, affilinos, & robatores ftratarum laqueandi, iudicandi, & piratas maris fubmergendi, juxta Sacram Legum, Canonum, & Jurium Communium famulandis functiones, & prout fecundum ritum, & Terre confuetudinem, municipalia jura, & flatuta perferantur, ac Proditores decapitandi, fufpendendi, & eos, ac eorum quemlibet, dum, & quotiens fe casus obulerit condemnandi, puniendi, membra truncandi, fufcibus credendi, de Patria ad tempus, vel perpetuo relegandi, carcerandi, & igne cremandi, mutilandi, & debilitandi, bona talium publicandi, & infcandis, ac de omnibus criminibus ordinariis & extraordinariis, enormibus, levibus, publicis, & privatis cognofcendi, puniendi, & executiones faciendi, ac tam fecundum Jura Communia, quam municipalia decendi, cognitionem, & decifionem hujusmodi committendi, in integrum refititendi, abfolutionem quemlibet in Judio, vel extra impendi, vel exercendi, infanti, tam Juris, quam facti irrogandi; abolendi, & difponendi, de caufis Principibus, & appellationibus quibuflibet, tamquam Index fuper hiis a nobis fpecialiter Delegatus, cognofcendi, examinandi, & difciffendi Decreta primum, fecundum, & cum follemnitate legali tertium interponendi, jura declarandi, ac omnia que caufarum merita requirunt exercendi, & exequendi. Ita tamen quod ab ejus, aut per eum confitituri, feu confititulum fententia, feu fententia ad audientiam noftri Culminis polfit libere, totiens, quotiens opportum fuerit, provocari. Monetis tunc vero pondere, & earaetere, aureas, & argenteas cudendi, & infititendi ferias, flatuta impendi, & tollendi jam facta femel, & pluries, ac totiens, quotiens opportum fuerit, & ordo diclaeverit rationis. Dotes, & Dotalitia, ac Donationes propter nuptias admittendi, approbandi, & confirmandi. Menteapcis Curatores, ac Orphanis, pupillis, & Viduis Tutores preficiendi. Devolutiones Fificales quaruncumque hereditari, feu etiam rerum mobilium, dum Jus, & ratio illud exegerit nofiro Regio nomine expendi, tenutam, & poffeffionem talium pro nobis, & Imperio capiendi. Et generaliter omnia, & fingula, que ad verum, & legitimum Sacri Romani Imperii in fupradictis Terris, Dominis, Civitatibus, Caftris, Castellis, Opidis, Villis, Locis, & Diftrictibus Generalem Vicarium pertinent ut pramittitur libere, & abque impedimento quolibet facienti, etiam fi ex ea eis jure, vel confuetudine exigerent Mandatum magis fpeciale, Sacrofancta Ecclefiaftica libertate, ac feudis quoruncumlibet Epifcoporum, Prelatorum, Principum, Marchionum, & Comitum, in prefatis terris, Dominis, Civitatibus, Locis, & Diftrictibus confititendum, que a nobis, & Imperio Sacro immediate dependent, ac aliorum quoruncumque Juribus femper falvis, Marchia Tervifana, & fignanter Veronae, Vincentia, & Padua, cum eorum diftrictibus, & tenentis fpecialiter, & exprefse exceptis. Non obftantibus etiam aliquibus Confitutionibus, Statutis, ufibus, confuetudinibus, obfervantiis, & aliis in contrarium datis, vel obfervatis, vel alter formam tradentibus, per quas, vel que pramiffa, vel eorum aliquod feu aliqua dici polfent invalida, vel efle annullanda. Quibus omnibus de certa noftra fcientia, ac fi de eis, & quolibet eorum facta eflet exprefla mentio, & fpecialis, quoad fupradicta omnia, ut aliquod predictorum, de noftra Romane Regis Potteftatis plenitudine derogans exprefse, ratum & gratum habuitur ex nunc prout ex tunc quicquid predictum Theodorum, aut fuum, vel fuos Commiffarios juxta prefentem modum, ordinem, & formam, rite, ac recte actum, & geflum fuerit in prefiffis, & quolibet premifforum, ac fi per nos, noftrique Majeftatis Offitium de certa noftra fcientia ageretur. Mandantes igitur univerfis, & fingulis Principibus, Ecclefiafticis, & Secularibus, Prelatis, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, Proceribus, Nobilibus, Vicariis, Militibus, Clientibus, Reftoribus, Officialibus, Castellanis, Judicibus, Advocatis, Civibus, Communitatibus, & Univerfitatibus Civitatum, Caftrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Locorum, & Diftrictum praeftarum Terrarum Lombardie cujuscumque dignitatis, gradus, flatus, eminentie, feu conditionis exiftant, qui funt, aut erunt

tempre fuerint devotis, & fidelibus nostris, quatenus prefato Theodoro, ac illi vel illius cui, seu quibus vices suas comiserit, in omnibus, & singulari fupradictis, ac etiam illis quae pro Sacri Romani Imperii, ac Reipublicae incremento felici attemptare, incipere, prosequi, & consummare decreverit, fideliter obedientes & humiliter tanquam nobis sine contradictione, & impedimento quibuslibet obediant, parent effectualiter, & intendant, sicut gravem nostrae Majestatis offensam voluerint artius evitare. Prefentibus usque ad nostram, aut Successorum nostrorum Romanorum Imperatorum, vel Regum revocationem, aut beneplacitum tantummodo duraturis. Harum sub nostrae Regiae Majestatis Sigillo testimonio litterarum. Datum Heidelberg Anno a Nativitate Domini Millesimo quadringentesimo quattordicesimo, Vigesima Die Septembris. Regnorum nostrorum Anno Ungariae &c. vigesimo octavo, Romanorum vero Quinto ——— Ad Mandatum Domini Reris

Johannes Præpositus Sancti
Stefani Strigon. Cancel-
larius.

(S: L: pendentis.)

Cum scrip. Originali in Pergamina
 cuncta, ac munito bulla Imperiali in
 cera impressa, pendenteque à cor-
 dulis perficis Coloris carulei, & ru-
 bci, sic ut supra expedito in secre-
 torio Archiducali Mantuæ. Archi-
 episcopo adfervato præsentem fustum
 Copiam omnino conferre iussit.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Obli-
 vis de Mazzis filius Civis, publi-
 cusque Imperiali auctoritate, Man-
 tuæ Notarius ac didi fecretorius
 Archiducalis Archivii Cancellaria-
 riæ. In quorum fidem hic me,
 solita cum attestatione, subscripsi
 hac die 11. Julii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph
Maria Castileonus ejuldem Ar-
chivii Præfectus, hac die 12. Julii
1720.

CXC.

Salvus Conductus JOANNI HUSS à SIGIS- 18. Octob.
MUNDO Romanorum Imperatore datus. Ac-
tum Spire 18. Octobris Anno 1414. Regno-
rum Sueurum Hungarie XXVIII. Romanorum
verò V [GOLDASTI Constitutiones Im-
periales Tom. I. pag. 389.

Sciſmum Dei gratia Romanum Rex
Semper-Augustus, & Hungarie, Dalmatie, Croa-
tie, &c. Rex. Universis & singulis Principibus Ec-
clesiasticis & Secularibus, Ducibus & Marchionibus,
Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Proceribus, Mil-
litaribus, Militibus, Clientibus, Capitaneis, Potes-
tatibus, Gubernatoribus, Prefidis, Publicanis,
Officialibus, quibuscunque Civitatum, Oppidorum,
Villarum & locorum Communitatibus, ac Reſtori-
bus eorundem; ceterisque ſiſtris & Sacri Imperii
ſubditis & fidelibus, ad quos præſentes literæ perve-
nerint, gratiam Regiam & omne bonum.

Venerabiles, Illustres, Nobiles & fideles dilecti-
Honorabiliter Magistram Joannem Hus, sacrae Theo-
logiae Baccalaureum, & Artium Magistrum, præsen-
tatione ostendentem, de Regno Bohemæ ad Concilium
generale in civitate Constantiensi celebrandum in
proximo, transeuntem, quem etiam in nostram &
Sacri Imperii protectionem recepimus & tutelam, vo-
bis omnibus & vestrum cuiuslibet personæ recommenda-
mus affectu, desiderantes quatenus ipsum cum ad vos
perveniret, gratè suscipere, favorabiliter tractare,
atque in his, quæ ad celeritatem & securitatem in-
teris ipsius pertinent, tam per terram quam per a-
quas,

ANNO 1414. quam, promotivam sibi velit & debeat offendere voluntatem, necnon ipsum cum famulis, equis & aliis rebus suis singulis, per quoscunque passus, portus, pontes, terras, dominia, jurisdictiones, civitates, oppida, castra, villas, & quaelibet alia loca vestra, sine ulla solutione tributis, telorum, aut alio quovis solutionis onere, omnique profluo impedimento remoto, transire, stare, morari & redire libere permittatis, sibi & suis, cum opus fuerit, de securo & salvo velit & debeat providere conductu, ad honorem & reverentiam nostrae Majestatis. Datum Spira, anno Domini MCCGCCXIV. die Octob. XVIII. Regnorum nostrorum. Hungariae, &c. anno XXVIII. Romanorum vero V.

Ad Mandatum Domini Regis

Michael de Pacea, Canonicus
Uratlaviensis.

CXCI.

s. No-
vembre.

Kaisers SIGISMUNDs Ordnung und Declaration von der Erbfolge der Pfalzgrafen bey Rhein und Churfürstenthum und Erzbischoflichen Ampt/ wie das nemlich die Chur und übrige die Chur anhangende Würden/ Ehren und Gerechtigkeiten auf Ludwig/ gemeldeten Kaisers Schwester Sohn/ und nach mehrgedachten Ludwigs Tod auf dessen älteren Sohn so ein Lay ist/ und also fort/ falls aber der erste Sohn ohne Erben sollte abgehen/ auf dessen andern/ und so der auch ohne Erben stürbe/ auf dessen dritten Sohn/ und da gemeldeter Ludwig aber gar ohne männliche Erben sollte absterben/ auf seine Brüder so Layen sind/ nach gleich gehaltenen Ordnung der Erbgeburt fallen sollen. Gegeben zu Aachen den 8. November auf den Tag seiner Eröndung anno 1414. seiner Reiche/ des Hungarischen im XXVIII. der Römischen Wahl aber im V. Jahr. [GOLDASTs Reichs. Sägungen Theil 2. pag. 90.]

C'est-à-dire,

Ordinance & Declaration de l'Empereur SIGISMUND, établissant la Succession à l'Electoral, & à l'Office d'Archidapifer dans la Maison des Comtes Palatins du Rhynen forte que le dit Electoral avec toutes les Dignités, Droits & honneurs qui en dependent devront passer à LOUIS son Neveu fils de sa Sœur, & après sa mort à son Fils aîné, étant Laïque, & en cas que celui-là vint à deceder sans heritiers au second Fils, puis au troisieme, & enfin au defaut de toute Postérité masculine audit LOUIS à ses Freres & à leurs Enfants qui soient Laïques, selon l'ordre de Primogeniture. Donné à Aix la Chapelle le jour de son Couronnement qui fut le 8. Novembre de l'an 1414. de ses Regnes le XXVIII de Boheme & de son Election Romaine le V.

Eigentlich von Gottes Gnaden Römischer König/ zu allen Zeiten Mehter des Reichs/ auch zu Ungarn/ Delmatien/ Croatien/ u. König/ zu ewiger Gedächtnis der Eiden.

1. Biewol der Königlich Würden Hoheit/ dazu uns der Schöpfer der Welt nach seiner Gütlichen Gnad glücklich erhebt/ unser Gemüt inwendiglich erinnert/ daß wir mit wachender Fürsorg/ auch emhigen Fleiß und Arbeit/ unsrer und des Heiligen Reichs lieber Getreuer Eiden verhalten/ und ihnen des lang erwünschten Friedens Lieblichkeit hellkündlich verschaffen sollen: so ist doch unser Herz vürneig genigt und entzündt gegen denen/ welche die Ehr und Wohlstand des Heiligen Reichs/ und desselben erleuchte Churfürsten insonderheit betreffen thum/ hiernächst aber gegen denen/ welche von wegen ihres Weichen Gemüths und Hertums/ auch der mannigfaltigen Tugenden/ und trefflicher Glaubens-

Devotion und Andacht halben für andern löblich gerühmt werden.

2. Und zwar/ weil sonst unser Königl. Hoheit auß aller Churfürsten/ und benamlich des Durchleuchtigen Fürsten und Herrn/ Herrn Carls des Vierden/ Römischen Kaisers/ und Königs in Böhmen/ u. der Erbkürfürsten/ Gerlachs zu Mainz/ durch Alenmannen/ Rudolfs zu Trier/ durch Frankreich und ganz Königlich Adelt/ und Wilhelms zu Köln/ durch Italien/ Erbkaiser: Rudolph Herzog zu Sachsen/ des H. Reichs Erbkürfürsten/ und Ludwigs genant Romers/ des H. Reichs Erbkürfürsten Schreiben/ wie auch von den Fürsten/ Grafen/ Freyen/ Edlen/ Herrn/ auch vielen andern/ unsern und des H. Reichs Getreuen/ eingewiesen/ unterrichtet/ und Commentare Zeugnisse bekommen/ welcher Gestalt der Erlauchte Kurfürst der ältest/ wehlacht Pfalzgraf bey Rhein/ des H. Röm. Reichs Erbkürfürst/ und Herzog in Bayern/ des Erbkürfürsten Ludwigs heiligen Pfälzerstiftens bey Rhein/ des H. Röm. Reichs Erbkürfürsten/ Churfürsten und Herzogs in Bayern/ unserer Schwester Sohns Ritters Bruder: und nach uns Kurfürsten dem ältesten/ Kurfürst damals der ältest/ besaßen unsere Schwester Sohns Ludwigs Anher: und nach denselben Kurfürsten dem ältesten/ Kurfürst ehenamts unserer Schwester Sohns Ludwigen Vater/ also nach einander/ als Erbkürfürsten desselben Reichs und wahre Churfürsten/ von allen andern uren Mit-Churfürsten allezeit gehalten und geachtet worden seyn/ wie sie dann auch mit Willen/ Consens und einhelligen Einlich anderer urer Mit-Churfürsten/ löblicher Gedächtnis/ die Durchleuchtig gewesene Röm. König/ unsere Vorfahren zu seinen Zeiten recht und vernünftiglich nach des H. Reichs schuldigen herkommen/ zu Röm. Königen/ damit sie zu Kaiser. Hoheit befördert wurden/ erwählen haben/ und folgender der jetzige Ludwig mit andern seinen lebenden Mit-Churfürsten abgewählter Zeit uns zu einem Röm. König erwählen hat/ inmassen wir nach Fürsichung detselben/ von welchem alles Gute herkömpt/ des Königs aller König/ und Herrn aller Herrn/ zu Nach mit der Königlich Eron seyn gekrönt worden: und daß die gedachte Kurfürst der ältest/ des gedachten Ludwigs Vaters Bruder/ und Kurfürst der ältest sein Anher: und Kurfürst sein Vater/ wehlacht gewese Pfalzgrafen bey Rhein/ durch langwierige Vererbung unversäglich gehabt/ und ordentlich Besitz besessen haben/ wie dann der jetzige Ludwig selbst gegenwärtiglich gleich wie dieselbige auß Väterlicher und erblicher Succession darfür erkennen wird/ und mit rechtmäßigem Titel besitzt das Recht/ Stimm/ Würde und Gewalt einen Röm. König/ so hernach zum Kaiser werden kan/ zuzuwählen.

3. Wir zwar/ die wir mit der Gütlichen so wol/ als mit der Willigen des H. Röm. Reichs Churfürsten Rath und Bewilligung nicht unsärsichtlich/ noch durch Trubulz/ sonder mit wolbedachtem Muth/ auch anderer mehr geistlichen und weltlichen Fürsten/ Freyen/ Edlen und Ständen/ unsern und des H. Reichs Getreuen/ rechtlich gehaltenen Rath/ mit göttlicher Verleihung der künftigen Eiden begern vorzukommen/ auch alles so zu Unserer Landt Nutzen gehen mocht zuverhüten/ sprechen/ schlichten/ setzen/ erklären und ordnen mit unserm guten Wissen und auß vollkommenheit Königl. Gewalts in Crafft dieser Schrift/ und mit diesem Königl. ewiglich bestehenden Gebot/ daß das Recht/ die Stimm/ Würde/ und Macht einen Röm. König zu erwählen/ so hernach zum Kaiser gemacht wird/ denselben Ludwigen Pfalzgrafen bey Rhein/ als des H. Reichs Erbkürfürsten und Churfürsten/ seinen ehelichen Erben und Nachkommen/ doch allein lehen/ von ihm herrühren/ so offte sich ein Fall solcher Wahl begeben mag/ zu ewigen Zeiten zu sehen sol/ wie es dann billich ist/ als ein Pfalzgraf bey Rhein/ und des H. Röm. Reichs Erbkürfürsten fundbarlich zusehe/ und er als ein Pfalzgraf bey Rhein/ auch des Röm. Reichs wahrer Erbkürfürst und ordentlicher Churfürst/ und nach seinem Todt seine eheliche Erben und Nachkommen/ auff Maß und Form/ als folgen wird/ die Grafschaft und Fürstenthum Pfalz/ auch Erbkürfürstenthum/ des gedachten H. Reichs/ mit welchen wir ine am vorgenannten Tag zu Nach ordentlicher Maß belehnen und investirt haben/ mit allen und jeden derselben Landen/ Herrschaften/ Eigenthumben/ Lehenchaften/ Freyhaiten Ehren und Zugehörungen/ in was Eiden auch die gesen mögen/ und wie dieselben sonderlich in die Register mehren verzeichnet werden/ nicht weniger auch das Recht/ Stimm/ Würde und Macht einen Röm. König/ so hernach zum Kaiser zubefürden/ ohne antige Hindernis behalten sol.

4. Und damit ander seinen Erben und Nachkommen nach seinem Absterben/ über solchem Recht in künftigen Zeiten kein Zweifel/ Frag oder Ertz sit/ erhebe/ so erkennen/ ordnen und befehlen wir mit gegenwärtigen Königlichem Gefas/ solches ewiglich zuhalten/ inmassen kann eben die durch vorgedachten Herrn Carls den Vierden/ Römischen Kaiser/ unsern liebsten Vater/ mit aller und jeder Chur/ auch vieler des H. Röm. Reichs Fürsten/ Grafen/ Edlen und getreuen Rath/ und einhelliger bewilligung durch ein Gefas und Schriftlich Gebot in der golden Bullen offentlich also geordnet worden/ daß nach Absterben gedachten Ludwigs Pfalzgrafen bey Rhein/ und Herzogs in Bayern/ sein

ANNO

1414.

erst-

ANNO

1414.

erstergebener Sohn; und nach des erstergeborenen Absterben sein erstergeborener älterer Sohn; nach Ordnung der Geburt aller der älter: da aber der Erstgeborene des ehelichen Erben mit Tode abging und keine männliche eheliche Erben; doch allein kaysen / hinterließ: so sol als dann des ersterbenden Herzog Ludwigs andergeborener Sohn; und nach seinem Tode sein andergeborener älterer Sohn; so ein kays ist: und wenn der andergeborene ohne männliche eheliche Erben; so allein kaysen seyn; absterbe: sol des benachbarten Ludwigs dritgeborener Sohn; und nach dessen Tode; sein älterer Sohn; so ein kays ist; und hernach auf solche Weise die in rechter absteigender Geburtslinie von ihm herkommende; doch allein die kaysen; das Recht; Stimm; Würde und Macht; einen Römischen König; so hernach zum Kaiser gemacht werden kan; zu erwehlen; und das Erbkürstlichen Ampt; mit allen und jeden Herrschaften; Ehren; Rechten; Freyheiten; Würden und Zugehörungen zu ewigen Zeiten durch erbliche und Väterliche Succession; wie gesagt; nach Ordnung der Geburt behalten.

5. Da sich aber begeben solt; daß der obbestimmte Ludwig; jetzt lebender Pfalzgraffe bey Rhein; und Herzog in Bayern; ohne eheliche männliche kaysen-Erben absteigender Linie mit Tode abgehen solt; so sollen alsdann die Fürstenthumb und Graffschafft der Pfalz bey Rhein; und des R. Reichs Erbkürstlichen Ampt; und das Recht; Stimm; Würde und Macht; einen Röm. König; so hernach zum Kaiserthum zu promoviren; zu erwehlen; auf seinen des vorgenannten Ludwigs älteren Bruder; durch wahre Väterliche absteigende Linie herkommend; und auf seine männliche eheliche kaysen-Erben; doch allein kaysen erwachsen; nemlich dergestalt; daß nach seines älteren Bruders Tode; sein erstergeborener Sohn; und nach des Erstgeborenen Absterben; sein des Erstgeborenen älterer Sohn nach Ordnung der Geburt; und so fortan; je derzeit der älter unter denen; so von dem älteren Sohn nach Ordnung der Geburt in absteigender Linie herkommen. Da aber des älteren Bruders erstergeborener Sohn; wie gesagt; ohne männliche eheliche kaysen Erben mit Tode abging; so soll alsdann des vorgenannten älteren Bruders anderer Sohn; und nach sein Absterben des andergeborenen älteren Sohn; so ein kays ist; und da der andergeborene ohne eheliche männliche kaysen Erben verstorbe; soll nach seinem des besagten älteren Bruders Tode der Dritgeborene ältere kaysen Sohn; und hernach auf solche Weise die in rechter Linie der Geburt von demselben absteigende; doch allein kaysen; das Recht; Stimm; Würde und Macht; einen Römischen König; so hernach Kaiser werden sol; zu erwehlen; wie auch das Erbkürstlichen Ampt mit allen und jeden Herrschaften; Ehren; Rechten; Freyheiten; Würden und Zugehörungen zu ewigen Zeiten durch erbliche und Väterliche Succession; wie vorgemelt; nach Ordnung der Geburt besitzen und erhalten.

6. Wenn aber deren keiner mehr vorhanden; so sollen alle solche Recht alsdann auf den nächsten Erben; welcher ein kays; und nach der Väterlichen Linie zu der zeit älterer Pfalzgraff seyn wüldet; und seine Erben; eben auf die Weise und Weise; wie dergestalt die oben aufruchtlich vermeldet worden; künfftig in Ewigkeit ordentlich devolvirt und genendet werden.

7. Und solche Succession und Anfall; damit in denselben künfftiger Zeit nicht irrum Irrung sich begeben; sol; wie vorstelt; in allen und jeden vorgeschriebenen ohne Vernehmung ewiglich und unverbrüchlich gehalten werden; nemlich und also: Da einer auß ihnen vorbestirter Massen von dieser Welt absterben wüldet; welcher eheliche Erben in männlicher Geschlechts und kaysen hinter sich verließ; die doch nicht zu ihrem gebührlichen vollen Jahren kommen weren; so sol alsdann der ältere Bruder desselben Sohn; oder in der Linie der Geburt der nächste Blutsfreund; wenn der; so also mit Tode abgangen; keinen Bruder heit; der ein kays; derselben Unmündigen und Jünglinge; an den obgeschriebene stück gefallen weren; von Rechtswegen Vormundt und Verweser seyn so lang; bis daß derselb zu seinem gebührlichen Alter kompt; welchem Jüngling auch; so bald er sein recht Alter erreicht; der Vormundt solch Recht; Stimm; Würde; diegen und Macht der vorgenannten Wahl; auch alles und jedes; was demselben anhängig; ohñ einig Widersprechen mit Beweigen gänzlich zu übergeben verbunden und schuldig seyn sol.

8. Das recht und gebührlich Alter aber in diesem Fall; nemlich einen Röm. König zum künfftigen Kaiser haben zu erwählen; wollen wir daß es das absterbende Jahr seyn; und darfür gehalten werden sol; aber in Fürstenthumben; Herzogthumben und andern weltlichen Herrschaften zu regieren; verordnen und wollen wir daß es bey dem Alter verleihe; oder daß Alter für recht und gebührlich gehalten werden solle; welches von unsern Vorfahren Römischen Königen und Kaisern darzu geordnet ist.

9. Ferner; damit sich ob dem Recht; Stimm; Würde und Macht solcher Wahl; wie auch den Fürstenthumben und Erbkürstlichen Ampt; und andern absteigend; zu keiner Zeit etwa Ereignis ereignen; oder Verenderung ereignet wüldet; so thun wir auß Königlich Macht Vollkommenheit; mit unserm rechten wissen; alle und jede vorgeschriebene Ding; wie dieselben in ihren Clauseln; Statuten; Articulen und Punkten oben verzeichnet sind; wie auch alle und jede Privilegien; Schenkungen und allerhand Bewilligun-

gen durch die Römische Kayser und König unsere Vorfahren und uns des besagten Ludwigs Vorfahren / den Pfalzgraffen bey Rhein und ihme allemassen gegeben; gegeben und bewilligt; beträftigen; gutheissen; ratificiren; und in Kraft diß mit unserm guten Willen beständigen; alten Wangel auß Königlich Macht Vollkommenheit erfüllend; so sich einer in dem vorgeschriebenen; und eine in denselben auß Wangel der Wirt; der Seiten Dummheit; undertlassung der Solemnität; oder auch anderer Maß; seht und uns künfftig erfinden wüde.

10. Derwegen sol keinem Menschen erlaubt seyn; diese unsere Erkanntnis; Befehl; Ordnung; Erklärung; Gebott; Belehnung und Einfall; Beträftigung; Gutheissung; Ratification; Bestätigung und Wangel Erfüllung unabhaffen; oder denselben mit emigerley freventlicher Verneinlichkeit zu widersprechen; den straff kauftend Marck lotigs Goldes; welche wir von diesem so dawider thut; so oft als oft dawider gethan wüdt; ummaglichlich fordern lassen wollen; und soll der halbe Theil unserer Könighen Cammer; der ander halbe Theil den Verleumdigen heimfallen; und in denselben Nutzen verendet werden.

11. Zeugen dieser Sachen sind der Ehrwürdig.

Bernard zu Trier; des R. Reichs durch Frankreich und das Königreich Arles; } Erbkaiser und
Dieterich zu Eßlin; des R. Reichs durch } Erbkürstlichen
Italien } Erbkaiser.

Der Erleuchtete Rudolph Herzog in Sachsen und Thüringen; des Heiligen Reichs Erbkämmerer.
Reinhold Herzog zu Götting und Seibem.
Friedrich Burggraffe zu Nürnberg.

Georg zu Passau; } Bischoff.
Johan zu Buzsarg; }
Und Naban zu Speyr }

Adolph von Cleve; }
Erich von Leiningen; }
Friedrich von Heßeln; } Graffen.
Johann von Sagenbogen; }
Johan von Berchheim; }
Und Thomas von Rineck; }

Und andere viel mehr; unsere und des Heiligen Reichs Fürsten; Edle und Getreue; unter unserer Mayest. Secre Ansehl und Gehorsam. Geben zu Wg; im Jahr des Heiligen MCCCLXII. am Tag unserer Krönung; welcher gescheh ist der acht Novemb. unserer Reich; des Hungarischen im 28. der Römischen Wahl; aber im fünfften Jahr.

CXCH.

Lehen-Brief Römischen Königes SIGISMUNDI, 13. De-
Herzog Erico zu Sachsen-Lauenburg; über das cembre.

Herzogthum zu Sachsen-Lauenburg; Pfaltzgrafschaft zu Westphalen; und mehr andere Graf- und Herrschaften; so darin begriffen; ertheilet zu Frankfurt am St. Lucien Tag. 1414. Tiré d'une Information de Droipresentée à l'Empereur de la part des Princesses hereditaires de Saxe-Lauenbourg sous le Titre de: Au die Römisch Kayserl. Majest. allerunterthänigst gehorfsamste Folgeleistung und Darthnung wohlbezeugter Weiblichen Successions-Prætenfion &c:]

C'est-à-dire,

Investiture de SIGISMOND Roi des Romains pour
ERIC Duc de Saxe Lauenbourg, du Duché de Saxe, du Palatinat de Westphalie, & autres Lieux nommés dans les Lettres mêmes.
A Francfort le jour de Sainte Lucie. 1414.

Wir Sigmund von Gottes Gnaden Römischer König; zu allen Zeiten Meherer des Reichs zu Hungarn; Dalmatien; Croatien &c: König. Betreuen und thun kund offenbare mit diesen Briefe allen denen; die ihn sehen oder hören lesen; daß für uns quam zu Frankfurt der Hochgebohrner Erich Herzog zu Sachsen; Eruigen und Westphalen; unser lieber Nephew und Fürst; da wir lassen in unsre Könighen Mayest. gezeit; mit solchen Würden und Schönbeyt; als sich das von Recht gebührt; und hat uns sichlich; daß wir ihme als ein Römischer König das land zu Sachsen; und die Pfaltz-Gravschafft in Sachsen; und Westphalen; als dann daselbe land und Pfaltz-Gravschafft seine Eltern Herzoge zu Sachsen; auf ihn und seine Väter Herzog Rudolph und Herzog Albrecht geerbt han; und

ANNO

1414.

ANNO
1414.

ANNO
1415.

und als er und die daselbe Land selbst sämmtlichen und
besonder innt haben und dessen / getheilt und ungetheilt /
nach ihrer Vertheilung / die ihre Betern sämmtlichen
gegeben haben / innehalten / daß dieselbe Land unvertheilt
nach des einen Tode auf den andern erben und gefallen
sollen / Item die Stadt Möden und die Balle daselbst mit
ihren Zugehörungen / Item in dem Lande und Stadt Lauen-
burg Holt und Gütere als seine Erben auf ihn in dersel-
ben Stadt und Lande gerichtet haben / Item in den Länden
Wesphalen / und Engen / Schloßere / Gerichte / Herrschaf-
te / Land und Leuten / als sein Betere auf ihn gerichtet hat /
Item das Land zu Hadeln und Büsch-Friesland / mit der
Herrschaft Breckera / und das Schloß Riechburg / Item
das Land Darlingen / das Schloß Lauenburg / Item die
Grafschaft Hakeburg / Item die Schloßere Erenburg /
Nippenburg / Bergedorff / Item den Kirchenverder / Item
die Elbe mit solchen Zöllen / als er darauf hat zu Lauen-
burg / zu Erenburg / zu Eßlingen / und auf der Delve-
nau / und zu Herenburg / als dann die von seinem Beteren
auf ihn gerichtet sein / Item die Grafschaft zu Holsheim
und das Land zu Esmarn / die Grafschaft Schwern
mit ihrer Zugehörungen / Item die Herrschaft Schauenburg /
Item die Herrschaft zu der Lippe / Item die Herrschaft von
der Doya / Brinburg / Merxhausen / Bruchhausen und von
Hohenbagen / Bismark und Börde / daß und die alle ver-
rige von uns und dem Heiligen Reiche zu Lehen führen /
mit ihrer Fürstlichen Würden / Ehren / Heiligkeit / Rechten
/ Gerichten / Zöllen / Geleichen / Lehen / Mannschaften /
Eigenschaften / Städten / Schloßern / Länden / Leuten /
Güter / Wäldern / Bergwerken / Salzwerken / und
mit allen ihren Zugehörungen gerichtet gnädiglich zu ver-
leihen. Daß haben wir angesehen des vorgedachten Her-
zog Erbes rechte Würde / und auch milt / willige und ge-
treue Dienslen / die seine Vordern Herzogen zu Sachsen
/ unsern Vordern Königen / Kurfürsten und Königen in ver-
gangenen Zeiten allwege getan haben / und derselbe Erbe
uns und dem Reiche zu Lehen bereit ist / täglich sein / und
für das thun soll und mag in zu künftigen Zeiten : und
haben darumb mit volbedachten Muth / guten Rath und
rechten Wissen / dem vorgenannten unsern Lieben Obern
Herzog Erben das vorgenante Herrzogthum das Land zu
Sachsen mit seinen Fürstlichen Heiligkeit / Ehren und
Würden / und die obgenante Pfalz / Grafschaft / Grafs-
schaft / Herrschaft / Lände mit laube ihren Zöllen / Gelei-
chen / Rechten / Gerichten / Mannschaften / Eigenschaften /
Städten / Schloßern / Länden / Leuten / Gütern / Wäldern
/ Bergwerken / Salzwerken / und allen ihren Zu-
gehörungen / wie die mit sonderlichen Namen und Wor-
tern genannt sind / gnädiglich gezeiht und vertheilt / ver-
leihen und vertheilen ihm die von Königlich Königlich Macht
in Kraft dieses Briefes / was wir ihm dann daran von
Rechtswegen leihen sollen und mögen : Daß er und die
süßst nicht von uns und dem Reiche zu rechten Fürst-
lichen Lehen zu haben / zu halten / und daß und der zu ge-
brauchen und zu genießen / als dann Fürstlichen Lehen und der
andern vorgenannten Lehen / Recht und Herkommen ist / von
aller Mächtigkeits ungehindert / ungeschädlich uns und dem
Reiche / unsern Männern / und sonst Jedermann an seinen
Rechten :
Uns hat auch der vorgenante Erbe gewöhnliche Huld-
gung / Gerecht und Liebe darant gethan / uns und dem
Reiche gehorcht / getreu und gemert zu sein / und zu
thun und zu dienen / als dann des Reichs getreuer Fürste sei-
nem rechten Herrn dem Königlich Königlich / künftigen Kay-
sern / pflichtig zu thun ist / ohne Gefährde / Mit Urkund
dieses Briefes versiegelt / mit unser Königlich Majestät
anhangender Inseigel : Geben zu Frankfurt nach Christi
Geburt vierzehnhundert Jahr / und darnach in dem vier-
zehenden Jahre an St. Eulien Tag / unser Reiche des
Königlichen in acht und zwanzigsten / und des Königlich
in dem fünften Jahren.

P. D. C. De Weinsberg
Camerarium

Michaël Prest.

CXCIII.

1415.
1. Juillet.

SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris Edi-
tum pro Securitate Concilii Constantiensis.
Datum Constantie 1. Julii Anno 1415. Reg-
norum suorum Ungariae, XXIX. Romanae E-
lectionis V. Coronationis vero I. [GOLDA-
STI Constitutiones Imperiales Tom. 3. pag.
425.]

SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Rex
semper Augustus, ac Ungariae, Dalmatiae, Croa-
tie, &c. Rex. Notum facimus tenore presentium,
TOM. I. PART. II.

quibus expedit, universis ad futuram rei memo-
riam.

1. Qui statuit terminos gentium secundum nu-
merum Angelorum, & utrorumque ministeria ordi-
ne miro dispensans, sicut choros Angelicos variis
dignitatibus, quae propriis vocabulis (teste Apo-
stolo) appellantur, mirabiliter insignivit; sic & Ec-
clesiam adhuc militantem in Terris, diversis tam
spiritualium quam temporalium distinguit titulis Po-
testatum, ut pulchra fidelibus & infidelibus terri-
bilis apparens, ut castrorum acies ordinata, proce-
dat prospere, donec Regina tandem à dextris sum-
mi Regis in vestitu sedeat deaurato, fideliter in per-
petuum regnatura. Unde constat, quod omnis à Deo
est potestas, qui solus potestatem habet in Regno
hominum, & quemcumque vult fulciat super il-
lud. Nemo illi temere resistere videatur, quin po-
tius teneatur quilibet in operibus manum Domini
exaltare, per quae semper juxta Prophetam miseri-
cordia & judicium consistat.

2. Sane cum propter vacationem Sedis Apostoli-
cae, Romani & Summi Pontificis electio & provisio
in nostra Constantiensis Civitate, in qua ad praesens
generale Concilium celebratur suo tempore juxta e-
jusdem statuta Concilii imminet faciendi; nos tan-
quam Romanae Ecclesiae Advocatus, dicti Concilii
Defensor, ac praeterea dictae Civitatis Constantiensis
Dominus naturalis, volentes dictam Electionem fore
tutam, liberam & securam, omnibus & singulis Prin-
cipibus, Vasallis & Subditis Sacri Imperii, & praeter-
ea Civibus & Incolis dictae Civitatis Constantien-
sis nostrae, fidelibus nostris dilectis, districtè preci-
pimus & mandamus, quatenus dictum Sacrum Con-
cilium in pura, sincera pacificaque libertate manu-
teneant & defendant, in omnem eventum usque ad
electionem & praefectionem futuri Summi Pontificis
inclusive. Et quod si & quando sacrum Concilium
deliberaverit ad electionem Romani Pontificis in ea-
dem Civitate nostra fore procedendum, omnem cu-
ram, diligentiam, sollicitudinem & operam efficien-
ter impendant, quod electio hujusmodi in plena li-
bertate & securitate debite defendatur. Specialiter
autem Recloribus & Consulibus dictae nostrae Civi-
tatis Constantiensis injungimus, ut juxta sacrorum
Canonum instituta id ipsum corporaliter jurent ob-
servare. Quicumque autem istam libertatem, tute-
lam aut securitatem aliquatenus impediverit, viola-
verit, fraudem contra eam fecerit, aut quantum in
eo fuerit non observaverit, cujuscumque dignitatis,
status, praeminentiae aut conditionis existat, omni
cessante privilegio, eo ipso sententiam Imperialis bani-
ni incurrat, perpetuo sit infamis, nec ei unquam
portae pateant dignitatis, nec ad aliquod officium pu-
blicum admittatur: quin immo omnibus feudis, &
aliis bonis, quae à Romano tenet Imperio, sit ipso
jure privatus. Civitas autem seu universitas Con-
stantiensis, nisi Consules & Rectores praedicta obser-
vaverint, aut si contra ea venerint, eo ipso banno
Imperiali subiaceat, ac omnibus privilegiis, gratis
& libertatibus Imperialibus sive Regalibus sit peni-
tus destituta: Praesentium sub nostrae Majestatis si-
gilli appensione Testimonio Literarum. Datum
Constantiae Anno Domini millesimo quadringentesi-
mo decimo quinto, prima die Julii, Regnorum no-
strorum anno, Ungariae &c. XXIX. Romanae elec-
tionis quinto, Coronationis vero primo.

CXCIV.

Donation de toute la Seigneurie temporelle qui
appartenait à la Couronne de France sur la
Ville & Territoire de Saint Malo, faite par
le Roi CHARLES VI. à JEAN V. Duc de
Bretagne. Fait à Rouen au mois d'Octobre
1415. [LOBINEAU, Histoire de Breta-
gne aux Preuves du 15. Livre. Col. 903.]

10. Oc-
tobre.

Charles par la grace de Dieu Roy de France,
sçavoir faisons à tous presens & avenir que nous,
considerants le tres grant & loyal amour que no-
stre tres-cher & tres-ame filz le Duc de Bretagne
a à nous & à la Couronne de France, si comme
par experience de fait nous est apparu en main-
tes & diverses manieres, & les grans & notables
services qu'il nous a fait longuement & loyalement
en nos guerres le temps passé, & fait encore de
jour

ANNO jour en jour, & meſmement en ceſte preſente Armée où nous ſommes encontre nos ennemys & 1415, adverſaires d'Angleterre, qui ſont nagueres entrez à toute leur puiſſance en noſtre pays de Caux; en laquelle Armée il eſt venu à noſtre mandement pour nous ſervir, acompagné de grans Seigneurs & Barons & autres Chevaliers & Eſcuyers & gens de trait qu'il a amenez de ſon païs de Bretagne; & pour aucunes autres cauſes & conſiderations qui à ce nous ont muz; nous, par l'adviz, conſeil, & deliberation de noſtre tres-cher & tres-ami filz ainſiné le Duc de Guyenne noſtre Lieutenant & Capitaine General, & de beaux oncle de Berry, à iceluy noſtre filz le Duc de Bretagne avons donné, cédé, & transporté, donnons, cedons & transportons par la teneur des preſentes, de grace eſpecial, pleine puiſſance & autorité Royale, toute la Jurisdiction & Seigneurie temporelle que nous avons & voir pouvons en la Ville, Châſtel, & terroir de l'Egliſe de S. Malou, à nous pieça venuë & appartenante par don & transport à nous fait par feu Pape Clement VII. de bonne memoire, à icelle Jurisdiction & Seigneurie temporelle tenir & poſſeder doreſnavant perpetuellement & paſſiblement de nous & de la Couronne de France par noſtre dit filz & ſes ſuccesſeurs Ducs de Bretagne en tels ſay & homage, & par la fourme & maniere qu'il tient de nous la Duchie de Bretagne. Si donnons en mandement à nos amez & feaux gens qui tiendront nos Parlemens avenir, aux gens de nos Comptes, & Treſoriers à Paris, & tous nos autres Juſticiers, Officiers, & Subgetz preſens & avenir, & à chacun d'eux ſi comme à luy appartendra, que de noſtre preſent don & transport ils faſſent, ſouffrent, & laiſſent jouir & uſer paſſiblement & perpetuellement noſtre dit filz & ſes ſuccesſeurs Ducs de Bretagne, par la maniere que dit eſt. Mandons auſſi & commandons aux Eveſque, Doien, & Chapitre & à tous les Manans & Habitans de ladite Cité, Châſtel, & terroir de l'Egliſe de S. Malou, de quelque eſtat ou condition qu'ils ſoient, que doreſnavant ils obeiſſent en Jurisdiction & Seigneurie temporelle au Duc noſtre filz & à ſes ſuccesſeurs Ducs de Bretagne, comme ils faiſoient & eſtoient tenuz de faire paravant noſtre preſent Oïroy, en les quittant, & par ces preſentes les quittons des ſermens qu'ils nous avoient faits & devoient faire à cauſe de ce; parmi ce toutes voyes que noſtre dit filz ne fera ou ſouffrira faire aux gens d'Egliſe & de ſiecle de ladite Ville & Châſtel de S. Malou, aucun dommaige ou deſplaiſir en corps ne en biens, pour choſe dite, faite, ou advenue par Ledites gens depuis qu'ils furent mis en noſtre main, comme dit eſt; & de ce leur baillera ſes lettres en forme due. Et que ce ſoit ferme choſe & eſtable à toujours, nous avons fait mettre noſtre ſcel à ces Lettres; ſauf en autres choſes noſtre droit, & l'autrui en route. Donné à Roſien ou mois d'Octobre l'an de grace mccccxv. & de noſtre Regne le xxxvi. Par le Roy en ſon Conſeil auquel eſtoient Meſſieurs de Guienne & de Berry. Gontier. Ch. de Nantes Arm. T. caſſette. B. n. 22. Arm. L. caſſette B. n. 3.

CXCIV.

4. Novembre.

Verbond tuſſchen de Prelaten, Edelen, ende Steden van Brabant waer by vaſt gheſtelt word dat ſy, ſoo eenighen laſt ofte Kommer hun toequame, ofte iemandt aen den Hertogh ofte ſynen Landen eenighen Kommer wilde toebrenghen, ſy dat wederſtaen ſullen met by en goed. Gegheven op den 4. November 1415.
[Le Luitre & la Gloire du Duché de Brabant. Part. 2. pag. 17. ann. 1415.]

C'eſt-à-dire;

„ Union & Confederation entre les Prelats, les
„ Nobles & les Villes de Brabant portant
„ qu'ils ſe tiendront inſeparablement unis,
„ & que ſi quelqu'un venoit à les moles-

ter, eux, ou le Duc leur Prince, ou ſes
„ Pais, ils repouſſeront ces injures aux de-
„ pens de leurs Biens, & de leurs vies,
„ Fait le 4. Novembre 1415.

ANNO
1415.

IN den naeme des Vaders, des Soons, ende des Heylighs Geelt Amen. Allen den ghenen die deſe jegenwoordighe Letteren ſullen ſien, ende hooren leſen, by den ghedoechte ons Heeren, Jan van Gembloers, Jan van Haſſingen, Otto van Viller, Roelſt van Vliederbecke, Peeter van Sinte Bernaers op de Schelde, Alout van Sinte Michiels t'Antwerpen, Geert van Perck, Jan van Hilſem, Jan van Everbode, Jan van Tongerlo, Jan van Grimbergen, ende Gysbrecht van Jette, Abden; Peeter van Luxembourgh, Greve van Coverlant ende van Braine, Heere tot Edingen; Ingelbrecht Greve van Naſſauwen, Heere van der Lecke ende van Breda; Jacop Heere van Apoude, van Gaesbeke, van Putte, ende van Streyn, Erfmaerſchalck van Henegow, Willem Grave van Zeyne, Heere van Sint Achtenrode; Engelbrecht van Edingen, Heere van Ramen van der Foulten, ende van Tubbecke; Thomas Heere van Dieſt, ende van Zichenenen, Bourghgrave van Antwerpen; Jan Heere van Welennal, ende van Phaleys; Erfmaerſchalck van Brabant; Jan van Puntzen, Meester van Chantrein; Hendrick van Bantershem, Heere van Bergen op ten Soom; Henrick van Bergen, Heere van Grimbergen, ende van Melyn ſyn Soene; Jan van Schoenforſt, Burghgrave te Monjouwen, Heere van Flamengeryen, ende van Waelen; Jan Heere van Roſſeler, ende van Botſelaer, Erf-Hoefmeester van Brabant, Jan van Luyk, Heere van Hooghſtraeten; Jan van Horne, Heere van Petweys; Jacob Heere van Ghete; Jacob Heere van Sombrefte; Ancel Heere van Tragenges; Engelbrecht van der Marke, Heere van Lommerval, ende vander Vogelen Sanct; Raes van der Rivieren, Heere van Nederlinter, Willem van Meerhem, Heere van Boxtel; Jan Soene te Dieſt; Jan Soene te Welennal; Hendrick van der Leck, Heere van Hezewyck; Jan van Berlaer, Heere van Helmont, ende van Keerberghen; Symon Heere van Faugneles; Hendrick Heere van Heverte, ende van Goycke, Erf-Cammerlinck van Brabant; Arnt van Craynhem, Heere van Grobbendonck; Daniel Heere van Bouchault, van Henbeke, van Lovenhem, ende Borghgrave van Bruſſele, Jan van Grimbergen, Heere van Aſche; Alaer Heere van Reme; Jan Heere van Marbays; Jan Heere van Witham; Hendrick van Witham, ſynen Broeder; Jan van Dieſt, Hendrick van Dieſt, Heeren van Rivieren, en Staes Heere van Vertain; Jan Heere van Meghem; Robbrecht van Sponty, Heere van Wavere; Lybrecht van Meldert, Heere van Bruedelingen; Wauter van Kersbeke, Heere van Goitsenhoven, Hendrick van Roſſeler; Jan van der Aa, Heere van Hooghſtein; Jan van Witham, Heere van Banterſhem; Gerrit van Bergen, Heere van Merxen; Jan van Halen, Heere van Lillo, Gielis van Boukhout; Wouter van Wingen; Raes van Lintere, Rogier van Pietershem, Heere van Leeſſel; Jan Heere van Pietershem; Dierick van Meehem, Soen te Boxtel, Jan Heere van Haldeberghen; Robbrecht van Aſche; Jan van Ranſt, Heere van Mortſele ende Keſel; Jan Heere van Glymes; Jan Heere van Dongelberghen; Raes van Granen, Heere van Malen; Willem van Ranſt, Heere van Vriende, ende van Millegem, Hendrick van Walhain; Philips Heere van Geldorp; Dierick van Haeftricht, Haren van Venloes; Willem van Gent, Heere van Meerewyck; Jan van Liere, Heere van Nordewyck; Jan van Kersbeke; Jan Heere van Liſmael; Gerit van Lintere, Willem van Montnaken, Heere te Graſe; Jan Bernaige; Heere Percke, Jan van den Boſch, Borghgrave van den Vueren; Jan Heere te Vanghe; Baudewyn van Graven, Aert van Galdenaken, Symon van der Coudenborgh, Heere tot Oplintere; Jan van Duldegen; Hendrick van Goelhem; Arnt van den Houte; Claes de Swaefs; Jan de Swaefs; Waelrave van der Delft, Heere van Bourghvliet, ende van der Hoogerheyden; Arnt Heere van Ymerſele, ende van der Hameyden; Hendrick Dickbier, Heere van Mierde; Jan Heere van Schoen-

ANNO 1415. Schoenhoven, Jan van Schoenhoven; Willem van den Berghen, Heere van Orbeys, Bourgh-grave van Geldenaken, Hendrik Heere van Groffelt, ende van Ringhbergh; Adam van den Berghen, Heere van Lembourgh; Andries van Merode, Heere van Franckenbergh, Borgh-grave van Limbourgh; Jan Hoen van Vuereendale, Claes Hoen, Heere ten Broecke; Reynier van den Berghen, Heere te Guel; Jan van Halsbergh; Reynier Heere van der Nieuwerbourgh Chooßyn; begyn Daniel Hoen; Reynaert van der Nieuwerbourgh, Jan Guyn van Aftenrode; Godewaert Dobbeltsein, van Dodemede; Gooßen van Cortenbach; Arnt Reynier van Halsbrecht; Dierik van den Berge; Gheert van Cortenbach, Arnt van Sevel; Chooßen van Savel; Geert van Eyckhoudt; Willem van Rodersbeeck, die men heet van Schosbech; Adam van Gutighoven; Vrank van Hulbergh; Wernier van Berbonne; Genault van Coldenborgh; Vrank van Bistheert; Leonaert van Rodesbeeck; Coenaert van Bekenrode; Arnt van Hoemen; Christiaan van Ringhbergh; Geert van Peetershem; Arnt van Elderen; Potche van Welckenhuylle, Heere van Cleermont; Wereaert, van Groffelt; Baudewyn van Monjardin; Geert van den Boomaert; Adam van den Bongard; Willem Heer van Arkentel; Peeter van Cortenbach; Comongnemeesteren, Schepenen, ende Raedt der Stadt van Loven, Schepenen, ende Raedt der Stadt van Brussel; Schepenen ende Graef der Stadt van Antwerpen; van Hertoghen Bosch; van Triecht, van Thienen; van Leeuw; van Nyvele, van Dieft; van Herentals, van Liere; van Herfchot; van Breda; van Sicheem, van Berghen op ten Zoom, van Steenberghe, ende van Geldenacke, voor ons, ende voor alle d'andere smaale Steden, ende Vryheden des Landts van Brabant, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der Steden van Limbourgh, van Walkenborg, van Daelhem, van Roede, van Wassenberghe, van Gangel, van Mille, van Vught, van Kerpen, van Lomeshem, ende van Spremont, Saluyt in onsen Heere. Cont fy allen, dat wy aensien, ende merckende de groote trouwe, ende vrientchap die wy altyt ghehad hebben elck metten anderen, ende in toecommende tyden hebben, ende onderlinghe houden willen, ende om te schouene alle rancoer, twist, ende discort, die hier naemens op comen, ende gevallen mochten in den Lande, sunderlinghe aensien die eere, oorboir, ende prouffyt ons ghenedighs Heeren Hertoghen Jans outften Soens, Saligher ghedenckenisse ons liefs Heeren Hertoghen Anthonis, dies siele Godt ghenedigh fy, ende des ghemeyns Landt van Brabant, om ewweleek ongeschiden, ende onghesundert te gader te blyuen in vrientchap, trouwen, ende eendrachtigheden, hebben gheacordeert, ende over een gedragen voor onse oir, ende naecomelingen alle Pointen ende Articulen als hier naervolgen, te houden vast, ende gestade, ende ons daer toe verbonden elck met anderen te ewweelicken dage.

I. In den eersten soo hebben wy gheloeft, ende gheloven d'een den anderen in goeden trouwen, ende in seckerheyden ten Heylighen ghelworen, dat wy voortaan ewwelelyc duerende d'een by den anderen blyuen selen eendrachtelyck, ongescheiden, ende onghesundert.

II. Ende waert dat ons, oft den Lande, oft eenighen van ons eenighen last oft commet toequame, om deser oft om eenighe andere saecken willen onsen genedighen Heere, oft syne Lande aengaende, die sullen wy elck den anderen helpen wederstaen, met onsen Lieve ende Goede, ende met alle onse macht, ende sullen elck metten anderen by een blyuen sonder eenighe ontfchout daer teghen te suecken in eeniger manieren.

III. Ende waert saecken dat wy, oft ymant van ons, oft eenigh singulier persoon in den Lande van Brabant ende van Overmaele geseten, hier segghen ginghe, ende dade, oft riede, oft oick hier segghen rebel ware in eenigher manieren, dat wy dan, ghelyck voorz. is, den ghenen, ofte die ghenen die dat dade, oft daden, bedwingen souden, ende helpen bedwingen ende afsulck hebben met haren live ende goederen, dat hy, oft fy hier by blyuen souden moeten, sonder aflaten, alsoe verre als wy Prelaten ende ghesleycke personen voorz. ons daer inne verbinden moghen met reech-

te, ende nyet anders, end geloven voort d'een den anderen te helpen houden elx anders Privilegien, Charteren, Rechten, Usagien, Constaumen, ende Heerbringhen sonder arghelick, in oirconden ende getuygenisse hier af hebben wy alle t'samentlick onse segelen hier aen doen hangen. Gegeven in t' jaer ons Heeren duyzent vier hondert ende vyfthien op ten vierden dagh der Maent van Novembri.

Aldus ghetroken uyt het Manuscript Privilegie-Boeck van onse Lieve-Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met het zelve bevonden te accorderende, by my J. B. Ansens Protonots. Apost. Not. Reg. 1699.

CXCVI.

SIGISMUNDI Imperatoris Laudum ut telonia nova ab ADOLPHO Duce Montensi, nec non 1417. 29. April. novae Munitiones Mulbemi, & Duitii Sc. contra, atque à regione ac vicinia Civitatis Colonienfis tempore belli, quod praeditus ADOLPHUS cum Archi-Episcopo Colonienfi S. R. Imperii Electore, & Urbe praefata habuit, erectae tollantur. Actum Constantiae, die Jovis ante Festum S. Georgii Anno 1417. Regni sui Hungarici Sc. XXXI. Romani vero VII. Cum Mandato ad Magistratum Coloniensem, ut sumptus hanc in rem faciendos praesent. Datum Constantiae 15. Maji Regnorum suorum Hungarici quidem Sc. XXXI. Romani vero Anno VII. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales Tom. I. pag. 393. Le même dans ses Reichs-Satzungen Theil 2. pag. 96.]

NOS SIGISMUNDUS DEI gratia Romanorum Rex Semper-Augustus; Hungarie, Dalmatiae & Croatiae Rex, &c. omnibus & lingulis notum facimus, & praesentibus Litteris testificamur.

1. Quamvis Regia dignitas, in quam nos divina omnipotentia & mera gratia collocavit, Regium nostrum animum continuo sollicitat atque urget, ut scilicet omnes nostras curas & cogitationes ad quacunque incommoda, turbas & bella ab omnibus nostris & Imperii Subditis & fidelibus avertemus, ac pacem ac quietem procurandam conferamus: tantò tamen cor nostrum magis accenditur, ac tantò magis sollicitum est, eas dissolutiones ac bella, quae inter praecipua nostra & Imperii membra, Electores nimirum aliosque potentes Principes exoriturum, componere atque extinguere, quantò inde nobis & Imperio, atque aded publicae salutis majora incommoda & detrimenta existere possunt.

2. Quum ergò bello illo, quod inter Archiepiscopum Coloniensem, Sacri Romani Imperii per Italiam Archicancellarium, dilectum nostrum Cognatum & Principem Electorem, ejusque Episcopatum, ut & Civitatem ac Cives Colonienfes, nostros & Imperii dilectos fideles, ab una, & Illustrissimum Principem Adolphum Ducem Montensem, Comitem Ravensbergi, &c. dilectum nostrum Cognatum & Principem, ab altera parte, exortum & gestum est, publica utilitas longo tempore impedita, regiones vastatae, & plurimi utriusque partis Subditi tam corpore quàm fortunis plurimum laesi, atque ad extremam inopiam redacti sunt: Regius noster animus, huius malis mederi cupiens, ita commotus est, ut Coloniam atque Aquisgranum coram, ad diffidium & bellum hoc componendum, nos contulerimus. Postquam verò ab utraque parte huius causae cognitio nobis permilla fuit, quemadmodum ea quoque iure ad nos pertinet; multa quidem, de quibus contentabatur, capita, communicato cum aliquot nostris & Imperii Principibus, Consiliariis, Comitibus, Nobilibus & aliis fidelibus, consilio, declaravimus, atque inter utramque partem per sententiam nostram conciliavimus, ut videre est ex Litteris nostris Regiis, quas super iis rebus fieri, & utrique parti dari iussimus.

3. Quia tamen duo illa puncta, nimirum de no-

ANNO 1417. vo teloneo five vechigali imposito, necnon de novis à prefato Duce Adolpho belli tempore excitatis o-

peribus ac munimentis, tam plenarie decidi ac declarari non potuerunt: duorum istorum capitum cognitionem ac decisionem, de utriusque partis consensu ac voluntate, Nobis Imperii Conventum in Urbe Constantienſi habentibus, reservavimus; sicut etiam in prædictis Regia: nostræ Majestatis Litteris, Capitulo istorum mentio fit, his verbis: *Ad illud, quod prædictus Adolphus negatur ullum jus habere, nova vechigalia tam terrâ quàm aquâ, tam Urbis quàm Episcopatus Civibus & Subditis imponendi, vi earum Litterarum, quas dictus Adolphus, ejusque prædecessores ea de re consignarint, quodque eas idem renovare teneatur; respondit prædictus Dux Montenſis, patrem suum jus hoc vechigalium à Romanis Imperatoribus & Regibus, nostro Patre & Fratre, necnon alio quodam Romanorum Rege, Cognato nostro & Fratre, atque insuper alio Romanorum Rege, qui interea fuerit, atque adeo à sacro Romano Imperio cum feudi investitura accepisse, idque Litteris se docere posse, quibus nemo excipiat aut immunitis pronuncietur; que porro ad ipsum à Patre pervenerint; nec cuiquam licere ipsius vechigalia impedire aut deteriora facere in eo jure, quo feuda Imperialia immunere fas non est.* Super hoc capite pars utraque compromisit & consensit, ut ejus decisio secundum jus penes nos maneat, atque intra hodiernum diem & festum Purificationis B. Virginis, ab utraque parte Legati ad nos Constantiam, vel aliud, ubi tum crimis, mittantur, qui ex veris Documentis & Litteris totius rei veritatem clarè nos edoceant; utque nos intra hodiernum diem & festum S. Georgii sententiam definitivam pronunciemus.

4. Ad alterum verò controversiæ caput, quo prædicto Duci mandatur, ut nova opera & munitiones tam Mulhemianas quàm Monhemianas, bello hoc durante excitatas, funditus demoliat; idem Dux respondit, Mulhemum & Monhemum ex antiqua & paterna hereditate ad se pervenisse, & utrumque locum à parentibus & majoribus suis inclusum, munitionum & immunitate donatum, & in suo dominio situm esse: ac proinde sperare atque existimare, quod ibi extructum atque ædificatum sit, jure à se extructum atque ædificatum esse, neque ad cuiusquam pertinere damnum aut injuriam, eoque ad ejus demolitionem minime teneri, sed potius æquum esse, ut patrimonii sui jus integrum sibi relinquantur: nihilominus idem Dux consensit, ut dictæ illæ substructiones & munitiones, nostras in manus confignentur, ea conditione, ut pars utraque amicis five Legatos suos proximis Calendis Februariis aut circiter ad nos mittat, cum plenis & omnibus eò pertinentibus Documentis & testimoniis; utque nos ante festum S. Georgii litem hanc five controversiam sententiâ nostrâ ex jure terminemus. Quod si neutra partium ad designatum illum diem Legatos suos miserit, ut nobis intra præscriptum terminum sententiam ex jure ferre liceat: at si intra constitutum illud tempus id non fiat, Nos quidem in sapientiâ Ducis potestatem munitiones illas & substructiones restituamus ac resignemus.

5. Posteaquam ergò intra præfixum illum terminum partis utriusque Legati five Deputati ad nos Constantiam venerunt, sententiam nostram super duabus illis controversiis five capitibus audituri; ac nos, assumtis in consilium:

Reverendissimo Archiepiscopo Strigoniensi, Sanctæ Romanæ Apostolicæ Sedis Legato, Cancellario nostro,

itemque Joanne Archiepiscopo Rigensi,

Andrea Coloniensi,
Georgio Passaviensi,
Georgio Tridentino,
& Simone Traguriensi } Episcopis.

Nec non Illustrissimis Principibus
Rudolpho Duce Saxonie & Luneburgi, Sacri Romani Imperii Archimarescallo,
Friederico Marchione Brandenburgico, Burgravio Norimbergensi, Sacri Rom. Imp. Archicamerario
dilectis nostris Cognatis atque Electoribus.

ut & Ernesto, Gulielmo, Henrico & Othone, Comitibus Palatinis ad Rhenum, Ducibus Bavarie;

Alberto Duce Saxonie & Luneburgi;
Friderico Marchione Milinæ & Landgravio Thuringie;
& Bernardo Marchione Badensi.

ANNO 1417.

Præterea Nobili
Rudolpho Marchione in Hachenberg, Domino in Roetelen & Sulenber,
Ludovico Comite Otingensi,
Günthero Comite Schwartzenburg, Domino in Reims, nostræ Aulæ Præfecto Juridico,
Eberhardo Comite Nellenburgensi,
Conrado Comite Freiburgensi, Domino in Welschen Newenburg,
Joanne Comite Lupfensi, Landgravio in Stulingen, &c.
ac tandem Alberto ab Honlach.

Strenuo
Frischanſio à Bodmer,
Joanne Conrado à Bodmer Equite;
Huberto Mareſcalco à Bappenheim,
Vigelio Schenck à Geirn,
Caſparo à Clingenberg,

multisque aliis Nobilibus & Jurisconsultis five Doctoribus, utramque partem & ab eis producta Instrumenta, testimonia, contradictiones, responſiones, & quidquid ad causam hanc spectat, plenè audivimus, & varia Cæsarea ac Regia Diplomata, res judicatas, aliasque Litteras ad vechigalium jus pertinentes, & ab antiquis temporibus hucusque concessas, diligenter inſpeximus ac trutinavimus: animo præmeditato, & maturo præſtorum tam Ecclesiasticæ quàm Sæcularis dignitatis Principum, Comitum, Nobilium & Doctorum, nostrorum fidelium, consilio, Deum & justitiam unicè præ oculis habentes, ex jure hanc sententiam pronunciamus.

6. Primum, ut quantum ad vechigalia, prædictus Dux Adolphus eas Litteras, quas tam ipse, quàm ipſius pater & mater Reverendo in Christo Patri Coloniensi Archiepiscopo ejusque Ecclesiæ & Subditis, ut & Civibus Coloniensibus concesserunt, ut & jura super ea re pronunciata & facta, & sæpe nominato Duce Adolpho per juramentum confirmata, prout ea sonant, & tam ex illis quàm ex aliis Litteris & Diplomatis doceri possunt, integra servet, uti frui permittat.

7. De secundo articulo, nimirum de novis illis operibus & munitionibus, similiter matura habita cum prædictis nostris Principibus, Comitibus, Nobilibus & fidelibus, deliberatione, eodem etiam Adolpho non ignorante nec invito, ex illa, qua ex compromisso in eundem Adolphum uti nobis licet, potestate, decrevimus ac decidimus, hocque ipſo jubemus, ut omnia ista nova opera & munitiones, tam ab Adolpho Duce Mulheimi & Monheim ex illa, quàm ipſo Archiepiscopo ex altera parte ad Willeſingam, Tuitium, & Rilam constructa ædificia ac propugnacula, funditus sine ulla mora aut reculatione deſiciantur. Quem in finem certos homines ablegare volumus, qui videant, nobisque fidem faciant, demolitionem hanc nulla mora interposita, nulloque excepto, opere ipſo plenè completam ac perfectam esse.

8. Ut verò hæc sententia nostra tantò firmior habeatur, semperque maneat, ex plenitudine Regiæ potestatis, utrique parti, & earum singulis, hoc ipſo seridè mandamus, ut sententiæ huic nostræ & rei judicæ utrimque stent & satisfaciant, Mandatumque hoc nostrum inviolabiliter servent atque extendant, nisi nostram & Imperii indignationem incurere velint. In cujus rei fidem Diploma hoc Regiæ nostræ Majestatis sigillo muniri curavimus. Actum Constantiæ, anno millesimo quadringentesimo decimo septimo, die Jovis ante festum S. Georgii, nostri Regni Hungarici, &c. tricesimo primo, Romani verò septimo.

MANDATUM INHIBITORIUM AC DEMOLITORIUM.

NOS SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Rex Semper-Augustus; necnon Hungariæ, Dalmatiæ & Croatia Rex, &c. Honorabilibus, Consulibus, Senatoribus & universis Civibus Civitatis Coloniensibus, nostris & Imperii dilectis fidelibus, significamus, quom non ita pridem latâ sententiâ decre-

ANNO
1417.

eretur à nobis & pronunciarum sit, nova illa opera & propugnacula Mulheimi & Monheimi excitata, sine ulla mora aut impedimento penitus funditusque deijci atque tolli oportere; eum in finem Strenuum virum, Georgium à Zedelitz, Ministram nostrum & fidelem dilectum, harum Litterarum latorem, à nobis ablegatum, eique in mandatis esse datum, ut actui isti interfit, ac omnia ista nova opera ac substructiones, five muri, ageres, sepimentata, ac quodcumque tale fuerint, nullo penitus excepto, superiori bello de novo excitata, dirui, ac funditus complanari curet. Quod si forte ab iis, qui praedicta propugnacula ac substructiones hactenus nostro nomine tenuerunt ac custodierunt, sumptus aliqui facti, & dignis propugnaculis atque structuris impositi fuerint: nos vero id in primis latagamus, ut nostrae & Imperii regiones, viae atque itinera ista in partibus, quae ab ejusmodi propugnaculis imminet, periculis & damnis liberentur: eaque propugnacula vobis admodum vicina sint: penitus à vobis serio, ut demolitionem hanc re & consilio iuvetis ac promovetis, atque etiam sumtus, si qui facti sunt, persolvatis, quemadmodum vos facturos Nobis certo spondemus. In quo nobis quidem rem gratam facietis, ac vicissim vobis ac Civitati Regiam nostram gratiam & favorem pollicemur. Datum Constantiae, XV. die Maji, nostrorum Regnorum, Hungarici quidem, &c. tricesimo primo, Romani vero anno septimo.

CXCVII.

30. Juillet. *Hollsteinischer Neders / an die Stadt Hamburg / daß die ihnen von besagter Stadt / wieder in König in Dänemark leistende Hülff Thren Privilegien unschädlich seyn soll. Geben zu Hamburg den Dienstag vor St. Jacobs Tag 1417. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abf. 10. pag. 4.]*

C'est-à-dire,

Revers donné par le Duc de Holstein, à la Ville de Hambourg portant que le secours qu'elle doit lui donner contre le Roi de Danemarck ne pourra être tiré à conséquence contre ses Privileges. A Hambourg le Mardi avant la Fête de St. Jaques 1417.

Wir Hinrich von Godes Gnaden / Fürste tho Stormarn / tho Holstein und Schouwenborch Graue: Und wir Hinrich / Alf und Eard / von deswillen Gnaden Hertogen tho Schlawie / tho Holstein / Stormarn u. Schouwenborch Grauen / bekennen aenbar in diesen Breue allene / dat uns oder unser Erben de Erbsamen Burgermeistere und Rathmannen und Burgere tho Hamborch von Privilegien wegen / de unsel Delicten und Vorfallen dyn gegen und besogelt hebben nenerley Hülfe oder Hölpe geschicket sin / tho unsen und unser Erben Morden / doch so hebben de ernehmen Burgermeistere und Nach-Mannen und Burgere fründelicken angesehen / unser Lande und stide anliegende Kriege und schwere Noede / alle nu Romit Erich von Dänemark unsel Stede und Schlore besellet hefft / so dat de ernehmen Burgermeistere / Raetmanne und Burgere van freyen guten Willen und ohnbedrungen uns an unsern Morden und dessen gegenwartigen Kriege fründelicken bystündig und hülfflich wesen willen / des hebben wy nach Rade / Bullborde und meere wetende unsel trines Rades / und de ergenommenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere uns unsine Wyfsand und Hülpe mit embredigen wolberodenen Mode / unter andern verdragen in byser Wyse / wann de ergenommenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere dyn wonschigen Hülpe tho diesen gegenwartigen Kriege usghemact hebben / was de unsel danne sampteliken mit dyn wunnen / an fangen / verden und alle verfiger Hane / dat schollen wy holsche delen und buten na Wantalle / neme wy ock Waere oder Wehe / der schollen wy allene beholden / doch schollen wy sobanede Wehe den geven / de van der von Hamborch wegen tho unser Hülpe kamen / en meere belen tho eren Kosten. Wonne wy ock samptelicken Stede oder Schlore / de schollen wy ock allene beholden / neme Delinge oder Bure davon tho doende / und wy dat de vordenomenen Burgermeistere / Raetman und Burgere ehere Hülpe und Wolbot mit uns genoten / alle se vulliken schollen / Raetmanne wesen / dat inich Fürst / Here / Kibder / Knappe ock Stede der genannten Burgermeister / Raetmanne und Burgere gegenwartich / offi an thokommen Tyden Dynge

wurden / unsel forsaner Hülpe und Wyfsandes willen / als sy uns nu an unsern Kriege doen / so schollen wy und unsel Erben schollen und willen der ergenommenen Fürsten / Heren / Kibder / Knapen und Steden Dynde von fund an meere werden / und wy unsel egen Kost und Eventier mit unsern Morden / Knechten / Land und Tyden by der vordenomenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere Hülpe tricheliken bitten / alle demple dat de Wyde wart / ock so schollen wy nach unsel Erben schollen und willen uns mit den vordenomenen König Erich / offi andern Fürsten / Heren oder Steden de om des ergenommenen Königes Hülpe syn / offi noch syne Hülpere werden / nenerley Wyse sonen edder steden / wy hebben de vordenomenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere an der Sone unde Frede meere begrepen / und wohl besorget. Gescheit ock / dat de vordenomenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere unne anderen jenniger Sacke willen jensch Fürste / Here / Kibder / Knappe oder Stede schiden wollen. So schollen wy und unsel Erben schollen und willen dyn mit unsel Kibder / Knechten / Landen und Tyden bystündig und besogelten wesen / unde unsern Kosten und egenen Eventier / war wy ehere Noedens nading syn / wann se uns ehere unsern Erben dartho essen / Und weest / dat wy ehere unsel Erben und der ergenommenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere willen / jemandes Dynde wurden / alle vorgefcrenen ps / so schollen sich beswilen Burgermeister / Raetmanne und Burgere mit den Fürsten / Heren / Kibder / Knapen offi Steden nicht steden edder sonen / se en hebben uns edder unsel Erben an dem Frede unde Sone meere besorget / unde umb dylser fründelicken Wolbot und Hülpe willen / de de vordenomenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere tho Hamborch uns nit an unsern Morden doen / schollen der Stadt Hamborch / Privilegia / de unsel Morden und Vorfallen offi wy gegeben und besogelt hebben / wegen unde gegeben / gekenent / unschonet / offi genemert wesen meere allerey Privilegia dyn van unsern Erben und Vorfallen und uns gegeben schollen an vuller Kress und Macht bliven / als die van Anieque waren / ock so dyn schollen wy edder unsel Erben / en schollen nach willen / als wy ock nicht mogen de ergenommenen Burgermeister / Raetmanne und Burgere in tho kommenden Tyden tho jenniger unser Lande Hülpe essen edder drengen / ydt en wäre dat se by freyen Willen und umb Fründelichp willen / uns offi unsern Erben an unsern Morden wor meere helpen wollen / alle u. ehlche vorgefcrenen Sacke laumen wy Graue Hinrich / Hertig Hinrich / Hertig Alf und Hertig Eard vordenomen / den ergenommenen Burgermeistern / Raetmannen u. Burgen tho Hamborch / sebe / selt u. unvordenen tho holdende / soner jenniger Wedersacke Arg edder list / an quiden Erben / tho meere Rikynse dylser vorgefcrenen Sacke hebben wy Graue Hinrich vor uns und unsel Erben / und wy Hertig Hinrich vor der ergenommenen Hertoch Alf und Hertogen Eerde unsel Brodere vordenomen / und unsel Erben unsel Ingeel mit licken / und mit guten Willen vor dessen Brief ghegangen seiden / gegeben und geschreuen in unser Stadt Hamborch nach Gades Word vertienhundert Jahre / darra an dem fouereinden Jar des Dinstages vor S. Jacobs Dage des H. Apostels. Tho meere Wilticheit leben hiezen und auct gewesen den Erbsamen H. Hermann Duren tho idelst / Schwern und tho Hamborch / Daulen / Here Marquart Hlotmann tho Schlawieck Daulen / M. Herman van Hamme / u. Here Marquart wesen tho Hamborch Vicarius unsel Cansler / Hinrich Broderbor / Here Hinrichs Sone Knappe Dager tho Eggborch / Joh. van Drago tho Yphoe und Marquart hatten tho Eggborch Burgermeister unsel leuen Getruwen.

CXCVIII.

Heiraths-Abrede zwischen Herzog Heinrich / und Bernhard Gebreidern zu Braunschweig und Lüneburg nomine OTTENS Herzog BERNHARD Sohn eines / dann den Herrn Grafen HERMANN zu EBERSTEIN, von wegen dessen Tochter ELISABETH andern Theils geschlossen. Worinnen der Graf verspricht nach beschenehen Beplager seine Herrschaft Eberstein mit allen Zugehörungen denen Herzogen zu einautworten / und solche mit gesamelter Hande zu besigen / Jedoch sollen auch besagte Herzogen Jenem das Schloß Neustadt auf sein Lebzag uberlassen. Geschehen des Sonnabends am Palm-Abend Anno 1418. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abth. 4. Abf. 4. pag. 386.]

C'est-à-dire,

Traité de Mariage entre HENRI & BERNARD Ducs de Brunswick-Lünebourg pour OTTON

ANNO
1417.1418.
19. Mars.

ANNO
1418.

OTTON Fils dudit Duc BERNARD d'une part, & HERMAN Comte d'Eberstein pour sa fille ELISABETH d'autre part. Le Comte y promet, que le Mariage étant consommé, il remettra aux Ducs sa Seigneurie d'Eberstein avec toutes ses dependances, & se contentera de la posséder en commun avec eux; En échange de quoi, ils promettent aussi de lui céder le Chateau de Neustadt, pour sa vie durant. Fait le Samedi avant le Dimanche des Rameaux. 1418.

On Gades Gnaden, my Hermann Greve tho Eberstein / und Herr thor lippe / bekennen apendat in dyssen Besse / vor alles wenne / dat wy nach Ade unser Herren und / Fründe / und unser leuen gerlichen Mann / uns mit dem / hochgebornen Forsten / Hertogen Berende und Hertogen Hün- / rick Bedern / Hertogen tho Brumshwig und tho Lüneburg / unser leuen Herrn und Fründen / gütlichen gekant / und in / Frumshkop vereinet und vortragen heben in postelen Wyse: / Also dat wy ehgennante Greve Hermann schollet und willet: / de Erelen Jungfrawen Elisabeth unse leue Dochter / tho der / Ehe louen und geuen / dem hochgebornen Forsten / Hertogen / Otten / des ehgennanten Hertogen Berends Söhne / und wy / schollet und willen ör tho Brumshwig mede louen und geuen / unse Herrschop tho Eberstein / mit Schloren / landen und / luten / mit Mannschop mit lehen / Geislichen und Werliche- / ren / mit Gilden sey und egen / und mit allen Thobehörin- / gen / wo men de benennen mag / mit namen dyse nageliet: / Schloze / Ertesen / de Kandelshenberg / unse Heilste an Dhe- / sen / Drencken / unse Thet an Poltesmunde mit allen Rech- / ten und Thobehöringen / also dat uns ys / unde formet alle / Rechtichheit / Geislich und Werlich / de wy heben und er- / werben mögen in der Herrschop von der lippe / an Schloren / Erden / landen und luten / unde was vorder uns und un- / ser ehgennanten Dochter Jungfrawen Elisabeth von Rechts- / wegen tho kanten und anfallen mochte / tho jemigen Theden / unde wat wy des voriet. Gades van den Reim. Richte / ober van andern Geislichen oder Werlichen Herren tho lehe / hebben / dat schollet wy unde wyslet on in unser Weren op- / dragen / wann so dat van uns echer.

Wortetse wann dyse voriet. Fründschop mit dem ehge- / nanten Hertogen Otten / und unser Dochter Elisabeth also / gegahn / unde enbige wote / so schölle wy unde wyslet den / voriet. Forsten von Brumshwig und Lüneburg / unse Her- / zogen Otten / Hertogen Berends Söhne / und den Erben / de / vorgekommenen Schloze / und alle öre Rechtichheit / lande und / lute in aller Wyse also rede vorgeheret ys / van fund ant- / worten / und mit on einnehmen / und tho fangende inne he- / ben / und de Anplide der Schloze uns stündelichen louen / unde schüeren schölle / trunde unde hold tho freude / als wone- / lich ys. Und hierinne uns wedersidunge tho doende / schöl- / len de vorgekommenen Forsten / Hertogen Berend und Hertoge / Hünrick uns von fund an quivorden öre Schloze de Mien- / stad mit alle ören Thobehöringen / uns levetage tho brue- / ken: Unde wy möget und schölle den Anplide seuen / nach / Ade der Werst. Forsten / die öre Mann oder luten / luten / syn / und welken Jantman wy na ören Ade dar als / setten / scholl den vorgekommenen Forsten unde uns louen / unde / schüeren / in alle Wyse de Anplide der Herrschop tho / Eberstein öhn unde uns gelaven unde geschworen hebben. Dat / schölle wy und möget in alle de voriet. Forsten Schloren / tho Fuß wesen / wann unde wor uns dat gelüet / und wor / wy also wesen wyslet / dar scholl men uns schiken Koste un- / de Foder / als uns dat temelich wäre / Unde de vorgekom- / menen Forsten schölle uns nemen in ören Ad / und uns mit / sit und ören Ade liden.

Wäre och dat Got de Gnade gere / dat wy hy unser / Hufstrunnen / Truven Ermenage / mehr Kinder / Söhne co- / der Dochter erworen / de schölle den vorgekommenen Forsten / trunvelichen geliet ören eigen Kinderen verneegen unde vor- / rian / unde in solcken Stand schiden / als öhre wol temelich / wäre / des wy on wol geloven. Dat schölle wy alle unse / Mannschop / de lehen van uns heben / wysen an dem vor- / genommenen Forsten und öre Erben / un wy wysen de van / fund an Se / in Krafte und Mache des Weres und schöl- / len on och antworten unse Register der lehen und alle Be- / re / de unse Herrschop von Eberstein und van der lippe an- / zühret / unde wat wy dar nicht an hebben unde unuandig / waren / dar schölle wy unken Friet trunvelichen tho deha- / vis wy förberst mögen / dar öhn de wären / doch schölle wie / alle Geisliche und Werliche lehen in unse Herrschop von / Eberstein vorken / de wole wy leue / und wene wie als mit / werlichen Gude bekomen / den schölle wy leuen louen und / schüeren / uns und den genannten Forsten und den Erben / trunde und hold tho wese / also siet dat geboret / unde dat / bestille dat Gut van den genannten Forsten unde ören Erben / nach unser Lede vort an die lehe empfangen wylle.

Da schölle den vorgekommenen Forsten und öre Erben Truven / Ermenage unse Hufstrunnen öre lifftrunde / alle Ertesen / mit twe- / nighundert Anwesen Gilden Geldes jährlichen gilde betren / also

dat er de tho Ertesen und hure Thobehörigen nach unser / Lede van funde brüdelichen werden / unde Se des sinder In- / fall wol benayren / und unse Hufstrunne scholl de vorgekom- / menen Forsten und öre Erben wederum och wol vorwaet / unde de Anplide tho Ertesen tho setten / unde dat dar Schloz / na ören Lede en jo werde unde unentfernt blive / Also dat de / Anplide / Dörner / Lüneburg und Wehner / so dide also / dat noch werde / en louen uns schüeren tho Erben Erbe / und / unse Hufstrunnen voriet tho era lifftrunde / und dat bestillen / Anplide der Herrschop von Eberstein / oder der Herrschop / van Lüneburg gebäre und gelidige Mann sin. Wäre och / dar Got vor sy / dat de ehgennante Hertog Otten / Hertogen / Berends Sohn veralle und offunge von Lede regent er unse / Tochter vordenamet: So schölle se de in lifftrunde vorwaet / mit rechten eren Schloren / und allen sinen Thobehörigen / unde wes dar vorder tho de Hand were / dar Hertogen Hünricks / Hufstrunne sei. mede belifftrundigt was

Alle dyse vorgeghevene Stat und Articule sampt und / einen jeden jeglichen besondet / lare wy Hermann Greve tho E- / berstein / und Herr thor lippe / den vorgekommenen Forsten / Hertogen Berende / und Hertogen Hünrick Hertogen tho / Brumshwig unde Lüneburg / unde Erben Erben unde Nachkom- / lingen / in guden treuen siede / fast und unuerbreken tho hal- / tende / ohne all / Und hebet öhre den also mit lifftrunden / Fingern hawe des Eres tho den Hülgen geschworen / Unde des / tho Urkunde unse Inigel daran gehenget seuen. De geuen ys / na Gades bart vortren hindert darna in dem achtenden Jahre / des Sommers an Palmen-Aende.

CXCIX.

Unterbreite Einung Graff Eberharts zu Wur- 20. De-
temberg / mit der Reichs-Stadt Esslingen / zu cembre.
Fried und Beschützung dero Landen auff acht
Jahre beschlossen. Geschehen zu Kirchheim an
St. Thomas Abend Anno 1418. [LUNIG
Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Conti-
nuat. 2. Abf. 6. pag. 685.]

C'est-à-dire;

Union renouvelée pour huit ans entre EBER-
HARD Comte de Wurtemberg, & la Ville Im-
periale d'Esslingen; le Comte y promet sa Pro-
tection à la Ville & à ses Dependances pendant
ce tems-là. A Kirchheim la Vigile de St. Thomas
1418.

W Ir Eberhart Graf zu Wurtemberg. ic. tun tunc mit
diesem Brief allernachlich / das wir durch bester Nuz-
zes / Ehruns und Friedes willen / unser land und lute / uns
mit den Erbsamen / Wäsen / den Burgermeister / Rat / und
allen Burgern gemainlich Aden und Arnen der Statt zu
Esslingen verainet und verbunden haben / diese nachsten acht
Jahre / so nach einander nach datum dis Briefes tomden sind /
in der Wäse / als hernach geschriben stet. Des ersten fullen
wir wesen / wie sie mit guten Truven inainen / nach wider sie
mit sin / nach mit In zu Krefz kommen / nach Ir Wende in
unser Schloffen / landen noch Schotern / wyllichlich mit halten /
hausen noch hofen / nach sie teines wegs fürschicken / noch men
zulagen / die vorgeschriben Zie und Jar us getrimlich und ore
alle Gewerde. Und wir sollen und wollen die unser zu den von
Esslingen in Ir Statt zu In und von In wohnen und Ir
Gewerde triben lassen / und in das mit verbunden / als lang dis
Betaynung weret / on alle Gewerde. Wäre auch / ob jemand /
wer der were / die egenanten von Esslingen / ir Burger / die
Iren / und die In zu versprechen stend / Edel oder Unedel /
geislich oder werlich / angriff und beschädige / mit Werd /
Kraut / Brand / Mord / mit vnerden haben und widerlagen /
oder andern Schaden / mit Gewalt / oder wider Recht / wie
das beschide: Darzu fullen wir In mit den unsern / die benn
der Städte gelegen und gesien sind / getrimlich und ungerlich
bescholten sin / mit Zuehen / mit Nachzeln in frischer Statt /
von ainen Mittag bis zu den andern / so bald wir des innern
oder gewahr werden / oder vns unsern Anplichen das
von Inen verstant / oder gemant werden / ungerlich. Und
sollen auch Inen unse Schloz / Städte und Wäsen offen
sin / zu allen uren Mären / wider meniglich / sin daruf und
darum zu beschelien / die vorgeschriben Jar us / on all Gewerde.
Duch wer es / ob die egenanten von Esslingen / ir Burger und
die Inen zu versprechen stend / mit Gewalt / oder wider Rechts
überlegen und beschien wurden / so fullen wir das getrimlich
bestien werden / und darzu tun glicher wise / als ob es unse
eigen Stadt und Statt wäre / und uns selber angeng / dis
solich Gewalt und Durch widerstanden und abgeant werke /
on all Gewerde. Wäre es auch / ob jemand / wer der were /
den egenanten von Esslingen / iren Burgern / oder den Inen
und die In zu versprechen stend / ungerlich und wider Rechts
schien / widerlegen / und die beschien wurden / oder wipen / dorzu
sollen

ANNO
1418.

ANNO
1418.

sullen wir Iren behoffen sin / und Iren zweihundert getroy-
nen Mann zu hilf und zu Geleget seiden / die den Iren als
lang liegen sollen / uf unsern Gessen / bis solich Lurecht und
Gerecht erliden were / oder / bis sich derselb an gleichen Rechten
von Iren begeben lassen will / in der Maas / als hernach
von des teglichen Kriegen wegen geschriben stet ungewerlich.
Und ob soliche Geleget weren / so sie den icht Eloff gewin-
nen / biesseln solich Geleget und mosen sich in selber hoben / und
damit tun und lassen / nach iren Willen / doch das sie verfor-
gen sullen / das uns / unsern Dienern / noch den unsern dheim
Schad von desselben Gewinns wegen uesterlande / noch doron
komme / ungewerlich. Und ob die egnanten von Eslingen zu
solichen Sachen und Geleget unsers Gegengs und Werch-
lute bedurffen wurden / wann sie und den darun diten und ent-
setzen / so sullen und wollen wir Iren unsern Gess und Werch-
lute darzu siken und beuden lassen / doch das wir das irenen
Schaden haben sullen / und an unsern Schaden holen / und
wider kein schiden sullen ojn all Gewerde. Were es auch ob
icht gesangen wurden / so die Getut der von Eslingen wer /
und ob wir oder die unsern auch dabi were / so sullen und wil-
gen sie dieselben Eslingen zu iren Handen nehmen / doch das
sie edlich gehalten werden / nach Kriegs-Recht / und das auch
derselben Eslingen behalver / so als gesungen wurden / nicht
berichtet noch hingetan sullen werden / den mit unsern Wissen
und Willen / doch das gen desselben Eslingen allen verfor-
ge / das uns / unsern Dienern / noch den unsern dein
Schad von Iren fursatz mit beise / noch wider was der
Gegengs wegen ungewerlich. Were auch / ob die egnanten
von Eslingen mit jemand / wer der wer / zu teglichen Krieg
kamen / also das in vollgum mochte / oder sich wider Rechten
betrogen wurden / wenn dann wir darun und hilf von den
egnanten von Eslingen erman werden / mit Iren offen ver-
versigtenen Brief / so sullen wir in den nachsten vierzehn Ta-
gen nach Ir manung / dier unser Kete schicken / gen Mallin-
gen / gen Wiler oder gen Dinslingen / dahin si denn jwen vñ
iren Kete / welche wir in benennen / auch schicken sullen /
und wie dieselben sinnt oder der merer Teil vnder Iren erken-
nen / worin und wie wir inen zu denselben teglichen Kriegen
behoffen sin sullen / das sullen und wollen wir stidlich und
getruulich tun / an all Gewerde / als lang bis der egnante
von Eslingen von dem den / mit dem si also zu teglichen
Krieg kommen weren / recht widerloft / oder sich dieselben an
gleichem Rechten begeben lassend ungewerlich. Und were / ob
der oder dieselben mit der si also teglich Krieg hetten oder Ir
Helfer dorzu brache wurden / das so sich an Glich oder an
Recht begeben / oder sich fas fruntlich mit in richten und
nischen lassen wollen / und das von Iren mit annehmen wollen /
so sullen wir oder der unser Kete / und die egnanten von Es-
lingen jwen Ires Kates / welche wir in benennen / schicken uf
ainen Tag / der in von uns verstant wird gen Mallin-
gen / gen Wiler oder gen Dinslingen / dahin si sich dann dieselben sinnt
oder der merer Teil vnder Iren oder erkennen / das den egnan-
ten von Eslingen darun uesterlande / so / das sullen si tun /
sitten sie das nit / so sicut wir nit schuldig in fursatz von der-
selben Sach wegen sie beissen / alles ungewerlich. Were auch / ob
wir von unser selbs wegen mit den egnanten von Eslingen
icht Anspruch hetten / oder gewinns / in Zeit dieser Ver-
manung / das ein Person besunder oder mer angienge / es waren
Ir Burger oder die Iren oder die Iren zu versprechen stend /
so sicut gesittlich oder weltlich / darun sullen wir ainen gemein-
en Mann uf irem Kete nehmen / derselb gemein uns daber
Sitten den Tag beidenden soll / in vierzehn Tagen den nachsten
so das von uns in in erwordet wirt / an geligen Ette / und
sol vnter jemand Teil ainen oder jwen oder Man zu den ge-
mein gehen / und dieselben der gemein und die Schidute sullen
den nach Ir Verordung versichien / ob si solich Sachen frunt-
lich uberragen und geschiden mosen. Mochte das nit gesin /
so sullen si ein fruntlich Recht daruber sprechen / und was auch
also von Iren oder von dem merer Teil vnder Iren zum Rechten
gesprochen wird / daby soll es beibehen / und getruulich gehalten
werden / ungewerlich. Were auch / ob behain unser Diener /
Burger / oder die unsern / oder die uns zu versprechen stend /
so sicut gesittlich oder weltlich / zu der egnanten von Eslingen
Burgern oder den Iren / oder die zu versprechen stend / zu
Ir ainen oder moche besunder die zu sprechen halten / oder ge-
winns / darun sullen sie die Clagen den / oder denselben nach
sichien in das Gerichte / dertime si gesin sind / oder dertime si
gehoren / und soll Iren der Anpmanen dockels ains un-
wegen gleichen Rechten behoffen sin / ungewerlich. Auch were /
ob wir / oder behain unser Diener / Burger / oder die unsern /
oder die uns zu versprechen stend / so sicut gesittlich oder weltlich /
Edel oder lidenel / zu den egnanten von Eslingen / gemein-
liche / und das ein ganz Common angienge / icht zu sprechen
hetten oder gewinns / Darun sullen wir ainen gemeinen
Man nennen uf Iren Kete / oder uf den Ketten je Wille / je
Wortle / je Gemunde / je Wille / oder je Nistlingen / weber-
schals wir wollen / ainen solichen der den jenal des geschworenen
Kates dockels ist / denselben gemein wie den ja daber Sitten
sitten sullen / und auch den Kete dockels in das zu lassen /
dass er uns Tag beidende / an sollich Ette die den uns beiben
Teil einen gleichen Aufsch / jwen oder drey setzen sullen / und
dieselben der gemein und Aufsch sullen den verhanden / ob si sol-
lich Sachen fruntlich geschiden mosen / mochte das nit gesin / so

TOM. I. PART. II.

sollen si ein fruntlich Recht daruber sprechen / und was auch
von Iren oder dem merer Teil vnder Iren also zu dem
Rechten gesprochen wirt / daby soll es beibehen / und gehalten
werden / ungewerlich. Doch si bereit / und gesellen Iren und
Gut / und die entweder Teil in Gewer gehet hat / das die
berecht sullen werden vor den Gerichten / vorin dieselben Erb
und Gut gehoren / es sie an Erben / oder uf den kanz / doch
das alweg das Iren den aigen nachsaren soll / und in solichen
vorgeschriben Rechten / sullen allweg Luch / Borne / Todeschlag /
by Mord und Brand hindangest sind / doch das Todeschlag /
Mord und Brand allweg für juchden Schaden berecht sullen
werden / ungewerlich. Were auch ob wir / unser Diener /
oder die unsern / oder die uns zu versprechen stend / den egnan-
ten von Eslingen / oder den Iren oder die Iren zu versprechen
stend / desselben Ubergreif thuen / das doch nit sin soll. Den-
selben Ubergreif sullen wir zu Etund schafen / widerken und
wider tun / und das wann dem dornach vor uns zu den Rech-
ten kom / in aller der Wile / als vorgeschriben stet an all Ge-
werde. Were aber / ob behain unser Diener oder die unsern /
oder die uns zu versprechen stend / solich Ubergreif taten / und
mit widerken wollen / als vorgeschriben stet / und oder der-
selben sullen wir uns selbst mit annehmen / und den egnanten
von Eslingen wider den oder dieselbe behoffen sin / so wir des
von man erman werden / in der Maas / als vorgeschriben stet /
an all Gewerde. Doch usgenommen aller verbrichter Schuld /
und unlanglicher Gilt / und auch Huh-Gelt / Woge-Recht /
Sew und Zins / Daru sullen jereden Teil vnder uns alle
sine Rechte beibehen und vngestir sin / das das moche Ubergreif
sullen haben noch sin / also doch / das die von solicher
Sach wegen angreiften oder pfanden wurden / mit denselben
pfanden pfantlich gesien sullen / an all Gewerde. Was Sa-
chen oder Krieg sich auch vor datum bis Dierst angehen
oder gescheit weren / der sullen wir uns mit annehmen / wir
wollen es dann gern tun. Und in dieser Verordung nennen
wir Eberhard Graf zu Wirtemberg uf / die allerhochlich-
sten Fursten / unser gnedig Herren / Herrn Sigismunden /
Königlichen König zu allen Zeiten Wiler des Kais / und zu
Hungern etc. König. Herrn Beniglonen König zu Behain /
unsern Herren den Herzogen von Burgundie / von den wir be-
liebt sin / die hochmündigen und hochgebornen Fürsten / unser
lieb Herrn und Erben Herrn Johann zu Wirtz / unser
Herrn Dietrich zu Colln / Erz-Bischoffen / Herrn Ludwigen
Pfalz-Grave zu Rine / des heiligen Römischen Kais Er-
druch / und Herzog in Bayern / Kurfürsten Herzog zu
Glich und zu Selve / Herrn Ludwigen Herzog in Bayern
und Graf zu Wirtzen / Herrn Heinrich / Herzog in Bay-
ern / Herrn Ernsden und Herrn Friedrich / Herzogen zu De-
stereich etc. die Erbsamen Wilen / die Stadt Ulm und ander
Richtschette in Schwaben / die zu in gehoren und dorgu die
Statt Essingburg / Kornell und Nistlingen etc. Und des zu
welchem Bestand haben wir unser aigen Junstlich offentlich
junt hetten an disen Brief. Der gesin in zu Kirchheim an
Sant Thomas des heiligen Jussif Beinen Abent / da man
jolt von Christi Geburt vierzehnhundert und dornach in dem
nachstenden Jar.

CC.

Littere universales JOANNÆ II. Reginae Si-
cilie citra Farum, pro Convocatione Præla-
torum, Procerum, Comitum, Feudatariorum &
Sindicorum &c. ad Coronationem ejus brevi
celebrandam; cum plena libertate & securita-
te pro personis, familiis & sacris eorum,
eundo & redeundo. Dat. in Castro novo Ne-
apolis 4. Octobris. 1419. Indictione XIII.
[Autentique tiré des Archives de la Gran-
de Cour Royale de Naples.]

1419.

4. Octob.

bre.

Joanna Secunda, Dei Gratia Regina &c. tenore
præsentium notum facimus Universis, & singulis
easdem præsentibus nostras Litteras inspecluris, tam
præsentibus, quam futuris, quod sicut fidelibus
nostris singulis esse non ambigimus plene notum
pro totali expeditione felicis Coronationis nostræ
certos nostros Oratores ad præsentiam misimus
Dominice Sanctitatis, qui diebus proximis de Ci-
vitate Florentia, & ab ejusdem Sanctitatis præsen-
tia discedentes hodie quarto præsentis mensis Oc-
tobris, cum plena, votiva, & totali expeditione
dictæ nostræ felicis Coronationis Neapolim ad nos-
tram præsentiam redierunt, cujus quidem nostræ
felicis Coronationis sollemnia die, dicti
præsentis mensis divino nobis suffragante presidio
decrevimus celebrari facere, & Regni nostri Sici-
lie lulpicere feliciter Diadema, in qua nostra felici
Coronatione, sicut jam per Regnum prædictum
divulgari fecimus, singulos dicti Regni Prælatos, &
Proceres, ac Tetrarum nostrarum demanialium Sin-
dicos.

X *

ANNO
1419.

dicos, sicut moris est, cupimus, & volumus, personaliter interesse; Verum unusquisque habens pro tam felici causa Neapolim, & ad præsentiam nostram accedere, ut ad ejus accessum otius & promptius se disponat, nec ulli superit occasio gressus suos Neapolim minime dirigendi, earumdem tenore præsentium de certa nostra scientia, & cum matura, digesta, & examinata nostri deliberatione Consilii assecuramus, & aspidamus ex nunc, & toto durante tempore Celebrationis festivitatis nostræ præmissæ felicis Coronationis, & ab inde in antea, usque ad mensem unum postquam cessaverint festivitatis & Coronationis prædictæ sollemnia, omnes & singulos dicti Regni nostri siciliæ Prælatos, Proceres, Comites, Barones, Feudatarios, & Terrarum Dominos, ac Sindicos etiam dictarum Terrarum nostrarum demanialium Regni prædicti, & fideles nostros quolibet dicti Regni, cujuscunque fuerint præhæminentiæ, dignitatis, conditionis, & status, ac quibuscunque nominibus, & cognominibus nuncupentur, quorum omnium nomina, & cognomina in præsentibus de dicta certa nostra scientia, & ex nostra Reginali potestate haberi volumus, atque decernimus pro appositis, declaratis, ac particulatim, & singulariter expressis, quod possunt, & valeant dicti scilicet Prælati cum eorum familiaribus Clericis, scilicet; & Laicis, prælatique Proceres, Comites, Barones, Feudatarii, & Terrarum Domini cum eorum Uxoribus, vel absque illis, ipsorumque similiter sociis, & familiaribus, & prædicti Sindici, atque fideles nostri alii cum sociis, & familiaribus eorumdem in numero eis & cuilibet ipsorum viso, & cum eorum, & cujuscunque ipsorum armentis, vallis, jocalibus, pecuniis, rebus, & bonis, in quibuscunque consentibus per mare cum quibuscunque navigiis, sive barcis, & per quosvis maris tramites, sive calles, seu per terram equester, sive pedester, cum armis, & sine armis, dedie, sive de nocte, per vias, & extra vias, simul, vel separatim ad Civitatem nostram Neapolim, & ad Majestatis nostræ præsentiam accedere, & se conferre, ibidemque morari, pernoctare, præmissaque festivitati interesse, ab indeque discedere, & ad propria, & quo voluerint redire, ac in accessu, & reditu transire per terras nostras, & nostrorum fideles dicti Regni, ad illas accedere, in eis moram trahere, & ab inde discedere libere, & sine aliquo impedimento, seu damno reali, vel personali eis in genere, vel in specie in accessu, transitu, mora, discessu, & reddito, per Nos, & nostram Curiam, seu quosvis Officialis stipendiarios, & fideles nostros, Regni prædicti toto prædicto durante termino quo modo.

Promittentes, & pollicentes ipsarum tenore præsentium de certa nostra scientia ac cum deliberatione qua supra nec non sub verbo fidei, & regali, præsentem nostram assecurationem toto præscripto durante termino habere ratam, gratam, & firmam, eamque observare, & observari ab aliis tenaciter, & inviolabiliter facere, & mandare, eique non contradicere, facere, opponere, vel venire directe, vel indirecte, palam publice, vel occulte, per nos, vel alios nostri parte, nulloque dictis assecuratis, & aliis secum accessuris, sive alteri, vel aliis eorumdem in ipsorum personis, rebus, & bonis, pretextu, & occasione, tam quorumcumque delictorum, Criminum, & excessuum, quovis vocabulo distinguantur, per eos in genere, vel in specie pro quibuscunque præteritis temporibus, & usque in diem recessus eorum, in terris, & locis ipsorum, sive nostris, vel aliorum quorumcumque commissorum, & patrorum, & etiam manifestam rebellionem, seu Chæmense Majestatis sapientem, quam etiam quorumvis aliorum debitorum realium, & pecuniarum in quibus nobis & nostra Curia aut quibuscunque eorum Creditoribus, ex quibuscunque pretextibus, & causis tenerentur, seu obligati, vel aliter essent, tacte, vel expresse inferre, neque ab aliis inferri facere, seu permittere injuriam, molestiam, novitatem, noxiam, vel offensam, neque ipsos, aut alium, vel alios eorumdem ad restitutionem debitorum prædictorum cogere, vel cogi facere, & adversus eos in genere similiter, vel in specie, realiter, seu personaliter ex merito officio nostra Curie, vel ad petitionem partium quarumcumque civiliter, vel criminaliter, ordinarie, sive extraordinarie pretextu, & occasione delictorum prædictorum omnium, aut aliter quovismodo procedi non facere toto prædicto termino

perdurante, & ecce Viris Magnificis Magistro Justituario, & magno Camerario Regni nostri Siciliæ eorumque Locumtenentibus, ac Præfidentibus Camera nostra summarie, & Judicibus Magna Curie, Vicegerentibus quoque nostris, & Justitiariis Provinciarum, ac Capitaneis Civitatum, & Terrarum nostrarum Regni prædicti, Loca tenentibus eorumdem, ceterisque Officialibus, & personis aliis, ad quos spectat, & spectare poterit quocumque titulo & denominatione notentur, nec non armorum Capitaneis, & stipendiariis nostris singulis per dictum Regnum nostrum Siciliæ constitutis, nostrarumque Navium, & Galearum Capitaneis, Patronis, Comitibus, Sociis, Marenariis, & personis aliis præsentibus Literas inspecturis damus, ipsarum vigore præsentium expressus in mandatis, quatenus prædicti Vicegerentes nostri, seu Justitarii, unusquisque ipsorum in Provincia sibi decreta præsentem nostram assecurationem per Terras, & Loca Jurisdictionum eorum famulos maxime etiam Capitaneos habeant, prout eis per alias Literas nostras injungimus, diligenter, publice, & per competentia faciant loca, & officia divulgari, supradictique omnes Officialis, & stipendiarii nostri jam dictis omnibus per nos assecuratis, ac unicuique & singulis eorumdem dictam præsentem nostram assecurationem toto præscripto termino observent efficaciter, & ab aliis faciant terminum in eis fuerit tenaciter, & inviolabiliter observari, nec aliquid adversus assecuratos prædictos, alium, vel alios eorumdem, aut ipsorum res & bona præmissorum, aut quorumvis aliorum preteritum, occasione, seu causa contra præsentium seriem faciant, vel attemptent, sicut gratiam nostram caram habent, & indignationem nostram desiderant evitare. Quibuscumque Instrumentis, Chirographis, & scripturis publicis, seu privatis, & dictis debitis confectis, patrum obligationibus, & perjurii Sacramentorum præstationibus, renunciationibus, & clausulis aliis roboratis, aut quibuscunque aliis Legibus, Juribus, Ritibus, moribus, & Consuetudinibus, Capitulis, & Relictis præsentibus forte contrariis, seu quidquam in contrarium disponentibus, dicantibus, sive loquentibus, quarum, & quorum motu proprio, & de dicta certa scientia nostra, ac potestate, & cum deliberatione quibus supra, tollimus in hac parte vigorem, non obstantibus quocumque modo, & ut præsens nostra securatio in notitiam deveniat singulorum, nec ejus ignorantiam aliquam ullus valeat allegare, Cartas, sive Membranas, ejus seriem continentes Catri nostri novi in Neapoli, in quo præsentialiter residemus, ac Majoris Ecclesiæ Neapolitanæ, & domorum, in quibus regitur Magna Curia, Magistris Justitarii dicti Regni Postibus, sive Valsis affigi fecimus & appendi, cum non sit verisimile apud sanctos remanere incognitum, quod tam patenter in oculis omnium divulgatur. In quorum omnium testimonium atque fidem præsentibus Literas triplicatas exinde fieri, & pendenti Majestatis nostre sigillo jussimus communiri, quas pro ipsarum validiore robore dedimus, & subscripsimus propria manu nostra, ritu, vel ordinatione, aut observantia nostra Curie quæcumque contraria non obstant. Datum in eodem Castro nostro novo Neapolim per manus nostri prædictæ Joannæ Regine. Anno Domini 1419 die 4. mensis Octobris XIII. Indictionis, Regnorum nostrorum anno sexto — eodem die similes Literæ sunt triplicata: Eodem die similes factæ sunt triplicata.

Joanna secunda Regina &c. Nobili Viro Raymundo Cassano de Neapoli Justituario Provincia Terræ Idrunti, familiari, & fidei nostro dilecto, vel ejus Locum tenenti gratiam, & bonam voluntatem. Scire te volumus quod noviter assecurationis Literas fieri fecimus tenoris, & continentis subsequentis. Joanna secunda &c. ut supra, & quia nil prodest rescripta concedere, nisi eorum notitia, & observantia sequeretur, ideo volumus, & fidelitatis tuæ de scientia certa nostra harum serie mandamus expressis, quatenus statim receptis præsentibus præscriptam nostram assecurationem per singulas Terras, & loca Jurisdictionis tue, famulos maxime etiam Capitaneos, ut prædictum, habeant divulgare, seu mandare, & facias publicis divulgari. Ita quod ejus ignorantiam nullus valeat allegare, omnibusque, & singulis Prælatibus, Proceribus, Comitibus, Baronibus, Feudatariis, Terrarum Dominis, Sindicis & personis aliis Jurisdictionis tue prædictæ ad dictam nostram felicis Coronationis festivitatem venturis præscrip-

ANNO
1419.

ANNO 1419. *tem nostram assurationem in genere, & in specie, toto prescripto durante termino invariabiliter observare, & ab aliis observari tenaciter facias, atque mandes, nihilque adversus asscuratos predictos alium, vel aliorum ipsorum toto predicto durante tempore, realiter, seu personaliter contra prescriptam nostram assurationis mentem, & seriem innovare, vel attentare, & quidquam in contrarium non permittas per alios attemptari, vel fieri quovis modo, sicut nostram gratiam caram obtines, & nostras asscuraciones cupis pro honore esse validas, atque firmas, has nostras Literas dicto magno nostro pendente sigillo munitas tibi propterea dirigendas, quas modo simili dedimus, & subscripsimus dicta propria manu nostra. Datum in dicto Castro nostro novo Neapoli per manus nostri predicti Joanne Regine anno Domini * 1429. die quarto Octobris XIII. Indictionis, Regnorum nostrorum anno Sexto. Eodem die similis Litera directa est Vicegerenti, seu Justituario provincie Principatus ultra, vel ejus Locum tenenti fidei &c. ut supra. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Carluo de Giusualdo Vicegerenti in Ducatu Calabria, Confilario, & fidei ut supra. Eodem die similis Litera est directa Vicegerenti, seu Justituario Provincie Basilicata, vel ejus Locum tenenti fidei &c. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Petro Carafa de Neapoli, militi Justituario in Provincia Aprutii ultra flumen Piscaria Familiari. Eodem die similis Litera directa est Nobili Viro Benedicto Bacco de Civitate Theatina Justituario Provincie Aprutii ultra Familiari. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Manfredi de Barbiano Comiti Cunei, & Cuperfani Vicegerenti in Provincia Capitanata, & Terrae Bari Confilario. Eodem die similis Litera directa est Magnifico Viro Petrico Carazzulo de Neapoli militi, Vicegerenti in Provincia Principatus citra terras Montorii Confilario &c. Eodem die similis Litera directa est Nobili Viro Nicolao Aliardo de Merolinis de Sulmona militi nostri Ospitii Senescalli Capitano nostrae Civitatis Capuae, vel ejus Locum tenenti familiari &c. Eodem die similis Litera directa est Capitano Civitatis nostrae Averlae, suique districtus, vel ejus Locum tenenti fidei &c. Eodem die similis litera directa est Vicegerenti nostri, seu Justituario Provincie Terrae Laboris, & Comitatus Molissi, vel ejus Locum tenenti, seu Nobili Viro Nicolao Marino de summa de Neapoli militi, Commissario nostro in provincia supradicta fidelibus nostris ut supra &c.*

Extracta est presens Copia ab originali Regesto Regis Joanne II. signato de Anno 1419. & 1420. littera G. folio 277 quod conservatur in Archivo Magnae Regie Curiae Siculae, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; Et in fidei Reverendissimus U. J. D. Sanctae Metropolitanae Ecclesiae Neapolitanae Canonici Praebyter Cardinalis, D. Honuphrus Nicola Regius Archievius à sua Catholica, & Caesarea Majestate constitutus post subscriptionem cujuslibet paginae hic tandem se subscripsit. Datum Neapoli die 4. Junii 1718.

Canonicus D. Honuphrus Nicola.

CCI.

1420. *Verbandung Graff Emichs zu Leiningen mit der Stadt Speyer / zu Beschützung besagter Stadt Rechte und Gerechtigkeiten / beschlossen / Sabbatho ante Dominicam Judica anno 1420. [LUNIG Teutsch Reichs. Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Fortsetzung 2. pag. 81.]*

** C'est une faute. On doit lire 1419. Comme dans les Lettres précédentes, l'année de l'indiction, & celle du Règne se trouvent. (Duch.)*

TOM. I. PART. II.

C'est-à-dire,

Traité de Protection entre EMICH, Comte de Linange, & la Ville de Spire pour la conservation des Droits, Libertez, & Jurisdictions de ladite Ville. Fait le Samedi avant le Dimanche Judica 1420.

Wir Emich / Graf zu Leiningen / versehen offenbar mit diesen Briefen / daß wir uns umsonderliche Liebe und Freundschaft wollen / die wir zu den Erbknechten / Räten / Bürgermeistern / Räte und Burgern der Stadt zu Spire haben / in denselben Bürgermeistern und Räte / die je und sine und hernach sinde werden / von der gemeynen Stadt Spire wegen verbunden haben / und verbinden uns auch gerne / also mit Kräfte diß Briefes / diemile und als lange wir leben / getrunne und holde zu sinde / und yre und der yren Schaden getrunne zu warnen / da wir das mit Ehren gethun mogen / und sie die obgenanten von Spire / diemile und als lange wir leben / mit gangen waren / zu haben und zu meynen / und immer wider sie zu sinde noch zu sinde / noch hoffen gesen werden / durch uns selber oder yranand anders von unsen wegen / und auch yranmande der Unken / der wir mächtig sin / daß zu geschiden / wider die von Spire und die yren zu thunde oder thun / in dhyne Wiße an alle Gesehe / und daß wir darzu alle yre Heimlichkeit / die wir von yne und von yremegen nu oder hernach entsunden oder verporen mochten / ewiglich verhehlen und verschweigen sollen und wollen an alle Gesehe / Ja dem daß wir yne jre Tage / sie sine rechtliche oder gültliche die sie dann mit yemand / wer der were / darzu sie unsre bedürfften / hätten oder gewonnen zu leisten / getrunnen sollen helfen leisten und ere helfen und wegges darinne vorzunenden und zu tun / als erte wir das von Eyres und Eyre wegen gesen mogen / one alle Gesehe / und wann und zu welcher Zeit und zu die uns von yremegen gesen zu Tagen zu yten / sollen sie uns mit ylicher Zeitung us solche Tage zu yten / und wider heime in unser Genossene ungetrliche verpögen / auch one alle Gesehe. Item so sollen unsere Lande / Städte und Dörffere den obgenanten von Spire / yren Burgern und den yren offen sin / darinne zu jrer Dischourst und nach yrem Willen zu kaufen yre / Freunde und anders / wes sie dann zu yner jeshen Zeit / wie die sin das Noth ist / bedürffende sind / und sollen auch wir und unsere Anpösten von unsen wegen / unsen Burgern und armen Armen mit wehren yre / Freunde und anders / widerlich das zu gesen mochte / in die Städte zu Wende zu führen / nach dhyner Gesehe oder Verbote darüber zu tunde oder zu mochen in dhyne Wiße / one alle Gesehe. Item daß die obgenanten von Spire / yre Burgere / Diener / oder die yren zu einer jeglichen Zeit / diemile und als lange wir leben / in unsen Schlossen / Gerichten / Dörffern / Frieden und Gesehe ungetrliche haben sollen / und ob des Noth gesche / yren yrennung in unsen Schlossen zu yten und ynen zu gommen / darau und darinne zu yten / doch also beschidenlichen / daß sie uns und in dieselbe Schlosse niemand schiden noch angreifen / dann mit unsen Willen und Beschügnis / one alle Gesehe / auch so sollen und wollen wir in unsen Schlossen / Gerichten und Dörffern / mit unsen Anpösten verhehlen / daß den Burgern von Spire und yre Gese-Schute / die sie die unsen schuldig weren / und um alle andere Soden / darinn die die unsen anpösten heken / fürderliche Nöthunge / Beschulunge und Ufrichtunge geschehen solle / zu einer jeglichen Zeit / wann sie des fordern sint / und desselben glichen sollere die von Spire den unsen des Reden mit Beschulunge und Ufrichtunge auch widerum fürderlich beholffen sin / als das zusehen uns und ynen bisher gehalten und fommen ist / one alle Gesehe / und diese vorgeschriebene fründliche Verbündlichkeit geden und geloben wir mit guten Tinden und rechter Wahrheit getrunnen stete und wese zu halten / in alle die Wiße als vorgeschrieben steht / usgeschiden alle Arglist und Gesehe / und des zu warnen Urkunde haben wir unsre Ingegel an diesen Brief ihun henden / Datum Anno Domini Millefimo, quadringentesimo, vicesimo, Sabbato ante Dominicam Judica.

CCII.

Kaisers SIGISMUNDI Privilegium vor die Ritterschafft in Deutschland / daß dieselbe zu mehrerer Sicherheit und Maintinirung ihrer Rechten sich miteinander verbinden / und auch die Reichs-Städte in sothane Bündnuß ziehen möge. Geben Nürnberg am nechsten vor des Heyl. Creytz-Tag exaltationis. Anno 1422. [LUNIG Teutsch. Reichs. Archiv. Partis Xx 2 Spe,

1422.

13. Sep-

tembre.

ANNO Special. Continuatio. 3. Abtheilung 7. pag.
1422. 21.]

C'est-à-dire,

Privillège de Sigismund Empereur des Romains pour la libre Noblesse Impériale en Allemagne, par lequel il lui est permis de s'unir pour leur plus grande sûreté, & pour le maintien de leur Droits, comme aussi d'inviter les Villes, Impériales à cette Union. Donné à Nuremberg le jour avant l'Exaltation de la Sainte Croix l'an. 1422.

Wir Sigismund von Gottes Gnaden / Königlich Rö-
misch / zu allen Zeiten Richter des Reichs und zu Hungarn
und Böhmen / Salination / Croatien / König etc. Betreuen
und thun uns mit diesen Brief / allen denen / die Sine sehen
oder hören lesen / inenwohl und der Allmähligkeit von seiner
göttlichen Schickung darzu gerufen hat / als wir göttlich hoffen
dem heiligen Römischen Reiche vor zu sein / und einen he-
iligen unfern und des Reichs Unterthanen Recht zu wiederfahren
lassen / und bey seinen ordentlichen Besen zu bleiben / als bil-
lich ist / so ist doch unser Betrachtung nicht allein darauß ge-
wendet / wie unser und des Reichs Ritterschafft / damit der A-
del bestärkt ist / also versorget werde / daß er besetze / und
nicht zerstückt noch zerstört / oder also getrunken seye an seinen
Rechten / sondern daß er bey unsern Zeiten an seinen Besen
glicklich und heilich bleibe und aufnehme / und wann wir
wohl vernommen haben / daß die Ritterschafft in Teutschen
Lande viel Anzug erleihe / und sich geringen wird an ihren
Rechten von eiden / und Aufstellung solcher Unrecht an
bedrückt / und inenwohl sie vürtheile oft gern zu uns Zusage
hätten von solchen Unrechts wegen / und uns anzuweisen / ihnen
das zu wenden / so seynd wir ihnen oft zu fern / von anderer
unserer Geschäfte wegen / die wir vor Handen haben / daß sie
uns nicht glicklich mögen erreichen / darumb mit wohlbedachtem
Muth / gutem Rath und rechten Wissen / geben wir vollen
Macht und Gewalt / der Ergenannten Ritterschafft / überall
in Teutschen Landen / und gönnen ihnen / daß sie sich mit ein-
ander verbinden und vereinen sollen und mögen / wie sie das
am besten zu sein bedunden wird / daß sie bey Gleich
und Recht bleiben / und daß sie auch unser und des Reichs Stände
in denselben Dingen wohl nehmen mögen / die sich zu ihnen wol-
len verbinden / doch uns und unsern Nachkommen am heiligen
Römischen Reiche ausgenommen / daß uns und denselben unsern
Nachkommen am Reich derselbe Dingen unshädlich sein
solle / dazum frevelt noch thun sie nicht wider uns / noch das
heilige Römische Reich / noch niemand anders / in keine Weise.
Mit Urtheil daß Brevis versiegelt mit unserm anhangen-
den Königlichem Inseigel / geben zu Nuremberg nach Christi
Geburt / 1422. Jahr / am nächsten Sonntag vor des heiligen
Geists Tag Exaltationis. Unserer Reiche des Hungarischen
in dem 36. des Römischen im zwölfften / und des Böhmisches
im dritten Jahr.

CCIII.

1423. *Amplissima Privilegia Ordinum Ducatus Gelricæ,
Comitatûs Zutphanie una cum Fœdere per
eisdem antea pacto ab Arnoldo Duce stabilita,
& confirmata. Datum Neomagi Anno 1423.
[J. J. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 9.
pag. 420.]*

Nos Arnaldus Dei gratia Dux Gelricæ ac Julia-
ci. Comes Zutphanie / nostro & posterorum
nostrorum nomine omnibus has lecturis / constare
palamque testatum volumus / nos arbitrio & sponte
nostra / & porro consilio cognatorum amicorum-
que nostrorum / qui vel interfuere hisce vel præ-
fuere / nos inquam Consulibus / Scabinis / Senato-
ribus / Civibus atque incolis omnibus Civitatis nos-
træ Neomagensis confirmasse ac stabilisse / confir-
mare ac stabilire per Præsentes privilegia ipsorum
universa immunitatesque ac consuetudines / ejus-
modi à Regibus atque Imperatoribus Romanis / vel
à nostris Prædecessoribus Comitibus ac Ducibus
Gelricæ / quibus Deus esto propitius / obtenta huc-
usque habuere. Scorum vero nos Dux prædictus
stabilimus ac ratum habemus fœdus / quod invicem
jam memorati fideles nostri amici dictæ urbis Neo-
magensis / presentibus cognatis & amicis nostris
Ordineque equestri ac Civitatibus Ducatus nostri
Gelricæ ac Comitatus Zutphanie / inire pactique
sunt. Nos porro Dux prædictus patrem nostrum

ANNO 1423.
charissimum Johannem / Egmondæ & Iselsteina Dy-
nastam / tredecim his proximis annis / quorum à da-
tis his Literis initium erit / contententibus Ordine
nostro equestri ac Civitatibus primariis Ducatus
nostri Gelricæ ac Comitatus Zutphanie / Præsidentem
ac Præfectum / Ruardum vulgo dictum / confi-
tuimus. Ita tamen / ut nec nos / nec ipse / vel
nostro aut ipsius nomine quidquam / quod Duca-
tum nostrum Gelricæ / aut Comitatum Zutphanie
spedat / peracturi aut tractaturi simus / aut fieri
nostro nomine permitimus / nisi volentibus ac con-
sensus sedecim aut eorum potiore parte / quorum ex
singulis quatuor Tetrarchiis nostri Ducatus Gelricæ
& Comitatus Zutphanie / ut sunt Neomagus / Ru-
remunda / Zutphanum & Arnheimum / quatuor se-
ligentur. Quodcumque per hoc aut partem eorum
majorem fiat / id locum obinebit / quod vero abs-
que iisdem perageatur / id nullius momenti erit ac
ponderis. Nos præterea nullis nos nuptiis / aut con-
nubio illegitimus nisi consilio Cognatorum nostrorum
Ordinisque equestri ac Civitatis Gelricæ ac Comitatus
primariarum nostri Ducatus Gelricæ ac Comitatus
Zutphanie memoratorum / aut saltem consensione
partis horum / que potior videbitur. Similiter ne-
que Senatam aut Consiliarios ullos assumemus / nisi
assentiente ac consilio Ordine eodem nostro eque-
stri ac Civitatum primariarum jam indicatarum. Ne-
que insuper nos Dux prædictus ullo pacto Diti-
ones / Oppida / Castellæ / Reditus / veficillæ aliaque
Symbola bonaque / quomodocunque illa voverit /
que aut in præsentiarum habemus / aut in posterum
habere vel acquirere possumus / transponemus /
appignoramus / dividemus / donatione aut alias
abalienabimus absque consensu / voluntate ac pla-
cito Ordinis nostri equestri jam dicti ac Civitatum
quatuor. Si quid ejus per Dominum atque avun-
culum nostrum Ducem Reinaldum / cui Deus pro-
pitius sit / factum fuerit ab eo tempore / quo fœ-
dus / cuius meminimus / idem est / id nos / quæ
licebit / reducemus ac nostris Ditionibus Gelricæ ac
Comitatus Zutphanie adjungi elaborabimus. Nul-
los deinde Præfectos constituemus aut illi Arces
Oppidaque vel Præfecturas commitemus / nisi Gelricæ
ac Comitatus Zutphanie indigens / aut saltem di-
tionum harum incolis ibique locupletatis ac prædia
possessionesque habentibus / Et idem quoque per-
petuo / & ubi id necessum fuerit / jurabunt / addito
suo syngrapho / si forte ex hac vita / quod Deus pro-
hibeat / sine legitima prole emigrare nos continge-
ret / se Arces / Urbes / Præfecturas / redditus bonaque
jam dicta nulli tradituros / nisi Ordini nostro eque-
stri & Civitatibus primariis quatuor Gelricæ ac Comi-
tatus Zutphanie jam dictis. Quodcumque etiam
ab iisdem Præfectis nostris acceptorum expensorum-
que rationes exigemus / id non nisi præsentibus ami-
cis unoque ex Ordine nostro equestri / & altero ex
Civitate Tetrarchiarum quatuor primaria fieri per-
mittemus. Si cui præterea Subditorum nostrorum
per alluvionem aut alias fundi aliqua calamitas ob-
veniat / id quidquid est ad nos non recidet / & idem
vicissim quicumque recuperet / aut / ut recuperetur
instaureturque / adjuverit / is adversus nostram di-
tionem aut jurisdictionem deliquisse haudquaquam
censebitur. Si quoque homicidium aliquod perpe-
tretur / ejus auctorem non nisi intra annum & sex
hebdomades / cognatis & amicis precepti reconci-
liari sinemus. Cum eodem præterea Ordine nostro
equestri ac Civitatibus quatuor de Officina moneta-
ria convenimus / in qua / assensu eorumdem / au-
ream atque argentream pecuniam cudi faciemus / Eo-
que facto nihil / nisi ipsis consensu / tolli inde aut su-
mi curabimus. Excipiuntur hic atque excluduntur
inventiones omnes novæ omnesque prætextus at-
que effugia / quæ vel Ecclesiasticum vel Civile Jus
suppeditare possint. Promittimus nos Arnoldus
Dux Gelricæ ac Juliæ ac Comes Zutphanie / nos
singula superius scripta capita fide bona & sub ho-
nore nostro principali servaturos / nec permittimus
contrarium. In ejus rei perpetuum certitudinem
sigillum nostrum fidei subijci curavimus. Datum
transactumque Neomagi Anno à Christo nato mille-
sim supra quadringentesimum vigesimo tertio.
A tergo literarum inscriptum legebatur: Per Domi-
num Ducem / presentibus de Consilio nobili Walra-
mo de Meurle / Domino de Baere / Domino Johan-
ne / Domino de Cullenburg / de Leccha / de Weer-
de / de Sichoye / Theodorico Domino de Wilch &
Gisberto de Melkeren / Redituario supremo terra-
rum

ANNO 1406. rum Gelrie. Erantque obignata sigillo expanso cer-
raque rubra.

CCIV.

*Confirmatio Bullæ aaræ Brabantinæ per SIGIS-
MUNDUM Romanorum Imperatorem. Datum
Bude 6. Januarii 1424. [Le Lustre & la
Gloire du Duché de Brabant. Part. 2. ann.
1424. pag. 49.]*

1424.
6. Janvier.

Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus & Bohemia, Hungaria, Dalmatia, Croatia, &c. Rex. Nortum facimus tenore presentium, etiam nostræ Celsitudinis benigna sublimitas cunctis fidelibus, quos Sacrum Romanorum complectitur Imperium, quodam generalitate se gratiosam exhibet & munificam ac pro eorum procerandis profectibus & commodis continuis non formidet subire labores, ab illis nihilominus, qui sub singulari fiduciæ confidentia ad ipsius pietatis sinum conflunt, oculos suos Clementie quod specialiter de innata sibi clementia non avertat, quin eos gratiose colligat, & tam in suis libertatibus foveat favorabiliter & conservet. Sane pro parte Oppidanorum, Incolarum, Habitorum, & Communitatum, Oppidorum, Castrorum, Villarum, & locorum Ducatum Lotharingæ, Brabantie, & Limburgiæ ac Marchionatus Sacri Imperii, nec non Dominiorum de Roden, & Kerpen nobis exstitit humiliter supplicatum, quatenus ipsis quoddam Privilegium serenissimi & invictissimi Principis Domini, Caroli Romanorum Imperatoris semper Augusti & Bohemie Regis, Genitoris nostri charissimi, olim prædictorum Ducatum Duci, Conflanguineo nostro charissimo, super eorum libertatibus, immunitatibus, & exemptionibus, signanter, quod non potest à quocumque Archiepiscopo, Episcopo, Duce, Marchione, Comite vel quocumque autoritatis persona in rebus seu in personis suis arrestari, in causam trahi, vel ratione contractus, vel debiti detineri, ipsis datum, & concessum, ratificare, & affirmare, & confirmare gratiosius dignemur, Nos itaque supplicationibus prædictorum Oppidanorum & Incolarum Ducatum Marchionatus, Dominiorum, prædictorum humilibus, & devotis inclinat, volentes eos per hoc ex devotis devotores reddere, & ex fidelibus fideles; ideo animo deliberato, non per errorem aut improvidentiam, sed matura deliberatione præhabita, suo Dominorum, Principum, Comitum, Procerum Nobilium ac fidelium nostrorum accedente consilio, & de certa nostra scientia ipsis prædicti Domini & Genitoris nostri Privilegium, super eorum libertatibus, immunitatibus & exemptionibus datum & concessum, in omnibus suis tenoribus, sententiis, punctis, clausulis & expressionibus, prout de verbo ad verbum continet & processit, Autoritate Regia gratiosius confirmamus, decernentes, & volentes expresse, ne prædictorum Ducatum Marchionatus, & Dominiorum incola, & inhabitatores, juxta præfati Genitoris nostri Privilegii tenorem & seriem ullatenus impediri debeant, seu quolibet modo molestari. Ceterum de abundantioris nostræ gratiæ plenitudine, per quam Regia Celsitudo fideles & subditos Imperii amplecti conuevit, incolis & inhabitatoribus Ducatus, & Marchionatus, ac Dominiorum prædictorum hanc duximus gratiam facere specialem, quod nec nostri Sacri Imperii nostraque Judicii curiæ auctoritate Subditi, Vassalli, servitores, incolæ & inhabitatores Ducatum Lotharingæ, Brabantie, & Limburgiæ & Marchionatus Imperii & Dominiorum prædictorum ad Judicium, sive Judicem Curiæ nostræ Imperialis evocari, in causam trahi, seu citari possunt, nec debeant, pro quocumque debito & contractu vel ex quacumque alia causa criminaliter vel civiliter cum nonnullis aliarum gratiarum prærogativis, prout in eodem nostro Privilegio, clarius continetur. Verum essent frustra gratiæ, & libertates per Romanos Imperatores & Reges, quibus cumque concessæ & traditæ, nisi per viam rigoris observandas debite executioni demandemus. Idcirco vobis omnibus & vestrum cuiuslibet committimus, & seriose mandamus, quatenus si qui tales homines cujuscumque præeminentiæ, gradus, seu conditionis existant, qui adversus nostræ confirmationis & gratiæ paginam per præfatos Incolas & inhabitatores Lotharingæ, Brabantie, Ducatum, & Marchionatus Sacri Imperii, nec non Dominiorum de Roden & de Kerpen, a nostra Celsitudine obtentam derogare præsumerent & nostrum Mandatum contumaciter præterire in Dominis, Terris & Provinciis, vobis aut alteri vestrum mediate vel immediate subiectis, seu ad vestram Jurisdictionem, Judicia, seu Officia, & quamvis aliam

presentis nostri Imperialis scripti decreto declaramus fore minime denegatam, suppletis eorum defectum, si quis obcuritate verborum, omissione Sententiarum vel alio quovis modo, in præmissis omnibus compertus fuerit, de plenitudine Romanæ Regiæ Majestatis, non obstantibus quibuscumque legibus, juribus consuetudinibus ac Statutis publicis, vel privatis sub quacumque forma verborum editis, vel edendis, promulgatis vel promulgandis, quibus, si & in quantum presentium nostris Litteris aliqua earum adversari poterunt, de certa nostra scientia derogamus. Nulli ergo hominum, liceat hanc nostræ approbationis, ratificationis, confirmationis, & gratiæ paginam infringere, aut de quovis ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumperit, nostram & Imperii Sacri indignationem, panam in prædicti Genitoris nostri Privilegio contentam & expressam, & iple se noverit irremissibiliter incursum: cujus medietatem Imperiali nostro erario, sive fisco, residuum vero partem injuriarum passorum ubique decernimus, imo volumus applicari, præsentium sub nostræ Majestatis sigilli appensione litterarum. Datum Bude an. Domini 1424. sexta die Januarii Regnorum nostrorum, anno Hungariæ XXXVII. Romani XIV. & Bohemiæ. . . . ad Mandatum Regis, Domino Joanne Episcopo Sagratienfi Cancellario, Referendario Michaele Præposito Col. Rex. Henricus, Fixa in cera Alba cum filis sericis glaucii nigrique coloris.

ANNO

1424:

Aldus ghetrocken uyt het manuscript Privilegi-
Boeck van onse Lieve Vrouwe Natie, ende is
naer voorgaende Collatie met het selve bevon-
den te accorderen by my J. B. Aniens Proto-
nots. Apost. Nots. Reg. & C. 1699.

*Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Impe- 7. Janvier.
ratoris de Bulla aurea Brabantina servie
servanda. Datum Bude 7. Januarii 1424.
[Le Lustre & la Gloire du Duché de Bra-
bant. Part. 2. ann. 1424. pag. 46.]*

Sigismundus Dei gratia, Romanorum Rex, semper Augustus, ac Hungaria, Bohemia, Almania, Croatia &c. Rex Nobilibus ac generosis Limburgiæ, & Brabantie Ducatum, nec non Rhoden, & Kerpen Provinciarum, Senecallis & Castellanis, Bailivo Nivelensi, Sculteto Antwerpensi ac demum ceteris nostris, & Imperii Sacri fidelibus ad quos præfentes pervenerint, gratiam Regiam, & omne bonum; Cum nos incolis & habitatoribus Lotharingiæ, & Brabantie Ducatum, Marchionatusque Imperii & Dominiorum de Kerpen & de Rhoden, quoddam Privilegium Eminentissimi Domini Caroli Romani Imperatoris, semper Augusti & Bohemie Regis Genitoris nostri charissimi, de speciali gratia super ipsorum gratis, exemptionibus & libertatibus, per Litteras nostræ Majestatis ratificantes & approbantes, & liberalitate Regia gratiam gratiæ cumulantibus ipsis addidimus, quod nec nostri Sacri Imperii nostri Judicii Curie auctoritate Subditi, Vassalli, Servitores Incolæque & inhabitatores Ducatus, Marchionatus, & prædictorum Dominiorum ad Judicium sive Judicem nostræ Curie Imperialis evocari, in causam trahi, seu citari non possunt, nec debeant, pro quocumque debito & contractu ex quacumque alia causa criminaliter vel civiliter cum nonnullis aliarum gratiarum prærogativis, prout in eodem nostro Privilegio, clarius continetur. Verum essent frustra gratiæ, & libertates per Romanos Imperatores & Reges, quibus cumque concessæ & traditæ, nisi per viam rigoris observandas debite executioni demandemus. Idcirco vobis omnibus & vestrum cuiuslibet committimus, & seriose mandamus, quatenus si qui tales homines cujuscumque præeminentiæ, gradus, seu conditionis existant, qui adversus nostræ confirmationis & gratiæ paginam per præfatos Incolas & inhabitatores Lotharingæ, Brabantie, Ducatum, & Marchionatus Sacri Imperii, nec non Dominiorum de Rhoden & de Kerpen, a nostra Celsitudine obtentam derogare præsumerent & nostrum Mandatum contumaciter præterire in Dominis, Terris & Provinciis, vobis aut alteri vestrum mediate vel immediate subiectis, seu ad vestram Jurisdictionem, Judicia, seu Officia, & quamvis aliam

ANNO
1424.

dispositionem spectantibus comperti fuerint & notorie deprehensi ac de mandati contemptu & excessu, praetato jure convicti, eosdem animadversione condigna juxta penas in ipsorum Privilegiis contentas expressasque & auctoritate Regia, quam vobis & vestrum, cuilibet in solidum ad hoc exsequendum, plene committimus, bannire, proscribere, juribus, honoribus, statu, gradibus, & fama privare, ac destituere, & panis ceteris afficere, & corrigere debeatis, a quolibet contravenientium centum Marcharum auri puri virtute praesentium rependo, nostrorum, & injuriam pauperum usibus applicandarum toties quoties fuerit contravenientum, verum cum perverforum conatus non sola mali perpetratione sint contenti, quinimo, ut patrati sceleris correctiones evadant frequentius intendant, facti potentia impediens quo minus mandatorum juris executio in eorum personas fieri commode vel secure possit, ideo vobis omnibus, & cuilibet vestrum indulgemus, ut executiones Nostrorum, imo Sacri Imperii Mandatorum, in hac parte adversus quoscunque nostris, aut felices recordationis invictissimi Genitoris nostri indultis praedictis in aliquo contravenientes seu rebelles, quorum protervitas hoc exegerit, in albis pratoris locorum publicorum five locis publicis, ubi talia fieri consueverunt, Nundinarum publicarum temporibus, vel regionibus, & ut omnibus diversis major populi consuevit multitudine, fieri facere valeatis, decernentes hoc nostro Imperiali Edicto, sic faciendas executiones proinde valere, ac rebelles contra quos facti fuerint in proprias personas earundem partium, sub nostrae Majestatis sigilli testimonio Litterarum. Datum Buda. Anno 1424. septima die Januarii regnorum nostrorum, Anno Hungariae XXXVII. sic signata supra plicam, ad mandatum Domini Regis, Domino Joanne, Episcopo Sagabienis Cancellario, Referendario Michaele Prapposito Coleffanienis, & in dorso Rex Henricus Fixe in cera alba, cum Cordula pergamena impense sigillata.

Aldus getroken uyt het Manuscript Privilegie Boeck van ons Lieve Vrouwe Natie, ende is naer voorgaende Collatie met het selve bevonden te accorderen by my J. B. Ansems Protonots. Apost. Not. Reg. &c. 1699.

CCV.

1425.
13. Jun.

Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Regis, ad Civitates Gelriciae & Zutphaniae, quo illis declarat se Gelriciae & Zutphaniae Feuda, post REINALDI Ducis obitum ad Imperium devoluta ADOLPHO Juliacensi concessisse, monetque, ut eidem obedientiam, ac Sacramentum fidelitatis praestent, & non ARNALDO Egmondano. Datum Osa proxima septimana post Pentecosten Anno 1425. [J. J. PONTANUS Hist. Gelricae lib. 9. pag. 425.]

Nos Sigismundus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, Rex Ungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae; significatum volumus universis ac singulis, Consulibus, Scabinis, Senatoribus, Civibus totique Populo Civitatum, Ruremundae, Gotha, Venloer, Erckelenzae, Stralae, Neomagi, Graviae, Bomelae, Tielae, Arnhemiae, Vagendoncae, Hardervici, Elburgi, Zutphaniae, Dodecomitii, Doesburgi, Groenloer, Gosveltiae aliarumque Urbium, Mercatorum ac Pagorum, Ducis Gelriciae, ac Comitatus Zutphaniae, nostrae atque Imperii clientis dilectae ac fidei, Ducatum Gelriciae, ac Comitatus Zutphaniae post obitum Illustris Principis ac Ducis Gelriciae, ac Comitatus Zutphaniae Reinaldi, Avunculi nostri dilecti, qui sine prole decessit, juxta Imperii Leges ad Nos, utpote Regem Romanum recidisse, nosque ob id Principatus praedictos Juliaci ac Gelriciae, nec non Comitatus Zutphaniae, cum omnibus ad eosdem spectantibus territorii ac jurisdictionibus concessisse, ac transcripsisse dilecto Avunculo ac Principi nostro Adolpho, Juliaci, ac Gelriciae Ducis ac Comitatus Zutphaniae: Unde & serio per praesentes Codicillos, idque ex Regia nostra Romana potestate omnibus vobis ac singulis mandamus, atque imperamus, ut secundum fidem ac sacramentum, quo nobis atque Imperio tenemini obstricti,

dictum Adolphum, qui verus ac naturalis vester est heres, absque mora aut ulla obloquutione in Ducem Gelriciae, ac Comitatem Zutphaniae recipiatis, habeatis: Eique solenni inauguratione juramentum, fidem atque obsequium praestetis, utpote haereditario vestro Domino; neque Virum nobilem Arnoldum Egmondanum, qui sibi una cum adiutoribus suis ditiones Gelriciae ac Zutphaniae adversus nos & Imperium Imperique jura vindicare est conatus, quidquam faciat aut curetis; neque eum ut Ducem Gelriciae, aut Comitatem Zutphaniae agnoscatis, assumatis aut eo titulo, vel nomine afficiatis, nisi incurrere nostram atque Imperii indignationem velitis: Vosque ad haec universos a fide, obsequio ac sacramento, si quod praedicto Egmondano praestiteritis, liberos ac immunes pronunciamus ac declaramus. Datum Osa post natum Christum anno 1425. proxima septimana post Pentecosten.

CCVI.

Conventiones & Pacta inter AMADEUM I. Sabaudiae Ducem, nec non PHILIPPUM MARIAM ANGLUM, Ducem Mediolani de Civitate & Territorio Astenis, sancita, quibus Hic se obstringit de non alienando praefatam Civitatem ulli alii, quam praedicto Duci Sabaudiae. Acta Taurini anno 1427. Indit. 6. die 2. Decembris. [Authentique tiré des Archives Royales du Château de Milan, Registre K.]

IN nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo vigesimo septimo, Indictione sexta, die vero secunda mensis Decembris. Constituti personaliter coram nobis Notariis Publicis, & Testibus infra scriptis, Reverendissimus in Christo Pater, & Dominus Dominus Berrolameus Dei, & Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Sanctae Mediolanensis Ecclesiae maximus, dignissimusque, Venerabilis, atque magna religionis Vir Dominus Frater Philippus de Provanis, Praeceptor Domus Sancti Antonii Mediolanensis, Spectabilis, & Egregius Vir Dominus Franchinus de Castilione Juris utriusque Doctor famosus, Confiliarius, & Spectabilis Alvisius Crotus, Secretarius Illustrissimi Domini Philippi, Mariae Angli, Ducis Mediolanensis Procuratores, & Procuratores nominibus ipsius Illustrissimi Domini Ducis Mediolani, ut de eorum Procuratorum potestate constat publico Instrumento, recepto per Donatum de Cifero de Herba Notarium Publicum, sub anno praesenti millesimo quadringentesimo, vigesimo septimo die Lunae, tertio mensis Novembris, ex una parte, & Magnifici, Streuique Milites, Dominus Humbertus Baffardus Sabaudiae, Dominus Montagniaci, Gaspardus Dominus Montis majoris, Manfredus ex Marchionibus Salutarum, Dominus Grefiaci, Milites Marefchalli Sabaudiae, nec non Spectabilis, & Egregius Dominus Petrus Marchiandi, Legum Doctor, Procuratores, & Procuratorio nomine Illustrissimi Domini Domini Amedei, primi Ducis Sabaudiae, ut de eorum Procuratione constat quadam autentica Littera, sigillo Cancellarii ipsius Domini Ducis Sabaudiae sigillata, manuque Guilielmi Bolomerii, ejus Secretarii signata, data Aquis in Sabaudia, anno supra dicto die vigesima quinta mensis Octobris, ex altera parte. Ipsi namque Procuratores considerantes amorem, dilectionem, & consanguinitatem existentem inter praenominatos Dominos Duces Mediolanensem, & Sabaudiae, nec non Ligam, & affinitatem inter ipsos Dominos Duces hodie contractas, ut in Instrumentis per nos Notarios Infra scriptos hac die praesenti receptis, contemplatione maxime dictarum affinitatis, & Ligae inhierunt, & inhiunt Pacta, & Conventiones stipulatione vallatas, & vallata, quae sequuntur. Et primo considerantes praenominati Procuratores praedictorum Illustrissimorum Dominorum Ducum Mediolani, & Sabaudiae, quod Civitas Astenis, cum ejus Territorio, & mandamento est sita in limitibus, vel circa Terram, & Patriam Pedemontanam ipsius Domini Ducis Sabaudiae, & Domini Principis Pedemontium, ejusdem Domini Sabaudiae Ducis filii, & sic respectu dictae Patriae Pedemontanae est ipse Do-

ANNO
1425.1427.
2. Decembris.

ANNO 1428. mino Duci Sabaudia, ipsa Civitas Astenfis, cum ejus Territorio quasi limitropha, & quasi clavis ipsius Patrie Pedemontanae, ita quod esse posset maximum damnum, ipsi Domino Duci, & Principi Pedemontium, & eorum Patrie Pedemontanae, si dicta Civitas Astenfis transferretur ad manus extraneas, seu inimicos dictorum Dominorum Ducis, & Principis Pedemontium; Ea propter dicti Procuratores Illustrissimi Domini Ducis Mediolani Procuratorio nomine ipsius Domini Ducis Mediolani promittunt per juramenta sua ad Sancta Dei Evangelia, corporaliter praestita, & sub obligatione omnium bonorum dicti Domini Ducis Mediolani, pactum expressum super hoc faciendo ipsis Procuratoribus Illustrissimis Domini Ducis Sabaudiae, stipulantibus, & recipientibus, & nobis Notariis infrascriptis more publicorum personarum stipulantium, & recipientium vice, nomine, & ad opus ipsorum Dominorum Ducis Sabaudiae, & Principis Pedemontium, eorumque haereditum, & successorum quorumcumque, ac eorum, quorum interest, & interesse poterit, praedictam Civitatem Astenensem, seu ejus Territorium, partemve ipsius Territorii, quoad directum Dominium tantum respectu Territorii, non alienare, nec in aliquam personam transferre per se, vel per alium, directe, vel per indirectum, nec possessionem ipsius Civitatis, ejusve Territorii ut supra, seu partium earundem ut supra alicui personae tradere, vel expedire, alteri quam Illustrissimo Domino Duci Crenelensi, seu ejus successoribus, legitimis, & naturalibus, nisi in dictum Dominum Ducem Sabaudiae, vel ejus successores alienaret; Et casu quo dictam Civitatem, vel Territorium, vel partem illius in aliquas alias personas transferret, seu alienaret, quam in alteram supradictarum personarum, vel earum successorum ut supra, eo casu voluit ipsi Procuratores Domini Ducis Mediolani supra nominati talem alienationem & translationem esse nullam, & nullas, nulliusque valoris, & momenti, & eo casu praemisso si alienabit, ad aliquemve actum alienationis proficere, ipso jure sint, & esse intelligantur translati in Dominum Ducem, Arelanensem, ejusve successores primo, si acceptare voluerit, & eo, facta sibi debita denuntiatio ne, infra sex menses postea non acceptante, in praefatum Dominum Ducem Sabaudiae, ejusve successores; Item & promittunt dicti Procuratores Domini Ducis Mediolani, Procuratorio nomine ipsius Domini Ducis Mediolani, ipsum Illustrissimum Dominum Ducem Mediolani curare, & procurare pro posse quod Serenissimus Dominus Romanorum Rex dabit licentiam Jacobo Tizoni, Domino Crenelensi, seu illi, qui Dominus Crenelensi extiterit, infra, & per totum mensem Aprilis recognoscendi, ipsi Domino Duci Sabaudiae, seu ejus successoribus se tenere Locum Crenelensi, cum ejus Territorio, & pertinentiis de Feudo dicti Domini Ducis Sabaudiae, seu successorum suorum, & pro ipso Loco, & Territorio Crenelensi, homagium faciendi eidem Domino Duci Sabaudiae, seu ejus successoribus, procurabit etiam pro posse ipse Dominus Dux Mediolani, quod dictus Jacobus, seu ejus successores Domini Crenelensi ipsum Locum Crenelensi, cum ejus Territorio recognosceret, seu recognoscent se tenere de Feudo dicti Domini Ducis Sabaudiae, seu suorum successorum, & quod dictum homagium pro dicto Loco, & ejus Territorio praestabit ipse Jacobus, seu ejus successores, Domini Crenelensi praestabunt ipsi Domino Duci Sabaudiae, seu ejus successoribus, et tamen Lege, quod dicto casu ipse Dominus Dux Sabaudiae, ejusque successores ipsos Dominos, Crenelensi benigne, & grato in omnibus, facta dicta fidelitate, ita tractare debeant, quemadmodum alios suos Subditos dilectos Feudatarios, seu Vassallos tractat, & hastenus tractavit, quod si facere non posset, seu procurare ut supra, ipse Dominus Dux Mediolani, promittunt praenominati Procuratores ipsius Domini Ducis Mediolani Procuratorio nomine, quo supra, per juramenta sua, & sub obligatione quibus supra, quod ipse Dominus Dux Mediolani non se impediret de dicto Loco Crenelensi, Dominisve, & personis ipsius Loci dabit, seu praestabit ipse Dominus Dux Mediolani factum, vel verbo, directe, vel per indirectum, clam, vel palam, tacite, seu occulte, per se, vel per alium, aliquod Consilium, auxilium, opem, juvamen, vel favorem contra, & adversus praefatum Dominum Ducem Sabaudiae, seu

suos heredes, vel successores, Promittentes dicti Procuratores dicti Domini Ducis Mediolani, nomine quo supra, per juramenta sua, & sub obligatione, de qua supra praedicta omnia ratificare facere per praefatum Illustrissimum Dominum Ducem Mediolani hinc ad festum nativitatis Domini nostri Jesu Christi proxime venturum, & Instrumentum dictae Ratificationis in forma publica expediri, & tradi facere, infra tempus praedictum in manibus Illustrissimi Domini Principis Pedemontium, seu alterius de voluntate ipsius. Renuntiantes ipsi Procuratores Domini Ducis Mediolani omni juri Canonico, & Civili, per quod contra praedicta facere possent quomodolibet, vel venire, quod jus volunt hic habere pro expresse, ac perinde, ac si particulariter, nominatimque hic expresse foret, & maxime renuntiant juri dicenti generalem renuntiationem non valere, nisi praecesserit specialis; mandantes insuper, & rogantes praedicti Procuratores nominibus, quibus supra, de praemissis omnibus per nos Notarios infrascriptos confici unum, vel plura Instrumenta, ad opus praedictorum Dominorum, ejusdem tenoris, & substantiae. Acta fuerunt hac in Civitate Taurini, in domo Episcopali ejusdem Civitatis, praesentibus Egregiis, & Nobilibus Viris, Domino Johanne Marchiandi Legum Doctore, Johanne, & Henrichino ex Comitibus Vallis Pergiae, Domino Jacobo Spinola Archidiacono Ecclesiae majoris Papiae, Simone de Movigiis, Vantiero de Revoyya, Johanne Marefchali, Guidone Columbi, Amedeo de Plozascho, Angelino Provane, Bertolameo de Senis, & Johanne de Oxiis Testibus ad praemissa vocatis specialiter, & rogatis.

Subscriptiones Notariorum sunt ut supra.

Extrahta fait praesens Copia à Registro inscripto sub Littera K. Ducis Philippi Mariae Angli Vicecomitis, existente in Regio Archivio Castri Portae Jovis Mediolani in papiro scripto; datum Mediolani die trigesima mensis Octobris anno 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigellius Regii Archivii Officialis.

CCVII.

Vertrag zwischen FRIEDRICH Herzog zu Sachsen/ und Landgraff in Thüringen eines1 dann Heinrich von Plauen Burg-Graffen zu Meissen andern Theils/ wegen des Burg-Graffenthumbs Meissen so von Sigmund/ Römischen Kayser besagtem Burg-Graffen conferiret worden; krafft welcher benannter Herzog diesem vor das Burg-Graffenthumb das Schloß Frauenstein/ mit aller Lehen-schafft/ Gerichten und Pflegen/ nebst vierzehnen Tausend sieben Hundert sechs und dreißig Gulden Rheimisch/ sambt Beweisung vier andern Güther/ Zinsen und Renten einantwortet. Geben zu Arnshauge in vigilia Nativitatis unser lieben Frauen 1428. [LUNIG Teutsch Reichs- Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 2. pag. 208.]

C'est-à-dire,

Transaction entre FRIDERIC Duc de Saxe, & Landgrave de Thuringe d'une part, & HENRI DE PLAUE Burggrave de Meissen d'autre part, touchant le Burgravat de Meissen, qui avoit été conféré audit PLAUE, par SIGISMUND, Roi des Romains; & pour lequel le Duc lui donne le Château de Frauenstein avec ses Fiefs, Jugemens, & Jurisdictions, comme aussi une somme de 14736. florins du Rhyn, & divers autres Biens, Rentes & Revenus. Fait à Arnshauge la Vigile de la Nativité de la Bienheureuse Vierge Marie 1428.

De Friedrich von Saxes Gnaden Herzog zu Sachsen/ des Heil. Römisch. Reichs Erb-Marchall/ Landgraff in

ANNO 1428.

7. Sep-
tembre.

ANNO
1428.

Thüringen / und Marggraf zu Meissen / z. Bekennen vor uns / unsere Brüder und Erben / und thum fund offensichtlich mit diesen Briefen / die ihn sehen oder hören lesen. Als der Altburchlandgräve Fürst und Herr / Herr Siegmund / Röm. König / zu allen Gezeiten / Mehrer des Reichs / und zu Hungarn / Böhmen / Delmaten / Croatien / z. König / Unser gnädigster lieber Herr / dem Wohlgeb. Hrn. Herrn Heinrich / Burggrafen zu Meissen / und Herrn zu Plauen / z. die Burggrafschaften daselbst zu Meissen / mit allen Zugehörigen / Mannschaften und Rechten / als die an obgenannten Unsern gnädigsten Herrn / als einen Römischen König / und das Heil. Römische Reich / von Todes wegen des Wohlgebohrnen Herrn Heinrichs / erwann Burggrafen zu Meissen / kommen und gefallen war / gnädigsten verliehen hätten / nach Umpferung und Inhalt Sr. Königl. Maj. Briefe / Hine darüber gegeben / und alsdann der Hochgebohrne Fürst / Herr Friedrich / cognomine Bellicolus / Herzog zu Sachsen / z. Unser lieber Vater / sel. Gedächtnis / und Wir darnach mit dem gedachten Herrn Heinrich von Plauen / Burggrafen zu Meissen / um solche Gerechtigkeiten / Zugehörungen und Mannschaften / die als er meinte zu der obgenannten Burggrafschaften gehören und von dem Reiche zu leben geben solten / in Verwilligung / Zweitracht und Schelunge kommen wären / und darinn auch etwa lange getwungen / Tage geleist / viel Trüme und Mühe und Arbeit uff beiden Seiten gehabt und gethan haben / so ist es doch nun so ferne kommen / daß Wir Friedrich / Herzog zu Sachsen / Uns mit den obgenannten Herrn Heinrich von Plauen / Burggrafen zu Meissen / und alle Edelunge / Zweitracht und Verwilligung freundlich gemeint / und vertrogen haben / Und auff das solche Gütlichkeit und freundschaft Vertragen stete / ganz und unverrücklich gehalten werde / und Uns und Unsern Brüdern der genannte Herr Heinrich förderlich gehöret mag / So haben Wir Friedrich / Herzog zu Sachsen / vor Uns / unsere Brüder und unser Erben / uns in mehr Verwilligung / das daraus / wenn solche Zweitracht und Verwilligung nicht geschähe / und kommen mögen / zu vermeiden / Herrn Heinrich / Burggrafen zu Meissen / mehr gemeint / solche Gunst / gehen / und guten Willen bewirket / und haben Ihn darumb unser Schloß Frauenstein / mit aller Mannschaft / Lehnenschaft / Gerichten und Pflegen / und mit aller seiner Zugehörunge / als das an unsern Vater sel. von Todes wegen Herrn Heinrichs / erwann Burggrafen zu Meissen / unsern lieben Getreuen / als an einen Burggrafen gefallen war / und der genannte Burggraf gebraudt und gehort hat / dem genannten Herrn Heinrich / Burggrafen zu Meissen / und seinen Erben und Nachkommen Burggrafen zu Meissen / zu leben geben und sie solche annehmen / und zu leben empfangen / und unsere davon feyn und werden solten / so solten Wir / unsere Brüder / Erben und Nachkommen / desselben Schloßes eingehen seyn / Herrn Heinrich / Burggrafen obgenannte / und haben ihnen auch darzu gegeben und mit bereiten Geld misseten und wohl zu Dank bezahlt / vierzig tausend / sieben hundert und sechs und dreyßig Reichs Gulden / die er auch also von Uns aufgenommen und empfangen hat / und haben Ihn auch bewiset nehmliche Güter / Zinsen / Rechte / Lehnschaften / Mann- und Mannschaften / mit allen Hüben und Zugehörungen / die zu demselben Burggrafenthum zu Meissen sitzhaft mehr zu ewigen Zeiten gehören solten / als nehmlich den Hof zu unserm Schloß Meissen gelegen / nachden als er schon in seiner Gemauer hat / begriffen / ausgehoben den Thurm darinne / den Wir Friedrich / unsere Brüder / Erben und Nachkommen behalten solten / alsdann auch unser Vater sel. und unser Vorfahren bey dem alten Burggrafen gehabt und gehalten haben / und darzu Ausfahrt und Einfahrt / zu reiten / zu fahren und zu gehen / zu dem genannten Hofe / als daß der nehmliche Burggraf vor Ihme inne gehabt hat / und darzu soll der Burggrafe behalten alle Zinsen / Rechte / Fronen / Gerichte und Pflegen / die zu dem genannten Hofe gehören / time und vor unser Stadt Meissen in dem Stadthofe / als die auch der nehmliche Burggraf gehabt hat / und nehmlich den Hof mit dem Vier-Quay / und den dreien Pfennig von den Stadt-Gerichte zu Meissen mit den Zinsen in der Oben Meissen / in der Mittel-Meissen / in der Fühler-Gassen / jenseit der Brücken unter sancte Mariensberge / und vor dem Rantischen Thor / und alle Gerechtigkeiten und Rehen / die der nehmliche Burggraf time / und vor der Stadt Meissen in der Stadthofe sitzhaft gehabt hat / und unter ihm verstorben sind / mit dem Rehen an der Capellen des Burggrafen gelegen / und einer Vicarien in dem Thume zu Meissen / die sitzhaft die Burggrafen geliehen haben / mit der Hage / genannt des Burggrafen Hage / und ihren Zugehörungen / Acker und Wiesen und Jagden / und mit den Weinbergen in der Meissen gelegen / mit der Fühler jenseit und beyseit der Elben / und mit solchen Zinsen / Fronen und Gerichten / die der nehmliche Burggraf sitzhaft gehabt hat / in den Dörfern Müllitz / Wohlfahrt / Wendisch-Weiden / Roschen / Lintsch / Dorau / Soppau und Drus / mit den Dörfern / Gumpen / dieselben zu Unsern Gerichten gehen müssen / und Mannschaften gehen / und da Gerichte sitzen solten / als sie bey den nächsten Burggrafen gethan haben / Busackungen und Busackungen / die auch zu dem genannten des Burggrafen Hof gehören / so viel ander sind / auch so solten dem genannten Herrn Heinrich / Burggrafen zu Meissen / seinen Erben und Nachkommen / Burggrafen zu Meissen / folgen diese nachgeschriebene Mannschaft mit Diensten / Rehen / und aller

Gerechtigkeiten / nehmlich Grabruff von Bilschewitz seinen Brüdern zu Cornelsburg / Frikholz von Polse zu ... gefessen / Erbschaft von Poland zu Darmß gefessen / Homß Lant zu Künigsdorff gefessen / Siegmund von Möhre zu Künigsdorff gefessen / und Friedrich von Berchitz zu Selun gefessen / und das alles von Herrn Heinrich / erwann Burggrafen zu Meissen / an den obgenannten unsern gnädigsten Herrn den König / und von Ihn an den Wohlgebohrnen Herrn Heinrich / und Burggrafen zu Meissen kommen ist. Wir solten auch den genannten Herrn Heinrich / an solcher Gerechtigkeiten / als er meint zu haben zu der Gerechtigkeiten zum Hartenstein / Ihre Lehen-Güter darzu gehörende / als die den von Echordt verlegt ist / und auch nehmlichen Wilsenfeld / und an solchen Lehen / die Er von unsern Herrn den Bischöffen zu Meissen und Naumburg soll haben / Jremoth / Hintersellen in Kandelbise / und den Balbergt mit fünf halben Dorff / mit Mahnen Frohman / das Dorff Mülterswalde / Gropdorff / Tammerthal / auch gehörende zu der Gerechtigkeiten zum Hartenstein / als das verlegt ist / und wenn der genannte Herr Heinrich / oder seine Erben und Nachkommen / uns solche verlegte Summa / das solten Wir / oder wenn wir das ingegeben hätten / den obgenannten Herrn Heinrich / und seinen Erben zu lösen geben ohne Hinterzins. Als auch / daß der obgenannte Herr Heinrich / Burggraf zu Meissen / seine Erben und Nachkommen / noch niemand von ihnen wegen / Uns / unsere Brüder / Erben und Nachkommen / uns solche Gerechtigkeiten / Zugehörunge und Mannschaft zu der Burggrafschaft zu Meissen / mehr / denn als oben geschriben steht / nummer gemahnen / vertragen oder behebungen soll in seine Weiß ohne Befehde.

Nach so sind Wir Friedrich / vorgenant / mit Herrn Heinrich / Burggrafen zu Meissen / überkommen / daß er oder seine Erben solche Freundschaft und Gütlichkeit Vertragen vor Unsern obgenannten gnädigsten Herrn den Römischen König tragen / und um seine Fülle-Aborts-Brief darinn in 1. Jahres-Frist / von dato dieses Briefes bringen / und uns den ausantworten soll / und darzu allen seinen Fleiß thum / nach allen seinen Vermögen / daß solche Briefe uffgerichtet werden. Also daß Wir Friedrich obgenant / unsere Brüder / unsere Erben und Nachkommen / sitzhaft zu ewigen Zeiten / ohne alle Anfröhe und Verwilligung des obgedachten Altburchlandgräven Fürsten und Herrn / Herrn Siegmund / Röm. Königs / Unsern Altburchlandgräven lieben Herrn / Unsern Erben und Nachkommen / von den genannten Burggrafenthum wegen und heimlich Zugehörungen / Gerechtigkeiten oder Mannschaft / mehr / als oben geschrieben steht / ließen solten umgeben. Als auch aber sich also machen daß genannter Herr Heinrich solche Füllworts-Briefe von Unsern Herrn dem Könige nicht bringen möchte / So hat Er vor Sich / Seine Erben und Nachkommen / Uns / unsere Brüder und Erben selbst schuldig gelobet / und seine erbare Mannschaft / Bürgermeist / Rath und Gemeine / seiner Herrschaft und Stadt Plauen gegeben / mit Ihn zu geloben / Uns / unsere Brüder und Erben heimlich Gerechtigkeiten / Zugehörungen / oder Mannschaft / zu dem Burggrafenthum gehörende / zu mahnen / zu vertragen oder zu behebungen / mehr als oben geschrieben steht / dieselbe Summa Geldes / als vierzigtausend / siebenhundert und sechs und dreyßig Reichs Gulden / sein denn ganz und gar mit gerechten Gelde bezahlt / unser Schloß Frauenstein wieder eingemauert / als ob geschrieben steht / und wenn der genannte Burggraf oder seine Erben solche Bezahlung thum wollen / die solten Wir / oder unsere Erben von Ihn ohne Widerrede annehmen / zu Altenburg oder zu Weida in der Stadt eine / wo Sie die altes bequemtlichst gethün wollen / als oben geschrieben steht / Wir aber Sade / daß Wir Friedrich / Herzog zu Sachsen / unsere Brüder / oder unsere Erben / von Herrn Heinrich / Burggrafen zu Meissen / seinen Erben / Nachkommen / oder Unsern Herrn dem Römischen Könige / seinen Erben / oder Nachkommen / Röm. Königen oder Königen / uns heimlich Zugehörunge / zu dem genannten Burggrafenthum Meissen gehörende / oder dann uns solche Füllworts-Briefe anantwortet werden / und unser Schloß Frauenstein mit seiner Zugehörunge / als Wir ihn das ingeben haben / mit solcher Summa Geldes / als vierzig tausend / siebenhundert und sechs und dreyßig Reichs Gulden / gänzlich an gerechten Gelde wohl zu Dank bezahlt worden / gemahnet / verlegt / oder beschiedigt werden / daß dann die obgenannte Stadt Plauen mit dem Hage und die Mannschaft daselbst mit allen Zugehörungen sich an Uns halten solten / so lange bis solche Mahnung / Klage oder Behebunge / als oben geschrieben steht / abgethan / und uns solche Füllworts-Briefe anantwortet / oder unser Schloß Frauenstein wieder eingemauert / und solche Summa Geldes / als vierzig tausend / siebenhundert und sechs und dreyßig Reichs Gulden / an gerechten Gelde ganzlich bezahlt worden. Auch solten der genannte Burggraf Heinrich / seine Erben und Nachkommen ihren Anwaim zu Plauen nicht abgeben / es sey dann / daß der / den sie von neuen an seine Statt seyn wollen / Uns / unsern Brüdern und Erben solche Gelübde und Hülffung gethan bene / als der gethan hat / den sie empfangen werden / Auch wenn der genannte Burggraf Heinrich den obgenannten Füllworts-Brief geschaffet / und den Uns und Unsern Brüdern anantwortet hätte / so solten die genannte freie Ambtleute / Mannschaft / Bürgermeister / Räte und Gemeine / aller oben geschribenen

ANNO
1428.

ANNO Pfalzgrave
1431. Sassen
Brandenburg

Erzbischöfe.

Erzbischoff von Meigburg
Erzbischoff von Bremen
Erzbischoff von Salzburg

Bischoffe:

Burgburg
Bomburg
Eynslatt
Papaauwe
Regenfpurg
Auefpurg
Eofenck
Wafel
Burmß
Wünßer
Ofenbrunck
Hudeßheim
Munden
Werden
Eubeg
Palborn
Brandenburg
Miffen
Münzenburg
Mierßburg
Ureidit mit iij. Steeten
Campen
Strosburg
Epire

Summa M. M. xxi. gl.
(rectius 2012.)

Welsche Bistum.

Bisumg
Tolle
Birdur
Iosan
Genst
Meh
Camerach
Zurich und die dreye stett

Suffragan des von Salzburg.

Kymische
 Lavand
 Tryptent
 Bricksent
 Gurel
 Seckawwe
 Item der Meister von Tulschen
 Landen
 Item der Meister Sant Johans
 Ordens

Summ iij. l. Gleser.
(rectius 351.)

Sürsten von Peyer.

Ernst
Wilhelm
Ludwig
Heinrich
Johann
Dit
Steffan
Herzog Friderich von Oesterich mit Herzog Ernst
Kinden
Der Heriog von Berge und sin Sun

Fürsten von Brunswig.

Wilhelm	2
Heinrich	3
Bernhart	4
Otte	5
Friderich	6

Herzog Die von der Leyn
Herzog Kasnar von Scttin
Herzog Bogislauw von Poutern
Herzog von Goltzfi.
Die Herzoge von Meckleburg
Die Kinder von Stargarden
Der Herzog von Cleve
Margrave von Baden
Landgrafe zu Düringen

ij. £. gl.
ij. £. gl.
ij. £. gl.

Landgraf zu Hessen

Summa xiiij. C. xxx. gl.
(rectius 1300.)

Welsh Fürsten.

Saffan	ii. E.
Herzog von Boye und das Land von Luthringen	E. gl.
Prince von Schalun	E. gl.
Herzog von Burgundie	iii. E. gl.

Die Land.

Brabant	
Hollant	2
Selant	5
Gelre	

Graven und Herren.

Württemberg
Grave von der Marck
Herzog von der Decke
Margraf von Kotelin
Spathheim
Kazelnibogen.
Heineberg Sie bede
Castel
Weidenz
Morße
Hans von Werthem
Rineck
Zigenheim
Die Graven von Anhalt
Graf Emich von Lünningen

Summa sūij. T. lxxxv. glesen.

Grafen und Herren.

Namome
Nasaw Engelbrecht und Graf Hans
Salms der alt
und der Junge
Graf Philips Kinde von Nasaw.
Hensberg
Hiltenberg
Eppenstein beide
Dietrich von Hensburg
Hobenloch
Philips von Hensburg
Salentin
Nasam von Hensburg
Hinsberg
Hollenburg
Graf Hans von Helsenstein
Kreidberg
Foggenburg
Werdenberg
Lupfen
Monstfort
Fürstenberg
Sulz
Jewenstein
Jünnen
Ezuffel
Gumbeltingen
Gersaligt
Nichtenberg
Eberstein

Gesellschaft von Sant Jörgen.

Garwerde
 Saline
 Bodenbach
 Arberg
 Grave von der Lipp
 Salzenburg
 Mansvelt beede
 Der von Honslein zu Lere
 Vogt von humelstein
 Dinslingen
 Johann von Dinslingen
 Der von Stalburg

Summa ij. C. lxxij.
(verius 268.)

Grave von Dirlingen
Der von Honslein zu Helderbringen
Die von Gliden zu Blankenbach
Der Burggraf von Kirchberg zu Kranfeld
Grave Gunther zu Schwarzburg
Die Grafen von Anhalt
Grave Waldemar und sine brüder
Die drie söhnen von Landesberg
Grave Reimstein

505

ANNO
1431.

Der von Barby
Grave Heinrich von Emsburg
Graf Ludwig von Oettingen und sin Vetter
Graf Friedrichs Kinde
Der von Heideck
Die Schenken von Eimpurg
Die von Kappelstein

Eppte.

Fulda
Hersfelden
Erfstungen
Salmspolder
Halsburg
Kesselhenn
Reichenburg
Kempfen
Wingarten
Appr von Sant Gallen
Nidewone
Kudach
Bischofswine
Appr von Sant Wessin
Appr von Sant Jorgen
Gengenbach
Kursen

Summa i. C. xvij. glesf.
(rectius 149.)

Eppte.

Balsfassen
Von Castel
Rot
Miltbrunen
Probst von Schenkenriet
Probst von Warchal
Appr von Balsenriet
Appr von der Zune
Appr von Rittershufen
Petershufen
Erfstungen
Schosshufen

Summa xxij.
(verius 34.)

Stette.

Collne
Ache
Darympinde
Mens
Muenig
Spur
Frankfurt
Freiberg
Heilshufen
Strasburg
Nagelow
Colmar
Elsflatt
Miltshufen
Wittenburg
Ebenheim
Kaiserberg
Rachheim.
Biel
Elsflatt
Schosshufen
Helle
Ueberlingen
Ludow
Buchhorn
Dürich
Werne
Lucern

in der Bedenam.

Eylasf.

im Bund.

Eitgenossen.

Wine
Erfstungen
Kutlingen
Mordlingen
Rottenburg
Halle
Muenninge
Ravensburg
Kornwile
Gesinde
Hiberach
Dumelsbüchel
Hile
Dreulendorf
Kornbüden
Kempfen
Pfenn
Lutkirch
Gengen
Alm
Boppfingen.

im Bund.

TOM. I. PART. II.

ANNO
1431.

Mueburg
Murenburg
Gwinfurt
Bunpfen
Kegensburg
Und die Frankeschen stett.

Erfurt
Miltshufen
Morthufen
Goslar
Wepplar } in Durlingen.

Lubezz
Hamburg
Kosack
Wismar
Gensenswalden
Geringen
Sunt
Hersfurt
Brennen
Leinegar
Brackel
Worberg
Badelborn
Weydborn
Lunenburg.

Welsch Stett.

Lusann
Gensf
Wismar
Wierbin
Relle
Wies
Gammereach

Item alle fry und Richtigstett.
III. mit glesen.

Hohnecker von Preussen
Das land in der Elsch }
Und die vi. Stett }
Hertzog Albrecht von Oestrich }
Der Grave von Niderg }
Der Grave von Drefelburg }
Der Grave von Dentsen }
Steinfurt }
Die von Genen }
Dietrich von Witten }
Der Herte von Bannckoff }
Die Herte von Battenburg }
Die Herte von Kulenburg }
Die Herte von Buren }
Die Herte von der Lecke }
Balraff von Morffe }
Graf Ot zu Holstein }
Graf Johann von der Hopy }
Und sin Bruder }
Der Herte von Wenden }
Hertzog Bohemi von Barte }
Graf Ot von der Hopy und sin Bruder }

Summa xij. C. 4. glesen.

Item die Stett ein tausent glesen
Item Bischoff von Cur
Item die burglar zu Freiberg
Item die burglar von Heilshufen
Item Schenke Heran zu Erpach
Item der Bischoff von Frisingen gen
Ostreich mit
Und Harus mit
Ewren der Bischoff
Der Bischoff von Hasselberg
Der Bischoff von Lubezz
Der Bischoff von Elschwig
Der Appr von Sanct Maximin
Der Appr von Sanct Mathis zu Trice
Der Appr von Herdesshufen
Eilshlingen
Kottenburg
Graf Johann von Wittichenstein
Die Grafen von Waldeck
Dietrich Herte zu Kunkel
Der Grave von Gen
Der Grave von Baid
Grave Michel von Berthem
Der von der Leiden
Der von Mundenar
Der Grave von Eimpurg
Die von Witsch

iii. C.

v. C.

iii. C.

ii. C.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

viii. gl.

xx.

v.

v.

xx.

xx.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

v.

Philis.

Y z

ANNO Philips von Oberstein
1431. Der von Bessenburg
Item die drei von Ottenberg
Grave Albrecht von Euenburg
Der von Gortz
Der von Zile

Summa ij. C. xviij. et

Summa Summarum ante die Etate
viii. M. iij. C. xviij. gleben.Collatis Summis emergunt 8165.
Verius autem 8185.

CCX.

Sentence rendue par PIERRE CAUCHON Evêque de Beauvais, assisté de JEAN LE MAISTRE Vicair Inquisiteur de la Foi contre JEANNE D'ARC, dite la PUCELLE, pour cause d'Impiété & d'Hérésie, portant qu'attendu sa Repêscence & grande contrition, elle est deliée de la Sentence d'excommunication, & condamnée seulement à passer sa vie en prison perpetuelle, au pain de douleur, & eau de tristesse. [BELLEFOREST, Annales & Histoire Generale de France Tom. II. fol. 1099. verso.]

AU nom de nostre Seigneur, ainsi soit-il. Tout Pasteur desirieux de sur-intendre deliement à son troupeau, doit de tout son pouvoir s'efforcer de tant plus d'arracher les semences d'erreur & infidelité de la Bergerie de Jesus-Christ, comme plus obliquement le serpent venimeux talche d'y espandre son venin, & l'infestation de sa malice, resistant à ses pernicieux essais, repoussant les complots, & machinations dommageables. Et lors doit il plus user de diligence, qu'il voit le temps estre plus perilleux, & que les faux Prophetes s'efforcent d'entrer en l'Eglise, & y semer Sectes, & opinions de ruines, tels que le Saint Apostre dit devoir advenir aux derniers temps au monde, lors que les doctrines diverses estrangeres, & contraires au Saint Evangile, seront annoncées par les melchans, pour esbranler le troupeau, si nostre Mere la Sainte Eglise ne confond leurs pernicieuses erreurs, & inventions diaboliques, avec le glaive de la Parolle divine, & de sacrées Constitutions des Saints Canons & Conciles. Comme donc par devant nous Pierre, par la misericorde de Dieu nostre Seigneur, l'Evesque de Bauvais, & Frere Jean le Maistre Vicair en ceste Cité & Diocese de l'Inquisiteur de la Foy au Royaume de France, à ce specialement commis, & député par ledit Inquisiteur, nous Juges commis & competans en ceste cause avons ouye, toy Jeanne nommée communément la Pucelle, sur plusieurs melchancetez, & pernicieux poincts pleins d'erreur & d'impieté: toy estant accusée & présentée devant nous en matiere d'heresie. Dont s'en est ensuivy, qu'ayans meurement & fort diligemment veu & considéré de point à autre, tout ce qui est contenu au proces fait contre toy, remarqué, & pesé justement tout ce qui est à y considerer: & nommément sur les responses, confessions, affirmations, & sermens par toy faits & prestez: ayant elgard aux deliberations des Maistres des Facultez de Theologie, & Decrets en l'Université de Paris, des Prelats, Docteurs, & hommes sçavans qui sont en ceste Cité de Roüen: enquis sur les qualifications, & determinations de tes opinions, responses, & actions, & ayans elgard à icelles, & meur advis & conseil avec le zele deu envers la Foy Catholique, & Religion Chrestienne: & considerans ce qui en cest endroit doit estre attendu & considéré, pour la consequence du fait, & l'efficace de l'exemple, & le tout sans nul transport, & avec justice & equité: Nous donc ayans nostre Seigneur Jesus-Christ, & l'honneur de la sainte & droicte Foy Catholique devant les yeux, afin que de la face de nostre Seigneur puisse sortir nostre Jugement: disons & assermons, que tu as grandement failly, & delinqué en faignant ne sçay quelles visions men-

songeres, & frauduleuses apparitions, & par icelles seduisant les autres, qui legerement & follement adouloient foy à tes parolles, & en devinant les choses à venir, blasphemant Dieu, & ses Saints, violant la Loy divine, abusant des Saints Escries, & mesprisant les Constitutions Ecclesiastiques es Saints Sacremens que Dieu a ordonnez pour le salut de ses fideles, usant d'apostasie, crime, & sedition, elmouvant troubles & scandales: & en somme, errant du tout en la Foy Catholique. Neantmoins quoy que souvent tu ayes esté admonestée, & longuement nous ayons attendu ta repêscence, à laquelle en fin tu es (par la grace de Dieu) parvenu retournant au giron de la Sainte Eglise nostre Mere de bon cœur, & grande contrition, ainsi que nous le croyons: & que de ta propre bouche tu ayes confessé tes fautes, & abjuré tes erreurs suivans la forme deuë, & accoustumée en l'Eglise: nous te deslions & absolvons de la Sentence d'excommunication que tu avois encouruë par tes forsais, pourveu que de bon cœur, & sans faintile tu reviennes au sein de l'Eglise, fasses, & accomplisses parfaitement la penitence, qui par nous te sera enjoindue, en autant d'allegeance de ton ame, pour les crimes & pechez schandaleux par toy commis: à sçavoir te condemnans à prison perpetuelle au pain de douleur, & eau de tristesse: afin que là tu pleures tes pechez, & faces penitence de tes fautes, sans que jamais tu renchées plus en tes perversitez passées, & à ceste peine te condemnons definitivement, te faisant graces pour l'elgard de ta modestie, & pour l'amour de ta repêscence.

CCXI.

Lettre de HENRI Roi d'Angleterre à PHILIPPE Duc de Bourgogne lui donnant part du Proces deux fois fait à la Pucelle d'Orleans par les Juges Ecclesiastiques, pour cause d'Herésie & de Sortilège, & de sa Condamnation au supplice du feu, par la Justice seculiere. [Chroniques de Monstrelet Vol. 2, fol. 72. pag. 1.]

TReschier & tresaimé Oncle, la servente dilection, que sçavons vous avoir (comme vray Catholique) à nostre Mere Sainte Eglise, & l'exaltation de nostre sainte Foy, raisonnablement nous exhorte, & admoneste de vous signifier & escrire ce qu'à l'honneur de nostre dite Mere Sainte Eglise, fortification de nostre Foy, & extirpations d'erreurs pestilencieuses, a esté en ceste nostre Ville de Roüen fait n'agueres sollempnellement. Il est assez commune renommée ja comme par tout divulguée, comment celle femme, qui ce faisoit nommer Jeanne la Pucelle erronnée, s'estoit deux ans, & plus contre la Loy divine, & l'estat de son sexe femenin vestue en habit d'homme, chole à Dieu abhominable: & en tel estat transportée devers nostre ennemy capital & le vostre: auquel & à ceux de son party, gens d'Eglise, Nobles & populaires, donna souvent à entendre que elle estoit envoyée de par Dieu: en soy presumptueusement vantant, qu'elle avoit communication personnelle, & visible avecques S. Michel, & grande multitude d'Anges, & de Saints de Paradis, comme Sainte Katherine & Sainte Marguerite: par lesquels faulx donné à entendre, & l'esperance qu'elle promettoit de victoires futures, divertit plusieurs cœurs d'hommes, & de femmes de la verité, & les convertit à faibles & menfonges: se vestit aussi d'armes appliquées pour Chevaliers & Escuyers, leva l'estendard: & en trop grand outrage, orgueil & presumption demanda avoir, & porter les tres-nobles & excellentes armes de France, qu'en partie obtint, & les porta en plusieurs courtes & assaulx, & ses feres, comme on dit, c'est à sçavoir un elcu à deux fleurs de lys d'or à champ d'azur, & une espée la pointe en hault serbie en une couronne: en cest estat s'est mise aux champs, a conduit Gens d'armes, & de trait en exercice, & grans compagnies pour faire & exercer cruautéz inhumaines en espandant le sang humain, en faisant seditions, & commotions de peuple: l'induisant à par-

ANNO
1431.

1431.

tre foy, extirpation des erreurs, & edification, & amendement du Peuple Chretien, & de rechief fur charitablement admonnee'e de retourner à l'union de Sainte Eglise, & de corriger les fautes, & erreurs en quoy elle estoit obliuie'e : & en ce conserue, les Juges defluidis procederent à prononcer la Sentence contre elle en tel cas de Droict introduit par l'ordonnee. Mais auuant que la Sentence fut puee, elle commença par semblant à muer son iourage, disant qu'elle uoluit retourner à Sainte Eglise : ce que uolentiers & ioyeusement oyrent les Juges, & le Clergie defluidis, qui à ce la receurent benigne'ment, esperant par ce moyen son ame, & son corps estre rachetez de perdition & tourment. Adoncques le submisit à l'Ordonnance de Sainte Eglise, & les erreurs & detestables crimes reuocqua de la bouche, & abjura publiquement signant de la propre main la cedulle de ladite reuocation & abjuration. Et par ainsi nostre pitieufe Sainte Eglise foy esioyuant sur la pecherelle faisoit penitence, vueillant la brebis retrouver, & recouurer par le deserts'estoit elgarée & foruoyée ramener avecques les autres, icelle Jeanne pour faire penitence condanna en caratte. Mais gueres ne fut illeques, que le feu de son orgueil, qui sembloit estre effaine en icelle, l'embrasia en flambes pestiferees par les soufflemens de l'enemy : & tantost d'icelle femme malheuree r'enchent es erreurs, & es rageries que par auant auoit proferées, & depuis reuocquées & abjures, comme dit est. Pour lesquelles causes selon ce que les Jugemens, & Infinitions de Sainte Eglise l'ordonnerent, ain que doreuainuant elle ne contamina't les autres Membres de Jesus-Christ, elle fut de rechief preche'e publiquement : & comme elle fut renche'e es crimes, & fautes uillaines par elle accoustumées, fut delaissee à la Justice seculiere, laquelle incontinent la condanna à estre brulée. Et voyant son finement approcher, elle cogneut plainement & confessa que les Esprits, qu'elle diroit estre apparus à elle, iouventes fois estoient mauuais & mensongiers, & que les promesses qu'iceux Esprits lui auoient plusieurs fois faictes de la deliurer estoient faulces : & ainsi se confessa par ledits Esprits auoir esté decetie & demoque'e. Si fut mene'e par ladite Justice lie'e au uieil marche'de dans Rouën, & là publiquement fut arde à la veue de tout le peuple,

ANNO
1431.

CCXII.

*Mandatum SIGISMUNDI Romanorum Regis
AMEDEO Duci Sabaudie sub ea fide qua ti-
li, & Imperio Sacro exsistit obnoxius, ut tan-
quam Fidelis Fassillus, & Princeps Imperii,
se disponat & auctoriter procedat ad servien-
dum Majestatis sue in Recuperationem Turicum
Imperii, contra Venetos, Terras, Civitates,
& Dominia ad ipsum Imperium in Lombar-
dia spectantia usurpantes. Datum Nurem-
berge 20. Aprilis 1431. [Replica per par-
te del Serenissimo Sig. Duca di Savoia alla
Riposta fatta per parte del Sig. Duca di
Mantoua, pag. 20.]*

20. April:

S Ignifomus Dei gratia Romanorum Rex semper
Augustus, ac Ungariz, Boemie, Dalmatiz,
Croatiz, &c. Rex, Illustri Amedeo, Principi Sabau-
diz, &c. Principi, & Coniunguineo nostro, caris-
simo, Gratiam Regiam, & omne bonum, nos, caris-
simos Principes, & Coniunguineos carissimos, Notorum et-
& manifestum nec potest aliqua tergiversatione ce-
lari, qualiter Veneti, nostri, & Imperij Sacri anti-
qui hostes, & rebelles, tradi cupidine dominationis
injusta, funiculos suos amplius extendentes quam
debent, & et supra se extolentes, a longis tem-
poribus usque huc, Sacro Romano Imperio in-
numerata contra Deum, & iustitiam abutulerunt,
& preterit per seivam tyrannidem Terras, & Civi-
tates doctas, & Sacri Romani Imperij, Paduz,
Vicentiaz, Veronaz, Brixiz, Bergami, Forumilluz,
& Patriarchatum, pluresque Terras, aliis quoque Do-
minia ad Imperium Sacrum spectantia, pro se in-
debito usurparunt, utrumque statum Spiritualem

X Y 3

vide

Wide-

ANNO 1431. videlicet & Sacularem, Comitum, Baronum & totius Ingentium totaliter extinguendo, & quamvis nos cupientes evitare effusionem sanguinis Christiani ipsos Venetos præter morem regum sæpenumero benevole moneri fecimus, imo cum Orationibus ipsorum ad nos aliquoties missis tractaverimus, quod prædictas Terras, & Dominia ad Imperium Sacrum spectantia, nobis uti Romanorum Regi restituere, & expedire vellent, tamen ipsi illud facere non tantummodo recusarunt, sed potius mala malis cumulando Terras alias, Civitates, & Dominia ad ipsum Imperium spectantia, & in Lombardia existentia suis tyrannicis nisibus tam pervim, tractatusque, & aliis multis modis usurpare, & sibi appropriare conantur, Nos quoque hucusque mansuetudine solita has illatas injurias quadam patientia transeuntes, ut ipsi Veneti quandoque ad cor reversi erga nos, & Imperium facerent, ut debent, amplius tolerare non possumus, ad hoc effectualiter intendentes, ut id quod in ipsis pietate molire nequivimus, potenti brachio auferamus, dispositi sumus, prout tuæ Dilectioni prius crebro descripsimus, indubiè incontinenti personaliter intrare Italiam, & omni potentia fidelium nostrorum ad hoc peragere, ut abstracta, & suppressa de manibus amulorum Deo adjuvante, qui iustas causas foventibus suam dat gratiam, recuperare valeamus, idcirco Dilectioni tuæ firmissimè præcipiendo mandamus, requirentes, & amonentes te autoritate Regia sub ea fide qua nobis, & Imperio Sacro existis obnoxius, quatenus non obstantibus quibuscumque Confederationibus cum præfatis Venetis, & eorum colligatis fortassis initis, & nedum absque scitu, & consensu nostro tanquam Romanorum Regis Domini tui veri, & ordinarii, verum etiam in dispendium, & damnum Sacri Romani Imperii factis, quæ de jure nullatenus possunt subsistere, ab ipsorum Venetorum adherentia mox relinquantur, & progenitorum tuorum, qui apud Imperium Sacrum multa gloria fecerunt, & proinde sibi non modicos honores & commoda cumularunt, secundo vestigia, tanquam fidelis Vassallus, & Princeps Imperii, qui a nobis etiam non modica beneficia recepisti, te in continentem pares, & disponas actualiterque procedas cum qua majori potentia poteris ad serviendum Majestati nostræ in recuperationem Jurium Imperii, & suorum fidelium tuitionem, una cum aliis Principibus, & fidelibus ejusdem Imperii, qui ad hoc per nos lunt, & fuerant ordinati, quemadmodum de Dilectione tua summe confidimus, & tu a nobis, & Imperio pro te, & filiis tuis uberiora bona expectas, secus non facturus sub poena indignationis nostræ gravissimæ, & privatione quorumcumque Jurium, libertatum, gratiarum, & honorum de quibus nobis, & Imperio variis respectibus obligatus existis, quam quidem privationem ex nunc, prout ex tunc, te incurrisse intelligas, si statim receptis Litteris nostris eas executioni non mandaveris, avilantes tuam Dilectionem, si te in hoc voto nostro inobedientem cognoverimus, quod ad exterminium tuum tanquam rebellis nostri, & in hunc qui per inobedientiam crimen læsæ Majestatis incurrit, sic efficaciter procedemus, quod aliis merito poterit cedere ad exemplum: Confidimus tamen, quod tibi in hoc facto alter consulas, & debito, ac honori tuo salubrius providebis. Dat. Nurembergæ anno Domini 1431. die vigesima mensis Aprilis Regnorum nostrorum anno Hungariæ quadragesimo, Romanorum vigesimo primo, & Bohemiæ undecimo.

CCXIII.

25. Avril. Kaysers SIGMUNDS Gulden-Bulle auf dem Reichs-Tag zu Nuremberg ausgerichtet von dem Pfalbürgern / und den straffen derjenigen so selbige aufnehmen / daß die Geistlichen / die man in schug und schirm genommen / nicht zu untertruden / und daß ohne des Reichs Vorwissen und Willen keine Wändnisse sollen gemacht werden / und wie diejenige zu straffen / so solches thun. Geben zu Nuremberg am Mittwoch nach Sant Gregorien Tag 1431. Seines Reichs des Hungarischen in XL. des Römischen in dem XXI. und des Böhmischen in dem XI. Jahr. [GOLDASTI Reichs-Sagungen Theil 2. pag. 105.]

C'est-à-dire,

ANNO 1431.

Bulle d'or de l'Empereur SIGISMUND donnée en Diète générale à Nuremberg, contre les Pfalburgers & ceux qui les reçoivent, & contre ceux qui oppriment les Ecclesiastiques qui se sont rangés sous quelque Protection. Les Alliances qui se font à l'insu, & sans la permission de l'Empereur & de l'Empire, y sont severement défendues. Donné à Nuremberg le Mercredi après la St. Gregoire l'an 1431. de son Règne de Hongrie le XL. du Romain le XXI. du Bohémien le XI.

WIR Sigmund von Gottes Gnaden Römischer Kaysers / zu allen Iren Wier der Kaysers / und zu Hungern / und Böhmen / Palmarien / Croanten / u. König / Bekennen und thunzunt offenbar mit diesen Briefen allen den / die ihn sehen oder hören lesen / Ewmoles wir von Götlicher Erleuchtung zu der hohen Kaysers Würdigen berufen und kommen sint / und die Würde des heiligen Kaysers / die uns befohlen ist tragen / uff uns genommen haben / so syen wir mit emsigem Juns allwegen darzu geneigt / und wir bedünken uns auch des pflichtig sin / daß wir unsere mit desselben heiligen Kaysers Underthan und getreuen / vögelichen in sinem Eant und Wesen / versehen und by Rechte behalten / und solch Erdenung und Gesehe machen / do durch sollicher Freie / begerte ruhe und einigkeit under dem getreuen Volk gehalten / und Wilschilling mit Epenne / Unruhe und Zweiracht abgethan / byngeteilt / und vermunt werden.

CAP. I.

Von den Pfalburgern.

Und wann von der Pfalburger wegen vor langen jren Zweiracht wisten Pfaffen und Herren / der Ritter / Kaysers / der Stette / und ander gemeyn / als das wol landtunung sey / und die hingenlegen der Allerdurchluchteste Fürst und Kaysers / Herr Karl Rom. Kaysers / unser lieber Herr und Vater seliger Gedechtnis / durch Fried und Gerechtigkeit willen / in dem Gesehe seiner Keiserlichen Güte Bunde vor Jren zu Menn gemacht und beschlossen / von den Pfalburgern luter und eigentlichen Gesehe hat / Verboten alleremenglich Pfalburger in empfangen / zu haben und zu halten / als dann das in dem Geschicklichen Capitel desselben Gulden Bullen von der Pfalburger wegen darlichen begriffen ist. Dasselbe Capitel also luter: Und wann etliche Ritters und Underthan der Fürsten / Herren / und ander teut / (als uns dann mit manigerhande Clag kühnemp) luten das Joch natürllicher Underthanigkeit abgewerfen / sich freyllichen und zu schmeichlung ihrer Herrschafft zu Burgen ander Stette inzunehmen schassen / als die dann in vergangen Jren geschafft haben / und doch in der ersten Herren / die sy in solicher Betrugemisse haben gelassen / landen / Stetten / Werten / und Dörfern personlichen gedreint wonen / dem Stette / in die sy sich in vorgeschribenen Masse inzunemen schassent / Freyheit zugewissen / und von ihm beschwert wolen werden / die in Tütschen landen Pfalburger genant sint. Und simeoles Betrugemisse inzunemen kommen sol / darumb von Keiserlicher Macht Vollkommenheit / und mit rate aller Churfürsten / Geistlicher und Weltlicher / von rechten wissen / so sehen wir mit diesem Gesehe emiglichen jwerende / das solliche Bürger und Underthan in allen landen / gebieten / und setzen des H. Kaysers von diesem Tag bynneff der Stette / darinne sy sich mit solcher listigkeit zu burgern schassent / oder vormoles geschafft haben / Rechte und Freyheit in dainen Dingen gebruchen solent / es were dann / daß sy sich in solch Stette versönlich jagen und mit sich jhne / siner rechte und rechte Romunge darin setzen / und gewöhnliche Würde / Statredt / Gönbe und Würdunge haben. Und ob einis de wider Inhaltung disse unser Gesehe empfangen weren / oder bynneff empfangen wurden / desselben Empfangung sol gentslich Kraftlos sin / und die usgenommen / in weltlichen Würden / Wesen / oder Eant die hent / solent sollicher Statte / dohin sy sich schassent / Recht und Freyheit in dainen Sachen gemessen noch gebruchen. Und wider disse unsere Gesehe sol dhem Recht / Privilegia / oder Gewonharen / in welcher Jrt das erworben were / entgegen sin. Dieselben wir auch / als fer die wider disse unser Gesehe sint / mit rechter wissen und von Keiserlicher Macht und Vollkommenheit mit diesem Briefe widerrufen / und Kraftlos und Machtlos machen und frechen in allen abgeschribenen Sachen / der Fürsten und Herren / und ander teut / die also gelassen weren / oder bynneff wurden / rechte an den personen und gütern ihre Underthan / die sie also lieffen / allezeit und gentslichen usgeschreiben.

CAP.

ANNO
1431.

CAP. II.

Von der Pen die Pölsburger empfangen.

Und dieselben / die solliche Bürger und fremde Underthan wider die Ordnunge dieses unsers Gesetzes innewen eurent / oder in vergangenem Jhren geürent haben / ob sie die nit lassen in einen Monat nach verkündigunge dieses unsers Gesetzes / setzen wir hundert marc lötziges Goldes und solliche überstern / als oft das geschick / verfallen syn / halb in unsern und des Rychs Cammer / und das ander halbe Theile den Herren den / die also ingekommen sint worden / unloslichen überlegen. So auch Vorgesetzten in der Richteunge zu Eger / wissent den Jherren / Herren und den Rychsleuten / usgeschprochen / und durch künfftiges theils willen zu verurmpen gemacht / namlich begiffen und vereschriben worden / daß man keinem Pölsburger haben noch halten soll / alsdann dieselbe Richteunge clerlichen unhalst.

So habent auch vil unser Vorfaren Komische Keyser und Künig solliche Pölsburger gehalten bestiglichen verboten / und unnderlichen Künig Heinrich in seinem Brief / der do zwey hundert Jor alt ist / als man an Dato desselben Briefs hernach geschriben wol mercket / den wir von Jar zu Jar zu machen lassen / und die Artikel von Wort zu Wort in diesen Brief haben schriben heissen / und luten von Wort zu Wort also.

CAP. III.

Künig Heinrichs Brief von Pölsburgern / und der empfarer Pen.

Wir Heinrich von Gottes Gnaden Komischer Künig / zu allen jhren Mier des Rychs / empfiere allen des Rychs getrüben / den diser Brief gezeigt wirt / unser Gnad und alles gut. Wann wir Genisse und Bistliche Jürken in ihren Freyheiten und Eren behalten / und in alle weg handhaben wollen / so haben wir ihnen von unser Miltigkeit Genad gethan / die wir von unsern Statet wollen unterbrochlichen gehalten werden. Item die Bürger / die do Pölsburger genant sint / solent genlich abgelegt werden. Item der Jürken / der Ebeln / und der Rychen egenleut solent in unsern Statet nit ingekommen werden. Geben zu Worms noch Christ Gern / Juseit / zwelshundert / und in dem zwey und vreschiffen Jore / in den Kalenden des Mayen / der staten indien.

2. Und als wir nun in die land zu Schwaben durch des gemeinen landes Mutz und Frommen willen kommen sint / so ist uns mit manigfaltiger Lage siberdracht / wie das noch hütet rages groß Unwillen und Mißbelunge in den landen sint von solcher Pölsburger wegen zwischen vil Herren / Bistlichen und Bistlichen / und auch den Statet und andern / die solliche Pölsburger über die Schulden Mülle und der Richteunge zu Eger vorgeant / und auch über Künig Heinrichs vergent / und andern Künigen Ordnunge und Gesetz nit usföhrent ingekommen / und das zu besorgen ist / ob solliche Sache bequommlich nit sühren und sühföhren wurdet / das do von sühliche Richteunge / Krieg und Schade in dem lande entspreffen und erwachsen mechten / wie dann vor ye gewesen sint. Darum so haben wir solliche Sachen und künftigen Schaden in unsern Küniglichen Gemüte betrachet / und entslichen erwegen / und die mit Rat unser und des R. Rychs Kurfürsten und andern Jürken eigenlichen für Hand genommen. Und das hynsür von sollicher Pölsburger wegen dheim Zueintracht / Unwillen / Mißbelunge oder Krieg nachsint der usföhnd / so haben wir mit wolbedachten Mut / guten Rat etlicher unser und des R. Rychs Kurfürsten / Jürken / Grafen / Banerherren / und vil andern erber leit / beyde Geistlicher und Bistlicher / von rechter wissen gesetzet / geordnet / gemacht und versprochen / Segen / ordnen / machen und sprechen von Komischer Küniglicher Macht und Vollkommenheit mit diesem gegenwertigen unsern Komischen Küniglichen Gesetze emiglichen zu merende / das dheim Jürst / Graff / Herr / Ritter oder Knecht / in welchen Würden / Wesen oder Stat die sint / noch dheim Stat oder Statte in dem R. Rych dheim Pölsburger oder Pölsburgern / noch emise montliche / sy sint Geistliche oder Bistliche / haben noch halten solent / sy sint Geistliche oder Bistliche / sy sint Geistlich oder Bistlich / empfangen oder ingekommen kein vor Datum dis Briefs / dieselben wir die werene / solent solliche Pölsburger oder Pölsburgerin und montliche in jhren Mandeten / nach dem und sye bes dann emanet werden / ihres Bürgerrechts ganz erlassen und ussagen / und sich dem ganz entschlahen / und sy hynsür damit nit schirmen / schüßen / besetzen / handhaben / noch hynschieben in dheim wyse.

CAP. IV.

Ob sich Geistlich in Schirm geben.

Und hetten einich Kloster / Kirchen oder Geistliche Personen / sich jemand in welchem Stat / Würden oder Wesen der were / mit ihren Eren und Gütern in Schirm und Schutz besohlen / und das auch stet von Komischen Richten / Richten / oder ihren Eistern gesetzet und begnadet und gemächter weren / so solten doch solich Vogt oder Schirm solliche Kloster / Kirchen / oder Geistliche Personen an ihren Eren und Gütern nit beschweren noch belaidigen wider ihr Stistung / Recht / Gnad / Altkommen und Freyheit.

2. Desghelch ob wir oder unser Vorfaren Komische Keyser oder Künig solliche Kloster und Kirchen voneinander anders besolden hetten / oder sy hynsür besolden wurden / dieselben solten auch von ihren Vögten und Beschirmern an ihren Eren und Gütern in vorgeschribener massen unbeschwert beliben.

CAP. V.

Das nyman Eigenlüt zu Bürger empfar.

Und so ist uns mit schwerer Lag siberdracht / so wider Jürken und Herren / Geistlicher und Bistlicher / und andern leute nachjagende Vogtleut / und andern unuerrecht Ampelt / zu Bürgern in die Statte oft und dide ingekommen / und von andern des Rychs Underthanen / Ebeln und Unedeln / empfangen und ussgekommen werden / davon vorynch Unwillen zwischen den Herrn und Statet usföhnd sint / und hynsür aber grösser wachsen und usföhren mechten / und das zu sühföhren / so sehen wir als vor von Komischer Küniglicher Macht / das dheim Jürst / Graff / Herr / Ritter / Knecht noch Statte / oder andern des Rychs Underthan / hernach emise Eigenlüt / nachjagende Vogtleut / und unuerrecht Ampelt / nit über ussnehmen solent. Geschehe aber das hietliche unwillentlich / und wurde von solichen verschwigen / wann sy dann des emanet oder ersordert werden / so solent sy solichen in oder offgenommen ganz ablagen / und sich dem usern. Wrent sy aber solches Mißgicht / so solent ein jeglicher Herr / Ritter / und Knecht / oder Erbmann / in welchem wesen / Geistlichen oder Bistlichen Stat / Würden oder Eren die weren / ond die Statte / und den sollichen geschehe were / der aber die mit einer sollichen hienoch begreifen Besatzunge / in dore sühne dem mechten noch den solliche empfangen weren / oder daß einem gewissen gethan worden were / zu besetzen macht und Gewalt haben. Also / will einer ein Person nit sein eigen Person besetzen / das sol und mag er thun mit sin selbe persone / oder mit sinem geschwornen Ampman / der von sinen wegen in meren oder myndern Sachen gehandelt hat / vor zweien rechten Muternegen / es seyen Frauen oder Manne ungerichtlich / also daß dieselben Personen von einem Ampman oder Schultheissen dolselt / do die personen ussgenommen und empfangen were / und vor denen / die er zu sin nennen wirt / zu Ert und den Heiligen schwören / daß dieselben Person syn eigen sey / und sy als syn ander Eigenlüt ingehet und handbrach habe / und das auch bei jweden Muternegen in dem Eyde gegeben werde / daß sy der besetzten Person recht Muternegen seyen und sint. Und wann die Besatzung also vollegangen und beschehen ist / daß dann der Besatzung / damit denen genug gethan und beschehen syn solle.

2. Item will einer ein Person besetzen / das er über sy nachjagender Vogt / oder syn unuerrechter Ampman sey / daß sol und mag er thun mit jweden Erben unversprochenen Mannen / und mit sinen geloubhaffigen Vogt oder Ampman / und das die sey darüber zu Ert und den Heiligen schwören / doch daß die usföhrenen Ert von ihrem Herren ihrer Eyde und Gelübde ganz erlassen sint / und sy nit binden solent von denselben Sachen wegen.

3. Und welche oder welcher auch in vorgeschribener Masse besetzt werden / dem und denselben sol gehant an allen Juretag von dem / do sy also uff und ingekommen weren / ganz abgelagt / und hynsür mit schirmen / gehantacht noch hingen / solben werden.

4. Und ob yemant wäre / der oder die wider dis unser Gesetz weren / zu Bürgern (oder zu Montluten) empfangen wurden / so setzen wir und wollen auch van der vorbereiten unser Küniglichen Macht / das solliche ihre Empfangung ganz untrefflich sey / und das der und die / die also empfangen weren oder empfangen wurden / in welchen Wesen / Statte / oder Würde die sint / in dheim Statet oder Statte / oder Statte oder Stat / do sy empfangen weren / Rechte und Freyheit nit gebruchen oder genießen / noch sich dem schören solten in dheim wyse.

5. Desghelchen sol auch die Empfangung der Montlute ganz untrefflich syn.

CAP.

ANNO
1431.

ANNO
1431.

CAP. VI.

Von arm gekessenen Mannen.

Duch welcher arm frey Man uff seinen eigin Gut sitzet / und nicht nach folgenden Herren hat / oder der sich von seinen Herren erkaufft hat / und seitz in des Ryches kantzog zu Schwaben / und das sich das alles kintlichen und redlichen erkünde / der sol behoben und gehören in des Ryches kantzog zu Schwaben. Und ob zu demselben neman jersprechen hette oder gewinne / der sol zu recht ston in dem Gericht da er gekesset ist. Und ob auch ein solicher kintlicher Man / einer oder me an den enden / do nit gericht weren / gekesset were / der oder die solen zu Recht ston vor des Ryches kantzog zu Schwaben / oder an welches end er das schafft.

CAP. VII.

Von Buntzasse.

Duch wölten wir von der ergenanten unser Küniglichen Macht / das hinfür nyeman / wer der sy / einich Buntzasse oder Einung machen oder angehen sol an des Ryches wiffen / gunst / urlos und wiffen. Welche aber dawider theren / die sint dise nachgeschriben Pene gegeben verfallen. Und das dise unser Gesetz ewiglich stet / fest / und unverbrochen gehalten werde / und sich dawider nyeman ufflese / und in andere massen setzen turre oder möge / von der vortgenanten unser Küniglichen Küniglichen Macht vollkommenheit / und mit rechter wiffen / in Krafte dise unser Gesetz mit dinst Brieff / so widerreissen wir alle Rechte / Privilegia / Gewonheit / und herkommen / wie lange Zeit auch die gehalten und erworden sin / und hinfür gehalten und erworden möden werden / so fere die hinfür unser Gesetz wider und entgegen sin / oder gesin mechen / wir sprechent und setzent das die Kraflos und Machtlos sin / und disen unserm Gesetze und Ordnungen keiner Schaden bringen solent.

Und wir gebieten auch allen und jegelich Fürsten / Geistlichen und Weltlichen / Grafen / Freyen / Edeln / Ritters / Knechten / Amptleuten / Vogten / Truchessen / Amptmannen / Richten / Bürgermeistern / Reien / Burgern und Gemeinden der Stette / Werdet und Dorffer / und fufft allen andern unfern und des Heiligen Rychs Undergesen / Warden / und lieben und geraden / in welchen Stat / Büchern / Büfen und Ehen die sint / ernstlich und verbotlich mit disen Brieff / das sy dise unser Gesetz und Ordnung unverruckt halten / dawider nit tun in kein wise.

CAP. VIII.

Von der Pene die solichs überfaren.

Und ob yemant were / wer der were / der wider dise unfere Gesetz / eins oder mer / tückisch oder frechlich thet / oder thut wude / so seken und wölten wir / das der oder die / so offte und die das geschehe / in unser und des heiligen Rychs schwerer tynad / und in die Pene der Gulden Bülle unfers Kaisers Kayser Karle setzen / als von den Pfolzburgen begeren / und dargu in die Pene hundert Mark lörges Goldes / von folicher überfarung wiffen verfallen syn sol / halb in unser und des Rychs Kammer / und das ander halbtteil den / die uber die unser Gesetz übergriffen und geltindiget wurden / unloslich zubehalen.

CAP. IX.

Von den Fürsten und Herren / die by der Ordnung woren.

Und by diser unser Ordnung sint gewesen die Ernürdigen / Conrat zu Wenz / und Dietrich zu Köln / Erzbischoffe / des heiligen Rychs Erbkammer / unser lieben Neven / und Des Hochgeborne Frederich Marggraf zu Brandenburg / des Heiligen Rychs Erbkammer / und Burggraf zu Nürnberg / unser lieber Oheim / und Kurfürste.

Die Ernürdigen / Günstiger Erzbischoff zu Maydaburg / Conrat zu Breslau / Johan zu Agram / Cantzler / Frederich zu Wabenberg / Peter zu Augsburg / Conrat zu Regensburg / und Albrecht zu Eystene / Bischoffe / unser Fürsten und lieben Andächtigen.

Und Die Hochgeborne / Wilhelm / Heinrich / Johan / Otto / und Eberhard / Pfaltzgrafen by Rhin und Herzogen in Bepem. Adolf / Herzog zu Glich / und Jan Berge / und Kuppere syn Eime.

Bernhart Marggraf zu Baden / unser lieben Oheim und Fürsten.

Die Edeln / Johann und Lupolt / Landgrafen zu Liechtenberg. Marggraf Wilhelm von Kotelz. Der Erban / Graff Rug von Montfort / Meiser Sant Johans Ordens.

Graff Frederich von Morff. Graff Emich von Jünngen. Graff Hans von Luffphen. Graff Hans von Wertheim. Heinrich von Schwartzburg / Herr zu Knecht. Brunorius / Paulus / und Bartholomeus von der Keitern des Heiligen Rychs zu Bern / zc. gemein Vicari. Ulrich von Rosenber. Porow zu Stolonitz / Houtpman zu Glatz und zu Milnberg.

Wilhelm Graf von Hassenberg. Alffo von Sternenberg. Alffo von Egerthwa. Jörg von Buchen. Hans Marschalck von Wapenhem. Michel und Hwald von Woldestein.

Und vil Grafen / Herren / Ritter und Knecht / und ander erber leut. Die Urkunde diß Brieffs / versegelt mit unser Küniglichen anhangenden Gulden Wällen. Geben zu Nürnberg / nach Christi Geburt Vierzehnhundert Jore / am Witwoch nach Sant Gregorien Tag / unser Rychs des Küniglichen in dem vierzigsten / des Römischen in dem ein und zwenzigsten / und des Römischen in dem elfften Jore.

Ad Mandatum Domini Regis

Caspar Slick.

CCXIV.

Land-Grass Ludwigs zu Hessen Versicherung an den Rath und Stadt Dornburg / sie bey allen ihren Rechten und Gerechtigkeiten zu lassen / daserne nach der zwischen beyden Fürstl. Häusern Sachsen und Hessen errichteten Erb-Verbrüderung / dieselbe dereinst ihme aufkommen solten. Geben Montag nach aller Freyigen 1431. [LUNIG Teutisch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. abtheil. 4. Abf. 9. pag. 1063.]

C'est-à-dire,

Assurance donnée par Louis Landgrave de Hesse au Magistrat & à la Commune de la Ville de Dornburg, portant que si en consequence de la Fraternité héréditaire contractée entre les Maisons de Saxe & de Hesse, ladite Ville venoit à lui échouer, en ce cas il la maintiendra dans tous ses Droits, Libertés, & Privileges. Le Lundi après le jour de la Fête de tous les Saints. 1431.

Wir Ludwig von Gottes Gnaden / Landgraff zu Hessen / bekennen öffentlich / mit diesem unserm Brieff / vor allen leuten / die ihn sehen / oder hören lesen / als die Christen und weisen Eute / Ratis Meister / Rath und Räte / gemeinlich der Stadt Dornburg / uns und unsern Erben eine rechte Erb-Indigung geben han / von Gehalts wegen der Hochgebornen Fürsten / Herrn Friedrichs / Herrn / Geburde / Herzogen zu Sachsen / und Herrn Friedrichs / ihres Vettern / alle Landgraffen in Thüringen und Marggraf zu Meissen unsern lieben Oheim. Das wir denselben Bürgern gemeinlich geredet han / und reden in diesem Brieff / wess das sie an uns oder an unsern Erben gemen / nach dem als sie uns geholiget / und geschworen haben / das wir sie denn bey allen ihren Rechten / Ehren / Würden / allen guten Gewohnheiten / und Herkommen / als sie bey den obigen unsern Oheimn gekesset haben / lassen und sie darbey getreulich behalten sollen und wollen / ohne Vortrag und Gefährde / was auch die vortigen unser lieben Oheim von Sachsen / von Thüringen und von Meissen an dergleichen Stadt / und Bürgerrechte verstanden / und vermerkt haben / oder sie oder ihre Erben / Erben noch daran verstanden oder vermerkt werden / dargu sollen noch wollen wir oder unser Erben nicht greiffen noch darwider thum in keiner Weise / sondern wir sollen und wollen das unverruckt halten / in aller Masse / als das verstanden und vermerkt ist / abe das an uns quame / haben auch die vortigen unser Oheim von Sachsen / von Thüringen und von Meissen / die

ANNO
1431.

7. Novembre.

ANNO die vorigen Stadt und Schöher gemeinlich oder ihren ein-
 1431. nach ihnen noch verlesen würden/ vor die Schilde/ die sie
 kundlich erweisen möchten/ das solten uns wolten wir oder
 unsere Erben sie gütlich abnehmen und entledigen/ abe sie
 nach Ende der Bräderschafft zwischen (zwischen) den obigen
 untern Ohnen und uns/ an uns kämen/ sonder alle Ge-
 schrey/ und ohne Argelst/ des Urtheils han wir unser
 Siegel an diesen Brief thun werden. Geben uns Mon-
 tag nach aller heyligen Tage/ nach Christi Geburt vier-
 den hundert/ darnach in dem ein und dreyßigsten Jahr.

(S: L:)

CCXV.

II. No-
vembre.

Constitutio EUGENII Papæ IV quâ declarat, quod S. R. E. Cardinales in Consistorio secreto pronuntiant non dicantur creati Cardinales, quousque Cardinalatus insignia non susceperint; nec votum habeant in eligendo summo Pontifice, aut alio actu, quousque licentiam Summi Pontificis eis impertiat. Datum Romæ 3. Idus Novembris Anno Incarnationis Dominicæ 1431. Pontificatus sui Anno I. [Bullarium Magnum Tom. I. pag. 319. col. 2. Edit. Lünxemburg, 1727.]

EUGENIUS EPISCOPUS; Servus Servorum Dei. Ad perpetuum rei memoriam.

In eminenti Sedis Apostolicæ specula divina dispo-
 nente Clementia constituti de universis Orbis Eccle-
 siis earumque statu pæcifico, & tranquillo cogitare
 hos convenit: Sed eo propensius ad Romanam Eccle-
 siam, quæ aliarum Ecclesiarum Mater est & Ma-
 gistra, aciem considerationis extendimus, quo sublati
 dubiis, & confusis seu callidis opinionibus, ex
 quibus possent dispendia, & scandala provenire, pe-
 nitens confutatis, ipsa Romana Ecclesia, pacis &
 quietis auctore Domino dirigente, optatâ quietudine
 perfruatur.

§. 1. Sanè, quamquam ex Libris Romani Ordinis
 alias Cerimoniarum nuncupatis, & aliis Ecclesiæ
 Romanæ Libris, seu antiquis codicibus comprehendi
 possit, & ex illis resuletur, quid nominis, tituli, vel
 honoris, per secretam pronuntiationem de alicujus
 persona in ejusdem Rom. Ecclesiæ Card. per Roma-
 num Pontificem pro tempore in secreto Consistorio
 factam, eidem personæ in Cardinalem sic pronuntiata
 per promotionem hujusmodi acquiritur. Quia tamen
 temporibus modernis, quibus aliquoties nonnulli in
 secreto Consistorio in Cardinales assumpti fuerunt se-
 cretè, & eis ex bonis respectibus insignia Cardinala-
 tus saltem omnia, minimè assignata fuerunt, juxta non-
 nullorum aliter lapere fatigantem astutus considera-
 tiones, & inductiones subiles circa præmissa &
 eorum effectum nonnulla dubia prodierunt.

§. 2. Nos ad submovere hanc causam, & occasio-
 nem quorumcumque dubiorum quæ quomodolibet
 super iis inturrescere hædus, & possent insurgere
 forsan in futurum, de venerabilium Fratrum nostro-
 rum Jordani Sabiniensis, Hugonis Prænestinensis E-
 piscoporum, & dilectorum filiorum Joannis tit. S.
 Laurentii in Lucina, Ludovici tit. S. Cæcilie, An-
 tonii tit. S. Marcelli, Joannis tit. S. Sixti, Francisci
 tit. S. Clementis, Angelotti tit. S. Marci Presbytero-
 rum, ac Lucidi S. Mariæ in Cosmedin, & Arduini
 Sanctorum Cosmæ & Damiani Diaconorum ejusdem
 Romane Ecclesiæ Cardinalium unanimi consilio &
 consensu, præsentis irrefragabili Constitutione decer-
 nimus, & declaramus, per hujusmodi pronuntiationem
 sic in secreto Consistorio de quibusvis personis
 hædus factam, seu in posterum faciendam, alicui
 sic in Cardinalem in præteritum pronuntiatio, seu
 in posterum pronuntiatio, licet per eum ad Cardi-
 nalatus initium dispositus videatur, nullum jus, seu
 titulum re aut nomine acquisitum fuisse, aut acquiri
 potuisse hædus seu posse, neque aliquem per
 quempiam per scripturam, vel nominationem pro
 Cardinali reputari, vel haberi debuisse, seu potuisse
 hædus, vel debere seu posse quomodolibet in futu-
 rum, donec, & quousque de similibus consilio, &
 consensu sic pronuntiatio in Romana Curia præsentis
 Cardinalatus insignia, videlicet per Capelli rubei tra-
 ditionem, ac tituli assignationem, annulique juxta
 Tom. I. Part. II.

morem consuetum, in digito immiffionem; Absenti
 verò ab eadem Curia per hujusmodi Capelli missio-
 nem, realiter sine impensa, aut saltem in generali
 Consistorio.

§. 3. Quodque in Cardinalem sic pronuntiatus,
 etiam postquam insignia hujusmodi omnia receperit,
 & etiam admiffus fuerit, & receptus, ut præfertur,
 in electione Romani Pontificis pro tempore vocem
 activam, aut aliquam actum habuisse, vel habere po-
 tuisse, aut debuisse, five posse, vel debere minimè
 censetur, donec & quousque per Romanum Ponti-
 ficem pro tempore existentem de similibus consilio,
 & consensu sibi in practicandis, consulendis, & de-
 liberandis negociis Consistorii antedicti, postquam in
 Consistoriis aliquibus mores in talibus observari con-
 suetos expertus, & interrogatus consiliativè, aut
 consultiivè responsum dandi expressa licentia tribua-
 tur, seu ad hunc effectum (ut verbis utamur com-
 munitibus) ei fuerit os apertum. Decernentes irri-
 tum, & inane quicquid in contrarium per quoscum-
 que etiam Prædecessores nostros, aut alios quavis
 auctoritate scribendo, nominando, seu etiam repu-
 tando, scienter vel ignoranter attentatum forsan est
 hædus, vel in posterum contingeret attentari.

§. 4. Si quis autem in Cardinalem sic pronuncia-
 tus, contra præmissa Cardinalem pertinaciter se aus-
 sis fuerit nominare, eo ipso ex tunc omni jure quod
 sibi quomodolibet acquisitum prætereundere possit, pri-
 vatus sit, & perpetuam inhabilitatem incurrat ad hu-
 jusmodi Cardinalatus honorem. Cæteri verò in hoc
 ei adherentes, vel dantes consilium, seu favorem,
 in ipso facto sententiam excommunicationis incur-
 rant, a qua (præterquam in mortis articulo consti-
 tuti) nequeant ab alio, quàm à Romano Pontifice
 absolutiois beneficium obtinere.

§. 5. Non obstantibus Constitutionibus, & ordina-
 tionibus, privilegiis, indultis, concessionibus, &
 exemptionibus Apostolicis specialibus vel generali-
 bus sub quacumque verborum forma, etiam pænas &
 censuras in se continentibus, in contrarium editis,
 cæterisque contrariis quibuscumque.

Nulli ergo nostræ Constitutionis, & declarationis,
 &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incar-
 nationis Dominicæ 1431. 7. Kalendas Novembris,
 Pontificatus nostri Anno primo.

Ego Joannes Cardinalis Sancti Laurentii dictus Ro-
 thomagen. subscripsi.

Ego Ludovicus tituli Sanctæ Cæcilie Presbyter Card-
 inalıs Arelaten. subscripsi.

Ego Antonius tituli Sancti Marcelli Presbyter Card-
 inalıs subscripsi.

Ego Joannes tituli Sancti Sixti Presbyter Cardinalis
 manu propria subscripsi.

Ego F. tituli Sancti Clementis Presbyter Cardinalis
 manu propria subscripsi.

Ego A. tituli Sancti Marci Presbyter Cardinalis ma-
 nu propria subscripsi.

Ego Jordanus Episcopus, Sabinen. manu propria
 subscripsi.

Ego H. Cardinalis Cypri Episcopus Prænestinen.
 subscripsi.

Ego Ludovicus Cardinalis de Comitibus manu pro-
 pria subscripsi.

Ego A. Cardinalis Nova manu propria subscripsi.

Lecta & publicata fuit hæc Constitutio de Mandato
 SS. D. N. Papæ, in Audientia contradictaria, &
 Cancellaria Apostolica die 8. Novembris, videlicet
 quinto Idus, in præsentia Reverendissimi in Christo
 Patris & D. B. Patriarchæ Græci: dictam Cancel-
 lariam regentis, R. P. D. Apostolicarum Litterarum
 Correctoris, venerabilium Virorum DD. de Præ-
 sentia, & aliorum in copioso numero Scriptorum,
 & Abbreviatorum, ut moris est, & deinde in Qua-
 ternio isto authentico de Mandato ipsius D. Regentis
 sic inscripta.

CCXVI.

Pax inter AMADEUM Ducem Sabaudie ex
 una, & JOANNEM JACOBUM Marchio-
 nem Montisferrati ex altera parte, quâ præfa-
 tus Marchio antedicti Duci Clavesium, Sep-
 tum, Vulpianum, Aridanum Liburnum, &
 generaliter quicquid habuit, & habet in Do-
 minio, jurisdictione, superioritate nec non Feu-
 dis,
 L. 2

ANNO
1431.

ANNO
1432.

dis, Fidelitatis & homagii citra Padum, perpetuo remittere debet, ut JOANNES de Monteferrato Filius ipsius primogenitus, Ducis memorati Nepos, pro se, & suis ascendentibus & collateralibus Agnatis sub certis conditionibus de eisdem infeudatur. Datum Tononi 13 Februarii Anno 1432. Indictione X. [Authenticum tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

Summarium in scriptum redactum horum quæ prologata fuerunt, post tamen initam pacem firmandorum.

Primo contentabit Illustrissimus Dominus Marchio Montisferrati per donationem liberam ob causam fundatam sic, quod insinuatione non indigeat, donare, & perpetuo remittere Illustrissimo Domino nostro Duci Sabaudie pro se, & suis hæredibus, & successoribus quibuscumque, in bona & valida forma, prout utriusque Dominorum consilio videbitur securus faciendum, Clavarium, Septum, Vulcanum, Ovidanum, Liburnum, & specificentur omnia, & generaliter quicquid habet, & habuit idem Dominus Marchio, tam in Dominio, Jurisdictione, superioritateque, & ressorto, quæ etiam in Feudis, fidelitatis, homagii, adherentibus, & recommendatis ubilibet citra Flumen Padi, etiam infesta essent Illustrissimæ Domini Marchionis ejus Consorti, cujus assignationes alibi sufficiunt, transmutabit.

Et successivè prædictus Dominus Dux Sabaudie attendens affinitatem inter eos ineniam, ac servitia in posterum impendenda, & alias, in bona, & valida forma, interveniente quoque expressa acquisitione dicti Domini Marchionis, præmissa omnia infeudabit, & per beneficium infeudationis dabit, & remittere Illustrissimo Joanni de Monteferrato ejus Nepoti primogenito ipsius Domini Marchionis in Marchionatu successori pro se, & suis ascendentibus, & Collateralibus agnatis Montisferrati Marchionibus in Feudum legitimum, nobile, antiquum, & perpetuum subque homaggio nobile, & ligio pro ipso Feudo per dictum Illustrissimum Johannem, de auctoritate, jussu, licentia, & consensu dicti Domini Marchionis Patris, & alios prædictos ejusdem Jo: successores præ ceteris Dominis prestando dicto Domino Duci, & suis successoribus Sabaudie Ducibus cum Juramentis, solemnitatibus, & omnibus aliis clausulis necessariis, & opportunis una cum iporum infeudandorum mero, mixto Imperio omnimodaque Jurisdictione, ac gladii Potestate, prerogativis, honorantibus, consuetudinibus, decretis, statutis, Capitulis, regalibus, & aliis pertinentiis universis in quacunque rerum specie consistentibus, latius in contractu specificè declarando, & jure infeudandi, Domini, superioritatisque, & ressorti in præmissis omnibus, & singulis infeudandis eidem Domino Duci, & suis successoribus Sabaudie Ducibus semper, & per expressum reservatis, una cum Regagio, & pertinentiis suis, etiam mediantibus modis, & formis consequentibus.

In primis quod sit inseparabilis perpetua inter dignitatem totumque Dominium dicti Marchionatus, & hujusmodi Feudum, sique Capitalis, & universitas Successorum in dicto Marchionatu hujusmodi Feudum semper teneat, & pro eo perpetuum homagium faciat, supportat, & deserviat, nec possit ipsum Feudum à se quocumque titulo abdicare, aut alias diminuerè sine previo consensu prædicti Domini Ducis, vel successorum suorum, penes quos feudi ejusdem directum restabit Dominium ejusque superioritatis, & ressortum.

Item quod hujusmodi homagii ligii præstatione non intelligatur quod ipse Illustrissimus Joannes & sui dum ad dignitatem Marchionatus advenerint, pro ipsa dignitate Marchionatus primo, & principaliter ad homagium ligium Romanis Imperatoribus ante omnia alstringantur.

Item ad deservendum pro hujusmodi Feudo ipse Illustrissimus Johannes ac prædicti successores non aliter alstringantur, quam ceteri Barones ditionis ipsius Domini Ducis ad serviendum pro feudis alstringuntur.

Item quod liceat ipsi Illustrissimo Joanni, & in dicto Feudo successoribus prædictis in Terris ipsius Feudi quascunque tallias, collectas, alia quelibet

onera realia, personalia, & mixta, etiam datia, pedagia, gabellas, & vectigalia imponere, habere, & exigere, quæ dictus Dominus Marchio, dum illa pacifice possidebat.

Et vice contraria non liceat dicto Domino Duci neque suis, super Vassallis, subditis, adherentibus, & recommendatis hujusmodi Feudi facere, imponere, aut alias exigere collectas, tallias, aut alias Impositiones quascumque generis existant, prout nec etiam actenus faciebat subditis, & Vassallis bonæ memoriæ Dominorum Principum Amadei, & Ludovici filiorum ultimo loco defunctorum.

Item quod liceat dicto Illustrissimo Joanni, & omnibus prædictis Successoribus, in & super hujusmodi Feudo habere, constituere, & tenere Judices quoscumque tam ordinarios quam appunctuatos & delegatos speciales, & generales de quibuscumque causis, quocumque civiliter, & criminaliter emergant modo pronunciantes, ac jus reddentes, & executionem facientes secundum mores, consuetudines, statuta, & decreta in terra ipsius Feudi hætenus, & usque nunc assuetas, sic quod in administratione, & executione ipsius justitiæ quomodolibet non impediatur.

Item quod ipse Dominus Dux, & sui hujusmodi Feudum teneantur ac debeant dicto Illustrissimo Joanni, & successoribus prædictis ab omnibus & contra omnes defendere & tueri tam in proprietate quam in possessore, prout veri Principes & Domini superiores quoque antedicto Vassallo suo citra onus evictionis facere tenentur, & ulterius nullas unquam personas, Commune, vel Collegium audire, neque eis ullam audientiam prebere querelantes aut querelare, seu jus habere, & pretendere super præmissis, vel aliquo præmissorum volentes quacumque ratione, seu causa contra dictum Illustrissimum Johannem, aut successores prædictos ipsorumque fideles & subditos pro juribus, offensis, damnis, vel aliis quibuscumque actionibus, pertinentiis aut illatis à toto tempore præterito usque ad diem consecutionis hujusmodi Contractus.

Item quod ipse etiam Dominus Dux, & sui non possint, nec valeant hujusmodi Feudum superioritatemque, ac ressortum à se abdicare, nec in alium quemcumque inferiorem transferre, qui non sit Princeps, successor, & Dux Sabaudie.

Item ad majorem promissorum observationem teneantur, & debeant ipse Illustrissimus Joannes, & ejus prædicti successores hujusmodi homagium, cum suis promissionibus, & ceteris clausulis universis in mutatione cujuslibet Domini, & Vassalli facere & prestare dicto Domino Duci Sabaudie, & suis infra terminum Juris, aut post in continenti, sine quacumque morosa dilatione, & ulterius quod primum requirent facere, & in effectu procurare, quod ex nunc, & semper in ipsa mutatione cujuslibet Domini, & Vassalli omnes Vassalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recommendati ejusdem Feudi presentes & futuri solemniter promittunt, jurant, & se efficaciter obligant de servoando, & nunquam contrafaciendo præmissis per ipsum Illustrissimum Johannem, & ejus prædictos successores promissis, quinimo si contingeret, quod abijt, quodcumque in futurum, dictum Illustrissimum Johannem, vel successores prædictos ejus guerram facere contra dictum Dominum Ducem vel suos, aut sibi debitam obedientiam non prestare, his casibus, & in quolibet eorumdem, & de quo modo ut supra promitteret, jurant, & se efficaciter obligant dicti Vassalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recommendati ejusdem Feudi, totis viribus assistere, ac auxiliari dicto Domino Duci, ac suis prædictis contra dictum Illustrissimum Johannem, & ejus prædictos successores, bona fide, precise sineque exemptione, aut alia requisitione quacumque.

Horum ante intuitu illisque solemniter passis dictus Dominus Dux liberaliter remittit dicto Marchioni omnes Terras, Villas, Castro, Loca, Vassillos, recommendatos, & adherentes quos, quas, & quæ ex hac guerra ipse Dominus Dux Sabaudie habuit ex Territoriis ipsius Domini Marchionis inter Padum, & Tanagrum quomodolibet consistentibus quæ pacifice relinquuntur.

De & pro quibus omnibus præmissis dicto Marchioni ut premititur reddendis ipse Dominus Marchio, & sui in dicto Marchionatu successores in soliti libertate, magnificentia, & honorificentia permanentes nihilominus servent, & inconcussè servabunt dicto Domino Duci, & suis perpetuam adherentiam pro,

ANNO
1432.

ANNO 1432. pro, & contra omnes alios Dominos, & personas Mundi, supremo Romanorum Imperatore pro facto Imperii duntaxat reservato, reservataque adherentia similiter que predictos Vassallos, Communitates, Subditos, adherentes, & recomendatos ut supra in homagio pro validabit quod omnibus aliis solemnitatibus opportunis, prout utriusque Dominorum consilio inde habito decerneretur faciendum.

Item similiter in hujusmodi adherentia veniunt omnes Terræ, Castra, Villæ, & Vassallique qualitercumque recuperari poterunt à dicto Duce Mediolani, situata tamen inter dictos Padum, & Tanagrum, & quæ ex hujusmodi Guerra per eundem Dominum Ducem Mediolani fuere occupata.

Item simili modo in ipsa adherentia propria includuntur omnes aliæ Terræ, Villæ, Castra, Vassalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recomendati quæ, & qui ad manus ipsius Domini nostri Ducis devenire poterunt in futurum in & de Terris, Villis, Castris, Vassallis, Communitatibus, Subditis, adherentibus, & recomendatis ex hujusmodi Guerra dicto Domino Marchioni inter Padum, & Tanagrum per dictum Dominum Ducem Mediolani occupatis, quas, quæ, & quos ipse Dominus noster Dux dicto Domino Marchioni, & suis sub vinculo hujusmodi adherentia retineat, quandoquidem ad manus ipsius Domini nostri Ducis deveniunt, hoc tamen mediante, quod ipsi Vassalli, Communitates, Subditi, adherentes, & recomendati ipsam adherentiam jurare, promittere, & observare, tenebuntur, prout supra de illis citra Padum in Capitulo incipiente: Item ad maiorem premissorum observationem, adjectum est.

In qua liquidem coherentia intelligatur quod si ipse Dominus Marchio, aut sui cuicunque guerram facere vellent sine scientia & voluntate dicti Domini Ducis, & suorum, quod tunc, & eo casu ipse Dominus Dux, & sui in talibus guerris ex vi hujusmodi adherentia non teneantur assilire, nisi prout de ipsorum procederet spontanea voluntate, in omni alio casu tenebuntur ipse Dominus Dux, & sui, auxiliari, defendere, & tueri bona fide dictum Dominum Marchionem, & suos ab omni vi, violentia, injuria, & opere facti contra omnes, ac si essent propria Territoria ipsius Domini Ducis.

Et ad maiorem horum argumentationem perfequantiamque, & observationem ulterius expresse actum est, quod quicquid quovis titulo pervenire poterit ad ipsam Dominum Marchionem, & tuos de Castris, Terris, & Dominiis ultra Tanagrum ex hujusmodi guerra occupatis, quam primum rehabebit dictus Dominus Marchio & sui, simili modo remittat, dicat quodque Illustris Joannes, & ejus successores inde recipiant à dicto Domino Duce, & suis predictis in simili feudo, & homaggio, qualia sunt feudum, & homagium pro consistentibus citra Padum supra declarata, hoc salvo, quod liceat dicto Illustri Johanni, & ejus successoribus predictis de illis inter fratres, aut alios quoscunque in Vassallaggio concedere, alienare, & alias disponere propria auctoritate ad libitum suæ voluntatis, salvis semper remanentibus homaggio superioritateque, & restitito dicto Domino Duci, & suis super illis, & quod tales Vassalli in retrofeudo talia tenentes consimiles promissiones faciant, quales constituti citra Padum, ut supra declaratum est.

Item similiter in consimili venient homagio, nihil addito, vel remoto, omnes aliæ Civitates, Castra, Villæ, & alia quæcumque Dominia, que per ipsum Dominum Marchionem, & omnes ab eo descendentes, tam inter Padum, & Tanagrum quam alibi in tota Lombardia à Civitate Placentiæ, & Ripparia ac inde citra quomodolibet acquirerentur in futurum, & ita tamen debeant quam cito acquisita fuerint, salvo quod si aliquæ Civitates, Castra, aut Villæ, infra predictos limites consistentes eisdem in feudum darentur per alios Dominos, ad quos spectant, quam Romanorum Imperatores, illæ in hujusmodi Feudo, & homaggio non cedant, nisi prout hoc procederet de voluntate ipsius Domini Marchionis, & suorum.

Item pro majori declaratione Civitatis Albæ, Dyani, & aliorum locorum ultra Tanagrum consistentium, que propter hujusmodi guerram fuerunt in manibus dicti Domini Ducis per dictum Dominum Marchionem reposita, actum est, quod quotienscunque facta prius pace illa in libera dispositione dicti Domini nostri Ducis remanebunt, ipse Dominus Dux ea remitter, & expediri faciat dicto Illustrissimo Domino Marchioni, qui illa ejus vita naturali dum-

TOM. I. PART. II.

taxat durante tenebit in adherentia ipsius Domini nostri Ducis, prout tenebit alia loca inter Padum, & Tanagrum sibi remittenda, ipso autem Domino Marchione de medio sublato, ipsa omnia perveniunt ad dictum Illustris Joannem, & alios ejus supra declaratos successores sub consimilibus Feudo, & homaggio, sub quibus per precedentia capitula tenebantur aliæ Terræ, & Castra que recuperari poterunt ultra Tanagrum.

Item quod premixis mediantibus ipse Dominus noster Dux, & sui teneantur, & debeant bona fide in quibuscunque licitis, & possibilibus dicto Domino Marchioni, & suis assilire tam in premixis predictis recuperandis, quam in illis, & aliis ut supra, acquirendis, in predictis tamen homagiis, & adherentia cedentibus, tuendis, & conservandis, prout bonus Princeps Dominiisque superior, & infudator pro suo fideli Vassallo facere teneretur, & ulterius si contingeret quomodocumque in futurum aliquas alias terras, Castra, & Villas de proprio de ipsius Domini Marchionis ex hujusmodi guerra ultra Tanagrum occupatas ad manus dicti Domini Ducis, illas, & illa remittere tenebitur dictus Dominus Dux Sabaudia dictis Dominis Marchioni, & Joanni, sub homagio, & adherentia premixis, prout in illis ipsum secundum modum & limitationem supra declaratas reddere tenebuntur.

Quæ premixia omnia capitula prologuta fuerunt, & unanimiter concordata inter ipsos Dominos Ducem Sabaudia, Marchionem Montisferrati, & Joannem ejus primogenitum, adeo quod facta prius pace inter ipsum Dominum nostrum Ducem, & Illustrissimum Dominum Ducem Mediolani ejus Generum ex una, & dictum Dominum Marchionem partibus ex altera illa omnia, & singula, sine quoquoque mora dispendio firmetur, & concludantur in solemni, & valida forma ad perpetuam securitatem dictorum Dominorum Ducis Sabaudia, Marchionis Joannis ejus primogeniti, & suorum successorum, prout ex dispositione ipsius Pacis melius & validius fieri poterunt, precise, & sine conditione quæcumque, & ita bona fide, & sine fraude, sponte, & invicem promiserunt ipsi Domini Dux Marchio, & Johannes, & de his & hæc confecta fuit scriptura manibus cujuslibet, & Illustris Comitis Gebenensis ad maiorem roboris firmitatem signatur, & sigillatur dictorum Dominorum Ducis, & Marchionis sigillis Tononi die decima tertia Februarii, anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo secundo, decima Indictione, presentibus spectabilibus egregiis Dominis Joanni de Belloforti Milite Legumque Doctore, Sabaudia, & Henrico Joace Egreg. Doctore, dicti Domini Marchionis Cancellariis, ac nobis Secretariis subscriptis.

Joannes Jacobus Marchio Montisferrati
Amadeus Dux Sabaudia &c. Joannes de Monteferrato
Ludovicus de Sabaudia. Joannes &
Comes Gebenensis. Bartholomeus de Sala.

Signum March.

Cum simplici Copia in papyro scripta sicut supra expedita in secretiori Archiducali Archivio Mantuæ adservata præfens supra scriptum Transumptum omnino conferre attestor.

Ego Ludovicus Nobis olim H. Odavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius, ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi. Actum hac die 8. Augusti 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 9. Augusti 1720.

ANNO

CCXVII.

CCXVIII.

ANNO

1433.

1432.

22. No-
vembre.

Aurea Bulla SIGISMUNDI Romanorum Regis de sua Concilio Basileensi adhesionem. Datum Mediolani 22. Novembris Anno Domini 1432. Regnorum suorum Hungarie XLVI. Romanorum XXII. Bohemiae vero XIII. Lecta fuit haec Bulla in Congregatione Generali Concilii Basiliensis die Luna 19. Januarii 1433. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales. tom. 3. pag. 426.]

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis, Amen. SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Rex, semper Augustus, ac Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, &c. Rex, ad perpetuam rei memoriam.

I. Notum facimus tenore praesentium universis, quod cum inter alios Orbis Principatus sacrum Romanum Imperium divinitus institutum obtineat principatum, cui Deo auctore praesidemus, & assidua pulsemur sollicitudine, ut ea, quae concernunt Religionem Christianam & bonum Ecclesiae Sanctae Dei, quorum Advocatus & Protector ex officio nobis incumbit sumus & esse debemus, procurareque habeamus stabilitatem & felicem progressum eorumdem. Sane cum ex sacrorum generalium Constantiensis & Senensis Conciliorum decreti Constitutione suscepta felices recordationis Martini Papae Quinti, & deinde Sanctissimi Domini Eugenii Papae Quarti successoris immediati autoritativa approbatione sacrum Basileense Concilium initiatum fuerit, roburque & auctoritatem funderit & progressum habeat: & successive per idem sacrum Concilium Basileense & Romanos Patres in eodem existentes & illud celebrantes, cum instantia fuerimus requisiti, ut tamquam Advocatus Ecclesiae Sanctae Dei & Defensor protectionem ipsius in nobis assumeremus, prout ad nos pertinere dignoscitur, quod personaliter exequi non valentes, vocati & invitati per Dominum Martinum, & ipso subdito per Dominum Eugenium, Summos Pontifices praedictos transire ad Italiam, prout transivimus. Et propterea loco nostri protectionem in nobis assumendo, prout tenebamur, in eodem sacro Concilio protectorem dimiserimus Illustrum Principem Wilhelmum Comitem Palatinum Rheni & Ducem Bavariae, avunculum nostrum charissimum, deputamusque & institimus cum plena auctoritate & omnimoda potestate, prout in nostris super hoc confectis litteris plenius continetur.

2. Et quia, ut percepimus, nonnulli vaniloquentes non recte sentientes, ipsum sacrum pervertere ac turbare per exquisitas vias molientes, ut de nostra pura mente in interpretatione ejusdem & voluntate cunctis appareat & evideret, ad consultationem iniqua pervertere loquentium, volentes Reverendissimos sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos & Episcopos Deo amabiles, necnon Venerabiles Abbates, Praelatos, & omnes alios in Civitate nostra Basileensi congregatos & congregandos, sacrum generale Concilium facientes, & illud celebrare intendentes, sacrosanctamque universalem Ecclesiam representantes, & eidem adherentes, & adherere volentes, & quoscunque alios de eadem nostra intentione & voluntate claros reddere & securos, ad ipsius sacri Concilii corroboracionem firmiter & authorizationem, prout ad nos potest quovis modo pertinere, animo deliberato ex certa nostra scientia motuque proprio in verbo nostro Regio dicimus ac tenore praesentium attestamus, quod nos ab initio praefati sacri Concilii Basileensis semper abique omni dubio simpliciter atque pure eidem adhaesimus, adharcemusque firmiter, & quando duraverit continuatumque fuerit, adharcemus inconcusse, nec faciemus neque fieri permittemus, Deo auctore, quantum in nobis fuerit, quod sit vel esse possit directe vel indirecte contra ipsius sacri Concilii auctoritatem & libertatem, seu in praedictum actuum in eodem vel agendorum in futurum, quoad ea propter quae est convocatum & etiam congregatum. Praesentium sub nostra Majestatis sigillo testimonio Litterarum. Datum Mediolani, Anno Domini 1432. die 22. mensis Novembris. Regnorum nostrorum anno Hungariae &c. XLVI. Romanorum XXI. Bohemiae vero XIII.

Ad mandatum Domini Regis,
Petr. Kalde Canonicus.

1433.

Erb-Vereinigung zwischen denen Grafen von Hohenstein / Schwarzburg und Stollberg / zu Erbsal- und Beschlüßung dero Gräfl. Haus- / und Fortpflanzung beständig-guten vernemmens aufgerichtet; wodurch auch vrracordiret worden/ daß nach Absterben eines Theils/ die zwey in dessen Land und Herrschaften æqualiter succediren sollen. Geschehen am Dienstag nach unser Lieben Frauen-Tag den maa nennet Wortze worch / Anno 1433. [LUNIG Teutsches Reichs- Archiv. Part. Spec Continuat. 2. Abtheil. 6. Absq. 18. pag. 28.]

C'est-à-dire,

Union héréditaire entre les Comtes de Hohenstein, de Schwartzbourg, & de Stollberg, pour la conservation. & de sesse mutuelle de leurs Biens, & de leurs Personnes, avec Paix de succession, portant que si l'une des trois Maisons vient à manquer, par extinction des Mâles, les deux autres lui succéderont par égale moitié. Fait le Mardi après la Fête de la Bienheureuse Vierge, qu'on appelle Wortze Wyrch 1433.

Wir Graf Heinrich / Graf Ernst / und Graf Elygier / Seckelherren Grafen von Hohenstein / Herrn zu Lora und Gleichenberg / bekennen in diesen offenen Briefen / vor uns und unsere leibes-erben-Erben / und ihun kund allen den die ihu sehen / hören oder lesen / daß wir angesehen / geneckt und betrachte haben / große anlangende Noth / die darme von den Regern lange Zeit getrieben / und unnamichen Fürsten / Grafen / Herrn / Rittersn / Knechten und andern leuten geschin / und das Gott abwend / süßes ersehen und geschehen möchte / und auch sonderliche natürliche angeborene liebe / die wir dem billig haben und tragen sollen / zu den Edlen unsern lieben Ohnen / Grafen Wörthen / Grafen zu Stollberg / und Herrn zu Werningroda / und zu Grafen Hamd / Grafen von Schwarzburg / Herrn zu Ansfode und Gondershausen / und Graf Heinrich kunen Sohne / und zu ihren leibes-erben-Erben / und auch unerselichen Mitz und Frommen unser Land und lütchen / und das wir auch Geyreit und Frevels und fere / und obernendits uns einen jeglichen geschin / widersehen und aufgehalten mögen / und darumb haben wir uns mit wohlbedachten Mütze / zitigen Rathe / Wissen / Willen und Vorborde unser Rätze / Erber Mann und Eedten / mit ihu versich / und ihre leibes-erben-Erben gütlich / gütlich / gütlich und ewiglich abertreug gesimmet erlich / und zu ewigen Geyzeiten / zusammen geset / daß einer unser den andern / um keinerley Sache willen soll obekagen / in allenwasse / so hienach steht geschrieben.

Zu dem Erben sollen alle Schulde / zweytracht / Anspanden / Erniste / Schelunge und Anspande / die wir zu eyn bighero / oder sie zu uns haben / oder gehabt hättin / von wome oder in welcher Massen die zukommen waren / gütlich abgethan / versimmet und vornemiet seyn / und unser sein soll legen den andern / das oder der Wort mehr nicht gebenden / oder darum antebigen / sondern wir sollen und wollen ihnen und sie uns wieder in allen Saden legen jedermelichen getreulich behülffen und gerathen seyn / nach aller Redlichkeit und besten Vermögen / und sie getreulich auch ohne alles Argemeinen / schülten / und ihre oder ihrer leibes-erben-Erben sende / und die ihnen staden / wissenlichen nicht ungemeyn / huet / noch beynehen ohne Bescheide / und wir obgenannten Graf Heinrich / Graf Ernst / und Graf Elygier / und uns leibes-erben-Erben wollen noch sollen auch forder zu ewigen Geyzeiten / der obgenannten unsern lieben Ohnen / und dero leibes-erben-Erben sende nicht werden / um uns selbst noch um jemand anders willen / wer der gesien möchte / niemandes ußgeschreiben / sondern sie / ihre Erbare Mannschafft Lande und lütche / zu allen Geyzeiten / schülten / beschermen / vorboten und vorzeigenden / gleich unsern eigen / und ob imand wäre / wer der were / die angiffen oder beschedigen worde / ohne fere / oder mit einer kurzen Bewarnunge / manne und wie dieß das geschide / und auch von wome / das sollen wir / uns leibes-erben-Erben / uns Erbare Mann / Ambtelnde und Schütze / eynen jeglichen / wer der gesim möchte / nach allen unsern Vermögen / an alle Geyzeiten / wann wir das erfahen / gleich unsern eigen / mannen und wehren / oder die Wome so forder wir immer mögen / uf Eyre und Recht borgen / das darme uns Ohnen obgenant / ihre leibes-erben-Erben bey uns / uns leibes-erben-Erben / und unser lütche / ewiglich / auch sollen holtien / ungeschlecht / wurden auch Fürsten / Grafen / Herren / Ritters / Knechten / Eedte oder Vortgere / niemandes angeschreiben / der obgenannten

ANNO
1433.

ten unsre Oheimen künfftlich / oder ihr ein besoner oder öhre
leibes-erben-erben / oder der öhren Freunde um sache / oder um
Schuld / oder ob unsre vorgeschribenen Oheimen / oder öhre lei-
bes-erben-erben jemandes irer der gesinn möchte / umb
Schuld willen / so des man der Ehre oder Rechte nicht pfe-
gen wolten / mit unserm Rathe / Wissen und Wohlbedacht sind
werden müssen oder worden / wann wir oder unsre leibes-er-
bens-erben darun kann vornehm werden / so sollen wir in
vierzehn Tagen / ehre und Recht vor den / den die sache an-
trifft bieten / und siner darun auch Macht haben / und dem
nichts schreiben / aber wenn die sache ungut ist / daß wir die
wollen und weihen wolten / wolten demne der oder ober dy deran-
ne nicht genue haben / und daroben so unthunlich und seiden /
und das auch nicht aufheben / sollen wir / und unsre leibes-
erbens-erben / mit unserm Erben Mannin / wann wir des vor-
man werden / des / ober der Wende zustand auch werden /
sindlich sein / und thun / und nicht freiden da geschehen / sinnen
noch richten / dann mit unser Oheimen / oder öhren leibes-er-
bens-erben Willen und Wissen / oder tades das künfftlich /
geschehen zu Geschehe / oder / in denselben vierzehn Ta-
gen / diemal wir Ehre und Recht vor unser Oheimen oder die
öhren geschrieben und geboten haiten / die sollen und wolten wir
gleichwohl mit aller Macht / wahren / weihen oder uf Ehre
und Recht / so ferne wir mögen / borgen / gleicher Weise und
in aller Weise / so ob das öhre oder mit einer kurzen
Verwahrung geschehen wehre / ohne arge list und Geschehe.
Geschehe es auch zu Gezeiten / daß die Jede da wir um ihrer
willen / oder sie um unsern willen zu Feme / oder kommen wä-
ren / sich also machen / daß man einen reitenden Krieg beset-
len / und haiden müssen / wollen dann die Feden unser Ohei-
men allernachst gelegen / so sollen wir zu Stande wo die des be-
gehen / und von uns beiseiden / bey sie geben / mit Schyngel-
gezeiten und wohlwollen / legen in öhre Schloß / Oheimen
oder Städte / da sie dann allernachst liegen / uf unser selbst
Costen / Verlust und Gezeir / die wir dann auch / ob es
noch geschehe nach der Jede Gelegenheit herten oder mindern
sollen / nach Erkenntnis unserer Oheimen von Stollberger
Erbar Manne / zwey unser Oheimen von Schwarzburg / und
zwey unser Erbar Mannen / die wir den von aller theilt / so
dies das Noth gescheit / by den Eyden / die unsre Oheimen und
wir hierzu gethan haben / ungemainer daru schreien / senden
und geben sollen / ohne alles Widerprechen / ohne arge list
und Geschehe.

Und dieselben Schloß / die wir künfftlich daru geben und
schicken werden / sollen Mueze und Winderung der Hoff-
zeiten jagen / und auch in weis Schloß / Weizen oder Getreide
man die legen soll / in vierzehn Tagen / so daß sie ankome /
erlernen uf öhre Eyde / und was sie dann künfftlich / oder der
meiste Theil darun sprechen oder erlernen / den sollen und wol-
ten wir also volgen / und nicht widerprechen ohne Geschehe.

Und dieselben / die wir bey sie legen werden / sollen sie
und die öhren vor Unruhe bewahren / daß die öhren dann /
wann das noch geschehe bey uns also noch halten sollen / und
zu welcher Zeit wir uns leibes-erbens-erben / oder den öhren
mit unsern und öhren sinnen / oder die sie oder uns beschädigen
wollen / zu scheren nennen / und nach Gottes Ordnung
dannen Frommen nehmen / wie vele oder wie wenig das we-
ren / oder werde / an Keiser / an Königen / an Vögen / an Bur-
ghen / an Gefangen / den Fromen sollen wir gleich theilen / nach
Anzahl Schyngel und gewanener Lute.

Wäre auch ob eine Land-Nag wurde / es der Herren Land
alle / oder es alleine / und neinander fromen / so sollte man
das mit den Fromen holden / bey die Land-Nag / nach Er-
kenntnis schreie der Herren Mann / die daru geschickt worden /
nehmen auch Fromen oder Schaden / so soll man den Schaden
mit Fromen fern und geben / die wyle der Frome werth /
auch nach sechs öhre und unser Mann / die wir alle ungutige
daru geben sollen / Erkenntnis auf öhre Eyde in alle Weise
so vor derhandt ist.

Geschehe es aber / daß Got abende / daß zu Gezeiten /
in solcher Jede / die wir dann also künfftlich haiten / unser vor-
geschribene Oheimen einer oder mehr / mit uf dem Felde weren /
daneben legen / und gefangen worden / welcher denn also zu
Gefangen und in Haft sein / den sollen wir genante Ohei-
men uns leibes-erbens-erben / zu siner Schyngel tausend Gul-
den geben / wo er dy von uns werde heischen ohne Ge-
schehe.

Werdigen auch die obgenannten unsere Oheimen / oder die
öhren in solchen Feden / Ette / Verster / Borgen oder Ge-
bahren / da wir die unsern weder bey uns darvon gesche / das
sollen wir gleich und ungeschickt theilen.

Gewinnen auch dieselben unsere Oheimen jemandes Schloß /
Ette oder Weizen / da wir dann dy unsern mede heten / die
sollen man gleich theilen / oder es daru haiten / nach Er-
kenntnis sechs unser Oheimen / die wir zugleich daru geben sollen /
die dann auf ihre Eyde erlernen sollen / so man das Schloß /
Ette oder Weizen brechen oder befehen sollen / daß wir dann
alle nach öhre Erkenntnis / oder der meiste Theil also
holden wollen ohne alle Geschehe.

Werdigen auch künfft / vor der wete / ohne Schuld / oder
um Schuld mit Feden / oder ohne Weiden / oder mit Vorzug
Benennung / die obgenannte unsre Oheimen oder öhre leibes-er-
bens-erben / oder die ören mit Hartkraft / und Wille ohne
Schloß oder Ette anzugewinnen / so sollte wir das erfahren /

ANNO
1433.

so sollen wir zu Stand ohne alles vornehmen / vor der Weide /
in oder nach der Weide / Ehre und Recht sie schreiben / und
bieten und öhre auch daru ganze Macht haben.

Wollen dann die Widersach Ehre und Recht nicht auf-
nehmen / und darüber sie überfallen / so sollen wir obgenante
Gefang / oder uns leibes-erbens-erben / der oder des Feinde
zustand werden / und öm sündlich sin / und thun / und die ob-
genannten unsre Oheimen solch mit ganzer Macht / so ferne wir
sinnen mögen / einschicken / antreiben / und das weren / by den
Eyden die wir hierzu gethan haben / ohne alle arge list
und Geschehe.

Und ob sie denn künfftlich ihre Schloß / Weide oder Ette /
(das Got abende) in Weiden oder ohne Weiden verlor /
weren wir dann des / oder der Feind nicht / die das Schloß /
Weizen / oder Ette gewonnen haiten / so sollen wir zu Stand
Ehre und Recht vor sie schreiben und bieten / daru Macht ha-
ben / und darnecht zur Ette / des oder der Feind werden /
sündlich sin / und thun / mit öhne / oder öm auch nicht / je-
den / sinnen / dage listen / noch rechten / sie haiten dann die
Schloß / Weizen oder Ette öm widergegeben / oder wir
sinnen es mit unser Oheimen Willen und Wissen / und thei-
len es künfftlich mit einander öhne Schyngel.

Geschehe es auch / daß unsre Oheimen / oder öhre leibes-er-
bens-erben oder öhre beiseiden Mann / der die ören jenen
sinnen oder greiffen / in welcher Zeit oder wann das geschehen /
der sie dann mußte vorurtheilen / in solcher Weide sie allezeit
uns / uns leibes-erbens-erben uns Erbar Mannschaft kande
und lichte mere ziehen sollten lassen vorurtheilen und vor-
schreiben / gleicher Weise so sich selbst öhne alle Gewehr / daß
wir weder mit sie / und ihre Land und lichte ermitte / und
erlich also auch sollen und wolten haiden ohne Geschehe.

Sonderlich ist auch bedingt / ob die folgende unsre Oheimen
alle oder ein oder mehr oder jere leibes-erbens-erben unsern
dem Weide wollen antreiben oder machen / ohne unser oder
unser leibes-erbens-erben Recht Wissen und Wohlwollen / ver-
loren sie dann barome Schloß / Weizen oder Städte / oder an-
dere Waare / was Lust oder Rathes wir zu jere Weide / oder
Verlust thun wollen / das soll uns jurehen / und sie sol-
len uns daru nicht beiseiden oder bedrangen öhre Geschehe.

Wäre es auch / daß wir obgenannte Grafen oder uns leibes-er-
bens-erben / unsre Mannen oder die uns zu den vorgeschri-
benen unser Oheimen öre leibes-erbens-erben / zu ören Ohei-
men oder den ören / Sache oder Jurprude genommen / oder
welcher erniste wissen öhnen und uns ermitte / uns kleine
oder reffliche Sachen / treffen dann die erniste unser Oheimen
von Stollberg / oder öhne leibes-erbens-erben und uns an /
so sol den unser beyde Mann / die wir daz uf unser Eyden
geben und schicken sollen / in vierzehn Tagen die künfftlich
und rechtlich darun schreiben / möchten sie aber das nicht ge-
hen / oder wurden darun vertrücht / so sollen uns Oheimen
von Stollberg mit ören Mannen uns darun schreiben künf-
lich oder rechtlich / binnen vier Wochen uf solche Eyden als sie
und öre Mann hierzu gethan haben / so die Sachen künfftlich
oder mündlich an sie kün / und wann sie uns dann also uf
ihre Eyde geschriben hetten / an dem schreiben sollen wir Einige
haben / und wolten des nichts widerprechen.

Wäre auch die Jurprude oder Schlichtung unsre Oheimen von
Stollberg / oder an jere leibes-erbens-erben / und öhne uns
von Hohenstein / so sollten wir uf beiden Seiten zur Ette
den by den Eyden die wir hierzu gethan haben / unser beyde
Mann daru geben / zu versuchen / ob uns die künfftlich oder
rechtlich darun in vierzehn Tagen vorrichten mögen.

Geschehe das nicht / sondern wurden vertrücht / so
solde uns / unsre Oheimen von Stollberg / oder öhne leibes-
erbens-erben / mit ören Mannen darun schreiben uf öre Ey-
de binnen solcher Zeit / und in allermaße so vorgeschriben je-
het / wurden aber vertrüchte zwischen unser Oheimen von
Stollberg und Schwarzburg / oder öre leibes-erbens-er-
ben / da sollen sie ihre beyde Mann zusuchen / und geben / bey
den Eyden / die sie hierzu gethan haben / die da versuchen
sollen / ob sie ein solches freunlich oder rechtlich binnen vierze-
hen Tagen / möchten zusuchen und heilen.

Geschehe das nicht / sondern wurden vertrücht / darvor
sollen wir genante Grafen von Hohenstein / oder uns leibes-
erbens-erben mit unsern Mannen / in vorgeschribener Anzahl
und Zeit / uf öre Eyde / die wir hierzu gethan haben / darun
freunlich oder rechtlich erichten und schreiben / und wo wir sie
denne also uf unser Eyde schreiben / daran sollen sie Einige ha-
ben / dem also folgen und thun ohne Geschehe.

Wurden wir aber alle beyde Partheyen zu vertrücht mit
einander / um was Sache das geschehe / und zu welcher Zeit /
dazu soll unser jeder der andere seiner Erbar Mannen geon / bey
den Eyden vorurtheilen ist / die schreie dann vorurtheilen soll / ob
sie freunlich uns darun mögen gezeiten / können sie das nicht
gethun / so sollen sie uns uf öre Eyde mit Recht önnen vier
Wochen darun schreiben / und sie die bey dem alle / oder der meiste
Theil uns darun schreiben werden / daran soll unser jeder der
Einige haben / das nicht widerprechen / ohne Geschehe / und
wie sollen unsre Mannen daru holden und widerig sin / daß
sie das schreiben sollen öhne alle Inpalt und Geschehe.

Gewinnen aber die vorgenannten unsre Oheimen / alle oder
ein ein besondert / mit künfftlichen unsern Mannen / oder uns Er-
bar Mannen mit öu zu suchen / um was Sache das geschehe /
so balde des vor uns brecht worden / so sollen wir vorurtheilen /
daß wir die Ernste freunlich zu sinnen / möchten wir das
nicht

ANNO
1433.

nicht thun / so solten solche Sache und Ernste scheiden / uf
oite Eyde zween unser erbare Mannen / zween unser Ohmen
von Stollberg / und zween unser Ohmen von Schwarzbürg
Mann / die dan unser jülicher / wann wir des vormand weis-
den / bey den vorgeschriben Eyden / dazu soll scheiden und ge-
hen / und wie dann die alle oder der meiste Theil / darober
scheiden / und uf oite Eyde sprechen werden / davon soll die zwo-
rechtigen voll Gnuge haben / dem also thun und folgen / ohne
Gesehe. Gewinnen aber oite oder unser Erbar Mann Stete
oder sonst die oiten / und die unser Ernste oder Zwyrrecht
unter sich selber / so solte das vor sie oder uns kommen / so solten
wir der Unken / und sie der Unken haben / und mit Fieße
verschien / ob wir die gültig vertriehen inochen.

Können Wir dann das nicht gethun / so solten und wollen
unse Ohmen / und Wir kemplich / die zwyrrechtigt sind /
nach schulden und antworten / bin einem Wunde unvorhinder
mit Rechte eintrachtig scheiden / Daran dann dieselben
volle Gnuge haben sollen / dem auch also thun / und folgen
ohn Gesehe. Und welcher darane öme nicht wolle lassen
gemüen / dem solde unser kein helfen noch raten oin auch
nicht kufen / oder heymen / ohne alle Gesehe / weder
eine beschulden / oie arge ist.

Es ist auch bereit / wann jemand das ober der Fied-
wie un unser Ohmen worden sind / Eere und Rechte of-
fen wolte / oder von oim neuen wolte nach Erkenntnis
unser / und unser Mann / so vor bereit ist / so solten sie
das nehmen / daran auch Gnuge haben / und die Eyde a-
berhyn / ohne Gesehe / wollen sie des nicht thun / so solten
Wir oin nicht sein verbunden zu helfen.

Wir vorgeschriben und vordere uns auch / in diesen Brief-
se / das keiner unser Mann / Burger oder Gebuer / oder der
unser / unser vorgenannten Ohmen Erbar Mann / Burger
oder Gebuer oder die oiten vor geistlichen oder heiligen Ge-
richten zu keiner Ziet / nicht sollen anlagen / laden noch for-
dern / sondern haben die unser den oiten zu sprechen / das
sollen sie thun / in vorgeschriben Brief / oder vor oien oder
unser Gerichten / da dann der schuldig ist / und daselbe soll
man einen jülichen / der da fragt / Gült oder Recht / oder
Freundtschafft besitzen / das dann unse Ohmen / oder wir nicht
haben / das sich die unser funderlang in Steten / Dörffern /
oder Felden kommen / oder wohnen / bey den Eyden / so be-
ruert ist / Erbe und Gut sollen auch die unser / und die o-
ren sprechen und anlagen / an Steten da es gelegen ist / und
begnügen lassen / an der lant-ort-Stadt-und Weichbildes
Recht und Gewohnheit / da das Erbe liet und anders nach
fordern nicht suchen.

Uf das nun alle vorgeschribene Voreinigung und Artikel
die dann in dem Veste und frommen Fides und Mutes
Willen unser lant und lichte vorgenommen und geset / und
auch besto unsern Grund und ewigen Bestand beschriben mö-
gen / zu allen Zeiten ; So haben Wir obgenannte Graff
Heinrich / Graff Ernst / und Graff Epilger / Graffen von
Hohenstein / Herrn zu Jöhre und Lettenberg vor uns / und
alle unsere leibes-lehens-Erben zu hause geset / und ge-
sammet / etlich und ewiglich / und nimmer zu widersprechen /
mit wohlbedachtem Mute / und gutem Rathe / also vorbe-
ruert ist / zu dem Eiden / unser lieben Ohmen Graffen Bo-
then zu Stollberg / Herrn zu Weingroda / und zu Grafen
Heinrichen von Schwarzbürg / Herrn zu Amstode und
Sumbershusen / Graffen Heinrichen seinen Sohne / und zu
oien leibes-lehens-Erben / mit diesen nachgeschriben unser
Schlossen / Steten / Zugehörunge / lant und lichte / neh-
lich Jora / Lettenberg / Schwarzhiltz / Wendenstein / Etlich
und Weichbildes / und unse lant-Gerichte / mit alle der vor-
geschriben Gütern und erbar Mannschafft / Muten / Herrlich-
keiten und Zugehörunge / und dazu unter unse Schloß
und Wessin / nichts usgeschriben / und was wir des mit dem
lehen-Herrn mögen usgerichteten und überkommen / In solcher
maße werins / das wir ohne leibes-lehens-Erben von Todes
wegen / GDU erste / abgingen / das dann die genannten
Schloß / Amstode / Erbar Mannschafft / Stete / Borge
und Gebuer und alle ohere Herrlichkeiten / und Zugehör-
unge uf die genannten / unse Ohmen / und uf oie leibes-
lehens-Erben sollen lantlich gesellen / nehmlich halb uf unser
Ohmen von Stollberg / oder uff eine leibes-lehens-Erben /
und halb uff unse Ohmen von Schwarzbürg / und oie
leibes-lehens-Erben / dieselbe Herrschafft dann unse Ohmen
und oie leibes-lehens-Erben lantlich inne haben / besetzen
und gebrauchen sollen / und der nichts theilen / vorverstehen
vergeben / vorsehen noch vorkaufen / und auch alle Erbare
Mannschafft / Gotteshueß / und Pfaffen / Stete / Borge
und Gebure / oder was wens die heiten / Geistlichen oder
Welchlichen / by alle oie Fröchten / Herrlichkeiten und Wor-
ten / und bey allen Herkommen blieben lassen / und behalten /
so sie dann bisshero gewest sind / und forter nicht bebrangen
one arge ist und Gesehe.

Dieselbe unse Ohmen alle und oie jeglich besondert / uf die
unse lant / als vor wir verstorben / gesellen were / sollen
auch alle Schuld gelten / die uff denselben Schlossen / Erbar
Mannschaffen / Steten / und Dörffern weren vorgeschriben /
und sollen dessen der Mannschafft / Steten und Dörffern
gute Briefe in der besten Form geben / darmit sie wohl be-
sorget / und bewarbt sind / desgleichen wir / und unse leibes-
lehens-Erben / gegen Mannschafft Borge und Dörffer / die
von ein / uff uns verstorben und gefiele / also auch holden

sollen / und wollen ohne Gesehe. Und des zu bestetigen und
ewiglich also zu bleiben ; So haben wir alle Amstode / Er-
bar Mannschafft / Borge und Gebur / die zu den genaun-
ten Schlossen / Herrschaffen und Steten gehören / den viele
genannten unse Ohmen / und unse leibes-lehens-Erben /
eine rechte Erbhuldigung lassen thun. Geloben und schwe-
ren ob wir ohne leibes-lehens-Erben abgingen / das GDU
lange inhalt / das sie denn sich oin unse Ohmen und oie
leibes-lehens-Erben / etlich / ewiglich und lantlich unvortheil-
et halten sollen / in allen sachen so hiervor auch
und geschriben stet ohne arge ist und Gesehe.

Doch ist bereit und behalten / vor uns und unse leibes-le-
hens-Erben in diesen Brief / das wir und unse leibes-lehens-
Erben der genannten unse Schloß / Stete / lant und lichte
allezeit mächtig sein sollen / Dero auch gebrauchen mögen /
nach unser Muten und Willen / die auch halten und regieren /
nach unser Begehrenlichkeit / darneben unse Ohmen / oder oie
leibes-lehens-Erben / dienele Wir / oder unse leibes-lehens-
Erben leben / nicht sollen zu thun haben / darmit sich legen /
oder wehren / oder Gesehe.

Wir mögen auch dieselben Schloß / Stete / lant oder lichte
zu unser Vollmacht / wohl verkaufen oder vorkaufen / doch
also / das Wir unsern vorgenannten Ohmen / oder oien leibes-
lehens-Erben / anbieten / und zu kuffen thun / ob sie sol-
ches Schloß / Stete und Dörffer selber vorwenden oder
kuffen wollen.

Wollen sie dann die Schloß / Stete oder Dörffer selber
vorwenden / oder kuffen / das sollen wir oin dan / und nicht
einen andern ungeschicklich gönnen / und zu staten / die Säkung
oder den Kauf / ob Wir uns desselben nicht vorreinen oder vor-
tragen sollen werden uf oie Eyde sich unser aller Mann / die
Wir zugleich dazu geben sollen / wozu oin ober der Kauf /
oder Pfandschafft nicht sündig anzulegen ; So mögen wir /
oder unse leibes-lehens-Erben un unser Vollmacht wollen un-
ser Stete / und Schloß / lant oder lichte / die wir also zu
thun geset haben / verkaufen oder vorkaufen / wenn wir wol-
len / darmit soll uns niemand legen.

Wir und unse leibes-lehens-Erben mögen auch unser Ehen-
lichen Gemahlin / an den vorgeschriben Schlossen / Steten /
lante und Gerichten und oien Zugehörunge mögliche Leibe-
judie machen / nach des lantes Gewohnheit und Recht / so
unse Eltern gethan haben / so die das Noth geset / ohne
Gesehe.

Und auch / unse Seel getet / davor setzen und machen 1500.
fl. oder minder / und nicht darüber / wir und unse leibes-le-
hens-Erben thäten es dann / mit unser Ohmen oder oien
leibes-lehens-Erben Willen / Willen unser Vollmacht.
Können wir auch / oder unse leibes-lehens-Erben / hinder und
Dörffer oder Schwesken / wie viele der waren / die nicht be-
stet / oder bestrafen weren / dieselben Dörffer oder Schwes-
ken sollen unse Ohmen künftich / oder oie leibes-lehens-Er-
ben beraten und ausgeben / denen einen oien Genossen / und
der sechshundertlörige Mark zu mehr Gist / mehr geben /
ohne Gesehe / von solcher Gerechtigkeit / die sie von Gra-
de wegen haben sollen / die oin oder das Gelt ohne Inns
halt folgen solle.

Sonderlich ist auch geret / und soll auch also geret wer-
den / ob wir / das GDU abwende und friste / oie leibes-
lehens-Erben vorgeschriben / und unser Ohmen / oie leibes-
lehens-Erben / sich dann oien wollen an unse Herrschafft /
die wir oie so geret hätten / die Saden oder Ernste we-
ren treulich oder geringe / solche Ernsten / Zwietracht und
Schwungen sollen in Freundtschafft / oder mit Reche uf ihre
Erbe / in vier Boden scheiden / unser versprochen Herrschafft
sechs erbar bestetene Mann / die sie dann dazu bey den vorge-
schribenen Eyden heischen und theil sollen / und wie dann
dieselbigen / das also sündlich schaden / oder der meiste Theil uff
oie Eyde / daran sollen die zwyrrechtigen Ohmen haben / dem
also thun und nicht widersprechen ohne Gesehe.

Wir geloben auch / in diesen selben Briefe / vor uns / und
unse leibes-lehens-Erben / bey solchen Eyden / so vorberuert ist /
das alle Amstode wie wir tegend haben / und auch dancbern /
so die wir die vornehmen / oder voranden / uf den obenan-
ten Schlossen / und uns zu unser Ohmen Hand / so die das
Noth geschicht / geloben und schwören sollen / ob wir ohne
leibes-lehens-Erben abgingen / da GDU vor so / das sie dann
sich mit denselben Schlossen und Steten / und oier Zugehör-
unge oin unse wohnen Ohmen von Stollberg und von
Schwarzbürg / und oie leibes-lehens-Erben / und oin nie-
mandes anders etlich halten wollen ohne Gesehe.

Und wir wollen auch / und sollen dieselben unse Ohmen
an die lehen der vorgeschribenen Schloß und Stete /
lant-Gerichte / und lichte bringen / ungeschmet / so wir erst
mögen.

Und ob wir die lehen nicht mögen forbringen oder ver-
sorgen werden / so sollen Amstode und Erbar Mann / und
Borge / doch gleich wohl in der Huldigung / die sie gethan
haben / bleiben sitzen / und die gantlich haben / ohne Ge-
sehe.

Auch oin sollen wir uns / noch unse leibes-lehens-Erben zu
niemande vorder setzen / noch verbunden / in keine Weise / das
diese Zusage und Verbindnis beschriben möchte / wir tha-
ten es dann mit der andern Herren Willen / Willen und
Vollworte.

Und auff das alle vorgeschribenen Erläute und Artikel die-
ses

ANNO
1433.

ANNO 1433. ses Brieffe von uns Graff Heinrich / Graff Ernsen / und Graff Eylliger von Hohenstein / von unsers liebes-ehelichen Erben zu ewigen Gedenken / nicht sollen veruult / sondern ewiglichen gehalten werden: So haben wir mit guten Willen / wolbescheyden Wiltz / zeitigen Rathe unsere Räte / und die unsren / alle vor- und nachgeschriebene Articuli und Stücke / se sind kleine oder möglich / vor uns / und unsere liebes-ehelichen Erben / den vorgenannten unsen lieben Eheinen und oren liebes-ehelichen Erben also auch halten / thun und vornemen sollen: so dichte das Noth geschiedt / oir einer gegen dem andern ohne Geschede. Geschede es aber / das die obgenannten unsre Eheinen oder ehre liebes-ehelichen Erben meinen / das von uns / oder unsen liebes-ehelichen Erben / zu Gedenken / alsich vorgeschriebene Articuli überfahren / und nicht gehalten werden / wie sich das dann / da GdE vor / macht oder ist / fene / wissentlich oder unwissentlich / das sollen unsre Eheinen obgenannt schreiben unsen Männern / so auch beten zu erkennen / ist eire Gede / ob wir die Articuli dieses Briefs / so sy vorgeben / voruirt und nicht gehalten haben / und uns auch / zu unterweisen / das wir solche Art. die überfahren wren / anheilen / und by Welsch bleiben lieffen / Erkennten das sechs unsere Erbare Wanne ist eire Erbe so vorgeschrieben steht / das wir diesen Brief überfahren / und nicht gehalten hatten / So geloben wir / wann wir von den unsen also unterwieset sind / um den oder die verordnete Articuli Ufdrückunge zu stunde / binnen vier Wochen / so die by seche oder der meyster Theil ist lye Erbe erkende hängen / und darvordt alle Sade / so die Briefe uswreket / zu holden by den vorgeschriebenen Erben geloben ohne Geschede.

haben Wir oder unsere liebes-ehelichen Erben des nicht / das GdE wete / sollen unsere erbare Wannen / und Erete die wir zu unsen Eheinen gefagt / und oren vorgeschrieben haben / in diesem Briefe sich ansehn / und nicht an uns gänglich halten ohne Geschede / bis so lange wir solche Articuli / die voruirt und nicht gehalten wren / siere holden wollen / diesen Brief genung thun / ohne alle arge list und geschet / Und so balde das geschet / das Wir diesen Brief genung gethan haben / so sollen sie sich weder an uns / und nicht länger an unsre Eheinen halten / ansehn / und bannere sollen erbare Wannen schreiben / und Erete weder die Erbe / Huldigung und Gede nicht gethan haben / und sollen auch von uns und einen jeglichen unsrer Herrn unvorredet / und unvorredet haben / ohne arge list und Geschede.

Alle vorgeschriebene Dinge / Stücke und Articuli nichts usgeschien / zu einem ewigen Gedächtnis / und auch zu einer redlichen Beweissung und waren Bekannnisse / haben wir obgenannten Graff Heinrich / Graff Ernsen / und Graff Eylliger von Hohenstein / Herrn zu Lora und Leitenberg vor uns / und unsre liebes-ehelichen Erben / den vorgenannten unsen lieben Eheinen und oren liebes-ehelichen Erben dusen unsen ussin Briefe williglichen gegeben.

Und zu rechten Ufdrücke / Ederlicheit und Gedeignisse rechtlich vorgelegt mit unsen Graffen Heinrich / Graffen Ernsen und Graffen Eylliger angehangen Inseigel / der wir und alle unsre liebes-ehelichen Erben / zu diesem Briefe gebunden / Und ist gegeben nach Christi Geburt / unsers Herrn / vierhundert Jahr / darin in den drey und dreyssigsten Jahre / am Dienstage nach unser lieben Frauen Tag / die mon nennt Werke Michel x. u.

Die Graff Heinrich / Graff Ernsen / und Graff Eylliger von Hohenstein / Gedenken / Herrn zu Lora / und Leitenberg / bekennen in diesen anhangenden Abdel / vor uns / unsre liebes-ehelichen Erben / so als eiliche nachgeschriebene Articuli wehen in diesem Haupt-Briefe veruirt / vorgeffen und vorföret sind / Urdmlich in dem Articuli die uswreket / Wir mögen auch detselben Gede / Erete / darnach den folgen seiden / Xente und Zugehörunge / das aber zu forz geschrieben ist / Darnach in dem andern Artickel der also uswreket / So sollen unsre-eheliche Erbare Wanne / Vorgere / darnach dann folgen soll Gebuer / und welcher Worde oder Artickel in diesem Briefe zu kurz / und an sine redte siat nicht geschrebet wren / so es zu Rechte den andern begreifen / antworten sollen / die sy uns weder gegeben haben / reden und geben Wir / vorgenannte Graffen und Herrn bey solchen Erben / die wir hienit geuirt / vor uns und unsre liebes-ehelichen Erben / gund und unvorredet / und unuerlich zu holden / als ob sie vollkommen in rechten sieten geschrieben wren / oin alle Geschede und arge list.

CCXIX.

1434.
8. Mars.

Bulla aurea SIGISMUNDI Romanorum Imperatoris de Jure & successione Electorum Palatinorum Datum Basilee 8. Martii 1434. Regnorum. suorum. Hungarie XLVII. Romani XXIV. Bohemie XIV. Imperii vero primo. [GOLDASTI Constitutiones Imperiales tom. I. pag. 398.]

SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum semper Augustus, ac Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, &c. Rex; ac perpetuum rei memoriam.

ANNO 1434. I. Quamquam Imperialis sublimitas dignitatis, in qua conditor Orbis nos suae pietatis Clementia felicitate collocavit, iugiter mentem nostram sollicitet, ut cura pervigili & laborum studiis accuratis, nostrorum & Imperii sacri fidelium amputemur incommoda, eisque desiderata pacis amoenitatem salubriter procuremus: ferventiori tamen affectu Cor nostrum accenditur penes ea, quae sacri decus Imperii, & illustres ipsius Principes Electores, per quos ceptis, & in quibus consistit nostrae gloriae Celsitudo, qui in partem sollicitudinis nobiscum sunt vocati, quadam singularitate concernunt: eos praecipue, quos generis nobilitas, multiplicique virtutum insignia & praecleara fidei devoto laudabilis recommendant.

2. Sane cum alias per Literas omnium Principum Electorum, & nominatim dive recordationis Serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli Quarti Romanorum Imperatoris & Bohemiae Regis, genitoris nostri carissimi, velut Regis Bohemiae; venerabilium Geraci Moguntini per Alemaniam, Boemundi Treverensis per Galliam & regnum Arelatense, Wilhelmi Colonienis per Italiam; sacri Romani Imperii Archiepiscopalium Archiepiscoporum; Rudolphi Ducis Saxonie, sacri Imperii Archimarchalli; & Ludovici dicti Romae, quondam Imperatoris Ludovici filii, Marchionis Brandenburgensis, sacri Imperii Archicamerarii: ac etiam a Principibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Proceribus; ac multis aliis nostris & Imperii sacri fidelibus informationem certissimam & luce testimonio clariora nostra suscepit Imperialis Celsitudo, qualiter felicis memoriae Illustris Rupertus praefensor, quondam Comes Palatinus Rheni, sacri Romani Imperii Archidapifer, & Bavariae Dux, patrus Illustris Ludovici Comitibus Palatini Rheni, sacri Romani Imperii Archidapiferi, Principis Electoris, nec non Bavariae Ducis, Avunculi nostri carissimi; & post praedictum Rupertum praefenorem, Rupertus senior avus jam dicti avunculi nostri Ludovici, succedive tanquam Archidapiferi ejusdem Imperii, & veri Principes Electores ab omnibus aliis eorum Consecutoribus semper habiti & reputati fuerunt: ac etiam voluntate, consensu, & votis aliorum suorum Consecutorum Principum unanimiter accedentibus, clare memoriae Serenissimos quondam Romanorum Reges, praedecessores nostros, temporibus suis & rationabiliter sacri Romani Imperii observantiam in Romanorum Reges elegerunt ad Imperatoriam Celsitudinem promovendos, ac subsequeiter idem modernus retroactis temporibus nos in Regem Romanorum elegit, qui disponente eo, à quo bona cum qua procedunt, Rege Regum & Domino dominantium, coronam Imperialem suscepimus: Quodque praedicti, Rupertus praefensor patrus, ac Rupertus pater dicti Ludovici quondam Comitibus Palatini Rheni, diuturna temporum praescriptione inconcussa habuerunt & possederunt legitime, prout etiam ipse Ludovicus in praesentiarum ad instar illorum cum successione paterna & hereditaria dignoscitur iusto titulo possidere jus, voem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum: quemadmodum in nostris Literis declarationis, statuti ac ordinationis sub Regali Literis Romano titulo deluper editis ac promulgatis plenius continetur: Et quod longinquitate saepe fit temporis, quod res clara praesentibus, redditur, per oblivionem obscura futuris, prudentum cautela providit, ea quae adduntur, scripturae testimonio commendari, ut amplioris auctoritatis robore posteritati innotescant: Habet interdum nostra provisionis industria, ut illa innovatione confirmet, & auctoritate fulciat innovata.

3. Uride sane tam Ecclesiasticorum quam Secularium Principum sacri Romani Imperii Electorum consilio & consensu accedente, non improvide neque per errorem, sed animo deliberato, aliorum etiam Principum plurimorum Ecclesiasticorum & Secularium, Baronum, Nobilium, & Procerum, nostrorum ac Imperii sacri fidelium, maturè communiato consilio, cupientes autore Domino futuris obviare periculis, & materiam omnium succedere dubiorum; de certa nostra scientia & de plenitudine Imperialis potestatis, in his scriptis pronunciamus, decernimus, statuimus, declaramus, & etiam hoc Imperiali perpetuo valituro sancimus Edicto: quod jus, vox, dignitas, & potestas eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum eidem

ANNO
1434.

eidem Ludovico Comiti Palatino Rheni, tanquam Imperii Sacri Archidapifero ac Principi Electori, heredibus & successoribus suis legitimis, laicis duntaxat, ab eo descendentes, quoties casus hujusmodi electionis emerit in perpetuum debeat competere; sicut & rite sibi tanquam Comiti Palatino Rheni, ac Sacri Romani Imperii Archidapifero competit manifeste; ac ipse velut Comes Palatinus Rheni, ac Sacri Romani Imperii Archidapifer, verus & legitimus Princeps Elector & post obitum ejus haeredes & successores sui legitimi, modo & forma submissis Principatum & Comitatum Palatinum ac Archidapiferiam dicti Imperii Sacri, de quibus ipsum die nostre coronationis in Aquisgrano solenniter infeudavimus & investivimus, ac tenore presentium infeudatum & investitum profitemur: cum omnibus & singulis eorum terris, dominiis, proprietatibus, vassallagiis, libertatibus, honoribus, & pertinentiis, in quibuscunque rebus consistant, & quibuscunque specialibus possint vocabulis designari, nec non jus, vocem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, sine impedimento quolibet debeat obtinere.

4. Et ne inter haeredes & successores ipsius, eo defuncto super hujusmodi jure futuris temporibus dubitationum, questionum, seu litium quævis materia oritur: decernimus, statuimus, & presenti Imperiali sancimus Edicto in perpetuum valituro, (prout hoc idem per præfatum Dominum Carolum Quartum Romanorum Imperatorem, genitorem nostrum carissimum, omnium ac singulorum Principum Electorum, & multorum Sacri Romani Imperii Principum, Comitum, Nobilium, ac fidelium consilio & unanimi consensu accedente, Lege & Imperiali Edicto in Aurea Bulla publicè sancitum esse dignoscitur,) quod post obitum dicti Ludovici Comitis Palatini Rheni & Bavariæ Ducis, primogenitus ejus filius, & post primogeniti obitum ejusdem primogeniti senior filius ex ordine genituræ, & sic deinceps à seniori filio descendentes ex ordine genituræ semper senior: si vero primogenitus præfati Ludovici decesserit masculini sexus, laicis duntaxat, legitimis heredibus non relictis, extunc secundogenitus filius Ludovici Ducis prædicti, & post obitum ejus secundo geniti filius senior laicus: & si secundogenitus sine heredibus legitimis masculini sexus, laicis duntaxat, decesserit, tertio genitus dicti Ludovici, & senior ejus filius laicus post mortem ipsius; & deinceps per talem modum directæ lineæ genituræ descendentes ab eo, laici duntaxat, jus, vocem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem promovendum in Imperatorem & Officium Archidapiferi, cum omnibus & singulis dominiis, honoribus, juribus, privilegiis, dignitatibus & pertinentiis, in perpetuis temporibus obtinebunt per successionem hereditariam & paternalem (ut præmittitur) ex ordine genituræ.

8. Si vero præfatum Ludovicum modernum Comitem Palatinum Rheni & Bavariæ Ducem sine legitimis masculini sexus heredibus laicis, de sombris ejus directæ lineæ genituræ descendentes, mori contigerit: ex tunc Principatus & Comitatus Palatinus Rheni, nec non Archidapiferia Sacri Imperii, & jus, vox, dignitas, & potestas eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, ad seniore fratrem præfati Ludovici per veram paternalem lineam descendentes, & ad legitimos ejus haeredes masculini sexus, laicos duntaxat, devolvantur: ita videlicet, quod post obitum ejusdem fratris senioris primogenitus ejus filius, & post primogeniti obitum ejusdem primogeniti senior ex ordine genituræ, & sic deinceps ex seniore filio descendentes ex ordine genituræ semper senior: si vero primogenitus senioris fratris (ut præfertur) decesserit, masculini sexus, laicis duntaxat, heredibus non relictis; ex tunc secundogenitus prædicti fratris senioris, & post obitum ejus secundo geniti filius senior laicus; & si secundogenitus sine heredibus legitimis masculini sexus laicis decesserit, tertio genitus dicti fratris, senior ejus filius laicus post mortem ipsius; & deinceps per talem modum directæ lineæ genituræ descendentes ab eo, laici duntaxat, jus, vocem, dignitatem, & potestatem eligendi Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, & Officium Archidapiferi cum omnibus & singulis dominiis, honoribus, juribus, privilegiis, dignitatibus, & pertinentiis, in perpetuis temporibus obtinebunt per successionem heredita-

riam & paternalem (ut præmittitur) ex ordine genituræ.

6. Quibus omnibus non extantibus, ad proximiorum hæredum secundum lineam paternalem, duntaxat laicum, seniore Comitem Palatinum Rheni pro tempore, ac ejus haeredes secundum eundem modum superius expressatum, in perpetuum legitime devolventur.

7. Et talis successio & devolutio; ne in his committantur errores futuris temporibus, debet (ut præmittitur) in omnibus præscriptis & singulis sine innovatione perpetuè inviolabiliter observari, taliter videlicet; quod si aliquem ex eis præmissis ab hac luce migrare contigerit; qui masculini sexus haeredes legitimos laicos post se relinquat debite patientis ætatis defectum; extunc senior frater, nepos & consanguineus proximior in linea genituræ, si frater non extiterit ejusdem defuncti, laicus duntaxat, dicti pupilli & juvenis, ad quem præscripta devolvuntur, de jure tutor esse debeat & curator tandiu, donec ad debitam pertingat ætatem: Cui etiam juveni, quam citò ad ætatem debitam pertigerit, jus, vocem, dignitatem, & potestatem prædictæ electionis, ac omnia & singula ab eis dependentia, idem tutor sine difficultate & renitentia qualibet tenebitur & debebit protinus assignare. Ætatem autem debitam in hoc casu, eligendi videlicet Romanorum Regem in Imperatorem promovendum, decem & octo annorum centuri volumus & haberi. In Principibus autem, Ducibus, & Dominis aliis temporalibus gubernandis, ætatem observandam decernimus, prout à Divis Romanorum Imperatoribus & Regibus nostris prædecessoribus est sancitum.

8. Porro ne super jure, voce, dignitate, & potestate Electionis hujusmodi; nec non Principatus & officio Archidapiferi & aliis prædictis ullo unquam tempore contingat scandala fulcitari, vel attentari valeant novitates; de Imperiali plenitudine potestatis; & de certa nostra scientia, omnia & singula præmissa, prout in suis clausulis, membris, articulis, atque punctis superius designantur, auctorizamus; necnon omnia & singula privilegia, donationes & concessiones quaslibet per Divos Romanorum Reges & Imperatores, prædecessores nostros, & Nos, dicti Ludovici progenitoribus Comitibus Palatinis Rheni, & sibi quomodolibet factas, datas, & concessas, auctorizamus, approbamus, ratificamus, & tenore presentium de certa scientia confirmamus; suppletes de præfate Imperiali plenitudine potestatis omnem defectum, si quis in præmissis aut eorum aliquo ex verborum defectu, sententiarum obscuritate, solennitatis omissione, seu alio quovis modo nunc & intactè reperiret admittis.

9. Nulli ergo penitus hominum liceat hanc nostre pronuntiationis, Decreti, Statuti, declarationis, sanctionis, infestationis, & investitura, auctorizationis, approbationis, ratificationis, confirmationis, & defectum suppletionis paginam infringere, aut ei ausu temerario quomodolibet contraire; sub poena mille marcarum auri purissimi, quas ab eo, qui contrafecerit, totiens, quotiens contrafactus fuerit, irremissibiliter expigi volumus, & earum medietatem Imperialis nostre Camere fisco, residuum verò partem injuriam passorum usibus applicari. †† præsentium sub Bulla Aurea typatio nostre Majestatis impressa testimonio Litterarum.

10. Datumi Basilee anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto, die octava mensis Martii, Regnorum nostrorum anno Ungarie quadregesimo septimo, Romanorum vigesimo quarto, Bohemie quarto decimo, Imperii verò primo.

† †

Alterum exemplar sequentia habet ad hunc modum:
Testes hujus rei sunt,

Venerabiles, Wernherus Tre-	} Archicancellarii, Archiepiscopi.
verensis sacri Imperii per	
Galliam & Regnum Arela-	
tense,	
Theodoricus Colonienfis per	
Italiam	

Illustres, Rudolphus Dux Saxoniae & Luneburgensis, sacri Imperii Archimarchalcus;
Rinaldus Dux Juliacensis & Geldriae;
Friedericus Burggravius Noribergensis.

Geor.

ANNO
1434.

ANNO
1434.Georgius Pataviensis,
Johannes Herbipolenſis, & } Episcopi.
Rabanus SpirenſisAdolphus de Clivis;
Emerich de Leiningen,
Fridericus de Veldenz,
Johannes de Catzenelbogen,
Johannes de Werthen, &
Thomas de Rineck } Comites & fideles.

Præſentium ſub noſtræ Majeſtatis Sigilli teſtimo-
nio Literarum. Datum Aquisgrani anno Domini M.
CCCC. XIV. ipſa die coronationis noſtræ, quæ fuit
octava Novembris, Regnorum noſtrorum anno Hun-
garie vigeſimo octavo, Romanorum verò Electionis
quinto.

CCXX.

23. Juillet. *Edictum SIGISMUNDI Romanorum Impera-
toris de Incompetentiâ Concilii in judicandis
cauſis Principum Imperii. Datum Ulmæ, die
XXVII. Julii, Anno Domini 1434. Reg-
norum ſuorum Hungarie XLVIII. Romano-
rum 24. Bohemie XV. Imperii verò II. [Gov-
dasti Conſtitutiones Imperiales Tom. 3.
pag. 440. LUNIG *Teutſches Reichs Archiv.*
Part. Gen. Continuatio pag. 46.]*

SIGISMUNDUS Dei gratia Romanorum Imper-
ator Semper-Auguſtus, ac Hungarie, Bohemie,
Dalmatie, Croatia, &c. Rex, Vobis Reverendis,
Venerabilibus, Illuſtribus, Magnificis, Spectabili-
bus, Generoſis, Nobilibus, Strenuis, Providis &
Circumſpectis, Archiepiſcopis, Episcopis, Abbati-
bus, Principibus, Comitibus, Baronibus, Militibus,
Oratoribus, Ambaſiatoribus & Nunciis, qui in noſtrâ
Majeſtatis conſpectu in maxima copia conſtituti el-
tis.

1. Notum facimus, ac per præſentem noſtram in-
ſinuationem ac ulteriorem relationem, quam vobis
omnibus & ſingulis ſub debito fidelitatis injungi-
mus, cunctis noſtro ſubjectis imperio publicari ju-
bemus, quod ad noſtræ Majeſtatis notitiam perve-
nit, qualiter Illuſtris Ericus Dux Lauwemburgienſis,
Illuſtram Fredericum Saxonie Ducem, ſacri noſtri
Imperii Archimarcheſcallum, Langgravium Turingie
ac Marchionem Miſnenſem, coram ſacro Baſileenſi
Concilio ſuper Ducatu Saxonie & Archimarcheſcal-
tu prædictis, & jure eligendi Romanorum Princi-
pem, trahere nititur in cauſam, prætendens Princi-
patum, Officium & juſ ſupra dicta ſibi tam here-
ditario jure quam etiam inſeudationis per nos ſibi
factæ jure deberi. Et inſuper quod nos ſuper im-
petitionibus ſibi promiſſorum occasione contra præ-
ſentem Fredericum competentibus juſtitiam miniſtra-
re denegaverimus, querelas in publicum proferre
minime veretur. Per quorum alterum noſtræ Ma-
jeſtatis authoritati derogatur, per alterum autem ho-
norificentie noſtræ defrahitur.

2. Noſtram itaque decet ſolertiam in primis, quæ-
dam Imperii noſtri jura ſervare, quinimmo juxta
poſſibilitatem noſtræ facultatis adaugere, prout ex
debito ſacramenti ſumus adſtricti. Quod recte con-
ſequimur, ſi cauſas ad examen Imperialis culminis
pertinentes, ſub noſtra juſdictione conſervemus.
Cum itaque Principatus, Officium ac juſ ſupradicta
à nobis & Imperio noſtro in feudum immediate de-
ſcendant, ac ſecundum juris communis diſpoſitionem,
nec non uſum, morem, ſtylum & conſuetudinem
ſacri Romani Imperii, feudalis contentio per Do-
minum feudi ac Pares Curie terminanda ſit, liquet,
hanc queſtionem, ſi qua prætendi poterit, ad noſ-
tram & Illuſtrum Archiprincipum noſtrorum ſacri
Rom. Imperii Electorum pertinere notionem.

3. Expedi inſuper de neglectu juſtitie noſtram
ſollicitudinem exulare. Et quidem meminimus, quod
poſt inveſtituram per nos dudum in Fredericum
tunc Marchionem Miſnenſem, genitorem ipſius Fre-
derici, de quo nunc agitur, de Ducatu, Officio &
jure prædictis gratioſe collatam, Illuſtres Archiprin-
cipes Electores, ante ipſius Frederici aſſumptionem,

TOM. I. PART. II.

ac in collegium & confortium ſuum aggregationem,
cauſam hujusmodi perpenſis maturiſque conſiliis bien-
nio fere digeſſerunt: tandem ipſum in collegium &
lenatum ſuum acceperunt, etiam Erico præſentato
renitente, ac ſucceſſionem & inveſtituram ſimiliter
præſtendente. Quamquam autem ipſe Dux Ericus
apud nos plurimum inſiterit pro juſtitia ſibi con-
tra eundem Fredericum miniſtranda, foret quoque
ſatis durum, cauſam & contentionem tam perpenſo
digeſtam conſilio, rurfus in dubium revocare: quia
tamen queſtio ipſa non erat in figura judicii tru-
tinata, nos eidem Erico ſemper ultroneos præbui-
mus juſtitie complementum miniſtrare legitime. Quod
aliter expediri nequit, niſi Parium noſtræ Curie ar-
bitrio, reſpectu feudi memorati. Quos utique Pa-
res, legitime requeſiti, prompti ſumus more Imperi-
alis Majeſtatis intra fines Alemanie vocare, ubi de
cauſis & queſtionibus Principum Alemanie ex ſtylo
Imperii noſtri nos convenit judicare. Ex quibus
aperte colligitur, nos eidem Erico juſtitia comple-
mentum in præteritum minime denegaſſe. Itaque &
in præſentiarum nos in hujusmodi cauſa præbimus
juſtitia Miniſtrum, quinimmo, Deo propicio, præbe-
bimus ſemper in futurum, quamdiu nos ſuo terreno
Imperio præeſſe voluerit.

4. Quæ omnia & ſingula mentibus veſtris ſimiliter
inculcari volumus, & in Thelatro memorie ve-
ſtræ reponi tenacius, & nihilominus per organa ve-
ſtra in omni orbe diſfundi, quo liquidius cunctis in-
noteſcere queat, cauſam hujusmodi ad noſtrum &
Parium noſtræ Curie, reſpectu ipſius feudi, examen
pertinere, noſque juſtitiam in ea nunquam denegaſſe,
nec modo, poſtquam divina præordinata cle-
mentia ſolum Celareæ Majeſtatis concedimus, fu-
turis unquam temporibus denegabimus. De quo
publice & ſolemniter proteſtatur. Quam inſuper
proteſtationem ſacra Baſileenſi Synodo intimare cu-
rabimus, ac ipſam requirere, quatenus cauſam ipſam
à le penitus abdicet, & ad forum noſtrum re-
mittat, more, ſtylo & conſuetudine Imperii noſtri &
Parium Curie noſtræ terminandam. In hoc actu Pro-
teſtationis noſtræ præſentes fuerunt.

Venerabiles, { Guntherus Archiepiſcopus Magde-
burgienſis.
Alexander Tridentinus & } Episcopi.
Petrus Auguſtenſis
Abbas Campidonenſis.

{ Fredericus Marchio Brandenburgienſis,
Archicamerarius ſacri Imperii.
Illuſtres, { Guilielmus Comes Palatinus Rheni &
Dux Bavarie.
Albertus Marchio Brandenburgienſis &
burgtravius Narenburgienſis.
Ludovicus Comes de Wirtenberg.

Venerabilis Eberhardus Magiſter Ordinis beate
Mariæ Teutonicorum per Alemaniam & Ita-
liam.

Henricus Ruſſe de Melbingen Præceptor.
Marquardus de Kunigſick, & alii Commen-
datores Ordinis prælati.

Henricus de Furſtenberg;
Wilhelmus ſenior, Henricus &
Wilhelmus junior de Monte-
forti, } Comites.
Joannes de Newenburg,
Eberhardus de Kyrberg,

Et maxima copia Nobilium, Militum & Clientum,
& Ambaſiatorum Principum & Civitatum ſacri Im-
perii. In quorum omnium & ſingulorum fidem,
robor & evidens teſtimonium has noſtras patentes
Litteras fieri, & noſtræ Majeſtatis ſigillo juſſimus
communiri. Datum Ulmæ Conſtantiensis Diocleſis, An-
no Domini MCCCCXXXIV. die XXVIII. menſis
Julii, Regnorum Hungarie &c. XLVIII. Romano-
rum XXIV, Bohemie XV. Imperii vero II.

Ad mandatum Domini Imperatoris

Caſpar Slyck Miles &c.

Cancellarius.
CCXXI.

A a a

ANNO
1434.

ANNO

CCXXI.

1434.

14. Oc-
tobre.

Declaratio Domini PHILIPPI MARIE ANGLI Ducis Mediolani, super limitibus Civitatis Vercellarum, per ipsum Domino AMADEO Sabaudie Duci remissa atque concessa. Data Abbatii 14. Octobris anno 1434.
[Authentique tiré des Archives Royales du Château de Milan Registre C.]

Filippus Maria Anglus Dux Mediolani &c. Papie Angleriaque Comes, ac Januæ Dominus Universis fieri volumus manifestum, quod cum super donatione, concessione, & remissione, quas fecimus Illustrissimo Principi, & Excellentissimo Domino Patri nostro Carissimo Domino Amadeo Duci Sabaudie, Chablaissi, & Augustæ Principi, Marchioni in Italia, Comiti Pedemontium, & Gebennensis, Valentiniensisque, de Civitate Vercellarum cum suis iuribus, jurisdictionibus, & pertinentiis, ut in Instrumento dictæ Donationis, & concessionis plenius continetur, à nonnullis Officiariis, fidelibus, & Subditis nostris hæsitatum fuerit, utrum super ipsis finibus citra flumen Sicidæ, seu Serinii consistentibus jurisdictionem retinuerimus, vel ne, ecce quod nos volentes, sicut nec licet, præmissa in dubium relinquere pro futuro, nec ex hoc Officiariis, & Subditis utriusque Domini dimittere occasionem disceptandi, ex nostra certa scientia pro nobis, nostrisque hæredibus, & successoribus universis harum ferie profitemur, pariter & attestamus quod in ipsa donatione, & remissione memoratæ Civitatis Vercellarum, & ejus finium eidem Illustrissimo Domino Patri nostro, & suis prædictis remisimus, remisisseque intendimus, ac, quantum opus est, de novo remittimus quicquid jurisdictionis, Imperii, superioritatisque, & reforti habebamus, & de præsentibus habemus super ipsis finibus citra Serinum, seu Sicidam constituit, declarantes ipsius Curtis Vercellarum, & finium limites esse, videlicet, inchoando à parte superiori, à Regia nova in loco ubi de Sicidæ extrahitur, & procedendo per ipsam ad lacum, seu stagnum illorum de Mortario, & ab ipso lacu per fossatum magnum, & ad Vallem Carbonariæ ad pontem, qui est super strata publica, qua itur à Vercellis Bulgariis, qui dicitur ad pontem Carbonariæ, & ab ipso ponte per ipsam Vallem, seu fossatum ad lacum, seu stagnum Rebucci, & inde per fossatum ad flumen Gamerræ, & per ipsum flumen procedendo ad fossatum magnum, quod se prætendit ad Lacum, seu stagnum Becarolæ, & ab inde per fossatum ad Riale Croffeti, & procedendo per ipsum Riale ad aquam Mulinati in prædictum flumen Sicidæ, five Serinii; Verum quia dicitur agentes nomine prælati Domini Ducis Paris nostri voluisse flumen Sicidæ, seu Serinii ab antiquo alveo in totum, vel in parte divertere pro conservatione moenium dictæ Civitatis Vercellarum, quæ moenia jam in partem vis & imperus aque dejecit, & dubitatur ne ex tali diversione notabilia damna Territoriis nostris prædictorum locorum inferantur, profitemur ea intentione dictas declarationem, & de novo remissionem nos facere, ut non liceat agentibus pro dicto Domino Duce, nec Civibus Vercellarum ipsam aquam aliquo tempore per opus manu factum à veteri alveo divertere taliter quod ex ea diversione aqua alibi, quam per subitus pontem ipsius Civitatis, ubi de præsentibus est, labi valeat, Territoriisque nostris prædictis magna damna, vel incommoda inferre possit. In quorum &c. Datum Abbatii 14. Octobris 1434.

Extrastra fuit prefens Copia à Registro inscripto sub Litera C. Ducis Philippi Maria Vicecomitis existente in Regio Archivio Castri Portæ Jovis Mediolani in papiro scripto, Datam Mediolani die trigesima mensis Octobris anni 1719.

Examinavit Joannes Franciscus Strigelius Regii Archivi Officialis.

CCXXII.

ANNO

1435.

8. Janvier.

Vertrag zwischen Johann Bischoff / und dem Capitul zu Würzburg / dann der Freyen Reichs-Ritterschaft im Lande zu Francken unterm Stifte Würzburg gelegen / so wohl die Regierung jeggedachten Stiffte / als auch die Handhab- und Administration der Gerechtigkeit in selben betreffend. Gegeben am Sambstag auf St. Erhardstag Anno 1435. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuatur. 3. Abtheil: 7. Abf. 2. pag. 242.]

C'est-à-dire;

Convention entre JEAN Evêque de Wurtzbourg & son Chapitre d'une part, & la Noblesse Imperiale de Franconie habitante du Diocèse d'autre part, touchant la Regence audit Evêché & l'Administration de la Justice. Fait le Samedi, jour & Fête de S. Erhard 1435.

In dem Nahmen Gottes Amen.

Wir Johannes von Gottes Gnaden / Bischoff in Würzburg / Alteser / Groß zu Werthheim / Rhodner / Dechant / und das Capitul gemeinlich des Rhodner Stiffte zu Würzburg / Bt / Prelaten / Grafen / Herren / Ritter und Knecht / in demselben Stifte und Lande des Herzogthums zu Francken gehörende / bekennen und thun kund allen und jeglichen Leuten / Geistlichen und Weltlichen / in welcherley Wesen und Personen die seind / daß wir lange Zeit hero gar mercklich gekräftet / gemerckt und empfunden haben / solch Unordnung und Untheiligkeit / die in dem ehengenannten Stifte / Land und Leuten gewest sind / dardurch dann derselb würdich Stifte in groß mercklich und verderblich Schulte / Schäden kommen / sein Freyheit und Herrlichkeit gröslich gemindert und getrübt worden / zu Erschöpfung und Enttörmung / auch sein Unterthan Geistlich und Weltlich / Edell und unedel / zu schweren / groffen und verderblichen Schaden kommen seindt / und wo das nicht vor kommen / und unterstanden werde / daß das von Tag zu Tag je mehr geschehen möcht / solches wir dann bey unsen Tagen und Zeiten / mit Hilff des Allmächtigen Gottes / Seiner Hochgelobten Mütter Marien / zu Ehre St. Kilians und Seiner Gesellschaft der Heyl. Martirer / durch Wiederbringung des ehengenannten würdigen Stiffte / und auch gemeines Nutz / Lande und Leut Geistlichen und Weltlichen / Jemes und Keiner Frieden und Gemachs willen / gar gerne undersuchen / wieder in ein gutt thätich Wesen / und rechtlich Ordnung bringen wolten / und haben darumb mit guter Vorberachtung / und zeitlichem Rath / den wir dann oft und dick darun gehabt / uns darinnen gar ernstlich nach unsrer aller besten Verornunft und Verstandnuß ersuchet / und mit einander verainet haben und überekommen seindt / ain und wannig Personen / die dann von uns obgenannten Capitul / Aebten / Prelaten / Grafen / Herren / Ritters und Knechten der obgenannten Landtschafft / nach unsrer besten Verstandnuß / durch gemeines Nutz willen / des ehengenannten Stiffte Lande und Leut erhaben / gekräftet / darzu gegeben / und genant seindt / nehmlich sinntz aus dem Capitul / zween auß den Prelaten / drey auß den Grafen / zween auß den Herren / und neun auß der Ritterschafft / dieselben ain und wannig solch Wesen und Ordnung / als obberührt ist / nach ihrer besten Verornunft und Verstandnuß ihres Gemachs begreiffen / machen und setzen sollen / als sie dann darüber gelobt / und zu den Heiligen geschworen haben / und wie es die segen und machen / die dann das / als vor und nachgeschriben ist / geset / und gemacht haben / dabey soll es ohne allemänniglichs Widersprechen und Widerreiffen / in ewig Zeit gehalten / und keine nachgeschriben / ohne Geschreide. Es were dann / daß die ain und wannig / die sie in künftigen und ewigen Zeiten / und Verstandnuß / daß ideres in dieser Schrifft vorgehen / zu besser / ob und zu zuessen were / das sollen sie allzeit mächtig sein / und dieselben ain und wannig / die gebunde darzu gegeben / und genant sein / und hinfüro in künftigen Zeiten darzu gegeben werden / inmassen als hernach geschriben ist / sollen des ehengenannten Stiffte Sachen jugend und hinfüro ewiglichen handeln / mit den obgenannten unsen Herren / und seinen Nachkommen / und was von denselben unsen Herren oder seinen Nachkommen / und den ain und wannigen / die sie zu Zeiten darzu gesetzt und gegeben seindt / oder dem mehrer Theil beschlossen und gerathen würde / darbey soll es bleiben / dieselben ain und wannig drey auß

ANNO
1435.

ihn geben und tiefen sollen / der soll einer sein aus dem Capitul / einer aus den Grafen und Herren / und einer aus der Ritter-schafft / und dieselben drey sollen aus den abgekommenen bey unsern gnädigen Herren / und einem jeglichen nachkommenden Bischoffen / an seinem Hoff sein / mit der Rath er dann ungeschicklichen rechtliche zutreffende Sachen handeln soll / gefehen aber groß / schwer / trefflich Sachen für / so soll man die übrigen abgehen darzu verbotnen / und was dann also unser Herr von Würzburg / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / und die ein und zwanzig / oder der mehrer Theil erkennen / und nach dem besten fürnehmen / das bey soll es bleiben. Bedenke aber die abgehen / mit den dreyen / daß ihn dieselb Sachen auch zu groß und schwer were / so mögen sie noch zwanzig / von dem Capitul / Prälaten / Grafen / Herren / Ritter und Knechten / auß dem Lande minder oder mehr / ungeschicklich zu ihm nehmen / und denselben / die also verbot / und zu ihm kommen seint / den soll man Cost und Futter geben / als lang man die dann nicht / ohn geschicklichen / und denselben sie dann solchen Handel und Sachen / nach des Stifts Lande und Leuth Nothdurfft fürtragen / und sie bitten / darinn zu raten / die dann rathsch mit kainen den obgenannten Herren / und ein und zwanzigen auff die Thye getreulich darinn raten / das beste preisen und keneley Geschick darinn suchen sollen / nimannts zu sich noch zu sayn / anders dann des man in des Stifts Landen und Leuth / Ehr und Nutz darinnen suchet / ohne Geschick.

Und was alsdann der obgenant unser Herr von Würzburg / der Pfleger / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / mit den obgenannten Personen allen / oder dem mehrer Theil / unter ihn rathen / wie man die Sachen fürnehmen / den widerstehen / und was man darzu thun soll / dabey soll es bleiben / und gemüthlich verfolget werden / ohne Eintrag / ohne Geschick. Und den dreyen / die also bey den obgenannten unsern Herren / oder seinen Nachkommen / an seinem Hoff sein sollen / soll man jährlich ihr jedem hundert Reichsthal Gulden geben für seinen Dienst / und für allen ungeschicklichen Schaden seihen / es sollen aber solch dreihundert Gulden / und ob die Drey idt Schaden nehmen / nicht ausgerichtet werden / von den zehn tausent Gulden / die unserm Herrn von Würzburg zusehen sollen / doch soll ihn derselb unser Herr Cost / Futter / Nageel und Eysen geben / und derselben Dreye soll keiner über vier Pferde haben / und es sollen auch dieselben Drey alle Jahr / von den abgehen verändert / und andere an ihre Statt gegeben werden / und so sollen unter den ain und zwanzigen alle Jahr seihen verändert / und andere an ihre Statt gegeben werden / in einem Monath von der Parthey / und die vor geneten weren / inmassen alle die seind darzu gegeben seint. Geschick das nicht / so mögen die Ältesten andere Zehen zu ihm weihen / und nehmen aus den Parthey / der sie vor gewest weihen / also daß sie allz aus den ain und zwanzigen zwey Jahr und nicht länger bleiben / es were dann / daß die andern alle beedeicht / daß sie nutz und gutt darzu weihen / und welche dann an der veränderten stat kommen weren / es were an der Dreyer / Schener / oder Ältesten stat / die sollen dann gehen / in den Heiden schwärzen / und dann in aller Muth / also die veränderten vorzehen heien / ohne geschick / und ob die übrigen Ältesten von den dreyen / von Nothdurfft wegen belb Stifts verbot werden / so soll man sie verzeihen / und für ungeschicklichen Schaden seihen / solche Zehrung und Schaden / die drey von den Stiftsleuten anstricken sollen / und were / daß der ain und zwanziger einer oder mehr mit Todt abgiengen / so frantzt worden / oder sie sonst anstieß / daß sie solches nicht gethan / noch gewarten möchten / von welcher Partheyen der oder die gewest weren / so sollen dieselben Partheyen andere an ihre Statt begeben / und gehen ohn geschicklich in einem Monath / ehe sie belb nicht / so haben die andern von den ain und zwanzigen Macht / andere aus derselben Partheyen von dem sie dann dargaben / und begeben weren werden / zu ihn zu nehmen / und zu geben / die es dann halten und thun sollen / inmassen alle obgeschriben ist / ohne Geschick.

Und diereit das Stifte in Schulden ist / so soll man jehumt unsern gnädigen Herrn von Würzburg zehen tausent Gulden jedesmal Jahres geben / oder ihm die beweisen / daß er der habende sey / davon er sich / Grafen Albrechten von Wertheim / Rhomb-Herren und Pfleger / seinen Hoff / und unser Frauenberg / und die drey / die ihn man soll auch fürbaß einen jeglichen nachkommenden Bischoffe / die jehumt tausent Gulden alle Jahr geben und beweisen / damit er dann sich / seinen Hoff / unser Frauenberg / und die drey halten und thun soll / daß der Stifte in besser Vermögen seint / daß die ain und zwanzig oder der mehrer Theil erkennen / daß unsern jetzigen Herren / oder einem nachkommenden Bischoff / eine Nothdurfft were / nach Gelegenheit des Stifts / und Landes mehr zu geben / das soll man ihn geben / oder nach Erkenntnuß der ain und zwanzigen / als oberrichter ist.

Und ob unsern jetzigen Herren / oder einem nachkommenden Bischoff bestit / Kere anstießen / Tag zu lassen / oder andere Nothdurfft / daß dann die ain und zwanzig oder der mehrer Theil erkennen / daß Nothdurfft were / datzu zu helfen / und zu geben / das soll man thun

von dem gemeinen Gut / Nahrung und Gellen des Landes / und was übrig Nahrung ist / das soll man den Stifte zu Nutz behalten und anlegen / nach Rath der obgenannten / die darzu gegeben seint / es seint dann / daß aber den Stifte / solch Krieg / treffentlich Sach und Tag lassen / als obgeschriben ist / anstießen / darzu soll man thun nach Rath der obgenannten ain und zwanziger / oder des mehrer Theils / und was auch von Hülff und Nahrung des Stifts gefallt / oder gefallen wirdet / darzu sollen die ain und zwanzig drey aus ihm geben / das sollen die drey sein / die bey unsern Herren und dem Pfleger an dem Hoff sein / die das einnehmen / und darüber geloben und schwören sollen / solche Gelle und Nahrungen fürbaß an des Stifts Schulde Nothdurfft zu geben / nach Rath der ain und zwanziger / oder des mehrer Theils / und auch darinn eines jeglichen halben Jahres eine redliche ungeschickliche Kechnung und Unterweisung thun / unserm Herrn von Würzburg / dem Pfleger und den übrigen vonden ain und zwanzigen / es sollen auch dieselben ain und zwanzig drey von des Stifts Keren darzu erfordern und nehmen / die mit und bey der Kechnung seint / und von der andern Stett allerwegen herren sollen / wo und wie solch der Stifte Gelle und Nahrung gebraucht und angelegt werden. Und were / daß Grafen / Herren / Ritter oder Knecht unter einander und mit einander zu fachen gewönne / welchem dann unter ihn gegen dem andern noch geschick / daß einer den andern nicht zu recht bringen könnte / so möcht derselbe / deme das noth were / kommen für unsern gnädigen Hn. von Würzburg / und den bitten seinem Widersacher zu schreiben / für ihn zu kommen / und thune ein gleich billich Recht vor ihm widerfahren zu lassen / das unser Herr von Würzburg / nach Rath der dreyer thun / und Tag für sich begeben segen soll / wohl aber sein Widersacher nicht dahin kommen / und ihm da gerecht werden / so möge er den an das Land-Gericht des Stifts und Herogshumbes zu Franken laden / und so soll man des Landes-Gerichts gefehen / und wann er dann überwunde ist dem Land-Gericht / so soll ihn der obgenannte unser Herr / und ein nachkommender Bischoff / nach Rath der ain und zwanziger beholfen sein in seinem Rechten / und wie die / oder der mehrer Theil unter ihn erkennen / daß darzu zu thun were / belb soll man thun / ausgenommen was Hais oder Hand antreffe / das soll man austragen / als sich dann mit Recht gebührt.

Es soll auch unser Herr von Würzburg das Land-Gericht wohl und redlich befehen / nach Rath der ain und zwanziger / oder des mehrer Theils / daß das aufgerecht / redlich gehalten / und ungeschicklich daran gericht werde. Aber / daß ein Prälat / Dom-Herr / oder Chor-Herr / oder ein ander Geistlicher / mit einem Grafen / oder Herren zu fachen gewönne / oder ein Graf oder Herr mit einem Prälaten / Rhomb-Herren / Chor-Herren / oder einem andern Geistlichen zu fachen gewönne / welchem des Nothdurfft were / die möchten kommen für unsern Herrn in Würzburg / der soll ihn Tag begeben und von einander helfen / als dann von Alter herkommen ist.

Were aber / ob ein Prälat / Rhomb-Herr oder Chor-Herr / oder ein ander Geistlicher / mit einem Ritter oder Knecht zu fachen gewönne / so soll man zu Gerichte seihen vier Weltlich / und drey Geistliche. Hete oder gewönne aber ein Ritter oder Knecht mit einem Prälaten / Rhomb-Herren / oder einem andern Geistlichen zu fachen / so soll man zu Gerichte setzen vier Geistlich / und drey Weltlich / ohn geschicklich / die darzu rüthlich seint / und was da zu Rechte gesprochen wirdet / von ihn allen / oder dem mehrer Theil / dabey soll es ohnberuffentlich und ohn geschicklichen bleiben / und man soll auch nimanbt an das Pruden-Gericht laden / von Schuld und ander Sach wegen / es findt dann die zu Würzburg in der Stat und den Dörffern wohnhaft seien / und in den Dörffern die Schreyffen an die Zeit des Pruden-Gerichts haben gehen / oder daß der Herr in andern Gerichten oder Zent / den Aufseer von dem feinen Rechts zu helfen / wissenschaftlich verlaget heit / und mit Rechts helfen wolle. Geschick es aber darüber ungeschicklich / so soll das kein Macht haben / und die Urteil ab sein / und solten die oder derselbe ungeschicklich und unvernünftig geweist werden / und welcher geweist würdet von den Pruden-Gericht / von demselben soll man dem Cleger Rechts helfen in dreien vierzehn Tagen / auff frumb / ungeschicklich / unverleumdet kench / so er das kündlich gefordert heit. Geschick das nicht / so möcht der Cleger / mit feinen Rechten vollfahren / und die Zent-Gericht sollen also befeht werden / daß kein Zent in die andern richt / und daß man auch über nimanbts kein Urteil gebe / sondern der Geistlichkeit / und einem jeglichen Herrn / Ritter und Pselmann / die feinen haimb weiß / wann die gefordert werden / und wann die also haimb geweist sein / so soll man ihn auff beider ohn geschicklich unverleumdet kench / Rechts helfen / in dreien vierzehn Tagen ungeschicklich / nachdeme als das der Cleger fordert / es were dann / daß man dem Eläger wissenschaftlich nicht Rechts helfen wolle / auch ausgenommen / Morbt / Dieberey / Nothnehmung / fließende Wunden / und was Hals und Rhomb / Seinen und Bein antrifft. Darum soll man an den Zenten antworten / und sonst nichts anders nichts / und were / daß eliche Dörffer und Gärten / die auf den Zenten umd Rain und Stein / und fließende

ANNO
1435.

ANNO

1435.

Bunden / vorher nicht geantworte und geruegt hetten / dabey sollen sie aber als je dann von Alter herkommen sein / bleiben / es soll auch an den Zeiten nicht mehr geruegt / noch beschuldigt gehalten werden / dann die obgenannten Erbschaft / es sollen auch die Schöpfen ihn selbst kein Aufzuthun / und man soll ihn auch keine geben / es were dann / daß sie wissenlich an ihren Tüden gestrafft worden / und wer über die obgenannten Erbschaft jemandes anders wider / und daß gerichtet und gerechtfertigt darüber wider / derselb arm Mann / oder sein Herr / er sey Geistlich oder Weltlich / der nicht den Richter / Zeit / Gerichten oder Schöpfen / sitzen und haben / an das Land-Gericht des Erbschafts zu Würzburg / und Hertogthums zu Franken / wo das bestet wider / und was in den darumb gehalten wider / und solche Ueberfahung / daru unser Herr von Würzburg / und die ain und zwanzig befehlen sollen sein / daß ihm das volge und ausgerichte werde / und ob jemandes leutlich oder Güter in Gerichten liegen het / die nicht in die Zeit gehören / und mit zeitbar waren / gewonne jemandes zu den leutchen und Gütern zu klagen / so soll derselb Herr Richter von den heissen / in dreien vierzehn Tagen / in Was als obgerichtet ist / hilff er aber nicht recht / so möcht der Kläger das fordern und zu recht bringen mit andern Gerichten obgeschickten und ob unter den andern kempfflich daru liden / so soll man nicht darumb richten / es were dann kempfflich Erbschaft / und ein jeglich Zeit-Gericht / und ander Gerichte / die sollen ihr Urtheil holen an den Enden / als von Alter herkommen ist / als oft das Noth geschieht / ohne Geschreide / und es sollen auch die Geistlichen Gerichte / also gehalten werden / daß unser kaiserlicher Herr von Würzburg und sein Nachkommen / kein Vicarien und official-Amt / befehlen soll / mit zweyen gelehrten Mannen / die Doctores und Licentiaten / in Geisil / Rechten / und guten Gewissen / oder mercklich fromb und unverleumbt / gelehrte leutlich werden / und practicirt heuen / doch daß das Capital bey seiner Statut bleibe / als fern man solch Personen unter ihn finket / die zu solchen Sachen tüchtig weren / es sollen auch die Erb-Verleier / Official / haben / die studier hetten / practique oder sonst tüchtig / nicht / gelehr / form und unverleumbt leutlich werden / und man soll auch kein Weltlich Sach in die Geistlichen ziehen / und darüber nicht richten / dann sonder über diese hernachgeschriebene Erbschaft und Artikel.

Des ersten / was helich Sach antreiff / umb Meinandt / Behende / Geistlich Pusz und Gilt / Keheren / Zonberen / Anpöflichkeit / oder daß einer Kirchen oder geweyhete Stett verwerde oder beraubt / oder scwerlich die Hand an ein Geistlichen legt / und ihne das raublich nehme und falsch Drey / umb die Ornat / und was zu Nothdurft zu einer Kirchen gehören / auch die / die freventlich über die Rechten gesetzt / umb Zeit ungeschickte umb an das Heil / Euerament bleiben / oder das einen andern Gerichte und Recht nicht widerfahren / noch gehen möchten / so er das wissenlich gefordert und fürgebracht hat / und ob noch würde / sich des Geistlichen Gerichts mehr zu gebrauchen / dann umb die obgenannten Erbschaft und Artikel / darumb soll man nicht richten / sonder es vor an die ain und zwanzig bringen / und wie die oder der mehrere Theil erkennen / ob man darumb richten sollte oder nicht / darnach soll es gehalten werden / und dieselben ain und zwanzig mögen sich wohl an gelehrten leuten / ob sie kaiserlich Trümm daru heuen / erfahren / und derer Rath darumb haben / es soll auch kaiserlich ander Gerichte noch Artikel in dem Zeit-Gerichte sitzengommen / und darumb gerichtet werden / denn umb die obgenannten Erbschaft und Artikel / und ob das überfahren / und nicht gehalten würde / als obgeschickten ist / es geschieht von Ritters / Officialen / Notarien / Procuratoren oder Pedellen / so haben unser ehegenannter Herr von Würzburg und ein jeglicher nachkommender Bischoff / und die drey / so ihm dann je und in ezwige Zeit zugegeben werden / Macht und Gewalt / die / die solches überfahren und nicht gehalten hetten / heissen abzuhan / in fünfzehn Tagen / von denen / an den solches überfahren were / seine Gilt und ungeschicklichen Schäden abzulegen und zu befehlen / Geschehe das als nicht / und wisse die je einer oder mehr darn widerseig / so sollen unser ehegenannter Herr / sein Nachkommen / und die drey / als obgeschickten ist / sie darumb straffen und rechtfertigen / bey der Verführung / Geldbusen / und Widen / so ihr jeglicher insonderheit gethan hat.

Wer oder / daß unsern ehegenannten Herrn / und die drey / so dann befehlen sind / bedacht / daß ihnen solches zu straffen zu schwer were / und sich der Straff nicht verständen / so sollen sie die andern achtzehen / so dann erzöhen und gewest sind / zu ihn verboten / und ihn das zu erkennen geben / und was die also alle / oder der mehrere Theil erkennen / wie man das straffen und rechtfertigen soll / dem soll also nachgegangen werden / und ob unser kaiserlicher Herr / oder sein Nachkommen / und die achtzehen befehlen / gelehrte leutlich / in den Sachen zu rathen / die mögen sie wohl zu ihm haften / und nehmen / und wann sich ein Urtheil erwange in helicher Sach / da zwey einander der Ehe bekennen von witten / die soll man nicht trengen über solch Urtheil Drey zu nehmen / und dürfen auch davon nicht geben / Weren aber zwey bekennlich / daß sie die Ehe einander nicht gelobt hetten / also daß sie scheiden müß / mit Urtheil / die sollen Drey nehmen / und ihr jegliches soll für seinen

Brieff einen Gulden und dreyßig Pfening geben / und nicht mehr. Was auch sonst Urtheil in andern Sachen gegeben werden / nehmlich die letzten / damit die End nehmen / wolt man die Parthei daru übernehmen / so mögen die Partheien kommen für unsern Herrn Vicarien und den Official / die auf ihr Urtheil erkennen sollen / nach Gelegenheit der Sachen und Damben der Verhöre / was man für solch Urtheil geben soll / und in alle Instabilit soll man setzen die Sach / darumb einer geladen wider / sich daru nach witten zu gehan.

Es soll auch nitigend Sagen nach Begräbnis / Umgeß / Schuld / noch und kaiserlich ander geringen Sach / verschlagen werden / nach Inhalt der Geist und Reformation des Bischofflichen Standes / es geschieht dann von besonder Befehluns / unsern gnedigen Herrn von Würzburg / oder seiner Nachkommen / auch soll unser jetzigenannter oder seine Nachkommen / durch sich selbst oder seinen Vicarien versehen und betellen / daß allen Gottes Gaben / in dem Stifte nach Nothdurft der Unterthan und Aufsetzung derselben Gottes Gaben / ein villich End / befehlen / es soll auch der vorgenant unser Herr von Würzburg / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / und die Herren von Capital / den dann das zu thun sich gebiet / ihre Pflicht und Gerechtigkeit zu leisten / und je gemutlich und je leichter / sonder / in solcher Regierung nach ihrem Vermögen halten / daß sie in rechten ordentlichen gütlichen Wesen bleiben / ohne Geschreide.

Auch sollen der Vicarien / alle Richter / Official / Notaren / Procuratoren und Pedellen / zu den Heiligen geloben und schwören / diesen vol und nachgeschriebenen Statuten und Artikel / was sie der antreffen / getreulich nachzugehen und zu halten / und kaiserlich darinnen zu suchen oder zu thun / das wieder Recht oder gesetzlich sey / und ob sie daru nicht überführen / so sollen unsern Herrn von Würzburg Vicarien / der Official und die obgenannten drey / ganze Macht haben / sie daru zu straffen / in obgeschriebener Macht / es sollen auch unser gnedigen Herr von Würzburg / seine Nachkommen / Graf Albrecht von Bertramb / Pfleger / und das Capital / die Geistlichkeit / Grafen / Herren / Ritters und Knecht / des Erbschafts / Stett und andern Unterthanen Geistlich und Weltlich / die sich dann in diese Verführung und Gehorsam gegeben haben / oder geben werden / ihr keiner nicht verunehren / noch keine Befehluns / Straff oder überfahung / an sie legen / sie hetten es dann erlangt / mit rüchlichen Gerichten-Ordnungen / oder hetten das mit Rath der ain und zwanzig / oder des mehrer Theils / und es sollen auch ehegenannter unser gnädiger Herr der Pfleger und ein jeglicher nachkommender Bischoff / keinen Krieg anheben / und in kein Zünung kommen / sich weder zu Kircken / Herren oder Stetten nicht verbinden / und kein Schuld noch Heerzug machen / und auch nichts verlesen / verkauffen noch verkommen ohne Rath und Willen der obgenannten ain und zwanzig / oder des mehrer Theils / ohne Geschreide / und es sollen auch alle Brieff und Privilegia des ehegenannten Stoffs geley und geantworte werden in das Schloß Zambelen und anders da bleiben / es were dann / daß man der bedürft in des Stoffs Nothdurft / befehlen Brief / der man als bedürftig ist / soll der Ambtmann unsern Herrn von Würzburg / und einem jeglichen nachkommenden Bischoff / und den drey / die ihm dann von der ain und zwanzig zu befehlen sind / geben / oder der dreyer einen.

Wan er unsern Herrn von Würzburg / und der zweyer seiner Gelehen Brieff / und Insigel hat / ihme die zu geben / und wann man die gemüht hat / so soll man die zu Stunde wieder dahin antworten / ungeschicklich / und soll jeund unser Herr von Würzburg / einem aus den ain und zwanzig / zu einem Ambtmann nehmen / und da haben / der soll den andern zwanzig geloben / und zu den Heiligen schwören / nach Abgang des obgenannten unsern Herrn / der man als bedürftig ist / soll der Ambtmann unsern Herrn von Würzburg / und einem jeglichen nachkommenden Bischoff einen andern aus den ain und zwanzig nehmen / die dann also je zu Zeiten sein / der dann eingelassen / und aufsetzen soll werden / in vorgeschriebener Macht / und kaiserlich Ambtmann / der je zu Zeiten ist / soll jeund unsern gnädigen Herren und einem jeden nachkommenden Bischoff geloben und schwören / mit dem Schloß zu warten / als lang er Ambtmann da ist / und was man denselben Ambtmann / der je zu Zeiten da ist / daru thun soll / daß er das Schloß gehalten und bewahren möge / das soll an den zwanzig / oder dem mehrer Theil unter ihn sehen / und wann der obgenannte unser Herr mit Tode abgegangen ist / fürbaß er den zwanzig und niemand anders zu gewarten / dieselben dann das Schloß / mit den Briefen und

ANNO

1435.

ANNO 1435. und Privilegien / dem Stifte und Lande in Nuz und Frommen inhaben / und getreulich bewahren / bis an einen erwehlt-ten zu Bischoff / den das Capitul oder der mehrer Theil unter ihm obgeschriebet giebt / und wann derselbig zukünftig Herr in solcher Wais gelobt / geschworen / sich verschrieben und versiegelt / als dann der Abgange gerhan hat / daß dann ein jeglicher nachkommender Bischoff / der je zu Zeiten erwählt wurde / thun soll / als obß daß Noth geschähe / so soll ihm derselb Anbemann zum Zabelstein / mit dem Schloß / Privilegien und Briefen gewarten / als man den vordern Herren gerhan hat / also obß daß noch geschicht / ohne Gefehre / auch sollen die ain und zwanzig / von des Stifts Nuzung und Sellen besellen / daß das Schloß un-ter Francken / mit Eolt und andern / als hernach geschrie-ben ist / versorget und gehalten werde.

Des Stifts / sollen darauß fünf / funffzig Fuder Weins / hundert Malter Haber / funff hundert Malter Korn / drey hundert Malter Haber / funff und zwanzig Scheiben Salz / funffzig Schweine Pöden / und als viel dreyes Fleisch / als ein funff und zwanzig Hsen / acht Centner Butten / zehn Malter Erbs / vier Malter Wismehls / sechs Malter gemessene Gersten / die Stein-Büchsen / die jetund droben stehn / der soll man keine herab thun / es were dann / daß man den zu des Stifts mercklichen Noth-dürften bedürfft / und wann man die genutet hat / so soll man die zu Stund an wider hinauff antworten / es sollen auch nitzen hundert Hsen-Büchsen / nitzig guter Aem-berlt / achtzig tausent Pfeile / sechs Tonnen mit Pulver / funff Tonnen mit Salpeter / und so viel Schwäbel und ge-lossen Kolt / als sich dann zu den funff Centen Salpeters gebührt / zehn Centner Blei / sechs Centner Pech / zwei Pöden / zehn Centner Stein-Büchsen / so viel gebührender Stein / als dann die drey / so bescheiden / send / bedürft / des Nothdürfts darzu / se / zehn Fuder Kohlen / ein Hundt Deloels und zwei Hundt Beret-Eisens / und dierlein Holz / die jetund / und je zu Zeiten sendt / wann die verdr-der / und andere an die Statt bescheiden werden / denselben die also an die Statt bescheiden sendt / die solches alles be-geben haben / die sie hernach gerhan haben / so obgenant ist / berechnen / und ohne allen Zwang antworten sollen / ohne Gefehre. Derselben soll der Zabelstein / mit halber obgeschriebener Eolt und andern Gezug von den obgeschrie-benen ain und zwanzig besellt werden / darunt auch ein jeglicher Anbemann dazselb / wann er abreucht / auch Redung thun soll / in obgeschriebener Man / ohne Gefehre. Und es soll auch unser jeglicher Herr von Würzburg / der Pfleger / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / keines-ley Hülf / Rent / Zins / Zelle / Weitz / Hülf noch Ge-richts-Gelt / se seinen Bischoff oder Bischoff / nicht auf he-ben / noch einnehmen / sonder die drey die von der ain und zwanzigen darüber gegeben sind / die sollen solches einneh-men / und was über die zehn tausent Gulden ist / die man unserm ehegenannten Herren und einem jeglichen nachkom-menden Bischoff alle Jahr hinaus geben soll / das sollen sie an des Stifts Schuld im Markbrotte geben / nach Rath der ain und zwanziger / oder des mehrern Theils / und ein Rechnung darunt thun in obgeschriebener Wais / ohne Gefehre. Und es soll auch unser jeglicher Herr von Würz-burg und ein jeglicher nachkommender Bischoff sein / und des Stifts Gelat / auf Wasser und auf Lande / den Büch-zen / den Stift zugehörnde getreulich / nach seinem besten Vermögen beschützen / beschützen und die halten / ungefeh-lich / als dann vor herkommen ist / doch daß niemand / mit dem Gelat gefehlich beschwert werde / und was von dem Gelat gefehlt / daß soll er halten / nach der dreyer Rath / was auch des Stifts / Eolt / Schloß / Märkt / Dorff / Zoll / Kellers / oder anders gelogte und gelöst wurden / daru und darüber der obgenant unser Herr / und ein je-glicher nachkommender Bischoff / Ambtleut / nach Rath der Dreyer sehn / bescheden / und den auch darunt thun und geben soll / nach ihrem Rath / und was auch Grafen / Her-ren / Ritter / und Knecht / von dem Jre von ihren eilich-ten Göttern / diese nach die drey Jahre / nach einander nehmen werden / an solcher Hülf alsdann beredt ist / und den Stift darleihen sollen / das soll er nach den dreyen Jah-zen / in zwanzig Jahren darnach / wieder gestallt / und man soll sie des verdröhen / mit Unterpanden ungeschelichen / da-von sieben Abtungen an Zinsen in den zwanzig Jahren be-zalt mögen werden.

Was sie aber von den / die ihn verpfändt und verset-zen / nehmen werden / dazselb soll ihn nicht wieder gefallen / und wann sich die drey Jahre vergangen haben / so soll sol-che Hülf und Gebung ganz ab und nicht weise gegeben werden / von Gefalliden und Weididen / ohne Gefehre. Wann solche Hülf und Gebung / die die Grafen / Herren / Ritter und Knecht / die ihnen geben haben lassen / durch son-der Hülf / Freundschaft und Nothdurfft geschehen ist / der sie doch vorher mit schuldig zu geben gewest sein / und auch hinfuro nimmermehr geben sollen.

Es soll auch unser gnädiger Herr von Würzburg / der Pfleger / das Capitul / und ein jeglicher nachkommender Bi-choff / solcher Hülf und Gebung firtet nimmermehr ge-nutzen / begehren noch fordern / und in seinen Sachen dar-nach gefehlen / ohne Gefehre. Und was auch Grafen / Herren / Ritter und Knecht / von den ihren / von Zünften

Güte und Renten / verbott / oder selbst erbaun / und zur Nothdurfft in ihre Häuser kauffen / dawoz sollen sie nichts geben / und ob jemand in dieser Hülf und Verschreibung we-der von jemandes wider Noth übergriffen / und geschädigt wurde / den oder dieselben sollen die obgenanten unser Herr von Würzburg / der Pfleger / das Capitul und ein jeglicher nachkommender Bischoff / mit allem Vermögen getreulich und ohngefehre geholfen sein / die des Rechts zu besellen / nach Rath der ain und zwanziger / oder des mehrern Theils / und wer sich aus dieser Hülf setz / die dann drey Jahre zu wehren gewandt ist / den soll unser Herr zu Würzburg / der Pfler-ger / das Capitul und Prelaten keinerlei Hülf noch Zule-gung nicht thun / oder kein Enad / an keinen Lehen / sie sende Gefallid oder Weidid / nicht bereiten / ohne Gefehre. Ein-tem drey Jahre und nicht länger / als dann obgenant ist / we-hren / und besellen soll.

Hiermit so sollen die ain und zwanzig ganz Macht und Gewalt haben / solch Hülf zu leiten und zu sehn / nach Rath der / die sie dann zu ihn nehmen / ohne Gefehre. Und was auch unser offgenannter gnädiger Herr und ein jeglicher nach-kommender Bischoff / nach seinem Tode / an Eolt / Silber / Kleinodien / Wapstschiffen / Büchern / der Bischoflichen Orn-ten / Wein / Eolt / Pöden / Kumbrost und andern Gezug und and-ern Hauptreth verleset / daß sollen sich die drey / die ihm dann zu den Zeiten zusehenden sind / unverdornen / und das alles zu ihrem und ihrer Wittwen der adrethen getreue Handen nehmen und das bewahren / und inhaben / bis an einen künftigen und erwehlt zu Bischoff / den das Capitul oder der mehrer Theil unter ihm ungeschelich gibt / und wenn der-selb künftiger Herr / in solcher Wais gelobt / geschworen / sich verschrieben / und versiegelt / in Wais als dann der abge-gangen gerhan hat / daß dann ein jeglicher nachkommender Bischoff / der je in ewig Zeiten erwählt wirdt / thun soll / als obß das Noth geschähe / ohne Gefehre / So soll man ihm dann solches unierthum thun.

Und es hat auch unser jeglicher Herr und ein jeglicher nachkom-mender Bischoff gute Macht und Gewalt / sein Testament zu sehn und zu machet / nach Aufweisung seines Iuraments / und mag auch seinen Hoff-Geld geben und bescheiden / von seiner fah-ende Habe nach seinen Gewissen / aufgeschreiben das Silber-Gezehr und Bischoflich Orn-ten. Und es soll auch derselb unser gnädiger Herr geloben / und zu den Heiligen schwören / und dazselb ein jeglicher nachkommender Bischoff / der dann in ewig Zeiten wird / auch thun / und sich dazu verschreiben soll / diese alle vor und nachgeschriebene Sätz / Punkten und Arti-cul / getreulich / vestiglich und unverbrochentlich / in ewiger Zeit zu halten / und zu vollführen / und darinn keinerlei Ge-fehre noch Aufsturz suchen / noch nehmen / damit dieselb vor-und nachgeschriebener Sätz / Punkt und Artikel / einer oder mehr verbrochen / und nicht gehalten möge werden / alle arge ist und Gefehre geschelichen hierinn aufgeschelichen. Were aber / daß unser ehegenannter Herr von Würzburg / oder ein nachkommender Bischoff / der dann also in ewigen Zeit mit-de / der ob und nachgeschriebener Sätz / Punkt und Artikel einen oder mehr verbröde / und nicht hielt / das Göt nicht wolte / so soll er das in funffzehn Tagen ohne lengers Verzeihen / nachdem als er des von den ain und zwanzigen oder den mehrer Theil unter ihm ermahnet ist / wieder bringen / stet er das nit / und vermerkt er nicht verbrochen noch überfallen hette / so sollen ihm die ain und zwanzig Tag bescheiden / an gelegenem Eert / im Land zu Francken / und zwanzig zu ihn dazselb hin zu kommen verdröten / das sie dann Macht haben / als vor beredt ist / und dazselb man ihn solch Überfallen und Georeden / damit man dann vermerkt / er verbrochen und nicht gehalten ist / versetzen soll lassen / und dieselben ain und die zwanzig / die sie dann also zu ihn verdröten hett / was der ungeschelich kommen were / sollen in Rechte auff ihre Hnde / nach Firtung und Antwort / oder ob er nicht firtkommen wolte / gleichwohl erkennen / als ob er firtete / und gegenwer-tig were / ob er verbrochen oder nicht verbrochen habe / und erkennen sie / daß er verbrochen und nicht gehalten ist / und wie er das wieder bringen solte / das solt er in einem Monat obgeschelichen / und ihn Verzeihen thun / stet er das nicht / und / wird darin wideressig / so sollen alle Prelaten / Grafen / Seizen / Ritter und Knecht / Eert / und alle andere seine Unterthanen / Gefallid und Weidid / in dem Stift gefellen und liegende / und die dann in dieser Hülf begriffen send / gegen seiner / und eines jeglichen nachkommenden Bischofs Verpöhen / über den darinn solcher Wais überfallen were / und nicht wiederbracht hett / als obgeschelichen ist / wider mit ge-horsamen Apden / noch Gehliden nichts / sonder dem Capitul von den Stifts wegen / verbunden sein / als lang / bis solche Sach / nach Rath der ain und zwanziger / und der / die sie zu ihn nehmen / wiederbrachte / und aufgerecht gemacht ist / ohne Gefehre. Und ob unser gnädiger Herr von Würzburg in seinem Apde / den er seinem Capitul geschworen hat / sich verbunden were / das diese Verschreibung in einem Artikel oder mehr gelesen oder gehalten magte / das soll er in denselben Sätzen / Iurens Apden geschelichen lehn und los sein / sonder er soll dieser Verschreibung ganz aufrecht getreulich nachsehen / und unverbrochentlich halten / ohne alle Gefehre. Und es soll auch Graf Albrecht von Berthshaus / Pfleger / geloben / und zum Heiligen schwören / diese vor und nachgeschriebene

ANNO

1435.

ANNO
1435.

Stück / Punkt und Artikel / als viel ihn die befehlen /
getreulich / versüßig / und unverbrochenlich zu halten / und zu
vollführen / und allerley Gesehde und Argelst hierum gön-
lichen ausgehen / were aber / daß er der ob und nachge-
schriebenen Stück / Punkt und Artikel einer oder mehr unge-
sehrlichen verbrachte / und nicht hielt / das Gdt mozt wolte /
so soll er das in fünfzig Tagen ohne lenger Verzeihen /
nachdem also er des von den ain und zwanzigen / oder dem
meistern Theil unter ihn ernahmet ist / widerbringen / etzt er
das nicht / und vermahnt daß er nichts verbrochen / noch über-
fahren het / so sollen ihn die ain und zwanzig Tag bescheyden
an gelegene Stett im Land zu Francken / und zwanzig zu ihn
dasselst hin verbrochen / das sie dann / als vorberührt / Macht
haben / und daselbe man ihn solch Überfahren und Gebrechen /
damit man dann vermahnt er verbrochen und nicht gehalten /
versüßig soll lassen / und dieselben ain und zwanzig / und zwanzig
Tag / die sie dann zu ihn verbrochen hetten / mozt der ungeschich-
kommen were / sollen in Rechte uff ihn Abte / nach Fürsich-
gang und Knecht / oder ob er nicht fürkommen mozt / gleich-
wohl erkennen / als ob er fürkome und gegenwertig were / ob er
verbrochen / oder nicht verbrochen habe / und erkennen sie / daß er
verbrochen und nicht gehalten het / und wie er das wider
bringen solt / das soll er in einem Monat ungehebrichen / und
unverzeihen thun / etzt er das nicht / und würde darinnen
widerseig / so sollen alle des Stoffs Stett / und alle die / die
ihne dann mit Gschloßten und Abten verbunden seindt / der-
selben ihrer Gschloß und Abte genzlich leig und loß sein / und
fürsich unsern obgenannten gnädigen Herrn von Würzburg /
und dem Capitul gehorsam / genert und verbunden sein / als
lang bis solch Sach / nach Rath der ain und zwanzig / und
Knecht / die sie zu ihn nehmen wider bracht und aufgericht ge-
macht ist / ohne Gesehde. Und es sollen auch ein jeglicher
Thom-Probst / Decan / und das Capitul / gemeinlich des
obgenannten Stoffs und ihr jeglicher besonde / die seumdt sein /
und in ewigen Jellen werden / geloben und zu den Heiligen
schwören / alle diese hiewer und nachgeschriebene Stück / Pun-
cken und Artikel / als viel sie die in der gemeinde / oder inson-
derheit bewillien / und zu thun geschüßten / getreulich / versüßig
und unverbrochenlich zu halten / und zu vollführen / und feiner-
ley Gesehde noch Ausflucht darinnen suchen oder nehmen /
damit diese vor und nachgeschriebene Stück / Punkte und
Artikel einer oder mehr verbrochen und nicht gehalten möchten
werden / allerley Gesehde und Argelst hierinnen ginschiden
ausgehen.

Und were / daß dieser ob- und nachgeschriebener Stück /
Punkt und Artikel einer oder mehr / ungeschichlich verbrochen
und nicht gehalten wüßte / das Gdt nicht wolte / so soll er
oder dieselben / die also verbrochen und nicht gehalten hetten /
das in fünfzig Tagen / ohne lenger Verzeihen / nachdem / als
sie von den ain und zwanzigen / oder dem meisten Theil unter
ihn ernahmet sein / wider bringen / geschwe das nicht / und
verneinen / daß sie nicht überfahren noch verbrochen hetten / so
sollen ihn die ain und zwanzig Tag bescheyden / und die zwanzig
Tag / die sie dann zu ihn zu nehmen haben / verbrochen / und
darum erkennen / gleiche weis / als sein unsern Herrn von
Würzburg und der Pfleger obgenant / und was also erkannt
wirdt / heimlichen sie dann auch nachgehen / halten und thun
sollen / in vorgeschriebener Maas. Were aber / daß sie solches
nicht thäten / und darum widerseig were / dieselbe Person
einer oder mehr / die dann also verbrochen hätten und widerseig
würden / unser gnädiger Herr von Würzburg / der Pfleger /
Prälaten / Grafen / Herren / Ritter und Knecht mit ganzem
Vermögen darzu thun sollen / sie zu straffen.

Were aber / daß das Capitul gemeinlich verbroche und
widerseig wüßte / als obgeschriben ist / so sollen alle in Stett /
und ander / die ihn mit Gschloßten und Abten verbunden we-
ren / solcher ihrer Gschloßten und Abte genzlich leig / und
unsern genannten Herrn von Würzburg / und einem jeglichen
nachkommenenden Bischoff und dem Stiff verbunden und ge-
wertig sein / als lang / bis solch Sach / nach Rath der ain und
zwanzigen / und der / die sie zu ihn nehmen / widerbracht und
aufgericht gemacht ist / ohne Gesehde.

Auch sollen dieselben Herren von Capitul seumdt anheben /
und hiñfiro einighen Keimen zu Fründen und in das Capitul
nehmen oder kommen lassen / et habe dann vor gelobt / und
zu den Heiligen geschworen / diese Verschreibung und Artikel
zu halten und darüber nicht zu thun / mit keinen Sachen /
ohn Gesehde. Were aber / ob der seigen Herren einer oder
mehr / oder die in fünfzig Tagen zu den Stiff kommen /
solches nicht thun wolten / so soll unser Herr von Würzburg /
der Pfleger / und ein jeglicher nachkommender Bischoff / den
andern Herren befehlen und bepfändig sein / nach Rath der
ain und zwanzigen / oder des meyhern Theils damit die / die
also nicht gehorsam thäten / zu solchem gebracht würden / daß
sie das thäten.

Und wann nun mercklich und verständlich ist / daß allen
Sachen mit Nothdurfft die würdigen Stiffs / Landen und
Leuth / die sich in fünfzig und ewigen Zeiten gebühren und
haben zu handeln / nicht auff einmahl zu begreifen und zu
betrachten sein / hierum were / daß hernach icht bedacht wüßte /
daß sie dem obgenannten Stiff / Landt und Leuth were /
und die Artikel zu befehlen / ob die ain und zwanzig ihr Besse-
rung darinn bedachten / die dann zu den Zeiten hienzo were /
behalten sie oder der meyhern Theil unter ihn Macht und Ge-
walt zu befehlen und zu endern / und auff das bepfändig zu

setzen und zu machen / nach Nothdurfft des Stiffs / Landt und
Leuth / daß sie dann darüber gelobt / und zu den Heiligen ge-
schworen haben. Und wir Johannes von Würzburg / Bischoff /
Albrecht / Graf zu Wertheim / Thomb-Herr und des Capitul
Pfleger / Decan von Würzburg / bekennen für uns /
und alle unsere Nachkommen / daß diese Verschreibung / Ge-
sehe und Überkommung / mit unserm und unser jegliche Bege-
hung / Rath / Willen / Wissen und Verengnisß jugangen
und gescheyen ist / und werden auch alle und jeglicher besonde /
bey unsern Gschloßten und Abten / die wir dann hierum leib-
lichen zu Gdt und den Heiligen geschworen haben / alle und
jegliche obgenannte Stück / Punkt und Artikel / nach Inbalt
dies Briefs / als fert die unser jeglicher besonde / oder in der
gemein antreffen / befehlende / und zu thun gezeigende sendt zu
geben Zeiten / wohe / stet / vest und unverbrochenlich zu
halten / und zu vollführen / darüber nicht zu thun / oder solches
nicht gehen / heimlich noch offentlich / mit Gschwe n / Gschloß
noch Abtelich / oder sonst ohne Gerich / mit kein andern
Sachen wir noch jemand von unser wegen / in feinerley
Weis / ohne Gesehde. Und ob das were / daß Gdt vor
sen / daß wir Johannes Bischoff obgenant / zu unserm
Theil / wir Graf Albrecht / Pfleger / zu unserm Theil / und
wir Thom-Probst / Decan / und Capitul zu unserm Theil
in der gemeinde / oder besonde / solches als obgeschriben
steht / als fert das unsern jeglichen Theil befehlende
und antreffende ist / überführen / verbrochen und nicht gehalten / so
soll es gegen denselben in aller Maas / mit Prälaten /
Grafen / Herren / Ritters und Knechten / Stetten und allen
andern Unterthanen / Gschloßten und Abten / streng ge-
halten werden / alsdann unser jeglicher / in allen und jeglichen
obgeschribenen Artikel / das antreffend / vorberührt ist /
darum wir uns auch alle und jeglicher besonde / mit gutem
Willen ergeben / und wir gebieten / heissen und erlauben in
Eracht dies Briefs / allen und jeglichen den unsern / den also
gehorsam zu sein / das zu thun / und zu versolgen / bey den
Abten / die sie uns geschworen haben. Und haben auch des zu
gutem wahren Uthum und ewiger Verfassung / Wir Jo-
hannes Bischoff unser groß / Albrecht / Graf zu Wertheim-
haumb / Thomb-Herr und Pfleger / unsern eigin / und wir
Decan von Würzburg / Decan / und das Capitul obge-
nannt unser Capitul groß / Inbalt / mit rechten Wissen
thun henden an diesen Brief / und zu noch meyhern Sicherheit
und Gewertig / so haben Wir Eberhard Abt zu Ebern
Bischof zu Würzburg / Hermann / Abt des Closters zu
Erbach / und wir Wilhelm von Othens Gnaden / und
Georg / Grafen und Herren zu Heimbürg / Johannes und
Michael / Grafen und Herren zu Wertheim / und wir die
ain und zwanzig / mit Namen Rindigen / Abt zu Deres /
Johannes / Abt zu Wilsheim / Erlingen / Herr zu Schwarzen-
berg und von Gersheim / Conrad von der Lehte / Werner
von Han / Ulrich Abt / Johannes von Schinckel / Mar-
tin Truchsess / alle sinnt Thom-Herrn zu Würzburg / Apel
von Eichenheim / Albrecht Truchsess / Hans Abt / alle drei
Ritter / Georg von Gersheim / Hof-Meister des obge-
nannten unsern gnädigen Herrn von Würzburg / Michael
von Schanberg / Hans von Hefburg / Diß von Echingen / Er-
tinger von Schinckel / zu Wilsheim / Hans von Eber-
haumb / Wol genant / Hans Juchs von Wilmurch / Peter
von Eichenheim / Carl von Eersheim / und Hans von Schin-
ckel / unser jeglicher sein eigin Inbalt / zu der obgenannten
unser gnädigen Herren Inbalt / an diesen Brief gehangen.
Der geben ist am Samstag Tag uff Sanct Erhardis Tag /
des Heiligen Bischoffs / nach Christi unsers lieben HERN
Geburt / tausent vier hundert / dreisig und im dem fünfzigsten
Jahr.

CCXXXIII.

Donatio per JOANNEM JACOBUM Mar-
chionem Montisferrati, AMADEO Duci Sa-
baudie facta de Clavasio, & locis aliis plu-
rimis in ipsa Donatione expressis. Actum Tau-
rini 27. Januarii Anno 1435. Indictione
XIII. CUM Ratificatione JOANNIS JA-
Cobi Marchionis Montisferrati, JOANNIS
DE MONTEFERRATO, ejusdem primoge-
niti. Datum Casali 8. Aprilis 1435. [Au-
thentique tiré des Archives Archiduciales de
Mantoue.]

[N Nominis Sanctæ & Individuæ Trinitatis pere-
niter triumphantis Amen. Humane Naturæ Con-
ditrix Univerſis Aeternæ Negotiorum coherens ob-
livioni infecta dispersens scripturæ adminiculū
salubriter adinvenit, ut tam horum qui per Mo-
demorum præsentiam contrahitur fermo in Po-
steros dirigeret, velut præsentiam Tabellionum scrip-
turæ iustitiam non compescens in exitu repræ-
sentet ea provide data stabilitate perpetuum serva-
tura

ANNO
1435.

ANNO
1435.ANNO
1435.

tura in Evurum. Per hoc igitur verum, & publicum Instrumentum cunctis & Posteris fiat manifestum, quod pro sedandis differentiis & aliis disceptionibus materiis novissime exortis inter Illustrissimum Principem Dominum nostrum Dominum Amedeum Ducem Sabaudie, Cablasie & Auguste Principem, Marchionem in Italia, Comitem Pedemontium & Gebenen. Valentinen. & Dyen., seu Illustrissimum Ducem Ludovicum de Sabaudia Principem Pedemontium ejus primogenitum & Locumtenentem generalem pro eo agentem ex una, & Illustrissimum Principem Dominum Joannem Jacobum Marchionem Montisferrati ac Illustrissimum Joannem de Monteferrato ejus Primogenitum partibus ex altera, tam super extradicone Castrorum, Villarum, & Locorum Clavixien., Sept. Calvisen. & Verolegnini, quam ipse Dominus Princeps Locumtenens sibi fieri debere postulabat, quam super certis Venationibus homagisque fidelitatis, adhaerentiae, & certarum aliarum obligationum prestationibus, quas etiam pretendebat fieri debere per ipsos Dominos Marchionem, & Joannem eadem Domino nostro Duci, sed jure annotatis in quodam Memoriali sub hoc die decima tertia Februarii Anni millesimi quadringentesimi trigimesimi secundi sumpto, manibusque propriis ipsorum Dominorum Ducis, & Principis, Marchionis, & Joannis signato, ac sigillis ipsorum Dominorum Ducis, & Marchionis sigillato, & ulterius per ipsos Dominum Marchionem & Joannem perfolvi certarum expensarum quantitates, quas pretendebat ipse Dominus Princeps tam per memoratum Dominum nostrum Ducem ejus Genitorem, quam ipsum Dominum Principem circa regimen, custodiam, & conservationem Castrorum & locorum ejusdem Domini Marchionis, ac alias sustinuisse, & ad summam circa trecentum milium Florenorum ascendentes. Ac Illustrissimus Princeps Dominus Philippus Maria Anglus Dux Mediolani, Papie, Anglerique Comes, ac Januæ Dominus solennes Ambassadors suos, videlicet Magnificum Dominum Guidonem Torellum Comitum Guastalle, & Montis Clavicii Capitaneum strenuum, Spectabilesque Dominos Guarnerium de Castellione, Famossimum Jur. utr. Doctorem, & Emanuelem de Ficchis Militem generolum ad ipsum Dominum Principem destinaverit. Qui etiam premissis omnibus solerti scrutinio inspectis, Partibusque ipsis presentibus, volentibus, & consentientibus inter cetera pronuntiaverunt & ordinaverunt per dictum Dominum Marchionem fieri debere memorato Domino nostro Duci Sabaudie donationem irrevocabilem secundum formam predictorum Capitulorum inter eosdem Dominos pridem factorum, prout in Instrumento dicti Pronunciamenti hodie dati, & per Operium de Castellione de Mediolano Notarium publicum recepto latius continetur. Hinc est, quod propter infrascripta specialiter peragenda veniens, & personaliter constitutus ipse Illustrissimus Princeps, & Excell. Dominus Dominus Johannes Jacobus Marchio Montisferrati, & sociatus memorati ipsius Illustrissimi Principis Domini Ducis Mediolani presentibus solemnibus Ordinibus, & Illustrissimus Joanne de Monteferrato ejus Primogenito ac Spectabilibus Consiliariis suis Dominis Fratre Bartholomeo de Provanis Preceptore, Antonio Clavixii Marchio de ——— ex Marchionibus, Joane Henrieto, & Secundino Mata Legum Doctoribus, Ludovico de Texonibus precipuo Secretario, pluribusque aliis Nobilibus, & prudentibus Viris. Ac ipse siquidem Marchio pro se, & suis predictis plenam, & liberam securitatem, pariter & facultatem standi, negociandi, & redeundi habens, ut expresse profiteretur, animadvertens circa Januenses Curiales, subventiones, beneficia & alia obsequia prestatas & diversimode impensas per predictum Illustrissimum Dominum nostrum Ducem Sabaudie ejus sororum, suosque Inclite Recordationis Illustris Progenitores tam eadem Domino Marchioni, quam felicissime Memoria Illustrissimus ejus Prædecessoribus, Patrie, & Subditi in arduis gestis guerris, & aliis discriminibus hæctenus obventis, que premissa omnia collata beneficia ipse idem Dominus Marchio expresse, ultroque & publice confitetur vera, & notoria fore, nullisque probationis adminiculo nunc vel in futurum indigere. Et propterea ipse Dominus Marchio supranominatorum, & ut supra Illustrissimus Primogeniti, Magnificorumque Ambasciatorum & spectabilium Consiliariorum suorum fretus

consilio, sciens, prudens, & spontaneus, nullo metu aut errore lapsus, sed verius de jurebus suis bene instructus, pro se, & suis hæredibus, & successoribus univertis tam præmissorum susceptorum beneficiorum intuitu, quam in executione pariter, & observationibus prænavatis dictorum Magnificorum Mediolani Dominorum pronunciaverunt, & aliis, & laudabilibus motus, ut dicit, considerationibus, & quia sic sibi placet & ita facere vult mota proprio, tanquam rei suæ Moderator, eis modo, jure, via, & forma, quibus melius & validius potest ad bonum, & sanum intellectum, commodumque & utilitatem memorati Domini nostri Ducis Sabaudie & suorum dat, donat, cedit, concedit, resignat, relaxat, quietat, totaliter & remittit jure proprio, & in perpetuum memorato Illustrissimo Principi Domino nostro Domino Duci Sabaudie ejus Sororo, & benefactori singularissimo tanquam sibi grato, & benemerito, majorique rependio digno, licet absenti, Illustrissimo tamen ejus Primogenito & Locumtenente generali Domino Ludovico de Sabaudia Principe Pedemontium etiam cum dicto Notario, publico more, publica persona presentibus stipulantibus, & recipientibus vice, & ad opus ipsius Domini nostri Ducis Sabaudie Donatarii, & suorum quorumcunque hæredum, & Successorum, ac aliorum, quorum in futurum poterit quomodolibet interesse, Donatione pura, mera, libera, & simpliciter, & irreperabili, quæ dicitur inter vivos ob causam notoriam, & rationabilem, ut præmittitur, facta, nulla insinuatione indigente, nullaque ingratitude causa ac aliter impossetur revocanda, videlicet Castra, Villas, Castellanas, Poderia, Districus, & Mandamenta cum universis pertinentiis Clavixii, Septii, Vulpi, Calicen. Nordeng, Tridin, Fontaneti, Dabiazoli, Liburn. Bianzar. Trium Terrarum, Mora, Villæ Novæ, & generaliter quicquid Dominus Marchio habuit, & habet, habereque potest tam in Dominio, & Jurisdictione, Refortio, & superioritate, quam etiam in feudis, retrofeudis, fidelitatibus, homagis, Adhaerentibus, & Recommendatis citra flumen Padum sitis, sub quibuscumque coherentis existentibus. Item ulterius Civitatem, Castra, Villas, loca, Fortalitia, & pertinentias universas acquisitione Montis Barutii, Septembruni, Desian. Castellari, Allitæ, Castris Rochem, Ricardon, Pipate, Castris novi, Villæ Buronen. Erisolini, Carpaneti, Montali Vexon. Pareti, Molad, Deltagn. St. Stephanii, Castellioni, Fierela Cigler, Roche Cigler, feuda vero Curticela, Mualcha, Calamandran, Montisboni, Rocchetæ, Pelleclia, Tercum. Cavatoris, Muraschi, Castellari, Vallis Cori, Cartox., Castellari Vallis Urbani, Silvani superioris, Silvani inferioris, trium partium alterius Degn. Castrum publicum Monasterium Montis Clarum ultra flumen Tenagri constitutum, & generaliter omnes, & singulas alias Terras, Loca, Castra, Villas, Opida, Fortalitia, & Domina, quæ ex guerra pridem orta inter ipsos Illustrissimos Dominos Duces Sabaudie Socerum, & Mediolani Generum ex una, ac ipsum Illustrissimum Dominum Marchionem partibus ex altera, ultra Flumen Tenagri tam per nostrum Dominum Ducem memoratum, quam ejus armigeras gentes, & sequaces eidem Domino Marchioni adempta, & per predictum Dominum Ducem Mediolani ex post restituta, & quæ impossetur restituuntur, cum omnibus, & singulis, quæ dictæ Civitates, Castra, Villas, Fortalitia, loca, Territoria, Domina & ut supra donata & remissa, tam citra Padum quam ultra Tanagrum consistentia, & quodlibet ipsorum habuerunt, & habent, habereque possent, & debent, cumque jure, & actione usu, seu requisitione ipsi Civitati, Castris, Locis, Villis, Fortalitiis, Opidis, Territoriis, Dominiis & ut supra donatis modo quolibet pertinentibus, quacunque ratione, titulo, occasione seu causa. Item ulterius in eadem Donatione dat, donat, quietat, penitus absolvit, ac remittit ipse Illustrissimus Dominus Marchio pro se, & suis predictis memorato Domino Duci Sabaudie, & suis, quibus supra stipulantibus tam omnem illam pecuniarum summam, in qua ipse Dominus noster Dux sibi teneri potest ex remanentia dotis Illustrissimæ Domine Johanne de Sabaudia ejus consortis, sororis utrinque conjunctæ ejusdem Domini nostri Ducis, quam etiam omnia, & singula alia jura, & actiones, quas ipse Dominus Marchio quomodolibet

ANNO
1435.

bet habet, & habere potest adversus prædictum Dominum nostrum Ducem ipsiusque Patriam quacunque ratione, titulo, seu causa a toto tempore præterito usque ad diem præsentem, cum de illis omnibus & singulis ipse Dominus Marchio pro se, & suis prædictis se tener, & habet pro contento, pagato, soluto, & plenarie satisfacto, cum pacto valido, & expresse de quicquam ulterius ab eodem Domino nostro Duce, & suis propter ea non petendo quomodolibet, vel quærendo. Renunciando exceptioni non numeratæ dotis, & pecunie etiam cum omni alia solemnitate juris, & facti renuntiatione ad hoc necessaria pariter, & cautella. Et ad maiorem ipsorum donatorum, quietatorum, & remisorum declarationem, hujusmodique validitatem donationis, præcipue ne defectu alterius infirmationis imposterum valeat infirmari, ipsam Donationem enim semper ad commodum, & utilitatem ipsius Domini Ducis Sabaudie Donatarii, & suorum facitque, & facere intendit idem Dominus Marchio per tot, & tantas vices, & particulas quam neutra ipsarum summam quingentorum aureorum excedere possit, aut valeat infirmatione indigere. Et nihilominus ex abundanti cautella rogat, & debite interpellat ipse Dominus Donator omnes, & singulos tam superiores, quam ordinarios Dominos, & Cenfores, quatenus ad primam & simplicem requisitionem ipsius Domini Donatoris aut suorum hujusmodi donationem, & omnia in ea contenta laudent, & insignent summarie omnique juris solemnitate prætermissa, etiam sine ipsius Donatoris evocatione, præsentia nec interpellatione, quoniam pro nunc prout ex tunc ad ipsas laudationem, & infirmationem solemniter faciendam patrocinii hujusmodi sublinendi satisfacere vult, & concedit per presentes, profitens, & assens ipse Dominus Marchio suo medio juramento, se hæcenus non fecisse, nec in futurum facere, quo minus hujusmodi Donatio, cessio, concessio, quietatio, & remissio plenum, & validum in omnibus, & per omnia sorti debeat effectum, nihil insuper partis, proprietatis, domini . . . Jurisdictionis, superioritatis, relori, rationis reclamacionis aut alterius cujuslibet actionis in præmissis donatis, quietatis, cessis, & remissis, tam citra Padum, quam ultra Tanagrum constitutis ipse Dominus Marchio sibi, vel suis quomodolibet retinendo, sed illa, & illas protinus a se & suis abdicavit, & abdicat, & in dictum Dominum nostrum Ducem, & suos prædecessores totaliter transfert, & transportat juxta formam dictorum pactorum, & pronuntiarum in illos, & in illis loco sui, & suorum tanquam Procuratores irrevocabiles, & Dominos in rem suam constituendo, & protinus subrogando, five sint ipse rationes, jura, & actiones mere, mixte, & directæ, cessæ utiles, & prætorie, & utiles reique prosecutorialis, aut alterius speciei cujuscunque, de quibus omnibus se, & suos protinus devesit, & ipsam Dominum nostrum Ducem quibus supra stipulantem investitur, & in possessionem realem, corporalem, liberam, & vacuam, vel quasi ponit, vel inducit per presentes. Constituens propterea ipse Dominus Marchio pro se, & suis prædictis pariter, & statuens se tenere, tenereque velle, & debere præmissa donata jure precarioque nomine, & ad opus ipsius Domini nostri Ducis Donatarii, & suorum quorumcumque illorum realem, & corporalem possessionem per se vel alium fuerint assensu. Ad quam quidem possessionem apprehendendam, adeptamque retinendam dat, & concedit ipse Dominus Marchio eodem Domino nostro Duci Sabaudie, & suis potestatem plenam juxta formam dictorum pactorum, & pronuntiarum, alterius auctoritate, vel mandato super hoc minime requirendis, quoniam ipsorum omnium, & singulorum donatorum actuale, & naturalem possessionem, usupra præmittitur, ipse Dominus Marchio sub juramento, fide, & obligatione suis infra scriptis transferret, & usupra indicat expedit in quencunque ipse Dominus Princeps Locumtenens duxerit deputandum. Mandans, & expresse præcipiens ipse Dominus Marchio pro se, & suis prædictis universis, & singulis . . . Vassallis, feudatilibus, subditis, Adherentibus, Recommendatis, & cæteris Incolis quibuscunque predictorum Civitatum, Castrorum, Villarum, Opidorum, & Locorum ac Patriarum superius videlicet donatorum tam citra Padum, quam

ultra Tanagrum consistentium, & eorum cuilibet, quatenus ipsam Civitatem, Villas, Castra, Terras, & loca eidem Domino nostro Duci, seu prædicto Domino Principi ejus primogenito, & Locumtenenti ac aliis ab eis deputandis usupra, appient, tradant, deliberent, & totaliter expediant visis præsentibus, & sine mora. Nec non mandans, & præcipiens universis, & singulis Vassallis, Communitatibus, & Subditis Clavax. Sext. Cusagr. Vraud., & Accilin. etiam St. Benigni, & suarum pertinentiarum, singula singulis, ut convenit referendo, ut eidem Domino nostro Duci Donatario homagium & fidelitates, & adhaerentias præstent, faciant, recognoscant, solvant, respondeant, pareant, intendant, & assistent in omnibus, & per omnia, prout veris Dominis superioribus, & feudatariis ipsorum locorum, & prout eidem Domino Marchioni faciebant, & facere tenebantur ante donationem, & remissionem hujusmodi, cum sic præmissis per eos expeditis, factis, & præstitis illos de illis solvit, & quietat per presentes, cum pacto valido, & expresse de quicquam ulterius ab eis propter ea non petendo, aut alias quomodolibet quærendo. Promittens propterea ipse Dominus Marchio pro se, & suis prædictis hæredibus, & successoribus universis suo corporali juramento tactis Evangelis Sacrosanctis, & bona fide in verbo Principis de manu sua in manibus dicti Domini Principis Locumtenentis more Principum data, ita tamen quod fides non derogat Juramento, nec e contra, sed simul concurrant, & se coadjuvent unquam, & obtineant fiduciam pleniorum, & sub expressis pariter obligatione, & hypoteca sui Marchionatus omniumque, & singulorum suorum bonorum mobilium, & immobilium præsentium, & futurorum ubicunque existentium, & valeant quomodolibet reperiri. Et per pactum validum, & expresse formam, & solemnem stipulationem valatum jurejurando roboratum, & perpetuo duraturum præmissas donationes, quietationes, concessiones, confessiones, Jurium, & actionum translationes, constitutiones, & omnia alia in hujusmodi publico Instrumento contenta perpetuo rata, grata, & firma habere, tenere, & observare, & nunquam per se, vel alium clam, vel palam tacitoque, vel expresse quovis exquisito colore contrafacere, dicere, vel venire, nec alicui contrafacere, dicere, vel venire volenti in aliquo consentire, nec præbere auxilium, consilium, autoritatem, opem, juvamen, vel assensum, sed vult, & expresse consensit ipse Dominus Donator, quod si forte ipse, aut sui in aliquo unquam tempore contrafacere, dicere, vel venire acceptarent, tales in quocunque Judicio, & extra ab agendo repellant, eisdemque, velut incapaces omnis proffus audientia denegerent. Renuntians hoc ideo ipse Dominus Marchio Donator pro se, & suis prædictis in hoc facto sub vi dicti juris sui præstiti Juramenti cuicunque actioni, exceptioni doli mali, vi, metus, & infactum conditioni, sine causa, ob causam, vel ex injusta causa, cum circumventionem fienda gravamini, & erroris, ignorantia facti, rei aliter gesta quam scripte, ac iuribus quibus deceptis in suis contractibus subvenitur, & per que rescinduntur negotia quando apparent Contraheutes, vel cedentes in aliquo Foro lesi, Juri dicent donationem ob merita præstata factam non valere, nisi de meritis doceatur, Jurique dicent donationem summam quingentorum aureorum excedentem sine Judicis informatione factam non valere, intensæ & inofficiose donationi omnibusque causis ingratitudinis que permittunt revocationem rerum fieri donatarum, Juri dicent non firmatum tractu temporis, quia de jure ab initio non subsistit, Juri dicent neminem dare, vel cedere posse, quod ignorat, Juri dicent quod juramentum non valet ultra id quod de jure non tenet, Juri dicent, quod ex juramento non oritur actio, nisi in Judicio fuerit delatum, Juri dicent confessionem extra Judicium, & non coram suo Judice subicientem se alieni Jurisdictioni ante litem contestatam penitere posse cum appellationis, provocacionis, supplicationis, ac bonorum cessionis remedio, ac in integrum restitutionis beneficio, cum absolutione relaxationum, & dispensationum juramenti Fori, Cori, Cleri, Principumque, & Militum privilegio, omnibusque aliis privilegiis, beneficiis, prerogativis, dignitatibus, & indultis Apostolicis, Imperialibus, & alterius cujusvis im-

ANNO
1435.

petratis,

ANNO petrat, et impetrandis, etsi motu proprio emanaverint aut concederentur, Patrie, & locorum consuetudinibus, dispositionibus testamentariis, Capitulis, Statutis, Constitutionibus, Juribus Canonici, Civilibus, Municipalibus, & aliis universis quibus ad veniendum contra premissa seu ipsorum aliqua, se juvare possent quomodolibet, vel tueri, signanter Juri dicenti generalem Renuntiationem non valere, nisi præciserit specialis, de quibus omnibus dictus Dominus Marchio & Princeps ad opus memoratus Nostri Ducis Donatarii, & suorum fieri voluerunt, & requisierunt per me dictum Notarium duo, & plura tenoris ejusdem publica Instrumenta. Acta data fuerant premissa in magna Aula Castri Taurinorum Civitatis, die vigesima septima Januarii, Anno millesimo quadringentesimo trigesimo quinto, decima tertia Indictione. Presentibus in Christo Reverendis Patribus Dominis Armona de Romagnano Episcopo Taurinensi, ac Allerino de Carretto Abbate Sti. Benigni Fructuaren. Nec non Spec. & Egregiis ac Nob. Viris Dominis Johanne de Belfortis Cellulario, Umberto Baillardo de Sabaudia, Manfredo ex Marchionibus Salutarum Marechalo Sabaudia, Jacobo Domino Montis Majoris, Petro Marchionali Consule Cismuntano, Francisco de Homatis Audientia generalis Sabaudia Presidentibus, Rodolpho Domino Caudien., Amadeo de Crescherello Johanne de Sasso Militibus, Gulielmo Bolomens., & Bartholomeo Cubod Thesaurariis Sabaudia, ac etiam Venerabili Fratre Bartholomeo de Provenas, Marco de Carretto ex Marchionibus Saona, Dominis Henrico, & Secundino Nata Legum Doctoribus Consiliariis, ac Ludovico Tizon. Secretario predicti Domini Marchionis pro testibus ad premissa adstantibus, etiam multitudinem magna aliarum Nobilium, & notabilium Personarum, servitorum ipsorum Dominorum, & aliorum qui assistere voluerunt.

Ego Antonius Bolomen. de Ponzino Ludinensis Diocesis publicus auctoritate Imperiali Notarius, & ipsorum Dominorum Nostrorum Ducis, & Principis Secretarius premissa Donationi, & aliis superscriptis, dum sic gesta fuerunt, prout ibidem descripta sunt, cum prænominatis Dominis testibus praesens fui, de ipsisque hujusmodi publicum Instrumentum requisitus recepi, sed aliis occupatus per Vincentium Notarium scribere feci, & inde propria manu subscripsi, & solico mei Tabellionatus signo signatum in veritatis testimonium in ipso Instrumento contentorum.

Nos Johannes Jacobus Marchio Montisferrati &c. & Johannes de Monteferrato ejus primogenitus Universis serie praesentium facimus manifestum, quod Nos viso, ac in nostro conspectu de verbo ad verbum perfecto Instrumento superius descripto Donationis Cessionisque, & remissionis per Nos memoratum Marchionem Illustrissimum Principi Domino fratri Nostro honorando Duci Sabaudia &c. factarum de Civitate, Castris, Villis, Terris, Dominis, & aliis in eo descriptis, illas, & illa omnia, & singula pro Nobis, & nostris haeredibus, & Successoribus universis Nos ambo, & quilibet Nostrum prout eum tangit, videlicet Johan. de auctoritate, iussu, licentia, & consensu Nostri Marchionis rata habemus, & grata, & in omnibus, & per omnia ex nostris motu, & voluntatibus spontaneis ratificamus, & confirmamus, veraque esse attestamus. Promittentes pro Nobis, & Nostris predictis haeredibus, & Successoribus universis juramento fideique nostris, & sub nostrorum omnium expressa obligatione bonorum, eas, & ea perpetuo ratas, & gratas habere, & nunquam contrasacere, neque fieri permittere per quemcunque, etiam cum omni alia solemnitate, juris factique renuntiatione ad hæc necessaria pariter & cautella. In cuius rei testimonium has Litteras Nostras propriis manibus subscripsimus, & sigillis nostris duximus roborandas. Datum Casali, die octavo Mensis Aprilis, millesimo quadringentesimo trigesimo quinto. Ludovicus, ita est. Ideo Nos Johannes Jacobus Marchio antedictus propria manu subscripsimus, ita est. Ideo ego Johannes de Monteferrato sic signatum pro Copia.

Cum ejus Transumptio in pergamina scripto innumeris erroribus laborante sicut supra expedito in secretori Archiducali Archivio Mantuae adervato praesentem sumptam Copiam omnino conferre atteltor. In quorum fidem Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius, ac dicti secretoris Archiducalis Archivii Cancellarius. Hic me, solita cum attestatione, subscripsi. Actum hac die 12. Septembris 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivii Praefectus, hac die 13. Septembris 1720.

CCXXIV.

Vertrag Römischen Kayfers SIGISMUND, die 1436. zwischen Graff Reinhard zu Hanau / und der Stadt Frankfurt / wegen des Bornheimer Berg-Gerichts entstandene differentien betreffend. Geschehen am Freytag nach dem Aufsatztage Anno 1436. [LUNIG Teutisch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuatur. 2. Abtheil. 6. Abßatz. 4. pag. 37.]

C'est-à-dire,

Accord Sententié par SIGISMOND Empereur des Romains entre REINHARD Comte de Hanau, & la Ville de FRANCKFORT touchant la Justice de Bornheim appellée communément Berg-Gericht, & à Vienne le Vendredi après l'Ascension. 1436.

Wir Sigismund / von Gottes Gnaden Römischer Keyser / zu allen Zeiten Richter des Reichs / und zu Nurnberg / Böhmen / Palatinen / Croatien / u. König / befehlen und thun kundt offentlich mit diesen Briefen allen den / die unser sehen oder hören lesen / als die Erben nach uns Statte zu Frankfurt unsere und des Reichs lieben Getreuen / mit dem Edlen Graff Reinhardten von Hanau / unsern und des Reichs lieben Getreuen / in Spinnen und Zwittrachten gegeben sein / als von des Bornheimer Berg-Gerichts wegen / alsdann die von Frankfurt meinen / daß er das zu weite von uns zu sehen erworben habe / und auch uns mit Klage fürbracht haben / daß der von Hanau durch solche weite Erwerbung sie und ander lurt in den neunteichen Dörffern des genannten Gerichts / anders und höher beschwere / dann daß von dem Reichs an die Herrschafft zu Hanau in Pfandschafftweise / und von Alters herkommen sey / und sonderlich / als die von Frankfurt meinen / der von Hanau hab an dem Gerichte sich Eintrag gethan / daß sie Richter nit hat sein mögen / als von Alters / wiewol sie doch des Gerichts mit zu thun haben / item und wie er die lurt über als Hertommen umd Recht beschwere / mit Älting / Hofbete und andern ungewöhnlichen Diensten / und auch wie jhean obersten Richter Eintrag geschehe / an Ältingen und Gemeinden der ehenannten Dörffern / wider die Kollen / und auch wie des genannten von Hanau Vogt gelt nehme von den Leuten des Gerichts umd daß / daß sie den genannten Älting umd die Hofbete willen verkaufen mögen / das man doch vns sonst thun soll. Item wie er denen von Frankfurt mit gemein wol / daß sie in den genannten Gerichte lurt kaufen / noch an sich bringen mögen / & sey dann / daß sie den von Hanau geloben Biet / und Steuer darvon zu geben / das wider dann zu Freyheit sein / item auch / so were der von Hanau den Leuten in den ehenannten Dörffern zu reissen in Dinst der Christenheit und des Reichs und andern Sachen mit den von Frankfurt / wider der von Frankfurt all Hertommen / und als die Parthey bedentschalten etlich mal vor uns gewesen sein / und wir zu letzt mit beider Parthey wille / die Sach an den Rath von Oppenheim zu verhören gewisset haben / in solcher maß / ob sie sie freündlich verriedicht möchten / und ob sie das nit gethün möchten / daß sie dann alle Kundtschafft vns Deutung /

ANNO
1436.

höring / vnd beide Partey wider sie vns zu rechtlichen Bistag weisen solten / nach laut vnser Commission darüber gegeben / vnd als nun die von Dornheim dem nachgegangenen / vnd die fremdliche Rechnung mit gehalten hat / vnd sie vns alle Fürbringung vnd Kundschaft wider ihren Inseigel verschlossen / zugestanden haben / vnd auch beide Partey mit sich vns kommen sein / also haben wir die Sach mit vnsern Rächen gezogen vnd eigentlich verhöret / vnd ist vnser Meinung / vnd leuten auch den Worten / das solch Zwietracht vnd Anwillen zwischen in hingerlegt werden / als hernach geschrieben steht / mit Mahnen / das Graff Reinhardt von Hanau vnd sein Erben gerühiglichen bleiben sollen bey solcher Lehenchaft des Gerichts Dornheimer Bergs mit seinen Zugehörungen Nutzen und Füllen / als das Kind von Alters daseibst gehabt hat / vnd das den von Hanau vormals versprochen gewesen ist / vnd was der Rache vnd Statt zu Frankfurt an und in dem Gerichte Dornheimer Bergs Rechts / Freiheit und Herkommen haben / vnd herbracht han / es sey mit dem Richter / mit zu befehen / das zu verbotten / oder anders / was des ist / das sie auch darben / vnd auch die Bürger von Frankfurt bey ihren Gütern vnd Rechten / von den von Hanau vnd seinen Erben vngedange und vndschwert bleiben sollen / vnd das die Zentgrafen vnd die zu dem Gerichte gehören / geloben vnd schwören / vnd daseib Gerichte halten sollen / als von Alters herkommen ist / vnd mit anders. Es soll auch der von Hanau die Leut und Güter der ehegenannten Dörffer zu seiner ander Nennung / Steuer / Rung / Rent oder Dienst halten oder besteuern / bann wie es von dem Riche an die Herrschaft von Hanau in Pfandschaft weis vnd von Alters herkommen ist / vnd von der Rachen wegen / so sie beide Dörffer vnsichen / darinnen vormals etliche Spem und Artikel unterschieden sindt / wie man sie halten solle / wollen wir das hinfür auch also gehalten vnd gehandelt werd / vnd mit dem nachreien soll es gehalten werden / als es durch die Zentgrafen mit Rechte erkannt / vnd von Alters herkommen ist / vnd vnd all ander Zwietracht / Punct und Artikel / die zwischen den obgenannten Parteyen / von des hegen. Gerichten wegen waren / wollen wir ihn befehen ein Kundschaft verhöret / do beide Theil r Kundschaft vnd als Herkommen fürbringen sollen vnd mögen / wie es dem daseib mit besser Kundschaft erfinden wird / daseib soll es bleiben vnd gehalten werden / doch vns vnd den Rache an vnsen Rechten vnschädlich. Mit Befund diese Briefs versiegelt mit vnser Königlich Mayn. Inseigel. Geben zu Wien / nach Christi Geburt vierhundert und darnach in dem sechs und dreissigen Jahr / am negsten Freytag nach dem heiligen Michaels-Tag / vnser Riche des Hungarischen zc. im funffzigsten / des Römischen in sechs und zwanzigsten / des Böhmischen in sechshenden / vnd des Keyserthums in dritten Jaren.

CCXXV.

22. Julliet. **Kayfers Sigmunds Verbändtnuß den Städten in Böhheim gegeben / daß sie nicht sollen geirungen werden / die ausgeriebene Geistliche wiederum in ihre Stifte und Güter einzufügen.** Geben zu Jglaw an Maria Magdalena-Tag. Anno 1436. seiner Königreich des Hungarischen im L. des Römischen in XXVI. und des Böhmischen im XVI. des Kayserthums aber im IV. Jahr. [GOLDASTI Reichs-Satzunge Theil 2. pag. 143.]

C'est-à-dire,

Promesse de l'Empereur SIGISMUND aux Villes de Bohême, portant qu'elles ne seront pas contraintes à recevoir chez elles, & à rétablir dans leurs Bénéfices les Prêtres & autres Ecclesiastiques qui en ont été chassés. Donné à Jglaw le jour de sainte Marie Magdalene l'an 1436. de son Règne de Hongrie le L. du Romain le XXVI. du Bohémien le XVI. & de l'Empire le IV.

WIR Sigmundus von Gottes Gnaden / Römischer Kayser / zc. Nach dem wir alhier nach dieser Einget / welche (Gott der Allmächtige Dank gesagt) zwischen den Gesandten vnser Königreichs Böhheim / und den legaten des heiligen Concilii zu Basel getroffen / und mit ihnen / geordneten Böhmischen Gesandten / anlangend unsere Herrschaft und Regiment / als der natürliche Erb und Landesherren verglichen / also haben uns daneben die Erfahren Gesandten auß den Städten / Prag / und andern Städten vnser jehemelten Königreichs Böhheim / angelangen und gebeten / daß wir vnsern Willen drein geben wolten / damit alle diegenigen / Geistliche und Weltliche Personen / so zuvor in den Städten wonhaft

gewesen / und derselben (aus welcherley Ursachen es auch geschehen) / bis auff dato unstillig gehen müssen / widerum einjungen / und sich ihrer Güter an zu nehmen / wider ihren Willen keines Abzess bezeugen werden solten. Darentwegen wollen wir / auß das hiernach Fried und Einigkeit nicht gerühmet werden möchte / in Ansehung ihrer Bitte darenin gewilligt haben / und wollen nicht / das obgedachte Städte zu etwas / wie oben vermeldet / wider ihren Willen einjenger Abzess genötigt werden solten.

Dessen zu Urkunde haben wir unsere Inseigel an diesen Briefs begeben lassen / dessen Datum Jglaw / Anno 1436. am Tage Maria Magdalena / vnserer Königreich des Hungarischen im funffzigsten / des Römischen im sechs und zwanzigsten / und des Böhmischen im sechshenden / vnser Keyserthums aber im vierten Jare / zc.

CCXXVI.

Kayfers Sigmunds Constitution / daß die Wahl des Erzbischoffs zu Prag / und anderer Bischoffen den Städten sub Utraque frey stehen soll / und die Erwehlt allein von ihm confirmirt werden. Geben zu Jglaw am Tag St. Apollinaris Anno 1436. vnser Riche / ut supra zc. [GOLDASTI Reichs-Satzunge Theil 2. pag. 143.]

C'est-à-dire,

Constitution de l'Empereur SIGISMUND qui accorde aux Etats sub utraque du Royaume de Bohême, la liberté d'élire l'Archevêque de Prague & les autres Evêques du Royaume, se réservant le Droit de les confirmer. Donné à Jglaw le jour de St. Apollinaire l'an 1436.

WIR Sigmundus von Gottes Gnaden Römischer Kayser / zc. Nach dem uns die Herrn / Ritterchaft / Adel und Stände vnser Königreichs Böhheim / angelangen und gebeten / daß wir ihnen vnser Rechte zu der Wahl eines Pragerischen Erzbischoffs verleihen wolten / Solches haben wir auß ihre Bitte / von wegen des Landes Nutz und Frommen / gnädigst und gerne gethan / und vnser Rechte ihnen zu solcher Wahl gegeben / wie den vnser ihnen hierüber gegebener Briefs in sich weitläufiger helt und begreiffet. Als sie auch nun die Wahl verdröret / und uns den Hochwürdig M. Joannem von Kotzcan / neben zweyen andern Bischoffen vorgestelt / da haben wir uns solche Wahl wol gefallen lassen / und ihn zu einem Erzbischoffen / benennen den andern zweyen Suffraganen / angenommen / und hienit in Kraft dieses vnser Briefs / angenommen / und ungedachte Wahl befehen haben. Wollen auch bey seinen Lebzeiten nach keinem andern trachten / sonder uns / wegen seiner Confirmation und Wehung mit dem allerheiligen alles vnser Reichs und in aller der Gestalt / wie es vnser hierüber abgegebener Briefs in sich helt / benachmen Datum Jglaw / Anno 1436. am Tage S. Apollinaris vnser Riche / ut supra, &c.

CCXXVII.

EUGENII Pape IV. Concessio facta EDUARDO Regi Portugallie & successoribus ejus quod sibi sacram Regalem Unionem in brachio & armo, solitaque insignia cum solemnitatibus fieri consuevis, à Bracharenis Archiepiscopo impendi & exhiberi facere valeant. Datum Bononie 10. Kalendas Novembris anno 1436. [Sur la Copie imprimée à Lisbonne en 1707. in 4. avec Permission & Privilege.]

EUGENIUS EPISCOPUS, Servus servorum Dei, Charissimo in Christo Filio Eduardo Portugallie, & Algarbiorum Regi Illustri salutem, & Apostolicam benedictionem. Sedes Apostolica in Throno sue Majestatis existens univerfos Christianam Religionem proficentes paternam Charitate conspiciat, ac cum tempus postulat, omnibus se gratulam, & benignam exhibet, præsertim personis languine, & dignitate Regia redimitis.

6. 1. Cum itaque, sicut iteratis vicibus ab Oratoribus tuis Celsitudinis nuper nobis expositum exiit, tu Regiam dignitatem, cujus sublimitate præ-

ANNO
1436.23. Odo-
bre.

sal.

ANNO: fulges, exemplo nonnullorum Catholicorum Regum, pia devotione inductus, Sacra Unctione deliniri, & corroborari desideres, pro parte tua memorati Orationes nobis devote, & humiliter supplicarunt, ut Sacra Regalis Unctio in partibus corporis consuetis tibi, tuisque Successoribus Portugalliae, & Algarbiorum Regibus, qui pro tempore fuerint, ab Archiepiscopo Bracharenfi, etiam pro tempore existente perpetuis futuris temporibus exhiberi, & impendi possit, de benignitate Apostolica concedere dignemur.

§. 2. Nos igitur vices Domini, licet immeriti, in terris gerentes, qui Samueli Propheta praecepit, ut eum, quem sibi indicaret, in Regem inungeret, ac per ipsius Domini vestigia, quantum humana fragilitas patitur, incedere volentes, tuamque Regiam Dignitatem virtutibus, & moribus Regiis, & magnitudine consilii, & fidei, & iustitiae integritate insignitam considerantes, ut ad Catholicae Fidei, & Romanae Ecclesiae, & nostri status, & honoris, & personarum Ecclesiasticarum in tuis Regnis existentium defensionem indefessa, ac pervigili animi fortitudine, quae praecipue per huiusmodi Unctionem designatur, & pacem Subditis procurandam, & iustitiam ipsis administrandam eo ferventius inflammemus, quo a praefata Sede spiritualibus armis magis munitus, & roboratus fueris, habita super his cum Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, deliberatione matura, de dictorum Fratrum consilio, tuis insuper supplicationibus inclinati, tibi, tuisque Successoribus, ut vobis a dicto Archiepiscopo, dummodo Sedis praefatae gratiam, & Communionem habeat, Sacram Regalem Unctionem in Brachio, & Armo, ac insignia solita cum solemnitatibus in talibus fieri consuetis in perpetuum impendi, & exhiberi facere valeatis.

§. 3. Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque, auctoritate Apostolica tenore praesentium indulgemus.

Nulli ergo omnino hominum, &c.

Datum Bononiae anno Incarnationis Dominicae 1436. 10. Kal. Novembris, Pontificatus nostri anno 6.

CCXXVIII.

1437.
7. Août.

Lettres de PHILIPPE Duc de Bourgogne portant Délaissement & Transfert du Comté d'Auxerre à JEAN de Bourgogne Comte d'Etampes son Neveu, pour la somme de 6000. livres de rente annuelle, qu'il avoit promis de lui donner & assigner en faveur de son Mariage. Données à Pise le 7. d'Août 1437. [Simple copie.]

PHILIPPE par la Grace de Dieu, Duc de Bourgogne, de Lothier, de Brabant, & de Lembourg: Comte de Flandres, d'Artois, de Bourgogne: Palatin de Henaut, de Hollande & Zelande, & de Namur: Marquis du Saint Empire, Seigneur de Frize, de Salins & de Malines: Savoir faisons à tous présents & avenir; que comme par vertu du Traicté de paix, & reunion conclue & faicte en nostre Ville d'Arras, entre Monseigneur le Roy & nous; mondit Seigneur, nous ayt entre autres choses transporté, & baillé à tousjours pour nous & nos hoirs legitimes procreez de nostre corps; & les hoirs de nos hoirs, soient masses ou femelles descendans en droicte ligne en heritage perpetuel, la Cité & Comté d'Auxerre, avecques toutes ses appartenances quelconques, tant en Justice, Domaine, Fiefz, reliefz, patronages d'Eglises, collations de Benefices, comme autrement; à la tenir de mondit Seigneur le Roy, & de la Couronne de France en foy & hommage, & en Pairie de France; touz le ressort & Souveraineté du Roy, & de la Cour de Parlement sans moyen pareillement, & en telles franchises, droicts, & prerogatives, comme les autres Pairs de France. Item, & avec ce nous ayt esté transporté, & baillé par mondit Seigneur le Roy, & à celui de nosdits hoirs auquel delaisserons apres nostre decez ladite Comté d'Auxerre, tous les prouffits & emolument quelconques qui écherront en la

TOM. I. PART. II.

dicte Cité & Comté d'Auxerre; & en toutes les Villes, & Terres enclaves en iceluy Comté, qui ne sont pas de la Comté, soient à l'Eglise ou à autres; ou à cause des Droicts Royaux, en quelque maniere que ce soit, tant en regalles, confiscations, amendes & exploits de Justices; le prouffit & emolument de la monnoye, comme autrement; pour en joyr par nous & nostredit hoir apres nous durant nos vies, & du survivant de nous tant seulement; en & par la maniere cy declaree. C'est assavoir, que à la nomination de nous, & de nostredit hoir apres nous, mondit Seigneur le Roy, commettra & ordonnera celui qui sera Bailly d'Auxerre pour nous Juge Royal, & commis de par luy à congnoistre de tous cas Royaux, & autres choses, es metes de ladite Comté d'Auxerre & des enclavemens d'icelle; aussi avant, & tout par la forme & maniere que l'ont faict, & accoustume de faire par-cy devant les Baillifs de Sens, & d'Auxerre; & lequel Bailly de Sens ne s'en entremettra aucunement durant la vie de nous, & de nostredit hoir; mais en laissera convenir le Bailly d'Auxerre; qui sera Juge commis de par mondit Seigneur le Roy à ce faire. Et semblablement, seront commis de par iceluy Monseigneur le Roy, à nostre nomination, & de nostredit hoir, tous autres Officiers necessaires pour l'exercice des droicts & cas Royaux en ladite Comté d'Auxerre; tant Chastellains, Capitaines, Prevots, Sergens, comme Receveurs, & autres qui exerceront leurs Offices ou nom du Roy, au prouffit de nous, & de nostredit hoir apres nous, comme dit est. Item & outre, nous a esté transporté & baillé pour nous, & nostre dit hoir apres nous, tous les prouffits des Aydes: C'est assavoir des Greniers à sel, quatrième de vins vendus à defail, impositions de toutes especes de tailles, foyages, & autres aydes & subventions quelconques; qui ont ou auront cours, & qui sont ou seront impolez en ladite Comté, Cité, & Election d'Auxerre, si avant que Election le eussent en ladite Cour, & au pays d'Auxerrois, & es Villes enclavées en iceux; pour en joyr par nous, & nostredit hoir apres nous; & avoir le prouffit durant le cours de nos vies, & du survivant de nous tant seulement. Et à nous, & à iceluy nostredit hoir apres nous, appartiendra la nomination de tous les Officiers à ce necessaires; soient Eleuz, Clercs, Sergens, ou autres; & à mondit Seigneur le Roy, l'Institution, & commission comme dessus. Ainsi que ces choses & autres, sont plus à plain spécifiées & contenues es Lettres de la paix, transportes, & baillies devant dits. Et depuis, nous meuz de l'amour naturelle, que par prochaineté de lignage, & autrement, avons & avons à nostre frere & tres-ami Nepveu Jean de Bourgogne, Comté d'Etampes, & Seigneur de Dourdan, en faveur aussi, & acroissement de son Mariage, que avons faict traicter; & pour autres bonnes causes à ce nous mouvans; avons à iceluy Jean nostre Nepveu, pour nous, nos hoirs, successeurs, & ayans cause; donné pour luy, & les hoirs à procreer de son corps, en loyal mariage; & les hoirs legitimes d'iceux descendants en directe ligne, la somme de six mil livres de rente revenue annuelle, c'est assavoir trois mil livres, à quarante groz de nostre monnoye de Flandres chacune livre; & les autres trois mil livres, à vingt sols Parisis monnoye Royal pour livre; que luy avons promis faire assigner en nos pays de Bourgogne, & de Flandres; ainsi que ce, & autres choses sont plus à plain declarées en nos autres Lettres patentes sur ce faictes, en date du vingt-quatrième jour de Novembre, l'an mil quatre cens trente-cinq. Nous, desirans en ceste partie nous acquitter envers nostredit Nepveu dessus nommé, Jean de Bourgogne, Comte d'Etampes, & Seigneur de Dourdan, avons pour nous, nos hoirs, successeurs, & ayans cause, en, & pour l'acquit, assignation, & payement de nostredit don des six mille livres de revenu, dont devant mention est faicte, baillé, cédé, transporté, & delaisé, baillions, cedons, transportons, & delaisons, pour luy, & sesdits hoirs procreez de son corps, perpetuellement à tousjours, la Cité & Comté d'Auxerre; & toutes ses appartenances; avec tous les autres membres, parties, prouffits, droits, noblesses, & choses devant eiesmes, & designées; à nous par mondit Seigneur le Roy transportées, & baillées: Ensemble tout tel droit, cause, raison & action, que

ANNO
1437.

Bbb 2

ANNO 1437. que par le moyen dudit transport & bail, ou autrement en quelque maniere que ce soit, y avons, & nous y peut competer & appartenir; dont nous nous desvestissions, & deslaidissions; & à iceluy nostre Neveu en baillons le droit, possession, & iainse, par la tradition de cestes; pour luy, & sesdits hoirs: En suppliant par ces dictes presentes à mondit Seigneur le Roy; que nostre avantdict Neveu pour & ou lieu de nous, luy en plaist recevoir à foy & hommage; & luy en bailler les Lettres confirmatoires si mestier est. Moyennant, & pour lequel nostre present bail & transport, nous serons & demourerons d'oresnavant envers nostre dit Neveu, & ses ayans cause, quites & deschargees de nostre dit don desdictes fix mil livres de revenue; & nous en rendra nos Lettres qu'il en a pour les casier, & chancelier comme acquittées: & en luy promettant, & à sesdits hoirs, pour nous, & nosdits hoirs; icelle Cité, Comté, & autres choses dessusdictes ainsi à luy par nous transportées, garantir envers & contre tous; & faire tout ce que en cas de garantie & d'eviction compétit & appartient. Si donnons en Mandement par cesdictes mesmes, à tous Prelats, & personnes d'Eglise, Barons, Vassaux, Nobles, Communautéz, Bourgeois, & Subjects, Justiciers & Officiers desdits Cité, Ville, Comté & Pays d'Auxerre, & d'Auxerrois, & des lieux enclavez comme dit est; que les feautez, hommaiges, reconnoissances, devoirs, & obeyssances, en quoy tenus nous estoient, rendent & facent d'oresnavant à nostre dit Neveu, comme à leur Seigneur sans moyen, & à luy, & à ses Officiers & Commis, obeyssent, & entendent par effect. Car pour ceste cause nous les delivrons, & absolvons, & les tenons quites, absous, & dechargez d'iceux hommages, vassallages, feautez, obeyssances, services, & reconnoissances qu'ils nous doivent, comme à Seigneur desdits Comté, Cité, Pays & Lieux. Mandons en outre à noz amez & feaux les gens de nos Comptes à Dyon; à tous nos Baillis, Justiciers, Receveurs, & Officiers, leurs Lieutenans, & à chacun d'eux en droit loy; prions ceux de mondit Seigneur le Roy, ou ce peut regarder, que de nostre present transport, bail, & choses dessusdictes, & chacune d'icelles, facent, seussent, & laissent nostre devant dit Neveu, & sesdits hoirs, plainement & paisiblement joyr & user sans aucun destourbier ou empeschement: Car ainsi nous plaist qu'il soit fait: non obstant quelconques Mandemens, ou Defences à ce contraires. Et afin que ce soit chose ferme & estable à tousjours; Nous avons fait mettre nostre seel à cesdictes presentes: sauf en autres choses nostre droit, & l'autrui en toutes. Donné en la ville de l'Isle, le septième jour d'Aoust, l'an de Grace mil quatre cens trente sept. Et in plura est sic scriptum, & signatum: Par Monseigneur le Duc: Vous l'Evesque de Tournay; les Sires de Croy, & de Crevecoeur, Guy Guisbault Trelorier, & autres prebends. Hiberly vifa. Colatio facta est. Et au dessous est escript. *Extractum Registris Ordinationum Regiarum in Curia Parlamenti registratarum.* Signé, de Cerfay.

CCXXIX.

1438. Verordnung Kayfers Alberts des II. des Land-Friedens halber: so Anno 1438. zu Nürnberg aufgerichtet. [L. U. N. G. Teutsch. Reichs. Archiv. Partis Generalis Continuatio. pag. 53.]

C'est-à-dire,

Paix publique ordonnée à Nuremberg par l'Empereur ALBERT II.

Nous Albert de Gots Gnaden Romischer Kunig x. Embreien allen und geslichen / unsern und des heiligen Rids Fürsten / Erben / Frey / Herren / Rittern / Knechten / Ertzen / Wercken und Dorffern / und sunderlich allen und geslichen des heiligen Rids Underthanen unser Enad und alles Eut.

Esz demmal wir von Willigkeit des Allmechtigen Gots zu unser hohen Kuniglichen Gnade und Macht geordnet und gesetzt sind / ist es wohl billich / das wir unser Ridsch vollenstrecken erstrecken und gegen ungeslich in dem Ral, Ridsch gesessen

ANNO 1438. und wohinacht erschinen lassen. Und wie mochten wir das pener mit besten wegen getun und vollbringen / den durch gnade und Frieden / der allermechtig in dem heiligen Ridsch yegant notdurft und muge ist / behalten / schirmen und schirmen. Darum mit guten Rade unser und des Ral, Ridsch Fürsten / ander Fürsten / Geistlicher und Weltlicher / Erben / Herren / Frey / Rittern / Knechte und Ertze / die wir darumb unsonderheit verbotten und gebieten haben / und von Romischer / Königlich / Erbsch / Macht und Gewalt / sehen und wollten wir / das ein geslicher in unsern und dem heiligen Ridsch gesessen / und wohinacht / geistlich und weltlich / welches Ertze / Herrlichkeit oder Wefens die sint / nyemant usgenommen / sicher sint / Frieden und Gemade haben / und alle Bede urachte stellen und ganz abtun solent / us recht oder rechtlichen Uftrag.

Es solent auch sollich Uftrage und Ansprach darumb man vormals zu Beden kommen ist / oder were / usgetragen werden / mit Rechte und mit der Bede / und umb des willen / dasz sich ein geslicher gewissen muge / wie er von sin Ansprach wegen zu rechte muge kommen: Ertzen und wollen wir: Wer es / ob ein Fürst zu einem andern Fürsten / so umb geistlich oder weltlich / zu strecken hette / oder gewinne / und was Sachen das were / so solent beide Fürsten / sollich Tre Ertzen / durch sich / oder Frey Fürsten / zu gelegem Tage kommen / an ein Ertze / die den beiden Fürsten geslich und gelegen ist: und mochten sie sich sollicher Tre Ertze freitlich nicht vereinen / so solent sie sich der zu Uftrag kommen / us eine Zele Tre beder Ridsch die nicht Sachswarter sint / mit ein geslichen Zufolge und us einen gemeinen / des sie dann bederseit überkommen und eins werden. Wer aber / dasz beide Herren / durch sich oder Tre Ridsch / eins gemeinen sich mit vereinen und überkommen mochten: So solent sie bederseit das an uns bringen / dasz wir sollich Sache selbst verhören und mit Rechte entscheiden oder Jnen einen geslichen gemeinen in dem Ertzen geben / und wen wir Jnen also zu ein Gemeinen geben / zu dem solent sie Tre Ridsch zubereit sein und sich mit Rechte erschinen lassen / also / das ein solliches mit Rechte mit vorgehen werde.

Jtem / wer es / ob ein Erbe / Frey / Ritter oder Knecht / eine Ertze gemeinlich / oder ein Burg inwunder mit ein Fürsten zu schaffen hette / oder gewinne / wer das umb Schuld / oder umb einen schlechten Ertzen / nicht antreffend leben / Herrlichkeit / Freyheit / Ertze / Frey / oder ligen Ertze: So soll sich der Elager von denselben Fürsten an rechte vor sinen erborn Riden bringen lassen / die den Elager unvordentlich sint: Es soll auch der Herr ungeworlich sollich sine Ridsch dazu verminden und schiken / und den Elager thoweglich in ein Wirtzeis Jers / nachdem er das vordert und begett / des Richten stat tun und widerfahren lassen / an alle Ertze.

Wer aber der Zufornen umb Ertze und Ertzen / so sollich Sache mit Rechte usgetragen werden / in den Ertzen / da sollich Ertzen und Eigentum gelegen sint / da auch der Herr / des dasselb Ertze ist / den Elager des Richten stündlich beschaffen sin und gan lassen soll.

Wer aber sollich Ansprach und Ertzen / oder Herrlichkeit / so soll der Uftrag sin / vor dem Ertzen / von dem sollich Ertzen oder Herrlichkeit herkommen were / one Gewerde. Jtem deslich / wer es / ob ein Fürst mit einem Erben / Frey / Ritter oder Knecht / zu schaffen hette / oder gewinne. Wer die Vordierung und Ertzen oder Schuld als vorgeschrieben sint / so soll der Erbe / Frey / Ritter oder Knecht / den Fürsten des Richten gesich sin / vor sinen Herren und sinen Riden / des Wirtzeis / Ridsch oder Diner et ist ungeworlich.

Wer aber die Vordierung umb Ertze / Ertzen oder Ertzen / so soll es damit gehalten werden / als in dem nechten Artikel beschaffen ist one Gewerde.

Jtem: wer es / ob Erbe / Frey / Ritter oder Knecht / oder ein gemein Mann / in welcher Herrschaft die gesessen sint / von Tre selbst / oder der Jren wegen mit einander zu schaffen hette / oder gewunnen / darumb sie sich nicht gütlich vereinen und vertragen mochten: So solent sie sich unbesich eins gemeinen / mit ein geslichen Zufolge zu vereinen. Möchte das aber mit gesin / so soll sich doch ein geslicher und besich der Elager / gegen dem der angesprochen were / mit Rechte gangen lassen / vor dem Herren / des Ridsch und Diner der angelaget wird / ohne Gewerde.

Wer aber Zufornen / umb Ertzen / Ertzen oder Ertzen / das soll usgetragen werden / in masse vorgeschrieben sint / ungeworlich. Jtem: wer es / ob ein Fürst / Erbe / Frey / Herr / Ritter oder Knecht / mit einer Ridsch Ertze Vordierung und Ansprach hette / oder gewinne / so solent sie / durch sich selbst oder Frey Ridsch und Freunde zu gelegem Tage kommen / an ein Wirtzeis / die Jnen dan von beiden Ertzen geslich und gelegen ist: daselbs sie es dann verfahren solent / ob sollich Ertzen gütlich bringelet und übertragen werden mogent. Möchte das mit gesin / so solent sie bederseit ein Jaz Tre Ridsch oder Freunden / nentlich vier oder funfzehn / so vil sie mökent / und nicht vordert / mit ein geslichen Zufolge / die nicht Sachswarter sint / bangen geben / of einen gemeinen des sie sich bederseit vereinen solent. Möchten sie sich of keines gemeinen vereinen / so solent sie das bederseit auch an uns bringen / die Vordierung und Ansprach zu verhören / und mit Rechte zu erscheiden; oder Jnen einen geslichen gemeinen jgeben / und wen wir Jnen also zu ein gemeinen geben / zu dem solent sie Tre Ridsch oder Freunde bederseit sein / geslich Zeit drey und nicht darüber / und dem nach kommen / als vorgeschrieben sint.

Wer es aber / ob ein Fürst / Erbe / Frey / Ritter oder Knecht /

ANNO 1438. **Knecht** / zu ein Burger in eine Stat; oder die in Iren Dörfern / oder Gerichten gelessen werent / zu sprechen hätten / oder geworren / um Schulden oder Eynde; der soll durch sich / oder seinen Gewalt / demselben Burger nachvolgen für

Wagemeister und Rat derselben Stat; die Iren auch ungerichtlich des Knechten helfen und widerfahren lassen solent; one Gewerde. Aber es aber um Erz / Egen oder Lehen; darmit sol es gehalten werden / als vorgeschrieben stet.

Item: hette yem zu einem Burger oder Schur in Eeten / Mereten oder Dörfern / wo die gelessen sint / Ansprach oder Vordemung / da sol sich der Eger / gegen dem der er anspricht; mit Rechte anigen lassen / in dem Gerichte / da der Angesprochene gelessen ist / oder vor sin in Herren / dem er von Rechten wegen zu versprechen stet / oder da die Güter / die da angelagert werden / gelegen sint / ungewertlich.

Item: der oder die Ihene / die zu Ifftrag oder Rechte kommen solent / solent ein ungewertlich zur Geleit haben zu dem Knecht oder an die Eeten; da der Ifftrag sin solt / und wider von bannen zu kommen / von allen vntzehen / die das zu firtzen haben / on Ifftrag und on alle Gewerde.

Und den; das die gegewertliche unser Ordnung um Meynung gerecht vollesst; und das auch die gesprochene Recht / von uns oder unser Erben gericht; oder anders wo / wie dann davon auch oben und nach geschrieben stet / die firtztlicher und vollstetig gehantabert werden inmege; angesehen / das wir zu Ifften durch groß mercklich anliegende Sache / und zu Ifften; das sich geuere wider / uns an den Enden darumb zu suchen / die zu wit / oder zu verr / abentlich und ungewertlich sin mercht; darzu solent / oder in eigner Person nicht getun kintten oder machen: So haben wir die lant unser Knecht / usgenommen unser Erben zu Wehen / und was dazu gehört / und unser Vetteren von Offertzen / in vier Teil und Kreise geteilt und geteilt / und yegliche Teyle einen Hauptmann mit Namen einen unser Fürsten zu einem Handhacer gesetzt und gegeben.

Und das sint die Kreise und Teyle / mit iren Begriffen / als hernach volgt und geschrieben stet.

Der Erste. Der Marggraf von Brandenburg und Burggraf zu Nürnberg.

Der Erz-Bischoff zu Salzburg.

Alle Fürsten zu Bayern.

Die Bischöffe von Hamburg.

Wiltzurg.

Erfurt.

Regensburg und

Pasau.

Mit den Eeten /

Regensburg.

Nürnberg.

Wittenburg.

Köthenburg.

Wittenheim.

Mit allen Grafen / Herren / Ritter / Knechten / Eeten und allen den Iren / die in irem Begriff gelegen sint / geistlich und weltlich / in unsern usgenommen. Und des Kreys sol ein Hauptmann sin der Hochzeit unser lieber Heilm.

Item: der ander Kreys sol sin die Erz-Bischöffe

zu Wiltzurg.

zu Erfurt.

Der Pfalz-Grave zu Rin.

Herzog Dr und Ertzen von Phezen.

Der von Sulden (Sulden.)

Der landgraf zu Hessen.

Der Marggraf zu Baden.

Die Bischöffe von Worms.

Wiltzurg.

Erfurt.

Strasbourg.

Speir und

Köthenburg.

Der von Wittenburg.

Die Kircschafft Sanct Jergen Schiltz.

Mit den Knechten-Eeten /

Wiltzurg.

Wittenburg.

Wittenheim.

Der land-Doget und gewaltig mit allen andern Iren

Gewen / Herren / Ritter / Knechten / und allen Iren angehörigen Eeten / Dörfern / Mereten / und Scherten. Und

des Kreys sol ein Hauptmann sin

Item: der dritte Kreys sol sin der Erz-Bischoff zu Eölen /

mit den Bischöffen

Wiltzurg und

Wittenburg.

Wittenheim.

Die Herzogen von

Berge /

Clas /

Gulch und

Sche / mit den

Knecht-Eeten

Eölen /

Fürstenthum

Auch / mit dem

Brabant /

Hollant /

Mit allen Eeten / dorn begriffen / Iren Gewen / Herren /

Knechten / Eeten u. Mereten und Dörfern.

Und des Kreys sol ein Hauptmann sin.

Item: der vierte Kreys sol begriffen die Herzogen von

Sachsen.

Die Erz-Bischöffe von Magdeburg und Bremen.

Die Bischöffe von Wiltzurg.

Wittenburg. (Nürnberg)

Wittenheim.

Hallerstat.

Brandenburg.

Havelburg.)

Alle Herzogen von Böhmen.

Die kurgewen von Nürnberg.

Mit allen andern Fürsten / Grafen / Herren / Freyen /

Knechten / Knechten / Knechten / Eeten / und allen andern Eeten /

Mereten / Dörfern / in solchen Iren Begriff bes-

lossen / die in die obere Kreise nicht gehören.

Und des Kreys sol ein Hauptmann und Handhacer sin.

Egen / vorden und wollen ernstlich und rechtlich gehort ha-

ben / by unsern Fürsten / das ein yeglicher Hauptmann in si-

nem Kreys / diese Frieden-Ordnung / geurteilt und gesprochen

Recht / hanthaben / führen / führen / führen und alles das

ihm sol / mit den Ihenen / die Iren zu bescheiden sint / das vor

und nach geschrieben stet.

Wir gebieten euch ernstlich und rechtlich allen unsern und

des Heil. Riche Fürsten / Fürsten / Bischoff und Bistlich /

Erben / Herren / Bischoffen / Fürsten / Knechten und

Eeten in dutschen landen / das je alle / und ein yeglicher be-

sunder je Gericht und Recht / die sie hat in iren landen /

Slossen / Eeten und Gebieten / usrichtlich und rechtlich halten

und schaffen gehalten / und mit iren geuerten vertragen we-

den.

Und würde auch yem in solchen Gerichten beuert / der

mag sich beuerten / an den nehesten Ober-Richter desselben Ge-

richtes / wer aber / das anders kein Ober-Richter wer / dann

wir / der mag sich alsdann an den Hauptmann beuerten / den

wir in dem Kreys / als obgeschrieben stet / geordnet und gefügt

haben / der alsdann / nach Gelegenheit der Berufung / Recht

geben und tun sol / an Irker stet.

Weres es auch / das sich ranantes / was Eeten / Bistlich-

keit oder Wesens der were / sich wider sollich Ordnung und

rechtlichen Spruch / die in Ertze dieser unser Ordnung gespro-

chen wurden / setzen und dem mit nachkommen / oder gehorchen sin

wolt / in Wassen vorgeschrieben stet / den oder die soll der Herr /

under dem der oder die wohnhaft und gelessen sint / noch heim

ander Herr und Stat mit zu Wehen / oder firtzen / nach allen

in irem Landes Slossen / Eeten oder Gebiet können / sie

erhalten / firtzen oder hosen / noch in behainerley Zulassung tun /

mit yedlich / Rat oder Ertze / bund sich selbst / oder yem and-

eris / von irer wegen / in kein Wehen / firtzen / sie solent die

ungehorsamen darzu halten / wissen und ob jungen / nach allen

irem Vermögen / das sie sollichen Ifftragen / Ordnungen und

gesprochenen Rechten gehorchen sint / und wider solliche Un-

gehorsamen tun / so solent sie an keinen Enden / weder bey

Fürsten / Grafen / Herren / Freyen / Knechten oder Eeten /

dehnen Frieden / noch Geleit haben: sunder der Eger sol

Macht haben / durtz sich / oder ander von siner wegen / zu dem

oder jenen ungehorsamen und Firtztigen zu greiffen und nach-

zuwelen: und die on alle Gerichte und Recht anfallen / und

mit dem oder den gefirtzen und tun / als in dann über in oder

se mit Recht ertant ist und wolt / de man in dann in allen

Eeten und Enden / zu einer yeglichen Zeit / in vorgeschribener

massen / oder an des ungehorsamen Gütern / ob die vorhant

werent / sol folgen lassen / one Verzug und alle Gewerde.

Und wer der were / der sich dawider setzen würde / von Für-

sten / Herren / Knechten / Knechten / Gemeinschaft der Ertze /

Mereten oder Dörfern / der sol / als einer / der mit einem Un-

gehorsamen Gemeinschaft hat / in unser und des Heil. Riche

Recht sin / und dafür gehalten werden / von allermeinlich /

one Ertzstung und one Gewerde.

Und darumb / das den in aller Dingen desto usrichtiger

nachgegangen werde: So wollen wir unser Ober-Gerichte mit

wissen / verhandigen / firtztigen Knechten und Gebieten besel-

len / gehalten / jeden Recht geben und zu tun nach gemeinen

Rechten / gutt Gewohnheit und anders / mit notdürftiger

Ertzstung / und wie sich des gebirt.

Und darauf / so wollen / setzen und ordnen wir / das alle

Werde / wie vorgeschrieben stet / abgetan werden / und das

allermeinlich diesen unsern geordneten Frieden halten / firtzen

erner den andern / beide geistlich und weltlich Eeten / und sum-

berlich unbedorft / one geistlich und usrichtlich Gerichte

und Recht mit angriffen / rauben / pfenden oder anders beschadigen

sollen / uf des Heiligen Riche Straffe / zu Wasser / zu Lande

oder an anderley andern Eeten oder Enden / dann die in des

Heiligen Riche Rechte / oder erfolget werden / der massen / als vor-

geschrieben stet. Und welcher den andern dawider weiden / raub-

ben oder in einetley Weis beschadigen würde / weltlich Eeten /

oder Wesens der were / mannen usgenommen / derselbe sol um

ANNO
1438.

solich genommen habe ein verschiedn wider Keunge tun / Er-
loß / Rechtloß und Friedloß / und über ander Pene / in des
Heiligen Riche Achte und Ungnade sin / von neman geschüt-
tet / geschütet / vertheibet / oder gehalten / oder mit ein-
gerley Zulegung oder Forderung erqviet werden / by allen ob-
geschribenen Penen.

Und wann wir in unserm Gemite gezogen und gemeret ha-
ben / daß von unsern Vorfaren / Könighen Keiseren und Kö-
nigen erwießl Freiheit und Privilegia usgegeben sint / und wo
die wider diese unser Ordnung und gewirlich gerichtete und
Rechte sint / oder weren / nit / Krafft oder Macht haben / oder
Iren soltent / sunder solich unser Ordnung sol an das by
Iren Gerechten und Wachten bliben genlich / und on alle Ge-
werde. / Fügete es sich auch / daß yemane dieser unser Ord-
nung ungehorsam sin / und sich mit sinen Schloßen / Wosien
oder Stetten / dardort setzen / und sich des mit sollicher / oder
ander Gewalt ushalten wolt. So wollten und gerieten wir
einen ighelichen Hauptmann des Kreises / darinne der Unge-
horsam geschehen wolt / einer oder mehr / daß sich derselbe Haupt-
mann mit allen den Ienen Herten / Geistlich und Weltlich-
en / Grafen / Herren / Freyen / Ritter / Knechten und Stet-
ten / die in den obgenanten Kreisen begriffen sint / und mit
ganzer Gewalt stellen / einen ighelichen wachen nach siner Ge-
legenheit / und mit den dazu gedencet tun / und dannen nit
lassen soltent / der Ungehorsame einer oder mer sy dann vor
zu Gehorsamen bracht und gemacht / als sich das nach Ge-
legenheit der Sachen heisset und gebürt.

Es sol auch der / oder die / allerwile er oder sie in sollicher
Ungehorsam verzeret bliben / in unser und des Heil. Riche
Unfrieden und Ungnaden sin / von neman sein Geleit haben /
sunder an Iub und Gue an allen Erben und Stetten / über
allen und igheliche des Riche Unterthanen verfallen und ge-
richtet des Riche Unterthanen verfallen und verachtet sin / als
wer er vor uns / oder unsern Ober-Gericht / erreicht / er-
folget und erlangt.

Es soll und mag auch der vorgenant Hauptmann des
Kreises / do der Ungehorsam beschehen ist / wo er mit den ih-
nen / die in sinen Kreise / wie vorgeschriben stat / nit starck
und mechtig gang wot / den Hauptmann des andern Krei-
ses / einer oder mer / anrufen / mit ganzer Macht zu raten
und beistendig zu sin / dem dann der angeruffene also tun / vol-
gen / beistendig helfen und rufen sol / wie vorgeschriben stat /
als lieb dem sy unser Gnad zu behalten / und die hernach
geschriben Pene zu vornehmen.

Wir geben auch denselben Hauptmann ganze Gewalt
und Macht / mochte er solich Ungehorsamen / oder mer / nit
zu Rechte oder Gehorsam bringen / durch solich oder ander
wegen / uns anzuweisen inne besend zu sin / wider den oder
dieselben zu raten und zu helfen / das soltent und wollten
wir auch / wann wir des also ersucht werden / durch Ge-
schrift / oder mündlich / zu Secund und one verzogen tun /
mit allen und ighelichen andern unsern und des Riche Rur-
fürsten / Fürsten / Grafen / Herren / Ritter / Knechten und
Stetten / mit ganzer Macht / und anders / wie das ein
Hochburst wolt / und dannen in beken Wiße ablassen / es
sy dann alles das geschehen / mit den Ungehorsamen / das not-
durfft billich oder recht ist / und darinn nit ansehen Brunt-
schafft / oder andere einigerley intraglich Sachen unvertogen
und one alle Beerte.

Und es yeman also um Hilff oder Bistand angeruffen /
und uns oder den Hauptmann nemlich in seinem Kreise dar-
zu nit tun / helfen oder raten wolt nach siner Gelegenheit /
der oder dieselben soltent in unser siner Ungnad und des Heil.
Riche Achte auch verfallen / und alles des schuldig sin / das
der Ungehorsam schuldig wot. Zu dem sollen wir auch / wie des
ein Notdurfft wolt / starck und mer tun und gedencen wol-
tent / daß solich Wernvertheigete abgeton und ussrichtig ge-
horsam gehalten würt.

Und uns des willen / daß sich neman mit Unwissenheit wi-
der diese unser Ordnung gesche bekehren moge / so ermanen wir
alle und yalich Prälaten / Dornseer und Fürstliche der Pfar-
Kirchen / als wir als unser Ruch ist / und gebieten das auch
allen und yeglichen unser und des Riche Stetten ernstlich und
verschriblich / by Vermeidung unser siner Ungnaden / daß Ir
uf alle Quatemper und nemlichen uf den Freitag in der
Quatemper / oder Goldfasten / alle Jar Jertlich in Gegen-
wertigkeit Irer Pfar-Leute / und des gemeinen Volcks / solich
unser geschriben Ordnung offentlich von Wort zu Wort ver-
künden lassen. So kan und mag sich ein yeglicher darnach ge-
richten / unsern Freides / als billich ist / gemessen / und da-
durch wider die Ungehorsamen best willkürlich tun / und gefaren
in Wiße und Form / oben geschriben.

CCXXX.

1439.
1. Decem-
bre.

Vertrag zwischen Herzog FRIDRICH von
Österreich / nach abgang Kayfers ALBERTI
des Zween / Herzogen von Österreich / mit den
Ständen mehrgemeldter Probings unter und ob
der Enns / auf dem Landtag zu Wien geschlos-
sen / wodurch mehrgemeldte Stände / fals Kay-
ser ALBRECHT nach dem Tode ein sohn

solte gebohren werden / gesagtem Herzog / als
dem Eltern / und nähren des Hauses / die
Vormundschafft und Administration des Landes
mit gewissen Bedingungen auftragen. Selb-
ge bestehen in dem vornchmlich / daß Er Herzog
Vormundschafft und Administration nur biß
zum vollständigen Alter des nach des Vaders
Tode gebohrnen / und nicht länger / und doch
allzeit noch mit Einrathen der Ständen führen
solle / welches Er alles zu halten verspricht / sie
Stände lossprechend von ihrem Eyd / die sie Ihm
der Vormundschafft wegen leisten werden / fals
Er die Administration und Vormundschafft nach
vollständigen Alter des nach des Vaders Tode
gebohrnen nicht wolt fahren lassen / Im fall
aber ein Tochter solte gebohren werden / verheir-
set er vor sich / seinen Bruder ALBRECHT /
und Herzog Sigmund seinen Vetter / in den
Erblichen Rechten der Herzogen von Öster-
reich zu stehen / und die Erbschafft nicht anders
angetreten / als des Hauses Österreich Freyheit
und altes Hetkommen aufweist. Oben zu
Berchtholdsdorf am Erichtag nach St. Andreas
Tag Anno 1439. West einem Vidimus Mar-
tini des Abtes zu den Schotten. Oben Wien
am Samstag nach St. Ulrichs-Tag. 1452.
[Richardi STRENI] Erklärungen derrer
Land-Hand-Verste / Freyheiten / Gerechtigkei-
ten / und Brieflichen Urkunden einer Ehrsamen
Landschafft des Ertz-Hertzogthums Österreich 2.
Buch MS.]

C'est-à-dire,

Convention faite & passée entre FREDERIC
Duc d'Autriche & les Etats du Pais au dessus
& au dessous de l'Enns, assemblez pour cet effet
en Diete à Vienne, après la mort d'AL-
BERT II. leur Duc & Empereur, dont la
veuve étoit demeurée enceinte. Les Etats y
remettent l'Administration du Gouvernement au-
dit Duc FREDERIC, comme à l'Ainé de la
Maison, & le plus proche à succéder en cas
d'ouverture, comme aussi la Tutelle du Prin-
ce dont on espere la naissance, pour l'exercer
par le conseil des Eshats jusques à ce qu'il ait
atteint l'âge de majorité & non au delà, ce que
le Duc promet, avec déclaration, que des à
présent, comme pour lors, il les dégage de tout
serment de fidélité à l'égard, de l'Adminis-
tration, au cas que ce terme venu, il refusât
de s'en remettre. Il promet aussi tant pour
lui que pour son Frere, ALBERT, & son
Cousin SIGISMOND, que si l'Imperatrice
accouche d'une fille, il maintiendra le droit hé-
réditaire de la Maison d'Autriche en son entier,
& ne prendra la succession que sur le pied des
anciennes Coutumes de ladite Maison. Fait à
Vienne le Mardi, après la Fête de St. André
1439. Avec la Vidimus de MARTIN Abbé
de la Schotte, en date du Samedi après la Fête
de S. Ulrich. 1452.

Wt Friedrich von Gottes Gnaden Herzog zu Öster-
reich / zu Steyr / zu Carnten und zu Krain / Graf zu
Tyrol / bekennen und thuen kund offentlich mit dem Brief
allen denen er zukommt / also die Ehemwigen unser liebe
Freunde Herr Nicodem Bischoff zu Passau / alle Prälaten /
Grafen / Herren / Ritter / Knechte / an sicut Ihe selbs und der
ganzen Landschafft in Österreich inberhalb und ob der Enns
jetzund als zu St. Martinstag nechstvergangen zu Wien in
einer gemainen sammlung bereinender gesehen sind und weiland
des Allerchuldichigsten Fürsten unsern Gemeldten siben
Herren und Reiter Könige Albrechts Römischen zu Hungern
und Bohemen Königs und Herzogen zu Österreich lüthlicher
Gedächtnisß Geschäfte so Er an seinen letzten Zeiten hat ge-
than / und von Jungen gen Wien gesandt hat / auch unser und
des

ANNO
1439

des Hochgebohrnen Fürsten unsers lieben Bruders Herzog Albrechts auch Herzogen und Herrn der obgenannten Landtschaft und Werbung die sie anbracht haben/ in gemainer sammlung gehöret/ geweret/ und etlich auß den vier Parteyen des landts und Fürstenthums Oesterreich/ unterhalb ob der Enß darzu benennet und gebetten haben/ über all jeg gemelte sachen zu sitzen und solch Geschäfte und Wochtschafft zu weg auch die Freyheit des Haus und Fürstenthums Oesterreich/ und die Brieff die Weltland unser Vordern die Fürsten von Oesterreich/ den allen Gön und mit sich selb zu nennen/ und eigentlich zu beschützen/ die das also mit ganzen Treuen und Fleiß gethan und sich miteinander unterredt haben/ in solcher Meinung und Beschlus/ den als hiemach begreiffen ist/ Vor Erst als sie gehört haben/ unsers vorgenannten Erblichen Herrn und Vettern selig. König Albrechts Geschäfte/ das in anen suet inhalten/ als unsre besondere liebe Frau und Wuemb die Königin Ihre Geburt jeto ain solch geboeret/ wie in welcher Maß und wo der solt gehalten und gezogen werden/ wie auch seine Königreich und land mit den landleuten solt gerichtet werden nach Rath derselben Unser lieben Frauen und Wuemb der Königin und des Cleru von Oesterreich/ sie haben auch für sich genommen die gemelten Freyheit des Haus und der Fürsten von Oesterreich/ darzu die Thail-Brieff und Ernung-Brieff/ wie es verfahren ist/ unsern Erben und land-leuten mit Vergütung verpfanden/ und in andernwegen bleiben und gehalten soll werden/ darzu wir den Reichlich Brief von Weltland dem Hochgebohrnen Fürsten unsern lieben Vettern und Unsern lieben Herrn und Vetter seliger Gedächtnis Herzog Leopolden/ Herzog Ernsten und Herzog Friederichen/ Erbprinzen Herzogen zu Oesterreich aufgangen/ der da inhalte/ daß sie sich des landts zu Oesterreich unterhalb und ob der Enß mit allen Zugehörigen/ nichts aufgenommen/ als das die Thail-Brieff aufweist/ gegen Weltland dem Hochgebohrnen Fürsten Herzogen Albrechten selig/ des vorgenannten unsers Erblichen Herrn und Vettern König Albrechts Vater und gegen allen seinen Erben das Solch sein/ gänzlich verpfanden und versichet/ gethan/ Es war dann daß sie abgesehen von Erben das Solch wären/ so wirt daselb Fürstenthum Oesterreich/ unterhalb und ob der Enß auf die vorgenannten Vetter und ihre Erben/ das Solch wären/ erben und gehalten. Es haben auch gezogen die mercklichen anföhr die das land hat mit Krieg von Röhm und von Welschen/ die sich vielleicht mehren mochten/ dardurch notdürfftig sey/ daß das land in der Zeit/ unsr Unser obgenannte Frau und Wuemb die Königin nie gebähret hätte/ mit ainem Verweiser und Vorgeher fürgehe/ werde nach den mercklichen Geschehnissen darinn das land jeund sieht/ darzu das land/ kint und Gut/ kint und darauf mit wilen und Wohlgefallen der ganzen landtschaft von solchen anliegenden Mörtzisten und sonderlich von Unsern Erblichen Erbschickheit wegen die Geburt Unserer Erben/ gebären würde/ daß zu dem Allmächtigen Gott zu hoffen ist/ damit man jedweden Thail der das gethan unge nach schülden und Mörtzisten uns als den Erbschick Fürsten von Oesterreich/ uns daß dieselb Unser Frau und Wuemb die Königin jeund gebärt zu ainem Verweiser des landts Oesterreich/ unterhalb und ob der Enß aufgenommen haben/ doch in solcher Ordnung und Beschaffenheit als hiemach angedeutet ist. Des Ersten ob Unser obgenannte Frau und Wuemb die Königin dimalts ainem Solch gebähret/ daß wir den/ so Er zu seinen beständigen Jahren kint/ darüber mit verre noch länger inhaben/ sonder Ehre des landts Oesterreich/ unterhalb und ob der Enß mit allem dem so darzu gehört/ nach Aufweisung der Thail-Brieff auch der Vormundschafft/ des Heilighums/ der Brieff/ Silbergeschir/ Elainot und Gezeug/ wos daß vorhanden ist/ sollen beschütz/ Regeister gemacht und die Sager/ Grobke und Gemach wider/ unversetzt verpfanden/ verpfändet und vermaut werden/ damit das unversetzt bekainander bleibe/ und wenn das also beschait wird/ sollen wir ain Paar der Schlüssel haben und das ander Paar soll die landtschafft in Oesterreich haben. Item daß wir nach der landtschafft Rache der Vier Parteyen Prälaten/ Herrn/ Ritter/ Knechte und Städte des Fürstenthums zu Oesterreich/ unterhalb und ob der Enß/ die wir darzu nemen sollen all Sachen des landts auch alles Inneuen und Außgeben/ aller Nutz und Schad/ des landts zu Oesterreich/ unterhalb und ob der Enß handeln/ und auch die Pfig-Gerichte und Aemter mit landts-leuten in land gesellen lassen und einstellen sollen/ wie sich dann des all wegen nach Notdurfft gebären wirdt/ ungeschick/ Beschaffe/ oder daß uns und dem Land von Oesterreich/ die Mörtziste/ wos von welcherley Sachen/ daß wir Brief oder Register aus den Sageren zu haben/ daß uns die zu solchen Mörtzisten/ mit wilen und wilsen derselben die wir aus der landtschafft werden nemen/ sollen geantwort werden/ und so wir dann die genüt haben/ sollen wir dieselb Brief oder Register in den Sageren antworten und die verpfändeten und vernachlässen lassen in der Maffen als vor. Item daß uns in der Zeit unsr unser vorgenannte Frau und Wuemb die Königin nicht gebähret hat/ von den landten zu Oesterreich/ unterhalb und ob der Enß Geistlichen und Wellichen/ auch mit der Herrschafft zu Neuburg auf dem Inn keine Erbliche Zubehörung gethan werde/

noch daß sie uns als ainem Verweiser des landts/ zu des landts Mörtzisten hultich und fürderlich sein/ als sie das schuldig seinde/ Item daß wir alle Bischöffen/ Prälaten/ Pfaffen/ Herrn/ Ritter/ Knechte/ Städte und all Inwohner des landts bey Ihren Freyheiten und Gnaden genedig/ lich halten/ und die nicht verre beschweren noch bringen/ und das auch wir des landts Recht und der Stadt Recht beschützen und sichern/ daß die ihren Freygang haben/ damit Niemand weder Gerechtich noch Recht nach Arm wider landts Recht und der Stadt Rechten mit beschweren werden in kan weis/ damit Jedes sich als von Alters ist herkommen ungeschick. Item so sich nun ligt/ daß wir nach Unserer obgenannten Frauen und Wuemb der Königin obe sy ainem Solch gebähret/ am Vormundt/ und ob sy nicht am Solch gebähret/ daß Gott nitzen wolle/ der angehender Erb zu dem land Oesterreich/ widerhalb und ob der Enß sey/ daß dann wir und unser Wirt-Erben die all die unsre Erblichen Herrn und Vettern König Albrechts seliger Gedächtnis in seinen Städten und Märkten des landts Oesterreich/ wider und ob der Enß mit Ansehen geschickert haben/ darinn ungeschick und un/ nach Inhaltung derselben Brief und auch was sonst ander rechtscher Geld-Schuld sey/ dieselb all/ sie sey Gütlich oder Wellich/ aller solten Geld-Schuld von den Mörtzisten und Reuten des landts Oesterreich/ widerhalb und ob der Enß genedig/ lich und fürderlich entrichten und sy bezahlen sollen ungeschick/ und darum so ist uns solch rechtlich Fürnamen und Betrachtung der landtschafft zumal Danckens und geuellig/ und geloben auch bey Unsern fürstlichen Würdighaiten und Treuen wilsentlich in krafft des Briefs/ ob sich ligt/ daß unser obgenannte Frau und Wuemb die Königin zu dieser gegenwärtigen Ihre Geburt ainem Solch gebären würde/ daß wir den ihr seine beständige Jahre nie verre noch länger zu haben/ sondern in die Vormundschafft und Verpfandung und auch des landts zu Oesterreich/ wider und ob der Enß mit seinen Zugehörigen und allen andern Stücken/ so darvor benennet seinde/ ohne alle Weigerung und Verziehung abtreten sollen und wollen/ all Arglist und Geuerde gänzlich aufgeschaiden/ und hindangelegt/ wirt aber/ daß Gott nitzen wolle/ daß wir das nit rathen und darinn weigern und verziehen wollen/ so mögen und sollen sich all Bischöffen/ Prälaten/ Grafen/ landts-Herrn/ Ritter und Knechte und Bürger von den Städten/ darzu Pfiger und Ambtleut des kint und uns von der Vormundschafft wegen nichts mit schuldig nach Pflicht sein/ sondern des vorgenannten unsers Gen. Herrn und Vettern König Albrechts Sohn/ ob unser Frau und Wuemb die Königin zu dieser Ihre Geburt ainem Solch gebären würde/ daß Ihrn rechten Erblichen Herrn gewerig sein und gehorsam/ und sollen auch aller Lide und Gekilbe ledig sein/ die sie uns als ainem Vormundt des landts Solchs und des Haus zu Oesterreich/ widerhalb und ob der Enß gethan hätten. Wir geloben auch/ daß wir noch jemand anderer von Unsernwegen In allen noch ihr jeglichen besonde/ der darinn kein schuldich/ allnach noch unwillen zuhaben oder zu ihnen haben sollen noch wollen in keinerlei weis ungeschick/ ob aber unser vorgenannte Frau und Wuemb die Königin dimalts ainem Solch gebären würde/ daß dann wir uns die Hochgebohrnen Fürsten Herzog Albrecht Unser lieber Bruder/ und Herzog Eigmund unser lieber Vetter in Unsern Erblichen Rechten sitzen und bleiben/ als des Haus Oesterreich/ Freyheit und alter Herkommen aufweis/ und die Todter sitzben nach Inhaltung der Beschreibung so die Fürsten von Oesterreich vortzen aneinander geben haben/ und geloben und verpfanden wir jedweden als vor/ all und jegliches an der vorgenamt Artikel und gänzlich/ stet zu halten/ und obit all Zuehung zu vollführen. Treulich und ohn alles Geuerde/ und daß zu ainem wahren Gezeugnis und höchsten Urkumt alles obgeschriebenen Sachen geben wir jeglichen vorgenannten Parteyen des landts zu Oesterreich/ wider und ob der Enß unsern Brief in gleicher laut versegelt mit Unserm grossen Fürstlichen und des vorgenannten unsers lieben Bruders Herzog Albrechts Zubehörenden Inseigel/ Darzu haben wir gegeben den Ehrwürdigsten unsern lieben Freund und Rath Herrn Johannsen Bischoff zu Gorth und unsern lieben Gekreuten Ulrich von Stubenberg Hammen von Sendenberg unsern Hauptmann zu Steyr/ Georg Herbenstainer unsern Pfiger zum Geyersham/ daß sie ihre Inseigel zu Unserm Inseigel auch an den Brief gehend/ haben/ Von Ihren Nachkommen und Erben ohne Schaden/ der geben ist zu Reichtholtsdorf am Erndtag nach St. Andreass/ nach Christi Geburt im Vierzehnten Hundert Neun und dreisigsten Jahr.

Bibimus über den vorgeschriebenen Brief.

Wir Martinus von Bokes Genaden Wit unser Frauen/ ein Gotschhaus zu den Schotten zu Wien/ bekennen/ daß uns der Eble Herr Ulrich Einzinger von Einzing Oberrichter Hauptmann/ und die Verweiser der landtschafft in Oesterreich/ ainem fürstlichen Brief fürbracht und gegeben haben/ daß wir denselben Brief lesen und lesen/ und Innein des unsrer Bibimus geben wollen/ daß wir also gethan/ und

ANNO
1439

ANNO und denselben Brief ganzem besigten und unvermögten ge-
sehen haben / und lauter von wort zu wort als vorgeschrie-
ben steht / mit Irtum diß Widimus besigt mit unsern
1439. anhangenden Insigl. Geben zu Wien am Sambstag nach
St. Ulrichs / nach Christi unsers Herrn Geburt im ain
Tausend Vier Hundert zwey und funffzigsten Jahr.

CCXXXI.

1440.
17. Sep-
tembre.

Entscheid Marc-Gras Friedrichs des Jüngern
zu Brandenburg / zwischen Georg / Adolph /
Sigmund / Johann / Albrecht und Hannß
Gebrüder Fürsten zu Anhalt an einen / dann
der Stadt Zerbst an den Theil / in Sachen
verschiedene Miß-Verständte betreffend. Ge-
sehen zu Zerbst / Sambstag vor St. Mauri-
tius 1440. Cambr der Stadt Rathabition.
Geben Sontag nach Valentini 1441. [LU-
NIG Teutisch Reichs-Archiv. Part. Special.
Continuat. 2. Abtheilung 4. Absatz 13. pag.
174.]

C'est-à-dire,

*Sentence Arbitrale rendue par FREDERIC le jeu-
ne, Margrave de Brandebourg, entre les Prin-
ces d'Anhalt GEORGE, ADOLPHE, SIGIS-
MOND, JEAN, & ALBERT d'une part,
& la Ville de Zerbst d'autre part, pour l'ac-
commodement des Differents qui étoient en-
treux. Fait à Zerbst le Samedi avant le
Jour St. Maurice. 1440.*

W. Friedrich der Jüngere von Gottes Gnaden Marg-
gras zu Brandenburg zc. bekennen öffentlich mit die-
sem Briefe vor allemänniglichem / so alsdann die Hochge-
bohrne Fürsten / unsere liebe Oheimen / Herr Georg / Herr
Adolf / Herr Sigmund / Herr Johannes / Herr Albrecht /
und Herr Hans Weider und Geweren alle Fürsten zu
Anhalt und Grafen zu Hessen / elichen unwillen und
tingende / zu den Eshenen Bürgermeistern / Rathmannen
und alle gemeine Bürger Ihrer Stadt Zerbst etliche Zeit
bisherig gehabt haben / von Sachen wegen / daß die ge-
nannten von Zerbst die obgenante Ihre Herrn und die Herr-
schaft von Anhalt in etlichen vieltreflichen Stücken ver-
fürget haben / der aller in diesem Briefe nicht rath ist /
und lange waren zu erhehlen.

Dieselbe Sachen dann ihre Herrschaft / Herrlichkeit und
Pätersche Erbe anlangt / daß sie sich etliche Zeit bißher
nicht haben können vereinigen noch vertragen / und viel-
wann man die Zeitläuffe nicht ohne gütlichen hinken und
entzichen / wie zu besorgen gewesen / daß endliche Verbe-
dante entstanden wäre / dadurch die Stadt von Zerbst in
großen und unüberwindlichen Schäden und Verderb ge-
rathen / und auch die benannten unsere Dehnen darunter zur
Gerechtigkeit zehrung / zur Mühe und Arbeit kommen
würden. Nun auff daß solche Zwietracht / Tersal und Un-
will wieder zu guten und gütlichen Vereinigungen kommen
möge / haben sich die benannten Herren von Anhalt alle vor
sich und alle Ihre Nachkommen / und Bürgermeister / Rat-
mannen und ganze gemeine Arm und Rath / vor sich und
alle Ihre Nachkommen der Stadt Zerbst mit den Sachen
gütlichen zu uns gefaget / und sich alle mit Rathe / Bil-
sen und wohlbedachten Rathe zu uns als zu einem erfor-
nen und gewilligten Schieds-Mann ohne Widersprache ge-
geben / sie darmit mit Freundschaft zu entscheiden / und
was wir also zwischen den obgenannten beyden Parten von
aller und jeglicher Sache wegen / nichts ausgenommen / in
Freundschaft aussprechen werden / haben sie uns alle von
beyden Theilen mächtiglichen zugesagt / stete und feste ewig-
lichen solte gehalten und nicht verbrochen werden / ohne Arg
und ohne alles Geschrebe. Darauf scheidet wir sie von bey-
den Theilen gütlichen / und sprechen aus als hernach geschrie-
ben steht.

Zum ersten / von der Gewohnheit wegen / alsdann die ge-
nannten von Zerbst etliche Zeit bißher den ältesten Herrn
von Anhalt von Gewohnheit wegen / als sie sprechen / zum
Herren aufgenommen / und den zum Herrn behalten haben /
darum dann die andern alle sehr geschwädert / verkürzet / zu
Schaden gebracht / dessenthalben zu Bezeiten Erblos gemacht
seyn / den und andern Schaden / den sie uns alle erzeiget
haben / sie achten und werden auff hundert tausend Rheinische
Gulden.

Darum sollen hinfürder mehr die genannten von Zerbst
und alle ihre Nachkommen die Herrn von Anhalt / alle ihre
Erben und Nachkommen / zu gleichen Herren aufnehmen / sie
alle für ihre natürliche Erb-Herren halten / ihn ihre Rechte

und Gewehret zu der genannten Stadt Zerbst geben und
folgen lassen ohne alle Gewehre / doch also die genannten
Herrn sollen die Stadt nummernmehr theilen / sondern sie un-
geschieden bey einander bleiben lassen ohne Arg und ohne alles
Geschrebe.

Wir sprechen auch und wollen / daß die Herren von Anhalt /
den Zug / den sie mit unsern Oheimen von Sachsen / mit uns
und andern ihren Herren und Freunden geworden haben / genß-
lich sollen lassen abt seyn / und sollen den von Zerbst die
Befreyung und den ihnen Schaden gütlich vortragen.
Dagegen sollen die von Zerbst den obgenannten ihren Herrn
das Gehalte für der Stadt und das Schloß Lindow mit
allen seinen Dörfern / Zinsen / Renten / Gnaden / Frey-
heiten und Gerechtigkeiten / das alles dem Rathe und der
Stadt Zerbst vor eine Summe Geldes versendet ist / zu
sund an wieder eingeben / das beizuladen wieder abtreten /
und das die genannte ihre Herrn / ihre Erben und Nachkom-
men hinfürder besitzen lassen / und die Briefe / so darüber
gegeben / von sund an wieder libantworten / sonder alle
Widerprache ohne alles Geschrebe. Hinfürder mehr als die
genannten von Zerbst / den genannten ihren Herrn und der
Herrschaft von Anhalt alle Jahr jährlich drey hundert
und dreyßig Brandenburgische Mark von Silber zu den
the gegeben / und ihn und ihren Vorfahren der nun ein theils
und bisshero vorethalten / als wir berichtet seyn / den sie
ihm vier hundert Rheinische Gulden darvor gegeben haben.
Dieselbigen drehundert und dreyßig Mark wir achten hö-
her / dann uff tausend Rheinische Gulden treffen solten / da-
rumb daß sie von beyden Theilen darmit nicht so schwer-
lich beschädiget werden / und ichliches Theil des so habet
bleibet / sollen nun hinfürder mehr die genannten von Zerbst
und alle ihre Nachkommen den genannten ihren Herrn /
ihren Erben und Nachkommen alle Jahr jährlich fünf
hundert Rheinische Gulden schuldig Erbsitz zu ewigen Zei-
ten geben / als vorgeschrieben sthet und die Dörfer soll ihn
hinfürder nicht geborget nach gemeyner werden / sondern bei
den fünf hundert Gulden solle es ewiglich verbleiben.

Und der Rath soll niemand aus der Stadt verreiben /
wer sich uff Gleich und Recht uff die Herrschaft bieren wird /
was dann die Herren / oder die Herren Schöppen in den
Sachen erkennen / dabey soll es bleiben. Und wen auch der
Rath in den leuten und Amptachten vertrieben hat / den
sollen sie wieder einnehmen und den gleich andern Bürgern
haben / und nicht von unwillen / sondern ihn ihr Gut / was
sie ihnen genommen haben / wiedergeben ohne alles Geschrebe.

So sollen auch alle Juden / die seht zu Zerbst mit Woh-
nung seyn / oder hernach kommen werden / der Herrschaft
von Anhalt eigen seyn / und bleiben / doch mit folgenden Un-
terschiede / daß sie unter den Gerichte in der Stadt antwor-
ten sollen / ob sie jemand im Schulden hat / und Bürger-
rechte thun sollen. Wo sie auch den Rath oder der Stadt
Geldende oder Gaben von gutem Willen geben / daran sol-
len sie nicht berechen.

Auch sollen die Herren von Anhalt ihre Erben und Nach-
kommen die Müng binnen der Stadt Zerbst behalten / und
mögen sich der nach ihrem Muth und Frommen gebrauchen /
und sollen doch nach ihrem Muth und Ehre wenig
schlagen lassen / in solche Weise / daß ihre Land und Städte
und sonderlich die von Zerbst davon nicht zu Schaden kom-
men. Als auch die genannten Herrn von Anhalt ihre Er-
ben und Vorfahren einen Zoll von dem Röm. Könige er-
worben haben / denselbigen Zoll sie in der Stadt zu Zerbst
nehmen und sich des gebrauches erwohnen / nach laut der Kö-
nigl. Briefe / die sie darneben erworben haben / derselbige
Zoll soll ganz abt und die Briefe sollen weder kraftlos und
machtlos seyn und bleiben / und sieh sollen keinen Fürderbrief
von des Zolles und Erbede wegen nicht mehr färdern oder
werden ohne Arg und ohne alles Geschrebe.

Nu und alle und ichliche Bedende / Felle / und Wieder-
wärtigkeit / in welchem Stücke sich die genannten von Zerbst
gegen ihre Herrschaft vertragen / und sieh in manchen Sachen
verfürget haben / wie und in welcher Maas die zugekommen
seyn / nichters ausgeschloffen / die in diesem Briefe lange wa-
ren zuerhehlen / alle den Schaden der den Herrn davon ent-
standen ist / den sieh uff hundert tausend Rheinische Gulden
achten / als daroben berihet ist / davor sollen die genannte
von Zerbst den obgenannten ihren Herrn auch auf Tage-
zeit / nemlich uff unser lieben Frauen Tag lichmisse stueren
nach Gehung dieses Briefes zwou tausend / und uff S. Johan-
nis Baptiste Tag schiere darnach zu dem neuen Sommer
auch zwou tausend Rheinische Gulden ausrichten / geben und
bezahlen / ein Theil die Schiffe / wie vorgeschrieben sthet /
was sieh dann färdern von ihrer Herrschaft in Pfand haben
haben / sollen sieh behalten so lange das ihre Herrschaft / die
nach laut der Briefe darüber gegeben / wieder von ihnen le-
digen und lösen. Und sollen und mögen die ehegenannten
Herrn von Anhalt ihre Erben und Nachkommen / und auch
die Bürgermeister / Rath und ganze Gemeine der Stadt
Zerbst und alle ihre Nachkommen ihrer versiegelten Brief
und Puncten / die ein Theil den andern gegeben und ver-
seigelt hat / in allen Stücken / Puncten und Articulen / die
in diesem Briefe berihet / gemeldet und geschrieben sthet /
daß dieselben festiglich gehalten / vollstühret und nicht ge-
brochen werden / ohne arg und alles widererren / gütlich ge-
sigert / geeignet und erwiltet seyn.

finis

ANNO 1440. ANNO 1441.

Und die genannte Herren von Anhalt ihre Erben und Nachkommen sollen der genannten von Gerst grädige Herrn sein / und siehe mit seinen unerlöblichen Dingen hinfort nicht beschweren / sondern siehe und alle ihre Nachkömmlinge zu ewigen Zeiten / nach ihrem besten Vermögen schützen / schirmen und verthätigen / siehe auch bey Gnaden / Freyheiten und Gerechtigkeiten bleiben lassen; desgleichen die von Gerst gegen der Herrschaft auch thun sollen / auch also / daß die genannte Gemeinheit den Rathe gehorsam sey / und bei Eintracht bleiben / und forten dan mit die Gemeine der Herrschaft auch will unterthänig seyn / in allen billigen und redlichen Sachen ohne alles gezwede.

Und die viel genannten Herrn von Anhalt alle / und auch die Bürgermeister / Rathmannne und gemeine Bürger sollen zu Befriedigung gegen einander uf diesen Auspruch ein Theil den andern die Herrn unter ihrem Insigel / und auch die Bürgermeister Rathmannne und gemeine Bürger unter der Stadt Insigel in vierzehn Tagen nach Erhebung dieses Briefs versiegelte Brief geben / und darinn verschreiben und geloben ihnen gegenwärtigen Auspruch zu ewigen Zeiten ohne Widerrede zu halten und nicht zu verbrechen / ohne Eintrag und ohne alle Beschwerde / undcheidung haben helfen handeln / die Ehrwürdigsten / Erben / Geschreuten und Erbharn unsere Räte und liebe Herren Herr Steffen Bischoff zu Brandenburg / Heinrich Schenke von Landsparg / Herz zu Saxeitz und Ebnaw / Berent von der Schulerburg / Ritter und Hauptmann in der alten Mark / Wilhelm Suchs unser Marschall / Hippolt von Belstheim Hans von Ebnaw / Hans von Ebnaw / der Junge Heine Phill und George von Waldeck / unser Cammermeister. Cui Urkund haben wir diesen Auspruch mit unsern ansehnlichen Insigel versiegelt / den wir jeglichen Tage geben in der Stadt zu Gerst nach Gottes Gebot vierzehnhundert und danach in den vierzigsten Jahre am nächsten Sonnabend S. Mauritii-Tage des Heiligen Märtyrers und Himmelfahrtstages.

Der Stadt Gerst Ratihabition des vorher- stehenden Vergleichs.

Wir Kademann / Schreyen / Innungs-Meister und Vorgesetzte gemeine der Stadt Gerst bekennen und bezeugen mit diesen unsern offenen vorliegenden Brieve vor uns und unsre Nachkömmlinge / und loben in kraft dieses Brieves den Hochgebohrnen Herrn Janszen / Erbe Johann und Erbe Siegenmund Fürsten zu Anhalt unsern lieben gütigen Herrn und ihren Erben / das wir sodannige Schenkung und Uthung / also On Durchlauchtige Forste und Herr / Er Fürst Friedrich Marggraffe zu Brandenburg und Marggraffe zu Nienburg zwischen den genannten unsern lieben gütigen Herrn und uns gedan gesprochen hätt / na Inhabition und Lude seines vorgedachten Brieves darüber gegeben / unwirke / stede und wese eine Gewende haben wollen / zu Bekennnisse haben wir obgenannte Rathmannne und Schreyen / Innungs-Meister unsre Insigel zwischen an diesen Brieve hangen laten / gegeben nach Christi unsers Herrn Gebots vierzehnhundert Jahr darnach in den eyn und vierzigsten Jare des Sonntags na Sankte Valentins Dag.

CCXXII.

1441.
16. Oct.
tobre.

Beschreibung Land-Graff Ludwigs zu Hessen / gegen die Städte der Graffschaft Waldeck / daß weilen dieselbe auf Befehl ihrer rechten Herren der Graffen von Waldeck / Ihme die Huldigung geleistet / Er sie jederzeit verthebigen und schützen / auch sie bey allen Freyheiten erhalten wolle. Geben zu Corbach auf St. Galli Tag 1441. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung 6. Absatz 25. pag. 358.]

C'est-à-dire,

Revers de LOUIS Lanágrave de Hesse donné aux Villes du Comté de Waldeck, à Poccason de l'hommage qu'elles lui ont rendu par ordre des Comtes, portant qu'il les protégera, défendra, & maintiendra dans leurs Droits & Privileges. A Corbach le jour de St. Gall. 1441.

Wir Ludwig von Gottes Gnaden / Land-Grave zu Hessen / bekennen und thun kundt öffentlich in und mit diesem unsern Brief vor uns / unsere Erben und Nach-

TOM. I. PART. II.

kommen / Fürsten des Landes zu Hessen / so als die Mannschafft der Graffschaft zu Waldeck und die ehrsame Bürgermeister / Rath / und die ganze Gemeinheit beyder Städte zu Corbach / und fort alle Städte der genannten Graffschaft / von den Edlen unsern lieben Ohmen / Grafen Heinrich / Graf Wolttraden seinem Sohne / u. Grafen Dien / Grafen zu Waldeck / ihren rechten Herrn / ausser und binnen Briefs in ihrer Gegewärtigkeit geheissen und gebeten seyn. Uns Huldigung zu thun uf solche Briefe / alsdann zwischen den obgenannten Grafen zu Waldeck / unsern lieben Ohmen / und uns verschrieben und versiegelt seyn / daß dann die Mannschafft / die von Corbach / beyde Städte und fort alle Städte der genannten Graffschaft sämtlich so gefolget / und uns und unsern Erben uf solaz Briefe Huldigung gethan haben. Darum sollen und wollen wir Land-Grav Ludwig vorgehandt / und alle unsere Erben und Nachkommen Fürsten des Landes zu Hessen nun fortnehe die obgenannte Mannschafft / Ihre Erben / die von Corbach beyde Städte / und fort die genannte Städte der Graffschaft zu Waldeck vorgeführt / und ihre Nachkömmlinge sammt und besunder / nach unsern besten Vermögen / mit Gütz gerechtlich verantworten / verthädigen / schützen und schirmen / gleich als den unsern Landen und Leuten / wo wir ihre zu ehen und rechte mächtig seyn mögen. Dochden sollen wir eine uf unsere Ohmen von Waldeck / noch unsern Ohmen uf sie / ob sie sampt oder besunder zu Unwissen kommen / nicht befolhen seyn / sondern könnten wir als denn dahin gehen und gehedigen / das solchs hingedeigt und zu Güte bracht würde / wollen wir gerechtlich nach unserm Vermögen thun. Forternehm sollen und wollen wir Landgraf Ludwig / ehegenante unsere Erben und Nachkommen / Fürsten des Landes zu Hessen / sie sonder allen Antrag vollständig lassen und behalten bey allen ihren alten Herrkommen / Freyheit / Gnaden / Erbhohheit und Rechten in allen Dings / als die obgenannte unser liebe Ohmen / Grafen vorgehandt / ihre Eltern vor / und sie noch bis auf datum dieses Briefs sie darbey gelassen und behalten han / und wir wollen ihne die besten und nicht abnehmen. Es sollen auch unsere Erben und Nachkommen Fürsten des Landes zu Hessen nach uns der Mannschafft vorgeführt / ihren Erben / den genannten von Corbach und andern den vorgeführten Städten und ihren Nachkommen Briefe und Siegel geben / inmassen dann dieser Brief innhalt und ausbreitet / und wann sie das gethan haben / alsdann sollen auch die Mannschafft und Städte ehegenant / ihre Erben und Nachkommen / unsern Erben und Nachkommen / Fürsten des Landes zu Hessen / auch Huldigung / Gelob und Abde thun / inmassen sie dann uns gethan haben / ohne Beschwerde. Wie Artikel dieses Briefs / haben wir ehegenant / Land-Grav Ludwig vor uns / unsere Erben und Nachkommen Fürsten des Landes zu Hessen / bey unsern Fürstlichen Treuen gerecht und gelobet / reden und geloben auch das also in Kraft dieses Briefs / stet / fest und unverbrüchlich zu halten / sonder alle Beschwerde und Argelich. Des zu Urkund haben wir unser Insigel hieran thun henden / geben zu Corbach uf St. Gallen Tag / Anno Domini 1441.

NB.

Gleichlautende von Wort zu Worten karatisch nominibus hat Land-Grav Moritz von Hessen heraus gegeben / sub dato Corbach am 7. Maji, Anno 1610.

CCXXXIII.

Bertrag zwischen Herzog Wilhelm und seinen Söhnen / Wilhelm und Friedrich Herzogen zu Brunschwieg und Lüneburg eines / und den Bürgermeister / Rath und ganzer Gemeinde zu Braunschweig / durch Vermittlung Ludwigs Land Graffen zu Hessen getroffen / wodurch dieselbe allen gegen die obgemeldeten von Braunschweig gehalten Anwillen beylegen und abthuen. Geben zu Mülhausen am Mittwoch nach dem Sontag Judica 1442. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. 4. Abtheil. 6. Absatz 4. pag. 12.]

C'est-à-dire,

Accord fait par la Médiation de LOUIS Lanágrave de Hesse, entre GUILLAUME Duc de Brunschwich-Lanebourg, & ses Fils GUILLAUME & FREDERIC d'une part, & le Bourguemestre, le Magistrat, & toute la Bourgeoise de la Ville de Bruntwich d'autre part, contenant une entiere reconciliation de ladite Ville avec les Ducs lesquels la reçoivent en leur bonne grace, & se deportent de tou-

Ccc

74

ANNO 1442. *te mauvaise volonté à son égard. A Mulhausen le Mercredi après le Dimanche Judica*

Wir Ludwig von Gottes Gnaden / Landgraf zu Hessen / bekennen und thun kundt gegen allemänniglich. Als die hochgeborenen Fürsten / Herr Wilhelm zu Braunschweig und Lüneburg / Herzog / Herr Wilhelm und Herr Friederich seine Söhne / unsere lieben Schwäger und Lehnen eidlicher Masse Unwillen gehabt han / zu den Erbsamen / Weisen Leuten Bürgermeister / Räte / und ganzer Gemeinde zu Braunschweig / unsern guten Freunden / daß wir auf heute Gist dieses Briefs / die zu Mulhausen mit demselben unsern lieben Schwager Herzogen Wilhelm so viele gedreht und gethätigt haben / daß er vor sich und seine Söhne obgenant / allen Unwillen / was sie des zu gemelten von Braunschweig bis auf diesen heutigen Tag gehabt han / gont und pünkt gegen die obgenanten von Braunschweig / in Gegenwartigkeit des hochgeborenen Fürsten / Herrn Heinrichs von Braunschweig und Lüneburg / Herzogen / unsern lieben Oheim / unser und eidlicher unser beiden Räte und Freunde bey und abgethan han / und derselbe unser Schwager Herzog Wilhelm hat solches auch so heimliche Zwischkeit zu dieser Zeit Bürgermeister zu Braunschweig / vor sich und seine Söhne / mit Beweisen des ehelichen unsern Oheim und unser Räte und Freunde / zu Behufe derselben von Braunschweig gütlich zugesagt / sonder alle Gefahr.

Des zu Urkundt han wir unsre Insigel hieran thun lassen. Gegeben zu Dilsen auf Mittwoch den nächst nach dem Sonntage / als man singet in der Heiligen Kirchen / Judica, sub Anno Domini 1442.

CCXXXIV.

25. Juillet. General-Confirmation Friedrichs Römischen Königs mit gutem Rath und Bewilligung der Churfürsten / König Laskas von Ungarn / Herzog Albrechts und Herzog Sigmundens von Oesterreich ertheilt. Gegeben zu Frankfurt am Mayn den St. Jacobs Tag. Anno 1442. Mit Einwilligung der Churfürsten von Maynz / Eßln / Trier / Pfalz / Sachsen und Brandenburg. Gegeben zu Frankfurt / Donnerstags nach unsern lieben Frauen Tag Assumptionis 1442. Und Könige Jergs von Behaim Bewilligung / so darauf erfolgt an St. Peterstag den man nennt ad Cathedram. [R. STREIN Handvesten / Freyheiten / Gerechtigkeiten / und Briefliche Urkunden des Erb-herzogthums Oesterreich 1. Buch.]

C'est-à-dire,

Confirmation Générale de tous les Privilèges de la Maison & du Pais d'Autriche; accordée par FREDERIC Roi des Romains du conseil, avis, & consentement des Electeurs aux Ducs d'Autriche, LADISLÀS, qui étoit aussi Roi de Hongrie, ALBERT, & SIGISMOND, donné à Francfort sur le Meyn le jour de Saint Jacques l'an 1442. AVEC le Consentement des Electeurs de Mayence, de Cologne, de Treves, du Palatinat, de Saxe, & Brandebourg, donné le Jeudi après l'Assomption de la Vierge 1442. Et CELUI de GEORGE Roi de Bohème, donné le jour de St Pierre in Cathedrâ 1453.

Wir Friedrich von Gottes Gnaden Römischer König zu allen Zeiten Mehrer des Reichs Herzog zu Oesterreich / zu Steier / zu Kärnten und zu Crain / Herr auf der Römischen Mark und zu Portenau / Graf zu Habsburg / zu Tyrol / zu Pfirt / und zu Kiburg / Marg-Graf zu Burgau und Landt-Graf zu Elßß. Bekennen und thun kundt offenkunde mit diesem Brief allen den / die ihn sehen oder hören lesen / und ob wir von Römischer Küniglicher Würdigkeit / darzu uns der Allmächtig Got durch sein Gütlich Genad und Willigkeit gerühret hat zu erheben / und auch zu angeborenen Willigkeit allzeit willig und geneigt sin / Aller des Römischen Reichs Fürsten und weltlichen Edelter Ihre / Würde und Genad zu handhaben und so darbey gütlich zu bleiben lassen / Nachdem uns

ANNO 1442. solche Genad von unsern Vorfaren und dem Heiligen Reich durch die getrene Dienst auf so künnen sein / Recht so sein wie insonderheit und billich mehr bewege / und jündt uns auch gebürlich / daß wir solch Genad und Freyheit die unser Vorfaren die Durchleuchtigen Fürsten und das löblich Haus von Oesterreich von dem Heiligen Römischen Reich und von alten Kayser und Königen mit ihrem Blutvergießen / schweren Darlegungen und Arbeiten in der Heiligen Christenheit / und des Reichs diensten erworben und kostbarlich verdient und ererbt haben / durch solche Dienste und bestandten Treu so auch vormals erhöht / und zu dem Heiligen Reich erhöht worden sein / und das manig mit lange Jahr / beschicklich vererbt und regiert haben / mit verzeihen / sonder der ingedenk sein / alsdenn die Vernunft und alle Recht das billich heissen / und Natürlich lich und Zunahme unserer Ehrliche und Ehre / das auch nach Billigkeit und Richtigkeit möglich vordere. Nun nun der hochgebohrne Albrecht / Herzog zu Oesterreich / zu Steier / zu Kärnten und zu Crain / Graf zu Tyrol / unser lieber Bruder und Gist / von seinen und unsern lieben Vorfaren und Fürsten wegen / König Laskas von Ungarn / und Sigmundens haider Herzogen von Oesterreich sein Erben / Pfortschafft zu uns gethan / und unser Küniglich Mayestat hat vleissiglich bitten lassen / mit samst den Vorfaren / Grafen / Herren / Rittern / und guten Leuten der obgenannten Lande / daß wir Ihne und dem löblichen Haus zu Oesterreich und allen denselben Haus Fürsten / gemeinlich und sonderlich / alle und jegliche Freyheit und Privilegia / Brief und Handvesten / über was Recht die lauten / die Ihre Vorfaren / und das Haus von Oesterreich von alten Kaysern und Königen treustlich erworben / und hergebracht haben / zu confirmiren / zu bestärken und zu besetzen gütlich gerühret. Des haben wir angesehen des genannten unsern lieben Bruders vleissige und ziemliche Bette / die Er von der Ehegenannten unsern haider Vetter wegen an uns gelegt hat / auch betrachtet / daß wir Ihne und dem Haus zu Oesterreich solches nit unbillig verlagten / Darzu wir dann andern / des Heiligen Reichs Fürsten / willig gewesen / und noch sein / und sonderlich daß unser Ihre Vorfaren die Durchleuchtigen Fürsten von Oesterreich solch Genad und Freyheit / mit ihrer Gerecht / großer Beschickheit / und lauten Treu erworben haben / der gerühret / und dem Heiligen Reich täglich willig sein / und in künftigen Zeiten thun sollen und mügen / Darum mit wolbedachtem Rat / gutem Rath und Bewilligung der Ehrwürdigen / Dietrichs von Meinz / Dietrichs zu Eßln und Jacob zu Trier Erzbischofen des Heiligen Römischen Reichs in Teutschen Landen / in Italien und in Gallien Erzbischofen / unser lieber Oheim / der hochgebohrne Ludwig Pfalz-Graven beim Rhein / und Herzogen in Bayern / Friedrichs Herzogen in Sachsen / Land-Graven in Thüringen / Marg-Graven zu Brandenburg und Burg-Graven zu Nürnberg / des Heiligen Römischen Reichs Erzbischofen / Er-Marschalck und Er-Samere / unsern lieben Oheim / Schwager und Churfürsten / und anderer des Heiligen Reichs Geistlicher und weltlicher Fürsten / Grafen und Freyen / die denselben maß persönlich bey uns waren / auch mit rechter wissen und Römischer Küniglicher Macht: So haben wir den Ehegenannten König Laskas von Ungarn / Erben der kron zu Behaim und Erb-Sohnen des Heiligen Reichs / Herzog Albrechts / und Herzog Sigmundens / denselben / und König Laskas Erbmannen wir sein / und allen denselben unsern Haus Fürsten Ihren Erben und Nachkommen gemeinlich und sonderlich zu ewigen Zeiten solch Ihre Brief / Genad / und Freyheit / die sie von allen Römischen Kaysern und Königen unsern Vorfaren am Reich erworben / und hergebracht haben / wie die lauten / es sey über Landt / Fürstenthumb / Herrlichkeit / Würdigkeit / Erbschafft / Pfandschafft / Recht / Gewonheit / und alle Hertommen / wie man die mit funden Worten bezeichnen mag / nichts außgenommen / genädiglich confirmirt / erneuert / bestärkt und bevestet haben / confirmiren / bestärken / erneuen und bevesten In die von Römischer Küniglicher Macht / und Vollkommenheit / in Trast die Briefe / und sehen / und wollen / daß die Ehegenannten unsern Lieb Väter und Vorfaren / alle Fürsten von Oesterreich / gemeinlich und sonderlich / all Ihre Erben und Nachkommen / und alle Ihre Fürsten und auch obgenant / alle solch Freyheit und Genaden zu ewigen Zeiten gebühren und gemessen sollen / Als ob sie Ihn selber / und von neuen gegeben wären / ohne allen Vintung und widerrede / und ob unser Vorfarn am Reich Genad / was der mozt / armlich / Freyheit / Genad oder Brief gegeben hätten / die wieder unser und das Haus von Oesterreich / Freyheit / Brief / Recht / Herrlichkeit oder Hertommen haben / die sollen abseyn / und dem Haus zu Oesterreich keinen Schaden oder Krenckung bringen in kein weis / Und wir gebeten darumb allen und jeglichen Fürsten / Geistlichen und weltlichen / Grafen / Freyen / Herren / Ritter / Richten / Städten und Gemeinden / und allen des Reichs Vorfaren und Gereuen / ersichtlich und vrsichtlich mit diesem Brief / daß sie die obgenannten unsern Bruders und Vorfaren / all Ihre Erben und Nachkommen / Fürsten zu Oesterreich / gemeinlich und sonderlich / auch all Ihre Fürstenthumb und Landen solch Genad und Freyheit gebühren lassen / und so daran mit ihren /

ANNO 1442. *irren/ wie aber Sach/ daß Jemand darüber thät/ in welcher Würden/ Statt oder Besen der wäre/ der soll in des Heiligen Reichs schwere Ungnad gefallen seyn. Bey den Sächsen seyn gewesen die obgenannten Unser und des Reichs Churfürsten/ und darzu die Erwirdigen/ Vöken zu Augsburg/ Sigmund zu Würzburg/ Friedrich zu Regensburg/ Heinrich zu Constanz/ Johannes zu Gurck/ und Sylvester zu Rheinfels/ Bischoffen/ und die Hochgeborenen/ Erhart Herzog zu Galtz/ zu Gessen/ und zu dem Berge/ Rudolph Herzog in Schellen/ und zum Sagen/ Jacob Marg-Gräf zu Baden/ Büchalm Gräf und Fürst zu Hennenberg/ unsere liebe Oheim und Fürsten/ Ludwig und Ulrich Graven zu Württemberg/ Gräf Hans und Gräf Büchalm von Dillingen/ Gräf Georg von Hennenberg/ Gräf Bernhard von Schaumburg/ Gräf Heinrich von Montfort/ Gräf Eberhard von Kirchberg/ und viel andere Unserer und des Reichs Graven/ Edlen und Getreuen. Mit Urkunde diß Briefs versiegelt mit Unser Küniglichen Gülden Bullen. Geben zu Frankfurth an dem Mayn/ nach Christis Geburt/ vierzehn hundert Jahr und darnach in dem zwey und vierzigsten Jahre an St. Jacobs Tage/ Unser Reichs im dritten Jahre.*

Nos Friedericus prelibatus praescripta recognoscimus profitemur & approbamus.

Ad Mandatum Domini Regis D. Jacobo Archiepiscopo Treverensis Referente Wilhelmus Tacet Canonici Frisingensis.

16. Aout. *Eintwilligung der Churfürsten/ so darauf erfolget des Donnerstags nach Unser Lieben Frauen Tag Assumptionis Anno 1442.*

C'est-a-dire.

Consentement des Electeurs donné le Jeudi après l'Assomption de la Sainte Vierge 1442.

Wir Dietrich von Gottes Gnaden Erzbischoff zu Mainz/ des Heiligen Römischen Reichs in Teutschen landen Erz-Cansler. Bekennen öffentlich an diesem Briefe allen den die ihn sehen oder hören lesen/ Als der Allerdurchlauchtigst Fürst/ Herr Friedrich Römischer Künig ic. Unser Genädiger lieber Herr/ hehnd den Hochgeborenen Fürsten/ Künig Karl von Ungern/ Erben der Krone zu Dehamb/ des Heiligen Reichs Erz-Schenden/ und Herzog Albrechten/ und Herzog Sigmunden/ allen dreien Herzogen zu Oesterreich/ zu Steur/ zu Kärnten/ und zu Crain/ Graven zu Tyrol/ und allen Fürsten von Oesterreich/ genantlich und sonderlich/ Ihren Erben und Nachkommen/ und Ihren Hausse Ihre Privilegia/ Rechte und Freyheit confirmirt und genädiglich bestätiget hat/ nach laute des Briefs/ den sein Künigliche Genad darüber gegeben hat/ der von Wort zu Wort also lautet:

Fiat Insertio.

Also ist desselben Unser Genedigen Herrn Vegerung an Uns gewesen/ daß wir als ein Erz-Bischoff zu Mainz und ein Churfürst des Heiligen Reichs zu solchen Bestätigungen Unsern Willen geben wolten/ Wan nun solch Beden nit unemlichlich ist/ so haben wir durch Vegerung seiner Küniglichen Genaden/ und durch das löbliche Haus zu Oesterreich/ daß ein mercklich Geldes des Heiligen Reichs ist/ willen/ zu solcher Bestätigung und Confirmation Unser Günst/ Verhengnuß und willen gegeben/ und geben wissentlich mit diesem Briefe. Zur Urkund haben wir Unser Insignl an diesen Brief thun hangen/ der geben ist zu Frankfurth nach Christi Geburt. Tausent vierhundert zway und vierzigsten Jahre des Donnerstags nach unser lieben Frauen Tag Assumptionis.

In Simili/ Wir Dietrich/ von Gottes Gnaden der Heiligen Kirchen zu Eöln Erz-Bischoff.

In Simili/ Wir Jacob/ von Gottes Gnaden Erz-Bischoff zu Trier/

In Simili/ Wir Ludwig von Gottes Gnaden Pfalz-Grave beyn Rhein/

In Simili/ Wir Frederick von Gottes Gnaden Herzog zu Carren/

In Simili/ Wir Frederick von Gottes Gnaden Marg-Gräf zu Brandenburg. u.

Künig Jerg von Dehamb Bewilligung so dar auf erfolget an St. Peters Tag/ den man 1442. nennt ad Cathedram Anno 1463.

C'est-a-dire,

Consentement de GEORGE Roi de Bohême 18. Janvier. donné le jour de St. Pierre in Cathedra. 1463.

Wir Jerg von Gottes Gnaden Künig zu Dehamb/ Marg-Gräf zu Merben/ Herzog zu Linburg und Schlesen und Wang-Gräf zu Istri. ic. Bekennen und thun kund öffentlich mit diesem Briefe vor allemkundlich/ die ihn lesen/ sehen oder hören/ Als der Allerdurchlauchtigst Fürst/ Herr Friedrich Römischer Kaiser zu allen Zeiten Meher des Reichs/ zu Ungern/ Dalmatien/ Croaticen/ Künig/ Herzog zu Oesterreich/ zu Steur/ Kärnten und zu Crain ic. Unser lieber Herr und Schwager an Uns begehrt hat/ daß wir als ein Künig zu Dehamb und Obrister Weltlicher Churfürst des Heiligen Römischen Reichs/ alle Genad/ Privilegien und Freyheit/ so dem Haus Oesterreich gehörende/ und besonde anen Besist/ Brief/ so sein Durchlauchtigst/ die Zeit in Küniglicher Küniglicher Beden/ demselben Haus zu Oesterreich/ aller solch Sein Privilegia/ Genade und Freyheit gegeben hat/ confirmiren und bestatten/ nachdem ander unser Mit-Churfürsten solche Seiner Durchlauchtigst Brief auch confirmirt haben/ derselb Seiner Durchlauchtigst dann von Wort zu Wort also lautet:

Wir Frederick von Gottes Gnaden Römischer Künig ic. ut supra/ Also haben wir angesehen solch Seiner Durchlauchtigst jünlich Begehung und haben darauf von Küniglicher Macht zu Dehamb/ als Obrster Weltlicher Churfürst/ und durch das löbliche Haus Oesterreich/ das ein mercklich Geldes des Heiligen Reichs ist/ solche obgenante Privilegia und Freyheit/ mit Unser Bestätigung betätiget/ und zu solcher Seiner Durchlauchtigst Confirmation Unser Günst und Willen geben wissentlich mit diesem Briefe.

Zu Urkund haben wir Unser Küniglich Insignl an diesen Brief thun henden/ der geben ist zu Prag an St. Peters Tag/ den man nennt ad Cathedram/ nach Christi Geburt vierzehn hundert/ und darnach in dem drey und sechzigsten/ Unser Reichs im fünfzigsten.

Ad Mandatum Domini Regis Procopius de Rabenstein Cancell.

Künig.

CCXXXV.

Confirmatio, & Ampliatio Privilegiorum pro Urbe Neomageni concessa per FRIDERICUM IV. Regem Romanorum. Actum 11. Augusti Anno 1442. Regni sui III. [J. F. PONTANUS Hist. Gelricæ lib. 9. pag. 482.]

Nos Fredericus Dei gratia Romanorum Rex semper Augustus, Austriae, Styriae, Carnythiae, ac Carniolae Dux, Comes Tyrolis &c. Ad perpetuam rei memoriam. Eft de innata Regis benignitatis Clementia universorum fidelium nostrorum commodis ac profectibus dignemur intendere, & ipsorum sedulo procreare quietem, ut grato felicitate gaudeant sub grati regimine Principis gloriosi, singulares tamen illorum profectus & honores diligimus, qui constantibus diuturnisque obsequiis beneficia nostrae clementiae, & Praedecessorum nostrorum specialiter memoremur. Sane nuper pro parte nostrorum ac Imperii Sacri fidelium dilectorum Magistrorum Civium, Scabinorum, Consulium & Incolarum Oppidi Novimagensis nostrae Majestati oblata petro coninebat, oratus ipsi universa & singula Jura, Libertates, Grantias, Confraternitates, Privilegia & etiam Literas dudum eas à divinis Romanorum Imperatoribus & Regibus Praedecessoribus nostris etiam adinstar Libertatum & Privilegiorum Civibus Oppidi Aquisgranensium concessa & indulta approbare, innovare & confirmare, nec non ea quae praestitis Civibus Aquisgranensibus per nostras Literas Imperiales concessimus, itidem

Ccc 2

Ma-

ANNO
1442.

Magistris Civium, Scabinis, Consulibus & Incolis gratiosius concedere dignemur: Nos igitur prædictorum nostrorum fidelium petitionibus veluti Iustitiæ & Rationi consensu clementius annuimus adpendentesque nihilominus ad constantem Fidei puritatem ac grata fidelique obsequia, quibus ipsi nobis & Imperio sacro placere student, & tanto magis in futurum placere debebunt, quanto se amplioribus gratiarum beneficiis a nostra Celsitudine senserint profectos, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, nobilium Fidelium nostrorum accedente Consilio, ex nostra scientia ipsis & eorum posteris, ac dicto Opido Noviomagensi omnia, ac singula hujusmodi Jura, Libertates, Gratias, Consuetudines, Privilegia & Literas, quas & que ipsi ab inclitis Romanorum Imperatoribus & Regibus, prædecessoribus nostris impetraverunt, eisque concessa fuere, approbamus, innovamus, & vigore præsentium de ratione regie Potestatis & plenitudine confirmamus, nec non illa, quæ nuper præfatis Civibus Aquisgranensibus, ut præfertur, concessimus, quæ & singula prædicta in omnibus ac si in his scriptis de verbo ad verbum inserta forent præsentibus, haberi volumus pro expressis, iisdem Magistris Civium, Scabinis, Consulibus & Incolis ex Sententia & autoritate præfatis, pro ipsorum usu & libertate de uberius dono gratiæ concedimus per presentes, volentes & decernentes ea omnia ac singula in suis Articulis & punctis, clausulis & Sententiis perpetuo obtinere robore firmitatem. Proinde considerantes Opidum Neomageniense, in extremis Imperii limitibus constitutum, Romanos quoque Imperatores & Reges multum ab his longe frequenter diverti, ne viarum læpius imminuentibus periculis, & discrimibus submittantur, volumus & autoritate Romana regia prædicta statuimus, concedimus & ordinamus, quod præfati dilecti & fideles nostri Cives Noviomagenenses nobis & Imperio specialiter attinentes ad nullius cuiuscunque status, gradus, Conditionis vel præminentie fuerint, instantiam, ad iudicium, Curiam regalem, seu Imperialem, vel ad alia iudicia, jura quacunque fuerint, vel ex Commissione nostra debeant evocari, & si advertentes evocati fuerint ad iudicium. . . . Novimagenenses remissi censentur, irritumque decrevimus, si quod prætextu evocationis hujusmodi pro parte contigerit attentatum, nisi consequentibus per Iudicem & Scabinos Novimagenenses iustitia fuerit denegata, quodque Novimagenenses prædicti a Prædecessoribus nostris Ducatui Gelicie impignorati per participationem commercium seu Communione habendo cum aliis, qualitercunque Imperiali banno submissis, quos commode vitare non possunt, bannum Imperiale seu Regale, non incurrerent; Ceterum sicut aliquando contingit, quod Mercatores seu alii in Ducatu Gelicensi per maleficos bonis suis depraedantur, quod ob hoc Novimagenenses, si & in quantum, ad hoc consilium, auxilium seu favorem non præstiterint, arrestari, occupari, molestari seu pignorari per quoscunque non debeant, quovis modo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostre approbationis, innovationis, concessionis, confirmationis, constitutionis & ordinationis paginam infringere, aut ei quovis auctore temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, nostram & Imperii statim indignationem, & ultra paginas in privilegio ipsorum contentas (poenam quinquaginta Marcarum auri puri) totiens quotiens contra factum fuerit, se noverit irreversibiliter incursum: quarum medietatem Regali nostro erario, residuum vero partem injuriam pastorum usibus volumus & decrevimus applicari, presentium sub nostre Majestatis sigillo testimonio Literarum. Datum Francofurti anno Domini millesimo, quadringentesimo, quadragesimo secundo, die undecima mensis Augusti, Regni vero nostri anno tertio.

CCXXXVI.

1443.
14. Jun.

Capitula Pacis & Concordiæ inter EUGENIUM Papam IV. & ALFONSUM Aragonum ac utriusque Siciliæ Regem initæ. Quibus præter solitas stipulationes, Rex ALFONSUS agnoscit EUGENIUM pro vero & indubitato Papæ, promittens eum adjuvare certo Copiarum numero contra Ducem Mediolanensem, Papæ vero amplectitur ALFONSUM ut filium, eumque pollicetur investire ac infeudare de Regno Si-

ciliæ, atque etiam per Legatum suum coronari facere. Actum Terracine 14. Junii 1443. Cum Ratificatione EUGENII Papæ data Senis pridie Nonas Julii. Anno 1443. [Autentique tiré des grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

ANNO
1443.

EUGENIUS & cætera. Ad futuram rei memoriam, cum dilectus filius L. titulo Sancti Laurentii in Damaso, Presbyter Cardinalis, Camerarius noster, & Apostolice Sedis Legatus superioribus diebus, ut quieti & tranquillitati Subditorum nostrorum & Ecclesiæ Romanæ consulere, nomine nostro cum Carissimo in Christo filio nostro Alfonso Aragonum & utriusque Siciliæ Regi illius nonnulla Concordiæ Capitula invenil, atque firmaverit, quorum quidem Capitulum tenor, de verbo ad verbum infra sequitur, & talis est.

Hæc sunt Capitula inita, concordata, firmata atque jurata inter Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Ludovicum Divinam Providentiâ, titulo Sancti Laurentii in Damaso Presbyterum Cardinalem Aquilegiensem Apostolicæ Sedis Legatum in vim scilicet Apostolicæ potestatis sibi super infra scriptis, & aliis ex certa scientia, & plenitudine potestatis concessa, tenore cuiusdam Bullæ Apostolicæ, Datum Senis anno Incarnationis Dominicæ MCCCXLIII. secundo Idus Aprilis Pontificatus nostri Anno XIII. & Serenissimum & Potentissimum Dominum, Dominum Alfonso, Aragonum, & utriusque Siciliæ & cætera Regem, facta Terracine quarto decimo Junii Anno a Nativitate Domini nostri MCCCXLIII. Pontificatus Serenissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Eugenii Papæ Quartii. Anno tertio decimo.

In primis præfatus Reverendissimus Dominus Legatus, nomine & auctoritate supradictis, & dictus Serenissimus Rex, convenerunt, concordarunt, & solemniter pacti sunt, quod inter Serenissimum Dominum nostrum pro se, & Apostolicæ Sedis eandemque suis Vassallis, ac Subditis feudatariis, & gentibus quibuscunque ex una, & dictum Serenissimum Dominum Regem pro se, universisque illius Subditis, Vassallis, & gentibus ex altera partibus, sit a modo, & fiat optima, atque perpetua & inviolabilis Pax, confederatio & amicitia, subaltis odiis, rancoribus, injuriis, & offensis quibuslibet præteritis. Ita quod omnino una pars alteram, & altera alteram teneatur se mutuo diligere, facere, & optime pertractare, universaliter, particulariter, seu singulariter, atque simpliciter, omnique bona fide & cætera. Rex Alfonso &c.

2. Item concordarunt & solemniter pacti sunt, ut supra, quod ad invicem remittantur, & relaxentur, & pro remissis deinceps habeantur quacunque præteritis offensæ, injuriæ, prædæ, Carreniæ, & rerum & bonorum occupationes, factæ hinc inde hætenus ratione guerrarum præscriptarum, exceptis tantum modo intradendis, ita quod deinceps utrique partium super eisdem silentium imponatur, & ex nunc pro imposito censetur, Rex Alfonso & cætera.

3. Item quod præfatus Serenissimus Dominus Rex prælibatum Sanctissimum Dominum nostrum in bonum, & verum Patrem, & Dominum recipiet, & ut Christianum Principem deest, per se & ejus fideles, Vassallos, atque Subditos in omnibus & singulis suis Regnis, Dominiis, Civitatibus, Terris, & locis eidem præfato Domino Nostræ Papæ Eugenio Quarto, tanquam unico summo vero, & indubitato Ecclesiæ Romanæ Pontifici, & nemini alteri ratione Papatus integram, veram, indubitam, perpetuamque obedientiam, universaliter, generaliter, particulariter, simpliciter, effectualiter, & bona fide præstabit, & in ea præstanda perdurabit & persistet, ac etiam persisti, & perdurari faciat. Rex Alfonso &c.

4. Item quod deinceps præfatus Serenissimus Dominus Rex in omnibus, & singulis Regnis, Dominiis, Civitatibus, Terris, & Locis suis prædictis, neque per se, neque per aliquem Officialium, fidelium, Vassallorum, aut Subditorum ejus libertatem Ecclesiasticam quovis modo, aut colore turbabit vel ingreditur, seu turbari vel ingredi faciat, consentiet, permittet, sustinebit, aut patietur, & si quid etiam dictis guerris durantibus pro ipsum Dominum Regem, aut aliquem ex Officialibus, fidelibus, Vassallis, & Subditis supradictis in dictâ libertatis Ecclesiasticæ authoritatisque Papalis, & obedientiæ supradictæ præjudi-

ANNO 1443. tiam, seu contra eas infra Regna, Dominia & Loca sua prædicta statutum, actum, gestum, seu attemptatum, cujus tamen effectus adhuc vigeat, seu perduret; forsan fuerit, aut sit, id totum prorsus revocabit, cassabit, annullabit, & pro infecto habebit, quodque infra eadem neque se, neque per aliquem illatenus intrinsecus, seu intrinsecus faciet, consentiet, permittet, sustinebit, aut patietur: Illis duntaxat casibus exceptis, quibus aliquid rei, juris Ecclesiastici, seu spiritualis, sibi aut alicui ex prædictis de Jure, vel approbata, licita & valida consuetudine competeret, sed immo præfatum Sanctissimum Dominum nostrum Papam, omnesque & singulos Prælatos, & Ecclesiasticos Viros Regnorum, Dominiorum, & Locorum prædictorum in eisdem suis singulis potestatibus, auctoritatibus, & Jurisdictionibus in prædictis rebus, & juribus libere uti, & gaudere permittet, & patietur, pati & permitti faciet simpliciter & bona fide. Rex Alfonso & cætera.

5. Item, quod de cætero dictus Serenissimus Dominus Rex, neque per se, neque per alium aliquem ex ejus Vaxallis, Subditis & genibus suis Romanam Ecclesiam, Sanctissimum Dominum nostrum Papam, ejusque Reverendissimos Dominos Cardinales, Civitates, Terras, Loca, Subditos, Vaxallos, complices, Colligatos, sequaces, & adherentes, quovis offensionis genere, seu modo offenderet, aut offendi faciet, consentiet aut patietur, aut illos & illa offenditibus per sua loca transitis, passus, victualia, aut cuiusvis generis auxilia, seu favorem præstabit, seu à suis Vassallis, fidelibus, & Subditis præstari faciet, & patietur. Immo omnibus Ecclesiis, Papam, Cardinales, Civitates, Terras, Loca, Subditos, Vassallos & fideles, & cæteros prædictos offenditibus, & offendere volentibus, seu se ad id apparantibus juxta posse resistere seu opponere; illosque & illa, & eorum statum pro viribus defendere teneatur & debeat. Rex Alfonso & cætera.

6. Item, verba vice præfatus sanctissimus Dominus noster Papa, dictusque Reverendissimus Dominus Legatus ejus nomine, & auctoritate dictum serenissimum Regem in bonum, verum, & charum, ac devotum Filium suæ Sanctitatis, & Ecclesiæ Romanæ recipiet, admittet, & sic receperit, & admissum de cætero habebit, & petraclabit. Rex Alfonso & cætera.

7. Item, quod præfatus sanctissimus Dominus noster, neque per se, neque per aliquem ex ejus Vassallis, subditis, & genibus suis de cætero præfatum serenissimum Dominum Regem, Regna, Civitates, Terras, Loca, subditos & Vassallos fideles, complices, colligatos, & sequaces & adherentes suos quovis offensionis genere, seu modo offenderet, aut offendi faciet, consentiet, aut patietur, aut illos & illa offenditibus per sua Loca, transitis, passus, victualia, aut cuiuscumque generis auxilia, seu favorem præstabit, seu à suis Vassallis, fidelibus & subditis præstari faciet, & patietur. Immo omnibus dictum serenissimum Dominum Regem, Civitates, Terras, Loca, Subditos, Vassallos, fideles, & cæteros prædictos offenditibus, offendere volentibus, seu ad id se apparantibus juxta posse resistere, seu opponere, illosque & illa, & ejus statum pro viribus defendere teneatur & debeat. Rex Alfonso & cætera.

8. Item, quod præfatus sanctissimus Dominus noster, & ejus nomine, & pro parte, seu auctoritate Reverendissimus Dominus Legatus prædictus omnes, & singulas censuras, & penas spirituales Ecclesiasticas, & Temporales, quas quovis modo, ratione, seu causa, usque ad hanc diem ipse serenissimus Dominus Rex, ejusque Officialis stipendiarii, Vaxalli, & Subditi incurrisissent pretextu offensionum, & inobedientiarum, seu guerrarum præteritarum ipso Jure, vel facto, aut per sententiam suam, aut prædecessorum sanctissimorum Pontificum, vel ejusdem Sanctitatis Legatorum, vel Commisariariorum suorum, aut alterius cuiuscumque, sic pro cassis, infectis, revocatis, atque nullis habeat, quod quantum ad rigoris juris attinet, ipsi serenissimo Domino Regi, & aliis prædictis absolute vel remissione aliqua minime opus sit, & nihilominus ad majorem illius, & eorum securitatem ipsam, & ipsos a prædictis censuris Ecclesiasticis simpliciter, & ad cautelam absolvet, cæterasque penas temporales tollit, remittit, cassabit, & annullabit realiter, & bona fide. Rex Alfonso & cætera.

9. Item conveniunt, & concordant, atque pac-

ti sunt, quod præfatus Reverendissimus Dominus Legatus nomine, & auctoritate quibus supra, statim firmatis, juratis, & hinc inde sigillis prædictis Capitulis ipsi Serenissimo Domino Regi dictum Regnum Siciliae circa Farum juxta filium, morem, formam, clausulas, & conditiones per Romanos summos Pontifices servari consuetas, denuo infundabit, eumque de eodem investiet, etiam cum confirmatione Arrogationis ipsi Serenissimo Domino Regi per olim bonæ memoriæ Reginam Johannam secundam ad successionem hujus Regni factâ, & cum clausula: non obstante quod per vim dictum Regnum occupasse nosceretur. Rex Alfonso & cætera.

10. Item, quod dictus sanctissimus Dominus noster, & ipse Reverendissimus Dominus Legatus nomine, & auctoritate prædictis statim post hujusmodi Capitulum firmam, atque sigillatam, ad omnem requisitionem dicti serenissimi Regis coronam, & insignia dicti Regni, ubi quam primum voluerit, sollempniter per manus ipsius Reverendissimi Domini Legati, aut alterius, pro parte dicti sanctissimi Domini nostri tradet, eumque prout moris est, coramabit. Rex Alfonso & cætera.

11. Item, quod dictus Sanctissimus Dominus noster, & ipse Reverendissimus Dominus Legatus, nomine & auctoritate prædictis Civitates Beneventi, & Terracinæ in Vicariatum ipsi serenissimo Domino Regi pro toto tempore vite sue dabit, & concedet cum clausulis omnibus in similibus apponi consuetis, pro recognitione cujus quidem Vicariatus dictus serenissimus Dominus Rex, anno quolibet dicto serenissimo Domino nostro Papæ, seu Cameræ Apostolicæ duos Accipitres dare, & assignare teneatur, & idem serenissimus Dominus Rex verba vice informatus, quod subscripta certis bonis respectibus perutilia multumque accomoda erunt statui Ecclesiæ, dabit ipsi sanctissimo Domino nostro, & Sedi Apostolicæ Terras, Civita Ducalis, ac Cumulis, Goniffiæ, ita quod amodo dictus Serenissimus Dominus noster, & Sedes Apostolica illas teneant, & possideant, eisque fruantur, tamdiu dictus serenissimus Dominus Rex dictas Terracinam & Beneventum tenuerit. Rex Alfonso & cætera.

12. Item, quod dictus serenissimus Dominus noster, & ipse Reverendissimus Dominus Legatus nomine, & auctoritate prædictis plenam remissionem, relaxationem, & quietantiam faciet ipsi serenissimo Domino Regi, ejusque Officialibus, & Ministris suo nomine, de & pro quibuscumque pecuniarum summis, & rebus, seu bonis per ipsam Regiam Majestatem, seu alios prædictos suo nomine, & vice hætenus exactis, perceptis, & habitis, & quibuscumque juribus & redditibus Cameræ Apostolicæ, aut Prælaturarum, Dignitarum, & Beneficiorum, ac peritorum Ecclesiasticarum quarumlibet quovis jure, titulo, colore, seu causa, ac etiam præfatum serenissimum Dominum Regem a quavis pecunie quantitate, ad quam ratione census seu tributi Regni hujus, pro toto tempore præterito, Sedi Apostolicæ teneretur, prorsus liberabit, atque absolvet realiter, & bona fide. Rex Alfonso & cætera.

13. Item verba vice dictus Serenissimus Dominus Rex statim cum firmata & sigillata fuerint hujusmodi Capitula, dictamque obtinuerit Infeudationis & Investituræ Bullam, requisitum Juramentum, & Homagium præstabit in manibus dicti Reverendissimi Domini Legati, aut alterius, qui ad hoc per dictum sanctissimum Dominum nostrum, aut per dictum Reverendissimum Dominum Legatum missus fuerit præsentialiter, & ut moris est, cæteraque omnia, & singula faciet, & promittet, & observabit, quæ Infeudationis, seu Investituræ, & suo loco Coronationis prædictæ tempore, cæteri Prædecessores Regni hujus, in simili casu, Romanis Pontificibus facere, promittere, & observare consueverunt, & teneantur, & tributum seu censum annis singulis a prædicta Investituræ die inchoandis, realiter, & cum effectu solvere promittet & solvet. Rex Alfonso & cætera.

14. Item, quod prædictus Serenissimus Dominus Rex statim post horum Capitulorum sigillationem & Bullam Investituræ prædictarum ipsi, aut speciali Nuntio traditam, Castra & loca Sancti Felices, & Presoloni, cum suis pertinentiis & Territoriis præfata sanctissimo Domino nostro, aut dicto Domino Legato, seu cuiuslibet ipsorum Nuntio libere simpliciter, & bona fide restituet, & consignabit, seu restitui & consignari faciet cum effectu. Rex Alfonso & cætera.

ANNO
1443.

15. Item, Serenissimus Dominus Rex prefatus summus immortalisque de premissis habens gratias ipsi Sanctissimo Domino Nostro suoque Reverendissimo Domino Legato predicto, ne ingratus tanti beneficii a quoquam valeat predicari, & ut Zelum Christianissimum, quem ad Fidem Catholicam semper gessit, opere valeat melius demonstrare, in complacentiam singularem dicti Sanctissimi Domini nostri, qui subscripto sancto proposito majorem in modum ut fertur, afficiat, offert, atque promittit, quanto citius commode poterit, sex Galeas, sive Triremes ad tempus sex mensium mittere, ipsasque Triremes necessariis omnibus communis armare, & in mare Hellespontum, seu quo Apostolice Sedis Legatus ad hoc destinandus, voluerit pro invadendis Turcis, destinare, quarum quidem Galearum, Capitaneus, atque Patroni, & alii, qui cum eisdem incedent dicto mittere Legato parere in omnibus teneantur. Ita videlicet, quod statim sigillatis, & firmatis presentibus Capitulis, habitaque Infeudationis Bulla predicta, ad apparandas Triremes prefatas, easque prorsus expedandas talis acceleratio, sine intermissione temporis adhibeatur, quod in tam sancti propositi executione tempus aliquod non perdat. Rex Alfonsus & cetera.

16. Præterea dictus Serenissimus Dominus Rex, ut hujusmodi Pax & animorum concordia ipsi sanctissimo Domino Nostro Papæ sacroque Collegio Reverendissimorum Dominorum Cardinalium gratior, magisque accomoda fiat, promittit, quod statim firmatis, & sigillatis Capitulis supradictis assignataque sibi presentibus Bulla Infeudationis prefata, mittet in auxilium Ecclesie pro recuperatione Terrarum Marchie Anconitanæ, & aliarum Terrarum per Comitem Franciscum Sforzum occupatarum, Equitum mille, & quatuor millia Pedites sub Capiteano, seu Ducente decenti, qui Illustri Ecclesie Capiteano parendo eas gentes inibi ad servitiâ sanctæ Matris Ecclesie militare, donec tempus patiarit, castrametarique faciet, & Terras, & Loca, que & quas dicte gentes extra prædictum Regnum acquirere libere, & sine mora aliqua dicto sanctissimo Domino nostro, aut ejus Legato, seu alteri ad hoc Commissionem habenti, assignari faciet cum effectu. Rex Alfonsus & cetera.

17. Item quod Subditis, & Vassallis quibuscumque tam Ecclesie, quam dicti Serenissimi Domini Regis fiat, & fieri habeat utrinque Justitiæ complementum summarie, simpliciter, & de plano super eorum bonis, rebus, juribus, & actionibus eis ex legitimis Documentis, hinc inde pertinentibus, Juribus alienis stantibus semper falvis. Rex Alfonsus & cetera.

18. Ad premissorum omnium cautelam, & uberiorem securitatem prefatus Reverendissimus Dominus Legatus nomine & vice quibus supra promittit, quod intra tempus trium mensium primo ex hinc continuo executio, sanctissimus Dominus noster acceptabit, & in forma autentica ratificabit, & prorsus confirmabit Capitula omnia supradicta, quatenus ad suam Sanctitatem, & dictum Reverendissimum Dominum Legatum spectent, seu illorum executioni sibi incumbat quoquo modo. Rex Alfonsus & cetera.

Que quidem omnia, & singula Capitula, & in illis contenta, & prout ad unam quamque partium ipsarum spectet, seu eis incumbet, dictus Reverendissimus Dominus Legatus quo supra nomine, & dictus serenissimus Dominus Rex concesserunt, inierunt, pacti fuerunt, & firmanunt, & ad Deum & ejus sancta Dei Evangelia, solemni juramento tactisque corporaliter Scripturis jurarunt observare, attendere, & complere, & in nullo contrariare, vel venire, palmam vel occulte, seu contrafacienti consentire, aliqua ratione, vel causa, sub pena ducatorum ducentorum nullum per partem contrafacientem parti observanti solvendum, & prorsus acquirendum, rato semper manente pacto, cui quidem parti observanti five parenti, ex nunc committatur, vel restet facultas, plenariam penam ipsam toties quoties commissa fuerit de Bonis partis alterius quantumcunque privilegiatis, etiam ad Cameram, vel ad Sedem Apostolicam sive Ecclesiasticam quomodolibet pertinerent, propria auctoritate exigendi, habendique, quam primum per duos, unum per dictum Dominum summum Pontificem, & per Reverendissimum Dominum Legatum predictum, alterum per dictum serenissimum Dominum Regem, & in eorum discordia per Tertium de communi voto partium hinc ad menses quatuor nominandos, fuerit declaratum, aliquam ipsarum partium incurrisse

poenam predictam: data & acta fuerunt hæc apud Civitatem Terracine predictæ quarto decimo Junii anno a Nativitate Domini MCCCXLIII. Pontificatus prelati sanctissimi Domini nostri anno XIII. presentibus Illustri Francisco de Ursinis Gravinæ & cetera Comite, Almæ Urbis Prefecto, & Reverendo Patre Domino Alfonso de Causis Rubens Prospano Apostolice Sedis Prothonotario, & Locum tenenti & cetera pro testibus ad hæc vocatis specialiter & rogatis: Yo el Rey d'Aragon, & de las dos Sicilias por lo que a mí se aguarda fernu, y otorgo, Juro las siguientes cosas, & por esto me fizo fisco de mia propia mano. Rex ALFONSO. Olina. Quamobrem nos considerantes nomen Concordiæ dulce semper fuisse, non ignari quot bona, quive fructus ex pace, & concordia nascantur, & e contrario, quot calamitates Provinciarum, desolationes, bellorum everiones, Populorum cedes, & excidia, bellorum turbines inferant, animadvertentes etiam, quam sincero animo, & bona mente prefatus Rex ad hujusmodi firmanda Capitula, & Concordiam amplectendum devenit, sperantesque propterea maxime statui nostro, & Romane Ecclesie prefata, contra ejusdem Ecclesie hostes futura esse predicta Capitula, nec non omnia, & singula in eis contenta, per prefatum Cardinalem, & Legatum nomine nostro cum prefato Regi, ut prefertur, intra, & firmata, de Venerabilium fratrum Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalium consilio, & consensu confirmamus, approbamus, & emologamus, eisque robur plenissimum presentium tenore adjecimus, ac partes & conditiones illas, que ad nos spectant. Deo Auctore, executioni mandabimus, & a prefatis mandari faciemus. Sperantes in Domino, quod prefatus Rex etiam hujusmodi Concordiæ Capitula sincera mente amplectens, & observans, Statui nostro, & Ecclesie ut dect, plurimum favebit; propter quod, & anime salutem, & nominis sui gloriam, ac laudem comparabit. Nulli ergo & cetera. Datis Senis anno Incarnationis Dominice MCCCXLIII. pridie Nonas Julii Pontificatus nostri anno XIII. B. Rouellez & c.

Exemplata est prefata Copia a Libro intitolato, Bul-larum, Confirmationum, & aliarum rerum Notabilium prefatis Regni Neapolis fol. XX. a tertio observato in Magno Regie Camere Archivio in Camera Prima sub Littera O. scanzia V. numero CXXVI. cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva. Et in fidem de mandato oretenus Illustri Domini Marchionis Caspi novi D. Vincentii Præfate Præfationis Commissarii subscriptus Marcus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli in eodem Magno Regie Camere Archivio die 13. Junii 1718.

J. ANTONIUS DE MATI.

CCXXXVII.

EUGENII Papæ IV. Investitura de Regno Siciliae citra Farum, pro ALPHONSO Rege Arragonio JOANNÆ Regine Filio Adoptivo, successoribusque ab ipso per rectam Lineam masculinam descendentibus, sub obligatione fidelitatis atque homagii ligii Romanis Pontificibus præstandi. Caveri insuper Papæ, ne prefatus Rex aut successores ejus Romanum Imperium, aut Dominium Lombardiæ unquam ambiant, neque ultro eis oblatum acceptent. Datum Senis Idibus Julii anno 1443. Cum juramento fidelitatis inserto. [Autentique tiré des grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

EUGENIUS Episcopus & cetera. Ad perpetuam rei memoriam: Regnans in Altissimis, ac triumphans Ecclesia, cui Pater æternus Cœli & Terræ Dominator Dominus præesse dignoscitur, cuiusque Sanctorum & Sanctarum ministrant agmina, & Angelorum laudis gloriam decantant, Vicariam sibi in Terris constituit Ecclesiam militantem, Unigenito Filio Dei Vivi Domino nostro Jesu Christo, ineffabili conjunctione copulatam, ad hujus namque militantis Ecclesiæ Regimen, licet immeriti Divina dispositione

ANNO
1443.

15. Juillet.

VO-

ANNOVOCATI, circa quarumlibet fidelium Nationum felicem
1443. statum & animarum salutem, prout ex debito tene-
mur, summi Pontificatus Officii, ut praefertur, nobis

injuncti cogitatus nostros libenter effundimus, ac partes
Apostolicæ sollicitudinis adhibemus, sed illa nos
cura propensius urget, atque compellit, ut nobis
ac Romanæ Ecclesiæ subiecta Regna, Civitates,
Terras, atque loca omnia, & singula per nostræ pro-
visionis ministerium sublati ab ea finitris quibus-
libet, ac omnibus & singulis eorum salutem & felici-
tatem statum, nec non desolationis evitacionem con-
cernentibus, mature, ac debite compensatis, utilis-
simi & felicissimi regiminis praesidio fulciantur, Pa-
cisque, tranquillitatis, & quietis dulcedine gaudeant,
ac ex hujusmodi Pace, & tranquillitate alia nostra, &
dictæ Romanæ Ecclesiæ Civitates, Terræ & Loca, a
guerrarum turbinationibus, earumque suspicionibus libe-
rata prosperis gratulentur eventibus, ipsaque omnia,
dicuntur, & ad laudem & gloriam Christiani nominis, dic-
tæque Ecclesiæ statum salubrem felicia spiritualium,
& temporalium suscipiant incrementa. Dudum si-
quidem bonæ memoriæ, Joanna secunda olim Regi-
nae Regni Siciliae, & Terræ citra Farum, quæ ju-
ris, & proprietatis ejusdem Romanæ Ecclesiæ exis-
tunt, gravibus Inimicorum suorum oppressibus ve-
xata, & conculcata carissimum in Christo filium
nostrum Alfonso, Aragorum Regem Illustrum, in
sui subsidium, & tutelam hostiumque propulationem
advocavit, qui non sine gravibus laboribus, impen-
sis, & periculis, relicti Regnis suis omnique alia cura
postposita, cum copiis & gentibus suis, ac potenti
classe ad liberationem prædictæ Reginæ personaliter
veniens, eam, auxiliante Domini praesidio liberavit, &
in veram sui ipsius libertatem, salutemque reduxit,
in cuius rei memoriam, ac summi beneficii compen-
sationem prænominationem Regem Aragorum in fili-
um arrogavit, eidem Regnum prædictum, cum omni-
bus iuribus suis, eis melioribus viis, & modis qui-
buscunque potuit, per publica Instrumenta, quæ sic
haberi pro expressis volumus, suisque legitimis suc-
cessoribus dedidit, tradidit, & concessit, post cuius
quidem Reginæ obitum Rex ipse nulli parcens suo
suorumque periculo, nulli indulgens labori nec non
impenarum profluvio, relicti Regnis suis, pro
dicti Regni recuperacione, pecuniis, rebus, & bonis
pene.

Regnum, & Terram prædictam, propitiantem ad hoc sibi Altissimo
ejusdem ad hoc accedente strenua animi virtute, &
magnanimitate, ac grandi constantia, ceterisque vir-
tutibus, quibus eum Dominus Omnipotens insigni-
vit, dotavitque, indies forti congressu, & acri Marte
pederentem acquisivit, omnesque Principes, Duces,
Marchiones, Comites, Barones, & Regnicolas, nec
non Civitates, Terras, Castellum, & tandem inclitam
Civitatem Neapolitanam sibi subiecit: cum itaque
sicut pro parte dicti Regis nobis nuper expositum ex-
istit, omnes & singuli Regni, & Terræ prædictorum
Principes, Comites, & Barones, nec non Civitatum,
Castrosum, Terrarum, & locorum infra Regnum, &
Terram, hujusmodi consensum, Communitates &
universitates praesertim, post captam, ut praefertur,
eandem Civitatem Neapolitanam prælatum Regem
in eorum verum, & legitimum Regem, atque Do-
minum recognoverint, & pro tali eum teneant, &
repentem, sibi quæ tanquam Regni, & Terræ prædic-
torum vero & legitimo Regi ac Domino in omni-
bus pareant, obediunt, & intendunt, ac etiam dicti
Principes, Comites & Barones, & eorum singuli in
manibus suis fidelitatis solum iuramentum præsti-
terint, & alias ipse Rex Regnum, & Terram prædicta
in pace, quiete & tranquillitate de cætero, tenere
confidat, ac ut Devotissimus, & Catholicus Princeps
nostris & dictæ Romanæ Ecclesiæ mandatis debite pa-
tere, & intendere, nostrum, & hujusmodi Ecclesiæ
statum juxta facultatem sibi desuper pro tempore
traditam conservare, defendere, & agere proponat,
& ad id se specialiter offerat, nec dubitet in posses-
sione Regni, & Terræ hujusmodi, per quemvis alium
facile perturbari posse, pro parte ipsius Regis fuit
nobis humiliter supplicatum, ut Regnum Siciliae, ac
Terras citra Farum hujusmodi, cum Territorioque Dis-
trictibus, aliisque iuribus, & pertinentiis suis sibi,
pro se & suis hæredibus masculis in perpetuum, con-
cedere, & donare, & de illis eum investire, ac alias
super hoc ei & hæredibus prædictis oportune provi-
dere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos igitur,
tum celebris recordationis Regis Ferdinandi,
Genitoris sui maxime in estirpando a Dei Ecclesiæ,

tunc vigente pestifero scismate, tum dicti Regis Al-
fonso in acquirenda, restituendaque ipsi Ecclesiæ Mar-
chia Anconitana, præstita obsequia ipsiusque Regis
prædicti Potentiam, ac pro ipsius parte nobis expo-
sita, aliaque præmissa omnia, & singula, nec non
etiam damna, scandala, atque pericula gravia & im-
mensa, quæ ex persona cujusvis Regnum, & Ter-
ram hujusmodi absque speciali Sedis Apostolicæ Pri-
vilegio detinentis, ac e contra utilia, & salubria, &
grandia, quæ ex eodem, si suæ petitioni hujusmodi
favorabiliter annuatur, nobis ac statui nostro, ac Ro-
manæ Ecclesiæ facile provenire possent, matura de-
liberatione, ac juxta rei tam grandis exigentiam; de-
bita providentia compensantes, & etiam attendentes,
nec non Principibus, Ducibus, Comitibus, & aliis
Nobilibus, Communitatibus quoque, Universitatibus,
& incolis præsentibus, & futuris, Civitatum, Cas-
trosum, Terrarum, & Locorum Regni & Terræ præ-
dictorum, ne de cætero ulterioribus Guerrarum tur-
binibus cum tanto excidio & gravi detrimento subja-
ceant, providere volentes, ac sperantes, quod dictus
Rex propter providentiam, & plurimarum virtutum
excellentiam, quibus personam suam illarum Lar-
gitor Dominus insignivit, Regnum, & Terram, hu-
jusmodi feliciter regere, & salubriter gubernare, nec
non more progenitorum suorum, nostri, ac Sedis &
Ecclesiæ prædictorum status conservator, & defensor
præcipuus esse debeat, hujusmodi supplicationibus
inclinati ad Omnipotentis Dei, Patris, & Filii & Spi-
ritus Sancti, nec non gloriolæ Virginis Mariæ, Dei
Genitricis, ac Apostolorum Petri, & Pauli, totiusque
Curie celestis laudem & gloriam, nec non nostrum,
Sedis, Ecclesiæ, Regni, & Terræ prædictarum salu-
brem statum & honorem, Regnum Siciliae prædictum
cum Terra prædicta, quæ est citra Farum, usque ad
confinia Terrarum, dictæ Romanæ Ecclesiæ, excepta
Civitate Nostra Beneventana, cum toto ejus Terri-
torio, ac omnibus districtibus, & pertinentiis suis, per
nos aut Romanum Pontificem distinctis, vel distin-
guendis, quam dicta Romana Ecclesia sibi olim reti-
nuit, ac relevavit, prout nos etiam harum serie re-
servamus, etiam ipsa Regnum, & Terram ad Nos, &
prædictam Romanam Ecclesiam, per obitum claræ
memoriæ, Joannæ secunde Siciliae Reginæ, vel alias
qualitercumque, seu per mortem cujuscumque alte-
rius Personæ, & ex quacunque causa vacet, sui
quovis modo, aut ex alterius cujuscumque persona,
devolutum existat, in Feudum perpetuum Tibi cha-
rissimo in Christo Filio nostro Alfonso, Regi prædicto,
licet abenti pro te, tuisque hæredibus, per rectam
lineam Masculis jam natis ac in posterum nascituris,
cum modis, formis, Conditionibus, adjectionibus,
promissionibus, cautelis, clausulis, voluntatibus, & or-
dinationibus inferius denotatis ex certa scientia de
Fratrum nostrorum consilio, & assensu, & Aposto-
licæ potestatis plenitudine, tenore præsentium conce-
dimus, & donamus, ac in te, & hæredes tuos su-
prædictos totaliter, ac plenarie transferimus, & trans-
portamus, nec non de ipsis Regno, & Terra eorum-
que iuribus, & pertinentiis universis, te etiam ablen-
tem in personam dilecti Filii nostri, Alfonso Hispani,
Notarii nostri per te, ad nos præsentialiter destinati
per anuli nostri ejusdem Alfonso digito aulicari tra-
ditionem, & impositionem præsentialiter investimus,
receptis tantum prius a te in forma, quæ sequitur fi-
delitatis debito Juramento, ac pleno homagio, &
servitio vassallagio ligio pro hujusmodi feudo debi-
tis, & consuetis. Conditiones vero prædictæ sunt hæc,
Videlicet promittere enim, & jurabis, tui Tu,
quam tui in dicto Regno hæredes, quod nullas un-
quam conspiraciones, colligaciones, vel conjugaciones,
cum quibuscunque Regibus, Principibus, seu Mag-
natibus, Communitatibus, aut personis aliis fide-
libus, aut infidelibus contra nos, vel successores nostros
Romanos Pontifices, canonicos intrantes, aut
Romanam Ecclesiam, seu in eorum damnum facietis,
nec fieri consentietis, seu permitteretis, quantum in
te, vel in illis, nec factas ratas habebitis, & quod
nunquam a nostra & prædictæ Ecclesiæ obedientia
recedetis, nec aliquid scisma contra nos, vel succes-
sores nostros aut Romanam Ecclesiam prædictos fa-
cietis, aut cujuscumque scismatis, seu hæresis Inimi-
carios eritis, seu fautores, nec hujusmodi conspira-
ciones, conjugaciones, & Colligaciones, seu scisma
contra nos, vel successores nostros, aut Ecclesiam
prædictos facietis, aut scismaticos, seu hæreticos re-
ceptabitis, seu quocumque modo eis favetis, aut
eis, vel eorum alteri, aliquod auxilium, consilium
vel

ANNO
1443.

ANNO
1443.

vel favorem præstabit, nec aliquos nobis, aut dictæ Ecclesiæ Rebelles, aut nostros, seu ipsius Ecclesiæ hostes, vel Inimicos, seu rerum aut bonorum ipsius Ecclesiæ invalores aut occupatores in Regno, vel Terra prædictis, aut in aliqua ipsorum parte, aut alio quovis loco, in quo temporalem potestatem habetis, receptabit, aut per alios receptari quoquo modo patiemini, seu permitteis scienter, sed illos efficaciter persequemini. Quod autem supradicitur de inimicis, & Rebellibus extra Regnum, & Terram prædictas non receptandis, intelligitur de notatis, & declaratis seu declarandis, vel alias nominandis per summum Pontificem: in Regno autem & Terra prædictis intelligitur prout superius est expressum: si vero in tuo, vel tuorum in dicto Regno heredum, obitu legitimum, prout subsequitur, heredem, te aut ipsos heredes tuos, quod abis, non habere contingerit, Regnum & Terra prædicta ad ipsam Ecclesiam Romanam, ejusque dispositionem libere reverterit, & de liberis duobus maribus per eandem lineam concurrentibus Primogenitus præferatur, in Regno vero, & Terra prædictis nullus succedat, qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus, ad hæc tam Tu, quam tui in dicto Regno heredes, Regnum & Terram, prædicta nullatenus dividitis, sed semper illa sub hujusmodi conditionibus immediate, & in Capite nomine Ecclesiæ Romanæ tenebitis, & tam tu quam prædicti tui in dicto Regno heredes, sub propriis nominibus, Nobis & successoribus nostris Romanis Pontificibus canonice, intrantibus, a nemine Ecclesiæ expressis, nostro, & ipsorum nominibus ligium homagium facietis & dictum juramentum fidelitatis, faciendo mentionem expressam de præsentibus Literis, ut præfertur, præstabitis, hujusmodi autem ligium homagium tu & dicti heredes facere, & juramentum fidelitatis præstare, juxta subscriptam formam, si Romanus Pontifex in Italia fuerit, infra sex menses, si vero extra Italiam esset, infra annum, postquam Regni Dominium adepti fueritis, teneamini, Nobis & singulis successoribus, ac eidem Romanæ Ecclesiæ renovabitis, tam ipsum ligium homagium, quam etiam hujusmodi juramentum, in optione autem & beneplacito erit Romani Pontificis, seu prædictæ Ecclesiæ, Te & heredes tuos prædictos vocare ad præstandum personaliter juramentum fidelitatis, ac ligium homagium hujusmodi Romano Pontifici, ac eidem Ecclesiæ, dummodo ad hoc tibi vel illis tutum locum statuunt, & assignent, vel aliquem Cardinalem ipsius Ecclesiæ, aut alium qui vice Romani Pontificis juramentum, juxta eandem formam, & homagium hujusmodi recipiat, destinent, tu quoque jurabis ad præstans, te ad hoc specialiter obligatum, & tam tu quam prædicti tui in dicto Regno heredes Nobis, & singulis successoribus prædictis ac eidem Ecclesiæ, quando præstabitis & præstabunt hujusmodi juramentum fidelitatis, jurabis, vos specialiter ad hoc obligatos, quod unquam tu vel ipsi, per vos seu alium, vel alios quocumque modo procurabitis, ut eligamini vel nomine in Regem vel Imperatorem Romanum, vel Regem Teutoniarum, aut Dominium Lombardiæ, vel Tusciæ seu majoris partis earundem Lombardiæ, vel Tusciæ, & si electionem, vel nominationem ad ipsum vel Regnum Romanorum, seu ad Regnum Teutoniarum, aut Dominium Lombardiæ, vel Tusciæ, seu majoris partis earum de vobis celebrari contigerit, nullum hujusmodi electioni, vel nominationi assensum præstabit, nec intromittetis vos nullo modo, de regimine ipsius Imperii, vel Regni Romani, seu Regni Teutoniarum, aut Domini Lombardiæ, seu Tusciæ vel majoris partis earundem, ad quodcumque eorum nominati fueritis, vel electi. Quod si tu vel aliqui tuorum in dicto Regno heredum, studentibus & procurantibus te aut eis in Imperium ipsum, sive ad dictum Regnum Romanorum, seu Regnum Teutoniarum, aut Dominium Lombardiæ, seu Tusciæ, seu majoris partis earundem electi, seu nominati fueris, vel fuerint, aut si post talem electionem vel nominationem Imperii, vel Regni Romani, vel Regni Teutoniarum, aut Domini Lombardiæ, seu Tusciæ aut majoris ipsorum partis regimen, tu vel ipse manifeste te intromiseris, vel ipsi se intromiserint sine expresso nostro, vel successorum nostrorum mandato, eo ipso a jure, prædictorum Regni & Terræ cadas, & cadant ex toto ipsaque prorsus amittas & amittant, & eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur: si autem tu vel aliqui ex dictis heredibus electioni vel nominationi factæ non procurantibus consenseris, vel consenserint, & huic electioni

seu nominationi, seu juri omnino renunties, seu renuntient, & quod de Imperio, seu aliquo alio præmissorum, ad quod electus seu electi, seu nominatus, vel nominati fueris, aut fuerint, nullatenus te intromittas, vel ipsi se intromittant, & si moniti infra quatuor menses spatium post Monitionem hujusmodi tali electioni, seu nominationi, vel juri non renunciaris vel renunciaverint, vel de ipso Imperio, seu de aliquo præmissorum, ad quod electus seu nominatus aut electi, seu nominati fueris vel fuerint, te intromiseris, vel ipsi se intromiserint quoquo modo, ex hoc sis & sint eisdem Regno Siciliæ & Terra, & omni prorsus eorum jure privatus, atque privati, & ut dictum est, eadem Regnum & Terra, ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Si vero ad te, vel ad tuos in eorum Regno, heredes non poterit commodè talis monitio pervenire, super quo utique Impedimento, videlicet, quod moneri commodè nequeas, vel nequeant, credetur & stabitur assertioni Romani Pontificis, sufficere monitio publica & solennis, ita quod si infra sex menses post illam non renunciaveris vel heredes ipsi non renunciaverint, ad de Imperio, seu de aliquo alio prædictorum, ad quod tu electus vel nominatus, vel heredes tui prædicti, electi vel nominati fueris, vel fuerint, quomodolibet te intromiseris, vel ipsi se intromiserint, ex hoc cadas, & ipsi cadant ab omni jure ipsorum Regni & Terræ, ac Regnum & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Ceterum si contingerit, aliquem de ipsi heredibus qui deberet in dictis Regno & Terra succedere, in Regem vel Imperatorem Romanum, seu Regem Teutoniarum vel Dominium Lombardiæ, aut Tusciæ, vel majoris partis earum nominari, seu eligi, vel assumi, nullatenus eorumdem Regni & Terræ possessionem nanciscatur vel habeat, nec se de illorum cura, vel Dominio aut regimine per se, vel alios aliquatenus intromittant, nisi prius Imperio vel Regno Romanorum, seu Regno Teutoniarum, & Dominio Lombardiæ seu Tusciæ, seu majoris eorum partis, ad quodcumque eorum electus, aut nominatus fueris, vel assumptus, & omni jure competenti, sibi in illis omnino renuntiet & illorum, aliquid sive de jure, sive de facto, illud teneas Regnum Siciliæ dimittat ipsum nullo unquam tempore reasumpturus, alioquin cadat ab omni successione, & jure, quæ in Regno Siciliæ, & Terra prædictis sibi competere ipso facto, ita quod eadem Regnum, & Terra ad Romanam Ecclesiam, ejusque dispositionem plene & libere devolvantur: Si autem tu, vel aliquis tuorum in Regno prædicto heredum, contra hæc veneris, vel venerint, eo ipso excommunicati, & infuper labe, & reatu perjurii respersti, & notati existatis. Hujusmodi quoque juramento nunc expresse addi volumus, & tam per te, quam per tuos in dicto Regno heredes addetur expresse, quod nullo unquam tempore Regnum, seu Imperium Romanum, seu Regnum Teutoniarum, vel Dominium Lombardiæ, seu Tusciæ, aut earum majoris partis, seu easdem Lombardiam, vel Tusciam, aut majorem partem earum per te vel alium, seu alios occupabis, capies vel accipies, aut tibi alias quomodolibet vendicabis vel dicti heredes, per se, vel per alium seu alios occupabunt, capient, vel acquirunt, aut sibi alias quomodolibet vendicabunt, sine nostra aut successorum nostrorum expressa voluntate, & consensu, & si feceris aut fecerint, secundum præscriptam formam penas similes incurres, & incurrent, quod autem dicitur de majori parte Domini Lombardiæ, seu Tusciæ, intelligatur scienter: si vero ignoranter, eam ad mandatum Ecclesiæ dimittere tenearis, & teneantur, & si eam ad mandatum Ecclesiæ dimittas vel demittant, non incidas, nec ipsi incidant in penam in isto Article, & similibus constitutam, si vero monitis, vel moniti, non demittas, aut demittant, incurras, vel incurrant penam, prout est in hoc Article, & in aliis constitutum: quod si forte in postquam Regem Siciliæ contingat, in Imperatorem eligi, postquam Regni Siciliæ fuerit possessionem adeptus, non transeat ad Imperium, alioquin in penam incidat in hoc Article, & aliis similibus comprehensam, quod si Regni possessione prædicta nondum habita, vel obrenta in Imperatorem electus transire voluerit ad Imperium, in manus prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum Filium successorem in Regno, & Terra prædictis, cuiuscumque fuerit ætatis emancipet, ac Regno, & Terræ prædictis renuntiet, nihil juris in eis retinens clam, vel palam, nec etiam cuiuslibet Patriæ vel alterius potestatis,

ANNO
1443.

ANNO

1443.

testatis occasione, nec ipsum filium ad subsidium, vel servitium aliquod faciendum Juramento, vel nuda stipulatione, vel pacto sibi, vel successoribus suis istringat, sique factus filius sui juris ab eodem Romano Pontifice, vel alio destinato ab ipso procius investitur de Regno & Terra prædictis, ad cuius Regis successorem, si forte decederet sine liberis, ullo unquam tempore Pater veniat Imperator existens, sed si Imperio, & omnibus, quæ ad ipsum pertinent idem Pater renunciare voluerit, & ipse Regno, & Terra tantum esse contentus, post renuntiationem huiusmodi ad illius successionem libere admittatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo investituram recipiat Regni, & Terræ huiusmodi: quod si dictus filius sic ad Regnum assumptus major annis decem & octo fuerit, libere admittetur, sed quamdiu minor exstiterit, tam ipse, quam Regnum, & Terra prædicta in custodiam Romanæ Ecclesiæ, donec Rex ipse adimpleverit supradictam ætatem, remaneant, fructibus, & obventionibus Regni, ac Terræ prædictorum, ex quibus sumptus necessarii faciendi pro eorundem Regni & Terræ custodia deducuntur, Regi conservandis eidem, & lucro alteri ratione ipsius custodiæ non cessuris, si Regi præmortuo liberi non supersint, & Pater Imperator non renuntiaverit, Regnum & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur, Regnum quoque, & Terra prædicta Imperio nullo modo subdantur, seu nullo unquam tempore, aut modo in eadem Persona quomodolibet uniantur, & precise super hoc articulo, tam per penas spirituales, quam alias cautiones cavebitur iuxta Ecclesiæ voluntatem, quodcumque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum prorsus intentionis Romanæ Ecclesiæ sit, ut Regnum & Terra prædicta nullo unquam tempore uniantur, ut scilicet Romanorum Imperator, & Siciliæ Rex existat, quod autem circa unionem Regni, & Terræ cum Imperio dicimus, hoc ipsum circa unionem Regni, & Terræ prædictorum cum Regno Romano, & Regno Teutoniæ, seu cum Lombardia, vel Tuscia, five cum maiori parte ipsarum Lombardia, vel Tusciæ intelligimus, & volumus esse dictum. Pro toto vero generali censu ipsorum Regni, & Terræ octo millia unciarum auri ad pondus ipsius Regni in Festo B. Petri Apostoli de mense Junii, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesiæ annis singulis persolverunt. Si vero tu vel tui in dicto Regno, & Terra hæredes quocumque Termino non solveritis integre, censum ipsum, & expectati per duos menses Terminus, ipsum, immediate sequentes de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculo innodati quod si secundo Termino infra sequentes duos menses eundem censum sine diminutione qualibet non persolveritis, totum Regnum Siciliæ, & tota Terra prædicta Ecclesiastico erunt supposita Interdictis, si vero nec in tertio termino, nec infra alios duos menses proxime futuros per plenam satisfactionem illius ejusdem censui vobis duxeritis consulendum; ita quod transactis eodem tertio termino; & duobus proximis sequentibus mensibus non sit de dictis octo millibus huiusmodi uncis auri primi termini ipsi Ecclesiæ integre satisfactum; ab eisdem Regno, & Terra ipsorumque jure cadatis ex toto, & Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam integre, & libere revertantur, si autem de censu octo millium unciarum huiusmodi primi Termini infra dictos tertium terminum, & duos sequentes menses plenarie satisfeceritis, nihilominus semper pro singulis octo millibus uncis singulorum terminorum simili modo, si in earum solutione cessaveritis, vel illas non solveritis, similes penas incurretis, salvo aliis penis, & processibus, quæ, vel qui de jure inferri vel haberi poterunt per Romanum Pontificem in hoc casu; in quolibet etiam Termino dabis tu & tui in dicto Regno, & Terra hæredes dabunt nobis, vel successoribus nostris canonice intrantibus unum Palastrum, album, pulchrum & bonum in recognitionem veri Domini earundem Regni & Terræ, ad hæc postquam tu prædicta Regnum, & Terram, vel tantum de ipsis acquisieris, & habueris, quod etiam aliquæ Civitates, vel munitiones, vel aliqua loca ipsorum Regni, & Terræ adhuc rebellia tibi fuerint, tamen reputeris, & possis ipsorum Regni, & Terræ Rex, & Dominus reputari, solvas Nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ quinquaginta millia Marcharum ster-

TOM. I. PART. II.

lingorum per infra scriptos Terminos, videlicet, quod intra sex menses postquam dicta Regnum, & Terram acquisieris, prout dictum est, solves Nobis, & eidem Ecclesiæ decem millia Marcharum sterlinghorum, & infra singulos sex menses successive solves singula decem millia, donec tota prædicta quinquaginta millium Marcharum sterlingorum summa fuerit integre perfoluta, quod si in huiusmodi Termino non solvas, liberum erit Nobis vel eidem Romano Pontifici contra te, pro singulis terminis ad penas Spirituales, & Temporales procedere, prout nobis vel ipsi videbitur expedire. Quodcumque autem Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, asseruerit, vel dixerit Romanam Ecclesiam indigere, ita quod super indigentia huiusmodi Romani Pontificis simplici verbo stetur, tu vel tui in dicto Regno hæredes requisiti ab eo in Urbem, in Campaniam, in Maritimam, in Patrimonium Beati Petri, in Tusciam, in Ducatum Spoletanum, Marchiam Anconitanam in præmissam Civitatem Beneventanam, & ejus Territorium, & pertinentias, quæ prout præfatur, eidem remanebunt Ecclesiæ, ac in Civitates nostras Perusinam, Civitatem Castellæ, Bononiensem, Ferrariensem, Avinionensem, & Comitatum Venaïni, & in omnes alias Terras ipsius Ecclesiæ, ubicumque consistentes trecentos Milites equis & armis decenter munitos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equitatus, vel tres ad minus in Ecclesiæ prælatis obsequium & subsidium transmittetis, per tres menses integros tuis, & dictorum tuorum in prædictis Regno, & Terra hæredum sumptibus, & stipendiis, semel tantum in anno in servitiis ejusdem Ecclesiæ moraturos, mensibus ipsis à die qua iidem Milites Terram tui Domini, vel finem tui districtus egressi fuerint per vulgares dietas, & solitas computandis, & si maluerit Ecclesiæ, eadem ingruente necessitate, super qua stetur verbo Romani Pontificis, ut dictum est, navali exercitu juvari, prædicti Milites debita taxatione, & recompensatione præhabita in navale præsidium commutentur; Verum quia prædicta Civitas Beneventana, quam hæc Romanæ Ecclesiæ Romana sibi retinuit, & in suum Demanium & Dominium cum omnibus iuribus, & pertinentiis reservavit, tenimentum Civitatis ejusdem cum finibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex quodcumque semel tantum sibi placuerit, bona fide sibi distinguet, eidem Ecclesiæ, & in ejus proprietate libere remanebit, nullo jure in eis tibi vel cuicumque alii de Regno prædicto retento seu quomodolibet reservato, discretioni quoque per Romanum Pontificem semel facienda, ut dictum est, stabitis tu, & prædicti tui in dicto Regno, & Terra hæredes absque contradictione, & refragatione quacumque, prout ipsa distinctio per Litteras Apostolicas apparebit. Pro dicta quoque Civitate Beneventana reparanda; reficienda, & fortificanda per Romanam Ecclesiam exponetis per septennium pro lignationibus omnia memora ipsorum Regni, & Terræ, & omnem materiam ad ædificia opportunam, puta lapides, arenam, quæ Puteolana vocatur, cementum, & similia, sine præjudicio juris singularum Personarum, ad unam dietam prope Beneventum; præstabis etiam ipsis Beneventanis securitatem per totum Regnum, & Terram, prædicta Privilegia insuper dictæ Civitatis à Regibus, & Principibus concessa illibata servabis: omnia Statuta per quondam Federicum olim Romanorum Imperatorem, seu quoscumque alios Reges, & per quondam Joannam Reginam prædictam facta contra Civitatis ejusdem libertatem, revocabitis, & in omnibus, & per omnia, quæ libertatis fuerint, ceteris Regnicolis parificabis illam, nec aliqua Statuta, seu aliquas Leges condetis in posterum, per quæ dicta Civitati directæ, vel indirecte possent præjudicium generari; & per Apostolicæ Sedis, & Beati Bartholomei Patroni Civitatis ejusdem reverentiam, fidantias ab omnibus remitti facies, & remittetis eidem, fidantiarum autem remissio est, concessio libertatis, ut Cives Beneventani possint libere vineas, & terras excolere, ipsarum fruges, & fructus recolligere; & easdem vineas, & Terras vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere sine aliqua exactione, vel muneris datione, tu autem, & dicti tui in eisdem Regno, & Terra hæredes in dicta Civitate, & ejus Territorio, ac pertinentiis suis, quæ Romanæ remanebunt Ecclesiæ vel in Urbe, seu in Campania, vel Maritima, seu in Ducatu Spoletano, aut Marchia Anconitana, vel in Patrimonio Beati Petri, in Tuscia, aut in Civitate Pe-

Ddd

rusing,

ANNO

1443.

ANNO 1443. rufina, Civitate Castelli, Bononiensis, Ferrariensis, Avinionensis, & Comitatu Venafini, seu in aliis quibuscumque Terris, aut Demaniis, five feudis ipsius Ecclesie ubilibet constitutis, ex successione, vel legato, aut venditione, five donatione, aut alio quocumque Jure, five titulo, five contractu nihil unquam vobis acquiratis, vel vendicabitis, seu poteritis acquirere, vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipere, vel habebitis, vel retinebitis, seu poteritis habere, recipere, vel etiam retinere, ac nullam Potestariam, Capitaniam, vel rectoriam, nullumque alium honorem, nullam dignitatem, seu potestatem Senatoriam, vel quancumque aliam Administrationem, vel Commendam, nec quocumque aliud officium recipietis, seu recipere poteritis in eisdem: hoc autem intelligimus de illis heredibus tuis, & Tuorum in dictis Regno, & Terra successerint; Nolumus enim quod delictum aliorum heredum, qui succedunt tibi, vel illis in Civitatibus, vel aliis Terris tuis vel ipsorum, in poenam heredis, qui est tibi, vel ipsi successurus in Regno, & Terra prædictis, aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii heredes tui vel ipsorum contra ea, quæ in isto continentur articulo, aliquo forsitan tempore, venire præsumant, acquirendo, vel vendicando, aut recipiendo, vel habendo, seu retinendo sibi aliquid in Terris, in articulo ipso expressis, seu comprehendis, vel recipiendo, habendo, vel retinendo in Terris eisdem Potestariam, seu Capitaniam, vel Rectoriam, vel aliquid aliud de iis, quæ in articulo continentur eodem, siæ semper super iis duximus, providendum, ut videlicet nulli etiam hujusmodi aliorum heredum tuorum vel ipsorum, ullo unquam tempore liceat sibi quidquam in eisdem Terris acquirere, seu vendicare, percipere, habere, vel etiam retinere Potestariam vel Capitaniam vel Rectoriam, vel aliquid aliud in iis, quæ prout dictum est in eodem articulo, plenius exprimuntur: quicunque autem ipsorum lecus præsumperit, eo ipso exheredatus existat, nec ipse, nec ejus posterius in perpetuum possint in eodem Regno succedere, si eis in casu aliquo hujusmodi successio deferretur, sed ab illa repellantur omnino, nihilominus ille, qui tunc ejusdem Regni Governaculo præsedebat, Romano Pontifici contra eos potenter assistere teneatur: Si verò tu, vel aliqui tui in ipsis Regno, & Terra heredes prædictam Civitatem Beneventanam, Territorium, & pertinentias ejus, quæ remanebunt Ecclesie, vel aliquam partem eorum, aut Campaniam, vel Maritimam, seu Urbem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam Anconitanam, five Patrimonium Beati Petri in Tulcia, aut Civitatem Perusinam, Civitatem Castellum, Bononiensem, Ferrariensem, Avinionensem, aut Comitatum Venafinum seu alias quascumque Terras Romanæ Ecclesie, ubilibet constitutas, vel ipsarum aliquam partem occupaveris, seu occupare feceris, aut super iis offenderis, vel molestaveris Ecclesiam, seu feceris molestare, & postquam super hoc à Romano Pontifice moniti, & requisiti fueris, vel si commoda moneri, aut requiri nequiveris, juxta ipsius Romani Pontificis assertionem, vel dictum, postquam de hoc publice, & solemniter, te vel heredes ipsos monuerit, infra tres menses non restitueris integre omnia occupata, eo ipso ab eorum Regni Sicilia, & Terræ prorsus amittatis, & ad Romanam Ecclesiam libere devolvatur: quod si etiam restitueris occupata, nihilominus ad plenum de universis injuriis, & damnis illatis ad mandatum ejusdem Romani Pontificis satisfacere teneamini, alii quoque heredes tui, videlicet, qui tibi non succedunt in Regno, occupare, vel occupari facere easdem Terras Romanæ Ecclesie, seu molestare, aut molestari facere super illis eandem Ecclesiam non attemptent. Illi vero, qui fecus fecerint, præmissas penas incurrant, ut videlicet eo ipso sint excommunicati, tam ipsi, quam eorum posteritas in perpetuum, ad successionem Regni, & Terræ prædictorum, in aliquo forte casu eadem Successio devolvatur ad illos, nullatenus admittantur, & Rex Sicilia, qui tunc erit, teneatur assistere Romano Pontifici contra ipsos, ut superius est expressum; sane omnibus Ecclesiis, tam Cathedralibus, quam aliis Regularibus, & secularibus, nec non omnibus Prælati, & Clericis, ac universis Personis Ecclesiasticis, Secularibus, & Regularibus, & quibuscumque

ANNO 1443. Religiosis locis Regni, & Terræ prædictorum plenarie dimittentur, & restituentur integre omnia bona eorum immobilia, à quibuscumque ablata, vel occupata sint, & per quoscumque detineantur: mobilia vero, quæ extant, & poterunt inveniri restituentur eisdem; hæc autem restitutio fiet, absque contradictione, vel difficultate qualibet, sicut nanciscemini prædictorum Regni Sicilia, & Terræ possessionem, hoc modo scilicet, quod statim in illa parte Regni ipsorum, & Terræ, quæ tibi vel ipsis heredibus, obediunt, restitutio ipsa fiat, ipsaque postmodum successione consummabitur, sicut eadem Regnum, & Terra habebuntur. Ne autem super iis rebus restituendis oriri possit aliqua difficultas, deputabuntur à Romano Pontifice aliqui viri discreti, ad quorum mandatum, & arbitrium bonorum, & rerum mobilium, & immobilium quæ extant restitutio plena fiat, ita quod ea de quorum Dominio, vel proprietate, seu possessione notum fuerit, ad eorum arbitrium, & mandatum mox reddentur, in dubiis vero per ipsos de plano, & absque Judicii strepitu diligentius veritas inquiretur, sufficiat autem vocari Camerarium, vel Procuratorem, seu Balivum in cujus jurisdictione vel Balivia seu Territorio bona de quibus ageretur, consistant, ad videndum jurare Testes, qui in hujusmodi depositione deponent: omnes insuper Ecclesie tam Cathedrales, quam alie Regulares, & seculares, & Religiosæ, & quæcunque Religionis loca in Regno, & Terra prædictis consistentia cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, provisionibus, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem, five in electione, vel post Regis assensum, vel Consilium aliquatenus requiretur: quam utique libertatem tu, & tui in ipso Regno heredes semper mantenebis, & conservabis, ac manteneri, & conservari facietis, ab omnibus Subditis vestris, dictæque Ecclesie, & Personæ utentur libere omnibus bonis, & juribus suis, salvo tibi, & tuis in Regno heredibus Jure Patronatus in Ecclesiis tantum, quantum in hac parte Patronis Ecclesiarum Canonice Instituta concedunt, ubi antiqui Reges Sicilia hujusmodi Jus Patronatus in ipsis Ecclesiis habuerunt, omnesque etiam causæ ad forum Ecclesiasticum in Regno, & Terra prædictis pertinentes libere absque ullo Impedimento agitantur, tractantur, & ventilantur, coram ordinariis, & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminantur per eos, & si ad Sedem Apostolicam super hujusmodi causis appellari contingerit, tam appellantes, quam appellati ad eandem venire Sedem pro appellationum prosecutionibus, libere, & absque inhibitione aliqua permittentur, Sacramenta verò fidelitatis præstabunt secundum antiquam, & rationabilem consuetudinem, prout Canonica Instituta permittunt, ab illis Ecclesiis Prælati, quorum Prædecessores antiqui illa Sicilia Regibus præstiterunt; ab illis autem Prælati, & Ecclesiasticis, qui Regalia seu temporalia bona teneant, si qui tamen sunt, qui hujusmodi bona teneant, à Dominio Regni, & aliis Dominiis temporalibus, & ratione bonorum hujusmodi ab antiquo consueverunt Regibus, & ipsis Dominiis temporalibus servitia exhibere, hujusmodi honesta, & antiqua servitia, secundum rationabilem & antiquam consuetudinem, & sicut Instituta patiuntur Canonica, impendent, salvo tamen circa Ecclesiasticas, alias Regulares, & seculares Personas & loca Ecclesiasticæ prædictæ, tam in faciendis provisionibus, & electionibus confirmandis, quam in omnibus cumque aliis Romanis Pontificibus Ecclesie Romanæ jurisdictione, & auctoritate plenaria, & libera potestate. Revocabitis, etiam tu, & dicti tui in dicto Regno heredes omnes Constitutiones & Leges per dictum Federicum Regem Siciliae five per Conradum ipsius Federici filium, aut Manfredum quondam Principem Tarentinum, seu per dictam quondam Joannam Reginam, vel alios Reges, aut Reginas Regni, & Terræ prædictorum, seu alios quoscumque editas contra Ecclesiasticam libertatem, nec Statuta, & Consuetudines edictis, aut promulgatis, per quæ juri, & Ecclesiasticæ Libertati in aliquo derogetur. Promitteitis etiam, quod nullus Clericus vel Ecclesiastica Persona eorundem Regni, & Terræ in Civili, vel Criminali causa ad faciendum fidem de titulo, vel possessione Clericatus conveniatur coram Judice seculari, nisi super feudis judicio pistorio conveniatur civiliter; sed omnia

ANNO

1443.

Ecclesie, & Monasteria, hospitalia, & alia pia & Religiosa loca, & Personæ Ecclesiasticæ Regni & Terræ prædictorum omnimode erunt libera, & libera, & nulli Regi, vel Principi subiacent. Nullas infanterias, vel Collectas imponetis Ecclesiis, Monasteriis, vel locis prædictis; aut Clericis, seu Viris Ecclesiasticis, vel rebus eorum, & in Ecclesiis in dictis Regno, & Terra vacantibus, tu vel prædicti tui in Regno hæredes nulla habebitis Regalia, nullosque fructus, redditus, & proventus, nullas etiam obventiones, ac nulla prorsus alia recipietis ab eisdem, custodia Ecclesiarum earundem interim remanente penes Personas Ecclesiasticas juxta Canonicas Sanctiones; Comites verò, Barones, Milites, & universi homines Regni, & Terræ prædictorum venient in illa libertate, & habebant illas Immunitates, illaque Privilegia, ipsique gaudebunt, quos, & quæ tempore clare memorie Guillelmi Secundi Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt. Omnes exules Regni Siciliæ, & Terræ prædictorum cuiuscunque conditionis existant, ad Mandatum Romanæ Ecclesiæ reducentur ad Regnum, & Terram prædicta, ipsique de bonis, & iuribus eis debitis restitutio plena fiet; in huiusmodi autem restitutione secundum præscriptam formam in Capitulo de bonis Ecclesiarum restituendis contentam, tam in notoriis quam in dubiis procedetur: Omnes captivos, & obides, qui tenentur in Regno, & Terra prædictis, Regnicolas, Romanos, & alios de Terris Ecclesiæ, seu Tuscos, vel Lombardos, aut alios quoscunque bona fide restituitis eorum libertati pro posse, ius etiam, quod quicumque Ecclesiæ Romanæ fideles in aliis Comitibus, Civitatibus, & Terris, Castellis, Villis, seu locis à Sede Apostolica, seu à Regibus, vel Principibus sibi concessis obtinent, nec non ius quod privati à jure, vel per processum Apostolicos olim habebant, si illos ad illud restitui contingat, etiam penitus salvum erit, nec per huiusmodi Regni, & Terræ concessionem, Comitatu, seu aliorum concessorum huiusmodi cuiquam, quoad proprietatem, & possessionem præjudicium generetur; Regio in omnibus his jure semper salvo. Nullam etiam confederationem, seu pactionem, vel Societatem cum aliquo Imperatore, vel Rege, seu Principe, vel Barone Saraceno, Christiano, vel Græco, aut cum aliqua Provincia seu Civitate aut Communitate, seu loco aliquo contra Romanam Ecclesiam, vel in ejus damnum facietis, & si secus fieret, quod factum fuerit, sit ipso jure nullum, & si eam feceritis ignoranter, nihilominus quatenus de facto id feceritis, indilate teneamini ad mandatum Ecclesiæ revocare: Denique omnes præmissas conditiones, quæ in Persona tua proponuntur, circa Tuos etiam in dictis Regno, & Terra hæredes, & successores intelligimus, & volumus esse dictas, falsis omnibus; quæ circa alios tuos hæredes ordinata consistunt, prout superius est expressum. Cæterum quia in quibusdam Articulis, seu Capitulis prædictarum conditionum continetur expresse, quod in certis casibus tu, & prædicti tui hæredes Excommunicationis Sententiam incurrais; & dicta Regnum, & Terra, ac tuæ, & ipsorum hæredum Terræ sint Ecclesiastico supposita Interdicto, & ad Romanam Ecclesiam, Regnum, & Terra prædicta libere devolvantur: Nos huiusmodi sententias, videlicet Excommunicationis in Te, & eosdem hæredes, & Interdicta in Regnum, & Terram prædicta, si tua vel ipsorum culpa huiusmodi casus emerierint, de prædictorum Fratrum Consilio, ex nunc auctoritate Apostolica, tenore præsentium promulgamus: forma autem prædicti juramenti per te infra duos annos nec non tuos in dictis Regno, & Terra hæredes præstandi in manibus nostris, vel per Nos deputandi, talis est.

Ego Alfonso, Dei Gratia Rex Siciliæ, plenum Homagium ligium, & Vassallagium faciens Vobis Domino meo, Domino Eugenio Papæ quarto, & Ecclesiæ Romanæ pro Regno Siciliæ, & Terra, quæ est citra Farum, usque ad confinia Terrarum ipsius Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, ac omnibus Districibus, & pertinentiis suis, secundum antiquos fines Territorii, pertinentiarum, & Districtus Civitatis ejusdem per Romanum Pontificem distinctos, vel in posterum distinctos, juro super hac Sancta Dei Evangelia, quod ab hac hora in antea fidelis & obediens ero Beato Petro, & Vobis Domino meo, Domino Eu-

Tom. I. PART. II.

genio Papæ quarto vestrisque successoribus Romanis Pontificibus canonice intrantibus, sanctæque Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ; non ero in Consilio, aut consensu, vel facto, ut vitam perdat, seu perdat, aut membrum, seu capiamini, aut capiantur mala captione, consilium, quod mihi credituri estis, per Vos, aut Nuncios Vestros, vel per Litteras, ad vestrum, vel eorum damnum scienter nemini pandam, & si scivero, fieri, aut procurari, seu tractari aliquid, quod sit in vestrum, vel ipsorum damnum, illud pro posse impediam, & si hoc impedire non possem, illud Vobis, vel eis significare curabo. Papatum Romanum, Regalia Sancti Petri, tam in Regno Siciliæ, & Terra prædictis, quam alibi consistentia, adjutor vobis, & eis ero, ad retinendum, defendendum, & recuperata manutenendum contra omnes homines. Universas, & singulas condiciones superscriptas, & contentas in præsentibus Litteris Apostolicis super ipsorum Regni, & Terræ concessionem confectis, ac omnia, & singula, quæ continentur in eisdem Litteris, plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, & nullo unquam tempore veniam contra illa, & maxime quod unquam Ego per me, vel alium seu alios quomodocumque procurabo, ut eliger, vel nominem in Regem, vel Imperatorem Romanum seu Regem Theutoniæ, aut Dominum Lombardiæ, vel Tusciæ, & si electionem, vel nominationem ad Imperium, vel ad Regnum Romanum, seu Regnum Theutoniæ, aut Dominum Lombardiæ, vel Tusciæ, seu majoris partis earundem de me celebrari contigerit, nullum huiusmodi electioni, vel nominationi assensum præstabo, neque intromissionem modo aliquo de eorum, & aliorum ipsorum regimine, neque etiam de Civitate Beneventana, & ius Pertinentiis, seu Campania, vel Maritima, Ducatu Spoletano, Marchia Anconitana, Patrimonio Beati Petri in Tuscia, Massa Trebaria, Romandolia, Alma Urbe, in Civitatibus Perusina, Civitate Castellii, Bononiensi, Ferrariensi, & Avinionensi, Comitatu Venaynsi, seu in aliis Terris, quibuscunque Vestris, & Demaniis, seu feudis ipsius Ecclesiæ ubilibet constitutis, ex concessione, vel legato, aut venditione, seu donatione, seu alio quovis Titulo, vel contractu, nihil unquam mihi acquiram, vel vendicabo, seu potero acquirere, vel quomodocumque vendicare, & nihil unquam recipiam, vel habebō, vel retinere, seu potero recipere, habere, vel etiam retinere in illis; Neque ullam Potestariam, Capitaniam, vel Rectoriā, nullumque aliud Officium recipiam, seu recipere potero, habebō, seu tenebo, habere, seu tenere potero in eisdem, aut ipsorum aliquo, nec etiam occupabo, aut occupari permittam, seu faciam præmissa vel partem aliquam eorundem, nec illa offendam, vel molestabo, nec etiam Romanam Ecclesiam quomodocumque, sub censuris, & penis spiritualibus, & temporalibus in supradictis conditionibus, & in feudatione contentis, quas hic habere volo insingulis suis partibus, alias pro specifice repetitis etiam & expressis. Item perditionis alumno Amodeo heretico, & scismatico à fide devio, & ab ipsa Ecclesiæ præfentialiter condemnato, ejusque sequacibus, & dantibus eis auxilium, consilium vel favorem, non dabo quovismodo per me vel alium, seu alios directe, vel indirecte, publice vel occulte auxilium, consilium vel favorem, nec ab aliis quantum in me fuerit, seu impedire potero, dari permittam, sed eos juxta posse meum, donec convertantur, persequar, & invadam, sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Tu etiam, & dicti tui in eisdem Regno, & Terra hæredes dabit is privilegium vestrum nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ aurea Bulla bullatum, in quo proprio juramento fatebimur, & recognoscetis expresse Regnum Siciliæ, & totam Terram, ipsius, quæ est citra Farum, usque ad confinia Terrarum Romanæ Ecclesiæ excepta Civitate Beneventana, cum Territorio, & pertinentiis ejus, quæ Ecclesiæ remanebit, eidem ex sola gratia, & mera liberalitate Sedis Apostolicæ tibi, tuisque hæredibus de novo fuisse concessa, vosque recepisse, & tenere Regnum, & Terram huiusmodi à Nobis, & dicta Romana Ecclesiæ sub pactis, modis, & conditionibus supradictis, Nos enim intentionem, voluntatem, & declarationem nostras, nec non Constitutionem, ordinationem, statutum, infeudationem, translationem, donationem, & investituram dictorum Regni, & Terræ

Ddd 2

per

ANNO

1443.

ANNO

1443.

per Nos tibi Regi Alfonso, & dictis tuis heredibus, ac præsinitur, factas de consilio, & assensu Fratrum nostrorum prædictorum ex nostra certa scientia, auctoritate Apostolica, ac potestatis plenitudine harum serie volumus, & decernimus, perpetuo valitura, ac irritum, ac inane quidquid per alios quoscunque, & qualitercunque & quavis auctoritate scienter, vel ignoranter, in contrarium jam forsitan attemptatum est, aut in posterum contingerit quomodolibet attemptari, concessionibus, infestationibus, investituris, & coronationibus de dictis Regno, & Terra per quoscunque prædecessores Nostros, ac pro Romanis Pontificibus se gerentes præfatis — aut quibuscunque aliis factis, & concessis, nec non iuribus, constitutionibus, feudalibus, ac Regni, & Terræ prædictorum Constitutionibus, ac aliis contrariis, quæ possent præmissis aliquatenus obviare, quæ omnia haberi volumus pro expressis, non obstantibus quibuscunque, quinimo eis quatenus præfatis nostris voluntati, intentioni, Declarationi, Decreto, Statuto, Concessioni, Infestationi, & Investituræ, ac aliis præmissis, aut alicui eorum in aliquo obviarent, scientia, auctoritate, potestate, & causis prædictis, & aliis animum nostrum moventibus, derogamus expresse, etiam si talia essent, in quorum derogationem quæcumque alia verba, seu actus aliqui alii requirerentur, & etiam Jura, Constitutiones, & Consuetudines hujusmodi quantum ad præsentem Concessionem quomodolibet ipsa, ac omnia, & singula in ea contenta, nunc vel in posterum suum plenum sortiri possint effectum, quovismodo impediencia, revocamus, ac ea quoad hoc pro infectis haberi volumus, omnem defectum, siquis in præmissis, aut aliquo ipsorum, vel circa ea, aut eorum aliquod forsitan inesset suppletis, scientia, auctoritate, consilio, & causis prædictis, ac de ejusdem plenitudine potestatis; Nulli ergo &c. nostræ Declarationis, Constitutionis, Ordinationis, Concessionis, Investituræ, intentionis reservationis, exceptionis, Decreti, voluntatis, & promulgationis infringere &c. Si quis &c. incursumus &c.; Cunctis vero præmissa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen. Datum Senis Anno Incarnationis Dominicæ, M. CCCC. XLIII. Idibus Julii, Pontificatus Nostri anno decimo tertio.

Exemplata est præfata Copia à libro intitolato Bullarum, Confirmationum, & aliarum Notabilium rerum presentis Regni Neapolis, folio X. asservato in Magno Regie Camere Archivo in Camera prima sub Litera O. Scanzia. V. Num. CXXVI. Cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva, & in fidem de mandato orationis Illustris Domini Marchionis Castri novi D. Vincentii Frascione Presidentis Commissarii subscriptus Magnus Antonius de Masi Regius Archivarius hinc subscripsit. Datum Neapoli, & in eodem Magno Regie Camere Archivo die 22. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

L. S.

CCXXXVIII.

4. Septembre.

EUGENII Pape IV. Donatio ALFONSO Aragonio utriusque Siciliæ Regi facta de quinquaginta milibus Marchis, quarum Sedes Apostolicæ tenebatur pro Investitura Regni Siciliæ citra Farum. Datum pridie Nonas Septembris Anno 1443. Pontificatus sui XLIII. [Authenticæ titæ des Grandes-Archives de la Chambre Royale de Naples.]

Eugenius &c. Charissimo in Christo filio Alfonso Aragonum &c. & utriusque Siciliæ Regi Illustri Salute, & Apostolicam Benedictionem. Dum eximie fidelitatis, & devotionis ac prudentiæ

tux tibi à Domino traditas virtutes, ac grata & magna servitia, quæ nobis, & Romanæ Ecclesiæ; nuper cum magnis expensarum oneribus, sollicitis studiis impendere non desistis, diligenter attendimus, meritis inducimur, ut te specialibus gratiis & favoribus prosequamur, sperantes quod Serenitas tua, eo se ardentior ad statum nostrum, & Ecclesiæ prædictæ de manibus Rebellium, & Inimicorum recuperandum, tenendum, & ampliandum, præstabit, quod se majoribus & amplioribus beneficiis, & gratiis à nobis affici intelligit. Nuper siquidem tibi Regnum Siciliæ citra Farum, quod ad nos, & Ecclesiæ Romanæ pertinere dignoscitur, sub certis modo, & forma concessimus, & de illo te investivimus, prout in nostris Apostolicis superinde confectis Literis latius continetur. Cum autem tu pro jure Concessionis, & Investituræ hujusmodi, tam ex natura Feudi dicti Regni, quam ex antiqua, & approbata hætenusque pacifice observata consuetudine in summa quinquaginta Marcharum millium Sterlingorum Cameræ Apostolicæ efficaciter obligatus existas, earumque Marcharum decem milia de sex mensibus in sex menses, usque ad integrum quinquaginta milium Marcharum satisfactionem solvere teneris, cumque sicut nonnullorum fide dignorum relatione percipimus, tu in parandis Cæpiis tuis, tam Equestribus quam Pedestribus, & aliis ad bellum necessariis magna subiveris onera, & expensis pro recuperatione Provincie nostræ Marchie Anconitanæ, & aliarum Terrarum nostrarum, & Romanæ Ecclesiæ à prædictis Rebellibus, & hostibus occupatarum, quæ per Franciscum de Artendolis occupata detinebantur, & cujus magnam partem in præclaris operibus tuis, dextera Domini tibi assistente propitia, recuperasti, & ad nostram, & dictæ Ecclesiæ cum summa omnium laude, & gloria obedientiam reduxisti. Nos præmissis omnibus debita meditatione pensatis, confidentes, ex præclara puræ fidei tue constantia, quod prudenter, sollicitè, & fideliter fortitudinis in Domino assumpto spiritu tam pium, tamque laudabile recuperationis & reductionis hujusmodi opus, ac quam plura alia, nostrum & prædictæ Ecclesiæ munus, fidei Catholicæ statum, exaltationem, augmentum, & conservationem concernentia exegeris; Volentes propterea pro sublevandis oneribus hujusmodi, quibus possumus in te liberalitate ac gratia uti, motu proprio, non ad tuam, vel alterius pro te nobis super hoc oblate petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, ac gratia, auctoritate Apostolica ex certa scientia, tenore præsentium plenarie, & integrè summam prædictam quinquaginta milium Marcharum tibi donamus, concedimus, & remittimus, ac te ab illarum solutione in perpetuum liberamus, absolvimus & quietamus; decernentes ex nunc te ratione Concessionis, & Investituræ prædictæ ad ipsius summæ quinquaginta milium Marcharum eidem Cameræ, aut cuiquam alii faciendam solutionem, & ad pænas, ac censuras in præfatis Literis contentas, ob non solutionem hujusmodi, non teneri, & à quoquam quavis auctoritate compelli non posse. Mandantes insuper dilecto Filio Ludovico Titulo Sancti Laurentii in Damaso Presbytero Cardinali, Camerario nostro, cæterisque dictæ Cameræ Officialibus, quatenus de Libris ipsius Cameræ, in quibus pro dicta summa quinquaginta milium Marcharum ratione Concessionis & Investituræ hujusmodi debitor scriptus & annotatus existit, deleant & cassent, & tamquam si integrè solvisses, in totum cancellent. Nos enim de nostræ potestatis plenitudine præfatum Donationem, remissionem, & quietationem, vim & robur integræ, & realis solutionis habere volumus, decernimus, & declaramus, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac natura Feudi hujusmodi, nec non consuetudine prædictis, omnibusque, & singulis in præfatis Literis contentis, nec non Juramento quod secundum Regni prædicti Investituræ consuetudinem & ipsarum Bullarum tenorem præstare teneris de observandis omnibus, & singulis Capitulis, modis & conditionibus contentis in illis, quod quidem Juramentum, quantum ad hanc Bullam attinet, nullius esse roboris, vel momenti, neque te illo donec vixeris ligari, aut quovismodo obligari volumus, & declaramus, cæterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum Donationis,

con-

ANNO

1443.

ANNO 1443. conceffionis, remiffionis, liberationis, abfolutionis, quietationis, mandati, confutationis, voluntatis & declarationis infringere &c. Si quis autem &c. Datum &c. MCCCXLIII. Pridie Nonas Septembris, Pontificatus noſtri anno XIII.

A. DE STRATA.

Exemplata eſt præſens Copia à Libro intitulo Bul-
larum, Confirmationum, & aliarum notabilium rerum
preſentis Regni Neapolis fol. XXI. à T. aſſervato in
Magno Regie Camere Archivo, in Camera prima ſub
litera O. Scaanzia Quinta, numero CXXVI, cum quo
facta collatione de verbo ad verbum concordat; melio-
ri tamen ſemper ſalva; Et in fidem de mandato ore-
ntis Illuſtris Domini Marchionis Caſtrinoſi D. Vin-
centii Fraſcone Præſidentis Commiſſarii, ſubſcriptus
Magnificus Antonius de Maſi Regius Archicarius hic
ſe ſubſcripſit. Datum Neapoli & in eodem Magno Re-
gie Camere Archivo die 7. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

13. Sep-
tembre.

Ejusdem Papæ EUGENII Remiſſio Articuli
de reſtituendis Rebellibus & Exulibus, eidem
ALFONSO Aragonio facta. Dat. Idibus Sep-
tembris, anno 1443. [Tirée des mêmes Ar-
chives.]

Eugenius &c. Chariffimo in Chriſto Filio Al-
phonſo Aragonum, & Siciliæ citra & ultra Fa-
rum Regi Illuſtri Salutem &c. Cum tibi, ſu-
perioribus menſibus Regnum Siciliæ citra Farum
conceſſerimus, teque de eo per Bullas noſtras ſu-
perinde conſectas inveſtivimus, cum aliquibus
modis, & conditionibus in Bulla prædicta conten-
tis, inter quos prout ibidem patet, expreſſe cave-
tis, quod Rebelles, & exules prædicti Regni cu-
juſcumque conditionis exiſterent, ad mandatum
Romanæ Eccleſiæ reducerentur, ipſique de iuribus,
& bonis eorum plena ſeriet reſtituitur; Nunc ſiquidem
Serenitatis tuæ erga nos, & Romanæ Eccleſiæ itatum,
devotionem, atque fidem cognoscimus, continue-
que præſtita nobis ſervitia debita meditatione pen-
ſantes, ut in diſto Regno liberis, atque tutius
præſtata noſtre conceſſionis, & Inveſtituræ benefi-
cio uti valeas in futurum, volumus, decernimus
atque declaramus, quod tu dictos Rebelles, aut
Exules in præſato Regno reducere, aut acceptare
minime teneris, & quod à nullo quavis auctorita-
te fungente, compelli poſſis non obſtantibus con-
ſtitutionibus, ordinationibus, Apoſtolicis nec non
Juramento, quod ſecundum Inveſtituræ Regni præ-
dicti Conſuetudinem, & iplarum Bullarum tenorem
preſtare teneris de obſervandis omnibus, & ſin-
gulis Capitulis, modis, & conditionibus conten-
tis in illis, quod quidem Juramentum, quantum
ad hanc Bullam attinet, nullius eſſe roboris; vel
momenti; neque te illo, donec vixeris ligari, aut
quovismodo obligari volumus, & decernimus;
omnibus & ſingulis in litteris noſtris expreſſis &
contentis, non obſtantibus, quibus omnibus quatenus
contra prædicta diſponent, volumus eſſe penitus
derogatum. Nulli ergo &c. hanc paginam noſtre
conceſſionis voluntatis, & declarationis infringere
&c. Si quis autem &c. Datum Romæ Idibus Septemb.
anno Pontificatus noſtri tertio decimo MCCCXLIII.

Exemplata eſt præſens Copia à Libro intitulo Bul-
larum, Confirmationum, & aliarum Notabilium re-
rum preſentis Regni Neapolis folio XXIV. à T. ſecun-
do aſſervato in Magno Regie Camere Archivo in Ca-
mera I. ſub littera O. Scaanzia V. numero CXXVI.
cum quo facta collatione de verbo ad verbum concor-
dat, meliori tamen ſemper ſalva; Et in fidem &c. ut
ſupra. Datum Neapoli & in eodem Magno Regie Ca-
mere Archivo, die 5. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

CCXXXIX.

13. De-
cembre.

Extenſio Infundationis Regni Siciliæ citra Fa-
rum ad Transverſales Lineas, Directa deficien-
te, per EUGENIUM IV. Papam, AL-
FONSO Regi Aragonio conceſſa. Romæ Idu-
bus Decembris Anno 1443. [Authentique
tirée des Grandes Archives de la Chambre
Royale de Naples.]

ANNO
1443:

Eugenius &c. Chariffimo in Chriſto Filio Alphonſo
Aragonum, nec non Siciliæ citra & ultra Fa-
rum Regi Illuſtri Salutem &c. Dum eximia fide-
litate & devotionis, atque prudentia tuæ, cæteras-
que tibi à Domino traditas virtutes, grata & magna
ſervitia, quæ nobis, & Romanæ Eccleſiæ antea cum
maximis expenſarum oneribus, ſtudiis ſollicitis im-
pendiſti, & hoc tempore impendere non deſiſtiſti, di-
ligenter attendimus, merito inducimur, ut te ſpe-
cialibus gratiis & favoribus proſequamur; ſperantes,
quod Serenitas tua eo ſe ardentiorem ad ſta-
tum noſtrum, & Eccleſiæ prædictæ tuendum, &
ampliandum præſtabit, quo ſe majoribus, & am-
plioribus beneficiis, favoribus & gratiis, ſe donari,
aut prolequi intelligat. Superioribus ſiquidem men-
ſibus tibi Regnum Siciliæ citra Farum, quod ad
nos, & Eccleſiam Romanam pertinere diſnoſcitur,
ſub certis modo & forma conceſſimus, & de illo te
inveſtivimus, prout in noſtris Apoſtolicis ſuperin-
de conſectis Literis latius continetur, cum autem
Jus Conceſſionis hujusmodi tuæ ſerinitati, atque
deſcendentibus per Lineam directam Maſculis dum-
taxat natis & natiſcituris factum fuerit, neque Trans-
verſales ſecundum iplarum Bullarum tenorem ad
ſucceſſiones & conceſſiones prædictas vocarentur,
immo penitus excluderentur; Volentes tecum &
cum Succeſſoribus tuis etiam Transverſalibus plenio-
ris gratiæ liberalitate, uti, confidentes eos, & eo-
rum quemlibet ad noſtrum, & Eccleſiæ Romanæ
ſtatum augendum, tuendumque, & veram Apoſto-
licæ Sedi fidem, & obedientiam exhibendam tuæ Se-
renitatis veſtigia, atque exempla ſequuturos, de no-
ſtra mera liberalitate, & gratia, auctoritate Apoſto-
lica, ex certa ſcientia, tenore præſentium decerni-
mus, volumus atque declaramus, quod dicti Regni
Conceſſio atque Inveſtitura cum omnibus iuribus,
conditionibus, & pertinentiis ſuis in defectum Ma-
ſculorum Deſcendentium ex Linea directâ etiam ad
Transverſales, maſculos jam natos, & in antea na-
ſciturus, ſecundum gradus prerogativam extendan-
tur; Ita quod præſati Transverſales in dicto Regno
in deſcendentium per directam lineam defectu ſuc-
cedere valeant, & admitti, non obſtantibus Conſtitu-
tionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac Jure,
& Conſuetudine Feude, vel Conceſſionis hujusmo-
di, omnibusque & ſingulis, in prædictis Literis
contentis, cæterisque contrariis, quibus ex nunc, qua-
tenus contra prædicta, vel aliquod prædictorum fa-
ciant, vel diſponent, ex certa ſcientia volumus,
atque declaramus eſſe derogatum. Nulli ergo &c.
hanc paginam Conceſſionis, extensionis, & pro-
rogationis infringere &c. Si quis autem hæc &c.
Datum Romæ Idibus Decembris Pontificatus noſtri
anno, tertio decimo MCCCXLIII.

Exemplata eſt præſens Copia à libro intitulo: Bul-
larum, Confirmationum, & aliarum notabilium re-
rum preſentis Regni Neapolis fol. XXIV. à T. Primo
aſſervato in Magno Regie Camere Archivo in Camera
I. ſub littera O. Scaanzia V. num. CXXVI; cum quo
facta Collatione de verbo ad verbum concordat; melio-
ri tamen ſemper ſalva; Et in fidem, de mandato Il-
luſtris Domini Marchionis Caſtrinoſi D. Vincentii
Fraſcone Præſidentis Commiſſarii ſubſcriptus Magnifi-
cus Antonius de Maſi Regius Archicarius hic ſe ſub-
ſcripſit. Datum Neapoli, & in eodem Magno Regie
Camera Archivo die 1. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

CCXL:

EUGENII Papæ IV. Conceſſio ALFONSO Ara-
gonum & Siciliæ citra & ultra Farum Regi
facta, quod Talles Eccleſiis, Monaſteriis,
locis piis, & Perſonis Eccleſiaſticis in Regno
citra Farum imponere valeat, & quod non te-
neatur admittere in Regno prædicto Prelatos
ſibi ſuſpectos. Dat. Romæ Idibus Decembris.
Ddd 3 1443.

ANNO 1443. [Authentique tiré des Grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

1443.

Eugenius &c. Carissimo in Christo Filio nostro Alfonso Aragonum, & Siciliae citra, & ultra Farum, Regi Illustri Salutem, &c. Solet Sedes Apostolica erga eos, quos de se benemeritos esse cognovit, omni qua potest liberalitate, & munificentia uti, eosdemque sincero affectu, & amore paterno prosequi. Hinc est quod cum Serenitatem tuam ad nostrum, & Romanæ Ecclesiæ statum juvandum, ampliandumque vigilantissimam, atque prontissimam fuisse cognoverimus; plurimosque labores pertulisse, quo veram fidem, & integritatem tuam erga nos, & Sedem præfatam exerceret, tibi, hæredibusque & descendebis tuis Regnum Siciliae citra Farum, quod ad Romanam spectat Ecclesiā, eique immediate subiectum est, in feudum concessimus, teque de dicto Regno, cum omnibus Juribus suis investivimus, prout Litteræ Apostolicæ super inde concessæ testantur: Verum cum de ipsius Investitura, & Concessionis nostræ tenore asseris tibi concessum, licite, & legitime posse imponere Taleas, & Collectas Ecclesiis, Monasteriis, vel Locis piis, vel Religiosis, aut Clericis, seu viris Ecclesiasticis, vel rebus eorum, itemque ad Prælatos, Electos, nominatos, seu provisos in Regno prædicto, si tibi probabiliter circa statum tuum suspecti sint, admitte, seu recipiendos minime teneri, aut obligatos, seu supplicari humiliter nobis fecisti, quod Jura prædicta tue Serenitati de tua consuetudine dicti Regni, ut asseris, competentia, de benignitate Apostolica confirmare, & conservare dignaremur. Nos siquidem attendentes, quod ubicumque opportum fuisse intellexeris, propria etiam bona, peculiaresque sumptus in nostrum, & Romanæ Ecclesiæ augmentum, & utilitatem erogaveris, & eo longe magis in futurum hoc ipsam tuam Serenitatem facturam confidamus, quo à Subditis tuis quibuscumque in dictis sumptibus, & oneribus senlerit se juvari, cognoscetesque plurimum tua interesse, ne Prælati, Electi, nominati, aut provisi, qui probabiliter tibi suspecti sint, in Regno prædicto recipiantur. Nolentes juribus tuis in aliquo præjudicare, tuis honestis supplicationibus inclinati, de nostra mera liberalitate & gratia, autoritate Apostolica, ex certa scientia, tenore præsentium decernimus, volumus, atque declaramus, quod tu, ingruente necessitate, Taleas, aut Collectas prædictis locis, & personis imponere, atque impositas exigere valeas, & possis, Prælatosque, Electos, nominatos, seu provisos in quantum probabiliter tibi in dicto Regno suspecti sint, admittere te recipere minime teneris, si alias hæc omnia tibi de jure, vel de consuetudine dicti Regni facere, & reculare liceat, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Juramento, quod secundum Investituræ Regni prædicti consuetudinem, & ipsarum Bullarum tenorem præstare teneris, præstare tamen, nullus esse roboris, vel momenti, neque te illo donec vixeris ligari, aut quoquomodo obligari volumus & declaramus, omnibusque contrariis quibuscumque, & expressis, ceterisque contrariis quibuscumque, quibus ex nunc, quantum contra prædicta disponant, ex certa scientia volumus esse derogatum, Juribus dicti Regni, & ejus antiquæ Consuetudine salvis semper, & reservatis. Nulli ergo omnino hanc paginam nostræ Concessionis, Declarationis, & voluntatis infringere &c. Si quis autem &c. Datum Romæ &c. MCCCLXIII. Idibus Decembris 1443. Anno Pontificatus nostri tertio decimo.

Eugenius &c. Carissimo in Christo Filio nostro Alfonso Aragonum & Siciliae citra & ultra Farum Regi Illustri, &c. Solet Sedes Apostolica erga eos, quos de se benemeritos esse cognoverit, omni qua potest liberalitate, atque munificentia uti, eosdemque sincero affectu, & amore paterno prosequi, hinc est, quod cum Serenitatem tuam ad nostrum, & Ecclesiæ Romanæ statum juvandum, ampliandumque, vigilantissimam, atque prontissimam fuisse cognoverimus, plurimosque labores pertulisse, quo veram fidem, & integritatem tuam erga nos & Sedem præfatam exerceret, tibi hæredibusque descendebis

ANNO 1344. tuis Regnum Siciliae ultra Farum, quod ad Romanam spectat Ecclesiā, eique immediate subiectum est, in feudum concessimus, teque de dicto Regno cum omnibus juribus suis investivimus, prout Litteræ Apostolicæ super inde concessæ, testantur, in quibus inter cetera cavetur, quod nullas Taleas, seu Collectas nisi in casibus tibi à jure, vel antiqua dicti Regni consuetudine concessis imponeres Ecclesiis, Monasteriis, vel Locis piis, & Religiosis, aut Clericis, seu viris Ecclesiasticis, vel rebus eorum &c. Nos siquidem attendentes, quod ubicumque opportum fuisse intellexeris, propria etiam bona, peculiaresque sumptus in nostrum, & Romanæ Ecclesiæ augmentum, & utilitatem erogaveris, & eo longe magis in futurum hoc ipsam tuam Serenitatem facturam confidamus, quo à Subditis tuis in dictis sumptibus, & oneribus senlerit se juvari. Volentes tecum dictæ Concessionis habenas latius dilatare, de nostra mera liberalitate, & gratia, autoritate Apostolica, ex certa scientia, tenore præsentium decernimus, volumus atque declaramus: quod, ingruente necessitate, tuo tempore vitæ tuæ Taleas, seu Collectas prædictis Locis, & personis imponere, atque impositas exigere valeas, & possis, si alias de jure Regni, aut regali consuetudine facere licuerit, non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non Juramento, quod secundum Investituræ Regni prædicti consuetudinem, & ipsarum Bullarum tenorem præstare teneris de observandis omnibus, & singulis Capitulis, modis & conditionibus, contentis in illis: quod quidem Juramentum, quantum ad hanc Bullam attinet, nullus esse roboris, vel momenti, neque te illo, donec vixeris, ligari, aut quovis modo obligari volumus, & declaramus, omnibusque & singulis in præfatis Litteris contentis, ceterisque contrariis, quibus ex nunc, quantum contra prædicta disponant, ex certa scientia volumus esse derogatum, Juribus dicti Regni, & ejus antiquæ Consuetudine salvis semper, & reservatis; Nulli ergo omnino &c. hanc paginam nostræ Concessionis, voluntatis, & declarationis infringere &c. Datum Romæ Idibus Decembris Pontificatus nostri Anno decimo tertio MCCCLXIII.

Exemplata est præfens Copia à Libro intitula: Bullarum, Confirmationum, & aliarum notabilium verum præfentis Regni Neapolis fol. XXII. à T. & XXIII. aservato in Magno Regie Camere Archivio, in Camera I. sub littera O. Scanzia quinta, numero CXXVI. cum quo facta collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salvo; Et in fidem, de mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castriovri D. Vincentii Fracon Præsidentis Commissarii subscriptus Magnificus Antonius de Masi Regius Archievarius hic se subscripsit. Datum Neapoli & in eodem Magno Regie Camere Archivio die 9. 1718.

ANTONIUS DE MASI.

CCXLI.

Spruch-Brief Churfürst FRIEDRICHS zu Brandenburg zwischen Anna Hebstiffin und 8. Dem Probst zu St. Wiprecht zu Quedlinburg an einem/ dann dem Rath daselbst andern Theils/ in sachen das Wahlen betreffend. Geben Berlin am abend Empfangnis Marti 1444. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Special. Continuatio 2. abtheilung 5. pag. 860.]

C'est-à-dire,

Sentence arbitrale rendue par FREDERICK Eleveur de Brandebourg entre l'Abbesse de QUEDLINBOURG, & le Prevôt de St. Wiprecht d'une part, & le Magistrat de la Ville de Quedlinbourg d'autre part, touchant le Droit des Moulins du Lieu. A Berlin le * Samedi jour de la Conception de la Vierge. 1444.

* Cette Date est fautive ou dans l'année ou dans la Fête. La Fête de la Conception de la Sainte Vierge tombe l'an 1444, sur un Mardi, [DUM.]

ANNO
1445.

und unsre Insiegel hieran auf täglich Mat zu ausgehender
Schrift und Begreifung lassen drucken. Geschehen / und ge-
ben zu Altenburg / auf Freitage nach unser lieben Frauen
Tage Nativitatis, nach Christi unsers Herren Geburth in
dem 1445. Jahre.

CCXLIII.

11. De-
cembre.

**Entscheid durch FRIEDRICH Erzbischoff zu
Magdeburg / FRIEDRICH Marg-Grafen
zu Brandenburg / dann LUDWIG Land-Gra-
fen zu Hessen / in Sachen die Theilung und
wahl zwischen denen Herzogen zu Sachsen und
Landgrafen in Thüringen / Herren FRIE-
DRICH und WILHELM betreffend / gespro-
chen / des Inhalts: daß Herzog FRIE-
DRICH die Länder Sachsen und Weissen mit
aller zugehör / ausgenommen einige dörfer: der
ander aber das Land Thüringen mit aller zuge-
hör und andern dörfern mehr behalten sollen.
Geben im Kloster Neuenwerk am Samstag
nach unser Frauen Conceptions-Tage 1445.
Nächst Herzog FRIEDRICH zu Sachsen
Brief / worinnen er die Gründe in Thüringen an
seinen Herrn Bruder WILHELM antwortet /
denselben allein vor ihren Herrn zu erkennen.
Geben am Sonntag nach Empfängniß Marias
1445. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part.
Spec. Continuat. 2. Abtheil. 2. pag. 225.]**

C'est-à-dire,

**Sentence Arbitrale rendue par FRIDERIC
Archevêque de Magdebourg; FRIDERIC
Marckgrave de Brandebourg; & LOUIS
Landgrave de Hesse entre FRIDERIC &
GUILLAUME Landgraves de Thuringe, sur
les différends, qu'ils avoient au sujet du Partage
hérititaire. La Saxe & la Misnie avec
leurs Dependances y sont adjugées à FRIE-
DRIC; & la Thuringe avec le reste à GUIL-
LAUME. Au Monastere de Neuenwerk; le
Samedi après la Fête de la Conception de la Ste.
Vierge 1445. Suivent les Lettres Transmissoria-
les de FRIDERIC aux Etats de Thuringe,
portant qu'ils devront reconnaître GUIL-
LAUME pour leur Prince & lui faire homma-
ge. Donnée le Dimanche après la Fête de la
Conception de Marie. 1445.**

WOn Ohtes Gnaden Wir Friedrich / Erzbischoff zu
Magdeburg / Friedrich / Marggraffe zu Brandenburg /
des H. Römisch Reichs Erzbischoff und Burggraffe zu
Nürnberg / und Ludwig / Landgrafe zu Hessen / bekennen of-
fentlich mit diesen Brief vor allemmächtig / die ihn sehen /
hören und lesen / so: Als die hochgebornen Fürsten / unsere
lieben Oheimen und Schwäger / Herr Friedrich / und Herr
Wilhelm / Grafen und Herzoge zu Sachsen / Landgrafen in
Thüringen und Marggrafen zu Weissen / von einer Theilung
wegen ihrer Lande und Lehen zu tagen und theilungen sich kom-
men / sich auch vereinigen und vertragen haben / daß der ob-
genannte unser lieber Schwager und Oheim / Herzog Wilhelm
getheilt / und Herzog Friedrich gewohlet hat / und solcher ob-
genannter Theilung und Wahl wegen / Sie fördern in Theilung
und Zwietracht kommen sein / und solche Sache auff uns / als
ihre beyder Freunde / gefast haben zu scheiden / darauf den
ein Tag her gegen Halle auf datum dieses Briefes gemacht ist /
daru auch wir und der obgenannte unser lieben Oheimen und
Schwäger landschafft sein kommen / mit denselben landschafft
Schliffe wie uns getreulich verliert und gearbeitet haben / und
so viel Fleiß bekennen gehan / daß wir mit der genannten un-
ser lieben Oheimen und Schwäger keiner Seiten Wissen und
Willen zwischen ihn werde und theilung / und sie uns solche
Fragen und Geröden vereinigen und geschieden haben / verein-
igen und theilung sie darunt in massen hiernach geschrieben
stehen.

1. Also / daß der obgenannte unser Schwager und Oheim /
Herzog Friedrich / für sich und seine Leibes-Erben haben und
behalten soll das Land zu Sachsen mit allen seinen Zugehörun-
gen / ohne Eintrag und Zutritt seines Bruders / Herzog
Wilhelms / und seiner Erben / und ob der genannte Herzog
Friedrich ohne männliche Leibes-Erben mit Tode abginge /
Tom. I. Part. II.

(das Oht nicht wolte /) so solt alsdenn solch obgenant Land
zu Sachsen mit seinen Zugehörungen gefallen auf Herzog Wil-
helm und seine Mannes-Erben / ohne Gefährde.

2. So soll auch Herzog Friedrich haben das Land zu Weis-
sen / mit seinen zugehörigen Dörfern / nach Inhalt und Aus-
weisung der veriegelten Theil-Zetteln.

3. Er soll auch darzu haben Altenburg / Burgau und
Zwickau mit ihren Zugehörungen und Zuzufolge / auch in den
Theil-Zetteln begriffen / und sonderlich die Herren von Gera /
Herr Heinrich zu Gera und Herr Heinrich zu Ebersheim.

4. Doch hiermit ausgeschieden Friedburg mit seinen Zuge-
hörungen und Zuzufolge / daß zu dem Lande zu Thüringen ge-
hören / und Herzog Wilhelm zusehen soll.

5. So soll derselbe Herzog Wilhelm das Land zu Thüringen
mit seinen zugehörigen Dörfern in den veriegelten Theil-
Zetteln begriffen haben.

6. Doch ausgeschieden die obgenannten bey Schloß / näm-
lich Altenburg / Burgau und Zwickau mit ihren Zuzufolgen
und Zugehörungen / die dem Lande zugehören / sollen zu Weissen /
und Friedburg mit seiner Zugehörung soll bey dem Lande zu
Thüringen bleiben / einmassen als vorerörtert ist.

7. Und das Schloß Weissen mit seinen Zugehörungen /
sollen beyde obgenannte Herren mit einander lösen / und welchen
Herren dann das Schloß mit dem Loß zugefallen / der soll dem
andern Herren Wiegung thun mit 12000. Reichs-Gulden gut
von Golde und schwer genug am Gewichte / die im Lande Weissen
gänge und gehen sein / und derselbe Herr / dem das Geld wer-
den soll / soll die Hälfte desselben Schloßes mit seiner Zugehö-
rung von sich veranlaggen und überantworten dem andern
Herren / dem das zugefallen ist / doch er habe dem zu vor sein
sein Geld / und das soll er haben ohne Auszug und Zuzug
und sich darwider nicht setzen. Und dieweil Sie also mit einan-
der in denselben Schloßes lösen / so sollen Sie und ihre An-
seher auch unter einander einen rechtlichen und gemüthlichen Zwiet-
frieden verordnen / geloben und halten / ohne alles Gefährde.

8. Es soll auch ein rechtlicher Herr seines Landes Schulde /
die ihm nun zustehen / von dieser Verträge und Scheidung we-
gen / und auf den Landen stehen / austreten und bezahlen / und
soll doch die Summen Geldes / die auf Zwickau / nach laut
der veriegelten Theil-Zettel / geschlagen ist / bey und ab sein.

9. Was aber die genannten Herren sämtliche Schulde
schuldt / die vertrieben und verlornt / die sollen sie zu gleiche ein
rechtlicher das halbe Theil bezahlen.

10. Mit der Münze und Wechsel in ihren Landen sollen die
Herren sich in allermaße halten / als das zwischen ihn beyden
gemacht und begriffen ist / in den obgenannten veriegelten Theil-
Zetteln.

11. Die obgenannten Herren auch mit ihren Landen / Leu-
then / Schloß / Städten / Gerichten und Schichten sollen in
einer Erbschuldbigung und Einigung stehen bleiben / die unter ein-
ander halten / und einer auch dem andern getreulich und brude-
rlich helfen und ratzen / als billig und rechtlich ist / und Bri-
den stempeln und wohl zusehen.

12. Wurden auch der Herren einen Schloß und Städte /
welcher das wert / mit recht angesprochen / wie das geschähe /
das soll einer dem andern zu wissen thun / und alsdenn soll
einer dem andern das getreulich mit recht helfen veranworten /
und ob der Herren einen solch Schloß und Städte in Reden
als obgeschieden stehen / abgesprochen und angenommen wurden /
soll ihnen der ander eine Wiederstattung nach rechtlichen Dingen
thun / doch hiermit ausgeschieden das Land zu Sachsen / ohne
alle Gefährde.

Die beyde genannten Herren sollen auch ihres Vatters feil.
Gerecht willigen / handhaben und das vertrieben / als das billig
und rechtlich ist.

Und unser Herzog Siegmund ihren Bruders das soll in Hert-
zogs Friedrichs Willen sein / ob er denselben Herzog Siegmunden
bey ihn behalten wolte / und wurde er den bey sich nicht behal-
ten / so soll Herzog Wilhelm folgen zu sich nehmen / und bey
welchen er bleibt / soll ihn / als sich daß wohl gezeimet / brude-
rlich versorgen / und gutlich thun.

Was Sie auch sonst irgend Schulde und Zuzufolge bis
auf diese Zeit unter einander haben / die sollen von beyden Sei-
ten bey und ab sein / und ihr keiner dem andern darum forder
anlangen und theilung.

Wurden aber nun forder einerley Gebreden zwischen ihnen
ausstehen von den Theil-Zetteln und andern Sachen / darzu
sollen Sie von beyden Seiten ihre Räte und Freunde schicken
und gehen / und das zu rechtlichen und gutlichen Austrage kom-
men / und sonst forder alle Sachen / die hiermit nicht begriffen
oder theilung sein / halten nach Inhalt und Begreifung der
vorgenernten veriegelten Theil-Zettel / alles ohne Gefährde.

Hiermit soll auch aller Unwille und Zwietracht zwischen den
obgenannten Herren / ihren Räten / Vätern / Landen und
Leuten / Unterthanen / und allen denen / die darunt von der
Sachen wegen in Verdacht sein gewest / gänzlich und zu-
mahl bey und absein.

Und ob der obgenannten Herren einer mit des andern Herren
Mannen und Unterthanen zu schicken heit / wodurch das wert
daß sollen sie mit Recht und nicht anders austragen / alles sonder
Gefährde und Arglist.

Des zu Weissen haben wir obgenannten Friedrich / Erzbis-
choff zu Magdeburg / Friedrich / Marggrafen zu Brande-
nburg und Burggrafen zu Nürnberg / und Ludwig / Landgrafe
zu Hessen / täglich sein Insiegel an diesen Brief hangen lassen.

Ecc

ANNO
1445.

ANNO 1445. Und wie Friedrich und Wilhelm Gebüdere / obgenandte Herren zu Sachsen / Landgrafen in Thüringen und Markgrafen zu Meissen / bekennen auch vor uns und unsrer Erben in diesem Brief / daß dieser gutlicher Vertrag / Richtung und Minne zwischen uns von den vorgenannten unsern lieben Oheimen und Schwägern / mit unsrer und unsrer Räte guten Wissen und Wohlworte gemacht / bezeugt und geschehen ist / und wie und unsrer Erben sollen und wollen das auch einander / stet / fest und unverbrüchlich halten / in allem als hier geschrieben steht / und darwider nicht thun / noch schaffen / daß gethan werde / in keiner Weise / sonder Angst und Bescheide.

Und daß zu solchem Bekenntniß / haben wir selbst genandte Herrzog Friedrich und Herrzog Wilhelm unsere Insiegel mit guten Willen bey der genandten unsern lieben Oheim und Schwäger Insiegel an diesen Brief auch lassen hengen / der gegeben ist im Kloster zum Neuenwerck vor der Stadt Halle / nach Christi unsers Herren Geburt im 1445. Jahre / am Sonnabend nach unsern lieben Frauen Tage Conception.

Churfürst Friedrichs II. zu Sachsen hietauf erganger Anweisungsbrief.

Ich Friedrich von Gottes Gnaden et. Allen Grafen / Herren / Räten / Richten / Amptleuten / Mannen / Stedten und andern gemeinlichen in Lande in Thüringen / Orte / Franken / und dem Erthe Osterlandes / unsern lieben Brüdern / Herrzog Wilhelm / in seinen Theil gefallen / gehörende / Sie sind denselben Landen und Orten gestanden oder nicht / denen wir selbst nicht geschrieben han / ertheilen wir unsern Gruß und alles Gutes / Edlen / Gestränge / lieben Getreue / und solch Huldung als ihr unsern lieben Brüdern Herrzog Wilhelm und uns vormals sammtlich gethan habt / und pfligich gewest seind / und nun unsern lieben Brüdern / und Wir / uns aus unsern beyden Landen theilten / und gutlich vereinet haben / also daß Ihr unsern Brüdern alleine justest / davon sagen wir Euch solcher Huldung / als sie uns insonderheit pfligich gewest seind / mit diesem Brief leih und laß / und weisen auch an denselben Herrzog Wilhelm / und seine Lehns- Erben / alleine zu halten / ungeschwächt uns und unsern Erben an der rechten Erbschuldung / darin wir und unser Erben mit denselben unsern Brüdern und seinen Erben ewiglich bleiben sitzenden / geben zu Halle / unter unser aufgedruckten Insiegel. Am Sonntage nach Conceptionis Mariae Virginis gloriosae Ao. Domini 1445.

CCXLIV.

1445. 23. Août. Kayser FRIEDRICH des III. Rescript / daß des Heiligen Römischen Reichs Fürsten Sachen nicht an das Cammer- Gerichte sondern für den Kayser allein mit zuziehung der Fürsten-Genossen nach Fürsten Rechte sollen gewiesen werden. Geben zur Neustadt am St. Bartholomei abend nach Christi Geburt 1448. Seines Reichs im IX. Jahr. [GOLDASTI Reichs-Satzunge Theil 2. pag. 155.]

C'est-à-dire,

Rescript de l'Empereur FREDERIC III. portant que les Causes des Princes de l'Empire ne seront point portées au Jugement de la Chambre, mais à l'Empereur même, assisté des Princes de l'Empire, selon les Droits & Prerogatives des Princes. Donné à Neustadt la Vigile de St. Barthelemi l'an de la Nativité 1448. de son Règne le IX.

Wir Friedrich von Gottes Gnaden / zc. Entbieten dem Hochbornen / Erbmich Pfalzgraven bey Rhein und Herrgen in Bayern / unsern lieben Schwäger und Fürsten unsern Gnad und alles Guts / Hochbornen lieber Schwäger und Fürst / Als wir das Recht und Sach / zwischen die aines / und dem Hochbornen Albrechten Pfalzgraven bey Rhein / Herrgen in Bayern / und Grafen zu Würzburg / unsern lieben Oheim und Fürsten des andern Theils / so vor uns hangent / von mercklich Geschlecht wegen uns anliegende in allem Stande / wie wir dasselb Recht bis auff den Gerichtstag nach S. Bartholomei Tag nicht geschoben haben / fürbasser geschoben / und denselben Gerichtstag bis auff den nachkommenen Gerichtstag nach S. Colmans tag / hietrich thünigk erstreckt haben / und wiewohl in denselben unsern geschrieben steht auff den Ge-

richtstag unsern Königlich Cammergerichts / so ist doch unser Meinung mit gewesen / und auch noch unser Meinung ist / daß solch Recht in unsern Cammergericht / das wir mit andern Personen / nach Fürsten und umh Sachsen / die unser und des Reichs Fürsten Ehre / leib oder leben nicht berühren / bezeugen / zwischen Euer soll oder sollte austragen werden / zc. Geben zur Neustadt am St. Bartholomei abent / nach Christi Geburt 1448. und unsers Reichs im 9. Jahr.

CCXLV.

Renunciatio Papatus ejusque Oneri, Dignitati, & Possessioni a FELICE V. in Concilio generali Lausanensi facta; 7. Idus Aprilis Anno a Nativitate Christi 1449. Pontificatus sui IX. [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium Part. I. pag. 379.]

1449. 7. Avril.

Felix Episcopus servus servorum Dei, ad perpetuum rei memoriam. Quas ob causas evocati & emoti curam Apostolice Regiminis suscepimus, toti sapienter manifestavimus Orbi. Quamquam enim imparitatem nostrorum virum ad sustinendam hujusmodi oneris gravitatem sentiremus, nihilominus ubi universalis Ecclesie Basilica in Spiritu Sancto legitime congregata, pias exhortationes simul ac sanctas supplicationes accepimus, quibus ad succurrendum auctoritati Ecclesie suppressa nimium instanter commovebatur; conculcit introitum cor nostrum pietate, quae ad omnia valet, & charitate, quae omnia sustinet, animum formidolosum confirmantibus; atque confidentes in illo, qui omnia potest, & de cuius ager batur negotio, tranquillam solitudinem reliquimus, laboriosum & immensum aggredientes opus. Namque nihil immortalis Deo placuit offerre posse existimamus, quam conatus nostros in obsequium Ecclesie, grandibus insultibus & oppugnationibus conturbata. Quid nempe condignum reddi potest ab homine illi nostrae inclutae Marti, cujus in gremio Fidelis quisque salutem consequitur, propter quam Unigenitus Dei Filius Deus & Dominus noster Jesus Christus de sinu Patris ad terras descendere, & sanguinem proprium effundere dignatus est.

§. 2. Cumque ipsam videremus tantis perplexam anxietatibus, ut nullus mortalium ab exhibitione possibilis auxilii debeat excusari; profecto cogente veritate, devotione suadente, spe denique in finem optimum ducendarum rerum freti, personam, operas, facultatesque nostras ex integro devovimus ei. Aderat namque tempus, quo ab omnibus vehemens restitui debebat incendium, & tanto velociore fortiorque praesidio opus erat, quantum sacrorum generalium Conciliorum auctoritas fortius agitata, non modo fluctuaret, sed quasi conculcata prostrataque jaceret. Non enim evellatur à memoria nostra sacri Constantiensis Concilii nulla unquam oblivione delenda distinctio, quod videlicet sancta Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, generale Concilium faciens, Ecclesiam Catholicam militanter repraesentans, potestatem immediatam à Christo habet, cui quilibet cujuscumque status vel dignitatis, etiam si Principalis existat, obedire tenetur in iis, quae pertinent ad Fidem, extirpationem Schismatis, & ad generalem reformationem Ecclesiae Dei in Capite & in membris ac pertinentibus ad eadem: Satis etiam recentior editum Decretum sacri Concilii Basiliensis audiebamus, hanc veritatem refutandum confirmans; circumspiciamusque eandem ab Ecclesia Catholica susceptam & practicatam esse.

§. 3. Proinde fatigantes gravissimis & abhorrentis periculis possetent obviare, ac offendere cunctis Fidelibus rectitudinem Deo inspirante voluntatis; quod non caducorum futiliumque bonorum, sed communis salutis causa Sedem Apostolicam teneremus, non praeside, sed prodesse cupientes, in Sancta Synodo Basiliensi personaliter comparere volumus, subireque communes pro salute publica labores. Cumque nobis in temporis processu laetulerent exploratum foret, dissensionis & differentiae materiam in Ecclesia Sancta Dei magis ac magis obscurari; dubitantes ne à quovis homine de scandalo possemus notari, oblationes multas & pergrandes Regibus, & Principibus Orbis destinare curavimus, ex quibus quidem animadvertere poterunt

ANNO 1449. tuèrent, plus propria non querere, sed. que Jesu Christi, publicamque pacem. Nec * veriti à formis modisque praeiis à Patribus dum Schismata vigerent, pro unitatis & pacis obtentu traditis & practicatis, diutius liberali apertoque animo semper acquirimus (acquiesceremus) omnibus & singulis, quae ad securitatem, reintegrationemque Ecclesiae iudicata fuerint quomodolibet opportuna; atque longè ferventiori studio invigilavimus per nostrarum cessionis & renuntiationis medium dissecos, distantesque animos Christi fideliū reunire, quam in sede Petri, manente scissura, diutius morari. Non ignoramus enim Schismatis incommoda mortifera, scimus è contra Christianam Religionem à pacis Authore fundatam, sine pacis vinculo damnosè confusioi servire; Cumque pax, omnium rerum tranquillitas sit, & ea nihil gratius solet audiri; nihil desiderabilius concupiri; nihil postremo melius inveniri; debito filiali astringebamur pietatis ipsi nostrae Matri luquoque venustatem, jocunditatem, integritatem, unionem & pacem extremè, possibilibus procurare. Quantumque pro huiusmodi excelsi, & desideratissimi boni consecutione perseveranter ac indefessè laboraverimus apud ipsos Reges & Principes, ceterosque Fideles, ex nostris accuratissimis diligentibus, multiplicemque Literarum tenoribus totus praecognovit Orbis.

6. 4. Nunc igitur ut semper constituti sub ineffabili incomprehensibilique providentia Dei omnia dirigentis & disponentis, melius post acerrimos continuosque labores, quos solius veritatis manifestanda, auctoritatisque sacrorum Conciliorum generalium confirmanda gratia volumus amplecti, post maximè carissimorum in Christo Filiorum Francorum, Angliae & Sicilia Regum, nec non Dalphini Viennensis Primogeniti Francorum Regis Illustrum supplices frequentesque instantias, quorum saluberrimis suasionibus intentas semper accomodamus aures; Nostros omnes cogitatus per Orbem dispersos in arcem unicè considerationis reducimus. Desiderantes namque toto corde in hoc diebus nostrorum residuo beatam pacem in Ecclesia Dei diffeminari, quae veluti à nostris, egrella manibus in corda omnium fidelium dilabatur, sinceritatem nostrae intentionis per eum testatur; exemplo Domini nostri Jesu Christi, qui sic dilexit Ecclesiam, ut pro ea non modo formam servi acciperet, sed traderet semetipsum: *Sancta in hac Synodo Lausane in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam representante, pure, libere, simpliciter & sincere, realiter, & cum effectu; in Nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Papae, ejus oneri, dignitati, titulo & possessioni cedimus & renunciamus per praesentes; sperantes quod in futurum praefati ceterique Reges & Principes, Praelati & alii Catholici, quibus huiusmodi nostram Renuntiationem acceptissimam fore iudicamus, auctoritati sacrorum generalium Conciliorum assint, eamque tuebuntur & defendent; Quoque universalis Ecclesia, pro cuius dignitate, supereminetia & auctoritate totis viribus pugnavimus; nos apud Clementiam primi & aeterni Pastoris, nostrae huius pacificae humilitatis contemplati, suis devotis iugibusque orationibus commendabit.* Datum Lausannae VII. Idus Aprilis, anno à nativitate M. CCCC. XLIX. Pontificatus nostri anno IX. Signè au bas. Martinus. Et sur le reply, P. Hemon.

CCXLVI.

1451. **1452.** **14. Fev.** Ordonnance de CHARLES VII. Roi de France pour la conservation de son Droit de Collation aux Benefices vacans en Regale; jusques à ce que l'Evesque ait personnellement prêté le serment de fidelité. Donnée à Montil-lez-Tours le 14. Fevrier 1451. & de son Regne le 30. [Copie Manuscrite.]

CHARLES par la Grace de Dieu Roi de France, à nos Amez & Feaux Conseillers les Gens tenant, & qui tiendront notre Cour de Parlement de Paris, les Maîtres des Requestes de notre Hotel; aux Prevost de Paris, Baillifs de Vermandois & d'Amiens, & à tous, nos autres Officiers, salut

TOM. I. PART. II.

& Dilection. Il est venu à notre connoissance, **ANNO 1451.** qu'à l'occasion de ce que nous octroyames à feu le Cardinal Evesque de Teroulanne, qu'il nous pust faire le serment de feauté dudit Evesché de Teroulanne, par Procureur. Ce qu'il fit, & par ce moyen lui delivra mes les Fruits, & Revenus de la Temporalité d'icelui Evesché, que paravant tenions en notre main à cause, & par le moyen de notre Droit de Regale, ledit feu Cardinal ou ses Vicaires sous couleur & au moyen de ladite delivrance par nous à lui faite desdits fruits, combien qu'il ne nous eust fait le serment en presence, eust donné & conféré plusieurs Prebendes & autres Benefices vacans à la collation dudit Evesque, depuis la reception dudit serment de feauté par Procureur, & la delivrance desdits fruits; & pareillement les avoys donnés & conférés à autres par le moyen de notre dit Droit de Regale, surquoi se sont meuz & assis plusieurs proceez par devant vous avec ceux qui ont eu collation dudit Cardinal & de ses Vicaires. Et à cette occasion sont plusieurs desdites Prebendes & autres Benefices contentieux en grande involution de proceez, au grand prejudice, & detrimet de ladite Eglise & du Service divin. Et pource que voulons & desirons pourvoir à la confusion & detrimet desdits Benefices, & multiplication desdits Proceez, & aussi pourvoir à l'entretienement dudit Service Divin, & à la conservation de nosdits Droits de Regale; & qu'avons été advertis & certainnés des Droits de notre Couronne, & Passage ancien avoir été & estre, qu'ez Eveschez où avoys Droit de Regale, même quand à la Collation des Benefices, ladite Regale demeure toujours ouverte, jusques à ce que les nouveaux Evesques nous aient fait en personne les serments de feauté, quelque serment qui nous en soit fait par Procureur, & quelque delivrance que faisons des fruits de la Temporalité. Avons déclaré & declaron, que par la reception du serment de feauté dudit Cardinal par Procureur, & par la delivrance à lui faite des fruits du temporel dudit Evesché, nous n'avons entendu, ne n'entendons nous estre departis ni desistés de la Collation des Benefices dudit Evesché comme vacans en Regale, ne la transferer audit Cardinal. Ainçois étoit & est notre intention de donner & conférer lesdits Benefices comme vacans en Regale; jusques à ce que ledit Cardinal, nous eut fait en personne le serment de feauté, ainsi qu'il est accoutumé de faire en tel cas. Si vous mandons & expressement enjoignons, que notre presente Declaration vous entretenés & gardiés, & faites entretenir & garder selon la forme, & teneur, sans aucunement venir au contraire. Car ainsi nous plaist-il estre fait; nonobstant quelconques Letres subreptices impetrees, ou à impetier à ce contraires. Donnè au Montil-lez-Tours le 14. Fevrier 1451. & de notre Regne le trentième.

CCXLVII.

Sacramentum FRIDERICI Romanorum Regis 1452.
factum NICOLAO Papae V. de Sancta Romanæ Ecclesiæ & Sanctitate sua exaltanda, nec faciendis ullis Placitis aut Ordinationibus in Româ sine ipsius consilio [FUGGER Spiegel von Ehren des Erghaues Österreich. 5. Buch 7. pag. 575. MULLERI Reichs Tags Theatr. part. 2. cap. 1. -- 55. 7.]

SANCTISSIMO Domino nostro, Domino Nicolao Divina, providentia Papæ, Ego Fridericus Rex Romanorum promitto & juro, per Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, & per lignum vivificæ Crucis, & per has Reliquias Sanctiorum, quod si permittere Domino Romanæ venero, Sanctam Romanam Ecclesiam & Sanctitatem suam Rectorem ipsius, exaltabo, secundum meum posse. Et neque vitam neque membrum, neque honorem quem habet, mea voluntate, meo consilio, meo consensu, aut mea exhortatione, perdet, & in Roma nullum Placitum aut Ordinationem faciam, de omnibus quæ ad Sanctitatem suam, aut ad Romanos pertinent, sine vestro consilio.

E e e z

Et

ANNO Et quicquid de terra Sancti Petri ad nostram potestatem pervenerit, sua Sanctitati reddam. Et quicunque Italianum Regnum commiserit, jurare faciam illum, ut adiutor sui Sanctitatis sit, ad defendendam Terram suam, secundum suum posse: sic me Deus adjuvet, & haec Sancta Dei Evangelia.

1452.

CCXLVIII.

15. Juillet. **Entscheid** Bischoffs BURCHARDS zu Halberstadt über den zwischen Anna Hebrisin und dem Stifte zu Quedlinburg an einem / dann dem Rath alsoa andern Theils / von wegen der Mühlen / des Mahlens und anderer Sachen mehr erwachsenen Streitigkeiten / gesprochen am Sonnabend nach St. Margaretha Tag. 1452. [LUDWIG Teufsch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 2. Abtheilung pag. 863]

C'est-à-dire,

Sentence arbitrale rendue par BURCHARD Evêque de Halberstadt entre l'Abbesse, & le Chapitre de Quedlinbourg d'une part, & le Magistrat de la Ville d'autre part, touchant le Droit des Moulins, & autres Droits controversés entre'eux. Le Samedi après le jour de Sainte Marguerite 1452.

On der Gnade GOTTES wir Burchard / Bischoff zu Halberstadt / bekennen offentlich in diesem Briefe vor allen / daß wir um Schies und Gerechts willen als denn zwischen der Ehemwiltigen unter besondern Frauen Annen / Wittwen des weltlichen Stiffts zu Quedlinburg / und ihren Gottes-Hause / auf dem einen / und Ehrbaren Bürgermeistern und Rathmannen dafelbst zu Quedlinburg / auf der andern Seiten / von eines Recelles und Briefes wegen / den der Hochgeborne Fürst und Herr / Herr Friedrich der ältere / Marggraf zu Brandenburg etc. unser lieber Herr und Freund / zwischen den beyden genannten Parteyen in Vorzeiten in Freundschaft / um Mühlen und um Mahlens wegen entschieden und ausgesprochen hat / und um mehr Schrecks / als zwischen den genannten Parteyen feierlich aufgefunden ist / nach Rath etlicher unser Domsheit und getreuen Rätchen / in Freundschaft / als sie das an uns gestellt und verwilligt haben / ausgesprochen haben / und sprechen in Freundschaft aus / nach dieser nachgeschriebenen Weise / jedoch unbeschädlich den vorerzählten Recells / und auch allen Privilegien und Briefen / als sich die genannten Parteyen unter lange gegeben haben / zum ersten sprechen wir in Freundschaft / daß die so genannten Bürgermeister und Rathmannen zu Quedlinburg sollen durch das Thor / das dazugeht nach den Kiesen / machen eine Pforten mit einer Klinken / so weit und hoch / daß ein Esel mit einem Sack mit Bequemlichkeit möge durchgehen nach unser Willkür / und dieselbe Pforte soll Tag und Nacht unverschlössen bleiben. Auch soll der Rath zu Quedlinburg binnen diesen nachfolgenden verziehen Tagen von dem Rathhause zu dem Bürgermeistern verordnen lassen ihren Bürgern / daß ein jedermann solle und möge mahlen / in welcher Mühlen ihn das bequemste sey wo er wolle / unbeschädlich und unbeschädlich von dem Rathe / und der Rath zu Quedlinburg soll die Fluth-Kempe oder die Schütte gegen dem Biegle über des Klosters Wälle zu St. Wiprecht zu ihrer Fischerey nicht aufziehen oder aufziehen lassen / sie thun das denn mit unser Frauen von Quedlinburg Willen. Forder ist besprochen / daß man den Bock / den des Raths Diener von Quedlinburg unserer Frauen vorzennant / von ihren Hoffen zu Wilsdorf genommen haben / bezahlen soll nach Willkür / ob sie das nicht annehmen will / und der Rath soll dafür sorgen / daß ein solches an solchener Weise / von ihren Dienern in Zukunft nicht mehr geschehe / um den Hof in Mummenthale ist besprochen / daß man es darumb halten soll / als der Brief darüber gegeben / so der Rath fazet / daß unsere Fraue darüber habe / umhalt und auswaßer. Ferner ist besprochen und bezeugen / die aus der Stadt zu Quedlinburg unter unsrer Frau gezogen sind / die der Rath um Schoss anlangt / damit daß über die rechte Schoss-Zeit in der Stadt vor sechs / acht Wochen / ein viertel Jahr oder ein halb Jahr gedolmet haben / mag der Rath vollkommen mit demjenigen / die des Raths Stuhl in vorzeiten gehalten haben / und daß die bey ihren Eiden sagen / daß sie das / so vor eine alte Gewohnheit gehabt haben / so sollen die Bescheu-

dingete ihnen solchane Schoss auch geben; Were auch / daß der Rath zu Quedlinburg ihren Eiden zu Quedlinburg zuentziehen werden / daß sie keine Eide verkaufen / sondern / daß sie dem Rath um sonderliche Sache wollen zu gute behalten sollen / das sollen sie unsrer Frau von Quedlinburg ausnehmen / und der mögen die Eide zu ihren Beschieß wohl Eide verkaufen; Wiltiden auch unsere Frauen von Quedlinburg / täglich und gemieteten Gesinde innerhalb der Stadt Quedlinburg außhalb Tabernen / Bier-Wandten oder andern ungemieteten Stäten Wess oder andere Waßre genommen / da sie keinen Frevel noch Gewalt mit gethan hetten / wenn unsrer Frau den Rath vorgeannt und solchane Meßle oder Waßre bitten ließe / die soll ihr der Rath widergeben. Auch ist besprochen / daß unsrer Frau von Quedlinburg keine Handwercke in Wesserbörse haben und leihen soll zu wohnen / die sich geraden des / das die Summe anlangt ist / nach keinen Wein noch Bier zu selten / gekatten. Unsrer Frau von Quedlinburg soll auch zu dieser Zeit um des Raths Witz / und nicht durch Redes willen / die Schule in der alten Stadt einen Persohnen / vor wen der Rath bitten wird / und soll das zu der Freundschaft kommen lassen / wie das und die Schule zu besetzen / von Alters gewesen sey / und den daby bleiben lassen. Um das Erb-Zins-Gut ist besprochen / das soll unsrer Frau einen jedermann um gewissen Zins bekennen. Forder ist besprochen um die Häuser in der neuen Stadt / die unsrer Frau leihet / und um die Lehen an der Brun-laden-Wiltz / und das dazu soll sein gedacht / das soll stehen auf die beste Freundschaft und Beweise / das sollen die beste Freundschaft und Beweise kommen / um die Häuser auf dem neuen Berge in der Fischer- und Schwenden-Strassen / um Parschelen in der Brun-laden-Wiltz ist besprochen / um der überleben Plätzen will werden beschulbigen / so soll man ihn zur rechten Antwort kommen lassen / da sich das geschieht. Auch ist besprochen um Stein / daß das soll eben sein / und hette oder gewinne unsrer Frau von Quedlinburg in zukommenden Zeiten mit ihren Bürgern zu Quedlinburg zuziehen / das soll man halten und verfolgen / als sie sich des unterlanges verbriefet haben. Unsrer Frau von Quedlinburg soll auch ihre alten Rechte lassen in die Eide setzen / drey von ihren Leuten / zwischen dieses und Freystag nachkommend / da denn der Rath von Quedlinburg einen austreten soll / und darnach / so ofte als das noch ist / nach alter Weise und Gewohnheit. Hier auf soll aller Umwille und Widersinn zwischen der genannten unsrer Frauen und ihren Capitel / und dem Rath von Quedlinburg / und alle den ihren / die das von ihren beyden wegen haben zu thun gehabt / gänzlich und alle zugeführt und vergehen sein; Und daß wir genannter Burchard / Bischoff zu Halberstadt dieses / so vorerzählte ist / zwischen den vorgenannten Parteyen so bezeugen und besprochen haben / mit Hilffe und Rath etlicher unsrer Dohnherren und getreuen Rätchen / des zu Freundschaft haben wir unser Willkür verordnen lassen hängen an diesen Brief oder Recell / nach Christi Geburt unsers Herrn / vierzehn hundert Jahre / darnach in den vier und funfzigsten Jahr / am Sonnabend nach St. Margarethen Tag der heiligen Jungfrauen.

ANNO 1452.

CCXLIX.

Entscheid Herzog Sigmund zu Oesterreich / Steyrer und Rändern zwischen BALTHASAR von Welsperg / und den denen Leuten zu Primde / von wegen Holz und Waldungen dafelbst gesprochen; wodurch solche obgemeldeten von Welsperg zuerkannt worden. Gegeben zu Insprug am Mittwoch vor St. Antoni 1453. [Copie manuscrite de sûre.]

1453. 30. Mai.

C'est-à-dire,

Sentence rendue par SIGISMOND Duc d'Autriche entre BALTHASAR DE WELSPERG & les habitants de Primor, par laquelle la Forêt voisine est adjugée audit de WELSPERG, Donnée à Inspruck le Mercredi avant la Fête de St. Antoine. 1453.

Wir Sigmund von Gottes Gnaden Herzog zu Oesterreich / zu Steyr / Kärnten und zu Krain / Graf zu Tyrol bekennen. Von der Auprecht wegen / so gewesen sind / und lange Zeit gewert haben zwischen unsren getreuen Lieben Balthasaren von Welsperg / unserm Rathe / und seinen Betreuen weiland Ranz von Welsperg / seines Bruders Sohn / am einen / und unsren Betreuen / denen Leuten in Primde am andern Theil / von wegen Holz

ANNO 1453. Hatz und Wiltz / darumb sie manigmal gemainder vor uns gewesen sind / und sich jesslicher Thail von dem andern unvinder Tagrit / Interimus und Treung beclagt hat / das wir nach mangeln Ihren Anwesen sitzgenommen haben zu erscheiden / und also das wir solliches beschreibenlicher und aeglicher gethan mochten / haben wir unseren Hauptman in Treint / und alischen Rumbshaffen Doctoren und Gelehrten besohlen / die benannte beide Thail mit allen ihren furebringen / Besetzen / Rumbshaffen / und Gerechtigkeiten / und was sie gemainder mannen gemessen zu verhoeren und uns darvon Unterweisung zu geben / und zu raten / und dann das wir uns zu bringen / sollen die Berührung sie auch also gethan / und die eigentlich in Schrift bracht / darauf wir beide vorgenannte Thail auf den nachsten Tag nach der Heiligen dreier König Tag fur uns als auf einen End-Tag gefordert / das wir aber auf heut gefohoben haben / Also ist der benannte Balthasar als an bescheiden kench als mit Nahmen Balthasar Peter Vianol von Conabiz / Philip Marx Kestier von der Pfarr Giechler / Barthum Noder Spueler von Wejan / Dona König von dem Braden aus dem Canal / für unsern sieben Gereiten Pergamenten von Zamenberg / unsern Hauptman an der Etsch / und Burgrafen zu Tyrol / als unsern gesehen Richter an unser stat kommen / und hat der benannte Balthasar begehrt auf solche vorberührte Berührung und furebringen beider Thail / unsern Rechtspruch zu offnen / darauf hat der ander Thail etwas verzehen hat / gehet nach verhanden haben / und loben bittlich sein / die Sach wie die von den ehegenanten unbenannten bittlich sein / und Gelehrten in Treint in Schrift vor uns kommen vor / zu verhoeren / und staten das zu recht / hat der ehegenant unser Richter mit samst unsern Rechten / als sein Rechtigen zum Rechten gesprochen / dieweil sie vornahm Ihre Edem und Treung auf uns willig kommen sein / Ihre Spruch / forderung / Antwort / Ursund / und Rumbshaffen / und was sie von beiden Seiten vermaint haben zu branden / für unsern Commissariaten / Gelehrten und Verschieden Rechten beschließliche bracht haben. Und Nachdem Hine auf beiden Anwesen / als auf heint ein endlicher Tag gefeher sie unsern rechtlichen Spruch zu verhoeren / wolten sie von beiden Thailen / oder jedweder Thail weiter / oder ferer reden / oder jarts furebringen / das bittlich verhoert werden solt / und zum rechten dienen mocht / das mochten sie ehen / theten sie aber das nicht / so solt unser rechtlicher Spruch auf heint / als auf ein Endtag / geöffnet und verhoert werden / und sie sich aber bederserhs an sollichen Berühren / Schrift und Unterweisung von dem ehegenanten unsern Hauptman / und Gelehrten zu Treint / als vorberandten Rechten / haben beniegen lassen / und das alles zu unsern rechtlichen Spruch und Erkenntnis endlich zu recht gesetzt / und beider unsern ehegenanten gesetzten Richter als an unser stat iden zu offnen begehrt haben / darauf derselb unser gesetzte Richter nach unsern sonderen Bescheiden und als in unser Person / solchen unsern Rechten und eigentlichen Spruch / als wir selber in eigener Person mit unsern Richten gesetz haben / beeden Thailen geöffnet / und in Schrift verlesen hat lassen / in maß und form / als hernach folgt und geschrieben steht / nachdem und der ehegenant Balthasar von Welsberg / und sein Vöcker / und die kench von Primor / als von Welsberg Holzwegen darselbst in Primor in Spann und Zwittracht miteinander vor langer Zeit kommen sein / darumb dieselben kench als Anclager uns angerueft / und begehrt haben / sie den ihrer Gewer und Besatz zu behalten / und daran zu sein / damit sie der vorgenant Balthasar und sein Vöcker an solchen met betriebe / oder irre / darwider der ehegenant Balthasar vor sich und sein Vöckeren gen uns sitzgenommen und gemeldet hat / dieselben kench in Primor weren die / die sie an Ihre Gerechtigkeiten / Besetzungen / Besatz und Gewehr treiten / und begehrt von uns / sie daran zu halten / damit sie von Ihnen ungeriet bei ihren Rechten / Gewehr und Besatz bliben / wie das solches durch sie von beiden Thailen in Supplicationen / Schriften / und auch in Worten furebracht ist / haben wir also Sach / und gerecht zu verhoeren etwe manchen Doctoren zu Treint / und anderen unsern Richten ernstlich anbesohlen / und über die Sachen zu sigen / nach Noturft zu berathen / uns zu raten / und Unterweisung zu ehen / was in solchen Sachen allereigentlich ist den Rechten wer / das auch also begehren ist / und es haben uns dieselben unsere Gelehrten / und Verschieden Rechten zugestanden alles das sold sach beriet / beide Thail furebracht / und sich gebraucht haben / auch Brunkten und Rumbshaffen / und Gezeugnis / und darzu allegation und Unterweisung / nemlich haben erstliche weise treffliche Doctores der Rechten der Hören Schul zu Pabua aufgangen / und als wir die Sach alle zu Herzen genommen / und nach gutem fleiß / ob wir beide Thail geistlichen heiten mögen richten / verstanden / und übersehen haben / nachdem auch die ehegenante beide Thail / da wir sie in der Ehrlichkeit mit veranigen mochten / Was uns Rechte und Dursen rechtlichen Spruch zu offnen angerueft und schenktlich gebeten haben / auf daß sie zu ferreeren Costen und Schaden

darunter mit kommen dürfen / haben wir angesehen beider Thail fleessige Bitt / und betrachtet / daß sie von beiden Seiten zu den Wälden und Holz / als sie das mit mehr Worten in den Sachen begriffen / und vermindert haben / sich ein Gewehr und Besatz bereitet / von beiden Seiten manigfaltige Bekunde / Kumbshaffen und Gezeugnis sich darin gebraucht haben. Wir haben auch angesehen / daß in solchen Thail nemlich in den interdicto uns possidetis nach Ordnung der Rechte der wirachen / und behalten soll / dessen Brunkten / Kumbshaffen und Gezeugnis flirerend sein / Und dieweil wir nun erfinden haben / daß die ehegenant von Welsberg Gewehr / und Besatz mit der ehegenant Titel und Gerechtigkeiten / so sie sich bracht weiter / und vorer / dan die kench in Primor gethan haben / und insonderheit uns bewegen lassen / daß dieselbe kench in Grundvost gesetz haben auf ein Instrument / das da falsch und durch einen Notaren mit dem kaster der falschheit vor etlicher Jahren lundlich verdammt und verurtheilt / gemacht und geist ist. Mehr hat uns bewegt / als die ehegenant von Welsberg das Solos Primor mit Gezeiten / Rechten / und allen Zugehörungen von uns zu lehen haben / in maß als Ihre Brief inhalten / die sie darumb haben / und darumb nach zeitigen Rath / des wir in den Sachen gebracht haben / sind wir unterweil / und wissen aus dorfers nicht / dan das von bittlichen Rechten wegen / der benannte Balthasar / und sein Vöcker bey der Gewehr / und den Besatz der Wäld / und Gerechtigkeiten / wie die in Ihren Berührungen vermeldt sein / mit mehreren Recht blieben / die uns haben / besitzen / der gemessen und gebauhen sollen / dann sie darinn Jemanden gerien mag / daß auch die kench in Primor an solchen Ihren Besatz und Gewehr hinfor sie nicht hindern / noch iren sollen / und das sprechen wir also zu bittlichen rechten / doch uns vorbehaltene Vöcker Spruch und Gerechtigkeiten / die wir zu den kench in Primor und der Sach wegen haben sollen oder mögen / und ob der benannte Balthasar / und sein Vöcker die kench den Etsch / Johrung und Schaden wegen / Spruch mit erlassen wäken / so mögen sie die darumb furewenden an den Enden so es bittlich ist. Und des zu Urkund haben wir den vorgenannten kench in Primor den Brief nach ihren Begehren verfertigt mit unsern anhangenden Insign / der geben ist zu Junsfrung am Mittwiden vor St. Antoni Tag nach Christi Geburt im vierzehen hundert und drey und funfzigsten Jahr.

COLL.

Verscheibung Graff Gredis zu Oldenburg und Delmenhorst vor sich und seine Erben / daß 13. Dec. 1454. Er seinem Herrn Bruder Christian König in Dänemarc / und dessen Erben / seinen ihm überlassenen Antheil an denen Herrschaften Oldenburg und Delmenhorst auf Begehren restituiren wolle. Geben zu Haberscheda den Freytag nach unser Frauen Tage Concionis 1454. [LUNIG Teutsch. Reichs. Archiv. Partis Spec. Continuatio. 2. Abtheil. 4. abs. 10. pag. 9.]

C'est-à dire,

Obligation de GERARD Comte d'Oldenburg, & Delmenhorst pour lui & ses héritiers à son Frere CHRISTIAN Roi de Dänemarc, portant qu'il sera toujours prêt à restituer à lui, ou à ses héritiers, quand il leur plaira, la Portion qu'il tient des Comtés d'Oldenburg & Delmenhorst. A Hadersleben le Vendredi après la Conception de la B. Vierge 1454.

W Gertho Oldenburg und Delmenhorst Greve / dohn mittlich und apenbar mit diesen jegenwartigen unserm Breffe allen denen / die uns sehen / hören esse lesen / also die Dorchdrückte / Hochgeborene Fürste und Iere Herr und Vrober Herr Christian tho Dänemarc / Holweggen / der Wenden und Gothen König / Greve tho Oldenburg und Delmenhorst ons sinen andele an den Herrschappen Oldenburg und Delmenhorst gnädiglichen geschnitten / over gegeben / upgelaten / und der voll und all ganz g. wädigtet / daran und by tho doende / tho latene und tho fuchende in aller ware sine Gnade an sinem bywelen silbe mit to dancu Andele und Thos. behöringe doen / laten und schiken hedde mögen / dar By / unfer

ANNO
1454.

seren Kindern / Erben und Nachkommen sothane Andel und Hochbedenken siner Gnaden der vorgenannten beiden Herrschaffen Dibenburg und Delmenhorst dem vorgenannten Durchleuchtigen Fürsten Herrn Christian / König tho Denemarchen zc. unsern leuen Herren und Brodern / siner Gnaden Kindern / Erben und Nachkommen gegen eren Willen nicht verholden unsernen effte affhändig unseerschaffen effte witten / fundet so dane Andele und Hochbedenken der beiden Herrschaffen vngewand dem genannten Durchleuchtigen Fürsten Herrn Christian / König tho Denemarchen zc. unsern leuen Herrn und Brodern / siner Gnaden Kindern / Erben und Nachkommen tho ehter islicher wedder / schinge von uns / unsern Kindern / Erben und Nachkommen / vrn / unbeschwert und ungehinder zugelaten / overgegeben und wedder overgeantwordet schulten werden / ane anderly tünge togeringe / hinder / in dracht / hilfsprede und wedderpretent / und laven darumme wir Gerdt Greve tho Dibenburg vorgeschrieben vor uns / unsern Kindern / Erben und Nachkommen by uns / unsern Kindern / Erben und Nachkommen tho ehter ruff / siebe und ungeschworenlich der Warheit unse Secret an diesen Brieff deden hangen / de geachen is tho Haberscheven / an dem Driedage nicht nahe unsre Fromen Dog Conceptionis in dem Jahre unsers Herten vierthunhunder vete und vossig.

Cum appenso Sigillo

Comitis Gerhardi.

CCLI.

1455.
4. Janvier.

Schreiben Carls und Bernards / Marggraffen von Baden / wodurch sie erklären auf Befehl FRIDERICH des III. Römischen Kayfers die Stadt Eßlingen unter Ihren Schutz genommen zu haben. Geben auf dem Sambstags nach dem Heiligen Jahrtag Circumciso Domini zu Latein genannt / Anno 1455. [JOH. PHILIP. DATT. Volumen Rerum Germanicarum novum Lib. II. Cap. IX. pag. 290. §. 17.]

C'est-à-dire,

Lettres de CHARLES & de BERNARD Freres, & Marggraves de Bade par lesquelles ils declarent d'avoir pris la Ville d'Esslingen sous leur protection à la requisition, & par commandement de l'Empereur FRÉDÉRIC III. Fait le Samedi après le nouvel an, dit en Latin Circumciso Domini, l'an. 1455.

3 Di Gottes gnaden / wir Carle / Marggraf zu Baden und Graf zu Sponheim. Und wir Bernhard auch Marggrave von Baden gebrüdere / bekennen / und tun kunt offenbar mit diesem brieff / als wir von dem allerduerlichstigen Fürsten und Herrn / Herrn Friderichen Römischen Kaysern zc. unsern allergnädigsten Herrn / ist zukommen Spner gnaden brieff / in dem Sin Kayserl. May. uns von wegen der Erbschen / witen / unser lieben besondern / Bürgermeister / Räte und gemeinde zu Eßlingen / thut hernach geschriben stet / und sahet an also : Wir Friderich von Gottes gnaden zc. zu to Teufere, &c. Wil nun / wir / als gehorsam Fürsten des Reichs von bllischen schaiden willig sint / des obgenanten unsers allergnädigsten Herren gebot und begerung zu vollbringen / und zu friden und gemach / zu füren : So haben wir auff Innhalt des obgenanten unsers allergnädigsten Herrn des Kayfers brieff und anspiehlen / die vorgemelten Bürgermeister / Räte und Gemeinde gemainlich der Stadt Eßlingen und Ire nachkommen / in unsern schirm und schutz frendelich empfangen und genommen : Sins haben wir nemen Sie darmit mit kraft di brieff zc. Sequuntur conditiones. — Und des zu waren verstand haben wir dieselben Marggrav Carle und Margrav Bernhard unser jeder sin Insegle thun hender an diesen brieff. Der geben ist uff Sambstag nach dem heiligen Jars tag Circumciso Domini, in latin genannt. Anno ejusdem Millelmo, quadringentesimo, quinquagesimo quinto, &c.

CCLII.

ANNO
1456.
Janvier.

Declaration d'ALAIN Legat à Latere en France, où il reconnoît qu'il ne peut user de la Puissance de sa Legation dans le Royaume sans la permission du Roi, promettant de ne rien faire contre les Droits de la Couronne. Donné en Avignon le 1. Janvier 1456. [Preuve d.s. Libertez de l'Eglise Gallicane. Tom. 2. pag. 917.]

ALAIN par la grâce de Dieu Cardinal de l'Eglise de Rome, au titre de Sainte Praxede, le Cardinal d'Avignon vulgairement appelé, A tous ceux qui ces presentes Lettres verront, salut en nostre Seigneur. Comme nous avons esté & soyons envoyé par nostre S. Pere le Pape Calixte III. Legat à Latere au Royaume de France, & en toute la Nation Gallicane, & autres Contrées jusques au Rhin, & soit ainsi que tres-haut, tres-puissant & tres Chrestien Roy mon Souverain Seigneur le Roy de France, ait envoyé venerable & discrete personne M. Jean Bastart ion Conseiller, & Chantre de l'Eglise de Paris, par devers nous en cette Ville d'Avignon, par lequel nous ait mandé & fait sçavoir, que pource que le Roy a droit de non avoir ou recevoir Legat Apostolique en son Royaume, & que aucun Cardinal ou autre ne doit venir vers luy en forme & maniere de Legat à Latere, exercer, ne user de puissance & autorité de Legat, & que le Roy & les predecesseurs ont tousjours joiu & usé dudit droit; le Roy ne entend pas que nous soyons Legat en fondit Royaume, ny y entrons, ou ufions comme Legat, ne que doyens ou puissions user en aucune maniere de puissance & autorité de Legat, touchant jurisdiction; collation de benefices, ne autrement en quelque maniere que ce soit: Mais que pour certaines causes & considerations qui à ce l'ont meu & meuvent, son bon plaisir estoit & est que nous alions par devers luy, & fassions porter nostre Croix devant nous par tout où nous serons en fondit Royaume, & que es Lettres que nous ferons, nous nous nommerons Legat à Latere. Sçavoir faisons que nous ayant consideration à ce que dit est, voulons & accordons & sommes contents, que nostre entrée & venue, audit Royaume de France, & portement de Croix devant nous en iceluy Royaume & autres ensembles de Legat, ainsi que le bon plaisir du Roy a esté nous permettre, & aussi le nom de Legat à Latere, duquel nous nous nommons & ufons en nos Lettres, soit tout sans prejudice des droits du Roy & du Royaume, & de ses successeurs au temps advenir: Et promettons que nous ne userons, ne ferons chose qui appartienne à Legat, ne a puissance & autorité de Legat à Latere audit Royaume de France: mais si nous ufons d'aucunes puissances particulieres, ou speciales à nous données, accordées & concedées par nostre Saint Pere le Pape, nous voulons & sommes contents que ce soit sans prejudice des droits du Roy & de fondit Royaume comme dessus: & n'entendons pas que ce soit sous & par le moyen de la puissance de Legat à Latere, & n'en userons d'aucunes qui soient contraires ne prejudiciables à la Pragmaticque Sanction: & s'aucune chole avoit esté par nous faite, ou le feroit au contraire, des maintenant comme pour lors voulons que tout soit nul, cassé, & non valable. En témoin desquelles choses dessusdites, & afin qu'elles ayent plus grande fermeté, nous avons octroyé, & fait faire ces Lettres, & icelles signées de nostre propre main, & fait sceller de nostre Sell, audit lieu d'Avignon, le premier jour de Janvier l'an mil quatre cens cinquante six. Signé A. Cardinal d'Avignon.

CCLIII.

Erbeverbrüderung zwischen Churfürst FRIDRICH und WILHELM Herzogen zu Sachsen und LUDWIG Landgrafen zu Hessen eines / dann Churfürst FRIDRICH und JOHANN, ALBRECHT, und FRIDRICH &c.

1457.
29. Avril.

ANNO 1457. Gebrütern Marg-Grafen zu Brandenburg andern Theils aufgerichtet / daß im Fall eine Parthey ohne Eheliche Leibs-Lebens-Erben mit Tode abginge / die andere Parthey in allen derselben Fürstenthumb / Land und Herrschaften succediren solle / darneben aber verordnen und eins werden / welcher gestalten die hinterlassende Witwen / Schwester oder Töchter aufgestattet und erhalten werden sollen. Geschehen zu Nürenberg auf Freytag nach Sontag Quasimodogeniti, anno 1457. Samt Confirmation FRIDRICI III. Röm. Kayser / geben Nürenberg / Freytag nach Quasimodogeniti, Anno 1457. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abthg. 2. pag. 763.]

C'est-à-dire,

Union hereditaire entre FRIDERIC Eleiteur de Saxe, GUILLAUME son Frere, & LOUIS Landgrave de Hesse d'une part, & FRIDERIC Eleiteur de Brandebourg avec les Marcegraves JEAN, ALBERT, & FREDERIC, ses Freres d'autre part, portant que si la Ligne legitime masculine d'une des Parties vient à défailir, celle de l'autre Partie lui succedera. On y convient aussi de la maniere dont il seroit pourvu en ce cas à la subsistance de la Veuve, des Filles, & des Sœurs. Fait à Nuremberg le Vendredi après le Dimanche Quasimodogeniti. Anno 1457. AVEC la Confirmation Imperiale de FRIDERIC III. du même lieu, an, & jour.

Die Friedrich von Gottes Gnaden Römischer Keyser / z. Beharren und thun kund öffentlich / mit dem Brieff / allen / die ihn sehen oder hören lesen:

Wann die Hochgebornen / Friedrich des Heiligen Römischen Reichs Erbs-Marschalck / und Wilhelm / Gebrüder / Herzogen zu Sachsen / Land-Gräf zu Thüringen und Marggrafen zu Meissen / und die Hochgebornen Land-Gräf zu Hessen / für sich / ihre Erben und Nachkommen ewiglich / die das anruhren / an einen Theil / und die Hochgebornen Friedrich / des Heiligen Römischen Reichs Erbs-Kammerer / Johannes / Albrecht / und Friedrich / alle viere Gebrüder / Marggrafen zu Brandenburg und Burg-Grafen zu Nürenberg / unsere liebe Schwäger / Deyne / Ehr und Fürsten / vor sich ihre Erben und Nachkommen ewiglich / die das anruhren trägt / an den andern Theil / für uns abgethanen siche zusammen vertribert / und ihre Chur-Fürstenthumb und Fürstenthumb / Herrschaft / Lande / Städte / Veste / Mannschafft / Leuthe / Güter / und Zugehörungen / die jehender Theil jeund hat / kettie / und hernach mit künftigen Zeiten erwerben / in ewige Besize / mit guten Vorrathe / gesundet leib / und auch mit unsren / als eines Römischen Kayser obersten und rechten lehn-Herren / laus / Gunt / Willen und Wissen / lauterliche / rechte und redlich aneinander verthanet und gegeben haben. Also daß jehender Theil / den andern Theil zu und mit ihm zu rechte mit erben und gemeinen ihrer Chur-Fürsten / und Fürstenthumb / Herrschaft und Landen / Stedten / Bessen / Leuten / Gütern und ihren Zugehörungen / gänglich genommen und empfangen hat / alles nach Tustelt und Ausweisung der Versetzung durch beide abgethanne Theil geben / welcher vertriblicher Vertrag und freundliche Einung von Wort zu Wort hiennad begriffen ist / und also lautet:

Wen Gottes Gnade Die Friedrich des Heiligen Römischen Reichs Erbs-Marschalck / und Wilhelm / Gebrüder / Herzogen zu Sachsen / Land-Gräf zu Thüringen und Marggrafen zu Meissen / und Ludwig Land-Gräf zu Hessen / eine / und Die Friedrich des Heiligen Römischen Reichs Erbs-Kammerer / Johannes / Albrecht / und Friedrich / der Jünger / Marggrafen zu Brandenburg / und Burg-Gräf zu Nürenberg / Gebrüder / des andern Theils / Beharren und thun kund vor uns und alle unsere Erben / öffentlich in diesem Brieff / allen Leuten / die ihn sehen und hören lesen / daß Wir uns mit wohlbedachten Muth und guten Vorrath unserer Rath-Männer und der unsren / durch abgethane leib / redter Zeue und sonderlicher Freundschafft willen / mit sonderlicher Erlaubnis und Gunt des Allerdurchlauchtigen und Großmächtigsten Fürsten und Herrn / Herrn Friedrich / Römischen Kayser / unsres gnädigsten lieben Herrn / uns / unsern Landten und den unsren zu Freude in dem besten erlichen vertribert / gült-

lich vereinet / zusammen gethan und gesetzt haben: Vertribert / vereinet / und thun uns zusammen gegemüthlich in und mit Krafft dieses Brieffs / mit unser beider Partheyen Chur-Fürstenthumb und Herrschaften / mit allen unsern Landten und Leuten / die Wir jeund haben / oder hernachmils genommen mögen / als ob geschehe / das der allmächtige Gott z. lange zu vertriben geruhe / daß unser einige vorgenante Parthey / oder unser leib-Lebens-Erben abginge und ausfunde / daß alsdann derselben abgenganne Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschaft mit Lande und Leuten / die Wir jeund haben / oder Wir / oder unser leib-Lebens-Erben / noch gewinnen würden / in aller maßen wie vorgeschrieben stehet / auf die andern Partheyen / und ihre leib-Lebens-Erben / gänglich und gahr zu erbeigen / in allem maßen / als die von natürlicher abgethener Ewigkafft / nach Kayser-Krafft / gestühten Leuten / und löblicher Landes-Gewohnheit zueher und angestanden waren / gefallen / und erlich bey ihnen und ihren Erben / als von ihren Rechten erfohren / bleiben sollen.

Wieweil aber ein Manns-Bilde / aus uns abgemannten Fürsten / und unsern rechten Ehelichen leib-Lebens-Erben bey eben ist / soll die andere Parthey sich solcher Erbshafft nicht gebrauchen / sondern denselben gewiglich ohne alle Einung und Eintrag bey seinen Landten und Leuten und Regimente bleiben lassen / beholffen seyn / schügen und schirmen / wie hernach geschrieben stehet / getreulich und ohne gescheide.

Und jehliche Parthey soll auf solche Brüderschafft und Versammlung alle ihre Mannschafft / sie seyen Grafen / Herren / Ritter / oder Knecht / Burgmann / Voigt / Amt-Leuthe / und Bürger / und gemeinlich Bürger / Städte / Lande und Leuthe eine rechte Erb-Zugung bekommen und Genossenschaft zu thun pflegen / thun lassen / nehmlich mit solchen Unterschieden:

Ob geschehe / das ihre Herrschaft eine / ohne Mäntliche Eheliche rechte leib-Lebens-Erben / mit Tode abginge / daß sie dann der ander unter uns Partheyen / als ihren rechten natürlichen Erb-Herren geborant-seyn und gewarnt / sie auf nehmen und dafür halten sollen und wollen / inmaßen als vorgeschrieben stehet / ohne alles Gescheide.

Und welche unsere Städte von beyden Seyten / der andern Parthey unter uns Herren / also Zublung gethan haben / dieselbe sollen zu Bekänntnis und Sicherheit / ihre Brieffe mit gemeinlichen Inseel bestehende darüber geben.

In dieser unser Brüderschafft / ist auch nehmlich beredt / ob unser eine Parthey ohne Mäntliche Eheliche rechte leib-Lebens Erben abginge / also / daß ihre Chur Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschaft / an die andere Parthey / die noch am leben waren / nach laut dieser Brüderschafft ehne / daß Wir und unsere Erben als dann alle thes abgenganne und verstorbenen Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschaft / Mannschafft / sie seyen Grafen / Herren / Ritter / Knechte / Burggrafen / Bürger und Mäntlich Bürger / Städte / Lande und Leuthe / Geistlich / und Wellich bey uns / ihren Rechten / Ehren / Würden / Freyheiten / alten guten Gewohnheiten und Besonnenen bleiben lassen / und sie gewerlich dafür schügen / schirmen / handhaben / und behalffen sollen und wollen / daß Wir uns auch / ob sie das begehrende seyn / gegen sie auf zimliche und erliche Fornd vertriben sollen. Es sollen auch unsere Voigt-und Amt-Leut / die Wir beyderseits jeund haben / oder seyn werden / geloben und schwören / daß sie der andern Partheye / ob es zu Fall kömme / wie vorgeschrieben stehet / mit den Schloffen und Amenten / die ihnen befohlen seyn / oder befohlen werden / und mit allen ihren Zugehörungen getreulich gewarnt / ihn damit geborant und unterthig seyn sollen und wollen / gleiches Besze und in allem maßen / als sie ihren Herren / die sie zu den Schloffen und Amenten gesetzt haben / gethan sollen haben / ohne alle Verzug / ohne Trug und Gescheide.

Es soll auch alsdann die Partheyen auf die der abgenganen Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschaft / nach laut dieser Brüderschafft und Versammlung kommen werden / denselben Voigten / Amtleuten / Schloffen / Schultheissen / und Gleits-Leuten / wer die wegen / die von der abgenganen Parthey wegen ausgenommen hätten / redliche / auftridige / die man von ihm aufzunehmen und hören soll / schuldig wideret / auch ohne Gescheide.

Wäre auch / daß dieselben abgangan Parthey in ihrer oder ihrer Landte Druke oder Noth wegen / Schloff / Gülte oder Gültze vertribet hätten / oder sonst solche schuldig wären / solche Schuld und Verschuldung / die hiemit und wissentlich gemacht würde / soll die andere unter uns Partheyen / an die thes abgenganen Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb / Herrschaft / Lande und Leuthe / nach laut dieser Brüderschafft also kommen / denjenigen / den die Vertribung geschehen / und dem man schuldig wäre / nach laut der Brieffe darüber gemacht / oder wie solche Verschuldung und Schuld gunglich kundlich gemacht wäre / unvertribet und gänglich halten / und Bezahlung thun / auch ohne Gescheide.

Unter jehliche Partheyen / auf die des andern Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb und Herrschaft also seynen / soll auch der abganganen Parthey Testament. ob sie anders Testament gesetzt hätten / ohne alle Eintrag handhaben / darzu halten und thun / daß es auf das redlichste / nach des abganganen letzten Willen und Begehrung ausgerichte werde. Noch soll dasselbe Testament. die Summa Zupst Kaufend Gültten Reichlich nicht übersteigen / und ob solche Summa des Testaments,

ANNO 1457.

ANNO
1457

ments, auf Schloßern / Städten / Märkten / oder Dörfern verschrieben oder vermachet were; so soll doch die angehende Partey an die Erblichkeit / wie vorgeschrieben steht; solche Schloß / Städte / Märkte oder Dörfer / darauf die Summa des Testaments vermachet wäre / bedacht haben / um solche Summa, die also hin vorgeführte Masse zu Testament geschafft ist; wieder abzuholen.

Es ist auch in dieser unserer Bruderschaft und Sammlung nemlich bedingt / ob einige unter uns vorgenannte Partey / also ohne Eheliche Mämliche rechte leibes-lehns Erben abginge / und doch Tochter oder Schwester an oder mehr hinter sich verliesse / und zu der heiligen Ehe noch nicht ausgehe noch verheiratet wäre; daß alsdann die andere Schwester / als viel der waren / jedliche besondere ansuchen und befragen sollen / mit der gewöhnlichen Summa Gülden / und tünneken die abgehenden Fürsten / dafür in vergangenen Zeiten ihre Schwester und Tochter gewöhnlich ausgeheuert und befragen haben.

Und wo der Fürst / der als zuletzt unter einer der Partey verstorben / nicht mehr dann eine Schwester oder Tochter verliesse / soll derselben die Summa ihres Heimb-Steuers gegeben werden mit 10000. Gulden. Wo sie aber zwei verliesse / so soll ihnen die gegeben werden / ihr jedes mit Fünf tausend Gulden. Wo aber der mehr waren / soll man ihr jede Aus-Steuern die zwanzig Tausend / und ihr Feiner fidei Vererbung fünfzig sein. Welches Schwester oder Tochter / bey der Fürsten leben sich zu Geschieden Stand und Erbschaft geben / und denselben etliche Summa Geldes leibes-Gehing oder Verweisung / auf Schloßern / Städten / Märkten und Dörfern verschrieben waren / bey solcher Verschreibung sollen sie gehandhabt werden.

Wo aber die verlassene Tochter / es were eine oder mehr / wie vorgeschrieben steht / nicht ehelich worden / sondern zu Geschieden Stande und ordentlichen Leben sich geben lassen / daß doch zu ihren Willen und Schäften sehen soll; dieselbe soll man mit einem erdahren und reiblichen leib-Gehing versehen und versorgen / daß doch nicht schuldig sein soll; die dann / nachdem sie sich zum geistlichen Stande begeben / und befristet hätten / ihn jährlich soll verschrieben / zu reichen und zu geben / sie dabey handhaben / getrennlich und ungeschädlich.

Ob sie auch nach des Fürsten letzten Abgange etliche Fürsten-Weiben / sie waren derselben lebt verstorbenen Fürsten des lebenden Stammes / als von der Partey in der Bruderschaft vermachet / ihr were eine oder mehr / nach seinem Todt im Leben wehren / die dann auf solchen der verstorbenen Chur-Fürsten / Fürstenthumb / Herrschaft / Schloß / Städte / Märkten / Dörfern / Landen und Leuten / Verschreibung / Verweisung oder Vermächtnis ihres Heyraths-Gabes / es were Heimb-Steuern oder Morgen-Gab / wie das genannt were / beuten / dieselbe und ihr jedliche sollen bey solcher Verschreibung / Verweisung und Vermächtnis ge-ruhiglich bleiben / der gemessen und gebrauchen / nach laut der Briefe / ihn von ihren Gemäßen darüber gegeben / und von der abgehenden Partey dabey geschützt / und geschirmt / und dabey gehandhabt werden / ohne Gefährde.

Und ob solche Witbe ihres Heyraths-Gabes / Morgen-Gabe / oder leib-Gehing / nicht vermacht oder verweist wäre / sollte die angehende Partey die gebührend nach Redlichkeit verweisen / und sie dabey besinnen und handhaben / in allem / als ob das von ihren Gemäßen verweist / und verschrieben were / auch ohne Gefährde.

Wir abgehenden Fürsten / noch keiner unser Erben nach uns / süßen und wollen in diese unsere Erb-Bruderschaft hinfort nimmerehr ides legen / gesprochen noch thun / daß darinnen allen und jedlichen Punkten und Articulen gehin- dern / oder darwider geseyn mögen in keine Weis / sondern wir sollen und wollen alle Punkt und Articul derselben unser Bruderschaft / wie die hinfort und hiennad von uns geschrie- ben stehen / gänzlich und stete halten / und in keine Weis darwider thun / oder darwider kommen / sondern ob des Noth seyn wölbe / über das Erlaubnis / Einm und Vermittlung unserer gnädigsten Herr / feste Bestätigung / mit Verabhandlung der lehen-Herrschafft von der Oberhand / oder sonst in welcherley Weise das am beständigen seyn möchte / erweihen;

Und als nun unser jedliche Partey des andern Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb / Herrschaft / Lande und Leuten / nach laut dieser unser Bruderschaft / rechter Erbe ist / so sollen Wir und unser jedlicher den andern getrennlich mit Lande und Leuten / Mannen und Diener / ihre Güter und Haabe helfen / wehren / schützen / sichern und verhandeln / wider unmaßharen / wann und wie diese immer Noth geschicht / ohne Gefährde.

Und soll diese unsere Bruderschaft und Sammlung / die Wir Friedrich und Wilhelm Gebroedre / und Wir Jane-Graf Ludwig von uns / und unsere Erben vernahms / che diese Verschreibung mit einander geseyn haben / nach laut derselben Verschreibung / darin Wir deshalben gegangen seynd / nicht irren noch freuden / in keine Weis / sonder diese Bruderschaft und Verschreibung soll bey ihren Kräften bleiben / und der / ob des zu Fall seyne / nachgegangen werden / getrennlich und aufrichtiglich / Dieselbe Bruderschaft und Verschreibung / Wir abgehenden Fürsten alle / und unser jedlicher besondere / vor und nach / als zugesagt / und befragt haben / zulassen / und befragen die in und mit Kraft des Briefes / sonder alle Gefährde.

Und Wir Fürsten alle abgehende / sollen und wollen dazu getrennlich unter einander begehnen und sicherlich sein / daß diese unsere Bruderschaft und Sammlung erst und lest befestigt werden von unsern allernädigsten Herrn / dem Kaiser / und uns jedlichen Fürsten besondere Bestätigung-Briefe darüber werden gegeben / und daß diese unsere Erbliche Bruderschaft / gütliche Vereinigung und Zusammenfassung in allen ihren Punkten / Stellen und Articulen / stete / veste / ganz unverbrochen / gehalten werde / haben Wir Friedrich und Wilhelm Gebroedre / Herzoge zu Sachsen / und Lande-Graf Ludwig vorgenante / den abgehenden Herrn Friedrichen / Johannem / Albrechten / Marggrafen zu Brandenburg / unseren lieben Schwägern / Schwägern und Oheimen / Wir Friedrich / Johann / Albrecht / und Friedrich / Marggrafen zu Brandenburg / Gebroedre / vorgenante / den abgehenden Herrn Friedrichen / Herrn Wilhelm / Gebroedre / Herzogen zu Sachsen / und Herr Ludwigen Land-Grafen zu Hessen / auch unser lieben Schwägern / Schwägern und Oheim / unser eine Partey der andern / vor uns und unsere Erben / mit Treuen gelobt / und zu Gott und den Heiligen geschworen.

Geloben und schwören das gegenwärtig in und mit Kraft dieses Briefes / und haben dazu / zu wahrer Über- kundt / und mehrer Versicherung / unser teglicher Fürst eigen Aufsehl für sich und seine Erben / in diesen Brief lassen hängen. Geben zu Nürnberg nach Christi unsern lieben HERRN GEHT 1457. Jahre auf Freitag nach den Sonntag / als man singet in der heiligen Kirchen Quasi-moedogeniti.

Und wann wir darauf von beiden Theilen durch ihre Erb- bäre / treffliche und vollkommenste Pöfchafft demüthiglich und mit allen Fleiß / als Königlich Käufer erucht und ge- behen sein / daß wir solch ihre brüderlich und freundschaftliche Vereinigung und Vertrag gnädiglichen confirmiren und be- festigen / und den abgehenden Herzogen zu Sachsen / und Lande-Graf Ludwig von Hessen / die Marggrafen zu Brand- denburg / und Burggrafen zu Nürnberg / und allen andern dergleichen Marggrafen zu Brandenburg / Chur-Fürsten / Fürstenthumb / Lande / Städte und Leuten / Mannschafft / Gütern und Zugehörungen / als ihren gleichen Mit-Erben und Gemeinen / und wiederum auch dergleichen den ab- gehenden Marggrafen zu Brandenburg und Burg-Graven zu Nürnberg der vorgenanten von Sachsen / und von Hessen Landgraffenthumb und Marggraffschaft / und alle andere ihre Herrschafft / Landen / Städte / Dörfern / Mannschafft / Gütern und Zugehörungen / als ihren gleich / rechten / Mit- Erben und Gemeinen / zu gesamer Handt gnädiglich zu verzeihen geruhen wollten;

Das haben Wir betracht und angesehen / der abgehenden unserer lieben Schwägern / Oheimen / Chur-Fürsten und Für- sten von Sachsen / von Brandenburg / und von Hessen / mannichschafft / willige und getreue Dienste / mit den ihre Eltern / und sie uns und dem heiligen Römischen Reich offe nlich und unverdrosslich bezeugenden seyn / und noch hiñfiro noch thun sollen und mögen / und sonderlich auch das heilige Reich mit Beförderung und Einigkeit seiner Fürsten keulich und wohl gemeinet und gestärkt werden magt; Dann mit wohl- bedachten Muth / guten Rath unser und des Reichs Fürsten / Grafen / Herren / und Getreuen / von Römischer Macht Vollkommenheit / haben Wir aus rechten Willen / solche ober- zeichnte Verbrüderung / und einmüthigen Vertrag / durch beyde abgehende Theil bestehen / zu guten Wohlgefallen ange- nommen / und die als Römischen Käufer confirmirt und bestä- tigt / auch darauf den vorgenannten Friedrichen und Wilhel- men / Herzogen zu Sachsen / Gebroedre / und Ludwigen Land- Grafen zu Hessen / als einer Partey die Chur-Fürsten- thumb / der Marggraffschaft zu Brandenburg / und des Burggraffenthumb zu Nürnberg / mit allen und jedlichen ihren Fürstlichen Erben / Nachten und Weiden / Graffschafften / Landen / Mannschafften / Leuten / Geülden und Willkürigen / Städten / Dörfern / Wärgern / Leuten / Gütern und Zugehör- ungen / nichts ausgenommen / als rechten erben und gleich Mit-Erben / Gemeinen und Fürsten / Marggraffen zu Brand- denburg gnädiglich verzeihen;

Auch gleicher Weis / so haben Wir den abgehenden unsern Oheimen / den Marggrafen von Brandenburg abge- nannte des Chur-Fürstenthumb und Herzogthumb zu Sach- sen / die Marggraffschafft zu Hessen / und die Lande-Graf- schafft zu Thüringen und zu Hessen / mit allen und jeden ihren Fürstlichen Erben / Nachten / und Weiden / Graffschafften / Marggraffschafften / Landen / Mannschafften / Leuten /

ANNO
1457

ANNO
1457.

Geistlichen und Weltlichen / Städten / Vesten / Bürgern / Leuten / Gütern / und Zugehörigen / nichts ausgenommen / als rechten und natürlichen auch gleichen Mit-Erben / Gemeinern und Fürsten / Herren zu Sachsen / Lande-Gräffen in Thüringen / zu Hessen / und Marggraffen zu Meissen / gütlich verlihen;

Confirmiren und bestetigen auch solchen der obgenannten Unsern lieben Schwägern / Brüdern / Chur-Fürsten und Fürsten fürgenommen Betrag und Einigung solcher Verbrüderung / und leihen ihn auch darauf / wie vorbegriffen ist / von Kaiserlicher Macht Vollkommenheit / in Krafft dieses Briefes.

Doch auch also / daß die obgenannten Fürsten alle / oder etliche von denselben Heilen aus ihnen in eigenen Versehen / von ihrer und der andern auch wegen sich zu uns in Unsern Kaiserlichen Hoff / wo Wir den dann die Zeit haben werden / sitzen / und die obgenannten Chur- und Fürstenthumb auf solchen Verträge zu gesamer Handt unter ihr aller Fürstenthumb Panier und Fahnen / und mit der Geheide / als uch dem gebühret / empfangen / und lehens-Vsicht daren thun sollen / alles ungeschribt.

Darauf auch nun fürbaß die obgenannten Fürsten / von beiden Seiten / und auch ihr beider Theil / rechte und erbliche männliche leibes-ehns-Erben / und Erbens-Erben / als obgeschriben stehet / die gesund sein / und hernach zukünftig werden / erwilich gleiche Rechte / und erbliche Mit-Erben / und Gemeiner solcher Lehen / und rechte GEMEINE ihrer Chur-Fürstenthumb / und Fürstenthumb / Graffschaften / Herrschaften / Lande / Leuthe / Güter und Zugehörigen / die sie in beiden Seiten gesund haben / und auch hernach ewiglich erwerben und haben werden / wie man die mit Fürstl. ihren Nahmen nennen magt / nichts ausgenommen / sein / heißen und kleiden;

Und auch an jedweder Seiten / die Wapen / Insignel und Panier zu einer ewigen Überwindt solcher Rechte / Mit-Erbchaft und Gemeinshaft in Schutts und Ernst / und in allen Sachen / Erben und Städten / führen / tragen / und sich davon freieren / nennen / und auch der öffentlich gebrauchten sollen und mögen / in aller der maß / als ob in gleicher Theil / unter ihn zu den andern Chur-Fürstenthumb / Fürstenthumb / Graffschaften / Herrschaften / Leuten / Städten / Vesten / Bürgern / Leuten / Gütern und Zugehörigen / von rechte natürlicher und Erblicher Schutts und venterlich gesetzt darzu wären geschreyt.

Und soll auch also von männlichen zwischen ihnen gehalten werden / ob es zu Schulden komme / daß die obgenannten Unsern lieben Schwägern / und Oheim / Herzog Friedrich und Herzog Wilhelm von Sachsen / Gebirder / und Lande-Gräff Ludwig von Hessen obgenannt / alle ohne rechte eheliche männliche leibes-ehns-Erben verstorben / wann das geschicht / und zu Schulden komme / so sollen ihre Chur-Fürsten und Fürstenthumb des Herzogthums zu Sachsen / der Marggraffschaft zu Meissen / und der Lande-Gräffschaft zu Thüringen und Hessen / mit sammt allen und jehlichen Graffschaften / Herrschaften / Leuten / Städten / Vesten / Geistlichen und Weltlichen / Bürgern / Vesten / Leuten / Gütern und Zugehörigen / die sie dann hinter ihn gelassen hätten / mit allen und jehlichen ihren Fürstlichen Würden / Ehren / Nutzen und Rechten / nichts ausgenommen / an die obgenannten Friedrichen Gebirder / Marggraffen zu Brandenburg / und Burg-Gräffen zu Nürnberg / und ihre rechte Mames-leibes-ehns-Erben / und derselben Erbens Erben / die dann leben / als auf ihre rechte natürliche Mit-Erben / Gemeiner und ungesonderter Gebirder / erblich und ewiglich gefallen / und erben / die sie auch alsdann von uns als einen Römischen Kayser oder König / als sie dann geboren wüde / zu Fürstlichen Lehen / mit gewöhnlicher Huldbunge empfangen / die haben und besitzen sollen erblich und ewiglich. Gleicher Weise / so es zu Schulden komme / daß die obgenannten Friedrich / Johannes / Albrecht / und Friedrich / Gebirder / Marggraffen zu Brandenburg / und ihre rechte eheliche leibes-ehns-Erben führen / wann das geschicht / so sollen die Chur- und Fürstenthumb / der Marggraffschaft zu Brandenburg / und des Burggraffenthums zu Nürnberg / mit sammt allen und jehlichen ihren Graffschaften / Herrschaften / Leuten / Mannschaften / Lehen / Geistlichen und Weltlichen / Städten / Bürgern / Vesten / Leuten / Gütern / und Zugehörigen / die sie dann hinter ihn gelassen hätten / mit allen ihren Fürstlichen Würden / Ehren / Nutzen und Rechten / nichts ausgenommen / an die vorgenannte Friedrichen und Wilhelmnen Gebirder / Herzogen zu Sachsen / und Ludwignen Lande-Gräff zu Hessen / und an alle ihre rechte eheliche Mames-leibes-ehns-Erben / die dann leben / als auf ihre rechte natürliche Mit-Erben / Gemeiner und ungesonderter Gebirder / erblich und ewiglich gefallen und erben / die sie auch alsdann von uns / als einen Römischen Kayser / oder ob Wir nicht wehren / von Unsern Nachkommen / Römischen Kaysern / oder Königen / als sich das dann gebühren werde / zu Fürstlichen Lehen / und gewöhnlichen Hulden empfangen / die haben halten und besitzen sollen / ohne allerley Hinderung / Treug Eintrag / alles ohne Arglist und ohne Geschede.

Und darauf / daß auch solche Mit-Erbchaft / Gemeinshaft / Sendung und ewige Verbrüderung / und Lehung ewiglich / stet und unverrücklich bleiben / in allerdermaß / als dar vor geschriben ist / So sehen / erkennen und bekräftigen

Wir / mit guten Vorberath / rechten Wissen / mit Kaiserlicher Macht / das ewiglich geruhen soll / und auch von Kaiserlicher Macht Vollkommenheit / daß alle und jehliche Unserer Vorfahren an dem Römischen Reich / Römischen Kayser und König / Kaiserliche beschriebene und unbeschriebene Recht / Gesetze / Schatzunge / Urwunge und Unscholtheit der Lande / und alles das beyden vorgenannten Parteyen / oder ihr jehlichen / ihren ehelichen Mames-leibes-ehns-Erben / Erbens-Erben / und Nachkommen besumpft oder besondern ewiglich / als dann vorgeschriben ist / durch Recht / Gewohnheit / Wehaltung oder Sitten ihrer beyden Fürstenthumb und Landen / oder sonst / in dem wie es in allen oder jeglichen der vorgeschribenen Sachen / Punkten und Articula / und Sätzen / gegenwärtlich / und sonderlich / nun und hernach in ewigen zukünftigen Zeiten / einerley Hinderung / Verfall und Schäden bringen mögen / als fern sie solche obgeschriebene Sitten und Sätzen ewiglich anrichten mögen / unmöglichen / unthätig / unmaßig sein und bleiben / und den obgenannten Erben und Erbens-Erben / ewiglich keinen Schaden bringen sollen oder mögen / in keinerlei Weise / wie wohl / daß wir solche Recht oder Gesetz / nehmlich / und von Wort zu Wort / in diesem Briefe geschrieben und benandt möchten haben;

Were daß auch ein Gebrechen were / oder erkandt und gefunden werde / in allen und jehden diesen obgeschriebenen Punkten und Sachen / welcherley die sein möchten / ob auch gewöhnliche Schönheit und Fülle / an nothdürftigen Worten / Meynungen oder Stimmen / unterwogen gelassen / oder ob in diesen obgeschriebenen Sachen rathschafftige Ordnung des Rechten nicht vollkommenlich gehalten were;

Alle solche und auch andere Gebrechen / wie man die nahmen magt / erfüllen Wir von Kaiserlicher Macht Vollkommenheit / und von rechter Wissen / mit Krafft dieses Unsern Kaiserlichen Briefes / gebieten / setzen / und wollen auch von denselben Unser Kaiserlichen Macht Vollkommenheit / daß niemand wider solch obgeschriebenes alles nichts thue / oder sich auch dagegen in keine Weise setzen / sondern wer der oder die weren / die darwider recht frevelich thäten / der oder dieselben also oft das geschede / tausend Mark lotiges Goldes / halb in Unser Nachkommen an den Reich Cammer / und den ander halben Theil denen / die wider das getan wüde / unmißbrüchlich verfallen sein / und sollen nichts desto minder alle obgeschriebene Sätzen / Punkten / Sätzen und Articula / in aller der maß / als die darvor begriffen sein / in ganzen und ewigen Kräften bleiben / alle Arglist / und Geschede bleiben ganz ausgeschlossen. Zu Urkundt d. Datum Nürnberg / Anno 1457. Freytags nach Quasimodogeniti.

GCLIV.

Traité d'Alliance & d'Amitié entre RUDOLPH 1458.
PHE Marquis de Hochberg & Comte de Neuf- 22. Mars.
chatel, d'une part, & les Seigneurs du Canton
de Berne d'autre part, par lequel l'ancienne
Combourgeoisie de Berne, & Neufchatel est re-
nouvelée, confirmée & amplifiée. A Berne le
Vendredi après le jour de Pâques 1458. [G. G.
LEIBNITZ Codex Juris Gentium in Man-
tissa part. 2. pag. 115.]

Nous Rudolf Marquis de Hochberg, Comte de Neufchatel, Seigneur de Rothelin & de Susembourg, sçavoir faisons à tous par ces présentes, comme ainsi soit que Noble & excellent Comte Jehan de Frybourg, Comte & Seigneur de Neufchatel & de Champlite, nostre tres cher Seigneur & Oncle d'inclite recordation, pour singulier aïmour & amitié nous ait disposé & baillé, comme à son proche Affin heritier, ses pays, gens & biens, pour les avoir & retirer après son trépas, & sur ce benigne-ment parlé avec les praindes sages Advoyers & Conseillers de Berne nos speciaux & bons amis, avec les quels & leurs Ancestres luy & excellent Comte Conrad son Pere de laudable mémoire puis long tems en ça ont eu & accoutumé en bonne dilection & amitié une Combourgeoisie, la quelle luy a bien succedée d'une part & d'autre: & les avoir priez, que après son decés, si nous le survivions, nous leur laissions iceux pays, gens & biens que nous leur mettrions entre mains étans pour recommander, mais aussi de les recevoir pour leurs Combourgeois, & d'avoir & recevoir une telle Bourgeoisie avec nous, & nous avec eux, comme luy même & le dit Comte Conrad Ion Pere ont eu & usé avec eux: Ce que donques les dits nos bons amis de Berne luy ont benigne-ment accordé, promis & baillé par écrit de faire en sa vie, au contenu de la lettre, que pour ce ils nous ont baillée seellée. Parquoy nous avouons & stipulons à nos

ANNO
1458.

dits bons amis de Berne par nos bonnes foy & honneurs, si tost que lesdits pays, gens & biens après le trépas de nostre dit cher Seigneur & Oncle nous seront mis entre mains, devons faire Combourgeoise à nos dits bons amis de Berne, & de recevoir & jurer promptement & sans dilay quelconques pour nous & nos successeurs icelle perpetuelle Combourgeoise que les dits nos chers Oncle & son Pere le Comte Conrad d'inclite recordation ont fait avec eux, & de l'ainsi tenir avec nos dits bons amis de Berne ferme, stable, & efficace & inviolable, & puis d'ensuivre fidellement & à la bonne foy, sans fraude & contredit le contenu de la Lettre de Combourgeoise de nostre dit Seigneur & Oncle aussi de son Pere; le tout selon la forme de la Lettre, que nous leur avons baillée, sceellée de nostre sceau.

2. Et pour ce que maintenant les dits pays, gens & biens après le trépas & obit de nostre dit Seigneur & Oncle d'inclite recordation, nous sont venus, échus & aussi mis entre mains, selon la teneur de son Ordonnance: il est doncques équitable & raisonnable que nous ensuivions & satisfaisions à cela qui a été la volonté de nostre dit cher Seigneur & Oncle, & que nous nous sommes obligés comme il est cy dessus déclaré. Pour cette cause nous les dits Rudolf Marquis de Hochberg Comte de Neuchâtel, Seigneur de Rothelin & de Suisembourg, d'une part; & nous l'Advoyer, Conseillers, Bourgeois & la Communauté en general de la ville de Berne d'autre part, icavoir faisons à tous ceux, qui verront ou orront lire ces presentes Lettres, de present ou ci après, que nous nous sommes accordés des deux parties d'une perpetuelle & fidelle amitié & paroles & conditions, comme il est écrit ci après.

3. Premièrement nous ledit Rudolf Marquis de Hochberg pour nous, nos hoirs & tous nos successeurs, les quels nous obligeons aussi ici fermement, avons prins & recus à nous en ladite Ville de Berne icelle Bourgeoise perpetuelle, pour le profit & honneur de nous & de tous les nôtres pour la défense de tous nos pays & gens. La quelle Combourgeoise nous avouons aussi maintenant promettons & stipulons irrevocablement à Dieu & aux saints Evangelies, pour nous & pour tous nos hoirs & successeurs, d'avoir d'oresnavant toujours perpetuellement ferme & irrevocable, & demeurer perpetuellement à icelle, & de non jamais quitter icelle Combourgeoise pour quelque chose que ce soit, ny s'en retirer, par nos dits sermens jurez & en bonne foy sans fraude quelconque. Davantage nous stipulons aussi pour nous & les nôtres que dessus fidellement bailler aide aux dits de Berne & à tous les leurs, de personnes & de biens, & de toute puissance ou à tour, tant dequoy lors ils nous sommeront, contre toutes personnes, soient spirituelles ou temporelles en quelque état & vocation qu'ils soient, qui voudroient saisir, endommager ou perturber contre droit iceux Bourgeois de Berne ou les leurs, à leurs personnes ou biens, libertez, droitures, ou à leurs bonnes Coutumes; d'eviter leur dommage & avancer leur honneur & profit: joint aussi que tous nos Châteaux, Villes & Fortereses promptement & sans dilay leur doivent estre ouvertes, pour s'y entretenir à toutes leurs necessitez, tant & quantes fois qu'ils en auront de besoin, & qu'ils nous en admonesteront; sauf nostre dommage & dégalement & des nôtres, en bonne foi & sans fraude quelconque.

4. Toutes fois nous le dit Marquis Rudolf reservons en ceci tous nos Seigneurs des quels nous tenons maintenant de fief à cause dudit Comté de Neuchâtel, & aussi nos chers, loyaux Combourgeois de Soleure & de Morât, en telles paroles, le cas advenant que ceux nos Seigneurs propriétaires ici après & d'oresnavant avoient guerre avec les dits de Berne & les leurs, Nous devons estre quoy [coy] en icelle guerre, & ne bailler point d'aide ny à l'un, ny à l'autre des Parties, ny laisser marcher nosdits Seigneurs superieurs ny les leurs par nos Villes, Châteaux & Fortereses sur les dits de Berne en aucune maniere, ny de les y entretenir avec nous. Ne devons refuser ny retenir à iceux de Berne nulles especes de vivres, soit en sel, en vin ny autres choses; car iceux vivres leur doivent estre perpetuellement ouverts &

aux leurs d'oresnavant, en sel, en vin & en toutes autres leurs necessitez, en toutes nos Seigneuries, ny jamais estre refusés, ny recusés pour nous, ny pour les nôtres pour quelque chose que ce soit.

5. Mais le cas advenant que nous ledit Marquis Rudolf reconnoissons & recevons d'oresnavant d'aucuns Seigneurs aucuns fiefs, que nous escheront par don, par succession, par acquisition ou pour service contre [pour] iceux Seigneurs. Nous voulons & devons avoir entierement reservez cette pre sente Combourgeoise.

6. Et nous lesdits de Berne confessons que nous avons prins & recus ledit nostre redouté Seigneur Rudolf Marquis d'Hochberg &c. tous ses hoirs & successeurs, pour nostre perpetuel Bourgeois, & en la protection de nostre Ville, & stipulons aussi par nostre bonne foy & sans fraude quelconque de luy bailler fidellement aide de personnes & biens de toute puissance, contre toutes personnes, soient spirituelles ou temporelles qui le voudroient saisir ou endommager contre droit aux personnes, biens, honneurs ou à ses libertez, d'eviter son dommage & d'avancer son profit & honneur, tant & quantes fois qu'il en aura besoin, & nous en admonesteront; sans dilay & contredit quelconque dedans les bornes & limites après écrites.

7. C'est assavoir jusques à la forest dessus Vau-marcus & jusques à l'Eglise des Verrieres sans fraude: & par ainsi nous lesdits de Berne nous reservons aussi en ceci à nous memes le saint Empire Romain, nos chers Combourgeois de Frybourg, nos chers feaux allies de Soleure, & tous ceux avec lesquels sommes obligés paravant par Alliances, Combourgeoises, Fermes ou Lettres sans fraudes.

8. Nous ledit Marquis Rudolf devons & voulons aussi prester & bailler nostre honorable Ambassade aux dits de Berne à leurs frais tant & quantes fois qu'ils en auront besoin: ce que nous lesdits de Berne devons & voulons aussi reciproquement faire en pareille maniere. Et aussi nulle d'entre nous les Parties ny aussi les nôtres ne doit estre engagée ny astringee pour l'autre pour quelque chose que ce soit. Davantage aussi que personne d'entre nous lesdites deux Parties ny des nôtres ne doit citer l'autre en nulle justice spirituelle ny étrangere, sinon seulement pour mariages & usures manifestes des causes, differends & actions.

9. Aussi comme nous ledit Marquis Rudolf ou les nôtres aurions ausdits de Berne & aux leurs, ou nous de Berne ou les nôtres à nostre dit Seigneur Marquis Rudolf ou aux siens d'oresnavant à demander les uns aux autres, Nous en devons venir au village de Walperchwil au jour commis de Marché, les deux Parties, quand l'une des Parties en sera sommée de l'autre. Et s'il avient que la cause ny puisse estre appointée en amitié, si lors l'action est à un qui appartienne à nous ledit Marquis Rudolf, il prendra un Neutre au Conseil de Berne, le quel luy plaira. Mais si l'action est à l'un de nous de Berne, il prendra un Moyenneur entre les Conseillers jurez dudit Marquis Rudolf le quel luy plaira. Et nous les deux Parties devons lors aussi promptement induire iceux Superarbitres de se meller de la charge, s'ils n'ont fait serment avant la date de ces presentes, de non s'en meller.

10. Mais si nous ledit Marquis Rudolf ou aucun Particulier des nôtres acquerroit quelque action à une Ville generale de Berne ou Nous toute la Ville de Berne ou aucun Particulier des nôtres avoit aucune action à nostre dit Seigneur Marquis Rudolf, la partie qui, ou celle à qui l'action est, doit prendre un Neutre entre les Conseillers jurez des Villes de Frybourg, Soleure & Bienne, & lors nous devons aussi les deux Parties prier cette Ville là ou le Moyenneur reside, d'induire promptement iceluy Superarbitre de se meller de la matiere, s'il n'a fait serment paravant de non s'en charger. Et quand ledit Neutre sera ainsi induit, il assignera promptement journée a ambes Parties à se trouver sur ladite Marché, sinon qu'il la puisse mettre plus oultre par le vouloir d'ambes Parties. Et lors chaque Partie établira deux hommes honorables avec le dit Moyenneur; & adonc les cinq jureront de decider promptement la matiere par justice, entant qu'ils en auront l'intelligence; si non qu'ils y puissent lors trouver une voye d'amitié envers ambes Parties. Et s'il

ANNO
1458.

ANNO 1458. s'il avient que les Arbitres soient differens, ils devront, dedans quinze jours après que par ambes Parties leurs repliques, dupliques par écrit closes leur seront rendues, rendre leur Sentence scellée audit Neutre. Mais iceluy *Moyenneur* devra dedans un mois après que la sentence des Arbitres luy sera delivree, aussi bailler par écrit la Sentence scellée à ambes Parties. Aussi ambes Parties doivent tenir ferme & accomplir ce que sera décidé par eux tous ou la plus grande partie d'eux. S'il avenoit aussi que le Neutre ou aucuns des Arbitres allât de vie à trépas, ou autrement devenoit inutile devant le voidage du fait, on pourra & devra établir un autre dedans un mois après au lieu du defunt, qui s'oblige pareillement comme les autres ont aussi fait. Ambes Parties doivent aussi défrayer le *Moyenneur*, & chacune partie ses Arbitres en la cause de leurs frais & dépens. Et nous ambes Parties devons aussi tenir main envers les noslres qu'ils satisfaisent à la prononciation & payement des frais.

11. Personne de nous lesdites ambes Parties ne doit gager, arrester ny barrer l'autre pour dettes de deniers confelless & pour dette d'argent dont on a Lettres & Seaux : Car pour dette de deniers chacune partie doit prendre en cause l'autre devant le Juge, où le Demandeur est residant & appartient. Et lors on doit aussi procurer que Justice y soit promptement & generallyment administrée à l'Adheur.

12. Nous le dit Marquis Rudolf confelless aussi, puis qu'il est ainsi que le *Prevost* & le *Chapitre* & tous les Bourgeois de nostre ville de Neufchatel par ci devant ont été faits bourgeois perpetuels desdits de Berne, & ont stipulé & juré en la ville de Berne une Combourgeoisie perpetuelle de la tenir perpetuellement ferme ; & advenoit donc que nous, nos hoirs & successeurs avions dorenavant aucune action ou differend avec lesdits *Prevost* & *Chapitre* ou avec les Bourgeois de la ville de Neufchatel, on eux reciproquement à nous, Nous les ambes parties devons promptement rapporter icelles actions & contentions devant l'Avoyer & Conseillers de ladite ville de Berne : & ce qu'alors ils en connoitront & decideront entre nous, nous le devons aussi tenir des deux Parties ferme. Mais si l'une des Parties ne le vouloit tenir ferme ny satisfaire à cela qui seroit décidé par le Conseil de Berne, ils doivent maintenir la Partie obediante à leur prononciation, contre la desobediante sans courroux quelconque.

13. Nous ledit Marquis Rudolf d'Hochberg & aussi nous lesdits de Berne avons aussi déterminé que les noslres de chacune partie doivent bailler & payer l'ancien peage accoutumé comme on a aussi usé jusques ici sans fraude.

14. Aussi afin que cette dite presente Combourgeoisie demeure perpetuellement ferme, Nous le dit Marquis Rudolf voulons que tous nos hoirs & successeurs qui possederont dorenavant perpetuellement ladite Seigneurie de Neufchatel doivent stipuler & jurer dedans un mois après qu'ils en seront sommez par ceux de Berne, tenir perpetuellement ferme cette presente Combourgeoisie en toutes les paroles, comme nous les leur avons aussi juré & qu'il est écrit en cessedes presentes Lettres. Mais s'il avenoit que le serment ou la formation ne se fit ainsi, ladite Combourgeoisie demeurera neantmoins perpetuellement ferme. Nous le dit Marquis Rudolf, nos hoirs & successeurs devons & stipulons aussi bailler & payer tous les ans auxdits de Berne ou à leur Bourcier pour une reconnaissance de nostre Combourgeoisie sur le jour de St. André un Marc de bon argent.

15. Et pour avoir fermes & stables toutes ces choses devant ecrites ne pour faire jamais au contraire, Nous le dit Marquis Rudolf nous nous obligeons, nos hoirs & successeurs par nos bonnes foyes & sans fraude quelconque ; & nous aussi lesdits de Berne, nous & nos successeurs par nos bonnes foyes aussi sans fraude quelconque, c'est affavoir chacune Partie à l'autre pour vrais principaux detteurs & pleiges fermement par cessedes presentes Lettres, & pour perpetuelle connoissance & ferme attestation de toutes ces choses, ici. Nous le dit Marquis Rudolf d'Hochberg nostre propre Sceau, & toutesfois nous lesdits de Berne le sceau de nostre ville pour nous avons fait appendre à ces presentes Lettres deux

semblables dont une chacune Partie en a donné. ANNO 1458. Données & faites à Berne le Vendredy prochain après le saint jour de Pasques en l'an contant après la nativité de Christ nostre bon Seigneur quatorze cent & cinquante huit.

CCLV.

Traité de Combourgeoisie entre Rudolf Marquis de Hochberg, Comte de Neufchatel & l'Avoyer, vieux & jeunes Conseillers de Soleure. Fait le jour & Fête de St. Georges Chevalier 1458. [GG. LEIBNITZ II Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 119.] 24. Avril.

NOUS Rudolf Marquis de Hochberg, Comte de Neufchatel, Seigneur de Rothelin & de Sulembourg, d'une part ; & nous l'Avoyer, tous les vieux & jeunes Contelliers de Soleure, confelless & igavoir faisons à tous par ces presentes Lettres, puis qu'ainsi est, que feu de laudables & inclites recordations nos Aneestres Comtes & Seigneurs, Comtelles & Dames de Neufchatel, ont été de tout tems en ça sans memoire d'homme de l'un à l'autre, & mêmeent maintenant au defunt nostre trescher Seigneur & Oncle le Comte Jehan de Frybourg Comte & Seigneur de Neufchatel ; Bourgeois & Bourgeoises de Soleure, & en bonne privée amitié & dilection avec icelle Ville, laquelle leur a bien & prosperement succédé : Nous le dit Marquis Rudolf confelless donc aussi par ces dites presentes, que nous pour l'amour d'icelle ancienne amitié & privauté, que nos ancelstres ont ainsi long tems eue à la Ville, & aux Bourgeois de Soleure, & que nous vioulons avoir aussi longuement avec eux, Dieu aidant, avons benigneement & gracieusement convenu avec iceux Avoyer, Contelliers & Communauté de la dite ville de Soleure, qu'ils nous ont prins pour leur Bourgeois selon le droit & la coutume de leur Ville, & leur avons aussi ainsi juré corporellement à Dieu & aux Saints la Bourgeoisie à mains élevées & à paroles solennelles, comme le serment de leur Bourgeoisie contient, & comme le Droit de leur Ville est, & aussi avec telle discretion, comme il est écrit cy après.

2. Premièrement nous leur stipulons par iceluy serment, de fidellement défendre leurs personnes, d'evier leur dommage autant que nous pouvons sans fraude, & de leur prester conseil & aide comme un Bourgeois doit faire par droit. Toutesfois nous nous avons ici relervé & nous relervons par ces presentes tous nos Seigneurs Superieurs, desquels nous qu'ils soyent. Nous avons aussi assigné à ceux de Soleure un *entrage de Bourgeois*, c'est affavoir dix mares de fin argent sur nos biens, comme il est écrit au livre de leurs entrages de Bourgeoisie. Et il a été déterminé, le cas advenant qu'aucune trouble, & extorsion se fassent par ceux de Soleure ou les leurs en nostre Seigneurie de Neufchatel ; on le doit aussi amender, comme il est de droit en nostre dite Seigneurie.

3. S'il avenoit aussi qu'aucuns appartenans à leur Ville de Soleure avoyent à plaider pour aucun bien etans riere nostre dite Seigneurie, on en doit venir devant nous en nostre maison de Neufchatel, & en y user de justice, où on fera obeissant de la leur faire tenir en general sans delay & fraude.

4. Pareillement si le cas estoit qu'aucun des noslres ou ceux qui appartiendroient à nos Seigneuries de Neufchatel avoient à plaider pour aucuns biens étant riere les Justices desdits de Soleure ; on en doit aussi venir par devant eux en leur Ville de Soleure, & en user de justice ; on doit aussi lors estre obeissant de la leur faire en general sans delay & fraude. Mais des autres infolences ou differends qui se feront ou fusciteront entre nous & les noslres & ceux qui appartiennent à nos Seigneuries de Neufchatel d'une part, & nous ceux de Soleure & les noslres qui appartiennent à nous d'autre part, pour causes & choses qui ne seroient faites ou adgeantantes riere nostre Seigneurie de Neufchatel, ou en nostre Ville de ceux de Soleure ou rieres nos Justices, Nous en devons venir des deux parties & les noslres contre les uns, & les uns contre les noslres en la Ville de Bienné aux jours de Marché, la Partie qui le demandera

ANNO
1458.

à l'autre; & si l'Acteur est un de nostre Ville de Soleure, il devra prendre un Neutre au Conseil de nostre dit redouté Seigneur le Marquis, le quel Moyen-nant nostre dit redouté Seigneur & Combourgeois le Marquis doit à ce induire qu'il s'en melle dedans trois jours en justice, & qu'il s'en oblige, s'il n'en avoit fait serment devant la date de ces presentes Lettres, & s'il est au pays: Mais s'il n'étoit au pays, dès incontinent qu'il viendra lors au pays, nostre dit redouté Seigneur le Marquis le doit induire à ce comme dessus; & chacune Partie y doit établir deux Arbitres, tous lesquels en doivent jurer & stipuler un par droit selon leur intelligence & selon qu'ils auront bon Conseil, s'ils ne peuvent appointer par voye d'amitié. Et les Arbitres doivent dedans trois semaines après que le Superarbitre les en admoestera, & que la demande & reponce des deux Parties leur sera rendue, rendre leurs prononciations au Neutre. Et s'ils sont unis ensemble ou la plus grande partie d'entreux d'accord en leurs prononciations, le fait demeurera à cela, & sera [observé] par les deux Parties sans appellation. Mais si deux contre deux se divoient en leurs prononciations, le Moyenneur en doit décider en pur droit par le serment qu'il en doit faire, particulièrement s'il ne les peut autrement appointer: & doit rendre sa prononciation à ambes Parties dedans les prochaines quatre semaines après que les prononciations des Arbitres leur seront rendues: & ce qu' alors le Superarbitre ainsi decidera, doit estre tenu d'ambes Parties, & n'en doit point estre appellé sans fraude. Mais si l'Acteur est l'un des nostres dudit Marquis, ou qu'il appartienne à nos Seigneuries de Neufchatel, iceluy doit prendre un Neutre au petit Conseil de Soleure, & Arbitres y doivent estre établis, qui stipulent, jurent & decident tout comme il est déclaré ci devant. Si legitime nécessité ou juste occasion empechoient aussi aucun des Arbitres, qu'il ne pût venir au jour de Marché, que le Moyenneur luy assigneroit, cela ne luy devra porter dommage à son serment, & celuy avec il defaudoit, pourroit bien prendre un autre Arbitre au lieu d'iceluy. Si legitime nécessité, comme de mort, d'incarcération, maladies ou de semblables occasions legitimes, empechoient aussi ledit Superarbitre, l'Acteur pourroit prendre un autre en iceluy Conseil, auquel l'autre avoit été pris, fust Neutre ou Arbitres. Ils en devront estre induits stipuler, jurer & decider & faire comme l'autre qui est déclaré ci dessus, aussi sans fraude.

5. Nous ledit Marquis ny les nostres, ny ceux qui appartiennent à nos Seigneuries ne devons aussi citer ceux de Soleure ny les leurs, ny ceux qui appartiennent à leur Ville par devant Justicier étranger, ny promener, ny molester, par Justice étrangères, ny spirituelles, ny temporelles, sinon comme cette Confederation & amitié contient, fors que seulement pour mariage & ulure manifeste. Pareillement nous les dits de Soleure devons aussi ainsi entretenir & laisser à cela nostre dit redouté Seigneur le Marquis, ceux qui appartiennent à la grace & à la Seigneurie de Neufchatel. Nous Marquis Rudolf fusdit, les nostres, ny qui appartiennent à nos Seigneuries de Neufchatel ne devons barrer les Bourgeois de Soleure, les leurs ny ceux qui appartiennent à leur Ville. Semblablement nous l'Avoyer, les Conseillers, Bourgeois de Soleure, devons aussi entretenir & faire reciproquement envers nostre dit redouté Seigneur le Marquis, les siens & ceux qui appartiennent à la Seigneurie de Neufchatel de la grace, si non tant seulement des deux Parties pour dettes confessées, mais si seroit pour dettes non confessées, celuy qui est l'Acteur en doit prendre en cause à celuy à qui il demande par devant la Justice là où le Demandeur est resident, & d'y en prendre la Justice de l'an & à tant s'en laisser souffrir sans fraude.

6. Il a été spécialement déterminé si les Marchands de Soleure viennent lever bateaux & marchandises & il faisoit bon tems, ils doivent arriver à Neufchatel, & y contribuer leurs biens, comme il a été accoutumé du passé. Mais s'il faisoit mauvais tems, si que ils ne puissent aborder, si non qu'à crainte de leurs personnes & biens, ils pourront bien passer outre & contribuer à Thielle. Et toutes ces choses ici doivent estre faites & demeurées sans fraude; aussi tous mauvais engins ici entièrement cessans & exclus.

7. Et pour vraye, ferme connoissance de toutes ces choses nous le dit Marquis Rudolf d'Hochberg, Comte de Neufchatel, Seigneur de Rothelin & de Sulembourg avons publiquement fait appandre nostre propre sceau à ces presentes Lettres. Et nous lesdits Avoyers & Conseillers de Soleure avons pour une vraye attestation aussi ouvertement fait appandre le sceau commun de nostre Ville de Soleure à les dites presentes Lettres, des quelles deux ont été faites semblables, & baillées à une chacune Partie une. Données & faites le jour St. George Chevalier, en l'an après la nativité du bon Seigneur Jesus Christ, mille quatre cent cinquante huit.

CCCLVI.

PII Pape II. Investitura pro FERDINANDO de Aragonia ALPHONSI Regis primo quidem genito, sed illegitime nato, de Regno Terraque Siciliae citra Farum concessa, sub variis conditionibus, praesertim de fidelitate & hominagio praestando, nec non de censu 8000 annuarum auri, singulis annis Camera Apostolicae, solvendo. Datum Romae IV. Idem Novembris Anno 1458. [Autentique tiré des grandes Archives de la Chambre Royale de Naples.]

10. No-
vembre.

PIUS II. Charissimo in Christo filio Ferdinando de Aragonia Regi Siciliae illustri salutem. Divina disponente Clementia, per quam Reges regnant, & Principes imperant, in eminenti specula, & super gentes, & Regna, licet immeriti constituti necesse habemus, interdum de Regnis, & Terris illis, praesertim, quae Romanae Ecclesiae Juris & proprietatis specialiter existunt, cum Fratribus nostris ad Pacem, & Justitiam Populorum perpetua stabilitate disponere, ac in eorum solis ad gubernationem, & regimen Gentium subditarum, quos dignos novimus sublimare, ut gladii potestate eidem ad vindictam malorum, laudemque bonorum celitus attributa, ipsi assumpto dominandi officio, judicent in equitate Populos, & dirigant in Terris subditis illis Gentium Nationes, voluntasque eorum sit in executione Justitiae, & mediatio in Legge rectitudinis, & observantia Sanctae Pacis, sane pro parte tua nuper fuit expositum coram nobis, quod dudum clara memoriae Alphonsus, Aragonum & utriusque Siciliae Rex, genitor tuus, post concessionem, Infeudationem, & Investituram tibi praestatis Regno Siciliae, & Terra citra Farum per felicis recordationis Eugenium Papam IV. Praedecessorem nostrum Autoritate Apostolica de suorum Fratrum consilio factas; te Primogenitum filium suum jam antea ad successorem Regni, & Terrae citra Farum hujusmodi per eundem Eugenium, ac pia memoriae Nicolaum Papam Quintum, & praedecessorem nostrum, habilem & capacem factum in ipsis Regno & Terra citra Farum post suam mortem successorem suum, dictorumque Regni, & Terrae legitimum haeredem fore statuit, & etiam declaravit, pro quorum quidem statuti, & declarationis robore, ac de tua futura successione firmiter rectitudinem Dilecti filii Nobiles Viri, Principes, Comites, Barones, Magnates, & Populi Regni & Terrae praedictorum in tuis manibus, dum adhuc ipse Alphonsus Rex ageret in humanis, Homagium, & fidelitatis solite Juramentum praestiterunt. Deinde vero, cum in ultimis dictus Alphonsus in eadem voluntate persistens, te suo ultimo Testamento in dictis Regno, & Terra suum Haeredem, & universalem successorem instituit. In qua quidem institutione, & dispositione perseveravit Alphonsus ipse, sicut Domino placuit, exitu vita functus; post obitum quoque ipse Alphonsi Regis, universi Principes, Comites, Barones, Populi, ac Magnates antedicti in eadem voluntate fuerunt persistentes, neque solum in ipsorum legitimum Regem habere volentes, communi omnium voluntate, unanimique consensu te in ipsorum Regem pacifice cognoverunt, & iterato simili homagio & juramento tibi praestito te talem censuerunt, & reputaverunt, prout sentent, & reputant de praesenti. Et cum tu Dei fretus auxilio, ac Procerum & Populorum benevolentia circumfusus, ob summam auctoritatem, quam tu in ipso Regno, non sine magna industria vindicasti, ultra pieraque alia adminicula plane con-

ANNO
1458.

ANNO 1458. confidas Regnum ipsum a quibuscumque posse defendere, solumque restet ad res tuas componendas, quietemque perpetuam fundandam, ut Nos pro eadem Romana Ecclesia, quam tu in veram ipsius Regni, & Terra circa Farum Dominam, & proprietariam recognoscere intendis, te uti Regis ipsius Alphonsi heredem, successoremque legitimum sicuti à Prædecessoribus nostris tibi ad successionem patefactus est aditus, de eodem Regno, & Terra circa Farum infeudamus, investimus, pro parte tua Nobis fuit humiliter supplicatum, ut cum tu ejusdem Romanæ Ecclesiæ devotissimus filius, & quoad se tuæ vires extendere poterunt, pro ea pugil, & propugnator eximius passim, ac perpetuo sis futurus, eidem quieti tuæ super his benigne consulere dignaremur. Nos igitur attendentes immensam devotionem, quam Tu, & Progenitores tui ad eandem semper gefistis Ecclesiam, ac volentes eidem Regno & Terræ utiliter disponere, & salubriter ordinare. Ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & gloriæ semperque Virginis Mariæ, ac Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ad honorem quoque, Pacem, & tranquillitatem Status nostri, & Sedis Apostolicæ, ac Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Sponsæ nostræ, ac Regni prædictorum, salutem quoque eorundem Principum, Ducum, Comitum, Procerum, & Populorum, prædictum Regnum Siciliæ cum tota dicta Terra circa Farum, usque ad confinia Terrarum dictæ Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate nostræ Beneventana cum ejus Territorio, districtibus, & pertinentiis, sive Regnum, cum Terra hujusmodi per obitum dicti Alfonsi Regis, sive aliter qualitercumque ad eandem Ecclesiam legitime reverteretur, & devolutum sit, sive tu in eo legitime succederis, tibi Regi Ferdinando tanquam dicti Alfonsi Regis Primogenito, & in dictis Regno & Terra successori, pro te tuisque Libere ex recta Linea ex tuo corpore legitime descendentes nati, & nascituri cum censu annuo, aliisque conditionibus nostris, formis, affectionibus, promissionibus, cautelis, & clausulis, voluntatibus, & ordinationibus inferius annotatis, matura super hoc deliberatione præhabita, de Fratrū Nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium consilio pariter & assensu, ac ex certa nostra scientia, & Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium in Feudum perpetuum concedimus, confirmamus, & de novo largimur. Volentes, & intendentes Te de ipsis Regno, & Terra circa Farum, per Vexillum, Romanæ Ecclesiæ, Tibi per dilectum filium nostrum Latinum titulo Sanctorum, Joannis & Pauli, Presbyterum Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum nostro, & ejusdem Romanæ Ecclesiæ nomine conferendum, & exhibendum de proximo investiri, servato tamen, ut tu juxta formam inferius annotatam, fidelitatis debite Juramentum, & homagium, nec non servitium, Vassallagium, & ligium in manibus ipsius Cardinalis, Nostræ, & dictæ Ecclesiæ nomine recipientis, præstes, pro hujusmodi Feudo præstari debita, ac etiam consueta: Civitatem autem Beneventanam prædictam, cum ejus Territorio, districtibus, & pertinentiis per Nos, seu Romanum Pontificem distinctis, vel distinguendis cum eorum Incolis, prout illa sibi dudum prædicta Romana Ecclesia specialiter retinuit, & reservavit: Nos quoque harum serie specialiter relevamus. Conditiones vero prædictæ sunt hæc, videlicet:

Promittitis & jurabitis tam tu in manibus ipsius Cardinalis, quam in singulis Investituris eorum tui in dicto Regno heredes juxta formam infra scriptam, quod tu, vel illi nullas unquam conspirationes, colligationes, vel conjurationes cum quibuscumque Regibus, Principibus, seu Magnatibus, Comitibus, Universitatibus, aut personis aliis fidelibus, vel infidelibus contra Nos, vel successores nostros Romanos Pontifices canonice intrantes, aut dictam Romanam Ecclesiam, seu in eorum damnum facietis, aut fieri consentietis, seu permitteis, quantum in te, vel illis erit, nec factas, ratas habebitis, & quod nunquam a nostra, & dictæ Ecclesiæ obedientia recedatis, nec aliquod scisma contra Nos, vel successores nostros, aut Romanam Ecclesiam facietis, aut cujuscumque scismatis, vel hæresis imitatores eritis, seu fautores, nec hujusmodi conspirationes, colligationes, conjurationes, seu scisma contra Nos, vel successores nostros, aut Ecclesiam prædictam facietis, aut scismaticos, vel hæreticos re-

ceptabitis, seu quocumque modo eis favebitis, aut eis, vel eorum alteri aliquod consilium, auxilium, vel favorem præstabitis, nec aliquos Nobis, aut dictæ Ecclesiæ Rebelles, aut Nostros, seu dictæ Ecclesiæ hostes, vel inimicos, seu eorum, aut bonorum ipsius Ecclesiæ Invalores, aut occupatores in Regno vel Terra prædictis, aut in aliqua ipsarum parte, aut aliquo quovis loco, in quo temporalem potestatem habebitis, receptabitis, aut per alios receptari quoquo modo faciemi, seu permittitis scienter, sed illos efficaciter prosequemini. Quid autem supra dicitur de inimicis, & Rebellibus extra Regnum, & Terram prædicta non receptandis, intelligatur de notoriis vel declaratis, seu declarandis, aut alias nominandis per Romanum Pontificem, in Regno autem & Terra prædictis intelligatur, prout superius est expressum: Si vero in tui, vel tuorum in dicto Regno Hæredum obitu legitimum, prout subsequitur, hæredem, te, aut ipsos, quod abis, non habere contingerit, Regnum ipsum, ad prædictam Romanam Ecclesiam, & ejus dispositionem libere revertatur: Descendentes autem ex Te, vel ipsis tuis Hæredibus Regni prædicti Regibus, mares & fœminæ in eodem Regno succedant. Ita tamen quod extantibus maribus sive ex directâ, sive ex transversali lineâ usque ad quartum gradum fœminæ non succedant, sed mares dumtaxat inter eos gradus, & lineâ prerogativa servata, secundum juris dispositionem, & duobus, aut pluribus liberis maribus in eodem gradu per eandem lineam concurrentibus, Primogenitis aliis præferatur: extantibus vero fœminis tantum, in eis eadem forma, quæ in maribus fervetur. In Regno vero & Terra prædictis nullus succedat, qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus, ad hæc tam tu, quam tui in dicto Regno heredes Regnum, & Terram prædictam nullatenus dividatis; sed semper unus tantum vestrum, sub hujusmodi conditionibus immediate, & in capite nomine Romanæ Ecclesiæ illa tenebit, & tam tu, quam prædicti tui in prædicto Regno heredes, sub propriis nominibus Nobis, & successoribus canonice intrantibus, nec Romanæ Ecclesiæ expressis, vestro & hæredum ipsorum nominibus ligium, & homagium facietis, & dictum Juramentum fidelitatis, mentionem expressam de prædictis Literis faciendo, præstabitis, ut præferatur, hujusmodi autem ligium, & homagium tu, & dicti tui heredes facere, & juramentum fidelitatis præstare juxta subscriptam formam, tu videlicet de proximo in manibus prædicti Cardinalis, si vero extra Italiam esset infra annum, postquam Regni Dominium adepti fuerint, teneamini, & singulis successoribus ac eidem Romanæ Ecclesiæ renovabitis tam ipsum Ligium, & homagium, quam etiam hujusmodi juramentum, in electione autem, & beneplacito erit Romani Pontificis, seu prædictæ Ecclesiæ te, & heredes tuos vocare ad præstandum personaliter Juramentum fidelitatis, ac ligium, & homagium hujusmodi Romano Pontifici, ac eidem Ecclesiæ, dummodo ad hoc illis tantum locum statuat, & assignet, vel aliquem Cardinalem, ipsius Juramentum, aut alium, qui vice Romani Pontificis Juramentum, juxta eandem formam, & homagium hujusmodi recipiat, destinare. Tu quoque in ipsius Latini Cardinalis manibus jurabis de proximo, te ad hoc specialiter obligatum, & tam tu quam tui in dicto Regno heredes, nobis, & singulis successoribus prædictis, atque eidem Ecclesiæ, quando præstabitis, & præstabunt, unusquisque hujusmodi Juramentum fidelitatis, jurabis vos ad hoc specialiter obligatos; quod videlicet nunquam tu, aut ipsi heredes per vos, seu alium, vel alios quocumque modo, procurabis, vel procurabunt, aut tu eligaris, aut nomineris, aut aliquis eorum eligatur, vel nominetur in Regem, vel Imperatorem Romanum, vel in Regem Teutoniæ, aut Dominum Lombardiæ, vel Tuscæ vel majoris partis earundem Lombardiæ, vel Tuscæ, & si electionem vel nominationem ad Imperium, vel Regnum Romanorum, seu ad Regnum Teutoniæ, aut Dominum Lombardiæ, vel Tuscæ, seu majoris partis hujusmodi, de te, vel illis celebrari contingerit, nullum hujusmodi nominationi, & electioni assensum præstabis; nec ipsi præstabunt, aut te intronites, aut illi te intronitent, ullo modo in Regimine ipsius Imperii, vel Regni Romanorum, seu Regni Teutoniæ, aut Domini Lombardiæ, seu Tuscæ, vel majoris partis

ANNO earumdem, ad quodcumque eorum tu, vel illi nominati fueritis, vel electi; Quod si tu, vel aliquis tuorum heredum in dicto Regno studentibus, & 1458. procurantibus te, aut eis, in Imperium ipsum, five dictum Regnum Romanorum, five Regnum Teutonicum, aut Dominium Lombardiæ, seu Tusciz aut majoris partis ipsarum, electi seu nominati fueris vel fuerint, & si post talem electionem vel nominationem, ipsorum regimini te, vel ipsi se manifeste intromiseris, sine expresso nostro, vel nostrorum successorum mandato, eo ipso a Jure prædictorum Regni Siciliæ, & Terræ cadas, ipsique hæredes cadant ex toto, illaque prorsus admittas, & admittant, & eadem Regnum Siciliæ, & Terra ad Romanam Ecclesiam libere revertantur; si autem tu, vel aliquis ex dictis hæredibus electioni, vel nominationi, per tempore factæ, non procurantibus te vel ipsi, aut etiam palam, vel occulte procurantibus, forsitan consenseris, vel consenserint, & quod hujusmodi electioni, vel nominationi, seu Juri omnino renuncies, seu renunciet, & quod de Imperio, seu aliquo præmissorum, ad quod electus, seu electi nominatus, seu nominati fueris, aut fuerint, nullatenus te intromittas, vel ipsi te intromittant, moniti, nisi infra quatuor mensium spatium post notationem hujusmodi, tali electioni, vel nominationi, aut Juri renunciant, seu renunciaverint, vel si de ipso Imperio, vel aliquo præmissorum ad quod electus, seu nominatus fueris, vel fuerint, te intromiseris, vel ipsi te intromiserint quoquo modo ad hoc, sis, vel sint eisdem Regno Siciliæ, & Terræ, & omni prorsus eorum Jure privatus, atque privatus, & ut dictum est, eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur; si vero ad te, vel tuos in eodem Regno hæredes non possit commodum talis monitio pervenire, super quo utique impedimento, videlicet, quod moniti commodè nequeas vel nequeant, credetur, & stabitur assertioni Romani Pontificis dumtaxat, sufficiat monitio publica, & solemnitas. Ita, quod si infra sex menses non renunciaveris; vel hæredes ipsi non renunciaverint, aut de Imperio, seu aliquo alio prædictorum, ad quod tu electus, seu nominatus, vel hæredes tui electi, seu nominati, fueris, seu fuerint, quomodolibet te intromiseris, seu illi te intromiserint, ex hoc cadas, & ipsi cadant ab omni Jure ipsorum Regni, & Terræ, ac Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Ceterum si contingit, aliquem de prædictis hæredibus, qui deberet in prædictis Regno, & Terra succedere, in Regem, vel Imperatorem Romanum, seu Regem Teutonicum, vel Dominium Lombardiæ, aut Tusciz, vel majoris partis eorum nominari, seu eligi, vel assumi, nullatenus eorum Regni, & Terræ possessionem nanciscatur, vel habeat, nec se de illorum cura, seu Dominio, aut regimine per se, vel alios aliquatenus intromittat nisi prius Imperio, seu Regno Romanorum, seu Regno Teutonicum, aut Dominio Lombardiæ, vel Tusciz, seu majoris partis earum ad quodcumque eorum electus, seu nominatus fuerit, vel assumptus, & omni Juri sibi in illis competenti, omnino renunciet, & si illorum aliquid, five de Jure, five de facto tenere voluerit, Regnum Siciliæ omnino dimittat, ipsum nullo unquam tempore assumpturus, cadatque ab omni successione, & Jure quæ in Regno Siciliæ, & Terra prædictis sibi competenter ipso facto. Ita quod eadem Regnum & Terra ad Romanam Ecclesiam, ejusque dispositionem plenarie, & libere devolvantur: quod si non extantibus masculis, femina in eisdem Regno Siciliæ, & Terra successerit, illa Regi vel Imperatori Romanorum, seu in Regem vel Imperatorem Romanum electo, aut Regi, vel electo in Regem Teutonicum, seu Domino Lombardiæ, aut Tusciz, vel majoris partis earum, seu electo ad earum, vel majoris partis earum Dominium, nunquam matrimonialiter copuletur, & si contrarium fecerit, eo ipso cadat a Siciliæ Regno, & Terra prædictis, utque prorsus ipsorum jure privata sit, ipsique Regno, & Terra ad eandem Ecclesiam devolutis. Si autem tu, vel aliquis tuorum in Regno prædicto hæredum contra hæc veneris, vel venerint, eo ipso excommunicati, & insuper labe, ac reatu perjurii perpersi, & notati existatis. In hujusmodi quoque Juramento etiam per te de proximo faciendo, tu expresse addes, & tam per te, quam per tuos in dicto Regno hæredes quotiens illud præstiteris, addetur expresse, quod nullo unquam tempore Regnum,

ANNO seu Imperium Romanorum, aut Regnum Teuto- 1458. nia, vel Dominium Lombardiæ, seu Tusciz, vel earum majoris partis, seu eisdem Lombardiæ, vel Tusciz, aut majorem partem earum, per te, vel alium, seu alios occupabis, capies; vel acquires, aut tibi alias quomodolibet vendicabis, vel dicti hæredes per te, vel alium seu alios occupabunt, facient, vel acquirant, aut sibi alias quomodolibet vendicabunt, sine nostra, aut successorum nostrorum expressa voluntate & assensu, & si secus feceris, seu fecerint, secundum prædictam formam, penas similes incurras & incurrant. Quod autem dicitur de majori parte Lombardiæ, seu Tusciz, intelligatur scilicet, si vero ignoranter, si eadem ad mandatum Ecclesiæ dimittas, seu dimittant, non incidas nec ipsi incident in panam in isto Article, & similibus constitutam. Si vero moniti, aut moniti non dimittas, seu dimittant; incurras aut incurrant panam, prout est in hoc Article, & in aliis constituta. Quod si forte in posterum Regem Siciliæ contingat in Imperatorem eligi, postquam Regni Siciliæ fuerit possessionem adeptus, non transeat ad Imperium, alioquin in panas incident in hoc Article, & aliis similibus comprehensas, quod si dicti Regni Siciliæ possessione nondum habita, vel obtenta, in Imperatorem electus, transire voluerit ad Imperium, in manus prius Romani Pontificis, vel illius, quem ad hoc idem Pontifex duxerit destinandum, filium successorum in Regno, & Terra prædictis, cujuscumque fuerit ætatis, emancipet, ac Regno, & Terræ prædictis renunciet, nihil juris in eis retinens, clam vel palam, nec etiam cujusvislibet patriæ, vel alterius potestatis occasione, nec ipsum filium ad subsidium, vel aliquod servitium faciendum, Juramento, vel voto, stipulatione, vel facto, sibi, vel successoribus suis asstringat, sicque factus filius sui juris ab eodem Romano Pontifice, vel alio destinato ab ipso protinus invehiatur de Regno Siciliæ, & Terra prædicta ad ejus Regis successionem, si forte decederet sine liberis, ullo unquam tempore Pater veniat, Imperator existens, sed si Imperio & omnibus, quæ ad ipsum Imperium pertinent, idem Pater renunciare voluerit, & ipsi Regno Siciliæ ac Terra tantum esse contentus, post renunciationem hujusmodi ad illius successionem libere admittatur, & tunc ab ipso Romano Pontifice, vel alio destinato ab eo Investituram recipiat Regni & Terræ prædictorum. Idem vero filius sic ad Regnum assumptus, si major decem, & octo annis fuerit, libere administret, sed quamdiu minor extiterit, tam ipse, quam Regnum, & Terra prædicta in custodiam Romanæ Ecclesiæ remaneant, donec Rex ipse ætatem compleverit antedictam, fructibus nihilominus, & obventionibus ipsorum Regni & Terræ, ex quibus sumptus necessarii faciendi, pro eorumdem Regni, & Terræ custodia, deducuntur, Regi conservandis eidem, & lucro alteri ratione ipsius custodiæ non cessurus. Quæ vero de filio dicuntur, ut ei videlicet Regnum possit sub observatione promissa à Patre ad Imperium transiente dimitti, de filia etiam duximus statuendum, salvis aliis conditionibus supradictis, & si Rex non habens filios in Imperatorem electus, ad Imperium transire voluerit, de personis, quas supradiximus, liberis non extantibus, in Regno succedere possint alii, qui superstitibus fuerint, & quæ de filio & filia præordinavimus, observentur in illis, excepto emancipationis Article, qui in illis solis procedere poterit, qui capaces emancipationis existant, ratione patriæ potestatis. Declaramus etiam, quod si Regi Siciliæ, five filio decedenti superstes sit filia, vel mulier, illaque juxta præstatam formam debeat ad hujusmodi successionem admitti, & quæ Imperatori, dum Rex ipse viveret, fuerat depônata, vel nupta, illa non succedat in Regno, ut præmittitur, & si Regno sibi delato, Imperatori nupta sit, cadat protinus ab eodem, nisi vir ejus Imperio prorsus renuncians, ipsi Regno, & Terra solummodo sit contentus. In primo autem casu repulsis filia, & aliis prædictis, ad personas alias, servatis & gradibus, Regnum Siciliæ perveniat, quæ prænotata sunt, quod in eodem Regno possint succedere, si Regi præmortuo Liberi non superint. In secundo autem casu Regnum, & Terra ipsa ad Romanam Ecclesiam libere devolvantur. Regnumque Siciliæ & Terra prædicta Imperio nullo modo subdantur, seu sibi nullo unquam tempore in eadem persona quomodolibet uniantur, & præcipue super hoc Article

ANNO
1458.

culo tam per penas spirituales, quam alias cautiones cavebitur juxta Ecclesie voluntatem, quandoque Romanus Pontifex hoc duxerit requirendum, cum prorsus intentionis sit Romanæ Ecclesie, ut Regnum, & Terra prædicta nullo unquam tempore uniantur, ut scilicet; unus Romanus Imperator, & Sicilia Rex existat. Quod autem circa unionem Regni, & Terræ hujusmodi cum Imperio dicimus, hoc ipsum circa unionem Regni, & Terræ prædictorum cum Regno Romano, Teutoniarum, seu cum Lombardia, vel Tuscia, five cum majori parte ipsarum Lombardiæ, & Tusciæ, intelligimus & volumus esse dictum. Pro toto vero generali censu ipsius Regni & Terræ octo millia unciarum auri ad pondus ipsius Regni in festo Beati Petri Apostoli de mense Junii, ubicumque Romanus Pontifex fuerit, ipsi Romano Pontifici, & Romanæ Ecclesie per te, & tuos in dictis Regno, & Terra hæredes annis singulis perfolventur: Si vero tu, vel iidem tui in dicto Regno hæredes quocumque termino non solveritis Censum ipsum, & expectati per duos menses terminum ipsum immediate sequentes de illo ad plenum non satisfeceritis, eo ipso eritis excommunicationis vinculis innodati; quod si secundo termino infra duos alios subsequentes menses sine diminutione qualibet non perfolveritis, totum Regnum Sicilia, & tota Terra prædicta Ecclesiastico erunt Interdicto supposita. Si vero nec in tertio termino, nec infra duos alios menses proximos per plenam satisfactionem illius ejusdem Censui Vobis duxeritis consulendum, ita quod transactis eodem tertio termino, & duobus proximis sequentibus mensibus non sit de octo millibus uncis auri hujusmodi primi termini ipsi Romanæ Ecclesie integre satisfactum, ab eisdem Regno Sicilia & Terræ citra Farum, ipsorumque Jure cadatis ex toto, Regnumque & Terra prædicta ex tunc ad Romanam Ecclesiam integre & libere revertantur. Si vero de censu octo millium unciarum, hujusmodi primi termini, infra dictum terminum tertium, & duos subsequentes menses plenarie satisfeceritis, nihilominus semper per octo millibus unciarum singulorum terminorum simili modo, si in earum solutione cessaveritis, vel illas non solveritis, similes penas incurritis, falsis aliis penis, & Processibus, quæ, vel qui de Jure inferri, vel haberi poterunt, per Romanum Pontificem, in hoc casu. In quolibet etiam triennio dabis tu, & tui in dicto Regno hæredes Nobis, & successoribus nostris, Romanis Pontificibus canonice intervenientibus, unum Palafrenum, album, pulcrum, & bonum, in recognitionem veri Domini eorumdem Regni & Terræ: Ad hæc cum Regnum Sicilia & Terram possideas antedicta, & in eis plenam obedientiam habes, & ipsius Regni verus Rex censearis, ut præfertur, pro Investitura hujusmodi, ex nunc fide infra scriptis terminis solvas Nobis, & præfate Romanæ Ecclesie, quinquaginta millia Marcarum Sterlingorum, videlicet infra sex menses proxime venturos decem millia, & infra singulos alios sex menses, post eosdem primos sex menses, successive computandos, singula alia decem millia Marcarum, usque ad totam summam quinquaginta millium Marcarum sterlingorum hujusmodi, donec tota ipsa summa per te, aut Nomen tuo nobis, & eidem Ecclesie fuerit persoluta, quod si in eisdem terminis illas non solveris, liberum erit nobis, vel eidem Romano Pontifici contra te per singulis terminis ad penas spirituales, & temporales procedere, prout Nobis vel ipsi videbitur expedire: quandoquidem autem Romanus Pontifex, qui pro tempore fuerit, asseruerit, vel dixerit Romanam Ecclesiam indigere, ita quod super indigentia hujusmodi Romani Pontificis simplici verbo stetur: Tu vel tui in dicto Regno hæredes requisiti ab eo in Urbem, & Campaniam, in Patrimonium beati Petri in Tuscia, in Ducatum Spoletanum, in Marchiam Anconitanam, ad præfatis Civitatem Beneventanam, & ejus Territorium, ac pertinentias, quæ, ut præfertur, eidem remanebunt Ecclesie, ac etiam in Civitates nostras Perusinam, Civitatem Castellum, Bononiensem, Ferrariensem, & Avinionensem, ac Comitatum Venasyni, & in omnes alias Terras ipsius Ecclesie, ubicumque consistentes, trecentos milites Equites, & armis decenter accinctos, & paratos, ita quod unusquisque ipsorum habeat quatuor equitaturas, vel tres ad minus, in Ecclesia prælibate obsequium, & subsidium transmittitis, per tres menses integros, tuis, & dicto-

rum tuorum in dictis Regno & Terra hæredum sumptibus, expensis & stipendiis, semel tantum in anno in servitiis ejusdem Ecclesie moraturos, mensibus ipsis a die, qua iidem Milites Terram tui Domini vel fines tui districtus egressi fuerint, per vulgares dietas & solitas computandis, & si maluerit Ecclesia, eadem ingruente necessitate, & si maluerit stetur verbo Romani Pontificis, ut dictum est, navali Exercitu juvari, quam per dictos Milites, debita taxatione, & recompensatione præhabita, in navale subsidium committatur. Verum quia prædicta Civitas Beneventana, quam hæcenus Ecclesia Romana sibi retinuit, & in suum Demanium seu Dominium cum omnibus suis Juribus, & pertinentiis reservavit, & totum tenimentum Civitatis ejusdem, cum finibus ejus antiquis, quos Romanus Pontifex, quandoquique semel tantum sibi placuerit, bona fide sibi distinguit, eidem Ecclesie, & in ejus proprietate libere manebit, nullo jure tibi in eis, vel cuicumque alii de regno prædicto retento, seu quomodolibet reservato, distinctioneque per Romanum Pontificem semel facienda, ut dictum est, stabilitu, & prædicti tui in dictis Regno, & Terra hæredes absque contradictione, seu refragatione quacumque, prout ipsa distinctio per Literas Apostolicas apparebit. Pro dictaque Civitate Beneventana reparanda, rescindenda, & fortificanda per Romanam Ecclesiam exponetis per septennium pro lignaminibus omnia nemora ipsorum Regni, & Terræ, & omnem materiam ad ædificia oportunam, ut puta Lapides, & Arenam quæ Puteolana vocatur, cementum, & similia, sine præjudicio juris singulorum personarum, ad tnam Dietam prope Beneventum, præstabis etiam ipsis Beneventanis securitatem per totum Regnum, & Terram prædictam, Privilegia insuper dictæ Civitati a Regibus, & Principibus concessa, illibata servabis, omnia Statuta per quondam Fredericum, olim Romanum Imperatorem, seu quoscumque alios Reges, & per quondam Joannem olim Reginam prædictam, contra Libertatem Civitatis ejusdem, revocabitis, & in omnibus, & per omnia, quæ libertatis fuerint, cæteris Regnicolis parificabis illam, nec alia Statuta, seu aliquas Leges condetis in posterum, per quæ dictæ Civitati directe, vel indirecte possit præjudicium generari, & pro Apostolice Sedis, & beati Bartolomei Patroni Civitatis ejusdem reverentia, fidantias a Baronibus remitti facietis, & remittetis eidem. Fideantiarum autem remissio est concessio libertatum, ut Cives Beneventani possint libere Vineas, & Terras excolere, ac ipsarum fructus & fruges recolligere, ac easdem Vineas & Terras vendere, & de ipsis pro sua voluntate disponere, sine aliqua exactione, vel muneris donatione. Tu autem, & dicti tui in eisdem Regno, & Terra hæredes in dicta Civitate, & ejus Territorio, & pertinentiis suis, quæ Romanæ Ecclesie remanebunt, vel in Urbe seu in Campania, vel Maritima, seu Ducatu Spoletano, aut Marchia Anconitana, aut in Patrimonio beati Petri in Tuscia, in Civitatibus Perusina, Civitate Castellum, Bononiensi, Ferrariensi, Avinionensi, & Comitatu Venasyni, seu aliis quibuscumque Dominiis aut Demaniis, sive Feudis ipsius Ecclesie utiliter constitutis, ex successione, vel legato, aut Donatione, sive venditione, aut alio quocumque Jure, sive Titulo, seu contractu, nihil unquam vobis acquiritis, vel vendicabitis, seu poteritis acquirere, vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipietis, vel habebitis, aut retinebitis, seu poteritis habere; recipere, vel etiam retinere, aut nullam Potestariam Capitaniam, vel Rectoriam, nullumque aliud honorem, nullam dignitatem, seu potestatem Senatoriam, vel quancumque aliam administrationem, seu Comendam, nec quodcumque aliud Officium recipietis, seu recipere poteritis in eisdem. Hoc autem intelligimus de illis hæredibus tuis, & tuorum in dicto Regno & Terra hæredum, qui in eisdem Regno Sicilia, & Terra succedent. Nolumus enim quod delictum aliorum hæredum, qui succedunt tibi vel illis in Civitatibus & aliis Terris tuis, vel ipsorum, in penam hæredis, qui est tibi, vel ipsis successoribus in Regno, & Terra præfatis, aliquatenus extendatur. Ne vero hujusmodi alii hæredes tui, vel ipsorum contra ea, quæ in isto continetur Articulo, aliquo forsitan tempore venire præsumant, acquirendo, vel vendicando, vel recipiendo, vel habendo, seu retinendo sibi aliquod in Terris, in Articulo ipso expressis, seu comprehen-

ANNO
1458.

ANNO
1458.

sis, vel recipiendo, habendo, vel retinendo in Terris eisdem Potestariam, seu Capitaniam, vel Rectori-
am, vel aliquid aliud de iis, quæ in articulo continetur eodem, sic super iis duximus providendum, ut videlicet nulli etiam huiusmodi aliorum heredum tuorum, vel ipsorum, ullo unquam tempore liceat sibi quidquam in eisdem Terris acquirere, seu vendicare, percipere, habere vel etiam retinere Potestariam, seu Capitaniam, vel Rectori-
am, vel aliquid aliud in iis, quæ prout dictum est, in eodem articulo plenus contineatur. Quicumque autem ipso-
rum secus præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat, nec ipse, nec eius Posteriores in perpetuum possint in eodem Regno succedere, si eis in aliquo casu huiusmodi successio deferretur, sed ab ipsa repellantur omnino, & nihilominus ille, qui tunc ejusdem Regni gubernaculo præsidebit, Romano Pontifici potenter assistere teneatur. Si vero tui in ipsi Regno & Terra hæredes prædictam Civitatem Beneventanam, Territorium & pertinentias ejus, quæ remanebant Ecclesiæ, vel aliquam partem eorum, aut Campaniam, vel Maritimam, seu Urbem, vel Ducatum Spoletanum, aut Marchiam Anconitanam, seu Patrimonium Beati Petri in Tuscia, aut Civitates Perusinam, Civitatem Castellum, Bononien-
sem, Ferrariensem, vel Avenionensem, aut Comitatum Venaynsium, seu alias quascunque Terras Romanæ Ecclesiæ, ubilibet constitutas, vel ipsarum aliquam partem occupaveris, seu occupari feceris, aut super his offenderis, vel molestaveris Ecclesiæ seu feceris molestari. Et postquam desuper à Romano Pontifice moniti, & requisiti fueris, vel si commode moneri, aut requiri nequiveris, juxta ipsum Romani Pontificis assertionem, vel dictum, postquam ad hoc publice, & solenniter te, vel hæredes ipsos monueris, infra tres menses non restitueris integre omnia occupata, eo ipso ab ipsorum Regni Sicilia, & Terræ jure cadatis totaliter, ipsaque Regnum & Terram prorsus amittatis, & ad Romanam Ecclesiæ libere devolvantur. Quod si etiam resistueris occupata, nihilominus ad plenum de universis injuriis, & damnis illatis, ad mandatum ejusdem Romani Pontificis, satisfacere teneamini, alii quoque hæredes tui, videlicet, qui tibi non succedent in Regno, occupare, vel occupari facere super illis eandem Ecclesiæ non attemptent, Illi vero, qui secus fecerint, præmissas penas incurrant, ut videlicet eo ipso sint excommunicati, & tam ipsi, quam eorum posteritas in perpetuum ad successionem Regni, & Terræ prædictorum, si in aliquo forte casu eadem successio devolveretur ad illos, nullatenus admittantur: Et Rex Sicilia, qui tunc erit, teneatur assistere Romano Pontifici contra ipsos, ut superius est expressum. Sane omnibus Ecclesiis tam Cathedralibus, quam aliis etiam regularibus, & secularibus, nec non omnibus Prælati, & Clerici, ac Universis personis Ecclesiasticis, & Clericis, vel Regularibus, & quibuscunque Religiosis Locis Regni, & Terræ prædictorum plenarie dimittuntur, & restituentur integre omnia bona eorum immobilia, à quibuscunque ablata, vel occupata sint, & per quoscunque detineantur, mobilia, quæ existant, & poterint inveniri, simili modo restituentur eisdem. Hæc autem restitutio fiet absque contradictione, vel difficultate qualibet, sicut nanciscimini prædictorum Regni Sicilia, & Terræ possessionem, hoc modo scilicet, quod statim in illa parte ipsorum Regni & Terræ, quæ tibi, vel ipsis hæredibus obediet, restitutio ipsa fiet, ipsaque postmodum successive consummabitur, sicut eadem Regnum, & Terræ habebuntur, ne autem super his rebus restituendis oriri possit aliqua difficultas, deputabuntur à Romano Pontifice aliqui viri discreti, ad quorum mandatum, & arbitrium Bonorum, & Rerum mobilium, & immobilium, quæ extant, restitutio plena fiat. Ita quod eadem, de quorum Dominio, vel proprietate, seu possessione notorium fuerit, ad eorum Arbitrium, & mandatum mox reddentur, in dubiis per ipsos de plano, & absque Judicii strepitu diligentius veritas inquiretur. Sufficiat autem vocari Camerarium, vel Procuratorem, vel Bailivum, in cujus Jurisdictione, vel Bailivia, seu Territorio, bona, de quibus ageretur, consistant, ad videndum jurare Testes, qui in huiusmodi depositione deponant, omnes inluper Ecclesiæ tam Cathedralis, quam aliæ Seculares, & Regulares, necnon omnes Prælati, & Clerici, ac universæ personæ Ecclesiasticæ, Seculares, & Reli-

giosæ, & quæcumque Religionis loca in Regno, & Terra prædictis consistentia cum omnibus bonis suis in electionibus, postulationibus, nominationibus, provisionibus, quas, salvis reservationibus Apostolicis, fieri contingerit, & omnibus aliis plena libertate gaudebunt, nec ante electionem sive in electione, vel post, Regis assensus, aut consilium aliquatenus requiretur, quam utique Libertatem tu, & tui in ipso Regno hæredes semper mantenebis, & conservabis, ac manuteneri & conservari facies ab omnibus Subditis vestris, dictæque Ecclesiæ, & personæ utantur libere Bonis, & Juribus suis, omnibusque, salvo tibi, & tuis in huiusmodi Regno hæredibus Jure Patronatus, in Ecclesiis tamen quantum in hac parte Patronis Ecclesiarum canonica Instituta concedunt, ubi antiqui Reges Siciliae huiusmodi Jura patronatus in ipsis Ecclesiis habuerunt; omnes etiam causæ ad Forum Ecclesiasticum in Regno, & Terra prædictis pertinentes libere, & absque ulla impedimento agitantur, tractantur, & ventilabuntur coram Ordinariis, & aliis Ecclesiasticis Judicibus, & terminabuntur per eos, & si ad Sedem Apostolicam pro huiusmodi causis appellare contingerit, tam appellantes, quam appellati ad eandem venire Sedem pro Appellationum prosecutionibus libere, & absque inhibitione aliqua permittentur: Sacramenta vero fidelitatis præstabitur secundum antiquam & rationabilem consuetudinem, prout canonica instituta permittunt, ab illis Ecclesiarum Prælati, quorum Prædecessores antiqui illa Siciliae Regibus præstiterunt; ab illis autem Prælati, & Ecclesiis, qui Regularia, sive temporalia bona tenent, si qui tamen sunt, qui huiusmodi bona teneant à Domino Regni, & aliis Dominis Temporalibus, & qui ratione huiusmodi bonorum ab antiquo assueverunt Regibus, & ipsis Dominis temporalibus servitia exhibere, huiusmodi honesta & antiqua servitia secundum rationabilem, & antiquam consuetudinem, & sicut instituta patiuntur canonica, impendantur; Salva tamen Romani Pontificis, & Apostolicæ Sedis Autoritate, & Jurisdictione plenaria, & libera potestate circa Ecclesias, & alias Regulares, & Seculares personas, & loca Ecclesiastica prædicta, tam in faciendis Provisionibus, & Electionibus confirmandis, quam quibuscunque aliis Concessionibus, & Gratiis, ac super eis consendis Litteris Apostolicis, quas cessante omni impedimento per Vos, seu Officiales, & Subditos vestros præstando, permittitis libere & absolute executioni debite demandari, quin iuxta præstantes impedimentum, aut renitentes, & inobedientes comprimere, & punire, & ad obedientiam, & reverentiam Litteris Apostolicis exhibendam compellere, & infringere, & requisiti manu militari, prout ipsarum Litterarum Apostolicarum Executori Judici, seu Nuncio videbitur, assistitis remediis oportunit. Revocabitis etiam tu, & dicti tui in ipso Regno hæredes omnes Constitutiones, & Leges per dictum Fredericum Regem Sicilia, sive per Corradum ipsius Federici filium, aut Manfredum quondam Principem Terantinum, seu per dictam quondam Joannam Reginam, vel alios Reges, aut Reginas Regni, & Terræ prædictorum, seu alias quascunque editas contra Ecclesiasticam libertatem, nec Statuta edictis, aut Consuetudines introductas, seu etiam promulgabitis, per quæ Juri & Libertati Ecclesiasticæ in aliquo derogetur. Promittitis etiam, quod nullus Clericus, vel Persona Ecclesiastica eorundem Regni, & Terræ in Civili, vel criminali causa ad faciendum fidem de titulo, vel possessione Clericatus convenietur coram Judice seculari, nisi super feudis Judici petitorio conveniatur civiliter, sed omnia, Ecclesiæ, Monasteria, Hospitalia, & alia pia & Religiosa Beneficia, & Loca, & Personæ Ecclesiasticæ Regni, & Terræ prædictorum omnimode erunt libere, & libera, & in nullo Regi, aut Principi subiacent: Nullas insuper tallias, seu collectas imponetis Ecclesiis, Monasteriis, Locis, vel Beneficiis prædictis, aut Clericis, & Personis Ecclesiasticis, seu rebus eorum, & in Ecclesiis in dictis Regno, & Terræ vacantibus, tu, & prædicti tui in Regno hæredes nulla habebitis regalia, nullosque fructus, redditus & proventus, nullasque etiam obventiones, ac nulla prorsus alia recipietis ab eisdem, custodia Ecclesiarum earundem interim libere remanente penes Personas Ecclesiasticas, juxta canonicas Sanctiones, Comites vero, Barones, Milites & universi homines totique Regni & Terræ prædictæ

ANNO
1458.

ANNO
1458.

dicta vivent in ea libertate, & habebunt illas Immunitates, illaque Privilegia, & eis gaudebunt, quas & quæ tempore claræ memoriæ Gulielmi secundi Siciliæ Regis, & aliis antiquis temporibus habuerunt. Omnes Exules Regni Siciliæ & Terræ prædictorum cujuscunque conditionis existant, ad Mandatum Romanæ Ecclesiæ reducentur ad Regnum, & Terram prædictam, ipsique de bonis, & Juribus eis debitis restitutione plene fiat, in hujusmodi autem restitutione, secundum præscriptam formam in Capitulo de bonis Ecclesiarum restituendis contenta, tam in notoriis, quam in dubiis procedetur, omnesque captivos & obides, qui tenentur in Regno, & Terræ prædictis, Romanos, & Regnicolas, & alios de Terris Ecclesiæ, seu Tulcos, vel Lombardos, aut alios quoscunque restituent eorum libertati pro posse, jus etiam, quod quicumque Ecclesiæ Romanæ Fideles in Comitibus, Civitatibus, Terris, & Castris, Villis, seu locis à Sede Apostolica, seu à Regibus, seu à Principibus sibi concessum obtinent, nec non Jus, quod privati à Jure, vel per processus Apostolicos olim habebant, si eos ad illud Apostolica Autoritate legitime restitui contingat, etiam pænitus saluum erit, nec per præsentem Regni, & Terræ Concessionem, Comitatum seu aliorum concessorum hujusmodi cuiquam, quoad proprietatem, & possessionem, præjudicium aliquod generetur, Regio Jure in his omnibus semper salvo. Nullam etiam Confederationem, seu pactionem, vel Societatem cum aliquo Imperatore, Rege, seu Principe, vel Barone, Christiano, Græco, & Saraceno, aut cum aliqua Provincia, seu Civitate, aut Communitate, five aliquo Loco scienter contra Romanam Ecclesiam, vel in ejus damnum facietis, & si secus fieret, quod factum fuerit, sit ipso jure nullum, & si ea feceritis ignoranter, nihilominus, quantum de facto feceritis, indilate teneamini ad Mandatum Ecclesiæ revocare. Denique omnes præmissas conditiones, in per persona tua apponuntur, & circa tuos etiam in dictis Regno, & Terræ hæredes, & successores intelligimus, & volumus esse dictas, falsis omnibus, que circa alios tuos hæredes ordinata sunt, prout superius est expressum. Cæterum quia in quibuscunque Articulis, seu Capitulis prædictarum conditionum continetur expresse, quod in certis casibus, tu & prædicti tui hæredes, excommunicationis Sententiam incurrais, & dictum Regnum, ac Terræ, ac tuæ & ipsorum hæredum Terræ sine Ecclesiastico supplicio Interdicto, & ad Romanam Ecclesiam Regnum, & Terræ prædicta libere devolvantur. Nos hujusmodi Sententias videlicet: excommunicationem in te, & eosdem hæredes, ac interdicti in Regnum, & Terræ prædicta, si tua, vel ipsorum culpa hujusmodi casus evenierit, de prædictorum Fratrum consilio ex nunc, Autoritate Apostolica, tempore presentium promulgamus; Forma autem Juramenti prædicti per te de proximo in manibus dicti Latini Cardinalis, & per tuos in dicto Regno hæredes præstantia, talis est:

Ego Ferdinandus, Dei Gratia, Rex Siciliæ, plenum hominum ligum, & Vassallagium faciens vobis Domino meo, Domino Pio Papæ secundo, & Ecclesiæ Romanæ pro Regno Siciliæ, & tota Terræ, quæ est citra Farum usque ad confinia Terrarum ipsius Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum toto Territorio, ac omnibus districtibus, & pertinentiis suis secundum antiquos fines Territorii, pertinentiarum, & districtus Civitatis ejusdem, per Romanum Pontificem distinctis, & in posterum distinguendos, juro super hæc Sancta Dei Evangelia, quod ab hac hora in antea fidelis ero & obediens Beato Petro, & vobis Domino Pio Papæ secundo, vestrisque successoribus Romanis Pontificibus canonice intransibitis, Sanctæque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, non ero in consilio, vel consensu, seu facto, ut vitam perdat, seu perdat, aut membrum, seu capiamini, vel capiantur mala captione, consilium, quod mihi credituri estis per Vos, aut Nuncios vestros, vel per Literas, ad vestrum, vel eorum damnum, scienter nemini pandam, sed si sciero fieri, vel procurari seu tractari aliquod, quod sit in vestrum, vel ipsorum damnum, illud pro posse impediam, & si hoc impedire non possem, illud Vobis, vel eis significare curabo; Patrum Romanum, & Regalia Sancti Petri tam in Regno Siciliæ, & Terræ prædictis, quam alibi consistentia, adiutor Vobis, & eis ero ad retinendum, defendendum, & recuperandum, aut recuperata ma-

TOM. I. PART. II.

nutenendum contra omnem hominem, universas & singulas condiciones supradictas, & contentas in præsentibus Literis Apostolicis super ipsorum Regni, & Terræ concessionis confectis, ac omnia & singula, quæ in eis continentur Literis, plenarie adimplebo, & inviolabiliter observabo, & nullo unquam tempore veniam contra eas; Non procurabo per me, vel alium, seu alios quoquo modo, ut eligar, vel nominer in Regem, vel Imperatorem Romanorum, seu Regem Teutoniarum, aut Dominum Lombardiæ seu Tusciæ, seu majoris partis eorundem, & si electionem vel nominationem ejusmodi de me celebrari contingerit, nullum hujusmodi electioni, seu nominationi assensum præstabo, nec intromittam me modo aliquo, de eorum, vel alicujus ipsorum regimine, neque etiam de Civitate Beneventana, & suis Territoriis, districtibus, & pertinentiis, seu Campania, neque de Maritima, Ducatu Spoletano, Marchia Anconitana, Patrimonio Beati Petri in Tuscia, Massa-Trebaria, Romandiola, Alma Urbe, in Civitatibus Perusina, Civitate Castelli, Bononiensi, Ferrariensi, Avinionensi, aut Comitatu Venayfino, seu aliis Terris quibuscunque vestris, & demaniis, seu feudis ipsius Ecclesiæ, nibiliter constitutus, ex successione vel Legato, seu donatione, aut venditione, vel alio quovis titulo, vel contractu, nihil unquam mihi acquiram, vel vendicabo, seu potero acquirere vel quomodolibet vendicare, & nihil unquam recipiam, vel habere, seu retinebo, vel potero recipere, habere, aut etiam retinere in illis, neque ullam Potestariam, Capitaniam, vel Rectoriæ, nullumque aliud Officium recipiam, seu recipere potero in eisdem, aut ipsorum aliquo, nec etiam occupabo, nec occupari permittam, seu faciam præmissa, vel partem aliquam eorundem. Nec illa offendam, vel molestabo, nec etiam Romanam Ecclesiam quocumquomodo, sub censuris, pænisque spiritualibus, & temporalibus in supradictis conditionibus, & infeudatione contentis, quas hic haberi volo in singulis suis partibus alias pro specificis repetitis, & expressis. Scismatico, aut hæretico cuiquam, vel à fide devio, vel ab ipsa Ecclesiæ præfatio, ejusque sequacibus, aut dantibus ei auxilium, consilium, vel favorem, non dabo quovis modo per me vel alium, seu alios, directe, vel indirecte, publice, vel occulte auxilium, consilium, vel favorem, nec ab aliis, in quantum in me fuerit, si impedire potero, dari permittam, sed eos juxta posse meum, donec convertantur, persequar & invadam. Sic me Deus adjuvet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

Tu etiam, & dicti tui in eisdem Regno Siciliæ, & Terræ hæredes dabis Privilegium vestrum Nobis, & dictæ Romanæ Ecclesiæ Aurea Bulla bullatum, in quo proprio Juramento favebimini, & recognoscetis expresse Regnum Siciliæ, & totam Terram ipsius, quæ est citra Farum usque ad confinia ejusdem Romanæ Ecclesiæ, excepta Civitate Beneventana cum Territorio, & pertinentiis suis, quæ Ecclesiæ remanebit eidem, ex sola gratia, & mera liberalitate Sedis Apostolicæ & Nostræ tibi, tuisque hæredibus fuisse concessa, Vosque recipiite, & tenere Regnum, & Terram hujusmodi à Nobis, & dicta Romana Ecclesia sub pactis, modis, & conditionibus supradictis. Nolumus autem per presentes tuis, vel aliorum quorumcunque Juribus, si quæ tibi, & illis in Regno, & Terræ prædictis quomodolibet competet, nullatenus derogari. Nulli ergo &c. nostræ concessionis, confirmationis, & nostre largitionis, Investituræ, infeudationis, Decreti, reservationis, ordinationis, & voluntatis infringere &c. Si quis &c. Cunctis vero præmissa servandis sit Pax Domini Nostri Jesu Christi, quantum & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1458. Quarto Idus Novembris, Pontificatus Nostri Anno Primo.

Joannes Orticius.

Ego Ildorus Episcopus Sabinensis, Cardinalis Ruthenus, consensu, & manu propria subscripti.

Ego Joannes Cardinalis Sancti Sisti consensu, & manu propria me subscripti.

Ego Antonius Sancti Chrylogoni Presbyter Cardinalis consensu, & manu propria subscripti.

Ego Latinus Sanctorum Joannis, & Pauli Cardinalis Presbyter de Urbinis consensu, & manu propria subscripti.

Ggg

Ego

ANNO
1458.

ANNO
1458

Ego Philippus titulo Sancti Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis Bononiensis consensu, & manu propria subscripsi.

Ego Nicolaus titulo Sancti Petri ad Vincula Presbyter Cardinalis consensu & manu propria subscripsi.

Ego Petrus titulo Sancti Marci Presbyter Cardinalis Venetiarum Episcopus Vincentinus consensu & subscripsi.

Ego Ludovicus Joannes titulo Sanctorum quatuor Coronatorum Presbyter Cardinalis Segovicensis consensu & manu propria subscripsi.

Ego Joannes titulo S. Priscæ Presbyter Cardinalis Zamorensis consensu, & manu propria subscripsi.

Ego Jacobus titulo S. Anastasie Presbyter Cardinalis consensu & manu propria subscripsi.

Ego Prother Sancti Georgii ad Vellum Aureum Diaconus Cardinalis de Columna consensu, & manu propria subscripsi.

Ego Jacobus Sancti Eustachii Diaconus Cardinalis consensu, & subscripsi.

Ego Rodoricus Sancti Nicolai Cardinalis Diaconus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vice Cancellarius consensu, & propria manu subscripsi.

Exemplata est præfens Copia a Libro intitulado, Bullarum, Confirmationum, & aliarum rerum notabilium præfentis Regni Neapolis folio XXIX. aservata in Magno Regie Camere Archivo in Camera Prima sub Littera O. fianzia V. numero CXXVI. cum quo facta Collatione de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva. Et in fidem de mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castri novi D. Vincentii Frascione Præfidentis Commissarii subscripsi Magnificus Antonius de Masi Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli in eodem Magno Regie Camere Archivo die 14. Junii 1718.

ANTONIUS DE MASI.

CCLVIII.

1459.
18. Janv.

Bulla PII II. Pape quâ Appellantes à Summo Romano Pontifice ad Futurum Concilium, eorumque Consiliarios & Fautores penis Excommunicationis, Criminis Læse Majestatis Divina & humana subjicit. Datum Mantuæ 15. Kalendas Februarii, Anno Incarnationis Dominicæ 1459. Pontificatus sui II. [Bullarium Magnum Tom. I. pag. 369. col. 2.]

PIUS EPISCOPUS, Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam.

Excecrabilis, & pristinis temporibus inauditus tempestas nostra inolevit abusus, ut à Romano Pontifice, JESU CHRISTI Vicario (cui dictum est in persona beati Petri) Pasce oves meas, & Quodcumque ligaveris super Terram, erit ligatum & in celis; nonnulli spiritu rebellionis imbuti, non sanioris cupiditate iudicii, sed commissi evasione peccati ad futurum Concilium provocare præsumant, quod quantum sacris Canonibus adverfetur, quantumque Reipublicæ Christianæ noxium sit, quisquis non ignarus Jurium intelligere potest. Namque (ut alia prætereamus, quæ huic corruptelæ manifestissime refragantur) quis non illud ridiculum judicaverit, quod ad id appellatur quod nulum est, neque scitur quando futurum sit? Pauperes à potentioribus multipliciter opprimuntur, remanent impunita scelera, nutritur adverfus primam Sedem rebellio, libertas delinquendi conceditur, & omnis Ecclesiastica Disciplina & Hierarchicus Ordo confunditur.

§. 2. Volentes igitur hoc pestiferum virus à CHRISTI Ecclesiâ procul pellere, & ovium nobis com-

mularum saluti consulere, omnemque materiam scandalî, ab ovili nostri Salvatoris arcere, de venerabilium Fratrum nostrarum S. R. E. Cardinalium, concutorumque Prælatorum, ac divini, & humani Juris Interpretum, curiam sequentium, consilio & assensu, ac certa nostra scientia, hujusmodi provocaciones damnamus, & tamquam erroneas ac detestabiles reprobamus, cassantes, & penitus annullantes, si quæ hæcenus taliter interpositæ reperiantur, easque tamquam inanes, ac pestiferas, nullius momenti esse decernimus, & declaramus. Præcipientes deinceps, ut nemo audeat quovis quæsito colore, ab Ordinationibus, Sententiis, five Mandatis quibuscumque nostris, ac successorum nostrorum talem appellationem interponere, aut interpositæ per alium adharere, seu eis quomodolibet uti.

§. 3. Si quis autem contrafecerit, à die publicationis præsentium, in Cancellaria Apostolica, post duos menses, cujuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerit, etiam Imperiali, Regali, vel Pontificali præfulgeat Dignitate, eo ipso Sententiam execrationis incurrat, à qua nisi per Romanum Pontificem, & in mortis articulo, absolvi non possit. Univeritas verò five Collegium, Ecclesiastico subiacet interdicho, & nihilominus tam Collegia, Univeritates, quam prædictæ & aliæ quæcumque persone, eas penas ac censuras incurrant, quas rei Majestatis, & hæreticæ pravitatis fautores incurere dignoscuntur. Tabelliones insuper, ac testes, qui hujusmodi actibus interfuerint, & generaliter qui scienter consilium, auxilium dederint, vel favorem talibus appellantiibus, pari pena plectantur.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrorum voluntatis, damnationis, reprobationis, cassationis, annulationis, decreti, declarationis, & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Dat. Mantuæ Anno Incarnationis Dominicæ 1459. XV. Kal. Feb. Pont. nostri Anno 2.

CCLVIII.

Lex de Subditis inter se Guerreantibus in Civili 1461.
per JOANNEM II. Regem Aragonum lata
Calatagubii Anno 1461. [Fueros y Obervancias de las Costumbres de Aragon. Lib. 9. fol. 185.]

Item come de algunos tiempos aca haya a contestado que los guerreantes no solamente en los bienes de aquellos con qui guerrean, mas en cora delos otros del Regno, fan danos, talas, robos, destruyciones, e metian fuego en Ciudades, Castillos, Villas, Lugares, casas, heredades & bienes d'otros, guerreantes e non guerreantes, e esto sia contra fuero, uso e costumbre del Regno. Por esto statuimos, de voluntad de la Cort, que aquellos, & qualquiere dellos, que las sobreditas cosas o alguna dellas faran, cometran o perpetraran, o mandaran fazer, sian tenidos de satisfacer e emendar los danos dados, doblados a la part lesa. E se pueda proceder, e se proceda a infancia de la part de qui sera el principal interer, o de los procuradores de los quatro braços e de qualquiere dellos, ensemble con la dita part de qui sera el principal interer, o fin de aquella, de mandamiento de los Diputados del Regno, o de la mayor parte dellos, conque endi haya uno de cada braço, ministrada a ellos primero informacion, por la qual conste del delicto, a expensas del Regno, por el Justicia de Aragon e sus Lugartenientes, e qualquiere dellos por la jurisdiccion privilegiada por fuero statuyda contra los Officiales delinquientes en sus Officios contra fuero, brevemente, summaria, simple, e de pleno, sin strepitu e figura de juicio, todas malicias e diffugios fuera y todas excepciones empero e defençiones legittimas ademas. Por los quales danos doblados, se haya e pueda seyer feyta execucion, cohercion e compulsa en los bienes de aquellos qui faran los danos, robos, incendios, e otras cosas sobreditas, que possidran corporalmente en tiempo que qualquiere de los ditos delictos e crimines cometran, o despues, non obstant qualquier donacion o otra alienacion que se tro-

basse

ANNO
1461.

hassé antes del delicto o despues feyer feyta de aquellos por los delinquentes. E encora pueda por razon de la emenda de los ditos danos doblados feyer prela la persona e personas de los ditos delinquentes, desque fera feyta la condenacion, no esperada la execucion de los bienes: e tanto e tan largamente feyer detenidas e presas, entro a que los ditos danos doblados fian integrámente pagados. Esta manera de proceyer haya lugar contra los dantes auxilio, favor o ayuda, fuyendo allí presentes a fazer e perpetrar los ditos crímenes. E contra aquellos qui scientment receptaran los ditos robos. E contra aquellos qui moneftados por Judge competent, los condemnados de los ditos delictos scientment receptaran apries de la dita moneftacion. Laqual sciencia se haya a provar legitimamente, e contra los bienes de qualquiere dellos, que possidan corporalment al tiempo de los ditos crímenes e excessos o despues, non obstante qualquiere donacion o alienacion que de aquellos se trobasse fayer feyta, segunque de fufo es dito. E en cada uno de los ditos casos, el qui dano recibira, precedient judicial taxacion, fia creydo por la propia jura de la extima del robo o danos dados, provada primeramente la invasion o violencia. En esto empero no entendemos feyer compresos los legitimamente guerreantes, segun fuero, e valedores dellos que se faran danos en cavallos e armas, o en los castiellos, lugares o casas que se assignaran a fazer guerra. E queremos que el present fuero dure fosta tanto, que per nos a nuestros succesores de voluntad de la Cort general del Regno, o por la dita Cort fin nos o nuestros Succesores, con que en cada un brago haya a lo menos, mas de diez personas e ocho dias antes fia por la Cort assignado el dito ocheno dia a fazer ladita revocacion, fia expremment mediant carta publica testificadera por el Notario regient la scrivania de la Cort, present el Justicia d'Aragon, renunciado, el present fuero. Quere-mos empero que si los ditos Diputados no recibiran la dita Informacion, o recibida aquella, & confutando del delicto, non mandaran fazer la acusacion a los ditos Procuradores del Regno, o apries que la havran mandado fazer, feran desistir de aquella, o faran sobrefayer en aquella, o los ditos Procuradores feyto el dito mandamiento, ne proseguiran ladita acusacion, que encurran en las penas de los Oficiales delinquentes en sus Officios contra fuero, delas quales puedan feyer acusados a infancia de la parte de laquel fera el principal interes delant el dito Justicia de Aragon, o sus Lugartenientes e quelquiere dellos por ladita jurisdiction privilegiada.

Idem.

Item que nos, e nuestros succesores, o el Lugartenient general, en el caso empero que se puede fazer segun fuero Lugartenient, podamos e puedan, instant part, o por officio, los guerreantes no precedient legitimo desafiamento segun fuero fer desistir de la dita guerra. E si se ajustaran, fer desplegar. E queremos que los Diputados del Regno puedan instant part, o por su officio, cara a cara, o por fu letras los ditos guerreantes, no precedient legitimo desafiamento segun fuero, fer desistir dela dita guerra: e si se ajustaran fer desplegar, por capciones o personas, e ocupaciones e cavallos, e armas e por ocupacion del castiello, o lugar de se ajustaran. Los quales cavallos e armas, e el dito castiello o lugar, los ditos Diputados, e qualquiere, d'ellos puedan tener ocupados entro a tanto que hayan desplegado, e dado paz, o al meno tregua de 6. meses, e mas avnrit non puedan tener los ditos bienes. Antes incontinent, que ladita paz o tregua fera firmada, hayan a restituir los ditos bienes, a aquel que ladita paz o tregua firmará, pagadas las expensas justas, por la detencion e custodia de los ditos cavallos, castiello o lugar saytos. E si algunos en los sobreditas cosas, no obedesceran a los Diputados o algunos dellos, que fian havidos por resistentes: de laqual resistencia puedan feyer acusados por los Procuradores del Regno, e qualquiere dellos, e no por el Procurador fiscal nuestro, ni por otro persona delant el Justicia de Aragon o sus Lugartenientes, o qualquiere dellos, por la jurisdiction pri-

TOM. I. PART. II.

ANNO
1461.

vilegiada contra los Oficiales delinquentes en sus officios contra fuero. E que este calo no haya lugar el fuero, *verum de consultationibus*. E queremos que el presente fuero dure fasta tanto, que por nos o nuestros succesores de voluntad de la Cort general del Regno, o por ladita Cort, fin nos o nuestros succesores, con que en cada un brago haya alomenos mas de X. personas: e VIII. dias antes fia por la Cort assignado el dito ocheno, a fazer ladita revocacion, fia expremment mediant carta publica, testificadera por el Notario regient la scrivania de la Cort, present el Justicia d'Aragon, revocado el present fuero.

Ejusdem Lex de Guerentibus in Criminali; Calatagubii, eodem anno 1461.

Como por los fueros disponentes sobre los guerreantes no fia plenament satisfeyto, e en cerca los abulos que de algunos tiempos aca se fazen en gran lezion de los fueros, usos e costumbres del Regno por los ditos guerreantes, e por dar orden que la loable e antigua costumbre da queste Regno en el guerrear fia observada. Por tanto de voluntad de la Cort statuyamos, que si vassallo o servidor, continuo comenal d'algun Noble, Baron, Cavallero o d'otro algun Señor de Vassallos del dito Regno, aunque no parezca feyer feyto de mandamiento de alguno de los sobreditos o otro alguno, pues conste feyer feyto de mandamiento de los ditos Nobles, Baron, Cavallero o otro Señor de Vassallos o de alguno dellos, matara, ferira, o damnificara a otro, o otros Vassallo o vassallos, servidos o servidores continuo comenales de otro Noble, Baron, Cavallero o de otro qualquiera Señor de Vassallos del dito Regno, que el Señor de aquel muerto o ferido, o damnificado, o los parientes, o el dito ferido, damnificado o otri por el, no puedan proceyer, ni fazer proceyer, ni mandar proceyer directament, ni indirecta, a tomar vindieta alguna por propia autoridad de feyto contra el tal o tales delinquent o delinquentes, ni contra otro, o otros Vassallo o Vassallos, ni servidor, o servidores continuos comenales, o bienes de aquellos o del Señor de los ditos delinquent o delinquentes, ni bienes de aquel, ni en alguna otra manera. Antes fia tenido el Señor de aquel muerto o ferido o damnificado intimar mediant carta publica a los Diputados del regno la hora residentes en la Ciudad de Caragoça; a devant dellos Ministrar informacion, aun por indicios e conjectures, como tal daño; muert, o ferida es feyta e perpetrada en Vassallo o Vassallos suyos continuo comenales; o bienes de aquellos. Laquel intimacion e informacion assi feyta a ministrada, si por aquella de la dita muert o ferida o daño constara, almenos versemblantment e presumptiva, de continient los ditos Diputados fian tenidos, mandar e requirir al Señor del tal e tales assi delinquent o delinquentes, por letras suyas a la puerta de la habitacion del Señor del tal delinquent asistat, que aquel o aquellos dentro ocho dias, contaderos apries que el dito mandamiento le fera presentado, exhibesca, e ponga realmente en poder nuestro o del regient el officio dela Governacion, o Justicia d'Aragon, o Lugartenientes suyos, o aquel, o aquellos expelesca e fuera gite de su tierra perpetuamente, no obstante firma de dretyo, de qualquiere natura fia, apelacion, adjuncion, evocacion, e inhibicion d'aquellas. Elqual expulso, o losquales non pueda alguno receptar ni acullir; mas de un dia natural scientment, sus pena de crimen de receptor de persona condemnada a muerte, segun en el fuero de homicidiis, en la present Cort edito, es proveydo. E si de la dita sciencia se lexará a jura del rel receptor, que aquel sea tenido por su jura sufficientment responder; en otra manera si en responder fera continuz, la havi do por confesso del dito crimen. E si recusara el dito Señor exhibir e poner realment en poder de uno delos sobreditos, segun dito es, el tal delinquent o delinquentes, que el tal Señor de Vassallos incida en el mismo crimen e pena que al receptor es impofada, delqual encontinent fia acusado por uno de los Procuradores de los quatro brago a mandamiento de los Diputados, o dela mayor parte dellos a expensas del Regno devant

Ggg 2

nov,

ANNO

1461.

nos, o del regient el officio de la Governacion, Justicia de Aragon, o Lugartenientes fuyos, por la forma e manera en el fuero de homicidios en la present cort edito contenida. El qual, e las cosas en el contenidas queremos hayan lugar en el dito crimen: con esto quel proceſſo, ſentencia, e la execucion de aqual, no ſia empachada, o empachado, por firma de dreyto de qualquiere natura ſia, apelacion, evocacion, adjuncion e inhibiciones de aquellas, e cada una dellas, o otra qualquiere defenſion. E no reſtemos en tal caſo pueda el Señor del damnificado aun no precedentes legitimos deſafiamientos, tomar vindiſſa, e reintegra del tal delinquent o delinquentes, o del Señor de Vaſſallos, que aquel o aquellos receptara, o emparara: al qual hayan e ſian tenidos los Diputados ayudar de feyto e mano armada a expenſas del Regno, como contra perſona fuera itada dela carta de la paz, ſalta condigna ſatisfacion e vindiſſa del dano dado, ſins a tanto, que ladita exhibicion o expulſion ſe haga. E queremos que ſi el dito Señor faga ladita exhibicion ſegun dito es, que en continen los ditos Diputados ſian tenidos mandar a uno de los Procuradores de los quatro brazos fazer inſtancia contra los ditos delinquent o delinquentes, devant de aquel en poder dequien ſera exhibido o exhibidos a expenſas del Regno ſins a ſentencia definitiva, e execucion de aquella incluſivamente, de laqual no puedan los ditos Diputados ni Procurador deſſiſir, ſino del Señor cuyo ſera el muerto, ferido, o damnificado. E queremos que el dito proceſſo ſins a ſentencia definitiva incluſive, ſe haga ſegun la forma dal dito fuero de homicidios: el qual e las cosas en el contenidas, queremos hayan lugar, en el dito caſo. E queremos que el proceſſo, ſentencia, e execucion, no ſe empachen pro firma de dreyto, apelacion, adjuncion, evocacion, e inhibicion de aquellas, o alguna dellas, ni por otra qualquiere defenſion. E ſi los ditos Diputados feytas las ditas intimacion e informacion o exhibicion, no procedira, o proceder faran, en la forma de juſo contenida, e procedran las penas de los Oficiales delinquentes en ſus officios contra fuero ſtatuydas: de las quales puedan feyer acufados por la via privilegiada, delant el Juſticia de Aragon, o de ſus Lugartenientes, a inſtancia del Procurador de los quatro brazos, a expenſas del regno, precedient mandamiento del Juſticia de Aragon; el qualia tenido fazer el dito Procurador, e administradores del Regno, ſendo le de la negligencia de los ditos Diputados, inſtant el dito Señor, de Vaſſallos cuyo ſera el damnificado, la qual inſtancia ſea tenido fazer en continen, que los ditos Diputados, en lo ſobreſcrito, ſeran negligentes: e ſian tenidos los ditos Administradores miniſtrar las expenſas neceſſarias al dito Procurador: e el dito Procurador fazer la inſtancia contra los ditos Diputados, en la forma e manera, que en los caſos ſobreſcritos es eſtatuyde, a mandamiento del dito Juſticia, o de ſus Lugartenientes ſegun dito es. E por rel que las ſobreſcritas cosas mellor ſe obſerven, Ordenamos que algun mentero, vedalero, çanacequia, a çutero, Commiſſario, o otro Official, Alçayde, guardador de terminos, montes, aguas, e peſcas, de qualquiere Señor de Vaſſallos exercendo los ditos Officios, por perſonas, e otras cosas a ſus officios pertenecientes, en perſonas, o bienes de algun Vaſſallo o Vaſſallos, ſervidor o ſervidores, continuo comenſales de qualquiere otro Señor de Vaſſallos, en virtud de losditos ſus Officios, no haya facultad ni pueda al tal Vaſſallo, o Vaſſallos, ſervidor o ſervidores continuo comenſales, aunque les reſiſtan, en librar los ditos peſoras, matar, ferir, o damnificar, de feyto e mano armada. Pero en tal caſo, ſi las ditas peſoras fazer no poran los ditos Oficiales, a tola relacion fuya, medio jurament en poder del Señor cuyo es el Vaſſallo que ſe deva peſorar preſtado ſe haya a eſtar, e ſe haya a executar, & tal Vaſſallo o ſervidor, continuo comenſal, e bienes de aquel, en la colonia devida, por el Señor cuyo es. El qual ſi ladita execucion, no fara dentro tres dias conraderos, apries de ladita relacion aquella hayan a fazer los ditos diputados requeridos, a expenſas del dito Señor: que ladita execucion no haya feyto no obſtant qualquiere firma de dreyto, apelacion a inhibicion de aquellas. Por aqueſto empero no entendemos, a empachar a aquellos Señores de Vaſ-

ſallos, que por ſus privilegios: o por Sentencias arbitrales, e otras e otros dreytos puedan mano armada defender, e cobrar las aguas, peixcas, montes e paſſos que les pertenecen, e peſiorar por aquellas. Lo ſobreſcrito empero no ſe eſtenda en los terminos, monte e aguas, ſobre loſquales en dreyto de propiedad, o de uſo e poſſeſſion de ademptrivos ha contencion entre partes. Car en aquellos e aquellas las partes fagan ſegun que azer, no atribuyendo por aqueſto mas dreyto a aquellas que les pertenecen. E el preſent fuero e cosas en aquel contenidas, hayan lugar en los Ecceſiasticos o de orden, Señores de Vaſſallos, en loſquales tienen juſdiction, civil e criminal. Anadiendo empero quanto a los ditos Ecceſiasticos, e de orden, en el caſo que ſegun la diſpoſicion de aqueſto fuero procediran, a expulſion de algun Vaſſallo, o Vaſſallos, ſervidor o ſervidores, continuo comenſales fuyos, ſi aquel o aquellos poner no ſe querran, o los ditos Señores de Ygleſia, o de orden poner los querran en poder de alguno de los Oficiales ſobreſcritos, ſegun es dito, que los ditos Señores Ecceſiasticos o de orden puedan e ſian tenidos fazer ladite expulſion por autoridad, e en virtud del preſent fuero, no obſtante firma de dreyto, de qualquiere natura ſia, apelacion, adjuncion, evocacion e inhibiciones de aquellas e de cada una dellas, e otra qualquiere defenſion, pero por ladite expulſion, al expulſo o expulſos, en ſu caſo quanto a los bienes que tendran en la Villa o Lugar de do ſeran expulſos, no pueda feyer ſayto daſio o prejudicio alguno. Pero en el preſent fuero, ni en las cosas en aquel contenidas, no entendemos feyer comprehenſas nueſtras Univerſidades, encora que ſian Señores de Vaſſallos.

CCLIX.

Lex de jure Coronationis Regum Aragonum per JOANNEM II. Regem lata. Calatajubii anno 1461. [Fueros y Obſervancias de las Cortes de Aragon. Lib. 4. fol. 106.]

DE voluntad de la Cort ordenamos que el dreyto de Coronacion pertenecient a los Suſceſſores nueſtros e Mulleres de aquellos, no ſe pueda demandar ni exigir de aquellas Univerſidades, Colegios e perſonas de quien ſe pertenece, ſino es pora fazer, e en caſo que ſe fara tan ſolamente, la ſieſta e ſolemnidad acouſtrubrade de ladita Coronacion, en los terminos e tandas ſiguientes, es aſaber, que antes de la celebracion de ladita ſieſta, ſian tenidos el Suſceſſor nueſtro e Muller de aquel preſtar ydonea e ſufficient Cauçion, un año antes de ladita ſieſta, que dentro un año apries del dia de ladita cauçion faran ladita ſieſta e ſolemnidad de ladita Coronacion eſſectualmente, en la Ciudad de çaragoça ſegund es acouſtrubredo, e las Univerſidades, Cuerpos, Collegios, e otras perſonas, a qui en pertenece pagar el dito dreyto de Coronacion, ſeys meſes apries de ladita Coronacion e non antes. E le otra maytad ſian tenidos pagar e pagnen realment, un mes antes de la dita ſieſta, preſtada ſemblant cauçion de la ſobreſcrita, que dentro un mes apries de la dita cauçion conradero, ſe fara la dita ſieſta ſegund dito; E que de lo que havran a pagar, no hayan a pagar, pro florin de oro ſino diez Suelos.

De Dotibus Filiarum Regum Aragonum; Lex à JOANNE II. Rege Calatajubii lata Anno 1461. [Fueros y Obſervancias del Regno de Aragon. Lib. 5. fol. 124.]

DE voluntad de la Cort ſtatuyamos que Ciudades, Villas, Lugares e perſonas del dito Regno de Aragon, aunque ſean delas Ciudades e Comunidades de Tervel e Albarazin, no ſean tenidos dar, pagar, o ſubvenir a nos, ni a nueſtros ſucceſſores, ni a otras perſonas algunas, quantias algunas de dineros, florines, donos, ni ſubſidios, o demandas algunas, por coſa o razon de dotes, o matrimonios algunos, o deſpelas de aque-

ANNO

1461.

DU DROIT DES GENS.

421

ANNO 1461. **quello.** Excepto tan solamente, por dotes y matrimonios de fillas legitimas e naturales de nos e nuestros successores, de legitimo Matrimonio procreadas. Queremos empero, que por el presente fuero no sea fecho prejudicio a aquellas Ciudades, Villas, o lugares, o personas del dito Regno, que no son tenidos, o no han acostumbrados pagar en los ditos Dotes, e Matrimonios de fillas legitimas, e naturales, e de legitimo matrimonio procreadas, de nos e de nuestros successores. E no reñemos de voluntad de ladita Corte statuyamos, que dotes de filla legitima, e naturele de nos e de nuestros Successores, no se puedan demandar, exigir, antes que ladita filla haya excedido edad de XII. años cumplidos; e haya contrahido matrimonio por palabras de presente; e por nos e nuestros Successores sera prestada suficiente seguridad, que dentro de un año se solemnizara el matrimonio en faz de Santa Madre Iglesia. L en el dito caso queremos no se haya a pagar per florin de oro de Aragon sino diez sueldos.

Droit, & possession, & de ne pas permettre, ANNO qu'ils y soient troubles &c. Donné à Freydenstadt le Mardi après la Fête St. George 1461.

Wir Albrecht von Gottes Gnaden Erz-Hertzog zu Österreich zu Steyr zu Kärnten und zu Craun / Habs zu Tirol. Bekennen für Uns und alle Unsere Erben offensichtlich mit diesem Brief / Als der Durchleuchtigste Fürst Herr Georg König zu Behamb unser lieber Herr Bruder und Schwager / die Herrn Ritter und Knecht in Österreich undeshalb der Ensch auf seine Lieb und der Erben zu Behamb Freyheit und gütlichen Will zu dem Rechten in Sachen Schenn genommen hat uns die Mangel und Gebrechen / als die nemlich hernach geschriben stehn / und dieselbe Mangel und Gebrechen uns derselben Landtschut in Geschribt und auch mit mündlicher Vorwissen manungsfaltigst ersucht haben / darinn wir Unsere hohen getreuen Rathe gegen Unsern Herrn und Brüdern dem Römischen Kayser K. gethan haben / damit solch Mangel und Gebrechen abgethan würden / das Wir dann durch Unser Rathe und Rathgeboten von seinen Gebaden nie erlangen haben mügen / und heuten noch gegen gesehen das solches Preehen angewendet weren worden. Da wir nun erkennen haben das die Mangel und Beschwerung derselben Unsers Fürstenthumbs Österreich gemeyner und darin kein abgethan worden / und das armen und reichen nie gebühlich in denselben Unsers Fürstenthumb Österreich zu leben gewesen ist / darob durch uns unser Fürstenthumb Österreich zu Verwirrung / Störung und Verderbung kommen sein und ob solcher grossen Beschwerung halber / haben wir den obengetheuten Fürsten Herrn Herrn Brüdern und Schwagern / Herrn Georg König zu Behamb durch uns selbst und auch ander Unser Freunde die Fürsten im Reich ersucht / damit sein sich mit denselben Landtschutten darob wer / das sie sich zu Uns hielten als zu einem rechten natürlichen Erb-Fürsten des Fürstenthumbs Österreich / so wolten wir Reich und Arm / Geistlich und Wälsch / Leiden / regieren in seinem Stande / Wesen und Ehren / Wälsch und Freyhuten halten / als des Unser Vorwissen die Fürsten von Österreich vormals gethan haben / Also hat sein sich / und auch die Landtschutten landtschut Unsers Fürstenthumbs Österreich darinnen annehmen / das wir an rechter natürlicher Erb-Fürst derselben Unsers Fürstenthumbs Österreich / und haben sich darinn zu uns gehalten und gehalten als zu ihrem natürlichen Erb-Fürsten in solcher Manner / das wir noch alle Unsere Erben nie mit keinem Manner noch Beschwerung stürmen sollen und wollen und zu die hernach gemelten Artikel und das alte Herkommen des Landes aufrechtlich halten / auch mündlich / Geistlich und Wälsch darob bleiben lassen sollen / Getreulich und Ungeuerlich. Vor Erst ob beschribt das wir als Herr und Landtschut zu uns annehmen / oder von unserm gekörten Richter / der am gedachter Landtschut per nach Landtschut / und das Recht sollen wir befehlen lassen mit Herrn / Ritter und Knechten / Landtschutten in Österreich / und welche Herrn / Ritter und Knechte aber unsere geschworne Rathe oder sonder Diner waren / die sollen der Zeit ihrer Tode und Gelübde ledig gelast werden / das sie den Rechten gesprochen mügen als gemain Landtschut / als das von alter herkommen ist / heute oder gewinne aber ein Landman oder mander Sprich zu uns / so sollen wir Ihne alden Landman in Österreich in einem Richter dienen oder segen / und sollen das Recht mit unserm Richter Herrn / Rittern und Knechten / das Landtschut in Österreich sein / befehlen / und welche unser Rathe oder sonder Diner waren / die sollen dieselb Zeit ihrer Tode und Gelübde auch ledig gelast werden / das sie das Recht gesprochen mügen als gemain Landtschut / als das von alter herkommen ist / und die Regierung und Befugung des Landes Österreich sollen wir halten als unsere Vorfahren die Fürsten von Österreich das gehalten haben und von alter herkommen ist. Wir sollen und wollen auch Land-Marschall und Unser Marschall und Richter aus den Herrn / Rittern und Knechten das Landtschut sein in Österreich segen / Wir wollen auch niemand gehalten ansehnlich gewinnlicher solch ehn bander. Thail wissen und wollen sollen und wollen wir die Mangel klaffen zu halten und darob sein durch den Obersten Camerer Wälschmüller und Hantgenossen zu Wien / das die gehalten werde / und ihren Gang habe nach laut der Fürstlichen Wälsch von Unsern Vorwissen den Fürsten von Österreich darinnen aufgehen / und auch jeden Landman seine segen gnediglich leiten / so Er die an uns erodert / wenn Er uns die in Geschribt geht und auch in Unser Cansley befehlen / damit sie mit beschwerte sonder als von alter herkommen ist / gehalten werden. Wir sollen und wollen auch einen jeden Landman in Österreich bey seiner Verweisung gnediglich halten und bleiben lassen die von uns und unsern Vorwissen den Fürsten von Österreich ansehnlich sein / und befehle ob unser gnediger lieber Herr und Bruder der Kayser etlichen Landtschutten in Österreich / die jetzt mit uns segen / etwas Gnade oder Barmhertzigkeit ihnen den / so sie die uns kurlangen / wollen wir sie darob bleiben lassen / und ihnen die gnediglich rescriben / und einen jeden Landman in Österreich der Wir Stenbe Prälaten / Herrn / Ritter und Knecht und den von ihnen ihr Ehen und Freyhut gnediglich befehlen und darob bleiben lassen / wie sie und ihr Vorwissen

G 33

das

CCLX.

28. Avril. Reversalien Erz-Hertzogs Albrecht gegen König Georg in Böhmb; nachdem Er durch dessen / und einiger Reichs Fürsten Zuthuen die Städte von Österreich unter der Ensch widerum zu sich gebracht hat / welche zu Zeiten Kayfers Friederich mehrgemelter König um die Mängel und Gebrechen unter seinen Schirm genommen hat / Kasse deren Er verspricht vor sich und seine Erben jederman Rechte zu thun / nach Landes / und seiner Vorfahren Gebrauch / und alten Gesäßen / wie auch Land-Marschall / Unter-Marschall / und Richter. Eiger aus den Ständen zu segen / jedem Landman die gebührende Lehen gnediglich zu lehen / die Städte bey ihren Freyheiten und Privilegien / die sie von seinen Vorfahren den Hertzogen von Österreich überkommen / zu handhaben / den Städten keinerley Irung noch Eingriff zu thun / noch jemand andern gestatten zu thun / und mehr andere Sachen / so in diesem Brief begriffen seynd. Geben zu der Freyen Statt / am Erichtrag nach St. Georgen Tag nach Christi Geburt 1461. [RICHARD STREINII Handwritten / Freyheiten / Gerechtigkeiten und briefliche Urkunden des Erz-Hertzogthums Österreich 2. Buch MS.]

C'est-à dire,

Revers donné par ALBRECHT Archevêque d'Autriche à GEORGE Roi de Bohême sous la protection duquel les Etats d'Autriche au dessous de l'Enz s'étoient auparavant rangés à cause de l'oppression, qu'ils avoient soufferte du tems de l'Empereur FREDERIC, & des charges insupportables, qui leur avoient été imposées, mais qui maintenant se remettent à l'obéissance dudit Archevêque ALBERT du consentement du même Roi de Bohême, & par son assistance avec celle de quelques autres Princes de l'Empire. Le Duc y promet pour soi, & ses héritiers d'administrer la Justice selon les anciennes Loix, & coutumes de la patrie; de ne donner les charges de Maréchal, Sous-Maréchal, & Affecteurs du Pais, qu'à des Membres des Etats, de conférer les investitures à ceux à qui il appartient, de garder, & maintenir les privilèges, & immunités accordées auxdits Etats par ses Prédecesseurs Ducs d'Autriche, de ne point troubler ceux, qui ont des Offices héréditaires dans leur

ANNO
1461.

das von alter hergebracht haben / und was auch rechtlich schuldig ist / die von unsern vordern Fürsten von Österreich gemacht / wir sollen und wollen auch die landleuth die sich dem Herrn Georg von Österreich und seinen Dienern verschrieben haben / um vier tausent und hundert Gulden von Herz Apoll des Bistums und der Gefangenen wegen / ohn ihren schaden von ihm ledig machen / bezugleich die landleuth in Österreich in ihren freierten Erbschaften künftigen Jernig noch Einigkeit thun noch Jammerts andern gehalten zu thun / und sie die umhaben und verlesen lassen / als das ihr Vorhaben und sie herabsetzt / nachher und gewissen haben. All und jede obgeschriebene Punkte und Artikel so in diesem Brief von uns gesandten stehen / geloben und versprechen wir für uns und unsere Erben den obgenannten unsern lieben Herrn Ruder und Herrn Schwager / Herrn Georg König zu Romas bey unsern Fürstlichen Würden nahe / stet und aufrichtig zu halten und zu vollführen / auch darwider nit zu thun / alles treulich und ungewirlich / mit Urkund diß Briefs mit unserm anhangenden Insign. Geben zu der freyen Statt am Ernttag nach St. Georgentag nach Christi Geburt in am tausent vier hundert am und sechzigsten Jahre.

CCLXI.

17. Octob.

Vertrag zwischen Johann / Bischoff und dem Capitul zu Würzburg / dann der freyen Reichs Ritterschafft in Franken / unterm Stifft Würzburg gelegen; worinn der Bischoff verspricht / obgeneldte Ritterschafft bey allen ihren freyheiten zu lassen / und dann auch verordnet / wie es mit denen Geistlichen und Weltlichen gerichten / ingleichen mit dem Bruckengericht zu Würzburg und dem Centgericht in Stifft gehalten werden solle; geben am Samstag nach St. Gallen Tag. 1461. [LUNIG Teutisch Reichs-Archiv. Part. Special. Continuat. 3. Abtheilung 7. Absatz 2. pag. 297.]

C'est-a-dire.

Convention entre JEAN Evêque de Wurtzbourg & son Chapitre d'une part, & la Noblesse Libre Imperiale de Franconie habitante du Diocèse, par laquelle ledit Evêque promet à ladite Noblesse de garder inviolablement tous les Droits & Privilèges; Il y conviendrait aussi de tout ce qui regarde les Jugemens tant Seculiers qu'Ecclesiastiques, & en particulier ceux qu'on appelle Bruken gericht, & Centgericht. Fait le Samedi après la S. Gall. 1461.

Wir Johannes von Gottes Gnaden Bischoff zu Würzburg und Herzog zu Franken / und wir Ludwig von Böhmen / Dechant / und das Capitul gemeinlich des Bistums zu Würzburg / bekennen und thun kund öffentlich / mit diesem Brief gegen allerdinglichen / für uns / und alle unsere Nachkommen / Bischoff und Capitul / daß wir angehen und betrachten haben solche willige Dienst / die die Wohlgebohrnen / Eblen und Freien / Grafen / Herren / Ritter / und Knecht unsers Stiffts / uns und unsern Stifft oft und viel gethan / und ihres Leibs und Gutes unverfehrt bey unsern Vorhaben und uns gerechtlich gesetzt haben / und hindurch ungewirlich thun werden / und auf daß auch sie und ihre Erben / gegen uns und allen unsern Nachkommen / Bischoff und Capitul keiner Beschwerung und Unzucht marckant sein dürften / sondern ein ganzer gründlicher befähigter Will zwischen uns gemacht werde / sie sey aller Gnade und gutes Willens zu uns / und wir Hülf und Beistands wieder zu ihn versehen mögen / so haben wir uns mit guten Voreath / mit ihn / und sie mit uns veraimet und vertragen / inmassen hernach geschrieben steht.

Welcher Vertrag von uns / unsern Nachkommen / Stifft und Capitul / von ihn / ihren Nachkommen und Erben / zu ewigen Zeiten also gehalten werden soll / ohne alle Begehrung und Anzucht / und geschiedt ohn alle Geschehe. Bedacht daß wir Bischoff und Capitul obgenant / alle unsere Nachkommen / Stifft und Capitul / alle Grafen / Herren / Ritter und Knecht unsers Stiffts / und ihre jeglicher besunder / alle ihre Erben und Nachkommen / bey ihren alten Personnen / Freyheiten / Gerechtigkeiten und Erbschaften / bleiben lassen / ihn auch / an ihren Pfandschaften und Verschreibungen keinerlei Vertrag / Gewalt oder Unrecht thun

ANNO
1461.
sollen noch wollen / und ihre keinen in gemein oder insbesondere nichts ohne Rechte nehmen oder zu nehmen staten / ohne Geschehe.

Und ob Wir Bischoff Johannes obgenant / unsere Nachkommen und Stifft den genannten Grafen / Herren / Rittern und Knechten / ihren Erben und Nachkommen / ein nem oder mehr zu sprechen heben oder gewöhnen / so sollen und wollen wir dieselben für uns und unsere Eble und werentliche Räch fürfordern / und sie also vor denselben bey Rechte bleiben lassen / ohne Geschehe. Heren oder gewöhnen aber denselben Grafen / Herren / Ritter und Knecht / ihre Erben oder Nachkommen ein oder mehr zu uns oder unsere Nachkommen zu sprechen / so sollen und wollen wir denselben auch gerecht werden / vor unsern Eblen und werentlichen Rächen / ohne Geschehe. Heren oder gewöhnen auch wir Dechant und Capitul und andere Prälaten und Geistlichkeit / oder unsere Nachkommen / irgendein oder insbesondere zu den genannten Grafen / Herren / Rittern und Knechten / oder ihren Erben einen oder mehr / oder sie widerum zu uns zu sprechen / daß sollen wir und sie vor den genannten unsern gütigen Herren von Würzburg / und seinen Nachkommen / und ihrer Gnaden Rächen / Geistlichen und Werentlichen / zu rechtlichen Auftrag kommen / also nützlich / were der Antwort geistlich / soll einer geistlichen Person mehr / dann der werentlichen / were aber der Antwort werentlich / einer werentlichen Person mehr zu Recht gesetzt werden / und jeder den andern alda bey Recht bleiben lassen / doch was Sprich weren / zwischen den obgemelten Parteyen / die da geistlich Sach antreffen / sollen vor geistlichem Gericht ausgetragen werden / dahin sie dann gehören / obgeschriebten / wann auch vormaligen den geistlichen Gerichten ein Forum und Ordnung gegeben seynd / wie die gehalten werden sollen / und darüber ein versigle Reformation begriffen und gemacht ist / und soll und wollen wir Johannes Bischoff / Dechant und Capitul obgenant / alle unsere Nachkommen / Stifft und Capitul ordnen und befehlen / daß solche Reformation der geistlichen Gericht / gerechtlich und ohnverbrochtlich gehalten werde / und wo amier / der solch Gericht über / straffbar funden würde / denselben unnelich straffen / nach laut der gemelten Reformation / und des seinen Gehuch an uns ersuchen lassen / wir sollen und wollen auch unser Landgericht ordnen und befehlen / daß es mit Rittern ordentlich besetzt / und daran gerichtet werde / nach laut der Reformation denselben Land-Gericht geben / also daß niemand unnelich daran verdrisset / oder beschwert werde / und als in Gemonheit herkommen hat / daß altweg Verbot-Brief uf Haab und Güther / bey merelichen Poenen / mit solcher Ladung ausgangen ist / darinn dann die gemelten unsere Grafen / Herren / Ritter und Knecht / von ihnen und der ihren wegen / Beschwerung haben / einem das Sein bey Poenen zu verdrischen / der noch mit Rechte nicht überumant ist / darinn setzen und machen wir / daß niemand von Land-Gerichts wegen / das Sein bey Poenen oder sonst verboten werden soll / da sey dann vor in der Haupt-Sach ein endlich Urtheil ergangen / ausgenommen gegen den / die in Stifft mit schiff / oder auf lüchigen Gatt / verthan oder arm were / daß zu besorgen stünde / sie möchten die Haab verthun / oder entrichten / eher das Recht gesprochen würde / gegen denselben möchte man Verbot bey Poenen führen / und gegen der Haab / darumb die Klaz were / ohne Geschehe.

Es soll auch mit den geistlichen Richten und Gericht nichts verboten / oder verpönt werden / und damit nicht anders werden gehalten / dann nach laut der Reformation darüber sagende. Auch sollen und wollen wir das Punden-Gericht zu Würzburg und die Cent-Gericht in Stifft also ordnen und befehlen / daß daran gerichtet / und es damit gehalten werde / nach Inhalt und Ausweisung der Reformation / die darüber begriffen und gemacht seynd / alles ohne Geschehe.

Wir Johannes Bischoff obgenant / für uns unsere Nachkommen / und Stifft sollen und wollen einen jeglichen Grafen / Herren / Ritter und Knecht und Ritterschiffen Mann / uf seinen Mann-lichen / die er von uns und unsern Stifft hebe / ihren Weibern und Töchtern Bekanntschaft thun / doch daß die eben altweg des dritten Theils besser seyn sollen / dann darauf besant würde / bezugleich sollen und wollen wir / ob sie ihren Weibern oder Töchtern auf Pfandschaft / die sie von uns und unsern Stifft beym / Verschreibung thun wollen / solches willigen ohne Widerrede.

Wir haben wir uns mit ihn / und sie mit uns / gleichden veraimet und vertragen / daß unser keiner den seinen gegen sich nehmen / den andern die seinen mit Beschuldigung Gerichten sitzunehmen / es were dann / daß einem Eble und Knecht an ordentlichen Gerichten / daran der Antwort gehörte / wissenschaftlich verlaget were worden / und welche das überschreiben / und darüber solch genommenen theuen / daß die an zeit und Gut darum gestrafft werden / und sein Fried noch Gelait haben sollen / bezugleich sollen und wollen wir und sie und unser jeder seinen Knechten / oder die zu unser leide verwandt weren / nicht gehalten / Rauberey uf den Straffen oder sonst in Stifft zu thun / welche aber darüber solche Rauberey thäten / die sollen wechlich noch Gelait haben / in unser und ihren Landen / Schlossen / Stätten / Märkten und Weibern / und möge sie ein jeder angreifen und rekräftigen / da auch zu ihn alles zu Straffen-Rauberey gerichte

ANNO 1461. gerichte werden soll / ohne alle Auszug und Widerrede / gen-
lioh ohn alles Geseheide.

1461. Und wir Johannes Bischoff obgenant gereden und ver-
sprechen für uns / alle unsere Nachkommen und Stiffte bey
unsern Fürstlichen Ehren und Würden. Es gereden und
geloben wir Dechant und Capitul obgenant für uns / unser
Capitul und alle unsere Nachkommen / mit guten wahren
Treuen / an eines rechten Eyds stat / diese obgemelte Ver-
trag / Sakung und Eibung / zu ewigen Zeiten / getreulich-
stet und unverbrüchlich zu halten / zu thun / und zu voll-
führen / und darüber nicht seyn / thun noch schiden gesen
werden / weder mit Gerichten / gerichtlen oder weltlichen /
noch ohne Gerichte / auch nichts erwerben / von der Ober-
hand / das darwider gesen mochte / und ob von eigener Ge-
walt und Bewegniß der Oberhand uns einckerley gegeben
wird / das darwider gesen mochte / daß wir solches nicht an-
nehmen noch des gebrauchten wollen / und das er die Ver-
schreibung / die sein Vorfahrer und Capitel der Ritterschafft
gegeben / und mit ihrer beeder Insignel versiegelt haben / ge-
treulich und unverbrüchlich wolle halten / alle arge list und
Geseheide hierum gänzlich ausgeschloffen und hindangelit /
des alles zu wahren Ertund / haben wir Bischoff Johannes
unser / und wir Dechant und Capitul obgenant / unser ge-
mein Capitul Insignel an diesen Brief thun hengen / der
geben ist am Samstag nach St. Gallen Tag / nach Christi
unsern lieben Herrn Geburt / vierzehen hundert / und in
ein und sechzigsten Jahre.

CCLXII.

1462. 24. Août. *Conventio FRIDERICI Electoris Palatini,
suo, & filii sui PHILIPPI, nec non utriusque
Haereditum nomine cum JOHANNES Episcopo Spi-
rensis sancita; Quæ dictum Episcopum, &
Episcopatum Domestique itiones & Subditos ejus;
in Tutelam & protectionem recipit suam, pro-
mittens porro nullam unquam litem & bellum
eis movere, verum cuncta eorum privilegia &
jura perpetuo protegere & conservare. Datum
Heidelbergæ die St. Bartholomæi Anno 1462.
[JULII BELLI Laurea Austriaca Libr. II.
pag. 84. d'où cette Pièce est tirée. On la
trouve aussi dans LONDORNI Acta pu-
blica Tomo I. pag. 398. & dans LUNIG
Teutsich Reichs-Archiv. Part. Special. ab-
theilung 4. abatz 1. pag. 619. en Alle-
mand.]*

Nos Fridericus, &c. tam nostro quam illustris-
simi Principis Philippi Comitis Palatini ad Rhe-
num, filii nostri dilecti, & utriusque nostrum hæ-
redum Comitum Palatinorum ad Rhenum, S. Rom.
Imp. Archidapiferorum & Electorum nomine testa-
mur, nos repressisse & in animam revocasse vetus-
tam & laudabilem originem venerandi Episcopatus
& Præfatus Spirenensis: & nostros Majores laudatissi-
mæ memoriæ sicut & nos huic studio dedicatos fuis-
se, atque etiamnum esse, ut Ordinem Ecclesiasti-
cum, honestarum & antiquarum familiarum decus
optima fide tueremur & conservaremus: Reverend-
um autem in Deo Patrem, Dominum Joannem,
Episcopum Spirensem, amicum nostrum singula-
rem, se cum suo Episcopatu, Ditionibus & Subdi-
tis, nostræ nostrique filii & hæredis supradicti
& Palatinatus ad Rhenum tutelæ in perpetuum com-
mississe & nobis se obstrinxisse, secundum tabulas
obsignatas, quas ille nobis tradidit, & quæ hoc ip-
sam clare testantur: quocirca nos ad Dei omnipo-
tentis gloriam, in honorem ineffabilis & gloriosissi-
mæ Virginis Mariæ, Episcopatus modo dicti Pro-
tectricis, atque in Episcopatus ipsius ditionumque
& hominum ei subditorum commodum & emolu-
mentum, ex bona ac libera voluntate, post matu-
ram deliberationem, auditis præstantium nostri Prin-
cipatus Consiliorum sententiis, supradictum ami-
cum nostrum Spirensem, & omnes ipsius successores
Episcopos, tum Episcopatum ipsum, ejusque Di-
tiones ac Subditos, & omnes, quos ille tueri tenet-
ur, & qui ab antiquis temporibus in Episcopatus
fide & clientela fuerunt, Ecclesiasticos & Politicos,
in nostram, & post obitum nostrum in supradicti
filii & hæredis nostri ac Palatinatus ad Rhenum pe-
culiarem tutelam, protectionem ac patrocinium
suscepisse, & singulari studio, gratia & favore
scientes ac volentes, vi & auctoritate harum tabu-
larum, in perpetuum suscipere: ita ut nos & post

obitum nostrum nos filius & utriusque hæredes
supradictum nostrum amicum, & omnes ipsius
Successores Episcopos Spirenenses, & Ditiones atque
homines Episcopatus subiectos, & qui in ipsorum
sunt fide, ut dictum est, Ecclesiasticos & Politi-
cos, ipsorum vitam & fortunam, quasconque jam
possident, aut deinceps acquirunt, nec non Eccle-
siastica eorumdem alique privilegia, consuetudi-
nem, dignitatem, saluum conductum, vestigalia,
jura, moribus constituta, alique quæ ex aquo &
jure ad ipsos pertinent, & illi longo intervallo te-
nuerunt, non minus quam nostras ipsorum Ditiones
& Subditos, tueri, conservare, protegere, & con-
tra unumquemque defendere, erga ipsos sincera fi-
de & benevolentia affecti esse, nunquam & nulla
de causa ipsis bellum movere, nullum ex ipsorum
hostibus & persecutoribus scienter in nostras, nostri
filii, hæredum & Palatinatus Ditiones ac Territoria
recipere, tolerare, fovere aut juvare, in omnibus
& singulis, quæ jure aut consuetudine obtinent,
privilegiis, dignitatibus, immunitatibus, Dominiis,
juribus, salvis conductibus, vestigaliis aliisque
eos minime turbare aut molestia afficere, neque ut
nostri Præfati alique, qui in nostra sunt potestate,
id faciant, permittere, & in formula juramenti,
quod nostri Præfati, tam superiores quam infio-
res, quando suum munus inibunt, præstabit, hoc
diserte inserere atque ipsis injungere velimus & de-
beamus, ut à vi & injuria abstineant, neque Epis-
copo aut Successoribus ipsis in ipsorum privile-
giis, immunitatibus aliisque, quæ jure aut consue-
tutine ad ipsos pertinent, negotium facessant aut
litem moveant. Quod si supradictus noster amicus
ipsius successores, Episcopi Spirenles, & Episco-
patus Spirenensis Arces, Oppida, Ditiones & Subditi
armis petantur, obsideantur aut infestentur, nos,
noster filius & hæredes, quam primum movebimur,
aut illud rescitemus, omnibus nostris Copiis & vir-
tibus ipsis suppetias feremus, & periculum atque
hostilem impetum ab ipsis propulabimus, non mi-
nori studio ac fide, quam si nostra res ageretur:
hac tamen lege & conditione, si modo dictus ami-
cus noster, ipsius Successores & Episcopatus Spi-
rensis, in jus non fuerint vocati, & secundum con-
suetudinem parati sint coram nobis aut iis Judicibus
& Consiliariis, quos prout controversia magni aut
parvi momenti erit, constituemus, aut ad quos à
nobis, Judicibus & Consiliariis nostris de jure re-
mittentur, causam suam agere. Neque tamen pro-
pter hanc tutelam, & ea, quæ his Literis continen-
tur, supradictus noster amicus Spirenensis, ipsius Suc-
cessores, Episcopatus, & qui ipsi subiecti sunt pro
nobis, nostro filio & hæredibus aut Palatinatu fidei
jubere, satisfacere, aliove modo fidem obstringere
tenebuntur, aut propterea urgebuntur, & inque-
tabuntur: nec ipsi nostris, filii nostri, hæredum
& Palatinatus bellis, damnis aliisque, quæ nos tan-
gent, præterquam quod supra scriptum est, impli-
cabuntur.

Ad hæc nos, noster filius, hæredes & Pa-
latinatus modo nominati nullam nobis appertu-
ram, alimentum, ministerium, prerogativam,
imperium aut potestatem in supradicti nostri amici
Spirenensis Arces, Oppida, Ditiones & Subditos, præ-
ter id, quod antequam hæc Literæ scriberentur, ha-
buimus, arrogabimus, excepto, quod nobis sicut
his Literis cautum est, obnoxii & obstricti erunt,
sicut jam dictus amicus noster Spirenensis se & succes-
sore suos nobis & Principatui nostro obligavit,
quemadmodum initio harum Literarum est indica-
tum. Atque ut nos, noster filius & hæredes tanto
confidentius fidem, tutelam, atque auxilium, quod
ipsis promissimus, præstare possimus, & firma inter
nostrum Principatum & Episcopatum Spirensem
amicitia ac benevolentia per omne tempus peritet,
de ratione dijudicandam liquum eo modo, ut jam
diceretur, pacti sumus.

Si acciderit ut aliqua inter nos, nostrum filium aut
hæredes & supradictum nostrum amicum Spirensem,
ipsius successores aut Episcopatum controversia intra
breve aut longum tempus quacunque de causa
post scriptas hæc Literas oriat, & jam dictus noster
amicus, ipsius Successores aut Episcopatus aliquod
sibi jus contra nos vindicent, quando nos aut nostri
hæredes ob eam causam ab ipso aut successoribus
ejus citabimur, post quatuordecim dies, ea, quam
nobis significabunt, die, nostros Consiliarios & ami-
cos, pacis sequefros, Spiram aut Bruchsallem,
prout

ANNO

1462:

ANNO 1462. prout ipsis placebit, mittemus, ut cum iis, qui ab ipsorum partibus stabunt, de ratione controversiæ amice componenda capita conserant. Si inter ipsos conveniri nequeat, ex Reverendis & singularibus nostris scilicet, Domino Reinhardo, Episcopo Wormatiensi, Domino Ulrico à Leutersheim Teutonici Ordinis in Germania & Italia Magistro, & Illustri viro, nostro fido ac dilecto Cognato. Hesso Landgravio Leiningensi &c., unum quem volent, arbitrum eligent, quem ostiduo post utraque pars obnixè rogabit & inducet, ut de causa cognoscat, qui quatuordecim post diebus partibus diem dicet, quo Heidelbergæ, Spira, Laudenburgi, Gundeisheimii aut Leiningæ, prout ipsi videbitur, se fiant & binos ex suis amicis & Consiliariis Arbitro adjungant, qui audita utraque parte, quantum iuris erit, controversiam ex jure decident: ita tamen, ut causa ultra duos menses non protrahatur, nisi forte rei difficultas plus temporis postulare.

Si qua sæpius jam dicti nostri amici Spirensis aut successores ipsius Comitibus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus, eorumque domesticis, cum nostris Comitibus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus, aut horum domesticis controversia intercedat, illa à nobis & nostris Consiliariis ex Legum præscripto dirimetur.

Quod ad Cives & rusticos atinet, illis jus redderetur in iis Judiciis, sub quibus domicilium habent: controversiæ de hereditate & proprietate iis locis dijudicabuntur, in quibus bona sita sunt: res Ecclesiasticæ ad forum Ecclesiasticum, feudales ad feudi Dominos, & Patronos, à quibus illud collatum fuit, remittentur: devi eo loco, ubi vis facta est, de maleficio, ubi maleficus captus est iudicium fiet.

Quod in causis ad nos, dictum nostrum amicum & successores ipsius atque utriusque domesticos & subditos, pertinentibus ab arbitro & adiunctis aut majori ipsorum numero, eo, quo dictum est, modo pronuntiabitur, eo pars utraque sine exceptione aut contradictione stabit, & nos nostrique hæredes operam dabimus, ut omnes, qui sub nostro sunt Imperio & Potestate, late sententiam quam promptissime parent, & unicuique, ut dictum est, sine mora & fraude jus reddatur.

Quod si forte amici nostri supradicti, Episcopus Wormatiensis & Teutonici Ordinis Magister, siue uterque siue alteruter, ex hac vita migrent: successores ipsorum Arbitri constituentur, & eorum vicem supplerebunt, statuto sempiterno: & quandoque filius noster aut hæredes, post nostrum obitum, ad rerum gubernacula in Palatinatu ad Rhenum accedent, quatuor septimanis postquam hoc ab ipsis exigeretur, scripto & traditis Tabulis à se obignatis se & hæredes suos, Comites Palatinos ad Rhenum obligabant, quod omnia & singula, que supra scripta sunt, bona fide, ut Principes decet, sint observaturi.

Omnia jam commemorata nos supradictus Fridericus Princeps Palatinus nostro & nostrorum hæredum nomine sanctè pollicemur, nos firmiter & bona fide servaturos; nihil contra facturos aut mandatueros, nec passuros, ut nostri qui sunt in nostra potestate ullo modo contraveniant, omni dolo & fraude prorsus exclusa. In cujus rei fidem sigillum nostrum his Literis scienter appendi curavimus. Datum Heidelbergæ, die S. Bartholomæi Apostoli, Anno Domini M. cccc. lxii.

Reversales JOANNIS Episcopi, & Capituli Spirensis, datæ Electori Palatino FREDERICO, pro se, Filioque ejus PHILIPPO, & Successoribus eorum, quibus se eisdem perpetuè sincera fide devinctos fore, & nullo unquam tempore bellum cum ipsis & Palatinatu ad Rhenum suscepturos promittunt. Actum Aidenheimii die Sti. Bartholomæi 1462. [JULII BELLI Laurea Austriaca Libr. II. pag. 86. d'où cette Pièce a été tirée. Elle se trouve aussi dans LONDORFII Acta publica Tom. I. pag. 400 en Allemand. [& dans LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 1. Fortsetzung. 3. pag. 267. aussi en Allemand.]

ANNO 1462. Nos Joannes, Dei gratia Episcopus Spirensis, &c. Notum facimus & testamur his Literis, tam nostro quam omnium nostrorum successorum, Episcoporum Spirensium nomine, cum perpendissemus & in animum revocassemus plurima & eximia ab Illustrissimo Principe Comite Palatino ad Rhenum S. Rom. Imp. Electore laudatissima memoria in nostros Antecessores, felices recordationis, & Episcopatum collata beneficia, quæque nobis, nostro Episcopatu Spirensi & Ditionibus atque hominibus ipsi subiectis ab Illustrissimo Principe ac Domino, Domino Friderico Comite Palatino ad Rhenum &c. & Electore, nec non filio ipsius Principe Philippo & hæredibus nunc & in futurum conferri possunt, ac debent, & quod modo dictus Princeps Fridericus, Dominus noster benignus, nos, nostros Successores & Episcopatum in suam fidem & peculiarem tutelam accepit, juxta Literas obignatas nobis ab illo traditas, nos in nostrum, nostri Episcopatus, ejusque Ditionum ac Subditorum commodum & emolumentum, ex libera voluntate, consilio & consentiente Reverendo nobisque dilecto Decano & Capitulo Ecclesiæ Cathedralis Spirensis, nostro & omnium nostrorum successorum, Episcoporum Spirensium nomine, promississe & nos obstringere, ac testibus his Literis promittere, & nos obstringere, quod sicut nos nostrumque Episcopatum, cum ipsius Ditionibus ac Subditis in dicti Principis Friderici Domini nostri benigni, & post ipsius mortem in filii & hæredum ipsius supranominatorum fidem pacto sempiterno recepimus, ita nos nostrosque Successores & Episcopatum modo dicto Principi, filio & hæredibus ipsius jam nominatis fide sincera addictos & devinctos fore, nullo unquam tempore nullaque de causa bellum cum ipsis & Palatinatu ad Rhenum suscepturos, nec ullum ex ipsorum hostibus & perditionibus scienter in nostras & Episcopatus Ditiones ac territoria recepturos, toleraturos, futuros aut adiuturos in omnibus & singulis ipsorum privilegiis, immunitatibus, dignitatibus, Dominis, salvis conductibus, vectigalibus, aliisque ex æquo & jure ad ipsos pertinentibus, & quæ usu ac consuetudine obtinent, minime turbaturos aut molestia affecturos, neque ut nostri Præfati aut alii, qui in nostra sunt potestate, id faciant, permittimus: & si post breve aut longum tempus contingat, ut supradicti nostri Domini benigni, ipsorum hæredes aut Palatinatus ad Rhenum vi & armis contra jus petatur, obideatur & infestetur, à quocunque id fiat: nullo excepto, & nos moneamur, ut ipsi illi resistamus, nos & vestigio cum copis nostris & omnibus viribus auxilium ipsis laturos, & vim illam propulsumus, non minori fide & studio, quam si nostra ipsorum res ageretur, si quidem ipsi coram nobis & nostris Consiliariis non fuerit dicta dies aut satisfactum. Neque tamen nos aut nostri successores & Subditi Episcopatus tenebimur in Bavariam aut Alsatiam ultra Saltum Haganoensem, aut in montanum Rheni tractum proficisci: nec pro jam dictis Dominis nostris, Principe Friderico, seu Celsitudinis filio & Principatu fide jubere, satisfacere aut iudicium subire: neque bellis ipsorum, damnis aliisque, quæ ipsos tangent, præterquam quod supra scriptum est, implicabimur: nullam etiam apperturam, alimoniam, ministerium, prærogativam, imperium aut potestatem illi sibi in nostris, nostrorum successorum & Episcopatus Arcibus, Oppidis, Ditionibus & territoriis arrogabant, præter id, quod antequam hæc Literæ scriberentur, habuerunt, & ad quod his Literis obligamur. Atque ut nos, nostri successores & Episcopatus tanto magis modo dictorum Principum ac Dominorum nostrorum gratia, amicitia & benevolentia fruamur, si forte aliqua inter nos & ipsos quacunque de causa controversia post scriptas has Literas oriatur, & supradictus Princeps Fridericus, ipsius filius & hæredes, aliquid juris sibi contra nos vindicent, atque ob hanc causam nos aut successores nostri ab ipso & posteris ejus citemur, quatuordecim post diebus, eo quod nobis præfinit tempore, Consiliarios & amicos nostros pacis sequestros, Spiram aut Heidelbergam, prout ipsi lubet, mittemus ut cum Palatinis capitula conferant, nam forte ratio aliqua de illa controversia amice transigenda inveniri possit: quod si non fiat, licebit ipsis ex Reverendis viris, Domino Rein-

ANNO 1462. Reinhardo, Episcopo Mortariensi, & Dn. Ulricho à Landersheim, Teutonici Ordinis in Germania & Italia Magistro & Illustr. Viro, Dn. Heilo Landgravio in Leiningen & Comite Dachpurgensi, charis nostris Dominis & singularibus amicis, unum quem volent, eligere, & nobis nominare: quem octiduo post utraque pars obnixè rogabit atque inducet, ut de causa cognoscat, qui post quatuordecim dies partes Heidelbergam, Spiram, Laudenburgum, Gundelshemium aut Leiningam, quo ipsi videbitur, dicta die, ad causam dicendam evocabit, qua die utraque pars duos ex suis amicis & Consiliariis supradicto Arbitro adjunget, qui partes, quantum satis erit, audient, & controversiam ex jure decident: ita tamen ut causa ultra duos menses non protrahatur, nisi forte propter rei difficultatem plus temporis requiratur. Tum si supradicti Principis Friderici Comitis Palatini, Domini nostri Benigni, filii ipsius Principis Philippi, aut utriusque heredum Comitibus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus & Domesticis aliquid sit litigii cum nostris Comitibus, Baronibus, Equitibus, Nobilibus aut Domesticis, illud à nobis & Consiliariis nostris decideretur. Cives vero & rustici ad judicia, sub quibus Domilicium habent, remittentur: controversiæ de hereditate & proprietate iis locis dijudicabuntur, in quibus bona sita sunt: Ecclesiastica in Ecclesiasticorum judicio tractabuntur: feudalia à feudi Domino & patrono, à quo feudum collatum est, dirimentur: de vi eo loco, ubi vis facta est, de maleficio, ubi maleficus captus est, iudicium fiet. Quod hoc modo de controversiis, quæ supradicto Principi ac Domino nostro benigno, ipsius filio eorumve hereditibus nobiscum aut cum nostris successoribus & utriusque domesticis intercedent, ab Arbitro & ipsius adiunctis aut majori eorum numero pronuntiabitur, eo pars utraque sine mora, exceptione aut tergiversatione acquiescat: & nos nostrique successores operam dabimus, ut omnes, qui sub nostro sunt Imperio & potestate, late sententiæ quam promptissime pareant, & unicuique, ut dictum est, sine mora & fraude jus reddatur.

Quod si forte amici nostri supradicti, Episcopus Mortariensis, & Teutonici Ordinis Magister, five uterque, five alteruter, ex hac vita migrarent: successores ipsorum Arbitri confiterentur, & eorum vicem supplebunt, fasuto perpetuo, quod etiam à successoribus nostris, cum ipsis venerit, observabitur.

Nobis vita fundis, qui Episcopatum capeisset intra quatuor hebdomadas, postquam ea de re interpellatus fuerit, scriptis & obfirmatis tabulis, tuo & successorum nomine, fidem dabit, & omnia & singula, quæ scripta sunt, sincera fide, & quam chara ipsi est nominis sui existimatio, servaturum.

Hæc omnia, quæ jam memorata sunt, ego supradictus Episcopus Joannes meo & successorum nomine sanctè polliceor, nos firmiter & bona fide servaturos, nihil contra facturos aut mandatuos, nec passuros, ut nostri, in quos Imperium ac potestatem habemus, ullo modo contraveniant, omni dolo & fraude prorsus exclusa. In cuius rei fidem sigillum nostrum scientes, volentes his apponi curavimus. Dat. Udenhemii, die S. Bartholomæi Apostoli, Anno Domini M. cccc. lxiii.

CCLXIII.

1465.
24. Juillet.

Vertrag / so durch Vermittlung Pfalz-Gräf Ludwigs bey Rhein / zwischen GEORG Königin in Wähnen / und Pfalz-Gräf OTTEN bey Rhein / von wegen einiger Schlößer und Städte / so besagter Pfalz-Gräf inne hat / und von der Cron zu Wähnen zu Lehen ruhen / aufgerichtet worden; wodurch selbe dem Pfalz-Gräfen zu Lehen gereicht werden. Er aber solche dem Königen und der Cron Wöhneim auf allen nothfall offen halten solle. Gesehen Prag / Sonntag nach St. Margarethe Anno 1465. [LUNIG Teutsch Reichs-Archiv. Part.

TOM. I. PART. II.

Spec. Continuat. 2. Abtheilung 4. Abf. 9. ANNO pag. 964.] 1465.

C'est-à-dire;

Transaktion entre GEORGE Roi de Bohême, & OTTON Comte Palatin du Rhyn, par la Médiation de LOUIS Comte Palatin du Rhyn, touchant certaines Villes, & Places fortes possédées par le Palatin, & qui sont Fiefs de la Couronne de Bohême. Le Roi lui en donne l'Investiture, & en échange, il s'oblige à les tenir ouvertes au Roi & à la Couronne de Bohême en tout cas de nécessité. A Prague le Dimanche après la Ste. Marguerite. 1465.

WIR GEORG von Gottes Gnaden König zu Böhmeim / Marggraf zu Währen / Herzog zu Eügenburg und Schlesen / und Marggraf zu Lausitz etc. Bestemen offensichtlich mit diesem Brief / und thun kund vor allerwähmlich / vor uns / unsere Erben und Nachkommen / Könige und die Cron zu Böhmeim / als Zerung wischen uns / als von der Cron zu Böhmeim wegen / und den Hochstochtern Fürsten / unsern lieben Freun / Otten / Pfalz-Gräfen bey Rhein / und Herzogen in Bayern / gewissen eynd / antehenden etliche Schloß und Städte / der eins Theils von uns / und unser Cron zu Böhmeim zu Lehen ruhen / und etlich etlich dazu gehören / solcher Zerung wie mit guter Willkür / auf die Durchleuchtigste Fürstin / unser liebe Gemahel / Frau Joanna / Königin zu Böhmeim / Marggräfin zu Währen / Herzogin zu Eügenburg und Schlesen und Marggräfin zu Lausitz / und dem Hochgebohrnen Fürsten / unsern lieben Schwager / Herrn Ludwig Pfalz-Gräfen bey Rhein / Herzog in Ober und Nider Bayern / zu freundslichen Vertrag kommen sehen: Als hat der genannte unser lieber Schwager / Herzog Ludwig / ander seiner anliegenden Schloßer halber / zu solcher sitzgenommen Bedrückung verfuhr / mit mögen kommen / sondern an sitz und in Wäde seiner Lieb / seine Räte gefandt / und fern als durch die benannten Theilungs-Teile freundslich gerner und entschieden worden / also daß die Städte und Schloßer / die Herzog Otto eines Theils inne hat / und doch dieselbe mit sampt andern Schloßern und Städten von der Cron den Herrn von Bayern / und eine Summa Gelds / nach Inhalt unser Vorfahren Brief darüber lautend / auf Wiederlösung versetzt seynd / daß es bey solcher Verspändung bis auf Anberohung bleiben und bestehen solte / Item und die Schloßer und Städte Demberg / Hohenfels / Hattenstein / Eutenberg / Weizenstein / Demberg / Hohenberg und Strahlenfels / die eines Theils von uns und der Cron zu Böhmeim zu Lehen ruhen / die Herzog Otten innehat / ist bedrückt worden / daß wir / alle unsere Nachkommene Könige zu Böhmeim / Herzog Otten / und seinen Lehen-Erben / für und für das vorgeschichte / so biß folche solche Schloßer und Städte lehen solten und wösten / immanssen / und wie solche Schloßer und Städte vornahm vor uns / unsern Vorfahren zu der Cron zu Böhmeim zu Lehen gangen seynd / und als wir sonder Forderung / von wegen unser Erb-Schloß und Städte / Hattenbach / Eutenbach / Rothenberg und Bernau / zu Herzog Otten geschick haben / seynd wir durch Freundschaft und sonder Gnad bewogen worden / und haben mit gutem Rath und wohlbedachten Muth / selche genannte unsere Erb-Schloßer und Städte / den obgenannten Herzog Otten / und seinen Lehen-Erben zu Lehen verlihen / mit folcher Unterschied / daß er die hernach geschriebene seine Stadt und Schloßer unsern nachkommenden König und der Cron Wöhmeim dargegen zu Lehen begeben und gemacht hat / nemlich Heimbarg / Hohenstein und Freyenstein / also daß er und seine Lehen-Erben / die genannte Städte und Schloßer mit sampt den obgeschriebener Maaß / die wir ihn zu Lehen verlihen / freundslich und ungehindert / als oft das vorgeschicht / von uns und unsern nachkommenden Königen und der Cron zu Böhmeim / zu Lehen empfangen und tragen solten / oberschiedlich / Inbedrückt aber ist bedrückt worden / daß die Städte und Schloßer Hattenbach / Eutenbach / Rothenberg und Bernau / uns / unsern nachkommenden Königen / und der Cron zu Böhmeim ewiglich zu unser Nothdurft wieder nemmlich offen seyen und bleiben solten / ausgenommen die Herrn von Bayern / die also von dato dieses Briefs an zu rechnen im Lehen seyn / gegen und wieder dieselbe ist Herzog Otto / und seine Erben / uns / unsern nachkommenden Königen und der Cron zu Böhmeim / noch niemand von unsern wegen nicht schuldig noch pflichtig / mit der Besetzung der genannten Schloßer und Städte zu gewinnen. Es were dann Ende / daß dieselbe Herrn von Bayern / oder welcher der were / uns / unsern nachkommenden Königen und der Cron zu Böhmeim / Unbilligkeit zufügen würde / darumb sie dann das Rechte mit dulten wösten / und welche Herrn von Bayern Zerungen gegen uns / unsern nachkommenden Königen / und der Cron zu Böhmeim gewonnen / solten Herzog Otten seine Erben / oder die solche Schloß innehaben / den / oder dieselben

ANNO y nommer Capitaines & Officiers tels que bon luy sembleroit; qui à sâche nomination y seroient commis & instituez par mondit Seigneur de Nevers. En requérant par ledit Prevost de Bethune audit Maître Guillaume de Bery, à ce vouloir induire mondit Seigneur de Nevers, pour contenter mondit Seigneur de Charrolois. Lequel Maître Guillaume de Bery respondit audit Prevost de Bethune; que pour nulle chose il n'oseroit parler à mondit Seigneur de Nevers des points dessusdits: & qu'il sçavoit certainement, que si on les luy declairoit, il en seroit fort troublé: disant outre ledit de Bery, que les choses dessusdites n'estoient pas raisonnables, & pour riens ne les voudroit conseiller à mondit Seigneur de Nevers. Et à ceste cause le lendemain se conclut ledit Prevost de Bethune, de non delayer à mondit Seigneur de Nevers sâche Charge; & de s'uy en retourner devers mondit Seigneur de Charrolois lors estant à Beaumont en Hainaut, comme on disoit. Et ledit septième jour de Decembre, ledit Seigneur de Crevequeur, par l'ordonnance de mondit Seigneur de Charrolois, fit partir mondit Seigneur de Nevers dudit lieu de Mauberge, & l'amena en la Ville de Monts en Hainaut; où il fut, & séjourna tousjours attendant le vouloir & plaisir de mondit Seigneur de Charrolois, ainsi prisonnier que dit est, julesques au Vendredy quatorzième jour de Fevrier ensuyvant; que par l'ordonnance d'iceluy Seigneur, qui lors alloit, où estoit en la Ville de Bruges, pour estre plus pres de luy: il s'en partit & alla à Englemoustier; où il arriva le seizième jour dudit mois de Fevrier; & y séjourna julesques au Lundy vingt-quatrième jour de Mars ensuyvant; que lors par l'Ordonnance de mondit Seigneur de Charrolois qui tiroit à saint-Omer, il s'en partit pour venir devers luy audit saint Omer, prisonnier comme dessus. Pendant lesquels séjours faits par mondit Seigneur de Nevers tant audit lieu de Monts en Hainaut, comme audit Englemoustier; mondit Seigneur de Charrolois envoya devers luy par plusieurs & diverses fois, tant mondit Seigneur de Crevequeur, & ledit Receveur de Peronne, comme ledit Maître Guillaume de Clugny, & autres; afin de induire mondit Seigneur de Nevers à accorder les choses dessusdites, & à en bailler Lettres sous son seel & seing manuel telles qu'il plairait à mondit Seigneur de Charrolois. Lequel mondit Seigneur de Nevers fort troublé & desplaisant de ce que dict est; & cognoissant, si qu'il disoit, que en ce faisant luy & les heritiers seroient innumérablement interessez & adommages, differa par longtemp & par plusieurs fois; s'en retournerent les dessusdits par devers mondit Seigneur de Charrolois, sans y pouvoir riens besongner pour quelque persuasion ou remontrance qu'ils firent à mondit Seigneur de Nevers: Et julesques à ce que lesdits Seigneur de Crevequeur, & Receveur de Peronne dirent à mondit Seigneur de Nevers estant audit Englemoustier; que si iceluy Monseigneur le Comte de Nevers ne passoit & accordoit sous fessids seel & seing manuel toutes les choses dessusdites, & autres en la forme & maniere que mondit Seigneur de Charrolois le vouloit, & qu'il luy en envoyeroit les Lettres grossoies en parchemin, & toutes prestes pour sceller & signer, sans riens y adjoûter, oster, ne diminuer; iceluy Monseigneur de Charrolois leur avoit chargé de dire à mondit Seigneur de Nevers: qu'il destruiroit de corps & de chevance iceluy Monseigneur de Nevers, quelque part qu'il alast; en luy faisant de ce grand assertion. Et ce oyant mondit Seigneur de Nevers, fort troublé & zmerement desplaisant comme dessus, est dict; doutant l'antierité & la fureur de mondit Seigneur de Charrolois; & la consequence desdictes paroles & menasses; congnoissant que pour quelque humilité ou devoir en quoy il se fust mis envers mondit Seigneur de Charrolois, ne remontrance qui de sa part luy eust esté faite, il ne se vouloit de luy contenter; ne que par nulle autre voye il ne poutoit honorablement estre delivré de ses dangers; dit audit Seigneur de Crevequeur, & Receveur de Peronne, que puis que autrement ne pouvoit contenter mondit Seigneur de Charrolois, ne finer envers luy, il convenoit bien qu'il fît tout le vouloir & plaisir d'iceluy Monseigneur de Charrolois. Apres laquelle réponse; lesdits Seigneur de Crevequeur, & Receveur de Peronne, s'en retournerent audit lieu de Bruges devers mondit Seigneur de

Tom. I. PART. II.

Charrolois, luy faire leur rapport. Lequel Monseigneur de Charrolois aucuns jours apres envoya, & fit venir devers mondit Seigneur de Nevers audit lieu d'Englemoustier, un nommé Maître Guillaume Hugouet son Conseiller & Maître des requestes de son hostel, à tout cinq Lettres patentes grossoies en parchemin, prestes pour signer & sceller. Lequel Maître Guillaume Hugouet en faisant ostension desdictes Lettres à mondit Seigneur de Nevers, luy dit, que mondit Seigneur de Charrolois l'avoit illec envoyé devers luy; & que en ensuyvant ce que luy avoient dict de par luy lesdits Seigneur de Crevequeur, & Receveur de Peronne, le vouloit de mondit Seigneur de Charrolois estoit; que mondit Seigneur de Nevers passât, scellaist de son seel, & signast de son seing manuel les dessusdites cinq Lettres, en la presence d'un nommé Bernard Oudry Tabellion Royal juré & establi à Tournay, que pour ceste cause il avoit amené & fait venir avec luy: Et mesmes quant aux Duchez de Lothier, Brabant, Lembourg, Seigneuries d'Anvers, & Terres d'outre-Meuse, en passast les declarations, desfaïsses, & renoncations telles, que mondit Seigneur de Charrolois avoit advisé, ou trouvé en son Conseil pour sa seureté, en la presence des hommes feodaux dudit pays de Brabant cy apres denommez: C'est assavoir Messieurs Henry Magnus; Jean Taye, Waulre de la Noet Chevaliers; & Joannes de Heda Clerc des Fiefs dudit Duchie de Brabant; qui pour ceste cause estoient illec venus par l'ordonnance de mondit Seigneur de Charrolois. Et ce oyant mondit Seigneur de Nevers, tresamerement troublé, desplaisant, & contrainct comme dit est; apres plusieurs remontrances sur ce par luy faictes audit Maître Guillaume Hugouet sur les rigueurs que luy avoit tenues & demonstrees, tenoit & demonstroït mondit Seigneur de Charrolois, dit à iceluy Maître Guillaume Hugouet; que attendu l'estat où il estoit lors, il convenoit bien, & luy estoit force qu'il fît tout le vouloir & plaisir de mondit Seigneur de Charrolois; en nous appellant à ces choses comme Garde d'iceluy seel Royal: Et nous disant à part, auparavant que riens y eust belongné; que comme contrainct à ce par les voyes & manieres dessusdites; & pour éviter la destruction & perdition de la peronne, & de ses pays, Terres, Seigneuries, & Subjects; il luy convenoit faire, ce que luy disoit & ordonnoit de par mondit Seigneur de Charrolois, ledit Maître Guillaume Hugouet: en protestant expressement par mondit Seigneur de Nevers; que tout ce qu'il feroit en ceste partie, fust nul, & de nulle valeur. Et prestement mondit Seigneur de Nevers passa lesdictes declarations, desfaïsses, & renoncations, par-devant, & en la presence desdits hommes feodaux, & clerics desdits Fiefs; telles, & en la maniere qu'il pleut audit Maître Guillaume Hugouet. Et ce fait signa de son dit seing manuel les dessusdites Lettres, & icelles fit sceller de son dit seel: de l'une desquelles Lettres, touchant lesdits Duchiez de Lothier, Brabant, Lembourg, Seigneuries d'Anvers, & Terres d'outre-Meuse seulement, la teneur s'ensuit. JEAN COMTE DE NEVERS, de Rethel, & d'Estampes; Baron de Donzy, & Seigneur de Dourdan; A tous ceux qui ces presentes Lettres verront salut. Comme puis aucun temps, ainsi que nous avons entendu, se soient esmeuz & eslevez voix & langages es pays & Duchie de Brabant, & autres pays voisins, que nous pretendions avoir droit & raison es Duchiez, Seigneuries, pays, & Terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuse; & leurs appartenances & appendances quelconques; lesquels nous entendions maintenir & querreller à nous competer & appartenir, tant au moyen de certains partages, & Traitez faicts par feu de tresnoble & treshaute memoire Monseigneur Philippe filz du Roy de France, Duc de Bourgongne; nostre trefcher Seigneur & Ayeul que Dieu absolve: Entre aussi feu de tresnoble memoire, Jean Duc de Bourgongne, Anthoine Duc de Brabant, & nostre trefcher Seigneur & Pere, Philippe Comte de Nevers, & de Rethel, ses enfans; que aussi pour raison & au moyen de la proximité de lignage, que feu nostre trefcher Seigneur & frere; Charles Comte de Nevers dernier trespaslé, & nous; attentions à feuz Jean, & Philippe, enfans dudit Anthoine Duc de Brabant: Lesquelles voix & langages soient venues

H h h z

ANNO
1465.
1466.

ANNO à la congnoissance de mon tresredouté Seigneur & Oncle, Monseigneur le Duc de Bourgogne, & de

1465. Brabant; & de mon tresredouté Seigneur & Cousin, Monseigneur le Duc Comte de Charrolois son filz;

1466. lesquels à ceste cause ont prins & peu prendre imagination envers nous, que lesdites voix & langages soient esmeuz & eslevez par nous, & à nostre moyen: SCAVOIR FAISONS; que nous confiderans que sommes yssu & party de ladite tresnoble Maison de Bourgogne; de laquelle mondit Seigneur & Oncle, Monseigneur le Duc de Bourgogne est à present; & mondit tresredouté Seigneur & Cousin, comme son seul filz & heritier sera apres luy, chier: Que en icelle Maison avons esté nourry & élevé depuis nostre jeune aige: Ayons en memoire les grans biens & honneurs que nous avons eu de ladite Maison; Et desirans offer toute matiere de fupcion, imagination, & desplaisir, de mesdits Seigneurs Oncle, & Cousin envers nous: & pour recongnoistre verité à l'acquit de noz Confience & honneur: Apres qu'avons esté certierez, advisez, & bien informez desdits partages & Traictiez de ladite proximité de lignage; & de toutes autres causes, raisons, & moyens, pour lesquels on pourroit alleguer, dire, ou pretendre, que en tout ou en partie nous eussions, ou deussions avoir droit esdits Duchiez, & pays dessus declairez: & aussi des coutumes & ufances; & de tous autres Traictiez, & appointemens faicts entre les Ducs, & Duchesses d'iceux pays, & Duchiez, touchans & concernans ceste matiere: De nostre certaine science, propre mouvement, pure & franche volenté; par bonne & meure deliberation de conseil, sans force, contrainte, induction, dol ou mal engin; Avons congneu, confessé, & declairé; & par la teneur de cestes, congnoissons, confessons, & declairons; que nostre dit feu Seigneur & Frere, & nous; jamais n'avons eu, n'avons, & n'entendons, ou pretendons avoir par & portion esdites Duchiez, Seigneuries, pays, & terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuse; leurs appartenances & appendances quelconques; Soit au moyen desdits Traictiez & partages de ladite proximité de lignage, ou autre tiltre, cause, raison, ou moyen, Droit escript, & non escript, Coutume generale, ou particuliere; ne autre quelconque qu'on pourroit, ou voudroit dire, ou penser en maniere que ce soit: Et que en iceux pays, Duchiez, & Seigneuries nous ne voulons, & n'entendons que- rer, maintenir, ou pretendre aucun Droit, action, Seigneurie, portion, partage, pour le present ou pour le temps avenir: Ains congnoissons, confessons, & declairons, mondit Seigneur & Oncle avoir esté & estre vray & seul heritier, Seigneur, & possesseur, desdites Duchiez, Seigneuries, pays, & terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuse; leurs appartenances & appendances: Et iceux avoir, tenir, & posséder de long temps, au vray, secul, & sans aucun contredit de mondit feu Seigneur & Frere, & de nous: Et que apres mondit Seigneur & Oncle, mondit Seigneur & Cousin son filz, sera & demourra, doit estre & demourer vray & seul heritier, Seigneur & possesseur d'iceux pays, Duchiez, & Seigneuries, sans que à mondit Seigneur & Frere, & à nous, ayt appartenu, appartienne, ou puisse appartenir, aucun droit, portion, ou partage, par les coutumes & ufance desdits pays, & Duchiez; & par autres tiltres, Traictiez, appointemens, causes, & moyens, desquels nous sommes, & nous tenons estre pour à plain & soufflamment informez, & certierez: Sans que jamais soit besoin pour la verification du contenu en cesdites presentes, en faire aucune preuve, exhibition, ou demonstration: desquelles preuves & exhibitions, nous, autant que besoin est, tenons pour deschargé, & deschargeons mondit Seigneur & Oncle, mondit Seigneur & Cousin; leurs hoirs, successeurs, & ayans cause: & nonobstant quelque preuve ou exhibition qu'on seroit, ou voudroit faire d'autres tiltres, Traictiez, appointemens, coutumes, ufances, ou autres choses quelconques: Et lesquels tiltres, Traictiez, appointemens, ou autres choses, s'aucuns en font, ou estoient au contraire de ce que dit est: Nous voulons, tenons, & declairons estre & demourer cassés, adnullez, & de nul effect; & que d'iceux nous, & nosdits hoirs & successeurs, ne nous

puissions ayder en aucune maniere, contre & au prejudice de mesdits Seigneurs Oncle, & Cousin, leursdits hoirs, & ayans cause: Et iceux tiltres, Traictiez, & appointemens, s'aucuns estoient, ou venoient cy apres en noz mains, ou de nosdits hoirs; leur promettons bailler, rendre, & delivrer sans delay quelconque. Et en outre pour plus ample declaration & seurété de ce que dit est; & afin que jamais n'en soit, ou pult estre douté ou difficulté, pour nous, nosdits hoirs, successeurs, & ayans cause; avons quitté, renoncé, & delaisé; & par cesdites presentes quittons, renonçons, & delaissons d'abondant autant que mestier est ou seroit, es mains, & au profit de mondit Seigneur & Oncle de mondit Seigneur & Cousin, leurs hoirs, successeurs, & ayans cause, à tousjours; tout tel droit, action, part, & partage, que mondit feu Seigneur & frere, & nous, avons, & pouvons avoir, & pretendre esdites Duchiez, Seigneuries, pays & terres de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, & d'outre-Meuse, leursdites appartenances & appendances quelconques; à quelque tiltre, cause, ou moyen que ce soit, comme dessus est dit. Et avons promis & promettons par la foy & serment de nostre corps, par nostre honneur, par nostre serment pour ce donné aux saints Evangiles, & fouz l'obligation de tous noz biens presents & avenir; pour nous, nosdits hoirs, & ayans cause; lesdites congnoissance, declaration, cession, departement, renonciation, & tout le contenu en cesdites presentes, avoir & tenir fermes, estables, & agreables inviolablement à tousjours; sans jamais par nous, ne autres directement, ou autrement faire pourchasser, ne consentir aucune chose au contraire; Ains tout le contenu en cesdites presentes entretenir de point en point, selon leur forme & teneur. Mesmement & expressement avons promis, & promettons comme dessus, autant que besoin sera; ou cas, & quant que par mondit Seigneur & Oncle, ou mondit Seigneur & Cousin requis en seront; de faire louer, confirmer, & approuver nosdites declaration, congnoissance, cession, departement, & renonciation esdits pays dessus declairez; & faire tous les devoirs à ce convenables & requis, tant en l'Assemblée des trois Estats d'iceux pays, & en tous autres lieux que besoin sera, & qu'il plaira à mondit Seigneur & Oncle, mondit Seigneur & Cousin, leurs hoirs & ayans cause: Et pour ce faire, nous transporter en nostre personne esdits pays, & autres lieux dessusdits à la seule & premiere Requête de mesdits Seigneurs, & de chacun d'eux, cessans toutes exculacions. Et nous sommes fouzmis & fouzmetrons par cesdites presentes, aux juridictions, cohortions, & contraintes de nostre Saint Pere le Pape, de l'Empereur, & de tous Roys, Ducs, Comtes, Seigneurs, Communautés, & autres Cours tant d'Eglise, comme seculiers; Par lesquelles & chacune d'elles, nous voulons estre contrainct & compellé jusques à plain accomplissement & enterinement des choses dessusdites, & de chacune d'elles; la cohortion & contrainte de l'une d'icelles cours non cessant pour l'autre. Et avons renoncé, & renonçons expressement à tous droits, coutumes, statutz, ordonnances, exceptions, defences, recusions, dispensation de serment, & autres moyens quelconques; par lesquels en tout, ou en partie on pourroit, ou voudroit venir au contraire du contenu en cesdites presentes: Au vidimus desquelles fait fouz seel autentique, voulons foy estre adjoustée comme à l'original. En tesmoin de ce nous icelles avons signé de nostre main; fait seeller de nostre seel, avec le seing manuel de nostre Secretaire y fouzscript. Donné à Euglemoultier le vingtxiesme jour de Mars, l'an de grace mil quatre cens soixante cinq avant Palques. *Amfi signé JEAN.* Et sur le ploy desdites Lettres, Par Monseigneur le Comte, J. BERTHAUT. Et pource que aux choses dessusdites, pour parler, demener, faire & conduire ainsi que en ces presentes Lettres est declairé, avons esté present & appelé par mondit Seigneur de Nevers, comme Gard d'iceluy seel Royal, & Secretaire d'iceluy Seigneur; Nous, congnoissans les aultres & rigoureux termes qui y ont esté tenus envers mondit Seigneur de Nevers; & que les Lettres dessus transcrites sont inciviles; & en la pluspart non contenans verité; mesmement que par mondit Seigneur de Nevers n'ont esté

ANNO

1465.

1466.

ANNO 1456. **est** leués, vistées, ne par luy faictes les sermens, & promesses, dont mention y est faicte; Avons pour
1466. nostre discharge, & l'aquit de nostre conscience, en sceillant icelles Lettres dessus transcrites, dudict seel de mondit Seigneur de Nevers, mis & escript de nostre main, & signé de nostre seing manuel, en la quene desdictes Lettres secrettement enclos & mu-chié dedans ledit seel, une clause dont en substance la teneur s'ensuit. JE JEAN BERTHAUT Secre-taire de Monseigneur le Comte de Nevers, certifie & esserme pour verité, que au Commandement de mondit Seigneur, luy eslant lors prisonnier de Monseigneur le Comte de Charolois, & à ce indeument traité & con-traint par plusieurs voyes indénies; Pour eviter la des-truction de mondit Seigneur & Maître; & que incon-venient ne luy en ensuyv; n'a convenu signer ces pre-sentes Lettres, & icelles sceller du seel du secret d'i-celuy Monseigneur & Maître. Ce que j'ay fait trespas-sé, pour les causes dictes, & congnoissant que le contenu esdictes Lettres en leur effect n'est pas verita-ble ne raisonnable. Tefmoin mon seing manuel cy mis le XXII. jour de Mars l'an mil quatre cens soixante cinq. Ainsi signé J. BERTHAUT. Et pource que par mondit Seigneur de Nevers fumes delors in-stamment requis, en la presence de Maître Guillaume de Bery, & Philbert Bottiller les Conseillers, luy faire otroyer & bailler Lettres ou Instrument des choses dessusdictes; N O U S en otemperant à la Re-queste d'iceluy Seigneur, & pour verité, luy avons accordé ces presentes, pour valor en temps & lieu ce que raison donna. E N T E S M O I N de ce, nous avons mis à cesdictes presentes ledit seel Royal, & icelles signées de nostre seing manuel; faictes, don-nees, & otroyées le vingt deuxième jour de Mars, l'an de grace mil quatre cens soixante cinq avant Pas-ques. Ainsi signé J. BERTHAUT: Et seellé de cire verte sur double quene de parchemin.

C O P I E.

CCLXV.

Quistatio Camera Apostolica pro Borsio I. Estensi Duce Mutina & Regini & Comitae Rhodigii & Ferrariae de solutis ab eodem quatuor millibus florenorum auri annui censui ob Ducatum, Territorium & districtum praedictum praestata Camera debiti. Datum Romae 30. Januarii Anno 1467. Pontificatus Pauli II. Papae III. Indictione XV. [Pro-duit & publié de la part de la Cour de Rome en 1709. dans le Livre intitulé. II Dominio Temporale della Sede Apostolica sopra Comacchio pag. 202.]

Universis &c. Viensis &c. Marcus &c. Salutem &c. Universitati &c.

Cum Illustrissimus Dominus Borsius Estensis, Dux Mutinae & Regini, & Comes Rhodigii, & in Civitate Ferrariae, ejusque Comitatu, Territorio & Districtu pro Sancto Domino nostro Papa & Sancta Romana Ecclesia, in Temporalibus Vicario, pro annuo Censu Civitatis, Comitatus, Territorii & Districtus praedictorum, Camerae Apostolicae, in Festo Apostolorum Petri & Pauli de mense Junii, Florenos Auri de Camera quatuor millia singulis annisolvere teneatur; hinc est quod ipse Illustris Dominus Borsius Dux, pro dicto Censu Anni M. CCCC. LXVI. proxime praeteriti, & in Festo Beatorum Petri & Pauli praedicto, finito jam elapso termino, Florenos Auri similes quatuor mille ipsi Camerae, Reverend. in Christo Patri Domino Laurentio Dei gratia Archiepiscopo Spalatensi, Sanctissimi Domini Nostri Papae praefati Generali Thesaurario, pro ipsa Camera recipienti, die datarum praesentium per manus honorabilium Virorum Francisci & Bernardi de Cambiis, & lociorum Mercatorum Florentinorum de Romana Curia, solvi fecit efficaciter & cum effectu: de quibus quidem quatuor millibus Florenis, sicut praemittitur, solutis, praefatum Illustrissimum Dominum Ducem & Vicarium, ejusque heredes &c. quietamus, absolvimus & perpetuo liberamus. In quorum &c. Datum Romae apud Sanctum Marcum, in Camera Apostolica, die 30. mensis Januarii, M. CCCC.

LXVII. Indictione XV. Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Domini Pauli Papae secundi Anno Tertio.

Laurentius Archiepiscopus Spalatensis, Sanctissimi Domini Nostri Thesaurarius Gene-ralis.

GASPAR BLONDUS.

CCLXVI.

Investitura per JOANNEM GALEAZIUM 25. Fe-MARIAM SFORCIAM Vicecomitem Du-vrier. cem Mediolani collata GULIELMO Mar-chioni Montisferrati, & Legitimis ejusdem Successoribus in Marchionatu, de Terris Cassinarum, Filizani, & Refranconi, eorumque juribus & dependentiis, cum juramento fidelitatis per GULIELMUM praedictum Procuratorem praestito. Actum in Castro Papiae 25. Februarii Anno 1467. Indictione XV. [Autentique tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

IN Christi Nomine Amen. Anno Nativitatis ejusdem, millesimo, quadringentesimo, sexagesimo, septimo, Indictione, decima quinta, die Mercurii vigesimo quinto mensis Februarii. Cum alias Illustrissimus nunc felix memorie Princeps, & Excellentissimus Dominus Franciscus Sforcia Vicecomes Dux Mediolani, &c. Papiae, Angleriae Comes, ac Cremonae Dominus, sponte, & ex certa scientia, animoque mature deliberato, & alias omnibus modo, Jure, via, causa, & forma, quibus melius, & valdius potuit, separaverit, segregaverit, exemerit, & liberaverit penitus, & in totum Arcem, Terram, & locum Cassinarum, nec non Terram, & locum Filizani districtus Alexandriae, cum suis Villis, Territoriis, hominibus, Juribus, & pertinentiis quibuscumque, qualiacumque, & quantacumque essent intra terminos, & confines suos, ab omni mero, & mixto Imperio gladii potestate, & omnimoda Jurisdictione, nec non a quavis subjectione dictae Civitatis Alexandriae, & cujuslibet alterius Civitatis, terrae, vel loci, eorumque, & cujuslibet eorum Officialium, & Rectorum, cui vel quibus Jure Communi, vel municipali, aut alio quovis modo dici posset dictas Arcem, Terras, & loca, cum suis Juribus & pertinentiis praedictis in totum, vel in parte aliquo modo subesse, ita ut dicta separatione facta dictae Arx, Terrae, & Loca essent, & esse intelligerentur tanquam duo corpora per se libera, & exempta ab omni Jurisdictione, subjectione, & potestate dictae Civitatis Alexandriae, ejusque Officialium, & alterius cujuscumque Loci, cui vel quibus subesse dice-rentur, sive reperirentur: praetereaque idem Illustris-simus Dominus Dux dederit, contulerit, & conces-serit dictis Arci, Terris, & Locis Cassinarum, & Filizani, cum aliis suis Juribus, & pertinentiis praedictis merum, & mixtum Imperium, gladii potesta-tem, & omnimodam Jurisdictionem, cum Immuni-tate, & omnimoda exemptione, tam Daciorum, Pe-dagiorum, Gabellarum, & Imbotaturarum, & alio-rum quorumcumque onerum sive illa ordinaria essent, sive extraordinaria, realia, personalia, vel mixta, sive alia qualiacumque, & quantacumque essent, & quibusvis nominibus nuncupabantur, exceptis Ga-bella salis, & Datis mercantiae, Gualdorum, & Fer-rariiae, quae non erant propria dictarum Terrarum, & Locorum, sed ad Civitatem in qua generaliter in-cantabantur, spectabant, & pertinebant, quae Ga-bella, & Dacia possent, & deberent in dictis Terris, & Locis exerceri iis modo, & forma, quibus prout, & quemadmodum tempore Illustrissimi quondam Do-mini Ducis, Philippi Mariae, exerceri consueverant: Reservatis etiam taxis, & logiamenis equo-rum, & stipendiarum suorum, Reservatis etiam Possessionibus, & Bonis, ac Juribus quarumcumque privatarum Personarum; quae haberent in dictis Ter-ris, & Locis Cassinarum, & Filizani, eorumque Ter-ritoriis praedictis. Insuper praefatus Illustrissimus Dominus Dux, pro se suisque filiis, & descendenti-bus, In Dei Nomine, per ensis evaginatis tradicio-nem, quem suis tenebat manibus, & cum interven-

Hhh 3

111

ANNO
1467.

tu quarumcumque solemnitarum in similibus requiritur investiverit, Illustrrem & Excellentissimum Dominum Gulielmum, nunc Marchionem Montisferrati eorum præfatum Illustrissimum Dominum Duce, flexis genibus constitutum presentem, stipulantem, & recipientem pro se, suisque Filiis & descendentiibus masculis, & legitimis, & de legitimo Matrimonio, Lineaque masculina natis & ex corpore suo nascituris in Feudum honorificum, nobile, & gentile, ac Jure Feudi honorifici Nobilis, & Gentilis de dictis Arce, Terris, & locis Cassinarum, & Filizani, cum omnibus suis Juribus, & pertinentiis, Villis, Territoriis, hominibus, possessionibus, Domibus, ædificiis, Campis, vineis, pratis, bufcis, pascuis, piscariis, ruglis, aquis, aqueductibus, & Juribus aquarum, molendinis, furnis, datis, pedagiis, Imbotariis, Intratis, Actionibus, honoratibus, franchisiis, Exemptionibus, & Immunitatibus quibuscumque, & quibusvis nominibus nuncupabatur, exceptis ut supra, nec non cum mero, & mixto Imperio, gladii Potestate, & omnimoda Jurisdicatione, & omnibus præhæminentiis dictis Terris, & locis Cassinarum, & Filizani supra concessis, ac omnibus aliis Juribus, & Prærogativis in, de, pro, & super omnibus, & singulis prædictis, & eorum occasione præfatum Dominum Ducem, & Cameræ suæ spectantibus, & pertinentibus, ac spectare, & pertinere volentibus quoquomodo. Cedendo, dando, & transferendo, ac cesserit, dederit, & transulerit præfatum Illustrissimum Dominum Ducem, in eundem Dominum Gulielmum presentem, stipulantem, & recipientem ut supra, omnes actiones, & rationes utiles, & directas, reales, & personales, ipoteczarias, & mixtas, ac omnia jura, ipsi Domino Ducem, & præfatæ Cameræ suæ in, & super dictis Arce, Terris, & locis in Feudum concessis, quomodolibet competentes, & competentia &c. prout latius constat publico Instrumento rogato, & tradito anno curio M. CCCC. L. quarto: Indictione secunda, die Martis vigesimo Notarium publicum, ac præfatum Illustrissimum Domini Ducis Secretarium infra scriptum similiter Anno curio M. CCCC. L. sexto: Indictione quinta, die Veneris octavo mensis Octobris, facta prius solemni, & debita cessione, & renunciatione per Spectabilem Dominum Thomam de Moranis, de Reate Ducalem Consiliarium, in manibus præfati Illustrissimi Domini Ducis stipulantis, & recipientis pro se suisque filiis, & successoribus de Terra, & loco Refrancorii, Diocesis Astenis, cum suis Juribus, & pertinentiis, idem Dominus Dux, de ipsius Terra, & loco, ac pertinentiis, & ut supra, facta de eis debita separatione a subjectione, & responsionia ejusvis Civitatis, Terræ, vel loci, cui vel quibus aliquo modo, seu Jure subesse dicerentur, nec non eidem Terræ, & loco concessione meri, & mixti Imperii, gladii Potestatis, & omnimode Jurisdicationis per ensis evaginati traditionem investiverit præfatum, Illustrissimum Dominum Gulielmum, Marchionem Montisferrati stipulantem, & recipientem pro se, suisque Filiis, & descendentiibus masculis, & legitimis, & de legitimo Matrimonio, lineaque masculina, natis vel nascituris, ut supra, in Feudum honorabile, nobile, & gentile, & cum solemnitatibus debitis, & opportunis, ac in similibus apponi consuetis. Exceptis, & reservatis pro ipso Illustrissimo Domino Ducem, & Camera ejus, ut premititur Gabella falsi, Datii Mercantie, Gualdorum, & Ferrarizæ, ac logiamenti, & taxis equorum, & gentium Instrumetorum, &c. prout etiam constat publico Instrumento rogato, & tradito per me prædictum, & infra scriptum Chicum Notarium, & Secretarium, Anno, Indictione, & die supra scriptis, ad quod, & contenta in eo congrua, & debita habetur relatio. Cumque deinde ex humanis subato præfatum Illustrissimum Dominum Ducem, & in ejus Ducatu, & Dominio legitime successerit, Illustrissimus Princeps, & Excellentissimus Dominus Galeaz, Maria Sforzia Vicecomes, ejus Primogenitus, compa-ruerunt, & se presentarunt, coram Celsitudine sua Magnificus Miles Dominus Joannes de Sancto Georgio Consiliarius, & spectabilis Blasius de Caravagio Secretarius, ac Procuratores, & Mandatarii, ad hoc specialiter constituti, & deputati per præfatum Illustrissimum Dominum Gulielmum, ut de eorum Procura, & Mandato publico constat Instrumento rogato, & tradito anno, & indictione præsentibus, die decimo octavo, instantis mensis, per Spectabilem Eulebium Guiscardum, de Blanzate, Notarium Pu-

blicum, ac Secretarium ipsius Illustris. Domini Gulielmi Marchionis, requirentes ut dignaretur illos dictis Procuratoriis, & Mandatariis nominibus, ac ipsius Domini Gulielmi successoribus legitimis in Marchionatu, & Dominio, qui sint de Domo sua propria Montisferrati recognoscere, & seu reinvestire de prædictis Arce, Terris, & locis Cassinarum, Filizani, & Rivifrancoris, eorumque Juribus, & pertinentiis, prout idem Illustris. Dominus Gulielmus Marchio investitus fuit a præfato quondam Illustrissimo Domino Duce Francisco ejus Genitore, offerentesque proinde debitum fidelitatis, homagii, & obedientiæ Juramentum in manibus suis præstare; præfatus itaque Illustrissimus Dominus Galeaz, Maria Sforzia Vicecomes Dux Mediolani, &c. Papiz, Anglerique Comes, ac Janæ Dominus, qui præfatum Illustris. Dominum Gulielmum Marchionem, adeo afficitur, ut sibi ipsi satisfecisse putet, cum rem sibi gratam efficiat, considerans, & in archano mentis suæ revolvens, qua fide, quo amore, quave observantia præfatum quondam Illustrissimum Dominum Ducem, Genitorem suum, dum in humanis ageret, idem Illustris. Dominus Gulielmus profectus fuerit, ac eundem Dominum Ducem Galeaz in dies prosequatur, quantumque & honoris, amplitudinis, & Gloriæ suæ cupidus sit. Nec minus considerans præstantes animi, & corporis ejusdem Domini Gulielmi dotes, qui præterquam quod præclarissima, & antiquissima Domo natus est, ea valet rei militaris disciplina, eo consilio, gravitate, rerum maximarum experientia, ea deum virtutis suæ experimenta dedit, ut omni favore, & liberalitate dignus videatur, dignumque ipsum existimavit, quem liberalitate, & munificentia sua amplecteretur, tenore præsentis Instrumenti, ex certa scientia, motu proprio, ac alias omnibus jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius potuit, & potest, intervenientibusque eidem omnibus solemnitatibus, in talibus necessariis, & opportunis, tam de Jure, quam de consuetudine, prædictas ambas Feudales Investituras factas præfatum Illustris. Dominum Gulielmum per præfatum quondam Illustrissimum Dominum Ducem, Franciscum de prædictis Castris, Terris, & locis Cassinarum, & Filizani, ac Rivifrancoris Juribusque, & pertinentiis suis, ut premititur eidem Domino Gulielmo confirmavit, & confirmat, ac prædictos Dominos Joannem de Sancto Georgio, & Blasium de Caravagio, ejus Procuratores, & Mandatarios ejus nominis stipulantes, & recipientes, ac pro ipsius Illustris. Domini Gulielmi, Marchionis legitimis successoribus in Marchionatu dumtaxat, & Dominio qui sint de Domo propria, ac de stirpe Montisferrati, per ensis evaginati traditionem de Castris, Terris, & locis prædictis recognovit, & reinvestivit, ac recognoscit, & reinvestit, cum eidem separatione meri & mixti Imperii, gladii Potestatis, & omnimodæ jurisdicationis, concessione, Intratis, & redditibus, Immunitatibus, & exemptionibus, reservationibusque, modis, & formis, ac in omnibus, & per omnia, quibus prout, & quemadmodum idem Illustris. Dominus Gulielmus, Marchio investitus, ut premititur, fuit per præfatum quondam Illustrissimum Dominum Ducem Franciscum, salvis præmissis. Et viceversa præfati Dominus Joannes, & Blasius Procuratores, & Mandatarii antedicti, ac pro præfato Illustris. Domino Gulielmo Marchione, & descendentiibus, ac successoribus suis prædictis in Marchionatu promiserunt, & promittunt solemniter, sub obligatione sui, & suorum ut supra omniumque bonorum ipsorum presentium, & futurorum, eorum etiam, quæ non comprehenduntur in obligatione generali, ac etiam in animam, ipsius Illustris. Domini Gulielmi juraverunt, & jurant ad Sancta Dei Evangelia in manibus præfati Illustrissimi Domini Ducis stipulantis, & recipientis pro se suisque hæreditibus, & successoribus in Ducatu, & Dominio debitum fidelitatis, homagii, & obedientiæ juramentum, protestatione præmissa per præfatum Illustrissimum Dominum Ducem: Quod presentem investitionem aliter, nec alio modo non fuisset facturus, nec fecisset: Et specialiter promiserunt, & juraverunt, ac promittunt, & jurant, quod ipse Dominus Gulielmus, ejusque successores prædicti regent, & custodiant dicta Castra, Terras, & Loca, Cassinarum, Filizani, & Refrancorii, cum suis Juribus, & pertinentiis prædictis, ad honorem, & statum præfati Illustrissimi Domini Ducis, suorumque ut supra, quo-

ANNO
1467.

cum.

ANNO 1467. cumque modo facere poterunt. Et quod personaliter, & cum toto eorum posse, in servitiis, & obedientia prelibati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum, ut premititur, in omnem eventum perseverabunt contra quascunque personas viventes, seu quæ vivent, aut naturaliter vivere, & mori possent; etiam tales essent de quibus oporteret hic fieri mentionem specialem; Ita quod ibi pro expressis habeantur: Nec a predicti Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra favore, vel presidio ullo unquam tempore se retrahent, vel abstinerebunt ex aliqua causa presenti, nova, vel futura, que dici, vel excogitari posset, etiam talis esset, que velut gravis nimis in generali sermone non veniret. Quinimmo cum eorum personis, & ut dictum est, cum toto eorum posse, omnique industria, & ad omne Mandatum, omnemque requisitionem prefati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra, ut cives originarii, & subditi sui agent, & faciant omnia omni tempore necessaria, & utilia pro prefato Illustrissimo Domino Duce, & suis ut supra. Et ad majorem predictorum omnium corroboracionem ullo unquam tempore verbo, consilio facto, vel opere non erunt, nec facient contra honorem; & statum prelibati Domini Ducis, & suorum ut supra, & si ad eorum noticiam pervenit quod aliquis in aliquo ex predictis contra prefatum Dominum Ducem, & suos ut supra faceret, vel tentaret, aut facere, vel tentare vellet, toto eorum posse, & omni industria impediant, resistent, & prohibebunt, & si prohibere non poterunt, illud per se, vel Nuncium, aut Litteras predicti Illustrissimi Domini Ducis, & suis ut supra quanto citius poterunt, propalabunt, & intimabunt, Statuque prelibati Domini Ducis, & suorum ut supra, nec non Terras, Dominium, honores, & preheminentias suas toto eorum posse omni industria, & ingenio conservabunt, & augebunt, & consilium quod ab eis petetur per prefatum Dominum Ducem, & suos ut supra, secundum sibi datum ab æterno Deo prudentiam immaculatam, & fidele prestant; & prefati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra secreta sibi commissa, vel committenda nemini sine eorum licentia manifestabunt, sed pure, sincere, realiter, personaliter, & sine ulla exceptione vel exculpatione favent, & servant, nec ob aliquam temporum conditionem, seu diminutionem, aut status varietatem a prefati Illustrissimi Domini Ducis suorumque ut supra causa presenti nova, vel futura, que dici, vel excogitari posset, sed in servitiis, & obedientia prefati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum, ut premititur, integre, fideliter, & accurate perseverabunt in omnem fortunam, & temporis eventum. Et generaliter facient, & servabunt omnia, & singula ea que facere, & servare debent de Jure, & secundum conditionem, & naturam talis Feudi, & juxta, & secundum formam utriusque fidelitatis, tam scilicet novæ, quam veteris, & prout in ea forma continetur. Quæ omnia, & singula fecit, & facit prelibatus Illustrissimus Dominus Dux, cum his pacto, & lege specialiter appositis, videlicet, quod prefatus Illustris Dominus Gulielmus, ejusque Successores predicti nullo unquam tempore possint, etiam per reuacionem Feudi, vel aliter se a presenti Investitura, & contentis in ea eximere, vel aliquammodo liberare; quinimmo si continget eum, seu suos ut supra aliquam in futurum Investituram accipere ab aliquo Domino, Dominio, vel Communitate, in ea specialiter excipient prelibati Illustrissimi Domini Ducis, & suorum ut supra superioritatem, etiam expresse cavendo, quod pro ipsa tali Investitura obligati non intelligantur etiam pro ipsis Castro, terris, & locis infeudatis ad aliquid faciendum, paciscendum, vel committendum contra prefatum Illustrissimum Dominum Ducem, & suos ut supra. Jurantes preterea, & promittentes predicti Procuratores, & Mandatarii in manibus prelibati Illustrissimi Domini Ducis omnia, & singula supradicta prefatum Illustris Dominum Gulielmum attendere, & observare eidem Illustrissimo Domino Duci, & suis, ut premititur, sub vinculo Juramenti, & perditionis fidei ejusdem Illustrissimi Domini Gulielmi, & sub pena refectionis, & restitutionis omnium, & singulorum, damnorum, interesse, & expensarum patiendorum, & faciendorum per ipsum Illustrissimum Dominum Ducem, & suos, ut premit-

ANNO 1467. titur, occasione predicta. Et pro predictis omnibus, & singulis attendendis, & observandis predicti Procuratores, & Mandatarii omnia prefati Illustrissimi Domini Gulielmi bona presentia, & futura prefato Illustrissimo Domino Duci recipienti pignori, & Ipoteca penitus obligaverunt, & obligant. Renunciantes, & renunciaverunt predicta Partes, suo, & dictis Procuratoriis, & mandataris nominibus vicissim exceptioni non factæ, & non susceptæ presentis renovacionis, seu recognicionis feudalis Investituræ, non factarum dictarum promissionum, & obligationum, ac omnium, & singulorum predictorum non sic actorum, & gestorum, exceptioni, doli mali, condicionique sine causa, vel ex aliqua causa, omnibusque probationibus, & productionibus testium, Jurum, & Instrumentorum contra predicta. Supplens denique, & supplere volens prefatus Illustrissimus Dominus Dux omnes & singulos defectus quorumcumque solemnitatum, tam Juris Communis, quam Municipalis, qui, & quæ in hoc Instrumento ommissa, vel intercescisse posse dicerentur. Et hæc omnia, & singula fecit, & facit prelibatus Illustrissimus Dominus Dux, non obstantibus aliquibus Legibus, Statutis, decretis, provisionibus, ordinationibus, & iuribus quibuscunque, que predictis, vel alicui predictorum obstant, vel impedimentum afferre possent, seu aliter formam darent, quominus plenissimum robur, & effectum forciantur: Quibus omnibus prefatus Illustrissimus Dominus Dux ex certa scientia motu proprio, & de sua potestate plenitudine etiam absolute derogavit, & derogat, & derogatum esse vult, & intendit, & inde de predictis prelibatus Illustrissimus Dominus Dux iussit, & jubet, & predicti Dominus Joannes, & Blasius Procuratores, & Mandatarii predicti, dictis nominibus rogaverunt, & rogant per me Cichum Symonetam Notarium, & Secretarium infrascriptum publicum consilii debere Instrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum in Castro Papie videl. in Castro, & in Camera apud Cameram cubicularem prefati Illustrissimi Domini Ducis apud Salam majorem respicientem versus Parcum. Presentibus Magnificis, & spectabilibus Domino Fabricio Caraffa Serenissimi Domini Regis Ferdinandi Oratore, Domino Aluysio Guizardini Oratore Florentino, Domino Uguloro Facini, Illustrissimi Domini Ducis Mutinæ Oratore, Domino Joanne Jacobo de Ricis Consiliario, Joanne Giapano Secretario, Carolo de Cremona, Orfeo de Ricavo, & Domino Joanne Augustino de Iximardis Milite, & Doctore Aulicis Ducalibus, Testibus notis, & idoneis ad premissa vocatis, & specialiter rogatis.

L. H. T. Ego Joannes Antonius de Girardis Papiensis, natus quondam Domini Bernini, publicus Imperiali, ac Ducali auctoritatibus Notarius, nec non Cancellarius Ducalis, ex Commessione, & auctoritate mihi facta, & concessa per Illustrissimum, & Excellentissimum Dominum Joannem Galeaz Mariam Sforciam Vicecomitem Ducem Mediolani &c, ut ex ejus directis Patentibus constat Litteris, antescritum Instrumentum feudalis Investituræ, recognitum per Dominum Cichum Symonetam olim Notarium publicum, ac Ducalem Secretarium ex ejus imbrevisiuris fideliter extractum, & exemplatum, cum eisque aulicatum, & concordatum in ejus fidem, & testimonium propria manu subscripti, signumque meum Tabellionatus appositum consuetum, anno millesimo cccc l. xxxiii. die decimo octavo mensis Octobris &c.

ANNO
1467.

Cum ejus Authentico in pergame-
na scripto sicut supra expedito
in secretiori Archiducali Man-
tue Archivio adverbato presen-
tem sumptam Copiam omnino
conferre attester.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Osta-
vii de Mazzis filius Civis, publi-
cusque Imperiali auctoritate, Man-
tue Notarius, ac dicti secretioris
Archivii Cancellarius. In quo-
rum &c. hic me, solita cum
attestatione, subscripsi hac die 6.
Junii 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph
Maria Castileonius ejusdem Archi-
vii Prefectus, hac die 7.
Junii 1720.

CCLXVII.

16. Mai.

*Lettres de LOUIS XI. Roi de France pour re-
lever JEAN Comte de Nevers des Renoncia-
tions faites par lui aux Duchez de Brabant,
& de Lembourg & au Marquisat d'An-
vers, comme ayant été forcés. Donné à Pa-
ris le 16. Mai 1467. [Discours des Droits
appartenans à la Maison de Nevers es Du-
chés de Brabant, Lembourg & Ville d'An-
vers. pag. 71.]*

LOYS PAR LA GRACE DE DIEU Roy de
France; au premier de noz Conseillers en
nostre Gour de Parlement; Bailliz de Vermandois;
& de Sens; ou à leurs Lieutenans salut. Nostre
trescher & tresamé Cousin le Comte de Nevers,
& de Rethel, Pair de France; nous a fait expo-
ser; que combien que par le Traicté & appointe-
ment fait entre nous, & nostre trescher & tresamé
frere Charles de France; & aucuns autres Sei-
gneurs de nostre sang, adherans avec luy; ayt esté
entre autres choses dict & appointé; que tous
tant d'un costé que d'autre, retourneront franche-
ment & quittement à leurs heritages, & biens im-
meubles, quelque part qu'ils soient; soit au Royau-
me ou dehors; & avec ce à leurs biens meubles
estans en nature de chose; sans ce que riens leur
en peult estre retenu, querellé, ou demandé ou
temps lors advenir: Et seroit & demourroit un
chacun es possessions & salines, esquelles il estoit
paravant les differences; non obstant quelsconques
dons, cessions, transports, occupations, ou empes-
chemens faiz souz couleur de Justice, ou autre-
ment: Et que toutes Places seroient rendues tant
d'un costé que d'autre; Et estoit, & fut permis
à un chacun d'entrer esdictes Places, Terres, &
possessions, de son autorité, & sans ministère de Ju-
stice; Et que Lettres en seroient baillées à ceux
qui les requerroient. Et aussi fut accordé; que
à l'occasion des choses passées, aucune chose ne
seroit demandée, ne molestation faite; & ne se-
roit fait aucun dommage, ainsi que plus à plain
est contenu audit Traicté & appointement. Neant-
moins nostre trescher & tresamé frere & cousin
le Comte de Charrolois, qui durant les dernières
divisions a prins ou fait prendre de son autori-
té privee, les Villes & Chasteaux de Peronne, Mont-
didier, & Roye; & les Ville, Cité, & Comté d'Au-
xerre, appartenans à nostredit Cousin de Nevers;
& s'est intrus & bouté esdictes Villes, Chasteaux,
Terres & Seigneuries dont estoit paisible & posses-
seur ledit exposant; & d'icelles a cueilly & levé,
ou fait cueillir & lever les fruits, proffits;
rentes, revenues, & emolumens quelconque, à
icelles appartenans; & encores detient il de pre-
sent & occupe lesdictes Villes & Chasteaux, Terres
& Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye;
& lesdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; leurs
appartenances & dependences; sans en vouloir

ANNO
1467.

souffrir ne laisser joyr nostredit Cousin de Nevers,
ses Gens & Officiers; ne luy rendre lesdictes Vil-
les, Chasteaux, Terres & Seigneuries. Et qui plus
est, depuis lesdicts Traictés & appointemens faicts,
l'a contrainct par menaces, & autrement induc-
tement, de passer & luy bailler Lettres, par lesquel-
les il s'est departy de tout le Droit qu'il avoit
esdictes Villes & Chasteaux de Peronne, Mont-
didier, & Roye, par forme de Transaction; & aussi
par manière de Ratification, de certain Traicté; par
lequel il pretend lesdictes Terres luy competer &
appartenir, par transport qu'il dit par nous à luy
avoir esté fait, souz couleur desdictes dernières
divisions, desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Sei-
gneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; sans
en riens retenir ne réserver; mais réservée à no-
stredit Cousin de Nevers tant seulement la recom-
pense de son droit à l'encontre de nous. Et en
outre a contrainct comme dit est, nostredit Frere
& Cousin de Charrolois, ledit nostre Cousin de Ne-
vers, de luy passer autres Lettres, par lesquelles
il a quitté & transporté à nostre trescher & tresamé
Oncle le Duc de Bourgogne, & à nostredit
Frere & Cousin de Charrolois apres luy; six mille
livres tournois de rente ou revenue par an, deue
à nostredit Cousin de Nevers par nostredit Oncle
de Bourgogne: Et lesdictes Ville, Cité, & Comté
d'Auxerre, & les Terres de Worme, Oitworme, la
Brielle, & autres qui luy doivent advenir apres
le decez du Comte d'Orléans: Et outre plus a
contrainct, comme dit est, nostredit Frere & Cousin
de Charrolois, ledit nostre Cousin de Nevers, de
luy faire passer Lettres de declaration, comme seu-
le Comte de Nevers Frere de nostre dit Cousin de
Nevers qui à present est, & iceluy nostre Cousin
de Nevers exposant, n'avoient jamais eu, n'avoient,
& n'entendoient ou pretendoient avoir part ou
portion, es Duchez, Seigneuries, pays, & Terres
de Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers,
& d'outre; Meuze-leurs appartenances & appen-
dances; Et par icelles Lettres de quitter, renon-
cer, & délaisser au proffuit de nostre dit Oncle
de Bourgogne, & de nostredit frere & cousin de
Charrolois, tout le droit, part & partage, que
seu nostredit Cousin de Nevers, & nostredit Cou-
sin son Frere exposant, ont, & pouvoient avoir
esdits Duchiez, Seigneuries, pays, & Terres de
Lothier, de Brabant, de Lembourg, d'Anvers, &
d'outre-Meuze; leursdictes appartenances & appen-
dances. Et par autres Lettres que a fait passer
nostredit Frere & Cousin de Charrolois à nostredit
Cousin de Nevers, l'a contrainct, comme dit est,
de quitter & renoncer à nostredit Frere & Cousin
de Charrolois, les sommes de vingt mille Salutz
d'or d'une part; & de vingt mille francs deuz à
nostredit Cousin de Nevers par nostredit Oncle de
Bourgogne: C'est àsavoir, lesdits vingt mille Salutz
d'or qu'il avoit receuz des deniers du Mariage de
nostretréschere & amee Cousine la Comtesse de
Nevers: Et lesdits vingt mille francs, pour les
choses mobilières de seuz nostre Cousine Bonne
d'Artois, Mere de nostredit Cousin de Nevers; &
jadis femme & épouse de nostredit Oncle de Bour-
gogne. Et avec ce a contrainct iceluy nostre
Frere & Cousin de Charrolois nostredit Cousin de
Nevers, de passer autres Lettres, par lesquelles il
a fait gardien nostredit Frere & Cousin de Char-
rolois de ses pays de Nyvernois, & Rethelois; &
qu'il puisse nommer aux Offices de Gouverneurs,
& Baillifs desdicts pays, & Capitaines de toutes
les Villes, Places, & Forteresses quelconques de
nostredit Cousin de Nevers: Et qu'ils seroient ser-
ment, par lequel ils promettront expressément à no-
stredit Frere & Cousin de Charrolois, qu'en au-
cune manière ils ne serviront à l'encontre de luy,
ses pays, & Subjeds; sans ce qu'ils soient tenuz
faire à nostredit Cousin de Nevers autre serment
contre ou prejudiciable au serment dessusdict. Et
non content de ce, nostredit Frere & Cousin de
Charrolois a pris, ou fait prendre plusieurs biens
meubles appartenans à nostredit Cousin de Nevers,
estans audit Chasteau & Ville de Peronne; & au-
tres biens meubles appartenans à nostredit Cousin
de Nevers, & à ses gens, qui estoient au Chasteau-
Regnault aussi appartenant à nostredit Cousin de
Nevers; lequel Chasteau nostredit Frere & Cousin
de Charrolois a voulu avoir en les mains, & l'a
detenu par long temps contre le vouloir de nos-
tredit

ANNO 1467. trede Cousin de Nevers; Nonobstant ce que nostre dit Frere & Cousin de Charrolois eust; & ayt promis de bonne foy & en parole de Prince, par certaine lettre de cedule signee de la main, de ne traictier, ne faire ou souffrir mal traictier nostre dit Cousin de Nevers; & ne luy faire ou souffrir faire desplaisir ne dommage à la personne ne à ses biens; en le mettant ou souffrant mettre à finance & rançon; ne en le tenant comme prisonnier de guerre; ce que toutesfois a fait ou souffert faire nostre dit Frere & Cousin de Charrolois; & mesmement quant aux Lettres devant dictes, qu'il luy a fait faire & passer touchant les choses non comprinses en ladite Lettre ou Cedule de nostre dit Frere & Cousin de Charrolois: Et aussi les choses qui touchent les choses comprinses en ladite Cedule, ont esté faictes & passees par nostre dit Cousin de Nevers, depuis lesdits Traictiez & appointemens faicts entre nous; & nostre dit Frere & Cousin, les Seigneurs de nostre dit sang avec luy adhérens. Et à ce faire & passer, a contrainct nostre dit Cousin de Nevers comme dit est; lequel toutefois est Pair de France, & par ce subiect sans moyen à nous, & à nostre dit Cour de Parlement, & non à autre. Et si a puis nagueres nostre dit Frere & Cousin de Charrolois nommé Officiers, à aucuns des principaux Offices dudit Comté de Rethel; comme de Gouverneur, Bailly, & Capitaines d'aucunes des Villes & Chasteaux de ladite Comté de Rethel; estant de nostre dit fief & ressort de Justice; qui est directement venir contre lesdits Traictiez & appointemens; & contre la promesse faicte à nostre dit Cousin de Nevers, par nostre dit Frere & Cousin de Charrolois: Et en entreprenant contre les Droits de nostre Souveraineté, à nostre tresgrand grief, prejudice, & dommage; & de nostre dit Cousin de Nevers exposant: & le plus pourront estre, le par nous n'estoit sur ce pourveu de remede de Justice; si comme nostre dit Cousin exposant nous a faict dire & remonstrer; humblement requerant iceluy. POURCEST IL, que nous les choses dessusdictes consideres, voulans pourveoir à nostre dit Cousin de Nevers exposant, ainsi que raison est; Vous mandons, & expressément enjoignons; & à chacun de vous, en commettant le mestier est; que s'il vous appert formellement & de plain, que nostre dit Cousin de Nevers exposant fust possesseur & jouissant desdictes Villes, Chasteaux, Terres, & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; & desdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances & dependances, paravant lesdictes divisions, & au temps de la prinse, spoliacion, intrusion, & detention, desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries, & appartenances dessusdictes; & d'icelles avoir esté despoillie, iceluy nostre Cousin de Nevers exposant estant en nostre service & obeyssance; & encor de present estre occupez par nostre dit Frere & Cousin de Charrolois, ses gens, Officiers, ou entremetteurs pour luy; Vous, en ce cas appelez, ou appelez, celuy ou ceux qui pour ce seront à appeler, reintegrez, ou faictes reintegrer nostre dit Cousin de Nevers exposant, en la possession & jouissance desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; & desdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances, & appendances: Et avec ce des fructs, prouffits, revenues, & emolument d'icelles Terres & Seigneuries, prins, levez, & perceuz; ou faicts prendre, cueillir, lever & percevoir par nostre dit Frere & Cousin de Charrolois, ses gens, Officiers, ou entremetteurs pour luy, depuis lesdictes supplication, intrusion, detention, & occupation, faictes desdictes Terres & Seigneuries, en, & par la maniere que dessus est dict. Et en cas d'opposition, refus, debat ou delay; iceluy nostre Cousin de Nevers es cas dessusdits, premierement & avant tout oeuvre reintegré, restitué, & restably realemé & de fait, en la possession & jouissance desdictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; & desdictes Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances & dependances: Nonobstant appellacions quelconques, & sans prejudice d'icelles, par maniere de provision, & jusques à ce que par Justice autrement en soit ordonné. Et les desobeyssans, refusans, ou delayans à ce, contrains

POM. I. PART. II.

par la prinse & detention de leurs personnes, Biens, Terres & Seigneuries, de nostre main, vente & exploitation d'icelles: Nonobstant comme dessus adjournez, ou faictes adjourner les desobeyssans, opposans, refusans ou delayans, à certain & competent jour, ordinaire ou extraordinaire de nostre present Parlement, ou du prochain advenir, pardevant noz amez & feux Conseillers, les gens tenans, & qui tiendront nostre dit Cour de Parlement à Paris: pour dire les causes de leur opposition & desobeyssance, refus, ou delay: Respondre sur & touchant les choses dessusdictes, leurs circonstances & dependances, & chacune d'icelles à nostre dit Cousin de Nevers exposant; & à nostre Procureur General, à tels fins & conclusions qu'ils, & chacun d'eux vouldroient contre eux, & chacun d'eux proposer, eslire, requerir, & demander: Et proceder en outre comme il appartiendra par raison. Et de ce que faict en auez, certifiez deurement nosdits Conseillers, & gens tenans, & qui tiendront nostre dit Cour de Parlement; auxquels nous mandons ainsi le faire sans difficulté. Et pource que ceste matiere est grande & en plus grandes parties; & que nostre dit Cousin de Nevers qui est Pair de France, n'est tenu de plaider ailleurs que en nostre dit Cour de Parlement; expressément enjoignons, que s'il leur apert de ce que dict est, ou tant que souffre doye; qu'ils cassent, rescindent, adnullent, & mettent au neant lesdictes transports, cessions, quitrances, declarations, desfaictes, promesses, obligations, & autres contras faicts & passez par nostre dit Cousin de Nevers, par foy & serment sur & touchant les choses dessusdictes, & chacune d'icelles; en, & par la maniere que dit est, à nostre dit Frere & Cousin de Charrolois. Et lesquels nous audit cas par ces presentes cassons, rescindons, adnullons, & mettons du tout à neant; comme nulz & de nul effect, & valeur: Pourveu que desdictes foy & serment nostre dit Cousin de Nevers ayt dispensacion de son Prelat. En faisant sur tout aux parties, icelles oyes, bon & brief droit, & accomplissement de Justice: Nonobstant le laps de temps que l'on vouldroit, ou pourroit dire avoir esté, & estre encouru durant le temps desdictes exploitation, intrusion, detention, & occupation, faicte ou faicte faire par nostre dit Frere & Cousin de Charrolois; sesdicts gens, Officiers, ou entremetteurs pour luy, edictes Villes, Chasteaux, Terres & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; Ville, Cité, & Comté d'Auxerre; & de leursdictes appartenances & dependances: duquel laps de temps, ensemble desdicts transports, cessions, quitrances, & declarations, desfaictes, promesses, & obligations; & autres contras ainsi que dit est, faicts & passez par nostre dit Cousin de Nevers touchant les choses dessusdictes, & chacune d'icelles, à nostre dit Frere & Cousin de Charrolois; & du contenu en iceux, iceluy nostre dit Cousin de Nevers, en tant que mestier est, avons de nostre grace speciale relevé & relevons par celdites presentes. Et pource que comme l'on dit, nostre dit Frere & Cousin de Charrolois, & autres detenteurs desdictes Terres & Seigneuries, sont & le tiennent souvent hors de nostre Royaume, ou en autres lieux esquels il n'y a pas leur accez, pourquoy nostre dit Cousin de Nevers ne pourroit bonnement faire les denonciacions, adjournemens, exploits, & executions à ce necessaires, à leurs personnes ou domiciles: Et que esdictes Terres, Villes, Chasteaux, & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; Ville, Cité, & Comté d'Auxerre, nostre dit Frere & Cousin de Charrolois, & autres detenteurs d'icelles ont commis au gouvernement desdictes Terres & Seigneuries leurs Procureurs, Officiers, & entremetteurs; Nous voulons que lesdictes evocations, adjournemens, commandemens, executions, & autres exploits qui seront faicts en ceste partie aux personnes desdits Procureurs, officiers, & entremetteurs, ou aucuns d'eux, estre valables, & d'un tel effect, vigueur & valeur, comme s'ils avoient esté faicts es personnes & domiciles de nostre dit Frere & Cousin de Charrolois, & des autres detenteurs d'icelles Places, Villes & Chasteaux: Et lesquels pour les causes dessusdictes, avons des maintenant autorisez, & autorisons par ces mesmes presentes. Et semblablement, pource que nostre dit Cousin de Nevers dit; que pour dilayer,

Et

retarder,

ANNO
1467.

retarder, & empescher l'exécution de cesles noz presentes, les Officiers des Justices desdits lieux, Villes, Chateaux, & Seigneuries de Peronne, Montdidier, & Roye; Ville, Cité, & Comté d'Auxerre: pourroient delayer à vous bailler assistance, & obeyssance de Justice; Nous voulons & vous mandons expressement, que sans icelle assistance ou obeyssance requérir & demander, vous, & chacun de vous procédez à l'exécution de nosdites presentes, selon leur forme & teneur: Car ainsi nous plaist il estre fait: Et à nostredit Cousin de Nevers expolant, l'avons octroyé, & octroyons de nostre plus ample & speciale grace par cesdites presentes: Nonobstant comme dessus rigueur de droit, usage, stille, ou coustume; & quelsconques Lettres subreptices impetrées ou à impetrer, à ce contraires. Mandons & commandons à tous noz Justiciers, Officiers, & Subjects, que à vous, & à chacun de vous, & à vos Commis & Deputez, en ce faisant obeyssent & entendent diligemment: Et vous portent, baillent, & donnent Conseil, confort, ayde, secours, assistance, & prisons le mestier est, & de part vous, & vosdits Commis & Deputez, requis en font.

DONNE à Paris le seizième jour de May, l'an de grace mil quatre cens soixante & sept: Et de nostre regne le sixième.

CCLXVIII.

4. Sep-
tembre.

Kauff-Brieff / Crafft desien Graf ULRICH zu Dettingen / Herzogen in Bayern die Stadt Wemdingen mit aller zugehörung / dann die Dörfer Laub und Mettau verkauft hat / gegeben am Freytag nach St. Regibii Tag. 1467. [LUNIG Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. Abseg. 27. pag. 621.]

C'est-à-dire,

Contrat entre ULRIC Comté d'Oettingen & LOUIS Comte Palatin du Rhyn Duc de Baviere, par lequel ULRIC vend à LOUIS la Ville de Wemdingen avec les Villages de Laub & Mettau, & toutes leurs appartenances. Fait le Vendredi après la St. Gilles 1467.

Wir Ulrich Graf zu Dettingen / bekennen öffentlich mit dem Briefe, für Uns / unsere Erben und Nachkommen / gegen allemänniglich: Als Weiland Wilhelm Graf zu Dettingen / unser lieber Bruder seliger Gedächtnis / und Wir / dem Wohlgebohrnen Georgen Grafen zu Werdenberg / unserm lieben Schwager / ein merckliche Summa Geldes schuldig / darinn Ihme unser Graffschaft Dettingen / und mit Nahmen unser andern unser Stadt Wemdingen / und unser Güter zu Jänssflad / auch unser Vogtey und Eigenthum / die Dörfer Laub und Mettau mit allen zugehörigen verpfändet ist / und als Wir Uns in derselben Verpfändung verpfändet / solche Schuld uff eine gewisse Zeit zu bezahlen / und die Zahlung darauf nicht gehen haben / hat uns der genannte unser Schwager darinn an dem Hof-Gerichte zu Regensburg fürgenommen / und mit Urtheil auf alle unsere obgeschriebenen Bruders und unser Schloss / Stadt / Märkte / Dörfer / Herrlichkeiten / Gerechtigkeiten und Eingebörungen aller unserer Graffschaft Dettingen / und mit Nahmen uff die genannte Stadt Wemdingen und Schuld erlangt / er ist auch derselben in rechtliche Nuz und Gewehr gesetzt / und Ihm solches alles durch unsern Allergnädigsten Herrn / den Königlich Kayser bekräftigt / und des Heiligen Römischen Kaisers / Päpsten / Erben / Erben und Erben in mercklicher Zahl in Exequoren, Pfaffen / Mönchen und Handbarnen gegeben worden: Alsdann solches alles die Schuld-Brief / Gerichts-Brief / Käyserliche Bekräftigung und Schirm-Brief darüber ausgegangen kaiserlicher zu erkennen geben / und wann Wir uns auch den Wohlgebohrnen Friedrichn / Wolffgangn / Johannissen / Elisabethen / Annen / Margarethen und Drihen / unsern genannten Bruders Grafen Wilhelm seligen Söhnen und Töchtern / unsern Vettern und Nymen / als Ihre Vormunder und Erbsitz / schuldig und pflichtig seyn / unsern und Ihren Schaden zu wenden / und fromen zu fördern / uff daß dann Wir die obgenante unser Graffschaft Dettingen / auch alle andere Ihre Zugehörung / von solchen gemelten erlangen

Rechten entliehen / und damit unser und der genannten unsern Vettern und Nymen verderbliche Schaden unterstehen / so haben Wir mit Erlaubnis / Wissen und Willen des vorgenannten Unseren Schwagers von Werdenberg / und mit Wissen und Willen des Wohlgebohrnen Ludwigen auch Grafen zu Dettingen / unsern lieben Neuen / und der Wohlgebohrnen Frauen Gräfin Barbara zu Dettingen / unsern lieben Gemahlin / zu kaufen geben / und geben auch mit Krafft des Briefes / wesentlich wohlbedacht zu einem ständigen ewigen Kauff zur Urthar / wie dann das an allen Erben und Erben / auf den allerersten Graff haben soll und mag / den Durchleuchten Hochgebohrnen Rürken und Herrn / Herrn Ludwigen Pfalz-Grafen bey Rhein / Herzogen in Niehern und Obren Bayern zc. unsern gnädigen Herrn / seiner Gnaden Erben und Nachkommen / unser Stadt Wemdingen mit samt dem Hof-Haus / Hof-Stadt / Mäuren / Thüren / Thoren und Graden / und den hernach geschriebenen Hölzern / mit Nahmen das neue Han / Lemberg / Voglkuten / Reichbühl und Jagel / darinn und darinn liegende / auch mit samt unsern Gütern zu Jänssflad / was Wir beschilt / und nach Laub des Kauff-Briefes und des fürgehabten Registre / von Wemdingen unsern und Nachkommen / die vorgenannte Stadt Wemdingen mit allen Gemein / Herrlichkeiten / Rürken / Gütern / in dem vorgenannten Registre geschrieben / und allen andern Renten / Ungelten / Steuern / Scharwerken und Diensten / auch mit Markt / Zollen / Kauff-Zollen / hohen und niedern Gerechten / Zwungen / Pfänden / allen Lehen / Gewalttamen / Häusern / Höfen / Hofstätten / Aekern / Gärten / Wiesen / Bässen / Bayern / Fisch-Gruben / Wasserläuffen / Holzen / Holt-Märkten / Bäumen / Weid / Wägen / Erden / Leuten und Gütern / Zugehörungen / es sey erbauens und unerbauens / oben und unter der Erden / wie das alles Nahmen haben mag / gar nicht ausgenommen / inhaben / brauchen / nützen / setzen / erntzen / seihen und weiden / damit thun und lassen seihen und mögen / nach ihrem Nuz / Willen und Gefallen / als mit andern Ihren eignen Gut / ohn unser aller / unser Erben und Nachkommen / auch Männiglich / von unsern und Ihren wegen / Empfehlung / Irrung und Hindernis / wir haben auch den genannten unsern gnädigen Herrgen Ludwigen / allen seinen Erben und Nachkommen für uns und unser Erben und Nachkommen / die Stadt Wemdingen / mit samt den Stücken in in dem vorgenannten Registre verzeichnet geben / daß die Abtheilten an guter bester Erbtheil / ohne Abgang habe / Hundert Reichthalben Rheinisch Gulden / für einen Gulden fünf Schilling / acht und zwanzig Pfennig / landläufiger Münz angeschlagen und zu rechnen / wo aber Seine Gnaden an solcher jährlicher Gilt und Summa abging / che und vor dem Seine Gnaden / der gemelten Stadt und Stüt mit Ihren Zugehörungen / Nuz und Gewehr erlassen hat / die sollen und wollen wir mit Seinen Gnaden / an andern Gütern liegenden eigen-Gütern und Stücken / die der Erben uff dem nächsten gelegen seyn / in vierzehn Tagen darnach und Wir von Ihren Gnaden darum ersucht werden / freilich erlassen und erfüllen / dann uns der ehgenante unser gnädigen Herr / Herzog Ludwig / von der Schuld / so Wir den obgenannten von Werdenberg schuldig waren / darinn er Uns / und als vorsticht / mit Recht erlangt hat / entbehe / Ihme die bezahlte und der begnädigt gemacht / und uns auch die genannten unser Bruders seligen Söhne / Töchter und die Graffschaft Dettingen / damit von bescheiden von Werdenberg / und seinen obgemelten erlangten Rechten / gänzlich entliebt / auch dazu Uns ein merckliche Summa Gulden / die Wir Seinen Gnaden schuldig gewesen seyn / abgezogen / und unser Schuld-Brief mit daru ein nämlich Summa Geldes heraus geben hat: Alles und die ehgenannten Stadt Wemdingen und die andern obgeschriebenen Gut und Zugehörungen / beßhalb Wir und unser Erben und Nachkommen / zu ewigen Zeiten genugsam seyn sollen und wollen. Wir obgenannte Graf Ulrich haben auch darauf den ehgenannten unsern gnädigen Herrn / allen Seiner Gnaden Erben und Nachkommen / Wemding die Stadt / die Dörfer Laub und Mettau / und andere obgeschriebene Stüt und Güter / mit allen ihren Zugehörungen / Lehen und Eigenschaft / nach Laub des obgeschriebenen Registres / mit samt allen Sachen / so von Gerechtigkeit oder Gewonheit / gemeinlich und sonderlich / dazu gehörend / in eines rechten / rechtlichen / steten Kauffweises / zu Urthar / von unsern Händen und Gebotskräften / Nuz und Gewehr / in des mehrgenannten unsern gnädigen Herrn Herzog Ludwigen /

ANNO
1467.

ANNO
1467

wags/ Seiner Gnaden Erben und Nachkommen/ Gewalt-
sam/ Raub und Gewehr/ eigen als eigen/ leben als ge-
hen/ abtreten und eingehen/ und all und rechtlich/ Wä-
ger und/ Vornahme/ Mann- und Frauen/ Hilb/ reich und
arm/ jung und alt/ Geist- und Weltlich/ in der Stadt
Wemdingen/ und so außerhalb in dem Kauff-Brief be-
stehen/ und darzu gemaine seyn/ aller Schuld/ Erb-Huld-
gung/ und and/ Pflicht mit unsern offnen Brief ledig ge-
sagt/ und an den genannten unsern gnädigen Herrn/ Her-
zog Ludwig/ Seiner Gnaden Erben und Nachkommen/ als
zu Ihren rechten Erb-Parten/ gewest/ und sagen auch
sie hinfür zu ewigen Zeiten gänzlich frey/ ledig und los/
für uns/ die genannten unsern Väter und Müttern/ auch
für alle unser und Ihre Erben und Nachkommen/ und al-
sermäßig von der Grafschaft Dettingen wegen/ in
Kauff des Briefs trennlich und abgeschiedlich/ auch sollen
und wollen wir offgemachter Graff Ulrich/ alle unser Er-
ben und Nachkommen/ den obgenannten unsern gnädigen
Herrn/ Herzog Ludwig/ aller Seiner Gnaden Erben und
Nachkommen/ solchen abgetretenen Kauff der Stadt Wem-
dingen/ und ander abgetreter Stücken/ leut und Gü-
ter mit Ihren Zugehörigen/ nichts davon geschindert/ ihre
Rechte/ Verstand und Gewehr/ gegen allermaßen für
alle Forderung und Anspruch/ für Acht/ Mann/ erlangte
Recht/ Geld/ Schuld und alle andere Anforderung/ wie
sie befristet und Mahnen hätten/ keine ausgenommen/ wie
man dann eigen und leben/ nach laub- und leub-Rede
hillich und von Rechtswegen vertreten und verantworten/
frey/ ledig und abansprechig machen soll/ vor aber/ daß
den offgemachten/ unsern gnädigen Herrn Herzog Ludwig/
Seiner Gnaden Erben und Nachkommen/ die obgenannte
Stadt und Stuet/ leut und Gut mit ihren Zugehörigen/
ganz oder eines Theils/ in der Zeit darinn man solchen
Kauff/ nach eigen lehen- und laub-Reden/ vertreten/
verantworten/ und frey/ ledig machen soll/ biß uff Hebrers
rechter/ gerichter/ miltlicher/ stiller und erlebener Gewehr
von jemand/ wer dann die ober uns was Sach das wä-
re/ Geld/ Schuld/ Acht/ Mann/ erlangte Recht/ Ge-
meinschaft/ oder Gerechtigkeit antriefen/ nichts davon
ausgenommen/ erfordert/ bestet oder angesprochen werde/
wie sich das sag/ so sollen und wollen wir unser Erben
und Nachkommen/ den solche Anspruch verführet wird/
ohne alles Verwehen und Widerrecht/ also oft das noch thut/
solch Forderung/ Klag und Anspruch/ vor allen Rechten
Geistlich oder Weltlich/ und außer Rechts an allen Enden/
wie die furekommen und beslage wurden/ auff unser eigen
Kosten/ darlegen und Schaden vertreten/ verantworten und
ledig machen/ und darzu mit allem unsern Gut/ uff lie-
genden und fahenden/ gegen allermaßen verpflicht
seyn/ so lang biß wir/ und unser Erben/ die zu derselben
Zeit wären/ den obgenannten unsern gnädigen Herrn/
Herzog Ludwig/ Seiner Gnaden Erben und Nachkom-
men/ den obgetretenen Kauff gänzlich und gar/ als sich im
Verbreitung eigen und lehen/ nach laub-Rede gehöret/
richtig/ ledig/ frey und ohn Anspruch/ ohn allen Ihren
Schaden gemacht haben/ wir sollen und wollen auch dem
genannten unsern gnädigen Herrn/ Herzog Ludwig/ Sei-
ner Gnaden Erben und Nachkommen/ für die vorgeschrie-
ben/ Friedlichen/ Wohlgegang/ Johannessen/ Elisabethen/
Annaen/ Margarethen und Drülen/ unsern lieben Vaters
Graff Wilhelm Kinder/ deren Vornunder wir seyn/ und
die wir uns auch in der Kauff der Vornunderhofft hienit
wägen und annehmen/ insonderheit Verstand seyn/ daß
sie noch Ihre Erben wider solchen Kauff nichts furenehmen/
reden/ noch den widerprechen sollen/ ob sie abet den ge-
nannten unsern gnädigen Herrn Herzog Ludwig/ Seiner
Gnaden Erben und Nachkommen/ so sie zu ihren vogtahren
Jahren können/ einigerley Eintrag oder Forderung/ in solchen
Kauff thun werden/ so sollen und wollen wir/ unser Er-
ben und Nachkommen/ dem genannten unsern gnädigen
Herrn/ Herzog Ludwig/ seinen Erben und Nachkommen/
als oft das noch thut/ solchen Kauff uff unser Kostung/
und Darlegung ohn allen Ihren Schaden/ frey/ ledig und
abansprechig von Ihnen machen/ es möchten auch seine
Gnad und seiner Gnaden Erben und Nachkommen/ sich der
abgetretenen erlangten Rechten/ die dann der obgenannte
von Wemdingen/ Seiner Gnaden überantworten/ und uff Ihn
mit unsern Wissen und gutem Willen geredet hat/ kein
derselben unsern Väter/ Müttern/ und Ihr lehen- auch
hofft kein allermaßen/ als oft Ihn das gemeind seyn
wird/ nach Ihrem Willen und Gefallen gebrauchen/ Wege
sich auch/ daß unser obgenannten gnädigen Herrn/ seinen
Erben und Nachkommen/ die Stadt Wemdingen/ da
GOTT vor sey/ abgetruenen würde/ wie sich das gerüste/
so sollen und wollen wir Graff Ulrich/ unser ledig ganz
als schuldig und pflichtig seyn/ uff unser selbst Kosten/ Dar-
legen und Schaden/ Seiner Gnaden/ seinen Erben und
Nachkommen/ dieselb Stadt Wemdingen/ getreulich hül-
fen und wider zu ihren Händen bringen/ mit allem unsern
Vermögen/ wo wir das nicht thäten/ daß sie dann zu
Wiederbringung solcher Stadt darlegen/ das sollen und
wollen wir Ihn gänzlich anspruchlich und zu bezahlen
schuldig seyn/ wir wollen und sollen auch die von Wem-
dingen ledig machen/ und ohne Schaden halten der Verschrei-
bung/ damit Sie den von Wemdingen/ von unsern wegen

TOM. I. PART. II.

verpflicht seyn/ wo wir aber das nicht thäten/ so sollen
und mögen sich/ unser Herzog Ludwig und sein Erben/ auch
die von Wemdingen dagegen und darüber halten und brau-
chen/ nach laut und Inhalt unser Briefs/ den wir in-
sonderheit deshalb gegeben haben/ das Darzu steht uff
Wemdingen von St. Marins-Lag/ da man hiet tausend
verhundert sechzig und sieben Jahr/ und auch die Graffin
von Wemdingen der zweyhundert Stücken laub-Redes/ so
Ihr aus Wemdingen zu geben versprochen sind/ ande-
rewo und uff andern Gütern verweisen und begnadig machen/
dem obgenannten unsern gnädigen Herrn/ Herrn Ludwig/
und Seiner Gnaden Erben und Nachkommen ohne Scha-
den/

Mehe so sollen und wollen wir mit einem andern unsern
offnen Brief/ unter unserm Innsiegel/ dem Hochwürdigem
Fürsten/ in GOTT Vatern/ Herrn Heinrichen/ Bischof-
sen zu Regensburg/ unsern besondern lieben Herrn/ die ob-
geschriebten lehen/ Wemdingen und die Güter zu Pfünz/ statt
auslegen und auffschreiben/ und sein Verstand mit er-
stem Hinhalt hienit/ denselben lehen unsern offgemachten
gnädigen Herrn Herzog Ludwig/ Seiner Gnaden Erben
und Nachkommen/ oder wenn Ihr Gnaden das zu empfan-
gen befehlen würde/ füran zu verweisen/ und darauf so
haben wir für uns/ unser Erben und Nachkommen/ und
Männiglich von der Grafschaft Dettingen/ wegen obge-
nannten verkauften Stadt Wemdingen/ mit samt den an-
dern abgetretenen Stücken/ leuten/ Gütern/ und Zugehö-
rungen/ auch aller Gerechtigkeit und Recht/ so wir von
unsern Eltern/ auch von unsern Väteren/ Graff Wilhelm
seinen/ und was wir/ unser Erben/ Väteren und Müt-
tern von der Grafschaft Dettingen wegen/ darzu gehabt
haben/ und furecho haben möchten/ wie das nach Ordnung
der Recht und laub-Verordnung/ nach aller Nachforschun-
gum gehöret/ gänzlich gar verziehen/ und vergeben uns
auch für uns/ unser Erben und Nachkommen/ das alles
mit diesem Brief/ also daß wir unser Erben und Nach-
kommen/ und Männiglich von uns und der Grafschaft De-
ttingen wegen/ zu und an den genannten unsern gnädigen
Herrn Herzog Ludwig/ Seiner Gnaden Erben und Nach-
kommen/ nur die obgenannte Stadt Wemdingen/ und an-
dere Stuet/ leut und Güter/ und alle Zugehörig/ nicht
davon ausgenommen/ um wenig oder um viel/ ganz oder
aus Theils/ kein Dedung/ Klag oder Anspruch nunmehr
mehr ewiglich haben/ thun/ furenehmen/ noch das mit
Ihnen zu thun schenken noch befehlen sollen oder wollen/
mit Worten noch Geschriffen/ inner- oder außerhalb Rechts/
heimlich noch öffentlich in kein Brief/ wie man das leig
oder furecho erdenken/ oder furenehmen möchte/ das uns
unser Erben und Nachkommen zu Nutz/ und unsern offge-
nannten gnädigen Herrn Herzog Ludwig/ Seiner Gnaden
Erben/ zu Schaden kommen möchte/ und ob wir Graff
Ulrich/ unser Erben und Nachkommen/ dem obgenannten
unsern gnädigen Herrn/ Seiner Gnaden Erben und Nachkom-
men/ das vorgeschriebten alles und jedes gemeinlich und son-
derlich nicht hielten/ vollführen/ nachkommen/ und durch
uns selbst/ oder jemand/ oder von unsern wegen/ in einem
oder mehr Punkten und Articulen/ verbrechen und nicht ge-
nung thäten/ noch sie dann des Schaden nehmen/ wie die
genannt werden/ Ihren schlechten Worten darzu zu lau-
ben/ solchen Schaden allen und jeden mögen und sollen sie
bekommen und haben/ zu uns unsern Erben und Nachkom-
men/ und unser alles und jedes Raab und Gütern/
Schloßern/ Städten/ Wörthern/ Dörffern/ Häusern/
Höfen/ nichts davon ausgenommen/ und das ohn alles Er-
lagen/ unweil und ohn erlangt Rechten zu Ihren Hän-
den/ Ihren Gut/ wie sich verlustet/ nach Ihrem Willen/
so lang biß Ihrem Gnaden nach Inhalt des Kauff-
Briefs/ der Kauff gänzlich frey/ ledig und ohn Anspruch
gemacht/ Ihr ertheilt Schad bezieht/ und alles das ge-
halten werde/ das an dem Briefe geschrieben steht/ uff
Ihr ganz völliges Begnügen/ sie sollen kein niemandes ge-
ferecht haben/ wann wir Sie darinnen kein allermaßen/
lich ohne Schaden halten sollen und wollen/ uns/ unser
Erben und Nachkommen soll auch darzu und wider das
abgeschreiben/ alles und jegliches nicht streuen/ freiden/ be-
schreiben noch fahen/ oder zu Pfünz kommen/ noch ent-
scheiden/ weder Papstlich/ Kayserlich/ Königlich/ Gnad/ Frey-
heit/ Gehort/ noch samt alles/ das uns von der obern
Hand wider alles obgeschrieben zu Pfünz kommen/ das er-
worben/ ausbracht oder von eigner Vermögen gegeben möge
werden/ auch weder gemein noch besunder laub-Rede/
Glaide/ Bündnis/ Vertrag/ Recht/ Allianz/ Recht/
Gehort/ Krieg/ Feindschaft/ noch sonst etwelch ander
Furenehmen oder Sach/ wie man die erdenken möchte/ nichts
ausgenommen/ wann wir wissenschaftlich mit dem Brief/ für
uns/ unser Erben und Nachkommen/ mit freyen gutem
Willen/ und des alles wider solchen Kauff und aller abge-
schriebten Schaden verziehen/ darwider nicht zu gebraudt
noch zu gemessen/ sondern mit dem Brief/ mit seinem In-
halt ganz ver/ steht und unverbrochen für uns/ unser Er-
ben und Nachkommen/ hinfure ewiglich zu halten/ geschet
und versprochen haben/ alles getreulich und ungeschuldig/
und des alles zu wahren Uherund/ so haben wir obgenann-
ter Graff Ulrich/ unser eigen Innsiegel mit rechten Wissen

ANNO
1467.

ANNO
1467.

an den Brieff thum henden / und uns für uns / und die obgenannten unser Vetter und Nuemen / auch für alle unser und ihre Erben und Nachkommen mit rechten wahren Trauen / an Wids stat / insamt den vorgeschriebenen Doenen versprochen und versichert / alle und jegliche Duncien und Verthal / wie die von Wort zu Wort gesagt sein / wahr / stet und unverdrossen zu halten / und den also statz und versich nachkommen / ohne Gefährde / Wir haben auch mit unsern hantz erbeten / den Ehrwürdigen in Christo Herren Wilhelm Bischoffen zu Aichstätt / unsern lieben Herren und Freund / und den Eilen Heinrich von Reichberg von hohen Reichberg zum Bischoffen / daß sie Ihre Ansehung dem Eufft Epstalt / Ihnen und Ihren Nachkommen und Erben ohne Schaden / an den Brieff geschanden haben / und Wir Georg Graf zu Werdenberg bekennen mit diesem Brieff / daß Wir solchen Kauff erlaubt und bewilliget / die Bezahlung von dem eben genannten unsern gnädigen Herren Georg Ludwig / wie oben laut / angenommen / und seinen Gnaden darauf unser vermeldet Schuldbrief / Gerichte / Brief / Bestätigungsbrief und Edictsbrief willig übergeben / als Wir dann der auch einen besondern Brief unter unserm Inseigel / Seinen Gnaden / der das alles mit mehr Worten klärlich begreift / gegeben / und zu Urkund unser Inseigel auch an den Brief geschwand haben / und Wir Ludwig Graf zu Drillingen / bekennen auch öffentlich mit dem Brieff / für uns und unser Erben / daß solcher Kauff / so oben geschrieben steht / mit unserm guten Willen und Wissen / Gunst und Gefallen beschehen ist / geloben und versprechen auch für uns / unser Erben darwider nicht zu thun / noch zu thun / in kein Weis noch Weg / treulich und ungeschwänd / und haben des zu Urkund und Beweissung / unser Inseigel auch an den Brief geschanden / Wir Barbara Gräfin von Drillingen des eben genannten Graf Ludwig Gemahlin / bekennen für uns und unser Erben / daß solcher Kauff auch mit unserm guten Gefallen / Gunst / Willen und Wissen beschehen ist / Wir und unser Erben sollen und wollen auch nichts darwider reden / thun und farnehmen / und haben uns darauf insonderheit versiegen der Freiheit / so die gemeinen Recht den Frauen zu Gunst geben / und die unter andern zu latein genannt ist / ad S. C. Vellejanum / der Wir dann von Wort zu Wort berichet send / auch alle andere Freiheit / und darauf bey unsern Trauen an Epstalt / gelobet und versprochen / den handelten Kauff zu halten / und solch Freiheit darwider nicht zu gebrauchen / und zu Urkund / Unser Inseigel auch an den Brief geschwand / der geben ist am Freitag nach des Epstaltstag / des heiligen Zacharias nach Christi unsern lieben Herrn Geburt Dierzehenhundert und in Sieben und Achtzigsten Jahre.

CCLXIX.

1470.
23. Avril.

Capitoli de ferma e referma, per i quali l'illustrissimo Signore Ludovico Marchese de Mantua se riconduce e referma alli soldi, servitii & stipendii del Excellentissimo Signore GALEAZ MARIA DUCA de Milano della Excellentissima Madona Bona Duchessa sua Consorte, & del Signore JOHAN GALEAZ MARIA loro primogenito, & de li altri suoi Successori nel Ducato di Milano. &c. Datum 28. Aprilis 1470. Indictione III. [Authentique tiré des Archives Secretes & Archiduciales de Mantouë.]

IN Nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo. Indictione tertia, die vero Sabati vigesimo octavo mensis Aprilis.

Cum hoc fit que li Capituli de ferma, & referma alias contracti, & celebrati fra la Serenissima Maesta del Serenissimo Rè Ferdinando &c. & lo Illustrissimo & Excellentissimo Principe e Signore Galeaz Maria Sforza Velconte Duca di Milano &c. de Pavia, & de Angera Conte, & de Zenoa, & de Cremona Signore per una parte, & lo Illustrissimo D. Ludovico Marchese de Mantua per l'altra dell' anno milia cccc. lxxvi. a di primo de Aprile di esso anno, de li quali amplamente consta per Instrumeto rogato per Vincenzo de la Scalona Cittadino Cremonese Notaro publico, & del prefato Signore Marchese Secretario sottoscritti per Bartholomeo de Rechanati come Mandatario del prefato Signore Re Ferdinando, & per Antonio Guidoboni come Mandatario del prefato Illustrissimo Signore Duca di Milano &c. & per esso Signore Marchese siano finiti, & spirati fin al secundo di del presente Mese de Aprile, & intendendo il prefato Illustrissimo Signore Duca de Milano perseverare in

quella buona amicitia, & vicinita cum il prefato Illu. Signore D. lo Marchese, quale longamente, & antiquamente è stata fra esso Signore Marchese, e suoi Antecessori, & lo Illustrissimo & Excellentissimo quondam Signore Duca Francesco suo Padre, & Signore obervandissimo, & l'altri Signori Velconti suoi Predecessori, & essa bona amicitia non tanto confirmare, & conservare ma etiam, quanto à lui sea possibile augumentare & il medesimo animo havendo el prefato Illustrissimo Signore Messer Ludovico Marchese de conservare in la amicitia, & sotto la protezione, & alli servitii, & stipendii del prefato Illustrissimo Signore Galeaz Maria Sforza Velconte Duca di Milano &c. sono divenuti, & devengeno videlicet lo prelibato Illustrissimo Principe, & Excellentissimo Signore Galeaz Maria Sforza Velconte Duca di Milano &c. de Pavia, & de Angera Conte, & de Zenoa, & de Cremona Signore per mezzo de li spectabile D. Pietro da Pusterla, & Messer Thomaso da Bologna Cavallero suoi Configliari, Oratori, Procuratori, & Mandatarii come appare per publico Instrumeto rogato per il Nobile Marco Trotto Cancelliere, & Notaro infrascripto a di trè del presente Mese de Aprile per una parte, & lo prefato Illustrissimo Signore D. Ludovico Marchese de Mantua per l'altra parte à li infrascripti Conventione & Capituli.

Et primo el dicto Illustrissimo Signore D. Ludovico Marchese de Mantua, per tenore del presente Instrumeto se è riconducto, & refermato, & se riconduce, & referma alli soldi, servitii, & stipendii del prelibato Illustrissimo & Excellentissimo Signore Galeaz Maria Duca di Milano &c. & de la Illustrissima & Excellentissima Madona Bona Duchessa sua cordialissima Consorte, & dell' Illustrissimo Johan Galeaz Maria loro Primogenito, & Deo dante successore nel Ducato di Milano, & de li altri suoi successori cum tutto el suo Stato, & cum la persona, & tutte le sue Gente da Cavallo & da pede, & cum la Citta de Mantua, & tutte le sue Terre, & logi per anni tre fermi, comenzando al di de hoi, & un altro anno immediate sequente ad beneplacito del prefato Illustrissimo Signore Duca de Milano, & de li suoi, ut supra, per lo quale anno del beneplacito, el prefato Signore Marchese sia tenuto mandare dui Mesi prima il fine de la sua firma dal prefato Signore Duca, aut suos ut supra, a sapere la intentione sua, se vorà chel dicto anno del beneplacito habbi loco, & non essendoli data la negativa, se intendra esser refermo per lo anno del beneplacito, & che sia licito ad esso Signore Marchese dui Mesi prima el fine dell' anno ultimo del beneplacito praticar, & cercharle aviamiento cum chi li parera. Et durante dicta Referma, & sia nova conducta tanto del li tri anni fermi, come dell' anno del beneplacito, s'el hara loco, promette dicto Signore Marchese cum la sua persona, & cum le gente sue tutte da Cavallo, & da pede, & cum la Citta de Mantua & lo Stato, & tutte le Terre, & luoci suoi, & ogni sua facultà & possanza servire & obedire, & che cum effecto servira, & obedira bene dritamente, diligentemente, & lealmente al prefato Illustrissimo Signore Duca de Milano, & à suoi ut supra, & have, reputare, & tenere, & tractare, & che haverà, reputare, tenera, & tractara li amici, Confederati, Colligati, Adherenti, & Recommendati del prefato Signore Duca, & de suoi ut supra per Amici, Confederati, Colligati, Adherenti, & Recommendati, & li Emuli, & Inimici d'esso Illustrissimo Signore Duca, & de li suoi ut supra, & de cadauno de loro per Emuli, & Inimici, & contra quelli, & cadauno de essi fare, rompere, & mantenere, & fara, rompera, & mantenera guerra cum la sua persona, & gente cum la Citta de Mantua, stato, & tutte le sue Terre & lochi ut supra, & cussi promette de fare, & fara tregua, è pace ad ogni requisitione, & volunta & beneplacito del prefato Illustrissimo Signore Duca, & de suo legitimo Messso, & Mandatario d'elli suoi ut supra & doue, & come, & quando parerà à sua Excellentia per tutta Italia tanto. Et item promette el prefato Illustrissimo Signore Marchese, & se obliga al prefato Signore Duca di Milano, & alli dicti D. Pietro, & D. Thomaso suoi Configliari, & Oratori & Procuratori ut supra, & ad mi Notaro infrascripto stipulante, & ricevente in nome, & ad parte, & utilità del prefato Signore Duca, & de li suoi ut supra de dare,

ANNO
1470.

ANNO re, & che dara cum effecto toties quoties, & quardocumque bisognara, ò sara richiesto dal prefato Signore Duca, o suo legitimo Messo, ò da li suoi utupra, passo, loggiamento, recepto, & victualie per honesto pretio, & in, & per tutte le Terre, Castelle, & Lochi & Dominio d'esso Signore Marchese & cussi promette esso Signore Marchese, che cum alcuno non fara, s'ì chi si voglii, pace, tregua, guerra, & Confederatione, Colligatione, ò intelligentia palese, ne secreta cum la persona, gente, terre, & Dominio utupra durante dicto tempo de ferma, & referma, se non cum saputa bona licentia, & volunta del prefato Signore Duca, & de li suoi utupra, salvo che dui Mesi prima el fine dell' ultimo anno de la ferma, & referma, se possa cerchare avviamento, utupra. Imò trachara, tenera, & reputa li Amici, & Confederati, & utupra de esso Illustrissimo Signore Duca per Amici, & Confederati & come è dicto, & li Inimici, & Emuli per Inimici, & Emuli, & contra loro, & cadauno de essi fara guerra, come è dicto desopra; Imperatore dumtaxat excepto.

Item che li prefati Signori Marchese non possa, ne debba da questo di inanti accettare, ne tenere, ne permettere, che sita alcuno di quale grado, conditione, dignita, stato, ò preheminentia se sia, che havesse, quovis modo conspirato, ò conspirasse, ò fosse Ribelle, ò Inimico del prelibato Illustrissimo Signore Duca, ò delli suoi utupra, ò delli suoi Colligati, Confederati, Adherenti, ò Recomendati, ne etiam, che fossero di sua Excellentissima per lo passato, ò delli suoi utupra, fugitivi, aut che per lo advenire, fugissero in Mantua, ne altre Terre, ò Lochi di esso Signore Marchese mediate, vel immediate offendosi notificato per lo prefato Illustrissimo Signore Duca, ò suoi utupra, quale notitia havuta da esso Signore Duca, ò dalli suoi utupra ò per Mesi, ò per Lettere, subito debbi licentiar de Mantua, & Terre sue quello, & quelli li tali li saranno notificati utupra, excepto quelli che da qui in dretto fossero habitati longamente in Mantua, ò altre Terre d'esso Signore Marchese, ò chi per via alcuna fossero stati cum esso Signore Marchese li quali possano stare, & habitare in Mantua, ò altre sue Terre, & cussi stare cum lui vivendo honestamente.

Item che prefato Signore Marchese, ne alcuni delli suoi non possa, ne debba tuore, ne accettare in la Compagnia sua alcuno huomo d'Arme, Conduçero, Capo di Squadra, Contestabile, fante à piede, ò altre gente, che fossero del prefato Signore Duca, aut de alcuno suo Capitano, Conduçero, Contestabile, Capo di Squadra, ò altro de li suoi, salvo quelli, che havessero buona licentia in scripto da sua Excellentissima, ò dalli suoi utupra, ò dalli suoi Capitani Conduçeri, Contestabili, ò Patroni, & utupra, & ò converso esso Signore Duca, ne alcuno delli suoi non possa, ne debba tenir alcuno de quelli del prefato Signore Marchese durante la ferma, & referma predicta, non havendo licentia in scripto dal prefato Signore Marchese.

Item el prefato Signore Marchese cum la persona, cum lo stato, & Gente sue utupra per alcuna via palese, ne secreta, vel occulta per directo, ne per indirecto, ne per alcuno exquisto modo per se, ne per altri non possa, ne debba venire,

cercare, fare, ne tractare contra el prefato Illustrissimo Signore Duca ne suoi utupra, ne suo Stato, Cittade, Terre, & Lochi ne contra alcuno de li suoi Colligati, Confederati, Adherenti, ò Recomendati, nelli Stati, Cittade, Terre, ò Lochi de essi, ò de alcuno de essi doppo el fine della ferma predicta, & della referma, s'el hara loco, per spacio, è termine di sei Mesi, & pariformiter el prefato Signore Duca non possa venire, ne per alcun modo per se, ne per altri fare contra el prefato Signore Marchese, ne suoi Recomendati, ò Adherenti in alcuna delle sue Terre, ò Lochi per dicto tempo, & termine de sei Mesi.

Item acò chel prefato Illustrissimo Signore Marchese possa sustentare se, & le sue Gente da pede, & da Cavallo, & tenerle ben in ordine alli effecti dicti desopra, & se diranno de sotto li prenominati D. Petro, & D. Thomaso in nome, & come Confinglieri, Oratori, & Procuratori, & Mandatarii del prefato Illustrissimo Signore Galeaz Maria Duca di Milano &c. hanno promesso, & prometeno al prefato Illustrissimo Signore Marchese, per vigore del suo Mandato, & Procura, che esso Illustrissimo Signore Duca de Milano, & suoi utupra daranno ad esso Illustrissimo Signore Marchese, durante el tempo de dicta ferma, & referma, s'el sara refermato, ducati trentadui Millia l'anno d'oro de Camera, ciò è in tempo de pace, senza retentione alcuna, & ducati settanta millia l'anno d'oro de Camera a tempo di Guerra, senza alcuna retentione utupra, da esseri pagati nel modo infra scripto, videlicet de quelli del tempo della pace de Mese in Mese per rata parte, ita che in fine dell' anno habbi integramente la sua satisfactione del Soldo della pace. Et in tempo di Guerra, che Dio cene guardi, lesara data per prestanza, & in nome de prestanza la mitade de dicti LXX. m. Ducati, & ad tempo debito per poterle metter in ordine da guerra. Et perche potria accadere, che prima se venisse all' acto de la Guerra esso Illustrissimo Signore Marchese haria prima havuto parte delli denari del tempo della pace, eo casu quelli havessi recevuti, che non fossero serviti, & de quali esso Signore Marchese ne restasse debitore, se debbano computare in quelli della prestanza, è soldo da la guerra, per quella rata venisse a di sopra restare della parte servita; intendendo, che la provisione, & soldo della guerra debbia cominciare sempre, & quandocumque el prefato Signore Marchese sara per el prefato Signore Duca, ò suoi utupra richiesto, ò adoperato, vel ultramente confitesso alla guerra, ciò è, che quando accadesse, che se mettesse gente grossa insieme alle confine del prefato Signore Marchese tanto de la, come de qua da Po, come seria setta milla, ò otta mille persone, ita che probabilmente, ò verisimilmente havessi esso Signore Marchese a dubitar de guerra. In tal caso esso Signore Marchese, debbia havere el soldo de la guerra, & lo resto de dicta provisione, & soldo de la guerra se li debbia dare & li sara dato utupra per rata parte, Mese per Mese, ita che in fine dell' anno s'ì integramente satisfatto, & pagato, cum la quale provisione de pace, & de guerra, singula singulis congrue & debite referendo, esso Signore Marchese debba, & cussi se è obligato, & obliga cum la persona & tutte le gente sue da piede, & da cavallo cum lo Stato, la Cittade de Mantua, & le terre, & lochi suoi de servire, & cussi servira, tanto in tempo di pace, come de guerra al prefato Illustrissimo Signore Duca de Milano, & suoi utupra bene, fedelmente, lealmente, & dritamente senza alcuna exceptione, cavilatione, ò sinistra interpretatione ad ogni suo piacere, richiesta, & voluntade.

Item non obstante che per li Capitali presenti se dica el prefato Illustrissimo Signore Marchese esser obligato cum la persona, stato, & tutte le gente sue da Cavallo, & da pede andare, & far guerra contra cadauno ad ogni richiesta, & volunta del prefato Illustrissimo Signore Duca, & suoi utupra, tamen perche potria accadere, chel prefato Signore Marchese non se trovaria sempre apto ad cavalchare cum la persona, ne anche haria sempre cussi il modo ad mandare tutte le gente sue per cose le potriano accadere, per tuore via ogni dubio per dicte Parte, per tenore di questo Capitolo se dichiara, salvis aliis, superscriptis & infrascriptis, chel prefato Illustrissimo Signore D. Ludovico Marchese ha

ANNO 1470. obligato, ut infra, & cussi se obliga alli prefati D. Pietro & D. Thomaso, & ad mi Notaro infraferipto stipulante, & recevente a nome del prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca, & de li suoi, usurpa, videlicet che in tempo de Pace per lo soldo della Pace el prefato Signore Marchese non sia obligato andar personalmente in alcun loco, salvo se al prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca, & suoi usurpa se rebellasse qualche Terra grossa del suo Dominio, excepto Zenoa, & lo Zenoese, & chel prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca, & li suoi usurpa richiedesse esso Signore Marchese, che in tal caso esso Signore Marchese debbia andare a servire Domino Signore Duca nel suo Dominio usurpa cum quelle gente parera alla prudentia, & discretione sua, per una volta lo anno per termine de tre Mesi. Item è contento el prefato Signore Marchese, & cussi se obliga, che quando el prefato Signore Duca, & suoi usurpa richiederanno la persona sua per conferire, & consultare le cose sue cum lui, de andare da sua Signoria, & dalli suoi usurpa per tre, & quattro volte lo anno, per dece, & quindici di per cadauna volta.

Item chel prefato Illustre Signore Marchese sia obligato, & cussi se obliga, che ad ogni richiesta del prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca, & delli suoi usurpa per lo soldo della pace mandara alli servitii, & bisogni de esso Signore Duca, & delli suoi usurpa quelle gente da Cavallo, & da pede parera alla prudentia, & discretione d'esso Signore Marchese da Bologna in qua inclusive, & successeive tra le Alpe, & Pò, & da Ticino in la per tutto el piano de Piemonte, & alle parte de Zenoa per una volta lo anno per termine de tre Mesi, & questo non se intenda, quando esso Signore Marchese haveffe a dubitare veresimilmente, & probabilemente del stato suo, perche all' hora non si pareria honesto, ne voria esser obligato andare cum la persona, come se dice nel precedente Capitolo, ne mandar per gente fora del Paese suo, parendoli piu presto infimile caso haver bisogno d'esser succorio, ajudandose anchora cum li suoi, che mandarli via.

Item el prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Galeaz Maria Sforza Vescoute Duca di Milano &c., & in suo nome diti D. Pietro, & D. Thomaso de S. Eccellenza Configliieri, Oratori, Procuratori, & Mandatarii hanno promisto, & promettono al prefato Illu-
 1470. strissimo Signore D. Ludovico Marchese ad ogni tempo di pace & di guerra despendere, & mantenere la Cittade de Mantua, & tutte le sue Castelle & Terre, & ogni tenimento ha, & tene el prefato Signore Marchese, & conservarglielo in quello medesimo modo che dalli predecessori d'esso Signore Marchese le sia havuto, & tenuto, & come esso Signore Marchese ha, & tene da qualunque Signore, & Signoria, che lo volesse in alcuno modo offendere, turbare, inquietare, & impedire, etiam pretendendole, che se facesse in cid sotto pretexto de ragione, & quello medesimo se faccia alli Adherenti del prefato Signore Marchese, che sono li infraferipti, non obstante alcuna cosa, che pareffe obviare vel obstar alla presente obligatione de protectione, & conservazione, Imperatore dumtaxat excepto.

Quali Recommendati d'esso Signore Marchese sono questi, videlicet Georgio, & D. Francisco fratelli de Gonzaga, D. Jacomo, & Azzo fratelli de besso.

Item s'el accadeffe, che per tempo de guerra se perdesse alcuna delle terre, che tene el prefato Signore Marchese, vel de i suoi Recommendati supraferipti, & prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca de Milano, & suoi usurpa, non possano, ne debbano venire a Pace, donec non sia reintegrato ad esso Signore Marchese, & a diti suoi ogni suo perdimento.

Item havendo el prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca offerto per mezzo delli prediti suoi Ambasciatori al prefato Signore Marchese lo Offitio del Locotenente generale in tutto el suo Dominio, el prefato Signore Marchese ne ringratia la sua Eccellenza, & di buono animo lo accepta cum questa conditione, che esso Signore Marchese non sia tenuto exercitare lo Offitio del Locotenente in tempo di Pace, salvo quando la sua Excel. andasse fuora del suo Dominio, tunc esso Signore Marchese debba stare ad exercitarlo per quello tempo, che quella

stara fora d'esso suo Dominio, & cussi per tre, & quattro volte lo anno per X, & XV. di per volta sia obligato andar dal prefato Illu-
 1470. strissimo Signore, come è dicto di sopra in questi Capituli.

Item chel prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca de Milano, & suoi usurpa debbiano dare al prefato Signore Marchese per el pagamento suo tanto de la Pace, come de la Guerra bono oro, & de justo peso, over la valuta in bona moneta, cum bona licentia di poter comprare lo oro in Milano, & tirarlo fora senza pena, & senza che habbii a dimandar altra licentia, Quare &c.

Item quantunque el prefato Signore Marchese sia de tale Etate, & prosperitate de la persona, & se governi in modo che habbia a vivere anchora longamente, tamen perche cadauno è mortale. Quando accadeffe, ad esso Signore Marchese passar de la presente Vita, che Dio per sua Gratia el guardi. El prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca, come quello, che non dubita lo Illustre Signore Messer Federico Primogenito del prefato Signore Marchese, & Deo dante, suo futuro successore nel Marchelato de Mantua, & Dominio d'esso Signore Marchese, esser de tale virtute, che non degenerara dal predito Illustre Signore suo Patre, & satisfara al debito suo, è contento acceptare, è lo dicto Illustre Signore D. Federico & ex nunc in dicto caso li prefati D. Pietro, & D. Thomaso, Configliieri, & Mandatarii del prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca l'acceptano in loco del dicto Illustre Signore Marchese suo Patre cum li Capituli, soldi, provisione, obligatione, conditione, & conventione, che se contengono in li presentii Capituli, & cadaun altri celebrati, è conclusi in questo presente di cum el prefato Signore Marchese, tanto in tempo de pace, come de guerra cum questa declaratione, che in dicto caso, quem Deus avertat, cessi, & debba cessare ogni altra provisione, soldo, & stipendio, chel prefato Illu-
 1470. strissimo Signore Duca quovis modo fosse obligato a dare ad esso Signore D. Federico, & cussi esso Signore D. Federico presente contente, & accepta quanto è dicto, & se obliga usurpa, cum bona licentia, & voluntada del prefato Signore Marchese suo Patre.

Cum Copia in papyris in formi-
 1470. bus scripta sicut supra in secretiori Archiducali Archivio Mantue adservata presentem sumptuam copiam omnino confetere attestor.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavi de Mazzis filius Civis, publicus Imperialis auctoritate, Mantue Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestazione, subscripsi, hac die 22. Febr. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejuldem Archivi Prefectus, hac die 23. Feb. 1720.

CCLXX.

Patte de Succession entre ENGELBRT & 1472.
 JEAN le jeune Comtes de Nassau Freres & s. Avril.
 Fils de JEAN Comte de Nassau & de MARIE DE LOON. Fait le 8. d'Avril 1472.
 [Produit & publié par le Prince de Nassau-Siegen Orange, en 1704. dans l'affaire de la Succession d'Orange. C'est une traduction; l'Original étoit Allemand.]

Nous Engelbert, & Jean le Jeune Comtes de Nassau, Vianden, & Dietz, freres; scavoir faisons, que nous par conseils, & avis de haut, & puissant Seigneur Jean Comte de Nassau, Vianden, &

ANNO & Dietz, Seigneur de Breda, & de Dame Marie de Loon fa Compagne Contesse, & Dame des
1472. Terres de notre Lignée, nos Seigneur, & Pere, Dame & Mere, & de plusieurs autres nos Amis, afin d'empêcher, que la Souche principale, & Domaines, auxquels nous succéderons après nos fusdits amez Seigneur, & Pere, Dame, & Mere, & autres nos Parens, ne puissent venir ni échoir à autre Famille, qu'à la Race masculine de Nassau, d'où ils sont venus, & afin de les y affermir davantage, avons unanimement ordonné, conclu, & ratifié les points & conditions suivantes.

Premièrement à savoir le cas arrivant, que l'un de nous deux procréât, & délaisât après la mort des fils légitimes, un ou plusieurs, & que l'autre n'eût, que plusieurs filles, que nous en tel cas serons obligés de procurer, que lesdites filles par avis, & deliberation de nos Seigneurs, & Amis soient mises en mariage avec argent, & deniers honorablement, & raisonnablement selon notre, & leur état de la manière qui ensuit.

À savoir, s'il arrivoit, que nous Engelbert fusdité ne délaisserions autre enfant qu'une fille unique, qu'on donnera, & payera à icelle pour la Dot, & tous les Biens paternels, & maternels feudaux, allodiaux, hereditaires, & tous autres, qui lui appartiennent ou pourroient appartenir du chef de ses Pere, & Mere, la somme de vingt-cinq mille florins du Rhin, & par dessus ce, on fournira à ladite fille des habits, & autres choses convenables à son rang. Et advenant que nous Engelbert viames à délaisser deux filles, qu'alors on donnera pour Dot à l'aînée vingt mille florins, & à la puînée douze mille, & en cas, que nous délaissons trois filles, que lors la troisième fille aura pour sa Dot dix mille florins, & en cas que nous procréyons, & délaissons encore plusieurs autres, que lors une de ces filles y étant le plus portée, soit colloquée en bon, & honorable Convent ferré, & à chacune se donneront les revenus de trois cens florins du Rhin par an pour la table, la moitié en rente annuelle, & héritable, & l'autre moitié en rente viagère; lesquels seront fournis à chacune d'icelles à l'heure, qu'elles feront profession, & les autres qui ne voudront pas entrer, ni demeurer au Convent, seront dotées honorablement.

Item le cas arrivant, que nous Jean fusnommé allasions de vie à trépas sans délaisser autre hoir légitime, qu'une seule fille, en tel cas la même fille sera dotée en la manière fusdite, & aura en Dot pour tous ses biens paternels, & maternels, feudaux, allodiaux, biens propres, & héritages, & pour tous ceux, qui lui seroient échus de Pere, & Mere, & pourroient encore échoir, la somme de vingt cinq mille florins du Rhin. Et si nous Jean eussions procréé deux, trois, ou plusieurs filles, icelles seront aussi dotées, & se donnera autant à elles en la même forme, & manière, qu'aux filles dudit Seigneur Engelbert notre frere, & moyennant la Dot fusdite, le dernier vivant de nous deux apprehendera, & retiendra sans contredit tous les Domaines, Terres, & Biens propres, sans que lesdites filles, ni leurs heritiers puissent y mettre aucun obstacle, ou empêchement, lesquelles filles ayant reçu la Dot fusdite seront aussi obligées de renoncer pour elles, & leurs heritiers, & descendants en tems & lieu, où besoin sera, & en seront requies, aux fusdits Domaines, Terres, & Biens.

Avec quoi lesdites filles seront, & doivent être déchargées de toutes les dettes tant actives, que passives, que délaisseront leurs Pere, & Mere, & en tel cas le dernier vivant de nous deux colligera toutes lesdites dettes actives, & payera toutes les dettes passives sans aucuns fraix, depens, ni charges desdites filles.

Item s'il advenoit, que nous deux, ou quelqu'un de nous deux vint à deceder devant notredit amé Seigneur, & Pere laissant hoir légitime, qu'alors cedit hoir succedera en la place du Pere defunt, & sera en possession, & jouira des Biens, Seigneuries, & Domaines de la même manière, que le Pere, s'il étoit encore en vie, auroit pu faire, & même avec tel droit qu'il a été déclaré ci dessus.

Item s'il advenoit, que l'un de nous deux decedât sans enfans mâles légitimes, laissant seulement des filles, que lors le dernier vivant de nous deux procréât un hoir mâle, & que le même hoir vint

aussi à deceder sans délaisser aucun enfant mâle, qu'en tel cas les filles du premier defunt recouvreront tous les Biens, Domaines, & Terres de leur Pere, comme si jamais elles n'y eussent renoncé, sous reserve, qu'elles ne restitueront rien de la jouissance des biens, & Seigneuries, qu'elles ont reçues dudit dernier hoir mâle, ni de ce que lesdites filles ont eu en Dot, mais chacune d'elles retiendra de côté, & d'autre, ce qu'elle aura eu, & possédé auparavant, & pour cela lesdits Domaines, Seigneuries, & Biens qui nous sont échus, & à eux, & lesquels dans la fusdite manière ont été donnez en Dot, ne pourront être chargés d'aucune Dot en façon quelconque, étant aussi sur tout exceptée telle disposition, qu'ont faite, & établie notre très cher Seigneur, & Pere, & notre très chere Dame & Mere à notre serieuse demande, & requisiion des Biens & Revenus, dont notredite très chere Mere après le decès de notredit Seigneur, & Pere sera en possession, & jouira sa vie durant, comme de son Douaire, & en vertu d'autres Droits, qu'elle peut avoir, & prétendre sur lesdits biens, de sorte qu'ils demeurent toujours dans son pouvoir absolu.

Enfin dequoi nous susdits Engelbert & Jean freres avons de notre bon gré fait apposer nos sceels à cette presente disposition, & avons signé de nos mains propres notre nom au bas de cet Instrument, & pour plus grande corroboration requis Oton de Dietz Baillif dans le Comté de Nassau, Jean Baron de Deren Baillif dans le Comté de Dietz, Herman de Heger, Adam de Nijpen Baillif, & Jean de Duffen Elcoute de Breda de vouloir aussi munir ces presentes de leurs sceels, ce que nous, Oton, Jean, Herman, Adam, & Jean susdits confessions à la demande de nos deux très chers, & clemens Seigneurs fusdits d'avoir fait volontiers, le huitième jour d'Avril l'an de notre Seigneur mille quatre cent soixante & douze.

AUTRE PACTE

*Juré entre ENGELBERT, & JEAN le jeune Comte: 18. Avril.
 de Nassau & freres, le 18. d'Avril 1472.*

Nous Engelbert, & Jean le jeune Comtes de Nassau, Vianden, & Dietz, Freres avoir faisons à tous, & un chacun, & confessions par ces presentes, qu'après avis, & meure deliberation nous avons *sainement promis*, & assuré entre les mains de l'illustrissime Seigneur Comte de Nassau, Vianden, & Dietz Seigneur de Breda, notre très cher Seigneur & Pere, & avons aussi corporellement juré aux Saints, que nous, & un chacun de nous spécialement pour nous, & nos héritiers nous obligeons, & serons obligés de conserver, & d'executer fidelement, & pleinement tous les partages, & dispositions, que sus-mentionné notre Seigneur, & Pere, & Dame Marie de Loon sa Compagne notre chere Mere ont conjointement ordonnez & constituez entre nous deux Freres, ordonneront, & constitueront encore. Item celles, que notredit Seigneur & Pere va encore ordonner, & constituer lui seul, sur ce que notre sus-mentionnée Dame, & Mere nous délaissera après sa mort avec toutes les conditions, restrictions, & clauses, que tels Instrumens contiennent ou contiendront en matière de ces partages & dispositions faits de tous les Domaines, & Biens qui nous écherront de la manière fusdite après la mort de nos Seigneurs, & Pere, Dame & Mere, soit Seigneuries, ou Domaines, Fiefs, heritages, cens, revenus & quoi que ce soit, & de quelque nom, & en quelque lieu qu'ils soient ou se puissent trouver, sans reserve; semblablement nous jurons d'executer toutes les dispositions, que notredit Seigneur, & Pere a faites, & va faire encore entre notredite Dame, & Mere, & nous autres, tant par rapport à ce qu'il nous a laissé, qu'aussi par rapport aux Biens, dont notre très chere Mere sera en possession, & jouira sa vie durant; aussi avec toutes les clauses, qui seront contenues dans des actes de telles dispositions, & ensuite promettions, que nous n'attenterons jamais en aucune manière que ce soit ni par nous ni par d'autres, ni ne ferons aucune chose, par où cesdites partitions, dispositions,

ANNO
1472.

ANNO

1472.

tions, & points y compris soient aucunement empêchez, violez, ou debilitiez. En foi de quoi nous avons de nôtre bon gré muni ces presentes de nôtre sêel, & signé de nos propres mains, & en outre pour plus grande assurance requis les honorables Otton de Dietz, Baillif dans le Comté de Nassau, Jean Baron de Deren Baillif au Comté de Dietz, Herman de Heger, Adam de Nilsen Baillif, & Jean de Dusen Elcoute de Breda de vouloir aussi muner ces presentes de leurs sêels, ce que nous Otton, Jean, Herman, Adam, & Jean susdits confessions à la réquisition, & demande de nosdits deux très chers, & clemens Seigneurs d'avoir fait le 19. jour d'Avril l'an de nôtre Seigneur mille quatre cent soixante, & douze.

CCLXXI.

7. Dec.

Impignoratio Ducatus Gueltriæ, & Comitatus Zutphanie per ARNOLDUM Ducem inextremam egestatem redactum, CAROLO Duci Burgundiæ pro summa 300 millium florenorum facta. In Oppido Ruremundenfi, die 7. Decembris 1472. Cum Declaratione CAROLI Ducis, quâ fuis redimendi dicto Duci ARNOLDO & suis heredibus reservatur. Dat. in Oppido Brugenfi die 30. Decembris 1472. [Declaration que le très Illustre Prince Louis Duc de Gueldre, & de Juliers, Comte d'Egmont & de Zutphen a faite à Londres le 22. Decembre 1646. aux Annexes pag. 15. On trouve aussi cetie Piece dans JOH. ISACII PONTANII Historiæ Gelricæ. Lib. IX. pag. 544. mais d'une Copie assez differente de celle-ci, qui est sans credit plus authentique que la sienne.]

Carolus Dei gratia Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantie, Limburgi & Luxemburgi, Comes Flandriæ, Arthesii, Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Namurci, Marchio Sacri Imperii ac Dominus Frisiæ, Salinarum & Mechliniæ, universis præsentibus Literas nostras inspecturis salutem. Notum facimus quod cum Illustri Princeps Dominus Arnoldus Dux Gueltriæ, Comes Zutphanie, Consanguineus noster præcharissimus Patrias & Ducatum Gueltriæ & Comitatum Zutphanie una cum appendentiis & pertinentiis eorum universis nuper nobis impignoraverit, & jure pignoratitio cedendo transportaverit pro certa pecuniarum summa, de qua debite sibi satisfecimus, quas quidem, Patrias & Ducatum & Comitatum à nobis redimere licebit, & quitare mediante summa trecentorum millium florenorum Rhenensium nobis inde restituenda una cum nostris sumptibus & expensis, tam in ædificiis dictarum Patriarum utilibus & necessariis nostra ordinatione ibidem factis, quam pro liberatione & redemptione terrarum ipsarum per nos solutis & expositis, juxta formam Principalium Litterarum impignoracionis hujusmodi deluper consecrarum & sigillatarum quas penes nos habemus de verbo ad verbum ita continentem: Arnoldus Dei gratia, Dux Gueltriæ & Julie, Comes Zutphanie suis universis præsentibus Literas inspecturis salutem. Cum durante mea dura Captivitate, in qua impius filius noster Adolphus, suo temerario & nequissimo ausu, & contra omnia jura nos diutius detinuit, sumus per ipsum filium nostrum & sibi adherentes omnibus Dominiis, terris, & aliis quibuscunque bonis nostris improbabili spoliati & destituti, in tantum quod cum ex beneficio, gratia & pietate Illustrissimi & Excellentissimi Principis Domini Caroli, Dei gratia Burgundiæ & Brabantie Ducis, & charissimi Domini, & consanguinei nostri, qui solus inter omnes mortales misertus est nostri, sumus à dicta captivitate liberati, reperimus nos omnibus Dominiis & bonis nostris quibuscunque spoliati & denudati, mobilia enim nostra quæ magni valoris & pretii fuerunt, dictus impius filius noster apportaverat, sed & Subditos nostros, tam incolas Civitatum & Oppidorum nostrorum, quam etiam Nobiles, & alios ab obedientia nostra subtraxerat, adeo quod ipsi Subditi nostri, paucissimi

demptis, nullatenus nos in Dominum aut Principem eorum admittere seu recipere voluerunt, imò tanquam rebelles nobis resisterunt, propter quod in tanta necessitate & egestate constituti sumus, prout & sumus à duobus annis qui effluxerunt à tempore dictæ nostræ liberationis, quod licet modicam familiam & tenuem admodum statum habeamus, vix tamen quæ ad victum nostrum & sustententiam dicti nostri tenuis status sufficere possunt habere possumus, cum itaque huic nostræ tam extreme necessitati & egestati quam aliis pluribus necessariis impensis, quas necessario subire nos oportet, tam pro dotatione Charissimæ filie nostræ Domicellæ Catharinæ de Gueldre, quæ jam nubilis imo perfectioris ætatis existit, quam alias multis modis; proinde non habeamus nisi mediante aliqua magna pecuniarum summa, quam nulla via reperire possumus, nisi per venditionem aut impignoracionem Dominiorum nostrorum, cum & liberi & alii quamplures necessarii nostri nos deseruerunt, & in hac nostra egestate nullum nobis auxilium præstiterunt. Notum facimus quod nos, ut huic nostræ necessitati & egestati subveniamus, ex aliis etiam multis iustis & rationabilibus causis nos & animum nostrum ad hoc moventibus & impellentibus, habita prius longa & matura deliberatione cum consanguineis, amicis, & principalibus servitoribus nostris omni meliori modo, via, jure, & forma quibus melius potuimus & debui-mus, possumus & debemus Ducatum nostrum Gueltriæ & Comitatum Zutphanie cum omnibus eorum civitatibus, Oppidis, Castris, villis, territoriis, nemoribus, silvis, aquis, aquarum decursibus, pedagiis, theloneis, redditibus, proventibus, jurisdictione, feudis, retrofeudis & aliis juri-bus & pertinentiis quibuscunque, & generaliter quidquid Domini aut juris, nullo nobis retento, in dictis Ducatu Gueltriæ, & Comitatu Zutphanie habemus, seu habere possumus, & debemus, pro nobis successoribus hæredibusque nostris, impignoramus, damusque, tradimus, cedimus, & concedimus per præsentibus dicto Illustrissimo Principi Domino CAROLO Dei gratia Burgundiæ & Brabantie Duci, & charissimo Domino & consanguineo nostro, ad dictos Ducatum & Comitatum cum eorum pertinentiis quibuscunque habendum, tenendum & possidendum per ipsum charissimum Dominum & consanguineum nostrum, & suos hæredes & successores, titulo seu jure impignoracionis vel gageriæ, secundum mores & consuetudines Germaniæ. Has impignoracionem, dationem, traditionem, cessionem seu concessionem, fecimus, & per præsentibus facimus eidem Domino consanguineo nostro charissimo, pro summa trecentum mille florenorum Rhenensium boni auri & justî ponderis, de signo, seu fabrica quatuor Electorum Romani Imperii aut in alia bona moneta aurea valoris eorundem, quam summam trecentum mille florenorum ab eodem Domino & Consanguineo nostro habuimus & recepimus realiter & de facto, & in pecunia numerata taliter quod de eadem summa nos tenemus pro bene contentis & satisfactis, promittentes quod in posterum nihil de ipsa summa petemus, quare de dictis Ducatu Gueltriæ, & Comitatu Zutphanie, cum omnibus suis juribus & pertinentiis quibuscunque per nos sic impignoratis nos devesivimus & devesivimus, & dictum charissimum Dominum Consanguineum nostrum investivimus & investivimus per præsentibus, volentes quod ipse Dominus & Consanguineus noster & sui hæredes, jure & titulo pignorationis seu gageriæ, & secundum mores & consuetudines Germaniæ habeant, teneant, & possideant dictos Ducatum & Comitatum cum omnibus suis juribus & pertinentiis quibuscunque, & faciant omnes & quoscunque fructus suos, donec & quousque dicta summa trecentum mille florenorum de signo & fabrica supra declaratis, aut in alia bona moneta aurea, valoris eorundem, una cum omnibus illis expensis quæ per dictum Dominum & Consanguineum nostrum, aut suos hæredes in posterum fieri poterunt, tam in redemptione seu rutione Castrorum, villarum & reddituum ipsorum Ducatus & Comitatus, quam in constructione quorumcunque ædificiorum utilium aut necessariorum, per nos aut hæredes nostros, unum vel plures, cui vel quibus vis redimendi ipsos Ducatum & Comitatum dabimus, aut quocunque titulo relinquimus ipsi charissimo Domino & Consanguineo nostro,

aut

ANNO

1472.

ANNO 1472. aut suis hæredibus, integraliter reddantur & restituantur, nobis enim & ipsi hæredibus nostris, uni vel pluribus, quem seu quos ad hoc eligemus, retineamus jus redimendi dictos Ducatum & Comitatum pro dicta summa trecentum mille florenorum una cum dictis expensis, qua redemptione facta dictus charissimus Dominus & consanguineus noster tenebitur ipsos Ducatum & Comitatum restituere nobis, aut ipsis hæredibus nostris, dempto impio filio nostro Adolpho, & liberis descendentibus ab ipso, quos ob ingratitudinem dicti filii nostri & dictam impietatem per eum in nos commissam, ad redemptionem dictorum Ducatus & Comitatus nullatenus volumus admitti, sed eos ab ipsa redemptione privavimus & submovimus, privamus & submovemus per præsentem, per quas nihil omnino volumus aut intelligimus esse innovatum seu derogatum Tractatui per nos ultimo inito in villa sancti Odomari, cum dicto charissimo Domino & consanguineo nostro, sed ipsum Tractatum suis volumus viribus subsistere, quæ omnia & singula prædicta nos pro nobis, successoribus & hæredibus nostris promissum servare & adimplere eidem charissimo Domino & Consanguineo nostro & hæredibus suis, modo & forma supra declaratis, & hoc in verbo Principis & sub hypotheca & obligatione omnium & singulorum bonorum nostrorum præsentium & futurorum. Quo circa supplices rogamus & requirimus Serenissimum Principem Dominum Romanorum Imperatorem, semper Augustum, metuentissimum Dominum nostrum, quatenus hanc nostram impignorationem & gageriam dictorum Ducatus Gueltrie, & Comitatus Zutphanie, sic per nos factam, ratam, & gratam habeat, & quantum opus eam confirmet & corroboret ad opus & utilitatem dicti charissimi Domini & consanguinei nostri, hæredumque & successorum suorum. Mandamus insuper omnibus & singulis Officialibus, Vassillis & aliis quibuscunque Subditis nostris dictorum Ducatus Gueltrie, & Comitatus Zutphanie, & omnibus aliis quorum interest, quatenus eidem charissimo & Consanguineo nostro, tanquam suo Domino gagerio seu pignoratitio, & hæredibus ejus pareant & obediant an omnibus. In quorum omnium robur & testimonium has præsentem Litteras manu nostra subscriptimus, & eisdem sigilli nostri appensione immunitivimus. Datum in Oppido nostro Ruremundenſi, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, die septima mensis Decembris, sic signatum & subscriptum: Arnoldus. Idcirco nos Carolus Dux Burgundie præfatus pro nobis ac pro hæredibus & successoribus nostris recognoscimus & fateamur per præsentem, quod prædictus Illustris Arnoldus Dux Gueltrie, & Comes Zutphanie Consanguineus noster quandiu vixerit in humanis, poterit, ac possit, & post ejus decessum hæres suus, vel hæredes sui, cui vel quibus hoc jus redimendi dederit, aut reliquerit, poterunt Patriam & Ducatum Gueltrie, atque Comitatum Zutphanie præfatos, cum eorum pertinentiis & nobis & nostris hæredibus & successoribus post decessum nostrum liberare, quitare ac redimere, cum mediante summa trecentorum millium florenorum Rhenensium aureorum boni, & iusti ponderis, monetæ quatuor Electorum Imperii, aut cum vero valore ipsorum in alia legali moneta aurea, exinde nobis realiter atque integraliter tunc restituenda & perfolvenda, una cum nostris expensis, & pecuniis, quas ex tunc fecerimus, tam pro ædificiis, quæ dictis Patriis necessaria vel utilia fuissent, quam redemptione & liberatione aliquarum Terrarum, Oppidorum, Castrorum vel reddituum ipsis Patriis, vel Ducatui Gueltrie, & Comitatu Zutphanie pertinentium, juxta formam Litterarum impignorationis prænaratæ, post quam quidem redemptionem & nobis sic factam, non amplius de impignoratione earumdem Patriarum & Ducatus Gueltrie, & Comitatus Zutphanie nos introumittere, vel jus aliquod ex ea prætereundum poterimus. Sed ex tunc immediate ac sine mora vel excusatione, illas restituemus & reddemus redemptori ipsarum, quatenus deinceps eis frui & gaudere libere possit absque impedimento vel disturbio nostra parte sibi faciendo, aut fieri permitiendo, modo quocunque salvo tamen & reservato prædicto Tractatu Sancti Odomari juxta ipsius formam & tenorem, ista siquidem puncta omnia & singula, & quolibet ipsorum in solidum nos Carolus Dux Burgundie supra nominatus, juravimus & promissimus, juramus & promittimus in verbo & honore nostri Principatus firma, stabilia, & immobilia servare, & nostra parte adimplere

TOM. I. PART. II.

non contravenire, vel facere, quærere, & fieri permittere modo quocunque, omni dolo cessante. In cuius rei veritatem, & testimonium, & ad plenam firmitatem omnium præmissorum, Nos Carolus Dux prædictus de certa scientia, & tam pro nobis, quam pro nostris hæredibus & successoribus sigillum nostrum patentibus his Litteris nostris apponi fecimus & appendi. Datum in Oppido nostro Brugenſi, die penultima mensis Decembris; anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, sic signatum & subscriptum, per Dominum Ducem. Stemberch.

CAROLUS Dei gratia Dux Burgundie; Lotharingie, Brabantie, Limburgi, & Luxemburgi, Comes Flandrie, Arthesie, Burgundie, Palatinus Hannonie, Hollandie, Zelandie & Namurci, Marchio sacri Imperii, Dominus Frisie, Salinarum & Mechlinie, universis & singulis præfates Litteras nostras inspecturis salutem. Notum facimus & recognoscimus per præsentem tam pro nobis quam pro nostris hæredibus & successoribus nos debere illustri & potenti Principi Domino Arnoldo, Duci Gueltrie, & Comiti Zutphanie consanguineo nostro præcharissimo, aut latori præsentis de ejus mandato, ex legali & recognito debito; occasione oppignorationis Ducatus Gueltrie, & Comitatus Zutphanie, summam nonaginta duorum millium florenorum Rhenensium aureorum, monetæ quatuor Electorum Imperii super Rheno, ante datam harum præsentium monetarum, seu fabricatorum, boni auri, iustique ponderis, vel iustum valorem eorumdem in alio bono auri pagamento, tum communiter in burſam currenti, ac monetam Flandrie reducto solvendum, & libere absque impedimento, expensis & periculis nostris reddendum in Ecclesia & magno Altari Sancti Joannis Evangeliste Oppidi nostri du Buscoduco; in libera & tuta securâ apprehensione prædicti consanguinei nostri Arnoldi, Ducis Gueltrie, vel latoris earumdem præsentium de mandato ejus, ut dictum est, in terminis ac diebus solutionis infra scriptis, videlicet prima die mensis Maji proxime futuri, qua scribetur annus millesimus, quadringentesimus septuagesimus tertius, quatuor millia florenorum aureorum Rhenensium, in resto autem beati Lamberti mensis immediate sequentis alia quatuor millia florenorum Rhenensium aureorum, & in die beati Thomæ Apostoli, postea subsequenti, alia quatuor millia florenorum Rhenensium aureorum, & quatuor annis ex tunc immediate & continue subsequentibus singulis annis quindecim mille florenos aureos Rhenenses. Quos quidem quindecim mille florenos aureos Rhenenses promissimus & promittimus solvere in tribus terminis cujuscunque ipsorum quatuor annorum, scilicet primos quinque mille florenos aureos, vigesima die mensis Aprilis currentis, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, alios quinque mille florenos aureos vigesima die mensis Augusti exinde futuri; reliquos vero quinque mille florenos Rhenenses die vigesima mensis Decembris immediate subsequentis; & consequenter quolibet anno trium annorum aliorum inde sequentium, eisdemque terminis & pagamentis similiter quindecim mille florenos Rhenenses aureos, & in fine prædictorum quatuor annorum summis prædictis per nos, ut præmittitur, solutis, adhuc tenebimur eidem Domino Arnoldo Duci Gueltrie, Comiti Zutphanie, consanguineo nostro, vel latori præsentium, ut præferat, in summam aliorum viginti millium florenorum aureorum Rhenensium quos sibi solvemus in quatuor terminis hic specificatis; scilicet primos quinque mille florenos aureos Rhenenses in quatuor temporibus, sive jejuniis quatuor temporum venientium post Dominicam qua cantatur Introitus Missæ *Invocavit*, anno millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo secundum stilum & utum scribendi Curie nostre, atque Dietæ seu Cameræ; alios quinque mille florenos aureos Rhenenses in jejuniis quatuor temporum post festum Pentecostes immediate sequentis, & alios quinque mille florenos aureos Rhenenses in jejuniis quatuor temporum post festum Exaltationis sanctæ Crucis; Residuos vero quinque mille florenos aureos Rhenenses in jejuniis quatuor temporum post festum Beate Lucie Virginis immediate subsequentem, anno scilicet millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, tali tamen conditione adjecta, quod si contingeret, (Quod absit) nos fore defectuosos vel negligentes in solutione alicujus aut aliquorum terminorum & pagamentorum prædictorum, vel in altero

Kkk

feu

ANNO seu parte illorum, sive tunc moneamur aut non, ex tunc nihilominus poterit prelibatus consanguineus 1472. noster Arnoldus, Dux Gueldria, Comes Zutphania, vel lator presentium, sive procurator aut procuratores legittimi ejusdem, expendere singulis diebus dilationis & defectus solutionis hujusmodi unum grossum moneta nostra Flandria ante datam presentium monetatum pro quolibet floreno aureo Rhenensi, tunc cello, restanti & non soluto, etiam in quolibet loco ipsis facere hoc placuerit, donec & quousque nos ultimum denarium cum primo tam principalis summæ cessæ ac restanti, quam expensarum occasione dicti defectus factarum, plenarie ac integre persolverimus.

Insuper nos Carolus Dux Burgundia & Brabantia super nominatus, pro nobis ac pro heredibus & successoribus nostris preactis promissimus & promittimus per easdem presentes, quod si forte presentes nostre Littere in ullo unquam tempore amitterentur, furarentur, comburerentur, aut alias aliquo accidenti excogitabili quocunque cassarentur, ex tunc infra duos menses proxime futuros à die notificationis sive significationis nobis, aut heredibus successoribusque nostris, de hoc facta, prelibato charissimo consanguineo nostro Arnoldo Duci Gueldria, vel Procuratori suo aliam Litteram eisdem presentibus Litteris nostris de verbo ad verbum consimilem sigillo nostro roboratam dare tenebimur, sub pena sex florenorum Rhenensium diebus singulis, post lapsum duorum mensium predictorum super nos computandorum, & expendendorum, donec & quousque sibi novas Litteras hujusmodi reddiderimus modo supra dicto. Præterea conventum & concordatum est, ac promittimus pro nobis, ac pro nostris heredibus & successoribus præfatis, quod pecunias hujusmodi, aut illos qui ad recipiendas eas venturi sunt, ullo pacto, aut quacunque causa vel occasione præterita, præsentis vel futura arrestare, occupare, turbare, vel impedire non poterimus in quocunque loco, Oppido vel situ patriarum notarum, sive alterius cujuscunque. Quas quidem omnia & singula puncta supradicta, & quodlibet ipsorum in solidum Nos Karolus Dux Burgundia & Brabantia, pro nobis atque heredibus nostris, & successoribus prelibatis juravimus & promissimus, juramus & promittimus sub fide & honore nostris, atque in verbo Principis observare, prolequi, & adimplere plenarie atque inviolabiliter, & non contravenire, vel facere, seu fieri permittere per Nos, aut per alium seu alios quolibet; etiam cum quocunque jure Ecclesiastico vel temporali, pro quibuscunque causis vel occasionibus præteritis, presentibus vel futuris, omnibus dolo, subtilitate, inventionibus, fallaciis ac deceptionibus penitus exclusis. In cuius rei testimonium & meram firmitatem presentibus Litteris nostris sigillum nostrum magnum ex certa scientia apponi & appendi fecimus. Datum in Oppido nostro Brugenfi die penultima mensis Decembris, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, juxta stylum Curia nostre. Sic signatum & subscriptum, Per Dominum Ducem, Graf. M. Stemberg. Coll.

CCLXXII.

1472.
31. Dec-
tembre.

Entscheid zwischen Graf ULRICH, zu Württemberg und der Reichs-Stadt ESSLINGEN verschiedener Irrungen halber / so sich zwischen denselben von wegen benannter Stadt in des Grafen Gebiet liegenden Güter erbalten / durch JOHANN Ertz-Bischoff zu Trier gesprochen am Heyl. Jahrs-Abend 1472. [LUNIG Teutsch. Reichs. Archiv. Partis Spec. Continuatio. 2. Abtheil. 6. pag. 696.]

C'est-à-dire,

Sentence Arbitrale rendue par JEAN Archevêque de Treves, entré ULRIC Comte de Wurtemberg & la Ville Imperiale d'ESLINGEN, au sujet de quelques Biens de la Ville situés dans le Territoire du Comte. La Vigile de la Circoncision du Seigneur 1472.

ANNO Wir Johann von Gottes Gnaden / Erzbischoff zu Trier des h. Römischen Reichs in Gallien / und durch das Reich-Archid. Erzbischoff und Erzbischoff / thun kund und bekennen öffentlich an diesen Briefe / allen denen / die ihn sehen / oder hören lesen / so als Willkür / thun kund und bekennen / dass wir die Irrung und Zwietracht entstanden waren und gewesen sind zwischen dem hochgebornen Herrn Ulrich / Grafen zu Württemberg / unserm lieben Schwager an einem / und dem Erzbischofen / unsern lieben Vorgesetzten / Württembergischen und Rath der Stadt Esslingen / dem andern Theile / welche Willkür / Irrung und Zwietracht sie zu boden legen und entstehen wurden / dass sie das wie wir sie drin legen und entstehen wurden / dass sie das also halten / und dem fonder alle Einnere nachkommen und thun solten und wolten / ohne alle Gescheide / Als han wir beyder Parteyen Fürenehmen und Gebrede / nach Nothdurfft verhöret / und sie mit Iyr beyder Wissen und Willen gültlich entschieden und vereiniget / imnachst hernach geschrieben folget:

Zun Ersten / als die von Esslingen auch ihre Bürger und Einwohner / geistlich und weltlich / es sind Klöster / Kirchen / weltlich Priesterthum oder Spital / niemand ausgenommen / in unser Schwagers von Württemberg Herrlichkeit und Gebieten / Gütern auch Jinsen und Gülten / liegend und fallend / davon derselbe unser Schwager / Steuern / Renten / Betweine / Dienste und Schatzung zu / zu geben und zu leisten / und zu leisten / wie die Parteyen in nachgeschriebener modo. Dass die Klöster / Kirchen / weltliche Priesterthum oder Spital zu Esslingen / auch Bürger und Einwohner dieselbe zu Esslingen / geistlich und weltlich / sollen alle Dörffer / Höfe / Häuser / Wein-Gärten / Baum-Gärten / Zehende / Acker / Wiesen / Wälder / Felser / Mühlsteden / und andere Güter / wie man die mit sonderlichen Worten genannten mag / auch alle Jinsen und Gülten / die sie heut dato des Briefes / in unser Schwagers von Württemberg landen / Herrlichkeit und Gebieten imhaben und besitzen / himft zu enigen Tagen / so lange die in der von Esslingen und der ihren Hand waren oder seyn werden / ganz frey und ledig imhaben / von allen Steuern / Diensten / Schatzungen / Land-Steuren / Renten / Betweinen und andern Beschwernissen / wie man die genannten wöndte / und der gemeinen und getreuen / sonder unser Schwagers von Württemberg / seiner Erben und Anbitteren / und allerdinglich von Jhren wegen Irrung oder Zwietracht / in einiger hand Weise / und waren einige Briefe / Eyndude oder Register / die da besagen / dass unser Schwager von Württemberg einige Steuern / Bet / Betweine / Schatzung / Dienste / oder andere Gefälle / von den Gütern / auch Jinsen und Gülten / so die von Esslingen in unser Schwagers von Württemberg land und Gebieten hand / fallen und werden solten / solche Briefe / Eyndude und Register sollen in solchen Articulen / die davon den genannten Steuern / Bet / Betweinen / Schatzungen / Diensten / oder andern Gefällen sagen / ganz krefft-los / tot und ohnmächtig seyn / die doch in andern ihren Clausulen / Weisungen und Articulen kräftig und inndig bleiben / und wem nun der benannte unser Schwager von Württemberg alle Güter / Jinsen und Gülten / so die von Esslingen / ihre Bürger und Einwohner / geistlich und weltlich / in seinen landen / Herrlichkeiten und Gebieten regund hand und besitzend / der thme dann eines Theils / als er meinet / billig Steuern oder Schatzung gegeben han solten / und auch bissher gegeben han / aller Steuern / Schatzung / Bet / Betweine / Dienste und andern Beschwernissen / wie obgedacht / frey / frey und ledig gegeben und auch dazey ausgefaget hat / dieselben von Esslingen / bey solchen Gütern / Jinsen und Gülten / als die von Erlich zu Erlich in zwey Register auff Pergament geschrieben / und mit unsern Inseel versiegelt sind / der auch jedem Theile zu künfftiger Thuerung eines übergeben ist / himft gütlichlich ungeschindert und unbeschwert zu lösen / doch unser Schwager von Württemberg / und seinen Erben / an Gerechtigkeit / seiner Bildbahit und Gerichts-Gefallen / wie er die auff diesen Tag inne hat / ungeschädlich. So sollen die von Esslingen / dem benannten unser Schwager von Württemberg / dagegen geben und ausrichten tausend Kleinsche Gilden / und thme oder seinen Rächen / die er darnach schiken wird / auf sein geblühliche Luitanz / die überantworten zu Esslingen / auff den Tag / so thme dieser Entscheid überden werden. Fürbaß von der Frauen wegen / genannt die Bischlerin von Esslingen / darinn die Parteyen steng gewisen sind / entscheiden wie die genannten Parteyen / dass dieselbe Frau / dieweil die lange Zeit und viel Jahre bey dem Spital zu Esslingen gewesen ist / bey dem Spital bleiben / und dieselben Spitals eigen seyn solt / bey dem Spital unser Schwager von Württemberg eigene Gerechtigkeit daran hätte oder haben solte / darauf solt er Göt zu loben / und seiner Seelen zu Trost verzeihen / Argelst und Gescheide in allen vorbeschriebenen Sachen gütlich ausgeschieden / und dis unser gütlichen Entscheides zu Urkund / haben wir Johann Erzbischoff zu Trier u. obgenant unser Inseel an diesen Briefe thun henden / und wann dieser gültlicher Entscheid mit unser Ulrich / Grafen zu Württemberg u. auch unser Bürgermeister und Rath der Stadt Esslingen / Wissen und Willen gemacht und geschien ist / So sollen wir den aufgenommen / befestet und bewilliget / ausschicken / befehlen und bewilligen ihn auch für uns / unsere Erben und Nachkommen / in Kraft dieses Briefes / und werden / geloben und versprechen / auch in guten / weisen / rechten Treuen / für uns / unsere Er-
auch

ANNO 1473. lichen Willen bewilligen soll und mag; alles obgeschriebenes befestiget/ und bewilliget/ auch unser Signill an diesen Brief setzten/ und geben ist in unserm Schloß Nydeck im Jahr nach Christi Geburt M. ccc. lxxiii. den 27. Tag des Monats.

Kaisers FRIDERICI III. Bestätigung des Verkaufs und Übergabe des Herzogthums Sellen/ und der Grafschaft Zutphen/ so von Herzog Gerhardt zu Göllich/ Berg und Sellen an Herzog Carln zu Burgund geschehen/ nebst der Investitur darüber/ de Anno 1473.

Nichold von Gotes Gnaden Königlich Kaiser zu allen Zeiten Meiner des Reichs/ zu Hungarn/ Dalmatien/ Croatia/ u. König/ Herzog zu Österreich in der Steiermark/ Caranten und Carniol/ Herz zu Slavonienmark und Vercana/ Graf zu Habsburg/ Tyrol/ Phür/ und zu Kyburg/ Marggraf zu Burgund und Land-Graf in Elßß/ u. Wienobst. Kay Maj. Hochzeit und Auctorität/ in allen Dingen billig zu verfahren/ so ist sie doch am allermeisten verständig zu erhalten/ indem so sie ihren Vorhaben in Sachen die von denselben rechtmäßig und wohlortet seyn/ beschlucht/ damit daselbst so durch Sie bekräftiget/ mit durch einigen Frevel oder mißthat wieder ungeschloß worden mag/ dieneil dann verflorner Zeit der Hochgebohrnen Gerhards/ Herzog zu Göllich und Sellen/ Graue zu Zutphen uns fürtragen lassen/ daß wiewohl im Jahr 1455. Reinolds Herzog zu Göllich und Sellen/ Graf zu Zutphen/ an Kinder Todts abgangen/ und weiland Adolph/ des Herzogthums Sellen und der Grafschaft Zutphen seinen rechtmäßigen Erben/ und Nachkommen hinterlassen/ und derselb Adolph ein Erb vorgemelter Herzogthums Sellen und der Grafschaft Zutphen/ als/ in den solch leben verstorben und gefallen/ von Weiland Hochloblicher Erleuchtig Sigismundo Königlich König/ unsern Vorfahren redlich/ und ordentlich eingekauft/ und belehnt worden/ und doch nicht desto weniger Arnold von Egmund sich frewändlicher und thätlicher weiß ins Herzogthum Sellen und die Grafschaft Zutphen/ ingedrungen/ daß auch die Unterthanen emeltes Herzogthums und Grafschaft von gehörender Pflicht/ und Gehorsam/ demie sie vorgemelten Adolffen verward und zugehoß waren/ sich unbilliger weiß entzogen/ und dem eingedrungenen Arnolden/ (erst erantent Adolffen zu großen Nachtheil) anhängig und unterthänig gemacht/ Aber vorgemelter unser Vorfahr/ des genannten ingedrungenen Adolffen Unbilligkeit zu begegnen/ nach vßgangnen Mahnungs- und Ladungs-Briefen/ auch gelibten Rechtlichen Process/ das Recht/ kamde des Reichs Churfürsten/ Fürsten/ Grafen und Herrn bestehend/ nach gepflegten Rath das Herzogthum Sellen und die Grafschaft Zutphen/ durch sein erbliden Spruch genedten Adolpho heimgepflegen/ auch folgents wieder den eingedrungenen Arnolden/ und die Unterthanen und Anwohner des Herzogthums und der Grafschaft vorgedacht/ als die in ihre Ungehorsam und unwillen bebarren/ bis zu der Pein der Keyser/ Ade und Abende endlich procedirt/ Nachgedacht aber/ als Adolff ohn Kinder abgangen/ und Gerhardt Herzog zu Göllich/ Berg und Sellen/ Graue zu Zutphen/ demselbigen in Herzogthum Sellen/ und der Grafschaft Zutphen ordentlich succedirt/ auch vorgemelter unser Vorfahr/ ihne über solch Herzogthum und Grafschaft/ gebühlich belehnt/ mit Bestätigung uf sein Verlohn aller und jeder Recht/ Brevel/ Sprich/ und Mandaten/ durch genedten Adolffen/ wieder die von Sellen erhalten/ welchen Gerharden wir auch sonst in das Herzogthum Sellen und die Grafschaft Zutphen eingekauft/ und ihn darauf belehnt/ auch ihne die vorerwähnten Gerechtigkeiten/ elangte Process/ theilich Pen-sal/ Setzoff/ und Mandata wieder weiland Arnoldum von Egmund/ und die Unterthanen des Herzogthums Sellen und der Grafschaft Zutphen auszdracht/ befestiget und confirmirt haben. Dieneil aber Herzog Gerhardt vorgemelt mit Mittel oder Weg gewußt/ dadurch er das Land hätte erobert/ und in Possess kommen mögen/ hab der all seine Recht und Gerechtigkeit/ so er zu dem Herzogthum Sellen/ und der Grafschaft Zutphen schon erlangt/ oder hinke erlangen/ oder überkommen möcht/ gar nichts nachgeschloß/ dem durchleuchtigen Herrn/ Carolo Herzogen zu Burgund u. unsern lieben Ohm/ geben/ zugesetzt und überantwortet/ wie dann solches durch Brieflich Urkund/ uns fürdracht/ mit hochvernelte Herzogs Gerhards und Adolffen seine Einmahnungen Ewiglich verwardet/ lautet und klar verfigert/ und verbesert ist/ Und demnach vorgemelt Herzogthum und Grafschaft von uns und dem Heiligen Römischen Reich zu leben herrschend/ sein wir durch unsern lieben Ohm/ Herzog Carln mündlich und durch Herzog Gerharden u. schriftlich und durch gedante Hochzeit ewig ererbt und geblieben worden/ daß wir ihnen zu gütten solch Übergab/ zustellung und einantwortung kamde ußgerichter Verschreibung ratificiren/ bestetn/ und approbiren/ auch gedachten unsern lieben Ohm Carolum mit dem Herzogthum Sellen/ und der Grafschaft Zutphen/ in kraft Herzog Gerhards obgedachte gethane Übergab/ auch mit aller Gerechtigkeit/ so er Carolum zu diesem Herzogthum und Grafschaft zuvor gehöret/ oder noch haben möcht/ doch ihne an seinen Rechten ungeschädlich/ genediglich zu

investiren/ und zu belehnen geruehen. Dieneil wir dann solch unserer Ohmen ziemlichen Zeit insonders genazet/ auch bedacht/ daß es unserm Anbids/ in gebühlich fügenommene Mittel und Wege dadurch die ungehorsamen und Widerpensungen zu gehorsam bracht/ und gecheit werden/ zu gebellen/ haben wir mit vorgehenden der Hochwürdtigen Durchleuchtigen Churfürsten/ auch andere unser und des Heiligen Reichs Fürsten/ Grafen/ Edlen/ u. Zeitigen Rath in die gedachte Übergab und zustellung bewilligt die wir auch also aus Königslicher Keyserlicher Majestat/ Macht und Vollkommenheit hiemit bewilligen/ confirmiren und befestigen. Hierauf so haben wir den Durchleuchtigen Herzog Carolum unsern lieben Ohm mit dem Herzogthum Sellen und der Grafschaft Zutphen samde allen und iden Gerechtigkeiten/ Würden/ Ehren/ Freyheiten/ zu- und eingehörigen/ und allen deren Anhang/ auch uf alle Gerechtigkeiten/ die ihne zuvor darauf gebliebet/ und zugehoß haben/ oder noch zusehen solten oder möchten/ derselbigen und aller andern Gerechtigkeiten on nachtheil/ (doch uf vorgehenden gewöhnlichen löblichen Eyb/ und Mühligkeit) für sich seine Erben und Nachkommen/ soerzogen zu Erbsant/ ostentlich investirt/ und belehnt/ investirt und belehnen denselben auch hiemit/ und in kraft dieses/ und wollen/ daß er die Sellen/ gesessen/ gebrauchet soll und möge/ von nemlich ungut und unverschänt/ daß auch seine Nachkommen zu jeder Zeit/ solch Sellen/ von uns und den Römischen Keysern und Königen/ unsern Nachkommen an Reich annehmen/ und empfangen/ doch in alle Wege vorbehalten unser und des Reichs und eines iden Gerechtigkeiten/ Doch auch/ daß gegenwartig Investitur und daraus folgende Gerechtigkeit/ bey ihnen trefflich bleib/ Dessen zu Ußkund ist unser Majestat Siegel an gegenwertigen Brief gehängt/ Der geben ist zu Triet/ den 6ten tag Novembris, Im Jhr. MCCC. lxxij. Jahre/ unserm Reichs des Römischen im vier und dreßzigsten/ des Kaiserthums in zwey und zwentzigsten/ des Hungarischen in funffzehnten.

CCLXXV.

Erelio Holstiae in Ducatum per Auream Bullam FRIDERICI Romanorum Imperatoris. 14. Februarii 1474. Imperii sui XXII. Regni Hungariae XV. [G. G. LEIBNITZ Codex Juris Gentium part. 1. pag. 431.]

IN nomine sanctae et Individuae Trinitatis. Fredericus divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungariae, Croatiae, Dalmatiae &c. Rex, ac Austriae, Stiriae, Carinthiae & Carniole Dux, Dominus Marchiae Slavonicae, ac Portus Nannonis, Dominus in Habsburg, Tyrolis, Pheretris & Kiburg, Marchio Burgoviae & Landgravius Alsatiae, ad perpetuam rei memoriam. Cum Imperii Sacri decus, Populique Romani cultus, honoris dignitatesque largitione plurimum consistent, (quae tunc maxime augere ornareque existimamus, ubi eos liberalitatis munere prosequimur, quos summa pietas studia nostra Clementia dignos reddiderunt) eoque Augustum solium ampliori corona releuatur, quo Imperatoria Majestas, manus Serenitatis diffundens, uberiori splendore refulget.

§. 2. Summam itaque Romani Imperii auctore Deo feliciter gubernantes, idque semper honoribus & dignitatibus amplificare & decorare satagentes, matura deliberatione praevia, accedente ad hoc Elektorum, aliorumque Principum, Comitum, Baronum & Procerum nostrorum consilio, motu proprio, ex certa scientia, & de plenitudine Caesaris potestatis nostrae, titulos Comitum Holstiae & Stormariae extinximus, cassavimus, eorumque Comitatum, Terras & Dominia univimus, eique districtum Dietsmariae incorporavimus, hujusmodi Terras, districtus, & dominia incorporata in Ducatum ereximus, extulimus, & constitimus, conferentes eidem omnia & singula Ducalia ac Principatum jura, honores, prerogativas, eminentias, ac imponentes eidem titulum Ducalem de Holstiae: Volentes ac mandantes in antea hujusmodi titulo ab omnibus appellari.

§. 3. Considerantes denique Illustrissimi Principis Christierni Dacie Regis, Fratris nostri carissimi, excelsa merita in nos, sacrumque Romanum Imperium Officia, affectuque optimum, deliberatione, motu, scientia & Potestate praedictis eidem fratri nostro tanquam Duci Holstiae, Ducatum de Holstiae sic erectum & constitutum in feudum dedimus, concessimus, Caritatemque suam, recepto prius ab eo, tanquam à Duce Holstiae, corporali fidelitatis & obedientiae iuramento, solemniter investivimus, damusque, con-

ANNO 1473.

ANNO cedimus & investimus per presentes, ita ut in antea Caritas sua, ejusque in hujusmodi Ducatu legittimi
1474. successores, eundem Ducatum ita erectum tenere, & cum omnibus Ducatibus ac Principatibus dignitatibus, juribus, honoribus, titulis, eminentiis, utilitatibus & prerogativis possidere, & praesertim jure auream argenteamque monetam fabricandi, venationes banniendi, gabellas & telonia solita sublevandi, & salvos conductus & securitates praestandi, uti frui & gaudere possint ac valeant sine contradictione, molestatione aut renitentia cujuscumque. Teneanturque praefatus frater noster, tanquam Dux Hollatiae, ejusque in dicto Ducatu pro tempore successores hujusmodi Ducatum à sacro Romano Imperio in feudum recognoscere; eo videlicet modo, quo hactenus dicti Comitatus recogniti, & Comitatum possessores investiti fuerunt. Hoc nostro perpetuo Edicto statuentes, possessores praefati Ducatus, ut supra investitos, perpetuis temporibus Duces fore, eosque Duces per omnia haberi & reputari.

§. 4. Omnibus denique & singulis Principibus, tam Ecclesiasticis quam Secularibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Communitatibus, Communitatibusque Recloribus aliisque Sacri Imperii Subditis fidelibus districtè præcipiendo mandantes, ut ejusdem Ducalis dignitatis, honoris & reverentiae debita, & maxime in adscribendis titulis ac aliis prerogativis & eminentiis exhibeant & impendant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostrae cassationis, unionis, incorporationis, creationis, in feodationis, statuti & præcepti paginam, quovis quaesito colore infringere, aut ausu temerario contraire. Si quis vero pudoris ignarus supradictis, aut alteri ipsorum reniti aut contravenire praesumerit, indignationis nostrae poenam gravissimam, & praeterea mille marcarum auri pari, dispositionibus supra dictis nihilominus ratis manentibus, totiens quotiens, se noverit eo ipso incurrisse: cujus poenae dimidiam partem nostram, aliam vero dimidiam Partem laesae statuimus applicandam. Signum Serenissimi ac invictissimi Dn. Friderici Tertii Romano-Romani Imperatoris Semper Augusti, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae Regis, ac Austriae, Stiriae, Carinthiae & Carniolae Ducis &c. Testes vero praesentes fuerunt Venerabiles Illustresque *Adolphus Archiepiscopus Moguntinus, Albertus Marchio Brandenburgensis.* Principes Electores: *Carissimusque filius noster Maximilianus Austriae Dux, Wilhelmus Episcopus Eystetensis, Ludovicus Dux Bavariae, Comes Veldentiae, Nobilisque Rudolphus Comes de Salza, Hugo Comes de Werdenberg Consiliarii nostri, Siffridus Comes de Leiningen, Uldericus Comes de Werdenberg, Ludovicus Comes de Ottingen, & alii plures nostri & Imperii sacri fideles dilecti.* Praefatum sub aurea bulla typario Imperiali nostrae Majestatis impresso testimonio Literarum. Datum in Civitate nostra Rotenburg super Tauber, die Luna quarta decima mensis Februarii, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto, Imperii vicessimo secundo, Hungariae vero decimo quinto.

CCLXXV.

11. Juin. Friedens-Schluss und Bündniß zwischen SIGISMUND Herzog zu Oesterreich eines / und den Schweizerischen Eybgenossen ZURICH, LUGERN, BERN, URY, SCHWITZ, UNTERWALDEN, Zug andern Theils durch Vermittlung LUDWIG XI. Königs in Frankreich gemacht. Beyder Partheyen Unterthanen wird erlaubt / durch des andern Städte und Länder frey und sicher zu reysen und dafelbst Kauffmannschafft zu treiben: wann aber eine Uneinigkeith zwischen ihnen solte aufkommen / so nicht gütlich könte beigelegt werden / sollen die streitende Theil vor dem Bischoff oder der Stadt Constanz / oder vor dem Bischoff oder der Stadt Basel vor gericht kommen und alda die Sach ohne Verzug innerhalb 3. Monaten abgethan werden. Einem jeden soll bleiben was ic. anichso besitzt und durch Krieg erobert hat; Briefliche Urkunden aber und Schrifften

die des Herzogen Länder betreffen / sollen bemelde Eybgenossen ihm herausgeben und abfolgen lassen. Da auch ein oder ander Theil feindlich würde angefallen / solle der andere dem angegriffenen / wiewohl auf dessen Gold und Betßstigung / zu Hülf kommen. Geben zu Senlis den 11. Junii 1474. [GG. LEIBNITZII Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 102.]

C'est-à-dire,

Traité de Paix, & d'Alliance fait, & conclu par la Médiation de LOUIS XI. Roi de France, entre SIGISMOND Duc d'Autriche d'une part, & les Cantons Suisses de Zurich, Berne, Ury, Schwitz, Unterwalden, & Zug d'autre part. La Liberté du Commerce y est rétablie entre les Provinces, Villes, & Sujets de part & d'autre, avec une entière sûreté. Si quelque différent survient entre lesdites Parties, & qu'on ne puisse pas les terminer à l'amiable, la Décision en sera remise à l'Evêque, & à la Ville de Bâle, & elle se fera dans trois mois sans plus long délai. On gardera de part, & d'autre ce que l'on a gagné ou acquis pendant la Guerre, mais les Ecrits, & Documents concernant les Terres, & Pais du Duc SIGISMOND, lui seront rendus par les Cantons. Le Secours mutuel, & réciproque est stipulé en cas de violente invasion, mais aux dépens de la Partie qui en aura besoin. Fait à Senlis le 11. Juin 1474.

Wir Ludwig / von Gottes Gnaden König in Frankreich / thun kund allen männlichen / und bekennen mit diesen Brief / als zwischen den Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten und Herren Herrn Sigismunden Herzogen zu Oesterreich / zu Steyer / Kärnten und zu Krain / Grafen zu Tyrol &c. Unseren lieben Ohnen an einem / und diesen Fürstlichen / ehelichen / und wesen gemeinen Eybgenossen von Städten und Ländern / Zürich / Lucern / Bern / Ury / Schwyz / Unterwalden / Zug und den amte beschilt / und Glarus / mit ihren zugeordneten und angehörigen unsern insonders guten freunden / an dem anderen theil / und the beider theil vordere / vor vil vergangener Jahren / in Kriegen / zueymungen / irungen / und stoffen mit einander gewesen sind und sich darinne mancherley verlaufen und vergangen hat / und ein gütlicher tag zu Constanz zwischen beyder obgenannten theilen gehalten worden / und da ein abscheid begrieffen und gestellt ist / wie solches hingetan / betragen und berichtet werden mocht / und das damit zu endlicher auftrag und beschluß bracht köndt werden.

2. Und demnach mit / als der / so das gem betragen und gebildet gesehen hat / von beyden Partheyen / und der liebe wegen so wir zu ihnen haben / den Eiden unsern und ehelichen amdtlichen Graf Hansen von Egerstein und Josen von Sülmen / Propp zu Münster in Eger / unser Räch zu den obgenannten abscheid zu Constanz beschelien / zu überantworten. In der sag wie wir demnach die berichte zwischen den obgenannten Partheyen beyderseits beschlossen und begrieffen / das sie darbey bleiben / und dem also nach gehen wollen / und se vor solches unser gewerbs wegen / den vorgedachten abscheid uns zuschicken lassen haben / mit dem unterschied / wie wir demnach die berichte begrieffen und sehen lassen / das solches der obgenante unser Ohne Herzog Sigismund bey seinen Fürstl. wurden und eiden / und die vorgenanten Eybgenossen bey den Eiden / so ihre Städten und Ländern geschworen / nach seinen inhalt gelobt und versprochen hand / wahr / fest / und stet zuhalten / und das gefürcht zu vollziehen / und zu vollführen / sonst und sonder / denen ohn eintrag ehelichlich und redlich nach zugehen / wie das die Briefe zwischen ihnen darum gegen einander ausgegangen erweisende und erklärend.

3. Und uns demnach und wie obsteht der geruchte abscheid zu Constanz überantwortet ist / und wir dan eigendlich und wohl gebet haben: so sehen wir den übertrag und den berichte zwischen den obgenannten Partheyen also / und wie das hernach von einem an das ander geschriben steht / und das also ist und sein solte / das hinfürro beyde obgenannte Partheyen und alle die ihren in ihre Stätt und Länd / zu einander sicher leibs und gut mit kauffen und verkauffen und anderen getreuen und ungeschädliche geschäften aufrecht / ehelichlich und redlich wandeln sollen und mögen / vor in

Kkk 3

der

ANNO
1474.

der Partey in sämlichen sugh / ungehindert / und in allweg
getreulich und ungefehllich.

4. Und ob des genanten unſers Oheim Herzog Sigmunds
von Defterreich zugehörige zu obgenannter gemeiner Eydgnos-
ſchaft und ihren zugewandten / oder diesen zu den zugehören-
den unſeren Oheim Herzogen Sigmunds von Defterreich und
seinen zugehörigen zupruich betten / oder ferner gewillen / dar-
um die Parteyen gutlich nicht betragen möchten werden:
das der kläger sein wieder-Partey zu Recht und austrag
erfordere soll für den Bischoff von Constanz / oder die Stat
dasselb / oder für den Bischoff von Basel oder die Stat
dasselb / und das dardieſen die angeprochene Partey den
kläger inner 3. Monathe frey nach seiner erfordernung Rechts
ſtatt thun soll / also daß klag und antwort / red und wie-
derred / und Rechtsſag in solcher zeit beſchähen ſey ohne
längeren verzug / und des ſoll der antwortende theil / ob er
dardum ſämlich wurd / dazzu gehalten und gezwungen wer-
den bey ſchiedlicher pen leids und guts.

5. Und doch da die ſeyen antreffend erbfährl / gelegne gü-
ter und kleinsthe gelschulden / das solche antrachen berä-
tiget werden ſollen in den genanten gericht / darinn der Erb-
ſahl mit güter gelegen in solche ſchuldner geſessen ſind / und
was an den obgenannten erben einen geſproch wird / das
dazzu auch beyde theil allweg ohne verzihen / weiteret / und
apelliren / bleibe ſolch / und ob dafelb ein ſez berihre an-
ſprache jemand von einwederer Partey rechtlos gehalten
wird / das der nach ſolche Rathſpruch in eine Monat un-
gefehllich an der vorgeschribene kläger eine Rechte ſuchen möcht
wie das darvorgeſchriben ſteht.

6. Und ob hiñſter der obgenant unſer Oheim Herzog Sigi-
mund von Defterreich zu den vorgedachte Städte und län-
dere gemeinlich oder ſonderlich zupruich oder ſich genieren /
das er ſie daz auf zu der obgenannten vier rechte eine zu
recht ſitt auftrag / wie das darvor begriffen iſt ſürfordere
mag / als das die auch all dar rechtlich vollendet werde ſol-
len. Und zu gleicher zeit und in dem ſug ob gemein Eydgnos-
ſſen oder ſonderlichen ein ort / oder ihre zugewandten
zu unſerem Oheim Herzogen Sigmunds von Defterreich zu-
pruich gewillen werden / das die in vorgedachte rechte
mit recht auch ſürgekommen und die also berädigtig wer-
den / und zu den und austrag kommen ſollen.

7. Und um des willen / das die verwilligten Richter
in auftrag beſtimt in beſchabung ſolcher ſpämigen handlung /
in ihren freuden und ſünngen beſo freyer ſind / ſo ſollen
allweg die ſpanigen Parteyen in eingang des rechtlichen
auftrags ſich gegen denſelben genommen Richter ſchrittlich ver-
binden von ſolcher ſprüche wegen dieſelben Richter darinn
mit zuſehen oder ihnen des in einigem argen willen oder unſig
zugewiſſen.

8. Und ob unſer Oheim Herzog Sigmund von Defterreich /
in ſeinen geſchäften der Eydgnosſchaft vorgeantet hilff
nothdürfftig wurd ſein das ſie ihme die thun wollen /
wo ihnen das ehren halb geſchäftlich ſein mag. Auf ſein
Sald wie die Eydgnosſſen ſämlich Sald in ihren eignen ge-
ſchäften geben / getreulich und ungefehllich. Dergleichen
ob die Eydgnosſchaft vorgeantet unſers Oheims Herzogs
Sigmunds hilff zu ihren geſchäften nothdürfftig wurd /
das er ihnen auch das thun ſoll / wo ihme das ehren halb
geſchäftlich ſein mag auf ihren Sald / wie derſelb unſer O-
heim ſolchen Sald giebt in ſeinen eignen geſchäften / getreulich
und ungefehllich.

9. Und das auch die vorgeanteten Eydgnosſſen unſeren
Oheim Herzog Sigmunds von Defterreich überantworten
ſollen alle Brief / Urkabe / Bäder / Regiſter / und Schrei-
ten / ſo ſie inhaben / und der Herrſchaft Defterreich zu-
ſtand / und ſo ſie einzel Brief / Bäder oder Schrei-
ten jemanden anderen übergeben heten / das ſollen ſie ihme auch
offen / getreulich und ohn alle geſchick / außgeſchick die Brief /
Urkab oder Schreiſten / ſo die inhaben länd / Stat und
Schlöſſer der Eydgnosſchaft betagend.

10. Und das auch beyde Parteyen bey allen ihren län-
den / Schloß / Stat / Dörffer und Wärdern ſo ſie in ver-
gangnen zeiten zu ihren handen eroderet einbracht ſind /
bleiben ſollen / nun und hie nach unangeſprochen und un-
beſchwert.

11. Und das auch entweder Partey noch ihre zugehö-
rigen und Wärdern die andere Partey und ihre Wärdern
durch ihre Stat / Schloß noch länd keines wegs be-
ſchaden / beſchädigen / ſchaden oder in einiger weis an leid oder
guth beſchadigen laſſen ſoll.

12. Und das auch entweder Partey für der anderen die
ſeinen in Bündnus / Wärd-Recht / länd-Recht / Schutz
und Schirm nicht verſprechen noch annehmen ſoll / dem anderen theil
zu ſchaden und auffruhe es wäre dann das jemand hinder
den anderen mit ſeinem Hausgebliden ſich ziehen wolt / den
Gerichten / darin das ein jeder ſeines ſichs halber von al-
ters her gehört hat / unverbünd.

13. Und ob darüber entweder Partey oder die ihren
durch der anderen Partey Stat und länd bekriegt und
beſchädigt wird / das dan von ſtand an die Partey da
das beſchähen wurd / zu dem greiffen / und von ihm nach recht
ſchiedlich richten laſſen ſoll.

14. Und das auch kein theil dem anderen ſein ſeind / oder
beſchädiger wiſſentlich mit haufen / hoſen / eſſen / trincken /
noch kein unſchuld oder hilff thun / auch das niemand ge-

ſtaten ſoll in kein weis / getreulich und ohngefehllich.

15. Und das auch unſer Oheim Herzog Sigmund ob-
genant die rechte zu Wärdſtut beſchähen / die von Schaf-
hausen / die von Wäldach und Wäldern / von Wärdſtut be-
ſchähen / vollziehen und was ihm darin die Eydgnosſſen ge-
heſſen und getreuen können / das von ihnen mit treuen ge-
ſehen ſoll.

16. Und das auch von dweiderer Partey und den ihren
auf die wider-Partey und die ihren kein neu Zoll oder
ander beſchweret gelegt werden ſoll / oder das bleiben
zuſaſſen gegen einander / wie die von alters her genommen
und gegeben worden ſind.

17. Und das von der lehen wegen berecht iſt / das unſer
Oheim Herzog Sigmund bey ſeiner lehenſchaft bleiben ſoll /
ausgeſondert die lehen / die eroberten länd / und in den
ausgeſſen Wärdſchafften / und das ſez zu E. Jahren von
unſeren Oheim Herzog Sigmunds und den ſeinen / ſolcher
berichte ihren Räten und zugehörigen verſtand werden /
wiſſen zuhaben und die vollziehen / und hinwiderumb von
der Eydgnosſchaft und den ihren in zu E. Jahren auch ge-
ſehen ſoll.

18. Und ſonder / das auch Manſperſohnen in den Städten
Kneifelden / Seſingen / lauffenburg und Baltesgut mit
denen auf dem Schwarzwalde und denen ſo zu der Herr-
ſchaft Kneifelden gehören / Eyd zu Gott und den Hei-
ligen ſchwehren ſollen / das ſie die nachkommen die Rich-
tung getreulich gehalten wollen und in vergangen E. Ja-
hren ſolchen Eyd von ihnen / ſo das erfordert / wird / be-
ſchähen und geſehen werden.

19. Und ſolten auch die genanten Eydgnosſſen nun
und hiñſter öfning haben derſelben vier Städte und Schloſſen
zu allen ihren nöthen.

20. Und wäre das bis freundlich bericht durch unſeren
Oheim Herzog Sigmunds nicht gehalten wurd / ſo ſoll
darinn mit ſede / auffruhe und Krieg ſürgekommen / ſondern
dieſelbe brüchige Partey darinn zu auftrag ſie geſordert
werden / nach laut des auftrags der obvermerkt iſt / und
denſelben auftrag auch dieſelbe Partey Stat thun ſoll bey
den gelobten Eiden und Sigen dieſer beſte.

21. Wäre aber / das durch unſers Oheims Herzog Sigi-
munds Rät / diener und die ihme zuverſprechen ſtand
oder hinwiderumb durch die Eydgnosſchaft ein Stat / länd / Ort
oder ſonderlich Verſehen zu der Eydgnosſchaft verwandt
wider dieſen bericht beſchähen / und darinn nach laut des
auftrags abgemelt mit ſürkommen oder denſelben auftrag
nicht thun wolt / ſo ſoll auf ermahnung des theils an dem
die Richtung nicht gehalten wird / dieſelbe ungerathene Par-
tey dazzu gehalten werden / das zu vollziehen.

22. Un das auch darauf alles das / ſo ſich in Kriegs-
oder ander weis wiſſen unſeren obgenanten Oheim Herzog
Sigmund von Defterreich und ſeinen verſahren / und der
Eydgnosſchaft und ihren vordern und allen ihren zugehö-
rigen und Wärdern / mit außgebung dieſes Briefes
gemacht / vergangen und verloren hat / darin ſeinerley aus-
geſchick / außgeſondert noch hindangeſchick / beſtändig und
verſchick beſchick / betragen und vereint ſein / und das auch
den ſtraks von beyden Parteyen und zugehörigen / auch
zugewandten nachgegangen werden ſoll ohne entzug /
und wie das dieſe Richtung begriffen und weiß / bey unſers Oheims
Herzogs Sigmunds von Defterreich wurd und eyren / und
bey den Eyden ſo die Eydgnosſchaft ihren Städten und
ländern geſchworen hand.

23. Zu einer ewig beſtandnus ſolcher bericht / und dem
Allmächtigen Gott zu lob und ſolchem bericht zu veſten im
merwährenden urkund / das der / wie vorſchick / also von bei-
den obgenanten Parteyen / und ihren zugewandten und
zugehörigen nach gangen wurd. So haben wir obgenante
König unſer Königl. Mayest. Inſigelt öffentlich laſſen he-
ſen an dieſer Briefen zweien gleich / und / ſchwehren theil des
einen geben.

24. Wir obgenante Sigmund Herzog zu Defterreich /
zu Steyer x. und die vorgeanteten Eydgnosſſen Stat und
länd Zurich / Bern / Lucern / Uri / Schwiz / Unterwalden /
Zug / und Glarus / beſennen und verjehen der obge-
ſchriebenen Richtung und alles des ſo darvor von uns ge-
ſchrieben ſteht / und wollen wir obgenante Herzog Sigmund
ſir uns und unſere Erben / und wir die vorgeanteten
Eydgnosſſen / die unſer / zugehörigen und zugewandten / dar-
bey treue bleiben / und den ſeinen inſigelt nach geben / Wir
Herzog Sigmund bey unſerer Inſigelt. Und wir die vorgeanteten
Eydgnosſſen bey denſelben Eyden / die wir unſere Städte und
länder geſchworen hand / wie das darvor auch geſchrieben ſteht. Und des zu wahrer
guter bezeugnus / ſo haben wir Herzog Sigmund unſer In-
ſigelt und wir vorgeanteten Eydgnosſſen Stat und länd
unſere Inſigelt auch öffentlich laſſen heſen an die vorge-
antete Brief / zweien gleich lautebe gegeben und beſchähen
in unſer Stat Emlis den 11. Junii 1474.

CCLXXVI.

Vergleichs- Articul oder Project, ſo zwiſſchen 24. Aot.
Ibro Kays. Maj. Frederico / und dann Eyr-
fürſt

ANNO
1474.

ANNO
1474.

fürst Fridrich zu Pfalz / durch Herrn Per-
rum Cardinal und Bischöffen zu Augspurg
gestellt worden / daß nemlichen Ihro Maj-
estät Anagnad und Forderung gegen den Chur-
fürsten fallen lassen / der Churfürst hergegen in
die Türcken-Steuer einwilligen / wie auch alles
was derselbe an der Landvogtey zu Hagenau
und zu Mortenau innen hat / Ihrer Majestät
abtretten / darentgegen wiederum Ihro Mai-
estät 70000. Gulden in 4. Jahren erlegen /
wie dann auch Ihme die Churfürstl. Lehen
lehen sollen / ansonsten auch bemeldter Chur-
fürst verpflichtet ist / dem Churfürsten zu Meppnz
und andern Fürsten des Reichs verschiedene
Schulden nachzulassen. Oben zu Augspurg
am Ernttag St. Bartholomaei Abend. 1474.
[FUGGER Ehren Spiegel des Ertzhauses
Österreich. lib. V. pag. 798.]

C'est-à-dire,

Transaction faite, & conclue entre FRIDERIC
Empereur des Romains, & FRIDERIC E-
lecteur Palatin par la Mediation de PIER-
RE Cardinal, & Evêque d'Ausbourg; portant
que l'Empereur oubliant ses mecontentemens
passez, lui rend ses bonnes grâces, & lui ac-
corde l'Inveftiture de ses Etats; promettant en
outre de lui payer en quatre ans une somme
de vingt mille Florins. En échange de quoi
l'Electeur remet & cede à sa Majesté tout ce
qu'il possedoit dans le Grand Bailliage ou Land-
vogdie de Hagenau, & de Mortenau remetant
aussi certaines dettes à l'Electeur de Mayen-
ce, & à d'autres Princes. A Ausbourg le
Mardi Vigile de la St. Barthelemi 1474.

Ermerkt ain Wapnung / wie unser allergnädigster Herr
der Röm. Keyser und der Pfalz-Gräfe bey Rhein /
mit einander solich vertragen werden / auf andringen an
denselben Pfalz-Gräfen. Vor erst soll die Kays. Majt.
allen Annuitten / Anagnad / Eynd und Forderungen gegen
den Pfalz-Gräffen / auch erlangenen Urtheil und Proceß
abthun / sollen lassen / und Ihm des Seiner Kays. Majt.
Brief geben. Item der Pfalz-Gräff soll sich verschreiben
daß Er Seiner Kays. Majt. gebortener Fideß sein wolle
nach laut der Notel darüber begrieffen.

Der Pfalz-Gräff soll auch der Kays. Majt. zusage-
n / daß Er den Anschlag wider die Türcken / wie der zu Re-
genßpurg fargenommen / und darnach zu Augspurg beschlo-
sen ist / seines Fideß nachgehen und halten wolle; Es will
die Kays. Majt. firmen ein mercklich Gilt und Nützung
im Reich aufzulegen / mit Namen 60. 100000 Gulden / und
darin soll der Pfalz-Gräff bewilligen / treulich rathen /
auch zu Handhabung derselben Nützung und Gilt die sich
geben der Kays. Majt. verschreiben / daß Er die / so sich
darin widern und ungehorsam seyn würden / durch und
in seinen landen / Herrschaften und Gebieten nicht hand-
haben noch wandeln lassen / sein Gilt noch Schutze ge-
ben / schützen / schirmen / noch sonst keinerlei hülf noch Bey-
stande thun wolle / biß die in den rechten Gehorsam er-
scheinen müßen.

Es soll auch derselb Pfalz-Gräff / bey Herzog Ernsten
und Herzog Albrechten von Sachßen / auch Herzog Ludwig
von Bayern / getreuen Fideß thun / daß sie auch in dieselb
Nützung willigen / und sich desgleichen verschreiben / so will
die Kays. Majt. bey dem von Mayntz / Erze / Marzgraff
Albrechten von Brandenburg Churfürsten / Herzog Sigmunden
von Österreich / auch bey Herzog Wilhelm von
Sachßen und Herzog Albrecht von Sachßen / daran be-
zogen seyn / daß Sie Ihres Reichs in die Sachen auch be-
willigen / raten und sich verschreiben / wie hieser von Pfalz
Gräffen gesagt ist; und was dem Pfalz-Gräffen von dem
obgenannten Herzog Ernsten und Herzog Albrechten von
Sachßen / auch Herzog Ludwig von Bayern / darin be-
gegnet / das soll Er zwischen die und des Heil. Ertztag /
nachschicklich ungeschädlich der Kays. Majt. verhandeln / und
so fern Sie den Sachßen also nachkommen wollen / soll Sein
Kays. Majt. auf Zeit N. und gen N. die obgeneldte Chur-
fürsten und Fürsten all zu Ihm dahin erfordern / und da-
selbst persönlich / oder welcher nit mocht / durch sein vollmäch-
tig Votzschafft zu erscheinen / und den Sachßen / wie vorste-
het / nachzugehen werden.

Item es sollen auch als dan / auf denselben Tag die Kays.

Majt. und die obgeneldten Chur- und Fürsten sich zu einan-
der vereinigen und verschreiben / auf Matung / ob Jemand
mit Heeres Trafft wieder Sein Kays. Majt. oder in des
Heil-Reich ziehen / und sich Seiner Kays. Majt. Ertz / Witz-
de / Stand und Obrigkeit / oder des Heil. Reichs / sämtlich
oder eines Theils / unterstehen würde / das betrogen oder be-
schädigen wolle; wann dan die Kays. Majt. diesen Churfür-
sten und Fürsten ermahnen thete / sollen sie schuldig und pflich-
tig seyn / da eingezogen und darwider mit einer jünlichen An-
zahl getreue Huß und Bedienten zu theuen / ob aber derselben
Churfürsten / Fürsten / einer oder mehr von obererlichen Sa-
chen wegen überzogen würden / wann dann der ober lichte-
ben / so also überzogen worden / sein Kays. Majt. eruchen / so
soll sein Kays. Majt. für sich selbst getreue Huß und Bedien-
stand thun / das sie dann also zu thun schuldig seyn sollen /
und auf ander des Reichs Unterthanen nicht verziehen / noch
weigern. Es sollen auch die Kays. Majt. nicht bestimmend
ander des Reichs Unterthanen bey Ihren Pflichten ermahnen
daß sie darin helfen / wie man sich dan des mit samst an-
dern notschicklichen Articulen vertragen wird / und soll die
Kays. Majt. getreuen Fideß thun bey dem von Mayntz /
Erze / und Marzgraff Albrechten von Brandenburg Chur-
fürsten / Herzog Sigmunden von Österreich / Herzog Wil-
helm von Sachßen / auch Herzog Albrechten und Herzog Oth-
ten von Bayern / daß sie sich in solcher Verschreibung und
Bereinigung geien / so soll der Pfalz-Gräff bey Herzog Ern-
sten / und Herzog Albrechten von Sachßen / und Herzog Lüd-
wigen von Bayern / auch getreulichen Fideß thun / daß sie sich
in dieselb Verschreibung und Einigung auch begiehn.

Item soll auch alsdan der Pfalz-Gräff der Kays. Majt.
abtretten / das so Er nochmahl an der Landvogtey zu Ha-
genau / und an der Mortenau innen hat / samt allen Zug-
hördern / und die / wie Er und Seine Fürden ingebort ha-
ben / seyn löblichen mit allem dem / so derselben Landvogtey
und Mortenau gebort / folgen lassen auch die / so ihm der-
selben Landvogtey und Mortenau halber verpflichtet seynd / dar-
selben die Hüße löblich löhlen / auch was Er Brief darüber
hat / heransgeben / und die Seiner Kays. Majt. übergeben.
Weiter / soll femer dem andern an dem / so er an der Land-
vogtey innen hat / Treun thun / auch soll der Pfalz-Gräff
die von Hagenau an dem Heil. Ertz / ungetreit laßen biß
zu Ende des obgeneldten Tags / ob der Fortgang gewinnen
würde.

Item die Kays. Majt. soll auch dem Pfalz-Gräffen seiner
Majt. Brief geben / daß Ihm und seinen Erben / welches
an den andern Pfälzschafften und ihren Freyheiten un-
vergeffen / und ohne Schaden seyn soll / nach laut der Noteln
darüber vergriffen. Da entzogen soll die Kays. Majt.
dem Pfalz-Gräffen als dan 70000. Rheinisch Gulden / nach Vor-
schufft auf den obgeneldten Nütungen und Giltten vertrie-
ben / damit der Pfalz-Gräff und Seine Erben dieselbigen
70000. Gulden in Vier Jahren darvor aufheben mögen.

Es soll auch unser Herr der Keyser / da bey dem Pfalz-
Gräffen ein Wehrung mit Nahmen 4000. Gulden der Zoll
zu Oppenheim / Bacharach und Cuyß machen / und ihn bey
diesem nach Nothschickten versorgen / mit dem Inhalt / ob
den Pfalz-Gräffen und Seinen Erben / an der bereiten Be-
zahlung Treun beschide / daß Er den die Wehrung an den
beweißen sollen zu Aufschlagen soll ansetzen / biß so lange
Er die obgeneldten 70000. Gulden gänzlich darvon erntze
werde / als dan so soll solich Wehrung auch aufseyn / auch firtet
von den Pfalz-Gräffen und Seinen Erben mit nicht genom-
men werden.

Item es soll auch Herzog Philippus die Kays. Majt. be-
ten / nach laut einer Notel / darüber begrieffen / daß Sein
Kays. Majt. dem Pfalz-Gräffen / die Churfürstl. Lehen zu
leihen / auch die Arrogation und Freyheit zu bestien genutz /
unmassen die Notel darüber begrieffen inhalten ist.

Der Pfalz-Gräff soll dem von Mainz die 15000. Gul-
den / bey 20000. Gulden an der Verschickheit der Berg-
gräffen / nachlassen / und hme den Geldloß / so Er von
Ihne und 20000. Gulden hat / überantworten / und soll
der Pfalz-Gräff / den von Mainz und die 20000. Gulden
mit dieweilen von neuen versorgen / das Ihn und dem Ertz-
Mainz / die Anlosung an der Verschickheit abgeben sollen /
es soll auch ein Vertrag zwischen denselben von Mainz / und
Pfalz-Gräffen gemacht werden / also daß sie nicht wider ein-
ander seyn / noch solches den / Ihren zu thun gestatten / auch
ein Auftrag des Reichs zwischen Ihnen beyden und den
Ihren gemacht werden / inmassen die Anung zwischen Ihnen
beyden vorausgangen an den Enden des Inhalts.

Pfalz-Gräff Fridrich soll auch Herzog Ludwig von Fel-
den alle seine Schloßer / Städte / Wärdt / Dorffer / und
alles anders / so er Ihne in Seiner Kays. Majt. Hauptman-
schafft abgenommen hat / frey und löblich übergeben.
Dem Marzgraff Carl von Baden / soll der Pfalz-Gräff
an der Verschickheit / so er von ihm im hat / 20000. Gulden
nachschicklich / die dann Seinem Gemahl / der Kays. Majt.
Schwester zusehen und zu guet kommen lassen.

Es soll auch der Pfalz-Gräff / Graff Ulrich von Bie-
tenberg die 2000. Gulden Zins / so er ihm jährlich von den
40000. Gulden zu geben verschrieben / nachlassen / und soll
ihm der von Bientenberg von denselben 40000. Gulden kein
Zins mehr zu geben schuldig seyn / sondern der von Bienten-
berg soll an denselben 40000. Gulden / 20000. Gulden / in

ANNO
1474.

ANNO 10. Jahren / alle Jahr mit 2000. Gulden ablösen / und als dan von den andern 20000. Gulden soll er den Pfalz-Grassen auch sein Zins geben / sondern man soll auf den bestimmten Tag eins werden / in was Zeit er die dem Pfalz-Grassen bezahlen soll.

So nun das alles / wie vortrucht / beschehen wird / soll sein Kay. Majt. dem Pfalz-Grassen die Lehen leihen / auch sein Arrogation und Freyheit bestetien / als oben gesagt ist / und die obgemeldten Sachen all / sollen mit einander auf den vorberichten Tag aufgerichtet / auch die Briefe beyderseit übergeben werden. Es sollen auch alle Brief / so ein Theil dem andern geben soll / und oben gerührt seind / der Kayser. Majt. und dem Pfalz-Grassen / auch Herzog Ludwig von Bayern / Moritz / unter des Bischoffs von Augsburg Insigeln gegeben werden.

Dieser obgemeldten Articuli seindt drey Zetlin / in gleicher Laut bestelt / der ein die Kay. Majt. / die ander der Pfalz-Grasse / und die drit Herzog Ludwig von Bayern / unter des benedicten Bischoffs von Augsburg Insigeln bewahret / beschehen zu Augsburg am Erchtog St. Bartholomaei Abend der 9. Zwölff Ponten Anno Domini 74.

5. Oaob. Erklärung-Brief Ihro Churfürst. Durchleucht. Friedrichs zu Pfalz // über bevorstehenden Vergleich / an seinen Herrn Vettern Herzog Ludwig in Bayern aufgestellt / umb solche Ihro Kay. Majt. zu hinterbringen / daß wiewohl bemeldter Vergleich Ihme höchstschwerlich fällt / Er nichts desto weniger denselben / umb sich gegen Ihro Kay. Majt. gehorsamlich zu ergeben / nachkommen woll. Geben zu Oppenheim am Mittwoch nach Francisci 1474. [FUGGER Spiegel der Ehren des Erghausis Österreich Lib. V. pag. 809.]

C'est-à-dire,

Declaration de FRIDERIC Eleveur Palatin, au sujet de la precedente Transaction, portant que bien qu'elle lui soit extrêmement préjudiciable, il ne laissera pas néanmoins de l'observer exactement en tous ses Points, & Articles, son intention étant de complaire à sa Majesté en toutes choses, & de lui en donner toutes les marques possibles. A Oppenheim le Mercredi après le jour de St. François 1474.

Unsern Fremdblichen Dienst / und was Wir allezeit licks und Guts vermögen / zuvor HEDERICH FUGGER / VON FUGGER WERZEL / als EUCK WERZEL / durch Euer Rath zu Augsburg / zwischen unserm S. Herrn dem Röm. Kayser / und uns / gehöbunge haben / das dann unser Rath dabeist von unserwegen gewesen seynde / ein Rathschab und Abred / durch unsern Freund den Bischoff von Augsburg versaget / durch Euer Rath Ihnen übergeben / an uns bracht haben / den wir dann in einer kurzbenannten Zeit in derselben Abred bestimmet / ob oder zugeschieden haben solten / welches sich den bißher / das aus mercklicher Ursachen halb / daran uns groß und viel gelegen ist / verzogen hat / darumb wir dan solches nicht haben mögen thun / in solcher Zeit / und ist solch verziehen in keiner andern Meinung / dan von mercklicher unser Nothdurft wegen / beschehen / aber wir und unser lieber Sohn / Herzog Philipp / seynd auf Montag nach St. Michaelis Tag nechst vergangen / zu Oppenheim gewesen / und haben bey uns gepacht etwan viel Präläten / Grafen / Herrn und Ritterschafften / unser Räte und mercklich Gliedern unsers Fürstenthums der Pfalz-Grasshafft bey Rhein / denen wir dan solche Abrede / zu Augsburg geschehen / obererhöhet / vorgehalten / und darin Rath gehort / auch die ding mit denselben unsern Räten zeitlich bedacht / und ermoegen / und finden an uns selbst / und auch an derselben unser Rath restlichen Zeitigen Rath / das uns / auch unsern Sohne Herzog Philipp / und den Fürstenthum der Pfalz-Grasshafft bey Rhein / solche Abred obererhöhet / zu Augsburg beschehen / zu viel schwer und schädlich seynde / beschehen wir uns in dieselben nicht ergeben / und der Nachfolg thun nach aller Gelegenheit nicht künften noch mögen / wiewohl wir bißher allweg geneigt gewesen / und noch gern sehen wolten / daß wir ein glückigen Herrn und Kayser gehoben anhöben / auch Euer Kay. Majt. zu willfahren müßig und gehorsam zu seyn / mit allen dan wir thun solten / das wir an uns nicht erwinden lassen wolten / aber nachdem solch mercklich Beschwörung auf ihn hat / als wir dero jeso eines Theils werden / und nachmalig / seyn in den dingen gehandelt werden solt / eigentlich zu erkennen geben werden / dan solten wir nach Inbalt des Abwieders / zu Augsburg beschehen / von der Landvogt und Moritzmann abtöhen / und zu der Kay.

Majt. Handen forpnen lassen unser und unser Sohns / Herzog Philipp Däterliches Erb / daru wir Gerechtigkeit und Verschreibung haben / und damit auf das höchst versetzt seyn / und uns dagegen nicht mehr werden / dan 70000 Gulden / so liehen wir unser Däterliches Erb nach / bey die 60000 Gulden / und daru so wäsen wir auch der 70000 Gulden / so uns dagegen werden solten / nicht versetzt / sondern auf der Nützung im Reich erst erlegt werden solten / oder aber auf den ausschlagen der Zeit am Rhein / und insonderheit so die ausschlagung der Zeit nicht Nützung gewonnen nicht / auch die Zeit auf dem Rhein demselben gemindert und zu Abgang kommen seynd / daß der gemeine Mann / der sich des Rheins gebrauch / solche Ausschlag nicht erkleben mocht / damit der Gebrauch des Rheins vermindert wird / als das solches den Churfürsten auf dem Rhein allen wohl wissend seyn mag / und wäre uns auch nicht lieb / unseerthalben daß das Reich damit beschweret werden solt.

Und solten wir auch der Fürsten und Herren / die wir in Beschlagung gehabt haben / und mit den wir in kriegem gewesen seynd / solches alles nachlassen / als wie Werd begreift / daß wir auch uns ein merckliche große Summa Gelds und Guts forpnen / damit wir unbillig beschwert werden / angesehen / daß wir mit denselben Herrn allen gerichte und geschlicht seyn / und zu Einigung solch Lösung von unsern Datern den Pfalz / und der Kay. Majt. durch Ihr Wohlwärtig Anwalt und Postchafft vermüthlich / und alle Ungnug deshalben aufgehört worden / inbalt der Briefe darüber segend.

So wir auch ein so große und hohe Summa Gelds der Kay. Majt. als bey 40000 Gulden der Zeit / nemlich dem Bischoff von Mainz / und Graf Ulrich von Württemberg / auch 20000 Gulden / derselben uns von Graf Ulrich an barem Geld worden seyn / solten nachlassen / und wir wissen wo mit wir solches gen der Kay. Majt. verschafft haben / und ungern gehabt / daß wir dannach an unsern Däterlichen Erb / von den Herrn abermalig so hoch beschwert worden seynd / und Ihnen ist die hohe Summa Gelds nachlassen solten / als obgemeldt ist / wie solches die Abred zu Augsburg begreift / das wir mit ihnen gebunden mögen.

Doch HEDERICH WERZEL / daß die Kay. Majt. auch Ihr und männiglich versiehn mögen / daß unser Gemut und Bedard gänzlich ist / einen Gn. Herrn und Kayser zu haben / und alles das thun wolten / das wir leyden möchten / solches zu erlangen / hat die Kay. Majt. Nützung oder Gefallen / die Landvogt / und auch die Moritzmann / zu Ihren Handen zu bringen / so wollen wir die Kay. Majt. die dörfe gern folgen / und zu Handen kommen lassen / so lang Sein Majt. uns leben / und was Zeit Ihr gefällig ist / und wollen solch Geld in einer Summ / das uns dan / auf der Landvogt und Moritzmann vertrieben ist / auf einmal einnehmen / das sich dan anreicht / mehr dan auf 1200000 Gulden / und wissen daran der Kay. Majt. zu Ehren und Gefallen 20000 Gulden nachlassen / wiewohl wir das mit pflichtig weren / nachdem wir gestreht seynd / und Verschreibung haben vom Reich das ein Pfandschafft (der wir noch vielmehr vom Reich haben) von uns on die andern nicht gelöst werden solt.

Daß wir aber nachlassen und übergeben solten / Inbalt dieß abtöhen / unsern Rhein und Bayern / dem Erzbischoff von Mainz Herzog Ludwig von Felszen / Marggraf Carl von Baden / und Graf Ulrich von Württemberg / wiewohl wir des nicht pflichtig wären / und mit Ihnen gerichte seyn / und sie auch mit uns in keiner Forderung darumb seyn / so wollen wir doch abernach den Kay. Majt. zu Ehren und Gefallen / wiewohl uns das schwer und schädlich ist / nachlassen / nemlich die Summa / erstlich unsern Herrn Kayser 20000 Gulden an den Pfandschafften / Landvogt und Moritzmann / ferner 10000 Gulden dem Erzbischoff zu Mainz / an der Ablösung der Berggraffen / mehr 10000 Gulden dem Marggrafen an Lösung seiner Schloß / weiter 5000 Gulden Graf Ulrich von Württemberg / an dem Hauptgelde / und die andern 35000 Gulden zu Anzahl Jahren / mit Anzahl der Gulden nehmen / zu Abschlag / zu dem wollen wir auch übergeben Ruertrecht mit seiner Zugocher / unsern Datern Herzog Ludwig Grafen zu Felszen / doch daß sie nicht weiter gebau und gestellet were / und seyn unser Enbitterger Herr der Kayser / solches von uns gnädiglich aufzunehmen will / und ansehen / daß wir Ihnen allen zu Ehren und Gefallen das obgemelt nachlassen wolten / wiewohl wir gegen Ihnen solches nicht verschafft haben / so wollen wir uns ferner untersehn / mit Euer Kay. Majt. zu vertragen / der Forderung halb zwischen Euer Kay. Majt. und uns schwebend / und uns bemaßen darumb befehlen / damit vermehrt werden solt / daß wir gern ein Gneidigen Herrn und Kayser haben wolten / und auch so guetlich seyn / uns gegen der Kay. Majt. zu halten / daß man seyn solt / daß wir gern untertänig und gehorsamlich seyn wolten / und alles das thun / das dan ein Churfürst und Fürst billich thun soll und geschicklich seyn mag.

Herrn / lieber Bänke / so bitten wir Euer lieb freundschaft / und in sonderm Vertrauen / solche obgemelte Meinung an unsern Herrn Kayser zu bringen / und gleich bey Euer Kay. Majt. anzufragen / daß sie sich des / so wir Ihnen zu Ehren und Gefallen / wiewohl das mit unserer mercklichen Beschwörung ist / thun wollen / sich gemühen zu lassen / und unser Gneidiger Herr und Kayser seyn möge / dan hätten oder mochten wir mehr zu thun / das waren wir auch zu thun will.

ANNO 1474. *Es gewesen / das wöllen wir unterthäniglich und gehorsamlich
gen Seiner Kayß. Majt. und Ewer Lieb fründlich verordnen /
Datum Oppenheim auf Mittwoch nach St. Francisci
Tag / Anno 74.*

CCLXXVII.

1475.
26. Juin.

Privilegium Kayßers FRIEDERICHs III.
geben SIGMUND Herzog von Osterreich /
vor das Haus Osterreich / daß kein unterthan
dieselben / vor er auch seye / vor die heimliche
Westphälische Gerichte könne gefordert werden /
unter Pönen / so von Kayser CARL IV.
seinem Vorfahre am Reich der heimlichen
Gerichte halber zu Augsburg gesetzt seynd / wie
auch vernichtung alles dessen was in selbi-
gen ist gerichtet worden. Geben in Unserm
Kayserlichen Heer bey Neus den 26. Juni
1475. Regnorum suorum Romani XXX.
Imperii XXIV. Hungarici XVIIII. [R.
STREINI Handvisten / Freheiten / Gerech-
tigkeiten und brüßliche Urkunden des Erz-
zogthum Osterreichs. I. Buch.]

C'est-a-dire.

*Privilege de FREDERIC Empereur des Ro-
mains accordé à SIGISMOND Duc d'Au-
triche pour lui & tous ses Successeurs Prin-
ces du Pais / portant que leurs Sujets ne
pourront être cités aux Jugemens secrets de
Westphalie, sur les peines portées par la Re-
formation de l'Empereur CHARLES IV
donnée à Ausbourg au sujet desdits Jugemens,
avec cassation & annulation de toutes les
Sentences qui y seront rendues. Donné au
Camp Imperial près de Neus le 26. Juin
1475.*

Wir Friedrich / von Gottes Gnaden / Königlich Kay-
ser / zu allen Zeiten Meher des Reichs / zu Ungern /
Dalmatien / Croatia / Rum / Herzog zu Osterreich /
Steyr / Erbieten allen und jeden Stuel / Herren / Frey-
Grafen / Frey / Schöpffen und Richten aller und jeder
Stuel und Gerichte Steuen der heimlichen Gerichte in West-
phalen / so mit diesen unsern Kayserlichen Briefen oder glau-
bigen Abschrift davon ersicht und ersohert werden / unser
Gnade und alles Gutes. Uns hat der Hochgeborne Sig-
mund Herzog zu Osterreich unser lieber Vetter und Fürst-
sicherung leisten / worvoh Er und Unse löblich Haus
Osterreich von unsern Vorfahen am Reich / Königlich
Kaysern / Chünigen und uns löblichen begnadet und befrat
wären / das sein und desselben unser Haus Underthanen noch
ihre Güeter mit keinem fremden Gerichte fügenommen / be-
lagt / noch wider sie gerichtlich / oder Proceß werden sol-
le / so wurde doch nichts desto minder dieselben sein Underthan
zu Zeiten und vernaint Sprich / darumb si vor Ihn /
noch den Richten under die si / noch laut solcher seiner und
unser Haus Osterreich Freyheit und gemainen Rechten
gehören / mit Westphälischen Gerichten fügenommen / und aber
gerichtlich Abforderung wider sie und ihre Güet muntlich
geurtheilt und procedirt / das Ihne und dem obgenanten
unsern Haus Osterreich auch den seinen zu unterthänigen Ab-
bruch / Beschwörung und Schöden komme / und hat uns
darauf demüthiglichen angeruffen und gebeten / daß wir Ihn
in solchen gedrückten zu fürsich gerichten. Wann uns nun
gehört den genannten unsern Vetter auch unser Haus Oester-
reich und die seinen bey ihren Freyheiten zu handhaben / und
von solchen Beschwörungen zu verheuten / darumb so gebieten
wir auch allen und Ew. pölichen besondere bey den Pöchten
damit sie uns und den heiligen Reich verbunden seyt / auch bey
Verweisung und Einsetzung Ewer vöes Freyhöpfen / Ambt-
und dazum den Pönen / in der Reformation durch weiland
unsern Vorfahen am Reich Kayser Carl dem Vierden löb-
licher Gedächtnis / der heimlichen Gerichte halber zu Augsburg
gesetzt / begriffen / von Königlich Kayserlicher Macht Will-
kommenheit / ernstlich und verständig mit diesen Briefen /
daß Ihr nun hinfirt ewiglich des genannten Unfers lieben Vet-
tern und Frieren Herzog Sigmunden und unsern Haus
Osterreich Underthan / in was Wärdem / Stände oder Wes-
sens die sein / in die obbesagten Stuel und heimlich Ge-
richte und feinerley Schöden nicht fürbühlet / laßt / noch wi-
der sie / noch Ihre Güet richtet / urtheilt noch procedirt /
sonder ein vö Person / so also zu des segemelten Unfers Vet-
tern von Osterreich Underthan Sprich zu haben vernaint /
TOM. I. PART. II.

und Euch deshalben un Recht ersicht / in Recht für danks-
ben unsern Vetter von Osterreich und seine Gerichte / dar-
um der dann die Verflagen geseien seyn / zu Recht weist / und
dardar feinerley fügenomet / noch handelt / als lieb allen
und einem jölichen sey unser und des Reichs schwäre Ungrate / und
die obbesagten und andere schwere Pen / Straß und Buß zu
vermeiden / daran thuet Ihr Unser Ernstlich Mäunung. Ob
Ihr aber hierbey die Underthan des genannten Unfers jürsten
von Osterreich für die obbesagten Freyheit und heimlich
Gerichte / in was Enden das wirt / fürhöpfen / oder an-
derley wider sie fügenommen / handeln / urtheilen / verheilen
procediren wurdet / in was Enden das befehle / mainen /
sehen und wollen wir / von obbesagtem Kayserlicher Kayser-
lichen Macht Vollkommenheit / daß dafelb alles traidlos /
zu nicht / und unterthänigen sein / und den genannten unsern lie-
ben Vetter / Herzog Sigmunden / unsern Haus Oester-
reich / noch den seinen ganz keinen Schöden / Abbruch noch
Verlegung bringen solle / daß wir auch jeso als dann / und
dann als jeso in derselben unser Kayserlicher Macht Voll-
kommenheit geseitlich aufheben / abtuen und vernichten / wis-
sentlich in Kraft dies Briefs / wollen auch darauf mit den
vorgescriebnen Pen und in ander Weg wider euch handeln
und verurtheilen / als sich gebiet / demnach weist Euch zu rich-
ten. Geben in Unserm Kayserlichen Heer wider den Herzog
von Burgunde / bey Neus / mit unsern Kayserlichen anhan-
genten Inseel am sechs und zwönsigsten Tag Monats Ju-
ni / nach Christi Geburt Dreyzehnhundert und in Fünffund
Eichensigsten / Unserer Reiche des Könighen im 36. des
Sechserhundts im 2. und des Ungerschen im 17. Jahre.

Ad Mandatum proprium Domini
Imperatoris.

CCLXXVIII.

**Vertrag zwischen ULRICH Grafen zu Wör-
temberg und der Reichs-Stadt Esslingen**
wegen des dem benannten Grafen von Ihre
Majest. FRIDERICO Könighen Kayser
vor Jahren gegebenen Zolls von Canstadt. Ge-
schehen zu Stuttgart / auf Donnerstag nach
dem H. Ostertag. 1477. [LUNIG Teutisch
R. ichs. Archiv. Part. Special. Continuat. 2.
Abf. 6. pag. 698.]

C'est-a-dire,

*Accord entre ULRICH Comte de Wirtemberg
& la Ville Imperiale d'Esslingen touchant le
Péage de Canstadt accordé quelques années
auparavant audit Comte par l'Empereur FRE-
DERIC. A Stuttgart le Jeudi après Pâques.
1477.*

Wir Ulrich Graf zu Württemberg / und zu Wimpfelfard
ic. Bekennen und thun kund mündiglich mit diesen
Brief / für uns und alle unsere Erben / als der allerdürchleuch-
tigste Fürst und Herr / Herr Friedrich / Könighen Kayser ic.
Unser allernädigster Herr / uns und alle unsere Erben / vor
Jahren zu Gess ein Zoll gegeben hat / zu der Wiltin bey
Canstadt / und uns darnach denselben Zoll erweitert / und ge-
gönt hat / an andern Ort / in unserm Lande und Gebiet zu
neuen / alles nach laut der Kayserlichen Briefe / darüber sa-
gend / dardar sich die Erkommenen Wesen / unser guts Freun-
de / Wirtgenossen und Rath der Stadt Esslingen / für sich
und die ihren vernemen / großlich beklaget seyn / über worden /
und sich deshalb durch die Vorhoffen / vor dem gemeinen
Unsern allernädigsten Herrn / dem Könighen Kayser erlaßt
und etliche Kayserliche Mandat erlangt hätten / daß wir uns
mit ihnen gütlich vertragen / und überkommen haben / für uns
und unsere Erben und Nachkommen / in den Punkten und
Articula / wie nachfolgt / zum Ersten / daß von Wilt / so zu
Herbstzeit gen Esslingen geführt wirdet / dieser Zoll an sei-
nem Ort / in unserm Lande und Gebieten genommen / noch
gegeben werden soll / Item von Wilt / daß nit von Wiltze-
bern an Hafften getrieben / oder geführt wirdet / zu ver-
setzen / auch von Fischen / von Fische / Salz / Schmal / Käß
und andere Speise und Leibs-Nahrung / auch von Holz /
Kohlen / Heu und Stroh / wie das gen Esslingen geführt
oder gebracht / dafelb verkauft wird / und von allen Früch-
ten / Kernen / Nuten und Gütern / so die von Esslingen und
die Ihren / geistlich und weltlich / überhalb ihrer Stat /
machen und fallen hand / oder dazum ihres Spitals leut /
und Hinderleuten / wann und wenn die gen Esslingen geführt
werden / von dem allen soll des gemelten Zolls zu der Wilt-
ken / mit seiner Erweiterung / nichts genommen / noch gegeben
werden / sondern derselben Zoll allenthalben ganz und ohne
und unangefordert bleiben / aber andere Getraid / welcherley
das

L II

ANNO
1475.

1477.
10. Avril.

ANNO
1477.

das ist / das nit von ihren eigenen Früchten / Renten / Zins
und Zinsen / so ihnen das zugehört wider / das sel
von der Fuhre verzollt werden / von einem Pferd drey Pfennig
und nicht höher / doch mit dem Gehing / ob sich in künftigen
Jahren begehrt / das Korn oder ander Getraid / so das in
unser Stadt zu Markte geführt / solches Zolls noch mehr ge
leistet / oder ganz erlassen wird / das es dann gegen den von
Erlingen / oder denen / so dahin gen Markt führen / auch
also mit nicht höher gehalten werden solle / Item alle Haub
und Güter / so zu oder von den von Erlingen auf Weiden
und Holzwäld von Handwerks-leuten und andern geführt
und geschaffte werden / soll auf keinen Märkten / noch
Festungen des Zolls halt / weder noch anders verzollt werden
dann von der Fuhre / nemlich von einem Pferd ein Schilling
Heller / Item das Gutz und alle Waer / so vom Niederland
vom Oberland / oder andern Straßen / gen Erlingen geführt
/ und in unser Land verzollt wird / wann das zu Erlin
gen abgeflossen / oder sonst an Stricken oder ganz von Erlin
gen geführt wider / soll in unsern Landen und Gebieten / des
Zolls halben nicht weiter noch mehr verzollt werden / es werde
dann uff den Märkten / von der Fuhre / nemlich von ein
nem Pferd / r. Schilling Heller / wie vor stah / Und wir
gereden und versprochen herauff / für uns / all unser Erben
und Nachkommen / die gewaltigen Bürgermeistern und Rath
zu Erlingen / die gültige Stadt / ihre Nachkommen / und all
die ihren Gern und weltlich / bey diesen Vorbringen / und
Nachkommen bleiben zu lassen / und darüber noch davoran
nicht zu treten / noch das durch jemand verschaffen / oder zu
geschaffen gestatten / und nie best wider sollen und wollen wir
se und die ihren auch ihre Haub und Gut / in unsern Landen
und Gebieten / besitzen und beschirmen / wie andere / die von
solcher oder anderer Haub ganz und vollkommen Zoll geben /
Alles ungewarlich / doch der Kurfürstlichen Majestät Obrigkeit /
in allen vorgeschriebenen ungewarlich / Und des zu offen und
wahren Urkund / haben wir unser aigen Insiegel thun hien
ten an diesen Brief / und wir Bürgermeister und Rath zu
Erlingen abgemunt / bekennen insonder an dem Brief für
uns / und all unser Nachkommen / das wir dem genannten
unsern gültigen Herrn zugesagt und versprochen haben / zulassen
und versprechen hienit / und in Kraft des Briefs / sein
Gut / nach ihren Erben für uns / und von der Fuhre wegen /
an solchen oberwiltigen Zoll nicht mehr noch ferne zu irren
noch zu onen / sondern gültich dabei bleiben lassen / und dar
wider nicht zu sayn noch zu geschaffen schaffen / in keinen Weg
geredeich / und ungewarlich / Und auch der Kurfürstl. Majestät
Obrkeit / in allen vorgeschrieben / ungewarlich / des zu Ur
kund haben wir unser Stadt mehr Insiegel auch öffentlich
hieran gehenkt / Geschien zu Stuetgardt uff Donnerstag
nach dem heiligen Oftertag / nach Christi Geburt / als man
zählt vierzehnhundert / siebzig und Sechen Jahr.

CCLXXIX.

p. Août.

**Verschreibung Gebhards Bischofs und des Ca
pituls zu Halberstadt gegen Frauen Hedwig
gen, Abbtissin und dem Stifft zu Luedlin
burg / das sie sich auf keinerley weise der in
vergangenen Jahren durch Herzog Wilhelm
zu Braunschweig entschiedenen Vogtey / Ge
richte / Obrigkeit und Gerechtigkeith in des
Stiffts Städten und dem Dorff Grossen
Dietze anziehen und gebrauchen wollen. Ge
hen im selbe bey Dietze / am Sonnabend
Vigilia Laurentii Anno 1477. [LUNIG
Teutsches Reichs-Archiv. Part. Spec. Conti
nuat. 2. Abtheilung s. pag. 866]**

C'est-a-dire,

*Revers donné par GEBHARD Evêque d'Hal
berstadt, & par son Chapitre à HEDWIGE
Abbesse de Quedlinbourg portant promesse de
ne s'attribuer à l'avenir aucun Droit de Ju
gement, d'Avocatie, de Superiorité, ou de Ju
risdiction, sur les Villes de ladite Abbaye,
ou le Village de Dietze, contre & au pré
judice de la Sentence rendue sur cela par
GUILLAUME le Pieux Duc de Brunswick.
Fait au Camp près de Dietze le Samedi
Vigile de St. Laurent. 1477.*

**Wir Gebhard von Gottes Gnaden / Bischof zu Hal
berstadt / vor uns und alle unsere nachkommende Bi
schöffe / und wir Salzar Neustadt / Thum-Probst / Johan
nes Ecker von Dietze / Dechant / Seckler von Hohn /
Senior, und das ganze Capitul zu Halberstadt / bekennen vor**

uns und unsere Nachkommen / das wir alle Gerechte / Tre
uen und Zuverlaß / so zwischen uns und unsern Berich
ten am Stifft und der Hochwürdigem und Hochgebornen
Fürstin / Frauen Hedwig / Ebtissin des weltl. Stiffts zu
Luedlinburg / der Vogtey / Gerichte / Obrigkeit und andere
Dienzung und Gerechtigkeith haben in dem genannten Stifft
und seinen Städten zu Luedlinburg / und in dem Dorffe
Grossen Dietze und ihren Zugehörigen / der sich die bemelte
Ebtissin von ihrem und ihres Stiffts wegen zu ihres Stiffts
Eigenthums angezogen / in vorgangenen Jahren ihre gesand
ten und ergehen haben / durch den Hochgebornen Fürstin / Frau
Wilhelmin den alten / Herzogen zu Braunschweig / mit
ihren rechten Wissen und guten Willen / und mit zeitigen
wohlbedachten Rath / gültigen Gerichte / gemint und entse
den seyn. Also / das wir dementwider Bischoff vor uns und
unsere nachkommende Bischoffe / und wir obgenannter Thum
Probst / Dechant / Senior und ganze Capitel des bemelten
Stiffts / der oberherrlichen Verordung nach / Verzicht gethan ha
ben / und versprechen uns hienit wohlbedachtlich und williglich
alles des / das wir uns und unser Vorfahren / Bischoffe / an
der Vogtey / den Gerichten und andern Dienstzeiten / Dienzun
gen und Zugehörigen in dem Stifft / und des Stiffts Städten
Luedlinburg und dem Dorffe Grossen Dietze und ihren
Zugehörigen / etliche Zeit abhalten / sind uns derselben hienit
in freiwillig Weise anziehen / ihnen oder gebrauchten / noch ei
nigen Jarmolt beschaffen / der obbemelten Ebtissin / ihren nach
kommenden Ebtissin und deren Stifft / und nach solchen
des guten Stiffts Luedlinburg / Oberrichten / Ecken / Gerichten /
und allen andern dem Stifft zugehörigen / nicht stellen / noch
in einige Weise zu sich ziehen oder bringen / noch der obbe
melten Ebtissin und ihre nachkommende in ihren Händen gegen
den ihren einige Irrung oder Unhalt in etwelch Weise thun
sollen noch wollen. Und ob jemand wäre / der dem bemelten
Stifft zu Luedlinburg in einige Wege Beschädigung / Ab
bruch oder Verkränkung thun / wo wir des erinnert oder un
terrichtet würden / sollen und wollen wir treulich verhüten und
wehren helfen / nicht minder / denn ob es uns oder unsers
Stiffts aigen Gut anreffe. Solche alle und jegliche obbe
melte Stifft / Punkt und Artikel geloben und geben wir
obgenannter Gebhardt / Bischoff / vor uns und unsere nachkom
mende Bischoffe / und wir obgenannte Thum-Probst / De
chant / Senior &c. und ganz Capitel vor uns und unsre
Nachkommen / fest und unverrücklich zu halten / und dazegen
weder durch uns noch durch andere in keiner Weise in-oder
außerhalb Gerichts thun oder beschaffen lassen wollen. So wir
aber durch uns oder andere wider solche unsere Verordung
in einigen Stile / das GOTT verfluchen wolle / thun wür
den / soll die veremelte und ihre nachkommende Ebtissin zu
Luedlinburg sich bestelligen Abbruch und Nichthaltung / mit
samte Kosten / Schaden und allen darzogen / wie sie sich be
sahen in einige Weise begeben würden / an uns / unserm
Stifft / und an den ihnen zu erholen / ganz vollkommene
Wade und Genade haben / darwider wir uns in keine Weise
setzen noch setzen sollen und wollen.

Und vernachlässigten Hans und Gebhardt von Hohn /
Hans von Affenberg und Hans von Nienendorff / von der
Ritterschafft / vor uns und unsere Erben / und wir Bürger
meister / Rath und ganze Gemeine der Städte Halberstadt und
Alfersleben / gereden und geloben vor uns und unsere Nach
kommen / das wir nach unserm höchsten Fleiß und bestem
Vermögen treulich darob und dazur seyn / verhüten und ver
hüten wollen / das alle obgenelte Punkten und Artikel fest
/ und unverrücklich / ohn alle Geschehe gehalten werden soll.
So aber in einige Weise darwider gethan oder fürgenommen
würde / sollen und wollen wir uns alsdenn auff Ersuchen der
bemelten Ebtissin und ihren Nachkommen / ihr und ihres
Stiffts haben / ihre treulich rathen und helfen / bis so lang
das solch Überführung / Wandel und Reueung ganz abge
ragen / und die bemelte Ebtissin derselben vermaget werde / alles
treulich und ohngeschehe. Zu Urkund haben wir dementwider
Gebhardt / Bischoff vor uns und unsere nachkommende
Bischoffe / und wir obbestimmte Probst / Dechant / Senior
und ganz Capitel / und wir Hans und Gebhardt von Hohn /
Hans von Affenberg und Hans von Nienendorff / vor uns
und unsere Erben / auch wir Bürgermeister und Rath bemel
ter Städte Halberstadt und Alfersleben vor des Raths und
der gemeiner Städte wegen / unsere Insiegel an diesen Brief
öffentlich thun hangen. Geheu im selbe bey Dietze am
Sonabend Vigilia Laurentii Anno LXXVII.

CCLXXX.

**Erbliche und ewige Bündniß zwischen SIGIS
MUND Herzog zu Oesterreich eines / und den
Schweizerischen Cantons ZÜRICH, BASEL,
LUCERN, URY und SOLOTHURN andern
Theils / wodurch sich beyde Theil kräftiglich
verbinden solch in guter Verstandnis zuleben /
nichts feindlich zu unternehmen / noch auch
zuzugeben / das von den Irigen unternehm
en werde : und falls ein aus beeden solte
an**

ANNO
1477.

13. Octob.

ANNO
1477.

angegriffen werden / solle der andere gebunden seyn / dem angegriffenen auf dessen kosten zu / zu geben / ihn gegen jederman / er sey wer er wolle / zu retten und zu schützen: wann auch eine neue Bündniß mit einem andern folte gemacht werden / soll selbige dieser nicht nachtheilig seyn / und diese alzeit den vorzug behalten: den Eydgnoßen Schweiz, Underwalden, Zug und Glarus aber soll frey stehen / in diese Bündnuß zu treten. Geben zu Zurich am Montag vor St. Gallen Tag. 1477. [G. G. LEIBNIZ II Codex Juris Gentium in Mantissa part. 2. pag. 106.]

C'est-à-dire,

Alliance héréditaire & perpétuelle entre SIGISMOND Duc d'Autriche d'une part, & les Cantons Suisses de Zurich, Berne, Lucerne, Ury & Soleure d'autre part. Les deux Parties entretiens ensemble une fidelle & constante paix, amitié, & bon voisinage. Si l'une des deux est attaquée, l'autre sera obligée de venir à son secours, & main armée, non à ses propres dépens, mais aux dépens de la partie à qui le secours sera donné. Cette Alliance est purement défensive, & ne tend au préjudice de personne, mais elle sera considérée entre les Parties comme la première & principale. Il sera libre aux Cantons de Switz, Underwalden, Zug, (c'est-à-dire Zug) & Glaris d'y accéder, s'ils le trouvent à propos. Fait à Zurich le Lundi avant la Fête de St. Gal. 1477.

Wir Sigmund von Gottes gnaden Herzog von Oesterreich / an einen / und wir Bürgermeister / Schutzherr / Landammann / Räte und Gemeinder der Stätten und Ländchen / nämlich zu Zurich / Bern / Lucerne / Ury und Solothurn am anderen theil / bekennen und versahen öffentlich und thun famb allermöglichst mit diesen Brief / das wir zu beiderseits wohl bedachtlich / und sämtlich haben betrachtet und zu hegen genommen / was uns der löblichen berichte ** so der allmächtig Gott zwischen uns gesaget / uns beiden theilen darnach wider unser löbliche feinde zu nutz ehe und gut gnädiglich verkehrt hat / darinn wir billich seinem Götze gnaden lob und dank sagen sollen. Und dieselb oberertheil berichte / zwischen uns beiden theilen zu bejahen und in getreuen glauben hinfür beharren.

1. So haben wir vorgenannter Herzog Sigmund zu Oesterreich in nahmen des allmächtigen Gottes für uns und unser erben einer ewigen vereinigung / verhandlung vereinigt mit unsern inhabenden Länden / Stätten / Schloß / unterthanen und Landknechten / in getreuer vereinigung und verhandlung wie mit den Eydgnoßen der vorerhöhrten Stätten / und Ländchen gemeinlich und sonderlich / und zu ihren nachkommen / also das wir vorgenannter Herzog Sigmund und all unser Erben und die unsern vorgenannt / weder mit Länden / Leuten / Stätten noch Schloß / wieder die abgegriffenen Eydgnoßen / die ihren / noch ihre nachkommen gemeinlich noch sonderlich in Kriegs weise nimmer thun / noch etwas davon Krieg auferstehn möcht / fürnehmen / noch von den unsern und unsern Landknechten / noch jemand anderen / aus unsern und der unsern Länd / Stätt und Schloß zu thun gestatten sollen.

2. Des gleichen wiederum und in gleicher form / so haben wir die abgegriffenen Eydgnoßen von Stätten und Ländchen für uns und unser nachkommen und alle die unsern uns auch in nahmen Gottes / einer ewigen vereinigung und verhandlung vereinigt mit unsern inhabenden Länden / Leuten / Stätten / und Schloß / auch in getreuer vereinigung und verhandlung wie mit dem genannten unsern gnädigen Herren Herzog Sigmunden von Oesterreich / seiner Gnaden und Erben Stätt / Länden / Leuten / Schloß / unterthanen und Landknechten gemeinlich und jedem sonderlich / also das wir und unsere nachkommen und alle die unsern wieder den abgegriffenen unsern gnädigen Herren von Oesterreich / seiner Gnaden / Länd / Leuten / Stätt / noch Schloß / gemeinlich noch sonderlich in Kriegs weise nimmermehr thun / noch auch etwas / davon Krieg auferstehn möcht / fürnehmen noch jemand anderen aus unsern Länden / Stätten / noch Schloß / zu thun gestatten sollen noch wollen.

3. Und ob sich fügen würde / das die vorgenannten Eydgno-

ßen oder die ihren bekriegt / belagert oder benöthiget worden / von wem das geschehe / niemand hindan gesetzt / so sollen und wollen wir vorgenannter Herzog Sigmund und unser Erben / die unsern und unser Landknechten / wo wir das unsere bund halben gehuen mögen / ihnen zuhelfen / und sie selbst retten und mürschügen lassen / um ihren Sold die unsern gegeben / wie das von uns befohle / ob die geschäft unser / oder unsere erben waren / und mit solcher macht als dann uns und unsere Erben nach gestalter sich je zünftig und gut bedienet sein / wann wir oder unsere Erben des von ihnen ernahmet werden / mit ihren Briefen und Insignen oder ihren gewisßen boten / und was hilff und bestand wir und unser erben ihnen thun / das sie damit benügen haben sollen.

4. Des gleichen ob es sich fügen würde / das der obgenannt unser gnädiger Herr Herzog Sigmund von Oesterreich und seine erben in ihren inhabenden Länden an leib und gut / Stätten / Länden / Leuten / Schloß / bekriegt / belagert oder benöthiget werden / von wem das befohle niemand hindan gesetzt / so sollen und wollen wir die ungenannten Eydgnoßen und unser nachkommen / wo wir das unser bundlich thun können / die dinstalt dem Adler-Reg der unsern Länden ihnen zuhelfen und helfen / retten und entschützen / um den Sold unser gnädiger Herr von Oesterreich und seiner Gnaden erben / uns des zu geben / wie wir den einander in unser Stätten und Ländchen geben / so wir in unsern eignen geschafften Krieg haben / und mit solcher macht das thun / als uns und unser nachkommen / das von dem abgegriffenen unsern gnädigen Herren Herzog von Oesterreich / seiner Gnaden erben ernahmet werden mit Briefen und Insignen oder ihren gewisßen boten / und was hilff und bestand wir und unser nachkommen ihnen thun / das sie damit benügen haben sollen.

5. Würde sich aber begeben und fügen / das der obgenannt unser gnädiger Herr Herzog Sigmund von Oesterreich und seiner Gnaden erben an den unsern inhabenden Länden der Grafschaft Tyrol bekriegt / belagert / und benöthiget würden / von wem das geschehe / niemand hindan gesetzt / so sollen und wollen wir Eydgnoßen und unser nachkommen den obgenannten unsern gnädigen Herren von Oesterreich und seiner Gnaden erben getreulich rettung / hilff und bestand thun / wie die oberertheil löbliche berichte zwischen uns beiden theilen / das um den sold zu thun / dargibt und inmahlet.

6. Ob auch zu Zeiten über kurz oder lang des vorgenannten unsern gnädigen Herren von Oesterreich oder seiner Gnaden erben unterthanen / zugehörigen oder Landknechten in den unsern Gnaden Länden und Leuten sein schiff / gund und seiner Gnaden erben — wann ihr gund das erfordert / und begehrt mit guten treuen belien gehorsam machen / mit der hilff und in der maas als darvor geföhren hat.

7. Würden auch unser Herzog Sigmund vorgenannt oder unser erben und wir Eydgnoßen / und unser nachkommen uns nach dieser löblichen vereinigung und verhandlung mit jemand / wer der wäre / weiter vereinen und verbinden / als wir auf beiden seiten wol thun mögen / so soll diese vereinigung allweg vorgehen und derselb theil / der das thut / den ander unter uns aufnehmen / und vornehmen / das laut zu sagen / doch in all ander weg uns Herzog Sigmunden und unsern erben an unsern Fürstlichen Obrigkeit abweggerissenlich und ohne schaden. Des gleichen wir obgenannten Eydgnoßen denselben Stätten in gleicher form auch wiederum thun sollen / alle arglist und gefehd ganz vermiten und ausschloßen.

8. Ob auch unser vorgenannten Eydgnoßen / getren und lieb Eydgnoßen / von Schwyz / Underwalden / Zug und Glarus in diese verhandlung / wie die darvor geschrieben steht / auch gehn wolten / das sie das wohl thun mögen und von uns genannten Herzog Sigmunden von Oesterreich und uns egegnanten Eydgnoßen darin gelassen werden sollen.

9. Und ob alles zu einem wahren festen treuen und ewigen gegengut / so haben wir Herzog Sigmund zu Oesterreich unser Fürstliche Insignel an diesen Brief gegeben / darunter wir uns für uns und unser erben / bey unsern Fürstlichen würden und ehren verbinden alle vorgeschriebene sachen zu halten getreulich.

10. Und wir Eydgnoßen von Zurich / Bern / etc. haben auch zu wahren und festen treuen und ewigen gegengut unser Stätten und Länd Insignel / damit wir uns und unser nachkommen / bey unsern Eyden so wir unsern Stätten und Länden geschworen / verbunden / alle vorgeschriebene sachen getreulich zu halten / gethan denken an diesen Brief / dero wegen in gleichlautender form gemacht / und jedweder theil einer überantwortet ist.

11. Und wir Eydgnoßen von Zurich / Bern / etc. haben auch zu wahren und festen treuen und ewigen gegengut unser Stätten und Länd Insignel / damit wir uns und unser nachkommen / bey unsern Eyden so wir unsern Stätten und Länden geschworen / verbunden / alle vorgeschriebene sachen getreulich zu halten / gethan denken an diesen Brief / dero wegen in gleichlautender form gemacht / und jedweder theil einer überantwortet ist.

Gegeben und beschehen zu Zurich auff Montag vor St. Gallen Tag Anno 1477.

LII 2

CCLXXI

** Est Tractatus pacis & foederis praecedens sub II. Junii 1474.

ANNO
1478.15. Fe-
vrier.

CCLXXXI.

Kaisers FREDERICI III. Confirmation zwi-
schen denen Herren zu Pappenheim/ HEIN-
RICH, CONRAD, GEORG, RUDOLPH
und SIGMUND Gebrüdern aufgerichteten Ver-
trags/ daß jederzeit der älteste ihrer Na-
mens und Stammens/ das Reichs-Erb-Mar-
schall-Ampt verwesen solle. Geben zu Grätz
den 18. Februarii 1478. [LUNIG Teutsches
Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuar. 2,
Abtheil. 6. Absq. 30. pag. 588.]

C'est-à-dire,

Confirmation de l'Empereur FREDERIC sur
la Transaction faite entre les Seigneurs de
Pappenheim HENRI, CONRAD, GEOR-
GE, RODOLPHE, & SIGISMOND Fre-
res, au sujet de l'Office héréditaire de Ma-
rshal de l'Empire, portant qu'il sera tou-
jours exercé par l'aîné d'entr'eux. Fait à
Graz le 18. Fevrier 1478.

Wir Friedrich von Gottes Gnaden Römischer Kaiser/
zu allen Zeiten Mehrer des Reichs/ zu Hungern/ Dal-
matien/ Croatien etc. König/ Herzog zu Österreich/ zu
Steier/ zu Kärnten/ und zu Crain/ Herr auff der Bunde-
schen Mark/ und zu Portenane/ Graf zu Habsburg/ zu
Tyrol/ zu Frier/ und zu Kärntz/ Margraf zu Burgund
und Landgrafe in Elßaß etc. bekennen öffentlich mit diesem
Brieffe und thum fund allermänniglich/ daß Uns die Edlen
Heinrich/ Conrad/ Georg/ Rudolph und Sigmund von
Pappenheim/ Gebrüder/ unsrer und des Heiligen Röm-
ischen Reichs Erb-Marschallen und Iech Getreuen/ haben für-
bringen lassen/ wie sie unter ihnen selbst/ im Einigkeit/
Friedes und des Besten willen/ zwischen Ihn/ ihren Erben
und Nachkommen/ unsrer und des Reichs Marschall-Ampt
halten ein Ordnung und Vertrag fargenommen und gemacht
haben/ daß allweg der Eltsch ihres Namens und Stam-
mens von Pappenheim/ daselbst Marschall-Ampt innehaben/
verwesen/ und sich des gebrauchens solle und möge/ ohne Ver-
zerrung und Verhindernng der andern/ und ob einer oder nicht
aus Ihn oder ihren Erben solches widersprechen/ oder ein-
gerlich darwider stürchen/ handeln oder thum würde/ daß
dann die andern den oder dieselben darzu halten sollen und
mögen/ solchem wie obgemelt folg zu thum/ und damit wi-
der den Burg-Friede und Vereinung/ so Sie iewo haben
oder sitzen gewinnen/ nit gethan noch getrevelt haben sollen/
wie dann solches der Vertrag-Brieffe darüber begriffen/ daß
glaubwürdig Abscheift Wir gesehen und gehört haben/ klä-
rlich anwesend/ und haben Uns darauf deutlichlich anerkenn
und bitten lassen/ daß Wir zu solchem Vertrag und Ord-
nung unsrer Keyserliche Günst und Willen zu geben/ und
den in allen und jeglichen Worten/ Punkten/ Articulen
und Clauseln/ Innhaltungen/ Meynungen und Begreifungen/
zu confirmiren und bestäten/ gnädiglich gerühen/ daß haben
Wir angesehen ihr demütig jämliche Bitte/ auch die ge-
rechten und nützlichen Dienst/ so sie Uns oft williglich und
unverdroßentlich gerhan haben/ und siten in künfftig Zeit
wohl thum mögen und sollen. Und haben darum mißwohlbe-
dachten Muths/ guten Karhe/ und rechter Wissen zu fol-
cher Ordnung und Vertrag unsrer Keyserl. Günst und Will-
en gnädiglich gegeben/ die auch in allen und jeglichen
Worten/ Articulen/ Punkten/ Clauseln/ Innhaltungen/
Meynungen und Begreifungen/ als ob die von Wort zu
Wort in diesem unserm Keyserlichen Brieffe geschrieben wä-
ren/ als Röm. Kaiser gnädiglich confirmirt und bestät/
confirmiren und bestäten die auch/ von Römisch Keyserl.
Macht Vollkommenheit wissenlich in Crafft diß Brieffe/
und meynen/ setzen und wollen/ daß die nun siten kräftig
und mächtig seyn/ und wie obgemelt ist/ vollzogen und ge-
halten werden sollen/ von allermänniglich ungehindert/ doch
also/ wann der Eltsch aus ihnen/ so das obgemelt Mar-
schall-Ampt verwesen soll/ aus Gebrechen seins Leibs daselbst
Ampt/ als sich geschähe/ nit verwesen möge/ oder sonst da-
zu unwillig oder unthätig wäre/ daß dann allweg der
Eltsch nach Ihn/ so zu Verwesung tanachlich ist/ das jech
gemelte Ampt unverhindert der andern annehmen/ verwesen/
und sich des gebrauchens soll/ ungehindert. Auch Uns und
den heiligen Röm. unser Oberkeit darn verhalten/ und
daran unvergerlich und unerschädlich. Und oberthen darauf
allen und ivalden Fürnen/ Geistlichen und Weltlichen/
Prälatten/ Grafen/ Freyen/ Herren/ Rittern/ Knechten/
Rittersleuten/ Rittersleuten/ Vögten/ Pflegern/ Verwesern/
Schultheissen/ Schöffen/ Ampt-Leuten/ Bürgermeistern/
Richtern/ Räten/ Burgern und Gemeinden/ und sonst

allen andern unsern und des Reichs Unterehenen und Ge-
treuen/ in was Würden/ Standes oder Befens die seyn/
von obgemelter Römischer Keyserlicher Macht/ ernstlich und
versichtlich mit diesem Brieffe/ daß sie die obgenannten von
Pappenheim/ ihr Erben und Nachkommen/ an der obge-
schriebenen Ordnung und Vertrag/ und dieser unser Keyser-
lichen Confirmation und Bestätigung mit hindern noch irren/
sondern sie der gerühlich gebrauchens/ genessen/ und gnädig
dieses bleiben lassen/ und darwider nit thum/ noch veran-
den zu thum gestatten/ in kein Brieffe/ als lieb ihn allen und ihre
iegliehen sey unser und des Reichs schwere Ungnad und Ver-
büssung eine Pöne/ nemlich vierzig Mark löngs Goldes zu
vermeiden/ die ein jeglicher/ so oft der freventlich hierwider
thäte/ verfallen seyn soll/ halb in unser Keyserlichen Cam-
mer/ und den andern halben Theil dem obgenannten von
Pappenheim ohnablässig zu bezahlen. Mit unserm diß
Brieffe besiegelt mit unserm Keyserlichen anhangenden In-
siegel/ Geben zu Grätz/ am achtzehenden Tag des Monats
Februarij/ nach Christi Geburt vierzehnhundert/ und im
acht und siebenzigsten/ unser Reichs des Römischen im acht
und dreißigsten/ des Keyserthums im sechs und zwanzig-
sten/ und des Hungarischen im neunzehnen Jahren.

ANNO
1478.

(L. S.)

Ad Mandatum Domini Imperatoris

Johann Waldner/ Protonotarius;

CCLXXXII.

Donatio inter vivos de Oppido Castrinovi Dis- 10. Avril.
tribus Dertbone, per Dominam BONAM,
& JOANNEM GALEAZ MARIAM
SFORTIA, Duces Mediolani, Domino
HERCULI Ferrariae Duci, Marchioni Es-
tensi facta; pro ipso & ejus hereditibus mas-
culis legitimis in perpetuum, reservatis tamen
nonnullis juribus. Datum Mediolani die 10.
Aprilis 1478. Cum subsecuta Conventione
inter eosdem, de Inimicis & Rebellibus non
protegendis, atque de transitu, hospitio &
viâ in vicem, quodcumque opus fuerit, pre-
bendo. Actum die 12. Aprilis 1478. NEC
non aliâ Conventione, seu Contractu, quo
certis de causis ibidem expressis, praefatum
Castrum Novum relinquunt, vel restitunt
ROBERTO de Aragonia de S. Severino,
& Loco illius, Terra Berjalli, & Terra Ca-
strinovi Parmensis dantur & ceduntur dicto
Domino Duci Ferrariae per modum Contra-
cambii, actum Mediolani die XI. Octobris an-
no 1479. [Authentique tiré des Archives
Royales du Château de Milan.]

IN Nomine Domini Amen. Anno à nativitate
ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo
nono; Indictione tertia decima, die Luna
undecima mensis Octobris. Etsi sublati ab huma-
nis Illustrissimo quondam Domino Borso Estensi
Duce Ferrariae &c. qui Terram Castrinovi prope
Dertbonam possidebat, vigore sibi facta dona-
tionis per Illustrissimum quondam Dominum Phi-
lippum Mariam Ducem Mediolani &c. postmodum
per Illustrissimum quondam D. Galeaz Mariam
Ducem confirmata, Illustrissimus Dominus Hercu-
les, Dux Ferrariae &c. ipsius quondam Domini
Borisi Frater pretendenter sibi etiam spectare Ter-
ram praedictam; visum tamen fuit Illustrissimis Do-
minis Bonae Ducisae, relicta quondam praefati Il-
lustrissimi D. Galeaz Mariae Ducis, & Johanni
Galeaz Mariae Duci primogenito suo, ac legitimo
heredi, & successori, titulo donationis inter Vivos
praefato Illustrissimo D. Duci Herculi Terram
praedictam concedere, ut ipsorum DD. Ducum constat
patentibus Litteris tenoris hujusmodi, videlicet.
Bona, & Johannes Galeaz Maria Sfortia Viceco-
mites Duces Mediolani &c. Papiae, Angleriaeque Co-
mites, ac Januae, & Cremonae Domini. Animo,
& mente nostra revolventes, quo animo, quave ca-
ritate post decessum quondam Illustrissimi Domini
Confortis, & Patris nostri Observandissimi Illus-
tris-

DU DROIT DES GENS.

453

ANNO 1478. *triffimus Princeps, & Excellentissimus D. Hercules Estensis Ferrarie Dux &c. nobis pro status nostri conservatione ejus copias, & fortunas omnes non rogatus obtulerit, ut sciamur nos eidem D. Duci Herculi plurimum debere, & dignum quem munificentia, & liberalitate nostra complectamur, præter contractam invicem in proximos menses necessitudinem, & affinitatem, quo indicis magis, atque magis mutua hæc benevolentia non habeatur modo, verum etiam exerceat, omnibusque in propatulo fit animum ipsum nostrum, ac consensum plurimum vigere. Tenore præsentium ex certa scientia motu proprio, ac alias omnibus Jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius fieri & esse potest, titulo puræ, mære, & irrevocabilis donationis inter vivos præfato Illustrissimo D. Duci Herculi affini, & fratri nostro carissimo pro se, ejusque filiis, & Descendentibus masculis, & legitimis, & de legitimo matrimonio, lineaque masculina legitime natis, & nascituris, damus, & elargimur Oppidum Castri Novi, Districus Derthonæ cum Territorio, ac omnibus Intratis, Redditibus, & proventibus suis cujusvis nature exstante ab hodierna die in antea, nec non cum mero, & mixto Imperio gladii potestate, & omnimoda jurisdictione cedentes, dantes, & transferentes eidem D. Duci Herculi omnia Jura, & omne Dominium, ac omnem possessionem, omnesque actiones, & rationes utiles, & directas, reales, & personales, mixtas, & hypothecarias nobis, & Camere nostre competentia, pertinentia, & spectantia, ac adjacentia, competentesque, pertinentes, & spectantes, ac adjacentes in & super prædictis ut præmittitur per nos donatis. Ita ut præfatus Illustrissimus D. Dux Donatarius, & prædicti ejus filii, & descendentes & ut supra in nostrum, & Camere nostre locum, Jus, & statum respectu ipsorum donatorum sint, & succedant, & esse, & succedere debeant, exceptis tamen, & reservatis pro nobis, & Camera nostra gabella salis, ac datis Mercantie, & Ferrarie, ac tracta Gualdorum, que non sunt propria prædicti Oppidi, & ejus Territorii, sed ad Civitatem, in qua generaliter incantantur, spectant, & pertinent, quæ data, & tracta possint, & debeant in Oppido prædicto exerceri eis modo, & forma, quibus & prout de præsentibus exercentur. Promittentes tamen nos præfato D. Duci Herculi sibi, seu quibuscunque legitimis nuntiis suis dari, & consignari facere in Terram Serravalis omnem salis quantitatem, quæ necessaria fuerit pro usu hominum Oppidi prædicti, & ejus Territorii juxta, & secundum descriptionem Bucharum, quæ per tempora fieri continget in ipso Oppido, & ejus Territorio nomine nostro, prout fiet in Terris, & Locis nostris circumstantibus una cum Officiali salis, seu alio quovis deputando per præfatum Illustrissimum D. Ducem in Oppido prædicto pretio soldorum triginta Imperialium pro singulo stario, hæc conditione, quod præfatus D. Dux Hercules, & prædicti ejus filii, & Descendentes non possint, nec debeant sal ipsum prædictis hominibus vendi & dari facere, nisi prout, & quemadmodum venditur, & vendetur ad taxas Derthonæ, & aliarum Terrarum circumstantium, nec possint etiam illud vendi, & dari, nisi hominibus habitantibus in Oppido prædicto, & ejus Territorio, qui Homines, & habitantes in Oppido prædicto, & ejus Territorio uti non possint alio sale, nisi eo, quod eis dabitur per præfatos Dominos Duces, & filios ut supra, modo, & forma prædictis, & in casu contrafactionis puniantur homines prædicti pro sale frofato quemadmodum puniuntur, & puniri debent Subditi nostri, exceptis etiam taxis equorum, & Logiamentis gentium armigerarum nostrarum, quæ taxæ sint, & esse debeant pro equis centum, & non ultra: quam quidem donationem fecimus, & facimus pro dato, & facto nostro tantum, quod datum, & factum intelligatur, & intelligi debeat, si de prædictis donatis alicui alii donationem, concessionem, vel alienationem fecimus: Dantes quoque, & concedentes præfato Illustrissimo D. Duci Herculi licentiam ingrediendi, & apprehendendi propria auctoritate per se, & quemlibet ejus nuncium, & procuratorem, possessionem, & tenutam prædictorum ut præmittitur per Nos donatorum sine alicujus Judicis, vel Officialis auctoritate, licentia, vel mandato, & quod ea habere, & tenere, ac possidere, ipsique libere*

frui, & gaudere ipse D. Dux Donatarius, & prædicti ejus filii, & descendentes possint, & valeant tute, libere, & impune, ac pro libito eorum voluntatis, ac sine alicujus personæ contradictione, & prout Nos, & Camera nostra ante præsentem Donationem facere poteramus, ac potuissimus. Constituentesque ea omnia ut præmittitur donata tenere, & possidere nomine, & vice præfati Illustrissimi D. Ducis Herculis, donec ipsorum corporalem acceperit possessionem. Demumque promittentes nos hanc ipsam Donationem nostram perpetuam ratam, & firmam habituros, & illam nunquam revocaturos sub fide legalium Principum, ac obligatione omnium bonorum nostrorum. Ac insuper mandantes Magistris Intratarum nostrarum ordinararum, & extraordinararum, cæterisque Officialibus, & Subditis nostris ut hæc nostras donationis Litteras firmiter observent, & faciant inviolabiliter pro quanto gratiam nostram cari pendunt observari. Communi verò, & Hominibus, ac singularibus personis Oppidi prædicti ut præfato Illustrissimo D. Duci Herculi, seu cuicumque ejus Legitimo Nuncio debitum fidelitatis, & obedientie præstent Juramentum, ipsumque Dominum Ducem in Dominum, & Superiorem suum recognoscant. In quorum testimonium præsentibus fieri jussimus & registrarari, nostrique sigilli appendione muniti, ac manu nostræ Bonæ subcriptimus. Datum Mediolani die decimo Aprilis 1478. Bona Duchessa de Milano manu propria, Cichus. Cumque postmodum præfatus Illustrissimus D. Hercules Dux seu ejus Oratores, ac Procuratores, & Mandatarii Legitimi parte una, & præfata Illustrissima D. Ducissa pro se tanquam Ducissa, ac tutorio, curatorio, & administratorio nomine præfati Illustrissimi D. Joannis Galeaz Mariæ Ducis, ac pro ipso D. Duce, ejusque filiis, heredibus, & successoribus parte altera ad nonnulla pacta, & conventiones invicem devenierint pro Oppido prædicto Castri Novi, quemadmodum constat publico Instrumento tradito, & rogato per me Notarium, & Cancellarium infra scriptum tenoris infra scripti videlicet. In Nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, Indictione undecima, die Dominico duodecimo Aprilis. Cum Illustrissimi Princeps, & Excellentissimi Domini Bona, & Johannes Galeaz Maria Sfortia Vicecomites Duces Mediolani &c. Papie, & Anglerie Comites, ac Januæ, & Cremonæ Domini, ut amorem, & affectionem quibus Illustrissimum Principem, & excellentissimum Dominum Herculem Ducem Ferrarie &c. Marchionem Estensem Rodigique Comitem, affinem suum carissimum prosequuntur, ostenderent, titulo pure, mære, & irrevocabilis donationis inter vivos eidem Domino Duci Herculi pro se, ejusque filiis & Descendentibus masculis, & legitimis, & de Legitimo matrimonio lineaque masculina legitime natis, & nascituris dederint, & libere elargiti fuerint Oppidum Castri Novi districtus Derthonæ cum territorio, ac omnibus Intratis, & proventibus suis, nec non mero, & mixto Imperio, gladii potestate, & omnimoda jurisdictione, prout constat patentibus Litteris prefatorum Illustrissimorum DD. Ducum manu propria præfate Illustrissimæ Domine Ducissæ, signatis Cichus, ac Duali Sigillo munitis, Cumque ante prædictam donationem, ac pro ipsa donatione faciendi primo, & ante omnia conventum fuerit per & inter præfatos Illustrissimos DD. Duces Mediolani, & Ferrarie deveniendi ad infra scriptas conventiones, & pacta ut ibidem præfata Illustrissima D. Ducissa, & infra scripti Magnifici DD. Oratores præfati Illustrissimi D. Ducis Ferrarie ad hæc speciale mandatum habentes dixerunt, & protestati fuerunt, & dicunt, & protestantur, modo Magnifici, & præstantissimi Domini Bonifacius de Bevilacqua Miles, & Comes, & Nicolaus Robertus Juri utriusque Doctor, Consilarii, ac Procuratores, & Mandatarii præfati Illustrissimi D. Ducis Herculis, ut publico Procuere, & Mandati constat Instrumento, tradito, & rogato anno, & Indictione præsentibus die primo præsentis Mensis Aprilis per Franciscum Naselli Notarium publicum Ferrariensem, & præfati Illustrissimi D. Ducis Ferrarie Secretarium, tenoris hujusmodi videlicet. In Nomine Domini Amen. Anno a Nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo, Indictione undecima, die primo mensis Aprilis. Illu-

ANNO 1478.

ANNO
1478.

triffimus, & excellentissimus Princeps Dominus Hercules Dux Ferrarie, Mutine, & Regii, Marchio Estensis Rodighique Comes sponte, & ex certa scientia ac alias omnibus Jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius potuit, & potest, fecit, constituit, creavit, & ordinavit, ac facit, constituit, & creat, & solemniter ordinat Magnificus D. Bonifacium de Bevilacqua Militem Auratum, & Nicolaum de Robertis Juris utriusque Doctorem Consiliarios, & Oratores suos, & utrumque eorum in solidum abentes, tanquam presentes, ejus veros, certos, & indubitatos Nuncios Procuratores, & Mandatarios, & quicquid melius dici, & esse possunt specialiter, & expresse ad ipsius Illustrissimi D. Ducis nomine, & pro eo comparandum, & se personaliter presentandum coram Illustrissimis, & Excellentissimis Dominis Bona, & Johanne Galeaz Maria Sfortia Anglerieque Comitibus Mediolani &c. Papiæ, Anglerieque Comitibus, ac Januæ, & Cremonæ Dominis, seu ipsa Illustrissima D. Bona Ducissa, & cum ea tanquam Ducissa, ac Tutrice, & adveniente tempore Curatrice, & Administratrice, tutorique, curatorio, & administratorio nomine prefati Illustrissimi D. Johannis Galeaz Maria Ducis se se conveniendum, ac ipsi D. Ducissa suo, & dicto nomine recipienti, & stipulanti promittendum, quod habita ab ipsis D. D. Ducibus Mediolani pro ipso D. Duce Hercule Constituto ejusque filiis, & Descendentibus Masculis, & Legitimis, & de Legitimo matrimonio, Lineaque Masculina legitime natis, & nascituris donatione Oppidi Castri Novi, districtus Derthonæ, cum Territorio, & Intratis suis, nec non mero, & mixto Imperio, gladii potestate, & omnimoda Jurisdictione, ac reservationibus, clausulis, & solemnitatibus apponendis, per ipsos Illustrissimos D. D. Ducibus Mediolani in prædicta donatione ipse D. Dux Hercules, & prædicti ejus filii, & Descendentes, & ut supra de cætero usque in perpetuum aliquo modo directæ, vel per indirectum non dabunt, neque prestabunt, nec dari, nec prestari facient, seu permittent victualia, nec logiamenta, nec transitum, nec receptum, nec auxilia aliqua Inimicis prefatorum Illustrissimorum DD. Ducum in Oppido prædicto Castri Novi, nec ejus Territorio, & pertinentiis. Item quod non acceptabunt, nec acceptari facient, seu permittent ac nec morari in Oppido prædicto, & ejus Territorio rebelles aliquos, nec bannitos prefatorum Illustrissimorum DD. Ducum, qui ex quacunque causa in eorum Terris, & Dominio tute morari non possent. Immo tales Rebelles, & Bannitos totum eorum posse in manibus, & potestate prefatorum Illustrissimorum Dominorum Ducum libere consignabunt, seu consignari facient, vel saltem permittent ut in fortis ipsorum DD. Ducum haberi possint. Item quod prefatus D. Dux Ferrarie, & sui ut supra amice custodient, & tenebunt Oppidum prædictum, benigne, & humaniter Subditos prefatorum DD. Ducum petrafaciendo. Item quod idem D. Dux Ferrarie, & sui ut supra, si, & quando opus fuerit, pro eorum posse præfatis Illustrissimis DD. Ducibus, & filiis ut supra ac eorum gentibus pro eorum status defensione transitum, receptum, & logiamenta expedientia respectu prædicti Oppidi prestabunt, nec non de Victualis opportunitis eis providebunt, & dari facient precio competenti; demumque cum præfatis Dominis, ac filiis ut supra eorumque statu amice vivant, ac erga eos dictumque eorum Statum cætera omnia agent, & facient pro dicto Oppido, quæ inter amicos, & affines, & benevolos conveniunt. Item adversâ vice a prefata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine pro ipso D. Duce Hercule, & suis ut supra promissionem recipiente, quod similiter item DD. Ducibus Mediolani pro eorum posse quocumque Rebelles, & bannitos ipsius Illustrissimi D. Ducis Hercules, & suorum ut supra, qui fuerint de dicto Oppido Castri Novi, & se in Terras, & Loca prefatorum DD. Ducum reducerint, consignari faciant in fortiam, & potestatem ipsius Illustrissimi D. Ducis Hercules, & suorum ut supra, seu ejus, & eorum Officialium ipsius Oppidi. Item ad recipiendum nomine prefati Illustrissimi D. Ducis Hercules, & suorum ut supra a præfatis Illustrissimis DD. Ducibus Mediolani, seu a prefata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine Literas donationis Oppidi prædicti pro ut supra cum

reservatione semper, & sine præjudicio Jurum alias competentium qualitercumque, & undecumque præfatio Illustrissimo D. Duci Herculi, & suis ut supra respectu dicti oppidi, & pertinentiarum suarum. Item ad postmodum prædictas promissiones nomine ipsius Illustrissimi D. Ducis Hercules Constituentis præfata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine recipienti, facienti cum reservatione semper, & sine præjudicio particularis Ligæ Venetis celebratæ anno curio 1474. die secundo mensis Novembris. Cum per ipsa promittenda non intelligatur, nec sit in aliquo derogatum, & generaliter ad alia omnia, & singula, dicendum, faciendum, acceptandum, promittendum, gerendum, & exercendum in prædictis, & circa prædicta, & quolibet prædictorum, ac connexis, emergentibus, & dependentibus ab eis necessaria fuerint, & opportuna, & quæ ipsemet D. Constituentis dicere, facere, acceptare, gerere, & exercere possent, etiam si talia forent, quæ mandatam exigenter magis speciale, de ipsis omnibus mandans, & rogans, quodlibet publicum fieri Instrumentum cum clausulis, promissionibus, bonorum obligationibus, renunciationibus, & solemnitatibus opportunis. Dans, & concedens prefatus Illustrissimus D. Dux Constituentis prædictis Procuratoribus, & Mandatariis, & utrique eorum in solidum in prædictis, & circa prædicta, & ut supra, plenum, liberum, generale, & speciale mandatam cum plena, libera, generali, & speciali administratione, ac totaliter vices suas sibi committens, promittensque mihi Notario infrascripto uti publice persone stipulanti, & recipienti nomine, & vice, & ad partem, & utilitatem quorumcumque interesset, & in futurum interesse potuit, se perpetuo ratum, gratum, & firmum habiturum ac attenditurum, & invariabiliter observaturum quidquid per prædictos ejus Procuratores, & Mandatarios suos, & utrumque eorum in solidum in prædictis, & ut supra actum, dictum, gestum, promissum, & procuratum fuit in fide legalis Principis, & sub obligatione omnium bonorum suorum mobilium, & immobilium, presentium, & futurorum. De quibus omnibus, & singulis præfatus Illustrissimus D. Constituentis jussit, & jubet per me Notarium infrascriptum publicum consilii debere Instrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum Ferrarie in Palatio præfati Illustrissimi D. Ducis in Camera suæ Residentiæ. Presentibus testibus adhibitis, vocatis, & rogatis Magnificis, & Clarissimis viris D. Ambrosio de Contrariis Comite, & Equite, filio quondam Magnifici Ugononis, D. Jacobo de Trotti Equite, Consiliariis ipsius Domini, & Paulo Antonio de Trotti ejus Domini Jacobi Fratris, Secretario præfati Domini, & aliis. Ego Simon de Fabro filius quondam Ser Antonii, publicus Imperiali, & Apostolica Auctoritate Notarius Ferrariensis suprascripta omnia, & singula prout in cædis, scripturis, rogationibus originalibus publicis, & authenticis spectabilis Viri Francisci Nallesi Notarii publici Ferrariensis, nec non præfati Illustrissimi D. nostri Ducis Cancellarii, & Secretarii Inveni, de ejus mandato fideliter scripsi, sumpsi, & exemplavi, quod facere potui, vigore statuti Communis Ferrarie de hoc loquentis, & in fidem præmissorum me subscripsi signumque a capite mei nominis apposui consuetum. Ego Franciscus, filius quondam spectabilis Viri Jacobi Nallesi Notarii, Imperiali auctoritate Notarius publicus Ferrariensis, ac præfati Illustrissimi D. Ducis Ferrarie, & Secretarii prædictis omnibus, & singulis dum sic agerentur præfatus fui, & ea rogatus scribere, scripsi in scripturis meis publicis, & authenticis, eaque in formam publicam relevavi feci per suprascriptum de Fabro Notarium publicum Ferrariensem, quod stat virtute provisionis Communis Ferrarie superinde disponentis, ideo in fidem me subscripsi, & signum meum consuetum a capite nominis mei infixi. Procuratorio, & mandatario nomine ipsius Illustrissimi D. Ducis, tenore presentis Instrumenti, sponte, deliberate, & ex certa scientia, ac alias omnibus Jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius potuerunt, & possunt, promiserunt, & convenerunt, ac promittunt, & conveniunt prefatus Illustrissimus D. Bone ibi præfati, stipulanti, & recipienti pro se tanquam Ducissa, ac Tutrici, & adveniente tempore Curatrici, & administratrici, tutorique, curatorio, & administratorio nomine prefati Illustrissimi D. Joannis

ANNO
1478.

ANNO 1478. leaz Maria Ducis, ac pro filiis, & heredibus, & successoribus ipsius D. Ducis, quod idem D. Dux Hercules ejusque filii, & heredes, & successores de cetero usque in perpetuum aliquo modo directe, nec per indirectum dabunt, nec præstabunt, nec dari, nec præstari facient seu permittent virtualia, nec logiamenta nec transicum, nec receptum, ac nec auxilia aliqua inimicis prefatorum Illustrissimorum DD. Ducis in Oppido prædicto Castri Novi nec ejus Territorio, & pertinentiis. Item quod non acceptabunt, nec acceptari facient, seu permittent, ac nec morari in Oppido prædicto, & ejus Territorio aliquos Rebelles, nec Bannitos prefatorum Illustrissimorum D. D. Ducum, qui ex quacunque causa in eorum Terris, & Dominio tute morari non possent. Immo tales Rebelles, & Bannitos toto eorum posse in manibus, & potestate prefatorum DD. Ducum libere consignabunt, seu consignari facient, vel saltem permittent, ut in fortis ipsorum DD. Ducum haberi possint. Item quod prefatus Illustrissimus D. Dux Ferrariae, & sui usupra amice custodient, & tenebunt Oppidum prædictum, benigne, & humaniter Subditos prefatorum DD. Ducum pertractando. Item quod idem D. Dux Ferrariae, & sui usupra si, & quando opus fuerit, pro eorum posse prefatis Illustrissimis DD. Ducibus, & filiis usupra, ac eorum gentibus pro ipsorum Status defensione restitutum, receptum, & logiamenta expedientia respectu prædicti Oppidi præstabunt, nec non de Vicualis opportunis eis providebunt, & dari facient pretio competenti. Denique cum prefatis Ducibus ac filiis ut supra eorumque Statu amice vivant, ac erga eos, dictumque eorum Statum cetera omnia agent, & faciant pro dicto oppido, quæ inter bonos, & veros amicos, & affines, & benivolos conveniunt. Verba vice promittit, & promittit præfata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine prefatis DD. Oratoribus, Procuratoribus, & Mandataris usupra, quod iidem Illustrissimi DD. Duces Mediolani etiam pro posse, de cetero quoscunque Rebelles, & Bannitos prefati Illustrissimi D. Ducis Ferrariae, qui fuerint de dicto Oppido Castri Novi, & se in Terras, & loca prefatorum DD. Ducum reducerint, consignari faciant in fortiam, & potestate ipsius D. Ducis Herculis, seu ejus Officialium Oppidi prædicti. Pro quibus omnibus, & singulis attendendis, & observandis prefati DD. Oratores, & Mandatarii, ac Illustrissima D. Ducissa dictis nominibus sibi invicem omnia eorum bona mobilia, & immobilia præsentia, & futura obligaverunt, & obligant, Quæ omnia, & singula intelligant fieri, & executioni mandare debere cum reservatione semper, & sine præjudicio particularis Ligæ Venetis celebratæ anno curso 1474, die secundo Mensis Novembris, ac etiam, & cujuscumque Juris alias qualitercumque prefato Illustrissimo D. Duci Herculi, & suis usupra competentis, cui intuitu dictæ donationis, & aliorum inde sequutorum, de quibus præfertur, pari modo non intelligatur, nec sit in aliquo derogatum, & similiter etiam cum reservatione, & sine præjudicio Jurium quorumcumque competentium, & quæ competere possent prefatis Illustrissimis DD. Ducibus Mediolani, & filiis, & successoribus usupra, maxime ratione Ducatus Mediolani, & alia quavis causa, & occasione. Quibus aliquo modo respectu donationis prædictæ, & aliorum inde sequutorum, ut præmittitur, non intelligatur etiam, nec sit in aliquo derogatum. Renuntiantes, & renunciaverunt prefati DD. Oratores, & Mandatarii, & Illustrissima D. Ducissa nominibus quibus supra, vicissim, videlicet una pars versus alteram stipulantem, & recipientem exceptioni non factarum prædictarum promissionum, & obligationum, prædictorumque omnium, & singulorum non sic actorum, & gestorum, ac omnibus probationibus, & defensionibus in contrarium. De quibus omnibus, & singulis præfata Illustrissima D. Ducissa, & Magnifici DD. Oratores, & Mandatarii dictis nominibus jussuerunt, & rogarunt, ac jubent, & rogant per me Notarium, & Cancellarium infra scriptum publicum confici debere Instrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum in Castro Portæ Jovis Inclytæ Civitatis Mediolani in Camera Cubiculari præfata Illustrissima D. Ducissa. Præsentibus Magnificis, & præstantibus Domino Jo-

hanne Marchione Palavicino de Scipino, Cicho Simoneta Milite, Antonio de Romagnano utriusque Juris Doctore, & Petro de Landriano Consiliariis, ac Bartholomeo Chalco Secretario, Ducalibus Testibus ad præmissa vocatis, & rogatis. Successive quoque visum fuit præfata Illustrissimæ D. Ducissæ suo, & dicto tutorio nomine Terram prædictam Castri Novi restituere Illustri D. Roberto de Aragonia de Sancto Severino, de qua idem D. Robertus in Feudum investitus fuerat a prefato quondam Illustrissimo D. Galeaz Maria Duce, & successore ab ipsis Illustrissimis DD. Ducissa, & Duce cum consensu, & beneplacito prefati Illustrissimi D. Ducis Herculis, modo Contracambium, quod sibi placeret, daretur, modo prædicta Illustrissima D. Ducissa pro se tanquam Ducissa, ac tutorio nomine prefati Illustrissimi D. Joannis Galeaz Maria Ducis, volens prefato Illustrissimo D. Duci Herculi providere de condigno Contracambio Terræ prædictæ Castri Novi Derthonensis, quemadmodum dignum fore censet, sic magis iudices promerentibus benemeritis ipsius Illustrissimi D. Ducis Herculis erga se, & prefatum Illustrissimum D. Johannem Galeaz Mariam Ducem Statumque suum, tenore præsentis Instrumenti sponte, deliberate, & ex certa scientia, ac alias omnibus jure, via, modo, causa, & forma, quibus melius, validius, & efficacius potuit, & potest, intervenientibus inde omnibus, & singulis solemnitatibus tam juris, quam facti in similibus necessariis, & consuetis, titulo permutationis ab hodierna die in antea dedit, tradidit, & concessit, ac dat, tradit, & concedit prefato Illustrissimo D. Duci Herculi ibi præsentem, stipulanti, & recipienti pro se ejusque filiis, & successoribus Arcem, & Terram Berselli, ac Terram Castri Novi Parmensis cum villis, seu locis Bazani, Scurani, Vallis Campigene, Boreti, Castri Gualterii, Leutisoni, Montibus Ollarum, Plantii, Bonchalli, Cogorutti, Cornetuli, Moleculi, & Sancti Savini, ac Territoriis pertinentiis Intracis, Datis, Gabellis, Redditiis, & proventibus suis omnibus etiam computata Inratta salis, quod quidem sal dari debeat Hominibus prædictarum Terrarum, & Locorum, ac Villarum suarum in Civitate Parmæ juxta solitam eorum taxam, sine aliquo pretii solutione, nec non Datio Fluminis Padis ubicunque solitum sit incantari, quod Datum exigi debeat more solito, & si aliquo modo alteraretur, seu impediretur, teneantur prefati Illustrissimi Domini Duces Mediolani mantere ipsum Datum, ac quibuscumque possessionibus, memoriis, Palsuis, Aquis, Aque ductibus, Molendinis, & pertinentiis, dictis Terris, & locis adjacentibus, præfatisque Illustrissimis DD. Ducibus Mediolani quovis modo spectantibus, ac cum mero, & mixto Imperio, gladii potestate, & omnimoda Jurisdictione, nec non pactis, conditionibus, reservationibus, modis, & formis, quibus, & prout continetur in memoratis Ducalibus Litteris Donationis factæ per prefatos Illustrissimos DD. Duces Mediolani prefato Illustrissimo D. Duci Herculi Terræ prædictæ Castri Novi Derthonensis, ac Instrumento Factorum, & Conventionum inde ut supra celebratorum, ad quas Litteras, & quod Instrumentum prefati Illustrissimi DD. Ducissa suo, & dicto nomine, & Dux Hercules relationem haberi voluerunt, & volunt, salvis superscriptis, & infra scriptis, excepta parte salis contenta, & expressa in prædictis Litteris, nec non exceptis taxis equorum, quæ non cadunt in præsentem contractum, nisi prout supra, & infra est declaratum, & concessum per præfatum Illustrissimam D. Ducissam. Reservans, ac sibi reservavit præfata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine facultatem vendi faciendi in prædictis Terris, & Locis sal ad salarolum per Caneparium Doanæ salis Parmæ. Item reservans, & reservavit Datia Mercantie, Gualdorum, & Ferricie prout in superscriptis Litteris donationis continetur. Quæ quidem Datia exigi debeant in ipsis Terris per Comarcum ibidem deputandum per Daticios Parmæ. Item reservans, & reservavit medietatem taxarum equorum ibidem exigi solitarum, quæ est pro equis sexaginta uno in Terra Berselli, ejusque Territorio, & in Terra, & Territorio Castri Novi pro equis decem, & octo, & tertio uno, altera vero medietas equorum relet, & perveniat in præfatum Illustrissimum D. Ducem Herculem,

ANNO
1478.

ANNO
1478.

& suos ut supra, dictæ vero Intratæ, Redditus, & proventus Terrarum, & Locorum prædictorum percipi, & exigi debeant à Calendis Mensis Januarii proxime futuri 1480. in antea, quæ quidem Terra Berselli cum Locis prædictis Bazani, Scurani, & Vallis Campigene, ac Terra Castri Novi Parmensis cum villis, territoriis, Intratis, redditibus, & proventibus suis prædictis cedant, & sint loco, & scontro, ac in Contracambium Terræ prædictæ Castri Novi Derthonensis, & ejus Intratarum. Promittens præfata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine præfata Illustrissimo D. Duci Herculi ut supra stipulanti, eundem D. Ducem desonerare ab omni onere, quod in futurum solvi, & pati contingeret occasione prædictarum possessionum pro facto debendo Reverendo D. Episcopo Parmensi. Versa vice præfatus Illustrissimus D. Dux Hercules gratum, & acceptum habens antelcriptum Contracambium sibi ut supra datum, cum reservatione tamen, & sine prejudicio Jurium suorum in prædictis bonis ut supra permutatis, & in Cambium datis, præfata D. Duci Herculi, prout in suprascripto Instrumento Conventionum pro dicta Terra Castri Novi Derthonensis sibi reservaverat. Ita quod idem D. Dux Hercules intelligatur eadem habere Jura in ipsis bonis permutatis sibi quæ assignatis, & in Contracambium datis, quæ habebat in Terra prædicta Castri Novi Derthonensis vigore prædictorum sponte, & ex certa Scientia, ac alias omnibus Jure, via, modo, causa, & forma quibus melius, validius, & efficacius potuit, & potest, renunciavit, & expresse renunciavit verus præfata Illustrissimam D. Ducissam ibi presentem, stipulantem, & recipientem pro se, & dicto tutorio nomine, ac me Notarium infrascriptum uti publicam personam etiam stipulantem, & recipientem nomine, & vice, ad partemque, & utilitatem quorumcumque interest, & in futurum interesse poterit omnibus, & singulis Juribus, & actionibus sibi quovis titulo, modo, & jure competentibus, & quæ competere possent in Terra prædicta Castri Novi Derthonensis. Ipsamque Illustrissimam D. Ducissam, & me dictum infrascriptum Notarium ut supra stipulantes, a restitutione quorumcumque fructuum, qui sibi hæctenus in prædicta Terra Castri Novi Derthonensis spectassent, liberavit, & absolvit, ac liberat, & absolvit, eisque fructus ipsos penitus & in totum remisit, & remittit. Cedentes sibi invicem, ac tradentes partes prædictæ videlicet præfata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine, & præfatus Illustrissimus D. Dux Hercules mutua stipulatione interveniente, omnia eorum Jura, & Actiones in & super prædictis permutatis, & in cambium datis spectantia, & pertinentia, ac spectantes, & pertinentes; & quæ in futurum quovis modo spectare, & pertinere, ac competere possent. Dantesque sibi invicem, ac dederunt licentiam intrandi, & apprehendendi quodcumque voluerint, ac apprehensam retinendi tenentur, & corporalem possessionem prædictorum Castrorum, & Locorum hinc inde permutatorum, & in cambium traditorum. Constituentes tamen ex nunc partes ipsæ videlicet altera nomine alterius se de cætero tenere, & possidere ipsas Terras, & Loca donec ipsorum possessionem, & tenentiam acceperint; Promittentesque de cætero, & perpetuo ratum, & firmum habituras, ac attendituras, & inviolabiliter observaturas præsentem permutationem, ac omnia, & singula in præsentem Instrumento contenta, sub obligatione omnium bonorum suorum mobilium, & immobilium, præsentium, & futurorum, ac refectione, & restitutione omnium damnorum, Interesse, & expensarum, quæ proinde per alteram ipsarum partium ferent, & paterentur, ac renunciantes, & renunciaverunt prælibata Illustrissima Ducissa suo, & dicto nomine, & præfatus Illustrissimus D. Dux Hercules vicissim exceptioni non factæ prædictæ permutationis, & non celebrati præsentis contractus, prædictorumque omnium, & singulorum non sic actuum, & gestorum, ac omnibus probationibus, & defensionibus in contrarium. Demumque mandans, & mandavit præfata Illustrissima D. Ducissa suo, & dicto nomine Magistris Intratarum suarum ordinarium, & extraordinarium ceterisque Officialibus, & Subditis suis, ut omnia, & singula suprascripta, & in præsentem Instrumento contenta firmiter observent, & faciant inviolabiliter observari, Communibus vero, & hominibus Terrarum præ-

ANNO
1478.
tarum Berselli, & Castri Novi Parmensis, ac Locorum, & Villarum prædictarum, ut præfata Illustrissimo D. Herculi Duci, vel suis quibuscumque legitimis Nuntius debitum fidelitatis, & obedientie præstent juramentum. Ipsumque D. Ducem de cætero in eorum Dominum, & Superiorem recognoscant, quibus omnibus, & singulis suprascriptis peractis Illustrissimus D. Ludovicus Maria Fortia Vicecomes Dux Barri sponte, & ex certa scientia renunciavit, & renunciat verus præfatum Illustrissimum D. Herculem Ducem omni juri, & actioni, quod habere pretenderet in prædicta Terra Berselli vigore alicujus feudalis Investituræ in eum de ipsa Terra factæ. De quibus omnibus, & singulis præfati Illustrissimi Domini Ducissa suo, & dicto nomine, & Dux Hercules, & Illustrissimus D. Ludovicus Maria congrue referendo jussurunt, & rogaverunt, ac jubent, & rogant per me Johannem Antonium de Girardis Papiensem Notarium publicum, ac Ducalem Cancellarium infrascriptum publicum confici debere Instrumentum unum, & plura ejusdem tenoris. Actum in Castro Porta Jovis Inclytæ Civitatis Mediolani. In Camera cubiculari præfata Illustrissima D. Ducissa. Præsentibus Reverendis Dominis Ja. de la Vurte Episcopo Cremonensi & Branda de Castilione Episcopo Comensi, nec non Magnificis, Domino Petro Francisco Vicecomite, & Petro de Landriano Consiliariis, Bartholomeo de Chalco Secretario, & Antonio de Landriano Thesaurario generali, Ducalibus Testibus notis, idoneis ad præmissa vocatis, & rogatis.

Extracta fuit præfens Copia a Registro inscripto sub Litera R. Ducisse Bonæ, & Joannis Galeaz Ducis, Sfortiadum Vicecomitum, existente in Regio Archivio Castri Portæ Jovis Med. in papiro scripto. Datum Mediolani die vigesima mensis Octobris anni 1719.

Examin. Joannes Franciscus Strigelius Regii Archivii Officialis.

CCLXXXIII.

Diploma Römischen Kayser's FRIDERICI, 1479.
des dritten / vermöge dessen der Stadt Ulm das 22. April.
ertheilte Privilegium über die Exemption der
Labung und Heischung vor fremde Land- und
Hof-Gerichte bestätigt worden. Geben zu
Gratz am 22. April 1479. [Tiré d'une In-
formation de Droit, publiée en 1714. de la
part de la Ville d'Ulme, sous le Titre de
Ulmsche gründliche Refutation der ex parte
der Idhl. Carthaus Burpheim heraus gegeben
Deduction.]

C'est-à-dire,

Diplome de l'Empereur FREDERIC III. par
lequel il confirme à la Ville d'Ulme l'exemption
de toute Jurisdiction étrangère qui lui avoit
été accordée par les Empereurs précédents, à
Gratz le 22. Avril 1479.

Wir Friedrich von Gottes Gnaden Römischer Kayser /
zu allen Zeiten Meier des Reichs / zu Hungarn /
Dalmatien / Croatien etc. König / Herzog zu Oesterreich / zu
Steir / zu Kärnten / und zu Crain / Herr auf der Römischen
Mark und zu Portenau / Graff zu Habsburg / zu
Tyrol / zu Vpper und zu Niderr / Marggraffe zu Burgaw /
und Land-Graff im Elss / bekennen öffentlich mit diesem
Brieff / und thun kundt allen den / die ihn sehen / hören / lesen
und lesen lassen / und allemänniglich / wiewohl die Christen /
unser und des Reichs lieben Getreuen / Bürgermeister /
Räthe und Bürger unserer und des Heiligen Reichs
Stadt Ulm / von unsern Vorfahren am Kayser / Römischen
Kaysern und Königen / Eölichen Gedächtnis / sonderlichen
hoch begnadet / privilegiert und geseget / und ihnen durch
uns als Römischen Kayser / gnädiglich confirmirt und be-
stätiget seyen / daß sie alle samentlich oder gemeinlich / noch
einz / ihre Bürger besonde / noch jemand so der gemainen
Stadt oder ihren Bürgern zu verprechen stehen / weder ihre
Leuth noch Gutz / durch jemand / wer der / oder um was
sachen

ANNO 1479. *sachen es wäre / an einig Landt-Gericht / noch ander Gericht / weß die / oder wo die gelegen sind / noch wie unser und des Reichs Hof-Gericht / mit sürgenommen / geladen / geschickten / noch darselbst befragt / noch wieder sie gerichtet / noch procedirt werden solte / dann allein die Bürgermeister / Rath und Bürger gemeinlich / nach ihr Freyheit Sag / und ihre Bürger / sonderlich auch die so ihn oder denselben ihren Bürgern zu versprechen sehen / für die Amtleuth und Gerichte / darinne sie geschickten seyn / oder darinn sie nach Gewohnheit zu recht geschicket werden / so ist uns doch glaublich und wahrlich angelangt / daß solch oberhöchster Kayserlich und Königlich Freyheit / Privilegia / Confirmationen / und Bestätigung verachtet und nit gehalten / und dieselben von ihm / ihr Bürger / auch ihr und ihrer Bürger Unterthanen und Hinterlassen / so ihnen zu versprechen gesehen / und in Eydern befragten Gerichten geschickten seyn / oder nach Gewohnheit zu recht geschicket werden / über das / durch sie noch an denselben Eiden und Gerichten / einigen Klagen das Recht nie versagt / noch geschicklich verfahren worden ist / durch etliche Land-Richter / und Richter / an andere und fremde Gerichte unbillig sürgenommen / geschickten / geladen / bestimmet und beschworen / und darselbst ihre Fürhaltung und Erhaltung der gemelten ihrer Privilegia und Freyheit / und ihr geüblich Abforderung / in seyn / als ob der gemelten von ihm / und ihre Bürger / Unterthanen / Hinterlassen / und die ihre zu versprechen gesehen / so außserhalb der Stadt ihm Xingmaut geschickten seyn / in solchen ihren Privilegien und Freyheiten nit begriffen seyn sollten / und anderer unbilligen Aufzug halten / wider sie zu richten / procediren / zu so willfahren unterstanden werde / das den gemelten von ihm / an den oberhöchsten ihren Kayserlichen und Königlich Freyheiten / Privilegien / und unserer Kayserlichen Confirmationen zu Verletzung und Schaden kommen / und uns als Königlichem Kayser zu gebulden nit gebührt / darinn und dorein nun in den oberhöchsten Kayserlichen und Königlich Freyheiten und Privilegien / den gemelten von ihm / von unsrer Vorfarer am Reich / und uns / gegeben und bestetiget / die benannten Bürgermeister / Räte und Bürger / gemeinlich und samenlich / auch ihr Bürger besondere / und die ihn und denselben ihren Bürgern zu versprechen sehen / mit vollkommnen ausgezeichneten Worten beahmet und anzeigt seyn / und darinn Niemandes aufgenommen ist / so declariren / erklären / auch ordnen / setzen und wollen wir / aus Königlichem Kayserl. Macht / Vollkommenheit / und mit rechte wissen / in kraft dieß Briefs / daß dieselben Bürgermeister / Rath und Bürger der Stadt ihm / gemeinlich und samenlich / auch all und jeglich ihr Bürger / sie setzen in der Stadt / oder außserhalb der Stadt Maut gesessen / besondere und dazzu alle die / so Bürgermeister und Räte / von gemeiner Stadt wegen / oder ihren Bürgern besondere / in was Würden / Standes oder Wesens die seyn / zu versprechen sehen / in fünfzig Jahren über kurz oder lang zu versprechen sehen werden / der obbesagten ihrer Freyheiten / Privilegien und Bestätigung an allen und jeglichen Land-Gerichten / und andern Gerichten / auch an allen Eiden / und gegen altermännlichen vollkommenlich gebrauchten / gemessen / und dorein gänglich bleiben sollen und mögen / und darüber nun fürbas hin ewiglich / durch einig Klag / Spruch / noch Abforderung / weiter nit sürgenommen / geschickten / geladen / noch wieder sie / ihr seib noch Gütther / nichts gerichtet / gerichtet / procedirt / noch vollfuhret werden. Sonder was darüber wider sie / ihr seib / Haab oder Gutser sürgenommen / gerichtet / geladen oder procedirt wider / daß solch alles sehr alldam / und dann alsiet / von obbesagten unser Kayserlichen Macht / Vollkommenheit / ganz krafftlos / unbillig und unrichtig / und den sürgeladen / an ihren Leiben / Ehren / Haab und Gutser / auch den gemelten von ihm / und den ihren / oberhöchsten an den gemelten ihren Freyheiten und Privilegien / unvergeßentlich und unbillig seyn solle / von allernünftigst umhindert / es wäre dann Sade / ob Jemand das Recht versagt / oder geschicklich verfahren würde / der möchte alldam das Recht gegen den obgenannten von ihm / den ihren / oder denen die ihn oder den ihren zu versprechen stehend / ferner sehen und erfordern / vor uns und unsern Nachkommen am Reich / Königlichem Kaysern und Königen / und unsern anderswo. Und gebieten darinn allen und jeglichen Land-Richtern / Hof-Richtern und andern Richtern und Gerichten wo die gelegen / und weß / oder wen die zugehörig seyn / Niemand aufgenommen / auch sonst allen andern unsern und des Reichs Unterthanen und Getreuen / in was Würden / Standes oder Wesens die seyn / von oberhöchsten Kayserlicher Macht / ernstlich und versichtlich mit diesem Brief / daß sie die benannten von ihm / ihre Bürger / und die ihn und ihren Bürgern zu versprechen sehen / nun fürbas hin ewiglich / an den oberhöchsten ihren Freyheiten / und dieser unser Kayserlichen Declaration / Ordnung und Satzung nit hindern noch trennen / sondern sie der geschicklich gebrauchten / gemessen und gänglich dorein lassen / und darüber wider sie / Bürgermeister Rath und Bürger gemeinlich und samenlich / noch einigen ihren Bürger besondere / noch jemand so ihn von gemeiner Stadt wegen / oder ihren Bürgern Costwoget oder Bürger-Rechts halber verwandt / in was Würden / Standes oder Wesens die seyn / noch ihr Unterthanen / Hinterlassen und*

Amleuth / so ihn zu versprechen sehen / und künftiglich zu versprechen sehen werden / außserhalb ihrer oberhöchsten und geordneten Gerichte / ferner nit ander Gericht nit sürgeladen / geladen / bestimmet / noch beschworen / noch durch jemand zu geschickten geladen / in zeit weise. Da aber das aus versprochen oder Unwissenheit bestete / alsdann dieselben sürgeladen / auf der gemelten von ihm Abforderung / nach ihr Freyheit Sag / zu Recht an die End und die Gerichte / dorein die / nach laut derselben ihrer Freyheit / zu recht gehörig seyn / weisen / und weiter wieder sie nichts sürgenommen / handeln / urtheilen noch procediren / als lieb ihnen allen und einem jeglichen seyn / unser und des Reichs schwere Ungnad / und dazzu ein Pene / nemlich hundert Mark löthigs Goldes zu vermeiden / die ein jeder / so oft er hierwider thäte / halb in unser und des Reichs Cammer / und den andern theil den obgenannten von ihm unablässig zu bezahlen verfallen seyn soll. Auch ordnen / setzen und wollen wir / aus obgenannter unserer Kayserlichen Macht / Vollkommenheit / versichtlich in Crafft dieß Briefs / daß die Richter und Gerichte / so wider die oberhöchsten / und diese unser Kayserl. Freyheit und Declaration wissentlich thäten / derselben ihres Amts- und Gerichts-Zwangs entsetzt / versperrt / und die Urtheile / Handlung und Proceß / so sie darüber und nach solcher ihrer Ausführung dieser unserer Kayserlichen Freyheit und Declaration thäten / unkräftig / unbillig und unrichtig seyn. Und den behaltenden kein Fluß noch Frommen / noch den verlassigten Feinleyt schaden bringen sollen / so lang / bis sie uns / oder unsern Nachkommen am Reich / und den benannten von ihm / nun solch ihr Verachtung und Umgehensam die obbesagten verfallen Pene völiglich bezahlet / und genug gethon / oder sich desbalben mit uns oder unsern Nachkommen / und den gemelten von ihm / gültlichen vertragen haben. Darnach wißt sich ein jeder zu richten. Mit Urkund dieß Briefs besiegelt mit unserm Kayserlichen Majestät anhangenden Insignel. Geben zu Crad am Zween und Zweenzigsten Tag des Monats Aprilis nach Christi Geburt / Wierchen hundert und im Neun und Sechzigstigen / unserer Reich / des Römischen in Wierzigstigen / des Kayserthums im acht und Zwanzigstigen / und des Hungarischen im ein und Zweenzigstigen Jahren.

Johann Waldner Prothonotarius.

Ad Mandatum Domini Imperatoris proprium.

Reg. Lucas Eintr.

CCLXXXIV.

Esposizione e Requisitione fatta per parte de Messer THOMASINO DE CAMPO FRE- 1481. 18. Fe- goso, Governatore del Isula de Corfica, vici- alli Signori Governatori & Configliari del Duca di Milano tocante all' Alienatione de detta Isula de Corfica. Actum Mediolani die 18. Februarii anno 1481. Indizione 14. Authentique tiré des Archives Royales du Châteaude Milan.]

IN Nominem Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo octingentesimo primo, Indizione quarta decima, die Dominico decimo octavo Mensis Februarii, in Arce Portæ Jovis Inclyte Civitatis Mediolani, videlicet in Camera magna solite Residentie infrascripti Illustrissimi Domini Ludovici, constituto Johanne de bona parte, Nuncio de Messier Thomafino de Campo Fregoso in precepta dell' Illustrissimo Signor Ludovico Maria Sforza Velconte, Duca de Bari, & dell' Illustrissimo Signor Roberto de Arragonia de Sancto Severino, Governatori, e del Reverendo Monsignore, Jacomo Antonio de la Torre, Vescovo de Cremona, & dell' Magnifici Messiere, Joanne Francecco de San Severino, Messier Petro Francecco Velconte, Messier Petro de Gallarate, Messier Alberto Velconte, Messier Joan Jacomo de Trulzo, Messier Petro la Landriano, Messier Giovanni Angelo da Fiorenza, Messier Scarampo dell' Scarampi, Messier Petros de Birago, Consilieri dell' Illustrissimo Signor Duca di Milano, & epso Joanne ha exposto & dicto per parte de dicto Messier Thomafino, ali prefati Signori, Governatori, e Consilieri, come havendo concoluto dicto Messier Thomafino, chel tenere luy l'Isula de Corfica, gli è con grande spesa, e danno è stato in dispositione trovando, chi l'havesse tolta d'alienarla, & accadendoli che la voglia gli la daratamen con bona voluntate, & piacere del prefato Illustrissimo Signore senza el parere, & licentia del quale non ventera mai ad Alienazione alcuna, li quali

Mmm

ANNO quali Illustri Signori Governatori, & Reverendi, & Magnifici Consiglieri Ducali, intesa dicità expositione
1481. ne, & Ambaxata facta per dicto Joanne per parte del predicto Illustrissimo Thomasio, hanno risposto ad Nome del prefato Illustrissimo Signore Duca, che quando sua Excellentia dete el Governo de dicità Insula ad dicto Messier Thomasio, & li fece consignare le Fortezze sue, l'animo, & dispositione sua non era da privarsene, come per el tenore delli Capituli convenutitra epso Illustrissimo Signore Duca, & dicto Messier Thomasio se po comprendere, ma che lui del quale el prefato Illustrissimo Signore ne preheveva ogni fede gli la dovesse conservare, & non alienarghila, come etiamdio epso Messier Thomasio, per dicità sua expositione, & Ambaxata fa intendere essere sua intentione, cioè de non disporre de dicità Insula, senza licentia del prefato Illustrissimo Signore Duca, nel che le commenda la osservantia de la fede, depso Messier Thomasio, & quando dicto Messier Thomasio intrasse in dispositione de volere tentare, alienatione alcuna, factone per lui debita & solemne Notitia al prefato Illustrissimo Signore, secundo è obligato sua Excellentia, li fara conveniente risposta, per che deliberara da Rettore per si dicità Insula, o disporne quello li parira, come po per dicti Capituli. De le quale tutte, & singule cose li prefati Illustrissimi Signori Governatori, & Reverendi, & Magnifici Consiglieri, ad nome del prefato Illustrissimo Signor Duca, hanno comandato, & commandano ad mi Notari, e Cancellero infrascripto, che ne debia rogare publico Instrumento. Presentibus Magnifico Domino Bartholomeo Chalco, & Reverendo, Domino Jacobo Anquirario Secretariis, nec non Francisco Ritio, & Joanne Petro de Rhodobio Cancellariis Ducalibus, testibus notis, idoneis ad pramissa vocatis, & rogatus.

Extrafta fuit præsens Copia a Registro inscripto sub Littera R. Ducis Bonæ, & Galeaz Marie Sfortiadum, Vicecomitum, existente in Regio Archivio, Vicecomitum, Joannis Mediolani, in papiro scripto, Mediolani die trigesima mensis Octobris anni 1719.

Examin. Joannes Franciscus Strigellius Regi Archivi Officialis.

CCLXXXV.

II. Avril. Traité entre le Canton de Lucerne, d'une part, & les trois Cantons d'Uri, Sutz & Onderwald d'autre part, pour le maintien & l'interprétation de la Ligue auparavant faite entre eux. Le premier Mercredi avant le Dimanche des Rameaux l'an 1481. [Estat & Empires du Monde au Traité de la République des Suisses. Page 434. D'où cette Pièce est tirée: on la trouve aussi dans le *Treſor Politique* Liv. 2. pag. 487.]

Nous Senat & Conseil de Cent, qu'on nomme le Grand Conseil de la Ville de Lucerne, & nous Amans, Conseil, Compatriotes, & toutes les Communautés des 3. Cantons, d'Uri, Sutz, & Onderwald, au dessus & au dessous de Silve, sommes entree en different entre nous trois Cantons, & l'autre partie, pource que suivant la teneur de l'Article de nostre Ligue, qui parle de volonté, & accord, soit avec droit, procez ou sentence que telles choses fussent faictes ou traictées, on entend qu'autant que nous fusdits de Lucerne mettrons de personnes en une garnison, ou affaire, nous fusdits trois Cantons, serons obligez d'en mettre autant, de chaque Canton particulier.

Ce qui nous a semblé à nous dis-je de Lucerne peu convenable, deshonneſte & injuste, & ces paroles n'ayant été mieux declarées en la Ligue perpetuelle, à raison qu'on ne se souvient pas de ces aydes, à ceste cause en la presente Diette, d'un commun consentement, & meur conseil, nous nous sommes volontairement accordez, que pour le regard de cet Article, nous de Lucerne y devons mettre autant de personnes, que nous fusdits Cantons, d'Uri, Sutz, & Onderwald & tous trois

ensemble, terminer tout different, & affaire qui arrivera, & qu'aucune des parties ne sera plus ou moins que l'autre. Pareillement s'il advenoit jamais qu'il nasquist des differens entre nous trois Cantons, & qu'il fust besoin de proposer ou esclaircir la teneur de ceste Ligue perpetuelle, pour raison de ces paroles: volonté, accord, droit; il faudra que tout ce different se termine avec égal ayde, comme il a été dit.

Et si tels desordres ou differens naissoient entre nous de Lucerne, avec quelcun des Cantons, pareillement toutes & quantes fois, qu'il procedera du devoir, pour le regard des deux Parties, ils seront terminez avec ayde esgale, comme dessus. Et afin que les susdites choses durent perpetuellement, nous les avons confirmées avec serment, & avons obligé tant nous que nos successeurs, à les observer inviolablement, & pour ce nous les avons scellees, tant du seel de Lucerne, que des trois Cantons, & de nos pays, & en avons fait expedier quatre avec les mesmes paroles, & le mesme seel, dont nous avons eu une expedition, Uri une autre, Sutz une autre, & Onderwald une autre, toutes de mesme forme. Fait le premier Mercredi avant le Dimanche des Rameaux l'an 1481.

CCLXXXVI.

Beschreibung ERNST postulierten Erz-Bischoffs 9. Octob. zu Magdeburg gegen den Rath der Stadt Halle / wegen der an Bischoff JOHANN zu Meissen wiederkauflich überlassenen fünf Pfannen zu Halle / daß solches denenselben unſchädlich ſeyn ſolle. Geben zu Calve den Tag St. Dionisii 1481. [Lunio Teutisch Reichs-Archiv. Part. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 4. Abſag. 15. pag. 364.]

C'est-à-dire,

Revers donné par ERNEST postulé Archevêque de Magdebourg, au Magistrat de la Ville de Hall, portant que la Vente faite par lui à JEAN Evêque de Meisse des cinq Sauneries de Hall, ne doit tourner en aucune maniere au préjudice de la Ville. A Calbe le jour de St. Denis 1481.

Wir Ernst von Gottes Gnaden / Administrator der Kirchen zu Magdeburg und Halberstadt / Herzog zu Sachſen / Landgrave in Thüringen / und Marckgraf zu Meissen / beſtehen öffentlich mit diesen Briefen / für uns und unsere Nachkommen / alsdann unser lieben Getreue / die Erbsamen und vorſichtige Rathmann und Meister der Innungen unſere Stadt Halle / verſulbort / daß wir mit Wiſſen / Willen und Fullwort unſere Capitels zu Magdeburg / dem Ehrwirdigen in Got Vater / Herrn Johannen / Bischoffs zu Meissen / fünf Pfannen im Zeuffen Born / in der genannten unſere Stadt Halle / uff einen Wiederkauff verkaufft / daß wir den obgenannten Rathmann und Meistern der Innungen und unſere Stadt Halle verſchreiben haben / und verſchreiben ihn auch in Krafft dieses Briefes / für uns und unſere Nachkommen / daß ihn ſolich verſulborten an der Verſchreibung / die wir den Ehrgeannten Rathmannen / Meistern der Innungen und Bürgern unſere Stadt Halle / mit Willen und Fullwort unſeres gemelten Capitels / gegeben haben / die Pfannen in unſere Stadt Halle niemands anders dann beſessenen unſeren Bürgern daſelbſt zu kauffene / unſchädlich ſeyn / und ſolich Verſchreibung dertelben nicht verbrochen noch gekündet werden / ſondern nach alſen ihren Inhalten bey unſer Willen bleiben ſoll / ohne Irrthum und Schilche / des zu ſchriben haben wir unſere Inſiegel für uns und unſere Nachkommen an diesen Brief thun hängen / der geben iſt zu Calbe nach Chriſti unſeres Herrn Geburt / Tausend Vierhundert darnach im ein und Achtzigſten Jare / am Dienſttag St. Dionisii Tage.

CCLXXXVII.

Erneuerung Paſſi Advocatiae & Protectionis, 30. Octob. Herzog JOHANN des andern zu C.ve mit bris. dem Rath der Stadt Dortmund au gerichtet Feria tertia poſt Simonis & Judæ diem.

Anno

ANN'D
1481.

*Renouvellement du Paite d'Avocatié, & de
Protection entre JEAN II. Duc de Cleves,
& la Ville de Dortmund. Fait la Ferie
troisième après la Fête de St. Simon & Ju-
de l'an 1481.*

Том. I. PART. II.

[illegible]

ANNO 1481. ea juxta formam, & conventionem factam inter Nos, seu Procuratorem Nostrum ex una, & prædictos Comes Suares de Figueroa, & Michaelem Dalmatii, ex altera partibus, cum Capitulis factis, & firmatis in posse Notarii subscripti, sub die initulata octava die Junii, anno millesimo, quadringentesimo, septuagesimo secundo, ad quos nos referimus; prout confrontatur cum termino de Cirrat, cum termino de Pandiel, cum termino Daranivel, cum termino de Cortes, cum termino de Puerto, cum termino de Vistabella, cum termino de Chodos, cum termino de Lucena, & cum termino Dargelita. Hanc itaque Donationem, & alienationem desuper expressam, post nostri decessum, ut supra facimus Vobis, dicto filio Nostrum, & vestris, cum omnibus, & singulis juribus, jurisdictionis Civilis, & Criminalis, altæ, & bassæ, meri & mixti Imperii usu, & exercitio ipsorum tam per speciales Concessiones, quam per Foros & Privilegia Regni Valentie concessas & pertinentes Privilegiorum, & Concessionum nobis cum diversis Instrumentis actorum & conceptorum, per Serenissimum Regem Joannem Patrem nostrum, altæ recordationis, atque cum Castris, Fortalitiis, seu Dominicilibus Hospitiis, cum Turribus, vel aliis munitionibus eorum, atque cum manfis mansatis, & assalibus Domibus, & Adificiis ibi constructis, & de cætero construendis, & cum hominibus, & feminis cujusvis Legis, Sectæ, Naturæ, seu conditionis existant, ibi habitantibus, & habitaturis, & cum vineis, hortis, campis, Terris cultis, & incultis, plantatis, & non plantatis, rigadinis & Siccanis, hermis & Plantatis, cum pascuis, herbis, herbagiis, Pratis, Planis, Montibus, Montaneis, Collibus, Nemoribus, Garrigiis, Arboribus fructiferis & infructiferis, Lignis, fustibus, Venationibus, Piscationibus, Fontibus, Torrentibus, Stagnis, aquis cœquius, & aquarum ductibus, reductibus, irrigationibus, & aliis usibus ipsarum, & cum Molendinis, Furnis, Macellis, Tabernis, Feudis, censibus, agariis, five fructibus, & expeditorum, partibus, Coctis, Almaganis, bilantiis, Laudimiis, fatiis, & aliis juribus Hemphitheuticariis & allodialibus, & cum quæstis, pæcis, demandis, exactionibus, Caloniis, atque Multis Civilibus, & Criminalibus, & cum exercitu, five hoste, & Cavalcata, cedentibusque ipsorum, & aliis servitutibus & adempnis, & cum Monetario, seu Morabatio, & terrodecimi, & generaliter autem, cum omnibus, & singulis proprietatibus, pertinentiis, terminis, redditibus, proventus, emolumentis, obventionibus five devenimentis, & aliis ad dictam Baroniam, Ducatum, & Loca, & ad Nos pro eis pertinentibus, & pertinere debentibus, nullo excepto, & cum omnibus juribus, Locis, vocibus, rationibus & actionibus realibus, & personalibus, utilibus & directis, variis five mixtis, Ordinariis & extraordinariis, & quibuscumque aliis Nobis, & nostris in, & super iis, quæ vobis donamus, & ratione ipsorum competentibus, & competitis quoquo modo, causa, vel titulo: Et ex causa hujusmodi Donationis, & concessionis donamus, cedimus, transferimus, mandamus, & concedimus Vobis & vestris totum, & quodcumque Jus, totumque Locum, & omnes voces, actiones, & rationes reales, & personales, utiles & directas, varias, mixtas, ordinarias, extraordinarias, prætorias, Civiles, & quælibet alias, qui & quæ Nobis quovis modo, vel causa competunt, & competere possunt, & debent, in, & super iis, quæ vobis donamus, & contra quasvis personas, & res, quibus possitis Vos, & vestri uti, & expectari, agendo, conveniendo, defendendo, opponendo, excipiendo, replicando, & omnia alia faciendo in Judicio, & extra Judicium quæcumque, & quemadmodum nos facere possumus, vel poteramus ante præsentem donationem, Jurium Cessionem, & Concessionem, ac nunc, vel postea quodcumque infruentes, atque constituentes, in, & super iis, quæ Vobis donamus, & concedimus, Dominum, & potentem Actorem, & Procuratorem, ut in rem vestram propriam, Vosque ac Vestros in Locum, & Jus nostrum ponentes, & statuentes. Ad habendum, tenendum, & possidendum, dandumque vendendum, alienandum, impignorandum, obligandum, & alias faciendum vestra libitum voluntatis. Exceptis Clericis, Locis Sanctis, Personis Religiosis, ac Militibus, qui de foro Valentie non existunt, nisi dicti Clerici juxta feriem, & tenorem fori novi super hoc editi, bona prædicta ad totam eorum vitam acquire-

rent, vel haberent. Extrahentes, vel eximētes ea, quæ Vobis damus, & concedimus a posse, Dominio, & Jurisdictione Nostris, & in vos, & vestros penitus transferentes, mandantes ferre cum præsentibus nunc pro tunc Aleais, Pajulis, Justitiis, Juratis Alumnis, & cæteris Officialibus, atque Universitatibus, five Allamis, & singularibus personis Ducatus & Baronie prædictæ, qui & quæ tunc fuerint, vel erunt de, vel in dictis Locis, cujusvis sexus, legis, sectæ, ætatis, vel conditionis sint vel fuerint, sub pena fidelitatis, in qua Nobis tenentur, seu tenebuntur, quatenus statim Nobis ab hac luce decessu, Vos dictum Ferdinandum filium Nostrum, & vestros recipiant, admittant, habeant, & teneant pro veris, & in veros Dominos eorum, & dictæ Baronie, & Locorum ipsius, terminorumque & pertinentiarum ipsarum, atque illorum possessionem realem, vel quasi in quantum fit, vel erit in eos, vobis, & Vestris deliberant, & tradant. Vobisque ac vestris fidelitatem, & Juramentum fidelitatis præstent, parentantque, obediant, solvant & satisfaciant plenarie ac integre de, ac super omnibus, & singulis fructibus, redditibus, proventus, emolumentis, subventionibus, & aliis quibuscumque juribus dictæ Baronie, Locorum, Terminorum, & pertinentiarum ipsorum Domino pertinentibus, prout melius & plenius Nobis, & quibusvis prædecessoribus in rem teneantur, aut tenebuntur, & sint, vel fuerint obligati; Quoniam ipsis vobis completibus, nos tunc pro tunc in posse subscripti Notarii, ut Publicæ Personæ, hæc a nobis pro eis & omnibus illis, quorum interest, vel intererit; recipientes, & stipulantis, eos, & eorum singulos ab omni fidelitate, & Juramento fidelitatis, quibus Nobis, vel Nostris adstricti, vel obligati sint vel erunt, liberamus penitus, & absolvimus prout melius, plenius, sanius, & utilius dicitur, scribi, nominari, & intelligi potest, ac etiam cogitari ad vestri, & vestrorum commodum, & salvamentum, bonum etiam, ac sincerum intellectum, sic Vobis, vestris donamus, concedimus, atque transportamus Baroniam, & Ducatum prædictum, & Loca ipsius ut prædictum est: Retinentes tamen Nobis, & expresse protestamur, quod Donationem, & Concessionem hujusmodi vobis facimus, & facere intendimus cum vinculis, pactis, retentionibus, & causis sequentibus, & non sine eis, nec alias. Et primo quod Nos (dum vita comes fuerit) teneamus & possideamus pleno jure Ducatum, & loca prædicta, & omnia ipsorum jura, redditus, & emolumenta, ut verus Dominus ipsorum ad faciendum ex ipsis Nostras omnimodas Voluntates. Nobis tamen ab humanis sublato, Vos dictus filius noster teneatis, & possideatis Ducatum prædictum, & omnia ipsius jura pleno jure, & cum tota integritate, quemadmodum Nos & Prædecessores Nostris, Domini ipsius Baronie faciebamus, facereque poteramus, facereque poterant, ante præsentem Donationem, & transportationem, sub hoc tamen vinculo, & conditione, quod ille ex filiis nostris legitimis, & de legitimo matrimonio procreatis, qui prior fuerit in Ordine Genituræ, post mortem vestram habeat, & possideat, ut verus Dominus Ducatum prædictum absque aliqua disalcatione, diminutione, aut detractone Legitimæ Trebellianicæ, Falcidiæ, aut alterius juris, post mortem vero prædicti filii vestri, Ducatus prædictus integritate perveniat, pervenireque volumus secundo filio Mascululo ex legitimo Matrimonio procreato, ex dictis filiis vestris, sub simili vinculo, & conditione, & sic de cætero, Ducatus prædictus perveniat prædictis filiis vestris ex legitimo matrimonio procreatis, & filiis, & eorum Descendentibus Mascululis, de uno post alium, servato tamen Ordine Primogenituræ, & si acciderit Vos dictum filium nostrum, per decessum filiorum, & descendendum vestrorum decessisse, sine Mascululis ex Vobis, & dictis filiis vestris natis, provenientibus, quodcumque volumus, quod per mortem vestram, & ipsorum Ducatus prædictus, perveniat cum tota integritate, quemadmodum de præsentibus vobis donamus, & concedimus, Alphonsi, secundo filio nostro legitimo, & prædictæ Nostris Consortis Nostræ sub vinculis similibus, formis & modis, Vobis, per Nos ut supra expressis & dispositis; & si dictus filius Nostræ Alphonsus decesserit quodcumque sine liberis Mascululis, de legitimo & carnali Matrimonio procreatis, volumus, quod Ducatus prædictus perveniat aliis filiis nostris Mascululis, & eorum filiis, & descendentibus Mascululis, si super-

ANNO
1481.

ANNO
1481.

erint, uno post alium, servato ordine Primogenituræ inter eos, & eam volumus, quod si vos, & omnes filii Vestri, & descendentes a Vobis, & ab aliis filiis nostris legitimis, & dictæ Confortis nostræ, decesserint quodcumque sine filiis legitimis Masculis, & de legitimo Matrimonio procreatis, quod Deus avertatur, tali casu volumus, quod Ducatus prædictus perveniat, ipsamque habeat prædicta Illustris, Domina Elionor de Soto, Uxor nostra carissima, cum omnibus ipsius Juribus, fructibus, redditibus, & enolumentis, de tota vita sua, ad quemadmodum de ipsis suis omnimodis voluntates, & quemadmodum de præsentis nos facere possemus durante vita, præfenti donatione. Post mortem tamen dictæ Illustris Confortis nostræ volumus, quod Ducatus prædictus revertatur pleno jure, & cum tota integritate Coronæ Aragonum, videlicet et Excellentissimo Regi Aragonum, qui tunc vixerit: Promittentes, & fide bona convenientes, præsentem donationem, & confessionem, & omnia in eis contenta, & expressata, Nos semper habere rata, grata, valida, atque firma, & contra ea non venire, facere, nec consentire palam, vel occulte aliqua ratione, titulo, five causa, quam insinuari volumus per dictum Magnificum Justitiam in Civibus Reventaris Valentie, confessioni ipsius præsentem: Renunciatis juribus dicentibus, quod si donatus prius decesserit donatore, donatio evanescat, & ad donatorem revertatur, & quod Donatio propter ingratitudinem, inopiam, & egestatem possit revocari, & cullibet alteri juri, foro, Privilegio præmissis quomodolibet obviandis, obligamus omnibus, & singulis, sic ut premititur attendendis, tenendis, & inviolabiliter observandis, obligamus Vobis & vestris omnia bona nostra mobilia & immobilia, Privilegiata & non Privilegiata, & Jura quæcumque ubique habita, & habenda. Quod est ædum in suburbio vocato de Sent Guilhem, juxta Monasterium Trinitatis, sito extra Moenia Civitatis Valentie, decima Octava die mensis Decembris, anno a Nativitate Domini millesimo, quadringentesimo, octuagesimo primo — signum Nostri Alphonsi d'Aragonia prædicti, qui hæc laudamus, concedimus, & firmamus. Testes hujus rei sunt — Magnificus Petrus Corella Domicellus — Michael Miralles, & Onophrius Alphonsi Scriptores, habitatores Valentie — signum Magnifici Petri Exare Militis Justitiae Valentie in Civibus, qui viâ quadam requisitione coram eo posita, nec non juramentis præstitis, huic donationis instrumentum auctoritatem suam prestitit pariter, & decretum — signum Ludovici de Pratis, Notarii Publici, Civitatis Valentie, Domini medietatis pro indiviso Scribanie Curie Civilis dictæ Civitatis, Arrendatorisque alterius medietatis, ab hærede Honorati, & discreti Petri Navarro quondam Notarii, qui de Mandato dicti Magnifici Justitiae, huic donationis Instrumento Auctoritatem suam apposuit pariter, & decretum — signum Joannis del Mas, Sacre regie, Majestatis Aragonum Segrearii, ejusque auctoritate Notarii Publici Valentie, ac per totam ipsius Terram, & Dominationem, qui præmissis omnibus, & singulis, dum sic fierent, & agerentur, interfuit, eaque scribi fecit, & clausit, Loco, Die, & anno prædictis cum raso, & correcto in vigesima prima linea, ubi rescribitur, Junii.

Exemplata est presens Copia a suo Originali Instrumento in Carta Pergamena, asservato in Magno Regie Camere Archivio in Camera I. sub Littera I. scanzia III. fasciculo V. numero XIV. cum quo facta Collatio de verbo ad verbum concordat, meliori tamen semper salva. Et in fidem de mandato oretenus Illustris Domini Marchionis Castri novi D. Vincentii Frescone Presidentis Commissarii subscriptus Magnificus Antonius de Mas Regius Archivarius hic se subscripsit. Datum Neapoli in eodem Magno Regie Camere Archivio die 2. Junii 1718.

ANTONIUS DE MAS.

CCLXXXIX.

ANNO
1482.

26. Avril.

Brüderlicher Vertrag zwischen EBERHARD den Jüngern/ und HEINRICH, Grafen zu Würtemberg/ aller Irerungen halber/ so sich zwischen denenselben occasione des Erb guts erhalten/ aufgerichtet. Worinnen dieser jenem die Grafschaft Mompelgard/ Schloß und Stadt Blamant samt andern gütern übergiebt/ dahingegen jener diesem jährlich 5000. Gulden Rheinisch/ nebst Innhabung der Stadt Reichenweiler/ Bilsheim und der Herrschaft Horburg/ zu entrichten sich verpflichtet. Geben zu Reichenweiler am Freytag nach St Marci Anno 1482. [LUNIG Teutsch. Reichs-Archiv. Partis. Spec. Continuat. 2. Abtheil. 6. pag. 700.]

C'est-à-dire,

Transaktion entre les Comtes de Wirtemberg EBERARD le jeune, & HENRI son Frere; par laquelle tous leurs differens au sujet de la succession paternelle sont accommodés; en sorte que HENRI cede à son Frere EBERARD le Comté de Mompelgard, autrement Mombeliard, avec la Ville de Blamont, & autres biens; en échange de quoi il doit avoir une Pension de 5000. florins du Rhyn, avec les Villes de Reichenweiler, & Bilsheim, & la Seigneurie de Horbourg. A Reichenweiler le Vendredi après le jour de St. Marc. 1482.

Wir Eberhard der Jünger und wir Heinrich/ beide Grafen zu Würtemberg und zu Mompelgard u. Schwäbisch/ Bekennen und thun kund öffentlich aller mündlichen/ die diesen Brief ansehen/ lesen oder hören sehen/ Nachdem uns bis her einig Irung und Zwistigkeiten zwischen uns geschehen/ und sich gehalten haben/ Als von des Hochgebornen Herrn Ulrichs Grafen zu Würtemberg und zu Mompelgard u. unsers lieben Herrn und Vaters lieblicher und seliger Gedächtnis verlassener Herrn und Guts halber/ des Wir doch vornahm bei Zeiten und in jeden bestellten Unses lieben Herrn und Vaters seligen/ nach laut und Inhalt etlicher Verschreibung/ Vertrag und Vornehmunges Briefen darunt vgerichtet/ und durch S. L. augencheinlich mit Unser lieber und unsers Unses lieben Weitem Graf Eberhards des Eltern/ Wissen und Willen/ der darn nit wider dem Wir/ vergiffen ist/ be tragen sein/ Nachdem das beschehen Vertrag/ Einung-Briefe besagen und ausweisen/ daß die Wir obenannde Brüder aber/ mit Unser beider Gunt/ Wissen und Willen/ auch guter umständlicher Vorberathung und gehalten Rathe Unser Räte/ durch die Edlen Hochgelahrten Unser lieb getreuen und besondern/ Albrechten von Neckher von hohen Neckberg/ Doctor Walthes Wessing und Hanssen von Meinel der Zeit Woge zu Walingen/ als liebhaber des Friedens/ und diejenen den solch Unser angeregt Irung/ Erwid und Spden in treuen laide sein/ die gar viel lieber hingelegt und brüderliche Zerr/ lieb und Freundschaft zwischen uns sehen wolten/ us Wirtung als heinag folgt/ vertritt/ und geinigt sein.

Nem zum Ersten/ daß alle Unmoit/ Irung/ Spden/ Forderung und eckeliche Ansprach unsers väterlichen Erbs halben/ untrwas sich zwischen uns bis us Datum des Briefs erhebt/ verlossen und begeben hat/ und des Wir vorgenannte Graf Heinrich/ gegen Graf Eberharden Unsern lieben V�nder in Vorderung gehalten sein/ ganz und gar rodt und ab heissen und sein/ und bei dem Vertrag und Einungs-Briefen/ vornahme zwischen uns allen von Würtemberg genandt/ bleiben soll/ und darzu Wir beed auch die/ so jedem Theil verwannde seinn/ und alle Schrifften/ Urkunden oder anders/ so sich zwischen uns verlossen hat/ mit einander gericht und gelohnt heissen und sein/ und diebesen Schrifften aussprechen sich also darumbder usgangen/ von uns beeden Vætern/ Unsern oben genannten lieben Weitem in Ein oder Zweier Monats Fristen ohngefehligh überantwort werden/ die zu vernichten und eyntrüg zu machen.

Nem zum Andern/ dieneil Wir Graf Heinrich/ Mompelgard/ Blamund/ Grauf/ Clerical und Pessant/ mit allen ihren Zugehörungen/ Leuten und Gütern/ nichts ausgenommen/ mit in Wissen gewesen/ und noch sein/ aus mercklichen Unsern anliegenden Sacken/ Unser gemüht des nit unbillig bewegt/ zu beholten/ daß auch also Unsern oben genannten Brüder und den angezeigten Bedingungs-Leuten zu erkennen geben/ und uns daruf in anderwege zu vernichten

ANNO 1482. annehmen begierig gewesen / darzu auch dieselben Thebings-
leuth ihren Fleiß zum höchsten ansetzt / und von unsren die-
selben Brüdern erlange / und preisen uns hohen Willigung
haben / in die Werke als auch hernach folgt.

Des Ersten / daß Wir Graf Heinrich solch Graffschafft
Wimpelgard Schloß und Stadt Almann / auch Graus /
Cleraval und Passavant mit allen und jeglichen ihren Zugehö-
rung / reuhen und Gütern / lügenden und fahrenden / lehen
und Aegen / wider ausgenommen / nach hundert gesindert / dem
ehemaligen unsren lieben Brüdern sellen und antworten /
Eren übergeben / und zu ihren Händen sellen und antworten /
auch die darzu gehörig / aller ihrer Schelten / Töden und
Pflichten / so sie uns gethan haben / leig lassen und zehlen /
und dem jetzt genannten unsren Brüdern / seinen Eren und
Nachkommen mit Gütern / Töden und Pflichten / wie Sie
uns und unsren Vordern die vorerwähnte gethan haben / zu thun
vermögen sollen und wollen. Wir Graf Eberhardt zu Wieder-
legung unsren lieben Brüdern Graf Heinrich und seinen Eren
nach aller Nothdurfft versichern und verweisen / nach seinen
Wünschen um fünf tausend Guldin Kempt / die zusande
der Eren Reichsweiser / Kisten / und der Herrschafft Her-
burg / mit ihr aller Zugehör / Zinsen / Gütern / Aegen /
Nutzungen / reuhen und Gütern wider ausgenommen / nach
hundert gesindert / zu haben / zu nutzen und zu weihen / was nemlich
sich 5000. lb. rhein und seinen Eren / ob er mit einem /
alle Jahr und jegliche Jahr besonders zu geben / zu bezahlen /
und zu ihren eignen Händen und Gewalt in annehmen / zu
Maden / Boden / Tüningen oder Schellen / an welches
Ende sie wollen / und uns bestimmen / Nemlich daß halb
Theil auf St. Martins des heiligen Bischoffs / und das ander
halb Theil auf St. Georgen Tage des heiligen Kitters in acht
oder vierzehn Tagen ungeschuld / vor oder nach / ohn alles
Länge verziehen / und nemlichen anfangen auf St. Martins-
Tag fünfzig tausend ersten Zehle / wie dann daß der
Schuld-Beist denks unsren lieben Brüdern darvor gege-
ben mit mehr Worten erlichen und besagen ist / und soll auch
solch Abgaben der Graffschafft Wimpelgard / Graus / Cle-
raval / Passavant und Almann dem vorgenannten Brüdern /
auch der Vereinigung mit Jülich / Drenning und auch Verän-
derung der Schloß und andern vornamen zwischen uns allen
von Wittenberg gemacht / in allen und jeden andern Punkten
und Artikeln / kein Abbruch noch Schaden bringen / beson-
der mit dieser Beding und Richtung geset und gehalten werden /
mit nicht / dann ob wir die zu beiden Eren von neuem ab-
mahle mit Christen und Pflichten erneuert heren / ohn alle
Zweifel.

Item es sollen auch wir obgenannte Graf Heinrich / den
genannten unsren lieben Brüdern und seinen Eren Wimpel-
gard mit dem Schloß und seinen Eren Almann / Graus / Cle-
raval und Passavant mit ihr aller und ihre jegliche Herbei-
keit / Abgert / Nutzung und Zugehör mit schuldig sein /
andere zugeben dann mit den Beschwörungen / wie uns das
eingeben worden ist / und Wir das jetzt inhaben / nicht zuge-
nehmen / Wir heren dann selber selbs Schulden darauf ge-
machtet / dieselben sollen Wir oder unsre Eren selbst uprichten
und bezahlen / ohn uns ers wideligen Brüdern / seiner Eren
und Nachkommen / Kosten und Schaden / dergleichen sollen
wir Graf Heinrich und unsre Eren / Reichsweiser behalten /
mit den Beschwörungen / wie uns das eingeben ist / und wir
das jetzt inhaben / und soll darauf der genannte unsre Bruder /
Graf Eberhardt / in den vorgenannten Herrschaffen / Schloß
und Städten / auf Sanct Georgen-Tag / nicht verschonen
Dien / also was sich in darin gete / das zu haben und einzu-
nehmen / ohn unsre und unsre Eren Zerrung und Verhinder-
ung.

Was dann in denselben unsren Herrschaffen / Städten und
Schloß allen / von Nutzung / Zinsen / Gütern und allen
Dingen / bis / von denselben Sanct Georgen-Tag verfallen ist /
soll uns Graf Heinrich zugehörig sein und werden / dergleichen
soll auch alle Schulden / so man uns Graf Heinrich das
selbst in thun schuldig ist.

Item wir obgenannte Graf Heinrich sollen auch dem ehe-
maligen unsren Brüdern / zumand der Graffschafft Wimpelgard /
und den Städten und Schloß / mit ihren Zugehörungen ab-
gestimmt / was von Gegeng / Aischen / Pulver oder andern /
auch von Hausfracht / Rabren / oder wie der genandt / so zum
Wimpelgard / und in den andern Schloß und Städten
ist / darzu finden / oder wir selber gemacht / erkaufft oder
überkommen haben / darzu bleiben und folgen lassen / Al-
lein ist aufgenommen ein Mittel-und ein kleine Schlangen Wüsten /
selbs Jalen-Wüsten / zuo Tennen Pulvers / und was zu
unsrem Bet und Tisch gehört / und was dazu die reinen und sau-
bern kempand / geschnitten und abgeschritten / ohngeschrö-
Das alles sollen und mögen Wir Graf Heinrich nemen und
behalten / und für das übrig und andern Hausfracht allen / wel-
chen Wir Graf Eberhardt unsren ehengenannten Brüdern / Graf
Heinrichen / zu zweien Monaten / den nächsten / ohn alles len-
ger verziehen / auch für alles verheffen / verbinden / und nie-
derlegen / und für all Krieg / Adt und Rame / so zu Verhin-
derung daran dienen möge / auch für all üppige und Wieder-
redt / und gang und gar ohn allen kein Kosten und Schaden /
aufwend Guldin Kempt / gut an Gold und Gegeng / geneh-
mer Landbesitzung und in der vorgemelten Stadt eine / Tü-
ningen / Rabden oder Schellen / an welches Ende uns der-
selb unsre Brüdern / Graf Heinrich das begehren würde / zu

seinen Händen antworten / weihen und bezahlen / daran et
wenig ist / doch um ziemlich und gungelund Quatung / ohn-
geschrö.

Item würden dann wir Graf Heinrich in Noth finden /
unsren lieben Vaters Graf Eberhardts / oder ihr eins oder andern unsren
auten / Fremden / uns zu verheirathen / und uns ein Heirath
eingegeben / uns selbst / lieblich und ehrlich / und wideren
aber unsre Gemahl ist Reichswiser mit seiner Zugehör / und
die fünf tausend Guldin von unsren lieben Brüdern / jähr-
lich sollen / nicht gungelund verweisen / So soll der ehengenan-
te unsre Bruder / wie dann in dem Heirath weiter darvon
gete wird / uns in Noth finden / Sie zu den unsren schul-
dig sein zu verweisen / also daß sie daran heig und bemegig
sey / daß wir derelb Graf Eberhardt auch also thun sollen und
wollen ehngeschrö.

Und Wir Graf Eberhardt und Graf Heinrich Eberhäre
vorgenant / gereden und verprochen auch bey unsren Brüdern /
Gleuten / und guten Treuen / samenhaft / und unsre e
den andern insonderheit / für uns / unsre Eren und Nach-
kommen / diesen Vertrag und Richtung mit allen und jeglichen
vorgeschriebenen Punkten und Artikeln wahr / fest / nicht und ohn-
verrathen zu halten / darwider nicht zu thun / noch zu thun / noch
das schenken noch gestatten / gethan werden / durch uns selbst
noch jemand andern von unsrerwegen / weder mit Gerat oder
ohne Gerat / geistlich oder weltlichen / noch sonst ganz in sein
Bege / wie das gesen oder geschien wäre / und solchen Ver-
trag und Einnig / ein oder mehr Artikel oder Punkten /
Widerung / Abbruch oder Verletzung bringen möchte / alles
ohngeschrö.

Wir beide verziehen uns auch hiemit aller Freyheiten /
Barstlicher und Kurfürstlicher / dergleichen Einkünften / Ver-
einigung / Gewohnheiten / Lumb / Burg und Stat Rechte /
und gang und aar alles und jedes / so jemand hierwider er-
denken oder finden kan oder mag / gleich weiß / als es das
von Vort zu Vort hierinnen abgemacht vergiffen stünde /
und besonden der Karstlichen Freyheit / die da freyheit / an ge-
meine Verletzung verfähre nicht / die Einnigung ganz dar
vor / und sonst auch alle Artikel und best Schenke / in allen
und jeden Punkten und Artikeln hiern ungeschuld / alles
hien geset.

Und des zu offenbaren und mehrern Urkunde so haben wir
beed obgenante Brüder / Eberhardt der jünger / und Heinrich /
Großen zu Wittenberg und Wimpelgard etc. Unter jeder
insonderheit sein eigen Insiegel an diesen Brief gebend / und
zu noch meiser Eberhardt uns zugefugt / die vorgenannten
Thebings laß gebeten und erben / daß Sie Ihre eigene
Insiegel zu den unsren / doch ihnen und ihren Eren ohne E-
daen / auch an diesen Handing und Richtung vergiffen stünde /
gebenet / daß wir obgenannten Handingsleuth uns auch be-
kennen und gethan haben / und nemlich Wie Albrecht von
Reichberg / von hohen Reichberg / Riter / und Doctor Baltes-
hiser Mediana / für uns selbst / und auch für Hans von
Reinert / durch seiner Wir willen / Gereden halb / daß
Eenen zu dem mal bei Ihn / daß auch Ich Hans von
Reinert beabsichtig bin / und des Thebings und Richtung-
Briefen pwen in gleicher Form haben machen lassen / und un-
ser jeden einer von ihnen worden und gegeben / zu Reichswiser
am freitag nach des heben heiligen St. Marx-Tag in dem
Jahre als man zählte nach Christi Geburt / Vierhundert
achtzig und zwey Jahr.

CCLXC.

Kaiser Friedrich III. Schadlos-Brief auf 1483.
Herzog SIGMUND von Österreich / wodurch 11. Janu-
er beordnet / daß die wider den König in Hun- 11. Janu-
garn Jhne von Herzog Sigmund beschene vier.
Hülfe weder Jhne Herzogen / noch dem Haus
Österreich an ihren freyheiten nicht solle präju-
dicieren. Wien den 11. Januar. 1483. [R.
STRENI Handdesten / freyheiten / gerecht-
keiten und Briefliche Urkunden des Herzog-
thums Österreich. I Buch.]

C'est-à-dire;

Lettres de non-préjudice données par FREDERIC
III. Empereur SIGMUND Duc d'Autri-
che au sujet des secours qu'il avoit reçus de ce
Prince, contre le Roi de Hongrie, portant
qu'ils ne devront & ne pourront être tirez à
conséquence contre les Exemptions & Privile-
ges, qui appartiennent aux Ducs & à la Mai-
son d'Autriche. A Vienne le 11. Janvier
1483.

W. Friedrich von Gottes Gnaden Römischer Kaiser / zu
allen Zeiten Meiser des Reichs / zu Ungarn / Dalma-
tini /

ANNO

1482.

ANNO
1483.

tien /
 zu K
 dem
 siene

ANNO
1485.

CCXCI.

1485.
II. Fe-
vrier.

Kauff-Beschreibung Pfalz-Graff OTTENS
an Rhein über das Schloß Humpach und da-
zu gehörige Dörffer Humpach / Lauterbach und
Sulzbach / krafft welcher er daselbe sambt allen
Recht und Gerechtigkeiten / ausgenommen dem
Zoll / JOHANN Wilschoven zu Worms und
dessen Nachkommen erblich verkaufter. Geben
zu Neuenmarkt / Donnerstag nach St. Apollonia
1485. [LUNIG Teutisch. Reichs- Arch.
ivhr. Partis Spec. Continuatio. 2. Abtheil.
I. pag. 37.]

C'est-à-dire,

Contrat fait entre OTTON Comte Palatin du Rhyn & JEAN Evêque de Worms par lequel OTTON vend, & transporte héréditairement à l'Evêque JEAN, pour une certaine somme, le Châteaue de Hempehach, avec les Villages de Hempehach, Sultzbach, Lauterbach qui en dépendent, comme aussi avec tous leurs Droits & juridictions, excepté seulement le Peage qu'il se reserve. Fait à Neumarsch le Jendis après la Fête de Ste. Apollinie 1485.

Meyn und Dörreg in Amern, ze. Belenem und thum
und offenkbar mit dießem Brieff, für uns und alle unker E-
ben/ Erben und Nachkommen, als mit hievord dem Eyr-
meister in Göt. Ditz/ Bischoff Knechtarden zu Worms-
sel. Gedächtnis, einen Nachkommen und Ertzt, und
Hansen von Geringen/ Nitter seligen und besidßen Erben
und Erbsch/ Nachkommen mit samt der Dörffern Hembach/
Luttenbach und Sulzbach, in unsern Gerechtigkeiten/ Dör-
fern und Zugehör auf einen Wierckstuck und Wierckstuck
Gut, mit dem Namen Geringen, zu veräußern, solches
den Erben/ Erben in Göt. Ditz/ Vrent Johanneß/ Nitter-
schaffen zu Worms, unsern lieben besondern Freund kommen
ist, daß wir uns freumblich Erbschen und Birt des gedachten
unser Freund von Worms, und einmüßig Furbit, so der
Gedächte Firtel unser lieber Vetter und Bruder/ Herr
Philips/ Wollgast, des Meyn n. Ertztzucht und Ertz-
...

ANNO 1485. *Wemans befehlshaffen / in ohn Infordernung befehlen. Wir mit unsrer Erben und Erbenmen solten und wollen auch thuen und seinen Nachkommen des entheben und schuldig halten / ohne alle Einrede / Eintrag oder Hindernis ohn Geheide. Wir auch das hegenere Schloß mit samt den Dörffern und Zugehörung mit allen Rechten und Gerechten mit unsrer unsrer Kauff nichtiglich gepacht / so werden wir mit unsrer Erben und Erbenmen / den genannten unsern Freund und seinen Nachkommen zu vortzen / und thue das unlaghaffte uns anerkennig machen / ohne thier Schade. Wir han auch den genannten Schloß / Dörffern / seinen Nachkommen / und Erben / den nachfolgen Kauf*

l'autre dans le tems de quatre ans / & que par dessus cela il devra payer annuellement, à la Princeſſe leur Mere, pendant tout le tems de sa vie la somme de 1330 pieces, de soixante gros / 20 gros par dessus qui lui appartient en vertu de ses Patres matrimoniaux, & qui au paravant lui étoient assignés fur le Pais de Weimar. Fait à Leipſick le Vendredi, après la Fête de St. Barthelemy 1485.

ANNO 1485.

get und angeschlossen; ihnen auch rechte Begehrschafft getheilt; sie an-
gehet und geerbet in recht Nuth und Gmelt; / und uns; / unsern
Erbem und Erbeninnen daraus; als laulich Noth und Ge-
wehrtbeit ist; / gereden und verprochen auch ihnen das Reich
wird zu seyn und Begehrschafft zu tragen; so diest das Noth
wunder; / ungewordt.

Wit sagen auch hierauff für uns; / all unsern Erben und Er-
beninnen; / Schwestern; / Gericht uns Gemeine und alle Angehö-
rige; / Angehe und Ansehe; / auch alle die Lehen und Hoffteuf;
wie die genant sind; / ihren Erben und Nachkommen in den ob-
genannten Gleden und Dörffern gegeben; mit samt den liebe-
gigen Gedenken und Gmeltschafft; die uns verwand; auch mit
Pulver; / Dornen; / und leß; / und Wiltst; / und was sie uns
verwand find; / quitz; / laib; und loß; / und weissen sie an den ge-
nanten unsern Freunden von Borne; / unsern Nachkommen und
Stift; / als ihren rechten Erb und Bogen; / und weissen ihnen
sich allein zu geworren; / ungewordt; / heissen und verheben auch
in Krafft ihres Briefs; / dieselben unsern Amptmessen und
Unterthanen; / ihres Erben und Nachkommen zu Gmelt; / laib
und End; / und Guld; / den genanten unsern Freund von
Borne recht Erboldung zu thun; / ihnen; / seinen Nachkom-
men und Stiff; / zu geworren; / unmassen sie uns gethan
und verspricht gewesen. / Und hierauff zu gereden und verprochen
wie obgenante Herrgott Du Verfaß; / für uns; / alle un-
ser Erben und Erbeninnen und unsern wahren Erben und unsern
Friedlichen Willen und Erben; / diesen Verfaß mit allen
gütlichen Anlagen edlich; / ewiglich und unvnderwiltlich; / stet
und fest; / und darüber minnereich zu seyn oder zu thun;
durch uns selbst; oder durch unsern; / weder mit Rath; / Thut;
Gericht noch Recht in kein zehen; / sondern den genanten un-
sern Freunde; / seine Nachkommen; / Stiff; / gantz; / sich bades
sicheren; / handhaben; / alle Geschick; / und Recht; / verurtheilen
gänglich ausgegeben. / Des zu vordern Urbund; / haben wir
unsern Ingebel mit rechten Willen und guten Gmelt; an die
dies Brieff thun henden; / der geben ist in unserm Stett; / Neme-
macte; / Dornen; / nach St. Apollonien Tag der Heil.
Jungfrauen; / nach Christi unsern lieben Herrn Christi; / vier-
zehnhundert; / und uns fünf; / und achtzigsten Jahren.

CCXCII.

26. A. 0. 0. t. Erbsitzungs-Instrument zwischen ERNST Churfürsten / und ALBRECHT Herzogen zu Sachsen / Gebüßern / worinnen ihre Fürstenthum und Landen in zwey Theil getheilet seyn nemlich in den Beyerischen und Meißnischen. Demnach sie aber befinden / daß der Meißnische Theil / von wegen der gelegenheit / gebau und würde / viel erträglicher sey / ordnen und setzen dieselbe / daß derjenige dem der Meißnische Theil zukommen wird / dem andern 100000. Gulden rechter Landswährung in vier nacheinander folgenden Jahren / nebst auch jährlichen 1330. Schock und 20. Groschen / zu Erstattung der nuzung / so Ihre Frau Mutter / vermög Leihgeding in den Beyerischen genießet / bezahle und erlege / so lang dieselbe am Leben seyn wird. Geben zu Leipzig am Freytag nach St. Bartholomei Anno 1481. [LUT-
NIG Teutisch Reichs- Archiv. Part. Spec.
Continuat. 2. Abßg. 2. pag. 227.]

C'est-à-dire,

*Instrument du Partage héréditaire entre ERNEST
Electeur & ALBERT Duc de Saxe, par le-
quel leurs Principautés & Seigneuries sont di-
visées en deux parties égales, celle de Weimar,
& celle de Misnie. Et parce que la Portion de
Misnie leur a paru plus considérable que l'autre
à cause de sa situation, & de son importance, &
de ses Bâtimens, ils conviennent que celui à
qui elle écherra, payera cent mille florins à
L'OM. I. PART. II.*

[illegible]

ANNO
1485

forth/ Hans von Gemere zu Tumbenhausen/ Heinrich von
Hofen zu Eutenhammungen/ Dietrich von Dittenroda/
Heinrich von Treutburgs Sohne/ zu Kargula/ Dietrich
Geyer/ Friedrich von Etschke/ Georg von der Henda/ zu
Wenigen Denstede/ Kurfürst von Hain/ und alten Güttern/
Johst und Melchior von Sebach/ Et Hans Ritter/ Her-
man/ Friedrich und Dietz von Solbader/ Et Apoll von
Ebeloden Ritter/ mit aller ander Ritterchaft und erbare
zu Wesslen/ die zu den vorgerührten Ämtern/ in Lande zu
Wesslen/ Osterlande/ und Thüringen/ zu den ersten Theil
gehören/ und ist den Ämtern dienen müssen. Wur-
den auch die Grafen/ Herren/ Ritter und Knechte/ die mit
ihren Grafschaften/ Herrschaften/ Gütern und Sitten/
zu besten Theil geordnet/ und gesetzt sind/ Guther in dem
andern Theil haben/ woran die weren/ die sollen sie von
denselben/ unter dem Sie gelegen sind/ zu sehen empfangen/
und mit Befestigung des Dienstes/ so viel sich von solchen
Gütern zu dienen gebühret/ verdienen.

Wore zur Zelle mit dem Kloster-Hofe zu Leibenitz/ Abt
Kunig/ das Kloster Sanktitz/ das Kloster Kribau/ das
Kloster Sermitz/ das Kloster Dobela/ das Kloster zu
Sankt Antia/ das Kloster zu Pöhlitz/ das Kloster zu
meinen General und Spital zu Kribitz/ das Spital zu
Freiberg/ das Kloster zu Sankt Thomas in Leipzig/ das
Hofen zu Hetteln/ des Abtesburg/ an der Mulda/ das
Kloster zu Wesselsdorf/ das Kloster zu Weitzitz/ das Klo-
ster Langendorf/ der Abt zu Etschke/ der Abt zu Pöhlitz/
der Hofmeister zu Etschke/ der Hofmeister zu Wessels-
dorf/ der Pfost und das Kloster zu Jena/ das Bruck-
Runde zu Jena/ der Stadthalter zu Weitzitz/ das Nonnen
Kloster zu Hetteln/ das Nonnen Kloster zu Kribitz/ in
Land Sangerhausen/ das Kloster zu Kribitz/ der Abt
zu Waldenroda/ der Abt zu Etschke/ der Compten
zu Dorstfeld/ der Abt zu Wesselsdorf/ der Compten
zu Wesselsdorf/ der Hofmeister zu Wesselsdorf/ der Kloster-Hof
zu Kribitz/ der Kloster-Hof zu Kribitz/ dienen mit einem
Wagen/ der Abt zu Hetteln/ und wie wohl die Thei-
lung von dem/ so wir darzu verordnet/ auf beiden Theilen
an Wirkung und an Macht vor gleich angesehen/ so haben
wir doch den uns selbst bemogen und angesehen/ die Ge-
genheit des Theils zu Wesslen/ die Ehr und Würde in den-
selben Theil begriffen/ vermögen der Grafen/ Herren/
Ritter/ Knechte und der Geter/ den Gebühre auf den
Schloß/ das alles viel erträglichere/ weder auf dem Theil
zu Weitzitz/ und sonderlich die Gelegenheit auf den
Kriegshand zu Sanktitz/ derhalben wir denselben Theil
viel würdiger denn den andern Theil in unsern Gemüth
achten.

Darum ordnen und sehen wir/ welcher unter uns Bey-
den den Theil zu Wesslen haben wird/ daß derselbe den an-
dern/ der den Theil zu Weitzitz haben wird/ 100000.
Rhein. fl. rechter Landes-Messung in vier Jahren nach ein-
ander folgende jedes Jahr 25000. Rheinische Gulden den
selben seinen Erben oder seinen Erben bezahlen/ und sol-
che Summa zu bezahlen vorgewissen soll. Wie dann das
vormals zwischen uns und unsern lieben Brüdern begriffen
gewest/ do wir seine Lieb in den vorigen Vertrag (Leipzig
Freitag nach Vini 1485.) so es in der Theilung und Abtheil
kommen were/ die 20000. fl. so wir ihm zu geben schuldig
wunder/ hien verfahren sollen.

Um die Anfälle in den Landen zu Thüringen und Meis-
sen/ so sich in verschieden Zeit verlehget/ außer den Gre-
lenberg und den Hoff/ mit seinen Zugehörigen/ so sich
von Jörg von Abdingen verlehget/ und 1200 seine nachge-
lassene Witwe zum Leihgeding inne hat/ was der ist/ (An-
fälle) die sollen wir beyde zugleich haben/ die zu gleichen
Theil vorzukaufen oder vorgeben/ doch daß die hinfahrt Ritters-
Lehn bleiben.

Und als wir beyden Theilen nach eine große Verletzung/
nämlich auf den Meissnischen Theilen vor 27499. fl. und 11.
Gr. mit Meissen auf der Stadt Meissen 600. fl. davor
Erben zwey Theile der Gerichte/ auf der Stadt Dresden
100. fl. davon geben jährlich 8. Sch. 20. Gr. Item 2525
fl. auf der Stadt Rannitz/ dafür stehen die Gerichte und
andere kleine Stücke/ Item 4000. fl. auf der Stadt Leip-
zig/ dafür stehen die Gerichte und vielleicht anders mehr/
Item 4000. fl. des alten Renthmeisters Kindern zu Leip-
zig/ davor uns man jährlich von den Jahre-Rentzen zu
Leipzig 200. fl. geben 3000. fl. Caspar von Schenborn
zum Dorffentzen/ davor steht das Schloß Frauenstein/
mit seinen Zugehörigen auf sein Leihgeding. Item 2200
fl. Meissnisch fl. Siegenmund von Brantenbach/ davor steht
Hornant/ Schloß und Stadt/ mit seinen und ihren Zuge-
hörigen/ und sonsten ein Dorff. 3302. fl. 18. Gr. Et
Friedrich und Christoph von Walsitz/ davor steht Fin-
fheralde/ breyzehn tausend/ vierhundert/ dreyzehnhundert
Gulden/ drey Gr. vier Pf. einen Heller/ Hugelbe von
Schleinitz/ steht Stoßberg vor/ 1000. fl. der Stadt
Dietrich/ da stehen die Gerichte der Stadt davor/ Item
zehn Mark in Dorff Hirschheilingen/ und andern ihren
Rentzen und Tugisbrück/ da stehen vor 120. Mark zu
lösen/ in den Dorffen Kirchheilingen/ Welsitz/ Haus
Gumringen/ großen und wenigen Kribben/ und an den
Jahre-Rentzen zu Tugisbrück/ gehen Mark mit hundert

Marken abzulösen/ das Gleit zu Wesselsdorf/ vor 2000.
118. Schodt angeschlagen/ ist zu lösen vor acht hundert drey
Gulden. Item zu Kirchheilingen mit dem Welschke 48. fl.
die stehen mit 606. fl. abzulösen/ drey Mark an den Dor-
ffern Sumbhausen/ und Mittel Sommerungen/ sind mit 30.
Mark zu lösen. An den Dorff Hirschheilingen die Dür-
rung vor 20. fl. angeschlagen/ ist mit 240. Mark zu lö-
sen/ Oppershausen 33. Schodt 20. Gr. ist vor 1000. fl.
zu lösen/ wenigen Kribbenhausen/ 28. Schodt 18. Gr. 2.
Pf. 1. Heller ist mit 1800. fl. zu lösen/ 332. fl. auf den Rath
zu lösen/ Wesselsdorf sind mit 4000. fl. abzulösen/ 131. fl. stehen
auf Leibe/ und eines Theils auf lange Zeit mit 1310. fl. ab-
zulösen 2. In Dorff Kribben/ die Messung 16. Schodt
28. Gr. steht mit 120. Mark abzulösen/ Gumringen 42.
Schodt 73. Gr. 1. Heller ist mit 2300. fl. abzulösen/ 20.
fl. zu Kribitz/ gehen Mark zu Kribitz/ drey Mark-
re ein vierten Theil den Kammerrath/ mit 400. Mark
zu lösen. In der Pflege Sanktitz 41. Schodt 40.
Gr. ist mit 1200. fl. wieder zu lösen/ Hetteln 111. Schodt
18. Gr. 1. Pf. ist mit 6000. fl. zu lösen/ Grossschöne-
die 45. Schodt anderthalb hundert fl. steht mit 210. Mark-
ten und dreyhalb hundert fl. Hetteln-Gulden und 100. fl.
Wesselsdorf abzulösen/ Wesselsdorf 25. fl. 2. Gr. 2. Pf.
Hetteln/ ist mit 146. Mark abzulösen/ Hetteln 17.
Schodt 9. Gr. ist mit 87. Mark wieder abzulösen/ 2130.
fl. da steht vor das Gerichte/ Zoll und Markrecht zu Gail-
sa/ 6000. fl. davor steht der Zoll/ Gerichte und Markrecht
in und für der Stadt in Hetteln und Jena. Vier Mark ste-
hen den Thünen auf den Jahre-Rentzen zu Wesselsdorf/ sind
mit 40. Mark abzulösen/ 40. fl. den Wunden zu Etsch-
ke/ sind mit 400. fl. abzulösen/ Summa 72499. fl. 11.
Gr. der Meissnische Dörfer.

Also übertrifft die Summa der Lösung von den Meissnischen
Theil mehr/ denn auf Bayernischen Theil/ drey und
zwanzig tausend/ hundert drei und neunzig Gulden/ drey
Groschen acht Pfennig/ anderthalb Heller 2. Daß sollen
wir beyde/ welcher den Meissnischen Theil hat/ in Jahre
und Tag von unsern gemeinen Güttern bezahlen/ des unser ä-
ner der den Theil zu Wesslen haben wird/ sein überley
Verfassung damit besetzen mag. Darzu sollen wir beyde alle
Schuld die 1200 vorhanden ist/ und ihr Geld/ daß wir bey-
den zu geben schuldig sein/ nebulich 20000. fl. Margga-
sen Johansen S. i. Gemahl/ und die Schuld/ die wir
beyden denen von Wesslen und andern beyde schuldig sein/
nach laut eines Vergleichs/ so herfür vorhanden ist/ auch
Caspar Pfing und seinen Erben/ nach laut ihres Ver-
föhrung/ so die genannte Pfing von uns dorthin haben/
und alle andere Schulden/ die wir 1200 nicht wissen/ und
sich hernachmals finden wurden/ die von unsern lieben He-
ren und Brüdern/ und von Herzog Wilhelm unserm Ne-
fel. Gedächtnis/ herkommen/ und wir zu bezahlen schuldig
sein/ und Philips Wesseln/ und den andern Wesseln/
ihre Jahr-Geld nach laut des Vertrags und Verfassung/
so sie von Herzog Wilhelm sein unserm Nefel barum in-
ne haben/ auch Herrn Dietrich Wesseln/ des Jahr 1200
fl. in Schätzen/ und Doctor Pfeffer auch 100. fl. Dienst-
Geldes/ so lange uns das gefällig ist/ Auch die Anforde-
rung Herzog Hinder unsern Schwager von S. i. Gemahl
Erbteil und Eheschloß wegen/ und die Ansprache um Do-
ringen und alle andere Ansprüche und Schulden/ die sich/
wie vorherzue/ finden möchten/ die wir beyde schuldig sein/
beyde sämtlich ieder die Hefste davon austrichten und beza-
hlen/ und die Anforderung zugleich fragen/ und vor-
setzen.

Und als unser liebe Fr. Mutter in Leib-Gebung den meh-
ren Theil auf den Bayernischen Theil hat/ daß also unser
einer/ den derselbe Theil wird/ die Messung und Schuld von
derselben Theil/ wieweil S. i. an Leibe ist/ barum müssen/
so soll unser einer oder seine Erben/ der den Meissnischen
Theil haben wird/ seinen Erben oder seinen Erben zu seinem
Theil gen Döringen/ zu Erhaltung derselben Messung von
S. i. Leib-Gebung jedes Jahr 1333. Schd. 20. Gr. geben/
und zu Zug bezahlen/ also wieweil unser liebe Fr. Mutter
an Leibe sein wird. Und als wir beyde S. i. jährlich bishe-
16. Fuder Wein/ 8. Dreschmaß und Meissnisch/ und 8. Fu-
der Sohl-Wein aus dem Wein Gebure in Solgarme ge-
geben haben/ und den hinfür zu S. i. Leihgeding zu geben schul-
dig sein/ soll unser einer/ der den Theil zu Wesslen be-
hält/ S. i. die 8. Fuder Sohlwein geben. Wann aber S. i. mit
Leibe abgehen/ als denn soll unser einer/ der den Meissni-
schen Theil inne hat/ solche Summa Geldes und 8. Fuder
Weins weg zu geben entladen sein/ bescheiden soll der an-
der/ der den Bayernischen Theil inne hat/ der 8. Fuder
Sohlwein zu geben auch übrig sein.

Und unser einer/ der den Meissnischen Theil haben wird/
soll unser lieben Schweser von Wapen mit allen dem/ das
S. i. von uns beiden vertrieben ist/ nach Laut ihrer Ver-
schreibung an allen Abgang gemüthlich verlosen.

Es soll auch unser einer/ den den Meissnischen Theil/ dem
andern seinen Erben/ oder seinen Erben gen Döringen/ alle
Jahre/ wieweil die Herzogin zu Döringen lebt/ 100. Rhein-
isch fl. geben/ in Leihgeding damit dessen zu verzeugen/
madem daselbe Leihgeding besser denn unsern lieben Schwes-
ter von Wapen ist.

So aber die Herzogin von Döringen/ Catharina Bran-
den.

ANNO
1485

ANNO
1485.

denkmal, mit Todte abgehen wurde; so soll unser Aelter/ der Bismar mit seinen zugehörigen Theile haben wird/ dem andern sein Bruder/ oder seinen Erben unser lieben Schwester von Bapen/ oder die Herzogin zu Döringen mit Todte abgehen wurde/ (das der Allmächtige Gott gütig verbuten) alsdenn solle einer/ der den Theil zu Weissen hat/ dem andern seinen Bruder oder seinen Erben/ auf den Theil zu Bismar die genannte Herzogin zu Döringen ganz die Hälfte austreten und verpfänden helfen/ in dem das wir beyde ihr vorgeschrieben haben/ und zu thun schuldig sein/ alieweil sie am Leben sein wird.

So den die von Erbschaft und Weiden 60000 Rheinisch fl. schuldig sein uf Tag-Zeit/ solde 60000. Rheinisch fl. sollen uns Weiden zugleich zusehen/ und unser teglicher die Hälfte davon haben/ und das uff die Tag-Zeit zugleich aufheben/ oder durch die seinen aufheben lassen.

Wir beyde sollen auch alle Schuld/ wo die vorhanden ist/ es sey bey der Kayserl. Maj. Königen/ Fürsten/ Geistlichen und Weltlichen/ Grafen/ Ritters/ Herren und Knechten/ und bey den/ wie die sind/ bey unsern Vorfahren/ unsern Vätern und Weibern sein/ an uns herkommen und gemacht/ unsere Erben und Nachkommen zu fordern und zu gleichen Druk zu machen/ und einzuräumen haben.

Und als wir beyde/ von den Gnaden Gottes ein Ungeld in unsern Länden und Fürstenthumb zu Weissen haben/ das zu Theilen und desselben Ungeld in keinen Wege zu theilen und zu erlösen gewest/ damit ein Theil vor den andern nicht ein Vortheil/ und der andere ein Nachtheil darinne haben/ und uff das unser keiner kein Vortheil und Nachtheil darinne haben dürfte/ so ist vorgenommen/ das wir beyde daiselb Ungeld stündlich mit einander haben/ und zu aller Zeit des Jahres meere Tage zu Leipzig mit einander aufheben/ einnehmen/ und leben die Hälfte nehmen lassen/ nehmlichen uf den Martz nach des neuen Jahres-Tage eins und uf den Martz zu Leipzig nach dem neuen Jahres-Tage/ als das bisher auch also gewesen ist/ und das einer ohne des andern Willen/ kein Unterthanen des Ungeldes nicht zu freien hab.

Nachgleichen sollen wir beyde und unser Erben den Wein/ der in den Anke und Pflüge Burgau von den ruten Ehmer gefellet/ und daiselbe vor das Ungeld genommen wird/ auch zugleich haben/ und unser teglicher die Hälfte aufnehmen lassen/ das wir einer/ der Burgau haben wendet/ den andern seinen Bruder/ und den seinen/ soll wiederfahren lassen/ und zu einer jeden Zeit mit seinen Amt-Leuten daiselb beistellen/ das seinen Bruder oder den seinen/ in solcher Aufnehmung desselben Weins/ kein Inhalt noch Forderung geschehe.

Und als wir beyde Vorfrucht-Geld von den Steten/ zu Grotz/ zu Mühlhausen und zu Marbach/ und zu Erfring haben/ daiselb Vorfrucht-Geld von den von Grotz/ Mühlhausen/ und Marbach/ so lange das uf einer jeden Stadt werte/ sollen wir beyde zugleich/ und teglicher die Hälfte daran haben/ und mit der von Erfring Vorfrucht-Geld soll es/ nach dem der Verschreibung/ von ihnen darumb gegeben/ gehalten werden/ und was wir beyde an Inhalt/ Marktreuthe und Guntersberg von den Herren von Anhalt/ und eine merckliche Summa Selbes/ auf einen Wiederkauff inne haben/ und das denen von Schmargburg/ und von Stolberg/ und eine geringe Summa/ förder vorlas haben/ nach Beschlag der Vorfruchtung darüber gegeben/ was sich Verfertigung an solcher Lösung erfinden/ soll uns Weiden oder unsern Erben und Nachkommen/ und ob in dieser Theilung an wesentlichen Stücken/ oder an sonderlicher Maßung/ an Schulden und Guld/ das in dieser Theilung nicht begriffen/ und nicht gesetz/ nach gedacht/ finden wurde/ in welchen Theile oder Lände sich das begehre/ das soll hernachmalis uns Weiden/ unsern Erben und Nachkommen zu Druk und zu Schaden kommen. Alles treulich und ohne Gescheide.

Nachdem auch die Hochwürbigen löblichen Bischoffthumb und Stifte Weissen/ Merseburg und Naumburg/ mit ihren Schloßern/ Steden und Zugehörungen/ in und an unsern lieben Brüdern und unsern Fürstenthumb und Länden gelegen/ in der Hochgeborenen Fürsten/ unsern lieben Eltern und Vorfahren/ sel. Gedächtnis/ und unser Schutz/ Schirm/ Vertheidigung und Handhabung gewest und herkommen sind.

Dieweil denn das Bischoffthumb zu Weissen/ mit seinen Schloßern/ Steten und Unterthanen/ und Zugehörungen/ nach ihrer Gelegenheit unsern lieben Brüdern und unser gemacht Theil/ beyde rühret/ und unser tegliches Schutzes/ Vertheidigung/ und Handhabung nachdurfftig ist/ So setzen wir und ordnen wir/ das der obgenand unser lieber Herr und Freund und Geliebten/ Herr Johanns/ Bischoff zu Weissen/ und seinen Nachkommen mit ihren Bischoffthumb/ Stifte/ Schloßern/ Steden/ Dörfern/ Unterthanen/ Leuten/ Gütern/ Zu- und Zugehörungen/ zu unsern lieben Brüdern und unsern Weibern/ nehmlichen etliche Leibs-Erben/ stündlichen Schutz/ Schirm/ Vertheidigung/ und Handhabung sein und bleiben/ sich auch wiederum mit Freundschaft/ guten Willen und künftigen Beystand/ gegen uns Weiden und unsern teglichen gemelten Erben halten und erzeigen sollen/ als wir uns des zu ihren lieben vorsehen.

ANNO
1485.

So sollen die Ehrwürdigen in Gott Väter/ unser lieben Herren und Freunde/ nehmlich Herr Eilo/ Bischoff zu Merseburg/ und seine Nachkommen mit ihren Bischoffthumb und Stifte/ ihren Steten/ Dörfern/ Unterthanen/ Leuten/ Gütern/ Zu- und Zugehörungen/ in unsern eigenen Fürsten/ dem der Theil/ der in Leipzig/ Weissenfels und Freiburg/ mit andern ihren Abhängen/ gelegen sein/ zu stehen und bleiben wird.

Und Herr Dietrich/ Bischoff zu Naumburg/ und sein Nachkommen/ mit ihren Bischoffthumb und Stifte/ ihren Schloßern/ Steden/ Dörfern/ Unterthanen/ Leuten/ Gütern/ Zu- und Zugehörungen/ in des andern Fürsten unter uns/ den der Theil/ darinne Bismar/ Torgau/ und Jandau/ mit andern ihren Abhängen/ gelegen sein/ zu gefallen und bleiben wird/ Schutz/ Schirm/ Vertheidigung und Handhabung sein und bleiben/ sich auch tegliche gegen seine Vertheidigungs-Fürsten/ und seinen männlichen etlichen Leibs-Erben/ wiederum mit Freundschaft/ und guten Willen und höchsten Beystand halten und erzeigen/ innhalten auch vor gewest/ und herkommen ist/ gerechtlich und ohne alles Gescheide.

Und welchen Theil unser lieber Bruder einnehmen/ fassen und behalten wird/ der soll mit allen seinen angelegten Schloßern/ Steden/ Prelaturen/ Graffschaften/ Herrschaften/ Mannschaften/ Kloßern/ Kloster-Höfen/ Diensten/ Herrlichkeiten/ Gerechtigkeiten/ Nutzung/ Zu- und Zugehörungen/ denselben unsern lieben Brüdern/ und seinen männlichen etlichen Leibs-Erben/ und der andern Theil/ mit allen seinen angelegten Schloßern/ Steden/ Prelaturen/ Graffschaften/ Herrschaften/ Mannschaften/ Kloßern/ Kloster-Höfen/ Diensten/ Herrlichkeiten/ Gerechtigkeiten/ Nutzung/ Zu- und Zugehörungen/ uns und unsern männlichen etlichen Leibs-Erben erlösen werden/ bleiben und folgen/ ungehindert zu behalten/ zu besitzen und zu gebrauchen.

Nach das derselbe unser lieber Bruder/ Wie und unser beyde männliche etliche Leibs-Erben/ und besaglichen derselben Erben für und für/ ohne Abgang uff Ewigkeit/ mit allen unsern Fürstenthumb/ Länden/ und Leuten/ und Zugehörungen in gekamteb setzen/ Erhaltung/ Erhaltung/ Hülff/ Rath/ brüderlichen/ freundschaftlichen und getreulichem Beystand ungetremmet mit einander sitzen/ sein und bleiben/ das auch ernstlich mit Nothdurfft Verpfändungen versehen/ besitzen/ und als oft es furder in zukünftig noth wird/ erneuten sollen/ damit das unabweiglich in Weissen bleibe.

Als beschiedlich ob geschied/ das unsern einen ohne männliche etliche Leibs-Erben/ oder dieselben/ so er die tieffe/ firt ohne männliche etliche Leibs-Erben abgehen/ (das Gott durch seine Güte nicht verführe) das alsdenn des/ oder derselbe ohne männliche etliche Leibs-Erben abgegangen/ gehabte und gelassene Fürstenthumb und Lände/ und Leute in und uf den andern/ oder sein männlich etlich Leibs-Erben/ so die Zeit noch am Leben/ zu finden ohne Mittel/ und ohne allen Eintrag einzunehmen/ können und gefallen sollen/ darnach firt/ als das ihre/ inne zu haben/ zu besitzen/ zu behalten/ zu genießen/ und zu gebrauchen/ ohne alles Gescheide.

Nachdem auch unser lieber Bruder und wir/ gemeinsamer unser beider Fürstenthumb/ Land und Leute/ bisher in gleicher Huldung gewesen sein/ so setzen und ordnen wir/ alsdenn der genand unser lieber Bruder seinen Willen/ unter den zweyen gemachten Theilen gehen und geoffenbahret hat/ dadurch unser teglicher ein Wissen seines Theils/ ihm zusehender/ gewinner/ so soll unser teglicher alle diejenige/ so den andern an seinen Theil gefallen/ alle Eyde/ Gelübde/ und Pflichten/ damit Sie ihm vermandt gewest/ mündlich oder schriftlich selbst und loß sagen/ und die an den andern weichen/ denselben und seinen männlichen etlichen Leibs-Erben geschuldliche und pflichtige Huldung zu thun/ sich firt an den und dieselben zu halten/ und den als ihren gnädigen rechten Erbherrn und Ländes Fürsten getreue und gehorsam zu sein/ als sich geburt.

Nach unschuldig und unvorgerifflich unsern allen/ wie obgeserhet vorbeschaltener/ und ausgedruckter Erhaltung/ darinne wir uf Ewigkeit mit einander sollen und wollen sitzen bleiben/ unverrückt/ getreulich und ohne Gescheide. Zu Irtumb haben wir solche Theilung mit einer durchgezogenen Schmeere/ und unsern abtunden Inzettel/ auch hinten auf gedruckten Secret vorleset/ gegeben zu Leipzig uf Freitag nach Bartholomei Apokoll anno Domini 1485.

CCXCII.

Constitutio de Successione in Ducatu Britannia
per FRANCISCUM II. Ducem Britannia in
Conventu Generali Statuum facta in favorem
Majestatum, horum vero in defectu pro Fi-
liabus ac nominatim pro ANNA ET ISABEL.
LA juxta ordinem primogeniturae, cum appro-
batione Statuum, et juramento praestito de
eodem Constitutione servanda. Aduu Redo-
n 3 nibus

1495.
1486.
da s. juf-
qu'au 10.
Fevrier.

ANNO

1485.

1486.

nibus in Aula Palatii Episcopalis in Conventu trium Statuum Britannie ab 8. ad 10. Februarii Anno 1485. Indictione III. Innocentii VIII. Papa I. [LOBINEAU, Hist. de Bretagne, aux preuves du 20. Liv. col. 1447. Tiré du Ch. de Nantes arm. N. cassette C.n. 31. On trouve une autre Copie de ce même Acte non signée de Notaires dans l'arm. C. cassette. B. n. 12. où ce qui regarde l'impuration faite au Baron d'Avauzour, d'avoir eu quelques vues sur le Duché, ne se trouve point.]

IN nomine Domini Amen. Noverint universi quod anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo octagesimo quinto, Indictione tertia, & die Martis octava mensis Februarii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Innocentii Divina Providentia Pape octavi anno primo, Redonis in Aula Palatii Episcopalis in Conventu seu Concilio trium Statuum Britannie antea ex convocacione Ducali illic assignato & congregato, ad quod Concilium celebrandum omnes & singuli Episcopi, Abbatès, Capitula, Clerus & Comites, Barones, Banerii, Baccalarii, Domini, Milites, & alii Nobiles, ac Civitates, & Opida insignia Britannie, ceterique qui in hoc interesse debebant & consueverant evocati erant, ac plerique eorum Episcopi, videlicet, Capitula, Abbates, Barones, & Nobiles, ac Procuratores Capitulorum & Populi Civitatum, ac Oppidorum insignium Britannie, Concilium & Congregationem Statuum Britannie hujusmodi facientes & representantes, eorumque Nuncii, Oratores, seu Procuratores presentes intererant, in nostraque Notariorum publicorum & testium infra scriptorum presencia personaliter constitutus & presidens Illustrissimus Princeps & Dominus Dominus Franciscus Dei gratia Britannie Dux, per eos, organum & sermonem spectabilis viri Domini Francisci Christiani Cancellarii Britannie agenda in ipso Conventu seu Concilio proponendis loquens, presupponens Ducatum Britannie fuisse & esse Principatum nobilem, & omni respectu tam Ecclesiastice & nobilitatis, quam popularis dignitatis, clarissimum & apud omnes (etiam exterarum atque longinquas Nationes) famosum, clarissimè & clare sanctis & excellentibus ac eximiiis viris, tam in sanctitate vite, in sapientia, prudentia, in re militari, quam aliis optimis artibus expertis; habuisse quoque eatenus clarissimos atque omni virtute, gloria, & laude conspicuos & adornatos Reges, Duces, & Principes, qui Reipublice ipsorum curam & gubernacula prudenter, fortiter, dignè, gloriose atque famosè ceperant, seque Illustrissimum ipsum Ducem omni diligencia, cura, & sedulitate sibi possibili (cum Divino adjutorio) Provinciam & Principatum seu Ducatum hujusmodi, & alia Domina sibi à Deo commissa, diu, huc videlicet utque, feliciter & tranquille rexisset, atque ab insultantibus proxessisset, seque omni cordis sui desiderio cupere, ut etiam eo vitâ functo idem Ducatus & alia Domina salubriter gubernentur, speransque id (auctore omnipotente Deo, in cuius manu sunt omnes potestates & omnia jura Regnorum) per infra scriptam viam oportunitè fieri posse. Ad felicitatem igitur hujusmodi optulante Deo consequendam, atque ad ora nonnullorum (ut dicitur) de tua sancta & iusta Ducali intentione circa successorem Ducatus & aliorum Dominiorum ac bonorum suorum malè, perperam, & mendose obloquutionem obstruenda, idem Illustrissimus Dominus Dux, inter alia, per dictum organum dixit & declaravit palam & publice semper hæcenus fuisse, nunc esse, & in futurum fore etiam semper sue firme, stabili, ac immobilis voluntatis, mentis, & intentionis, ac voluit, ordinavit, statuit, decrevit, & declaravit, quod si contingat eum absque liberis masculis ex suo corpore de legitimo matrimonio procreatis tunc jam natis, aut postea nascituris posthumis (quod Deus avertat) decedere, Illustris Domine Anna & Ysabella, alie sue de legitimo matrimonio procreate vite (quas ipse dixit ibidem se intendere dignis & potentibus viris cum consilio Statuum hujusmodi nupti dare) earumque liberi, primogenitos tamen posterius genitis preferendo ordine successorio inter eos servato, eidem Illustrissimo Domino Duci in Ducatu Britannie, aliis-

que Dominiis & bonis suis mobilibus & immobilibus succedere debeant & succedant, ac Ducatum, Domina, & bona hujusmodi cum omnibus iuribus & pertinentiis suis, assequantur & obtineant; oravitque idem Illustrissimus Dominus Dux, per dictum organum, Conventum seu Concilium Statuum hujusmodi, ac omnes Prelatos, Clerum, Nobilitatem, & Populum Britannie & Dominiorum predictorum, ut premillis assentientes, ipsi excellentie Ducali ad hoc, ut hec fructuosum sortirentur effectum, consensum impertirentur, ac ut ipsi Illustribus filiabus, earumque futuris viris, ratione & ad causam earum, & liberis eisdem, ad Ducatum & bona hujusmodi tunc casu & ordine predictis successivè & respectivè assequenda, retinenda, conservanda, & defendenda, auxilium & favorem prestarent, ac filias virosque & liberos hujusmodi (dicto ordine servato) in futuros Duces & Principes, Ducissasque & Principissas ex nunc prout ex tunc acceptarent & agnoscerent, illisque sicut sibi fuerant, ita etiam tunc eis essent fideles & devoti. Concilium autem predictum paululum inter se super his (ut est moris) colloquerent, tandem sibi à Ducali Celsitudine tempus ad super his deliberandum, & respondendum dari petierunt, & ad crastinam diem gratiosi obtinuerunt. Deinde verò anno, Indictione, & Pontificatu supradictis, & die Mercurii nona diei mensis Februarii in aula Domus Thesaurarie Ecclesie Redonenfis congregati Conventus & Concilium Statuum hujusmodi, inter quos erat Illustris & potens Dominus Franciscus de Britannia Baro d'Avauzour & Dominus Clicionis, premillis propositis ibi iterum recensitis, cum vota singulorum dictorum Statuum membrorum, ac inter cetera dicti Domini Francisci Baronis scrutarentur & emitterentur, ipse Dominus Franciscus Baro, quasi de nonnullis qui (ut dicebat) sibi imposuissent quod ipse sibi & pro se, exclusis hereditibus legitimis, successorem Ducis, Ducatus, Dominiorum & bonorum hujusmodi amibisset & concupivisset, conquerens, ac se super eis illic purgans & excusans, dixit & fidem fecit: impositores tales non dicere in his verum, sed contrarium veritatis, & se nunquam ad successorem dictorum hereditum tendidisse seu aspirasse, neque tendere, neque aspirare, neque se tenturum vel aspiraturum esse; imo se semper intendisse, cupivisse, & voluisse, ac nunc & in posterum semper intendere, cupere, & velle quod dicte Domine filie, earumque viri & stirpes, tanquam heredes legitimi prestatò Domino Duci in Ducatu, dominiis, & bonis hujusmodi succedant, ac ipse ex nunc prout ex tunc, & contra, eas & eos pro hereditibus veris hujusmodi agnovit & agnosceat, promittens se semper in Britannia, & nunquam extra eam morari intendit; se inquam, casu adveniente, illis singulis tanquam talibus pariturum, ac ad Ducatum, domina, & bona hujusmodi, cum suis iuribus & pertinentiis assequenda, vendicanda, conservanda, retinenda, & recuperanda (si opus esset) omne sibi possibile auxilium, consilium, & favorem prebiturum. Et tam ipse Dominus Franciscus Baro, quam ceteri dictorum Consilii seu Statuum membra unanimiter & concorditer, nemine eorum contradicente seu quomodolibet dissecante, deliberarunt, & tandem concluderunt voluntatem, ordinationem, statutum, decretum, & declarationem Ducalem hujusmodi, tanquam justam & rationabilem, nec non paci & tranquillitati publice dicte patrie accomoda, esse per eos & patriam Britannie acceptanda & amplectenda, ac illa in omnibus & per omnia acceptarunt & amplecti fuerant acceptantque & amplectuntur, illique acquieverunt & acquiescunt, predictasque Illustris Dominas filias, earumque futuros viros & liberos fore, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, per ipsos Statum & patriam pro hereditibus & successoribus Ducatus, Dominiorum, & bonorum predictorum, casu, modo, & ordine supradictis agnoscentes, nec non Ducali Celsitudini gratas de his habendas, ac eisdem illustres filias idem Status & Baro ita acceptarunt, amplecti fuerunt, & agmoverunt, atque (spondendo suam & patrie fidem, etiam cum juramentis, eisdem Illustribus filiabus ex nunc prestituros, nobis Notariis (tanquam publicis & autenticis personis) premilla omnia & singula pro filiabus, hereditibus hujusmodi, ac omnibus quorum intererit & intererit, stipulantibus solemniter & recipientibus. Atque idem Concilium ad responsum suum Excellentie Ducali super his faciendam & referendam venerabilem Patrem

ANNO

1485.

1486.

ANNO 1485.
1486.

trem Dominum Johannem Abbatem Sancti Melanii extra muros Redonenses ipsi presentem, hoc acceptantem, deputarunt. Successive autem anno, Indictione, & Pontificatu predictis, & die Jovis immediate sequenti, que fuit decima dicti mensis Februarii, Concilio & Domino Francisco Barone predictis in Ecclesia Redonensi congregatis, Prelati, videlicet Episcopi & Abbates, nec non Barones & Nobiles, ac Procuratores seu Nuncii Capitulorum, Cleri, & Populi Civitatum & Oppidorum insignium Britannie, alieque persone & supposita dictorum Statuum qui illic erant presentes, expositis illic super altare Beate Marie de Pietate corpore Sacramentali, ac salutifera cruce Domini nostri Jesu Christi, & sacrosanctis Evangeliiis, ac pluribus Sanctorum reliquiis, lectaque eis forma jurenti in quadam scedula conscripta cujus tenor talis est: Vous jurez & promettez par les foy & serment de vostre corps que après le decez du Duc nostre souverain Seigneur, ou cas qu'il decede sans hoir masse procréé de sa chair en loyal mariage, ou que icelle lignée masse defauldroit, vous servirez justement & loyaument vers & contre tous ceulx qui peuvent vivre & mourir la Duchesse nostre souveraine Dame, mes très-redoublées Dames, Dame Anne fille aînée du Duc & sa lignée en premier lieu, & en second lieu Madame Ysabeau & sa lignée, & ceux à qui elles seront mariées, & les avouerez & tendrez tout le temps de vos vies pour vos souverains Seigneurs & Dames successivement & respectivement; leur aiderez à vostre pouvoir à tenir, posséder, & joir paisiblement & entièrement de ceste Principauté de Bretagne, tant en chef que en membres, & à en garder les droitz, préeminences, & libertez; & durant la minorité de mesdites Dames (paravant qu'elles soient mariées) obeirez & servirez la Duchesse comme leur tutrice & garde; & ainsi le promettez & jurez au précieux corps de nostre benoist Sauveur & Redempteur Jesus-Christ icy present sacramentellement, sur la vraye Croix, & sur les Saintes Evangelies de Dieu, & autres saintes reliques cy esstantes; dites: Amen. Idem igitur Domini Prelati, Episcopi, Franciscus Baro, & alii Concilii supposita & membra hujusmodi, ad lecturam forme juramenti omnes respondentes Amen, ad & super corpus, crucem, Evangelia, reliquias, & sacra hujusmodi tangenda, manibus tangendo in manibus Reverendi in Christo Patris Domini Michaelis Redonensis Episcopi, ad hoc per ipsos deputati, se premissa omnia & singula in dicta forma contenta servavuros, ac tenturos & inviolabiliter observavuros, leque contra ea eorumve aliqua nullo unquam modo venturos, iuros, feu facturos, per se vel alium, feu alios, publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, quovis quesito ingenio, vel colore, promiserunt, stipulatione Sacramenti interveniente, ac ad & super eadem sacra corporaliter juraverunt. Novissime autem eisdem anno, Indictione & Pontificatu & die Veneris immediate sequenti undecima dicti mensis Februarii, in aula Palatii Episcopalis predicta coram Ducali Excellentia convenientes, Concilium prædictum illiusque supposita & membra, inter quos erat Dominus Franciscus Baro prædictus, ipsi Domini Concilii, per os præfati Domini Johannis Abbatis Monasterii Sancti Melanii, eidem Celsitudini Ducali illic presidenti, de & super premissis, premissa per eos deliberata & conclusa, ac juramenta premissa cum inde feceris retulerunt & responderunt, pro ut in quadam scedula illic per dictum Dominum Abbatem lecta & porrecta continetur, cujus tenor talis est: Mes très-honnourés Seigneurs representans les Estatz de vostre Pays & Duché loient, ratiffent & ont agréable la declaration faicte par vous mon Souverain Seigneur, prononcée par la bouche de Monseigneur le Chancelier Mardi dernier en cestuy lieu, & combien que hier au matin j'entrasse en l'Eglise de Saint Pierre sur le vray Corps de nostre Seigneur, la vraye Croix, & plusieurs autres Reliques saintes, particulièrement tenir & accomplir ladite declaration, eulx assemblez en ceste Congregation, estans en leur franc & liberal arbitre, & ou lieu où vos Estatz sont assemblez, jurent, promettent & s'obligent pour eulx, leurs successeurs, & heritiers, que ou cas que decedez sans hoir masse procréé de vostre chair, ou que icelle lignée masse defauldroit, ils serviront justement & loyaument vers & contre tous ceulx qui peuvent vivre & mourir la Duchesse leur souveraine Dame, & aussi leur très-redoublées Dames, Madame Anne vostre fille aînée & sa lignée en premier lieu, & en second lieu Madame Ysabeau & sa

postérité, & ceulx à qui ellos seront mariées, & les avouerez & tendrez, advenant & tiennent (estât cas) pour leur souverains Seigneurs & Dames Princes & Princesses de ceste noble Principauté respectivement, & successivement leur aideront à leur pouvoir à tenir, joür, & posséder entièrement ceste Principauté de Bretagne tant en chef que en membres, & à en garder, préserver, & défendre les droitz, préeminences, & libertez; & de ce que vous a pleu de leur faire dire que vostre vouloir & intention estoit de non les marier, sans leurs advois & conseil, Messieurs de vos Estatz vous en remercient très-humblement. Quam quidem responsonem prædictus Illustrissimus Dominus Dux granter & leto animo acceptavit. De quibus premissis omnibus & singulis honorabiles viri Magister Guillelmus de la Lande Generalis & Johannes Blancher Ducales Procuratores, nomine Ducalis Celsitudinis, & Illustrum filiarum prædictarum, eorumque quorum interest & intererit, petierunt sibi & eis fieri & tradi publica Instrumenta unum & plura per nos etiam singulos Notarios publicos infraascriptos. Acta fuerunt premissa Redonis in locis, ac sub anno, Indictione, Pontificatu, & diebus predictis. Presentibus ibidem nobilibus & venerabilibus viris Dominis Matheo Lesatenis, Carolo de Mota Canonico Ambianensi, Johanne de la Salle Domino loci de la Salle, Francisco de la Salle ejus filio Bituricensi, Ludovico de la Haye Domino loci de Chacé, Philippo de Sauciers Rothomagensi, Henrico de Wilprez, Georgio Styr Scutifero Argentinenis Diocesis, Lupo de Dicaillio, Johanne de Dicaillio, Guillelmo le Lay, Domellus Pampilonensis Diocesis, Joanne Baptista Crenomensi, Roberto de Attaventis Florentino, & plurimis aliis testibus ad premissa vocatis specialiter & rogatis. S. Guillelmus Gueguen Archidiaconus Penthevie Notarius Apostolicus & Imperialis, & Petrus Belrelli Canonicus Nannetensis itidem Notarius Apostolicus & Imperialis.

CCXCIV.

Serment prêté par tous les Seigneurs Ecclesiastiques, & Seculiers assemblez aux Estats de Bretagne touchant le Droit de la Succession au Duché, lequel ils reconnoissent appartenir aux Filles du Duc regnant avec promesse de le défendre, & maintenir. A Rennes au Mois de Fevrier 1485. [D'ARGENTRE Hist. de Bretagne Liv. 13, chap. 32. pag. 247.

„ JE jure & promets par la foy & serment de
„ mon corps, qu'après le decez de nostre sou-
„ verain Seigneur, au cas qu'il decede sans hoirs
„ masses procréés de sa chair en loyal mariage, ou
„ qu'icelle ligne masse defauldroit, je serviray lo-
„ yaument & justement vers tous, & contre tous
„ ceux qui peuvent vivre & mourir, la Duchel-
„ le nostre souveraine Dame, Madame Anne fille
„ aînée du Duc & sa lignée en premier lieu, &
„ en second lieu Madame Ysabeau, & ceux à qui
„ elles seront mariées: & les avouërây & tien-
„ dray tout le temps de ma vie pour mes souve-
„ raines Dames & Seigneurs, successivement &
„ respectivement leur aiderray à mon pouvoir à
„ tenir, posséder, & joür paisiblement, & en-
„ tièrement de ceste Principauté de Bretagne, tant
„ en chef, qu'en membres à en garder les droitz,
„ préeminences & libertez, & durant la minorité
„ de mesdites Dames paravant qu'elles soient ma-
„ riées obeiray & serviray la Duchesse, comme
„ leur tutrice & garde: & ainsi le promets & jure
„ au précieux corps de nostre benoist Sauveur
„ & Redempteur Jesus-Christ icy present sacra-
„ mentellement, sur la vraye Croix, & sur les
„ Saintes Evangelies de Dieu, & autres Saintes
„ reliques, Amen.

Conséquemment les Prelats, Evêques, & l'édit François Baron d'Avougour, & autres Supposés & Membres des Estats à lecture de la forme dudit serment, respond rent, Amen, touchans de leurs mains sur le corps de Dieu, la vraye Croix, & E-

ANNO
1485.
1486.

ANNO 1485.
1486.

vangiles, & autres Sainctes reliques es mains de Reverend Pere en Dieu Michel Evesque de Rennes, quant à ce par eux deputé: & promirent de garder toutes & chascunes les choses conter aies en ladite forme inviolablement, & ne venir jamais au contraire en forte quelconque, fust par eux ou par autres, publiquement ou en secret, directement, ou indirectement, à quelque couleur & cause que ce fust. Le lendemain dans la mesme Salle comparurent devant le Duc, les Estats & les Suppôts d'iceux, du nombre desquels estoit ledit François Baron d'Avauget, lesquels par la bouche dudit Abbé de S. Melaine rapporterent au Duc seant, ce qui avoit sur ce esté délibéré & conclud, selon la forme de la cedulle qui s'ensuit.

„ Mais tres-honores Seigneurs representans les
„ Estats de vostre pays & Duché louent, ratifient,
„ & ont agreable la declaration faicte par vous
„ mon souverain Seigneur, & prononcee par la
„ bouche de Monsieur le Chancelier, Mardy der-
„ nier, en ce lieu: & combien qu'hier matin ils
„ juraient en l'Eglise de S. Pierre sur le vray
„ Corps de nostre Seigneur, la vraye Croix,
„ & plusieurs autres reliques, par serment par-
„ ticulierement tenu & accomplir ladite decla-
„ ration, les assemblez en ceste Congregation estans
„ en leur franc & liberal arbitre, & au lieu de
„ l'Assemblée de leurs Estats, ont promis, promet-
„ tent, & s'obligent pour eux, leurs successeurs
„ & heritiers, qu'au cas que decederez sans hoirs
„ masses proceez de vostre chair, ou que icelle
„ ligne male defaudoit, ils secourront loyalement
„ & justement contre tous ceux qui peuvent vi-
„ vire & mourir, la Duchesse leur souveraine Da-
„ me, & aussi leur tres-redoutee Dame, Madame
„ Anne vostre fille ainee de la ligne en premier
„ lieu: & en second lieu, Madame Yabeau, &
„ la posterité, & ceux à qui elles seront mariees,
„ & les advourent & tiendront, advouent & tien-
„ nent euides cas pour leurs Souverains Seigneurs,
„ & Dames Princesses & Princesses de ceste noble
„ Principauté respectivement & successivement,
„ leurs aideront à leur pouvoir à tenir, jouyr &
„ posseder entierement ceste Principauté de Bre-
„ tagne, tant en chef qu'en membres, & à en
„ garder, preserver & defendre les droitz, pree-
„ minences & libertez, & de ce qu'il vous a plu
„ leur faire dire, que vostre intention estoit de
„ non les marier, sans leur advis & conseil, Mes-
„ sieurs de vosdits Estats vous remercient tres-
„ humblement.

CCXCV.

1486.
25. Juin.

Entscheid zwischen Churfürst ERNSTEN und
Herzog ALBRECHTEN zu Sachsen/ auch
Land Grafen in Thüringen/ über einigen zwi-
schen denselben in der Erbtheilung unvergli-
chenen Punkten und gegen einander habenden
anforderungen durch Herrn Johann Bischoff
zu Meissen/ Herrn Neuffen von Plauen/ Ju-
golt von Schleinig/ Heinrich von Miltitz/
Caspar von Schönberg/ Herrn von Einsiedel/
Ente und Muatwitz allerseits Rittersen gespro-
chen zu Naumburg auf Sonntag nach St.
Johannis des Taufers/ im Jahr. 1486. [Lu-
nig Teutsch Reichs-Archiv. Part. Spec.
Continuat. 2. Abf. pag. 274]

C'est-à-dire,

Sentence Arbitrale rendue par JEAN Evêque de
Mâcon, les Chevaliers REUSSEN DE BLA-
VEN, HUGOLD DE SCHLEINIZ, HEN-
RI DE MILTITZ, GASPAR DE SCHONBERG,
& les Seigneurs de Einsiedel, Ente, & MU-
WITZ, entre ERNEST Electeur & ALBERT, l'un
& l'autre Duc de Saxe, & Landgraves de
Thuringe, sur certains Droits, & Presen-
tions qui n'avoient pas été réglées par le Par-
tage de l'an 1485. A Naumburg le Di-

manche après la Feste de St. Jean Baptiste ANNO
1486. 1486.

Als die Durchlauchtigen/ Hochgebohrnen Fürsten und
Herr Ernst/ des Heil. Röm. Reichs Erz-Marchale
und Churfürst/ und Herr Albrecht/ Gebiudere/ Herzogen
zu Sachsen/ Landgrafen in Thüringen/ Markgrafen zu
Meissen/ unser gnädigster und gnädiger Herr/ nach J. i.
brüderlicher und freundschaftlicher Theilung/ noch etliche Stücke
mit einander zu styden/ abzurechnen/ zu vergleichen und zu
urtheilen geschähe.

1. Nehmlichen umb die Summa Geldes/ so ihrer beider
Gnaden/ unser gnädigsten Herren Herzogen Ernst/ Söhne
uff die Stift Wittenberg und Meiss/ zu bringen aufge-
legt/ das unser gnädigsten Herren Herzogen Albrechts
Meinung/ dieselben Summa Geldes/ von unsern gnädig-
sten Herren/ Herzogen Ernst/ die Helffte wieder zu ha-
ben.

2. Und umb die Gult und Nutzung des Landes zu Sach-
sen/ so zu ihrer beyder Fürstl. Hoffstat/ und Wesen zu
erhalten/ dargelegt/ was sich des an der Summa finden
wird.

3. Auch umb andere Stücke/ was in Haben und Schrif-
ten hin und wieder vernommen ist/ das solches unser gna-
digster Herr/ Herzog Ernst/ von unsern gnädigen Herren
Herzog Albrechten die Helffte zu verlegen haben wolle.

4. Und umb schließlich taufend Rhein. fl. so unser gna-
diger Herr/ Herzog Albrecht/ unsern gnädigsten Herren/
Herzog Ernst/ einer Rechnung und Unterrichtung halben/
so J. G. unsern gnädigsten Herren/ Herzog Ernst/ von
etlicher ihrer Gnaden geneine Gelde gethan hat/ solte schul-
dig gewest sein/ die unser gnädiger Herr Herzog Ernst/ mit
Bedingung vorgnügt/ also: Wo sich finden/ das J. i. die
unsern gnädigsten Herren Herzog Ernst/ mehr schuldig ge-
west/ das denn unser gnädigster Herr Herzog Ernst/ un-
sern gnädigen Herren/ Herzog Albrechten/ die wiederzehen
und bezahlen solte.

5. Umb 2000. alt Schœt/ so unser gnädigster Herr Her-
zog Ernst/ von unsern gnädigen Herren/ Herzogen Albrech-
ten/ zu Erhaltung von B. G. Frauen/ J. i. Frauen Mut-
ter sel. Gedächtnis Leib-Gebirge haben wolle.

6. Umb Gulden und Nutzung des ersten Jahrs nach Aus-
gang Herzog Wilhelms sel. vor unsern beider gnädigsten
und gnädigen Herrn Vortrage.

7. Umb das Erbrecht zu Sachsen/ und das aufschobene
Lehn-Geld.

8. Umb Weinwachs und Wein/ der in den Dorff Flur-
en und Dörffern zu kessen/ Delindorf/ Pleumitz/ und
Lietersdorf in Amte Glesberg gelegen/ wachset und von
den Keller-Hausen/ und zu Schaben gefesse.

9. Umb das Gerichte vor Wittenberg in Weiden.

10. Umb das Gerichte und Dinstet etlicher Dörffer uff der
Furze gelegen.

11. Umb das Ruchen-Holtz bey Heyneck/ (einem Schloß
von Landgraf Walthar erbauet.)

12. Umb 500. fl. Mangel Einnahme/ von Bodenhaus-
sen.

13. Umb Vergleichung und Theilung des Vorraths am
Getraide/ Wein/ Bier/ Bettgewand/ Buchen/ Segen/
und was dazzu gehört/ und andere Geschöb.

14. Umb Streit Wähen und Geseit.

15. Umb die von Dorffgärten/ die in der Theilung ver-
sehen/ und in seinen Theil geschlagen sind.

16. Umb die Ben-Gärten zu Meissen.

17. Und umb ein Dorff Papern/ in der Altenburgischen
Pflege gelegen/ das unser gnädiger Frauen/ ihrer beyden i.
i. Frauen Mutter sel. gewest und vorsetzt ist.

18. Um die Zink/ zum Altar zu Wittenburg.

19. Umb die Jahr-Rechnen zu Eisenach/ das unser gna-
digste und gnädige Herren/ das Geld/ für dieselben Zinsen
zu lösen geordnet/ eingenommen haben.

20. Und umb 70. fl. für ein Maas Silbers den Schul-
desen zu Eisenach zu bezahlen/ das auch unser gnädigster
und gnädige Herren eingenommen haben.

21. Umb das neue Haus.

22. Umb ausländische Lehn.

23. Umb die Episcopin zu Gersicht.

24. Umb Günther und Albrechts von Brandenstein
Geld.

25. Umb die Ansprache in Lande zu Sachsen.

26. Umb das Wunzgrastgumb zu Wittenburg und Gra-
vengeding zu Halle.

27. Umb die Paltes zu Sachsen/ gegen einander in For-
derunge gestanden/ und das Gebreden gegen einander habet/
und sich des alles Brüderlich und freundslich zu vertragen
uff Donnerstag Sanct Viti Tag nach versehenen/ darmit
zu einen freundslichen und gütlichen Tage herber kommen sind/
und von solcher Anforderung und Gebreden in gütlicher Wei-
se Rede und Handel gehöret/ und als sich die daran zu han-
deln in die Länge verzogen/ haben ihrer beyde Gnaden/ sol-
ches ihr Anforderung und Gebreden/ so ihrer beyde Gna-
den/ solch ihr Anforderung halten gegen einander gehöret/
uff uns Johann von Gores-Gnaden/ Bischoff zu Meissen/
Gentich

ANNO Heinrich Kneiffen von Plauen / Herren zu Greysen und Crans-
nichels / Wartenen zu Coburg etc. Kugeln von Schleinitz /
1486. Heinrich von Witten / Ritter / Hofmarschall / Calpar von
Schönberg / Ritter / Heinrich von Enze / Ritter / Heinrich
von Einsiedel / Ritter / und Hans von Münschwitz / Ritter /

mächtig / gültig / oder rechtlich zu entscheiden / gestalt
und wie wir $\text{\textcircled{J}}$ & karans gültig oder rechtlich schreiben wür-
den / solchen Etsich wolten $\text{\textcircled{J}}$ & annehmen / den sie und
ganz zu halten. Daß wir obgenannten zu thun angenom-
men / und befehlen alle in diesen unsern offenen Briefe ein-
träglich / daß wir die genannten / unser gnädige und gnä-
digste Herren / aus solcher $\text{\textcircled{J}}$ & Anforderung und Gebeten
so ihrer beider Gnaden gegen einander gehabt / durch unsern
mächtigen Eruch gültig entscheiden / und sie des vereinig-
haben / als hernach folgt:

Zum ersten haben wir die Forderung und das ausgelegte
Geld / für unsern gnädigsten Herrn / Herzog Ernsts Sol-
ne etc.

2. Und um die Schöffeltrausend Rheinisch. $\text{\textcircled{J}}$.

3. Und die dargelegte 2000. alte Scher.

4. Und um die dargelegte Gult und Nukung zu Sach-
sen.

5. Und um die dargelegte Gult und Nukung in Lande
zu Döringen des ersten Jahrs.

6. Und um das Gerichte im Lande zu Sachsen.

7. Und um das aufgeschobene Etsich / alles gegen einan-
der / in der Güte ganz abgeprochen / und sprechen das in
der Güte zwischen $\text{\textcircled{J}}$ beider $\text{\textcircled{J}}$ ganz ab / hiermit in Kraft
dieses Briefes / also daß nun künftigh $\text{\textcircled{J}}$ beider $\text{\textcircled{J}}$ mit $\text{\textcircled{J}}$
bruder $\text{\textcircled{J}}$ Erben und die obgenante Etsich ihrer keiner dem
andern in ewigen Zeiten darumb nicht anfordern noch anpre-
den / sondern dagegen einander ganz und gar gültig ver-
einigt sein und bleiben. Denn solten die Etsich alle wgl-
ches nach seinen Wesen gehandelt und gerechtfertigt sein / wur-
de es viel Verlangen und Befragung in der Sachen bracht
haben. Darumb soll unser gnädigster Herr / Herzog Ernst /
oder $\text{\textcircled{J}}$ & Erben / 13000. $\text{\textcircled{J}}$ unsern gnädigen Herrn / Hert-
zog Albrechten / oder $\text{\textcircled{J}}$ & Erben 20000. Rheinisch. Gul-
den geben. Und $\text{\textcircled{J}}$ Churfürst Ernst $\text{\textcircled{J}}$ oder $\text{\textcircled{J}}$ Churfürst
Friedrich und Johann $\text{\textcircled{J}}$ Erben die 10000. $\text{\textcircled{J}}$ auf des
heuen Jahrs Tags sichst über ein Jahr ohne alles Sams-
men an $\text{\textcircled{J}}$ Erben gütlich und gültig auf der Burg
zu Leipzig bezahlen / und des $\text{\textcircled{J}}$ & jähliche Versicherung
thun.

8. Um den Wein / Nach in den Dorf / Fluren und
Dörfern zu lösen / Holmsdorff / Reutenich / und Eben-
schütz / im Ambte Glesberg gelegen / und der von den
Selterhütern und zu Rechen in den genannten Dörfern
erschädet / soll an $\text{\textcircled{J}}$ & Herrn Herzogen Albrechten /
zu den Wein / der zu Lums nach / und von den Re-
terhütern und zu Rechen daselbst gefest / allein zu-
stehen und folgen. Sonst soll $\text{\textcircled{J}}$ & Herr Herzog Al-
brecht und $\text{\textcircled{J}}$ & Erben / oder die Etsich mit den Dorf-
schafften / lösen / Holmsdorff / Reutenich / Eben-
schütz / im Ambte Glesberg gelegen / mit den Re-
terhütern / Pansen / Dörfern und Gerichten ganz nichts zu sch-
eten haben / und sich der in keiner Weise mit nicht anzie-
hen / sondern die unsern gnädigsten Herrn Herzog Ernsten
an alle Forderung und Hinderung uns Ambt gen Jena fol-
gen lassen. Doch unabwundlich den Dorfschafften / zu Lu-
mich und lösen / an ihren Gerechtigkeiten / so sie gegen ein-
ander haben.

9. Um das Gerichte vor Wustfeld in Wenden.

10. Um das Gerichte und Dienst der Dorfschafften auf der
Finne gelegen.

11. Auch um das Glesch / das Ruten / Holz bey
Hepneß / sollen beide unser gnädigste Herren und $\text{\textcircled{J}}$ & sich
durch die ihren aus den Ambt / Wustfeld / Registern / und
alten umbsetzen / in den nächsten 8. Wochen / nach einan-
der folgend / erkundigen lassen / ob sich Gerichte zu Wust-
feld in Wenden / Item der Dienst und die Gerichte von
den Wustfeldern auf der Finne gen Wemmar oder gen Ge-
terberge / und das Glesch gen Tungsberken oder He-
yneß gehören soll / und wo sich die ihren von beider Thei-
len dazu gestukt / und die Erkundigung der Gerichte /
Dienst / und Glesch nicht vereinigen können so soll in
solcher ihrer Trennung / auf beider Theil angestrichen Vor-
bringen / der von Etselberg ein Dörman sein / und was
er in der Sachen spricht / oder welchen Theil er Zufall
thut / darbey soll es bleiben / und jeglich Theil ohne Bege-
rung des begnügt sein.

12. Um die 500. $\text{\textcircled{J}}$ Mangel des einen von Bodenhan-
sen / die er wieder soll zum tein / Gut unter unsern gnä-
digsten und $\text{\textcircled{J}}$ & anlegen / und wann die solten bezahlt /
sollen beide unser gnädigste und $\text{\textcircled{J}}$ & Erben / oder ihrer Gn.
Erben jeglicher theils hundert $\text{\textcircled{J}}$ darzu geben.

13. 14. Um Vergleichung des Vorraths am Getrei-
de / Wein / Bier / Viehe und Bengebant etc. sollen $\text{\textcircled{J}}$ & $\text{\textcircled{J}}$
wie das durch $\text{\textcircled{J}}$ & Dörner / das zu besichtigen geschickt /
in allen ihren beider Landen / und hernachmals nach Ab-
gange unser gnädigen Frauen / $\text{\textcircled{J}}$ & Frau Mutter sel.
auf $\text{\textcircled{J}}$ & Etsich / und Ambten gesunden / woran das
alles ist / nichts ausgeschlossen / zugleich getheilt werden.

TOM. I. PART. II.

15. 16. 17. Um die von Hopffgarten / die in der Thei-
lung versehen / und in keinen Theil geschlagen sind / sollen
noch mit allen ihren Etsich von unsern gnädigsten und $\text{\textcircled{J}}$
zu $\text{\textcircled{J}}$ theil gehen / und um ihren Dienst auch zugleich
geschikt werden.

Um die Weingarten zu Meissen / und um das Dorf /
das in der Altenburgischen Pflege gelegen / Dapen ge-
nannt / das $\text{\textcircled{J}}$ & Frauen Winter sel. gewest / und was
sagt ist. Derselben Wemberge / und das Dorf / sollen
beiden unsern gnädigsten und Gn. Herrn zugleich zusie-
hen.

18. 19. Um die Zinse / so unser gnädigster Herr / Hert-
zog Ernst / dem Altar / von den Jahr-Renten zu Eisen-
nach auf das Schloß Bartenburg / uns folgen lassen /
welche Renten vormals in der Theilung für frey / und
ohne Abgang / zum Theil Weymar geschlagen sind / und
die Zinse / die zu dem Altar nun davon folgen müssen /
und beide unser gnädigste und Gn. Herrn das Geld für die
Zinse / das vor die Ablösung der Zinse geordnet / schätz-
ten wieder eingenommen haben / soll $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Herr Hert-
zog Albrecht sein Theil / wie viel er darumb empfangen /
unsern gnädigsten Gn. Herzog Ernst wiedergeben.

20. Um die 70. $\text{\textcircled{J}}$ so $\text{\textcircled{J}}$ beider $\text{\textcircled{J}}$ für ein Mark
Silbers / an den Jahr-Renten zu Eisenach / dem Etsich-
tisen daselbst zu bezahlen schuldig sein / nachdem $\text{\textcircled{J}}$ beider
die Etsich 7. $\text{\textcircled{J}}$ so zu derselben Lösung und Bezahlung
geordnet waren / auch beyde wieder eingenommen haben /
soll $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Herr Herzog Albrecht 35. $\text{\textcircled{J}}$ dem Etsich-
tisen die 70. $\text{\textcircled{J}}$ zu bezahlen / $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Gn. Herzog Ernsten
herausgeben.

21. Um die 1000. $\text{\textcircled{J}}$ für das neue Haus noch hin-
aus zu geben / soll unser Gn. Herr Herzog Ernst / $\text{\textcircled{J}}$ & Gn.
Herrn Herzogen Albrechten mit hinaus geben / denn was
an den 1000. $\text{\textcircled{J}}$ hinaus zu geben erhalten wirdet / sieht
 $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Herrn Herzog die Helfste zu / wo aber nichts da-
von erhalten wirdet / und das die müssen bezahlen werden /
gebühret müssen Gnädigsten Herren Herzog Ernsten alleine
zu bezahlen.

22. Um ausländische Etsich / wo sich die finden / und
nicht zum Fürstenthumb gen Sachsen gehören / und nicht
in der Theilung geschlagen sind / die solten beyde $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Gn.
und $\text{\textcircled{J}}$ zugleich haben.

23. Um das Geld / Getraide / Wein / und anders / so
unser Gnädigster Herr der Etsich zu Etsich / $\text{\textcircled{J}}$
so. Schwere / jedes Jahr zu geben pflegen / solten ihrer
beyde Gn. derselben ihrer Gn. Schwere zugleich jählich ge-
ben / und was $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Herr Herzog Albrecht die Jahr
des hinaus gegeben / das soll Seine Gnad. $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Hr.
Herzog Ernst / die Helfste wieder geben.

24. Die Schule / so Guntzow und Albrecht von Branden-
stein schuldig / solten beide unser Gnädigster und Gn. Herr
zugleich haben und machen.

25. 26. 27. Um die Aufsprache in Lande zu Sachsen /
das Burggraffenthumb zu Dingeburg / und Grafen-Ring
zu Halle / und Halls zu Etsich / können wir nichts
versprechen / sondern wo $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. Herr Herzog Albrecht
unsern Gn. Herrn Herzog / der Anforderung darumb nicht
vortragen will / so soll unser Gnädigster Herr / Herzog
Ernst / $\text{\textcircled{J}}$ & Gn. an den Enden / da sich das gebrüht / ge-
recht werden. Damit solten unser Gnädigste und Gn. Gn.
der Etsich alle freundlich und gültig geschieden und genit sein
alles rechtlich und ohn Gefehde.

Daß zu Irtum haben wir alle und unser jeglicher still
Zusiegel oder Pteschler an diesen offenen Brief hängen
lassen / der geben ist zu Naumburg uff Sonntag nach Sanct
Johannis des Täufers / nach Christi unsern Herrn Ge-
burt 1486. Jahr.

CCXCVI.

Lettres de CHARLES VIII. Roi de France Oaobre
portant Réunion à la Couronne du Comté de
Provence & de Forcalquier, à perpétuité,
sans pouvoir jamais en être séparés, aliénés,
ni transférés à autre personne, sauf en tout
les Privilèges, Chapitres de Paix; Conven-
tions, & Libertés du Pais. A Compigné au
Mois d'Oaobre l'an 1486. [Observations
de GODEFROI, sur l'Hist. de Charles VIII,
pag. 537.]

CHARLES par la grace de Dieu Roy de Fran-
ce, Comté de Provence, de Forcalquier &
Terres adjacentes. Sçavoir faisons à tous pre-
sens & à venir, que comme nos freres & bien-
amez les gens du General Conseil des trois Es-
tats de noldits pays & Comté de Provence, de For-
calquier & Terres adjacentes, en continuant de
plus en plus le grand & singulier & eniet desir &
affection

ANNO
1486.

affection qu'ils ont toujours eu, & mesmement depuis que nosdits pays & Comtez sont advennés & échoués es mains de feu nostre tres-cher Seigneur & Pere que Dieu absoille & es nostres par le trespas de feu nostre Cousin le Roy de Sicile, Charles dernier trespasé, en son vivant Comte & Seigneur desdits Comtez & Terres adjacentes, & monstrent évidemment par effet le bon vouloir qu'ils soient & demeurent à tousjours inseparablement sous nostre Couronne, ayant puis nagueres fait dire & requérir à nos Delegez, Commis & Deputez, & qui pour nous & de par nous ont assisté aux Estats dudit pays tenus en nostre Ville d'Aix au mois de Mars dernier passé; que pour le bien & seureté dudit Pays, & afin que dorenavant toutes entreprises, invasions & autres dommages & ineurions qu'aucuns pourroient precogiter & s'efforcer de faire par voye d'hostilité & autrement contre les manans & habitans desdits Pays & Terres adjacentes, & pour autres justes & raisonnables causes, nostre plaisir fust de tenir sous nostre main & la Couronne de France nosdits Pays, Comtez & Terres adjacentes, & lesdits manans & habitans en iceux, sans jamais les alienier, transferer, permuter, ni desmembrer en autres mains par nous ou nos successeurs Roys de France, en quelque maniere que ce soit, mais à ce les adjoindre, unir, & incommutablement annexer à nous & ladite Couronne de France, en gardant & observant leurs Privileges, Libertez, Conventions, Chapitres de paix, Coutumes, Loix, & autres Franchises & usages de vivre, laquelle chose leur a esté accordée par nosdits Commissaires. Pour laquelle cause iceux desdits Estats derechef assemblez au mois d'Aoust dernier passé en nostre dite Ville d'Aix, afin d'avoir & obtenir, sur ce & autres affaires dudit Pays plus amples & valables provisions, joute la volonté & intention de nous & desdits manans & habitans d'iceux pays, ayant commis & ordonnez nos amez & feaux *Baptiste de Pontevus*, Ecuier, Sieur de Cothivac, & *Maitre Raoulin Barthomieu* Licentié en chacun Droit, leurs Procureurs & Ambassadeurs pour venir devers nous & nous faire plus au long lesdites requestes & remonstrances sur ce necessaires: ce que iceux Ambassadeurs ayant depuis fait, & en la presence des Seigneurs de nostre Sang & Gens de nostre Conseil nous ayant derechef dit & remontré les choses dessusdites, en nous suppliant & requerant tres-instantment pour & au nom de tous lesdits manans & habitans desdits pays, qu'il nous plaise faire ladite adjonction & union desdits Pays, Comtez & Terres adjacentes par la maniere dessusdite; & tous leurs Privileges, Chapitres de Paix, Conventions, Libertez, Franchises, Droits, usages & coutumes concernans gens d'Eglise, Nobles, Villes, Chasteaux, Communes, & autres quelconques, confirmer, jurer, & approuver, tant en commun comme en particulier, & sur ce leur impartir nostre grace & liberalité. Pour quoy nous, oyant lesdites remonstrances & humble requeste ainsi à nous faite par lesdits Ambassadeurs & Deputez desdits Gens des trois Estats representans generalement tout le Peuple, tant Gens d'Eglise, Nobles, que autres quelconques de nosdits pays, Comtez & Terres adjacentes, considerant encore la grande amour & loyauté qu'ils ont par cy-devant eue, observée, entretenue & gardée, & entendent fermement & inviolablement observer, entretenir, garder, & continuer dorenavant envers nous & la Couronne de France, sans varier: voulans par ce leur donner à connoître par effet que en cette presente & autres justes & raisonnables Requestes, nous sommes & serons tousjours prests de leur subvenir, & les preserver & garder de tous inconveniens & dommages ainsi que tous Roys & Princes Souverains doivent & sont tenus de faire envers leurs bons & naturels Sujets. Pour ces causes & autres à ce nous mouvans, & par l'avis & deliberation desdits Sieurs de nostre sang & lignage & Gens de nostre Conseil residens entour nous, Nous avons, pour nous & nos successeurs Roys de France voulu & voulons avoir & tenir nosdits Pays & Comtez de Provence, de Forcalquier & Terres adjacentes, sous nous & nosdits successeurs à ladite Couronne de France perpetuellement & inepargnablement comme vray Comte & Souverain Seigneur d'iceux sans que jamais ils en puissent estre alienez, permuez, ni transferez à quelconque per-

sonne, ni pour quelque cause ou occasion que ce soit ou puisse estre, en tout ou en partie, & quant à ce seulement les avons adjoints & unis, adjoignons & unissons à nous & ladite Couronne, sans que à icelle Couronne ni au Royaume ils soient pour ce aucunement subalternes pour quelque cause, ou occasion que ce soit ou puisse estre ores ni pour le temps avenir en aucune maniere, ni aussi pour ce aucunement nuire, prejudicier ny déroger à leursdits Privileges, Libertez, Franchises, Conventions, Chapitres de paix, Loix, Coutumes, Droits, Statuts, Polices & manieres de vivre d'icels pays, qui leur ont esté octroyez & confirmez en general & particulier, soit à Gens d'Eglise, Nobles, Villes, Citez, Communes, & autres personnes quelconques, tant par les feus Roys, Reyes, Comtes & Comtesse d'iceux pays, ceux qui par cy-devant ont esté leurs Lieutenans, Gouverneurs & grands Seneschaux, que par nous; mais iceux leur avons de nouvel & d'abondant, par l'avis & deliberation que dessus, confirmez, louez & approuvez, confirmons, louons & approuvons de nostre certaine science, grace speciale, pleine puissance & autorité Royale par cestes Presentes signées de nostre main, par lesquelles promettons en bonne foy & parole de Roy, & jurons les leur garder, observer & entretenir, ensemble ladite union & adjonction inepargnablement, perpetuellement, & à tousjours, & voulons que iceux habitans dessusdits en jouissent pleinement, sans aucun contredit ou empelchement, nonobstant quelconques autres Lettres, Chartres, ou Mandemens qui pourroient avoir esté faites & octroyées à ce contraires, lesquelles, si aucunes en estoient cy-apres trouvées, qui aucunement puissent prejudicier à cestes Presentes, Nous avons quant à ce de nostre certaine science & plus ample autorité revokees & cassées, revokeons & cassons, & icelles des maintenant pour lors declarées & declarons nulles, & de nul effet & valeur, posé ores qu'elles ne soient cy-expressees, & speciales, nonobstant aussi quelconques autres Ordonnances, Statuts, restrictions, Mandemens ou defences à ce contraires. Si donnons en mandement à nos amez & feaux le grand Seneschal de Provence, Gens de nostre Conseil Royal, Maitres Rationaux & Archivaires de nostre Chambre & Archif d'Aix, nos Avocat & Procureur audit pays, & à tous nos autres Justiciers & Officiers, ou à leurs Lieutenans ou Commis, presens & à venir, & à chacun d'eux, si comme à luy appartiendra, que cestes Presentes ils fassent lire, publier & enregistrer en nostre dit Archif d'Aix & autres Cours & Auditoires de leurs Jurisdicions, afin de perpetuelle memoire, & ladite union, ensemble leurs Libertez & Privileges, & tout le contenu en cestes Presentes observent & gardent, fassent observer & garder de point en point sans les enfreindre. Et aussi afin que de ce on ne puisse pretendre cause d'ignorance, Nous voulons que cestes Presentes soient leues, publiées, & enregistrées en nostre Cour de Parlement & Chambre de nos Comptes à Paris; & pour ce que de ces Presentes on pourra avoir à besoigner en plusieurs lieux, Nous voulons que au *Vidimus* d'icelles fait sous scel Royal, foy soit adjoustée comme à ce present Original, auquel, afin que ce soit chose ferme & stable à tousjours, Nous avons fait mettre nostre scel, sauf en autres choses nostre Droit, & l'autrui en toutes. Donné à Compiègne au mois d'Octobre, l'an de Grace mil quatre cens quatrevingts-six, & de nostre Regne le quatriesme. Signé. CHARLES. Par le Roy Comte de Provence, Messieurs les Ducs d'Orleans & de Bourbon, les Comtes de Clermont, de Montpensier & de Vendôme, vous, l'Archevesque de Bordeaux, l'Evesque de Perrigueux, les Sires de la Trimouille, de Graville, de l'Isle, & de Grimalt, Maitre Pierre de Sacieres, Charles des Potaux Maitres des Requestes, Guillaume Brignonnet, General des Finances, & autres presens. Signé, Robineau.

CCXC VII.

FRIDERICI Romanorum Imperatoris Confirmatio omnium Jurium Marchie Montisferrati in favorem BONIFACII Marchionis concessa; 1487. 6. Sep-tembris.

ANNO
1487.

presertim Locorum Altaris, Millefimi, Desii, Cartharæ, Crucifera, Calizani, Murcaschi, Peralchi, & Grozuerdi; Cum derogatione alienationum quorumlibet Jurium dicti Status & Occupationum factarum per Ludovicum Ducem Sabaudie ejusque Progenitores, & Privilegiorum aliis Personis, etiam ab Imperiali Celsitudine concessorum in præjudicium dictæ Marchiæ. Datum Norimbergæ, die sextæ Mensis Septembris, Anno Domini 1487. Regnorum suorum, Romani 48. Imperii 33. Hungariæ vero 29. [Autentique tiré des Archives Archiducals de Mantoue.]

ANNO
1487.

F Ridericus Divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatia, &c. Rex, ac Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ Dux, Dominus Marchiæ Slavoniæ, & Portus Naronis, Comes in Halsburg, Tirolis, Fretis, & in Kiburg, Marchio Burgoviæ, & Landgravius Alsatiæ. Ad perpetuam rei memoriam. Imperatoris Majestatis gloria ejusque virtutis munificentia tanto amplioribus laudibus decoratur quanto latioribus honorum titulis adornatur, quanto gratiosius benigniora munera fuderit in subiectos. Et licet nobis innata clementia generaliter erga quoslibet nostros, & Sacri Imperii fideles, & benemeritos liberalis existat, ad illos tamen munificentia dexteram liberalis dignatur extendere, quos pro ejusdem Imperii honoribus, commodis, & profectibus fama celebris diutius illustravit, & ferventioribus studiis testatur infudasse. Sanè pro parte Illustris Principis Bonifati Marchionis Montisferrati consanguinei nostri dilecti in audientia Majestatis nostræ, per ejus ad nos transmissos Oratores humiliter extitit supplicatum, quod cum nuper Illustris Princeps Guilielmus Marchio Montisferrati ejus frater legitime investitus, sic disponente Altissimo in fata concesserit, cui sine filii masculi defuncto annuente opifice summo in Marchionatu successit, & Dominio univervo. Cumque ad prelosum prout optaret nostri Colimus presontiam propter viarum disclrimina, & locorum distantiam modice Status ejus detrimento, & jactura non obsequia, pro universis Marchiæ, & Principatus dignitate, & cujuslibet suis a nobis suscipiendis, & recognoscendis Feudis adire non valeret; Sibi in primis Marchiam universam, ac omnia, & singula feuda, & feudalia in quibuscumque consistant locis que ad ejus Marchionatum, & Dominium juste, & debite spectant, & pertinuerunt, ac de presenti spectant, & pertinent, & per ipsum Marchionem rite tenentur, & possidentur, queve ab aliis illicite, & indebite occupantur, dignaremur gratiosius investire, & in Feudum nobile antiquum, paternum, & auctum conferre: Nos igitur qui quorumlibet honesta preteritum vota libenter complectimur; ad prenarratas causas respectum habentes prefato Bonifatio Marchioni Montisferrati Principi, & Consanguineo nostro dilecto, animo deliberato, sano quoque nostrorum, & Imperii sacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Cæsarea, & ex certa nostra scientia Marchiam predictam, atque Principatum, ac omnia, & singula illa supradicta feuda, & feudalia a Nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum universis, & singulis atinentiis, ac mero, & mixto Imperio, etiam Jurisdictionis exercitio temporalis nec non universis suis Juribus, honoribus, consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis auctoritatibus, facultatibus, & Officiis quemadmodum sui Predecessores Montisferrati, & presertim prefatus Guilielmus Marchio defunctus ut supra habens illa possederunt, & exercuerunt, ac ipse Marchio nunc possidet, & exercet, ac de aliis que per alios quoscumque, quacumque dignitate etiam Ducali fulgentes indebite, & injuste occupantur, & detinentur, conculimus, atque confirmamus, eidemque in Feudum nobile antiquum, paternum, & auctum assignavimus, & assignamus, ac ipsum de premixtis expresse jam dictis auctoritate, & scientia investivimus, & investimus. Et signanter de locis, & Castris comprehensis in Privilegio, & Investitura Divi quondam Romanorum Imperatoris Caroli quarti, & maxime comprehensis sub quadam generali clausula qua dicitur: Item omnes illas cohortes in desertis locis

TOM. I. PART. II.

consistentes a Flumine Tanagri usque ad Flumen Urbe, & ad litus Maris inter quas cohortes certa loca, & Castra designata, & declarata fuerunt, inscripta videlicet, Altare; Millefimum, Degum Cartharæ, Crucifera, Calizanam, Mursalchum, Peralchum, Grozuerdum, & quibuscumque aliis locis, & Tertis, que sub dicta Clausula generali comprehenduntur, que pro expressis habeantur. Et generaliter de omnibus aliis, & singulis que mediate, vel immediate tenuerunt, & possederunt Marchiones Montisferrati, ac ipse Bonifacius Marchio modernus consanguineus noster dilectus tenet, & possidet, cum suis Territoriis, membris, & limitibus aliisque supradictis, ut pote jure debito ad ipsum Marchionatum spectantibus, & pertinentibus, tam in Langhis, quam in partibus circumstantibus, & alibi ubicumque alienationibus five distractionibus, seu renunciationibus & quibuscumque illicitis occupationibus Regalium Feudorum, Feudalium, & temporalium predictorum, aut pertinentiarum ad eadem, per vim forsan, dolum, metum, five aliam finistram machinationem, aut alias quovis modo indebite exactas, aut extortas per quoscumque etiam Ducali prerogativa fulgentes, ut presertim per Illustrum quondam Ludovicum Sabaudie Ducem &c. ipsiusque Progenitores, & Predecessores quovis ut accepimus obtentas, & factas: Quas omnes, & singulas non ad alicujus pro hos nobis oblate petitionis instantiam, sed motu proprio dictisque auctoritate, scientia, & plenitudine potestatis cassamus, irritamus, & annullamus, nullasque, & inanes, ac nullius existerent roboris, vel momenti decernimus, ceterisque in contrarium factis, habitis, & obtentis, commissis, & obmissis non obstantibus quibuscumque. Nulla quoque prescriptio, vel cursu temporis preterito, vel futuro, etiam tanti ejus in contrarium non existat memoria, obstante, ullo etiam consensu tacito, vel expresse prefactorum Marchionum quo metus purgatus, dolum sublatum, vis, aut quævis finistram Machinatio, que in talibus alienationibus, renunciationibus, seu distractionibus intervenisset ad diminutionem predicti Marchionatus, & Feudi a Nobis, & Antecessoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus sibi, & suis predecessores concessi, sublata dici possit, & allegari, non obstante. Quibus per presentes derogamus, & derogatum esse volumus ex certa nostra scientia, & de plenitudine potestatis. Legibus quibuscumque, Statutis, & consuetudinibus aliisque quibuscumque in contrarium disponentibus non obstantibus. Declarantes ea intentione nos id disponente pro conservatione Jurium, Domini, Privilegiorum, & Gratiarum dictæ Marchiæ, seu Illustris Marchionibus concessarum, ac eo libentius quorum fides, & devotio versus Sacrum Romanum Imperium in hanc usque diem extitit inviolata, eritque in futurum, ut nobis ipsis facile persuademus. Recepto tamen prius a prefato Bonifatio Marchione, Principe, & Consanguineo nostro dilecto, debito, adque hujusmodi prestare solito homagii Jramento a predictis suis Oratoribus, & Nuntis habentibus ad id speciale, & specificum Mandatum, patentibus legitimis documentis, de quibus plenaria, & sufficiens extitit nobis facta fides, videlicet quod ipse Marchio nobis Friderico Romanorum Imperatori, & Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus legitime intrantibus fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum nostrum avertet, ac bonum, & honorem nostrum promovebit toto suo posse, & omnia erga nos faciet que fidelis Princeps, & Vassallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem facere tenetur, & solet de consuetudine, vel de Jure, & omnia ea, que in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuscumque semotis. Nostis tamen, & Sacri Imperii Juribus in premixtis, & circa ea penitus, & omnino salvis. Preterea cum Imperiali munificentia ita fidelibus suis gratias erogare consueverit ut quod uni, vel pluribus ab Imperiali largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus, Privilegiis, aut imperatris gratiis aliorum præjudicet, prefato Bonifatio Marchioni Montisferrati Principi, & Consanguineo nostro dilecto, & sue dignitati Marchionali, & Principati, qui aliquibus rationibus suggerentibus timere, aut dubitare videretur, ne adversus se, ac Marchionatum, & Principatum dignitatemque suam, Jura, Privilegia, Libertates, & Grantias, quibus Principatus suus a Diva Majestate Sacratissimorum Cæsarum ab antiquo insignitus ex-

ANNO
1487.

sit, & quibus clare memoria Illustris Progenitores sui fredi sunt, & ipse fruiat, auctoreque Domino in antea felicius perfuerit, aliqua forsitan per quoscumque, aut importunitate petentium, aut errore, oblivione, vel ignorantia impetrare sint hactenus, aut in futurum, non abique suo heredum, & Successorum, sive Marchionum Montisferrati, aut ejusdem Marchionatus, & Principatus prejudicio impetrari valerent: Nos intentione sua inspecta diligentius, & in examen provide discussionis adducta, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, & Procerum Sacri Imperii, & nostrorum fidelium accedente consilio, ex certa nostra scientia, & de Imperiali potestatis plenitudine pro dicto Bonifacio, Heredibus, & Successoribus suis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatu, & Principatu perpetuum omnia Jura, Privilegia, Litteras, Immunitates, & Grantias, Officia, auctoritates, & facultates quascumque in omnibus suis sententiis, punctis, clausulis, & renoribus de verbo ad verbum prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio, & praesertim a nobis obtenta, & obtente sunt, & sicut in talium possessione legitima tempore transacto sui Illustris Predecessores fuerunt, & prout usu fuerunt utentium approbata, nunc de novo concedimus, approbamus, ratificamus, & Imperialis Largitatis munificentia confirmamus. Decernentes, & hoc perpetuo Imperiali statuens Edicto, quod omnia, & singula Privilegia, & Littere que quibuscumque, cujuscumque preeminentiae, status, gradus, seu conditionis existerent, a Celsitudine nostra adversum Jura, Privilegia, Libertates, Immunitates, & Grantias sibi, ac heredibus, & successoribus suis concessa, vel concessas impetrata, seu impetrare fuissent, seu in futurum impetrari contingeret, sub quacumque forma verborum irrita, inania, seu invalida, irritae, & inanes invalide sint, & esse debeant, & nullius penitus roboris, vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, & Litteris in omnibus suis tenoribus, sententiis, punctis, & clausulis de verbo ad verbum prout scripta, seu scriptae videri aut inveniri possint, ac si praesentibus ad plenum inserta, & inserte existerent, etiam si de eis in praesentibus Jure, vel consuetudine deberet fieri mentio specialis, si & in quantum antedictis suis Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Immunitatibus, Libertatibus, Grantiis, & observantibus usu approbatis utentium in totum, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari, aut in aliquo prejudicium asferre conferentur, de Imperiali potestatis plenitudine, & ex certa nostra scientia derogamus, & derogatum esse volumus praesentium per tenorem, dictum Bonifacium Marchionem Consanguineum nostrum, heredes, & Successores suos in dicto Marchionatu, Terras, omnia Fortalicia, Jura, & Bona sua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & defensionem gratanter, & singulariter assumentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & defensione potiatur, & gaudeat quibus alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quotidie potiuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostrae Collationis, assignationis, Investiturae, Derogationis, tuitionis, protectionis, & Decreti Paginam infringere, seu ei temerario ausu quovis modo contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, Indignationem nostram, & Imperii Sacri gravissimam, necnon poenam amissionis Centum Marcarum auri puri, pro una nostri Fisci Erario, pro alia vero medietatibus predicto Bonifacio Marchioni Principi Consanguineo nostro totiens, quotiens premixtis contrafactum fuerit, irremissibiliter applicanda, se noverit incursum. Praesentium sub nostrae Imperialis Majestatis Signilli appenditione testimonio litterarum. Dat. in Oppido nostro Imperiali Norimberge die sextae mensis Septembris. Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, Regnorum nostrorum, Romani quadragesimo octavo, Imperii tricesimo, quinto Hungariae vero viceesimo nono.

Sigilli Locus appensi

Marquardus de
Breisach Miles.

Com ejus Originali in Pergamena scripto, & cum Bulla Imperiali magna in cera impressa, ac in capula lignea reposita à cordulis sericis coloris rubei, pendente, sic ut supra expedita in secretiori Archiducali Mantuae Archivio ad servato praesentem sumptum Copiam omnino conferre attestor. Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivii Cancellarius. In quorum hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 20. Junii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonius ejusdem Archivii Praefectus, hac die 29. Junii 1720.

CCXCVIII.

Kath.-Schluß des Churfürstlichen Collegii / daß der König in Böhmen fortin immer zu der Wahl eines Römischen Kayfers oder Königs solle beruffen werden / und dieses zwar unter Straffe 500. Mark Goldes / in welche ein jeder der übrigen sechs Churfürsten vor sich und seine Nachkömmlinge insonderheit bewilliget / der Cron Böhmen in dreyen Terminen zugehen / so oft mehr gedachter König zu dergleichen Wahlen / wie sich gebühret / nicht solle gefordert oder gezeissen werden. Given Anno Domini 1489. [GOLDSZT. Reichs Satzungen 2. Theil. pag. 178 d'ou certe Pièce est tirée. On la trouve aussi dans LUNIG Teutsch. Reichs. Archiv. Partis. Generalis Continuat. pag. 138.]

1489.

C'est-à-dire,

Conclusion du College Electoral portant qu'à l'avenir le Roi de BOHEME devra être toujours appelé à l'Élection d'un Roi ou Empereur des Romains, sur peine de cinq cens Marcs d'or, payables à la Couronne de Bohême, pour chaque manquement, à laquelle peine chacun des six Electeurs consent, Et se soumet pour lui Et pour ses successeurs. Donné l'an de notre Seigneur 1489.

Wir Barthol von Gottes Gnaden des Heiligen Stuhls zu Rom Erzbischoff / des H. Römischen Reichs durch Germanien Erbkämmerer und Churfürste / Wir Herman von Gottes Gnaden Erzbischoff zu Köln / Herzog zu Engern und Westphalen / des H. Röm. Reichs durch Italien Erbkämmerer und Churfürste / Wir Johann Erzbischoff zu Trier / des H. Röm. Reichs durch Gallien und das Reich Arelat Erbkämmerer und Churfürste / Wir Philipps Pfalzgraf bey Rhein und Herzog zu Bayren / des H. Röm. Reichs Erbkämmerer und Churfürste / Wir Friedrich Herzog zu Sachsen / Landgraf in Thüringen und Markgraf zu Meissen / u. des H. Röm. Reichs Churfürst und Churfürste / Und Wir Johannes Marggraf zu Brandenburg / u. des H. Röm. Reichs Erbkämmerer und Churfürste: Behenken und thun hantz offensichtlich mit diesem Briefe Nach dem / als noch Christli unsern lieben H. Erben Geburt 1486. Jahr wie von der Keyserlichen Mayestat / auff einen Tag gen. Frankreich an den Rhein in etlichen des H. Römischen Reichs Geschefften / und nit von wegen der Beale eines Römischen Königs gefordert / daselbst aus zurechtigen Sachen / einen Römischen König zu wehlen gut zu seyn un Rath funden. Und so solche Wahl geschehen / und der Durchleuchtigste Fürst / Herz /

Wahlstatius König in Böhmen / Markgraf zu Meissen / u. unser

ANNO 1489. *unser lieber Herr und Oheim / auf die Forderung in solcher Wahl umwillen und Verweh empfangen / Deswegen auf Inbalt einer Verweisung oder Privilegi seiner lieben Vorfahren / Königen zu Böhmen / als Churfürsten des H. Röm. Reichs gegeben / fünfhundert Mark Goldes zuverden fürgenommen / Und so solche Nichtforderung seiner Lieb zu angezeigter Wahl nicht in Betrachtung oder Abbruch seiner Königlich Würde / Ehre und Gerechtigkeit / sondern allein auf zufälligen Sachen in der Eyle beschien / auch seine Liebste von dem Heiligen Röm. Reich / und uns für einen Churfürsten und Erbschenden des Heiligen Röm. Reichs für und für gehalten ist / und noch gehalten wirdet. So haben wir / zc. obgenannte dem Durchleuchtigsten Fürsten / Herren Bladslawen / König zu Böhmen / zc. unsern lieben Oheim / auch der löblichen Cron zu Böhmen / zu Ehren / Ruh / und zu Erhaltung fremdblicher Eintracht / bewilliget / und unser Nachkommen frey und mit wissen in Krafft dieses Briefs bewilligen / als ob demassen und Meinung / so und ob hinfür zu ewigen Zeiten ein Königlich Knecht oder König gewelt und geforen / und der gemelt unser lieber Oheim Herr Bladslaw König zu Böhmen darzu / wie sich gebührt / nicht gefordert oder gefehlet würden: Und wir oder unser Nachkommen durch uns oder unser Vorhafft bei solcher Wahl und Chur eines Römischen Königs gegenwärtig seyn / und solche Wahl und Chur mit unser / oder Nachkommen wissen und willen geschehen wurde / daß wir also dem / oder unser Nachkommen / hundert fünfhundert Mark Goldes willen ein solches so viel insonderheit für sich bewilliget haben / und die in dreien Jahren / jedes Jahres ein Drittel dem genannten unsern Herrn / oder dem Könige oder Cron Böhmen zu bezahlen / ein jeder für sich / oder seine Nachkommen / versallen seyn. Wir wollen auch / daß diese unsere Verweisung dem gedachten unsern Herrn und Oheim dem König / und der Cron Böhmen an ihrer Freyheit / Privilegia / und Gerechtigkeit keinen Abbruch noch Verminderung thun oder bringen soll / alles getreulich und ungeschädlich. Desz zu Urkund haben wir unser Inseel an disen Brief thuy henden. Der geben ist / zc. Anno Domini 1489.*

CCXCIX.

1491. *Prohibitio INNOCENTII Papae VIII. ne Pragmatica Sanctio Gallicana in Britannia ullo modo, publicè, vel occulte accipiatur. Datum Romae 8. Idus Januarii 1491.* [LOBINEAU Histoire de Bretagne. Aux Preux du 22. Livre. Col. 1527.]

INnocentius Episcopus, Servus servorum Dei ad perpetuum rei memoriam. Si illi qui in ultima Congregatione Statuum trium Nationis Britanniae interfuerunt, tam que apud nos residet plenitudinem potestatis (qua non extollitur in superbiis, sed ad providentiam excitatur) considerant attentè, & qualiter Ecclesiasticam libertatem & Rom. Ecclesie jura tueri & conservare omni studio velimus, accuratius inquiri voluissent, & pensare quid honoris & reverentie prelate Ecclesie, que eos gessit & gerit in visceribus caritatis, impendere debeant, profecto non solum de extensione ejus perniciosissime ordinationis qua Parisiensis & nonnulli alii Gallicane Nationis de facto uti presumunt & Pragmaticam Sanctionem appellant, ad Ducatum Britannie, cujus incolæ huic sancte Sedi debitam semper obedientiam & reverentiam prestiterunt, nullum penitus verbum fecissent, sed illis id requiritibus obstitissent & affirmassent, se more solito predecessorum suorum vivere velle & nihil innovare in prelate Ecclesie honoris & auctoritatis lesionem; nos igitur, qui alios in sua justitia confitemur, nolentes prelate Ecclesie jura negligere, habita super hiis cum fratribus nostris S. Rom. Ecclesie Cardinalibus deliberatione matura, de illorum consilio venerabilibus fratribus nostris Nannetensibus, Redonensibus, Venetensibus, Maclovensibus, Dolensibus, Corisopitensibus, Trecorensibus, Briocensibus & Leonensibus Episcopis, dilectis filiis Monasteriorum Abbatibus & eorumdem Episcoporum Officialibus, & Vicariis in spiritualibus generalibus & culibus eorum, ac universis incolis locorum temporalis Domini pro tempore existentis Ducis Britannie, presertim ad quos Ecclesiarum, Monasteriorum, Prioratuum, dignitarum personalium, & administrationum & officiorum canonicalium, & Prebendarum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumlibet (cum cura, vel sine cura) secularium & regularium collatio, provisiò, presentatio, electio, institutio, seu quevis alia dispositio communiter, vel divisim pertinet, & quibusvis aliis cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existant, & quacunque Ecclesiastica,

vel mundana dignitate prefulgeant, districte precipiendo inhibemus ne extensionem hujusmodi quere-re, vel procurare, vel ut fiat consilire, vel persuadere, directe, vel indirecte, publice vel occulte, tacite vel expresse; neve in causis & negotiis ad Ecclesiasticum forum in Britannia spectantibus, quacunque sint, tam in petitorio quam possessorio, coram secularibus Judicibus molestare, aut occasione nominationis seu presentationis universitatum studiorum ad Beneficia, ad Ecclesiastica Tribunalia, quemquam trahere, & se invicem directe vel indirecte etiam super eandem causam fori Ecclesiastici Britannici possessorio coram secularibus Judicibus molestare, aut nominationes & presentationes universitatum studiorum ad Beneficia Ecclesiastica pro tempore vacantia admittere, seu alias contentis in dicta perniciose ordinatione uti presumant in posterum quodcumque, sub interdicti ingressus Ecclesie per Episcopos & Superiores, & excommunicationis late sententie pena per inferiores ab eis, contra facientes eo ipso incurrenda; & si contra facientes ipsum interdictum & excommunicationis sententiam hujusmodi per tres dies immediate sequentes animo sustinuerint indurato, & attemptata per eos publice vel occulte contra inhibitionem hujusmodi publice coram Notario & testibus in Curia ordinarii loci non revocaverint, ex tunc decursis tribus diebus Episcopi & Superiores Prelati suspensionis à suarum Ecclesiarum regiminibus, & tam ipsi, quam alii excommunicati prelati Ecclesiastici, omnibus & singulis aliis . . . quam Cathedralibus Ecclesiis, Monasteriis, Prioratibus, Preposituris, potestatibus, dignitatibus, personalibus administrationibus & officiis canonicalibus & Prebendis, reliquisve Beneficiis Ecclesiasticis secularibus & regularibus, cum cura, & sine, tam ipsi quam seculares (cujusvis dignitatis, gradus, ordinis, & conditionis existant) bonis omnibus que à Romana prefata & aliis Ecclesiis & Monasteriis ac locis & Beneficiis Ecclesiasticis tunc in feudum vel amphiteosim obtinere contigerint, nec non dignitatibus & Officiis secularibus in quibus tunc constituti fuerint, privati, & ad illa ac alia in posterum obtinenda inhabiles existant eo ipso. Et ne quipiam de premissis valeat ignorantiam allegare, volumus, & unicuique ipsorum Episcoporum, Officialium, & Vicariorum predictorum (sub similibus censuris & penis) districte precipiendo mandamus, quatenus presentes nostras Literas in Cathedrali & aliis Ecclesiis suarum Civitatis & Diocesis, dum major inibi populi multitudo ad Divina venerit, legi faciat & publicari, & contra facientes censuris & penis predictis irretrorsum publice nuntiari, & ab omnibus arctius evitari, donec compuncti corde spiritum affluentes consilii sanioris à censuris, predictis absolutionis beneficium meruerint obtinere; contradiatores auctoritate nostra, appellatione postposita compescendo, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis contrariis quibuscumque, seu si aliquibus conjunctim vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdicti seu excommunicati non possint per Literas Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Et si (quod absit) aliquem Episcoporum, Officialium, & Vicariorum predictorum in publicatione presentium cessare contingat, dicta auctoritate decernimus, quod facta in vicina Ecclesia publicatio incolas Civitatis, & Diocesis in qua facta non foret perinde ardeat; & si forte omnes Episcopi prefati à publicatione hujusmodi abstinere, tunc unica duntaxat publicatio que fieret in aliqua Ecclesiarum Cathedralium vicinarum Nationis predictæ, seu in Cancellaria Apostolica, & illarum in valvis audiente causarum Palatii Apostolici affixio pari modo ardeat, ac si in singulis Ecclesiis Britannie facta fuisset, injungentes locorum vicinarum dictæ Nationis Ordinariis, ut cum fuerint desuper requisiti, de publicatione hujusmodi facienda in eorum Ecclesiis, illam sine mora fieri faciant, sub eisdem penis, si illam non fecerint, eo ipso incurrendis. Nulli ergo hominum liceat, &c. Si quis hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac Beat. Apostol. Petri & Pauli se noverit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno incarnationis Domini. mcccxcx. viii. Idus Januarii, Pontif. nostri anno viii. Cb. de Nantes arm. T. cassette D. n. 29.

ANNO

CCC.

1492.

Mai.

Vertrag durch MAXIMILIAN I. Römischen König gemacht zwischen ALBRECHT Herzog von Bayern eines / und der Stadt Regensburg anderen Theils / durch welchen gemeldter Herzog benannter Stadt abtreten / und auf ewig übergeben soll / alle Einkünfte / Zölle / Rechte / Würden / Höhe und Niedere Gerichte. Die Stadt soll Ihm Herzog hin gegen nachlassen und abschreiben die Zahlung der 1000 Gulden / welche Er ihr jährlich zahlen muß / zu verzinsung der 20000 Gulden / so auf Thonaukauff stehen / wie auch noch andere 6000 Gulden / so der Herzog bemeldter Stadt schuldig ist / auch darneben Ihm jährlich auf St. Georgen Tag zahlen 400. Rheinischer Gulden / doch daß die Stadt / wann sie wolle / einen jeden Gulden um 20 Gulden widerkaufen und ablösen möge. Es soll auch die Stadt gehalten seyn / den vom dem Magistrat erwählten Schultheißen mehrbemeltem Herzog / oder seinen Erben / wie sonst gebräuchlich / zu präsentiren / um von selbem den Pann zum Halsgerichte und Leibstraff zu überkommen / welchen ermellder Herzog ihm Schultheißen auch innerhalb 10 Tagen umsonst ohn alle Zerung und wiederred verleyhen soll / und also soll es von den Erben und Nachkommen des Herzogs mit allen zukünftigen Schultheißen bis zu ewigen Zeiten gehalten werden. [FUGGER Spiegel der Ehren des Erghauses Österreich. 5. Buch. 40. cap. pag. 1057.]

C'est-à-dire,

Accord fait & ordonné par MAXIMILIEN I. Roi des Romains entre ALBERT Duc de Baviere d'une part, & la Ville de Ratisbonne d'autre part. Le Duc y doit rendre & ceder pour toujours à la Ville tous ses Droits, Revenus, Præges, Dignités & Jurisdiction haute & basse. En échange dequoi il demeurera quite envers ladite Ville d'une rente de 1000 Florins, au capital de 20000, qu'il lui avoit assignée sur Thonaukauff, comme aussi d'une autre somme de 6000 florins qu'il lui devoit, & même elle lui payera tous les ans au jour & fête de St. George une Pension de 400 florins du Rhyn, rachetable néanmoins à sa volonté, au capital de vingt pour un. La Ville sera de plus obligée, toutes les fois que le Magistrat, élira son Bailiff, vulgo Schultheis, de le presenter au Duc & à ses successeurs après lui, selon l'ancienne coutume, pour être par lui & par eux, confirmé & investi de la Jurisdiction criminelle, ce qu'aussi le Duc & ses successeurs seront tenus de faire dans dix jours, gratis & sans rien exiger ni prétendre.

Der Durchleuchtig Fürst / Unser lieber Schwager Herzog Albrecht / soll sich / sein Würden / Erben / und Nachkommen / in aller bester Form / Maß / Ordnung und Recht / als sein Gnad thun kan und mag / Gemeiner Stadt Regensburg / in ewig Zeit verkaufen / zußellen / überantworten / und in Solutum geben / das Schultheißen-Ampt / Fried-Gerichte / Kammer-Ampt / Höhe und Niedere Gerichte / mecum & mixtum Imperium / Gerichte-Zwang / Exerzion / mit allen ihren Einn / Diensten / Gültten / Renten / Wälden / Fälden / Zinsen / Rechten / Gerechtigkeiten / Gwälden / Pönnen /

(1) La Date manque à cette Piece. Fugger la range sous l'an 1492, & comme il la joint au Traité que le même Roi Maximilien moyenne le 25. Mai 1492. entre l'Empereur Frederic son Pere & le Duc Albert son Beaufere, il y à lieu de croire, que ces deux Accords se fient en même tems. [Duz.]

Estrafen / Freyheiten / und Herrlichkeiten / auch alles anders und jodes / so darin und zugehörig / sein Gnad / seiner Gnaden Erben und Nachkommen / in / bei / auf / und von der Stadt Regensburg / auch ihren Bürgern und Anwohnern ihren Würdigen / den eben Wärd / da die Frieren ihnen fügen / samst den Wasst / als weit Zehe Grundt raichen / gehabt / alle Zoll / Wäntz und Hore / die sein Gnad in der Stadt haben / aufgenommen / und hindan gefest / also daß nun hinführo Kammerer und Rath der Stadt Regensburg / in Wänen und von wegen derselben vorbereiteten Schultheißen-Ampt / Fried-Gerichte / Kammer-Ampt / und anders / wie vorstehet / als Zehe eigenhafte Güter / Gerechtigkeiten / und Herrlichkeiten / ihnen haben / besitzen / inuochen / behalten / wenden und sehen / Schultheißen und Ampt-Leuth erwählen / selbst nach ihrem Gutbedunten setzen / einsetzen / stiften / verlegen / all Zins / Rent / Wäld / Wäntz / Wäntz / Dienst / Wäntz und Gerechtigkeiten davon einnehmen / empfangen / und sonst alles und jodes / als mit andern der Stadt Guch und Gerechtigkeiten / handeln / thun und lassen / wie dan sein Gnad vor diesem Kauff / Vertrag und Contract / thun und handeln hat mögen / doch also / wann Kammerer und Rath der Stadt Regensburg einen Sigmelmäßigen Schultheißen erwählt und hinzunommen haben / sollen sie denselben seiner Fürstl. Gnad / seiner Gnaden Erben und Nachkommen / zußellen / präsentiren / und bitten / denselben den Pann zum Hals-Gerichte und Leibstraff / als vormals / binwel die Stadt Regensburg vorbereitete Ampt / Gerichte und Herrlichkeiten eingehört / auch gehalten ist worden / zu verleyhen / also soll sein Gnad denselben hinzunehmen und zugestühten Schultheißen / jethgedachten Pann / ungehindert in 10 Tagen / undsonst ohn alle Zerung und Wiederred / verleyhen und übereichen / denselben Pann soll der Schultheiß ohne Zerung und Eintrag seiner Gnaden Erben und Nachkommen / und maniglichens von Fremdwegen / für und für behalten / uns Er davor siehet / den auch ein Rath zu allen Zeiten macht soll haben / zu erlauben / einen andern anzunehmen / seinen Gnaden zußellen / dem sein Gnad / Erben und Nachkommen / alsdann den Pann abermalns verleyhen / und also für und für gehalten soll werden / in ewigen Zeiten / ob aber sein Gnad Erben und Nachkommen / einen erwählten und präsentierten Schultheißen / einen Röm. Kayser oder König präsentiren / der mag Ihn alsdann den Pann verleyhen / so lang uns sein Gnad Erben und Nachkommen / ob angelegte Ordnung widerum halten / und der Holz thun / und solch solches bedurft / sollen die von Regensburg sich hinwider in dieselbe Ordnung richten / und alsdann Verleyhen des Panns dem seinen Gnaden / Erben und Nachkommen suchen und nemen.

Item nachdem ehegedachter Fürst gegen Kammerer und Rath der Stadt Regensburg / auch denselben zu seinen Gnaden / vor der Zeit etlich Klag-Gericht und Anforderung am Röm. Kammergerichte zu Frankfurt bargelegt / einbracht / auch sonst etlich ander Spänn und Zerung gegen einander haben / darhaben sein Gnad / und die von Regensburg sich heimt wohlbedachtlich und aus selbstem Rath / mit einander gutlich verandert und vertragen haben / als hernach volgt.

Am Ersten / soll der Ober Wärd / darinn die Frieren seyn / der Stadt Regensburg eigen und ewiglich bleiben / und deselben seiner Gnad Hlag / Eyruch und Anforderung obseyn / sein Gnad soll sich auch des und aller Gerechtigkeiten barmen / für sich / seine Erben und Nachkommen ganz und gar verzeihen / darnach oder darzu nicht mehr zu fordern noch zu sprechen haben.

Item die andern Klag / so sein Gnad gegen denen von Regensburg vor den Römischen Kammer-Gerichte / in Recht zuvor einbracht hat / auf Wäntzung / wie sie etlich Zehe Wäntz gegen / seinlich gefragt / kombarst Erben und ander gesänglich gehalten / sich der Gerichts-Wälder unterwunden / und dadurch als sein Gnad verurtheilt / Ihn sein Recht verbrochen haben sollen / samst Kost und Schäden / so darausgangen / alles abhin und ein gerichtet Sach sein / also daß sein Gnad / Erben und Nachkommen / hinfüran die sündlich oder sonderlich gegen den von Regensburg / mit oder ohne Recht / zu ewigen Zeiten / niemmermehr sollen anteyn / offtern / sünemen noch prolequiren.

Item die von Regensburg sollen hinfüran an Jethen Wäntzriedt oder Wäntzgebung / an Leuten / Gwetter / Gerechtigkeiten / Wäntzstellen / und andern Sachen von bemeldten Fürsten / seiner Gnad Erben und Nachkommen / anderrub / ungenst / und unbedacht werden / derselb Wäntzriedt oder Wäntzgebung und Erer / soll auch also unterstehen / aufzugeben und vermerkt werden / Wäntzung von Wäntzstein gelegen an der Thonau gegen Krennung über / zu den Grenz / so am nächsten bey dem Kloster Praying seyn / und von denselben Grenz und Nachbarn und Kungswäntz höher / bis auf den Bürgerberg / zu den hohen Grenz / rücker von den hohen Grenz / uns auf Gensberg / darnach von dem Gensberg / uns an die Wäntzen / zwischen Weinting und Anhausen / und von denselben Ende nach dem Bach der Wäntzen genannt / abwärts auf die Thonau / als fer dan der Bürger und Anwohner zu Regensburg selber sein gelegen / solches soll an den Grenz vermachte werden / und was innerhalb derselben Grenz gelegen ist / soll in solchen Wäntzriedt Gensberg samst Kumpfmühl / doch hindangelegt das Kloster Priet und das Dorf Döppner / als fer dieselben zwey stück mit deren Wäntz und Wäntz begriffen seyn / wie dan solches

ANNO

1492.

ANNO
1492.ANNO
1492.

mit Nachtrag nach Notulirlicher Beschreibung und Vereinbarung / ausgefertigt solle werden / und so man des veramt ist / so soll man solch Aufzeichnung mit seinen Keyen / an denen auf einer Seiten / des Papststamps / und auf der andern Seiten / gegen der Stadt / des Reichs und der von Regensburg Wapen gemacht Keyen / sehen.

Item der Zoll haben am Hoff / soll es hinfüran also gehalten werden / das kein Bürger zu Regensburg keinen Zoll am Hoff / von was Kaufmanische / gut oder waaren sey / wohn er dieselben von oder zu der Stadt führet / treibt oder trägt / zu geben soll schuldig seyn / Aber der Gast und Fremden halber / sollen jrey schuldlaute Register aufgeschriebe werden / der jedes mit beyder Theil anhängenden Keyen besetzt / und jedweder Theil eingeben / kann / wie fütan / werden die Gasten und Fremden / Zoll und Markt genommen werden soll / nach laut der Zoll-Zeit / hiezu beschreiben.

Item man von seinen Gnaden / Erben / Nachkommen / oder seiner Gnad Landbesitz / ein gemeine Landsteuer von dem Lande angeschlagen und zu geben verwilligt wurde / sollen die von Regensburg teurer Güter halten / in seine Gnad Fürstenthum und Herrschaften liegende / die vormals von alten her flussende gewesen / in abnehmung derselben Steuer / mit sich Golt gedre / sondern soll Landsteuer von China / wie von jhren Gnaden alten Bürgern genommen und eingebracht / also das dieselbig Steuer mit auf der Bürger von Regensburg Grund und Güter gelegt werden.

Item sein Fürstl. Gnad soll die jrey Häuser vor der Pruck / darinnen Blaudner und Gegendreber wohnet / wieder in Bürgeres Hande und Besitz stellen und bleiben lassen. Item der Juden Freyhait / Vertrag und ander Brief / in der von Regensburg Klag bestimmt / soll sein Gnad den von Regensburg widergeben und gemeiner Stadt überantworten. Item sein Gnad soll die Töser / Schindl-Stat und Keder zu Thumbstauff / mit teurer Zugehörung / zu ihren handlen stellen / und gemeiner Stadt die für und für als teure Eigenthumb lassen.

Item den Schneller der Weichen / und das Heusel auf der Jülicher Pruck / gegen Hoff / soll sein Gnad abhauen / der nach anders fürstlich hinfüran noch machen / sonder die Ertrag auß der Stadt durch den Hoff und sonst allenhalben / amtegen und frey lassen / wie von alten herkommen ist.

Item die von Regensburg sollen mit aller teurer Kaufmanische / in Kauffen und verkauffen / in seiner Gnaden Land hinfüran ewiglich frey lediglich handeln / und mit als Golt oder auswendig seine Gnaden Land / sonder wie seiner Gnad Untertanen und Hinterseffen / in gemeinen Lands-Voten / Zollen / Mauten / und sonst allenhalben mit kauffen und verkauffen gehalten werden.

Item es soll hinfür ewiglich am Hoff kein Neuerung / als mit Reden / Wirtschafft / Niederlag / Pleuheit / Leibe / Erbschafft / und in ander wez / so beyhero doreits mit herkommen / genade noch sitgenommen werden. Item die Wähen am Hoff / sollen mit biden und verkauffen des Wobdes sich halten / wie von alten / bis auf die Zeit / als sein Gnad die Stadt Regensburg eingenommen / gehalten ist worden. Item sein Gnad soll den Fischern von Regensburg / das wasser und Fischmanne zwischen Regensburg und Thumbstauff hinfüran mit einen geschlichen Jahrszins verletzen.

Item durch alle und jedes / wie vorstehet / und hernach volgt / soll der Stadt Regensburg / jhren Bürgern / Vögern / und newlich Gemeiner und Rath / als Blaudner und Drenfor der Stadt / an jhren Nachen / Gerechtigkeiten / Freyhaiten / Privilegien / alten Verkommen / gebrach und Genossheiten / kein Abbruch / Mangel oder Verletzung bestehen / sondern die sollen in ihren Ehren / Würden und Kräften weiz bleiben.

Und mit für obgeschriebene Schultheissen-Amte / Fried-Geicht / Cammer-Amte / hohe und niedere Gerichte / Baudel / Fälle / Amt / Recht / Gerechtigkeiten / Gewalts / Voen / Zwange / Freyhait / Herrlichkeit / daran und darzu gehörende auch alles anders / was jedes / so demelster Fürst gemeiner Stadt Regensburg / jhren Bürgern und Inwohnern / außershalb des sy vorhin gedre / von neuen gegeben / zugesetzt / gehalten / verkommen / geben und verwilligt hat / sollen sy zu Bezahlung und Vergütung / auch teure Forderung / Klag / Aufpruch / darumb sy zu Rederung gegen seinen Gnaden / vor dem König / Cammergerichte sitzen / abhau / und seine Gnaden die Verführung und die 1000 Gulden / jre 2000 Gulden von Thonaukauff / auch die 6000 und etlich Gulden / von dem Pfandbesitz oder Wiederkauff des Hoffes / und etwan seiner Gnad Gerechtigkeiten zu Regensburg Herrlichkeit / darby auch den Schuldbrief von Herzog Ertzbischoffen / samte allen verfallen Gülden und Interesse / wie sie den dem allen in Recht noch lagen / mit samte kosten und Gebühren beizalt erlösen / sollen lassen und heben / auch die Verschreibung und Quittung der Schulden abgeben / mit Notulirlicher Quittung seinen Gnaden überantworten / und darzu seine Gnaden / und allen seinen Erben / jährlich geben und rachen auf Zahl und Zeit / von Anfang des kaisers und Vertrags / in einem Jahr / und nemlich auf St. Georgen Tag 400 Reichsfl. Gulden / jährlicher Gült / dargegen jährlich und notulirlich Quittung derselben Bezahlung jegenant jährlicher Gült zu empfangen / und ob die von Regensburg solch Bezahlung / über des benannten Fürsten und seiner Erben willen verzeihen / so mögen alsdann jhre Gnad jren des

Nach darumb rathen / solches zu lassen / mit sehr selbst selber te. als in andern Beschreibung auch gehörig ist / auch haben die von Regensburg Jren und gemeiner Stadt Regensburg vorbehalten / das sy ehegedachter Gült / gar oder eins Theils von seinen Gnaden / und seiner Gnaden Erben / welches Jahr sy wollen / einen jeden Gulden mit 20 Gulden wiederkauffen oder ablösen mögen / doch das sie solches drey Monath vorhin seiner Gnaden oder Erben verfinden / das sollen jhre Gnaden denen von Regensburg stat thun / und nie verwidern / vorbehalten nachgelassen Geld und verführten Gült soll in Bezahlung / und Vergütungseweiz / auf allen und jeder ehe geschrieben / Punct und Particul / sammentlich und sonderlich wie gemeiner Stadt Regensburg / jhren Bürgern und Inwohnern am nützlichsten / fürtraglich / sein / und am besten mit / sey und hinfüran sey mag / aufgethailt / geschätzt und gefuzet werden / drauff soll sich sein Gnad der obgeschriebene Schultheissen-Amte / Fried-Geicht / Cammer-Amte / mit allen jhren Zugehörungen / auch alles und jedes / wie vor angezeigt ist / lediglich / gar und gänzlich verzeihen / und gemeiner Stadt die für ledig / frey / aigen und unbelihmerte Güter und Gerechtigkeiten / samte allen Briefen / Handvesten / Registern / Urkunden / und Verschreibungen / darüber lautend und darzu gehörende / liberantworten / geben und wecheln / offgemelte Cammerer und Rath / von gemeiner Stadt wegen / in ledich / nützlich haben / gewalt und gedore seyn / und bis solches geschet / von gemeiner Stadt wegen inhaben / verwillen / und bey seinen Fürstl. Bürgern geben / das weder sein Gnad / Erben und Nachkommen / noch jemand anders / von jhrem oder jhrem Verfassung wegen / weder von Eigenthumb / Pösch / oder in ander wege / darinn und darauf nichts mehr zu schaffen / gebieten / verbieten / gemeiner Stadt teure Bürger und Inwohner darin nicht irren / betriben noch belandigen / daran / darzu und darnach ewiglich kainerley Klag / Aufpruch / Forderung noch Recht niemer haben noch gewinnen sollen / mit oder ohne Recht / auch diesen obgeschriebene Kauff und Vertrag / mit allen seinen Puncten und Articulen / und was in Brief / der darüber soll aufschriebe werden / geschrieben sey / zu halten / und darwider niemernde zu thun / durch sich selbst oder ander / nach solches zu thun jemanden verwilligen noch verstaten / sein Gnad soll auch geben und verstaten / obgeschriebene Schultheissen-Amte / Fried-Geicht / Cammer-Amte / mit jhren Zugehörungen und Rechten / auch alles anders und jedes / wie vorgeschrieben ist / in Eigenthumb und Gewalt der Stadt Regensburg zu allen Zeiten / vor allen Personen / Universitäten und Genanden / auch vor allen Gerichten / vertreten / fürsehen und richtig machen / und ob Cammerer und Rath / um eines oder mehr der erzelten sult / in Rede oder sonst sitgenommen / beklagt / und solches seinen Gnaden werden verstaten / soll sein Gnad von fund an den Krieg und die Eaden amigunten / auftragen / bis zum Ende / auf sein selbst forams / ohne gemeiner Stadt und teurer Bürger Eingetnis / wo aber solch Fürsthand und Auftrag mit geschet sein würde / oder sein Gnad alles und jedes / wie oben geschrieben ist / nie hielte / darwider handelte / thete / oder zu thun vergimmet / alsdann sol sein Gnad der Stadt Regensburg vorbehalten nachgelassen Schuld und Geld / wofach oder wospil / in Namen und als ein Voen und Interesse / verfallen seyn / die ohne Vergung ainen Cammerer und Rath / samte erlösen Kosten und Schäden austrichten / geben und beizalt / vorbeizalt Gült soll auch damit jre und obgen / welche Voen / in und bey jenen ehegedachter Verfall / Clausel und Capitel repetit und verstaten / und nie destoinder solle alles und jedes / wie oben begriffen ist / so viel und fere gemeiner Stadt Regensburg / jhren Bürgern und Inwohnern zu nutz und frommen mag reichen und zu gute kommen / beständig und in allen seinen Kräften bleiben / auch was vorstehet / und sonderlich bestimt Voen / wieder und gegen seinen Gnaden / Erben und Nachkommen / stat haben / und sy gleichermaß als sein Gnad obliegen und binden.

Wider alles und jedes / wie oben verstat ist / soll sein Gnad / Erben und Nachkommen / mit sittragen / führen / helfen / noch beizalt / Voch-Kayser-Königliche oder ander Freyhait / Golt / Wobdel / Gewalt / Gewohnheit / noch Rechte / die sy rechub haben / oder hinfüran genommen / und nemlich sollen die von Regensburg hierin nicht schuldig seyn / das die Rechten gegen ihnen und jhren Räthen / zu pflegen / sondern mögen sy vor jhrem Kayserl. Mat. oder Königl. Würde / oder jhrem Wigt. Cammergerichte / fürnehmen / rechtsfertigen und beizalt / als oft das gemeiner Stadt und jhre Notulirte wil erhaschen.

Item sein Gnad solle die Hochgebornen Fürsten / Herzog Egmunden / auch Herzog Christoffen / und Herzog Wolffgang / seiner Gnaden Wirtel / auch ander / die an vorerzählten Kammerern / Gerichten und Stetten / einwilerley Rechte und Gerechtigkeiten oder Fürsthande vermaßen zu haben / vermbogen / das sy sich der verzeihen / in bestimmten Kauff / Contract und Vertrag verwilligen / also das solches auch in der besten Form in seiner Gnad Brief verleihe / jhrem Gnaden Jostel gel daran gedre / und alles in 45 Tagen verfertig werden.

Item sein Gnad soll auch / auf sein selbst Mütze / forams und darlegen / erlangen / das unser Allernadigster Herr der Rom. König / von Rom. Königl. Macht und Gewalt / wahren und rechten wissen / mit Verführung aller Mangel /

ANNO auch sonst in der besten Form und Maß zugeben/ verwilligen/ bestätigen und bestäten/ alles und jedes wie oben
1492. steht/ daß auch der Brief über verführten Kauf-Contract/ Vertrag und Handlung aufgerichtet/ von wort zu wort/ in seiner

Wage, Confirmation und Bestätigungs-Briefe inwieweit und verleiht werde/ den alsdan sein Gnad/ mit samt den verordneten Kauf und Vertrag/ auch andern nachbezeichneten Briefen/ einem Cammerer und Rathe/ in geordneter Zeit soll überantworten/ zu icken Handen stellen und bleiben lassen.
Item wo sein Gnad/ vorbenannter seiner Gnad Bruder Verwilligung/ und Königl. Confirmation in bestimelter Frist/ und wie vorstehet/ nicht erlanget/ und die samt den Haupt- und andern Briefen/ den von Regenspurg nicht zu Handen stellen mügen/ alsdann sy ihrem Rechten/ vor dem Königl. Cammergerichte gegen seinen Gnaden weiter nachkommen und prolegieren mügen/ und ob alsdan sein Gnad die von Regenspurg/ einen Schultheissen nach seiner Gnaden gefallenen aufhungen/ ersuchen/ daß sy sich vermeiden und zu recht erheben müßten/ soll sein Gnad sy bey solchen erheben lassen bleiben. Datum &c.

CCCL.

Investitura MAXIMILIANI I. Romanorum

1494.
17. Mars.

Imperatoris collata MARIE Disposita Servie, Marchionissa Montisferrati pro GUILIELMO Filio suo Primogenito de universa Marchia Montisferrati, ac signanter de Turi, Insulis prope Frasmietum, Ponto Cartorio, Pareto, Montalerio, Alari, Dego, aliisque locis, & castris in Privilegiis, atque Investituris CAROLI IV. WENCESLAI, FRIDERICI IV. nec non SIGISMUNDI Romanorum Imperatorum comprehensis atque expressis, quæ simul occupationes certorum Feudorum Regalium per alios quoscunque extortas, vel indebitè obtentas cassat, & irritat, ac Privilegia & Libertates ipsius Principatus ab Imperatoribus ullo tempore concessa renovat, & confirmat. Datum in Oppido Innspruck 17. Martii Anno 1494. Regnorum suorum Romani IX. Hungarie IV. Cum Privilegiis WENCESLAI datis Prage 17. Martii Anno 1384. Indictione VII. Regnorum suorum, Bobemie XXI. Romanorum VIII. Nec non CAROLI IV. Pijis 10. Maii Anno 1355. Indictione VIII. Regnorum suorum IX. Imperii II. Item Luca 8. Maji 1369. Indictione VII. Regnorum suorum XXIII. Imperii XIV. UTI ET QUINQUE ALIIS FRIDERICI IV. Primo, & Secundo in Nova Civitate 14. Maji 1464. Regnorum suorum Romani XXV. Imperii XIII. Hungarie VI. Tertio, Ferrarie 1. Februarii 1469. Regnorum suorum Romani XXIX. Imperii XVII. Hungarie X. Quarto, in Oppido Innspruck 8. Julii 1485. Regnorum suorum Romani XLVI. Imperii XXXIV. Hungarie XXVII. Quinto, in Oppido Norimbergæ 6. Septembris 1487. Regnorum suorum Romani XLVIII. Imperii XXXV. Hungarie XXIX. AC DENIQUE SIGISMUNDI. Heidelbergæ 20. Septembris 1414. Regnorum suorum Hungarie XX. Romanorum V. [Sur l'Original qui se conserve dans les Archives Archiduciales de Mantoue.

Maximilianus Divina favente Clementia Romanorum Rex semper Augustus, Hungarie, Dalmatie, Croatia, &c. Rex. Archidux Austria, Dux Burgundie, Lotharingie, Barbanzie, Stirie, Carinthie, Carniole, Lymburgie, Lucemburgie, & Gheldrie, Comes Flandrie, in Habsburg, Tirolis, Ferretis in Kiburg, Arthesii, & Burgundie, Palatinus Hannonie, Hollandie, Zelandie, Namurci, & Zutphanie, Marchio Sacri Romani Imperii, & Burgovie, Lantgravius Allatie, Dominus Frisie, Marchie Selavonie, Portus Naonis, Salinarum, & Mechlinie &c. ad perpetuam rei memoriam. Regalis dignitatis gloria, ejusque virtutis munificentia tanto amplioribus lau-

ANNO 1494.
dibus decoratur tantoque latioribus honorum titulis adornatur: quanto gratiosius benigniora munera fuerit in subiectos. Et licet nobis innata clementia generaliter erga quoslibet nostros, & sacri Imperii fideles, & benemeritos liberalis existat; ad illos tamen munificentia dexteram liberalis dignatur extendere, quos pro sue Majestatis Sacrique Imperii honoribus, commodis, & profectibus fama celebris diutius illustravit, & serventioribus studiis testatur insudasse.

Sane cum pro parte Illustris Bonifacii Marchionis Montisferrati, Principis, & Consanguinei nostri carissimi per spectabiles nostros, & Imperii sacri fideles dilectos Benevenutum de Sancto Georgio, Joannem Tartonensem, & Urbanum de Serralonga Cives Albeses, ejus ad hoc transmisissos Oratores, foret humiliter supplicatum, quod cum nuper clare, & immortalis memorie Fridericus Romanorum Imperator, ac genitor noster colendissimus sic disponente Altissimo in fata concesserit, cui annuente summo opifice nos successimus in dignitate, cognovit ita officii sui esse nos de universis suis Statu, Marchionatu, Privilegiis, gratis, muneribus, ac aliis Juribus quibuscumque eidem Marchioni luisse antecessoribus, & Progenitoribus à nostris Prædecessoribus, & Romano Imperio collatis recognoscere, & debitum fidelitatis juramentum prestare. Cumque ad præsens prout optaret nostri culminis præsentiam cum propter ejus senectutem, tum propter viarum discrimina, & locorum distantiam absque Status sui detrimento, & jactura non modica pro universa Marchia, & Principatus dignitate, & quibuscumque suis à nobis suscipiendis, & recognoscendis Feudis adire non valeat; Sibi in primis, & eo defuncto ex nunc, prout ex tunc, Illustri Guiljelmo Joanni ejus Primogenito Marchiam Universam, Principatum, ac omnia, & singula Feuda, & Feudalia in quibuscumque constant Locis, que ad ejus Marchionatum, Principatum, & Dominium iuste, & debite spectant, & pertinent, & per ipsum Marchionem tenentur, & possidentur queve ab aliis illicite, & indebite occupantur, dignaremur gratiosius concedere, investire, & in Feudum nobile, antiquum, & paternum, ac avitum conferre. Nos igitur qui quorumlibet honesta petentium vota libenter complectimur ad prænaratas causas respectum habentes præfato Bonifacio Marchioni Montisferrati Principi, & Consanguineo nostro charissimo statueramus annuere; verum pro humana fragili conditione Eterni Dei Lex certa efficit, quod si Illustris Princeps Bonifacius Marchio Ipiritem, quem precario possidebat, Creatori religiosissime restituit, posteaque Oratores prædicti ad nos applicuerunt, prius tamen quam debitum fidelitatis juramentum prestarent, & à nobis fuerint investiti, doluimus profecto tam nostri, quam Sacri Romani Imperii causa, cum Principem, & Consanguineum amissis, qui, & sui Majores nobis, & Antecessoribus nostris stricta necessitudine conjuncti ex totis plenis sinceris affectibus, & ex deditissimo corde omnique promptitudine, ulla absque intermissione, obsequium, venerationem, obedientiam simplicem, studiosam, ac integram Sacro Romano Imperio prestare, plurimamque preclara facinora ad amplificandam tuendamque Imperiali nominis dignitatem gessere; & denique nihil unquam privatum suum commodum duxerit quod Imperiali commodo foret alienum: Arbitratque sumus nostræ, & Sacri Romani Imperii dignitati plurimum convenire, præfati Marchionis conjugii prolium relicti largiori, & liberali manu gratias, & beneficia prestare. Igitur rationem habentes cum præfatorum meritum, tum quod præfato Illustri quondam Bonifacio Marchioni divus quondam Genitor noster conjugio junxit stabili propriamque diceat Uxorem Illustram Mariam Dispositam Servie, consanguineam nostram dilectam, cujus laudabiles, & ingeniosos mores, prudentiam summam, & in agendis probatam experientiam, etsi nota haberemus, cum in eisdem paternis Laribus vitam mutuum duxerimus, ex eo etiam, quod in gubernando, & administrando, sic jubente præfato Bonifacio Coniuge adeo probe, & cum omnium laude immo admiratione se habuit, quod veluti lucerna super Candelabrum lumen suum longe diffudit, atque patefecit, magis comprobatos habemus, quod summa læticia cedit nobis. Cum maxime consideramus ex ea in lucem provenisse secundam prolem, que Divino quodam nutu, & munere ab alto demissa celo familiam illam Illustram pene extinctam reviviscere fecit. Cujus quidem Proles, & status

ANNO
1494.ANNO
1494.

status universi ob fidem probatam, animi fortitudinem, & in agendis, gubernandisque, consilium, & prudentiam, Tutricem, Curatricem, ac Gubernatricem, Testamentaria Conjugis dispositione relictam, necnon à divo quondam Genitore nostro, & nobis confirmatam, exploratum habemus. Quamobrem eosdem Oratores munificentia nostra vacuos proprios repetere Lares indecens arbitrans, animo deliberato, sano quoque nostrorum, & Imperii Sacri Principum aliorumque Procerum fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Regia, & ex nostra certa scientia, motu proprio, & de plenitudine potestatis etiam absolute prefatam Marchiam, atque Principatum, ac omnia, & singula supradicta Feudalia, & Feudalia à nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum universis, & singulis attinentiis, ac mero & mixto Imperio, etiam jurisdictionis exercicio temporalis, necnon universis suis juribus, honoribus, & consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis auctoritatibus, facultatibus & officiis quemadmodum sui Predecessores Montisferrati, & presertim Guilielmus Marchio, dicti Bonifacii Predecessor hactenus illa possederunt, & exercuerunt: Ac de aliis quæ per alios quoscunque, quacunque dignitate etiam Ducali fulgentes, iniuste, & indebite occupantur, & detinentur, prefatæ Illustri Mariæ Tutrici, Curatrici, & Gubernatrici Consanguineæ nostræ carissime, absenti veluti præsentis nomine, & vice filii sui Illustris Guilielmi Primogeniti Marchionis Montisferrati pro se suisque heredibus, & successoribus in Feudum nobile, antiquum, & paternum, & avicum conferimus, & assignamus, & investimus de premissis expresse jam dictis, motu proprio, auctoritate, scientia, & potestate, & Principum accedente consilio, intelligentes tamen: ut is Illustris Guilielmus Primogenitus Marchio cum ad eam perfectam viginti quinque annorum pervenerit, & à nobis fuerit requisitus, Sacro Romano Imperio, & nobis debitum prestare debeat juramentum fidelitatis. Et signanter ex prædictis auctoritate, & scientia ac potestate prefatam Illustram Mariam Tutricem, Curatricem, ac Gubernatricem, Consanguineam nostram nomine dicti Illustris filii sui Guilielmi suorumque haredum, & successorum investivimus, & investimus de Locis, & Castris comprehensis, & expressis in Privilegiis, & Investituris sequentibus, videlicet in duobus Privilegiis Caroli quarti Romanorum Imperatoris, per Wentceslaum Romanorum Regem confirmatis. Et in singulis aliis Litteris ipsius Marchionibus Montisferrati à prefato Carolo quarto, Wentceslao, Sigismundo, & Frederico tertio Romanorum Imperatoribus, & Regibus predecessorum nostris datis, concessis, & confirmatis, quarum tenor per omnia sequitur, & est talis. Et primo Wentceslao. Wentceslaus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, & Bohemæ Rex. Notum facimus tenore presentium Universis &c. pro parte Illustris Theodori Marchionis Montisferrati Principis, & Consanguinei nostri dilecti oblata Serenitati nostræ petitione condonabat. Quatenus ipsum, hæredes, & successores suos, Terras, Domina, & bona sua singula in nostram, & Sacri Romani Imperii protectionem, tuitionem, & defensionem gratiose assumere, sibi que, & eisdem hæredibus, & successoribus suis omnes gratias, honores, libertates, donationes, translationes, Privilegia, & Beneficia per Predecessores nostros divos Romanorum Imperatores, & specialiter per Serenissimum quondam Principem, & Dominum Dominum Carolum Romanorum Imperatorem, semper Augustum, & Bohemæ Regem, Dominum & Genitorem nostrum carissimum, & maxime duo Privilegia ejusdem Domini Genitoris nostri Predecessoribus ejusdem Marchionis Montisferrati concessas, & concessa, factas, & facta, confirmare, ratificare, approbare, innovare, auctorizare, & de novo concedere de benignitate solita specialis munificentie gratia dignemur. Quorum quidem Privilegiorum tenor unius sequitur in hæc verba. In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis feliciter amen. Carolus quartus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemæ Rex ad perpetuam rei memoriam. Inter insignes Majestatis Celsæ actiones quæ pro subditorum profectibus vigilantis sollicitudinis studio quotidie disponunt hæc sibi precipuum locum vendicant in agendis hæc conatur talibus laudum insignis venerari, ut quorum gradum sublimiorem, quorumve a morem sanguinis proximiorum, ac utilitatem notabilem pro ipsorum fidei, & devotionis constantia ve-

TOM. I. PART. II.

nientem conspiciunt, ad illorum exaltationem magnificam, & statum honorabilem ex intims protegendum intendant. Nam quanto magis hii fuerint honorum, & graziarum fascibus honorati, tanto Imperialis Magnificentia inter eorum agmina resplendet potentior, & honorum quorumlibet felicia suscipiet incrementa. Sane licet tam Illustris Johannes Marchio Montisferrati, Princeps, & Consanguineus noster dilectus, ac pro Sacra nostra Imperiali Majestate Papiæ &c. Vicarius, nonnullas gratias, privilegia, libertates, Immunitates, Concessiones, Donationes, Honores, Jurisdictiones, & Jura tam super Marchionatu, five Terra Marchionali Montisferrati, quam cæteris universis, & singulis Terris, Castris, Civitatibus, Juribus à plaribus recolende memoriæ Divis quondam Imperatoribus, & Regibus Romanis, Magnificis predecessorum nostris, quam similiter quondam Aledamus primus Marchio Montisferrati, & alii Antecessores ipsius Johannis Marchionis habuerant, & habuisse noscuntur, ut tamen idem Johannes Marchio tanquam benemeritus, & Consanguineus noster dilectus, quem nedum in his, sed aliis Gratiarum largitionibus manu munifica, attenta suæ probitatis, & fidei immota constantia, in qua nobis, & Sacro Imperio se exhibuit notabiliter fructuosum, gratiose tenemur attollere, per Imperialis culminis gratiam se videat uberius consolatum, propter quod ad impendendum in antea nobis, & ipsi Sacro Imperio continuata obsequia fortius inflammetur. Nos de innata Clementia que presto est omnibus assuenter, & pro electum illis, quos amor sanguinis, & alia opera virtuosæ, ac probata Magnanimitas constituit cariores, dicto Johanni Marchioni, & suis heredibus & successoribus masculis, & feminis ultra prædicta donamus, concedimus, & confirmamus motu proprio gratiose de Imperatorie plenitudine potestatis, ex certa scientia, omnia & singula Castra, Civitates, Loca, Oppida, Burgos, Vicos, Castrametalia, Villas, Poderia, Terras, & Jura inferius denotatas, & denotata, cum omnibus, & singulis honoribus, mero, & mixto Imperio gladiique potestate, ac Jurisdictionibus omnimodis, Vassallis, Vassallatibus, Servitutibus, fructibus, obedienciis, censibus, recognitionibus, pedagiis, gabellis, & Theoloneis, portibus, pontibus, possessionibus, Montibus, Vallibus, Planitiis, Fluminibus, & Aquis ibidem existentibus, & decurrentibus tam origine, quam decursu, Rippis, Rippaticis, Molis, Glaciis Auri, & Argenti foditionibus, silvis, Boschis, piscationibus, Venationibus Bestiarum, & Volucrum, Molendinis, Furnis, Pasquis, Mercatis, Gabellis, collectis quibuscunque impositis, & imponendis personis, & hominibus, rebus, & Juribus quibuscunque, & quocunque nomine censeantur, cum omnibus honoribus, pertinentiis, & utilitatibus quibuscunque ad ipsa loca, Castra, res, & bona ad Sacrum Romanum Imperium spectantibus quovis modo: Quorum locorum, Oppidorum, Castrorum, Civitatum, Villarum nomina sunt hæc: Seravalle, Stazanum, Arquate novæ, Posolum, Nazanum, Retortum, Cafalegium, Castellum de Valle, Urbe, Castrum Ferri, Salvanum, Lerna, Montandellus, Gua, Pedagium, Roxigiovum, ambo Carpaneta, Montaldus, Rocharondanaria, Talous, Cohille, Sezadium, Castrum novum, Forum, Garnundium, Marengum, Frialorum, Alexandria cum pertinentiis, Caxina prope Burmidam, Septembrium, Ripalta, Urfaria, Vixonum, Civitas Aquis cum pertinentiis, Alex. Ricaldonum, Marcenzana, Monsbarutius, Brunum, Ilicia cum pertinentiis, Castrum novum, Cerretis, Bergamalcum, Carentinum, Rocheta juxta Tanegrum, Montaldus, Umez, Cortexelle, Nicia, Rocheta, Pontesya, Calamendrana, Caxinachum, Montabonus, Tertium, Bestagnum, Ronchengarium, Castelletum, Canarium, Ponzonum, Meladium, Moncrefentis, Bubium, Sancta Julia, Sexanium, Sanctus Stephanus, Coxanium, Cefula, Venco frane, Manganum, Louazolum, Curtismilia, Monsfortis, Novellum, Camerana, Mons Barcherius, Bolofalcum, Primetum, Gobenzialchum, Valangium, Salocedum, Locexi, Marxilia, Grualia, Archasum, Monsdonixi, Nocetum, Altemezani, Mulafianum, Fareglanum, Doglanum, Charait, Vinolium, Rochaguidonis, Rochasperavaria, Vinay, tota Vallis Strana, Item omnes illas cohortes in desertis locis consistentes à Flumine Tanagri usque ad Flumen Urbe, & ad litus maris Felizanum Quatorde, Ro-

Ppp

chis

ANNO

1494:

chafpuerium novum, Rivus Francolius, Curtaco-
marium, Castagnola, Viarixium, Altavilla, Fibi-
ne, Cucharum, Quargnentum, Lufandus Salva-
tor, Genzanum, Moncastellus, Pezerum, Valen-
tia, Monpomarium, Gerole, Lazaronum, Balde-
scum, Mirabellum, Castrumgrane, Occimianum,
Burgus Sancti Martini, Ticinetum, Bremide, Fra-
xinetum cum pertinentiis, Casale Sancti Evaxii,
Paxilianum Salmatia, Sanctus Jorius, Ozanum, Ju-
ravigia, Ruxignanum, Celle, Conzanum, Camag-
na, Vignale, Fraxinellum, Casurium, Mons mag-
nus, Sancta Maria in Grana, Grazanum, Tiliun,
Olivola, Grafagnanum, Sala, Cerexetum, Trivil-
la, Torcellum, Consiolum, Pons Canioli, Pons
Surtia, Caminum, Selongellum, Balsichetum,
Castrum Sancti Petri, Rocha, Gabiarum, Miro-
lium, Moncesinus, ambo Odolenga, Malaven-
gum, Roxingum, Ceretum, Monsbellus, Castel-
letum, Ponzanum, Creda, Cardalona, Moncal-
vus, Calianum, Mota, illorum de Paliis, Jongum,
Fringum, Alfanum, Durberum, Lauretum, Villa
Munilengum, Montilium, Scandaluzia, Ringum,
Castrum Leonis, Curcavagnum, Cunigum, Coche-
natum, Broxolum, Rorbella, Marcorengum, Ver-
rucha, Tonengum, Cochinitum, Aramengum,
Prunellum, Scaranum, Marmorinum, Passaranum,
Cerretum plebata, Castrum vetus, Capriliun,
Bagnalchum, Maxille, Montafia, Mondonicum,
Pinum, Castrum novum, Butiglieria, Marchuro-
lium, Retortum, Podiverinum, Ripa, Monsro-
tundum, Lovencitum, Monschuchus, Poganum,
Albugnanum, Brezanum, Cinzanum, Monsbellus
della frascio, Marentinum, Vernanum, Rivalba,
Solze, Tondonitum, Panarolium, Bandisierum Mon-
texolium, Sanctus Maurus, Casteglonum, Cordua,
Osterum, Polmoncellum, Gaxenun, Bozolinum,
Sanctus Raphael, Castignetur, Tribia, Monsma-
ior, Sanctus Sebastianus, Reate, Castrum Bergo-
nium, Labrianum, Mons acutus, Plafium, Covag-
nolium, Visterinum, Brusafchum, Quaradoglia,
Cresentinum, Fontanetum, Palafolium, Iridinum,
Moranum, Planchea, Trefcerri, Blanzate, Libur-
num, Salugia, Ciglianum, Monscapeilus, Burga-
rum, Azelium Albianum, Clavarum, Andrate,
Monstaldus, Monfrutus, Septinum, Castrum
Uzonium, Civitas Uporegie, cum pertinentiis Bo-
rolium, Padonum, Romanum, Strambium, Marcenas-
cum, Candea, Castiglione, Voische, Mazadium,
Rondozonum, Caluxenun, Baronum, Orium, Mon-
talenge, Sanctus Georgius, cum Curte Foglicium,
Cusilium, Ailegna, Parella Castrum novum, A-
gladium, Castrum Aymont, cum pertinentiis Rip-
parolium, Fabricia Ripparia, Rocha, Chorium,
Barbaria front, Ripa rubra Lombardiorum, Vul-
pianum, Branditum, Sanctus benignus, Montena-
rium, Verrolengum, Clavaxium, Septimum, Lay-
nicum, Caselle, Sanctus Morixius, Ciriachum,
Lancemy, cum pertinentiis, Belongerium, Alcesa-
num, Durventum, Jovellum, Barotonia, Planie-
tie, Fianum, Colegium, Brionum, Burgacum jux-
ta Taurinum, Salenge, Procaichum, Braynascom,
Secuxia, Aviglana, Ripole Civitas Taurini, Vi-
gorium, Vignovum, Cahorium, Miradolium, &
Banolium. Item tota Terra citra montes, versus
Lombardiam, a passo Bovenzono usque ad Bar-
ges. Item donamus, concedimus, & conferimus
prout supra eidem Marchioni, & suis heredibus,
& successoribus ut supra omnia & singula Loca,
Castris, Terras, & Burgos existentes, & existi-
tia in confinibus, & circuitibus, & pertinentiis
Montisferrati, & cum hoc omnia, & singula Lo-
ca, Castra, Terras, & Homines quos, quas, &
quae habent, tenent, & possident, aut de jure ha-
bere, tenere, & possidere debent, & possent om-
nes, & singuli nati, & descendentes ex progenie
dicti quondam Aledrami primi Marchionis ut praemi-
tuitur. Nec non fidelitates, & fidelitatis Vassal-
latus, & superioritates, & superioritatis Dominia
omnium, & singulorum predictorum, & eorum qui
de eadem progenie sunt, in quibuscumque Locis
sint, & consistant, & possint Marchionem de
Carreto de Ceva, de Cravexanum, de Boscho, de
Ponzono, de Buicha, de Garrexio, de Incisa, om-
nium de Progenie predicta, & aliorum omnium si
qui forent. Preterea damus, & concedimus, &
conferimus dicto Marchioni, & suis heredibus, &
successoribus ut supra omnia, & singula Loca,
Castris, Terras, & homines, quos, quas, & quae

habent, tenent, & possident, aut de jure habere,
tenere, & possidere debent, & possent Comes
de Maximo, de Cavagliata, de Valperga, & de
Sancto Martino. Nec non fidelitates, & fidelita-
tis Vassallatus, & superioritates, & superioritatis
dominia omnium, & singulorum predictorum. Ita
videlicet, quod omnia illa Loca, Castra, Bona,
Terra, res, & Jura, & Dominia ex predictis, &
quolibet eorumdem, & que sunt de proprietate, &
Dominio nostro immediate, & Sacri Romani Im-
perii ipsi Marchioni, heredibus, & successoribus
suis ut supra in Proprietatem, Quidquid vero in
feudum est, vel esse debet, aut etiam in retrofeudum
in premis, hoc in reatum, & nobile feudum
de novo ut supra damus, concedimus, & largi-
mur. Et nihilominus fidelitates, jura, Vassallatus, &
superioritatis Dominia, nec non merum, & mix-
tum Imperium, & gladii Potestatem, & omnimodo
jurisdictionem, & ejus imponendi collectas, &
exactiones quascumque, ac omnia jura, & godi-
mentum quaecumque nobis, & ipsi Romano Imperio
competentes, & competentia in dictis rebus, & Lo-
cis, Castris, terris, Civitatibus, Oppidis, & Cur-
tibus eorumdem, & quolibet eorum, & in bonis,
& personis, ac hominibus, & in Marchionibus, &
Comitibus antedictis, & in feudis, fidelitatis, &
superioritatis supradictis, & quolibet eorumdem
ex certa scientia, de Imperiali plenitudine potes-
tatis, & de speciali gratia irrevocabiliter damus, &
transferimus in Marchionem prefatum, ejusque here-
des, & successores predictos, & in predictis & quolibet
predictorum ipsium, & ejus heredes, & successores ut
supra esse, & haberi volumus loco nostri. Dan-
tes, & concedentes de speciali gratia potestatis
nostre plenitudine dicto Marchioni, & suis here-
dibus, & successoribus ut supra licentiam, Bayliam,
& auctoritatem intrandi, & apprehendendi quandocum-
que, & quomodocumque tenent, & corporalem
possessionem, vel quasi omnium, & singulorum
concessorum, donatorum, & translatum ut su-
pra, sine requisitione, & auctoritate alicujus su-
perioris Prefidis, Rectoris, Judicis, vel cujuslibet
Magistratus, ad omnem dicti Marchionis, & here-
dum, & successorum liberam voluntatem, non ob-
stantibus in predictis, & quolibet predictorum ali-
quibus juribus, consuetudinibus, gratiis, privile-
giis, Investituris, Concessionibus, Confirmationi-
bus, Litteris, seu Rescriptis, generalibus, vel spe-
cialibus in contrariis factis, vel fiendis, concessis,
vel concedendis alicui Civitati, vel Communi, vel
singulari persone, Collegio, vel Universitati, etam-
si oporteret de eis, vel aliquo ipsorum de jure
speciale fieri mentionem. Quibus omnibus in
quantum obviarent presenti nostre concessionis,
Donationi, & Translationi, in toto, vel in parte,
de dicta plenitudine potestatis, ex certa scientia
tenore presentium derogamus, nisi expresse de ver-
bo ad verbum de toto tenore presentis concessio-
nis in dictis Privilegiis, Rescriptis, gratiis, vel lit-
teris, seu Investituris, confirmationibus, vel conces-
sionibus specialis mentio facta foret, vel fieret.
Omnem etiam defectum, in solemnitate, vel alie-
ter siquis in translatione, donatione, & concessio-
ne hujusmodi intervenisset forsitan, quovis modo
supplentes tenore presentium, motu proprio, & de
Imperiali plenitudine potestatis, salvo superiorita-
tis Dominio, quod Nobis, & Sacro Imperio in
prefatum Marchionem, heredem, & successores
suos competit tanquam in Principes Imperii, & fi-
deles. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc
paginam nostrarum Donationis, Collationis, Con-
cessionis, & translationis infringere, vel ei ausu
temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare
presumpserit, indignationem nostram Imperialem, &
penam mille Marcarum auri optimi componenda-
rum, se noverit graviter incursurum. Quorum
medietas Fisco nostro Imperiali, reliqua vero me-
dies dicti Marchionis, vel heredum, & successo-
rum suorum usibus veniar applicanda. Decernentes
nihilominus irritum, & inane si quid contra
praemissa a quoquam quavis temeritate contigerit
attemptari. Signum serenissimi Principis, & Do-
mini Domini Caroli Quarti Romanorum Impera-
toris Inviqissimi, & Gloriosissimi Bohemiae Regis.
Testes hujus sunt Venerabiles, Arnestus Prag-
ensis, & Joannes Pisanus Archiepiscopi, Joannes Olo-
mucens, Gerhardus Spirens, Marchandus Augu-
stensis, Benignus Glomacensis, & Joannes Emonens.
Eccle-

ANNO

1494.

ANNO
1494.

Ecclesiarum Episcopi, nec non Illustres, Nicolaus Oppavienf., Otto Brunsvicenf., & Bolko Falkenbergf. Duces, ac Specabiles Joannes Nurembergf. Burkardus Magdeburgf. Imperialis Curie Magister, & Heinricus de Silberburgh Comes, & alii quoque plures fide digni. Præsentium sub nostra Majestatis Imperialis sigillo, testimonio Litterarum. Datum Pisis Anno Domini millesimo, trecentesimo, quinquagesimo quinto, Indictione octava, sexto Idus Maii. Regnorum nostrorum anno nono, Imperii vero primo. Tenor quoque alterius Privilegii sequitur in hac verba. In nomine Sancte, & Individue Trinitatis feliciter Amen. Ad perpetuam rei memoriam Carolus Quartus Divina favente, Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Bohemie Rex, Illustri Johanni Marchioni Montisferrati Principi Conlangineo, & fidei suo dilecto Gratiam suam, & omne bonum. Charissime Conlangine, Imperialis nostra Serenitas, grata de liberatione suorum Fidelium, ita Gratias à Celsitudinis grato beneficio erogare consuevit subiectis tibi fidelibus, & quotidianis beneficiis large tribuere: ut quod uni erogatum fuerit, vel pluribus ab Imperiali largitate donatum, nulla ratione prejudicet Juribus, & Privilegiis, aut impetratis gratis aliorum. Sane cum, prout ex tua supplicationis tenore Celsitudo nostra recogitit, tu metum habeas, aut aliqua suggerente tibi ratione formides, quod adversum te Jura, Privilegia, Libertates, Imunitates, & Gratias quibus Principatus tuus à Diva Majestate clarissimorum Cesarum ab antiquo insignitus existit, & quibus clare memoria progenitores tui fructui sunt hæcenus, & tu frueris, & auctore Domino in antea felicibus perfruereis, aliqua forsitan per quoscunque ex importunitate petendum errore, oblivione, vel ignorantia impetrata sint hæcenus, aut in futurum, non absque tuo hereditum, & successorum tuorum Marchionum Montisferrati, & ejusdem Principatus, & Marchionatus prejudicio, impetrari valerent, sicut hæc oblatæ per te supplicatio plenius, & sufficientius differat. Nos intentione tua inspecta diligenter, & in examen provide discussionis adducta, rite perpendentes petitiones hujusmodi de fonte rationis, & iustis titulis emanasse, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, ac Procerum Sacri Imperii, & nostrorum Fidelium accedente consilio, de certa nostra scientia, & de Imperiali Potestatis plenitudine tibi, hereditibus, & successoribus tuis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatui, & Principatui imperpetuum omnia hujusmodi Jura, Privilegia, Litteras, Imunitates, & Gratias in omnibus suis Sententiis, punctis, clausulis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio obtenta, & obtente sunt, & sicut in talium possessione legitima tempore transactio fuisse, & adhuc fore dignoscitur, & prout usu sunt utentium approbata, nunc de novo concedimus, approbamus, ratificamus, & Imperiali largitatis munificentia confirmamus, decernentes, & hoc Imperiali perpetuo statuente Edicto quod omnia, & singula Privilegia, & Littere que quibuscunque ejuscunque preheminencia, status, gradus, seu conditionis existerent, à Celsitudine deberet fieri mentio specialis, si, & in quantum antedictis tuis Marchionatus, & Principatus tui Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Imunitatibus, Libertatibus, Gratiis, & observantibus ubi approbatus utentium in toto, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari censetur, de Imperiali potestatis plenitudine, ac de certa nostra scientia derogamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostræ concessionis, approbationis, ratificationis, confirmationis, decreti, statuti derogationis, & penarum adjectionis paginam infringere, vel ei ausu temerario quomodo libet contraire. Siquis autem contrarium attemptare præsumpserit indigna-

TOM. I. PART. II.

tionem nostram, gravissimam, & penam quinquaginta librarum auri purissimi rotiens quotiens contrafactum fuerit, se noverit irremissibiliter incursum, quarum medietatem Imperiali nostro Fisco seu Erario, reliquam vero partem injuriam passorum illius decernimus applicari. Signum serenissimi Principis & Domini, Domini Caroli Quarti Romanorum Imperatoris Invidissimæ, Gloriosissimi Bohemie Regis. Testes hujus rei sunt Reverendissimi Pater Dominus N. Portuens. Episcopus, Sacra Romanæ Ecclesiæ Cardinalis; Venerabiles Johannes Orlomuncf. Imperialis Aulae Cancellarius, Robertus Cameracens. Lampertius Spirens. Agapitus Eiculan. Evardo Aquen. & Johannes Spoletan. Ecclesiarum Episcopi, Illustres Rubertus Lignoenf., Heinricus Lituaniæ Duces, & Johannes dictus Sobiefflaus Marchio Moraviæ, spectabiles Johannes de Absberg, Franciscus de Prato, Comes, Nobiles Bernardus, & Jaroslaus Advocati de Dony, Petrus de Wartemberg Imperialis Curie Magister, Bozkoides de Vorhartz Imperialis Curie Marefcalus, Andreas de Duba Imperialis Camerae Magister, Benelchius, & Johannes de Wartemberg, Groafpardus de Ubaldis, Franciscus de Calalibus, & Masfius de Petramala, nec non quam plures alii nostri, & Imperii Sacri Nobiles, & fideles. Præsentium sub Imperialis Nostræ Majestatis sigillo testimonio Litterarum. Datum Luca, Anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo nono, Indictione septima octavo Idus Martii, Regnorum nostrorum anno vigesimo tertio, Imperii vero quarte decimo. Nos itaque, qui vota nostrorum, & Imperii Sacri fidelium illorum tamen precipue, qui Serenitati nostræ non solum fidei, & subjectionis debito, verum etiam innate propinquitatis sanguine sunt affrici, gravito semper, & prout decet benigno favore complectimur, animo deliberato, non per errorem, aut improvide, sed matura deliberatione previa, sanoque Principum, Baronum, & Procerum nostrorum, & Imperii Sacri Fidelium accedente consilio, supplicationibus iustis, & rationabilibus ejusdem nostri Principis, & Conlanginei favorabiliter inclinati, Ipsum, heredes, & successores suos, Terras, Dominia, Fortalitia, & bona sua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & defensionem grante, & singulariter assentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & defensione gaudeant, prout alii Sacri Romani Imperii Principes talibus gaudent, & quotidie potiuntur, prædicta Privilegia, & omnia, & singula in eis contenta in omnibus suis Sententiis, punctis, clausulis, & articulis, prout de verbo ad verbum expressantur superius, nec non omnes gratias, honores, libertates, donationes, translationes, & omnia Privilegia, & beneficia per predecessores nostros divos Romanæ Imperatores, & specialiter per præfatum Dominum Carolum Dominum, ac Genitorem nostrum predecessores ejusdem Principis, & Conlanginei nostri concessas, & concessas, factas, & factas, confirmatas, & confirmatas, confirmavimus, ratificavimus, approbavimus, innovavimus, & de novo concessimus, Et tenore præsentium ratificamus, approbamus, innovamus, & de novo concedimus de innata nobis benignitatis Clementia, nec non Romanæ Regie potestatis plenitudine, & ex certa scientia liberaliter confirmamus, decernentes expresse, & Edicto Romano Regio firmiter statuentes in casu quo aliqua per quemcumque Tutorem, Curatorem, vel Procuratorem, seu negociorum Administratorem, aut Officiale ipsius Marchionis, Principis Conlanginei nostri dilecti, seu secundi Ottonis, & Joannis quondam fratrum, & predecessorum ipsius Theodori Marchionis, & Principis prelibati, sive per alias quascunque personas attemptata, gesta, procurata, acta, vel facta forent, que Privilegiis suprascriptis, & in eisdem contentis, & descriptis in toto, vel in parte generaliter, ac generare potuissent, & possent aliquod prejudicium, quod ista omnia, & his similia irrita, cassa, & nulla per omnia reputari debeant, & invalida, nullamque quoad predictorum Privilegiolorum jacturam, prejudicium, & dispendium habere roboris firmitatem. Quæ omnia, & singula acta, attemptata, procurata, & facta contra prædicta Privilegia, & contenta in eis auctoritate Regia prædicta, & ex certa scientia tenore præsentium irritamus, annullamus, cassamus, & nullius esse volumus per omnia roboris, efficacæ, vel momenti. Non obstantibus in prædictis, &

Ppp 2

quo-

ANNO
1494.

ANNO
1494.

quolibet prædictorum aliquibus Juribus, Consuetudinibus, Gratiis, Privilegiis, Investituris concessionibus, confirmationis Litteris, seu Rescriptis generalibus, vel specialibus in contrarium factis, vel fendis, concessis, vel concedendis alicui Civitati, vel Communi, vel singulari personæ, Collegio, vel Universitati, etiam si oporteret de eis, vel aliquo ipsorum de jure specialem fieri mentionem. Quibus omnibus in quantum obviant presenti nostre concessionis, donationis, & translationis, ac confirmationis in toto, vel in parte, de dicta plenitudine potestatis ex certa scientia tenore presentium annullamus, tollimus, cassamus, irritamus, derogamus, nisi expresse de verbo ad verbum de toto tenore presentis Concessionis in dictis Privilegiis, Rescriptis, Gratiis, vel Litteris, seu Investituris, confirmationibus, vel concessionibus specialis mentio facta foret, vel fieret. Omnem etiam defectum in solemnitate vel aliter, siquis in translatione, donatione, concessionis, & confirmatione hujusmodi intervenisset forsitan, quovis modo suplentes tenore presentium, motu proprio, & de Regie Romane plenitudine potestatis, salvo superioritatis Dominio, quod nobis, & Sacro Imperio in præfatum Marchionem, hæredes & successores suos competit tanquam in Principes Imperii, & fideles. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram Confirmationis, approbationis, ratificationis, Innovationis, & de novo concessionis, ac decreti, & statuti paginam infringere, seu ei ausu quovis modo temerario contraire, siquis autem in contrarium aliquid attemptare presumpserit penas in præscriptis Privilegiis contentas, & nihilominus indignationem nostram gravissimam le noverit incursum. Presentium sub Regie nostre Majestatis sigillo Testimonio Litterarum. Datum Prage Anno Domini millesimo trecentesimo octagesimo quarto, Indictione septima, sedecimo Calendis Aprilis, Regnorum nostrorum Anno Bohemie vicesimo primo, Romanorum vero octavo, per Dominum Ludovicum Marchionem Moravia. P. Laurent. — Tenor vero alterius Privilegii erat talis ut sequitur. Fridericus Divina favente, Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungarie, Dalmatie, Croatiae &c. Rex, ac Austrie, Stirie, Carinthie, & Carniole Dux, Dominus Marchie Sclavonie, ac Portusannonis, Comes in Haspurg, Tirolis, Fereitis, & in Kiburg, Marchio Burgovie, ac Langravis Alsatie. Ad perpetuum rei memoriam notum facimus tenore presentium universis. Etsi Imperialis dignitatis Clementia universorum fidelium quos Imperii Sacri latitudo complectitur, felicibus profectibus, gratiis, commodis, & speratis augmentis favorabiliter dignatur intendere; ad illorum tamen profectus, & commoda diligentiori studio clementius inclinari consuevit, quorum fides, vota, merita prompteque devotionis integritas continuatis studiis ceteros antecedit. Sane pro parte Illustris Gulielmi Marchionis Montisferrati Principis, & consanguinei nostri fidelis dilecti in audientia Majestatis nostre, nobis per ejus ad hoc transmissos Oratores humiliter extitit supplicatum, quatenus cum ad presens nostri Culminis presentiam propter viarum discrimina locorumque distantiam, prout mallet, absque sui, & Terrarum ejus detrimento, & jactura non modica, pro suis à nobis suscipiendis Regalibus, & Feudis adire non valeat, sibi universa, & singula sua Regalia Feuda, & Feudalia in quibuscumque consistent, conferre eumque de illis gratiosius dignaremur investire. Nos igitur qui quorumlibet honesta petentium vota libenter complacimur, ad causas præarratas respectum habentes, præfato Gulielmo Marchioni Montisferrati Principi, & Consanguineo nostro, animo deliberato, sano quoque nostrorum, & Imperii Sacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Celsæ, & ex certa nostra scientia omnia, & singula sua regalia feuda, feudalia, & temporalia a nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum universis, & singulis atinentis, ac mero, & mixto Imperio, ac etiam Jurisdictionis exercicio temporalis, nec non universis suis Juribus, honoribus, consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis, quemadmodum sui Progenitores, & Predecessores Marchiones Montisferrati hæctenus illa possederunt, & exercuerunt, contulimus atque conferimus, Eidemque in Feudum assignavimus, & assignamus, ac ipsum de præmissis etiam expresse jandictis auctoritate, & scientia signanter de Ter-

ris, & Locis Sancti Damiani, Diani Insulæ, Albe, Rodi, Rodelli, Grinzamarum, Dexane, Turroni olim Planchetta appellati, Verduni, Publiciarum, Guarne, Montiselli, Coccioni, & Ville Sancti Secundi cum suis territoris, membris, & limitibus aliisque supradictis investivimus, & investimus per presentes. Recepto tamen prius à Gulielmo Marchione, Principe, & Consanguineo nostro prædicto debito, atque in hujusmodi prestare solito homagii juramento, prout de ipsius Juramenti prestatione ejus patentibus Litteris suo sigillo & manus proprie subscriptione roboratis, nec non aliis legitimis Documentis plenaria nobis, & sufficienter extitit facta fides, videlicet quod ipse Gulielmus nobis Friderico Romanorum Imperatori, & Regibus legitime intrantis fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum nostrum averet, ac bonum, & honorem nostrum promovebit toto suo posse, & omnia erga nos faciet quæ fidelis Princeps, & Vassallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem facere debuit, est & tolet consuetudine vel de Jure, & omnia ea, quæ in corpore Sacrarum Legum compentur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuscumque semotis, alienationibus, siue distraktionibus Regalium Feodorum, Feudalium, & temporalium prædictorum, aut pertinentiarum ad eadem, per vim forsan, dolum, metum, siue aliam suam machinationem, aut alias quovis modo indebite exactas, aut extortas per quoscumque, & prelerim per Illustrum Ludovicum Sabaudie Ducem &c. nostrum, & Imperii Sacri Principem fidelem dilectum ipsiusque Progenitores, & Predecessores quovis ut accepimus obtentas, & factas, quas omnes, & singulas, non ad alicuius pro hoc nobis oblate petitionis instantiam, sed motu proprio dictisque auctoritate, scientia, & plenitudine potestatis cassamus, irritamus, & annullamus, nullasque, & inanes, ac nullius existere roboris vel momenti decernimus, ceterisque in contrarium factis, habitis, & obtentis, commisis, & ommissis, non obstantibus quibuscumque; nostris tamen, & Imperii Sacri Juribus in præmissis, & circa ea penitus, & omnino salvis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostre collationis, assignationis, Investiture cassationis, irritationis, annulationis, & decreti paginam infringere, seu ei temerario ausu quovis modo contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem nostram, & Imperii Sacri gravissimam, nec non penam amissionis centum Marcarum auri puri pro una nostri Fisci Æaria, pro alia vero medietatis præfati Gulielmi Marchionis, Principis, & Consanguineo nostro totiens, quotiens præmissis contraventum fuerit, irremissibiliter applicandis se noverit incursum. Presentium sub nostre Imperialis Majestatis sigilli appensione testimonio Litterarum. Datum in nova Civitate, decima quarta die mensis Maji, Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto, Regnorum nostrorum Romani vicesimo quinto, Imperii tertio decimo, Hungarie vero sexto. Ad Mandatum Domini Imperatoris in Consilio. Tenor vero alterius Privilegii sequitur ut infra, videlicet. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungarie, Dalmatie, Croatiae &c. Rex, ac Austrie, Stirie, Carinthie, Carniole Dux, Dominus Marchie Sclavonie, ac Portusannonis, Comes in Haspurg, Tirolis, Fereitis, & in Kiburg, Marchio Burgovie, & Langravis Alsatie. Ad perpetuum rei memoriam. Notum facimus tenore presentium universis, Etsi Augustalis preminentia dignitatis ad omnes Sacri Romani Imperii subiectos brachium suæ defensionis teneatur extendere, & veluti tutamen Jurium, & Libertatum Imperialium illæos fovere debeat gratia singulari. Nihilominus tamen eis uberius fides gratiæ favores porrigere consuevit, qui gratia obsequiis, ac inconvulsa constantia ipsum Imperium frequentius studuerunt venerari. Sane nuper pro parte Illustris, Gulielmi Marchionis Montisferrati nostri, & dicti Imperii Principis, & Consanguinei fidelis dilecti Majestati nostre expostum extitit, quod ipse Princeps, atque Consanguineus noster, & sui Predecessores, & Progenitores variis Juribus, Privilegiis, Gratiis, Indolitis, Litteris, & Libertatibus, immunitatibus Officiisque per Divos Romanorum Reges, & Imperatores, & signanter Carolum Quartum Imperatorem, Wentzellum, & Sigismundum Romanorum Reges, nostros in præfato Imperio Pre-

ANNO
1494.

ANNO
1494.

decessores muni essent, atque insuper humiliter supplicatum, quatenus Jura, Privilegia, gratias, indulta, Litteras, dignitates, libertates, immunitates Officiaque ipsi ut presertim concessa, & concessas factaque, & factas, pro illorum, sive illarum subsistentia firmiori auctoritate nostra Celsa confirmare, approbare illisque Imperiali nostri muniminis robur adiacere dignaremur gratiose. Nos igitur petitioni hujusmodi ex innata nobis Clementia favorabiliter annuentes omnia, & singula Jura, Privilegia indulta, & Reges, & signanter Carolum Quartum Imperatorem, Venzeslaum, & Sigismundum Reges Romanorum, nostros in dicto Imperio Predecessores predictos. Universasque gratias, libertates, & immunitates a prefatis, ac aliis quibusvis Romanorum Imperatoribus, & Regibus Predecessoribus nostris, & nobis prefato Gulielmo Principi, & Consanguineo nostro ejusque Progenitoribus, & Predecessoribus, & Marchionatui Montisferrati facta, & factas, concessaque, & concessas, prout rite obtente sunt, & concessae, in omnibus, & singulis suis punctis, clausulis, & Articulis, veluti scripta, & scripte sunt, ac tenores omnium presentibus specificis forent inter, etiam si de hiis Jure, aut de consuetudine mentio fieri deberet specialis, de Procerum nostrorum Consilio, & assensu matura deliberatione prehabita, auctoritate Romana Celsa, & ex certa scientia, atque Imperiali potestate nostrae plenitudine approbamus, ratificamus, innovamus, confirmamus, atque prout opus fuerit, de novo concedimus, omnem defectum siquis forsitan ob non servatam debitam in hujusmodi solemnitate, aut verborum obscuritate intervenerit, de jam dictis auctoritate, scientia, & potestate suppletis de eisdem. Decernentes insuper, hoc Celsae nostro statuentes Editio Jura, Privilegia, Indulta, Officia, Litteras, dignitates, libertates, immunitates predicta, & predictos perpetuis futuris temporibus inviolabilis robore tenere, & observare debere firmitatem. Mandamus igitur auctoritate, & potestate predicta universis, & singulis personis, ejuscumque status, gradus, ordinis, aut conditionis existant, sub centum librarum auri puri munita pro una Imperiali nostri Fisci Erario, pro alia vero medietatibus prefato Gulielmo Principi, & Consanguineo nostro, aut ejus haeredibus applicandis, ne eundem Gulielmum Marchionem ejusque haeredes de, & super predictis juribus, privilegiis, Gratiis, indultis, Litteris, dignitatibus, Libertatibus, immunitatibus, sive Officiis, sic ut premititur per nos confirmatis, ullo unquam tempore in Judicio, aut extra inquietare, aut alias quomodolibet perturbare presumant, seu inquietantibus, & perturbantibus, inquietare quoque, & perturbare volentibus, per se vel alium directe, vel indirecte quovis quæsto ingenio, vel colore auxilium, consilium, vel favorem impendant. Nos enim ex nunc dictæ Imperiali potestatis plenitudine omne illud, quod hæcenus contra premissa per quempiam cuiuscumque status, gradus, seu conditionis, etiam Ducalisclementie forsitan factum exiit, aut in futurum fieri contigerit, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, irritum decernimus, casum, & inane, nulliusque esse roboris vel momenti. Presentium sub nostre Majestatis sigilli Imperiali, testimonio Litterarum. Datum in nova Civitate die decima quarta Mensis Maji, Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto, Imperii decimo tertio, Hungariae vero sexto, Ad Mandatum Domini Imperatoris in Consilio. Tenor autem tertii, & ultimi Privilegii sequitur in hunc modum. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae &c. Rex, ac Austriae, Stiriae, Carinthiae, & Carniolae Dux, Dominus Marchie Slavonicae, ac Portus Naonis, Comes in Hasburg, Tirolis, Ferreris, & in Kiburg, Marchio Burgovie, & Lantgraviae Alsatie. Ad perpetuum rei memoriam. Imperatoris Majestatis gloria ejusque virtutis munificentia tanto amplioribus laudibus decoratur, quanto latioribus honorum muneribus fuderit in subiectos. Et licet innata nobis Clementia generaliter erga quoslibet nostros, & Sacri Imperii fideles, & benemeritos liberalis existat, ad illos tamen munificentiae dexteram liberalius dignatur extendere, quos pro ejusdem Imperii honoribus, commodis, & profectibus

fama celebris diutius illustravit, & serventioribus studiis testatur infudasse. Sane pro parte Illustris Principis Gulielmi Marchionis Montisferrati, fidelis, & consanguinei nostri dilecti in audientia Majestatis nostrae per ejus ad hoc transmisso Oratores humiliter extitit supplicatum, quatenus eum ad presens prout optaret nostri culminis presentium propter viarum discrimina, locorum distantiam, atque Status ejus detrimento, & iactura non modica, pro quibusdam suis a nobis suscipiendis & recognoscendis Feudis adire non valeat, sibi univerſa illa, & singula Feuda, & Feudalia in quibuscumque consistant locis, que ad ejus Marchionatum, & Dominium iuste, & debite spectant, & pertinerunt, ac de presenti spectant, & pertinent, & per ipsum Illustris Marchionem rite tenentur, & possidentur, dignaremur gratiosius investire, & in Feudum nobile, antiquum, paternum, & avitum conferre. Nos igitur, qui quorumlibet honesta petentium vota libenter complectimur, ad causas prearratas respectum habentes, prefato Illustri Gulielmo Marchioni Montisferrati, Principi, & Consanguineo nostro dilecto, animo deliberato, sano quoque nostrorum, & Imperii Sacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Celsa, & ex certa nostra scientia, omnia, & singula illa supradicta Feuda, & feudalia a nobis, & Sacro Romano Imperio quovismodo dependentia, cum universis, & singulis attinentis, ac mero, & mixto Imperio, etiam Jurisdictionis exercicio temporalis, nec non universis suis Juribus, honoribus, consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis, quemadmodum sui Illustris Predecessores Montisferrati hæcenus illa possederunt, & exerceverunt, ac ipse Illustris Marchio nunc ipse possidet, & exercet, contulimus, atque conferimus, eidemque in Feudum nobile, antiquum, paternum, & avitum assignavimus, & assignamus, ac ipsum de premillis expresse jam dictis auctoritate, & scientia investivimus, & investimus, & signanter, & specificis de Locis, & Terris infraſcriptis, videlicet Cremosino, Murbello, Cassinellis, Molaris, Molia, Spigno, Cigliario, cum Rocha Balzola, Villanova, Valmacha, Carpaneto prope Blanzate, Azello cum suis omnibus territoris atque limitibus. Item, & signanter de Locis, & Caltris comprehensis in Privilegio, & Investitura divi quondam Romanorum Imperatoris Caroli quarti sub quadam generali clausula qua dicitur: Item omnes illas cohortes in desertis Locis consistentes a Flumine Tanagris usque ad Flumen Urbe, & ad litus maris, quas Cohortes, Loca, & Castra designamus, & declaramus esse infraſcripta videlicet Altare, Millesimum, Degum, Carchare, Crucifera, Calizanum, Marfascum, Pearschum, Grogardum, Et generaliter de omnibus aliis, & singulis que mediate, vel immediate teneantur, & possidentur Illustris Marchiones Montisferrati, ac ipse Illustris Gulielmus Marchio modernus Consanguineus noster dilectus tenet, & possidet, cum suis Territoriis, membris, & limitibus aliisque supradictis, ut pore jure debito ad ipsum Marchionatum spectantibus, & pertinentibus, tam in langhis, quam in partibus circumstantibus. Recepto tamen prius a prefato Illustri Gulielmo Marchione, Principe, & Consanguineo nostro dilecto debito, atque in hujusmodi preſtari solito homagii Jureamento a predictis suis Oratoribus, & Nuntiis habentibus ad id speciale, & specificum Mandatum patentibus legitimis Documentis, de quibus plenaria, & sufficiens extitit nobis facta fides: Videlicet quod ipse Illustris Marchio nobis Friderico Romanorum Imperatoribus, & Regibus legitime intransibis fidelis, & obediens erit, damnus, & periculum nostrum averteat, ac bonum, & honorem nostrum promovebit toto suo posse, & omnia erga nos faciet que fidelis Princeps, & Vassallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem facere tenetur, & solet de consuetudine, vel de jure, & omnia ea, que in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuscumque fœnotis, nostris tamen, & Sacri Imperii Juribus, & quoruncumque aliorum in præmissis, & circa ea penitus, & omnino falsis. Præterea cum Imperiali munificentia ita fidelibus suis gratias erogare confueverit, ut quod uni vel pluribus ab Imperiali largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus, Privilegiis, aut impetratis gratiis aliorum prejudicet; Tibi prefato Illustri Gulielmo Marchioni Montisferrati Consanguineo nostro dilecto, qui aliquibus tibi rationibus suggerentibus timere, aut dubitare videris ne advertem te

ANNO
1494.

ANNO jura, Privilegia, Libertates, & Gratias quibus Prin-
cipatus tuus a Diva Majestate Sacratissimorum Cesa-
1494. rum ab antiquo insignitus existit, & quibus clare
memoria Illustris Progenitores tui frui sunt hactenus,
& tu frueris, auctoreque Domino in antea felicius
perfrueris, aliqua forsitan per quoscunque, aut
importunitate petentium, aut errore, oblivione,
vel ignorantia impetrata sint hactenus, aut in futu-
rum, non absque tuo heredum, & successorum
tuorum Marchionum Montisferrati, & ejusdem
Marchionatus, & Principatus prejudicio, impetrari
valerent. Nos intentione tua inspecta diligentius,
& in examen provide discussionis adducta, animo de-
liberato, sano Principum, Comitum, Baronum, &
Procerum Sacri Imperii, & nostrorum fidelium ac-
cedente consilio, ex certa nostra scientia, & de
Imperiali potestatis plenitudine pro te heredibus,
& successoribus tuis Marchionibus Montisferrati,
& eidem Marchionatu, & Principatu in perpetuum
omnia Jura, Privilegia, Litteras, immunitates,
& gratias in omnibus suis sententiis, punctis, clausu-
lis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Impe-
riali Majestate, & Sacro Romano Imperio obten-
ta, & obtenta sunt, & sicut in talium possessione
legitima tempore transacto fuisti, & adhuc fore
dignosceris, & prout usa sunt utentium approbata,
nunc de novo concedimus, approbamus, ratifica-
mus, & Imperiali largitatis munificentia confirmamus,
decretemus, & hoc perpetuo Imperiali statuente
Edicto, quod omnia, & singula Privilegia, & Litte-
re quibuscumque, cujuscumque preheminentia,
status, gradus seu conditionis existerent, a Celsitudi-
ne nostra adversum Jura, Privilegia, Libertates, Im-
munitates, & gratias tibi, & heredibus, ac succes-
soribus tuis concessa, vel concessas, impetrata seu
impetrata fuissent, seu in futurum impetrare conti-
gerit sub quacunque forma verborum, irrita, &
inania, seu invalida, irrita, inanes, & invalide sint,
& esse debeant, & nullus penitus roboris vel momen-
ti. Nam eidem Privilegiis, & Litteris in omni-
bus suis tenoribus, sententiis, punctis & clausulis
de verbo ad verbum prout scripta, seu scripta vi-
deri, aut inveniri possint, ac si presentibus ad plen-
tum inserta, & inserte existerent, etiam si de eis in
presentibus jure, vel consuetudine deberet fieri
mentio specialis, si & in quantum antedictis tuis
Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juri-
bus, Privilegiis, & Principatus Montisferrati Libera-
tibus, & gratiis, & observantis usu approbatis uten-
tium in toto, vel in aliqua sui parte nocere, & ad-
versari, aut in aliquo prejudicium afferre censerent,
de Imperiali Potestatis plenitudine, ac ex certa
nostra scientia derogamus, & derogatum esse volumus
presentium per tenorem. Te ipsum Illustrum
Guilielmum Marchionem, Consanguineum nostrum,
heredes, & successores tuos in dicto Marchionatu
Terras, Domina, Forticia, & bona tua singula in
nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem,
& defensionem grantanter, & singulariter assumen-
tes, ut eidem nostris, & Imperii Sacri protectione,
tutione, & defensione potiaris, & gaudeas, quibus
alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quo-
tidie potiuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat
hanc nostram Collationis, assignationis, Investitu-
re, derogationis, tutionis, protectionis, & de-
creti paginam infringere, seu ei temerario ausu quovis
modo contraire. Siquis autem hoc attemptare pre-
sumpserit, indignationem nostram, & Imperii Sacri
gravissimam, nec non poenam amissionis centum
marcarum auri puri, pro una nostri Filii Aetario,
pro alia vero mediocritatibus prefato Illustri Guilielmo
Marchioni, Principi Consanguineo nostro totiens,
quotiens praemissis contrafactum fuerit, irremissibiliter
applicandis, se noverit incursum. Presentium
sub nostra Imperiali Majestatis sigilli appensione
testimonio Litterarum. Datum Ferrariae, Calendis Fe-
bruarii, Anno Domini millesimo quadringentesimo
sexagesimo nono, Regnorum nostrorum Romani vi-
cesimo nono, Imperii decimo septimo, Hungarie ve-
ro decimo. Ad Mandatum Domini Imperatoris, Jo-
hannes Episcopus Laventinus. Tenor iterum alte-
rius Privilegii sequitur in hunc modum. Fridericus
Divina favente Clementia Romanorum Imperator
semper Augustus, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae
&c. Rex, & Austriae, Stiriae, Carinthiae, & Car-
niolae Dux, Dominus Marchie Slavonicae, & Portus
Naonis, Comes in Haspurg, Tirolis, Ferretis, & in
Kiburg, Marchio Burgoviae, & Langravius Alsa-
ciae. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus

renore presentium universis. Etsi Augustalis prehe-
minencia dignitatis ad omnes Sacri Romani Imperii
subiectos brachium suae defensionis teneatur exten-
dere, & veluti tutamen Jurium, & libertatum Im-
perialium illaefos fovere deceat gratia singulari. Ni-
hilominus tamen eis ubiores suae gratiae favores
porrigere consuevit, qui gratis obsequiis, ac incon-
vulla constantia ipsum Imperium frequentius stu-
duerunt venerari. Sane nuper pro parte Illustris
Bonifacii Marchionis Montisferrati nostri, & dicti
Imperii Principis, & Consanguinei fidelis dilecti
Majestati nostrae expositum exitit, quod ipse Princeps,
atque Consanguineus noster, & sui Predecessores,
& Progenitores variis Juribus, Privilegiis,
gratiis, indulgiis, litteris, dignitatibus, libertati-
bus, immunitatibus Officiisque, & aliis auctoritati-
bus, & facultatibus pro Divos Romanorum Reges,
& Imperatores, & signanter Carolum Quartum Im-
peratorem, Wentzellum, & Sigismundum Roma-
norum Reges, nostros in prefato Imperio Predecessores,
ac etiam per nos muniri essent. Atque insuper
humiliter supplicatum, quatenus Jura, Privilegia,
gratias, indulta, Litteras, dignitates, immunitates, Of-
ficia, honorantias, facultates, auctoritates, & alia
quaecunque ipsi, ut praefertur concessa, & conces-
sas factaque, & factas pro illorum, five illarum sub-
sistentia firmiori auctoritate nostra Celare confirma-
re, approbare, illisque Imperialis nostri muniminis
robur adicere dignaremur gratiose. Nos igitur peti-
tioni hujusmodi, ex innata nobis Clementia favo-
rabiliter annuentes, omnia, & singula Jura, Privilegia,
& Auctoritates quascunque per divos Romanorum
Imperatores, & Reges, & signanter Carolum quartum
Imperatorem, Wentzellum, & Sigismundum
Reges Romanorum, nostros in dicto Imperio Predecessores
predictos universales gratias, libertates, & Immunitates,
& alia quaecunque prout supra concessa
& indulta a praefatis, ac aliis quibusvis Romanorum
Imperatoribus, & Regibus praedecessoribus nostris,
& insuper a nobis prefato Bonifacio Principi, &
Consanguineo nostro ejusque Progenitoribus, &
Praedecessoribus, praefertim quoque Illustri quondam
Guilielmo Marchioni Montisferrati ejusdem Bonifacii
fratri nuperque defuncto, & Marchionatu Montisferrati
facta, & factas, concessaque, & concessas, prout rite
obtenae sunt, & concessae in omnibus & singulis
suis punctis, clausulis, & Articulis veluti scripta,
& scripte sunt, ac tenores omnium presentium
specifice forent inserti, etiam si de his jure, aut
consuetudine mentio fieri deberet specialis, & nomi-
nativum de Procerum nostrorum Consilio, & assensu,
matura deliberatione praehabita, auctoritate Romana
Cesarea, & ex certa scientia, atque Imperiali
Culminis nostri plenitudine approbamus, ratificamus,
innovamus, confirmamus, atque prout opus
fuerit, de novo concedimus, omnem defectum
siquis forsitan ob non servatam debitam in hujusmodi
solemnitatem, aut verborum obscuritate inter-
veniret, de jam dictis auctoritate, scientia, & po-
testate supplementis, de eisdem decernentes insuper,
& hoc Celare nostro statuente Edicto Jura, Privilegia,
indulta, Officia, Litteras, dignitates, libertates,
immunitates, & alia quaecunque predicta, &
predictas perpetuis futuris temporibus inviolabilis
roboris tenere, & observare debere firmitatem,
etiam si in eis, vel aliquo predictorum per non usum,
vel contrarium usum de jure foret derogatum, etiam
per tantum tempus ejus contrarii memoria non
existat. Mandamus igitur auctoritate, & potestate
predictis universis, & singulis personis cujuscumque
status, gradus, ordinis, aut conditionis existant
sub centum librarum auri puri multa, pro una Impe-
rialis nostri Filii Aetario, pro alia vero mediocritatibus
prefato Bonifacio Principi, & Consanguineo
nostro, aut ejus heredibus applicandis, ne eundem
Bonifacium Marchionem ejusque heredes, & super
predictis Juribus, Privilegiis, Gratias, indulgiis,
Litteris, dignitatibus, Libertatibus, Immunitatibus,
five Officiis, Honorantiis, Auctoritatibus, Facultatibus,
& aliis quibusvis si ut praenititur per nos
confirmatis, ac etiam quomodolibet de novo concessis
ullo unquam tempore in Judicio, aut extra
inquirere, aut alias quomodolibet perturbare pre-
sumant, seu inquietantibus, & perturbantibus, in-
quietare quoque, & perturbare volentibus per se
vel alium directe, vel indirecte, quovis quesi-
tione vel colore, nec auxilium, consilium, vel fa-
vo- rem impendant. Nos enim ex nunc dicte Imperialis

ANNO 1494. potestatis plenitudine omne illud quod hactenus contra præmissa per quempiam cuiuscumque status, gradus, seu conditionis etiam Ducalis eminentiæ forsitan factum existit, aut in futurum fieri contigerit, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, irritum decernimus, casum, & inane nulliusque roboris esse vel momenti, nulla præscriptione, vel cursu temporis etiam tanti, cujus in contrarium memoria non existat, obstante, Cui ex certa scientia, & nostræ plenitudine Potestatis derogamus, & derogatum esse volumus per presentes. Presentium sub Imperiali Majestatis nostri sigilli appensione testimonio Litterarum. Datum in Oppido Innspruck Brixinensis Diocesis, die octava mensis Julii, Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo quinto, Regnorum Nostrorum, Romani quadragésimo sexto, Imperii trigésimo quarto, Ungariæ vero vicésimo septimo. Ad Mandatum Domini Imperatoris proprium. Tenor item alterius Privilegii sequitur in hunc modum. Fridericus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiae &c. Rex, Austriæ, Stirie, Carintie, & Carniolæ Dux, Dominus Marchie Slavonicæ, & Portus Naonis, Comes in Haspurg, Tirolis, & Ferretis, & in Kiburg, Marchio Burgovie, & Langravius Alsatiæ. Ad perpetuum rei memoriam Imperatoriæ Majestatis gloria ejusque virtutis munificentia tanto amplioribus laudibus decoratur, tantoque latioribus honorum titulis adornatur, quanto gratiosius benigniora munera fuderit in subiectos. Et licet nobis inhata Clementia generaliter erga quoslibet nostros, & Sacri Imperii Fideles, & benemeritos liberalis existat, ad illos tamen munificentie dexteram liberalius dignatur extendere, quos pro ejusdem Imperii honoribus, commodis, & profectibus fama celebris diutius illustravit, & ferventioribus studiis testatur infusuisse. Sane pro parte Illustris Principis Bonifacii Marchionis Montisferrati Consanguinei nostri dilecti in audientia Majestatis nostræ per ejus ad hoc transmissos Oratores humiliter exitit supplicatum, Quod cum nuper Illustris Princeps Guilielmus Marchio Montisferrati ejus Frater legitime investitus sic disponente Alissimo in fœda concesserit, Cui sine filius masculis defuncto annuente opifice summo in Marchionatu successit, & Domino universo. Cumque ad presens, prout optaret, nostri Culminis presentiam propter viarum discrimina, & locorum distantiam absque Status ejus detrimento, & lætura non modica, pro universa Marchia, & Principatus dignitate, & quibuscumque libet à Nobis suscipiendis, & recognoscendis feudis adire non valeat, Sibi inprimis Marchiam, ac omnia, & singula Feuda, & Feudalia in quibuscumque consistant locis que ad ejus Marchionatum, & Dominium juste, & debite spectant, & pertinerunt, ac de presenti spectant, & pertinent, & per ipsum Marchionem rite tenentur, & possidentur, quæ ab aliis illicitæ, & indebite occupantur, dignemur gratiosius investire, & in Feudum nobile, antiquum, patrum, & avitum conferre. Nos igitur qui quorundam honesta petentium vota libenter complectimur, ad prearratas causas respectum habentes prefato Bonifacio Marchioni Montisferrati, Principi, & Consanguineo nostro dilecto animo deliberato, sano quoque nostrorum, ac Imperii Sacri Principum aliorumque fidelium ad id accedente consilio, auctoritate Romana Celsare, & ex nostra certa scientia Marchiam predictam, atque Principatum, ac omnia & singula illa supradicta Feuda, & Feudalia à nobis, & Sacro Romano Imperio quovis modo dependentia, cum universis, & singulis attinentiis, ac mero, & mixto Imperio, etiam Jurisdictionis exercicio temporalis, nec non universis suis iuribus, honoribus, consuetudinibus, observantiis, & pertinentiis auctoritativis, facultativis, & Officiis, quemadmodum sui Prædecessores Montisferrati, & presertim prefatus Guilielmus Marchio defunctus ut supra hæcenus illa possederunt, & exercuerunt, ac ipse Marchio nunc possidet, & exercet, ac de aliis, que per alios quoscumque, quacumque dignitate etiam Ducali fulgentes indebite, & injuste occupantur, & detinentur, contulimus, atque conferimus, eidemque in Feudum nobile, antiquum, patrum, & avitum assignavimus, & assignamus, ac ipsum de premissis expresse jam dictis auctoritate, & scientia investivimus, & investimus, & signanter de Locis, & Castris comprehensis in Privilegio, & Investitura Divi quondam Romanorum Imperatoris C a

ANNO 1494. quarti, & maxime comprehensis sub quadam generali clausula qua dicitur: Item omnes illas cohortes in desertis Locis consistentes à Flumine Tanagri, usque ad Flumen Urbe, & ad litus Maris inter quas cohortes certa Loca, & Castra designata, & declarata fuerunt, infrascripta videlicet, Altare, Millesimum, Degum, Carchare, Crucifera, Calizatum, Mursicum, Peralchum, Grognerdum, & quibuscumque aliis Locis, & Terris, quæ sub dicta Clausula generali comprehenduntur, quæ pro expressis habeantur, & generaliter de omnibus aliis, & singulis, que mediate, vel immediate tenentur, & possederunt Marchiones Montisferrati, ac ipse Bonifacius Marchio modernus Consanguineus noster dilectus tenet, & possidet, cum suis territoriiis, membris, & limitibus aliisque supradictis, utpote jure debito ad ipsum Marchionatum spectantibus, & pertinentibus, tam in langhis, quam in partibus circumstantibus, & alibi ubicunque alienationibus, sive distractionibus, seu renunciationibus, & quibuscumque illicitis occupationibus Regalium, Feudorum, Feudalium, & temporalium predictorum, aut pertinetiarum ad eadem per vim forsitan dolum, metum, sive aliam finistram machinationem, aut alias quovis modo indebite exactas, aut extortas per quoscumque etiam Ducali prerogativa fulgentes, & presertim per Illustrum quondam, Ludovicum Sabaudie Ducem &c. ipsiusque Progenitores, & prædecessores quosvis, ut accepimus, obtentas, & factas: Quas omnes, & singulas, non ad alienum pro hoc nobis oblate petitionis instantiam, sed motu proprio dictisque auctoritate, scientia, & plenitudine potestatis cassamus, irritamus, & annullamus nullasque, & inanes, ac nullius existere roboris vel momenti decernimus, ceterisque in contrarium factis, habitis, & obtentis, commissis, & obmissis, non obstantibus quibuscumque, nulla quoque præscriptione, vel cursu temporis preterito, vel futuro, etiam tanti cuius incontrarium non existat memoria, obstante, ullo etiam consensu tacito, vel expresse prefatorum Marchionum, quo merus purgatus, dolum sublatum, vis, aut quævis finistram machinatio, que in talibus alienationibus, renunciationibus, seu distractionibus intervenisset, ad diminutionem, predicti Marchionatus, & Feudi à nobis, & Antecessoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus sibi, & suis prædecessoribus concessi sublata dici posset, & allegari, non obstante: Quibus per presentes derogamus, & derogatum esse volumus, ex certa nostra scientia, & de plenitudine potestatis legibus quibuscumque statutis, & consuetudinibus, aliisque quibuscumque in contrarium disponentibus non obstantibus. Declarantes ea intentione nos id disponere pro conservatione iurum, Domini, Privilegiorum, & gratiarum dictæ Marchiæ, seu Illustris Marchionibus concessarum, & eo libentius quod eorum fides, & devotio versus Sacrum Romanum Imperium in hunc usque diem exitit inviolata eritque in futurum, ut nobis ipsis facile persuademus. Recepto tamen prius a prefato Bonifacio Marchione Principe, & Consanguineo Nostro dilecto debito, atque hujusmodi prelati solito Homagii juramento à predictis suis Oratoribus, & Nuntiis habentibus ad id speciale, & specificum Mandatum patentibus legitimis Documentis, de quibus plenaria & sufficiens exitit nobis facta fides, videlicet quod ipse Marchio Nobis Friderico Romanorum Imperatori, & Successoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus legitime intrantibus fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum nostrum avertet, ac bonum, & honorem nostrum promovebit toto suo posse, & omnia erga nos faciet que fidelis Princeps, & Vassallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem facere tenetur, & solet consuetudine, vel de jure, & omnia ea quæ in corpore Sacrarum Legum compariuntur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuscumque semotis, nostris tamen, & Sacri Imperii Juribus in premissis, & circa ea penitus, & omnino salvis. Preterea cum Imperiali Munificentia ita fidelibus suis gratias erogare consueverit, ut quod uni, vel pluribus ab Imperiale largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus, Privilegiis, aut imperatis gratis aliorum prejudicet, prefato Bonifacio Marchioni Montisferrati, Principi, & Consanguineo nostro dilecto, & sue Dignitati Marchionali, & Principatui. Qui aliquibus rationibus suggerentibus timere, aut dubitare videtur, ne adversus se & Marchionatum,

ANNO
1494.

natum, & Principatum, Dignitatemque suam, Jura, Privilegia, Libertates, & Gratias quibus Principatus suus a Diva Majestate Sacratissimorum Cesarum ab antiquo insignitus exiit, & quibus clare memorie Illustris Progenitores sui frui sunt, & ipse fruitur, auctoritate Domini in antea feliciter perfructur, aliqua forsitan per quoscumque, aut importunitate petentium, aut errore, oblivione, vel ignorantia impetrare sint haecenus, aut in futurum non absque suo haerediti, & successorum suorum Marchionum Montisferrati, aut ejusdem Marchionatus, ac Principatus praedicti impetrari valent. Nos intentione sua inspecta diligentius, & in examen provide discussionis adducta, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, & Procerum Sacri Imperii, & nostrorum Fidelium accedente consilio, ex certa nostra scientia, & de Imperiali potestatis plenitudine per dicto Bonifacio, haereditibus, & successoribus suis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatu, & Principatu in perpetuum omnia Jura, Privilegia, Litteras, Immunitates, & gratias, officia, auctoritates, & facultates quasque in omnibus suis sententiis, punctis, clausulis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio, & praesertim a nobis obtenta, & obtente sunt, & sicut in talium possessione legitima tempore transactio sui Illustris Predecessores fuerunt, & prout usi fuerunt utentium approbata, nunc de novo concedimus, approbamus, ratificamus, & Imperiali largitatis munificentia confirmamus. Decernentes, & hoc perpetuo Imperiali statuantes Edicto, quod omnia, & singula Privilegia, & Littere, quae quibuscumque ejusdemque prebententiae, status, gradus, seu conditionis existerent à Celsitudine nostra adversum Jura, Privilegia, Libertates, Immunitates, & gratias sibi, ac haereditibus, & successoribus suis concessa, vel concessas, impetrata, seu impetrata fuissent, seu in futurum impetrari contingeret, sub quacumque forma verborum, irrita, & inania, seu invalida, irrita, inanes & invalide sint, & esse debeant, & nullis penitus roboris vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, & Litteris in omnibus suis tenoribus, Sententiis, punctis, & clausulis de verbo ad verbum prout scripta, seu scripta videri, aut inveniri possint, ac si praesentibus ad preteritum inserta, & inserte existerent, etiam de eis in praesentibus jure, vel consuetudine deberet fieri mentio praesentibus, si & in quantum antedictis suis Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Immunitatibus, Libertatibus, gratiis, & observantiis usi approbati utentium in totum, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari, aut in aliquo praedictum afferre censuerunt, de Imperiali potestatis plenitudine, & ex nostra certa scientia derogamus, & derogatum esse volumus praesentium per tenorem. Dictum Bonifacium Marchionem, Consanguineum nostrum, haereditibus, & successoribus suis in dicto Marchionatu, Terras, Dominia, Fortificia, Jura, & Bona sua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & defensionem grater, & singulariter assumentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & defensione potantur, & gaudeat, quibus alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quotidie potiuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostra Collationis, assignationis, Investiturae, Derogationis, tuitionis, protectionis, & Decreti paginam infringere, seu ei temerario ausu quovismodo contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem nostram, & Imperii Sacri gravissimam, nec non poenam amissionis centum Marcharum auri puri, pro una nostri Fisci Aera, pro alia vero medietatibus praefato Bonifacio Marchioni Principi Consanguineo nostro totiens, quotiens premixtis contraxerit fuerit, irremissibiliter applicandis, se noverit incursum. Praesentium sub nostro Imperiali Majestatis sigilli appensione testimonio Litterarum. Datum in Oppido nostro Imperiali Norimbergae die sexto Septembris millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, Regnorum nostrorum Romani, quadragesimo octavo, Imperii trigesimo quinto, Hungariae vero vicessimo nono. Tenor vero ejusdem Privilegii Vicariatus sequitur in hunc modum. Sigismundus Dei Gratia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, &c. Rex. Norum facimus tenore praesentium universis. Cum incum-

bentibus assidue nobis negotiorum varietatibus innumeris pro felici statu Reipublicae animus noster hinc inde, distrahitur, dignum existimus existere, ac necessarium arbitramur, ut qui tot regionibus nobis commissis, provide gubernandis ad praesens commodum non possumus adesse, viros fide, constantia, & circumspectione probatos in partem nostram sollicitudinis statuamus. Sane dum praedictae inter alias occupationum curas, quibus fluctuantis pelagi more pro salubri Reipublicae statu noster Spiritus fatigatur, occurrit cogitationibus nostris potissimum cogitatione sedula revolventes, Quod Terra Lombardia, & partes Sacri Romani Imperii praedictae, provisione iustitiae diu caruerunt, propter quod tam filios, & incolae earundem Terrarum, quam advenas in eam venientes, in personis iniurias, & in rebus damna non modica novimus fuisse perpessos, & ibidem Jura Imperii multipliciter diminuta. Ne igitur talentum nobis creditum negligenter abscondere videamur, ut pote qui villicationis nostrae rationem sumus in examine difficultatis Judicii reddituri; ad hoc dirigimus aciem mentis nostrae, ut ad procurandum statum pacificum terrarum incolarumque praedictarum regie provisionis instantia salubriter intendamus. Et ne hujusmodi Terrae, & incolae fructu nostrae providentiae tantisper careant, ecce quod de Illustris Principibus Theodori Marchionis Montisferrati, Principis, & Consanguinei nostri charissimi, quem plurimarum fides virtutum, approbata merita experientiae rerum magistra constantem, & fidem, ac nobis Imperio, & publice rei utilem, nedum ad talia, sed etiam majora edocuerunt, plenitudine consilii; Ipsum in partem nostrae sollicitudinis evocantes, animo deliberato, sano quoque Principum Comitum, Baronum, Procerum, & Nobilium, ac aliorum fidelium nostrorum accedente consilio ex certa nostra scientia, & de Romanae Regis potestatis plenitudine in praefatis Lombardiae Terris, ac in omnibus, & singulis earundem Terrarum Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & Districtibus ordinavimus, creavimus, fecimus, & constituimus, ordinamus, creamus, facimus, & harum vigore constituimus nostrum, & Imperii Sacri Vicarium generalem. Dantes ex nunc, virtute praesentium, & auctoritate Romanae Regiae, ac de certa nostra scientia eidem Theodoro plenam, liberam, & omnimodam licentiam, auctoritatem, Potestatem, merum, mixtum, liberum, & absolutum imperium, ac etiam administrationem, & Jurisdictionem, causas omnimodas contentiosas, & voluntarias, vice, & auctoritate, atque nomine nostris, ac Sacri Romani Imperii in praefatis Lombardiae Terris earumque Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & districtibus per se vel per alium, vel alios quibus hoc commiserit exercendi, fidelitatis, & alterius quuscumque generis iuramenta solita, & consueti nostro, & Imperii Sacri nomine, à quibuscumque Principibus Ecclesiasticis, & secularibus Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus, Clientibus, Officialibus, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, & Villarum, Communitatibus, & Rectoribus eorundem & singulis personis, & aliis quibuscumque, quacumque occasione, causa, vel Jure debeantur, aut proveniant, recipiendi. Quoscumque Locumtenentes, Gubernatores, Potestates, Rectores, Judices, & Officiales, ac alterius quuscumque Officii homines quacumque dignitate praefulgeant, in praefatis Terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & districtibus instituendi, ac deponendi totiens, quotiens, & sicut eidem Theodoro consonum fore videbitur, & placebit. Principes, Marchiones, Comites, Vicecomites, Communitates, Vicarios, Gubernatores, Rectores, Locumtenentes, Vassallos, Milites, Clientes, Rusticos, Plebeos, & ad glebam attritos, seu quovis nomine nuncupentur, in eisdem Terris, Dominiis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, Locis, & districtibus per Nos, ac praedecessores nostros ordinatos, & constitutos, ac de jure, vel facto ad nos, & Sacrum Imperium devotos, devolvendos, ratione suadente, & ut sibi videbitur, enovandi, ordinandi, & destituendi, ac se de ipsis intrinsece, nec non per se, vel alium, seu alios nostros, & Imperii Sacri vice, & nomine tenendi, prout eidem Theodoro nostro Vicario videbitur, & prout etiam merita, vel demerita ipsorum, vel alicujus eorum suadebunt. Universos, & singulos

ANNO
1494.

ANNO 1494. ANNO 1494.

los occupatores, possessores Comitatum, Dominiorum, Vicariorum, Districtuum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Terrarum, & Communitatum, ac etiam quorumcumque bonorum, rerum, districtuum, & locorum ad nos, & Sacrum Imperium spectantium, & quomodolibet pertinentium, ut relaxent, dimittant, & restituunt ammonendi, convocandi, constringendi, & compellendi, ac contra eos, & quoslibet resistentes; aut alias delinquentes, quandocumque, quotiescumque, & ubicumque, ac quomodocumque, sive sit Communitas, Collegium, Universitas, seu specialis, aut singularis persona, cum Dignitate, vel sine, & ipsorum quolibet summarie, vel de facto per dictum Vicarium nostrum, alium, seu alios, per eum suo nomine ordinatos, & ordinandos, procedendi, cognoscendi, sententiandi, decidendi, exequendi, & puniendi, Bannum Imperiale pronuntiandi, ac in inobedientes animadvertendi, ac ipsos personaliter, & realiter mulcandi, & puniendi, Vexilla, seu Bandera Imperialia exigendi, & contra quoslibet defendentes Bellum, seu Bellum, seu Bella movendi, Exercitus, Cavalcatus, destructiones, vastationes, & confiscationes Bonorum indicendi, faciendi, disponendi, ordinandi, & persequendi, universos, & singulos prefato, Theodoro, & per eum constituto, seu constituto Rebelles puniendi, relegandi, & ultimo supplicio addicendi, ratione, vel iustitia mediante, & prout sibi videbitur, ac sicut criminis qualitas, seu delicti hoc exigit, vel requirit. Culpas quoque delinquentium, & excessus crimina etiam in Judicio deducta, & penas inflictas tam ipsis punitis adhuc viventibus, quam ipsis mortuis, ipsorum liberis, si eorum interit, obtinere indulgentiam, aut etiam illa que non sunt in Judicio deducta, seu non punita, remittendi per Indulgentiam, aut restitutionem ad Patriam, seu Larem, bona, dignitates, bonam famam, & honores restituendi, sive sint generales persone, sive speciales, etiam per eundem Vicarium nostrum essent de quocumque crimine condemnati, sic ut per ipsum, suum, vel suos ut premitur, Commissarium, seu Commissarios, Officialem, seu Officiales merum & mixtum Imperium, Administrationem, & omnimodam Jurisdictionem, auctoritatem, & Potestatem contentiosam, vel voluntariam in universos, & singulos homines cujuscumque Status, prebentiam, vel conditionis existant, per prefatas Terras, Dominia, Civitates, Castra, Castella, Oppida, Villas, loca districtusque consistentes habitantes, vel moram trahentes, exerceant, & exercere possint, secundum quod Vicario nostro prefato jus, & ratio persuadebitur, quacumque temporis prescriptione, vel usi capione non obstante. Concedentes nihilominus ex certa nostra scientia tenore presentium eidem nostro Vicario, & illis qui vel quibus hoc, vel aliquod aliud commiserit, & in ipsum, vel ipsos jure plenario transeuntes auctoritatem, & licentiam generalem, ac plenam, expressam, liberam, & omnimodam omnemque nostram, & Sacri Imperii Potestatem, etiamque meri, mixti, liberi, & absoluti Imperii, & Jurisdictionis sunt, ad omnia, & singula supra, & infrascripta: Collectas quoque; Datas, & quolibet alia onera realia, & personalia, ac mixta, nec non omnes census, redditus, jura, proventus, emolumenta, subventiones, conductus, Telonea, & pedagia predictarum Terrarum, Dominiorum, Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, locorum, & districtuum, ac pertinentiarum eorumdem ad nos, & Sacrum Romanum Imperium pertinentium exigendi, & recipiendi, penas & mulctas, ratione previa, imponendi; levandi, & ex causis rationabilibus augumentandi, minuendi, remittendi in Judicio, & extra. Judicos Camera nostre servos acceptandi, defendendi, & tuendi, Jura Cefarea, collectas, subventiones, & Steuras ab ipsis, sicut hoc honor Imperii, & necessitas postulerint, exigendi in Judicio, & extra. In Causis questionibus, Arbitris, Arbitramentis, & liti- bus quibuscumque, tam cum causalum cognitione, quam sine, Deum habendo pre oculis, ac de plano, ac summarie sine strepitu, & figura Judicii, sola veritate inspecta, procedendi, determinandi, Sententias exequendi, fugitivos inquirendi, & puniendi, Maleficos, Fures, Assassinos, & Robatores Ittarum laqueandi, judicandi, & Piratas Maris submergendi, juxta Sacram Legum Canonum, & Jurium communium Sacratissimas Sanctiones, & prout secundum ritum, & Terrę consuetudinem, municipalia Jura, & ita

TOM. I. PART. II.

tuta persuaserint, ac Proditores decapitandi, suspendendi, & eos, ac eorum quembet dum, & quotiens se calus obtulerit, condemnandi, puniendi, membra truncandi, fustibus cedendi, de patria ad tempus, vel perpetuo relegandi, carcerandi, & igne cremandi, mutilandi, & debilitandi, bona talium publicandi, & infiscandi, ac de omnibus criminibus ordinariis, & extraordinariis, enormibus, levibus, publicis, & privatis cognoscendi, puniendi, & executiones faciendi, ac tam secundum jura communia, quam municipalia decidendi; cognitionem, & decisionem hujusmodi committendi, in integrum restituendi: Absolutionem quamlibet in Judicio, vel extra impendendi, & exercendi, Infamiam tam Juris, quam facti irrogandi, abolendi, & disponendi, de causis principalibus, & appellationibus quibuslibet tantum Juxta super his a nobis specialiter delegatos cognoscendi, examinandi, & diffinendi, decreta primum, secundum, & cum solemnitate legali tertium interponendi, Jura declarandi, ac omnia que causam merita requirunt, exercendi; & exequendi; ita tamen quod ab ejus, aut per eum constituti seu constitutorum sententia seu sententiis ad audientiam nostri Culminis possit libere, totiens, quotiens opportunum fuerit, provocari. Monetis sub vero pondere, & caractere aureas, & argenteas cudendi, & infundendi. Penas imponendi, & tollendi jam factas semel & pluries, ac totiens, quotiens opportunum fuerit, & ordo dicaverit rationis. Dotes, & Dotacia, ac donationes propter nuptias admittendi, approbandi, & confirmandi, Mentecaptis curatores, ac Orphanis, pupillis, & Viduis tutores prescribendi, devolutiones fiscales quarumcumque hereditatum, seu etiam rerum mobilium, & immobilium, dum Jus, & ratio illud exigerint, nostro regio nomine exigendi, Tenutam, & possessionem talium pro nobis, & Imperio capiendi, Et generaliter omnia, & singula que ad verum, & legitimum Sacri Romani Imperii in supradictis Terris, Dominis, Civitatibus, Castris, Castellis, Oppidis, Villis, locis, & districtibus generalem Vicarium pertinent, ut premitur, libere & absque impedimento quolibet faciendi, etiam si qua ex eis jure, vel consuetudine exigerent Mandatum magis speciale, Sacrosancta Ecclesiastica libertate, ac feudis quorumlibet Episcoporum, Praelatorum, Principum, Marchionum, & Comitum in prefatis Terris, Dominis, Civitatibus, locis, & Districtibus consistentium, quæ à nobis, & Imperio Sacro immediate dependent, ac aliorum quorumcumque Juribus semper salvis. Marchia Treviana, & signanter Verona, Vicentia, & Padua cum eorum Districtibus, & tenutis specialiter, & expresse exceptis, non obstantibus etiam aliquibus Legibus, Constitutionibus, Statutis, Usibus, Consuetudinibus, observantiis, & aliis in contrarium datis, vel observatis, vel aliter formam tradentibus, per quas, vel que premissa, vel eorum aliquod, seu aliqua dici possent invalida, vel esse annullanda. Quibus omnibus de certa nostra scientia, ac si de eis, & quolibet eorum facta esset expressa mentio specialis, quoad supradicta omnia, aut aliquod predictorum de nostre Romanę Regiæ Potestatis plenitudine derogamus expresse, ratum, & gratum habituri ex nunc prout ex tunc quidquid per dictum Theodorum, aut suum, vel ipsos Commissarios juxta presentem modum, ordinem, & formam rite, ac recte actum, ac gestum fuerit in premissis, & quolibet premissorum, ac si per nos nostreque Majestatis Officium de certa nostra scientia agerentur. Mandantes igitur universis, & singulis Principibus Ecclesiasticis, & Secularibus, Prelatis, Comitibus, Vicecomitibus, Baronibus, Proceribus, Nobilibus, Vicariis, Militibus, Clientibus, Rectoribus, Officialibus, Castellanis, Judicibus, Advocatis, Civibus, & Communitatibus, & Universitatibus Civitatum, Castrorum, Castellorum, Oppidorum, Villarum, Locorum, & districtuum prefatarum Terrarum Lombardię, cujuscumque dignitatis, gradus, Status eminentię, seu conditionis existant, qui sunt, aut qui pro tempore fuerint, devotis, & fidelibus nostris, quatenus prefato Theodoro, ac illi, vel illis, cui seu quibus vices suas commiserit in omnibus, & singulis supradictis, ac etiam aliis, que pro Sacri Romani Imperii, ac Reipublicę incremento felici attemptare, incipere, protequi, & consummare decreverit, fideliter, obedienter & humiliter tanquam nobis sine contradictione, & impedimento quibuslibet obediant, pareant effectualiter, & intendant. Sicut gravem nostre Majestatis offensam

Q99

VO-

ANNO

1494.

volverint arius evitare. Presentibus usque ad nostram, ac Successorum nostrorum Romanorum Imperatorum, vel Regum revocationem, aut beneplacitum tantummodo duraturis. Harum sub nostre regie Majestatis Sigillo testimonio Litterarum. Datum Hidelberge anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quatuordecimo, vigesima die Septembris, Regnorum nostrorum Anno Hungarie &c. vigesimo octavo, Romanorum vero quinto, Signanter quoque prefatam Illustram Mariam Turicem, Curatricem, Gubernatricem, ac Universalem Domini, & Principatus predicti Administratricem, ac Consanguineam nostram nomine dicti Illustris filii sui Guilielmi suorumque heredum, & Successorum investivimus, & investimus de locis infrascriptis videlicet Turri, Insule prope Fralmetum, Ponto Carotio, Mota apud Castiglogas, Pareto, Montalerio, Trilobio, Vexime, Sancto Georgio prope Veximas, Chario, Altari, Dego, Lemale, Ticineto, & Calabrigogio, & generaliter de omnibus aliis, & singulis que mediate, vel immediate tenentur, & possederunt Marchiones Montisferrati, ac ipsi Maria & Guilielmus Marchiones moderni, & consanguinei nostri tenent, & possident, cum suis Territoriis, membris, & limitibus, & aliis supradictis, ut potè jure debito ad ipsam Marchionem spectantibus & pertinentibus tam in langhis, quam in partibus circumstantibus, & alibi ubicumque, Alienationibus, distractionibus, seu renunciationibus, & quibuscumque illicitis occupationibus, seu in feudum recognitionibus per ipsos Illustris Marchiones, vel eorum alterum Regalium Feudorum, ac temporalium predictorum, aut pertinentiarum ad eadem, per vim forsan, dolum, metum, sive aliam finistram machinationem, aut alias quovis modo indebite exactis, aut extortis per quoscumque, quacumque prerogative fulgentes, quas omnes, & singulas dictis auctoritate, scientia, & plenitudine potestatis cassamus, irritamus, & annullamus, nullasque, & inanes, & nullius existere roboris, vel momenti decernimus, & pro non factis haberi volumus, ceterisque in contrarium factis, habitis, obtentis, commissis, & obmissis non obstantibus quibuscumque, quibus per presentes derogamus, & derogatum esse volumus ex certa nostra scientia de plenitudine potestatis, etiam Legibus quibuscumque, Statutis, & Consuetudinibus, Juramentis, ac aliis quibuscumque in contrarium disponentibus, & facientibus, non obstantibus, declarantes ac intentione nos id disponere pro conservatione jurium Domini, Privilegiorum, & gratiarum dictæ Marchie Principatus, sui Illustris Marchionibus concessorum, & eo libentius, quod eorum fides, & devotio versus Sacrum Romanum Imperium in hunc usque diem ut supra diximus, exitis inviolata eritque in futurum, ut nobis ipsis facile persuademus. Recepto tamen prius à prefatis Oratoribus ad hoc Mandatum, & potestatem habentibus debito, atque in hujusmodi prefati solito homagii Juramento. Videlicet quod ipsa Maria Marchionissa Tutrix, Curatrix, & Gubernatrix ut supra nobis Maximiliano Romanorum Regi &c., & successoribus nostris Romanorum Imperatoribus, & Regibus legitime intransibus fidelis, & obediens erit ipsa, & ejus Illustris Filius Guilielmus Primogenitus, & Marchio Montisferrati fidelis, & obediens erit, damnum, & periculum nostrum avertent, ac bonum, & honorem nostrum promovebunt toto suo posse, & omnia erga nos facient quæ fidelis Princeps, & Vassallus erga Dominum suum Romanorum Imperatorem, & Regem facere tenetur, & solet de consuetudine, vel de jure, & omnia quæ in corpore Sacrarum Legum comperiuntur quomodolibet expressa, dolo, & fraude quibuscumque semotis. Promiseruntque prefati Oratores ipsam Illustram Marchionissam hac omnia expresse ratificaturam, & grata habituram. Præterea cum Regali munificentia ita fidelibus suis gratias erogare consueverit, ut quod uni, vel pluribus ab Imperiali largitate donatum fuerit, nulla ratione Juribus, Privilegiis, aut imperiis gratis aliorum prejudicet, prefatæ Marchionissæ, & Guilielmo Marchioni ejus Primogenito Principi, & Consanguineis nostris dilectis sue Dignitati Marchionali, & Principatus suisque heredibus, & successoribus, qui forsitan aliquibus rationibus suggerentibus timere, aut dubitare videntur, ne adversus se, aut Marchionatum, & Principatum Dignitatemque suam, Jura, Privilegia, libertates, & gratias, quibus Principatus eorum a diva Majestate Sacratissi-

moram Celarum ab antiquo insignitis exitit, & quibus clare memoria Illustris Progenitores sui fregi sunt, seu fregi debuissent, & potuissent, & ipsi fruantur, seu frui possint, & deberent, Autoreque Domino in antea felicius perfruuntur, aliqua forsitan per quoscumque aut importunitate petentium, aut errore, oblivione, vel ignorantia impetrate sint hæcenus, aut in futurum, non absque suo, & predecessorum heredumque, & Successorum suorum Marchionum Montisferrati, aut ejusdem Marchionatus, & Principatus prejudicio, impetrari valent. Nos intentione sua inspecta diligentius, & in examen provide discussionis adducta, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, & Procerum Sacri Imperii, & nostrorum fidelium accedente consilio, ex certa nostra scientia, & de Regalis potestatis plenitudine predictis Mariæ Marchionissæ, & Filio Marchioni, heredibus, & successoribus suis Marchionibus Montisferrati, & eidem Marchionatui, & Principatui in perpetuum omnia Jura, Privilegia, Litteras, immunitates, & gratias, officia, auctoritates, & facultates quascumque in omnibus suis sententiis, punctis, clausulis, & tenoribus de verbo ad verbum, prout ab Imperiali Majestate, & Sacro Romano Imperio, & præsertim a nobis obtenta, & obtenta sunt, & sicut in talium possessione legitima tempore transactio sui Illustris Predecessores fuerunt, vel esse debuerunt, nunc de novo approbantes, ratificantes, & Regalis largitatis munificentia confirmantes, & quatenus expedit de novo concedentes, omnem etiam defectum, siqui forsitan ob non servatam in predictis omnibus, & singulis solemnitatibus debitam, & a jure, vel consuetudine requisitam, aut in verborum obsecritate, seu personarum defectu intervenierint, maxime in Juramenti præstatione per jam dictos Oratores, etiam quæcumque alium defectum solemnitatis lubreptionis, & obreptionis, que dicti, & allegari possint quomodocumque, & qualitercumque, ex quavis causa, & occasione, de auctoritate, scientia, motu proprio, ac potestatis plenitudine suppletis, Legibus quibuscumque, Statutis, consuetudinibus aliis quibuscumque in contrarium facientibus, etiam si talia forent in quibus esset fenda specialis, & nominata mentio, non obstantibus, illis omnibus enim que in contrarium ut supradictum est, vel impetrata sunt, vel impetrari possint, ex eisdem scientia, auctoritate, & potestate derogamus, & derogatum esse volumus. Decernentes, & hoc perpetuo Regali statutis Edicto, quod omnia, & singula Privilegia, Litteræ, seu Concessioniones que quibuscumque cujuscumque preheminentie, status, gradus, seu conditionis existent, à Consuetudine Imperiali, & seu adversum nostra Jura, Privilegia, Libertates, Immunitates, & gratias dictis Marchionibus heredibus, & successoribus suis concessa, & concessas impetrata, seu impetratæ fuissent, seu in futurum impetrari contingeret, sub quacumque verborum forma, irrita, & inania, seu invalida, irrita, inanes, seu invalide sint, & esse debeant, irrita, inanes, seu invalidi sint, & nullius penitus roboris, vel momenti. Nam eisdem Privilegiis, Litteris, & Concessionibus in omnibus suis tenoribus, sententiis, punctis, & clausulis de verbo ad verbum prout scripta, seu scriptæ videri, aut inveniri possint, ac si presentibus ad plenum inserta, & insertæ existent, etiam si de eis in presentibus Jure, vel consuetudine deberet fieri mentio specialis, si & in quantum in totum, vel pro parte antedicti Marchionatus, & Principatus Montisferrati Juribus, Privilegiis, Litteris, Immunitatibus, Libertatibus, gratiis, & observantiis usu approbatis utentium, vel que approbati usu potuissent, vel debuissent, in totum, vel in aliqua sui parte nocere, & adversari, aut in aliquo prejudicio afferre censerentur, de Regalis potestatis plenitudine, & ex certa nostra scientia derogamus, & derogatum esse volumus, presentium per tenorem. Dictos Mariam, & Guilielmum Marchiones consanguineos nostros charissimos, heredes, & Successores suos in dicto Marchionatu Terras, Domina, Forticia, Jura, & Bona sua singula in nostram, & Imperii Sacri protectionem, tuitionem, & defensionem læto animo gratiose, & singulari affectu affluentes, ut eisdem nostris, & Imperii Sacri protectione, tuitione, & defensione potiantur, & gaudeant quibus alii Sacri Romani Imperii Principes gaudent, & quotidie potiuntur. Et quia nobis etiam pro parte prefatæ Illustris Mariæ nostræ Charissime Consanguineæ Tutricis, Curatricis, & Gubernatricis Guilielmi Marchionis Montisfer-

ANNO

1494.

ANNO 1494. tifferrati, nostri, & Imperii Sacri Principis, & Consanguinei fidelis dilecti expositum extitit quod ipse Princeps, ac Consanguineus noster, & sui Predecessores, & Progenitores variis Juribus, Privilegiis, gratis, indultis, Litteris, dignitatibus, libertatibus, immunitatibus, Offitiisque, & aliis auctoritatibus, facultatibus per divos Romanorum Reges, & Imperatores in Imperio, & Regno Predecessores nostros muniti essent, atque insuper humiliter supplicatum, quatenus Jura, Privilegia, Gratias, Indulta, Litteras, Dignitates, Libertates, Immunitates Officia, honorantias, facultates, auctoritates, & alia quaecumque ipsis, seu eorum cui-libet ut preferatur concessa, & concessas, factaque, & factas, pro illorum, sive illarum subsistentia firmiori, auctoritate nostra Regia confirmare, illisque Regalis nostri muniminis robur adicere dignaremur gratiose. Nos igitur petitioni hujusmodi ex innata nobis clementia favorabiliter, & potissime precibus prefare Illustris Mariz Consanguineae nostrae charissimae, ob ejus singulares virtutes, & peculiares animi dotes, annuentes, omnia, & singula Jura, Privilegia, Indulta, & Officia, honorantias, facultates, & auctoritates quascumque per supradictos Romanorum Imperatores, & Reges ut premititur concessas, & concessa, ac etiam universas gratias, Libertates, Immunitates, ac alia quaecumque a quibusvis Romanorum Imperatoribus, & Regibus Predecessoribus nostris Illustris quondam Bonifatio Marchioni noviter vita functo ejusque Progenitoribus, & Predecessoribus, praesertim Illustribus quondam Theodoro, Johanni, & Guiljelmo Fratri, & Predecessori ejusdem Bonifatii, & Marchionati Montisferrati concessas, & concessa, quia rite obtente sunt, & concessa, in omnibus suis punctis, clausulis, & articulis sano Procerum nostrorum consilio, & assensu, matura deliberatione prehabita, auctoritate Romana Regia, & ex certa scientia Regalisque plenitudine potestatis approbamus, ratificamus, confirmamus, atque prout opus fuerit, innovamus, & de novo concedimus.

Volentes ac Regio statuentes Edicto, quod praedicta Privilegia, Indulta, Officia, honorantias, facultates, omniaque, & singula praemissa perpetui obtineant roboris firmitatem. In praemissis tamen, & quolibet ipsorum nostris, & Imperii sacri Juribus semper salvis, quibus per praesentem paginam penitus, nec prejudicari volumus, nec derogari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostrae Investiturae, Derogationis, Tuitionis, & Protectionis, Confirmationis, & Decreti paginam infringere, seu ei temerario ausu quovismodo contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem nostram, & Imperii Sacri gravissimam, & poenam mille Marcharum auri purissimi totiens, quotiens contraventum fuerit, se noverit irremissibiliter incursurum, quarum medietatem Regalis Fiscus, sive Erarii nostri, residuum vero partem injuriam passorum, vel passi usibus decernimus applicandam. Testes hujus rei sunt Venerabiles, Illustris, Generosi, Nobiles Consanguinei Principes, Consiliiarii Cubicularii, & Fideles nostri dilecti, Henricus Curienfis, Melchior Brixienfis, Mathias Secovienfis. Ecclesiarum Episcopi, Albertus Locumtenens Terrarum nostrarum hereditarium Flandriae, Brabantiae &c. & Henricus Filius suus Dux Saxoniae, Langravii Turingii, Marchiones Myssie, Richardus Dux Eboracensis, Enricus Dux Prunigenfis, Rudolphus Princeps in Anhal, & Comes in Ascania, Leonhardus Goriciae, Ytel Fredericus de Zolre, nostrae Camerae Judex, Philippus in Nassau, Wilhelmus in Tierstein, Henricus in Furstenberg, Philippus in Eyseburg Comes, Virus in Wolckenstein noster supremus Capitaneus Campestris, Bernardus, & Martinus in Polhaim Barones, Rempertus de Reyhenberg nostrae Curiae Marechalculus, Nicolaus de Firmion. Magister Curiae Reginalis, Hieronimus Leonus, Zacharias Conterrenus Venetiani, Balthasar de Pusterla, Lafonde Mayne Mediolanenses, Franciscus de Ariostis, Pandulfus Colenuti Ferrarientes Oratores, & alii quamplures fideles, Praesentium sub nostri Regalis Sigilli, appensione testimonio Litterarum. Datum in Oppido nostro Innsprugk, die decima septima mensis Martii, Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto, Regnorum nostrorum Romani nono, Hungariae vero quarto Annis.

TOM. I. PART. II.

Ad Mandatum Domini Regis proprium Conradus Sturtzel de Buchen Doctor, & Miles Cancellarius subscripsit.

ANNO 1494.

Cum ejus Originali in Pergamena scripto, ac Bulla Imperiali extra capsulam in cera impressa, ac cordulis sericis coloris rubei, albi, & cinericei pendente, sicut expedita, in secretorii Archiducali Mantuae Archivio adservato praesentem sumptam Copiam omnino conferre attester.

Ego Ludovicus Nob. olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuae Notarius ac dicti secretorii Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum hic me, solita cum attestatione, subscripsi hac die 20. Junii. 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castilione ejusdem Archivi Praefectus, hac die 23 Junii 1720.

CCCII.

Instrumentum publicum Investiturae Ducatus Mediolani, Comitatusque Papiae, & Angleriae, 1495. 28. Maii.
à Mandataris Caesaris, LUDOVICO MARIE STORTIÆ tradita in forma solenni, videlicet per Annulum, Clamidem hermelino foderatam, Mitram Ducalem, Gladium, Baculum & Vexillum, Juramento Fidelitatis praestito, &c. Añum Mediolani die 28. Maii anno 1495. CUM Mandato MAXIMILIANI I. Romanorum Regis MELCHIORI Episcopo Brixienfi, & CONRADO DE BUCHEN Cancellario suo ad effectum praedictae Investiturae. Datum Wormatiae die Aprilis 1495. [Autentique tiré des Archives Royales du Chateau de Milan.]

Maximilianus Divina favente Clementia Romanorum Rex temper Augustus, ac Hungariae Dalmatiae, Croatiae, &c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Geldriae & Comes Flandriae, Tirolis &c. Tenore praesentium profitemur, & notum facimus, quibus expedit universis, quod nos Venerabili Melchiori Episcopo Brixienfi Principi, & spectabili Conrado de Buchen Jurium Doctori, & Equiti Aurato, Cancellario nostro, Consiliiarii, Oratoribus, Mandatariis nostris, & Imperii Sacri devotis, atque fidelibus dilectis vigore praesentium damus atque concedimus plenariam, & omnimodam facultatem, atque Mandatum tam generale, quam speciale, ut Illustris Ludovicum Mariam Stortiam Anglum, Ducem Mediolani, Papiae, Angleriaeque Comitum, Principem, Affinem, & Consanguineum fidelem nobis carissimum super Ducatu Mediolani, ac Comitatus Papiae, & Angleriae secundum tenorem Litterarum, ac etiam consensus Principum Electorum desuper factarum, nostra auctoritate Regia investire, ipsi plunquam ceteri, ac numero aliorum nostrorum, & Sacri Romani Imperii Principum aggregare, nec non Clamide, Gladio, Galero, & aliis ad ejusmodi dignitatem correquisitis decorare, ac denique singula alia necessaria nostro nomine facere, & agere valeant, quae videbuntur expedire. Quidquid igitur in praedictis Negotiis, hii ipsi Consiliiarii Oratores, ac Mandatarii nostri conjunctim, sive divisim peregerint, atque expedierint, id ratum, & gratum perpetuo habebimus. Nostramque Regiam Auctoritatem, quo talia Negotia validius robur consequantur, ad plenum impartimur, dolo, & fraude penitus semotis: Harum testimonio Litterarum

Qqq 2

ANNO
1495.

terarum sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Civitate nostra Imperiali Wormacensi, vigesima tertia die mensis Aprilis, Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, Regnorum nostrorum Romani decimo, Hungarie vero sexto annis. In annuo ad Mandatum Domini Regis proprium Bertoldus Archiepiscopus Moguntinus Archiepiscopus, & sigillate sigillo pendenti in cera rubea appenso cum carta. In nomine Sancte, & individue Trinitatis, & gloriosissime Virginis Marie, & totius Celestis Curie triumphantis amen, Anno salutis millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, Indictione tertia decima: Die vero Jovis vigesimo octavo mensis Maji, quæ est dies Ascensionis Domini nostri Jesu Christi, Resplante Serenissimo, & invictissimo, ac gloriosissimo Principe, & Domino Domino Maximiliano Divina favente Clementia Romanorum Rege semper Augusto, ac Hungarie, Dalmatie, Croatiae &c. Rege, Archiduce Austrie, Duce Burgundie, Barbatum, Gheldrie & Comite Flandrie, & Tirolis & Regnorum suorum Romani decimo, Hungarie vero sexto annis. Universis, & singulis Christi Fidelibus prefens scriptum intuitibus pateat: Quod proximo die Veneris vigesimo secundo præfens mensis Maii Illustrissimo, & Excellentissimo Principe Domino Ludovico Maria Sfortia Anglo, Duce Mediolani, Papie, Anglerique Comitatus, ad ædum infra scriptum personatiter coram Reverendissimo in Christo Patre Domino Domino Melchioris Episcopo Brixinensi Sacri Romani Imperii Principi, ac Magnifico, & clarissimo Viro Conrado Sturtzel de Buchen Jurium Doctore; Equite auro, supradicti Serenissimi Romanorum Regis Cancellario, Consiliariis; Oratoribus, & Mandatariis prout de eorum Mandato inferius inserto legitime constat, constituto, sub officio, quod de Spiritu Sancto per Reverendissimum in Christo Patrem, & Dominum Dominum Guido Antonium Archibol-dum Archiepiscopum Mediolanensem in Castro Mediolani, & Capella Ducali in altari splendide decorato solemniter more solito decantabatur usque ad Evangelium, quo lecto, & habita per dictum Dominum Cancellarium Regium brevi oratione cum laetitia in Laudem præfati Illustrissimi Domini Ludovici Ducis & in qua ejus Laudes satis abunde demonstravit, propter quas merito Sacra Augustalis Majestas una cum Dominis Principalibus Electoribus hunc ipsum Dominum præfatum Ludovicum Ducem Mediolanensem sua Regia Clementia, Gratia, humanitate, & amicitia dignum judicavit: Qua de re dicti Domini Oratores Regii, & Mandatarii pleno Mandato suffulti, quod in publico ediderunt sub hujusmodi tenore: Maximilianus Divina favente Clementia Romanorum Rex semper Augustus, ac Hungarie, Dalmatie, Croatiae &c. Rex, Archidux Austrie, Dux Burgundie, Barbatum, Gheldrie, & Comes Flandrie Tirolis, &c. Tenore præsentium profitemur, & notum facimus, quibus expedit universis, quod Nos Venerabili Melchiori Episcopo Brixinensi Principi, & spectabili Conrado de Buchen Jurium Doctori, & Equitaurato, Cancellario nostro, Consiliariis, Oratoribus, Mandatariis nostris, & Imperii sacri devotis, atque fidelibus dilectis vigore præsentium damus, atque concedimus plenariam, & omnimodam facultatem, atque Mandatum tam generale, quam speciale, ut Illustrissimum Ludovicum Mariam Sfortiam Anglum Ducem Mediolani, Papie, Anglerique Comitum, Principem, Affinem, & Conlanguinum fidelem nobis carissimum super Ducatu Mediolani, ac Comitatus Papie, & Anglerie secundum tenorem Litterarum, ac etiam consensus Principum Electorum desuper factarum, nostra auctoritate Regia investire, ipsiunque Cartæ, ac numero aliorum nostrorum, & Sacri Romani Imperii Principum aggregare, nec non Clamide, Gladio, Galero, & aliis ad hujusmodi Dignitatem requisitis decorare, ac denique singula alia necessaria nostro nomine facere, & agere valeant, quæ videbuntur expedire: quicquid igitur in prædictis negotiis ipsi Consiliarii Oratores, & Mandatarii nostri conjunctim, sive divisim peregerint, atque expederint, id ratum, & gratum perpetuo habebimus nostramque Regiam auctoritatem, quo talia negotia validius robur consequantur, ad plenum impartimur, dolo, & fraude penitus semotis. Harum testimonio Litterarum sigilli nostri appensione munitarum. Datum in Civitate nostra Imperiali Wormacensi vigesima tertia die men-

sis Aprilis Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, Regnorum nostrorum Romani decimo, Hungarie vero sexto annis. Ad Mandatum Domini Regis proprium Bertholdus Archiepiscopus Maguntinensis Archiepiscopus subscripsit, Auctoritate hujusmodi Mandati per Organum Domini Cancellarii Regii ad dictum Illustrissimum Dominum Ludovicum genibus flexum, prout ab ipsis Dominis Oratoribus justum fuerat, sermonem dirigendo in hæc verba proruperint: Nos Oratores Regii, & Mandatarii ad hoc plenum Mandatum habentes, Auctoritate Omnipotentis, & Immortalis Dei, ejusque intemeratæ Genitricis Virginis Marie, & totius ætæ Superiorum, Iussu quoque, ordinatione, & Cæsarea auctoritate nobis in hac parte concessa, qua in præfatarum fungimur, accedente etiam consensu, & voluntate Principum Dominorum Electorum, Te Ludovicum Mariam Sfortiam Anglum florentissimo Ducatu Mediolanensi, & Comitatus Papie, & Anglerie Principem, Ducem, & Comitum præfatum, creamus, & instituiamus, Teque Sacri Romani Imperii Principem, & Comitem, verum, quoque, & indubitatum Ducem Mediolani, ac Comitum Papie, & Anglerie publice, & palati pronuntiamus, atque decernimus: Cartæ deinde, & numero aliorum Sacri Romani Imperii Principum, & Comitum aggregamus, & unimus, conferentes Tibi hos ipsos Ducatum, & Comitatus in feudum, de quibus Te jam jam investimus, & investitum haberi volumus, & declaramus, semper tamen juxta formam, & tenorem Instrumentorum, & Litterarum tum a Sacra Regia Romanorum Majestate, tum etiam a Principibus Electoribus jam jam in Conventu Wormacensi desuper emanatorum, Dantes tibi prædictorum Ducatus, & Comitatus effectuales, veram, realem, corporalem, & actualem possessionem per hujusmodi annuli ex præexcellentis Gemma Balasii formati traditionem, quem etiam annulum dicti Domini Oratores Regii ad manum dexteram tibi tradiderunt, & ejus digito medio affixerunt, & cothinnarunt ii ipsi Domini Oratores in hæc verba: Mandantes insuper omnibus, & singulis Mediolanensibus Viris; cæterisque ipsius Ducatus Mediolanensis, & Comitatus Papie, & Anglerie Subditis, Incolis, & Terrigenis, ejusdemque status, conditionis, & præminentie fuerint, pro quanto saltem gravissimum Cæsareæ Majestatis indignationem evitare voluerint: Ut tibi Ludovico præmemorato veluti tuo vero legitimo, & indubitato Domino, & Duci Mediolanensi, ac Comiti Papie, & Anglerie obediant, homagium, & fidelitatem; uti moris est, & antiquitus observatum, præstent, & exhibeant, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti Amen, Profecti Tuæ Excellentie Inclitissime Dux; salvo tamen solito Juramento fidelitatis per tuam personam tamquam Imperii Ducem, & Comitem sacra Augustali Majestati præstando: Itaque dicti Domini Oratores Regii Librum Missalem acceperrunt, & præposito sibi Evangelio Sancti Joannis, quod ambabus manibus tetigist, & in forma solita ipsorum Dominorum Principum Imperii, in verba jurando: Ego Ludovicus Maria Sfortia Anglus, Dux Mediolani, Comes Papie, & Anglerie promitto, & juro ad hæc Sancta Dei Evangelia, quæ corporaliter tango, Vobis Dominis Regiis Oratoribus, quod ex nunc in antea fidelis, & obediens ero, esseque debeo, & volo Serenissimo, & Invictissimo Principi, & Domino, Domino Maximiliano, divina favente Clementia Romanorum Regi semper Augusto, Domino meo gratiosissimo, & post decessum suæ Serenitatis ejus successoribus Romanorum Imperatoribus, & Regibus, Sacroque Romano Imperio contra omnes, & quoscunque, scienter etiam nunquam volo, aut esse debeo in consilio, ubicumque tractabitur, aut prætenderetur contra Serenitatis suæ Personam, honorem, dignitatem, sive statum, neque iis aliqua vice consentire: quin imò debeo, & volo honorem, & utilitatem personæ Serenitatis suæ, ac etiam Sacri Imperii pro omni possibilitate mea procurare, & promovere, & si unquam intelligam quodcumque contra Serenitatis suæ personam, aut Regalem Majestatem prætendi, vel traheri huic fideliter occurrere, & ejus Serenitatem sine omni dilatione avilare, & ea facere volo, & debeo, quæ Serenitatis suæ, sacricque Romani Imperii Principi, fidelique Vassallo de Jure, vel consuetudine fidelissime faciendi incumbunt. Dolo & fraude prorsus semotis, sic me Deus adjuvet, & hoc Sanctum Evangelium: quo juramento præfatio sæpe dic-

ANNO
1495.

ANNO 1495. rus Dominus Cancellarius continuando sermonem
lum dicebat: Cum autem in alio quoque rerum ge-
nere apud veteres frequentatum, & plerumque fac-
tatum legerimus, ut quem quisque ordinem proficere
voluisset, ejus sibi tradebantur Insignia, sic Poeta
Lauro, sic militari stentante Milites, sic Victores
triumphalibus Infulis; sic Iervi Dei ut in Apocalypsi
in frontibus signati, sic tandem omnes illius Artis, &
Professionis, cui sese dedicaverit, Insignibus decora-
tum iri solebant, sic divino quodam Jure, ne dum
Prophetis, & Sacerdotibus, sed etiam Regibus ipsis
præcællentibusque Principibus, qui vitæ Sanctimo-
niam, integritatem, & puritatem, profitentur, Insi-
gnia præberi debebunt. Itaque Excellentissime Prin-
ceps, imprimis tradimus tibi (secundum quod forma
verborum ipsius Domini Cancellarii erat, qui una
cum præfato Reverendissimo Domino Brixinensis Ec-
clesiæ Episcopo ordine quodam Insignia Ducalia tra-
diderunt.) Primum quidem Clamidem, sive Mantum
Ducale de satino rubei, & cremisii coloris in forma
foliæ cum hermelino foderatum, subductum, & su-
pra circum amictum (cum expositione quorundam,
& cum expresse quorundam verborum, quid
hujusmodi Mantum significare deberet, sicuti ceteris
Insignibus cunctis significantias suas adhibuit). Deinde
Mitræ Ducalem, seu Galerum quandam, & in
solita forma cum hermelino foderatum, & ab an-
teriori parte elevatum aurea lamina cinctum, capi-
ti ejus super impoluerunt, postea tradiderunt sibi
ensem e aurea Vagina evaginatum, ut illum mani-
bus tangeret, quem ab eo receperunt, & in vagi-
nam immiserunt, & qui ensi iussu ipsius Illustrissimi
Domini Ludovici in manibus Magnifici Domini Ga-
leaz Sfortie Vicecomitis, Comitæ Melitæ ejus Nepo-
tis folemniter gestandus traditus est, cui addiderunt
baculum, seu virgam rubei coloris, quam per se in
manu sua retinuit, ac deinde Vexillum, sive Bani-
reum quadrifariam partium, ubi arma Imperii cum
Insignibus Ducatus Mediolanensis conjuncta & de-
picta fuerunt, quod Vexillum Illustri, & Magnani-
mo Heroi Domino Galeaz Sfortie Vicecomiti de
Sancto Severino suo Genero, & Armorum Capita-
neo Generali Dux ipse Ludovicus illico tradidit,
quo facto ille ipse Dominus Regius Cancellarius pro-
testabatur, singularum rerum ipsa agitarum gra-
tulationem, Populi quoque, & Subditorum dicti Duc-
atus Mediolanensis, & Comitatus Papiæ, & Ang-
leria nomine Sacræ Romanæ Regiæ Majestatis
commendationem, qualiter lux Excellentie illum com-
mendare vellent, sibi referre usque in publicum
prædictorum actum festum diem indictum ea pera-
gendi, & finita ipsius Regi Cancellarii Oratione,
aliam luculentissimam Orationem habere illico ag-
gressus est Magnificus, & Clarissimus Doctor Do-
minus Jalon Magnus ipsius Illustrissimi Domini Ducis
Mediolani Confiliarius feceretur, in agendis gratias
Sacræ Romanæ Regiæ Majestati & Laudibus ejus,
& gratulatione Subditorum Ducatus Mediolani pro-
prialis, & tantæ Ducis creatione. His peractis Can-
tores dicti Illustrissimi Domini Ducis alta voce Can-
ticum Læticæ *Te Deum Laudamus* inceperunt. Tan-
dem divino officio per supradictum Reverendissimum
Dominum Archiepiscopum completo, præfati Domini
Regii Oratores ipsum Dominum Ducem in orna-
mentis Ducalibus, ut præfatur, baculum rubrum
in manu tenuentem, antelatis sibi Banico, & gladio
in Vagina aurea in manibus ipsorum Illustris, &
Magnifici Domini Capitanei generalis, & Comitæ
Melitæ suprascriptorum, intermedium suscipientes in
aulam suam Cameralem conduxerunt: Acta sunt
hæc in Capella Ducali Arcis Mediolanensis sub an-
no, Indictione, die, mense, & Imperio quibus su-
pra. In præsentia Illustris Principis, & Domini Fran-
cisci Marchionis Mantuæ & quondam Illustris Do-
mini Alphonsi Estensis, Primogeniti Illustrissimi &
Excellentissimi Domini Herculis Ducis Ferrariæ, ip-
sus Dominus Ludovicus Cognati, Magnifici Domini
Jacobi Trotti Equitis aurati, Oratores præfati Illustris-
simi Domini Ducis Ferrariæ, & Magnifici Domini
Annibalæ Bentivoli, Primogeniti Illustrissimi Domini
Joannis Bononiensis, Præsentibus etiam Magnificis
Nobilibus, & Clarissimis Viris Dominis Bartolomeo
Chalco primo Secretario Ducali, Herasmo Brascha
Confiliario, Bartolomeo de Vespice Castro Brunichi
suprascripti Domini Episcopi Brixienfis Capitaneo, &
Domino Comite Baptista Quarario Parmensi Ses-
chalco generali præfati Illustrissimi Domini Ducis

Ludovici, Equitibus auratis, Testibus ad præmissa
vocatis, habitis, & rogatis, ac multis, & multis
aliis. Subsequenti vero die Martis, quæ fuit vigesi-
ma sexta ejusdem mensis Maii, Anno, Indictione, &
aliis quibus supra in Civitate Mediolanensi in publi-
ca Platea ante Ecclesiam Cathedralē erectum fuerat
sedile quoddam altum, & latum, instar solii Regii
pretiosissime ornatum, super quo altare cum pluribus
vasis aureis, & argenteis, & reliquis, & imaginibus
Sanctorum iplendissimè decoratum extabat, quo
sele præfati Domini Regii Oratores conulerunt, ibi-
dem memoratum Illustrissimum Dominum Ducem
Ludovicum expectantes: qui posteaquam cum mag-
no apparatu, & Comitativa comparuisset, circa se re-
ceperunt, ubi iidem suprascriptus Reverendissimus
Dominus Guidantonius Arcimbaldus Archiepiscopus
Mediolanensis cum multis Episcopis, & aliis Ecclē-
siasticis personis sibi assistentibus Offitium de Spiritu
sancto solemnisimè incepit. Lecto Evangelio iterum
dictus Dominus Cancellarius Regius Orationem
splendissimam, & multo lepore concinnatam verbo-
rum ornatam in laudem præfati Illustrissimi Domini
Ducis Ludovici palam, & publicè habebat. In qua
Laudes, & virtutes & præclara facinora ipsius Do-
mini Ducis amplissimè, & plurimum splendide de-
monstravit, & in medium deduxit, ac in longum re-
tenuit: qua finita, mox edito Mandato Regio præ-
scripto, in ea verba ut supra in Capella actum, fuit
proruptum, & præfati Reverendissimus Dominus E-
piscopus Brixinensis, & Conradus Doctor, & Eques
Auratus, Cancellarius, Regii Oratores, per ipsos tamen
Cancellarii organum, jam dictum Dominum Ducem
Ducatui, & Dominio Mediolanensi præfecerunt, &
influerunt dumtaxat, eumque Sacri Romani Imperii
Principem, verum quoque legitimum, & indubitatum
Ducem Mediolani palam, & publicè creaverunt,
pronunciaverunt, & decreverunt: Unientes, &
aggregantes ipsum Ducem, & numero aliorum Sa-
cri Romani Imperii Principum, conferentes sibi aucto-
ritate Regia, qua supra, ipsum Ducatum Mediolanen-
tem in feudum de quo eum actu investiverunt, &
investitum haberi voluerunt, semper tamen juxta
formam, & tenorem Instrumentorum, & Litterarum
a Sacra Romana Regia Majestate, & Sacri Romani
Imperii Principibus, Electoribus in Conventu Vor-
macenti deluper emanatorum, assignando sibi realem,
corporalem, & actuale possessionem iterum per
annuli præmemorati de Ballast Lapide formati tradi-
tionem, quem digito dexterae manus suæ affixerunt.
Mandantes universis, & singulis Subditis Mediola-
nensibus per omnia, & in consimili verborum forma
ut supra in Capella actum fuerat, quo completo
statim dicto Domino Duci Evangelium antepositum
fuit, uti in forma solita fidelitatis præscriptum iterum
præstitit juramentum: Deinde tradiderunt sibi Insi-
gnia Ducalia ordine quo supra. Primum quidem
Mantum, postea Galerum, & deinceps Banireæ
duo, unum rubei coloris, quod iterum Populi multi-
tudinem ibi astantem projectum fuit, aliud verò qua-
drifariam partium, in quo arma Imperii, & Ducatus
Mediolanensis depicta fuerunt: Ac subinde ensem,
& baculum rubei coloris in forma ut supra sibi
tradiderunt, & assignaverunt, ubi idem Dominus
Dux Banireum, & Gladium in Vagina aurea iisdem
duobus, quibus in Capella Arcis Mediolani prius
tradiderat, ante se ferendum mandavit, Baculum au-
tem in manibus suis tenuit, quo peracto dictus Do-
minus Cancellarius Regius propositio sermone nomi-
ne Regiæ Majestatis, & Principum Electorum suæ
in Principem institutioni, & insignium Ducalium
festivæ traditioni concordia, & sancto obediencie Sub-
ditorum, ac felici, & saluberrimo Regimini suo
gratulabatur. Commendando sibi Universum Popu-
lum Mediolanensem, omnes, & singulos Subditos Duc-
atus Mediolanensis, ut hos ipsos pro humanitate
sua innata comendatos habere dignaretur, & dignis
favoribus, & gratia eos prosequi vellet, ipsosque cum
suis Juribus, & Privilegiis manentem, & confir-
mare fudeat: qua Domini Regi Cancellarii oratione
finita, subit illico præstantissimus Doctor, & Ora-
tor Dominus Jalon Magnus cum splendissima Ora-
tione in Laudes Regiæ, & ipsius Domini Ludovici,
& gratias agendis Majestati Regiæ. Tandem officio
Divino completo, & præmissis ceremoniis peractis
ipsi Domini Regii Oratores cum præfato Domino
Duce Ludovico Ducalibus ornamentis induto splen-
didissime cum summa Magnificencia, & maximo ap-
paratu in Castro Mediolanensi commando redierunt.

ANNO
1495.

ANNO

1495.

ipso Domino Duce equitanti in sonipede nivei coloris, splendide, & magnifice ornato, sub Umbella sericea alba, cum Insignibus Ducatus Mediolanensis, Doctoribus Juristis, & Phisicis in Doctorali clamide, & capitis tegmine pellibus Vayri fustulis eam per vices gestantibus, & praeambulantibus ad frenum sonipedis, Magnificis, & praestantissimis Proceribus Domino Joanni Francisco Marchione Pallavicino, quondam Domini Rolandi, & Domino Galeaz Vicecomite, quondam Domini Guidonis Mediolanensis Doctore, & Equite aurato, ipsius Domini Ducis Consiliariis, & hac acta fuerunt die Martis quo supra, praesentibus, & in ipso Tribunali existentibus Magnificis, & praestantissimis Domino Antonio Serenissimorum Dominorum Ferdinando Regis, & Isabellae Reginae Hispaniarum Oratore, Equite aurato, Domino Scipione Fioramarino Neapolitano, Serenissimi Ferdinandi Junioris Neapolitani Regis Oratore, Domino Sebastiano Badoario, Hieronimo Leone, Francisco Capello, Marino Georgio, Illustrissimi Dominatus Venetorum Oratoribus. Illustrissima, & Excellentissima Domina Beatrice Esteri Ducissa Mediolani, & praefati Principis Ludovici Consorte carissima in medio piani ante altare solemniter existente, Magnifico Domino Joanne Baptista Rodolpho excellentiae Reipublicae Florentinae Oratore, item Illustri Domino Francisco quondam Marchionis Federici Marchione Mantuae: Et Alphonso Primogenito antelcripti Excellentissimi Ferrariae Ducis, Domino Jacobo Trotto, ejusdem Domini Ducis Ferrariae Oratore, Magnifico Equite, & Ducali Armorum Doctore Domino Annibali Benivolo Bononiensi: Reverendissimo Domino Andrea de Monteferrato Episcopo Albeni: & Magnificis Domino Petro Romano, & Georgio Nata Equitibus, & Doctore Illustrissimi Domini Guiljelm Marchionis Montiserrati Oratoribus, Domino Hieronimo Panphilio Illustris Domini Guidonis Ducis Urbini Oratore, Domino Luca Spinula, & Domino Petro Baptista de Guiso Oratoribus Januensis, Magistro Francisco de Ardiesi Medicinae Doctore, Illustris Domini Joannis Sfortiae Pisauri Domini Oratore, Domino Joanne Sola Doctore, & Domino Antonio Baldracano Illustris Catharinae Vicecomitis de Bario Comitisse Imole, & Torlini Domine Oratoribus, Comite Ludovico Brusco Oratore Ariminensi, Domino Gandino de Gandinis Equite Oratore Faventino, Domino Alexandro Volta, & Domino Andrea de Grasis Regimini Bononiae Oratoribus. Interfuerunt etiam Domini Comes Alphonsus de Perisio, Dominus Jacobus Trechus Oratoris Communitatis Cremonae, Comes Hieronimus de Becharia, & Silvester Buttigella Oratores Communitatis Papiae, Dominus Nicolaus Benedictus de Fontana, & Bernardus Anguissola Communitatis Placentiae Oratores, Dominus Ludovicus Peneareus, & Sertorius Beliardus Communitatis Parmae Oratores, Nicolaus Gualchus, & Joannes Vincentius Peoriae Oratores, Oratores Communitatis Alexandriae, Dominus Daniel Vistarini & Ernulphus Fistraga, Laudenses Oratores, Dominus Petrus Vice Dominus, & Franciscus Rufca, Oratores Corni, Dominus Melchior Caccia, Constantinus della Porta, Communitatis Novariae Oratores, Dominus Sforzia de Attendolis, & Joannes Benedictus de Blancholis Communitatis Catinolae Oratores, & magna Procerum, Senatorum, Magistratum, Nobilium, & Popularium undique ex tota Lombardia venientium multitudo, quae non solum subfessia, & totam aream, sed tecta etiam omnia circumquaque compleverunt: Praeterea hoc ipso die Ascensionis Salvatoris nostri Papiae in Ecclesia Cathedrali ante summum altare erecto sedili bene ornato, & decorato praeominati Reverendissimus Dominus Episcopus Brixinensis, & Cancellarius Regii Oratores cum supradicto Domino Duce Ludovico Mediolanensi Principe vestito Ducali Clamide, & Galero induto in eodem sedili convenientes, ubi per Reverendissimum Dominum Jacobum Bonnam Episcopum Dertthonensem inceptum fuit Offitium Divinum de ipso festo Ascensionis Domini, certis aliis Episcopis, & Ecclesiasticis personis quam pluribus sibi assistentibus, statim lecto Evangelio dictus Dominus Cancellarius Regius brevi oratione plurimum perpolita habita originem & laudes aliaque gesta ipsius Illustrissimi Domini Ludovici Mediolanensis Ducis, & Principis iterum amplissime, & aliis convenientibus, & peroratis verbis demonstravit: qua quidem oratione finita illico Mandato Regio praescripto in publico edito auctoritate Regia,

feu Cesarea, iis ipsis Dominis Oratoribus in hac parte concessa, proruptum fuit in verba usupra in Capella Ducali Mediolanensis Castrum primum habita. Modo sitem memorati Reverendissimus Dominus Brixinensis Ecclesiae Episcopus, & Cancellarius Regius Mandatarii, & Oratores per organum tamen Cancellarii eundem Dominum Ludovicum Ducem Mediolanensem, & Comitem Papiae, & Angleriae praefecerunt, & instituerunt, ipsiisque Illustrissimum Comitem Imperii Papiae, & Angleriae creaverunt publice, ac pronuntiaverunt, & decreverunt. Conferentes sibi hos ipsos Comitatus Papiae, & Angleriae in feudum, de quibus cum investiverunt, juxta tamen formam, & tenorem Instrumentorum, & Litterarum a Sacra Romana Regia Majestate & Principibus Electoribus in Conventu Vornacensi desuper emanatorum, Assignantes sibi eorumdem Comitatum Papiae, & Angleriae per annui aurei traditionem, quem digito annulari dexterae manus affixerunt, realem, corporalem, & actualem possessionem, Insuper mandantes universis, & singulis Subditis didorum Comitatum Papiae, & Angleriae, ut ipsi Illustrissimo Domino Ludovico Duci Mediolani tanquam eorum vero, & legitimo, & indubitato Domino obedientiam, homagium, & fidelitatem pariter praestent, & exhibeant, etiam eidem Domino Ludovico Duci, & Comiti Populum universum ipsorum Comitatum Papiae, & Angleriae felicissime commendando, in consimili forma verborum in supradicta Capella Ducali, Mediolani in primis actuatorum. Unientes, & aggregantes denique ipsum Dominum Ludovicum Illustrissimum Comitem ipsorum Romani Imperii Caesari aliorum, & numero Comitum habentes. Etiam Juramentum fidelitatis ante praefatum Dominum Ludovicum his praestitum pro reposito. Ad quod ipse Dominus Dux, & Comes expresse fce obligavit, & assensit: Deinde modo, & forma praemissis Vexilla, seu Baniera duo, Gladium, & sceptrum insignia praedictorum Comitatum sibi ad manus tradiderunt, & assignarunt, rubeo tamen Vexillo in multitudinem Populi istius in Ecclesia Cathedrali Papienfi existentem more solito projecto, & dato gladio in Vagina recondito in manibus Illustris D. Comitis Francisci Sfortiae quondam Illustris Domini Bosii Sfortiae Ducalis armorum Ducioris: His itaque singulis praemissis ad ejusmodi actum conquisitis quomodolibet in praedictis Locis solemnissime, & ornatiissime peractis, in signum realis, & adeptae possessionis memoratorum Ducatus Mediolanensis, & Comitatum Papiae, & Angleriae Sacra Cesarea ut praemittitur auctoritate habitis, celebratis, & factis: Tandem divino Officio illic in loco completo, saepe dicti Domini Regii Oratores, cum praescripto Domino Ludovico Principe, maxima cum munificentia & Pompa in Castrum Papiense redierunt. De quibus omnibus, & singulis tam in Capella Arcis, quam super Tribunali in foro ante Cathedrali Templum Mediolani, & hodie in Ecclesia Cathedrali Papiae rogaverunt pro more ipse Illustrissimus Dominus Ludovicus Dux Mediolani, & Papiae, & Angleriae Comes, nec non praefati Domini Regii Oratores per Nos infraascriptos Bartholomeum Hagenn, & Stephanum Gulpertum Cremonensem Ducalem Cancellarium, & publicos Notarios unum, & plura si opus fuerit confici Instrumentum vel Instrumenta ejusdem tenoris. His autem rebus dum in Ecclesia Cathedrali Papiae agerentur, interfuerunt praeominati Domini Hispaniarum, & Neapolitani Regum Oratores, Magnificus Dominus Hieronimus de Leonibus Eques, Orator Venetus, Dominus Joannes Baptista Rodulfus, Orator Florentinus, & Dominus Jacobus Trottus, Orator Ferrariensis, & Dominus Andreas Episcopus Albenis, Orator Montiserrati, & maximus Procerum Nobilium tam Marium, quam Mulierum numerus, & semper in supradictis tribus Locis Mediolani, & Papiae. Praesentibus Magnifico Domino Bartholomeo Chales Ducali primo Secretario, Domino Erasmo Sefcalo Consiliario, Domino Baptista Quartario Sefcalo generali, Equitibus Auratis, & Domino Bartholomeo de Vesprie Castrum Brunichi praefati Reverendissimi Domini Episcopi Brixinensis Capiteano, Testibus specialiter vocatis, habitis, & rogatis, & multis aliis Nobilibus, & popularibus personis. Ego Stephanus Gulpertus de Cremona quondam Domini Pauli publicus Imperatoria Auctoritate Notarius, & praefati Illustrissimi, & Excellentissimi Domini Ludovici Mediolani Ducis Cancellarius praedictis omnibus, & singulis dum sic ut supra scripta sunt, agerentur interfui, & a praefato Illu-

ANNO

1495.

ANNO Illustrissimo Domino Duce pariter, & Reverendissimo, & Magnifico Imperialibus Oratoribus iussus, 1494. pro mote rogatus una cum infrascripto Reverendo Domino Bartholomeo de Hoghen Imperiali Notario, & prefati Reverendissimi Domini Episcopi Brixinensis Secretario praelens publicum Documentum aliena manu ex originali fideliter transcriptum confecti, & in veritatis Testimonium propria manu subscripsi, Tabellionatusque mei signum apposui consuetum.

Extracta fuit prefens Copia à Registro inscripto sub Litteris KK Ducis Ludovici Mariae Stortiae Vicecomitis existente in Regio Archivio Castri Portae Jovis Mediolani, in papiro scripto Dato Allani die trigesima mensis Octobris anni 1719.

Examin. Joannes Franciscus Strigelius Regii Archivii Officialis.

K. K.

CCCIII.

1496. *Capitula & Conventiones quibus Odonus ex Marchionibus Incise remisit* GUILLIELMO Marchioni Montisferrati Castrum, Marchionatum, & Locum Incise cum pertinentiis. Actum in Castro Civitatis Casalae die 14. Januarii 1496. Indictione XII. [Tiré des Archives de Mantoue.]

IN nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, Indictione quattordecima, die decimo quarto mensis Januarii. Actum in Castro Civitatis Casalae, videlicet in quadam Camera quae est versus Portam castrum, & versus mane, & presentibus testibus infrascriptis in quorum testium, & mei Notarii infrascripti presentia ibidem cum Illustrissimis Princeps, & Excellentissimus Dominus Dominus Gulielmus Marchio Montisferrati &c. interveniente beneplacito, auctoritate, & consensu Illustrissimi Principis, & Excellentissimi Domini Domini Constantini Cominati Avunculi magni prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis, ac per ipsum Illustris Dominum Dominum Marchionem electi Tutoris, & Curatoris, & similiter per Vassallos, & Subditos Excellentiae suae, ac per Imperialem, seu Regiam Majestatem confirmati, pro bono, & utilitate prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis, & ejus Status devenit cum Magnificis Dominis Oddone, & Secundino Fratribus ex Marchionibus Incisae, ad Capitula, pacta, & conventiones de quibus infra, videlicet Capituli, & conventione intra lo Illustrissimo, & Excellentissimo Signore Gulielmo Marchese de Monferrato, seu lo Illustris Signore Constantino Cominato suo grande Barba, Tutore, & Governatore per una parte, & li Magnifici Mefer Oddone, & Secundino Fratelli della Marchese de Incisa per l'altra.

Primo che li predetti Mefer Oddone, & Secundino Fratelli, siano obligati, & se obligano de remettere, reponere, dare, & consignare el Castello, Rocca, & Terra de Incisa, in mano, & possanza, & plenaria Baylia del prelibato Illustris Signor Marchese de Monferrato, ovvero dallo Illustris Signore Constantino Cominato, Barba, Tutore, & Governatore della Excellentia sua, cum ogni intrate de qualunque forte, & qualitate che siano spettanti alli Gentilomini fuorusciti, & le quali sono ad le mane d'essi fratelli, cum la obedientia della homeni pertinente al ditto Castello, retinendo tamen dicti Fratelli la parte loro debita delli dicti Castello, & Terra de Incisa, & similiter la parte delli redditu, proventu, omaggio, & jurisdictione ad loro debita in dicto loco, & terra de Incisa, possiano etiam inhabitare le loro stantie in dicto Castello stando però effo Castello in omnimoda possanza del predetto Signore Marchese, & vero del mandato alla custodia di esso per la Excellentia sua, sive del predetto Signor Constantino suo Governatore.

Item sia in tenuto, & obligato el prelibato Signor Marchese cum auctoritate, & consentimento della Excellentia del Signor Constantino suo Barba, Tutore, & Governatore de infeudare alli dicti Fratelli el Castello, & Villa de Muscha, cum homaggio, & om-

nimoda Jurisdictione, possessione, proventu, & redditu d'esso Castello, secundo quella tenore de Investitura che infeudato a quelli, li quali de presenti tengano dicto Castello.

Item hanno convenuto, che la Excellentia del Signor Marchese debba osservare alli homeni de Incisa, & alli altri luoghi sottoposti ad Incisa, casu quo essi luoghi provengano in potesta, & Dominio del prelibato Signor Marchese, la exemptione del pedaggio per le robbe loro proprie, & del pagamento de Layda, sive maritaggio ad essi homeni fate, & concesses per lo predetto Marchese Oddone.

Item convene, che la Excellentia del Signor Marchese debba osservare alli dicti Fratelli le Littere della provisione ordinata ad essi fratelli per le osservande memorie delli Illustrissimi quondam Signori Bonifacio, & Madame Maria Marchese de Monferrato Genitori per predetto Illustrissimo Signor Marchese.

Item la Excellentia del Signor Marchese in ogni tempo vole, & promette prestare alli dicti Fratelli ogni honesto, & giusto favore, come se li apertene ad ogni Signore verso lo suo fidele Vassallo.

Item hanno e convenuto, & conveneno, che prelibato Signor Marchese debba abolvere, & così la Excellentia sua stando ferme le supracripite conventiones, & patti, abolvere, quita, & libera dicti fratelli da ogni cosa, che la Signoria sua li potesse domandare per lo ajuto ad essi dato per la Excellentia sua, sive suoi Illustrissimi quondam Genitori in grano, vino, denari prestati, & dati per locortio del ditto Castello.

Item promette la Excellentia del Signor Marchese de far ogni possibile opera, che per li suor ufici siano quitati, & absoluti dicti fratelli da ogni danno, & restoro ad essi dato per dicti forusciti, & delli quali li potesseno domandare restitutione.

Item promette la Excellentia sua prelibata de remettere alli homeni de Incisa & delli altri luoghi sottoposti ad Incisa ogni offesa la qual se ritrovasse essere stata data per loro in genere, vel in specie alli Gentilomini fuorusciti.

Item hanno convenuto, che essi Fratelli habiano libera faculta, & possanza di portare ogni robbe, & mobili, & vidualie, qual habbiano nel Castello, & Terra de Incisa unde à loro parerà, & piacerà, excepto l'Artegalaria, che fussero del prelibato Signor Marchese.

Velintque, & cupiant, tam prelibatus Illustrissimus Dominus Marchio, quam prelibati Magnifici Domini Oddonus, & Secundinus, ut de premissis omnibus, & singulis fiat, & fieri debeat publicum Instrumentum, cum debitis promissionibus, obligationibus bonorum, renunciationibus, & aliis clausulis debitis necessariis, & opportunis, prout etiam sic fuisse, & esse verum dixit, & protestatus fuit prelibatus Illustrissimus Dominus Dominus Marchio.

Ecceq. ibidem constitutus prelibatus Illustrissimus Dominus Dominus Gulielmus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & consensu prelibati Illustrissimi Domini Domini Constantini ut supra Tutoris, & Gubernatoris decreti, & confirmati ibidem presentis, & consentientis, omni modo, Jure, via, forma, & causa quibus melius potuit, & potest, fecit, constituit, creavit, & solemniter ordinavit, ac facit, constituit, creat, & solemniter ordinat ejus certum, verum, legitimum, & indubitatum Nuntium, Actorem, Factorem, & Procuratorem, & quicquid melius de jure dici, & esse possit, Egregium Franciscum Terdonerum Marchionalem Camerarium presentem, & acceptantem.

Specialiter, & expresse ad se transferendum ad antedictum Locum, & Castrum Incisae, & ad alia loca opportuna, & cum predictis Magnificis Dominis Oddono, & Secundino, seu eorum altero suo, & nomine alterius, interveniente tamen debita potestate ratificandi, & approbandi hujusmodi capitula, & conventiones, & quae, ac quas approbat, & ratificat prelibatus Illustrissimus Dominus Dominus noster, per presentes compellendum, conveniendum, promittendum, & obligandum nomine, & vice prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis, ac Illustris heredum, & successorum suorum, ac recipiendum ab ipsis Magnificis Dominis Oddono, & Secundino reciprocas promissiones, & obligationes fiendas per ipsos verus prelibatum Illustrissimum Dominum Dominum Marchionem, intervenientem etiam stipulatione Notarii tanquam publica

per-

ANNO 1496.

ANNO
1496.

personæ &c. pro ipso Illustrissimo Domino Domino Marchione, ac Illustrissimis heredibus, & successoribus suis in omnibus, & per omnia, prout in Capitulis superscriptis, & conventionibus continetur, & de premissis & quolibet premissorum mandandum fieri Instrumentum publicum, seu Instrumenta publica, cum promissionibus, bonorum ipsius Illustrissimi Domini Domini Marchionis obligationibus, hypothecis constitutis, quatenus expediat, Instrumentis, etiam obligationibus, hypothecis, obligationibus bonorum à latere prædictorum Magnificorum Domini Domini Oddoni, & Secundini renunciationibus, clausulis, & solemnitatibus opportunis, tam occasione promissionum, & obligationum fiendarum parte prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis, quam acceptationum respectu promissionum, & obligationum fiendarum per prædictos Dominos Oddonum, & Secundinum.

Et generaliter ad omnia alia, & singula dicendum, faciendum, gerendum, & liberaliter exercendum, quæ in premissis, & circa cum dependentibus emergentibus, & connexis ab eis fuerint necessaria, & opportuna, & que implemet Illustrissimus Dominus Marchio posset si præsens esset, etiam si talia forent, que Mandatum exigent magis speciale. Dans, & concedens prelibatus Illustrissimus Dominus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & consensu quibus supradicto Nobili Francico constituto presenti, & acceptanti in premissis, & circa cum dependentibus plenum, liberum, amplum, largum, generale, & speciale Mandatum, cum plena, libera, larga, ampla, & generali, ac speciali administratione postquam plenissimo omnium, & singulorum præmissorum, ita tamen quod generali per speciale non derogetur, nec è contra, promittens insuper, & promissit, ac promittit prelibatus Illustrissimus Dominus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & consensu quibus supra prædicto, & mihi Notario infrascripto tanquam publicæ personæ officio publico stipulanti, & recipienti nomine, & vice omnium, & singulorum quorum interest, intererit, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, ac in verbo veri, & legalis Principis se semper, & perpetuo habere, & tenere ratum gratum, & firmum omne id, & quicquid per dictum ejus constitutum in premissis, & circa actum, dictum, factum, gestum, promissum obligatum aut quomodolibet fuerit negotiatum, & in aliquo non contrahere, dicere, opponere, vel venire aliqua ratione, vel causa, de Jure, seu de facto, per se, nec per Illustrissimos heredes, aut Successores suos, sub Hypotheca, & obligatione omnium, & singulorum Bonorum prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis presentium, & futurorum refectioneque, & restitutione omnium, & singulorum damnorum, expensarum, & interesse litis, & extra de quibus omnibus, & singulis prelibatus Illustrissimus Dominus Marchio, cum voluntate, auctoritate, & consensu quibus supra præcepit, & mandatum fieri publicum Instrumentum. Presentibus Magnificis Dominis Benvenuto de Sancto Georgio ex Comitibus Blandrate Milite Jerosolimitano, Francico Bellono Jur:Utr: Doc: Marchionalibus Consiliariis, & Nobili Antonio de Monfio, ex Condominis Villenove Marchionali Consiliario, testibus &c.

Ego Bernardinus de Pellizonibus Civis Calatensis publicus Imperiali auctoritate Notarius, & Marchionalis Cancellarius, ac de Collegio Notariorum dictæ Civitatis superscriptum Instrumentum alias receptum per nunc quondam Egregium Dominum Oliverium Capellum olim Civem, & Notarium publicum Calatensem, & Marchionalem Secretarium, & per me in ejus Filis, & Protocolli receptum ab originali proprio, seu exemplari dicti quondam Domini Oliverii fideliter extraxi, & copiavi de verbo ad verbum, nil dempto, vel mutato quod verbum sentum, vel mutet substantiam, & quia facta debita collatione cum dicto Originali exemplum ipsum, & exemplari, seu Originali ipso concordare inventi, ideo hic me subscripsi, & soliti supi mei Tabellionatus appositione in fidem omnium præmissorum, & hoc de licentia, & facultate desuper mihi concessa, de qua constat publico Instrumento recepto per nobilem Evafium de Arditiis de Fraxinetto Diocesis Notarius pu-

blicus Calatensis sub anno Domini 1531. Indictione quarta, & die tertio millesimo Januarii &c.

ANNO
1496.

Cum simplici Copia in Papyro scripta sicut supra expedita in secretiori Archiducali Mantuæ Archivio adservata præsens sumptum Tranlumptum omnino conferre attestor

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis filius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantuæ Notarius ac dicti secretioris Archiducalis Archivi Cancellarius. In quorum fidem hic me, solita cum attestatione, subscripsi, hac die decima quinta mensis Augusti 1720.

Ita verum esse affirmo Ego Joseph Maria Castileonus ejusdem Archivi Præfectus, hac die 16. Augusti 1720.

Ejusdem Cassionis aliud Instrumentum. Aëum 10. Mai. in Castro Incise 10. Maij. [Tiré des Archives Archiduciales de Mantoue.]

IN nomine Domini Amen. Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto, Indictione decima quarta, die decimo mensis Maii actum in Castro Incisæ Diocesis Aquis videlicet in quadam Camera, in qua dormit infrascriptus Dominus Oddonus, quæ est versus Balbum, & prope Salam, & presentibus testibus infrascriptis, in quorum, & mei Notarii infrascripti presentia, ibidem cum Magnifico Domino Oddonus, ex Marchionibus Incisæ devenierit ad nonnullas Conventiones, promissiones, & pæcia, & Capitula, mediante etiam Speçabili Domino Secundino ejus Fratre, cum Illustrissimo Principe, & Excellentissimo Domino Domino Guilielmo Marchione Montisferrati &c., sive Illustriss. Principe, & Excellentissimo Domino Domino Constantino Cominato, Tutore, Curatore, & Governatore predicti Illustrissimi Domini Domini Marchionis respectu Castri, loci, & pertinentiarum Incisæ, & ob hoc devenit fuerit ad nonnulla Capitula, quæ pro hujusmodi causa edita fuere, & quorum capitulorum tenor sequitur ut infra. Capitula &c.

Et primo: Capituli, è Conventione intra lo Illustrissimo, & Excellentissimo Signor Guilielmo Marchese de Monferrato seu lo Illustrissimo Signor Constantino Cominato suo grande Barba, Tutore, & Governatore per una parte, & li Magnifici Messer Oddone, & Secundino fratelli delli Marchesi de Incisa per altra parte.

Primo che li predicti Messer Oddone, & Secundino Fratelli siano obligati, & se obligano de remettere, reponere, dare, & consignare el Castello, Rocca, & Terra de Incisa in mano, & possanza, & plenaria Baylia del prelibato Illustrissimo Signor Marchese de Monferrato, ovvero dello Illustrissimo Signor Constantino Cominato, Barba, Tutore, & Governatore della Excellentia sua, cum ogni entrate de qualunque sorte, & qualitate che siano spectanti alli Gentilhomini fuorusciti, & le quale sono ad le mane d'essi fratelli, cum la obedientia delli homeni pertinente al detto Castello, retenendo tamen dicti Fratelli la parte loro debita delli dicti Castello, & Terra de Incisa, & similiter la parte delli reddit, proventi, omaggio, & Jurisdictione ad loro debita in dicto loco, & Terra de Incisa, possano etiam inhabitare le loro Stantie in dicto Castello, stando pero dicto Castello in omnimoda possanza del prelibato Signore Marchese, ovvero del Mandato alla custodia di esso per la Excellentia sua, sive del predicto Signor Constantino suo Governatore.

Item sia in tenore, & obligato el prelibato Signor Marchese, cum authorita, & contentimento della Excellentia del Signor Constantino Barba, Tutore, & Governatore de intendare alli dicti fratelli, el

Castel.

ANNO 1496. Castello, & Villa de Muscha, cum homaggio, & omnimoda Jurisdictione, possessione, proventu, & redditu d'esso Castello, secundo quello tenore d'Invenitura ch' infuodato a quelli, le quali de presenti tengano ditto Castello.

Item hanno convenuto, che la Excellentia del Signor Marchese debba osservare alli homeni de Incisa, & alli altri luoci sottoposti a Incisa, casu quo essi luoci pervengano in potesta, & dominio del prelibato Signor Marchese, la exemptione del pedagio per le robbe loro proprie, & del pagamento de Layda, five maritaggio ad essi homeni fare, & concessa per lo predetto Meser Oddone.

Item convene, che la Excellentia del Signor Marchese debba osservare alli detti fratelli le Littere della Provisione ordinata ad essi fratelli dalle osservande memorie delli Illustrissimi quondam Signori Bonifacio, & Madama Maria Marchesa de Monferato, Genitori del prelibato Illustrissimo Signor Marchese.

Item, la Excellentia del Signor Marchese ogni tempo vuole, & promette prestare alli detti Fratelli ogni honesto, & iusto favore, come se appartene ad ogni Signore verso il suo fidel Vassallo.

Item hanno convenuto, & conveneno, ch' el prelibato Signor Marchese debba abolvere, & cosi la Excellentia sua, stando ferme le supracripte Conventione & patti, abolve, quita, & libera ditti fratelli da ogni cosa, che la Signoria sua li potesse domandare per lo aiuto ad essi dato per la Excellentia sua five suoi Illustrissimi quondam Genitori in grano, vino, denari prestati, & dati per socorso del ditto Castello.

Item promette la Excellentia del Signor Marchese de far ogni possibile opera, che per li fuorusciti siano quitati, & aboluti ditti Fratelli da ogni danno, & restoro ad essi dato per ditti fuorusciti, & delli quali li potelano domandare restituzione.

Item promette la Excellentia sua prelibata de remettere alli homeni de Incisa edalti altri lochi sottoposti a Incisa ogni offesa, la qual se ritrovasse essere stata data per loro in genere, vel in specie alli Gentihomeni fuorusciti.

Item hanno convenuto, ch' essi fratelli habbiano libera facultà, & possanza de portare ogni robbe, & mobili, & victuaglie quale habbiano nel Castello, & Terra de Incisa unda a loro paria, & piacere, excepto le artiglerie, che fusseno del prelibato Signor Marchese.

Non valeantque ipse Dominus Oddonus personaliter interesse pro premissis peragendis.

Ecce quod ibidem constitutus predictus Dominus Oddonus, circa revocationem alicujus sui Procuratoris, omni modo, jure, via, forma, & causa quibus melius potuit & potest, fecit atque constituit, creavit, & sollemniter ordinavit, ac facit, constituit, creat, & sollemniter ordinat, ejus certum, verum, legitimum, & indubitatum Nuncium, Actorem, Factorem, Procuratorem, & negotiorum gestorem, & quicquid de Jure melius dici, & esse potest, spectabilem Dominum Secundinum ex Condominis predictis, ipsius Domini Oddoni Fratrem presentem, & acceptantem.

Specialiter, & expresse ad nomine ipsius spectabilis Domini Oddoni, cum prelibato Illustrissimo Domino Marchione, seu prelibato Illustrissimo Domino Constantino ut supra Tutore, Curatore, & Governatore deveniendum ad promissiones, obligationes, Conventions, & compositiones quascunque, de quibus in antedictis Capitulis, nec non & acceptandum promissiones, nec non Conventions, & obligationes fendas per prelibatum Illustrissimum Dominum Marchionem, seu ejus nomine verius ipsum Dominum Oddonem, modis, & formis, & cum clausulis de quibus in antedictis Capitulis, & in omnibus, & per omnia, prout in antedictis Capitulis, & eorum quolibet continetur.

Item ad recipiendum antedictos ducatos quingcentum de quibus supra, & de receptis, seu recipiendis respectu dictorum ducatorum quingcentum faciendum debitas confessiones, & quationes, & de premissis, & quolibet premissorum mandandum fieri Instrumentum publicum, seu Instrumenta publica, cum promissionibus, bonorum ipsius Domini Oddoni obligationibus, renunciationibus, juramentis, & aliis clausulis opportunis, & in similibus apponi solitis, & consuetis.

Et generaliter ad omnia alia & singula dicendum,

TOM. I. PART. II.

ANNO 1496.

faciendum, gerendum, procurandum, exercendum, & percipiendum que in premissis, & circa necessaria fuerint, & opportuna, & que ipse Dominus Constitutus possit si prelus ellet, etiam talia forent, que Mandatum exigent magis speciale, & de quibus oportueret fieri mentionem specialem. Dans, & concedens predictus Dominus Constitutus predicto Domino Constituto presenti, & acceptanti ut supra in premissis, & circa, cum dependentibus, emergentibus, & connexis ab eis, & eorum quolibet plenum, liberum, largum, amplum, generale, & speciale Mandatum, cum plena, libera, larga, ampla, generali, & speciali administratione posseque plenissimo omnium, & singulorum premissorum; ita tamen quod generi per speciem non derogetur, nec e contra, promittens ipse Dominus Constitutus, ac promittit antedicto Domino Secundino presenti, & acceptanti, & mihi Notario infrascripto tanquam publice persone Officio publico stipulanti, & recipienti nomine, & vice prelibati Illustrissimi Domini Domini Marchionis Montisferrati, ac omnium, & singulorum, quorum interest, intererit, seu interesse poterit quomodolibet in futurum, se semper, & perpetuo habere, & tenere ratum, gratum, & firmum omne id, & quicquid per dictum Constitutum in premissis, & circa, cum dependentibus, emergentibus, & connexis ut supra actum, dictum, factum, gestum, confessum, confessatum promissum, quitum, aut quomodolibet fuerit obligatum, vel negotiatum, aut perceptum, & in aliquo non contrahere, dicere, opponere vel venire aliqua ratione modo vel causa, de Jure, seu de facto, sub ypotheca, & obligatione omnium, & singulorum bonorum suorum presentium, & futurorum, refectioneque, & restitutione omnium, & singulorum damnorum, expensarum, & interesse litis & extra, & qua bona, pro premissis omnibus, & singulis sic ut permittitur firmiter attendendis & observandis, mihi jamdudum, & infrascripto Notario ut supra stipulanti, & recipienti pignori, & hipoteca obligavit, & obligat, renunciando ipse Dominus Constitutus in premissis, & circa omnium exceptioni, doli, mali, vis, metus, conditioni sine causa, vel ex injusta causa, ob causam actioni in factum reique non sic gestæ, vel aliter gestæ quam scriptæ, & omni alii juri, & legum auxilio, beneficio, five statuto, quo vel quibus contra premissa, vel aliquid premissorum facere, vel venire posset, aut quomodolibet se tueri, de quibus omnibus, & singulis predictus Dominus Constitutus rogavit, & rogat per me jam dictum, & infrascriptum, Notarium fieri publicum Instrumentum. Presentibus Magnificis Domino Benvenuto de Sancto Georgio ex Comitibus Blandrate Milite Hierosolimitano Præceptore Calalensi, Joanne de Alladio Marchionalibus Consiliariis, & Sescalco Egregio Antonio Maimono Marchionali Secretario, Nobili Andrea de Alladio Cive Albe, & Henriceto de Brizolio de Bubbio habitatore Incise, Testibus ad premissa omnia, & singula vocatis, & rogatis.

Ego Bernardinus de Pellizonibus Civis, & Clericus Calalensis, publicus Imperiali auctoritate Notarius, & Marchionalis Cancellarius, ac de Collegio Notariorum dictæ Civitatis supracriptum Instrumentum alias receptum per nunc quondam Egregium Dominum Oliverium Capellum olim Civem, & Notarium publicum Calalensem, & Marchionalem Secretarium, & per me in ejus fidei & Protocolis repertum ab originali proprio dicti quondam Domini Oliverii fideliter extraxi, & copiaui de verbo ad verbum, nil addito, dempto, vel mutato, quod variet sensum, vel mutet substantiam, & quia facta debita collatione cum dicto Originali concordare inveni, ideo hic me subscripsi, cum soliti signi mei Tabellionatus appositione in fidem omnium premissorum, & hoc de licentia, & facultate deluper mihi concessa, de qua constat publico Instrumento recepto per Nobilem Evasium de Arditiis de Fraxineto Militem Milanen. Diocesis Calalensis Notarium publicum Calalensem sub anno Domini millesimo quingentesimo trigesimo primo, Indictione quarta, die tertio mensis Januarii.

Quoniam propter locorum, & Terrarum distantiam de fide, & legalitate Notariorum, & Tabellionum plerumque dubitari solet ex propter nos Rolandus de Vale Juris Utr. Doctor, Apostolicus Protonotarius Curieque Episcopalis Calalensis Vicarius generalis, universis, & singulis has nostras inspe-

Rr

ris,

ANNO
1496.

ris, leſturis pariter, & auditoris notum facimus, & atteſtamur ſupraſcriptum nunc quondam Dominum Oliverium Capellum olim Civem, & Notarium Caſalenſem, ac Marchionalem Secretarium, qui anteſcriptum Inſtrumentum recepit tempore receptionis ejusdem, ac diu antea, & poſt, & uſque ad exitum ejus vita fuiſſe Notarium publicum autentique, legalem, & fidedignum, nec non, & ſupraſcriptum Nobilem Bernardinum Pellizonum, qui dictum Inſtrumentum extraxit, ſcripſit, & le ſubſcripſit, jam pluribus annis elapſis fuiſſe, & de preſenti eſſe Notarium publicum legalem, & fide dignum, & pro talibus habitus, tentos, & reputatos fuiſſe in hac Civitate Caſalis, & alibi a cognoscentibus eos, ad dictosque Dominum Oliverium, & Bernardinum tanquam Notarios publicos prout ſupra habitum fuiſſe, & adhuc ad dictum Bernardinum haberi recurſum pro Inſtrumentis, & Actis publicis conſciendis, Inſtrumentis quoque, & actis per ipſos, & utrumque ipſorum reſpective recepris, & eorum ſignis Tabellionatus ſubſignatis adhibitam fuiſſe, & adhiberi plenam fidem in Judiciis, & extra tanquam publice, & manibus publicorum, & legalium Notariorum conſectis, & ita dicimus, & atteſtamur, in quorum teſtimonium preſentes fieri juſſimus per Secretarium dicte Curie noſtre inſtraſcriptum, ſigilli ejusdem noſtri robore communiri. Data Caſali die quinto Menſis Januarii M. D. XXXI.

Sigillum

JOANNES STEPHANUS PLANUS.

Cum ſimplici Copia in Papyro ſcripta, ſcut ſupra expedita in ſecretori Archiducali Mantue Archivio adſervata preſentem ſumptam Copiam omnino conferre aſſeſſor.

Ego Ludovicus Nob: olim H. Octavii de Mazzis ſilius Civis, publicusque Imperiali auctoritate, Mantue Notarius, ac dicti ſecretoris Archivi Cancellarius. In quorum &c. hic me, ſolita cum atteſtatione, ſubſcripſi hac die 5. Sept. 1720.

Ita verum eſſe aſſeruo Ego Joſeph Maria Caſtileonus ejusdem Archivi Praefectus, hac die 6. Sept. 1720.

CCCIV.

1498
1499.
1. Janvier.

Articles accordez & convenus entre LOUIS XII. Roi de France, & la Reine ANNE Duchesse de Bretagne, dans le tems de leur Mariage, pour le maintien des Libertez & Franchises des Etats des Cours de Juſtice, & de tous les Sujets du Duché de Bretagne. A Nantes au Mois de Janvier 1498. [LOUÏS BINEAU, Histoire de Bretagne. Au Volume des Preux es col. 1562. d'où cette Pièce eſt tirée. Elle ſe trouve auſſi dans les Annales de BELLEFOREST, Tom. 2 fol. 1340. Dattée du Mois de Janvier 1499.]

L'Oys par la grace de Dieu Roy de France. Savoir faiſons à tous preſens & avenir, comme ce jourd'uy en traitant, accordant, & concevant le Mariage qui preſentement a eſté fait & accordé entre nous de noſtre part, & noſtre treschere & tres-aimée Couſine la Roynie Anne Duchesse de Bretagne de la ſienne, pluſieurs pointz & articles ayent eſté accordez entre nous & elle, & iceux mis & redigez par eſcript, deſquels articles & conventions avons accordé deux Lettres ſeulement eſtre faiſtes, l'une contenant les choſes particulieres des perſonnes de nous & noſtre Couſine & des enfans qui yſiront de nous deux ſellon les Lettres & Contractz ſur ce faiſz & paſſez, & ceſtes touchant les choſes concernans le gouvernement, adminiſtration, droiz, libertez, pré-

minences, Offices & Officiers dudit pays, tant en fait de l'Egliſe, de la Juſtice, Nobleſſe, que Generalité dudit pays, & deſquels articles & conventions la teneur ſ'enſuit. C'EST A SAVOIR que en tant que touche de garder & conduire le pays de Bretagne & les Subgeſtz d'icellui en leur droiz, libertez, franchiſes, ulâges, couſtumes, & ſtilles tant au fait de l'Egliſe, de la Juſtice, comme Chancellerie, Conſeil, Parlement, Chambre des Comptes, Treſorerie generale, & autres de la Nobleſſe & commun peuple, en maniere que aucune nouvelle Loy ou Conſtitution n'y ſoit faite, fors en la maniere accouſtumée par les Roys & Ducs précédeteurs de noſtre Couſine la Duchesse de Bretagne; Que nous voulons, entendons, accordons, & promettons garder & entretenir ledit pays & Subgeſtz de Bretagne en leurs droiz & libertez, ainſi qu'ils en ont joüy du temps des feux Ducs précédeteurs de noſtre Couſine. Item, que entant que touche de ne muer ne changer les Offices ne Officiers que noſtre Couſine a mis & inſtituez esdits Offices en ſondit pays depuis le trespas de feu noſtre tres-cher Seigneur & Couſin le Roy Charles VIII. de ce nom (que Dieu abſoille) Mary & Epoux de noſtre Couſine, & de ratifier & confermer iceulx Offices & Officiers, enſemble les autres ohofes faiſtes par noſtre Couſine durant icelluy temps, ſans ce qu'il ſoit beſoyn en lever autres Lettres, fors la Lettre de ce preſent Traicté; nous voulons, accordons, promettons, ratifions & confermons leſdites choſes. Item, en ce que touche que quant vacation d'iceulx Offices adviendra par mort, forſaicture, ou autrement, qu'il ſoit ſur ce pourveu auſdits Offices à la nomination de noſtre Couſine, & que leſdites Lettres en ſoient ſcellées en Bretagne, nous en ſommes contents & en accorderons bien nous & noſtre Couſine. Item, que en tant que touche que es impositions des ſouſages & autres ſubſides levéz & cueilliz audit pays de Bretagne, les gens des Eſtatz dudit pays ſoient convocquez & appelez en la fourme accouſtumée, & que les ſubgeſtz d'icelluy pays ne ſoient tirez hors icellui en premiere inſtance, ne autrement que de barre en barre, & en cas de reſſort du Parlement de Bretagne & en deni de droiz & dénégation de Juſtice, en la maniere accouſtumée du temps des Ducs précédeteurs de noſtre Couſine; nous ſur ce voulons, & entendons, accordons, & promettons les y entretenir, pour en uſer en la fourme accouſtumée d'ancienneté. Item, que en tant que touche que en noz guerres que pourrions cy-aprés faire hors dudit pays de Bretagne, que les Nobles d'icelluy pays ne ſoient ſubgeſtz à nous ſervir hors dudit pays, fors en cas d'extreme neceſſité, ou qu'il y ait ſur ce conſentement de noſtre Couſine & des Eſtatz dudit pays; nous ſur ce voulons & entendons ne tirer leſdits Nobles hors dudit pays, ſans grande & extreme neceſſité. Item, que entant que touche de nous nommer & intituler Duc de Bretagne es choſes qui concerneront le fait dudit pays, & de continuer la monnoye d'or & d'argent ſoubz le nom & tiltre de nous & de noſtre Couſine; nous ſur ce voulons, entendons, & accordons, & promettons de ainſi le faire & de y faire par maniere que les droiz de la Couronne de France & de la Duché de Bretagne ſeront gardez d'une part & d'autre; & pour ce faire y ſeront commis, tant de noſtre part, que de la part de noſtre Couſine & pais de Bretagne bons & notables perſonnaiges pour le tout bien dreſſer en facon que les droiz de Bretagne ſeront gardez. Item, & entant que peut toucher que s'il advenoit que de bonne raiſon il y eut quelque cauſe de faire mutations, particulièrement en augmentant, diminuant, ou interpretant leſdits droiz, couſtumes, conſtitutions, ou eſtablifſemens; que ce ſoit par Parlement & aſſemblée des Eſtatz dudit pays, ainſi que de tout temps eſt accouſtumé & que autrement ne ſoit fait; nous voulons & entendons que ainſi ſe faiſſe, appelez toutes voies les gens des trois Eſtatz dudit pays de Bretagne. Item, que entant que touche que les Benefices de quelque eſtat qu'ils ſoient, en enſuivant les droiz dudit pays, ſoient baillez aux gens d'icelluy pays de Bretagne, & que autres n'y ſoient receuz à les avoir par Lettres de naturalité ne autrement, fors par la nomination de noſtre Couſine; en ayant regart au grant nombre des Nobles dudit pays qui ont accouſtumé de

ANNO
1498.
1499.

ANNO
1498
1499.

vivre & d'estre entretenus desdites choses, nous sur ce en complairons à nostre dite Cousine ainsi que entre nous & elle sera advisé & ordonné, Item, que tant que touche ce nulz Prévostz, Capitaines, ne autres n'aient jurisdiction fors les Chancellerie, Parlement, Seneschaulx, & autres Ordinaires chacun en son regard, comme ilz avoient ou temps & du vivant deidits feuz Ducs; nous sur ce voulons, entendons, accordons, & promettons de ainsi le faire en la forme accoustumée d'ancienneté. Item, que tant que touche certaine remonstrance déclarée esdites articles contenant que par les droitz, libertez, indultz, & anciennes possessions dudit pays qui est lymitrophe, la nomination & présentation des Evechez, quant vacation advient, appartient aux Princes dudit pais, mesmement de Nantes qui est l'une des principales Citez & Fortresses dudit pays, & que en usant desditz droitz, indultz, & anciennes possessions feu nostre tres-cher Seigneur & Cousin le Duc de Bretagne François second de ce nom & pere de nostre dite Cousine nomma & presenta au feu Pape Innocent Maître Guillaume Guegen Archediacre & Chanoine de Nantes son prochain Conseiller & serviteur, & par le Chappitre d'icelle Eglise canoniquement esleu en suiteur Pasteur & Eveque, & depuis le trespas dudit Duc, par nostre dite Cousine Duchesse & heritiere dudit Duc son pere consenty & approuvé, & de nouvel (entant que mestier estoit) nommé & présenté; sur la provision duquel jazoit que ledit Pape Innocent eust rescript audit feu Duc qu'il (ayant vouloir que ladite nomination sortist effet) il en pourvoieroit ledit Guegen dudit Eveché de Nantes; ce neantmoins en pourveu feu Maître Robert d'Espinau, & après son decez Maître Jehan d'Espinau son frere Eveque de Mirepoix, lesquelz nostre dite Cousine disoit avoir esté & estre tous deux lors en party à elle contraire, & avoir par indus & sinistres moiens, & contre le vouloir & plaisir d'elle s'efforcé de occuper & tenir ledit Eveché de Nantes, & lesquelz tousjours elle eut & a à présent pour suspects & non agreables; requerant sur ce que en gardant ledits droitz, libertez, indultz, & possessions, voulions tant faire & tenir main envers nostre Saint Pere le Pape, Saint Siege Apostolique, & tous autres, que ledits droitz soient gardez & observez, & que ladite nomination faite par ledit feu Duc, & depuis par nostre dite Cousine de la personne dudit Guegen, comme à eulx leur & feable, soitille son plain & entier effect, en approuvant & confirmant le faitement fait par nostre dite Cousine du temporel dudit Eveché, à la preservation des droitz. Nous sur ce en escriptons vulluntiers à nostre dit Saint Pere & tiendrons la main à celle fin. Item, que tant que touche que les matieres de finances, de crimes, & de Benefices fussent ou Parlement de Bretagne sans ce qu'il en soit fait ailleurs ressort, ainsi qu'il a tousjours esté accoustumé; Nous sur ce voulons, entendons, accordons, & promettons de ainsi le faire & entretenir en la forme & maniere accoustumée d'ancienneté. Item, que tant que touche que aucunes executions de Mandemens ne autres exploitz soient faitz dudit pays de Bretagne, il soit convenu & accordé que les deux prochains Juges Roiaux & Duchaulx dessus les lieux en ayant la connoissance & comparoissent sur ledits lieux pour en decider & faire la fin; nous voulons, entendons, accordons, & promettons de ainsi le faire en ensuivant ce que en sera advisé & conclut par les gens des trois Estatz dudit pays de Bretagne; & cependant en sera fait ainsi qu'on a accoustumé d'ancienneté. Item, que tant que touche que pour obvier aux questions & differens qui peuvent advenir sur les marches & limites de France & de Bretagne, il soit convenu & accordé que les deux prochains Juges Roiaux & Duchaulx dessus les lieux en aient la connoissance & comparoissent sur ledits lieux pour en decider & faire la fin; Nous voulons, entendons, accordons, & promettons de ainsi le faire, en ensuivant ce qui en a esté par cy-devant sur ce ordonné, & qu'on a accoustumé d'ancienneté. Lesquelles choses dessusdites nous avons cedit jour accordées, voulues, consenties, promises, & jurées, accordons, voulons, consentons, promettons, & jurons par ces presentes signées de nostre main, en soy & parolle de Roy, tenir & accomplir sans venir au contre. Si donnons en Mandement à touz nosz Officiers, Justiciers & Subgectz que icelles

TOM. I. PART. II.

choses cy-dessus déclarées, ilz accomplissent entierelement & de point en point selon leur fourme & teneur, sans y mettre ne souffrir estre mis aucun desfourbier ou empeschement en quelque maniere que ce soit; car ainsi nous plaist-il estre fait. Etain avons fait mettre nostre seel à ces presentes, nous ce & autres choses nostre droict & l'autrui en toutes. Donné ou Chastel de Nantes ou moys de Janvier l'an de grace m^ccccxcviii. & de nostre regne le premier. Ainsi signé Loys. Par le Roy, Messigneurs les Cardinaux de S. Pierre & de Vincula; & d'Amboise, vous le Seigneur de Ravellain, le Prince d'Orange, le Marquis de Rothelin; les Comtes de Rohan, de Guyle, de Ligney, de Dunoy, & de Rieux; les Eveques d'Alby, de S. Briec, de Luçon, de Leon, de Cestre, de Cornouaille & de Bayeux; les Sires de Gyé & de Baudricourt Marechalx de France, de Sens Chancelier de Bretagne, de la Trimouille, de Chaumont, de Beaumont, d'Avangour, & de Tournon; les Abbez de Redon Vice-Chancelier de Bretagne, & de Moulhier-Ramé; Jacques de Beaune General des Finances en Languedoc, &c.

CCCV.

Bulla Pape ALEXANDRI VI. quâ EMANUELI Portugalie Regi concedit facultatem nominandi Commissarium Apostolicum, ad Civitates & Loca à Promontorio vulgo Bonæ Spei, usque ad Indiam superiorem destina; mittendum, qui Incolas ad fidem Catholicam adducere, & in illa instruere possit. Datum Romæ die 26. Martii Anno 1500. [Sur la Copie imprimée à Lisbonne en 1707. in 4, avec permission & privilege.]

1500.
26. Mars.

Charissimo in Christo Filio nostro Portugallie & Algarbiorum Regi Illustri, Alexander PP. VI. salutem, & Apostolicam benedictionem,

CHARISSIME IN CHRISTO FILI NOSTER.

Cum sicut Majestas tua per Venerabile fratrem nostrum Georgium Episcopum Albanensem, Cardinalem Ulixbonensem nobis nuper fecit exponi, ipsa desideret, prout haecenus sui Progenitores semper facere studuerunt, pro sua pia in Religionem Christianam devotione aliquas Personas Ecclesiasticas Sculares, & Regulares, bonæ & timoræ conscientie, ac vitæ exemplaris, à Promontorio, quod vulgo à tuis Bonæ Spei nuncupatur, usque ad Indiam superiorem ad Civitates & Loca in partibus illis constitentia, & præsertim ad ea loca, quæ anno superiori cum maximis laboribus, periculis & expensis reperiri fecisti, destinare, ut Incolas Civitatum, & Locorum prædictorum ad Fidem Catholicam adducere, & in illa instruere possint; & propterea nobis feceris supplicari, ut tibi aliquem Commissarium Apostolicum ad mittendum ad Civitates, & Loca prædicta nominandi licentiam concederemus.

§. 2. Nobisque hujusmodi tuum sanctum, & laudabile propositum plurimum placeat, & in Domino commendemus, paratque sumus libenter Commissarium prædictum deputare, sed necesse fit, ut Persona deputanda in Bulla, vel in Brevi nostro nominetur, per has scribimus eidem Majestati tuæ, ut velit nobis significare nomen dictæ Personæ, quæ sit tanto oneri sufficiens, & libenter Personam illam in Commissarium Apostolicum cum facultatibus Ordinariarum ad præmissa peragenda constituamus, Literasque de super opportunas ad eandem Majestatem tuam destinabimus, quemadmodum etiam latus præfatus Cardinali significavimus.

§. 3. Et ut interim possit Majestas tua in suo bono proposito perseverare, tibi unum Commissarium, qui ad præmissa aptus sit, & idoneus ut mittatur, quem ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc in Commissarium cum facultatibus prædictis in partibus illis duntaxat, ad annum tantum, postquam hujusmodi Commissionis officium in partibus illis ceperit exercere, harum serie facimus, constituimus, & etiam deputandi pro dicto anno facultatem concedimus.

Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

R R R

Datum

ANNO Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 26. Martii 1500. Pontificatus nostri 1500. anno 8.

CCCVI.

2. Juillet. Kayserliche Regierung / durch MAXIMILIAN den I. Römischen König / mit der Churfürsten / Fürsten und übrigen des H. Römischen Reichs Ständen Bewilligung / zu Nürnberg / von wannen sie nicht ohne erhebliche Ursache soll können überbracht werden / errichtet / welche zu jenen Zeiten / da kein Reichs-Tag seyn wird / die Vollzieh- und Handhabung gesprochener Urtheil / der Willkührten / Austrag / des ausgeführten und verkündigten Landfriedens / wie auch alle andere Nothdurft der Christenheit und des H. Römischen Reichs Angelegenheiten / so da nicht mögen aufgeschoben werden / handeln und beobachten soll. Solche besteht aus zwanzig Personen aus den dreien Collegien des Reichs wechseltweis hergenommen / nemlich erstlich / aus den 6. Churfürsten / deren einer allzeit drey Monat in eigener Person zugegen seyn / zweitens / aus zweien Fürsten / einem Geistlichen und einem Weltlichen / drittens / einem Rath aus mehrgedachten Kayser Erblanden / Viertens / noch einem andern aus dessen Sohn Erz-Herzog Philips Landen / fünftens / einem aus denen Vier Reichs-Prälaten und einem Grafen des H. Röm. Reichs / wie auch Sechsbens aus zweien Städtischen / und lechlich achtens / aus sechs Räten aus der Ritterschafft / Doctorn und Licentiaten aus denen sechs Erzen erwählt. Selbigen wird entweder seine Königliche Mayestät in eigener Person / oder so das nicht seyn könnte / der so sie an Ihre Stelle benennen werden / vorsehen / welcher doch zum wenigsten ein Graf oder Freyherr seyn soll. Oben und geschehen zu Augspurg den 2. Julii nach Christi Geburt 1500. [L. NIG Teutsch Reichs-Archiv. Part. Generalis Continuat. pag. 214.]

C'est-à-dire,

Regence Imperiale, instituée par MAXIMILIEN I. Roi des Romains, de Paris, & consentement des Electeurs, Princes, & autres Etats de l'Empire, pour tenir ses séances à Nuremberg, d'où elle ne pourra pas être transportée ailleurs, si ce n'est pour quelque cause importante. La dite Regence fera ses fonctions lors que les Dietes de l'Empire ne seront pas assemblées, & elle aura soin de maintenir la Paix publique selon qu'elle a été déclarée, & publiée, & de faire exécuter les Jugements rendus, & les Compromis faits, & de pourvoir à toutes les affaires qui intéresseront la Chrétienté, & le Saint Empire, & dont l'importance ne souffrira point de délai. Elle sera composée de vingt personnes qui seront tirées alternativement des trois Colleges de l'Empire, savoir six Electeurs, l'un desquels y assistera toujours en personne pendant trois mois; Deux Princes, un Ecclesiastique, & un Seculier, un Conseiller des Terres Autrichiennes appartenantes audit Empereur, un autre Conseiller des Terres de l'Archiduc Philippe son Fils, un du Corps des Prelats, un du Corps des Comtes. Deux du Corps des Villes, & enfin six autres Conseillers de la Noblesse, & des Docteurs, & Licentiés choisis dans les six Cercles, Sa Majesté Royale Romaine y assistera en personne, si cela se peut, & en son absence le Commissaire

re qu'elle établira pour y presider en son nom, & qui pour le moins sera toujours un Comte ou un Baron. Donné à Ausbourg le 2. Juillet 1500.

ANNO

1500.

Wir Maximilian von Gottes Gnaden / Römischer König / 12. Befehlen öffentlich mit diesen Brief / und thun kund allermänniglich. Als wir zu der Höhe und Würde des heiligen Römischen Reichs erwählt / und zur Regierung desselben kommen sind / und nun vor Augen sehen / die erschrecklich und unablöslich Anfechtung / so die Christen gegen der heiligen Christenheit viel Jahr und Zeit gelidet / und dadurch das Heuchel / Kaiserthum / und viel Königreich / Grafschafft und Land in ihren Gewalt / und vom Christlichen Glauben bracht / und also bis an die Grenz Teutscher Nation ihr Oberkeit und Macht ersticket / das sie hinfür mit mercklichen Gewalt Teutscher Nation erreichen / überziehen / und unter sich nöten möchten / und sich darzu ander Gewalt erhebt / und mit großer Herrschafft in des Reichs Land gezogen / Statt und Gebiet betraget haben / das alles zuwer der ganzen Christenheit / uns / und dem heiligen Römischen Reich / mit allen seinen Ständen / zu Verhörung / Vernehmung / und Verlust / Seel / Würde / Ehr / Lebs und Guts gechehen / wo mit jetzigen Vorrath / und auch ständlicher That dazgegen nicht getrachtet und gehandelt wird. Wann aber aufwendiger Krieg ganz unermesslich und verhängnislich / wie nicht dahin nachst zur Reue / Geruch / Reich / und Handlung verzer / auf denen / als Grundfesten / alle Reich und Gewalt ruhen. Darum in Ansehung mannsfängerlicher Regierung der Land / auch das durch die heilige Reich und Fried nicht vermindert werden / mit einmütigen jetzigen Reich und Willen / auch zugehen und annehmen / der Ehrwürdigen / Hochgebornen / Erbsamen / Eblen / unser lieben Väter / Onkeln / Anbachtigen / und des Reichs Getreuen / Churfürsten / Fürsten / Geistlichen und Weltlichen / Prelaten / Grafen / Freyen / Herren / und anderer Stände des heiligen Römischen Reichs / haben wir / hie auff gegenwertigen des heiligen Reichs Tag verkanlet / fargenommen und beschlossen / wie und wo unser und des heiligen Reichs Geruch hinfür soll gehalten / auch Urtheil und Erbdenkung / bescholt annehmen / vollzogen / und heilge Fried und Recht gehandelt werden / alles laut der Ordnung des ersten Reichs-Tags zu Worms / auch nachfolgende anderer Reichs-Tags / und jezo allhie beschließen.

Von den zwanzigsten / so zu der Königlichen Mayestät / und des heiligen Reichs Regierung geordnet werden sollen / und von ihrem Gewalt und Macht.

Nach nachdem in der Ordnung / der Handhabung Friedens und Rechts / des vorigen Reichs-Tags zu Worms gehalten / aufgeführt / unter andern begriffen und eingeklet ist / das wir / auch Churfürsten / Fürsten / und andere Stände des heiligen Reichs nächst zusammen kommen sollen / von Vollziehung und Handhabung gesprochener Urtheil / der Willkührten / Austrag / und unsers anzugestrichenen und veränderten Landfriedens / auch anderer anligender Nothdurft der Christenheit und des heiligen Reichs zu handeln. Haben wir ernessen und betrachtet / das die Etand des Reichs langsam und beschwerlich / auch mit mercklicher Mühe / Arbeit / Kosten und Darlegen zusammen geführt werden / und kommen mögen. Und dann zu Zeiten merckliche Säden der Christenheit / und dem Reich zufallen / denen der Vierung fast nachtheilig und schädlich ist / und die der Ehl bedürftig / dadurch dann zuzeiten der oberstirren und andern mercklichen obliegenden Säden / der Christenheit und des Reichs / mehr Verfallung und Zunderung / dann Förderung und Aufsprichung ermachet mag. Darum und damit solcher Vierung und Verfallung auch der merckliche Kosten und Darlegen vermieden / und zu ander Nothdurft der Christenheit und des Reichs verhalten / und desso förderlicher und ansehnlicher von den obangezeigten Säden gehandelt und gerathschlagt werden möge / und auch andern reiblichen Ursachen / uns darzu bereuend / Haben wir mit jetzigen Reich und Willen / auch zugehen und annehmen der vorangedenen Churfürsten / Fürsten / Grafen / Herren und Stände / zu uns / oder wo wir auch andern mercklichen Säden und Geschäften persönlich dabei nicht seyn würden / zu dem / so wir an unser statt seyn werden / der zum wenigsten ein Graf oder Freyherr seyn soll / zwanzig Personen aus dem heiligen Reich Teutscher Nation / zu uns / und des heiligen Reichs Rath zu Nürnberg / da zu uns / und die gemeinen wenig Personen denselben Rath nicht anders / dann aus mercklichen bedürftigen Noth-Säden nach Gelegenheit zu vertreten / Gewalt und Macht haben sollen / fargenommen und vorordnet. Die auch mit sonnt uns / oder so wir anderer mercklicher Geschafft halben persönlich dabei nicht seyn werden / mit dem / so wir an unser statt seyn / unser und des heiligen Reichs Rath seyn / und gerande werden / und sonderlich von uns vollkommenen Gewalt / Macht und Reich haben sollen / den wir ihnen auch hiezu in Kräfte dieß Briefs geben / alle und jede unsere / als Römischen Königs / und des heiligen Reichs Säden / Reich / Fried / und ihre beyder Vollziehung und Handhabung / auch Widerstand gegen den Ungläubigen / und andern Anfeindern der Christenheit des Reichs / und das an dem Frieden / Sechten / ihre Handhabung / und dem Widerstande abgemelt hanget / oder

ANNO
1500.

ANNO
1500.

oder dazu dienlich oder ersichtlich seyn mag / anerkennen / und wie die von des Reichs Unterthanen / oder andern an sie langen oder entstehen werden / in solchen vorgeschriebenen Terminen zu vertheilen / sie sich zu fordern / zu handeln / mit Fleiß zu betreiben / zu rathehalten / und endlich zu beschließen / nach ihrer besten Verstandung / auf ihre nachgeliebte Pflicht / zu ihrem und des heiligen Reichs / Ehr / Ruh und Mehrung etc.

Wie die Chur-Fürsten / auff jede Fron-Fasten persönlich zu Nürnberg zusammen kommen sollen.

Zu Beständigkeit dieses Fürstentums / ist auch betrachtet zu seyn / auff daß Nitwoud in der ersten Fron-Fasten nachkommend / der Erzbischoff zu Maynz / und nachfolgend eines jeden Nitwouds einer jeglichen Fron-Fasten / der ander fünf Chur-Fürsten einer / nach ihrer Ordnung sich persönlich / auff seinen Kosten bey uns / oder den / so wir an unsrer Statt / wo wir persönlich darbey nicht seyn würden / seyn werden / und dem genannten Rath fürgeben / der Christenheit und des Reichs Ehr / Ruh und Vortheil heissen rathehalten / und betheuern / und also sie und für / von einer Fron-Fasten zu der ander / unter ihnen umgehen und gehalten werden. Möchte aber hier einer dergleichen Rath / auf und Sittel beschreiben soll / persönlich nicht kommen / der soll einen andern Chur-Fürsten ersuchen / und bitten / ihn das-mahl zu vertreten. Oder ob er seinen Chur-Fürsten haben möchte / einen andern Fürsten / Geistlichen oder Weltlichen / an seine Statt dahin schicken. Wann auch der Chur-Fürsten einer Persönlichkeit / oder durch einen andern Chur-Fürsten oder Fürsten / wie obsteht / bey dem Rath seyn soll / alsdann soll derselben Chur-Fürsten Rath / der in des Reichs Rath von ihm verordnet ist / seine Rechte / Ehre / Ruh und Vortheil bey dem Reichs-Rath seyn und / keine Rechte / Ehre / Ruh und Vortheil haben / wieviel er die genannte Zeit hant bey seinen Herrn / oder bestellten Gesandten / wie obsteht / stehen mag.

Das Regiment mag die sechs Chur-Fürsten / und die andern zwölf Geistliche und Weltliche Fürsten / zu ihm fordern.

Würde sich auch begeben / daß merckliche Sachen fürfallen würden / die Christenheit / oder das N. Reich / des Friedens / Nachtrags / ihrer Handhabung / oder des Widerstandes halben / abgemacht / hochlich betreffen / so sollen wir / oder / so wir persönlich daber nicht seyn würden / der / so wir an unsrer Statt seyn werden / mit sampt dem obbestimmten wenigsten Personen / selbst an unsrer sechs Chur-Fürsten / auch die zwölf Geistliche und Weltliche Fürsten / darvon hernach Meldung beschafft / bringen / die dann bey uns / und gemeldten unserm und des Reichs Rath persönlich erscheinen / und weiter / nach ihrem besten Ansehen / mit sampt uns oder dem / so wir / wie obsteht / an unsrer Statt seyn werden / und dem gemeldten unserm und des Reichs Rath / zu unserm und des heiligen Reichs Rath / und diesen handeln und beschließen. Dergleichen soll auch uns / wo wir nicht persönlich bey dem Reichs-Rath sind / und solche Sachen / wie obgemeldet / fürfallen würden / durch den / so wir in unserm Anwesen an unsrer Statt seyn werden / und dem gemeldten Rath verhandelt / und uns Zeit gegeben werden / darin wir persönlich zu der Sachen kommen mögen / und wir kommen in derselben Zeit / oder nicht / so soll nicht desto minder durch die Chur-Fürsten / die zwölf obgedachten Fürsten / und des Reichs Rath / fortgangen werden / und dem / so durch den mehren Theil beschlossen wird / Folg beschließen. Oder ob es die Größe der Sachen erfordert / auch andere des Reichs Fürsten und Stände zu ihnen zu beruffen / darofft Er fordern um Beruffen soll gleichfalls durch uns / und sie / oder den / so wir an unsrer Statt seyn werden / beschicken / und dieselbe Fürsten und Stände darofft persönlich erscheinen / und also mit Fleiß und Treuen thun und handeln / als sie uns und von dem N. Reich verwandt und schuldig sind.

Wie zwanzig Personen in das Regiment genommen sind.

Und sind die obgedachte wenigsten Personen von den Ständen des Reichs Teutscher Nation genommen und geordnet / wie hernach folgt: Nämlich von den sechs Chur-Fürsten / vier einer / und von den hernach geschriebenen Geistlichen und Weltlichen Fürsten / zweyen Fürsten / ein Geistlicher und ein Weltlicher Fürst / die alle viertheil Jahrs / wie oben von den Chur-Fürsten gemeldet / abwechseln / und zweyen andern Fürsten / ein Geistlicher / und ein Weltlicher / auß ihnen an der vorigen Statt kommen sollen. Und also unter ihnen / nach ihrer Ordnung / wie unter den Chur-Fürsten / umgehen. Ob aber hier einer auß rechten Ehrgelassen und Ursachen / die er an seinen offenen Briefen und Sittel beschreiben soll / auff die bestimmte Zeit nicht erscheinen möchte / so soll er ein andern Fürsten seines Standts / nemlich ein Geistlicher ein Geistlichen / ein Weltlicher ein Weltlichen / auß den hernach bestimmten Fürsten / erlöthen / und an seine Statt schicken. Wo er aber keinen zu erlöthen vermöchte / und daß auff seine Briefe und Sittel / wie obsteht / behorchen / behorcht / alsdann sollen wir / oder der / der wir an unsrer Statt seyn werden / mit sampt des Reichs Rath / Maynz haben / einen andern auß den hernach bestimmten Fürsten / an desselben Statt auff das mahl / zu ersuchen / desselb viertheil Jahrs den Rath zu besetzen. Doch daß nicht desto minder der Rath / so nochmals verordnet ge-
sen / und nun der Veränderung entloide wete / zu Aufgang

desselben viertheil Jahrs / dñs nachfolgend viertheil Jahr den Rath besetzen / in massen / wie anders / etc. damit es in solchen gleichmäßig gehalten werde. Und seynd dieselbe Geistliche und Weltliche Fürsten / darvon sezt gemeldet / in dem Abschied diß unsers Königlich Reichstags / wenigstens besetzt und ausgerückt. Weiter sind die andere zwölf Personen sezt als sie durch uns / auch Chur-Fürsten / Fürsten / und andere Stände / wie verordnet / genommen und verordnet / wie folgt: Nämlich einer auß unserm Heilreichlichen / und der ander auß unserm Sohns / Erb-Prinzen Philipps Erb-Landen. Item / vier Prälaten / von der Prälaten wegen des Heil. Reichs. Als / daß jeder derselben Prälaten ein viertheil Jahrs bey dem Reichs Rath seyn / und soll also unter ihnen / nach ihrer Ordnung umgehen / und in aller maß mit ihnen gehalten werden / wie von den Geistlichen und Weltlichen Fürsten geschrieben steht. Item / so soll auch ein Graf / von der Grafen wegen des Heil. Reichs / in Reichs-Rath seyn / der einer dann ist die erachtet / und in Abschied gemeldts Reichs-Tags benommet ist. Item / sollen auch alle viertheil Jahrs / zwei rechte verständigste Personen / die in der Zeit alstie auß den hernach benannten Ständen genommen / und auch in Abschied / obgemelt / nemlich bestimmt sind / von der Frey- und Reichs-Stadt wegen / in Reichs-Rath seyn. Nämlich des ersten viertheil Jahrs / einer von Eöln / der ander von Alsbürg. Des andern viertheil Jahrs / einer von Straßburg / der ander von Eibitz. Des dritten viertheil Jahrs / einer von Nürnberg / der ander von Gollme. Des vierten viertheil Jahrs / einer von Frankfurt / der ander von Bam. Und also furret nicht ihnen nach ihrer Ordnung umgehen / wie oben von den andern gesagt ist.

Die ander sechs Personen / die von der Ritterschafft / Doctorn / oder Licentiaten / seyn auß den hernach bestimmten Kreysen / nemlich auß jedem einer genommen / und sind diß dieselbe Kreys und Circel / darvon oben gemeldet.

Wir seztz Räte auß der Ritterschafft / und Doctorn oder Licentiaten / auß den sechs Kreysen soll genommen werden.

Der erste Rath.
Der erste Kreys begreift die hernach beschriebenen Fürstenthumb / Land und Gebiet / nemlich / der Bischöffen von Bamberg / Würzburg / Eßfurt / den Marggrafen von Brandenburg / als Burggrafen zu Nürnberg / auch die Grafen / Frey- und Reichs-Stadt / und ober bey ihnen gesessen oder gelegen.

Der ander Rath.
Der ander Kreys begreift die Bischöffe / Fürstenthumb / Land und Gebiet / des Erz-Bischoffs von Salzburg / der Bischöffen von Regensburg / Freysingen / Passau / auch der Fürsten von Bayern / und die Land-Graffen / Prälaten / Grafen / Herrn / Frey- und Reichs-Stadt / wider / und bey ihnen gesessen oder gelegen.

Der dritte Rath.
Der dritte Kreys begreift die Bischöffe / Fürstenthumb / Land und Gebiet / der Bischöffen von Chur / Eöln / Angsbürg / des Herzogen von Wittenberg / des Marggrafen von Baden / die Gesellschaft von Sanct Georgen Eöln / die Ritterschafft im Regau / auch alle und jede Prälaten / Grafen / Herren und Reichs-Stadt / in land zu Schwaben.

Der vierte Rath.
Der vierte Kreys begreift die Bischöffe / Fürstenthumb / Land und Gebiet / der Bischöffen von Worms / Speyer / Straßburg / Basel / Art zur Fund / Herzog Herten auß dem Niderrhein / Herzog Alexander / beyde von Bayern / Lotharingen / Westerrich / das Landgraffenthumb zu Hessen / die Nieder- / auch Prälaten / Grafen / Herren Frey- und Reichs-Stadt / der Ort gesessen oder gelegen.

Der fünfte Rath.
Der fünfte Kreys begreift die Bischöffe / Fürstenthumb / Land und Gebiet / der Bischöffen von Bambergen / Eßfurt / Würzburg / Münster / Osnabrück / der Herzogen von Gluth / Berg / Cleve / Geldern / der Grafen von Nassau / Danden / Wierenberg / mider Eysenberg / und die Niederlande auß an die Maas / somit alle andere Prälaten / Grafen / Herren / Frey- und Reichs-Stadt / der Ort gesessen oder gelegen.

Der sechste Rath.
Der sechste Kreys begreift die Bischöffe / Fürstenthumb / Land und Gebiet / der Erz-Bischoffen zu Magdeburg und Bremen / der Bischöffen zu Hildesheim / Halberstadt / Merseburg / Bamberg / Eßfurt / Würzburg / Regensburg / Eibitz / der Herzog von Sachsen / die Landgraffen / und Gebiet der Herzogen von Brandenburg / die Landgraffen / Sitten / Pommern / auch Prälaten / Grafen / Herren / Frey- und Reichs-Stadt / der Ort gesessen oder gelegen / auß an die Ert.

Wo die Erwählten zum Reichs-Rath den Dienst nicht anschuen wolten.

Und were es / daß einer oder mehr der obgemelten Personen / außschieden die Chur-Fürsten und Fürsten / solchen Reichs-Rath zu besetzen nicht annehmen wöle oder künd / alsdann sollen wir oder der / so wir an unsrer Statt seyn / mit sampt den andern / so sich in des Reichs-Rath beurlauben und geben werden / ein ander rechte darffere Person an-
der

ANNO
1500.

derselben stat; doch ihres Genossen oder gleichen / erwählen und nehmen / auß dem Kreys der Gegenwart / dess die vorerwehnte Person gewisst wære.

Wie der Chur-Fürst vor Anhang seines Viertel Jahres mag Urlaub nehmen.

Und ob einigen Chur-Fürsten oder Fürsten abgemeldet / dochselb sehr merckliche Sachen / dergleichen er abzugeben redliche Urlaub hat / vorsetzen / oder auch / daß nicht treffentliche Handel oder Sachen vorhanden wære / derselbig Chur-Fürst / oder Fürst mag mit unser Derwiltigung / wann wir persöhnlich an dem Ende wære / oder daß / so wir an unser stat ordnen / und dess mehrern Theils des Reichs-Rath / abscheiden.

Ob der zwölff ersten Fürsten einer oder mehr / Todts abzugeben / wie man andere erziehen sol.

Wirdes sichs über begeben / daß der zwölff gedachten Fürsten einer oder mehr / Todts abzugeben / oder sonst samt ihres Leibs halben / dem Reichs-Rath abzugeben / ungeschickt und unvernünftig wüßten / so sollen wir oder der / den wir an unser stat setzen werden / mit sampt dem Reichs-Rath / an derselben abzugeben / oder ungeschickten und unvernünftigen stat / einen oder mehr andrer Fürsten / des Standes und Befehls / auß den Kreysen / Büchel / darauf der oder dieselben abzugeben / oder unvernünftig / wie obsteht / gewesen wære / in zweyen Monaten den nächsten / nachdem wir solchen abzugeben oder unvernünftigen / durch glaublichen Bericht / vernommen hetten / zu erwählen und zu benennen Macht haben.

Ob einer von des Reichs Rächten abgieng / oder nicht bleiben wüßte / wie man den ersetzen sol.

Wirdes aber der andere Personen des Raths einer oder mehr / Todts abgeben / den Rathschuß aussagen / oder sonst abzunehmen / wie oder welcher Gestalt sich das thun / oder wens bekräftigt wird / sollen die sechs Chur-Fürsten / so es ihrer einen / oder mehr betref / in zweyen Monaten / den nächsten / jedes seines abzugeben / oder abgethanen stat ersetzen. Betreff es aber der andern zwölff Personen einen / an derselben stat sollen wir oder der / so man / wie obsteht / an unser stat setzen wird / sampt gemeinem Reichs-Rath / in d. Zeit siederlich auß dem Kreys / Landtschafft oder Stat / darauf der abzugeben oder abgethanen gewesen wære / ein andrer verlässliche Person erwählen und nennen / und der gemeint Rath in unser Zeit / durch den mehrer Theil seines Beschlusses nicht desto minder in den obliegenden Sachen folgen und handeln.

Wie alle Sachen bey dem Kdäig / und vor des Reichs Regiment gehandelt werden / auch Brieff ausgehen sollen.

Und diemell wir den obgedachten unsern und des Reichs-Rath / vor und nach gemelter massen / Befehl und Commission gegeben haben / damit dann ihre Handlung desto mehr Kraft und Macht habe / und nichts dargegen ausgehen möge / setzen / ordnen und wöllen wir / daß die Handel und Sachen in dieser Commission begriffen / nemlich alle und jede unser / als Kommissen Königs / und des heiligen Reichs Rathen / Chur / Fürst / und ihrer beyder Vollziehung und Handhabung / auch Widerstand den Ungläubigen und andern Insektern der Christenheit / des Reichs / und was an dem Frieden / Rechten / und ihrer Handhabung / und auch dem Widerstand obgemeldet hanget / darzu diemell / oder erschiedlich sein mag / antreffen / an keinem andern End / dann bey uns / und in unsern Abwesen bey dem / so wir darzu verordnet werden / und dem vorgemelten unsern und des Reichs Rath gehandelt / auch Brieff darüber / wo noch sein wird / und unsern Königlichem Titel und Siegel / auff Form und Mass wir / als Kommissen König / zu thun haben / thun sollen und mögen / durch den gemeint unsern und des Reichs Rath gefertigt / und mit einem Raths edlicher Oort unterschrieben werden sollen / Nemlich also: Ad Mandatum Domini Regis in consilio Imperii. Und daß allweg der Chur-Fürst persöhnlich bey dem Rath sein soll / und wirt mit seiner Hand den ersten Buchstaben seines Namens darbey unterschreiben / P. vel F. subscriseit. Und setzen ordnen / und wöllen auch / darauf männiglich beschwende / daß in der obgenannten Sack von unserwegen in unsern Namen / nichts anders gehandelt / gerathschlagt / sitgenommen oder gefertigt werde. Wo auch das darüber beschehe / so soll doch solches krafftlos und unbindig sein / und der keinen Folg gegeben werden.

Wie das Regiment etlichen Rächten erlauben mag.

Wir und der vorgemelt unser und des Reichs Rath / oder in unsern Abwesen der / so wir an unser stat setzen werden / und der mehrer Theil desselben Raths / soll auch Macht haben / ob einen oder mehr desselben Raths chefasten Sachen aufstehen / nach Gelegenheit der Zeit und Handel / dem / oder denselben / auff ihre Geheissen / zu erlauben. Doch also / daß allweg allz wenigst 12. Personen des Raths bey uns / oder dem / so wir an unser stat / wie obsteht / setzen werden / bleiben.

Was des Reichs-Rächten zu Gold gegeben werden soll.

Und nachdem bündig und einmüthig ist / daß die obgenannte Personen des Raths / außgehenden Chur-Fürsten und Fürsten / mit redlichem Solde versehen werden / damit sie des

Reichs obliegenden Sachen desto flüssiger und einflicher abseyn / und aufwarten mögen / ist angesehen / daß einem Grafen oder Herrn / tausent Gilden / der vier Prelaten / allen sammentlich sechs hundert Gilden / zu Jahr-Geld gegeben und entrichtet werden sollen. Desgleichen sollen den acht Personen / so von der Statt wegen / obbesimpter Maß sitzen / die für zwei Personen ganzer Gold / nemlich jedem sechs hundert Gilden entrichtet werden / welche die acht Personen fürter unter sich / nach dem vierthel Jahres zu theilen haben sollen. Auch sollen die gemeint Personen / und ihrer jeder mit einer jährlichen Anzahl Pfund und Kneth / uns / und dem heiligen Reich zu Ert / und mehrer Ansehung / gerath seyn / Nemlich ein Graf oder Herr sechs Pfund / ein Prelat / Ritter / Edelmann / Doktor oder Licentiat / auch jegliche / so von der Statt wegen da sind / vier gerath Pfund.

Wie des Regiments Rath sollen aller Pflicht lebzig seyn.

Und sollen die Personen des vorgemelten Raths / außgehenden Chur-Fürsten und Fürsten / auch andern / denen sie verpflichtet / allen in diesem Rath und Befehl / aller Gehalt und Eyd / damit sie uns / oder ihnen verbunden und verpflichtet wære / gemüthlich lebzig seyn. Und soll der / so wir / wie obsteht / an unser stat setzen werden / beschließen die andere Personen des obgemelten unsern und des Reichs Regiments-Rath / außgehenden Chur-Fürsten und Fürsten / diesen nachfolgenden Eyd schwören.

Der Regiments Rath Eyd.

Ich N. gelobe und schwöre zu Gott / und den Heiligen / auff das N. Evangelion / daß ich der Königlich Majestat / und dem N. Kommissen Reich getreu seyn will / nach allem meinem Verstandnis / Sinn und Muth / Ewaden warren / Frommen und Bessers werden / Monirung / Ert / Würde und Muth der Königlich Majestat und des Reichs / in was berühren Sachen und Handlen / betrogen / sturmen / antzihen und schellen / und handeln. Auch alle und jegliche Puncten und Artikel / so in dieser Ordnung beargen sind / oder hernach gemacht werden / Fried / Recht / ihre Handhabung und den Widerstand dem obgemelt / belangend / ihres Jnnhalts gänglich vollführen und halten / und darin keinen Meyd / Rath / Muth / Gunst / Gaab / Freundschaft / Feindschaft / noch einigerley anderer Saden / darwider die gemeint Ert / Würde / und gemeint Muth verhandelt werden möcht / suchen / noch feinerley Schenkung oder Gaab / wenig oder viel / durch mich selber nehmen / oder durch andere / mit zu Vorhand zu nehmen verschaffen / oder nehmen lassen / noch einige Vreurey annehmen / thun oder treiben. Darzu alles das / so in obgemelten Rath gehandelt / gerathschlagt / und beschlossen wird / zu empfangen setzen und bey mir in geheim halten. Auch das Geld / so mir und andern des Raths von den Ständen des Reichs / nach laut des außgerichtigen Anschlags / geantwort und gelobet ist / und werden soll / getreulich einnehmen / fordern / verwalten / und nirgend anders wenden und lehren / dann zu den Sachen / darumb es / wie obsteht / außgesetzt und gerichtet ist / alle obgehaltlich.

Der Secretarien und Schreiber in des Reichs Regiment auffzunehmen habe / und ihre Eyd.

Und nachdem der gemeint Reichs Rath frommer und geschickter Secretarien und Schreiber notdürftig ist / soll unser Neue und Chur-Fürst / der Ert-Weisthoff zu Maynz / als des N. Reichs Ert-Canciller / den Reichs-Rath mit frommen / redlichen / und verlässlichen Secretarien und Schreibern besetzen und versehen. Welche Secretarien und Schreiber uns / oder in unserm Abwesen dem / so wir an unser stat setzen wöllen / und dem gemeint Reichs-Rath / geloben / und zu den Heiligen schwören sollen / und obet dem / so wir an unser stat setzen werden / und dem Reichs-Rath / von wegen des heiligen Reichs / getreu und gehorchen zu seyn / unser und des heiligen Reichs Sachen zu warren / Frommen und Bessers zu werden / ihrem Amt nur sit reden und andern ihres besten Verstandnis getreulich obdienen / die Rathschuß / Handel und anders des Reichs Rath / so sie mit Rath / der Cansley / oder sonst in geheim vernommen / schreiben oder handeln werden / in quere geheim zu halten / oder niemands zu offnen / noch jemandis warnen / oder Anzeigung zu thun / oder jemandis wider die andern zu rathen. Auch keinen Krieg / Rathschlag oder Handel / ohn Erlaubnis und sonderm Bescheid unser oder des / so wir an unser stat setzen werden / und des Reichs Rath / Abseits oder Ertz zu geben / auch kein Gehend oder Gaab zu nehmen / noch ihnen zu Duz nennen zu lassen / in keine Weis / wie Menschen Sinn das erdenken möcht / alles getreulich und ungefehrlich.

Alle / so in des Reichs Regiment gehörig / sollen aller Tax. Zöl und Unedels frey seyn.

Item / sollen Chur-Fürsten und Fürsten / auch die andere Personen des gemeint Reichs-Rath / auch Schreiber / Boten / und alle andere / so zu solchem Reichs-Rath gehören / und ihrer aller Diener / und ungeschickter Hoff-oder Hausgeind / von ihrer Nothdurften / Proviant / Tax / Ungehalts / Zöl und aller anderer Beschwörung frey seyn / und damit nicht beschwert werden durch jemandes / in keinen Weg / sonder alle Gefehre.

ANNO
1500.

ANNO
1500.

ausschließ unser und uners Erbs Erbs Herzog Philippen / zu
samt der Hülff / so ihre Antheil / laut des oberrichten
Anschlags / thun werden / unter fünf hundert reißiger gerissener
Pferd in den oberrichten Anschlag nicht haben noch halten.
Wor in der Eyr-Hürten und Fürsten Anschlag
gerechnet seyn.

Item / seynd in diesem Anschlag zu den obgenannten Fürsten
gerechnet / der Deutsch Meister / die Ärtz zu Frib / Hirsfeld /
Kempten / Reichenan / Wassenburg / S. Gallen / Salsfeld /
Haupt zu Eimangen / die Grafen von Haimenberg / und die
Fürsten zu Anhalt.

Von der Graffen Stewer.

Item / sol ein jeglicher Graff / oder Herr des Reichs / je
von vier tausend Gulden jährlicher Gülten / einen Reissigen zu
Noß / bey den Pflichten / damit er dem Reich / oder ander
seiner Herrschafft verwandt ist / geriss halten und verlegen / und
also nach Anzahl der jährlichen Gülten oder Nutzung / auff
und ab / mehr oder minder.

Und soll in allen oberrichten Anschlägen / von den vierzig
Gulden Gültten sagend / bey den Geistlichen und Weltlichen /
nicht abgezogen werden / dann was ein jeder von seinen Ein-
kommen / Renten / oder Nutzungen jährlich von Gültten oder
sonstigen andern zu werden schuldig ist / das sol einem jeden / so
seyn Gültlich oder Weltlich / in diesem Anschlag der vierzig
Gulden Gültten / abgezogen / und in dem Anschlag nicht gerechnet
werden / son-er alle Eyr-Herde.

Von der Rittar und Ruchte Stewer.

Auch sollen die Rittar und Ruchte des heiligen Reichs in die-
sem löblichen Christlichen Reich und Fürstenthum / als fromme
Christen / aus redlichen Gemüth / Behaltung / und Ver-
haltung ihrer selbst Zügeland / Eyr / leib und Gut / und zu
Widerstand den Unzulässigen / und andern Widerwärtigen der
Christenheit / und des Reichs / nach ihrem Vermögen auch er-
was thun.

Von der Jüden Stewer

Item / soll ein jede Jüden-Person / sie sey Jung oder Alt /
jährlich ein Gulden geben / und die reichen Jüden den Armen
hierzu zu flachen kommen.

Wie das Volk auff den Eangeln umb Hülffe er-
machet soll werden.

Item / es soll bey allen Geistlichen / so das Wort Gottes
predigen / sie seyn Weltlich / Priester / oder Ordens-Leut / ver-
pflicht werden / das Volk in ihren Predigen Jhre best zu ver-
mahnen / umb Hülff / zu diesem Christlichen löblichen Fürst-
men zu thun / zu bewegen

Wie Truben in Wart und Rüstung geficht werden sollen.

Item / soll in einem jeglichen Stiff / Pfarr-Kirchen / oder
Kloster ein Kisten gesetzt werden / darinn das Geld / so die
frommen andächtigen Christen / auß ihrer Andacht mit
seinen Willen geben / geworfen / und bewahrt / und flücht
des Reichs zu h. Jährlich auf die Zeit / im Ansehn dieses un-
fers Königl. Reichs Tags bestimmet / getreulich geleistet werden.

Wo dem Reich Guld und Eyr zugulden / so
soll die Stewer gemindert werden.

Und ob uns der Unzulässig Guld Sticht und Sieg / so als
wir hoffen und bitten / verleihe / daß der Hauptmann / so ver-
ordnet werden soll / mit des Reichs Volk ernst erdren oder
gerinnen / oder daß sich jemand an das Reich ergehe / und
sich den Reich Ansehn machen und / halsbärtig alles soll dem
Reich zufließen / und den verordneten Reichs-Rath getreulich
überantworten werden. Und ob sich begibt / daß solches etwas
mordtlich erragen / oder sonst Verord. an stürzen werden /
verhaben des Reichs Rath des gemelten Anschlags leichtertung
oder Minderung zu thun fürnehmen wird / so soll solch leicht-
ertung oder Minderung / gegen beyden / Geistlich oder Weltlich-
en / gleichmäßig fürgenommen und gehalten werden.

Wie lang diese Ordnung gehalten soll werden.

Item / soll diese Ordnung sechs Jahr lang wehren / und als-
dann ein halb Jahr vor Aufgang derselben durch die Königl.
Majestät und Stände des Reichs berichtet werden / was ferner
gut sey fürzunehmen.

Von des Reichs-Regiments Ordnung.

Item / sol der verordnete Reichs-Rath nach Anfang dieses
Anschlags über ein Jahr / alles ihres Einnehmens und Auf-
gebens / den Ständen des Reichs Rechnung thun / und flücht
alle Jahr jährlich / damit die Stände / des Reichs Raths
Rechnung Bericht anstellen / und die Ding desto auffrichtiger
und beständiger gehandelt werden. Und so jemand von den
Reichs-Ständen / so solcher Rechnung nicht kommen / sonder
ausbleiben würde / so sollen die Stände / so er-denn / nicht
desto immer mit der Rechnung fortfahren / solches Ausbleiben
unangehen.

Zu Aufgang der sechs Jahr soll sich niemandes
schaden.

Dann soll die Hülff im Reich kein Herkommen bringen / auch
niemand an seinen Freyheiten / Werten / Privilegien / ansehn-
lich dieser Ordnung / einigen Abbruch / Nachsehn / oder Scha-
den / ergehen / alles ungeachtet.

Verbindung der Königl. Majestät und Reichs-
Stände / diese Ordnung zu halten.

Und aber solche vorgemelte Hülffe / ohn vorbestimpt Regi-
strum

ment und Ordnung / auch Recht / Fried / und Handhabung
derselben / nicht beschaden oder Beschand haben mag / haben wir
uns mit den genannten unsern lieben Heymen / Eyr-Hür-
ten / Fürsten und andern des Reichs Ständen / allhie versam-
let / aussich unser / und des vorgemelten Reichs Regiment /
aller und jeder unser / als Königl. Königs und des heiligen
Reichs Sach / Recht / Fried / und Jhr beder Vollziehung
und Handhabung / auch Widerstand gegen den Unzulässigen
und andern Ansehn der Christenheit des Reichs / und was
den Frieden / rechten / Jhren Handhabung und Widerstande
obgenacht / betreffen / auch diese Hülff desto beständiger sein /
und vollzogen werden möge / verbunden / verpflichtet / und ge-
gen einander unwiderstlich verpflichtet / verbunden / verpflichtet /
versprochen auch / für uns und unsere Nachkommen an Reich /
Königl. Kaiser / auch König / auch unser Erben und Erblin-
de / bey unsern Königl. Würden und Werten / in und
mit Krafft dieses Briefs / solche Ordnung und Regiment un-
ser und des heiligen Reichs Rath / mit vorbehalten Reich-
lich und Macht / auch Gericht / Frieden / Handhabung / und der
gemelten beschloffen und vereinigten Hülff / stet und fest zu
halten / und zu vollziehen / darinn nicht zu tragen / zu irren /
noch irrs darüber fürnehmen / in seine Weis / sonder bei-
des und alles das / so beschloffen durch uns / oder zu unser
Kommen / durch den / so wir dazu verordnet werden / und
das vorgemelte Regiment und Rath den meisten Theil / oder alle
Gerichte / gehandelt / beschloffen und erkannt wird / zu hand-
haben / bleiben und vollziehen zu lassen / alles sonder Arglist und
Gefehrd. Und daß zu Verstand haben wir / als Königl.
König und Eyr-Herzog zu Defterreich / unser Königl. Inse-
gel an diesen Brief thun henden / und mit eigner Hand un-
derschreiben.

Und Wir von Gottes Gnaden / Berchthold / des heiligen
Reichs durchs Germanien Eyr-Camerler. Friedrich Herzog zu
Eachsen / Landgraff in Thüringen und Margraff zu Wier-
sen / des heiligen Röm. Reichs Eyr-Marschalck. Joachim
Margraff zu Brandenburg / zu Sietin / Domherr / der
Eassischen und Bienen Herzog / Margraff zu Hünberg / und
Fürst zu Nügen / des heiligen Römischen Reichs Eyr-Camer-
ler / alle drey Eyr-Fürsten. Und wir von denselben Gna-
den / Ernst Eyr-Bischoff zu Magdeburg / Administrator des
Eassischen zu Halberstadt / Primas in Germanien / Herzog zu
Eachsen / Landgraff in Thüringen und Margraff zu Wier-
sen. Lorenz Bischoff zu Brixen / Herzog in Franken /
Salzwil zu Effer / und Friedrich zu Naumburg / Bischoffen.
Albrecht Bischoff bey Rhem / Herzog in Böhmen und Bieren
Bayeren. Friedrich Margraff zu Brandenburg / zu Sietin /
Domherr / der Eassischen und Bienen Herzog / Margraff zu
Hünberg / Fürst zu Nügen. Heinrich zu Wiedeburg Her-
zog / von unsern Herren und Wänter wegen Herrn Magnus /
Herzog zu Wiedeburg. Johann Xp des Gotteshaus Kemp-
ten. Hugo Graff zu Werdenburg / von unsern Heiligenberg.
Adolf Graff zu Nassau / Herr zu Wisbaden. Burgome-
ster und Rath der Stadt Eimburg und Augsburg / und des
heiligen Reichs Frey- und Reichs-Stadt wegen / in Ansehn ge-
gemeines Reichs-Tags benannt. Und wir der Eyr-Für-
sten / Fürsten / Prälaten / Grafen und Herrn Bischoffen
und Gemalhaber / auch in jert gemelten Absicht nemlich be-
stimmte / Personen und thun fundt allermählich / hienue in
Krafft dies Briefs / für uns / unsere Nachkommen / Erben
und von deren wegen wir Gewalt haben / des uns oberste
leisch / auch damit wir und unser jeder / bey seinen Ehren /
Würden und Freyheiten / so nicht wider die Ordnung weren /
Fürstenthumben / Herrschafftliche / landen / Leuten und Re-
gerungen / bey dem heiligen Reich bleiben mögen / darbey wir
auch einander handhaben sollen / solch Ordnung / Regiment
/ Recht / Gericht / Handhabung des Friedens / und vorbestim-
te Hülff der sechs Jahr / wie obsteht / mit unsern Willen
und Rath / zulassen und annehmen / wie die durch die Königl.
Majestät gerichtet / fürgenommen / gemacht / und in diesen
gegenwärtigen Vertrag / Contract / und Verpflichtung ge-
schick ist / Und daß wir uns gegen und mit unsern Königl. Gna-
den derhalb verbunden / verpflichtet / und unwiderstlich verpflichtet
haben / Verbinden / verpflichten und versprechen uns also hie-
mit / in Krafft dieses Briefs. Erben und versprechen auch
wir Eyr-Fürsten und Fürsten bey unsern Königl. Ehren /
und Würden / und wir andere obgenachte Stände / in guten
waren Treuen und Glauben / an Eides statt / dieser Or-
dnung / Rath / Handhabung und Hülff solch zu thun / und
Königl. Majestät / oder in Jhren Mörden / dem / so sein
Königl. Majestät an Jhr stat dazü verordnet / und den ge-
dachten Regimen und Rath / in Gedenken und Verbot / so
in Krafft dieses Briefs aufgeben werden / gehorchen zu seyn /
und die zu vollziehen / alles getreulich und ungefehllich / in
maffen dann die Verbrief / so wir Bischoffen und Gewalts-
haber abgedacht / des von unsern Herrschaffen / und denan-
gen / von den wir Gewalt haben / übergeben / einhalten / re-
deß zu Verstand / haben wir Eyr-Fürsten / Fürsten / Prä-
latten / Grafen und Reichs-Stadt / eben genannt / unser je-
glicher sein Insegel bey der Königl. Majestät / unsern all-
gemähligsten Herrn Insegel an dis libell thun henden / darbey wir
die andern in Ansehn dieses Reichs Tags nemlich bestim-
mt / uns hienue mit geraden. Erben und geschehen zu Aug-
sburg / auff den andern Tag des Monats Junii / nach Christi
Geburt im 1500. Jahr.

ANNO
1500.

TABLE GENERALE
ALPHABETIQUE
DES
MATIERES
CONTENUES
DANS LE
CORPS DIPLOMATIQUE.
ET DANS LE
SUPPLEMENT.

A V E R T I S S E M E N T.

Le premier Chifre Romain marque le Tome, & le second la Partie du Tome. La Lettre S. qui précède les Chifres Romains désigne LE SUPPLEMENT. Les Chifres Arabes indiquent les Pages. La Lettre a marque la premiere Colonne, & la Lettre b. la seconde. Au reste, cette Table Générale ne va que jusqu'à l'Année 1730. inclusivement. Mais il y a une Table particulière & Alphabétique pour les années 1731---1737. On en a usé ainsi pour ne pas différer l'impression de ces Tables-ci, jusqu'à ce que l'Ouvrage fût entierement achevé d'imprimer.

A.

A Bassi (Michel) Prince de Transilvanie, sa Promesse donnée aux Impériaux en Hongrie, qu'il ne fera fait aucune hostilité envers eux, pourvu que de leur part ils ne fassent aucune Incurtion dans la Transilvanie, avec la Promesse du Bassa Turc, sur le même sujet, de l'an 1662. VI. II. 422. a. Son Traité avec l'Empereur Leopold I. pour la défense de ladite Principauté de l'an 1686. VII. II. 130. a. Son Traité avec Charles Duc de Lorraine, Generalissime de l'Empereur, sur les quartiers d'Hiver des Troupes Impériales, de l'an 1687. *ibid.* 149. b. **A**benissas Prince des Sarafins d'Afrique, son Traité avec **Pro-**
rie II. Empereur touchant la sécurité du Commerce & la Jurisdiction sur les Sarafins de l'Île de Corée, en 1230. I. I. 168. a. **A**bsolution donnée par les Legats du Pape à **Henri** II. Roi d'Angleterre, du meurtre de **Thomas** Archevêque de Cantorbéry en 1171. I. I. 90. a. **A**chaïe, Principauté, & **Athènes**, Duché, **Charles** II. Roi de

Sicile en donne l'Investiture à **Philippe** Prince de Tarente, son Fils. S. I. I. 119.

Admet I. Empereur des Turcs, son Traité de Commerce, avec **Henri** IV. Roi de France, de l'an 1604. V. II. 39. a. son Traité de Paix avec **Rodolphe** II. Empereur Romain, de l'an 1606. V. II. 78. a. Renouvellement de ladite Paix pour 20. ans, avec l'Empereur **Matthias**, de l'an 1615. *ibid.* 264. a. autre Renouvellement, de l'an 1616. *ibid.* 280. a. son Traité d'amitié & de Commerce avec les Etats Generaux des Provinces Unies, de l'an 1622. V. II. 205.

Admet III. Empereur Turc, son Traité des Limites avec **Auguste** II. Roi de Pologne en 1703. S. II. II. 37. ses Lettres à **Pierre** I. Czar de Russie, pour l'entretien de la Paix entre eux de l'an 1710. VIII. I. 261. b. 262. b. Sa Lettre par laquelle il confirme le renouvellement de la Paix de trente ans, faite en 1700. S. II. II. 78. Sa Lettre à Sa Majesté Czarienne. *ibid.* 79. Sa Lettre au Gouverneur de Bender, pour conquies le Roi de Suède en ses Etats à travers la Pologne, avec une Année. *ibid.* 90. Son Traité de Paix fait avec

avec *Charles VI* Empereur des Romains à Passarowitz en 1718. VIII. I. 420. a. Son Traité de Paix fait avec la République de Venise. *ibid.* 524. b. Son Traité de Commerce avec l'Empereur. *ibid.* 528. b.

Adelbert Comte de l'Abbaye, son Traité d'Echange de quelques Biens avec l'Evêque du même pays. I. I. 25. a.

Adelbert Archevêque d'Hambourg, il fait un Traité de partage d'un certain lieu marécageux avec *Gerrard* Duche de Saxe en 1143. I. I. 77. a.

Ademar Evêque de Metz, & *Jolande* Comtesse de Bar, leur Traité de Paix avec *Marie* de Blois Duchesse de Lorraine, & le Duc *Jean* son Fils, comme aussi divers autres Comtes & Seigneurs en 1157. I. II. 326. b.

Adolphe Comte de l'Abbaye, son Traité d'Echange de quelques Biens avec l'Evêque du même pays en 894. I. I. 24. a.

Adolphe Archevêque de Cologne, confirme le Traité d'Alliance fait par *Brissac* son Predecesseur, avec *Henri* Duc de Lorraine en 1193. I. I. 117. a. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Henri* Duc de Brabant en 1203. I. I. 130. a.

Adolphe Comte de Mons donne le Duché de Limbourg à *Jean* I Duc de Brabant, & prie l'Empereur *Rodolphe* I, de lui en donner l'Investiture en 1182. I. I. 250. b.

Adolphe de Nassau Roi des Romains, sa Constitution que les Biens devolus à l'Eglise ne doivent être exemts des Tributs ordinaires, en 1293. S. I. I. 158. Sa Ligue avec *Edouard* I. Roi d'Angleterre contre *Philippe le Bel*, Roi de France en 1294. I. I. 423. a. Son Diplôme par lequel il confirme à la Ville de Milan tous leurs Droits & Privilèges en 1295. I. I. 292. a. Son Traité avec les Villes de Worms & de Spire par lequel il leur promet sa protection, & elles s'obligent en échange de l'assister contre ses Ennemis en 1297. I. I. 301. a.

Adolphe Evêque de Liège, vend la Ville de Malines à *Louis* Comte de Flandres pour 10000. Ducats d'or en 1333. I. II. 139. a.

Adolphe Duc de Juliers, déclaré légitime Successeur de *Renaud* Duc de Gueldre & Comte de Zuphen, par l'Empereur *Sigismund* en 1457. S. I. II. 350. il obtient du *Conseil de Bâle* la Confirmation de tous les Privilèges & Prérégatives qui lui avoient été conférés par les Papes, ou par les Empereurs, l'an 1434. I. II. 283. b.

Adolphe Electeur de Mayence, ses Trêves conclues par l'Intercession de *Robert* Electeur de Cologne, avec *Frederic* le *Victorieux* Electeur Palatin, l'an 1463. III. I. 283. b. il engage à *Frederic* Electeur Palatin les Places *Starkenbourg*, *Heppenheim*, *Bensheim* & *Worlenbach* situées dans la *Berg-Ravisse* pour 100000 florins, l'an 1463. III. I. 291. a.

Adolphe Jean, Duc de Deux-ponts, son Recès avec *Philippe* Comte de Linange, pour la Vente du Comté de *Risingen* & de la Seigneurie de *Moersberg*, de l'an 1667. VII. I. a.

Adria, le Royaume d'Adria, établi en Italie par le Pape *Clement VII* en 1529. I. I. 135. b.

Adrien IV, Pape, sa Lettre à l'Empereur *Frederic I* pour exciter & expliquer les mots *Beneficium* & *contumelium*, dont il s'étoit servi dans un Diplôme, en 1154. I. I. 79. b. Sa Lettre à l'Empereur *Frederic I* pour le plaindre de ce qu'il avoit mis son nom avant le sien, & qu'il exigeoit l'hommage des Evêques, en 1154. I. I. 80. a. Sa Concession à *Henri II* Roi d'Angleterre, pour occuper l'Isle d'Irlande, sous condition d'imposer à chaque maison un denier pour St. Pierre, en 1155. I. I. 80. a. 374. b. Sa Paix avec *Guillaume*, Roi de Sicile, par lequel celui-ci s'oblige de conférer les Droits & Privilèges du St. Siège dans la Sicile, la Pouille & la Calabre, le Pape de son côté lui confirme aussi bien qu'à ses Successeurs la possession des dits Pais, en 1156. S. I. I. 40. Sa Lettre à l'Empereur *Frederic I* dans laquelle il nomme son Couronnement *Beneficium* à *Sancta Sede* in *eum collatum*. *ibid.* 41. Sa Lettre aux Evêques d'Allemagne pour porter l'Empereur *Frederic I* à la Revocation de son Edit, que personne ne devoit s'adresser au St. Siège. S. I. I. 44. Réponse desdits Evêques, à ladite Lettre. *ibid.*

Advocatie de l'Eglise de Treves, cédée par *Henri* Comte Palatin du Rhyn à l'Archevêque de Treves. I. I. 123. a.

Agénès Comtesse de France, cédée par *Henri III* Roi d'Angleterre, au Roi de France pour 3700. livres à payer annuellement, en 1261. I. I. 215. a.

Agénès Duchesse de Lorraine, sa Lettre par laquelle elle déclare d'avoir reçu en fief le Chateau de *Stenay*, du Comte de *Luxembourg*, en 1250. S. I. I. 79. a.

Agnes Dame de Foccuign, Comtesse de Savoye, son Testament en 1262. I. I. 219. a.

Agnes de France, Fille de *Saint Louis* Duchesse de Bourgogne, son Traité avec *Amé* Comte de Savoye & *Jean* Comte d'Auxerre, sur le Mariage de *Robert* de Bourgogne Fils de ladite Duchesse, avec *Jeanne* de Chalon, Sœur de *Jean*, & petite-fille d'*Amé*, en 1321. I. II. 51. a.

Aichstade Evêché, Lettre d'*Eberhard* Evêque d'Aichstade, par laquelle il vend le village de *Derringen* au Comte de *Soolberg*, pour 7500. florins, de l'an 1559. VI. I. 58. a.

Aive Ville de l'Artois, cédée avec *St. Omer* à la France par *Ferrant*, Comte de Flandres, en 1211. I. I. 142. b.

Aix la Chapelle, Ville Impériale, obtient de l'Empereur *Frederic I* le Privilege de tenir des foires & de battre de la Monnaie, en 1166. I. I. 87. a. Privilèges qu'elle obtint de *Charlemagne*, & qui lui furent confirmés par les Empereurs *Frederic I* en 1166 & *Frederic II* en 1244. S. I. I. 56. Elle prend pour son Avocat & Procureur *Jean* I. Duc de Lor-

raine & de Frabint, en 1280. I. I. 246. b. Son Traité de Confédération avec *Antoine* Duc de Frabint, de l'an 1406. II. I. 296. b. Confirmation & augmentation de ses Privilèges par l'Empereur *Charles V* de l'an 1520. IV. I. 328. b. Sentence rendue contre elle par l'Empereur *Maximilien*, pour rétablir les Magistres dépouillés & remettre toutes choses au premier état, de l'an 1614. V. II. 237. a. Traité de Paix d'Aix la Chapelle conclu entre la France & l'Espagne, l'an 1668. VII. I. 82. a.

Aixe Comté en l'Abbaye, érigé en Principauté par *Charles II* Roi de Sicile, en faveur de *Philippe de Savoye* Prince d'Achaïe, en 1308. I. I. 345. a. donné en fief à *Louis* de Savoye par *Louis II* Roi de Jerusalem & de Sicile, en 1392. S. I. II. 297.

Aixe Ville de Lombardie, ses Conventions avec *Guillaume* Marquis du Montferrat, en 1283. S. I. I. 137. elle transporte en 1592. toute la Jurisdiction & Pouvoir sur elle à *Vincens* Gonzague, Duc de Mantoue, sauf la Contenance de l'Evan-geliste. S. II. I. 213. Conditions de ladite Transfession. *ibid.* 219.

Aixonne Ville d'Italie, sa Paix avec la Ville de Pise, en 1178. I. I. 105. b.

Alberoni Cardinal, ses Intrigues avec le Prince de Cellamare, Ambassadeur du Roi d'Espagne *Philippe V*, à la Cour du Roi de France. VIII. I. 545. b.

Albert Duc de Saxe, son Contentement, donné à *Rodolphe I* Empereur pour pouvoir investir ses deux Fils *Albert* & *Rodolphe* des Duchés d'Autriche, *Stirie*, *Carniole*, & de la *Moravie* *Silavonie*, en 1200. I. I. 247. a.

Albert d'Autriche, Empereur I. du nom, sa Déclaration, qu'il avoit donné, avec le contentement des Princes de l'Empire a-yant droits dans l'Élection des Empereurs, les Duchés d'Autriche & de *Stirie* & les Seigneuries de *Carniole*, de la *Marche* & de *Port Naon* en fief à *Rodolphe*, *Frederic*, & *Leopold* & ses autres Fils, en 1298. I. I. 314. b. Ses Lettres d'Investiture de la Ville d'Ise, données à *Frederic II* Duc de Lorraine, en 1298. S. I. I. 176. a. Sa Constitution que les Biens devolus à l'Eglise ne doivent pas être exemts des Tributs ordinaires, en 1299. *ibid.* b. Il donne en vue du Mariage de *Rodolphe* son Fils aîné avec *Blanche* Sœur de *Philippe le Bel* Roi de France, audit *Rodolphe* les Duchés d'Autriche & de *Stirie* & à *Blanche* en Dowaire le Comté d'Alface & la Terre de Fribourg, en 1299. I. I. 322. b. 323. b. Il confirme le Diplôme, que *Rodolphe I* Empereur son Pere avoit donné à *Renaud* Comte de Gueldres, par lequel il lui avoit conféré l'Administration de la *Frisie*, en 1299. S. I. I. 156. Son Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France pour la défense mutuelle de leurs Etats, Droits & libertés, en 1299. I. I. 323. a. Son Traité avec le même pour le Mariage d'un des Fils de *Philippe* avec une des Filles d'*Albert*. *ibid.* 324. a.

Albert Duc de Bavière, son Recès avec *Guillaume* Duc de Saxe, son Diplôme d'Investiture donné au Burgrave *Ernst*, qui le Burgravat de Nuremberg, en 1300. II. I. 37. a. Son Traité pour la Paix publique, fait avec les Evêques & Villes de *Strasbourg* & de *Bâle* & les Landgraves de la haute & basse *Alsace*, pour quatre ans, en 1301. I. I. 327. b. Son Traité avec la Ville de *Spire*, qui promet de l'assister contre ses Ennemis, & l'Empereur de son côté garantir ladite ville de tout mauvais traitement des Archevêques de Cologne & de Treves, qu'ils lui voudront faire à cause de cette assistance, en 1302. I. I. 332. a. Fragment de son Edit sur le Pape *Boniface VIII*, par lequel il reconnoît que la Dignité Impériale a été transférée par le St. Siège des Grecs aux Allemands, en 1303. S. I. II. 21. a. Son Traité de Paix avec *Wenceslas V* Roi de Bohême & de Pologne, en 1305, par lequel celui-ci est absous du Ban prononcé contre son Pere. S. I. II. 33. Il promet *Catherine* sa fille en Mariage à *Jean*, fils de *Jean II* Duc de Brabant, en 1336. I. I. 342. a. Son Instrument de la Paix Publique ordonnée en *Strasbourg* pour deux ans, en 1307. I. I. 342. b.

Albert II Empereur, sa Constitution par laquelle il défend & abolit toutes sortes de Dénis dans l'Empire, établit les Justices *Austro-germaniques* pour les différends qui surviendroient entre les Etats, divise tout l'Empire, la Bohême & l'Autriche exceptées, en quatre Cercles & pourroit à la meilleure expédition des affaires dans la Cour des Jugemens Secrets ou de *Wassphalie*, de l'an 1437. ou 1438. III. I. 41. a. 43. a. Sa Paix Publique ordonnée dans l'Empire à Nuremberg, en 1438. S. I. II. 380. Sa Confirmation du Privilege donné par l'Empereur *Sigismund* à *Jean François* de Gonzague, Marquis de Mantoue, pour pouvoir ériger dans la ville de Mantoue une Académie ou Université, où la Théologie, le Droit Civil & Canonique, la Philosophie & les Arts Libéraux pourroient être enseignés, de l'an 1439. III. I. 61. b. *Albert* & *Elisabeth* Roi & Reine de Bohême avec *Frederic* Electeur de Saxe, *Guillaume* Duc de Saxe, son Frere, & *Frederic* Landgrave de Thuringe & Margrave de *Misnie*, & *Louis* Landgrave de Hesse, par lequel *Albert* & *Elisabeth* promettent à ceux-ci toute sorte d'assistance & conviennent de quelle manière on devra procéder pour l'accommodement des différends qui pourroient survenir dans la suite entre eux, de l'an 1439. III. I. 63. a.

Albert Comte de *Mohr*, donne son Comté à l'Eglise de *Silésie*, en 1204. S. I. I. 72. a.

Albert & *Otton* Ducs d'Autriche, reçoivent de l'Empereur *Louis* de Bavière les Villes de *Padoue* & de *Trevise* en Fief de l'Empire, en 1336. I. II. 152. b. 164. b.

Albert, Archevêque d'Autriche, ses Réversales, données à *Geor-*

ge Roi de Bohême, touchant la bonne Regence de l'Autriche, en 1461. S. I. II. 421. a.

Albert II. Evêque de Passau, ses Lettres par lesquelles il promet à *Rodolphe* Archiduc d'Autriche & à *Albert & Leopold* ses Freres de les assister de toutes les forces, & de leur tenir ouvertes les Places, ce que ledit Evêque & son Chapitre établissent en Statut perpétuel pour tous les Evêques futurs, en 1365. II. I. 425. a.

Albert Marquis de Carre vend le Château & la Ville de *Feuers*, comme aussi le Territoire de *Coxan* à *Bonhomme Afenaro*, Bourgeois de la Ville d'Asi, en 1300. S. I. I. 177. b.

Albert, Archevêque de Breme, son Accord avec le Magistrat de la Ville de Breme sur leurs anciens différends, en 1366, II. I. 64. a. Sa Renonciation à toutes les Pretensions qu'il avoit sur la dite Ville. *ibid.* b. Son Accord avec la même ville touchant la moitié de la Forteresse de *Strole*. *ibid.*

Albert Comte Palatin du Rhyn & Duc de Bavière, est fait Grand-Baillif & Administrateur des Comtes de *Hainaut*, *Hollande*, *Zelande* & de la Seigneurie de *Frisle* durant la maladie du Duc *Guillaume* son Frere, en 1352. II. I. 340. a. b. Son Accord avec *Louis* son Frere, Margrave de Brandebourg, par lequel celui-ci cède à *Albert* tous ses Droits sur ledits Pais, à la reserve de quelques Seigneuries &c. II. I. 342. a. b. *Albert II.* Evêque de Passau, son Revers donné à *Albert & Leopold* Ducs d'Autriche, par lequel ledit Evêque & son Chapitre s'engagent à ne faire ni Paix ni Accord avec leurs Sujets rebelles, sans le consentement desdits Ducs; leur cedant & transportant en outre la moitié des Biens desdits Sujets de Passau, situés principalement dans la haute & basse Autriche, pour dédommagement des pertes qui leur ont été causées par cette Guerre, en 1367. II. I. 66. a.

Albert Archevêque de Magdebourg, sa Declaration, comme aussi celle de son Chapitre, que la Vente du Marquisat de *Lusace* faite par *Theoderic* le jeune Landgrave de Thuringe à l'Eglise de Magdebourg, n'a pas été confirmée ni effectuée, & que par conséquent *Charles IV.* Empereur a pu légitimement acheter ledit Marquisat du Margrave de Brandebourg, ledit Archevêque & son Chapitre renonçant à toutes pretensions là dessus, en 1372. II. I. 82. a. *Albert* Duc de Bavière, Comte de Hollande, son Traité de Paix avec *Wenceslas* de Bohême Duc de Brabant, en 1374. II. I. 96. a. b.

Albert Margrave de Brandebourg, ses Lettres par lesquelles il cède à *Louis* Comte Palatin du Rhin la Protection du Monastere de *Keijsheim*, de l'an 1452. III. I. 189. b. Ses Différends avec *Louis* Duc de Bavière accommodés par une Sentence arbitrale, l'an 1459. III. I. 256. a.

Albert Margrave de Brandebourg, sa Treve conclue par l'Interposition de *Frederic III.* Empereur avec *George* Roi de Bohême, de l'an 1461. III. I. 274. a. Son accommodement avec *Louis* Duc de Bavière, fait par la Mediation dudit Roi *George*. *ibid.* b.

Albert Duc d'Autriche, son Union avec *George Podiebrad*. Roi de Bohême, de l'an 1459. III. I. 257. a.

Albert Duc de Saxe, obtient de l'Empereur *Frederic III.* la Succession éventuelle aux Duchés de *Juliers* & de *Bergen*, l'an 1483. III. II. 122. b. Il y est confirmé *Maximilien I.* Roi des Romains, l'an 1486. *ibid.* 167. a. Il est comme Lieutenant General des Troupes de *Maximilien I.* Roi des Romains, & de *Philippe* son Fils, un Traité avec le Sieur de *Ravestein*, Seigneur de l'Ecluse pour la reddition de cette Place, en l'an 1492. III. II. 289. b.

Albert Duc de Bavière, son Accord avec la ville de *Ratisbonne* touchant les Offices d'Echevin, ceux de la Chambre & de Juges de Paix possédés par le Duc dans ladite ville, lesquels il lui cede avec la haute & basse justice & tous les Revenus qui en dependent, pour une somme d'argent, l'an 1492. III. II. 287. a. Son Accord avec la Ville de *Ratisbonne*, en 1492, touchant leurs Différends, fait & ordonné par l'Empereur *Maximilien I.* S. I. II. 478.

Albert Duc de Prusse & Margrave de Brandebourg, son Alliance avec *Jean* Electeur de Saxe pour la defense de la Reformation, de l'an 1526. IV. I. 462. b.

Albert le jeune, Margrave de Brandebourg, ses Traités d'Accommodement avec les Evêques de *Bamberg* & de *Wurzburg* & la Ville de *Nuremberg*, de l'an 1552. IV. III. 35—37. Son Accord avec l'Empereur *Charles V.* qui confirme les dits accords, *ibid.* 37. a. 38. b. Son Traité d'Accommodement avec *Auguste* Electeur de Saxe, de l'an 1553. IV. III. 54. a. Ban de Proscription contre lui, par l'Empereur *Charles V.* *ibid.* 64. a. Sa Proscription contre la dite Proscription, de l'an 1554. *ibid.* b.

Albert Comte Palatin du Rhin, son Accord avec *Joachim* Comte d'Ortenbourg, moyenné par l'Empereur & par *Auguste* Electeur de Saxe, de l'an 1566. V. I. 138. b.

Albert Frederic Duc de Prusse, sa Protestation, que la Renonciation impartie d'une née Duchesse de Juliers, Femme de *Philippe Louis*, Comte Palatin, à la Succession Paternelle & Maternelle, ne doit point préjudicier aux Droits qui lui sont acquis par son Contrat de Mariage avec *Marie Eleonore* aussi née Duchesse de Juliers, de l'an 1579. V. I. 345. b.

Albert Archiduc d'Autriche, son Mariage avec *Isabelle*, Infante d'Espagne, Fille de *Philippe II.* qui lui cede les *Pais-Bas*, de l'an 1598. V. I. 573. a. Les Conditions sous lesquelles il est reçu Souverain des *Pays-Bas* par les Etats du Pays, de l'an 1598. V. I. 591. b.

Albert & Isabelle, leur Convention ultérieure avec les Etats Generaux des Provinces-Unies sur le Traité d'Anvers, de l'an 1609, faite l'an 1610. V. II. 119. b. Leur Convention avec les Etats Generaux des Provinces-Unies des *Pais-Bas*, pour le maintien de la Treve faite l'an 1609, de l'an 1610. V. II. 141. Leur Traité avec *Louis XIII.* Roi de France, pour prolonger la Neutralité entre le Duché de *Bourgogne* & la *Franche Comté* pour 29. autres années, de l'an 1610. V. II. 143. b.

Albert & Isabelle, leur Traité avec *Louis XIII.* Roi de France, touchant les limites des Duché & Comté de *Bourgogne*, de l'an 1612. V. II. 188. b. Leur Contrat avec *Philippe Guillaume* Prince d'Orange concernant l'échange du *Parage* de *Chalons*, contre la Seigneurie de *Turnhout*, de l'an 1612. *ibid.* 191. b.

Albert Duc de Fredland, Capitaine General de l'Empereur *Ferdinand II.* reçoit de lui le Duché de *Mecklenbourg* en Hypothèque, l'an 1628. V. II. 546. b.

Albert Duc de Saxe-Cobourg, son Contrat de Mariage avec *Elisabeth Susanne* née Comtesse de *Kempinski*, de l'an 1689. VII. I. 223. b.

Alvigeis, Ordonnances de *Simon*, Comte de Montfort, General de la Sainte Eglise, touchant les Biens conquis sur eux. S. I. I. 75.

Alençon, le Duc *François d'Alençon*, Frere de *Henri III.* Roi de France, son Traité avec les Etats Generaux des *Pais-Bas*, pour les défendre contre la Tyrannie des Espagnols, de l'an 1578. IV. I. 320. b. Articles & Conditions accordées entre les mêmes, par lesquelles ledit Prince est déclaré Prince & Seigneur desdits Pais, de l'an 1580. *ibid.* 380. a. Son Contrat de Mariage avec *Elisabeth Reine d'Angleterre*, de l'an 1581. *ibid.* 405. a. Son Acceptation de la Souveraineté sur les *Ommelandes*, l'an 1582. *ibid.* 426. Son Accord avec les Etats Generaux des Provinces-Unies, de l'an 1583. V. I. 434. a. Son Testament. *ibid.* 436. a.

Alençon, la Duchesse d'Alençon, Sœur du Roi de France *Charles I.* ses Negotiations en Espagne pour la delivrance dudit Roi. IV. I. 414. a. b. 435. b. n.

Alexandre II. Pape, fragment de sa Lettre à *Suenon* Roi de Danemarck, par laquelle il l'exhorte à payer le cens accoutumé, en 1062. I. I. 10. b.

Alexandre III. Pape, sa Lettre à *Suenon* Roi de Danemarck, pour exiger de lui le Tribut accoutumé, en 1159. I. I. 84. b. Il est averti par un de ses amis des Actes de la Diète de *Wurtzbourg* tenue par l'Empereur *Frederic I.* pour soutenir le Pape *Pascal* contre lui, en 1166. S. I. I. 54. Il defend à *Roger*, Archevêque d'York de couronner le fils du Roi d'Angleterre *Henri II.* en 1170. I. I. 88. a. il le suspend pour avoir fait ce Couronnement, I. I. 88. b. Sa Paix avec *Frederic I.* Empereur, en 1175. I. I. 95. a. Sa Lettre à l'Archevêque d'York &c. touchant la Paix qu'il avoit faite avec *Frederic I.* Empereur, en 1177. I. I. 100. a. Autre Lettre audit Archevêque pour le même sujet. *ibid.* 101. a. Sa Constitution par rapport à l'Election d'un Pape, lorsque les voix des Cardinaux sont divisées, en 1179. I. I. 104. b. Il attribue la Dignité Royale à *Alfonse I.* Prince de Portugal & prend son Royaume sous sa Protection, à condition de payer tous les ans 2. Mars d'or, en 1179. I. I. 105. a.

Alexandre IV. Pape, sa Bulle par laquelle il confirme à *Edmond*, Fils de *Henri III.* Roi d'Angleterre la possession du Royaume de *Sicile* qui lui avoit été conférée par le Pape *Innocent IV.* en 1245. I. I. 324. b.

Alexandre VI. Pape, sa Bulle par laquelle il accorde à *Ferdinand & Isabelle* Roi & Reine de Castille & d'Aragon le Droit sur le Nouveau Monde decouvert par *Christophe Colomb*, de l'an 1493. III. II. 303. b. Ses Negotiations & Correspondances avec *Bajazeth II.* Empereur des Turcs, pour obtenir son assistance contre *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1494. III. II. 316. a. Il en reçoit un subside de 40000 Ducats. *ibid.* b. Il fait un Cardinal à la recommandation du Grand Seigneur, *ibid.* 317. b. Il fait mourir Sultan *Gem* Frere de *Bajazeth* à la sollicitation de celui-ci, en prenant 300000 Ducats pour recompense. *ibid.* 318. a. Son Traité de Paix avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1495. *ibid.* Sa Ligue avec *Maximilien I.* Empereur, *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, *Ferdinand & Isabelle*, Roi & Reine de Castille & d'Aragon, & avec la Republique de *Venise*, & *Louis Marie Sforze* Duc de Milan, pour la defense de leurs Etats, de l'an 1496. III. II. 364. b. Sa Bulle, par laquelle il donne au Cardinal *Raymond* son Legat pouvoir de pacifier les Princes Chrétiens, de leur ordonner des Trêves, & de confirmer leurs Accords, & en cas de refus de les y contraindre par des Censures & Peines Ecclesiastiques, de l'an 1500. IV. I. 5. b. Son autre Bulle donnée au même contenant un Mandement & Pouvoir special, de proceder contre tous les Rois, Princes & Etats qui refuseront de faire la Paix à sa proposition. *ibid.* 6. b. Sa Bulle par laquelle il donne à *Enriquez*, Roi de Portugal, Pouvoir de nommer un Commissaire Apostolique dans les Lieux depuis le Cap de *Bonne Esperance*, jusqu'aux Indes, en 1500. S. I. II. 499. Sa Bulle, par laquelle il prive *Frederic d'Aragon*, Roi des deux Siciles de ses Royaumes, & les divise en deux parties il en donne une à *Louis XII.* Roi de France, & l'autre à *Ferdinand & Elisabeth*, Roi & Reine de Castille, en 1501. S. II. I. 1.

Alexandre VII. Pape, Son Traité d'Accommodement avec *Louis*

T A B L E

Louis XIV. Roi de France, pour l'attentat commis par les Corsaires contre son Ambassadeur à Rome, le Duc de Crequi, de l'an 1664. VI. III. 1. a.

Alexandre VIII. Pape Sa Bulle dite *Sancta Cruciat*, accordée au Roi d'Espagne Charles II. par laquelle il exhorte tous les Peuples des États de ce Roi, de le servir & soutenir par leurs armées dans la Guerre contre les Infidèles, en 1696. S. II. I. 434. a.

Alexandre II. Roi d'Ecosse, sa Composition avec Henri III. Roi d'Angleterre, en 1257. I. I. 390. b. Il promet à Henri III. Roi d'Angleterre comme à son Seigneur Féodal toute fidélité, en 1244. I. I. 185. b. Sa promesse au Pape Innocent IV. touchant la même fidélité. 186. b.

Alexandre III. Roi d'Ecosse donne Marguerite sa Fille en Mariage à Eric Roi de Norwege, en 1281. I. I. 413. b.

Alexandre Duc d'Albanie, son Alliance avec Edouard IV. Roi d'Angleterre pour occuper le Royaume d'Ecosse, de l'an 1482. II. II. 99. b. Son autre Traité entre les mêmes pour le même sujet, de l'an 1483. ibid. 118. b.

Alexandre, Grand Duc de Lithuanie, sa Convention avec les États de la Pologne touchant l'Union plus étroite dudit Grand Duc de Lithuanie avec le Royaume de Pologne, de l'an 1501. IV. I. 18. a.

Alexandrie, Ville de la Lombardie, sa Paix avec Guillaume, Marquis de Monterrat, en 1378. S. I. I. 60. a. Elle se donne à Guillaume, Marquis du Monterrat, en 1260. S. I. I. 113. b. Sa Paix avec Guillaume Marquis du Monterrat, en 1278. S. I. I. 131. a. Elle est cédée à François Sforze Duc de Milan par Jean Marquis du Monterrat, l'an 1494. III. I. 251. b.

Alexis Michalowitz, Czar de Russie, son Traité de Paix avec Charles XI. Roi de Suède, de l'an 1661. VI. II. 363. a. Sa Trêve pour 13. ans. faite avec Jean Casimir Roi de Pologne, l'an 1667. VII. I. 4. b. Son Traité avec Michel Roi de Pologne, pour la Confirmation de la Paix d'Androusof, faite en 1667. de l'an 1670. VII. I. 130. b. Son Traité de Paix avec le Cham de la Tartarie. ibid. 132. a. Son Traité de Paix avec Michel, Roi de Pologne, de l'an 1672. VII. I. 165. a. Sa Prolongation de Trêve avec Jean III. Roi de Pologne pour 13. ans, de l'an 1678. VII. I. 373. b.

Alexis Terrentie, Fils de Pierre I. Czar de Russie, déclaré indigne & incapable de la Succession par son Père, en 1718. VIII. I. 507. b.

Alfonse Roi de Castille, sa Paix avec Sanche Roi de Navarre, en 1167. I. I. 88. a. Alfonso & Sanche Roi de Navarre prennent pour Arbitre de leurs différends Henri II. Roi d'Angleterre, en 1176. I. I. 96. a.

Alfonse I. Roi de Castille, remet à Gaston, Vicomte de Bearn, l'hommage pour la Gascogne, en 1202. S. I. I. 53.

Alfonse dit le Sage Roi de Castille, sa Confédération avec Henri III. Roi d'Angleterre, en 1254. I. I. 393. b. 394. a.

Henri III. Roi d'Angleterre, sa Renonciation à la Gascogne, en faveur d'Edouard III. Fils de Henri III. Roi d'Angleterre, en 1254. S. I. I. 103. a. Il est élu & investi par ceux de Pise, au nom de tout l'Empire comme Empereur des Romains, par le Vieux & Nouveau Testament, par la Croix & l'Épée, en 1255. S. I. I. 104. Il les confirme dans la possession de leurs États. ibid. 105.

— Son Diplôme d'Investiture donné en qualité de Roi des Romains à Frederic III. Duc de Lorraine, en 1268.

Alfonse Roi de Castille & de Leon, sa Sentence d'exhérédation prononcée contre Sanche son fils aîné, en 1282. II. 250. b.

Alfonse XI. Roi de Castille & de Leon, son Traité avec Philippe de Valois Roi de France par lequel les anciens Traitez sont renouvellez pour leur assistance mutuelle, & les Donations faites par le Roi de Castille à ses Enfants & à Eleonor leur Mere confirmées &c. en 1345. I. II. 237. b. Articles secrets du précédent Traité, portant que les deux Rois se secourront mutuellement contre le Roi d'Angleterre & le Roi de Bellmarin. ibid. 238. b.

Alfonse Roi d'Aragon, sa Trêve faite avec Philippe IV. dit le bel Roi de France, par la Mediation d'Edouard I. Roi d'Angleterre, en 1286. I. I. 419. b.

Alfonse & Jean Roi de Navarre & Henri Grand Maître de l'Ordre de St. Jacques Freres, fairs prisonniers par les Genoïs, mais delivrez par Philippe Marie Duc de Milan, promettent audit Duc en reconnaissance de venir en personne l'assister, toutes les fois qu'il les requerra, l'an 1435. II. II. 318. a. Sa Paix avec Eugene IV. Pape, par laquelle le Roi s'engage de reconnaître ledit Eugene pour vrai Pape, & de l'assister avec un certain nombre de Troupes contre le Duc de Milan; le Pape de son côté promet au dit Roi l'investiture du Royaume de Naples, en 1443. S. I. I. 388. b. Son Investiture du dit Royaume qui lui est donnée par le dit Pape. ibid. 390. a.

Alfonse Roi d'Aragon, & de Sicile, son Traité de Ligue & de Confédération avec Louis Duc de Savoie, de l'an 1449. III. I. 161. a. Son Traité de Paix avec la Republique de Florence, de l'an 1450. III. I. 175. b. Son Traité de Paix avec la Republique de Venise faite par la Mediation du Marquis d'Este, l'an 1450. III. I. 178. b. Sa Ratification & Accession au Traité de Paix fait entre François Sforze Duc de Milan, & la Republique de Venise & la Ville de Florence, de l'an 1455. III. I. 233. a.

Alfonse I. Roi de Portugal, offre son Royaume à la Tutelle de la Ste. Vierge de Claveval, s'obligeant de payer annuelle-

ment 50. Morabitins d'or audit Monastere, outre le Tribut dû au St. Siège, en 1142. S. I. I. 36. Ses Loix fondamentales audit Royaume. ibid. 37.

— Il fait son Royaume tributaire au St. Siège, en 1142. I. I. 76. a. Sa Constitution touchant les Enfeignements de Portugal, de 1152. I. I. 79. a. La Dignité Royale lui est donnée par le Pape Alexandre III. en 1179. I. I. 105. a.

Alfonse II. Roi de Portugal s'oblige de payer annuellement 2. Marcs d'Or au St. Siège, en 1212. I. I. 144. a.

Alfonse V. Roi de Portugal, son Renouvellement des anciens Alliances avec Edouard IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1471. III. I. 453. a. Sa Ratification de l'Alliance faite par Henri dernier Roi de Castille avec la France, de l'an 1475. III. I. 516. b. Pourquoi il s'appelle Roi de Castille &c. de Leon. ibid. 517.

Alfonse VI. Roi de Portugal, son Traité de Paix & d'alliance avec les Provinces Unies, de l'an 1661. VI. II. 366. b. Son Contrat de Mariage avec Marie Françoise Elisabeth, Princesse de Savoye, de 1666. VI. III. 103. a. Son Traité de Ligue offensive & défensive, avec Louis XIV. Roi de France contre le Roi d'Espagne, de l'an 1667. VII. I. 17. b. Son Traité de Paix avec Charles II. Roi d'Espagne, de l'an 1668. VII. I. 70. b. Son abdication de la Puissance Royale en faveur de son Frere Don Pedro, en 1667. S. II. I. 381.

Alfonse d'Arragon, Duc de Calabre, Fils de Ferdinand Roi de Sicile, son Contrat de Mariage avec Hippolyte Marie Sforze, Fille du Duc de Milan, de l'an 1465. III. I. 332. a.

Alfonse I. Comte de Provence, sa Convention avec Hugues Bauc de Baulx. I. I. 101. a.

Alfonse d'Arragon Duc de Villa Hermosa, donne ce Duché à Ferdinand son Fils âgé alors de deux ans, en 1481. S. I. II. 460.

Alfonse d'Este, Duc de Modene, son Contrat de Mariage avec Isabelle de Savoye, de l'an 1608. V. II. 91. b.

Alger, Republique, Son Accord avec Louis XIII. Roi de France, touchant la liberté de Commerce, de l'an 1619. V. II. 330. a. Son Traité de Paix avec la Republique des Provinces Unies, de l'an 1622. V. II. 413. a. Son Traité de Paix avec les mêmes, de l'an 1626. V. II. 485.

— Son Traité de Paix & de Commerce avec Louis XIII. Roi de France, de l'an 1628. V. II. 569. a. Traité de Paix avec Charles II. Roi d'Angleterre, de l'an 1662. VI. I. 419. b. 420. b. Traité de Paix avec les Provinces Unies. ibid. 44. b. 435. b. 445. a. Trêve pour sept mois entre la Republique d'Alger & les Provinces Unies, conclue par l'Admiral de Ruyter, l'an 1662. VI. II. 407. b. Son Traité de Paix avec Charles II. Roi d'Angleterre, de l'an 1664. VI. III. 31. b. — avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1666. VI. III. 111. a.

— avec Charles II. Roi d'Angleterre, de l'an 1672. VII. I. 205. a. — avec les Provinces Unies, de l'an 1677. VII. I. 327. b. Son Traité avec Louis XVI. Roi de France, pour le rétablissement du Negoce & pour la Pêche du Corail, de l'an 1679. VII. I. 327. b. Son Traité de Paix & de Commerce avec les Provinces Unies de la même année. ibid. 404. a. Additions au Traité, de l'an 1680. VII. II. 1. Traité de Paix & de Commerce avec Charles II. Roi de Grande Bretagne, de l'an 1682. VII. II. 20. a. Son Traité avec le Sieur Denis Dufaut touchant son Etablissement au Bassin de France en Barbarie, de l'an 1684. VII. II. 74. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec Jacques II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1686. VII. II. 126. a. — avec Louis XIV. Roi de France, fait par l'Admiral de Tourville. ibid. 75. a. Son Traité de Paix pour cent ans, fait avec le même Roi, de l'an 1689. VII. II. 239. a. Son Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec les Provinces Unies, en 1702. VIII. I. 292.

— avec les mêmes en 1726. VIII. II. 136. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec l'Empereur Charles VI. l'an 1726. ibid. 149. a.

Dix Comtes de Savoye & de Bourgogne, son Testament, en 1278. I. I. 242. a.

Allemagne, les Villes de Mayence, Strasbourg, Worms, Spire & Oppenheim font une Confédération pour conférer la Paix publique, en 1325. I. II. 70. b. Quelques Villes de Suabe font une Confédération pour conférer la Paix publique au feu & au ven de l'Empereur Louis de Baviere, en 1331. I. II. 126. b. Alliance de Transfiro, contrainte entre les rois electeurs Electeurs, l'Evêque de Transfiro, le Duc de Neubourg, le Roi de Suède, comme Duc de Brême & Fehrd, les Ducs de la Maison de Brunswig-Lunebourg & le Landgrave de Hesse-Cassel, pour le maintien de la Paix de Westphalie & la Conservation de leurs Droits & Regales, de l'an 1678. VI. II. 235. a. Alliance défensive, desdits Princes avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1699. ibid. 239. a. Leurs Capitulations avec le Prince de Salm, comme General en Chef de leur Ligue, & avec les autres Hauts Officiers, ibid. 243. b. Prolongation de la dite Alliance pour 3. ans, de l'an 1660. ibid. 330. b. Autre Prolongation, de l'an 1669. ibid. 449. a. 453. a. Traité entre les mêmes Princes, en 1668, pour la défense des Droits de Paix & de Guerre, d'Armes & d'Alliance, par lequel ils conviennent de tenir toujours prêt un corps de 20. mille Hommes, de l'an 1661. VI. II. 351. b. Leur Capi.

DES MATIERES.

Capitulation avec Jean Guillaume de Gelfheim pour la Charge de General d'Artillerie. *ibid.* 379. a. Revers des Princes de l'Empire nouvellement créés, contenant les Devoirs auxquels ils s'obligent, pour être admis dans le College des Princes, de l'an 1664. VI. III. 8. a. Traité d'Alliance défensive entre divers Princes du Cercle de Westphalie, les Electeurs de Cologne & de Brandebourg, les Princes de Brunswick-Lunebourg, & la Landgrave Regente de Hesse-Cassel, de l'an 1657. VII. I. 67. a. Alliance défensive entre Frederic Guillaume, Electeur de Brandebourg, Christoffe Bernard Evêque de Munster, & Philippe Guillaume Comte Palatin du Rhyn, pour la défense du Cercle de Westphalie, de l'an 1671. VII. I. 125. b. Traité de Luxembourg entre l'Empereur Leopold I. les Cercles de Franconie & du Haut Rhyn & quelques autres Etats de l'Empire pour le maintien des Traités de Paix de Munster & de Nimègue contre toute injuste prétention sur l'Empire, de l'an 1682. VII. II. 21. b. Union de plusieurs Evêques & Princes d'Allemagne, pour le Renouveau & affermissement de l'Union des Princes, de l'an 1666, pour le maintien de la Dignité, Droits & Privilèges des Princes de l'Empire & pour s'opposer au neuvième Electorat, fait à Ratisbonne, l'an 1693. VII. II. 313. a. Autre Union faite à Francfort pour le même sujet, en 1695. *ibid.* 357. a. Recès d'association entre les six Cercles, Electoral du Rhyn, de Franconie, de Bavière, de Saxe, de Saxe, du Haut-Rhyn & de Westphalie pour un Armement perpétuel, pour leur seigneurie & la tranquillité publique, de l'an 1697. VII. II. 377. a. Recès d'association entre les Cercles Electoral du Rhyn, de Franconie, de Bavière, de Saxe & du Haut Rhyn, pour leur commune Seigneurie & Défense, de l'an 1701. VII. II. 188. a. Recès d'Association entre les Cercles de l'Empire, Electoral du Rhyn, d'Autriche, Franconie, Saxe & du Haut-Rhyn, pour leur mutuelle assistance, de l'an 1702. VIII. I. 99. a. Accession des Cercles, Electoral du Rhyn, Franconie, Saxe & du Haut-Rhyn à la grande Alliance entre l'Empereur, la Grande Bretagne & les Provinces Unies, contre la France & l'Espagne, de l'an 1702. VIII. I. 104. a. Commencement. *ibid.* 105. a. Alliance, la grande Alliance, quel fut son commencement. VII. II. 125. a. *Almanac.* Constitution du Pape Gregoire XIII. touchant l'introduction du Nouvel Almanac, en 1582. S. II. I. 187. Ulterieur Declaration du même Pape sur cette affaire *ibid.* 188. Conclusion des Etats Evangeliques à Ratisbonne, qu'on se conformera à l'avenir aux Tables Rudolphines de Kepler, tant à l'égard du Calcul des Ephemerides, que de la fixation de la pleine Lune Paschale, en 1700. S. II. I. 435. *Almire* Ville de Dalmatie, sa Trêve d'un an avec la Republique de Venise, en 1292. I. I. 276. a. *Alloft* Terre de Flandres, le Marquis de Namur prête pour elle le hommage à Henri Duc de Brabant, en 1208. I. I. 141. b. *Alsace.* Quels Eiens les Landgraves d'Alsace y possédoient comme Fiefs du Duc de Lorraine, en 1316. S. II. I. 94. b. Aux Villes de la Basse Alsace il est ordonné par l'Empereur Charles IV. de se confédérer ensemble contre les Perturbateurs de la Paix publique, en 1296. I. II. 202. a. Traité des Villes Imperiales de l'Alsace avec l'Empereur Robert & Louis Electeur Palatin, son Fils, pour le maintien de la Paix & l'administration de la Justice pour quinze ans, fait, l'an 1408. II. I. 311. b. Alliance conclue entre l'Evêque & la Ville de Strasbourg & la Noblesse & les Villes d'Alsace contre certains voleurs de grands chemins appelés *Armines* pour défendre le pais contre leurs Brigandages, de l'an 1444. III. I. 126. a. *Alsace*, mise sous la Protection du Roi de France Louis XIII. l'an 1634. VI. I. 78. b. *Alsace, Sundgouw & Haguenau.* Convention entre les Etats de l'Empire assemblés à Osnabrug, touchant les Conditions, sous lesquelles ledits Pais doivent rester à la France, de l'an 1648. VI. I. 446. b. Lettres de Cession & de Renonciation à ces Pais par l'Empereur Ferdinand III. & les autres Archi-Ducs d'Autriche. *ibid.* 490. b. Arrest du Conseil Royal de France, feant à Brîsc pour la Reunion de la Souveraineté de la Basse Alsace, Sarreptie Royale de Haguenau, Prevoité, Chapître & Evêché de Wessenberg & de toutes leurs Appartenances & Dependances, en 1680. S. II. I. 403. *Alt-Ranfate.* Ville de Saxe. La Paix d'Alt-Ranfate, conclue entre Charles XII. Roi de Suede, & Frederic Auguste Roi de Pologne & Electeur de Saxe, en 1706. VIII. I. 204. a. *Amboise.* (Cardinal d') il reçoit au nom de Louis XII. Roi de France, la Soumission des Milanois. III. I. 439. b. Injustement blâmé, & justifié. IV. I. 55. b. n. Pourquoi il fit le Traité de Cambrai si desavantageux à la France. IV. I. 109. b. n. *Ami ou Amédée.* IV. Comte de Savoie, remet à Marguerite de Savoie, Comtesse de Kibourg, sa Secur, la Ville de St. Maurice en Chablais, en 1239. I. I. 176. b. Il lui donne encore le Château de Montcey *ibid.* 178. a. Il donne le Château de Bard en la Val d'Aoste à Thomas son Frere, Comte de Flandres &c de Hainaut, en 1242. I. I. 180. b. Son Contrat de Mariage avec Ceile de Baux, en 1244. I. I. 188. a. Son Te-

tament, en 1252. I. I. 200. b. *Amé V.* dit le Grand, Comte de Savoie, prend Jean de la Baume Abbé d'Embrun avec son Monastere sous sa Protection, en 1285. I. I. 261. a. Sa Ligue avec Archeman & Rodolphe Comtes de Habsbourg, qui lui promettent de l'assister de tout leur pouvoir pour recouvrer les Châteaux de Loyes & de Condamine, usurpés par l'Empereur Rodolphe I. en 1290. I. I. 270. b. Il obtient par donation de Beatrix de Suvoys, Dame de Faucigny tout ce qu'elle possédoit depuis le Lac de Geneva & Seefeld jusqu'à Fribourg, en 1294. I. I. 289. a. Sa Ligue avec Bertrand de Baux Prince d'Orange, contre le Dauphin de Vienne, en 1300. I. I. 325. b. Il reçoit le Comté d'Asi en don de Henri VII. Empereur, en 1311. I. I. 362. a. Il est élevé à la Dignité de Prince & Duc, par Henri VII. Empereur, duquel il reçoit en cette qualité l'investiture de ses Etats, en 1313. I. I. 366. b. Sa Ligue avec Jean Dauphin du Viennois, pour la défense du Royaume d'Arles, en 1314. I. II. 13. b. Son Traité avec le Prieur de la ville de Taverne sur l'Advocatie & la Garde du Monastere de ladite Ville, en 1314. I. II. 13. b. Son Traité de Paix avec Jean Dauphin du Viennois, par lequel leurs Prétenions reciproques sur plusieurs Places, Villes & Châteaux sont réglées, en 1314. I. II. 6. b. *Amé VI.* Comte de Savoie surnommé le Verd, son Traité de Mariage avec Jeanne de Bourgogne, en 1347. I. II. 239. b. Son Traité avec Jean Roi de France au nom du Dauphin son Fils, par lequel le Traité entre Archeman Comte de Savoie & Humbert Dauphin est confirmé, & pour ce que le Roi de France, ni le Dauphin, ni leurs Successeurs ne pourront acquerir aucunes Terres en Savoie, ni le Comte en Dauphiné, en 1351. I. II. 267. a. Pourquoi il fut surnommé le Verd. I. II. 270. b. n. Son Traité de Paix avec le Dauphin du Viennois, en 1352. *ibid.* 64. Son Traité avec Jean Roi de France & Charles Dauphin, son Fils aîné, par lequel le Roi donne au Comte l'Hôtel de Bohème situé à Paris, & le Comte promet au Roi de lui remettre Jeanne, Fille de Philippe Duc de Bourgogne, libre de veu de Mariage & de Religion, pour être mariée au gré du Roi, pourvu que ce ne soit pas au Dauphin. Ils conviennent de plus d'une Échange de divers Lieux & Terres de part & d'autre & se promettent une Amitié & assistance reciproque, en 1356. I. II. 315. a. Son Traité de Ligue avec Galeas, Vicomte de Milan, contre le Marquis de Monferrat, en 1362. II. I. 40. b. Il reçoit de Galeas, Marquis de Saluces, ses Terres, pour les tenir puis après de lui en Fief, en 1363. S. I. II. 192. Son Traité avec Jean Duc de Berri, touchant le Mariage à faire entre Amé Fils d'Amé VI. & Bonne, Fille de Jean, en 1372. II. I. 82. b. Il est déclaré Vicaire de l'Empire par toute l'Italie, par l'Empereur Charles IV. en 1372. II. I. 89. b. Son Traité de Paix avec Jean Galeas Comte des Vertus, en 1378. II. I. 125. a. Son Traité de Ligue avec le même, en 1378. II. I. 126. b. Son Testament, en 1383. II. I. 216. a. *Amé VII.* Comte de Savoie, surnommé le Roux, son Mariage avec Marie de Bourgogne, fille de Philippe le Hardi, conclu, l'an 1386. II. I. 206. a. Son Traité avec ceux du Comté de Nice, par lequel ils se donnent à lui, de l'an 1388. II. I. 214. a. Son Testament, en 1391. II. I. 231. a. *Amé VIII.* Comte de Savoie, son Traité de Treve pour dix ans fait & conclu avec Louis II. Roi de Sicile & Comte de Provence, l'an 1400. II. I. 276. a. Il achete le Comté de Geneve de Odo de Villars, Seigneur de Baux & Comte d'Avellin, pour 45000. Francs d'or, l'an 1401. II. I. 278. a. Sa Declaration, portant qu'il a racheté de Ferry de Lorraine, Comte de Vaudemont & de Marguerite de Jarmville, sa Femme, les Châteaux & Lieux de la Roche, Rumilly, Soubs-Cornillon & Faleson au Comté de Geneve, de l'an 1417. II. I. 344. b. Il est créé & déclaré Duc &c Prince de l'Empire par l'Empereur Sigismund, l'an 1416. II. II. 66. b. 67. b. *Amé VIII.* Duc de Savoie, son Traité de Paix avec Louis Roi de Jerusalem & de Sicile, de l'an 1418. II. II. 122. a. Saix Traité d'Alliance avec les Republiques de Venise & de Florence, contre Philippe Marie Duc de Milan, de l'an 1426. II. II. 185. a. Sa Declaration de Guerre contre le même. *ibid.* 193. a. Sa Paix avec le même. *ibid.* b. Sa Convention avec Philippe Marie Angles, Duc de Milan, par laquelle celui-ci s'oblige de n'aliéner la Ville d'Asi à aucun autre, qu'autant Duc, en 1427. S. I. II. 350. La Ville de Ferret lui est cédée par le même. *ibid.* 370. a. *Amé VIII.* Duc de Savoie, & les Republiques de Venise & de Florence, leur Paix faite par l'arbitrage du Cardinal Nicolas avec Philippe Marie Duc de Milan, l'an 1427. II. II. 203. a. Sa Ligue avec Philippe Marie Duc de Milan contre Jean Jacques Marquis du Montferrat, Allié de la Republique de Venise, de l'an 1434. II. II. 243. b. L'Empereur Sigismund lui ordonne de venir le servir en fidelle Vassal de l'Empire contre ceux de Venise, pour recouvrer les Droits de l'Empire qu'ils usur-

- point dans la Lombardie, en 1431. S. I. II. 317.
- Amé VIII.* Duc de Savoie, son Contrat avec *Jean*, Roi de Jérusalem, sur le Mariage à faire entre *Louis* Fils aîné du Duc & *Anne* Fille dudit Roi, de l'an 1432. II. II. 247. a.
- Sa Paix avec *Jean Jacques* Marquis du Mont ferrat, par laquelle celui-ci lui remet quelques Villes & Terres, pour qu'il les donne ensuite en Fief à *Jean de Montferrat*, Fils aîné dudit Marquis, en 1432. S. I. II. 361.
- Ledites Villes & Terres lui sont données & cédées par le même. *ibid.* 376.
- Sa Ligue avec *Philippe le bon* Duc de Bourgogne contre le Duc de Bourbon, de l'an 1434. II. II. 277. b.
- Son Traité de Ligue & de Confédération avec *Philippe Marie* Duc de Milan & Seigneur de Gènes, de l'an 1434. II. II. 293. a.
- Confirmation dudit Traité. *ibid.* 295. b.
- Son Testament, fait en 1439. III. I. 78. a.
- Il se fait Religieux pour devenir Pape. III. I. 10. a. n.
- Il est élu Pape par le Concile de Constance sous le Nom de *Felix V.* l'an 1439. III. I. 85. a.
- Cede le Papat à *Nicolas V.* *ibid.* 164. b. n.
- Amé IX.* Duc de Savoie, dit le Bienheureux, son Contrat de Mariage avec *Madame Yolande* de France, Fille de *Charles VII.* Roi de France, de l'an 1466. III. I. 10. a.
- Son Traité d'Alliance avec *Philippe* Duc de Bourgogne, de l'an 1467. III. I. 375. a.
- Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Galeas Marie* sforce Duc de Milan & le Marquis de *Montferrat*, de l'an 1467. III. I. 379. a.
- Son Traité d'Alliance & de Confédération avec *Galeas Marie* sforce Duc de Milan, de l'an 1471. III. I. 431. b.
- Amédée (Victor)* Duc de Savoie, l'Empereur *Leopold* lui accorde la permission, de s'acquiescer quelques Fiefs de l'Empire dans l'Italie fiefcité, en 1690. S. II. I. 420. a.
- Voyez le texte sous l'Article *Victor Amédée*.
- Amélie Elisabeth*, Landgrave Regente de Hesse-Cassel, son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand III.* de l'an 1619. VI. I. 174. b.
- Son Traité de Confédération avec *Louis XIII.* Roi de France, de la même année. *ibid.* 178. b.
- Son Traité d'Alliance avec les Ducs de *Bransbourg-Lauenbourg*, *Frederic Auguste* & *George*, de l'an 1639. *ibid.* 187. a.
- Son nouveau Traité de Ligue offensive & défensive avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1640. VI. I. 190. a.
- Son Traité de Trêve avec le Comte d'*Off-Frise*, par la Médiation des Etats Généraux des Provinces Unies, de l'an 1644. VI. I. 302.
- Amélie*, Princesse Douairière d'Orange, sa Transfession avec *Marquise Isabelle de Merode*, Comtesse Douairière d'*Uffinghen*, au sujet de la Seigneurie de *Tranchiennes* & quelques autres Terres, pour lesquelles elle paye à ladite Comtesse 60000. fl. de l'an 1662. VI. I. 405. a.
- Amérique*, les Terres decouvertes & à decouvrir encore sont données par le Pape *Alexandre VI.* à *Ferdinand & Isabelle*, Roi & Reine de Castille, l'an 1493. III. II. 302. b.
- Traité de quelques Rois & Reines de l'Amérique Septentrionale avec *Charles II.* Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1677. VII. I. 331. a.
- Amurat* Grand Seigneur, son Traité de Paix avec la République de Venise, l'an 1477. V. I. 244. a.
- Amurat IV.* Empereur des Turcs, son Traité de Paix avec *Ferdinand II.* Empereur des Romains, de l'an 1625. V. II. 475. a.
- Prolongation de ladite Paix, de l'an 1627. *ibid.* 401. b.
- Extrait de son Traité de Paix avec la République de Venise, de l'an 1639. VI. I. 180. a.
- Amsterdam*, Accord entre les Etats de Hollande & la Ville d'*Amsterdam* par plusieurs différends & prétentions de part & d'autre, de l'an 1581. V. I. 422. a.
- Anabaptistes*, Constitution de l'Empereur *Charles V.* contre eux, en 1520. S. II. I. 64. b.
- Anaclet II.* Anti Pape, Fragment de son Diplôme par lequel il accorde le Titre de Roi de Sicile à *Roger* Duc de Sicile & de Calabre, en 1130. S. I. I. 183. b.
- Ancone*, la Marche d'Ancone donnée à *Alexandre VI.* Comte d'Este, par l'Empereur *Orson IV.* en 1210. S. I. I. 74. b.
- Elle est donnée à *Alexandre VII.* Marquis d'Este, par le Pape *Honoré III.* en 1217. S. I. I. 77. a.
- Andernach*, Traité d'Andernach, fait entre l'Empereur *Frederic III.* & les Electeurs d'une part, & *Louis XI.* Roi de France, de l'autre, contre *Charles* Duc de Bourgogne, l'an 1475. III. I. 521. b.
- Angle (Hano I.)* Empereur de Constantinople, sa Lettre à *Henri II.* Roi d'Angleterre, par laquelle il lui promet le passage libre par ses Pays & des Vivres pour sa Croisade, en 1188. I. I. 112. a.
- Angleterre*, Loi du Roi *Camus*, touchant le Denter de *St. Pierre*, en 1037. I. I. 45. a.
- Libertés de l'Eglise & du Peuple d'Angleterre qui leur ont été accordées par *Henri I.* Roi d'Angleterre, en 1100. I. I. 146. a.
- Edit du Roi *Henri II.* pour maintenir les Droits Royaux, contre les Infractions & Usurpations des Papes, en 1164. S. I. I. 46. a.
- Angleterre* reconnue pour Fief du St. Siège par le Roi *Jean Sans Terre*. I. I. 138. a.
147. b.
- Les Libertés du Peuple d'Angleterre assurées par la Charte du Roi *Jean Sans Terre*, en 1215. I. I. 153. b.
- Ladite Charte est cédée par le Pape *Innocent III.* l'an 1255. b.
- Le Pape *Innocent IV.* envoie de l'Eglise Anglicane un Subside de 6000. Livres Sterling. I. I. 190. a.
- Lettre des Comtes & Barons d'Angleterre au Pape *Boniface VIII.* par laquelle ils nient que le Pape ait quelque Droit sur le Royaume d'Ecosse, en 1301. S. I. II. 3. b.
- La Couronne d'Angleterre hypothéquée par le Roi *Edouard III.* à *Benouan* Archevêque de Trêves pour une somme de 60000. flor. en 1338. S. I. II. 134. b.
- Pour quelles raisons les Rois d'Angleterre ont pris le titre de Roi de France depuis *Edouard III.* en 1364. II. I. 75. a.
- Si les Rois d'Angleterre ont renoncé au Titre de Roi de France. IV. I. 475. a. n.
- Serment du Chancelier du Roi d'Angleterre, & les Ceremonies avec lesquelles le Grand Sceau lui est délivré. IV. I. 220. a.
- Actes & Procédures qu'on y fit contre le Roy *Charles I.* en 1649. S. II. I. 332.
- Memoire des Protestants Anglois présenté au Prince & à la Principesse d'Orange contre les Pratiques & Machinations des Papistes, de l'an 1698. VII. II. 179. a.
- Angleterre & Ecosse*, Traité pour l'union de ces deux Royaumes, conclu & signé par les Seigneurs Communitaires des deux Royaumes, en 1706. VIII. I. 199. a.
- Acte du Parlement d'Angleterre pour étendre la Succession de cette Couronne à la Maison Electorale d'*Hannover*, de l'an 1701. VIII. I. 3. a.
- Autre Acte pour la plus grande sûreté de la Personne & du Gouvernement de la Reine *Anne*, & de la Succession à la Couronne dans la Maison d'*Hannover*, de l'an 1705. VIII. I. 170. a.
- Anglo-Philippe Marie* Duc de Milan, son Traité d'Alliance avec *Pandolfe de Malaspir*, Seigneur de Bracco & de Bergame, de l'an 1414. II. II. 15. a.
- Sa Transfession avec *Thomas* Marquis du Montferrat, au sujet de la ville de *Verceil* & ses Appartenances, de l'an 1416. II. II. 62. b.
- Son Traité de Confédération & de Ligue défensive avec *Thomas de Campo Freggio*, Duc de Gènes, de l'an 1417. II. II. 89. a.
- Anhalt*, Principauté, Paix héréditaire entre *Woldemar, George, Jean, Sigismond & Albert*, Freres Princes d'*Anhalt* pour le partage des biens possédés jusqu'alors entre eux par indivis, en 1413. S. I. II. 332. a.
- Sentence arbitrale rendue sur *Frederic* le jeune, Margrave de Brandebourg entre les Princes d'*Anhalt*, & la Ville de *Zerbst*, pour l'accommodement de leurs Différends, en 1440. S. I. II. 384. a.
- Partage Héréditaire entre *Jean George, Christien, Auguste, Rudolphe & Louis*, Freres, Princes d'*Anhalt*, par lequel ladite Principauté est divisée en quatre parties, fait l'an 1609. S. II. I. 253.
- Renouvellement dudit Partage, en 1606. *ibid.* 263. b.
- Recès particulier entre lesdits Freres, Princes d'*Anhalt*, pour corroborer ledit Partage héréditaire de l'an 1606. S. II. I. 264.
- Anhalt & Saxe-Lauenbourg*, Paix Héréditaire renouvelée entre ces deux Maisons par *Jules François*, Duc de Saxe-Lauenbourg & *Jean George* Prince d'*Anhalt*, pour la Succession réciproque dans leurs Etats, après l'extinction, de l'une ou l'autre Maison, de l'an 1678. VII. I. 348. a.
- Accord entre les Princes d'*Anhalt* sur les différends arrivés entre eux au sujet de la Religion & des Revenus Ecclesiastiques, de l'an 1679. VII. I. 422. b.
- Affurance donnée à *Leopold* Prince d'*Anhalt-Deulin* par les autres Princes de la Maison d'*Anhalt*, pour le renouvellement du Paix conclue en 1678, avec le Prince *Jean George* son Pere, avec extension en faveur de son épouse *Anne Louise* & de ses Fils *Gustave Guillaume & Leopold Maximilien*, de l'an 1703. VIII. I. 103. b.
- Protection de la Maison d'*Anhalt* contre celle de *Bransbourg-Lauenbourg* par rapport au Duché de *Saxe-Lauenbourg*, en 1728. S. II. II. 209. a.
- Anjou* Comté, érigé en Pairie de France par *Philippe le Bel* Roi de France en faveur de *Charles* Comte d'Anjou. S. I. I. 170.
- Annates*, Arrêt du Parlement de Paris au nom de *Charles VII.* Roi de France contre l'abus des *Annates* & contre les autres usurpations de *Benoit XIII.* de l'an 1406. II. I. 297. b.
- Anne*, Imperatrice de Russie, son Traité avec *Frederic IV.* Roi de Danemarck, pour régler le salut fur Mer entre les Vaisseaux Russiens & ceux de Danemarck, en 1730. S. II. II. 284.
- Anne* Duchesse de Bretagne, recherchée par *Maximilien I.* Roi des Romains. III. II. 218. b.
- Son Traité d'Alliance avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, pour s'affilier réciproquement, de l'an 1489. *ibid.* 224. b.
- Son Traité de Paix avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1493. III. II. 269. a.
- Son Traité de Mariage avec le même Roi. *ibid.* 271. b.
273. a.
- Elle jure au Pape *Innocent VIII.* qu'elle n'a pas été enlevée par rapt. *ibid.* 275. b.
- Sa Ligue avec *Louis* Duc d'Orléans & *Pierre & Anne* Duc & Duchesse de Bourbon pour le service dudit *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1492. III. II. 288. a.
- Memoires touchant son Mariage rompu avec *Maximilien I.* Empereur & consommé avec *Charles VIII.* Roi de France. III. II. 404. b.
- Son second Mariage avec *Louis XII.* de l'an 1498. III. II. 405. a.
- Articles, dont elle convint avec ledit Roi, dans le tems de son Mariage, pour le maintien des Libertés & Franchises des Etats de Bretagne, en 1499. S. I. II. 498.
- Anne d'Egmont*, Comtesse de Bueren, investie du Comté de *Lingen*, par l'Empereur *Charles V.* en qualité de Seigneur d'*Overissel*, en 1513. S. II. I. 132. b.
- Anne d'Egmont*, Comtesse de Bueren & Femme de *Guillaume I.* Prince d'Orange, son Testament, fait en 1554. S. II. I. 156.
- Anne d'Orléans* Duchesse de Savoie, Fille d'*Henriette* Duchesse d'Orléans & petite Fille de *Charles I.* Roi d'Angleterre, la Protestation pour la Conservation de son Droit de Succession.

Succession à la Couronne d'Angleterre, contre toute Disposition contraire, faite en 1701. VIII. I. 4. b. S. II. II. 5. *Anne Reine de la Grande Bretagne*, & les *Provinces Unies*, Confirmation des Traités faits entre eux & l'Empereur *Leopold* & le Roi *Gillaume*, en 1701. VIII. I. 288. a. Leur Traité avec l'Electeur de Trèves, pour son accession à la grande Alliance contre la France & l'Espagne, de l'an 1702. VIII. I. 114. a. Sa Declaration de Guerre contre la France & l'Espagne. *ibid.* 115. a. Son Traité avec l'Electeur & Duc de Brunswig Lunenburg pour un Corps de Troupes de 10000. hommes. *ibid.* 116. b. *Anne* & les *Prov. Un.* Leur Traité avec le Duc de *Holstein-Gottorp*, pour quatre Regimens de Troupes, de l'an 1703. VIII. I. 124. a. Leur Traité d'Amitié & de bonne intelligence avec *Charles XII.* Roi de Suede. *ibid.* 132. a. Sa Commission donnée au *Sieur Milford Crow* pour traiter avec les *Catalans*, en 1705. S. II. II. 39. Son Traité avec le même, pour reconnoître *Charles III.* pour legitime Roi d'Espagne. *ibid.* 41. a. Traité qu'elle fit, conjointement avec les Etats Generaux, avec *Jean Guillaume*, Electeur Palatin, pour une augmentation de ses Troupes jusqu'à 10000. Hommes, en 1706. VIII. I. 195. b. Son Decret en faveur du Duc de *Lorraine* pour l'indemnité de la perte du Duché de *Montferat*, de l'an 1708. VIII. I. 29. b. Autre Decret sur le même sujet, en 1711. *ibid.* 271. a. Son Traité avec les *Provinces Unies* touchant leur *Barrière*, & pour maintenir la Succession à la Couronne de la Grande Bretagne, selon qu'elle est établie par les Loix, de l'an 1709. VIII. I. 243. a. Autre Traité pour le même sujet, par lequel le precedent est changé & annullé, fait en 1713. *ibid.* 322. a. Son Reglement concerté avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, touchant le Gouvernement des *Pais-Bas Espagnols* sous leur Autorité Administrative, jugées à ce que le Roi *Charles III.* en soit mis en possession, de l'an 1712. VIII. I. 281. a. Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France pour une suspension d'armes, en 1712. VIII. I. 308. b. Prorogation de ladite suspension. *ibid.* 312. a. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, établi sur la séparation perpetuelle des Couronnes de France & d'Espagne, & sur la Reconnoissance de la Succession à la Couronne de la Grande Bretagne dans la Ligne d'*Hanover*, &c. fait à *Utrecht*, en 1713. VIII. I. 339. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec le même Roi. *ibid.* 345. a. 351. b. 353. a. Son Traité de Paix avec *Philippe V.* Roi d'Espagne, qui y renonce à la Succession de la France, reconnoît la Succession Protestante en Angleterre & cede la Ville de *Gibraltar* & l'Île de *Minorque* à la Grande Bretagne, &c. Fait à *Utrecht*, en 1713. VIII. I. 323. a. Son Traité de Commerce & de Navigation avec le même Roi. *ibid.* 409. a. Sa Convention avec les *Provinces Unies* contenant un Reglement Provisionnel pour le Commerce & les Droits d'entree & de sortie dans les *Pais-Bas Autrichiens*, fait en 1713. VIII. I. 400. b. *Acte Testonique*, Articles convenus & accordez dans leur Assemblée tenue à *Lubeck*, l'an 1418. II. II. 101. a. (Voyez pour le reste *Villes Anseatiques*) *Andana*, *Orbital*, *Potto* &c. & autres Places & Villes cedées par l'Abbe de *St. Ansaise* proche de la Ville de *Aqua Salvata*, à la Ville de *Sienne*, l'an 1452. III. I. 190. a. *Antoine* Duc de Bourgogne & de Brabant, son Traité de Confederation avec la Ville d'*Aix la Chapelle*, de l'an 1406. II. I. 296. b. Son Alliance avec *Renard IV.* Duc de Gueldre, de l'an 1408. II. I. 321. a. b. Son Traité de Mariage avec *Elisabeth*, Fille de *Jean Duc* de *Goritz*. *ibid.* 325. b. *Antoine*, Comte de Vaudemont, Acte de sa Comparaison par ses Depués à la Cour de l'Empereur *sigismund*, & d'y avoir exposé & justifié son Droit comme le plus proche Heritier du Duché de *Lorraine*, par la Ligne mâle, contre le Duc de *Bar* y pretendant par la Ligne féminine, de l'an 1434. II. II. 281. b. Acte & Declaration dudit Empereur, qui lui avoit conféré ledit Duché de *Lorraine* au Duc de *Bar*, toutefois sans prejucier aux Droits dudit Comte *Antoine*. *ibid.* 282. b. *Antoine* Duc de Lorraine, son Contrat de Mariage avec *Renée de Bourbon*, de l'an 1514. IV. I. 180. b. *Antoine* Duc de Lorraine, sa Declaration à *François I.* Roi de France, que les Lettres de Neutralité que ledit Roi lui avoit accordées pour ses Pais & Seigneuries durant la Guerre avec l'Empereur *Charles V.* ne prejucieront nullement aux Droits que le Roi avoit sur lesdits Pais & Seigneuries, de l'an 1536. IV. II. 138. b. *Antoine* Duc de Lorraine, & *François* son Fils, leurs Lettres par lesquelles ils se reconnoissent Vauxs & hommes liges de la Couronne de France pour le Duché de *Bar*, en 1541. S. II. I. 121. b. Autre Lettre des mêmes, par lesquelles ils reconnoissent de ne jouir de certains Droits Royaux dans ledit Duché, que par la permission du Roi de France. *ibid.* 122. a. Sa Trañsaction avec l'Empereur *Charles V.* & le Roi des Romains *Ferdinand I.* par laquelle il met son Duché de *Lorraine* sous la Protection de l'Empereur & de l'Empire, à la charge de contribuer un tiers moins qu'un Electeur aux subides de l'Empire, de l'an 1542. IV. II. 235. b. *Antoine* de Bourbon, Duc de Vendome, son Contrat de Mariage avec *Jeanne d'Albret*, Princesse de Navarre, de l'an 1548. IV. II. 343. a. *Antoine Gunter*, Comte d'Oldenbourg & de Delmenhorst, la Con-

vention avec *Friederic III.* Roi de Dannemarck, & *Friederic* Duc de Sleswig Holstein, sur la Succession éventuelle à ces deux Comtes, faite en 1649. & confirmée par l'Empereur *Ferdinand III.* en 1653. S. II. I. 358. *Anvers*, Ville des *Pais-Bas*, son Traité d'Alliance avec la ville de *Turnhout*, en 1261. I. I. 214. a. Elle est cedée & transportée à *Louis & Marguerite* Comte & Comtesse de Flandre par *Wenceslas & Jeanne* Duc & Duchesse de Brabant, en 1357. I. II. 327. a. b. Son Accord avec le Duc de *Parma* Gouverneur General des *Pais-Bas*, de l'an 1585. V. I. 446. *Appenzell* Canton Suisse, *Ulric* Duc de Teck, *Albert* Evêque de Constance & plusieurs Comtes & Nobles de la *Saabe* font une Confederation contre lui, l'an 1408. II. I. 316. b. 323. a. Sa Declaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31 Janv. 1602, fait entre *Henri IV.* Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1605. V. II. 47. a. *Aquila*, Ville d'Italie, Droit d'Avouerie de l'Eglise d'Aquilee transféré au Patriarche par *Burchard I.* 93. b. Le Chapitre d'Aquilee obtient de *Friederic I.* Empereur un Diplome de Confirmation de tous ses Biens. I. I. 94. a. Le Patriarche d'Aquilee obtient de celui de *Gradisque* toute sa Jurisdiction, en 1189. I. I. 106. a. Contenu de la Transaction du Patriarche d'Aquilee avec la Republique de *Venise*, de l'an 1444. III. I. 148. b. n. *Arbes* ou *Arby*, Ville de Dalmatie soblige de payer pour Tribut Annuel à *Orton* Doge de *Venise* & ses Successeurs 10. livres de Soye, I. I. 42. a. Elle se donne à la Republique de *Venise*, sous condition de conserver ses Libertés, Privilèges & Coutumes, I. I. 61. b. Ses différens avec la Ville de *Nona* ajustés par la Sentence Arbitrale du Juge de la ville de *Jadra*, en 1284. I. I. 258. a. *Arles*, Ville, comme aussi les Comtes de *Provence* & de *Roussillon*, donnez en Fief par l'Empereur *Friederic I.* à *Raimond* Comte de Barcelone, en 1162. S. I. I. 46. b. *Arles* Royaume, *Amé le Grand*, Comte de Savoie, *Jean* d'Auphin de Viennois & le Seigneur de *Turre* font une Ligue pour conserver le Royaume d'*Arles* à l'Empire, en 1314. I. II. 13. b. *Armeniens*, leur Union avec l'Eglise Latine, faite au Concile de Florence, en 1439. III. I. 75. a. *Armenians* ou *Armenians*, sorte de Voleurs de grands chemins, l'Evêque & la Ville de *Strasbourg* comme aussi la Noblesse & toutes les autres Villes d'*Alsace*, font une Alliance, contre eux, l'an 1444. III. I. 126. a. Autre Alliance contre eux de *Louis* Electeur Palatin, & de diverses Villes, l'an 1465. *ibid.* 157. a. *Arnaldus* Sorte d'Heretiques du tems de *Friederic II.* Empereur. S. I. I. 80. a. *Arnhem* Ville de Gueldre, érigée en Ville par *Oron* & son Fils *Renard* Comtes de Gueldre, avec permission de *Henri*, Roi des Romains, Fils de l'Empereur *Friederic II.* S. I. I. 90. a. *Arnold* Duc de Gueldre, Sa Confirmation des Privileges des *Etats* de Gueldre & de *Zutphen*, en 1423. S. I. II. 348. a. Son Traité de Paix & d'Accommodement avec *Jean de Hensberg* Evêque de Liege & Comte de Loon, *Jean*, Seigneur de Loon son Fils aîné & *Gillaume* Comte de Blankenheim, de l'an 1426. I. I. II. 182. a. b. Son Traité de Paix avec *Diepbold* Evêque d'*Utrecht*, de l'an 1429. II. II. 227. a. b. Il engage le Duché de Gueldre & le Comté de *Zutphen* à *Charles* Duc de Bourgogne pour une somme de 700. mille florins, en 1472. S. I. II. 440. a. *Arona*, Traité d'*Arona* entre *Louis XII.* Roi de France & les *Suisses*, de l'an 1503. IV. I. 37. b. *Arragon*, Royaume, Formule de Serment, qu'on y exigea des *Juifs*, en 1141. S. I. I. 184. a. Il est fait tributaire au St. Siège par *Pierre* Roi d'*Arragon*, en 1204. I. I. 132. a. Comment divisé par *Jaques* Roi d'*Arragon*, entre ses Fils *Pierre* & *Jaques*, en 1295. S. I. I. 160. a. Loi, touchant les Sujets qui se feroient la guerre pour des Causes Civiles, faite par le Roi *Jean II.* en 1461. S. I. II. 418. Loi touchant ceux qui se feroient la guerre pour des Causes Criminelles. *ibid.* 419. b. Loi touchant le Couronnement des Rois. *ibid.* 420. a. Loi touchant les Dots des Filles Royales. *ibid.* b. *Arzas*, Traité d'*Arzas* fait entre *Charles VII.* Roi de France & *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, l'an 1435. II. II. 309. a. Confirmation dudit Traité par le Comte de *Bale*, *ibid.* 315. b. Autre Traité d'*Arzas* fait entre *Louis XI.* Roi de France & *Maximilien* Duc d'Autriche, en 1482. III. II. 100. a. Memoire touchant les Traitez d'*Arzas* de 1482, de *François* de 1489, & de *Senlis* en 1493, servans d'éclaircissement au sujet des Mariages de *Marguerite d'Autriche*, & d'*Anne* Duchesse de Bretagne. III. II. 404. b. *Ascher* Terre de Brabant, partagée entre *Jean I.* Duc de Brabant, *Godefroy* son Frere, & *Jean* Seigneur de Riviere, en 1189. I. I. 253. b. *Arthur* Duc de Bretagne, fait hommage lige de son Duché de Bretagne, comme aussi d'*Anjou*, du *Maine*, *Tours* & *Poitou* à *Philippe II.* Roi de France, en 1211. S. I. I. 741. b. *Arthur* Prince de Gales, Fils de *Henri VI.* Roi d'Angleterre, son Contrat de Mariage avec *Catherine* Infante d'Espagne, Fille de *Ferdinand* & d'*Isabelle*, Roi & Reine de Castille, de l'an 1500. III. II. 414. a. *Artois* Comté, cédé à *Robert* Frere de *S. Louis* Roi de France, en 1237. I. I. 174. a. La Noblesse d'*Artois* fait un Traité avec *Louis X.* Roi de France, pour les protéger contre la Com.

Comté d'Artois, en 1511. I. II. 27. b. Paix faite entre
Nicholas Comte d'Artois & la Noblesse du même Païs, par
 la Médiation de *Louis X.* Roi de France, en 1515. I. II. 28.
 a. Elle est promise en dot à *Marguerite* Fille de *Maximilien*
 Duc d'Autriche, lorsqu'elle sera mariée au Dauphin de
 France, Fils de *Louis XI.* III. II. 102. a.
Affiento, ou Privilege pour l'Introduction & la Vente des
Esclaves Negres dans l'Amérique Espagnole, accordé à cer-
 taines Conditions à la Compagnie Française de Guinée établie
 en France, pour dix ans, de l'an 1701. VIII. I. 81. a. Ac-
 cordé pour 30. ans à la Compagnie Angloise par *Philippe V.*
 Roi d'Espagne, en 1713. VIII. I. 330. b. 395. b.
Asti, Ville de Piémont, acquise à *Philippe de Savoie*, en 1506.
 I. I. 342. a.
Asti Comté, donné à *Amé le Grand*, Comte de Savoie, par l'Em-
 pereur *Henri VII.* en 1511.
 I. I. 362. b.
Aubonne (le Droit d') remis aux Sujets des Provinces Unies,
 par la Paix de Nimègue. VII. I. 359. a. Declaration de
Louis XIV. Roi de France, que les Sujets des Provinces Uni-
 es commerceront en France en seront exemts, de l'an 1685.
 VII. II. 87. a. Ne doit plus être exercé en France sur les
 Anglois, en vertu de la Paix d'Utrecht. VIII. I. 347. b.
Augsbourg, Ville & Evêché, Accord fait par l'interposition
 des Commissaires Impériaux entre l'Evêque & la Ville d'*Augs-
 bourg* pour le Rétablissement dudit Evêque, de l'an 1548.
 IV. II. 336. b. Paix Religieuse d'*Augsbourg* entre *Char-
 les V.* Empereur & les Etats Protestans, de l'an 1555. IV.
 III. 88. b. Restitution de cette ville dans les choses Ec-
 clesiastiques & Politiques, conformément à la Paix de West-
 phalie, de l'an 1649. VI. I. 504. b. Ligue d'*Augs-
 bourg*, conclue entre l'Empereur *Léopold I.* le Roi d'Espa-
 gne, le Roi de Suède & plusieurs Electeurs, Princes & E-
 tats de l'Empire, pour le maintien de la Trêve de 20. ans
 conclue entre l'Empire & la France, & pour la Conservation
 de la Paix commune, de l'an 1686. VII. II. 151. a.
 133. a.
Auguste, Electeur de Saxe, son Traité d'accommodement avec
Albert Margrave de Brandebourg, de l'an 1552. IV. III.
 54. a. Son Accord Hereditaire, fait à Naumbourg avec *Jean*
Frederic autrefois Electeur de Saxe, l'an 1554. IV. III. 70.
 a. Recès conclu entre lui, & *Joachim* Electeur de Brande-
 bourg & quelques autres Princes de Saxe, de Brandebourg &
 de Hesse pour persister dans la Confession d'*Augsbourg*, de
 l'an 1555. IV. III. 85. b. Son Accord avec *Henri l'aimé*
 Duc de Meisne pour l'inalienation du *Poigeland* & de la
 Seigneurie de *Gera*, portant que ni l'un ni l'autre ne
 pourront être aliénés ni vendus, si ce n'est à l'Electeur, de
 l'an 1556. V. I. 3. a. Sa Convention avec les Seigneurs de
Reussen & de *Plaunen*, Bourgeaves de Meisne, auxquels il
 prête la somme de 60000. florins sur le Bailliage de *Poigeland*,
 les Villes de *Plaunen*, *Offnitz*, & *Adorf*, & les Villages
 de *Neukirch* & *Schneek*, de l'an 1559. V. I. 19. b. Sa
 Transaction avec *Joachim Frederic*, Administrateur de l'Ar-
 chevêché de *Magdebourg*, par lequel l'Electeur cede à l'Ad-
 ministrateur les Droits de Bourggrave dans les Villes de *Mag-
 debourg* & de *Hall*, contre quelques Villes & Bailliages, de
 l'an 1579. V. I. 357. a. Accord particulier entr'eux touchant
 la Confirmation Imperiale de ladite Transaction. *ibid.* 360. b.
 Son accord avec *Henri Jules* Evêque d'*Hal-
 berstadt*, au sujet de la Protection du Monastere de *Wal-
 kenried*, qui est cédé audit Evêque, de l'an 1581. V. I.
 411. b.
Auguste II. (*Frederic*) Electeur de Saxe & élu Roi de Po-
 logne, les *Pacta Conventa* avec les Etats de Pologne après
 son Election, en 1697. S. II. I. 440. a. Il avoit, à ce qu'il
 y est dit, embrassé la Religion Romaine à Rome deux ans
 auparavant. *ibid.* 444. a. Protestation du Parti du Prince de
Consi contre son Election comme illegitime. *ibid.* 446. a.
 Reppresentation du Parti d'*Auguste*, soutenant que son Election
 étoit legitime & celle dudit Prince illegitime. *ibid.* 447. a.
 Sa Declaration & alliance, qu'il donna à ses Sujets Saxons,
 de les laisser dans une pleine liberté & jouissance de
 leur Religion selon la Confession d'*Augsbourg*. *ibid.* 449.
 Son Traité avec *Frederic III.* Electeur
 de Brandebourg par lequel il cede à celui-ci les Bailliages de
Lauenbourg, *Sevenbergue* & *Gerdorf*, comme aussi l'*Avou-
 carse* de *Quedlinbourg*, pour une somme de 300000. Rix-
 dales, de l'an 1697. VII. II. 376. b. Son Traité de Paix fait
 pour 25. ans avec *Muflapha* Empereur des Turcs à *Carlowitz*,
 en 1698. VII. II. 451. b. Son Traité avec *Frederic III.* E-
 lecteur de Brandebourg, touchant sa prétention sur la Ville
 d'*Elbing*, de l'an 1699. VII. II. 474. a. Son Traité des
 Limites avec *Achmet*, Empereur des Turcs, en 1705. S. II.
 II. 37. a. Son Traité d'Alliance Offensive & Defensive avec
Pierre I. Czar de Russie, contre *Charles XII.* Roi de Suede,
 en 1704. *ibid.* 38. a. Son Traité de Paix avec *Charles*
XII. Roi de Suede, conclu à *Alt-Ranstadt* en Saxe, en
 1706. VIII. I. 204. a. Son Manifeste pour justifier son Re-
 tour en Pologne, de l'an 1709. VIII. I. 237. b. Ses Univer-
 saux aux Etats de Pologne, par lesquels il leur notifie son
 Retour dans le Royaume à la Sollicitation de plusieurs d'en-
 treux, & les invite à un grand Conseil qui doit tenir à
 Varsovie en conséquence de la Confederation de *Sandomir*,
 en 1709. S. II. II. 77. b. Sa Declaration, faite par ses Mi-
 nistres à la Haye, touchant la Neutralité des Provinces de
 l'Empire, par rapport à la guerre du Nord, en 1710. *ibid.* 81.

Son Manifeste touchant sa Marche en Pomeranie, en 1711.
ibid. 277. b. Preliminaires du Traité de Reconciliation à
 faire entre lui & les Confederes, de Pologne, en 1716. VIII.
 I. 482. a. Sentence prononcée en son nom contre le *Mé-
 gistrat* & la Ville de *Thorn*, touchant les Troubles survenus
 dans cette Ville entre les Luthériens & les Catholiques, de l'an
 1724. VIII. II. 89. b. Acte de l'Execution de ladite Sentence.
ibid. 97. b. Son Assurance donnée aux Etats de la Republi-
 que de Pologne sur l'affaire de *Courlande*, avec le Projet
 d'incorporation de ce Duché à la Couronne de Pologne, en
 1726. VIII. II. 138. a. Son Traité de Paix avec *Frederic*
 Roi de Suede, conclu au Mois de Juin 1729. S. II. II. 281. a.

Voyez aussi l'Article *Frederic Auguste*.

Avignon Ville & Comté vendus par *Jeanne I.* Reine de Sicile
 au Pape *Clement VI.* pour 80000. flor. de Florence, en 1348.
 S. I. II. 162. b. Articles accordés en présence du Roi *Charles*
IX. & de la Reine Regente sa Mere entre le *Vieuges d'A-
 vignon* & le Capitaine & Gouverneur d'*Orange* sur leurs
 Griets réciproques, de l'an 1564. V. I. 128. b. Autres Ar-
 ticles, convenus, l'an 1576. *ibid.* 275. a. Arrêt de la
 Cour & Parlement de *Provence*, portant Reunion de ladi-
 te Ville & Comté au Domaine de la Couronne de France,
 de l'an 1663. VII. II. 469. a.

Aulmsitz, Principauté en Silésie, la Succession éventuelle en
 est donnée par *Jean*, Roi de Bohême, à *Casimir*, Duc de
 Teschen. S. I. II. 107. a.

Aufregues, établis dans l'Empire pour composer les différens
 entre les Etats, par l'Empereur *Albert II.* l'an 1438. III. I.
 41. a.

Autriche, les Privileges des Ducs d'Autriche sont fondez sur des
 Lettres de *Jules Cesar* & de *Neron*. I. I. 533. a. Quels
 Privileges lui furent données par les Empereurs *Jules Cesar*,
Neron, & *Henri IV.* S. I. I. 182. a. Elle est érigée en Du-
 ché par l'Empereur *Frederic I.* en 1156. I. I. 82. a. Pri-
 vileges que le même Empereur lui donne, *ibid.* b. Ceux que
Frederic II. y ajoute, en 1245. I. I. 83. a. Privileges de
 ses Ducs confirmés & augmentés par *Henri* Roi des Romains,
 fils de l'Empereur *Frederic II.* en 1266. S. I. I. 88. a.
Autriche & *Sirrie* Duchés, érigés en Royaume par l'Empereur
Frederic II. en 1245. S. I. I. 97. a. Les Privileges des Ducs
 d'Autriche confirmés par *Rudolphe I.* Empereur à ses Fils *Al-
 bert* & *Rudolphe*. S. I. I. 145. a. Les Ducs d'Autriche ob-
 tiennent de l'Empereur *Charles IV.* le Privilege, que les
 Sujets de leurs Etats ne pourront être cités devant aucun Ju-
 ge ou Cour de Justice, autre que la leur, excepté au Cas de
 denégation de Justice, en 1361. S. I. II. 189. a. Les Pri-
 vileges de la Maison d'Autriche confirmés par l'Empereur *Wen-
 cellas* au Duc *Albert*, l'an 1386. H. I. 202. b. Con-
 vention entre *Frederic* Duc d'Autriche, & les Etats du Païs,
 sur la Regence & Succession, après la mort d'*Albert II.* Em-
 pereur, en 1439. S. I. II. 182. a. Les Privileges des Ducs
 d'Autriche confirmés par l'Empereur *Frederic III.* l'an 1453.
 III. I. 194. a. Lettres Reversales données par *Albert* Ar-
 chiduc d'Autriche à *George* Roi de Bohême, touchant la bon-
 ne Regence dudit Duché, en 1461. S. I. II. 421. a. Pri-
 vilege de *Frederic III.* Empereur, accordé à *Sigismund* Duc
 d'Autriche, que les Sujets d'Autriche ne pourront être cités
 aux Jugemens Secrets de *Wesphalie*, en 1475. S. I. II. 449. a.
 Union Hereditaire entre le Duché d'Autriche & le Royau-
 me de Bohême, faite par *Maximilien I.* Empereur avec *Lad-
 islas* Roi de Bohême, de l'an 1511. IV. I. 135. a. Union
 des trois Etats Politiques de l'Autriche, sur *Enz*, pour recon-
 noître l'Archiduc *Matthias* comme leur Prince territorial, &
 pour se maintenir dans la Possession de leurs Privileges, prin-
 cipalement dans le libre Exercice de la Religion Evangéli-
 que, de l'an 1608. V. II. 95. b. Les Privileges des Ducs
 d'Autriche confirmés à *Ferdinand I.* par *Charles V.* & à
Matthias par *Rudolphe II.* V. II. 66. b. Manifeste de
 la part de la Maison d'Autriche, contenant une Deduction
 de ses Droits à la Couronne d'Espagne, de l'an 1701. VIII.
 I. 10. a. Autre Manifeste de l'an 1704, publié par *Charles*
III. déclaré Roi d'Espagne. *ibid.* 138. a. L'Empereur *Julius*
I. confirme aux Etats leurs Privileges, en 1705. S. II. II.
 45. a.

Aymar de Poiriers, Comte de Valentinois, sa Ligue avec *Louis*
 de Savoie, en 1281. I. I. 247. b.

Aymon, Seigneur de Faucigny, cede tous ses Biens en Dor à sa
 fille *Agnes*, mariée à *Pierre* de Savoie, en 1251. I. I.
 198. a.

Aymon, Comte de Savoie, son Contrat de Mariage avec *To-
 lende* *Montferrier*, en 1329. I. II. 120. b. Son Traité
 avec *Edouard* Seigneur de Beaujeu, par lequel *Aymon* quitte
 à *Edouard* les Villes, Châteaux & Seigneuries de *Troffey*,
Lenz, *Buene* & *Cologny* à la charge de l'hommage, & *Edouard*
 de son côté le depart du Droit qu'il avoit sur les
 Châteaux du Bourg *S. Christoffe* & de *Beauregard* sur *Saone*
 & sur le fief de *Villars*, en 1337. I. II. 158. a. Son
 Testament, en 1343. I. II. 217. a.

Azen VI. Marquis d'Este, investi de quelques Villes, situées
 dans l'Evêché de *Vicence*, par l'Empereur *Philippe II.* en
 1507. S. I. I. 72. a. Son Alliance avec ceux de *Cremone*
 & *Ferrare*, en 1508. *ibid.* 73. a. Son Investiture de la
 Marche d'*Ancone* par l'Empereur *Orson IV.* en 1210. *ibid.*
 74. a.

Azen VII. Marquis d'Este, confirmé par l'Empereur *Frederic*
 II. dans la possession de ses Etats, qui lui donne de plus le
 Comté

DES MATIERES.

6

Comté de Rodigi & Adria, en 1321. S. I. I. 81. a.
Jean Vicomte, configné Vicair de l'Empire dans le Mila-
nez, par l'Empereur Louis de Baviere, en 1329. S. I. II.
125. a.

B.

Bade-Bade, & **Bade Dourlac**, Accord entre *Guillaume & Jean*, Comtes Palatins du Rhyn, comme Tuteurs de *Philibert & Christophe*, Margraves de Bade d'une part, & *Ernst* Margrave de Bade-Dourlac d'autre part, par lequel les premiers promettent au nom de leurs Pupilles qu'il sera satisfait pour leur part du Margravin de Bade aux Cens, Dots & au *Mangeld*, selon la Convention passée entre les Margraves *Bernard & Ernst*, de l'an 1537. IV. II. 156. b.

Bade Margravin, Accord entre *Guillaume & Frederic*, Margraves de Bade, fur les differens au sujet du haut Margravinat, de l'an 1627. V. II. 515. b. Sa Translacion finale entre *Frederic* Margrave de Bade-Dourlac, & *Guillaume*, Margrave de Baden-Baden, touchant leurs Differens fur le haut Margravinat de Bade, concluë par l'interposition des Com-misaires Imperiaux, en 1629. S. II. I. 285. a.

Bade, Ville de Suisse, la Paix de Bade, faite entre l'Empereur *Charles VI.* & l'Empire d'une part, & *Louis XIV.* Roi de France de l'autre, en 1714. pour la Confirmation & Amplification de la Paix de Rastadt. VIII. I. 436. a. Autre Paix faite à Bade entre l'Abbé & le Chapitre de *St. Gall* & les Cantons de *Zurich & Berne*, en 1718. *ibid.* 513. a.

Bagnaria, Château en Italie, cédé par *Alexandre Saxaville* à *Capitane*, Commissaire du Marquis de Mantone, Capitaine General du Siècle, l'an 1522. IV. I. 381. a.

Bajazet, Empereur des Turcs, son Alliance & assistance est recherchée par le Pape *Alexandre VI.* contre *Charles VIII.* Roi de France. III. II. 316. a. Ses Lettres écrites audit Pape pour ce sujet. *ibid.* 317. a. b. Il recommande au Pape un Evêque pour le faire Cardinal. *ibid.* b. Il sollicite ledit Pape de faire tuer son Frere *Cem*, qui s'étoit retiré auprès du Pape, & lui offre pour cela 300000. Ducats; ce que le Pape ne manqua pas de faire. *ibid.* 318. a.

Baldwin II. Empereur de Constantinople, déclaré déchu de la Possession du Comté de *Namur*, par *Guillaume* Empereur Romain, en 1248. S. I. I. 98. a.

Bamberg, *Reicht*, Evêque de Bamberg, donne à *Louis* Duc de Baviere l'inféodation des Terres situées au delà & au delà du Danube entre *Paffau* & *Ratisbonne*, en 1228. I. I. 166. a.

Bamberg, Evêché, a des sujets & vassaux dans le Duché de Carinthie, touchant lesquels *Verdmand I.* publie une ordonnance approuvée par l'Evêque de Bamberg, l'an 1535. IV. II. 126. a. Confirmation & Prorogation de ladite ordonnance, de l'an 1611. V. I. 173. a. 174. a. Lettres de *Vitus* Evêque de Bamberg à *Charles* Archiduc d'Autriche, par lesquelles il consent que son *Vicodem* *Wolfgang* en Carinthie fasse hommage audit Archiduc, comme au seigneur Territorial, de l'an 1567. V. I. 139. b.

Bar, Duché, Declaration de *René*, Roi de Sicile & Duc de Bar, que ce Duché doit appartenir après son décès à *Toland* la Fille aînée & à son Fils unique *René*, & qu'il n'en aliennera rien, annulant tout ce qu'il pourroit faire au contraire, de l'an 1479. III. II. 71. a. Lettres d'*Anseine* Duc de Lorraine & de Bar, & de *François* son Fils, par lesquelles ils se reconnoissent Vassaux & hommes liges de la Couronne de France, pour le Duché de Bar, en 1547. S. II. I. 121. a. Autres Lettres des mêmes, par lesquelles ils reconnoissent de ne jouir de certains Droits Royaux dans ledit Duché, que par la permission du Roi de France. *ibid.* 122. a.

Barcelona, Ville & Comté, Privilèges & Immunités qui leur sont données par l'Empereur *Charles le Chauve*. S. I. I. 21. a.

Baronius, Cardinal, sa bonne & mauvaise foi en citant. I. I. 9. a. n.

Barriere, Traité de Barriere entre la Reine de la Grande Bretagne, *Anne* & les *Provinces Unies* en 1709. VIII. I. 243. a. Autre Traité de Barriere, par lequel le precedent est changé & annullé, en 1713. *ibid.* 322. a. Traité de Barriere, entre l'Empereur *Charles VI.* *George I.* Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies* à Anvers, en 1715. VIII. I. 458. b. Convention entre l'Empereur & les *Provinces Unies* touchant l'exécution de quelques Articles de ce Traité, en 1718. *ibid.* 551. b.

Bastion de France, Forteresse de la Barbarie. Accord entre la République d'*Alger* & le Sieur *Denis Dujault*, touchant son Etablissement & Commerce à ladite Forteresse. de l'an 1684. VII. II. 74. a.

Batenbourg, Ville & Seigneurie, vendue à *Jean* à *Barlais*, Seigneur de Helmsûnt & de Keerbergen, par *Gisbert Bronckhorst*, Seigneur d'Anholt, & *Marguerite* à *Ghemem* la Femme, à condition de Rachat. S. I. I. 313. a.

Batesville, Ambassadeur de *Philippe IV.* Roi d'Espagne à la Cour d'Angleterre, son décès avec le Comte d'*Esfrades* Ambassadeur de *Louis XIV.* à Londres, le 18. Octobre 1661. au sujet du Rang. IV. II. 403. b.

Baudouin d'Asnes renonce à tous les Droits qu'il pourroit avoir sur le Comté de *Hainaut*, en faveur de son Frere *Jean* d'*Asnes*, en 1079. S. I. I. 106. a. Son Echange de quel-

ques Terres, fait avec *Thomas de Couci* de *Prevoin*. *ibid.*

Baudouin II. Comte de Hainaut, vend à l'Evêque de *Liege* le

Château de *Cowain*, en 1096. I. I. 59. a.

Baudouin Comte de Flandre, son Traité de Paix avec *Pierre*

Comte de Nevers, par l'entremise de *Philippe II.* Roi de

France, en 1193. I. I. 118. b. Son Traité avec *Richard I.*

Roi d'Angleterre, pour ne point faire séparément la Paix avec

le Roi de France, & pour s'assister réciproquement contre

lui, en 1196. I. I. 120. b. Son Traité de Paix avec *Philippe II.*

Roi de France, en 1199. I. I. 125. a. 126. a. Son

Traité de Paix avec *Philippe* son Frere, Comte de Namur, &

Theodald Comte de Bar & de Luxembourg. I. I. 125. a. Son

Alliance avec *Jean sans Terre*, Roi d'Angleterre, en 1200.

I. I. 382. b.

Baudouin II. Empereur de Constantinople donne le Royaume

de *Thessalonique* à *Hugues* Duc de Bourgogne, en 1267.

I. I. 222. a.

Baudouin ou *Baldewin*, Archevêque de Treves, sa Declaration

qu'il avoit fait une Alliance & Confédération avec *Philippe*

de *Valois* Roi de France, en 1341. I. II. 202. b.

Baviere, Par lequel les Ducs de Baviere tiennent de la Couronne

de Bohême. III. I. 329. a. Elle est adjugée à *Henri* Duc

de Saxe par l'Empereur *Frederic I.* en 1156. I. I. 82. a.

Rudolph I. Empereur, déclare par un Diplôme donné à

Henri Duc de Baviere, que le Droit de Suffrage à l'Élection

d'un Empereur appartient aux Ducs de Baviere, en 1275.

S. I. I. 130. a. Faite de Partage & de Succession des

Freres *Etienne II.* *Frederic* & *Jean* Ducs de Baviere, de l'an

1392. II. I. 233. b. Sentence rendue par *Maximilien I.*

Empereur en faveur d'*Albert* & de *Wolfgang* Ducs de Ba-

viere contre *Rupert* & sa Femme, au sujet de leurs differens

sur la Succession de feu *George* aussi Duc de Baviere, de l'an

1504. IV. I. 49. a. Sentence Arbitrale de l'Empereur

Maximilien I. rendue entre *Albert* & *Wolfgang* Ducs de

Baviere d'une part, & *Frederic* comme Tuteur des Fils de

Rupert, *Otto* *Henri* & *Philippe* aussi Ducs de Baviere d'autre

part, au sujet de la Succession des États & Domaines délaissés

par le feu Duc *George*, avec les Pièces qui y ont dû

rappoit, de l'an 1505. IV. I. 66. a.

Concordats de *Guillaume* Duc de Baviere, avec l'Ar-

chevêque de *Salzbourg* & les autres Evêques de *Baviere*,

cherché de *Salzbourg* & les autres Evêques de *Baviere*,

par la Médiation du Pape Apollinaire, sur la Jurisdiction

Ecclesiastique & l'immunité du Clergé dans la Baviere, en

1583. S. II. I. 188. a.

Baviere & Franconie, Cercles, leur Alliance Défensive avec

Maximilien Emanuel Electeur de Baviere, pour le maintien

dela Paix de Westphalie & de Nimègue & pour la défense de

leurs Terres & Pais, de l'an 1683. VII. II. 59. b. Pro-

longation de leur Alliance pour leur commune défense & fu-

rote, de l'an 1686. VII. II. 129. a.

Bayonne, Ville de la Gascogne. Les Habitans de *Bayonne* font un

Traité de Paix avec les *Villes maritimes* du Royaume de *Gas-*

tille, qui est approuvé d'*Edouard III.* Roi d'Angleterre, en

1353. I. II. 287. a.

Bayonne & Guipuscoa, Traité de Commerce & de bonne Cor-

respondance entre ces deux Pais voisins de France & d'Es-

pagne, avec permission & Ratification de leurs Souverains,

de l'an 1694. VII. II. 342. a.

Beaun, Vicomte de Gascogne, donné par *Gaston* Vicomte de

Beaun à Dame *Marguerite* Comtesse de Foix, sa Fille enan-

cipée, en 1286. I. I. 265. a.

Beatrix, Femme de *Godefroy*, Duc de Tolcane, & Mere de

Mathilde, donne la confirmation de Possession de quelques

Biens à *Guidon* Abbé du Monastere de la Ste. Vierge à Flo-

rence au nom de l'Empereur, en 1061. S. I. I. 29. a.

Beatrix de Savoye, Comtesse de Provence, son Testament, en

1262. I. I. 219. b.

Beatrix de Savoye Dame de Foucigny, sa Donation faite à

Amé le Grand Comte de Savoye, de tout ce qu'elle possédoit

depuis le Lac de Geneve & Sciffel jusqu'à Fribourg, en 1254.

I. I. 189. a.

Beatrix de Viennois, Dame de Harlay, Femme de *Hugues* la

Grand, Comte de Châlons, & la plus proche Parente de *Hum-*

bert Dauphin de Viennois, obtient de *Jean* Fils de *Philippe*

de *Valois* une pension de 3000 Livres de Rente pour la

consoler de ce que le dit *Humbert* avoit donné ses États,

au grand prejudice de la dite *Beatrix*, au Roi de France, en

1344. I. II. 227. b.

Beaumont, Terre, cédée par *Baudouin*, Seigneur de Beaumont, à

Jean d'Asnes, Comte de Hainaut. S. I. I. 296. a.

Beaune Ville de Bourgogne, ses Privilèges confirmés par *Ro-*

bert Duc de Bourgogne, en 1283. I. I. 254. a.

Beauvois, l'Evêque & les Habitans de la Ville de *Beauvois*

font une Convention ensemble, pour mettre la dite Ville en

état de défense contre les Anglois, en 1346. II. II. 348. a.

Bekelheim, Château, les Differends la-dessus entre *Guermer* Ar-

chevêque de Mayence, & *Jean* & *Henri* Comtes de *Spanheim*

accommodés par l'Empereur *Rudolph I.* S. I. I. 136. a.

Bela, Roi de Hongrie, son Privilège donné à la Noblesse de l'Il-

le de *Fere*, pour pouvoir choisir eux mêmes un Prelat, par-

mi les Sujets de la Hongrie, & qu'ils doivent être exemts de

tous Impôts. I. I. 183. a. Son Diplôme d'investiture du

Comte de *Braberio*. I. I. 199. a.

Belgrade, cédée par les Turcs à *Charles VI.* Empereur, par le

Traité de *Pallarowitz*, en 1718. VIII. I. 520. a.

Belles.

Belleben, Village du Duché de Magdebourg, vendu par *Frederic Guillaume* Electeur de Brandebourg à *Jean George* Prince d'Anhalt, l'an 1684. VII. II. 85. a.

Bellmarin, le Roi de *Bellmarin*, quel Roi doit être entenu du par là. I. II. 233. b. n. 234. a. n.

Bellincione, Ville & Comté, cédée par le Roi de France *Louis XII.* aux Suisses par le *Traité d'Arona*, l'an 1503. IV. I. 38. a.

Beneficium, comment le Pape *Adrien IV.* explique ce mot. I. I. 79. b.

Benoit VIII. Pape, investit *Guidon* Abbé de la Ste Vierge à *Pomposia*, de certaines Terres dans le Territoire de *Comachio*. S. I. I. 24. a. Confirmation des Donations & Privilèges du St. Siège par l'Empereur *Henri II.* S. I. I. 25. b.

Benoit XI. Pape, Sa Revocation & Cancellation de toutes les Suspensions, Procès & Sentences, données par son Predecesseur *Boniface VIII.* contre *Philippe le Bel* Roi de France. S. I. II. 24. b.

Benoit XII. Pape, sa Lettre à *Edouard III.* Roi d'Angleterre, pour ne point accepter le Titre de *Vicaire de l'Empire*, qui lui avoit été donné par l'Empereur *Louis de Bavière*, qu'il charge de plusieurs crimes, en 1338. I. II. 169. b. Autre Lettre au même Roi, & pour le même sujet, en 1339. *ibid.* 178. a. Sentence rendue par ses Commissaires contre l'Ordre *Templonique* en *Prusse*, par laquelle il leur ôte les Terres de *Pomeranie*, *Calan*, *Michalon*, *Cajovic* & *Dobrzyn*, en 1339. I. II. 175. a. Ses Lettres par lesquelles il constitue *Jean Evêque* de *Novare* & *Luchin* son Frere, tous deux de la Famille des *Vicomtes*, pour *Vicaires* dans le *Milanais*, qui promettent un attachement inviolable au St. Siège. *ibid.* 179. a.

Benoit, Anti-Pape, se moque du Serment qu'il avoit fait, de céder la Dignité Papale, s'il étoit jugé nécessaire pour ôter le Schisme. II. I. 185. a. n. Sa Bulle, par laquelle il declare de vouloir toujours céder le Pape, quand la Paix de l'Eglise l'exigera, de l'an 1406. II. I. 295. b. Sa Declaration pour la Convocation d'un Concile General. *ibid.* 296. b. Ses usurpations dans l'Eglise Gallicane proférées par le Parlement de Paris *ibid.* 297. b. Sa Bulle d'excommunication contre tous, de quelque Dignité qu'ils fussent, même contre les Rois & Princes, qui oseroient se soustraire, eux & leurs peuples de son obéissance, de l'an 1407. II. I. 306. b. Il est cité par le *Concile de Constance*, pour y comparaitre dans le terme prefix en personne, & d'y ouïr sa Sentence, de l'an 1416. II. II. 82. b. Condamné & privé du Pape par le même Concile. *ibid.* 89. a.

Benoit XIII. Pape Sa Convention avec l'Empereur *Charles VI.* touchant l'Evacuation de *Comachio*, en 1724. VIII. II. 95. b. 105. a. Sa Constitution pour mieux regler la Provision des Grains à Rome, en 1725. S. II. II. 185. a.

Bensheim, Comté Compromis entre *Arsauld Maurice Guillaume* & *Ernest Stanislas Philippe* Comte de *Bensheim*, par lequel ils remettent la Decision de leurs Différens à l'Arbitrage de *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne, Avec la Sentence arbitrale de Sa Majesté, de l'an 1701. VIII. I. 93. a. Garantie de *Friedric I.* Roi de *Prusse* sur ce Compromis & Sentence arbitrale, de 1704. *ibid.* 155. a. Garantie des *Provinces Unies*, de 1707. *ibid.* 212. a.

Berenger, Roi d'Italie, sa Confirmation d'une Terre donnée par *Lambert* Empereur à l'Evêché de *Florence*. I. I. 26. b.

— Son Couronnement pour Empereur déclaré nul par le Pape *Jean IX.* en 904. I. I. 27. a.

Berenger, Comte de *Barcelone*, donne la Ville de *Terragona* au St. Siège. I. I. 68. b.

Berenger II. dit le Jeune, Comte de *Provence*, son Traité de Paix avec *Estephannette* ou *Estennette* Baronne de *Baulx*, en 1150. I. I. 78. b.

Bergamo, Ville d'Italie, son Traité de Paix avec les Villes de *Brixen*, *Verone* & *Mantoue*. S. I. II. 91. a.

Bergstresse, Contrée en Allemagne, Revers donné par l'Electeur Palatin *Frederic* à l'Electeur de Mayence *Albert*, au sujet d'un certain Péage sur le Passage du vin, de l'an 1544. IV. II. 278. b.

Bernaboeuf, Vicomte de Milan, sa Protestation, que la Paix à faire entre *Urbain V.* Pape, *Charles IV.* Empereur, & quelques Princes d'Italie, ne devoit point prejudicier à ses Droits, en 1369. S. I. II. 195. a. Sa Paix avec *Antoine* & *Barthelemy de Scala*, Seigneurs de *Verone*, fait par la Mediation d'Amé VI. Comte de *Savoie*, en 1379. II. I. 125. b.

Bernard, Comte de *Bigorre*, s'oblige lui & ses Successeurs de payer annuellement 60, sous à l'Eglise d'*Annecy*, en 1065. I. I. 60. b.

Bernard, Duc de *Saxe-Weimar*, son Traité avec *Louis XIII.* Roi de France, pour la levée & l'entretien d'une Armée de 80000. hommes, moyennant un subside de quatre Millions par an que lui payeroit la France, de l'an 1655. VI. I. 118. b. Autre Convention entre eux, de l'an 1637. *ibid.* 147. b. Sa Convention avec le même Prince, touchant les subsides pour l'entretien de son Armée, de l'an 1639. VI. I. 174. a.

Berne, Ville de Suisse, ses Habitans prennent, l'an 1268, pour leur Protecteur *Philippe* Comte de *Savoie* & de *Bourgogne*, lui accordant la jouissance de tous les Revenus des Empereurs, en 1268. I. I. 239. a.

Berne, Canton de Suisse, Lettres de *Combougeoult* accordées par

le Canton de *Berne* à ceux de la ville de *Neufchatel*, en 1406. S. I. II. 311. a.

Berne & Neufchatel, Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Rudolphe*, Marquis de *Hochberg* & Comte de *Neufchatel* & les Seigneurs de *Berne*, par lequel l'ancienne *Combougeoult* de *Berne* & de *Neufchatel* est renouvelée & amplifiée, en 1456. S. I. II. 406. a.

Berne & Fribourg, Leur Alliance avec la Ville de *Geneve*, en 1526. S. II. I. 74. a.

Berne, Canton, Son Traité d'Alliance & de *Combougeoult* avec la Ville de *Geneve*, en 1558. S. II. I. 162. a.

— Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour leur livrer une certaine quantité de Sel, en paiement des Arterages dûs par le Roi, de l'an 1692. VII. II. 304. b.

— Capitulation pour un Regiment d'Infanterie au service des *Etats Generaux*, en 1700. S. II. I. 455. a.

— Son Alliance & Capitulation avec les *Provinces-Unies*, en 1712. VIII. I. 300. b. Autre Traité d'Alliance avec les mêmes, en 1714. *ibid.* 423. a.

Berthold, Evêque de *Bamberg*, investit *Albert Hartman* & *Rudolphe*, Fils de l'Empereur de *Rudolphe I.* de tous les Fiefs dévolus à l'Eglise de *Bamberg* dans l'*Austriche*, *Stirie*, *Carniole*, *Carniole* & la *Marche*, par la Mort des Ducs de ce nom. L'Empereur en revanche lui cede quelques Advocates d'Eglise, en 1279. S. I. I. 134. a.

Berthold, Comte de *Henneberg-Hartenberg*, son Pacte de Succession avec *Herman* aussi Comte de *Henneberg-Altsach*, en 1365. Avec la Confirmation de l'Empereur *Charles IV.* en 1366. I. I. 52. a. Il vend ses Terres & Seigneuries à *Herman*, aussi Comte de *Henneberg-Altsach*, pour la Somme de 85000. Livres de Liards, en 1371. II. I. 79. b.

Berthold, Electeur de Mayence, *Sigismund* Duc d'*Autriche*, *Frederic* & *Sigismund* Margraves de *Brandebourg*, & *Eberhard* Comte de *Wurtemberg*, leur Confédération plus particuliere avec *Christophe*, Margrave de *Bade*, pour le maintien de la Paix publique, de l'an 1489. III. II. 459. a. Son Revers donné aux *Confederés* de *Snabe*, que le Comte *Eberhard* de *Wurtemberg* est excepté de son Accession à leur Alliance, de l'an 1489. III. II. 218. a.

Bertrand Comte de *Provence*, son Serment de fidélité prêté à *Gregoire VII.* Pape. I. I. 48. a.

Bertrand Comte de *Meignell*, (*Meignori*) donne la Comté à *Isidore*, Roi d'*Arragon* pour le recevoir d'office de lui en fief, en 1173. S. I. I. 59. a.

Bezancon, Ville, son Accord avec *Louis XI.* auquel elle soumet aux mêmes conditions qu'elle avoit été ci-devant sous les Ducs de *Bourgogne*, l'an 1479. III. II. 68. a. Elle est cédée par l'Empereur *Ferdinand III.* avec le consentement de l'Empire à *Philippe IV.* Roi d'*Espagne*, en consideration de l'Evacuation de la Ville de *Frankendal*, de l'an 1651. VI. I. 21. a.

Bethlem Gabor, Prince de *Transilvanie*, son Traité d'Alliance avec *Frederic V.* Electeur Palatin, comme Roi de *Butheme*, de l'an 1620. V. II. 356. a. Sa Trêve avec l'Empereur *Ferdinand II.* de la même année. *ibid.* 358. b. 359. a. Extrait de son Traité de Paix & de celui des *Etats de Hongrie* de son Parti, avec l'Empereur *Ferdinand II.* de l'an 1621. V. II. 407. b. Extrait de son Traité de Paix avec le même Empereur, de l'an 1624. V. II. 444. b. 445. b. Son Accession au Traité d'Alliance faite l'an 1625, entre les Rois de la Grande Bretagne, de *Dannemark* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1626. V. II. 498. a. Son Traité de Paix & de Reconciliation avec l'Empereur *Ferdinand II.* de l'an 1626. *ibid.* b. Sa Declaration touchant quelques Places à restituer à l'Empereur, ou à retener. *ibid.* 499. b.

Bevilacqua, Nonce du Pape, sa Protestation contre la Paix de *Nimegue*. VII. I. 374. a.

Biberach, Ville Imperiale de *Snabe*, Restitution des choies Ecclesiastiques & Politiques de cette Ville, conformément à la Paix de *Westphalie*, de l'an 1649. VI. I. 511. a.

Bigorre Comté, donné par *Isidore* Roi d'*Arragon* à *Gaston*, Vicomte de *Beza*, à condition d'épouser la parente, la Fille de *Bernard*, Comte de *Comenge*, Nièce de *Censole*, feu Comte de *Bigorre*, en 1192. S. I. I. 69. a. Le Droit d'hommage en est disputé entre *Edouard II.* Roi d'Angleterre, & l'Evêque, Doyen & Chapitre de l'Eglise du *Puy*, & jugé par le Parlement de Paris à ces derniers, en 1290. S. I. I. 155. a.

Blanche, Fille de *Theobald*, Roi de Navarre, Dot qui lui est assignée par *Pierre* Duc de Bretagne, à son Mariage avec *Jean*, Fils dudit Duc, en 1235. S. I. I. 91. a.

Blanche, Sœur de *Robert* Duc de *Bourgogne*, mariée à *Edouard* Fils aîné d'Amé Comte de *Savoie*, en 1307. I. I. 137. a.

Blangui (*Albonium*) Comté, reconnu comme Fief de l'Empire par *Hugues* Duc de *Dijon*. S. I. I. 68. b.

Boemunde, Prince d'*Antioche*, son Privilège donné à la République de *Gènes*, pour la liberté du Commerce, en 1190. I. I. 115. a.

Bogislas, Duc de *Pomeranie*, son Traité d'Alliance & de Confédération avec *Guillaume Adolphe* Roi de *Suede*, de l'an 1630. V. II. 606. a.

Bohême Duché, érigé en Royaume par l'Empereur *Frederic I.* en faveur du Duc *Pradisslas*, auquel il cede en même temps le Tribut de la Pologne, en 1199. S. I. I. 185. a.

Privileges & Prerogatives données à *Ottocare* Roi de Bohême par

DES MATIÈRES.

Frederic II. Empereur. en 1212. I. I. 144. b. Les Etats de Bohême obtiennent de l'Empereur **Frederic II.** le Privilege, qu'en cas que la Famille Royale viue à s'éteindre, le Droit d'Élection d'un Roi leur appartienne. I. I. 145. b. Quels Pays appartiennent au Roi de Bohême du tems d'**Ottocare**, en 1271. I. I. 233. a. L'Empereur **Rodolphe I.** declare, que l'Office d'Echanfon & le Droit de Suffrage à l'Élection d'un Roi des Romains appartiennent aux Rois de Bohême, en 1289. S. I. I. 154. b. **Rodolphe I.** Empereur declare, que la dignité d'Echanfon de l'Empire appartient au Roi de Bohême, & qu'il a aussi Droit de suffrage dans les Elections des Empereurs, en 1290. I. I. 271. a. Sentence rendue par les Princes de l'Empire, assembles en Diete Generale à Francfort sous l'Empereur **Henri VII.** contre **Henri Roi** de Bohême, Fils de **Meinard**, Duc de Carinthie, par laquelle il est privé du Royaume & du Duché, en 1310. S. I. II. 77. a. Privilege: dont les Rois de Bohême jouissent. S. I. II. 170. a. L'Empereur **Charles IV.** échange les Châteaux de **Lauterbourg** & **Rosenheim** & les Villes d'**Allen** & de **Herbach**, appartenants à la Bohême, contre les Châteaux **Parkheim** & **Karlswald**, & la Ville de **Weiden**, appartenants à l'Empire, en 1360. S. I. II. 186. a. Le Droit d'Élection est assésé au Roi de Bohême par l'Empereur **Charles IV.** en 1388. II. I. 123. b. Lettres de Créance, en 1439, le Roi de Bohême devint être toujours appelé à l'Élection d'un Roi ou Empereur des Romains, sur peine de 500. Mars d'or. S. I. II. 476. a. Bohême & Hongrie, Traité pour la Succession dans ces Royaumes entre **Frederic & Maximilien** Empereur & Roi des Romains d'une part, & **Ladislas** Roi de Hongrie & de Bohême de l'autre, de l'an 1491. III. I. 263. a. Declaration de **Ferdinand I.** Roi des Romains, par laquelle il confesse que les Etats de ce Royaume l'avoient accepté de leur bonne & libre volonté pour leur Roi après le Decès de sa Femme **Anne**, de l'an 1547. IV. II. 196. a. b. Confédération entre les Etats de ce Royaume & la Ville de **Prague** pour le maintien de leurs libertés & Privileges, faite l'an 1547. IV. II. 331. a. Bohême & Saxe, Union Hereditaire entre le Royaume de Bohême & la Maison Electorale & Ducale de Saxe, faite par **Ferdinand I.** Empereur, avec **Auguste** Electeur & les autres Ducs de Saxe, l'an 1557. V. I. G. a. Autre Union entre les mêmes, faite par **Maximilien II.** Empereur avec le même Electeur, l'an 1571. *ibid.* 207. a. Autre Union entre l'Empereur **Rodolphe II.** & le même Electeur, de l'an 1579. *ibid.* 245. a. Bohême & Silecie, Union entre les trois Etats Evangeliques de ces Pais pour la defense de leur Religion, de l'an 1609. V. II. 111. a. Union des mêmes Etats de Bohême *sub utraque* pour regler leurs affaires Ecclesiastiques, de la même année. *ibid.* 116. a. L'Empereur **Rodolphe II.** donne aux trois Estats du Royaume de Bohême faisant profession de la Confession d'Augsbourg, des Lettres de iurisdiction pour le libre Exercice de la Religion, communément dites *Maieftats-Briefs*, en 1608. S. II. I. 272. a. Articles de Confédération entre les Etats de ce Royaume & des Provinces qui y sont incorporées, tant pour les affaires Politiques qu'Ecclesiastiques, lesquels le Roi sera obligé de garder, ou qu'autrement on ne fera pas obligé à lui obeir, de l'an 1619. V. II. 326. a. Confédération entre les Etats Evangeliques de ce Royaume & des Provinces incorporées de **Moravie**, de **Silecie** & de la **Lusace**, pour la defense de leur Religion & de leurs Privileges, de l'an 1619. V. II. 338. b. Leur Declaration de repentir & de soumission à l'Empereur **Ferdinand II.** de l'an 1620. *ibid.* 370. b. Lettres de **Ferdinand I.** Roi de Bohême, données aux Etats de ce Royaume, lorsqu'il y fut élu Roi, de l'an 1626. IV. I. 469. a. b. Loix fondamentales de ce Royaume publiées par l'Empereur **Ferdinand II.** l'an 1627. V. II. 507. b. L'Empereur **Ferdinand II.** au sujet des Bienes Ecclesiastiques recouvre accordé au Pape un Revenu annuel d'un quart de florin pour chaque Boisseau de Sel, & obtient en échange de lui divers Droits Ecclesiastiques, l'an 1650. V. II. 599. b. **Boire**, les Exces du Roi defendus par une Convention de plusieurs Electeurs, Princes & Prelats de l'Empire, en l'année 1554. IV. I. 395. b. **Bolten-Duc**, Ville du Brabant, Articles accordez par **Frederic Henri**, Prince d'Orange, & les Deputés des Etats Generaux au Clergé, Magistrat & Bourgeois de ladite Ville, l'an 1629. V. II. 488. a. Autres Articles accordez à la Garnison. *ibid.* 502. a. **Bolleslas**, Duc de Lignitz & de Brieg en Silecie, declare, qu'il ne veut rien alienier de ses Bienes que conformément à la permission de **Jean Roi** de Bohême, favor toujours sous le Droit de rachat à faire par lui même ou par ledit Roi, en 1342. I. II. 203. a. **Bolzen**, Duc d'Oppelen, reçoit de **Jean Roi** de Bohême **Walzenberg**, **Glogau** & autres lieux en Silecie, en 1326. I. II. 87. a.

Bolzen Duc de Munsterberg en Silecie reconnoît son Duché pour Fief de la Bohême, en 1336. I. II. 153. a. Il hypotheque la Ville de **Frankenstein** à **Jean Roi** de Bohême. *ibid.* 157. b. Concession par laquelle il permet à **Jean Roi** de Bohême de racheter de ses Oncles **Bolzen** & **Henri** Ducs de Schweidnitz la Ville de **Reichenbach**, en 1337. I. II. 156. a. Son Revers donné à **Charles IV.** Empereur, portant que la moitié dela Ville de **Glogau** qui lui a été donnée par ledit Empereur, devoit retourner, après sa mort à ou à ses Heritiers, en 1361. II. I. 33. b. **Bologne**, Ville d'Italie, obtient de l'Empereur **Henri VI.** le Privilege de battre de la Monnoye, en 1191. S. I. I. 69. a. Son Alliance offensive & defensive avec les Villes de **Montmaur** & de **Verone**, en 1306. S. I. II. 36. a. Sa Convention avec les mêmes, touchant un chemin à faire entre la Ville de **Bologne** & celle de **Montmaur**. *ibid.* 38. a. **Bologne**, **Parme**, **Verone** & **Montmaur**, leur Ligue avec **François** Marquis d'Este contre **Azon** Marquis d'Este pour recouvrer la Ville de **Ferrare** & le Comté de **Roovere**, en 1301. S. I. II. 42. a. **Bologne**, **Parme**, **Modene**, **Reggio**, **Verone**, **Brixen** & **Montmaur**, leur Ligue faite entr'elles sous le nom de *Societas Philorum Sacra Sancta Romana Ecclesia*, en 1306. S. I. II. 45. a. **Bologne**, **Parme**, **Brixen**, **Manrouse** & **Verone**, leur Ligue avec **François** Marquis, d'Este contre **Azon**, aussi Marquis d'Este & contre la Ville de **Ferrare**, en 1307. S. I. II. 48. a. Son Accession à la Ligue & Confédération faite entre la Republique de **Venise**, la Ville de **Florence** & le Duc de **Milan** **François Sforce**, de l'an 1454. III. I. 224. a. **Bona**, Veuve de **Galez Marie Sforce**, Duc de Milan, & **Jean Galeaz**, Marie Sforce, son Fils aîné, leur Traité avec **Hercule d'Este**, Duc de Ferrare, Frere de **Borse**, par lequel ils lui donnent sous certaines conditions la Terre de **Cassellnuovo** dans le Tortonno, laquelle est puis après échamgée contre la Terre de **Bersello** & de **Cassellnuovo**, finie dans le Parmesan, en 1479. S. I. II. 457. a. **Boniface VIII.** Pape, les Lettres de Créance données à deux Evêques qu'il envoie comme Nonces à **Philippe le Bel** Roi de France, pour moyenner la Paix entre ledit Roi & **Edouard I.** Roi d'Angleterre, en 1294. I. I. 286. a. Sa Lettre à **Philippe le Bel** Roi de France, par laquelle il agréé que les Negotiations de Paix entre la France & l'Angleterre se fassent à la Cour de Rome, & il lui mande de lui envoyer son Frere le Comte d'Alençon, pour lui découvrir des Secrets de la dernière conférence, en 1296. I. I. 299. a. Sa Lettre au même Roi, par laquelle il lui mande que ses Nonces n'ayant pu rien effectuer pour procurer ladite Paix, le Roi de France & le Roi d'Angleterre devoient envoyer leurs Ambassadeurs à sa Cour pour y traiter en sa presence. I. I. 299. a. Sa Bulle dite *Clericus Laicos*, par laquelle il defend à tout le Clergé de donner quelque argent aux Empereurs, Rois & Princes, sur peine d'Excommunication, en 1296. S. I. I. 161. a. Sa Bulle à **Philippe le Bel** Roi de France par laquelle il declare, que les Rois n'ont nul droit & pouvoir sur le Clergé; il y renouvelle fa Bulle *Clericus Laicos*; & menace le Roi. s'il ne faisoit pas ce qu'il desire. S. I. I. 162. a. Reponcé dudit Roi à ladite Bulle. *ibid.* 164. a. Il enjoint par ses Nonces une Trêve aux Rois de France & d'Angleterre, sur peine d'Excommunication, en 1297. I. I. 300. a. Lettres de ses Legats, touchant la Trêve, & ordonnances entre **Philippe le Bel**, Roi de France & **Edouard I.** Roi d'Angleterre, en 1297. S. I. I. 166. a. Sa Bulle, par laquelle il declare que la Constitution *Clericus Laicos* ne s'étend pas jusques aux Donations ou Prêts que le Clergé pourroit faire au Roi de France, & encore moins jusques aux Droits seculaires & autres Tributs dits au Roi, en 1297. S. I. I. 168. a. Il est pris comme une personne privée pour Arbitre par **Edouard I.** Roi d'Angleterre dans ses Differens avec **Philippe le Bel** Roi de France, en 1298. I. I. 308. a. Sa Bulle à **Robert** Duc de Bourgogne, à **Jean** Duc de Bretagne, & à **Gordon** Comte de St. Paul, pour garder & administrer fidellement les Pays & Terres, que les Rois de France & d'Angleterre avoient pris l'un sur l'autre, & qu'ils avoient puis après assignés es mains du Pape, qui en constitua **Arnand** Evêque de Thoulouze pour Depositaire en 1298. I. I. 309. a. Sa Bulle au dit Evêque pour le constituer Depositaire des Pays & Terres ci-dessus dites. I. I. 309. b. Sa Sentence Arbitrale, qu'il donne en vertu du Compromis, sur les differens desdits Rois de France & d'Angleterre. *ibid.* 310. a. **Philippe le Bel** Roi de France la trouvant defavantageuse à ses Etats, jure qu'il ne l'observera jamais. *ibid.* 311. a. Sa Lettre au Roi de France, par laquelle il lui declare de ne vouloir aller plus avant dans cette affaire sans avoir auparavant son consentement exprès. *ibid.* 311. b. Paix qu'il a faite comme Arbitre, entre **Philippe le Bel** Roi de France & **Edouard I.** Roi d'Angleterre. I. I. 317. a. Sa Lettre à **Philippe le Bel** Roi de France, par laquelle il lui mande, que les Pays assignés entre les mains par lui & par **Edouard I.** Roi d'Angleterre devoient continuer dans le Sequestre, sous la main d'**Arnand**, Evêque de Vincence, jusqu'à une autre disposition du Pape, en 1299. I. I. 314. a. Sa Lettre à **Edouard I.** Roi d'Angleterre, declarant que le Royaume d'Ecosse appartient au St. Siège, en 1299. I. I. 320. a. Sa Prorogation de la Trêve faite entre les Rois de France & d'Angleterre, en 1300. I. I. 326. a. Sa Lettre, par laquelle il declare **Charles**, Comte d'Anjou, Fils de **Philippe le Hardi**, Roi de France, pour Vicaire de l'Empire

dans la Toscane, en 1301. S. I. II. 4. b. Son Bref à *Philippe le Bel* Roi de France, par lequel il déclare que le Roi lui est fief du Temporel aussi bien que dans le Spirituel, & que le Roi n'a nul Droit de Collation des Benefices, en 1301. S. I. II. 5. a. Réponse dudit Roi au même Bref. *ibid.* Sa Bulle à *Philippe le Bel* Roi de France, nommée *Asensio, Fili Charissime*. S. I. II. 5. a. Autre Bulle, par laquelle il revoke tous les Privileges & Concessions accordés aux Rois de France. S. I. II. 7. b. Sa Bulle Apologétique contre les accusations qu'on lui intente à tort, & dont il anathématise tout appel au Pape futur, où à l'Eglise Romaine, ou à un Concile General, lequel ne pourroit pas être convoqué sans lui, en 1203. S. I. II. 2. b. Son Excommunication de *Philippe le Bel* Roi de France. *ibid.* 22. a. De quels Crimes il est accusé par les Grands du Royaume de France. S. I. II. 13. & 17. a.

Boniface IX. Pape, sa Confirmation des Constitutions des Empereurs *Frederic II.* & *Charles IV.* touchant la Liberté Ecclesiastique, en 1293. S. I. II. 280. a.

Boniface, Marquis de Montferrat, reçoit par don de *Pisus*, Dame du Château de *Montis Berzaris*, ledit Château avec ses appartenances, en 1186. S. I. I. 65. b.

Boniface, autre Marquis de Montferrat, Son Contrat de Mariage avec *Marguerite de Savoie*, Fille d'*Amedee*, Comte de Savoie, en 1235. I. I. 173. b.

Bonne de Savoie, Princesse d'Achaïe, son Testament. II. II. 229. a.

Borbin Seigneur de Mecklenbourg, son Privilege donné à la Ville de *Rostock*, touchant l'exécution du Péage, en 1218. I. I. 129. a.

Borje I. Duc de Modene & de Reggio, paye 4000. florins d'or annuellement au *St. Siège*, pour la Possession du Comté, Territoire & Ville de *Ferrare*. S. I. II. 429. a.

Bosnie, Catherine Reine de Bosnie, son Testament, par lequel elle legue ce Royaume au *St. Siège*, en cas que son Fils & la Fille qui s'étoient faits de la Religion Mahometane, ne retournent pas à la Roi Chrétienne, de l'an 1478. III. II. 61. a.

Bouillon, *Henri* Duc de Bouillon obtient des Lettres de Protection de la Ville de *Sedan* de *Henri IV.* Roi de France, en 1606. V. II. 64. a. Sous quelles Conditions le Duc obtint pardon de *Louis XIII.* Roi de France, l'an 1641. VI. I. 219. b. Offre du Duc *Frederic Maurice* faite audit Roi de lui céder la ville & Souveraineté de *Sedan*, de l'an 1642. VI. I. 268. a. Son Traité avec *Louis XIV.* pour l'échange de *Sedan*, *Rancourt* & du Duché de *Bouillon* contre d'autres pays, de l'an 1651. VI. II. 3. a. Permission donnée par le Roi de France *Louis XIV.* au Duc de Bouillon, de se mettre en pleine & entiere possession de ce Duché, en 1678. S. I. I. 401. b.

Boulogne Comté, cédé par *Henri Duc de Lorraine*, à *Raimond* Comte de Boulogne, moyennant une Pension de 600. livres, en 1204. I. I. 132. b.

Bourbon, Contrat de Mariage entre *Pierre* de Bourbon, Seigneur de Baugé, depuis second du nom Duc de Bourbon, & *Anne* de France Fille aînée de *Louis XI.* de l'an 1473. III. I. 465. a.

Bourbon (Charles Duc de) s'il fut tué par hazard on par ordre devant Rome. S. I. I. 499. a. n.

Bourgogne, le Comté de Bourgogne promis en dot par *Orthon IV.* Comte de Bourgogne à la Fille unique *Jeannette*, fiancée à un des Fils de *Philippe le Bel* Roi de France, en 1245. I. I. 292. b. Reconnu pour Fief du Duc de Bourgogne, en 1270. I. I. 330. a. 232. b. Reconnu pour Fief de l'Empire, par *Jean Roi* de France, en 1255. S. I. II. 169. a. Les Etats du Comté de Bourgogne remettent ce Pais à *Louis XI.* Roi de France, pour le garder pour *Marie*, Heritiere de Bourgogne, l'an 1476. III. I. 125. a.

Bourgogne Duché, diverses Transfactions entre *Robert II.* Duc de Fougogne & autres Prétendants touchant ce Duché. I. I. 238. b. 239. b. 241. a. 244. b. 259. a. Reuni à la Couronne de France après la mort du Duc *Philippe*, par *Jean Roi* de France. S. I. II. 191. a. Traité de Paix fait entre la Maison de Bourgogne & celle d'*Orléans*, du tems de *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1410. II. I. 334. b. Autre Paix faite entre les mêmes, l'an 1412. *ibid.* 346. a. Autre Paix entre les mêmes, faite l'an 1413. *ibid.* 351. b.

Bourgogne Duché & Comté, Traité sur leur Neutralité, passé en considération des Suisses entre *François I.* Roi de France & *Marguerite* Archiduchesse d'*Autriche*, l'an 1522. IV. I. 378. b. Cette Neutralité combien de fois elle a été accordée depuis. *ibid.* n. Traité pour la Neutralité desdits Pais entre les Deputés de *Henri IV.* Roi de France, de *Philippe II.* Roi d'*Espagne* & des Cantons Suisses, de l'an 1595. V. I. 517. b.

Bourgogne (Cercle de) Protection des Ambassadeurs de *Philippe IV.* Roi d'*Espagne* contre la Paix faite à *Münster* entre l'Empire & la France, en ce qui regarde le Cercle de Bourgogne, de l'an 1648. VI. I. 464. b.

Brabant, Confédération entre les Villes de Brabant pour demeurer inseparablement unies, en cas que le Duc regnant vint à mourir sans hoirs males, en 1354. S. I. II. 166. a.

Brabant & *Limbourg* Duchez, Declaration de *Jeannette* Duchesse de Brabant & de *Limbourg*, Epouse de *Wenceslas* Frere de *Charles IV.* Empereur, qui auroit la Succession esdits Duchez après sa mort, en 1356. I. II. 321. b. Confédération des Villes de Brabant, pour plus grande assistance de leurs

Princes, & pour le maintien de leurs Privileges, Chartres & Libertés, en 1371. S. I. II. 200. a. Autre Confédération des Prélats, Nobles & Villes dudit Duché pour le même sujet 1415. *ibid.* 340. a. Union & Confédération entre les trois Etats de Brabant & le Pais d'*Ouerre* Menée, de l'an 1415. II. I. 55. a. b.

L'Empereur *Sigismund* confirme aux Etats des Duchez de Brabant & *Limbourg* les Privileges, qui leur sont donnez par la Bulle d'or, y ajoutant celui, que leurs Sujets ne pourront estre appelés à un Tribunal de l'Empire, en 1414. S. I. II. 340. a. Declaration des Ambassadeurs de France touchant la Religion Romaine, & la Jurisdiction de l'Eveque d'*Anvers* dans les lieux du Brabant tenus par les Etats des Provinces Unies, de l'an 1609. V. II. 115. a. Remontrance des trois Etats de Brabant à l'Empereur *Charles VI.* pour le maintien de la Compagnie des Indes Orientales engagée à Offense, de 1727. VIII. II. 80. b. Leur Memoire présenté sur cela au *Marquis de Prié*. *ibid.* 82. a.

Brachia Ile de la Mer Adriatique, les Habians se soumettent à la Ville de *Spalato* en Dalmatie. I. I. 178. a.

Brandebourg Elektorat & Margraviat, confirmé à *Frederic II.* par le consentement de l'Elektor de Mayence comme Archi-Chancelier de l'Empire aux Diplomes de *Sigismund* & *Frederic III.* Empereurs, l'an 1444. III. I. 141. a.

Brandebourg, Saxe & Hesse, Union hereditaire entre les Princes de ces Illustres Maisons, en 1457. S. I. II. 406. a.

Brandebourg & *Pomeranie*, Union hereditaire entre *Jean George* Elektor de Brandebourg, & les Ducs de *Pomeranie*, par laquelle la Succession eventuelle dans la Nouvelle *Mexique*, les Terres de *Sternberg* & quelques autres Contrées est retirée aux dits Ducs, avec la Confirmation de l'Empereur *Maximilien II.* de l'an 1571. V. I. 208. a. Renouvellement & Parachevement de la Transfation hereditaire commencée à *Cerauw*, en 1598, entre *Jachim* *Frederic* Elektor, & *George* & *Frederic* Margraves de Brandebourg & leurs Fils & Successeurs *Christian* & *Jachim* *Ernest*, conformément à la Disposition faite, en 1473, par *Albert* *Adolphe* Elektor, touchant la division des Etats appartenans à cette Serenissime Maison, à *Cerauw*, en 1599. & à *Onoltsch*, en 1602. S. II. I. 468. a.

Brandons quel jour de l'année est ainsi nommé. I. I. 304. a. n. 408. a. n.

Breme, Ville de la Basse Saxe, son Accord avec *Albrecht*, Archeveque de Brême sur leurs anciens differens, en 1366. II. I. 64. a. Renonciation dudit Archeveque à toutes ses Pretensions sur la Ville de Breme. *ibid.* b. Son Accord avec ladite ville sur la moitié de la Forteresse de *Sterle*. *ibid.*

Breme, Archeveché & Ville, Aitend & Compromis entre *Christophe* Archeveque de Breme, son Chapitre & le Magistrat de Breme, par lequel ils remettent leur differens au jugement de la Chambre Imperiale, avec promesse de soumission à ce qu'elle aura décidé, de l'an 1533. IV. II. 201. a. Accord entre l'Archeveque de Breme & *Frederic* Prince de Danemarck & le Magistrat de la Ville de Breme touchant le libre Exercice de la Religion de la Confession d'*Augsbourg* dans l'Eglise Metropolitaine, & touchant l'impoposition des Péages, de l'an 1658. VI. I. 81. a.

Breme & *Hambourg*, leur Traité d'Amitié avec les Provinces Unies, de l'an 1645. VI. I. 311. b. Decret de l'Empereur *Leopold III.* donné l'an 1646, en fa faveur, contre les Pretensions de l'Archeveché: Elle y est déclarée Ville libre, Imperiale, immediate, & en cette qualité maintenue en son Droit de Voix & de Seance aux Diètes Generales. S. II. I. 322. a. Son Traité de Paix avec *Charles* *Gustave* Roi de Suede, de l'an 1654. VI. II. 94. a. Sa Transfation avec *Charles XI.* Roi de Suede, de l'an 1686. VI. III. 131. a. Son Traité avec les Ducs de *Brunswick-Lunebourg*, pour le maintien de son immediateté & de ses autres Droits Territoriaux & Seigneuxiaux, en 1679. S. II. I. 401. a.

Bremen & *Fehrdon* Eveches, ceder par la Suede au Roi de la Grande Bretagne & Elektor d'*Hanovre* George, en 1719. VIII. II. 14. b.

Bresslau, Instrument de l'Eveque de Bresslau, par lequel il atteste que les Ducs de *Silefie* ont reçu leurs Duchez en fief de *Jean Roi* de Boheme, & qu'ils lui en ont prêté hommage, de même que la Ville de Bresslau, l'Eveque pour lui même lui promet aussi toute amitié & assistance, auquel le Roi de son côté accorde fa protection, en 1342. I. II. 204. a. Accord entre les Etats de *Silefie* & le Chapitre de l'Eveché de *St. Jean* de Bresslau, fait & conclu par les Deputés de *Ladislas*, Roi de Hongrie & de Boheme, portant que désormais nul Eveque ne fera élu qui ne soit naturel du Pais, que nul Fief ou Benefice ne pourra être conféré par le Chapitre à d'autres qu'à des Bohemiens ou Siletiens & qu'en toutes ces choses le consentement du Roi sera necessaire, de l'an 1504. IV. I. 49. b.

Bretagne, Province de France, reconnue comme fief du Royaume de France par *Arthur Duc* de Bretagne, envers *Philippe II.* Roi de France, en 1211. S. I. I. 74. a. Hommage prêté par *Jean Duc* de Bretagne à *Charles VI.* Roi de France, l'an 1403. II. I. 284. a. Autres Hommages rendus par les Ducs de Bretagne à *Philippe* *Auguste* Roi de France l'an 1202, & à *Louis IX.* du nom, l'an 1239. *ibid.* b. Elle est érigée en Pairie de France par *Philippe le Bel*, en faveur de *Jean II.* Duc de Bretagne, en 1297. S. I. I. 169. a. De.

Declaration des Etats de Bretagne, que le Droit de Regale & de la Garde des Eglises appartient au Duc comme Seigneur Souverain & Fondateur, en 1317. S. I. II. 88. a. Revers donné par plusieurs Seigneurs de Bretagne, au Duc Jean IV. par lequel ils s'engagent de le servir contre le Roi de France, en cas qu'il vienne à manquer aux choses qu'il lui a promises dans le Traité de Paix de 1380. S. I. II. 210. a. En quoi & jusques où les Ducs de Bretagne dépendoient du Roi de France. S. I. II. 226. a. Quels Droits les Ducs y avoient touchant l'Hommage de leurs Vassaux & la Monnoye, en 1391. S. I. II. 276. a. Elle est déclarée Province appartenante à la France par Charles VIII. Roi de France, qui promet aux Etats l'observation de leurs Privilèges, l'an 1484. III. II. 136. a. Promesse de divers Seigneurs de Bretagne, faite à Charles VIII. Roi de France, de le reconnaître pour Souverain après le décès du Duc François à condition d'être maintenus en tous leurs Droits & Privilèges, l'an 1484. III. II. 137. b. Confirmation de François II. Duc de Bretagne, touchant la Succession Masculine & féminine dans ledit Duché, en 1487. S. I. II. 469. a. Serment des Etats de Bretagne, prêt sur ladite Constitution. *ibid.* 472. a. Articles convenus & accordés entre Louis XII. Roi de France, & Anne Duchesse de Bretagne, dans le tems de leur Mariage, pour le maintien des Libertés & Franchises des Etats. S. I. II. 498. a. Résolution des Etats de Bretagne, par laquelle, en conséquence du Testament de la Reine Claude, ils reconnoissent le Roi François I. pour Ufructuaire & le Dauphin son Fils aîné pour Propriétaire du Duché de Bretagne. S. II. I. 73. a.

Brixen Evêché, Accord entre Maximilien Archevêque d'Autriche, comme Comte de Tyrol, & Christophle André Evêque de Brixen, sur les Droits de la Jurisdiction Ecclesiastique. de l'an 1606. V. II. 58. b.

Brixen, Ville, Son Alliance avec les Villes de Montrose & de Verone, en 1305. S. I. II. 27. a. Son Traité de Paix avec la Ville de Crème, en 1308. S. I. II. 63. a.

Bruges & Tyne, Villes de Flandre, sous quelles conditions elles furent reçues en grace par Louis Comte de Flandre leur Seigneur, en 1326. I. II. 85. b.

Bruges Ville de Flandre, obtient pardon de Maximilien Roi des Romains & de Philippe son Fils, l'an 1490. III. II. 262. b. Son Accord avec les Etats de Zelande & le College de l'Ambassade de Middelbourg, pour l'ouverture du Port de l'Escluse & la Navigation à Bruges, de l'an 1591. V. I. 487. Autre Accord entre eux sur le même sujet, de l'an 1596. *ibid.* 523. a.

Brunehaut, Reine de France, son Traité de Paix & de Partage avec Guntram & Childobert Rois de France, en 587. S. I. I. 5. b.

Brunon, Archevêque de Cologne, Son Traité d'Alliance, fait avec Henri Duc de Lorraine, en 1193. I. I. 216. b.

Brunswic, Ville de la Basse Saxe, Accord de Bernard Duc de Brunswic-Lunebourg avec le Magistrat de la Ville de Brunswic, par la Médiation d'Ottou Duc de Brunswic, pour l'accommodement des différends qu'ils avoient au sujet du Chateau d'Amplere, l'an 1246. II. II. 184. b.

Brunswic-Lunebourg, Union de Frederic Bernard & Henri, Ducs de Brunswic & Lunebourg, que leurs Etats feront, toujours gouverner par le Frere aîné, en 1394. S. I. II. 281. Accord fait & conclu par l'entremise de Louis Landgrave de Hesse, entre Guillaume Duc de Brunswic & la Ville de Brunswic, par lequel le Duc pardonne à la ville le crime de Trahison qu'elle avoit commis contre lui, de l'an 1432. II. II. 246. b. Lettres de Henri Duc de Brunswic-Lunebourg, par lesquelles il déclare qu'il a vendu au Magistrat de la Ville de Brunswic le Chateau d'Amplere avec toute sa Jurisdiction & ses Appartenances pour la Somme de 1200 florins de Rhyn, de l'an 1433. II. II. 256. a. Accord fait par la Médiation de Louis, Landgrave de Hesse, entre les Ducs de Brunswic-Lunebourg & ladite Ville, en 1443. S. I. II. 385. a. Henri l'aîné & Eric son Frere Ducs de Brunswic-Lunebourg, leur Convention avec Henri le jeune aussi Duc de Brunswic-Lunebourg, où il est convenu du Partage des Revenus, en cas qu'ils recouvrent la ville de Brunswic, de l'an 1492. III. II. 288. b. Sentence Arbitrale rendue par les Deputés d'Ernest Archevêque de Magdebourg & de Jean Electeur de Brandebourg, entre Henri l'aîné, Henri le jeune & Eric Ducs de Brunswic-Lunebourg d'une part & la Ville de Brunswic d'autre part, au sujet des hostilités commises de part & d'autre, l'an 1494. III. II. 313. b. Accord entre Henri l'aîné Duc de Brunswic-Lunebourg, & les Etats Provinciaux dudit Duché, par lequel il leur promet de les maintenir dans leurs Privilèges & de ne rien entreprendre désormais sans leur sù & consentement, de l'an 1509. IV. I. 61. b. Transaction entre Henri le vieux & Eric Ducs de Brunswic d'une part & Henri le jeune aussi Duc de Brunswic d'autre, par laquelle ce dernier cede aux premiers la portion du Territoire de Göttingen, pour d'autres Paix & Droits dans celui de Lunebourg, de l'an 1512. IV. I. 150. a. Recès & Compromis ordonné par les Deputés Confédérés d'Albert Electeur de Mayence, de Frederic Electeur de Saxe, & de Joachim Electeur de Brandebourg, entre Jean Evêque de Hildesheim, Henri l'aîné Duc de Brunswic-Lunebourg & leurs Alliez d'une part. & Henri le jeune aussi Duc de Brunswic-Lunebourg & ses Alliez d'autre part, contenant les Articles préliminaires pour accommoder leurs

Demêlez, de l'an 1519. IV. I. 304. a. Accord ultérieur entre lesdites Parties, de l'an 1520. *ibid.* 306. b. L'Empereur Charles V. se retire à la Diète de l'Empire à Worms. *ibid.* 321. b. Le Decret de l'Empereur y publié à leur sujet dans cette Diète. *ibid.* 348. b. Traité d'Accommodement fait par la Médiation de Frederic Electeur, & Jean George Duc de Saxe entre Eric & Henri le jeune, Ducs de Brunswic d'une part, & Orton & Ernest aussi Ducs de Brunswic d'autre part, sur leurs différends au sujet de l'Evêché de Hildesheim, de l'an 1521. IV. I. 353. b. Accord & Union Hereditaire entre les Freres Henri & Guillaume Ducs de Brunswic-Lunebourg, par lequel Guillaume cede à Henri la Portion de l'Heritage Paternel & confout à l'introduction du Droit de Primogeniture dans la Maison de Wolfenbüttel, de l'an 1537. VI. II. 130. b. Confirmation dudit Accord par les Empereurs Charles V. & Rodolphe II. *ibid.* 135. a. 136. a. Ce Duché est mis en Sequestre à l'Empereur Charles V. par les Articles de Worms contenus par la Ligue de Smalcalde, l'an 1545. IV. II. 292. a. Accord de la Ville de Brunswic avec Henri le jeune Duc de Brunswic, de l'an 1553. IV. III. 57. a. Traité d'Accommodement entre Jules Duc de Brunswic & la Ville de Brunswic, sur les différends qu'ils avoient au sujet de l'hommage, de la Jurisdiction &c. de l'an 1569. V. I. 170. a. Recès conclu entre les Ducs de Brunswic-Lunebourg touchant la Regence commune après la Mort du Duc Guillaume le jeune, de l'an 1592. V. I. 489. b. Traité de Paix de la Ville de Brunswic avec Frederic Ulric Duc de Brunswic, de l'an 1615. V. II. 277. b. Convention entre Jules Ernest & son Frere Auguste le jeune, Ducs de Brunswic-Lunebourg, touchant la Succession du Duc Frederic Ulric, de l'an 1635. VI. I. 86. b. Traité d'Alliance des Ducs de Brunswic-Lunebourg Frederic, Auguste & George, avec Amélie Elisabeth Landgrave Regente de Hesse-Cassel, de l'an 1639. VI. I. 489. a. Leur Traité d'Alliance avec le Duc de Longueville, au nom du Roi de France Louis XIII. de l'an 1640. *ibid.* 192. a. Recès de Goslar fait entre Leopold Guillaume, Archevêque d'Autriche, au nom de l'Empereur Ferdinand III. & les Ducs de Brunswic-Lunebourg, Frederic, Auguste, & Christian Louis, qui acceptent la Paix de Prague & font restitution des Biens occupés sur l'Evêché de Hildesheim, de l'an 1642. VI. I. 233. b. Recès principal de Paix entre le Serenissime Archevêque d'Autriche, Leopold Guillaume, au nom de l'Empereur Ferdinand & les Ducs de Brunswic-Lunebourg, Frederic, Auguste & Christian Louis, par lequel ils acceptent la Paix de Prague, fait en 1640. S. II. I. 309. a. Recès particulier entre le même touchant l'expulsion des Garnisons ennemies & le libre passage & retraite des Troupes Imperiales dans leurs Terres. *ibid.* 305. a. Autre Recès particulier, pour l'éclaircissement du 37. article du Recès principal. *ibid.* 309. a. Accord Hereditaire entre les Ducs de Brunswic-Lunebourg George Guillaume & Jean Frederic, Freres, par lequel ils conviennent du Partage des Etats & Domaines du feu Duc de Brunswic-Lunebourg Christian Louis, de l'an 1669. VI. III. 44. a. Accord de la Ville de Brunswic avec Rodolphe Auguste, Duc de Brunswic, avant qu'elle se soumit à lui, de l'an 1671. VII. I. 127. b. Traité d'Alliance entre George, Guillaume, & Rodolphe Auguste, Ducs de Brunswic-Lunebourg, & la Ville Imperiale de Brema, pour le maintien de son Immédiateté & de ses autres Droits Territoriaux & Seigneuxiaux; En échange de quoi ladite Ville s'oblige à quelques Devoirs envers lesdits Princes, en 1679. S. II. I. 407. a. Traité des Ducs de cette Maison avec Christian V. Roi de Danemarque, touchant la demolition de Ratzebourg, de l'an 1693. VII. II. 330. a. Paix d'Union perpetuelle entre la Maison d'Autriche & celle de Brunswic-Lunebourg, fait après l'elevation de cette dernière à la Dignité Electorale par l'Empereur Leopold I. l'an 1693. VII. II. 307. b. Brunswic-Wolfenbüttel, Convention fraternelle entre Rodolphe Auguste & Antoine Ulric Ducs de Brunswic, pour se mettre en état de défendre leurs Etats, Droits & anciennes Prerogatives, de l'an 1701. VIII. I. 92. a. Protestation de cette Maison contre la Paix de Ryswick, pour la Conservation de son Droit sur deux Prebendes dans le Chapitre de Strassbourg. VII. II. 436. b.

Brunswic-Zell & Wolfenbüttel, Convention passée entre les Ducs de Brunswic-Zell, & Brunswic-Wolfenbüttel, touchant l'armement, fait de la part des derniers & dont ils se defont en partie pour le service de la Cause commune contre la France, de l'an 1702. VIII. I. 110. a. Convention entre George Guillaume, Duc de Brunswic-Zell, & Rodolphe Auguste, Duc de Brunswic-Wolfenbüttel, touchant l'Electorat dans la Maison de Hannover, & le Duché de Saxe-Lauenbourg, en 1709. S. II. II. 30. a.

Brunswic, Ville, Privilèges qu'elle obtint en Angleterre, du Roi Edouard I. en 1284. S. I. I. 145. Son Accord avec le Duc de Parme, Gouverneur General des Pays-Bas, de l'an 1580. V. I. 443. b.

Budissin, Ville de Lusace, obtient de Jean Roi de Bohême & de Pologne un Privilege touchant les Biens Allodiaux, en 1314. I. II. 49. b. Accord entre les Etats de la Haute Lusace & la Ville de Budissin touchant les Appels, de l'an 1606. V. II. 51. a.

Budissin & Camenz, Villes, données par l'Empereur Louis de Bavière à Jean Roi de Bohême & de Pologne, en 1376. I. II. 174. b.

Bulle d'or de Charles IV. Empereur par laquelle la forme du Gouvernement & ce qui regarde la Constitution intérieure de l'Empire est réglée, de l'an 1356. I. II. 306. b.
Burhard, Advocat de l'Eglise d'Aquilée, transfère le Droit d'Avocat au Patriarche d'Aquilée, en 1176. I. I. 93. b.
*Burhard Evêque de Hildesheim, son Accord avec Henri & Guillaume Ducs de Brunswig-Lunebourg touchant une Somme de 10000. florins, qui étoit due aux Prédécesseurs dudit Evêque, de l'an 1166. V. I. 137. a. Sa Quittance sur le Reçu de la Somme accordée. *ibid.* 140. a.*
Buren Château, résigné à Reinold Comte de Gueldres, par Otton & Seigneur de Buren, Alard son Fils, à cause de leurs Excès, en 1198. S. I. I. 174. a.
Buren Seigneurie, reconnue sujette à la Jurisdiction Territoriale de l'Evêque de Paderborn, par Maurice, Baron de Buren, l'an 1660. VI. II. 297. a.
Buseck, Vallée, Accord entre Louis Landgrave de Hesse & les Seigneurs de Vierz, au sujet des Droits & Juridictions appartenans au Landgrave dans ladite Vallée, de l'an 1576. V. I. 275. b.
Article à ajouter à celui de BERGSTRASSE.
Bergstrasse, engagée par Adolphe Electeur de Mayence à Frederic Electeur Palatin pour 100000. flor. l'an 1463. III. I. 291. a.

C.

Cadaw Ville de Bohême, Transaction de Cadaw faite entre Ferdinand I. Roi des Romains d'une part, & Jean Frederic Electeur de Saxe, Ulrich Duc de Wirtemberg & Philippe Landgrave de Hesse d'autre part; par laquelle tous les différends survenus à l'occasion de l'Election de Ferdinand pour Roi des Romains, & de la Paix Religieuse de Nuremberg, comme aussi des Jugemens de la Chambre Imperiale en matière de Religion, sont entièrement accommodés, le Duc de Wirtemberg restitué dans ses Etats, sous condition de les prendre comme un Arrière-Fief de la Maison d'Autriche &c. de l'an 1534. IV. II. 218. a.
Calisto II. Pape, fait renoncer l'Empereur Henri V. à l'Investiture des Evêques & Abbés par la Crosse Episcopale, en 1122. I. I. 66. b. Sa Lettre à l'Empereur Henri V. pour l'exhorter à l'accomplissement de la Renonciation des Investitures. I. I. 67. b. Son Ordonnance pour observer les Trevis Dei, ou la Paix & la sûreté publique, en 1119. I. I. 65. b. Sa Constitution dans le Concile de Rheims, que l'Influence des Dignités Ecclesiastiques ne se fera point par les Seigneurs. I. I. 66. a.
Calisto III. Pape, sa Declaration que le Royaume de Naples est dévolu au S. Siège après la mort d'Alfonse d'Arragon, Roi de Naples, offrant néanmoins de rendre Justice, à quiconque prétendrait avoir Droit sur ce Royaume, de l'an 1268. III. I. 249. b.
Cambray, Comté donné à l'Evêque de Cambrai par Henri II. Empereur, en 1007. I. I. 41. b.
Cambray Ville, reconnu pour Fief de l'Empire par Jean Roi de France, en 1355. S. I. II. 169. Sa Capitulation, lorsqu'elle se rendit à Louis XIV. Roi de France, en 1677. S. II. I. 398.
Cambray, Traité de Cambray entre Maximilien I. Empereur & Louis XII. Roi de France, de l'an 1508. IV. I. 109. a.
*Ligue de Cambray contre les Venitiens entre le Pape Jules II. Maximilien I. Empereur, Louis XII. Roi de France, & Ferdinand, Roi d'Arragon, la même année. *ibid.* 113. b.*
*Cambray, le Congrès de Cambray, ouvert en Janvier 1724. S. II. II. 169. Ceremonial & Police dudit Congrès. *ibid.* Demandes du Duc de Parme. *ibid.* 170. & 173. Demandes de l'Empereur. *ibid.* Demandes du Roi d'Espagne. *ibid.* 171. Plénipotentiaires de l'Empereur aux Prénégociations du Duc de Parme. *ibid.* 173. Réflexions des Ministres des Rois Médiateurs sur cette Réponse. *ibid.* 174. Lettre des Ministres Impériaux auxdits Ministres. *ibid.* Protestation du Pape Innocent XIII. contre la Concession de l'Investiture éventuelle des Duchés de Parme & Plaisance. *ibid.* 175. Protestation du Grand Duc de Toscane contre la Concession de l'Investiture éventuelle de ses Etats. *ibid.* 178. Confirmation de ladite Protestation. *ibid.* 179.*
Campo Fregio (Thomassino de) fait Gouverneur de Corse par Jean Galeaz, Marie Sforce Duc de Milan, en 1478. III. II. 44. a.
Campo Fregio (Baptista de) est fait Gouverneur de Genes pour la vie, par Bonne & Jean Galeaz, Marie Sforce son Fils, Duchesse & Duc de Milan, l'an 1478. III. II. 59. b.
*Campo Fregio (Paul de) Cardinal & Duc de Genes, son Traité de Reconciliation avec Jean Galeaz, Marie Sforce Duc de Milan, par lequel il s'oblige de quitter le titre de Duc de Genes & de prendre celui de Gouverneur de la part du Duc de Milan, auquel la Ville de Genes se soumet de nouveau, l'an 1487. III. II. 167. a. Ratification dudit Traité de la part de la Ville de Genes. *ibid.* 170. a.*
Canaries, les Isles Canaries aliénées par un Traité entre la Castille & le Portugal à l'Espagne, l'an 1481. III. II. 82. a.
Caneto Château, échangé contre celui de Luzzara par les Marquis de Mantoue, l'an 1478. III. II. 25. a.

Canut Roi d'Angleterre, Son Diplôme par lequel il confirme l'Eglise de notre Sauveur à Douvres comme Eglise Mere & Maitresse de toutes celles d'Angleterre, en 1018. I. I. 42. a.
*Loi touchant le denier de St. Pierre, en 1037. *ibid.* 45. a.*
Capitulation de Rupert, Comte Palatin du Rhyn faite avec les Electeurs avant son Election à la place de Wenceslas, en 1400. S. I. II. 301.
*Capitulation Imperiale de l'Empereur Charles V. de l'an 1519. IV. I. 298. b. De Ferdinand I. de l'an 1558. V. I. 17. a. De Maximilien II. de l'an 1562. *ibid.* 96. a. De Rodolphe II. de l'an 1575. *ibid.* 247. a. De Matthias de l'an 1612. V. II. 198. b. De Ferdinand II. de l'an 1619. *ibid.* 349. a. De Ferdinand III. de l'an 1636. VI. I. 137. a. De Ferdinand IV. de l'an 1653. VI. II. 59. b. De Leopold I. de l'an 1658. *ibid.* 226. a. De Joseph de l'an 1690. VII. I. 247. a.*
Revers de Charles VI. pour l'acceptation & Confirmation de la Capitulation Imperiale, de l'an 1711. VIII. I. 187. a.
Cardinaux, leurs Droits & Devoirs selon la Constitution de Jean VIII. Pape, en 882. I. I. 21. b. Ils doivent élire les Papes par la Constitution de Nicolas II. en 1059. I. I. 49. a. b.
Les Cardinaux donnent un Decret au sujet de quelques Biens & Revenus disputés entre l'Evêque d'El et le Recteur de l'Eglise de Mordina en Angleterre, & déclarent en même temps, que le St. Siège vacant l'Autorité Papale réside en eux, Cardinaux, en 1243. I. I. 180. b. Leur Réponse à la Lettre des Ducs, Comtes Barons & Nobles du Royaume de France, par laquelle ils avoient accusé le Pape Boniface VIII. de plusieurs Crimes, en 1302. S. I. II. 14. Lettre des Cardinaux d'Italie à Edouard II. Roi d'Angleterre pour se plaindre à lui des Excès des Galcons commis contre eux lorsqu'ils étoient au Conclave, pour élire un nouveau Pontife, en 1312. I. II. 12. a. Comme ils doivent être servis & traités étant au Conclave, selon la Constitution du Pape Clement VI. en 1351. I. II. 270. a. Accord entr'eux touchant l'Election d'un Pape, que si quelqu'un d'eux venoit à être élu, il cederait, pour rétablir la Paix à l'Eglise, le Pape, pourvu que le Pape Benoit XIII. fit de même, de l'an 1406. Avec la Ratification de Gregoire XII. nouvellement élu, & sa Lettre audit Benoit sur le même sujet. II. I. 299. b. Leur nombre & quelles doivent être leurs qualités en vertu des Concordats Germaniques du Pape Martin V. en 1408. II. II. 108. b. Constitution du Pape Eugene IV. touchant ceux qui ont été créés dans un Conclave sans avoir été encore reçus les ornemens du Cardinalat, & sans que le Pape leur ait ouvert la bouche, savoir qu'ils ne seront pas appelés Cardinaux & qu'ils n'auront aucun suffrage à l'Election d'un Pape, ni à aucun autre Acte, en 1431. S. I. II. 361. Leur nombre & qualités définis par le Concile de Bâle. III. I. 36. b.
*Carinthie, Accord entre les Etats de Carinthie & l'Archevêque de Salzbourg touchant la Comparution personnelle devant le Tribunal de ladite Province de l'an 1536. IV. II. 139. a. Accord ultérieur entre les mêmes au sujet de quelques dommages causés par les Sujets de l'Archevêque, & d'une double contribution imposée par lui même à Grund, de la même année. *ibid.* 140. a. L'Evêque de Bamberg y a des Sujets & Seigneuries. IV. II. 126. a. V. II. 173. a.*
Carloman Roi de Bavière & d'Italie donne l'Abbaye de Berce-dô à l'Evêque de Parme. l'an 872. I. I. 17. b.
Carlowitz, les Traitez de Paix de Carlowitz, faits en 1698. entre l'Empereur Romain & ses Allies, & la Porte Ottomane. VII. II. 446. a. seq.
Cavero (Jean de) sa Ratification de l'Accord fait entre lui & la Republique de Genes sur l'Investiture de la troisième part de la Ville de Final & du Chateau Geroni, de l'an 1451. III. I. 186. b.
Cartel pour l'échange & la Rançon des Prisonniers, entre Louis XIV. Roi de France & les Provinces Unies, de l'an 1673. VII. I. 231. a. Autre Cartel entre les mêmes, de l'an 1674. VII. I. 292. b.
*Entre Louis XIV. Roi de France & Victor Amédée, Duc de Savoie, de l'an 1690. VII. II. 270. a. Entre le même Roi & les Provinces Unies. *ibid.* 277. a.*
Entre l'Empereur Leopold I. & Louis XIV. Roi de France, de l'an 1699. VII. II. 270. a.
Casal, Ville, sa Transaction avec les Marquis du Montferrat, touchant les Revenus annuels de celui-ci. S. I. II. 93.
Casimir III. Roi de Pologne permet à Jean Roi de Bohême, qui avoit renoncé à ses Prétenions sur le Royaume de Pologne les Duchés de Silesie en y renonçant de son côté, à tous les Droits qu'il y pourroit prétendre, en 1355. I. II. 150. b. Sa Promesse donnée à Charles Margrave de Moravie, de ne vouloir contracter aucun Mariage sans son Consentement, en 1341. I. II. 203. b. Sa Cession des Villes de Bzenet & Gnesenbourg faite à Charles IV. Empereur & Roi de Bohême, en 1353. I. II. 285. a.
Casimir IV. Roi de Pologne, ses Lettres par lesquelles il déclare d'avoir pris sous la Protection les Terres & Villes de Prusse, Culm, Pomeranie & Michalow, & de les avoir réunies au Royaume de Pologne, de l'an 1454. III. I. 197. a. Son Traité de Paix avec le Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Prusse, par lequel celui-ci cède une grande Partie de la Prusse au Roi, & reconnoît le reste que l'Ordre retient pour fief du Royaume de Pologne, de l'an 1466. III. I. 248. b.
Casimir, Duc d'Oppeln, cède son Duché à Wenceslas Roi de Bohême. S. I. I. 154.
Casse.

Casimir, Margrave de Brandebourg & *George* son Frere, leur Règlement touchant la Reformation de l'Eglise, de l'an 1526.

IV. I. 464. a.
Castanaga, (le *Marquis* de) Gouverneur General des Pais-Bas Espagnols, avec *Frideric III.* Electeur de Brandebourg, pour quelques Troupes, de l'an 1689. VII. II. 220. *a.* Sa Declaration de Guerre au Roi de France, au nom de son Maître, *ibid.* 226. *a.* Son Traité avec *Frideric III.* Electeur de Brandebourg, pour l'entretien d'une Armée de vingt mille Hommes, que l'Electeur devoit former en deça du Rhyn & de la Moselle, moyennant un subside de 40000. Pattons par mois & des quartiers d'hiver qui lui seroient assignez par l'Empereur, de l'an 1690. VII. II. 268. *a.* Autre Traité avec le même Electeur pour la Continuation du service de sept Bataillons, de l'an 1691. *ibid.* 288. *b.* Son Traité avec les Provinces Unies pour la levée des Contributions dans les Pais ennemis, de l'an 1691.

Castille, Royaume, établissement de Loi de Succession des Rois en 1512. S. I. I. 101. Loi que le Royaume ne pourra être divisé. *ibid.* 102.

Castille, Confirmation & Approbation des Ambassadeurs du Roi de Castille faite au Concile de Constance touchant la soustraction de ses Royaumes de l'obeissance du Pape Benoît XIII. de l'an 1417. II. II. 84. *b.* Leur Approbation des Statuts & Decrets dudit Concile, sauf les articles conclus à Narbonne. *ibid.* Quatre Traitez entre la Castille & la France, le premier de l'an 1408, le second de l'an 1435, le troisieme, de l'an 1455, & le quatrieme, de l'an 1469. III. II. 47. *b. seq.*

Castille & Portugal, Confirmation & Renouvellement des Traitez d'Alliance faits entre ces Royaumes & le Royaume de France, de l'an 1475. III. I. 509. *a.*

Castro Duché & Rommeigne Seigneurie, Protestation de *Raynaud Farnese* Duc de Parme, contre la non-acceptation de l'argent, qu'il avoit présenté à la Chambre Apostolique, pour le degrevement de ces Etats, en 1672. S. II. I. 389. *a.* Autre Protestation du même Duc, faite en 1691. *ibid.* 421.

Castrucum, l'Empereur *Louis de Baviere* lui donne la Ville & le Pais de *Lacque*, en 1294. I. II. 68. *b.* Il est cité premier Duc de *Lacque* par l'Empereur *Louis de Baviere*, en 1328. I. II. 106. *b.* 108. *a.*

Catalans, leur Traité, avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, pour épouser la Caule de *Charles III.* comme legitime Roi d'Espagne, fait en 1701. S. II. II. 41. Leur Declaration du même comme Roi legitime, en 1706. *ibid.* 51.

Catalogne, *Roussillon* & *Cerdagne*, leur Traité de Confederation, avec *Louis XIII.* Roi de France, contre le Roi d'Espagne, de l'an 1649. VI. I. 195. *b.* Articles & Conditions, sous lesquels ils le fontment à l'obeissance dudit Roi. *ibid.* 207. *b.* Acte de Serment prêté à eux par le Maréchal de *Breze* au nom du Roi de France. *ibid.* 200. *b.*

Catalogne, Convention faite entre les parties, qui étoient en Guerre, touchant son Evacuation, & le depart & Transport des Troupes de l'Empereur, en 1713. VIII. I. 327. S. II. II. 113. 114.

Catherine, Duchesse de Lorraine, & *Ferris* son Fils déclarent, que le Droit de Commande, que ceux de *Toul* leur ont donné dans leur Ville n'est qu'à vie & sans prejudice de la fidelité due au Seigneur de ladite ville. I. I. 301. *b.*

Catherine Infante d'Espagne, Fille de *Ferdinand* & d'*Isabelle*, son Contrât de Mariage avec *Arthur* Prince de Gales, Fils de *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1500. III. II. 414. *a.*

Catherine Petrowna Imperatrice de Russie, son Alliance défensive avec l'Empereur *Charles VI.* en 1726. VIII. II. 131. *b.* Article secret de cette Alliance. *ibid.* 135. *b.* Son Testament, en 1727. S. II. II. 188.

Catholiques d'Allemagne, leur Traité de Neutralité avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1632. VI. I. 29. *a.* Voyez aussi *Ligue Catholique*.

Celestin III. Pape, sa Confirmation de l'échange de la Ville de *Diepe* & de *Botelles* contre la ville de *Andeli* & le Château de *Riep*, faite entre l'Archevêque de *Rouen* & *Richard I.* Roi d'Angleterre, en 1197. I. I. 116. *a.* Sa Bulle de Confirmation des *Hospitaliers* de *Ste. Marie* de Jerusalem, en leur donnant le nom de l'Ordre *Teutonique*. *ibid.* *b.*

Cellamare, (le Prince de) Ambassadeur de *Philippe V.* Roi d'Espagne à la Cour de France, ses Intrigues concertées avec le Cardinal *Alberoni*, premier Ministre de *Philippe V.* Roi d'Espagne. VIII. I. 545. *b.*

Cercle du Haut Rhyn, Convention entre l'Electeur Palatin & l'Evêque de *Worms* touchant le Diocèse dans ce Cercle, en 1705. S. II. II. 44.

Cerdagne, Comté, Convention entre les Commissaires de France & d'Espagne en execution du 42. Article du Traité des Pyrenées, touchant les 33. Villages qui en doivent demeurer au Roi de France, de l'an 1660. VI. II. 344. *a.*

Cesane, Comté en Italie, donné par l'Empereur *Charles IV.* l'Evêque de *Pelre* & de *Bellune*, en 1358. I. II. 343. *a.*

Cham de Tatarie, son Traité de Paix avec le General de l'Armée Polonoise & Maréchal de la Couronne *Sobieski*, de l'an 1667. VII. I. 60. *b.* Son Traité de Paix avec *Alexis Michalovitz*, Czar de Russie, de l'an 1670. VII. I. 132. *a.*

Chambre Imperiale de *Spire* reculée par *Jean Frederic* Electeur de Saxe, & *Philippe* Landgrave de Hesse, l'an 1542. IV. II. 238. *b.* Son Accommodement avec *Frederic* Electeur Pa-

latin, au sujet de l'exemption des Péages, de l'an 1579. V. I. 356. *a.*

Champagne & Brie, Affiliation entre les Etats de ces Pais, contre toutes Factions contraires, à la Religion Catholique & au Roi *Henri III.* de l'an 1576. V. I. 284. *a.*

Chancelier de la Chambre Imperiale de *Spire*, Son Administration est rendue par l'Empereur *Charles V.* à l'Electeur de Mayence comme Archi-Chancelier de l'Empire par la Germanie, l'an 1530. IV. II. 58. *a.*

Change, Règlement du Change en *Russie*, publié, en 1729. S. II. II. 269.

Chaperons blancs, Parti sedicieux sous *Charles VI.* Roi de France, qui approuve leurs Actes S. I. I. 334.

Charlemagne, Sa Loi Salique, en 798. S. I. I. 97. *a.* Son Serment pour la défense de l'Eglise, Apollonique, fait à *Leov III.* l'an 800. I. I. I. *a.*

Privileges qu'il donna à la Ville d'*Aix la Chapelle*, S. I. I. 67. *a.* Son Refrict à *Nicéphore* Empereur de Constantinople touchant la Paix entre les deux Empires de l'an 803. I. I. I. *a.* Son Diplome donné au Patriarche de *Grandique* touchant quelques Privileges. *ibid.* 2. *a.* Son Diplome de donation du Comté de *Chivonne* au Clergé de *Come*. *ibid.* 2. *b.* Son Diplome donné au Convent de *Sainte Marie* situé aux Fauxbourgs de *Verone*, pour lui accorder exemption de tout péage, de l'an 807. *ibid.* 3.

Sa Donation de la Ville d'*Ansfadma* avec le Port de *Fenite* & celui d'*Ercle* à l'Abbaye des *Trois Fontaines* située à *Aix*. *ibid.* 3. *a.* Sa Disposition pour partager ses Etats entre ses Enfants, de l'an 806. *ibid.* 4. *a.* Sa Disposition touchant ses Threlors, & Meubles, de l'an 811. *ibid.* 5. *b.* Son Diplome par lequel il accorde à *St. Ludger* la liberté de bâtir une Eglise & Convent dans *Werthen*. lui donnant pour cela quelques Biens en *Brabant*, en 808. *ibid.* 369. *a.* Ses merites envers l'Eglise. *ibid.* 18. *a.* Quelles furent les Villes Metropolitaines de son Empire. *ibid.* 6. *a.*

Charles le Chauve, Roi de France, & depuis Empereur, Privileges & Immunités qu'il conceda à la Ville & Comté de *Barcelone*, en 844. S. I. I. 22. Comment il a été déclaré & couronné Roi de Lorraine à Metz, en 869. I. I. 15. *b.*

Son Traité de Paix avec *Louis* Roi de Germanie, de l'an 870. I. I. 16. *b.* Les années de son Regne se comptent en deux Manieres. I. I. 17. *a. n.* Sa Transaction avec *Louis le Germanique* touchant le partage du Royaume de Lorraine, en 870. I. I. 16. *a.* Il est choisis & couronné Empereur des Romains par le Pape *Jean VIII.* l'an 877. I. I. 18. *a.*

Charles III. dit le *Gras*, Roi de Suabe & Empereur son Diplome donné à l'Evêque de *Pasme* pour lui confirmer la donation de l'Abbaye de *Berecta*, en 880. I. I. 20. *b.* Son Diplome pour exempter l'Eglise de *Verone* de tous les Tributs, & Jurisdiction, de l'an 882. I. I. 21. *b.* Sa Confirmation touchant les voyages des Empereurs pour Rome ou autre part de l'an 880. I. I. 23. *b.*

Charles IV. Roi de Bohême & puis Empereur, son Traité d'Amitié & de secours mutuel avec *Jean* Duc de Normandie, depuis Roi de Prusse, en 1347. I. II. 278. *b.*

Charles IV. Empereur confirme au Roi de Bohême la dignité d'*Echeanson* de l'Empire & le Droit de suffrage dans les Elections des Empereurs, en 1348. I. I. 271. *a.* Il confirme aux Etats de Bohême le Diplome d'Investiture de tous les Biens du feu Duc de *Breslau*, donné par *Rodolphe I.* Empereur à *Wenceslas II.* Roi de Bohême, en 1348. I. I. 269. *b.* Sa Confirmation du Privilege donné aux Etats de Bohême par l'Empereur *Frederic II.* qu'après l'extinction de la Famille Royale l'Electeur d'un Roi appartiendrait à eux, en 1348. I. II. 245. *b.*

Son Diplome par lequel il confirme à *Albert* Duc d'Autriche & à ses deux Fils *Rodolphe* & *Frederic* tous les anciens Privileges accordez aux Ducs d'Autriche par les précédents Empereurs & Rois des Romains I. II. 247. *a.* Son Diplome d'Investiture donné aux mêmes sur les Duchez d'*Autriche*, *Stirie* & *Carinthie*, & les Seigneuries de *Carniole*, de la *Marche* & de *Port Naon*, comme aussi des autres Biens situés en *Suabe* & en *Alsace*. *ibid.* Son Diplome par lequel il engage à *Jean* Comte de *Cleve*, la Ville de *Duisbourg*, qui lui étoit déjà hypothéquée pour 20000. Marcs, pour d'autres 10000. Marcs d'argent, en 1349. I. II. 250. *b.* Son Pacte de Mariage & d'Alliance conclu avec *Rodolphe* Comte Palatin du Rhin, par lequel *Rodolphe* promet *Anne* sa Fille au Roi pour Femme, & tous deux se promettent une reciproque assistance, en 1349. I. II. 250. *b.* Son Privilege donné à la Ville de *Spire* que personne ne puisse bâtir aucune Forteresse à 3. lieues d'alentour ladite Ville. I. II. 251. *b.*

Sa Paix publique ordonnée de concert avec *Rodolphe* & *Rupert*, Comtes Palatins du Rhin, & les Villes de *Mayence*, de *Strasbourg*, de *Worms* & de *Spire*. &c. en 1351. I. II. 250. *b.* Son Refrict à l'Abbe de *au Chapitre* de l'Eglise de *Reuèle*, par lequel il permet à ladite Abbe de se faire investir des Regales par *Jean* Duc de *Brabant*, en protestant que cela ne portera aucun prejudice ni à elle ni à l'Empire, en 1351. *ibid.* 270. *a.* Ses Lettres à *Rodolphe* Duc de Saxe, par lesquelles il le recherche de vouloir donner son Consentement aux Lettres qu'il avoit données à *Rupert* Comte Palatin du Rhyn, pour lui assurer le Droit de Suffrage à l'Electeur d'un Empereur, en 1354. S. I. II. 166.

Ses Lettres au dit *Rupert* sur ladite affaire. *ibid.* 167. Sa Composition avec les *Bloemviers*, en 1355. *ibid.* Son Privilege de Vicarier perpétuel sur la Ville de *Lacques*, donné à

la Ville de Pife. *ibid.* 168. Ses Lettres par lesquelles il ordonne aux Villes de la Basse Alsace de se confédérer ensemble contre les Perturbateurs de la Paix publique, en 1354. I. II. 292. a. Son Diplôme, par lequel il investit les Marquis de Carveto du Marquisat de Sienne, & plusieurs autres Fiefs de l'Empire en Italie, en 1355. *ibid.* 292. b. Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec Jean Roi de France, dans lequel les Villes de Vienne & Cambrai comme aussi le Desaphtin & le Comté de Bourgogne sont reconnus pour Fief de l'Empire, en 1355. S. I. II. 169. Sa Constitution par laquelle il annexa jadis au Royaume de Bohême les Duchés de Moravie & de Mefovie en Pologne, tous les Duchés de la Silésie, le Marquisat de Lusace & la Terre de Glaz, en 1355. I. II. 302. a. Cette Constitution est contentée & approuvée par Gorlas Archevêque de Mayence comme Grand Chancelier de l'Empire en Allemagne. *ibid.* 303. b. Sa Bulle d'Or, par laquelle le Gouvernement & la Constitution intérieure de l'Empire est réglée, en 1356. *ibid.* 305. b. Extrait d'un Traité qu'il fit avec Wenzel Duc de Lorraine, Brabant, & Limbourg, au sujet de la Succession desdits Duchés, en 1356. *ibid.* 315. a. Son Decret par lequel il déclare que la Dignité Electorale & celle d'Archiduc avec tous les Droits qui y sont annexés appartiennent à Rupert l'aîné, & à celui qui sera en possession du Palatinat, en 1356. *ibid.* 319. a. Ses Lettres par lesquelles il engage les Châteaux d'Oppenheim & d'Odenheim avec les Villes de Swabberg, Nirsheim, Ingelheim & Winterheim & quelques autres à la Ville libre & Impériale de Mayence pour la somme de 33000 florins, avec promesse de n'accorder à nul autre le Droit de les retirer ou racheter, en 1356. *ibid.* 325. a. Sa Bulle, par laquelle il règle la Succession des Ducs de Saxe, en 1357. S. I. II. 171. Sa Déclaration pour régler le différent survenu entre Rodolphe Duc de Saxe, & Wenceslas Duc de Luxembourg, Lorraine &c. Marquis du St. Empire, pour le Droit de porter l'Épée devant l'Empereur, en 1357. *ibid.* 325. b. Son Diplôme par lequel il confirme les Privilèges & Immunités de la Ville de Nimègue, en 1357. S. I. II. 172. Son Diplôme par lequel il donne à Jacques de Brunn Evêque de Felire & de Bellune, le Comté de Cefane, en 1358. I. II. 343. a. Sa Constitution touchant l'immunité Ecclesiastique, en 1359. *ibid.* Son Privilege donné à la Ville d'Ulme portant exemption de toute Jurisdiction étrangère, en 1359. *ibid.* 173. Ses Lettres par lesquelles il érige le Comté de Luxembourg en Duché, en faveur de Wenceslas son Frere, en 1359. I. II. a. Son Diplôme d'Investiture donné aux Ducs d'Autriche Rodolphe, Frederic, Albert & Leopold pour les Duchés d'Autriche, Stirie & Carinthie, & de tous les autres Fiefs qu'ils ont en Suabe & en Alsace &c., en 1360. *ibid.* 32. b. Son Diplôme de la même teneur, en 1366. *ibid.* 57. a. Son Diplôme par lequel il confirme auxdits Ducs tous les Droits & Privilèges appartenant à leurs Villes. *ibid.* 33. a. Autre Confirmation des mêmes Privilèges. *ibid.* 56. b. Ses Lettres de Troc & d'échange de quelques Châteaux & Villes de l'Empire contre quelques autres de la Bohême, en 1360. S. I. II. 186. Son Privilege donné aux Ducs d'Autriche, que leurs Sujets ne pourront être cités devant aucun Juge ou Cour de Justice, autre que la leur, excepté en cas de dénegation de Justice, en 1361. S. I. II. 189. Lui, & Wenceslas, son Frere, Roi de Bohême, & Jean son Frere le Margrave de Moravie se reconcilient avec Louis Roi d'Hongrie & avec Rodolphe, Albert & Leopold Ducs d'Autriche, en 1364. I. I. 45. a. Leur Pacte d'Union Hereditaire avec les mêmes Ducs d'Autriche & Marguerite leur Sœur. *ibid.* b. Renouvellement dudit Pacte avec promesse d'une assistance mutuelle, en 1365. *ibid.* 54. a. Ses Lettres par lesquelles il déclare d'avoir vendu à la Ville de Zirau, la Forêt dite Kungelwald pour 560 Gros de Prague, en 1365. *ibid.* 49. b. Son Privilege donné à Lambert Evêque de Spire, qu'il ne payera point de péage sur le Rhin pour tous les Vivres nécessaires qu'il y fait venir pour lui, en 1365. *ibid.* 53. a. Ses Lettres de Cassation, par lesquelles il apôut Albert & Leopold Ducs d'Autriche de tous les Engagements avec Louis Roi d'Hongrie, en 1366. *ibid.* b. Ses Lettres d'Alliance données aux mêmes Ducs, qu'il leur fera rendre dans un certain tems leurs Lettres d'Alliance faites avec ledit Roi. *ibid.* Son Diplôme, par lequel il confirme à Albert & Leopold Ducs d'Autriche toutes les Advocaties & Droits d'Advocatie sur les Evêchés, Abbayes &c. dans leurs Etats, en 1366. S. I. II. 195. Son Privilege accordé aux mêmes Ducs d'Autriche, portant que si quelques-uns de leurs Sujets reçoivent chez eux par ignorance des Procrits, Bannis, ou autres Criminels, ils n'en pourront être jugés par quelque Jugement du Païs, en 1366. I. I. 56. a. Son Privilege donné à Lambert Evêque de Spire, par lequel il cède audit Evêque le péage d'Udenheim en propre, en 1369. *ibid.* 70. b. Sa Déclaration, qu'il avoit acheté le Marquisat de Lusace & les Seigneuries d'Ahlberg, Stred & Werdendheim, & qu'il les avoit incorporées avec le Comté de Bohême avec le Privilege de non evocando, en 1370. *ibid.* 77. a. S. I. II. 198. Sa Sentence de proscription, prononcée contre Galeas Visconti de Milan & ses Adherans, comme des ravisseurs des Biens de l'Eglise Romaine, & coupables de Léze Majesté, en 1372. I. II. 87. b. Son Diplôme par lequel il déclare Amé VI, Comte de Savoie, Vicaire de l'Empire par toute l'Ita-

lie, en 1372. *ibid.* 89. b. Sa Bulle pour la Succession & le Droit des Electeurs de Saxe, en 1376. *ibid.* 109. b. Sa Seconde Constitution de la Liberté & Immunité des Ecclesiastiques, en 1377. S. I. II. 202. Son Retrait en faveur de la Ville de Nuremberg, que nulle Forteresse ou Ville ne pourra être battue, ni aucun Tribunal érigé dans son voisinage à la distance d'une lieue, en 1378. S. I. II. 203. Sa Constitution pour confirmer le Droit Electoral aux Rois de Bohême, en 1378. I. I. 123. b. Sa Sentence de Pacification entre Gerard Evêque de Wurzburg, Eberard & Ulric Comtes de Wurtemberg & Comte de Hohenloe avec leurs adhérens & Assistans d'une part, & les Villes Impériales de Suabe avec celle de Rottenburg sur le Tauber & leurs adhérens & Assistans d'autre part, en 1378. *ibid.* 126. a. Charles V, Empereur, la Capitulation Impériale, de l'an 1519. IV. I. 298. b. Sa Constitution contre les Anabaptistes, en 1520. S. II. I. 62. Son Diplôme donné à la Ville d'Als Chapelle par lequel il lui confirme & augmente ses Privilèges, de l'an 1520. IV. I. 318. b. Son Traité d'Alliance avec le Pape Leon X. contre la France, de l'an 1521. IV. III. 96. b. Sa Convention avec le même Pape touchant le Royaume de Naples pour en payer au Pape un Tribut annuel de 7000 Ducats; le Pape lui accorde de son côté, de pouvoir posséder ledit Royaume nonobstant qu'il soit Empereur, en 1521. S. II. I. 67. Son Edit de proscription contre Luther, publié à la Diète Impériale à Worms, le 8. Mai 1521. IV. I. 335. a. Sa Paix publique ordonnée par l'Empire à la Diète de Worms, l'an 1521. *ibid.* 349. b. Son Revers donné à Frederic III. Electeur de Saxe, portant que la Regence qu'il a établie dans l'Empire pour le tems de son absence ne devra p. judicier en rien au Vicariat qui appartient audit Electeur, de l'an 1521. *ibid.* 349. b. Son Ban Imperial contre le Duc de Brunfwig Albert l'aîné, & contre l'Evêque de Hildesheim & leurs adhérens, publié à Gand, le 24. Juillet 1521. *ibid.* 350. a. Son Traité avec François I. Roi de France pour la Liberté de la Pêche du Horaz, pendant leurs Guerres, de l'an 1521. *ibid.* 352. a. Son Revers, par lequel il déclare d'accepter & ratifier la Capitulation Impériale faite en 1519, par les Commisaires avec les Electeurs de l'Empire, promettant de l'observer inviolablement, l'an 1521. *ibid.* 357. a. Sa Confirmation des Traitez faits pour la Prolongation de la Confederation de Suabe pour 11. ans, en 1522. *ibid.* 477. b. Reponses qu'il fit aux offres de François I. *ibid.* 496. a. Ses Reponses aux Propositions de Henri VIII. Roi d'Angleterre. *ibid.* 500. a. Ses Reponses aux Herauts d'Armes desdits Rois de France & d'Angleterre. *ibid.* 503. a. Seq. Son Diplôme d'Investiture pour le Duché de Milan, les Comtés de Pavie & d'Angieris, donnés à François I. Roi de France, l'an 1524. *ibid.* 398. b. Son Diplôme par lequel il assigne à Ferdinand son Frere une somme de 197480 florins du Rhyn, débournée pour l'entretien des Troupes auxiliaires des Etats de l'Empire envoyées en Hongrie contre le Turc, sur les Landvogtes de Suabe, de Haggenau & d'Ortenau, combinant cette somme avec celle pour laquelle lesdites Landvogtes avoient été engagées à la Maison d'Autriche, tellement qu'il demeurera en possession desdites Landvogtes jusqu'à son remboursement. La somme totale, de l'an 1525. *ibid.* 419. a. Sa Convention avec François I. alors son Sfrere Duc de Milan, par laquelle celui-ci s'oblige de payer à l'Empereur pour l'Investiture du Duché de Milan 600000 Ducats d'or, & de lui céder toutes les Pretensions sur le Duché de Bar, comme aussi tous les Biens qu'il possédoit au Royaume de Naples, l'an 1525. *ibid.* 434. b. Lui & Henri VIII. Roi d'Angleterre, font un Traité de Trêve pour trois mois avec Louise de Savoye, Mere de François I. Roi de France & Regente du Royaume, pendant lequel tems la Duchesse d'Alençon Sœur dudit Roi, pourroit librement aller en Espagne pour negocier la delivrance de ce Prince, de l'an 1525. *ibid.* 435. b. Son Traité de Paix fait avec François I. alors son Prisonnier, où il est aussi traité du Mariage dudit Roi avec Madame Eleonor Reine Douairiere de Portugal, Sœur aînée de l'Empereur, fait le 14. Janvier 1526. *ibid.* 399. b. Son Recès conclu dans la Diète tenue, en 1526. à Spire, par Ferdinand son Frere, alors Vicair de l'Empire, & ses autres Commisaires, pour régler par provision les affaires de l'Empire, tant pour la Religion que pour la Paix & la Justice. S. II. I. 78. Sa Reponse Apologétique à la Lettre pleine de plaintes du Pape Clement VII. *ibid.* 82. Autre Lettre au même Pape, par laquelle il le conjure par le Sang de J. C. de remédier aux malheurs du Monde Chrétien. *ibid.* 97. Sa Lettre au Sacre College des Cardinaux, par laquelle il les exhorte, que si le Pape refuse ou diffère d'indiquer un Concile General, ils se fassent. *ibid.* 98. Sa Lettre à Henri VIII. Roi d'Angleterre où il se plaint de l'infidélité du Pape & de ses fautes Pratiques contre lui & l'Empire, qu'il avoient enfin obligé à prendre Rome & à le chasser. *ibid.* 99. Son Traité de Paix avec Charles Duc de Gueldre, de l'an 1528. IV. I. 514. a. b. Son Traité de Confederation avec le Pape Clement VII. par lequel ils conviennent de plusieurs chefs, comme du rétablissement de la Famille de Medici dans la Republique de Florence, de la proscription du Duc de Ferrare, de l'Investiture du Royaume de Naples, du rétablissement du Duc de Milan, de l'oppression des Heretiques & des Turcs &c. de l'an 1529. IV. II. 1. a. Son Traité de Paix & d'Amitié avec François I. Roi de France, par

par lequel le Traité de Madrid est confirmé sous certaines limitations: la Délivrance & la Rançon des deux Princes, Fils de France, sont réglées, & le Mariage dudit Roi avec Madame Eleonor d'Autriche, Reine Douairière de Portugal est de nouveau accordé, à Cambrai, l'an 1529. avec les Engagemens dudit Traité aux Parlemens de France, & les Ratifications de divers Etats du Royaume. IV. II. 7. a. Son Traité d'Amitié & de Confédération avec Henri VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1509. IV. II. 42. b. Son Diplôme par lequel il fait *Frederic de Gonzague*, Marquis de Mantoue, Capitaine d'une Compagnie de Cuirassiers & de trois Compagnies de Dragons, de l'an 1529. *ibid.* 49. a. Autre Diplôme par lequel il fait le même Marquis Capitaine Général de ses Troupes en Italie. *ibid.* b. *Charles V.* Empereur & *Ferdinand*, Roi de Hongrie son Frere, lui Traitent de Paix & de Ligue conclue avec le Pape *Clement VII.* la Republique de Venise & le Duc de Milan *François Marie Sforza* pour leur mutuelle defense & pour maintenir le repos en Italie, l'an 1529. *ibid.* 53. b. Son Diplôme par lequel il remet à *Albert* Electeur de Mayence la pleine & entiere Administration de la Chancellerie de la Chambre Imperiale de Spire, de l'an 1530. *ibid.* 58. a. Ses Lettres de Pardon accordées à la Ville & Republique de Florence, & où il en regle le Gouvernement, le faisant hereditaire à la Famille de *Medici*, de l'an 1530. *ibid.* 75. a. Sa Confirmation des Privileges des *Ducs d'Autriche*, données à son Frere *Ferdinand I.* l'an 1530. *ibid.* 66. b. Il institue *Alexandre de Medici*, comme Duc de Florence, en 1531. S. II. I. 113. Son Diplôme d'Investiture donnée à *Antoine* Comte d'*Oldenbourg* & *Delmenhorst* pour les deux Contes de ce nom, l'an 1531. IV. II. 79. a. Son Renouvellement des anciennes Alliances avec *Jaques V.* Roi d'Ecosse, pour cent ans, de l'an 1531. *ibid.* 83. a. Sa Paix Religieuse faite à Nuremberg avec les Princes & Etats Protestants de l'Empire, où l'on convient que personne ne troublera l'autre sur le fait de la Religion, jusqu'à ce qu'un Concile General, ou les Etats de l'Empire en ordonnent autrement, l'an 1532. *ibid.* 87. a. Son Mandat, pour l'Execution de ladite Paix de la même année. *ibid.* 89. a. Ses Lettres aux Electeurs, Princes & Etats de l'Empire, par lesquelles il leur notifie d'avoir obtenu du Pape la Convocation d'un Concile General, & que pour le faciliter ils eussent à vivre en Paix ensemble, de l'an 1533. *ibid.* 92. a. Ses Lettres Patentes, par lesquelles il réunit le Pais d'*Ulrecht* à celui de *Hollande*, de l'an 1534. *ibid.* 110. a. b. Son Traité avec *Muley Hazem* Roi de Tunis, par lequel ce dernier en reconnaissance de sa restitution dans le Royaume de Tunis, cède à l'Empereur divers Villes & Lieux maritimes & s'oblige de reconnoître son Royaume pour Fief de *Charles V.* comme Roi d'Espagne, de l'an 1535. *ibid.* 128. a. Ses Lettres aux Princes Protestans confederés, par lesquelles il leur assure, de vouloir garder inviolablement la Paix promise, de Seville, l'an 1536. avec la Reponse deditis Princes Protestans. *ibid.* 138. a. Sa Sentence d'initiative touchant les *Etats du Montserrat* entre les Pretendans, favoir le *Duc de Savoye*, le *Duc de Mantoue*, & le *Marquis de Saluces*, rendue, en 1536. S. II. I. 128. Son Diplôme, par lequel il confirme celui de 1530. en faveur de la Maison de *Medici*, touchant le Gouvernement de Florence en qualité de Ducs, & institue *Cosme I.* au lieu de *Laurent*, qu'il exclut, en 1537. *ibid.* 120. a. Sa Trêve pour trois Mois avec *François I.* quant aux Pais de l'Italie, de l'an 1537. IV. II. 157. b. Autre Trêve entr'eux pour dix ans, à Nice, de l'an 1538. *ibid.* 169. b. Ses Propositions à *François I.* sur le fait de la Paix avec la Reponse dudit Roi. *ibid.* 158. b. Sa Trêve avec le même jusqu'au 1. Juin 1538. pour tous leurs Royaumes & Pays, de l'an 1537. *ibid.* 159. a. Son Traité avec le même, par lequel ils conviennent de ne faire aucunes nouvelles Alliances ni Accord avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1538. *ibid.* b. Son Traité de Trêve pour dix ans avec le même Roi pour tous leurs Royaumes, Pays & Seigneuries, fait à Nice, l'an 1538. *ibid.* 169. b. Son Entrevue à Nice avec le Pape Paul III. & le Roi de France *François I.* *ibid.* 172. b. Sa Declaration que le Traité de Trêve fait à Nice sera tenu & observé pour une ferme & assurée Paix, à Tolède de l'an 1539. *ibid.* 185. b. Son Traité de Trêve avec les Princes & Etats Protestans pour 15. Mois, à Francfort, par l'entremise de *Louis* Electeur Palatin, & *Joachim* Electeur de Brandebourg, l'an 1539. *ibid.* 186. b. Ses Lettres d'Investiture, par lesquelles il donne le Duché de *Milan* à *Philippe* son Fils, données à Bruxelles, le 11. d'Octobre 1540. *ibid.* 200. a. Autres Lettres d'Investiture, de l'an 1546. *ibid.* 321. b. Ses Lettres de Surseance accordées, aux Villes de *Goslar* & de *Münden* touchant leur proscription, données, l'an 1541. *ibid.* 207. b. Son Traité avec *Jacques V.* Roi d'Ecosse touchant le Commerce sur Mer, de l'an 1540. *ibid.* 208. b. Sa Declaration de certains articles du Recès de la Diète Generale tenuë à Ratisbonne, l'an 1541. *ibid.* 210. a. Son Concordat avec l'Evêque de *Liege*, touchant leur Jurisdiction, de l'an 1541. *ibid.* n. 11. a. Son Traité de Ligue offensive & defensive avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre contre le Roi de France, de l'an 1542. *ibid.* 217. b. Autre Ligue entr'eux, de l'an 1543. *ibid.* 251. b. Son Traité d'Alliance avec *Guillaume* Duc de Juliers & de Cleves, de l'an 1543. *ibid.* 250. a. Son Traité d'Alliance

& d'Amitié avec *Christian III.* Roi de Danemarck, *Jean Adolphe* & *Erideric* Ducs de Holstein, de l'an 1544. IV. II. 273. b. Son Ochroy pour *René de Chalon*, Prince d'Orange, afin qu'il puisse librement rester de tous ses Fiefs, Terres & autres Biens, situés es Pais-Bas, de l'an 1544. S. II. I. 208. Sa Confirmation du Testament du même Prince. *ibid.* 310. a. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *François I.* Roi de France, fait à Crespi, l'an 1544. IV. II. 279. b. Conventions pour son Execution. *ibid.* 292. b. Son Alliance avec le Pape Paul III. contre la Ligue de *Smalcalde*, de l'an 1546. *ibid.* 308. b. Sa Translacion comme Duc de *Luxembourg* avec *Theodore*, Comte de *Manderichid*, sur la reconnaissance de ses Fiefs, & autres Poinces, en 1546. S. II. I. 122. Son Privilege accordé à *Guillaume* Duc de Juliers, de Cleves & de Berg, pour la Succession de ses Filles, de l'an 1546. IV. II. 313. a. Sa Proscription de *Jean Frederic* Electeur de Saxe & de *Philippe* Landgrave de Hesse, de l'an 1546. *ibid.* 324. a. Son Diplôme, par lequel il charge l'Hyppochée des *Landvogtes* de *Suabe*, de *Hagenau* & d'*Ortenau* d'une Somme de 197480. Florins, avancée par le Roi *Ferdinand* son Frere pour l'entretien des Troupes de l'Empire en Hongrie, en sorte que ledites Landvogtes doivent rester entre les mains de *Ferdinand* & ses Successeurs, jusqu'au paiement de cette somme & des precedentes, avec le Contentement des Electeurs de l'Empire, de l'an 1548. IV. II. 339. a. Sa Convention avec les Princes & Etats de l'Empire, touchant la Contribution de ses Pais de *Bourgogne* à l'Empire, qui doit être le double de celle d'un Electeur, de l'an 1548. *ibid.* 340. b. 342. b. Ses Infrustrons paternelles à son Fils *Philippe*, de 1548. S. II. I. 124. Sa Loi Pragmatique pour les XVII. Provinces des Pais-Bas, qu'elles devront toujours être unies, & que dans les Successions le Droit de representation y aura lieu, en 1549. *ibid.* 131. Son Traité de Paix avec *Marie Stuart* Reine d'Ecosse, de l'an 1550. IV. III. 10. b. Son Investiture du Comté de *Longue* donnée en qualité de Duc de *Guelde* & Seigneur d'*Orange* à *Anne d'Esmont*, Comtesse de *Buren*, en 1550. S. II. I. 132. Son Recès avec *Maurice* Electeur de Saxe touchant la fixation du terme de la Pacification de *Palsau* & la Liberté du Landgrave de Hesse, de l'an 1552. IV. III. 34. a. Sa Translacion de *Palsau* faite avec les *Etats Princes* de l'Empire, l'an 1552. *ibid.* 42. a. Son Traité d'Amitié & de bon Voisinage, entre le Duché de *Milan* & les *Swisses*, de l'an 1552. *ibid.* 47. a. Son Accord avec *Albert* le jeune Margrave de Brandebourg, qu'il reçoit en grace & confirme ses Accords avec les Evêques de *Bamberg* & de *Wurzburg*, de l'an 1552. *ibid.* 61. a. Confirmation dudit Accord. *ibid.* 72. b. Son Ban de Proscription publié contre *Albert* le jeune Margrave de Brandebourg, l'an 1553. *ibid.* 64. a. Protestation du Margrave contre ce Ban. *ibid.* b. Sa Trêve pour cinq ans avec *Henri II.* Roi de France, de l'an 1555. *ibid.* 84. b. Son Recès & Constitution Imperiale faite à Augsbourg, par laquelle il laisse la Liberté de la Religion aux Etats Protestans, l'an 1555. *ibid.* 88. b. Sa Cession des Pais-Bas & de la *Bourgogne* à *Philippe* son Fils. *ibid.* 92. b. Ses Lettres à la Chambre Imperiale touchant son Abdicacion de l'Empire en faveur de *Ferdinand I.* Roi des Romains, son Frere, de l'an 1556. V. I. 3. b. Ses Lettres, touchant la même Abdicacion aux Etats de l'Empire. *ibid.* a. b. Son Testament, fait en 1558. avec son Codicille, fait en 1559. S. II. I. 141. *Charles VI.* Empereur, son Revers pour l'acceptation & Confirmation de la Capitulation Imperiale, faite par ses Plénipotentiaires avec les Electeurs de l'Empire, en 1711. VIII. I. 287. a. Son Traité avec *Frederic Guillaume* Roi de Prusse, par lequel il cede & transporte audit Roi la Ville de *Guelde* avec plusieurs autres Places dans la *Guelde* *Espannole*, pour satisfaction de ses Pretensions à la charge du feu Roi d'Espagne *Charles II.* en 1713. *ibid.* 317. a. Son Traité avec la Republique de *Genes* touchant la Vente du Marquisat de *Final*, en 1713. *ibid.* 405. a. Son Traité de Paix, fait tant en son Nom qu'en celui de l'Empire avec *Louis XIV.* Roi de France & Rastadt, en 1714. *ibid.* 415. b. Confirmation & amplification de ladite Paix, par les Traités de *Bade*, *ibid.* 436. a. Son Traité avec *George I.* Roi de la Grande Bretagne & les Etats Generaux des Provinces Unies, pour la Restitution des Pais-Bas *Espannols* à lui faire, à la reserve d'une Barriere, pour les Provinces Unies, &c. fait à Anvers, en 1715. *ibid.* 458. b. Son Traité d'Alliance defensive avec ledit Roi, en 1716. *ibid.* 477. a. Son Alliance avec la Republique de *Venise*, contre les Turcs, en 1716. S. II. II. 138. Sa Réunion du Duché de *Limbourg* au Duché de *Brabant*, en 1717. *ibid.* 146. Son Edit & Ordonnance pour regler le Gouvernement des Provinces des Pais-Bas qui lui appartiennent conformément à la situation presente, donné, en 1718. VIII. I. 110. a. Son Traité de Paix fait avec *Admet* Empereur des Turcs, à *Pallorowitz*, en 1718. *ibid.* 520. a. Son Traité de Commerce avec le même. *ibid.* 528. b. Quadruple Alliance avec les Rois de France & de la Grande Bretagne, pour faire la Paix avec *Philippe V.* Roi d'Espagne. *ibid.* 531. a. Sa Renonciacion aux Royaumes, Provinces & Pais de la Monarchie d'Espagne, possédés par *Philippe V.* Roi d'Espagne, de l'an 1718. *ibid.* 542. a. Sa Convention avec les Provinces-Unies touchant l'Execution de quelques Articles du Traité de Barriere, de 1713. *ibid.* 551. b. Son Traité d'Alliance defensive, concluë comme Souverain des Pais hereditaires.

ditaires avec les Rois de la *Grande Bretagne* & de *Pologne* comme *El. Cœur d'Anovier* & de *Saxe*, en 1719. VIII. II. 1. a. Son Océroy pour l'Erection d'une *Compagnie Orientale* aux Pays-Bas de la Domination, dite ensuite la *Compagnie d'Oflende*, en 1719. S. II. II. 153. Sa Convention avec les Rois de France & de la *Grande Bretagne* pour accorder encore à *Philippe V.* Roi d'Espagne un Terme de trois Mois, sous condition que s'il ne se rend pas, les Fils de la Reine feront exclus de la Succession de *Toscane* & de *Parne*, en 1719. VIII. II. 12. b. *Charles VI.* Empereur, *Louis XV.* Roi de France, *George I.* Roi d'Angleterre, & *Victor Amédée* Roi de Sardaigne, leur Armistice par mer fait avec *Philippe V.* Roi d'Espagne, en 1720. S. II. II. 156. Sa Cession & Translation du Royaume de *Sardaigne* à *Victor Amédée* Duc de Savoie, *ibid.* Son Decret contre les Etats d'*Ostfuisse* & la Ville d'*Embsen* touchant leurs Differens avec leur Prince, de l'an 1721. VIII. II. 163. a. Extrait de Sa Lettre au Duc de *Pologne* & Electeur de *Saxe* & au Duc de *Bransburg Wolfenbuel*, sur ce sujet. *ibid.* 179. b. Son second Decret, dans cette affaire, en 1723. *ibid.* 200. b. Ses Lettres Patentes d'Océroy accordées pour trente ans à la *Compagnie des Indes d'Oflende*, de l'an 1723. VIII. II. 44. a. Le Pape Innocent XIII. lui donne l'Inveftiture du Royaume de *Naples*, en 1723. S. II. II. 158. Son Ordonnance pour publier la Præmarique Sanction dans les Pays-Bas Autrichiens, en 1723. *ibid.* 162. Sa Convention avec le Pape *Benoit XIII.* pour l'Evacuation de *Comachio*, en 1724. VIII. II. 95. b. 105. a. Sa Sanction Pragmatique, touchant la Succession de ses Etats. *ibid.* 103. a. Ses Demandes au Congrès de *Cambray*, en 1724. S. II. II. 170. Sa Paix avec *Philippe V.* Roi d'Espagne, faite à *Vienne*, en 1725. VIII. I. 106. a. Son Traité d'Alliance & de Garantie avec le même, *ibid.* 118. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec ledit Roi, *ibid.* 114. a. Son Traité de Paix avec le même fait au Nom de l'Empire, *ibid.* 121. a. Sa Convention sur le Commerce avec la Regence de *Tunis*, en 1725. VIII. II. 129. a. Son Accession à l'Alliance entre la *Suede* & la *Russie*, faite en 1724. de l'an 1726. *ibid.* 130. a. Son Alliance défensive avec *Catherine Petrovna*, Impératrice de *Russie*, Veuve de *Pierre I.* en 1726. *ibid.* 131. b. Article Secret de cette Alliance, *ibid.* 135. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec la Regence de *Tripoli*, *ibid.* b. Son Traité de Navigation & de Commerce avec la Regence d'*Alger*, en 1726. *ibid.* 140. a. Son Decret Imperial au sujet de l'Alliance de *Hanover*, *ibid.* 142. b. Ses Articles Preliminaires conclus avec les Alliez, d'*Hanover*, en 1727. *ibid.* 146. a. Ses Lettres touchant l'admission du Prince *Don Carlos*, Infant d'Espagne à la Succession de *Toscane*, de l'an 1728. *ibid.* 153. b. Extrait de sa Sentence contre *Charles Leopold* Duc de *Mecklenbourg*, *ibid.* 156. a. Voyez encore sous *Charles III.* Roi d'Espagne.

Charles Prince d'Espagne, depuis Roi d'Espagne I. & Empereur V. de Nom, son Mariage avec *Marie*, Fille d'*Henri VII.* Roi d'Angleterre, fait l'an 1508. IV. I. 129. a. Son Accession à la Ligue faite entre les Rois de France & d'Angleterre, *Francis I.* & *Henri VIII.* contre le Turc, de l'an 1519. *ibid.* 266. a.

Charles I. Roi de Castille, son Traité de Paix avec *Francis I.* Roi de France, où ils traitent aussi du Mariage à faire entre ledit *Charles* & *Louise*, Fille du Roi de France, de l'an 1516. *ibid.* 224. b.

Charles Prince de Castille, doit épouser Madame *Renée de France* deuxième Fille de *Louis XII.* Roi de France, *ibid.* 278. a.

Charles Prince d'Espagne, son Traité de Commerce avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1560. *ibid.* 220. b.

Charles II. Roi d'Espagne, son Traité avec *Charles II.* Roi de la Grande Bretagne, pour la continuation & renouvellement de la Paix entre eux, de l'an 1667. VII. I. 27. b. Son Traité de Paix avec *Alfonse VI.* Roi de Portugal, de l'an 1668. *ibid.* 70. b. Son Traité avec les *Provinces Unies* pour un Prêt de deux Millions de livres, sur l'engagement de diverses Places & Villes des Pays-Bas Espagnols, de l'an 1668. *ibid.* 82. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, fait à *Aix la Chapelle*, l'an 1668. *ibid.* 89. a. Declaration de la Reine Regente sa Mere, donnée au Roi de France, que les Marchands François jouiront des mêmes Privilèges que les Anglois, Hollandois & ceux des Villes Anstiques, de l'an 1669. *ibid.* 106. b. Son Traité avec *Charles II.* Roi de la Grande Bretagne, pour le Retablissement du Commerce aux Indes Occidentales, de l'an 1670. *ibid.* 137. a. Son Alliance avec les *Provinces Unies*, pour le secours réciproquement, de l'an 1671. *ibid.* 155. b. Son Acte avec les mêmes, par lequel on s'engage réciproquement, de ne point traiter avec la France que conjointement, *ibid.* 161. b. Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, par lequel le Roi s'oblige à déclarer la Guerre contre la France, & les Etats Generaux lui promettent la restitution de la Ville de *Mastricht*, de l'an 1673. *ibid.* 240. a. Son Traité de Confédération & d'Assistance mutuelle, avec l'Empereur *Leopold I.* les *Provinces Unies* & les Ducs de *Bransburg* & *Lunebourg*, *George Guillaume* & *Radolphe Auguste*, de l'an 1674. *ibid.* 265. b. Son Traité d'Alliance & celui de ses Alliez, l'Empereur & les *Provinces Unies*, avec *Christian V.* Roi de Danemarck, de l'an 1674. *ibid.* 269. Son Traité de Protection & d'Assistance promise aux Confederés des Provinces de *Galicie*, *Linguedon*, *Duché de Prusse*, de l'an 1674. *ibid.* 277. a. Son Traité de Confédération, Secours

& défense avec *Leopold I.* Empereur, les *Provinces Unies*, & le Duc *Ernest Auguste*, Evêque d'*Osnaburg*, de l'an 1675. *ibid.* 285. a. Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France pour le retablissement du Commerce entre la France & les Pays-Bas Espagnols, de l'an 1675. *ibid.* 313. a. Son Traité d'Alliance défensive avec les *Provinces Unies* & *Philippe Guillaume* Palatin du Rhin, de l'an 1676. *ibid.* 321. b. Sa Declaration sur le Traité de Marine, fait en 1675. avec les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1676. *ibid.* 325. a. Son Traité avec les *Provinces Unies* pour l'envoy d'une Escadre dans la Méditerranée pour la jonction de *Medine*, de l'an 1677. *ibid.* 325. a. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, fait à *Nimegue*, l'an 1678. *ibid.* 365. b. Son Contrat de Mariage avec *Marie Louise*, Fille du Prince *Philippe* Duc d'*Orleans*, de l'an 1679. *ibid.* 417. a. Son Traité d'Alliance défensive avec *Charles II.* Roi de la Grande Bretagne, pour le maintien des Traitez de 1673. & 1678. VII. II. 2. b. Son Traité Provisionnel avec *Don Pedro*, Infant de Portugal & Regent du Royaume, au sujet de la Colonie du *St. Sacrement*, établie en 1680. par les Portugais sur les bords Septentrionaux du Rio de la *Plata*, S. II. I. 46. Son Accession au Traité de *Groningue* conclu l'an 1681. entre le Roi de *Suede* & les *Provinces Unies*, de l'an 1681. VII. II. 22. b. Sa Convention avec *Louis XIV.* Roi de France pour la liberté de la Pêche & Navigation d'un Riv. de *B. Jullos*, de l'an 1683. *ibid.* 71. a. Son Traité de Paix pour 20. ans avec *Louis XIV.* Roi de France de l'an 1684. *ibid.* 83. b. Son Traité d'Alliance & d'assistance avec *Victor Amédée* Duc de Savoie, de l'an 1690. *ibid.* 269. b. Son Accession à la Grande Alliance, *ibid.* 167. b. Son Traité avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne pour la jonction de leurs Flottes dans la Méditerranée, de l'an 1692. *ibid.* 120. a. Son Renouvellement de la Grande Alliance, avec l'Empereur, & les *Provinces Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 357. a. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, conclu à *Ryswick*, en 1697. *ibid.* 407. a. Son Traité de Limites fait avec *Louis XIV.* Roi de France en exécution du Traité de *Ryswick*, de l'an 1699. *ibid.* 477. b. Son Testament, de l'an 1700. *ibid.* 85. a.

Charles III. Archiduc d'*Autriche* & déclaré Roi d'Espagne, son Manifeste contenant les Droits sur cette Monarchie, de l'an 1702. VIII. I. 138. a. Declaration touchant son Traité en Espagne, *ibid.* 147. b. Son Decret, en faveur du Duc de *Lorraine*, pour l'indemnité de la perte du *Montferrat*, de l'an 1709. *ibid.* 237. b.

Charles, Roi d'*Arragon*, son Traité de Mariage avec *Isabelle*, Fille de *Charles II.* Roi de Sicile, en 1590. I. I. 410. a.

Charles, Roi de Navarre, son Alliance avec *Edouard III.* Roi d'Angleterre, par laquelle ils se promettent une assistance mutuelle pour se rendre maîtres du Royaume de *France* & la partager entre eux, qu'ils s'*unissent*, de l'an 1325. I. II. 98. b. a.

Charles, Roi de France, par lequel plusieurs différends entre eux sont ajustés, en 1345. *ibid.* 298. b. Son Traité de Paix avec *Jean* Roi de France, en vertu de la Paix de *Breigny*, en 1360. S. I. II. 188.

Charles le Simple, Roi de France, son Traité de Paix avec *Henri* Roi de Germanie, en 926. I. I. 29. b.

Charles IV. dit le *Bel*, Roi de France, son Arrêt par lequel il adjuge le Comté de *Flandre* à *Louis* Comte de *Nevers*, Fils de *Louis*, Fils aîné de *Robert* Comte de *Flandre*, contre *Robert* Fils puîné dudit *Robert*, en 1325. I. II. 98. b. a.

Charles avec *Edouard II.* Roi d'Angleterre, en 1324. *ibid.* 66. b. Autre Trêve avec le même, *ibid.* 71. a. Sa Prolongation de la Trêve avec *Edouard II.* Roi d'Angleterre, en 1325. *ibid.* 77. b. Son Traité de Paix avec le même, *ibid.* 78. a. Son Traité de Paix avec *Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1326. *ibid.* 88. a. Son Traité d'Alliance avec *Robert de Brus* Roi d'Ecosse. *ibid.* 80. a.

Charles, Dauphin, Fils aîné de *Jean* Roi de France, son Alliance avec l'Empereur *Charles IV.* pour une mutuelle assistance, en 1356. *ibid.* 324. a. Sa Trêve conclue avec *Edouard* Prince de *Gales*, Fils d'*Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1360. I. I. 6. a. Son Traité de Paix avec le même, pour la délivrance de son Pere *Jean*, Roi de France, qui étoit prisonnier de guerre en Angleterre, en 1360. *ibid.* 7. a. b.

Charles V. Roi de France, son Traité d'Alliance avec *Henri*, Roi de Castille, pour une mutuelle assistance, principalement contre le Roi d'Angleterre, en 1368. *ibid.* 63. b. Interpretation de quelques Articles du même Traité. II. I. 74. a. Ses Lettres d'ajournement personnel contre le Prince de *Gales* comme Duc de *Guicenne*, pour comparaitre par devant la Cour des Pairs & y répondre aux plaintes faites contre lui par les Prelats & Seigneurs du Pays, en 1369. S. I. II. 195. Ses Lettres par lesquelles, pour ajouter une Somme de dix mille livres de terre, d'us à *Louis* Comte de *Flandre*, il lui donne & transporte les Villes, Châteaux & Châtellenies de *Lille*, *Donay* & *Archev* pour lui & ses Successeurs, à la charge de *Rachat*, en 1369. S. I. II. 196. Sa Declaration, qu'il confisque sur *Edouard III.* Roi d'Angleterre & sur *Edouard* Prince de *Gales*, son Fils, le Duché de *Guicenne*, en 1370. II. I. 75. b. Sa Ligue offensive & défensive avec *Robert II.* Roi d'Ecosse, principalement contre l'Angleterre, en 1371. *ibid.* 81. b. Son Edit perpetuel pour la *Staportie*

des Rois de France, les déclarant majeurs & capables de l'Administration du Royaume quand ils entrèrent dans leur quatorzième année, en 1377. II. I. 90. b. Sa Trêve pour un an avec *Edouard III.* Roi d'Angleterre, & *Jean Roi de Castille* & de *Leon*, en 1375. *ibid.* 104. b. Son Compromis avec *Jean IV.* Duc de Bretagne, pour la Paix à faire entre eux par l'Arbitrage de *Louis* Duc d'Anjou de la part du Roi, & du Comté de Flandres & de quelques autres Seigneurs de la part du Duc, 1379. S. II. 204. Son Traité de Paix avec ledit Duc, en 1381. *ibid.* 205. *Charles VI.* Roi de France, fa Trêve pour six Mois avec *Richard II.* Roi d'Angleterre, faite l'an 1383. II. I. 185. a. Son Traité de Trêve pour deux ans, conclu avec le même Roi, l'an 1389. *ibid.* 233. b. Son Traité avec *Richard II.* Roi d'Angleterre, pour lui donner *Isabelle* sa fille aînée en Mariage, de l'an 1395. *ibid.* 241. a. Son Traité d'Alliance & Confédération avec *Jean Galeas.* Comte de Vertus & Seigneur de Milan, de l'an 1395. *ibid.* 237. b. Ses Lettres de Remission à *Charles Duc de Lorraine* au sujet de la rébellion faite à main armée aux Prévôts de *Cuspy* & de *Passavant* & autres Gens du Roi, qui étoient venus faire une Exécution militaire à Beumenil, de l'an 1397. *ibid.* 264. a. Son Aîte, par lequel la France, qui s'étoit soustraite de l'obéissance du Pape *Benoît XIII.* y a été soumise, de l'an 1403. *ibid.* 289. a. Son Renouvellement de la Trêve faite avec *Henri IV.* Roi d'Angleterre, de l'an 1403. *ibid.* 286. a. Son Traité avec *Gabriel Marie Visconti* d'Aslan, Frère du Duc de Milan & Seigneur de Pié, par lequel celui-ci devient Vassal dudit Roi, de l'an 1404. *ibid.* 290. a. Sa Défense de payer les Annates au Pape, en 1406. S. I. II. 317. Son Edit touchant les Libertés des Eglises du Royaume & du Dauphiné, & les Charges du Pape imposées sur elles. *ibid.* Arrêt du Parlement du Paris contre l'abus des Annates & contre les autres usurpations de *Benoît XIII.* de l'an 1406. II. I. 297. b. Son Decret d'ouvrir quelques Places limitrophes au Domaine de France, en indemnifiant ceux qui les possèdent, de l'an 1409. *ibid.* 306. a. Ses Lettres de Remission accordées à *Charles* Duc de Lorraine & à ses Adhérens au sujet de plusieurs Exécutions militaires faites en son nom dans divers Villes & Lieux qu'il repoit du Roi comme Fiefs du Comté de Champagne, comme aussi des autres Exces commis contre l'honneur dudit Roi & de sa Couronne, de l'an 1412. *ibid.* 353. a. Sa Déclaration en faveur des *Chapeaux blancs*, par laquelle il approuve tout ce qu'ils ont fait de plus sédition, en 1417. S. I. II. 334. Lui & le Dauphin son Fils, leur Traité de Paix fait à Arras avec *Jean* Duc de Bourgogne, l'an 1414. II. I. 71. a. Sa Donation de toute la Seigneurie temporelle sur la Ville & Territoire de *St. Malo*, faite à *Jean V.* Duc de Bretagne, en 1415. S. I. II. 339. Ses Lettres Royaux faisant foi de la Paix jurée entre lui & *Jean* Duc de Bourgogne & qu'il le reconnoit pour bon & loyal Parent, Vassal & Sujet, nonobstant toutes autres Lettres, de l'an 1415. II. I. 47. L'exception d'un certain nombre de personnes, à l'exception d'une entière abolition aux cinq cens Personnes qui avoient été exceptées par la Paix conclue à Pontoré entre lui & le Duc de Bourgogne, de l'an 1415. *ibid.* b. Son Fâit de Paix par lequel la Paix d'Arras conclue avec le Duc de Bourgogne, le 4 Septembre 1414. est confirmée, avec abolition generale de tout ce qui a voit été fait de la part du Duc de Bourgogne & des siens depuis la Paix de Pontoré, excepté cinq cens Personnes, & à condition que ledit Duc renonce à toutes Alliances faites ou à faire avec les Anglois au préjudice du Roi ou du Dauphin son Fils aîné, de l'an 1415. *ibid.* 21. b. Son Traité de Paix avec *Henri V.* Roi d'Angleterre, de l'an 1417. *ibid.* 92. a. Son Instruction donnée à *Robert de Camy*, Seigneur de Varennes, son Ambassadeur près de *Jean* Duc de Bourgogne, avec la Reponse de ce Duc, de l'an 1417. *ibid.* 98. b. Sa Confirmation de la Paix faite par *Charles* Dauphin de France avec *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 135. a. Sa Trêve pour quelques mois avec *Henri V.* Roi d'Angleterre, de l'an 1419. *ibid.* 138. b. Son Traité avec *Henri V.* Roi d'Angleterre contenant le Mariage dudit *Henri* avec *Catherine* de France, Fille de *Charles VI.* & la translation du Royaume de France aux Anglois, à l'exclusion de *Charles*, Duc de Berry, Dauphin de France, de l'an 1420. *ibid.* 142. b. 145. b. *Charles* Dauphin de France, son Traité de Paix avec *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 133. b. Sa Lettre par laquelle il le justifie de la mort de *Jean* Duc de Bourgogne, tué à la Conférence de Montreuil, de l'an 1419. *ibid.* 137. a. *Charles VII.* Roi de France, son Traité d'Alliance avec *Philippe Marie* Duc de Milan, de l'an 1424. II. I. 177. b. Son Traité avec *Jaques I.* Roi d'Ecosse, pour le Mariage à faire entre *Marguerite* Fille de *Jaques*, & *Louis* Dauphin de France, de l'an 1428. *ibid.* 224. a. Son Alliance avec *Frederic* Duc d'Autriche, qui promet de déclarer la Guerre par un Héraut à *Henri* Roi d'Angleterre, & *Philippe* Duc de Bourgogne, Ennemis de *Charles*, de l'an 1430. *ibid.* 232. a. Son Traité d'Alliance avec *Jean II.* Roi de Castille, par lequel on confirme les anciens Traitez entre *Charles V.* Ayeul de *Charles VII.* & *Jean I.* & *Henri II.* Rois de Castille de l'an 1434. *ibid.* 273. b. Son Traité de Valladolid avec *Ca-*

thovins Mere de *Jean II.* Roi de Castille, & *Ferdinand* son Oncle, Tuteurs dudit *Jean*, de l'an 1407. II. I. 224. a. Son Traité de Paix avec *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, par lequel ledit Roi dévoue le mestre de *Jean*, Duc de Bourgogne, Pere de *Philippe* & promet d'en faire punir les auteurs, lui donne une somme considérable, outre qu'il luy place qu'il lui cede, de l'an 1435. *ibid.* 209. a. Ration pour laquelle il fit ce Traité si avantageux au Duc. *ibid.* 310. n. Saution Pragmaticque établie en France par son ordre, pour s'opposer aux Entreprises de la Cour de Rome, de l'an 1438. III. I. 27. a. Sa Sentence rendue au sujet de la Succession du Duché de Lorraine, disputée entre *Isabelle* Reine de Sicile & *Antoine* Comte de Vandemont, l'an 1441. *ibid.* 94. a. Son Traité d'Alliance avec *Frederic & Guillaume* Freres, Electeur & Ducs de Saxe, de l'an 1444. *ibid.* 127. a. Ses Lettres de pardon octroyées à la Ville de *Genes* rentrée sous son obéissance, de l'an 1444. *ibid.* 131. a. Sa Trêve pour deux ans, avec *Henri VI.* Roi d'Angleterre, de l'an 1444. *ibid.* 551. a. Prolongation de ladite Trêve pour deux autres années, de l'an 1447. *ibid.* 561. b. Ses Lettres d'assurance données à *Louis* Electeur Palatin & à *Rapert* Evêque de *Strasbourg*, portant qu'il verra ses Troupes de l'Alliance & de toutes les Terres de leur Domination, sans y plus commettre d'hostilités, de l'an 1445. *ibid.* 143. b. Sa Sentence Arbitrale rendue entre *René* Duc d'Anjou & de Bar, Roi de Jerusalem & de Sicile, & *Antoine* Comte de Vandemont, par laquelle le Duché de Lorraine est adjugé définitivement au Duc René, & le Comté de Vandemont au Comte Antoine, à la charge de le tenir en Fief du Duc René, avec les Lettres du même Roi pour la sûreté du Comte de Vandemont, de l'an 1445. *ibid.* 144. a. Son Accord avec *Henri VI.* Roi d'Angleterre touchant leurs prétentions sur plusieurs Terres, de l'an 1446. *ibid.* 178. a. Ses Lettres par lesquelles il accorde à *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne la permission de prendre le titre par la grace de Dieu, sans que pour cela il puisse prétendre plus de Droit qu'il n'en avoit sur les Terres tenues en fief du Roi de France, de l'an 1448. *ibid.* 166. b. Son Traité de Confédération avec le Duc de Bretagne contre les Anglois, de l'an 1449. *ibid.* 167. b. Ses Lettres de Confirmation données au Duc de Bretagne, touchant la Provision des Officiers de Normandie, de l'an 1450. *ibid.* 177. b. Son Ordonnance pour la conservation de son Droit de Collation aux Benefices vacans en Regale, jusques à ce que l'Evêque ait personnellement prêté le serment de fidélité, en 1451. S. I. II. 403. Sa première Alliance avec les *Cantons Suisses* de la vieille Ligue, de l'an 1453. III. I. 193. a. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec *Christiern I.* Roi de Danemarck, de l'an 1456. *ibid.* 239. a. Ses Responses aux Propositions du Duc de Bourgogne touchant le Dauphin *Louis* qui s'étoit retiré sur ses Terres, de l'an 1456. *ibid.* 240. a. Son Traité avec la République de *Genes* pour la recevoir de nouveau sous sa Domination, de l'an 1458. *ibid.* 245. b. *Charles VIII.* Roi de France, son Traité de Confédération avec les *Cantons Suisses*, de l'an 1484. III. I. 127. b. Sa Commission donnée au Cardinal de Foix & à l'Evêque d'Alby, pour accommoder le différend entre *Jean de Foix*, Vicomte de Narbonne & *Catherine* Reine de Navarre, sa Nièce, au sujet des Comtés de *Foix*, *Bigorre* &c. de l'an 1484. *ibid.* 135. a. Sa Confirmation des Privilèges des Etats de Bretagne donnée, l'an 1484. *ibid.* 136. a. Sa Lettre à *Maximilien* Duc d'Autriche, par laquelle il lui déclare, qu'il avoit reçu le Duc de Flandres *Philippe* & ses Pais, en la Protection contre les attentats dudit *Maximilien*, qu'il exhorte de remettre les choses dans le premier état, & de vider ses Prétentions devant lui, de l'an 1484. *ibid.* 138. a. Ses Lettres par lesquelles il déclare que *Jaques de Savoie*, Sieur de Romont, *Marie* de Luxembourg sa Femme & *Françoise* de Luxembourg, Sœur de *Marie*, sont compris au Traité d'Arras, de l'an 1484. *ibid.* 139. b. Ses Lettres par lesquelles il reçoit, comme Souverain Seigneur les *Flamans* en son amitié & promet de les aider & assister contre tous, de l'an 1484. *ibid.* 141. a. Son Traité de Paix & de bonne Amitié avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1485. *ibid.* 146. a. Sa Trêve avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1485. & 1486. *ibid.* 149. b. 150. a. Ses Lettres de Reunion des Comtés de *Provence* & *Forcalquier* à la Couronne de France pour jamais, en 1486. S. I. II. 473. Son Traité de Paix avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1488. III. I. 209. a. Son Privilège accordé aux *Villes Anseignures*, de l'an 1489. *ibid.* 240. a. Son Traité de Paix avec *Maximilien I.* Roi des Romains, de l'an 1489. *ibid.* 237. a. Son Traité de Paix avec *Anne* Duchesse de Bretagne, de l'an 1491. *ibid.* 269. a. Son Traité de Mariage avec la même. *ibid.* 271. b. 273. a. Son Traité de Paix avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1491. *ibid.* 291. b. Son Obligation au dit Roi pour une Somme de 745000. Couronnes d'or. *ibid.* 296. Son Traité d'Alliance avec *Ferdinand* & *Isabelle* Roi & Reine de Castille & d'Aragon, de l'an 1493. *ibid.* 297. a. Son Ordre pour leur délivrer *Perpignan*. *ibid.* 302. a. Son Traité de Paix avec *Maximilien I.* Roi des Romains & avec *Philippe* son Fils à Sens, de l'an 1493. *ibid.* 303. b. Son Traité de Paix avec le Pape *Alexandre VI.* de l'an 1495. *ibid.* 318. a. Son Traité de Paix d'Amitié avec *Louis Marie* Sforza Duc de Mi-

lan, portant entre autres que ledit Duc tiendra la Ville & l'Etat de *Genes* au Fief dudit Roi, & que le Château sera mis entre les mains du Duc de Ferrare pour le tenir en Neutralité pendant dix ans, de l'an 1495. III. II. 331. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1497. *ibid.* 376. a.

Charles IX. Roi de France, son Edit sur les Moyens les plus propres d'apaiser les troubles pour le fait de la Religion, de l'an 1561. V. I. 89. b. Sa Déclaration & Interpretation de certains Articles de cet Edit. *ibid.* 91. b. Autre Edit, sur le même sujet, de l'an 1570. *ibid.* 182. a. Son Traité de Paix & de Confédération avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1564. *ibid.* 126. a. Son Renouvellement d'Alliance avec les *Lignes Suisses*, de l'an 1564. *ibid.* 129. a. Son Traité & Concordat avec *Charles III.* Duc de Lorraine, au sujet des Droits de Regale & de Souveraineté es Terres du Bailliage de *Bar*, Prevôté de la *Marche*, *Chatillon*, *Conflans* & *Gondrecourt*, lesquels le Roi accorde & octroie au Duc, l'an 1571. *ibid.* 200. a. Ses Lettres Patentes pour l'enregistrement dudit Traité. *ibid.* 202. a. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1572. *ibid.* 211. a. Son Serment d'obéissance aux Articles accordés entre les Ambassadeurs & les Etats de *Pologne*, après l'élection de *Henri* son Frere, pour leur Roi, l'an 1573. *ibid.* 226. b.

Charles Prince de Gales, depuis Roi de la Grande Bretagne, I. du nom, ses Negotiations touchant son Mariage avec *Mari* Infante d'Espagne, Fille de *Philippe III.* de l'an 1623. V. II. 431. a. Contrat dudit Mariage. *ibid.* 440. b. Déclaration des Ambassadeurs d'Angleterre sur la signature des Articles de ce Contrat, de l'an 1624. *ibid.* 468. a.

Charles I. Roi de la Grande Bretagne, son Contrat de Mariage avec *Henriette Marie* de France, de l'an 1625. V. II. 476. a. Son Traité avec les *Provinces Unies* pour augmenter la Flotte de 20. Vaisseaux de Guerre pour l'attaque de *Cadix*. *ibid.* 478. Son Alliance offensive & défensive avec les mêmes, de l'an 1625. *ibid.* 478. a. Son Traité d'Alliance avec *Christian IV.* Roi de Danemarck & les *Provinces Unies*, de l'an 1625. *ibid.* 482. b. Son Traité avec les Deputés de la Ville de la *Recherche*, pour s'affluer mutuellement, de l'an 1628. *ibid.* 538. a. Son Traité de Paix & de Confédération avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1629. *ibid.* 550. b. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne, de l'an 1630. *ibid.* 619. b. Son Traité avec *Louis XIII.* Roi de France pour la restitution des Pays possédés par la France en *Amerique*, & des Navires & Marchandises prises de part & d'autre, de l'an 1632. VI. I. 31. b. Autre Traité avec le même Roi pour le Rétablissement du Commerce. *ibid.* 33. a. Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Christian IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1639. *ibid.* 175. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec *Jean IV.* Roi de Portugal, de l'an 1642. *ibid.* 238. b. Son Traité avec les *Catholiques* Confédérés d'Irlande, pour la sûreté de l'Exercice libre & public de leur Religion, de l'an 1645. *ibid.* 322. b. Autre Traité avec les mêmes, par lequel il leur accorde plusieurs Privilèges tant de Religion que de Politique, de l'an 1646. *ibid.* 335. b. Actes & Procédures qu'on fit contre lui à Londres, en 1649. S. II. I. 332. Commission par l'Acte des Communes pour l'établissement d'une haute Cour de Justice pour l'examiner & juger. *ibid.* 333. Son Accusation de haute trahison, & d'autres Crimes, présentée de la part & au nom du Peuple à cette Cour. *ibid.* 336. Ses Exceptions contre le Président touchant l'Autorité de la dite Cour. *ibid.* 337. & 338. & suiv. Depositions des Temoins contre lui. *ibid.* 342. Ses derniers débats avec le Président. *ibid.* 345. & suiv. Harangue du Président, au Roi avant que de prononcer Sentence contre lui. *ibid.* 347. Le Président ne le veut plus ouïr. *ibid.* 350. Sa Sentence. *ibid.* Le Président lui refuse encore de l'ouïr. *ibid.* 351. Son Execution. *ibid.* 352. Déclaration du Parlement d'Angleterre publiée contre le Roi avant sa mort. *ibid.* 354. Déclaration des Communes d'Angleterre, portant Censure & Annulation de certaines Résolutions prises auparavant, pour traiter de Paix avec le Roi. *ibid.* 360.

Charles II. Roi de la Grande Bretagne, son Traité de bonne Amitié & Correspondance avec *Friederic III.* Roi de Danemarck, de l'an 1661. VI. II. 346. a. Sa Convention avec *Friederic Guillaume*, Electeur de Brandebourg, touchant la Conservation de la personne & des Biens du Prince d'Orange, de l'an 1661. *ibid.* 356. Son Traité d'Alliance avec le même Electeur. *ibid.* 362. a. Son Privilège accordé à la Ville d'*Amsterdam*, touchant la Liberté du Commerce en Angleterre, de l'an 1661. *ibid.* 365. b. Sa Déclaration de vouloir protéger ladite Ville & leur Negoce. *ibid.* 366. a. Son Privilège de Commerce, donné à la Ville de *Luhec*. *ibid.* 378. b. ----- à la Ville de *Dantzic*. *ibid.* 379. a. Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles XI.* Roi de Suede, de l'an 1661. *ibid.* 384. a. Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Friederic III.* Roi de Danemarck, de la même année. *ibid.* 399. a. Son Traité de Paix avec la République d'*Alger*, de l'an 1662. *ibid.* 419. b. 420. b. Son Traité de Paix avec ceux de *Tripoli*. *ibid.* 431. a. ----- avec ceux de *Tunis*. *ibid.* 437. a. Son Traité de Paix & d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1662. *ibid.* 422. b. Son Traité avec *Louis*

XIV. Roi de France pour la Ville de *Dunkerque*, laquelle il vend au Roi de France pour 5. Millions de livres, l'an 1662. VI. II. 432. a. Sa Confirmation des Privileges de Commerce accordés à la Ville de *Bremen*, de l'an 1663. *ibid.* 456. b. Son Traité de Paix avec la République d'*Alger*, de l'an 1664. VI. III. 21. Son Traité de Commerce avec *Charles XI.* Roi de Suede, de l'an 1666. *ibid.* 83. a. Son Traité avec *Charles II.* Roi d'Espagne pour la continuation & renouvellement de la Paix entre eux, de l'an 1667. VII. I. 27. b. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, où ils se résistent l'un à l'autre leurs Conquêtes faites en *Amerique*; de l'an 1667. *ibid.* 40. b. Son Traité de Paix & d'Alliance avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 44. a. Son Traité de Paix avec *Friederic III.* Roi de Danemarck. *ibid.* 53. a. Son Traité de Paix avec *Casimir* *Hader* *Gayland*, Prince de la Barbérie Occidentale, de l'an 1666. VI. III. 105. b. Sa Traité avec les *Provinces Unies*, par lequel celui, de l'an 1667, est confirmé & les secours réciproques qu'ils se devoient envoyer, sont réglés, de l'an 1668. VII. I. 66. a. Sa Triple Alliance, avec les mêmes & avec *Charles XI.* Roi de Suede, pour procurer la Paix entre la France & l'Espagne. *ibid.* 68. a. Son Traité de Commerce avec les *Provinces Unies*, de l'an 1668. *ibid.* 74. a. Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, contenant les conditions auxquelles ledit Roi fera la Paix avec le Roi d'Espagne, de l'an 1668. *ibid.* 88. a. Articles conclus entre lui, le Roi de Suede & les *Provinces Unies*, pour la Triple-Alliance & pour le paiement des Subsidés promis à la Suede, de l'an 1668. *ibid.* 101. a. Sa Convention avec la Suede & les *Provinces Unies* pour la Garantie de tous les Etats du Roi d'Espagne, conformément à la Triple Alliance, de l'an 1669. *ibid.* 107. b. Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Charles Emmanuel II.* Duc de Savoie, de l'an 1669. *ibid.* 119. b. Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Friederic III.* Roi de Danemarck, de l'an 1669. *ibid.* 126. a. Autre Traité de même nature, avec *Christian V.* Roi de Danemarck, de l'an 1670. *ibid.* 132. b. Son Traité avec *Charles II.* Roi d'Espagne, pour le Rétablissement du Commerce aux Indes Occidentales, de l'an 1670. *ibid.* 137. a. Sa Déclaration de Guerre contre les *Provinces Unies*, de l'an 1672. *ibid.* 163. a. Son Traité de Paix avec la Regence d'*Alger*, de l'an 1672. *ibid.* 205. a. Ses Demandes & Conditions, auxquelles il vouloir faire la Paix avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 206. b. Son Traité d'étrange Union d'amitié & de Commerce avec *Louis XIV.* Roi de France, contre les *Provinces Unies*, de l'an 1673. *ibid.* 208. a. Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 213. b. Son Traité d'Alliance défensive & pour la sûreté du Commerce, fait avec *Charles XI.* Roi de Suede, l'an 1674. *ibid.* 280. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 282. a. Déclaration de certains Articles de ce Traité, de l'an 1675. *ibid.* 319. a. Sa Convention avec les *Provinces Unies* touchant les *Compagnies Orientales Anglaises & Hollandaises*, de l'an 1675. *ibid.* 338. b. Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Mahomet IV.* Sultan des Turcs, par lequel les anciens Traitez avec la Reine *Elisabeth* & les Rois *Jean I.* & *Charles I.* sont rappelés & confirmés, avec une addition considérable, de l'an 1675. *ibid.* 297. b. Son Traité de Paix avec la Ville & Regence de *Tripoli*, de l'an 1676. *ibid.* 319. b. Son Traité de Commerce avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1677. *ibid.* 327. b. Son Traité de Paix & d'Alliance avec quelques Rois & Reines de l'Amerique Septentrionale. *ibid.* 337. a. Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour procurer & faciliter la Paix entre *France* & l'Espagne, de l'an 1678. *ibid.* 341. a. Son autre Traité avec les mêmes pour obliger le Roi de France à se rendre à des conditions plus raisonnables. *ibid.* 348. b. Son Traité d'Alliance défensive avec *Charles II.* Roi d'Espagne, pour le maintien des Traitez de 1673 & 1678. de l'an 1680. VII. II. 2. b. Son Traité de Paix & de Commerce avec la Ville & le Royaume d'*Alger*, de l'an 1682. *ibid.* 20. a.

Charles Gustave, Duc de Deux-Fonts son Revers donné à *Christine* Reine de Suede, & aux Etats de ce Royaume, lorsqu'il fût déclaré Prince Hereditaire de la Couronne, de l'an 1690. VI. I. 565. b. Conclusion des Etats du Royaume de Suede pour le déclarer Prince Hereditaire & Successeur de *Christine*. *ibid.* 564. b.

Roi de Suede, son Traité de Paix avec la Ville de *Breme*, de l'an 1654. VI. II. 94. a. Accord de son General le Comte de *Witttemberg* avec les Palatins de *Pologne* & de *Calsib*, pour leur fourniture audit Roi, de l'an 1655. *ibid.* 107. a. Son Accord avec les *Quartiers* de Pologne. *ibid.* 119. b. Son Traité avec le Protecteur *Cromwell*, par lequel le Traité d'Alliance fait l'an 1654, est confirmé & expliqué, de l'an 1656. *ibid.* 125. b. Sa Convention avec *Friederic Guillaume* Electeur de Brandebourg, pour reconnaître le Duché de *Prusse* pour un Fief de la Couronne de Suede. *ibid.* 127. b. Son Traité d'Alliance défensive & offensive avec *Friederic Guillaume* Electeur de Brandebourg. *ibid.* 136. b. Son Traité de Confirmation d'Alliances avec les *Provinces Unies*, & spécialement pour la Liberté du Commerce, de l'an 1656. *ibid.* 147. a. Son Traité de Confédération avec *Friederic Guillaume* Electeur de Brandebourg, par lequel celui qui avoit été fait auparavant entre eux, pour faire la *Prusse* un Fief de la Couronne de Suede, de,

de, est annulé, & ledit Duché avec la Principauté de Wermland est permis audit Electeur avec toute Souveraineté, de l'an 1666. VI. II. 148. b.

Ses Pactes secrets avec le même Electeur, touchant les Provinces que le Roi prétendoit retenir de la Pologne. *ibid.* 151. b.

Son Traité préliminaire de Paix avec *Frédéric III.* Roi de Danemarck, de l'an 1688. *ibid.* 202. a.

Son Traité de Paix avec ledit Roi. fait à Rostchild, de l'an 1698. *ibid.* 205. b.

Sa Capitulation avec *Jean Casimir* Roi de Pologne, touchant la reddition de la Ville de *Thorn*, de l'an 1698. *ibid.* 242. a.

Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1659. *ibid.* 262. a.

Son Traité avec les mêmes, pour l'explication de celui d'Elbing, fait en 1656. de l'an 1659. *ibid.* 293. a.

Charles XI. Roi de Suède, son Traité de Paix avec *Jean Casimir* Roi de Pologne & ses Alliez l'Empereur *Leopold* & *Frédéric Guillaume* Electeur de Brandebourg, fait à Olive, l'an 1660. VI. II. 303. a.

Son Traité de Paix avec *Frédéric III.* Roi de Danemarck, de l'an 1660. *ibid.* 319. b.

Son Alliance défensive avec *Christian Albert* Duc de Sleswig-Holstein, de l'an 1661. *ibid.* 358. a.

Son Traité de Paix avec *Alexis Michalovitz*, Grand Duc de Russie, de l'an 1681. *ibid.* 363. a.

Son Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, pour le maintien des Traités de Westphalie & la Liberté du Commerce, de l'an 1661. *ibid.* 381. a.

Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles II.* Roi d'Angleterre. *ibid.* 384. a.

Son Traité de Commerce avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1669. *ibid.* 446. a.

Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1663. *ibid.* 448. a.

Son Traité de Commerce avec *Charles II.* Roi d'Angleterre, de l'an 1666. VI. III. 83. a.

Son Traité d'Alliance avec *Jean George II.* Electeur de Saxe, de l'an 1666. *ibid.* 102. b.

Sa Translocation avec la Ville de *Breme*, de l'an 1666. *ibid.* 131. a.

Son Traité de Commerce avec les *Provinces Unies*, où l'on determine les *Marchandises* de contrebande, de l'an 1667. VII. I. 371. a.

Son Traité de continuation de Paix, avec les mêmes. *ibid.* 39. a.

Sa Triple alliance avec *Charles II.* Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies* pour procurer la Paix entre la France & l'Espagne, de l'an 1668. *ibid.* 68. a.

Son Traité d'Alliance avec *Leopold I.* Empereur des Romains, de l'an 1668. *ibid.* 96. a.

Sa Convention avec le Roi d'Angleterre & les *Provinces Unies*, pour la Garantie de tous les Etats du Roi d'Espagne, conformément à la Triple-Alliance, de l'an 1669. *ibid.* 107. b.

Son Traité de Renouvellement, Prorogation & Explication d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1672. *ibid.* 166. b.

Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour terminer quelques différends au sujet de la Navigation, de l'an 1673. *ibid.* 222. a.

Son Traité d'Alliance défensive avec *Frédéric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1673. *ibid.* 246. b.

Son Traité d'Alliance défensive & pour la sûreté du Commerce, fait avec *Charles II.* Roi de la Grande Bretagne, l'an 1674. *ibid.* 280. a.

Son Alliance défensive avec *Ferdinand Marie*, Electeur de Bavière, de l'an 1675. *ibid.* 289. a.

Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1679. *ibid.* 291. a.

Son Traité de Commerce avec les *Provinces Unies*, de l'an 1679. *ibid.* 316. b.

Sa Paix faite avec l'Empereur *Leopold I.* & l'Empire, à Nimègue, l'an 1679. *ibid.* 389. a.

Son Traité de Paix & celui de *Louis XIV.* Roi de France avec les Ducs de Brunswig & Lunebourg. *ibid.* 391. a.

Son Traité de Paix avec *Ferdinand Evêque* de Munster & Paderborn, de l'an 1679. *ibid.* 401. a.

Lui & *Louis XIV.* Roi de France, leur Traité de Paix avec *Frédéric Guillaume* Electeur de Brandebourg, de l'an 1679. *ibid.* 408. b.

Actes de sa Paix avec l'Espagne. *ibid.* 414. a.

Son Armistice avec le Roi de Danemarck, de l'an 1679. *ibid.* 418. b.

Sa Paix avec *Christian V.* Roi de Danemarck, faite à Fontainebleau, conjointement avec le Roi de France, la même année. *ibid.* 419. a.

Sa Paix conclue séparément avec ledit Roi de Danemarck à Lunden. *ibid.* 425. a.

Son Traité d'Alliance défensive avec le même. *ibid.* 431. a.

Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, fait à Nimègue, l'an 1679. *ibid.* 432. b.

Son Traité de Commerce & de Marine avec les mêmes. *ibid.* 437. b.

Son Traité avec *Christian V.* Roi de Danemarck sur le Passage du *Sund* & du *Belt*, fait par l'entremise du Roi de France, de l'an 1680. VII. II. 2. a.

Son Alliance avec les *Provinces Unies* pour le maintien de la Paix de Nimègue & encore de celle de Westphalie, de l'an 1681. *ibid.* 15. b.

Sa Réduction des Biens aliénés de la Couronne de Suède, de l'an 1682. *ibid.* 17. a.

Conclusion des Etats de Suède prise en fa faveur pour déclarer la Couronne de Suède héréditaire & pour lui donner un Pouvoir Souverain, l'an 1683. *ibid.* 40. a.

Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies* de l'an 1685. *ibid.* 122. b.

Son Traité d'Alliance défensive pour dix ans, avec *Frédéric Guillaume* Electeur de Brandebourg, & pour la Confédération de la Religion Protestante en Pologne. *ibid.* 123. b.

Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour un Secours de 6000. Hommes qu'il leur devoit envoyer, de l'an 1688. *ibid.* 169. b.

Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour la satisfaction des Vaisseaux Suédois pris par les Vaisseaux de Guerre desdites Provinces, de l'an 1693. *ibid.* 312. a.

Son Traité de Commerce avec *Christian V.* Roi de Danemarck, de l'an 1693. *ibid.* 325. b.

Charles XII. Roi de Suède, Son Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1698. VII. II. 439. b.

Sa Triple Alliance avec les mêmes & le Roi de la Grande Bretagne. *ibid.* 440. b.

Renouvellement de cette Alliance, en 1700. *ibid.* 475. b.

Son Traité de Ligue avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1698. *ibid.* 441. a.

Son Traité d'Amitié & de bonne Intelligence avec *Aune Reine* de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, de l'an 1703. VIII. I. 132. a.

Son Renouvellement & prolongation d'Alliance défensive avec l'Electeur & Duc de Brunswig-Lunebourg, en 1704. *ibid.* 150. b.

Son Traité d'Alliance perpétuelle avec *Stanislas Leszczynski* élu Roi de Pologne par le Parti Suédois, de l'an 1705. *ibid.* 173. b.

Son Traité de Paix avec *Frédéric Auguste* Roi de Pologne, conclu à Alt-Ranfstadt en Saxe, en 1706. *ibid.* 204. a.

Sa Convention avec l'Empereur *Joséph*, pour le Retablissement de la Religion Protestante en *Silésie* sur l'ancien pied, de l'an 1707. *ibid.* 221. a.

Sa Déclaration, qu'il a été satisfait à ladite Convention de la part de l'Empereur. *ibid.* 227. a.

Sa Protection contre la Neutralité de l'Allemagne, concertée entre l'Empereur, la Reine de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, de l'an 1710. *ibid.* 258. a.

Sa Défense contre le Roi de Pologne *Auguste II.* *ibid.* 265. a.

Son Traité d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, en 1712. *ibid.* 310. a.

Charles Roi d'Hongrie, son Diplôme par lequel il promet à la Ville de *Jadra* en Dalmatie de lui conserver ses Droits & Libertés ci-devant obtenus des Rois d'Hongrie, en 1321. I. I. 365. a.

Lui & *Jean* Roi de Bohême, leur Sentence arbitrale, par laquelle ils obligent *Charles III.* Roi de Pologne, à laisser à l'Ordre *Tentonique* en Prusse la possession des Terres de *Culm*, *Dobrzyn*, *Czajow*, *Pomeranie* & *Thorn*, en 1335. I. II. 151. a.

Son Alliance avec *Charles* Margrave de Moravie, Fils de *Jean* Roi de Bohême, par lequel ledit Margrave lui promet, qu'en cas que *Casimir* Roi de Pologne viant à deceder sans Enfants mâles, il assisteroit ledit Roi d'Hongrie pour recouvrer le Royaume de Pologne; le Roi d'Hongrie de son côté punit audit Margrave, qu'il lui conserveroit alors tout ce qu'il avoit, Paix, Sujets & Droits, audit Royaume de Pologne, en 1338. *ibid.* 164. b.

Charles d'Anjou, Frere de *Louis IX.* Roi de France, investi du Royaume de Naples, par *Clement IV.* Pape, en 1265. S. I. I. 117.

Charles, Roi de Sicile, son Alliance avec *Opizan*, Marquis d'Este, *Louis* Comte de Verone, & les Villes de *Mantoue* & *Ferrare* avec *Mainfrus*, Prince de Tarente, en 1265. I. I. 222. a.

Comme Roi de Naples & de Sicile il est continué *Pieuvre* de l'Empire dans la de *Tyficane*, par le Pape *Clement IV.* en 1267. S. I. I. 125.

Son Compromis sur les Evêques d'Arles & d'Aix, touchant les Différends avec l'Evêque d'Avignon, sur les Châteaux & Villes de *Novare*, *Berbenant* & *Verquier*, en 1268. S. I. I. 126.

Son Accord avec la Ville de *Pise* laquelle est obligée de lui payer pour satisfaction de ses offenses 2000. Onces d'or & de lui permettre le Choix de leurs Magistrats, en 1273. *ibid.* 128.

Son Traité d'Alliance avec les Villes de *Sabotico* & de *Spallara* contre les *Dalmates*, en 1274. I. I. 236. a.

Il prête Hommage à *Ricardi* Duc de Bourgoigne à cause de quelques Terres qu'il possédoit dans le Tournaïsis, en 1282. *ibid.* 249. a.

Le Pape *Martin IV.* lui donne Pouvoir de sommer un de ses Fils pour Roi d'Arragon en 1283. S. I. I. 137.

Il est confirmé par le Pape *Martin IV.* dans la Possession du Royaume de Sicile, contre *Pierre* Roi d'Arragon, en 1284. I. I. 256. a.

Sa Lettre à *Martin IV.* Pape, par laquelle il lui notifie, que son Fils aîné étoit pris par la Flotte du Roi d'Arragon, & lui demande en même temps des subsides pecuniaires, en 1284. S. I. I. 143.

Charles II. Roi de Naples, sa Ratification des Reglements, que le Pape *Honoré IV.* avoit fait dans ce Royaume, pendant la Captivité de ce Roi, en 1286. S. I. I. 151.

Il donne l'Inveftiture de la Principauté d'Achaïe & du Duché d'Achaïes à *Philippe* Prince de Tarente, son Fils, en 1294. *ibid.* 159.

Unit le Comté de *Piemont* aux Comtes de *Provence* & de *Féralquier*, en 1306. I. I. 341. b.

Son Testament par lequel les Mâles d'un degré plus éloigné sont préférés aux femmes d'un degré plus proche, pour ce qui concerne les Comtes de *Provence* & de *Féralquier* comme aussi le Comté de *Piemont*, en 1308. *ibid.* 345. b.

Charles d'Anjou, dernier Comte de Provence, son Testament, par lequel il legue le Vicomté de *Marrigues* à *François* de *Luxembourg* son Cousin, & le reste de ses Pais à *Louis XI.* & ses Successeurs Rois de France, l'an 1481. III. II. 82. b.

Son Premier Codicile. *ibid.* 88. a.

Son second Codicile. *ibid.* 88. a.

Charles Comte de Charolais, Fils de *Philippe le Bon* Duc de Bourgoigne, son Contrat de Mariage avec *Catherine de France*, Fille de *Charles VII.* Roi de France, l'an 1438. III. I. 78. a.

Charles Duc d'Orléans, son Accord avec *Henri VI.* Roi d'Angleterre, pour être mis en liberté, après avoir été 24. ans prisonnier en Angleterre, de l'an 1440. III. I. 545. a.

Son Serment prêt au Roi pour ce sujet. *ibid.* 549. b.

Charles d'Orléans, Comte d'Angoulême, Pere de *François I.* Roi de France, son Contrat de Mariage avec *Louise*, Fille de *Philippe de Savoye*, de l'an 1487. III. II. 192. a.

Charles,

Charles. Fils aîné de *Jean*, Duc de Bourbon, son Contrat de Mariage avec *Anne* Fille aînée de *Jean* Duc de Bretagne, en 1412. S. I. II. 330.

Charles Duc de Berri, sa Renonciation à la Couronne d'Espagne, en 1711. VIII. I. 316. a.

Charles Duc de Normandie, Fils aîné de *Jean* Roi de France, sa Trêve avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1360. S. I. II. 174.

Charles de France, Duc de Normandie son Traité de Confédération avec *Tolande* de France sa Sœur, Duchesse de Savoie, de l'an 1467. III. I. 376. a.

Charles le Hardi Duc de Bourgogne son Traité de Mariage avec *Marguerite*, Sœur d'*Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1467. III. I. 372. b.

Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Philippe* de Savoie, Comte de Beaugé & Seigneur de Brélle, de l'an 1467. *ibid.* 376. b. Son Pouvoir donné à *Claude* de Dinteville pour avec les Commissaires de *Louis* XI. Roi de France aviser à l'execution de la Trêve ci-devant faite entre eux, de l'an 1471. *ibid.* 370. b. Il achète de *Gerard* Duc de Juliers, le Duché de *Gueldre* & le Comté de *Zuthphen* pour 80000. Florins du Rhin, l'an 1473. *ibid.* 607. b. Son Traité de perpétuelle Amitié avec *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1474. *ibid.* 485. a. Sa Convention avec le même touchant le Secours qu'il devoit donner au Roi pour le recouvrement du Royaume de France. *ibid.* 486. b. Ulterieur Explication de cet Article. *ibid.* 487. b. Donation de divers Pais & Terres en France que le Roi lui fait, pour les Secours qu'il lui avoit prêté. *ibid.* 488. b. Sa Concession que ledit Roi le pourra faire couronner à Rheims comme Roi de France. *ibid.* 489. b. Son Traité de Ligue avec *Galeas* Sforza Duc de Milan par l'entremise d'*Tolande* de France Duchesse de Savoie, de l'an 1475. *ibid.* 496. a. Son Traité de Trêves pour neuf ans avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an 1475. *ibid.* 405. b. Explication d'un article de ce Traité concernant le Roi d'Arragon & le Pais de Sardaigne, le *Rausillon* & Comté de *Ferrera*. *ibid.* 508. b.

Charles I. Duc de Lorraine, & *Ferry* Comte de *Vaudemont*, son Frere, leur Partage des Biens de la Succession de leur Pere *Jean* I. de l'an 1390. II. I. 228. b.

Charles Duc de Lorraine obtient remission de ses forfaits de *Charles* VI. Roi de France, l'an 1412. II. I. 353. a. Sa Convention avec *Raoul* de *Coucy* Evêque de Metz, par lequel ils se transportent réciproquement partie des Revenus de quelques Terres de leurs dépendances pour le tems de trois années, l'an 1413. *ibid.* 359. a. Obligations dont *Courard* *Beyer* Evêque de Metz se charge à son égard. II. II. 172. b. Son second Testament, par lequel il dispose de quelques Biens & Sommes en faveur de ses Enfants, de ses Amis & de ses Serviteurs & de quelques Eglises & Couvents, après quoi il déclare que sa Fille aînée *Isabelle* de Lorraine vient à mourir sans Enfants, la Succession au Duché de Lorraine passera à sa Fille cadette *Catherine* de Lorraine, & que si elle venoit pareillement à mourir sans Enfants, le Duché sera remis aux Etats pour en disposer selon que lui *Charles* l'aurait ordonné, de 1424. *ibid.* 173. b.

Charles II. Duc de Lorraine, son Testament, du 22 Janvier 1606. V. II. 60. a.

Charles III. Duc de Lorraine, son Traité de Paix avec *Louis* XIII. Roi de France, par lequel la Ville de *Marfal* demeure entre les mains du Roi pour trois ans, de l'an 1621. VI. I. 28. a.

Son Traité avec le même Roi, par lequel *Srenas* & *Jametz* demeurent en dépôt entre les mains du Roi pour quatre ans, & le Comté de *Clermont* en *Argonne* en pleine propriété & Souveraineté, de l'an 1632. *ibid.* 39. b. Son Traité avec ledit Roi par lequel la Ville de *Nancy* reste entre les mains du Roi pour quatre ans, de l'an 1633. *ibid.* 53. b. Sa Cession & Transport des Duchés de *Lorraine* & de *Bar* à son Frere le Cardinal de Lorraine, de l'an 1634. *ibid.* 125. a. Sa Foi & hommage fait à *Louis* XIII. Roi de France pour le Duché de *Bar*, en 1641. S. II. I. 299. Son Traité d'Accommodement & de Reconciliation avec le même Roi, de l'an 1641. VI. I. 211. a. Sa Protestation contre ledit Traité. *ibid.* 215. b. Son Traité d'Accommodement & de Reconciliation avec *Louis* XIV. de l'an 1644. *ibid.* 300. a. Sa Protestation contre la Cession des Evêchés de *Metz*, *Toul* & *Verdun*, au Roi de France faite à Munster, en 1648. S. II. I. 322. Protestation du Procureur General de la Souveraine Cour contre tous les Traitez qu'il pourroit faire, étant Prisonnier du Roi d'Espagne, de l'an 1649. Vb II. 118. a.

Son Traité avec *Philippe* IV. Roi d'Espagne, auquel il cède ses Troupes en Flandre, pour le recouvrement de sa Liberté & un Equivalent en Domaines, de l'an 1659. *ibid.* b. Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, par lequel les Etats lui sont restitués, de l'an 1661. *ibid.* 348. b. Son Traité avec le même Roi, par lequel ce Prince cède & transporte au Roi tous les Etats à condition d'en pouvoir jouir sa vie durant, & que les Princes de sa Maison ieront dès à présent secourus par le Prince du Sang de France, capables de succéder à la Couronne, de l'an 1662. *ibid.* 401. b. Son Contrat de Mariage avec *Madeleine* fille d'*Adrien* *Fransois* *Pajpa*, de l'an 1662. *ibid.* 410. b. Son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, par lequel il lui remet la Ville de *Marfal*, de l'an 1663. *ibid.* 472. b.

Charles IV. Duc de Lorraine, son Traité d'Alliance avec l'Em-

pereur, le Roi d'Espagne & les Provinces Unies, de l'an 1673. VII. I. 235. b. 244. a.

Charles de Lorraine, Duc de Mayenne, son Mariage avec *Henriette* de Savoie, de l'an 1576. V. I. 521. a.

Sa Declaration, par laquelle il invite les Catholiques du *Parri Royal*, de se réunir au *Parri* de la Ligue, de l'an 1592. *ibid.* 424. a. Contre-Declaration du *Parri-Royal*, de l'an 1593. *ibid.* 497. a. Edit de *Henri* IV. contre ladite Declaration du Duc de Mayenne, de l'an 1593. *ibid.* b. Reponse du Duc de Mayenne à la Contre-Declaration du *Parri Royal*. *ibid.* 500. a. Replique du *Parri Royal*. *ibid.* 501. a. Reponse à cette Replique, par ceux de la Ligue. *ibid.* b. Suspension d'armes des deux *Partis*. *ibid.* 502. a. Serment de ceux de la Ligue contre *Henri* IV. *ibid.* b. Declaration du Duc de Mayenne, pour la reception & publication du Concile de *Trente*. *ibid.* 503. a. Trêve Generale entre les deux *Partis*. *ibid.* b. Son Traité de Paix avec *Henri* IV. Roi de France, de l'an 1594. *ibid.* 510. b.

Charles Archevêque d'Aurich, son Allurance donnée à *Vitus* Evêque de Bamberg, portant que le *Vicedom* dudit Evêque à *Wolfsberg* en Carinthie lui ayant rendu l'hommage accoutumé il observera de sa part la Transaction passée, en 1530. de l'an 1567. V. I. 140. a. Son Testament, fait en 1584. S. II. I. 190.

Charles *Louis*, Electeur Palatin, son Traité d'Amitié & d'Alliance défensive avec *Louis* XIV. Roi de France, moyennant un subside annuel de 40000. écus, de l'an 1666. VI. I. 143. b. Ses Lettres Patentes touchant le *Vicarat* de l'*Empire* après le décès de l'Empereur *Ferdinand* III. de l'an 1677. *ibid.* 160. a. Son Manifeste publié au sujet dudit *Vicar*, qui lui étoit disputé par l'Electeur de Bavière. *ibid.* 175. b. Son Accord provisionnel d'Oppenheim, fait avec les Evêques de *Wurtzbourg*, de *Worms*, de *Spire*, & de *Strasbourg*, le Duc de Lorraine, les *Ryngraves* & la Noblesse Libre & immédiate de *Suabe*, de *Franconie* & du *Rhin*, touchant les Droits du *Wildfang*, de *Peages*, de *Conduite* & autres, de l'an 1665. VI. III. 53. a. Sentence Arbitrale des Deputés de France & de *Suabe* sur ces différends, de l'an 1667. VII. I. 10. a. Son Accord avec *Jean* *Philippe* Electeur de Mayence pour remettre la Ville de *Ladenbourg* en fief entre les mains de *Guillaume* Margrave de *Bade*, de l'an 1665. VI. III. 43. b. Son Testament, de l'an 1670. VII. I. 131. a. Son Traité d'Alliance & d'assistance avec l'Empereur *Leopold* I. de l'an 1674. *ibid.* 250. 253. a. Son Accord & Convention avec *Philippe* *Guillaume* Duc de *Neubourg*, touchant la Succession à l'Electorat Palatin, de l'an 1685. VII. II. 98. a.

Charles *Gaspar* Electeur de Trêves, son Traité avec *Louis* XIV. Roi de France, pour son Accession à la Conspiration du *Rhin*, touchant le Château de *Monclair* & sa Jurisdiction Metropolitaine sur les Evêchés de *Metz*, *Toul* & *Verdun*, de l'an 1661. *ibid.* 382. b. Son Alliance défensive avec l'Empereur *Leopold* I. pour le maintien de la Paix de *Westphalie*, de l'an 1672. VII. I. 161. b. Sa Declaration, de ne vouloir pas empêcher la Paix de l'Empereur, faite avec l'Electeur de Cologne, mais qu'il se promet pourtant de recevoir quelque satisfaction pour les Dommages causés dans son Pais par les Troupes de l'Electeur de Cologne, de l'an 1674. *ibid.* 262. b.

Charles de Savoie, Depuis Duc de ce Pais I. du nom, son Contrat de Mariage avec *Louise* de Savoie sa Cousine, de l'an 1473. III. I. 455. a.

Charles I. Duc de Savoie son Traité de Mariage avec *Blanche* de Monterrat, de l'an 1485. III. II. 144. b.

Charles II. Duc de Savoie, sa Lettre par laquelle il déclare son Accession à la Ligue, de *Gambrai* contre les *Vénitiens*, de l'an 1509. IV. I. 116. b.

Charles III. Duc de Savoie, surnommé le *Ron*, son Inféodation du Comté de *Genesio* & des Baronies de *Panigney* & de *Beaufort*, faite à son Frere *Philippe* de Savoie, l'an 1514. *ibid.* 191. a. Son Contrat de Mariage avec *Isabelle*, Infante de Portugal, Fille d'*Emmanuel* Roi de Portugal, de l'an 1521. *ibid.* 331. a. Sa Ratification du Traité de Nice, fait entre *Charles* V. Empereur & *François* I. Roi de France, de l'an 1538. IV. II. 172. b. Son Testament, de l'an 1540. *ibid.* 190. a.

Charles *Emanuel*, Duc de Savoie, son Contrat de Mariage avec *Catherine* d'Aurich, Infante d'Espagne, de l'an 1554. V. I. 437. Son Traité de Paix avec *Henri* IV. Roi de France, fait à *Vervins*, l'an 1598. *ibid.* 451. a. Son Accord avec *Henri* IV. Roi de France, touchant l'échange du Marquisat de *Saluces* contre le Pais de *Bresse*, de l'an 1600. V. II. 3. a. Articles pour l'execution dudit Accord. *ibid.* 5. b. Son Traité avec *Henri* IV. Roi de France, pour l'échange du Marquisat de *Saluces* contre la *Bresse*, *Bugey*, *Valromay* & *Gex*, de l'an 1601. *ibid.* 10. b. Son Traité de Paix avec la Ville de *Geneve*, fait à St. Julien, l'an 1603. *ibid.* 26. a. S. II. I. 257. Ses Traitez avec *Henri* IV. Roi de France pour la Conquête du *Milanais*, & pour faire la guerre à *Philippe* III. Roi d'Espagne, de l'an 1600. V. II. 157. a. b. Son Traité d'Accommodement avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1611. *ibid.* 166. b. Ses Negotiations avec le Nonce du Pape & l'Ambassadeur de France, pour un Accommodement avec *Ferdinand* Duc de Mantoue, au sujet du *Montferrat*, de l'an 1614. *ibid.* 262. a. 263. a. 271. a. Son Traité de Paix avec *Henri* de Savoie, Duc de *Ne-*

pours, de l'an 1616. V. II. 290. a.
 Son Traité de Paix avec Louis XIII. Roi de France, de l'an 1629. *ibid.* 171. b. Sa Ligue avec le même Roi, le Pape Urban VIII. la République de Venise & le Duc de Mantoue, de la même année. *ibid.* 172. b. Son Traité avec Louis XIII. Roi de France, pour obtenir satisfaction à ses Prétentions sur le Montserrat de l'an 1629. *ibid.* 183. b.
 Charles Emanuel II. Duc de Savoie, son Traité de Renouveau d'Alliance avec les *seu* Cantons Suisses Catholiques, de l'an 1641. VI. II. 15. b. Ses Articles accordés aux Habitans des Vallées de Piémont, de l'an 1655. *ibid.* 114.
 Son Traité d'Amitié & de Commerce avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1669. VII. I. 119. b.
 Son Traité des Limites entre la Savoie & le Dauphiné, avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1672. *ibid.* 197. a.
 Ses différends avec la République de Gènes, décidés par la Sentence Arbitrale de Louis XIV. Roi de France, l'an 1673. *ibid.* 215. b.
 Charles Emanuel, Comte de Vienne, sa Protection, faite au Congrès d'Ulrecht sur la Terre de *Molins*, située en Savoie, en 1713. S. II. II. 106.
 Charles Amédée de Savoie, Duc de Nemours, son Contrat de Mariage avec Elisabeth de Vendôme, de l'an 1643. VI. I. 202. a.
 Charles de Gonzague, Duc de Mantoue, sa Protection contre la Paix de Munster faite entre l'Empire & la France, en ce qui regarde ses Droits sur le Montserrat detenu par le Duc de Savoie, de l'an 1649. VI. I. 493. b.
 Sa Protection contre un Decret Electoral touchant le *Picariat* de l'Empire en Italie, fait en faveur du Duc de Savoie, de l'an 1658. VI. II. 234. b.
 Charles IV. Duc de Mantoue, sa Protection contre la Paix de Ryswick, tant qu'elle est contre ses Droits & Prétentions. VII. II. 436. a.
 Charles, Landgrave de Hesse-Cassel, sa Declaration à Ernest Landgrave de Hesse-Rhinfeids touchant la garde & défense de la Forteresse de Rhynfeids, de l'an 1683. *ibid.* 70. a.
 Charles Duc de Mecklenbourg-Mirau, sa Protection contre le Tribunal institué par le Duc Christian Louis de Mecklenbourg-Swerin & contre sa Sentence, rendue au sujet de son Divorce avec la Duchesse son Epouse, contre l'Indult du Pape, & contre son second Mariage avec la Duchesse de Charleval, de l'an 1664. VI. III. 10. a.
 Charles Leopold Duc de Mecklenbourg-Swerin, son Compromis avec son Epouse Sophie Hedwige née Princesse de Nassau-Dietz, par lequel ils remettent le divorce à faire entre eux à la décision du Consoire de Grisswale, en 1710. S. II. II. 79.
 Sentence Arbitrale dudit Consoire, ordonnant le Divorce pour cause d'impuissance de la part de ladite Princesse. *ibid.*
 Sentence Imperiale rendue contre lui par le Conseil Aulique, par laquelle la Regence de ses Pais est déferée à Christian Louis son Frere, de l'an 1728. VIII. II. 156. a. S. II. II. 210.
 Sa Lettre circulaire aux Etats de l'Empire, touchant les oppressions qu'il souffroit, de Danzig le 5. Mars 1729. Avec les Pièces y appartenantes. S. II. II. 251.
 Lettre de la Commission Imperiale à la Diète de Ratisbonne, contre ce Duc. *ibid.* 253.
 Charles d'Edmond Duc de Gueldre, est compris dans le Traité de Cambray fait entre Maximilien I. Empereur & Louis XII. Roi de France, l'an 1508. IV. I. 111. a.
 Charles Duc de Gueldre, son Traité avec la Ville de Zwol, qu'il prend sous sa protection, de l'an 1521. *ibid.* 349. a. b.
 Son Traité avec les Etats dudit Pais touchant la Succession. Fait, le 27 Janvier 1538. IV. II. 160.
 Charles & Bernard, Margraves de Baden, leur Diplome, par lequel ils déclarent, qu'en conformité de l'Ordre de l'Empereur Frederic III. ils reçoivent la Ville d'Ellingen en leur protection pour soixante ans, de l'an 1455. III. I. 234. a.
 Charles Frederic, Duc de Munsterberg, son Contrat de Mariage avec Anne Sophie Duchesse de Saxe, de l'an 1618. V. II. 317. b.
 Charles Gustave, Comte Palatin du Rhyn General des Troupes Suédoises, en Allemagne sa Convention avec Piccolomini, General de l'Empereur Ferdinand III. pour le licencierement des Troupes, tant Imperiales que Suédoises, de l'an 1649. VI. I. 528. a.
 Charles I. Comte de Provence, son Traité de Paix avec la Ville de Marseille, en 1265. I. I. 215. a.
 Charles de Valois, Comte d'Anjou, & depuis Roi de France, est déclaré par le Pape Boniface VIII. pour Vicaire de l'Empire dans la Toisane, en 1300. S. I. II. 4. b.
 Charles de Valois, Fils de Philippe le Bel Roi de France, son Accord avec ses Sujets d'Anjou & du Maine, en 1314. *ibid.* 84.
 Charlotte Reine de Jerusalem & de Chypre, sa Transaction avec Louis Duc de Savoie touchant certaines prétentions & différends, de l'an 1465. III. I. 276. b. Elle donne le Royaume de Chypre à Charles Duc de Savoie, l'an 1485. III. II. 141. b.
 Chatel (Jean) Sa Sentence, prononcée par le Parlement de Paris, sur l'attentat du Particide du Roi de France Henri IV. S. II. I. 226.
 Cherokees, Nation de l'Amerique Septentrionale, leur Traité d'Alliance & de Commerce avec George II. Roi de la Grande Bretagne, en 1739. VIII. II. 162. a.

Chiavonne & Pivory, Villes, Châteaux & Vallées de Milan, données à l'Eveque de Coire par Masfin Vicomte de Milan. Fils de Barnabé, l'an 1404. II. I. 291. b.
 Childebert & Gontram, Rois de France, & Brunehaut Reine, leur Traité de Paix & de Pâtage. S. I. I. 5.
 Chrétiens, Premier Evêque de Prusse, obtient de Conrad Duc de Malovie & de Cujavie quelques unes de ses Terres, en 1172. I. I. 162. a. Il transporte tous les Biens qui lui avoient été donnez par Conrad Duc de Malovie, aux Chevaliers de l'Ordre Teutonique, en 1230. *ibid.* 167. a.
 Chretien, Comte d'Oldenbourg & depuis Roi de Danemarck premier du nom, son Revers portant promesse, que quand il fera élu Roi de Danemarck il obtiendra le Pape du Roi Volmar, que le Duché de Sud-Jutland ou Sleswig ne soit jamais réuni à la Couronne de Danemarck, de l'an 1448. III. I. 166. a.
 Chrétiennne de France, Duchesse Regente de Savoie, son Traité d'Accommodement avec les Princes de Savoie, de l'an 1642. VI. I. 254. a.
 Son Traité avec Louis XIV. Roi de France pour la restitution de plusieurs Places que le Roi tenoit en Piémont, de l'an 1645. *ibid.* 308. b.
 Christian I. Roi de Danemarck, son Revers donné aux Etats Provinciaux du Duché de Sleswig, & du Comté de Holstein & Stormare, par lequel il promet de garder & observer leurs Privilèges, & reconnoit qu'il ne tient pas ledits Pais comme Roi de Danemarck, mais de leur libre Election, & qu'à présent sa mort il sera libre aux mêmes Etats de choisir entre ses Fils & Heritiers celui qui leur plaira le mieux; Enfin il s'oblige de ne faire aucune sorte d'impositions sur les Habitans sans leur consentement, de l'an 1450. III. I. 258. a.
 Son Traité avec Henri VI. Roi d'Angleterre, pour ajuster leurs différends & pour regler le Commerce, de l'an 1450. *ibid.* 569. b. Ses Lettres par lesquelles il cede & transporte sa part & portion aux Comtes d'Oldenbourg & de Delmenhorst à Gerard son Frere, de l'an 1454. *ibid.* 233. b.
 Son Traité de Confederation avec Charles VII. Roi de France, de l'an 1456. *ibid.* 239. a. Son Obligation pour une somme d'argent de 4000. florins qu'il promet de payer à son Frere Gerard Comte d'Oldenbourg, en recompense de la portion des Pais de Sleswig, Holstein & Stormare, qui lui avoient été cedez, de l'an 1450. *ibid.* 260. b. Privilèges qu'il accorde aux Habitans deldits Pais. *ibid.* 261. a. Sa Transaction avec Orton Comte de Schaumbourg, par laquelle moyennant la Somme de 43000. florins du Rhin ledit Comte renonce à tous les Droits & prétentions qu'il pouvoit avoir au Duché de Sleswig & Comté de Holstein, de l'an 1460. *ibid.* 264. b.
 Ladite Renonciation faite par le Comte au Roi. *ibid.* 265. b. Son Traité de Confederation & d'Amitié avec Edouard IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1465. *ibid.* 584. a.
 Christian II. Roi de Danemarck, sa Lettre au Roi de France François I. par laquelle il renouvelle avec lui le Traité de Confederation fait entre Louis XII. Roi de France & Jean Roi de Danemarck son Pere, de l'an 1518. IV. I. 282. a.
 Son Traité de Confederation & de Commerce avec Henri VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1525. *ibid.* 386. a.
 Christian III. Roi de Danemarck, son Union conclue entre le Royaume de Danemarck & les Duchez de Schleswig-Holstein, tant en son Nom qu'au Nom de ses Freres Mineurs pour le Bien commun & la Conservation des Sujets de part & d'autre, par laquelle on convient de ce qui regarde l'Administration de la Justice & les secours de Troupes qu'on se devra donner reciproquement, de l'an 1533. IV. II. 107. a.
 Son Traité d'Alliance pour six ans avec Jean Frederic Electeur de Saxe & divers autres Princes Protections de l'Empire, de l'an 1536. *ibid.* 147. a. Son Accord avec Jean Frederic Electeur de Saxe & les autres Princes, Etats & Villes de la Ligue de Smilcalke pour leur commune défense, en cas qu'ils soient attaquez pour cause de Religion, à Brunsvich, le 9 Avril 1538. *ibid.* 162. a. Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec l'Empereur Charles V. de l'an 1544. *ibid.* 275. b.
 Son Traité de Partage Hereditaire des Duchez de Sleswig, Holstein & Stormare, avec Jean & Adolphe Ducs de Sleswig-Holstein, ses Freres, de l'an 1544. *ibid.* 277. a.
 Christian IV. Roi de Danemarck, son Traité de Paix, avec Gustave Adolphe Roi de Suede, par la Mediation de Jacques I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1613. V. II. 642. b.
 Son Traité de Paix & d'Amitié avec Jacques I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1621. *ibid.* 391. b. Son Traité d'Alliance & de Confederation avec les Etats des Provinces Unies, de l'an 1621. *ibid.* 399. Son Assurance donnée à la Ville de Breme au sujet du Coadjutorat & de la future Succession du Prince-Frederic son Fils, dans l'Archeveché de Breme, portant qu'il maintiendra ladite Ville dans tous ses Droits, Libertés & Privilèges, de l'an 1622. *ibid.* 308. a.
 Sa Confirmation & Extension de l'Union entre le Royaume de Danemarck & les Duchez de Sleswig-Holstein, conclue par le Roi de Danemarck Christian III. de l'an 1623. IV. II. 109. a.
 Son Traité d'Alliance avec Charles I. Roi de la Grande Bretagne, & les Provinces Unies, de l'an 1625. V. II. 482. b. Ses Negotiations de Paix avec l'Empereur Ferdinand II. de l'an 1628. 1629. *ibid.* 561. b. Son Traité de Paix avec ledit Empereur, de l'an 1629. *ibid.* 584. a. Son Recès définitif avec Frederic, Duc de Sleswig-Holstein, pour la sûreté des Duchez de Sleswig-Holstein, de l'an 1634. VI. I. 72. a. Autre Recès définitif entre eux, de l'an 1636. *ibid.* 123. b. Sa Constitution, par laquelle il soumet les Habitans

rans de l'Isle de *Ween* au Tribunal Provincial de *Scanie*, de l'an 1634. VI. I. 74. b.

Autre Confirmation, de l'an 1647. *ibid.* 395. b. Union plus étroite, avec le Duc de Holstein, de l'an 1637. *ibid.* 147. b.

Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Charles I.* Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1639. *ibid.* 173. a.

Son Traité de Commerce avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne, de l'an 1642. *ibid.* 209. b. Ses Conventions Préliminaires pour la Paix avec *Christine* Reine de Suède, de l'an 1644. *ibid.* 304. a.

Son Traité de Paix fait à Bromsbo, avec *Christine* Reine de Suède, par la Médiation de la Couronne de France, en 1645. S. II. I. 313. Son Traité d'Alliance & de Commerce avec les *Provinces Unies*, de l'an 1645. VII. I. 321. b.

Son Traité de Paix avec *Christine* Reine de Suède, de l'an 1645. *ibid.* 314. b. Son Traité d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, de la même année. *ibid.* 328. b.

Son Traité avec les *Provinces Unies* touchant le Règlement du Péage de *Norwege* & du *Sund*, de l'an 1647. *ibid.* 367. 374.

Christian V. Roi de Danemarck, son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles II.* Roi de Grande Bretagne, de l'an 1670. VII. I. 132. b.

Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies* pour une reciproque assistance, de l'an 1673. *ibid.* 223. Son Traité d'Alliance défensive avec *Léopold I.* Empereur, de l'an 1674. *ibid.* 231. b.

Son Traité d'Alliance avec l'Empereur, le Roi d'Espagne & les *Provinces Unies*, par lequel il s'oblige de mettre sur pied une armée de 24000 hommes, pour le service de la Croûte commune, de l'an 1674. *ibid.* 269. Son Traité de Rendsbourg avec *Christian Albert* Duc de Sleswig-Holstein, par lequel le Duc accorde au Roi un libre passage pour ses Troupes par ses païs, & de pouvoir mettre Garnison Danolise dans ses Forteresses, renonçant aussi à la Souveraineté de Sleswig & de Femeren, de l'an 1675. *ibid.* 296. b.

Son Traité d'Alliance avec *Frédéric Guillaume* Electeur de Brandebourg contre la *Suede*, de l'an 1676. *ibid.* 325. b.

Son Traité avec *Charles XI.* Roi de Suède, sur le passage du *Sund* & du *Belt*, fait par l'ennemi du Roi de France, l'an 1680. VII. II. 2. a.

Son Alliance avec l'Electeur de Brandebourg & l'Evêque de Munster, pour détourner la Guerre entre l'Empereur, l'Empire & le Roi de France, de l'an 1681. *ibid.* 36. b.

Son Traité de Neutralité, comme aussi celui de ses Alliez, *Frédéric Guillaume* Electeur de Brandebourg, *Christophe Bernard* Evêque de Munster, avec *Jean Frédéric* Duc de Brunswick-Lunebourg, portant que ledit Duc ne s'opposera point aux Armes des trois Princes confédérés contre la *Suede* &c. de l'an 1675. VII. I. 305. b.

Accord plus particulier avec le même Duc, touchant les quartiers d'Hyver & autres Avantages qu'il aura. *ibid.* 306. b.

Son Traité Préliminaire avec *Charles XI.* Roi de Suède, pour l'Assemblée de l'un, de l'an 1679. *ibid.* 408. a.

Son Armistice avec la *Suede*, de l'an 1679. *ibid.* 418. b.

Sa Paix avec *Louis XIV.* Roi de France & *Charles XI.* Roi de Suède faite à Fontainebleau, la même année. *ibid.* 419. a.

Sa Paix conclue séparément avec le Roi de Suède à *Lunden*. *ibid.* 425.

Son Traité d'Alliance défensive avec le même Roi. *ibid.* 437.

Son Traité Provisionnel avec la Ville d'*Hambourg*, pour la restitution de cette Ville dans la Liberté de son Commerce &c. de l'an 1686. VII. II. 140. b.

Son Traité Préliminaire avec les *Provinces Unies*, par lequel ils conviennent de tenir une Assemblée à *Hambourg*, pour terminer leurs différends & ajuster leurs Prétenfions reciproques, & que cependant le Commerce & la Navigation se continueront sur certaines conditions, de l'an 1688. *ibid.* 157.

Son Traité d'Accommodement avec *Christian Albert* Duc de Holstein-Gottorp, par lequel le Roi restitue au Duc divers Baillages, de l'an 1689. *ibid.* 231. a.

Son Traité d'Alliance avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne. *ibid.* 237. a.

Son Traité Provisionnel avec ledit Roi & les *Provinces Unies*, touchant la Navigation & le Commerce de leurs Sujets, soit en France, soit ailleurs, de l'an 1691. *ibid.* 292.

Son Traité de Commerce avec *Charles XI.* Roi de Suède, de l'an 1693. *ibid.* 325. b.

Son Traité avec la Maison des Ducs de *Brunswick-Lunebourg* pour la démolition de *Ratzebourg*, de l'an 1693. *ibid.* 330. a.

Son Traité avec *Christian Albert* Duc de Holstein-Gottorp, auquel il cède un Regiment de Dragons, pour s'en servir pour sa propre défense & pour celle de leurs Païs communs, de l'an 1694. *ibid.* 345. a.

Christian Eberhard, Prince d'Orléans, son Accord avec les Etats Provinciaux du Pays, fait en 1693, par l'entremise de *Frédéric III.* Electeur de Brandebourg & d'*Auguste Ernest*, Duc de Brunswick-Lunebourg, au sujet de divers Griets. S. II. I. 427.

Son Accord avec les Etats Provinciaux du Pays, de l'an 1699, sur quelques Griets concernant la Justice, restés indecis dans le Traité, de l'an 1693. *ibid.* 451.

Christian Albert, Duc de Sleswig-Holstein, Lettres d'investiture qui lui sont données par l'Empereur *Leopold I.* pour la Principauté de Holstein & les Païs incorporés de *Sorname* & *Ditmulse*, de l'an 1660. *ibid.* 318. b.

Son Alliance défensive avec *Charles XI.* Roi de Suède, de l'an 1661. *ibid.* 358. a.

Sa Convention avec *Frédéric III.* Roi de Danemarck pour l'exécution de la Paix du Nord à l'égard du Duc, de l'an

1661. *ibid.* 361. b.

Son Traité d'Accommodement avec *Frédéric III.* Roi de Danemarck sur l'équation des Contributions, de l'an 1663. *ibid.* 456. b.

Son Traité d'Accommodement avec *Frédéric III.* Roi de Danemarck sur leurs différends au sujet de l'Élection à l'Évêché de *Lubeck*, de la Régence commune de *Sunderbourg* & de la Forterelle de *Friederichs-Ort*, de l'an 1667. VII. I. 438. b.

Son Traité de Rendsbourg, fait avec *Christian V.* Roi de Danemarck, auquel le Duc accorde un libre Passage par ses Païs, la liberté de pouvoir mettre Garnison Danolise dans ses Forteresses, & renonce en même tems à la Souveraineté de Sleswig & de Femeren, de l'an 1675. *ibid.* 296. b.

Son Traité d'Accommodement avec *Christian V.* Roi de Danemarck, lequel lui restitue divers Baillages, de l'an 1689. VII. II. 231. a.

Christian Auguste, Duc & Administrateur des Duchés de Sleswig-Holstein, son Recès d'élucidation fait avec *Frédéric IV.* Roi de Danemarck, pour accommoder les Différens sur l'Accord d'*Hambourg*, fait en 1711, de l'an 1712. VIII. I. 298. a.

Son Traité avec le Comte de *Steenbick*, General Suedois, pour donner accès & Refuge aux Troupes Suedoises, en 1713. *ibid.* 3. 8. a.

Son Traité avec *Frédéric Guillaume* Roi de Prusse, par lequel ils conviennent de mettre une Garnison commune dans les Villes de *Wismar* & *Stettin*, & de faire cesser le Blocus de *Tönningue* & de procurer la restitution & satisfaction due à la Maison Ducale de Holstein, en 1713. *ibid.* 392. a.

Christian Auguste, Comte Palatin du Rhin, établi dans la Principauté de *Saltzbach* conformément à la Paix de Westphalie, l'an 1693. VI. I. 428. a.

Christian Louis, Duc de Mecklenbourg, son Traité d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1663. VII. II. 480. b.

Christian, Duc de Saxe-Mersebourg, son Testament par lequel il établit le Droit d'Aînése, de l'an 1688. VII. II. 208. a.

Christine, Reine de Suède, son Traité d'Alliance avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1633. VI. I. 48. b.

Son Traité d'Alliance avec les *Etats Evangeliques* des quatre Cercles de l'Empire, du Rhin Electoral, de *Franconie*, de *Saxe* & du *Haut Rhyn*, de la même année. *ibid.* 4. 93. a.

Son Recès particulier avec la Noblesse libre des Cercles de *Brandebourg*, de *Saxe* & du *Rhin* touchant la Contribution. *ibid.* 42. b.

Son Traité de Confédération avec *Louis XIII.* Roi de France, pour rétablir les affaires d'Allemagne, de l'an 1633. VI. I. 56. a.

Son Traité d'Alliance avec les Protestans, des quatre Cercles de l'Empire, du Rhin Electoral, de *Franconie*, de *Saxe*, & du *Haut-Rhin* pour le rétablissement & Conservation de leurs Dignités, Libertés & Privilèges, de l'an 1633. *ibid.* 50. a.

Son autre Traité avec les mêmes Cercles & celui de la *Basse-Saxe*, pour le même sujet, de l'an 1634. *ibid.* 75. b.

Son Traité avec *Louis XIII.* Roi de France, pour les Places de l'*Alsace*, de l'an 1634. *ibid.* 78. b.

Son Traité d'Éclaircissement & d'amplification des Alliances, faites avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1635. *ibid.* 88. b.

Sa Trêve pour vingt six ans, avec *Vladislav IV.* Roi de Pologne, de l'an 1635. *ibid.* 115. a.

Son Traité de Confédération pour trois ans, avec *Louis XIII.* Roi de France, pour la Liberté de l'Allemagne, de l'an 1636. *ibid.* 123. a.

Autre Traité de Confédération entre les mêmes, de l'an 1638. *ibid.* 161. a.

Son Traité de Confédération avec les *Provinces Unies*, de l'an 1640. *ibid.* 192. b.

Son Renouvellement d'Alliance avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1641. *ibid.* 207. a. b.

Ses Conventions Préliminaires pour la Paix avec *Christian IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1644. *ibid.* 304. a.

Son Traité de Paix fait à Bromsbo par la Médiation de la Couronne de France, avec le même Roi, en 1645. *ibid.* 314. b.

S. II. I. 313.

Son Traité de Garantie reciproque avec les *Provinces Unies*, touchant les Traités de Commerce & de Paix faits avec le Roi de Danemarck, de l'an 1645. VI. I. 321. b.

Son Traité fait conjointement avec le Roi de France & la Landgrave de *Hesse-Cassel*, d'une part, avec les Electeurs de *Baviere* & de *Cologne* d'autre part, pour une suspension d'Armes, jusques à une Paix Generale, de l'an 1647. *ibid.* 375. b.

377. a. 380. a.

Son Recès particulier avec l'Empereur *Ferdinand III.* touchant le paiement de 600000. Ecus promis à la *Suede* pour la restitution de quelques Pays & Places occupés en Allemagne, de l'an 1647. *ibid.* 375. a.

Article séparé de la Paix de Westphalie touchant ce paiement. *ibid.* 481. b.

Son Renouvellement d'Alliance avec la France, pour continuer la Guerre en Allemagne, avec les Demandes de la Landgrave de *Hesse-Cassel*, de l'an 1654. *ibid.* 394. a.

Son Traité de Neutralité avec le Duc de *Courlande*. *ibid.* 395. a.

Son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand III.* & les *Etats de l'Empire*, fait à *Onsburg*, l'an 1648. *ibid.* 460. a.

Son Recès fait à Nuremberg avec l'Empereur *Ferdinand III.* & les *Etats de l'Empire*, pour l'exécution de la Paix de Westphalie, de l'an 1650. *ibid.* 549. b.

Son Traité avec *Frédéric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, touchant les limites entre la *Pomeranie Suedoise* & l'*Electoral*, de l'an 1653. VI. II. 47. b.

Son Traité de Paix avec *Cromwell*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1654. *ibid.* 80. a.

Christine Marguerite, Duchesse de Mecklenbourg-Swerin, sa Protestation contre les Ministres du Duc *Christian* son Epoux, établis par lui pour juges dans les Différens qu'ils avoient ensemble, de l'an 1660. *ibid.* 329. a.

Christophe,

Christophe, Roi de Danemarck, de Norwege & de Suede, son Traité de Paix avec le Duc de Bourgogne & les Paix de *Hollande, Zelande & Frise*, en l'an 1441. III. I. 120.

Christophe, Margrave de Bade, sa Confédération particulière avec quelques autres Princes de la *Confédération de Suabe* pour le maintien de la Paix publique, de l'an 1489. III. II. 231. a.

Christophe, Electeur de Trèves & Evêque de Spire, son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, par lequel il se met sous la Protection, de l'an 1646. VI. I. 346. b.

Christophe Bernard, Evêque de Munster, son Traité de Ligne avec les Electeurs de Cologne & de Trèves, & avec *Philippe Guillaume*, Duc de Neubourg, pour la défense de leurs Etats contre toute vexation, de l'an 1654. VI. II. 97.

Accession de l'Electeur de Mayence à ladite Ligne, de l'an 1655. *ibid.* 123. a. Son Traité fait avec *Guillaume Henri* Prince d'Orange, touchant quelques Biens & Terres du Comté de *Tecklenburg*, auxquels le Prince renonce pour une somme de 150000 Rixdallers, de l'an 1659. *ibid.* 245. Sa Declaration faite à la Ville de *Munster*, après la fournition qu'elle lui avoit faite, de l'an 1663. *ibid.* 353. a. Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, de l'an 1666. VI. III. 106. b.

Son Traité d'élucidation du précédent, avec les mêmes, de l'an 1666. VI. III. 106. b.

Son Traité de Commerce & de bonne Correspondance avec la Ville d'*Embsen*, de l'an 1669. VII. I. 123. a.

Son Traité d'Accommodement avec *Rodolphe Auguste* Duc de Brunfwig, sur les Differens qu'ils avoient au sujet de la Ville de *Hoeexter*, de l'an 1671. *ibid.* 146. b. Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Leopold I.* pour le maintien de la Paix de Westphalie & la Défense de la Liberté Germanique, de l'an 1671. *ibid.* 149. b. Sa Capitulation avec la *Noblesse d'Ober-Isel*, laquelle se soumet à lui & le reconnoît pour son Prince Territorial, de l'an 1672. *ibid.* 267. a. Ses Articles de conditions & celles de l'Electeur de Cologne proposées aux *Provinces Unies*, pour faire la Paix avec elles, de l'an 1673. *ibid.* 243. b. Son Traité avec l'Empereur *Leopold I.* par lequel il renonce à l'Alliance avec la France contre les *Provinces Unies*, &c. de l'an 1674. *ibid.* 258. a. Son Traité de Paix avec les *Provinces Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 259. a. Son Traité avec l'Empereur *Leopold I.* pour un Corps de 9000. hommes à tenir sur pied pour le service de l'Empereur, moyennant une somme de 40000. écus & un subside de 10000. écus par mois, de l'an 1675. *ibid.* 255. b.

Traité avec *Georges Guillaume & Rodolphe Auguste*, Ducs de Brunfwig & Lunebourg, pour le Partage des Lieux conquis par eux sur les Suedois dans les Evêchés de Brene & Fehrden, de l'an 1675. *ibid.* 307. b. Son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*. *ibid.* 308. Son Traité d'Alliance avec *Jean Frederic*, Duc de Brunfwig-Lunebourg pour la défense de la Liberté Germanique & de leurs propres Pais, de l'an 1675. *ibid.* 312. a. Son Traité avec *Georges Guillaume & Rodolphe Auguste*, Ducs de Brunfwig & Lunebourg, pour la jonction de leurs armées & pour maintenir l'occupation du Duché de Brene, de l'an 1676. *ibid.* 323. b. Son Traité avec *Philippe Guillaume* Comte Palatin, Duc de Neubourg, sur certaines Troupes qu'ils devoient fournir à la Couronne d'Espagne, de l'an 1677. *ibid.* 337. a.

Chypre Isle, propositions pour le recouvrement de l'Isle de Chypre, faites au Roi de Chypre par *Robert de St. Severin*, Comte de Cayaze, de l'an 1465. III. I. 327. b. Elle est donnée par *Charlotte* Reine de Jerusalem & de Chypre à *Charles* Duc de Savoye, son Neveu, l'an 1487. III. II. 141. b.

Claude, Reine de France, fait donation du Duché de Milan à *François I.* Roi de France son Epoux, l'an 1515. IV. I. 24. a.

Claude, Comte, donné par *Charles* Margne au Clergé de *Come*, en 801. I. I. 2. b.

Clement III. Pape, sa Bulle à *Philippe II.* dit *Auguste*, Roi de France, pour la Confirmation des Regales dans la Collation des Benefices, en 1190. S. I. I. 69. a.

Clement IV. Pape, son Investiture du Royaume de Naples, donnée à *Charles d'Anjou*, Frere de *Louis IX.* Roi de France, en 1265. S. I. I. 117.

Ses Lettres à *Charles d'Anjou*, Roi de Naples, par lesquelles il le constitue Vicaire de l'Empire dans les Contrées de *Tofcane*, en 1267. *ibid.* 125.

Clement V. Pape, sa Modification de la Bulle du Pape *Boniface VIII.* *Unam Sanctam*, pour ne pas porter aucun prejudice au Roi de France, en 1306. S. I. I. 46.

Sa Bulle par laquelle il revoke entièrement la Bulle du Pape *Boniface VIII.* *Clericus Laicos*. *ibid.* Sa Bulle défendant la soustraction des Biens des Templiers, en 1308. I. I. 349. a.

Sa Bulle, par laquelle il constitue des Inquisiteurs contre les Templiers en Angleterre, en 1308. *ibid.* 416. a. Sa Sentence pour l'extinction de l'Ordre des Templiers, prononcée au Concile de Vienne, donnant leurs Biens à l'Ordre des Hospitaliers, en 1312. S. I. I. 81.

Clement VI. Pape, sa Constitution, comment les Cardinaux doivent être servis & traités étant au Conclave, en 1351. I. II. 270. a.

Son Instrument qu'il fit faire sur l'Acte de Soumission de *Louis de Baviere* Empereur, par lequel il renverroit sa personne ses Etats & tout ce qu'il possédait à la discretion du Pape, en 1354. *ibid.* 226. b.

Clement VII. Anti-Pape, sa Bulle par laquelle il érige une partie des Terres de l'Eglise en Italie en Royaume, qu'il nomme le Royaume d'*Adria*, & en fait Roi *Louis* Duc d'Anjou, en 1379. S. II. I. 35. b.

Sa Confirmation de l'Adoption de *Louis* Duc d'Anjou, faite par *Jeanne I.* Reine de Jerusalem & de Sicile, où il confesse audit Duc le Royaume de Sicile comme Seigneur fodal, & les Comtez de *Provence, Forcalquier & Piemont*, étant des Fiefs de l'Empire, comme ayant Droit de Superiorité dans l'Empire, & y tenant l'autorité & lieu d'Empereur tant que le Throne Imperial étoit vaquant, en 1380. *ibid.* 152. b.

Sa Donation de la Ville & Terroire de *St. Malo* quant il temporel à *Charles VI.* Roi de France, en 1394. S. I. II. 281.

Clement VII. Pape sa Bulle, par laquelle il confirme à *Henri VIII.* Roi d'Angleterre le titre de *Défenseur de la Foi*, de l'an 1534. IV. I. 393. b.

Fait la *Sainte Ligne* avec *François I.* Roi de France, le Duc de Milan, & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, l'an 1526. *ibid.* 451. a. Articles secrets de cette Ligne, *ibid.* b. n.

Sa Lettre à *Charles V.* Empereur, dans laquelle il le plaint de plusieurs excès & violences que ses Troupes avoient commises dans les Etats de l'Eglise, en 1526. S. II. I. 74.

Reponse Apologétique dudit Empereur à cette Lettre, *ibid.* 82.

Sa Capitulation avec le Prince d'Orange & les autres Generaux de l'Armée de l'Empereur *Charles V.* qui le tenoit assiéger dans le Château *St. Ange*, l'an 1527. IV. I. 485. a.

Son Accord avec les mêmes Generaux pour être mis en liberté, *ibid.* 486. b. Piece plus complete de ladite Capitulation, IV. III. 99. b. Ligne Sainte, conclue entre lui, *François I.* Roi de France, *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, la Republique de *Venise*, le Duc de Milan, la Republique de *Florence*, les Ducs de *Ferrare* & de *Mantoue*, contre l'Armée de l'Empereur *Charles V.* qui alors assiegeoit Rome, l'an 1527. IV. I. 470. b.

Sa Concession à *Charles V.* Empereur comme Roi d'Espagne, & à tous les Rois futurs, de pouvoir nommer des personnes aux Dignités & Benefices Ecclesiastiques, en 1528. S. II. I. 109.

Sa Lettre au même Empereur sur l'Élection d'un Roi des Romains, en 1529. *ibid.* 112. Sa Bulle, que *Jean* Electeur de Saxe, comme Patron de *Luther*, ne devra être admis à l'Élection d'un Roi des Romains, *ibid.* Son Traité de Confédération avec *Charles V.* Empereur, de l'an 1529. IV. II. 1. a.

Sa Bulle d'Absolution pour *François I.* Roi de France de ce qu'il a préjudicié de son Serment de ne rien aliéner de son Domaine, il y avoit contrevenu par le Traité de Cambrai, l'an 1529. *ibid.* 53. a.

Son Traité de Paix & de Ligne conclu avec l'Empereur *Charles V.* *Ferdinand* Roi de Hongrie son Frere, la Republique de *Venise* & le Duc de Milan *François Marie Sforce*, pour leur mutuelle défense & pour maintenir le repos en Italie, l'an 1529. *ibid.* b.

Son premier Edit par lequel il défend à *Henri VIII.* Roi d'Angleterre de contracter un autre Mariage tant que le Procès entre lui & *Catherine* son Epouse n'étoit pas encore décidé par le St. Siege, de l'an 1530. *ibid.* 60. a.

Sa Bulle par laquelle il confirme le Traité de Cambrai fait entre l'Empereur *Charles V.* & *François I.* Roi de France, de l'an 1530. *ibid.* 61. a.

Sa Confirmation du Contrat de Vente passé entre l'Abbé & la Ville de *Kempten*, l'an 1525, par lequel l'Abbé vend à ladite Ville tous les Droits & Revenus qui lui y appartiennent, de l'an 1530. IV. I. 432. a.

Son second Edit portant défense à *Henri VIII.* Roi d'Angleterre de contracter aucun autre Mariage, tant que le Procès entre lui & *Catherine* son Epouse n'étoit pas décidé par le St. Siege, de l'an 1531. IV. II. 77. a.

Ses Lettres au même Roi par lesquelles il l'exhorte de retenir son Epouse *Catherine*, & de quitter *Anne de Boulen*, sous peine d'Excommunication, de l'an 1531. *ibid.* 80. b.

Sa Lettre à *François I.* Roi de France, pour l'extinction du *Lutheranisme*, en 1533. S. II. I. 117. b.

Sa Bulle portant défense à tous Prelats & Princes d'Allemagne de dispenser des Benefices Ecclesiastiques réservés au St. Siege, ou d'empêcher les Provisions du Pape, contre les *Concordats de Germanie*, de l'an 1534. IV. II. 123. a.

Clement VIII. Pape, comment il donna l'absolution à *Henri IV.* Roi de France, en 1595. S. II. I. 228.

Sa Bulle pour ladite absolution. *ibid.* 233. Articles sur lesquels ledit Roi l'obtint. *ibid.* 234. Sa Bulle, par laquelle il réunit le Duché de *Ferrare* aux Etats du St. Siege, après la mort du Duc *Alphonse d'Este*. *ibid.* 239.

Clement IX. Pape, son Bref Apotolique au Grand Inquisiteur de Portugal & autres Commissaires, pour examiner ultérieurement l'affaire de la nullité du Mariage de la Princesse *Marie de Savoye* avec *Alphonse VI.* Roi de Portugal, & pour dispenser de nouveau, tant que besoin seroit, en faveur du Mariage contracté depuis entre le Prince Regent *Don Pedro* & ladite Princesse, en 1668. S. II. I. 382.

Son Bref Apotolique audit Prince sur la seconde dispense accordée en faveur de sondit Mariage. *ibid.* 288.

Clement XI. Pape, sa Sentence Arbitrale, donnée en dernier ressort sur les differens de la Succession Palatine, entre *Jean Guillaume* Electeur Palatin & *Kiljberth* *Charlotte* Duchesse d'Orleans, de l'an 1702. VIII. I. 98. a.

Sa Lettre aux Archevêques & Evêques de Pologne, par laquelle il leur defend de se mêler du Couronnement de *Stanislas* en 1705. S. II. II. 43.

Sa Declaration de Nullité de plusieurs Decrets, Ordonnances & Fats, contre la Liberté & Jurisdiction Ecclesiastique dans

me le Royaume d'*Adria*, & en fait Roi *Louis* Duc d'Anjou, en 1379. S. II. I. 35. b.

Sa Confirmation de l'Adoption de *Louis* Duc d'Anjou, faite par *Jeanne I.* Reine de Jerusalem & de Sicile, où il confesse audit Duc le Royaume de Sicile comme Seigneur fodal, & les Comtez de *Provence, Forcalquier & Piemont*, étant des Fiefs de l'Empire, comme ayant Droit de Superiorité dans l'Empire, & y tenant l'autorité & lieu d'Empereur tant que le Throne Imperial étoit vaquant, en 1380. *ibid.* 152. b.

Sa Donation de la Ville & Terroire de *St. Malo* quant il temporel à *Charles VI.* Roi de France, en 1394. S. I. II. 281.

Clement VII. Pape sa Bulle, par laquelle il confirme à *Henri VIII.* Roi d'Angleterre le titre de *Défenseur de la Foi*, de l'an 1534. IV. I. 393. b.

Fait la *Sainte Ligne* avec *François I.* Roi de France, le Duc de Milan, & les Republiques de *Venise* & de *Florence*, l'an 1526. *ibid.* 451. a. Articles secrets de cette Ligne, *ibid.* b. n.

Sa Lettre à *Charles V.* Empereur, dans laquelle il le plaint de plusieurs excès & violences que ses Troupes avoient commises dans les Etats de l'Eglise, en 1526. S. II. I. 74.

Reponse Apologétique dudit Empereur à cette Lettre, *ibid.* 82.

Sa Capitulation avec le Prince d'Orange & les autres Generaux de l'Armée de l'Empereur *Charles V.* qui le tenoit assiéger dans le Château *St. Ange*, l'an 1527. IV. I. 485. a.

Son Accord avec les mêmes Generaux pour être mis en liberté, *ibid.* 486. b. Piece plus complete de ladite Capitulation, IV. III. 99. b. Ligne Sainte, conclue entre lui, *François I.* Roi de France, *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, la Republique de *Venise*, le Duc de Milan, la Republique de *Florence*, les Ducs de *Ferrare* & de *Mantoue*, contre l'Armée de l'Empereur *Charles V.* qui alors assiegeoit Rome, l'an 1527. IV. I. 470. b.

Sa Concession à *Charles V.* Empereur comme Roi d'Espagne, & à tous les Rois futurs, de pouvoir nommer des personnes aux Dignités & Benefices Ecclesiastiques, en 1528. S. II. I. 109.

Sa Lettre au même Empereur sur l'Élection d'un Roi des Romains, en 1529. *ibid.* 112. Sa Bulle, que *Jean* Electeur de Saxe, comme Patron de *Luther*, ne devra être admis à l'Élection d'un Roi des Romains, *ibid.* Son Traité de Confédération avec *Charles V.* Empereur, de l'an 1529. IV. II. 1. a.

Sa Bulle d'Absolution pour *François I.* Roi de France de ce qu'il a préjudicié de son Serment de ne rien aliéner de son Domaine, il y avoit contrevenu par le Traité de Cambrai, l'an 1529. *ibid.* 53. a.

Son Traité de Paix & de Ligne conclu avec l'Empereur *Charles V.* *Ferdinand* Roi de Hongrie son Frere, la Republique de *Venise* & le Duc de Milan *François Marie Sforce*, pour leur mutuelle défense & pour maintenir le repos en Italie, l'an 1529. *ibid.* b.

Son premier Edit par lequel il défend à *Henri VIII.* Roi d'Angleterre de contracter un autre Mariage tant que le Procès entre lui & *Catherine* son Epouse n'étoit pas encore décidé par le St. Siege, de l'an 1530. *ibid.* 60. a.

Sa Bulle par laquelle il confirme le Traité de Cambrai fait entre l'Empereur *Charles V.* & *François I.* Roi de France, de l'an 1530. *ibid.* 61. a.

Sa Confirmation du Contrat de Vente passé entre l'Abbé & la Ville de *Kempten*, l'an 1525, par lequel l'Abbé vend à ladite Ville tous les Droits & Revenus qui lui y appartiennent, de l'an 1530. IV. I. 432. a.

Son second Edit portant défense à *Henri VIII.* Roi d'Angleterre de contracter aucun autre Mariage, tant que le Procès entre lui & *Catherine* son Epouse n'étoit pas décidé par le St. Siege, de l'an 1531. IV. II. 77. a.

Ses Lettres au même Roi par lesquelles il l'exhorte de retenir son Epouse *Catherine*, & de quitter *Anne de Boulen*, sous peine d'Excommunication, de l'an 1531. *ibid.* 80. b.

Sa Lettre à *François I.* Roi de France, pour l'extinction du *Lutheranisme*, en 1533. S. II. I. 117. b.

Sa Bulle portant défense à tous Prelats & Princes d'Allemagne de dispenser des Benefices Ecclesiastiques réservés au St. Siege, ou d'empêcher les Provisions du Pape, contre les *Concordats de Germanie*, de l'an 1534. IV. II. 123. a.

Clement VIII. Pape, comment il donna l'absolution à *Henri IV.* Roi de France, en 1595. S. II. I. 228.

Sa Bulle pour ladite absolution. *ibid.* 233. Articles sur lesquels ledit Roi l'obtint. *ibid.* 234. Sa Bulle, par laquelle il réunit le Duché de *Ferrare* aux Etats du St. Siege, après la mort du Duc *Alphonse d'Este*. *ibid.* 239.

Clement IX. Pape, son Bref Apotolique au Grand Inquisiteur de Portugal & autres Commissaires, pour examiner ultérieurement l'affaire de la nullité du Mariage de la Princesse *Marie de Savoye* avec *Alphonse VI.* Roi de Portugal, & pour dispenser de nouveau, tant que besoin seroit, en faveur du Mariage contracté depuis entre le Prince Regent *Don Pedro* & ladite Princesse, en 1668. S. II. I. 382.

Son Bref Apotolique audit Prince sur la seconde dispense accordée en faveur de sondit Mariage. *ibid.* 288.

Clement XI. Pape, sa Sentence Arbitrale, donnée en dernier ressort sur les differens de la Succession Palatine, entre *Jean Guillaume* Electeur Palatin & *Kiljberth* *Charlotte* Duchesse d'Orleans, de l'an 1702. VIII. I. 98. a.

Sa Lettre aux Archevêques & Evêques de Pologne, par laquelle il leur defend de se mêler du Couronnement de *Stanislas* en 1705. S. II. II. 43.

Sa Declaration de Nullité de plusieurs Decrets, Ordonnances & Fats, contre la Liberté & Jurisdiction Ecclesiastique dans

- dans les Etats du Duc de Savoie, en 1707. S. II. II. 56.
 Sa Declaration de Nullité d'un Accord fait sur les Quartiers
 d'hiver des Troupes Imperiales dans les Duchez de Parme
 & Plaisance. *ibid.* 62. Sa Condamnation de quelques Ecrits
 touchant l'affaire de *Pierre Caddé*, Archevêque de Sabazie,
 à qui il avoit été le Vicariat Apostolique des Missions
 d'Hollande, en 1707. *ibid.* 68. Son Bref à son Nonce à
 Cologne, pour protester contre l'Accord que cette Ville a-
 voit fait avec le Roi de Prusse sur l'Exercice Domestique
 de la Religion Reformée chez son Ministre en 1709. *ibid.*
 75. Memoire du Ministre dudit Roi aux Etats Evangeliques
 de Ratisbonne au sujet de la dite Protestation. *ibid.* 74.
 Son Traité avec l'Empereur *Joseph I.* sur les differens qu'il y
 avoit entr'eux, de l'an 1709. VIII. I. 433. a. Sa Déclaration
 de Nullité des *Præsum Primariorum*, concédées par les
 Vicaires de l'Empire, le Throne Imperial étant vacant, en
 1711. S. II. II. 88.
 Sa fameuse Constitution dite *Unigenitus*, pour condamner
 Cl. Propositions tirées du Nouveau Testament du Pere Que-
 nel, en 1713. *ibid.* 115. Sa Declaration de Nullité des Actes
 du Tribunal de la Monarchie de Sicile, en 1713. *ibid.*
 119. Sa Declaration de Nullité de l'Edit publié par le Tri-
 bunal de la Monarchie de Sicile contre le Vicaire General.
ibid. 123. Sa Declaration de nullité d'un autre Edit publié
 par le même Tribunal, pour defendre l'exécution des Brefs
 & Decrets Apostoliques. *ibid.* 127. Autre Declaration de
 nullité d'un Edit publié par la Grande pour le même effet.
ibid. 129. Son abolition de la pretendue Legation Aposto-
 lique. *ibid.* 131. Son Bref aux Archevêques, Evêques &
 tout le Clergé du Royaume de Sicile, pour juger les causes
 appartenant à la Jurisdiction Ecclesiastique. *ibid.* 134. Sa
 Declaration de Nullité d'un Acte d'Apel & de Protestation
 faite par le Procureur du Fiscal du Royaume contre les deux
 Brefs Apostoliques de l'abolition de la Monarchie & du ju-
 gement des causes Ecclesiastiques. *ibid.* 136. Sa Bulle pour
 l'erection d'un nouveau & deuxième Archevêché à Lisbon-
 ne, en 1716. *ibid.* 142. Sa Declaration de nullité d'un E-
 dit publié par la Puissance Souveraine de Savoie au prejudice
 des Droits du St. Siège. *ibid.* 147. Extrait de sa Bulle, par
 lequel il revoke & suspend les grâces & concessions accordées
 à *Philippe V.* Roi d'Espagne. *ibid.* 149. Sa Declaration
 de Nullité d'un Edit publié par le Senat de Turin, au pre-
 judice de la Liberté Ecclesiastique & de l'Autorité du St.
 Siège. *ibid.* 152.
 Clergé, l'Empereur *Frederic II.* conseille aux Rois & Princes
 de lui ôter les grandes Richesses. I. I. 96.
 pour quelles raisons il ne doit posséder des Biens en
 propre. S. I. II. 115. & *suivo.*
 Clermont, Comté, donné par *Louis IX.* Roi de France à son
 Fils *Robert* pour les tenir en Fief de la Couronne. S. I. I. 117.
 Cleves Comté, erigé en Duché par l'Empereur *Sigismund*, l'an
 1417. II. II. 85. a.
 Cleves, *Bergue*, *Juliers* Duché, & la *Mark* & *Ravensberg*,
 Comtés. Union de ces Pays conclue entre *Guillaume Duc*
 de *Juliers* & de *Bergue* & Comte de *Ravensberg*, & *Jean*
 Duc de *Cleves* & Comte de la *Mark*, de l'an 1456. III. II.
 367. a.
 Cleves, Duché, Allocation des Etats de ce Duché, pour le
 maintien de leurs Privileges, de l'an 1646. VI. I. 247. a.
 Clugny, fondation de ce Monastere. I. I. 28. a.
 Cobourg, Paix de Succession, dans ce Duché, fait entre tous
 les Princes & Ducs de Saxe, en 1699. VII. II. 459. b.
 Recès entre les Ducs de *Meiningen*, *Hildburghausen* & *Saalfeld*
 touchant la prise de possession. *ibid.* 470. a. Recès
 entre *Bernhard Duc* de *Saxe-Meiningen*, & *Frederic Duc*
 de *Saxe-Gotha*, sur la Succession de *Cobourg*, en 1702.
 S. II. II. 16.
 Recès particulier entre les mêmes Princes sur la satisfaction
 à donner à *Ernest Duc* de *Saxe-Hildburghausen* & *Jean*
Ernest Duc de *Saxe-Saalfeld*. *ibid.* 17.
 Cochlin, Traité d'Alliance perpetuelle entre *Moetaderville*, Roi
 de *Cochin*, & la *Compagnie des Indes Orientales* des Provin-
 ces-Unies, de l'an 1663. VI. II. 454. b.
 Cologne, Ville Imperiale d'Allemagne, son Accord & Traité
 avec *Henri Duc* de *Brabant*, en 1251. I. I. 199. b. Traité
 d'Union entre le Magistrat, les Communes & les Metiers de
 ladite Ville, par lequel on convient de ce qui regarde
 l' Election du Magistrat, l'obéissance qui lui est due, &
 l'ordre que lesdits Communes & Metiers doivent observer,
 avec promesse reciproque de s'y conformer, de l'an 1396.
 II. I. 245. b.
 Cologne, Ville & Archevêché, Concordat entre *Herman Elec-*
teur de *Cologne* & le Chapitre de sa Cathedrale d'une part,
 & la Ville de *Cologne* d'autre part, par lequel ils convien-
 nent des Causes qui devront être portées aux Tribunaux Ci-
 vils & aux Tribunaux Ecclesiastiques, de l'an 1506. IV. I.
 78. a.
 Cologne, Archevêché, Union des Etats de cet Archevêché,
 faite l'an 1463, & confirmée l'an 1550. IV. III. 4. b. L'U-
 nion Hereditaire du Rhyn est renouvelée & confirmée par
Ernest, Electeur de *Cologne*, de l'an 1590. V. I. 481. b.
 Traité d'Accommodement entre l'Electeur & la Ville de *Co-*
logne, sur leurs Griets & Pretensions reciproques, de l'an
 1672. VII. I. 156. a. Protestation du Chapitre de *Cologne*,
 contre la prise de possession de la Ville de *Keyserwerth* par
 l'Electeur Palatin du Rhyn, de l'an 1702. VIII. I. 119. a.

Cologne, Ville Imperiale, son Accord avec *Frederic I.* Roi de
 Prusse, au sujet des insolences commises par quelques Ema-
 nants contre la Maison du Resident de Sa Majesté, à cause de
 l'Exercice de la Religion Reformée, en 1709. S. II. II. 72.
 Edit publié à Cologne touchant l'exercice domestique de
 Religion à accorder aux Ministres des Puissances étrangères,
 selon le Droit des Gens. *ibid.* 73. Bref du Pape *Clement XI.*
 à son Nonce, pour protester contre ledit Accord. *ibid.* 77.
 Coloman, Roi de Hongrie, Privileges qu'il donne à la Ville
 de *Tragur* en Dalmatie. I. I. 61. a.
 Colmar, Ville Imperiale d'Alsace, son Traité avec *Louis XIII.*
 Roi de France, pour se mettre sous sa Protection, de l'an
 1635. VI. I. 114. a.
 Son Traité de renouvellement & continuation d'Alliance avec
Louis XIV. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 29. a.
 Comacini, donné par les Empereurs *Lothaire* & *Louis* à *Or-*
ten, Chevalier d'Esse. S. I. I. 21. 22.
 Investiture de quelques Terres qui y sont situées, faite par le Pa-
 pe *Benoit VIII.* à *Gai*, Abbé de la Ste Vierge à *Pomposa*.
ibid. 24. Restitué au St. Siège par l'Empereur *Charles VI.*
 en 1244. VIII. II. 95. b. 105. a. Actes solennels de la Ces-
 sion & évacuation de cette Ville par les Imperiaux, en 1245.
 S. II. II. 180.
 Commercy Seigneurie, rendu par *Louis XIV.* Roi de France,
 à *Leopold Duc* de *Lorraine*, en 1707. VIII. I. 216. a.
 Commen (Jean) Empereur de Constantinople, invité à ua
 Traité de Paix & d'Amitié par *Comrad III.* Empereur Ro-
 main, en 1143. S. I. I. 36.
 Communions sous les deux especes, promise par les Deputés
 du Concile de Bâle à l'Empereur *Sigismund* pour la Bohé-
 me & la Moravie. III. I. 8. b.
 Compacts de Prague, entre les Deputés du Concile de Bâle
 avec les Etats de Bohême & de Moravie, de l'an 1433. II. II.
 271. b. Autres Compacts entre les mêmes, de l'an 1436.
 III. I. 2. b.
 Compagnie des Indes Orientales, Accord entre les Compagnies
 des Indes Orientales Angloise & Hollandaise au sujet des
 differens survenus entr'elles, de l'an 1619. V. II. 333. b.
 Premier Octroi, donné par les Etats Generaux à la Com-
 pagnie Generale des Indes Orientales, de l'an 1620. *ibid.*
 363. b.
 Compagnies Orientales & Occidentales de l'Angleterre & des
 Provinces Unies, Reglement fait entr'elles par des Commis-
 saires de part & d'autre sur leurs Pretensions & satisfactions
 reciproques, de l'an 1654. VI. II. 88. a.
 Compagnie des Indes Orientales, erigée en Angleterre sous le
 Protecteur *Oliver Cromwell* & privilegiée par lui, en 1657.
 S. II. I. 370.
 Erigée en France sous *Louis XIV.* en 1664. *ibid.* 375.
 Compagnie des Indes Orientales des Provinces Unies, Son Traité
 d'Alliance & de Confederation avec le Prince Indien *Ra-*
dia del Porca, au Royaume de *Cachin*, de l'an 1663.
 VI. II. 454. a.
 Son Traité d'Alliance perpetuelle avec *Moetaderville*, Roi
 de *Cochin*. *ibid.* b. Son Traité de Paix avec *Hassan Oudin*,
 Roi de *Macassar*, de l'an 1667. VII. I. 61.
 Son Traité d'Alliance & de Protection avec les Rois de
Telo, de *Lingue* & les Rois & Peuples de *Goa* aux Indes
 Orientales, de l'an 1668. & 1669. VII. I. 76. a.
 Compagnies Orientales, Angloise & Hollandaise, Accord tou-
 chant ces Compagnies entre *Charles II.* Roi de la Grande Bre-
 tagne & les Provinces Unies, de l'an 1676. VII. I. 288. b.
 Compagnie des Indes Orientales & Occidentales, erigée en
 Esse & privilegiée par le Roi *Guillaume III.* en 1695.
 S. II. I. 431.
 Ses Constitutions. *ibid.* 433. Protestation du Parlement d'An-
 gleterre contre'elle. *ibid.* 434.
 Compagnie Orientale, Erection de la Compagnie Orientale d'O-
 ffense, par *Charles VI.* Empereur, en 1719. S. II. II. 153.
 Compagnie des Indes Orientales, confirmée à Offense dans les
 Pais-Bas Autrichiens par l'Empereur *Charles VI.* en 1722.
 VII. II. 24. a.
 Memoires des Compagnies des Indes Orientales & Occiden-
 tales des Provinces Unies contre l'Erection de ladite Com-
 pagnie, en 1724. *ibid.* 78. a. b.
 Compagnie des Indes Occidentales des Provinces Unies, son
 Memoire présenté aux Etats Generaux contre la Compagnie
 d'Offense, en 1724. VIII. II. 78. a.
 Compagnie des Indes Orientales, des Provinces Unies, son
 Memoire présenté aux Etats Generaux contre la Compagnie
 d'Offense, en 1724. *ibid.* b.
 Compagnie Orientale d'Offense, Remontrance de *Trois Etats*
 de *Brabant* à l'Empereur *Charles VI.* pour le maintien de
 la Compagnie des Indes Orientales erigée à Offense, de l'an
 1724. VIII. II. 80. b.
 Memoire des mêmes Etats présenté au *Marquis de Prié*,
 pour servir de Reponse au Memoire de la Compagnie O-
 rientale des Provinces Unies. *ibid.* 82. a. Representation du
 Roi d'Espagne contre la Compagnie d'Offense présentée à sa
 Majesté Britannique. *ibid.* 85. a. Sa Suspension pour 7. ans
 est accordée par l'Empereur dans les Preliminaires conclus
 avec les *Allies d'Amsterdam*, en 1727. *ibid.* 146. a.
 Compagnie des Indes à Paris, Edit de *Louis XV.* Roi de Fran-
 ce en sa faveur, de l'an 1725. VIII. II. 125. a.
 Compagnie Orientale Danoise, Octroi de *Frederic IV.* Roi de
 Danemarck, donné à cette Compagnie, en 1728. VIII. II. 149. a.
 Concile,

Concile, les Décrets du III. *Concile Romain*, contre le *Concile de Metz*, au sujet du Divorce de *Lohaire* Roi de Lorraine avec son Epouse *Theutberg*, de l'an 863. I. I. 14. a. *Concile General*, le Pape *Eugène IV.* confirme par serment, qu'il reconnoit qu'un *Concile General* tien son autorité immédiatement de *Jesus-Christ*, & est au-dessus du Pape. II. II. 281. a.

Concile de Bâle, Lettres du Pape *Eugène IV.* pour le dissoudre, de l'an 1431. II. II. 245. b.

Son Décret qu'un *Concile General* est au-dessus du Pape, & que tous autres, jusques aux Papes mêmes, lui doivent être fournis, de l'an 1432. *ibid.* 250. b. Son Décret confirmant celui du *Concile de Constance* touchant la Supériorité du *Concile*. *ibid.* 251. a. Il confirme à *Adolphe* Duc de Juliers tous les Privilèges & Prerogatives qui lui avoient été conférés soit par les Papes, soit par les Empereurs, l'an 1434. *ibid.* 283. b. Ses Conventions avec les Ambassadeurs de l'Empereur & du Patriarche de Constantinople, pour tenir un *Concile General*, où lesdits Empereur & Patriarche assisteroient en personne, pour y traiter de l'Union de l'Eglise Grecque avec la Latine, de l'an 1434. *ibid.* 288. b. Concordats des quatre Députations audit *Concile*, & pour déclarer nulles toutes les Appellations de ce *Concile*, & qu'on procedera contre tels Appellans, comme aussi contre ceux qui oseront insinuer & exciter des ordres émanés de la Cour de Rome ou ailleurs contre quelque Membre dudit *Concile*, de l'an 1435. *ibid.* 304. a. Ses Compacts avec les Etats de *Bohême* & de *Moravie*, de l'an 1435. *ibid.* 271. b. Ses autres Compacts avec les mêmes, de l'an 1436.

III. I. 2. b. Son Décret, par lequel il confirme & ratifie les Conventions faites entre ses Députés & l'Empereur & le Patriarche de Constantinople, touchant un *Concile General*, de l'an 1436. *ibid.* 5. a. Son Sauf-Conduit, donné audit Empereur & Patriarche. *ibid.* 6. a. Lettres Exécutoires de ses Députés chez les Etats de *Bohême* & de *Moravie*, touchant les Compacts de Prague, de l'an 1436. *ibid.* 8. b. Son Décret, par lequel il nomme la Ville de *Bâle*, ou si celle-ci ne plaît pas, la Ville d'*Avignon*, ou en cas qu'on y trouve encore à redire, quelque Ville de *Savoie* pour y célébrer un *Concile General* où l'on traiteroit sur l'Union de l'Eglise Grecque avec la Latine, de l'an 1437. *ibid.* 21. b. Autre Décret du même *Concile*, proposant les Villes de *Venise*, de *Ravenn*e ou d'*Arimin*e à l'Empereur & au Patriarche de Constantinople pour la même fin. *ibid.* 22. b. Autre Décret, par lequel il assigne & hypothèque à la Ville d'*Avignon* les deniers provenant des Indulgences & des Dîmes, pour une somme de 70000. florins d'or, qu'elle avoit prêtée pour conduire l'Empereur Grec au *Concile Occuménique*. *ibid.* 23. a. Son Décret par lequel il cite le Pape *Eugène IV.* pour comparoître devant ledit *Concile* dans le terme de 60. jours, de l'an 1437. *ibid.* 30. b. Son Décret par lequel il défend sous peine d'Excommunication que la Ville & Comté d'*Avignon* ne soient aliénés du Domaine de l'Eglise, en recevant ladite Ville & l'Evêque d'Albanie son Gouverneur, en sa protection, de l'an 1437. *ibid.* 35. a. Son Décret par lequel il prive du Cardinalat les Cardinaux créés par le Pape *Eugène IV.* en ordonnant de plus, que durant le *Concile* il ne se fera aucune création de Cardinaux, & déterminant leur nombre & qualités. *ibid.* 36. a. Son Décret par lequel il condamne le Pape *Eugène IV.* de contumace. *ibid.* 37. a. Son Décret, par lequel il annulle la Bulle du Pape *Eugène IV.* publiée contre ledit *Concile*, & contre la Translation à *Ferrare*, & défend audit Pape de rien plus entreprendre contre ledit *Concile*, de l'an 1437. *ibid.* 39. b. Son Décret par lequel il déclare le Pape *Eugène IV.* coupable de contumace & incorrigible, le suspend pour cela de l'Administration du Papat tant pour le Spirituel que pour le Temporel, & que cette Administration est devolue audit *Concile*, de l'an 1438. *ibid.* 46. a. Son Décret par lequel il annule le Décret de quelques Membres dudit *Concile*, pour transférer ailleurs le *Concile General*, déclarant de plus pour nul & sans effet tout ce que le Pape *Eugène* & le *Concile de Ferrare* ont fait ou pourroient encore faire contre ledit *Concile* & Ville de *Bâle*, & citant ledit Pape & ceux qui le trouvent audit *Concile de Ferrare* pour comparoître dans un terme prefix devant le *Concile de Bâle*, de l'an 1438. *ibid.* 48. b. Son Décret par lequel il confirme la Supériorité d'un *Concile General* au-dessus du Pape, comme un Article de foi, & que le Pape ne peut dissoudre, proroger ni transférer un tel *Concile* sans son Consentement, de l'an 1439. *ibid.* 64. a. Son Décret, par lequel il confesse, depose le Pape *Eugène IV.* pour crime de contumace, Simonie, Parjure & Hérésie. *ibid.* Ce *Concile* est condamné par celui de *Florence*, de l'an 1439. *ibid.* 68. b. Son Décret par lequel il déclare comment & par qui l'Election d'un autre Pape en la place d'*Eugène IV.* depose, & devoit faire, avec la formule du Serment à prêter par le nouveau, Pape, avec deux autres Décrets, que nul ne devra envahir les Biens ni du nouveau Pape ni de ceux qui l'auront élu, & qu'il ne se tiendra aucune Audience pendant ladite Election, de l'an 1439. *ibid.* 70. a. Son Décret par lequel il défend & confirme son autre Décret touchant la Supériorité d'un *Concile General* au-dessus du Pape, contre la Bulle d'*Eugène IV.* & du *Concile de Florence*. *ibid.* 72. b. Fait *Amédée VIII.* Duc de *Savoie* Pape, sous le nom de *Félix V.* l'an 1439. *ibid.* 85. a. Concession du Pape *Eugène IV.* que les Décrets de ce *Con-*

cile se pourront exécuter en Allemagne, jusqu'à ce qu'ils soient moderés, de l'an 1446. III. I. 150. a. Sa Constitution, qu'il ne fera dorénavant rien exigé, sous quelque titre, ou prétexte que ce soit, pour la Collation des Dignités Ecclésiastiques, ou des ordres, ni pour la Bénédiction & le Pallium. II. II. 300. a.

Confirme le *Traité d'Arras*, fait entre *Charles VII.* Roi de France & *Philippe le Bon*, Duc de Bourgogne. *ibid.* 315. b.

Concile de Constance, sa Sentence contre la Doctrine de *Jean Wicleff* comprise en XLV. Articles tirés de ses Ecrits qui sont condamnés de même, avec une autre Sentence dudit *Concile*, par laquelle *Wicleff* est déclaré Hérétique, sa Memoire condamnée, & ordonné que ses os soient tirés du sepulchre & jetés loin de là, de l'an 1415. II. II. 28. a.

Son Décret qu'un *Concile General* est au-dessus du Pape, prescrivant & ordonnant en même tems diverses choses au Pape *Jean XXIII.* & principalement de renoncer au Papat, avec déclaration, qu'en cas qu'il refuse de les accomplir dans le tems prescrit, il sera tenu pour déchû du Papat, de l'an 1415. *ibid.* 25. a. Son Edit de Citation du Pape *Jean XXIII.* pour comparoître en personne devant le *Concile* & d'y être jugé, touchant l'Hérésie, Simonie, mauvaise Administration & autres crimes, dont il étoit accusé, de l'an 1415. *ibid.* 27. a. Ses Actes & Décrets contre les Papes *Jean XXIII.* *Gregoire XII.* & *Benoit XIII.* l'an 1415. *ibid.* 30. b. Il est convoqué & autorisé au nom du Pape *Gregoire XII.* par le Cardinal *Jean*, Prêtre, du titre de St. Sixte, l'an 1415. *ibid.* 43. b. Son Décret pour sommer le Pape *Benoit XIII.* de céder dans un terme prefix le Papat, & qu'en cas de refus il seroit déclaré Schismatique & Hérétique. *ibid.* 44. a.

Son Décret par lequel il déclare la doctrine, qu'il est permis de même mériter à un *Vassal* ou Sujet de tuer un *Tyr*an, nonobstant le serment qu'il lui a fait, erronée & contraire à la foi & aux bonnes mœurs, en condamnant ceux qui la soutiennent comme Hérétiques. *ibid.* 44. b. Son Décret, que nonobstant les Sauf-Conduits des Empereurs, Rois & autres Princes Seigneurs, il est permis au Juge Ecclésiastique competent de faire l'Inquisition contre les Hérétiques & leur doctrine & de les punir. *ibid.* 48. b. Sa Confirmation de la Constitution des Empereurs *Frederic II.* & *Charles IV.* touchant la Liberté & les Privilèges des Personnes & Biens Ecclésiastiques. *ibid.* Sa Sentence prononcée contre *Jérôme de Prague*, par laquelle, à cause de sa Retraction au sujet de la doctrine de *Wicleff* & de *Hus*, il est condamné comme Hérétique, l'an 1416. *ibid.* 72. b. Son Décret, pour réunir le Roi d'Aragon, en confirmant les Articles conclus à Narbonne, & en accordant audit Roi le rang demandé pour les Ambassadeurs, & que leurs Voix audit *Concile* égaleront toujours celles de tout le Clergé de la Nation Espagnole, de l'an 1416. *ibid.* 78. b. Son Edit, par lequel il cite le Pape *Benoit XIII.* de comparoître en personne dans un certain tems devant ledit *Concile*, pour y recevoir sa Sentence, de l'an 1416. *ibid.* 82. b. Son Union avec la Nation de *Castille*, sur les Concordats de Narbonne, faite par le moyen des Ambassadeurs du Roi de *Castille* & de *Leon*, de l'an 1417. *ibid.* 86. a. Sa Sentence rendue contre le Pape *Benoit XIII.* par laquelle il est déclaré parjure, schismatique & privé du Papat, de l'an 1417. *ibid.* 89. a. Son Décret que les Ambassadeurs du Roi d'Aragon ne jouiront plus de la Concession qui leur avoit été accordée, que leurs Voix égaleront celles de tout le Clergé de la Nation Espagnole, mais que les Ambassadeurs des Rois de *Castille*, d'Aragon, de *Portugal* & de *Navarre* représenteront chacun lesdites Voix pour les Royaumes & Provinces qui leur étoient fournies, de l'an 1417. *ibid.* 89. b. Son Décret par lequel il annulle tous les Procès & Sentences d'Excommunication & de Suspension rendues contre les Ambassadeurs de *Jean* Roi de *Castille*, l'an 1417. *ibid.* 90. a. Son Décret, par lequel & par combien de personnes, & de quelle manière le nouveau Pape devra être élu, de l'an 1417. *ibid.* 95. b. Son Décret, par lequel il adjoint aux Cardinaux quelques Archevêques, Evêques, & Abbés, auxquels il donne le Pouvoir d'élire avec les Cardinaux un nouveau Pape. *ibid.* 96. b. Ses Articles réglans les choses à observer touchant le Conclave. *ibid.* Sa Défense, que personne n'ose s'emparer des Biens du Nouveau Pape. *ibid.* 97. b.

Concile de Ferrare, Décret du *Concile de Bâle*, pour annuler tout ce qui y étoit fait, ou pourroit encore le faire, en citant ceux qui y assistent pour comparoître devant le *Concile de Bâle*, de l'an 1438.

III. I. 48. b. *Concile de Florence*, l'Union que l'Eglise Grecque y fit avec la Latine dans les articles de foi, touchant la Primauté du Pape & l'Ordre des Patriarches, l'an 1439. III. I. 65. a. Son Décret par lequel il condamne le Décret du *Concile de Bâle*, touchant la Supériorité d'un *Concile General* au-dessus du Pape, déclarant au reste nul tous les Actes de ce *Concile* comme faits par des hommes impies & n'ayant aucun Pouvoir, de l'an 1439. *ibid.* 61. b. Son Acte de la Réunion des *Jacobites* d'Egypte avec l'Eglise Latine, de l'an 1445. *ibid.* 90. b.

Concile de Latran tenu sous *Pascal II.* son Décret pour annuler le Privilège donné par ledit Pape à *Henri V.* Empereur, pour l'Investiture des Evêques, en 1112. I. I. 64. b.

Concile tenu à *Vienne* en France, pour casser le même Privilège & pour excommunier ledit Empereur. *ibid.* 65. b.

Concile de Latran, de l'an 1516, approuve les Concordats & 2 fait

- faits entre *Leon X.* Pape, & *François I.* Roi de France au sujet de l'abrogation de la *Sanction Pragmatica*. IV. I. 229. b.
- Concile de Lion*, sous le Pape *Innocent IV.* son Statut touchant l'Élection des Papes, en 1245. I. I. 188. b.
- Son Statut touchant l'Élection des Empereurs. *ibid.*
- Concile de Narbonne*, son Ordonnance pour la Paix Publique, en 1094. I. I. 47. b.
- Concile de Pise*, sa Sentence définitive contre *Pierre de Luna* dit *Benoit XIII.* & *Angelo Corario* dit *Gregoire XII.* & contre leurs Adhérents, de l'an 1409. II. I. 326. b.
- Concile de Rheims*, tenu sous *Calixte II.* défend aux Seculiers de donner l'investiture des Dignités Ecclesiastiques, en 1119. I. I. 66. a.
- Concile Romain*, tenu sous *Jean IX.* Pape, pour rendre nuls les Actes d'*Etienne VI.* ou *VII.* contre le Pape *Formose*, pour confirmer le couronnement de *Lambert*, & pour annuler celui de *Berenger*, de l'an 904. I. I. 27. a.
- tenu sous *Otton le Grand* pour déposer *Jean XII.* Pape, en 963. *ibid.* 38. b.
- Concile Romain V.* tenu sous *Gregoire VII.* il défend de recevoir l'investiture Ecclesiastique des Princes Seculiers, en 1078. I. I. 55. a.
- tenu sous *Gregoire VII.* défend de recevoir l'investiture des Dignités Ecclesiastiques d'autrui Prince Seculier. *ibid.* 55. b.
- Son Decret contre les *Normans* au sujet des Biens du St. Siège. *ibid.* 65. a.
- Conciles de Tours* & de *Pise*, déclarés nuls de la part de l'Empereur *Maximilien I.* & celui de *Latran* reconnu pour légitime. VI. I. 150. a.
- Concile de Trente*, Protestation des États de la Confession d'Augbourg en Allemagne contre ce Concile, contenant les raisons qui les empêchent d'y aller, de l'an 1543. IV. II. 242. a.
- Actes & Résolutions notables prises dans les États Generaux de France, pour & contre la Publication de ce Concile, en 1614. & 1615. S. II. I. 277.
- Concile de Troyes*, les Statuts de l'Ordre des Templiers y furent faits, en 1118. I. I. 68. b. & *Joan.*
- Concile de Valence*, son Decret pour faire *Louis*, Fils de *Bon.* Roi d'Arles, en 890. I. I. 23. a.
- Concile*, les Conciles ne peuvent ni ne doivent juger ni décider des Differens des Princes de l'Empire, en vertu d'une Déclaration de l'Empereur *Sigismund*. S. I. II. 369.
- Concile*, Règlement du Concile de Constance touchant le Concile à tenir pour élire un nouveau Pape. II. II. 96. b.
- Concordats de Germanie*, faits avec le Pape *Martin V.* au Concile de Constance, pour cinq ans, l'an 1418. II. II. 108. a.
111. b. Du Pape *Nicolas V.*
- de l'Eglise Gallicane, faits avec le même Pape au Concile de Constance pour cinq ans, l'an 1418. II. II. 114. b.
- de l'Eglise Anglicane, fait avec ledit Pape *Martin V.* au Concile de Constance. II. II. 119. b.
- Concordats*, entre *Leon X.* Pape & *François I.* Roi de France au sujet de l'abrogation de la *Sanction Pragmatica*, en 1516, 1517, 1518. I. I. 228. b.
- Condé*, Alliance du Prince de Condé avec *Elisabeth Reine d'Angleterre*, de l'an 1563. V. I. 94. b.
- Confédération de Suabe*, prorogée pour 12. ans par l'Empereur *Maximilien I.* l'an 1498. III. II. 394. a.
- Son Règlement pour la continuation pour 12. ans, de l'an 1500. *ibid.* 417. b.
- Son Recès pour l'éclaircissement de plusieurs articles au precedent Traité. *ibid.* 431. b.
- Il est confirmé par *Raimond Legat* du Pape *Alexandre VI.* l'an 1501. IV. I. 4. b.
- Indulgences accordées par le même Legat à ceux qui feroient des prières à la Ste. Vierge & aux autres Saints, pour l'affermissement de ladite Confédération. *ibid.* 7. a.
- Confédération d'Allemagne*, Union des Officiers de leur Armée après la mort du General *Bannier*, de l'an 1641. IV. I. 214. b.
- Constans*, Traité de Constans, fait entre *Louis XI.* Roi de France, & le Comte de *Charolois* & autres Princes Ligueux contre le Roi, de l'an 1465. III. I. 335. b.
- Conrad II.* Empereur, dit le *Salique*, son Diplome donné à l'Evêque de *Padoe*, pour lui confirmer tous ses Droits & Privilèges, de 1027. I. I. 43. a.
- Il confirme l'Evêque de *Padoue* dans la possession de tous les Biens, en 1029. *ibid.* 44. a.
- Il donne au même le Comté de *Parma*. *ibid.* II lui confirme la même donation, en 1035. *ibid.* 44. b.
- Il donne & confirme à l'Eglise de St. Jean de Florence la jouissance de certains Biens. *ibid.* 45. a.
- Conrad III.* Empereur, son Traité de Paix & d'Amitié avec *Jean Comte*, Empereur de Constantinople, en 1114. S. I. I. 36.
- Sa Lettre à *Emmanuel Comte* Empereur de l'Orient, touchant la Paix entre les deux Empires, en 1143. I. I.
- Conrad*, Fils de *Frederic II.* Empereur, est déclaré Roi des Romains & futur Empereur, au lieu de *Henri son Frere aîné*, par les Princes de l'Empire. I. I. 174. a.
- Conrad*, Duc d'Oels en Silésie, sa Déclaration d'avoir vendu à *Jean Roi* de Bohême la moitié d. Villes de *Gor.* *Stein.* & *Corben* & la Ville de *Prumensdorf*, en 1345. I. II. 234. b.
- Ses Lettres par lesquelles il oblige à *Charles IV.* Empereur & Roi de Bohême à lui laisser toujours le Paillage libre dans son Château de *Milešitz*, en 1378. I. II.
- Conrad*, Duc de *Mafovie* & de *Cujavie*, transporte quelques-unes de ses Terres à *Chretien* premier Evêque de *Prusse*, en 1223. I. I. 162. a.
- Il donne la Terre de *Culme* à l'Ordre Teutonique, en 1250. *ibid.* 167. b.
- Conrad*, Comte de *Tecklenbourg*, ses Conditions auxquelles il se soumet à l'Empereur *Charles V.* de l'an 1547. IV. II. 327. b.
- Sa Protestation contre l'Accord fait avec le Comte de *Buren*, de l'an 1548. *ibid.* 330. a.
- Conrad Sac*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique en *Prusse* reçoit du Duc de *Cujavie* la Terre de *Michalow* en hypothèque pour une somme d'argent qu'il lui avoit prêtée, en 1304. I. I. 351. b.
- Conradin*, Duc de *Suabe* & Roi de *Sicile*, Privilèges qu'il donna à la Ville de *Sienne*, pour les services qu'elle lui avoit rendus contre *Charles d'Anjou*. S. I. 126.
- Constance*, Ville de *Suabe*, déclarée par l'Empereur *Sigismund* pour le lieu où le Concile General se devra tenir, l'an 1413. II. I. 363. b.
- Lettres de l'Empereur *Sigismund*, pour la sûreté du Concile de Constance. S. I. II. 339.
- Constance Evêché*, l'Evêque de Constance obtient de *Guillaume Roi* des Romains la permission d'exercer les Regales, en 1247. I. I. 194. b.
- Traité d'accommodement entre *Hermès* Evêque de Constance & la Confédération *Helvetique* sur le Droit de vie & de mort dans les Villes de *Keyserstuhl* & de *Klingenau*, de l'an 1450. III. I. 174. a.
- Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Herman* Evêque & Prince de Constance & les Cantons Suisses, de l'an 1469. *ibid.* 404. a.
- Otton* Evêque de Constance fait un Traité d'Alliance & d'Amitié avec les huit vieux Cantons Suisses, l'an 1483. III. II. 120. b.
- Renouvellement d'Alliance & d'Amitié entre *Thomas* Evêque & Prince de Constance & le Liable Corps *Helvetique*, de l'an 1494. *ibid.* 315. a.
- Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Hugues* Evêque & Prince de Constance & le Liable Corps *Helvetique*, de l'an 1497. *ibid.* 381. a.
- Accord entre *Hugues* Evêque & Prince de Constance & les Cantons Suisses sur les Droits appartenans audit Evêque dans le Pais de *Turgow*, de l'an 1499. IV. I. 41. a.
- Sentence de *Landenberg*, au Accord entre *Hugues* Evêque & Prince de Constance & les huit anciens Cantons *Helvetiques*, touchant la Jurisdiction dans les Villes de *Keyserstuhl* & *Klingenau*, & dans les Lieux qui en dependent, de l'an 1520. *ibid.* 313. b.
- Accord entre l'Evêque & Prince de Constance & les Communes d'*Appenzel* & de *Roggen* touchant les Revenus du Pasteur d'*Arbon* & les heures du Service divin en ce même lieu, de l'an 1537. IV. II. 155. b.
- Union & Alliance entre l'Evêque de Constance & les Sept anciens Cantons Suisses, l'an 1557. V. I. 13. a.
- Accord entre l'Evêque de Constance & les Cantons Suisses *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Uri*, *Unterwald*, *Zug* & *Glarus* touchant la Jurisdiction haute & basse à *Keyserstuhl* & *Klingenau*, de l'an 1679. VII. I. 374. b.
- Accord entre l'Evêque & Prince de Constance & les huit vieux Cantons Suisses, Possesseurs du Comté de *Bade*, touchant la Jurisdiction & autres Droits des Bailliages de *Klingenau* & de *Zurach*, de l'an 1685. VII. II. 118. a.
- Constance & Wurttemberg*, Déclaration de *Jean Francois* Evêque de Constance & d'*Eberhard Louis* Duc de *Wurttemberg*, touchant le Directoire des affaires du Cercle de *Suabe*, en 1707. VIII. I. 211. b.
- Constantin le Grand*, sa Donation de la Ville de *Rome* au Pape *Silvestre*. S. I. I. 1.
- Fragment de ladite Donation. *ibid.* 4.
- Extrait d'icelle. *ibid.* 5.
- Copenhague*, Privilèges accordés aux Bourgeois de cette Ville par *Frideric III.* Roi de Danemarck, de l'an 1661. VI. II. 360. a.
- Corbach*, Ville du Comté de *Waldeck*, son Accord fait avec les Comtes de *Waldeck* sur leurs différens, de l'an 1621. V. II. 403. a.
- Corinthe*, Ville d'Achaïe, donnée par *Isabelle* Princesse d'Achaïe à son futur Epoux *Philippe* de Savoye, Comte de *Picmont*, en 1301. I. I. 329. b.
- Correggio*, cédé à *Hercule* Duc de Ferrare, l'an 1557. V. I. 5. a.
- Corse*, Ile, le Pape *Gregoire VII.* l'attribue au St. Siège. I. I. 55. b.
- Elle est donnée par le Pape Urbain II. aux Evêques de *Pise* en 1091. S. I. I. 35.
- Cedée par la République de *Genes* à *François Sforce* Duc de Milan, l'an 1464. III. I. 313. a.
- Thomassin* de *Campo Freggio* en est constitué Gouverneur par *Bonne* & *Jean Galeaz*, Marie Sforce, son Fils, *Duchesse* & Duc de Milan, l'an 1478. III. II. 44. a.
- Actes touchant l'Aliénation de cette Ile entre *Thomassin* de *Campo Freggio* & *Louis Marie Sforce*. S. I. II. 457.
- Corvey*, Abbaye, Accord entre la Ville de *Hoxar* & ladite Abbaye sur leurs anciens différens, avec promesse de s'entraider réciproquement dans les cas de nécessité, de l'an 1435. II. II. 299. b.
- Autre Accord entre les mêmes, sur plusieurs différens, de l'an 1373. V. I. 212. b.
- Coslaques*, leur Convention avec le Royaume de *Pologne*, en 1688. S. II. I. 362.
- Coslaques de Zaborow*, leur Traité avec le Roi de *Pologne*, par lequel ils renoncent à la Protection du Czar, & se soumettent à la Domination du Roi de *Pologne*, de l'an 1660. VI. II. 335. a.

Leurs Articles de Paix, avec le General de l'Armée Polonoise Sobieski, de l'an 1669, VII. I. 63. a.
Cofne de Medicis I. Duc de Florence est investi de la Ville de *Sienna* par *Philippe II.* Roi d'Espagne, l'an 1557. V. I. 10. a. L'Empereur *Maximilien II.* declare le Titre de *Grand Duc de Toscane*, qui lui avoit été donné par le Pape, nul, & l'avertit de s'en abstenir, en 1570. S. II. 1465.
 Les Electeurs de l'Empire avoient ledit Empereur, qu'il lui pourroit bien accorder le Titre de *Grand-Duc de Florence*, mais non pas d'*Herrie* ou *Toscane*. *ibid.* Ledit Empereur lui accorde le Titre de *Grand-Duc d'Herrie*. *ibid.* 466.
Croisades d'Esse, ou Convention entre les *Pontains* d'Ecosse & les *Parlementaires* d'Angleterre, pour la pureté de la Religion, de l'an 1643. VI. I. 287. 290. a.
 Traité entre les mêmes pour le maintien dudit Covenant. *ibid.* 290. a.

Courlande & Semigall Duché, uni au Royaume de Pologne par le Roi *Sigismund Auguste*, l'an 1569. V. I. 269. b.
 Traité de Commerce du Duc de Courlande avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1643. VI. I. 291. b.
 Traité de Neutralité entre *Jaguel* Duc de Courlande & *Christine* Reine de Suède, de l'an 1647. *ibid.* 395. a. Extrait des Universaux publiez à *Mittau* au nom de *Ferdinand* Duc de Courlande, pour la Convocation de la Diète du Pais, en 1706. VIII. II. 131. a.
 Protection dudit Duc contre ces Universaux. *ibid.* Diplôme d'Assurance donné par *Auguste II.* Roi de Pologne aux Etats de la République de Pologne sur l'affaire de *Courlande*, avec le Projet d'Incorporation de ce Duché à la Couronne de Pologne, en 1726. *ibid.* 138. a. Actes de la Commission Polonoise dans ce Duché, depuis le 30 Août 1727, jusqu'à la fin, de l'année. S. II. II. 188.
 La Constitution de *Grodno*, en 1726. *ibid.* Récrit de la Commission. *ibid.* 189. Actes de cette Commission. *ibid.* 190. *Ex Juris*. Forme de Regence apres le deces du Duc *Ferdinand*. *ibid.* 262.

Cremone Ville, son Traité de Paix avec la Ville de *Brixen*. S. I. II. 63.
 Son Traité de Paix avec la Ville de *Mantoue*. *ibid.* 66.
Cremone & Ferrare, leur Alliance avec *Axon VI.* Marquis d'Este. S. I. I. 74.
Crepi, Traité de Crepi, entre l'Empereur *Charles V.* & *France*. I. Roi de France, de l'an 1544. IV. II. 279. b.
 Declaration de l'Empereur *Charles V.* touchant quelques Articles de ce Traité, principalement sur le Mariage à faire entre le Duc d'Orléans & la Princesse Infante d'Espagne. *ibid.* 288. a. Acte de Protection du Dauphin *Henri* contre ledit Traité. *ibid.* b. Protection du Parlement de *Toulouse* contre le même Traité. *ibid.* 289. a. Ratification de l'Empereur *Charles V.* dudit Traité, de l'an 1545. *ibid.* b. Conventions pour l'exécution du Traité de Crepi. *ibid.* 292. b.

Croisade, Lettre des Chefs de la premiere Croisade, touchant l'état de leurs affaires au Levant, écrite l'an 1097, à tous les Chrétiens de l'Occident. I. I. 369. a.
 Reglement des Rois de France, d'Angleterre & de Sicile touchant leur Croisade, l'an 1190. *ibid.* 112. b.
Cromwell (Olivier) Protecteur d'Angleterre, son Traité de Paix avec les *Provinces Unies* de l'an 1654. VI. II. 74. a.
 Son Traité de Paix avec *Christine* Reine de Suède de la même année. *ibid.* 80. a. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean IV.* Roi de Portugal, de l'an 1654. *ibid.* 82. a.
 Sentence Arbitrale rendue entre lui & les *Provinces Unies* touchant l'estimation des Navires & Biens des Anglois, faits & detenus dans les Etats du Roi de Danemarck, depuis le 28 Mai 1652. Fait l'an 1654. *ibid.* 85. b. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Frederic III.* Roi de Danemarck, de la même année. *ibid.* 92. b. Sa Convention avec les *Provinces Unies*, pour constituer des Commissaires qui devroient décider les Différens restés incités par la Sentence Arbitrale, de 1654 & 1655. *ibid.* 106. a. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1659. *ibid.* 121. a. Son Traité de Renouvellement d'Alliance, faite l'an 1654, avec *Charles Gustave* Roi de Suède, de l'an 1655. *ibid.* 125. b. Son Privilege donné à la *Novelle Compagnie des Indes Orientales*, érigée en Angleterre, l'an 1657. S. II. I. 370. Son Traité d'Alliance offensive & défensive, fait avec *Louis XIV.* Roi de France, pour attaquer l'Espagne, les *Provinces Unies* & le Roi de Danemarck, de l'an 1657. VI. II. 178. a.

Cromwell (Richard) Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour parvenir aux moyens de procurer la Paix entre la Suède & le Danemarck, de l'an 1659. VI. II. 244. a.
 Autre Traité entre le même Roi & les *Provinces Unies* pour le même sujet. *ibid.* 252. a. 262. a.
Cureve, les Etats Generaux en achètent 200. *Schippond* du Roi de Suède pour 40. *Rixd.* le *Schippond*, l'an 1613. V. II. 223.
Culmbach, *Tregfat* & *Berneck*, Villes & Terres de Franconie, engagées par *Otton* Comte d'Orlamunde à *Jean* Burgrave de Nuremberg, avec condition de les garder en cas que ledit Comte y tint à deceder sans Hoirs mâles, en 1338. I. II. 166. a.

Culmbach, Ville de Franconie, hypothéquée à *Jean* Burgrave de Nuremberg, par *Otton* Comte d'Orlamunde pour 4000. livres de bons Heliers sous quelques autres Conditions, en 1338. S. I. II. 136.

Culmbach, Chateau, vendu par *Hubert de Bysinchem* pour 100. Livres de Deniers d'Hollande à *Reinald* Comte de Gueldre, duquel il le reçoit directief en Fief, selon le Droit de Zutphen. S. I. I. 136

D.

Dalhem, Forteresse dans les Pays-Bas, cédée par *Theodorice* Comte de Hoftaden à *Henri II.* Duc de Brabant, pour une certaine somme d'argent, en 1243. I. I. 181. a.
Dalmatie & Croatie, le Duc *Demetrius* ayant reçu la Dignité Royale du Pape *Gregoire VII.* se fournit au Saint Siege, en promettant de payer un Tribut annuel de 200. Bizantiens. I. I. 53. b.

Danemarck, Union entre le Royaume de *Danemarck* & les Duchez de *Slesvig-Holstein*, conclué par *Christian III.* Roi de Danemarck tant en son nom qu'au nom de ses Freres Mineurs, pour le Bien commun & la Conservation des Sujets de part & d'autre; par laquelle on convient de ce qui regarde l'Administration de la Justice & des secours de Tronper qu'on se devra donner reciproquement, de l'an 1513. IV. II. 107. a.

Declaration faite aux Senateurs de la Couronne de Danemarck par l'Estat Ecclesiastique & par celui des Bourgeois & des Paysans, pour le changement de la succession à la Couronne d'Elective en Hereditaire, de l'an 1660. *ibid.* 322. a.
Danemarck & Holstein, Acte d'Assurance donné au Roi de Danemarck par les Ministres Mediateurs à l'ouverture des Conférences de *Pinnberg*, servant d'Article Preliminaire, avec une Protestation des Ministres de Danemarck, que si le Duc d'Holstein ne s'y tient pas, le Roi le prendra pour une rupture formelle des Negotiations, en 1696. S. II. I.

Dantzick, *Dirschau* & *Swieze*, Villes de Prusse, vendues par *Waldemar* Margrave de Brandebourg à l'Ordre Teutonique en Prusse, pour 10000. Marcs d'argent, en 1311. I. I. 364. b.
Dantzick, Ville de Prusse, son Différend avec la Ville d'*Elbing* au sujet du *Phalgeld* réglé par le Grand Maître de l'Ordre Teutonique, en 1341. I. II. 202. a. Elle est pardonnée & requie en grace par *Etienne* Roi de Pologne, l'an 1377. V. I. 311. b.

Abolition du Ban prononcé contre elle. *ibid.* 312. b. Confirmation des Privileges. *ibid.* 313. a. Assurance qui lui est donnée pour le libre Exercice de la Confession d'Augbourg. *ibid.* b. Son Traité de Commerce avec *Christophe Adolphe*, Roi de Suède, de l'an 1630. V. II. 98. b. Son Traité avec les *Provinces Unies* touchant la Liberté de leurs Marchands dans le Territoire de *Dantzick*, de l'an 1666. VI. II. 143. a. Son prétendu Traité avec *Frederic I.* Roi de Prusse, en 1705. S. II. II. 43. Son accord avec *Pierre I.* Czar de Russie, en 1717, avec la Lettre de cette Ville sur l'Accord mentionné au Roi de Pologne. VIII. I. 491. b.

David, Prince de Northwales, sa promesse donnée à *Henri III.* Roi d'Angleterre touchant l'elargissement de son Frere *Gryffin*, & quelques autres Points. I. I. 187. b.
David de Bruce, Roi d'Ecosse, sa Ratification & Amplification du Traité fait entre *Edouard III.* & les *Etats d'Ecosse* pour sa delivrance, en 1357. I. II. 336. a.
Dauphiné, l'Investiture en est donnée par l'Empereur *Rodolphe I.* à *Robert* Duc de Bourgogne, en 1284. I. I. 557. b.
Dauphiné, Province de France, reconnue comme Fief de l'Empire par *Jean* Roi de France. S. I. II. 169.

Humbert de la Tour, Dauphin de Vienne, doit payer à *Robert* Duc de Bourgogne pour ses Pretensions au Dauphiné 20000. Livres Tournois, en 1285. I. I. 260. a.
Dauphiné, & divers autres Duchez, Terres & Seigneuries, sous quelles conditions ils furent cédés par *Humbert* Dauphin de Viennois à *Philippe*, Fils de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1343. I. II. 210. b.

Accord entre le *Dauphiné*, le Comté *Venaissin* & la Principauté d'*Orange*, de l'an 1589. V. I. 479. a.
Demetrius, Roi de Russie, le Pape *Gregoire VII.* lui declare, d'avoir donné son Royaume à son Fils, en 1075. I. I.

Demetrius, dit autrement *Suinimer*, Duc de Dalmatie & de Croatie prête serment de fidelité & hommage à *Gregoire VII.* Pape, en 1076. I. I. 53. b.

Deux-ponts, *Hörnbusch* & *Bergzabern*, Châteaux & Villes, vendus la moitié pour 25000. mille florins par *Eberard* Comte de Deux-ponts à *Robert* l'aîné, Electeur Palatin, l'an 1385. II. I. 191. a.

Deux-ponts, Duché, Testament de *Jean I.* Duc de Deux-Ponts, de l'an 1491. V. I. 484. b.

Dieppe, Ville de Normandie, cédée avec la Ville de *Bretel* à l'Archevêque de *Rouen* par *Richard I.* Roi d'Angleterre, pour la Ville de *Andeli* & le Château de *Riepe*, en 1190. I. I. 115. b.

Diète Generale de l'Empire, Recès de cette Diète assemblée à *Nuremberg*, contenant les Points & Articles proposés pour être réglés, mais qu'on remet à une autre Diète à tenir à *Frankfort*. On y delibere aussi sur les choses qui devoient être traitées avec le Legat du Pape, touchant le Ju-
ville,

bilé, les Collectes, les Dîmes du Clergé &c. de l'an 1501.
IV. I. 8. b.
Convention des Etats de l'Empire assemblée à Nuremberg avec ledit Legat du Pape, au sujet de l'argent à collecter pour le Jubilé. *ibid.* 13. a.
Dierric, Electeur de Mayence, son Revers sur sa Reception par l'Union des Electeurs, de l'an 1446. donné l'an 1461. III. I. 258. b.
Son Accord avec *Adolphe* aussi-Electeur. *ibid.* 270. b.
Dierric, Margrave de Misine, sa Composition avec la Ville de *Leipzic*, touchant leurs Droits & Privileges, par l'Arbitrage d'*Albert*, Archevêque de Magdebourg & d'*Eckard* Evêque de Mersebourg, en 1216. I. I. 156. b.
Diern, Ville de Bourgogne, ses Differens avec *Philippe le Hardi* Duc de Bourgogne décidés par un Arrêt du Parlement de Paris, l'an 1386. II. I. 202. b.
Discipline Militaire, Reglement des Etats Generaux des Provinces Unies 12-décluis, en 1706. VIII. I. 187. a.
St. Didier, Château & Ville, cédée à la Comtesse de Flandres par *Guillaume de Verzy*, Senechal de Bourgogne, & *Laure*, Dame de Dampier, sa Femme, en 1267. I. I. 226. a.
Dispenle d'Age, pour se marier, accordée au Dauphin de France, Fils de *Charles VII.* par l'Archevêque de Tours. II. II. 226. b.
Dishmarfen, Les Habitans de ce Pais se soumettent à *Frederic II.* Roi de Dannemarck Duc de Holstein, & aux autres Ducs de Holstein, l'an 1559. V. I. 46. a.
Confirmation de ladite Soumission par l'Empereur *Rodolphe II.* de l'an 1578. *ibid.* 47. a.
Dole & Rodefert, reconnues pour fiefs du Duc de Bourgogne, par *Philippe Comte de Savoie & Alix* sa Femme Comtesse de Bourgogne, en 1270. I. I. 252. b.
Donaumerth, Ville, Accord entre l'Administration Imperiale en Baviere & cette Ville, touchant le Privilege de vendre du Sel, qui lui avoit été accordé pour une Somme de 20000. florins, en 1705. S. II. II. 49.
Dortmund, Ville Imperiale de Westphalie, Privilege de l'Empereur *Louis de Baviere* donné à cette Ville, de ne la point engager, vendre ni aliéner, en 1332. I. II. 130. a. Son Païs d'Avocatie & de Protection avec *Engelbert*, Comte de la Mark. S. I. II. 193.
Son Renouvellement du Païs d'Avocatie & de Protection avec *Jean Duc de Cleves*. *ibid.* 459. Lettres d'Investiture accordées par l'Empereur *Charles V.* à ladite Ville pour le Comte libre & Hereditaire de *Dortmund*, de l'an 1544. IV. II. 269. a. Renouvellement du Païs d'Avocatie & de Protection entre *Jean III.* Duc de Cleves & ladite Ville. S. II. I. 24. Sauvagerie qui lui fut donnée par l'Empereur *Leopold I.* à l'occasion des mouvemens de guerre qui le faisoient fur le Rhyn & dans le Cercle de Westphalie, contre tous ceux qui voudroient l'attaquer, de l'an 1672. VII. I. 196. a.
Douores, l'Eglise de Douores élevée à la Primauté par le Roi *Edgar*, en 988. I. I. 34. a.
Duel, Conditions du Duel à faire entre *Pierre Roi d'Aragon & Charles Roi de Sicile*, en 1282. I. I. 417. a.
Duisbourg, Ville d'Allemagne, engagée à *Henri Duc de Lorraine & de Brabant* par *Philippe II.* Roi des Romains pour 18000 Marcs d'argent. I. I. 131. b. Elle est engagée par l'Empereur *Louis de Baviere* à *Jean Comte de Cleves* pour 8000 Marcs d'argent, en 1347. I. II. 243. a.
Engagée par l'Empereur *Charles IV.* à *Jean Comte de Cleves* pour 10000. Marcs d'argent outre les 20000. Marcs, pour lesquels elle lui étoit déjà hypothéquée, en 1349. *ibid.* 250. b.
Dunckelspiel, Ville Imperiale, Restitution des affaires Ecclesiastiques & Politiques de cette Ville, selon la teneur de la Paix de Westphalie, de l'an 1649. VI. I. 501. a.
Autre Recès pour l'accommodement des Differens entre les Catholiques & Evangeliques de cette Ville. *ibid.* 503. b.
Dunkerque, Ville des Pays Bas, Articles convenus touchant cette Ville entre *Louis XIV.* Roi de France & le Protecteur *Cromwell*, en 1657. & 1658. VI. II. 224. a.
Elle est vendue par *Charles II.* Roi d'Angleterre, à *Louis XIV.* Roi de France, l'an 1662. *ibid.* 432. a. Sa demolition promise par le Roi de France *Louis XIV.* à la Reine de la Grande Bretagne *Anne*, dans la Paix d'Utrecht en 1713. VIII. I. 340. b.

E.

Eberhard, Comte de Deux-Ponts, son Contrat de Vente, par lequel il cede & transporte à *Robert* l'ainé, Electeur Palatin, la moitié des Châteaux & Villes de *Deux-ponts*, *Hornbach & Bergzabern* pour la somme de 20000. florins; lui octroyant & transportant de plus l'autre moitié desdits Châteaux & Villes en pur don, à condition, que cette moitié lui sera rendue par l'Electeur en fief masculin, ledit Electeur y gardant le Droit de Retrait & de preference, de l'an 1385. II. I. 191. a.
Eberhard, Comte de Wurtemberg, & les Societés, la *Leonine*, de *St. Guillaume & de St. George*, leur Confederation avec *Leopold Duc d'Autriche & les Villes de la Confederation de Snahe*, pour le maintien de la Paix & de la tranquillité dans leurs Terres & parmi leurs Sujets, en 1382. *ibid.* 168. b.
Sa Convention avec la Ville d'*Eslingen* pour le maintien de la Paix & la Conservation de leurs avantages, pour six ans,

de l'an 1391. II. I. 210. a.
Sa Prolongation pour sept ans de la Confederation faite entre lui & quelques Villes Imperiales de *Snahe*, de l'an 1409. *ibid.* 273. b.
Renouvellement de sa Confederation avec la Ville d'*Eslingen* pour le maintien de la Paix Publique, pour huit ans, de l'an 1410. *ibid.* 335. a.
Son Union renouvelée pour huit ans avec la Ville Imperiale d'*Eslingen*, en 1418. S. I. II. 344.
Son Affluence donnée à *Frederic & Sigismund* Margraves de Brandebourg, que c'est de son consentement qu'ils ont été reçus dans la Confederation de *Snahe*, de l'an 1488. III. II. 208. b.
Son Revers donné aux Villes, qui se sont jointes à la Confederation de *Snahe*, qu'on en observera le contenu à leur égard, comme elles se sont engagées à l'observer de leur côté. *ibid.* 216. b.
Diplôme de l'Empereur *Maximilien I.* par lequel il est élevé à la Dignité de Prince & Duc, en 1495. *ibid.* 335. b.
Eberhard, le jeune, & *Henri*, Freres, Comtes de Wurtemberg, leur Transfession touchant la Succession d'*Ulric*, Comte de Wurtemberg, leur Pere, en 1482. S. I. II. 462.
Eberhard II. Duc de Wurtemberg, Instrumens de son accession au Renouvellement de la Confederation de *Snahe*, de l'an 1496. III. II. 355. a.
Sa Renonciation à la Regence & Possession du Duché de Wurtemberg, en faveur d'*Ulric*, Fils aîné de son Frere *Henri*, de l'an 1498. *ibid.* 350. a.
Eberhard Louis Duc de Wurtemberg, son Traité d'Alliance & d'Assistance mutuelle avec *Ferdinand Marie* Electeur de Baviere, de l'an 1673. VII. I. 219. a.
Eberstein Comté, & autres Biens, promis en Dot par le Comte *Herman*, à sa Fille *Elisabeth* en consideration de son Mariage avec *Ottom Fils de Bernard*, Duc de Brunsvich-Lunebourg. S. I. II. 343.
Eusse, les Grands du Royaume d'Ecosse rendent hommage à *Edouard I.* Roi d'Angleterre, en 1296. I. I. 298. b.
Origine du Droit que les Rois d'Angleterre pretendoient sur ce Royaume. S. I. II. 1.
Boniface VIII. Pape declare que le Royaume d'Ecosse appartient au St. Siege. I. I. 320. a.
Edouard I. Roi d'Angleterre au contraire s'en attribue le Droit, en 1299. *ibid.* 322. a.
Devenu Fief de l'Angleterre. *ibid.* 92. a. b. 377. a.
Union de ce Royaume avec celui d'Angleterre, en 1706. VIII. I. 199. a.
Edgar, Roi d'Angleterre, son Diplôme pour donner la primauté à l'Eglise de *Douores*, en 988. I. I. 34. a.
Edmund, Fils de *Henri VIII.* Roi d'Angleterre obtient d'*Alexandre III.* Pape la Confirmation de la possession du Royaume de Sicile qui lui avoit été conféré par le Pape *Innocent IV.* en 1255. I. I. 394. b.
Urban III. lui l'a ôté. *ibid.* 473. a.
Edouard, Fils aîné de *Henri III.* Roi d'Angleterre, ratifie la Paix faite entre ledit Roi & *Louis IX.* Roi de France. I. I. 210. a.
Edouard I. Roi d'Angleterre, son Traité avec *Henri Roi de Navarre* pour le Mariage de *Henri* son Fils avec *Jeannette* Fille du Roi de Navarre, en 1273. I. I. 412. b.
Son Traité de Paix avec *Philippe le Hardi*, Roi de France fait à Amiens en 1299. *ibid.* 442. b.
Ses plaintes audit Roi de France touchant l'exécution dudit Traité, avec la Reponse du Roi de France. *ibid.* 243. b.
Son Traité avec *Pierre Roi d'Aragon*, au sujet du Mariage entre *Alfonse* Fils de *Pierre & Eleonor* Fils d'*Edouard*, en 1282. *ibid.* 415. b.
Ses Privileges accordés aux Bourgeois de *Bruxelles* dans son Royaume, en 1284. S. I. I. 145.
Ses Articles de la Convention faite avec *Philippe le Bel* Roi de France, touchant l'exécution des Traitez ci-devant faits, en 1286. I. I. 264. a.
Son Traité de Mariage avec *Marguerite*, Sœur de *Philippe le Bel* Roi de France, portant, que s'il naît un fils de ce Mariage, il aura pour lui & pour ses Descendans tant de Ligne Masculine que de feminine, à perpetuer le Duché d'*Aquitaine*, en 1293. *ibid.* 280. b.
Il est comme Duc d'Aquitaine, cité par *Philippe le Bel* Roi de France, pour répondre des larcins & autres forfaits commis dans les Provinces qu'il tenoit de la France, en 1294. *ibid.* 288. a.
Sa Confederation avec *Adolphe* Roi des Romains, contre *Philippe IV.* dit le *Bel* Roi de France, en 1294. *ibid.* 423. a. — Avec *Guy* Comte de Flandre contre le même, en 1296. *ibid.* 424. a.
Son Traité d'Alliance avec ledit Comte contre la France, en 1296. *ibid.* 298. a.
Sa Declaration donnée aux Etats d'Angleterre, qu'il ne leur imposera aucune charge sans leur consentement, qu'il conviendra au Clergé & au Peuple leurs Droits & Coutumes, & qu'il pardonnera à tous ceux qui s'étoient revoltes contre lui, en 1297. *ibid.* 299. b.
Declaration de sa Trêve faite avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1297. *ibid.* 302. a. b.
Declaration de ses Ambassadeurs, qu'il enverra à Rome une Ambassade pour arêter une Paix finale avec la France. *ibid.* 304. b.
Son Compromis, par lequel il remet ses differens avec *Philippe le Bel* Roi de France à l'Arbitrage de *Boniface VIII.* Pape, comme une Personne privée, & au Sieur *Benedict Gaitan*, en 1298. *ibid.* 308. a.
Sa Paix avec *Philippe le Bel* Roi de France, fait-

faite par le *Traité de Montfrenil*, en 1299. *ibid.* 317. a. Sa Réponse à l'Archevêque de Cantorberi touchant les Préten-
tions du Pape *Boniface VIII.* sur l'Eccle. en 1300.

I. I. 322. a.

Sa Lettre audit Pape sur le même sujet. *ibid.* Son *Traité*
de Trêves, avec *Philippe le Bel* Roi de France, où *Jean de*
Baillet Roi d'Ecosse est compris, en 1301. *ibid.* 328. b. Pro-
rogation de ladite Trêve, en 1302. *ibid.* 332. a. Sa Lettre
au Pape *Boniface VIII.* sur le Droit des Rois d'An-
gleterre sur l'Ecosse, en 1301. S. I. II. 1. Ses Ambassadeurs
declarent, qu'il se tiendrait à la Paix ordonnée par le Pape
entre lui & le Roi de France, en 1302.

I. I. 332. b.

Sa Ligue défensive faite avec *Philippe le Bel* Roi de France,
en 1303. *ibid.* 334. a. Son *Traité* de Paix avec le même,
confirmé par *Edouard II.* son Successeur. *ibid.* b. Sa Ratifi-
cation de ladite Paix. *ibid.* 337. b.

Edouard, Fils aîné d'*Edouard I.* Roi d'Angleterre, la Lettre
de plein-pouvoir donnée aux Ambassadeurs de son Pere,
pour traiter aussi en son nom sur la Paix avec *Philippe le*
Bel Roi de France, en 1303. I. I. 333. b.
Son Mariage avec *Isabelle*, Fille dudit Roi de France. *ibid.*

337. a.

Edouard II. Roi d'Angleterre, confirme le *Traité* de Paix, fait
entre *Edouard I.* son Pere & *Philippe le Bel* Roi de France,
en 1303. I. I. 334. b.

Sa Lettre au Prince des *Tartares* pour extirper le Mahome-
tisme, en 1307. *ibid.* 426. a. Sa Lettre à *Raymond Sibi-
rian* au sujet des Revenus d'Aquitaine engagez ci-devant au
Pape *Clement V.* en 1314. I. II. 5. a.

Sa Lettre aux Cardinaux sur l'Etat de l'Aquitaine. *ibid.* b.
Sa Lettre aux Cardinaux, par laquelle il les exhorte à élire
dignement un nouveau Pape en la place de *Clement V.* decé-
dé en 1314. *ibid.* 7. a. Sa Lettre à *Philippe le Bel* Roi de
France pour le porter à recevoir son Ordonnance touchant
les Monnoies en Aquitaine, en 1314. *ibid.* 9. b. Sa Répon-
se au même Roi, au sujet du trafic des Laines. *ibid.* 10. a.

Sa Réponse au Pape *Clement V.* touchant la Translation de
l'Eveque *Reynaud* à l'Eveché de Cantorberi, & le Subsidé
demandé par le Pape, en 1314. *ibid.* 11. a. Son Accord fait
avec *Guillaume Comte d'Hollande*, sur diverses Avaries fai-
tes aux Marchands. *ibid.* 2. a. Son Mandement pour con-
fiscquer les Biens de ceux qui fortent de son Royaume pour
aller aux Tournois. *ibid.* 1. b. Son Mandement aux Ducs
d'Irlande, pour venir l'aider contre les Ecois. *ibid.* 3. a.

Sa Lettre par laquelle il constitue le Comte de Pembroke
pour son Lieutenant dans l'Ecosse. *ibid.* Ses Lettres Patentes,
pour annexer la Ville de *Bourdeaux* à la Couronne d'Angle-
terre, en 1316. *ibid.* 32. a. Item pour la Ville de *Saint-
se-Foi*. *ibid.* b. Sa Convention avec le Seigneur d'Egre-
mond au sujet du Mariage de *Jean*, fils aîné de ce Seigneur,
avec *Jeanne* Nièce du Roi, en 1316. *ibid.* 38. a. Sa Lettre
à *Philippe le Long* Roi de France pour redresser les attentats
en Aquitaine, en 1318. *ibid.* 42. a. Sa Lettre au même,
touchant le Delai de l'Homage pour ledit Duché d'Aqui-
taine. *ibid.* 43. a.

Autre Lettre au même, & pour le même
sujet. *ibid.* b. Sa Sentence donnée contre *Thomas*, Comte
de Lancastre, en 1322. *ibid.* 55. b. Sa Trêve pour treize ans
avec *Robert de Bruce* Roi d'Ecosse, en 1323. *ibid.* 59. a.

Sa Declaration touchant la prorogation de la Trêve entre
lui & *Louis Comte de Flandre*. *ibid.* 60. b. Sa Lettre à
Robert Roi de Sicile, pour lui ceder certaines Portions dans
les Comtez de *Provence* & de *Forcalquier*. *ibid.* 61. a. Sa
Lettre à *Jean XXII.* Pape par laquelle il se plaint de l'In-
fidelité de son premier Envoyé *Jean de Stratford*, & nomme
un autre, pour traiter avec le Pape sur les affaires du Roi.

ibid. b. Son Sauf-Conduit accordé aux Deputés de *Robert*
de *Bruce*, Roi d'Ecosse. *ibid.* 62. b. Sa Lettre à *Jacques*
Roi d'Aragon, pour ne pas user de Represailles, à cause
d'une prétention d'un de ses Sujets. *ibid.* 63. a. Son Sauf-
conduit pour les Deputés de *Robert de Bruce* Roi d'Ecosse
qui devoient venir pour traiter avec lui sur leurs différens,
en 1314. *ibid.* 12. b. Son Ordre pour garder prisonnières à
Karoline la Femme, la Sœur & la Fille dudit *Robert de Bruce*.

ibid. 13. a. Son Plein-pouvoir donné à ses Ambassadeurs pour
traiter d'une Paix ou d'une Trêve avec ledit *Robert* ou ses
Deputés. *ibid.* Sa Lettre au Cardinal *Nicolas*, pour exhor-
ter les Cardinaux à la Concorde & qu'ils se hâtent à élire
un nouveau Pape, en 1314. *ibid.* 16. a. Son *Traité* de Paix
avec *Raymond* Vicomte de Fronsac, en 1315. *ibid.* 17. a.

Sa Lettre à *Alfonse* Roi de Castille, touchant le redresse-
ment reciproque de quelques Griefs. *ibid.* b. Son Mandement
à tous les Vicomtes de son Royaume, de faire for-
tir dans 40. jours, les Flamans ennemis du Roi de France,
comme il s'y est engagé par son *Traité* avec ce Prince, en 1315.

ibid. 24. b. Sa Lettre aux Cardinaux, pour les exhorter à pro-
ceder avec toute diligence à l'élection d'un nouveau Pape.
ibid. 25. a. Autre Lettre pour le même sujet. *ibid.* 27. a.

Sa Lettre à *Louis X.* Roi de France, pour s'exculser de ce
qu'il ne peut pas employer toute sa Flotte contre les Fla-
mans, Ennemis du Roi de France, mais qu'il y employe-
rait seulement une partie de ses Vaisseaux. *ibid.* b. Sa
Lettre à *Haquin* Roi de Norwege sur la restitution d'un
Vaisseau Marchand, en 1316. *ibid.* 30. a. Autre Lettre au
même, pour regler avec lui les dommages reciproques.

ibid. 31. a. Son Ordre aux Vicomtes de son Ro-
yaume de poursuivre, à cet & à cet *Roger de Mortimer*

& ses Adherans.

I. II. 64. b.

Ses Lettres patentes pour regler l'Administration de la Jus-
tice en Irlande. *ibid.* 65. a. Sa Prorogation de la Trêve avec
Charles IV. Roi de France, en 1324. *ibid.* 66. b. Autre
Prorogation. *ibid.* 77. b. Sa Lettre au Pape *Jean XXII.*

afin qu'il ne donne pas le Titre de Roi à *Robert de Bruce*,
& touchant l'Eveque de *Hereford* déclaré coupable de lèse
Majesté, comme aussi sur les Biens des Templiers en An-
gleterre. *ibid.* 67. a. Ses Lettres patentes sur la Prorogation
de la Trêve avec *Louis Comte de Flandre*. *ibid.* b. Sa Lettre
au Pape *Jean XXII.* sur les attentats des François. *ibid.*

Item. 69. b. Son Mandement à son Commandant à Dou-
vres & aux Cinq-Ports, pour arrêter tous les François. *ibid.*

69. a. Son *Traité* de Trêve avec *Charles le Bel* Roi de
France, en 1324. *ibid.* 71. a. Sa Lettre aux Etats de l'A-
quitaine pour lui demeurer fideles contre le Roi de Fran-
ce, leur envoyant une Information sur les Injustices dudit
Roi. *ibid.* 72. a. Sa Lettre à *Jacques* Roi d'Aragon, pour
lui demander du secours contre le Roi de France. *ibid.* 73. a.

Son Plein-pouvoir donné à ses Ambassadeurs pour traiter sur
la Paix avec le Roi de France. *ibid.* b. 76. b. Sa Lettre au
Pape *Jean XXII.* au sujet de ses Negotiations avec le Roi
de France, &c. en 1325. *ibid.*

Sa Lettre au Pape *Jean XXII.* par laquelle il lui mande quelles sont les Negotiations
d'*Isabelle* son Epouse à la Cour de France, en 1325. *ibid.*

77. a. Son *Traité* de Paix avec *Charles le Bel* Roi de Fran-
ce, en 1325. *ibid.* 78. a. Ses Lettres patentes par lesquelles il
transfere à *Edouard* son Fils aîné le Duché d'Aquitaine &
toutes les autres Provinces qu'il possédoit en France. *ibid.*

81. b. Ses Lettres au Pape *Jean XXII.* au sujet des affaires
d'Ecosse, & de des Negotiations avec *Charles IV.* Roi de
France. *ibid.* 82. a. Sa Réponse audit Roi, auquel il se
plaint de ce que la Reine son Epouse & son Fils aîné *E-
douard*, sous des Pretextes frivoles ne veulent pas s'en re-
tourner en Angleterre. *ibid.* b. Sa Lettre à *Isabelle*, son E-
pouse, par laquelle il l'exhorte de s'en retourner incessam-
ment en Angleterre avec *Edouard* son Fils. *ibid.* 83. a. Sa
Lettre audit *Edouard* son Fils pour le même sujet. *ibid.* b.

Sa Lettre aux Evêques d'Angleterre pour ne rien exécuter en
vertu de quelque Lettre Papale, qui porteroit préjudice aux
Droits de la Couronne. *ibid.* 85. a. Sa Lettre au Pape *Jean*
XXII. par laquelle il le prie de ne vouloir point donner
de dispense à *Edouard* son Fils aîné pour se marier sans
son consentement, en 1326. *ibid.* 86. a. Son Ordre donné
aux haute Officiers de son Royaume pour traiter en Ennemis
tous ceux qui accompagneront *Isabelle* son Epouse, en cas
qu'elle vienne avec main forte en Angleterre. *ibid.* b. Sa Let-
tre à *Charles IV.* Roi de France, dans laquelle il se plaint de
la Conduite de son Epouse *Isabelle*, & prie le Roi de lui
renvoyer incessamment son Fils aîné. *ibid.* 87. a. Sa Lettre
à *Edouard* son Fils aîné portant défense de se marier sans
son consentement & lui ordonnant de s'en retourner sans de-
lai en Angleterre. *ibid.* b. Sa Lettre au Pape *Jean XXII.*

touchant les faux bruits qu'on répandait de lui, comme s'il
avoit banni *Isabelle* son Epouse & *Edouard* son Fils aîné, de
l'Angleterre, en 1326. *ibid.* 90. a. Son Ordre à tous les
Officiers militaires de s'opposer à la Reine son Epouse, à
Edouard son Fils aîné & leurs adhérens qui étoient entrés en
armes dans son Royaume pour l'attaquer. *ibid.* 91. a.

Edouard Fils aîné d'*Edouard II.* Roi d'Angleterre, déclaré Re-
gent du Royaume après que le Roi son Pere s'étoit retiré,
en 1325. I. II. 95. a.

Edouard III. Roi d'Angleterre, Son *Traité* de Paix avec *Char-
les IV.* Roi de France, en 1326. I. II. 88. a.

Promesse de ses Ambassadeurs auprès de *Charles IV.* Roi de
France, qu'il payera à *Charles* 50000 Marcs sterling pour
des dépenses faites en sa faveur, en 1327. *ibid.* 98. a. Il re-
nonce à toute Supériorité sur l'Ecosse, & reconnoit *Robert*
de *Bruce* pour Roi Souverain, en 1328. *ibid.* 107. b. Son
Plein-pouvoir donné aux Evêques de Worcester & de Chester
pour prendre en son nom possession du Royaume de France,
en 1328. *ibid.* 108. b. Son Hommage prêté en personne à
Philippe VI. Roi de France, pour le Duché de Guienne &
la Pairie de France, en 1329. *ibid.* 114. b. Sa Proterestation
contre la citation de *Philippe de Valois* Roi de France, pour
ouïr la Declaration de son Hommage, en 1329. *ibid.* 117. b.

Son *Traité* de Paix avec le même Roi, avec la Formule
de l'Hommage qu'il devoit prêter au Roi de France pour le
Duché de Guienne, en 1329. *ibid.* 118. a. Autre *Traité*
avec le même pour ajuster leurs Prétenfions mutuelles. *ibid.*

122. a. Sa Ratification dudit *Traité*. *ibid.* 125. a. Sa
Déclaration au même Roi, touchant la satisfaction qui se
devoit faire pour les dommages causés au Chateau & à la
Ville de *Saintes* par le Duc d'*Alençon* Frere dudit Roi de
France, en 1331. *ibid.* 127. a. Sa Lettre par laquelle il de-
clare que l'Hommage fait au même Roi, doit être Liège,
& comment à l'avenir ledit Hommage se doit faire, en 1331.

ibid. 1346. b. Son Plein-pouvoir donné à ses Ambassadeurs
pour recevoir l'Hommage du Comte de *Savoie* pour cer-
taines Terres & Seigneuries, en 1334. *ibid.* 142. a. Son
Contrat avec *Rupert* Comte Palatin du Rhin, touchant 150.
Cuirassiers qu'il avoit offerts au Roi, de vouloir tenir prêts
à son service, en 1337. *ibid.* 157. b. Il donne au même
16000. florins de Florence. *ibid.* 178. a. Sa Convention a-
vec *Guillaume le Bon* Comte de Hollande, par laquelle ce-
lui-ci s'engage à assister le Roi dans son Expédition en Al-
lemagne

- lemagne avec 10000. Cuirassiers, pour lesquels le Roi lui promet de payer 100000. florins de Florence ou 15000 Livres-Sterling, en 1337. I. II. 161. a.
- Sa Lettre à l'Empereur Louis de Bavière, par laquelle il le prie de vouloir accorder à Imbert Dauphin de Vienne le Titre de Roi, en 1338. *ibid.* 165. b. Son Traité avec Baudouin Archevêque de Treves touchant l'assistance que celui-ci lui doit donner, pour laquelle le Roi lui promet un Subside de 61000. flor. & lui hypothèque pour cette Somme la Couronne d'Angleterre, en 1338. S. I. II. 134. a.
- Convention avec Albert & Otton Ducs d'Autriche pour s'entre-assister avec 200. Cuirassiers, ou que ledits Ducs au lieu de ce secours-là pourroient attaquer les Pais du Duc de Bourgogne, en 1339. I. II. 172. b.
- Sa Convention avec Baudouin Archevêque de Treves, touchant les secours qu'il lui doit donner & les Subsidies que le Roi lui payeroit pour cela, lui engageant la Couronne Royale d'Angleterre. *ibid.* Son Manifeste contenant son Droit au Royaume de France, & les raisons pour lesquelles il déclare la Guerre à Philippe de Valois, en 1340. *ibid.* 189. a.
- Ses Lettres Patentes aux Etats du Royaume de France, les exhortant à le reconnoître pour leur légitime Souverain & à se mettre sous sa protection, *ibid.* 190. b. Son Diplôme donné à un certain Marchand, pour pouvoir lever certains Revenus en Angleterre pour quelques sommes d'argent qu'il lui avoit prêtées, entr'autres pour racheter la Couronne d'Angleterre engagée à l'Archevêque de Treves. *ibid.* 196. a.
- Son défi donné à Philippe de Valois pour se battre en Duel contre lui. *ibid.* Son Investiture de la Principauté de Gales, donnée à son Premier né Edouard Duc de Cornouailles, en 1340. S. I. II. 146. a.
- Sa Trêve pour un an faite avec Philippe de Valois Roi de France, en 1340. I. II. 198. a.
- Sa Convention avec la Republique de Gènes touchant leurs Grieffs reciproques, en 1347. *ibid.* 240. b.
- Sa Trêve de quelques mois avec le fustid Roi, par la Mediation de deux Cardinaux Nonces du Pape, en 1347. *ibid.* 243. b.
- Autre Trêve entre les mêmes Rois. *ibid.* 247. b.
- Encore une autre, en 1348. 254. b.
- Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec Louis Comte de Flandres, en 1348. *ibid.* 246. b.
- Sa Convention avec ledit Comte de Flandres, pour se remettre en bonne intelligence ensemble. *ibid.* 249. b.
- Son Alliance avec Charles Roi de Navarre, par laquelle ils se promettent assistance mutuelle pour se rendre maîtres du Royaume de France & le partager entr'eux, en 1351. *ibid.* 265. a.
- Son Traité pour vingt ans avec les Villes maritimes du Royaume de Castille & du Comté de Biscaye pour le bien du Commerce reciproque. *ibid.* b.
- Son Traité de Commerce conclu pour cinquante ans avec les Villes Maritimes du Royaume de Portugal, en 1353. *ibid.* 286. a.
- Son Traité avec Edouard de Balliol Roi d'Ecosse, par lequel le dernier cède à l'autre le Royaume d'Ecosse pour une Pension viagère de 10000. Livres-Sterling par an, en 1356. *ibid.* 312. b.
- Sa Convention avec Philippe de Navarre, par laquelle celui-ci rend hommage au premier comme Roi de France pour quelques Terres qu'il avoit en Normandie, & le Roi s'oblige de son côté à diverses choses en faveur de l'autre, en 1356. *ibid.* 322. b.
- Sa Convention avec les Etats d'Ecosse pour mettre en liberté David de Bruce leur Roi, moyennant une somme de 100000. Mars-Sterlings, en 1357. *ibid.* 333. a.
- Son Traité de Paix avec Jean Roi de France alors prisonnier, qui cède au Roi d'Angleterre plusieurs Villes en France, en 1360. I. II. 175. b.
- Sa Trêve pour trois ans conclue avec Philippe Duc de Bourgogne, en 1359. *ibid.* 2. a.
- Ses Lettres patentes contenant les Renonciations qui se devoient faire à Jean Roi de France en vertu du Traité de Bretigni, en 1360. *ibid.* 20. a.
- Confirmation & amplification de ladite Renonciation. *ibid.* 27. a.
- Ses Lettres au sujet de la Restitution reciproque des Pays, Villes & Places en vertu de la Paix de Bretigni, en 1360. S. I. II. 178. b.
- Article qu'il jura au Roi de France à Calais. *ibid.* 179. a.
- Sa Promesse touchant les Otages. *ibid.* 180. a.
- Son Alliance avec Jean Roi de France, après la Paix de Bretigni, en 1360. *ibid.* 184. a.
- Son Traité d'Amitié & d'Alliance avec Pierre Roi de Castille & de Leon, en 1362. I. II. 137. a.
- Son Projet d'Union du Royaume d'Ecosse avec celui d'Angleterre, concerté avec David de Bruce, Roi d'Ecosse, en 1363. *ibid.* 44. a.
- Son Contrat de Mariage fait avec Louis Comte de Flandres, pour marier Marguerite Fille du Comte à Esmou Duc de Lancastre, son Fils, en 1364. *ibid.* 46. a.
- Son Traité d'Alliance avec ledit Comte de Flandres, en 1367. *ibid.* 61. a.
- Son Traité d'Amitié avec Pierre Roi d'Arragon, en 1368. *ibid.* 71. a.
- Ses Lettres aux Grands Seigneurs de l'Aquitaine, dans lesquelles il declare les raisons qui l'ont obligé de reprendre le Nom de Roi de France, en 1369. *ibid.* 75. a.
- Sa Ligne offensive & défensive avec Jean Duc de Bretagne, en 1372. *ibid.* 84. b.
- Son Traité de Paix & d'Amitié avec Ferdinand Roi de Portugal & d'Algarbe, en 1373. *ibid.* 92. b.
- Trêve que lui & Jean Roi de Castille & de Leon, firent pour un an avec Charles V. Roi de France, en 1375. *ibid.* 104. b.
- Edouard IV. Roi d'Angleterre. Son Traité de Confédération & d'Amitié avec Christian I. Roi de Danemarck, de l'an 1465. I. II. 184. a.
- Son Traité d'Amitié & de Confédération perpétuelle avec Henri IV. Roi de Castille, de l'an 1466. *ibid.* 587. a.
- Autre Traité sur le même sujet, de l'an 1467. I. II. 587. a.
- Son Traité de Commerce conclu avec Isabelle Duchesse de Bourgogne, au nom de Charles le Hardi Duc de Bourgogne, son Fils, l'an 1468. *ibid.* 592. a.
- Son Traité de Commerce conclu avec François Duc de Bretagne, la même année. *ibid.* 596. a.
- Son Traité de Paix & d'Amitié perpétuelle avec Jean Roi d'Arragon, de l'an 1468. *ibid.* 599. a.
- Son Renouvellement & Ratification de la Trêve conclue pour 30. ans avec François Duc de Bretagne, de l'an 1471. *ibid.* 437. b.
- Son Renouvellement des anciennes Alliances avec Alfonso V. Roi de Portugal, de l'an 1472. *ibid.* 445. a.
- Projet d'une Trêve plus particulière à faire avec Jacques III. Roi d'Ecosse, de l'an 1473. *ibid.* 454. a.
- Ses Lettres par lesquelles il declare d'avoir conclu avec Christian I. Roi de Danemarck une nouvelle Confédération, de l'an 1473. *ibid.* 456. a.
- Ses Lettres, par lesquelles il appointe un jour pour conférer avec les Deputés de la Hanse Teutonique, à Utrecht, de l'an 1473. *ibid.* 457. a.
- Sa Convention avec ladite Hanse Teutonique. *ibid.* b.
- Son Sauf-conduit pour les Ambassadeurs de Christian I. Roi de Danemarck. *ibid.* 459. a.
- Autre Sauf-conduit pour ledit Roi même. *ibid.* b.
- Sa Commission pour traiter avec les Commissaires de Jacques III. Roi d'Ecosse, par lequel les deux Rois se redressent dedit Grieffs. *ibid.* 461. b.
- Son Traité de Paix & de Commerce avec les Villes Hanseatiques, de l'an 1474. *ibid.* 468. a.
- Autre exemplaire de ce Traité. *ibid.* 476. a.
- Son Traité de perpétuelle Amitié avec Charles le Hardi Duc de Bourgogne, de l'an 1474. *ibid.* 485. a.
- Sa Convention avec le même touchant le secours que ce Duc lui devoit donner pour recouvrer le Royaume de France. *ibid.* 486. b.
- Ulterieur Explication de cet Article. *ibid.* 487. b.
- Donation de divers Pais & Terres en France qu'il fait audit Duc. *ibid.* 488. b.
- Sa Confirmation des Trêves & Alliances faites avec Jacques III. Roi d'Ecosse. *ibid.* 496. b.
- Son Compromis fait avec Louis XI. Roi de France, où ils conviennent d'Arbitres pour terminer leurs différends, de l'an 1475. *ibid.* 507. a.
- Son Traité de Paix & d'Alliance avec le même Roi, où ils conviennent aussi du Mariage entre le Dauphin & Elisabeth, Fille aînée du Roi d'Angleterre. *ibid.* b.
- Sa Trêve avec le même pour neuf ans. *ibid.* 504. a.
- Son Traité d'Amitié fait avec Christian I. Roi de Danemarck pour deux ans, de l'an 1476. *ibid.* 527. b.
- Son Traité avec Louis XI. Roi de France, par lequel les deux Trêves, de l'an 1475, conclues pour sept ans, sont prolongées jusqu'à la mort de l'un d'eux & un an après, l'an 1477. I. II. 2. b.
- Autre Trêve de la même Teneur, de l'an 1478. 19. b.
- Son Renouvellement de l'ancienne Confédération entre l'Angleterre & les Habitans de Frieze, pour toujours, de l'an 1478. *ibid.* 23. b.
- Son Traité de Commerce avec Maximilien & Marie Duc & Duchesse d'Autriche & de Bourgogne, de l'an 1478. *ibid.* 28. b.
- Prolongation de sa Trêve avec Christian I. Roi de Danemarck pour deux ans, de l'an 1479. *ibid.* 56. a.
- Ses Lettres par lesquelles il promet de se déclarer contre Louis XI. Roi de France, en faveur de Marguerite & Marie, Duc & Duchesse de Bourgogne; si le Roi refusoit de se remettre à son Arbitrage, de l'an 1480. *ibid.* 77. b.
- Son Traité avec François Duc de Bretagne, où ils conviennent d'un Mariage entre Edouard Prince de Gales, son Fils, & Anne Fille du Duc, de l'an 1481. *ibid.* 80. a.
- Son Alliance avec Alexandre Duc d'Albanie, par laquelle le premier s'engage à aider l'autre à se mettre en possession du Royaume d'Ecosse, & le Duc promet au Roi de lui faire hommage de cette Couronne & de lui céder la Ville de Bernik, de l'an 1482. *ibid.* 99. b.
- Autre Traité entre les mêmes, pour le même sujet, de l'an 1483. *ibid.* 118. b.
- Edouard VI. Roi d'Angleterre. Son Traité avec François I. Roi de France pour les limites du Comté de Boulogne, l'an 1547. IV. II. 324. a.
- Son Traité avec Henri II. Roi de France, pour son Mariage avec Madame Elisabeth, de l'an 1551. *ibid.* 27. b.
- Son Traité avec Marie Reine d'Ecosse, au sujet des limites & du Commerce, de l'an 1551. *ibid.* 103. a.
- Edouard Bailloul, Roi d'Ecosse, sa Declaration touchant les Donations, Cessions & Hommages qui se devoient faire à Edouard III. Roi d'Angleterre, en 1332. I. II. 136. b.
- Ses Lettres Patentes, où il s'oblige de venir en personne avec toutes ses forces & à ses dépens, au secours dudit Roi d'Angleterre. *ibid.* 138. a.
- Sa Cession de certaines Villes & Terres à Edouard III. Roi d'Angleterre, en 1334. *ibid.* 140. b.
- Son Traité avec le même Roi d'Angleterre, par lequel il lui cède le Royaume d'Ecosse pour une Pension viagère de 2000 Livres Sterling par an, en 1356. *ibid.* 319. b.
- Ses Lettres par lesquelles il renonce à la Couronne & Royaume d'Ecosse, & les transporte avec tous les Droits audit Roi d'Angleterre. *ibid.* 320. b.
- Edouard, Prince de Portugal, Frere du Roi Jean IV. d'aujourd'hui Prisonnier par les Espagnols, son Traité avec Louis XIV. Roi de France pour sa Delivrance, de l'an 1649. VI. I. 522. b.
- Edouard, Fils aîné d'Amé Comte de Savoye, son Contrat de Mariage avec Blanche, Sœur de Robert Duc de Bourgogne, en 1307. I. I. 344. b.

Edouard, Comte de Bar, son Traité avec *Ferry III*. Duc de Lorraine, par lequel ce Duc s'engage de garder la Neutralité durant la Guerre que le Comte avoit contre *Jean*, Roi de Bohême : & *Edouard* s'oblige à reprendre en foi & hommage tous les Fiefs qu'il possédait entre Meuse & Moselle, qui lui étoient échus de la Succession de *Pierre* de Bar, son Oncle, en 1322. S. I. II. 344. a. S. I. II. 94.

Son Traité avec le même, par lequel ils s'engagent réciproquement de faire épouser leurs Enfants *Raoul* & *Alenor* dans six ans, en 1325. *ibid.*

Edouard Farnese, Duc de Parme, excommunié par le Pape *Urbain VIII*. l'an 1643. VI. I. 279. a.

Son Traité de Paix avec ledit Pape par la Médiation de *Louis XIV*. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 296. a.

Edouard & Ugo, Comtes de la Frise Orientale, leur Capitulation accordée à la Ville de *Groningue*, dans le tems de sa prise, en 1506. S. II. I. 11.

Eginhard, reçoit les Villes *Michenfeldt* & *Muhlheim* en Don de *Louis* le Debonnaire, en 914. I. I. 6. b.

Eginen, Comte de Fribourg, obtient par Sentence de *Henri* Roi des Romains, Fils de *Frederic II*. Empereur, le Droit des Mines d'Argent & de *Wildban* dans le *Briggen*, contre *Herman* Marégrave de Bade, en 1234. I. I. 173. a.

Eglise, la Liberté & les Privilèges des Personnes & Biens Ecclésiastiques confirmés par le Concile de Constance. II. II. 48. a.

Eglise, Union de l'Eglise Grecque avec la Latine proposée au Concile de Bâle, par les Ambassadeurs de *Jean Paléologue*, Empereur Grec, & du Patriarche de Constantinople, & les Conventions faites là-dessus, de l'an 1434. II. II. 288. b.

Eglise Anglicane, ses Concordats avec le Pape *Martin V*. faits au Concile de Constance. II. II. 119. b. Serment du Clergé de l'Eglise Anglicane, par lequel ils reconnoissent *Henri VIII*. Roi d'Angleterre pour Chef de leur Eglise, de l'an 1534. IV. II. 123. a.

Eglise Gallicane, se soustrait de l'obéissance du Pape *Benoît XIII.* & après s'être gouvernée pendant cinq ans elle-même par ses Ordinaires, elle rentre sous l'obéissance dudit Pape, sous de certaines conditions, l'an 1403. II. I. 283. a. & *ibid.*

«. Ses Concordats avec le Pape *Martin V*. faits au Concile de Constance pour cinq ans, en 1418. II. II. 114. b. Sanction Pragmaticque de *Louis IX*. Roi de France, pour la conservation de ses Libertés. S. I. I. 125. b.

Eglise de Germanie, ses Concordats avec le Pape *Martin V*. faits au Concile de Constance pour cinq ans, en 1418. II. II. 108. a. 111. b.

Eglise Grecque, son Union avec la Latine, dans les Articles de Foi, & quant à la Primauté du Pape, comme aussi touchant l'Ordre des Patriarches, faite au Concile de Florence, l'an 1439. III. I. 65. a.

Egmond, Ville & Abbaye, Traité & Accord entre l'Abbé & le Seigneur temporel de la Ville d'*Egmond*, conclu par *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, & confirmé par le Pape *Eugene IV*. en 1437. III. I. 20. a.

Egmont (François Comte d') fa Protestation faite à *Ryfwick*, pour la Conservation de ses Droits sur le Duché de Gueldres & autres Païs & Terres possédés par le Roi d'Espagne, les Provinces Unies & le Prince de Liège, en 1697. VII. II. 396. a.

Contre-Protestation des Etats de Gueldre & de Zutphen. *ibid.* 399. a.

Egra, Ville de Bohême, cede la Maison de l'Ordre Teutonique située dans leur Ville à l'Empereur *Ferdinand II*. l'an 1627. V. II. 134. a.

Ehrenbreitstein, Convention entre les Etats de l'Empire allemands à Nuremberg & les Ambassadeurs de France, que cette Forteresse sera mise en sequestre à l'Electeur de Mayence, au nom de l'Empire & du Roi de France, jusqu'à ce que la Ville de *Frankendal* soit restituée à l'Electeur Palatin, de l'an 1649. VI. I. 527. a.

Eisleben, Transaction d'Eisleben entre l'Administrateur de l'Archêché de *Magdebourg*, & *Auguste* Electeur de Saxe, de l'an 1579. VI. I. 527. b.

Elbe, Recès entre *Frederic Guillaume* Electeur de Brandebourg, & *George Guillaume* Duc de Brunswick-Lunebourg, pour le rétablissement du Commerce sur cette Riviere, de l'an 1685. VII. II. 101. b.

Elbing, Ville de Prusse, Traité entre *Auguste II*. Roi de Pologne & *Frederic III*. Electeur de Brandebourg, touchant les Pretensions de celui-ci, sur cette Ville, de l'an 1699. VII. II. 474. a. Declaration du Conseil de Warsovie, touchant les Pretensions de l'Electeur de Brandebourg sur cette Ville, en 1699. S. II. I. 454.

Declaration des Commissaires de la Republique de Pologne, touchant les bijoux qu'ils avoient pris du Tresor Royal, pour servir de gages à l'Electeur de Brandebourg, pour la restitution de ladite Ville, en 1700. *ibid.* Ordonnances des Commissaires de la Republique à Elbing touchant ladite affaire, en 1700. *ibid.* 456.

Electeurs de l'Empire, comment & par qui ils doivent être conduits à *Francfort*, pour l'Election d'un Roi des Romains I. II. 306. a.

Leur Ordre, Session & Droits. *ibid.* 308. a. b. & *suiv.*

Leurs Offices. *ibid.* 313. b. La premiere Piece, où il est parlé de leur nombre, est la Lettre d'*Urbain IV*. Pape à *Richard*, Frere de *Henri III*. Roi d'Angleterre, élu Empereur,

en 1256. I. I. 216. a. n.

Convention entre *Othon & Waldemar* Marégraves de Brandebourg, *Rodolphe* Duc de Saxe, *Rodolphe & Louis* Comtes Palatins, touchant la future Election de l'Empereur, après qu'*Albert I*. fut assassiné, l'an 1308. *ibid.* 349. b.

Leur Lettre au Pape futur, par laquelle ils lui notifient d'avoir élu *Frederic* Duc d'Autriche Empereur, priant le Pape de vouloir agréer cette Election & de lui donner l'onction, en 1314. I. II. 14. a.

Leur Union par laquelle ils s'obligent de maintenir & défendre les Droits de l'Empire contre les attentats de qui que ce soit, en 1336. *ibid.* 168. a. b.

Leur Lettre au Pape *Benoit XII*, touchant *Louis de Baviere* Empereur, & qu'ils étoient résolu de maintenir les Droits de l'Empire. *ibid.* 171. b.

Leur Convention de défendre & maintenir leurs Droits & Privilèges à l'Election d'un Empereur, faite en 1358. S. I. II. 137.

Leur Traité d'Union, par lequel ils se promettent réciproquement de se tenir étroitement unis tout le tems de leur vie de se prêter une assistance mutuelle pour le maintien de leur Droit d'Election, & de ne consentir à aucune diminution de l'Empire, soit de la part du Roi des Romains, ou de quelque autre que ce soit, de l'an 1399. II. I. 271. b.

Autre Confédération plus particulière des Electeurs avec *Ernest* Duc de Baviere, *Bairharter & Guillaume* Freres, Marégraves de Misnie & quelques autres Princes, contre *Wenceslas* Roi des Romains, de la même année. *ibid.* 273. a.

Leur Pacte avec quelques puissants Princes de l'Empire, pour s'assister mutuellement, au sujet de la Resolution, qu'ils avoient prise, pour élire un autre Empereur à la place de *Wenceslas*, qu'ils avoient déposé, en 1399. S. I. II. 287.

Sentence de déposition prononcée contre l'Empereur *Wenceslas*, de l'an 1400. II. I. 274. a.

Electeurs Spirituels de l'Empire, Confédération des Electeurs de Mayence, de Cologne & de Trêves, avec *Robert* Electeur Palatin, par laquelle après avoir déclaré qu'ils ont déposé *Wenceslas* Roi des Romains, & qu'ils ont élu ledit *Robert* en sa place, ils se joignent à lui, & lui promettent de l'assister, pour le maintien de sa Dignité & de son autorité, de l'an 1400. *ibid.* 275. b.

Electeurs & Princes de l'Empire, Traité de confédération entre les Electeurs de Mayence, de Trêves, de Cologne & le Palatin, les Landgraves de *Thuringe* & Margraves de Misnie contre l'Heretic & l'Infidélité suscitée en Bohême, de l'an 1423. II. II. 143. b.

Electeurs de l'Empire, leur Union par laquelle ils s'obligent de cultiver entr'eux une mutuelle Amitié, de se prêter une assistance reciproque en cas d'hostilité ou d'Aggression dans les choses qui concernent eux ou l'Empire; de ne faire aucun Traité si ce n'est conjointement; de ne prêter l'oreille à aucune diminution de l'Empire, & d'employer tous leurs soins pour procurer l'extinction de l'Heretic & des troubles de Bohême, de l'an 1424. II. II. 178. a.

Leur Union pour faire de concert tous leurs efforts pour accommoder les différens du Pape *Eugene IV*. avec le Concile de Bâle, & qu'en cas qu'ils ne pussent y réussir, de se tenir pourtant unis & de n'entendre à aucune Separation, de l'an 1438. III. I. 48. a.

Leurs autres Unions sur le même sujet, de l'an 1439. *ibid.* 74. a.

Leur Union par laquelle ils conviennent des voyes & des moyens pour accommoder & terminer le Schisme arrivé dans l'Eglise à l'occasion des Différens du Pape *Eugene IV*. avec le Concile de Bâle, de l'an 1446. *ibid.* 152. a.

Autre Union des mêmes, par laquelle ils s'obligent à l'observation d'une mutuelle Amitié & conviennent des moyens d'accommoder les différens qui pourroient survenir entr'eux, avec promesse d'une assistance reciproque, de ne rien traiter ni conclure dans les affaires de l'Empire ni dans celles des Heretiques & du Schisme de l'Eglise, si ce n'est conjointement & de ne consentir à aucun demembrement ou diminution de l'Empire, voulant aussi que cette Union passe à leurs Successeurs, & qu'elle soit renouvelée par eux, de l'an 1446. *ibid.* 153. b.

Leur Declaration & obligation à *Wladislas* Roi de Bohême, qu'ils ont bien élu un Roi des Romains sans l'y appeler, mais que ce n'a point été pour préjudicier aux Droits & honneurs de sa Couronne, cette Election s'étant faite par accident, & par la nécessité des Conjonctures, ils le reconnoissent du reste pour Electeur, & s'obligent envers lui à une amende de 300. Marcs d'or chacun, en cas que ci-après ils vinssent à faire encore une Election sans l'y appeler, fait l'an 1489. III. II. 217. a.

Leur Conclusion, que le Roi de Bohême devra être toujours appelé à l'Election d'un Roi ou Empereur des Romains, sur peine de 500. Marcs d'or, en 1489. S. I. II. 476.

Leur Union, pour entretenir entr'eux une bonne Amitié avec promesse de s'enrichir réciproquement, de veiller contre tout Schisme dans l'Eglise, de maintenir leurs Droits dans l'Election d'un Empereur, de s'opposer à la diminution de l'Empire, & de s'assembler tous les ans pour traiter ensemble des nécessités de l'Empire, de l'an 1502. IV. I. 31. b.

Lettre des Electeurs de Mayence, de Cologne, du Palatin, de Saxe & de Brandebourg, par laquelle après la mort de *Jean* Electeur de Trêves, ils reçoivent *Jacques* son Successeur dans l'Union Electorale conclue à *Gelnhausen*, l'an 1502. de l'an 1503. *ibid.* 44. a.

Leur Convention portant que directs raisons les empêchant de s'assembler tous les ans, selon la teneur de l'Union de *Gelnhausen*, ils ne feront ces

Assen-

Assemblée de que deux en deux ans, mais que leurs Ministres ne laissent pas de s'assembler tous les ans, de l'an 1505. IV. I. 45. a.

Union des trois Electeurs Spirituels & de Louis Electeur Palatin, conclue après la mort de l'Empereur Maximilien I. pour durer jusqu'à l'Élection d'un nouveau Roi des Romains. Ils s'y promettent une assistance réciproque & de ne faire aucun mouvement sans le consentement d'eux tous ensemble, de l'an 1510. *ibid.* 282. b.

Leur Decret adressé à Charles Archiduc d'Autriche, par lequel ils lui notifient qu'ils l'ont élu Roi des Romains, de l'an 1519. *ibid.* 296. b.

Union étroite des six Electeurs Spirituels & Temporels de Mayence, Treves, Cologne, Palatin, Saxe & Brandebourg pour la commune défense de leur Dignité Electorale, de l'an 1521. *ibid.* 328. b.

Traité d'Accommodement entre Daniel Electeur de Mayence & Auguste Electeur de Saxe, sur le Droit d'intimer tant aux Diètes Générales qu'aux Particulieres, de l'an 1565. V. I. 95. b.

Ils donnent leur Avis à l'Empereur Maximilien II. sur le Titre de Grand Duc de Toscane, que le Pape Pie V. avoit été donner à Cosme I. Duc de Florence, & déclarent que cela ne pouvoit ni ne se devoit faire de Droit, mais que l'Empereur lui pouvoit bien accorder, s'il l'en recherchoit, le Titre de Grand Duc de Florence, mais non pas d'Heretique ou Toscane, en 1575. S. II. I. 465.

Leur Declaratoire, que le Duc de Savoie avoit satisfait de sa part à tout ce qu'il devoit, pour obtenir l'Investiture Imperiale de ses Fiefs, & nommément du Montserrat & de ses Dependances, & que bien que la Cour Imperiale l'eût différé jusqu'à l'1. il devoit pourtant être regardé comme effectivement investi, en 1664. *ibid.* 374. b.

Electeur, le Droit d'Electoral est assuré au Roi de Bohême par Charles IV. Empereur, en 1378. II. I. 123. b.

Electoral, le neuvième Electoral, érigé par l'Empereur Leopold I. dans la Maison d'Hanovre, en 1692. VII. II. 305. b.

Opposition de plusieurs Princes de l'Empire au neuvième Electoral, par leur Union de Ratibonne, de l'an 1693. *ibid.* 325. a.

Autre Union entre eux pour le même sujet faite à Francfort, en 1695. *ibid.* 351. a.

Le Neuvième Electoral reconnu par le Roi de France à la Paix de Rastadt, en 1714. VII. II. 417. b.

Eleonore, Reine Douairière de Pologne & Duchesse Douairière de Lorraine, son Renouveau de la Grande Alliance, avec l'Empereur Leopold I. & les Provinces Unies, de l'an 1695. VII. II. 358. b.

Elisabeth, Veuve d'Albert II. Empereur & Roi d'Hongrie, fait couronner en cachette son Fils Ladislas avec la Couronne de Hongrie & en porte ensuite ladite Couronne avec elle en Autriche. III. I. 90. a.

Elisabeth, Reine d'Angleterre, son Traité préliminaire de Paix avec Henri II. Roi de France, de l'an 1559. V. I. 128. a.

Son Traité de Paix avec Marie Reine d'Ecosse, de l'an 1559. *ibid.* 29. a.

Son Traité de Paix avec Henri II. Roi de France, l'an 1559. *ibid.* 31. a.

Son Traité de Paix & d'Amitié avec Marie, Reine d'Ecosse, de l'an 1560. *ibid.* 65. a.

Son Traité d'Alliance avec le Prince de Condé & la Ligue des Reformés, de l'an 1562. *ibid.* 94. b.

Son Traité de Paix & d'Amitié avec Marie Reine d'Ecosse, Douairière de France, de l'an 1563. *ibid.* 99. b.

Son Traité de Paix & de Confédération avec Charles IX. Roi de France, de l'an 1564. *ibid.* 126. a.

Son Traité de Confédération & d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1572. *ibid.* 221. a.

Extrait de son Traité d'Alliance avec les Etats Généraux des Pays-Bas, de l'an 1577. *ibid.* 315. a.

Son Contrat de Mariage avec François, Fils de France, Duc d'Anjou & d'Alençon, de l'an 1581. *ibid.* 406. a.

Son Traité avec les Etats des Provinces Unies, touchant le secours à leur envoyer, de l'an 1585. *ibid.* 554. a.

Son Traité de plus étroite Alliance avec Jacques VI. Roi d'Ecosse, de l'an 1586. *ibid.* 457. a.

Son Traité avec Henri IV. Roi de France, sur le secours à lui donner contre la Ligue, de l'an 1592. *ibid.* 489. a.

Son Traité de Confédération & d'Alliance avec le même Roi, contre Philippe II. Roi d'Espagne, de l'an 1596. *ibid.* 521. a.

Autre Traité avec le même Roi & les Etats Généraux des Provinces Unies, de la même année. *ibid.* 531.

Son Traité d'Accommodement & de Continuation d'Alliance avec les Etats Généraux des Provinces Unies, de l'an 1598. *ibid.* 584.

Autre Traité entre les mêmes pour régler l'assistance réciproque contre l'Espagne. *ibid.* 589. a.

Elmour Mommuni Busbi, Roi de Tunis, son Traité de Paix & de Commerce pour 20. ans, avec la Ville de Pise, en 1264. ou 1266. S. I. I. 115.

Elme, l'Évêque d'Elne publie une Ordonnance pour la Paix publique dans le Roussillon. I. I. 43. b.

Emanuel Comnene, Empereur Grec, Reponse de Conrad III. Empereur de l'Occident, à sa Lettre touchant la Paix entre les deux Empires. I. I. 76. b.

Emanuel Philibert, Duc de Savoie, son Contrat de Mariage avec Marguerite de France, Fille de François I. de l'an 1559. V. I. 50. b.

Acte de restitution de ses Paix occupés par la France. *ibid.* 51. a.

Jean Aloise dernier Marquis de Saluces lui transporte le Marquisat, en 1660. S. II. I. 166.

Diplôme de son Investiture du Duché de Savoie par l'Empereur Ferdinand I. l'an 1562. V. I. 92. a.

Son Traité avec Henri III. Roi de France pour la restitution de Pignerol, Perouse, Savailan & autres Places, de l'an 1574. *ibid.* 231. a.

Emanuel Lebrecht, Prince d'Anhalt-Cöthen, son Testament, de l'an 1702. VIII. I. 122. b.

Embrun, Ville du Dauphiné, l'Abbé d'Embrun fait un Traité d'Alliance avec Philippe Comte de Savoie, en 1282. I. I. 248. b.

Le même Abbé se met avec son Monastere sous la Protection d'Amé Y. Comte de Savoie, lui accordant pour cela certains Droits, en 1285. *ibid.* 261. a.

Embsen, Ville Libre de la Frise Orientale, Accord entre le Comte d'Ost-Frise & la Ville d'Embsen, de l'an 1595. V. I. 516. a.

Articles de la Convention avec le Comte Emu, l'an 1599. S. II. I. 247.

Sa pacification faite avec ledit Comte par l'Intervention des Etats Généraux, en 1603. *ibid.* 251.

Son Traité de Commerce & de bonne Correspondance avec Christophe Bernard, Evêque de Munster, de l'an 1609. VII. I. 123. a.

Empereur Romain, Statut du Concile de Lyon sous Innocent IV. touchant son Election, comment & par quels Princes & Prélats elle doit être faite, en 1245. I. I. 188. b.

Decret de Louis de Baviere & des Etats de l'Empire qui porte que celui qui est élu par les Electeurs, est Empereur encore qu'il ne soit pas oint, consacré ni couronné par le Pape. S. I. II. 138.

Les Solemnités & Ceremonies de leur Couronnement avec la Couronne de Fer, décriées l'an 1530. IV. III. 101. a. 102. a.

Accord touchant leur Couronnement entre les Electeurs de Mayence & de Cologne, de l'an 1667. VI. II. 182. a.

Empire, Constitution de l'Empereur Otton III. faite dans une Diète, touchant l'Élection des Empereurs par sept Electeurs, & où l'on trouve une Liste des Etats de l'Empire, en 1001. S. I. I. 187.

Lettre de quelques Princes de l'Empire à Innocent III. Pape par laquelle ils le prient de vouloir confirmer l'Élection d'Otton IV. Empereur, faite par eux, en 1198. I. I. 381. b.

Diplôme des Princes de l'Empire, par lequel ils déclarent Conrad, second Fils de Frederic II. Empereur, Roi des Romains & futur Empereur, au lieu de Henri son Frere aîné, en 1237. *ibid.* 174. a.

Reglement de divers Prélats, Seigneurs & Villes de l'Empire pour la Paix Publique, pour dix ans, au XIII. Siècle. *ibid.* 203. a.

L'Empire & l'Empereur, sont indépendants du Pape. S. I. II. 142. b.

Le Pape Jean XXII. s'y arroe la Jurisdiction, pendant que le Throne Imperial est vacant, & excommunique ceux qui par Droit de Vicariat prétendent à son Administration, en 1314. *ibid.* 96.

Quelques Villes de l'Empire font une Confédération pour conserver la Paix publique, en 1325. I. II. 70.

Les Droits de l'Empire assurés par les Electeurs contre les attentats des Papes, l'an 1338. *ibid.* 168. a. b.

Paix Publique dans tout l'Empire ordonnée par l'Empereur Wenceslas pour dix ans, de l'an 1398. II. I. 261. a.

La première & plus ancienne des Matricules de l'Empire, faite à Nuremberg, en Diète Generale sous l'Empereur Sigismund pour l'Expedition contre les Bohémiens. S. II. I. 353.

Confédération pour cinq ans entre divers Princes & Villes de l'Empire, à l'égard de la Ligue de Mayence, de l'an 1406. II. I. 293. a.

Divisié en quatre Cercles par l'Empereur Albert II. l'an 1438. III. I. 42. a. 44. a.

Continuation d'une Regence Imperiale à Nuremberg, en 1500. S. I. II. 100.

Les Six-Cercles de l'Empire, du tems de l'Empereur Maximilien I. *ibid.* 101.

Déligation de tous les Etats de l'Empire, dans la Matricule Imperiale sous Maximilien I. en 1507. S. II. I. 137.

Ordre & Spécification des dix Cercles de l'Empire, & des Etats qui appartiennent à chacun d'eux, fait & ordonné par l'Empereur Charles V. en Diète Generale à Worms, en 1521. *ibid.* 65.

Accord entre les cinq Illustres Maisons des Princes de Pomeranie, de Wirtemberg, de Hesse, de Bade & de Mecklenbourg, touchant l'alternative à observer entre les dans les Diètes de l'Empire, à l'égard de l'ordre des

stances, vocations & subscriptions, fait en 1640. *ibid.* 298.

Union de Francfort entre Philippe Guillaume, Duc Palatin de Neubourg, Auguste Duc de Brunswick-Wolfenbütel, Christian, Louis & George Guillaume Ducs de Brunswick-Lünebourg, Eberhard Duc de Wirtemberg, Guillaume Landgrave de Hesse-Darmstadt pour la Conservation de leurs Droits & Dignités de Princes de l'Empire, & pour obtenir

abolition de tout ce qui a été mis au préjudice desdits Droits dans la Capitulation Imperiale Leopoldine: conclue, en 1662. *ibid.* 372.

Articles & Conditions arrêtés entre le Prince Gnidobaldo, Archevêque de Saltzbourg, comme Principal Compulsaire de l'Empereur à la Diète de Ratibonne, & les Deputés de quelques Electeurs & Princes de l'Empire, selon lesquels ils consentent au secours des Troupes

contre les Turcs, de l'an 1663. VI. II. 467. a.

Conclusion de l'Empire touchant les Monnoyes d'Or & d'Argent, leur titre & valeur &c. & pour la suppression des Monnoyes fausses ou legeres, de l'an 1667. VII. I. 19. a.

Alliance d'Autbourg, faite entre l'Empereur Leopold I. les Rois d'Espagne & de Suede, & plusieurs Electeurs, Princes & Etats de l'Empire, pour le maintien de la Trêve de 20 ans, conclue

conclue avec la France, & pour veiller à la Paix & sûreté commune, de l'an 1686. VII. II. 131. a. 133. a. Union & Alliance défensive conclue à Nuremberg entre divers Princes tant Ecclesiastiques que Temporels de l'Empire, pour le maintien de leurs Droits & la conservation de la Paix fur le fondement de celle de Westphalie, contre toute injuste violence, en 1700. S. II. I. 457. Recté conclu à Francfort entre quelques Princes de l'Empire, par lequel ils s'unissent à ne se mêler des Différens survenus à l'occasion de la Succession d'Espagne, & à faire leurs efforts pour le maintien de leur Dignité & Droits, & que le neuvième Electorat n'y apporte aucun préjudice, en 1701. S. II. II. 10. Declaration de Guerre de la part de l'Empereur & de l'Empire contre le Roi de France, le Duc d'Anjou & leurs Alliez, de l'an 1702. VIII. I. 120. b. Union de quelques anciennes Maisons des Princes de l'Empire, pour le maintien de leurs Prerogatives, en 1719, avec l'Assentiment de *Frideric*, Roi de Suède, comme Landgrave de Hesse-Cassel, en 1729. S. II. II. 284.

Encise, Marquisat, cédé par *Odon* Marquis d'Encise à *Guillaume*, Marquis du Montferrat. S. I. II. 495. & 496. Cession & Translation faite à *Guillaume* Marquis du Montferrat, par *Gabriel Christoffe & Albertin*, Marquis d'Encise de tous les Droits qu'ils avoient dans le Marquisat d'Encise, avant qu'ils en fussent chassés par *Odon*. S. II. I. 35.

Autre Cession & Translation faite au même par *Dominique Jean Guillaume*, *Ottaviano* & *Innocent*, Marquis d'Encise dans leurs Bieus & Possessions qu'ils y avoient avant leur déposition par ledit *Odon*, *ibid.* 37. *Theodore & Frideric*, Freres, Marquis d'Encise, cèdent tous leurs droits sur le Marquisat d'Encise à *Guillaume* Marquis du Montferrat, qui leur assigne en échange quelques autres Terres à tenir en indivis pour la moitié avec *Albert* d'Encise. *ibid.* 59.

Enfance de France, le Dauphin & le Duc d'Orléans, Fils de *François I.* Accord & Reglement touchant leur délivrance de l'otage où ils étoient en Espagne, de l'an 1530. IV. II. 63. a.

Engelbert, Evêque de Trèves, sa Lettre au Pape *Gregoire VII.* où il lui reproche ses Crimes & vices & renonce à son obéissance. S. I. I. 32.

Enno, Comte de la Frise Orientale, ses Concordats & Conventions avec les Etats dudit Comté à son Inauguration & réception de l'hommage à *Emden*, l'an 1599. S. II. I. 242. Sa pacification avec la Ville d'*Emden*, faite par la Médiation des Etats Generaux, en 1603. *ibid.* 251.

Erford, Ville de Thuringe, Son Traité avec *Ernest* Electeur & *Albert* Duc de Saxe, par laquelle elle les prend pour ses Protecteurs, & s'oblige de leur payer 1500. florins du Rhin par an, de l'an 1483. III. II. 110. b.

Sa Translation avec *Albert* Archevêque de Mayence, *ibid.* 114. a. Accord entre *Albert* Electeur de Mayence & ladite Ville, par l'entremise de la Confédération de Suabe, portans que l'Electeur remet à ladite Ville toute l'offense qu'il en avoit reçue à l'occasion du Tumulte des paysans, mais qu'à l'égard des pertes & dommages qui lui en sont arrivés la Ville les devra compenser, de l'an 1530. IV. II. 48. b.

Son Accord avec *Jean Frideric* Electeur de Saxe, pour lui & pour son Frere mineur le Duc *Jean Ernest*, pour l'accommodement de leurs Différens au sujet du Droit de Conduire en cette Ville & de la Precedence à y observer, de l'an 1533. *ibid.* 106. a. Articles accordés à cette Ville par l'Electeur de Mayence au sujet du libre Exercice de la Religion, de l'an 1618. V. II. 312. a. Protection & Reservation des Ministres de l'Electeur de Mayence faite aux Negotiations de Munster & Osnabrug, par laquelle ils réservent audit Electeur ses Droits sur ladite ville, de l'an 1648. VI. I. 441. b. Sa Capitulation avec l'Electeur de Mayence, de l'an 1664. VI. III. 29. a.

Erie, Roi de Norwege, son Traité avec *Alexandre III.* Roi d'Ecosse, touchant son Mariage avec *Marguerite*, Fille dudit Roi d'Ecosse, en 1281. I. I. 413. b.

Erie, Duc de Saxe-Lauenbourg, Lettres d'Investiture du Duché de ce nom & de ses Appartenances, qui lui sont données par l'Empereur *Sigismund*, l'an 1414. III. I. 19. a. Il obtient de l'Empereur *Sigismund* l'Investiture de ce Duché, & du Palatinat de Westphalie & d'autres Seigneuries. S. I. II. 338.

Il s'oblige de porter son Différent avec *Frederic* Duc de Saxe au Comte de *Bille*. *ibid.* 369.

Erlenbach, Ville de Francoine, son Pacte d'Avocatie & de Protection avec *Jean* Comte de Wertheim. S. I. II. 312.

Ernest, Margrave d'Autriche, l'Empereur *Henri IV.* lui confirme les Privileges accordés par les Empereurs *Jules Cesar* & *Neron* à la Terre d'*Autriche*, & y ajoute d'autres Prerogatives, comme l'Avocatie de l'Eglise de *Salzbourg*, &c. S. I. I. 182.

Ernest, Electeur, & *Albert* Duc de Saxe, Freres, Partage hereditaire de leurs Principautés & Seigneuries en deux parties égales, celle de *Weimar* & celle de *Alsfeld*. S. I. II. 465.

Sentence Arbitrale, rendue par quelques Arbitres, sur quelques points restés indécis. *ibid.* 472.

Leur Confederation hereditaire & perpetuelle avec *Vladislas* Roi de Boheme, de l'an 1482. III. II. 94. b. Leur Revers donné à *Hedwige* Abbessé de *Quedlinbourg*, par lequel ils reconnoissent qu'ils tiennent en Fief maiculin de l'Abbaté de *Quedlinbourg* l'Avocatie sur la même Abbaye, promettant de satisfaire aux Conditions & obli-

gations du Fief, dans toutes les occasions de Caducité, l'an 1479. III. II. 67. a.

Ils prennent la Ville d'*Erford* en leur protection, pour une somme de 1500. florins à payer annuellement, de l'an 1483. *ibid.* 110. a.

Ernest, Electeur de Cologne, son Renouveauement & Confirmation de l'Union hereditaire du Rhyn, de l'an 1590. VI. I. 481. b.

Ernest le Pieux, Duc de Saxe-Gotha. Son Traité d'Accommodement avec les Ducs de *Saxe-Weimar*, *Saxe-Eisenach* & *Saxe-Jene*, touchant les Principautés de *Saxe-Aitenbourg* & *Cobourg*, de l'an 1672. VII. I. 158. a.

Ernest Auguste, Duc de Brunswig-Lunebourg, & Evêque d'Osnabrug, Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour observer une exacte Neutralité à l'égard de la France, de l'an 1671. VII. I. 150. b.

Son Traité de Confederation, Secours & defense avec *Leopold I.* Empereur, *Charles II.* Roi d'Espagne, & les Provinces Unies, de l'an 1675. *ibid.* 285. a. Son Traité avec l'Empereur *Leopold I.* pour la defense & seureté de la Patrie & l'observation des Traitez de Westphalie & de Nimègue, de l'an 1683. VII. II. 41. a.

Il obtient de l'Empereur *Leopold I.* la Dignité Electorale, l'an 1692. *ibid.* 305. b. Son Traité avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne & les Provinces Unies, pour un Corps de Troupes de 7949. hommes qu'il leur fournit, de l'an 1692. *ibid.* 316. Son Renouveauement de la Grande Alliance avec l'Empereur *Leopold I.* & les Provinces Unies, de l'an 1695. *ibid.* 314. b. Son Traité d'assistance mutuelle avec *Frideric* Duc de Holstein-Gottorp, de l'an 1696. *ibid.* 364. b.

Erford, Traité entre *Albert* Duc de Saxe, & le Seur de *Ravensheim* pour la reddition de cette Place à *Maximilien*, Roi des Romains, de l'an 1492. III. II. 289. b.

Erlingen, Ville Imperiale de Suabe sa Convention avec *Eberhard* Comte de Wurtemberg pour le maintien de la Paix & la Conservation de leurs avantages, pour fix ans, de l'an 1391. II. II. 230. a.

Diplome de *Leopold* Duc d'Autriche par lequel il reçoit ladite Ville dans la Confederation conclue auparavant pour le maintien de la Paix Publique avec les Villes d'*Ulme*, *Rorweil*, *Nordingen*, *Memmingen*, *Hall*, *Gemund*, *Bibere*, *Kempten*, *Kaufbeuren*, *Isny*, *Aulde*, *Leutkirch* & *Bopfingen*, de l'an 1397. *ibid.* 260. a. Renouveauement de sa Confederation avec *Eberhard* Comte de Wurtemberg, pour le maintien de la Paix Publique, pour huit ans, de l'an 1410. *ibid.* 335. a. Son Traité d'Union & de Paix publique avec *Ottav* Comte Palatin du Rhin, de l'an 1418. II. II. 120. I.

Erlingen, *Reutlingen* & *Weil*, Villes Imperiales de Suabe, leur Traité de Paix Publique avec *Louis & Ulric* Freres, Comtes de Wurtemberg, pour la protection & defense de leurs Terres & Sujets, de l'an 1434. II. II. 284. a. Leur Prolongation de l'Union de la Paix Publique pour cinq ans, de l'an 1437. III. I. 27. a.

Leur Prolongation de la même Union avec *Louis & Ulric*, Comtes de Wurtemberg. *ibid.*

Erlingen, *Reutlingen*, *Heilbronn*, *Rehswyl*, *Wyl* & *Wimpfen*, Villes Imperiales; reçus dans l'Union de la Paix Publique faite auparavant entre *Louis & Ulric* Comtes de Wurtemberg & quelques autres Villes Imperiales, l'an 1443. III. I. 125. b.

Erlingen, recommandée par l'Empereur *Frederic III.* aux Margraves de Bade, pour la protéger, l'an 1454. III. I. 233. b.

Lettres de Protection desdits Margraves. *ibid.* 234. a. *Charles & Bernard*, Freres, Margraves de Bade, la prennent sous leur Protection, par commandement de l'Empereur *Frederic III.* S. I. II. 406.

Son Union renouvelée pour huit ans avec *Eberhard* Comte de Wurtemberg. *ibid.* 344. Sentence Arbitrale rendu par *Jean* Archevêque de Trèves, entre *Ulric* Comte de Wurtemberg & la Ville d'*Erlingen* au sujet de quelques Bieus de la Ville, situés dans le Territoire du Comte. *ibid.* 442. Accord entre la même Ville & ce Comte touchant le Pape de Cauffade. *ibid.* 443.

Espagne *Gregoire VII.* Pape attribue le Royaume d'Espagne au Saint Siège, en 1073. I. I. 51. b. & 52. a. *Charles V.* Empereur, comme Roi d'Espagne obtient du Pape *Clement VII.* le pouvoir de nommer des personnes aux Dignités & Benefices Ecclesiastiques, pour lui & tous les Rois futurs. S. II. I. 109.

Lui qui fut faite dans ce Royaume, qu'*Anne*, Fille de *Philippe III.* & Femme de *Louis XIII.* Roi de France, ni ses Descendans ne pourront succéder es Etats d'Espagne. *ibid.* 283.

Espagne & Suede, Paix qu'ils firent ensemble à Nimègue, & les Actes concernant cette affaire. VII. I. 414. a.

Espagne & Provinces Unies, Actes d'Assurance reciproques de la part de la Cour d'Espagne, & de la part des Etats Generaux, pour redresser & prévenir tout mécontentement au sujet des Droits exigés mal à propos à l'offense fur quelques Vaisseaux Hollandois, & des Représailles qui avoient suivi en Zelande, en 1667. S. I. 380.

Espagne, premier Traité de Partage de cette Monarchie, fait entre *Louis XIV.* Roi de France, & *Philippe V.* Roi de la Grande

- Grande Bretagne & les Provinces Unies*, en 1698. VIII. II. 442. a.
 Second Traité de Partage entre les mêmes, de l'an 1703. *ibid.* 477. a.
Epagne, Oñroi accordé par Philippe V. Roi d'Espagne, pour pousser le travail des Mines en *Andalousie* & *Extremadure*, en 1725. S. II. II. 183.
Espinal, Ville de Lorraine & se rend & se soumet à Charles VII. Roi de France, l'an 1432. III. I. 132. b.
Espinoi, Rétablissement du Prince d'*Espinoi* dans ses Terres & Biens, par le Roi Très-Christien & les *Etats Généraux*, en vertu de la Paix d'Utrecht. VIII. I. 388. b. 389. a.
Eshref, Schach de Perse, sa Lettre sur la Paix au Grand Seigneur, en 1727. S. II. II. 109.
Etats Généraux des Provinces Unies, leur Edit en faveur des Français réfugiés, sous leur Domination, pour leur conférer les Successions de leurs Parens à l'exclusion de ceux qui sont restés en France, de l'an 1709. S. II. II. 77.
 Voyez *Provinces Unies*.
Etienne V. Pape declare & confirme Louis Fils de *Boson*, Roi d'Arles, en 890. I. I. 23. a.
Etienne VI. ou VII. Pape, ses Actes contre *Formose* son Prédecesseur déclarés nuls par le Pape Jean IX. en 904. I. I. 27. d.
Etienne, Roi d'Angleterre declare *Henri* Duc de Normandie pour son Successeur & Héritier de la Couronne d'Angleterre, en 1153. I. I. 373. b.
Etienne, Roi de Hongrie, son Traité de Paix avec *Ottocar* Roi de Bohême dans lequel il renonce à toute prétention aux Duchés & Seigneuries de *Styrie*, *Carinthie*, *Carniole* & de la *Marche*, en 1271. I. I. 233. a.
Etienne, Prince de Transylvanie, élu Roi de Pologne, ses Conventions avec les *Etats* du Royaume, faites après son Election, l'an 1596. V. I. 252. b.
 Son Serment de Roi. *ibid.* 253. b. Sa Confirmation des Conventions faites avec le Roi précédent *Henri*. *ibid.* 154. a.
 Sa Confirmation de tous les Privilèges, Droits & Libertés des *Etats* du Royaume de Pologne & du Grand Duché de *Lithuanie*. *ibid.* 255. a. 254. a. Decret des *Etats* pour son Couronnement. *ibid.* 255. b. Son Decret de Paix pour la Ville de *Dantzick*, de l'an 1577. *ibid.* 311. b. Son Abolition du Ban prononcé contre lui, Confirmation de leurs Privilèges & de la Liberté de Religion. *ibid.* 312. b.
 313. a. 313. b.
Etienne, Comte Palatin du Rhyn & Duc de Bavière, sa Convention avec les autres *Electeurs* de l'Empire de défendre & maintenir leurs Droits & Privilèges à l'Electon d'un Empereur, en 1338. S. I. II. 137.
Etienne, Comte Palatin du Rhin, son Union avec la Ville de *Spire* pour six années, portant, que de part & d'autre on sera obligé de s'entre-succourir en tout cas de nécessité, de l'an 1419. II. II. 125. b.
Etienne II. *Frederic* & Jean Ducs de Bavière, leur Pacte de Succession & de Partage de leurs *Etats*, de l'an 1392. II. I. 233. b.
Etienne, Comte dans la Slavonie, son Traité de Paix avec la Ville de *Spalatro* en Dalmatie, en 1219. I. I. 176. a.
Etienne Bohémien de *Klmar*, Chef des Mécontents de Hongrie, sa Pacification avec *Matthias* Archiduc d'Autriche, au nom de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1606. V. II. 68. b.
Eu Comté, donné par Louis XI. Roi de France à *Marie de Savoie*, Comtesse de St. Paul, l'an 1466. III. I. 346. b.
Eubai, Comte de Geneve, son Testament. I. I. 209. b.
Eudes IV. Duc de Bourgogne, son Traité avec Philippe Regent des Royaumes de France & de Navarre, par lequel ledit Duc de Bourgogne confent que Philippe tienne le Gouvernement des Royaumes de France & de Navarre, en 1316. I. II. 31. b.
 Eudes Voyez *Odon*.
Eudon de Raup Deriani, sa Lettre par laquelle il delivre ses Terres dans la petite Bretagne, en partant pour Jerusalem, à *Ganfrois* Vicomte de Rohan, pour 600. Livres. S. I. I. 78.
Evêques, Constitution de Louis le *Débonnaire* touchant leur Election, de l'an 834. I. I. 8. b.
 Ils dressent le Formulaire de Paix entre les Fils & petits-Fils de Louis le *Débonnaire*, en 860. *ibid.* 15. b. Leur Investiture combien de tems exercée par les Empereurs. *ibid.* 61. b.
 Accord fait à ce sujet entre Henri V. Empereur & *Pape* II. Pape. *ibid.* Ils publient des Ordonnances de Paix en France vers l'an 1000. *ibid.* 41. a.
Evêques de Lorraine & des Pais-Bas ont eu le Droit d'élire les Comtes de leurs Villes. I. I. 41. b. n.
 Plusieurs sont aussi Comtes, pour quelle raison. *ibid.* Leurs Biens Meubles furent avant *Ottou IV.* toujours saisis par les Empereurs. *ibid.* 382. a.
Evêques de Narbonne, de *Gironne* &c. rétablissent la Paix Publique dans leurs Diocèses. I. I. 45. b. 47. b.
Eugene IV. Pape, sa Constitution que les *Cardinaux* creés dans un Conistoire secret, ne devront pas être appelés *Cardinaux*, ni avoir suffrage dans l'Electon des Papes, ou autre acte jusques à ce qu'ils aient reçu les Enseignes du Cardinalat, & que le Pape leur ait ouvert la bouche. S. I. II. 361. Ses Lettres par lesquelles il dissout le Concile de *Bâle* & en ordonne un autre à *Bologne*, de l'an 1431. II. II. 245. b.
 Il approuve le Concile de *Constance* auprès de l'Empereur *Sigismund*. *ibid.* 258. b. Sa Bulle, par laquelle il casse & dis-

sout ledit Concile, de l'an 1433. II. II. 265. b.
 Sa Revocation de ladite Bulle, en confirmant & acceptant ledit Concile. *ibid.* 266. a. Sa seconde Bulle de cassation en revoquant sa Revocation. *ibid.* b. Troisième Bulle pour justifier son Procédé, & à quelle condition il reconnoitra ledit Concile. *ibid.* 267. a. Sa Bulle par laquelle il revoque trois de ses précédentes Bulles publiées contre le Concile de *Bâle*, lequel il confirme de nouveau, de l'an 1433. *ibid.* 273. a. Son Serment, fait par ses Legats au Concile de *Bâle*, qu'il le maintiendrait, & avoue qu'un Concile General tient son Autorité immédiatement de *Jesús Christ* & est au dessus du Pape, de l'an 1434. *ibid.* 281. a. *Eugene* Pape, *Venise* & *Florence*, Républiques, leur Paix faite avec Philippe Marie Duc de Milan, par la sentence Arbitrale de deux *Cardinaux* & le Marquis d'*Esse*, l'an 1435. *ibid.* 330. b. Cité par le Concile de *Bâle* pour y comparoir dans 60. jours. III. I. 30. b.
 Son Edit par lequel il ordonne un Concile General à tenir à *Ferrare* en profitant celui de *Bâle*. *ibid.* 32. a. Sa Concession faite à *Edouard* Roi de Portugal & à ses Successeurs de se faire ordier par l'Archevêque de Bragance, en 1436. S. I. II. 378. Il est condamné de contumace par le Concile de *Bâle*, l'an 1437. III. I. 37. a.
 Sa Bulle publiée contre ledit Concile & pour le transférer à *Ferrare* est déclarée nulle. *ibid.* 38. b. Son Traité fait par le Cardinal *François* avec *Nicolas d'Esse*, Marquis de *Ferrare*, portant que ledit Marquis, ses Fils & ceux de *Ferrare* reconnoitront ledit *Eugene* pour Pape légitime & accorderont au dit Cardinal les Privilèges & conditions demandés, de l'an 1438. *ibid.* 45. a. Convention de ses Legats & de ceux du Concile de *Bâle* avec les Ambassadeurs de l'Empereur *Gree*, pour prolonger le terme du départ des Galères pour Constantinople & pour différer la nomination d'un Lieu pour le Concile futur jusqu'à l'arrivée dudit Empereur en Italie, de l'an 1437. *ibid.* 27. a. Ses Lettres par lesquelles il accepte l'obligation de l'Empereur & du *Patriarche de Constantinople* de vouloir adhérer à lui, & de venir en Italie en une des trois Villes qui lui étoient nommées, le Pape s'obligeant de son côté de lui fournir les frais & autres choses qui lui sont accordées par le Concile de *Bâle*. *ibid.* 29. b. Déclaré par le Concile de *Bâle* coupable de contumace & incorrigible, & pour cette raison suspendu de l'Administration du Pape tant pour le Spirituel que pour le Temporel, de l'an 1438. *ibid.* 46. a. Cité pour comparoir devant le Concile de *Bâle*, l'an 1438. *ibid.* 48. b. Sa Paix avec *Alfonse* Roi d'Arragon & de Sicile, par laquelle celui-ci s'engage d'assister le Pape contre le Duc de Milan; le Pape de son côté promet au Roi l'investiture du Royaume de *Naples*, en 1443. S. I. II. 388.
 Son Investiture dudit Royaume, donnée audit Roi. *ibid.* 390. Il remet à *Alfonse* Roi d'Arragon & de Sicile, les 50000. Mares qu'il lui devoit pour l'investiture du Royaume de *Naples*. *ibid.* 396. Il lui remet de même l'Article d'établir les Rebelles & Bannis. *ibid.* 397. Il érige la Succession dans ledit Royaume jusques aux Lignes Transversales dudit Roi. *ibid.* Il lui donne aussi permission d'imposer des Tailles aux Eglises, Couvents & personnes Ecclesiastiques dudit Royaume. *ibid.* Sa Concession accordée à la requête de l'Empereur *Frederic* III. que les Decrets du Concile de *Bâle* acceptés par le Roi *Albert* se pourroient exécuter en Allemagne, jusqu'à ce qu'ils soient modérés, de l'an 1446. III. I. 150. a.
 Sa Bulle donnée en faveur de l'Empereur *Frederic* & de divers Princes & Prelats de l'Empire qui s'étoient soumis à lui, par laquelle il confirme & ratifie leurs privilèges & tout ce qui s'est fait pendant les dissensions qui furent entre lui & le Concile de *Bâle*, de l'an 1446. *ibid.* 150. b.
Eugene de Savoie, Generalissime de l'Empereur, son Revers donné au Duc de *Modene*, touchant la Refutation de la Forteresse de *Bersello*, aussi-rôt que la Guerre sera finie, de l'an 1701. VIII. I. 97. b.
 Sa Capitulation Generale accordée aux Français pour l'évacuation entiere de la Lombardie, de l'an 1707. *ibid.* 212. b.
 Sa Convention avec le Duc de *Mariborough* & les Deputés des *Etats Généraux*, pour fournir les Vivres aux Troupes Impériales dans les Pais-Bas, en 1710. *ibid.* 257. b.
Eureux, Ville de France, cédée à Philippe II. Roi de France, par Jean sans Terre Roi d'Angleterre. I. I. 126. a. 127. a. b.
Excommuniés, quelles sont leurs peines. I. I. 44. a.

F.

Fagel, Pensionnaire de Hollande, sa Lettre écrite à *Jacques Stenart*, Avocat, pour l'informer des sentimens du Prince & de la Princesse d'Orange sur l'abolition du *Tesl* & des *Lois Penales*, de l'an 1689. VII. II. 151. b.
Farnese (Oclave) Duc de Parme, s'engage au service de *Honori* II. Roi de France, l'an 1551. IV. III. 26. a.
Farnese (Raynaud) Duc de Parme, sa Protestation contre la non-acceptation de l'argent qu'il avoit présenté à la Chambre Apostolique, pour le degèvement du Duché de *Castro* & de la Seigneurie de *Ronciogione*, en 1672. S. II. I. 389.
 Autre Protestation, faite en 1691. *ibid.* 421. b.
 F. 118

Felix V. Antipape, sa Renonciation au Pontificat faite au Concile de Lauzanne, en 1449. S. I. II. 402.

Ferdinand I. Roi de Bohême, ses Lettres par lesquelles il déclare que les *Etats de Bohême* l'avoient élu pour leur Roi, par leur pure & franche volonté, sans aucune obligation, de l'an 1426. IV. I. 459. a.

Ses Lettres, par lesquelles il promet auxdits *Etats* de les assister, en cas que quelqu'un voudrait envahir quelque Province appartenante au Royaume de Bohême. *ibid.* b.

Autres Lettres par lesquelles il promet d'observer & maintenir les *Compacts de Bâle* & autres Privilèges dudit Royaume. *ibid.*

Ses Lettres données aux *Etats de Silésie* par lesquelles il déclare qu'il ne leur ennuiera point de préjudice, qu'ils n'ont déclaré qu'il ne leur ennuiera point de préjudice, qu'ils n'ont pas été appelés à son Election. *ibid.* 470. a.

Sa Transfation de Cadeau faite avec *Jean Frederic* Electeur de Saxe, *Ulric* Duc de Wurtemberg & *Philippe* Landgrave de Hesse sur plusieurs Différens concernant son Election pour Roi des Romains, la Paix Religieuse de Nuremberg, la Restitution du Duc de Wurtemberg, le pardon de ce Duc & du Landgrave, pour l'occupation du Duché de Wurtemberg, &c. de l'an 1534. IV. II. 128. a.

Son Ordonnance faite comme Duc de Carinthie touchant les Appellations, les Reines, cléments & delivrance des voleurs & autres Malfaiteurs dans les Terres & Seigneuries de l'Evêque de Bamberg, situées dans ledit Duché de Carinthie, de l'an 1535. *ibid.* 126. a.

Son Accord avec *Matthieu* Archevêque de Salzbourg, sur leurs Différens & Griefs reciproques, de l'an 1535. *ibid.* 128. b.

Ferdinand I. Roi de Romains, sa Confirmation de la Surfaence accordée par l'Empereur *Charles V.* de la Sentence de Proscription rendue contre la Ville de *Goslar*, avec Renouveaulement de la Paix Religieuse de Ratisbonne & de Nuremberg, de l'an 1542. IV. II. 227. a.

Son Accord avec *Jean Frederic* Electeur de Saxe touchant la reconnaissance de *Ferdinand* pour Roi des Romains, le Mariage de *Dorling*, & la Confirmation du Contrat de Mariage de *Juliers*, à Spire, l'an 1544. *ibid.* 259. b.

Sa Déclaration, donnée aux *Etats du Royaume de Bohême* par laquelle il reconnoît d'avoir été accepté pour Roi de ce Royaume par les *Etats* de leur bonne & libre volonté, après le Décès de sa Femme *Anne*, de l'an 1545. *ibid.* 296. a. b.

Sa Transfation de Palfin faite au nom de l'Empereur *Charles V.* avec les *Etats Protestans*, l'an 1552. IV. III. 48. a.

Sa Transfation avec *Ulric* Duc de Wurtemberg, auquel il remet la Sous-Infeudation pour une Somme de 250000 fl. l'an 1552. *ibid.* 49. b.

Son Testament, fait en 1554. S. II. I. 134.

Son Privilège de Liberté de Religion, accordé à ceux de la Confession d'*Augsbourg* qui demeurent sous des Princes Ecclesiastiques, de l'an 1555. IV. III. 88. a.

Son Accord fait comme Comte de *Tyrol* avec les Barons de *Welfers* touchant le Château de *Stein* & la Jurisdiction de *Primer*, en 1557. S. II. I. 16.

Sa Capitulation Imperiale, de l'an 1568. V. I. 17. a.

Sa Sentence par laquelle il condamne les *Genssi* à restituer le Marquisat de *Final* à *Adolphe* Marquis de *Final*, de l'an 1561. *ibid.* 77. b.

Son Diplôme d'Investiture sur le Duché de *Savoie*, donné à *Emanuel Philibert* Duc de *Savoie*, l'an 1562. *ibid.* 92. a.

Son Abolition de la Ville de *Magdebourg* du Ran de l'Empire, de l'an 1562. *ibid.* 91. b.

Articles, qu'il fit présenter par ses Deputés au Concile de *Trent*, pour la Reformation de l'Eglise dans le Chef & dans les Membres, entre autres de la Communion *sub utraque*, & de permettre le Mariage aux Ecclesiastiques, en 1562. S. II. I. 169.

Autres Articles, touchant la Communion *sub utraque*. *ibid.*

Le Pape *Pie IV.* lui donne permission de se servir de la Communion *sub utraque*, comme aussi à ses Sujets. *ibid.* 175.

Son Recès avec les *Etats de l'Empire*, pour y maintenir la Paix publique, de l'an 1563. V. I. 102. a.

Ferdinand, Archiduc d'Autriche, depuis Empereur deuxième du nom, Son Pacte de Succession aux Royaumes d'*Hongrie* & de *Bohême*, fait avec *Philippe III.* Roi d'Espagne, l'an 1617. V. II. 298. b.

Confirmation & Ratification de ce Pacte par l'Empereur *Matthias*. *ibid.* 301. a. b.

Ferdinand II. Roi de Bohême & Archiduc d'Autriche, son Traité Preliminaire pour faire la Paix avec la Republique de *Venise* & pour terminer les différens entre les Ducs de *Savoie* & de *Mantoue*, de l'an 1617. V. II. 301. a.

Son Traité de Paix avec ladite Republique. *ibid.* 304. a.

Ferdinand II. Empereur, Articles de sa Capitulation Imperiale, de l'an 1619. V. II. 349. a.

Sa Convention & celle des Electeurs Ecclesiastiques avec *Maximilien* Duc de Bavière, touchant les Conditions auxquelles ce Prince accepte la Direction de la *Ligue Catholique*, de l'an 1619. *ibid.* 354. b.

Sa Sentence de Proscription contre *Frederic*, Electeur Palatin pour le crime de lèse-Majesté, de l'an 1621. *ibid.* 371. a.

Autre Sentence de Proscription contre *Jean George* Prince d'*Anhalt* & *George Frederic* Comte de *Hohenloe*. *ibid.* 371. a.

Son Traité de Reconnaissance avec *Maurice*, Landgrave de Hesse, de l'an 1621. *ibid.* 386. b.

Articles de sa Réunion avec les Princes d'*Allemagne* de l'Union. *ibid.* 391. a.

Extrait de son Traité de Paix avec *Belthem Gabor*, Prince de Transilvanie & les *Etats de Hongrie* de son Pateri, de l'an 1622. *ibid.* 407. b.

Son Di-

plome par lequel il donne à *Maximilien* Duc de Bavière l'Investiture de la Dignité Electorale Palatine avec tous ses Droits, de l'an 1623. V. II. 418. a.

Son Diplôme par lequel il élève le Comte de *Hohenzollern* à la dignité de Prince de l'Empire. *ibid.* 420. b.

Sa Déclaration donnée en faveur de *Wisslagon Guillaume* Comte Palatin touchant la Succession Electorale Palatine, de l'an 1623. *ibid.* 425. b.

Extrait de son Traité de Paix avec *Belthem Gabor*, Prince de Transilvanie, de l'an 1624. *ibid.* 444. b.

Son Edit pour chasser tous les Ministres & Maitres d'Ecole *Lutheriens* du Pays d'Autriche sur l'Eni, avec défense aux *Lutheriens* demeurans à *Vienne*, de frequenter les Assemblées non-Catholiques, de l'an 1624. *ibid.* 463. b.

Son Traité de Paix avec *Amurat IV.* Empereur des Turcs, de l'an 1625. *ibid.* 475. a.

Extrait de la Lettre d'Amnistie pour les *Hongrois* du Pateri du Prince de *Belthem Gabor*, de l'an 1628. *ibid.* 500. a.

Son Edit pour les *Bohemiens non-Catholiques*, de se réunir à l'Eglise Romaine, de l'an 1627. *ibid.* 501. b.

Extrait de ses Loix fondamentales pour le Royaume de Bohême, de l'an 1627. *ibid.* 507. b.

Recès de ses Commissaires avec la Ville d'*Egra* touchant la Cession de la Maison de l'Ordre Teutonique située dans ladite Ville, de l'an 1627. *ibid.* 534. a.

Ses Lettres d'Investiture pour le Royaume de Bohême, la Dignité Electorale & l'Office de Grand Echanon de l'Empire y annexes, données à son Fils *Ferdinand III.* l'an 1628. *ibid.* 537. a.

Son Recès avec *Maximilien* Electeur de Bavière, par lequel l'Empereur lui vend & transporte le *Haut Palatinat* & le *Bas Palatinat* en deça du Rhyn, en échange de quoi ledit Electeur renonce à sa prétention de 13. Millions & remet à l'Empereur le Pays d'Autriche sur l'Eni, de l'an 1628. *ibid.* 538. b.

Ses Lettres de Vente des susdits Paix. *ibid.* 542. a.

Ses Lettres de Garantie sur cette Vente. *ibid.* 544. a.

Son Diplôme, par lequel il engage & donne en Hypothèque le Duché de *Mecklenbourg* à *Albert* Duc de *Friedland*, son Capitaine General, de l'an 1628. *ibid.* 546. b.

Ses Negotiations de Paix avec *Christian IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1628. & 1629. *ibid.* 567. b.

Son Traité de Paix avec ledit Roi, de l'an 1629. *ibid.* 580. b.

Son Edit pour la Restitution des *Eiens Ecclesiastiques*. *ibid.* 584. b.

Sa Transfation avec le Pape *Urban VIII.* auquel il accorde un Revenu annuel d'un quart de florin pour chaque Boissell de Sel qui sera introduit ou exporté de Bohême, & obtient en échange de lui divers Droits Ecclesiastiques, de l'an 1630. *ibid.* 599. b.

Son Traité de Paix avec *Louis XIII.* Roi de France touchant le différend pour la Succession de *Mantoue* & du *Montferrat*, de l'an 1630. *ibid.* 615. b.

Son premier Traité de *Quierafque* avec *Louis XIII.* Roi de France pour le rétablissement de la Paix en *Italie*, & pour ajuster les Différens entre les Ducs de *Savoie* & de *Mantoue* au sujet du *Montferrat*, de l'an 1631. VI. I. 9. a.

Second Traité de *Quierafque* entre les mêmes de la même année. *ibid.* 14. b.

Sa Ligue avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne, contre *Gustave Adolphe* Roi de *Suede*, de l'an 1632. *ibid.* 30. a.

Sa Trêve avec *Jean George* Electeur de l'an 1635. *ibid.* 35. b.

Sa Paix de Prague, faite avec le même Electeur. *ibid.* 88. b.

Recès particulier entre eux, touchant les Personnes qui ne devront pas être comprises dans l'Amnistie. *ibid.* 99. b.

Ses Lettres Patentes, par lesquelles il notifie aux *Etats* de l'Empire la Paix qu'il a faite à Prague avec *Jean George* Electeur de Saxe. *ibid.* 108. b.

Sa Donation du Comté d'*Isenbourg-Budingen* à *George* Landgrave de Hesse-Darmstadt, faite en 1635. S. II. I. 290.

Ferdinand III. Roi de Hongrie & de Bohême, son Contrat de Mariage avec *Marie* Infante d'Espagne, de l'an 1628. V. II. 554. a.

Ferdinand III. Roi des Romains, Acte de son Election & Inauguration, de l'an 1636. VI. I. 129. a.

Sa Capitulation Imperiale. *ibid.* 137. a.

Sa Cession du Marquisat de la *Haute & basse Lusace* à *George I.* Electeur de Saxe, en 1636. S. II. I. 239.

Sa Confirmation de la Convention, faite entre *Frederic III.* Roi de Danemarck, & *Frederic* Duc de *Sleswig-Holstein* d'une part, & *Antoine* Comte de *Oldenbourg* & *Delmenhorst* d'autre part, touchant la Succession évêché de ces deux Comtés. S. II. I. 348.

Son Diplôme, donné aux Ducs de *Holstein-Sonderbourg*, par lequel l'Expectative sur les Comtés d'*Oldenbourg* & de *Delmenhorst* est étendue à toute la Ligne de *Sonderbourg*, de l'an 1638. & 1642. VI. I. 165. b.

Son Privilège, donné à *Philippe IV.* Roi d'Espagne pour faire un Port à *Final*, de l'an 1639. *ibid.* 170. b.

Son Traité de Paix avec *Amalie* *Elisabeth* Landgrave de Hesse-Cassel, comme Tutrice des Princes les Enfants, de l'an 1639. *ibid.* 175. b.

Son Traité avec *Claude* ne Prince de *Tolence*, Veuve de *Leopold* Archiduc d'Autriche, & avec le Roi d'Espagne, pour la défense & recouvrement des Pais Hereditaires de la Maison d'Autriche, de l'an 1639. *ibid.* 180. b.

Son Traité Preliminaire pour lui & le Roi d'Espagne *Philippe IV.* avec *Louis XIII.* Roi de France, pour l'Assemblée de *Munster* & d'*Olinaburg*, de l'an 1641. *ibid.* 231. a.

Son Recès de *Goslar*, fait par l'Archiduc *Leopold Guillaume*, avec les Ducs de *Bratwig-Lunbourg*, *Frederic*, *Auguste* & *Christian Louis*, qui acceptent la Paix de Prague & restituent

à l'Evêché de Hildesheim les Biens occupés, de l'an 1642.

VI. I. 233. b. Son Traité de Paix faite, en 1641, par *Leopold Othonne* Archevêque d'Autriche, avec les Ducs de *Brunswick-Lunebourg*, par lequel ceux-ci acceptent la Paix de Prague, à certaines conditions.

S. II. I. 300. Sa Ratification dudit Traité, *ibid.* 308. Son Decret, donné l'an 1646, en faveur de la Ville de *Breme*, contre les Pretensions de l'Archevêché. Elle y est déclarée Ville libre Impériale immédiate, & maintenue en son Droit de Voix & de Séance aux Diètes Generales. *ibid.* 322. Son Traité avec *Maximilien* Electeur de Bavière, pour leur Réunion & Conjonction, de l'an 1647.

VI. I. 399. a. Sa Ratification de l'Article 53. de la Paix faite entre le Roi d'Espagne & les Provinces Unies, en vertu duquel l'Empereur se doit obligé à observer de sa part une exacte Neutralité, bonne Amitié & Voisinage, à l'égard desdites Provinces, de l'an 1648. *ibid.* 446. a. Son Traité de Paix, & celui des Etats de l'Empire avec *Louis XIV.* Roi de France, conclu à Munster, l'an 1648. *ibid.* 458. a. Son Traité de Paix avec *George Raptori* Prince de Transilvanie, de l'an 1648. *ibid.* 459. b. Son Diplôme, donné aux Etats de Hongrie pour la conservation & confirmation de leurs Privileges & Statuts, principalement du libre Exercice de Religion, de la même année, *ibid.* 331. b. Son Recès particulier avec *Christine* Reine de Suède, au sujet du Paiement de 600000. Ecus, dûs à la Suède pour la restitution de quelques Pais & Places occupés dans l'Allemagne, de l'an 1647. *ibid.* 375. a. Article séparé de la Paix de Westphalie, touchant ce paiement. *ibid.* 461. b. Son Edit pour l'exécution de la Paix de Westphalie, de l'an 1648. *ibid.* 468. a. Son Traité de Paix, & celui de l'Empire avec la Couronne de Suède de la même année, *ibid.* 459. a. Sa Ratification & celle de *Ferdinand Charles*, comme Archiduc d'Autriche de la Paix de Westphalie, de l'an 1648. *ibid.* 490. a. Ses Lettres de Cession & de Renonciation aux Pais d'Alsace, du *Sundgau*, & à la Ville de *Brisach* cédés au Roi de France, données conjointement avec les autres Archiducs d'Autriche, de la même année, *ibid.* 490. b. Son Recès avec les Etats de l'Empire touchant le licenciement des Troupes, & l'évacuation des Places, en vertu du Traité de Paix de Westphalie, de l'an 1649. *ibid.* 497. a. Sa Prolongation de Paix pour vingt ans avec *Mehemet IV.* Empereur des Turcs, de la même année, *ibid.* 521. b. Son Assurance donnée à l'Electeur Palatin, pour la restitution de la Ville de *Frankendal*, de l'an 1650. *ibid.* 548. b. Son Recès capital de Nuremberg fait conjointement avec les Etats de l'Empire avec la Couronne de Suède, pour l'exécution de la Paix de Westphalie, de l'an 1650. *ibid.* 549. b. Sa Convention avec *Louis XIV.* Roi de France, pour l'exécution de ladite Paix, de l'an 1650. *ibid.* 562. a. Ses Lettres de Cession de la Ville Impériale de *Befancon*, au Roi d'Espagne *Philippe IV.* en confirmation de son évacuation de la Ville de *Frankendal*, de l'an 1651, avec le Consentement des Etats de l'Empire, de l'an 1654.

VI. II. 21. a. Sa Declaration faite au Duc de *Savoye* touchant l'Investiture des Duchés de *Savoye*, *Chablais*, *Aoste* & *Diamond*, comme aussi de la portion du *Montferrat*, de l'an 1652. *ibid.* 27. a. *Ferdinand IV.* élu Roi des Romains, sa Capitulation, de l'an 1653. VI. II. 52. b. *Ferdinand*, Roi d'Arragon, sa Convention avec l'Empereur *Sigismond* au sujet de leur Entrevue à *Ville France*, pour rétablir la Paix de l'Eglise, de l'an 1415. II. II. 20. a. Ses Lettres au même Empereur pour prolonger le Terme de ladite Entrevue. *ibid.* 21. a. *Ferdinand* d'Arragon, Roi de Sicile, son Traité avec *Louis de Gonzague* Marquis de Mantoue, par lequel celui-ci s'engage de servir le Roi de toutes ses Troupes pendant trois ans, & de les employer à la défense de la Duchesse de Milan & du Duc *Mario-Galeaz*, son Fils aîné, de l'an 1486. III. I. 340. b. Articles Secrets de ce Traité, *ibid.* 343. b. Sa Ratification dudit Traité, *ibid.* 346. a. Son Renouveau & Confirmation de l'Alliance faite avec *Blanche Marie & Galeaz Marie* sœur son Fils, Duchesse & Duc de Milan, & avec la République de Florence, de l'an 1487. *ibid.* 359. b. Sa nouvelle Confédération & Ligue avec *Galeaz Marie* sœur, Duc de Milan & la République de Florence pour 25. ans, de l'an 1490. *ibid.* 408. a. Liste de ceux qui y doivent être compris de sa part, *ibid.* 414. b. Liste de ceux qui y doivent être compris de la part de Florence. *ibid.* 427. b. *Ferdinand*, Roi d'Arragon & de Sicile, sa Ligue avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, pour défendre le Pape contre *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1511. IV. I. 137. a. Leur autre Convention pour augmenter le nombre des Troupes qui devoient être employées à cette fin-là. *ibid.* 141. b. Son Traité avec *Louis XII.* Roi de France sur le Mariage de *Charles* Prince de Castille avec Madame *Renée de France*, deuxième Fille de Louis, de l'an 1513. *ibid.* 178. a. *Ferdinand*, Roi d'Arragon & *Jeanne* Reine de Castille, sa Fille, leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1510. IV. I. 128. a. Leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1515. *ibid.* 214. b.

Ferdinand, Roi de Castille, leur Traité fait à St. Jean de Luz avec *Louis XI.* Roi de France, par lequel quatre anciens Traités entre la Castille & la France sont renouvellez & confirmés, & *Ferdinand* & *Isabelle* y renouvellent aux Alliances faites avec *Maximilien* Duc d'Autriche, & *Marie* son Epouse, Louis renouvellent de son côté aux Alliances avec *Alfonse* Roi de Portugal, & *Jeanne* son Epouse, de l'an 1478. III. I. 46. b. Leur Traité avec le Roi de Portugal, par lequel ils promettent de laisser à ce Roi toutes les Conquêtes, & qu'ils retiendront seulement les Isles des *Canaries*, confirmé par le Pape *Sixte IV.* de l'an 1481. *ibid.* 82. a. Leur Traité d'Alliance avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, par lequel ils conviennent entre autres choses du Mariage de leur Fille l'Infante *Catherine* avec *Arthur* Fils aîné du Roi d'Angleterre, & de déclarer la Guerre à *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 219. a. Modification de quelques Articles de ce Traité en l'an 1490. *ibid.* 260. a. Autre Modification au sujet de la Guerre à faire à *Charles VIII.* Roi de France, en 1491. *ibid.* 270. b. Leur Traité d'Alliance avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1493. *ibid.* 297. a. Leur Traité de Paix & de Confédération avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1498. *ibid.* 397. a. Autre Traité de Paix & d'Alliance avec ledit Roi, de l'an 1500. *ibid.* 444. b. Ils sont innulés par le Pape *Alexandre VI.* du Royaume de *Sicile*, à la place du Roi *Ferdinand d'Arragon*, qu'il déposa, en 1501. S. II. I. 1. Leur Traité de Paix avec *Louis XII.* Roi de France au sujet du Royaume de Naples, par lequel ils promettent de deux côtés de céder ce qu'ils possèdent dans ce Royaume au Duc de *Luxembourg*, Fils aîné de l'Archiduc *Philippe*, & à Madame *Claude* Fille de Louis, qui se doivent marier ensemble, fait par ledit Archiduc *Philippe* à Lyon, l'an 1503. IV. I. 29. b. Leur Traité avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, où ils conviennent des Conditions sous lesquelles *Henri* Prince de Galles, son Fils, devoit épouser *Catherine* Fille desdits Roi & Reine de Castille, & veuve d'*Arthur* Frere dudit Prince de Galles, de l'an 1503. *ibid.* 38. b. Leur Traité de Trêve pour trois ans avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1504. *ibid.* 51. b. *Ferdinand*, Roi de Castille, son Plein-Pouvoir donné à ses Ambassadeurs de faire la même Ligue & Union avec Monsieur *François Duc de Valois*, futur Successeur au Royaume de France, qu'il avoit faite avec le Roi *Louis XII.* de l'an 1505. IV. I. 71. a. Son Traité de Paix, de Confédération & d'Alliance avec *Louis XII.* Roi de France, *Ferdinand* s'engageant d'apporter *Germaine de Foix*, Nièce du Roi de France, de l'an 1505. *ibid.* 72. b. Le Pape *Jules II.* l'universit du Royaume de Naples. S. II. I. 17. Le même Pape lui remet le Tribut annuel & autres Sommes d'argent, que les Rois ci-devant devoient payer au St. Siège, en 1510. *ibid.* 23. *Ferdinand*, Roi de Portugal & d'Algarbe, son Traité de Paix & d'Amitié avec *Edmond III.* Roi d'Angleterre, en 1373. II. I. 92. b. *Ferdinand Charles*, Archiduc d'Autriche, son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, au sujet du Paiement de trois Millions de Livres, stipulés dans le Traité de Munster, pour la Cession de l'Alsace, de l'an 1660. VI. II. 344. b. *Ferdinand Charles*, Duc de Manroue, sa Declaration envers *Leopold I.* Empereur, qu'il sera content de la jouissance de quelques Biens, & Terres, que l'Empereur lui avoit accordés à vie, & qu'il remettra pour cela à la Chambre d'Insupruck une dette de 83000. Florins, dûs à sa Mere *Claire Isabelle*, Archiduchesse d'Autriche, de l'an 1667. VII. I. 14. b. Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour l'échange du *Montferrat* contre les Duchés de *Rezel*, du *Maine* & de *Charleville*, & pour la tradition de la Citadelle de *Casal*, de l'an 1681. VII. II. 13. b. *Ferdinand de Medicis*, Grand Duc de Toscane, son Traité avec *Henri IV.* Roi de France, pour la restitution du Châteaue & de l'Isle d'*Uff*, de l'an 1598. V. I. 559. a. *Ferdinand II.* Grand Duc de Toscane, sa Ligue avec la République de *Venise* & le Duc de *Modene*, pour rétablir la Paix en Italie, troublée à cause de la Succession de *Parme*, de l'an 1643. Son Traité de Paix avec le Pape *Urbain VIII.* par l'entremise de *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 297. a. Son Traité de Neutralité avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1646. *ibid.* 343. a. *Ferdinand Marie*, Prince Electoral de Bavière, son Contrat de Mariage avec *Adelaide de Savoye*, Fille de *Victor Amé* Duc de Savoye, de l'an 1650. VI. I. 68. a. *Ferdinand Marie*, Electeur de Bavière, ses Lettres Patentes touchant le *Vicariat de l'Empire*, après le Decès de l'Empereur *Ferdinand III.* de l'an 1657. VII. II. 161. a. Sa Declaration, par laquelle il s'attribue le Droit du *Welfang* contre l'Electeur Palatin. *ibid.* 181. b. Son Traité d'Alliance & d'assistance reciproque avec *Eberard* Duc de Wurtemberg, de l'an 1673. VII. I. 259. a. Son Traité d'Alliance défensive avec *Charles XI.* Roi de Suède, de l'an 1675. *ibid.* 289. a. Son Alliance défensive avec *Jean George II.* Electeur de Saxe, de l'an 1679. *ibid.* 375. a. *Ferdinand*, Electeur de Cologne, son accord avec *Guillaume Landgrave*

Ferdinand & Isabelle, Roi & Reine de Castille, leur Traité fait à St. Jean de Luz avec *Louis XI.* Roi de France, par lequel quatre anciens Traités entre la Castille & la France sont renouvellez & confirmés, & *Ferdinand* & *Isabelle* y renouvellent aux Alliances faites avec *Maximilien* Duc d'Autriche, & *Marie* son Epouse, Louis renouvellent de son côté aux Alliances avec *Alfonse* Roi de Portugal, & *Jeanne* son Epouse, de l'an 1478.

III. I. 46. b. Leur Traité avec le Roi de Portugal, par lequel ils promettent de laisser à ce Roi toutes les Conquêtes, & qu'ils retiendront seulement les Isles des *Canaries*, confirmé par le Pape *Sixte IV.* de l'an 1481. *ibid.* 82. a. Leur Traité d'Alliance avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, par lequel ils conviennent entre autres choses du Mariage de leur Fille l'Infante *Catherine* avec *Arthur* Fils aîné du Roi d'Angleterre, & de déclarer la Guerre à *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 219. a. Modification de quelques Articles de ce Traité en l'an 1490. *ibid.* 260. a. Autre Modification au sujet de la Guerre à faire à *Charles VIII.* Roi de France, en 1491. *ibid.* 270. b. Leur Traité d'Alliance avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1493. *ibid.* 297. a. Leur Traité de Paix & de Confédération avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1498. *ibid.* 397. a. Autre Traité de Paix & d'Alliance avec ledit Roi, de l'an 1500. *ibid.* 444. b. Ils sont innulés par le Pape *Alexandre VI.* du Royaume de *Sicile*, à la place du Roi *Ferdinand d'Arragon*, qu'il déposa, en 1501. S. II. I. 1. Leur Traité de Paix avec *Louis XII.* Roi de France au sujet du Royaume de Naples, par lequel ils promettent de deux côtés de céder ce qu'ils possèdent dans ce Royaume au Duc de *Luxembourg*, Fils aîné de l'Archiduc *Philippe*, & à Madame *Claude* Fille de Louis, qui se doivent marier ensemble, fait par ledit Archiduc *Philippe* à Lyon, l'an 1503.

IV. I. 29. b. Leur Traité avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, où ils conviennent des Conditions sous lesquelles *Henri* Prince de Galles, son Fils, devoit épouser *Catherine* Fille desdits Roi & Reine de Castille, & veuve d'*Arthur* Frere dudit Prince de Galles, de l'an 1503. *ibid.* 38. b. Leur Traité de Trêve pour trois ans avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1504. *ibid.* 51. b.

Ferdinand, Roi de Castille, son Plein-Pouvoir donné à ses Ambassadeurs de faire la même Ligue & Union avec Monsieur *François Duc de Valois*, futur Successeur au Royaume de France, qu'il avoit faite avec le Roi *Louis XII.* de l'an 1505.

IV. I. 71. a. Son Traité de Paix, de Confédération & d'Alliance avec *Louis XII.* Roi de France, *Ferdinand* s'engageant d'apporter *Germaine de Foix*, Nièce du Roi de France, de l'an 1505. *ibid.* 72. b. Le Pape *Jules II.* l'universit du Royaume de Naples.

S. II. I. 17. Le même Pape lui remet le Tribut annuel & autres Sommes d'argent, que les Rois ci-devant devoient payer au St. Siège, en 1510.

Ferdinand, Roi de Portugal & d'Algarbe, son Traité de Paix & d'Amitié avec *Edmond III.* Roi d'Angleterre, en 1373.

II. I. 92. b. *Ferdinand Charles*, Archiduc d'Autriche, son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, au sujet du Paiement de trois Millions de Livres, stipulés dans le Traité de Munster, pour la Cession de l'Alsace, de l'an 1660.

VI. II. 344. b. *Ferdinand Charles*, Duc de Manroue, sa Declaration envers *Leopold I.* Empereur, qu'il sera content de la jouissance de quelques Biens, & Terres, que l'Empereur lui avoit accordés à vie, & qu'il remettra pour cela à la Chambre d'Insupruck une dette de 83000. Florins, dûs à sa Mere *Claire Isabelle*, Archiduchesse d'Autriche, de l'an 1667. VII. I. 14. b. Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour l'échange du *Montferrat* contre les Duchés de *Rezel*, du *Maine* & de *Charleville*, & pour la tradition de la Citadelle de *Casal*, de l'an 1681.

VII. II. 13. b. *Ferdinand de Medicis*, Grand Duc de Toscane, son Traité avec *Henri IV.* Roi de France, pour la restitution du Châteaue & de l'Isle d'*Uff*, de l'an 1598.

V. I. 559. a. *Ferdinand II.* Grand Duc de Toscane, sa Ligue avec la République de *Venise* & le Duc de *Modene*, pour rétablir la Paix en Italie, troublée à cause de la Succession de *Parme*, de l'an 1643.

Son Traité de Paix avec le Pape *Urbain VIII.* par l'entremise de *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 297. a. Son Traité de Neutralité avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1646. *ibid.* 343. a.

Ferdinand Marie, Prince Electoral de Bavière, son Contrat de Mariage avec *Adelaide de Savoye*, Fille de *Victor Amé* Duc de Savoye, de l'an 1650.

VI. I. 68. a. *Ferdinand Marie*, Electeur de Bavière, ses Lettres Patentes touchant le *Vicariat de l'Empire*, après le Decès de l'Empereur *Ferdinand III.* de l'an 1657.

VII. II. 161. a. Sa Declaration, par laquelle il s'attribue le Droit du *Welfang* contre l'Electeur Palatin. *ibid.* 181. b. Son Traité d'Alliance & d'assistance reciproque avec *Eberard* Duc de Wurtemberg, de l'an 1673.

VII. I. 259. a. Son Traité d'Alliance défensive avec *Charles XI.* Roi de Suède, de l'an 1675. *ibid.* 289. a. Son Alliance défensive avec *Jean George II.* Electeur de Saxe, de l'an 1679. *ibid.* 375. a.

Ferdinand, Electeur de Cologne, son accord avec *Guillaume Landgrave*

Landgrave de Hesse, pour la retraite de ses Troupes des Terres de Cologne, de l'an 1635. VI. I. 121. a.

Ferdinand Maximilien, Margrave de Bade, son Contrat de Mariage avec *Louise de Savoie*, de l'an 1693. VI. II. 46. a.

Ferdinand, Comte de Flandre & de Hainaut, son Traité de Paix avec *Henri Duc de Lorraine* & de Brabant, en 1227. I. I. 166. a.

Ferdinand, Evêque de Munster & Paderborn, son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1679. VII. I. 399. a.

Sa Paix avec *Charles XI.* Roi de Suède. *ibid.* 401. a.

Ferdinand, Duc de Courlande, ses Demandes à la Commission Polonoise, en 1727. S. II. II. 192.

Feria, (Duc de) sa Promesse donnée au Nom du Roi d'Espagne, pour observer la Paix de *Quersagne*, faite entre l'Empereur *Ferdinand II.* & *Louis XIII.* Roi de France, touchant les affaires d'Italie, de l'an 1631. VI. I. 13. b.

Ferrand, Comte de Flandres & de Hainaut, cède à la France les Villes de *St. Omer* & *Aire*, en 1211. I. I. 142. b. Il reconnoît être homme lige de *Philippe Roi de France*, en 1211. S. I. I. 74.

Ferrate, *Berfe* L. d'Esse, Duc de Modene, qui en étoit possesseur, en paye au *St. Siège* annuellement 4000. fl. d'or. S. I. II. 429.

Ferrate, *Hercule* Duc de Ferrare, fait une Alliance défensive avec *Frederic* Marquis de Mantoue, l'an 1480. III. II. 71. b.

Ferrare, Duché, réuni aux Etats du *St. Siège* par le Pape *Clement VIII.* après la mort du Duc *Alfonse d'Esse*, en 1596. S. II. I. 239.

Ferrate, Seigneurie, reçue en Fief par *Rodolphe IV.* Duc d'Autriche, de l'Evêché de Bâle. S. I. II. 189.

Ferry II. Duc de Lorraine, son Traité de Mariage avec *Marquise de Navarre*, en 1255. I. I. 398. b.

Il vend à *Gillem* Evêque de Toul, le Comté de Toul, en 1261. *ibid.* 214. b. Sa Composition avec *Thibaut*, Comte de Bar, au sujet des Prisonniers faits par eux à Hatigney, en 1272. *ibid.* 235. a. Son Affaigement de Douaire à Madame *Alix*, Fille de *Thibaut*, Comte de Bar, Veuve de *Mathieu* Fils de *Ferry*, en 1292. I. I. 281. a.

Ferry III. Duc de Lorraine & Marchis, son Testament, avec la Confirmation de *Louis X.* Roi de France, en 1317. I. I. 281. b.

Son Accord avec *Gauchier* de Chastillon Connétable de France sur le Droit de la Monnoye dans la Ville de *Neufchâtel* en Lorraine, en 1318. *ibid.* 45. a. Son Traité avec *Edouard* Comte de Bar, par lequel *Ferry* s'engage de garder la Neutralité durant la Guerre que le Comte *Edouard* ira entreprendre contre *Jean Roi de Bohême*, & *Edouard* s'oblige de reprendre en foi & hommage tous les Fiefs qu'il posséderoit entre Meut & Moelle, qui lui étoient échus de la Succession de *Pierre* de Bar son Oncle, en 1322. *ibid.* 344. a. Son Traité avec le même, par lequel ils s'engagent réciproquement de faire épouser leurs Enfants *Raoul* & *Alienor* dans six ans. *ibid.* Son Traité avec *Edouard* Comte de Bar sur la Neutralité dans la guerre contre le Roi de Bohême, & touchant la Foi & Hommage de quelques Fiefs. S. I. II. 94.

Ferry, Fils de *Jean*, Duc de Lorraine, son Traité de Mariage avec *Bonne*, Fille de *Robert* Duc de Bar, avec la Procuration de *Charles* Duc de Lorraine pour former le Duc de Bar d'accomplir ou d'annuler ledit Mariage. II. I. 134. a.

Ferry, Comte Sauvage de Kibirough, son Hommage rendu à *Jean I.* Duc de Lorraine pour le fief de Kibirough de la Prison, en 1378. II. I. 79. a.

Final Marquisat, uni par l'Empereur *Maximilien I.* au Duché de Milan, l'an 1500. III. II. 459. a. Il doit être restitué à *Alphonse* Marquis de Final en vertu de la Sentence de *Ferdinand I.* Empereur, de l'an 1561. V. I. 77. b.

Capitulation du Château de *Final*, *Gevon*, avec le Duc d'Albuquerque Capitaine Général du Roi d'Espagne dans le Duché de Milan, de l'an 1571. *ibid.* 201. b. Accord entre le Marquis d'*Ayamonte* Capitaine Général du Roi d'Espagne dans le Milazet, & les Commissaires Impériaux, pour leur livrer le Marquisat de *Final* & le Château *Gevon*, de l'an 1573. *ibid.* 226. b. Lettres d'Inveftiture de *Rodolphe II.* Empereur, données à *Alfonse* de *Carretto*, pour ledit Marquisat, avec les Lettres d'Inveftiture des précédents Empereurs *Ferdinand I.* *Charles V.* *Maximilien I.* *Charles IV.* *Frederic II.* & *Frederic I.* de l'an 1577. *ibid.* 221. a.

L'Empereur *Rodolphe II.* permet au Roi d'Espagne *Philippe II.* de mettre une Garnison Allemande dans le Château de *Final*, dit *Gevon*, contre le gré des *Genois*, l'an 1579. *ibid.* 365. a. Conditions auxquelles ladite Garnison y devra être mise. *ibid.* 366. a. Vendu & cédé par *André* de *Carretto*, Marquis de *Final*, à *Philippe II.* Roi d'Espagne, l'an 1598. *ibid.* 576. a. Lettres inhibitoires de l'Empereur *Rodolphe II.* pour atténuer ledit Marquisat. *ibid.* 580. b. Conferé à *Philippe III.* Roi d'Espagne par l'Empereur *Marthias*, l'an 1619. V. II. 328. a. Vendu par l'Empereur *Charles VI.* à la République de *Genes*, en 1713. VIII. I. 405. a.

Flandre, Comté, les Comtes de Flandre doivent prêter hommage & fidélité aux Rois de France. I. I. 142. b.

La Paix que les Villes de Flandre firent avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1304. *ibid.* 338. b. 341. a. Les trois Membres de Flandre font une Alliance & Confédération

avec *Pierre*, Seigneur de Beaujeu & la Femme *Anne de France*, l'an 1384. III. II. 137. a.

Reconciliation des trois Membres de Flandre avec *Maximilien* Duc d'Autriche, de l'an 1487. *ibid.* 145. b. Traité de Paix des trois Etats de Flandre avec *Maximilien* Roi des Romains, étant prisonnier à Bruges, l'an 1488. *ibid.* 201. a. Traité de Paix de ceux du Pais de Flandre avec *Maximilien I.* Roi des Romains & l'Archiduc *Philippe* son Fils, fait par la Médiation de *Charles VIII.* Roi de France, l'an 1489. *ibid.* 242. b. Résolution des Etats de Flandres, par laquelle ils reconnoissent le Roi *Charles III.* pour leur légitime Souverain, de l'an 1505. VIII. I. 198. a.

Flavigny, Abbaye & Ville en France, *Philippe II.* Roi de France donne tout le Droit qu'il avoit sur elle, à *Odon* Duc de Bourgogne. I. I. 123. b.

Florence, & plusieurs autres Villes d'Italie, leur Traité de Paix & de Ligue avec la Ville de *Pise*, en faveur du Pape *Jean XXII.* contre l'Empereur *Louis de Bavière*, en 1329. S. I. II. 121.

Sa Composition avec l'Empereur *Charles IV.* en 1355. *ibid.* 167.

Quels Privileges elle obtint de l'Empereur *Rupert*, en 1401. *ibid.* 302. Elle présente au Gouverneur de Gênes, Lieutenant de *Charles VI.* Roi de France un Chevalier *curier* en reconnaissance pour la Ville de *Pise*, l'an 1407. II. I. 308. a.

Sa Confédération avec *Amé VIII.* Duc de Savoie contre le Duc de Milan, l'an 1426. II. I. 185. a.

Sa Paix & celle d'*Amé VIII.* Duc de Savoie, & de la République de *Venise*, faite avec *Philippe Marie* Duc de Milan, l'an 1437. *ibid.* 203. a. Ses Lettres d'affurance données à *Louis* Marquis de Mantoue, qu'ils ne commettront aucune hostilité contre lui & contre les Etats dans l'espace d'un an après que ses services dans l'Armée de la Ligue seront finis, de l'an 1446. III. I. 248. b.

Son Traité de Paix avec *Alfonse* Roi d'Aragon & de Sicile, de l'an 1450. *ibid.* 175. b. Promesse de cette Ville & de *François Sforce* Duc de Milan, faite à *Pierre* del Campo *Fregoso* Duc de Genes, de lui donner chaque mois certains appointemens, de l'an 1451. *ibid.* 182. b. Son Accession à la Paix faite entre la République de *Venise* & *Sforce* Duc de Milan, l'an 1454. *ibid.* 206. b. Denomination de leurs Confédérés & Adhérens, pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 207. b. *Florence* & *Venise*, leur Ligue avec *François Sforce* Duc de Milan contre tous les Agresseurs, conclue pour 25. ans, l'an 1454. *ibid.* 221. b. Denomination de ceux qui de la part de *Florence* devoient être inclus dans ladite Ligue. *ibid.* 228. b.

Florence, République, Son Traité de Commerce avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1490. III. II. 247. b. Sa Capitulation faite avec *François* de *Gonzague* Marquis de Mantoue, pour le faire Capitaine Général de leurs Troupes, pour le tems de deux ans, l'an 1507. IV. I. 63. b. Randonné par *Charles V.* Empereur, qui en donne le Gouvernement à la Maison de *Medici*, l'an 1530. IV. II. 72. a. *Alexandre* de *Medici* y est institué Duc & Regent par l'Empereur *Charles V.* en 1531. S. II. I. 113.

Cosme I. de même, en 1537. *ibid.* 120.

Florent V. Comte de Hollande, sa Ligue avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1295. I. I. 295. b.

Par qui il fit affliger. *ibid.* n.

Fois Comté, Confirmation & Approbation des Decrets du Concile de Constance, faite par les Deputés du Comté de *Fois* & des trois Etats dudit Comté, l'an 1416. II. II. 76. a.

Fontainebleau, la Paix de Fontainebleau conclue entre la France, la Suède & le Danemarck, l'an 1679. VII. I. 419. a.

Forcalquier Comté, assigné avec le Comté de Provence par *Rodolphe I.* Empereur à *Charles* Roi de Sicile, en 1280. I. I. 246. a.

Forsari (Francois) Duc de Venise, sa Ratification de la Trêve que *Louis* Marquis de Mantoue avoit faite avec le Comte *Gui Turrel* touchant *Gualfallo*, de l'an 1447. III. I. 161. b.

France, les Barons de France font une Confédération contre les Attentats des Prelats sur leur Jurisdiction, en 1246. I. I. 194. b.

Ils nomment quatre Commissaires pour l'exécution de leur Decret. *ibid.* Lettre des Princes, Ducs, Comtes, Barons & Nobles du Royaume de France au Sacré College des Cardinaux contre le Pape *Boniface VIII.* lequel ils accusent de plusieurs crimes, & recherchent les Cardinaux d'y remédier, en 1302. S. I. II. 13. a.

Reponse des Cardinaux à ladite Lettre. *ibid.* 14. Declaration du Clergé de France de vouloir défendre le Roi de France & la Famille Royale contre le Pape *Boniface VIII.* en 1303. *ibid.* 20. Supplication du Peuple de France au Roi *Philippe le Bel* contre le Pape *Boniface*, où l'on demande qu'il soit déclaré Heretique, & comme tel puni quoiqu'après sa mort, en 1305. *ibid.* 25. b. La Succession en France selon la Loi *Salique* paroit avoir été encore doutée du tems de *Philippe le Long*, en 1316. I. I. 321. a. n.

Declaration des Principaux Seigneurs de France, qu'ils n'assisteront point *Philippe le Long* contre le Comte de Flandre, si le Roi viole la Paix, en 1319. I. II. 45. a. Différences entre les Prelats & les Barons de France sur la Jurisdiction temporelle, sous *Philippe VI.* Roi de France, en 1329. *ibid.* 119. a. Quels Pays les Anglois y posséderent

au tems de la Bataille de Poitiers & après la Paix de Bre-
tigni, en 1360. S. I. II. 179.
Les Duchés de Bourgogne & de Normandie, comme aussi
les Comtés de Champagne & de Toulouse y font réunis &
annexés pour jamais par Jean, Roi de France, en 1361.
ibid. 191. Pour quelles raisons le Roi d'Angleterre Edouard
III. en a pris le Titre, en 1369. II. I. 75. *a.* Alain, Legat
à Latere du Pape Calixte III. déclare, qu'il ne peut
user de la puissance de la Légation en France, sans la
permission du Roi, en 1456. S. I. II. 405. Par combien de
voies les Papes en tiroient l'argent, du tems de Fran-
çois I. S. II. I. 48. & 49.
Les premières Procédures qui s'y firent contre les Luthé-
riens, sous le Roi François I. en 1533. *ibid.* 115. La Pu-
blication de la Bulle in Coena Domini, y fut interdite par
ordre du Roi François I. & par Arrêt du Parlement de Pa-
ris. *ibid.* 119. Acte par lequel les Princes, Ducs, Pairs &
autres Seigneurs du Royaume de France reconnoissent Henri
IV. pour leur Roi, aux Conditions contenues dans la Déclaration
donnée le 4. Août 1589. *ibid.* 208. Déclaration des Car-
dinaux, Archevêques, Evêques & autres Ecclesiastiques de
France assemblés à Chartres, contre les Bulles du Pape
Gregoire XIV. émancées contre Henri IV. Roi de France,
portant qu'elles font nulles, & qu'on ne doit point y obéir.
ibid. 213. Arrêt du Parlement de Paris, pour empêcher
que sous prétexte de Religion la Couronne de France ne
soit transférée en main étrangère, au préjudice de la Loi
Salique & autres Loix fondamentales du Royaume, en 1593.
ibid. 222. Actes & Résolutions notables prises dans les Es-
tats Généraux de France pour & contre la Publication du
Comte de Tarente, en 1614. & 1615. *ibid.* 677. Articles
& Conditions, auxquelles les Marchands & Négocians du
Royaume de France supplient le Roi Louis XIV. de leur
accorder l'Etablissement d'une Compagnie des Indes Ori-
entales; Avec les Responses & appointemens du Roi, en 1664.
ibid. 375.
France & Pais-Bas Unis, Accord entre eux touchant la Pêche
sur les Côtes de France, de Hollande & d'Angleterre, en
1675. S. II. I. 357.
France, Espagne, Portugal, Articles de l'Alliance conclue
entre eux, en 1701. S. II. II. 1.
France, Ce qui s'y est passé au sujet des Princes Legitimes
de Louis XIV. sous son Successeur Louis XV. S. II. II.
163. 89. *suivo.*
Francfort, Friedberg & Gelnhausen, Villes de l'Em-
pire, leur Alliance pour leur défense commune & pour
la conservation de la Paix, l'an 1340. I. II. 199. *b.*
Renouvellement de la fœdité Alliance l'an 1349. *ibid.* 252. *a.*
Francfort, Friedberg & Gelnhausen Villes de l'Empire, leur
Traité avec les Seigneurs de Hanneu, Falkenstein & Eppen-
stein, pour l'abolition des *Falsburgers* & pour terminer à
l'avenir leurs Différens ensemble par le choix de trois Arbi-
tres, en 1346. I. II. 237. *b.*
Francfort, Ville Impériale, Accord entre elle & le Comte
de Hanneu, touchant la Justice à Bornheim, par l'Empe-
reur Sigismond. S. I. II. 377. Son Accord avec l'Ar-
chevêque de Mayence, portant que toutes les Inimicitiez &
hostilités arrivées au sujet des trois Eglises de St. Barthe-
lemi, St. Leonard & de la Bienheureuse Vierge cesseroient,
& que pendant le tems de dix ans les Revenus, Fruits,
Vins & autres Denrées appartenant à ces Eglises, seroient li-
bres de toute Accise, de l'an 1235. II. I. 238. *a.*
Lettre de Protection qui lui est donnée par l'Empereur Robert
& par les Electeurs Ecclesiastiques, pour s'être soumise à l'au-
torité dudit Empereur; de l'an 1400. *ibid.* 277. *a.* Accord
fait par les Commissaires Impériaux entre le Clergé
des trois Eglises & le Magistrat de Francfort, au sujet des
Cens & Droits qui leur appartiennent, de l'an 1561. V. I.
76. *a.* Alliance de Francfort, entre les trois Electeurs Ec-
clesiastiques, l'Evêque de Munster, le Duc de Nassbourg,
le Roi de Sicile comme Duc de Brema & Ferden, les Ducs
de Brunswig-Lunebourg, & le Landgrave de Hesse-Cassel,
pour le maintien de la Paix de Westphalie & la Conser-
vation de leurs Droits & Regales, de l'an 1653. VI. II.
235. *a.* Points stipulés par cette Ville pour sa plus gran-
de sûreté dans son accession à l'Alliance des Cercles du
Rhyn & de Franconie, de l'an 1283. VII. II. 37. *a.*
Union de Francfort entre plusieurs Princes de l'Empire,
pour la Conservation de leur Dignité & pour empêcher
l'introduction du neuvième Electorat, de l'an 1691. VII.
317. *a.*
Franciscains, Moines, condamnés par le Pape Jean XXII. à cau-
se de leur doctrine, que les Religieux ne devoient pas pos-
séder des Biens temporels. S. I. II. 101. *b.*
François de Valois, Comte d'Angoulême, depuis Roi de France
I. du nom, son Contrat de Mariage avec Madame Clau-
de de France, Fille du Roi Louis XII. de l'an 1505.
IV. I. 88. *a.*
François I. Roi de France, son Traité avec Charles Prince
d'Espagne sur son Mariage avec Renée de France, Fille du
Roi Louis XII. & en même tems sur la Composition de
tous les Différens entre le Roi de France & ledit Charles,
& sur une Ligue offensive & défensive entre eux, de l'an 1514.
IV. I. 129. *a.*
Son Traité de Paix & d'Amitié avec Henri VIII. Roi d'An-
gleterre, de l'an 1515. *ibid.* 204. Son Traité de Confé-

ration avec le Pape Leon X. qui demande la Protection du
Roi pour les Etats de l'Eglise, la Republique de Florence
& la Maison de Medici, & s'oblige de son côté de main-
tenir le Roi dans la Possession du Duché de Milan & de
lui céder les Villes de Parme & de Plaisance, de l'an 1515.
IV. I. 212. *a.*

Son Traité de Paix & d'Alliance avec les Suisses, auxquels
il promet de payer un Million de Ducats d'or, savoir
400000. pour les frais de l'Expédition devant Dijon, 300000.
pour ceux de l'Expédition dans le Milanais, & autres
300000. pour la restitution des Places qu'ils y tenoient &
autre cela 20000. Ducats par an à chaque Canton, durant le
tems de ce Traité qui devoit durer toute la vie du Roi
& dix ans après, de l'an 1515. *ibid.* 218. *a.* Ce Traité est
cassé par un autre fait à Fribourg, l'an 1516. *ibid.* 248. *a.*
Son Traité de Paix avec Charles Roi de Castille, qui devoit
épouser Louise, Fille dudit Roi François, de l'an 1516.
ibid. 222. *b.* Ses Concordats avec le Pape Leon X. touchant
l'abrogation de la Sanction Pragmatique, le Pape accorde
au Roi la Nomination aux Dignitez & Benefices Ecclesiasti-
ques, & le Roi permet au Pape de jouir des Annates, avec
les Pieces qui y ont du rapport, des années 1516. 1517. 1518.
ibid. 222. *b.* Le Parlement de Paris lui fait des Remon-
trances, touchant les Concordats avec le Pape Leon X. &
lui expose les raisons, qui l'ont empêché d'entreprendre &
publier ledits Concordats, en 1517. S. II. I. 47.

Remontrances ultérieures sur les mêmes Concordats
par ledit Parlement *ibid.* 57. Sa Ligue avec les *Pro-
testans* en confirmation du Traité de Blois fait en 1572 &
pour régler ce que chacun doit fournir pour la défense de
ce qu'il possède en Italie, de l'an 1517. IV. I. 263. *a.*

Sa Ligue avec Henri VIII. Roi d'Angleterre contre le Turc,
faite par l'entremise du Pape Leon X. l'an 1518. à laquelle
Charles Roi d'Espagne accède, l'an 1520. *ibid.* 266. *a.* Son
Traité avec le même Roi d'Angleterre pour le Mariage du
Dauphin François, son Fils avec Marie Fille dudit Roi
d'Angleterre, de l'an 1518. *ibid.* 269. *b.* Autre Traité entre les
mêmes, par lequel le Roi d'Angleterre vend à la France
Tournai, Mortagne & St. Amand, pour une Somme de
600000. Couronnes d'or, & ils reglent en même tems l'ar-
ticle de la dot de la Princesse Marie. *ibid.* 275. *a.* Autre
Traité entre eux contre les Prateries. *ibid.* 280. *a.* Son Traité
avec ledit Roi d'Angleterre, où il s'oblige à pa-
yer annuellement à ce Roi cent mille francs, jusqu'à l'ac-
complissement du Mariage du Dauphin avec Marie, Fille
du Roi d'Angleterre, & même qu'en cas que le Dauphin
vint à mourir sans laisser des Enfants mâles de ce Mariage,
& que ladite Princesse succédât dans le Royaume d'Angle-
terre, les Rois de France lui payeroient tous les ans la mê-
me somme, & après sa mort à ses Heritiers descendants lé-
gitimes pour jamais, & que ledit Roi de France seroit le
Mediatour & l'Arbitre entre le Roi d'Angleterre & le Roi
d'Escole, de l'an 1520. *ibid.* 312. *b.* Sentence d'Excommu-
nication que le Pape Leon X. prononça contre lui, en 1521.
S. II. I. 70. Sa seconde Confédération avec le Corps Helvé-
tique, faite à Lucerne, l'an 1521. IV. I. 331. *a.*

Son Traité avec Charles V. Empereur pour la Liberté de la
Pêche du Harang pendant leurs Guerres, de l'an 1521. *ibid.*
312. *a.* Son Traité avec l'Archiduchesse Marguerite sur la
Neutralité des Duché & Comté de Bourgogne, l'an 1522.
ibid. 378. *b.* Ses Lettres Patentes par lesquelles il commet
la Regence du Royaume de France à Madame Louise de Sa-
voye sa Mere, pendant tout le tems de son absence, de
l'an 1523. *ibid.* 389. *a.* Sa Déclaration, par laquelle il se
dépêche de tous les Droits qu'il pouvoit avoir contre la Mai-
son de Savoye, de l'an 1523. *ibid.* 39. *b.* Son Traité
d'Alliance avec Henri Roi de Navarre, de l'an 1524. *ibid.*
392. *a.* Son Traité de Madrid, qu'il fit étant Prisonnier
avec l'Empereur Charles V. le 14. Janvier 1526. *ibid.* 399. *b.*
Sa Protestation contre ledit Traité, faite en secret avant que
de le signer, le même jour & an. *ibid.* 412. *b.* Son Traité
avec Henri VIII. Roi d'Angleterre, par lequel ils convien-
nent de s'assister point l'Empereur Charles V. l'un contre
l'autre, & que le Roi d'Angleterre iustifiera sur le relâche-
ment des Fils du Roi de France, qui étoient en otage en Es-
pagne, l'an 1526. *ibid.* 458. *b.* Son Traité avec Henri VIII.
Roi d'Angleterre, par lequel le Traité de l'an 1524. fait
entre ledit Roi d'Angleterre, & Louise, Mere de François
Regente du Royaume, est confirmé, & les deux Rois se pro-
mettent une perpétuelle Amitié, le Roi d'Angleterre y re-
nonçant à ses Prétentions sur le Royaume de France, mais
que le Roi de France lui payera tous les ans 50000 écus,
de l'an 1527. *ibid.* 472. *a.* 487. *b.* Son Traité avec le
même Roi d'Angleterre, par lequel ils conviennent que les
deux Rois enverront leurs Ambassadeurs à l'Empereur Char-
les V. pour l'exhorter à la Paix, & à s'efforcer à ce qu'il
doit au Roi d'Angleterre & à délivrer les Fils du Roi de
France, & que Marie, Fille du Roi d'Angleterre, sera mariée
avec le Roi François, ou avec Henri Duc d'Orléans, second
Fils du Roi, de l'an 1527. *ibid.* 476. *b.* Autre Traité entre
les mêmes pour l'entretien d'une armée de 50000 hommes
de pied en Italie pour obliger ledit Empereur à la Paix. *ibid.*
481. *b.* Autre Traité entre eux, portant que nonobstant
que le Duc François s'offre seroit réhabili dans le Duché de
Aalen, par l'Empereur, ils en exigeroient néanmoins les
Pensions sur ledit Duché, conditionnées par la Ligue Itali-
que,

que, que le Roi d'Angleterre consentira au Mariage de la Reine Eleonor avec le Roi François I. qu'il fera Protecteur de la Paix entre l'Empereur Charles V. & ledit Roi de France, & que les Marchands Anglois jouiront des mêmes Privilèges en France, dont ils jouissent aux Pais-Bas, & tant de tems que la Guerre durera entre l'Empereur & les dits Rois.

IV. l. 492. b. Autre Traité entre les mêmes Rois, portant, qu'ils n'approuveront le Concile universel qui sera convoqué par le Pape, tant que ce Roi de France fera prisonnier de l'Empereur Charles V. & que durant ce tems on n'aura nul égard aux Decrets, Brefs & Bulles du Pape, mais que cependant les affaires Ecclesiastiques du Royaume d'Angleterre seront administrées & réglées par le Cardinal Thomas Wolsey, Legat du Pape & Primate d'Angleterre, & celles de France par le Clergé de l'Eglise Gallicane. *ibid.* 494. a. Ses offres faites par les Ambassadeurs à l'Empereur Charles V. & les Reponses de cet Empereur. *ibid.* 496. a. Son Instruction donnée à son Ambassadeur, pour faire faire le Dési audit Empereur, en cas qu'il refusât ces offres. *ibid.* 502. a. Dési de son Herault d'Armes donné à Charles Quint, avec toutes les circonstances de cet Acte. *ibid.* 503. a. Sa Ligue avec le Pape, le Roi d'Angleterre, & divers Princes & Républiques d'Italie, contre l'Armée de l'Empereur, qui assiégeoit alors Rome. *ibid.* 510. b. Si Trêve pour huit mois faite avec l'Empereur & la Gouvernante des Pais-Bas, de l'an 1558. *ibid.* 515. a. Comment il fut traité en Espagne, y étant prisonnier. *ibid.* 517. b. *Seuero.* Quand & comment il fut élargi du Château de Madrid. *ibid.* 516. b. Son Lit de Justice tenu au Parlement de Paris, en 1527, pour le libérer du Traité de Paix de Madrid, avec l'Arrêt rendu sur ce sujet, toutes les Chambres assemblées, & les Deputés des autres Parlements de France y assistans. S. II. l. 100.

Autre Lit de Justice sur le même sujet, où il fut résolu, que le Roi n'étoit point obligé d'exécuter ledit Traité, ni faire d'exécution, de recevoir prisonnier en Espagne, & qu'il pouvoit lever deux Millions d'or sur l'Eglise, le Noblesse & le Peuple, pour la délivrance de ses deux Fils prisonniers; même sans le consentement du Pape. *ibid.* 105. Son Traité de Paix & d'Amitié avec Charles V. Empereur, par lequel le Traité de Madrid est confirmé sous certaines limitations, la délivrance & la rançon de ses deux Fils sont réglées & le Mariage dudit Roi avec Madame Eleonor, Reine Douairière de Portugal, est de nouveau accordé, à Cambray, l'an 1529, avec les Enregistrements dudit Traité aux Parlements de France & les Ratifications de divers Etats du Royaume.

Ses Lettres par lesquelles il s'oblige envers le Roi d'Angleterre Henri VIII, de lui payer les Sommes empruntées de lui par l'Empereur Charles V. selon la Convention du Traité de Cambray, de l'an 1529. *ibid.* 48. a. Sa Protestation contre la Cession du Duché de Milan, Comté d'Asti & de la Seigneurie de Gennes, qu'il avoit faite par les Traitez de Madrid & de Cambray, de l'an 1529. *ibid.* 52. a. Protestation de son Procureur General contre ledit Traité comme nul, faite à leur publication, continence & vérification à la Cour dits Parlements de Paris, de l'an 1529. *ibid.* b. Le Pape Clement VII. lui donne abolition de son Serment de ne rien aliéner de son Domaine, auquel il avoit contrevenu par le Traité de Cambray, l'an 1529. *ibid.* 53. a. Accord & Reglement touchant la délivrance de ses Enfants qui étoient en otage pour lui en Espagne, de l'an 1530. *ibid.* 63. b. Sa Convention avec Henri VIII. Roi d'Angleterre, pour lui payer une certaine somme d'argent au lieu de la quantité de Sel stipulée dans le Traité, de l'an 1537. *ibid.* l'an 1530. *ibid.* 74. b. Son Traité avec ledit Roi d'Angleterre, par lequel ils confirment les précédents Traitez de Paix & de Confédération entr'eux, de l'an 1532. *ibid.* 83. b. Traité de Confédération entre les mêmes Rois, pour s'opposer aux Progrès des Turcs, de la même année. *ibid.* 89. b. Sa Confirmation des Privilèges des Villes Anseatiques, de l'an 1537. *ibid.* 150. b. Son Traité avec Jean François des Ursins, Comte de Pettillan, contenant les Conditions auxquelles ledit Comte se range dans le Part & dans le service du Roi, de l'an 1537. *ibid.* 152. b. Sa Trêve de dix mois avec Charles V. l'an 1537. *ibid.* 153. a. Articles convenus, & non convenus entre cet Empereur & Roi d'Espagne, & ce Roi de France, pour mieux observer cette Trêve. *ibid.* 154. a. b. Autres Articles, dont on n'a pu convenir. *ibid.* b. Sa Trêve pour trois Mois avec Charles V. quant aux Pais de l'Italie, de l'an 1537. *ibid.* 157. b. Ses Reponses aux Propositions de Charles V. & ses dernières Offres. *ibid.* 158. b. Sa Trêve avec le même jusqu'au 1. Juin 1538, pour tous leurs Royaumes & Pais. *ibid.* 159. a. Son Traité avec le même, par lequel ils conviennent de ne faire aucunes nouvelles Alliances ni Accord avec le Roi d'Angleterre que d'un commun & mutuel consentement, de l'an 1538. *ibid.* 159. b. Son Traité de Trêve pour dix ans avec le même Empereur pour tous leurs Royaumes, Pais & Seigneuries, fait à Nice, l'an 1538. *ibid.* 169. b. Son Traité d'Alliance avec Guillaume Duc de Gueldre & de Cleves, de l'an 1540. *ibid.* 196. a. Son Traité de Confédération avec Christian III. Roi de Danemarck, de l'an 1542. *ibid.* 216. b. Sa Ligue offensive & défensive avec Gustave I. Roi de Suède, contre l'Empereur Charles V. de l'an 1542. *ibid.* 228. a.

Son Traité de Paix & d'Alliance avec l'Empereur Charles V. fait à Crespi, l'an 1544. IV. II. 279. b.

Conventions pour son exécution. *ibid.* 292. b. Son Traité de Paix avec Henri VIII. Roi d'Angleterre, par lequel celui-ci promet de rendre à François la Ville de Bologne moyennant une certaine somme d'argent, de l'an 1546. *ibid.* 307. b. Son Traité avec Edouard VI. Roi d'Angleterre pour les limites du Comté de Boulogne, de l'an 1547. *ibid.* 324. a.

François, Fils de Henri II. Roi de France, & depuis II. du nom, Roi de France, son Contrat de Mariage avec Marie Reine d'Ecosse, de l'an 1558. V. I. 22. a.

François II. Roi de France, Privilèges qu'il accorde aux Sue des trafiquans en France, de l'an 1559. V. I. 61. a.

François II. Duc de Bretagne, son Traité de Commerce avec Edouard IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1468. III. I.

596. a. Sa Ratification & celle des Etats de Bretagne du Traité de Paix fait à Senlis avec Louis XI. Roi de France, de l'an 1476. *ibid.* 533. a. Confirmation de ce Traité avec quelques éclaircissemens, modifications & declarations. *ibid.* 534. a. Son Traité avec Edouard IV. Roi d'Angleterre, où il conviennent d'un Mariage entre Edouard Prince de Galles, Fils du Roi, & Anne, Fille du Duc, de l'an 1481. *ibid.* 80. a. Ses offres faites à Charles VIII. Roi de France, pour renouveler l'Amitié entr'eux, l'an 1484. *ibid.* 136. a. Son Traité de Paix & de bonne Amitié avec Charles VIII. Roi de France, de l'an 1485. *ibid.* 146. a. Sa Constitut. on touchant la Succession Masculine & féminine dans le Duché de Bretagne, en 1485. S. I. II. 469. Sa Trêve & Traité de Commerce avec Henri VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1486. III. II. 159. b.

Son Traité de Paix avec Charles VIII. Roi de France, de l'an 1488. *ibid.* 209. a.

François, Marquis d'Este, Sa Ligue avec les Villes de Bologne, Ferrare, Ferrone & Mantoue, contre Azon Marquis d'Este, pour recouvrer la Ville de Ferrare & le Comté de Ferrare, en 1506. S. I. II. 22.

François d'Este, Duc de Modene, son Traité avec le Pape Urbain VIII. pour le Passage de l'Armée Ecclesiastique, dans les Etats du Duc de Parme, de l'an 1647. VI. I. 263.

Son Traité avec la Republique de Venise & le Grand Duc de Toscane, pour apaiser les Troubles d'Italie de l'an 1643. *ibid.* 276. Son Traité d'Alliance avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1647. *ibid.* 397. a. Son Traité de Paix & de Reconciliation avec Philippe IV. Roi d'Espagne, de l'an 1649. *ibid.* 400. Ses Articles de Neutralité accordés au Duc de Mantoue, au nom du Roi de France Louis XIV. de l'an 1658. VI. II. 225. a.

François, Duc de Florence, obtient de l'Empereur le Diplôme pour être appelé Grand Duc d'Ettrurie, en 1576. S. II. I. 467.

François I. Duc de Lorraine, Son Traité de Mariage avec Christine de Danemarck, Veuve de François de Sforce, Duc de Milan, de l'an 1540. IV. II. 481. a.

François Duc de Lorraine, son Transport des Duchés de Lorraine & de Bar à Charles son Fils aîné, de l'an 1653. V. II. 481. a.

François, Marquis de Mantoue, la Cession du Canal de Forpale & de Ceriane, faite à Sigismond Duc de Sora, l'an 1455. III. II. 158. b.

Franconie, Cercle de l'Empire, Accord entre George Evêque de Bamberg, & George Frederic Margrave de Brandebourg, au sujet de la Convocation des Etats dudit Cercle, de l'an 1559. V. I. 57. b. Convention entre les Evêques de Bamberg & de Wurzburg, & les Margraves de Brandebourg, Bavière & Brandebourg-Anspach, pour s'opposer au Procès commencé par la Noblesse de Franconie du quartier des Montagnes, touchant les Contributions des Fiefs revolus &c. de l'an 1616. V. II. 279. a. Recès du Cercle de Franconie pour la Montre, le depart & l'Entretien de leurs Troupes, qui devoient être envoyées en Hongrie, pour s'y faire la Campagne contre les Turcs, de l'an 1664. VI. III. 5. a. Franconie, Bavière & Suabe, Cercles de l'Empire, leur Recès touchant l'Epave des Monnoyes, de l'an 1665. VI. III.

Franconie, Recès du Cercle de Franconie, touchant le Corps de Troupes qu'on devoit mettre sur pied, pour la défense de l'Empire, de l'an 1673. VII. I. 216. b. Son Recès touchant les Troupes auxiliaires à fournir à l'Empereur contre les Turcs, comme aussi pour la Monnoye, de l'an 1685. VII. I. 220. b.

Declaration de l'Empereur Leopold I. pour la Confirmation & extension des anciens Privilèges de la Noblesse de Franconie, touchant l'Exemption, l'Execution, & Droit de Collecte, l'Immunité des Impositions & le Droit de Retrait, de l'an 1688. *ibid.* 762. a. Renouvellement de son Alliance avec l'Empereur Leopold I. de l'an 1689. *ibid.* 234. b. Recès des Etats de Franconie avec les Commissaires Impériaux pour le Reglement des quartiers d'hiver des Troupes, de l'an 1690. *ibid.* 275. b.

Franconie & Suabe, Leur Recès d'Association par lequel ils se promettent une reciproque assistance contre toute injuste Aggression, de l'an 1691. VII. II. 289. b.

Franconie, Accession du Cercle de Franconie à la Grande Alliance

Liance renouvelée, de l'an 1266. VII. II. 367. a. Son Recès d'Affiliation avec le Cercle de *Saxie*, pour leur commune foyauté & conservation, de l'an 1700. *ibid.* 493. a. Autre Recès d'Affiliation entre les mêmes, de l'an 1701. VIII. I. 8. a.

Frauenfeld, Ville de Silésie, donnée par *Jean* Roi de Bohême à *Jean* Duc de Steinau en Silésie, en 1337. I. II. 156. a.

Frefque, Marquis d'Esse, & la Ville de *Ferrare*, leur Traité de Paix avec les Villes de *Mantoue* & de *Verone*. S. I. II. 59.

Friedberg, Ville libre Impériale d'Allemagne, son Accord fait avec la Garnison du Château, confirmé par *Rodolphe* I. Empereur, en 1285. I. I. 259. b.

— Son accession à l'Alliance de quelques autres Villes Impériales faite pour dix ans, l'an 1382. II. I. 176. a.

Frideric I. dit *Barberousse*, Empereur, ne peut souffrir que le Pape appelle l'Empire *San Benefice*, & qu'il le lui ait conféré. I. I. 79. a.

Son Diplôme pour confirmer à *Heyman* Evêque de Verdun le Privilege d'exercer les Droits de Comte & de Margrave, en 1156. *ibid.* 80. a. Sa Sentence par laquelle il décide le Différend de *Henri* Duc d'Autriche, & de *Henri* Duc de Saxe, au sujet du Duché de *Bavière*, en l'adjudgeant au dernier, & en érigeant le Margraviat d'Autriche en Duché, lui donnant plusieurs Privileges, en 1156. *ibid.* 82. a.

Sa Réponse aux Députés de Rome, dans la première Expedition en Italie, en 1156. S. I. I. 39.

Sa Réponse à la Lettre du Pape *Adrien* IV. il y justifie la préposition de son Nom avant celui du Pape dans ses Lettres, & lui reproche son orgueil & celui de ses Cardinaux. *ibid.* Sa Paix publique publiée pour l'Allemagne à *Ratisbonne*, en 1157. I. I. 83. a.

Pour l'Italie. *ibid.* 84. a. Ote l'Evêché de *Belloni* à l'Evêque *Orson*, pour avoir suivi le parti d'*Alexandre* III. & le confère au Patriarche d'Aquilée. *ibid.* 85. b. Il le refuse à *Orson*. *ibid.* 86. a. Sa Lettre aux Etats de l'Empire pour maintenir la Dignité Impériale contre l'arrogance du Pape *Adrien* IV, en 1157. S. I. I. 47.

Sa Lettre à l'Archevêque de *Treves* sur le même sujet, par lequel il déclare aussi ledit Archevêque Primat. *ibid.* Son Edit pour faire la Guerre aux *Milanais*, en 1158. *ibid.* 43.

Ses Décrets sur les Regales de l'Empire. *ibid.* Comment la Ville de *Milan* capitula avec lui, en 1159. I. I. 85. a.

Son Edit pour faire la Guerre aux Rebelles d'Italie, en 1159. S. I. I. 45.

Sa Lettre à *Herman*, Evêque de *Brixen*, par laquelle il l'invite au Concile de Pavie, pour remédier au Schisme Papal. *ibid.* Son Mandement à *Alexandre* III. Pape & aux Cardinaux qui l'avoient élu, pour comparoître audit Concile. *ibid.* Sa Proscription des *Cremonais*, *Milanais* & ceux de *Brixen*. *ibid.* Son Mandement au Pape *Alexandre* III. pour comparoître au Concile de Pavie. *ibid.* Ses Lettres d'Inveftiture de la Ville & du Marquisat de *Provence* & de *Forcalquier*, données à *Raimond*, Comte de *Barcelone*. *ibid.* Son Diplôme, par lequel il crée le Duché de *Bohème* en Royaume, en faveur du Duc *Vladislas*, auquel il accorde le Tribut de la Pologne, en 1159. *ibid.* 185.

Le Serment qu'il fit faire à ses Mandataires, qu'il confèrera la Paix en Italie, selon la teneur du Projet des Mediateurs. I. I. 100. a.

Sa Ratification & confirmation de la Paix Publique d'Italie. *ibid.* 01. b.

Sa Lettre aux Abbez & Moines de l'Ordre de Cîteaux, touchant la Paix avec *Alexandre* III. Pape. *ibid.* 105. a.

Son Traité avec la Ville de *Pise* par lequel il leur donne plusieurs Terres, Villes, Ports & Privileges, pour les engager à la Guerre contre *Goullame* Roi de Sicile, en 1161. S. I. I. 10.

Son Diplôme, par lequel il donne l'Inveftiture de la Ville & du Marquisat de *Saône* à *Henri*, Marquis de *Saône*, en 1163. I. II. 295. a.

Ses Lettres d'Inveftiture de l'Isle de *Sardaigne*, à ceux de *Pise*, en 1165. S. I. I. 53.

La Paix qu'il fit entre *Godefroi* Evêque d'Utrecht, & *Florent* Comte de Hollande, au sujet du Comté de *Frisie*; l'Empereur ordonne que tous les deux fissent un Comte, & le présentent à l'Empereur, en 1166. *ibid.* 55.

Son Decret dans la Diète de Wurzburg pour soutenir le Pape *Paschal* contre *Alexandre* III. en 1166. *ibid.* 54.

Son Privilege donné à la Ville d'*Aix la Chapelle*, pour tenir des foires, & pour battre de la Monnoye, en 1166. I. I. 87. a.

Son Traité avec le Peuple de Rome, en 1167. *ibid.* 87. b.

Son Diplôme de Confirmation de tous les Biens de l'Eglise Patriarcale d'Aquilée. *ibid.* 14. a.

Sa Reconciliation avec *Alexandre* III. Pape, en 1176. *ibid.* 95. a.

Sa Trêve avec les Princes & les Villes d'Italie. *ibid.* b.

Sa Paix Publique pour l'Italie, de l'an 1177. *ibid.* 98. b.

Sa Lettre d'Affiance donnée aux *Lombards*, que durant l'amistice il ne juge aucun d'eux pour ne lui avoir pas prêté serment de fidélité, &c. en 1177. *ibid.* 100. b.

Sa Trêve avec *Goullame* Roi de Sicile pour 14. ans. *ibid.* 100. b.

Sa Sentence pour adjuger à *Adelbert* Evêque de *Freisingue* le Droit de foire & de pont à *Vergem*, que *Henri* Duc de *Brunswick* avoit donné à la Ville de *Munich*, en 1180. *ibid.* 105. b.

Son Decret, par lequel il annule la Translation de la Foire & du Pont de *Vergem* à *Munich* faite par *Henri* de *Brunswick* Duc de *Bavière* & de *Saxe* en 1180. S. I. I. 61.

Il confirme & donne de nouveau quelques Privileges à la Ville de *Spire*,

en 1182. I. I. 108. a.

Sa Confirmation de Sentence prononcée en faveur des Marquis *Albert*, *Obizon* & *Bunfeste*, contre la Communauté d'Esse, en 1180. S. I. I. 61.

Sa Paix publique pour les Contrées de la Lombardie. *ibid.* 62.

Son Inveftiture de la Marche de *Genes*, & de *Milan*, & de tout ce que le Marquis *Azzon* avoit donné au Marquis *Obizon* d'Esse, en 1183. *ibid.* 64.

Sa concession de quelques Places à la Ville de *Milan*, en 1186. I. I. 109. b.

Sa Donation du Bourg *Regnani* à l'Evêque de *Parma*. *ibid.* 110. a.

Sa Paix Publique & Religieuse publiée à la Diète de *Nuremberg*. l'an 1187. *ibid.* 110. b.

Sa Lettre à *Henri* II. Roi d'Angleterre, par laquelle il lui promet toute assistance dans la Croisade. *ibid.* 111. b.

Frideric II. Empereur, Son Diplôme par lequel il confirme à *Ottocar* Roi de Bohême le Titre de Roi & plusieurs autres Privileges, en 1212. I. I. 144. b.

Sa Donation de toutes les Mines d'Or & d'Argent qui se trouveront dans les Terres & Pais de *Louis* Duc de *Bavière*, faite à ce Prince. S. I. I. 78. b.

Son Edit aux Prelats, Seigneurs & Villes de l'Italie, pour jurer à ses Legats la Fidélité due, en 1219. *ibid.* 79.

Sa Confirmation pour rétablir & maintenir la Liberté des Eglises, Personnes & Lieux Religieux, & pour la sûreté des écheviers & Voyageurs, en 1220. *ibid.* 79. a.

Son Edit pour les Possesseurs des Biens de la Comtesse *Mathilde* la Mere, à les rendre au St. Siège, sous une Amende de 1000. Marcs d'argent, en profitant en même temps les Fils du Comte de *Casalod*, & de *Nervis*, pour la detention du Château de *Gonzague*, en 1220. I. I. 161. a.

Sa Lettre par laquelle il confirme à *Azzon* VII. Marquis d'Esse la Possession de tous ses Etats, & lui donne de plus le Comté de *Rodigi*, & *Adria*, en 1221. S. I. I. 81.

Ses Lettres d'Inveftiture pour la Ville de *Final*, données à *Henri* Marquis de *Saône*, en 1225. I. I. 164.

Son Diplôme par lequel il confirme *Henri*, Fils de *Henri*, Marquis de *Saône*, dans la possession du Marquisat de *Saône*, lui accordant même la Succession pour ses Descendants, soit mâles, soit femelles, en 1226. I. I. 295. a.

Sa Lettre par laquelle il confirme la Donation de la Terre de *Culm*, faite à *Herman* de *Salsza*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique, par *Conrad*, Duc de *Mazovie*, à condition de conquérir la *Prusse*, en 1226. S. I. I. 82.

Son Edit contre le Pape *Gregoire* IX. & ses attentats, en 1227. *ibid.* 83.

Sa Lettre aux *Romains*, où il leur reproche de ne s'être point opposés au Pape *Gregoire* IX. lorsqu'il prononça la sentence d'Excommunication contre lui. *ibid.* 84.

Sa Lettre aux Cardinaux contre la Sentence d'Excommunication dudit Pape. *ibid.* 84.

Son Traité avec *Abuiss* Prince des Sarasins d'Afrique, touchant la sûreté du Commerce & la Jurisdiction sur les Sarasins de l'Isle de Corfe, en 1230. I. I. 168. a.

Son Privilege donné à *Henri* le vieux & *Henri* le jeune, Comtes de *Plauen*, pour creuser des Mines & battre de la Monnoye, il leur donne aussi les Villes *Aicha* & *Sell*, en 1231. S. I. I. 90.

Son Compromis avec *Gregoire* IX. Pape pour trouver une voie par laquelle les Villes de *Gaste* & de *St. Agathe* pussent rentrer sous son obéissance, sans l'honneur de l'Eglise, en 1230. I. I. 169. a.

Son Traité d'Alliance avec *Louis* IX. Roi de France, en 1232. *ibid.* 171. b.

Son Contrat de Mariage avec *Isabelle* Sœur de *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1236. *ibid.* 389. b.

Sa Confirmation des Privileges du Duché de *Stirie*, faite à *Ottocar* & *Leopold* Ducs d'Autriche, en 1231. S. I. I. 92.

Excommunication par *Gregoire* IX. Pape, en 1239. I. I. 176. b.

Sa Lettre aux Princes de l'Empire, touchant l'arrogance & l'iniquité dudit Pape, contre l'Empereur & l'Empire, en 1239. S. I. I. 93.

Sa Lettre au Senat & Peuple de Rome, où il leur reproche leur desobéissance à l'Empereur, & les menaces de les en chasser, en 1239. *ibid.* 94.

Sa Concession donnée aux Habitans de la Ville de *Tragan*, de pouvoir librement trafiquer en Sicile, en 1241. I. I. 179. b.

Son Diplôme d'Expectative donné à *Henri* Margrave de *Meisse* pour le Landgraviat de *Thuringe*, en 1241. *ibid.* 180. a.

Sa Lettre de plein-pouvoir donnée à trois de ses Ministres, pour traiter avec le Pape *Innocent* IV. où il promet aussi de s'en tenir à tout ce dont ils conviendront avec ledit Pape, en 1244. *ibid.* 185. a.

Les articles de cet Accord. *ibid.* 186. a.

Renouvelé & confirmé à *Frideric* Duc d'Autriche les Privileges obtenus de *Frideric* I. en 1245. *ibid.* 81. a.

Il y en ajoute encore d'autres. *ibid.* a.

Son Privilege donné aux Etats de *Bohème* qu'en cas que la Famille Royale vint à s'éteindre, le Droit d'Election d'un Roi appartenendroit auxdits Etats. I. II. 245. b.

Il est excommunié par le Pape *Innocent* IV. au Concile de *Lion*, en 1245. I. I. 190. b.

124. b.

Sa Lettre à tous les Rois & Princes du Monde, pour leur représenter ce qu'ils avoient à craindre de la hauteur dudit Pape, qui, sans l'avoir cité ni oui, avoit osé prononcer la Sentence de Deposition contre lui, en 1245. S. I. I. 96.

Son Diplôme donné à *Frideric* II. Duc d'Autriche, par lequel il érige les Duchés d'Autriche & de *Stirie* en Royaume, & lui permet d'ériger la Terre de *Carniole* en Duché en 1246. *ibid.* 97.

Son Testament, en 1250. I. I. 198. a.

S. I. I. 99.

Frideric

Frédéric Duc d'Autriche, & puis après Empereur, III. du nom la Convention avec les *Etats d'Autriche* pour la Régence & Succession, après la Mort d'*Albert II.* Empereur, en 1439. S. I. II. 382.

Frédéric III. Empereur, fit Sentence Arbitrale entre *Sigismond* Evêque de Wurtemberg & le *Chapitre* de son Eglise, par laquelle il établit *Godefroy* Echevin de Limbourg pour Administrateur de l'Evêché pendant la vie dudit Evêque, de l'an 1442. III. I. 119. a. Sa Confirmation de tous les Privilèges des Ducs d'Autriche, donnée aux Ducs *Ladislas*, qui étoit aussi Roi de Hongrie, *Albert & Sigismond*, avec le contentement des Electeurs, & celui de George Roi de Bohême, en 1442. S. I. II. 386.

Sa Confirmation & amplification des Privilèges de la Ville de *Nimègue*, *ibid.* 387. Sa Confirmation de la Vente du Duché de *Guelbre* & du Comté de *Zurich*, faite par *Gerard*, Duc de *Juliers*, Berg & *Guelbres* à *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne, en 1444. *ibid.* 444. Son Rescript, que les Caules des Princes de l'Empire ne soient point jugées par la *Chambre Impériale*, en 1448. *ibid.* 402. Son Diplôme d'Investiture donnée à *Alexandre de Gonzague* Marquis de Mantoue, de plusieurs Villes & Terres de la Lombardie, qui lui avoient été données par le Testament de son Pere *Jean François de Gonzague*, de l'an 1451. III. I. 185. b.

Son Diplôme par lequel il donne Permission & Pouvoir aux Villes de *Thorn* & de *Colin* en Pologne de faire des Unions & Confédérations avec les autres Villes & avec la Noblesse du Pais pour leur défense & la conservation de leurs Privilèges, de l'an 1451. *ibid.* 181. a. Son Serment fait au Pape *Nicolas V.* que s'il venoit à Rome, il exalteroit l'Eglise Romaine & le Pape, & ne feroit aucune Ordonnance à Rome sans son Conseil, en 1452. S. I. II. 403.

Sa Confirmation de l'Union héréditaire entre les Illustres Maisons de *Saxe*, *Brandebourg* & *Hesse*, de l'an 1457. *ibid.* 407. Son Diplôme par lequel il confirme aux Ducs d'Autriche tous leurs Privilèges, de l'an 1453. III. I. 194. a.

Son Rescript aux Margraves de *Bade Charles & Bernard*, par lequel il leur commande de protéger en son Nom Impérial la Ville d'*Eslingen*, de l'an 1454. *ibid.* 232. b. Sa Confédération avec *George Podiebrast* Roi de Bohême, de l'an 1459. *ibid.* 256. b.

Sa Trêve conclue par l'intercession du Roi de Bohême avec *Albert* Archevêque d'Autriche, son Frere, de l'an 1461. *ibid.* 269. b. Son Accommodement avec *Louis* Duc de Bavière, fait par la Médiation de *George* Roi de Bohême, qui est constitué Arbitre de leurs différends, comme aussi de ceux dudit Duc avec *Albert* Margrave de Brandebourg, de l'an 1461. *ibid.* 274. b. Son Traité d'Accord avec *Albert* Duc d'Autriche son Frere, conclu par la Médiation de *George* Roi de Bohême, par lequel le Duc doit restituer tout ce qu'il avoit occupé, & l'Empereur lui ceder le Duché d'Autriche pour huit ans, pendant lesquels le Duc payera annuellement à l'Empereur 14000 florins d'Hongrie, ou Ducats, de l'an 1462. *ibid.* 278. a. Son Accord Provisionnel avec *Louis* Duc de Bavière, par l'Entremise de l'Evêque d'Augsbourg, des Comtes *Palatins du Rhin*, & du Nuncio du Pape, portant que les Parties devroient composer en personne à *Nuremberg* devant lesdits Arbitres, & acquiescer en leur Sentence, de l'an 1462. *ibid.* 279. b. Son Traité d'Alliance avec *Matthias* Roi d'Hongrie, portant, que si ledit *Matthias* meurt sans Enfants, ledit *Frédéric* ou un de ses Fils lui succédera, de l'an 1463. *ibid.* 286. a. Son Traité d'Accommodement avec *Louis* Duc de Bavière, touchant leurs différends sur l'Evêché d'*Aichstet*, sur le tribut des *Juifs* à *Ratisbonne*, & des Biens & Vauxaux appartenans aux Ducs de Bavière, mais situés en Autriche, conclu par la Médiation de *George* Roi de Bohême, de l'an 1463. *ibid.* 288. a. Son Diplôme d'Investiture de plusieurs Châteaux, Lieux & Terres, dans le Territoire de *Brixen*, donné à *Louis de Gonzague* Marquis de Mantoue, après la mort d'*Alexandre* son Frere, de l'an 1466. *ibid.* 347. a. Sa Paix publique faite par Pavie & par le conseil des Electeurs, Princes & autres Etats de l'Empire, de l'an 1467. *ibid.* 377. a.

Sa Paix publique par l'Empire pour quatre ans, afin de pouvoir d'autant mieux résister aux Turcs, de l'an 1471. *ibid.* 432. b. Sa permission donnée à *Louis de Gonzague* Marquis de Mantoue, qu'il pourra faire des Lignes & Alliances avec tels Princes qu'il voudra, sauf les Droits de l'Empire, de l'an 1474. *ibid.* 490. a. Son Erection du Comté d'*Holslein* en Duché, en faveur de *Christian* Roi de Danemarck, en 1474. S. I. II. 444.

Sa Transfation avec *Frédéric* le *Victorieux* Electeur Palatin. *ibid.* 447. Lui & quelques Electeurs de l'Empire s'allient avec *Louis XI.* Roi de France contre *Charles* Duc de Bourgogne, l'an 1475. III. I. 498. b.

Sa Confédération avec le même Roi, confirmant tous les Traitez faits entre l'Empire & la France depuis le temps de *Charlemagne*, de l'an 1475. *ibid.* 520. b. Son Alliance & celle des Electeurs avec le même Roi, contre *Charles* Duc de Bourgogne, *ibid.* 52. b.

Il reçoit dans l'Alliance faite avec le même Roi, contre *Charles* Duc de Bourgogne, *René II.* Duc de Lorraine, l'an 1475. *ibid.* 608. a. Son Privilège, accordé à *Sigismond* Duc d'Autriche, que ses sujets ne pourront être cités aux *Jugemens Secrets* de *Wesphalie*, en 1475. S. I. II. 449. Son Alliance avec *Louis XI.* Roi de France, contre *Frédéric* le *Victorieux* Electeur Palatin de l'an 1476. *ibid.* 528. b. Il donne l'Investiture à *Wladislas* Roi de

Bohême pour la Dignité Electorale & pour l'Office d'*Archiduché* de l'Empire, comme aussi pour ses autres Regales & Provinces appartenantes à la Couronne de Bohême, l'an 1477. III. I. 2.

Ses Lettres par lesquelles il ordonne un Armeement general contre *Louis XI.* Roi de France à cause qu'il avoit emmené prisonnier l'Evêque de *Verdun*, s'étoit emparé de cet Evêché & de la Ville de *Cambrai*, & autres Terres du feu Duc de Bourgogne relevans de l'Empire, de l'an 1478. *ibid.* 19. a.

Investit *Louis de Gonzague* Marquis de Mantoue de plusieurs Villes & Châteaux situés dans le Territoire de *Cremonne*, l'an 1478. *ibid.* 24. a. Son Diplôme par lequel il confirme à *Frédéric de Gonzague* Marquis de Mantoue tous ses Privilèges, & approuve les Conventions faites avec ses Freres, de l'an 1479. *ibid.* 69. a.

Sa Confirmation de la Transfation faite entre les Comtes de *Pappenheim*, portant que l'Office héréditaire de *Marichal de l'Empire* sera toujours exercé par l'aîné d'entr'eux, en 1478. S. I. II. 452.

Son Diplôme, donné à la Ville Impériale d'*Ulm*, par lequel il lui confirme l'exemption de toute Jurisdiction étrangère, en 1479. *ibid.* 456. Ses Lettres de non-Prejudice données à *Sigismond*, Duc d'Autriche, au sujet des Secours qu'il avoit reçus de ce Prince contre le Roi de Hongrie, en 1488. *ibid.* 463.

Son Diplôme par lequel la Succession aux Duchés de *Juliers* & de *Bergue* est dévolue à *Albert* Duc de Saxe, avec Investiture éventuelle, en cas que ledits Duchés deviennent vacans, de l'an 1483. III. I. 121. b.

Sa Paix Publique procurée par l'Empire pour dix ans, à *Francfort*, l'an 1486. *ibid.* 151. b. Sa Confédération & celle de *Maximilien I.* Roi des Romains avec les Electeurs & Princes de l'Empire contre *Matthias Corvin* Roi de Hongrie, de l'an 1486. *ibid.* 153. b.

Son Mandement Penal donné à la *Société* de *l'Ecu de St. George* & aux Villes Impériales de *Snabe*, par lequel il leur est enjoint de se confédérer pour le maintien de la Paix publique & pour la Conservation de leurs Droits & Libertés, de l'an 1487. *ibid.* 173. a.

Ses Lettres d'Inféodation du Marquisat de *Montfort*, données à *Boniface* Marquis dudit Marquisat, en 1487. S. I. II. 474. Son Rescript à *Frédéric & Sigismond* Margraves de Brandebourg, pour se confédérer plus étroitement avec *Sigismond* Archiduc d'Autriche, & *Eberard* Comte de *Wirttemberg*, pour le maintien de la Confédération de *Snabe*, de l'an 1488. III. I. 935. b.

Son Mandement à la *Noblesse* de *Kraichgau*, par lequel il lui ordonne de se joindre à la Confédération de *Snabe*, de l'an 1488. *ibid.* 210. b. Son Mandement Penal à quelques Etats de *Snabe*, qui ne s'étoient pas encore joints à la Confédération de *Snabe* de le faire dans un certain terme marqué, de l'an 1488. *ibid.* 211. b.

Frédéric III. & *Maximilien I.* Empereur & Roi des Romains, leur Traité avec *Ladislas* Roi de Hongrie & de Bohême, pour la Succession dans ces Royaumes, de l'an 1491. *ibid.* 263. a. Matricule des Princes, Seigneurs & Villes & de leurs Troupes, comme ils se unirent à son Expédition contre *Albert* Duc de Bavière, de l'an 1491. *ibid.* 278. b.

Frédéric, Roi de Suede, son Traité de Paix avec *Pierre I.* Czar de toute la Russie, fait à *Neustadt* en Finlande, en 1721. VII. II. 36. a.

Son Traité d'Alliance avec le même, en 1724. *ibid.* 76. a. Son Accession à l'alliance de *Hanover*, en 1727. *ibid.* 141. b. Son Traité de Paix avec *Frédéric Auguste* Roi de Pologne, en 1729. S. I. II. 281.

Frédéric I. Roi de Danemarck, son Diplôme par lequel il confirme les Privilèges des Duchés de *Sleswig* & de *Holstein* & y établit un Règlement touchant l'Administration de la Justice, les Monnoies & autres choses, de l'an 1524. IV. I. 394. b.

Frédéric II. Roi de Danemarck, son Traité de Commerce avec les Villes Anseatiques fait à *Odenfee*, l'an 1560. V. I. 67. a.

Son Diplôme par lequel il assigne à *Jean* son Frere pour son Partage Héritaire les Maisons de *Sonderbourg* & de *Norbourg* la Ville de *Plœn* & le Monastère de *Arnsboeck*, de l'an 1564. *ibid.* 125. a. Son Traité d'Accommodement avec *Jean & Adolphe* Fiers, Ducs de *Holslein-Sleswig*, au sujet de l'inféodation, services, Vassillage & Relevances du Duché de *Sleswig* & l'île de *Femeren*, de l'an 1579. *ibid.* 341. a.

Son Traité de Partage héréditaire fait avec *Adolphe* Duc de *Sleswig-Holstein* au sujet de la Succession de *Jean l'aîné*, aussi Duc de *Holstein*, de l'an 1581. *ibid.* 421. a.

Frédéric III. Roi de Danemarck, ses Lettres d'Investiture données à *Frédéric*, Duc de *Sleswig-Holstein* pour sa portion du Duché de *Sleswig* & l'île de *Femeren*, de l'an 1648. VI. I. 491. b.

Son Traité d'Alliance Défensive avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1649. *ibid.* 529. a. Son Traité de Rédemption pour les Régards du *Soud*, avec les mêmes. *ibid.* 535. *Frédéric III.* Roi de Danemarck, & *Frédéric* Duc de *Sleswig-Holstein*, leur Convention avec *Antoine Gunther*, Comte d'*Oldenbourg* & *Delmenhorst* sur la Succession éventuelle à ces deux Comtés, faite, en 1649, & confirmée par l'Empereur *Ferdinand III.* en 1653. S. I. II. 358. Son Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1653. VI. II. 490.

Autre Traité avec les mêmes, touchant le Régard du *Soud*, par lequel celui de l'an 1649, est annullé, *ibid.* 68. Son

L

Traité

- Traité de Paix & d'Alliance avec *Crommel*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1654. VI. II. 92. b.
- Son Traité avec les *Provinces-Unies* pour l'extension & l'éclaircissement de leurs précédents Traitez, de l'an 1656. *ibid.* 141. a. Son Traité avec les mêmes pour la liberté & sûreté du Négoce avec la Ville de *Dantzic*, *ibid.* 145. Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1657. *ibid.* 129. Son Traité d'Alliance avec *Jean Casimir* Roi de Pologne, contre la *Suede*, de l'an 1657. *ibid.* 189. a. Son Traité d'Alliance offensive & défensive avec *Frederic Guillaume* Electeur de Brandebourg contre la *Suede*, de l'an 1658. *ibid.* 201. a. Son Traité Preliminaire de Paix avec *Charles Gustave*, Roi de *Suede*, de l'an 1658. *ibid.* 204. a. Son Diplôme par lequel il revoke la Constitution du l'île de *Ween* au Tribunal Provincial de *Scanie*, de l'an 1658. *ibid.* 205. b. Son Traité de Paix avec ledit Roi, fait à *Westphalie*, *ibid.* 205. b. S. I. II. 351.
- Traité de Cession de la Province de *Stamie* à la *Suede*, *ibid.* 211. b. Son Traité avec les *Provinces-Unies* concernant la Mesure des Vaisseaux en Norwege, *ibid.* 213. Sa Défense aux Habitans de l'île de *Ween* de prêter Hommage au Roi de *Suede*, *ibid.* 218. a. Son Traité d'Accommodement avec le Duc de *Sleswig-Holstein*, par lequel le Roi cede audit Duc la Souveraineté sur le Duché de *Sleswig*, & autres Possessions. *ibid.* 219. a. Son Traité de Paix avec *Charles XI*, Roi de *Suede*, de l'an 1660. *ibid.* 319. b. Son Traité de bonne Amitié & Correspondance avec *Charles II*, Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1661. *ibid.* 348. a. Ses Privileges accordés aux Bourgeois de *Copenhague*, l'an 1661. *ibid.* 360. a. Sa Convention avec *Christian Albert*, Duc de *Sleswig-Holstein* pour l'exécution de la Paix du Nord, de la même année. *ibid.* 361. b. Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Charles II*, Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1661. *ibid.* 399. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec *Louis XIV*, Roi de France, de l'an 1662. *ibid.* 436. b. Son Traité d'Accommodement avec *Christian Albert* Duc de *Sleswig-Holstein*, sur l'égalité des Contributions, de l'an 1663. *ibid.* 456. b. Son Traité d'Alliance avec *Louis XIV*, Roi de France, *ibid.* 470. b. Son Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, pour parvenir à une bonne & sûre Paix & pour le rétablissement de la liberté du Commerce & de la Navigation, de l'an 1666. VI. III. 19.
- Quadruple-Alliance, faite entre lui, l'Electeur de Brandebourg, *Frederic Guillaume*, les *Provinces-Unies*, & *George Guillaume* & *Ernest Auguste* Ducs de *Brunswick-Lunebourg*, pour leur défense reciproque, tranquillité & sûreté, de l'an 1666. *ibid.* 122. Son Traité de Paix avec *Charles II*, Roi d'Angleterre, de l'an 1667. VII. I. 53. a.
- Son Traité d'Accommodement avec *Christian Albert* Duc de *Holstein-Gottorp*, sur leurs différends au sujet de l'Élection à l'Évêché de *Lubeck*, de la Régence commune de *Sonderbourg* & de la Forteresse de *Friedrichs-Ort*, de l'an 1667. *ibid.* 58. b. Son Traité d'Alliance & de Commerce avec *Charles II*, Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1669. *ibid.* 126. a.
- Frederic IV* Roi de Danemarck, ses Articles Preliminaires avec *Frederic Duc de Holstein-Gottorp*, de l'an 1700. VII. II. 479. b.
- Son Traité de Paix avec le même, fait à *Trarvald*, de l'an 1700. *ibid.* 480. a. Son Traité d'Alliance avec *Guillaume III*, Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces-Unies*, de l'an 1701. VIII. I. 1. a.
- Son Traité avec le même Roi, & les *Etats Generaux*, pour leur fournir un Corps de Troupes de 12 à 16000. hommes, moyennant un Subside de 300000. écus par an, en 1701. S. II. II. 6. Son Traité d'Amitié, de bonne Intelligence & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1701. VIII. I. 32.
- Sa Declaration touchant sa Marche en Pomeranie, de l'an 1711. *ibid.* 278. b. Lui & *Christian Auguste* Duc de *Sleswig-Holstein*, leur Accord avec la Ville d'*Hambourg*, sur leurs Différens reciproques, en 1711. S. II. II. 82.
- Son Recès d'Elucidation avec *Christian Albert* Duc & Administrateur des Duchés de *Sleswig-Holstein*, par lequel les Différens sur l'Accord d'*Hambourg*, en 1711. ont été accommodés, de l'an 1712. VIII. I. 298. a.
- Son Traité d'accommodement avec la Ville d'*Hambourg*, *ibid.* 314. a. Son Accord avec le Comte de *Steenbock* General Suedois qui se rend à lui prisonnier de guerre avec toute son Armée, en 1713. *ibid.* 388. a. Son Traité de Paix avec *Ulrique Eleonore* Reine de *Suede*, & le Roi *Frederic* son Epoux, en 1720. VIII. II. 29. a.
- Son Traité d'Alliance fait avec *Louis XV*, Roi de France & *George I*, Roi de la Grande Bretagne, en 1727. *ibid.* 144. a. Son Octroi à la Compagnie Orientale Danoise, en 1728. *ibid.* 149. a. Son Traité avec *Anne Imperatrice* de Russie, pour regler le Salut sur Mer entre les Vaisseaux Russiens & ceux de Danemarck, de l'an 1730. S. II. II. 285.
- Frederic*, Margrave de *Minie*, la Composition avec *Henri* Evêque de *Mersebourg* touchant le libre usage de la Jurisdiction Seculiere & Spirituelle, en 1288. I. I. 267. b.
- Religieuses des *Etats* à *Redolphe I*, Empereur, qui en investit *Wenceslas* Roi de Bohême, en 1289. *ibid.* 267. b. Il cede le Marquisat de la haute & basse *Lucace* à *Wenceslas* Roi de Bohême, pour quelques autres Terres, & pour un Revenu annuel de 4500. Marcs d'argent, en 1299. *ibid.* 315. a.
- Frederic Severe*, Margrave de *Minie*, son Accord avec *Henri* de *Plauen* le jeune, touchant leurs Différens & Pretentions, en 1332. S. I. II. 127.
- Frederic*, *Balthasar* & *Guillaume*, Landgraves de *Thuringe* & Margraves de *Minie*, leur Alliance avec *Charles IV*, Empereur, comme Roi de Bohême, & avec *Wenceslas* son Fils, auxquels ils promettent toute assistance pour la Conservation de leurs Domaines, sans préjudicier néanmoins aux anciennes Alliances, en 1372. II. I. 91. b.
- Frederic le Beliqueux*, Duc de *Saxe*, obtient de l'Empereur *Sigismund* des Lettres d'investiture de l'Electorat de *Saxe*, l'an 1425. II. II. 180. a. Sa Transaction avec *Henri de Plauen*, Burgrave de *Minie*, par laquelle celui-ci lui cede ledit Burgravat, lequel est conféré par l'Empereur *Sigismund*, recevant en échange dudit Duc la Seigneurie de *Fransenstein* avec une Somme de 14736. florins de Rhyn, & divers autres Biens, Rentes & Revenus, en 1428. S. I. II. 351.
- Frederic* Duc de *Saxe*, Fils de *Frederic le Beliqueux* Electeur de *Saxe*, son Traité de Mariage avec *Charlotte de Savoye*, Fille de *Louis* Duc de *Savoye*, de l'an 1443. III. I. 122. a.
- Frederic II*, Electeur de *Saxe*, & *Guillaume* Duc de *Saxe*, son Frere, leur Traité d'Alliance avec *Charles VII*, Roi de France, de l'an 1444. III. I. 127. a. Leur Union hereditaire avec les Illustres Maisons de *Brandebourg* & de *Hesse*, en 1457. S. I. II. 406. Leur Convention avec *George*, Palatin de *Roussillon*, Roi de Bohême, faite par la Sentence Arbitrale d'*Albert* Margrave de *Brandebourg*, par laquelle les différens font accommodés en faveur d'un double Mariage entre les Fils & Filles des deux eubx; quelques lieux sont cédés par le Saxon au Royaume de Bohême, & la dependance de quelques Fiefs contestés entre eux est décidée, comme aussi les autres différens aultz, de l'an 1459. III. I. 252. b.
- Sa Confédération avec le même Roi, *ibid.* 254. b.
- Frederic* Electeur de *Saxe*, & *Ernest* & *Albert* Ducs de *Saxe*, leur Accommodement avec *Jean* Evêque de *Wurtemberg*, fait par la Mediation de *George* Roi de Bohême, l'an 1461. III. I. 275. a.
- Frederic le Sage*, Electeur de *Saxe*, son Contentement à l'investiture donnée par *Maximilien I*, Empereur à *Jean* Electeur de *Brandebourg* & à ses Freres du Margravat & Electorat de *Brandebourg*, du Duché de *Pomeranie* & de l'Expectative du Duché de *Meklenbourg*, de l'an 1495. III. I. 328. a.
- Frederic* Electeur, & *Jean*, *Albert* & *Frederic* Margraves de *Brandebourg*, leur Union avec les Illustres Maisons de *Saxe* & de *Hesse*, en 1457.
- Frederic Auguste*, Electeur de *Saxe*, Son Traité avec l'Empereur *Leopold I*, par lequel il promet d'accéder à de certaines conditions à la Grande Alliance, & de travailler à la Reddition de la Couronne de Bohême dans le College Electoral, de l'an 1624. VII. II. 339. a.
- Frederic Auguste*, Roi de Pologne & Electeur de *Saxe*, son Traité avec *Frederic III*, Electeur de *Brandebourg*, par lequel il cede à celui-ci les Maisons de *Lauenbourg*, *Severburg* & *Gerdsdorf*, comme aussi l'*Avouerie* de *Quedlinbourg*, pour une Somme de 300000. Rixdalers, de l'an 1697. VII. II. 376. b. Son Assurance donnée aux *Etats* de ses Pais, touchant le libre Exercice de la Religion & la Confession d'*Augsbourg*, en 1717. VIII. I. 494. b.
- Son autre Assurance donnée sur cela, en 1718. *ibid.* 512. a.
- Autre Assurance donnée aux *Etats* de la Haute *Lucace*, *ibid.* 521. b.
- Son Traité d'Alliance défensive faite comme Electeur de *Saxe* avec *Charles VII*, Empereur, en qualité de vicaire des Pais hereditaires, & *George I*, Roi de la Grande Bretagne comme Electeur d'*Hanovre*, en 1719. VIII. II. 1. a.
- Voyez le reste sous l'Article *Auguste II*, Roi de Pologne.
- Frederic*, Burgrave de *Nuremberg*, reçoit de l'Empereur *Rudolphe I*, l'investiture de ce Burgravat, en 1281. I. I. 228. a.
- Il reçoit l'investiture dudit Burgravat d'*Albert I*, Empereur, en 1300. II. I. 35. b.
- Frederic* & *Sigismund*, Margraves de *Brandebourg*, leur Confédération avec les Seigneurs & *Etats* confédérés de *Suede*, de l'an 1488. III. II. 205. b.
- Leur Revers donné aultz Confédérés contents, de leur part l'exception de *Sigismund* Archevêque d'*Autriche* & d'*Albrecht* Comte de *Wurtemberg*, *ibid.* 208. a. Leur Union avec *Berard* Comte de *Wurtemberg* pour mixer aultz & maintenir la Paix Publique ordonnée à *Frankfort* par l'Empereur *Frederic III*, de l'an 1489. III. II. 218. a.
- Frederic Guillaume*, Electeur de *Brandebourg*, son Contrat de Mariage avec *Louise* Fille aînée de *Frederic Henri*, Prince d'*Orange*, de l'an 1646. VI. I. 553. Son Traité avec *Christine* Reine de *Suede*, touchant les limites entre la *Pomeranie Suedoise* & *Flevisland*, de l'an 1653. VI. II. 47. b.
- Son Traité d'Alliance défensive avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1655. *ibid.* 108. Son Traité d'Union avec *Frederic* Roi de *Suede* pour reconnoître le Duché de *Prusse* pour un Fief de la *Suede*, *ibid.* 127. a. Son Traité d'Alliance défensive avec *Louis XIV*, Roi de France, de l'an 1656. *ibid.* 119. a.
- Son Traité d'Alliance défensive & offensive avec *Charles* Margrave Roi de *Suede*, *ibid.* 136. b. Son Traité de Confédération avec le même Roi, par lequel celui qui fut fait auparavant entre eux, pour faire le *Prusse* un Fief de la Couronne de *Suede*, est annulé & ledit Duché avec la Principauté de *Werme*.

Wermeland est permise au dit Electeur en toute Souveraineté, de l'an 1666. VI. II. 48. b. Ses Patentes Secrets avec le même Roi, touchant les Provinces que celui-ci prétendait retenir de la Pologne. *ibid.* 152. b. Ses Articles préliminaires de Paix avec *Jean Casimir* Roi de Pologne. *ibid.* 152. b. Son Traité de Paix avec le même Roi, par lequel il obtient la Souveraineté sur la Partie de la Prusse, qu'il possédait, fait à Velau, l'an 1667. *ibid.* 191. a. Son Traité de plus étroite Alliance avec *Frederic III.* Roi de Danemarck contre la *Suede*, de l'an 1688. *ibid.* 201. a. Son Traité de Confédération avec *Leopold* Roi de Hongrie & de Bohême, contre la *Suede*. *ibid.* 205. a. Sa Convention avec *Charles II.* Roi de la Grande Bretagne, touchant la conservation de la Personne & des Biens du Prince d'Orange, de l'an 1661. *ibid.* 356. Son Traité d'Alliance avec le même Roi. *ibid.* 364. a. Sa Déclaration de ne vouloir étendre la Garantie du Roi de France sur le Traité d'Olivre, à l'Article qui concerne la Ville d'Elbing, de l'an 1664. VI. III. 8. a.

Son Traité d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France de la même année. *ibid.* 28. a. Son Accord avec *Philippe Guillaume*, Comte Palatin du Rhyn, au sujet du Condroicthoire du Cercle de Westphalie, de l'an 1665. *ibid.* 37. b. Son Compromis avec les *Provinces Unies*, par lequel ils fontement leur différend au sujet de certaine Dette au Jugement du Grand Conseil de Malines. *ibid.* 41. b. Son Alliance défensive avec les *Provinces Unies*, de l'an 1666. *ibid.* 85. Autre Traité avec les mêmes, contre l'invasion de l'Evêque de Munster. *ibid.* 92. Sa Convention avec *Philippe Guillaume*, Palatin du Rhyn, Duc de Neubourg, pour ajuster les différends sur les Pais de *Juliers*, *Cleves* &c. de l'an 1666. *ibid.* 117. b. Quadruple-Alliance entre lui & *Frederic III.* Roi de Danemarck, les *Provinces Unies* & *George Guillaume* & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunswig-Lunebourg, pour leur réciproque défense, tranquillité & sûreté, de l'an 1666. *ibid.* 122. Sa Convention Religieuse avec *Philippe Guillaume*, Duc de Neubourg, touchant l'état de Religion & des choses Ecclesiastiques dans les Duchés de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, & dans les Comtés de la *Marck* & *Ravensberg*, de l'an 1672. VII. I. 171.

Son Traité d'assistance & de défense mutuelle avec les *Provinces Unies*, de la même année. *ibid.* 124. a. Son Renouvellement d'Alliance avec l'Empereur *Leopold*, de la même année. *ibid.* 201. a. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, fait au camp de Voffem, l'an 1673. *ibid.* 234. b. Son Second Recès Religieux fait avec *Philippe Guillaume*, Duc de Neubourg, au sujet des changements faits en quelques Lieux par les Français pendant qu'ils en étoient les maîtres. *ibid.* 237. Son Traité d'Alliance défensive avec *Charles XI.* Roi de Suede, de l'an 1673. *ibid.* 246. b. Son Traité d'Alliance avec l'Empereur, le Roi d'Espagne & les *Provinces Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 267. a. Son Traité d'Alliance avec *Christian V.* Roi de Danemarck contre la *Suede*, de l'an 1676. *ibid.* 345. b. Son Traité d'Alliance défensive avec les *Provinces Unies*, de l'an 1678. *ibid.* 342. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France & *Charles XI.* Roi de Suede, de l'an 1679. *ibid.* 408. b. Sa Déclaration sur l'Alliance de Luxembourg, faite entre l'Empereur *Leopold I.* les Cercles de *Franconie* & du *Haut-Rhin*, & quelques autres Etats de l'Empire, l'an 1683. VII. II. 55. a.

Son Alliance avec *Christian V.* Roi de Danemarck, & l'Evêque de Munster pour détourner la Guerre entre l'Empereur, l'Empire & le Roi de France, de l'an 1682. *ibid.* 56. b. Sa Garantie du Traité de Trêve pour 20. ans entre la France & l'Empire, de l'an 1684. *ibid.* 85. a. Son Traité de Vente du Village de Bellegen à *Jean George*, Prince d'Anhalt. *ibid.* Son Recès conclu avec *George Guillaume* Duc de Brunswig-Lunebourg, pour le rétablissement du Commerce sur l'Elbe, de l'an 1685. *ibid.* 101. b. Son Traité d'accommodement avec les *Provinces Unies*, touchant les Arreages des Subsidies, dommages soufferts, & autres Prétentions, pour une somme de 400000. Rixdales, de l'an 1685. *ibid.* 111. Son Traité d'Alliance Défensive pour dix ans, avec *Charles XI.* Roi de Suede, & pour la conservation de la Religion Protestante en Pologne, de l'an 1686. *ibid.* 123. b. Son Alliance défensive avec *Leopold I.* Empereur, pour la conservation de l'Empire & de leurs Etats, comme aussi pour défendre la Succession Electorale Palatine contre les Prétentions du Duc d'Orléans, de l'an 1686. *ibid.* 127. b. Son Accord fait avec *Jean Adolphe* Duc de Saxe-Weissenfels, par lequel ledit Electeur renonce au Domaine direct sur les Seigneuries de *Querfurth*, *Fuerbach* & *Dammme*, & le Duc lui cède en échange le Bailliage & la Ville de *Burg*, l'an 1687. *ibid.* 145. b.

Frederic III. Electeur de Brandebourg, son Traité d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1688. VII. II. 156. Sa Contre Déclaration à celle du Duc de Mecklenbourg-Swerin, *Frederic Guillaume*, touchant l'Homage & la Succession éventuelle dans le Duché de Mecklenbourg, de l'an 1693. *ibid.* 228. b. Son Renouvellement de la Grande Alliance avec l'Empereur & les *Provinces Unies*, de l'an 1695. *ibid.* 356. a. Son Traité avec *Leopold I.* Empereur, pour la continuation de l'Alliance Secrete faite l'an 1686, entre ledit Empereur, & l'Electeur *Frederic Guillaume* Son Pere, en 1700. S. II. I. 461.

Article touchant la Dignité Royale que lui devoit conférer l'Em-

percut. *ibid.* 462. b. Son Traité avec le Marquis de *Castilla*, Gouverneur General des Pais-Bas Espagnols pour quelques Troupes, de l'an 1639. VII. II. 110. a. Son Traité avec *Frederic Auguste*, Roi de Pologne & Electeur de Saxe, qui lui cede les Bailliages de *Launenburg*, *Severbergue* & *Gerdsdorf*, comme aussi l'Avocatie de *Quedlinbourg*, pour une Somme de 300000. Rixdales, de l'an 1697. *ibid.* 376. b. Son Traité avec le Marquis de *Castilla*, Gouverneur General des Pais-Bas Espagnols, pour l'entretien d'une Armée de vingt mille hommes que l'Electeur devoit former en deça du Rhyn & de la Moselle, moyennant un subside de 40000. Patcons par mois, & des quartiers d'hiver qui lui étoient assignés par l'Empereur, de l'an 1690. *ibid.* 388. a. Autre Traité avec le même pour la continuation du service de sept Bataillons Brandebourgeois. *ibid.* 288. b. Son Traité avec *Auguste II.* Roi de Pologne, touchant les Prétentions sur la Ville d'Elbing, de l'an 1699. *ibid.*

Frederic I. Roi de Prusse, son accord avec *Frederic Landgrave* de Hesse, pour le Rachapt du Bailliage de *Weferlingen*, en 1701. S. II. II. 6.

Sa Convention avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne & les *Etats Generaux* pour leur sûreté commune dans la Guerre à faire au Roi de France au sujet de la Monarchie d'Espagne, en 1702. *ibid.* 12. Son Traité avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies* pour un Corps de 5000 hommes, de l'an 1702. VIII. I. 96. a. Sa Garantie sur le Compromis & la Sentence Arbitrale rendue entre les Comtes de *Benheim*, de l'an 1704. *ibid.* 155. a. Son Traité prétendu avec la Ville de *Dantzic*, en 1705. S. II. II. 43. Son Recès avec *Jean Guillaume*, Electeur Palatin, au sujet de la Liberté de Conscience & d'Exercice public de la Religion Reformée dans le Palatinat, de l'an 1705. VIII. I. 179. a. Son Traité avec *Charlotte Sophie*, née Duchesse de Courlande & Abbesse seculière d'Herford, sur les différends touchant l'Avocatie, mais qu'elle refusa de signer, en 1705. S. II. II. 48.

Conditions, auxquelles il devint Souverain de *Neuchâtel* & de *Vallengin*, en 1707. *ibid.* 65. Son Edit de Naturalité donné en faveur de tous les Protestants de quelques Pais qu'ils soient, qui viendront s'établir dans les Terres de la Domination, en 1709. *ibid.* 75. Son Accord avec la Ville de *Cologne*, au sujet des Infolences commises par quelques Etudiants contre la Maison du Resident de Sa Majesté, à cause de l'Exercice de la Religion Reformée, en 1709. *ibid.* 72. Memoire de son Ministre à Ratisbonne présenté par les ordres à ceux des Etats Evangeliques au sujet de la Protestation du Nonce du Pape contre l'Accommodement de Sa Majesté avec la Ville de Cologne. *ibid.* 74.

Frederic Guillaume, Roi de Prusse, son Traité avec *Charles VI.* Empereur, par lequel lui est cédée la Ville de *Guelzdres* & plusieurs autres Places dans la *Guelzdre Espagnole*, pour satisfaction de ses Prétentions à la charge du feu Roi d'Espagne *Charles II.* en 1713. VIII. I. 337. a.

Son Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France, qui lui assure la Possession de la portion du Duché de *Guelzdre* qui lui a été cédée par l'Empereur, le reconnoît pour Prince Souverain de *Neuchâtel* & *Vallengin*, lui accorde de plus le Titre de *Majesté*, en échange le Roi de Prusse lui cede la Principauté d'Orange, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 353. b. Son Traité avec *Christian Auguste*, Duc & Administrateur des Duchés de *Sleswig-Holstein*, par lequel ils conviennent de mettre une Garnison commune dans les Villes de *Wismar* & *Stettin*, & de faire cesser le Blocus de *Tönningue*, &c. en 1713. *ibid.* 392. a. Son Traité avec *Frederic Auguste* Roi de Pologne, & *Pierre Czar* de Russie, pour prendre en sequestre la Ville de *Stettin*, en payant les fraix du Siège, & en s'engageant à empêcher les Troupes Suedoises en Pomeranie, de ne pouvoir exercer aucune hostilité, fait en 1713. *ibid.* 407. a. Son Manifeste, contenant les Raisons qui l'ont obligé à se charger du sequestre de la *Pomeranie Suedoise* & à en maintenir les Conditions, de l'an 1715. *ibid.* 452. a. Sa Convention avec les *Provinces Unies*, au sujet des limites contestées dans le Pecl. situé entre l'Ammanie de Kessel du haut Quartier de *Guelzdre* & la Mairie de Bois-le-Duc, en 1716. *ibid.* 481. a. Ses Negotiations avec les mêmes, touchant le Payement de les Arreages, en 1717. *ibid.* 489. b. Son Traité d'Alliance avec *Louis XV.* Roi de France & *Pierre Alexievitch*, Czar de Russie, en 1717. *ibid.* 490. b. Son Traité de Paix avec *Ulrique Eleonore* Reine de Suede qui lui cede la plus grande partie de la Pomeranie Suedoise, pour une somme de deux Millions de Rixdales, en 1720. VIII. II. 21. b.

Son Traité d'Alliance défensive avec *Louis XV.* Roi de France, & *George I.* Roi de la Grande Bretagne, en 1725. *ibid.* 127. a. Traité Apocryphe qu'on lui attribue avoir fait à Wuttenhausen avec l'Empereur *Charles VI.* touchant la Succession aux Duchés de *Juliers* & *Berg*, en 1726. *ibid.* 139. a. Ses Différends avec *George II.* Roi de la Grande Bretagne, décidés par la Sentence Arbitrale des Ducs de *Saxe-Gotha* & *Brunswick-Wolfenbuttel*, en 1730. *ibid.* 161. a.

Frederic le Victorieux, Electeur Palatin, sa Convention avec son Frere *Rupert*, touchant la maniere & la Somme que l'Electeur doit lui donner annuellement pour sa subsistance, de l'an 1456. III. I. 243. b.

Son Revers sur sa Reception dans l'Union des Electeurs, de l'an 1456. M

- l'an 1446, donné l'an 1461. *ibid.* 269. a. Sa Convention avec Jean Evêque de Spire, touchant la Protection de l'Evêché de Spire, en 1462. S. I. II. 423. Sa Trêve conclue avec Adolphe Electeur de Mayence, par l'interposition de Robert Electeur de Cologne, de l'an 1463. III. I. 283. b.
- Frideric*, Electeur Palatin, & *Eberard*, Comte de Wirtemberg, leur Obligation reciproque de ne donner assistance à personne qui viendrait attaquer un d'eux, de l'an 1467. *ibid.* 381. a. b. Sa Transaction avec *Frideric* III. Empereur par la Mediation de l'Evêque d'Augsbourg, en 1474. S. I. II. 447.
- Sa Declaration, que quoique ladite Transaction lui soit fort prejudiciable, il ne laissera pourtant pas de l'observer. *ibid.* 448.
- Frideric* V. Electeur Palatin, Son Traité avec *Jacques* I. Roi de la Grande Bretagne pour son Mariage avec *Elisabeth*, Fille dudit Roi, de l'an 1602. V. II. 639. b.
- Son Edit touchant le *Vicariat de l'Empire*, pris en main après le Decès de l'Empereur *Matthias*, de l'an 1619. *ibid.* 331. a. Comme Roi de Bohême, Son Traité d'Alliance avec *Berthelm Gabor*, Prince de Transilvanie, de l'an 1620. *ibid.* 356. a. Il est proscrit par l'Empereur *Ferdinand* II. pour crime de lèse-Majesté, en s'arrogeant la Couronne de Bohême, de l'an 1621. *ibid.* 371. a. Proscrit, Son Recès fait à Colmar avec *Charles* Duc de Lorraine & *Jean* Duc de Wirtemberg, sur les moyens de le reconcilier avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1637. *ibid.* 419. b.
- Frideric*, Duc d'Autriche, élu Empereur, les Electeurs de l'Empire de son Parti notifièrent au Pape futur son Election, & le prient de la vouloir approuver, & de lui donner l'onction, en 1314. I. II. 14. a. Lettre de *Henri* Electeur & Archevêque de Cologne, à tous les Etats de l'Empire, pour leur notifier son Election à l'Empire, & qu'il l'avoit couronné à Bon, en 1314. S. I. II. 87. Il confirme le Traité d'Echange fait ci-devant entre *Henri* VIII. Empereur & l'Evêque de *Strasbourg*, en 1317. I. I. 350. a.
- Frideric*, Duc d'Autriche, Ses Lettres de soumission, par lesquelles il remet entre les mains de l'Empereur *Sigismund* & du Concile de *Constance*, sa personne & tous ses Biens, pour avoir facilité la fuite du Pape *Jean* XXIII. il y promet aussi de ramener ledit Pape, à condition d'un Saut-conduit, & de rester lui même jusques là en otage à *Constance*, de l'an 1415. II. II. 29. b.
- Son Traité avec *Charles* VII. Roi de France, touchant un Mariage à faire entre *Sigismund*, Fils du Duc, & *Radegonde*, Fille aînée dudit Roi, de l'an 1430. *ibid.* 231. b. Son Alliance avec ledit Roi, auquel il promit de déclarer la Guerre par un Heraut à *Henri* V. Roi d'Angleterre, & à *Philippe* Duc de Bourgogne, ennemis de *Charles*, de l'an 1430. *ibid.* 232. a.
- Frideric* d'Arragon, Prince de Tarente, second Fils de *Ferdinand* Roi de Sicile, son Contrat de Mariage avec *Anne* de *Savoie* Fille d'*Amé* I. X. Duc de *Savoie*, de l'an 1478. III. I. 39. b.
- Frideric* d'Arragon, Roi des deux *Siciles*, en est privé par le Pape *Alexandre* VI. le Royaume de *Naples* est donné à *Louis* XII. Roi de France, & celui de *Sicile* à *Ferdinand* & *Elisabeth*, Roi & Reine de *Castille*, en 1501. S. II. I. 1.
- Frideric* Guillaume, Duc de *Saxe-Altenbourg*, sa Quittance pour la Somme de 7500. Florins que la Ville d'*Erford* lui devoit à titre de Protection, de l'an 1667. VII. I. 27. a.
- Frideric* Guillaume, Duc de *Mecklenbourg-Schwerin*, sa Declaration à *Frideric* III. Electeur de *Brandebourg*, touchant l'Homage & la Succession eventuelle que les Etats de *Mecklenbourg* devront reconnoître & faire à la Maison de *Brandebourg*, &c. de l'an 1693. VII. II. 327. a. Sa Transaction, avec *Madeline* *Stibille*, Duchesse Douairière de *Mecklenbourg-Gulstrow*, sur les Pretensions qu'elle avoit en vertu de son Contrat de Mariage & du Testament du feu Duc son Epoux, de l'an 1701. VIII. I. 5. a.
- Sa Convention avec la Noblesse & les autres Etats du Pais, sur ce qu'ils lui devoient payer pour les dépenses publiques. *ibid.* 42. a. Sa Resolution declarée aux memes Etats par laquelle il confirme les Resolutions de ses Predecesseurs & la force de Constitutions Ducaltes &c. *ibid.* 47. b.
- Son Accord avec la Ville de *Rostock*, touchant la Garnison, qu'il y mettra, de l'an 1702. *ibid.* 100. b. Sa Declaration contre onze Gentilshommes qui avoient contredit à son Traité de 1701. fait avec la Noblesse du Pais, par laquelle il les declare indignes de son Amnistie & de tous autres Benefices, &c. de l'an 1702. *ibid.* 120. a. Son Recès avec *Adolphe* *Frideric*, Duc de *Mecklenbourg-Strelitz*, touchant le paiement des Artrages des 9000. Ecus du Pêage de *Boitzenburg*, &c. de l'an 1705. *ibid.* 169. a.
- Frideric*, Duc de *Wurtemberg*, sa Transaction avec l'Empereur *Rodolphe* II. au sujet de la Sous-Infanterie *Aurichienne* des Duchez de *Wirtemberg* & *Teck*, de l'an 1599. V. I. 593. b.
- Frideric*, Duc de *Holfstein*, Son Traité de Partage du Duché de *Holfstein* entre lui & *Jean* Roi de *Danemarck* son Frere, de l'an 1490. III. I. 251. b.
- Frideric*, Duc de *Sleswig-Holfstein*, son Recès définitif avec *Christian* IV. Roi de *Danemarck*, pour la sûreté des Duchez de *Sleswig-Holfstein*, de l'an 1634. VI. I. 72. a.
- Autre Recès définitif, entre les memes, de l'an 1636. *ibid.* 123. b. Union plus étroite entr'eux, de l'an 1637. *ibid.* 147. b.
- Frideric*, Duc de *Holfstein-Gottorp*, son Traité d'Assistance mutuelle avec *Ernest* *Auguste*, Electeur de *Brunswick-Lunebourg*, de l'an 1696. VII. II. 364. b.
- Son Traité avec *Guillaume* III. Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces Unies*, pour cinq Regimens de *Troupes*. *ibid.* 366. b.
- Frideric* I. Duc de *Lorraine*, Son Traité de Paix avec *Thibaut* Comte de *Bar*, en 1208. I. I. 384. a.
- Frideric* III. Duc de *Lorraine* reçoit l'Investiture de ses Etats, savoir du Duché de *Lorraine* & du Comté de *Remiremont*, d'*Alfonse* Roi de *Castille*, comme Empereur des Romains, en 1258. I. I. 207. a. S. I. I. 185.
- Frideric*, Duc de *Lorraine*, reçoit de l'Empereur *Albert* I. l'Investiture de la Ville d'*Ice*, en 1298. S. I. I. 176.
- Frideric*, Margrave de *Bade-Dourlac*, sa Transaction finale avec *Guillaume* Margrave de *Bade-Baden*, touchant leurs Differens sur le haut Margraviat de *Baden*, conclue en 1629, par l'interposition des *Commisaires Imperiaux*. S. II. I. 285.
- Frideric*, Duc de *Lignitz*, son Revers donné à *Ferdinand* I. Roi des Romains, par lequel il se depart de la Contrainte Hereditaire conclue par son Pere avec *Josachim* Electeur de *Brandebourg*, de l'an 1549. IV. II. 351. a.
- Frideric*, Marquis de *Mantoue*, son Accord avec *Leon* X. Pape en entrant à son service comme Capitaine General, pour trois ans, de l'an 1520. IV. I. 322. b.
- Frideric*, Archevêque de *Magdebourg*, sa Convention avec *Harmic* Comte de *Diephmarburg*, touchant la Cession de ses Biens Patrimoniaux, confirmée par l'Empereur *Comrad* III. en 1245. I. I. 77. b.
- Frideric* *Christian*, Evêque de *Münster*, Son Traité avec l'Empereur *Leopold* I. le Roi de la Grande Bretagne *Guillaume* III. & les *Provinces Unies*, pour son Accession à la Grande Alliance, de l'an 1695. VII. II. 347. a.
- Son Renouvellement de ladite Alliance. *ibid.* 353. b.
- Frideric* *Henri*, Prince d'*Orange*, Promesses reciproques entre lui & le Cardinal de *Richelieu*, pour l'attaque des Villes de *Dam* & de *Bruges*, de l'an 1639. VI. I. 188. b. Son Testament, par lequel après avoir institué son Fils *Guillaume* pour son Heritier universel, il substitue aux Descendants males, les Filles d'aînée en aînée, fait en 1640. S. II. I. 295.
- Frideric*, Comte de *Toul*, engage ledit Comte à l'Evêque de *Toul* pour 350. Livres de *Pruin*, en 1202. I. I. 128. b.
- Frise*, querelle entre les Evêques d'*Utrecht* & les Comtes de *Hollande*, au sujet de ce pais, accommodée par l'Empereur *Frideric* I. S. I. I. 55.
- L'Administration de ce pays est conférée à *Reinold* Duc de *Guelde* par *Rodolphe* I. Empereur, & confirmée par *Albert* I. Roi des Romains, son Fils. *ibid.* 156. *Edouard* IV. Roi d'Angleterre, renouvelle avec les Habitans de *Frise* l'ancienne Confederation & la fait perpetuelle. 1478. III. II. 23. b.
- Frise Orientale*, Comté, Concordat & Capitulation faite par le Comte *Enno* avec les Etats du Pais à son inauguration & reception de l'homage à *Emden*, l'an 1599. S. II. I. 242.
- Convention faite par l'intervention des Etats Generaux des *Provinces Unies* entre *George* *Christian*, Comte d'*Oost-Frise* & la Noblesse de son Pais au sujet de la Chasse, en 1663. *ibid.* 374. Accord fait par l'interposition de *Frideric* III. Electeur de *Brandebourg* & d'*Auguste-Ernest* Duc de *Brunswick-Lunebourg*, entre *Christian* *Eberhard*, Prince d'*Oost-Frise* & les Etats Provinciaux du Pais, au sujet de *Grœfs*, en 1693. *ibid.* 427. Accord entre *Christian* *Eberhard*, Prince d'*Oost-Frise*, & les Etats Provinciaux du Pais, de l'an 1699, sur quelques *Grœfs* concernant la Justice reffez interdits dans le Traité de l'an 1693. *ibid.* 452.
- Voyez aussi *Oest-Frise*.
- Fulde*, Abbaye, Accord entre l'Abbé & le Chapitre d'une part, & la Noblesse de *Fulde* de l'autre, au sujet de leur comportement reciproque, de l'an 1607. V. II. 86. b. Accord entre *Josachim*, Abbé de *Fulde* & son Abbaye d'une part, & la Noblesse immediate de *Franconie* du Canton de *Buchen* d'autre part, sur tous leurs Differens, en 1656. S. II. I. 369. Lettres d'Assurance données par *Adelbert* Abbé de *Fulde* à ses Sujets de la Ville de *Vieselberg*, de les maintenir dans leurs Droits & dans le libre Exercice de la Religion selon la Confession d'*Augsbourg*, de l'an 1709. VIII. I. 215. a.
- Furcon*, Comté, donné par *Ottom* I. Empereur à l'Evêque du même lieu, en 916. I. I. 33. a.
- Furstenberg*, (*Guillaume* *Egon*, Cardinal, Landgrave de) Sa Protection & celle de son Parti, contre l'election & Confirmation du Prince *Joseph* *Clement* de *Bavere* pour Archevêque de *Cologne*, de l'an 1688. VII. II. 173. a.

G.

Galeaz. (Jean) Vicomte Seigneur de Milan, Son Traité de Mariage avec *Blanche de Savoie*, Sœur d'*Amé* Comte de Savoie, en 1350. I. II. 267. a. Son Traité de Ligue avec *Amé VI* dit le *Vert*, Comte de Savoie, contre le Marquis de Montferrat, en 1362. II. I. 40. b. Il est proscrit par l'Empereur *Charles IV*, en 1372. *ibid.* 87. b. **Galeaz**, Vicomte de Milan, le Comte des *Vertus* son Fils, & *Axon* son Petit-Fils, leur Paix & Accord avec le Pape *Gregoire XI*, *Jeanne* Reine de Sicile, *Amé* Comte de Savoie, *Stanislas* Marquis de Montferrat, & *Nicolas & Albert* Marquis d'Este, en 1376. *ibid.* 111. b. **Galeaz**, Vicomte de Milan & le Comte des *Vertus*, leur Paix avec *Orson II* Duc de Montferrat & *Orson* Duc de Brunfwig, son Curateur, en 1377. *ibid.* 118. a. **Galeaz**, Comte des *Vertus*, sa Convention avec *Assise* & *Barlelemi* de *Scala*, Seigneurs de Verone, pour prendre en sa garde les Foris qui devoient être livrés au Comte de Savoie, en vertu du Traité qu'ils avoient fait avec *Bernabé* Vicomte de Milan, en 1379. *ibid.* 140. a. **Galeaz (Jean)** Vicomte de Milan, Son Traité de Paix avec *Theodore* Marquis de Montferrat, en 1382. *ibid.* 161. b. Son Diplôme d'Abolition & de restitution obtenu de l'Empereur *Wenceslas*. *ibid.* 144. b. Autre Diplôme du même Empereur par lequel il l'établit pour Vicaire de l'Empereur en de certaines Villes, Provinces & Territoires d'Italie. *ibid.* 145. a. Son Traité de Ligue & de Confédération avec la République de *Venise* contre celle de *Gènes*, en 1380. *ibid.* 149. a. Sa Ligue avec *Nicolas & Albert* Marquis d'Este, *François*, Père & Fils, Seigneurs de Carrara, & *François* Seigneur de Mantoue pour leur mutuelle défense contre tous les Ultramontains, de l'an 1385. *ibid.* 188. b. **Galeaz (Jean)** Vicomte de Milan, *François Gonzague* Seigneur de Mantoue, les Villes de *Perouse* & de *Sienne*, d'une part, & les Villes de *Florence*, de *Bologne*, *François le Jeune* de *Caravara*, Seigneur de Padoue, & autres d'autre part, leur Compromis, de faire la Paix entre eux sur l'Arbitrage du Pape & de la République de *Gènes*, avec la Décision de *Quatre* derniers, en 1392. S. I. II. 229. Il est créé premier Duc de Milan par l'Empereur *Wenceslas*, en 1395. II. I. 236. b. Son Traité d'Alliance avec *Charles VI* Roi de France, de l'an 1395. *ibid.* 237. b. Il est créé Duc de Lombardie par l'Empereur *Wenceslas*, qui lui donne le Privilege de porter les Enseignes de l'Empire, savoir un Aigle noir en champ d'or, l'an 1397. *ibid.* 261. b. Sa Trêve pour dix ans avec *François de Gonzague*, Seigneur de Mantoue, de l'an 1398. *ibid.* 266. b. La Ville de *Sienne* se soumet à lui, en 1399. S. I. II. 294. Conditions auxquelles cette soumission s'est faite. *ibid.* 296. La Ville de *Pise* se soumet de même audit Duc, en 1399. *ibid.* 298. Conditions auxquelles cette soumission se fit. *ibid.* 299. **Galeaz**, Marquis de Saluces, donne ses Terres à *Amé* Comte de Savoie, pour les recevoir de lui en Fief, en 1363. S. I. II. 192. **Galeaz. (Philippe Marie Anglus)** Duc de Milan, son Traité de Paix, fait en son Nom & celui de *Jean Jacques* Marquis du Montferrat, avec la République de *Gènes*, de l'an 1419. II. II. 128. b. Son Traité de Paix avec *Nicolas* Marquis d'Este, de l'an 1420. *ibid.* 149. a. Ses Traitez avec la République de *Gènes*, au sujet de sa reddition à lui, des années 1421. & 1422. *ibid.* 157. b. & *suivo*. Ses Traitez avec la Ville de *Savone*, sur le même sujet de sa reddition à lui, de l'an 1422. *ibid.* 168. b. & *suivo*. Son Traité d'Alliance avec *Charles VII* Roi de France, de l'an 1424. *ibid.* 175. b. Sa Ratification de la Paix faite avec *Alfonse* Roi d'Aragon, par laquelle il renonce à ses Droits sur les Comtez de *Boniface* & *Calvi* & sur le Royaume de *Corse*, de l'an 1426. *ibid.* 183. a. Son Traité de Paix & d'Accommodement avec les Cantons de *Lucerne*, *Uri* & *Unterwald* sur divers différends, de l'an 1426. *ibid.* 187. a. Sa Donation de la Ville de *Vercell* à *Amé VIII* Duc de Savoie, de l'an 1427. *ibid.* 200. a. Sa Ratification de ladite Donation. *ibid.* 202. b. Sa Paix faite par l'Arbitrage du Cardinal *Nicolas* avec le même Duc, & les Républiques de *Venise* & de *Florence*, de l'an 1427. *ibid.* 203. a. Sa Réplique à la Déclaration de Guerre du même Duc, de l'an 1427. *ibid.* 193. b. Sa Paix avec le dit Duc de Savoie. *ibid.* Son Contrat de Mariage avec *Marie de Savoie*, Fille dudit *Amé VIII* Duc de Savoie. *ibid.* 195. b. Sa Ratification dudit Contrat. *ibid.* 196. b. Articles dudit Contrat de Mariage. *ibid.* 197. b. Ratification dudit articles. *ibid.* 199. a. Sa Ligue avec *Jean Jacques* Marquis du Montferrat, pour 32. ans, de l'an 1428. *ibid.* 207. a. Son Traité de Paix avec les Républiques de *Venise* & de *Florence*, de l'an 1428. *ibid.* 205. b. Autre Traité, fait par l'Arbitrage du Cardinal *Nicolas*, réglant les Points indecis dans ledit Traité de Paix. *ibid.* 216. a. Sa Promesse donnée au Pape *Martin V*, de ne se vouloir point emparer des Terres de l'Etat de l'Eglise, ni du Royaume de Sicile & de la Pouille durant la vie dudit Pape & un an

après, de l'an 1428. II. II. 215. a. Son Traité avec l'Empereur *Sigismond* touchant la Guerre à faire aux *Vénitiens*, & touchant l'entrée de l'Empereur en Italie, de l'an 1431. *ibid.* 241. a. Sa Ligue avec *Amé VIII* Duc de Savoie contre *Jean Jacques*, Marquis du Montferrat, de l'an 1431. *ibid.* 243. b. Son Traité avec le *Peuple Romain*, par lequel ils s'obligent à une mutuelle défense de leurs Etats, de l'an 1434. *ibid.* 292. a. Son Traité de Ligue & de Confédération avec *Amé VIII* Duc de Savoie, de la même année. *ibid.* 293. a. Confirmation dudit Traité. *ibid.* 295. b. Sa Promesse & Déclaration pour l'observation du Traité fait avec ledit Duc de Savoie, & le Marquis de Montferrat, de l'an 1435. *ibid.* 298. b. Sa Paix faite avec le Pape *Eugene IV*, & avec les Républiques de *Venise* & de *Florence*, par la Sentence Arbitrale de deux Cardinaux & le Marquis d'Este, l'an 1435. *ibid.* 300. b. Son Alliance offensive & défensive avec *René* Roi de Sicile, pour la défense mutuelle de leurs Etats, conclue pour 60. ans, l'an 1435. *ibid.* 304. a. Il délivre *Alfonse* Roi d'Aragon, & *Jean* Roi de Navarre, comme aussi *Honoré*, Grand Maître de l'Ordre des *St. Jacques* les Freres, des mains des Génois, & les remet ensuite en liberté, en reconnaissance de quoi ils s'obligent, de venir l'assister en personne, toutes les fois qu'ils en feront requis, l'an 1435. *ibid.* 318. a. Sa Ligue avec *Jean François* Marquis de Mantoue pour leur mutuelle défense conclue pour dix ans, l'an 1438. III. I. 51. a. Sa Ratification dudit Traité. *ibid.* 54. a. Changement: d'un des Articles. *ibid.* 84. b. Son Traité de Paix avec le Canton d'*Uri* touchant le Comté de la *Vallee de Leventin*, de l'an 1441. *ibid.* 97. b. Sa Promesse donnée à *Jean François* Marquis de Mantoue, qu'il n'aura aucun ressentiment des offenses qu'il lui a faites, de l'an 1444. *ibid.* 99. b. Sa Donation des Villes de *Parva*, *Como*, *Novara*, *Lodi*, *Crema*, *Piacenza*, *Parma*, *Asti*, *Alexandria* & *Torona* faite à *François Sforce*, Mari de sa Fille *Blanche*, l'an 1446. *ibid.* 155. b. Sa Paix avec les Républiques de *Venise*, *Florence* & *Gènes*, par la Sentence Arbitrale de *François Sforce*, l'an 1447. *ibid.* 108. a. **Galeaz**, *Marie Sforce*, Vicomte & Duc de Milan, son Investiture de certains fiefs dans le Montferrat, donnée à *Gaillaume* Marquis du Montferrat, en 1467. S. I. II. 419. *St. Gall*, Abbaye, Convention pour quatre ans entre *Dierhelm*, Prince & Abbé de *St. Gall*, & son Couvent d'une part, & les Habitans du Comté de *Toggenburg*, d'autre part, touchant l'Administration de la Justice, la punition des crimes & la Tolérance en matière de Religion, de l'an 1532. IV. II. 85. b. — Traité de Paix entre l'Abbé & Chapitre de *St. Gall* & les Cantons de *Zurich* & *Berne*, concilié à *Bade*, en 1718. VIII. I. 513. a. **Gand**, Ville de Flandres, sa Paix avec *Philippe de France*, Duc de Bourgogne & Comte de Flandres, l'an 1385. II. I. 198. b. Conditions sous lesquelles elle obtient pardon de leur Rebellion contre *Philippe le Bon* Duc de Bourgogne, l'an 1454. III. I. 296. b. Pacification de *Gand* entre les Etats des *Pays-Bas*, le Prince d'*Orange* & les Provinces de *Hollande* & *Zeelande*, de l'an 1576. V. I. 278. **Gaston**, Vicomte de Bearn, son Contrat de Mariage avec *Beatrix* de Savoie, Dame de Foucigny, en 1273. I. I. 236. a. Ses Lettres d'émancipation données à sa Fille *Marguerite*, Femme de *Eoger Bernard* Comte de Foix, en 1287. S. I. I. 1512. Ses Lettres de Donation des Vicomtes de *Bearn*, *Brulhois* & *Gavardain*, faite à sa dite Fille. *ibid.* 152. Il donne les Vicomtes de *Bearn*, de *Brulhois* & de *Gavardain* à *Marguerite* Comtesse de Foix sa Fille émancipée, en 1286. I. I. 267. a. **Gaston**, Duc d'Orléans, Articles de sa Paix avec *Louis XIII* Roi de France, son Frere, de l'an 1632. VI. I. 42. b. Son Traité avec *Philippe IV* Roi d'Espagne, par lequel il s'engage dans le Parti Autrichien, de l'an 1634. *ibid.* 73. a. Sa Seconde Reconciliation avec le Roi de France *Louis XIII*; son Frere, en renonçant à tout autre engagement. *ibid.* 61. Son Traité avec *Philippe IV* Roi d'Espagne pour lever une Armée au service de ce Roi, de l'an 1642. VI. I. 246. a. **Gazars**, Sorte d'Heretiques du temps de *Frederic II* Empereur. S. I. I. 80. **Gelnhausen**, Ville Imperiale, son Accession à l'Alliance de quelques autres Villes Imperiales faite pour dix ans l'an 1382. II. I. 174. 16. **Gènes & Milan**, Villes de Lombardie, données en Fief au Marquis *Obizon d'Este*, par l'Empereur *Frederic I*, en 1184. S. I. I. 64. **Gènes**, Ville & République, sa Paix avec la ville de *Pise*, par la Mediation du Pape *Clement III*, en 1188. S. I. I. 67. Elle obtient de *Boemunde* Prince d'Antioche, la Liberté du Commerce, en 1193. I. I. 115. a. Sa Convention avec *Antoine* Marquis de *Carretto*, touchant la Liberté de naviguer en mer, en 1292. *ibid.* 276. b. Sa Convention avec les *Marquis de Carretto* au sujet du Sel & autres différends, en 1340. I. II. 192. b. Son Traité d'Accommodement avec les *Marquis de Carretto* sur tous leurs différends, en 1345. *ibid.* 281. a. Sa Convention avec *Edouard III* Roi d'Angleterre, touchant leurs Grievs reciproques, & pour cultiver une bonne paix & ami-

tié à l'avenir, en 1347. I. II. 240. b. Instrument par lequel, sauf les Droits de l'Empire Romain, le Duc, le Sénat & les Communes de ladite Ville se livrent à Charles VI. Roi de France & à ses Successeurs, avec l'Acceptation & Ratification du Roi, de l'an 1396. II. I. 248. a. 251. b. 256. b. Son Traité de Confédération & de Ligue défensive faite par son Duc, Thomas de Campo Tregusio, avec Philippe Marie Anglus Duc de Milan, l'an 1417. II. II. 89. a. Son Traité de Paix avec Philippe Marie Anglus Duc de Milan, & avec Jean Jacques Marquis du Montferrat, de l'an 1419. *ibid.* 123. b. Son Traité de Paix & de Ligue avec Henri V. Roi d'Angleterre, de l'an 1421. *ibid.* 155. a. Son Accord avec Philippe Marie Anglus, Duc de Milan, pour se rendre à lui, sauf les Droits de l'Empire, de la même année. *ibid.* 157. b. Instrument, contenant les Articles & Points de leur dite reddition. *ibid.* 159. b. Renouveaulement de ladite reddition & translation, de l'année 1422. *ibid.* 162. b. Ses Demandes audit Duc Philippe Marie Anglus, avec les Reponses du dernier. *ibid.* 166. Elle rentre sous l'obéissance du Roi de France, & obtient des Lettres de pardon de Charles VII. l'an 1444. III. I. 131. a. Son Traité avec Charles VII. Roi de France, pour se remettre de nouveau à la Domination des Rois de France, de l'an 1458. *ibid.* 245. b. Elle doit être reconnue par Louis Marie Sforza Duc de Milan pour un Fief du Roi de France. III. II. 331. a. Sa Paix & Transaction faite par le Gouverneur de la part du Roi de France, avec Jean Marquis de Final, de l'an 1459. & 1460. III. I. 261. b. 263. b. Sa Trêve pour quatre ans avec Henri VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1460. *ibid.* 183. b. L'Archevêque de Gênes est élu Duc de Gênes, & confirmé par le Pape Pie II. dans cette Dignité, l'an 1462. *ibid.* 280. a. Gênes & Savone, données en Fief à François Sforza Duc de Milan, par Louis XI. Roi de France, l'an 1463. III. I. 293. b. Gênes, Son Accord avec François Sforza Duc de Milan, pour se rendre à lui après que Louis XI. Roi de France l'en a voit investi, de l'an 1464. III. I. 304. b. Son serment de fidélité prêté audit Duc. *ibid.* 310. b. Gênes & Savone, l'investiture en est donnée par Louis XI. Roi de France à Jean Galeaz Marie Sforza Duc de Milan, l'an 1478. III. II. 41. b. Gênes, la Ligue, faite avec Jean Galeaz Marie Sforza, sauf les Droits que celui-ci prétendait avoir sur ladite République, l'an 1481. III. II. 78. a. Elle rentre sous l'obéissance de Jean Galeaz Marie Sforza, Duc de Milan, l'an 1487. *ibid.* 167. a. 170. a. L'Empereur Maximilien I. renouvelle aux Gênois le Privilege de pouvoir eux seuls porter du Sel en Italie, l'an 1486. *ibid.* 264. a. Le même Empereur confirme cette République dans la possession de toutes les Terres, Droits & Privileges, étend leurs Limites & lui accorde le Privilege d'ériger une Université ou Académie, l'an 1513. IV. I. 173. a. Sa Défense du Sel étranger, de l'an 1563. V. I. 123. a. Son Traité de Paix & d'Accommodement avec Victor Amédée Duc de Savoie, de l'an 1631. VI. I. 23. b. Ses différends avec le Duc de Savoie, décidés par la Sentence Arbitrale de Louis XIV. Roi de France, l'an 1679. VII. I. 215. b. Sa Paix avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1688. VII. II. 87. b. Discours du Doge de Gênes audit Roi, *ibid.* 89. Son Traité avec l'Empereur Charles VI. pour l'achat du Marquisat de Final, en 1713. VIII. I. 405. a. Genève, Comté, légué par le Testament d'Eubal Comte de Genève, à Pierre Comte de Savoie. I. I. 209. b. Vendu à Amédée VIII. Comte de Savoie, par Odo de Villars Seigneur de Baux & Comte d'Avellin, l'an 1401. II. I. 278. a. Genève, Ville & République, Son Alliance avec les Cantons de Berne & Fribourg, en 1526. S. II. I. 74. Son Traité d'Alliance & de Combougeoisie avec le Canton de Berne, en 1558. S. II. I. 162. Genève, Berne & Soleure, leur Traité de perpétuelle Paix & Amitié avec Henri III. Roi de France, de l'an 1579. V. I. 347. a. Traité perpétuel fait & passé entre le même Roi, & les Cantons de Berne & Soleure, pour la conservation & défense de la Ville de Genève & de son Territoire, en 1579. S. II. I. 180. Son Traité d'Alliance & Confédération perpétuelle avec les Cantons de Zurich & de Berne, en 1584. *ibid.* 194. Son Traité d'Alliance avec Henri III. Roi de France & de Pologne, en 1589. *ibid.* 206. Son Traité d'Alliance avec Henry III. Roi de France, 1589. ratifié depuis par Henri IV. l'an 1592. V. I. 477. a. Elle obtient de Henri IV. Roi de France des Lettres de Naturalité, en 1596. S. II. I. 238. Autres Lettres de Naturalité obtenues du même Roi, en 1608. *ibid.* 271. Son Traité de Paix, dit Traité de St. Julien avec Charles Emmanuel Duc de Savoie, de l'an 1603. V. II. 26. a. S. II. I. 257. George Podiebrus, Roi de Bohême, fa Convention avec Frédéric Electeur & Guillaume Duc de Saxe, faite par la Sentence Arbitrale d'Albert Margrave de Brandebourg, en vertu de laquelle il se fera un double Mariage entre les Fils & Filles de deux côtés, & les différends sont ajustés, de l'an 1459. Sa Confédération avec les mêmes. *ibid.* 254. b. Sa Confédération avec Frédéric III. Empereur Romain, de l'an 1459. *ibid.* 256. b. Son Union avec Albert Duc d'Autriche, de

l'an 1459. III. I. 257. a. Sa Trêve avec Albert Margrave de Brandebourg, & faite par l'interposition de Frédéric III. Empereur, l'an 1461. *ibid.* 274. a. Renouveaulement de son Alliance avec Louis XI. Roi de France, de l'an 1464. *ibid.* 315. a. Son Traité d'Accommodement avec Orten Duc de Bavière, portant que ledit Duc gardera les Villes, Châteaux & Fiefs qu'il tient en engagement de la Couronne de Bohême, jusqu'à ce qu'on lui restituera son prêt, le Roi lui confiant de plus en sief diverses autres Villes & Châteaux, de l'an 1465. *ibid.* 320. b. Sa Transaction avec Orten, Comte Palatin du Rhyn, par la Médiation de Louis, aussi Comte Palatin du Rhyn, touchant certaines Villes & Lieux mouvans de Bohême, en 1465. S. I. II. 425. George I. Roi de la Grande Bretagne, & les Provinces-Unies, Leur Traité avec l'Empereur Charles VI. pour la Restitution des Pays-Bas Espagnols à lui faire, à la réserve d'une Barrière pour les Provinces Unies, en 1715. VIII. I. 458. b. Son Traité d'Alliance défensive avec ledit Empereur fait en 1716. *ibid.* 477. a. Son Traité d'Alliance avec Louis XV. Roi de France & les Provinces Unies, pour le maintien & la garantie des Traites de Paix d'Utrecht, & particulièrement pour le maintien de l'ordre de Succession aux Couronnes de France & d'Angleterre & pour la démolition du Port de Mardyck, en 1717. *ibid.* 484. a. Son Traité d'Alliance avec Charles VI. Empereur, & Louis XV. Roi de France, pour procurer la Paix entre ledit Empereur & Philippe V. Roi d'Espagne, fait à Londres en 1718. *ibid.* 531. a. Sa Déclaration de Guerre contre Philippe V. Roi d'Espagne, en 1718. *ibid.* 555. b. Son Traité d'Alliance défensive, faite comme Electeur d'Hanovre avec l'Empereur Charles VI. comme Souverain des Pays héréditaires, & Frédéric Auguste Roi de Pologne comme Electeur de Saxe, en 1719. VIII. I. 511. a. Son Traité de Paix avec Ulrique Eleonore Reine de Suède par lequel les Duchez de Bremen & de Febrden lui sont cédés pour un Million de Rixdales &c. en 1719. *ibid.* 14. b. Son Traité d'Alliance avec la même Princesse, de l'an 1720. *ib.* 18. a. Son Traité de Paix avec Philippe V. Roi d'Espagne, en 1721. *ibid.* 33. b. Son Traité d'Alliance défensive avec ledit Roi & le Roi de France. *ibid.* 34. b. Sa Lettre au même Roi, sur la Restitution de Gibraltar, en 1721. S. II. II. 281. Son Alliance défensive avec Louis XV. Roi de France & Frédéric Guillaume Roi de Prusse, en 1727. VIII. II. 127. a. Son Traité d'Alliance avec le Duc de Brunswick-Wolfenbuttel, en 1717. *ibid.* 145. a. Ses Préliminaires avec Philippe V. Roi d'Espagne, en 1720. *ibid.* 150. b. Sa Convention avec le Landgrave de Hesse-Cassel pour l'entretien d'un Corps de 12000. hommes, en 1729. *ibid.* 141. a. Son Traité d'Alliance faite conjointement avec la France & avec le Roi de Danemarck. *ibid.* 144. a. George II. Roi de la Grande Bretagne, son Traité d'Alliance avec Louis XV. Roi de France & Philippe V. Roi d'Espagne, pour la défense & garantie reciproque de leurs Etats & pour assurer au Prince Don Carlos la Succession de Toléane, Parme & Plaisance, fait à Seville, en 1729. VIII. II. 458. b. Sentence Arbitrale des Ducs de Saxe-Gotha & de Brunswick-Wolfenbuttel, sur les différends avec Frédéric Guillaume Roi de Prusse, de l'an 1730. *ibid.* 161. a. Son Traité d'Alliance & de Commerce avec la Nation des Carthagénois en Amérique, de l'an 1730. *ibid.* 162. a. George & George Guillaume, Electeur & Duc de Brunswick-Lunebourg, leur Traité avec Anne Reine d'Angleterre, pour un Corps de Troupes de 10000. hommes, de l'an 1702. VIII. I. 116. b. Leur Renouveaulement & Prolongation d'Alliance défensive avec Charles XII. Roi de Suède, de l'an 1704. *ibid.* 150. b. George, Electeur d'Hannovre, Deduction touchant ses différends avec le Chapitre de Hildesheim, de l'an 1711. VIII. I. 272. a. Son Memoire adressé à la Reine de la Grande Bretagne sur la Paix avec la France. *ibid.* 285. b. George, Comte Palatin du Rhyn & Duc de Bavière, son Traité fait par la Médiation de Maximilien I. Roi des Romains, avec les Princes & Etats de la Confédération de Suabe, pour l'accommodement des différends qu'ils avoient ensemble au sujet de la Jurisdiction Provinciale à Wolfenbuttel, & dans le Marquisat de Burgau, de l'an 1489. III. II. 232. a. Son second Accord avec les mêmes Confédérés, de l'an 1492. *ibid.* 283. b. George, Duc de Saxe, son Traité d'Amitié, bonne correspondance & mutuelle assistance avec Henri VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1405. IV. I. 74. b. George, Land-Grave de Hesse-Darmstadt, fa Capitulation avec Gustave Adolphe Roi de Suède, de l'an 1631. VI. I. 21. b. Sa Protestation contre les Hostilités & Violences commises dans son Territoire, par Amélie Elisabeth, Landgrave Regente de Hesse-Cassel, de l'an 1646. VI. I. 332. b. George Guillaume, Electeur de Brandebourg, son Traité avec les Etats Generaux des Provinces Unies, pour la défense de ses Droits sur les Duchez de Cleves, Julliers &c. de l'an 1622. V. II. 409. b. Son Traité avec les Provinces Unies, pour la confirmation & elucidation de l'Alliance faite entre eux l'an 1622. de l'an 1624. *ibid.* 465. Son Traité Provisionnel avec Wolfgang Guillaume

Guillaume, Duc de Neubourg, pour décharger les Pais de *Juliers*, *Cleves* &c. des Troupes étrangères, & pour diviser lesdits Pays entre eux, de l'an 1629. V. II. 569. b.

Son Traité avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, pour faire cesser les Contributions dans le Pais de *Juliers* & de *Cleves*, de l'an 1629. *ibid.* 586. Son Traité avec *Wolfgang Guillaume* Duc de Neubourg sur le Partage de la Succession de *Cleves*, *Juliers* &c. de l'an 1630. *ibid.* 612. b.

Son Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1632. VI. I. 33. b.

Sa Reponset aux Propositions du Roi de France *Louis XIII.* touchant les Troubles d'Allemagne, de l'an 1633. *ibid.* 44. a.

George Guillaume & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunfwig-Lunebourg, leur Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, pour former un Corps de 8000 Hommes de pied & de 4000 Chevaux, de l'an 1667. VI. III. 46.

Leur Quadruple Alliance avec le Roi de Danemarck *Fridéric III.* l'Electeur de Brandebourg & les *Provinces-Unies*, de l'an 1666. *ibid.* 122.

George Guillaume & *Rodolphe Auguste*, Ducs de Brunfwig & Lunebourg, leur Traité avec l'Empereur *Leopold I.* par lequel ils s'obligent à lever un Corps de 13000 hommes, & à les faire agir contre les Ennemis communs, de l'an 1674. VII. I. 261. a.

Leur Confederation avec ledit Empereur, le Roi d'Espagne, & les *Provinces-Unies*, *ibid.* 262. b.

Leur Traité de Partage des Lieux conquis par eux sur les Suedois dans les Evêchez de Breme & Fehrdén, de l'an 1679. *ibid.* 307. b.

Leur Traité de Paix avec *Louis XIV.* Roi de France & *Charles XI.* Roi de Suede, de l'an 1679. *ibid.* 321. a.

George Guillaume, Duc de Brunfwig Lunebourg, son Recès conclu avec *Fridéric III.* Electeur de Brandebourg pour le rétablissement du Commerce sur l'Elbe, de l'an 1685. VII. II. 201. b.

Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour la Continuation du Service de ses Troupes aux Pais-Bas jusqu'au dernier jour d'Avril 1691, de l'an 1690. *ibid.* 242.

George Guillaume & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunfwig-Lunebourg, leur Recès avec l'Empereur *Leopold I.* qui accorde au Duc *Ernest Auguste* la Dignité Electorale, en consideration de quoi ce Prince s'engage d'entretenir 6000 hommes à ses dépens pendant deux ans dans la Guerre contre les Turcs, & de fournir encore à l'Empereur un subside de 500000 Ecus, de l'an 1692. VII. II. 305. b.

George Guillaume, Duc de Brunfwig-Lunebourg, son Renouveauement de la Grande Alliance avec l'Empereur *Leopold I.* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1693. VII. II. 360. a.

St. George, Confederation des Seigneurs, Comtes, Barons, Chevaliers & Nobles pour la defense de l'Eccardat de *St. George*, dans les Expéditions de Guerre, à l'occasion de quelques difficultés faites à ce sujet aux Allemands de la part des Bohémiens dans une Campagne en Hongrie, de l'an 1392. II. I. 234. a.

St. George, Société de l'Ecu de *St. George*. Voyez sous le mot *Société*.

Gerard, Evêque de Breme, sa Transfation avec *Herbi* Duc de Saxe & Comte Palatin du Rhyn, par laquelle il reçoit de celui-ci en compensation de ses dommaines soufferts le Comté de *Strade* & le Bailliage de *Wildshufen*, qui lui rend au Duc en qualité de Fiefs, en 1219. I. I. 159. a.

Gerard, Duc de Juliers, vend & cede le Duché de *Guelldre* & le Comté de *Zurphen* à *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne pour 80000 florins du Rhyn, l'an 1473. III. I. 607. b. & S. I. II. 443.

L'Empereur *Fridéric III.* approuve cette Vente & Confion, S. I. II. 444.

Gerard, Comte d'Oldenbourg & Delmenhorst, ses Lettres par lesquelles il s'oblige à son Frere *Christian* Roi de Danemarck, de lui restituer ou à ses heritiers, quand il leur plaira, la portion que ledit Roi lui avoit cédée dans ledits Comtez, en 1454. S. I. II. 405.

Gerlas, Archevêque de Mayence, ses Lettres, par lesquelles il confie & approuve comme Chancelier de l'Empire la Constitution de l'Empereur *Charles IV.* pour annexer à jamais à la Couronne de Bohême les Duchez de *Plozko* & *Malsowia* en Pologne, tous les Duchez de Silésie, le Marquisat de *Lusace* & la Terre de *Glatz*, en 1355. I. II. 303. b.

Geroltzeck, Convention à l'égard des limites entre *Gangolphe* Baron de *Geroltzeck* & *Jean de Nannek*, au nom d'Eberard Comte de Wirtemberg, de l'an 1477. III. II. 5. b.

Gertrude, Duchesse dans la Basse Saxe, Mere de *Henri*, surnommé le *Lion*, partage un certain lieu marecageux avec *Adelbert* Archevêque d'Hambourg, en 1143. I. I. 77. a.

Gibraltar & *Misurque*, cédés à la Grande Bretagne par *Philippe V.* Roi d'Espagne, en 1713. VIII. I. 385. a. b.

Glogau, Ville de Silésie, vendue par *Jean Duc de Silésie* à *Jean Roi* de Bohême, en 1337. I. II. 128. a.

Goar (saint) Ville, & les Communes de *Biberheims*, leur Lettre d'Hommage prêtée à *Emilie Elisabeth* Landgrave d'Hesse, de l'an 1649. VI. I. 496. b.

Gohert, Seigneur de Bioul, cede à *Pierre* Comte d'Auxerre & Marquis de Namur, & à *Jolande* sa femme tout le Droit qu'il avoit sur la forêt de Marlaigne, en 1213. I. I. 150. a.

Godefroi, Duc de Lorraine, engage le Château de *Herstal* à l'Evêque de Liège, en 1171. I. I. 89. a.

Godefroi, Duc de Brabant, sa Convention avec *Philippe* Comte de Flandres au sujet du Mariage entre *Henri* son Fils, & *Mathilde*, Nièce de *Philippe*, en 1179. I. I. 104. a.

Godefroi, Evêque de Paffau, ses Lettres par lesquelles il promet & s'oblige envers *Rodolphe* & ses Freres Ducs d'Autriche, de les assister de toutes les forces contre leurs Ennemis & de tenir ses Places ouvertes pour leur service, en 1362. II. I. 300. b.

Golsheim (Jean Guillaume de) sa Capitulation avec la France & les Princes Conféderez d'Allemagne pour la Charge de General de l'Artillerie, de l'an 1661. VI. II. 379. a.

Gonzague Gualter de créé Vicair de l'Empire & premier Marquis de Mantoue par *Orion le Grand*, en 962. I. I. 37. a. b.

Gonzague (François de) Seigneur de Mantoue, sa Trêve pour dix ans avec *Jean Galeaz* Vicomte de Milan, de l'an 1398. II. I. 266. b.

Gonzague, (Jean François de) Seigneur de Mantoue, son Traité avec la Republique de Venise, par lequel il se remet à leur protection, de l'an 1421. II. II. 152. a.

Il est créé Duc de Mantoue, par l'Empereur *Sigismund*, l'an 1422. *ibid.* 251. b.

Sa Ligue avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, pour dix ans, l'an 1438. III. I. 571. a.

Sa Ratification dudit Traité, *ibid.* 55. a.

Changement d'un Article qui y est contenu. *ibid.* 84. b.

Son Testament, de l'an 1446. *ibid.* 133. b.

Gonzague (Charles de) Marquis de Mantoue, sa Promesse donnée à *François Sforce* Duc de Milan, de ne point passer les limites qui lui étoient prescrites par le Duc, sous peine de 80000 Ducats d'or, de l'an 1451. III. I. 184. a.

Gonzague (Alexandre) Marquis de Mantoue obtient de l'Empereur *Fredéric III.* l'investiture de plusieurs Villes & Terres de la Lombardie, qui lui avoient été données par le Testament de son Pere *Jean François de Gonzague*, l'an 1451. III. I. 185. b.

Gonzague (Louis de) Marquis de Mantoue, Convention avec *Gaston* Fils de *Polirrin de Gonzague*, son Cousin, sur l'Echange du Château de *Bagnoli* contre celui de *Bozzuolo*, de l'an 1451. III. I. 187. b.

Son Traité avec *Ferdinand d'Arragon* Roi de Sicile, par lequel il s'oblige d'assister ledit Roi de toutes ses Troupes pendant trois ans, & de les employer à la defense de la Duchesse de Milan & du Duc *Marie Galeaz*, son Fils aîné, de l'an 1466. *ibid.* 340. b.

Articles Secrets de ce Traité, *ibid.* 243. b.

Gonzague (Friederick) Marquis de Mantoue, obtient de l'Empereur *Fredéric III.* la Confirmation de tous ses Privileges, & l'Approbation des Accords & Conventions faits avec ses Fiers, l'an 1479. III. II. 69. a.

Gonzague (François) Marquis de Mantoue, sa Capitulation avec la Republique de Florence, pour être le Capitaine General de leurs Troupes, pour deux ans, de l'an 1507. IV. I. 63. b.

Le Pape *Jules II.* le fait Lieutenant General de ses Troupes, l'an 1506. *ibid.* 80. a.

Il obtient dudit Pape *Jules II.* la Dignité de Confaloniere ou Porte-Banniere de la Sainte Eglise de Rome, l'an 1510. *ibid.* 131. a.

Gonzague, (Friederick de) Duc de Mantoue, les Etats du Monisterrat lui sont adjugez par l'Empereur *Charles V.* en 1536. S. II. I. 119.

Gonzague (Vincens) Duc de Mantoue, la Ville d'*Albi* lui transporte toute la Jurisdiction & Pouvoir sur elle, sauf le Contentement de l'Empereur, en 1592. S. II. I. 213.

Conditions de ladite Transfation. *ibid.* 219.

Gorichem, Ville d'Hollande, Sentence Arbitrale prononcée par l'Evêque de Munster, le Duc de Berg & le Comte de Meurs, par laquelle cette Ville doit être delivree à *Reinold* Duc de Guelldres & de Juliers, qui en échange doit delivrer au Seigneur d'*Arcklen* le Château & la Terre d'*Oyen*, y ajoutant jusqu'à 5500 florins de Rhin de Revenus annuels. S. I. II. 320.

Confirmation de leurs Privileges par *Reinold* Duc de Guelldres & de Juliers, avec promesse de ne la separer jamais du Duché de Guelldres. *ibid.* 323.

Goritz, Ville du Marquisat de Lusace, vendue à *Jean Roi* de Bohême par *Henri* Duc de Silésie, en 1394. I. II. 113. a.

Elle est cédée par ce Duc à *Jean Roi* de Bohême pour la Ville de *Glogau*, en 1337. *ibid.* 155. a.

Goslar, Ville Imperiale, proscrite par la Chambre Imperiale, l'an 1540. IV. II. 20. b.

Lettres Executoires de l'Empereur *Charles V.* contre ladite Ville. *ibid.* 203. a.

Lettres de Surteance en faveur de ladite Ville & de celle de *Minden*, de l'an 1541. *ibid.* 207. b.

Gothard, Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Livonie, sa Transfation avec *Sigismund Auguste* Roi de Pologne, par laquelle il obtient le titre de Duc, de l'an 1561. V. I. 82. b.

Gradiques, le Patriarche de Gradiques cede à celui d'*Aquilée* toute la Jurisdiction, en 1189. I. I. 106. a.

Grafslus, Parti dans la Ligue des Villes de Bologne, Mantoue & Verone contre le Marquis de Este, en 1308. S. I. II. 39.

Gregoire VII. Pape, sa Lettre aux Princes d'Espagne, par laquelle il leur declare la permission qu'il avoit donnée au Comte de *Rocci* d'occuper ce qu'il pourroit de Terres possédées

- Adées en Espagne par les Sarrazins, en 1073. I. I. 11. a.
- Sa Sentence Arbitrale rendue sur les différends de l'Evêque de la Moravie avec celui de Prague touchant quelques Dîmes & Terres, en 1074. *ibid.* 51. b. Sa Lettre à Salomon, Roi d'Hongrie, où il prétend, que ce Royaume relève du Saint Siège, en 1074. S. I. I. 29. b.
- Ses *Dictata*, *ibid.* 30.
- Sa Lettre d'exhortation aux Abbés & Prelats de la France, pour lui payer le Cens annuel de certaines Eglises, en 1075. I. I. 52. a.
- Sa Lettre à Demetrius Roi des Russiens & à son Epoux par laquelle il leur declare d'avoir donné leur Royaume à leur Fils, en 1075. *ibid.* 52. b. Sa Sentence d'Excommunication & de Déposition contre l'Empereur Henri IV, en 1076. *ibid.* 53. b.
- Lettre de plusieurs Evêques de l'Empire à lui, dans laquelle ils lui reprochent ses Vices & Crimes & renoncent à son Obéissance, en 1076. S. I. I. 31. b.
- Lettre d'Engelbert Evêque de Treves à lui de la même tenue, *ibid.* 32. Il donne la Dignité Royale à Demetrius Duc de Dalmatie & de Croatie, en 1076. I. I. 53. b.
- Sa Lettre aux Prelats & Princes d'Allemagne, par laquelle il leur notifie la penitence de l'Empereur Henri IV, faite devant lui, en 1077. *ibid.* 44. a. Decret contre lui, fait à la Diète de Pavie par l'Empereur Henri IV, & les Evêques & Princes d'Allemagne, de la Gaule & de l'Italie, en 1077. S. I. I. 32. b. Sa Lettre à tout le Clergé & à tous les Seigneurs en Allemagne, pour ne pas favoriser ceux qui contre son Edit voudroient empêcher l'Assemblée des Etats, pour décider en présence de ses Legats, si Henri ou Rodolphe étoient légitimes Empereurs, en 1078. I. I. 54. b.
- Sa Lettre aux Habitans de la Corse pour les exhorter à l'obéissance envers le St. Siège. *ibid.* 55. b. Sa seconde Excommunication de l'Empereur Henri IV, en 1080. *ibid.* 56. b. Il reçoit hommage & Serment de Fidélité de Robert Duc de la Pouille, de la Calabre & de la Sicile. *ibid.* 57. a.
- Sa Lettre à un Homme de Guerre nommé *Wezelin* pour ne plus insulter le Roi de Dalmatie, en 1080. *ibid.* 57. b. Lettre de Guillaume le Conquerant Roi d'Angleterre, au sujet de l'hommage & fidélité que ce Pape prétendit qu'il fit de la Couronne au Saint Siège, mais que ce Roi refusa, & au sujet des Deniers que les Papes tiroient de l'Angleterre, qu'il lui accorda, en 1079. S. I. I. 33. b.
- Fragment du Decret fait contre lui par l'Empereur Henri IV, dans la Diète de Brixen. *ibid.* Lettres du même Empereur audit Pape, par lesquelles il declare qu'il lui a-voit délégué le Droit du Papat & lui ordonne de sortir de la Ville de Rome, en 1080. *ibid.* 34. b.
- Gregoire IX. Pape, son Compromis avec Frederic II. Empereur, touchant les Villes de Gaete & de St. Agathe, en 1230. I. I. 169. a.
- Sa Sentence Arbitrale touchant les disputes sur certains Droits & Revenus entre le Patriarche de Grado & l'Evêque de Castiglione, en 1232. *ibid.* 170. b. Edit de l'Empereur Frederic II. contre lui & les Cardinaux empiétant sur les Droits de l'Empereur & de l'Empire, en 1226. S. I. I. 83.
- Second Edit dudit Empereur contre la Sentence d'Excommunication du même Pape, en 1227. *ibid.* 84. Son Excommunication de Frederic II. Empereur, en 1239. I. I. 176. b.
- Sa Lettre aux Prelats d'Allemagne pour s'en tenir à cette Excommunication. *ibid.* 177. b.
- Plaintes de l'Empereur Frederic II. contre lui, aux Princes de l'Empire, en 1239. S. I. I. 93. b. Sa Lettre à Louis IX. Roi de France, pour lui notifier, qu'il avoit déposé Frederic II. Empereur & qu'il avoit élu en sa place Robert, Comte, Frere dudit Roi, en 1239. I. I. 178. a.
- Gregoire XI. Pape. Sa Trêve faite avec Bernabou & Galeas Vicomtes de Milan, en 1375. II. I. 98. a. Sa Bulle, par laquelle il reserve au Roi de France ses Regales sur l'Archevêché de Rheims, en 1375. S. I. I. 201. Sa Paix & accord fait en son nom & celui de Jeanne Reine de Sicile, avec Comte de Savoie, Jean d'Artois Marquis de Montferrat, Nicolas & Albert Marquis d'Este & tous les autres adherans de leur parti, avec Galeas, Vicomte de Milan le Comte des Verrus son Fils, avec son petit-Fils, & tous leurs Alliez, en 1376. II. I. 111. b.
- Gregoire XII. Pape, sa Ratification de la résolution des Cardinaux, touchant la Cession à faire du Papat, en 1406. II. I. 301. b. Sa Lettre à Pierre de Luna, dit Benoit XIII. pour le même sujet. *ibid.* Ses Lettres, par lesquelles il declare d'être toujours prêt à quitter le Papat pour la Paix de l'Eglise, & donne en même temps plein-Pouvoir au Cardinal son Legat & à quelques autres Personnes, pour convoquer le Concile à Constance & pour approuver & confirmer les Actes, de l'an 1415. II. I. 24. b.
- Gregoire XIII. Pape, sa Declaration des *Concordats* d'Allemagne au sujet des Collations des Benefices Ecclesiastiques aux Moines refoyez, de l'an 1576. V. I. 277. b. Sa Bulle, par laquelle il accorde à Sebastien, Roi de Portugal le Pouvoir de depuier des Personnes Ecclesiastiques, pour donner dispenses par l'autorité du Pape sur les Mariages des Habitans du Royaume de Congo, en 1577. S. I. I. 1577. b.
- Sa Constitution pour l'introduction du *Nouveau Calendrier*, en 1582. *ibid.* 187. Son ultérieure Declaration sur cela. *ibid.* 188.
- Gregoire XIV. Sa Bulle, dite *Cruciata*, par laquelle il exhor-te les Habitans d'Espagne & de Portugal, à donner des aîmones, pour soutenir le Roi Philippe II. dans les Guerres contre les Infidelles. S. I. I. 1. 208.
- Sa Bulle contre Henri IV. Roi de France est condamnée par le Parlement de Normandie, & par tous les autres Parlemens du Royaume à être lacerée & brûlée par le Bourreau, & que le Nonce *Masfianus Landriani* sera apprehendé vif ou mort, pour être representé à la Justice. *ibid.* 211. La-dite Bulle est aussi declarée nulle par le Clergé de France. *ibid.* 213.
- Gregoire XV. Pape, les Negotiations avec Charles Prince de Galles au sujet de son Mariage avec Marie, Infante d'Espagne, Fille de Philippe III. de l'an 1623. V. II. 431. a.
- Grifons, Confédération entre les onze Jurisdictions des Grifons, portant obligation avec serment de s'en-tr'aider fidelement dans leurs necessités, de rendre au Seigneur hereditaire tous les Devoirs qui lui appartiennent, de ne contracter aucune autre Alliance sans le lui & la volonté de tous ensemble, de tenir leurs Assemblées Comitales à Davos, & de renouveler la presente Confédération au bout de douze ans, de l'an 1436. III. I. 7. b.
- Alliance des Trois Lignes Grises avec les Seigneurs de *Meysenfeld*, de l'an 1475. *ibid.* a. Confédération de l'Evêque de *Corre* & les Trois Lignes Grises avec le Roi des Romains *Maximilien I.* comme Archiduc d'Autriche, de l'an 1485. III. I. 147. a.
- Leur Traité d'Alliance & de Confédération perpetuelle avec les VII. *viens Cantons Suisses*, de l'an 1497. *ibid.* 378. b. Trois Articles de la Ligue faite entre Louis XII. Roi de France & les Grifons, l'an 1509. IV. I. 124. b.
- La Regence d'*Imprugge* donne un Revers aux huis Jurisdictions des Grifons de *Churwalden*, que l'Hommage qu'ils rendoient à *Charles V.* comme Archiduc d'Autriche & Comte de Tyrol ne prejudiceroit nullement à leurs Libertez & Privileges, l'an 1520. *ibid.* 308. a. Confédération des *trois Lignes Grises*, pour cultiver à toujours entr'eux une bonne intelligence, de l'an 1524. *ibid.* 326. b. Leur Traité d'Alliance avec la Republique de *Venise*, de l'an 1609. V. II. 21. b.
- Capitulation entre le Duché de *Milan* & les trois Lignes Grises, de l'an 1617. *ibid.* 391. a. Leurs Traitez avec les Deputez du Roi d'Espagne & de la Maison d'Autriche au sujet de la *Valtelline*, de l'an 1622. *ibid.* 406. b. Leur Lettre aux Ambassadeurs de France residents en Suisse sur le sujet du Traité fait par les Grifons avec l'Espagne & la Maison d'Autriche, de l'an 1622. *ibid.* 401. b. Leur Negotiations au sujet de la *Valtelline*. *ibid.* 489. b. Leur Traité d'Amitié & de restitution de la *Valtelline* avec Louis XIII. Roi de France, de l'an 1637. VI. I. 146. b.
- Leur Accord avec *Claude*, Archiduchesse Douairiere d'Autriche, Gouvernante de Tyrol, pour la restitution des Pres Capitulans du *Bas Engadin*, de l'an 1643. *ibid.* 190. b.
- Capitulation pour un Regiment Grison pour le Service des Etats Generaux des Provinces-Unies, en 1693. S. I. I. 428.
- Traité d'Alliance & d'affiance entre les trois Lignes des Grifons & la Republique de *Venise*, en 1706. VII. I. 207. a.
- Traité de l'Empereur *Joseph I.* & de la Reine de la Grande Bretagne *Anne* avec le Corps des Lignes Grises, sur le libre Passage des Troupes des Hauts Alliez, en 1707. S. I. I. 55.
- Leur Traité d'Alliance avec les Provinces-Unies, en 1713. VIII. I. 386. b.
- Groningue*, Ville, Capitulation qui lui est accordée par *Edward & Uke*, Comtes de la Fife Orientale au tems de sa prise, en 1206. S. I. I. 11.
- Groningue* & les *Ommelandes*, Accord entre la Ville de *Groningue* & les *Ommelandes* touchant leurs Griefs reciproques, de l'an 1647. VII. I. 420.
- Gronow*, ou *Groll*, Ville, achetée par *Ortom*, Comte de *Guelde* de *Henri de Borkelo*. S. I. I. 92.
- Grubenhagen*, Principauté, adjugée par la Sentence Imperiale aux Ducs de *Brunfwig*, *Ernest*, *Guillaume*, *Jules Ernest*, & *Auguste*, contre *Henri Jules*, aussi Duc de *Brunfwig*, de l'an 1609. V. II. 218. a.
- Groningue*, Ville de Suabe, vendue & cédée par *Gonrad* Comte de *Schlusfeldbourg* à *Ulric* Comte de *Wirttemberg*, en 1336. I. I. 153. b.
- Gualter d'Avesin*, Comte de Blois, investé des Fiefs *deignies* & de *Villars* par Louis IX. Roi de France. S. I. I. 91.
- Guelde*, Comté, Traité de Paix entre le Comte de *Guelde* & le Duc de *Lorraine*, en 1197. I. I. 102. b.
- Guelde*, Duché avec le Comté de *Zurphen*, vendu par *Gerard* Duc de *Juliers* à *Charles le Hardi* Duc de *Bourgogne*, pour 80000. florins du Rhin l'an 1473. III. I. 607. b.
- Guelde* Duché, & *Zurphen* Comté, leurs Privileges sont confirmez aux Etats par le Duc *Arnold*. S. I. I. 348.
- Guelde* & *Zurphen* Duché & Comté, engagez par le Duc *Arnold* à *Charles* Duc de *Bourgogne* pour une Somme de 300. mille flor. S. I. I. 440.
- Les mêmes Duché & Comté vendus par *Gerard* Duc de *Juliers*, au même Duc de *Bourgogne* pour 80000. florins de Rhyn. S. I. I. 443.
- Guelde*, Confédération de *Maximilien I.* Empereur & de *Philippe* Duc de *Bourgogne* son Fils, avec les Ducs de *Guelders* & de *Cleves* contre les Habitans rebelles de la *Guelde*, de l'an 1498. III. I. 391. a.
- Guelde*

Guelldre & Zuphen, Charles Duc, le reçoit comme Vassal de l'Empereur Charles V. l'an 1428. IV. l. 114. a. b.
Guelldre, Duché, Traité entre Charles Duc de Guelldre & les États de ce Pais pour la Succession, le 27. Janvier 1538. IV. II. 160.

Acte par lequel les États de Guelldre reconnoissent l'Empereur Charles V. pour leur légitime Souverain, de l'an 1543. *ibid.* 264. 266. a. Conditions sous lesquelles Charles V. pardonne à Guillaume II. Duc de Guelldre, & lui rend le Duché de Juliers. *ibid.* 265. a.

Guelldre & Zuphen, Prétentions que fit sur ce Duché & Comté, Louis Comte d'Eqmond, en 1643. S. II. l. 211.

Guelldres, Province des Pays-Bas unis, Résolution des États de Guelldres, par laquelle ils offrent la Souveraineté de leur Province au Prince d'Orange & à ses Descendants mâles à perpétuité, prise, en 1675. S. II. l. 392.

Lettres Circulaires, dudit Prince à chacun des États confédérés du Pais-Bas Unis, pour leur notifier l'offre faite par la Province de Guelldres, & leur demander leur Avis & Conseil là-dessus. *ibid.* 394. Avis des États d'Utrecht pour l'acceptation. *ibid.* 395. Lettres de l'État de Zelande pour la Non-acceptation. *ibid.* 395. Lettre du Prince d'Orange aux États d'Utrecht, par laquelle il leur notifie, d'avoir trouvé bon de ne point accepter l'offre des États de Guelldre. *ibid.* Lettre du même Prince aux États de Zelande auxquels il fait savoir la même chose, mais fe plaint fort des sinistres Soupçons, dont ils l'avoient chargé dans leur Avis. *ibid.*

Guelles, leur Compromis avec les Habitans de Modene, touchant la Paix à faire entr'eux. S. I. II. 79.

Guelles V. Duc, & *Mabilde* Comtesse, Privileges & Libertés, qu'ils accordent à la Ville de Mantoue. S. I. l. 183.

Guis, Comte de Nevers, sa Paix avec Hugues Duc de Bourgogne. I. l. 90. b.

Guis, Comte de Flandres, son Alliance avec Edouard I. Roi d'Angleterre contre la France, en 1296. I. l. 297. a.

Raisons pourquoy il fit cette Alliance, *ibid.* m. Son Traité de Confédération avec Edouard I. Roi d'Angleterre contre Philippe le Bel Roi de France, en 1296. *ibid.* 424. a.

Guis, Comte de Hollande, son Traité de Paix avec Marguerite Comtesse de Flandre, en 1296. I. l. 399. a.

Guis, Comte de Flandres & Jean de Donna Petra, Fils de Guillaume de Donna Petra & de Marguerite Comtesse de Flandre, leur Accord, suivant le Compro mis fait en Louis IX. Roi de France, & la Sentence de ce Prince avec leurs Freres Uterins Jean & Baudouin d'Avignes, Fils de Borchard d'Avignes, & de ladite Marguerite, touchant le partage de leurs États & Pais entr'eux. S. I. l. 107.

Guis Comte, en France, cédé par Jean Roi de France à Edouard III. Roi d'Angleterre, en 1360. II. l. 22. b.

Guillaume, Comte de Hollande, élu Roi des Romains, il permet à l'Evêque de Constance l'Exercice des Roiales, en 1247. I. l. 197. b.

Il confirme le Traité de Paix fait entre Philippe Comte de Flandre & Florentin Comte de Hollande, en 1248. *ibid.* 392. a.

Sa Declaration, qu'il avoit donné à Alida sa Sœur, en considération de son Mariage avec Jean d'Avignes, les Terres que les Comtes d'Hollande tenoient des Rois d'Ecoffe pour Dot, en 1248. S. I. l. 98. b.

Ses Lettres aux habitans du Comté de Namur, pour reconnaître Jean d'Avignes Comte de Flandre & Haynaut comme leur Maître & de lui faire hommage. *ibid.*

Sa Sentence, donnée en faveur de Jean d'Avignes contre Baudouin Empereur de Constantinople, au sujet du Comté de Namur. *ibid.* 99. a. Il donne à Thomas Comte de Savoie & plusieurs autres Villes, en 1252. I. l.

200. a.

Son Privilege donné à la Ville de Mulhausen sur diversités choses, & qu'il ne l'engagera point. *ibid.* 201. b.

Sa Confirmation pour la Paix publique. *ibid.* 202. b.

Sa Confirmation de la Sentence prononcée par Henri Evêque de Liege, en faveur de Jean d'Avignes, contre la donation du Comté d'Hainaut, faite par Marguerite sa Mere au Duc d'Anjou, en 1253. S. I. l. 103. a.

Guillaume le Conquerant, Roi d'Angleterre, sa Lettre au Pape Gregoire VII. par laquelle il refuse de lui rendre l'hommage & la fidélité pour son Royaume, qu'il prétendoit, en lui accordant pourtant les deniers, que ses Predecesseurs avoient accoutumé de payer à l'Eglise Romaine. S. I. l. 33.

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, son Traité avec les Provinces Unies, touchant l'Armement par Mer, de l'an 1689. VII. II. 222. a.

Guillaume III. & Marie, Roi & Reine d'Angleterre, leur Declaration de Guerre contre le Roi de France, de l'an 1689. VII. II. 230. a.

Son Traité d'Alliance avec les Provinces Unies. *ibid.* 236. a.

Son Traité d'Alliance avec Christian V. Roi de Danemarck, de l'an 1689. VII. II. 237. a.

Sa Convention avec les Provinces Unies, pour l'union & concert de leurs armes contre la France. *ibid.* 238. a.

Son Accession à la Grande Alliance, conclue entre l'Empereur & les Provinces Unies, de l'an 1689. *ibid.* 241. a.

Son Traité Provisionnel avec Christian V. Roi de Danemarck & les Provinces Unies, touchant la Navigation & le Commerce de leurs Sujets, soit en France, soit ailleurs, de l'an 1691. *ibid.* 252. Son Traité avec les Provinces Unies touchant

les Vaisseaux pris & repris, de l'an 1691. VII. II. 301. a.

Guillaume III. & les Provinces Unies, leur Traité avec Auguste, pour un Corps de Troupes de 7949. hommes, qu'ils prennent à leur service, de l'an 1692. VII. II. 316.

Leur Traité avec Charles II. Roi d'Espagne pour la jonction de leurs Flottes dans la Méditerranée, de l'an 1692. *ibid.* 320. a.

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, son Octroi donné aux Marchands *Ecoffis*, pour l'Erection d'une Compagnie des Indes Orientales & Occidentales, en 1693. S. II. l.

431.

Le Parlement d'Angleterre fait des Remontrances au Roi contre ladite Erection. *ibid.* 434.

Guillaume III. & les Provinces Unies, leur Traité avec les Ducs de Brunfwig-Wolfenbuttel Rodolphe Auguste & Antoine Ulric, pour un plus grand nombre de Troupes, de l'an 1694. VII. II. 337.

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, son Testament fait en 1695. VII. II. 363. a.

Son Renouvellement de la Grande Alliance avec l'Empereur Leopold I. & les Provinces Unies, de l'an 1695. *ibid.* 365. b.

Guillaume III. & les Provinces Unies, leur Traité avec Frederic Duc de Holstein-Gottorp pour trois Regimens de Cavalerie & deux d'Infanterie, de l'an 1696. VII. II. 366. b.

Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, Résolutions que prirent les Communs d'Angleterre, pour la defense de la personne, pour le maintien de son Autorité, & de la Succession à la Couronne établie par l'Acte passé l'an premier de son Règne, en 1696. S. II. l. 437.

Son Traité de Paix avec Louis XIV. Roi de France fait à Ryfwick, en 1697. VII. II. 399. b.

Son premier Traité de Partage de la Succession d'Espagne fait avec Louis XIV. Roi de France & les Provinces-Unies, de l'an 1698. *ibid.* 442. a.

Son second Traité dudit Partage, avec les mêmes, de l'an 1700. *ibid.* 477. a.

Declaration touchant ceux qu'il veut être compris dans la Paix de Ryfwick. S. II. l. 451.

Sa Triple Alliance avec Charles XII. Roi de Suede & les Provinces Unies, de l'an 1698. VII. II. 440. b.

Renouvellement de la Triple-Alliance avec Charles XII. Roi de Suede & les Provinces-Unies, de l'an 1700. *ibid.* 497. b.

Son Traité d'Alliance avec Frederic IV. Roi de Danemarck & les Provinces Unies, de l'an 1701. III. l. 1. a.

Son Traité, d'Alliance, & celui des Provinces Unies avec l'Empereur Leopold I. pour lui faire obtenir une satisfaction equitable sur ses Prétentions à la Succession d'Espagne, de l'an 1701. *ibid.* 89. b.

Son Traité & celui des États Generaux avec Frederic IV. Roi de Danemarck, pour un Corps de Troupes de 12 à 16000. hommes, en 1701. S. II. l. 6.

Guillaume III. Roi d'Angleterre & les États Generaux, leur Convention avec Charles XII. Roi de Suede pour l'entretien d'une bonne Intelligence, en 1701. *ibid.* 11.

Son Alliance particulière & perpetuelle avec les États Generaux, pour leur commune sûreté & defense, & pour le maintien de l'Alliance faite avec l'Empereur au sujet de la Succession d'Espagne, en 1701. *ibid.* 11.

Sa Sentence Arbitrale sur les Différens des Comtes de Bentheim entr'eux, en 1701. VIII. l. 95. a.

— & les Provinces-Unies, leur Traité avec Frederic I. Roi de Prusse pour un Corps de 5000. hommes, de l'an 1702. *ibid.* 96. m.

Guillaume III. Roi d'Angleterre, & les États Generaux, leur Convention avec Frederic I. Roi de Prusse, pour leur sûreté commune dans la Guerre à faire au Roi de France au sujet de la Succession à la Monarchie d'Espagne, en 1702. S. II. II. 12.

Guillaume, Roi d'Ecoffe, devient Vassal de Henri II. Roi d'Angleterre. I. l. 92. a. b. 377. a.

Il promet audit Roi de faire ses devoirs pour que l'Eglise d'Ecoffe se fournisse à celle d'Angleterre, en 1174. *ibid.* 1297.

Guillaume, Roi de Sicile, son Contrat de Mariage avec Jeanne Fille de Henri II. Roi d'Angleterre, de l'an 1177. I. l. 97. b.

Sa Trêve avec Frederic I. Empereur pour 15. ans, en 1177. *ibid.* 100. b.

Sa Paix avec le Pape Adrien IV. par laquelle il s'oblige de conserver les D.o.s du St. Siege dans la Sicile, la Pouille & la Calabre. Le Pape s'obligeant de son côté de le maintenir dans la Possession desdits Pais. S. I. l. 40.

Guillaume, Duc d'Autriche, son Privilege, donné en son propre Nom & au Nom du Duc Albert son Oncle aux États du Pais, par lequel ils confirment la Société appelée des *Hafels mit den Silberm Stern*. S. I. II. 311.

Guillaume, Duc de Baviere, Comte de Hollande, son Alliance avec les Cabeliaux contre les Hoeks, en 1352. I. l. II. 263. a. b.

Son Traité de Paix avec Marguerite sa Mere, Comtesse de Hainaut, Hollande, &c. en 1354. *ibid.* 292. a. b.

Extrait de la Sentence Arbitrale qu'il donna sur les différens entre Hencelles Duc de Brabant, & Louis Comte de Flandres, en 1354. *ibid.* 333. a.

Guillaume, Duc de Baviere, ses Concordats avec l'Archevêque de Salzebourg & les autres Evêques de Baviere, par la Médiation du Nonce Apostolique, touchant la Jurisdiction Ecclesiastique & l'immunité du Clergé, en 1513. S. II. l. 188.

N 2

Gul

Guillaume, Comte de Juliers, confesse d'avoir reçu d'*Othon* Comte Palatin du Rhin l'inféodation de quelques Advocatues d'Eglises. I. I. 167. a.

Son Mariage avec *Marguerite*, Nièce de Duc de Brabant, & Sœur d'*Othon* Comte de Gueldres, en 1236. *ibid.* 174. a.

Guillaume, Duc de Juliers, son Revers donné à *Rupert* Comte Palatin du Rhin, que nonobstant que l'Empereur *Charles IV.* Petit frère Duc de Juliers, & érigeé en Comté la Seigneurie de *Falkenberg*, il reconnoitrait les Biens qu'il tenoit dudit Comte Palatin, comme ses Fiefs, en 1357. I. II. 326. a.

Guillaume, Duc de Juliers & de Berg Comte de Ravensberg, son Accord avec *Jean* Duc de Cleves & Comte de la Mark, par lequel le premier donne sa Fille *Marié* pour Epouse au Fils de l'autre, & ils conviennent en même tems de l'Union de leurs Pays, de l'an 1499. III. II. 367. a.

Guillaume, Duc de Juliers, de Cleves & de Berg, obtient de l'Empereur *Charles V.* un Privilege pour la Succession de ses Filles, l'an 1546. IV. II. 314. a.

Son Accord avec l'Abbe de *Herford* & son Chapitre, qui le reconnoissent pour leur Protecteur. *ibid.* 334. b.

Guillaume, Duc de Gueldre, son Traité d'Alliance avec *François I.* Roi de France, de l'an 1540. IV. II. 326. a.

Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Charles V.* de l'an 1543. *ibid.* 250. a.

Conditions sous lesquelles l'Empereur *Charles V.* lui pardonne & lui rend le Duché de *Juliers*, de l'an 1543. *ibid.* 265. a.

Son Testament. S. I. II. 303.

Guillaume V. Landgrave de Hesse-Cassel, son Traité d'Alliance avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1630. V. II. 611. a.

Son Accord avec *Ferdinand* Electeur de Cologne, de l'an 1635. VI. I. 121. a.

Son Traité & Accord avec le Comté d'*Off-Frisse* touchant la Contribution, de l'an 1639. *ibid.* 149.

Guillaume & Balchazar, Freres, Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie, leur Union hereditaire, en 1387. S. I. II. 223.

Guillaume & Frederic, Freres, Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie, leur Traité de partage desdits pais, fait en 1445. S. I. II. 199.

Sentence Arbitrale, rendue par *Frederic* Archevêque de Magdebourg, *Frederic*, Margrave de Brandebourg, & *Louis*, Landgrave de Hesse, touchant les Differens survenus entre lesdits Freres, au sujet dudit Partage. *ibid.* 401.

Guillaume, Margrave de Baden-Baden, sa Transfession finale avec *Frederic* Margrave de Bade-Dourle, touchant leurs differens sur le haut Margraviat de Baden, conclue en 1629, par l'interposition des Commisaires Imperiaux. S. II. 1287.

Guillaume & Henri, Ducs de Brunswick, leur Mandement à leurs Sujets & Vauxs, à ce qu'ils aient à faire foi & hommage à *Bernard*, *Othon* & *Frederic* aussi Ducs de Brunswick, de l'an 1428. II. II. 227. a.

Guillaume, Duc de Brunswick, ses Lettres par lesquelles il remet & transporte à *Henri le Jeune*, son Frere tous les Droits d'Hommage & de fidelité des Vauxs & Sujets du Bailli de l'an 1535. IV. II. 136. b.

Guillaume, Comte de Hollande, fait un Traité de Mariage avec *Henri* Duc de Lorraine, pour procurer *Mathilde* Fille du Duc pour Epouse à son Fils *Florent*, en 1214. I. I. 152. b.

Guillaume, Comte de Hollande, son Traité de Paix avec *Jean* Duc de Brabant, en 1307. I. I. 344. b.

Guillaume, Comte de Holland, son Traité de Paix & de Confederation avec *Jean* Duc de Brabant, au sujet de la Seigneurie de *Hasselt*, en 1319. I. II. 47. b.

Guillaume, Comte de Hainaut, Hollande & Zelande, Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Louis* dit de *Cressy* Comte de Flandre, en 1322. I. II. 52. a.

Guillaume, Comte de Hainaut, son Traité avec *Jean* Duc de Brabant, pour ajuster leurs Differens reciproques, en 1334. I. II. 140. b.

Guillaume, Marquis de Montferrat, sa Paix avec la Ville d'*Alexandrie*, en 1178. S. I. I. 60.

Guillaume, Marquis du Montferrat, sa Convention avec *Mainfroi*, Roi de Sicile, touchant la Ville d'*Alexandrie*, en 1261. S. I. I. 114.

Son Traité avec le Senat & les Bourgeois de la Ville d'*Hyppogre*, sur les privileges qui leur furent accordez, en 1266. *ibid.* 123.

Sa Paix avec la Ville d'*Alexandrie*, en 1271. *ibid.* 131.

Ses Conventions avec la Ville d'*Albe*, en 1283. *ibid.* 137.

Guillaume, Marquis du Montferrat, renouvelle sa Ligue avec *Jean Galeaz*, *Mario* *Sforza* Duc de Milan, l'an 1483. III. II. 125. b.

Guillaume Comte de Namur, sa Convention avec *Wenceslas* Duc de Brabant, au sujet de diverses Pretensions reciproques, en 1356. I. II. 326. b.

Guillaume, de Nassau, Prince d'Orange, son Edit de Pacification, pour appaiser les Troubles survenus en sa Principauté à cause de la Religion, de l'an 1563. V. I. 99. a.

Les Etats de Hollande lui deferent le supreme Gouvernement de leur Province, l'an 1575. *ibid.* 239. Il est proferé par *Philippe II.* Roi d'Espagne, l'an 1580. *ibid.* 368.

Son acceptation de la Souveraineté des Provinces de *Hollande & Zelande*, l'an 1580. *ibid.* 377.

Son Apologie contre la Proscription de *Philippe II.* Roi d'Espagne, presentée aux Etats Generaux des Pais-Bas, de l'an 1580. *ibid.* 384.

Son acceptation de la Souveraineté des Provinces de *Hollande & Zelande*, de l'an 1582. *ibid.* 431.

Guillaume II. Prince d'Orange, son Contrat de Mariage avec *Honnette Marie*, Fille de *Charles I.* Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1640. VI. I. 189. a.

Son Traité particulier avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne, qui lui cede pour toutes ses Pretensions les Seigneuries de *Montfort*, *Turnhout* & *Severberg*, comme aussi le Marquisat de *Berg-op-Zoom*, de l'an 1647. *ibid.* 365. a.

Son Second Traité avec le même Roi, tirant de Confirmation, d'explication & d'extension du precedent. *ibid.* 427. a.

Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour faire la Guerre à l'Espagne & à *Cromwell*, de l'an 1659. *ibid.* 562. a.

Guillaume III. Prince d'Orange, son Traité avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne, pour l'execution de ce qui avoit été conclu à son égard à la Paix de Munster, de l'an 1651. VI. II. 25.

Son Traité fait par ses Tuteurs & Tutrices avec *Christophe Bernard*, Evêque de Munster, touchant quelques Biens & Terres du Comté de *Tecklenburg*, occupez par ledit Evêque; le Prince y renonce à toute Pretention moyennant une Somme de 150000. Rixdales, à lui payer par l'Evêque, de l'an 1659. *ibid.* 245.

Les Resolutions que prirent les Etats de Hollande & de West-Frisse, pour l'elever aux Grandes Charges de l'Etat, en 1672. & 1674. S. II. I. 399. *Et sur.*

Pièces authentiques de ce qui se passa entre lui & les Etats de *Guedre*, d'*Utrecht* & de *Zelande*, lorsque les Premiers lui offrirent la Souveraineté hereditaire de leur Province, en 1675. *ibid.* 392. *Et sur.* Sa Declaration pour justifier sa Descente à main armée en Angleterre, de l'an 1688. VII. II. 198. b.

La même Declaration plus étendue. *ibid.* 201. a.

Voyez le reste sous l'Article, **Guillaume III.** Roi de la Grande Bretagne.

Guillaume Hyacinthe, Prince de Nassau-Siegen, son Ache de la prise de Possession de la Principauté d'Orange, faite en 1701. S. II. II. 22.

Sa Protestation contre la Sentence d'Investiture rendue par les Trois Etats de la Principauté de *Noschtatel & Valengin*, en faveur du Roi de Prusse, en 1707. *ibid.* 70.

Sa Protestation pour la conservation de ses Droits & Pretensions sur la Principauté d'Orange & autres Biens fidei Commis de Chalon, contre ce qui en a été stipulé dans la Paix entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 98.

Guillaume, Comte d'Auvergne & Duc d'Aquitaine, son Testament, fait en 910. I. I. 28. a.

Guillaume Duc de Guienne, son Testament, par lequel, en se retirant dans un Monastere, il recommande de Guienne & le Gros Roi de France, & laisse ses Duchés de Guienne & de Poitou à *Eleanor*, sa Fille aînée, qui devoit être épousée par *Louis* Fils dudit Roi, en 1311. S. I. I. 37.

Guillaume, Fils d'*Amé* Comte de Geneve, son Mariage avec *Agnes*, Fille d'*Amé* Comte de Savoie, en 1297. I. I. 300. b.

Guillaume, Seigneur de Gex, son Contrat, de Mariage avec *Jean de Savoie*, en 1293. I. I. 184. a.

Guillaume de Perigny, Senechal de Bourgogne, & *Lore*, Dame de Dampier sa Femme, leur Declaration faisant foi du Compromis passé entre eux & le Comte de Flandre, pour la Ville de *St. Disier*, en 1267. I. I. 226. a.

Guinard, Comte de Rouffillon, son Testament par lequel il donne ledit Comté à *Alfonse* Roi d'Aragon, à condition de maintenir les Ecclesiastiques & Religieux dans la Possession des Biens qu'il leur legue, en 1182. S. I. I. 58.

Guinée, donnée par le Pape *Nicolas V.* à *Alfonse* Roi de Portugal, l'an 1454. III. I. 200. a.

Gunthare & Theurgande, Archevêques de Trèves & de Cologne, condamnez & deposez par le Pape *Nicolas I.* & le III. Concile Romain, à cause du Divorce de *Luthaire*, Roi de Lorraine, fait avec sa Femme *Teutberg*. I. I. 14. a.

Leur Defense contre ledit Pape. *ibid.* 15. a.

Guntram, *Childebert* & *Brannhand*, Rois & Reine de France, leur Traité de Paix & de partage, en 587. S. I. I. 1.

Gustave I. Roi de Suede, sa Ligue offensive & defensive avec *François I.* Roi de France, contre l'Empereur *Charles V.* de l'an 1542. IV. II. 228. a.

Gustave Adolphe, Roi de Suede, son Traité de Paix avec *Christian IV.* Roi de Danemarque, par la Mediation de *Jacques I.* Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1513. V. II. 62. b.

Son Traité d'Alliance & de Commerce avec les Frats Generaux des Provinces-Unies pour 15 ans, de l'an 1614. *ibid.* 245.

Autre Traité avec les mêmes, touchant un secours mutuel de 4000. hommes. *ibid.* 249.

Son Traité de Paix avec *Michel Fedorowicz*, Grand Duc de Moscovie, de l'an 1618. *ibid.* 308. b.

Son Traité de Trêve avec *Sigismund III.* Roi de Pologne, de l'an 1624. *ibid.* 443. a.

Son Traité avec la Ville de *Stralsund*, pour la defense de la Ville & du Port, & pour la liberté de la Mer Baltique pour 20. ans, de l'an 1628. *ibid.* 429.

Son Traité de Trêve pour six ans avec *Sigismund III.* Roi de Pologne, de l'an 1629. *ibid.* 594. a.

Son Traité de Commerce avec la Ville de *Dantzic*, de l'an 1630. *ibid.* 598. b.

Son Traité de Confederation avec *Hogislus* Duc de Pommeranie, de la même année. *ibid.* 606. b.

Sa Manifeste contenant les raisons de son Entrée en Allemagne. *ibid.* 608.

Son Traité d'Alliance avec *Guillaume V.* Landgrave de Hesse-Cassel, de l'an 1630. *ibid.* 611. a.

Sa Lettre à *Louis XIII.* Roi de France pour lui demander du secours, de la même année. *ibid.* 615. a.

La Ligue avec Louis XIII. Roi de France pour secourir les Etats opprésés de l'Empire, de l'an 1631. V. I. 1. a.
 Sa Contre-Assurance donnée à Jean George Electeur de Saxe, de l'assister, & de le défendre contre tous Ennemis, de l'an 1631. *ibid.* 1. 2. a. Sa Capitulation avec George Landgrave de Hesse-Darmstadt. *ibid.* 2. b. Sa Declaration donnée audit Landgrave au sujet de la restitution de la Forteresse de Ruffelsheim. *ibid.* 2. 3. a. Son Traité de Neutralité avec les Etats Catholiques d'Allemagne, de l'an 1632. *ibid.* 2. 3. a. Son Traité de Prolongation de Neutralité avec l'Electeur de Cologne, par l'autorité du Roi de France. *ibid.* 4. 3. b. *Gulstrow*, Transaction que firent les Ducs de Mecklenbourg-Swerin, & Mecklenbourg-Sreelitz, entr'eux touchant la Succession de Gulstrow, en 1701. S. II. II. 2.

H.

Habsbourg, Archeman & Rodolphe, Comtes de Habsbourg, se liguent avec Amé V. Comte de Savoie, pour lui faire recouvrer les Châteaux de *Loyes* & de *Condamine*, usurpés par Rodolphe I. Empereur, en 1290. I. I. 270. b. **Hainaut**, Comté, la possession en est confirmée à Jean d'Avesnes, par Marguerite Comtesse de Flandres & de Hainaut, sa Mere, en 1246. S. I. I. 106.

Hainaut & Flandres, de quelle manière ils furent partagés entre les Fils de deux Lits de Marguerite Comtesse de Flandres, en 1257. S. I. I. 107.

Hainaut, Concordats faits entre l'Evêque de Cambrai & Philippe le Bon Duc de Bourgogne, touchant la Jurisdiction Spirituelle à exercer dans le Hainaut, de l'an 1449. III. I. 171. a.

Halberstadt, Evêché, Renonciation de Gebhard Evêque de Halberstadt & de son Chapitre, par laquelle, en vertu d'une certaine Transaction faite entre lui & l'Abbaie de Quedlinbourg, il renonce à tous les Droits que lui ou ses Predecesseurs pouvoient avoir sur l'Avouacie, Magistature, Usages & Appartenances de l'Abbaie & de la Ville de Quedlinbourg & du Village *Grossen Diebfurt*, avec promesse de ne jamais y prétendre, de l'an 1477. III. II. 6. b.

Obligation du même Evêque à Ernest Electeur & Albert Duc de Saxe, qu'il ne leur fera jamais fait aucun dommage de la part dudit Evêché, & qu'en dédommagement du préjudice il leur sera payé annuellement une Somme de 750. florins du Rhin. *ibid.* 7. b. Ces deux Traitez confirmés par Guillaume Duc de Brunswick, par la Mediation duquel ils furent faits. *ibid.* 8. b. Accord de l'Evêque Henri Jules avec Auguste, Electeur de Saxe, au sujet du Monastere de *Walkenriet*, & la Protection, de l'an 1581. V. I. 411. b. Accord entre les Elects, les Villes & Etats de cet Evêché, & la Noblesse du Pais, laquelle s'oblige de contribuer aux Collezes Generaux de l'Empire le huitieme denier, de l'an 1614. V. II. 263. b. Pactes Capitulaires entre Leopold Duc d'Autriche, comme Evêque de Halberstadt & le Chapitre dudit Evêché, de l'an 1638. VI. I. 163. b.

Recès entre Frederic Guillaume, Electeur de Brandebourg, & les Etats de la Principauté de Halberstadt, touchant l'hommage qu'ils lui devoient prêter, & la Confirmation de leurs Privileges, de l'an 1650. *ibid.* 441. a.

Halle, en Saxe. Ernest, postulé Archevêque de Magdebourg, lui donne un Revers que la Vente de cinq Sauneries faite par lui à Jean Evêque de Misnie, ne doit tourner en aucune manière à leur prejudice. S. I. II. 458.

Hambourg, Ville Imperiale, Adolbert, Archevêque d'Hambourg, son Traité avec la Duchesse Gertrude touchant le partage d'un certain lieu marécageux, en 1143. I. I. 77. a. Son Alliance avec les Habitans de *Worffat* pour la defense commune de la Tour de *Neuen Oehr*, bâtie par ceux d'Hambourg, en 1216. I. II. 30. b.

Convention faite entre ladite Ville & son Chapitre au sujet des Droits & immunités du Clergé, par la Mediation de Burcard Archevêque de Breme, en 1337. *ibid.* 163. a. Accord fait entre le Chapitre & la Ville d'Hambourg, touchant les Droits & Immunités du Clergé, en 1355. *ibid.* 197. a. Revers donné par les Ducs de Holstein à ladite Ville, portant que le secours qu'elle doit leur donner contre Eric Roi de Dannemarck ne pourra être tiré à conséquence contre ses Privileges, en 1417. S. I. II. 343.

Elle est déclarée Ville Imperiale par le Decret de l'Empereur Maximilien I. & des Etats de l'Empire assemblés en Diete Generale à Augsbourg, l'an 1510. IV. I. 297. b. Accord entre cette Ville & son Chapitre, touchant la liberté de Religion & autres Pretensions reciproques, de l'an 1561. V. I. 78. a. Revers de Christian IV. Roi de Dannemarck, & de Jean Adolphe Duc de Holstein, portant que l'hommage que la Ville d'Hambourg leur fera, ne doit point prejudicier ni à l'Empire, ni à la Ville même, de l'an 1603. V. II. 32. a. Accord entre Ernest Comte de Schaumbourg, le Magistrat de Hambourg & le Monastere de St. Jean au sujet des Limites, de l'an 1607. *ibid.* 85. a. S. II. I. 266. Elle est encore déclarée Ville libre Imperiale par la Sentence de la Chambre Imperiale de Spire, l'an 1618. V. II. 323. b.

Mandement de l'Empereur Ferdinand II. aux Etats du Cercle de la Basse Saxe, de ne point troubler ladite Ville

dans sa possession *vel quasi*, de comparaison aux Diètes Circulaires & d'y prendre Voix & Séance, de l'an 1620. V. II. 367. a.

Son Recès fait avec la Maison Royale & Ducal de Dannemarck & de Sleswig-Holstein, par laquelle ladite Ville s'oblige à continuer de rendre les Hommages & Devoirs accoutumés à ladite Maison Royale & Ducal, de l'an 1621. *ibid.* 402. a. Privilege donné à cette Ville par l'Empereur Ferdinand II. que nul Fort ne pourra être construit dans les Isles ni le long de l'Elbe jusques à la Mer & à cinq lieues au-dessus, & que nul Péage ne pourra y être établi, l'an 1628. *ibid.* 548. a. Decret Imperial, par lequel leurs Deputés sont renvoyés à la Chambre Imperiale des Finances à l'égard de leur Contingent pour la Guerre contre le Turc, avec assurance, que l'Empereur la maintiendra dans ses Droits & qu'il lui en procurera la jouissance, en 1664. S. II. I. 378.

Autre Decret Imperial, infirmé au Resident du Roi de Dannemarck & à l'Agent du Duc de Holstein en faveur de cette Ville. *ibid.* 379. Troisième Decret Imperial, infirmé aux mêmes Ministres, qu'on ne peut donner d'autres assurances à leurs Maîtres, que celle qu'on leur avoit déjà donné dans le Decret precedent, qui dans l'affaire qui regarde la Ville d'Hambourg, il ne se fera rien d'un préjudice contre les Droits & Constitutions de l'Empire. S. II. I. 379. Recès entre la Ville d'Hambourg & les autres Princes de la Basse-Saxe au sujet du Commerce, de la Navigation & des Péages sur l'Elbe, de l'an 1672. VIII. I. 128. b.

Traité provisionnel entre cette Ville & Christian V. Roi de Dannemarck, de l'an 1679. *ibid.* 443. Son Accord avec Frederic IV. Roi de Dannemarck, & Christian Auguste Duc de Holstein Gottorp, sur leurs différens reciproques, en 1711. S. II. II. 82. Son Traité d'Accommodement avec Frederic IV. Roi de Dannemarck, en 1723. VIII. I. 214. a.

Hanau, Comté d'Allemagne, Statut Hereditaire d'Ulrich Comte de Hanau pour établir le Droit de Primogeniture en la Maison des Comtes de Hanau, en 1375, avec la Confirmation & Illustration dudit Statut par l'Empereur Rodolphe II. comme aussi la Confirmation de l'Empereur Ferdinand II. II. I. 108. a. Accord entre le Comte de Hanau & la Ville Imperiale de Francfort, touchant la Justice à Bornheim, par l'Empereur Sigismund, en 1436. S. I. II. 377.

Traité d'Accommodement & de bonne Intelligence entre les Maisons des Comtes de Hanau-Lichtenberg & Hanau-Münzenberg, tant au sujet des affaires de Religion qu'au tres, de l'an 1670. Avec la Confirmation de l'Empereur Leopold I. de l'an 1671. VII. I. 139. b.

Hanse Teutonique, les Villes Hanseatiques commencent aussi le Grand Maire de l'Ordre Teutonique en Prusse pour un Traité de Commerce avec Henri VI. Roi d'Angleterre, de l'an 1437. III. I. 537. a.

Une Convention avec Edouard IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1471. *ibid.* 457. b. Son Traité de Paix & de Commerce avec le même Roi, de l'an 1474. *ibid.* 461. a. Autre Exemplaire de ce Traité. *ibid.* 476. a.

Voyez le reste des Traitez de cette Confederation sous le mot Villes Hanseatiques.

Haguen, Roi de Norwege, fa réponse à Edouard II. sur la detention d'un Vaisseau marchand Anglois, en 1316. I. II. 32. b. **Harange**, Traité pour la liberté de la Pêche des Harangs entre Charles V. Empereur & François I. Roi de France, pendant leurs Guerres, de l'an 1521. IV. I. 352. a. Acte de Refrivation du Droit touchant le Harang, donné par le Commissaire des Etats Generaux au Marquis de Toros Ministre du Roi T. C. après la Convention du Tarif, en 1699. VII. II. 473. b.

Harcourt, Traité de Harcourt, fait entre les François & Anglois, l'an 1438. III. I. 60. a. **Harstall**, Château, engagé à l'Evêque de Liège par Godefroid Duc de Lorraine, sous l'autorité de Frederic I. Empereur, en 1171. I. I. 89. a.

Hartenstein, Château, vendu par Henri Bourgrave de Misnie & Catherine sa femme à Vit de Schonenbourg pour 8000. fl. de Bohême, S. I. II. 316.

Hassan Oudan, Roi de Macassar, Son Traité de Paix avec la Compagnie des Indes Orientales des Provinces-Unies, de l'an 1667. VII. I. 61.

Heidelberg, le Château de Heidelberg, & le lieu *Stalmbel* sont donnés en Fief à Louis Comte Palatin du Rhin, par l'Evêque de Worms, en 1225. I. I. 162. b.

Heilbronn, Ville Imperiale dans la Suabe, sa reception dans l'Union de Paix publique entre les Villes d'*Esslingen*, de *Reutlingen* & de *Weyl*, de l'an 1439. III. I. 68. a. Sa Declaration qu'elle s'étroit jointe à la Confederation de Suabe, de l'an 1488. III. II. 212. b.

Heilsfelden, Comtesse de Bar, declare d'avoir vendu sa Dot à Th. Comte de Champagne & de Brie. S. I. I. 81.

Henneberg Comté, Union Hereditaire entre les Ducs de Saxe & les Comtes de Henneberg, de l'an 1554. IV. III. 74. a. Confirmation de ladite Union par l'Empereur Charles V. de l'an 1555. *ibid.* 77. b. Accord entre les Ducs de Saxe Frederic Guillaume, Maurice, Guillaume & Ernest, par lequel ils partagent ledit Comté entr'eux, de l'an 1661. VI. I. 371. a.

Henri, Empereur de Constantinople, sa Lettre à ses Amis pour leur faire part de la victoire qu'il avoit remportée sur l'Empereur Grec.

Grec *Lazaris*, en 1212. I. I. 386. a.
Henri I. dit *l'Oiseleur*, Empereur des Romains. Son Traité de Paix avec *Charles le Simple* Roi de France, en 926. I. I. 29. b.
 Ses Statuts touchant les *Tatris*, en 938. *ibid.* 30. b.
Henri II. Empereur, dit le Saint, donne à l'Evêque de Cambrai le Comté de *Cambrai*, en 1007. I. I. 41. b. Sa Confirmation de toutes les Donations & Privilèges accordés au *St. Siège*, par les Empereurs ses Predecesseurs, comme aussi son Règlement, touchant l'Election des Papes, en 1014. S. I. I. 25. 28. Il donne à l'Evêque de *Mersbourg* la Ville de *Lipik* ou *Leipzig*, en 1021. I. I. 42. b. Son Ordonnance pour la Paix entre l'Evêque de *Worms* & l'Abbé de *Laurisham*, en 1023. S. I. I. 27.
Henri III. Empereur, dit le Noir, confirme aux Chanoines de Verone la possession des Biens qui leur ont été donnés par l'Evêque *Nokter*, en 1046. I. I. 46. b.
 Il donne à l'Evêque de *Padoue* le Privilège de battre de la Monnoye, en 1049. *ibid.* 47. a. Il porte lui-même les Reliques de *Sainte Gertrude* au monument. *ibid.* 48. b. Sa Paix publique, en 1051. S. I. I. 27. b.
Henri IV. Empereur, fa Confirmation des anciens Privilèges de *Aurich*, accordés par les Empereurs *Jules Cesar* & *Neron*, donnant en même tems à *Ernest*, Margrave d'Autriche, les Avocaties des Eglises de *Salzburg* & de *Lawbach*, & ajoutant encore d'autres Prerogatives, en 1058. *ibid.* 182. Il partage les Biens de l'Eglise de *Nivelles*, en 1059. I. I. 48. b.
 Il est excommunié & déposé en premier lieu par le Pape *Gregoire VII.* en 1076. *ibid.* 52. b. Sa Lettre d'humiliation au même. *ibid.* 53. a. Sa Lettre au Clergé & au Peuple de Rome pour déposer le Pape *Gregoire VII.* qu'il ne nomme que *Hildebrand*, *Moine*, & pour en élire un autre, en leur faisant en même tems part de sa Lettre au dit Pape, en 1076. S. I. I. 30.
 Ses Lettres Circulaires aux Evêques de l'Empire, où il les invite à la Diète à Worms, pour juger la Cause dudit Pape. *ibid.* 31. Son Decret contre lui, fait à la Diète de Pavie, en 1077. *ibid.* 32. Sa Confirmation d'*Ugo* & *Adalbert*, Fils du Marquis d'*Arco* dans la Possession de leurs Pays & Bicus, en 1077. *ibid.* 33. a. Sa penitence à Rome & son serment prêté à *Gregoire VII.* Pape, en 1077. I. I. 54. a.
 Son Serment, pour se soumettre à la Sentence du Saint Siège au sujet du différend entre lui & *Rodolphe* Duc de Suabe, en 1078. *ibid.* 55. a. Il est excommunié pour la deuxième fois de *Gregoire VII.* en 1080. *ibid.* 56. b. Fragment de son Decret, fait contre le Pape *Gregoire VII.* dans la Diète de Brixen, en 1080. S. I. I. 33. b.
 Sa Lettre au Clergé & au Peuple de Rome, où il leur commande de chasser ledit Pape du St. Siège & de la Ville de Rome. *ibid.* 34. a. Sa Lettre audit Pape, par laquelle il le déclare déchu du Papat. *ibid.* b. Plaintes de *Rodolphe*, Adversaire de cet Empereur, qu'il porta contre lui au Synode de Rome. *ibid.* 35. a. Ses Privilèges donnés à la Seigneurie de *Tanoviller* en Lorraine, en 1104. I. I. 373. b.
Henri V. Empereur, son Edit public touchant l'Accord qu'il avoit fait avec le Pape *Paschal II.* en 1111. I. I. 67. b.
 Son Privilège donné à la Ville de *Spire* touchant l'Exemption d'une Loi nommée *Budtheil*, *ibid.* 64. b. Sa Convention avec le Pape *Calixte II.* par laquelle l'Empereur renonce à l'investiture avec la *Crosse* & l'*Anneau*, en 1122. *ibid.* 109. b.
Henri, Roi des Romains, depuis Empereur VI. du nom, son Accord avec *Hugues* Duc de Dijon, en 1186. I. I. 109. b.
 Sa Paix avec le même Duc, par laquelle ce dernier s'oblige à lui rendre hommage du Comté de *Blangies* (*Albonis*) & autres Terres, en 1190. S. I. I. 68. b.
 Sa défense aux Evêques de *Minden*, de *Paderborn*, & d'*Oranbrug*, de s'approprier une Mine d'argent trouvée dans l'Evêché de *Minden*. *ibid.* 68. a. Sa Donation de deux tiers de ladite Mine à l'Evêque de *Minden*. *ibid.* Son Privilège donné à ceux de *Bologne*, pour frapper de la Monnoye, en 1191. *ibid.* 69. a. Il rétablit *Obizon*, Marquis d'Elle dans le Comté de *Roivige*, en 1191. *ibid.* 69. b.
 Son Accommodement avec *Richard I.* Roi d'Angleterre son prisonnier, qu'il remet en liberté moyennant 100000 Marcs d'argent, en 1193. I. I. 118. a. 381. a.
 Il adjuge le Comté de *Velau* à *Baudouin*, Evêque d'Utrecht, qui le cede puis après à *Henri* Duc de Lorraine, pour en puis lui & son Fils ou sa Fille après lui, en 1196. *ibid.* 120. b.
Henri, Roi des Romains, Fils de l'Empereur *Frideric II.* son Diplôme donné à *Herman* Evêque de *Derpe* en Livonie, par lequel il érige un Marggraviat & le donne en Fief audit Evêque, en 1204. I. I. 162. b.
 Son Diplôme par lequel il constitue un Marggraviat en Livonie & le donne à *Albert*, Evêque de Livonie, avec le Droit de bâtir la Ville de *Riga*, & de battre de la Monnoye, en 1206. *ibid.* 165. a. Sa Confirmation des Privilèges des Ducs d'Autriche & de *Stirie*, auxquels il ajoute, de pouvoir recevoir l'Investiture de leurs Fiefs à Cheval, & de porter la Couronne Royale sur leur Chapeau de Prince, en 1208. S. I. I. 88.
 Sa Constitution contre les *Pfalburgers*, en 1231. *ibid.* 359. a.
 Sa Sentence prononcée entre *Herman* Margrave de Bado &

Eginon Comte de *Fribourg*, touchant les *Mines d'Argent* & le *Wildan* en *Brigau*, en 1234. I. I. 173. a.
Henri VII. Empereur, son Contrat avec *Jean* Evêque de *Strasbourg* au sujet de l'Echange de quelques Villes & Places, en 1308. I. I. 350. a.
 Son Traité de Confédération avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1310. *ibid.* 357. a. Autre Copie du même Traité plus entiere. *ibid.* 358. b. Son Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France, en 1310. S. I. I. 98.
 Son Diplôme donné à la Ville de *Smirz*, par lequel il la déclare Ville Imperiale, en 1310. *ibid.* 79. Sa Paix Publique établie avec les Evêques & Villes de *Strasbourg* & de *Bâle* & avec les Landgraves de la haute & basse *Alsace*, pour la sûreté des Chemins publics & pour l'extinction de tous les nouveaux Péages. Il y établit aussi de certains Juges de Paix, en 1310. I. I. 355. b.
 Sa Composition faite en qualité d'Empereur & d'Arbitre entre les de la *Tour* & les *Friemonts de Milan*, en 1311. *ibid.* 360. b. Il donne le Comté d'*Aspi* à *Amé de Grand Comte* de *Savoye*, *ibid.* 362. b. Son Diplôme par lequel il confirme à la Ville de *Milan* tous ses Droits, Libertés & Privilèges, en 1311. *ibid.* 363. b. Son Privilège, par lequel il confirme toutes les Possessions & Privilèges de l'Ordre *Teutonique* dans la *Pomeranie*, en 1311. S. I. I. 80.
 Il donne la permission aux Comtes de *Guelde* d'ériger le Bourg d'*Arnhem* en Ville, en 1312. S. I. I. 90. Il élève *Amé le Grand Comte* de *Savoye* à la dignité de Prince, & lui donne en cette qualité l'investiture de ses Terres, en 1313. I. I. 366. b. Sa Sentence de proscription contre *Robert*, Roi de Sicile, en 1313. S. I. I. 82. b.
Henri I. Roi d'Angleterre, ses Statuts touchant les Libertés de l'Eglise & du Peuple d'Angleterre, en 1100. I. I. 146. a.
 Son Traité avec *Robert* Comte de Flandre, en vertu duquel le Comte s'engage de tenir près 1000 Soldats au service du Roi, moyennant un subside annuel de 400 Marcs, en 1101. *ibid.* 369. a. Autre Convention pour 500 Soldats pour la même Somme. *ibid.* 371. a. Sa Lettre au Pape *Paschal II.* pour l'assurer qu'il conservera au St. Siège tout le Respect, obéissance & Droits qu'il a en Angleterre, en 1103. *ibid.* 360. b.
Henri II. Roi d'Angleterre, son Edit pour maintenir les Droits Royaux contre les Infractions & usurpations des Papes, en 1164. S. I. I. 47.
 Sa Lettre au Pape *Alexandre III.* touchant les différends entre eux à l'occasion de *Thomas* Archevêque de Cantorbéri, en 1164. *ibid.* 52. Sa Lettre à son Fils, par laquelle il lui signifie d'avoir fait la Paix avec *Thomas* Archevêque de Cantorbéri, en 1169. I. I. 88. a.
 Son serment & promesses données à *Alexandre III.* Pape, au sujet du meurtre de *Thomas* Archevêque de Cantorbéri, en 1172. *ibid.* 89. b. Il est absous par ses Legats du Pape, du meurtre de *Thomas* Archevêque de Cantorbéri, en 1172. *ibid.* 90. a. Sa Lettre au Pape *Alexandre III.* touchant la Rebellion de ses Fils, de l'an 1173. *ibid.* 374.
 Sa Convention avec *Humbert* Comte de Maurienne, pour marier *Jean* son Fils avec *Ade* Fille dudit Comte, en 1173. *ibid.* 374. b. Sa Lettre à *Alexandre III.* Pape, par laquelle il se plaint de la Rebellion de ses Fils & implore l'assistance du Pape, en 1173. *ibid.* 375. b. Sa Reconciliation avec ses Fils, en 1174. *ibid.* 91. a. 376. a. Sa Declaration touchant la Paix qu'il avoit faite avec le Roi de France, & avec ses Fils, en 1174. *ibid.* 92. a. Sa Lettre à ses Sujets, touchant le Pardon donné à *Henri* son Fils, en 1175. *ibid.* 93. a. Il est constitué Arbitre des Différends entre *Aldefonse* Roi de Castille, & *Sanche* Roi de Navarre, en 1176. *ibid.* 96. a. Sa Sentence Arbitrale entre *Aldefonse* Roi de Castille & *Sanche* Roi de Navarre, en 1177. *ibid.* 96. b. 97. a. Son Traité avec *Louis VII.* Roi de France, pour faire une Croisade ensemble, en 1177. *ibid.* 102. b. Son Traité de Paix avec *Philippe II.* Roi de France, en 1180. I. I. 378. a.
Henri dit le jeune, Fils de *Henri II.* Roi d'Angleterre, Sa Lettre à *Odor* Prieur, de Cantorbéri, touchant son Appel au St. Siège, sur ce que ledit Roi son Pere avoit établis des Ecclesiastiques dans l'Eglise de Cantorbéri sans son consentement, en 1173. I. I. 90. b.
 Son Testament, en 1182. *ibid.* 107. b. Son Ordonnance concertée avec *Philippe Auguste* Roi de France, touchant les Contributions pour la Conquête de la Terre Sainte, en 1184. *ibid.* 109. a.
Henri III. Roi d'Angleterre sa Paix avec le Roi de Castille & avec les Gascons, en 1216. I. I. 207. b.
 Sa Paix avec *Louis*, Fils aîné de *Philippe II.* Roi de France, en 1216. *ibid.* 387. b. 388. a. Sa Confédération avec *Pierre* Duc de Bretagne, où il promet d'épouser *Tolante* Fille du Duc, en 1225. *ibid.* b. Son Traité de Trêve pour 4. ans avec *Philippe Auguste* Roi de France, en 1219. *ibid.* 160. a. Son Traité de Trêve pour cinq ans avec *St. Louis* Roi de France, en 1235. *ibid.* 389. a. Renouvellement de ladite Trêve, en 1235. *ibid.* 398. a. Son Traité avec *Frideric II.* Empereur, pour lui donner en Mariage *Isabelle* la Seur, en 1236. *ibid.* 389. b. Sa Composition avec *Alexandre II.* Roi d'Ecosse, en 1237. *ibid.* 390. b. Sa Trêve de cinq ans avec *Louis IX.* Roi de France, en 1243. *ibid.* 183. a. Sa Convention avec *Seneca*, Epouse de *Griffin* Prince de Northwales, tenu prisonnier de *David* son Frere, touchant son élargissement, en 1244. *ibid.* 187. a. Sa Prolongation de

de la même Trêve.

Autre Prolongation, en 1255. *ibid.* 202. b. Son Mandement aux Prêtres de l'Eglise Anglicane, de ne rien exiger ni des Ecclesiastiques, ni des Laïques pour les besoins du Pape, en 1246. *ibid.* 195. a. Sa Confédération avec *Alphonse* Roi de Castille, en 1254. *ibid.* 393. b. 394. a. Ses Lettres par lesquelles il déclare d'avoir conféré le Comté de *Bigorre* à *Esquivas de Cabanes*, en 1254. S. I. I. 203. Son Traité de Paix avec *Louis IX.* Roi de France, de l'an 1259. I. I. 210. b.

Confirmation de la dite Paix par *Simon de Montfort* Comte de Leicester, & *Eleonor* la Femme, qui renonce à tout le Droit qu'Elle pouvoit prétendre de Duché de Normandie, Comté d'Anjou, Touraine, le Maine & Poitou, *ibid.* 212. b. 404. b. Sa Trêve de 3. ans avec le Roi de *Norwège*, faite par la Médiation de *Louis IX.* Roi de France, en 1266. *ibid.* 407. b. Sa Confédération avec *Magnus IV.* Roi de Norwège, en 1269. *ibid.* 408. b. Sa Trêve pour cinq ans avec *Louis IX.* Roi de France, en 1269. *ibid.* 230. b.

Henri, Duc de Lancastre, depuis IV. du nom, Roi d'Angleterre, Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Louis* Duc d'Orléans, Frère de *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1399. II. I. 371. a. De quelle manière il parvint à la Couronne d'Angleterre, après la déposition du Roi *Richard II.* en 1399. S. I. II. 293. Son Traité avec *Robert* Empereur, sur le Mariage à faire entre *Louis* fils aîné dudit Empereur, & *Blanche* fille aînée de *Henri*, de l'an 1401. II. I. 281. b.

Son Renouvellement de la Trêve faite avec *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1403. *ibid.* 286. a. Son Traité de Commerce avec *Jean* fils pour Duc de Bourgogne & Comte de Flandres, de l'an 1406. *ibid.* 302. a. Son Traité avec *Henri de Plais*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Prusse, pour composer leurs Griefs, & pour cultiver l'amitié & le commerce entr'eux & leurs Sujets, de l'an 1409. *ibid.* 328. b. Son Traité d'Alliance avec les Princes Confédérés de France, savoir, *Jean* Duc de Berry, *Charles* Duc d'Orléans, & *Jean* Comte d'Alençon, où ceux-ci promettent audit Roi la restitution du Duché de *Guichen*, & le Roi leur promet de son côté de les défendre contre *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1412. *ibid.* 349. b.

Henri V. Roi d'Angleterre, Son Traité de Trêve conclue pour quelques mois avec *Charles VI.* Roi de France, l'an 1413. II. I. 359. b. Son Traité de Trêve pour dix ans conclu avec *Jean* Duc de Bretagne, l'an 1414. II. I. 2. a. Sa Trêve pour un an avec *Charles VI.* Roi de France, l'an 1413. *ibid.* 4. a. b. Item avec *Jean* Roi de Castille. *ibid.* 11. a. Sa Lettre à *Charles VI.* Roi de France, qu'il nomme *Dauphin* de Vienne, par laquelle il l'appelle en Duel pour le Royaume de France, de l'an 1415. *ibid.* 48. a. Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Theodore*, Electeur de Cologne, lequel devient Vassal dudit Roi, s'obligeant de l'aider toutes les fois qu'il en ferait requeste, de 200 hommes, moyennant une pension annuelle de 1000. Nobles d'Angleterre, l'an 1415. *ibid.* 70. a. Son Traité de Trêve pour un an fait avec *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1416. *ibid.* 76. b. Son Traité de Trêve & de Commerce avec *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1417. *ibid.* 90. b. Son Traité de Paix avec *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1417. *ibid.* 92. a. Son Traité avec le même Roi, pour régler leurs Différends dans une Entrevue de l'an 1419. *ibid.* 126. a. Sa Trêve pour quelques mois avec le même Roi, de l'an 1419. *ibid.* 138. b. Son Traité de Ligue avec *Philippe* Duc de Bourgogne, pour poursuivre *Charles* Dauphin de France à cause du Meurtre de *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 141. b. Son Traité de Paix & de Ligue avec la République de *Gènes*, de l'an 1421. *ibid.* 155. a.

Henri VI. Roi d'Angleterre, sa Lettre à *Philippe* Duc de Bourgogne, lui donnant part au Procès deux fois fait à la *Buvelle d'Orléans*, par les Juges Ecclesiastiques, pour cause d'Herésie & de Sorcellerie, & de sa condamnation au supplice du feu par la Justice Seculière, en 1437. S. I. II. 356. Son Traité de Commerce avec le Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Prusse & les Villes Anseatiques, de l'an 1436. III. I. 537. a.

Sa Trêve avec *Jacques II.* Roi d'Ecosse pour neuf ans, de l'an 1438. *ibid.* 539. a. Sa Convention avec *Henri* Evêque de Munster, qui devient son Homme Liège, pour une pension annuelle de 400. Nobles d'Angleterre. *ibid.* 543. a. Sa Convention avec *Charles* Duc d'Orléans, pour être mis en Liberté ayant été 24. ans prisonnier du Roi. *ibid.* 545. a. Son Traité de Paix avec *Jean VI.* Duc de Bretagne, de l'an 1440. *ibid.* 548. b. Sa Trêve avec *Charles VII.* Roi de France, de l'an 1444. *ibid.* 551. a. Sa Prolongation de Trêve avec *Isabelle* Duchesse de Bourgogne, de l'an 1446. *ibid.* 555. b. Son Accord avec *Charles VII.* Roi de France touchant leurs Prétentions sur plusieurs Terres, de l'an 1446. *ibid.* 158. a. Son Traité de Commerce avec *Isabelle* Duchesse de Bourgogne, Veuve de *Philippe le Bon*, de l'an 1446. *ibid.* 558. b. Sa Prolongation de la Trêve conclue avec *Charles VII.* Roi de France pour deux ans, de l'an 1447. *ibid.* 561. b. Sa Trêve avec *Jacques II.* Roi d'Ecosse de l'an 1449. *ibid.* 564. b. Son Traité avec *Christian I.* Roi de Danemarck, pour ajuster leurs Différends & pour re-

glar le Commerce, de l'an 1450. III. I. 569. b.

Autre Trêve avec *Jacques II.* Roi d'Ecosse, de l'an 1451. *ibid.* 571. b. Autre Trêve pour deux ans, de l'an 1457. *ibid.* 577. b. Sa Trêve avec la République de *Gènes*, de l'an 1460. *ibid.* 582. b. Son Traité de Trêve & de Commerce pour cinq ans, conclu avec *Louis XII.* Roi de France, l'an 1461. *ibid.* 600. b.

Henri VII. Roi d'Angleterre, sa Trêve avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1485. 1486. III. II. 149. b. 150. a.

Sa Trêve pour trois ans conclue avec *Jacques IV.* Roi d'Ecosse, l'an 1486. *ibid.* 156. a. Son Traité de Trêve & de Commerce avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1486. *ibid.* 159. b. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec *Maximilien* Roi des Romains & l'Archiduc *Philippe* son Fils, de l'an 1488. *ibid.* 191. b. Son Traité d'Alliance, avec *Ferdinand & Isabelle* Roi & Reine de Castille où ils conviennent entr'autres choses du Mariage à faire entre *Arthur* Fils aîné du Roi d'Angleterre & l'Infante *Catherine I.* comme aussi de la guerre à faire à *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 219. a. Modification de quelques Articles de ce Traité, en l'an 1490. *ibid.* 260. a. Autre Modification au sujet de la Guerre à faire à *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1491. *ibid.* 270. b. Son Traité d'Alliance & de Confédération avec *Anne* Duchesse de Bretagne, pour s'assister réciproquement, de l'an 1489. *ibid.* 254. b.

Son Traité de Paix avec *Jean*, Roi de Danemarck & de Suède, de l'an 1489. *ibid.* 239. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec *Jean* Roi de Danemarck & de Suède, de l'an 1490. *ibid.* 244. b. Son Traité de Commerce avec la République de Florence de la même année. *ibid.* 247. b. Sa Ligue avec *Maximilien I.* Roi des Romains contre *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1490. *ibid.* 254. a. Articles dont il conviennent touchant la Guerre à faire audit Roi. *ibid.* 256. a. Son Traité de Trêves avec *Jacques IV.* Roi d'Ecosse, de l'an 1491. *ibid.* 276. a. Son Traité de Paix avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1492. *ibid.* 291. b. Son Traité de Paix & de Commerce avec *Philippe* Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgogne, de l'an 1495. *ibid.* 318. b. Autre copie du même Traité. *ibid.* 336. a. Son Accession à la Ligue d'Italie, entre *Alexandre VI.* Pape, l'Empereur *Maximilien I.* & divers autres Puissances pour la défense de leurs Etats, de l'an 1496. *ibid.* 364. b.

Son Traité de Paix & de Commerce avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1497. *ibid.* 376. a. Traité de Commerce entre lui & *Philippe* Archiduc d'Autriche & Duc de Bourgogne, de l'an 1497. *ibid.* 379. b. Son Traité de Commerce & de Marine avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1498. *ibid.* 401. a. Son Traité de Commerce avec la Ville de *Riga* en Livonie. *ibid.* 402. b. Son Traité de Commerce avec *Philippe* Archiduc d'Autriche & Duc de Bourgogne, de l'an 1499. *ibid.* 409. a. Son Traité avec *Jacques IV.* Roi d'Ecosse, pour le Mariage de *Marguerite*, fille dudit Roi d'Angleterre, avec le Roi d'Ecosse, de l'an 1501. IV. I. 129. b.

Son Traité de Paix avec le même, de l'an 1501. *ibid.* 23. a. Son Traité de Commerce avec *Maximilien I.* Empereur, de l'an 1502. *ibid.* 30. b. Son Traité de Paix & d'Amitié avec le même Empereur, de l'an 1502. *ibid.* 34. a. Son Traité avec *Ferdinand & Isabelle* Roi & Reine de Castille par lequel ils conviennent des Conditions sous lesquelles *Henri*, Prince de Gales, Fils dudit Roi d'Angleterre, devoit épouser *Catherine* fille de *Ferdinand & Isabelle*, & Veuve d'*Arthur*, Frère dudit Prince de Gales, de l'an 1503. *ibid.* 38. b. Son Traité d'Amitié, bonne Correspondence & mutuelle assistance avec *George* Duc de Saxe, de l'an 1505. *ibid.* 74. b. Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Philippe I.* Roi de Castille, de l'an 1505. *ibid.* 76. a. Son Traité de Commerce avec le même, de l'an 1506. *ibid.* 83. a. Son Traité avec *Maximilien I.* Roi des Romains au sujet du Mariage à faire entre *Charles* Archiduc son Petit Fils & *Marié* Fille du Roi d'Angleterre, de l'an 1508. *ibid.* 93. b. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec le même. *ibid.* 102. b. *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, Son Traité de Paix, d'Amitié & de Commerce avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1510. IV. I. 125. a.

Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Ferdinand* Roi d'Aragon & *Jeanne* Reine de Castille, de l'an 1510. *ibid.* 128. a. Sa Ligue avec *Ferdinand* Roi d'Aragon & de Sicile, pour défendre le Pape contre *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1511. *ibid.* 137. a. Leur autre Convention pour augmenter le nombre des Troupes qui devoient être employées à cette fin. *ibid.* 141. b. Sa Ligue avec le Pape *Leon X.* *Maximilien I.* Empereur, & *Ferdinand* Roi d'Aragon, pour la défense de l'Eglise contre *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1513. *ibid.* 173. a. Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1514. *ibid.* 183. a. Son Traité de Paix & d'Amitié avec *François I.* Roi de France, de l'an 1515. *ibid.* 204. a. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Ferdinand* Roi d'Aragon & *Jeanne* Reine de Castille, de l'an 1515. *ibid.* 214. b. Son Traité de Commerce avec *Charles* Prince d'Espagne, de l'an 1515. *ibid.* 220. b. Son Alliance étroite & perpétuelle avec *Maximilien I.* Empereur & *Jeanne & Charles*, Reine & Roi d'Espagne, pour leur défense mutuelle, en 1516. S. II. I. 40. Sa Ligue avec *François I.* Roi de France contre le *Turc*, faite par l'entremise du Pape *Leon X.* l'an 1518. à laquelle

laquelle Charles Roi d'Espagne accède l'an 1519.

IV. I. 266. a. Son Traité avec le même Roi de France sur le Mariage à faire entre le Dauphin François, & Marie, Fille de Henri VIII. de l'an 1518. *ibid.* 269. b. Autre Traité entre les mêmes, en vertu duquel Henri VIII. rend au Roi de France les Villes de *Tournai*, *Morignac* & *St. Amand*, moyennant une Somme de 600000. Aronnes d'or, & où ils reglent aussi la Dot de la Princesse Marie, *ibid.* 280. a. Autre Traité entre eux contre les Pirateries. *ibid.* 280. a. Son Traité avec François I. Roi de France, où ce dernier s'oblige à payer annuellement audit Roi d'Angleterre cent mille francs jusqu'à l'accomplissement du Mariage du Dauphin avec Marie, Fille de Henri, & même qu'en cas que le Dauphin vint à mourir sans laisser des Enfants mâles de ce Mariage, & que ladite Princesse succédât dans le Royaume d'Angleterre, les Rois de France lui payeroient tous les ans la même somme, & après sa mort à ses Héritiers descendants légitimes pour jamais, & que ledit Roi de France seroit le Médiateur & l'Arbitre entre le Roi d'Angleterre & le Roi d'Ecosse, de l'an 1520. *ibid.* 312. b. Son Traité de Confédération & de Commerce avec Christian II. Roi de Danemarck, en l'an 1523. *ibid.* 386. a. Il obtient du Pape Leon X. le Titre de *Defenseur de la Foi*, en 1521. *ibid.* 355. b. 357. b. Le Pape Clement VII. le lui confirme, en 1524. *ibid.* 393. b. Son Traité de Paix & d'Amitié avec Jacques V. Roi d'Ecosse, de l'an 1525. *ibid.* 416. b. Son Traité de Paix, d'Amitié & de Confédération avec Louise de Savoie, Mere de François I. Roi de France & Regente du Royaume, pour obvier aux progrès des Turcs & du *Lutheranisme*, de l'an 1525. *ibid.* 436. a. Veritables Motifs de ce Traité. *ibid.* b. n. Son Traité avec François I. Roi de France, par lequel ils conviennent de n'assister point l'Empereur Charles V. l'un contre l'autre, & que le Roi d'Angleterre infiltrera sur le relâchement des Fils du Roi de France qui étoient otages en Espagne, l'an 1526. *ibid.* 458. b. Son Traité avec le même Roi de France, est continué en 1528, avec Louise Mere du Roi de France, est continué, & les deux Rois se promettent une perpétuelle Amitié, le Roi d'Angleterre renonce à ses Pretensions sur le Royaume de France, & le Roi de France s'oblige de lui payer tous les ans 100000 écus, de l'an 1527. *ibid.* 472. a. Son Traité avec le même Roi, par lequel ils conviennent, que les deux Rois enverront leurs Ambassadeurs à l'Empereur Charles V. pour l'exhorter à la Paix, à satisfaire à ce qu'il doit au Roi d'Angleterre, & à délivrer les Fils du Roi de France, & que Marie Fille du Roi d'Angleterre sera mariée avec ledit Roi de France ou avec Henri Duc d'Orléans, son second Fils, de l'an 1527. *ibid.* 496. b. Declaration de ses Deputés, que si l'Empereur Charles V. met en liberté les Fils de France, & satisfait au Roi d'Angleterre de ce qu'il lui doit, les deux Rois ne feront plus la guerre audit Empereur. *ibid.* 481. b. Autre Traité entre les mêmes pour l'entree d'une Armée de 30000 hommes de pied en Italie, pour obliger ledit Empereur à la Paix. *ibid.* 483. b. Autre Traité entre eux, portant, que nonobstant que le Duc François s'efforce seroit rétabli par l'Empereur dans le Duché de Milan, ils en exigeront néanmoins les Pensions sur ledit Duché conditionnées par la Ligue Italique: que le Roi d'Angleterre consentira au Mariage de la Reine Eleonor avec le Roi François I. qu'il sera Protecteur de la Paix entre lui & l'Empereur, & que les Marchands Anglois jouiront des mêmes Privilèges en France dont ils jouissoient aux Pays-Bas, & autant de temps que durera la Guerre avec l'Empereur. *ibid.* 492. b. Autre Traité entre les mêmes Rois, portant, qu'ils n'approuveront pas le Concile Universel qui sera convoqué par le Pape, tant qu'il sera prisonnier de l'Empereur Charles V. & que durant ce temps on n'aura nul égard aux Decrets, Brevis & Bulles du Pape, mais que cependant les affaires Ecclesiastiques du Royaume d'Angleterre seront administrées & reglées par le Cardinal Thomas Wolsey, Legat du Pape & Primat d'Angleterre, & celles de France par le Clergé de l'Eglise Gallicane. *ibid.* 494. a. Sa Declaration de Guerre audit Empereur par son Héraut d'Armes. *ibid.* 503. b. Sa Ligue avec le Pape & divers Princes d'Italie contre l'Armée dudit Empereur qui assiégeoit alors Rome. *ibid.* 510. b. Sa Treve pour huit mois avec l'Empereur & Marguerite d'Autriche, Gouvernante des Pays-Bas, de l'an 1528. *ibid.* 515. a. Son Traité de Paix avec Jacques V. Roi d'Ecosse, de l'an 1528. *ibid.* 519. a. Son Traité avec François I. Roi de France, par lequel celui-ci se charge des dettes contractées par l'Empereur Charles V. auprès dudit Roi d'Angleterre en échangeant les obligations dudit Empereur contre les siennes, pour servir de paiement de la rançon de ses deux Fils, de l'an 1529.

IV. II. 48. a. Son Traité d'Amitié & de Confédération avec l'Empereur Charles V. de l'an 1529. *ibid.* 42. b. Raisons pour lesquelles il fut si facile à prêter de grosses sommes au Roi de France François I. pour la délivrance de ses deux Fils. *ibid.* 48. a. n. Sa Convention avec le même Roi, que ce dernier lui devoit payer une certaine somme d'argent au lieu de la quantité de sel stipulée dans le Traité, de l'an 1527. faire en l'an 1530. *ibid.* 74. b. Son Traité avec le même Roi, par lequel ils confirment les précédents Traitez de Paix & de Confédération entre eux, de l'an 1532. *ibid.* 83. b. Traité de Confédération entre les mêmes Rois pour s'opposer aux

Progrès des Turcs, de la même année.

IV. II. 86. b. Acte par lequel son Mariage avec Catherine, Fille du Roi d'Espagne Ferdinand, est déclaré nul, & celui avec Jeanne de Boulen légitime, de l'an 1533. *ibid.* 93. b. Son Appel du Pape à un Concile General, de la même année. *ibid.* 98. a. Formule du Serment par laquelle le Clergé de l'Eglise Anglicane le reconnoît pour Chef de cette Eglise, de l'an 1534. *ibid.* 113. a. Son Traité de Paix perpétuelle avec Jacques V. Roi d'Ecosse, de l'an 1534. *ibid.* 114. a. Son Traité de Ligue offensive & défensive avec l'Empereur Charles V. contre le Roi de France, de l'an 1542. *ibid.* 217. b. Autre Ligue entre eux, de l'an 1543. *ibid.* 217. b. Son Traité de Paix avec Marie Reine d'Ecosse, de l'an 1543. *ibid.* 217. a. Son Traité du Mariage à faire entre ladite Reine & son Prince Royal, Edouard. *ibid.* 261. a. Son Traité de Paix avec François I. Roi de France, auquel il rend la Ville de Boulogne moyennant une somme d'argent, de l'an 1545. *ibid.* 305. b. Son Testament. *ibid.* 320. a.

Henri, Roi de Castille & de Leon, son Compromis par lequel il remet à Charles V. Roi de France la décision de tous ses différends avec Pierre Roi d'Aragon, en 1548.

I. I. 67. b. Son Traité d'Alliance avec Charles V. Roi de France, pour s'entraider réciproquement, en 1568. *ibid.* 68. b. Interpretation de quelques Articles du même Traité. *ibid.* 74. a.

Henri IV. Roi de Castille, Son Traité d'Alliance & de Confédération perpétuelle avec Edouard IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1467.

Henri, dernier Roi de Castille, sa Confirmation & Renouvellement des Traitez d'Alliance, faits entre la Castille & la France, de l'an 1477.

III. I. 509. a. III. I. 516. b. n. S'il fut Pere de sa Fille, Epouse d'Alfonse V. Roi de Portugal. *ibid.* 516. b. n.

Henri de France, Duc d'Orléans, depuis duxième du nom, Roi de France, son Contrat de Mariage avec Catherine de Medici, Princesse de Florence, de l'an 1533.

IV. II. 101. b.

Motifs de ce Mariage. *ibid.* n. Son Alliance avec onze Cantons & quelques Alliez des Suisses, l'an 1549. *ibid.* 348. b. Son Traité avec Edouard VI. Roi d'Angleterre sur la restitution de *Boulogne*, de l'an 1550.

IV. III. 1. a. Ses Privilèges octroyés aux Marchands Suisses, l'an 1551. *ibid.* 21. a.

21. a. Son Traité avec Othon Farnese Duc de Parme, qui s'engage au service du Roi, l'an 1551. *ibid.* 26. a. Son Traité avec Edouard VI. Roi d'Angleterre pour son Mariage avec Madame Elisabeth de France, de l'an 1551. *ibid.* 27. b.

27. b. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec Maurice Electeur de Saxe & les autres Princes & Etats Protestans de l'Empire, contre l'Empereur Charles V. de l'an 1551. *ibid.* 31. b.

31. b. Son Privilège accordé aux Villes Anseatiques, de l'an 1553. *ibid.* 53. b. Ses différends avec l'Empereur Charles V. touchant les Traitez de Madrid, Cambrai & Crespi, mis par écrit par son Chancelier Olivier, l'an 1555. *ibid.* 78. a.

78. a. Sa Treve pour cinq ans avec ledit Empereur & son Fils Philippe, de l'an 1555. *ibid.* 82. b. Suspension d'armes entre lui & Philippe II. Roi d'Espagne, de l'an 1558.

V. I. 127. b. Prorogation de la dite Suspension, de l'an 1559. *ibid.* 34. a.

34. a. Son Traité préliminaire de Paix avec Elisabeth Reine d'Angleterre, de l'an 1559. *ibid.* 28. a. Son Traité de Paix avec la même. *ibid.* 31. a. Son Traité de Paix avec Philippe II. Roi d'Espagne, de l'an 1559. *ibid.* 34. a.

34. a. Autre Traité plus particulier entre eux. *ibid.* b. Ses Lettres Patentes pour la Restitution des Etats de Savoie à Emmanuel Philibert Duc de Savoie, de l'an 1559.

ibid. 52. a. Henri, Duc d'Anjou, depuis Roi de Pologne, & après Roi de France, III. du nom. Harangue de Jean de Monluc, Evêque de Valence, pour porter la Noblesse Polonoise à élire ledit Duc pour leur Roi, de l'an 1573.

V. I. 221. a. Conventions dudit Evêque avec les Etats du Royaume de Pologne. *ibid.* 223. a. Confirmation desdites Conventions par Henri.

ibid. 224. b. Henri III. Roi de France, sa Declaration, contenant une Désignation spécifique des Droits de Regale & de Souveraineté, qui sont entendus avoir été cédés au Duc de Lorraine dans le Bailliage de Bar pla Prevôt de Conflans & Gondrecourt, par le Traité, de l'an 1571. donnée l'an 1575.

V. I. 243. a. Son Traité avec Emmanuel Philibert Duc de Savoie, pour la restitution de Pignerol, Fervol, Savillan & autres Places, de l'an 1574. *ibid.* 231. a. Son Contrat de Mariage avec Louise de Lorraine, de l'an 1575. *ibid.* 234. b. Sa Declaration envoyée en Angleterre pour l'explication & le renouvellement du Traité fait entre le Roi Charles IX. & Elisabeth Reine d'Angleterre, de l'an 1575. *ibid.* 237. b.

237. b. Son Edit de Paix au sujet de la Religion, de l'an 1576. *ibid.* 266. a. Autre Edit sur cela, de l'an 1577. *ibid.* 302. b. Son Traité de Paix & d'Amitié perpétuelle avec les Villes de Geneve, Berne & Soleure, de l'an 1579. *ibid.* 347. a.

347. a. Son Traité perpétuel fait avec les Cantons de Berne & Soleure, pour la conservation & défense de la Ville de Geneve & de son Territoire, en 1579. S. II. I. 180. Sa Lettre au Prince d'Orange pour le rétablissement des Catholiques Romains dans cette Principauté, de l'an 1579.

V. I. 367. b. Autres Lettres au même, sur ce sujet, de l'an 1583. *ibid.* 433. a. b. Son Traité d'Alliance avec les Lignes Suisses, de l'an

l'an 1588. V. I. 429. a. Son Traité d'Alliance avec la République de Genève, en 1589. S. II. I. 206. Son Accord avec le Cardinal de Bourbon & le Duc de Guise, de l'an 1588.

V. I. 476. a.

Son Traité d'Alliance avec la ville de Genève, de l'an 1589. ratifié depuis par Henri IV. l'an 1592. *ibid.* 477. a.

Henri IV. Roi de France, sa Déclaration à son Avenement à la Couronne, portant promesse avec serment de maintenir la Religion Catholique, Apostolique & Romaine & qu'il ne desire rien davantage que d'être instruit par un bon, légitime & libre Concile Général ou National, en 1589. S. II. I. 208. Son Traité avec Elisabeth Reine d'Angleterre, touchant le secours qu'il devoit lui donner contre la Ligue, de l'an 1592. V. I. 480. a. Procès Verbal de ce qui s'est passé à St. Denys pour l'extinction & abolition du Roi, en 1593. S. II. I. 222.

Sa Profession de Foi, prononcée de bouche & donnée par écrit, *ibid.* 224. Son Abjuration de la Religion Reformée, avec promesse de rendre au Pape l'obéissance accoutumée, & de vivre & mourir dans la Religion Catholique. *ibid.* Son Edit contre la Déclaration du Duc de Mayenne, de l'an 1593. V. I. 497. b.

Sa Trêve Générale faite avec ceux de la Ligue. *ibid.* 503. b. Son Edit, sur la Reunion du Duc de Guise & de ses Freres, de l'an 1594. *ibid.* 507. a. Son Traité de Paix avec Charles III. Duc de Lorraine, de l'an 1594. *ibid.* 510. b. Sa Déclaration de Guerre à Philippe II. Roi d'Espagne, de l'an 1595. *ibid.* 512. b. Articles pour la Trêve Générale de son Royaume, de l'an 1595. *ibid.* 518. b. Son Edit sur les Articles accordés au Duc de Mayenne pour la Paix en France, *ibid.* 519. b. Il pensa être tué par Jean du Châtel, en 1594. S. II. I. 226.

Requête présentée au Pape Clement VIII. par Jacques Davy du Perron & Arnould d'Offart, Ambassadeurs, pour lui demander son abolition, en 1595. *ibid.* 527. Instrument public de tout ce qui se passa à ladite abolition, *ibid.* 528. Articles par lesquels il l'obtint, *ibid.* 529. Ses Lettres de Naturalité, accordées à ceux de Genève. *ibid.* 538. & 271. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec Elisabeth, Reine d'Angleterre, contre Philippe II. Roi d'Espagne, de l'an 1596. V. I. 525. a.

Ses Lettres de Neutralité accordées à Charles Duc de Lorraine. *ibid.* 527. a. Autres Lettres de Neutralité accordées aux Evêques de Metz, Toul & Verdun & à l'Abbaye de Gorze. *ibid.* 528. a. Son Alliance offensive, & défensive avec ladite Reine d'Angleterre & les Etats Généraux des Provinces Unies, *ibid.* 531. Son Edit sur les Articles accordés au Duc de Mercœur & à la Province de Bretagne, de l'an 1598. V. I. 542. a.

Son Edit pour la Pacification des Troubles de son Royaume, donné à Nantes, l'an 1598. *ibid.* 545. a. Sa Déclaration pour l'inclusion de la République de Genève, dans le Traité de Vervins. S. II. I. 250.

Autre Déclaration pour l'inclusion de ladite République dans le Traité de Vervins, en 1598. *ibid.* Son Traité avec Ferdinand, Grand Duc de Toscane, pour la restitution du Château & de l'île d'Elbe, de l'an 1598. V. I. 559. a.

Son Traité de Paix avec Philippe II. Roi d'Espagne, & Charles Emmanuel Duc de Savoie, à Vervins, l'an 1598. *ibid.* 561. a. Sa Lettre aux Ligues de Suisse sur la Paix de Vervins, de l'an 1598. *ibid.* 581. b. Proposition de Son Ambassadeur là-dessus. *ibid.* 582. a. Sa Déclaration de faire jouir Madame Catherine, sa Sœur, du Titre & Privilèges de Fille de France, de l'an 1599. *ibid.* 592. b. Sentence de dissolution de son Mariage avec la Reine Marguerite de France, Duchesse de Valois, de l'an 1599. *ibid.* 598. a. Son Accord avec Charles Emmanuel Duc de Savoie, touchant l'échange du Marquisat de Saluces avec le Pais de Bresse, de l'an 1600. V. II. 3. a. f. b.

Son Contrat de Mariage avec Marie de Medicis. *ibid.* 4. b. Son Traité avec Charles Emmanuel Duc de Savoie, pour l'échange du Marquisat de Saluces avec la Bresse, Bugey, Valromey & Gex, de l'an 1601. *ibid.* 10. b. Son Renouvellement d'Alliance avec les Ligues de Suisse & les Grisons de l'an 1602. *ibid.* 18. b. Sa Déclaration touchant la défense du Milanais, & de la Savoie à faire par les Suisses, *ibid.* a. Son Traité de Confédération avec Jacques I. Roi d'Angleterre pour la défense des Provinces Unies, de l'an 1603. *ibid.* 20. a. Son Edit pour le rétablissement des Fesjuites, *ibid.* 31. a. Sa Déclaration portant Interdiction de Commettre avec l'Espagne & les Pays Bas, de l'an 1604. *ibid.* 37. a. Son Traité de Commerce avec Sultan Achmet, Empereur des Turcs, de l'an 1604. *ibid.* 39. a. Son Traité pour le rétablissement du Commerce avec le Roi d'Espagne, & les Archiducs Albert & Isabelle, de l'an 1604. *ibid.* 41. a. Ses Privilèges accordés aux Villes Anseatiques, *ibid.* 43. a.

Son Traité de Commerce avec Jacques I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1606. *ibid.* 61. b. Son Traité avec Jacques I. Roi d'Angleterre, pour la sûreté & Liberté du Commerce entre leurs Sujets, de l'an 1606. *ibid.* 61. a. Confirmation de ce Traité par le Roi Louis XIII, de l'an 1623. *ibid.* 450. b. Sa Reunion du Royaume de Navarre & de la Souveraineté de Béarn, & de ses autres Pais & Seigneuries à la Couronne de France, en 1607. S. II. I. 267. Son Traité de Ligue défensive avec les Etats des Provinces Unies, des Pays-Bas, de l'an 1608. V. II. 89. b. Son Traité

avec les Etats Généraux des Provinces Unies pour la Garantie de la Trêve du 9. Avril 1609. V. II. 110. a.

Son Traité avec les mêmes pour le paiement des Gens de guerre François, *ibid.* b. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec les Electeurs Palatins & de Brandebourg & autres Princes de l'Empire, pour contraindre les Duches de Juliers, Cleves & Berg &c. aux plus proches Henriens, de l'an 1610. *ibid.* 135. b. Son Traité avec Charles Emmanuel Duc de Savoie pour la Conquête du Duché de Milan, de l'an 1610. *ibid.* 137. a. Son Traité de Ligue offensive & défensive avec le même Duc, contre Philippe III. Roi d'Espagne, de l'an 1610. *ibid.* b.

Voyez aussi l'Article ci-après Henri des Bourbons, Roi de Navarre.

Henri, Roi de Navarre, donne Jeanne sa Fille en Mariage à Henri Fils d'Edouard I. Roi d'Angleterre, en 1203. I. I. 412. b.

Henri, Roi de Navarre, son Traité d'Alliance avec François I. Roi de France, de l'an 1533. IV. I. 392. a.

Henri de Bourbon, Roi de Navarre, depuis Roi de France IV. du nom son Contrat de Mariage avec Marguerite Fille de Henri II. Roi de France, de l'an 1572. V. I. 215. b. Il fut excommunié & déclaré déchu & privé de la partie du Royaume de Navarre qui lui restoit, de la Principauté de Béarn, & de tous les autres Biens, Droits, & Expectatives par le Pape Sixte V. en 1585. S. II. I. 153.

Henri, Roi de Bohême, Fils de Meinhard Duc de Carinthie, privé de ce Royaume & Duché par Sentence des Princes de l'Empire & de Henri VII. Empereur, en 1310. S. I. I. 77.

Henri, Archevêque de Cologne, sa Promesse à Frédéric Duc d'Autriche de lui donner sa voix dans la prochaine Election d'un Empereur, en 1314. I. I. 4. a.

Sa Promesse donnée à Leopold Duc d'Autriche, Frère de Frédéric, pour le même sujet, *ibid.* Son Plein-pouvoir donné à Rodolphe Comte Palatin du Rhin; pour agir en son nom à l'Electon prochain d'un Empereur, en 1314. *ibid.* 13. b. Henri, Evêque de Liège & Seigneur Fiefal de Haynaut, sa Sentence, que le Comte de Haynaut appartenait de Droit à Jean d'Avesnes, nonobstant la Donation que Marguerite sa Mere en avoit faite au Comte d'Anjou. S. I. I. 102.

Henri Dauphin, Evêque de Metz, les Lettres par lesquelles il s'oblige à Ferry Duc de Lorraine de l'indemniser pleinement de tous les Payemens qu'il pourroit faire, & de tous les dépens, dommages & pertes qu'il pourroit souffrir de la part de Henri de Kersfrange, Seigneur de Vaudemont, à qui il s'étoit fait Caution pour les dommages soufferts dans la guerre pour ledit Evêché, en 1319. I. II. 48. b.

Henri, Evêque de Strasbourg, son Revers donné à ladite Ville avant qu'il fût élu Evêque, & son Accord fait avec Elle, étant élu Evêque, en 1263. I. I. 210. a. b.

Henri, Evêque de Worms, donne à Louis Duc de Bavière & Comte Palatin du Rhin l'Investiture du Château de Heidelberg & de Stralbourg, en 1325. I. I. 162. b.

Henri, Duc de Bavière, l'Empereur Rodolphe I. lui confirme le Droit de suffrage à l'Electon d'un Empereur, en 1275. S. I. I. 120.

Henri de Bourbon, Prince de Condé, excommunié par le Pape Sixte V. en 1585. S. II. I. 195.

— l'Articles de sa Reconciliation avec Louis XIII. Roi de France, de l'an 1614. V. II. 255. a. Autres Articles sur la même sujet, de l'an 1616. *ibid.* 278. a. 288.

Henri I. Duc de Brabant, son Traité de Paix & d'Alliance avec Adolphe Archevêque de Cologne, en 1205. I. I.

— 130. a. Son Traité de Paix avec le Comte de Lor, par lequel ledit Comte devient son Vassal, en 1204. *ibid.* 132. a. Son Renouvellement d'Alliance avec Engelbert Archevêque de Cologne, en 1217. *ibid.* 157. a.

Henri II. Duc de Brabant, son Traité de Paix avec Gaucher Berthout Seigneur de Malines, avec promesse de donner en Mariage à Gaucher Fils aîné de Gaucher Berthout, Marie Fille aînée de la Comtesse d'Auvergne, Sœur de Henri II. en 1238. I. I. 175. a.

Henri III. Duc de Brabant, son Accord & Alliance avec la Ville de Cologne, en 1251. I. I. 199. b.

Henri, Fils aîné, de Henri III. Duc de Brabant, cede son Droit sur le Duché de Brabant à Jean son Frere puîné, en 1267. I. I. 226. a.

Cette Cession est confirmée par Richard Empereur. *ibid.* b. Henri, Comte de Bar, sa Paix faite avec Raoul Duc de Lorraine par la Sentence Arbitrale de Philippe de Valois, Roi de France, en 1338. I. II. 167. a.

Henri, Margrave de Brandebourg, sa Promesse à Leopold Duc d'Autriche, de donner sa Voix dans l'Electon prochain d'un Empereur à Frédéric Duc d'Autriche, Frère de Leopold, en 1314. I. II. 4. a.

Henri, l'aîné, Duc de Brunswick-Lünebourg, son Accord avec les Etats Provinciaux par lequel il leur promet de les maintenir dans leurs Privilèges & de ne rien entreprendre désormais sans leur sù & consentement, de l'an 1506. IV. I. 61. b.

Henri le vieux, & Eric, Ducs de Brunswick-Lünebourg cedent & transportent à Henri le jeune aussi Duc de Brunswick toute la Portion héréditaire qui leur appartenoit sur la Ville de Lünebourg, l'an 1511. IV. I. 151. b.

Henri

Henri le jeune, Duc de Brunſwig, cede la Ville de *Hannover* avec tous ſes Droits & Revenus à *Henri l'ainé* & *Eric* Fils, Ducs de Brunſwig-Lunebourg. IV. I. 151. b.

Henri l'ainé & *Henri le jeune*, Ducs de Brunſwig-Lunebourg, leurs differens accommodez par une Commiſſion des Electeurs de Mayence, de Saxe & de Brandebourg, l'an 1519. & 1520. IV. I. 304. a. 306. b.

Ils font citez avec leurs Adherans à la Diete de Worms par l'Empereur *Charles V.* *ibid.* 321. b. Le Decret de l'Empereur fait à ladite Diete, à leur ſujet. *ibid.* 348. b.

Henri l'ainé, Duc de Brunſwig, & l'Evêque de *Hildesheim*, profectus par l'Empereur *Charles V.* l'an 1525. IV. I. 350. a.

Henri, Duc de Brunſwig, ſon obligation donnée à *Jean* Evêque de *Hildesheim* pour la ſomme de 16000 fl. du Rhin avec l'intérêt de 450 fl. par an, payable ſur les Revenus de *Zell*, de l'an 1533. IV. II. 33. a.

Henri & *Guillaume*, Freres Ducs de Brunſwig-Lunebourg, leur Accord & Union Hereditaire, par laquelle *Guillaume* cede à *Henri* ſa Portion de l'Heritage Paternel & conſent à l'introduction du Droit de Primogeniture dans la Maïſon de *Wolfenbuttel*, de l'an 1535. IV. II. 130. b.

Confirmation dudit Accord par ſes Empereurs *Charles V.* & *Rodolphe II.* *ibid.* 135. a. 136. a.

Henri le jeune, Duc de Brunſwig, ſon Accommodement final avec *Philippe I.* Landgrave de *Heſſe*, de l'an 1553. IV. III. 95. a.

Son Accord avec la Ville de *Brunſwig*, de l'an 1553. *ibid.* 97. a. Son Accord final avec *Jean* *Frideric*, Electeur de Saxe. *ibid.* 99. b.

Henri, Duc de Lorraine, Son Traité d'Alliance avec *Brunon* & *Adolphe* Archevêques de Cologne, en 1193. I. I. 116. b.

Il obtient de l'Evêque d'Utrecht la poſſeſſion du Comté de *Felau*, en 1196. *ibid.* 120. b. Son Traité avec *Louis* Comte de Lon, au ſujet de la Terre de *Marſal*. *ibid.* 121. b.

Son Traité de Paix avec le Comte de *Guelde*, en 1197. *ibid.* 122. a.

Henri, Duc de Lorraine, & de Brabant, ſon Traité de Paix fait avec *Oſſen* Comte de *Guelde*, en 1202. I. I. 127. b.

128. a. 129. a.

Son Traité de Paix avec *Theodoric* Comte de Hollande, en 1203. *ibid.* 130. b. Son Traité avec le Comte de *Guelde*, concernant le Mariage de *Gerard* Fils du Comte avec *Marguerite* Fille du Duc. *ibid.* 131. b. 136. b.

Son Traité avec *Raimond* Comte de Boulogne, par lequel celui-ci cede à celui-ci le Comté de *Boulogne* moyennant une penſion de fix cens livres, en 1204. *ibid.* 132. b.

Son Traité avec *Louis* Comte de Loz, par lequel le Comte cede au Duc le Chateau de *Chaumont*, en 1206. *ibid.* 135. a.

Son Traité de Paix avec le même. *ibid.* Son Traité avec l'Egliſe de *St. Waltrude* de Mons touchant la Ville d'*Hermentals* près d'*Anvers*, en 1208. *ibid.* 139. b.

Son Traité avec *Godefroy* Seigneur de *Breda* & de *Bergues*, pour le Pègre qui ſe doit payer à *Stryne* en Zelande, en 1222. *ibid.* 141. b.

Son Accord avec *Gilles* Seigneur de *Breda*. *ibid.* 172. a.

Son Contrat avec *Theodoric* Comte de *Cleves*, pour marier ſa fille avec le ſils dudit Comte, en 1232. *ibid.* 172. b.

Henri II. Duc de Lorraine, & de Brabant, ſon Traité avec *Theodoric* Comte de *Hoſtaden*, par lequel celui-ci cede à *Henri* la Fortereſſe de *Dalhem*, moyennant une certaine ſomme d'argent, en 1243. I. I. 181. a.

Son Traité de Trêve avec *Guillaume* Comte de *Juliers* & ſes Adherans, en 1244. *ibid.* 185. a.

Henri III. Duc de Lorraine, & de Brabant, ſon Traité de Confederation avec la Ville de *St. Tron* au Pais de Liège. I. I. 202. a.

Henri, Prince de Lorraine, ſon Contrat de Mariage avec *Catherine* de France, ſœur unique de *Henri IV.* de l'an 1598. V. I. 582. a.

Henri I. dit le *Blond*, Comte de Luxembourg, ſon Contrat de Mariage avec *Marguerite* de Bar, Fille aînée de *Henri* Comte de Bar, en 1231. I. I. 170. a.

Henri, Comte de Luxembourg &c. ſon Traité d'Alliance avec *Ferry* Duc de Lorraine, pour ne point aider le Comte de Bar contre ledit *Ferry*, ni même ſe faire aider par lui en cas qu'il fût lui même en guerre avec *Ferry*, & que ſi en ce cas-là le Comte de Bar venoit auſſi à attaquer *Ferry*, lui *Henri* ſeroit d'abord Trêve avec lui, & joindroit ſes ames aux ſiennes contre ledit Comte, en 1286. I. I. 224. b.

Son Partage de ſes Biens à ſes Fils, *Henri* & *Walerand*, ſauf le Douaire qui apartenoit à la Comteſſe ſa Femme, en 1270. S. I. I. 127.

Henri, Margrave de Miſnie, obtient de l'Empereur *Frederic II.* l'Expectative pour le Landgraviat de *Thuringe*, en 1242. I. I. 180. a.

Il eſt reconnu par la Nobleſſe de *Thuringe*, pour Landgrave de *Thuringe*, en 1249. *ibid.* 197. b.

Henri le jeune, Bourgrave de Miſnia, Seigneur de *Plauen* & de *Gera*, ſon Contrat de Mariage avec *Catherine* Princeſſe de Brunſwig, de l'an 1563. V. I. 123. b.

Henri, Duc de Normandie, déclaré Successeur & Heritier de la Couronne d'Angleterre, par le Roi *Etienne*, en 1153. I. I. 373. b.

Henri, Duc & Comte Palatin du Rhyn, cede le Droit d'Avocatie de l'Egliſe de *Treves* à l'Archevêque de *Treves*, en 1197. I. I. 123. a. Il engage le Comté de *Meinweelde*

avec les Villes de *Engelſlad*, *Hedenheim* & *Sikenbach* à *Henri*, *Albert* & *Coldefroi*, Comtes de *Spanheim*, pour 1300 Marks, en 1197. S. I. I. 70.

Henri de Plauen, le jeune, ſon Accord avec *Frideric* Secrete, Margrave de Miſnie au ſujet de leurs Differens & Pretentions. S. I. II. 127.

Henri de Savoie, Duc de Nemaours, ſon Contrat de Mariage avec *Anne* de Lorraine, de l'an 1618. V. II. 310. a.

Henri, Duc de Saxe & Comte Palatin du Rhin, donne le Comté de *Stade* & le Paillage *Wildshufen* à l'Evêque de *Bremen*, en compensation des dommages, qu'il lui avoit faits, mais l'Evêque les lui remet en qualité de Fiefs, en 1319. I. I. 159. a.

Henri & *Maurice*, Ducs de Saxe, Pere & Fils, leur Declaration touchant leur acceſſion & reception à la Ligue de *Smalcalde*, de l'an 1537. IV. II. 125. b.

Henri, Duc de Siléſie, ſa Tranſaction avec *Wenceslas* Roi de Boheme, touchant la Succeſſion au Duché de *Siléſie*, confirmée par *Rodolphe I.* Empereur, en 1250. I. I. 272. b.

Henri, Duc de Siléſie, Seigneur de *Jaur* & de *Furſtenberg*, reſigne à *Jean* Roi de Bohême & de Pologne, tous les Droits qu'il a ſur les Terres de *Lufitz*, *Luben* & *Budſſin*, en 1319. I. I. 47. a.

Il vend à *Jean* Roi de Bohême la Ville de *Goritz*, en 1329. *ibid.* 113. a. Il cede auſſi Roi de Bohême la Ville de *Goritz*, pour la Ville de *Glogau*, en 1337. *ibid.* 155. a.

Il lui cede de même les Villes de *Lubau*, *Frühberg*, *Zaran* & *Tribul*. *ibid.* b. Il reconnoît d'avoir reçu de *Jean* Roi de Bohême les Villes de *Kant* & *Kammerdorf*, pour en jouir durant ſa vie, en 1337. *ibid.* 157. a.

Il obtient du même Roi le Privilege de prendre ſur les Biens des Habitans de *Zittau* pour chaque Marc un Lot de Gros. *ibid.*

Henri, Comte de *Schaumburg*, ſes Lettres par lesquelles il reconnoît, qu'en conſequence du Traité fait entre *Ortwin* Duc d'Autriche & lui, il avoit remis à *Jean* Evêque le Paſſiu tout ce qu'il tenoit de ſon Egliſe, entre autres les Châteaux de *Schornberg*, *Staufſen*, *Neuhans* & *Eſſerdingen*, lequel en avoit d'abord inveſti le Duc, après quoi il les a de nouveau reçus de lui en Fief, de l'an 1383. II. I. 185. a.

Hercule d'Efſe, Duc de Ferrare & de Modene, ſon Acceſſion à la Ligue faite entre la Republique de *Venſie*, le Duc de *Milan* & la Ville de *Florence*, de l'an 1475. III. I. 497. a.

Son Traité avec *Bona*, & *Jean Galeaz*, Marie ſœur, Fille aînée de *Bona*, Duc de Milan, par lequel ils lui donnent la Terre de *Caſtelfranco* dans le *Tortonais*, laquelle eſt puis après cede à *Robert d'Arragon*, & *Borſello* & *Caſti* mar-vo, ſiuez dans le *Piemont* ſont donnez en échange audit Duc de Ferrare, en 1479. S. I. II. 452.

Herſal, Baronie, Convention Proviſionnelle entre le Roi de *Pruſſe*, les Provinces Unies & les Tuteurs du jeune Prince de *Nauſau*, touchant l'Administration commune de cette Baronie, en 1717. VIII. I. 495. b.

Hervé, Comte de Nevers, deconſeille à *Philippe II.* Roi de France de faire aucune Paix ni Trêve avec le Roi d'Angleterre, ſous prétexte que le Pape l'y vouloir contraindre. I. I. 129. a.

Son Traité d'Echange de quelques Terres & Seigneuries avec le Duc de Bourgogne, en 1208. *ibid.* 121. b.

Il donne à *Pierre* Seigneur de *Raviers* la Terre de *Raviers* en Fief. *ibid.* 142. a.

Hervord, Ville & Abbaye, Traité entre *Guillaume* Duc de *Juliers*, de *Clerc* & de *Berg*, & *Anne* Abbeſſe de *Hervord*, par lequel Elle & ſon Chapitre reconnoiſſent ledit Duc pour leur Avocat & Protecteur Hereditaire, lui cedant tout le Droit qui leur appartient fur la Ville de *Hervord*, de l'an 1547. IV. II. 335. b.

Traité entre *Frideric I.* Roi de *Pruſſe* & *Charlotte* *Sophie*, née Duchefſe de *Courlande* & Abbeſſe Seculiere d'*Hervord*, touchant l'Avocatie de ladite Abbaye, mais qu'elle refuſa de ſigner, en 1705. S. II. II. 48.

Hervage, Woywode de la *Bosnie*, ſa Lettre de Protection donnée à la Ville de *Jadar*, tandis qu'elle portera l'Etendard du Roi *Ladiflas*, de l'an 1401. II. I. 277. b.

Hervoge, Duc de *Spalate*, proſcrit par l'Empereur *Sigifmond* comme Roi d'*Hongrie*, l'an 1413. II. I. 357. a.

Heſſe, Saxe & Brandebourg, Union hereditaire entre les Princes de ces Illuſtres Maïſons, en 1487. S. I. II. 406.

Heſſe, Union perpetuelle des Etats de *Heſſe* pour la commune deſenſe de leurs Droits & Privileges, de l'an 1509. IV. I. 123. a.

Heſſe & Saxe, Paix de Confraternité entre les Maïſons de *Heſſe* & de Saxe, de l'an 1555. IV. III. 86. b.

Heſſe, Convention Fraternelle & Hereditaire entre *Guillaume*, *Louis*, *Philippe* le jeune & *George*, Freres & Landgraves de *Heſſe* pour la deſenſe commune de leurs Etats & la Conſervation de leur amitié, comme auſſi pour regler la Succeſſion, de l'an 1568. V. I. 154. b.

Rece Proviſionnel entre *Maurice* Landgrave de *Heſſe-Caſſel*, & *Louis le jeune*, Landgrave de *Heſſe-Darmſtadt* touchant la Succeſſion de *Louis l'ainé*, Landgrave de *Heſſe-Marbourg*, de l'an 1604. V. I. 16. a.

Traité d'Accommodement entre *Guillaume* Landgrave de *Heſſe-Caſſel*, & *George* Landgrave de *Heſſe-Darmſtadt*, par lequel la Haute *Heſſe* & la Portion du Bailliage d'*Umfſtade* ſont cedez à la Maïſon de *Darmſtadt*, qui renonce en échange à toutes ſes pretentions ſur la Maïſon de *Heſſe-Caſſel*.

fel. de l'an 1627. *ibid.* 524. b. Ratification dudit Accord par *Herman Landgrave de Hesse-Cassel*. V. II. 532. b.
 Ratification du même Accord par *Julienne* Douairière du Landgrave Maurice. *ibid.* 533. a. Prolongation du terme marqué dans ledit Accord, pour obtenir la Confirmation de l'Empereur, de l'an 1628. *ibid.* 534. b. Serment de fidélité & d'hommage eventual à prêter par les Sujets du Landgravat de Hesse, à la Maison Electorale & Ducale de *Saxe*. *ibid.* 535. b. Serment des Fédératés audit Landgravat à prêter auxdits Maisons de *Saxe*. *ibid.* 536. a. Serment prêté par les Etats pour l'observation de l'Accord susmentionné. *ibid.* 536. b.
Hesse-Cassel, Accord Fraternel & Hereditaire fait & conclu entre *Guillaume*, Landgrave regnant, *Julienne*, Femme du défunt Landgrave *Maurice*, au Nom de ses Enfants Mineurs, & *Herman* aussi Landgrave, par lequel tous les Etats sont mis sous à *Guillaume* comme Prince Regent, & une quatrième Partie des Biens en general est donnée aux autres en Appenage & assignée sur quelques Domaines, l'an 1628. V. II. 531. a.
Hesse-Cassel & Hesse-Darmstadt, Traité d'Accord entre *George II.* Landgrave de Hesse-Darmstadt, & *Guillaume VI.* Landgrave de Hesse-Cassel, par lequel toutes leurs Pretensions reciproques sont abolies & la Maison de Darmstadt laissée en Possession de la Haute-Hesse, du Bas Comté de *Carsenle-bogen* & de la Seigneurie d'*Epstein*, de l'an 1638. VI. I. 191. a.
 Accord Ulérieur entre les mêmes, par lequel les Princes de la Maison de Hesse-Cassel acceptent la Paix de Prague, & sont assurez de la Protection Imperiale. *ibid.* 196. b. Recès entre les Deputés des deux Maisons pour la Reconciliation finale de la Principauté de la Basse Hesse. *ibid.* 160. a.
 Accord entre les Maisons de Hesse-Cassel & Hesse-Darmstadt, par lequel le Comté de *Carsenle-bogen*, les Villes de *Smalcalde*, d'*Umsstadt* & de *Marpourg* restent à la Maison de Hesse-Cassel, & *Gießen* avec la Haute Hesse à la Maison de Darmstadt &c. de l'an 1648. *ibid.* 442. a.
Hesse-Cassel, Recès conclu entre *Guillaume VI.* & *Ernest*, Landgraves de Hesse-Cassel au sujet des Appels & de la Jurisdiction Ecclesiastique dans les Domaines dudit *Ernest*, comme aussi dans le Comté de *Carsenle-bogen*, de l'an 1660. VI. II. 315. b. Lettres d'Hommage, par lesquelles les Officiers de Basse-Hesse reconnoissent *Charles*, Landgrave de Hesse-Cassel pour leur Seigneur Territorial, de l'an 1669. VII. I. 407. a.
Hesse-Darmstadt, Droit de Primogeniture qui y est établi par *Louis*, *Philippe & Frederic*, Princes, Landgraves de Hesse, de l'an 1606. avec la Confirmation de l'Empereur *Rodolphe II.* de l'an 1608. V. II. 73. a. Convention Fraternelle entre les Landgraves *George II.* & *Jean* son Frere, touchant l'Appenage de *Jean*, de l'an 1645. VI. I. 283. a.
Hunsden, Ville & Seigneurie de Brabant, Traité touchant cette Ville entre *Jean Duc* de Brabant, & *Guillaume Comte* de Hesse. I. II. 47. b.
Hildesheim, Ville & Evêché, Accord entre la Noblesse de l'Evêché de *Hildesheim* d'une part, & la Ville de *Hildesheim* d'autre part, pour leur commun Bien, de l'an 1513. IV. I. 171. b.
Hildesheim, Evêché, les differents avec *Eric & Henri le Jeune* Ducs de Brunwick sont assés par l'Accord de *Quedlinbourg*, fait par l'entremise d'*Albert Electeur* de Mayence & de *George*, Duc de Saxe, toutes les Places occupées par lesdits Ducs devant rester sous leur domination, de l'an 1523. IV. I. 385. b.
 Ledit Accord est confirmé par l'Empereur *Charles V.* & le Ban dudit Evêché relâché. *ibid.* 383. a. Il est encore confirmé par le Pape *Paul III.* l'an 1537. *ibid.* 384. b. Sentence du Pape *Paul III.* par laquelle les Ducs *Eric & Henri* de Brunswick-Lunebourg sont condamnés à restituer toutes les choses occupées sur ledit Evêché & à l'indemniser de tous les dommages, de l'an 1540. IV. II. 204. a. Recès entre *Maximilien Henri* Electeur de Cologne, comme Evêque de Hildesheim, avec les Etats Evangeliques de l'Evêché, pour le libre Exercice de la Religion & le retablissement du Consistoire Evangelique, de l'an 1657. VI. II. 10. a. Deduction touchant les Griets de *George Electeur* d'Hanovre contre le Chapitre de *Hildesheim*, de l'an 1711. VIII. I. 272. a.
Hohenloe, (*Jean*) Seigneur de Hohenloe vend à part aux Villes & Châteaux de *Kitzingen*, *Landsbourg & Hornbourg*, comme aussi au Rachap des Châteaux de *Jaxtberg & de Landen*, à l'Evêque de Wurtzbourg pour 63000 florins. S. I. II. 315.
 Ses Lettres aux Habitans desdites Places pour faire hommage audit Evêque. *ibid.* 316.
Hohenheim, *Schwartzbourg & Stolberg*, Comtés, Union hereditaire entre les Comtes desdits Comtés, en 1433. S. I. II. 364.
Hohenheim, Comté, accord entre *Frederic VIII.* Duc de Brunwick-Lunebourg, & les Comtes de *Schwartzbourg & de Stolberg*, sur les differens qu'ils avoient entreux au sujet du Comté de *Hohenheim*, & des Seigneuries de *Lahr & de Klerckenberg* qui en dependent, comme aussi du Monastere de *Wallerried*, de l'an 1632. VI. I. 25. b.
Hohenollern, Comté, érigé en Principauté par l'Empereur *Ferdinand II.* en faveur du Comte *Jean George*, de l'an 1623. V. II. 420. b.

Hollande, les Villes de *Hollande Dordrecht, Delft, Harlem, Leyden, St. Gerrudenberg, Amsterdam, Alcazar, Oude-water, Schiedam, Rotterdam, Medemblick & Vlaardinghen* font une Alliance pour soutenir unanimement *Guillaume de Baviere* comme leur Souverain, en 1581. I. II. 268. a.
Hollande & Zelande Comtes, Acte de Promesse des Nobles & Villes de *Hollande & de Zelande*, pour recevoir après la mort du Duc *Guillaume de Baviere*, Madame *Jacqueline* sa Elle pour Souveraine des Pais, de l'an 1416. II. II. 73. a. b.
Hollande, Zelande & Frise, leur Traité de Trêve avec les six Villes de *Lubeck, Hambourg, Rostock, Stralsund, Wismar & Lunebourg*, conclu à Copenhague, l'an 1447. III. I. 102.
 Leur Traité avec *Christoffe*, Roi de Dannemarck. *ibid.* 102.
 Leur Traité avec le Duc de *Holsheim*. *ibid.* 105.
 Leur Traité avec la *Prusse & la Livonie*. *ibid.* 106.
Hollande & Zelande, Union entre les Etats & les Villes de ces deux Provinces contre les Espagnols & autres Ennemis, de l'an 1576. V. I. 206.
 Leur Pacification de *Gand* avec les Etats des autres Pays-Bas & le Prince d'Orange, de l'an 1576. *ibid.* 278.
 Leur Protection & celle du Prince d'Orange leur Gouverneur contre l'Edit perpetuel publié par *Jean d'Autriche*, Gouverneur General des Pais-Bas, de l'an 1577. *ibid.* 288. b.
 Leur Acte au sujet de cette Protection. *ibid.* 290.
Hollande, Traité d'Union entre la Noblesse & les Villes de la Province d'*Hollande*, par lequel ils deferent à *Guillaume* Prince d'Orange le supreme Gouvernement de leur Province, de l'an 1578. V. I. 239.
Hollande, Zelande & Utrecht, leur Union perpetuelle, faite à Utrecht, l'an 1579. V. I. 322.
Hollande, Resolution des Etats de *Hollande*, pour faire accepter, par les Villes d'*Amsterdam & de Gouda* la Capitulation faite avec *Guillaume*, Prince d'Orange, de l'an 1584. V. I. 435. b.
Hollande & Zelande, Accord par lequel les Etats de Zelande mettent les Bourgeois & Habitans de leur Province sous la Jurisdiction du Grand Conseil de *Hollande* pour trois ans, de l'an 1587. V. I. 462. a.
 Autre Accord, sur le même sujet, de l'an 1596. *ibid.* 522.
 Autre Accord, de l'an 1607. V. II. 80.
Hollande & West-Frise, leur Traité Provisionnel avec la Province de *Zelande*, pour la Continuation de la Cour de Justice, & touchant la Declaration du Prince d'Orange pour Stadhouder, de l'an 1662. VI. II. 418.
Hollande, Accord & Convention entre la *Sud & Nord-Hollande* au sujet des depenses publiques & communes du Pais, de l'an 1668. VIII. I. 397.
Hollande & Zelande, Accord entreux au sujet de la Cour de Justice, à laquelle les Habitans de *Zelande* ne seront plus soumis, mais bien au Grand Conseil, de l'an 1669. VII. I. 109.
Hollande & West-Frise, Resolution des Etats de ces Pays, pour annuler l'Edit perpetuel qui excluait le Prince d'Orange de toutes les grandes Charges d'Etat, en 1672. S. II. I. 399.
 Autre Resolution des mêmes par laquelle, en consequence de la precedente ils élisent le Prince d'Orange pour Gouverneur, Capitaine General & Amiral General de la Province. *ibid.*
 Autre Resolution, par laquelle ils lui deferent les Charges de Stadhouder, Capitaine & Amiral General de la Province en titre hereditaire, en 1674. *ibid.* 391.
 Edit des Etats de *Hollande & West-Frise*, accordant la Naturalité sous certaines limitations aux François réfugiés dans leur Province pour cause de Religion, en 1709. S. II. II. 76.
 Leur Resolution, selon laquelle cet Edit doit être étendu. *ibid.*
Holtsce ou Holstein, Comté, érigé en Duché par l'Empereur *Frederic III.* en faveur de *Christian* Roi de Danemarck, en 1474. S. I. II. 444.
Holtsce, Duché, divisé entre *Jean* Roi de Danemarck & *Frederic* du de *Holtsce* son Frere, l'an 1490. III. II. 251. b.
 Traité de Partage des Duches de *Sleswig, Holstein & Stormare* entre *Christian III.* Roi de Danemarck, & *Jean & Adolphe* Ducs de *Sleswig Holstein* ses Freres, de l'an 1544. IV. II. 277. a.
Holstein-Gottorp, Pacte entre la Maison Ducale de *Holstein-Gottorp* & le Chapitre de *Lubeck*, par lequel ledit Chapitre promet de postuler toujours les Evêques ou Coadjuteurs dans ladite Serenissime Maison, de l'an 1647. S. II. I. 322.
Holstein-Sonderburg, les Princes de cette Maison obtiennent de l'Empereur *Ferdinand III.* l'Expectative sur les Comtés d'*Oldenbourg & de Delmenhorst*, l'an 1638. VI. I. 165. b.
 Autre Diplome sur le même choie, de l'an 1642. *ibid.* 246. b.
Homborg, Seigneurie, transportée par *Henri* Seigneur de *Homborg*, en cas qu'il vint à mourir sans Heritiers à *Bernard* Duc de Brunswick-Lunebourg, lui cedant par avance la quatrième Partie, moyennant une somme de 5500 Marcs d'argent, & une Pension annuelle de 200 Marcs d'or, en 1409. S. I. II. 320.
Homborg & Saarwerden, attribuez à la Maison des Comtes de *Nassau Saarbruck*, l'an 1670. VII. I. 143. b.
Hongrie, Royaume, cedée par *Marie*, Reine de Sicile, Sœur de *Ladillas IV.* Roi d'Hongrie, après la mort de celui-ci à *Charles* Prince de Salerne, son Fils aîné, en 1292. S. I. I. 150.

158. Décret des Etats d'Hongrie, que *Wladislas* Roi de Pologne, du Roi d'Hongrie, au défaut de la Couronne ordinaire écartée par *Elisabeth*, Veuve d'*Albert* Empereur & Roi d'Hongrie, sera couronné de la Couronne d'or de *St. Etienne*, leur premier Roi Chrétien, de l'an 1440. III. l. 89. b.

Hongrie & Bohême, Traité pour la Succession dans ces Royaumes, entre *Friedric* & *Maximilien* Empereur & Roi des Romains d'une part & *Ladislas* Roi de Hongrie & de Bohême de l'autre, de l'an 1497. III. l. 263. a.

Hongrie, Accord des Malcontents de Hongrie avec *Matthias* Archiduc d'Autriche, au nom de l'Empereur *Rodolphe* II. de l'an 1606. V. l. 68. b.

Traité de Paix & de Réconciliation entre les *Mécontents d'Hongrie* & l'Empereur *Joséph*, en 1711. VIII. l. 269. a.

Articles de la Diète des Etats de Hongrie tenue en 1722 & 1723, par lesquels entre autres la Succession de ce Royaume dans la Maison d'Autriche est étendue à la Ligne féminine. VIII. l. 51. b.

Honoré III. Pape, sa Bulle par laquelle il confirme la Paix faite entre *Louis*, Fils aîné de *Philippe Auguste* Roi de France, & *Henri* III. Roi d'Angleterre, en 1218. I. l. 167. b.

Il donne la Marche d'*Ancone* à *Azzan* VII. Comte d'Efse. S. l. l. 77.

Le même donne l'Investiture de la Marche de *Gwarner* à *Azzan* VI. *ibid.* 78.

Honoré IV. Pape ses Statuts & Reglements, faits pendant la captivité de *Charles* II. Roi de Naples, pour redresser les abus de la Régence, & pour borner le Pouvoir Royal dans le Royaume de Naples, en 1287. S. l. l. 146.

Hôpitaliers de *St. Marie*, Jérusalem, Ordre des Chevaliers, *Celestin* III. Pape confirme leur Ordre, en lui donnant le Nom de l'Ordre *Toutenique*, en 1191. I. l. 116. b.

Hosar, Ville de Westphalie, Son Accord avec l'Abbé de *Corvei* sur leurs anciens Différens, avec promesse de s'entraider réciproquement dans les cas de nécessité, de l'an 1235. II. l. 299. b.

Son Accord avec l'Abbé de *Corvei* sur leurs différens, de l'an 1273. V. l. 219. b.

L'Abbé *Reinhard* lui confirme ses Privilèges, l'an 1275. *ibid.* 220. b.

Reces entre l'Abbé de *Corvei* & la Ville de *Hosar*, au sujet de leurs différens sur les affaires Ecclesiastiques & Politiques, de l'an 1291. VI. l. 12. a.

Hove, Comté, rendu en partie à l'Evêque de *Minden* par les Ducs de *Brunswick-Lunebourg*, l'an 1112. IV. l. 143. a.

Hugues, Roi d'Italie, sa Confirmation de tous les Biens & Privilèges de l'Evêché de *Parma*, en 928. I. l. 29. a. & 30. a.

Hugon, Roi de Chypre, son Contrat de Mariage avec *Alix*, Fille de *Henri* Comte de Champagne, en 1207. I. l. 383. a.

Hugon, Duc de Dijon, sa Paix avec l'Empereur *Henri* VI. par lequel il s'oblige de rendre hommage à l'Empereur du Comté de *Blangies* (*Albanum*) & autres Terres. S. l. l. 68.

Hugon, Evêque de Liège, son Traité avec *Jean* I. Duc de Brabant, par lequel *Hugon* cede au Duc plusieurs Ducs sur la Ville de *Malines*, pour les posséder jusqu'à la troisième Génération, à condition que ledit Duc les revendique de *Jean Berthouls*, qui s'en étoit emparé par force, en 1300. I. l. 326. b.

Hugues III. Duc de Bourgogne, sa Paix avec *Guis* Comte de Nevers. I. l. 90. b.

Son Accord avec le Couvent de *Chastillon sur Seine*, touchant son Droit de Seigneurie & de Justice sur eux. *ibid.* 107. a.

Son Accord avec *Henri* Roi des Romains, en 1186. *ibid.* 109. b.

Hugues IV. Duc de Bourgogne, Son Traité avec *Orbes* Comte de Bourgogne, par lequel celui-ci cede son Comté de Bourgogne à *Hugues* pour cinq ans, en 1241. I. l. 178. b.

179. a.

Le Royaume de *Thessalonique* lui est donné par *Baudouin* II. Empereur de Constantinople, en 1265. *ibid.* 222. a.

Son Accord avec *Guis* Evêque de Châlons pour la Ville de *St. Loup* confirmé par *Louis* IX. Roi de France, en 1268. *ibid.* 23. b.

Son Traité d'Echange de quelques Terres avec *Hugues* Comte de Vienne, en 1266. *ibid.* 235. a.

Sa Transaction avec *Philippe*, Comte de Savoie & de Bourgogne, au sujet du Comté de Bourgogne. *ibid.* 230. a.

Sa Lettre d'Emancipation de *Robert* son Fils, en 1272. *ibid.* 235. b.

Il se nomme Fils de *Philippe le Hardi* Roi de France, par laquelle il lui notifie, qu'il avoit donné le Duché de Bourgogne à *Robert* son Fils aîné, priant le Roi de le reconnoître pour son Vaïssal, en 1272. *ibid.* 235. b.

Sadite donation du Duché de Bourgogne à *Robert* son Fils, attestée par l'Evêque d'Autun. *ibid.* 236. c.

Hugues, Comte de la Marche, & *Beatrix* sa Femme, Fille de *Hugues* Duc de Bourgogne, leur Declaration faite à *Robert* & *Hugues* Ducs de Bourgogne, Freres de ladite *Beatrix*, touchant les Titres qu'ils ont en vertu du Testament de *Hugues* Duc de Bourgogne, Pere de *Beatrix*, en 1266. I. l. 224. a.

Hugues, Comte de Vienne, Son Traité d'Echange de quelques Terres avec *Hugues*, Duc de Bourgogne, en 1266. I. l. 225. a.

Hugues Dauphin, Seigneur de Foucigny Son Traité de Mariage avec *Marié de Savoie*, en 1509. I. l. 213. b.

Hugues, Baron de Baulx, sa Convention avec *Alphonse* Comte de Provence. I. l. 103. a.

Humbert, Comte de Maurienne, sa Convention avec *Henri*

II. Roi d'Angleterre pour donner *Alix* sa Fille en mariage à *Jean* Fils du Roi, en 1173. I. l. 374. b.

Humbert, Dauphin de Viennois, son Accord & Paix avec *Philippe de Valois* Roi de France, par lequel il cede & transporte sous certaines Conditions à *Philippe* Fils aîné du Roi, le Dauphiné & divers autres Duchez, Terres & Seigneuries par lui possédées, en 1343. I. l. 210. b.

Par quel motif il fit cette Cession. *ibid.* 227. b. n.

Hus, (*Jean*) Sauf-Conduit, qui lui fut donné par l'Empereur *Sigismund*. S. l. l. 336.

Hulstet, Union de quelques Electeurs & Princes de l'Empire contr'eux, de l'an 1421. II. l. 153. b.

Autre Union de tous les Electeurs contre les mêmes, de l'an 1424. *ibid.* 178. a.

Conclusion prise par les Electeurs & Princes de l'Empire, présents à la Diète Generale de Nuremberg, en 1431, touchant l'Expedition contre les Hussites en Bohême. *ibid.* 431. b.

Hypogoria (*Forée*) Ville de la Lombardie, Son Traité avec *Guillaume*, Marquis de Montfort touchant les Privilèges, qu'il leur accordoit. S. l. l. 123.

J.

Jacobites, Secte de Chrétiens en Egypte, leur Union avec l'Eglise Latine, faite au Concile de Florence, l'an 1421. III. l. 90. b.

Jadra, Ville de Dalmatie, obtient de *Charles* Roi de Hongrie la Confirmation de ses Droits & Libertez qui lui avoient été accordés ci-devant par les Rois d'Hongrie, en 1311. I. l. 365. a.

Lettre de Protection donnée par *Hervey*, Woywode de Bosnie, tandis qu'elle porta l'Etendard du Roi *Ladislas*, en 1401. II. l. 277. b.

Elle est vendue à la Republique de Venise par *Ladislas* Roi d'Hongrie, pour onze mille Ducats, l'an 1409. *ibid.* 277. a.

Janus de Savoye, Comte de Geneve, son Contrat de Mariage avec *Helene* de Luxembourg, de l'an 1465. III. l. 326. b.

Jaqueline de Baviere, Fille de *Guillaume* Duc de Baviere, Comte de Hainault, Hollande & Zelande, son Contrat de Mariage avec *Jean*, Fils de France, Duc de Touraine, de l'an 1415. II. l. 45. b.

Elle est déclarée Souveraine desdits Pays, après la mort de son Pere, par les Etats de Hollande & de Zelande, l'an 1416. *ibid.* 73. a.

Sa Convention touchant le Pays de Hainaut entre *Jean* Duc de Brabant, & *Philippe* Duc de Bourgogne, de l'an 1425. *ibid.* 180. a.

Sa Paix & Réconciliation avec *Philippe* Duc de Bourgogne qu'elle declare Heritier & Gouverneur de ses Etats, l'an 1428. *ibid.* 218. a. b.

Jaques I. Roi d'Arragon, de Majorque & de Valence, son Testament, en 1272. I. l. 409. b.

Son Accord avec *Louis* IX. Roi de France, touchant les Pais, auxquels ils prenoient l'un dans le Royaume de l'autre, en 1280. S. l. l. 175.

Ses Actes avec *Philippe le Bel* Roi de France, sur la Restitution de *Jaques*, Roi de Majorque dans son Royaume. *ibid.* 170. 173.

Ses Lettres pour la Restitution dudit Roi. *ibid.* 175.

Jaques II. Roi d'Arragon, sa Declaration sur la restitution d'un Navire & de quelques Marchandises que son Amiral avoit enlevées aux Sujets de *Charles* IV. Roi de France, en 1326. I. l. 95. b.

Son Accord avec *Jaques* Roi des Isles Baléares, qui reconnoit & reçoit toutes ses Terres pour Fiefs du Roi d'Arragon, en 1327. *ibid.* 99. a.

Jaques I. Roi de la Grande Bretagne, Son Traité de Confédération avec *Henri* IV. Roi de France, pour la défence des *Provinces Unies*, de l'an 1603. V. l. 30. a.

Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Philippe* III. Roi d'Espagne & les Archiducs *Albert* & *Isabelle*, de l'an 1604. *ibid.* 32. b.

Son Traité de Paix avec *Philippe* III. Roi d'Espagne, de l'an 1604. *ibid.* 615. a.

Son Traité de Commerce avec *Henri* IV. Roi de France, de l'an 1606. *ibid.* 631. b.

Son Traité avec les *Provinces Unies* pour le paiement de 18408. Livres Sterl. dûs au Roi, de l'an 1608. *ibid.* 631. b.

Son Traité avec *Henri* IV. Roi de France pour la sûreté & liberté du Commerce entre leurs Sujets, de l'an 1606. *ibid.* 61. a.

Son Traité avec les Etats Generaux des *Provinces Unies* pour la Garantie de la Paix à faire avec les Archiducs *Albert* & *Isabelle*, de l'an 1608. *ibid.* 94. a.

Son Traité de Confédération & d'Alliance avec *Louis* XIII. Roi de France, de l'an 1608. *ibid.* 149. a.

Son Traité d'Alliance défensive avec quelques Electeurs & Princes de l'Empire, de l'an 1612. *ibid.* 637. a.

Son Traité avec *Friedric* V. Electeur Palatin pour le Mariage d'*Elisabeth* sa Fille avec ledit Electeur, de l'an 1612. *ibid.* 639. b.

Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Christian* IV. Roi de Dannemarck, de l'an 1612. *ibid.* 321. b.

Son Traité avec *Isabelle* Infante d'Espagne, pour une Suspension Generale d'Armes contre son Gene

dre *Frideric V.* Electeur Palatin, de l'an 1623. V. II. 434. b.
 Son Traité d'Amitié & de Commerce avec *Michel Fedorovitch*, Grand Duc de Russie, de l'an 1623. *ibid.* 436. b.
 Son Traité avec *Isabelle Infante* d'Espagne touchant la Séquestration de la Ville de *Frankendal*, de l'an 1623. *ibid.* 422. b.
 Son Traité de Continuation d'Alliance défensive avec les *Provinces Unies*, de l'an 1624. *ibid.* 458. a.
Jaques II. Roi de la Grande Bretagne, son Traité de Renouveau d'Alliance avec les *Provinces Unies*, de l'an 1687. VII. II. 108. b.
 Son Traité de Paix & de Commerce avec la République d'Alger, de l'an 1686. *ibid.* 126. a. Autre Traité sur le même sujet avec le Royaume de *Tunis*. *ibid.* 140. a.
 Son Traité de Neutralité avec *Louis XIV.* Roi de France, touchant leurs Pais en Amérique, de l'an 1686. *ibid.* 141. b.
 Son Renouveau de Paix avec la Reine de *Tripoli*, de l'an 1687. *ibid.* 144. b. Eux des affaires de Religion en Angleterre sous sa Régence, décrite dans le *Mémoire des Princes d'Angleterre*, présenté au Prince & à la Princesse d'Orange, l'an 1688. *ibid.* 179. a.
Jaques I. Roi d'Ecosse, son Traité avec *Charles VII.* Roi de France pour le Mariage à faire entre *Marguerite*, Fille de *Jaques*, & *Louis* Dauphin de France, de l'an 1418. II. II. 214. a.
Jaques II. Roi d'Ecosse, sa Trêve pour neuf ans avec *Henri VI.* Roi d'Angleterre, de l'an 1438. III. I. 539. a.
 Autre Trêve avec le même, de l'an 1449. *ibid.* 564. b.
 Autre de l'année 1471. *ibid.* 571. b. Autre de l'année 1477. *ibid.* 577. b.
Jaques III. Roi d'Ecosse, sa Commission pour conclure une Trêve plus particulière avec *Edouard IV.* Roi d'Angleterre, à l'instance de *Charles* Duc de Bourgogne, de l'an 1473. III. I. 453. b.
 Sa Commission pour traiter avec les Commissaires d'*Edouard IV.* Roi d'Angleterre sur leurs Griets mutuels, de l'an 1473. *ibid.* 460. a.
 Sa Convention avec le même pour le redoublement de leurs Griets. *ibid.* b. Sa Confirmation des Trêves & Alliances faites avec *Edouard IV.* Roi d'Angleterre, de l'an 1474. *ibid.* 490. b.
Jaques IV. Roi d'Ecosse, sa Trêve pour trois ans, conclue avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, l'an 1486. III. II. 156. a.
 Sa Trêve avec le même Roi, de l'an 1491. *ibid.* 276. a.
 Son Traité avec le même Roi, touchant son Mariage à faire avec *Marguerite* Fille dudit Roi d'Angleterre, de l'an 1501. IV. I. 119. b.
 Son Traité de Paix avec le même, de l'an 1501. *ibid.* 231. a.
Jaques V. Roi d'Ecosse, son Traité de Paix avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1513. IV. I. 416. b.
 Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1528. *ibid.* 419. a.
 Son Traité de Paix perpétuelle avec le même Roi, de l'an 1534. IV. II. 114. a.
 Son Contrat de Mariage avec *Madeline* de France, Fille de *François I.* de l'an 1536. *ibid.* 148. b. Son Traité avec l'Empereur *Charles V.* au sujet du Commerce sur Mer, de l'an 1540. *ibid.* 508. b.
Jaques VI. Roi d'Ecosse, son Traité de plus étroite Alliance avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre de l'an 1566. V. I. 457. a.
 Son Renouveau du Traité de Paix fait l'an 1550. entre l'Empereur *Charles V.* & la Reine *Marie Stuart* sa Mere, avec les Etats Généraux des *Provinces-Unies*, l'an 1594. IV. III. 14.
 Voyez le reste ci-dessus sous l'Article: *Jaques I.* Roi de la Grande Bretagne.
Jaques, Roi de Majorque, la Protestation faite en cachette contre la reconnaissance de son Royaume, qu'il fut forcé de faire à *Jaques* Roi d'Aragon, son Neveu, en 1295. S. I. I. 160.
 A quelles conditions rétabli dans son Royaume par *Jaques* Roi d'Aragon, en 1298. *ibid.* 175.
Jaques, Evêque de Metz, s'engage & promet de secourir *Thibaut* Comte de Bar contre tous, excepté ceux de Metz & les Evêques de Toul & de Strasbourg. I. I. 210. a.
Jaques de Lorraine, Evêque de Metz, son Testament, en 1260. I. I. 401. b.
Jaques de Savoie, Prince d'Achaïe, son Traité de Paix avec *Jean*, Marquis du Montferrat, en 1344. S. I. II. 148.
 Son Contrat avec *Amé*, Comte de Genevois, pour marier son Fils *Philippe* avec *Marie*, Fille d'*Amé*. I. II. 235. b. Son Testament, en 1360. II. I. 31. a.
 Son Contrat de Mariage avec *Marguerite* de Beaujeu, en 1362. *ibid.* 39. a.
Jaques, Fils aîné de *Jean III.* Roi de Pologne, son Contrat de Mariage avec *Hedwig* Elisabeth, Fille de *Philippe* Guillaume Electeur Palatin, de l'an 1691. VII. II. 282. a.
Jaques, Prétendant à la Couronne de la Grande Bretagne, sa Protestation contre tout ce qui pourra être statué ou stipulé au Congrès d'Ulrecht à son préjudice, en 1702. S. II. II. 90.
Jaques & Schweidnitz, Villes & Principautés en Silésie, Accord moyenné par les Commissaires Impériaux, entre les Etats & Jédictes Villes, au sujet de divers Différens, de l'an 1545. IV. II. 297. b.
Ybrahim, Empereur des Turcs, son Traité de Paix pour neuf ans avec *Ferdinand III.* Empereur des Romains, de l'an 1642. VI. I. 245. b. 246. b.

Jean VIII. Pape, il choisit & couronne *Charles le Chauve* Empereur Romain, en 875. I. I. 18. a.
 Il excommunique *Hugo*, Fils naturel de *Lothaire* Roi de Lorraine, en 881. *ibid.* 21. b. Sa Confitution touchant les Droits, & Devoirs des *Cardinaux*, de l'an 882. *ibid.*
Jean IX. Pape, les Decrets du Concile Romain tenu sous lui pour annuler les Actes d'*Etienne VI.* ou VII. son Predecesseur, contre le Pape *Formose* &c. en 904. I. I. 27. a.
Jean XII. Pape, l'Empereur *Oron I.* lui confirme & augmente la Donation des Villes & Pais faite au St. Siege par *Papin & Charlemagne*, en 963. S. I. I. 22. Il est déposé par *Oron* le Grand, en 963. *ibid.* 38. b.
Jean XXII. Pape, sa dispense donnée à *Edouard II.* Roi d'Angleterre, pour pouvoir marier ses Enfants à des personnes du quatrième degré de Parentage, en 1317. I. II. 36. a.
 Son Conseil & sentiment touchant la Paix entre *Philippe la Long* Roi de France & le Comte & les Villes de *Flandre*, en 1319. *ibid.* 45. a. Sa Bulle, par laquelle il donne les Fiefs des Templiers en Angleterre à l'Ordre de l'Hôpital de St. Jean à Jérusalem, en 1322. *ibid.* 57. a. Sa Réponse à *Edouard II.* Roi d'Angleterre, au sujet de son Envoyé au Pape, *Jean de Stratford*, en 1323. *ibid.* 62. a.
 Sa Lettre au Chapitre de Prague pour le comporter selon ce qu'il avoit prononcé au sujet de l'Election de *Louis de Bavière*, auquel il ordonne tout peine d'excommunication de s'abstenir de l'Administration de l'Empire, jusqu'à ce que sa personne soit approuvée du St. Siege, *ibid.* 63. a. Autre Lettre à l'Evêque de Prague sur le même sujet, *ibid.* 109. a.
 Sa Lettre à *Edouard II.* Roi d'Angleterre pour lui mander ce qu'il avoit traité avec le Comte de *Muref* au sujet des affaires d'Ecosse, en 1314. *ibid.* 65. b. Sa Bulle, par laquelle il s'attribue toute la Jurisdiction dans l'Empire, pendant que le Throne Imperial est vacant, & excommunique tout ceux qui par Drot de Vicariat s'arrogent son Administration, en 1314. S. I. II. 96.
 Sa Bulle, par laquelle il prive l'Empereur *Louis le Bavarois*, de tout Droit qui lui pourroit compter à l'Empire par son Election faite par discord, à cause de sa prétendue contumace & desobéissance, en 1324. *ibid.* 97.
 Réponse dudit Empereur par l'Edit de Ratisbonne, par lequel il charge ledit Pape de plusieurs crimes, *ibid.* 100. Sa Bulle contre les Herétiques enignans des doctrines contraires à l'autorité du Saint Siege, en 1327. I. II. 101. b.
 Sa Bulle contre l'Empereur *Louis le Bavarois*, par laquelle il le prive du Duché de Bavière & de tous les Fiefs Impériaux & Ecclesiastiques, à cause de son endurcissement dans l'iniquité, en 1327. S. I. II. 103.
 Le même l'Empereur, le cite pour ouïr la Sentence touchant le Crime d'Herésie, en 1327. *ibid.* 107.
 Sa Bulle, par laquelle il ordonne au même Empereur, de se retirer de la Lombardie, sur peine d'Anathème & de mort, en 1327. *ibid.* 108.
 Sa Déclaration contre le même Empereur comme Herétique, avec défense à tous, principalement aux Milanois & autres Villes d'Italie, de ne lui adhéser plus, *ibid.* 109. Il declare le même Empereur, pour excommunié & Herétique, en 1329. S. I. II. 109. a.
 Sa Dispense pour le Mariage de *Raoul* Duc de Lorraine avec *Marie* de Blois, en 1334. *ibid.* 347. a.
Jean XXIII. Pape, sa Bulle, par laquelle il donne son approbation pour tenir un Concile Général à Constance, & y invite tous les Prelats & Princes, de l'an 1413. II. I. 365. a.
 Sa Promesse faite avec ferment au Concile de Constance, qu'il feroit Cession du Papat, aussitôt que *Benoit XIII.* & *Gregoire XII.* la feroient même, de l'an 1415. II. II. 23. b.
 Ses Lettres à l'Empereur *Sigismond*, par lesquelles il demande pardon & prie miséricorde, recherchant sa protection après la Cession du Papat qu'il étoit prêt à faire, de l'an 1415. *ibid.* 38. a.
 Sa Ratification de la Sentence de Déposition rendu contre lui par le Concile de Constance, *ibid.* 42. b.
Jean Paleologue VII. Empereur Grec, Conventions de ses Ambassadeurs avec le Concile de Bâle, pour tenir un Concile Général, où ledit Empereur & le Patriarche de Constantinople assisteroient en personne, pour y traiter de l'Union de l'Eglise Grecque avec la Latine, de l'an 1434. II. II. 288. b.
 Sa Bulle d'or au Concile de Bâle, touchant sa préférence à un Concile Général à tenir. III. I. 6. b.
 Declaration de ses Ambassadeurs que ledit Empereur & le Patriarche de Constantinople adhérent au Pape *Eugene IV.* contre ceux du Concile de Bâle qui lui étoient contraires, & qu'ils iroient à bord des Galères qui lui seroient envoyées, & viendroient à un des Ports qui leur seroient prescrits, de l'an 1437. *ibid.* 28. a.
Jean Sans Terre, Roi d'Angleterre, son Traité de Paix avec *Philippe II.* Roi de France, en 1200. I. I. 126. a.
 Son Traité d'Alliance avec *Baudouin*, Comte de Flandre, contre *Philippe II.* Roi de France, en 1200. *ibid.* 384. b.
 Son Traité de Confédération avec *Sanche*, Roi de Navarre, en 1200. *ibid.* 383. a.
 Son Traité de Trêve avec *Philippe Auguste* Roi de France, en 1206. *ibid.* 137. b.
 Il reconnoît le Royaume d'Angleterre pour un Fief du St. Siege, en 1208. *ibid.* 138. a. 147. b.
 Son Serment de Soumission au St. Siege, *ibid.* 138. b. 148. b.
 Declaration, par laquelle il promet la sûreté & satisfaction à l'Archevêque de Cantorbéry & autres Prelats, & qu'il se soumettroit aux ordres du Pape.

Pape, lui engageant pour Caution tout le Droit de Patronat qu'il avoit dans les Eglises d'Angleterre, en 1214. I. I. 150. b.

Son Traité de Trêve pour cinq ans avec *Philippe Auguste* Roi de France, *ibid.* 151. b. Son Concordat avec le Clergé de l'Eglise Anglaise, pour la Liberté des Elections des Prélats, en 1214. *ibid.* 153. a. Sa Charte touchant les Libertés du Peuple d'Angleterre, *ibid.* 153. b. Elle est cassée par le Pape, *ibid.* 153. b.

Jean I. Roi d'Aragon, sa Confirmation des Privilèges de l'Abbaye de la Crosse, en 1286. S. I. II. 221.

Jean II. Roi d'Aragon, diverses Loix faites par lui, regardant le Royaume d'Aragon, en 1461. S. I. II. 418. *So. suiv.*

Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean Roi d'Aragon*, de l'an 1462. III. I. 275. b.

Sa Trêve avec *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1464. *ib.* 332. a. Ses Lettres par lesquelles il declare de confier & vouloir bien être compris avec son Fils *Ferdinand*, Roi de Sicile, dans la Trêve faite par *Charles*, dernier Duc de Bourgogne, leur Allié, avec *Louis XI.* Roi de France, de l'an 1471. *ibid.* 435. b.

Jean. Roi de Bohême & de Pologne, Comte de Luxembourg, les Privilèges donnez aux Habitans de *Lusace* & de la ville de *Budissin*, qu'ils seront inaliénables &c. en 1319. I. II. 49. a. Ses Lettres de Protection accordées à *Casimir* Duc de Teichen pour lui, ses Biens & Droits avec promesse, qu'en cas que *Jean*, Duc d'Auschwitz, vienne à mourir sans hoirs de son corps, il lui donnera cette Principauté, en 1327. S. I. II. 103. Il donne la *Pomeranie* à l'Ordre Teutonique en Prusse, en 1329. I. II. 110. b.

Sa Composition avec *Edouard* Comte de Bar, au sujet de la Fortification de *Dampvillers*, faite par le moyen de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1329. *ibid.* 124. b. Il vend & fait cession & transport audit Roi, & à ses Hoirs & Successeurs de la Ville & du Comté de *Luques*, en 1334. *ibid.* 147. a. 148. a. Lui & *Charles* son Fils aîné renoncent à toutes leurs prétentions sur le Royaume de Pologne, exceptés les Duchés de *Silésie*, en faveur de *Casimir III.* Roi de Pologne, en 1335. *ibid.* 150. a. Sa Concession donnée à *Conrad* Duc d'Oels en Silésie, qu'en cas que ledit Duc vint à decéder sans Enfants mâles, *Hedwig* sa fille lui succéderait dans tous ses Biens, en 1338. *ibid.* 165. b. Son Confèrenement à la Declaration de l'Empereur *Louis de Bavière*, faite à *Rudolphe*, Comte Palatin du Rhin, que le Droit de suffrage à l'Élection d'un Empereur lui compete, en 1339. S. I. II. 142.

Jean I. Roi de Castille, & *Edouard III.* Roi d'Angleterre, leur Trêve pour un an avec *Charles V.* Roi de France, en 1375. I. I. 104. b.

Jean II. Roi de Castille, Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean Roi de Portugal*, de l'an 1411. I. I. 335. b. Ses Traitez d'Alliance avec *Charles VII.* Roi de France, de l'an 1407. & 1434. II. II. 273. b.

Jean. Roi de Danemarck, & de Suede, Son Traité de Paix avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1489. III. II. 239. a.

Son Traité de Paix & de Commerce avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1490. *ibid.* 244. b.

Partage du Duché de *Holftein* fait avec *Frideric*, Duc de *Holftein*, son Frere, l'an 1490. *ibid.* 251. b. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Louis XII.* Roi de France, par la Médiation de *Jacques*, Roi d'Ecosse, de l'an 1498. *ibid.* 385. a.

Jean de *Baillet*, Roi d'Ecosse, fait un Traité d'Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France, contre *Edouard I.* Roi d'Angleterre, en 1295. I. I. 294. b. Il est fait Roi d'Ecosse par *Edouard I.* Roi d'Angleterre, & depuis à cause de ses forfaits privé dudit Royaume. S. I. II. 3. a. b. Sa Lettre de dissolution à *Edouard I.* Roi d'Angleterre, reconnaissant fa faute de s'être ligué contre lui avec le Roi de France, en 1296. I. I. 298. a.

Députés de *Philippe le Bel* Roi de France, avec *Edouard I.* Roi d'Angleterre, si ledit Roi étoit compris dans la Trêve qu'ils avoient faite, ou non, en 1298. *ibid.* 311. b. Il est livré au Pape *Boniface VIII.* en 1299. *ibid.* 319. b.

Jean, Fils de *Philippe de Valois* & depuis Roi de France, les Lettres patentes, par lesquelles il accorde à *Beatrice de Vienn*, Dame de *Harlay*, Femme de *Hugues le Grand*, Comte de *Châlons*, & la plus proche Parente & Héritière naturelle de *Humbert*, Dauphin de Viennois 3000. livres de rente pour la consolation de ce que ledit *Humbert* avoit donné ses États, à son préjudice, au Roi de France, en 1344. I. II. 227. b.

Son Traité avec *Jean de Chalon*, Fils de *Beatrice*, qui règle toutes les prétentions que ledit *Jean de Chalon* pouvoit avoir en *Dauphiné*, en 1349. *ibid.* 251. b. Il fait au nom du Dauphin son Fils, un Traité avec *Amé VI.* Comte de Savoie, surnommé le *Vert*, par lequel le Traité entre *Amé* Comte de Savoie, & *Humbert* Dauphin est confirmé, & porté, que le Roi de France ni le Dauphin, ni leurs Successeurs ne pourront acquérir aucunes Terres en Savoie, ni le Comte en Dauphiné, en 1351. *ibid.* 267. a. Ses Lettres par lesquelles il accorde à *Jean Duc de Lorraine* le Privilege de Majorité, en 1354. *ibid.* 294. a. Son Traité de Confédération avec *Charles IV.* Empereur & Roi de Bohême, par lequel ils se promettent une assistance reciproque, en 1355. *ibid.* 294. a. Son Traité avec *Charles* Roi de

Navarre, par lequel plusieurs différens entr'eux sont ajustez, en 1355. I. II. 298. b. Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Charles IV.* Empereur dans lequel les Villes de *Vienne* & *Cambray*, comme aussi le *Dauphiné* & le Comté de *Bourgogne*, sont reconnus pour Fiefs de l'Empire, en 1355. S. I. II. 169. Lui & *Charles* Dauphin son Fils aîné, font un Traité avec *Amé VI.* Comte de Savoie, dit le *Vert*, par lequel le Roi donne au Roi d'Hôtel de Bohême situé à Paris, & le Comte promet au Roi de lui remettre *Jeanne*, Fille de *Philippe* Duc de Bourgogne, lib. & Voct, de Mariage & de Religion, pour être mariée au gré du Roi, pourvu que ce ne soit au Dauphin. Ils conviennent de plus d'un échange de divers lieux & Terres de part & d'autre, & se promettent une amitié & assistance reciproque, en 1366. I. II. 315. a. Sa Promesse à *Edouard III.* Roi d'Angleterre, de tenir loyale Prison, en 1360. S. I. II. 175. b. Sa Lettre au Comte d'Armagne, par laquelle il le décharge de la Foi & de son Hommage, qu'il avoit cédés au Roi d'Angleterre, en 1360. *ibid.* 176. Sa Declaration de rendre au Comte de Montfort ses Biens, *ibid.* Sa Declaration, que le Roi d'Angleterre pourra donner les Terres de *Harcourt* à qui il lui plaira, & en recevoir les Hommages & services accoutumés, *ibid.* 177. Ses Lettres obligatoires audit Roi pour trois Millions, *ibid.* Ses Articles conclus en exécution de la Paix de Breteign, corrigée à Calais, *ibid.* Ses Lettres pour la delivrance de la *Rochele* au Roi d'Angleterre, *ibid.* 180. Ses Lettres par lesquelles il décharge les tenans de Calais, *Merle* &c. de leur foi, *ibid.* 181. Ses Lettres par lesquelles il promet de rendre à *Philippe de Navarre* toutes ses Terres, *ibid.* 182. Ses Lettres touchant les 16. Orléans, *ibid.* Ses Lettres par lesquelles il s'oblige au Roi d'Angleterre de lui remettre la *Rochele* dans un Mois, faute de quoi il sera obligé de lui envoyer son Fils en Orléans, *ibid.* 183. Son Alliance avec *Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1360. *ibid.* 114. Son Traité de Paix qu'il fit étant prisonnier du même Roi, auquel il cede plusieurs Villes en France, en 1369. I. I. 5. b.

Son Traité de Paix conclu avec le même Roi, & confirmé par *Charles* Dauphin son Fils, en 1360. *ibid.* 29. b. Son Traité de Paix avec *Charles* Roi de Navarre, fait en conséquence de la Paix de Breteign. S. I. II. 188.

Son Ache de Réserve, par lequel il declare que ses Alliances avec le Roi d'Ecosse subsisteront jusqu'à ce que le Roi d'Angleterre ait fourni de fa part les Renonciations qu'il a promises, *ibid.* 185. Son serment, d'envoyer au Roi d'Angleterre les Orléans qu'il lui avoit promis, *ibid.* 186. Ses Lettres patentes, par lesquelles il fait cession & Renonciation des Terres, qui en conséquence du Traité de Paix fait à Breteign, le 8 Mai 1360. doivent être delivrées à *Edouard III.* Roi d'Angleterre. II. I. 17. a. b.

Sa Cession du Comté de *Guienne*, *ibid.* 22. b. Sa Confirmation & Amplification de ladite Cession. *ibid.* 24. b.

Sa Réunion des Duchés de *Bourgogne* & de *Normandie*, comme aussi des Comtez de *Champagne* & de *Toulouze* pour jamais à la Couronne de France, en 1361. S. I. II. 191. Sa donation du Duché de *Bourgogne*, faite à *Philippe* son quatrième Fils, qu'il crée *Fils de France*, avec la Confirmation de *Charles V.* Roi de France, Frere de *Philippe*, en 1363. II. I. 42. b.

Jean & *Catherine*, Roi & Reine de Navarre, leur Alliance & Confédération avec *Louis XII.* Roi de France, par laquelle ils se promettent une assistance mutuelle & de ne point donner de passage sur leurs Terres à leurs Ennemis, & le Roi de Navarre promet de plus de déclarer la Guerre au Roi d'Angleterre, de l'an 1402. IV. I. 147. a.

Leur Traité d'Alliance avec *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1414. *ibid.* 98. a.

Jean Albert, Roi de Pologne, son Alliance avec *Louis XII.* Roi de France & *Wladislas* Roi de Hongrie & de Bohême, contre les Turcs, de l'an 1500. III. II. 443. a.

Jean Casimir, Roi de Pologne, son Serment, prêté aux États, pour la conservation de leurs Droits & Privilèges, de l'an 1648. VI. I. 421. a. 425. b.

Sa Confirmation Generale des Droits, Libertés & Privilèges, de l'an 1649. *ibid.* 495. a. Ses Lettres Réversales & celles des États du Royaume de Pologne données à *Hugues*, Duc de Courlande, portant, que ses Troupes envoyées pour secours par ledit Duc, ne tireroient à conséquence ou à quelque Préjudice du Duc, de l'an 1652. VI. II. 30. a.

Ses Articles Preliminaires de Paix avec *Frideric Guillaume* Electeur de *Brandebourg*, de l'an 1656. *ibid.* 153. b. Son Traité d'Alliance avec *Leopold*, Roi de Hongrie & de Bohême, de l'an 1657. *ibid.* 179. b. Son Traité d'Alliance avec *Frideric III.* Roi de Danemarck contre la Suede, de l'an 1657. *ibid.* 189. a. Son Traité de Paix avec *Frideric Guillaume*, Electeur de *Brandebourg*, par lequel la partie de la *Prusse*, qu'il a tenu jusques-ici en Fief de la Pologne, lui est cédée en toute Souveraineté, fait à *Vellau*, l'an 1657. *ibid.* 191. a. Sa Capitulation avec *Charles Gustave* Roi de Suede, touchant la reddition de la Ville de *Thorn*, &c. de l'an 1658. *ibid.* 242. a. Son Traité de Paix comme aussi celui de ses Conféderez, *Leopold* Empereur, & *Frideric Guillaume*, Electeur de *Brandebourg*, avec *Charles XI.* Roi de Suede, fait à *Olive*, l'an 1660. *ibid.* 203. a. Ses propositions faites aux Conféderez de l'Armée Polonoise, l'an 1664. VI. III. 56. a.

Ses Articles de Paix & Réunion avec *George* *Auguste*

Lubomirsky, Comte de Wislicz & de Jaroslaw, & les autres Confédérés, de l'an 1666. VI. II. 115. a. Sa Trêve pour 13. ans faite avec *Alexis Michalovitz*, Czar de Russie, de l'an 1667. VII. I. 46. b.

Son Testament, par lequel il institue *Anne de Gonzague* Princesse Palatine, pour son Héritière & Légataire Universelle, de l'an 1673. *ibid.* 214. b.

Jean III. Roi de Pologne, Son Traité de Paix avec *Mahomet IV.* Empereur des Turcs, de l'an 1676. VII. I. 325. a.

Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Leopold I.* de l'an 1676. *ibid.* 332. a. Son Renouvellement de Paix avec le même Empereur, de l'an 1677. *ibid.* 338. a. Sa Prolongation de Trêve pour 17. ans avec le Czar de Russie, de l'an 1678. *ibid.* 363. b. Son Traité de Paix avec *Mahomet IV.* Empereur des Turcs, de l'an 1679. *ibid.* 435. b. Ses Lettres Réversales données à *Fridéric Casimir* Duc de Courlande, que l'inféodation qui lui avoit été donnée pour son Duché, & qui n'étoit pas dans toute les formes, ne lui portera aucun préjudice, de l'an 1683. VII. II. 59. b.

Son Traité d'Alliance offensive & défensive perpétuelle avec l'Empereur *Leopold I.* *ibid.* 62. a. Ses Lettres Réversales données à *Fridéric Casimir*, Duc de Courlande, portant que le secours de Troupes, qu'il a fourni volontairement contre les Turcs, ne tiendront à conséquence, de l'an 1684. *ibid.* 79. a.

Son Alliance offensive & défensive avec l'Empereur *Leopold I.* & la République de Venise contre les Turcs, de l'an 1684. *ibid.* 71. b. Articles de son Alliance offensive & défensive contre les Turcs, conclus avec *Jean & Pierre* Czars de Russie, l'an 1686. *ibid.* 125. a.

Jean II. Roi de Portugal, Son Traité de bonne Amitié avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1485. III. II. 139. a.

Jean IV. Roi de Portugal, Son Traité de Confédération & d'Alliance avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1641. VI. I. 214. a.

Son Traité de Trêve, & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, de la même année. *ibid.* 215. b.

Son Traité de Paix & de Commerce avec *Charles I.* Roi d'Angleterre, de l'an 1642. *ibid.* 238. b. Son Traité Provisionnel avec les *Provinces-Unies*, au sujet du Fort de Galle, de l'an 1645. *ibid.* 207. b. Son Traité avec les mêmes *Provinces*, pour accommoder les différends survenus entre les Portugais & la Compagnie des Indes Occidentales dans le Brésil & ailleurs, de l'an 1648. *ibid.* 447. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Cromwell*, Protecteur d'Angleterre, de l'an 1654. VI. II. 82. a.

Jean V. Roi de Portugal, Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour une suspension d'armes, en 1712. VIII. I. 302. b.

Son Traité de Paix avec le même Roi, qui renonce à toutes les Terres du Cap de Nord & à celles des deux Côtes de la Rivière des Amazones, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 353. b. Son Traité de Paix avec *Philippe V.* Roi d'Espagne, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 444. b.

Jean & Pierre, Czars de Russie, Articles de leur Alliance offensive & défensive contre les Turcs, avec *Jean III.* Roi de Pologne, de l'an 1686. VII. II. 125. a.

Jean, Duc de Beaufort, Regent du Royaume de France, son Traité de Ligue avec *Philippe le Bon*, Duc de Bourgogne & *Jean* Duc de Bretagne, de l'an 1483. II. II. 573. a.

Jean sans peur, Duc de Bourgogne & Comte de Flandres, son Traité de Commerce avec *Henri IV.* Roi d'Angleterre, de l'an 1406. II. I. 302. a. Par qui & pour quel sujet, *Charles VII.* encore Dauphin le fit tuer. II. II. 310. a. n. Sa Réponse au Dési des Enfants de la Famille d'Orléans, sur le meurtre du Duc d'Orléans leur Père, de l'an 1411. II. I. 343. b. Son Traité de Paix avec *Charles VI.* Roi de France & le Dauphin son Fils, fait l'an 1414. II. II. 1. a. Ses Lettres par lesquelles, ensuite des Lettres d'Abolition obtenues du Roi de France *Charles VI.* il se départ des Protestations & Réservations sous lesquelles il avoit juré la Paix avec ledit Roi, de l'an 1415. II. II. 54. a.

Son Traité de Trêve & de Commerce avec *Henri V.* Roi d'Angleterre, de l'an 1417. *ibid.* 90. b. Son Traité de Paix avec *Charles* Dauphin de France, de l'an 1419. *ibid.* 133. b. Comment, & pour quelle raison il fut tué par ledit Dauphin. *ibid.* 136. a.

Jean I. Duc de Lorraine & de Brabant, Son Traité avec la Ville d'*Aix la Chapelle* qui se met sous sa Protection, en 1280. I. I. 246. b.

Lui & son Frère *Godefroi*, Seigneur d'Archevêque, font un Traité de Partage de la Terre d'*Archevêque* avec *Jean* Seigneur de Rivière, en 1283. *ibid.* 241. b. Précis de son Traité avec la Ville de Liège, en 1286. *ibid.* 265. a. Son Traité d'Alliance avec *Thierrie* Comte de Cleves. *ibid.* b. Son Traité de Paix avec *Raimond* Comte de Gueldres, qui ayant été fait prisonnier par *Jean* est mis en liberté, & on lui rend les deux Isles de *Rommel* & de *Tiel*, mais il renonce au Droit qu'il pouvoit avoir sur le Duché de Limbourg, en 1289. *ibid.* 268. a. Son Traité & Accord avec *Godefroi* Comte de Viane, & *Gervais* Comte de Seigneurs de Grimbergen, par lequel ceux-ci s'obligent de servir le Duc avec leurs Vauxhaus en guerre commune à leurs dépens, mais dans les Châteaux à ses dépens, en 1292. *ibid.* 274. a. b.

Jean II. Duc de Brabant, Son Traité de Paix avec *Guillaume* Comte de Hollande, en 1307. I. I. 344. b.

Jean III. Duc de Brabant, son Accord avec la Ville de *Malmes* pour se secourir mutuellement, en 1315. S. I. II. 93.

Son Traité & Concordat avec *Guillaume* de Flandre, Seigneur de Tenremonde, touchant leurs Droits sur ledit *Tenremonde*, en 1318. I. II. 42. a.

Sa Paix avec plusieurs Evêques & Comtes ses voisins, sur tous les Différens qu'ils avoient avec lui, faite par l'entremise de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1332. *ibid.* 142. b. Son Traité de Paix & de Confédération avec *Guillaume* Comte de Hollande au sujet de la Seigneurie de *Hensden*, en 1319. *ibid.* 47. b. Son Traité avec *Orthon* Seigneur de Cuyk, par lequel celui-ci reçoit la Ville de *Grauw* en Fief dudit Duc, en 1323. *ibid.* 60. a. Son Traité de Paix avec *Jean* Comte de Namur, en 1333. *ibid.* 139. a. Son Traité d'une étroite Alliance, Union & Confédération d'amitié & de Commerce avec *Louis* Comte de Flandres & de Nevers faite avec consentement de leurs Villes, pour le repos & l'avancement du Commerce, en 1339. *ibid.* 181. a. b. S. I. II. 143. Sa Décision du différend que les Villes de *Louvain* & de *Bruxelles* avoient ensemble touchant l'ordre à garder quand leurs gens accompagnent le Duc, en 1340. I. II. 197. a. b.

Sa Convention avec *Louis* de Nevers Comte de Flandre, par laquelle *Louis* transporte à *Henri* Fils de *Jean* tout le Droit qu'il peut avoir en la Ville de *Malmes*, fait par l'entremise de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1347. *ibid.* 238. b. Son Alliance perpétuelle avec les Villes & Pais de Liège & de Huy, en 1347. S. I. II. 162.

Jean, Duc de Brabant, & *Jaqueline* de Bavière sa Femme, leur Reconciliation avec *Jean* Duc de Barrière leur Oncle, de l'an 1418. II. II. 102. a. b.

Sa Convention avec le Duc de Bourgogne, au sujet de *Dame Jaqueline de Bavière*, & de la restitution & du Gouvernement du Comté de *Hainaut*, de l'an 1425. *ibid.* 180. a.

Jean I. Duc de Lorraine, son Hommage rendu à *Jean* Roi de France pour la Terre & Château de *Puffavan*, en 1367. II. I. 65. b.

Son Traité de Paix avec *Jean* Comte de Salm, en 1369. *ibid.* 74. b. Son Testament, en 1377. *ibid.* 121. a.

Jean, Comte de Brègne, son Accord avec *Rodolphe* Seigneur de Fougny, touchant le Fief de *Porreboer*, & l'hommage pour la Terre de Fougny, en 1339. S. I. I. 94.

Sa Transaction avec *Hervée* Vicomte de Leon, sur la Ville & le Port de *Breff*. *ibid.* 95.

Jean I. Duc de Bretagne, sa Convention avec *Henri d'Avançon*, Seigneur de Mair & de Goello, touchant la Terre de *Dinan* & celle de *l'Agile*, en 1283. S. I. I. 141.

Jean II. Duc de Bretagne, son Traité avec l'Abbé de *Redon* touchant la Jurisdiction temporelle de cette Abbaye & les Appels à la Cour du Duc, en 1289. S. I. I. 154.

Jean IV. Duc de Bretagne & Comte de Montfort, sa Convention avec l'Evêque & le Chapitre de *St. Malo* touchant certaines impositions sur les Marchandises, en 1365. S. I. II. 194. Sa Ligue offensive & défensive avec *Edmond III.* Roi d'Angleterre, en 1379. II. I. 84. b.

Sa Convention avec *Richard II.* Roi d'Angleterre, par laquelle il lui cède sous de certaines conditions le Château de *Breff*, en 1378. *ibid.* 122. b. Son Compromis, pour sa Paix à faire avec *Charles V.* Roi de France par l'arbitrage de *Louis* Duc d'Anjou de la part du Roi, & du Comte de Flandres & quelques autres Seigneurs de la part du Duc, en 1379. S. I. II. 204.

Son Traité de Paix avec ledit Roi. *ibid.* 205. Son Traité avec *Olivier*, Sire de Cligon, Connétable de France, pour lors son Prisonnier, portant que ledit *Cligon* lui remettra toutes ses Places, après quoi elles lui seront rendues à certaines conditions très dures, en 1387. *ibid.* 222. Ses Actes avec *Louis* Duc de Bourgogne, & *Jean* Duc de Berry, & puis après avec *Charles V.* Roi de France touchant la Dependence du Duché de *Bretagne* de la Couronne de *France*, en 1392. *ibid.* 227. Son Alliance avec *Jean* Duc de Guienne & de Lancastre, avec promesse de Mariage entre leurs Enfants, en 1395. *ibid.* 282.

Jean V. Duc de Bretagne, sa Convention avec l'Abbé & les Moines de *St. Malo* pour la Clôture & fortification de leur Ville, en 1409. S. I. II. 323.

Il obtient de *Charles VI.* Roi de France toute la Seigneurie temporelle sur la Ville & Territoire de *St. Malo*, en 1415. *ibid.* 339.

Jean VI. Duc de Bretagne, son Traité de Paix & d'Amitié mutuelle avec *Henri VI.* Roi d'Angleterre, de l'an 1440. III. I. 548. b.

Jean, Ban de Croatie & de Dalmatie, ses Lettres de Pardon, données à la Ville de *Selenica*, par lesquelles il lui remet au nom de *Louis* Roi d'Hongrie toutes les offenses commises contre ledit Roi, & lui confirme tous leurs Privilèges & Libertés, en 1367. I. II. 338. a.

Jean I. Duc de Deux-Ponts, son Testament, de l'an 1501. V. I. 484. b.

Jean, Comte Palatin, Duc de Deux-Ponts, son Edit publié en qualité de Tuteur & Administrateur du Palatinat, touchant le *Vicar* de l'Empire, pris en main après le décès de l'Empereur *Rodolphe II.* de l'an 1612. V. II. 187. b.

Jean, Duc de Holstein-Sonderbourg, sa Renonciation, par laquelle il déclare qu'ayant reçu du Roi de Danemarck *Fridéric II.* son Frère à titre de Partage Fraternel & Héritaire les Maisons de *Sonderbourg* & de *Norbourg* avec la Ville de *Fleem* & le Monastère de *Tranteburg*, il se tient pour

- content & ne pretend plus rien à la Succession Paternelle, de l'an 1664. V. I. 125. b.
- Jean**, Duc de Mecklenbourg, Acte par lequel il declare, qu'il tient les Terres, Seigneuries & Sujets en Fief masculin de *Frideric I.* Electeur de Brandebourg, de l'an 1427. II. II. 192. a.
- Jean de Montluc**, Evêque de Valence, fa Harangue tenuë à la Noblesse Polonoise, pour la porter à élire *Henri* Duc d'Anjou, pour leur Roi, l'an 1575. V. I. 221. a.
- Ses Conventions avec les Etats du Royaume de Pologne, au nom dudit Duc, élu Roi de Pologne. *ibid.* 223. a.
- Jean**, Marquis du Montferrat, son Traité de Paix avec *Jacqués de Savoie*, Prince d'Achaïe, en 1344. S. I. II. 148.
- Jean**, Marquis du Montferrat, son Traité de Mariage avec *Marguerite de Savoie*, Fille de *Louis* Duc de Savoie, de l'an 1454. III. I. 210. b.
- Sa Paix avec *François Sforce* Duc de Milan, par la Mediation de *René* Roi de Sicile, par laquelle il cede audit Duc la Ville d'*Alexandrie*. *ibid.* 211. b. Sa Ratification de la dite Paix. *ibid.* 215. a.
- Jean**, Margrave de Moravie promet à *Charles IV.* Empereur son Frere toute assistance pour le recouvrement de tous les Droits & Biens appartenans au Royaume de *Bohème*, en 1350. I. II. 254. a.
- Sa Promesse qu'en cas que le Royaume de *Bohème* tombât à lui ou à ses Heritiers en partage, il n'en alieneroit rien du tout, en 1436. *ibid.* 322. a. Ses Lettres par lesquelles il s'oblige à *Charles IV.* Empereur, comme Roi de *Bohème*, de ne partager contre la volonté des Rois de *Bohème* aucuns de leurs Vassaux & Sujets, sous une promesse reciproque de *Charles*. II. I. 56. a.
- Sa Promesse à *Charles IV.* Empereur qu'il ne tâchera en aucune maniere de s'approprier le Royaume de *Bohème*, ni de prendre sous fa Protection aucun de ses Vassaux & Sujets ou leurs Biens, contre son gré, à condition que *Charles* le protege & maintienne ledit Margrave dans tous ses Droits & Privileges &c. en 1371. *ibid.* 80. b.
- Jean**, Comte de Morest, Frere de *Richard I.* Roi d'Angleterre, & puis après lui même Roi d'Angleterre sous le Nom de *Jean sans terre*, son Traité avec *Philippe Auguste* Roi de France, pour le partage de quelques Pays, en 1193. I. I. 117. a.
- Jean**, Comte de Nevers & de Rethel, fa Renonciation à tous Droits, Actions & Partage qu'il pouvoit avoir aux Duchez & Seigneuries de *Lathier*, *Brabant*, *Limbourg*, *Anvers* & *Ouvrémense*, les cedant à *Charles* Duc de Bourgogne, avec la Protection du même Prince contre ladite Renonciation, comme ayant été forcée. S. I. II. 426.
- Lettres de *Louis XI.* Roi de France pour relever ledit Comte de la susdite Renonciation. *ibid.* 432.
- Jean de Savoie**, Fils de *Louis de Savoie*, son Contrat de Mariage avec *Marguerite de Chalon*, Fille du Comte d'Auxerre, en 1329. I. II. 111. b.
- Jean**, Duc de Silésie vend la Ville de *Glogau* à *Jean* Roi de *Bohème*, en 1331. I. II. 128. a.
- Jean**, Duc de Steinau en Silésie refugie son Duché à *Jean* Roi de *Bohème*, en 1336. I. II. 162. a.
- Il vend sa Seigneurie & Ville de *Gora* à *Jean* Roi de *Bohème*, & la reçoit ensuite avec la Ville de *Frauenstad* comme un Fief, pour en jouir durant fa vie, en 1337. *ibid.* 156. a.
- Sa Declaration qu'il avoit hypothéqué la Ville de *Gor* à *Charles* Margrave de Moravie pour 8000 Marcs de gros, & qu'il en avoit obtenu la jouissance fa vie durant, mais qu'après fa mort elle seroit devolue audit Margrave, en 1343. *ibid.* 220. b.
- Jean**, Vicomte & Archevêque de *Milan*, & les Principales Villes de *Lombardie*, leur Accord & Paix avec les Villes de *Florence*, *Pise*, *Sienne* &c. en 1353. I. II. 271. b.
- Jean**, Duc de Sleswig-Holstein, son Revers donné à *Frideric* son Frere, qu'il observera le Droit de Primogeniture, de l'an 1624. V. II. 443. b.
- Jean**, Electeur de Treves, son Accession à la Confederation de *Suabe*, de l'an 1489. III. II. 241. b.
- Jean Adolphe**, Duc de Saxe-Weissenfels, son Accord avec *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, qui renonce au Domaine direct des Seigneuries de *Querfurt*, *Jüterbock* & *Damm*, en recevant du Duc le Bailliage & la Ville de *Burg*, de l'an 1687. VII. II. 145. b.
- Jean d'Avègne**, Comte de Flandres & de Haynaut, obtient de *Guillaume*, Comte d'Hollande & Empereur, le Comté de *Namur*, comme Dot de sa Femme *Alida*, Sœur dudit Empereur, en 1248. S. I. I. 98.
- Jean de Baldun d'Avègne**, Fils de *Marguerite*, Comtesse de Flandres, déclaré néz d'un Mariage legitime par le Pape *Innocent IV.* en 1251. S. I. I. 100.
- Jean d'Avègne**, déclaré legitime Possesseur du Comté d'*Hainaut*, par *Henri* Evêque de Liège, Seigneur Feodal dudit Comté, en 1253. S. I. I. 101.
- Confirmation de cette declaration par l'Empereur *Guillaume*. *ibid.* 103.
- La possession du *Hainaut* lui est confirmée par *Marguerite* fa Mere, en 1256, & par la Renonciation de *Baudouin* son Frere. *ibid.* 106.
- par la Declaration du Prevot, Jurez & Echevins de Valenciennes. *ibid.* II est investi par l'Empereur *Rudolphe I.* des Terres d'*Alost* sur l'*Escaut* & autres, en 1281. *ibid.* 136.
- Son hommage lige, fait à *Philippe le Bel* Roi de France, de la Terre d'*Osprevaux*, en 1290. *ibid.* 157.
- Il achete le Château de *Mirevaux* en Ardenne de *Jean de Cons*, & *Isabelle* fa Femme, en 1293. S. I. I. 159.
- Son Traité d'Alliance avec *Philippe le Bel* Roi de France contre *Guy* Comte de Flandres, en 1296. *ibid.* 166.
- Ses Conventions avec le même Roi, sur au sujet du libre Commerce, que des anciennes Pretensions du Roi sur la Terre d'*Osprevaux* & autres dependantes de la Couronne, en 1297. *ibid.* 167.
- Baudouin**, Seigneur de Beaumont, lui cede fa Terre de Beaumont. *ibid.* 176.
- Jean d'Autriche**, Gouverneur General des *Pais-Bas*, son Edit Perpetuel ou Accord avec les Etats Generaux, de l'an 1577. V. I. 285. b.
- Protection contre ledit Edit par le Prince d'*Orange* & les Etats de *Hollande* & de *Zelande*. *ibid.* 288. a.
- Jean**, Duc de Calabre, Fils de *René* Roi de Sicile, obtient dudit Roi son Pere le Fief de *Lorraine*, l'an 1452. III. I. 576. b.
- Louis XI. Roi de France lui remet l'hommage de *Neufchâtel*, *Câtenois*, *Montfort* &c. l'an 1465. *ibid.* 583. f.**
- Son Traité d'Alliance avec *Amé IX.* Duc de Savoie, de l'an 1467. *ibid.* 584. a.
- Jean de Chalon**, Sire de Rochefort, Comte d'Auxerre, & d'*Als* fa femme, leur Cession de tous les Droits que ladite *Als* pouvoit prétendre lui le Duché de *Bourgogne*, faite en faveur de *Robert* Duc de Bourgogne, en 1277. I. I. 241. a.
- Jean de France**, Duc de Touraine & Comte de Ponthieu, son Contrat de Mariage avec *Jacqueline de Baviere*, Fille de *Guillaume* Duc de Baviere & Comte de *Hainaut*, *Hollande* & de *Zelande*, de l'an 1415. II. II. 45. b.
- Jean**, Dauphin de Viennois, fa Ligue avec *Amé le Grand*, Comte de Savoie, & le Seigneur de *Turin* pour contraindre le Royaume d'*Arles* à l'Empire, en 1314. I. II. 13. b.
- Jean d'Alley**, Dernier Marquis de *Salmeur*, transpore son Marquisat à *Emanuel Philibert*, Duc de Savoie, en 1560. S. II. I. 166.
- Jean Clement**, Electeur de Cologne, fa Protestation contre la demolition de *Rhinbergue*, entrepris par l'Electeur de Brandebourg. S. II. II. 38.
- Jean Casimir**, Comte Palatin du Rhyn, Fils de l'Electeur *Frideric III.* fa Quittance pour les sommes qui lui avoient été payées de la part de *Charles IX.* Roi de France, en vertu d'un Accord precedent, moyennant quoi il promet de sortir du Royaume avec ses Troupes, de l'an 1568. V. I. 164. a.
- Jean Frideric**, Duc de Brunfwig-Lunebourg, son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, pour lever en faveur dudit Roi un corps de 10000 Hommes, moyennant une somme d'argent & un Subside de 30000 ecus par mois, de l'an 1672. VII. I. 212. b.
- Son Traité de Neutralité avec *Christien V.* Roi de Danemarck, *Frideric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, & *Christoffe Bernard* Evêque de Munster, portant que ledit Duc ne s'opposera pas aux Armes des trois Princes confederés contre la Syde &c. de l'an 1675. *ibid.* 305. b.
- Son Accord plus particulier avec les mêmes Princes, touchant les quartiers d'*Hiver* & autres avantages qu'ils lui promettent de procurer. VII. I. 306. b.
- Son Traité de Neutralité avec *Louis XIV.* Roi de France. *ibid.* 312. a.
- Son Accord avec *Christoffe Bernard* Evêque de Munster, pour la defense de la Liberté Germanique & de leurs propres Pais, de l'an 1675. *ibid.* 314. b.
- Jean**, Electeur de Saxe, & *Philippe* Landgrave de *Hesse*, leur premiere Alliance pour la defense de la Religion & de fa Reformation selon la Parole de Dieu, à *Torgau*, de l'an 1526. IV. I. 449. b.
- La même Alliance faite avec plusieurs autres Princes & la Ville de *Magdebourg*. *ibid.* 455. a.
- Son Alliance avec *Albert*, Duc de Prusse & Margrave de Brandebourg pour la defense de la Reformation, en la même année. *ibid.* 462. b.
- Sa Ligue avec les Ducs de *Brandebourg* & le Landgrave de *Hesse* & autres Princes & Etats de l'Empire pour leur commune defense en cas qu'ils fussent attaquez pour cause de Religion, fait à *Smalcalde*, l'an 1531. IV. II. 78. a.
- Son Compromis avec *George* Duc de Saxe, son Confon, pour remettre la decision de leurs differens au Jugement arbitral de seize personnes que chacun d'eux choisira entre ses propres Sujets, & qu'en cas que ledits Arbitres ne pussent pas convenir d'une Sentence, ils devront recourir aux Universités de *Heidelberg* ou d'*Ingolstadt*, pour en avoir leur Sentiment, de l'an 1531. *ibid.* 79. b.
- Sentence Arbitrale rendue entr'eux par ledits Arbitres à *Grimm* la même année. *ibid.* 10. b.
- Recès conclû entre ledits Arbitres, l'an 1533. pour la non-Execution de leur Sentence. *ibid.* 100. a.
- Jean Frideric**, Duc & depuis Electeur de Saxe, son Contrat de Mariage avec *Sibylle*, Fille de *Jean* Duc de Juliers, de Cleves & de Berg, où ledit Duc *Jean* & *Marie* fa Femme declarer, que venant à deceder sans Hoirs mâles, les Principautés de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, comme aussi les Comtés de la *Marck* & de *Reverberg* avec toutes leurs dependances passeroient à ladite Princesse *Sibylle* & à ses descendans, de l'an 1526. IV. I. 459. b.
- Confirmation dudit Traité de Mariage par l'Empereur *Charles V.* l'an 1544. IV. II. 271. b.
- Son Accord avec *George* Duc de Saxe, au sujet de quelques differens survenus entr'eux à l'occasion de la Sentence Arbitrale de *Grimm*, par l'entremise de *Philippe* Landgrave de

de Hesse, l'an 1536.

I. II. 137. a. Lui & George Duc de Saxe, font un Accord au sujet des Différents que le Duc George avoit eu avec l'Electeur Paen, Pere de Jean Frederic, touchant l'heredité Paternelle, de l'an 1533. *ibid. 103. a.* Son Accord avec le Magistrat de la Ville d'Erfford, pour l'Accommodement de leurs Différents au sujet du Droit de Conduire en cette Ville & de la Préférence à y observer, de la même année. *ibid. 106. a.* Renouvellement & Extension de la Ligue de Smalcald pour dix ans, entre lui, & quelques autres Princes & Etats Protestans, de l'an 1536. *ibid. 141. a.* Règlement de ce que chacun devra faire & fournir pour l'Exécution de la Ligue susdite. *ibid. 142. a.* Son Alliance faite avec Christian Roi de Danemarck, de l'an 1536. *ibid. 147. a.* Autre Alliance entre eux, de l'an 1538. *ibid. 161. a.* Articles reglez entre lui & George Duc de Saxe par les Deputés Conscillers de l'un & de l'autre, en conséquence de l'Accord de Grimme, qui y est éclairci & confirmé, de l'an 1536. *ibid. 149. b.* Son Passage Hereditaire avec Jean Ernest Duc de Saxe, son Frere, par lequel lui-ci choisit pour foi les Etats de Cobourg, ceux de Misnie, de Thuringe & de Voigtland devant appartenir à l'Electeur, avec tous les autres Biens de la Maison, sous condition néanmoins, qu'il en rendra 14000 Florins par an au Duc son Frere, de l'an 1542. *ibid. 222. a.* Son Traité d'Accommodement avec Maurice Duc de Saxe, sur les Guerres, Intimités & Différens survenus entre eux au sujet de l'occupation de la Forteresse de Misnie, & de la Ville & Prefecture de Wurzen, de l'an 1542. *ibid. 225. b.* Son Accord avec Philippe Landgrave de Hesse, touchant l'Expedition de Guerre contre Henri le jeune, Duc de Brunswig. Fait à Eyfemach, l'an 1542. *ibid. 227. a.* Sa Declaration & celle de Philippe Landgrave de Hesse, pour eux & pour ceux de leur Religion, par laquelle ils recitent la Chambre Imperiale de Spire comme parziale & refusent de se soumettre à ses Jugemens, jusqu'à ce qu'elle soit reformée, de l'an 1542. *ibid. 238. b.* Son Accord avec Ferdinand Roi des Romains, touchant son agnition en cette qualité, le Monastere de Dobrilug & la Confirmation du Contrat de Mariage de Juchiers, de l'an 1544. *ibid. 269. b.* Son Recès fait avec Philippe Landgrave de Hesse, touchant l'ordre à tenir dans le commandement des Troupes & dans les expeditions militaires, de l'an 1546. *ibid. 309. b.* Autre Recès, touchant les quartiers d'Hyver. *ibid. 318. b.* Lui & Philippe Landgrave de Hesse sont proscrits par l'Electeur Charles V. l'an 1546. *ibid. 314. a.* Sentence de mort portée contre ledit Electeur, par Charles V. l'an 1547. *ibid. 312. b.* Sa Capitulation avec l'Electeur Charles V. par laquelle il renonce à l'Electorat de Saxe, l'an 1547. *ibid. 321. b.* Son Accommodement final & perpétuel avec Henri le jeune Duc de Brunswig, de l'an 1553.

Son Accord Hereditaire avec Auguste Electeur de Saxe, de l'an 1554. *ibid. 70. a.* Jean George I. Electeur de Saxe, son Edit, touchant le Vicariat de l'Empire, pris en main après le décès de l'Empereur Rodolphe II. de l'an 1612. *ibid. 185. b.* Son Accord avec Anne Marie, Veuve de Frederic Guillaume Administrateur de l'Electorat de Saxe, au sujet de la Ville de Dornbourg, qui lui a été assignée pour Douaire, de l'an 1613. *ibid. 224. a.* Son Accord avec les Princes Imperiaux Hansatiques au sujet des Droits & Péages que les Marchandises devront payer à l'Electeur, de l'an 1618. *ibid. 324. a.* Son Acte d'assurance donné à Gustave Adolphe Roi de Suede, qu'il joindra ses Armes à celle du Roi, de l'an 1632. *ibid. 18. b.*

Sa Reponse aux Propositions du Roi de France Louis XIII. touchant les Troubles de l'Allemagne, de l'an 1633. *ibid. 46. a.* Sa Trêve avec l'Empereur Ferdinand III. de l'an 1635. *ibid. 85. b.* Sa Paix de Prague avec eux, touchant les Personnes qui ne devont pas être comprises dans l'Amnistie. *ibid. 99. b.* L'Empereur Ferdinand III. lui cede l'an 1636, le Margraviat de la haute & basse Lusace, pour les services qu'il lui a rendus dans les Troubles de Boheme, & pour les Depenses de guerre qu'il y avoit faites. *ibid. 292. a.* Sa Trêve pour six Mois avec le Comte de Torfensohn au Nom de la Couronne de Suede, de l'an 1645. *ibid. 325. a.* Prolongation de ladite Trêve pour dix Mois, de l'an 1646. *ibid. 340. b.*

Jean George II. Electeur de Saxe, son Accord Hereditaire & Perpetuel, avec ses Freres, Auguste, Christian & Maurice, Ducs de Saxe, pour le Partage des Etats & Domaines de la Maison Electorale, conformément à la Disposition Paternelle de Jean George I. de l'an 1657. *ibid. 161. a.* Son Accord particulier avec le Duc Auguste postulé Administrateur de Magdebourg, touchant l'Evêché de Meissen, que ce dernier cede à l'Electeur en échange des Baillages de Querfurt, Dahme & Jasterbock. *ibid. 171. a.* Son Accord ulterieur avec ledit Duc & ses Freres touchant les Vaux, *ibid. 172. a.* Son Recès particulier avec le Duc Christian, auquel il remet sous certaines conditions la Basse Lusace. *ibid. 174. b.* Autre Accord particulier avec le Duc Auguste, touchant les Vaux de Thuringe. *ibid. 186. a.* Accord entre les Commisaires & ceux du Duc Auguste son Frere, postulé Administrateur de Magdebourg, touchant l'hommage des Vaux, les Tailles & autres Droits Territo-

riaux, de l'an 1657.

VI. II. 280. a. Son Accord avec ses Freres, Christian, Auguste, & Maurice au sujet des Tailles qui n'avoient pas été partagées par l'Accord Hereditaire, de l'an 1657, fait l'an 1660. *ibid. 297. b.* Son Recès conclu avec son Frere Maurice Duc de Saxe, touchant la Ville & le Bailliage de Pegau, que l'Electeur avoit vendu audit Duc pour 77288 R. de l'an 1662. *ibid. 408. b.* Son Accord avec Auguste Duc de Saxe, son Frere, touchant les Schrifffesses de la Thuringe, de l'an 1663. *ibid. 449. b.* Sa Declaration à Maurice Duc de Saxe son Frere, que les trois mille florins qui lui étoient accordés par an à vie, avec les deux mille florins, promis à titre Hereditaire, lui seront aussi continus pour sa posterité, mais non pas la Jurisdiction sur les Schrifffesses du Voigtland, de l'an 1663. *ibid. 455. b.* Son Traité d'Alliance avec Louis XIV. Roi de France, pour la Conservation des Droits & Libertés des Etats de l'Empire, de l'an 1664. *ibid. 445. a.*

Articles ajoutés à cette Alliance, l'an 1665. *ibid. 53. a.* Son Traité d'Alliance avec Charles XI. Roi de Suede, en 1666. *ibid. 112. b.* Sa Ligue défensive avec l'Empereur Leopold I. de l'an 1668. *ibid. 101. a.* Son Accord avec ses Freres, Ducs de Saxe, au sujet des Tailles & Dettes de leurs Domaines, de l'an 1669. *ibid. 104. a.* Son Traité d'affiance avec Leopold I. Empereur, pour la défense reciproque de leurs Pais, de l'an 1673. *ibid. 220. a.* Son Traité d'Alliance défensive avec Ferdinand Marie, Electeur de Baviere, de l'an 1679. *ibid. 371. a.* Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1679. *ibid. 445. a.*

Jean George III. Electeur de Saxe, sa Protestation contre certains Points de l'Accord Hereditaire conclu par son Pere avec ses Freres, l'an 1657, comme prejudiciables à la Supériorité Territoriale, de l'an 1680. *ibid. 11. b.* Son Recès avec Adolphe Duc de Saxe-Weissenfels sur l'Accord Hereditaire de l'an 1657, qui est éclairci en divers Points, de l'an 1682. *ibid. 126. a.* Sa Convention pour trois ans avec les Comtes de Schwarzbach, par laquelle l'Electeur promet de les garantir de tous Quartiers & Passages de Troupes, & de fournir pour eux leur Contingent tant en hommes qu'en argent, moyennant la Somme de 22 mille écus par an, de l'an 1683. *ibid. 50. a.* Sa Convention avec Anne Dorothée Abbesse de Quedlinbourg & son Chapitre, au sujet de l'hommage, Reddition des Comptes, Jurisdiction, Ordonnances Politiques & Ecclesiastiques & autres Droits qui lui convenoient, comme Avocat de ladite Abbesse, fait en 1685. *ibid. 90. a.* S. II. I. 415.

Jean George IV. Electeur de Saxe, son Recès avec le Cercle de Suede, par lequel il promet de laisser la moitié de son Armée au Cercle de Franconie, & les deux tiers de l'autre moitié au Cercle de Suede pour les défendre contre les Invasions des Troupes Françoises pendant l'Hyver, moyennant une somme de 150000 florins à payer à ses Troupes, & de fournir le foin & l'avoine aux Chevaux, de l'an 1691. *ibid. 301. b.* Son Traité avec l'Empereur Leopold I. pour un Corps de 13000. Combattans, avec lequel l'Electeur promet d'assister l'Empereur à certaines Conditions, de l'an 1693. *ibid. 321. b.*

Jean George, l'alsé, Margrave de Brandebourg, Christian Prince d'Anhalt, & George Frederic Comte de Hohenloé, proscrits par l'Empereur Ferdinand III. pour avoir soutenu la Rebellion de Boheme, de l'an 1621. *ibid. 376. a.*

Jean Guillaume, Duc de Saxe, son Contrat de Mariage avec Dorothée Susanne, Fille de Frederic, Electeur Palatin, de l'an 1560. *ibid. 63. a.*

Jean Guillaume, Eleveur Palatin, son Recès avec Frederic I. Roi de Prusse, pour la Liberté de Conscience & d'Exercice public de la Religion Reformée, de l'an 1705. *ibid. 179. a.* Sa Convention avec François Louis, Grand Maître de l'Ordre Teutonique, comme Evêque de Worms, touchant le Directoire du Cercle du Haut Rhyn, en 1705. *ibid. 44. a.* Son Accord & Transaction avec Louis, Evêque de Worms, pour la Cession & échange de la Ville de Ladembourg & quelques autres Lieux sur lesquels il y avoit du différend entre eux, de l'an 1705. *ibid. 166. a.*

Son Traité avec Anne Reine de la Grande Bretagne & les Provinces Unies, pour l'augmentation de ses Troupes de 1000 hommes, de l'an 1706. *ibid. 195. b.*

Jean Jacques, Marquis du Montferrat, son Contrat de Mariage avec Jeanne de Savoye, Fille d'Amé Comte de Savoye en 1707. *ibid. 343. a.*

Jean Jacques, Marquis du Montferrat, sa Ligue avec Philippe Marie Anglus Duc de Milan, pour 32. ans, de l'an 1428. *ibid. 207. a.* Sa Paix avec Amé I. Duc de Savoye, en vertu de laquelle il remet à celui-ci, plusieurs Villes & Terres, pour qu'il les donne ensuite en Fief à Jean de Montferrat, son Fils aîné, en 1430. *ibid. 361. a.*

Son Instrument de Donation desdites Villes & Terres, faites audit Duc. *ibid. 374. a.*

Jean Louis, Comte de Nassau-Saarbrück, son Traité avec Louis XIV. Roi de France, touchant la Forteresse de Hambourg & la garde par une Garnison Françoisie, de l'an 1663. *ibid. 452. a.*

Jean Philippe, Electeur de Mayence, son Traité d'Alliance avec Louis XIV. Roi de France, pour le maintien de l'Alliance du Rhyn, de l'an 1667. *ibid. 11. b.*

VI. II. 13. b. Jean

- Jean Philippe*, Duc de Saxe-Altenbourg, son Obligation donnée à *Charles Frédéric* Duc de Munsterberg pour la Somme de 20. mille Florins, promise pour dot à *Anne Sophie*, sa Sœur, Epouse dudit Duc de Munsterberg, de l'an 1618. V. II. 325. b.
- Jean Sigismond*, Electeur de Brandebourg, son Recès conclu avec *Wolfgang Guillaume* Comte Palatin du Rhin, touchant la Succession de *Jean Guillaume* dernier Duc de Juliers, de l'an 1609. V. II. 103.
- Recès ultérieur entre les mêmes, de l'an 1610. *ibid.* 121.
- Leur Déclaration que la Convention faite entre eux ne devra pas préjudicier à la Maison Palatine de *Deux Ponts*. *ibid.* 125.
- Ses Lettres par lesquelles il accepte les Articles & Conditions de l'Investiture simulante du Duché de *Prusse*, prérites par *Sigismond III.* Roi de Pologne, de l'an 1611. V. II. 181. a.
- Jean Tanquerel*, Bachelier de Théologie, est condamné par le Parlement de Paris, pour avoir ioutenu, que le Pape peut déposer les Princes qui lui sont rebelles. S. II. I. 167.
- Jeanne & Charles*, Reine & Roi d'Espagne, leur Alliance étroite & perpétuelle avec *Maximilien I.* Empereur, & *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, pour leur défense mutuelle. S. II. I. 40.
- Jeanne I.* Reine de Jérusalem & de Sicile, son Hommage qu'elle fit au Pape *Clement VI.* en 1344. S. I. II. 154.
- Elle vend la Ville & le Territoire d'*Avignon* au Pape *Clement VI.* pour 80000 flor. de Florence, en 1348. *ibid.* 162.
- Son Diplôme par lequel elle assigne 72 fl. en pension à *Gus de Remolis*, à prendre sur la Gabelle de Nice, en 1378. II. I. 124. a.
- Sa Confirmation de la Ferme de la Gabelle à Nice pour 2400. fl. par an, faite par son Sénéchal, en 1378. *ibid.* 126. b.
- Sa Déclaration, qu'elle avoit adopté *Louis Duc d'Anjou*, en 1380. *ibid.* 151. b.
- Jeanne II.* Reine de Naples, ses Lettres, pour convoquer les Etats du Royaume à son Couronnement, en 1419. S. I. II. 345.
- Jeanne de Bourgogne*, Reine de France, son Testament, confirmé par le Roi *Philippe de Valois* son Epoux, en 1329. I. II. 345. a. S. I. II. 123.
- Jeanne*, Duchesse de Brabant, sa Convention avec les Villes de l'Evéché de *Liège*, touchant la liberté du Commerce. S. I. II. 284.
- Jeanne*, Comtesse de Flandres, & de Hainaut, son Traité de Paix avec *Valeran Duc de Limbourg* touchant le Comté de *Namur*, en 1222. I. I. 162. a. & n.
- Son Testament, avec la Confirmation de *Louis IX.* Roi de France, en 1244. *ibid.* 184. a.
- Jeanne*, Duchesse de Luxembourg, Brabant, Lorraine & Limbourg, ses Lettres patentes, par lesquelles elle déclare, que son Mari *Wenceslas*, Frere de *Charles IV.* Empereur, gouverneroit avec elle les Duchés de *Brabant* & de *Limbourg*, & qu'il en seroit l'Heritier après sa mort, en 1356. I. II. 321. b.
- Jeanne*, Heritiere de Navarre & de Champagne, Fille de *Henri Roi de Navarre*, prête hommage à *Robert Duc de Bourgogne*, en 1283. I. I. 252. a.
- Jeanne d'Arc*, dite la *Pucelle d'Orléans*, Sentence rendue contre elle par l'Evéque de *Beauvais*, assisté de *Jean le Maître*, Vicairé Inquisiteur, pour cause d'Impiété & d'Herésie, en 1412. S. I. II. 356.
- Sa Condamnation au feu par la Justice Seculière. *ibid.*
- Jene*, Principauté, Recès de Partage entre *Guillaume Ernest* & *Jean Ernest* Ducs de Saxe-Weimar d'une part & *Jean George Duc de Saxe-Erfenach* d'autre part, par lequel ils partagent entre eux ladite Principauté, de l'an 1691. VII. II. 297. b.
- Jérôme de Prague*, sa Revocation & Abjuration des Heresies de *Wiclef* & de *Huss*, confessant de convenir en tout avec l'Eglise Romaine. II. II. 53. a.
- Il retracte son Abjuration de la Doctrine de *Wiclef* & de *Huss*, & est condamné pour cela comme Heretique par le Concile de Constance. *ibid.* 71. b.
- Jesuites*, bannis de France par Arrêt du Parlement de Paris, à Pocaillon du parricide attenté contre le Roi *Henri IV.* par *Jean Chastel*. S. II. I. 126.
- Jever*, Seigneurie située dans l'Offritse, *Louis XIV.* Roi de France en cede la Souveraineté & le Domaine direct, qui lui competent comme Duc de Bourgogne, au Roi de *Danemarck*, en 1682. S. II. I. 409.
- Jldesonse*, Roi d'Araggon, obtient le Comté de *Ranfillon* par Testament du Comte *Guinard*. S. I. I. 58.
- Il obtient de même de *Robert* d'Arce le Château & Comté de *Mailhoras*, que celui-ci reçoit d'Arce de lui comme Fief. *ibid.* 59.
- Sa Donation du Comté de *Bigorre* faite à *Gaston* Vicomte de Bearn, à condition d'épouser la parente, la Fille de *Bernard*, Comte de Comenge, Nièce de *Catalle*, feu Comte de *Bigorre*. *ibid.* 69.
- Jldesonse*, Comte de Toulouze, son Acte de Partage avec *Raymond Comte de Barcelonne*, & leur Promesse mutuelle de ne point aliéner le Comté de *Provence*, en 1115. I. I. 67. b.
- Imma*, Femme d'*Eginhard*, reçoit de *Louis la Debonnaire* deux Villes en don. I. I. 6. b.
- Indes Orientales*, Traité d'Alliance & de Protection des Rois de *Telo*, de *Lingues*, les Rois & Peuples de *Goa*, avec la *Compagnie Orientale Hollandaise*, le 1er Jan 1668. & 1669. VII. I. 76. a.
- Indes*, Declaration d'*Alonso d'Ojeda*, General des Espagnols aux *Indes Occidentales*, par laquelle, en vertu de la Donation faite par le Pape aux Rois de Castille, il somme & requiert les Peuples qui habitent cette Partie du Monde, de se soumettre à la Foi Catholique, & à la Domination desdits Rois. S. I. I. 16.
- Indulgences*, Lettres d'Indulgence des Fréques de *Normandie* données avec la Permission du Pape à ceux qui donneront quelque aumône pour la Conservation de la Terre Sainte, en 1184. I. I. 209. a.
- Indulgences & Dimes*, assignées par le Concile de *Bale* à la Ville d'*Avignon*, pour un prêt de 70000 florins d'or. III. I. 23. a.
- Indulgences accordées* par le Legat du Pape *Alexandre VI.* à ceux qui feront des Prières aux Saints pour l'affoiblissement de la *Confederation de Suabe*, leur relâchant cent jours des Penitences imposées, l'an 1501. IV. I. 7. a.
- Innocent II.* Pape Sa Concession des Biens allodiaux de la Comtesse *Mathilde* à l'Empereur *Luthaire II.* sous de certaines Conditions, en 1133. I. I. 74. b.
- Il confirme le Titre de Roi à *Roger III.* Roi de Sicile, en 1139. *ibid.* 75. b.
- Sa Lettre à *Alphonse I.* Roi de Portugal, par laquelle il le prend avec son Royaume sous la Protection du St. Siège, en 1142. *ibid.* 76. b.
- Innocent III.* Pape, sa Lettre à *Sanche* Roi de Portugal, pour payer au St. Siège le Cens annuel de 4 Onces d'or, promis par *Alphonse I.* Roi de Portugal, en 1198. I. I. 123. b.
- Sa Lettre au même Roi, par laquelle il le prend avec son Royaume sous sa Protection, en 1198. *ibid.* 124. a.
- Sa Lettre au même pour le remercier d'avoir payé les 4 onces d'or de cens annuel dû au St. Siège. *ibid.* 124. b.
- Son Excommunication de *Raymond* Comte de Toulouze, en 1199. S. I. I. 70.
- Sa Lettre à *Pierre Roi d'Araragon*, par laquelle il permet que les Rois & Reines d'Araragon pourront à l'avenir être couronnés à Saragoffe par l'Archevêque de Tarragone, en 1204. I. I. 132. a.
- Sa Lettre à *Jean Sans Terre*, Roi d'Angleterre, par laquelle il le menace de l'excommunier, s'il ne satisfait pas dans 3. Mois aux demandes du Pape au sujet de l'Archevêque de Cantorbéry, en 1209. *ibid.* 384. b.
- Son Interdit au Clergé d'Angleterre, pour le même sujet. *ibid.* 385. b.
- Sa Lettre à *Alphonse II.* Roi de Portugal, par laquelle il lui confirme la Protection de sa personne & de son Royaume de la part du St. Siège, pour les deux Marcs d'or, qu'il s'étoit obligé de payer de plus annuellement au St. Siège, en 1212. *ibid.* 124. a.
- Son Decret dans la Cause Matrimoniale de *Pierre Roi d'Araragon* & *Marie* son Epouse, en 1213. *ibid.* 146. b.
- Sa Lettre à *Jean Sans Terre*, Roi d'Angleterre, pour le recevoir lui & son Royaume sous la Protection du St. Siège comme en étant devenu vassal & fief, devant payer annuellement 1000 Marcs, en 1213. *ibid.* 149. a. b.
- Il confirme le Concordat fait entre le même Roi, & son Clergé, pour permettre l'élection des Prelats libre, en 1215. *ibid.* 153. a.
- Il casse la Charte du même Roi, par laquelle il avoit assuré les Libertés du Peuple d'Angleterre, en 1215. *ibid.* 155. b.
- Innocent IV.* Articles de l'Accord fait entre lui & *Frideric II.* Empereur, en 1244. I. I. 186. a.
- Sa sentence d'Excommunication contre l'Empereur *Frideric II.* en 1245. *ibid.* 190. b.
192. b. Plaintes de l'Empereur *Frideric II.* de ce qu'il avoit été prononcé Sentence de Deposition contre lui, sans l'avoir cité ni oui, faites à tous les Rois & Princes du Monde, en 1245. *ibid.* 96.
- Il demande & exige de l'Eglise Anglaise un Subside de 6000 Livres Sterling, & il en écrit aux Evêques de *Winton* & de *Norwich*, en 1245. *ibid.* 190. a.
- Sa Declaration, que *Jean & Balduin d'Avesnes*, Fils de *Marguerite*, Comtesse de Flandres, étoient nés d'un Mariage légitime, en 1251. S. I. I. 100. b.
- Innocent VIII.* Pape, la Dispense donnée à *Henri VII.* Roi d'Angleterre pour pouvoir épouser *Elisabeth*, Fille du feu Roi *Edouard IV.* Jan 1485. III. I. 151. a.
- Sa Bulle par laquelle il confirme au même Roi, & à ses Enfants légitimes le Droit de Succession dans le Royaume d'Angleterre, de l'an 1486. *ibid.* 154. a.
- Sa Sentence par laquelle il confirme la dissolution du Mariage entre *René Duc de Lorraine* & *Jeanne de Harcourt* pour fait d'inhabilité, & declare pour légitime le second Mariage dudit Duc avec *Philippine de Gueldre*, de l'an 1488. *ibid.* 178. a.
- Sa Confirmation de la Sentence du Divorce du même Duc, de l'an 1488. *ibid.* 451. b.
- Sa Dispense pour le Mariage de *Charles VIII.* Roi de France avec *Anne Duchesse de Bretagne*, qui avoit juré qu'elle n'étoit pas enlevée, de l'an 1491. *ibid.* 276. b.
- Sa Defense, que la *Sanction Pragmatique Gallicane* ne devra aucunement être reçue en *Bretagne*, en 1491. S. I. II. 477.
- Innocent X.* Pape, Protection de son Nonce contre la *Paix de Westphalie*, de l'an 1648. VI. I. 462. a. b.
- Sa propre Protection contre ladite Paix. *ibid.* 463. a.
- Innocent XII.* Pape, sa Confection contre le *Nepotisme*, faite en 1692. S. II. I. 434.
- Innocent XIII.* Pape, ses Lettres d'Investiture du Royaume de *Naples*, pour l'Empereur *Charles VI.* en 1722. S. II. II. 158.
- Sa Protestation contre l'Investiture éventuelle des Duchés de *Parme* & *Fantance*, à régler au Congrès de *Cambray*, en 1724. *ibid.* 175.
- Inqui-

Inquisition, Ordonnances de la République de Venise touchant ce Tribunal. S. II. I. 268.

Decret de la Sainte Inquisition Universelle Romaine, sous le Pontificat du Pape Innocent XI. touchant la Doctrine de Michel Molinos, contenué en 68. p. oppositions lesquelles sont condamnées comme herétiques, scandaleuses, blasphematoires, &c. en 1687. *ibid.* 472.

Interim, Recès & Union entre Maurice Electeur de Saxe & Joachim Electeur de Brandebourg sur les Differens de Religion survenus au sujet de l'*Interim* ordonné par Charles V. de l'an 1548. *ibid.* 344. b.

Ordonnance donnée par Charles V. à l'Evêque & la Ville de Ratisbonne, touchant l'observation de l'*Interim*, l'an 1549. *ibid.* 346. b.

Investiture des Eglises, ne doit pas être reçue des Princes Seculiers. I. I. 55. a. & b.

Investiture des Evêques, combien de tems exercée par les Empereurs. I. I. 61. b.

Accords faits à ce sujet entre Henri V. Empereur & Pape. *ibid.* 61. b. & *Ep. Jur.*

Investiture des Dignités Ecclesiastiques par la Crosse & l'*Anneau* cédée par l'Empereur Henri V. au Pape Calixte II. en 1123. I. I. 66. b.

Joachim, Electeur de Brandebourg, son Accord avec George & Barnim Ducs de Pomeranie, au sujet du Fief & de la Succession de ladite Pomeranie, de l'an 1529. IV. II. 50. a.

Sa Caution & celle de Maurice Electeur de Saxe, donnée à Philippe Landgrave de Hesse, au sujet de sa Comparution devant l'Empereur Charles V. de l'an 1547. *ibid.* 335. b.

Joachim, Duc de Holstein-Ploen, sa Protestation contre la prise de possession des Comtes d'*Odenbourg* & de *Delmenhorst* par le Comte Antoine, au nom du Roi de Danemarck & du Duc de Holstein-Gottorp, de l'an 1667. VII. I. 36. b.

Joachim Ernest, Margrave de Brandebourg-Anspach, son Traité en qualité de Lieutenant General de l'Union Evangelique, avec Maximilien Duc de Baviere, comme General de la Ligue Catholique, pour parvenir à un Accommodement entre les deux Partis, de l'an 1620. V. II. 369. a.

Jolande, Reine de Jerusalem & de Sicile, Veuve de Ferry & Mere de René II. Ducs de Lorraine, son Testament, de l'an 1481. III. II. 449. a.

Jolande, Marquise & Comtesse de Namur, cede ce Comté-là à Philippe son Fils, lorsqu'elle fut appelée avec Pierre son Mari à aller prendre la Possession de la Couronne Imperiale de Constantinople, en 1216. I. I. 156. b.

Joseph I. Roi des Romains, sa Capitulation faite à son Election, l'an 1690. VII. II. 247. a. Son Traité avec Therese Cunigunde, Electrice de Baviere, touchant la Reduction de la *Bohême*, de l'an 1704. VIII. I. 163. b.

Lequel il confirme aux quatre Etats d'*Autriche* tous leurs Privileges, en 1705. S. II. II. 45. Ses Lettres Patentes par lesquelles il met au Ban de l'Empire *Joseph Clement* de Baviere, Electeur de Cologne, de l'an 1706. VIII. I. 191. b.

Ses autres Lettres Patentes, pour mettre audit Ban Maximilien Electeur de Baviere, *ibid.* 193. a. Son Decret Commissarial Imperial contre les deux Freres, *Joseph Clement* & Maximilien Emanuel, Electeurs de Cologne & de Baviere, de l'an 1706. *ibid.* 195. a.

Son Decret donné en faveur du Duc de Lorraine, par lequel il lui promet un Equivalent pour le Duché de Montserrat, qui avoit été cédé au Duc de Savoie, de l'an 1707. *ibid.* 237. a.

Son Traité avec le Pape Clement XI. sur les Differens qu'il y avoit entr'eux, de l'an 1709. *ibid.* 233. a. Son Edit par lequel il annulle tous les sermens de fidelité faits par les Possesseurs des Langues de la Lombardie au Duc de Savoie, en 1709. S. II. II. 77.

Sa Convention avec Charles XII. Roi de Suède pour le Rétablissement de la Religion Protestante en *Silésie* sur l'ancien pied, de l'an 1707. VIII. I. 221. a.

Son ultérieure Declaration touchant l'exécution de ladite Convention, en 1709. *ibid.* 223. a. Son Decret Commissarial pour la Garantie de la Neutralité d'Allemagne dans la guerre du Nord, en 1710. *ibid.* 246. b.

Sa Convention avec Anne Reine de la Grande Bretagne & les Provinces Unies, touchant la Neutralité de l'Empire dans la Guerre du Nord, en 1710. *ibid.* 249. a.

Entré Convention entre les mêmes touchant cela. *ibid.* 254. b. Son Traité de Paix & de Reconciliation avec les Mécontents d'*Hongrie*, en 1711. *ibid.* 269. a.

Joseph Clement, Electeur de Cologne, sa Declaration donnée aux Etats de son Archevêché, que les Subsidies qu'ils lui avoient accordés pour la Guerre, ne pouvoient être à charge, & au prejudice de leurs Libertés & Privileges, de l'an 1694. IV. III. 10. a.

Son Renouveau de la Grande Alliance avec l'Empereur & les Provinces Unies, de l'an 1696. VII. II. 366. a. Il est mis au Ban de l'Empire par l'Empereur *Joseph*, en 1706. VIII. I. 191. b.

Sa Protestation contre l'Election de l'Empereur, en cas qu'elle se fit, sans lui, en 1711. S. II. II. 85.

Jolande, la permission de l'occuper donnée par le Pape *Adrien IV.* à Henri II. Roi d'Angleterre, moyennant le tribut d'un denier pour St. Pierre pour chaque maison, en 1155. I. I. 80. a. 374. b.

L'Investiture en est donnée par Richard II. Roi d'Angleterre à Robert de Vescy, Comte d'Oxford, S. I. II. 224. Confédération entre les Catholiques de ce Pais, de l'an 1642. VI. I. 241. b.

Traité de Trêve entre les Parlementaires & Royales de ce Royaume, de l'an 1643. VI. I. 291. a.

Traité entre les Catholiques Confédérés, de ce Royaume & Charles I. Roi de la Grande Bretagne, pour la liberté de l'exercice libre & public de leur Religion, de l'an 1645. *ibid.* 322. b.

Traité entre les Catholiques Romains de ce Royaume & le Roi Charles I. par lequel ils stipulent divers Privileges de Religion & de Politique, de l'an 1646. *ibid.* 325. b.

Iroquois, Nation de l'Amerique, leur Paix avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1666. VI. III. 105. a. 213. b. 133. a.

Isabelle, Fille de Philippe le Bel Roi de France, est fiancée à Edouard Fils aîné d'Edouard I. Roi d'Angleterre, en 1303. I. I. 337. a.

Quelles furent les Negotiations avec Charles II. Roi de France, son Frere, contre son Mari Edouard II. en 1325. I. II. 77. a.

Son Manifeste publié en son nom & celui de ses Fils Edouard & Edmond, pour justifier leur entrée en Angleterre avec main forte, en 1326. *ibid.* 94. b.

Isabelle, Princesse d'Achaise, son Contrat de Mariage avec Philippe de Savoie, Comte de Piemont, où elle lui fait don de la Ville de *Corinthe*, en 1312. I. I. 329. b.

Isabelle d'Autriche, Veuve de Ferry IV. Duc de Lorraine, son Testament fait avec le consentement de Raoul son Fils; en 1340. I. II. 200. b.

Isabelle, Duchesse de Bourgogne, Veuve de Philippe le Bon, & Mere de Charles le Hardi, sa prolongation de la Trêve conclue avec Henri VI. Roi d'Angleterre, en 1443; de l'an 1446. III. I. 555. b.

Son Traité de Commerce avec le même Roi pour les Villes de *Brabant* & de *Flandre* & la Ville de *Malmes* & de *Calais*, *ibid.* 558. a.

Son Traité de Commerce conclû au nom de son Fils Charles le Hardi Duc de Bourgogne, avec Edouard IV. Roi d'Angleterre, l'an 1468. *ibid.* 592. a.

Isabelle, Infante d'Espagne, Fille de Philippe II. son Mariage avec Albert Archiduc d'*Autriche*, en faveur duquel Philippe lui cede & donne les *Pays-Bas*, de l'an 1598. V. I. 573. a.

Sa Procuration donnée audit Archiduc, son futur Epoux, pour prendre possession des *Pays-Bas* en son nom, l'an 1598. *ibid.* 581. a.

Isabeau de Rumigni, Duchesse de Lorraine, son Codicille, en 1325. I. II. 83. b.

Jenbourg, Comté, Union hereditaire & Transfation entre les Comtes d'*Jenbourg* & *Budingen*, de l'an 1517, confirmée par les Empereurs Maximilien I. & II. IV. I. 238. a.

Jenbourg & Budingen, Comtes, Renonciation de *Sibylle*, Bourgrave de *Kirchberg*, née Comtesse d'*Jenbourg*, à la Seigneurie d'*Jenbourg* & de *Budingen*, de l'an 1562. V. I. 52. b.

Jenbourg-Budingen, Comté, donné par l'Empereur Ferdinand II. à George Landgrave de *Hesse-Darmstadt*, en 1636. S. II. I. 290.

Italie, la Paix d'Italie établie par Frederic I. Empereur. I. I. 98. b.

Serment de quelques Princes & Etats pour la conserver, *ibid.* 101. a. & b.

Ligue de plusieurs Villes d'Italie faite sous le nom de *Societas Filiorum sacro-sancto Romana Ecclesia*, en 1306. S. I. II. 46.

Ligue defensiva de plusieurs Villes d'Italie, faite, en 1317. *ibid.* 90.

Paix & Accord entre les Principales Villes de Lombardie d'un côté, & les Principales Villes de *Toscane* de l'autre, en 1332. I. II. 271. b.

Traité de Paix entre Ferdinand Roi de Sicile, *Galeaz*, Marie Sforce Duc de Milan, & les Republics de *Venise* & de *Florence*, approuvé & confirmé par le Pape Paul II. l'an 1467. III. I. 360. b.

Accession à ladite Paix, des Ducs de *Savoie* & de *Modene* & des Republics de *Sienne* & de *Lucques*, de l'an 1468. *ibid.* 383. a.

Traité de Paix Generale entre les Princes & Republics d'Italie faite par l'entremise du Pape Paul II. l'an 1470. *ibid.* 429. b.

Traité de Paix entre le Pape Sixte IV. le Roi de Sicile, les Ducs de *Néaples* & de *Ferrare* & la Republique de *Florence* d'une part, & la Republique de *Venise* de l'autre, de l'an 1483. III. II. 128. a.

Paix faite entre Jean *Galeaz*, Vicomte de Milan, François de Gonzague Seigneur de Mantoue, les Villes de *Perouse* & de *Sienne* d'une part, & les Villes de *Florence*, de *Bologne*, *Francus* le jeune de *Carvaria* Seigneur de Padoue, & autres, d'autre part, par l'Arbitrage du Pape & de la Republique de *Genes*, en 1397. & 1399. S. I. II. 229.

L'Empereur Leopold I. ordonne à tous les Vassaux de l'Empire en Italie, de lui presenter dans trois Mois une Liste de leurs Fiefs, Dignités & Privileges, & d'en rechercher l'Investiture: Le Pape au contraire defend à ceux dans ses Etats de le faire, en 1696. S. II. I. 438.

Jubilé, Reglement des Etats de l'Empire fait avec le Legat du Pape touchant l'argent à collecter pour le Jubilé, de l'an 1501. IV. I. 13. a.

Jurif, Formule du Serment, qu'ils devoient prêter en *Arragon*, en 1147. S. I. I. 184.

Julien II. Pape, sa Bulle contre les Papes élus par Simonie, & contre ceux qui les élisent, en 1505. S. II. I. 9.

Sa Bulle par laquelle il ordonne à l'Archevêque de Bragança & à l'Evêque de Vich, de confirmer la Convention entre Ferdinand Roi d'Espagne & Jean II. Roi de Portugal, touchant les Contrées & Mers où chacun pourroit decouvrir, &c. R 2

se retenir de nouveaux Pays, en 1506. S. II. 170. Ses Lettres par lesquelles il constitua *François de Gonzague* Marquis de Mantoue pour Lieutenant General de ses Troupes, de l'an 1506. IV. I. 89. a.

Son Alliance contre les *Vénitiens* avec l'Empereur, les Rois de France & d'Espagne. *ibid.* 113. b. Sa Bulle par laquelle il confirme non seulement, mais étend aussi la Bulle de *Pie II.* contre les Appellans du Pape à un Concile futur, en 1509. S. II. I. 15.

Son Investiture du Royaume de Naples donnée à *Ferdinand Catholique* Roi d'Espagne. *ibid.* 17. Sa Bulle, par laquelle il remet audit Roi le Tribut annuel, & autres Sommes d'argent, que les Rois ci-devant devoient payer au St. Siège. *ibid.* 23. Son Diplôme, par lequel il confère à *François de Gonzague* Marquis de Mantoue la Dignité de *Gonsalvion* ou *Porte-Bannière* de la Sainte Eglise de Rome, de l'an 1510. S. II. I. 15.

Projets de l'Empereur *Maximilien I.* & de *Louis XII.* Roi de France contre lui. *ibid.* 131. a. n. Sa Lettre par laquelle il cite tous les Prelats & Nobles de France approuvant la *Sanction Pragmatique* pour comparoitre dans 60 jours devant lui & le Concile du Latran, pour y répondre, pour quelles causes & raisons ladite *Sanction Pragmatique* ne doit être abolie, de l'an 1512. *ibid.* 142. a. Sa Bulle de Confirmation des Decrets du Concile du Latran, principalement au sujet de la *Sanction Pragmatique*, déclarant encore nuls les Decrets du Concile de Pise, de l'an 1512. *ibid.* 165. a.

Julien III. Pape, son Investiture du Royaume de Naples, donnée à *Philippe II.* Roi d'Espagne. S. II. I. 178.

Julien, Duc de Brunswick, son Revers donné aux Etats de son Duché, portant, que dès qu'ils auront payé ses Dettes, il fera cesser les Impôts extraordinaires, de l'an 1572. V. I. 253. a.

Julien Cesar, Privileges qu'il donne à la Terre d'*Autriche*. S. I. I. 182.

Julien François, Duc de Sixe-Lauebourg, obtient de l'Empereur *Leopold I.* des Lettres d'Investiture de tous ses Fiefs, Droits & Regales. S. II. I. 388.

Julienne, Epouse de *Maurice* Landgrave de Hesse-Cassel, son Accord avec *Guillaume* Fils dudit *Maurice* du premier Lit, touchant la future Succession, de l'an 1627. V. II. 503. a.

Juliers, Duché, la Possession en est confirmée par l'Empereur *Wenceslas* à *Guillaume* Duc de Gueldres. S. I. II. 283.

Juliers & Berg, Duché, Privilege de l'Empereur *Maximilien I.* par lequel les Femmes sont rendues capables d'y succéder au défaut des Mâles. S. II. I. 14. La Succession éventuelle en est donnée par l'Empereur *Friedric III.* à *Albert* Duc de Saxe, l'an 1485. III. II. 321. b.

Cette Succession lui est confirmée par *Maximilien I.* Roi des Romains, l'an 1486. *ibid.* 165. a.

Juliers, Berg & Cleves, Duché, la *March & Ravensberg* Comtez, Union de ces Pays conclue entre *Guillaume* Duc de Juliers & de Berg, Comte de Ravensberg & *Jean* Duc de Cleves & Comte de la *March*, l'an 1496. III. II. 367. a.

L'Empereur *Maximilien I.* en investit *Jean III.* Duc de Cleves moyennant une somme de 50000 florins d'or, & lui promet de satisfaire là-dessus l'Electeur & les Ducs de Saxe, l'an 1516. IV. I. 324. a.

En cas de Decès dudit Duc *Jean & Marie*, son Epouse, sans Hoirs mâles, la Succession y est réglée sur *Jean Friedric* Duc de Saxe & *Sibylle* son Epouse, Fille du Duc *Jean*, & sur leurs descendants, en l'an 1526. *ibid.* 459. b. 470. a.

482. a. Confirmation de ladite Succession par l'Empereur *Charles V.* l'an 1544. IV. II. 272. b. Traité entre *Friedric* Electeur Palatin, *Joachim Friedric*, Electeur de Brandebourg & *Sigismund* Margrave de Brandebourg d'une part, & les Etats Generaux des *Provinces Unies* d'autre, pour la Conservation de leurs Droits sur lesdits Duché & Pais, moyennant un certain Subside, de l'an 1605. V. II. 53.

Leur Union perpetuelle est confirmée par l'Empereur *Rodolphe II.* en faveur du Duc *Guillaume*. S. II. I. 185. Declaration des Princes Confederés d'Allemagne faite à la France de vouloir protéger la Succession dans lesdits Duché contre la Maison d'*Autriche*, de l'an 1610. V. II. 126. a.

L'Investiture en est donnée à *Christian* Electeur de Saxe, par *Rodolphe II.* Empereur, l'an 1610. V. II. 143. a.

Juliers, Ville, Articles accordés à la Garnison par les Princes de Brandebourg & Palatin, l'an 1620. V. II. 155. a.

Juliers, Cleves, &c. Traité d'Accommodement entre les Maisons de Saxe, de Brandebourg & de Palatin Neubourg, touchant la Succession desdits Pays. Isquels devront être possédés en commun, de l'an 1611. *ibid.* 160. b. Autre Traité entre *George Guillaume* Electeur de Brandebourg & *Wolfgang Guillaume*, Duc de Neubourg, pour le Gouvernement Provisionnel desdits Pays, de l'an 1614. *ibid.* 259. b. Accord entre *Jean Sigismund* Electeur de Brandebourg & *Wolfgang Guillaume* Comte Palatin pour l'Administration & la Regence en commun de ces Pays, de l'an 1624. *ibid.* 446.

Traité entre *George Guillaume* Electeur de Brandebourg & *Wolfgang Guillaume*, Duc de Neubourg, pour décharger ces Pays des Troupes étrangères & de les servir entr'eux, de l'an 1629. *ibid.* 569. b. Traité de Partage de cette Succession entre les mêmes Electeur & Duc de Neubourg, de l'an 1630. *ibid.* 612. b. Union des Etats de ces Pais pour le maintien de leurs Privileges, de l'an 1645. VI. I. 306. b.

Traité Provisionnel entre *Friedric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, & *Wolfgang Guillaume*, Duc de Neubourg, pour accommoder les Differens survenus entr'eux au sujet de ces Pais, de l'an 1647. VI. I. 386.

Autre Traité entr'eux pour l'accommodement des Differens de Religion, de l'an 1651. VI. II. 22.

Convention entre le même Electeur, & *Philippe Guillaume*, Palatin du Rhyn, Duc de Neubourg, pour apaiser les Differens survenus entr'eux au sujet desdits Pais, de l'an 1666. VI. III. 117. b.

Convention Religieuse entre ledit Electeur, & ledit Comte Palatin du Rhyn, touchant l'état de Religion & des choses Ecclesiastiques dans les Duchés de *Juliers, Cleves & Berg*, & dans les Comtés de *March & Ravensberg*, de l'an 1672. VII. I. 171.

Seconde Convention faite entr'eux au sujet des Changemens arrivés dans quelques Lieux, après l'occupation des François, de l'an 1673. *ibid.* 237.

Traité apocryphe touchant cette Succession, entre l'Empereur *Charles VI.* & *Friedric Guillaume* Roi de Prusse, fait à *Wusterhausen*, en 1726. VIII. II. 139. a.

Jurisdiction Ecclesiastique, Traité touchant cette Jurisdiction entre l'Electeur d'*Utrecht*, & *Philippe* Duc de Bourgogne & Comte de Hollande, de l'an 1434. II. II. 278. a. b.

L'Empereur *Maximilien I.* ne veut pas souffrir qu'aucun Sujet de l'Empire soit évoué de la Jurisdiction de l'Empereur devant celle des Ecclesiastiques. IV. I. 59. b.

Voyez aussi l'Article *Congies*.

Jus primariorum Preum, le Pape *Clement XI.* le dispute aux Vicaires de l'Empire, pendant que le Throne Imperial est vacant. S. II. II. 88.

K.

Kaufbeyern, Ville Imperiale, de Suabe, Restitution des Choses Ecclesiastiques & Politiques de cette Ville conformément à la Paix de *Westphalie*, de l'an 1649. VI. I. 509. b.

Kempten, Ville & Abbaye, Contrât de vente fait & passé entre *Schefflen*, Abbé de *Kempten* & son Couvent d'une part & le Magistrat de la Ville de *Kempten* d'autre part, par lequel ledit Abbé cède à ladite Ville tous les Droits de Seigneurie, Jurisdiction, Privileges, Cens & autres Biens, qui appartiennent à l'Abbaye sur ladite Ville, pour la somme de 260000 Florins du Rhin, l'an 1525. IV. I. 420. a.

Articles passés entre les mêmes après ledit Contrât de Vente, où ils reglèrent diverses autres choses entr'eux. *ibid.* 426. a.

Confirmation de l'Empereur *Charles V.* sur ledit Contrât, de l'an 1526. *ibid.* 430. a.

Confirmation du Pape *Clement VIII.* sur le même Contrât, de l'an 1530. *ibid.* 432. a.

Kesheim, Monastere, transporté par les Margraves de Brandebourg *Albert & Jean* à *Louis* Palatin du Rhin, l'an 1452. II. I. 189. b.

Keserhuhl & Klingenas, Traité d'Accommodement entre *Henri* Evêque & Prince de Constance, & la Confédération *Hétoirque* touchant le Droit de vie & de mort dans lesdites Villes, de l'an 1450. III. I. 174. b.

L.

Ladenbourg, Ville du Palatinat, cédée par l'Evêque de Worms à l'Electeur Palatin, en 1705. VIII. I. 166. a.

Ladislas, Roi de Hongrie, de Jerusalem & de Sicile, son Revers donné aux Villes de *Sebenique* & de *Tragar*, qu'il n'y seroit point bûit des Forts, & qu'il leur confereroit tous leurs Privileges, de l'an 1403. II. I. 289. a.

Son Mandement pour recueillir les Dîmes des Biens Ecclesiastiques, qui lui étoient accordées par le Pape, en 1404. S. II. II. 310.

Son Diplôme, par lequel il confirme à *Thierken* Roi de Bosnie & à ses Etats, tous leurs Droits & Privileges, de l'an 1406. II. I. 297. a.

Il vend la Ville de *Jadra* aux Vénitiens pour cent mille Ducats, l'an 1409. *ibid.* 327. a.

Ladislas, Roi de Hongrie & de Bohême, Son Traité avec *Friedric III.* & *Maximilien I.* Empereur & Roi des Romains, pour la Succession dans les Royaumes de Hongrie & de Bohême, de l'an 1491. III. II. 263. a.

Son Traité avec *Maximilien I.* Empereur, sur un double Mariage à faire entre *Louis* Fils dudit Roi & *Marie*, Petite Fille de *Maximilien*, & entre *Maximilien* même & *Anne*, Fille de *Ladislas*, avec cette condition néanmoins, que si dans un an un des petit-Fils de *Maximilien*, *Charles* ou *Ferdinand*, vouloit épouser ladite *Anne*, lui il s'en desferiroit, de l'an 1515. IV. I. 211. b.

Lambert, prétendu Empereur, Sentence de ses Deputés prononcée contre l'Evêque de l'Abbruzze & *Ladepert*, Avocat du Roi, touchant un certain lieu, de l'an 897. I. I. 25. b.

Sa donation d'une Terre faite à l'Evêque de Florence, en 898. *ibid.* 26. b.

Son Couronnement pour Empereur déclaré valable par le Pape *Jean IX.* en 904. *ibid.* 27. a.

Landau, Ville d'Alsace, demois & en gage à la Ville de Spire par l'Empereur *Louis de Baviere*, en 1377. I. II. 40. b. 41. a.

Langues de l'Italie, Défense Imperiale à tous les Vassaux des Lan-

Langues, de contracter avec qui ce soit quelque chose au préjudice des Droits Impériaux, & Annulation de tous les Contrats déjà faits, en 1687. S. II. I. 41.9.

L'Empereur *Leopold* donne permission à *Amé* Duc de Savoie, d'en acquiescer quelques uns, *ibid.* 42.9. Nouvelle définit de l'Empereur *Leopold* aux Possesseurs des Langues de rien contracter touchant leurs Fiefs, en 1698. *ibid.* 43.1.

Langues de la Lombardie, tous les Possesseurs sont cités par *Victor Amé* Duc de Savoie, pour venir lui faire hommage, en 1708. S. II. II. 71.

L'Empereur *Joseph I.* annulle tous les Sermens, que les Possesseurs de ces Langues pourroient avoir faits au Duc de Savoie, en 1709. *ibid.* 77.

Leiry, Terre & Maison de Bourgogne, Accord entre le Duc de Bourgogne & le Comte de Nevers touchant la Mouvanche, en 1233. I. I. 173. a.

Littoraguis, Comté, & la Seigneurie Villeneuve données par Louis XI. Roi de France à *Philippe de Savoie*, Comte de Bagné, l'an 1471. III. I. 444. b.

Luxembourg, Alliance de Luxembourg entre *Leopold I.* & les Cercles de *Franconie* & du *Haut-Rhin* avec quelques autres Etats de l'Empire pour le maintien des Traités de Munster & de Nimègue, de l'an 1682. VII. II. 22. b.

Leutcher, Robert, Comte de Leichter, déclaré Gouverneur & Capitaine General des Provinces Unies, l'an 1586. V. I. 67.

Decret des Etats desdites Provinces après sa Revocation, de l'an 1588. *ibid.* 47.9.

Leupfle, Ville en Saxe, est donnée par *Henri le Saint* Empereur à l'Eveque de Mersebourg, en 1021. I. I. 42. b.

Elle obtient de *Dieric* Marcegrave de Minie la Confirmation de ses Droits & Privilèges, par la Sentence Arbitrale d'*Albert* Archeveque de Magdebourg, & d'*Eckard* Eveque de Mersebourg, en 1216. *ibid.* 156. b. Recès de Leipzig, conclu entre les Electeurs de Saxe & de Brandebourg & toute la Serenissime Maison des Ducs de *Brunswick-Lunebourg*, touchant l'amélioration de la Monnoye, de l'an 1690. VII. II. 245. a.

Leon III. Pape, *Charlemagne* lui prête Serment pour la défense de l'Eglise Apotolique, l'an 800. I. I. 1. a.

Sa Donation de quelques Villes à l'Abbaye des *Trois Fontaines*, faite conjointement avec *Charlemagne*. *ibid.* 3. a.

Leon X. Pape, fa Ligue avec l'Empereur *Maximilien I.* *Henri VIII.* Roi d'Angleterre & *Ferdinand Roi* d'Arragon contre Louis XII. Roi de France, de l'an 1513. IV. I. 173. a.

Sa Ligue avec les *Swissers*, de l'an 1514. *ibid.* 196. b. Sa Bulle par laquelle il accorde à *Emanuel*, Roi de Portugal, la permission de lever les Dixmes des Biens Ecclesiastiques, de son Royaume aussi long tems que la Guerre en Afrique contre les Infidèles durera, en 1514. S. II. I. 26.

Sa Bulle par laquelle il donne aux Rois de Portugal le Jus Patronatus & le Droit de presentation dans tous les Pays de *Bojador* & de *Nao* jusques aux Indes, *ibid.* 27.

Sa Bulle, par laquelle il donne à *Emanuel* Roi de Portugal & à ses Successeurs tous les Royaumes, Pays, Terres & Biens, tant meubles qu'immeubles recouverts ou à recouvrer des Infidèles, non seulement des Caps de *Bojador* & de *Nao* jusques aux Indes, mais aussi dans quelconques Terres encore inconnues, *ibid.* 28. Sa Bulle par laquelle il cite tous les Adherans à la sanction Pragmatique, pour comparoitre devant lui, de l'an 1515. IV. I. 211. a.

Son Traité de Paix & de Confederation avec *François I.* Roi de France, auquel il demande la Protection pour les Etats de l'Eglise, la Ville de Florence & la Maison de Medici, s'obligeant de son côté au Roi de le maintenir dans la possession du Duché de Milan, & de lui céder les Villes de *Parma*, & de *Plaisance*, de l'an 1515. *ibid.* 214. a.

Sa Ligue avec *Maximilien I.* Empereur, *Charles Prince* d'Espagne & *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, pour la défense de l'Eglise, de l'an 1516. *ibid.* 240. a.

Sa Bulle pour l'abrogation de la sanction Pragmatique, le Pape accordant au Roi la Nomination aux Bénéfices & Dignités Ecclesiastiques, & le Roi permettant au Pape les Annates, avec les Actes qui y ont du rapport, des ans 1516. 1517. 1518. IV. I. 218. b.

Son Accord avec *Frédéric* Marquis de Mantoue, qui est fait Capitaine General du Pape pour trois ans, de l'an 1520. *ibid.* 323. b.

Sa Bulle, par laquelle il confère à *Henri VIII.* Roi d'Angleterre le titre de *Defenseur de la Foi*, de l'an 1521. *ibid.* 351. b.

Sa Lettre au même Roi, où il le renvoie de son Livre écrit contre *Luther*, *ibid.* 357. b.

Son Alliance avec l'Empereur *Charles V.* contre les *François*, de l'an 1521. IV. III. 96. b.

Sa Convention avec l'Empereur *Charles V.* touchant le Royaume de Naples, ledit Empereur promet au Pape un tribut annuel de 7000. Ducats, & le Pape lui accorde de son côté de pouvoir posséder ledit Royaume nonobstant qu'il soit Empereur, en 1521. S. II. I. 67.

Sa Sentence d'Excommunication contre le Roi de France *François I.* & ses Troupes. *ibid.* 70.

Leon, Eveque de Come, confirmé par l'Empereur *Lothaire I.*

dans la possession de ses Biens & Privilèges. I. I. 7. a. b.

Leopold, Roi de Hongrie & de Bohême, son Traité d'Alliance & d'assistance avec *Jean Casimir* Roi de Pologne, de l'an 1679. VI. II. 179. b.

Son Traité de Confederation avec *Frédéric Guillaume*, Electeur de Brandebourg, contre la *Suede*, de l'an 1678. *ibid.* 202. a.

Son Acte d'Assurance donné aux Electeurs de Saxe & de *Baviere*, pour l'approbation & Ratification de tout ce qui a été fait par eux durant leur Vicariat, de l'an 1678. *ibid.* 225. b.

Sa Capitulation Imperiale. *ibid.* 226. a.

Leopold I. Empereur, Son Traité de Paix avec *Mahomet IV.* Empereur des Turcs, de l'an 1664. VI. III. 23. b.

Son Diplome accordé à *Joachim Ernest*, Duc de Holstein-Ploen, par lequel il étend l'Expectative pour les Comtes d'*Oldenbourg* & *Delmenhorst*, à sa personne & à ses Hoirs mâles, de l'an 1667. *ibid.* 24. a.

Son Traité d'Alliance avec *Charles XI.* Roi de *Suede*, de l'an 1668. VII. I. 29. b.

Sa Ligue défensive avec *Jean George II.* Electeur de Saxe, de l'an 1668. *ibid.* 102. a.

Ses Lettres d'Investiture données à *Jules François* Duc de Saxe-Lauenbourg, pour le Duché de ce nom avec ses Dependances & Appartenances, de l'an 1669. *ibid.* 113. a.

Ses Lettres d'Investiture données au même Duc, de tous ses Fiefs, Droits & Regales, en 1669. S. II. I. 388.

Son Traité d'Alliance avec *Christophe Bernard* Electeur de Munster, pour le maintien de la Paix de Westphalie & la défense de la Liberté Germanique, de l'an 1671. VII. I. 149. a.

Son Traité d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, pour leur sûreté mutuelle, de l'an 1671. *ibid.* 154. b.

Son Alliance défensive avec l'Electeur de Trèves, de l'an 1672. *ibid.* 161. a.

Sa Sauvegarde accordée à la Ville de *Dortmund*, à l'occasion des mouvements de Guerre qui se faisoient sur le Rhyn & dans le Cercle de Westphalie, contre tous ceux qui voudroient l'attaquer, de l'an 1672. *ibid.* 196. a.

Son Renouvellement d'Alliance avec *Frédéric Guillaume* Electeur de Brandebourg, de la même année. *ibid.* 201. a.

Son Traité d'Alliance & d'assistance avec les Provinces Unies, de l'an 1672. *ibid.* 208. b.

Son Alliance défensive avec les Electeurs de *Meyene*, de *Trèves* & de *Saxe*, comme aussi avec l'Eveque de *Munster*, & le Marcegrave de *Brandebourg Barcuth*, de l'an 1672. *ibid.* 210. b.

Son Traité d'assistance avec *Jean George II.* Electeur de Saxe, pour la défense reciproque de leurs Pais, de l'an 1673. *ibid.* 220. a.

Lui, le Roi d'Espagne & les Provinces Unies, font un Traité d'Alliance avec *Charles IV.* Duc de *Lorraine*, de l'an 1673. *ibid.* 235. b.

Son Traité d'Alliance & d'assistance avec *Charles Louis* Electeur Palatin, de l'an 1674. *ibid.* 250. a.

253. a.

Son Alliance défensive avec *Christian V.* Roi de Danemarck. *ibid.* 251. b.

Son Traité avec *Christophe Bernard* Eveque de *Munster*, par lequel celui-ci renonce à l'Alliance avec la France contre les Provinces Unies, &c. de l'an 1674. *ibid.* 258. a.

Son Traité avec les Ducs de *Brunswick & Lunebourg*, *George Guillaume & Rodolphe Auguste*, pour le levée de 13000 hommes. *ibid.* 261. a.

Son Traité de Confederation & d'assistance avec *Charles II.* Roi d'Espagne les Provinces Unies, *George Guillaume & Rodolphe Auguste* Ducs de *Brunswick & Lunebourg*, de l'an 1674. *ibid.* 263. b.

Son Alliance & celle desdits Alliez avec *Frédéric Guillaume* Electeur de Brandebourg, *ibid.* 267. a.

Traité d'Alliance faite conjointement entre lui, le Roi d'Espagne & les Provinces Unies, d'une part, & *Christian V.* Roi de Danemarck de l'autre, de l'an 1674. *ibid.* 269.

Son Diplome donné à *Albrecht Ernest* Comte d'Oettingen, par lequel il le leve avec toute sa Postérité à la Dignité de Prince de l'Empire, de l'an 1674. *ibid.* 280. b.

Son Traité de Confederation, secours & défense avec *Charles II.* Roi d'Espagne, les Provinces Unies, & le Duc *Ernest Auguste*, Eveque d'*Osnabrug*, de l'an 1675. *ibid.* 285. a.

Son Traité avec l'Eveque de *Munster*, pour un Corps de 9000 hommes à tenir sur pied pour son service, *ibid.* 295. b.

Son Traité avec *Maximilien Henri*, Electeur de Cologne, pour le faire accéder à la Grande Alliance, de l'an 1677. *ibid.* 330. a.

Son Traité d'Alliance avec *Jean III.* Roi de Pologne. *ibid.* 332. a.

Son Traité de Paix fait en son nom & celui de l'Empire avec *Louis XIV.* Roi de France, à Nimègue, l'an 1679. *ibid.* 376. b.

Diverses Protestations contre cette Paix. *ibid.* 382. b.

Et suiv.

Sa Paix faite en son nom & celui de l'Empire avec *Charles XI.* Roi de *Suede*, à Nimègue, l'an 1679. *ibid.* 389. a.

Son Traité avec *Louis XIV.* Roi de France pour l'exécution de la Paix de Nimègue de l'an 1679. *ibid.* 412. b.

Son Recès conclu avec *Maximilien Emmanuel* Electeur de *Baviere*, au sujet des différens pour la Jurisdiction, limites & autres Droits, entre les Seigneuries de *Kuffstein* & d'*Aschau*, de l'an 1680. VII. II. 9. a.

Son Traité de prolongation de Paix pour vingt ans conclu avec *Mahomet IV.* Empereur des Turcs, de l'an 1681. *ibid.* 12. b.

Son Traité avec *Ernest Auguste* Eveque d'*Osnabrug* & Duc de *Brunswick-Lunebourg*, pour la défense de la Patrie & le maintien des Traités de Westphalie & de Nimègue, de l'an 1683. *ibid.* 51. a.

Son Alliance défensive avec *Maximilien Emmanuel* Electeur de *Baviere*. *ibid.* 54. a.

Sa Convention avec l'Espagne, la *Suede* & les Provinces Unies, pour conserver la Paix en Europe, de l'an 1683. *ibid.* 55. a.

57. a.

Son Traité d'Alliance offensive & défensive perpétuelle avec *Jean III.* Roi de Pologne & le Royaume

de Pologne.
 Son Alliance offensive & défensive avec Jean III. Roi de Pologne & la République de Venise contre les Turcs, de l'an 1684. *ibid.* 71. b. Son Traité de Trêve pour 20 ans avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1684. *ibid.* 81. b. Sa Réponse aux Raisons publiées par le même Roi, pour lesquelles il avoit repris les Armes, de l'an 1688. *ibid.* 175. b. Son Alliance défensive avec Frédéric Guillaume, Electeur de Brandebourg, pour la Conservation de l'Empire & de leurs Etats, comme aussi pour défendre la Succession Electorale Palatine contre les Pretensions du Duc d'Orléans, de l'an 1686. *ibid.* 127. b. Son Traité avec Michel Apaffi Prince de Transilvanie, pour la défense de cette Principauté. *ibid.* 130. a. Sa Ligne d'Augbourg conclue avec les Rois d'Espagne & de Suède, & plusieurs Electeurs Princes & Etats de l'Empire, pour le maintien de la Trêve de 20 ans, conclue entre l'Empire & la France, & pour la conservation de la Paix commune, de l'an 1686. *ibid.* 131. a. 133. a. Son Alliance défensive avec Maximilien Emmanuel Electeur de Bavière, qui s'oblige d'affilier l'Empereur d'un Corps de 8000 hommes, de l'an 1689. *ibid.* 227. a. Son Alliance offensive & défensive, appelée puis après la Grande Alliance, avec les Provinces Unies, pour pousser la Guerre avec vigueur contre la France, de l'an 1689. *ibid.* 229. a. Son Renouvellement d'Alliance avec le Cercle de Franconie, de l'an 1689. *ibid.* 234. b. Son Recès avec les Ducs de Brunswick-Lunebourg, George Guillaume & Ernest Auguste, par lequel l'Empereur accorde la Dignité Electorale au Duc Ernest Auguste, qui s'engage pour cela d'entretenir 6000. hommes à ses dépens pendant deux ans, dans la Guerre contre les Turcs, & de fournir encore à l'Empereur un subside de 500000 Ecus, de l'an 1692. *ibid.* 305. b. Son Diplome en faveur des Etats de la Transylvanie, par lequel il confirme tous leurs Privileges, Loix, Dignités, Statuts &c. donné en 1691. S. II. I. 422. Son Pacte d'Union perpetuelle entre la Maison d'Autriche & la Maison Electorale de Brunswick-Lunebourg, de l'an 1692.
 VII. II. 307. b. Son Traité avec Jean George IV. Electeur de Saxe, pour un Corps de 12000. Combattants, de l'an 1693. *ibid.* 321. b. Son Traité avec Frédéric Auguste, Electeur de Saxe, qui promet sous certaines Conditions d'accéder à la Grande Alliance &c. de l'an 1694. *ibid.* 339. a. Son Traité avec Frédéric Christian Evêque de Munster, pour son Accession à la Grande Alliance, de l'an 1695. *ibid.* 347. a. Son Renouvellement de ladite Alliance avec les Provinces Unies. *ibid.* 353. a. 357. b. Sa Reception du Cercle de Franconie dans la Grande Alliance renouvelée, de l'an 1696. *ibid.* 365. b. Sa Trêve avec le Roi de France Louis XIV. faite avec le Consentement de l'Empire, l'an 1697. *ibid.* 421. a. Sa Paix faite tant en son nom qu'en celui de l'Empire, avec Louis XIV. Roi de France à Ryfwick, en 1697. *ibid.* 431. b. Son Edit affiché à Rome, portant que tous les Vassaux de l'Empire dans l'Italie cessent à présent dans trois mois une Liste de leurs Fiefs, Dignités & Privileges, & doit rechercher l'Investiture, avec la Protection du Pape contre ladite affiché, & avec sa défense à ceux dans ses Etats, de le faire, en 1697.
 S. II. I. 438. Son Edit, que nul Possesseur des Langues d'Italie puisse contracter quelque chose touchant son Fief, en 1698. *ibid.* 451. a. Sa Paix pour 25. ans faite avec Mustafa Empereur des Turcs à Carlowitz, en 1698.
 VII. II. 448. a. Son Traité des Limites, avec le même. *ibid.* 469. a. Son Traité avec le Sultan Mustafa Han, touchant les Limites en Hongrie, selon la teneur de la Paix de Carlowitz, en 1700.
 S. II. I. 459. Son Traité avec Frédéric III. Electeur de Brandebourg, pour la Continuation de l'Alliance secrète, faite avec son Pere Frédéric Guillaume, en 1686. *ibid.* 461. Son Traité d'Alliance avec Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne & les Provinces Unies, pour avoir une satisfaction équitable sur ses Pretensions à la Succession d'Espagne, de l'an 1701. VIII. I. 89. b. Protection qu'il fit à Madrid par son Ambassadeur le Comte de Harrach contre le Testament du Roi Charles II. en 1701.
 S. II. II. 22. Sa Lettre de félicitation à Frédéric I. Roi de Prusse sur sa nouvelle Dignité Royale. *ibid.* Sa Declaration de Guerre contre Louis XIV. Roi de France & le Duc d'Anjou, son Petit-Fils, de l'an 1702.
 VIII. I. 125. b. Leopold I. Anne Reine d'Angleterre & les Provinces Unies, leur Alliance offensive & défensive avec Don Pedro II. Roi de Portugal, de l'an 1703. *ibid.* 127. b. Son Assurance donnée au Duc de Modene, pour son Retablissement dans ses Etats & satisfaction des dommages soufferts, dans la Guerre contre la France & l'Espagne, de l'an 1703. *ibid.* 131. b. Sa Cession, & celle de son Fils aîné Joseph, Roi des Romains, de son Droit de Succession dans la Monarchie d'Espagne, faite à son Fils puîné Charles, de l'an 1703. *ibid.* 133. a. Sa Confirmation & celle de son Fils Charles III. Roi d'Espagne, de la Promesse faite par son Ambassadeur au Roy de Portugal touchant les Subsidies à lui payer, en 1703.
 S. II. II. 32. Extrait de ses Lettres de feuillet données à Guillaume, Landgrave de Hesse-Rhynfels, au sujet de l'introduction des Troupes de Hesse-Cassel en la Forteresse de Rhynfels, en 1703. *ibid.* 91. Sentence rendue par ses Juges délégués contre François Ragotzky, en 1709. *ibid.* 31.

Leopold, Duc d'Autriche, nommé pour Successeur dans le Duché de Stirie, par le Duc Ottocare, en 1186. S. I. I. 65.
 Leopold, Duc d'Autriche, Son Traité de Paix avec la Ville de Spire, en 1320.
 I. II. 80. a. Leopold, Duc d'Autriche, obtient la Landvoghtie en Suabe de l'Empereur Wencelas qui la lui engage pour 40000 florins d'or, en 1379.
 II. I. 127. b. Leopold, Archiduc d'Autriche, son Approbation & Ratification des Lettres de Garantie, données par l'Empereur Ferdinand II. & Maximilien, Electeur de Bavière pour la Vente du Haut Palatinat, & une partie du Bas-Palatinat, de l'an 1628.
 V. II. 546. a. Leopold Guillaume, Archiduc d'Autriche, la Paix faite en 1642. au nom de l'Empereur Ferdinand III. avec les Ducs de Brunswick-Lunebourg par lequel ceux-ci acceptent la Paix de Prague.
 S. II. I. 300. Sa Confirmation de ladite Paix. *ibid.* 307. Leopold, Archiduc d'Autriche, Grand Maître de l'Ordre Teutonique, son Accord avec les Etats Generaux des Provinces Unies, touchant la Souveraineté du lieu & Seigneurie de Gemers située au Territoire de Boix le Duc, de l'an 1662.
 VI. II. 211. a. Leopold, Duc de Lorraine, son Traité avec Louis XIV. Roi de France pour le partage des Terres dont la Souveraineté étoit demeurée incertaine, de l'an 1704.
 VIII. I. 155. b. Son Traité avec le même Roi, pour reconnoître & distinguer les Sujets de l'un ou de l'autre dans les Villages dont la Souveraineté est indivisible. *ibid.* 160. a. Son Traité avec Louis XIV. Roi de France, pour son Rétablissement dans la Seigneurie de Commercy & ses Dependances, de l'an 1707. *ibid.* 216. a. L'Empereur Joseph & la Reine Anne, lui proposent un Equivalent pour le Duché de Monferrat. *ibid.* 227. a. 229. b. Sa Protection faite au Comte d'Utrecht, pour la conservation de ses Droits & Pretensions sur le Duché de Monferrat & sur les Principautés d'Arches & Charleville, en 1713. S. II. II. 104. Son Traité avec Louis XV. Roi de France, pour terminer les différens reflex entre eux touchant les limites, la reddition ou échange de quelques Lieux & le Commerce reciproque, en 1718. VIII. I. 496. b. Leopold, Evêque de Bamberg, son Compromis avec les deux Ruperis Comtes Palatins du Rhin, pour prendre les Archevêques de Mayence & de Cologne pour Arbitres dans leurs Différens au sujet de la mouvance des Châteaux de Hartenstein & de Neidenheim, en 1733.
 I. II. 290. a. Ses Pretensions lui font refusées par la Sentence desdits Arbitres. *ibid.* b. Sa Confirmation & approbation de ladite Sentence. *ibid.* 291. b. Leopold Philippe, Prince de Salm, sa Capitulation avec Louis XIV. Roi de France & les Princes de la Ligue du Rhyn, pour être le General en Chef de leurs Troupes, de l'an 1659.
 VI. II. 253. b. Liège, l'Eglise de Liège obtient en don le Comté de Mûska, du Comte Albert, en 1204.
 S. I. I. 72. Liège, Ville, Article de la Convention faite avec Jean Duc de Lorraine & de Brabant, par lequel elle le prend pour son Advocat, en 1286.
 I. I. 166. a. Liège & Huy, leur alliance perpetuelle avec Jean III. Duc de Brabant, en 1347.
 S. I. II. 162. Liège, Evêché, Concordat de l'Empereur Charles V. avec l'Evêque de Liège touchant leur Jurisdiction, de l'an 1541. IV. II. 611. a. Accommodement des Différens entre le Prince & Evêque de Liège & les Archiducs, Albert & Isabelle, de l'an 1555. V. II. 272. b. Declaration de Philippe II. Roi d'Espagne à l'Evêque & Prince de Liège, pour le maintien du bon voisinage, & pour la promptie des Procès entre les Sujets de part & d'autre, en 1569. S. II. I. 177. Traité Provisionnel entre l'Evêque de Liège & les Provinces Unies, au sujet de la suprême Jurisdiction sur la Seigneurie de la Rochette, de l'an 1669. VII. I. 122. b. Protection du Prince & Evêque de Liège contre ce que la Paix de Ryfwick entre l'Empire & la France contient au prejudice des Droits de cet Evêché sur le Duché de Bouillon, en 1697. VII. II. 433. 49 Lignitz, Duché en Silesie, les Ducs de Lignitz reconnoissent leur Duché pour fief du Royaume de Bohême, en 1307.
 I. I. 317. a. Ligny, en Barois, Ville, devient par Mariage partie du Comté de Luxembourg.
 I. I. 170. a. Ligue Catholique, opposée à la Ligue de Smalculte, & conclue entre Charles V. Empereur, Ferdinand I. Roi des Romains, Albert Electeur de Mayence & plusieurs autres Princes & Etats de l'Empire, faite à Nuremberg, le 10. Juin 1538.
 IV. II. 164. a. Règlement pour la meilleure Execution & observation de la dite Ligue. *ibid.* 166. a. Ligue Catholique, conclue pour neuf ans à Wurzburg entre divers Princes & Etats Catholiques de l'Empire, de l'an 1610.
 V. II. 118. b. Ligue de France, Son Traité avec Philippe II. Roi d'Espagne, de l'an 1514.
 V. I. 441. a. Articles accordés à Nemours entre ladite Ligue & Henri III. Roi de France, de l'an 1586. *ibid.* 453. a. Articles accordés avec Philippe II. Roi d'Espagne, l'an 1590. *ibid.* 481. a. Ses Actes sous les auspices du Duc de Mayenne, contre Henri

Henri IV. & son Parti, dans les années 1592. & 1593.
 V. I. 494—503.
Ligue Sainte, faite entre le Pape Clement VII. François I.
 Roi de France, le Duc de Milan & les Républiques de *Venise* & de *Florence*, l'an 1546. IV. I. 451. a.
Articles Secrets de cette Ligue. ibid. b. u. Autre Ligue
Sainte, où le Roi d'Angleterre Henri VIII. & les Ducs de
Ferrare & de Mantoue se trouvoient engagés avec les pre-
cedens, de l'an 1547. ibid. 410. b.
Lille, Donay & Archies, Villes & Châtelainies de Flandres,
transportées à Louis Comte de Flandres, par Charles V. Roi
de France, en acquit d'une Somme de 10000 livres de Ter-
re, qu'il devoit audit Comte. S. I. II. 196.
Limbourg, Duché, Adolphe Comte de Mons. le cede à Jean
I. Duc de Brabant & prie l'Empereur Rodolphe I. de lui en
donner l'Investiture, en 1282. I. I. 260. b. Il est donné à
la Princesse des Ursins par Philippe V. Roi d'Espagne, en
1711. VIII. I. 279. a.
Linange, Acte de foi & Hommage rendu au Roi de France
Louis XIV. par le Comte de Linange pour les Terres &
Seigneuries de Stadel & Landsberg, faisant partie du
Comté de Veldenz relevant de l'Eglise de Verdun, de l'an
1681. VII. II. 13. a.
Lindau, Ville Imperiale de Suabe, l'Empereur Louis de Ba-
viere vend d'Avocat d'un Monastere de Filles à Lindau, à
Hugues Comte de Bergzuz, en 1334. I. I. 141. a. L'Empe-
reur Maximilien I. y tient une Diète, dans laquelle plu-
sieurs choses dans l'Empire sont réglées, l'an 1497. III. II.
371. b. Refutation des Affaires Ecclesiastiques & Politiques
de cette Ville, conformément à la Paix de Westphalie, de
l'an 1649. VI. I. 423. b.
Lingen, Comté, l'Empereur Charles V. en qualité de Duc de
Guelteres & Seigneur d'Overyffel en donne l'Investiture à An-
ne d'Egmont, Comtesse de Buren. S. II. I. 132.
Cede & transporté par Philippe II. Roi d'Espagne à Oni-
lisme Comte de Nallau & Prince d'Orange, en considera-
tion de ses grands services, & en acquit d'une somme de
160000 francs qui lui étoient dus. ibid. 178. Sentence
rendue par la Chambre féodale d'Overyffel, en faveur de
Guillaume III. Prince d'Orange, contre le Comte de Tyl-
lenbourg, lesquels sont déclarés déchus de toutes leur Pre-
tensions, en 1684. ibid. 413.
Lippe, Comté, l'Empereur Rodolphe II. y confirme le Droit de
Primogeniture au Comte Simon, en 1593. S. II. I. 221.
Lithuanie, Grand Duché, son Incorporation au Royaume de
Pologne, faite d'un commun accord par Vladislas Roi de
Pologne, & Alexandre Wisnold son Frere, Grand Duc de
Lithuanie, l'an 1413. II. I. 361. b. Annexée à la Couronne
de Pologne en vertu des Lettres de Sigismund Grand Duc
Lithuanien, de l'an 1432. II. II. 257. a. Union plus étroite
du Grand-Duché de Lithuanie avec le Royaume de Po-
logne faite par Alexandre Grand Duc de Lithuanie, l'an
1501. IV. I. 18. a. Pacification entre les Partis de Sapieha
& d'Origny, faite par le Primate du Royaume de Pologne,
en 1702. S. II. II. 15. Accommodement des Troubles qui
y reynoient entre la Noblesse divisée, de l'an 1702. VIII. I.
257. b. Confédération du Grand Duché de Lithuanie, pour
la Defense du Roi Auguste II. en 1703. S. II. II. 29.
Résolutions du Conseil General de Grodno, pour la Confir-
mation de la Confédération Generale de Sandomir, prises
en 1705. ibid. 49.
Livonie, son Evêque obtient de Henri VII. Roi des Romains
un Margravat, & le Droit de battre la Ville de Riga, &
de battre de la Monnoye, en 1226. I. I. 165. a. Paix faite
par les Commissaires Imperiaux entre Guillaume Archevêque
de Riga & Henri de Galen Grand Maître de l'Ordre Teuto-
nique de Livonie, l'an 1557. V. I. 14. a.
Transfation de Githard Grand Maître de l'Ordre Teuton-
ique en Livonie, avec Sigismund Auguste le Roi de Pologne, au-
quel il soumet la Livonie & en obtient le Titre de Duc,
l'an 1561. ibid. 82. b. Alliance & Union des Princes de Li-
thuanie avec ceux du Grand Duché de Lithuanie, par laquel-
le les premiers promettent de reconnaître Sigismund Augu-
ste Roi de Pologne comme Grand Duc de Lithuanie pour
leur Souverain hereditaire, de l'an 1566. ibid. 132. a. Ce-
cede avec plusieurs autres pays au Czars de Russie par la su-
ite, en 1721. VIII. II. 36. a.
Livorno, Ville & Port de la Toscane, mis en la garde de Char-
les VI. Roi de France par Gabriel Marie, Viconte de Milan,
l'an 1404. II. II. 290. b.
Lodi, Ville de Lombardie, son Traité de Paix avec la Ville
de Mantoue. S. I. II. 65.
Lô Salique, de Charlemagne. S. I. I. 9.
Lô Salique, la Succession en France selon la Lôi Salique pa-
roit avoir été encore douteuse du tems de Philippe le Long
Roi de France, en 1316. II. II. 32. a. n.
Lombardie, les Villes de la Lombardie, quels furent les Privile-
ges qui leur furent accordés par Frederic I. Empereur. I. I. 98. b.
Paix publique y établie par l'Empereur Frederic I. S. I. I. 62.
Londres, Declaration des Seigneurs Spirituels & Temporels
des Villes de Londres & Westminster pour le Prince d'Orange,
de l'an 1688. VII. II. 215. b.
Longueville, Traité d'amitié & de bonne Correspondence en-
tre le Duc de Longueville, comme Prince Souverain de
Neuchâtel & Valengin, & Louis XIV. Roi de France, de
l'an 1658. VI. II. 128. a. Son Traité en qualité de Comte

de Neuchâtel & Valengin avec le Canton de Lucerne qui le prend avec ledits Comtes dans la Combourgnoise & sous la Protection, de l'an 1693. VII. II. 330. b.

Lorraine, le Royaume de Lorraine comment partagé entre Charles les Chaux & Louis le Germanique, en 870. I. I. 16. b.

Lorraine, Traité de Paix entre le Duc de Lorraine & le Comte de Gueltere, en 1197. I. I. 122. b.

Les Etats du Duché de Lorraine déclarent, que le Droit de Succession audit Duché appartient de tems immémorial aux Successeurs, tant mâles que femelles du Premier né, en 1306. I. I. 342. b.

Quels biens de l'Alsace relevoient du Duc de Lorraine, en 1316. S. I. II. 324.

Tableau de Lorraine, Fil le de Jean Duc de Lorraine, la Renonciation & celle de son Epoux Enguerriens de Coney Comte de Siffous, portant qu'elle se tient contente de la Dot qu'elle a reçue en Mariage, & qu'en ce regard elle renonce à tout ce qu'elle pourroit prétendre au Duché, Principauté & Seigneurie de Lorraine, avec reserve néanmoins de son Droit de Succession, en cas que ses Freres & leur Ligne masculine vinssent à s'éteindre, & qu'alors le Duché de Lorraine devoit lui revenir à elle & aux siens par préférence à leurs Filles, de l'an 1385. II. I. 194. a.

Lorraine, Duché, Attestation des principaux Seigneurs & Gentils-hommes de Lorraine, portant que l'ancien Droit & costume du Duché est, que les Filles y succèdent à la Principauté, à l'exclusion même des Oncles, & que suivant cela, si le Duc Charles vient à mourir sans Hoirs mâles, la Duché, Principauté & Seigneurie de Lorraine devra passer à la Fille aînée Isabelle, Duchesse de Bar, & à son défaut à la seconde Fille Catherine Marquise de Baule, préférablement à Antoine Comte de Vaudemont, de l'an 1425. II. II. 181. b.

Privilege notable de la Chevalerie & Noblesse de Lorraine, confirmé par les Ducs Jean & René qu'en cas des différens qui se pourroient élever entre le Duc & quel'un d'eux, ils ne peuvent être jugés par leurs Pairs, dont qu'ils fussent auteurs ou défendeurs, de l'an 1430. ibid. 230. a.

Ce Duché est conféré provisionnellement par l'Empereur Sigismund au Duc de Bar, sans néanmoins les Préférences & Droits du Comte de Vaudemont, l'an 1434. ibid. 282. b.

Sentence rendue par Charles VII. Roi de France touchant le Différend pour la Succession du Duché de Lorraine, entre Isabelle de Lorraine, Reine de Sicile, Fille de Charles I. Duc de Lorraine, & son Cousin Germain Antoine de Lorraine Comte de Vaudemont, par laquelle il est ordonné que ledit Comte de Vaudemont renoncera à tout Droit de propriété & Seigneurie au Duché de Lorraine, ce Droit lui étant réservé, si ladite Isabelle & ses Hoirs mâles & femelles vout de vie à trépas, sans Hoirs issus de leurs corps, de l'an 1441. III. I. 94. a.

Fille est adjugée par la Sentence définitive de Charles VII. Roi de France à René Duc d'Anjou & de Bar, Roi de Jerusalem & de Sicile, l'an 1445. ibid. 144. a.

Donnée par René Roi de Sicile à Jean Duc de Calabre son Fils, l'an 1452. ibid. 192. a. & 176. b.

Convent ou entre Taland d'Anjou, Duchesse de Lorraine, & René de Lorraine son Fil, par laquelle elle lui cede & transporte le Duché de Lorraine avec une Clause de retour en cas qu'il vint à mourir avant elle sans Enfants mâles & légitimes, de l'an 1473. ibid. 460.

Declaration d'Antoine Duc de Lorraine à François I. Roi de France, que les Lettres de Neutralité que ledit Roi lui avoit accordées pour ses Pais & Seigneuries durant la Guerre avec l'Empereur Charles V. ne préjudicieroient nullement aux Droits du Roi qu'il avoit dans ledits Pais & Seigneuries, de l'an 1536. IV. II. 178. a.

Ce Duché est mis sous la Protection de l'Empereur & de l'Empire par Antoine Duc de Lorraine, l'an 1542. ibid. 235. b.

Traité & Concordat entre Charles IX. Roi de France & Charles III. Duc de Lorraine, au sujet des Droits de Regale & de Souveraineté es Terres du Bailliage de Bar, Prevot de la Marché, Châillon, Conflans & Gondrecourt, lesquels le Roi accorde au Duc, sans la Mouance de la Couronne de France, de l'an 1571. V. I. 200. a.

Declaration de Henri III. Roi de France pour désigner spécifiquement ces Droits, qui doivent être entendus cedez au Duc, de l'an 1575. ibid. 243. a.

Lorraine & Nassau-Saarbruck, Recès entreux conclu par les Commissaires Imperiaux, par lequel les Comtes de Nassau-Saarbruck sont mis en possession de la Forteresse de Homburg & du Comté de Saarwerden, de l'an 1670. VII. I. 143. b.

Lorraine I. Empereur, son Diplôme donné à l'Evêque de Côme, pour le confirmer dans la possession de ses Biens, de l'an 823. I. I. 7. a.

Son Diplôme donné au même Evêque pour lui confirmer ses Privileges, en 824. ibid. 7. b.

Sentence, qu'il exige des Romains au sujet de l'Election des Papes, en 824. ibid. 8. a.

Sa Constitution touchant l'Election des Papes, & les Loix des Romains, de l'an 825. ibid. 8. a.

Sa Paix faite avec ses Freres, Louis Roi de Germanie, & Charles Roi de France, l'an 847. ibid. 10. b.

Lothaire & Louis, Empereurs, leur Donation de la Ville de Comacchio, faite à Orton, Chevalier d'Este, en 844. & 854. S. I. I. 21. 22.

Lothaire II. Empereur confirme le Partage des Biens de l'Eglise de Nivelle, en 1136. I. I. 76. a.

Lothaire, Roi de Lorraine, son Divorce d'avec son Epouse Theut. S. 2

Theutberg condamné par le III. Concile de Rome, en 863. *ibid.* 14. a.

Louis le Debonnaire, Empereur, fa donation des Villes *Mühlbach* & *Mühlheim* à *Egghard* & sa femme *Imma*, en 814. I. l. 6. b. Sa Confirmation de la donation de quelques Villes & Pâs en Italie, faite au *Saint Siège* par *Pyrim* Roi de France, & *Charlemagne*, Empereur, en 817. S. I. l. 8. Son Edit touchant l'Élection des Evêques, de l'an 834. I. l. 8. b.

Sa Disposition touchant la Division de ses Etats entre les Enfants, de l'an 837. *ibid.* 8. b.

Louis II. Empereur, son Diplôme pour confirmer à l'Evêque de *Verone* les Donations de ses Ancêtres, de l'an 848. I. l. 11. b.

Son Traité de Paix avec *Louis* Roi de Germanie, *Charles II.* dit le Chauve, Roi de France, *Luthaire*, Roi de Lorraine & *Charles* Roi de Bourgogne. *ibid.* 12. b.

Louis de Baviere, Empereur, Lettre de cinq Electeurs, savoir de *Meyence*, de *Trevie*, de *Bohème*, de *Brandebourg* & de *Saxe* au Pape futur, pour lui notifier son Election à l'Empire, en 1314. S. I. l. 85. Sa Lettre d'affirmance lorsqu'il fut élu Empereur, donnée à la Ville de *Spire*, qu'il l'affistoit dans tous les dangers qu'elle eussent pour avoir emporté son Parti contre *Frédéric* Duc d'Autriche, aussi élu Empereur, en 1315. I. l. 16. b.

Ses Lettres Patentes accordées à la Ville de *Spire* pour la demolition des Murs de *Landau*, en 1317. *ibid.* 20. b.

Autre Lettre par laquelle il engage ledit *Landau* à la Ville de *Spire* pour 5500 Livres en compensation des dommages soufferts par elle en suivant son Parti. *ibid.* 41. a. Son Rescript, par lequel il absout les Villes d'*Uderwald*, *Urach* & *Smutz*, du Ban, qui fut prononcé contre eux par les Juges de *Rotweil*, & de l'Excommunication de l'Evêque de *Constance*, en 1315. S. I. l. 89. Il donne la Ville & le Pâs de *Lucque* à *Castruccio Castrucani*, en 1324. I. l. 68. b.

Son Pardon donné à la même Ville de la Revolte qu'elle avoit faite contre l'Empereur *Henri VII.* son Predecesseur. *ibid.*

Son Diplôme d'Investiture donné à *Castruccio Castrucani* sur la Ville de *Fispeye*. *ibid.* 69. a. Sa Convention avec *Frédéric* Duc d'Autriche, pour administrer le Gouvernement de l'Empire conjointement, en 1324. *ibid.* 80. b. Il est déclaré privé de tout Droit, qui lui pourroit convenir par son Election à l'Empire, faite par discord, par le Pape *Jean XXII.* à cause de sa pretendue contumace & defobéissance, en 1324. S. I. l. 97.

Son Edit celebre contre ledit Pape, lequel il charge de plusieurs Crimes, l'appellant un *Mouftré de la Nature* & l'assautour de l'Antichrist, en 1324. *ibid.* 100. Le Pape *Jean XXII.* le cite pour ouïr sa Sentence touchant le Crime d'Herésie, en 1327. S. I. l. 107.

Il est déclaré Heretique par ledit Pape. *ibid.* 109. Fragment de la Sentence prononcée contre le Pape *Jean XXII.* en 1328. *ibid.* 111. Son Edit contre lui, à Rome. *ibid.* 112.

Sa Sentence contre le même, par laquelle il le declare Heretique manifeste & par-là déché de tout Pouvoir Ecclesiastique. *ibid.* 114. Sa Sentence de Deposition du même Pape. *ibid.* 120. Il érige le Pâs de *Lucque* en Duché & y établit *Castruccio Castrucani* premier Duc, en 1328. I. l. 106. b. 108. a. Son Privilege par lequel il fait *Azan* Vicomte Vicair de l'Empire dans le Milanais, en 1329. S. I. l. 125.

Sa Declaration que le Traité fait avec *Ottou* Duc d'Autriche, par lequel il lui avoit concédé le Vicariat de l'Empire, ne prejudiciera point aux anciens Traitez, faits entre eux, en 1331. I. l. 126. a.

Son Diplôme d'Investiture, donné au même Duc pour tous ses Duches & Pâs. *ibid.* b. Son Privilege donné à la Ville de *Dortmund*, de ne la point engager ni aliener, en 1332. *ibid.* 130. a. Le même Privilege donné à la Ville de *Mühlhausen*. *ibid.* 132. b. Sa Paix publique faite avec divers Prelats, Princes & Villes de l'Empire, pour deux ans, l'an 1332. *ibid.* 134. a. Renouvellement, & ratification de ladite Paix, l'an 1334. *ibid.* 149. a.

Ses Lettres d'Investiture par lesquelles il donne & confere à *Albert* & *Ottou* Ducs d'Autriche les Villes de *Padoue* & de *Trevise* en Fief de l'Empire, en 1336. *ibid.* 142. b. 164. b.

Son Traité d'amitié & d'Alliance avec *Philippe* de *Valois* Roi de France, en 1336. *ibid.* 154. b. Sa Sentence Arbitrale entre *Frédéric* Seigneur Margrave de *Misnie* & les Seigneurs de *Plauen*, au sujet des Mines de *Hohenforst*, en 1337. S. I. l. 134. Il est pris par *Edouard III.* Roi d'Angleterre de vouloir eriger le *Dauphiné* en Royaume & de donner le Titre de Roi à *Imbert* Dauphin de Vienne, en 1338. I. l. 165. b. Son Decret, fait avec les Etats de l'Empire touchant la Majesté Imperiale, & que celui qui est élu par les Electeurs & Empereur, encore qu'il ne soit pas oint, consacré ni couronné du Pape, en 1338. S. I. l. 138.

Son Edit sur la diversité de la Puissance de l'Empereur & du Pape, se plaignant en même temps des injustices du Pape *Jean XXII.* auquel il appelle à un Concile futur. *ibid.* 139.

Son Apologie contre l'Excommunication du même Pape, où il prouve que le Sacerdoce & l'Empire sont distincts & que l'Empire ne depend nullement du Sacerdoce. *ibid.* Sa Constitution par laquelle il declare que l'Empire ne relève que de Dieu, & qu'il ne depend nullement du Pape, & qu'un Empereur est Empereur par la seule Election, sans

avoir besoin d'être aucunement approuvé ou confirmé par le Pape, en 1338. I. l. 169. a.

Sa Lettre de Protection donnée à *Rodolphe* Comte Palatin du Rhin & Duc de *Baviere*, pour tous ses Biens, Terres, Seigneuries & Sujets. *ibid.* 169. b. Son Privilege donné à *Gerard* Evêque de *Spire*, de pouvoir faire du Village de *Udenheim* une Ville en l'entourant de Murailles & y établir des Foires. *ibid.* 169. b. Sa Constitution touchant les Droits de l'Empire & de l'Empereur, & de leur Independance du Pape, en 1339. S. I. l. 141.

Sa Declaration d'avoir donné la Ville de *Budissin* & *Camenz*, à *Jean* Roi de *Bohème* & de *Pologne*, en 1339. I. l. 174. b.

Sa Lettre d'affirmance donnée au Comte de *Wurtemberg* & à la Ville d'*Esslingen*, que la Paix Publique ordonnée par lui en Suabe ne prejudiciera point aux Recès conclus auparavant avec eux, en 1340. *ibid.* 197. b. Son Acte de Confirmation faite à *Clement VII.* Pape, par lequel il laisse la Personne, ses Etats & tout ce qu'il possédoit à la discretion du Pape, en 1344. *ibid.* 225. b.

Ses Lettres de Divorce accordées à *Marguerite* Duchesse de *Carinthie* avec *Jean*, Fils de *Jean* Roi de *Bohème*, pour fait d'impuissance, en 1343. *ibid.* 206. a. Sa Dispense donnée à la même, pour se marier avec *Louis* Margrave de *Brandebourg*, nonobstant leur parentage. *ibid.* b. Sa Promesse faite à *Philippe* de *Valois* Roi de France de le tenir pour son Allié, de preserver son Avantage & de ne lui nuire en aucune maniere, en 1341. *ibid.* 201. b. Sa Sentence Arbitrale rendue entre *Henri* Archevêque de *Meyence* & les deux *Reveres* Comtes Palatins du Rhin, Ducs de *Baviere*, concernant le Rachat de la Ville de *Weinheim* par lesdits Ducs, en 1345. *ibid.* 235. a. Son Statut de ne diviser jamais les Comtés de *Hollande*, de *Hainaut*, de *Zelande* & de *Frisse*, & de l'ordre de Succession dans ces Pâs, en 1346. S. I. l. 161.

Son Diplôme par lequel il engage à *Jean* Comte de *Cleves* la Ville de *Duisbourg* pour 20000 Mars d'argent qu'il lui a pretez en deux diverses fois, en 1347. I. l. 243. a.

Louis dit le *Germanique*, ou Roi de Germanie, son Alliance avec son Frere *Charles* le Chauve, Roi de France, contre les usurpations de leur Frere *Luthaire I.* Empereur, de l'an 842. I. l. 9. b. 10. a.

Son Traité de Paix avec *Louis II.* Empereur, *Charles II.* Roi des Gaules & autres Rois ses Parens. *ibid.* 12. b. Sa Transaction avec *Charles* le Chauve pour le Partage du Royaume de Lorraine, en 870. *ibid.* 16. a.

Louis II. dit le jeune, Roi de Germanie, Son Traité avec *Louis* le Begue, pour conserver la Paix & l'amitié entre eux, en 879. I. l. 19. b.

Sa Lettre au même, & pour le même sujet. *ibid.* 20. b. Pour quelle raison il se nomma *Rex Francorum*, *ibid.* 20. b. n.

Louis le Begue, Roi de France, Son Traité avec *Louis II.* Roi de Germanie pour conserver la Paix & l'amitié ensemble, en 879. I. l. 19. b.

Louis VII. Roi de France, Son Traité avec *Henri II.* Roi d'Angleterre pour faire une Croisade ensemble, en 1177. *ibid.* 103. b.

Sa Lettre patrene, par laquelle il declare d'avoir pris sous sa Protection les Etats de *Henri II.* Roi d'Angleterre, & de France. *ibid.* 103. a.

Louis VIII. Fils de *Philippe II.* Roi de France, son Mariage avec *Blanche* Fille du Roi de Castille, en 1200. I. l. 126. b. n. Il donne le Vicomte de *Femler* & de *Perpetruse* à *Nunnon* Sanchez, Comte de *Rouffillon*, qui devient pour cela son homme lige, en 1226. S. I. l. 83.

Louis IX. dit le *Saint*, Roi de France, Son Traité de Paix avec *Ferrant* & *Jeanne* Comte & Comtesse de Flandre, en 1226. I. l. 163. a. & b.

Sa Trêve avec *Richard* Frere de *Henri III.* Roi d'Angleterre, en 1227. *ibid.* 169. a. Sa Lettre, par laquelle il confirme *Nunnon Sanchez*, Comte de *Rouffillon*, dans la Possession des Terres qui lui furent données par *Louis VIII.* son Pere, en 1228. S. I. l. 83.

Sa Paix avec *Raimond* Comte de *Toulouse*, en 1228. *ibid.* 85. Sa Paix avec *Pierre* de *Dreux*, dit *Mauclerc*, Duc de Bretagne, en 1231. *ibid.* 88. Son Traité d'Alliance avec l'Empereur *Frédéric II.* en 1232. I. l. 171. b.

Sa Lettre d'Investiture pour *Gualter* de *Avonnes*, Comte de Blois sur les Fiefs d'*Andelgnies* & de *Villars*, en 1233. S. I. l. 91.

Son Traité de Trêve pour cinq ans avec *Henri III.* Roi d'Angleterre, en 1235. I. l. 389. a.

Sa Confirmation de la Cession du Comté d'*Artois* faite par *Louis VIII.* son Pere, en faveur de *Robert*, Frere dudit *Louis*, en 1237. *ibid.* 174. b. Sa Declaration sur l'hommage lige, qui lui a fait par *Roger* Comte de Foix, en 1242. S. I. l. 99.

Sa Lettre à *Blanche* sa Mere, pour accomplir l'Accord fait avec l'Abbé de *Crest*, en 1251. *ibid.* 101. Il est pris pour Arbitre au sujet des Pretensions que les Enfants de deux Lires de *Marguerite* Comtesse de Flandre & de *Hainaut*, faisoient auxdits Comtés. I. l. 189. a.

Sa Trêve avec le *Sultan* d'*Egypte*, en 1252. *ibid.* 199. b.

Son Plein-Pouvoir donné à *Aykon* Comte de *Beaufort* & de *Thoulouse* & à *Charles* Comte d'*Anjou* & de *Provence*, ses Freres, pour faire la Trêve avec le Roi d'Angleterre, en 1253. *ibid.* 201. b. *Aimeric* de *Thauri* lui fait hommage des Chateaux de *Bugon* & de *Roche sur Oyon*, en 1255. S. I. l. 104. Ses Articles de Paix faite avec *Henri III.* Roi

Roi d'Angleterre, en 1258. I. I. 207. b.
 Déclarations des Ambassadeurs du Roi d'Angleterre, touchant quelques Points de cette Paix. *ibid.* 208. b. Sa Paix & Convention avec *Richard*, Roi des Romains, touchant les Biens, qui appartiennent à celui-ci par droit de Succession de la part de son Père & de son Frère, en 1258. S. I. I. 111.
 Son Traité de Paix avec *Henri III.* Roi d'Angleterre, l'an 1259. I. I. 210. b. Il donne à l'Abbaye de *St. Denis* deux Couronnes à garder, pour le couronnement des Rois de France, en 1265. S. I. I. 186. Trêve de 3 ans, faite par lui entre *Henri III.* Roi d'Angleterre & *Edouard* son Fils aîné d'un côté, & le Roi de Navarre de l'autre, en 1266. S. I. I. 125. & 186.
 Sa Convention avec la République de *Venise*, touchant le fournissement des Vaisseaux, pour le Transport de ses Troupes au Levant, pour la Croisade, en 1268. *ibid.* 227. b. Sa Constitution ou *Sanction Pragmatique*, pour la conservation des Libertés de l'Eglise Gallicane, en 1268. S. I. I. 125. & 186.
 Sa Donation du Comté de *Clermont* à *Robert* son Fils, pour les tenir en fief de la Couronne, en 1269. *ibid.* 127. Son Accord avec *Jagay I.* Roi d'Arragon, par lequel *Louis* deslève & renonce à toute prétention sur le Comté de *Barcelonne* & autres Pais, en Elpagne, & *Jagay* à toute prétention sur le Comté de *Garcassonne*, *Rhodes* & autres Pais en France, en 1280. *ibid.* 135.
 Louis X. Roi de France, surnommé *Hutin*, Sa Lettre aux Etats de l'Aquitaine qui viennent la main à l'accomplissement de la Paix faite avec *Edouard II.* Roi d'Angleterre, en 1315. I. II. 28. a.
 Sa Lettre à ses Officiers de Justice dans les Provinces de *Picardie*, *Normandie* & *Champagne*, touchant les Concessions qu'il y avait faites au Roi d'Angleterre. *ibid.* Son Arrêt donné contre *Robert* Comte de *Flandre*, pour ses forfaits. *ibid.* 31. b. Second Arrêt contre le même & ses Adhérens. *ibid.* 32. a. Son Plein-pouvoir donné à ses Commissaires pour régler avec ceux du Roi d'Angleterre ce qui restait encore à faire en exécution des Traitez de Paix faits entre eux, en 1315. *ibid.* 31. b. Sa Lettre à *Edouard II.* Roi d'Angleterre, pour arrêter tous les Flamands & leurs Biens qui se trouvoient dans ses Etats, en 1315. *ibid.* 24. b. Son Traité avec la *Roblesse d'Arras*, pour les protéger contre la Comtesse d'Artois, en 1315. *ibid.* 27. b. La Paix qu'il fit entre *Mahand* Comte d'Artois, & la *Roblesse* dudit Pais. *ibid.* 28. a.
 Louis, Dauphin de France, depuis Roi, XI. du nom, confirme le Traité d'Arras que *Charles VII.* Roi de France son Père avait fait avec *Philippe le Bon*, Duc de Bourgogne. II. II. 317. a. Son Traité de Paix fait, lui étant encore Dauphin, avec quelques Cantons Suisses, de l'an 1444. III. I. 142. b. Son Traité avec *Louis* Duc de Savoie, touchant les Comtes de *Valentignis* & de *Drois*, & l'hommage de *Fouci-guez*, de l'an 1445. *ibid.* 146. b. Son Contrat de Mariage avec *Charlotte* de Savoie, Fille de *Louis* Duc de Savoie, de l'an 1451. *ibid.* 181. b.
 Louis XI. Roi de France, ses Lettres à *Pie II.* Pape, par lesquelles il abroge la *Sanction Pragmatique*, de l'an 1461. III. I. 272. a.
 Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Jean* Roi d'Arragon, de l'an 1462. *ibid.* 275. b. Sa Ratification de l'Alliance avec les Suisses, faite par le Roi son Père *Charles VII.* de l'an 1463. *ibid.* 293. a. Son Diplôme d'investiture des villes de *Genes* & *Genoue*, donné à *François Sforza* Duc de Milan, & à *Blanche* Marie son Epouse, de l'an 1463. *ibid.* 293. b. Son Renouvellement de la Confédération faite avec *Gor-ges* Roi de Bohême, de l'an 1464. *ibid.* 315. a. Son Traité d'Alliance offensive & défensive avec le Marquis de *Bauden* comme Gouverneur & Regent du Pais de *Liège*, Duché de *Bouillon* & Comté de *Lux*, avec les Maîtres Jurez, Conseil & Université de *Liège*, contre les Ducs de *Bourgogne* & de *Bourbon* & le Comte de *Charolois*, de l'an 1465. *ibid.* 328. a. Son Traité de Paix avec le Comte de *Charolois* & les Princes Liguez sous le Nom du Bien public, de l'an 1465. *ibid.* 335. b. Traité de Paix fait à *St. Matur* des Foyez, entre *Louis XI.* Roi de France & les Ducs de *Normandie*, de *Calabre*, de *Lorraine*, & autres Princes Liguez contre lui sous le nom du Bien public, de l'an 1465. *ibid.* 337. b. Sa Protection en la Cour de Parlement de Paris contre les Traitez de *Conflans* & de *St. Maur*, de l'an 1465. *ibid.* 340. a. Son Alliance avec le Duc de *Bretagne*. *ibid.* Il remet l'hommage de *Neuchâtel*, *Châtenai*, *Monfort* &c. à *Jean d'Anjou* Duc de Calabre & de Lorraine, l'an 1465. *ibid.* 383. b. Ses Lettres, par lesquelles il donne le Comté d'En à *Marie* de Savoie Comtesse de *S. Paul*, de l'an 1466. *ibid.* 346. b. Ses Lettres pour relever *Jean* Comte de *Nemours* de sa Renonciation aux Duchés de *Lathier*, *Brabant*, *Limbourg* &c. faite à *Charles* Duc de Bourgogne, en 1467. S. I. II. 412. Son Traité de Paix & de Reconciliation avec le Duc *Charles* son Frère, & avec *François* Duc de Bretagne, de l'an 1468. III. I. 392. a.
 Sa Ratification de ladite Paix. *ibid.* 394. a. Son Traité de Paix avec *Charles le Hardi*, dernier Duc de Bourgogne, fait à *Peronne*, l'an 1468. *ibid.* 394. b. Sa promesse donnée à *Tolande* de France Duchesse de *Savoie* la Sœur, de ne point faire de dégat fur les Terres, de l'an 1469. *ibid.* 407. a. Son Traité de Confédération avec les Cantons Suisses, de l'an 1470. pour ne point donner de part & d'autre de

secours au Duc de Bourgogne.

III. I. 417. a.
 Sa Déclaration que de l'avis des Princes & Etats du Royaume, à cause des forfaits de *Charles* Duc de Bourgogne, il étoit quitte & déchargé de tout ce qu'il lui avoit promis par le Traité de *Peronne* & autrement, & que les Terres & Seigneuries lui doivent être conquises, de l'an 1470. *ibid.* 428. a. Son Traité avec ledit Duc de Bourgogne, par lequel il confirme les Traitez d'Arras de *Conflans* & de *Peronne*, de l'an 1471. *ibid.* 440. a. Il donne le Comté de *Lamoy* & la Seigneurie de *Villelongue* à *Philippe* de *Savoie* Comte de *Baugé*, l'an 1471. *ibid.* 444. b. Son Traité de Trêves avec *Henri VI.* Roi d'Angleterre, de l'an 1471. *ibid.* b. Sa Trêve conclue avec *Charles* Duc de Bourgogne, par la Médiation de *François* Duc de Bretagne, l'an 1472. *ibid.* 448. b. Son Alliance avec les Cantons Suisses, de l'an 1474. *ibid.* 465. b. Son Traité avec *Charles* Duc de Bourgogne pour prolonger leur Trêve, de l'an 1474. *ibid.* 466. b. Son Plein-pouvoir & Minute donné à *Georges* de la *Tremouille* pour le mariage à conclure entre *Charles* Dauphin, & *Marie*, Fille de *Charles* Duc de Bourgogne, Héritière des Pais-Bas, de l'an 1475. *ibid.* 495. b. Sa Trêve pour sept ans conclue à *Amiens* avec *Edouard IV.* Roi d'Angleterre, Roi, ou de conviendrait d'Arbitres pour terminer leurs différends. *ibid.* 500. b. Sa Promesse au même Roi de faire épouser au Dauphin la Princesse *Elisabeth*, Fille aînée d'*Edouard*, ou la Princesse *Marie* sa seconde Fille, au cas qu'*Elisabeth* vienne à mourir avant le Mariage accompli. *ibid.* 502. b. Sa Trêve pour neuf ans, faite avec *Charles* Duc de Bourgogne, l'an 1475. *ibid.* 505. b. Explication d'un Article de cette Trêve concernant le Roi d'Arragon, & les Pais de *Cerdaigne*, de *Roussillon* & le Comté de *Ferrare*. *ibid.* 508. b. Son Traité de Paix fait avec le Duc de Bretagne, de l'an 1475. *ibid.* 518. a. Ratification de ce Traité par le Duc & les Etats de Bretagne. *ibid.* 523. a. Confirmation de ce Traité, avec quelques éclaircissements, modifications & déclarations, de l'an 1476. *ibid.* 534. a. Son Alliance avec les Suisses, leur promettant 20000 Livres de Pension, *ibid.* 520. a. Sa Confédération avec *Frédéric III.* Empereur, confirmant tous les Traitez faits entre la France & l'Empire depuis le tems de *Charlemagne*. *ibid.* b. Traité d'*Andernach*, fait avec le même Empereur & les Electeurs de l'Empire contre le Duc de Bourgogne. *ibid.* 521. b. Son Traité de Commerce avec *Edouard IV.* Roi d'Angleterre. *ibid.* 532. b. La Reine *Marguerite* d'Angleterre lui fait céder les Droits qui lui appartiennent aux Duchés d'*Anjou*, de *Lorraine* & de *Bar*, & au Comté de *Provence*, l'an 1475. *ibid.* 526. a. Les Etats de Bourgogne lui remettent ce pais pour le garder pour *Marie*, Héritière de Bourgogne, l'an 1476. *ibid.* 525. a. Son Alliance avec l'Empereur *Frédéric III.* contre *Frédéric* de *Victorieux*, Electeur Palatin, de l'an 1476. *ibid.* 528. b. Son Traité de Paix & de Ligue avec *Galeas* *Marie* Sforza Duc de Milan. *ibid.* 530. a. Son Traité avec *Edouard IV.* Roi d'Angleterre, par lequel la Trêve, de l'an 1475, conclue pour sept ans, est prolongée jusqu'au décès de l'un d'eux & un an après, l'an 1477. III. II. 2. b.
 15. b.
 Autre Trêve de la même teneur, de l'an 1478. *ibid.* 19. b. Son Traité de Paix avec le Duc de Bretagne, de l'an 1477. *ibid.* 4. b. Sa Trêve avec *Maximilien* Duc d'Autriche de l'an 1477. *ibid.* 10. a. Son Traité de Paix & d'Alliance perpétuelle avec la République de *Venise*, de l'an 1478. *ibid.* 18. a. Il s'empare après la mort de *Charles* le Hardi Duc de Bourgogne de l'Evêché de *Verdun* & de la Ville de *Cambray*, c'est pourquoi l'Empereur *Frédéric III.* publie un Amenerment général de l'Empire contre lui, l'an 1478. *ibid.* 19. a. Sa Trêve pour un an avec *Maximilien* Duc d'Autriche, de l'an 1478. *ib.* 26. b. Il investit *Jean Galeas*, *Marie Sforza* des Villes de *Genes* & *Savoie*, l'an 1478. *ibid.* 41. b. Il renouvelle avec le même l'ancienne Ligue & Alliance. *ibid.* 43. a. Son Traité d'Alliance avec *Philippe* de *Savoie* Comte de *Baugé* & de *Bresse*, de l'an 1478. *ibid.* 45. a. Son Traité fait à *St. Jean de Lux*, avec *Ferdinand* & *Isabelle* Roi & Reine de Castille, par lequel quatre anciens Traitez entre la France & la Castille sont renouvellez & confirmez, & le Roi & Reine de Castille y renouvellent à l'Alliance faite avec *Maximilien* Duc d'Autriche, & avec *Marie* son Epouse, le Roi de France renouvant de son côté aux Alliances avec *Alfonse* Roi de Portugal & *Jeanne* son Epouse, de l'an 1478. *ibid.* 46. b. Son Accord avec la Ville de *Bezançon*, suivant lequel le Roi entre en partage avec ladite Ville des Droits de Justice & de la Gabelle pour en jouir comme ci-devant les Ducs de Bourgogne, de l'an 1479. *ibid.* 68. a. Sa Commission pour faire le Procès à l'Evêque d'Elne qui avoit entrepris son Pouvain dans le Traité fait avec l'Angleterre l'an 1478, de l'an 1480. *ibid.* 73. a. Il obtient le Comté de *Provence* par le Testament de *Charles d'Anjou*, dernier Comte de Provence, l'an 1481. *ibid.* 82. b. Son Traité de Paix avec *Maximilien* Duc d'Autriche; contenant entr'autres un Accord de Mariage entre le Dauphin & *Marguerite*, Fille de *Maximilien*, de l'an 1482. *ibid.* 100. a. Ses Privilèges accordés aux Villages *Amfearques*, l'an 1483, confirmés par son Successeur *Charles VIII.* l'an 1484. *ibid.* 122. a.
 Louis, Duc d'Orléans, depuis Roi de France XII. du nom, son Contrat de Mariage avec *Jeanne* de France Fille du

Roi Louis XI. de l'an 1473. III. II. 463. a.
 Louis XII. Roi de France, son Traité de Paix & d'Alliance
 avec Jean Roi de Danemarck & de Suède par la Médiation
 de Jacques Roi d'Écosse, de l'an 1498. III. II. 386. a.
 Son Traité avec Philippe Archiduc d'Autriche, au sujet de
 l'hommage à faire au Roi pour les Comtez de *Flandre* &
Artois, de l'an 1498. *ibid.* 396. a. Son Traité de Paix
 & d'Alliance avec Ferdinand & Elisabeth, Roi & Reine de
 Castille & d'Aragon, de l'an 1498. *ibid.* 397. a. Son
 Traité de Commerce & de Marine avec Henri VII. Roi
 d'Angleterre, de l'an 1498. *ibid.* 401. a. Son Divorce d'a-
 vec Jeanne de France approuvé par la Sentence des Juges
 du St. Siège, l'an 1498. *ibid.* 404. a. Articles dont il est
 convenu avec la Reine Anne, Duchesse de Bretagne, dans le
 tems de leur Mariage pour le maintien des Libertés & Fran-
 chises des États de Bretagne, en 1498. S. I. II. 498. Son
 Contrat de Mariage avec ladite Anne de Bretagne, Veuve du
 Roi Charles VIII. de l'an 1498. III. II. 405. a.
 Son Traité de Confédération avec les *Suisse*, de l'an 1499.
ibid. 406. a. Son Traité de Paix & d'Alliance avec les *Pe-
 wisiens*, *ibid.* b. Son Traité avec Philibert Duc de Savoie
 pour recouvrer le Duché de Milan, de l'an 1499. *ibid.* 408.
 a. Son Traité d'Alliance contre le Turc avec Wladislas
 Roi d'Hongrie & de Bohême, & Jean Albert Roi de Po-
 logne, de l'an 1500. *ibid.* 442. a. Son Traité de Paix &
 d'Alliance avec Ferdinand & Isabelle, Roi & Reine de Ca-
 stille, de l'an 1500. *ibid.* 444. b. Son Traité de Paix avec
 Maximilien I. Empereur, fait à Trente l'an 1501. IV. I.
 15. b.
 Interpretations & declarations sur quelques Articles dudit Traité.
ibid. 17. a. Il est investi par le Pape Alexandre VI. du
 Royaume de Naples, à la place du Roi Frédéric d'Aragon
 que le Pape déposa, en 1501. S. I. I. 1. Son Traité de Paix
 avec Ferdinand & Isabelle, Roi & Reine de Castille au sujet
 du Royaume de Naples. Ils promettent de deux côtés de
 ceder ce qu'ils possèdent dans ce Royaume au Duc de Lu-
 xembourg, Fils aîné de l'Archiduc Philippe & à Claude
 Fille de Louis, qui doivent se marier ensemble. Fait par
 ledit Archiduc Philippe à Lyon, l'an 1502. IV. I.
 27. b.
 Il est amulé par Ferdinand & Isabelle dans le Traité de
 Lyon, au sujet du Royaume de Naples. *ibid.* 27. b. Ses
 Lettres de Protection données à François Duc de Mantoue,
 l'an 1502. *ibid.* 37. a. Son Traité de Paix avec les *Suis-
 se*, communément dit le Traité d'Arona, de l'an 1503.
ibid. 37. b. Son Traité de Trêve pour trois ans avec Fer-
 dinand & Isabelle. Roi & Reine d'Espagne, de l'an 1504.
ibid. 51. b. Son Traité de Paix avec Maximilien I. Empe-
 reur, & Philippe Roi de Castille, par lequel l'Empereur
 promet l'investiture du Duché de Milan au Roi de France,
 moyennant une somme de 2000000 Francs, le Mariage entre
 Charles Duc de Luxembourg & une Fille de France est con-
 firmé, & Louis abandonne la protection de l'Electeur Pala-
 tin, à Blois, l'an 1504. *ibid.* 55. a. Son Traité avec les
 mêmes pour le Mariage de Charles Duc de Luxembourg, de-
 puis Empereur V. du nom, avec Madame Claude de France
 Fille dudit Roi Louis, de la même année. *ibid.* 56. b.
 Son Traité de Confédération avec ledit Empereur contre les
Vénitiens de la même année. *ibid.* 58. a. Il fait foi &
 hommage à l'Empereur Maximilien I. pour le Duché de
 Milan, par le Cardinal d'Amboise, l'an 1505. *ibid.* 60. a.
 Il reçoit dudit Empereur l'investiture dudit Duché de Milan &
 des Comtez de *Parvie* & d'*Anglerie*, *ibid.* b. Son Traité de Paix,
 de Confédération & d'Alliance avec Ferdinand Roi d'Espa-
 gne, qui doit épouser Germaine de Foix, Nièce du Roi de
 France, de l'an 1505. *ibid.* 72. b. Ses Lettres contenant le
 Traité de Mariage de Madame Claude, sa Fille unique, avec
 François Duc de Valois & Comte d'Angoulême, par lequel
 le Roi & la Reine son Epouse dérogent aux stipulations
 de leur Contrat de Mariage, pour conserver le Duché de
 Bretagne à la Couronne de France, en 1506. S. II. I. 12.
 Son Traité de Paix & d'Alliance avec Maximilien I. Empe-
 reur & avec Charles Prince d'Espagne, son Petit-fils, à
 Cambrai, de l'an 1508. IV. I. 109. a.
 Il reçoit l'investiture du Duché de Milan de l'Empereur Ma-
 ximilien I. l'an 1509. *ibid.* 118. a. Son Procureur protège
 contre le Titre de Duc de Bourgogne que Maximilien I. Empe-
 reur s'étoit attribué dans le Traité de Cambrai, de l'an
 1508. & contre l'engagement dudit Roi, d'accomplir ledit
 Traité sous peine d'excommunication & autres Censures Ec-
 clesiastiques, de l'an 1509. *ibid.* 120. b. Trois Articles de
 son Alliance faite avec les *Grisons*, l'an 1509. *ibid.* 124. b.
 Son Traité de Paix, d'amitié & de Commerce avec Henri
 VIII. Roi d'Angleterre, de l'an 1510. *ibid.* 125. a. Son
 Traité avec Maximilien I. Empereur pour la Ratification &
 Prorogation du Traité de Cambrai, de l'an 1510. *ibid.* 132. a.
 Son Alliance & Confédération avec Jean & Catherine Roi
 & Reine de Navarre, de l'an 1512. *ibid.* 147. a. Traité
 fait en son Nom avec les *Suisse* quand ils étoient devant
 Dijon, l'an 1513. *ibid.* 175. b. Son Traité avec le Pape
 Leon X. par lequel il rejette le Concile de Pise & recon-
 noît celui de Latran pour légitime, de l'an 1513. *ibid.*
 Il donne le Duché de Milan à René de France, sa Fille
 puînée, avec substitution de Claude de France sa Fille aî-
 née, & après elle, de François Duc de Valois, l'an 1513.
ibid. 177. a. Son Traité avec Ferdinand Roi d'Aragon

sur le Mariage de Charles Prince de Castille avec Madame
 Renée de France, deuxième Fille de Louis XII. de l'an 1513.

IV. I. 178. a.
 Trêve faite par le Comte d'Angoulême entre Louis XII.
 Roi de France, Jacques Roi d'Écosse, Ferdinand, Roi d'Ara-
 gon, Henri Roi d'Angleterre, Maximilien Empereur,
 Jeanne Reine de Castille, & Charles Prince d'Espagne, de
 l'an 1513. *ibid.* 179. a. Son Traité de Paix & de Confé-
 dération avec la République de Venise, où ils se promettent
 une assistance réciproque pour recouvrer le Duché de Milan
 & les Places de la Terre Ferme occupées par l'Empereur
 Maximilien I. de l'an 1513. *ibid.* 182. a. Son Traité de
 Paix & d'Amitié avec Henri VIII. Roi d'Angleterre, de l'an
 1514. *ibid.* 183. a. Son Contrat de Mariage avec Marie,
 Sœur de Henri VIII. *ibid.* 188. b. Acte du même Mariage.
ibid. 194. b. Son jugement de son Successeur François Com-
 te d'Angoulême. *ibid.* 195. a. Son Traité d'Alliance &
 de Confédération avec Jean & Catherine, Roi & Reine de
 Navarre, de l'an 1514. *ibid.* 198. a.

Louis XIII. Roi de France, son Renouvellement d'Alliances
 faites avec les États Généraux des Provinces-Unies des Pais-
 Bas, de l'an 1610. V. II. 138. b.

Son Traité de Confédération avec Jacques I. Roi d'Angleter-
 re, de l'an 1610. *ibid.* 149. a. Son Traité avec Albert &
 Isabelle, Archiducs, pour prolonger la Neutralité entre le
 Duché de Bourgogne & la Franche Comté pour 29. autres
 années, de l'an 1610. *ibid.* 153. b. Articles Préliminaires
 pour son Mariage avec Anne Infante d'Espagne & pour ce-
 lui de l'Infant Philippe avec Elisabeth Fille de France, de
 l'an 1611. *ibid.* 161. b. 166. a. Son Traité d'Accommodement
 avec Charles Emmanuel Duc de Savoie. *ibid.* b. Son
 Traité avec les Archiducs Albert & Isabelle touchant les Li-
 mites des Duché & Comté de Bourgogne, de l'an 1612. *ibid.*
 188. b. Son Contrat de Mariage avec Anne, Infante d'Espa-
 gne, Fille de Philippe III. de l'an 1612. *ibid.* 215. a. Ses
 Articles accordés à Henri de Bourbon, Prince de Condé,
 l'an 1614. *ibid.* 253. a. Autres Articles, accordés l'an
 1616. *ibid.* 278. a. Son Accord avec Philippe III. Roi d'Espa-
 gne, touchant les différens entre les *bas* & *bas Navar-
 rois*, de l'an 1614. *ibid.* 253. b. Son Edit pour la Pacifica-
 tion des Troubles de son Royaume, de l'an 1616. *ibid.* 282. a.
 Articles qui lui furent proposés de la part des Reineux re-
 tirez de sa Cour depuis la détention du Prince de Condé. *ibid.* 289.
 b. Convention faite entre son Ambassadeur & le Capitaine
 General de Philippe III. Roi d'Espagne pour l'Accommodement
 final du Duc de Savoie avec le Duc de Mantoue, de
 l'an 1617. *ibid.* 305. a. Son Accord avec la République
 d'Alger pour la sûreté du Commerce, de l'an 1619. *ibid.*
 330. a. Articles de sa Reconciliation avec Marie de Medi-
 cis sa Mere, de l'an 1619. *ibid.* 332. a. Autres Articles sur
 le même sujet, de l'an 1620. *ibid.* 370. a. Son Traité a-
 vec Philippe IV. Roi d'Espagne, au sujet de la *Valentine*,
 de l'an 1621. *ibid.* 391. a. Son Traité avec la République
 de Venise & le Duc de Savoie au sujet de la *Rédemption*
 de ladite Valentine, de l'an 1623. *ibid.* 417. a. Sa Confirmation
 du Traité de Commerce fait entre la France & l'An-
 gleterre l'an 1606, de l'an 1623. *ibid.* 430. b. Son Traité
 avec les Provinces Unies, pour leur fournir par prêt
 douze cens mille Livres pour l'année 1624. & pour les an-
 nées 1625 & 1626, en chacune un Million de livres. *ibid.*
 461. a. Autre Traité avec les mêmes pour envoyer 20.
 Vaisseaux de Guerre contre *Gènes*, de l'an 1624. *ibid.* 469. b.
 Autre Traité au sujet desdits Vaisseaux, de l'an 1625. *ibid.*
 471. a. Son Accord avec Philippe IV. Roi d'Espagne, au
 sujet de la Valentine & des *Grisons*, de l'an 1626. *ibid.* 489.
 a. Son Edit portant interdiction de Commerce avec l'An-
 gleterre, de l'an 1627. *ibid.* 506. b. Son Traité d'Alliance
 avec les Provinces Unies, auxquelles il promet pour neuf
 ans un subside d'un Million de Livres tous les ans, de l'an
 1627. *ibid.* 522. b. Son Traité de Paix & de Commerce a-
 vec ceux d'Alger, de l'an 1628. *ibid.* 559. a. Son Traité
 de Paix avec Charles Emmanuel, Duc de Savoie, de l'an 1629.
ibid. 571. b. Sa Ligue avec le même Duc & avec le Pape
 Urbain VIII. la République de Venise & le Duc de Mantoue,
 de l'an 1629. *ibid.* 572. b. 580. a. Son Traité de Paix &
 de Confédération avec Charles I. Roi d'Angleterre, de l'an
 1629. *ibid.* 580. b. Son Traité avec Charles Emmanuel Duc
 de Savoie, pour lui faire obtenir satisfaction à ses Preten-
 tions sur le *Montferrat*, de l'an 1629. *ibid.* 583. b. Son
 Traité d'Alliance & de Commerce avec Michel Fedorovitch,
 Czar de Moscovie, de l'an 1629. *ibid.* 597. a. Sa Déclaration
 par laquelle il joint à tous ses sujets de quitter le service du
 Duc de Savoie, de l'an 1630. *ibid.* 604. b. Son Renou-
 vellement d'Alliance avec les Provinces Unies, auxquelles il
 fournit pour sept ans un subside d'un Million de Livres
 chaque année, de l'an 1630. *ibid.* 605. a. Son Traité de
 Trêve avec le Roi de Maroc, de la même année. *ibid.* 611. a.
 Son Traité de Paix avec l'Empereur Ferdinand II. touchant
 le différend pour la Succession des Duchez de *Mantoue* &
du Montferrat, de l'an 1630. *ibid.* 615. b. Sa Ligue avec
 Gustave Adolphe Roi de Suède, pour secourir les États oppres-
 sés de l'Empire, de l'an 1631. VI. I. 1. a.

Son premier Traité d'Entersuise, fait avec l'Empereur Ferdi-
 nand II. pour le rétablissement de la Paix en Italie, & pour
 apaiser les différens entre les Ducs de Savoie & de Man-
 toue au sujet du *Montferrat*, l'an 1631. *ibid.* 9. a. Second
 Traité

Traité de *Quierafque* entre les mêmes de la même année.

VI. l. 14. b. Protestation de ses Ambassadeurs, au sujet de ce Traité. *ibid.* 18. a. Son Traité avec *Victor Amédée* Duc de Savoie, pour la restitution de la Ville & Château de *Saluces de Ville-Franche* de toute la *Savoie*, audit Duc de l'an 1631. *ibid.* 13. a. Son Traité de Ligue défensive avec *Maximilien* Electeur de Bavière, de l'an 1631. *ibid.* 14. a. Son Traité de Paix avec le Roi de *Maroc*, de l'an 1631. *ibid.* 19. b. Autre Traité entre eux. *ibid.* 113. a. Son Traité avec *Victor Amédée* Duc de Savoie, pour un libre passage en Italie, de l'an 1631. *ibid.* 20. b. Son Traité de Paix avec *Charles III.* Duc de Lorraine, par lequel la Ville de *Marfal* demeure entre les mains du Roi pour trois ans, de l'an 1632. *ibid.* 28. a. Son Traité avec *Charles I.* Roi d'Angleterre, pour la restitution des Pays possédés par la France en *Amerique*, & des Navires & Marchandises prises de part & d'autre de la même année. *ibid.* 31. b. Autre Traité avec le même, pour le Rétablissement du Commerce. *ibid.* 33. a. Son Traité avec l'Electeur de *Trévise*, qui lui met en main la Forteresse d'*Zweibrücken*. *ibid.* 35. a. Son Traité avec *Victor Amédée* Duc de Savoie, par lequel celui-ci cède au Roi la Ville de *Pignerol*, & le Fort de la *Persoue* & quelques autres Places, moyennant une Somme de 494000 Ecus, dont le Roi promet de l'aquiter envers le Duc de Mantoue, de l'an 1632. *ibid.* 38. a. Autre Traité secret conclu entre ces deux Princes, par lequel ce premier Traité, touchant la Cession de *Pignerol* est annulé, comme n'étant fait que par ruse, & celui de *Quierafque* est confirmé, de la même année. *ibid.* 40. b. Son Traité avec *Charles III.* Duc de Lorraine, en vertu duquel *Stras* & *Yametz*, & ce dernier en dépôt au Roi pour quatre ans, & le Comté de *Gléroumont* en pleine propriété & Souveraineté. *ibid.* 39. b. Articles de la Paix avec *Gaston Duc d'Orléans* son Frere, de l'an 1632. *ibid.* 42. b. Son Traité d'Alliance avec *Christine* Reine de Suède, de l'an 1633. *ibid.* 48. b. Sa seconde Reconciliation avec *Gaston Duc d'Orléans* son Frere, de l'an 1634. *ibid.* 73. b. Son Traité avec *Charles III.* Duc de Lorraine, par lequel la Ville de *Nancy* doit rester entre les mains du Roi pour quatre ans, de l'an 1633. *ibid.* 54. b. Son Traité de Confédération avec *Christine* Reine de Suède & les Confédérés d'Allemagne, de l'an 1633. *ibid.* 66. a. Son Traité avec les *Provinces Unies*, pour sept années, pendant lesquelles le Roi leur promet un subside annuel de deux Millions trois cent mille livres, à condition de continuer la Guerre contre l'Espagne, de l'an 1634. *ibid.* 68. b. Son Traité avec le Chancelier *Oxenstiern* au nom de *Christine* Reine de Suède & les Etats Evangeliques des Cercles du haut *Rhin*, *Franconie* & *Saxe*, pour le dépôt de la Forteresse de *Philipbourg*, de l'an 1634. *ibid.* 74. b. Son Traité avec les Alliances faites avec la Commune de *Suede*, de l'an 1635. *ibid.* 88. b. Sa Lettre à son Gouverneur & Lieutenant General de Paris & de l'Isle de France contenant les raisons qu'il a eues de déclarer la Guerre à l'Espagne, de l'an 1635. *ibid.* 105. b. Son Traité de Confédération avec *Victor Amédée* Duc de Savoie pour la Conquête du *Milanais*, de la même année. *ibid.* 109. b. Ses Lettres Patentes par lesquelles il déclare ledit Duc pour Capitaine General de ses Armées en Italie. *ibid.* 110. b. Son Traité avec la Ville de *Colmar*, qu'il prend en sa Protection, de l'an 1635. *ibid.* 114. a. Son Traité avec *Bernard* Duc de Weimar, pour la levée & l'entretien d'une Armée de 18000 hommes, moyennant un subside de quatre Millions par an à payer par la France, de l'an 1635. *ibid.* 118. b. Son Traité de Confédération pour trois ans avec *Christine* Reine de Suède, pour la Liberté de l'Allemagne, de l'an 1636. *ibid.* 123. a. Autre Convention avec *Bernard*, Duc de Weimar, de l'an 1637. *ibid.* 147. b. Son Traité de Confédération avec les *Provinces Unies*, pour la continuation de la Guerre contre l'Espagne, de l'an 1636. *ibid.* 124. b. Autre Traité entre les mêmes pour le même objet. *ibid.* 127. b. Son Traité de Confédération avec *Gaillaume* Landgrave de *Hesse-Cassel*, de l'an 1636. *ibid.* 128. a. Son Traité d'amitié, & de restitution de la *Valtelline* avec les *Grisons*, de l'an 1637. *ibid.* 146. b. Son Traité d'Alliance & d'assistance avec les *Provinces Unies*, auxquelles il promet un subside de 1300000 Livres par an, de l'an 1637. *ibid.* 150. a. Son Traité de Confédération avec *Christine* Reine de Suède, de l'an 1638. *ibid.* 161. a. Son Traité de Ligue offensive & défensive avec Madame la Duchesse Regente de *Savoie*, contre l'Espagne, de l'an 1638. *ibid.* 162. b. Son Traité avec les *Provinces Unies*, auxquelles il accorde un subside de 1200000 Livres, pour pousser vigoureusement la Guerre contre l'Espagne. *ibid.* 171. a. Sa Convention avec *Bernard* Duc de Weimar, au sujet des subsides, de l'an 1639. *ibid.* 174. a. Son Traité avec Madame la Duchesse Regente de *Savoie*,

pour la restitution des Places fortes tenues par ledit Roi & le Roi d'Espagne, lorsque la Paix se fera, de l'an 1639. *ibid.* 174. b.

VI. l. 174. b. Son Traité de Confédération avec *Amelie Elisabeth* Landgrave Regente de *Hesse-Cassel* de la même année. *ibid.* 178. b. Son Traité avec les Directeurs & Officiers de l'Armée du feu Duc de *Wormar*, de l'an 1639. *ibid.* 189. a. Son Nouveau Traité de Ligue offensive & défensive avec *Amelie Elisabeth* Landgrave Regente de *Hesse-Cassel*, de l'an 1640. *ibid.* 190. a. Son Traité d'Alliance avec les Durs de *Bruns-wig-Lunebourg* de la même année. *ibid.* 192. a. Son Traité avec le Prince *Thomas* de *Savoie*, pour la restitution des Places Fortes du Piémont, tenues par les Rois de France & d'Espagne, de l'an 1640. *ibid.* 197. b. Son Traité de Confédération avec les Etats de *Catalagne*, *Rouffillon* & *Cerdagne*. *ibid.* 196. b. Son Acte de Serment, prêté par le Maréchal de *Bresé*, aux Etats de la *Catalagne*, de l'an 1640. *ibid.* 200. b. Son Renouvellement d'Alliance avec *Christine* Reine de Suède, de l'an 1641. *ibid.* 207. a. b. Son Traité avec les *Provinces Unies* pour pousser vigoureusement la Guerre avec promesse d'un Subside de 1200000 livres pour un an, de l'an 1641. *ibid.* 209. a. Son Traité d'Accommodement avec *Charles III.* Duc de Lorraine, de l'an 1641. *ibid.* 211. a. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec *Jean IV.* Roi de Portugal, de l'an 1641. *ibid.* 214. a. Son Traité de Protection avec le Prince de *Monaco*. *ibid.* 218. b. Son Pardon, donné au Duc de *Bouillon*, de la même année. *ibid.* 219. b. Son Traité Preliminaire avec l'Empereur *Ferdinand III.* & *Philippe IV.* Roi d'Espagne, pour l'Assemblée de *Munster* & d'*Olinabrug*, de l'an 1641. *ibid.* 231. a. Son Traité avec les *Provinces Unies* pour la Continuation de la Guerre contre l'Espagne, sous promesse d'un subside de 1200000 Livres pour un an, de l'an 1642. *ibid.* 244. b. Autre semblable Traité pour l'an 1643. *ibid.* 270. b. Son Traité avec le Cardinal de *Savoie* & son Frere le Prince *Thomas*, pour la restitution des Places fortes & la Regence & Succession des Etats de *Savoie*, de l'an 1642. *ibid.* 273. a. Ses Lettres de Grace & de Pardon accordées à *Frédéric Maurice*, Duc de *Bouillon*, à cause de la Cession de la Ville & Souveraineté de *Sedan*, de l'an 1642. *ibid.* 269. a. Enregistrement desdites Lettres par le Parlement de *Paris*. *ibid.* 270. b. Son Testament, de l'an 1643. *ibid.* 271. b. *Louis XIV.* Roi de France Ses Lettres aux Etats Generaux des *Provinces Unies*, touchant le Pouvoir donné à ses Ambassadeurs, pour traiter conjointement avec ceux des *Provinces Unies*, pour parvenir à une Paix Generale, de l'an 1643. *ibid.* 290. b. Son Traité de Commerce avec le Duc de *Courlande*, de la même année. *ibid.* 291. b. Son Traité pour la Continuation de Protection accordée aux Ducs de *Wirtemberg* *Mombelard*, de l'an 1643. *ibid.* 295. a. Son Traité avec les *Provinces Unies* touchant la Trêve avec l'Espagne. 1644. *ibid.* b. Son Traité avec les mêmes pour un subside de 1200000 livres, de l'an 1644. *ibid.* 293. b. Son Traité avec les mêmes pour la Garantie des Trêves de Trêve & de Paix à faire avec l'Espagne. *ibid.* 294. b. Son Traité de renouvellement & continuation d'Alliance avec la Ville de *Colmar*. *ibid.* 299. a. Son Traité de reconciliation avec *Charles Duc* de Lorraine. *ibid.* 300. a. Son Renouvellement d'Alliances avec le Roi d'Angleterre. *ibid.* 301. b. Son Traité avec la Duchesse Regente de *Savoie*, pour la restitution de plusieurs Places que le Roi tenoit en Piémont, de l'an 1645. *ibid.* 300. b. Son Traité d'Alliance avec *George Raguzki* Prince de *Transilvanie*. *ibid.* 310. a. Son Traité d'Alliance avec *Christian IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1645. *ibid.* 328. b. Son Traité avec les *Provinces Unies* concernant le Commerce par Mer, de l'an 1646. *ibid.* 342. a. Son Traité avec les mêmes pour un Subside de 300000 Livres. *ibid.* 343. b. Son Traité avec les mêmes pour une Entreprise sur *Amoy*, de l'an 1646. *ibid.* 345. a. Son Traité avec l'Electeur de *Trévise*, qu'il prend sous sa Protection. *ibid.* 346. b. Son Traité de Neutralité avec *Ferdinand II.* Grand-Duc de *Toscane*, de l'an 1646. *ibid.* 343. a. Son Traité fait avec *Christine* Reine de Suède & avec *Amelie Elisabeth* Landgrave de *Hesse-Cassel* d'une part, & les Electeurs de *Bavière* & de *Cologne* d'autre part, pour une suspension d'armes, jusqu'à une Paix Generale, de l'an 1647. *ibid.* 375. b. 377. a. 380. a. Son Renouvellement d'Alliance avec la Reine de Suède *Christine*, de l'an 1647. *ibid.* 394. a. Son Traité de Neutralité fait par le Maréchal de *Turenne* avec l'Electeur de *Mayerne*. *ibid.* b. Son Traité de Garantie reciproque avec les *Provinces Unies*, sur les Traites de Paix à faire avec l'Espagne, de l'an 1647. *ibid.* 396. a. Son Traité d'Alliance avec *François* Duc de *Modene*. *ibid.* 397. a. Son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand III.* & les Etats de l'Empire, fait à *Munster*, l'an 1648. *ibid.* 400. a. Convention entre les Ambassadeurs & les Etats de l'Empire portant qu'il pourra garder les quatre Villes *Forstieres*, & différer le paiement de trois Millions de Livres, jusqu'à ce que la Renonciation du Roi d'Espagne aux Pays cédés à la France par la Paix de *Westphalie* soit obtenue, de l'an 1649. *ibid.* 499. a. Son Traité avec le Prince *Edouard* de Portugal, détenu prisonnier par les Espagnols au Château de *Milan*, pour la délivrance, de l'an 1649. *ibid.* 522. b. Sa Convention avec les *Tyreses Cantons Suisses*, touchant le paiement des Sommes qui leur avoient été promises, de l'an 1650. *ibid.* 547. a. Sa Convention avec *Ferdinand III.* Empereur, pour

Exécution de la Paix de Westphalie, de l'an 1690. VI.

I. 662. a. Son Traité avec Guillaume II. Prince d'Orange, pour faire la Guerre à l'Espagne & à Cromwell. *ibid.* 663. b. Son Traité avec Frédéric Maurice Duc de Bouillon, pour l'échange de Sedan, Raucourt & le Duché de Bouillon, contre d'autres Paix, de l'an 1661. VI. II. 3. a. Son Traité de Renouvellement d'Alliance & de perpétuelle Union avec les Cantons Suisses & leurs Alliez, de l'an 1653. *ibid.* 665. a. Ses Privileges accordés aux Villes Anstatiques, l'an 1665. *ibid.* 102. a. Son Traité de Marine & de Commerce avec les mêmes. *ibid.* 103. a. Son Traité de Paix avec Cromwell. Protecteur d'Angleterre, de l'an 1655. *ibid.* 121. a. Son Traité d'Alliance défensive avec Frédéric Guillaume Electeur de Brandebourg, de l'an 1656. *ibid.* 129. a. Son Traité d'Amitié & d'Alliance défensive avec Charles Louis Electeur Palatin, auquel le Roi promet un subside annuel de 40000. Ecus, de l'an 1656. *ibid.* 143. b. Son Traité d'Alliance offensive & défensive fait avec Cromwell Protecteur & le Roi de Danemarck, de l'an 1657. *ibid.* 178. a. Son Traité d'amitié & de bonne correspondance avec le Duc de Longueville comme Prince Souverain de Neuchâtel & Valengin, de l'an 1658. *ibid.* 188. a. Son Traité d'Alliance défensive fait avec les Electeurs & Princes de l'Empire, qui étoient entrez dans l'Alliance du Rhyn, de l'an 1658. *ibid.* 239. b. Prolongation de cette Alliance pour 3 ans, de l'an 1660. *ibid.* 350. b. Autre Prolongation, de l'an 1663. *ibid.* 449. a. 453. a. Son Traité avec Richard Cromwell Protecteur d'Angleterre, pour parvenir aux moyens de procurer la Paix entre la Suède & le Danemarck, de l'an 1659. *ibid.* 244. a. Sa Suspension d'armes faite avec Philippe IV. Roi d'Espagne, pour mieux avancer la Paix des Pyrénées, de l'an 1659. *ibid.* 249. a. b. Son Traité avec Richard Cromwell Protecteur d'Angleterre & les Provinces-Unies, pour obliger les Rois de Suède & de Danemarck à faire la Paix entre eux. *ibid.* 252. a. 262. a. Ses Capitulations & celles de la Ligue du Rhyn, avec le Prince de Salm, comme General en Chef de la Ligue, & les autres Hauts-Officiers. *ibid.* 263. b. Son Traité de Paix des Pyrénées avec Philippe IV. Roi d'Espagne, de l'an 1659. *ibid.* 264. a. Son Contrat de Mariage avec Marie Thérèse Infante d'Espagne & Fille aînée de Philippe IV. de l'an 1659. *ibid.* 283. a. Ses Articles arretez avec la Republique de Venise, touchant le Corps d'Armée que le Prince Almeric de Modene devoit commander par ordre du Roi pour le secours de ladite Republique, de l'an 1660. *ibid.* 317. a. Son Traité avec Ferdinand Charles Archiduc d'Autriche touchant le payement de trois Millions de Livres, à faire audit Archiduc en vertu du Traité de Munster, pour la Cession de l'Alsace, de l'an 1660. *ibid.* 344. b. Sa Declaration donnée aux Etats Generaux des Provinces-Unies, qu'il les comprendra dans la Paix des Pyrénées, de l'an 1661. *ibid.* 346. a. Son Traité avec Charles III. Duc de Lorraine, par lequel les Etats du Duc lui font restituer de la même année. *ibid.* 348. b. Son Traité d'Alliance avec Charles XI. Roi de Suède pour le maintien des Traitez de Westphalie & la Liberté du Commerce, de l'an 1661. *ibid.* 381. a. Son Traité avec Charles Gaspar Electeur de Treves, pour son Accession à la Confederation du Rhyn, & touchant le Chateau de Monclair, & la Jurisdiction Metropolitaine sur les Evêques de Metz, Toul & Verdun, de l'an 1661. *ibid.* 382. b. Son Traité avec Charles III. Duc de Lorraine, par lequel ce Prince cede au Roi tous ses Etats, à condition d'en pouvoir jouir sa vie durant, & que les Princes de sa Maison feroient des à present reconnus pour Princes du Sang de France, & capables de succeder à la Couronne, de l'an 1662. *ibid.* 401. b. Acte de la satisfaction qu'il reçut du Roi d'Espagne Philippe IV. au sujet des demêles de leurs Ambassadeurs à Londres, pour le Rang, de l'an 1662. *ibid.* 403. b. Son Traité d'Amitié, de Confederation & de Commerce avec les Provinces-Unies, de l'an 1662. *ibid.* 412. a. Son Traité avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, pour la Ville de Dunkerque, laquelle est cédée au Roi de France pour une somme de 7. Millions de Livres, de l'an 1662. *ibid.* 432. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec Frédéric III. Roi de Danemarck. *ibid.* 436. b. Son Traité de Commerce avec Charles XI. Roi de Suède, de l'an 1662. *ibid.* 446. a. Son Traité de Renouvellement d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1663. *ibid.* 448. a. Son Traité avec l'Evêque de Spire touchant l'Accommodement des différens sur la Ville & Forteresse de Philipbourg, de l'an 1663. *ibid.* 449. b. Son Traité avec Jean Louis, Comte de Nassau-Sarbruck, touchant la Place de Hambourg. *ibid.* 452. a. Son Traité d'Alliance avec Frédéric III. Roi de Danemarck, de l'an 1663. *ibid.* 470. b. Son Traité avec Charles III. Duc de Lorraine, par lequel le Duc remet au Roi la Ville de Marsal. *ibid.* 472. b. Son Traité d'Alliance avec les XIII. Cantons Suisses. *ibid.* 473. b. Autre Alliance avec les Cantons Protestans. *ibid.* 476. a. Son Traité d'Alliance & de protection avec Christian Louis, Duc de Mecklenbourg, de l'an 1663. *ibid.* 480. b. Son Traité d'Accommodement avec le Pape Alexandre VII. pour l'attenter commis par les Corfes contre son Ambassadeur à Rome le Duc de Cregui, de l'an 1664. VI. III. 1. a. Son Traité d'Alliance avec Jean George II. Electeur de Saxe, pour la Conservation des Droits & Libertés des Etats de

l'Empire, de l'an 1664. VI. III. 7. a. Articles ajoutés à cette Alliance, l'an 1665. *ibid.* 53. a. Sa Declaration donnée à Frédéric Guillaume, Electeur de Brandebourg, pour lui procurer la sûreté suffisante en accordant à l'Alliance du Rhyn, de l'an 1664. *ibid.* 8. b. Son Traité d'Alliance avec ledit Electeur. *ibid.* 28. a. Son Traité de Paix avec la Regence de Tunis, de l'an 1665. *ibid.* 57. a. Sa Declaration de Guerre contre l'Angleterre en faveur des Provinces-Unies, de l'an 1666. *ibid.* 82. a. Son Traité d'Alliance avec l'Electeur de Cologne, de l'an 1666. *ibid.* 110. a. Son Traité de Paix avec la Ville & Royaume d'Alger. *ibid.* 111. a. Sa Paix accordée à une Nation des Indes en Amerique. *ibid.* 112. a. 113. b. 133. a. Son Traité d'Alliance avec l'Electeur de Mayence, pour le maintien de l'Alliance du Rhyn, de l'an 1667. VII. I. 13. b. Son Alliance offensive & défensive avec l'Espagne. Portugal. *ibid.* 17. b. Sa Convention avec les Provinces-Unies pour la jonction de leurs Flottes, de l'an 1667. *ibid.* 27. a. Son Traité avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne & les Provinces-Unies, contenant les conditions auxquelles il fera la Paix avec le Roi d'Espagne, de l'an 1668. *ibid.* 88. a. Son Traité de Paix avec Charles II. Roi d'Espagne, fait à Aix la Chapelle, l'an 1668. *ibid.* 89. a. Son Traité d'Alliance avec Maximilien Henri de Baviere, Electeur de Cologne, de l'an 1668. *ibid.* 101. a. Son Traité avec Ernest Auguste Duc de Brunswig-Lunebourg, & Evêque d'Onaburg, pour observer une exacte Neutralité à l'égard de la France, de l'an 1671. *ibid.* 150. b. Son Traité d'Alliance avec l'Empereur Leopold I. pour leur sûreté mutuelle, de l'an 1671. *ibid.* 154. b. Sa dessein de Commerce avec les Provinces-Unies, de l'an 1672. *ibid.* 164. a. Son Traité de Renouvellement, Prorogation & Explication d'Alliance avec Charles XI. Roi de Suède, de l'an 1672. *ibid.* 166. b. Son Traité des Limites entre le Dauphiné & la Savoie, avec Charles Emmanuel II. Duc de Savoie. *ibid.* 197. a. Son Traité de Paix avec la Regence de Tunis. *ibid.* 203. a. Ses Demandes & Conditions auxquelles il vouloit faire la Paix avec les Provinces-Unies. *ibid.* 205. a. Son Traité d'une étroite Union d'Interêts avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, contre les Provinces-Unies, de l'an 1672. *ibid.* 208. a. Son Traité avec Jean Frederic Duc de Brunswig-Lunebourg, pour la levée d'un corps de 10000. Hommes, au service de la France, de l'an 1672. *ibid.* 212. b. Sa Sentence Arbitrale prononcée sur les différens entre le Duc de Savoye & la Republique de Genes, de l'an 1673. *ibid.* 215. b. Son Cartel avec les Provinces-Unies pour l'échange des Prisonniers de guerre, de l'an 1673. *ibid.* 231. a. Son Traité d'Amitié & de Commerce avec Mahomet IV. Empereur des Turcs. *ibid.* 231. b. Son Traité de Paix avec Frédéric Guillaume Electeur de Brandebourg fait à Voffem, l'an 1673. *ibid.* 234. b. Sa Declaration de Guerre contre l'Espagne. *ibid.* 245. a. Son Renouvellement d'Alliance avec Charles XI. Roi de Suède, de l'an 1675. *ibid.* 291. a. Son Cartel, avec les Provinces-Unies, pour l'échange & la Ranson des Prisonniers de Guerre, de l'an 1675. *ibid.* 292. b. Son Traité de Neutralité avec Jean Frederic, Duc de Brunswig-Lunebourg, de l'an 1675. *ibid.* 302. a. Son Traité avec Charles II. Roi d'Espagne pour le rétablissement du Commerce dans les Pays-Bas Espagnols. *ibid.* 313. a. Son Manifeste publié en Italie touchant les affaires de Messine, de l'an 1675. *ibid.* 316. a. Son Traité avec Ferdinand, Evêque de Munster & de Paderborn, pour l'engager à secourir la Suède, de l'an 1675. *ibid.* 322. b. Sa Declaration de Guerre contre le Roi de Danemarck. *ibid.* 323. b. Son Ordonnance touchant la liberté de la Pêche entre les Sujets de France & ceux des Pais-Bas, sur les Côtes de France, d'Hollande & d'Angleterre, en 1675. S. II. L. 327. Son Traité de Commerce avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1677. VII. I. 527. b. Sa Capitulation accordée à la Ville de Cambrai, en 1677. S. II. L. 328. Son Traité de Paix avec les Provinces-Unies fait à Nimègue, l'an 1678. VII. I. 350. a. Son Traité de Commerce avec les mêmes. *ibid.* 357. b. Sa Convention pour une Cession d'armes aux Pais-Bas. *ibid.* 361. a. Son Compromis avec l'Espagne, pour soumettre quelques différens à la décision des Etats Generaux. *ibid.* 365. a. Son Traité de Paix avec Charles II. Roi d'Espagne, fait à Nimègue, l'an 1678. *ibid.* 365. b. Son Traité de Paix fait avec l'Empereur Leopold I. & l'Empire à Nimègue, l'an 1679. *ibid.* 376. b. Diverses Protestations contre ladite Paix. *ibid.* 382. En suite. Son Traité de Paix & celui de Charles XI. Roi de Suède avec les Ducs de Brunswig & Lunebourg. *ibid.* 391. a. Sa Declaration en execution des Articles 21. 22. 23. du Traité d'Espagne, & du 5. Article du Traité de Nimègue avec les Provinces-Unies touchant le rétablissement des Sujets dans le premier état, de l'an 1679. *ibid.* 397. a. Son Traité avec la Republique d'Alger, pour le rétablissement du Negoce & de la Pêche de Corail. *ib.* 397. b. Sa Declaration donnée à Ferdinand Marie Electeur de Baviere, qu'il l'avoit compris dans sa Paix faite avec l'Empereur à Nimègue, de l'an 1679. *ibid.* 398. b. Son Traité de Paix avec Ferdinand Evêque de Munster & Paderborn, de l'an 1679. *ibid.* 399. a. Articles & Conditions de suspension d'Armes entre la France & la Suède d'un côté, & le Roi de Danemarck & l'Electeur de Brandebourg de l'autre. *ibid.* 403. a. b. Autres Articles de prorogation d'Armistice entre

la France & lesdits Electeur & Roi. VII. l. 406. a. b. Autres Articles pour faire cesser les Hostilités en Amérique. *ibid.* 407. b. Louis XIV. & Charles XI. Roi de Suède, leur Traité de Paix avec *Friedric Guillaume* Electeur de Brandebourg, de l'an 1679. *ibid.* 408. b. Son Traité avec l'Empereur *Leopold I.* pour l'exécution de la Paix de Nimègue. *ib.* 412. b. Leur Traité de Paix avec *Christian V.* Roi de Danemarck, conclu à Fontainebleau, l'an 1679. *ibid.* 419. a. Son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Jean George II.* Electeur de Saxe. *ibid.* 445. a. Son Traité avec *Ferdinand Charles* Duc de Mantoue, pour l'échange du *Montferrat* contre les Duchés de *Revel*, du *Maine* & de *Charlevoille*, & pour livrer la Citadelle de *Casal*, de l'an 1681. VII.

II. 13. b. Ses Articles, accordés à la Ville de *Strasbourg* lorsqu'elle se rendit à lui. *ibid.* 17. a. Son Traité de Paix avec *Muley Ismael*, Roi de Maroc, de l'an 1682. *ibid.* 18. a. Sa Convention avec *Charles II.* Roi d'Espagne pour la liberté de la Pêche & Navigation dans la Rivière de Bidasoa, de l'an 1683. *ibid.* 71. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec la République d'Alger, de l'an 1684. *ibid.* 75. a. Sa Déclaration de Guerre contre les *Comtes*, de l'an 1684. *ibid.* 79. a. Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour procurer la Trêve entre lui & le Roi d'Espagne, de l'an 1684. *ibid.* 79. b. Sa Trêve pour 20 ans avec l'Empereur *Leopold*. *ibid.* 81. b. Autre Trêve pour 20 ans avec *Charles II.* Roi d'Espagne. *ibid.* 83. b. Son Traité avec le même Roi, de l'an 1684. *ibid.* 144. a. Sa Déclaration, que les Sujets des *Provinces-Unies* commerçants en France seront exempts du *Droit d'Asierme*, de l'an 1685. *ibid.* 87. a. Sa Paix avec la République de *Gènes*. *ibid.* 87. b. Son Traité de Paix avec la Regence de la Ville & Royaume de *Tripoli*, de l'an 1685. *ibid.* 109. b. Son Traité de Paix pour cent ans fait avec la Regence de *Tunis*. *ibid.* 114. a. Sa Revocation de l'Edit de *Nantes* & de tout ce qui s'est fait en conséquence, de l'an 1685. *ibid.* 117. a. Son Traité avec le Roi de *Siam*, pour un libre accès des Millionnaires. *ibid.* 120. a. Son Traité de Neutralité avec *Jacques II.* Roi de la Grande Bretagne, touchant leurs Pais en Amérique, de l'an 1686. *ibid.* 121. b. Arrêt de son Conseil, donnant permission aux Marchands *Suisses* de transporter hors du Royaume de France l'Or & l'Argent monnoyé qu'ils auront reçu pour leurs Marchandises, de l'an 1687. *ibid.* 164. a. Sa Lettre au Cardinal d'Esprees au sujet de la Franchisé des Quartiers à Rome, de l'élection du Prince *Clement de Baviere* pour Electeur de Cologne, de l'an 1688. *ibid.* 167. b. Son Manifeste, contenant les Raisons qui l'ont obligé de reprendre les Armes contre l'Empereur & les Alliez. *ibid.* 170. a. Réponse de l'Empereur à ce Manifeste. *ibid.* 175. b. Sa Déclaration de Guerre contre les *Provinces-Unies*, de l'an 1688. *ibid.* 215. a. Autre Déclaration de Guerre contre l'Espagne. *ibid.* 221. b. Son Traité de Neutralité avec le Corps *Hédois*, pour n'accorder aucun passage aux Troupes étrangères par leur Pais, de l'an 1689. *ibid.* 228. a. Son Traité de Paix pour cent ans avec la République d'Alger, de l'an 1689. *ibid.* 239. a. Son Manifeste contre le Duc de *Savoie*, de l'an 1690. *ibid.* 244. a. Son Carrel avec le même. *ibid.* 270. a. Son Carrel avec les *Provinces-Unies*. *ibid.* 277. a. Son Traité avec le *Canton de Berne*, auquel le Roi promet de livrer une certaine quantité de Sel en paiement des Arreages dûs par lui, de l'an 1692. *ibid.* 304. b. Son Traité de Paix avec *Victor Amédée II.* Duc de *Savoie*, fait, en 1696. *ibid.* 368. a. Son Traité de Paix avec les Etats Generaux des *Provinces-Unies*, fait à *Ryfwik*, en 1697. *ibid.* 381. a. Son Traité de Commerce & de Navigation avec les mêmes. *ibid.* 386. b. Son Traité de Paix avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne, conclu à *Ryfwik*, en 1697. *ibid.* 399. b. Son Traité de Paix avec *Charles II.* Roi d'Espagne, conclu à *Ryfwik*, en 1697. *ibid.* 408. a. Son Traité d'Alliance & de Ligue Défensive avec *Charles XII.* Roi de Suède, de l'an 1698. *ibid.* 441. a. Son Premier Traité de Partage de la Succession d'Espagne, fait avec le Roi d'Angleterre & les *Provinces-Unies*. *ibid.* 441. a. Son Second Traité dudit Partage, avec les mêmes, de l'an 1700. *ibid.* 477. a. Son Decret, que *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne, en vertu du 13 Article de la Paix de *Ryfwik*, fera remis, comme Prince d'Orange, en possession de la Principauté d'Orange, & de tous les autres Biens enclavés dans le Royaume de France, dont il jouissoit avant la Guerre, de l'an 1698. S. II. l. 479. a. Son Traité des Limites, fait avec *Charles II.* Roi d'Espagne, en exécution du Traité de *Ryfwik*, de l'an 1699. VII. II. 470. b. Ses Lettres Patentes, par lesquelles il confère à son Petit-fils *Philippe* Duc d'Anjou le Droit de Succession à la Couronne de France, nonobstant son elevation à celle d'Espagne, de l'an 1700. *ibid.* 494. a. Sa Déclaration de Guerre contre l'Empereur, l'Angleterre & les *Provinces-Unies*, de l'an 1702. VIII. l. 118. b.

Sa Déclaration de Guerre contre *Victor Amédée* Duc de *Savoie*, de l'an 1703. *ibid.* 135. a. Son Traité provisionnel fait avec *François Louis de Bourbon*, Prince de Conti pour une Echange de la Principauté d'Orange, contre d'autres Biens, dont il sera convenu après, en 1703. S. II. II. 17. Son Traité avec *Leopold* Duc de *Lorraine* pour le Partage des Terres, dont la Souveraineté n'étoit pas encore déci-

dée, & pour l'ajustement des autres Prétentions reciproques, de l'an 1704. VIII. l. 155. b.

Son Traité avec le même Duc, pour reconnoître & distinguer les fiefs, de l'un ou de l'autre, dans les Villages dont la Souveraineté est indivise, de l'an 1704. *ibid.* 160. a. Son Traité avec le même Duc, par lequel le Duc est rétabli dans la possession de la Seigneurie de *Commerce* & ses Dependances, de l'an 1707. *ibid.* 216. a. Articles Préliminaires pour parvenir à une Paix Generale, qui lui sont proposés par les Alliez contre lui au sujet de la Monarchie d'Espagne, en 1709. *ibid.* 234. b. Son Projet de Paix, proposé, en 1710. *ibid.* 246. a. Ses Articles Préliminaires pour une Paix Generale, proposés à la Reine d'Angleterre, *Anne*, par *Mr. Munniger*, en 1711. *ibid.* 281. Son Traité avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, pour une Suspension d'Armes, en 1712. *ibid.* 308. b. 317. a. Son Traité d'Alliance avec *Charles XII.* Roi de Suède. *ibid.* 310. a. Son Traité avec *Jean V.* Roi de Portugal pour une Suspension d'Armes, en 1712. *ibid.* 312. b. Ses Lettres Patentes par lesquelles il supprime celles de 1709, admettant & autorisant les Renonciations de *Philippe* Duc d'Anjou & Roi d'Espagne à la Couronne de France, & celles du Duc de *Berri* & du Duc d'Orléans à celle d'Espagne, en 1713. *ibid.* 324. b. Sa Trêve avec *Victor Amédée* Duc de *Savoie*. *ibid.* 330. b. Son Traité de Paix avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, établi sur la Séparation perpétuelle des Couronnes de France & d'Espagne, & sur la Reconnoissance de la Succession à la Couronne de la Grande Bretagne dans la Ligue Protestante d'Hanover &c. fait à *Utrecht*, en 1713. *ibid.* 339. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec la même Reine. *ibid.* 345. a. 351. b. 353. a. Son Traité de Paix avec *Jean V.* Roi de Portugal, par lequel le Roi de France renonce à toutes les Terres du Cap de Nord & à celles des deux Côtes de la Rivière des *Amazones*, fait à *Utrecht*, en 1713. *ibid.* 350. b. Son Traité de Paix avec *Friedric Guillaume* Roi de Prusse, auquel il assure la Possession de la partie du Duché de *Guelde*, qui lui a été cédée par l'Empereur, le reconnoît pour Prince Souverain de *Nenfschatel* & *Valengin*, & en échange le Roi de Prusse lui cède la Principauté d'Orange. *ibid.* 356. a. Son Traité de Paix fait avec *Victor Amédée* Duc de *Savoie*, auquel il restitue le Duché de *Savoie* & le Comté de *Nice* & lui cède quelques Vallées pour la Vallée de *Barcelonnette* &c. fait à *Utrecht*, en 1713. *ibid.* 361. b. Son Traité de Paix avec les *Provinces-Unies*. *ibid.* 366. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec les mêmes. *ibid.* 377. b. Son Edit en faveur des Princes ses Fils légitimes, en 1714. S. II. II. 169.

Revocation & annulation de cet Edit par son arriere-petit-fils, *Louis XV.* en 1719. *ibid.* 165. Son Traité de Paix fait avec *Charles VI.* Empereur, agissant en son Nom & pour l'Empire, fait à *Rastadt*, en 1714. VIII. l. 415. b.

Confirmation & Amplification de ladite Paix, par les Traitez de *Bade*. *ibid.* 436. a. Son Renouvellement d'Alliance avec les Cantons Catholiques de la Suisse, & le Pays de *Valais*, en 1715. *ibid.* 448. b. Son Testament, fait en 1714. *ibid.* 434. b. Son Codicille, en 1715. *ibid.* 448. a. *Louis XV.* Roi de France, sa Déclaration pour l'établissement de divers Conseils ou les Affaires d'Etat devront être portées & réglées pendant la Minorité, en 1715. VIII. l. 456. a.

Sa Déclaration par laquelle il rétablit le Parlement de *Paris* dans la liberté de lui faire ses Remontrances sur les Edits qui lui seront envoyés, avant d'être obligé de les enregistrer. *ibid.* 457. b. Sa Déclaration de la même teneur faite à la Cour des Aides. *ibid.* 458. a. Son Traité de Commerce avec les Villes *Amsterriques*, *Lubeck*, *Bremen* & *Hambourg*, en 1716. *ibid.* 478. a. Son Traité d'Alliance avec *George* Roi de la Grande Bretagne & les *Provinces-Unies*, pour le maintien & la Garantie des Traitez de Paix d'Utrecht & particulièrement pour le maintien de l'ordre de Succession aux Couronnes de France & d'Angleterre, & pour la demolition du Port de *Mardyck*, en 1717. *ibid.* 484. a. Son Alliance avec *Pierre César* de *Ruffie*, & *Friedric Guillaume* Roi de Prusse. *ibid.* 490. b. Son Traité avec *Leopold* Duc de *Lorraine*, pour terminer les différens rejets entr'eux, touchant les limites, la reddition ou échange de quelques lieux, & le Commerce reciproque, en 1718. *ibid.* 496. b. Son Alliance avec l'Empereur *Charles VI.* & *George I.* Roi de la Grande Bretagne, pour procurer la Paix entre ledit Empereur, & *Philippe V.* Roi d'Espagne, fait à *London*, en 1718. *ibid.* 531. a. Sa Déclaration en faveur du Comte de *Toulouse*, en 1718. S. II. II. 168. Son Manifeste sur la Rupture avec l'Espagne, en 1719. VIII. l. 3. a.

Sa Déclaration de Guerre contre l'Espagne. *ibid.* 7. a. Son Traité d'Alliance défensive avec *Philippe V.* Roi d'Espagne, & *George I.* Roi de la Grande Bretagne, en 1721. *ibid.* 34. b. *Louis XV.* & *George I.* Leur Acte de Garantie concernant la Renonciation de *Philippe V.* Roi d'Espagne aux Royaumes & Etats de la Monarchie d'Espagne conquis & possédés par l'Empereur *Charles VI.* de l'an 1721. *ibid.* 39. b. Son Edit contre les Duels, en 1723. S. II. II. 161. Son Edit par lequel il revoke celui de *Louis XIV.* de l'an 1714, donné en faveur de ses Fils légitimes, en 1717. *ib.* 167.

- Autre Edit pour l'Abrogation de celui de l'an 1654. 1711.
& 1717. 1718. S. II. II. 167.
Sa Declaration touchant l'Etat & le Rang des Princes legiti-
mitez du Roi Louis XIV. son Bis-Ayeul, en 1723. *ibid.* 168.
Sa Declaration, pour defendre à tous les Sujets de
s'interferer dans la *Compagnie d'Offende*, en 1723. *ibid.* 168.
Son Edit portant defense de la Religion Reformée, en 1724.
VIII. II. 84. b. Son Edit donné en faveur de la *Compagnie*
des Indes établie à Paris, de l'an 1725. VIII. II. 125. a.
Son Alliance avec les Rois de la *Grande Bretagne* & de
Prusse, *ibid.* 127. a. Son Alliance faite conjointement avec
le même Roi, avec *Frederic IV.* Roi de Danemarck, en
1727. VIII. II. 144. a.
Son Traité avec *George II.* Roi de la *Grande Bretagne*, &
Philippe V. Roi d'Espagne, pour la defense & Garantie re-
ciproque de leurs Etats, & pour assurer au Prince *Don Car-
los* la Succession de *Toscane*, *Parme* & *Plaisance*, fait à Se-
ville, en 1729. *ibid.* 158. b.
Louis I. Roi d'Espagne, ses Lettres Reversales touchant l'exé-
cution des Conditions pour les Investitures des Duchez de
Toscane, *Parme* & *Plaisance*, de l'an 1724. avec les Ac-
tes de Garantie des Rois de la *Grande Bretagne* & de Fran-
ce. VIII. II. 151. b.
Louis, Roi d'Hongrie, la Promesse donnée à *Jacques de Sa-
voye*, Prince d'Achaïe qu'en cas qu'il l'aiderait à recouvrer
le Royaume de Sicile, il restituera après la conquête audit
Royaume audit *Jacques* la Principauté d'Achaïe, en 1346.
I. II. 235. b.
Cession des Villes de *Benten* & *Crescenberg*, faite en sonnom & ce-
lui de son Frere *Casimir*, Roi de Pologne, à *Charles IV.* Empereur
& Roi de Bohême, en compensation des Duchez de *Platzgen*
& de *Maisvois*, qui leur ont été donnez par ledit *Charles*, en 1373.
ibid. 284. b. Son Traité de Paix avec la Republique de
Venise, qui renonce à toute la *Dalmatie* & transfère les
Droits & prétentions qu'elle y a audit Roi & ses Succes-
seurs, qui de son côté remet à la Republique toutes les
places qu'il avoit occupées dans la Marche de *Trevise*, *Carni-
ole* & *Istrie*, en 1376. *ibid.* 339. a. Sa Convention avec *Ro-
dolphe* Duc d'Autriche, que dans toutes les Guerres qu'ils au-
roient à faire ensemble, ils en partageroient également les
Conquêtes, en 1362. II. I. 34. a.
Son Diplome par lequel il cede & transporte audit Duc le
Château de *Swertzenbach*, *ibid.* Ses Lettres par lesquelles il
degage *Albert* & *Lesold* Ducs d'Autriche de toute obliga-
tion, à laquelle ils étoient tenus en vertu de quelque Ali-
ance faite avec lui, en 1366. *ibid.* 53. a. Autres Lettres
plus amples sur le même sujet. *ibid.* 66. b. Sa Declara-
tion faite pour lui & pour *Elisabeth* son Epouse, qu'ils n'as-
pireront jamais au Royaume de Bohême ni à quelque Pro-
vince en Terre y appartenant, & qu'ils ne recevront même
les Vaux & Sujets qui voudroient de bon gré se soumet-
tre à eux, en 1372. II. I. 84. a.
Louis, Fils de France, Comte d'Anjou & du Maine, son Con-
tract de Mariage avec *Marie de Bretagne*, Fille de *Charles*
Duc de Bretagne, en 1360. S. I. II. 183.
Louis Duc d'Anjou, Fils de *Jean*, Roi de France, déclaré
Roi d'Adria par le Pape *Clement VII.* en 1379. II. I.
135. b.
Il est adopté par *Jeanne I.* Reine de Jerusalem & de Si-
cile, en 1380. *ibid.* 171. b. Il est confirmé dans ladite
adoption par *Clement VII.* Pape. *ibid.* 171. b. Son Testa-
ment, en 1383. *ibid.* 178. b. S. I. II. 111.
Louis II. Roi de Jerusalem & de Sicile, Comte de Provence,
ses Lettres d'Investiture du Comté d'Albe conféré à *Louis de*
Savoie, en 1392. S. I. II. 277.
Autres Lettres, par lesquelles il investit le même de plusieurs
autres Places. *ibid.* 278. Son Traité de Trêves pour dix
ans, fait & concilié avec *Amé VIII.* Comte de Savoie, Duc
de Chablais & d'Aoste, en présence du Duc de Bourgogne,
l'an 1400. II. I. 276. a.
Son Plein-pouvoir donné à quatre de ses Conseillers pour
traiter avec le Comte de Savoie sur leurs Differens tou-
chant la Ville de *Nice* & divers autres lieux & Terres, de
l'an 1409. *ibid.* 327. b. Son Traité de Paix avec *Amé VIII.*
Duc de Savoie, de l'an 1418. II. II. 122. a.
Louis III. Roi de Sicile & de Jerusalem, son Contract de Ma-
riage avec *Marguerite de Savoie*, Fille naturelle & legiti-
mée d'*Amé VIII.* Duc de Savoie, de l'an 1432. II. II.
254. a.
Louis, Fils de *Bohon*, élu & confirmé Roi d'Arles par les E-
vêques & le Pape *Etienne V.* en 890. I. I. 83. a.
Louis, Fils de *Philippe Auguste*, Roi de France, obtient de
Perrant Comte de Flandres les Villes de *St. Omer* & *Aire*,
en 1211. I. I. 142. b.
Sa Paix faite avec *Henri III.* Roi d'Angleterre, en 1216. I. I.
387. b. 388. a.
Louis, Duc d'Orléans, Frere de *Charles VI.* Roi de France,
son Traité d'Alliance & d'Amitié avec *Henry* Duc de Lan-
castre, de l'an 1399. II. I. 271. a.
Louis, Dauphin, Fils de *Charles VII.* Roi de France, son
Traité de Ligue & de Confédération avec *François Sforce*
Duc de Milan, de l'an 1460. III. I. 266. b.
Louis, Dauphin de France, son Contract de Mariage avec
Anne Christine, Princesse de Baviere, de l'an 1679. VII. I.
440. b.
Louis, Duc de Bourgogne, Petit-Fils de France, son Mariage
avec *Marie Adelaide*, Princesse de Savoie, de l'an 1696.
VII. II. 371. a.
Louis de Savoie, sa Ligue avec *Aymar de Poirier* Comte
de Valentinois, en 1281. I. I. 247. b.
Louis de Savoie, Seigneur de Vaud, Bugey & Valromney, son
Testament, par lequel il établit *Aymon* Comte de Savoie
son Heritier, en cas que *Catherine* la Fille meure sans En-
fans, en 1340. I. I. 191. a.
Louis de Savoie, Prince d'Achaïe, l'Empereur *Sigismund* lui
confère le Vicariat de l'Empire sur les Villes & Terres
de Piemont, en 1412. S. I. I. 229.
Louis, Duc de Savoie, son Traité de Ligue & de Confé-
dération avec *Alfonse* Roi d'Aragon, de l'an 1449. III. I.
168. a.
Son Traité de Paix avec *François Sforce* Duc de Milan, de
l'an 1454. *ibid.* 216. a. Denomination de ses Adherans &
Confederés pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 220. b.
Louis de Savoie, Comte de Geneve, second Fils de *Louis*
Duc de Savoie, son Contract de Mariage avec *Charlotte*,
Fille du Roi de Chypre, Princesse d'Antioche, de l'an 1458.
III. I. 250. b.
Louis, Duc de Savoie, sa Transfation avec *Charlotte* Reine de
Chypre sur certains differens, survenus entr'eux, de l'an
1452. III. I. 276. b.
Louis IV. Comte Palatin du Rhin, & Electeur, Vicair de
l'Empire, ses Lettres par lesquelles il assigne quelques Villes
du Palatinat en Dot à *Blanche* son Epouse, Fille de *Henri*
IV. Roi d'Angleterre, de l'an 1402. II. I. 283. a. b.
Son Traité avec la Ville de *Spira*, concernant le secours &
l'assistance qu'il lui devra donner, de l'an 1411. *ibid.* 345. a.
Son Accord fait comme Protecteur du Comte de *Constance*
pour l'Empereur *Sigismund*, avec la Ville de *Constance*,
touchant les vivres & lousage des Maisons, pour la confes-
sation dudit Concile, l'an 1416. II. II. 68. a.
Son Traité pour dix ans avec la Ville de *Spira* touchant le
secours qu'il devra donner à ladite ville & l'Administration
de la Justice, de l'an 1434. *ibid.* 296. b. Sa Protection ac-
cordée à la Ville de *Spira* avec obligation de la secourir &
defendre, & avec une Clause concernant l'Administration de
la Justice, de l'an 1443. III. I. 120. a.
Son Union avec plusieurs Villes Imperiales de *Suabe* pour
cinq ans, de l'an 1443. *ibid.* 123. b. Son Contract de Ma-
riage avec *Marguerite de Savoie*, Veuve de *Louis* Roi de
Jerusalem & de Sicile, de l'an 1444. *ibid.* 142. b. Lui &
Rupert Evêque de Strasbourg, leurs Lettres d'Assurance don-
nées à *Charles VII.* Roi de France, portant qu'en conséquen-
ce de la Promesse faite par ledit Roi, de retirer ses Troupes
de l'Alsace & de toutes les Terres de leur Domination, ils
promettent de ne point attaquer aucune place où lesdites
Troupes se tiennent, jusqu'à leur retraite, & de ne former
aucune pretention contre le Roi au sujet des dommages
causés, de l'an 1445. *ibid.* 144. a.
Lettres données aux Comtes Palatins du Rhin *Frederic & Louis*
le Noir, Freres, pour le Château de *Lichtenberg*, la Ville
de *Cuschem* & les Châteaux de *Peterheim* & *St. Michelberg*,
de l'an 1446. *ibid.* 155. b. Son Alliance avec diverses Villes
d'Alsace contre les *Armignacs*, pour trois ans, de l'an 1446.
ib. 157. a. Ce qu'il doit donner à *Frederic* Comte Palatin
son Frere pour la subsistance, en vertu de la Sentence Arbit-
rale de *Louis* Comte de Wirtemberg. *ibid.* 167. a.
Louis, Comte Palatin du Rhin, sa Transfation avec *George &*
Rupert ses Freres, qui renoncent à tout Droit qu'ils pour-
roient avoir au Pais, moyennant une Pension annuelle, de
l'an 1521. IV. I. 308. b. Ladite Renonciation est confir-
mée par le Duc *Rupert*, en l'an 1527. IV. II. 172. a.
Louis, Margrave de Brandebourg & Electeur de l'Empire, &
ses deux Freres *Etienne & Louis* Comtes Palatins du Rhin,
leur Accession à la Confederation de quelques Princes &
Villes de l'Empire, faite en ce tems-là à Ulme, en 1531.
I. II. 130. a.
Louis, Margrave de Brandebourg, Comte Palatin & Duc de
Baviere, sa Declaration, qu'il avoit cédé à son Frere *Albert*
tous ses Droits sur les Comtez de *Hainaut*, *Hollande*, *Ze-
lande* & la Seigneurie de *Frise*, à la reserve de quelques
Seigneuries &c. en 1538. I. II. 342. a. b.
Louis, Duc de Baviere, & Comte Palatin du Rhin, son Trai-
té de Paix avec *Conrad* Evêque de Ratisbonne, en 1505.
I. I. 133. a.
Il s'oblige par Serment à *Ottom IV.* Empereur de l'assister
fidèlement contre le Pape & tout autre Ennemy, en 1212.
ibid. 143. b. Son Accord avec *Conrad* Evêque de Ratisbon-
ne, touchant plusieurs Terres & Droits, en 1213. *ibid.* 145. b.
Il obtient de l'Evêque de Bamberg l'inféodation des Terres
situées au delà & au de là du Danube entre *Paffau* & Ra-
tisbonne, en 1228. *ibid.* 166. a. Il engage à l'Evêque de
Ratisbonne les Offices de Juge de Paix, de Receveur & d'E-
chevin dans la Ville de Ratisbonne pour une Somme de 150
Livres de deniers de Ratisbonne qu'il lui devoit pour le
Château de *Rutenek*, en 1279. *ibid.* 245. b. Il reçoit
l'investiture de quelques Terres de l'Abbé de *Weissenbourg*,
en 1281. *ibid.* 248. b.
Louis, Duc de Baviere, Electeur Palatin, son Contract de Ma-
riage avec *Mahand de Savoie*, de l'an 1417. II. II. 7. b.
Louis, Duc de Baviere, son Accommodement avec l'Empereur
Frederic III. sur divers differens, fait par la Médiation de
George Roi de Bohême, de l'an 1463. III. I. 288. a.
Son

DES MATIERES.

Son Accommodement avec *Albert* Margrave de Brandebourg, fait par le moyen dudit Roi de Bohême. III. I. 289. a.

Louis, Landgrave de Hesse, ses Lettres d'Assurance données à la Ville de *Dombourg*, portant que si en conséquence de la Fraternité héréditaire entre les Maisons de Saxe & de Hesse, ladite Ville venoit à lui échoir, il la maintiendra dans tous ses Droits, Libertés & Privilèges, en 1431. S. I. II. 360.

Son Revers donné aux Villes du Comté de *Waldeck*, à l'occasion de l'hommage qu'elles lui ont rendu par ordre des Comtes, portant qu'il les protégera & maintiendra dans leurs Droits & Privilèges, en 1441. *ibid.* 385. Accord fait par sa Médiation entre les Ducs de *Brunswick-Lunebourg*, & la Ville de *Brunswick*, en 1442. *ibid.* Son Union héréditaire avec les Illustres Maisons Electorales & Ducales de *Saxe & de Brandebourg*, en 1447. *ibid.* 406.

Louis, Landgrave de Hesse, son Accord avec les Seigneurs *Pierier* & Héritiers de *Gan*, au sujet des Droits & Juridictions appartenants au Landgrave dans la Vallée de *Bischof*, de l'an 1576. V. I. 275. b.

Louis, Fils aîné de *Robert*, Comte de Flandres, son Traité avec *Philippe le Long* Roi de France, qui lui restitue sous certaines conditions les Comtes de *Névers* & de *Rethel*, en 1326. I. II. 39. b.

Louis, Comte de Nevers, Fils de *Louis* Comte de Nevers, Fils aîné de *Robert* Comte de Flandre, épouse *Marguerite* Fille de *Philippe le Long* Roi de France, & doit succéder dans la Flandre, audit *Robert*, en 1322. I. II. 50. b.

La Succession dans la Flandre lui est adjugée par Arrêt du Parlement de Paris contre *Robert* fils puîné dudit *Robert*, en 1322. I. II. 58. b.

Louis dit de *Cresly*, Comte de Flandre, Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Guillaume* Comte de Hainaut, de Hollande & de Zelande, en 1322. I. II. 52. a.

Sa Declaration qu'il reparea toutes les pertes que pourroient faire *Renauld* Comte de Gueldre & *Guillaume* Comte de Juliers, dans le secours qu'ils promettent de lui fournir contre la Ville de *Malines*, en 1333. *ibid.* 138. a. Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Guillaume* Comte de Hainaut. *ibid.* b. Son Achat de la Ville de *Malines* de l'Evêque de Liège, *ibid.* 139. a. Son Achat de l'Avouerie de *Malines*, *ibid.* b. Extrait du Traité qu'il fit avec *Jean* Duc de Brabant, pour posséder en commun la Ville de *Malines*, en 1336. *ibid.* 141. a. Son Traité d'une étroite Alliance, Union & Confédération avec *Jean* Duc de Brabant & de Lorraine & de Brabant, fait avec le consentement de leurs Villes, pour le repos & l'avancement du Commerce, en 1339. *ibid.* 182. a. b. Son Traité d'Alliance, d'Amitié & de Commerce avec *Jean* III. Duc de Brabant, en 1339. S. I. II. 143. Il transporte à *Henri*, Fils de *Jean* Duc de Brabant tout le Droit qu'il peut avoir en la Ville de *Malines*, en 1347. I. II. 238. b.

Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1348. *ibid.* 246. b. Sa Convention faite avec le même Roi, pour se remettre en bonne intelligence ensemble. *ibid.* 249. b. Son Traité d'Alliance avec *Edouard* III. Roi d'Angleterre, en 1367. II. I. 61. a.

Louis & *Ulric* Comtes de Wurtemberg, leur Confédération avec la Société de *St. George*, pour une reciproque assistance & pour la commune sûreté de leurs Terres & Sujets, de l'an 1437. III. I. 23. b.

Leurs Lettres par lesquelles ils reçoivent les Villes Imperiales *Ellingen*, *Reutlingen*, *Heilbronn*, *Rotweyl*, *Weyl* & *Wimpfen* dans l'Union de la Paix publique conclue auparavant entre eux & quelques autres Villes Imperiales, de l'an 1443. *ibid.* 125. b.

Louis, Cardinal de Bar, ses Lettres par lesquelles il donne & transporte à *Isabelle* de Lorraine la Cousine, & Fille du Duc de Lorraine, le Chateau de *Mousson*, la Ville, & Cité & Châtelaine de *Pont à Mousson* à titre de Dot en son Mariage avec *René d'Anjou*, Marquis de Pont & Comte de Guise, de l'an 1490, avec la Ratification de *Tolande d'Arragon* Reine de Jerusalem & de Sicile, de l'an 1421. II. II. 148. a.

Louis, Marquis de Mantoue, sa Capitulation avec la République de *Venise* & la Ville de *Florence* pour entrer en leur service, de l'an 1447. III. I. 159. b.

Louis de Gonzague, Marquis de Mantoue, sa Capitulation avec *Galeas Marie*, Duc de Milan, par laquelle il s'engage d'assister ledit Duc avec toutes ses forces quatre années durant, pour une certaine somme d'argent, en 1470. S. I. II. 436. Il obtient de l'Empereur *Friedric* III. la permission de faire des Lignes & Alliances avec tels Princes qu'il voudra, sauf les Droits de l'Empire, l'an 1474. III. I. 490. a.

Louis, Comte d'Égmond, sa Declaration & Protestation pour la conservation du Droit qu'il prétend avoir au Duché de *Gueldre* & Comté de *Zurphen*, fait à Londres, en 1643. S. II. I. 311.

Loise de Savoie, Duchesse d'Angoulême, Mere de *François* I. Roi de France, qu'il établit Regente du Royaume pendant son Absence, en l'année 1523. IV. I. 389. a.

Son Traité de Trêve pour six Mois, fait avec l'Archiduchesse *Marguerite*, Gouvernante des Pais-Bas, l'an 1525. *ibid.* 433. a. Son Traité de Paix, d'Amitié & de Confédération avec *Henri VIII*. Roi d'Angleterre pour arrêter les Progrès des *Turcs* & du *Lutheranisme*, de l'an 1525. *ibid.* 450. a.

Lowain, Bruxelles & Anvers, Villes des Pais-Bas, leur Alliance pour la défense de leurs Droits, Privilèges & Coutumes contre tous ceux qui voudroient les enfreindre, faite en 1528. S. I. II. 121.

Lowain & Bruxelles, Villes du Brabant, leur Convention touchant l'ordre à garder lorsqu'elles envoient leurs Gens avec le Duc de Brabant, fait par l'Autorité de *Jean* Duc de Brabant, en 1340. I. II. 197. a. b.

Lowenstein, Chateau, Lettre de *Henri de Homborn*, par laquelle il declare d'avoir donné ce Chateau au Duc de *Brunswick*, pour le recevoir derechef de lui en fief. S. I. I. 97.

Lubec, Ville & Evêché de la Basse Saxe, Convention entre le Chapitre & la Ville de *Lubec*, touchant diverses choses. I. I. 206. a. Sa Composition avec l'Evêque & le Chapitre de *Lubec*, sur leurs différends, en 1317. I. II. 35. b.

Convention entre l'Evêque & le Chapitre de *Lubec* d'une part, & ladite Ville d'autre, touchant les Limites, en 1319. *ibid.* 46. a.

Lubeck, *Hambourg*, *Rostock*, *Stralsund*, *Wismar*, *Lunebourg*, les six Villes des Vandales, leur Trêve avec la Hollande, Zelande & *Frise*, de l'an 1441. III. I. 100. a. b.

Lubeck, Traité d'Alliance & de Commerce entre cette Ville & les Etats Generaux des Provinces-Unies, de l'an 1613. V. II. 231. Son Traité d'Alliance particulière avec les Provinces Unies, de l'an 1646. VI. I. 350. a.

Lubeck, Evêché, Paix entre la Maison Ducale de *Holfstein-Gottorp*, & le Chapitre de *Lubeck*, par lequel celui-ci promet de postuler toujours les Evêques ou Coadjuteurs dans cette Serenissime Maison, fait en 1647. S. II. I. 323. Decret Imperial, donné en faveur de la Maison de *Holfstein-Gottorp* touchant la Coadjutorerie de *Lubeck*, en 1702. S. II. II. 18.

Lucerne, Canton de Suisse, sa Declaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 21. Janvier 1602. fait entre *Henri IV*. Roi de France & les Cantons Suisses, de l'an 1606. V. II. 57. b. Son Traité avec le Duc de *Longueville* en qualité de Comte de *Neuchâtel* & *Vallengin*, par lequel ils le reçoivent en leur Conjurgeoisie avec les Villes. Châteaux & Habitans desdits Comtez, promettant de le secourir & défendre contre toute violence, de l'an 1623. VII. II. 570. b.

Ludger, (St.) obtient de *Charlemagne* la liberté de bâtir une Eglise & Convent en *Werthen*, en 802. I. I. 369. a.

Lunebourg, Ville, Accord entre *Guillaume le Jeune* Duc de *Brunswick-Lunebourg*, & la Ville de *Lunebourg* au sujet de la *Pogdie*, de l'an 1576. V. I. 273. a.

Lupold, Duc d'Autriche, second Fils de l'Empereur *Albert* I. Son Traité de Mariage avec *Catherine* de Savoie, Fille d'Amé Comte de Savoie, en 1510. I. I. 556. b.

Luques, Ville d'Italie, Elle est donnée par l'Empereur *Louis* de Bavière à *Casfraccio* *Castracani*. I. II. 68. b.

Elle obtient du même Empereur pardon de sa révolte contre *Henri VII*. en 1324. *ibid.* Le Pais de *Luques* est donné par l'Empereur *Louis* de Bavière en faveur de *Casfraccio* *Castracani*, en 1328. I. II. 106. b.

Sa Convention avec la République de *Genes*, renouvellant tous leurs différends à l'Arbitrage de *Louis* Marquis de Mantoue, de l'an 1477. III. II. 11. a.

Luques, Ville & Comté vendus & cedez par *Jean* Roi de Bohême & Comte de *Luxembourg* à *Philippe de Palus* Roi de France, en 1334. I. II. 147. a. 148. a.

Lusace, Margraviat, vendu pour 6000 Marcs d'Argent à *Bernard* Archevêque de *Magdebourg*, par *Theodore* le Jeune, Landgrave de la Thuringe Orientale, en 1301. I. I. 330. a.

Jean Roi de Bohême & de Pologne, lui donne le Privilège d'être inalienable, en 1319. I. II. 49. a. Il est acheté par l'Empereur *Charles* IV. & incorporé avec les Seigneuries de *Alteberg*, *Sireld* & *Werdenheim* au Royaume de Bohême, avec le consentement des Etats de l'Empire, donnant en même tems aux Habitans le Privilège de non-vocando & appellando, en 1370. II. I. 77. a. S. I. II. 198.

Declaration d'Albert, Archevêque de *Magdebourg*, touchant cet Achat & Incorporation, en 1371. II. I. 81. a. Il est remis par l'Empereur *Ferdinand* II. à *Jean* George I. Electeur de Saxe, pour Gage des dépenses faites pour le service de l'Empereur dans la Guerre de Bohême, de l'an 1623. V. II. 418. b.

Cédé par l'Empereur *Ferdinand* III. à *Jean* George I. Electeur de Saxe, pour les services qu'il lui a rendus dans les Troubles de Bohême & pour les dépenses de Guerre qu'il y a faites, en 1636. S. II. I. 592. Cédé & transporté par l'Empereur *Ferdinand* III. à *Jean* George Electeur de Saxe, l'an 1636. VI. I. 107. a.

Luther (*Martin*) profecit par l'Empereur *Charles* V. à la Diète de Worms, le 8 Mai 1521. IV. I. 535. b.

Luthériens, les premieres Procédures qui se firent en France contre eux sous le Roi *François* I. en 1533. S. II. I. 115.

Luxembourg, (*Sigfrid*), en fut le premier Comte, en 960. I. I. 37. b.

Luxembourg, le Chateau de *Luxembourg* est échangé par l'Abbé de *St. Maximin* de Trêves contre le Domaine nommé *Vipine*. I. I. 37. b.

Luxembourg, Comté, érigé en Duché par *Charles IV*. Empereur, en 1359. II. I. 1. a.

Luxembourg, Duché, quelles Terres & Biens du Comté de *Manderscheid*, en relevent, S. II. I. 120.

Luxembourg, Declaration de *Waleran* de *Luxembourg*, Site de *Lignel*, qu'il est devenu homme lige du Comte *Henri* de

de Luxembourg son Frere, pour la Terre de Ranchi. S. I. I. 153.
 Lyon, Ville & Evêché de France, son Accord avec Philippe le Bel Roi de France, touchant certains Droits & Libertez de part & d'autre, en 1305. I. I. 339. a.

M.

Macassar, Royaume aux Indes Orientales, Traité de Paix entre Hassan Oudin, Roi de Macassar & la Compagnie des Indes Orientales des Provinces-Unies, de l'an 1667. VII. I. 61.
 Madrid, Traité de Madrid, fait entre Charles V. Empereur & François I. Roi de France, alors Prisonnier, où il est aussi traité du Mariage dudit Roi avec Madame Eleonor Reine Doisiere de Portugal, Sœur aînée de l'Empereur, le 14. Janvier 1526. IV. I. 359. b.
 Magdebourg, Archevêché d'Allemagne, l'Archevêché de Magdebourg obtient le Bailliage de Rammelsburg du Seigneur d'Arnestein. I. I. 213. a. Transfession d'Esleben, entre Auguste Electeur de Saxe, & Joachim Frederic Marcegrave de Brandebourg, Administrateur de l'Archevêché de Magdebourg, par lequel celui-ci cede à l'Electeur certaines Villes & Baillages en échange des Droits de Bourggrave que l'Electeur avoit dans les Villes de Magdebourg & de Halle, de l'an 1579. V. I. 357. a.
 Accord particulier entre eux touchant la Confirmation Imperiale de ladite Transfession. *ibid.* 360. b.
 Magdebourg & Halberstadt, Archevêché & Evêché, Règlement des Limites entre eux, fait par ordre de Jean Albert Marcegrave de Brandebourg, Coadjuteur desdits Archevêché & Evêché, de l'an 1541. IV. II. 215. b.
 Execution de ce Règlement, l'an 1546. *ibid.* 317. b.
 Magdebourg, Ville d'Allemagne, sa Reception dans l'Alliance faite entre Jean, Electeur de Saxe, Jean Frederic son Fils, Philippe, Orson, Ernest & François Ducs de Brunswigue-Lunebourg, Philippe Landgrave de Hesse, Henri Duc de Mecklenbourg, Wolfgang Prince d'Anhalt, Gebhard & Albert Comtes de Mansfeld, pour leur commune sûreté & defense de la Reformation de l'Eglise, l'an 1526. IV. I. 457. a.
 Son Abolition du Ban de l'Empire, par l'Empereur Ferdinand I. de l'an 1562. V. I. 93. b.
 Magdelaine, Princesse de Juliers &c. & Femme de Jean Comte Palatin du Rhyn, sa Renonciation à tout Droit de Succession Paternelle & Maternelle, & sa Protestation, par laquelle elle se reserve toutes ses pretensions, en cas que le Duc Guillaume viant à deceder sans enfans mâles. S. II. I. 186.
 Mahaud, Comtesse d'Artois, Paix qu'elle fit avec la Noblesse dudit Pais, par l'entremise de Louis X. Roi de France, en 1315. I. II. 28. a.
 Mahomet, Alliance & Privileges qu'il accorda aux Chrétiens habitants de son Pais. S. I. I. 7.
 Mahomet III. Grand Seigneur, sa Permission donnée aux Marchands des Provinces-Unies, de pouvoir negocier librement dans ses Ports & Pais, sous la Bannière de France, de l'an 1598. V. I. 558. b.
 Mahomet IV. Empereur des Turcs, sa Prolongation de Paix pour 20 ans, avec l'Empereur des Romains Ferdinand III. de l'an 1649. VI. I. 521. b. Son Traité de Paix avec Leopold I. Empereur des Romains, de l'an 1664. VI. III. 23. b.
 Son Traité de Paix avec la Republique de Venise, de l'an 1669. VII. I. 119. a.
 Son Traité de Paix avec Michel Wisniewski, Roi de Pologne, de l'an 1671. *ibid.* 215. a. Son Traité d'Amitié & de Commerce avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1673. *ibid.* 221. b.
 Son Traité de Commerce avec Charles II. Roi d'Angleterre, où les anciens Traitez faits avec la Reine Elisabeth, & les Rois Jacques & Charles I. sont rappelés & confirmés avec une addition considerable, de l'an 1675. *ibid.* 297. b.
 Son Traité de Paix avec Jean Roi de Pologne, de l'an 1676. *ibid.* 325. a. Son Renouvellement de Paix avec Jean III. Roi de Pologne, de l'an 1677. *ibid.* 338. a.
 Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1679. *ibid.* 435. b.
 Son Traité de bonne intelligence, Navigation & Commerce avec les Provinces-Unies, de l'an 1680. VII. II. 4. b.
 Son Traité de prolongation de Paix pour vingt ans conclu avec l'Empereur Leopold I. l'an 1681. *ibid.* 12. b.
 Son Traité avec le Comte de Tekeli pour le faire Roi de Hongrie, de l'an 1683. *ibid.* 40. a.
 Mainfroy, Fils de l'Empereur Frederic II. depuis Roi de Sicile, son Contrat de Mariage avec Beatrix de Savoye, Fille d'Amé IV. Comte de Savoye, en 1247. I. I. 195. b.
 Sa Concession aux Habitans de la Ville de Spalarte pour trafiquer librement dans ce Royaume. *ibid.* 209. a. Il donne à la Ville de Siens le Château & Territoire de Montepulco, en 1260. S. I. I. 114. a.
 Sa Convention avec Guillaume Marquis du Montserrat touchant la Ville d'Alexandrie, en 1261. *ibid.* b.
 Malines, Ville de Brabant, l'Evêque de Liège cede les Droits

qu'il y avoit à Jean Duc de Brabant, jusqu'à la troisième Generation, à condition qu'il les reverendit de Jean Berthout qui s'en étoit emparé par la force, en 1300. I. I. 326. b.

Convention sur ces Droits entre l'Evêque de Liège, & Gilles Berthout, Seigneur de Malines, en 1308. *ibid.* 351. a.
 Son Accord avec Jean III. Duc de Brabant, pour le secourir mutuellement, en 1315. S. I. II. 93. Elle est vendue par Adolphe Evêque de Liège à Louis Comte de Flandre pour 100000 Ducats d'or à condition de la reconnoître comme Fief desdits Evêques, en 1333. I. II. 139. a. Autre Instrument de la même Vente. S. I. II. 127. Extrait du Traité entre Louis Comte de Flandre & Jean Duc de Brabant sur la Possession de la Ville de Malines en commun, en 1336. I. II. 153. a.

Louis de Nevers, Comte de Flandre, transfère à Henri Fils de Jean Duc de Brabant tout le Droit qu'il peut avoir en cette Ville, en 1347. I. II. 238. b. Accord passé entre les Deputés de l'Eglise Metropolitaine de Malines & ceux de l'Archevêque de Cambrai, touchant l'Execution d'un Bref Apotolique, par lequel la Discipline Ecclesiastique sur les Troupes du Roi d'Espagne es Pais-Bas fut consercée audit Archevêque, de l'an 1595. V. I. 513. b.
 Magnus IV. Roi de Norvege, sa Confédération avec Henri III. Roi d'Angleterre, en 1269. I. I. 408. b.
 Magnus III. Roi de Suede, son Traité de Paix & de Concord avec Waldemar III. Roi de Dannemarck, en 1343. I. II. 1. b.

Malo (St.) Ville & Territoire, la Superiorité quant au temporel en est donnée à Charles VI. Roi de France, par l'Antipape Clement VII. S. I. II. 282.
 Ladite Superiorité est donnée par ledit Roi à Jean V. Duc de Bretagne. *ibid.* 319.

Manderfeld, Comté, Transfession de Theodor, Comte de Manderfeld avec l'Empereur Charles V. en qualité de Duc de Luxembourg, touchant la reconnoissance de ses Fiefs & autres points. S. II. I. 120.

Mansfeld, Comté d'Allemagne, Revers des Comtes de Mansfeld, par lequel ils reconnoissent avoir reçu de Frederic Archevêque de Magdebourg du consentement de son Chapitre le Château de Mansfeld en Fief Masculin, de l'an 1455. III. I. 235. b. Union & Accord entre Gontier, Ernest, Hoyer, Gebhard & Albert, Comtes de Mansfeld, pour maintenir la dignité de leur Maison, de l'an 1510. IV. I. 324. a.

Leur Convention pour le maintien de la Paix dans le Château de Mansfeld & de Banlieue, de la même année. *ibid.* 327. b.
 Accord entre Albert Philippe & Jean George Comtes de Mansfeld, par la Mediation de Wolf Prince d'Anhalt & Jean Henri Comte de Schwartzbourg, comme aussi des Docteurs, Martin Luther & Jonas, l'an 1546. IV. II. 302. a.
 Deux Engagemens faits par Christoffe Comte de Mansfeld aux Seigneurs de Bismarck, du Bailliage & Château de Seelburg, de l'an 1563. V. I. 86. a.

Lettres des Comtes de Mansfeld par lesquelles ils remettent à Auguste Electeur de Saxe toutes les personnes qui appartiennent à leurs Mines, pour lui obéir comme à leur Seigneur Feodal jusques à l'entier payement de leurs Dettes, de l'an 1572. *ibid.* 210. b. Le Bailliage de Friedburg, en est veudu par le Comte Brunon au Chapitre de Magdebourg à condition de rachat, l'an 1612. V. II. 203. a.
 Mantoue, érigé en Marquisat par Orson le Grand, en 962. I. I. 37. a. b.

Mantoue, Ville, Privileges & Libertés accordez à cette Ville par Guelfon V. Duc, & Mathilde Comtesse, en 1090. S. I. I. 183. a.
 Mantoue & Verone, leur Traité de Paix avec Orson, Louis & Henri Ducs de Carinthie & Avocats des Eglises d'Aquilee, Trente & Brixen, en 1304. S. I. II. 8.

Leur Alliance pour trois ans avec les Villes de la Lombardie & la Marche de Trevisse. *ibid.* 15. Leur Alliance avec la Ville de Brixen, en 1305. *ibid.* 27. Leur Alliance avec la Ville de Parme, principalement contre le Marquis d'Este, en 1305. *ibid.* 34. Leur Alliance Offensive & Defensive avec la Ville de Bologne. *ibid.* 36. Mantoue, Bologne, Parme, Brixen & Verone, leur Ligue avec François Marquis d'Este contre d'Acon aussi Marquis d'Este & contre la Ville de Ferrare, en 1307. *ibid.* 48.

Mantoue, Bologne, Brixen & Verone, leur Traité de Paix avec la Ville de Bergamo, *ibid.* 51. Mantoue, Verone, Parme, Reggio, Modene & Brixen, leur Alliance defensive, en 1307. *ibid.* 54. Mantoue & Verone, leur Traité de Paix avec Freisque Marquis d'Este & la Ville de Ferrare, en 1308. *ibid.* 59. Mantoue & Verone leur Alliance pour 16 ans avec Orson Duc de Carinthie & Avocat des Eglises de Trente & de Brixen, Henri Roi de Bohême son Frere, & les Seigneurs Guillaume & Aldegar de Casstro Barro. *ibid.* 65.

Son Traité de Paix de la Ville de Mantoue avec la Ville de Lodi. *ibid.* 67. Son Accession à la Paix faite entre les Villes de Milan & Brixen. *ibid.* 68. Mantoue, Guido de Gonzague, Seigneur de Mantoue, & Louis & François ses Fils, leurs Demandes & Offres faites à l'Empereur Charles IV. l'an 1358. avec les Demandes de l'Empereur de son côté. II. I. 195. a. Mantoue érigée en Duché par l'Empereur Sigismund, en faveur de Jean François de Gonzague & de ses Hoirs mâles, l'an 1432. II. II. 251. b.

Acte de cette Erection, de l'an 1433. *ibid.* 269. b.
 Privi

Privilege des Empereurs *Sigismond* & *Albert II.* pour y pouvoir ériger une *Académie* ou *Université* donné à *Jean François de Gonzague* Marquis de Mantoue, l'an 1433. & 1439. III. I. 51. b.

Mantoue, *Jean François* Marquis de Mantoue obtient de l'Empereur *Sigismond* le Privilege de pouvoir choisir entre ses Fils pour son Successeur celui qu'il voudra, nonobstant le Droit d'Aînesse établi dans ce Duché, l'an 1436. III. I. 12. b.

Mantoue, *Louis de Gonzague*, Marquis de Mantoue, est investi par *Frédéric III.* Empereur, de plusieurs Châteaux & Villages situés dans le Territoire de *Cremone*, l'an 1478. III. II. 24. a.

Mantoue, *Rodolphe & Louis de Gonzague*, Marquis de Mantoue, font un échange du Château de *Garceto* contre celui de *Luzzara* avec *Frédéric de Gonzague* aussi Marquis de Mantoue, leur Frère aîné, l'an 1478. III. II. 25. a.

Echange du Château & Terre de *Vitelliano* contre d'autres Châteaux & Terres fait entre *François & Frédéric de Gonzague* Freres. Marquis de Mantoue, de l'an 1478. *ibid.* 33. a.

36. a. Paix Héritaire entre *Frédéric de Gonzague*, Marquis de Mantoue & ses quatre Freres, fait l'an 1479. *ibid.* 62. a.

Frédéric Marquis de Mantoue fait une Alliance de mariage avec *Henri* Duc de Ferrare, l'an 1480. *ibid.* 71. b.

Marbourg, adjugé par la Sentence Impériale de *Ferrare* l'an 1481. *ibid.* 72. a.

Louis Landgrave de *Hesse-Darmstadt*, contre *Maurice* Landgrave de *Hesse-Cassel*, l'an 1633. V. II. 430. a.

Marguerite, Reine d'Angleterre, Veuve de *Henri VI.* Roi d'Angleterre. & Fille de *René* Roi de Sicile, fait don à *Louis XI.* Roi de France des Droits qui lui appartiennent à *Duché d'Anjou*, de *Lorraine* & de *Bar* & au Comté de *Provence*. l'an 1475. III. I. 136. a. Sa Seconde Cession des mêmes Droits, faite audit Roi, l'an 1480. III. II. 751. a.

Marguerite d'Autriche, Fille de *Maximilien*, promise en Mariage à *Charles* Dauphin de France, Fils de *Louis XI.* l'an 1482. III. II. 1000. a.

Charles VIII. Roi de France la renvoie. *ibid.* 304. a. Acte de la délivrance & la Renonciation au Mariage avec ledit Roi. *ibid.* 310. a. Mémoires touchant son Mariage rompu avec *Charles VII.* Roi de France. *ibid.* 404. b. Son Mariage avec *Philibert* Duc de Savoie, l'an 1501. IV. I. 15. a.

Son Testament, de l'an 1508, avec l'addition, de l'an 1512. *ibid.* 50. b. Elle fait comme Gouvernante des Pays-Bas, un Traité avec *René* Roi de France, sur la Neutralité des Duché & Comté de *Bourgogne* l'an 1521. *ibid.* 37. b. Son Traité de Trêve pour six Mois fait avec *Louis de Savoie*, Mere dudit Roi & Requete du Royaume de France, l'an 1525. *ibid.* 433. a. Son Traité de Trêve pour huit mois, fait au nom de l'Empereur *Charles V.* avec *François I.* Roi de France, en l'an 1528. *ibid.* 415. a. Interpretation d'un Article de ladite Trêve touchant la Sale des Biens des particuliers. *ibid.* 471. b. Son Condielle fait l'an 1530. IV. II. 73. b.

Marguerite de Baviere, Veuve de *Charles* Duc de Lotharinge, Son Testament, de l'an 1534. III. II. 1287. b.

Marguerite, Reine de Sicile, la Cession de la portion du Duché de *Bourgogne*, qui lui appartient par Droit de Succession, faite à *Robert* Duc de *Bourgogne*, en 1285. I. I. 259. a.

Marguerite de Valois, Fille de *Henri II.* Roi de France, son Contrat de Mariage avec *Henri* Roi de Navarre, depuis Roi de France IV, du nom, de l'an 1572. V. I. 215. b.

Elle est repudiée par ce Roi, l'an 1599. *ibid.* 498. a.

Marguerite Marie, Fille de *Philippe IV.* Roi d'Espagne épouse l'Empereur *Leopold I.* en 1673. VII. I. 421. a.

Marguerite, Duchesse de *Carinthie*, obtient de l'Empereur *Louis de Baviere* des Lettres de Divorce d'avec *Jean* Fils de *Jean* Roi de Bohême pour fait d'impuissance, en 1343. I. II. 206. a.

Elle obtient du même Empereur dispensation de se marier avec *Louis* Margrave de *Brandebourg*, nonobstant leur Parentage. *ibid.* b.

Marguerite de Savoie, Fille naturelle & légitime d'Amé VIII. Duc de Savoie, son Mariage avec *Louis III.* Roi de Sicile & de Jerusalem, l'an 1432. II. II. 274. a. Transaction qu'elle fait étant devenue Epouse d'Ulric Comte de *Wirttemberg* avec *René* Roi de Sicile & de Jerusalem, Frere & Successeur de son premier Mari, touchant sa Dot, Pierrieres & Douaire qu'elle avoit à pretendre, recevant pour tout cela une pension annuelle de 3000 Ducats, de l'an 1455. III. I. 236. a.

Marguerite, Fille de *Robert* Duc de *Bourgogne*, & Femme de *Louis X.* dit *le Four*, Roide Fr. qui fut fort. I. I. 324. b. n.

Marguerite, Comtesse de *Flandre* & de *Hainaut*, les Enfants qu'elle eut de deux Lits, remettent leurs pretensions touchant la Succession dans les Comtez de *Flandre* & de *Hainaut* à l'Arbitrage de *Louis IX.* Roi de France. I. I. 189. a.

Son Traité de Paix avec *Florence*, Gardien de Hollande par l'entremise de *S. Louis* Roi de France. *ibid.* 205. a. Son Traité de Paix avec *Guis* Comte de Hollande, en 1256. *ibid.* 399. a. Ses Lettres, par lesquelles elle assure le Comté de *Hainaut* à son Fils *Jean d'Anjou*, se soumettent à l'Excommunication des Evêques de *Cambray* & de *Tournai* en cas qu'elle y contrevient, en 1266. S. I. I. 106.

Marguerite, Fille de *René*, Comte de *Guedre*, se marie à

Gerard Fils de *Guillaume* Comte de *Juliers*, & vend à *Louis* Comte de *Flandre* l'Advouerie de *Malines* & divers Villages, en 1339. I. II. 139. b.

Marie, Reine d'Angleterre, Son Traité de Mariage avec *Philippe* Prince des Espagnes, Fils de *Charles V.* de l'an 1553. IV. III. 106. b.

Marie Stuart, Reine d'Ecosse, Son Traité de Paix avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1543. IV. II. 277. a.

Son Traité de Mariage avec *Edouard* Prince Royal dudit Roi. *ibid.* 261. a. Son Traité de Paix avec l'Empereur *Charles V.* de l'an 1550. IV. III. 10. b.

Son Traité avec *Edouard VI.* Roi d'Angleterre au sujet des limites & du Commerce, de l'an 1551. *ibid.* 103. a. Son Acte secret, par lequel elle unit son Royaume à la Couronne de France, au cas qu'elle vienne à deceder sans enfans, de l'an 1558. V. I. 22. b.

Son Contrat de Mariage avec *François*, Fils de *Henri II.* Roi de France, de l'an 1558. *ibid.* 22. a. Son Traité de Paix avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1559. *ibid.* 29. a. Autre Traité de Paix entre ces Princes, de l'an 1560. *ibid.* 45. a. Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Elisabeth* Reine d'Angleterre, de l'an 1569. *ibid.* 99. b.

Marie Apollie, Archiduchesse d'Autriche, & Epouse de *Charles Albert*, Prince Electoral de Baviere, la Renonciation à la Succession d'Autriche, en 1722. VIII. II. 421. a.

Marie de Bourgogne, Fille & Heritiere de *Charles le Hardi* Duc de *Bourgogne*, son Mariage avec *Maximilien d'Autriche*, en 1477. III. II. 9. b.

Marie, Sœur de *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, Epouse de *Louis XII.* Roi de France, son Caractere. IV. I. 191. a. n.

Marie de Medici, Reine de France, Articles de la Reconciliation avec le Roi son Fils *Louis XIII.* de l'an 1619. V. II. 332. a.

Autres Articles sur le même sujet, de l'an 1620. *ibid.* 390. a.

Son Testament, de l'an 1642. VI. I. 260. b.

Marie, Reine d'Hongrie, son Diplome, par lequel elle défend, avec le contentement de la Reine *Elisabeth* la Meté, aux habitants de la Dalmatie & Croatie de porter du Vin & du Sel au nouveau Château de *Dravovitz*, au prejudice de la Republique de *Raguse*, de l'an 1583. II. I. 178. a.

Marre, Reine de Sicile, Sœur de *Ladislav IV.* Roi d'Hongrie, cede après la mort de celui-ci, son Droit sur le Royaume d'Hoilogrie à *Charles* Prince de Salerne, son Fils aîné, en 1629. S. I. I. 148.

Marie d'Orléans, Duchesse de Nemours, Acte de la Mité en Possession & Investiture de la Souveraineté de *Newburgh* & *Vallengin*, de l'an 1694. VII. II. 331. a.

Ses Pretensions sur la Principauté d'Orange & le Marquisat de *Rhetel* exposées au Congrès de *Ryswick*, en 1697. *ibid.* 405. b.

Marie Therese, Infante d'Espagne, Fille aînée de *Philippe IV.* son Contrat de Mariage avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1659. VI. II. 283. b.

La Renonciation à tout Droit de Succession qui lui pourroit succéder à la Couronne d'Espagne & aux Etats & Pays y appartenans, de l'an 1660. *ibid.* 288. a. Son autre Renonciation à tous les Biens particuliers qui lui pourroient succéder du côté de son Pere & de la Mer. *ibid.* 291. a.

Marie Joseph, Archiduchesse d'Autriche & Epouse du Prince Royal & Electoral de Saxe *Frédéric Auguste*, la Renonciation à la Succession d'Autriche, en 1713. VIII. II. 8. b.

Marie Eleonore, née Duchesse de *Juliers* & Femme d'Albert *Frédéric* Margrave de *Brandebourg*, la Renonciation à toute la Succession de ses Pere & Meté, de l'an 1722. V. I. 210. a.

Marie de Harcourt, Comtesse de *Vaudemont*, Veuve d'Antoine de *Lorraine*, Comte de *Vaudemont*, son Testament, de l'an 1464. III. I. 320. a.

Marie, née Duchesse de *Stettin* & de *Pomeranie*, & mariée Comtesse de *Holstein*, la Renonciation à tout ce qu'elle pourroit esperer de la Succession Paternelle & Maternelle, de l'an 1444. IV. II. 291. a.

Maroc, Traité de Paix & de Commerce entre *Muley Zeidan*, Roi de *Maroc* & les Etats Generaux des *Provinces Unies*, de l'an 1610. V. II. 156. Traité de Paix entre le Roi de *Maroc* & *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1631. VI. I. 15. b.

Autre Traité entr'eux. *ibid.* 20. a. Autre Traité entre les mêmes, de l'an 1635. *ibid.* 113. a. Traité de Paix entre le Roi de *Maroc* *Muley Ismael* & *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1682. VII. II. 18. a.

Traité de Paix, de Navigation & de Commerce entre *Muley Ismael* Roi de *Maroc* & les *Provinces Unies*, de l'an 1682. *ibid.* 62. Autre Traité entre les mêmes, de l'an 1687. *ibid.* 77. a. Traité de Paix entre *Muley Ismael* Roi de *Maroc* & les *Provinces Unies*, de l'an 1692. *ibid.* 319. a.

Trêve de trois Mois conclue entre le Roi de *Maroc* & *George I.* Roi de la Grande Bretagne, en 1718. VIII. I. 496. a.

Marseille, Ville de *Provence*, Son Traité avec *Thomas* Comte de Savoie, en 1226. I. I. 164. a.

Son Traité de Paix avec *Charles I.* Comte de *Provence*, en 1262. *ibid.* 214. a.

Marignac, Vicomte, donné à *François de Luxembourg* par *Charles d'Anjou* dernier Duc de *Provence*, l'an 1481. III. II. 87. b.

Martin IV. Pape donne Pouvoir à *Charles d'Anjou* Roi de Naples

Naples de nommer un de ses Fils pour Roi d'Arragon; en 1283. S. I. 137. Son Edit pour confirmer *Charles d'Anjou* dans la Possession du Royaume de Sicile, contre son Compétiteur *Pierre* Roi d'Arragon, en 1282. S. I. 256. a.

Maurice V. Pape, la Bulle, par laquelle il delivre l'Empereur *Sigismund* de *Louis*, Electeur Palatin de la garde oncreute du Pape *Jean XXIII.* & ordonne de le livrer à lui même, de l'an 1427. S. II. 100. b.

Ses Concordats pour cinq ans faits avec la Nation Allemande, à Constance, l'an 1418. *ibid.* 208. a. 211. b. Son Decret par lequel il nomme, avec le consentement & approbation du Concile de Constance, la Ville de Pavie, pour y tenir un Concile, de l'an 1418. *ibid.* 214. b.

Masaniello V. *Thomas Aniello*.

Masovio. Duché en Pologne; *Scemois* Duc de *Masovio* reconnoit ledit Duché comme un fief du Roi de Pologne *Casimir III.* en 1354. S. I. 305. a.

Mafino V. comte de Milan, Fils de *Barnabé*, donne la Ville, Châteaux & Vallée de *Chiavenna* & de *Parry* à *Maximilien* Evêque de *Cure*, l'an 1404. S. II. 297. b.

Mathrecht, Ville, du Pays-Bas, donnée à *Henri* Duc de Lorraine, & de Brabant par *Philippe II.* Roi des Romains, en 1404. S. II. 133. a.

Mathilde, Comtesse, donne au St. Siège tous ses Biens, en 1102. S. I. 60. a.

Ses Biens Allodiaux sont donnés par le Pape *Innocent II.* à l'Empereur *Lothaire II.* sous certaines Conditions, en 1137. *ibid.* 74. b.

Mathilde, Dame de Dendermonde, fit Convention avec *Jeanne* Comtesse de Flandre, touchant leurs Sujets dans la Terre d'Abail & de Dendermonde, en 1221. S. I. 161. b.

Mathias, Archiduc d'Autriche, Conditions auxquelles il fut admis & reçu pour Gouverneur General des Pays-Bas, de l'an 1577. S. II. 324. a.

Mathias, Archiduc d'Autriche, depuis Roi d'Hongrie & Empereur, établi & déclaré Chef de la Famille par les autres Archiducs d'Autriche ses Frères & Cousins, l'an 1666. S. II. 68. a.

Sa Composition avec *Estienne* *Bukhsei* de *Kisnary* Chef des Mécontents de Hongrie, de l'an 1606. *ib.* b.

Sa Confédération avec les Etats de Hongrie & d'Autriche, pour se courir réciproquement, de l'an 1608. *ibid.* 91. a.

Ses Lettres Réversales données aux Etats de Bohême, portant que l'expectative qui lui avoit été donnée pour la Succession dans ce Royaume ne préjudiciera point aux Droits & Libertés dedites Etats, & qu'il ne prendra la Régence en main du vivant de l'Empereur *Rudolphe II.* de l'an 1608. *ibid.* 93. a.

Articles de ses Paix faits avec ledit Empereur. *ibid.* 95. a.

Mathias, Archiduc d'Autriche & Roi de Hongrie, Articles de la Reconciliation avec *Rudolphe II.* Empereur, son Frère, de l'an 1608. S. II. 145. a.

Sa Confirmation de la Confédération de *Synabe* pour tout le temps que doit durer la Paix Publique de Vienne, avec promesse de ne point la révoquer, de l'an 1681. *ibid.* 210. a.

Sa Procuration pour traiter du Mariage entre lui & *Anne* Duchesse de Bretagne, de l'an 1489. *ibid.* 218. b.

Son Traité de Paix avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 257. a.

Lui & l'Archiduc *Philippe* son Fils, leur Traité de Paix avec ceux du Pais de Flandre fait par la Médiation de *Charles VIII.* Roi de France, l'an 1489. *ibid.* 259. b.

Son Refus donné à la Confédération de *Synabe*, par lequel il déclare que l'Archiduc *Sigismund* lui ayant cédé la Régence de ses Provinces, il est entré par là dans toutes les obligations que ce Prince avoit contractées avec ladite Confédération, & promet d'y satisfaire, de l'an 1490. *ibid.* 249. b.

Sa Ligue avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre contre *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1490. *ibid.* 254. a.

Articles dont ils conviennent touchant la Guerre à faire audit Roi. *ibid.* 256. a.

Lui & *Philippe* son Fils, leur Pardon donné à la Ville de *Bruges*, l'an 1490. *ibid.* 262. b.

Son Accord, fait & ordonné entre *Albert* Duc de Bavière & la Ville de *Ratisbonne*, sur leurs Différens, en 1492. S. I. II. 478.

Ses Lettres d'investiture du *Montfernan*, données à *Marie* Dame de *Servie*, pour son Fils aîné *Civilisano*. *ibid.* 480.

Lui & *Philippe* son Fils, leur Traité de Paix avec *Charles VIII.* Roi de France à *Senlis*, de l'an 1495. S. II. 303. b.

Traité d'Alliance entre lui & les Evêques de *Straßbourg* & de *Bâle*, comme aussi les Villes de *Commer*, *Straßbourg*, *Bâle* & *Schlettstadt* pour une mutuelle assistance, de l'an 1495. *ibid.* 311. b.

Son Diplôme par lequel il élève *Albert* Comte de *Wurtemberg* à la Dignité de Prince & Duc de l'Empire, en érigeant ses Pais en Duché, avec un Règlement de la Succession & une Clause de Réversion à la Chambre Impériale en cas d'extinction de la Ligue Mainline. Le même Diplôme autorise encore les Ducs de *Wurtemberg* de prendre le Titre de *Ducs de Teck*, de l'an 1495. *ibid.* 325. b.

Son Règlement pour le maintien de la Paix Publique, avec l'obligation des Electeurs, Princes & Etats de l'Empire pour la faire observer, l'an 1495. *ibid.* 329. b.

Son Diplôme par lequel il crée *Louis* *Maurice* Duc de Milan & Comte de *Pavie* & d'Angierie. L'en investit, y règle la Succession & lui donne plusieurs Droits & Regales, de l'an 1495. *ibid.* 333. a.

Ses Lettres d'investiture pour le Duché de *Milan*, les Comtes de *Pavie* & d'Angierie, données à *Louis* *Maurice* *Sforce*, en 1495. S. I. II. 432.

Ses Lettres Impériales pour

sujet de l'Interim publié par *Charles V.* de l'an 1548. IV. II. 344. b.

Maurice, Electeur de Saxe, Son Traité de Confédération & d'Alliance avec *Henri II.* Roi de France contre l'Empereur *Charles V.* de l'an 1561. S. II. 31. b.

Son Recès conclu avec ledit Empereur touchant la fixation du Terme de la Pacification de *Tallan* & la Liberté du Landgrave de *Hesse*. 1552. *ibid.* 34. a.

Maurice, Landgrave de *Hesse-Cassel*, Son Traité de Reconciation avec l'Empereur *Ferdinand II.* de l'an 1621. S. II. 384. b.

Son Obligation donnée à l'Empereur *Ferdinand II.* qu'il ne remettra point les Forteresses de *Cassel*, *Ziegenheim*, & *Rhyndels* à des Puissances étrangères & qu'il ne donnera aucune assistance aux Ennemis de l'Empereur, de l'an 1626. *ibid.* 491. a.

Maurice, Prince de Savoie, son Contrat de Mariage avec *Louise* *Marie* de Savoie, Fille aînée de *Victor Amédée*, de l'an 1641. S. II. 176. b.

Maurice, Prince d'Orange, son Testament, de l'an 1646. S. II. 472.

Maurice, Comte de Saxe, les Decrets de la Diète de *Cordance* contre lui, au sujet de son Election en *Courlande*. S. II. 188. & *suiv.*

Maurice (St.) Ville de Chablais, donnée à *Marguerite* de Savoie, Comtesse de *Kibourg* par *Ame* Comte de Savoie, en 1239. S. I. 176. b.

Maximilien d'Autriche, depuis Empereur I. du nom, Son Traité de Mariage avec *Marie* de Bourgogne, de l'an 1477. S. II. 9. b.

Sa Trêve avec *Louis XI.* Roi de France. *ib.* 116. a.

Sa Trêve pour un an avec le même Roi, de l'an 1478. *ib.* 125. b.

Maximilien & *Marie*, Duc & Duchesse d'Autriche & de Bourgogne, leur Traité de Commerce avec *Edouard IV.* Roi d'Angleterre, de l'an 1478. *ibid.* 128. b.

Son Traité de Paix avec *Louis XI.* Roi de France, contenant entre autres un Accord de Mariage entre le Dauphin & *Marguerite* Fille de *Maximilien*, de l'an 1482. *ibid.* 100. a.

Ses Demeurs avec *Philippe* Comte de Flandres, son Fils. *ibid.* 183. a.

Sa Reconciliation avec les trois Membres du Pais de Flandre, de l'an 1485. *ibid.* 145. b.

Maximilien I. Roi des Romains, fit Confédération perpétuelle avec l'Evêque de *Cure* & les Trois Lignes *Grise*, de l'an 1489. S. II. 147. a.

Son Diplôme, par lequel il confirme le Diplôme de l'Empereur *Ferdinand III.* son Père, donné à *Albert* Duc de Saxe, pour la Succession éventuelle des Duchés de *Fuliers* & de *Berque*, de l'an 1486. *ibid.* 167. a.

Lui & l'Archiduc *Philippe* son Fils, leur Alliance avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1488. *ibid.* 191. b.

Son Traité de Paix avec les Etats & trois Membres de *Flandres*, de l'an 1488. *ibid.* 201. a.

Sa Confirmation de la Confédération de *Synabe* pour tout le temps que doit durer la Paix Publique de Vienne, avec promesse de ne point la révoquer, de l'an 1481. *ibid.* 210. a.

Sa Procuration pour traiter du Mariage entre lui & *Anne* Duchesse de Bretagne, de l'an 1489. *ibid.* 218. b.

Son Traité de Paix avec *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1489. *ibid.* 257. a.

Lui & l'Archiduc *Philippe* son Fils, leur Traité de Paix avec ceux du Pais de Flandre fait par la Médiation de *Charles VIII.* Roi de France, l'an 1489. *ibid.* 259. b.

Son Refus donné à la Confédération de *Synabe*, par lequel il déclare que l'Archiduc *Sigismund* lui ayant cédé la Régence de ses Provinces, il est entré par là dans toutes les obligations que ce Prince avoit contractées avec ladite Confédération, & promet d'y satisfaire, de l'an 1490. *ibid.* 249. b.

Sa Ligue avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre contre *Charles VIII.* Roi de France, de l'an 1490. *ibid.* 254. a.

Articles dont ils conviennent touchant la Guerre à faire audit Roi. *ibid.* 256. a.

Lui & *Philippe* son Fils, leur Pardon donné à la Ville de *Bruges*, l'an 1490. *ibid.* 262. b.

Son Accord, fait & ordonné entre *Albert* Duc de Bavière & la Ville de *Ratisbonne*, sur leurs Différens, en 1492. S. I. II. 478.

Ses Lettres d'investiture du *Montfernan*, données à *Marie* Dame de *Servie*, pour son Fils aîné *Civilisano*. *ibid.* 480.

Lui & *Philippe* son Fils, leur Traité de Paix avec *Charles VIII.* Roi de France à *Senlis*, de l'an 1495. S. II. 303. b.

Traité d'Alliance entre lui & les Evêques de *Straßbourg* & de *Bâle*, comme aussi les Villes de *Commer*, *Straßbourg*, *Bâle* & *Schlettstadt* pour une mutuelle assistance, de l'an 1495. *ibid.* 311. b.

Son Diplôme par lequel il élève *Albert* Comte de *Wurtemberg* à la Dignité de Prince & Duc de l'Empire, en érigeant ses Pais en Duché, avec un Règlement de la Succession & une Clause de Réversion à la Chambre Impériale en cas d'extinction de la Ligue Mainline. Le même Diplôme autorise encore les Ducs de *Wurtemberg* de prendre le Titre de *Ducs de Teck*, de l'an 1495. *ibid.* 325. b.

Son Règlement pour le maintien de la Paix Publique, avec l'obligation des Electeurs, Princes & Etats de l'Empire pour la faire observer, l'an 1495. *ibid.* 329. b.

Son Diplôme par lequel il crée *Louis* *Maurice* Duc de Milan & Comte de *Pavie* & d'Angierie. L'en investit, y règle la Succession & lui donne plusieurs Droits & Regales, de l'an 1495. *ibid.* 333. a.

Ses Lettres d'investiture pour le Duché de *Milan*, les Comtes de *Pavie* & d'Angierie, données à *Louis* *Maurice* *Sforce*, en 1495. S. I. II. 432.

pour

pour la Convocation d'une Diète générale de l'Empire à Linz au sujet d'une Expédition à faire en Italie contre le Roi de France, & pour s'y faire couronner Empereur, de l'an 1496. III. II. 359. b. Son Mandement aux Etats de l'Empire où il leur expose la même chose. *ibid.* 361. b. Autre Mandement aux Etats de l'Empire qui n'avoient pas encore satisfait au paiement pour ladite Expédition. *ibid.* 363. b. Son Privilège donné à ceux de *Genes* de pouvoir eux seuls porter du Sel en Italie, de l'an 1496. *ibid.* 364. a. Son Recès, & Constitutions réglées avec les Etats de l'Empire à la Diète de *Lindau*, de l'an 1497. *ibid.* 371. b. Autre Diète, tenue à *Worms*, l'an 1497. *ibid.* 381. a. Sa Prolongation de la Confédération de *Snabe* pour douze années, de l'an 1497. *ibid.* 384. a. Sa Confédération & celle de *Philippe*, Duc de Bourgogne son Fils, avec *Guillaume* Duc de *Juliers* & *Jean* Duc de *Cleves* contre les Habitans de *Guelde* revoltés, de l'an 1498. *ibid.* 391. a. Son Mandement Peñal, par lequel il ordonne sur peine de Ban à tous les Etats & Participans de la Confédération de *Snabe*, qui n'ont pas encore donné leur Acception à sa prolongation pour 12 ans de comprouver à Ulms, & d'y faire les Adès requis de leurdite Acception, de l'an 1498. *ibid.* 393. b. Son instrument de la Prolongation de ladite Confédération pour 12 ans. *ibid.* 394. a. Son Mandement aux deux Capitaines de la Confédération de *Snabe*, par lequel il leur ordonne qu'en vertu de la Paix publique constituée à *Worms*, en 1495, ils aient à se mettre en état de venir au secours de ses Provinces menacées d'une Invasion, de l'an 1498. *ibid.* 400. b. Sa Constitution d'une *Regence Impériale* à *Nuremberg*, en 1500. S. I. II. 500. Son Diplôme par lequel il unit le Marquisat de *Friaul* au Duché de *Milan*, de l'an 1500. III. II. 439. a. Son Traité avec *Louis XII.* Roi de France, fait à *Trente*, l'an 1501.

IV. I. 15. b. Son Traité de Commerce avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1502. *ibid.* 30. b. Son Traité de Paix & d'Amicitie avec le même Roi, de l'an 1502. *ibid.* 34. a. Son Mandement à tous les Etats & Sujets de l'Empire de prendre les armes contre les Turcs, & de s'aller joindre à la *Société de St. George*, de l'an 1503. *ibid.* 45. b. Ses Lettres aux Etats de l'Empire, où il leur ordonne de remettre entre les mains de ses Commisaires l'argent provenu de la Collette du Jubilé & de la Croisade par Concession du Pape *Alexandre VI.* pour pouvoir faire son Voyage à Rome & marcher ensuite contre les Infidèles avec la *Société de l'Ecu de St. George*, de l'an 1503. *ibid.* 47. b. Son Ordonnance pour les Membres de ladite Société. *ibid.* 48. a. Son Traité avec *Louis XII.* Roi de France pour le Mariage de *Charles* Duc de *Luxembourg*, depuis Empereur V. du nom, son Petit-Fils, avec *Madame Claude* de France, Fille dudit Roi *Louis*, de l'an 1504. *ibid.* 57. b. Son Traité de Confédération avec le même Roi contre les *François*, de la même année. *ibid.* 58. a. Son Edit public dans la Cause du Comte de *Virneberg*, de ne point évacuer les Sujets de l'Empire à Rome, ni de les faire contraindre par le Ban du Pape, de l'an 1505. *ibid.* 59. b. Il reçoit l'hommage de *Louis XII.* Roi de France, qui lui est fait par le Cardinal d'Amboise, pour le Duché de *Milan*, l'an 1505. *ibid.* 60. a. Il donne l'Investiture du Duché de *Milan* & des Comtes de *Pavie* & d'Angleterre audit Roi. *ibid.* b. Son Edit contre le Ban des Papes & que les Ecclesiastiques n'exercent point les Sujets de l'Empire au Tribunal du Pape, en 1505. S. II. I. 8. Lui & *Philippe* Roi de Castille son Fils, leur Traité de Paix avec *Louis XII.* Roi de France, par lequel l'Empereur promet l'Investiture du Duché de *Milan* au Roi de France moyennant une Somme de 200000 Francs, le Mariage entre *Charles* Duc de *Luxembourg* & une Fille de France est confirmé, & *Louis* abandonne la Protection de l'Electeur Palatin, de l'an 1504.

IV. I. 55. a. Sa Sentence Arbitrale rendue entre *Albert* & *Wolfgang* Ducs de *Bavière* d'une part & *Frederic* comme Tuteur des Fils de *Rupers*, *Ottou*, *Henri* & *Philippe*, aussi Ducs de *Bavière* d'autre part, au sujet de la Succession des Etats & Domaines délaissés par le feu Duc *George*, de l'an 1505. *ibid.* 66. a. Son Traité de Paix avec *Louis XII.* Roi de France, auquel il promet l'Investiture du Duché de *Milan*, l'an 1505. IV. III. 95. a. Son Traité avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre au sujet du Mariage à faire entre *Charles* Archiduc d'Autriche son Petit-Fils & *Marie*, Fille du Roi, de l'an 1508. IV. I. 93. b. Son Traité de Confédération & d'Alliance avec le même. *ibid.* 100. b. Lui & *Charles* Prince d'Espagne son Petit-Fils, leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Louis XII.* Roi de France & *Charles d'Edmond* Duc de *Guelde*, à *Cambrai*, de l'an 1508. *ibid.* 109. a. Son Privilège concernant la Succession de *Juliers* & de *Berg*, par lequel les Femmes sont rendues capables d'y succéder au défaut des Mâles, donné au Duc *Guillaume*, en 1508. S. II. I. 14. Il donne l'Investiture du Duché de *Milan* à *Louis XII.* Roi de France, en exécution du Traité de *Cambrai*, l'an 1509.

IV. I. 118. a. Son Decret à la Diète Générale d'Augsbourg, par lequel la Ville de *Stembourg* est déclarée Ville Impériale, de l'an 1510. *ibid.* 127. b. Son Traité avec *Louis XII.* Roi de France, pour la Ratification & prorogation du Traité de *Cambrai*, de l'an 1510. *ibid.* 132. a. Lui & *Charles* Prince d'Espagne & Duc de *Bourgogne*, son Petit-Fils, leur Ligue Héréditaire avec les *Cantons Suisses*, de l'an 1511.

IV. I. 133. a. Son Union héréditaire pour le Duché d'Autriche, avec *Ladislas* Roi de Bohême pour le Royaume de Bohême, de l'an 1521. *ibid.* 135. a. Son Plein-pouvoir donné à l'Evêque de Gurck, pour confirmer de sa part le Concile de *Larraz* & pour abolir & déclarer nuls ceux de *Tours* & de *Pise*, de l'an 1522. *ibid.* 149. b. Ses Lettres par lesquelles il confirme la République de *Genes* dans la Possession de toutes les Terres, Droits & Privilèges, il étend leurs Limites & leur accorde le Privilège d'ériger une Université ou Académie, l'an 1513. *ibid.* 172. a. Sa Ligue avec le Pape *Leon X.* *Henri VIII.* Roi d'Angleterre & *Ferdinand* Roi d'Aragon pour la défense de l'Eglise contre *Louis XII.* Roi de France, de l'an 1513. *ibid.* 173. a. Sa Déclaration par laquelle il consent que *Charles* Prince d'Espagne soit compris dans le Traité de *Londres* fait entre *Louis XII.* Roi de France & *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1514. *ibid.* 196. a. Son Traité avec *Ladislas* Roi de Hongrie & de Bohême, sur un double Mariage à faire 1. entre *Louis* Fils dudit Roi, & *Marie* Petite-Fille de *Maximilien*, 2. entre *Maximilien* même & *Anne* Fille du Roi *Ladislas*, avec cette condition néanmoins, que si dans un an ces Petits-Fils de l'Empereur, *Charles* ou *Ferdinand*, vouloit épouser ladite *Anne*, lui s'en déstiteroit, de l'an 1515. *ibid.* 211. b. Son Alliance étroite & perpétuelle avec *Henri VIII.* Roi d'Angleterre & *Jeanne* & *Charles* Reine & Roi d'Espagne, pour leur Défense mutuelle, en 1516. S. II. I. 42. Son Revers donné à *Jean III.* Duc de *Cleves*, qu'il avoit investi des Duchés de *Juliers* & de *Berg*, & auquel il promet de satisfaire là-dessus la Maison Electorale & Ducale de *Saxe*, de l'an 1516.

IV. I. 224. a. Lui & *Charles* Prince d'Espagne son Petit-Fils & *Henri VIII.* Roi d'Angleterre font une Ligue avec le Pape *Leon X.* pour la défense de l'Eglise, l'an 1516. *ibid.* 240. a. Sa Sentence arbitrale entre *Ulric* Duc de *Wurtemberg*, *Sabine* sa Femme & *Louis* de *Hutzen*, de l'an 1516. *ibid.* 245. b. Lui & *Charles* Prince d'Espagne son Petit-Fils, font une Alliance perpétuelle avec les *Suisses*, de l'an 1517. *ibid.* 254. b. Leur Alliance avec *François I.* Roi de France contre le Turc. *ibid.* 256. a. Sa Ligue héréditaire & perpétuelle, faite en qualité de Duc d'Autriche, & pour *Charles* son Fils, Roi d'Espagne comme Duc de *Bourgogne* avec les *Princes Cantons Suisses* & l'Abbé de *St. Gall*, en 1517. S. II. I. 43. *Maximilien II.* Empereur, sa Capitulation Impériale, de l'an 1562.

V. I. 96. a. Ses Lettres d'Investiture accordées à *Frederic II.* Roi de Danemarck & aux deux Freres *Adolphe* & *Jean* Ducs de *Sleswig-Holstein*, pour l'Expectative des Comtes d'*Oldenbourg* & *Delmenhorst*, l'an 1570. *ibid.* 183. b. Ses Lettres à *Cosme I.* Duc de *Florence*, par lesquelles, en vertu du Droit, que l'Empereur a sur l'Ecu de *Florence*, il annule la Concession du Titre de *Grand Duc*, faite par le Pape, de l'an 1570. S. II. I. 465.

Avis des Electeurs de l'Empire, donné à cet Empereur sur cette affaire. *ibid.* Il accorde au même le Titre de *Grand Duc d'Heurrie*. *ibid.* 466. Son Renouveauement de l'Union Héréditaire entre le Royaume de Bohême & la Maison de *Saxe*, de l'an 1571. V. I. 205. a. Son Diplôme, par lequel il accorde à *François* Duc de *Florence* le Titre de *Grand Duc d'Heurrie*, en 1576. S. II. I. 467. *Maximilien*, Duc de *Bavière*, sa Convention avec l'Empereur *Ferdinand II.* & les Electeurs Ecclesiastiques, touchant les conditions auxquelles il accepte la Direction de la *Ligue Catholique*, de l'an 1619.

V. II. 354. b. Son Traité avec *Joachim Ernest* Margrave de *Brandebourg-Anspach*, comme Lieutenant General de l'Union Evangelique, pour parvenir à un Accommodement entre les deux Partis, de l'an 1620. *ibid.* 369. a. Il reçoit de l'Empereur *Ferdinand II.* l'Investiture de la Dignité Electorale Palatine avec tous les Droits, de l'an 1623. *ibid.* 418. a. Son Revers, par lequel il accepte la Clause de réfection inférée dans ladite Investiture en faveur du Comte Palatin *Wolfgang* *Guillaume*. *ibid.* 419. b. Son Traité avec l'Empereur *Ferdinand II.* par lequel l'Empereur lui vend & transporte le Haut Palatinat & le Bas-Palatinat au delà du Rhyn, en échange de quoi ledit Electeur renonce à sa Pretension de 13 Millions de deniers faites pour l'Empereur, & lui remet le Pays d'Autriche sur l'Enn, de l'an 1628. *ibid.* 532. b. 542. a. Son Traité de Ligue défensive avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1631.

VI. I. 14. a. Son Contexté de Mariage avec *Marie Anne* Archiduchesse d'Autriche, Fille aînée de l'Empereur *Ferdinand II.* de l'an 1635. *ibid.* 111. b. Son Traité & celui de son Frere *Ferdinand* Electeur de *Cologne*, avec la France, la *Suede* & la Landgrave de *Hesse-Cassel*, pour une suspension d'armes jusques à une Paix Générale, de l'an 1647. *ibid.* 375. b. 377. a. 380. a. Son Traité avec l'Empereur *Ferdinand III.* pour leur Réunion & Conjonction, de l'an 1647. *ibid.* 399. a. Acte de Garantie qui lui est donné au nom de l'Empereur, de l'Empire, de la France & de la *Suede*, pour la procuration de la Renonciation on de *Charles Louis* & de ses Freres, Comtes Palatins, à la Dignité Electorale, au Haut Palatinat & au Comté de *Champ*, de l'an 1649. *ibid.* 402. a. *Maximilien Emanuel*, Electeur de *Bavière*, son Recès avec l'Empereur *Leopold* au sujet des Differens pour la Jurisdiction

- tion, Limites & autres Droits entre les Seigneuries de Kuffstein & d'Alchau, de l'an 1680. VII. II. 9. a.
- Son Traité d'Alliance défensive avec *Leopold I.* Empereur pour la défense de l'Empire & de leurs Etats, de l'an 1683. *ibid.* 54. a.
- Son Alliance défensive avec les Cercles de *Bavière* & de *Franconie*. *ibid.* 59. b.
- Son Alliance défensive avec l'Empereur *Lesop'd I.* pour l'affilié d'un Corps de 8000. hommes, de l'an 1689. *ibid.* 277. a.
- Ses Patès Matrimoniaux avec *Thérèse*, Fille de *Jean III.* Roi de Pologne, en 1694. S. II. I. 429.
- Son Renouvellement de la Grande Alliance avec l'Empereur *Leopold I.* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1694. VII. II. 315. b.
- Sa promesse donnée en qualité de Gouverneur General des Pais-Bas Espagnols, à *Frédéric III.* Electeur de Brandebourg pour le paiement d'une somme de 672000. Paracons, dûs par l'Espagne, de l'an 1697. *ibid.* 420. a.
- Mis au Ban de l'Empire par l'Empereur *Joseph I.* en 1706. VIII. I. 193. a.
- St Protection étant encore sous le Ban Imperial, contre l'Electeur d'un Empereur, en cas qu'elle se fit sans lui, en 1711. S. II. II. 87.
- Maximilien Henri*, Electeur de Cologne & Prince de Liège, son Traité avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne, touchant la Neutralité du Pais de Liège & la bonne Correspondance entre les Pais-Bas Espagnols & les Etats de l'Electeur, de l'an 1654. VI. II. 70. a.
- Son Traité de Ligue avec l'Electeur de *Treves*, l'Evêque de *Münster* & le Duc de *Neubourg Philippe Guillaume*, pour la défense de leurs Etats contre toute vexation, de l'an 1654. VI. II. 97.
- Accession de l'Electeur de *Mayence* à ladite Ligue, de l'an 1655. *ibid.* 113. a.
- Son Traité d'Alliance avec *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1669. VII. I. 103. a.
- Son Traité de Paix avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1674. *ibid.* 162. b.
- Son Traité avec *Leopold I.* Empereur, par lequel il promet d'accéder à la grande Alliance, de l'an 1677. *ibid.* 330. a.
- Mayence, Worms & Spire*, Villes d'Allemagne, leur Accord sur la manière de recevoir leurs Evêques & de leur faire Serment de fidélité, en 1293. I. I. 281. a.
- Leur Accord touchant la Reception des Rois des Romains. *ibid.* b.
- Mayence*, Archevêché, *Conrad*, Archevêque de Mayence est constitué Vicaire de l'Empire par l'Allemagne, par l'Empereur *Sigismund*, mais il s'en défit par un Revers & prit le Vicariat à l'Electeur Palatin en vertu d'une Sentence Arbitrale des Archevêques de Trêves & de Cologne, l'an 1433. II. I. 265. a.
- Lettres de l'Electeur de Mayence *Dietric* comme Archi-Chancelier de l'Empire, par lesquelles il donne son consentement à la confirmation faite par *Frédéric III.* Empereur à *Frédéric II.* dans l'Electorat & Margraviat de Brandebourg, contresigné devant par l'Empereur *Sigismund* à *Frédéric I.* Bourgrave de Nuremberg, de l'an 1444. III. I. 141. a.
- Le même *Dietric*, Electeur de Mayence, donne à *Louis le Noir*, Comte Palatin du Rhin, comme Comte de *Veldenz*, l'Inventaire des Châteaux & Villes de *Meisenheim*, *Oderheim* & *Arnsheim*, l'an 1457. *ibid.* 244. b.
- * Accord entre *Dietric* & *Adolphe* tous deux élus à l'Archevêché de Mayence, portant qu'*Adolphe* demeurera Electeur, & que *Dietric* se contentera de quelques Lieux & Rentes pour sa subsistance, de l'an 1461. *ibid.* 250. b.
- Bartholde* Electeur de Mayence, son consentement donné en qualité d'Archi-Chancelier de l'Empire à l'Inventaire donné par l'Empereur *Frédéric III.* à *Frédéric* Electeur & *Jean*, *Frédéric* & *Sigismund* Margraves de Brandebourg, sur leurs Terres & Pais, & sur leur Expectative du Duché de *Mecklenbourg*, de l'an 1487. III. II. 165. b.
- Mayence & Cologne*, Accord entre *Jean Philippe*, Electeur de Mayence, & *Maximilien Henri*, Electeur de Cologne touchant le Droit du Couronnement de l'Empereur, de l'an 1697. VI. II. 182. a.
- Traité entre l'Electeur & Archevêque de Mayence & la Maison Ducale de *Saxe*, pour l'Accommodement de la Maison au sujet de quelques Droits sur la Ville d'*Erford*, de l'an 1666. VI. III. 134. b.
- Transaction entre les mêmes, pour l'élucidation & execution du Traité precedent, de l'an 1667. VII. I. 33. b.
- Articles & Conditions auxquelles l'Electeur de Mayence remet la Ville & Citadelle de Mayence au Marquis de *Boufflers*, General de l'Armée du Roi de France, de l'an 1688. VII. II. 207. a.
- Accession de *Anselme François* Electeur de Mayence à la Grande Alliance, de l'an 1691. *ibid.* 284. a.
- Mayenfeld*, les Seigneurs de Mayenfeld font une Alliance avec les Trois Lignes Grises, l'an 1471. III. I. 439. a.
- Mazarin*, Ministre du Pape, sa Trêve menagée entre les Generaux de l'Empereur, de la France, d'Espagne & de Savoie, l'an 1630. V. II. 614. a.
- Medici* (la Maison de) rétablie par l'Empereur *Charles V.* à Florence, qui lui en donne le Gouvernement, l'an 1530. IV. II. 72. a.
- Alexandre* Duc de Florence, Instrument public de son établissement comme Duc de Florence, par les Commissaires de l'Empereur *Charles V.* en 1531. S. II. I. 113.
- Cosme de Medici*, établi Duc de Florence, au lieu de *Lamont*, qui fut exclus par l'Empereur *Charles V.* en 1537. S. II. I. 120.
- Meiningen*, Ville & Chateau, Accord entre *Christian* Duc de Saxe, & *Jules* Evêque de Wurzburg touchant leurs diffé-
- rens sur ladite Ville & Chateau. S. II. I. 197.
- Meinungen*, Comté, engagé par *Henri* Duc & Comte Palatin du Rhin, à *Henri*, *Albert* & *Godefroi*, Comtes de *Sponheim* pour 1300. Marcs. S. I. I. 70.
- Mecklenbourg* ou *Vandalie*, Duché d'Allemagne, reconnu pour Fief du Marggrave de Brandebourg, l'an 1415. II. II. 54. a. & S. II. II. 236.
- Item l'an 1427. *ibid.* 192. b.
- Patte d'Union hereditaire entre *Frédéric* Electeur de Brandebourg & les Ducs de *Mecklenbourg* *Henri l'ainé*, *Henri le Jeune* & *Jean*, par lequel ils reconnoissent, que leur Postérité Maternelle venant à défaut, leurs Terres & Seigneuries doivent retourner à l'Electeur & à ses Heritiers & promettent que leurs Etats & Sujets leur en feront un hommage de Succession éventuelle, de l'an 1442. avec la Confirmation de l'Empereur *Frédéric III.* III. I. 116. a.
- Lettres Reversales des mêmes Ducs par lesquelles ils reconnoissent, que leurs Etats Provinciaux ont fait hommage aux Margraves de Brandebourg. *ibid.* 118. a.
- Convention de *Henri* Duc de Mecklenbourg avec les Villes de *Rostok* & de *Wismar*, pour l'abolition du péage à *Warnemünde*, de l'an 1476. *ibid.* 129. a.
- L'Expectative dans ce Duché confirmée aux Margraves de Brandebourg par *Barthold*, Electeur de Mayence comme Archichancelier de l'Empire, l'an 1487. III. II. 165. b.
- Partage Hereditaire entre *Adolphe*, *Frédéric* & *Jean Albert* Freres, Ducs de Mecklenbourg, par lequel ledit Duché est divisé en deux portions, celle de *Süderin* & de *Guttau*, de l'an 1611. V. II. 168. a.
- Autre Partage entre les mêmes, de l'an 1621. *ibid.* 380. a.
- Ce Duché est donné en hypothèque par l'Empereur *Ferdinand II.* à *Albert* Duc de Friedland, son Capitaine General, l'an 1628. *ibid.* 546. b.
- Transaction entre *Frédéric Guillaume*, Duc de Mecklenbourg-Swerin, & *Adolphe*, *Frédéric*, Duc de Mecklenbourg-Strelitz sur la Succession de *Gustave*, avec la Confirmation Imperiale, en 1701. S. II. II. 2.
- Transaction entre *Frédéric Guillaume* Duc de Mecklenbourg-Swerin & *Madelaine* Stihle Duchesse Douairiere de Mecklenbourg-Guttau, sur les Pretensions qu'elle avoit en vertu de son Contrat de Mariage & du Testament du feu Duc son Epoux, de l'an 1701. VIII. I. 1. a.
- Convention entre ledit Duc & les Etats du Pais, touchant leur Contribution aux dépenses publiques. *ibid.* 42. a.
- Resolution dudit Duc, donnée à la Noblesse & aux autres Etats du Pais, par laquelle il confirme les Resolutions de ses Predecesseurs *Christian Louis*, Duc de Mecklenbourg-Swerin, & *Gustave Adolphe*, Duc de Mecklenbourg-Guttau, & leur donne l'autorité & la force de Constitutions Ducales, de l'an 1701. *ibid.* 47. b.
- Revers donné par *Frédéric Guillaume* Duc de Mecklenbourg-Swerin, à *Adolphe*, *Frédéric* Duc de Mecklenbourg-Strelitz, touchant le paiement des Arriérés des 9000. écus du Péage de Boizenbourg &c. de l'an 1705. *ibid.* 169. a.
- Decrets de l'Empereur pour transporter l'Administration du Duché de Mecklenbourg au Prince *Christian Louis*, en 1728. S. II. II. 210.
- Memoire ou Information de la part de l'Empereur au sujet de l'Administration du Mecklenbourg, publié à Ratisbonne, en 1729. *ibid.* 211.
- Infruction donnée au Baron de *Fonfeca*, Ministre de l'Empereur à la Cour de France, pour en informer le Cardinal de Fleury. *ibid.* 215.
- Memoire pour la même affaire, publié de la part de la Commission de la Maison de Brunfwig-Lunebourg, en 1730. *ibid.* 217.
- Deuction Historique touchant l'Origine & la Continuation des Droits du Roi de Prusse, comme Electeur de Brandebourg à la Succession éventuelle de tous les Fiefs Imperiaux du Duché de Mecklenbourg. *ibid.* 230.
- Althausar* & *Gustave*, Freres, & leur Cousin *Christophe*, Seigneurs des Vandalas & de Werle, se confient Vauxaux de *Frédéric I.* Electeur de Brandebourg, en 1415. *ibid.* 236.
- Jean* Duc de Mecklenbourg reconnoit avoir reçu à Fief Maternel toutes les Terres du même Margrave, en 1427. *ibid.* Mandement de l'Empereur *Sigismund* aux Etats des Pays des Vandalas, qu'ils aient à prêter Hommage à *Frédéric I.* Electeur de Brandebourg, en 1436. *ibid.* 238.
- Transaction entre *Frédéric II.* Electeur de Brandebourg, & *Henri le Vieux*, *Henri le Jeune* & *Jean* Ducs de Mecklenbourg, dans laquelle ceux-ci promettent, que leurs Etats prêteront un hommage de Succession éventuelle au premier, en 1442. *ibid.* 239.
- Confirmation de l'Empereur *Frédéric II.* de tout ce qui a été réité & conclu entre lesdits Electeur & Ducs au sujet de la Succession éventuelle du Mecklenbourg. *ibid.* 241.
- Approbation de l'Electeur de Mayence. *ibid.* 242.
- Confirmation de ladite Succession, par l'Empereur *Frédéric III.* à l'Electeur *Albert*, en 1470. *ibid.* Autre Confirmation donnée par le même Empereur à l'Electeur *Jean*, en 1487. *ibid.* Contentelement de l'Electeur de Mayence à ladite Confirmation. *ibid.* Confirmation de la même Succession par l'Empereur *Maximilien I.* en 1495. *ibid.* 243.
- Contentelement de l'Electeur de Saxe. *ibid.* Autre Confirmation de l'Empereur *Maximilien*, donnée à l'Electeur *Joachim I.* à son Frere *Albert* & à son Cousin *Frédéric* Margraves de Brandebourg, en 1500. *ibid.* 244.
- Contentelement de l'Electeur Palatin. *ibid.* Confirmation de l'Empereur *Charles V.* en 1521. *ibid.* 245.
- Autre Confirmation generale du même Empereur, en 1530. *ibid.* Confirmation generale de l'Empereur *Leopold I.* en 1601. *ibid.* 246.
- Autre Confirmation du même Empereur, en 1685. *ibid.* autre

Autre Confirmation, en 1699. S. II. II. 247.
Lettre Reversale des Ducs de Mecklenbourg, touchant l'hommage à faire par les Eats à l'Electeur de Brandebourg, en 1693. *ibid.* Autres Lettres sur ce sujet en 1707. *ibid.* 248.
& 249.
Mecklenbourg, ce qui s'y est passé à l'égard de la Commission & Administration Imperiale, sous le Duc Charles Leopold. S. II. II. 251. *Et suiv.* 283.
Melchior, Evêque de Wurtemberg, son Accord avec Albert le Jeune Margrave de Brandebourg, pour se racheter de la Guerre moyennant une grosse Somme d'argent, de l'an 1542. IV. III. 36. b.
Merzy (le Comte de) General des Troupes Imperiales dans la Sicile, sa Convention avec le Marquis de Leede General des Troupes Espagnoles pour l'Evacuation de la Sicile & de la Sardaigne en 1720. VIII. II. 27. a.
Mersebourg, Evêché de Saxe, Composition de Frideric Margrave de Misnie avec Henri Evêque de Mersebourg, par laquelle il lui promet de le laisser jouir de la Jurisdiction Seculiere & Spirituelle &c. en 1288. I. I. 267. b.
Metz, Ville en Lorraine, les Decrets du Concile tenu dans cette Ville, touchant le Divorce de Lothaire Roi de Lorraine avec sa Femme Theutberg, sont annulles par le Concile Romain. I. I. 14. a.
Charles le Chauve y est reconnu & couronné Roi de Lorraine, en 869. *ibid.* 15. b.
Metz, Evêque, Accord entre Raoul de Cuscy Evêque de Metz, & Charles Duc de Lorraine, touchant ce que ledit Evêque devra tirer de la Ville & Châtellenie de Ramberviller, non-obstant que par autres Traitez precedents il ait donné au Duc les trois quarts de ladite Ville & Châtellenie & du Bar d'Espinal en engagement pour certaines sommes d'or, de l'an 1391. II. I. 225. a.
Le susdit Evêque de Metz fait une Alliance & Confederation avec Charles Duc de Lorraine, Robert Duc de Bar, & Edouard de Bar, Marquis du Pont, contre Frideric Comte de Meurs, qui s'étoit emparé de la Comté de Salverne sur l'Evêché de Metz, pour recouvrer ladite Comté, qui devra être partagée ensuite en trois parties égales, de l'an 1408. *ibid.* 320. a. Le même Raoul de Cuscy fait une Convention avec Charles Duc de Lorraine, par laquelle ils se transportent respectivement parties des Revenus de quelques Terres de leurs dependances pour le terme de trois années, de l'an 1413. *ibid.* 359. a. Conrad Beyer Evêque de Metz promet & s'engage au même Duc, de ne rien faire ni entreprendre contre lui & ses Terres, ni de recevoir ses Ennemis dans ses Places, même de ne se point demettre de son Evêché, & de n'en point aliener ou engager les Terres & Seigneuries, sans obliger premierement ceux avec qui il traiteroit de conserver au Duc ses Droits, de l'an 1422. II. II. 172. b. Serment prêt par les Habitans de la Ville de Metz à Henri II. Roi de France, l'an 1552. IV. III. 93. b. Cette Ville est cédée au même Roi, par le Cardinal Charles de Lorraine Gouverneur & Administrateur, & François de Beaucourt Evêque de Metz, l'an 1556. V. I. 1.
Metz, Toul & Verdun, Evêchez, Charles IV. Duc de Lorraine protège contre leur Cession au Roi de France dans le Traité de Munster. S. II. I. 322.
Meurs, Comté, Confirmation de la Donation de ce Comté, faite par Walburg, Comtesse de Nieuwenar & de Meurs, à Maurice, Prince d'Orange, l'an 1594, & renouvelée à la Haye, l'an 1598. S. II. I. 229.
Seconde Confirmation, *ibid.* 241. Extrait du Registre des Etats Generaux des Provinces-Unies, touchant la Protection du Duc de Biscaccia, pour conserver les Droits de son Fils sur ce Comté, en 1713. S. II. II. 115.
Michailow, Terre du Duché de Cujavie, donnée en hypothèque au Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Prusse, par le Duc de Cujavie, pour une somme d'argent qu'il en avoit eueppuntée, en 1304. I. I. 338. b.
Michel, Roi de Pologne, Son Traité avec Alexis Michailowicz, Czar de Russie, pour la Confirmation de la Paix d'Androuloff, faite en 1667, de l'an 1670. VII. I. 130. b.
Affectation de certains Lieux en Pologne pour Contre-Dot, à Eleonore, son Epouse, Sœur de l'Empereur Leopold, de l'an 1670. *ibid.* 144. b. Son Traité de Paix avec Alexis Michailowicz, Czar de Moscovie, de l'an 1672. *ibid.* 165. a. Son Traité de Paix avec Mahomet IV. Empereur des Turcs, de l'an 1672. *ibid.* 212. a. Son Testament, de l'an 1673. *ibid.* 245. b.
Michel Federowicz, Grand Duc de Moscovie, Son Traité de Paix avec Gueslave Adolphe Roi de Suede, de l'an 1618. V. II. 308. b.
Son Traité d'Amitié & de Commerce avec Jacques I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1623. *ibid.* 436. b. Son Traité d'Alliance & de Commerce avec Louis XIII. Roi de France, de l'an 1629. *ibid.* 497. a. Son Traité de Commerce avec les Provinces-Unies, de l'an 1631. VI. I. 3. a.
Middelburg & Middelheim Villes, données par Louis le Debonnaire à Egghard & à sa femme Emma, en 822. I. I. 6. b.
Milan, Ville de Lombardie, Capitulation de cette Ville avec l'Empereur Frideric I. en 1159. I. I. 87. a.
Elle obtient d'Otton IV. Empereur, la Confirmation de ses Libertés & Droits, en 1208. *ibid.* 138. b. Elle obtient de l'Empereur Adolphe de Nassau la Confirmation de ses

Droits & Privilèges, en 1297. I. I. 290. a.
Elle est, touchée par les deux puits de la Torre & des Vignis, & pacifiée par Henri VIII. Empereur, en 1511. *ibid.* 160. b. Le même Empereur confirme aux Milanais tous leurs Privilèges. *ibid.* 363. b.
Milan, Seigneurie, érigée en Duché par l'Empereur Wenceslas en faveur de Jean Galeaz, l'an 1395. II. I. 236. b. Acte de fidelité & d'Hommage rendu par la Ville de Milan à Galeaz Marie Sforce, Duc de Milah, à Bonne sa Femme, & Jean Galeaz, leur Fils aîné, l'an 1470. III. I. 416. b.
Louis Marie Sforce, en est investi par l'Empereur Maximilien I. en 1495. S. I. II. 491. Acte fait par les Milanais devant le Cardinal d'Amboise, l'an 1500 sur le Pardon par eux requis à cause de leur rebellion contre Louis XII. Roi de France. III. II. 439. b. Louis XII. Roi de France en est investi par l'Empereur Maximilien I. l'an 1505. IV. I. 60. b.
L'Investiture en est donnée par le même Empereur, audit Roi, l'an 1609. *ibid.* 118. a. Il est donné par Claude Reine de France à François I. Roi de France son Epoux, l'an 1515. *ibid.* 211. a. Diplôme d'Investiture de l'Empereur Charles V. donné à François Sforce, Fils de Louis, l'an 1524. *ibid.* 398. b. Ledit Empereur en donne l'Investiture à François Marie Sforce, pour une somme de 60000 Ducats, & autres Cessions, l'an 1525. *ibid.* 424. b. Il est donné par le même Empereur, à son Fils Philippe, l'an 1540. IV. II. 200. a.
Ses Lettres d'Investiture, de l'an 1546. *ibid.* 311. b. Investiture de ce Duché donné à Philippe II. Roi d'Espagne par l'Empereur Rodolphe II. avec les Lettres d'Investiture des Empereurs Ferdinand I. & Charles V. de l'an 1579. V. I. 333. a. Capitulation entre le Prince Eugene de Savoye & les Officiers commandans des Troupes Françoises en Lombardie, pour l'Evacuation du Milan & de toute la Lombardie, de l'an 1707. VIII. I. 215. b.
Minden, Evêché, Traité entre Henri & Eric Ducs de Brunswick-Lunebourg, & François aussi Duc de Brunswick-Lunebourg, comme Administrateur de l'Evêché de Minden, par lequel ledits Ducs restituent audit Evêché une partie du Comté de Hoya & reglent les Limites, de l'an 1512. IV. I. 143. a.
Confirmation de ce Traité faite par le Duc Jules, l'an 1582. *ibid.* 145. b.
Milans, Terre située en Savoye, Protection faite au Congrès d'Utrecht par Charles Emmanuel, Comte de Vienne, pour la Conservation de ses Droits & Pretenions sur cette Terre, en 1713. S. II. II. 106.
Miracle, une pierre de 200 livres tombée du Ciel devant l'Empereur Maximilien I. au Camp d'Innsheim. IV. I. 46. a.
Mirandole, Jean & François Freres, Seigneurs de la Mirandole, Comtes de la Concordie, leur Plein-pouvoir donné à Edouard del Vinte, pour faire une Trêve avec Jean François Marquis de Mantone, pour un an & quinze jours, de l'an 1437. III. I. 26. a.
Mirevaux, Château en Ardenne, acheté par Jean d'Angennes, Comte de Hainaut de Jean de Con & sa Femme Isabelle. S. I. I. 159.
Misnie, Pays de Saxe, le Burgravat de Misnie cédé par Henri de Plauen, auquel il fut conféré par l'Empereur Sigismund, à Frideric Duc de Saxe & Landgrave de Thuringe, pour la Seigneurie de Franckenstein, une Somme de 14736. hors de Rhyn, & divers autres Biens, Revenues & Revenus. S. I. II. 351.
Modene, Compromis du Pacte des Guelfes avec ceux de Modene, touchant la paix à faire entr'eux, en 1310. S. I. II. 79. b. Borfus Duc de Modene & de Reggio, Marquis d'Este, donne son Consentement que les Places Rocca, Bastiani, Barbiani & Cusno soient données par le Pape à François Sforce Duc de Milan, de l'an 1456. III. I. 237. a.
Molmor, (Michel) sa Doctrine condamnée à Rome par l'Inquisition, en 1687. S. II. I. 472.
Monaco, Traité du Prince de Monaco avec Louis XIII. Roi de France, pour la protection & la souveraineté de Monaco, de l'an 1641. VI. I. 218. b.
Moncontour, Seigneurie échangée contre la Seigneurie de Gavre par Arthur de Bretagne Comte de Richemont & Messire Roland de Dinan. S. I. II. 318.
Monmouth (Jacques Duc de) Son Manifeste ou Declaration à son entrée en Angleterre, contre le Roi Jacques II. de l'an 1686. VII. II. 108. a.
Monnoye, Droit de Monnoye donné à l'Evêque de Padoue, par l'Empereur Henri III. en 1549. I. I. 47. a. Convention entre Henri & Eric, Freres Ducs de Brunswick-Lünebourg, Berthold Evêque de Hildesheim & les Villes de Brunswick, Hildesheim, Göttingen, Hanover, Embeck & Northheim, au sujet de la fabrique de la Monnoye d'argent & du Prix des Vires à proportion de celui de la Monnoye, de l'an 1502. IV. I. 1. a. Recès conclu entre les Etats des Cercles de Franconie, de Baviere & de Saxe, touchant l'preuve des Monnoies, de l'an 1665. VI. III. 35. b. Conclusion de l'Empire touchant les Monnoyes d'Or & d'Argent, leur titre & valeur, &c. & pour la suppression des Monnoyes fausses ou legeres, de l'an 1667. VII. I. 19. a.
Accord entre les Electeurs de Saxe & de Brandebourg touchant la petite Monnoye, de l'an 1667. *ibid.* 58. b. Recès conclu entre les Cercles de Franconie, Baviere & Saxe, pour

pour la réforme des méchantes espèces, de l'an 1679. VII. I. 445. b. *Règles de Leipzig*, conclu entre les Electeurs de *Saxe* & de *Brandebourg*, & toute la Serénissime Maison des Ducs de *Brunswick-Lunebourg*, touchant l'amélioration de la Monnoye, de l'an 1690. VII. II. 245. a.

Montfrenil, Traité de *Montfrenil*, fait entre *Philippe le Bel* Roi de France, & *Edouard I.* Roi d'Angleterre, en 1299. I. I. 317. a.

Montbar, donné au Duc de *Bourgogne* par le Comte de *Bar* sur *Seine*, en 1201. I. I. 127. b.

Montferrat, Marquisat de la Lombardie le Droit de Fief de plusieurs Villes & Terres de ce Marquisat est concédé à *Amé I.* Duc de *Savoie*, par *Jean Jacques* Marquis du *Montferrat*, en 1432. S. I. II. 161.

L'Investiture en est donnée au Marquis *Boniface* par l'Empereur *Frederic III.* en 1487. S. I. II. 474. & 484. L'Investiture en est donnée par l'Empereur *Maximilien I.* à *Maria* Dame de *Servie*, pour son Fils aîné *Gaillaume*, & les Investitures des Empereurs *Charles IV.* *Wenceslas*, *Sigismund* & *Frederic III.* y étant inférées, en 1494. *ibid.* 480. Sentence définitive touchant la Succession aux *Etats du Montferrat*, après la Mort du dernier Duc *Jean George*, rendue, en 1536, par l'Empereur *Charles V.* entre les *Prétendants*, favoit le Duc de *Savoie*, le Duc de *Mantoue* & le Marquis de *Saluces*. S. II. I. 118. Negotiations du Nonce du Pape & de l'Ambassadeur de France pour accommoder les différends survenus sur ce sujet entre *Charles Emanuel* Duc de *Savoie*, & *Ferdinand* Duc de *Mantoue*, de l'an 1614. V. II. 265. a. 263. a. 271. a. L'Investiture en est reconnue comme due au Duc de *Savoie*, par le Collège des Electeurs de l'Empire, en 1664. S. II. I. 374. Quelles Places y sont cédées au Duc de *Savoie*, pour les *Prétentions*. VI. I. 12. a. Protection faite au Congrès d'*Utrecht* par *Louis XIII.* Duc de *Bourbon*, Prince de *Condé*, pour la Conservation de ses Droits & *Prétentions* sur ce Duché, en 1713. S. II. II. 95.

Protection faite sur le même Duché par *Leopold*, Duc de *Lorraine*. *ibid.* 104.

Montfort, les Comtes de *Montfort* sont investis par l'Empereur *Albert II.* du Comté de *Toggenbourg*, & des Seigneuries de *Perrigaw*, *Teslar*, *Teisler* & *Uznang*, l'an 1439. III. I. 65. a.

Moravie, les différends de l'Evêque de *Moravie* avec celui de *Prague* touchant quelques Dîmes & Biens, adjutés par la Sentence arbitrale de *Gregoire VII.* Pape, en 1074. I. I. 51. b.

Muha, Comté, donné par le Comte *Albert*, à l'Eglise de *Liège*. S. I. I. 72.

Muley Bonmarquand, Roi de *Maroc*, Son Traité de Trêve avec *Louis XIII.* Roi de France, de l'an 1630. V. II. 613. a.

Muley Buzzeri, Roi de *Tunis*, Son Traité avec la Ville de *Pise*, pour la sûreté & commodité du Commerce en Afrique. S. I. II. 285.

Muley Hacem, Roi de *Tunis*, Son Traité avec *Charles V.* par lequel il lui cède diverses Places maritimes du Royaume de *Tunis*, lequel il reconnoit pour Fief de l'Espagne, l'an 1535. IV. II. 128. a.

Muley Zeidan, Roi de *Maroc*, Son Traité de Paix & de Commerce avec les *Etats Generaux* de *Provinces-Unies*, de l'an 1610. V. II. 156.

Mulhausen, Ville de l'Empire, obtient divers Privilèges de *Gaillaume* Roi des *Romains*. I. I. 201. b. Elle obtient de l'Empereur *Louis de Bavière* le Privilège d'être inaliénable de l'Empire, en 1322. I. II. 132. b.

Munster, Ville d'Allemagne, Traité de Paix entre *Christophe* Evêque de *Munster*, & ladite Ville de *Munster*, de l'an 1647. VI. II. 197.

Sa Capitulation avec ledit Evêque auquel elle se soumet, de l'an 1661. *ibid.* 353. a.

Mustapha, Empereur des Turcs, Son Traité de Paix avec *Pierre Alexowitz*, Czar de *Russie*, fait à *Carlowitz*, en 1698. VII. II. 446. a. 447. a.

Sa Paix avec l'Empereur *Leopold*. *ibid.* 448. a. Avec le Roi & la République de *Pologne*. *ibid.* 451. b. Sa Paix avec la République de *Venise*. *ibid.* 453. b. Acte des Ambassadeurs de l'Empereur & du Roi de *Pologne*, touchant cette Paix qu'ils avoient conclue pour la République. *ibid.* 458. a. Son Traité de Limites avec l'Empereur *Leopold*, de l'an 1699. *ibid.* 469. a. Son Traité avec *Leopold I.* Empereur des *Romains*, pour le Règlement des Limites en Hongrie, selon la teneur de la Paix de *Carlowitz*, en 1700. S. II. I. 459.

N.

Namur, Ville des *Pais-Bas*, Convention passée entre les Chanoines & les Echevins de *Namur*, touchant leur Jurisdiction, par l'entremise de *Gul*, Comte de *Flandre* & de *Namur*, en 1270. I. I. 232. a.

Namur, Comté, tenu par les Comtes de *Hollande* des Rois d'*Ecosse*. S. I. I. 98.

Il est donné par *Gaillaume*, Comte de *Hollande* & Empereur à *Alix*, sa Sœur, pour dot, en considération, de son Mariage avec *Jean d'Acoules* Comte de *Flandre* & de *Haynaut*. *ibid.*

Nantes, Edit de *Nantes*, publié par *Henri IV.* Roi de France, pour la Pacification des Troubles de son Royaume, en faveur des Sujets Reformez, de l'an 1598. V. I. 545. a. Il est révoqué par *Louis XIV.* Roi de France, l'an 1685. VII. II. 117. a.

Naples, Royaume, le Pape *Clement IV.* en investit *Charles d'Anjou*, Frere de *Louis* Roi de France, à condition d'un Tribut annuel de 8000 onces d'or. S. I. I. 117. Statuts & Ordonnances du Pape *Honorius IV.* faits pendant la captivité du Roi *Charles II.* pour redresser les abus de la Régence & pour borner le Pouvoir Royal dans ce Royaume. I. I. 146.

Charles II. les ratifie. *ibid.* 151. Capitulations & Concessions du Vice-Roy de *Naples* accordées au Nom de *Philippe IV.* Roi d'Espagne, au Peuple de *Naples* revolté sous *Thomas Aniello*, en 1647. S. II. I. 324. Pretention du Duc de la *Tremouille* sur ce Royaume, repoussée à la Paix de *Nimègue*. VII. I. 416. a. Protection secrete de plusieurs de la Noblesse & Bourgeoisie du Royaume & de la Ville de *Naples*, contre la Declaration du Duc d'*Anjou* pour Roi, de l'an 1702. VIII. I. 111. b.

Voyez le reste sous l'Article *Sicile*.

Nassau, Arche de Succession entre *Engelbert* & *Jean le Jeune*, Comtes de *Nassau*, Freres & Fils de *Jean* Comte de *Nassau* & de *Maria de Lou*. S. II. II. 438.

Nassau-Saarbruck & *Lorraine*, Recès entreux conclu par les Commissaires Imperiaux, par lequel les Comtes de *Nassau-Saarbruck* sont mis en possession de la Forteresse de *Hombourg* & du Comté de *Saarwerden*, de l'an 1670. VII. I. 143. b.

Navarre, Royaume, pour quelle raison le Roi d'Espagne s'est emparé de la Haute *Navarre*. IV. I. 148. b. n.

Acte fait entre les Ambassadeurs du Roi de France *François I.* & de *Charles* Prince d'Espagne au sujet des différends que la France avoit avec le Roi d'*Aragon* sur le Royaume de *Navarre*, de l'an 1514. *ibid.* 203. b. Protection de la France contre l'injuste occupation de ce Royaume par *Ferdinand* Roi d'*Aragon*, de l'an 1518. V. I. 23. b.

Navarre, & les autres Pays & Biens des Rois de *Navarre* appartenants à *Henri IV.* Roi de France, sont réunis par lui à la Couronne de France, en 1607. S. II. I. 267.

Naumbourg, Evêché, Diplôme de *Ferdinand I.* Empereur par lequel il confirme à *Jules* Evêque de *Naumbourg* & à son Chapitre tous leurs Droits & Privilèges, de l'an 1559. V. I. 49. a.

Nepotisme, Confirmation du Pape *Innocent XII.* contre le *Nepotisme*, faite en 1692. S. II. I. 424.

Nérac, Articles de la Conférence de *Nérac* entre les *Catholiques* & les *Reformez*, de France, de l'an 1579. V. I. 337. b.

Neron, Empereur, a donné des Privilèges aux Ducs d'*Autriche*. I. I. 253. a. Son Privilège donné à la Terre d'*Autriche*. S. I. I. 182.

Neubourg, Duché, donné par la Sentence Arbitrale de l'Empereur *Maximilien I.* aux Fils de *Rupert* Electeur Palatin & Duc de *Bavière*. IV. I. 69. a.

Neuchâtel, Ville en Suisse, les Bourgeois reueus pour *Combουργois* par la ville & Canton de *Berne*. S. I. II. 311.

Neuchâtel & *Berne*, Traité d'Alliance & d'Amitié entre *Rodolphe*, Marquis de *Hochberg* & Comte de *Neuchâtel*, & les Seigneurs de *Berne*, par lequel l'ancienne *Combουργoisie* de *Berne* & *Neuchâtel* est renouvelée & amplifiée. S. I. II. 409.

Traité du même Marquis & Comte avec le Canton de *Soluce*, pour la *Combουργoisie* de ceux de *Neuchâtel*. *ibid.* 411.

Neuchâtel & *Valengin*, Comtés, pris sous la Protection du Canton de *Lucerne*, l'an 1693. VII. II. 330. b.

Acte de la Prié de Possession de la Duchesse de *Nemours*, de l'an 1694. *ibid.* 336. a.

Neuchâtel, les Communautés y sont une Union de s'adjuiter mutuellement pour le maintien de leurs Droits & Libertés, en 1703. S. II. M. 28.

Neuchâtel & *Valengin*, Articles Generaux dressés & proposez de la part de tous les Corps & Communautés de ces Pays, & ratifiés & confirmés par *Frederic I.* Roi de *Prusse*, en 1707. S. II. II. 65.

Protection de la Duchesse Douairiere de *Lediguieres*, de *Jacques* de *Marignan*, & d'*Angelique* de *Conquene* de *Montmorency* de *Luxembourg*, comme Tutrice de *Mademoiselle* de *Neuchâtel*, sa Fille, contre les Procédurs irrégulières du Tribunal de *Neuchâtel*, qui les obligent à se retirer sans attendre la Sentence définitive. *ibid.* 67. Sentence d'Investiture, rendue par les Trois *Etats* de *Neuchâtel*, & *Valengin* en faveur du Roi de *Prusse* contre les autres *Prétendants* à la Souveraineté de cet Etat. *ibid.* 70. Protection de *Gaillaume Hyacinthe* Prince de *Nassau-Siegen* contre la Sentence de ladite Investiture. *ibid.* Protection de *Paule Françoise Marguerite* de *Gondé* de *Retz*, Duchesse Douairiere de *Lediguieres*, pour la conservation de ses Droits sur les Souverainetés de *Neuchâtel* & *Valengin*, contre les Dispositions contenues à cet égard dans le Traité de Paix entre les Rois de France & de *Prusse*, en 1713. *ibid.* 92.

Protection au même sujet de *François du Prat*, Comte de *Barbançon*. *ibid.* 96. Protection de *Jacques* Comte de *Marignan* pour la Conservation de ses Droits sur ces Souverainetés, en 1713. *ibid.* 100.

Neuchâtel, la Paix de *Nidstadt*, faite entre *Frederic* Roi de *Suede* & *Pierre* Czar de *Russie*, en 1721. VIII. II. 36. a.

Nite,

Nice, le Seigneur de Nice vend le Château de *Cauderax* à Robert Roi de Sicile & de Jerusalem, en 1325. I. II. 75. b.

Nice, Comté. accord des Habitans du Comté de Nice avec Louis VII. Comte de Savoie par lequel ils se donnent à lui, l'an 1388. I. II. 214. a.

— Traité de Nice entre Charles V. Empereur & François I. Roi de France, de l'an 1538. I. II. 160. b. Entrevue à Nice, entre le Pape Paul III. l'Empereur Charles V. & le Roi de France François I. l'an 1538, & ce qui s'y passa. *ibid.* 172. b.

Nicolas I. Pape, son Bref aux Archevêques & Evêques de France, d'Italie & d'Allemagne, touchant le Divorce de Lothaire, Roi de Lorraine, d'avec sa Femme Theutberg, de l'an 865. I. I. 14. a.

Nicolas II. Pape, sa Constitution touchant l'Election des Papes par les Cardinaux, en 1059. I. I. 49. a. S. I. I. 28.

Nicolas IV. Pape, sa Lettre à Alphonse Fils de Pierre Roi d'Aragon, pour le porter à elargir Charles, Fils de Charles Roi de Sicile, qu'il tenoit prisonnier, & à ne point assiéger quelques Freres d'Alphonse ou aucun autre, qui troubleroit le Royaume de Sicile, en 1288. I. I. 266. b.

Nicolas V. Pape, ses Concordats & Modifications des Decrets du Concile de Bâle pour la Nation Germanique, de l'an 1448. III. I. 163. a.

Sa Ratification desdits Concordats. *ibid.* 164. a. Sa Concession de l'Isle du *Chateau Rouge*, voisine de l'Isle de Rhodé à Alphonse, Roi d'Aragon & de Sicile, de l'an 1450. *ibid.* 180. b. Sa Bulle à Alphonse Roi de Portugal par laquelle il lui donne pouvoir de s'emparer de tous les Pais & Biens des Sarrafins & autres Infidèles, en 1452. S. II. I. 28. b. Sa Confirmation & extension, de ladite Bulle, en 1454. *ibid.* 29. b. Sa Bulle par laquelle il donne au même Roi, l'Empire de *Guerée* & defend à tous autres d'y aller sans la permission des Portugais, de l'an 1454. III. I. 200. a.

Sa Dispense donnée pour le Mariage entre Charles Comte de Charolois, & Isabelle de Bourbon, de l'an 1464. *ibid.* 210. b. Nicolas, Marquis d'Este & de Ferrare, & Louis Marquis de Saluces, choisis pour Arbitres sur les différens des Republiques de Venise & de Florence avec Philippe Marie Anglus, Duc de Milan, & leur Sentence Arbitrale rendue là-dessus, de l'an 1433. II. II. 258. b. Son Traité avec François Cardinal & Chambellan du Pape Eugene IV. portant ce ledit Marquis reconnoître ce Pape pour legitime, & qu'il accordera audit Cardinal les Privilèges & conditions demandées, de l'an 1438. III. I. 45. a.

Nicolas, Duc de Lorraine, sa Paix faite avec Antoine de Neuchâtel Evêque de Toul, l'an 1472. III. I. 605. b. 606. b.

Nicolas, Duc d'Oppau, prête hommage à Jean Roi de Bohême & de Pologne pour ledit Duché d'Oppau, en 1378. I. II. 43. a.

Nicolas, Duc de Munsterberg en Silese vend à Charles IV. Empereur & Roi de Bohême la Ville de *Frankenstein* avec les Terres du Monastere de *Cameretz*, en 1357. I. II. 269. a. *Niedererischfeld*, Château, vendu par Dietric Burggrave de Kirchberg à Louis Comte de Gleichen, qui donne un Revers à *Henri Reuff* de Plauen, que s'il arrive qu'il soit obligé de l'aliéner ou de l'engager, ce sera audit de Plauen nécessairement à tout autre, de l'an 1415. III. I. 236. a.

Nimegue, Ville, Confirmation de ses Privilèges par l'Empereur Charles IV. S. I. II. 172.

Ses Privilèges lui sont confirmés & amplifiés par l'Empereur Frederic III. *ibid.* 387. Traité de Paix de Nimegue entre Louis XIV. Roi de France & les Provinces-Unies, de l'an 1678. VII. I. 350. a.

Protection des Plénipotentiaires de Danemarck & de Brandebourg contre cette Paix. *ibid.* 355. b. 356. a. Protection du Nonce du Pape contre la même. *ibid.* 374. a.

Nivelles, Abbaie, les Biens de l'Eglise de Nivelles comment ils furent partagés par Henri IV. Empereur, en 1059. I. I. 48. b.

Le Partage des Biens de cette Eglise en trois portions confirmé par l'Empereur Lothaire II. en 1136. *ibid.* 75. a. Elle est donnée à Henri Duc de Lorraine & de Brabant, par Philippe II. Roi des Romains. *ibid.* 123. a. L'Empereur Charles IV. permet à l'Abbaie de Nivelles de prendre les Regales de Jean Duc de Brabine, en protestant que cela ne portera aucun prejudice ni à elle ni à l'Empire, en 1371. I. II. 270. a.

Noblesse Immediate de l'Empire, Privilège que lui donne l'Empereur Sigismond, de s'unir pour leur plus grande sûreté, & pour le maintien de leurs Droits, & de pouvoir aussi inviter les Villes Imperiales à cette Union, en 1422. S. I. II. 347. Declaration du Directoire de la Chancellerie Imperiale de Mayence, qu'elle est comprise dans la Paix de Ryfwyk sous le mot *Membre*. S. II. I. 449.

Declaration de l'Ambassade Imperiale, confirmant la même chose, mais que dans les Traités de Paix à venir, on en fera nommément mention. *ibid.* 450. Recès entre la Noblesse Libre des Cercles de Franconie, de Suabe & du Rhyn, & la Couronne de Suede, pour la Contribution & la Discipline Militaire, de l'an 1633. VI. I. 52. b. Union de la Libre Noblesse Imperiale d'Algoe, de Hegon & du Danube, pour le maintien de leur bonne Intelligence & pour l'Administration de la Justice entr'eux, en 1413. S. I. II. 333.

Noblesse Libre Imperiale de Franconie, Sa Convention avec

Jean, Evêque de Wurzburg, touchant la Regence dudit Evêché & l'Administration de la Justice. S. I. II. 370.

Sa Convention avec Jean Evêque de Wurzburg, lequel leur promet de garder inviolablement leurs Droits & Privilèges, de bien regler l'Administration de la Justice, tant Ecclesiastique que Seculiere, principalement le *Bratengericht* & *Compericht*. S. I. II. 422. Noblesse Immediate de Franconie du Canton de *Burhen*, son accord avec l'Abbé & l'Abbaye de *Fulde* sur tous leurs Différens, en 1666. S. II. I. 369.

Noblesse Imperiale de Suabe, Capitulation de la Libre Noblesse Imperiale de Suabe sur le *Neger* & dans le *Schwartzwald*, sur l'établissement d'un nouveau Directoire, en 1703. S. II. I. 32.

Nord, Plan projeté pour la Paix generale entre les Puissances du Nord étant en guerre, en 1719. VIII. I. 8. a.

Nuremberg, Ville Imperiale d'Allemagne, le *Burggraviat* de Nuremberg est donné par Rodolphe I. à Frederic Burggrave de Nuremberg, en 1281. I. I. 248. a.

Ses Différens avec ledit Burggrave au sujet d'un Bois appelé la *Forêt de Nuremberg*, des Péages &c. ajustés par la Sentence Arbitrale de quelques Electeurs & Princes de l'Empire, en 1362. II. I. 35. a. Elle obtient de l'Empereur Charles IV. le Privilège, que nulle Forteresse ou Ville ne pourra être bâtie, ni aucun Tribunal erigé dans son Voisinage à la distance d'une lieue. S. I. II. 203. Sa Transfation avec

Reinard de Neuperg, Maître de l'Ordre Teutonique pour l'Allemagne & l'Italie, touchant les Bâtimens appartenans à l'Hôpital de cet Ordre à Nuremberg, de l'an 1417. III. II. 172. a.

La Paix Religieuse de Nuremberg, faite entre l'Empereur Charles V. & les Princes & Etats Protestans de l'Empire, par laquelle on convient que personne ne troublera l'autre sur le fait de la Religion, jusqu'à ce qu'un Concile General ou les Etats de l'Empire en ordonnent autrement, de l'an 1532. IV. II. 87. a. Son Accord avec Albert le Jeune, Margrave de Brandebourg auquel ladite Ville promet de payer 300000 Ecus, pour se racheter de la Guerre, de l'an 1572. IV. II. 37. b.

Cassation dudit Accord par l'Empereur Charles V. *ibid.* 39. b. Confirmation de ladite Cassation. *ibid.* 41. a.

O.

Oizon, ou Opizon, Marquis d'Este, obtient de l'Empereur Frederic I. l'investiture de la Marche de *Genes* & de *Milan*, & de tout ce que possédoit le Marquis *Azen*, en 1162. S. I. I. 64.

Sa Restitution dans le Comté de *Reggio*, par l'Empereur Henri VI. en 1191. *ibid.* 69.

Oibizen & Nicolas, Marquis d'Este, leur Traité de Paix avec Gui & Mainfroi de Piss par lequel ceux-ci cedent aux premiers la Ville de *Modene* & obtiennent d'eux en échange la Terre de *Carpi*, en 1335. S. I. II. 130.

Oder de Fowanz, Chevalier, son Hommage prêté à Robert Duc, & à Othes Comte de Bourgogne, pour le Fief de *Ber*, en 1287. I. I. 219. b.

Odon, ou Eudes, Duc de Bourgogne, decontille à Philippe II. Roi de France, de faire aucune Paix ni Trêve avec le Roi d'Angleterre Jean sans Terre, quoique le Pape l'y voulût contraindre. I. I. 139. a.

Son Traité avec l'Evêque de Langres sur les Droits de Seigneurie dans la Ville de *Châillon sur Seine*, en 1206. *ibid.* 135. b.

Son Traité d'échange de quelques Terres & Seigneuries avec Hervé Comte de Nevers, en 1208. *ibid.* 141. b.

Son Accord avec l'Abbé de St. Martin d'Avalon. *ibid.* 142. a. Il confirme l'Accord fait entre Guillaume Seigneur de Paigny, & l'Abbé de *Cîteaux*, en 1214. *ibid.* 150. a.

Son Accord avec Guillaume Comte de Malcon & de Vienne. *ibid.* b. Son Accord avec le Chapitre de la Sainte Chapelle de *Dijon* pour les Prebendes & pour le Doyenné, en 1214. *ibid.* 151. a.

Odon, Marquis d'Enclise, sa Convention avec Guillaume Marquis du Montferrat, pour lui delivrer le Marquisat d'Enclise. S. I. II. 491. 496.

Odon ou Eudes, Seigneur de Montagne, renonce à toutes les Pretensions qu'il pourroit avoir contre Hugues IV. Duc de Bourgogne, en 1241. I. I. 180. a.

Oels, Principauté en Silese, Articles convenus & arrêtés par les Commisaires Imperiaux entre Henri & Charles Ducs de Munsterberg & Oels, Freres, & les Etats de la Principauté d'Oels, pour mieux établir les Constitutions du Pais, de l'an 1474. Avec la Confirmation de l'Empereur Maximilien II. V. I. 217. b.

Oettingen, la Maison des Comtes d'Oettingen élevée à la Dignité de Princes de l'Empire par Leopold I. Empereur, l'an 1674. VII. I. 280. b. Transfation entre les Princes Carateurs du Prince d'Oettingen avec le College Imperial des Comtes de Suabe sur la Transfation de la Maison d'Oettingen dans le College des Princes, de l'an 1686. VII. II. 243. b.

Oldembourg, Comté en Allemagne, Manoir & Gerard Comtes I. 2.

d'Oldenbourg cedent à *Christian I.* Roi de Danemarck, leur Frere, la portion qui leur appartenoit aux Pais de *Sleswig, Holstein & Stormare*, l'an 1460. III. L. 259. b. Leur Renonciation à ce sujet. *ibid.* 260. a. *Gerard* Comte d'Oldenbourg, la Quittance à *Christian I.* Roi de Danemarck son Frere de la somme de 2500 Florins, reçue à compte & en compensation de sa portion hereditaire des Duchés de *Sleswig & de Holstein*, de l'an 1470. *ibid.* 415. b. Autre Quittance pour l'entiere Somme. *ibid.* 416. a.

Oldenbourg & Delmenhorst, Comtes, Transaction passée entre *Maurice & Gerard* Freres, Comtes d'Oldenbourg & d'Elmenhorst sur la troisieme partie desdits Comtez, qui avoit été donnée au Comte *Gerard* par le Roi de Danemarck *Christian*, portant qu'elle sera partagée, faite par la Mediation dudit Roi & d'Adolphe Duc de Sleswig, l'an 1498. III. I. 250. b. Obligation de *Gerard*, Comte d'Oldenbourg & d'Elmenhorst, à son Frere *Christian* Roi de Danemarck, qu'il sera toujours prêt à restituer à lui ou à ses heritiers, quand il leur plaira, la portion que ledit Roi lui avoit cédée dans ledits Comtez. S. I. II. 405. Accord entre *Gerard & Maurice* Comtes d'Oldenbourg & d'Elmenhorst, Freres, pour ne se faire aucun tort l'un à l'autre & de posséder en commun leurs Terres, de l'an 1463. III. I. 286. a. L'Expectative en est donnée à *Frideric III.* Roi de Danemarck & aux Ducs de Holstein par l'Empereur *Maximilien II.* l'an 1570. V. I. 183. b. Convention entre *Frideric III.* Roi de Danemarck, & *Frideric* Duc de Sleswig-Holstein d'une part, & *Antoine Gunther* Comte d'Oldenbourg & d'Elmenhorst, sur la Succession eventuelle à ce Comté, faite en 1649. & confirmée par l'Empereur *Ferdinand III.* en 1653. S. II. I. 318. L'Expectative en est cédée par l'Empereur *Leopold I.* à *Joachim Ernest*, Duc de Holstein Ploen & ses Heirs milles, l'an 1664. VI. III. 34. a. *Oliver*, Traité de Paix d'Olive, fait entre le Roi de Pologne, l'Empereur & l'Electeur de Brandebourg d'une part, & le Roi de Suède, de l'autre, l'an 1660. VI. II. 101. a.

Omer (St.) Ville de l'Artois, cédée avec Aire à la France par *Ferrand* Comte de Flandres, en 1211. II. I. 142. b. *Ombelandes*, donnent la Souveraineté sur elles au Duc d'Alençon, l'an 1482. V. I. 426. *Oppau, Lubefchien & Jagerndorf* Villes de Silecie, hypothéquées par *Jean* Roi de Bohême à *Boleslas, Henri & Vladislas* Princes de Silecie, pour une Somme d'argent de 8000 Marcs, en 1311. I. I. 363. b. Revers desdits Princes pour la reddition des Villes susmentionnées. *ibid.* 364. a.

Oppelen, Duché dans la Silecie, cédé par *Casimir* le Duc d'Opelen à *Wenceslas* Roi de Bohême. S. I. I. 154. *Off-Frise*, Comté, son Accord avec *Guillaume*, Landgrave de Hesse, touchant les Contributions de Guerre, de l'an 1637. VI. I. 149.

Traité de Trêve entre le Comte d'Off-Frise, & la Landgrave Regente de *Hesse-Cassel*, de l'an 1644. *ibid.* 302. Declaration du Comte d'Off-Frise *George Christian*, par lequel il engage aux Etats Generaux des Provinces-Unies l'Eylerschantz, & *Jemgummer Duinger*, de l'an 1664. VI. III. 4. b. Protection de *Christian Eberhard*, Prince d'Off-Frise contre l'Inclusion de la Ville d'Embsen dans le Traité de Paix conclu à Ryswyk entre le Roi de France & les Provinces-Unies, en 1697. VII. II. 337. b. Decret de Sa Majesté Imperiale *Charles VI.* contre les Etats d'Off-Frise & la Ville d'Embsen, touchant leurs Differens avec leur Prince, de l'an 1723. VIII. II. 163. a.

Deduction où l'on prouve que ce Decret de Sa Majesté Imperiale se trouve fondé sur les antieures Resolutions Imperiales pour le Pais d'Off-Frise, les Accords, Conclusions des Dietes & Resolutions des Etats du Pais. *ibid.* 164. b. Deduction de la Liberté, Pouvoir & Droit qu'ont les Etats d'Off-Frise d'établir, percevoir & employer, sans le Concours du Prince, les Contributions, Taxes, & autres Impôts, publiée, en 1723. *ibid.* 167. b. Reponse à cette Deduction, démontrant que les Princes d'Off-Frise ont le même Droit aux Collectedans leurs Etats, que les autres Etats immediats de l'Empire. *ibid.* 172. a. Acte de Soumission des Administrateurs, remis de leurs Charges par la Commission Imperiale. *ib.* 179. b. Resolution du Prince *George Chretien* à l'égard des Habitans de *Leer*, en 1726. *ibid.* 181. a. Reponse & Declaration des Communes du Bailliage de *Leer* sur la susdite Resolution. *ibid.* Resolution ulterieure du Prince sur ladite Reponse & Declaration. *ibid.* 181. b. Seconde Declaration desdites Communes sur la precedente Resolution. *ibid.* 182. b.

Off-Frise, Voyez le reste sous l'article *Frisse Orientale*.

Orange, Principauté en France, Protection du Prince d'Orange *Guillaume de Nassau* contre l'execution des Traitez faits entre l'Empereur *Charles V.* & *François I.* & ce de la part de la France en ce qui le concerne, de l'an 1549. IV. II. 350. b. Autre Protection, de l'an 1558. IV. III. 30. a. Articles qui ont été accordés en la presence du Roi *Charles IX.* & de la Reine de France sa Mere entre le *Viceroy d'Avignon*, & le Capitaine & Gouverneur d'Orange, sur leurs Grâces reciproques, de l'an 1564. V. I. 128. b. Autres Articles, convenus, l'an 1576. *ibid.* 275. a. Accord entre le Dauphiné, le Comte *Vendassien* & la Principauté d'Orange, de l'an 1589. *ibid.* 479. a. Partage fait entre les Princes *Philippe Guillaume, Maurice & Henri de Nassau*,

Freres, des Biens du feu Prince d'Orange leur Pere, de l'an 1609. V. II. 113. a. Actes & Traité sur la reddition du Château & Citadelle d'Orange à Louis XIV. Roi de France, de l'an 1660. VI. II. 301. b. Restitué avec les autres Biens situés en France, par le Roy Louis XIV. à *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne, en qualité de Prince d'Orange, selon la teneur du 13 Article de la Paix de Ryswyk. S. II. I. 452. Acte de la Prife de Possession de cette Principauté fait au nom de *Guillaume Hyacinthe*, Prince de Nassau-Siegen, en 1702. S. II. II. 21.

Louis XIV. Roi de France fait un Traité d'Echange de cette Principauté avec la Prife de Conti, en 1703. *ibid.* 27. Resolution des Etats Generaux des Provinces-Unies, touchant les Biens Patrimoniaux du Roi de la Grande Bretagne *Guillaume III.* communément dite la Succession d'Orange, en 1711. VIII. I. 276. a.

Cédé par *Frideric Guillaume* Roi de Prusse à Louis XIV. Roi de France par la Paix d'Utrecht, en 1713. *ibid.* 357. b. Protection faite par *Guillaume Hyacinthe* Prince de Nassau-Siegen, pour la conservation de ses Droits sur cette Principauté, en 1713. S. II. II. 98.

Autre Protection faite par *Jacques Comte de Marignon* sur la même Principauté, Baronnie d'Arlay & autres Biens situés en Franche Comté. *ibid.* 101. Protection faite au Nom des Princes de Nassau-Dillenburg & Nassau-Siegen, Reformez, pour la Conservation de leurs Droits & Pretensions sur cette Principauté & autres Biens venus de la Maison de Chalon, en 1713. *ibid.* 103. Protection faite au Congrès d'Utrecht par *Joseph Marie d'Alinge*, de la Chambre de Seisil, Marquis de Coudré, pour la Conservation de ses Droits sur cette Principauté, contre toutes les Dispositions, Traitez ou Conventions faites ou à faire à son préjudice, en 1713. *ibid.* 105. Protection faite au Nom des Pupilles de *Jean Guillaume Friso*, Prince d'Orange & de Nassau, pour la conservation de leurs Droits sur cette Principauté & autres Biens de la Maison de Chalon, contre les Traitez faits à Utrecht entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 107. Autre Protection faite par le Marquis d'Aix, de Chastillon Ep de la Sarre. *ibid.* 109.

Orange, Neufchatel & Valengin, Protection de Louis Armand de Bourbon, Prince de Conti, pour la Conservation de ses Droits sur lesdites Principautés, contre tout ce qui s'est fait ou se fera au Congrès d'Utrecht à son préjudice, en 1713. S. II. II. 91.

Protection faite au même sujet, par *Charles Philippe d'Albion*, Duc de Luynes & de Chevreuse, contre les Dispositions contenues à cet égard dans le Traité de Paix entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 93. Protection faite au même sujet par *François du Prat* Comte de Barbançon. *ibid.* 96. Autre Protection par Louis Antoine du Prat, Marquis de Viteaux. *ibid.* 97. Protection par *Tuercy, Marquis d'Allegre*, pour la Conservation de ses Droits sur ces Souverainetés, contre les Dispositions faites à cet égard dans le Traité de Paix conclu à Utrecht entre les Rois de France & de Prusse, en 1713. *ibid.* 102.

Orange, sentimens du Prince & de la Princesse d'Orange, sur l'abolition du Test & des Loix Penales en Angleterre par le Roi *Jacques II.* VII. II. 151. b.

Orléans, Traité de Paix fait entre la Maison d'Orléans & celle de Bourgogne, du tems de *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1410. II. I. 334. b.

Défi des Enfans de la Famille d'Orléans à *Jean* Duc de Bourgogne pour avoir assassiné leur Pere Louis Duc d'Orléans, de l'an 1411. *ibid.* 343. b.

Autre Paix fait entre les mêmes, l'an 1412. *ibid.* 246. a. Autre Paix entre les mêmes faite l'an 1413. *ibid.* 352. b.

Orléans, Transaction du Duc & de la Duchesse d'Orléans avec *Philippe Guillaume* Electeur Palatin, au sujet des Biens Allodiaux de la Succession Electorale Palatine, de l'an 1687. VII. II. 148. a.

Ordre des Chevaliers de St. Jean en Allemagne, Protection de l'Empereur *Charles V.* pour tous leurs Biens, Droits, Immunités & Privileges, de l'an 1540. IV. II. 194. b. Accord entre *Conrad de Brunsberg* Maitre de l'Ordre en Allemagne, & *Bernard de Schullenbourg*, Baillif du Bailliage de la Marche de Brandebourg, portant, que les Freres de ce Bailliage pourront à l'avenir, toutes les fois qu'il sera nécessaire, élire entr'eux leur Baillif, qui sera confirmé par le Grand-Maitre de l'Ordre. S. I. II. 214.

Ordre Teutonique, Celestin III. Pape, donne ce nom-là aux Hospitaliers de St. Marie de Jerusalem en confirmant leur Ordre, en 1211. I. I. 116. b.

Les Chevaliers de l'Ordre Teutonique en Prusse, obtiennent de *Christian I.* Evêque de Prusse tous les Biens qui lui avoient été donnés par *Conrad* Duc de *Meisnie*, en 1230. *ib.* 167. a. Il reçoit la Terre de Culme dudit Duc. *ibid.* b. Confirmation de toutes les Possessions & Privileges dans la Pomeranie, par l'Empereur *Henri VII.* en 1311. S. I. II. 80. La Pomeranie lui est donnée par *Jean* Roi de Bohême & de Pologne, en 1335. I. II. 110. b. 111. a.

La possession des Terres de Culm, Dabzin, Cujawie, Pomeranie, & Thorn, qui lui fut disputée par *Casimir III.* Roi de Pologne, lui est confirmée par la Sentence Arbitrale de *Charles & Jean* Rois d'Hongrie & de Bohême, l'an 1335. *ibid.* 151. a. Lesdites Terres leur sont ôtez par les Commissaires du Pape *Benoit XII.* l'an 1339. *ibid.* 175. a.

Son Grand Maître *Henri de Plaine* fait un Traité avec *Henri V. Roi d'Angleterre* pour composer leurs Grèfs, & pour entreprendre à l'avenir bonne correspondance entr'eux & leurs Sujets, de l'an 1409. II. I. 328. b. Sa Paix faite avec *Wladislas Roi de Pologne*, & *Sigismond Grand Duc de Lithuanie*, l'an 1436. III. I. 13. a.

Traité de Commerce fait entre le Grand Maître de cet Ordre & les Villes *Hanſteutiques* avec *Henri VI. Roi d'Angleterre*, de l'an 1436. ib. 537. a. Confédération entre les Chevaliers de l'Ordre Teutonique en *Prusse*, & les Villes du même Pais, pour leur bien commun, faite l'an 1440. ibid. 86. a. Convention entre *Paul de Ruffdoff*, Grand-Maître de l'Ordre Teutonique d'une part, & les trois Maisons de l'Ordre de *Königsberg*, *Balgen* & *Brandebourg* de l'autre part, sur l'abolition du Péage appelé *Spenda-zall*, de l'an 1440. ibid. 89. a. Traité du Grand-Maître de l'Ordre Teutonique en *Prusse* avec *Casimir IV. Roi de Pologne*, par lequel il cède une bonne partie de la *Prusse* au Roi, reconnaissant le reste que l'Ordre retient pour Fief de la Couronne de Pologne, de l'an 1466. ibid. 348. b. Transfation du Maître de l'Ordre Teutonique par l'Allemagne & l'Italie avec la Ville de *Nuremberg*, au sujet des Bâtimens appartenans à l'Hôpital de cet Ordre dans ladite Ville, l'an 1487. III. II. 179. a.

Ojman I. Empereur des Turcs, fa Convention avec l'Empereur *Matthias*, touchant l'exécution de la Paix de *Sinuarock*, de l'an 1618. V. II. 309. b.

Extrait de la Paix avec *Sigismond III. Roi de Pologne*, de l'an 1621. ibid. 371. a.

Ofrevant Baronie, relevant de la France, & possédée par le Comte de Hainaut. S. I. I. 157. 159.

Conventions 12-déclues entre *Philippe le Bel Roi de France*, & *Jean d'Acigne*, Comte de Hainaut. ibid. 169.

Ofrevant, Château de la Croatie, vendu par *Sandagli Woywode* de Bosnie à la République de *Venise* pour cinq mil le Ducats, l'an 1411. II. I. 341. a.

Othes, Comte de Bourgogne, cède son Comté pour cinq ans à *Hugues IV. Duc de Bourgogne*, en 1241. I. I. 178. a. 179. b. Il donne en fiefs à *Robert Duc de Bourgogne* les Châteaux de *Trefort* & de *Marious* & le Pais de *Revermonde*, en 1285. ibid. 260. b.

Ofhon IV. Comte de Bourgogne, promet *Jeanne* sa Fille unique à un des Fils de *Philippe le Bel Roi de France*, en 1295. I. I. 199. a.

Ofhonin & *Renaud* de Bourgogne, Freres, leur Alliance avec *Thomas* & *Amé* de Savoie, aussi Freres, en 1071. I. I. 51. a.

Ottocare, Roi de Bohême, obtient plusieurs Privilèges & Prerogatives de *Frederic II. Empereur*, en 1212. I. I. 144. b. Son Traité de Paix avec *Etienne Roi de Hongrie*, en 1271. ibid. 233. a. Sa donation du Château *Grevilis* au Seigneur de *Plaine*, ibid. 234. b. Il cède, par arbitrage des Evêques de *Wurtzbourg* & d'*Olmutz*, du Comte *Palatin du Rhin* & du *Margrave de Brandebourg*, à *Rudolphe I. Empereur d'Aurichie*, la *Stirie*, la *Carinthie*, la *Carinthie*, la *Marche* & le *Port Nabor*, & reçoit de lui l'Investiture de *Bohême*, de *Moravie* & du reste de ses Pays; Il donne de plus sa fille en mariage au fils de l'Empereur, & marie son fils avec une Fille dudit Empereur, en 1276. ibid. 237. b.

Ottocare, Duc de *Syrie*, son Diplôme, par lequel il nomme pour son Successeur dans ledit Duché *Leopold Duc d'Aurichie*, S. I. 164.

Orton I. Empereur, fa Donation du Comté de *Furcon* à l'Evêque de ce lieu, en 956. I. I. 32. a.

Il donne à l'Evêque de *Parne* toute la Jurisdiction dans la Ville & à 3 lieues aux environs, en 956. ibid. 36. b. Sa Confirmation & ultérieure augmentation des Villes & Pais donnez au *St. Siège* par *Pepin* & *Charlemagne*, comme aussi son Règlement touchant l'Election des Papes, en 903. S. I. I. 22. b. Son Diplôme, par lequel il crée *Gualter* de *Gonzague* Vicairé de l'Empire & premier Marquis de *Mantoue*, en 962. I. I. 37. a. b.

Il depose *Jean XII. Pape*, en 963. ibid. 38. b.

Orton III. Empereur, confirme à l'Evêque de *Spire* le Privilège de la Jurisdiction, en 989. I. I. 40. b. Privilèges qu'il accorde à ceux de *Venise*, en 992. S. I. I. 24. Il obtient par échange le Monastère de *Sainte Marie* de l'Archevêque de *Ravenné* & y érige une Abbaye Royale, en 1001. I. I. 41. b. Fragment d'une Constitution ordonnée de lui dans une Diète touchant l'Election des Empereurs par *Sept Electeurs*, en 1001. S. I. I. 181.

Orton IV. Empereur, les Pays qu'il obtient au Partage de son Patrimoine de ses Freres *Henri Duc de Saxe* & Comte *Palatin du Rhin*, & *Guillaume*. I. I. 130. a. Il abolit la Couronne des Empereurs ci-devant, d'occuper les Biens Meubles des Evêques decedans, en 1198. ibid. 382. a. Son Diplôme, par lequel il confirme à la Ville de *Milan* tous ses Droits & Libertés, en 1208. ibid. 138. b. Son Diplôme de Confirmation & d'augmentation de tous les Biens, Prerogatives & Privilèges de l'Archevêché de *Ravenné*, en 1208. ibid. 140. a. Sa Lettre d'Investiture de la *Marche d'Ancone*, donnée à *Azzon VI. Marquis d'Este*, en 1210. S. I. I. 74. Son Traité avec *Louis Duc de Bavière*, par lequel celui-ci s'oblige avec serment de l'aider contre le Pape & tout autre Ennemy, en 1212. I. I. 143. b.

Orton, Electeur *Palatin*, & *Etienne*, *Frederic* & *Jean* Comtes *Palatins*, Ducs de *Bavière*, leur Revers donné à l'Evêché de *Passau*, par lesquels ils promettent de n'exiger & même de

n'accepter aucune sorte de Collecte des Ecclesiastiques dependants de l'Evêché de *Passau* qui sont en *Bavière*, en 1377. II. I. 117. b.

Orton, Comte *Palatin du Rhin*, son Traité d'Union & de Paix Publique fait pour 5 ans avec la Ville d'*Eslingen*, pour leur defense mutuelle, de l'an 1218. II. II. 120. b. Sa Transfation avec *George Roi de Bohême*, par la Mediation de *Louis* aussi Comte *Palatin du Rhin*, touchant certaines Villes & Lieux mouvans de Bohême, en 1265. S. I. II. 425.

Il vend à *Jean Evêque de Worms* le Château de *Heimspach* avec les Villages de *Lautenbach* & *Salzbach*, en 1285. ibid. 464.

Orton & Woldemar, Margraves de *Brandebourg*, Declaration & assurance que donnent leurs Deputez en leur nom, & de celui du *Rudolphe Duc de Saxe*, à *Rudolphe & Louis* Comtes *Palatins du Rhin*, touchant l'Election d'un Empereur, & la Confirmation des Possessions, Droits & Privilèges des derniers, en 1308. S. I. II. 67.

Orton, Duc de *Brunwig*, son Consentement donné à la Vente de quelques Biens à l'Abbé de *Ridagshusen* par *Helenburg*, Veuve de *Thebert de Werburg*, en 1333. I. I. 172. b.

Orton, Comte de Deux-ponts, fa Transfation avec *Rudolphe & Louis* Comtes *Palatins du Rhin*, par lequel il s'oblige d'avoir le Château de *Tutenheim* & la Ville de *Bretten* bien munis toujours prêts & ouverts à leur service, & reconnoit ledit lieu *Tutenheim* avec les Villes de *Rheinheim*, *Knaudenheim*, *Grevenhart* & *Winde* pour leurs fiefs, en 1309. I. I. 315. a.

Orton, *Louis* & *Henri*, Ducs de *Carinthie* & Advocats des *Episcops d'Aquile*, *Trento* & *Brixen*, leur Traité de Paix avec les Villes de *Mantoue* & de *Verone*. S. I. II. 8.

Orton, Duc de *Carinthie*, & Advocat des *Episcops de Trente* & de *Brixen*, *Henry Roi de Bohême*, son Frere, *Guillaume* & *Aldeger de Castro-Barco*, font une Alliance pour 16 ans avec les Villes de *Verone* & de *Mantoue*. S. I. II. 62.

Orton, Comte de *Bentheim*, donne tous ses Biens Allodiaux situés dans le Comté de *Guelde* à *Orton* Comte de *Guelde*, duquel il les reçoit en fief. S. I. I. 103.

Orton, Comte de *Guelde*, ses Traitez de Paix avec *Henri Duc de Bourgogne*. I. I. 157. b. 128. a. 129. a.

Orton, Comte d'*Orlanndau*, son Traité avec *Jean Burgrave de Nuremberg*, par lequel ledit *Orton* engage & hypothèque à *Jean* les Villes & Terres de *Culmbach*, *Treysach* & *Bernck* avec leurs dependances, sous cette condition de les pouvoir garder en cas que lui *Orton* vienne à deceder sans Hoirs mâles, en 1338. I. II. 166. a.

Orton d'Esse, Chevalier, Instrument de donation de la Ville de *Combach*, qui lui fut faite par les Empereurs *Lohar* & *Louis*. S. I. I. 21. 22.

Over-Iffel, Capitulation de la Noblesse de ce Pais avec *Christophe Bernard* Evêque de *Munster* auquel elle se boumet, comme à son Seigneur Territorial, de l'an 1679. VII. I. 207. a.

Outre-Manse, Pays, Traité touchant sa division & possession Souveraine entre *Philippe IV. Roi d'Espagne* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1658. VI. II. 212.

Autre Traité entre les mêmes, touchant les Revenus de ce Pays, de l'an 1659. ibid. 295.

Oxenfiern (le Comte d') fa Protestation faite au nom de la Couronne de *Suede* sur le retardement de l'Execution de la Paix de *Westphalie* & du Recès de *Nuremberg* à l'égard de l'Amnistie & des Grèfs, de l'an 1659. VI. I. 539. a.

P.

P. Aiac, Château & Chastellenie en France cédée par les Anglois à *Philippe Auguste Roi de France*. I. I. 120. a.

Padois & *Troisfe*, Villes d'Italie données par *Louis de Bavière* Empereur à *Albert* & *Orton* Ducs d'*Aurichie*, en Fief de l'Empire, en 1335. II. II. 152. b. 164. b.

Paisans, dommages caufez à l'Electeur de *Mayence* par leur tumulte, dans la Ville d'*Erfford*. IV. II. 59. b.

Paix publique de l'Empire ordonnée par l'Empereur *Henri III.* dit le *Nour*, en 1051. S. I. I. 25. Confédération entre *Rudolphe Archi-Chancelier* du St. Empire en Allemagne, *Robert* saine Comte *Palatin du Rhin*, *Bernard* Evêque de *Wurtzbourg*, *Leopold Duc d'Aurichie*, *Frederic Burgrave de Nuremberg*, & *Elerard* Comte de *Wirttemberg*, d'une part, & les Villes *Libres* & *Impériales* de *Suede* & du *Rhin* d'autre part, par commandement de l'Empereur *Wenceslas* pour le maintien de la Paix publique & pour leur defense & assistance mutuelle, pour trois ans, de l'an 1384. II. I. 187. a.

Ordonnance de l'Empereur *Wenceslas* au sujet de la Paix publique, de l'an 1388. ibid. 210. a. Paix publique de *Francfort*, ordonnée par l'Empereur *Frederic III.* l'an 1486. II. II. 151. b. Paix Publique de l'Empire, ordonnée par l'Empereur *Maximilien I.* & confirmée par le Legat du Pape *Alexandre VI.* l'an 1502. IV. I. 12. b.

Ordonnée par tout l'Empire à la Diète de *Worms* par l'Empereur *Charles V.* l'an 1521. ibid. 321. b.

Palatinat, Instrument du Partage fait entre les quatre Fils de l'Em-

L'Empereur Robert, par les sept Arbitres qu'il avoit nommez, où on voit quels sont les Biens inéparablement attachés à l'Electorat Palatin, & ceux qui, comme Hereditaires & purement allodiaux ont été partagez & peuvent l'être encore, de l'an 1210. II. I. 330. b. Règlement fait par l'Empereur Sigismund pour la Succession à l'Electorat & à l'Office d'Archiduc dans la Maison des Comtes Palatins du Rhyn, en 1414. & 1434. S. I. II. 337. & 367. Accord entre Jean & Robert Comtes Palatins du Rhyn, touchant l'Expectative de l'Electorat de leur Maison & sur la Séance dans les Diètes, concilié dans le Monastere de Disibodenberg, l'an 1547. IV. II. 209. a. Transaction de Marbourg conclue par la Mediation de Philippe Landgrave de Hesse, entre les Ducs Robert & Wolfgang Comtes Palatins du Rhyn, par lesquelles Wolfgang cede à Robert, sous certaines conditions, quelques Châteaux, Villages & Biens, de l'an 1543. *ibid.* 266. b. Traité d'Union entre Frideric Electeur Palatin & les autres Princes, Comtes Palatins du Rhyn, pour la Consecration de l'Electorat dans leur Maison & dans leurs Lignes, de l'an 1545. *ibid.* 295. a. Autre Traité entre les mêmes Electeur, & les autres Comtes Palatins du Rhyn pour le Renouvellement de la fidele Union touchant le maintien & la Succession à la Dignité Electorale dans leur Maison, l'an 1551. IV. III. 24. b. Pacte de Succession convenu entre l'Electeur Frideric & les autres Princes de la Maison Palatine, de l'an 1553. *ibid.* 60. b. Transaction entre Frideric III. Electeur Palatin, & George, Comte Palatin son Frere, par laquelle Frideric lui cede & transporte le Château & Bailliage de Manden avec la Kellerie de *Münsterdriesen*, de l'an 1559. V. I. 49. a. Pacte de Succession entre Charles Electeur Palatin, & Philippe Guillaume, Duc de Neubourg, de l'an 1685. VII. II. 98. a. Sentence arbitrale double & fort différente, rendue par les Plenipotentiaires de l'Empereur Leopold I. & ceux de Louis XIV. Roi de France, sur les différens de la Succession Palatine, entre Jean Guillaume Electeur Palatin & Elisabeth Duchesse d'Orléans, de l'an 1701. VIII. I. 6. b. Sentence Arbitrale & définitive du Pape Clement XI. donnée sur les différens de la Succession Palatine entre Jean Guillaume, Electeur Palatin, & Elisabeth Charlotte Duchesse d'Orléans, de l'an 1702. *ibid.* 98. a. Règlement de l'Etat & des affaires de Religion, dans ce Païs, publié par l'Electeur Jean Guillaume, en vertu d'un Recès fait à des fins avec Frideric I. Roi de Prusse, en 1706. *ibid.* 179. a. Pandolphe de Malatesta, Seigneur de Bracc & de Bergame, son Traité d'Alliance avec Philippe Marie Anglus Duc de Milan, de l'an 1414. II. II. 15. a. Papes de Rome, Privileges qui leur sont accordés par Constantin le Grand, §. I. l. 3. Ils doivent être élus par les Romains. I. I. 8. a. Serment des Romains prêt à Zolaire I. Empereur touchant leur Election, en 824. *ibid.* Ils sont obligés par ledit Serment de prêter le serment de fidelité aux Empereurs. *ibid.* Ils doivent être élus & consecrés en présence des Envoyés de l'Empereur. *ibid.* 27. b. Desordres qui se commettoient à Rome à leur décès aux 9 & 10. Siècles. *ibid.* b. & 28. a. Règlement touchant leur Election faite par l'Empereur Otton, en 962. S. I. I. 22. Par Henri II. en 1014. *ibid.* 25. 26. Par le Pape Nicolas II. en 1029. I. I. 29. b. & §. I. l. 3. C'est à deux tiers des suffrages des Cardinaux, doit être reconnu le Pape legitime. I. I. 104. b. Statut du Concile de Lion sous Innocent IV. touchant les suffrages pour leur Election, en 1245. *ibid.* 183. b. Constitution de Pie IV. touchant les Elections des Papes. S. II. I. 172. Pape futur, les Electeurs de l'Empire du Parti de Frideric Duc d'Autriche adressent au Pape futur une Lettre, par laquelle ils lui notifient l'Electon qu'ils avoient faite dudit Frideric pour Empereur, priant le Pape d'approuver cette Election & de donner l'Onction & la Consecration au nouvel Empereur, en 1314. I. II. 14. a. L'Empereur Louis de Baviere soutient qu'un Concile est supérieur au Pape, & qu'on peut appeler de lui à un Concile. S. I. II. 141. b. Si les Empereurs dependent des Papes, ou les Papes des Empereurs. I. II. 102. b. *En suite*. Si un Pape peut revoke les Decisions de ses Predecesseurs touchant la foi & les moeurs. S. I. II. 118. b. Les Etats Generaux des Provinces-Unies n'admettent son Inclution faite de la part du Roi de France à la Paix de Ryswick, qu'en qualité de Prince seculier d'Italie. VII. II. 398. Pappenheim, Comté d'Allemagne, Transaction des Comtes de Pappenheim, confirmée par l'Empereur Frideric III. que l'Office hereditaire de Maréchal de l'Empire sera toujours exercé par l'ainé d'entre eux, en 1478. S. I. II. 452. Traité d'Accommodement entre les Comtes de Pappenheim comme Maréchaux Hereditaires de l'Empire, & les Villes Imperiales sur leurs différens au sujet de l'assignation des Quartiers, Etablissement des Cabarets, Protection des Juifs, Jurisdiction Civile & criminelle des Etrangers dans les Diètes Generales &c. de l'an 1614. V. II. 215. a. Paquet, Conclusion des Etats Evangeliques à Ratisbonne, pour que la Fête de Paques, de l'année 1724. soit célébrée selon le Calcul Astronomique. VIII. II. 11. a. Paraphernaux, Biens paraphernaux qu'est ce que c'est. V. I. 1. a. n. Paris, Appellation de l'Université de Paris, pour defense des

Electons & du Droit commun contre les Concordats de Bologne, à un Concile futur. S. II. I. 62. Sa Defense aux Imperateurs & Libraires d'imprimer & de vendre lesdits Concordats. *ibid.* 64. Parlement d'Angleterre, son Manifeste contre les Provinces-Unies, de l'an 1652. VI. II. 28. a. Replique à ce Manifeste, par les mêmes Provinces. *ibid.* 31. b. Parlements d'Angleterre, leur Covenant avec les Parliaments d'Ecosse, de l'an 1643. VI. I. 287. 290. a. Leur Traité avec les mêmes pour le maintien dudit Covenant. *ibid.* 290. a. Leur Capitulation d'Oxford faite avec ceux du Parti du Roi Charles I. de l'an 1646. *ibid.* 344. a. Leurs Propositions faites audit Roi, par le Parlement d'Angleterre & d'Ecosse. *ibid.* 351. a. Parlement, Arrest du Parlement de Bourdeaux, de l'an 1602. défendant toutes Excommunications & autres Actes contraires à l'Autorité du Roi de France, sous pretexte de la Bulle in *Cena Domini*. S. II. I. 211. Arrest du Parlement de Normandie contre la Bulle du Pape Gregoire XIV. par laquelle il excommunié Henri IV. Roi de France, ladite Bulle y est condamnée à être lécetée & brûlée par le Bourreau & le Nonce du Pape *Mansueti Landriani* à être apprehendé vif ou mort pour être représenté à la Justice. S. II. I. 211. Les Arrests du Parlement de Paris touchant les Plaintes & Griets d'Edouard I. Roi d'Angleterre comme Duc de l'Aquitaine, en 1286. I. I. 262. b. Ses Reponses & Reglemens sur quelques Articles presentés de la part du Roi & de la Reine d'Angleterre lors cités à Paris, touchant le Comté de Ponthieu. *ibid.* 264. a. Le Parlement de Paris fait des Remontrances à François I. Roi de France, touchant ses Concordats, faits avec le Pape Leon X. & lui expose les raisons, qui l'ont empêché de les enregistrer & publier. S. II. I. 47. Ses ultérieures Remontrances sur le même sujet. *ibid.* 47. Arrest du Parlement de Paris contre Jean Tanguerel, Bochelet en Theologie qui avoit soutenu, que le Pape peut depouler les Princes qui lui sont rebelles. *ibid.* 167. Arrest du même Parlement, pour empêcher, que sous pretexte de Religion la Couronne de France ne soit transférée en main étrangere au prejudice de la Loi Salique & autres Loix fondamentales du Royaume, en 1593. *ibid.* 222. Arrest du même Parlement, rendu contre Jean Chastel & contre les *Jesuites* à l'occasion du Parricide qu'il attendoit contre le Roi Henri IV. en 1594. Avec l'inscription de la Pyramide ignominieuse élevée sur la place de la Maison demolie du Pere de ce malheureux. *ibid.* 226. Son Arrest contre la doctrine que le Pape a également la puissance Spirituelle & Temporelle, & que les Rois tiennent la Temporelle de lui. *ibid.* 227. Son Arrest contre le Livre du Cardinal Bellarmin De *potestate summi Pontificis in temporalibus*. *ibid.* 227. Son Arrest contre les Princes Unis, retirés à Sedan, & en faveur des Ducs de Guise & de Bouillon, le Comte de Solfers & autres, de l'an 1641. VI. I. 218. a. Arrest du Parlement de Paris, en 1647. faisant définitive à tous Archevêques, Evêques &c. de recevoir & publier les Decrets de l'Inquisition de Rome, & en general toutes les autres Bulles ou Brefs des Papes. S. II. I. 323. Son Arrest, par lequel le Traité fait entre Louis XIV. & le Duc de Bouillon pour l'échange du Duché de Bouillon & la Principauté de Sedan est de nouveau enregistré & ladite Principauté reconnue pour Souveraine & indépendante, de l'an 1657. VI. II. 198. b. Son Arrest par lequel la Regence du Royaume de France est déferée au seul Duc d'Orléans, le Duc de Bourbon étant déclaré Chef du Conseil, de l'an 1715. VIII. I. 456. a. Louis XV. lui rend la Liberté de lui faire ses Remontrances sur les Edits qui lui seront envoyés, avant d'être obligés de les enregistrer. *ibid.* 457. b. Son Arrest ordonnant la suppression d'un Livre sur l'Autorité & l'Infaillibilité des Papes, avec le Discours de l'Avocat du Roi requérant cette suppression, en 1724. VIII. II. 88. a. Parlements d'Irlande, leur Trêve avec les Royautés, de l'an 1643. *ibid.* 291. a. Parme, l'Evêque de Parme obéit d'Orléans I. Empereur toute la Jurisdiction dans la Ville & à 3. lieues aux environs. I. I. 36. b. Le Comté de Parme donné par Conrad II. Empereur à l'Evêque de Parme, en 1029. *ibid.* 44. a. Donation du Bourg de Regnani fait à l'Evêque de Parme par Frideric I. Empereur. *ibid.* 110. a. La Ville de Parme fait un Traité d'Alliance avec les Villes de Verone & de Mantoue, principalement contre le Marquis d'Este, en 1305. S. I. II. 34. Parme & Milan, Villes leur Ratification de la Trêve que Louis Marquis de Mantoue avoit faite avec le Comte Gualtieri touchant Guastalla, de l'an 1447. III. I. 164. a. Protestation de Raimond Farnese Duc de Parme, pour l'argent qu'il avoit offert à la Chambre Apostolique pour le degagement du Duché de Castro & de la Seigneurie de Ronciglione & qui n'avoit pas été accepté, en 1667. S. II. I. 389. Autre Protestation faite, en 1691. *ibid.* 421. Traité conclu entre le Marquis de Prié & les Commissaires du Duc de Parme pour les Quartiers d'hiver des Troupes Imperiales dans les Etats de Parme & Plaisance, en 1705. VIII. I. 206. b. Demandes du Duc de Parme, qu'il fit faire au Congrès de Cambray, en 1724. touchant l'Institution eventuelle des Duches

Duché de Parme & de Plaisance. S. II. II. 170.
 Répente des Ministres de l'Empereur à ces Demandes. *ibid.* 173.
 Protestation du Pape Innocent XIII. contre ladite Investiture.
 Paschal I. Pape, Confirmation, qu'il reçut de Louis le bonnaire, Empereur, touchant les Villes & Païs qui lui furent donnés par Pépin & Charlemagne, en 817. S. I. I. 8.
 Paschal II. Pape, ses Actes avec l'Empereur Henri V. I. I. 61. b. & *Supra*.
 Comme il eluda son serment de ne point excommunier Henri V. Empereur. *ibid.* 63. b. n. Son Decret par lequel il accorde les Investitures des Evêques à l'Empereur, en 1112. *ibid.* 64. a.
 Passarowitz, le Traité de Paix de Passarowitz fait entre l'Empereur Charles VI. & Achmet Empereur des Turcs, par lequel Belgrade & Temeswar avec plusieurs autres places sont cédées à l'Empereur Charles VI. en 1718. VIII. I. 120. a.
 Passau, Evêché d'Allemagne, Revers donné par Jean Evêque de Passau & de son Chapitre à Albert Duc d'Autriche, portant promesse & obligation de s'entraider de toutes leurs forces contre leurs Ennemis, & de recevoir lui ou ses Troupes dans leurs Châteaux & Places fortes, en 1381. II. I. 155. b.
 Revers donné par le même Evêque, & son Chapitre au même Duc, par lequel ils lui accordent le Droit d'ouverture & de préférence de Vente sur quelques Châteaux & Places situés sur le Danube, l'an 1383. *ibid.* 177. b. Lettres de Herman Doyen, & du Chapitre de Passau, par lesquelles ils s'obligent envers Albert Duc d'Autriche de l'assister lui & ses Héritiers après lui, de toutes leurs forces & toutes les fois qu'ils en seront requis, comme aussi de tenir leurs Places ouvertes pour son service, de l'an 1387. *ibid.* 209. b.
 Statut & Obligation de George Evêque de Passau & de son Chapitre, par lequel ils s'obligent envers Albert Duc d'Autriche, de l'assister lui & ses Héritiers après lui, de toutes leurs forces & de toutes leurs forces & en toute occasion de nécessité, comme aussi de lui ouvrir leurs Places & Châteaux, ladite Obligation devant passer à leurs Successeurs, comme un Statut perpétuel de l'Evêché, en sorte que nul Evêque ou Chanoine ne soit reçu & installé sans en promettre l'obéissance avec serment, de l'an 1388. *ibid.* 216. a. Revers donné par le même Evêque audit Duc, portant que les Places du Danube, *Viechstein, Oberjelen, Niederjelen, Ramersbach, Hagenbach, Walden & Riedegg* ne pourront jamais être vendus, engagés ni aliénés de l'Evêché, & que si la nécessité oblige à le faire, ce ne pourra être qu'en faveur dudit Duc ou de ses Héritiers, de l'an 1389. *ibid.* 227. b.
 Revers du même Evêque donné au Duc susdit, par lequel il s'oblige à l'assister de toutes les forces contre ceux qui voudroient l'attaquer à cause de l'assistance qu'il lui a donnée pour l'établir dans son Evêché. *ibid.* 228. a. Revers donné par le même Evêque & par son Chapitre audit Duc Albert, par lequel ils s'obligent de l'assister de toutes leurs forces lui & ses Successeurs contre tous leurs Ennemis, & de leur ouvrir toujours leurs Châteaux & Places fortes & de leur vendre ni aliéner aucune fois l'avoir offerte premièrement aux Ducs d'Autriche, & à leur refus, à quelqu'un de leurs fidèles Sujets, lequel refusant aussi de l'acheter, ils en pourront traiter avec quelque autre, mais toujours sous l'obligation de les tenir ouvertes pour le service de l'Evêché & de l'Autriche. *ibid.* 229. b. Déclaration du même Evêque, & de son Chapitre, par laquelle ils promettent au même Duc, & depuis Empereur, d'accomplir & d'observer religieusement les Alliances faites par eux avec son Prédecesseur Albert IV. de l'an 1421. II. I. 159. b.
 Déclaration reciproque dudit Archiduc Albert V. de vouloir maintenir & observer inviolablement tous les Traitez auparavant faits avec ledit Evêché de Passau. *ibid.* Transaction de Passau, de l'an 1452. IV. III. 42. a. Transaction entre l'Empereur Rodolphe II. & l'Evêque de Passau, au sujet de la Jurisdiction Ecclesiastique Territoriale en Autriche, de l'an 1492. V. I. 491. b.
 Ulteureur Transaction entr'eux sur les Inventaires des Curez & Doyens après leur mort, de l'an 1600. *ibid.* 493. b.
 Patarsen, Sorte d'Hérétiques, du temps de Eridrie II Empereur. S. I. I. 80.
 Patriarche de Constantinople, la Bulle de Plomb au Concile de Bâle, touchant sa préférence à un Concile General à tenir. III. I. 7. a.
 Patriarche, l'Ordre des Patriarches réglé avec les Grecs au Concile de Florence, l'an 1439. III. I. 66. b.
 Paul II. Pape, approuve & confirme la Paix faite entre Ferdinand, Roi de Sicile, Galeas, Marie Sforce Duc de Milan & les Républiques de Venise & de Florence, l'an 1467. III. I. 260. b.
 Son Traité d'Alliance avec la Republique de Venise, de l'an 1469. *ibid.* 405. b.
 Paul III. Pape, la Confirmation de l'Accord de Quédinbourg fait l'an 1523, entre les Ducs de Brunswick & l'Evêché de Hildesheim, pour terminer leurs différends, de l'an 1537. IV. I. 384. b. Son Entrevue avec l'Empereur Charles V. & le Roi de France François I. à Nice, l'an 1538. IV. II. 172. b.
 Sa Sentence en faveur de l'Evêché de Hildesheim contre Eric & Henri Ducs de Brunswick-Lunbourg, de l'an 1540. *ibid.* 204. a. Son Alliance avec l'Empereur Charles V. contre la Ligue de Smalcalde, de l'an 1546. *ibid.* 308. b. Sa

Bulle des Indulgences accordées à ceux qui s'engageront dans la Guerre contre les Protestans, de l'an 1546. IV. II. 310. a.
 Paul IV. Pape, la Bulle renouvelant & confirmant toutes les Excommunications, Sentences & Censures des Papes précédentes, contre ceux qui briguent la Papauté, ou traitent ensemble de l'élection d'un nouveau Pape du vivant d'un Pape. S. II. I. 161.
 Paul V. Pape, sa Bulle d'Excommunication contre la Republique de Venise, de l'an 1606. V. II. 64. b.
 Ses Lettres aux Catholiques d'Angleterre de ne point prêter le serment prescrit par Jacques I. Roi d'Angleterre, au préjudice de l'autorité du Pape, de l'an 1606, 1607. *ibid.* 77. a. 78. a. Sa Lettre au Cardinal de Joyeuse touchant ce qui se passa en France au sujet de l'acceptation du Concile de Trente. S. II. I. 280.
 Pays-Bas, Union & Confédération des trois Etats du Duché de Brabant, de Middelbourg, Limbourg, Luxembourg, Flandre, Hainault &c. pour leur Bien commun, de l'an 1488. III. II. 189. b. Lo Pragmaticque de l'Empereur Charles V. que les XVII. Provinces devaient toujours être unies, & que dans les Successions le Droit de représentation y aura lieu. S. II. I. 131. Règlement touchant le Commerce entre la France & les Pays-Bas, de l'an 1550. IV. III. 3. b. Articles présentés à Philippe II. Roi d'Espagne d'ériger les Provinces du Pays-Bas en Royaume. S. II. I. 176. Alliance de plusieurs Nobles des Pays-Bas pour maintenir leurs Privilèges contre les Entreprises de la Cour d'Espagne, de l'an 1566. V. I. 134.
 Leur Union de Gand de l'an 1576. *ibid.* 278. Leur acte pour obliger Don Jean d'Autriche de retirer les Troupes Espagnoles, à Bruxelles, l'an 1577. *ibid.* 285. a. Leur Accord avec ledit Prince. *ibid.* b. Extrait de leur Traité d'Alliance avec la Reine d'Angleterre Elisabeth, de l'an 1577. *ibid.* 315. a. Paix de Religion établie par le Gouverneur General l'Archiduc Matthias, le Prince d'Orange & les Etats Generaux, à Anvers, l'an 1578. *ibid.* 318. b. Leur Traité avec le Duc d'Alençon & d'Angoulême, l'an 1578. *ibid.* 320. b. Articles de la Paix conclue entre les Deputés du Duc de Parme & les Provinces d'Artois, de Hainault, & quelques Villes de Flandre, de l'an 1579. *ibid.* 350. Articles proposés aux Etats Generaux par l'Empereur Rodolphe II. aux Conférences de Cologne, pour faire la Paix avec Philippe II. Roi d'Espagne, l'an 1579. *ibid.* 361. Articles de Paix proposés de la part des Etats Generaux, audités Conférences de Cologne. *ibid.* 363. a. Articles & Conditions accordées entre le Duc d'Alençon & les Etats Generaux des Pays-Bas, l'an 1580. *ibid.* 380. b. Assurance donnée par les Etats Generaux assemblés à Anvers, aux Deputés des Provinces de Hollande, Zelande & Utrecht, que ce qui a été accordé à Bourdeux le 23 du Janvier, l'an 1581, avec le Duc d'Alençon, ne préjudiciera point à leurs Privilèges & Accords faits avec le Prince d'Orange, de l'an 1583. *ibid.* 426. a. Philippe II. Roi d'Espagne les donne & cede à Isabelle, sa Fille, en faveur de son Mariage avec Albert, Archiduc d'Autriche, l'an 1598. *ibid.* 573. a.
 Pays-Bas Espagnols, Obligation donnée par le Gouverneur General d'Espagne, au nom du Roi Catholique pour le paiement des Contributions qui étoient encore dues à la France au tems de la Paix de Nimègue, avec soumission à toute execution Militaire, en cas de non-paiement, de l'an 1679. VII. I. 396. b. Articles convenus pour faciliter le Commerce entr'eux & la France, de l'an 1703. VIII. I. 125. b.
 Règlement concerté entre Anne Reine de la Grande Bretagne & les Etats Generaux des Provinces-Unies, pour le Gouvernement desdits Païs sous leur autorité Administrative, jusqu'à ce que le Roi Charles III. en soit mis en possession, de l'an 1711. *ibid.* 281. b. Donation de ses Païs, faite par Philippe V. Roi d'Espagne à Maximilien Emmanuel, Electeur de Bavière, en 1712. *ibid.* 288. b. Conditions attachées à ladite Donation. *ibid.* 289. b.
 Pays-Bas Autrichiens, Edit de l'Empereur Charles VI. touchant le Règlement de leur Gouvernement à leur situation présente, donné en 1718. VIII. I. 510. a.
 Pays-Bas Unis, Voyez Provinces-Unies.
 Pedro, Prince & Regent de Portugal, son Contrat de Mariage avec Marie Françoise Elisabeth de Savoye, de l'an 1669. VII. I. 81. a.
 Son Traité d'Alliance & de Commerce avec les Provinces-Unies, de l'an 1669. *ib.* 114. b. Il devient Regent du Royaume au lieu du Roy Alfonso VI. son Frere qui abdique. S. II. I. 381. Dispense du Pape Clement IX. sur son Mariage avec Marie de Savoye, Epouse dudit Alfonso, son Frere. *ibid.* 382. Confirmation de ladite Dispense. *ibid.* 387. Bref Apotoliques dudit Pape à ce Prince sur la seconde Dispense accordée en faveur de son Mariage. *ibid.* 388. Son Traité Promis au St. Sacrement, établie, en 1680, par les Portugais sur le bord Septentrional du Rio de la Plata. *ibid.* 406. Pedro II. Roi de Portugal, Extraits de son Alliance offensive & défensive avec Philippe V. Roi d'Espagne, de l'an 1701. VIII. I. 31. b.
 Son Alliance Offensive & Défensive avec Leopold I. Empereur, Anne Reine de la Grande Bretagne & les Provinces-Unies, pour maintenir les Droits de la Maison d'Autriche sur la Monarchie d'Espagne, de l'an 1703. *ibid.* 127. b.
 2 2

Son Manifeste contre la France & le Duc d'Anjou publié, en 1724. VIII. I. 343. a.

Peppin, Pere de *Charles Martel*, d'où il eut le surnom de *Hersifal*. I. I. 89. a. n.

Peronne, le Traité de *Peronne*, fait par *Louis XI.* Roi de France avec *Charles le Hardi*, dernier Duc de Lorraine, l'an 1468. III. I. 324. b.

Perpignan, Ville, declare, qu'elle restera avec tout le Comté de *Roussillon* sous l'obéissance du Roi de France, nonobstant le Traité de *Charles VIII.* Roi de France avec *Ferdinand & Isabelle Roi & Reine de Castille* pour la Cession dudit Comté. III. II. 301. b.

Ordre dudit Roi pour la délivrer au Roi de Castille. *ibid.* 301. a.

Perse, Traité de Commerce entre le Roi de *Perse* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1631. VI. I. 2. a.

Traité d'Alliance du Roi de *Perse* *Tachmasp* avec *Pierre I.* Empereur de Russie, en 1723. VIII. II. 75. b.

Traité de Paix entre *Eschreff*, Schach de *Perse* & le Grand seigneur, contenu dans une Lettre du Schach à sa Hauteffe, en 1726. S. II. II. 208.

Pfalzburger, qu'est ce que c'est. I. II. 311. a.

Pfalzburger & Montauze, Edit de l'Empereur *Sigismond* contre eux. S. I. II. 358.

Philibert, Duc de Savoie, Son Traité avec *Louis XII.* Roi de France pour l'aider à recouvrer le Duché de Milan, de l'an 1499. III. II. 88. a.

Son Contrat de Mariage avec *Marguerite d'Autriche*, Fille de l'Empereur *Maximilien I.* de l'an 1501. IV. I. 15. a.

Philippe de Suabe, Roi des Romains, Son Traité de Confédération avec *Philippe II.* Roi de France, contre *Richard Roi d'Angleterre*, en 1198. I. I. 124. a. 382. a.

Son Traité avec *Henri Duc de Lorraine & de Brabant*, concernant la Ville de *Duisbourg* & autres. *ibid.* 131. b.

Son Traité avec le même Duc, par lequel il lui donne l'Abbaye de *Nuelle*, la Ville de *Maeftrecht* & autres Lieux, à condition que *Henri* aidera *Philippe* de tout son Pouvoir, en 1202. *ibid.* 132. b.

Son Traité avec le même Duc, concernant le Mariage de *Henri Fils du Duc* avec *Marie*, seconde Fille du Roi des Romains, en 1207. *ibid.* 137. b.

Sa Concession de quelques Fiefs à *Thomas*, Comte de Savoie. *ibid.* Il investit *Azon VI.* Marquis d'Este de quelques Villes, situées dans l'Evêché de Vicence, en 1207. S. I. I. 72.

Il est tué par *Orson de Wirtelsbach* Comte Palatin. I. I. 137. n.

Philippe II. dit *Auguste*, Roi de France, son Accord avec *Henri II.* Roi d'Angleterre, de nommer des Arbitres pour terminer leurs Differens, en 1180. I. I. 105. b.

Son Traité de Paix avec le même Roi, en 1180. *ibid.* 378. a.

Sa Convention avec *Richard I.* Roi d'Angleterre touchant leur Croisiade, en 1189. *ibid.* b.

Son Ordonnance concertée avec *Henri II.* Roi d'Angleterre touchant les Contributions pour la Conservation de la Terre Sainte, en 1184. *ibid.* 109. a.

Son Testament & Disposition pour le Gouvernement de ses Etats pendant son Voyage en la Terre Sainte, en 1190. *ibid.* 114. a.

Son Traité avec *Jean Comte de Morest*, puis après Roi d'Angleterre pour le Partage de quelques Pays, en 1193. *ibid.* 117. a.

Il donne à *Odon Duc de Bourgogne* tout le Droit qu'il avoit sur l'Abbaye & Ville de *Flaigny*. *ibid.* 122. b.

Sa Convention avec *Richard I.* Roi d'Angleterre, où il lui remet l'obligation d'épouser *Alix*, Sœur de *Philippe* & regle avec lui la Possession de quelques Places, en 1191. *ibid.* 379. b.

Son Traité de Paix avec le même, en 1193. *ibid.* 380. a.

Son Traité de Paix avec le même Roi, en 1193. *ib.* 119. a.

Autre Traité de Paix avec *Baudouin Comte de Flandres*, en 1199. *ibid.* 127. a.

126. a.

Son Traité de Paix avec *Jean sans Terre* Roi d'Angleterre, en 1200. *ibid.* b.

Son Traité de Trêve avec le même Roi, en 1206. *ibid.* 116. b.

Son Traité de Trêve pour cinq ans avec le même Roi, en 1214. *ibid.* 117. b.

Son Traité de Trêve pour 4 ans, avec *Henri III.* Roi d'Angleterre, en 1219. *ibid.* 160. a.

Philippe III. dit le *Hardi*, Roi de France, Son Traité de Paix avec *Edouard I.* Roi d'Angleterre, en 1279. I. I. 242. b.

Philippe IV. dit le *Bel*, Roi de France, sa Sentence Arbitrale rendue entre *Robert Duc de Bourgogne*, & *Humbert de la Tour Dauphin de Vienne*, au sujet de leurs différens sur le *Dauphiné*, en 1285. I. I. 260. a.

Sa Donation de tout ce qu'il a en la Ville de *Coches*, des Fiefs des Châteaux de *Manlais*, de *Comtenais* &c. faite à *Robert Duc de Bourgogne*, en 1285. *ibid.* 260. b.

Sa Declaration touchant l'interprétation de la Sentence arbitrale donnée par son Pere *Philippe le Hardi* sur les Différens entre *Robert Duc de Bourgogne* & *Robert & Tolande Comte & Comtesse de Nevers*, au sujet de leurs prétentions sur le Duché de *Bourgogne*, en 1287. *ibid.* 262. a.

Il donne ses Droits sur la Ville de *Pamiers* à *Peter Bernard*, Comte de Foix, en 1287. S. I. I. 146.

Son Indult accordé à *Edouard I.* Roi d'Angleterre touchant les Amendes qui devoient lui revenir pour les mauvais & faux Jugemens des Seneschaux & autres Officiers dudit *Edouard* en *Gélogne* & les autres Pais qu'il avoit en France, en 1286. I. I. 266. a.

Sa Trêve faite avec *Alfonse Roi d'Aragon*, par la Mediation d'*Edouard I.* Roi d'Angleterre, en 1286. *ibid.* 419. b.

Sa Sentence Arbitrale, par laquelle il ajuste les différens entre *Jean Duc de Brabant* & *Raimond Comte de Gueldres*, en 1289. *ibid.* 268. a.

Sa Confirmation de la Sentence ren-

due par le Parlement de Paris entre *Edouard II.* Roi d'Angleterre & l'Evêque, Doyen & Chapitre de l'Eglise du *Puy*, touchant l'hommage du Comté de *Bigorre* & du Château de *Lourde*, qui sont adjugés audit Evêque & Chapitre, en 1290. S. I. I. 155.

Sa Confirmation de la Sentence prononcée par sa Cour en faveur des Habitans de la Ville de *Colbi*, contre *Robert Duc de Bourgogne*, en 1290. *ib.* 176.

Hommage lige qui lui est fait par *Jean d'Asnes*, Comte de Haynaut, de la Terre d'*Offrevant*. *ibid.* 177.

Ses Propositions de Paix faites au Comte de *Hainaut*, en 1292. I. I. 421. a.

Son Traité de Mariage fait entre *Edouard I.* Roi d'Angleterre, & *Marguerite* la Sœur, en 1293. *ibid.* 280. b.

Son Ordonnance touchant la Baronie d'*Offrevant*, possédée par le Comte de *Hainaut*, en 1293. S. I. I. 159.

Sa Citation d'*Edouard I.* Roi d'Angleterre pour répondre des Larcins & autres forfaits commis dans les Provinces qu'il possédait de la France, en 1294. I. I. 288. a.

Son Traité d'Alliance avec *Jean Roi d'Ecosse* contre *Edouard I.* Roi d'Angleterre, où il promet aussi de donner la fille aînée de son Frere *Charles de Valois* à *Edouard Fils aîné de Jean*, en 1295. *ibid.* 294. b.

Son Alliance Offensive & Defensive avec *Florent V.* Comte de Hollande. *ibid.* 295. b.

Il accorde divers Titres à *Robert Duc de Bourgogne*, sur la *Franche Comté*, en 1296. *ibid.* 296. b.

Sa Réponse à la Bulle de *Boniface VIII.* Pape, sur la Liberté des Ecclesiastiques, en 1296. S. I. I. 164.

Instrument public du Clergé de France, par lequel il lui accorde de lever la Dîme. *ibid.* 167.

Sa Protestation contre la Trêve, que le Pape *Boniface VIII.* avoit ordonnée entre lui & le Roi d'Angleterre. *ibid.* 166.

Sa Protestation contre le Mandement des Nonces dudit Pape, par lequel ils avoient ordonné aux Rois de France & d'Angleterre de faire une Trêve, en 1297. I. I. 300. a.

Son Alliance avec *Jean d'Asnes* Comte de Haynaut, contre *Guy Comte de Flandres*, en 1297. S. I. I. 166.

Ses Conventions avec le même, tant au sujet du libre Commerce, que des anciennes prétentions du Roi sur la Terre menée, que des anciennes dépendances de la Couronne. *ibid.* 167.

Offrevant & autres dépendances de la Couronne de France, & il érige le Duché de *Brétagne* en Pairie de France, avec les mêmes Privilèges & Honneurs dont jouissoient les Ducs de Bourgogne, en faveur de *Jean II.* Duc de Bretagne, en 1297. *ibid.* 169.

Il érige le Comté d'*Anjou* en Pairie de France, en faveur de *Charles Comte d'Anjou*. *ibid.* 170.

Ses Actes avec *Jacques Roi d'Aragon* pour le rétablissement de *Jacques Roi de Majorque* dans son Royaume. *ib.* b. & 173.

Son Mandement à ses Officiers du Duché de Guyenne de faire observer la Trêve faite avec les Anglois, en 1297. I. I. 304. b.

Sa Lettre de Crédence donnée à deux Religieux, pour demander à *Edouard I.* Roi d'Angleterre, que le Roi d'Ecosse fut compris avec son Pais dans la Trêve qu'ils avoient faite ensemble. *ibid.* 305. a.

Les Demandes & Propositions de ces Religieux faites au Roi. *ibid.* 306. b.

La Réponse du Roi *Edouard*. *ibid.* 307. a.

Son Alliance perpétuelle avec *Henri d'Asnes* Comte de Hainaut, en 1297. *ibid.* 425. a.

Sa Réponse donnée aux Ambassadeurs d'*Edouard I.* Roi d'Angleterre, sur leurs plaintes touchant l'interception de la Trêve faite entre les deux Rois de France & d'Angleterre, en 1298. *ibid.* 305. b.

Actes de ses Ambassadeurs auprès du même Roi, touchant l'infraction de la Trêve de la part des Anglois & si *Jean de Baillou* Roi d'Ecosse y devoit être compris. en 1298. *ibid.* 311. b.

Sa Paix avec le même Roi, par l'arbitrage de *Boniface VIII.* Pape, lequel Traité de Paix est communément dit le *Traité de Montreuil*, en 1299. *ibid.* 317. a.

Sa Protestation que si ledit Roi le qualifie, on fait qualifier *Duc d'Aquitaine*, cela ne lui portera aucun préjudice. *ibid.* 319. b.

Son Traité avec *Robert Duc de Bourgogne*, pour faire épouser *Louis*, Fils de *Philippe*, *Marguerite* Fille du Duc, en 1299. *ibid.* 324. b.

Sa Réponse au Bref du Pape *Boniface VIII.* par lequel celui-ci prétendit, que le Roi lui étoit sujet dans le Temporel aussi bien que dans le Spirituel, & qu'il n'avoit aucun Droit de Collation des Benefices, en 1301. S. I. II. 5. a.

Il est excommunié par le même Pape, en 1303. *ib.* 22.

Sa Protestation contre tout ce que le même Pape fera davantage dans les Negotiations de Paix avec le Roi d'Angleterre, en 1302. I. I. 337. a.

Sa Ligue défensive avec *Edouard I.* Roi d'Angleterre, en 1303. *ibid.* 334. a.

Son Traité de Paix avec le même Roi. *ibid.* b.

Paix qu'il regla & ordonna entre le Comte de *Foix*, & *Marguerite Mere*, & *Constance & Marthe*, Sœurs dudit Comte, sur les différens qu'ils avoient ensemble touchant la Succession de leur Pere *Gaston*. S. I. II. 16.

Accusations contre le Pape *Boniface VIII.* qui lui furent présentées par quelques Grands du Royaume, en 1303. *ibid.* 17.

Il donne son Consentement à la Convocation d'un Concile General. *ibid.* 19.

Sa Paix avec les Villes de *Flandre*, en 1304. I. I. 338. b.

Ce qui l'y obligea. *ibid.* 339. a. n.

Son Traité & Accord avec l'Archevêque & la Ville de *Lyon*, en 1305. *ibid.* 339. a.

Extrait du Traité de Paix qu'il fit avec *Robert de Beuonne* Comte de Flandres, en 1305. *ibid.* 341. a.

Modération de l'aitie Paix; en 1309. *ibid.* 353. a.

Son Mandement

dement pour conquies les Biens des Templiers en Bretagne, en 1307. S. I. II. 48.

Ses Lettres données à Yolande de Dreux Duchesse de Bretagne, portant que l'Érection de la Bretagne en Pairie de France ne pourra préjudicier à ses Enfants, en 1309. *ibid.*

77. Son Alliance avec l'Empereur Henri VII. en 1310. *ibid.* 78. Son Plein-pouvoir donné à ses Ambassadeurs pour régler avec le même Empereur tout ce qu'ils trouveroient bon, en 1310. I. I. 360. a. Ses Lettres au Pape Clement V. par lesquelles il confie, que les Biens des Templiers soient donnez aux Hospitaliers, en 1312. S. I. II. 82. Sa Lettre à Edouard II. Roi d'Angleterre, touchant le Trafic & l'Étape des Laines, en 1314. I. II. 6. a.

Philippe V. dit le Long, Fils de Philippe le Bel, Roi de France, épouse Jeanne fille unique d'Orléans IV. Comte de Bourgogne, en 1295. I. I. 292. b. n. Il fait comme Regent des Royaumes de France & de Navarre, un Traité avec Étienne IV. Duc de Bourgogne, qui confie, que ledit Philippe tiendra le Gouvernement deditz Royaumes, en 1316. I. II.

31. b. Son Traité de Paix avec Robert Comte de Flandre, en 1316. *ibid.* 33. a. Ses Lettres patentes audit Comte, pour l'adjourner à comparoir en la Cour pour recevoir Sentence sur ses Infractions contre la Paix faite depuis peu entr'eux, en 1316. *ibid.* 36. b. Sa Lettre à Mahaut Comtesse d'Artois pour affirmer au Jugement audit Comte, en 1316. *ibid.* 37. a. Sa Lettre à l'Évêque de London pour le même sujet, *ibid.* Sa Lettre à Edouard II. Roi d'Angleterre, pour lui prêter hommage & fidélité pour le Duché d'Aquitaine, *ibid.* 38. a. Son Acceptation de l'Acte de protestation faite par Mahaut Comtesse d'Artois, qu'elle ne prétend point préjudicier à ses Droits en comparoissant devant la Justice audit Roi pour les Accusations intentées contre elle, *ibid.* 4. a. Son Traité de Gisors, avec Louis fils aîné du Comte de Flandre, auquel il restitue les Comtés de Nevers & de Rethel, après en avoir reçu l'hommage, en 1316. *ibid.* 39. b. Son Traité avec Robert Comte de Flandre & les Villes dudit País, touchant les sûretés reciproques pour la Paix dernièrement faite, en 1317. *ibid.* 41. a. Son Sauf conduit donné à Edouard II. Roi d'Angleterre pour l'entrevoir qui se devoit faire entr'eux en France, en 1319. *ibid.* 46. b. Il donne Marguerite sa fille en Mariage à Louis Fils de Louis Comte de Nevers & de Rethel, qui devoit succéder à Robert Comte de Flandre, & modere ce qu'il y avoit de trop rude contre les Flamands dans les Traitez précédens, en 1321. *ibid.* 50. b.

Philippe VI. dit de Valois, Roi de France, fait assembler les Prelats & Barons de son Royaume, sur les différens qu'ils avoient ensemble sur la juridiction temporelle des Ecclesiastiques, en 1324. I. II. 117. a. Ses Lettres de non-préjudice, données à Jean III. Duc de Bretagne, portant, que les services qu'il lui a rendus à ses dépens dans la Guerre de Flandre, ne pourront être tirez à conséquence de Devoir ou de fertilité accoutumée, en 1328. S. I. II. 112. Son Traité de Paix avec Edouard III. Roi d'Angleterre, avec la Formule de l'Hommage qu'Edouard devoit rendre à Philippe pour le Duché de Guienne, en 1329. I. II.

118. a. Autre Traité avec le même pour ajuster leurs prétentions mutuelles, *ibid.* 122. a. Son Accommodement qu'il fit entre Jean Roi de Bohême & Comte de Luxembourg, & Edouard Comte de Bar, sur leurs différens au sujet de la Fortification de Damvilliers, en 1329. *ibid.* 124. b. Sa Lettre patente touchant l'Hommage d'Edouard III. Roi d'Angleterre, dans quelle forme cela se doit faire à l'avenir, en 1331. *ibid.* 125. b. Il est constitué Arbitre par Raoul Comte d'Eu & Connétable de France, pour soi & au nom de l'Archevêque de Cologne, de l'Évêque de Liège, des Comtes de Luxembourg, de Gueldre, de Juliers & de Namur d'une part, & de Jean Duc de Brabant d'autre, pour décider tous leurs différens ensemble, en 1332. *ibid.* 133. a. Son Acceptation dudit Compromis, *ibid.* La Paix faite entr'eux par lui en vertu dudit Compromis, *ibid.* 142. b. Il achète de Jean Roi de Bohême & Comte de Luxembourg la Ville & Comté de Florins sur 180.000 Florins de Florence, en 1334. *ibid.* 147. a. 148. a. Son Ordonnance pour la Conservation de son Droit de Regale sur les Eglises & Benefices du Royaume, en 1334. S. I. II. 129. Ses Trêves conclusés avec Edouard III. Roi d'Angleterre, pour eux, leurs Amis & Alliez, par l'entremise de Jean, Roi de Bohême, d'Adolphe Evêque de Liège, de Roynels Duc de Lorraine, d'Amis Comte de Savoie & de Jean Comte d'Ermingant, l'an 1338. I. II. 163. b.

Sa Sentence Arbitrale par laquelle la Paix est rétablie entre Raoul Duc de Lorraine, & Henri Comte de Bar, en 1338. *ibid.* 167. a. Ses Lettres par lesquelles il remet au Roi de Navarre certaines Sommes qu'il devoit à la Chambre des Comptes de Paris, en 1339. *ibid.* 347. b. Sa Réponse au Défi d'Edouard III. Roi d'Angleterre de se battre en Duel contre lui, en 1340. *ibid.* 196. b. Son Traité, Accord & Pacte de Succession avec Humbert Dauphin de Viennois, par lequel ledit Humbert cède & transporte le Dauphiné & divers autres Duchez, Terres & Seigneuries à Philippe Fils dudit Roi, en 1343. *ibid.* 200. b. Son Traité avec Alfonso Roi de Castille & de Leon, par lequel les anciens Traitez sont renouvellez pour leur mutuelle assistance, & les

Donations faites par le Roi de Castille à ses Enfants & à Eleanor leur Mere confirmées &c. en 1345. I. II.

231. b. Articles Secrets du précédent Traité, portant que les deux Rois se reconnoissent mutuellement contre le Roi d'Angleterre & le Roi de Bellmain, *ibid.* 283. b. Sa Déclaration touchant Son Traité de Confédération faite avec Jean III. Duc de Brabant, en 1347. *ibid.* 239. b. Sa Trêve conclue avec Edouard III. Roi d'Angleterre, par la Médiation de deux Cardinaux, Nonces du Pape, en 1347. *ibid.* 243. b. Autre Trêve entre les mêmes, en 1348. *ibid.* 247. b. Encore un autre, *ibid.* 254. b. Ses Lettres par lesquelles il promet à Louis Comte de Flandre de le libérer & garantir de tous les Devoirs & Obligations envers l'Evêque de Liège pour la Ville de Malines, en 1347. S. I. II. 161. Philippe I. Roi de Castille, Son Traité de Paix & d'Amitié avec Henri VII. Roi d'Angleterre, de l'an 1305. IV. I.

76. a. Son Traité de Commerce avec le même, de l'an 1506. *ibid.* 83. a.

Philippe, Prince & depuis Roi d'Espagne II. du nom, son Traité de Mariage avec Marie Reine d'Angleterre, l'an 1551. IV. III. 106. b. Il est investi du Royaume de Naples par le Pape Jules III. en 1554. S. II. I. 158. Sa Ratification du Traité d'Union hereditaire conclu entre la Maison d'Autriche & de Bourgogne d'une part, & les Louables Cantons Helvétiques d'autre part, de l'an 1556. V. I.

4. a. Son Traité de Paix avec Henri II. Roi de France, de l'an 1559. *ibid.* 34. b. Autre Traité plus particulier contreux, *ibid.* 44. b. Son Contrat de Mariage avec Madame Elisabeth de France, Fille aînée du Roi Henri II. de l'an 1559. *ibid.* 47. b. Sa Déclaration pour le maintien du bon voisinage avec l'Evêque & Prince de Liège, & pour la prompte définition des Procès entre les Sujets de part & d'autre 1568. S. II. I. 177. Son Contrat de Mariage avec Anne, Fille aînée de l'Empereur Maximilien II. de l'an 1570. V. I. 175. a.

Ses Lettres portant Cession & Transport du Comté de Lingen à Guillaume Comte de Nassau, Prince d'Orange, en acquit d'une somme de 160000 francs, qui lui étoient dûs, en 1578. S. II. I. 178. Son Edit de Proscription contre Guillaume de Nassau, Prince d'Orange, de l'an 1580. V. I. 368.

Son Traité avec la Ligue de France, de l'an 1584. *ibid.* 441. a. Son Traité d'Alliance avec les Cantons de Lucerne, Uri, Schwytz, Unterwald, Zug & Fribourg, l'an 1587. *ibid.* Ses Conventions avec la Ligue de France, contre Henri IV. de l'an 1590. *ibid.* 481. a. Sa Déclaration de Guerre contre Henri IV. Roi de France, de l'an 1595. *ibid.* 515. b. Son Traité de Paix avec le même Roi, à Vervins, de l'an 1598. *ibid.* 561. a. Sa Donation & Cession des Pais-Bas faite à Isabelle, Infante d'Espagne sa Fille, en faveur de son Mariage avec l'Archiduc d'Autriche Albert, de l'an 1598. *ibid.* 573. a. Son Traité fait avec le Marquis de Carrero qui cède le Marquisat de Final & de Clavajane en échange de quelques autres Biens & Seigneuries qui lui devoient être assignés dans le Royaume de Naples, l'an 1598. *ibid.* 576. a. Autre Traité fait avec le même Marquis, qui cède audit Roi ses prétentions sur la République de Gènes, touchant la Ville de Savone, & sur le Duc de Savoie, *ibid.* 579. a.

Philippe III. Roi d'Espagne, Son Traité de Paix & d'Alliance avec Jacques I. Roi d'Angleterre, de l'an 1604. V. II.

32. b. Son Renouvellement d'Alliance avec les VII. Cantons Catholiques de Suisse, *ib.* 38. a. Son Traité de Paix avec Jacques I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1604. *ibid.* 625. a. Sa Ratification de la Trêve pour huit mois, faite par les Archiducs Albert & Isabelle avec les Etats Generaux des Provinces-Unies, l'an 1607. *ibid.* 84. a. Son Traité de Trêve pour douze ans avec les Etats Generaux de Provinces-Unies des Pays-Bas, de l'an 1609. *ibid.* 99. b. Son Accord avec Louis XIII. Roi de France, touchant les différens entre les hauts & bas Nevois, de l'an 1614. *ibid.* 253. b. Son Pacte de Succession aux Royaumes de Hongrie & de Bohême, fait avec l'Archiduc Ferdinand, l'an 1617. *ibid.* 298. b. Ses Lettres de Renonciation à ladite Succession, *ibid.* 300. a.

Philippe, Prince d'Espagne, depuis Roi IV. du Nom, Son Contrat de Mariage avec Elisabeth de France, Fille de Henri IV. de l'an 1612. V. II. 217. b.

Son Traité avec Louis XIII. Roi de France, au sujet de la Valrelme, de l'an 1621. *ibid.* 395. a. Sa Déclaration de vouloir remettre la Valrelme en Sequestre au Pape, de l'an 1621. *ibid.* 417. b. Son Accord avec le même Roi, au sujet de la Valrelme & des Grisons, de l'an 1626. *ibid.* 487. a. Son Traité d'Alliance avec le Duc de Rohan, au nom des Reformez de France, de l'an 1629. *ibid.* 482. b. Son Traité de Paix & d'Alliance avec Charles I. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1630. *ibid.* 619. b. Sa Ligue avec l'Empereur Ferdinand II. contre Gustave Adolphe, Roi de Suède, de l'an 1632. VI. I. 30. a.

Son Traité avec les six Cantons Suisses, de Lucerne, Schwytz, Uri, Unterwald, Zug & Fribourg, avec le Pais d'Appenzell & l'Abbé de St. Gall, pour le renouvellement des anciennes Alliances avec le Duché de Milan & le Comté de

Bourgoigne, de l'an 1594. VI. I. 61. b. Son Traité avec *Guyot* Duc d'Orléans, pour l'engager dans le Parti Autrichien, de l'an 1634. *ibid.* 73. a. Son Traité de Commerce avec *Christiam IV.* Roi de Dannemarck, de l'an 1641. *ibid.* 209. b. Son Traité avec *Gaston* Duc d'Orléans, pour lever une Armée, de l'an 1642. *ibid.* 245. a. Articles provisionnels convenus entre les Ambassadeurs & les Plénipotentiaires des Etats Generaux des *Provinces-Unies*, pour être inférez au Traité de Munster, de l'an 1646. *ibid.* 360. a. Son Traité particulier avec *Guillaume II.* Prince d'Orange, auquel il cede pour toutes les Préfentions les Seigneuries de *Montfort*, *Turnhout* & *Scoonbroeck* comme aussi le Marquisat de *Borgues op Zoom*, de l'an 1647. *ibid.* 365. a. Autre Traité particulier avec ledit Prince, servant de Confirmation, explication & extension du précédent. *ibid.* 427. a. Sa Cession de la Seigneurie de *Turnhout*, avec le Château & Banc de *Scoonbroeck*, à *Emilie* Princesse Douairière d'Orange, en 1649. S. II. I. 367. Son Traité de Commerce avec les *Villes Anseatiques*, de l'an 1647. VI. I. 402. a. 403.

Ses Privilèges accorder auxdites Villes. *ibid.* 406. 416. Son Traité de Paix avec les *Provinces-Unies*, par lequel elles sont reconnues libres & Souveraines, de l'an 1648. *ibid.* 429. b. Protestation de ses Ambassadeurs contre la Paix faite à Munster entre l'Empire & le Roi de France, en ce qui regarde le Cercle de *Bourgoigne*, de l'an 1648. *ibid.* 464. b. Son Traité de Paix & de Réconciliation, avec *François d'Este* Duc de Modene, de l'an 1649. *ibid.* 500. Son Traité de Marine avec les *Provinces-Unies*, de l'an 1650. *ibid.* 576. a. Son Traité avec *Guillaume Henri* Prince d'Orange, pour l'exécution de ce qui avoit été conclu à son égard à la Paix de Munster, de l'an 1651. VI. II. 25. Son Traité avec *Maximilien* Electeur de Cologne & Prince de Liège, touchant la Neutralité du Païs de *Liège*, & la bonne correspondance entre les Pays-Bas Espagnols & les Etats de l'Electeur, de l'an 1654. *ibid.* 70. a. Sa Proposition à l'Angleterre pour attaquer la France, de l'an 1655. *ibid.* 105. b. Son Traité avec *Charles IV.* Duc de Lorraine, qui lui cede ses Troupes en Flandre, pour le recouvrement de sa liberté & un Equivalent en Domaines, de l'an 1655. *ibid.* 118. b. Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour le Partage, & Souveraine possession du Païs d'Outre-Meuse, de l'an 1658. *ibid.* 212. Son Accord & Règlement fait avec les mêmes, au sujet de la Marité de *Duis-le-Duc*, de l'an 1658. *ibid.* 241. Sa suspension d'armes, faite avec *Louis XIV.* Roi de France pour avancer la Paix des *Provinces-Unies*, de l'an 1659. *ibid.* 249. a. b. Son Traité de Paix des *Revenues*, de l'an 1659. *ibid.* 295. Son Traité de Partage des trois Quartiers de *Dalem*, *Fauquemont* & *Rolle-Duc*, Païs d'Outre-Meuse, avec les mêmes, de l'an 1661. *ibid.* 393. b. Sa Declaration faite par son Ambassadeur le Marquis de la *Fuente* au Roi de France *Louis XIV.* au sujet de la Préfession des Rois de France, de l'an 1663. *ibid.* 403. b. Son Traité avec les *Provinces-Unies*, pour le Règlement des Limites de *Flandres*, en conformité de la Paix de Munster, de l'an 1664. VI. III. 25. Articles provisionnellement convenus, sur l'élucidation du Traité de Marine, conclu, en 1660. avec les *Etats Generaux des Provinces-Unies*, en 1675. S. II. I. 398.

Philippe V. Roi d'Espagne. Extrait de son Alliance offensive & défensive avec *Don Pedro* Roi de Portugal, de l'an 1701. VIII. I. 31. b.

Sa Declaration de Guerre contre le même Roi, de l'an 1702. *ibid.* 154. b. Sa Donation du Duché de *Limbourg* faite à la Princesse des *Ursins*, en 1713. *ibid.* 272. a. Sa Donation de tous les *Pays-Bas Espagnols* faite à *Maximilien Emmanuel*, Electeur de Bavière, en 1712. *ibid.* 288. b. Conditions attachées à cette Donation. *ibid.* 289. b. Sa Declaration touchant sa Renonciation à la Couronne de France, en 1712. *ibid.* 304. b. 305. a. Sa Renonciation jurée à ladite Couronne. *ibid.* 310. b. Approbation de ladite Renonciation par les *Cortes* d'Espagne. *ibid.* 312. b. Son Dettre par lequel il declare le Duc de *Vendôme* Prince du Sang, en 1712. S. II. II. 89. Son Traité de Paix avec *Anne* Reine de la Grande Bretagne, par lequel il renonce à la Succession de France, reconnoît la Succession Protestante en Angleterre, & cede la Ville de *Gibraltar* & l'Isle de *Minorque* à la Grande Bretagne &c. Fait à Utrecht, en 1713. VIII. I. 393. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec la même Reine. *ibid.* 409. a. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Pietro* Duc de Savoie, par lequel le Droit de Succession à la Couronne d'Espagne lui est defecé & le Royaume de *Sicile* cedé, fait à Utrecht, en 1713. *ib.* 401. a. Sa Cession du Royaume de *Sicile*, faite audit Duc, sous condition de Réversion, en cas d'extinction de ses Descendants mâles, ou des Machinations contraires à la bonne Amitié & Alliance avec l'Espagne, en 1713. *ib.* 389. b. Son Traité de Paix, d'Amitié & de Commerce avec les *Provinces-Unies*, fait à Utrecht, en 1714. *ibid.* 427. b. Son Traité de Paix avec *Jean IV.* Roi de Portugal, en 1715. *ibid.* 444. b. Son Manifeste touchant son Entreprisse sur la *Sicile*, en 1718. *ibid.* 543. b. Manifeste attribué à lui, & adressé aux trois Etats de la France, *ibid.* 147. a. Son Acceptation des Articles de la Convention conclue entre l'Empereur, la France & la Gran-

de Bretagne pour faire la Paix avec l'Empereur, de l'an 1720. VIII. II. 17. b. Son Accession au Traité de Londres. *ibid.* 26. b. Son Armistice par Mer, fait avec l'Empereur *Charles V.* & ses Allies, en 1720. S. II. II. 156. Son Traité de Paix avec *George I.* Roi de la Grande Bretagne, en 1721. VIII.

II. 33. b. Son Traité d'Alliance défensive avec ledit Roi & le Roi de France. *ibid.* 34. b. Sa Représentation contre la *Compagnie d'Offense* présentée audit Roi, en 1724. *ibid.* 85. a. Si Declaration, lorsqu'il repri le Gouvernement de la Monarchie. *ibid.* 89. a. Ses Demandes au Congrès de Cambrai, en 1724. S. II. II. 171. Son Traité de Paix avec l'Empereur *Charles VI.* fait à Vienne, en 1725. VIII. II.

106. a. Sa Renonciation aux Royaumes & Etats de la Monarchie d'Espagne possédée par ledit Empereur. *ibid.* 109. b. Son Traité d'Alliance & de Garantie avec le même. *ibid.* 113. a. Son Traité de Navigation & de Commerce avec l'Empereur. *ibid.* 114. a. Son Traité de Paix fait avec l'Empereur & l'Empire conjointement, en 1725. *ibid.* 121. a. Ses Articles Preliminaires avec *George I.* Roi de la Grande Bretagne, en 1728. *ibid.* 131. b. Son Ombre accordé à une *Compagnie de Guisepa*, pour négocier aux *Caraïbes*, en 1729. *ibid.* 137. a. Son Traité d'Alliance avec *Louis XV.* Roi de France & *George II.* Roi de la Grande Bretagne, pour la défence & garantie reciproque de leurs Etats, & pour assurer au Prince *Don Carlos* la Succession de *Toscane*, *Palme*, & *Plaisance*, fait à Seville, en 1729. *ibid.* 138. b.

Philippe de France, dit le *Hardi*, Duc de Bourgogne, Comte de Flandres, d'Artois &c. fa Trêve pour trois ans avec *Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1359. II. I.

Son Obligation par laquelle il s'engage de payer 10000 Moutons d'or audit Roi d'Angleterre, en considération de la Trêve précédente & pour la Cession de la Ville de *Flavigny*. *ibid.* 3. b. Son Contrat de Mariage avec *Marguerite*, fille unique de *Louis III.* Comte de Flandre, & Veuve de *Philippe* dit de *Rouvre* Duc de Bourgogne, en 1369. *ibid.* 72. a. Son Traité de Paix avec la Ville de *Gand*, de l'an 1385. *ibid.* 198. b. Ses Differens avec la Ville de *Dijon* décidés par un Arrêt du Parlement de Paris, l'an 1386. *ibid.* 202. b. Son Traité avec *Amé VII.* Comte de Savoie, pour le Mariage de *Maria* sa Fille avec *Amé VIII.* Fils dudit Comte, fait l'an 1386. *ibid.* 206. a. Quelques Articles du Traité de Partage que lui & *Marguerite* la Femme firent entre leurs Enfants, fait l'an 1393. *ibid.* 235. a. Son Traité avec *Marguerite* la Femme, au sujet du Partage de leurs Biens à leurs Enfants mâles, *Jean* Duc de Bourgogne, *Auroine* Duc de Brabant & de *Limbourg*, & *Philippe* Comte de Nevers, de l'an 1403. *ibid.* 289. b.

Philippe le Bon, Duc de Bourgogne, & Comte de Flandres &c. Son Traité avec *Henri V.* Roi d'Angleterre; portant, que ledit Roi épousât *Catherine*, Fille de *Charles VI.* Roi de France, & qu'il gouvernera le Royaume de France durant la vie dudit Roi *Charles*. mais qu'après sa mort il posséderait ce Royaume par Droit d'Héritage, de l'an 1419. II. II. 137. b.

Sa Ligue avec ledit Roi, pour poursuivre *Charles* Dauphin de France, à cause du meurtre de *Jean* Duc de Bourgogne, de l'an 1419. *ibid.* 145. b. Son Traité de Ligue avec *Jean* Duc de Berfort Regent du Royaume de France & avec *Jean* Duc de Bretagne, de l'an 1423. *ibid.* 173. a. Sa Paix & Réconciliation avec *Jacquelin* de *Bavière*, Comte de Hainaut, de l'an 1428. *ibid.* 218. a. b. Son Traité de Ligue avec *Amé VIII.* Duc de Savoie contre le Duc de *Bourbon*, de l'an 1434. *ibid.* 277. b. Son Traité avec *Rodolphe* de *Diephous* Evêque d'Utrecht, touchant la Jurisdiction Ecclesiastique à regler & exercer dans les Provinces de *Hollande*, *Zelande* & *Frisle*, de l'an 1434. *ibid.* 278. a. b. Son Traité de Paix avantageux qu'il fit avec *Charles VII.* Roi de France, l'an 1435. *ibid.* 309. a. Ses Lettres, par lesquelles il transpire le Comté d'Anvers à *Jean de Bourgogne*, Comte d'Etampes, son Neveu, pour la somme de 6000 livres de Rente annuelle, qui lui est promise en faveur de son Mariage, en 1437. S. I. II. 379. Son Accord fait entre les Villes de *Louvain*, *Bruxelles* & *Amers* d'une part, & la Ville de *Malines* de l'autre, touchant la Jurisdiction sur les Bourgeois demeurants dans le Païs de partage, de l'an 1444. III. I. 127.

Il prend le titre de *par la Grâce de Dieu*, & donne un Revers au Roi de France, qu'il ne prendra pas pour cela plus de Droit qu'il n'en avoit sur les Terres tenues en fief du Royaume de France, l'an 1448. *ibid.* 166. b. Ses Lettres par lesquelles il declare les Conditions sous lesquelles il veut pardonner à la Ville de *Gand* la Rebellion contre lui, de l'an 1454. *ibid.* 196. b. Proposition qu'il fit à *Charles VII.* Roi de France pour Mr. le Dauphin *Louis*, qui s'étoit retiré sur ses Terres, avec les Repones du Roi, de l'an 1456. *ibid.* 240. a.

Philippe, Comte de Cadres, Fils de *Maximilien I.* Empereur, & de *Marie* Duc & Duchesse d'Autriche & de Bourgogne, Comte de Flandres &c. son Contrat de Mariage avec *Anne*, Fille d'Edouard IV. Roi d'Angleterre, en 1480. III. II. 73. b.

Ses Lettres à ses Officiers en *Hainault*, de ne souffrir aucune infraction du Concordat fait avec l'Evêque de *Cambray* sur la Justice Spirituelle, de l'an 1483. III. I. 172. a. Sa Déclaration de son Alliance faite avec *Charles VIII*, Roi de France, de l'an 1484. III. II. 143. Ce Roi le prend sous sa Protection contre *Maximilien* Duc d'Autriche son Père, l'an 1484. *ibid.* 138. a. Son Traité de Paix & de Commerce avec *Henri VII*, Roi d'Angleterre, de l'an 1495. *ibid.* 318. b. Sa Commission à *Louis de Luxembourg* Comte de Ligny pour la garde des Villes & Châteaux de *Hesdin*, *Aire* & *Berthune*, en exécution du Traité de Senlis, de l'an 1495. *ibid.* 325. a. Autre & meilleure Copie du même Traité. *ibid.* 336. a. Son Traité de Commerce avec *Henri VII*, Roi d'Angleterre, de l'an 1497. *ibid.* 379. b. Son Traité avec *Louis XII*, Roi de France, au Roi pour les Comtes de *Flandre* & d'*Artois*, de l'an 1506. a. Son Traité de Commerce avec *Henri VII*, Roi d'Angleterre, de l'an 1499. *ibid.* 409. a. Acte de son Hommage fait à *Louis XII*, Roi de France pour les Comtes de *Flandre*, *Artois* & *Charolois*, de l'an 1499. *ibid.* 412. b.

Voyez aussi ci-dessus l'article *Philippe I*, Roi de Castille.

Philippe, Archevêque de Cologne, sa Déclaration qu'il avoit fait de *Conrad*, Comte Palatin, le Château de *Stabeleke* & l'Advocatie de *Bacharach*, & qu'il les avoit d'abord rendus en Fief à lui & à sa femme *Irmingard*. S. I. I. 68.

Philippe Christophe, Electeur de Trèves, sa Déclaration, par laquelle il met ses Etats sous la Protection de *Louis XIII*, Roi de France, de l'an 1641. VI. I. 24. b.

Son Traité avec le même Roi, pour lui mettre en main la Forteresse d'*Ehrenbreitstein*, de l'an 1621. *ibid.* 35. a. Ses Articles convenus avec *M. Chamaunt* au nom de *Louis XIII*, touchant les Garnisons Françaises dans les Fortereses & qu'il s'acheta de remettre de même aux Français la Ville de *Philippbourg*, de l'an 1632. *ibid.* 56. a. Sa Capitulation avec l'Ambassadeur de *Saïed Axel Oxenstierna*, au sujet de l'acceptation de la Neutralité. *ibid.* b.

Philippe, Electeur Palatin, ses Lettres d'Union & de Protection accordées à la Ville de *Spire*, par lesquelles aussi l'Administration de Justice est réglée, de l'an 1488. III. II. 204. a.

Son Consentement à l'Investiture donnée par l'Empereur *Maximilien I*, à *Joachim* Electeur de Brandebourg du Margravat & Electorat de Brandebourg, comme aussi à l'Investiture simulante du Duché de *Pomeranie* & à l'Expectative du Duché de *Mecklenbourg*, de l'an 1500. *ibid.* 447. b.

Philippe Louis, Comte Palatin, sa Confirmation, sa Confirmation protection comme celle d'*Albert Frideric* Duc de Prusse, se réservant tous les Droits de Succession des Duchés de *Juliers*, *Cleves* &c. de l'an 1579. V. I. 346. b. Son Edit publié en qualité de Tuteur & Administrateur du Palatinat, touchant le *Vicariat* de l'Empire pris en main après le décès de l'Empereur *Rodolphe II*, de l'an 1612. V. II. 186. b.

Philippe Guillaume, Duc Palatin de Neubourg, Son Traité de Ligue avec les Electeurs de *Cologne* & de *Treves*, comme aussi avec l'Evêque de *Munster*, pour la défense de leurs Etats contre toute vexation, de l'an 1664. VI. II. 97.

Accession de l'Electeur de *Meyence* à ladite Ligue, de l'an 1655. *ibid.* 113. a. Son Accord avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, au sujet du Condéroire du Cercle de *Westphalie*, de l'an 1665. VI. III. 37. b.

Sa Convention avec *Frideric Guillaume* Electeur de Brandebourg, pour apaiser les Differens sur les Pais de *Juliers*, *Cleves* &c. de l'an 1666. *ibid.* 117. b. Son Traité d'Alliance défensive avec *Charles II*, Roi d'Espagne & les *Provinces-Unies*, de l'an 1676. VII. I. 321. b.

Son Traité avec *Christophe Bernard* Evêque de *Munster*, sur certaines Troupes qu'ils devoient fournir à la Couronne d'Espagne, de l'an 1677. *ibid.* 337. a. Son Accord & Convention avec *Charles* Electeur Palatin, touchant la Succession dans l'Electorat Palatin, de l'an 1685. VII. II. 48. a.

Etant devenu Electeur Palatin, sa Transfation avec le Duc & la Duchesse d'*Orléans*, au sujet des Biens Allodiaux de la Succession Electorale Palatine, de l'an 1687. *ibid.* 248. a.

Philippe I, Landgrave de Hesse, & *Jean* Electeur de Saxe, leur premiere Alliance pour la défense de la Religion & de sa Reformation selon la Parole de Dieu, à Torgau, de l'an 1526. IV. I. 449. b.

La même Alliance faite avec plusieurs autres Princes & la Ville de *Magdebourg*. *ibid.* 455. a. Son Traité avec *Henri le Jeune* Duc de *Brunswick-Lunebourg*, par lequel *Henri* promet au Landgrave de l'assister dans son Expedition de *Wittenberg* en faveur d'*Ulric* Duc dépossédé, en échange de quoi le Landgrave devra aussi l'assister en ses prétentions contre la Ville de *Gesslar*, sur la jurisdiction Hereditaire de *Rammelsberg*, de l'an 1530. IV. II. 62. b.

Autre Accord entre les mêmes touchant la restitution dudit Duc de *Wittenberg* de la même année. *ibid.* 65. b. Son Accord avec *Jean Frideric* Electeur de Saxe touchant l'Expedition de Guerre contre *Henri le Jeune* Duc de *Brunswick*, de l'an 1542. *ibid.* 251. a. Sa Capitulation par laquelle il se soumet à l'Empereur *Charles V*, de l'an 1547. *ibid.* 325. a.

Caution & Sanf-Conduit qu'il lui donne pour les Electeurs *Joachim* de Brandebourg & *Haurice* de Saxe sur sa Comparition devant l'Empereur. *ibid.* 335. b. Son Accommodement final avec *Henri le Jeune*, Duc de *Brunswick*, de l'an

1553. IV. III. 55. a.

Philippe, Comte de Savoie, sa Paix avec *Rodolphe* Roi des Romains, en 1083. I. I. 98. a.

Philippe Comte de Savoie & de Bourgogne, son Traité de Mariage avec *Alix* Comtesse Palatine de *Barrois*, en 1267. I. I. 227. a.

Il reçoit la Ville de *Berne* sous sa Protection, en 1268. *ibid.* 230. a. Sa Transfation avec *Hugues* Duc de Bourgogne au sujet du Comté de Bourgogne. *ibid.* 230. a. Lui & la Femme *Alix* Comtesse de Bourgogne, déclarent qu'ils tiennent les Châtellenies de *Dole* & *Rechfort* comme un Fief de *Hugues* Duc de Bourgogne, en 1270. *ibid.* 232. b.

Son Traité d'Alliance avec l'Abbé d'*Embrun*, en 1282. *ibid.* 248. b. Son Traité de Paix & de Reconciliation avec l'Empereur *Rodolphe I*, en 1283. S. I. I. 142.

Philippe de Savoie, Comte de Piémont, sa Promesse faite à *Amé le Grand* aussi Comte de Piémont, de s'en tenir toujours fidèlement à la Transfation faite avec lui touchant les prétentions qu'il pouvoit avoir à ses Etats, en 1294. I. I. 287. b.

Son Contrat de Mariage avec *Isabelle* Princesse d'Achaïe, qui lui fait don de la Ville de *Corinthe* & de ses appartenances, en 1301. *ibid.* 325. b. Lui & ladite *Isabelle* Princesse d'Achaïe, son Epouse, donnent à *Marguerite de Savoie*, leur Fille, les Châteaux & Châtellenies de *Carintyne* & de *Bessler*, en 1303. *ibid.* 337. b. Son Traité de Ligue avec *Gui* Dauphin de Vienne, & *Jean* son Frere, en 1311. *ibid.* 351. b. Son Traité de Paix & d'Union avec le *Marquis de Saluces* & avec *Mathurin Visconti* de Milan, en 1318. *ibid.* 44. a. Il obtient en don de *Thomas de Carroto*, quelques Châteaux & Terres situés dans le Territoire d'Albe, en 1329. S. I. II. 126. a. Son Testament, en 1329. I. II. 124. a.

Philippe de Savoie, Comte de Beauge & Seigneur de Bresse, son Contrat de Mariage avec *Marguerite de Bourbon*, de l'an 1471. III. I. 442. a. Son Traité d'Alliance & de Ligue avec *Louis XI*, Roi de France, de l'an 1478. III. II. 45. a.

Son Testament, de l'an 1492. *ibid.* 186. b.

Philippe de Savoie, Comte de Geneve, son Traité de Mariage avec *Charlotte* d'Orléans, de l'an 1518. IV. I. 178. b.

Philippe Marie, Comte de Pavie, donne le Château & la Terre de *Saluces* à *Theodore* Marquis du Montferrat. S. I. II. 309.

Philippe Marie Anglus, Duc de Milan, sa Convention avec *Amé I*, Duc de Savoie, par laquelle il s'oblige à celui-ci, de n'aliéner la Ville d'*Asti* à aucun autre qu'à lui. S. I. II. 350.

Sa Déclaration sur les limites de la Ville de *Percelli*, qu'il avoit cédée au même Duc. *ibid.* 370.

Philippe, de Vienne, son Obligation touchant le paiement de 20 Livres Tournois qu'il devoit annuellement au Couvent de *Giffaux*. I. I. 240. a.

Sa Transfation & celle de *Jean* son Frere avec *Alix* Comtesse de Vienne, leur Mere, touchant son Douaire. *ibid.* Son Accord avec *Robert* Duc de Bourgogne pour la Franchise de la Ville de *Senne*, en 1178. *ibid.* 247. b.

Philippe, Comte de Flandre, sa Paix avec *Florent* Comte de Hollande, en 1167. I. I. 87. b.

Sa Convention avec *Godefroi* Duc de Brabant au sujet du Mariage de *Henri* fils de *Godefroi* avec *Mathilde* Nièce de *Philippe*, en 1179. *ibid.* 104. a.

Philippe, Comte de Flandre, son Traité de Paix avec *Florent* Comte de Hollande, confirmé par *Guillaume* Roi des Romains, en 1248. I. I. 322. a.

Philippe Guillaume de *Nassau*, Prince d'Orange, son Testament, de l'an 1618. V. II. 305. b.

Philippe, Comte de Nassau & de Sarbruch, sa Transfation avec *Isabelle de Lorraine*, Fille du Comte de Vaudemont, qu'il alloit épouser, portant, que si ladite Dame vient à deceder avant lui sans laisser des Enfans procréés de leur mariage, il fera obligé de restituer la Dot qu'il en aura reçue, mais que pourtant il en jouira sa vie durant, de l'an 1412. II. I. 347. b.

Philippe, Comte de Linange, son recès avec *Adolphe-Jean*, Duc de *Deux-Ponts* pour la vente du Comté *Rixingen* & de la Seigneurie de *Moersbourg*, de l'an 1667. VII. I. 1. a.

Philippe, Duc d'Orléans, frere unique de *Louis XI*, Roi de France, son Contrat de Mariage avec *Henriette Anne*, Fille de *Charles I*, Roi d'Angleterre, de l'an 1661. VI. II. 354. a. Son Contrat de Mariage avec *Elisabeth* Charlotte Fille de *Charles Louis* Electeur Palatin, de l'an 1671. VII. I. 157. b.

Philippe, Fils du précédent, Fils de France, Duc d'Orléans, sa Protestation contre le Testament de *Charles II*, Roi d'Espagne, en ce qui regarde l'Appel de l'Archiduc *Charles* à la Succession à la Couronne après les Ducs d'Anjou & de Berry, en 1700. S. II. I. 463. Sa Renonciation à la Couronne d'Espagne, en 1712. VIII. I. 314. b.

Philippe, Comte d'Aras, son Testament, en 1294. avec un Codicile de 1298. I. I. 421. b.

Philippe, Marquis de Namur, prête Hommage à *Henri I*, Duc de Brabant pour la Terre d'*Alsf*, en 1108. I. I. 141. b.

Philippe de Guelde, Reine de Sicile, Duchesse de Lorraine & de Bar, son Testament, de l'an 1420. IV. I. 316. b.

Philippe, Comtesse de Bar, sa Donation de la Terre de *Ligni* avec les Dependances, faite à *Marguerite* sa Fille, en faveur de son Mariage avec *Henri* Comte de Luxembourg. S. I. I. 95.

Philippe, Comtesse de Haynaut, ses Lettres faisant foi de la Donation & transport des Terres de *Dourlers*, *Thurimont* & *Conjura*

Consorte fait par *Beatrice* Comtesse de Luxembourg à *Henri* Comte de Luxembourg son Fils. S. I. II. 61.
Philippebourg, mis en dépôt au Roi de France *Louis XIII.* par les Confédérés Protestans; l'an 1634. VI. I. 74. b.
 Voyez aussi *Viduenheim*.
Piccolomini, General de l'Empereur *Ferdinand III.* Sa Convention avec *Charles Gustave*, Comte Palatin du Rhin, General de la Couronne de *Suede*, pour le licenciement des Troupes tant Imperiales que Suedoises, de l'an 1649. VI. I. 128. a.
Pie II. Pape, fa Convention avec *Ferdinand*, Fils d'*Alfonse*, Roi d'*Arragon*, de *Naples* & de *Sicile*, par laquelle le Pape promet de lui donner l'Inveiture des Royaumes de *Naples* & de *Sicile*, à condition qu'il paye annuellement au St. Siege 8000 onces, de l'an 1458. III. I. 251. b. Ses Lettres d'Inveiture du Royaume de *Naples*, données à *Ferdinand*, Fils naturel d'*Alfonse*, Roi d'*Arragon*, en 1458. S. I. II. 412.
 Sa Bulle d'Excommunication de ceux qui appellent du Pape à un Concile futur, en 1459. *ibid.* 418. Ses Lettres par lesquelles il confirme *Paul*, Archevêque de *Genes*, élu Duc de *Genes*, dans cette Dignité, de l'an 1463. III. I. 280. a.
Pie IV. Pape, fa Bulle touchant l'Election d'un Pape, & du Pouvoir du sacré College & des Officiers de la Cour de Rome, le St. Siege étant vacant. S. I. II. 172.
Pie V. Pape, les Negotiations pour fa Ligue avec *Philippe II.* Roi d'*Espagne* & la Republique de *Venise*, contre les *Turcs*, l'an 1570. V. I. 184. b.
 Le Traité de ladite Ligue. *ibid.* 203. a.
Piemont, Comté, uni aux Comtez de *Provence* & de *Forcalquier* par *Charles II.* Roi de *Jerusalem* & de *Sicile*, en 1305. I. I. 341. b.
St. Pierre d'Ardeur, quelles furent ses prerogatives sur les autres Ardeurs. I. II. 105. a. b.
Pierre, Roi d'*Arragon*, fait ce Royaume-là tributaire au St. Siege, en 1104. I. I. 135. b. Il prête serment de Fidelité & d'Hommage à *Innocent III.* Pape, & s'oblige à un Tribut annuel de 250. Marcumens, en 1104. S. I. I. 72. Il doit en vertu d'un Decret d'*Innocent III.* Pape Garder *Marie* son Epouse, en 1213. I. I. 146. b.
 Son Traité avec *Edouard I.* Roi d'Angleterre, au sujet du Mariage entre *Alfonse* son Fils & *Eleonor* Elle dudit Roi d'Angleterre, en 1282. *ibid.* 415. b. Conditions de son dédit donné à *Charles* Roi de *Sicile*. *ibid.* 417. a. Il est menacé d'excommunication, par le Pape *Martin IV.* en cas qu'il n'obéisse pas aux Edits du St. Siege touchant le Royaume de *Sicile*, en 1284. *ibid.* 418. a.
Pierre IV. Roi d'*Arragon*, fa Lettre au Pape *Clement VI.* par laquelle il se plaint à lui de ce qu'il avoit ordonné une Treve entre lui & *Jacques*, Roi de *Majorque*, en 1344. S. I. II. 147.
Pierre, Roi de *Castille* & de *Leon*, son Alliance avec *Charles* Roi de *Naples* & *Edouard* Prince de *Galles* & Duc de *Guienne*, contre *Henri*, Comte de *Trastamare*, usurpateur du Royaume de *Castille*, en 1366. II. I. 159. a.
 Sa donation de quelques Villes & Places, faite audit Prince de *Galles*, pour le secours qu'il lui a donné. *ibid.* 62. b.
Pierre Alexanovitz, Czar de *Russie*, fa Paix avec l'Empereur des *Turcs* *Mustapha* faite à *Carlowitz* l'an 1698. VII. II. 446. a. 447. a. Son Traité d'Alliance offensive & défensive avec le Roi *Auguste II.* & la Republique de *Pologne*, contre *Charles XII.* Roi de *Suede*, en 1704. S. II. II. 38.
 Memoire de son Ambassadeur, présenté aux Etats Generaux à la Haye au sujet de la Neutralité de l'Allemagne dans la guerre du Nord, en 1710. VIII. I. 256. a.
 Sa Declaration de la Justice de ses Armes contre *Adhem*, Empereur des *Turcs*. *ibid.* 259. a. Ses Declarations touchant la Neutralité des Provinces de l'Empire, par rapport à la Guerre du Nord, en 1709, & 1710. S. II. II. 81. Son Manifeste contre *Adhem*, Empereur des *Turcs*, de 1711. VIII. I. 266. a.
 Son Traité de Paix avec le même. *ibid.* 275. a. b. Autre Traité entre eux, en 1713. *ibid.* 297. a. Son Renouvellement de la Paix de *Pruth* pour 25. ans avec la *Porte Ottomane*, en 1713. S. II. II. 110. Son Traité de *Marins* & de Commerce proposé aux Etats Generaux des *Provinces-Unies*, en 1715. VIII. I. 468. b.
 Son Alliance avec *Louis XV.* Roi de France & *Frederic* Guillaume Roi de *Prusse*, en 1717. *ibid.* 490. b. Son Accord avec la Ville de *Dantzic*, en 1717. *ibid.* 491. b. Sa Declaration contre son Fils *Alexis Petrovitch*, par laquelle il le prive de la Succession, en 1718. *ibid.* 507. b. Son Traité de Paix avec *Frederic* Roi de *Suede*, qui lui cede la *Livonie*, & divers autres Provinces & Pays, fait à *Neustadt* en *Finlande*, en 1721. VIII. II. 36. a.
 Declaré Empereur de *Russie* sous le Nom de *Ieremie le Grand*, Son Traité d'Alliance avec le Roi de *Perse* *Tachmassi*, en 1723. *ibid.* 75. b. Son Traité d'Alliance avec la *Suede*, en 1724. *ibid.* 76. a.
Pierre II. Empereur de la *Russie*, son Ordonnance pour corriger le Tarif, de l'an 1724, publiée, en 1728. S. II. II. 209.
Pierre, Seigneur de *Beaujeu* & la Femme *Anne* de France font une Alliance & Confederation avec les trois Membres de *Flandre*, l'an 1282. III. II. 137. a.
Pierre de Dreux, dit *Mauclerc*, Comte de Bretagne, déclaré déchu de ses Etats, & ses Sujets abjoints de la fidelité &

Hommage, pour ses forfaits contre *Louis IX.* Roi de France, par les Pairs du Royaume. S. I. I. 88.
 Sa Paix avec ledit Roi. *ibid.*
Pierre, Duc de Bretagne, son Accord avec les *Srs. André de Vitré*, & *Alain d'Argentan*, touchant les Terres qu'ils avoient en Bretagne, de l'an 1257. S. I. I. 93.
Pierre, Comte de Nevers, son Traité de Paix avec *Baudouin* Comte de Flandre, par l'entremise de *Philippe II.* Roi de France, en 1293. I. I. 118. b.
Pierre, Comte de Savoye, le prétendu Empereur *Richard d'Angleterre* lui donne les Biens de *Herman le Jeune*, Comte de *Kibourg*, en 1263. I. I. 221. a.
 Son Testament, en 1268. *ibid.* 228. b.
Pierre Cade, Archevêque de *Sebastie* & Vicair Apollolique des Missions dans les *Pais-Bas-Unis*, le Pape *Clement XI.* lui ayant été ce Vicariat, condamne quelques Ecrits publiés sur cette affaire, en 1707. S. II. II. 83.
Pisais, Dame du Château de *Montis Benzarri*, donne ledit Château avec ses appartenances à *Boniface*, Marquis de *Monterrat*. S. I. I. 65.
Pise, Ville en *Toscane*, son Traité avec l'Empereur *Frederic I.* par lequel elle obtient plusieurs Privileges, Terres, Villes & Ports, à condition de faire la Guerre à *Guillaume* Roi de *Sicile*, en 1161. S. I. I. 50.
 Elle obtient du même Empereur, l'Isle de *Sardaigne* en Fief, en 1165. *ibid.* 93. Sa Paix avec la Ville d'*Algerne*, en 1178. I. I. 103. b. Sa Paix avec ceux de *Genes*, par la Mediation de *Clement III.* Pape, en 1185. S. I. I. 66.
 Elle élit & investit *Alfonse VI.* Roi de *Castille*, au nom de tout l'Empire comme Roi des *Romains*, par le Vieux & Nouveau Testament, par la Croix & l'Epée, en 1256. *ibid.* 104. Elle est confirmée dans la Possession de ses Etats par le même Empereur. *ibid.* 105. Son Traité de Paix & de Commerce pour 20. ans avec *Elmiré Mummisi Boudi*, Roi de *Tunis*, en 1264. *ibid.* 115. Son Accord avec *Charles d'Anjou* Roi de *Naples*, par lequel elle s'oblige de lui payer pour satisfaction de ses offices 2000 onces d'or, & de lui permettre le Choix de leurs Magistres, en 1273. *ibid.* 128. Sa Transaction avec les Nobles Maisons des *Opertinges* & *Cadulungues*, par laquelle elle leur cede diverses Terres, en 1285. *ibid.* 144. Son Traité de Paix & de Ligue avec *Florence* & plusieurs autres Villes d'Italie, en faveur du Pape *Jean XXII.* contre l'Empereur *Louis le Bavarois*, en 1320. S. I. II. 121.
 Elle obtient de l'Empereur *Charles IV.* le Vicariat perpétuel sur la Ville de *Lognes*, en 1355. *ibid.* 168. Sa Convention avec *Muley Bassori* Roi de *Tunis*, pour la seureté & commodité du Commerce en Afrique, en 1358. *ibid.* 285.
 Elle se donne à *Jean Galeaz*, Duc de *Milan*, en 1399. *ibid.* 298. Conditions auxquelles elle se fournit. *ibid.* 299.
 Elle est fait Fief du Roi de France, par *Gabriel Marie Visconti* de *Milan*, l'an 1404. II. I. 290. a.
 Sentence du Concile tenu dans cette Ville contre les Papes *Benoit XIII.* & *Gregoire XII.* & leurs adhérens, l'an 1409. *ib.* 326. b.
Plaisance, Ville, son Accession à la Ligue perpétuelle, offensive & défensive des Villes de *Verone*, *Mantoue*, *Parme*, *Brixen* & *Modene*. S. I. II. 69.
Plawen, Ville & Seigneurie d'Allemagne, *Henri le Vieux* & *Henri le Jeune*, Comtes de *Plawen* obtiennent de l'Empereur *Frederic II.* le Privilege de creuser des Mines & de battre de la Monnoye, comme aussi les Villes *Aicht* & *Selb*. S. I. I. 90. Elle est reconnue pour Fief de la Bohême, en 1326. I. II. 97. b.
 Les Seigneurs de *Plawen* & d'*Elsterberg* font une Alliance pour s'assister réciproquement, en 1327. *ibid.* 100. b.
Pologne, Royaume, Arche des Ambassadeurs envoies par le Senat de *Pologne* en France pour recevoir le serment de *Henri* Duc d'*Anjou*, élu Roi de *Pologne*, & celui du Roi *Charles IX.* son Frere, de l'an 1573. V. I. 225. a. Nul n'y pourra être élu ni reconnu pour Roi, qui ne soit Catholique. S. II. I. 205.
 Loi touchant la libre Election des Rois de *Pologne*, faite en 1593. *ibid.* 220. Confirmation de la Constitution touchant l'Election libre des Rois, sous *Sigismund III.* en 1607. *ibid.* 285. Conventions entre le Royaume de *Pologne* & les *Cosaks*, en 1658. *ibid.* 372. Confederation des Troupes de la Grande *Pologne*, pour maintenir le Roi *Auguste II.* contre les *Suedois*, en 1715. S. II. II. 14.
 Autre Confederation des Etats de la Grande *Pologne* pour le même sujet. *ibid.* 25. Confederation de *Sandomir*, pour la defense dudit Roi, contre les *Suedois*, en 1702. *ibid.* 19.
 Confederation reiterée de la Grande *Pologne*, pour la defense du même Roi, en 1703. *ibid.* 33. Declaration d'un Intermegne en *Pologne*, nonobstant l'Election de *Stanislas Leszinski*, & l'Abdication dudit Roi, comme étant illegitimes, en 1707. *ibid.* 51. Preliminaire des Confederes de *Pologne*, pour faire leur Paix avec le même Roi, en 1716. VIII. I. 482. a.
Pomeranie, Province & Duché d'Allemagne, possédée par l'Ordre *Toutonique* de *Prusse*, est adjugée par la Sentence definitive des Commissaires du Saint Siege à *Wladislas IV.* Roi de *Pologne*, en 1321. II. I. 50. b.
 Elle est donnée audit Ordre, par *Jean* Roi de Bohême & de *Pologne*, en 1329. *ibid.* 110. b. Accord moyenné par *Eric* & *Henri* Ducs de *Brunswick-Lunebourg* entre *Joschim* Electeur de *Brandebourg* & *George* & *Bernard* Ducs de *Pomeranie*.

meranie sur les Différents qu'ils avoient au sujet de leurs Domaines & Principautés donnez en Fief par les Empereurs aux Electeurs de Brandebourg, auxquels le Droit de Succession est icellui, de l'an 1520. *IV. II. 50. a. Pomeranie & Brandebourg*, Union Hereditaire entre *Jean George* Electeur de Brandebourg & des *Ducs de Pomeranie*, par laquelle la Succession éventuelle dans la *Nouvelle Marche*, les Terres de *Sternberg* & quelques autres Contrées, est réservée auxdits Ducs, de l'an 1571, avec la Confirmation de l'Empereur *Maximilien II.* *V. I. 208. a.* Accord fait entre la *Suede* & l'Electeur de Brandebourg, touchant la Pomeranie & la division entre eux, de l'an 1647. *VI. I. 366. b.* Traité entre *Christine* Reine de Suede, & *Friederic Guillaume* Electeur de Brandebourg, touchant les limites entre la Pomeranie *Suedoise* & *Electorielle*, de l'an 1653. *VI. II. 47. b.* La plus grande Partie de la Pomeranie *Suedoise* est cédée par *Ulrique Eleonore* Reine de Suede à *Friederic Guillaume* Roi de Prusse, en 1720. *VIII. II. 21. b.*

Pont à Mousson, Ville & Châtelaine de Lorraine, donnée & transportée en dot à *Isabelle de Lorraine*, Epouse de *René d'Anjou*. *II. II. 148. a.*

Portugal, Royaume, est fait tributaire au *St. Siège* par *Alphonse I.* Roi de Portugal, en 1142. *I. I. 76. a.* Il est offert par le même Roi à la *Tuelle de la Ste. Vierge* de Clavely. *S. I. I. 36.*

Ses Loix fondamentales, faites par le même Roi dans la première Convocation des Etats Généraux à Lamego, en 1143. *ibid. 37.* Ensignes de ce Royaume ordonnées par ledit Roi, suivant une Vision qu'il eut. *I. I. 79. a.* Les Villes Maritimes du Royaume de Portugal font un Traité de Commerce pour cinquante ans avec *Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1353. *I. II. 286. a.* Protection des Ambassadeurs du Roi de Portugal contre la Concession accordée au Roi d'Aragon par le *Conseil de Confiance*, que les Voix de ses Ambassadeurs égaleroient toujours celles de tout le Clergé de la Nation Espagnole, de l'an 1416. *II. II. 81. a.* Les Rois de Portugal, obtiennent du Pape *Eugene IV.* la Permission de se faire oindre par l'Archevêque de Bragança. *S. I. II. 379.* Declaration des trois Etats de ce Royaume, touchant la Proclamation & le rétablissement du Roi *Don Jean IV.* de l'an 1642. *VI. I. 200. b.* Premier Serment prêté par les trois Etats du Royaume au Prince *Don Pedro*, Frere du Roi *Alfonse VI.* déclaré inhabile, comme Regent du Royaume. *S. II. I. 381.*

Sentence de nullité, rendue par les Juges Ecclesiastiques de Portugal, sur le Mariage du Roi *Alfonse VI.* avec la Princesse *Marie Françoise de Savoye*. *ibid. 382.* Serment fait par le Prince *Don Pedro* aux Etats du Royaume, & le second Serment de ceux-ci prêté au Prince. *ibid.* Bref Apostolique du Pape *Clement IX.* au Grand Inquisiteur de Portugal & autres pour examiner ultérieurement l'affaire de la nullité du Mariage de la Princesse *Marie de Savoye* avec le Roi *Alfonse* & de dispenser de nouveau, autant que besoin seroit, en faveur du Mariage contracté depuis entre le Prince Regent *Don Pedro* & ladite Princesse. *ibid.* Raisons de la nullité du Mariage du Roi *Alfonse* avec ladite Princesse & de la validité du second Mariage entre cette Princesse & le Prince *Don Pedro*. *ibid. 383.* Sentence ultérieure rendue par les Commissaires Apostoliques sur ladite affaire. *ibid. 387.* Articles de l'Alliance, que le Roi de Portugal fit avec la France & l'Espagne en faveur de *Philippe V.* en 1701. *S. II. II. 1.*

Le Pape *Clement XI.* érige à Lisbonne Capitale du Royaume, un nouveau & deuxième Archevêché, à la requisiion du Roy. *ibid. 141.*

Pestes, Accord & Reglement touchant les Pestes entre l'Angleterre & les Provinces-Unies, de l'an 1661. *VI. II. 355. a.* Articles & Conditions accordés pour le Port & Transport des Lettres & Paquets, entre la France & les mêmes, de l'an 1669. *VII. I. 224. a.*

La Pouille, la Calabre & la Sicile reconnues pour Fiefs du *St. Siège*. *I. I. 57. a.*

Prague, Capitale de Bohême, l'Evêque de Prague a des différends avec celui de la Moravie touchant quelques Dîmes & Biens, ajustés par la Sentence Arbitrale de *Gregoire VII.* Pape, en 1074. *I. I. 91. b.* Les Compagnies de Prague entre les Deputés du Concile de Bale & les Etats de Bohême & de Moravie, de l'an 1433. *II. II. 571. b.* Paix de Prague entre l'Empereur *Ferdinand II.* & *Jean George* Electeur de Saxe, de l'an 1635. *VI. I. 88. b.*

Prétendants, aux Couronnes de la Grande Bretagne, la Protection contre tout ce qui pourroit être statué ou stipulé au Congrès d'Ulrecht à son préjudice. *S. II. II. 90.*

Princesse du Pape, reconnue par l'Eglise Grecque au Concile de Florence, l'an 1439. *III. I. 66. b.*

Primogeniture, le Droit de primogeniture quant à la Succession assuré par les Etats de Lorraine, en 1306. *I. I. 342. b.*

Protestans d'Allemagne, Recès Préliminaire de l'Assemblée des Princes & Etats Protestans à *Smalcaldie*, touchant les mesures à prendre contre le Recès de la Diète d'Augsbourg, de l'an 1530. *IV. II. 75. a.*

Leur Alliance faite au même lieu, l'an 1531. *ibid. 78. a.* Renouvellement de ladite Alliance pour dix ans, de l'an 1536. *ibid. 141. a.* Reglement pour son Exécution. *ibid. 142. a.* Leur Réponse à la Lettre de l'Empereur *Charles V.* par laquelle il leur avoit promis de vouloir garder in-

violablement la Paix promise, de l'an 1536. *IV. II.*

138. b.

Alliance de *Jean Frideric* Electeur de Saxe & de quelques autres Princes Protestans avec *Christian I.* Roi de Danemark, 1556. *ibid. 147. a.* Leur Protection contre le Concile de Trente, & leur Appel à un Concile libre, soit Oecuménique ou National, de l'an 1543. *ibid. 241. a.* Recès conclu entre les Etats de la Confession d'Augsbourg sur les instances à faire auprès de l'Empereur, pour remettre les Personnes qui ont embastillé leur Religion, dans leur premier état, de l'an 1576. *V. I. 274. b.*

Recès conclu entre *Friederic IV.* Electeur Palatin, *Jean*, Comte Palatin de Deux-Ponts, *George Frideric* Maréchal de Brandebourg, & *Ernest Frideric* Maréchal de Bade-Dourlac, pour le redressement des Griets de ceux de la Confession d'Augsbourg, de l'an 1594. *ibid. 305. b.* Union de plusieurs Electeurs & Princes Protestans, pour le maintien de leur Religion, de l'an 1599. *ibid. 596. b.* Autre Union entre les mêmes, de l'an 1600. *V. II. 1. a.*

Autre Union de plusieurs Princes Protestans d'Allemagne pour le redressement des Abus dans les Procès Auliques &c. de l'an 1600. *ibid. 6. b.* Autre Union, sur le même sujet, de l'an 1601. *ibid. 13. a.* Autre Union, de l'an 1603. *ibid. 22. b.* Recès d'une Union plus étroite entre eux à l'occasion de la Ville de *Ronswerth*, & de la Succession de *Juliers* &c. à Hall en Sibbe, de l'an 1610. *ibid. 126. b.* Traité d'Alliance entre quelques Electeurs & Princes Protestans de l'Empire, & les Etats Généraux des Provinces-Unies, pour s'assister réciproquement, pendant le tems de 15 ans, de l'an 1613. *226. a.* Assurance donnée aux Protestans de la Haute & Basse Saxe par les Electeurs de Mayence & de Cologne, qu'ils ne seront molestés dans la Possession des Biens Ecclesiastiques, à condition qu'ils ne se déclareront point contre le Parti Imperial dans les troubles de Bohême, mais qu'à contraire ils l'assisteront, de l'an 1620. *ibid. 362. b.* Leurs Ministres & Maîtres d'Ecole sont chassés par un Edit Imperial de l'Autriche sur l'Ens, l'an 1622. *ibid. 453. b.* Recès de Leipzig, conclu entre les Electeurs, Princes & Etats Protestans de l'Empire, touchant un Accommodement avec les Etats Catholiques, ou de s'opposer à leurs vexations, de l'an 1631. *VI. I. 6. b.*

Alliance des Protestans des quatre Cercles de l'Empire, celui du Rhyn Electoral, de Franconie, de Saxe & du Haut Rhyn avec la Couronne de Suede, pour leur rétablissement dans leurs Dignités, Libertés & Privilèges, de l'an 1633. *ibid. 48. a.* Accasion des Etats du Cercle de la Basse Saxe à ladite Alliance, de l'an 1634. *ibid. 58. b.* Autre Traité de Confédération entre lesdits Cercles & la Couronne de Suede, pour le même sujet, de l'an 1634. *ibid. 75. b.* Traité de Confédération des Protestans des Cercles de Franconie, Saxe & du Rhyn, avec Louis XIII. Roi de France, de l'an 1634. *ibid. 78. a.* Autre Confédération du Duc de Wurtemberg & quelques autres Princes avec le même Roi. *ibid. 79. a.* Leurs Griets contre la Paix de Ruywick. *VII. II.*

434. b.

Provence, le Comte de Provence prête serment de fidélité à *Gregoire VII.* Pape. *S. I. I. 58. a.*

Ce Comté est partagé entre *Alphonse* Comte de Toulouse, & *Raymond* Comte de Barcelonne, en 1115. *ibid. 67. b.* Les Comtes de Provence & Forcalquier, sont donnez en Fief à *Raimond*, Comte de Barcelonne, par l'Empereur *Frideric I.* en 1162. *S. I. I. 46.* Ledits Comtes font assignez par *Rodolphe I.* Empereur, à *Charles Roi de Sicile*, en 1280. *I. I. 246. a.*

La Provence, est léguée à la Couronne de France par *Charles d'Anjou* dernier Duc de Provence, l'an 1281. *III. II. 82. b.* *Provence & Forcalquier*, Comtez réunis pour jamais à la Couronne de France par le Roi *Charles VIII.* en 1486. *S. I. II. 473.* Le Roi *François I.* confirme aux Etats de Provence leurs Droits, Privilèges & Libertés, & réunit ce Comté pour jamais à la Couronne de France, l'an 1515. *IV. I. 210. a.*

Provinces-Unies des Pays-Bas, Declaration des Etats Généraux de ces Provinces, que *Philippe II.* est déchû du Droit de Souveraineté qu'il avoit sur ledites Provinces, de l'an 1581. *V. I. 413.*

Articles sur lesquels elles offrent de se donner à *Henri III.* Roi de France, l'an 1584. *ibid. 436. b.* Leur Commission pour requérir la Protection d'*Elisabeth*, Reine d'Angleterre, de l'an 1585. *ibid. 446. a.* Leur Traité avec ladite Reine pour les secourir. *ibid. 454. a.* Leur Placard, par lequel elles deferent le Gouvernement au Comte de *Leycester*, de l'an 1586. *ibid. 456.* Placard des Etats Généraux des Provinces-Unies touchant le Gouvernement General, après la Revocation dudit Comte, de l'an 1588. *ibid. 472.* Leur Traité de Paix & d'amitié avec *Jacques VI.* Roi d'Ecosse, de l'an 1594. *IV. III. 14.* Leur Traité d'Alliance Offensive & Defensive avec *Henri IV.* Roi de France, & *Elisabeth*, Reine d'Angleterre, de l'an 1596. *V. I. 431.*

Leur Traité d'Accommodement & de Continuation d'Alliance avec la même Reine, de l'an 1598. *ibid. 584.* Autre Traité entre les mêmes pour régler l'assistance réciproque contre l'Espagne. *ibid. 589. a.* Leur Traité d'Amitié & de Commerce avec Sultan *Achmet Chan*, Empereur des Turcs, de l'an 1601. *V. II. 205.*

Leur Traité avec *Jacques I.* Roi de la Grande Bretagne, pour régler le payement d'une dette de 818408 Livres Sterling. *b*

ling des audit Roi, de l'an 1606. V. II. 635. b.
 Leur Trêve pour huit mois avec *Albert & Isabelle* Archiducs d'Autriche, de l'an 1607. *ibid.* 83. a. Leur Traité de Ligue défensive avec *Henri IV.* Roi de France, de l'an 1608. *ibid.* 89. b. Leur Déclaration Préliminaire touchant la qualité d'*Eras Libres* qui leur devra être donnée par les Archiducs *Albert & Isabelle* dans la Trêve à longues années à faire entre eux, de l'an 1609. *ibid.* 97. b. Leur Trêve de 12 ans faite avec l'*Espagne*, l'an 1609. *ibid.* 99. b. Garantie de cette Trêve de la part de la France, & de l'*Angleterre*, *ibid.* 110. a. Ultimeur Explication de quelques Articles, *ibid.* 119. b. Leur Renouvellement d'Alliances faites avec la France, l'an 1609, & 1609, de l'an 1610. *ibid.* 123. b. Leur Convention avec les Archiducs *Albert & Isabelle*, pour le maintien de la Trêve faite, l'an 1609, de l'an 1610. *ibid.* 141. Leur Traité de Paix & de Commerce avec *Muley Zeidan*, Roi de Maroc, de l'an 1610. *ibid.* 156. Leur Tarif fait avec l'Electeur de Brandebourg & le Duc de Neubourg au sujet du Transport des Marchandises sur le Rhin & la Meuse, de l'an 1611. *ibid.* 174. Leur Alliance avec quelques Electeurs & Princes Protestans de l'Empire pour s'opposer réciproquement pendant le tems de 15 ans, de l'an 1611. *ibid.* 225. a. Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec la Ville de *Leubek*, de l'an 1613. *ibid.* 231. Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec *Gustave Adolphe* Roi de Suède, pour 15 ans, de l'an 1614. *ibid.* 245. Autre Traité avec le même Roi, touchant un secours mutuel de 4000 hommes. *ibid.* 249. Leur Traité d'Union avec les *Villes Anseatiques*, de l'an 1615. *ibid.* 273. Leur Traité d'Alliance & Confédération avec *Christian IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1615. *ibid.* 359. Leur Traité avec *George Guillaume*, Electeur de Brandebourg, pour la défense de ses Droits sur les Duchés de *Cleves*, *Jülicher* &c. de l'an 1622. *ibid.* 400. b. Leur Traité de Paix avec le Royaume de *Tunis*, de l'an 1622. *ibid.* 411. Leur Traité de Paix avec la République d'*Alger*. *ibid.* 413. Leur Traité de Continuation d'Alliance défensive avec *Jacques I.* Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1624. *ibid.* 458. a. Leur Traité avec *Louis XIII.* Roi de France, pour leur fournir par prêt douze cens mille livres pour l'année 1624, & pour les années 1625. & 1626. en chacune un Million de livres. *ib.* 461. a. Autre Traité entre les mêmes pour envoyer 20 Vaisseaux de Guerre contre la République de *Gènes*. *ib.* 469. b. Autre Traité au sujet desdits Vaisseaux, de l'an 1625. *ibid.* 477. a. Leur Traité avec *George Guillaume* Electeur de Brandebourg, pour la confirmation & élucidation de l'Alliance faite entre eux l'an 1622. de l'an 1624. *ibid.* 465. a. Leur Traité de Ligue offensive & défensive avec *Charles I.* Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1625. *ibid.* 478. a. Leur Traité de Ligue défensive avec *Louis XIII.* Roi de France, qui leur promet pour neuf ans, un subside annuel d'un Million de Livres, de l'an 1627. *ibid.* 522. b. Leur Traité d'Alliance avec *Charles I.* Roi de la Grande Bretagne & *Christian IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1625. *ibid.* 482. b. Leur Traité de Paix avec les *Allemands*, de l'an 1626. *ibid.* 483. Leur Traité avec *George Guillaume* Electeur de Brandebourg, auquel on promet, de faire cesser les Contributions dans les Pais de *Jülicher* & de *Cleves*, de l'an 1629. *ibid.* 586. Leur Traité de Commerce avec le Roi de Perse, de l'an 1631. VI. I.
 2. a.
 Leur Traité de Commerce avec *Michel Fedorovitch*, Grand Duc de Moscovie, de l'an 1631. *ibid.* 3. a. Leur Traité d'Alliance avec *George Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1632. *ibid.* 33. b. Leur Traité avec *Louis XIII.* Roi de France pour sept ans, pendant lesquels le Roi leur promet un subside annuel de deux Millions trois cens mille livres, à condition de continuer la Guerre contre l'*Espagne*, de l'an 1634. *ibid.* 68. b. Leur Confédération avec le même Roi, pour continuer la Guerre contre l'*Espagne* & l'*Autriche*, de l'an 1635. *ibid.* 80. b. Leur Traité avec le même Roi, pour la Continuation de ladite Guerre, de l'an 1636. *ibid.* 122. b. Autre Traité avec le même Roi, pour le même sujet. *ibid.* 127. b. Leur Accommodement avec *George Guillaume* Electeur de Brandebourg, sur diverses Prétenions réciproques. *ibid.* 126. Leur Traité de mutuelle assistance avec *Louis XIII.* Roi de France, qui leur promet un subside annuel de 1200000 livres, de l'an 1637. *ibid.* 150. a. Leur Traité avec le même Roi, qui leur accorde un subside de 1200000 livres, pour pousser vigoureusement la Guerre contre l'*Espagne*, de l'an 1639. *ibid.* 171. a. Leur Traité de Confédération avec *Christine* Reine de Suède, de l'an 1640. *ibid.* 192. b. Leur Traité avec *Louis XIII.* Roi de France, pour pousser vigoureusement la Guerre contre l'*Espagne*, sous Promesse d'un subside de 1200000 livres pour un an, à payer par ledit Roi, de l'an 1641. *ibid.* 200. a. Leur Traité de Trêve, de Navigation & de Commerce avec *Jean IV.* Roi de Portugal, de la même année. *ibid.* 215. b. Leur Traité avec le même Roi, pour la Continuation de la Guerre contre l'*Espagne*, moyennant un subside de 1200000 livres pour un an, à payer par le Roi, de l'an 1642. *ibid.* 244. b. Autre semblable Traité, pour l'an 1643. *ibid.* 270. b. Leur Traité avec *Louis XIV.* Roi de France touchant la Trêve avec l'*Espagne*, de l'an 1644. *ibid.* 292. b. Leur Traité avec le même Roi, pour un subside de 1200000 livres. *ibid.* 293. b. Leur Traité avec le

même, pour la Garantie des Traitez de Paix & de Trêve à faire avec l'*Espagne*. VI. I. 294. b.
 Leur Traité Provisionnel avec *Jean IV.* Roi de Portugal au sujet du Fort de *Galle*, de l'an 1645. *ibid.* 307. b. Leur Traité d'Amitié avec les Villes de *Breme & d'Hambourg*, de l'an 1645. *ibid.* 311. b. Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec *Christian IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1645. *ibid.* 312. b. Leur Traité de Garantie mutuelle avec la Couronne de *Suede* sur ledit Traité, & la Paix de *Bromsboorn*. *ibid.* 321. b. Leur Traité avec *Louis XIV.* Roi de France, concernant le Commerce par Mer, de l'an 1646. *ibid.* 342. a. Leur Traité avec le même pour un Subside de 300000 livres. *ibid.* 343. b. Autre Traité avec ledit Roi, pour une Entreprie sur *Aden*. *ibid.* 345. a. Leur Traité d'Alliance avec la Ville de *Leubek*. *ibid.* 350. a. Leurs Articles convenus provisionnellement avec le Roi d'*Espagne* pour être interez dans le Traité de Munster, de l'an 1646. *ibid.* 360. a. Leur Traité avec *Christian IV.* Roi de Danemarck, touchant le Péage de *Norwegie* & du *Sund*, de l'an 1647. *ibid.* 367. 374. Leur Traité de Garantie réciproque avec *Louis XIV.* Roi de France sur les Traitez de Paix à faire avec l'*Espagne*, de l'an 1647. *ibid.* 396. a. Déclaration des Ambassadeurs de L. H. P. les Etats Generaux des *Provinces-Unies* à la Paix de Munster, touchant les Articles 44 & 45, de cette Paix, pour la Conservation des Droits entiers de leur Souveraineté & Supériorité à l'égard des choses de la Religion & de l'Administration des Biens Ecclesiastiques, en 1648. S. II. I. 330. Leur Traité de Paix avec *Philippe IV.* Roi d'*Espagne*, par lequel c'est font reconnus libres & souverains, de l'an 1648. VI. I. 429. b.
 Leur Traité avec *Jean IV.* Roi de Portugal, pour accommoder les Differens survenus entre les Portugais & la Compagnie des Indes Occidentales, dans le Brésil & ailleurs, de l'an 1648. *ibid.* 447. Leur Traité d'Alliance avec *Frederic III.* Roi de Danemarck, de l'an 1649. *ibid.* 455. Leur Traité de Redemption pour le Péage du *Sund*, avec le même Roi. *ibid.* 529. Leur Traité de Marine avec *Philippe IV.* Roi d'*Espagne*, de l'an 1649. *ibid.* 570. a. Leur Traité de Paix & d'Alliance avec ceux de *Salé*, de l'an 1651. VI. II. 1. a.
 Leur Manifeste contre le *Parlement d'Angleterre*, de l'an 1652. *ibid.* 32. a. Leur Ordonnance pour défendre tout Commerce avec l'*Angleterre*. *ibid.* 35. Leur Alliance avec *Frederic III.* Roi de Danemarck, de l'an 1653. *ibid.* 40. Leur Traité avec le même Roi, touchant le Péage du *Sund* par lequel celui, de l'an 1649. est annullé. *ibid.* 68. Leur Traité de Paix avec *Cromwell*, Protecteur d'*Angleterre*, de l'an 1654. *ibid.* 74. a. Article Secret du même Traité, par lequel le *Prince d'Orange* devoit être exclus de la Dignité de *Stadhouder* & de *Capitaine General*. *ibid.* 79. b. Sentence Arbitrale rendue entre *Elles* & le Protecteur *Cromwell*, touchant les Navires & Biens des Anglois saisis & detenus dans les Etats du Roi de Danemarck depuis, le 18 Mai 1652. fait l'an 1654. *ibid.* 85. b. Leur Convention avec *Cromwell* pour confier des Commissaires qui devroient décider les Differens restez indecis par la Sentence Arbitrale, de l'an 1655. *ibid.* 106. a. Leur Traité d'Alliance défensive avec *Frederic Guillaume*, Electeur de Brandebourg. *ibid.* 105. Leur Accession au Traité d'Alliance fait entre la France & le Protecteur d'*Angleterre* *Cromwell*, l'an 1655, de l'an 1656. *ib.* 136. 14. Leur Traité avec *Frederic III.* Roi de Danemarck pour l'extention & l'éclaircissement de leurs précédents Traitez, de l'an 1656. *ibid.* 141. a. Leur Traité avec le même Roi touchant la liberté & sûreté du Négocio avec la Ville de *Danzick*. *ibid.* 145. Leur Traité avec la même Ville, touchant la Liberté de leurs Marchands, dans le Territoire de ladite Ville, de l'an 1656. *ibid.* 149. a. Leur Traité de Confirmation d'Alliance avec *Charles Gustave* Roi de *Suede*, & spécialement pour la Liberté du Commerce, de l'an 1656. *ibid.* 147. a. Leur Traité de Paix avec la Ville & Regence de *Salé*, de l'an 1657. *ibid.* 157. Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Frederic III.* Roi de Danemarck, de l'an 1657. *ibid.* 183. Leur Accord & Règlement, fait avec *Philippe IV.* Roi d'*Espagne*, l'an 1658. au sujet de la Mairie de *Wille-Du*. *ibid.* 241. Leur Traité avec *Louis XIV.* Roi de France & *Richard Cromwell*, Protecteur d'*Angleterre*, pour obliger les Rois de *Suede* & de *Danemarck* à faire la Paix entre eux, de l'an 1659. *ibid.* 251. a. 261. a. Leur Accord avec *Philippe IV.* Roi d'*Espagne*, touchant le Partage & souveraineté possession du Pais d'*Outre-Meuse*, de l'an 1658. *ibid.* 212. Leur Traité avec *Frederic III.* Roi de Danemarck concernant la mesure des Vaisseaux en *Norwegie*. *ibid.* 213. Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec *Charles Gustave* Roi de *Suede*, de l'an 1659. *ibid.* 252. a. Leur Traité d'éclaircissement des précédents Traitez faits avec la Regence de *Salé*, de l'an 1659. *ibid.* 269. Leur Traité fait avec le Roi de *Suede*, pour l'explication de celui d'*Elbing*, en 1656, de l'an 1659. *ibid.* 293. a. Leur Traité Provisionnel avec *Philippe IV.* Roi d'*Espagne*, touchant les Revenus & Impôts du Pais d'*Outre-Meuse*, de l'an 1659. *ibid.* 297. Leur Accord avec le même Roi touchant le Droit des Successions Collatérales sur les Biens des Ecclesiastiques, de l'an 1660. *ibid.* 331. Leur Traité de Paix & d'Alliance avec *Afonse IV.* Roi de Portugal, de l'an 1661. *ibid.* 366. b. Leur Traité de Partage des.

des trois Quartiers de Dalen, Faulquemont & Rolleduc, Pais d'Outre-Meuse, avec Philippe IV. Roi d'Espagne, de l'an 1691.

VI. II. 393. b. Leur Traité de Paix avec le Roi & la Regence de Tunis fait par leur Admiral de Ruyter, l'an 1662. *ibid.* 402. b. 428. a. Leur Trêve pour sept mois, faite avec la République d'Alger, par le même Admiral, l'an 1662. *ibid.* 407. b. Leur Traité d'Amitié, de Confédération & de Commerce avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1662. *ibid.* 412. a. Leur Traité de Paix & d'Alliance avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1662. *ibid.* 422. b. Leur Traité de Paix avec les Algériens. *ibid.* 434. b. 445. b. 445. a. Leur Accord & Transaction avec le Doyen & Chapitre de l'Eglise Collegiale de Contrain, au sujet de quelques Revenus Ecclesiastiques, de l'an 1664. VI. III. 8. b.

Leur Traité avec Philippe IV. Roi d'Espagne, pour le Règlement des Limites en Flandres, de la même année. *ibid.* 27. Leur Compromis avec Frédéric Guillaume, Electeur de Brandebourg, par lequel ils fontmettent leur Différent au sujet de la dette de fief sur le Jugement du Grand Conseil de Malines, de l'an 1665. *ibid.* 41. b. Leur Traité d'Alliance avec George Guillaume & Ernest Auguste Ducs de Brunswick-Lunebourg, pour former un Corps de 8000 Hommes de pied & de 4000 Chevaux, de l'an 1665. *ibid.* 46. Leur Traité d'Alliance avec Frédéric III. Roi de Dannemarck, pour une bonne & saine Paix & pour la Liberté du Commerce. *ibid.* 39. Leur Alliance défensive avec Frédéric Guillaume, Electeur de Brandebourg, de l'an 1666. *ibid.* 87. Autre Traité avec le même, contre l'Invasion de l'Evêque de Munster. *ibid.* 90. Articles convenus entr'Elles, le Roi de la Grande Bretagne & le Roi de Suède, pour assurer la Triple-Alliance, & pour le Payement des Subsidés promis à la Suède, de l'an 1665. VII. I. 101. Leur Traité de Paix avec Christophe Bernard, Evêque de Munster, de l'an 1666. VI. III. 106. b.

Leur Traité d'Elucidation du précédent, avec le même. *ibid.* 114. b. Leur Quadruple Alliance avec Frédéric III. Roi de Dannemarck, Frédéric Guillaume, Electeur de Brandebourg, & George Guillaume & Ernest Auguste Ducs de Brunswick-Lunebourg, pour leur reciproque défense, tranquillité & sûreté, de l'an 1666. *ibid.* 122. Leur Accord avec l'Electeur de Cologne touchant la Ville de Rhynberg, de l'an 1667. VII. I. 9.

Leur Convention avec Louis XIV. Roi de France, pour la jonction de leurs Flottes, de l'an 1667. *ibid.* 27. a. Leur Traité de Commerce avec Charles XI. Roi de Suède, où l'on determine les Marchandises de Contrabande, de l'an 1667. *ibid.* 37. a. Leur Traité de continuation de Paix avec le même Roi, *ibid.* 39. a. Leur Traité de Paix & d'Alliance avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne. *ibid.* 44. a. Leur Traité avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, par lequel celui de l'an 1667, est confirmé & les secours reciproques qu'ils se devoient envoyer sont réglés, de l'an 1668. *ibid.* 66. a. Leur Triple Alliance avec le même Roi de la Grande Bretagne, & le Roi de Suède, pour procurer la Paix entre la France & l'Espagne. *ibid.* 68. a. Leur Traité de Commerce avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1668. *ibid.* 74. a. Leur Traité avec les Princes de la Maison de Brunswick-Lunebourg pour un Corps de Troupes de trois Régiments d'Infanterie & trois Régiments de Cavalerie, que ledits Princes s'engagent à certaines conditions de leur fournir, de l'an 1668. *ibid.* 79. Leur Traité avec Charles II. Roi d'Espagne pour un Profit de deux Millions de Livres sur l'engagement de diverses Places des Pays-Bas Espagnols. *ibid.* 82. Provinces-Unies & Charles II. Roi de France, touchant les Conditions auxquelles ledit Roi fera la Paix avec le Roi d'Espagne, de l'an 1668. *ibid.* 88. a. Articles convenus entr'Elles, le Roi de la Grande Bretagne & le Roi de Suède, pour assurer la Triple-Alliance, en payant les Subsidés promis à la Suède, de la même année. *ibid.* 101. a. Leur Convention avec le même Roi de la Grande Bretagne, & ledit Roi de Suède, pour la Garantie de tous les Etats du Roi d'Espagne, conformément à la Triple-Alliance, de l'an 1669. *ibid.* 107. b. Leur Traité d'Alliance & de Commerce avec Dom Pedro, Prince Regent de Portugal, de l'an 1669. *ibid.* 114. b. Leur Traité Provisionnel avec l'Evêque de Liège, au sujet de la supême Jurisdiction sur la Seigneurie de la Rochette, de l'an 1669. *ibid.* 122. b. Revers donné par leurs Deputés à l'Ambassadeur d'Espagne au sujet d'une Obligation de 500000. livres qui devoit servir au payement des Subsidés promis à la Suède, de l'an 1670. *ibid.* 130. a. Leur Alliance avec Charles II. Roi d'Espagne, pour se secourir mutuellement, de l'an 1671. *ibid.* 155. b. Leur Traité d'affistance & de défense mutuelle avec Frédéric Guillaume, Electeur de Brandebourg, de l'an 1671. *ibid.* 194. a. Leur Traité d'Alliance avec l'Empereur Leopold I. pour le secourir contre la France, de la même année. *ib.* 208. b. Leur Traité avec Charles XI. Roi de Suède, pour terminer quelques différends au sujet de la Navigation, de l'an 1673. *ibid.* 222. a. Leur Traité d'Alliance avec Christian V. Roi de Dannemarck, pour une reciproque assistance, de la même année. *ibid.* 223. Leur Cartel avec Louis XIV. Roi de France, pour l'échange des Prisonniers de guerre, de l'an 1673. *ibid.* 231. a. Leur Traité d'Al-

ler la Guerre à la France, & les Etats Generaux lui promettent la restitution de la Ville de Maltricht, de l'an 1673. VII. I. 240. a.

Leur Traité avec l'Empereur Leopold I. qui promet de les assister contre la France d'une Armée de 30000 Hommes, moyennant un Subsidé de 40000 Rixdals par mois, de l'an 1673. *ibid.* 242. b. Articles & Conditions de Paix qui leur sont proposés par l'Electeur de Cologne & l'Evêque de Munster. *ibid.* 243. b. Leur Traité de Paix avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1674. *ibid.* 253. b. Leur Traité de Paix avec Christophe Bernard Evêque de Munster. *ibid.* 255. a. Leur Traité de Paix avec Maximilien Henri Electeur de Cologne, de l'an 1674. *ibid.* 262. b. Leur Traité de Confédération & d'affistance mutuelle avec l'Empereur Leopold I. & les Ducs de Brunswick & Lunebourg, George Guillaume & Rodolphe Auguste, de l'an 1674. *ibid.* 263. b. Leur Traité d'Alliance & celui desdits Alliez avec Frédéric Guillaume Electeur de Brandebourg. *ibid.* 267. a. Leur Traité d'Alliance, & celui de leurs Alliez, l'Empereur & le Roi d'Espagne, avec Christian V. Roi de Dannemarck, de l'an 1674. *ibid.* 269. Leur Traité de Navigation & de Commerce avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1674. *ibid.* 280. b. Declaration de certains Articles de ce Traité, de l'an 1674. *ibid.* 319. a. Leur Traité de Confédération, Secours & défense avec l'Empereur Leopold I. le Roi d'Espagne Charles II. & le Duc Ernest Auguste Evêque d'Osnauburg, de l'an 1675. *ibid.* 287. a. Leur Accord avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, touchant les Compagnies Orientales Angloise & Hollandaise, de l'an 1675. *ibid.* 288. b. Leur Cartel avec Louis XIV. Roi de France, pour l'échange & la Remise des Prisonniers de Guerre, de l'an 1675. *ibid.* 291. b. Leur Traité d'Alliance avec Christophe Bernard Evêque de Munster, de l'an 1675. *ibid.* 308. Leur Traité de Commerce avec Charles XI. Roi de Suède. *ibid.* 316. b. Articles provisionnellement convenus sur l'elucidation du Traité de Maline, conclu en 1650, avec Philippe IV. Roi d'Espagne, en 1675. S. II. I. 398. Leur Traité de Ligue défensive avec Charles II. Roi d'Espagne & Philippe Guillaume, Comte Palatin du Rhyn, Duc de Neubourg, de l'an 1676. VII. I. 321. b.

Leur Traité de Paix avec la Ville & Regence d'Alger, de l'an 1677. *ibid.* 327. b. Leur Traité avec Charles II. Roi d'Espagne, pour l'envoi d'une Escadre dans la Méditerranée, pour la réduction de Messine. *ibid.* 340. a. Leur Traité avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, pour faciliter & procurer la Paix entre la France & l'Espagne, de l'an 1678. *ibid.* 341. a. Leur Alliance défensive avec Frédéric Guillaume Electeur de Brandebourg. *ibid.* 347. Leur Traité avec Charles II. Roi d'Angleterre, pour obliger le Roi de France à des Conditions de Paix plus équitables avec l'Espagne, de l'an 1678. *ibid.* 349. a. Leur Traité de Paix avec Louis XIV. Roi de France fait à Nimègue, de l'an 1678. *ibid.* 350. a. Leur Traité de Commerce avec le même Roi. *ibid.* 357. b. Leur Traité de Paix avec Charles XI. Roi de Suède, fait à Nimègue, l'an 1679. *ibid.* 432. b. Leur Traité de Commerce & de Marine avec le même. *ibid.* 437. b. Leur Traité de Paix & de Commerce avec la République d'Alger, de l'an 1679. *ibid.* 404. a. Additions audit Traité, de l'an 1680. VII. II. 1. a.

Leur Traité de bonne Intelligence, Navigation & Commerce avec Mahomet IV. Empereur des Turcs, de l'an 1680. *ibid.* 4. b. Leur Alliance avec Charles XI. Roi de Suède pour la maintien & garantie des Traites de Paix de Nimègue & de Westphalie, de l'an 1681. *ibid.* 15. b. Accession de l'Empereur à ce Traité, de l'an 1682. *ibid.* 19. b. Accession du Roi d'Espagne au même. *ib.* 22. b. Leur Declaration, par laquelle ils acceptent de l'Accession l'Empereur Leopold I. au Traité de Garantie conclu, l'an 1681, entr'Elles & le Roi de Suède, de l'an 1682. *ibid.* 19. b. Leur Convention particulière avec le même Empereur, le Roi d'Espagne Charles II. & le Roi de Suède Charles XI. pour conserver la Paix en Europe, de l'an 1683. *ibid.* 55. a. Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec le Roi de Maroc, de l'an 1683. *ibid.* 64. Autre Traité entre les mêmes, de l'an 1684. *ibid.* 77. a. Leur Traité avec Louis XIV. Roi de France pour procurer la Trêve entre la France & l'Espagne, de l'an 1684. *ibid.* 79. b. Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec Jacques II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1685. *ibid.* 108. b. Leur Traité d'Accommodement avec Frédéric Guillaume Electeur de Brandebourg, touchant les arriérés des Subsidés, dommages soufferts & autres Prétenions, pour une somme de 440000 Rixdals. *ibid.* 111. Leur Traité de Renouvellement d'Alliance avec Charles XI. Roi de Suède, de l'an 1686. *ibid.* 122. b. Leur Traité d'Alliance avec Frédéric III. Electeur de Brandebourg, de l'an 1688. *ibid.* 146. Leur Traité Préliminaire avec Christian V. Roi de Dannemarck, par lequel ils conviennent de tenir une Assemblée à Hambourg, pour terminer leurs Différends & régler leurs Prétenions reciproques, & que cependant le Commerce & la Navigation aient leur cours sur certaines Conditions, de la même année. *ibid.* 147. Leur Traité avec Charles XI. Roi de Suède, pour un secours de 6000 hommes qu'il leur devoit envoyer, de l'an 1688. *ibid.* 169. b. Leur Resolution, portant les Raisons qui les ont obligés d'assister le Prince d'Orange palais en Angleterre de Vaux-
feaux

seaux & de Troupes, de l'an 1688. VII. II. 205. Leur Declaration de Guerre contre Louis XIV. Roi de France, de l'an 1689. *ibid.* 213. Leur Alliance offensive & défensive, appelée puis après la Grande Alliance, avec l'Empereur *Leopold I.* pour pousser la Guerre avec vigueur contre la France, de l'an 1689. *ibid.* 219. a. Leur Traité d'Alliance avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne. *ibid.* 236. a. Leur Convention avec le même Roi, pour l'Union & Concert de leurs Armes contre la France, de l'an 1689. *ibid.* 238. a. Leur Traité avec *George Guillaume Duc de Brunswick-Lunebourg*, pour la Continuation du service de ses Troupes aux Pays-Bas jusqu'à dernier jour d'Avril 1691. de l'an 1690. *ibid.* 242. Leur Cartel avec le Roi de France. *ibid.* 277. a. Leur Traité d'Alliance avec *Rudolphe Auguste & Antoine Ulric Duc de Brunswick-Wolfenbüttel*, avec stipulation du nombre de Troupes que lesdits Princes devaient tenir au service & à la Solde de la Republique, de l'an 1691. *ibid.* 284. Leur Declaration pour la Continuation des Subsidies promis au Duc de Savoie, de l'an 1691. *ibid.* 288. a. Leur Traité avec le Marquis de *Caspanaga* Gouverneur General des Pays-Bas Espagnols, pour la levée de la Contribution dans les Pays ennemis, de l'an 1691. *ibid.* 291. b. Leur Traité Provisionnel avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne & *Christian V.* Roi de Danemarck, touchant la Navigation & le Commerce de leurs Sujets soit en France, soit ailleurs de l'an 1691. *ibid.* 292. Leur Traité avec le même Roi, au sujet des Vaisseaux pris & repris, de l'an 1691. *ibid.* 301. a. Leur Traité de Paix avec *Mouley Ismael Roi de Maroc*, de l'an 1691. *ibid.* 319. Leur Traité avec *Charles XI.* Roi de Suède pour les Vaisseaux Suédois pris par leurs Vaisseaux de Guerre, de l'an 1693. *ibid.* 332. a. Leur Renouvellement de la Grande Alliance de 1689, avec l'Empereur *Leopold I.* de l'an 1695. *ibid.* 335. a. Leur Traité de Paix avec Louis XIV. Roi de France, fait à Ryfwick, en 1697. *ibid.* 381. a. Leur Traité de Commerce & de Navigation avec le même. *ibid.* 386. b. Leur Ordonnance pour la Publication de ladite Paix. *ibid.* 396. Leur Declaration qu'ils n'admettent l'Inclusion du Pape, faite de la part du Roi de France dans la Paix de Ryfwick, qu'en qualité de Prince Seculier d'Italie, de l'an 1697. *ibid.* 399. Leur Renouvellement d'Alliance avec *Charles XII.* Roi de Suède, de l'an 1698. *ibid.* 434. b. Leur Triple Alliance avec les Rois de la Grande Bretagne & de Suède. *ibid.* 440. b. Renouvellement de cette Alliance, en 1700. *ibid.* 475. b. Capitulation des Etats Generaux avec le Canton de Berne, pour un Regiment d'Infanterie dudit Canton, en 1700. S. II. I. 455. Leur Traité d'Alliance avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne & *Frederic IV.* Roi de Danemarck, de l'an 1701. VIII. I. 1. a. Leur Traité d'Amitié, de bonne Intelligence & de Commerce avec ledit Roi de Danemarck, de l'an 1701. *ibid.* 32. Leur Traité d'Alliance avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne & l'Empereur *Leopold I.* pour lui faire obtenir une satisfaction équitable sur les Pretensions à la Succession d'Espagne, de l'an 1701. *ibid.* 89. b. Alliance des Etats Generaux avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne pour leur commune sûreté & défense, & pour le maintien de l'Alliance faite avec l'Empereur au sujet de la Succession d'Espagne, en 1701. S. II. II. 11. Leur Manifeste, contenant les Raisons qui les obligent de declarer la Guerre à la France & à l'Espagne, de l'an 1702. VIII. I. 112. a. Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec la Regence de *Tripoli*, de l'an 1703. *ibid.* 136. Leur Règlement de la Discipline Militaire, en 1706. *ibid.* 187. a. Leur Garantie sur l'Accord & Sentence Arbitrale de l'an 1701, entre les Comtes de *Bentheim*, en 1707. *ibid.* 212. a. Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec la Regence de *Tunis*, en 1702. *ibid.* 230. Leur Traité avec *Anne*, Reine de la Grande Bretagne touchant leur Barrière, & pour maintenir la Succession à la Couronne de la Grande Bretagne, selon qu'elle est établie par les Loix, de l'an 1709. *ibid.* 245. a. Autre Traité pour le même sujet, par lequel le précédent est changé & annulé, en 1713. *ibid.* 322. a. Leur Declaration faite au Duc de *Lorraine* pour son indemnité touchant le Duché du *Mosferat*, de l'an 1709. *ibid.* 242. b. Leur Resolution touchant la Ville de *Verriers* & les Troubles causés par elle, en 1710. *ibid.* 247. a. Leur Resolution pour conserver la Neutralité d'Allemagne, dans la Guerre du Nord, en 1710. *ibid.* b. Leur Convention avec l'Empereur *Joseph I.* & la Reine *Anne*, touchant cette Neutralité. *ibid.* 249. a. Leur Resolution touchant les Conférences de Paix à *Gertruydenberg*, en 1710. *ibid.* 250. a. Leur Declaration, contenant les Raisons pourquoy les Conférences de *Gertruydenberg* doivent être cessées rompues par la France. *ibid.* b. Leur Ultimeur Resolution touchant la Conservation de la Neutralité en Allemagne dans la Guerre du Nord, *ibid.* 255. b. Leur Resolution sur le Memoire de l'Ambassadeur du *Czar* qui leur fut présenté là-dessus. *ibid.* 257. a. Leur Resolution sur la marche des Troupes pour la Neutralité en Allemagne, de l'an 1711. *ibid.* 258. b. 265. m. Leur Resolution en Réponse à une Lettre du *Czar* qui demandoit, que le Corps des Troupes de Neutralité se joignit aux siennes, en 1711. *ibid.* 273. b. Autre Resolution pour répondre à la Declaration du Roi de Suède sur

ladite Neutralité.

VIII. I. 274. b. Leur Resolution touchant la Succession d'Orange, en 1711. *ibid.* 276. a. Leur Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec la Regence d'Alger, en 1712. *ibid.* 292. Leur Alliance & Capitulation avec le Canton de Berne. *ibid.* 300. b. Leur Traité de Paix avec Louis XIV. Roi de France, fait à Utrecht, en 1713. *ibid.* 366. a. Leur Traité de Navigation & de Commerce avec le même Roi. *ibid.* 377. b. Leur Traité d'Alliance avec les *Lignes Grises*. *ibid.* 386. b. Leur Convention avec *Anne Reine de la Grande Bretagne*, contenant un Règlement Provisionnel pour le Commerce & les Droits d'entrée & de sortie dans les Pays-Bas Autrichiens, en 1713. *ibid.* 400. b. Leur Traité d'Alliance avec le Canton de Berne, en 1714. *ibid.* 423. a. Leur Traité de Paix, d'Amitié, & de Commerce avec *Philippe V.* Roi d'Espagne, à Utrecht, en 1714. *ibid.* 427. b. Provinces-Unies & *George I.* Roi de la Grande Bretagne, leur Traité avec *Charles VI.* Empereur, pour la Restitution des Pays-Bas Espagnols à lui faire, à la réserve d'une Barrière pour les Provinces-Unies, en 1715. *ibid.* 458. b. Traité de Marine & de Commerce qui leur est proposé par *Pierre Alexievitch*, Czar de Russie. *ibid.* 468. b. Leur Convention avec *Frederic Guillaume Roi de Prusse* au sujet des Limites contestées dans le Peel, situé entre l'Ammanie de Keffel du Haut Quartier de Guedre & la Mairie de Bois le Duc, en 1715. *ibid.* 481. a. Leur Traité d'Alliance avec Louis XV. Roi de France & *George I.* Roi de la Grande Bretagne, pour le maintien & la garantie des Traitez de Paix d'Utrecht, & particulièrement pour le maintien de l'Ordre de Succession aux Couronnes de France & d'Angleterre & pour la démolition du Port de Mardyck, en 1717. *ibid.* 484. a. Leur Negotiations avec *Frederic Guillaume Roi de Prusse*, touchant le paiement de ses Arreanges, en 1717. *ibid.* 488. b. Leur Convention Provisionnelle avec le Roi de Prusse & les Tuteurs du jeune Prince de *Nassau*, touchant l'Administration commune de la Baronnie de *Hersfel*, en 1717. *ibid.* 495. b. Leur Convention avec *Charles VI.* Empereur & *George I.* Roi de la Grande Bretagne pour l'exécution de quelques Articles du Traité de Barrière de l'an 1715, faite en 1718. *ibid.* 551. b. Leur Accession à la Triple Alliance d'Hanovre faite entre les Rois de France, de la Grande Bretagne & de Prusse, en 1725. de l'an 1726. VIII. II. 133. a. Leur Traité de Paix avec la Regence d'Alger. *ibid.* 136. a. Leur Resolution sur les Troubles en *Off-Frise*, de l'an 1725. *ibid.* 180. a. Leur Lettre au Prince d'Off-Frise. *ibid.* b. Proposition de leur Député au Prince. *ibid.* 183. b. Réponse du Prince. *ibid.* 184. a. Extrait d'une seconde Lettre audit Prince. *ibid.* 187. b. Réponse du Prince. *ibid.* 189. a. Leur Ultimeur Resolution sur cette Lettre. *ibid.* 197. b. Leur Accession au Traité de Seville, en 1729. *ibid.* 160. b. *Prusse*, son Premier Evêque *Christian* obtient plusieurs Terres du Duc de *Malovie* & de *Cujavie*, en 1222. I. I. 162. a. L'Empereur *Frederic II.* donne pouvoir à *Herman*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique, de s'en emparer, en 1226. S. I. I. 82. Confédération entre les Chevaliers, Nobles & Villes de la Prusse, par laquelle ils conviennent de rendre au Grand-Maitre de l'Ordre Teutonique & à l'Ordre même tous les Devoirs qui lui appartiennent, moyennant que de son côté il les maintienne dans leurs anciens Droits & Privileges, qu'il ôte les anciens Impôts & qu'il ne permette pas qu'on en introduise de nouveaux; ils conviennent aussi de la manière dont la Justice devra être administrée, & d'unir toutes leurs forces en cas d'agression violente, de l'an 1440. III. I. 86. a. *Prusse & Livonie*, leur Traité de Paix avec la Hollande, *Zelande & Frise*, de l'an 1441. *ibid.* 106. Lettre des Habitans de *Prusse*, *Culm*, *Pomeranie & Michalow*, par laquelle ils renoncent à l'obéissance du Grand-Maitre de l'Ordre Teutonique, & déclarent de s'être fournis au Roi de Pologne, de l'an 1454. *ibid.* 199. a. Traité entre *Casimir IV.* Roi de Pologne & le Grand Maître de l'Ordre Teutonique, par lequel cet Ordre cède une bonne partie de la Prusse audit Roi, & retient le reste comme un Fief de la Couronne de Pologne, de l'an 1466. *ibid.* 348. b. L'Electeur de Brandebourg *Jean Sigismond* en obtient sous certaines conditions l'Investiture simulante, de *Sigismond III.* Roi de Pologne, l'an 1611. V. II. 179. a. Caution audit Roi donnée aux Etats de Prusse, touchant ladite Investiture, de l'an 1612. *ibid.* 193. b. Approbation de ladite Investiture par les Etats. *ibid.* b. Formule du Serment à prêter par eux au Roi & à l'Electeur. *ibid.* 195. a. Lettres d'assurance des Commissaires Royaux de Pologne, données aux Etats de Prusse, que la preterition des Mailloins de Brandebourg-Culmbach & Anspach dans le serment à l'Electeur de Brandebourg, ne leur devra porter aucun prejudice, de l'an 1612. *ibid.* 196. b. Declaration des mêmes Commissaires de ce qu'ils avaient réglé & ordonné en mettant ledit Electeur en possession dudit Duché. *ibid.* 197. a. *Prusse Polonoise*, Traité d'Union & de défense mutuelle entre les Etats de la Prusse Polonoise & *Frederic Guillaume*, Electeur de Brandebourg, de l'an 1656. VI. II. 124. a. La Prusse Ducale est érigée en Royaume par *Frederic III.* Electeur de Brandebourg, en 1701. Pruth, Addition à l'Instrument de la Paix du Pruth de la part des Turcs, en 1712. S. II. II. 89. Renou-

Renouvellement de la Paix de Pruth pour 25. ans entre la Porte Ottomane & le Czar de Russie, en 1713. S. II. II. 110.

Przemislas, Duc de Tescher en Silésie & *Conrad* Duc d'Oels, leur Compromis de faire décider par des Arbitres en présence de l'Empereur Charles IV. leurs différends sur les Limites, en 1387. I. II. 343. b.

Protestans d'Essesse, leur Covenant ou Convention avec les *Parlementaires* pour la pureté de la Religion, de l'an 1643. VI. I. 287. 290. a.

Leur Traité avec lesdits *Parlementaires* pour le maintien dudit Covenant. *ibid.* 290. a.

Pyrenées, Traité de Paix des *Pyrenées* entre Louis XIV. Roi de France & Philippe IV. Roi d'Espagne, de l'an 1659. VI. II. 264. a.

Q.

Quadruple Alliance, faite & conclue entre *Frideric III.* Roi de Danemarck, *Frederic Louis* Electeur de Brandebourg, les *Provinces-Unies* & *Georg* *Guillaume* & *Ernest Auguste*, Ducs de Brunswic-Lunebourg, pour leur réciproque défense, tranquillité & sûreté, de l'an 1666. VI. III. 122.

Entre l'Empereur *Leopold I.* le Roi d'Espagne *Charles II.* le Roi de Suède *Charles XI.* & les *Provinces-Unies* pour conclure la Paix en Europe, de l'an 1683. VII. I. 55. a. 57. a.

Entre l'Empereur *Charles VI.* Louis XV. Roi de France, *Georg I.* Roi de la Grande Bretagne, pour procurer la Paix entre ledit Empereur & Philippe V. Roi d'Espagne, fait à Londres, en 1718. VIII. I. 535. a.

Quartrains, Milice Polonoise, leur Accord avec *Charles* *Guillaume* Roi de Suède, auquel ils se soumettent, l'an 1655. VI. I. 119. a.

Quedlinbourg, Ville, & Abbaye d'Allemagne, son Revers, par lequel elle se soumet à la Protection de l'Evêque de Halberstadt, avec promesse de lui payer annuellement 50 Marcs d'Argent, en 1306. S. I. II. 102.

Sentence Arbitrale rendue par *Frideric*, Electeur de Brandebourg, entre l'Abbesse de *Quedlinbourg* & le Frère de *St. Wiprecht* d'une part, & le Magistrat de la Ville d'autre part, touchant le Droit des Moulins du Lieu, en 1444. *ibid.* 398. Autre Sentence Arbitrale rendue par *Burchard* Evêque d'Halberstadt, touchant la même affaire, en 1452. *ibid.* 404. Ses Demelez avec l'Evêque d'Halberstadt compo-

ser par une Renonciation de ce dernier à tout ce qu'il y prétendait, l'an 1477. III. II. 6. b. 8. b. Revers donné par *Cobhard*, Evêque d'Halberstadt à *Hedwige* Abbesse de *Quedlinbourg*, de ne s'attribuer aucun Droit de Jugement, d'Avocatie, de Supériorité ou de Jurisdiction sur les Villes de ladite Abbaye ou le village de Disfort, contre la Sentence rendue sur cela par *Guillaume* le vieux Duc de Brunswich, en 1477. S. I. II. 450. *Ernest* Electeur & *Albert* Duc de Saxe donnent un Revers à *Hedwige* Abbesse de *Quedlinbourg*, par lequel ils reconnoissent de tenir en Fief Masculin de l'Abbaté de *Quedlinbourg* l'Avocatie sur la même Abbaye, l'an 1479. III. II. 67. a. Accord de *Quedlinbourg* entre les Ducs de *Brandebourg* & l'Evêque de *Hildesheim*, de l'an 1233. IV. I. 381. b. Transaction entre l'Abbesse & l'Abbaté d'une part, *Henri* Duc de Saxe d'autre part, & la Ville de *Quedlinbourg* en troisième lieu, sur divers Droits, Prétentions & Différends, de l'an 1539. IV. II. 189. a. Transaction entre *Auguste* Electeur de Saxe & *Elisabeth* Abbesse de *Quedlinbourg*, portant que ladite Abbesse restera bien en possession de l'Abbaté, mais qu'à l'avenir nulle Abbesse ou Coadjutrice ne pourra être élue sans le consentement de l'Electeur &c. de l'an 1574. V. I. 229. b. Concordat entre l'Abbesse *Anne Dorothée* & *Jean George III.* Electeur de Saxe touchant l'Hommage, Jurisdiction & autres Droits de l'Electeur dans ladite Abbaye, de l'an 1687. VII. II. 90. a. Convention entre *Jean George III.* Electeur de Saxe, comme Avocat Hereditaire de ladite Abbaye, & *Anne Dorothée* Abbesse avec son Chapitre sur les Différends au sujet de l'Hommage, Reddition des Comptes, Ordonnances Politiques & Ecclesiastiques &c. faite en 1685. S. II. I. 415. L'Avocatie en est cédée par *Frideric Auguste*, Roi de Pologne & Electeur de Saxe à *Frederic III.* Electeur de Brandebourg, en 1697. VII. II. 376. b.

Quintisme, condamné à Rome, en 1687. S. II. I. 472.

R.

Radia de Porca, Prince Indien, au Royaume de Cochins, Son Traité d'Alliance & de Confédération avec la Compagnie des Indes Orientales des *Provinces-Unies*, de l'an 1663. VI. II. 454. a.

Ragotski (*George*) Prince de Transilvanie, ses Demandes pour faire Alliance avec la France & la Suède contre la Maison d'Autriche, de l'an 1643. VI. I. 273. b.

Son Traité d'Alliance avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1645. *ibid.* 310. a. Son Traité de Paix avec l'Empereur *Ferdinand III.* de l'an 1645. *ibid.* 329. b. Ses Promesses & Engagemens envers la France & la Suède, & réciproquement de la France, de l'an 1645. *ibid.* 333. b. Sa Déclaration à l'Empereur *Ferdinand III.* de vouloir s'en tenir au Traité de Paix fait avec lui, de l'an 1646. *ibid.* 348. b.

Ragotski (*François*) Sentence rendue contre lui par les Juges délégués de l'Empereur *Leopold I.* en 1703. S. II. II. 31.

Raimond, Comte de Barcelone, obtient de l'Empereur *Frideric I.* en fief les Comtés de *Provence* & de *Forcalquier*, comme aussi la Ville d'*Arles*, en 1162. S. I. I. 46. b.

Raimond, Comte de Toulouse, son Testament, de l'an 960. I. I. 34. a.

Raimond, Comte de Toulouse & de *Jr. Gilles*, son Testament, en 1105. I. I. 60. b.

Raimond, Comte de Toulouse, excommunié par le Pape *Innocent III.* en 1199. S. I. I. 70.

Sa Paix avec Louis IX. Roi de France, en 1228. *ibid.* 85. Il devoit rester prisonnier à Paris jusqu'à l'accomplissement des principales Conditions de ladite Paix. *ibid.* 87. Conditions sous lesquelles ledit Roi accepta son Hommage. *ibid.*

Raimond ou *Reinaud*, Comte de Gueldre, achète d'*Habert de Balinghem* le Chateau de *Calenberg* pour 100 Livres de Deniers d'Hollande, & le lui rend en Fief, selon le Droit de Zutphen, en 1287. *ibid.* 136. Son Traité de Paix avec *Jean* Duc de Brabant, par lequel *Raimond*, qui avoit été fait prisonnier par *Jean*, est remis en liberté, & on lui rend les Isles de *Bommel* & de *Tiel*, mais il renonce au Droit qu'il pouvoit avoir sur le Duché de *Limbourg*, en 1289. I. I. 268. a. Il obtient de *Rudolphe I.* & d'*Albert I.* Empereurs l'Administration de la Frise, en 1290. S. J. I. 166.

Il obtient dudit *Rudolphe I.* la liberté de bâtir une nouvelle Ville dans la Veluwe proche de *Staveren*, *ibid.* 157. Le Chateau de *Baren* lui est restitué par *Otem* & *Alard* son Fils à cause de leurs excès, & il le leur rend comme un Fief, en 1298. *ibid.* 174.

Raimond, Comte de Gueldres & de Zutphen, son Contrat de Mariage avec *Eleonor* Sœur d'*Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1331. I. II. 128. b.

Il est créé Duc par l'Empereur *Louis de Bavière*, qui lui donne ensemble le Privilege d'habiller l'Empereur de ses Habits impériaux dans les solennités publiques, avec divers autres Privileges, en 1339. *ibid.* 174. a.

Reinaud IV. Duc de Juliers & de Gueldre, Son Traité d'Alliance avec *Antoine de Bourgogne*, Duc de Brabant, de l'an 1408. II. I. 321. a. b. Il obtient par Sentence Arbitrale la Ville de *Gorichem* du Seigneur d'*Arkel*, auquel il donne en échange le Chateau & la Terre d'*Oyen* avec un Revenu annuel de 5500 florins de Rhyn, en 1409. S. I. II. 310.

Il confirme les Privileges de ladite Ville avec promesse de ne la séparer plus du Duché de Gueldres. *ibid.* 322. a.

Raimond, Duc de Parme, les Articles accordez au Roi de France *Louis XIV.* pour établir un Magazin dans la Ville de *Plaisance*, & pour le Passage libre des Troupes par ses Etats, de l'an 1658. VI. II. 217.

Raimier Morosini, Comte d'Arbi, Son Traité d'Alliance pour trois ans avec la Republique de Venise contre les Pirates, en 1243. I. I. 183. b.

Rammelburg, Bailliage, cédé à l'Archevêque de *Magdebourg*, en 1135. a.

Raoul, ou *Rodolphe*, Duc de Lorraine, son Répit donné à *Henri* Comte de Vaudemont & à Madame *Isabelle* de Lorraine, d'employer en Aqûets certaine somme de deniers que le Duc *Ferris* son Perc leur avoit donnée en faveur de Mariage, en 1333. I. II. 128. b.

Sa Paix faite avec *Henri* Comte de Bar, par la Sentence Arbitrale de *Philippe de Valois* Roi de France, en 1338. *ibid.* 167. a. Sa Sentence donnée contre *Jean* le Jeune Seigneur du Haut *Rapoltzheim*, qui avoit emmené captif un Abbé d'un Couvent des *Benedictins* du Diocèse de *Toul*, en 1341. *ibid.* 203. a. Son Testament, en 1346. *ibid.* 137. a.

Raoul de Cency, Evêque de Metz, *Ferry* Evêque de Strasbourg & Administrateur de l'Evêché de Balle, & *Charles* Duc de Lorraine, leur Alliance contre *Henri Bayer* de *Hoppart* Chevalier, de l'an 1391. II. I. 322. b.

Raoni, Comte d'Eu & Connétable de France, son Compromis pour foi & au nom de l'Archevêque de *Cologne*, de l'Evêque de *Liège*, des Comtes de *Luxembourg*, de *Gueldres*, de *Juliers* & de *Nemur* d'une part, & de *Jean* Duc de Brabant d'autre part, en la personne du Roi de France *Philippe de Valois* de tous les Différends qu'ils avoient ensemble, en 1332. I. II. 133. a.

Acceptation dudit Compromis par le Roi de France, *ibid.* La Paix faite entre eux par le Roi de France en vertu de ce Compromis. *ibid.* 142. b.

Raoul, Comte de Soissons, son Testament, en 1270. I. I. 409. a.

Raffadt, Traité de Paix de *Raffadt*, fait entre l'Empereur *Charles VI.* agissant en son nom & pour l'Empire, & *Louis XIV.* Roi de France, en 1714. VIII. I. 435. b.

Ravenne

- Ravennne*, Archevêché en Italie, l'Archevêque de Ravennne co-
de à *Ottou III.* le Monastère de *Sainte Marie*, & obtient de
lui en échange la Jurisdiction sur les Terres de *St. Apollinaire*,
en 1007. I. I. 41. b.
- Ravennburg*, Ville Imperiale de Suabe, Restitution des Affaires
Ecclesiastiques & Politiques de ladite Ville, conformément à
la Paix de Westphalie, de l'an 1649. VI. I. 519. b.
- Rausperre* (*Orten*) son obligation & de sa Femme à *Louis*
Elektor Palatin, que tous leurs Biens lui seront devolus,
s'ils viennent à deceder sans Hoirs mâles. S. I. II. 317.
- Contentement de *Canon Rausperre* à ladite obligation, avec
Renonciation de ses Pretensions. *ibid.* 318.
- Ratisbonne* ou *Regensburg*, Evêché & Ville Libre Imperiale
d'Allemagne, les Differends de l'Evêché de Ratisbonne avec
le Duc de *Baviere* ajoutez par un Traité, en 1205.
I. I. 133. a.
- L'Evêché de Ratisbonne s'accorde avec *Louis Duc de Baviere*
touchant plusieurs Terres & Droits, en 1213. *ibid.* 145. b.
- Traité de la Ville de Ratisbonne avec *Albert Duc de Baviere*,
par lequel elle acquiert moyennant une Somme d'argent, tous
les Offices, Droits & Revenus que ce Duc avoit dans ladite
Ville, de l'an 1492. III. II. 281. a. Son Accord avec le mé-
me Duc, fait & ordonné par l'Empereur *Maximilien I.* en 1492.
S. II. II. 478.
- Ordonnance de l'Empereur *Charles V.* par laquelle
il enjoint à l'Evêque & à la Ville de Ratisbonne l'obser-
vation de l'Interim, de l'an 1549. IV. II. 345. b. Decret de
l'Empereur *Charles V.* pour regler les Differends entre l'Evêque
& la Ville de Ratisbonne, de l'an 1551. IV. III. 23. a.
- Accord entre le Chapitre de Ratisbonne & *Guillaume Duc de*
Baviere, touchant l'Administration de l'Evêché, pendant la
minorité de *Philippe son Fils*, élu pour Evêque, de l'an 1587.
V. I. 452. b.
- Accord entre la Ville de Ratisbonne, l'Ar-
chevêque de *Salzbourg*, & les Ducs de *Baviere*, au sujet
de la Vente du Sel, de l'an 1615. V. II. 266. a.
- Union de
Ratisbonne entre plusieurs Evêques & Princes de l'Empire,
pour le Renouvellement & Affermissement de l'Union des
Princes, de l'an 1562. & pour maintenir la Dignité & les
Droits des Princes de l'Empire, & pour s'opposer au neu-
vième Elektor, de l'an 1693. VII. II. 323. a.
- Ratzeburg*, Ville, Accord touchant sa demolition entre le
Roi de *Danemarck* & la Maison Ducale de *Brunsvig-Lun-
ebourg*, de l'an 1693. VII. II. 330. a.
- Reformation de l'Eglise, premiere Alliance pour la Defense
fait entre *Jean Elektor de Saxe* & *Philippe Landgrave de*
Hesse, à *Torgau*, l'an 1526. IV. I. 449. b.
- Extension & Prorogation de ladite Alliance, avec l'Accession
de plusieurs autres Princes, & de la Ville de *Magdebourg*, à
la même année. *ibid.* 455. a.
- Reglement des Margraves
de *Brandebourg-Anspach* & *Culmbach*, *Casimir* & *George*,
touchant la Reformation, de l'an 1526. *ibid.* 454. a.
- Reformez, en France, Articles de la Confession de *Nérac*, con-
clue l'an 1579. entre les Catholiques & les Reformez, pour
l'elucidement des Difficultés survenues au sujet de l'Edit
de Pacification de *Henri III.* de l'an 1577. V. I. 337. b.
- Articles propozes à *Flex* entre *François Duc d'Anjou* & d'*Ar-
leson* Frere unique du Roi de France *Henri III.* & le Roi
de Navarre *Henri*, assisté des Deputez de ceux de la Reli-
gion Reformée, pour mettre fin aux Troubles arrivez au
sujet de la Religion, avec la Ratification du Roi de Fran-
ce, de l'an 1580. *ibid.* 381. b.
- Reglement fait entr'eux à
la Rochelle, l'an 1627. V. II. 396. b.
- Leur Traité d'Alliance avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne, de
l'an 1629. *ibid.* 382. b.
- Refugez, de France, Edit fait par les Etats Generaux des *Pro-
vinces-Unies* en leur faveur, pour confier à ceux de leur
Domination les Successions de leurs Parens à l'exclusion de
ceux qui sont restez en France, l'an 1709. S. II. II. 77.
- Leur Protestation, faite au Congrès d'Utrecht par *Armand*
de Bourbon, Marquis de Miremont, pour la Conservation
de leurs Droits & Privileges par rapport à leur Retablis-
sement dans le Royaume conformément aux anciens Edits, en
1713. *ibid.* 108.
- Reginald*, Roi de l'Isle de *Mau* se rend Vassal du S. Siege
promettant de payer annuellement 12 livres sterling, en 1219.
I. I. 160. b.
- Reinhard*, Comte de Hanau, sa Renonciation au Chateau de
Königsheim & à ses Dependances, comme aussi à tous les
Fiefs de la Maison de Nassau, en faveur de *Philippe de Fal-
kenstein*. S. I. I. 112.
- Religion, jusqu'où on est obligé d'accorder aux Ministres des
Puissances Etrangères l'exercice domestique de leur Religion
dans un Etat, selon le Droit des Gens. S. II. II. 73.
- Reudsborg*, Traité de Rendebourg, entre *Christien V.* Roi
de Danemarck & *Christien Albert Duc de Slesvig-Holstein*,
de l'an 1675. VII. I. 226. b.
- René d'Anjou*, Comte de Guise, son Traité de Mariage a-
vec *Isabelle de Lorraine*, Fille de *Charles I.* Duc de Lor-
raine, de l'an 1418. II. II. 117. b.
- René d'Anjou*, Roi de Jerusalem & de Sicile, son Alliance
Offensive & Defensive avec *Philippe Marie Anglus*, Duc de
Milan, pour la mutuelle defense de leurs Etats, concludé
pour 60 ans, de l'an 1435. II. II. 304. a.
- Sa Donation
du Duché de Lorraine à *Jean Duc de Calabre*, son Fils,
de l'an 1452. III. I. 192. a. & 576. b.
- Sa Donation du Peage de *Genard* & de quelques autres
Droits en Provence à *Frideric de Lorraine* son Beau-Fils,
de l'an 1453. III. I. 193. b.
- Son Accord avec *Marguerite de Savoye*, Epouse d'*Ulric*
Comte de Wirtemberg, & d-devant Femme de *Louis III.*
Roi de Jerusalem & de Sicile, Frere de *René*, touchant
sa Dor, Pierrieres & Douaire qu'elle prétendoit, pour le-
quel il lui donne une pension viagere de 3000 Ducats, de
l'an 1455. *ibid.* 236. a.
- Il redemande de *Louis Duc de*
Savoye la Ville de *Nice*, qu'il avoit occupée, l'an 1464.
ibid. 321. a.
- Son Testament, par lequel il institue *Charles*
d'Anjou son Neveu pour son Heritier Universel, excepté le
Duché de Bar qu'il laisse à *René Duc de Lorraine* aussi son
Neveu, & le Marquisat du *Pont* qu'il donne à *Jean* son
Fils naturel, de l'an 1474. *ibid.* 481. b.
- Ses Lettres Paten-
tes, portant qu'après son Decès le Duché de Bar doit ap-
partenir à *Taland* sa Fille aînée & à cause d'elle au Duc
René son Fils unique, avec promesse de n'en rien alienier,
vendre ou donner; & declarant, que s'il venoit à le faire,
telles Aliénations, Ventes ou Donations seroient nulles, de
l'an 1479. III. II. 71. a.
- René II.* Duc de Lorraine, son Accession à l'Alliance faite en-
tre *Frideric III.* Empereur & *Louis XI.* Roi de France contre
le Duc de *Bourgoigne*, de l'an 1475. III. I. 608. a.
- Ses legs faits aux Doyens & Chapitre de *Joazeville*, l'an
1476. *ibid.* 609. a.
- Le Pape donne commission à l'Evêque
de *Toul*, pour dissoudre son Mariage avec *Jeanne d'Har-
court*, en cas que cette Dame soit trouvée inhabile, de
l'an 1485. III. II. 123. b.
- Son autre Mariage avec Madame *Philippe de Gueldre*, la
même année. *ibid.* Son Accord avec sa premiere Femme
Jeanne d'Harcourt après leur divorce, de l'an 1486. *ibid.* 450. a.
- Sa Protestation contre l'Union faite par le Roi de
France *Charles VIII.* des Comtez de Provence & de *Forcal-
quier* à la Couronne de France, de l'an 1486. *ibid.* 450. b.
- Ses Lettres patentes, par lesquelles il étend un Sauf-Con-
duit à toutes les Puissances pour la Florée, allant à la Con-
quête de *Naples* & de *Sicile*, de l'an 1486. *ibid.* 451. a.
- La dissolution de son Mariage avec *Jeanne d'Harcourt*, est
approuvée par le Pape *Innocent VIII.* & son second Mariage
avec *Philippine de Gueldre* déclaré légitime, l'an 1488. *ibid.* 451. b. & 178. a.
- René de Chalon*, Prince d'Orange, Ochroy que lui donna
l'Empereur *Charles V.* en qualité de Roi d'Espagne, afin
qu'il pût librement retirer de tous les Fiefs, Terres & au-
tres Biens, situés aux *Pais-Bas*, en 1544. S. II. I. 308.
- Son Testament fait dans la même année. *ibid.* 309.
- Reutlingen*, Ville de Suabe, ses Lettres d'Indemnité données à
la Ville d'*Esslingen*, touchant son Alliance avec elle & avec
les Villes de *Ratzeburg* & de *Wetzl*, & le dommage qui pour-
roit lui en arriver, en 1577. II. I. 117. a.
- Rhyn*, Recès du Cercle du Haut-Rhyn touchant les Contribu-
tions ordonnées par l'Empereur pour la Continuation de la
Guerre, de l'an 1638. VI. I. 166. b.
- Recès du Cercle du
Haut-Rhyn, touchant la Monnaie, la Marche & l'Entree
des Troupes du Cercle qui doivent être envoyées contre
les Turcs en Hongrie, de l'an 1664. VI. III. 15. b.
- Accession des Cercles du *Rai Rhyn* & de *Westphalie* à la
Grande Alliance conclue entre l'Empereur, le *Grand Bre-
tagne* & les *Provinces-Unies* contre la France & l'Espagne,
de l'an 1702. VIII. I. 121. a.
- Rhinberg*, Ville, Accord entre l'Elektor de *Cologne* & les *Pro-
vinces-Unies*, touchant la garde de cette Ville par une Gar-
nison Hollandaise, de l'an 1667. VII. I. 9.
- Rhinfeld*, Chateau sur le Rhyn, Declaration de *Charles Land-
grave de Hesse-Cassel* à *Ernest*, Landgrave de Hesse-Rhyn-
feld, touchant la garde & defense de cette Forteresse, de
l'an 1633. VII. II. 70. a.
- Extrait des Lettres de Surené ac-
cordées par l'Empereur *Leopold* au Landgrave de Hesse-Rhyn-
felds au sujet de l'introduction des Troupes de Hesse-Cassel.
S. II. II. 91.
- Richard d'Angleterre*, se qualifiant Roi des Romains, sa Let-
tre à *Edouard Fils aîné de Henri III.* Roi d'Angleterre, par
laquelle il lui mande les circonstances de son Couronnement
de Roi des Romains à Aix la Chapelle, en 1257. I. I. 401. a.
- Sa Constitution, où entr'autres il ordonne que les Biens de-
volus à l'Eglise ne seront pas exemts des Tributs ordinaires,
en 1257. S. I. I. 107.
- Sa Ratification de la Paix faite en-
tre les Rois de France & d'Angleterre, *Louis IX.* & *Henri*
III. en 1258. I. I. 402. a.
- Sa Paix avec *Louis IX.* Roi de
France, touchant les Biens qui lui appartiennent en France par
droit de Succession de la part de son Pere & de son Frere,
en 1258. S. I. I. 111.
- Il est cité par le Pape *Urban IV.*
pour être jugé, si lui, ou *Alfonse Roi de Castille* étoit lé-
gitimement élu, en 1263. I. I. 216. a. & 404. b.
- Sa Donation des Biens d'*Herman le Jeune*, Comte de *Ki-
bourg*, à *Pierre* Comte de Savoye, en 1263. *ibid.* 221. a.
- Il confirme la Cession du Duché de Brabant, faite par *Hen-
ri III.* Duc de Brabant, à *Jean* son Frere Puîné, en 1267.
ibid. 226. b.
- Richard I.* Roi d'Angleterre, resté à *Guillaume Roi d'Ecosse*
les Châteaux de *Roxburgh* & *Berwick*, & lui remet tout
ce que son Pere *Henri II.* avoit exoroté de lui en 1189.
I. I. 112. a. & 379. a.
- Sa Convention avec *Philippe II.* Roi de France touchant leur
Coûtume, 1189. *ibid.* 378. b.
- Sa Lettre à *Tamora* Roi d'Es-
pagne, 1189. *ibid.* 378. b.

de Sicile, par laquelle il lui assure de conférer la Paix avec lui, & de faire épouser à *Arthur* son Neveu, la fille dudit Roi d'Angleterre, en 1190. I. I. 113. a.

Son Serment pour la Confirmation de ladite Paix. *ibid.* b.

Sa Lettre au Pape *Clement III.* touchant ladite Paix & Mariage. *ibid.* b.

Son Traité d'Alliance des Villes de Diepe & de Buteilles cédées à l'Archevêque de Rouen, contre la Ville de *Andely* & le Château de *Riepe*, en 1190. *ibid.* 115. b.

Sa Convention avec *Philippe II.* Roi de France, où celui-ci le charge de l'obligation d'épouser *Allice* sa Sœur, & où ils reçoivent de plus entre eux la possession de quelques Places, en 1191. *ibid.* 379. b.

Son Traité de Paix avec le même, en 1193. *ibid.* 380. a.

Son Accord avec *Henri VI.* Empereur, touchant le Paiement de 500000 Marcs d'argent pour sa Rançon, en 1193. *ibid.* 118. a.

Son Traité de Paix avec *Philippe Auguste* Roi de France, en 1193. *ibid.* 119. a.

Il obtient de l'Archevêque de Rouen la Ville d'*Andely*, & lui cède en échange tous les Moulins à l'entour de Rouen. *ibid.* 121. a.

Son Traité avec *Baudouin* Comte de Flandre, pour ne point faire séparément la Paix avec le Roi de France, & pour s'affidier réciproquement contre lui, en 1196. *ibid.* 120. b.

Richard II. Roi d'Angleterre, fa Convention avec *Jean Duc* de Bretagne par laquelle celui-ci cède au premier sous certaines conditions le Château de *Brest*, en 1378. II. I. 122. b.

Son Traité de Ligue offensive & défensive avec *Jean Duc* de Bretagne contre *Charles VI.* Roi de France, en 1380. *ibid.* 147. a.

Sa Trêve avec *Robert II.* Roi d'Ecosse, pour un an, en 1380. *ibid.* 153. a.

Autre Trêve avec le même pour deux ans. *ib.* 160. b.

Son Traité avec *Wenceslas* Empereur, au sujet du Mariage à faire entre ledit Roi, & *Anne* Sœur dudit Empereur, en 1381. *ibid.* 156. a.

Son Traité d'Amitié & d'Alliance avec *Wenceslas* Roi des Romains & de Bohême, contre les Schismatiques de l'Eglise Romaine, & où le Mariage entre ledit Roi & *Anne* Sœur de *Wenceslas* a été contracté, en 1381. S. I. II. 210.

Sa Trêve pour six mois avec *Charles VI.* Roi de France, faite l'an 1385. S. I. II. 185. a.

Sa Convention avec *Guillaume* Fils aîné du Duc de *Julliers* & *Guedre*, pour l'assister dans la Guerre contre *Charles VI.* Roi de France, & *Charles le Hardi* Duc de Bourgogne avec 500 hommes, de l'an 1387. *ibid.* 208. a.

Son Traité de Commerce avec *Conrad* Zolner de *Rosenheim*, Grand-Maitre de l'Ordre Teutonique en Prusse, de l'an 1388. *ibid.* 212. b.

Ses Lettres d'Investiture d'*Irlande* données à *Robert de Veer*, Comte d'Oxford, en 1388. S. I. II. 224.

Ses Loix & Statuts pour le bon Gouvernement du Royaume. *ibid.* 225.

Sa Trêve pour deux ans, conclue avec *Charles VI.* Roi de France, l'an 1389. S. I. II. 223. b.

Son Traité avec le même Roi, où il s'oblige d'épouser *Isabelle*, Fille aînée dudit Roi de France, de l'an 1395. *ibid.* 241. a.

Contentement des Princes du Sang Royal d'Angleterre & de France, touchant son Mariage avec *Isabelle*, Fille de *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1396. *ibid.* 249. a.

Son Traité avec *Robert III.* Roi d'Ecosse pour l'exécution de la Trêve conclue entre eux, de l'an 1398. *ibid.* 269. a.

Actes de sa Renonciation & Déposition sous le Roi *Henri IV.* en 1399. S. I. II. 287.

Richard, Comte, Frère de *Henri III.* Roi d'Angleterre, fa Trêve avec *Louis IX.* dit le Saint Roi de France, en 1267. I. I. 165. a.

Richard, Prince de Capoue, fait serment de fidélité au Pape *Gregoire VII.* S. I. I. 9.

Richelieu, Cardinal, Promesses réciproques entre lui & le Prince d'Orange *Frédéric Henri*, pour l'attaque des Places de *Dam* & de *Bruges*, de l'an 1639. VI. I. 188. b.

Son Testament, de l'an 1649. *ibid.* 248. a.

Riga, Capitale de *Livonie*, son Traité de Commerce avec *Henri VII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1498. III. I. 403. b.

Robert, Electeur Palatin, déclaré Empereur par les Electeurs Ecclésiastiques de *Moyence*, de *Cologne* & de *Trêves*, à la place de l'Empereur *Wenceslas* déposé, l'an 1400. II. I. 275. b.

Sa Capitulation faite avec les Electeurs avant son Election à l'Empire, en 1400. S. I. II. 301.

Sa Lettre à la Ville de *Florence* touchant les deniers à lui donnés & prêtés. *ibid.* 303.

Ses Privilèges donnés à ladite Ville. *ibid.* Sa Lettre de Protection donnée conjointement avec les Electeurs Ecclésiastiques de l'Empire à la Ville de *Francfort*, pour s'être soumise à son autorité, de l'an 1400. S. I. II. 277. a.

Son Privilège donné à *Raban* Evêque de *Spire*, par lequel il lui confirme la jouissance du Péage à *Udenheim*, contre les prétentions de la Ville de *Spire*, de l'an 1401. *ibid.* 279. a.

Son Diplôme, par lequel il établit *Louis* Comte Palatin, son Fils, pour Vicaire de l'Empire en Allemagne, France & Arles, pendant qu'il irait en Italie pour y recevoir la Couronne Impériale, de l'an 1409. *ibid.* 280. a.

Son Traité avec *Henri IV.* Roi d'Angleterre sur le Mariage à faire entre *Louis* fils aîné de *Robert* & *Blanche* Fille aînée dudit Roi, de l'an 1401. *ibid.* 281. b.

Ses Lettres de Protection sur la reciproque Administration accordées à la Ville de *Spire*, avec *Claudes* de Transfation de la Justice, de l'an 1408. *ibid.* 308. b.

Son Traité d'Alliance pour quinze ans avec *Louis*, Electeur Palatin, son Fils, & les Villes Impériales de l'*Alsace*, comme aussi celle de *Strasbourg*, pour le maintien de la Paix

& l'Administration de la Justice, de l'an 1408. II. I. 311. b.

Ses Pays & Biens font après sa mort divisés entre les quatre Fils par sept Arbitres. l'an 1410. *ibid.* 330. b.

Robert de Brus, Roi d'Ecosse, son Traité d'Alliance avec *Charles le Bel* Roi de France, en 1326. I. II. 89. a.

Il est reconnu pour Roi Souverain par *Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1328. *ibid.* 107. b.

Robert II. de la Famille de *Steward* Roi d'Ecosse, fa Ligue offensive & défensive avec *Charles V.* Roi de France, contre *Edouard III.* Roi d'Angleterre, en 1371. II. I. 81. b.

Robert, Duc de Calabre, Fils aîné de *Charles II.* Roi de Sicile, fa Ratification du Traité fait entre *Philippe de Savoie*, Prince d'Achaïe & le *Sénéchal de Piémont* pour l'acquisition de la Ville d'*Asti*, en 1306. I. I. 343. a.

Robere, Roi de Sicile, reconnoît de tenir ledit Royaume de la pure libéralité du Saint Siège, & s'oblige à diverses Conditions au Pape *Clement V.* en 1309. S. I. II. 73.

Il est proscrit par l'Empereur *Henri VII.* en 1313. *ibid.* 82.

Sa Procuration pour la Trêve avec *Frederic d'Arragon*, en 1314. *ibid.* 87.

Sa Lettre à ceux de *Padoue*, pour résister à sa Sœur *Beatrice*, femme d'*Azon*, Marquis d'Este quelques Terres, qui lui étoient assignées en Dor, situées dans leur Territoire, qu'ils avoient occupées, en 1315. *ibid.* 89.

Robere dit le Sage & le Bon, Roi de Naples, de Jérusalem & de Sicile, Comte de Provence, son Testament, en 1343. I. II. 207. b.

Robert II. Duc de Bourgogne, obtient de son Pere *Hugues* des Lettres d'Emancipation ou de Majorité, en 1271. I. I. 235. b.

Son Accord avec la Sainte Chapelle de Dijon pour avoir la Croix d'or de *Hugues* son Pere, en 1275. *ibid.* 237. a.

Son Accord avec *P. Abbé de St. Pierre de Chalons* pour leur Seigneurie & Juridiction, en 1277. *ibid.* 238. a.

Sa Transfation avec *Robert & Yolande*, Comte & Comtesse de Nevers, pour leurs Prétentions sur le Duché de Bourgogne, passée par la Médiation de *Philippe III.* dit le Hardi Roi de France. *ibid.* 238. b.

Sa Transfation avec *Robert* de France, Seigneur de Bourbon & *Beatrice* sa femme pour les mêmes Prétentions. *ibid.* 239. b.

Son Accord avec *Philippe de Fienne* Seigneur de Scarpe, pour la Franchise de la Ville de *Saure*, en 1278. *ibid.* 241. b.

Son Accord avec *Gai*, Seigneur de Trichastel touchant la protection des Bourgeois de *Belf.* *ibid.* 242. a.

Sa Transfation avec *Robert & Beatrice* Comte & Comtesse de Clermont, au sujet de leurs Prétentions sur le Duché de Bourgogne, en 1279. *ibid.* 244. b.

Sa Transfation avec *Robert* Comte de Nevers, au sujet des Allées, en 1280. *ibid.* 247. a.

Son Accord avec les Habitans de la Ville de Beaune, par lequel il leur confirme leurs Privilèges, en 1283. *ibid.* 254. a.

Il reçoit de l'Empereur *Rudolphe I.* l'Investiture du Dauphiné, en 1284. *ibid.* 257. b.

Son Accord avec *Etienne* de la Tour, Dauphin de Vienne touchant le Dauphiné, en 1285. *ibid.* 260. a.

Il reçoit en don de *Philippe le Bel* Roi de France tout ce qu'il a en la Ville de *Loches* & les fiefs des Châteaux de *Moulins*, de *Comptrenais* &c., en 1285. *ibid.* 260. b.

Son Accord avec *Philippe de Fienne*, Sire de *Paigny*, par lequel celui-ci entre en l'Hommage du Duc pour plusieurs Terres de franc-allen, en 1294. *ibid.* 284. b.

Il obtient divers Titres sur la Franche Comté, de *Philippe le Bel* Roi de France, en 1296. *ibid.* 296. b.

Son Traité avec le même Roi, pour marier *Marguerite* sa Fille à *Louis* Fils de *Philippe*, en 1299. *ibid.* 324. b.

Robere ou *Rupere*, dit le Vieux ou l'Aîné, Comte Palatin du Rhin, & Duc de Bavière, son Contrat avec *Edouard III.* Roi d'Angleterre au sujet de 1500 Cuissiers qu'il avoit offerts au Roi de vouloir tenir prêts à son service, en 1337. I. II. 157. b.

Il reçoit du même Roi, en don, 16000 florins de Florence. *ibid.* 158. a.

Son Alliance avec les Villes de *Worms* & de *Spire* pour leur commune défense & sûreté, en 1353. *ibid.* 285. b.

Ses Lettres par lesquelles il avoit d'avoit vendu à *Charles IV.* Empereur & Roi de Bohême & à ses successeurs à jamais plusieurs Villes & Places du Haut Palatinat pour une somme de 12000 Marcs d'argent fin, & pour 20000 autres Marcs emprunter dudit Empereur par *Rudolphe* Pere de *Rupere*, en 1353. *ibid.* 289. b.

Son Compromis fait en son Nom, & celui de *Rupere* le Jeune aussi Comte Palatin, avec *Leopold* Evêque de *Barneberg*, de prendre les Archevêques de *Moyence* & de *Cologne* pour Arbitres dans leurs Différends sur la mouvance des Châteaux de *Harlenstein* & *Reidenstein*. *ibid.* 290. a.

Il obtient dessein Arbitres une sentence en sa faveur. *ibid.* b.

Ses Lettres par lesquelles il déclare que du contentement de *Charles IV.* comme Empereur, il a vendu à la Couronne de Bohême les Fiefs Impériaux de *Hohenstein*, *Hirsbourg* & *Ausbach*, en 1354. *ibid.* 292. b.

Il déclare que la dignité d'Echange de l'Empire appartient au Roi de Bohême, & qu'il a Droit de suffrage aux Elections des Empereurs, en 1356. I. I. 272. a.

Rupere le Vieux & *Rupere* le Jeune, Comtes, Palatins du Rhin, leur Traité d'Alliance pour dix ans avec les Villes de *Worms* & de *Spire*, pour leur défense mutuelle & pour bonne Administration de la Justice, en 1366. II. I. 57. b.

Accord de *Robert le Vieux*, Electeur Palatin avec les Villes de *Moyence*, *Worms* & *Spire*, sur les dommages réciproquement faits & soufferts à l'occasion de la Guerre desdites Villes

- Villes contre le Comte de Linange, en 1376. II. I. 116. b. Il obtient de *Wenceslas* Roi des Romains le Droit de *primatium* *Præsum* dans les Evêchés de *Spire* & de *Worms*, en 1376. S. I. II. 201. *Robert l'ainé*, Electeur, *Robert le Jeune*, *Ottou*, *Sigismond*, *Frédéric*, *Jean* & *Robert* le plus jeune, Comtes Palatins du Rhin, *Bernard* Markgrave de Bâle tant pour lui que comme Tuteur de *Rodolphe* son Frere, leur Confédération avec plusieurs Villes Impériales de *Suabe*, pour leur commune sûreté, défense & assistance, en 1379. II. I. 122. a.
- Renonciation de *Robert le Vieux*, Electeur Palatin, à toutes ses Préentions sur la Ville de *Spire* au sujet des Domaines qu'elle lui avoit caufez, de l'an 1384. *ibid.* 187. a. Il le fait Homme-Lige de *Richard II.* Roi d'Angleterre, pour une Pension annuelle de 1000. Livres Sterling, l'an 1397. *ibid.* 262. b.
- Robert ou Rupert*, Fils de *Rupert le Jeune*, Duc de Bavière & Comte Palatin du Rhin, son Traité de Mariage avec *Catherine* Fille de *Charles V.* Roi de France, en 1379. II. I. 123. a.
- Il le fait Homme-Lige de *Richard II.* Roi d'Angleterre pour une pension annuelle de 1000. Marcs, qui devra être augmentée après le décès de *Rupert l'ainé*, jusqu'à 1000. Livres Sterling, l'an 1398. *ibid.* 266. a.
- Robert*, frere de *St. Louis*, Roi de France, obtient le Comté d'*Artois*, & en devient le premier Comte, en 1237. I. I. 174. a. 175. n.
- Il est élu Empereur par le Pape *Grégoire IX.* en la place de *Frédéric II.* déposé par le même Pape, en 1239. *ibid.* 178. a.
- Robert*, Duc de la Pouille, Calabre & Sicile, en reçoit l'investiture du Pape *Grégoire VII.* lui prête serment de fidélité, & promet un cens annuel de 12. deniers pour chaque Arpent de terre, en 1080. I. I. 47. a.
- Robert*, Comte de Flandre, son Traité avec *Henri I.* Roi d'Angleterre pour lui tenir 1000. Soldats prêts à son service, moyennant un subside annuel de 400. Marcs, en 1101. I. I. 369. a.
- Autre Convention pour 500. Soldats pour la même Somme. *ibid.* 371. a.
- Robert de Bethune*, Comte de Flandre, Conditions auxquelles il obtint la paix de *Philippe le Bel* Roi de France, en 1305. I. I. 341. a.
- Moderation de ces Conditions, en 1309. *ibid.* 353. a. Sa Lettre à *Edouard II.* Roi d'Angleterre, pour le prier de vouloir protéger les Marchands de Flandre qui négocient en Angleterre, en 1314. II. II. 10. a.
- Ses Forcets pour lesquels il fut déclaré déchu de ses Etats, par *Louis X.* Roi de France, en 1315. *ibid.* 18. b. Ses Adhérens déclarez de même proscrits. *ibid.* 22. a. *Robert*, Fils du Comte de Flandre, du même nom, & Lettre à *Louis X.* Roi de France par laquelle il déclare être obligé d'assister le Comte son Pere contre le Roi, auquel il renvoye pour cela l'hommage & la féauté qu'il lui devoit pour le fief de *Bruges*, en 1315. *ibid.* 23. b. Traité de Paix de *Robert* Comte de Flandre avec *Philippe* Regent du Royaume de France, en 1316. *ibid.* 33. a. Il est ajourné par *Philippe le Long*, Roi de France, à comparoître dans la Cour pour ouïr sentence sur ses Infractions contre la Paix faite depuis peu entr'eux, en 1316. *ibid.* 36. b.
- Robert*, Archevêque de Cantorbéry, sa Lettre à *Boniface VIII.* Pape, par laquelle il lui rend compte de ses Négociations avec *Edouard I.* Roi d'Angleterre, touchant l'*Ecosse*, en 1300. I. I. 321. a.
- La Rochelle, Ville de France, son Traité avec *Charles I.* Roi de la Grande Bretagne, pour s'assister réciproquement, de l'an 1628. V. II. 438. a.
- Rodolphe* ou *Rudolphe*, Duc de Suabe, Adversaire de l'Empereur *Henri IV.* plaignant, qu'il porta contre cet Empereur au Synode de Rome. S. I. I. 35. Il est élu Empereur contre *Henri IV.* I. I. 54. b.
- Son Serment pour permettre la décision de sa querelle au St. Siège. *ibid.* 55. a. Son Traité de Paix avec *Philippe* Comte de Savoie, en 1083. *ibid.* 58. a.
- Rodolphe I.* Comte d'Habsbourg, Empereur, il donne & confirme à la Ville Impériale d'*Ulm* les mêmes Privilèges, dont jouissoit la Ville d'*Esslingen*, en 1274. S. I. I. 129. b.
- Sa Confirmation de tous les Privilèges de ladite Ville. *ibid.* Son Diplome donné à *Henri* Duc de Bavière, & à *Louis* Comte Palatin du Rhin, par lequel il leur confirme le Droit d'élire les Empereurs Romains, en 1275. *ibid.* 130. Son Concordat fait par quelques Arbitres Evêques & Princes d'Allemagne entre lui & *Ottobrun* Roi de Bohême, en 1276. I. I. 237. b.
- Diplome par lequel il confirme le Pacte Hereditaire conclu entre le même Roi & *Henri* Duc de Silecie. en 1279. *ibid.* 205. b. *Berthold* Evêque de Bamberg investit ses Fils *Albert*, *Hartman* & *Rudolphe*, de tous les Fiefs dans l'*Autriche*, *Stirie*, *Carinthie*, *Carniole* & la *Marche*, devolus à l'Eglise de Bamberg par l'extinction des Ducs de ce nom. L'Empereur en revanche cede audit Evêque quelques Avoueries d'Eglise, en 1279. S. I. I. 134. Son Decret par lequel il assigne à *Charles* Roi de Sicile les Comtez de *Provence* & de *Forcalquier*, en 1280. I. I. 246. a.
- Il confirme la Convention faite entre *Louis* & *Henri* Freres Ducs de Bavière & Comtes Palatins du Rhin, faite à *Vilshofen*, en 1281. I. I. 247. a.
- Son Diplome d'investiture du *Burggraviat* de *Nuremberg* donné à *Frédéric* *Burggrave* de *Nuremberg*, en 1281. *ibid.* 248. a. Sa Constitution, que les Donations faites par *Richard*, Roi des Romains & ses Predecesseurs, depuis la Deposition de l'Empereur *Frédéric II.* ne demeurent fermes, si elles ne sont pas approuvées de la plus grande Partie des Electeurs, en 1281. S. I. I. 136. a.
- Ses Lettres pour mettre *Jean d'Avoyes* Comte de Haynaut, dans la Possession des Terres d'*Atz* sur l'*Esant* &c. dont il l'avoit investi. *ibid.* b. Son Accord, fait entre *Werner* Archevêque de Mayence, & *Jean* & *Henri* Comtes de Sponheim sur leurs Differends au sujet du Château de *Backenholm*, en 1281. *ibid.* 136. b. Son Diplome par lequel il confirme à ses Fils *Albert* & *Rodolphe* tous les Privilèges accordez par les Empereurs aux Ducs d'*Autriche*, en 1283. I. I. 257. b. Sa Confirmation des Privilèges des Ducs d'*Autriche*, faite à ses Fils *Albert* & *Rudolphe*, en 1283. S. I. I. 142. a.
- Son Traité de Paix & de Reconciliation avec *Philippe* Comte de Savoie, en 1283. *ibid.* 142. b. Son Diplome d'investiture du *Dauphiné* donné à *Robert* Duc de Bourgogne, en 1284. I. I. 276. b.
- Sa Sentence sur les differends de la Ville de *Spire* avec l'Evêque de *Spire*, en 1284. *ibid.* 257. b. Son accommodement fait entre la Ville & le Château de *Fridberg*, en 1285. *ibid.* 259. b. Il doit en vertu d'une Sentence des Princes de l'Empire succéder dans tous les Biens de *Frédéric*, Duc d'*Autriche* & de *Syrie*, en 1288. *ibid.* 267. a. Sa Declaration, que l'*Office d'Echeanson* & le Droit de Suffrage à l'Election d'un Roi des Romains competent aux Rois de Bohême, en 1289. S. I. I. 144. b. Son Diplome par lequel il donne à *Wenceslas* Roi de Bohême l'investiture du Marquisat de *Linface*, en 1289. I. I. 267. b.
- Sa Declaration que la Dignité d'Echeanson de l'Empire appartient au Roi de Bohême, & qu'il a aussi Droit de suffrage dans les Elections des Empereurs, en 1290. *ibid.* 271. a. Sa Confirmation de la Transfession faite entre *Wenceslas* Roi de Bohême & *Henri* Duc de Silecie, touchant la Succession au Duché de Silecie, en 1290. *ibid.* 272. b. Son Diplome donné à *Reinard* Comte de Gueltern, par lequel il lui permet l'Administration de toute la *Frisie*, excepté la part qui appartenoit aux Comtes d'*Hollande*, en 1290. S. I. I. 106.
- Son Restript, portant que les Contrats hereditaires concernant les Etats, Principautés & Fiefs de l'Empire devroient être approuvés & confirmés par l'Empereur, en 1290. *ibid.* 157. Son Diplome donné à *Reinard* Comte de Gueltern, pour pouvoir bâtir dans la Veluwe proche de *Stavern* une nouvelle Ville, en 1291. *ibid.* 157. Son Premier Recès Imperial pour la Conservation de la Paix publique dans l'Empire, en 1287 & 1291. I. I. 272. b.
- Il donne à *Wenceslas II.* Roi de Bohême l'investiture des Biens du Duc de *Breulan*, en 1290. *ibid.* 169. b.
- Rodolphe II.* Roi des Romains, la Capitulation Impériale, de l'an 1295. V. I. 247. a.
- Sa Declaration que nonobstant les oppositions de la part de la République de *Gènes*, on devra mettre une Garnison Allemande dans le Château de la Ville de *Final*, appelé *Gronon*, de l'an 1299. *ibid.* 365. a. Conditions auxquelles il permet à *Philippe II.* Roi d'Espagne d'y mettre une Garnison. *ibid.* 366. a. Son Diplome, par lequel il confirme en faveur du Duc *Guillaume*, l'Union faite entre *Jean* Duc de Cleves & Comte de la Marche son Pere, & *Marie* Duchesse de Juliers & Berg, Comtesse de Ravensberg, que leurs Pais, savoir les Duchez de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, & les Comtez de la *Marche* & *Ravensberg* demeureroient unis pour jamais, en 1480. S. II. I. 185. Son Traité avec *Sigismond III.* Roi de Pologne, touchant la Renonciation de *Maximilien* Duc d'*Autriche*, au Titre de Roi de Pologne, de l'an 1487. V. I. 458. a.
- Sa Transfession avec *Urban* Evêque de *Passau* au sujet de la Jurisdiction Ecclesiastique & Territoriale en *Autriche*, de l'an 1592. *ibid.* 491. b. Ulterieur Transfession sur les Inventaires des Curez & Doyens après leur mort, de l'an 1600. *ibid.* 493. b. Sa Confirmation du Droit de Primogeniture, donnée à *Simon* Comte de la Lippe, en 1593. S. II. I. 221. Son Traité avec *Sigismond Batori*, Prince de Transylvanie, touchant la Continuation de la Guerre contre les Turcs, comme aussi la Succession & Devolution de la Principauté de *Transylvanie* à la Maison d'*Autriche*, de l'an 1595. V. I. 514. a.
- Ses Lettres inhibitoires au Marquis de *Carrere*, pour ne point aliéner le Marquisat de *Fizal*, de l'an 1597. *ibid.* 580. b. Sa Confirmation des Privilèges des Ducs d'*Autriche*, donnée à son Frere *Marthias*, l'an 1599. IV. II. 66. b. Sa Transfession avec *Frédéric* Duc de Wurtemberg, au sujet de la Sous-Inféodation *Autrichienne* des Duchez de *Wittenberg* & *Teck*, de l'an 1599. V. I. 593. b. Sa Declaration, que le refus qu'il a fait de confirmer le Privilège accordé par l'Empereur *Charles V.* à *Guillaume* Duc de *Juliers*, *Cleves* & *Berg*, pour la Succession des Filles, ne poura ni ne devra préjudicier au Droit de pension, de l'an 1602. V. II. 21. a. Ses Lettres d'investiture du Vicariat de la Ville de *Sene*, données à *Philippe III.* Roi d'Espagne, avec la Confirmation.

firmation de la Sous-inféodation du Duc de Florence, à l'exception des Etats delli *Presidi*, de l'an 1604. S. II. I. 259.
 Son Traité de Paix avec *Achmeih I.* Empereur des Turcs, de l'an 1605. V. II. 78. a.
 Ses Lettres Reversées données aux Etats de Bohême, portant que la Declaration de *Mathias* Archevêque d'Autriche son Frere pour Roi futur de Bohême ne donnera aucun préjudice aux Droits deditz Etats, de l'an 1608. *ibid.* 92. b. Articles de la Paix faite avec ledit Archevêque. *ibid.* 94. a. Ses Articles accordez aux Etats du Royaume de Bohême sub *urraque*, sur l'autorité qu'ils auront dans le Consiatoire & l'Academie de Prague, de l'an 1609. *ibid.* 98. a. Son Edit de Paix & de Liberté de Religion communément dit *Littera Majestatis* pour les Habitans de la Bohême, *Silestie* & *Lusace*, de l'an 1609. *ibid.* 115. a. Ses Lettres, communément dites *Majestatis-Brif*, données aux trois Etats du Royaume de Bohême, pour le libre Exercice de la Religion selon la Confession d'Augsbourg, en 1609. S. II. I. 272.
 Ses Lettres semblables, données aux Etats de *Silestie*. *ibid.* 274. Ses Articles de Reconciliation avec *Mathias* Archevêque d'Autriche & Roi d'Hongrie, son Frere, de l'an 1610. V. II. 143. a.
 Ses Lettres d'Investiture données à *Christian* Electeur de Saxe, des Principautés de *Juliers* &c., de l'an 1610. *ibid.* 144. a.
Rodolphe IV. Duc d'Autriche, fa Convention avec *Jean* Evêque de Bâle, pour recevoir la Seigneurie de *Ferrette* avec toutes les Dependances en Fief dudit Evêché, en 1361. S. I. II. 189. Lui & ses Freres, & *Meinhard* Duc de Bavière, font une Alliance & Confederation avec *Louis* Roi d'Hongrie, & *Casimir* III. Roi de Pologne, par laquelle les premiers s'engagent d'assister ledits Rois de toutes leurs forces, à condition toutefois qu'ils n'entreprennent aucune Guerre sans leur consentement, en 1362. II. I. 41. b.
Rodolphe, Duc de Saxe, & Lettre de Plein-pouvoir donné à *Jean* Evêque de Strasbourg, & à *Otton* Comte d'Offenlein, pour traiter avec les autres Princes Electeurs de l'Empire sur l'Élection d'un nouvel Empereur, en 1374. I. II. 5. a. Sa Promesse donnée à *Frideric* Duc d'Autriche, qu'il lui donnera fa voix dans la prochaine Élection d'un Empereur, en 1374. I. I. 10. b.
Rodolphe & Louis, Freres, Comtes Palatins, leur Traité avec la Ville de *Spire*, pour leur défense & sûreté mutuelle, en 1300. I. I. 327. a.
Rodolphe, Comte Palatin du Rhin, fa Lettre de Plein-pouvoir donné à *Jean* Evêque de Strasbourg, à *Jean* Comte de Spanheim & à *Jean* Comte de Nassau, pour traiter avec les autres Princes Electeurs de l'Empire, touchant l'Élection d'un nouvel Empereur. I. II. 4. b.
 Sa Promesse à *Frideric* Duc d'Autriche, de lui donner fa voix dans l'Élection d'un Empereur à la place de *Henri VII.* en 1374. *ibid.* 3. b. Son Plein-pouvoir donné à *Gerlac* Comte de Nassau, pour assister en son nom au Couronnement de *Frideric* Duc d'Autriche, en 1374. *ibid.* 15. b. Son Pacte de Mariage & d'Alliance conclu avec *Charles IV.* Roi des Romains, par lequel *Rodolphe* promet *Anne* fa Fille au Roi pour Femme, & tous deux se promettent une reciproque assistance, en 1349. *ibid.* 250. b.
Rodolphe Auguste, Duc de Brunfwig, Son Traité d'Accommodement avec *Christophe* Bernard Evêque de Munster sur leurs différends au sujet de la Ville de *Hoeexter*, de l'an 1671. VII. I. 146. b.
 Son Accord avec la Ville de *Brunfwig* avant qu'elle se soumit à lui. *ibid.* 147. b.
Rodolphe Auguste & Antoine Viric Duc de Brunfwig-Wolffemburg, leur Traité d'Alliance avec les *Provinces-Unies*, avec stipulation du nombre des Troupes que ledits Princes devoient tenir au service & à la solde de la Republique, de l'an 1691. VII. II. 284.
 Leur autre Traité avec *Guillaume III.* Roi de la Grande Bretagne & les mêmes Provinces, pour un plus grand nombre de Troupes, de l'an 1694. *ibid.* 337.
Roger, Comte de Calabre & de Sicile obtient du Pape *Urban* II. le Privilege d'exercer tout le Pouvoir que les Papes y exercent par leurs Legats, en 1099. I. I. 59. b.
Roger III. Roi de Sicile, obtient du Pape *Innocent II.* la Confirmation du Titre de Roi. I. I. 75. b.
Rogert Duc de Sicile & de Calabre, obtient d'*Anast* II. Antipape un Diplome, pour se faire couronner comme Roi de Sicile, en 1130. S. I. I. 183.
Roger, Comte de Poix, Conditions auxquelles il a fait hommage-lige à *Louis IX.* Roi de France. S. I. I. 95.
 Sa Lettre à *Raimond* Comte de Toulouse, où il renonce à la foi & hommage qu'il lui avoit fait ci-devant, l'ayant fait au Roi de France *Louis IX.* S. I. I. 95.
Romagne, Convention entre les Princes de *Tarente* & d'*Andrie*, touchant l'expédition que celui-ci y devoit faire contre leurs Ennemis communs. S. I. II. 95.
Roi des Romains, comment il doit être élu à Francfort. I. II. 307. a.
Rome, Traité que l'Empereur *Frideric I.* fit avec le Peuple de Rome, en 1167. I. I. 87. b. Le Peuple Romain fait un Traité d'Amitié & d'Alliance avec *Philippe Marie* Duc de Milan, pour leur mutuelle défense, l'an 1434. II. II. 292. a.
Romains, ils ont le Droit d'élire les Papes. I. I. 8. a.
 Leur Serment fait à *Louis le Debonnaire* & à *Lothaire* son fils, pour ne point permettre qu'il se fâsse aucune Élection

de Pape contre les Canons, & qu'aucun Pape ne soit consacré avant que d'avoir prêté serment de fidélité à l'Empereur, en 824. I. I. 8. a.
 Leur Serment prêté à *Lothaire* touchant l'Élection des Papes. *ibid.* 8. a.
Rostok, Ville de Meklenbourg, son Privilege d'exemption de Peages obtenu de *Borwin* Seigneur de Meklenbourg, en 1218. *ibid.* 149. a. Son Accord avec le Duc *Frideric Guillaume* touchant la Garnison qu'il y mettra, de l'an 1701. VIII. I. 105. b.
 Confirmation de leurs Privileges, faite par ledit Duc. *ibid.* 109. a.
Rouffillon, la Paix publique y est retable par une Ordonnance de l'Evêque d'Elne, en 1017. I. I. 43. b.
Rouffillon, Comté, donné par le Testament du Comte *Guinard* à *Aldefonse* Roi d'Aragon, en 1172. S. I. I. 58.
Rouffillon & Cerdagne, Comtés, *Charles VIII.* Roi de France les cede à *Ferdinand* & *Isabelle*, Roi & Reine de Castille & d'Aragon, sous certaines Conditions, l'an 1493. III. II. 398. b.
 Ils ne veulent pas se rendre au Roi d'Espagne. *ibid.* 301. b.
Russie, donnée par le Pape *Gregoire VII.* au fils du Roi *Demetrius*, en 1076. I. I. 52. b. *Russie* & *Perse*, Traité de Rialchts, conclu entre la *Russie* & le Schach *Elchref*, le 13 Fevrier 1729. S. II. II. 250.
 Règlement pour le Change dans l'Empire de *Russie*, publié sous le Regne de l'Empereur *Pierre II.* en 1725. *ibid.* 269.
Rytwick, Traité de Paix fait à *Rytwick* entre *Louis XIV.* Roi de France & les *Alliez* contre lui, en 1697. VII. II. 381. a. *See fawer*.
 Declaration des Raisons pourquoi quelques Ministres des Electeurs & Princes Protestans de l'Empire ne peuvent pas souscrire à la Paix faite à *Rytwick* par l'Empereur *Leopold I.* avec *Louis XIV.* Roi de France, en 1697. *ibid.* 434. b.
 Protestation des Ambassadeurs *Suedois*, que le peu de succès de cette Paix à l'égard de la Religion ne devoit pas être imputé à leur Roi. *ibid.* 435. b. Protestation Generale des Ambassadeurs de France contre toutes les Protestations qui pourroient être faites contre la Paix de *Rytwick*. *ibid.* 439. a.

S.

Sacremens, les Sept Sacremens de l'Eglise Latine. III. I. 76. b.
Salé, Ville de Mauritanie, Traité d'Amitié & d'Alliance entre l'Etat de *Salé* & les *Provinces-Unies*, de l'an 1691. VI. II. 1. a.
 Traité de Paix entre cette Ville & les mêmes, de l'an 1697. *ibid.* 157. Autre Traité d'éclaircissement des precedens Traitez avec les mêmes, de l'an 1699. *ibid.* 263.
Salm, *Philippe Otto*, Comte de *Salm*, élevé par l'Empereur *Ferdinand II.* à la Dignité de Prince de l'Empire, l'an 1623. V. II. 415. a.
Salzbourg, Archevêché d'Allemagne, Accord entre *Matthieu* Archevêque de *Salzbourg* & *Ferdinand* Roi des Romains sur leurs Différends & Grieffs reciproques, de l'an 1535. VI. II. 128. b.
 Accord entre les Etats de *Carinthie* & le même Archevêque de *Salzbourg*, touchant fa Comparaison personelle devant le Tribunal de ladite Province, de l'an 1536. *ibid.* 139. a.
 Autre Accord entre les mêmes sur d'autres différends de la même année. *ibid.* 140. a.
Saluces, Chateau & Terre dans la Lombardie, donné à *Theodore* Marquis du Montferrat, par *Philippe Marie*, Comte de Pavie. S. I. II. 309.
Saluces, Marquisat, transféré par *Jean Aloyse*, dernier Marquis, à *Emanuel Philibert*, Duc de Savoie, en 1660. S. II. I. 166. Il est échangé contre le Pais de *Bresse*, l'an 1600. V. II. 3. a. 5. b. 10. b.
Salverne ou Sarneden, Comté occupé par *Frideric* Comte de Meurs, donne occasion à une Alliance & Confederation entre l'Evêque de *Merz*, & les Ducs de *Lorraine* & de *Bar*, pour le recouvrer & le partager ensuite, l'an 1408. II. I. 320. a.
Sanche, Roi de Navarre, fa Paix avec *Aldefonse* Roi de Castille, en 1167. I. I. 88. a.
 Lui & ledit Roi prennent pour Arbitre de leurs Différends *Henri II.* Roi d'Angleterre. *ibid.* 96. a. Son Traité de Confederation avec *Jean sans Terre*, Roi d'Angleterre, en 1202. *ibid.* 383. a.
Sanche, Fils aîné d'*Alphonse* Roi de Castille & de *Leon*, desherité par ledit Roi son Pere, en 1282. *ibid.* 250. b.
St. Maur, Traité de Paix de *St. Maur*, fait entre *Louis XI.* Roi de France, & les Princes Ligeux contre lui. l'an 1465. III. I. 337. b.
Sanction Pragmatique de l'Eglise Gallicane, établie par le Roi de France *Louis IX.* dit le *Saint*, en 1268. S. I. I. 125. b. 81. 86. b. Elle est établie en France par l'ordre de *Charles VII.* Roi de France, & confirmée par le Concile de *Bâle*, l'an 1438. III. I. 57. a. Le Pape *Innocent VIII.* defend de la recevoir aucunement en *Bretagne*, en 1491. S. I. II. 477.
 Elle est abrogée en France par *Louis XI.* l'an 1461. III. I. 271. a.

Le Pape Jules II. veut qu'elle soit abrogée, & cite les Seigneurs Ecclesiastiques & Seigneurs de France qui l'approuvent, pour comparoître dans 60 jours devant lui & le Concile de Latran, pour y exposer les raisons pourquoy elle ne doit être abrogée, de l'an 1512. IV. I. 142. a. Elle est encore abrogée en France par François I. IV. I. 228. b. *Sancition Pragmatique*, de l'Empereur Charles V. contenant l'Ordre de Succession dans ses Etats, en 1524. VIII. II. 103. a. *Sardaigne*, donnée en Fief à ceux de *Pise* par l'Empereur *Frédéric I.* S. I. I. 53. *Sardin* (Le Comte de) Député des Confédérés de France en *Guineu*, *Languedoc*, *Dauphiné*, *Provence*, Son Traité avec *Charles III* Roi d'Espagne, pour leur Protection, de l'an 1674. VII. I. 277. a. *Sarrasins*, formule de Serment, qu'ils durent prêter en *Aravagon*, au XII. Siècle. S. I. I. 185. *Savone*, Marquisat d'Italie, les Diplômes d'Investiture des Empereurs *Frédéric I.* *Frédéric II.* & *Charles IV.* donnés à la Famille des *Marquis de Carretto*. I. II. 294. b. *Savone*, Ville d'Italie, se rend & se soumet à *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, l'an 1420. II. II. 168. b. Ses Demandes audit Duc, avec les Réponses de celui-ci. *ibid.* 170. b. Elle se rend à *François Sforza*, en vertu du Diplôme d'Investiture qu'il avoit obtenu de *Louis XI.* Roi de France, l'an 1464. III. I. 296. a. Ses Privilèges confirmés par ledit Duc. *ibid.* 299. a. Son Serment de fidélité prêté audit Duc. *ibid.* 302. a. Son Ache d'Hommage, fait avec *Jean Galeas. Marie Sforza* Duc de Milan, avec leurs demandes, & la Confirmation de leurs privilèges par le Duc, de l'an 1488. III. II. 213. a. *Savoie*, Barons de Savoie. I. I. 51. a. — Comtes. I. I. 58. a. *Savoie*, Comté, érigé en Principauté par *Henri VII.* Empereur, en 1313. I. I. 366. b. Ergé en Duché par l'Empereur *Sigismund*, l'an 1416. II. II. 66. b. Traité de Paix faite entre *Tolande de France* Duchesse Regente de *Savoie*, à cause des infirmités de son Epoux, l'Evêque de *Geneve* & les Comtes de *Bresse* & de *Romont*, l'an 1471. III. I. 435. a. Autre Traité de Paix entre les mêmes. *ibid.* 436. a. *Saxe*, Règlement de la Succession des Ducs de Saxe, fait par l'Empereur *Charles IV.* en 1357. S. I. II. 171. *Saxe*, Bulle de l'Empereur *Charles IV.* pour la Succession & le Droit des Electeurs de Saxe, en 1376. II. I. 109. b. *Saxe-Lauenbourg*, Lettres d'Investiture données à *Eric* Duc de Saxe-Lauenbourg, par ledit Duc, le Palatinat de *Westphalie* & autres Lieux, par l'Empereur *Sigismund*, en 1414. S. I. II. 338. L'Electorat de Saxe conféré par l'Empereur *Sigismund* à *Frédéric* le Belliqueux, l'an 1425. II. II. 180. b. *Saxe*, *Brandebourg* & *Hesse*, Union héréditaire entre les Princes de ces Illustres Maisons, en 1457. S. I. II. 406. Confédération Héréditaire entre la *Saxe* & la *Bohême*, faite par le Roi *George Podabra* & l'Electeur *Frédéric*, l'an 1459. III. I. 154. b. Partage héréditaire entre *Ernest* Electeur, & *Albert* Duc de Saxe, par lequel leurs Principautés & Seigneuries sont divisées en deux parties égales, celle de *Weimar* & celle de *Misne*, en 1481. S. I. II. 465. *Saxe* & *Hesse*, Paix de Confraternité Héréditaire entre les Maisons de *Saxe* & de *Hesse*, de l'an 1555. IV. III. 86. b. *Saxe* & *Bohême*, Union Héréditaire entre eux, de l'an 1557. V. I. 6. a. Autre Union entre les mêmes, de l'an 1571. *ibid.* 205. a. Autre, de l'an 1579. *ibid.* 212. a. *Saxe* & *Hesse*, Revers d'*Auguste* Electeur de Saxe & de *Jean Guillaume* Duc de Saxe, à *Philippe le Jeune* & *George Landgrave* de *Hesse*, portant que ledits Landgraves ayant prêté le Serment requis sur l'Union Héréditaire conclue à *Naumbourg*, l'an 1555, entre les Maisons de *Saxe* & de *Hesse* ils doivent en être participants, comme s'ils y étoient nommés avec leurs Freres *Louis* & *Guillaume*, de l'an 1567. V. I. 141. a. Accord entre *Auguste*, Electeur de Saxe & *Jean Guillaume* Duc de Saxe, par lequel tous les Differends survenus entre leurs Sujets & Vassaux, au sujet des Confins & Limites depuis le tems de la Capitulation Impériale, de l'an 1547, & la Transfession de *Naumbourg*, de l'an 1554, sont terminés & accommodés, de l'an 1567. *ibid.* 142. a. *Saxe-Brandebourg* & *Hesse*, Renouveaulement & Confirmation de l'Union Héréditaire entre ces Maisons, faite par *Jean George* Electeur de Saxe, *Jean Sigismund*, Electeur de *Brandebourg* & les Landgraves de *Hesse*, l'an 1614. V. II. 237. b. Règlement fait entre les mêmes, touchant la Succession, en cas d'extinction des Lignes Masculines. *ibid.* 242. a. Accord Fraternel entre *Guillaume*, *Albert Ernest* & *Bernard* Ducs de Saxe, par lequel ils conviennent de tenir leurs Domaines unis, de les posséder en commun, de n'en point séparer la Regence, mais d'en laisser le Directoire à l'ainé d'eux, de l'an 1629. V. II. 573. b. Accession des Etats du Cercle de la *Basse Saxe* à l'Alliance des quatre Cercles alliés de *Franconie*, *Shabe*, *Haut* & *Bas Rhyn* avec la Couronne de *Suede*, de l'an 1634. VI. I. 58. b. *Saxe-Allembourg* & *Saxe-Weimar*, Accord entre les Princes de ces deux Maisons, au sujet du Service des Vassaux, de la Jurisdiction Territoriale &c. *ibid.* 60. a. *Saxe-Weimar*, Division de ce Duché en trois portions, *Weimar*, *Eisenach* & *Gutha*, entre les Ducs Freres *Guillaume*, *Albert* & *Bernard*, de l'an 1641. *ibid.* 224. a. Accord Héréditaire & Fraternel entre *Jean George II.* Electeur de Saxe & les Freres

Auguste, *Christian* & *Maurice* Ducs de Saxe pour le partage des Etats & Domaines de la Maison Electorale, conformément à la Disposition paternelle, de l'an 1657. VI. II. 161. a.

Recès entre *Maurice* Duc de Saxe & ses Cousins *Frédéric Guillaume*, *Ernest* & *Guillaume*, Ducs de Saxe de la Ligne Ernestine au sujet des quatre Bailliages, *Weyda*, *Ziegenrück*, *Arensbourg* & *Sachsenburg*, comme aussi du Partage du Comté de *Henneberg*, de l'an 1660. *ibid.* 325. a. Leur Accord sur le Partage du Comté de *Henneberg*, de l'an 1661. *ibid.* 371. a. Recès entre *Auguste* & *Maurice*, Ducs de Saxe, pour l'échange de quelques Lieux de leurs Domaines, pour prévenir les différends, de l'an 1661. *ibid.* 387. b. *Saxe-Weimar*, Recès entre les Princes de cette Maison touchant les Prerogatives de l'ainé comme Directeur de leur Regence commune, & autres Points, de l'an 1663. *ibid.* 458. a. Autre Recès entre eux par lequel ils conviennent que la Direction Generale de leur Regence commune passera après la mort de l'ainé à celui qui se trouvera pour l'ainé des Princes survivans, de la même année. *ibid.* 462. b. Traité entre l'Electeur de Saxe, l'Archevêque de *Magence*, & la Maison Ducale de Saxe, pour l'Accommodement de leurs différends au sujet de quelques Droits sur la Ville d'*Erford*, de l'an 1666. VI. II. 134. b. Transfession entre les mêmes pour l'elucidation & execution du Traité precedent, de l'an 1667. VII. I. 33. b.

Saxe-Weimar, Ulterieur Convention Fraternelle entre *Jean Ernest*, *Adolphe Guillaume*, *Jean George* & *Bernard*, Ducs de Saxe-Weimar sur divers Points qui avoient pas été suffisamment réglés par les precedens Accords, & qui par celui-ci sont ou éclaircis ou changés, de l'an 1667. *ibid.* 14. b. Accord entre *Jean George*, Electeur, & ses Freres *Auguste*, *Christian* & *Maurice* Ducs de Saxe, au sujet des Tailles de leurs Etats & Domaines, & des Dettes dont elles sont chargées, de l'an 1669. *ibid.* 104. a. *Saxe-Weimar* & *Saxe-Gutha*, Traité d'Accommodement entre *Ernest* le Pieux Duc de Saxe-Gotha d'une part, & *Jean Ernest*, Duc de Saxe-Weimar, *Jean George* Duc de Saxe-Eisenach, & *Bernard* Duc de Saxe-Jena d'autre part, touchant les Principautés de *Saxe-Allembourg* & *Cobourg*, devenus vacantes par la mort du Duc *Frédéric Guillaume*, & qui restent au Duc de *Gotha*, moyennant la Cession de quelques Bailliages, Droits & Revenus, de l'an 1672. *ibid.* 198. a. Recès conclu entre les Etats du Cercle de la *Basse-Saxe* & la Ville d'*Hambourg*, au sujet du Commerce, de la Navigation & des Péages sur l'Elbe, de l'an 1672. *ibid.* 158. b. *Saxe-Lauenbourg* & *Anhalt*, Paix Héréditaire renouvelée entre ces deux Maisons par *Jules François* Duc de Saxe-Lauenbourg, & *Jean George*, Prince d'*Anhalt*, pour la Succession reciproque dans leurs Etats après l'extinction de l'une ou l'autre Maison, de l'an 1678. *ibid.* 348. a. Recès entre *Jean George III.* Electeur de Saxe & *Adolphe* Duc de Saxe-Weissenfels, sur l'Accord hereditaire, de 1657, de l'an 1682. VII. II. 26. a.

Saxe-Weimar & *Eisenach*, Recès de Partage entre *Guillaume Ernest* & *Jean Ernest* Ducs de Saxe-Weimar d'une part, & *Jean George* Duc de Saxe-Eisenach d'autre part, par lequel ils partagent entre eux la Principauté de *Jena* qui leur étoit échue, de l'an 1691. VII. II. 297. b. *Saxe-Weimar*, Accord entre ledits Ducs Freres, touchant la Regence commune, de l'an 1694. *ibid.* 341. a. *Saxe-Gotha*, Accord moyenné par *Albert* Duc de Saxe-Cobourg entre *Jean Ernest* Duc de Saxe-Saalfeld & *Frédéric* Duc de Saxe-Gotha, pour l'augmentation du Partage hereditaire du premier, de l'an 1695. *ibid.* 361. a. Paix de Succession entre tous les Ducs de Saxe pour le Duché de *Cobourg*, en 1699. *ibid.* 459. b. Recès particulier entre les Ducs de *Meiningen*, *Hildburghausen* & *Saalfeld*, touchant la prise de possession, 470. a. *Saxe-Gotha*, Plein-pouvoirs de *Dorothée Marie* Duchesse de Saxe-Meiningen, d'*Anne Sophie* Comtesse de *Schwartzbourg*, de *Frédérique* Princesse d'*Anhalt-Zerbst*, toutes nées Duchesses de Saxe-Gotha, donné à leur Frere *Frédéric* Duc de Saxe-Gotha, pour recevoir en leur nom la portion qui leur competoit de la Succession de leur Duchesse de *Mecklenbourg-Schlegel* leur Sœur, en 1708. VIII. I. 228. a. b. 229. a.

Saxe, Assurance donnée par *Frédéric Auguste* Roi de Pologne & Electeur de Saxe aux Etats de ses Pais, touchant le libre Exercice de la Religion de la Confession d'*Augsbourg*, en 1717. VIII. I. 494. b. Autre Assurance sur le même sujet, donnée en 1718. *ibid.* 512. a.

Sayn, Comté d'Allemagne, échu par Partage à *Godtfroi*, Comte de *Sayn*, en 1244. I. I. 221. b. *Jean* & *Engelbert* Freres, Comtes de *Sayn*, leur Transfession, pour régler leurs Preensions audit Comté, en 1294. *ibid.* 286. b. Revers d'*Engelbert*, par lequel il ramène ladite Transfession. *ibid.* 287. a. *Jean Comte de Sayn*, ses Lettres, par lesquelles il renvoie le Comte *Salentin* de *Sayn* son Vassal, pour la Seigneurie de *Vallendar* à *Cunon* Archevêque de *Trèves*, dont il devra reprendre à l'avenir son Fief, de l'an 1386. II. I. 200. b.

Lettres par lesquelles *Salentin* & *Jean* Comtes de *Sayn* engagent à *Ditheric* Seigneur de *Runnell* pour lui, sa Femme & ses Heritiers, la moitié du Château & du Bourg de *Vallendar* & de la Jurisdiction qui en dépend, pour la somme de six mille petits Florins du grand poids, de l'an 1386. *ibid.* 201. a. Con-

Convention entre *Dithirie* & *Gerard* Comtes de Sayn, portant, que les Biens Paternels & Maternels qui sont échus à *Dithirie* ne seront point aliénés par lui, & que s'il vient à decéder sans Enfants mâles, ils devront tous passer au Comte *Gerard* & à ses Enfants, de l'an 1437. III. I. 20. b.

Ulterieure Convention entre les mêmes sur quelques Préten-
sions que ledit *Gerard* avoit sur *Dithirie* touchant l'Hé-
ritage paternel, auxquelles il renonce en considération de ce
que *Dithirie* lui cède sa vie durant le Chateau de *Pred-
wald* avec une Rente annuelle de 400 flor. *ibid.* 21. a.
Recès entre l'Archevêque de *Treves* & *Louis* de Sayn, Com-
te de *Witgenstein*, touchant la Succession éventuelle des Fiefs
de Sayn & de *Freusberg*, de l'an 1598. V. I. 592. a. Cédé
par *Henri* Comte de Sayn, à *Guillaume*, Comte de *Sayn-
Witgenstein*, l'an 1605. V. II. 49. b.

La *Scanie*, Province de *Suede*, Declaration des Prelats de la
Scanie par laquelle ils s'obligent à *Magnus* III. Roi de
Suede de vouloir faire tout ce qui est en eux, pour que
la *Scanie* demeure toujours unie à la *Suede*, & qu'ils di-
rent après son décès *Erie* son Fils pour Roi de *Suede*, &
empêcheront que ni *Haquin* Roi de *Norwege* s'empare de
la *Suede*, ni le Roi de *Suede* du Royaume de *Norwege*, en
1543. I. II. 224. a.
Vendu avec les Provinces de *Holland*, *Blekingue* & *Lif-
tre* & avec l'Isle d'*Husen* par *Waldemar* III. Roi de *Dan-
nemarc* à *Magnus* III. Roi de *Suede* pour 49000 Marcs d'ar-
gent fin, en 1543. *ibid.* 224. b.

Schaumbourg, Comté d'Allemagne. Convention entre *Ernest*
Comte de *Schaumbourg*, la Ville d'*Hambourg* & le Prévôt
du Monastere de *St. Jean*, au sujet des Limites, de l'an 1607.
S. II. I. 266.

Schaumbourg, *Orten* Comte de *Schaumbourg* transige avec
Christian I. Roi de *Danemarck* sur ses Droits & Préten-
sions au Duché de *Sleswig* & Comté de *Holstein*, pour une somme
de 43000 florins de Rhin, l'an 1460. III. I. 264. b.

Schwartzbourg, *Stolberg* & *Hohenstein*, Comtés, Union heré-
ditaire entre les Comtes dedit Comtés, en 1433. S. I. II.
364. Affiance donnée par *Jean Frideric* Electeur de Saxe
à *Günther* Comte de *Schwartzbourg*, de le laisser & main-
tenir dans la possession & jouissance paisible des Fiefs qui
lui ont été conférés, de l'an 1543. IV. II. 263. b. Accord
entre les Comtes de *Schwartzbourg* & les Administrateurs
du Monastere d'*Ulfeld*, au sujet de la Terre de *Kirch-Eng-
el*, de l'an 1561. V. I. 85. b. Comté, Convention pour
trois ans entre *Jean George* III. Electeur de Saxe & les Com-
tes de *Schwartzbourg*, par laquelle l'Electeur promet de
les garantir de tous Quartiers & Passages de Troupes, & de
fournir pour eux leur Contingent tant en hommes qu'en
armes, moyennant la somme de 22 mille écus par an, de
l'an 1683. VII. II. 50. a.

Schwalenberg, Comté dans l'Evêché de *Paderborn*, vendu par
Mechtild, Veuve de *Henri* Comte de *Schwalenberg*, comme
Tutrice de *Juste* la Fille à l'Evêque de *Paderborn* pour
400 Marcs Deniers, en 1350. I. II. 253. b.

La Comtesse *Agnes*, Veuve de *Borchard* Comte de *Schwalen-
berg*, vend sa part & ses droits qu'elle avoit au même Comté,
comme aussi *Strepelberg* au même Evêque pour 10000
Marcs. *ibid.* 254. a.

Sebenico, Ville de *Dalmatie*, Conditions sous lesquelles elle
se soumet à la République de *Vénise*, l'an 1412. II. I.
350. b.

Sedan, Ville, *Henri* IV. Roi de France en donne des Lettres de
Protection au Duc de *Bouillon*, l'an 1606. V. II. 64. a. El-
le est cédée par le Duc de *Bouillon*, *Frideric Maurice*, au
Roi de France *Louis* XIII. l'an 1641. VI. I. 268. a.

Selim, Grand-Seigneur, sa Ratification de la Paix faite avec
la République de *Vénise*, de l'an 1567. V. I. 140. b.
Sa Paix avec la République de *Vénise*, de l'an 1573. *ibid.*
218. a.

Semovio, Duc de *Mosovie*, ses Lettres, par lesquelles il declare
d'avoir reçu toutes ses Terres en fief de *Casimir* III. Roi
de Pologne, en 1355. I. II. 305. a.

Sendomir, Protection des Confédérés, de *Sendomir* contre le
Couronnement de *Stanislas Leszynski*, comme illégitime,
faite en 1705. S. II. II. 46.

Corroboration de la Confédération de *Sendomir*, nonobstant
l'Élection de *Stanislas Leszynski*, & l'Abdication d'*Auguste*
II. comme étant faite sans le Roi & consentement de la
République de Pologne, en 1707. S. II. II. 53.

Seville, le Traité de *Seville* entre les Couronnes d'*Espagne*, de
France & de la Grande Bretagne, pour la Défense & Ga-
rantie reciproque de leurs États, & pour assurer au Prince
Don Carlos la Succession de *Toscane*, *Parme* & *Plaisance*,
de l'an 1729. VIII. II. 158. b.

Accession des États Generaux des Provinces-Unies à cette
Alliance. *ibid.* 160. b.

Sforce (*Jean François*) Son Acceptation de la Paix faite par
la Sentence Arbitrale de *François Sforce* entre *Philippe Marie*
Anglais Duc de Milan & la Ligue. III. I. 115. b.

Sforce (*François*) Mari de *Blanche*, Fille de *Philippe Marie*
Anglais, Duc de Milan, obtient de lui plusieurs Villes de
la Lombardie en don, l'an 1446. III. I. 155. b.

Son Traité avec la République de *Vénise*, de l'an 1449. *ibid.*
169. a. Son Traité de Confédération avec le Comte *Fride-
ric* de *Montefeltro*, *Urbino* & *Duranès*, pour le prendre à

sa folde, l'an 1450.

III. I. 179. a
Son Traité de Paix avec la République de *Vénise*, de l'an
1454. *ibid.* 202. a. Denomination de ses Confédérés & Ad-
herens pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 208. b.
Son Traité de Paix avec *Jean Marquis* du *Montferrat* & ses
Freres, par laquelle il obtient la Ville d'*Alexandrie*, de l'an
1454. *ibid.* 211. b. Son Traité de Paix avec *Louis* Duc de
Savoie. *ibid.* 216. a. Sa Ligue avec la République de *Ve-
nise* & la Ville de *Florence* contre tous les Agresseurs con-
cluë pour 25 ans, l'an 1454. *ibid.* 221. b. Sa Ratification
de ladite Ligue. *ibid.* 226. a.

Sforce (*Philippe Marie*) second Fils de *François Sforce*, Duc
de Milan, son Contrat de Mariage avec *Marie* de *Savoie*,
Fille de *Louis*, Duc de *Savoie*, de l'an 1454. III. I. 226. b.
Sforce (*François*) Son Traité d'Amitié & de bonne Intelli-
gence avec l'Evêque, les Villes & les Habitans du *Valais*,
de l'an 1454. III. I. 232. b.

Son Traité avec la République de *Vénise*, pour régler les
Limites de leurs États, de l'an 1456. *ibid.* 241. a. Duc de
Milan, Son Traité de Ligue avec *Louis* Dauphin, Fils de
Charles VII. Roi de France, de l'an 1460. *ibid.* 266. b. Sa
Trêve avec *Jean* Roi d'*Arragon*, de l'an 1464. *ibid.* 323. a.
Sforce (*Galez*, *Marie*) & *Blanche* *Marie* sa Mere, Duc &
Duchesse de Milan, leur Ratification des Conventions faites
par *Ferdinand*, Roi de Sicile, avec le *Marquis* de *Man-
toue*, de l'an 1466. III. I. 345. a.

Leur Ratification de la Convention faite avec *Frideric*
de *Gonzague*, Fils aîné du *Marquis* de *Mantoue*. *ibid.* b. Leur
Traité d'Alliance & de Confédération avec quelques *Cantons*
Suisse, pour leur commun bien & sûreté, de l'an 1467.
ibid. 357. b. *Sforce* (*Galez*, *Marie*) son Contrat de Ma-
riage avec *Bonne* de *Savoie*, de l'an 1468. *ibid.* 382. a. Sa
Ratification de l'Accord fait avec *Louis* *Marquis* de *Mantoue*
& son Fils aîné *Frideric*, de l'an 1470. *ibid.* 407. b. Sa
nouvelle Confédération & Ligue avec *Ferdinand* Roi de Sicile
& la République de *Florence*, pour 25 ans, de l'an 1470.
ibid. 408. a. Liste de ceux qui y doivent être compris de
sa part. *ibid.* 413. a. Son Traité d'Alliance & de Conféde-
ration avec *Jean* IX. Duc de *Savoie*, de l'an 1471. *ibid.*
431. b. Son Traité de Ligue avec *Charles le Hardi* Duc
de *Bourgogne*, par l'entremise de *Toland* de France, Du-
chesse de *Savoie*, de l'an 1475. *ibid.* 496. a. Son Traité
de Paix & de Ligue avec *Louis* XI. Roi de France, de l'an
1476. *ibid.* 530. a.

Sforce (*Jean Galez*) Duc de Milan, reçoit de *Louis* XI.
Roi de France l'Investiture de *Genes* & de *Savone*, l'an 1478.
III. II. 41. b.

Renouvelle & confirme l'ancienne Alliance avec le même
Roi. *ibid.* 43. a. Constitue *Thomasino del Campo Fregoso*
Gouverneur de *Corse*. *ibid.* 44. a. Lui & *Bonne* la Mere,
Duc & Duchesse de Milan, font *Baptiste del Campo Fregoso*
Gouverneur de *Genes* pour toute sa vie, l'an 1478. *ibid.*
59. b. Sa Ligue faite avec la République de *Genes*, avec
réfervation de ses Droits sur ladite République, l'an 1481.
ib. 78. a. Son Renouvellement de la Ligue faite avec *Guil-
lume* *Marquis* du *Montferrat*, l'an 1483. *ibid.* 125. b. Sa Pro-
tection que par l'Archevêque qu'il va faire avec les *Gens* ou
chant leur soumission à lui, il ne veut point préjudicier
aux Droits du Roi de France, ni aux siens, sur la Républi-
que & Ville de *Genes*, de l'an 1487. *ibid.* 166. b. Son
Traité de Reconciliation avec le Duc & la République de
Genes, en vertu duquel *Paul* de *Campo Fregoso* Cardinal
& Duc de *Genes* se démet du Titre de Duc, & prend ce-
lui de Gouverneur de la part du Duc de Milan, & la Vil-
le de *Genes* renoue de nouveau sous l'obéissance dudit Duc,
l'an 1487. *ibid.* 167. a. Son Traité avec *Mathias* *Corvin*
de Hongrie pour le Mariage de sa Fille *Blanche* *Marie* avec
Jean *Corvin*, Fils du Roi, de l'an 1487. *ibid.* 174. a.
Peûs Dotaux entr'eux pour le même Mariage. *ibid.* 175. a.
Sforce (*Louis Marie*) Duc de Milan, Son Traité de Paix &
d'Amitié avec *Charles* VIII. Roi de France, portant entr'au-
tres que ledit Duc tiendra la Ville de *Genes* en fief dudit
Roi, & que le Chateau sera mis entre les mains du Duc
de Ferrate, pour le tenir en Neutralité pendant dix ans, de
l'an 1495. III. II. 331. a.

Créé Duc de Milan par l'Empereur *Maximilien* I. *ibid.* 335.
a. Il est investi du Duché de Milan, & des Comtés de *Pa-
vie* & d'*Angierre*, par ledit Empereur, en 1495. S. II. II. 491.
Sforce, (*François Marie*) obtient de l'Empereur *Charles* V.
l'Investiture du Duché de Milan, moyennant une Somme de
60000 Ducats & autres Cessions, l'an 1545. IV. I. 434. b.
Son Contrat de Mariage avec *Christiane*, Fille de *Chris-
tian* Roi de *Danemarck*, & Niece de l'Empereur *Charles* V.
de l'an 1533. IV. II. 96. a.

Siam, Traité du Roi de *Siam* avec *Louis* XIV. Roi de Fran-
ce, pour la Liberté des Missionnaires dans son Royaume, de
l'an 1685. VII. II. 120. a.

Sibylle de *Beauge*, Comtesse de *Savoie*, son Testament, en
1284. I. I. 282. b.

Sibylle, Margravine de *Burgau*, née Princeesse de *Juliers* & *Cle-
ves*, son Accord avec *Wolfgang* *Guillaume*, Comte Palatin
du Rhin, sur ses Droits & Prétenions à la Succession de Ju-
liers & de *Cleves*. S. II. I. 284.

La Sicile avec la Calabre & la Pouille reconnues pour fiefs du
St. Siège. I. I. 57. a.

Sicile, le Royaume de Sicile donné par les Papes *Innocent* IV.
& *Alexandre* III. à *Edmond* Fils de *Henri* III. Roi d'An-
glect.

gleterre; en 1255. I. I. 394. b.
 Il lui est octé, par le Pape *Urban III.* en 1253. *ibid.*
 403. a. *Frideric d'Arragon*, Roi des deux Siciles, est privé
 de ces Royaumes par le Pape *Alexandre VI.* qui donne celui
 de Naples à *Louis XII.* Roi de France, & celui de Sicile à
Ferdinand & Elisabeth Roi & Reine de Castille. S. II. I. 1.
 Elle est cédée par *Philippe V.* Roi d'Espagne à *Victor Amé*
Duc de Savoie, sous Condition de Reversion en cas d'extinc-
 tion ou de machinations contraires à la bonne Amitié & Al-
 liance avec l'Espagne, en 1713. VIII. I. 389. b. Ce qui s'y passa
 entre le St. Siège & le Tribunal de Monarchie, qui y fut enjoi-
 gné par le Duc de Savoie comme Roi de Sicile. S. II. II. 119. *Op. Jur.*
Sicile & Sardaigne, Accord touchant leur Evacuation entre
 les Generaux Imperiaux & Espagnols, en 1720. VIII. II.
 27. a.
Sickingen, les Seigneurs de *Sickingen* obtiennent sous certaines
 conditions des Electeurs *Richard de Trêve*, & *Louis Palatin*, la
 restitution des Places *Ebernbourg*, *Lansfuhl* & *Hombourg*,
 l'an 1542. IV. II. 234. a.
Sienne, Ville de Toscane, obtient en don de *Mainfroi* Roi de
 Sicile le Château & Territoire de *Montepulciano*. S. I. I. 114.
 Privileges qu'elle obtint de *Conradin*, Duc de Suabe & Roi
 de Sicile, pour les services qu'elle lui avoit rendus contre
Charles d'Anjou. S. I. I. 126. Son Traité avec l'Abbé de
St. Anastase, proche de la Ville de *Aqua Salvia*, par lequel
Ansdonia, *Orbisello*, *Porto Ercole* & autres Places & Villes
 sont cédées, moyennant une pension annuelle de 50 florins
 d'or, de l'an 1452. III. I. 190. a. Elle se soumet à *Jean*
Galeaz, Duc de Milan. S. I. II. 294.
 Conditions auxquelles elle se soumet. *ibid.* 296. L'Invec-
 titure en est donnée à *Cosme de Medici* Duc de Florence par
Philippe II. Roi d'Espagne, l'an 1557. V. I. 10. a. Le Vica-
 riat en est donné à *Philippe III.* Roi d'Espagne, par l'Empe-
 reur *Rodolphe II.* avec confirmation de la sous-inféodation
 du Duc de Florence, à l'exception des Etats delli *Profidati*,
 l'an 1604. S. II. I. 259.
Siffryd, premier Comte de Luxembourg, en 963. I. I. 37. b.
Stefymond, Roi de Hongrie, & depuis Empereur, ses Lettres
 par lesquelles il donne à son Frere *Wenceslas*, Empereur, la
 permission & libéré de transférer le Royaume de Bohême
 ou à lui, ou à son Frere *Jean Duc de Goritz* & Margrave
 de Lusace, de l'an 1388. II. I. 212. a.
 Ses Offres & Conditions sous lesquelles il accorde la Paix &
 le Pardon aux Rebelles de ce Royaume, de l'an 1403. *ibid.*
 288. a. Son Decret, par lequel il donne les Biens de ceux
 qui avoient adhéré à *Ladislas*, Fils de *Charles de Durais*,
 à ceux qui lui étoient demeurés fidèles, en 1404. S. I.
 II. 308. Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Vladislas*
 Roi de Pologne & *Alexandre Withoud* son Frere, Duc de
 Lithuanie, fait l'an 1412. II. I. 346. a. Ses Lettres à *Louis*
 de Savoie Prince d'Achaïe, par lesquelles il lui confère le
 Vicariat de l'Empire sur les Villes & Terres de *Piemont*, en
 1412. S. I. II. 349.
 Ses Lettres par lesquelles il engage en qualité de Roi de Hongrie
 13 Villes du Comté de *Seopus* à *Ladislas* Roi de Pologne,
 pour une certaine Somme d'argent, en 1412. *ibid.* 331.
 Sa Sentence de Proscription donnée contre *Hervoye* Duc de
 Spalato, & où il réunit la Ville de Spalato pour jamais au
 Royaume de Hongrie, de l'an 1413. II. I. 357. a.
 Son Mandement universel, par lequel il declare que le *Con-
 cile General* se tiendra en la Ville de *Constance*, l'an 1413.
ibid. 353. b. Ses Lettres à *Charles VI.* Roi de France, pour
 l'inviter au *Concile de Constance*. *ibid.* 353. b. Ses Lettres
 au Pape *Gregoire XII.* pour le même sujet. *ibid.* 355. a.
 Son Traité de Paix & d'Alliance avec *Charles VI.* Roi de
 France, de l'an 1414. II. II. 14. a.
 Ses Lettres Patentes par lesquelles il confirme *Louis* Electeur
 Palatin dans la Dignité Electorale & d'*Archiduc* de l'Em-
 pire, de l'an 1414. *ibid.* 17. a. Ses Lettres d'investiture
 données à *Eric* Duc de Saxe-Lauenbourg pour le Duché de
 ce nom avec ses Dependances, de l'an 1414. *ibid.* 19. a.
 Sa Convention avec *Ferdinand* Roi d'Arragon & de Sici-
 le, pour leur Entrevue à *Villa Franca*, afin de rétablir la
 Paix dans l'Eglise, de l'an 1415. *ibid.* 20. a. Son Diplome,
 par lequel il confère le Vicariat de l'Empire dans la Lom-
 bardie à *Theodore*, Marquis du Montferrat, en 1414. S. I.
 II. 334.
 Son Sau-Conduit donné à *Jean Huss*, en 1414. *ibid.* 336.
 Son Edit pour la Sureté du *Concile de Constance*, en 1415.
ibid. 339. Son Ordonnance, pour établir la Succession à
 l'Electoral & à l'Office d'*Archiduc* dans la Maison des
 Comtes Palatins du Rhyn, en 1414. *ibid.* 337. & 357.
 Ses Lettres d'investiture sur le Duché de Saxe-Lauenbourg du
 Palatinat de Westphalie & autres lieux, données à *Eric* Duc
 de Saxe-Lauenbourg, en 1414. *ibid.* 338. Ses Lettres d'AC-
 sursance données aux Villes & Pais de *Zurich*, *Berne*, *Lu-
 cerne*, *Ury*, *Schmiz*, *Undervald*, *Zug* & *Glaris*, pour les
 porter à la Guerre contre *Frideric* Duc d'Autriche, & à s'em-
 parer de ses Terres en Argow, de l'an 1415. II. II.
 26. a.
 Ses Lettres par lesquelles il engage au Noble *Jean Truchse-
 sen de Waldwang* la Landvogtie Imperiale ou Bailliage Pro-
 vincial de la Haute & Basse *Saale* avec le Château & For-
 tereffe de *Revenberg*, ses Appartenances & Dependances
 pour la Somme de 6000 Florins du Rhin, de l'an 1415.
ibid. 30. a. Sa Promesse d'empêcher de tout son

pouvoir la dissolution du *Concile de Constance*, jusqu'à ce
 qu'un nouveau Pape sera élu, de l'an 1415. II. II.

435. a.
 Son Accord avec les Deputés dudit *Concile*, d'une part, &
 les Ambassadeurs des Puissances adhérentes au Parti du Pape
Benoit XIII. de l'autre, pour rétablir l'Union dans l'Egli-
 se, de l'an 1415. *ibid.* 57. a. Son Diplome donné à *Amé*
 VIII. Comte de Savoie, par lequel il le crée & declare Duc
 & Prince de l'Empire, de l'an 1416. *ibid.* 66. b. Son In-
 vestiture donnée au même, pour le Duché de Savoie. *ibid.*
 67. b. Son Traité de Confédération avec *Henri V.* Roi
 d'Angleterre contre *Charles VI.* Roi de France, de l'an 1416.
ibid. 74. a. Son Diplome par lequel il érige le Comté de
Cleves en Duché, de l'an 1417. *ibid.* 85. a. Sa Sentence,
 que les Péages nouveaux & les Fortifications de Mulheim,
 Dux & c. construites par *Adolphe* Duc de Berg, au pré-
 judice de l'Electeur de Cologne, devoient être otées & démo-
 lées, en 1417. S. I. II. 341. Sa Lettre aux Etats de *Hol-
 lande*, *Zelande* & *Hainault*, par laquelle il leur declare
 d'avoir conféré ledits Comtez en Biens Fodaux à *Jean Duc*
 de Baviere, de l'an 1418. II. II. 107. a.

Son Diplome par lequel il casse le Privilege obtenu de
 la Ville de *Spire*, contre son Evêque, & rétablit ledit Evêque
 & son Clergé dans tous leurs Droits & leurs Immunités, de l'an
 1421. *ibid.* 152. b. Son Privilege donné à la *Noblesse Impe-
 riale*, par lequel il lui est permis de s'unir pour leur plus
 grande sûreté, & pour le maintien de leurs Droits, comme
 aussi d'inviter les Villes Imperiales à cette Union, en 1422.
 S. I. II. 347.

Sa Confirmation de la *Bulle d'Or* de *Brabant*, en 1424.
ibid. 349. Son Mandement fait aux Villes & Etats de *Guel-
 dres* & de *Zutphen*, de reconnoître pour Duc de *Gueldre*
 & Comte de *Zutphen*, après la mort du Duc *Reinard*, *Ad-
 alphe* Duc de Juliers, & de lui faire hommage, en 1425.
ibid. 350. Sa Constitution de Paix publique ordonnée dans
 la Diète Generale de l'Empire à Nuremberg, l'an 1431. par
 laquelle il est pourvu à la sûreté de tous & chacun des
 Princes & Etats qui seront de l'Expedition contre les *Hussites*.
 II. II. 235. a.

Son Ordonnance Militaire faite à la même Diète, pour être
 observées dans ladite Expedition. *ibid.* 236. b. 237. b. Son
 Traité avec *Philippe Marie* Duc de Milan, touchant la
 guerre à faire aux *Vénitiens* & touchant la réception en I-
 talie, de l'an 1431. *ibid.* 241. a. Son Mandement à *Amé*
 Duc de Savoie, de venir le servir en fidelle Vassal de l'Em-
 pire contre ceux de *Venise*, pour recouvrer les Droits de
 l'Empire, qu'ils usurpoient dans la Lombardie, en 1431.
 S. I. II. 357.

Sa Bulle d'or donnée en Diète generale à Nuremberg con-
 tre les *Pfeiburgers* & *Montenats*, & contre ceux qui oppri-
 ment les Ecclesiastiques, défendant en même tems les Unions
 à l'Empire, de l'an 1431. *ibid.* 358. Son Diplome par lequel il érige
Manroue en Duché, en faveur de *Jean François de Con-
 zagne* & de ses Hoirs mâles, de l'an 1432. II. II.

251. b.
 Ses Lettres au même en lui envoyant le Privilege du Mar-
 quifat de Mantoue, & en lui prescrivant la formule du Ser-
 ment qu'il devoit faire. *ibid.* 253. b. Sa Declaration, de
 vouloir adhérer au *Concile de Bale*, en 1432. S. I. II. 364.
 Son Serment fait par ses Ambassadeurs au Consistoire de Ro-
 me, qu'il défendra l'Eglise, conservera au St. Siège tous ses
 Privileges, & maintiendra le Clergé dans ses Droits & Liber-
 tés, de l'an 1433. II. II. 256. b.

Son Accord avec le Pape *Eugene IV.* auquel il promet de
 venir le voir à Viterbe & de lui prêter ses Serments
 accoutumés, comme aussi de lui rendre tous les Devois
 auxquels il est obligé. *ib.* 257. b. Ses Lettres au *Concile de
 Bale*, par lesquelles il mande aux Prelats qui y étoient assem-
 blés, que le Pape ayant approuvé le *Concile*, il a fait un accord
 avec lui, & qu'il restera encore quelque tems en Italie pour
 recevoir la Couronne du Pape, & que d'ailleurs il ad-
 herera aux Constitutions dudit *Concile*, assurant que si le Pa-
 pe n'avoit point approuvé ledit *Concile*, il s'en seroit re-
 tourné sans être couronné du Pape, de l'an 1433. *ibid.*
 258. a. Son Privilege donné à *Jean François de Conzagne*,
 Marquis de Mantoue, pour pouvoir ériger dans la Ville de
Mantoue une Academie ou Université, l'an 1433. III. I.

61. b. Son Acte & Declaration, d'avoir conféré le Duché
 de *Lorraine* au Duc de Bar, toutefois sans préjudicier aux
 Droits d'*Antoine* Comte de Vaudemont, de l'an 1434.
 II. II. 282. b.

Son Mandement à *Antoine*, Comte de Vaudemont, pour
 composer devant lui dans un terme préfix, & de produire
 ses Droits sur le Duché de *Lorraine*, de l'an 1434. *ibid.*
 278. b. Sa Constitution, que les Princes & Différends entre
 les Princes de l'Empire, ne peuvent ni ne doivent être jugés
 & décidés par un *Concile*, en 1434. S. I. II. 369. Ses pre-
 miers Concordats avec les Etats de Bohême, portant que les
 Offices du Royaume ne seront point conférés à des Etran-
 gers, & que les Communions sous une seule Eglise ne se-
 ront tolérées que dans les Lieux où la Communio *sub u-
 traque* n'étoit pas auparavant observée, de l'an 1435. II. II.
 297. b. Ses Lettres d'Assurance données aux Etats de *Bohe-
 me* & de *Moravie*, qu'il ne manquera pas d'exécuter & faire
 exécuter quelques articles des *Compacts* de *Prague*, accor-

dez entre les Deputez du Concile de Bâle, & lesdits Etats, de l'an 1436.

III. I. 1. a. Sa Declaration faite à *Albert Duc d'Autriche*, que les Deputez dudit Concile lui avoient promis de procurer des Bulles de libéré pour la Communion sous les deux Epiques dans la Bohême & la Moravie, de l'an 1436. *ibid.* 8. b. Son Privilège accordé à *Jean François Marquis de Mantoue*, de pouvoir choisir entre ses Fils pour son Successeur, celui qu'il voudra, nonobstant le Droit d'aînesse établi dans ce Duché, de l'an 1436. *ibid.* 12. b. Son Accord fait entre *Reinhard Comte de Hanau*, & la Ville de *Frankfort*, touchant la Justice à *Bornheim*, appelée communément *Berggericht*, en 1436.

S. I. II. 377. Sa Promesse, donnée aux Villes de Bohême, qu'elles ne seront pas contraintes à recevoir chez elles & à recueillir dans leurs Benefices les Prêtres & autres Ecclesiastiques qui en ont été chassés, en 1436. *ibid.* 378. Sa Permission aux Etats substraire du même Royaume, d'élire l'Archevêque de Bohême & ses Suffragans. *ibid.* Sa Confirmation du Privilège donné par l'Empereur *Charles IV.* à la Ville de *Spiers*, que personne ne devra bâtir aucune Forteresse à trois lieues aux environs de cette Ville, en lui donnant de plus permission de bâtir des Moulins sur le Rhin, & de s'en servir, toutes les fois que les lieux seront rendus inutiles par quelque accident, de l'an 1437.

III. I. 30. a. *Sigismund I.* Roi de Pologne, son Revers donné aux deux Etats de Bohême des Barons & des Militaires, par lequel il leur promet, comme étant par eux reconnu pour Tuteur du Roi mineur *Louis*, de conserver toutes les Terres, Droits & Privilèges du Royaume de Bohême, de l'an 1517. IV. I. 264. a.

Sigismund Auguste, Roi de Pologne, sa Transaction avec *Guthard*, Grand Maître de l'Ordre Teutonique en Livonie, qui soumet la *Eronie* audit Roi & obtient de lui le Titre de Duc, de l'an 1561.

V. I. 82. b. Son Edit contre les Heresies naissantes, de l'an 1564. *ibid.* 128. a. Son Diplôme par lequel il unit le Duché de *Courlande* & *Semigale* au Royaume de Pologne & le prend sous sa Protection, de l'an 1569. *ibid.* 169. b.

Sigismund III. Roi de Pologne, ses Conventions avec les Etats de Pologne & de *Lithuanie* faites après son Election, de l'an 1587.

V. I. 469. a. Son Serment fait audit Etats pour la Conservation de leurs Privilèges. *ibid.* 470. b. Sa Confirmation desdits Privilèges, de l'an 1588. *ibid.* 471. a. Son Traité avec l'Empereur *Rodolphe II.* touchant la Renonciation de *Maximilien* Duc d'Autriche au Titre de Roi de Pologne, de l'an 1587. *ibid.* 458. a. Son Serment fait aux Etats du Royaume de Suede pour la conservation de leur Religion & Libertés, de l'an 1594. *ibid.* 504. b. Ses promesses & assurances données, en 1594. avant son Couronnement comme Roi de Suede aux Etats de ce Royaume, savoir, de les conserver & maintenir dans leurs Droits & Privilèges, & de les laisser dans le libre exercice de la Religion selon la Confession d'Augsbourg.

S. II. I. 225. Son Serment, prêté aux Etats avant son Couronnement. *ibid.* Son Diplôme par lequel il donne la Curatelle d'*Albert Frederic* Duc de Prusse à *Jean Sigismund* Electeur de Brandebourg, de l'an 1609.

V. II. 102. b. Ses Lettres contenant les Articles & Conditions de l'Investiture simulante, de la Pussie donnée à *Jean Sigismund*, Electeur de Brandebourg, l'an 1611. *ibid.* 179. a. Son Diplôme d'Investiture audit Duché, donné audit Electeur, de l'an 1611. *ibid.* 183. b. Son Traité d'Amitié & d'Alliance avec l'Empereur *Matthias*, de l'an 1613. *ibid.* 220. a. Extrait de la Paix avec *Osman I.* Empereur des Turcs, de l'an 1621. *ibid.* 371. a. Son Traité de Trêve avec *Gustave Adolphe* Roi de Suede, de l'an 1624. *ibid.* 443. a. Son Traité de Trêve pour six ans avec le même Roi, de l'an 1629. *ibid.* 494. a. Sa Confirmation de la libre Election des Rois de Pologne, en 1631.

S. II. I. 290. *Sigismund* Grand Duc de Lithuanie, ses Lettres par lesquelles il declare que la Ville de *Havod* sur le Bug appartient à la Couronne de Pologne, & qu'il n'inquietera en aucune maniere ce Royaume, à cause de la dite Ville, de l'an 1432.

III. II. 254. b. Ses Lettres par lesquelles il promet à *Vladislas* Roi de Pologne, son Frere, une assistance fidelle, & que le Duché de *Lithuanie*, après son décès, sera devolu audit Roi, & à ses Successeurs, & appartiendra à la Couronne de Pologne, comme aussi la Province de *Podolie*, de l'an 1432. *ibid.*

255. a. *Sigismund*, Margrave de Brandebourg, *Jodogue* & *Freuge* Marcegraves de Moravie & *Marie* & *Elisabeth* Reines d'Hongrie, leur Compromis avec l'Empereur *Wenceslas* sur les differends qui étoient entr'eux, de l'an 1386.

II. I. 201. b. *Sigismund Barori*, Prince de Transilvanie, Son Traité avec l'Empereur *Rodolphe II.* au sujet de la Guerre à continuer & de la Succession en Transilvanie, de l'an 1595. V. I. 524. a. *Sigismund*, Duc d'Autriche, Fils de *Frederic* Duc d'Autriche, Traité de Mariage à faire entre lui & *Redegonda*, Fille aînée de *Charles VII.* Roi de France, de l'an 1430. II. II. 221. b. Sa Sentence rendue entre les Seigneurs de *Welfpurg* & les Habitans de *Primor*, par laquelle la Forêt voisine est adjugée à ceux de *Welfpurg*, en 1453. S. I. II. 404. Son Alliance avec la Société de l'Ecu de *St. George* dans la

haute Suabe contre les Cantons Suisses Confederéz, de l'an 1468.

III. I. 391. a. Il rachète la *Landvogheie* de la Haute & Basse Suabe & le Châtel de *Ravensbourg* de *Jean Truchessien de Waldbourg*, pour la somme de 13,000 florins du Rhin, l'an 1473. *ibid.*

458. b. Son Traité de Paix & d'Accord avec les Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Switz*, *Unterwalden* & *Zug*, fait par la Mediation de *Louis XI.* Roi de France, de l'an 1474. III. I. 473. b. & S. I. II. 445. Son Union hereditaire & perpetuelle avec les Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Uri* & *Soleure*, laissant aux Cantons de *Switz*, *Unterwalden*, *Zug* & *Glaris* la liberté d'y accéder, de l'an 1477. III. II. 124. b. & S. I. II. 450. Il rachète de *Jean Truchessien de Waldbourg* la *Landvogheie* de la haute & basse Suabe, l'an 1486.

III. II. 155. b. Son Accession à l'Alliance de la Société de l'Ecu de *St. George* avec les Villes Imperiales de *Suabe* pour 8. ans, de l'an 1488. *ibid.* 188. a. Son Revers donné aux mêmes qu'ils ne feroient point obligés de lui envoyer leur secours au delà des Montagnes d'*Arberg* & du *Grand Vernet*. *ibid.* 190. b. Il cede à *Maximilien I.* Roi des Romains la Regence de ses Provinces. *ibid.* 249. b.

Sigismund François, Archiduc d'Autriche, son approbation des Traitez faits avec *Louis XIV.* Roi de France, touchant la cession de l'*Alliance* avec les Quittans pour les trois millions de Livres payez par ledit Roi, de l'an 1663. VI. II. 454. b. Son Accord avec l'Eveque de *Côire* & son Chapitre touchant la Jurisdiction & quelques Droits Ecclesiastiques dans le Tyrol, de l'an 1665.

VI. III. 39. a. *Silese*, Duché, *Henri* Duc de Silese fait un Pacte Hereditaire avec *Ottavare* Roi de Bohême, pour la Succession dans la Silese, en 1279.

I. I. 245. a. Il devient une Acceffion du Royaume de Bohême, en 1290. *ibid.* 269. b. 271. b. Divers Princes de Silese reconnoissent leurs Duchez pour fiefs de la Bohême. I. II. 97. a. b. 98. a.

112. b. & 113. b. 114. a. Les Duchez de Silese cedez par *Casimir III.* Roi de Pologne à *Jean* Roi de Bohême, en 1335. *ibid.* 150. b. Confédération des Etats Provinciaux de Silese contre toutes agressions & hostilités jusqu'à ce que l'Election d'un nouveau Roi de Bohême soit faite, de l'an 1458. III. I. 245. a. Accord entre les Etats de Silese & le Chapitre de l'Eveché de *St. Jean de Breslau*, fait & conclu par des Deputés de *Ladislas* Roi de Hongrie & de Bohême, portant que nul Eveque ne fera de formés élus qui ne soit naturel du Pais, que nul Fief ou Benefice ne pourra être conféré par le Chapitre qu'il des Bohemiens ou Silefens, & qu'en toutes ces choses le contentement du Roi fera nécessaire, de l'an 1504.

IV. I. 49. b. Les Etats de Silese obtiennent de *Ferdinand I.* Roi de Bohême une Lettre de non prejudice de ce qu'ils n'ont pas été appelés à son Election, l'an 1527. *ibid.* 470. a. L'Empereur *Rodolphe II.* donne aux Etats de Silese des Lettres de fureté pour le libre Exercice de la Religion selon la Confession d'Augsbourg, communément dites *Majestats-Bruf*, en 1609. S. II. I. 274. Articles des Etats Evangeliques de Silese, qui les concernent en particulier dans la Confédération de Bohême, de l'an 1619.

V. II. 346. b. Leur Convention particuliere pour leur defense, de l'an 1620. *ibid.* 359. a. Conditions auxquelles les Etats de ce Pais rentrent sous l'obeissance de *Ferdinand II.* Empereur, par la Mediation de *Jean George* Electeur de Saxe, de l'an 1621. *ibid.* 379. a. Articles accordez entre ledit l'Empereur & *Jean George* Electeur de Saxe dans la Paix de Prague, touchant la Reconciliation des Etats de Silese, de l'an 1635. VI. I. 100. a. Convention entre l'Empereur *Joseph I.* & *Charles XII.* Roi de Suede, pour le rétablissement de la Religion Protestante en ce Pais dans le premier état, de l'an 1707.

VIII. I. 221. a. Liste des Eglises restituées. *ibid.* 226.

Silvestre, Pape, prétendu Diplôme de donation de la Ville de *Rome*, à lui faite par l'Empereur *Constantin le Grand*. S. I. I. 1.

Simon, Comte de Montfort, General de la Sainte Eglise contre les Albigeois, ses Ordonnances pour le Gouvernement des Terres conquises sur les Heretiques & pour l'entière extirpation de l'Herésie, en 1212.

S. I. I. 75. *Simon de Montfort*, Comte de *Leycester* & *Eleanor* son Epouse, leur Renonciation à toutes les Pretensions qu'ils pouvoient avoir sur le Duché de *Normandie* & autres Pais en France, en faveur de *Louis IX.* Roi de France, en 1256. I. I. 400. b. Son Traité avec le Roi d'Angleterre, touchant la Comté de *Bigorre*, confirmé par les Seigneurs d'Angleterre, en 1259.

S. I. I. 112. *Simon de Sarbrag*, Seigneur de Commerci, Son Traité de Mariage avec *Marguerite de Savoye*, en 1309. I. I. 313. a.

Simone, Bulle du Pape *Jules II.* contre les Papes élus par Simonie, & contre ceux qui les élisent de cette maniere. S. II. I. 9.

Siste IV. Pape, Alliance faite par son moyen entre les Princes Chrétiens contre les Turcs, de l'an 1481.

III. II. 76. b. Sa Paix & celle des autres Princes & Etats d'Italie liguez contre la Republique de Venise, avec ladite Republique, de l'an 1484. *ibid.* 128. a. Sa Bulle par laquelle il donne au Roi de Portugal tous les Pays & Biens des *Sarrasins* & des

Infideles.

- Infidèles.** S. II. I. 32.
Sainte V. Papé, sa Bulle par laquelle *Henri de Bourbon*, Roi de Navarre, & depuis Roi de France IV. du nom, est excommunié & déclaré déchu & privé de la partie du Royaume qui lui restait, de la Principauté de Béarn & de tous ses autres Biens, comme aussi *Henri de Bourbon*, Prince de Condé. S. II. I. 129.
 Ses Trois Bulles concernant la garde & l'usage de trois Millions de Ducats, qu'il remit dans l'Epargne de l'Eglise *ibid.* 200. Sa Bulle, par laquelle il confirme le Decret du Synode Provincial de Petrikow, que nul ne pourra être élu ni reconnu pour Roi de Pologne qui ne soit Catholique. *ibid.* 205.
Sleswig, ou *Suder-Jutland*, Duché, ne doit jamais être réuni à la Couronne de Danemarck. III. I. 166. *a.*
Sleswig, *Holstein* & *Stormare*, Privilèges de ces Païs confirmés par *Christian I.* Roi de Danemarck, lorsqu'il y fut élu Duc, l'an 1460. III. I. 258. *a.* 261. *a.*
 La Portion qui appartenait de ces Païs à *Maurice* & *Gerard* Comtes d'Oldenbourg & Delmenhorst, est cédée par eux au même Roi. *ibid.* 259. *b.*
Sleswig & *Holstein* Duchés, leurs Privilèges sont confirmés par *Friederic I.* Roi de Danemarck, l'an 1544. IV. I. 324. *b.*
 Leur Union avec le Royaume de Danemarck par *Christian III.* Roi de Danemarck, de l'an 1533. IV. II. 107. *a.*
 Souveraineté sur le Duché de *Sleswig* est accordée au Duc *Friederic* par le Roi de Danemarck *Friederic III.* l'an 1658. VI. II. 219. *a.*
Smalcalde, Alliance ou Ligue de *Smalcalde* des Princes & Etats Protestans, de l'an 1531. IV. II. 78. *a.*
 Renouvellement & extension de ladite Ligue pour dix ans, de l'an 1536. *ibid.* 141. *a.* Règlement pour son Execution. *ibid.* 142. *a.* Traité particulier de quelques-uns des *Ligueurs* de *Smalcalde* par lequel ils conviennent de fournir de plus grands subsides, & s'obligent de s'entre-secourir de leurs forces, de l'an 1537. *ibid.* 141. *a.*
Sobieski, General de l'Armée Polonoise, Son Traité de Paix avec le *Cham* & les Tartares de la *Crimée*, de l'an 1667. VII. I. 60. *b.*
 Ses articles de Paix avec les *Cosaques* de *Zaporow*. *ibid.* 61. *a.*
Société de l'Ecu de St. George, Sa Confédération avec *Louis* & *Ulric* Comtes de Wurtemberg pour une reciproque assistance & pour la commune sûreté de leurs Terres & Sujets, de l'an 1437. III. I. 23. *b.*
Société de l'Ecu de St. George, de la Classe en *Stegum*, sa Convention avec les Comtes de *Wurtemberg*, portant qu'il sera libre à ladite Classe de faire Alliance avec la Ville de *Schaffhouse*, sans y faire exception desdits Comtes, mais que si quelque Guerre survient à cause de la Ville de *Schaffhouse*, les Comtes ne seront pas obligés pour cela de donner secours à la Classe, de l'an 1438. *ibid.* 47. *b.* L'Empereur *Maximilien I.* veut avec elle faire un Voyage à Rome, & puis après la Campagne contre les Turcs. IV. I. 47. *a. b.*
 Ordonnances faites par le même Empereur pour ceux qui veulent être de ladite Société & entreprendre l'Expédition contre les Turcs. *ibid.* 48. *a.* Confédération entre les Comtes, Seigneurs & autres Membres de cette Société pour trois ans, par laquelle ils conviennent de l'Administration de la Justice entre-eux & de l'Assistance qu'il se devront les uns aux autres contre toute injustice violence, de l'an 1463. III. I. 280. *b.*
 Son Alliance avec *Ulric* & *Eberhard* Comtes de Wurtemberg, de l'an 1464. *ibid.* 316. *a.* Son Alliance avec *Sigismond* Duc d'Autriche contre les *Cantons Suisses* Confédérés, de l'an 1468. *ibid.* 391. *a.* L'Empereur *Friederic III.* les oblige par un Mandement Penal de se confédérer avec les Villes Impériales de *Stube* pour le maintien de la Paix Publique & pour la Conservation de leurs Droits & Privilèges, l'an 1487. III. II. 173. *a.*
 Leur Consultation & Résolution là-dessus. *ib.* 176. *b.* Autre Résolution. *ibid.* 179. *a.* Leur Union & Confédération ensemble en vertu du Mandement Penal de l'Empereur *Friederic III.* pour huit ans, de l'an 1488. *ibid.* 180. *a.* 181. *b.* 195. *b.* Son Renouvellement de Confédération, pour le maintien de la Paix Publique confirmée à *Worms* par l'Empereur *Maximilien I.* fait l'an 1496. *ibid.* 343. *a.* Sa Confédération pour 3 ans, de l'an 1512. IV. I. 168. *a.*
Société Leonine, Son Union avec la Société de l'Ecu de St. George, pour le maintien de la Paix publique & pour leur mutuelle assistance, de l'an 1490. III. II. 258. *a.*
Suffron, le Comte de Souffron, deconfeille à *Philippe II.* Roi de France, de faire aucune Paix ni Trêve avec le Roi d'Angleterre, *Jean sans Terre*, quoique le Pape l'y voulût contraindre. I. I. 129. *a.*
Sulzman, Empereur des Turcs, Son Traité de Paix avec la République de Venise, de l'an 1640. IV. II. 197. *a.*
Solms, Comté, Statut Héritaire établi par *Philippe* Comte de Solms, portant que les Domaines du Comté seront conservés & possédés ensemble sans partage, & que les Filles ne pourront rien y prétendre tant qu'il y aura des Mâles. Avec la Confirmation de l'Empereur *Charles V.* de l'an 1521. IV. I. 329. *a.*
Solms & *Teklenbourg*, Contract de Mariage entre *Bernard* Comte de Solms pour son Fils aîné *Philippe* & *Oron* Com-

- te de Teklenbourg pour *Anne* sa Sœur, par lequel celui-ci promet pour Dot à ladite Dame la Somme de six mille Florins, le Comte *Bernard* lui donnant une pareille Somme pour Contre-dot, de l'an 1534. IV. II. 123. *b.*
 Obligation dudit Comte de Solms, par laquelle la Somme de 12000 florins de Dot & de Contre-dot avec les Intérêts est assignée sur les Lieux *Bursbach* & *Gambach*, *ibid.* 125. *a.*
 Union Héritaire entre les Comtes de *Solms*, de l'an 1578, avec la Confirmation de l'Empereur *Rodolphe II.* V. I. 316. *a.*
Sophie, Electrice Douairière de Brunswig-Lunebourg, Acte du Parlement d'Angleterre par lequel la Succession de cette Couronne est assurée à Elle & à sa Postérité, de l'an 1701. VIII. I. 3. *a.*
Sorbonne, Decret de la Sorbonne, par lequel la doctrine qui autorise le meurtre des Rois sous le nom de Tyrans est déclarée séditieuse, hérétique & impie, en 1610. S. II. I. 276.
 Le Parlement confirme ce Decret. *ibid.* 277.
Spalatre, Ville de Dalmatie, sa Confédération avec les Villes de *Sebenico* & *Tragur*, en 1327. I. II. 106. *a.* Elle oblige les Habitans de l'Isle de *Brachia* de se soumettre. I. I. 178. *a.*
 Son Traité de Paix avec *André* Comte de Chelmo, en 1241. *ibid.* 171. *a.* Elle obtient de *Mainfroi*, Roi de Sicile, la liberté de trafiquer audit Royaume. *ibid.* 129. *a.*
 Elle s'oblige avec la Ville de *Tragur* à *Beia* Roi d'Hongrie de faire la guerre conjointement aux *Polizans* Habitans du Mont de *Massari*, *ibid.* 209. *b.* *Spalatre*, *Tragur* & *Sebenico*, Villes de Dalmatie, leur Alliance avec *Nelipus* Comte de Tinin, pour s'entr'assister reciproquement, en 1332. I. II. 132. *a.* La Ville de *Spalatre*, réunie pour toujours au Royaume d'Hongrie, par l'Empereur *Sigismond* comme Roi d'Hongrie, l'an 1413. II. I. 357. *a.*
Sponstis, Sorte d'Hérétiques du tems de *Friederic II.* Empereur. S. I. I. 80.
Spire, Evêché & Ville Libre de l'Empire. L'Evêque de Spire obtient d'*Orson III.* la confirmation du Privilège de la Jurisdiction, en 989. I. I. 40. *b.*
 La Ville de *Spire*, obtient de l'Empereur *Henri V.* l'exécution de la Loi nommée *Endrheil*, *ibid.* 64. *b.* Ses Privilèges obtenus ou confirmés par *Friederic I.* Empereur, *ibid.* 108. *a.* *Ulric* Evêque de Spire cède à *Rodolphe* Comte Palatin de Turingue les Biens qu'il avait à *Bebenhausen*, pour quelques autres Biens, *ibid.* 111. *b.* Son Traité avec l'Evêque de *Spire*, touchant la Monnoye & quelques autres Points, en 1262. *ibid.* 215. *b.* Ses différends avec l'Evêque de Spire vintés par *Rodolphe I.* Empereur, en 1284. *ibid.* 257. *b.* Son Accord avec les Villes de *Meyence* & de *Worms* touchant la reception de leurs Evêques, en 1293. *ibid.* 281. *a.* Son Accord avec les mêmes touchant la reception des Rois des Romains. *ibid.* *b.* Sa Transaction avec son Evêque touchant plusieurs différends, en 1294. *ibid.* 291. *b.* *Spire* & *Worms*, Villes libres d'Allemagne, leur Traité d'assistance avec *Adolphe* Empereur, en 1297. *ibid.* 301. *a.* Traité de la Ville de Spire avec *Rodolphe* & *Louis*, Fiers, Comtes Palatins, pour leur défense & sûreté mutuelle, en 1300. *ibid.* 327. *a.* Son Traité avec *Albert I.* Empereur, par lequel elle lui promet toute sorte d'assistance contre les Ennemis, & *Albert* la garantit de tout danger & dommage qu'elle pourroit recevoir des Archevêques de Cologne & de Trêves à cause de cette assistance, en 1302. *ibid.* 332. *b.* Elle obtient de l'Evêque *Sibert* la promesse de la maintenir dans tous ses Privilèges, & de se conformer aux Sentences qu'elle rendra pour ou contre lui, en 1303. S. I. II. 24. *b.* Elle reçoit de *Louis* de Bavière, élu Empereur, & de *Pierre*, Archevêque de Mayence, des Lettres d'Assurance, qu'ils assisteront fidèlement dans tous les dangers qu'elle eussent pour avoir embrassé le Parti de *Louis* contre *Friederic* Duc d'Autriche aussi élu Empereur, en 1315. I. II. 16. *b.* Son Traité de Paix avec *Leopold* Duc d'Autriche, en 1320. *ibid.* 50. *a.* Elle obtient de l'Empereur *Charles IV.* le Privilège que personne ne puisse bâtir aucune Forteresse à 3 lieues d'alentour, en 1349. *ibid.* 251. *b.* La jouissance du Pape à *Vadenheim* est confirmée par l'Empereur *Robert* à *Robert* Evêque de Spire, l'an 1401. II. I. 379. *a.* La Ville de Spire obtient des Lettres de Protection de l'Empereur *Robert* auquel elle promet de son côté une perpétuelle fidélité en transigeant avec lui sur les différends qui pourroient survenir entre-eux, l'an 1408. *ibid.* 308. *b.* Son Union avec *Etienne* Comte Palatin du Rhin, pour six années, portant que de part & d'autre on sera obligé de s'entre-secourir en tout cas de nécessité, de l'an 1419. II. II. 125. *b.* *Emich* Comte de Linange lui donne une Lettre de Protection pour la Conservation de ses Droits, Libertés & Jurisdictions, en 1420. S. I. II. 347.
Raben, Evêque de Spire, obtient de l'Empereur *Sigismond* Confirmation du Privilège ci-devant par lui donné à la Ville de *Spire*, & restriction dans ses Droits & Immunités, l'an 1421. II. II. 152. *b.*
 Privilège donné par ledit Empereur au même Evêque pour pouvoir bâtir des Forteresse dans son Evêché, *ibid.* 172. *a.* Traité pour dix ans entre cette Ville & *Louis* Electeur Palatin, touchant le Secours qu'il devra donner à ladite Ville & l'Administration de la Justice, de l'an 1434. *ibid.* 296. *b.* Elle obtient de l'Empereur *Sigismond* Confirmation du Privilège qui lui a été donné par l'Empereur *Charles IV.* que per-

ne ne devra bâtir aucune forteresse à trois lieues aux environs : elle obtient aussi la liberté de pouvoir bâtir des Moulins sur le Rhin, toutes les fois que les leurs seront rendus inutiles par quelque accident, de l'an 1437. III. I.

30. a.

Alliance & Union entre Reinhard, Evêque de Spire, d'une part, & la Ville de Spire d'autre part, avec Obligation de s'entraider réciproquement, & de concourir à la Décision des différends qui pourroient survenir entre eux, de l'an 1440. *ibid.* 88. a. Protection accordée à cette Ville par Louis IV. Electeur Palatin, avec obligation de la secourir & défendre, & avec une Clause concernant l'administration de la Justice, de l'an 1443. *ibid.* 120. a. Convention de Jean, Evêque de Spire, avec Frideric, Electeur Palatin, touchant la Protection dudit Evêché, en 1462. S. I. II. 423.

Alliance & Union entre Matthias Evêque de Spire & la Ville de Spire, de l'an 1467. III. I. 378. a. Traité de la dite Ville avec Philippe, Electeur Palatin, pour la Protection, & aussi l'Administration de la Justice, de l'an 1488. III. II. 204. a. L'Evêque & le Chapitre de Spire remettent à l'Empereur Maximilien I. la Ville de Landau, qui leur étoit engagée pour 1200 florins, l'an 1517. IV. I. 272. a.

Accord entre la Ville & l'Evêque de Spire sur les différends survenus entre eux au sujet de la démolition de la Forteresse d'Udenheim ou Philipbourg, de l'an 1628. V. II.

960. a.

Spolero, Ville d'Italie, elle fait la Paix avec *Juſtan Sarrazin*.

I. I. 88. b.

Sponheim, Comté en Allemagne, éché par Partage à Henri Comte de Sayn, en 1264. I. I. 221. b. Revers de Jacques, Margrave de Bade, & de Frideric, Comte Palatin de Veldenz, de ne point troubler Louis, Comte Palatin du Rhin dans la Possession de la cinquième partie dudit Comté, à lui laissée par Elisabeth Comtesse Palatine, du consentement de Jean, Comte de Sponheim. S. I. II. 353.

Stade & Wildshufen, Comté & Bailliage de la Basse Saxe, donné à l'Evêque de Bremen par Henri Duc de Saxe, en compensation des dommages causés, & rendus ensuite au Duc en qualité de Fief, en 1219. I. I. 159. a.

Stanislas Leszczyński, élu Roi de Pologne par le Parti Suedois, son Alliance perpétuelle avec Charles XII. Roi de Suede, de l'an 1705. VIII. I. 173. b. Son Diplôme donné à son Couronnement, pour assurer aux Etats du Royaume tous leurs Droits, Privilèges & Libertez, en 1705. S. II.

II. 45.

Protection des Conféderez, de Soudamir contre son Couronnement, comme illégitime. *ibid.* 46.

Strati delli prefidii, relevés au Roi d'Espagne dans la Sous-inféodation du Duc de Florence dans le Vicariat de la Ville de Sienne. S. II. I. 260.

Sreenbeck (le Comte de) General Suedois, son Traité avec Christian Auguste, Duc & Administrateur des Duchés de Sleswig-Holstein, pour le Refuge des Troupes Suedoises dans la Forteresse de Tonningue, en 1712. VIII. I.

318. a.

Son Accord & Capitulation de Tonningue avec le Roi de Danemarck, en 1713. *ibid.* 388. a.

Stenai, Château des Pays-Bas donné en fief à Agnès Duchesse de Lorraine par le Comte de Lutzelbourg. S. I. I. 79.

Stettin, Capitale de la Pomeranie, mise en sequestre entre les mains de Frideric Guillaume Roi de Prusse, en 1713. VIII. I. 407. a. Acte d'Affurance donné par le Prince de *Mecklenburg*, pour la sécurité de la Garnison Suedoise fortant de Stettin, en 1713. S. II. II. 118.

Declaration du Duc Administrateur de Holstein-Gottorp touchant la sécurité de ladite Ville, & la délivrance de la Pomeranie des Troupes ennemies. *ibid.* 119.

Strive, Duché, Otrocave, Duc de ce Duché, y nomme Leopold, Duc d'Autriche pour son Successeur en cas qu'il vint à mourir sans Heritiers, en 1186. S. I. I. 65.

Ses Privilèges confirmés par Frideric II. Empereur à Otrocave & Leopold, Ducs d'Autriche, en 1257. *ibid.* 92. Différends des Etats de la Province de Stinie avec Gratz & les autres Villes au sujet des Tailles, accommodés par la Sentence Arbitrale des Commissaires Imperiaux, l'an 1501. IV. I. 7. b.

Stralberg, Hohenheim & Schwarzbourg Comtés, Union héréditaire entre les Comtes d'icelle Comtés, en 1433. S. I. II. 364.

Stralsund, Ville de Pomeranie, son Traité avec Gustave Adolphe, Roi de Suede, pour la défense de la Ville & du Port, & pour la sûreté de la Mer Baltique, de l'an 1628. V.

II. 549.

Strasbourg, Ville & Evêché dans l'Alsace, Henri Chantre de l'Eglise de Strasbourg s'oblige qu'en cas qu'il devint Evêque, il ratifieroit & observeroit fidèlement l'Accord fait entre ladite Ville & l'Evêque *Gnauder*. I. I. 220. a.

Son Accord avec ledit Henri devenu Evêque, en 1263. *ibid.* b. L'Evêque de Strasbourg fait un échange de quelques Villes avec Henri VII. Empereur, en 1308. *ibid.* 350. a. Accord & Compromis fait par la Médiation de Conrad Archevêque de Mayence entre la Ville de Strasbourg & la Noblesse qui s'en étoit séparée, en 1222. I. II. 54. b. Strasbourg, Worms & Spire, leur Traité d'Alliance pour leur commune assistance & défense, fait l'an 1365. II. I. 50. b.

Accord de la Ville de Strasbourg avec Frideric Evêque de Strasbourg, portant que les *Phalzbourgeois* n'y feront plus

reques ni protégés, de l'an 1389.

II. I. 219. a.

Accord entre Guillaume, Evêque de Strasbourg & de son Chapitre d'une part, & la Ville de Strasbourg d'autre part, sur les anciens différends de ladite Ville avec l'Evêque *Frideric* de pieuse mémoire. L'Evêque & le Chapitre y renoncent à leurs Prétenſions, & permettent pour eux & leurs Successeurs de garder & maintenir les Droits & Privilèges de la Ville, de l'an 1395. *ibid.* 239. a. Confédération entre le Doyen, le Chapitre & la Ville de Strasbourg contre l'Evêque Guillaume, pour le recouvrement des Lieux & Places de l'Evêché aliénés par ledit Evêque, & pour une assistance mutuelle contre tous ceux, qui de quelque manière que ce fut, voudroient les y troubler ou empêcher, de l'an 1405. *ibid.* 292. a. Assistance donnée par le Doyen & Chapitre de Strasbourg à ceux de la Ville de Strasbourg, portant, qu'ils ne feront Hommage à nul Evêque, avant qu'il ait payé à ladite Ville les Denrées faites par elle contre l'Evêque Guillaume, avec clause & promesse de secours mutuel, en cas que de part ou d'autre on vint à être attaqué pour ce sujet, de l'an 1416. II. II. 65. b. Sa Transfation de Hagenau entre les Chanoines Catholiques & Protestans dudit Evêché, sur les différends agités entre eux au sujet des Elections & des Revenus de l'Evêché, de l'an 1604. V. II. 43. b.

Prolongation de ladite Transfation, de l'an 1620. *ibid.* 47. b. Revers de l'Evêque, donné à la Ville de Strasbourg. *ibid.* 49. a. Accord entre cet Evêché & les Etats Unis de la Basse Alsace, de l'an 1610. *ibid.* 147. a. Strasbourg & Spire, leur Recès conclu avec l'Electeur de Mayence & Louis Landgrave de Hesse, en qualité de Commissaires Imperiaux, pour le départir de l'Union Evangelique & de la Guerre Palatine, de l'an 1621. *ibid.* 387. a. Articles & Conditions auxquelles elle se rendit à Louis XIV. Roi de France, l'an 1681. VII. II. 15. a.

La Maison de Brunſwig-Wolfenbuetel y prend avoir deux Prebendes, que le Conseil Souverain d'Alsace leur adjuge. *ibid.* 456. b.

Swabe, Cercle de l'Empire, quelques Villes de Swabe font une Confédération pour conserver la Paix Publique, par le commandement de l'Empereur Louis de Baviere, en 1337. I. II. 126. b.

Confédération faite & conclue par le commandement de l'Empereur Charles IV. pour le cours d'une année entre quelques Villes de Swabe pour la sûreté & tranquillité d'icelles Villes & leurs Territoires, en 1356. *ibid.* 323. a. La Landvoghtie de Swabe est engagée par l'Empereur *Wenceslas* à Leopold Duc d'Autriche, pour une Somme de 40000 florins, en 1379. II. I. 127. b.

Confédération de plusieurs Villes de Swabe avec les Comtes Palatins du Rhin & avec les Margraves de Bade, en 1379. *ibid.* 142. a. Prolongation pour sept ans de la Confédération faite entre Eberhard Comte de Wittenberg & les Villes de Swabe *Ulm, Ellingen, Reutlingen* &c, pour le maintien de la Paix publique, de l'an 1400. *ibid.* 171. b. Renouvellement de l'Union entre *Ulric Duc de Tek, Albert Evêque de Constance* & plusieurs Comtes & Nobles de la Swabe contre le Canton d'*Appenzell*, de l'an 1408. *ibid.* 316. b. Prolongation de ladite Union pour trois ans. *ibid.* 323. a. Union de plusieurs Villes Imperiales de Swabe avec Louis, Electeur Palatin, pour s'entre secourir mutuellement d'un certain nombre de Troupes contre toute violence agression, faite pour cinq ans, l'an 1443. III. I.

123. b. La Landvoghtie, ou Bailliage Provincial de la Haute & Basse Swabe est engagé par l'Empereur *Sigismund* à Jacques Truchſſen de Waldbourg, & cédé par celui-ci à Albert Duc d'Autriche sous condition de restitution de la Somme de 13200 florins de Rhin jusqu'au paiement de laquelle somme il restera en possession de ladite Landvoghtie, de l'an 1452. *ibid.* 191. b. 196. a. La Landvoghtie de la haute & basse Swabe, rachetée par *Sigismund* Archevêque d'Autriche de Jean Truchſſen de Waldbourg, l'an 1486. III. II.

255. b. Confédération de Swabe, faite en 1488. *ibid.* 179. a. 180. a. 181. b. Recès des Villes Imperiales de Swabe touchant le choix des Chefs & des Commissaires, en conséquence de leur Confédération, de l'an 1488. *ibid.* 194. a. Revers des Conféderez, de Swabe donné à *Christophe* Margrave de Bade sur son accession à leur Confédération, portant qu'ils en exceptent l'Electeur Palatin, & qu'ils consentent que lui-même s'en excepte aussi, de l'an 1489. *ibid.* 250. a. Traité des Princes & Etats de la Confédération de Swabe avec George Comte Palatin du Rhin & Duc de Baviere pour l'Accommodement des différends qu'ils avoient ensemble au sujet de la Jurisdiction Provinciale à *Weissenborn* & dans le Margraviat de *Burgau*, fait par l'Entremise de *Maximilien I.* Roi des Romains, l'an 1489. *ibid.* 232. a. Second Accord entre les mêmes, de l'an 1492. *ibid.* 283. b. Mesures que ladite Confédération prend pour se maintenir contre les Intrigues secretes de quelques-uns à la Cour Imperiale, l'an 1490. *ib.* 250. a. Union de ladite Confédération avec celle de la *Société Leonine*, pour le maintien de la Paix publique, & pour leur mutuelle assistance, de l'an 1490. *ibid.* 268. a. Prolongation de l'Union des Membres y compris, pour trois ans, au sujet du maintien de la Paix Publique constituée par l'Empereur *Maximilien I.* de l'an 1496. III.

III. II. 349. a. Règlement & Prolongation pour dix ans de la Confédération de Suabe, de l'an 1512. IV. I. 152. a.

La même Confédération prolongée pour 11 ans, en l'an 1522. *ibid.* 358. b. Recès des Princes & Etats y compris pour la meilleure observation des articles de ladite prolongation. *ibid.* 376. b. Confirmation de l'Empereur Charles V. de ladite Traite, *ibid.* 377. b. Recès du Cercle de Suabe avec les Etats de la Haute & Basse Autriche pour le passage & transport des Troupes auxiliaires qui devoient être envoyées en Hongrie, de l'an 1687. VII. II. 145. a.

Recès dudit Cercle avec Jean George IV. Electeur de Saxe, pour laisser les Troupes en Franconie & en Suabe, afin de les défendre contre les Invasions des Troupes Françaises, de l'an 1691. *ibid.* 301. b. Accession dudit Cercle à la Grande Alliance renouvelée, de l'an 1696. *ibid.* 367. b. Recès entre le même Cercle & les Commissaires Autrichiens, touchant l'entrée & sortie des Marchandises & les Impôts, de l'an 1704. VIII. I. 164. b.

Suede, Conclusion des Etats de ce Royaume pour le Couronnement de la Reine Christine, & pour déclarer Charles Gustave Prince Héritier du Royaume, de l'an 1650. VI. I. 554. b. Recès du Conseil & des Etats du Royaume touchant le Gouvernement du Royaume pendant la minorité du Roi Charles XI. de l'an 1660. VI. II. 336. b.

Leur Recès particulier, par lequel ils rejettent la Préten- tion de la Reine Christine à la Couronne, & concluent la Reduc- tion des Biens alienés &c. *ibid.* 341. a. Suede & Pays-Bas Unis, Déclaration des Ministres des deux Puissances, tou- chant le rétablissement de la Liberté du Commerce, en 1676. S. II. I. 398. Conclusion des Etats & Conseillers de Suede, pour déclarer la Couronne de Suede héréditaire & le Roi Charles XI. Souverain, de l'an 1682. & 1683. VII. II. 40. a. Recès des Etats du Royaume de Suede, par lequel, après avoir déclaré le Throne vacant par la mort du Roi Charles XII. sans laisser des Hous mâles, ils élisent la Princesse Ulrique Eleonore pour leur Reine, avec une Clau- se de Succession héréditaire en faveur de ses descendants mâ- les à perpétuité. S. II. II. 150.

Shonen, Roi de Danemarck, le Pape Alexandre III. l'exhor- te à lui payer le Cens accoutumé, en 1062. I. I. 50. b. Suisse, Traité d'Alliance entre les trois Cantons d'Uri, Schwitz, & Unterwald pour la défense & conservation de leurs Biens & Personnes, fait l'an 1315. I. II. 29. a. b.

Autre Ligue entre les mêmes, fait l'an 1325. *ibid.* 84. b. Alliance des quatre Cantons, Lucerne, Uri, Schwitz, & Unterwalden, l'an 1332. *ibid.* 136. a. Alliance & Confé- dération perpétuelle entre les Cantons de Zurich, Lucerne, Uri, Schwitz, & Unterwalden, l'an 1351. *ibid.* 238. a. Articles faits entre les neuf Cantons de Zurich, Lucerne, Berne & Soleure, Zug, Uri, Schwitz, Unterwalden & Glaris, après le Combat donné devant Sempach contre les Seigneurs d'Autriche, touchant l'ordre qui se doit tenir aux Guerres où ledits Cantons iroient avec leurs Bannières dé- ployées, l'an 1391. II. I. 235. a. Paix & Accommodement des Cantons de Suisse, Lucerne, Uri & Unterwalden avec Philippe Marie Anglés Duc de Milan & Seigneur de Genes, sur plusieurs différends, de l'an 1426. II. II. 187. a. Traité de Paix de quelques Cantons Suisses avec Louis Dauphin, depuis Roi de France XI. du Nom, de l'an 1444. III. I. 142. b.

Première Alliance de huit Cantons Suisses avec Charles VII. Roi de France, de l'an 1453. *ibid.* 193. a. Traité d'Al- liance & de Confédération de quelques Cantons Suisses a- vec Blanche Marie & Galeaz, Marie Sforce son Fils, Du- chessesse & Duc de Milan, pour leur munelle fureté, de l'an 1467. *ibid.* 357. b. Traité d'Alliance & d'Amitié entre Herman Evêque & Prince de Constance & les Cantons Suis- ses, de l'an 1469. *ibid.* 404. a. Alliance de dix Cantons avec Louis XI. Roi de France, de l'an 1473. *ibid.* 465. b. Traité de Paix & d'Accord des Cantons de Zurich, Berne, Lucerne, Schwitz, & Unterwalden avec Sigismund Duc d'Autriche, par la Médiation de Louis XI. Roi de France, de l'an 1474. *ibid.* 473. b. & S. I. II. 445. Alliance des Cantons Suisses avec Louis XI. Roi de France, qui leur donne 30000 livres de pension, de l'an 1475. III. I. 520. a. Union & Alliance perpétuelle des Cantons de Zurich, Berne, Lucerne, Uri & Soleure, avec Sigismund Duc d'Autri- che, à laquelle il fera libre aux Cantons de Suisse, Un- derwalden, Zug & Glaris, d'accéder, de l'an 1477. III. II. 14. b. & S. I. II. 450. Traité entre le Canton de Lucerne & ceux d'Uri, Schwitz & Unterwald pour le maintien de leur Ligue, en 1481. S. I. II. 458. Accord fait entre les huit Cantons des Ligues, qui sont Zurich, Berne, Lucer- ne, Uri, Schwitz, Unterwald, Zug & Glaris, de l'an 1481. III. II. 91. a.

Traité d'Alliance & d'Amitié entre Otton Evêque de Constance & les huit vieux Cantons Suisses, de l'an 1483. *ib.* 120. b. Traité de Confédération avec Charles VIII. Roi de France, de l'an 1484. *ib.* 127. b. Renouvellement d'Alliance & d'Ami- té entre le louable Corps Helvétique & Thomas Evêque & Prin- ce de Constance, de l'an 1494. *ibid.* 315. a. Traité d'Allian- ce & de Confédération perpétuelle entre les VII. vieux Can- tons & les Grisons, de l'an 1497. *ib.* 378. b. Alliance entre l'Evêque de Constance, Hugues, & le Louable Corps Helve- tique, de l'an 1497. III. II. 321. a.

Traité de Confédération du Corps Helvétique avec Louis XII. Roi de France, de l'an 1499. *ibid.* 406. a. Accord entre les neuf Cantons Suisses, Berne, Lucerne, Uri, Schwitz, Unterwald, Zug, Glaris, Fribourg & Soleure d'une part, & la Ville & Canton de Zurich d'autre part, touchant le Droit des Armes, de la Milice & de la Jurisdiction à Stam- heim, Nussbaumen, Stein deçà le Pont, Weinselden & Bur- gen, de l'an 1504. IV. I. 53. a.

Leur Traité de Paix avec Louis XII. Roi de France, com- munément dit le Traité d'Arona, de l'an 1505. *ibid.* 37. b. Déclaration des Cantons Suisses Confédérés donnée aux En- voyez de l'Empereur Maximilien I. qu'ils veulent bien ne le point troubler dans son Expedition pour Rome, mais que s'il vient à envahir les Terres du Roi de France, qu'en ce cas ils ne pourront pas se dispenser de satisfaire aux Traitez & aux Engagemens qu'ils ont avec ce Prince, de l'an 1508. *ibid.* 89. a. Accord entre Hugues Evêque & Prince de Constance & les Cantons Suisses sur les Droits ap- partenant audit Evêque dans le Pais de Turgovie, de l'an 1509. *ibid.* 121. a. Ligue Héritière entre les Maisons d'Autriche, de Bourgogne, & les Cantons Suisses, de l'an 1511. *ibid.* 133. a.

Traité qu'ils firent avec Louis XII. Roi de France, lorsqu'ils étoient devant Dijon, l'an 1513. *ibid.* 175. b. Leur Ligue avec le Pape Leon X. de l'an 1514. *ibid.* 196. b. Leur Traité de Paix & d'Alliance avec François I. Roi de France, qui leur paye un Million de Ducats d'or pour leurs prétentions, & promet de plus à chaque Canton une Pension annuelle de 2000 Ducats, qui devoit durer autant que le Traité même, savoir toute la vie du Roi & dix ans après, de l'an 1517. *ibid.* 218. a. Autre du Roi & dix ans après, de l'an 1517. *ibid.* 218. a. Autre du Roi & dix ans après, de l'an 1517. *ibid.* 218. a.

Traité avec le même Roi, fait à Fribourg, l'an 1516, par lequel le precedent est changé & cassé. *ibid.* 248. b. L'Empereur Maximilien, le Roi d'Angleterre Henri VIII. & le Prince d'Espagne Charles refolvent de leur payer une bonne somme d'argent pour qu'ils restent neutres, l'an 1516. *ibid.* 251. b. Pension qui leur fut destinée par l'Empereur Maximilien I. le Roi d'Espagne, Charles & le Roi d'An- gleterre Henri VIII. dans l'Alliance de Londres, en 1516. S. II. I. 47. Alliance perpétuelle de l'Empereur Maximilien I. & de Charles Prince d'Espagne avec eux, l'an 1517. IV. I. 254. b. Ligue héréditaire & perpétuelle faite par le même Empereur, en qualité de Duc d'Autriche & pour Charles son Fils Roi d'Espagne, comme Duc de Bourgogne, avec les treize Cantons Suisses & l'Abbé de St. Gall, en 1517. S. II. I. 58. Accord entre l'Evêque de Constance & les huit Anciens Cantons Helvétiques touchant la Jurisdiction dans les Villes de Keyserstuhl & Klingenau & dans les Lieux qui en dépendent, appelé communément la Sentence de Lundenberg, de l'an 1520. IV. I. 313. b.

Seconde Confédération de François I. Roi de France avec le Corps Helvétique fait à Lucerne, l'an 1521. *ibid.* 333. c. Alliance d'onze Cantons & quelques Alliez des Suisses, avec Henri II. Roi de France, de l'an 1549. IV. II. 348. b. Privileges accordés par ledit Roi, aux Marchands Suisses, l'an 1551. IV. III. 24. a.

Traité d'Ami- té & de bon Voisinage entre les Cantons Suisses & le Duché de Milan, de l'an 1552. *ibid.* 47. a. Alliance & Ami- té perpétuelle du Canton de Berne avec les trois Cantons d'Uri, Schwitz, & Unterwalden, l'an 1553. I. II. 283. a. Renouvellement de l'Alliance entre les Li- gués Suisses & Charles IX. Roi de France, de l'an 1564. V. I. 129. a.

Alliance des Ligues Suisses avec Henri III. Roi de France, de l'an 1582. *ibid.* 429. a. Renouvellement d'Alliance en- tre les Ligues Suisses & les Grisons d'une part, & Henri IV. Roi de France de l'autre. V. II. 18. b.

Déclaration du Roi touchant la défense du Milanais & des Pais de Savoye à faire par les Suisses, *ibid.* a. Renouvel- lement d'Alliance entre les VII. Cantons Catholiques de Suisse, & Philippe III. Roi d'Espagne, de l'an 1604. *ibid.* 38. a. Traité entre les six Cantons Catholiques de Lucer- ne, Schwitz, Uri, Unterwald, Zug, Fribourg, & les Pais d'Appenzell & l'Abbé de St. Gall d'une part, & Phi- lippe IV. Roi d'Espagne de l'autre, pour le Renouvellement des anciennes Alliances avec le Duché de Milan & le Comté de Bourgogne, de l'an 1634. VI. I. 62. b.

Convention des treize Cantons Suisses avec Louis XIV. Roi de France, touchant le Payement des Sommes qui leur ont été promises, de l'an 1650. *ibid.* 547. a. Traité d'Accord entre les huit vieux Cantons Suisses, Possesseurs du Comté de Bade, & l'Evêque & Prince de Constance, touchant la Ju- ridiction & autres Droits des Bailliages de Klingenau & de Zurichach, de l'an 1685. VII. II. 118. a. Traité de Renou- vellement d'Alliances entre Charles Emmanuel II. Duc de Sa- voye & les Six Cantons Suisses Catholiques, de l'an 1691. VI. II. 15. b.

Traité de Renouvellement d'Alliances & de perpétuelle Union entre Louis XIV. & les Cantons Suisses & leurs Alliez, de l'an 1691. *ibid.* 65. a. Traité de Paix entre les Cantons de Zurich & Berne d'un côté, & ceux de Lucerne, Uri, Schwitz, Unterwald & Zug de l'autre, par la Médiation de ceux de Basse, Fribourg, Soleure & Schaffhouse, de l'an 1696. *ibid.* 130. b. 132. a. 133. b. Sentence Arbitrale rendue par les Cantons de Basse & Appenzell, au sujet des différends des Cantons de Zurich & de Berne avec les Cantons de Lu- cerne, de l'an 1704. IV. I. 53. a.

corne, Uri, Suisse, Unterwald & Zug, dans les affaires de Religion & autres Points, de l'an 1657. VI. II.

154. a. Alliance des *Treize Cantons Suisses* avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1663. *ibid.* 473. b. Autre Alliance des *Cantons Protestans* & des Villes de *St. Gall*, *Biel* & *Mülhausen* avec le même Roi. *ibid.* 475. a. Accord entre les Cantons de *Zurich*, *Berne*, *Lucerne*, *Uri*, *Schwitz*, *Unterwald*, *Zug* & *Glaris*, & l'Evêque de *Constance*, touchant la juridiction haute & basse à *Keyserstuhl* & *Klingenau*, de l'an 1679. VII. I. 374. b. Leur Traité de Neutralité avec Louis XIV. Roi de France, pour ne donner aucun passage aux Troupes Étrangères par leur Païs, de l'an 1689. VII. II. 223. a. Traité de Paix entre les Cantons de *Zurich* & *Berne* d'une part & les Cantons de *Lucerne*, *Uri*, *Schwitz*, *Unterwald* & *Zug* de l'autre, fait à *Aran*, en 1712. VIII. I. 306. b.

Renouveau d'Alliance entre Louis XIV. Roi de France & les Cantons Catholiques de la Suisse, comme aussi la République de *Valais*, en 1715. *ibid.* 448. b. Suisse, Ville & Canton de Suisse, reconnu & déclaré par l'Empereur *Henri VII.* pour appartenir à l'Empire, en 1310. S. I. II. 79. Sa Trêve avec le Canton de *Berne*, en 1702. VIII. I. 304. a.

Sultzbach, Principauté d'Allemagne, Recès pour le rétablissement de *Christian Auguste*, Comte Palatin du Rhyn, dans la Principauté de *Sultzbach*, exécuté conformément à la Paix de Westphalie par l'Evêque de Bamberg & le Margrave de Brandebourg, Directeurs du Cercle de Franconie, de l'an 1649. VII. I. 498. a.

Suriname, Octroi des Etats Generaux des Provinces-Unies pour la Colonie de *Suriname*, en faveur de la Compagnie des Indes Occidentales, en 1682. S. II. I. 410.

T.

T. Anvoilly, Seigneurie en Lorraine, ses Privilèges obtenus de *Henri IV.* Empereur, en 1104. I. I. 372. b.

Tarif, entre la France & les Provinces-Unies, de l'an 1699. VII. II. 465. b.

Tarracene, donnée au St. Siège par *Berengaire* Comte de Barcelone. I. I. 58. b.

Tekeli (le Comte de) Son Traité avec *Mahomet IV.* Empereur des Turcs, pour se faire Roi de Hongrie, de l'an 1683. VII. II. 40. a.

Son Manifeste au nom de tous les Mecontents de Hongrie contre la Maison d'*Autriche*, de l'an 1688. *ibid.* 154. b. *Teklenbourg* & *Rheda*, Comté & Seigneurie, Transaction Principale entre *Jean Adolphe* Comte de *Bentheim-Teklenbourg* & *Guillaume Maurice*, Comte de *Solms*, touchant ces Comté & Seigneurie, de l'an 1699. VII. II. 465. a.

Temesvar, codé par les Turcs à *Charles VI.* Empereur, par le Traité de *Pallarowitz*, en 1718. VIII. I. 520. a.

Templiers, Chevaliers, les Statuts de leur Ordre, confirmés par le Pape *Honoré II.* en 1128. I. I. 68. b. & *suiv.* Mandement de *Philippe le Bel* Roi de France, pour confisquer leurs Biens en *Brétagne*, en 1307. S. I. II. 48. La Soustraction de leurs Biens défendue par *Clement V.* Pape, en 1308. I. I. 349. a.

Le même Pape, constitue des Inquisiteurs contre eux en Angleterre, en 1308. *ibid.* 426. a. Sentence d'Extinction de leur Ordre prononcée par le même Pape au Concile de Vienne, leurs Biens étant donnés à l'Ordre des *Hospitaliers*, en 1312. S. I. II. 87. Leurs Biens en Angleterre donnés à l'Ordre des *Hospitaliers* de *St. Jean* à *Jerusalem* par le Pape *Jean XXII.* en 1322. I. II. 57. a.

Teff, Sentiment du Prince & de la Princesse d'*Orange* sur l'Abolition du *Teff* & des Loix pénales en Angleterre par le Roi *Jacques II.* VII. II. 171. b.

Testament de *Charlemagne*. I. I. 4. b.

— de *Louis le Débonnaire*, de l'an 837. I. I. 8. b.

— de *Guillaume*, Comte d'Auvergne & Duc d'Aquitaine, fait en 910. I. I. 28. a.

— de *Ponce Raymond* Comte de Toulouse, fait en 960. I. I. 34. a.

— de *Raymond*, Comte de Toulouse & de *St. Gilles*, en 1105. I. I. 60. b.

— de *Henri le Jeune*, Roi d'Angleterre, en 1182. I. I. 107. b.

Et Disposition de *Philippe II.* dit *Auguste*, Roi de France, pour le Gouvernement de ses Etats pendant sa Croisade, en 1190. I. I. 114. a.

— de *Jeanne*, Comtesse de Flandres & de Hainaut, confirmé par Louis IX. Roi de France, en 1344. I. I. 184. a.

— de *Thomas de Savoie*, Comte de Maurienne, en 1248. I. I. 106. a.

— de *Frédéric II.* Empereur, en 1250. I. I. 196. a. S. I. I. 99.

— d'*Amé IV.* Comte de Savoie, en 1252. I. I. 200. b.

— d'*Enbal*, Comte de Genève. I. I. 209. b.

— de *Jacques de Lorraine*, Evêque de Metz, Frere de *Méziéris II.* Duc de Lorraine, en 1260. I. I. 401. b.

Testament d'*Agnès*, Dame de Foucigni, Comtesse de Savoie, en 1262. I. I. 219. a.

— de *Beatrix de Savoie*, Comtesse de Provence, en 1262. *ibid.* b.

— de *Raoul*, Comte de Soissons, en 1270. I. I. 228. b.

— de *Jacques*, Roi d'Arragon, de Majorque & de Valence, en 1272. I. I. 409. b.

— d'*Alain*, Comtesse de Savoie & de Bourgogne, en 1278. I. I. 421. a.

— de *Thomas de Savoie*, Fils aîné du Comte de Savoie du même nom, en 1282. I. I. 249. b.

— de *Sibylle de Baugé*, Comtesse de Savoie, en 1294. I. I. 289. b.

— de *Charles II.* Roi de Sicile. I. I. 345. b.

— de *Philippe*, Comte d'Anas, en 1294. I. I. 421. b.

— de *Thibaut II.* Duc de Lorraine, en 1312. I. I. 365. b.

— de *Thibaut II.* Duc de Lorraine, en 1312. I. I. 427. b.

— de *Ferry IV.* Duc de Lorraine & Marchis, en 1315. I. I. 25. b.

— de *Jeanne de Bourgogne*, Reine de France, Femme du Roi *Philippe de Valois*, en 1329. S. I. II. 123.

— de *Jeanne de Bourgogne*, Reine de France, confirmée par le Roi *Philippe de Valois* son Epoux, en 1329. I. I. 345. a.

— de *Philippe de Savoie*, Prince d'Achaïe, en 1329. I. II. 124. a.

— de *Louis de Savoie*, Seigneur de Vaud, Bugey & Valromay, en 1340. I. II. 191. a.

— d'*Isabelle d'Autriche*, Veuve de *Ferry IV.* Duc de Lorraine, en 1340. I. II. 200. b.

— d'*Tolande de Montferrat*, Comtesse de Savoie, Femme d'*Aymon* Comte de Savoie, en 1342. I. II. 204. b.

— de *Robert dit le Sage & le Bon*, Roi de Naples, de Jérusalem & de Sicile, Comte de Provence, en 1343. I. II. 207. b.

— d'*Aymon*, Comte de Savoie, en 1343. I. II. 217. a.

— de *Raoul*, Duc de Lorraine, en 1346. I. II. 237. a.

— de *Jacques de Savoie*, Prince d'Achaïe, en 1360. I. II. 31. a.

— de *Jean I.* Duc de Lorraine, en 1377. II. I. 121. a.

— d'*Amé VI.* Comte de Savoie, en 1383. II. I. 176. a.

— de *Louis I.* Roi de Jérusalem & de Sicile, Duc d'Anjou &c. en 1383. II. I. 178. b.

— de *Louis* Duc d'Anjou, Fils de *Jean* Roi de France, & Fils adopté de *Jeanne I.* Reine de Naples, en 1383. S. I. II. 215.

— d'*Amé VII.* Comte de Savoie, en 1391. II. I. 231. a.

— de *Guillaume*, Duc de Guelbres & de Juliers, en 1402. S. I. II. 303.

— de *Marguerite de Bavière*, Veuve de *Charles* Duc de Lorraine, de l'an 1434. II. II. 287. b.

— d'*Amé VIII.* Premier Duc de Savoie, de l'an 1439. III. I. 78. a.

— de *Jean François de Gonzague*, Marquis de Mantoue, de l'an 1444. III. I. 133. b.

— de *Bonne de Savoie*, Princesse d'Achaïe. II. II. 229. a.

— de *Marie de Harcourt*, Comtesse de Vaudemont, Veuve d'*Antoine de Lorraine*, Comte de Vaudemont, de l'an 1464. III. I. 320. a.

— de *René*, Roi de Jérusalem & de Sicile, &c. de l'an 1474. III. I. 481. b.

— de *Catherine*, Reine de Boïnie, en faveur du St. Siège, de l'an 1478. III. II. 61. a.

— de *Charles d'Anjou*, dernier Comte de Provence, de l'an 1481. III. II. 82. b.

Son Premier Codicille. *ibid.* 88. a. Son Second Codicille. *ibid.* 91. a.

— d'*Tolande*, Reine de Jérusalem & de Sicile, de l'an 1483. III. II. 449. a.

— de *Philippe de Savoie* Comte de Beaugé, & Seigneur de Bresse, de l'an 1492. III. II. 286. b.

— de *Marguerite d'Autriche* Duchesse Douairière de Savoie, de l'an 1508. avec les additions, de l'an 1512. IV. I. 90. b.

Son Codicille, de l'an 1530. IV. II. 73. b.

— de *Philippe de Guelbres*, Reine de Sicile, Duchesse de Lorraine & de Bar, de l'an 1520. IV. I. 316. b.

— de *Charles II.* dit le Bon Duc de Savoie, de l'an 1540. IV. II. 190. a.

— de *René de Chalon*, Prince d'Orange, fait en 1544. S. II. I. 309.

Confirmation dudit Testament par l'Empereur *Charles V.* *ibid.* 310.

— de *Henri VIII.* Roi d'Angleterre, de l'an 1546. IV. II. 320. a.

— de *Ferdinand I.* Roi des Romains, fait en 1554. S. II. I. 234.

— d'*Anne d'Egmont*, Comtesse de Buren, Femme de *Guillaume I.* Prince d'Orange, fait en 1554. S. II. I. 116.

— de *Charles V.* Empereur, fait en 1559. avec son Codicille fait, en 1559. S. II. I. 141.

— de *Charles* Archiduc d'Autriche, fait en 1584. S. II. I. 190.

— de *François* Duc d'Alençon, de l'an 1583. V. I. 436. a.

— de *Jean* Duc de Deux Ponts, de l'an 1591. V. I. 484. b.

— de *Charles II.* Duc de Lorraine, de l'an 1606. V. II. 60. a.

— de *Philippe Guillaume* de Nassau, Prince d'Orange, de l'an 1618. V. II. 305. b.

— de *Maurice*, Prince d'Orange, de l'an 1625. V. II. 472.

Testament de Frederic Henri, Prince d'Orange, fait en 1640.

- S. II. I. 295.
- du Cardinal de Richelieu, de l'an 1642. VI. I. 248. a.
- de Marie de Medicis, Reine de France, Mere du Roi Louis XIII. de l'an 1642. VI. I. 260. b.
- de Louis XIII. Roi de France, de l'an 1643. VI. I. 271. b.
- de Charles Louis, Electeur Palatin, de l'an 1670. VII. I.

- de Jean Casimir, Roi de Pologne, de l'an 1672. VII. I.
- de Marguerite Marie, Fille de Philippe IV. Epouse de Leopold I. Empereur, de l'an 1673. VII. I. 221. a.
- de Michel I. Roi de Pologne, de l'an 1673. VII. I. 245. b.
- de Christian, Duc de Saxe-Merlebourg, par lequel il établit le Droit d'aînesse, de l'an 1688. VII. II. 208. a.
- de Guillaume III. Roi de la Grande Bretagne, fait en 1695. VII. II. 363. a.
- de Charles II. Roi d'Espagne, de l'an 1700. VII. II. 485. a.
- d'Emmanuel Lebrecht, Prince d'Anhalt-Cöthen, de l'an 1702. VIII. I. 121. b.
- de Louis XIV. Roi de France, fait en 1714. VIII. I. 434. b.

- Son Codicille, en 1715. *ibid.* 448. a.
- de Catherine, Imperatrice de Russie, en 1727. S. II. II. 188.
- Thibault, Duc de Lorraine, Son Traité de Paix avec Blanche, Comtesse de Troyes, & son Fils, par lequel il lui promet la fidélité, & donne pour Caution le Château de Châtenay à Orléans Duc de Bourgogne, en 1218. I. I. 158. b.
- Thibault, Evêque de Liège, sa Convention avec Gilles Berthaut Seigneur de Malines, touchant quelques Biens & Droits que l'Evêque avoit dans cette Ville & ses appartenances, en 1308. I. I. 351. a.

- Theodore, Marquis du Montferrat, Son Traité de Paix avec Jean Galeas Visconti de Milan, en 1382. II. I. 161. b.
- Le Vicariat de l'Empire dans la Lombardie lui est conféré par l'Empereur Sigismond, en 1414. S. I. II. 334.
- Theodore, Evêque de Verdun, sa Lettre aux Princes & aux Evêques de l'Empire par laquelle il déclare d'accéder à leurs Résolutions contre le Pape Gregoire VII. S. I. I. 32.
- Theodoric, Comte de Hollande, Son Traité de Paix avec Henri Duc de Lorraine, en 1209. I. I. 130. b.

- Theodoric, Archevêque de Cologne, renouvelle l'Alliance avec Henri Duc de Brabant, en 1208. I. I. 139. a.
- Theodoric le Jeune, Landgrave de la Thuringe Orientale, vend le Margraviat de Lusatie pour 6000 Marcs d'argent à Burckard, Archevêque de Magdebourg, en 1301. I. I. 330. a.
- Theodoric, Comte de Cleves, son Contrat avec Henri Duc de Lorraine & de Brabant, pour marier son fils avec la fille du Duc, en 1232. I. I. 172. b.

- Theodoric, Electeur de Cologne, se fait Vassal de Henri V. Roi d'Angleterre pour une Pension annuelle de 1000 Nobles d'Angleterre, l'an 1416. II. II. 70. a.
- Theresia Cunigunde, Fille de Jean III. Roi de Pologne, ses Pactes matrimoniaux avec Maximilien Emanuel, Electeur de Bavière, S. II. I. 429.
- Son Traité avec Joseph I. Roi des Romains, touchant la Reduction de la Bavière, de l'an 1704. VIII. I. 163. b.

- Thessalonique, Royaume donné par Baudouin II. Empereur de Constantinople, à Hugues Duc de Bourgogne, en 1265. I. I.

- Théogonde, Archevêque de Cologne. Voyez *Gumbrecht*.
- Thibaut, Roi de Navarre, fils de Louis IX. Roi de France, ratifie & confirme de sa part la Treve de cinq ans, faite entre ledit Roi son Pere & Henri III. Roi d'Angleterre, en 1259. I. I. 231. b.

- Thibaut, Comte de Champagne & Seigneur Direct de la Ville de Neufchâtel en Lorraine, promet aux Habitans de cette Ville, que si le Duc de Lorraine son Vassal manque à ce qu'il leur avoit promis, lui Comte l'obligerait à leur donner satisfaction, en 1231. I. I. 169. a.

- Thibaut, Comte de Bar, son Accord avec Ferry Duc de Lorraine au sujet des Prisonniers faits par eux à Hatignoy, en 1272. I. I. 235. a.

- Thibaut II. Duc de Lorraine, Son Traité d'Accommodement fait par voye de Compromis avec Renaud de Bar Evêque de Metz, sur leurs Differends au sujet de Warmerange, Parisel & Lunceville, en 1311. I. I. 364. a.

- Son Testament, en 1312. *ibid.* 365. a. & 427. b.
- Thierry, Comte de Cleves, Son Traité d'Alliance avec Jean Duc de Brabant, en 1287. I. I. 266. b.

- Thomas & Ami, Freres, Barons de Savoye, leur Alliance avec Osborn & Renaud de Bourgogne, en 1071. I. I. 21. a.

- Thomas, Archevêque de Cantorberi, plaintes contre lui de Henri II. Roi d'Angleterre à Alexandre III. Pape, en 1164. S. I. I. 92.
- Henri II. Roi d'Angleterre se purge par serment audit Pape, de n'avoir point eu de part à son meurtre. I. I. 89. b.

- Thomas, Comte de Savoye & de Maurienne, reçoit l'Investiture de ses Etats de Philippe II. Roi des Romains, & en obtient quelques autres Fiefs, en 1207. I. I. 138. a.
- Son Assurance donnée à Albert, Seigneur de la Tour du Pin, de ne vouloir empiercer sur ses Terres, en 1218. *ibid.* 137. b.
- Son Contrat de Mariage par lequel il donne sa Fille Marguerite à Herman Comte de Kibourg, *ibid.* 138. a.
- Son Traité avec la Ville de Marseille, en qualité de Vicaire de l'Empire, en 1226. *ib.* 164. a.
- Son Testament, en 1248. *ib.* 196. a.

Thomas de Savoye, Comte de Flandres & de Hainaut, obtient de son Frere Amé IV. Comte de Savoye, le Château de Bar dans la Vallée d'Aouille, en 1242.

Thomas de Savoye, Fils aîné du Comte de Savoye du même nom, son Testament, en 1282.

Thomas, Comte de Lancastr, Sentence prononcée contre lui par Edouard II. Roi d'Angleterre, en 1322.

Thomas de Carretto, donné à Philippe de Savoye, Prince d'Achaïe, quelques Châteaux & Terres dans le Territoire d'Albe, en 1325.

Thomas, Marquis du Montferrat, sa Transaction avec Philippe Marie Anglus Duc de Milan, au sujet de la Ville de Verceil & ses appartenances, de l'an 1416.

Thomas, Prince de Savoye, Son Traité avec Louis XIII. Roi de France, pour la restitution des Places fortes tenues par lui & le Roi d'Espagne, de l'an 1640.

Thomas, Prince & son Frere le Cardinal de Savoye, leur Traité avec Louis XIII. Roi de France, pour la restitution des Places fortes, & la Regence & Succession aux Etats de Savoye, de l'an 1642.

Leur Traité d'Accommodement avec Madame Chrétienne de France, Duchesse de Savoye, en 1642.

Thomas Aniello, Chef du Peuple de Naples revolté, Concessions qu'il obtint du Vice-Roi en faveur des Napolitains, en 1647.

Thomasino de Campo Fregio, Gouverneur de l'Isle de Corfou, ses Actes sur l'alienation de la dite Isle, avec Louis Maria Sforza Duc de Milan, en 1481.

Thorn & Gelm, Villes de Prusse, obtiennent de l'Empereur Frederic III. Permission & Pouvoir de faire des Confédérations avec les autres Villes & avec la Noblesse du Pais pour leur defense & la conservation de leurs Privileges, l'an 1451.

Thorn, Sentence prononcée contre le Magistrat & la Ville de Thorn au nom d'Auguste II. Roi de Pologne, à cause des Troubles survenus dans cette Ville entre les Lutheriens & les Catholiques, de l'an 1624.

Thurgaw, Pays de Suisse, Accord entre l'Evêque de Constance & les Cantons Suisses sur les Droits y appartenans audit Evêque, de l'an 1509.

Thurgaw & Rhynghaw, Contrées de Suisse, Sentence arbitrale rendue par les Cantons de Berne & Basle, Soleure & Fribourg entre le Canton de Zurich d'une part, & les Cantons de Lucerne, Uri, Schwitz, Unterwald & Zug d'autre part, par laquelle on déclare à qui le jugement des affaires concernant la Religion & la Paix publique dans les Thurgaw & Rhynghaw devra appartenir, & dans quels cas matrimoniaux les Sujets Evangeliques & Catholiques sont obligés de recourir à la Justice du Chapitre de Constance ou à celle de la Ville de Zurich, de l'an 1612.

Thuringe, Landgraviat, Frederic II. Empereur en donne l'Expectative à Henri Margrave de Misnie, en 1242. I. I.

*La Noblesse de Thuringe reconnoît Henri Margrave de Misnie pour leur Seigneur & Landgrave de Thuringe sous de certaines conditions. *ibid.* 197. b.*

Union Hereditaire entre Guillaume & Balthasar Freres, Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie, touchant leur Succession, en 1387.

Thuringe & Misnie, Union hereditaire entre Balthasar Guillaume le Vieux, & Guillaume le Jeune, Frederic le Vieux, & Frederic le Jeune, tous Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie, en 1403.

*Traité de Partage & d'Union hereditaire entre Frederic & Guillaume le Jeune d'une part, & Frederic l'Aîné d'autre part, tous Landgraves de Thuringe & Margraves de Misnie, sur les Pays qui leur avoient été laissés par Balthasar & Guillaume l'Aîné, en 1410. *ibid.* 325.*

*Instrument de Partage hereditaire entre Guillaume & Frederic, Freres, Ducs de Saxe & Landgraves de Thuringe, en 1445. *ibid.* 399.*

*Sentence Arbitrale, rendue par Frederic Archevêque de Magdebourg, Frederic Margrave de Brandebourg, & Louis Landgrave de Hesse touchant les differends survenus sur ledit Partage. *ibid.**

Toggenbourg, Comté en Suisse, l'Empereur Sigismond en investit le Comte Frederic, l'an 1413. II. I. 378. b.

Investiture du Comté de Toggenbourg & des Seigneuries de Prestrigaw, Tassar, Yellfort & Uzkang, donnée par l'Empereur Albert II. au Comte Guillaume de Montfort pour lui & ses Coheiriers, l'an 1439.

III. I. 65. a.

*Union du bas Comté avec les Cantons de Schwitz, & de Glaris pour les affaires de la Justice & leur mutuelle defense, de l'an 1440. *ibid.* 87. a.*

*Ce Comté est rendu par Passermann Baron de Raron à Ulric VIII. Abbé & Prince de St. Gall, pour 24500 florins du Rhin, l'an 1468. *ibid.* 402. b.*

*Investiture dudit Comté donnée par l'Empereur Frederic III. audit Abbé. *ibid.* 406. a.*

Les Habitans de Toggenbourg achètent les Terres & Droits que l'Abbé de St. Gall y avoit pour 15000 florins du Rhin, en vertu d'une permission des Cantons Helvétiques de Zurich & de Glaris comme étant Protecteurs dudit Comté, de l'an 1530.

IV. II. 70. a.

Convention des Habitans de ce Comté avec l'Abbé de St. Gall, touchant l'Administration de la Justice, la Punition des Crimes & la Tolerance en matiere de Religion, de l'an 1532.

IV. II. 89. b.
 Sentence rendue par les IV. Cantons de Zurich, Lucerne, Schwitz, & Glaris portant annulation de la Vente dudit Comté, faite l'an 1530, par les deux Cantons de Zurich & de Glaris aux Habitans du même Pais, & l'Accommodement de ceux-ci avec l'Abbé de St. Gall, de l'an 1538. *ibid.* 182. a.
 Sentence rendue par les Cantons de Schwitz & de Glaris entre l'Abbé de St. Gall & les Habitans dudit Comté, sur leurs différends, l'an 1540. *ibid.* 191. a.
 Sentence des XIII. Cantons Helvétiques, que les Habitans Evangeliques du Comté de Toggenbourg étoient obligés de se soumettre dans toutes leurs Causés aux Jugemens & Décisions des deux Cantons de Schwitz & de Glaris, de l'an 1599. V. I. 593. a.
 Confirmation de ladite Sentence. *ibid.* 595. b.
 Manifeste du Conseil General des deux Religions dans le Toggenbourg contre l'Abbé & Couvent de St. Gall, en 1712. VIII. I. 290. b.
 Manifeste des Cantons de Zurich & Berne, touchant les affaires de Toggenbourg. *ibid.* 291. b.
 Torgues, Alliance de Torgues avec Jean Eleveur de Saxe & Philippe Landgrave de Hesse pour la défense de la Reformation de la Religion, de l'an 1526. IV. I. 449. b.
 Extension & Prorogation de ladite Alliance, avec divers autres Princes de l'Empire, & l'Accession de la Ville de Magdebourg. *ibid.* 455. a.
 Torstenjohn, General de l'Armée de Christiane Reine de Suede, la Trêve pour dix mois faite avec Jean George, Eleveur de Saxe, l'an 1645. VI. I. 325. a.
 Prolongation de cette Trêve pour dix mois, de l'an 1646. *ibid.* 340. b.
 Tuscane, sous la Supériorité de l'Empereur, en 1661, en vertu d'un Decret de la Duchesse Beatrice, Femme de Godefroy, Duc de Toscane, & Mere de la Comtesse Mathilde, par lequel elle confirme au nom de l'Empereur la Possession de quelques Biens à Gusi, Abbé du Monastere de la Ste. Vierge à Florence, S. I. I. 299. a.
 Protection du Grand Duc de Toscane contre l'Invasion Eventuelle de ses Etats, à régler au Congrès de Cambrai, en 1734. S. II. II. 178. & 179.
 Voyez encore l'Article de Florence.
 Toul, Comté, engagé par le Comte Frederic à l'Evêque de Toul pour 350 Livres de Prum, en 1202. I. I. 128. b.
 Ce Comté est reconnu fief de l'Evêque de Toul. *ibid.* 195. a.
 Il est vendu par Ferri Duc de Lorraine à l'Evêque de Toul, en 1261. *ibid.* 214. b.
 Antoine de Neufchâtel, Evêque de Toul, fa Paix faite avec Nicolas Duc de Lorraine, en 1472. III. I. 605. b. 606. b.
 Tournai, Ville rendue avec Mortagne & St. Amand au Roi de France François I. par le Roi d'Angleterre Henri VIII. pour une somme de 60000 Couronnes d'or, l'an 1518. IV. I. 275. a.
 Tournai & Tournes, leur Accord avec le Roi d'Espagne & les Provinces-Unies, touchant les Contributions, de l'an 1693. VII. II. 325. a.
 Traité des Etats de ce Pais, par lequel ils se soumettent aux Contributions de Guerre ordonnées par les Etats Generaux de Provinces-Unies, de l'an 1706. VIII. I. 198. a.
 Autre Traité pour l'an 1707. *ibid.* 220. a.
 Tournais, les Statuts de Henri I. Empereur touchant les Tournais, en 938. I. I. 30. b.
 Tragar, Ville de Dalmatie, obtient divers Privileges de Coloman Roi de Hongrie. I. I. 61. a.
 Frederic II. Empereur accorde à ses Habitans la liberté de trafiquer en Sicile. *ibid.* 179. b.
 Se soumet à la Republique de Venise, sauf les Droits du Roi de Hongrie, en 1322. I. II. 52. b.
 Sa Confederation avec Paul Fils de Paul, Ban de Croatie, pour faire la Guerre à Mladens Ban de Croatie. *ibid.* 55. b.
 Transilvanie, Principauté, Traité entre Sigismund Batori, Prince de Transilvanie, & Rodolphe II. Empereur, touchant la Continuation de la Guerre contre les Turcs, comme aussi la Succession & Devolution de la Principauté de Transilvanie à la Maison d'Autriche, de l'an 1595. V. I. 514. a.
 Traité entre l'Empereur Leopold I. & Michel Apaffi Prince de Transilvanie pour la défense de cette Principauté, & pour le règlement des affaires Politiques & Ecclesiastiques, de l'an 1686. VII. II. 130. a.
 Declaration du Prince & des Etats de Transilvanie, par laquelle ils renoncent à la Protection des Turcs & se soumettent à l'Empereur Leopold I. de l'an 1688. *ibid.* 135. b.
 Declaration des Etats de cette Principauté, par laquelle ils se soumettent à la Protection de l'Empereur Leopold I. en 1688. S. II. I. 420.
 Diplome du même Empereur donné auxdits Etats, par lequel il confirme toutes leurs Loix, Statuts & Privileges, en 1691. *ibid.* 432. a.
 Conventions entre les Catholiques-Romains, les Reformez, & les Unisaires sur les affaires de Religion, en 1702. S. II. II. 10.
 Travendal, la Paix de Travendal faite entre Frederic IV. Roi

de Danemarck & Frederic Duc de Holstein-Gottorp, en 1700. VII. II. 480. a.
 Treffurt, Ville de Thuringe, Paix de Bourg faite & conclue entre Frederic Landgrave de Thuringe & Henri Landgrave de Hesse touchant ladite Ville. S. I. II. 129.
 Tremouille (Charles Holland Duc de la) sa Protection contre la Paix de Nimègue, en se réservant son Droit sur le Royaume de Naples, de l'an 1674. VII. I. 426. a.
 Protection de ce Duc faite à la Paix de Ryfwick pour la Conservation de ses Droits sur ledit Royaume, en 1697. VII. II. 419. a.
 Trèves, l'Advocatie de l'Eglise de Trèves, cédée par Henri Comte Palatin du Rhin à l'Archeveque de Trèves, en 1197. I. I. 123. a.
 L'Archeveque de Trèves est déclaré Pénal par l'Empereur Frederic I. S. I. I. 43.
 La Ville de Trèves requiert dans la Paix commune de Lorraine, en 1356. I. II. 315. a.
 Le Chapitre de Trèves est desobeissant à l'Empereur Maximilien I. dans la cause du Comte de Virneberg, que le Chapitre vouloit soumettre à la Jurisdiction Ecclesiastique & la soumettre à la Jurisdiction de l'Empereur, c'est pourquoi l'Empereur ordonne de mettre la main sur tous les Revenus dudit Chapitre, l'an 1505. IV. I. 59. b.
 Tyewin Dei, ou Paix Publique ordonnée par le Pape Calixte II. en 1119. I. I. 65. b. & 59. a.
 Triple-Alliance, entre Charles II. Roi de la Grande Bretagne, les Provinces-Unies & Charles XI. Roi de Suede, pour procurer la Paix entre la France & l'Espagne, de l'an 1668. VII. I. 68. a. 91. a.
 Articles convenus entr'eux, pour assurer cette Alliance & pour le payement des subides promis à la Suede. *ibid.* 101. a.
 entre Guillaume III. Roi d'Angleterre, Charles XII. Roi de Suede & les Provinces-Unies, de l'an 1698. VII. II. 440. b.
 Renouvellement de cette Alliance, en 1700. *ibid.* 475. a.
 entre Louis X. V. Roi de France, George I. Roi de la Grande Bretagne & Frederic Guillaume Roi de Prusse, fait à Hanovre, en 1725. VIII. I. 127. a.
 Accession des Provinces-Unies à cette Alliance. *ibid.* 135. a.
 de la Suede. *ibid.* 141. b.
 Tripoli, Ville de Barbarie, Son Traité de Paix avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1662. VI. II. 437. a.
 Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1696. VII. I. 319. b.
 Traité de Paix de la Regence de Tripoli avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1685. VII. II. 105. b.
 Son Renouvellement de Paix avec Jacques II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1687. *ibid.* 144. b.
 Son Traité de Paix & de Commerce avec les Provinces-Unies, de l'an 1703. VIII. I. 136. a.
 Son Traité de Paix & de Commerce avec l'Empereur Charles VI. en 1746. VIII. II. 135. b.
 St. Troys, Ville du Pais de Liege, Son Traité de Confederation avec Henri III. Duc de Lotharing & de Brabant. I. I. 202. a.
 Tunis, Royaume de Barbarie, Traité de Paix & de Commerce pour 20 ans entre Elmire Mommiri Bradji, Roi de Tunis & la Ville de Pise, en 1265. S. I. I. 115. a.
 Muley Hazem Roi de Tunis, Son Traité avec Charles V. par lequel il cede à ce dernier diverses Places maritimes du Royaume de Tunis, & s'oblige de le prendre en Fief du Roi d'Espagne, de l'an 1535. IV. II. 183. a.
 Traité de Paix de ce Royaume avec les Provinces-Unies, de l'an 1652. V. II. 411. a.
 Traité de Paix entre la Regence de Tunis & les Provinces-Unies, fait par l'Amiral de Ruyter, l'an 1662. VI. II. 402. b. 428. a.
 Son Traité de Paix avec Charles II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1662. *ibid.* 432. a.
 Sa Paix avec Louis XIV. Roi de France, de l'an 1665. VI. III. 57. a.
 Son Traité de Paix avec le même Roi, de l'an 1672. VII. I. 203. a.
 Son Traité de Paix pour cent ans avec le même Roi, de l'an 1686. VII. II. 114. a.
 Son Traité de Paix & de Commerce avec Jacques II. Roi de la Grande Bretagne, de l'an 1686. *ibid.* 140. a.
 Son Traité de Paix, de Navigation & de Commerce avec les Provinces-Unies, de l'an 1708. VIII. I. 230. a.
 Sa Convention sur le Commerce avec l'Empereur Charles VI. en 1725. VIII. II. 129. a.
 Traité de Paix conclu entre la France & la Republique de Tunis, en 1729. S. II. II. 249.
 Turcs, Articles de ce qui a été promis par les Etats de l'Empire à l'Empereur Frederic III. pour s'opposer aux Turcs, l'an 1471. III. I. 430. a.
 Alliance des Princes Chrétiens contr'eux sous les Auspices du Pape Sixte IV. de l'an 1481. III. II. 76. b.
 Turin, avec plusieurs autres Villes données à Thomas Comte de Savoie par Guillaume Roi des Romains, en 1252. I. I. 200. a.
 Turnhout, Ville de Brabant, Son Traité d'Alliance avec la Ville d'Anvers, en 1261. I. I. 214. a.
 Turnhout, Seigneurie de Brabant cédée avec le Château, & Bourg de Sluymbruck, leurs Appartenances & Dependances à Emile Princecelle Douairiere d'Orange, par Philippe IV. Roi d'Espagne, en 1649. S. II. I. 367.

V.

Valais, Pays de Suisse, l'Evêque, les Villes & les Habitans du *Palais* font un Traité d'Amitié avec *François Sforce* Duc de Milan, l'an 1454. III. l. 232. b.
Vallendas, Château & Bourg dans le Comté de Sayn, doit relever de l'Archevêque de Trêves II. l. 200. b.
 Est vendu pour la moitié au Seigneur de Runkel par les Comtes de Sayn, en 1386. *ibid.* 201. a.
Valteline, Pays de Suisse, *Philippe IV.* Roi d'Espagne le remet aux *Grisons*, l'an 1621. V. l. 395. a.
 Traité au sujet dudit Pais, entre ledits *Grisons* & les Deputés du Roi d'Espagne & de la Maison d'Autriche, de l'an 1622. *ibid.* 406. b.
 Articles accordés entre l'Ambassadeur de France, le General de l'Armée combinée de la France, de la Republique de *Venise* & du Duc de *Savoie* d'une part, & les Deputés de la *Valtelline* de l'autre, l'an 1624. *ibid.* 469. a.
 Autres Articles accordés entre ledits Ambassadeur & General, & le General du Pape *Urbain VIII.* pour rendre le Fort de *Tirano*, *ibid.* Autres Articles accordés aux Commandans du Pape dans *Bormio* & *Perouse*, l'an 1625. *ibid.* 470. b.
 Accord entre la France & l'Espagne, touchant les affaires de la *Valtelline* & des *Grisons*, de l'an 1626. *ibid.* 487. a.
Vandales, les six Villes des Vandales, quelles Villes font ainsi nommées. III. l. 100.
Vandalie, ou le Duché de *Melembourg*, les Freres *Balthazar*, *Guillaume* & *Christophe* de *Vandalie*, Seigneurs de *Wiclie*, reconnoissent de tenir leurs Seigneuries en Fief de *Frederic I.* Electeur de *Brandebourg*, qu'ils lui en ont fait hommage, & qu'à l'avenir ils doivent toujours le faire, l'an 1415. II. l. 54. a.
Vandemont, Comté, Sentence Arbitrale & Provisionnelle rendue par *Philippe* Duc de *Bourgoigne*, entre *René* Duc d'Anjou & de *Bar*, Roi de *Jérusalem*, & *Antoine* Comte de *Vandemont*, par laquelle ce Comté est adjugé à *Antoine* pour lui & ses Heirs mâles, l'affaire principale concernant la Succession au Duché de *Lorraine* étant renvoyée à une ultérieure Decision; ordonné cependant que le Fils aîné du Comte de *Vandemont* épousera la Fille aînée du Duc *René*, de l'an 1432. Avec la Ratification de ce Duc. II. l. 248. a.
 Il est adjugé par la Sentence definitive de *Charles VII.* Roi de France au Comte *Antoine*, à la charge de le tenir en fief du Duc de *Lorraine*, l'an 1445. III. l. 144. a.
Vandouze, Articles qui leur sont accordés par *Charles Emmanuel*, Duc de *Savoie*, l'an 1695. VI. l. 114. a.
 Articles *Secrets* touchant leur Retablissement, accordé par *Victor Amédée* Duc de *Savoie*, dans son accession à la *Grande Alliance*, de l'an 1690. VII. l. 273. b.
Vandenheim, Village, l'Evêque de *Spire* obtient de l'Empereur *Louis de Baviere* le Privilege d'en faire une Ville, en 1338. I. l. 169. b.
Vandenheim ou *Philipsbourg*, Transaction entre *Frederic* Electeur Palatin & l'Evêque de *Spire*, touchant la fortification de ladite Ville, de l'an 1618. V. l. 315. a. 316. b.
Veldentz, Comté, est un Fief de l'Evêché de *Verdun*. I. l. 140. a.
 Lettres de *Jean de Sarpont* Evêque de *Verdun* par lesquelles il déclare d'avoir reçu hommage & foi de *Frederic* Comte de *Veldentz*, avec une Liste des Biens qui relevent dans ledit Comté de l'Evêché de *Verdun*, de l'an 1418. II. l. 119. a.
 Protestation du Comte Palatin de *Veldentz*, contre la Succession de *Philippe Guillaume* Duc de *Neubourg*, dans les Etats Palatins Electoraux, de l'an 1686. VII. l. 139. a.
Vellau, Comté du Pais-Bas, adjugé par l'Empereur *Henri IV.* à l'Evêque d'*Utrecht*, & cédé par celui-ci à *Henri* Duc de *Lorraine* pour en jouir lui & son fils ou sa fille après lui, en 1196. *ibid.* 120. b.
Vendôme (le Cardinal de) Legat à Latere en France du Pape *Clement IX.* son Bref de Dispense accordé au Prince *Dom Pedro* de Portugal pour son Mariage avec *Marie Françoise Elisabeth de Savoie*, de l'an 1668. VII. l. 78. b.
Vendôme, le Duc de *Vendôme* est déclaré Prince du Sang, par *Philippe V.* Roi d'Espagne, en 1712. S. II. l. 89.
Venise, Ville & Republique, Privileges qui leur sont accordés par l'Empereur *Ortin III.* en 991. S. I. l. 24.
 Lettres d'Invention de *Sebastien Ziani* Duc de *Venise* données à *Roger* fils du Comte de *Jadra*, sur le Château de *Kesse*. I. l. 91. b.
 Son Traité d'Alliance pour trois ans avec *Reinier Morosini*, Comte d'Arbi contre les Pirates, en 1243. *ibid.* 183. b.
 Les *Saracens* se soumettent à elle, en 1248. S. I. l. 97.
 Le Duc de *Venise Reinier Genu* donne le Comté de *Veglia* & l'Isle de *Perusch* en fief aux Comtes de *Schinella*. I. l. 213. a.
 Sa Trêve d'un an avec la Ville d'*Almife* en *Dalmatie*, en 1290. *ibid.* 276. a.
 La Ville de *Modone* en *Dalmatie* se soumet à ladite Republique, sans les Droits du Roi de Hongrie, en 1322. I. l. 51. b.
 Son Traité de Paix & d'Amitié avec *Nelipinus* Comte de *Tine* & avec *Constantin* son Neveu, en 1343. *ibid.* 221. a.
 Son Traité de Paix avec *Louis* Roi de Hongrie, par lequel

ladite Republique renonce à toute la *Dalmatie* & transfère les Droits & Pretensions qu'elle y a, audit Roi, & à ses Successeurs, qui de son côté rend à la Republique toutes les Places occupées dans la Marche de *Trevise*, *Carniole* & *Istrie*, en 1358. I. l. 339. a.
 Son Alliance & Ligue avec *Jean Galeaz Visconti* de Milan contre la Republique de *Genes*, en 1380. II. l. 149. a.
 Son Accord avec la Ville *Sebenico*, contenant les Conditions sous lesquelles elle se soumet à ladite Republique, de l'an 1412. *ibid.* 340. b.
 Son Traité avec *Jean François de Gonzague* Seigneur de *Mantoue*, qui se remet à leur Protection, de l'an 1421. II. l. 161. a.
 Sa Confédération avec *Amédée VIII.* Duc de *Savoie*, contre le Duc de Milan, l'an 1426. *ibid.* 185. a.
 Sa Paix & celle dudit Duc, comme anéanti de la Republique de *Florence* faite avec *Philippe Marie* Duc de Milan, l'an 1427. *ibid.* 203. a.
Venise & *Florence*, Republiques, & *Philippe Marie* Anglus Duc de Milan, leur Compromis avec *Nicolas* Marquis d'Este, & *Louis* Marquis de *Saluces*, pour ajuster leurs Differends, de l'an 1433. avec leur Sentence arbitrale rendue là dessus. *ibid.* 258. b.
Venise, *Florence* & *Genes*, leur Paix faite avec *Philippe Marie Anglus* Duc de Milan, par la Sentence Arbitrale de *François Sforce*, l'an 1441. II. l. 108. a.
 Rescript de *François Sforce*, Duc de *Venise*, à son Lieutenant au Frioul, de repaire au *Pariarche* d'*Aquile* les Places & Terres qui lui furent cédées par la Transaction faite avec lui, de l'an 1445. *ibid.* 148. b.
 Ses Lettres d'Alliance données à *Louis* Marquis de *Mantoue*, qu'ils ne commettront aucune hostilité contre lui & contre les Etats dans l'espace d'un an après que les Services dans l'Armée de la Ligue seront finis, de l'an 1445. *ibid.* 149. a.
 Son Traité de Paix avec *François Sforce*, Viconte, de l'an 1449. *ibid.* 169. a.
 Son Traité de Paix avec *Alphonse* Roi d'*Aragon* & de *Sicile*, faite par la Mediation du Marquis d'Este, l'an 1450. *ibid.* 178. b.
 Son Traité de Paix avec *François Sforce* Duc de Milan, de l'an 1451. *ibid.* 202. a.
 Denomination de ses Adherens pour être inclus dans la même Paix. *ibid.* 209. b.
Venise & *Florence*, leur Ligue avec le même Duc, contre tous les Agresseurs conclue pour 25 ans, l'an 1454. *ibid.* 221. b.
 Denomination de ceux qui de la part de *Venise* devoient être inclus dans ladite Ligue. *ibid.* 228. a.
 Son Traité avec le même Duc, pour régler les Limites de leurs Etats, de l'an 1466. *ibid.* 241. a.
 Son Traité d'Alliance avec *Matthias* Roi de Hongrie, de l'an 1466. *ibid.* 250. b.
 Son Traité d'Alliance avec le Pape *Paul II.* de l'an 1469. *ibid.* 405. b.
 Son Traité de Paix & d'Alliance perpétuelle avec *Louis XI.* Roi de France, de l'an 1478. III. l. 18. a.
 Son Traité de Paix avec le Pape *Sixte IV.* *Ferdinand* Roi de *Sicile*, *Jean Galeaz*, *Marie Sforce* Duc de Milan, *Hercole* Duc de *Ferrare* & la Republique de *Florence*, de l'an 1484. *ibid.* 158. a.
 Son Traité d'Alliance avec *Louis XII.* Roi de France, pour le recouvrement du Duché de *Milan*, de l'an 1499. *ibid.* 406. b.
 Alliance contre ceux de *Venise* du Pape *Jules II.* de l'Empereur *Maximilien I.* du Roi de France *Louis XII.* & du Roi d'*Aragon Ferdinand*, conclue à *Cambrai*, l'an 1508. IV. l. 113. b.
 Son Traité de Paix & de Confédération avec *Louis XI.* Roi de France, où ils se promettent reciproquement, la Republique d'aider le Roi à recouvrer le Duché de *Milan*, & le Roi d'aider la Republique à recouvrer les Places de la *Terre ferme*, occupées par l'Empereur *Maximilien I.* de l'an 1513. *ibid.* 182. a.
 Sa Ligue avec *François I.* Roi de France, en confirmation du Traité de *Blois* fait, en 1515. & pour régler ce que chacun doit fournir pour la defense de ce qu'il possède en Italie, de l'an 1517. *ibid.* 263. a.
 Relation de son Ambassadeur de ce qui s'est passé à l'Entrevue du Pape *Paul III.* *Charles V.* Empereur & *François I.* Roi de France à *Nice*, l'an 1538. IV. l. 172. b.
 Son Traité de Paix avec le Sultan *Soliman*, de l'an 1540. *ibid.* 197. a.
 Son Traité de Paix avec le Sultan *Selim*, de l'an 1575. V. l. 218. a.
 Sa Paix avec le Sultan *Amurath*, de l'an 1575. *ibid.* 244. a.
 Son Traité d'Alliance faite avec les *Grisons*, l'an 1602. V. l. 21. b.
 Elle est mise au Ban par le Pape *Paul V.* l'an 1606. *ibid.* 64. b.
 Sa Protestation contre ledit Ban. *ibid.* 66. a.
 Lettre du Senat de *Venise* aux Magistrats des Villes de leur Etat au sujet de l'Interdit dudit Pape, de l'an 1606. *ibid.* 66. b.
 Revocation de la Protestation contre ledit Interdit, de l'an 1607. *ibid.* 67. b.
 Ses Ordonnances touchant l'Inquisition, faites depuis l'an 1571, jusques à 1608. S. II. l. 268.
 Traité Preliminaire entre cette Republique & *Ferdinand* Roi de Bohême & Archiduc d'Autriche pour faire la paix entre eux, & pour terminer les Differends entre les Ducs de *Savoie* & de *Mantoue*, de l'an 1617. V. l. 301. a.
 Son Traité de Paix avec ledit Roi & Archiduc. *ibid.* 304. a.
 Extrait de son Traité de Paix avec *Amurath IV.* Empereur des Turcs, de l'an 1639. VI. l. 180. a.
 Sa Ligue avec le Grand Duc de *Toscane* & le Duc de *Modene*, pour rétablir le repos en Italie, troublé à cause de la Succession de *Parma*, de l'an 1643. *ibid.* 276.
 Son Traité de Paix avec le Pape *Urbain VIII.* par l'entremise de *Louis XIV.* Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 297. a.
 Ses Articles arrêtés avec *Louis XIV.* Roi de France, touchant le Corps

Corps d'Armée que le Prince *Almeric de Modene* devoit commander par ordre du Roi pour le secours de ladite Re-
publique, de l'an 1660. VI. II. 217. a. Son Traité de Paix
avec *Mahomet IV.* Empereur des Turcs, de l'an 1669. VII. I.
119. a. Son Alliance offensive & défensive avec l'Empereur
Leopold I. & *Jean III.* Roi de Pologne contre les Turcs,
de l'an 1684. VII. II. 71. b. Son Traité de Paix avec *Mus-
tapha* Empereur des Turcs, fait à *Carlowitz* en 1698. par
les Ambassadeurs de l'Empereur & du Roi de Pologne.
VII. I. 453. b.
Déclaration desdits Ambassadeurs sur cette Paix conclue par
eux au nom de la République. *ibid.* 458. a. Son Alliance
avec les Cantons de *Zurich* & de *Berne*, pour s'offrir mu-
tuellement d'argent de la part de la République, & des trou-
pes de la part desdits Cantons de l'an 1706. VIII. I. 184. a.
Son Traité d'Alliance & d'Assistance avec les trois Liges
des *Grisons*, de l'an 1706. *ibid.* 207. b. Son Alliance avec
l'Empereur *Charles VI.* contre les Turcs, en 1716. S. II. II.
138. Son Traité de Paix avec *Admet*, Empereur des
Turcs, fait à *Pallorowitz*, en 1718. VIII. I. 424. b.
Vercelli, Ville de Lombardie, cédée pour huit ans à *Thomas*,
Marquis du Monterrat, par *Philippe Marie Anglus* Duc de
Milan, l'an 1416. II. II. 624. b.
Elle est donnée par le même Duc, à *Amé VIII.* Duc de
Savoie, l'an 1427. *ibid.* 200. a.
Vernon, Evêché, l'Evêque de *Verdun*, son Privilège de Com-
te & de Marégrave, donné par l'Empereur *Otton*, est con-
firmé par l'Empereur *Frederic I.* I. I. 80. a. *Henri* Evê-
que de *Verdun* déclare que le Comté de *Veldentz*, est un
Fief de son Evêché, en 1334. I. II. 140. a. L'Evêque de
Verdun est Seigneur féodal du Comté de *Veldentz*. II. II.
119. a. Lettres d'investiture données par *Maximilien I.*
Empereur à *Henri* Evêque de *Verdun*, sur toutes les Terres
& Biens qu'il tenoit de l'Empire, de l'an 1501. IV. I. 49. b.
Vernon, Ville en France, cédée par les Anglois à *Philippe*
Auguste Roi de France, pour d'autres Places. I. I. 119. b.
Vervins & *Mantoue*, leur Alliance avec la Ville de *Parme*,
principalement contre le Marquis d'Este. S. I. II. 34.
Leur Alliance offensive & défensive avec la Ville de *Bolo-
gne*. *ibid.* 36. Leur Alliance pour 16 ans avec *Oren*,
Duc de *Carnthie* & Avocat des Eglises de *Trente* & de *Bri-
zen*, & *Henri* Roi de Bohême son Frere, & les Seigneurs
Guillaume & *Adolphe* de *Castro Baris*. *ibid.* 62.
Vervins, *Vicence*, *Mantoue*, *Mohone*, *Isfo* & *Laques*, leur
Ligue défensive, en 1315. S. I. II. 90.
Vervins, Ville, Cession d'armes & Neutralité accordée par
Henri IV. Roi de France à la Ville de *Vervins*, pendant
la durée des Negotiations de Paix en cette Ville, de l'an
1598. V. I. 541. a.
Traité de *Vervins*, de l'an 1598. *ibid.* 561. a.
Ugon & *Falces*, Fils du Marquis d'Acz, sont confirmés
dans la Possession de leurs Pays, & Biens par l'Empereur
Henri IV. S. I. II. 33.
Vicaire de *Jesús-Christ*, le Pape *Eugene IV.* lui attribue le
Pouvoir d'annuler les Statuts de ses Prédecesseurs & de tous
les Conciles. II. II. 268. a.
Vicariat de l'Empire en Italie donné à *Gualter* de *Gonza-
gue* de *Mantoue*, par *Oren* le Grand. I. I. 37. a. b. Le
Pape *Jean XXII.* s'attribue le Vicariat de l'Empire, & ex-
communie tous ceux qui par Droit de Vicariat s'en arro-
gent l'Administration, en 1324. S. I. II. 96. Le Vicariat
de l'Empire en Italie est donné par l'Empereur *Charles IV.*
à *Amé VI.* Comte de Savoie, en 1372. II. I. 89. b. Pro-
tection du Duc de *Mantoue*, contre le Decret des Electeurs
en faveur du Duc de Savoie touchant le Vicariat de l'Em-
pire en Italie, de l'an 1658. VI. II. 324. b. Quels Droits
& Pouvoirs y sont annexés. S. I. II. 329. *ibid.* 335. Cette
Dignité appartient aux Electeurs Palatin & de Saxe. III. 398. b.
Quels sont leurs Droits. *ibid.* Quels sont les Droits Pou-
voirs & Privilèges du Vicariat. II. I. 90. a. b. Le Vicariat
de l'Empire en Allemagne, conféré par l'Empereur *Sigis-
mond* à *Conrad*, Archevêque de Mayence, mais revocé &
adjugé à l'Electeur Palatin par la Sentence Arbitrale des E-
lecteurs & Archevêques de *Treves* & de *Cologne*, l'an
1433. II. II. 267. a. Edits publics touchant ce Vicariat après
le décès de l'Empereur *Rodolphe II.* par l'Electeur de Saxe
& les Administrateurs du Palatinat, de l'an 1612. V. II.
185. b. 186. b. 187. b.
Autre Edit, publié par *Frederic V.* Electeur Palatin après
la mort de l'Empereur *Matthias*, l'an 1619. *ibid.* 331. a.
Le Pape *Clement XI.* leur dispute le Droit de *Primaria-
tus* Præsum pendant que le Trône Imperial est vacant.
S. II. II. 88. Lettres Patentes des Electeurs *Charles Louis*,
du Palatinat, & *Ferdinand Marie* de *Baviere*, touchant ce
Vicariat, après le décès de l'Empereur *Ferdinand III.* de
l'an 1657. VI. II. 160. a. 161. a.
Manifeste dudit Electeur, au sujet dudit Vicariat qui lui étoit
disputé par l'Electeur de Baviere. *ibid.* 175. b.
Victor Amédée ou *Amé I.* Prince de Piémont, son Contrat
de Mariage avec *Christine* de France, deuxième Fille du
Roi *Henri IV.* de l'an 1619. V. II. 326. b. Son Traité a-
vec *Louis XIII.* Roi de France, pour la Restitution de la
Ville & Chateau de *Salvaz*, de *Ville Franche* & de toute
la Savoie, de l'an 1631. VI. I. 13. a.
Son Traité avec le même, pour un libre passage en Italie
de la même année. *ibid.* 20. b. Son Traité de Paix &

d'Accommodement avec la République de *Genet*, de l'an
1631. VI. I. 23. b.
Son Traité de Confédération avec *Louis XIII.* Roi de Fran-
ce pour la Conquête du *Milanais*, de l'an 1635. *ibid.*
209. b. Il est déclaré par le même Roi pour Capitaine Ge-
neral de ses Armées en Italie. *ibid.* 110. b.
Victor Amé II. Duc de Savoie, son Contrat de Mariage avec
Anne, Fille de *Philippe* Duc d'Orléans, de l'an 1684.
VII. II. 72. b.
Son Traité d'Alliance & d'Assistance avec *Charles II.* Roi
d'Espagne, de l'an 1690. *ibid.* 265. b. Son Traité pour
le même sujet avec l'Empereur *Leopold I.* *ibid.* 266. b.
Son Carrel avec le Roi de France. *ibid.* 270. a. Son Traité
avec *Guillaume III.* Roi de la Grande-Bretagne & les
Provinces-Unies, pour son Accession à la Grande Alliance.
ibid. 272. b. Son Renouveauement de la Grande Alliance
avec l'Empereur *Leopold I.* & les Provinces-Unies, de l'an
1695. *ibid.* 359. b. Son Traité de Paix avec *Louis XIV.*
Roi de France, de l'an 1696. *ibid.* 368. a. Son Traité a-
vec l'Empereur *Leopold I.* & *Charles II.* Roi d'Espagne pour
une Suspension d'Armes entre leursdites Majestés & la
Couronne de France, de l'an 1696. *ibid.* 375. a. Son Ac-
cès & sûreté & de Protection accordée à la Ville & au
Duché de *Milan*, au nom de l'Empereur, en 1706. VIII.
I. 206. a. Son Edit, par lequel il cite tous les Possesseurs
des Langues de la Lombardie, de venir lui faire homma-
ge, en 1708. S. II. II. 71. Son Traité de Cession d'Ar-
mes avec *Louis XIV.* Roi de France, en 1713. VIII. I. 330. b.
Son Traité de Paix avec le même Roi, qui lui fait restitu-
tion du Duché de Savoie & du Comté de *Nizze*, & lui
cède quelques Vallées contre la Vallée de *Barcelonnette*, fait
à *Utrecht*, en 1713. *ibid.* 362. b. Son Traité de Paix &
d'Alliance avec *Philippe V.* Roi d'Espagne, qui lui assure
le Droit de Succession à la Couronne d'Espagne, & lui cède
le Royaume de *Sicile*, fait à *Utrecht*, en 1713. *ibid.* 401. a.
Son Accession à la Quadruple Alliance de *London*, con-
clue entre l'Empereur *Charles VI.* *Louis XV.* Roi de Fran-
ce & *George I.* Roi d'Angleterre, par laquelle il convient
de l'échange de la *Sicile* contre la Sardaigne, en 1718.
ibid. 549. b. Ses Demarches avec le St. Siège touchant la
Jurisdiction Ecclesiastique, en *Sicile*. S. II. II. 568. *ibid.*
L'Empereur *Charles VI.* lui cède le Royaume de *Sardai-
gne*, en 1720. *ibid.* Ses Demandes au Congrès de *Cam-
bray*, en 1724. *ibid.* 72. b.
Ville de France, Ville d'Italie, elle vend deux parts de son
Consulat à la Cour Royale de Provence pour 200 livres de
Provence, en 1326. I. II. 91. b.
Villes Anseatiques, Privilèges qui leur furent accordés par
Louis XI. Roi de France, l'an 1483, & confirmés par son
Successeur *Charles VIII.* l'an 1484. III. II. 122. a.
Privilèges qui leur furent accordés par *Charles VIII.* Roi de France,
l'an 1489. *ibid.* 240. a. Leurs Privilèges sont confirmés par
François I. Roi de France, l'an 1537. IV. II. 130. b.
Privilège qui leur fut accordé par *Henri II.* Roi de France, l'an
1553. IV. II. 53. b. Leur Traité de Commerce avec *Frederic II.*
Roi de Danemarck de l'an 1560. V. I. 67. Privilèges qui leur
furent accordés par *Henri IV.* Roi de France, l'an 1604. V. II. 43. a.
Leur Traité d'Union avec les Etats Generaux des Provinces
Unies, de l'an 1615. *ibid.* 274. De l'Allemagne, leur Ac-
cord avec *Jean George I.* Electeur de Saxe au sujet des
Droits & Pâges que les Marchandises doivent payer à l'E-
lecteur, de l'an 1618. V. II. 324. a. Confédération particulière
entre les trois Villes Impériales *Antiques*, *Lober*, *Breme*, &
Hambourg, pour leur mutuelle confédération, de l'an 1641.
VI. I. 228.
Leur Traité de Commerce avec *Philippe IV.* Roi d'Espagne,
de l'an 1647. *ibid.* 402. a. 403. Privilèges que ce Prince
leur accorda. *ibid.* 406. 416. Privilèges accordés par *Louis*
XIV. Roi de France, l'an 1695. VI. II. 102. a.
Leur Traité de Marine & de Commerce avec le même Roi,
de la même année. *ibid.* 103. a. Traité de Commerce des
Villes *Antiques* *Lober*, *Breme* & *Hambourg* avec *Louis*
XV. Roi de France, en 1716. VII. I. 478. a.
Villes Forestieres, dites communément *die Vier Waldstädte*.
Convention entre les Etats de l'Empire & la France, que
la France en doive rester en possession, jusqu'à ce que la
Renonciation du Roi d'Espagne aux Pays cédés à la Fran-
ce par la Paix de *Westphalie*, soit obtenue, de l'an 1649.
VI. I. 495. a.
Sentence Arbitrale des Etats de l'Empire, touchant l'evacu-
ation desdites Villes, de l'an 1650. *ibid.* 561. b.
Villes Impériales, Confédération entre les Villes de *Mayence*,
Strasbourg, *Worms*, *Spire*, *Frankfort*, *Hagenau*, & *Witten-
bourg*, pour leur commune défense à l'occasion d'une Al-
liance faite entre quelques Electeurs & Princes de l'Em-
pire contre les Villes Libres & Impériales de *Suabe* & de *Ba-
viere*, en 1381. II. I. 154. a.
Confédération entre quarante & une Villes Libres & Im-
périales des Cercles de *Suabe* & du *Rhin*, pour leur com-
mune défense, en 1381. *ibid.* 159. a. Ulterieur Declaration
de ladite Confédération. *ibid.* 160. a. Traité d'Allian-
ce fait & conclu l'an 1381, entre les Villes de *Mayence*,
Strasbourg, *Worms*, *Spire*, *Frankfort*, *Hagenau*, & *Wit-
tenbourg*, *Schlesfeld*, *Elshelm* & *Pfefferdorn* pour dix
ans, par laquelle elles se promettent une assistance récipro-
que contre toute agression & hostilité, & conviennent du
nombre

nombre des Troupes qu'elles devroient envoyer l'une à l'autre. II. I. 172. b.

Confédération pour neuf ans entre cinquante cinq Villes des Cercles de *Francanie*, de *Suabe*, du *Rhin* & de la *Suisse*, pour leur commune défense, de l'an 1385. *ibid.* 192. a.

Les Différends des Villes Impériales Confédérées, *Nuremberg*, *Rottenburg*, *Windsheim*, *Schwenfurth*, *Halle*, *Heilbrunn*, *Esslingen*, *Nördlingen*, *Augshourg*, *Gemund*, *Memmingen*, *Dinkelspirt*, *Boffingen* & *Ad.* avec *Frédéric* Burgrave de *Nuremberg*, *Gerard* Evêque de *Wirtzbourg*, *Etienne* Comte de *Palatin* & Duc de *Bavière*, *Eberard* Comte de *Wirttemberg*, *Frédéric* Duc de *Tek*, & *Louis* & *Frédéric* Comtes d'*Oettingen*, ajoutés par la Sentence Arbitrale de quatre Arbitres, l'an 1386. *ibid.* 205. a. Plusieurs Villes Impériales promettent à l'Empereur *Wenceslas* de lui être fidèles, & de l'assister de leurs forces contre tous ceux qui s'arrogeroient la Dignité Impériale ou qui voudroient l'en dépouiller, l'an 1387. *ibid.* 207. b. Leur Traité d'Accommodement avec les Marchands Héritiers de l'Empire, *Comtes de Pappenheim*, sur leurs différends au sujet de l'Affligation des Quartiers, Protection de Juifs, Etablissement des Cabarets, & de la Jurisdiction Civile & Criminelle des Etrangers dans les Diètes Generales &c. de l'an 1614.

Vifon d'Alphonse I. Roi de Portugal. I. I. 79. a.

Uladislas ou *Wladislas* II. Roi de Pologne, la *Pomeranie*, possédée par l'Ordre Teutonique de *Prusse*, lui est adjugée par la Sentence définitive des Commissaires du Saint Siège, en 1521. I. II. 50. b.

Uladislas III. Roi de Hongrie & de Pologne, son Traité de Paix & d'Alliance avec *Sigismund* Empereur & Roi de Hongrie, fait l'an 1521. II. I. 348. a.

Son Aède d'Incorporation du Grand-Duché de *Lithuanie* au Royaume de Pologne fait conjointement avec *Alexandre Wisnawski* son Frere, Grand Duc de *Lithuanie*, l'an 1521. *ibid.* 361. b. Lui & *Sigismund* Grand Duc de *Lithuanie* font un Traité de Paix avec l'Ordre Teutonique, en 1536. III. I. 13. a.

Son Serment prêté au Cardinal *Julien* Legat du Pape, par lequel il s'oblige de faire la Guerre aux Turcs, l'an 1544. *ibid.* 131. b.

Uladislas IV. Roi de Pologne, son Serment, prêté après son Election aux Etats, de vouloir leur conserver leurs Droits & Privilèges, de l'an 1632. VII. I. 25. a.

Autre Serment prêté par lui après son Couronnement, l'an 1633. *ibid.* 44. a. Sa Confirmation des Privilèges des Etats de Pologne & de la *Lithuanie*, de l'an 1633. *ibid.* 48. a.

Sa Trêve pour vingt six ans avec *Christine*, Reine de *Suede*, de l'an 1635. *ibid.* 215. a. Son Contrat de Mariage avec *Louise Marie de Gonzague*, Princesse de *Mantoue*, que le Roi de France *Louis XIV.* maria comme sa Fille, de l'an 1645. *ibid.* 222. a.

Uladislas, Duc de *Bohème*, élevé la Dignité de Roi par l'Empereur *Frédéric* I. qui lui accorde en même temps le Tribut de la Pologne, en 1159. S. I. I. 185.

Uladislas, Roi de *Bohème*, reçoit de l'Empereur *Frédéric* III. l'investiture de la Dignité Electorale & de l'Office d'*Arch-Evêque* de l'Empire, & des autres Regales & Provinces appartenantes à la Couronne de *Bohème*, l'an 1477. III. I. 1. a.

Son Traité d'Accord avec *Matthias* Roi de Hongrie, portant que chacun demeurera en possession de ses Droits acquis, & que le Roi *Uladislas* cède à *Matthias* les Provinces de *Moravie*, *Silésie*, la *Lozace* & les Six Cités pour en jouir à vie, de l'an 1498. *ibid.* 61. b. Sa Confédération Héritaire & perpétuelle entre la Couronne de *Bohème* & la Maison Electorale & Ducale de *Saxe*, de l'an 1482. *ibid.* 94. b. Les Electeurs de l'Empire ne l'avoient pas appelé à l'Election de *Maximilien* I. pour Roi des Romains, c'est pourquoi il prétend de chacun d'eux une amende de 500. Mars d'Or; mais les Electeurs lui donnent une Déclaration que cela ne s'étoit point fait pour préjudicier à ses droits & honneurs, & qu'ils s'y virent portés par un cas fortuit & de nécessité, ils le reconnoissent du reste pour Electeur & s'obligent envers lui de lui payer ladite amende en cas que ci-après ils vinssent à faire encore une Election sans l'y appeler, fait l'an 1489. *ibid.* 217. a. Son Alliance avec *Louis* XII. Roi de France & *Jean Albert* Roi de Pologne, contre les Turcs, de l'an 1500. *ibid.* 442. a.

Ulme, Ville Impériale, elle obtient de *Rudolphe* I. Empereur les mêmes Privilèges dont jouissoit la Ville d'*Esslingen*. S. I. I. 159.

Tous les Privilèges lui sont confirmés par le même Empereur. *ibid.* Elle obtient de l'Empereur *Charles* IV. l'Exemption de toute Jurisdiction étrangère. S. I. II. 173.

L'Empereur *Frédéric* III. lui confirme l'Exemption de toute Jurisdiction étrangère. *ibid.* 456.

Ulric, Comte de *Wirttemberg*, achète & acquiert de *Conrad* Comte de *Schlussembourg* le Château & la Ville de *Gruningen*, en 1336. I. II. 153. b. Son Accord avec la Ville d'*Esslingen* touchant le Régne de *Conrad*. S. I. II. 449.

Ulric & *Eberard*, Comtes de *Wirttemberg*, leur Alliance avec la Société de l'Ecu de *St. George*, de l'an 1464. III. I. 316. a.

Ulric, Duc de *Wirttemberg*, sa Transfation avec son Frere *Eberard*, touchant les Prétentions du dernier sur le Duché de *Wirttemberg*, & auxquelles il renonce moyennant une Pension annuelle de 6000 fl. de l'an 1498. III. II. 388. a.

Ulric, Duc de *Wirttemberg*, ses Différends avec *Casimir* f. Femme & *Louis* de *Harten* décidés par la Sentence Arbitrale de l'Empereur *Maximilien* I. l'an 1516. IV. I. 245. b.

Il est rétabli dans les Pays par la Transfation de *Casimir*, l'an 1534. *ibid.* 120. a.

Sa Notification dudit Traité. *ibid.* 127. a. Conditions de sa Reconciliation avec l'Empereur *Charles* V. de l'an 1547. *ibid.* 326. b. Sa Transfation avec *Ferdinand* I. Roi des Romains, touchant la Sous-inféodation du Duché de *Wurttemberg*, que le Duc rachète pour 250000 Florins, de l'an 1552. IV. III. 49. b.

Ulric, Comte d'*Oettingen*, son Contrat avec *Louis* Comte de *Palatin* du *Rhin*, par lequel il vend à celui-ci la Ville de *Wemblingen* avec les Villages de *Laut* & *Mereau*. S. I. II. 434.

Ulrique Eleonore, Reine de *Suede*, sa Convocation des Etats du Royaume, avec Déclaration expresse qu'elle renonce au Pouvoir Absolu, en 1718. S. II. II. 149.

Son Traité de Paix avec *George* I. Roi de la Grande Bretagne & Electeur de *Hanovre*, par lequel elle lui cede les Duchés de *Brumen* & de *Fehrdén* pour un Million de *Rixdalers* &c. en 1719. VIII. I. 14. b.

Son Traité d'Alliance avec le même Roi, de l'an 1720. *ibid.* 18. a. Son Traité de Paix avec *Frédéric* Guillaume Roi de *Prusse*, par lequel elle lui cede la plus grande partie de la *Pomeranie Suedoise*, pour une Somme de deux Millions de *Rixdalers*, en 1720. *ibid.* 21. b. Son Traité de Paix avec *Frédéric* IV. Roi de *Danemarck*, en 1720. *ibid.* 29. a.

Urderswald, Canton de *Suisse*, sa Déclaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31 Janvier 1602., fait entre *Henri* IV. Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1604. 1606. V. II. 56. a. b.

Son Certificat donné à l'Ambassadeur de France, touchant l'annulation donnée à l'Ambassadeur d'Espagne, de l'an 1607. *ibid.* 86. b.

Union des Protestans d'Allemagne conclue à *Hall* en *Suabe*, l'an 1610. V. II. 126. i. b.

Caution des Membres de cette Union, pour une Somme de 200000 Florins à emprunter par les Etats Evangeliques de *Bohème*, de l'an 1619. *ibid.* 338. a.

Union Evangelique. Articles de Réunion des Princes de cette Union, avec l'Empereur *Ferdinand* II. de l'an 1621. V. II. 391. a.

Voigtland & *Gera* ne pourront être alienés ni vendus, si ce n'est à l'Electeur de *Saxe*. V. I. 5. a.

Urban II. Pape, son Decret touchant la Monarchie de *Sicile*, par lequel il donne à *Roger* Comte de *Calabre* & de *Sicile*, & à ses Heritiers, tout le pouvoir que les Papes peuvent exercer dans ces Pays-là par leurs Legats, en 1099. I. I. 59. b.

Sa Donation de l'île de *Corse* faite à l'Evêque de *Pise*. S. I. I. 35.

Urban III. Pape, sa Lettre à *Henri* III. Roi d'Angleterre & à *Edmund* son Fils, par laquelle il leur déclare, d'avoir octroyé à *Edmund* le Royaume de *Sicile*, pour avoir satisfait aux Conditions stipulées, en 1268. I. I. 207. a.

Urban IV. Pape, sa Lettre à *Richard* d'Angleterre, élu Roi des Romains, touchant la dispute entre ledit *Richard* & *Alfonse*, Roi de *Castille* aussi élu Roi des Romains, en 1263. I. I. 216. a. 404. b.

Urban VI. Pape, sa Bulle par laquelle il abjette *Wenceslas* Roi des Romains de toutes les Alliances contractées avec des Princes Schismatiques & Herétiques, soit qu'ils fussent tels avant ou après les Alliances faites, prononçant de telles Alliances nulles de Droit, en 1381. II. I. 168. a.

Urban VIII. Pape, sa Ligue avec *Louis* XIII. Roi de France, *Charles* Emmanuel Duc de *Savoie*, la République de *Venise* & le Duc de *Mantoue*, de l'an 1629. V. II. 972. b. 980. a.

Sa Transfation avec l'Empereur *Ferdinand* II. au sujet des Biens Ecclesiastiques rendus à l'Eglise Catholique en *Bohème*. L'Empereur y accorde au Pape un Revenu annuel d'un quart de Florin pour chaque Boisseau de *Sel*, en échange le Pape cede à l'Empereur divers Droits Ecclesiastiques, de l'an 1630. *ibid.* 599. b.

Son Traité avec *François* I. Duc de *Modene*, pour le Passage des Troupes Ecclesiastiques dans les Etats du Duc de *Parme*, de l'an 1642. VI. I. 263.

Son Monitor contre *Edouard* *Farnese* Duc de *Parme*, de l'an 1643. *ibid.* 279. a. Son Traité de Paix avec *Edouard* de *Farnese*, Duc de *Parme*, par la Médiation de *Louis* XIV. Roi de France, de l'an 1644. *ibid.* 298. a.

Son Traité de Paix avec les Princes Confédérés d'Italie. *ibid.* 297. a.

Ursins (le Prince de *des*) obtiens de *Philippe* V. Roi d'Espagne le Duché de *Limborg* & don, l'an 1711. VIII. I. 279. a.

Utz, Canton de *Suisse*, son Traité de Paix avec *Philippe* *Maria* *Anglais* Duc de *Milan* par le Comté de la *valée de Levanin*, de l'an 1441. III. I. 97. b.

Sa Déclaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31 Janvier 1602., fait entre *Henri* IV. Roi de France & les *Cantons Suisses*, de l'an 1605. V. II. 55. b.

Utrecht, Evêché, Traité de Paix fait par *Disphold* Evêque d'*Utrecht* avec *Arnold* Duc de *Guelde*, l'an 1429. II. II. 227. a. b.

Traité de *Rodolphe* *Diaphant* Evêque d'*Utrecht*, avec *Philippe* Duc de *Bourgogne* & Comte de *Hollande*, touchant la Jurisdiction Ecclesiastique à exercer dans les Provinces de *Hollande*, *Zelande* & *Zeïde*, de l'an 1434. *ibid.* 278. a. b.

L'Em-

L'Empereur Charles V. en réunit le Temporel avec le Comté de Hollande, l'an 1534. IV. II. 110. a. b.
Utrecht, Ville, Union d'*Utrecht* entre les Provinces de Hollande, de Zelande & Utrecht, de l'an 1579. V. I. 322. *En juivo*.
 Les Traités de Paix faits à Utrecht, en 1713. VIII. I. 339. *En juivo*.

W.

Walburg, Comtesse de Nieuwenste & de Meurs, la Confirmation de la Donation du Comté de Meurs faite à Maurice, Prince d'Orange l'an 1594. & renouvelée à la Haye, en 1598. S. II. I. 239.
 Sa seconde Confirmation. *ibid.* 241.
Walckenried, Monastère en Allemagne. Accord touchant sa Protection, entre Auguste Electeur de Saxe, & Henri Jules Evêque de Halberstadt, de l'an 1581. V. I. 411. b.
 Accord entre George Duc de Brunsvic-Lunebourg & les Comtes de *Schwarzenburg*, *Stralburg* & *Hohenstein* sur leurs Différends au sujet dudit Monastère, de l'an 1635. *ibid.*

Waldeck, Comté, les Habitans en font hommage, par ordres Comtes, à Louis Landgrave de Hesse, qui leur promet sa protection & le maintien de leurs Privilèges, en 1441. S. I. II. 387.
 Accord Hereditaire entre les Comtes de Waldeck, *Walrad*, *Orson*, *Philippe*, *Jean* & *François*, par lequel le Comté de Waldeck est divisé en deux portions, de l'an 1538. IV. II. 183. b.
 Jean Comte de Waldeck, son Recès avec Adolphe Electeur de Cologne au sujet de quelques Pâturages, de l'an 1553. IV. II. 65. a.
 Transfation entre Philippe & Jean Comtes de Waldeck, par la Médiation de Philippe Landgrave de Hesse, sur leurs Différends au sujet de la Succession Paternelle & Maternelle, de l'an 1557. V. I. 16. a.

Accord entre Jean Comte de Waldeck & Anne, née Duchesse de Cleves, sa Mere, touchant le Bailliage d'*Aroldeffen* cédé à elle, de l'an 1565. *ibid.* 81. b.
 Accord entre François Comte de Waldeck & Anne Veuve de Jean aussi Comte de Waldeck, pour elle & ses Enfants mineurs, touchant une somme de 2000. Eens qui avoient été assignés audit Comte François par sa Mere défunte, & qu'il avoit à prétendre de ladite Comtesse Veuve, de l'an 1568. *ibid.* 163. b.
 Recès particulier entre eux, portant que si l'un ou l'autre ne veut pas s'en tenir à la précédente Transfation, il devra le déclarer dans le terme de deux Mois au Landgrave de Hesse. *ibid.* 169. a.
 Recès entre Daniel Gauthier & Henri Comtes de Waldeck, au sujet du partage de la Portion Hereditaire du feu Comte Philippe, de l'an 1575. *ibid.* 233. b.
 Douaire constitué par Daniel Comte de Waldeck à la Femme Barbe née Landgrave de Hesse, l'an 1575. *ibid.* 251. b.
 Accord entre Gauthier Comte de Waldeck, & Anne Veuve de Henri aussi Comte de Waldeck, touchant la moitié de la Seigneurie d'*Uster* léguée à elle par son feu mari, de l'an 1577. *ibid.* 315. b.
 Accord des Comtes de Waldeck avec la Ville de *Corbach*, sur plusieurs différends, de l'an 1621. V. II. 403. a.

Waldeemar, Marégrave de Brandebourg, vend au Grand-Maître de l'Ordre Teutonique en Prusse les Villes de *Danzick*, *Dirschau* & *Suweit* pour 10000 Mars d'argent, en 1311. I. I. 364. b.

Waldpourg, Lettres de Jacques Truchard de Waldpourg, par lesquelles il cède la Landvoghtie de la Haute & Basse *Suabe* qui lui avoit été engagée par l'Empereur Sigismund à Albert Duc d'Autriche, moyennant la restitution de la somme de 13200 florins de Rhin, jusqu'au paiement de laquelle il en restera en possession, de l'an 1452. III. I. 191. b.
 Autres Lettres, de l'an 1453. *ibid.* 196. a.

Waldeck, Comte de Deux-Ponts, ses Lettres de Renonciation à tout ce qui lui étoit dû par Rupert Comte Palatin du Rhin & Duc de Bavière, déclarant de plus qu'il est devenu Vassal dudit Rupert pour une somme de 1000 Livres à prendre sur le Péage de Kube, en 1540. I. R. 208. a.

Walraar, Fils de Henri Duc de Limbourg, son Contrat de Mariage avec Ermengon Comtesse de Luxembourg, en 1214. I. I. 150. b.

Warneumunde, Forteresse dans le Duché de Meklenbourg, le Peage de Warneumunde aboli par une Convention de Henri Duc de Meklenbourg avec les Villes de *Rostock* & de *Wismar*, l'an 1475. III. I. 125. a.
 Proclamation & Déclaration de l'Ambassade Impériale à Munster & d'Osnabrug sur le véritable sens de deux paragraphes du 10 article de l'Instrument de Paix avec la Suède, & que le Peage de Warneumunde en vertu de ces paragraphes doit être aboli. S. II. I. 358.

Weinheim, Ville du Palatinat, Sentence donnée par l'Empereur Louis de Bavière, touchant le Rachat de ladite Ville à faire par les deux *Ruperts*, Comtes Palatins du Rhin, de Henri Archevêque de Mayence, en 1345. I. II. 235. a.
Weissenburg, Ville d'Alsace, Accord fait par le Magistrat de *Wismitten* l. entre l'abbé de *Weissenburg* & le Magistrat de la même Ville touchant certains Droits & Juridictions que

l'abbé y prétendoit, lesquels demeurent entièrement éteints & abolis, de l'an 1518. IV. I. 264. b.
 Accord entre l'Evêque de Spire *Rodolphe*, comme Prevôt de *Weissenburg*, & la Ville de *Weissenburg* sur la Collation des Benefices, de l'an 1560. V. I. 61. a.

Weissenburg, Ville, vendue avec les Villages de *Laub* & *Metzen* par Ulrich Comte d'Oettingen, à Louis Comte Palatin du Rhin. S. I. II. 434.

Wenclun, Duc de Lorraine, Brabant & Limbourg, Extrait d'un Traité qu'il fit avec Charles IV. Empereur, au sujet de la Succession dedit Duché, en 1346. I. II. 314. a.

Wenceslas II. Roi de Bohême, obtient de Rodolphe I. Empereur, l'Investiture du Marquisat de *Lusace*, en 1289. I. I. 267. b.

Des Biens du Duc de *Bressan*. *ibid.* 269. b. Sa Transfation avec ledit Duc touchant la Succession au Duché de *Silésie*, confirmée par Rodolphe I. *ib.* 272. b. Sa Sentence rendue au sujet de l'exercice de la Jurisdiction dans le Territoire de la Ville de *Budissin*, en 1304. *ibid.* 338. a.

Wenceslas V. Roi de Bohême, Son Traité de Paix avec Albert I. Empereur, par lequel il est aboli du Ban prononcé contre son Pere, en 1305. S. I. II. 33.

Wenceslas, Roi de Bohême, la Confirmation de la Vente de la Forêt appelée *Knigenswald*, faite par l'Empereur Charles IV. son Pere, à la Ville de *Zittau*, en 1365. II. I. 50. a.

Wenceslas, Frere de Charles IV. Empereur, est constitué par Jeanne Duchesse de Brabant & de Limbourg, son Epouse, Gouverneur & Heritier dedit Duché de *Brabant* & de *Limbourg*, en cas qu'elle vint à mourir avant lui, en 1356. I. II. 321. b.

Wenceslas & Jeanne, Duc & Duchesse de Brabant, leur Convention avec Guillaume Comte de Namur au sujet de diverses Pretensions reciproques, en 1357. I. II. 326. b.

Leur Pleinpouvoir donné à Guillaume de Bavière Comte de Hainaut & de Hollande pour régler & conclure la paix en leur nom avec Louis Comte de Flandre, en 1357. *ibid.* 332. a. b.

Extrait de ladite Paix. *ibid.* 333. a. Leur Traité & Accord avec Louis Comte de Flandre & Marguerite la Femme, par lequel *Wenceslas* & Jeanne cèdent à Louis & Marguerite la Ville d'*Amers* & ses dependances, en 1357. *ibid.* 337. a. b.

Wenceslas de Bohême, Duc de Brabant, Son Traité de Paix avec Albert Duc de Bavière, Comte de Hollande, en 1374. II. I. 95. a. b.

Wenceslas, Roi de Bohême, & depuis Roi des Romains, ses Lettres d'Assurance données à Albert Duc d'Autriche, & tenant lieu de Serment que s'il vient à être couronné Roi des Romains, il lui donnera l'Investiture de toutes les Terres & Pais qu'il tient de l'Empire, & lui confirmera tous ses Privilèges, en 1377. II. I. 109. b. Sa Concession à Rupert l'aîné, Comte Palatin du Rhin, d'exercer le Droit de *Primatariatum* Precum dans les Evêchez de *Spire* & de *Worms*, en 1376. S. I. II. 201. Ses Lettres par lesquelles il confirme à Leopold Duc d'Autriche tous les Privilèges accordés à lui ou à ses Predecesseurs par l'Empereur Charles IV. & par les precedens Empereurs, en 1379. II. I. 142. a.

Ses Lettres par lesquelles il engage à Leopold Duc d'Autriche la Landvoghtie Imperiale ou Bailliage Provincial de la haute & basse *Suabe* pour la somme de 40000 fl. monnoye d'or & de bon poids, comme aussi la Ville d'*Angsburg* & *Gingen* pour les tenir avec ladite Landvoghtie, en 1379. *ibid.* 127. b. Son Privilège accordé à Leopold Duc d'Autriche, portant qu'aucun de ses Sujets, Officiers & Hommes, ne pourra être jugé, cité, ni accusé devant un Tribunal étranger, non pas même devant celui de l'Empereur; & que lui, Duc, ses Successeurs, Officiers, Habitans & Bourgeois, pourront publiquement recevoir, loger & entretenir les Proscrits dans leurs Places fortes, Châteaux, Villes & Lieux, en 1379. *ibid.* 144. a. Son Diplome d'abolition donné à Jean Galeaz Visconti de Milan, par lequel il casse toutes les Sentences & Arrêts rendus contre lui & ses Predecesseurs, & le restitue en son premier état, en 1380. *ibid.* 144. b.

Son Diplome donné au même Visconti, par lequel il le declare lui & ses Descendans pour Vicaires de l'Empereur en de certaines Villes, Provinces & Territoires de l'Italie. *ibid.* 145. a. Sa Lettre à *Juste* Marquis de Moravie, Vicarie General de l'Empire dans l'Italie, par laquelle il lui donne commission de transformer lequel des deux Papes *Urban* VI. ou *Clement* VII. est véritablement Pape, & de le protéger ensuite, en 1380. S. I. II. 264.

Son Traité d'Amitié & de Confédération avec Richard II. Roi d'Angleterre, contre les Schismatiques de l'Eglise Romaine, & où en même temps le Mariage de Sa Sœur Anne est contracté avec le même Roi, en 1380. *ibid.* 270. Son Traité avec le même Roi, touchant le Mariage à faire entre ledit Roi & Anne Sœur dudit Empereur, en 1381. II. I. 156. a.

Ses Lettres par lesquelles il confirme à Leopold Duc d'Autriche le Privilège, portant, que nul Autrichien ne peut ni ne doit être appelé, accusé & jugé devant un Tribunal étranger, soit Provincial, soit Autlique, de l'an 1383. *ibid.* 184. b. Ses Lettres d'inféodation de Guillaume Duc de Gueldre & Comte de Zuerphre, en 1383. S. I. II. 217. Sa Confirmation de tous les Privilèges des Ducs & de la Maison d'Autriche accordée au Duc Albert, l'an 1386. II. I. 202. b.

Ses Lettres d'Assurance données à plusieurs Villes Impériales, par lesquelles il leur promet de les protéger dans la jouissance de leurs Droits, Libertés & Immunités contre tous leurs Adversaires, l'an 1387. II. I. 207. a.

Sa Paix publique établie & ordonnée de l'avis des États de l'Empire, l'an 1388, *ibid.* 210. a. Son Diplôme par lequel il crée & annule la Confédération des Villes du Rhyn, de Suabe, de Franconie & de Bavière avec menace du Ban de l'Empire, de l'an 1389. *ibid.* 220. b. Sa Paix publique ordonnée du Conseil des Princes Electeurs assemblée avec lui en Diète Generale, par laquelle entr'autres choses la Confédération des Villes est cassée & annulée, avec défense d'en faire de semblables à l'avenir, de la même année. *ibid.* Il érige la Seigneurie de Milan en Duché, en faveur de Jean Galeas, Visconti, Duc de Milan, par lequel il le crée Comte d'Angiera. *ibid.* 260. b. Ses Lettres à Guillaume Duc de Gueldre, par lesquelles il lui transfère la Possession du Duché de Juliers possédé par son Pere, à condition de prêter l'hommage par provision à Guillaume Duc de Bergue, en 1396. S. I. II. 283. Son Diplôme, par lequel il érige Jean Galeas, Visconti de Milan, & ses Héritiers en Ducs de Lombardie, en leur donnant le Privilège de porter les Enseignes de l'Empire, avoir un Aigle noir en champ d'or, de l'an 1397. II. I. 261. b.

Sa Paix Publique établie & ordonnée pour dix ans dans tout l'Empire, de l'avis & conseil des Electeurs, Princes, Seigneurs & Villes du St. Empire, pour la sûreté des chemins par terre & par eau contre toutes sortes de Brigandages & de violence, de l'an 1398. *ibid.* 265. a. Confédération des Electeurs & Princes de l'Empire pour le dépôt, en 1399. *ibid.* 271. b. 272. a. b. Les Electeurs de l'Empire prennent la Résolution de le déposer, & d'élire un autre Empereur à sa place, en 1399. S. I. II. 287. Sentence des Electeurs de l'Empire pour le dépôt, de l'an 1400. II. I. 274. a. Sa Confirmation de l'Union héréditaire, tant pour lui que pour Jobst & Fracape Margraves de Moravie, faite autrefois entre l'Empereur Charles IV. d'une part, & les Ducs d'Autriche, Rodolphe, Albert & Leopold d'autre part, en 1404. S. I. II. 310. Son Traité d'Alliance avec Antoine Duc de Brabant, par lequel il cède audit Duc tout le Droit qu'il pourroit avoir sur le Duché de Brabant, de l'an 1411. II. I. 344. a.

Wenceslas, Duc de Malovie, reconnoît ses Terres de Borsiditz & de Plascik pour fiefs de la Bohême & de la Pologne, en prêtant hommage à Jean Roi de Bohême & de Pologne, en 1309. I. I. 352. b. Il reçoit l'investiture de son Duché de Jean Roi de Bohême & de Pologne, en 1329. I. II. 112. a.

Wenceslas, Duc de Bavière en Silésie, son Recès par lequel il promet à Charles IV. Empereur Comte de son Seigneur & Héréditaire, de ne rien aliéner de la Ville de Lignitz & de ses appartenances, en 1362. II. I. 36. b.

Wertheim, Comté, Jean Comte de Wertheim, son accord avec l'Evêque de Wurtemberg, touchant leurs différends sur la Jurisdiction, la Chasse & le Péage à Hambourg & Remlingen, de l'an 1445. III. I. 351. a. Paix d'Advocatie & de Protection de la Ville d'Erlenhach avec Jean Comte de Wertheim. S. I. II. 322.

Westphalie, les Jugemens de Westphalie réformés par l'Empereur Albert II. l'an 1438. III. I. a.

Confédération entre Frideric Electeur Palatin, Rupert Evêque de Strasbourg, Albert Archiduc d'Autriche, Charles Margrave de Bade & quelques autres Seigneurs & Villes contre ledits Jugemens, de l'an 1451. *ibid.* 272. b. 278. a. Paix de Westphalie entre l'Empereur, l'Empire & la France, de l'an 1648. VI. I. 450. a.

Entre l'Empereur, l'Empire & la Suède. *ibid.* 489. a. Recès entre les Etats de l'Empire, la France & la Suède, touchant son exécution dans les articles de l'Amnistie & des Gracis, de l'an 1649. *ibid.* 492. b.

Wetterau, Declaration des Comtes du Banc de Wetterau, en quel sens ils ont souscrit la Paix de Ryswick. VII. II. 437. b.

Wetzlar, Ville Impériale, son accession à l'Alliance de quelques autres Villes Impériales, faite pour dix ans, l'an 1382. II. I. 174. a.

Wibado, Evêque de Parme, obtient l'Abbaye de Bercedo de Carlsman Roi de Bavière & d'Italie, en 872. I. I. 17. b.

Widon, Evêque d'Anagni, publie la Paix au nom de quelques autres Evêques de France, en 990. I. I. 41. a.

Wigand, Evêque de Bamberg, la Declaration qu'il accepte, l'Ordonnance faite par Ferdinand I. Roi des Romains comme Duc de Carinthie touchant les appellations, les peines, châtimens & delivrance des Voleurs & autres Malfaiteurs dans les Terres & Seigneuries de l'Evêque de Bamberg situées dans ledit Duché de Carinthie, de l'an 1535. IV. II. 126. a. Confirmation & Renouvellement dudit Accord entre l'Archiduc Ferdinand & l'Evêque d'Anagni, de l'an 1611. V. II. 173. a. 174. a. Son Accord avec Albert le Jeune Margrave de Brandebourg, par lequel il lui cède dix-neuf Bailliages, pour se racheter de la Guerre, de l'an 1552. IV. III. 31. a.

Cassation dudit Accord par l'Empereur Charles V. *ibid.* 36. a. Wildesfang, Declaration de Ferdinand Marie Electeur de Bavière, par laquelle il prétend que le Droit du Wildesfang,

n'appartient plus à l'Electeur Palatin, mais à lui en vertu de son Office Electoral d'Archiduc, de l'an 1697. VI. II. 188. b. Traité Provisionnel entre l'Electeur Palatin Charles Louis, & quelques autres Princes & Etats de l'Empire, touchant le Droit du Wildesfang, de l'an 1696. VI. III. 153. a. Sentence Arbitrale des Deputés de France & de Suède sur les Différends qui étoient entre l'Electeur de Mayence & quelques autres Etats de l'Empire d'une part, & l'Electeur Palatin de l'autre, au sujet du Droit du Wildesfang, des Princes & de Comsire, de l'an 1697. VII. I. 10. a.

Wisselbach, Château, les Comtes de Winsberg Engelhard & Conrad vendent leur part à ce Château, à Louis Comte Palatin du Rhin. S. I. I. 130.

Wladislas, Voyez Ladislas & Vladislas.

Woldemar III. Roi de Dannemarck, Son Traité de Paix & de Concorde avec Magnus III. Roi de Suède, en 1343. I. II. 222. b.

Il vend la Scanie, Blekingue, Holland, Lifre & l'Isle de Huen audit Roi de Suède pour 45000 Marcs d'argent fin, en 1343. *ibid.* 224. b.

Wolfgang Guillaume, Comte Palatin du Rhin, son Accord avec Sibylle, Margravine de Barga, née Princesse de Juliers & de Cleves, sur les Droits & Prerogatives à la Succession de Juliers & de Cleves, en 1622. S. II. I. 1. a.

Wolfgang Jules, Comte de Hohenloe, sa Capitulation comme Lieutenant-General des Princes de la Ligue du Rhin, de l'an 1699. VI. II. 216. a.

Worms, Ville Impériale d'Allemagne, son Accord avec les Villes de Mayence & de Spire, touchant la réception de leurs Evêques, en 1293. I. I. 280. a.

Son Accord avec les mêmes touchant la réception des Rois des Romains. *ibid.* b. Worms & Spire, Villes de l'Empire, leur Alliance avec Rupert Electeur Palatin, pour leur commune défense & sûreté, en 1353. I. II. 285. b. Diète de Worms de l'Empereur Maximilien I. de l'an 1497. III. II. 381. a.

Worms, Ville & Evêché, Accord entre Reinhard Evêque de Worms & son Chapitre d'une part, & le Magistrat de la même Ville de l'autre part, sur leurs Différends, fait par l'entremise de Louis Electeur Palatin comme Vicaire de l'Empire, l'an 1519, & confirmé ensuite par l'Empereur Charles V. l'an 1522. IV. I. 284. a.

Accord fait par la Médiation de Louis Electeur Palatin, entre l'Evêque & le Chapitre de Worms & la Ville du même nom, sur plusieurs Différends & Points, l'an 1526. *ibid.* 441. a.

Les Dénoués de l'Evêque de Worms avec l'Abbé de Lützelbach, accommodés par l'Empereur Henri II. S. I. I. 27. Accord & Transfation de Louis Evêque de Worms, avec Jean Guillaume Electeur Palatin, pour la Cession & Echange de la Ville de Ladenburg & quelques autres Lieux, sur lesquels il y avoit du différend entre eux, de l'an 1705. VIII. I. 166. a.

Wurtemberg, Comté, Louis & Ulrich Freres, Comtes de Wurtemberg, font un Traité de Paix Publique avec les Villes d'Esslingen, de Reutlingen & de Weil, pour la protection & défense de leurs Terres & Sujets, l'an 1434. II. II. 284. a. Il est érige en Duché par l'Empereur Maximilien I. en faveur d'Eberhard Comte de Wurtemberg, l'an 1495. III. II. 325. b.

La Succession y est réglée. *ibid.* 326. b. Doit retourner à la Chambre Imperiale en cas d'extinction de la Ligne Masculine des Ducs. *ibid.* 327. a. Transfation faite par la Médiation de l'Empereur Maximilien I. entre Ulrich Duc de Wurtemberg, & les Etats du Païs d'une part, & Eberhard son Frere, par laquelle celui-ci renonce à ses Pretensions sur le Duché de Wurtemberg & les Comtés de Montebellard & de Richtenmeyer moyennant une pension annuelle de 6000 fl. de l'an 1498. *ibid.* 388. a. La Regence en est réglée par l'Empereur Maximilien, sous le Duc Ulrich, l'an 1516. IV. I. 245. b.

Revers des Etats dudit Duché à l'Empereur suédois, pour lui payer 27000 florins en trois ans. *ibid.* 247. b. Devient un Arriere-Fief de la Maison d'Autriche par la Transfation de Cadan, de l'an 1534. IV. II. 120. a. Transfation passée entre l'Empereur Rodolphe II. & Frideric Duc de Wurtemberg, par laquelle l'Empereur renonce moyennant une Somme de 20000 Rixdalers, à la Subinféodation Autrichienne des Duchés de Wurtemberg & Teck, en se réservant néanmoins le Droit de Succession, de l'an 1599. V. I. 593. b.

Recès & Accord Héréditaire entre Jean Frideric & son Frere, Ducs de Wurtemberg, touchant le Partage & la Succession de ce Duché, de l'an 1617. V. II. 292. a. Recès & Accord Héréditaire entre Eberhard & Frideric Ducs de Wurtemberg, par lequel le premier doit succéder comme Duc régnant dans tous les Etats & Domaines de la Maison, & l'autre aura pour son partage les Villes & Bailliages de Neuenstadt & Muckmühl avec la basse Jurisdiction, comme aussi les Provenus du Bailliage de Weinsberg, de l'an 1649. VI. I. 123. a.

Leur Recès particulier touchant la Jurisdiction de la Ville de Weinsberg qui doit être exercée en commun. *ibid.* 125. a.

Wurtemberg-Montbelliard, Traité des Ducs de Montbelliard avec Louis XIV. Roi de France, pour la Continuation de la Protection que ce Prince lui avoit accordée, de l'an 1643. VI. I. 292. a.

Wurtemberg-Weiltingen, Accord entre Rodéric Duc de Wurtemberg pour lui & ses Freres *Mainfroi* & *Mariald* d'une part, & *Sylvius* aussi Duc de Wurtemberg d'autre part, par lequel ce dernier aura pour sa portion 30000 florins restans sur les Fiefs du Pais, moyennant quoi il renonce à toutes ses Préentions sur les Domaines de *Weiltingen* & de *Prenz*, de l'an 1650. VI. I. 547. b.

Wurtzbourg, Evêché d'Allemagne, *Jean* Evêque de Wurtzbourg, achète de *Jean* Seigneur de *Hohenloe* la part qu'il avoit aux Villes & Châteaux de *Kitzingen*, *Landsbourg* & *Hornbourg* comme aussi au Rêcher des Châteaux de *Faxiberg* & de *Lenden* pour 6000 R. en 1406. S. I. II. 315.

Convention dudit Evêque, avec la Noblesse Imperiale habitante du Diocèse, touchant la Regence dudit Evêché, & l'Administration de la Justice, en 1435. *ibid.* 370. Sentence Arbitrale rendue par *Gantier* Archevêque de Magdebourg, *Guillaume* Duc de Brunfwic, *Louis* Landgrave de Hesse, & *Bernard* Prince d'Anhalt, entre *Frideric* & *Guillaume* Ducs de Saxe & le Chapitre de Wurtzbourg d'une part, & *Sigismund* Evêque de Wurtzbourg & *Frideric* & *Albert* Margraves de Brandebourg d'autre part, sur les différends survenus entre eux au sujet de la Deposition dudit Evêque; par laquelle il est dit que les Ducs de Saxe & Margraves de Brandebourg assisteront ledit Evêque de fait & de conseil, jusques à ce qu'il soit établi dans son Evêché, de l'an 1441. III. I. 96. a.

La Décision des différends dudit Evêque avec son Chapitre remise à la Décision de l'Empereur *Frideric* III. *ibid.* 118. b. Convention entre *Jean* Evêque de Wurtzbourg & la Noblesse Libre Imperiale de Franconie, habitante du Diocèse, par laquelle ledit Evêque promet à ladite Noblesse de garder inviolablement tous leurs Droits & Privilèges, de bien regler l'Administration de la Justice, tant Ecclesiastique que Seculiere, principalement le *Bruckengericht* & *Conseil*, en 1461. S. I. II. 422. Accord de cet Evêque avec *Jean* Comte de Wertheim, touchant leurs différends sur la Jurisdiction la Chasse & le Pêage à *Hombourg* & *Remblingen*, de l'an 1485. III. I. 331. a.

Wusterhausen, Traité Apocryphe de Wusterhausen entre l'Empereur & le Roi de Prusse, en 1726. VIII. II. 139. a.

Y.

Yolande de Montferrat, Comtesse de Savoie, Femme d'Amos Comte de Savoie, son Testament, en 1342. I. II. 204. b.

Z.

Zara, Ville de Dalmatie, sa Capitulation avec la République de Venise, à laquelle elle se soumet. S. I. I. 97.

Zelande & Bruges, Accord entre les Etats de Zelande & le College de l'Amirauté de *Stiddsburg* d'une part, & le Magistrat de *Bruges* d'autre part, pour l'ouverture de l'Écluse & la Navigation à *Bruges*, de l'an 1591. V. I. 487. Autre accord sur le même sujet, de l'an 1596. *ibid.* 487. Traité Provisionnel des Etats de Zelande avec ceux de Hollande & *Westfrise*, pour la continuation de la Cour de Justice, & touchant la Déclaration du Prince d'Orange pour *Stadhoud*, de l'an 1662. VI. II. 428.

Zerbst, Ville, les Différends avec les Princes d'Anhalt accommodés par Sentence Arbitrale de *Frideric* le Jeune, Margrave de Brandebourg. S. I. II. 384. L'Évêque Illustre de *Zerbst* doit être entretenu en commun par ledits Princes. S. II. I. 264.

Zips, Comté en Hongrie, *Sigismund* Empereur en hypothèque comme Roi d'Hongrie 13. Villes à *Ladislas* Roi de Pologne, pour une certaine Somme d'argent. S. I. II. 331.

Zug, Canton de Suisse, sa Déclaration de vouloir entretenir le Traité d'Alliance du 31. Janvier 1602. fait entre *Henri* IV. Roi de France & les Cantons Suisses, de l'an 1605. V. II. 155. a.

Zurich, Ville & Canton de Suisse, son Alliance pour trois ans avec les Cantons d'Uri & de *Schwyz*, en 1231. I. I. 198. b. Revers donné par la Ville de *Zurich* à *Herman* Evêque & Prince de *Constance*, touchant une Taxe payée par les Habitans d'*Uswen*, de l'an 1467. III. I. 375. b. *Zurich* & *Glaris*, Cantons Helvétiques, donnent aux Habitans du Comté de *Toggenbourg* permission & pouvoir en qualité de Protecteurs, d'acheter les Terres & Droits que l'Abbé de *St Gall* y possédoit pour une somme de 10000 florins du Rhyn, l'an 1530. IV. II. 70. a. *Zurich*, *Berne* & *Geneve*, leur Traité d'Alliance & Confédération perpétuelle, en 1584. S. II. I. 194. Admission du Canton de *Zurich* au Traité de Soleure, fait en 1579. pour la conservation de *Geneve*, par *Henri* IV. Roi de France, l'an 1605. S. II. I. 261. Sa Déclaration qu'il entre en Confédération & Alliance avec *Henri* IV. Roi de France & les Cantons de *Berne* & de *Soleure* pour la défense de la Ville de *Geneve*, de l'an 1605. V. II. 55. a.

Son accession à l'Alliance conclue, l'an 1602. à *Soleure*, entre la France & les autres Cantons Helvétiques, de l'an 1614. *ibid.* 234. b. *Zurich* & *Berne*, leur Alliance avec la République de *Venise*, pour s'assister mutuellement, d'argent de la part de la République, & de troupes de la part desdits Cantons, de l'an 1706. VIII. I. 184. a. Leur Manifeste touchant les affaires du *Toggenbourg*, en 1712. *ibid.* 291. b. Trêve du Canton de *Zurich* avec le Canton de *Schwyz*, en 1712. *ibid.* 305. a. Leur Traité de Paix avec les Cantons de *Lucerne*, *Uri*, *Schwyz*, *Underswald* & *Zug*, 1712. *ibid.* 306. b. *Zurich* & *Berne*, leur Traité de Paix avec l'Abbé & Chapitre de *St Gall* conclu à *Bâle*, en 1718. *ibid.* 513. a.

Zuthphen, Comté vendu, avec le Duché de *Guedre*, par *Gerard* Duc de *Juliers* à *Charles* le Hardi Duc de Bourgogne pour 80000 florins du Rhin, l'an 1473. III. I. 667. b.

Zwoll, Ville des Pais-Bas, son Traité avec *Charles* Duc de *Guedre*, qui la prend en sa protection, de l'an 1521. IV. I. 349. a. b.

T A B L E

D E S

M A T I E R E S

Contenues dans le SUPPLEMENT du CORPS DIPLOMATIQUE depuis l'année 1731. jusqu'à l'année 1738. inclusivement.

La Lettre *a* marque la première Colonne, & *b* la seconde.

A.

Acaques (le Comté d') cédé au Prince d'Orange. 337. *a*.
Ally Pasha réduit à la dernière extrémité avec ses Troupes dans Ardevil. 171. *a*. Motif de générosité qui excita Sa Majesté Impériale de Russie à le délivrer, & à le faire escorter jusqu'aux Frontières de Russie. *ibid*.
Ancone. Décret du Pape Clément XII. pour exiger Ancone en Port franc. 327. *b*. Règlement pour encourager les Marchands étrangers & les Ouvriers à le venir établir avec leurs Familles dans la Ville d'Ancone. 328. *a*. Moyens de prévenir tout desordre par rapport aux Marchandises déjà défendues. *ibid*.
Angleterre. Voyez *George II, Roi d'Angleterre*.
Anglois. Hostilités commises par les Amateurs Epiagols en Amérique contre les Anglois. 327. *a*. Plaintes que font les Anglois de ces vexations. *ibid*. Ordre du Roi d'Espagne à ses Officiers en Amérique pour défendre ces hostilités & déprédations. *ibid*.
Anne, Imperatrice de Russie. Règlement pour la Marine dans l'Empire de Russie, dressé & publié sous le Règne de cette Princesse le 31. Mars 1731. 294. *a*. Ordonnance de l'Imperatrice de Russie pour la succession au Trône, du 28. Décembre 1731. 325. *a*. Traité d'Alliance & de Garantie entre l'Empereur des Romains, l'Imperatrice de Russie & le Roi de Danemarck. 334. *a*. Traité d'Amitié, de Commerce & de Navigation entre l'Empire de Russie & la Couronne de la Grande Bretagne. 495. *a*. Renouvellement du Traité d'Alliance entre l'Imperatrice de Russie & le Roi de Suède. 536. *b*. Manifeste de la Cour de Russie pour justifier la Guerre qu'elle a déclarée au Grand Seigneur. 569. *a*.
Anvers (le Bazarvian d') cédé au Prince d'Orange. 337. *a*.
Arjaga (*Don Emmanuel de*) Odroi que lui accorde le Roi d'Espagne pour l'érection de la Compagnie Royale des Philippines. 328. *b*. 428. *a*. Terme de cet Odroi. 329. *a*. Défense faite à toute autre personne d'entreprendre cette Navigation. *ibid*. Marchandises dont cette Compagnie pourra se charger. 330. *a*. Règlement touchant les prises que les Navires de cette Compagnie feront dans toutes les Mers par où ils passeront, soit sur des Pirates ou sur des Ennemis de la Couronne d'Espagne. *ibid*. *b*. De quoi devra être composée la charge que les Navires de cette Compagnie transporteront de retour en Espagne. *ibid*. Contribution qu'elle sera obligée de payer au Trésor Royal. *ibid*. Permission accordée aux Directeurs pour la nomination de ceux qui devront être employés au service de la Compagnie. *ibid*. De combien doit être le fonds de cette Compagnie. 331. *b*. Somme que devront payer ceux qui auront part aux fonds. 332. Noms des Directeurs de cette Compagnie. *ibid*. Relation des Droits que l'on devra contribuer au Trésor Royal dans la Ville de Cadix, tant pour les effets chargés sur les Navires de cette Compagnie qui vont aux Philippines, & autres parties des Indes Orientales, que pour ceux qui reviennent en Espagne. *ibid*. *b*. Contributions qui se devront payer à Cadix pour l'Océan & autres espèces de Marchandises apportées des Philippines & autres parties des Indes Orientales. 333. *a*. Projet Royal contenant les Droits de sortie d'Espagne, que les Marchandises & Denrées qu'on embarque pour les Indes doivent payer. *ibid*.
Asperen (la Ville d') étoit exclue par les autres Villes, lorsqu'elle se trouvoit sujette à des Seigneurs particuliers. 363.
Autoniceas. Révolte de ces Peuples contre le Schach, leur Souverain. 569. *b*.
Auguste II, Roi de Pologne. Déclaration de ce Prince pour annoncer la Paix avec la Couronne de Suède. 415. *b*.
Auguste III, Roi de Pologne. Motifs qu'il eut la République Confédérée de Pologne d'être ce Prince, & de s'opposer à l'Élection de Stanislas. 457. *a*. Acte de Sureté pour la Religion, donné par ce Prince à ses États Héritiers de Saxe. 488. *b*. Il est reconnu pour Roi de Pologne par les Seigneurs Polonois qui avoient été pris à Dantzic. 489. *a*. Article des Préliminaires de la Paix conclue entre l'Empereur & la France, par lequel le Roi Auguste doit être reconnu Roi de Pologne & Grand Duc de Lithuanie par toutes les Puissances qui prendront part à la Pacification. 547. *a*. Diplôme du Roi Auguste pour l'évacuation des Troupes étrangères. 558. *b*.

B.

Badr (le Duché de). Voyez *Stanislas*.
Bavière. Opposition de l'Électeur de Bavière à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. 319. *a*.
Beaume (*Pierre de la*) a été le dernier Evêque de Genève. 505. *a*.
Bey (*Mambet*) attaque les Cosaques du Don. 569. *a*.
Borcke (*Adrien Bernard de*), Lieutenant-Général, est nommé de la part du Roi de Prusse pour régler les Articles du Traité de Partage & d'Accommodement, sur la succession de la Maison d'Orange, entre Sa Majesté Prussienne & le Prince d'Orange. 569. *a*.
Bourbon (*Louis de*) Premier du nom, & Comte de Vermandois. 390. *a*. Ne prit point la Qualité de Prince du Sang dans son Contrat de Mariage. *ibid*.
Bourgogne (le Cercle de). Temps auquel il a été constitué partie de l'Empire, & pourquoi. 321. *a*. Engagement dans lequel il entra du tems de son incorporation à l'Empire. *ibid*. Combien ce Cercle a changé de face depuis le tems de son introduction dans l'Empire, depuis la Paix de Westphalie, & encore depuis quelques années. *ibid*.
Braque (les Biens de la Commanderie de) cédés au Prince d'Orange. 337. *a*.
Brada (la Baronie de) cédée au Prince d'Orange. 337. *a*.
Buaren (le Comté de) donné en propriété au Prince d'Orange & de Nassau. 317. *a*.
Buaren (les Dixmes de) cédées au Prince d'Orange. 336. *b*.

C.

Carlos (*Don*). Arrangement pris par les Ministres Plénipotentiaires d'Espagne & de Toléane, pour la Reception & Résidence du Sérénissime Infant *Don Carlos* Successeur immédiat du Sérénissime Grand Duc, dans ses États. 313. *a*. Déclaration du Roi d'Espagne au sujet de cette Convention. *ibid*. *b*. Remarques de l'Empereur sur cette même Convention. *ibid*. Voyez *Charles VI*.
Carlos (*Don*). Acte d'Emancipation de l'Infant *Don Carlos*. 313. *a*. Article des Préliminaires de la Paix entre l'Empereur & la France, par lequel *Don Carlos* doit être reconnu Roi des Royaumes de Naples & de Sicile. 547. *a*. Voyez *Toléane*.
Casfalar (le Marquis de) se rend à la Cour de France avec le Caractère d'Ambassadeur & Plénipotentiaire du Roi d'Espagne, pour exposer le fondement & les raisons des plaintes que Sa Majesté Cath. avoit à faire sur l'infraction du Traité de Seville. 287. *b*.
Champion (*Antoine*), Evêque de Genève en 1495. 505. *a*.
Charkou. Invasions faites par les Tatars dans ce Territoire. 569. *a*.
Charles VI, Empereur. Traité d'Alliance entre ce Prince & le Roi de la Grande Bretagne, conclu à Vienne le 19. Mars 1731. 283. *a*. Déclaration de la part de Sa Majesté Impériale touchant les affaires d'Offsfrise. 193. *a*. Décret de ce Prince à la Diète de l'Empire pour avoir son approbation sur les nouveaux arrangements par rapport à la Toléane, Parme & Plaisance, produit le 19. Mai 1731. 304. *b*. A quelles conditions il déclare qu'il ne s'opposera pas à assurer à *Don Carlos* la succession qui lui étoit destinée. 305. *a*. Traité entre Sa Majesté Impériale & le Roi d'Espagne, conclu à Vienne le 22. Juillet 1731. Remarques de l'Empereur sur l'arrangement pris par les Ministres Plénipotentiaires d'Espagne & de Toléane, pour la Reception & Résidence de l'Infant *Don Carlos* Successeur immédiat du Grand Duc, dans ses États. 313. *b*. Résolution Impériale pour l'Emancipation de la Tutelle de *Don Carlos*, du 16. Octobre 1731. 318. *a*. Patente Impériale pour constituer les Tuteurs ou Curateurs de *Don Carlos*, du 31. Octobre 1731. *ibid*. *b*. Serment prêté par les Tuteurs ou Curateurs. 317. *a*. Lettres Réversales des Tuteurs de l'Infant *Don Carlos* pour le Serment de Fidélité à l'Empereur, & à l'Empire. *ibid*. *b*. Traité d'Alliance & de Garantie entre l'Empereur des Romains, l'Imperatrice de Russie & le Roi de Danemarck, conclu à Copenhague. 334. *a*. Décret de l'Im-

L'Empereur pour établir & régler l'Administration du Duché de Mecklenbourg. 414. a.
Charles VI. Empereur. Ordonnance Impériale, pour régler le Gouvernement de l'Île de Corfée sous la garantie de l'Empereur. 416. b.
Charles VI. Empereur. Réponse aux Motifs allégués par le Roi de France dans la rupture de la Paix avec Sa Majesté Impériale. 453. b. Déclaration de Guerre de l'Empereur & de l'Empire contre les Rois de France & de Sardaigne. 486. a. Préliminaires de la Paix conclue entre Sa Majesté Impériale & le Roi Très-Christien. 546. b. Manifeste de l'Empereur publié en commençant la Guerre contre les Turcs. 573. b. Quel est le but de l'Alliance conclue entre l'Empereur & la Russie. *ibid.*
Clement XII. Pape. Décret de ce Pape pour ériger Ancone en Port franc. 327. b.
Cologne. Opposition de l'Electeur de Cologne à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. 319. a.
Corfée. Ordonnance de l'Empereur pour régler leur Gouvernement. 416. b. Amnistie accordée à tous ceux qui s'étoient écartés de l'obéissance due à leur Souverain. *ibid.* Ordre de Noblesse établi en Corfée, & composé de dix-huit Seigneurs. 417. a. Privilèges accordés à ces Nobles. *ibid.* Livres d'Or pour inscrire les noms de ces Nobles. *ibid.* Droit accordé aux Corfées, d'entretenir à Genes un Sujet de leur Nation, avec titre d'Orateur. *ibid.* Fonctions de cet Orateur. *ibid.* Moyens proposés pour faire fleurir les Arts & le Commerce dans l'Île. *ibid.* Privilège accordé à ses Habitans pour les engager à se donner les soins nécessaires pour la culture des Vers à Soie, & pour les Plantations nécessaires à leur subsistance. *ibid.* b. Etablissement de deux Charges de Capitaines des Ports, l'une à la Balie, & l'autre à Apocio. *ibid.* Avocat établi dans tous les lieux où il y aura un Gouverneur, ou des Magistrats, ou des Juges. *ibid.* Fonctions de cet Avocat. *ibid.* Garantie de l'Empereur pour tout ce qui est contenu dans la nouvelle forme de Gouvernement établie pour les Corfées. *ibid.* *En suite.*
Corfée. Résultat de l'Assemblée Générale des Habitans de l'Île de Corfée, au sujet de l'Élection & de la Proclamation du Roi Théodore. 552. a.
Cour Prévôtale. Maison à la Haye ainsi nommée, cédée au Roi de Prusse. 336. b.
Courtenay. Arrêt du Parlement de Paris qui défend à Helene de Courtenay de se qualifier d'inceste du Sang Royal de France. 589. a. Mémoire d'Helene de Courtenay Marquise de Beaufremont présenté au Roi. *ibid.* Epoues sous lesquelles on peut considérer cette Maison. *ibid.* Les Princes de Courtenay reconnus autrefois comme Princes du Sang. 590. a.
Courtenay (Pierre de). Petit-fils de Louis le Gros, ne prenoit d'autre Titre que celui de Marquis de Namur. 590. a.
Cransendonk. (la Baronne de) cédée au Prince d'Orange. 337. a.

D.

D'Annamare. (le Roi de) conclut un Traité d'Alliance & de Garantie avec l'Empereur des Romains & l'Impératrice de Russie. 334. a. A quoi s'obligent les Contractans. *ibid.* b. Traité de ce Prince avec le Roi de la Grande Bretagne. 498. b.
Dantzic. Manifeste publié par le Comte de Munich pour engager les Habitans de Dantzic à reconnaître le Roi Auguste III. & à donner une satisfaction convenable à l'Impératrice de Russie. 488. a. Déclaration de la Cour de Russie au sujet des Troupes Françaises qui avoient été faites prisonnières devant Dantzic. 490. a.
Deli Sultan. Fils du Chan de la Crimée, à la tête d'un grand nombre de Tartares, ravage les Terres de Czartzin, & exerce du côté d'Asiracan toutes sortes de cruautés. 569. a. Autres ravages qu'il fit en 1716. *ibid.* b. Il s'approche de la Ville de Czarkaskoy en 1718. pour la surprendre. *ibid.*
Dervogues (Mr.) Plan que cet Ingenieur a proposé pour les Fortifications de Genève. 510. a.
Dieren. (la Maison de) cédée au Prince d'Orange, avec ses Appartenances & Dépendances. 337. a.
Dijest. (la Baronie de) donnée en partage & en toute propriété au Prince d'Orange. 336. b.
Dière de Ratisbonne. Voyez Ratisbonne.
Dongen. (la Seigneurie de) accordée au Prince d'Orange par le Traité de Partage fait entre Son Altesse & le Roi de Prusse. 337. a.
Dreux. Sort de la Maison de Dreux. 590. a. Où commence cette Maison, & sous quel elle posséda autrefois. *ibid.*

E.

Eindhoven. (la Seigneurie de) cédée au Prince d'Orange. 337. a.
Embsden. Amnistie accordée par l'Empereur à ceux d'Embsden & à leurs Adhérens. 293. a. Permission que leur donne Sa Majesté Impériale de déduire leurs griefs en ce qu'ils se croient lésés par les Decrets de 1721, & des années suivantes, touchant le fonds des affaires sur lesquelles ils avoient eu des différends avec le Prince. *ibid.* b. A. quelles conditions on leur accorde d'être admis à l'Assemblée des Etats, qui devoit être convoquée, pour délibérer sans contrainte sur les affaires qui étoient de leur compétence.
Etats Generaux des Provinces Unies. Acte touchant leur ac-

cession au Traité de Vienne du 16. Mars 1731. 297. a. Ordonnance pour défendre à leurs Sujets de prendre part aux Compagnies des Indes, étrangères, ou d'entrer à leur service. 408. a. Edit pour la Navigation libre de leurs Sujets sur les Côtes d'Afrique. 494. b.

F.

Ferdinand II. fait représenter en 1630. aux Collèges des Electeurs assemblés à Ratisbonne les brouilleries que la mort de Vincent, Duc de Mantoue & de Monterrat avoit fait naître en Italie, & combien il étoit à craindre qu'on n'entreprît contre les Droits & les Prerogatives dont l'Empire jouissoit encore en Italie. 320. b. Réponse que firent les Electeurs. *ibid.*
Fetigery. Sultan, est détaché en Perse par la Porte avec un gros Corps de Troupes Turques & Tartares, pour envahir les Provinces de Perse qui étoient sous la domination de la Russie. 571. b. Il entre dans les Provinces de Russie, & attaque les Troupes Russiennes. 572. a. Il gagne Ufincey, & d'autres Sujets de la Russie, qu'il fait révolter. *ibid.* Il donne l'assaut à la Ville de Derbent. *ibid.* Ravages qu'il commet. *ibid.*
Fief. Avis des Jurisconsultes sur le cas suivant: Si un légitime Successeur Féodal peut pour certaines raisons alléguées être suspendu, & à la fin tout-à-fait privé par une puissance supérieure, & de la part de son Seigneur direct, de la jouissance de ses Droits Féodaux? 341. *En suite.*
Flessingue. Extrait du Registre des Révolutions de leurs Nobles Puissances les Seigneurs Etats de la Province de Zeelande, pour dévaliser le Marquisat de Flessingue & de Ter-Vecr. 340. b. Mémoire présenté à ce sujet aux Etats du Comté de Zeelande. 348. b. Contenu de la Lettre que la Princesse Dowaière d'Orange & de Nassau écrivit sur cela à leurs Hautes Puissances les Seigneurs Généraux: avec la Déclaration que les Députés de la Province de Gueldres firent à ce sujet, & avec l'Avis que les Députés de Frise présentèrent en conséquence. 351. b. Lettre du Land-Grave de Hesse-Cassel, & Demande faite à cette occasion par les Députés de Frise. 353. b. Révolution prise à ce sujet par la Province d'Overysse. 354. & par la Province de Groingue. 355. & par celle de Gueldres. 356. Proposition faite par les Députés de la Province de Hollande & de West-Frise à l'Assemblée de leurs Hautes Puissances, concernant les Villes de Veer & de Flessingue. 358.
Flessingue. Temps auquel, & à quelle occasion le Seigneur d'Auxi acheta cette Ville. 364. Le Roi d'Espagne l'acheta, comme Comté, avec toutes les Charges y annexées. *ibid.* Elle est ce les Etats Généraux de Zeelande. *ibid.* Lettres d'Octroi, qui lui furent accordées à ce sujet par le Prince d'Orange, de la part du Roi d'Espagne. *ibid.* Principaux Articles de cet Octroi. *ibid.* Le Prince Guillaume d'Orange en devint Seigneur. 365. Propositions faites au sujet de l'amortissement du Marquisat de Veer & de Flessingue, à l'Assemblée de leurs Hautes Puissances par les Députés de la Province de Frise, avec un Avis des Députés de Gueldres, auquel les Députés de Frise & de Groningue se firent conformer. 370. *En suite.* Révolution des Etats de Gueldres, délivrée à ce sujet par les Députés de leur Province à l'Assemblée de leurs Hautes Puissances. 373. *En suite.* Déduction des Raisons, en réponse sur la Proposition, faite de la part des Seigneurs Etats de Hollande & de West-Frise à l'Assemblée de leurs Hautes Puissances, au sujet de l'amortissement du Marquisat de Veer & de Flessingue, par l'usage & l'application du Droit, qui appartient au Souverain, appelée communément *Dominium Emmentum*. 379. *En suite.* Déduction de la part de Son Altesse Madame la Princesse Dowaière d'Orange & de Nassau, comme Mère & Tutrice des Enfants de Jean Guillaume Friso, Prince d'Orange & de Nassau, servant de Réponse à la Déduction des Seigneurs Etats de Hollande, délivrée à l'Assemblée de leurs Hautes Puissances, au sujet de l'amortissement & de l'abolition du Marquisat de Veer & de Flessingue, projeté & entrepris par les Etats de Zeelande. 338. *En suite.* Avis délivré à ce sujet à l'Assemblée des Etats de Zeelande par les Députés de la Ville de Veer, au nom de leurs Commettans; & l'Enregistrement que les autres cinq Villes ont faites au contrat. 400. *En suite.*
Flessingue. Origine de cette Ville. 411. b. N'étoit encore qu'un Village en 1290. *ibid.* Temps auquel on fit de ce Village une Ville, après lui avoir fait construire un Port. *ibid.* Jusqu'à quel temps elle resta au pouvoir des Comtes. *ibid.*
Frolow. (l'Artaman) est attaqué dans les Provinces de Russie par un Corps de Tartares, & est fait prisonnier. 572. a.

G.

Geertruydenberg. (la Seigneurie de) accordée au Prince d'Orange & de Nassau par le Traité de Partage, conclu entre ce Prince & le Roi de Prusse. 337. a.
Genève. Représentations des Citoyens & Bourgeois de Genève présentées aux Conseils en 1734. avec les Additions & le Rapport des Commissaires nommés par les Conseils pour en faire l'examen. 489. a. Quels sont les Privilèges & les Droits du Peuple de Genève. *ibid.* b. Expéditions que les Conseils ont données en 1770. pour avoir de l'argent, & pour suppléer aux arriérés & aux besoins de ce temps-là. 501. a. Quel fut un

K.

un des grands motifs qui opérèrent l'Édit de 1790. *ibid.* Peste qui affligea la Ville de Genève en 1790. *ibid.* b. Ordre que requrent les Syndics en 1474, de lever des Troupes dont l'Évêque de Genève avoit besoin pour assiéger le Comte de Romont. 505. a. Députés envoyés en 1475, à Fribourg & à Berne, pour conférer sur le rachat de la Ville menacée d'un pillage. *ibid.* Si la possession que le Conseil des Deux-cens prétend avoir eu de mettre des Impôts pendant une longue suite d'années, doit priver le Peuple du droit d'être consulté sur cette matière. 507. a. Protestation des Citoyens & Bourgeois, faite à Mrs. les Syndics, & à Mr. le Procureur Général, le 23. Juin 1734. 509. a. Rapport des Commissaires nommés par les Conseils de Genève pour examiner les Représentations. *ibid.* Information sur les Fortifications, sur les Impôts & autres levées de Deniers. 509. b.

Genève. Quelle est la première époque que l'on trouve dans les Annales de Genève, concernant les foins des Fortifications. 509. b. Temps auquel on a fait les Ouvrages qui se trouvent depuis le Rhône jusqu'au Bassin du Pin. 510. a. En quelle année le Conseil des Deux-cens fit l'heureux établissement de la Chambre des Bleds, & lui assigna le produit de quelques-uns des revenus pour ses fonds. 512. b. Droits des Conseils concernant les Fortifications. 513. b. & touchant les Impôts & autres levées de Deniers. 514. b. Raisons & preuves tirées de l'Acte de l'Édit de 1790. 515. a. Raisons tirées de la manière dont l'Édit a eu son exécution. 516. b. Autres preuves tirées de ce qui s'est passé en 1707. & en 1712. 518. a. Comment la Ville de Genève est venue peu à peu au point de prospérité où il se trouve aujourd'hui. 519. b. Comment on prouve que les Conseils ont fait un bon usage de leur pouvoir. 520. a. Conseil dans lequel résident toutes les différentes parties de l'autorité souveraine de la République. 520. b. Comment on assure aux différents Ordres les attributions qui leur appartiennent à chacun en particulier. *ibid.* Comment on fait voir que la République est une République mixte, dont le Gouvernement est mêlé de Démocratie & d'Aristocratie élective. 521. a.

Genève. Règlement pour la Pacification des Troubles de cette République, procurés par la Médiation de la France, & des Cantons de Zurich & de Berne. 17. Avril & le 8. Mai 1738. 601. b.

Genève (le Siège de) cédé au Roi de Prusse. 326. b.

George II. Roi d'Angleterre. Traité d'Alliance entre ce Prince & l'Empereur, conclu à Vienne le 19. Mars 1731. 388. a. Autre Traité entre Leurs Majestés Impériale & Britannique, conclu à Vienne le 22. Juillet 1731. 307. b. & entre l'Empire de Russie & la Couronne de la Grande Bretagne. 495. a. Traité d'Alliance & de Subsidié entre Sa Majesté Britannique & le Roi de Danemarck. 498. b.

Golowiskin. Lettre du Comte Golowiskin, Grand Chancelier de l'Empire de Russie au Grand-Vizir, servant de Manifeste sur le séjour des Troupes Russiennes en Pologne. 481. a.

Gouda (la Ville de) a eu autrefois un seigneur particulier. 363. b. N'a pas été appelée aux États avant que d'avoir été délivrée de tout Vassallage. *ibid.* Temps auquel elle a été jointe aux Domaines. *ibid.*

Grave (la Baronie de) cédée au Prince d'Orange. 337. a.

Grimbergen (la Seigneurie de) cédée au Prince d'Orange. *ibid.*

Guilleaume (Frédéric), Roi de Prusse. Voyez *Prusse*.

Guilleaume I. Prince d'Orange & de Nassau. Achar qu'il fit de Ter-Verre, de Domburg & de Fleissinghe. 408. a. Temps auquel il fut assassiné à Delft. *ibid.*

H.

Hannover. Traité d'Alliance entre les Cours Electorales de Hannover & de Saxe, conclu à Dresde le 3. Août 1731. 314. b.

Hague. Voyez *Naples*.

Henroy (Maximilien), neveu de Maximilien de Bourgogne, héritier de la Seigneurie de Verre après la mort de son Oncle. 364. Pourquoi il fallut que cette Seigneurie fut vendue. *ibid.*

Herfsal (la Baronie de) cédée toute entière au Roi de Prusse. 336. b.

Heuskelum (la Ville de) étoit exclue par les autres Villes, dans le temps qu'elle se trouvoit sujette à des Seigneurs particuliers. 363.

Hobbe (Mr.), Baron d'Aylau, est nommé de la part du Prince d'Orange pour régler les Articles du Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange, entre Sa Majesté Prussienne & le Prince d'Orange. 336. a.

Hoenderland (la Seigneurie de) cédée au Roi de Prusse. *ibid.* b.

Holstein-Gottorp (le Duc Charles Frédéric de) proteste contre le Traité d'Alliance & de Garantie conclu à Copenhague entre l'Empereur des Romains, l'Impératrice de Russie, & le Roi de Danemarck, pour ce qui concerne la Garantie de Schleswig au Roi de Danemarck. 334. a.

Honderhuis (le) cédée au Prince d'Orange. 336. b.

Hoonslaardyk (la Maison de) cédée au Roi de Prusse. *ibid.*

I.

Isam. Invasions faites par les Tartares dans ce Territoire. 559. a.

Kamp (le Territoire de) faisoit avant l'inondation de 1552, partie de l'île de Noordbeveland. 411. a.

Kamp-Verre. Voyez *Verre*.

Krene (Mr.) Représentations qu'il fait au Roi d'Espagne touchant les hostilités commises par les Espagnols en Amérique contre les Anglois. 327. a.

Klondert ou Nieuwaert (la Seigneurie de) cédée au Prince d'Orange par le partage fait entre Son Altesse & le Roi de Prusse. 337. a.

König (Henri) représenté au Roi de Suède le dessein qu'il avoit formé avec les Intérêts de commencer & régler un Commerce dans les Indes Orientales. 305. b. Prétrogatives que Sa Majesté Suédoise lui accorde. 305. a. Combien il doit payer au Roi & à la Couronne pendant le terme de quinze ans. *ibid.* A quelles conditions ce Commissaire avec Sa Compagnie peut équiper tel nombre de Vaisseaux qu'il jugera à propos pour ce Commerce. *ibid.* Denrées qu'on lui permet d'embarquer. *ibid.* Règlement concernant les Officiers, les Soldats, & les Matelots de ces Vaisseaux. *ibid.* b. En combien de personnes la direction de la Compagnie de ce Commissaire doit consister. 307. a. Permission qu'on lui donne d'employer tel nombre d'Officiers & de Matelots qu'il jugera nécessaire pour le Voyage & le Trafic. *ibid.* Défense faite aux autres Sujets du Roi de Suède d'entreprendre ce même Commerce. *ibid.* b.

Kruisberg. Maison ainsi nommée, cédée au Prince d'Orange. 336. b.

L.

Leerdam (la Comté de) donnée en partage au Prince d'Orange. 337. a.

Leizintz. Révolte de ces Peuples contre le Schach, leur Souverain. 562. b. La Porte Ottomane les prend sous sa protection. 570. a.

Lezajshoff (Wassili), Ministre Plénipotentiaire de Russie, conclut un Traité de Paix avec la Perse. 326. a.

Linden (Diderik Baron de) est nommé de la part du Prince d'Orange pour régler les Articles du Traité de Partage & d'Accommodement entre Sa Majesté Prussienne & le Prince d'Orange, sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. a.

Los (la Maison de) cédée au Prince d'Orange avec ses Appartenances & Dépendances. 337. a.

Lorraine (la) cédée au Roi Stanislas par les Préliminaires de la Paix conclue à Vienne entre l'Empereur & la France. 547. a.

Lorraine. Voyez *Stanislas*.

Louis XV. Roi de France. Déclaration de ce Prince faite à son Parlement, pour en régler la conduite dans le cas des Remontrances. 408. a. Autre Déclaration faite à la Diète d'Élection de Pologne & du Grand Duché de Lithuanie, le 4. Septembre 1733. 450. b. Ordonnance du Roi portant Déclaration de Guerre contre l'Empereur, du 10. Octobre 1733. 459. a. Manifeste de Sa Majesté au sujet de la Guerre déclarée à l'Empereur en 1733. *ibid.* b. Copie de la Déclaration faite au nom du Roi, au mois de Mars 1733. 461. a. Déclaration de l'Empereur en réponse de celle de Sa Majesté. 461. a. Déclaration du Roi de France, par laquelle il fait connaître, qu'il désire de conserver la Paix avec le Corps Germanique, & qu'il est dans la disposition d'observer avec lui les Traités de Paix, aussi longtemps que Sa Majesté pourra le regarder comme Ami. 462. a. Traité d'Alliance entre le Roi de France & les Confédérés de Pologne & de Lithuanie. 541. a. Préliminaires de la Paix conclue entre l'Empereur & Sa Majesté Très-Christienne. 546. b.

M.

Maarsensdyk (la Seigneurie de St.) donnée en partage au Prince d'Orange. 337. a.

Marie. Ce que porte la Grande Charte de la Comtesse Marie, accordée à la Hollande le 14. Mars 1476. 343. b.

Maximilien de Bourgogne. Temps de sa mort. 364. Toutes les Seigneuries vendues pour payer les dettes. *ibid.*

Mechem Bassa. Lettre de ce Grand Vizir à Son Altesse Sérénissime le Président du Conseil Impérial de Guerre. 576. b.

Autre Lettre de ce Vizir au Comte de Königsegg. 578. a.

Troisième Lettre de ce même Vizir au Comte. 582. b. Autres Lettres de ce Ministre.

Mecklenbourg. Décret de l'Empereur pour établir & régler l'Administration du Duché de Mecklenbourg. 414. a.

Madrid. Convention de Famille entre la Maison de Medicis & le Roi d'Espagne, pour la Succession aux États du Grand Duc, faite à Florence le 25. Juillet 1731. 311. b.

Mierhout (la Seigneurie de) accordée au Prince d'Orange. 337. a.

Meurs (la Principauté de) cédée au Roi de Prusse par le Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. b.

Mirza Mohemmed. Traité de Paix qu'il conclut de la part du Schach de Perse avec les Ministres Plénipotentiaires de Russie. 326. a.

Monfue (la Seigneurie de) cédée au Prince d'Orange. 337. a.

M.

Montfort (l'Armanie de) cédée au Roi de Prusse. 336. b. En vertu de quoi le Prince d'Orange n'y peut rien prétendre. *ibid.*

Moskovie. Voyez *Russie*.

Munich (Barthold-Christophe de) Manifeste publié par le Comte de Munich, Généralissime des Russes, devant la Ville de Danzig. 488. a.

N.

Nadzwylk (la Seigneurie de) cédée au Roi de Prusse. 336. b. *Naples.* Protestation & Contreprotestation au sujet du défaut de présentation de la Haquende pour le Royaume de Naples, faite à Rome le 28. Janvier 1737. 596. b.

Nieuwstadt. Voyez *Kinderdort*.

Nieburg (la Maison de) située auprès de Ryswyk, cédée au Prince d'Orange. 337. a.

Nispen (la Seigneurie de) cédée au Prince d'Orange. 336. b.

O.

Oms (Dondue), Chef des Calmucs & Sujet de l'Empire de Russie, se brouille avec son Chan, & se retire sur les Terres de Turquie. 171. b. Il est protégé publiquement par la Porte contre les représentations du Résident de Russie. *ibid.* Irruptions qu'il fait sur les Terres de Russie. *ibid.*

Oosterhout (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. 336. b.

Oosterman. Manifeste de la Cour de Russie pour justifier la guerre qu'elle a déclarée au Grand Seigneur, en forme de Lettre du Comte d'Oosterman au Grand Vizir du 12. Avril 1736. 569. a.

Oultseff. Déclaration de la part de l'Empereur touchant les affaires d'Odessa. 203. a.

Orange-Saal. Maison ainsi nommée, cédée par le Roi de Prusse au Prince d'Orange. 337. a.

Orange. Traité de Partage & d'Accommodement sur la Succession de la Maison d'Orange, conclu entre Sa Majesté le Roi de Prusse, & Son Altesse Sérénissime le Prince d'Orange & de Neillau. 335. b. Liberté qu'a le Prince d'Orange d'imposer le nom de la Principauté d'Orange à tel autre de ses Domaines qu'il trouvera convenable, & d'en retenir le Titre & les Armoiries. 336. a. En vertu de quoi ce Prince ne peut rien prétendre à l'égard de l'Armanie de Montfort. *ibid.* b. Domaines & Terres qu'on lui laisse en toute propriété. *ibid.* c. Ce qu'on lui donne en échange de la Baronie de Herfhal, qui cède toute entière au Roi de Prusse. 337. a. Dettes dont il se charge. *ibid.* b. Teneur du Plein-pouvoir de Son Altesse pour le Traité de Partage. 339. a. Ratification de ce Prince. 340. a.

P.

Pacification Projet d'Accommodement ou de Pacification, qu'enluite de l'acceptation de l'offre de leurs bons offices, le Roi de la Grande Bretagne & les Etats Généraux des Provinces Unies ont proposé aux Puissances engagées dans la Guerre. 529. b.

Pais de France. Temps auquel ce Titre a été accordé aux Princes du Sang. 590. a.

Pais-Bas. Pourquoi en 1668. on n'assista pas les Pais-Bas, attaqués par le Roi de France, quoiqu'ils envoyassent une Députation solennelle à la Diète de l'Empire pour implorer son secours. 321. a. Pourquoi ils sont exposés à servir toujours de Théâtre de la Guerre. *ibid.*

Paix. Préliminaires de la Paix conclue à Vienne entre l'Empereur & la France, & communiqués au Roi de la Grande Bretagne & aux Etats Généraux le 3. Janvier 1736. 546. b. Convention d'Exécution signée à Vienne entre l'Empereur & le Roi de France le 11. d'Avril, ratifiée le 15. Mai, & communiquée aux Puissances Maritimes le 1. de Mai 1736. 549. b. Convention pour l'exécution des Préliminaires de Vienne, signée par les Ministres de l'Empereur & du Roi de France, le 11. Avril 1736. 592. a.

Parlement de France. De quelle manière il doit régler la conduite dans le cas des Remontrances. 408. & *suiv.*

Perse. Voyez *Tosiane*.

Perse. Traité de Paix entre l'Empire de Russie & le Royaume de Perse, conclu à Rascha en Ghilan le 21. Janvier 1732. 326. a. Pourquoi Pierre le Grand, Empereur de Russie, s'est trouvé dans la nécessité d'entrer en Perse, & de prendre possession des Provinces & des Villes situées près de la Mer Caspienne. *ibid.*

Perse (la) réduite à l'extrémité par la Révolte des Aganages & des Leginzars contre le Schah, leur Souverain. 59. b. Plein-pouvoir donné par le Grand Seigneur au Seraskier Achmet Pachà pour conclure la Paix avec l'Empire de Perse. 575. f.

Philippe V. Roi d'Espagne. Déclaration donnée au nom de ce Prince aux Ministres de France, de la Grande Bretagne & des Etats Généraux des Provinces Unies. 287. a. Convention de Famille entre la Maison de Medets & Sa Majesté Ca-

tholique, pour la Succession aux Etats du Grand Duc. 377. d. Déclaration du Roi d'Espagne au sujet de l'arrangement pris par les Ministres & ceux de Tosiane, pour la Reception & Résidence de l'Infant Don Carlos, Successeur immédiat du Sérénissime Grand Duc, dans ses Etats. 373. b. Cedule du Roi d'Espagne à ses Officiers en Amérique défendant les déprédations & les hostilités commises par les Gardes - Côtes contre les Bâtimens Anglois. 327. a.

Philippe V. Roi d'Espagne. Manifeste de la Cour d'Espagne, où l'on expose les raisons qui ont obligé Sa Majesté Catholique à déclarer la guerre à l'Empereur. 405. b. Réponse à ce Manifeste. 469. a.

Philippines. Octroi du Roi d'Espagne pour l'érection d'une Compagnie des Philippines. 328. b. 418. a. Voyez *Arrag.*

Pierre de France. fils de Louis VI. Roi de France. 590. a. En quoi consistoit tout son bien. *ibid.* Titre qu'il prenait. *ibid.*

Pierre I. Empereur de Russie. fait avancer une partie de ses Troupes en Perse, & pourquoi. 569. b.

Playance. Voyez *Tosiane*.

Podewils (Henri de) est nommé de la part du Roi de Prusse pour régler les Articles du Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. a.

Polaanen (les Fiefs de) cédés au Prince d'Orange. 337. a.

Pologne. Confédération générale de tous les Ordres du Royaume de Pologne & du Grand Duché de Lithuanie. dans la convocation générale à Warsovie, le 27. Avril 1733. 423. b. Ecrit anonyme répandu à Warsovie pendant la Diète de Convocation après la mort du Roi Auguste II. 438. b. Exposition des motifs légitimes de la Résolution de Sa Majesté Impériale & Catholique, de Sa Majesté Impériale de toutes les Russes, & de Sa Majesté Royale de Prusse, de faire entrer en Pologne leurs Troupes assemblées sur les Frontières, à la requisiion de plusieurs des principaux Membres de la République, tant de l'Ordre des Sénateurs, que de celui de la Noblesse, pour maintenir la Liberté des Suffrages, & prévenir une plus grande oppression. 439. a. De quelle manière on a borné la liberté des Suffrages dans la Diète de Convocation. 440. a. Sénateurs & Nonces qui ont déclaré qu'ils jurent par force en prêtant le Serment. *ibid.* Raisons qui ont porté les Puissances voisines du Royaume de Pologne de donner du secours à ceux qui se trouvoient opprimés. *ibid.* b. Constitution de la Diète de Warsovie de l'an 1703, touchant la liberté dans l'Élection. 444. b. Constitution de la Diète de 1607, & de celle de 1670. 444. a. Extrait de la Constitution de Lublin de l'an 1703. 445. Extrait de la Confédération générale de Sandomir de l'an 1704, confirmée au Congrès général de Warsovie en 1710. 445. b. Manifeste des Etats de la République de Pologne avec le Renouvellement des Engagemens de la Confédération générale de Sandomir, en l'absence de Sa Majesté, à Bresle en Lithuanie, le 11. Juillet 1704. 446. a. Extrait du Conseil de Grodno du 16. Décembre 1704. 446. a. Extrait de la Diète de Grodno du 16. Décembre 1705, qui a été renouvelée en 1710, au Congrès général de Warsovie. *ibid.* Confirmation de la Confédération de Sandomir dans le Congrès général de Warsovie en 1710. *ibid.* b. Traité de Warsovie du 13. Novembre 1716, conclu & approuvé dans la Constitution de l'année 1717. *ibid.* Extrait d'un Bref d'Innocent XII. du 6. Mars 1697, à la République de Pologne. 447. b. Manifeste des Oppoziens, qui s'étoient retirés du Champ d'Élection à Prague au delà de la Vistule, contre l'Élection faite à Volsle le 14. Septembre 1733. 448. a. Manifeste de la Diète d'Élection en Pologne, contre ceux qui avoient appelé des Troupes étrangères dans la République, le 4. Septembre 1733. *ibid.* b. Propositions faites à la Diète d'Élection de la part du Roi Stanislas, & qu'on prétend avoir été distribuées à la Diète de Convocation. 449. b. Déclaration du Roi de France à la Diète d'Élection de Pologne & du Grand Duché de Lithuanie, le 4. Septembre 1733. 450. b. Véritables motifs de la République Confédérée de s'opposer à l'Élection de Stanislas, de la délaprouver, & de faire la Liberté publique, en élevant librement & sans aucune partialité le Sérénissime Électeur de Saxe Auguste III, pour Roi de Pologne & Grand Duc de Lithuanie. 451. a.

Pologne. Manifeste des Etats du Royaume de Pologne, du Grand Duché de Lithuanie & des Provinces qui en dépendent, touchant la libre & légitime Élection d'Auguste III. Roi de Pologne & Electeur de Saxe; & l'obligation où sont les Confédérés de le maintenir sur le Trône: avec une explication sincère des faits & des circonstances qu'il est nécessaire de faire. 474. a. Acte & Serment des Seigneurs Polonois pris à Danzig, pour reconnaître le Roi Auguste III. 489. a. Traité d'Alliance entre le Roi de France & les Confédérés de Pologne & de Lithuanie. 441. a. Résultat du *Genere-Consensum*, tenu à Warsovie après la Diète infructueuse de la Pacification, le 24. Novembre 1735. 542. b. Des Déclarations à faire de la part du Roi au Pape. 543. a. De l'évacuation des Troupes étrangères. *ibid.* b. Des Jugemens de Confédération. *ibid.* Des Jugemens dans les Provinces & aux Grods. 544. a. De la Commission de Radom. *ibid.* De l'Amnistie. *ibid.* De la gratitude qui est due à l'Évêque de Cracovie Lipski, & au Prince Witnowski Palatin de Vins & Grand Général de Lithuanie. *ibid.* De la Forteresse de Caminiec, & du Fort de la Ste. Trinité. *ibid.* b. De la Courlande. *ibid.* Du Payement de l'Armée du Grand Duché de Lithuanie. *ibid.* De la Permission accordée à ceux qui veulent entreprendre des voyages au-delà des Frontières du Royaume. *ibid.* Du devoir des Généraux. 545. a. *Pe.*

Pologne. Déclaration donnée au Palatin de Kiovie & Grand Maréchal de l'Armée de la Couronne, de même qu'au Maréchal de la Cour de la Couronne. 545. a. De la Recommandation du Prince de Radzivil, Palatin de Novogrod, & de son fils. *ibid.* Du Deffrayment à payer aux Députés du Grand Duché de Lithuanie. *ibid.* De la Ville de Cracovie. *ibid.* De la Ville de Vilna. *ibid.* b. Des Villes de Léopol, de Petrikow & d'Elbing. *ibid.* Diverses Pensions à payer. *ibid.* Des Tartares de la Couronne, & du Grand Duché de Lithuanie. *ibid.* De la Poste de Lithuanie à Brzez. 545. a. Des Résidents nommés ad *Latus Regium*. *ibid.* Constitutions de la Diète extraordinaire de Pacification tenue à Warsovie pendant quinze jours, & lues le 25. de Juin 1736. 555. b.

Porte Ottomane. De quelle manière la Russie en a agi à l'égard de la Porte Ottomane, & comment celle-ci s'est comportée à l'égard de la Russie. 569. a. Conjoncture dont s'est servi la Porte pour rompre la Paix conclue entre les deux Empires en 1700, & confirmée de la manière la plus solennelle. *ibid.* Traité par lequel on borne les Limites entre l'Empire Russe & la Porte, à l'égard de la Perse. 570. a. Places dont la Porte s'empare contre ses engagements. *ibid.* Elle fait la Paix avec Etschef, Chef des Augauxes, & abandonne la Russie. *ibid.* Les Villes conquises par les Turcs dans les Provinces de Schludzhistan & de Loristan donnent occasion à une nouvelle Guerre entre le Schach Tachmash & la Porte. *ibid.* Paix des Turcs avec le Schach à l'exclusion de la Russie. *ibid.* & ensuite avec cette dernière Cour. *ibid.* Nouvelle Guerre entre la Porte & la Perse. *ibid.* b. Hostilités commises en 1734. par les Turcs d'Asiof, & par les Tartares de la Crimée & ceux de Cuban, contre les Cosaques du Don. 572. a. Le Chan des Tartares de la Crimée envoyé en 1737, par ordre de la Porte pour faire une invasion dans les Provinces de Russie. *ibid.* b.

Potzky (Théodore), Archevêque de Gnesne, & Primat de Pologne. Raisons pour lesquelles on prétend qu'il s'est déclaré en faveur du Roi Stanislas. 442. a. Lettre de ce Primat au Roi de France. 461. b. Conduite qu'il a tenue pendant l'Interregne. 475. a.

Pragmatique Sanction. Actes qui concernent la Garantie de la Pragmatique Sanction Caroline pour l'Empire. 318. b. Decret de la Commission Impériale à la Diète de l'Empire pour demander la Garantie de la Pragmatique Sanction, produite le 18. Octobre 1731. *ibid.* Importance de cette affaire. *ibid.* A quoi tend la demande que fait l'Empereur de cette Garantie. 319. a. Opposition des Electeurs de Saxe, de Bavière & de Cologne à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. *ibid.* Confirmation du Résultat précédent par l'Empereur. du 4. Février 1732. 424. b.

Preliminaires de la Paix. Voyez Paix.

Principauté (la Seigneurie de) cède au Prince d'Orange. 337. a.

Prusse. Traité de Partage & d'Accommodement sur la Succession de la Maison d'Orange, conclu entre Sa Majesté le Duc de Prusse & Son Altesse Sérénissime le Prince d'Orange & de Nassau, le 14. & 16. Juin 1732. 335. b. Promesse du Roi de Prusse de transférer par un Equivalent à la préférence que les Héritiers du Prince d'Orange & de Nassau formoient sur cette Principauté, & sur d'autres Biens. 336. a. Terres, Seigneuries &c. qui reviennent au Roi de Prusse. *ibid.* b. *Et suiv.* Teneur du Pleinpouvoir de Sa Majesté Prussienne pour le Traité de Partage. 338. b. Ratification de ce Prince. 339. b.

Turnhout. Tens auquel cette Ville a été dévastée & annexée pour toujours à la Hollande. 363. b.

R.

Rakocz. Ban publié par ordre de l'Empereur Charles VI, contre Joseph Rakocz, le défunt Prince de Transilvanie & Allié du Grand Seigneur, &c. 800. b.

Ratisbonne. Decret de la Commission Impériale à la Diète de l'Empire pour avoir son approbation sur les nouveaux arrangements par rapport à la Toscane, Parme & Plaisance, produit le 29. Mai 1731. 304. b. Résolution de la Diète sur ce Decret. 305. b. Autre Decret pour demander la Garantie de la Pragmatique Sanction, produite le 18. Octobre 1731. 318. b. Confirmation du Résultat précédent par l'Empereur, du 4. Février 1732. 324. b. Decret concernant l'Investiture de Bremen & Verden, accordée à l'Electeur de Hanover. 416. a. Decret où l'on expose l'injustice des Motifs que la France allégué dans la rupture de la Paix avec Sa Majesté Impériale. 465. b. Decret adressé à la Diète de l'Empire, pour avoir son approbation sur les Préliminaires de la Paix. 548. a. Decret pour obtenir un Subside pour la Guerre contre les Turcs. 586. b.

Rostundaal (la Seigneurie de) cède au Prince d'Orange. 336. b.

Russie. Règlement pour la Marine de l'Empire de Russie, dressé & publié sous le Règne de l'Impératrice Anne. 294. a. Traité de Paix entre l'Empire de Russie & le Royaume de Perse en Ghilan le 21. Janvier 1732. 316. a.

Russie (la) déclare la Guerre aux Turcs. 669. a. Ses griefs contre la Porte Ottomane. *ibid.* Comment il importe à la Russie de maintenir le Royaume de Perse, & d'empêcher qu'aucune Puissance ne vienne s'emparer des Côtes de la Mer Caspienne. *ibid.*

Russie. Voyez Anne, Impératrice de Russie.

Ryswick. Mémoire du Ministre de Suède à l'Empereur pour l'Abolition de la Clause de l'Article IV. du Traité de Ryswick.

551. a. Mémoire du Corps Evangelique remis au Principal Commissaire Imperial à la Diète de l'Empire pour l'Abolition de la Clause de ce même Article. *ibid.* b.

S.

Sardaigne. Manifeste du Roi de Sardaigne pour déclarer la Guerre à l'Empereur. 462. a. Raisons de cette Déclaration de Guerre. *ibid.* b. *Et suiv.* Paix cédée à ce Prince par les Préliminaires de la Paix conclue à Vienne entre l'Empereur & la France. 457. a.

Saxe. Traité d'Alliance entre les Cours Electorales de Hanover & de Saxe. 314. b. But de cette Alliance. *ibid.* Paix qui y sont compris. 315. a. Secours dont on convient de part & d'autre. *ibid.* Combien de tems doit durer cette Alliance. 319. a. Opposition de l'Electeur de Saxe à la Garantie de la Pragmatique Sanction par l'Empire. 318. a.

Schleswig (Ottre) entre en Négociation avec *Misla Mehmet* Plénipotentiaire de Perse, & conclut un Traité de Paix de la part de l'Impératrice de Russie. 326. a.

Scherpenheuvel (la Seigneurie de) donnée en toute propriété au Prince d'Orange. 336. b.

Seevenbergen (la Seigneurie de) donnée en toute propriété au Prince d'Orange. *ibid.*

Sicile. Voyez Toscane.

Suedyk (la Maison de) accordée en partage, avec ses Appartenances & Dépendances, au Prince d'Orange & de Nassau. 337. a.

Stanislas I. Raisons qui ont obligé quelques Puissances voisines du Royaume de Pologne de prendre les mesures nécessaires pour empêcher que Stanislas ne monte sur le Trône. 441. a. Raisons par lesquelles on prétend prouver combien il eût été préjudiciable à l'Empereur & à la Russie que Stanislas eût pris possession du Trône. *ibid.* b. Quel a été le but de la Faction qui s'est déclarée en faveur de ce Prince. 442. a. Propositions faites à la Diète d'Electon de la part du Roi Stanislas, & qu'on prétend avoir été distribuées à la Diète de Convocation. 449. b. Motifs qui en la République Confédérée de Soppoier à l'Electon de Stanislas, & d'être l'Electeur de Saxe. 457. a. Manifeste du Roi Stanislas sur son Electon & sur celle du Roi Auguste. 453. a. La Lorraine cédée au Roi Stanislas par les Préliminaires de la Paix, conclus à Vienne entre l'Empereur & la France. 547. a. Prête de possession du Duché de Bar par les Commissaires du Roi Stanislas de Pologne, Duc de Lorraine & de Bar, le 8. Février 1737. 594. a. Lettres Patentes de ce Prince pour la Prise de Possession des Duchés de Bar & de Lorraine. *ibid.* b. Pleinpouvoir de Son Altesse Royale le Duc de Lorraine sur le même sujet. 595. b. Serment prêté à cette occasion par le Procureur Général & par le President de la Cour Souveraine. 596. a.

Steenbergen (la Seigneurie de) cède au Prince d'Orange. 337. a.

Suède. Odroi accordé par le Roi de Suède pour l'Electon d'une Compagnie des Indes dans ses Etats, du 14. Juin 1731. 305. b. Renouvellement du Traité d'Alliance entre l'Impératrice de Russie & le Roi de Suède. 356. b.

Surichy. Gouverneur de Scamachie, attaque, à la tête d'un corps de ses Troupes & des Turcs, les Terres de Kazil Agatch & de Solian. 571. a. Ravages qu'il y fit. *ibid.*

Swalme (la Seigneurie de) cède au Roi de Prusse par le Traité de Partage sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. b.

T.

Tachmash (le Schach) secoue le joug des Rebelles, & recouvre ensuite l'ipahan la Résidence. 570. a. Guerre entre ce Prince & la Porte Ottomane. *ibid.* Il recherche l'assistance de la Russie. *ibid.* Il fait la Paix avec les Turcs. *ibid.*

Tartares. Invasions que les Tartares, les Turcs & les Beshelies d'Asiof firent en 1723, en plusieurs Provinces de Russie, sous les Gouvernements de Casan & de Woronitz. 569. a. Autres invasions que firent les mêmes Tartares en 1714, vers Ouztuzin, vers les Cosaques du Don, & vers le Territoire de Charkow & d'Iltum. *ibid.* Desordres qu'ils commirent en 1715, & en 1716. *ibid.*

Ter-Heiden (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. 737. a.

Ter-Veer (le Marquisat de) cédé au Prince d'Orange & de Nassau. 337. b.

Ter-Veer. Voyez Fleisingue.

Théodore. Résultat de l'Assemblée des Cortes au sujet de son Election. 552. a. Mandement de Théodore à des nouveaux Sujets. 553. a. Lieu de son origine. *ibid.* b. Accusé d'avoir abandonné sa femme & sa fille. *ibid.* Noms différents sous lesquels il s'est fait connoître dans les Pais qu'il a parcourus. *ibid.* Fourberies dont on l'accuse. *ibid.* Comment il s'est transporté en Corse, & avec qui. *ibid.* Edit de la République de Gènes contre lui, & par lequel on le déclare auteur actuel des nouvelles Séditions, coupable de Haute Trahison & de Lèse Majesté. *ibid.* Manifeste de Théodore. 554.

Tholen. Argent prêt sur cette Ville par le Seigneur de Bergen, qui en devint Seigneur Hypothécaire. 363.

Thulmeyer (Guillaume-Henri de) est nommé de la part du Roi de Prusse pour régler les Articles du Traité de Partage & d'Accommodement sur la Succession de la Maison d'Orange. 336. a.

Toscane. Accession du *Grand Duc de Toscane* au Traité conclu à Vienne le 22. Juillet 1731, entre Sa Majesté Impériale & le Roi de la Grande Bretagne. 310. *b*. Convention de Famille entre la Maison de Médicis & le Roi d'Espagne, pour la Succession aux Etats du Grand-Duc, faite à Florence le 25. Juillet 1735. 311. *a*.

Toscane. Decret de Commission Impériale à la Diète de l'Empire, pour avoir son approbation sur les nouveaux arrangements par rapport à la Toscane, Parme & Plaisance, produit le 19. Mai 1731. 303. *b*.

Toscane (le Grand Duché de) cédé à la Maison de Lorraine. 547. *a*.

Toscane. Lettres Patentes pour la prise de possession du Grand-Duché de Toscane publiées à Florence le 12. Juillet 1737. 597. *a*. Actes de cession du Royaume des deux Siciles, de la Toscane & des Etats de Parme, entre l'Empereur & les Rois d'Espagne & des deux Siciles, publiés à Naples en 1737. 597. *b*.

Traité d'Alliance entre l'Empereur & le Roi de la Grande Bretagne, conclu à Vienne le 19. Mars 1731. 288. *a*. Accession des *Etats Généraux* des Provinces Unies au Traité de Vienne du 16. Mars 1731. 291. *a*. Traité entre Sa Majesté Impériale & le Roi de la Grande Bretagne, conclu à Vienne le 22. Juillet 1731. 307. *b*. D'Alliance, conclu à Dresde le 3. Août 1731, entre les Cours Electorales de Hanover & de Saxe. 314. *b*. De Paix entre l'Empire de Russie & la Perse. 326. *a*. D'Alliance & de Garantie entre l'Empereur des Romains, l'Imperatrice de Russie & le Roi de Danemarck, conclu à Copenhague le 26. Mai 1731. 334. *a*. De Partage & d'accommodement sur la Succession de la Maison d'Orange, conclu entre Sa Majesté le Roi de Prusse & Son Altesse Sérénissime le Prince d'Orange & de Nassau. le 14. Mai & 16. Juin 1732. 335. *b*. D'Amitié, de Commerce & de Navigation entre l'Empire de Russie & la Couronne de la Grande Bretagne. 495. *a*. D'Alliance & de Subside entre le Roi d'Angleterre & celui de Danemarck. 498. *b*. Renouvellement du Traité d'Alliance entre l'Imperatrice de Russie & le Roi de Suède. 536. *b*. Traité d'Alliance entre le Roi de France & les Confédérés de Pologne & de Lithuanie, conclu à Versailles. 541. *a*.

Tunis. Voyez *Porte Ottomane*, *Vizir*.

Turnhout (la Seigneurie de) cédée au Roi de Prusse. 336. *b*.

V.

Vaudame (l'Ingénieur) attiré au service de la République de Genève. 510. *a*.

Veere (la Seigneurie de) tombe en partage à *Maximilien de Hennequin*, neveu de *Maximilien de Bourgogne*. 364. Vendue ensuite pour payer les dettes de *Maximilien de Bourgogne*. *ibid*. Tems auquel elle fut achetée par les *Etats Généraux*. *ibid*. Qualifiée Membre des *Etats de Zelande*. *ibid*. Lettres d'Océroi qui lui furent accordées à ce sujet par le Prince d'Orange, de la part du Roi d'Espagne. *ibid*. Articles de cet Océroi 365. Le Prince *Guillaume d'Orange* en devient Seigneur. *ibid*. Exposé en vente en 1581, & à quelles conditions. 366. Pro-

positions faites au sujet de l'amortissement du Marquisat de *Veere* & de *Flessingue*. à l'Assemblée de Leurs Hautes Puissances par les Députés de la Province de *Frisie*; avec un *Avis* des Députés de *Guelldres*, auquel les Députés de *Frisie* & de *Groningue* se font conformés. 370. *Cf. sup.* Résolution des *Etats de Guelldres*, délivrée à ce sujet par les Députés de leur Province à l'Assemblée de Leurs Hautes Puissances. 373. *Cf. sup.* Extrait du Recès de l'Assemblée des *Etats* tenue ordinairement à *Zutphen* dans les mois de Septembre & d'Octobre 1723. 373. Déduction de la part de la *Princesse Douairière d'Orange*, servant de Réponse à la Déduction des *Etats de Hollande* de au sujet de l'amortissement du Marquisat de *Veere* & de *Flessingue*. 388. *Cf. sup.*

Veere (Ter-) n'étoit dans son origine qu'un Hameau habité par des Pêcheurs. 411. *a*. Connau autrefois sous le nom de *Kamp-veere*, & pourquoy. *ibid*. Tems auquel on commença à y bâtir une Eglise, & à l'environner d'un mur. *ibid*. Droits Féodaux du *Pief de Zandeyck* qui lui fut attribué en 1345. par l'Imperatrice *Marguerite*, Comtesse de *Hollande* & de *Zelande*, en faveur de *Wolphart III. ibid*. Pendant combien de tems le *Pief de Vaere* a été possédé par les Descendants de *Wolphart I. de Borselle*. *ibid*. Comment.

Vehden. Voyez *Bremen*.

Vincent, Duc de *Mantoue* & de *Montferrat*. Troubles que sa mort fit naître en *Italie*. 320. *b*.

Vizir. Lettre du Comte d'Oosterman au Grand *Vizir*. 569. *a*.

Voorsle (la Seigneurie de) donnée en toute propriété au Prince d'Orange. 337. *a*.

W.

Weteringen (la Seigneurie de) cédée au Roi de Prusse. 336. *b*.

Weernhout (les Biens de) cédés au Prince d'Orange. 337. *a*.

Willemslad (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. *ibid*.

Wurtemberg. Acte de Sureté par rapport à la Religion, donné par le Duc *Charles Alexandre de Wurtemberg*. 467. *b*.

Y.

Ysselstein (la Baronie de) cédée au Prince d'Orange. 336. *b*.

Yvois, Ingénieur du Prince d'Orange, attiré en 1640. au service de la République de Genève pour l'exécution d'un plan de Fortification. 510. *a*.

Z.

Zandeyck (le *Pief* de) vendue en 1280. par *Philippe V.* Comte de *Hollande* & de *Zelande*, à *Wolphart de Borselle* & à *Sybilie* son Epouse. 411. *a*. *Zichem* (la Seigneurie de) donnée en partage au Prince d'Orange. 336. *b*.

